LIBER SEXTVS DECRETALIVM D. BONIFACII PAPAE VIII.

SVAE INTEGRITATI

Vnà cum Clementinis & Extrauagantibus, earumque Glossis restitutus.

Cum priuilegio GREGORII XIII. Pont. Max. & aliorum Principum.

DE LICENTIA SVPERIORVM.

ROMAE

In ædibus Populi Romani M. D. LXXXII.

BONIFACIVS Papa VIII. natione Hernicus, patria Anagninus, è familia Caietana, anno M CC XCIIII. Pontifex Maximus creatus est. Is Decretales epistolas prædecessorum suorum per Guilielmum archiepiscopum Ebruduneñ. & Berengarium episcopum Bitereñ. ac magistrum Richardum de Senis S. R. E. Vicecancel. diligenter fecit recenseri: & quibusdam decretis nouis à se additis in vnum librum sub debitis titulis redigi, & quinque alijs Gregorij Papæ IX. annecti, Sextumque nuncupari iussit. Ad quem Ioannes And. Bononieñ. continuas glossas, quibus multa ex eius lectura fuerunt inserta, & hoc signo [ ] notata, conscripsit.

TABVLA TITVLORVM ET CAPITVLORVM LIBRI SEXTI DECRETALIVM.

Tabula titulorum v. librorum Sexti Decretalium secundum ordinem Alphabeti.

Finis Tabulæ titulorum.

Tabula omnium capitulorum Sexti Decretalium secundum ordinem Alphabeti.

Tabula Capitulorum Sexti Decretalium.

FINIS.

¶ Prima glo.

¶ *Prima glos. legitur sine recitatione: tamen tria facit: Nam allegatione & causa premissis, inuocat suffragium diuinum, exprimens ad quid: Secundo ponit operis vtilitatem, quam optat: Tertio de quadruplici hominum sermone loquens, operis defectus excusat, & profectus attribuit Archidiacono quem commendat, & cui submittit hoc opus. Ioan. Andr. in nou. &c.*

In Vaticano & aliis antiquis codicibus tantum huius voluminis habetur initium, liber Sextus Decretalium Domini Bonifacij Papæ octaui. & hæc inscriptio in principio glossæ parte nunc assumitur.

Via præpositus est ordo prius humana subsidia petere, vt illis deficientibus diuini fauoris gratia postuletur. de consec. dist. 5. omnis Christianus. in fine: idcirco ego Ioannes Andreæ Bononiensis in omnibus inuenis, inter Decretorum Doctores licet minimus, tamen indignus, cupiens huius operis mei fore principium ad inuocationē, honorem & laudem nominis IESV CHRISTI: quod quando recolo, flectere debeo genua saltem cordis. j. de immu. eccle. decet. §. conuenientes. Prius ad eum inquantum possum, humiles porrigo preces, vt non pōderatis humanis demeritis, sua sola clementia in me, sui cælestis irrigui gratiā influat, scientiæ & eloquentiæ supplendo defectū, augendo ingenij modulum, & memoriæ quantitatem: vt possim scripturarum huius libri veritatem pandere, errores fugare, ænigmata reserare, nodos soluere, obscura dilucidare, & dubia declarare. j. de reliq. & vene. sanct. cap. 1. §. horum quoque. in fi. §. vt sic seruetur & augmentetur scientia, virtus & gratia in meipso: vt iuxta verbum Psalmistæ, De virtute ambulemus in virtutem. de pœn. dist. 2. cum sanctam circa princ. plantetur, ædificetur, roboretur, & cōseruetur huius iuris scientia in mentibus desiderantium auditorum. 24. q. 1. aduocauit. in fine. vt per eam ipsorum honorificata & dicata sint corpora. s. de præben. de multa. in fin. ipsorumque corporum membra reddantur iustitiæ seruitura, vt 47. dist. omnes. §. nam cum quibusdam. vt sic erudita sint animæ, & a Deo pictæ, indutæque iustitia beatitudinem mereantur. de pœn. dist. 2. illa anima. & cap. seq. Sit autem hoc opus memoriale prouectis, iuuenes instruat, cum paribus conferat, & desides excusso negligentiæ somno. j. de homi. pro humani. in fi. 1. respon. assiduos & vigilantes reddat ad studium: vt sermo meus scintillam amoris huius scientiæ in eis inueniens, in illam fluat & nutriat: vt cum creuerit, flammam dignissimam faciat. de pœn. dist. 2. si sermo. Laudantes igitur hoc opus melioribus rationibus roborantes, & merito reprehendentes amplector: detrahentibus autem non resisto, sed velut agnus coram tondente, non aperiam os meum. de pœn. dist. 2. si enim inquit. ad finē primæ columnæ, paratus ab anniculo doceri. 24. q. 3. cap. 1. Adscribatur igitur insufficientiæ meæ quicquid in hoc opere reprehendendum extitit: me tñ reddant aliqualiter in his excusatum cognoscendæ veritatis affectus, & nō debilis amor, quem corde gero fixum ad studium & studentes: quibus attrahor, & absolute compellor manum ad calamum mittere: licet ad id insufficientissimum me cognoscam. Si quid aūt ibi fuerit notatu dignum & vtile, prius diuinæ potentiæ adscribo: Secundo Reuerendissimo Patri, sub cuius vmbra quiesco, & Doctor sedeo (licet indignus) Domino Guidoni de Bayso Archidiacono Bononiensi, ex cuius scriptis & dictis (quę non in glossas recipio, sed in textum: & maxime in lectura per ipsum super libro decretorum nouiter cōpilata) infra scripta collegi. Et licet omnium peritorum huius iuris dicta vel scripta suo iudicio purem esse submissa: vt quod approbat, approbatum: & quod reprobat, habeatur in singulis reprobatū: filiali tamē audacia huius operis scripta eius correctioni subijcio: & profiteor me tenere, quod approbat, & non tenere, quod reprobat. Et si qua in hoc opere suis dictis vel scriptis essent contraria, habere cogito illa pro non scriptis: & per hoc cunctis pateat, me reprehendi non posse. vt 24. q. 1. hæc est fides. de summa Trinita. damnamus. in fine.

Psal. 83.

a Circa detrahentes B. Hieronymus in prologo Esdræ pulchre scribit: Nūquā me [illegible] [illegible] eloquentia, [illegible] [illegible] balbutiens loquar qui volunt, qui nolunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vestra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ioan. And.

¶ *Glo. seq. tria facit: Primo circa quærenda in principio librorum se duplicitur excusando remittit: Secundo diuidit: Tertio casum ponit.*

BOnifacius Episcopus.] Ea ratione motus, qua in principio secundi, tertij, quarti & quinti libri Decretalium: quærere non solemus de his quinque vel sex, quæ sunt in cuiuslibet libri principio attendenda: sed in principio voluminis sufficit quæsiuisse. In principio huius sexti libri, licet non idem sit auctor, quærere prætermittam: vt sic breuitatis causa ad ea sufficiat remisisse, quæ in principio Gregorianæ compilationis per Bernardum notata fuerunt. Et licet antiqua sit Rhetoricorum altercatio, an salutatio sit pars epistolæ: sed eorum disputationi & solutioni relinquens, hoc prooemium in quatuor diuido partes: In quarum prima salutatio ponitur vsque ibi: *Sacrosancta.* In secunda exordium vsque ibi: *Sane.* In tertia narratio vsque ibi: *Vniuersitati.* In quarta cōclusio vsque in finem. Primo igitur Dominus Bonifacius Doctores & scholares morātes Bononiæ salutat & benedicit. Secundo exordiendo dicit, quod intendit sollicite circa commoda subditorum, & voluntarie laborat: & interdum totis noctibus vigilat, ante qua iura declarando, & noua condendo, vt ipsorū scandala tollat, & lites reprimat: ad quod se teneri fatetur ex officio dispensationis sibi creditæ, eo quod præest sanctę Romanæ Ecclesiæ, quæ a Deo prælata fuit cūctis Ecclesijs, & effecta totius orbis magistra. Tertio narrat se a multis requisitum instanter, vt elucidaret, quæ ex Extrauagantibus edita post compilationem Gregorij noni ab ipso vel alijs Romanis Pontificibus tenere, & quæ refutari deberent, & qui fuerunt auctores ipsarum: Quod efficere desiderās, per tres nominatos in littera, Extrauagantes ipsas fecit diligentius recenseri, quarum multæ resecatæ fuerunt, quia tpales, vel iuri contrariæ, vel superfluæ: reliquas in melius reformatas, cum nonnullis cōstitutionibus per ipsum nouiter editis, mandauit in vnum librū redigi, & sub debitis titulis collocari, illumque librum vult adiungi quinque libris Decretalium, & vocari Sextum: cum senarius numerus sit perfectus. Dicit demum, quod ideo non mandauit has constitutiones in cōpilatione Gregorij sub suis titulis poni, quia oportuisset multos libros destrui, & nouos fieri cū maximis laboribus & expensis. Quarto cōcludendo, mandat ipsis Doctoribus & scholaribus, quod ipsum librum mature compositum, quem eis sub Bulla transmittit, affectuose recipiant, illo vsuri in iudicijs & scholis: & præcipit, quod vlterius non recipiant, nec pro Decretalibus habeant aliquas constitutiones Romani Pontificis editas post compilationem Gregorij noni Papæ, quæ in ipso Sexto libro insertæ vel reseruatæ non sint. Hoc dicit prooemium.

a Et verisimilius in eo [illegible] [illegible] [illegible] domini Papæ non solum ad Bononiensis, sed ad alia etiam gymnasia hunc librū missum.

LIBER SEXTVS DECRETALIVM

Domini Bonifacij Papæ octaui.

BONIFACIVS [a] Episcopus [b] seruus seruorum Dei [c], di-

¶ *Glo. seq. tria facit: auctorem commendat: nominis etymologiam ponit: quærit obijciendo de lege: & tripliciter soluit, lege respondens.*

a ¶ *Bonifacius.*] Ex prædecessoribus suis eiusdem nominis, licet ipse fuerit octauus, credo, quod vnicam Decretalē habeamus: scilicet j. de præsump. nullus [3]. Et dr̄ Bonifacius, quasi bona faciens: & vere est consonans nomen rei, prout esse debet. 21. dist. cleros. de præben. cum sm̄. Instit. de dona. §. est & aliud. Bonum igitur, immo optimum opus facit, nostrum ius Canonicum illuminādo, & per declarationes antiquorum iurium, & p editiones nouorum: vt infra sequitur. Sed solent iuuenes dubitare, qua ratione mutetur nomen in creatione Romani Pontificis, cum nominis mutatio phibita sit. C. de mut. no. l. 1. hic enim prius vocabat̄ Benedictus, modo Bonifacius est noiatus. Innocentius quartus prius Sinibaldus. Gregorius decimus, prius Theobaldus. Celestinus v. prius Petrus. Rn̄detur hoc fieri, vt ostendatur ad permutationem nois, facta mutationem hominis: cum enim prius esset purus homo, nunc vicem veri Dei gerit in terris. j. v. eccle. benefi. vt nostrum. Vel ideo: qa omnis actio Christi nostra est instructio. j. de elect. significasti. 2. q. 1. Deus omnipotens. sed in promotione Petri, mutatum est ei nomen: cum primo uocaretur Simon. 21. dist. in nouo. sed Romanus Pontifex vicem Petri gerit. j. qui fi. sint legi. per venerabilem. Vnde ad eius instar, primæuū mutandū est nomen. Præterea æquū fuit mutationē fieri: quia posset promotus turpe originale nomen habere: pone exemplum. s. de elect. per inquisitionem. unde nō esset æquum ipsum illo nomine uocari [4]. Lex autem, de mutatione nominis fraudulenta intelligitur.

3 In decretis tamen habentur de Bonifacio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fe. [illegible] Arch.

¶ *Glo. seq. de stylo scribendi remittit: quæris opponendo soluit, & ex solutione arguit.*

b ¶ *Episcopus.*] Ante consecrationē & coronationē sic scribitur: Bonifacius electus eps. & adde qđ dicā in fine libri sup data. Et quare se uocet epm, cum sint in ecclesia Dei dignitates Epali maiores, dubitari solet? Dic nouē ordines in ecclesia. 21. dist. cleros. circa prin. & 23. dist. eps. & cap. seq. Illorum aūt ordinum Epalis est maior: quia nullum ipso est inuenire maiorem vel parem. facit quod not. 21. dist. in nouo. in princ. 2. glo & 32. dist. cap. 1. Non ergo a dignitate, sed ab ordine volens nuncupari, se vocat epm. Et est contra theologos, qui dicunt solum esse septem ordines: Dicunt enim, quod Epalis & Psalmistatus non sunt ordines, pro eo quod certum officium circa confectionem Eucharistiæ non est illis ordinibus deputatum: Nos iuristæ contra, per iura pdicta. de hoc j. de purg. canon. 1. quoties.

4 Ita sal. y. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] verb. sign.

¶ *Glossa sequens vers. per quæstionem vel obiectionem, quam duplicitur soluit, & remittit.*

c ¶ *Seruus seruorum Dei.*] Non simpliciter se dicit seruum, sed seruum ser.

A

tuum seruorum Dei: quasi de his, quæ sunt foris, nihil ad eum. 2.q. 1. multo. §. quid enim mihi. Vel quia his non seruit, qui Deo non seruiunt: sed illos iudicat: His autẽ qui seruiunt, seruit, vt ĩ. de offi. lega. officij. Vel dic, seruorum Dei, scilicet Apostolorum Petri & Pauli, quorum vices gerendo, seruire ipsis dicitur: ad hoc 2.q.7. quotiens. Vel ex nimia humilitate hoc dicit, secundum quam negat se vniuersalem Papam. 99. dist. ecce. & submittit se iudicio seculari. 2.q.7. nos si. & voluntariæ purgationi. 2.q.5. mandastis. Vel dic, vt notatur in procemio Gregorij.

† In vno manuscripto ita: Patribus cõmorantibus in alterio Vaticano ita: Bononiæ, Parisius, Aurelianisq; cõmorantibus.

ADDITIO. Legitur in chronica Martiniana, quod beatus Gregorius fuit primus, qui sic se scripsit. Habetur autem hæc clausula 1.q. 3. saluator. in tit. & cap. ex multis. in tit. 30.q.3. cap. 2. in tit. de senten. excomm. relatum in fine, secundum Archidiaconũ. Io. An.

¶ *Glo. seq. remittit, & quæstionem soluit.*

a ¶ *Filijs.*] quos Papa vocet filios, & quos fratres, dic vt s. de cri. fal. q̃ graui. Et licet aliquis Episcopus esset in studio Bonoñ. scholaris vel Doctor, non est propterea rescriptum vitiosum: quia generalius inspicimus, nec est curandum de modico. de consecra. distin. 2. reuera. ff. de fimo. & si quæstiones.

ADDITIO. In fin. vbi equus Cardinali donatus à fratre Prælati debentis pallium recipere, simoniam non inducit: cum dicatur esse quid paruum, attenta qualitate personæ cui oblata fuit.

b ¶ *Doctoribus.*] Doctor dicitur à docendo, & debet esse cautus, ne proferat tacenda, vel dicenda reticeat. 43. distin. sit rector. in principio. Et debet seipsum, & verba sua secundum audientium capacitatem & ingenium coaptare 8.q.1. oportet. qui enim ea docet, quæ ab auditoribus intelligi non valent, non eorum vtilitatem, sed sui ostentationem facit. 43. distin. §. vlt. nec debet esse arrogans, sed humilis. de maiorita. & obed. cap. vlt. in princ. Nam habet hoc proprium doctrina arrogantium, vt humiliter nesciant proferre, quæ docent: & recta quæ sapiunt, recte ministrare non possunt. 46. distinct. cap. 1. in princip. & Doctores vniuersitatem faciunt. s. de constitu. ex litteris.

† Vetusta addita sunt ad glossam.

c ¶ *Scholaribus.*] A schola dictis, [quod: Græcum Latine dicitur vacatio: vide Io. And. ĩ. ne cle. vel mona. cap. 2. in prin.] Priuilegiati autem sunt scholares in his, quæ habentur. ff. fam. ercis. l. quæ pater filio. & C. ne fi. pro pa. in constit. habita.

¶ *Glo. seq. quærit, & remittit.*

d ¶ *Bononiæ.*] Quid de alijs? Dic vt not. in procemio Gregorianæ compilationis.

ADDITIO. Etymologiam huius nominis, Bononiæ, quam ponit hic Ioan. Monachus: & quando hic cœpit esse studium. vide in cle. 1. de magi. in glo. dicitur.

e ¶ *Commorantibus.*] Multi morantur qui parum studẽt: & hos forte curialiter reprehendere voluit, secundum Hostiensem.

† De quibus dicit glo. in [illegible] Bal. [illegible] C. de [illegible] ma. Bon.

ADDITIO. Dicit Ioan. Monachus per hæc verba instrui cupientem studere, in quinque: scilicet vt eligat locum aptum: ibi, *Bononiæ*. Doctorem idoneum: ibi, *Doctoribus*. Quòd studio vacet: ibi, *Scholaribus*. Quòd se ad diuersa non distrahat: ibi, *Vniuersis*. Quòd continuet studium; quod dicit colligi per interpretationem per verbum, *Commorantibus*. Et inducit illud, *Doctrina scholarum intercisa perit, continuata viget*. allegat. ff. de legat. 3. legatis. §. ornatricibus. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. dicit, quod conferat benedictio. & dat 8. similia: & determinationem ponit.*

f ¶ *Benedictionem.*] Per benedictionem: Prælati deuote susceptã, venialia remittuntur. ad hæc 1.q.1. dictum. & cap. maledicam. & cap. sequenti. sicut per generalem confessionem & orationem Dominicam. de pœni. dist. 3. de quotidianis. Per aquam benedictam. de consec. distin. 3. aquam. Per eleemosynam & ieiunia. de pœn. dist. 3. sane cauendum. Et per Eucharistiam deuote sumptam. de consecra. dist. 2. cum omne. Per vnctionem extremam. ĩ. de sacra vnct. cap. vnico. ad princip. Per deuotam pectoris tunsionem. de pœn. dist. 3. tres sunt autem actiones. secundum Hostien. qui hoc not. de pœn. & remis. omnis. Et quod dixi de remissione venialium, intelligas verum in eo, qui non est in mortali. vt not. de pœn. dist. 1. perfecta. in vlt. glo. Mortale enim sine veniali potest dimitti, sed non econuerso: quia mortale opponitur charitati, veniale feruori charitatis: sublato vero priori, tollit posterius: sed non econuerso.

† Ad illam glo. adde Tho. in 4. dist. 16. Do. 3. art.

lectis filijs [a] Doctoribus [b] & scholaribus [c] vniuersis Bononiæ [d] † commorantibus [e], salutem & Apostolicam benedictionem [f].

SAcrosanctæ [g] Romanæ Ecclesiæ (quam imperscrutabilis [h] diuinæ prouidentiæ altitudo, vniuersis dispositione incommutabili [i] prætulit [k] Ecclesijs, & totius orbis præcipuum obtinere voluit magistratum [l]) regimini præsidentes, curis sollicitamur continuis, & assidua meditatione vrgemur: vt iuxta creditæ nobis dispensationis [m] officium, subditorum commodis [n] (in quorum prosperitate vtique prosperamur [o]) iugi [p], quantum nobis ex alto concessum fuerit, sollicitudinis studio intendamus. Amplectimur quippe voluntarios pro ipsorũ † quiete labores [q], & noctes quandoque transimus insomnes [r], vt scandala remoueamus ab ipsis: Et quas humana natura (nouas semper deproperans edere formas [s]) lites cotidie inuenire conatur: nunc antiquorum † declaratione [t], nunc [u] vero nouorum editione iuriũ, prout nobis est possibile [x], reprimamus. ¶ Sane [y], cum post volumen Decretalium à felicis recordationis Gregorio Papa nono prædecessore nostro tam prouide [z], quàm vtiliter [a] compilatum, nõnullæ ab eo [b], & ab alijs [c] Romanis Pontificibus successiue [d] super diuersis dicerentur articulis editæ Decretales: de quarum aliquibus, an Decretales existerent,

ſeorum

g ¶ *Sacrosancta.*] Incipe constructũ: ibi, *Præsidentes*. secundum Ioan. Monachũ, secundũ quem hoc procemium diuiditur in quatuor partes: in Exordium, Narrationem. ĩ. §. *Sane*. Argumentationem ĩ. §. *Quem librum*. Conclusionem. ĩ. §. *Vniuersitati*. Primam subdiuidit in duas: in Exordiũ generale. Secundo, in magis concretũ & speciale. In primo tangit eminentiam Romanæ ecclesiæ in præsidentia, & in subditorum cura. Secundo eius eminentiam in iurium antiquorũ declaratione, & nouorum editione: ibi, *Et quas*. Secunda principalis: ibi, *Sane*. Primo narrat de causa efficienti principali. Secundo: ibi, *Per venerabiles*. de causa efficienti, non principali: sed cooperante vel instrumentali. Tertio: ibi, *In quibus*. finem huius operis ex narratis concludit. Tertia principalis. Primo narrat operis perfectionem ex numero senario. Secundo: ibi, *Nec sine causa*. ex dispendiorum expensarum & laborum euitatione. Quartam non subdiuidit. Ioan. And.

† Optime ? ter. secundũ Doct. qđ declarans non nouat. similis tex. in l. heredes palam § sed & si notam. ff. de testamentis. Bon.

g ¶ *Sacrosancta.*] exordium. Et ideo sacrosancta dicitur: quia consecrata fuit martyrio Apostolorum Petri & Pauli. 21. dist. quamuis. 22. dist. cap. 2. ĩ. de elect. fundamenta. & de reli. & vene. sanct. cap. 1. §. sit alma.

h ¶ *Imperscrutabilis.*] vnde, O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, q̃ imperscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius: ad Rom. 11. & de pœn. dist. 4. si ex bono circa prin.

i ¶ *Incommutabili.*] 21.q.4. incommutabilis. s. de summa Trinit. firmiter.

k ¶ *Prætulit.*] per illa verba, Tu es Petrus, &c. 21. dist. in nouo. & cap. seq vel, Pasce oues meas. s. de elect. significasti.

l ¶ *Magistratum.*] 21. dist. cap. 1. & 2. s. de summa Trini. cap. damnamus. ad fin. s. de priu. antiqua, C. de sacrosanct. eccl. l. iubemus. & ĩ. tit. prox. cap. vno.

m ¶ *Dispensationis.*] 43. dist. dispensatio.

n ¶ *Commodis.*] in his præcipue, quibus animarũ saluti cõsulitur. ĩ. de præben. cap. 1. de consti. cap. vlt. cum si.

o ¶ *Prosperamur.*] ĩ. de offi. lega. officij.

p ¶ *Iugi.*] idest, continuo.

q ¶ *Labores.*] idẽ dicit Imperator in Authen. vt diui. iuss. subscrip. ha. in glo. quæ est in prin. coll. 8.

r ¶ *Insomnes.*] in Authen. vt iudi. sine quoque suffra. in prin.

s ¶ *Formas.*] C. de ve. iu. enu. l. 2. §. sed quia diuinæ.

t ¶ *Declaratione.*] vt ĩ. de elect. statutum. de præben. quia sæpe. cum similibus.

u ¶ *Nunc vero nouorum editione iurium.*] verbum Clementis. ĩ. de præben. cap. 1. cum si.

x ¶ *Possibile.*] hoc dicit, quia natura est introductũ, plura esse negotia, q̃ vocabula. ff. de præscrip. ver. l. natura.

y ¶ *Sane.*] narratio.

z ¶ *Prouide.*] C. de no. co. compo. in prima constitutione.

a ¶ *Vtiliter.*] dist. 4. erit.

b ¶ *Ab eo.*] vt ĩ. de rescrip. c. 1. de testib. cap. 1. & 2. & de deci. c. 1. de hære. cap. 1. de resti. in integ. cap. 1.

c ¶ *Ab alijs.*] vt per te ĩ. videbis.

d ¶ *Successiue.*] & sicut successiue, sic ordinate poni debuerunt, vt ex ordinatione ipsarum, quæ prior fuerit, pateat: vt in prima constit. C. de no. co. compo. quod in huius libri compilatione bene seruatur: vnde si quæ Decretales Grego. ix. ponuntur in tit. illæ sunt primæ, Bonifacij semper sunt vltimæ. In decretalibus tamen eiusdem au-

dem auctoris dici solet, quod hic ordo non semper seruatur: quod so- les probari. j. de offic. Archid. ad haec. & cap. vt nostrum. & ä. qui fi. sint legi. can iam 1. & 2.

a ¶ *Auctoribus.*] sicut erat in Decre. Greg. ix. j. de resti. in integ. c. 1. quam quidam attribuebant Alex. iiij. & idem in similibus.

bere, illas ponere debere.

x ¶ *Voluminis.*] Decretalium.

y ¶ *Senarium*] alibi dicitur septenarius numerus esse perfectus; de poen. dist. 1. in summa in glo. 1. ipsius summae. contra id, quod j. in glo. seq. nota. Quia perfectus est numerus senarius, qui praecise constat vel resultat ex omnibus partibus suis, aliquotis simul aggregatis. Septenarius numerus non est perfectus: Non obstat glos. praeallega. summae: quia intelligitur ibi perfectus, idest, multis similibus approbatis in quantitate numeri septenarij. De quo potes videre multa exempla, de celebra. missa. cap. 1. in glo. fin. Hieron. Clarius Brixien.

earumque auctoribus ᵃ dubitabatur sollicite in iudiciis & in scholis: Nos ad apicem ᵇ summi Pontificatus superna dispositione vocati, super hoc cum instantia requisiti à multis ᶜ †, ambiguitatem, & incertitudinem huiusmodi dispendium ᵈ pluribus afferentem †, omnino tollere ac elucidare, quae de Decretalibus ipsis teneri ᵉ, quaeve deberent in posterum refutari ᶠ, gratia suffragante diuina, pro vtilitate publica ᵍ desiderabiliter affectantes: per venerabiles fratres nostros Guilhelmum Archiepiscopum Ebruduneñ. † & Berẽgarium episcopum Biterreñ. ac dilectum filium magistrũ † Richardum de Senis sanctae Romanae Ecclesiae Vicecancellarium ʰ, iuris vtriusque Doctorem ⁱ, Decretales huiusmodi ᵏ diligentius fecimus † recenseri: & tandem pluribus ex ipsis (cum vel temporales, aut sibiipsis, vel aliis iuribus contrariae ˡ, seu omnino superfluae viderentur) penitus reiectis: reliquas, quibusdam ex eis abbreuiatis ᵐ, & aliquibus in toto ⁿ, vel in parte mutatis ᵒ, multisque correctionibus ᵖ, detractionibus ᵍ, & additionibus ʳ (prout expedire vidimus ˢ) factis in ipsis, in vnũ librum: cum nonnullis nostris constitutionibus (in quibus ad correctionem morum, subditorumque † quietem multa statuuntur salubria, fructus vberes Deo propitio in domo Domini allatura, & plurima in iudiciis & extra, frequentata dubia deciduntur) redigi mandauimus, & sub debitis titulis collocari. ¶ Quem librum quinque libris aliis dicti voluminis Decretaliũ annectendum, Sextum censuimus nuncupari: vt idem volumen ˣ senarium ʸ † (qui numerus est perfectus ᶻ) librorum, illo

b ¶ *Apicem*] idem verbum habes 40. dist. nõ nos. ibi, Quis enim sanctum dubitet, quem apex tantae dignitatis attollit? alias extollit: vt j. de concess. praeben. cap. vlt. in prin.

c ¶ *A multis.*] me teste fuit super hoc requisitus ab vniuersitate Bononieñ. per nuncium suum ad hoc missum, discretum virum bonae memoriae, dñm Iacobum de Castello, mansionarium Bonoñ. qui homuncio erat, idest, paruus homo corpore: & intelligas, quòd magnus fuit in huius artis scientia. Cum proponeret coram Papa Bonifacio stans; Bonifacius credens genuflexum, monebat eum vt surgeret: & tunc fertur Portuẽsem, scilicet, fratrem Matthaeum de Aquasparta dixisse ad Papam, Zachaeus est.

d ¶ *Dispendium*] coarctãdũ sust. j de rescrip. cap. 3.

e ¶ *Teneri.*] scilicet, insertae in hoc libro, vel reseruatae.

f ¶ *Refutari*] scilicet, quae insertae vel reseruatae non reperientur: vt j. in fin. proce.

g ¶ *Publica.*] 4. dist. erit. in fin. Ioan. And.

h ¶ *Vicecancellarium.*] tunc, nunc diaconum Cardinalem tit. sancti Eustachij.

i ¶ *Doctorem.*] Hi erant gloriosi non solum doctrina legum, sed etiam experientia rerum: & tales debent esse iuris compositores. C. de no. co. compo. in prima constitutione.

k ¶ *Huiusmodi.*] scilicet editas post volumen Gregorij noni.

l ¶ *Contrariae.*] quod in iure reperiri non debet: vt j. in proce. Greg. ix. & C. de vete. iur. enu. l. tanta.

m ¶ *Abbreuiatis.*] vt est videre in Decre. Greg. ix. j. de decimis. c. 1. quae per longiora verba extrauagabatur. & incipiebat, Grauem nobis. cum similibus.

n ¶ *In toto.*] vt patet, in Decret. Innocentij quarti, quae incipiebat, Graue nimis. quae per breuia verba ponitur, ne cleri. vel mona. c. 1. & per decre. quae olim incipiebat, Secut dilecti. quae per breuia verba ponitur. j. de elect. statutum. & in decre. j. de testam. cap 1. quae olim incipiebat. Ioannes Frangipani. Extrauagans Innocen. iiij. maxime in tex. & multae sunt similes. Ioan. And.

o ¶ *Mutatis.*] j. de rescriptis, statutum.

p ¶ *Correctionibus.*] vt j. de haere. quicunque. ad fin. vt ibi dicam. Ioann. Andr.

q ¶ *Detractionibus.*] vt j. de rescrip. cap. 1. ad fin. & de testi. cap. 2. ad fin. & multipliciter. j. de senten. excomm. quia periculosum. vt in omnibus his dicam.

r ¶ *Additionibus.*] vt infra, de regula. non solum. vt ibi dicam. Idem esset videre in decreta. infra, de praeben. si pro clericis pauperibus. & j. de concel. praebend. ne captandae. ver. hoc. & in decreta. execut. or. versi. potest tamen. habere respectu ad antiquas, vnde tractae fuerunt.

s ¶ *Vidimus.*] j. de consang. & affi. non debet.

t ¶ *Correctionem morum.*] quia hoc solum bene agitur, vt vita hominum corrigatur. 23. q. 1. prodest. circa fin. & Imperator dicit, Legibus nostris mores intendimus corrigere. C. de sacros. eccle. l. 1. ad idem 46. dist. cap. 1. ibi, Ne cum elatis moribus, &c. & j. de vita & honesta. clerico. vt clericorum.

u ¶ *Titulis.*] Nota, rubricas esse Authenticas: & ad hoc de poen. dist. 1. cap. haec autem verba. in glo. 1. & ne sed. vacan. cap. 1. vt peccle bene. cap. 1. §. quod quisque iur. l. 1. item not. rubricas de textu: per quod collige, scriptorem, qui promisit textum sine

¶ *Glossa sequens recitetur per quaest. quare numerus senarius dicatur perfectus. Primo dat duas solutiones, quas non approbat: ponit tertiam, quam approbat.*

z ¶ *Perfectus.*] vt 35. q. 4. cap. vnico. Sex enim aetatibus mundi generatio & hominis status finitur, vt ibi. Prima enim aetas in homine, est Infantia, quae durat vsque ad vij. annũ. Secunda, Pueritia, vsque ad xij. vel xiiij. annum. Tertia, Adolescentia, vsque ad xxv. Quarta, Iuuentus, vel virilis aetas, vsque ad l. Quinta, Senectus, vsque ad lxx. Sexta abinde. Et dicitur Senium, aliarum aetatum terminus. C. de sacrosan. eccle. vt inter diuinum. Sic & sex sunt generationes mundi. Quarum prima ab Adam vsque ad Noe. (In hac fuit institutio, & lapsus generis humani.) Secunda, vsque ad Abraham. (In hac fuit generis humani destructio per diluuiũ & renouatio.) Tertia vsque ad Dauid. (In hac fuit circumcisionis, & legis confirmatio.) Quarta, vsque ad transmigrationem Babylonis. (Floruit lex in hac sub regibus & prophetis.) Quinta, vsque ad aduentum Christi. (Fuit in hac populi captiuatio, & redemptio.) Sexta, vsque ad finem seculi. (Sub hac humani generis redemptio.) Sit autem ad hoc simile s. de consanguini. non debet. de consecra. dist. 4. de trina. Sed licet sint bonae illae similitudines: non tamen inferunt ipsum senarium numerum fore perfectum. Vnde dic secundum Arithmeticos, quatuor esse generationes numerorum: Prima, quae incipit ab vno, & durat vsque ad decem, & dicitur ista numerorum monadicorum, à monos, quod est, vnum. 16. q. 1. placuit 1. quia ab vno incipit. Secunda dicitur, decadicorum, a decado, quod est x. & durat vsque ad centum. Tertia dicitur, centedicorum, & incipit a centum, & durat vsque ad mille. Quarta dicitur, millediacorum, à mille incipiens, & durat vsque ad infinitum. Ex his quatuor generibus numerorum est reperire alios perfectos, paucos tamen: alios imperfectos. Et ex imperfectis est reperire alios diminutos, alios abundantes. Dicitur autem numerus perfectus, qui constat vel resultat praecise ex omnibus partibus suis aliquotis simul aggregatis. Est ergo videndum, quae sunt partes aliquotae, & quae non sunt partes aliquotae. Sunt partes aliquotae, quae aliquoties sumptae reddunt suum totum praecise, id est, non plus nec minus: vide hoc in senario, qui est primus perfectorum, & solus inter monadicos perfectus. Nam sex vicibus vnum, sex sunt; ter duo, sex sunt; bis tria, sex sunt. abinde non sunt partes aliquotae: quia quatuor aliquotiens sumptum faceret octo vel plus; ergo omnes partes aliquotae sunt hae: vnum, duo, tria; sed vnum, duo, tria, faciunt sex; ergo senarius numerus est perfectus secundum diffinitionem superiorem, quae habet, quòd numerus perfectus resultat praecise ex omnibus partibus suis aliquotis simul aggregatis. Vide in alio numero perfecto. In genere enim decadicorum alius & solus numerus est perfectus, scilicet, xxviij. tolle partes, scilicet dimidiam, & cetera. ff. de verb. signifi. nomen. §. 1. & j. de decimis. cap. 1. quia vltra dimidiam non esset reperire aliquotas, vt s. e. dixi. cap. 1. quartadecimam, est pars aliquota: quia bis sumptum, facit xxviij. 1. 2. ccc.

decim.xij.xj x.ix.viij.non sunt partes aliquotæ de xxviij. quia aliquoties sumptæ, non inferunt præcise suum totum: sed plus vel minus. Nam iiij. bis sumptum, facit xxvj. ter sumptum facit xxxix. & sic plus vel minus: & sic de singulis. Septé, est pars aliquota: qa quater sumpta infert suum totum. Sex, & quinq; singulis non sunt partes aliquotæ. Quatuor vero, est pars aliquota: qa septies sumptum infert suũ totũ. Tria, non est pars aliquota: sed Duo & j. bene sunt partes aliquotæ: qa xiiij. vicibus duo, facit xxviij. & xxviij. vicibus vnũ facit xxviij. Ergo restat, q oés partes aliquotæ de xxviij. sunt xiiij. vij. iiij. ij. & j. Sed ex his aliquotis simul aggregatis resultat præcise totũ: quia xiiij. vij. iiij. ij. & j. faciunt xxviij. Ergo secundum diffinitionem superiorem xxviij. numer⁹ est perfectus. & sic etiam de alijs perfectis. Computaui autem de isto, vt melius intelligeret dictum de senario. Ex imperfectis dixi q alij sunt diminuti; de quibus solet poni exemplũ i octonario. Tres enim sunt partes aliquotæ de octo: scilicet iiij. ij. & j. sed iiij. ij. & j. faciunt vij. & sic est imperfectus diminutus. Vide in quaternario, cuius duę sunt partes aliquotæ: scilicet ij. & j. quia bis ij. iiij. & quater vnum, quatuor. Sed ij. & j. faciunt tria; ergo est quaternarius numerus imperfectus diminutus. Vide in ix. cuius etiam duæ tantum sunt partes aliquotæ; scilicet iij. & j. sed iij. & j. faciunt quatuor; & sic est imperfectus diminutus. In imperfecto abundanti solet exéplum poni in duodenario, cuius aliquotæ sunt vj. iiij. iij. ij. & j. sed istæ aliquotæ simul aggregatæ reddunt plus, q̃ totum: scilicet xvj. ergo est imperfectus abundans. Vide in xx. cuius partes aliquotæ sunt x. quinque, quatuor. ij. & j. quę simul aggregatæ reddunt plus, quam totum: scilicet xxij. & sic est numerus imperfectus abundans. Hæc late & clare etiam computando posui, vt bene intelligatur hoc, quod nõ est de materia Iuristarum.

Aliás lux sa ecclesiastica rebus agendis.

hoc

Nota etc. hic iuncta superscriptione. quod scholares & doc. simul faciunt vniuersitatem. Io. Paulo. Fon.

Nota q dictio, præter, sequens negatiuum includit. Io. hic. Ro. consil. 328. Ioan.

adiuncto numerum comprehendens, perfectam in † rebus agendis formam tribuat, & in moribus disciplinam. ¶ Nec sine causa [a] morem prædecessorum [b] nostrorum (qui cum constitutiones aliquas promulgabant [c] noulter, eas mandabant sub antiquarum serie situari) omisimus in hac parte seruare: hæc † enim fecimus, ne infinitos [d] libros destrui, & alios non sine maximis dispendiis, laboribus [e], & expensis de nouo fieri oporteret. ¶ Vniuersitati [f] † vestræ igitur per Apostolica scripta mandamus, quatenus librum huiusmodi cum multa maturitate [g] digestum, quem sub bulla [h] nostra vobis transmittimus, prompto suscipientes affectu, eo vtamini de cætero [i] in iudicijs, & in scholis [k]: nullas alias, præter † illas, quæ inseruntur, aut specialiter referuantur [l] in eo, Decretales aut Constitutiones, à quibuscũq; nostris prædecessoribus Romanis Pontificibus post editionẽ dicti voluminis [m] promulgatas recepturi vlterius, aut pro Decretalibus habituri.

l ¶ *Reseruantur.*] sicut decre. eiijt qui seminat. reseruata. ĩ. de verb. sign. & constitutiones oés, quæ editæ sunt super negotio hæreticæ prauitatis, non õriæ constitutionibus huius libri, vt ĩ. de hære. cap. vlt. in fi. Idem posset dici de reuocatorijs, de quib⁹ ĩ. de præb. cap. penult. & antepenul. & de conces. præben. cap. vlt. Ioan. And.

m ¶ *Voluminis.*] scilicet, cõpilationis Greg. ix. Et sic vides hodie p hunc finem, quòd decretalis, pastoralis. ĩ. de fid. instr. non habet locũ in decretalibus editis post compilationem Gregorij ix. & ante hũc librũ; sed posset habere locum in Decretalibus Bonifacij, editis post compilationem huius sexti libri, & in omnibus per eum vel eius successores edendis.

Decretalis pastoralis. de fide instr. quãdo habeat locum.

TITVLVS I.

De summa Trinitate & fide catholica.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunensi.

¶ *Spiritus sanctus æternaliter à patre & filio, tamquam ab vno principio, & vnica spiratione, procedit. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

Fideli[n] † ac deuota professione [o] fatemur, q spiritus sanctus æternaliter [p] ex patre &

DE SVMMA Trinitate, & fide catholica.

¶ *Glo. seq. quærit, an rubrica huius voluminis sint continuanda: & determinat, q non, assignãs rationem. Do.*

HVius sexti libri rubricę iudicio meo cõtinuandæ nõ sunt a: Ratio est, quia secundũ hoc, q occurrebãt aliqua addẽda, mutanda, detrahenda, vel corrigenda: sic addita, mutata detracta, vel correcta fuerunt habito respectu ad compilationem antiquam, & ipsius rubricarum ordine hic retento: sed nihil in titulo volebat addere vel mutare, illo omisso transibat ad sequentes: vnde, secundum rei veritatem, decretales huius libri in compilatione antiqua debebant sub suis titulis collocari, sed omissum fuit ea causa, vt ĩ. in procemio. versi. nec sine causa. De istius tamen rubricæ continuatione & materia, dic vt notat Bei. ĩ. eod. tit.

Vide Magistrũ, & ibi Doctores Theologos lib. 1. sent. distin. 11. & 12. & beatũ Thomã par. 1. q. 36. art. 2. & 4.

a Cõcordat Archi. qui etiam illas non continuãt. sed Io. Mo. contra. qui continuant illas: ostẽdit: q̃d non placet, nec fuit illa intentio auctoris per rationem quæ sequitur in hac glossa. Ioan.

FIdeli.] Errore Græcorum, qui dicebant, Spiritum sanctum procedere a solo patre, extirpato per canones: de quo, de consecra. dist. 5. cap. penult. & vlt. Adhuc quidam in errores alios inciderunt 1, negantes Spiritum sanctum ęternaliter processisse a patre & filio, alijs dicentibus, q ab vtroque procedebat, non tamẽ ex vno principio, sed tamẽ ex duobus principijs, & duabus inspirationibus, Gregorius decimus in generali concilio Lugdunen. primo ponit confessionem suam, quã etiam dicit sanctæ Romanæ ecclesiæ, catholicorum Patrum, Græcorum Doctorum & Latinorum obseruantiam & doctrinam: scilicet, q spiritus sanctus ęternaliter à patre & filio, & tamẽ ab vno principio, & vnica spiratione procedit. Demum reprobando, damnat omnes, qui præmissa negare vel contrarium asserere pręsumpserint.

1 De diuersis erroribus circa Spiritum sanctũ habetur 24. q. 1. c. pen. versi Cataphrigiu. & versi. Bosnani & versi. Nouiani. & ver. seq. & versi. Macedoniani. & hos omnes specificabat hic Francis. Ver sel. Io. An.

ADDITIO. Isidorus lib. 3. etymolo. breuissime hæc ponit. Vide quod notatur de hære. ad nostrum. in Clem. in glo. 6. Ioan. And.

a ¶ *Nec sine causa.*] Antipophora est: respondet enim tacitæ quæstioni, qua quæri posset: quare non mandabat istas Decretales poni in antiqua compilatione Gregorij sub suis titulis.

b ¶ *Prædecessorũ.*] Inno. iiij. & Greg. x. Scripserũt enim hi in procemijs suis doctoribus & scholaribus, vt decretales, quas mittebant sub suis titulis, prout exprimebatur in ipsis, inseri facerent: vnde quidam faciebant ipsas scribi in fine titulorum compilationis Gregorij: & isti seruabant mandatum. Quidam faciebant de eis volumina: & isti non seruabant mandatũ ipsorum, vt hic patet. Io. And.

c ¶ *Promulgabant.*] leges instituuntur, cum promulgantur. 4. distin. § leges.

d ¶ *Destrui.*] omnes scilicet editos ante huius libri cõpilationem.

e ¶ *Laboribus.*] Nota, maximos labores esse in libris scribendis: & est ꝯ scholares, qui semper dum sunt in studio, faciunt scribi libros dum laborare deberent ad studium. laboribus enim talibus & expensis parcendum est. de do. & contu. finem. Ioan. And.

f ¶ *Vniuersitati.*] conclusio.

g ¶ *Maturitate.*] quod fieri debet, vt 35. q. 9. Apostolicæ. ĩ. de rescript. ad audientiam 1.

h ¶ *Bulla.*] alias nõ crederetur esse mandatum Principis. vt 97. dist. nobilissimus. vbi de hoc. & C. de manda. princ. l. vnic. 1

¶ *Glossa seq. dat duas remissiones.*

i ¶ *De cætero.*] constitutio ergo respicit futura. Quid de pendẽtibus dicam ĩ. de elect. licet canon. Quando incipiant ligare constitutiones huius sexti libri, dicam in fine huius libri super data.

k ¶ *Scholis.*] hoc capone, vt notatur in procemio Gregorij.

1 Immo etiã p scriptas probari potest. Io. hic. & latius Barba. in procemio de. Ioa.

ADDITIO. Secũdum Ioan. Monachum sunt tres partes. Prima narrat processionem Spiritus sancti. Secunda firmat illam. Tertia damnat contrarium sentientes. Ioan. And.

n ¶ *Fideli.* ĩ. eod. firmiter. & ĩ. de heret. dubius. & est simile. C. de his qui ad eccle. confug. l. fideli. & dic, Fideli, quo ad mentem: Deuota, quo ad exteriores actus: quasi dicat, humili. ad hoc ĩ. de immunita. eccle. decet.

o ¶ *Professione.*] idest, confessione.

¶ *Glo seq. obycit, & soluit.*

p ¶ *Aeternaliter.*] nam est Pater generans, Filius nascens, Spiritus sanctus procedens pariter ab vtroque absque initio semper pariter ac sine fine. ĩ. eo. firmiter. circa prin. de consecr. dist. 3. cap. vlt. C. de summa Trinit. in epist. inter claras. Sed opponitur: Trinitas est vnũ vniuersorum principium, vt ĩ. eod. firmiter. ergo non est ibi æternitas: quia æternũ vere sine principio, sine fine. Solutio: Est principium principians, non principiatum: vt referatur principium ad res creatas, non ad ipsam diuinitatem.

¶ *Glossa seq. ponit motiua Græcorum, & responsionem ad illa: in fine obycit & soluit.*

a ¶ Et

a ¶ *Et filio.*] Confunditur hic error Græcorum dicentium, spiritum sanctum à solo patre procedere. Mouebantur autem auctoritate Euangelica Ioan. 16. ibi: Spiritus sanctus, qui à patre procedit. Item in symbolo apud eos edito simpliciter continetur. Qui ex patre procedit. Nos addimus, Filioq; ad idem lex C. de sum. Trin. l. 2. vbi dicitur, Spiritum sanctū, quem ex summo rerum parente speramus, &c. Sed ad hoc & similia rñdetur, quod expressio patris nō excludit filium, immo potius includit: cum ipsorum opera inseparabilia 1 sint. 28. q. 1. sic enim. § beatior. in fine. de cōsec. dist. 3. cap. vlt. vnde cum pater & filius sint vna essentia, substantia, seu natura, vt in prædicta decretali, firmiter. non potest ab vno solo procedere. Nec sumus excōicati (vt dicebant Græci) addendo in symbolo, filioq; quia illud potius est declarare, quàm addere. Et adde quod nota de cōsecr. dist. 1. cap penult. Sed obijcitur ad hanc constitutionem, quod sit superflua ex eo, quod hoc idem dictum fuerat . eod. firmiter. ibi Spiritus sanctus pariter ab vtroq; &c. Sed dic, quod hic expressius modum processionis aperit, dicens, quod non tamquam ex duobus, &c. Præterea hic damnantur asserendo vel negando, contrarium sentientes.

1 His tamen ... glossæ ... fidei, sed ... à Theodo ... vbi ...

filio a, non tamquam ex duobus principijs, sed tamquam ex vno principio: non duabus spirationibus, sed vnica spiratione procedit. hoc professa est hactenus, prædicauit & docuit b, hoc firmiter c tenet & prædicat, profitetur & docet sacrosancta Romana Ecclesia, mater omnium fidelium d & magistra: hoc habet orthodoxorum e Patrum f, atque Doctorum g Latinorum h, pariter & Græcorum i incommutabilis & vera k sententia. ¶ Sed quia nonnulli propter irrefragabilis præmissæ veritatis ignorantiam l, in errores varios sunt prolapsi: Nos huiusmodi erroribus viam præcludere m cupientes, hoc sacro approbante concilio: Damnamus n & reprobamus omnes, qui negare præsumpserint, æternaliter spiritum sanctum ex patre & filio procedere: siue etiam temerario ausu asserere o, quòd spiritus sanctus ex patre & filio, tamquam ex duobus principiis, & non tamquam ex vno procedat.

¶ *Glossa sequens distinguit.*

b ¶ *Docuit.*] Nota, quod in his quæ sunt de fide catholica, & eius articulis, necessario tenere debemus, & sequi quod tenet & sequitur Romana ecclesia, alias essemus hæretici. s. eo. tit. cap. 1. & s. sed in alijs non habemus necessario sequi, & tenere quod sequitur: nisi sequatur & doceat. 11. dist. nolu. vbi de hoc in glo. docere. 12 dist. nouit. 31. dist. aliter. de consec. dist. 4. de trina. In vna enim fide nil officit sanctæ Ecclesiæ consuetudo diuersa, vt ibi.

ADDITIO. Ista glo. placet Domi. Phi. quorum distinctionem vide Fon.

c ¶ *Firmiter.*] s. eod. firmiter.

d ¶ *Fidelium.*] de his, quæ sunt foris, nihil ad nos. 11. q. 3. inter verba. versi. si cogo. 2. q. 1. multi. de diuor. gaudemus. licet ab eis expedit bonum habere testimonium, vt ibi. & 8. q. 1. licet ergo. s. de sacra vnct. cap. vno. § ad exhibendum. 11. q. 3. non sunt. 15. q. 1. nolo.

e ¶ *Orthodoxorum.*] idest, catholicorum.

f ¶ *Patrum.*] 15. dist. cap. 1.

g ¶ *Doctorum.*] quorum est ordo præcipuus in Ecclesia. s. de hæret. cum ex iniuncto. § cum igitur. & per Doctores, Prædicatores, & Prælatos intelligas 43. dist. cap. 1.

h ¶ *Latinorum.*] vt Augustini, Hieronymi, Ambrosij, & Gregorij. 20. dist. de libellis. 15. dist. sancta. s. de reliq. cap. 1.

¶ *Glo. seq. obiectionem dupliciter soluit.*

i ¶ *Græcorum.*] aliquorū 2; vt Ioannis Chrysostomi, Cyrilli, Athanasij, Didymi, & Ephesini concilij Patrum. Græci enim contrariū dicunt: vt s. dixi. Vel dic secundum Guilhelmum, quod in hoc generali Lugdunensi concilio, Græci quod hic dicitur, fuerunt publice professi, & symbolum cum adiectione, Filioque, ibi publice cantauerunt de mandato Imperatoris, & Ecclesiæ Græcorum 3; vtinam corde crederent. 23. dist. Psalmista.

2 Vide Magistrum sententiarum. lib. 1. dist. 11. § vn de enam.

3 Refert Fran. Vercellen. quod ibi fuit personaliter ipsorum Patriarcha, & solēnes nuntij Imperatoris. Ioan. And.

k ¶ *Vera.*] alias posset in melius commutari. 35. q. 9. Apostolicæ. & cap. sequenti.

l ¶ *Ignorantiam.*] quæ cunctorum errorum est mater, vt 38. dist. ignorantia. Nec in his excusat ignorantia: nam ignorans ignorabitur, vt ead. distin. qui ea. ad idem. 16. q. 1 si cupis. 12. q. 2. in quibus. & cap. sequenti.

m ¶ *Præcludere.*] vt 83. dist. error. s. de spon. inter opera.

n ¶ *Damnamus.*] s. eod. damnamus. & dic, damnamus & reprobamus: idest, reprobando damnamus.

¶ *Glo. seq. quærit, arguit negatiue, & soluit.*

o ¶ *Asserere.*] s. dixit negare. Quid si quis nec negat nec asserit, sed tacens sic consentit? Videtur non teneri: quia tacere, est præter ista duo. 11. q. 3. ne quis. s. de reg. iur. is qui tacet. & s. eod. l. qui tacet. Solu. Licet non ex verbis, tamen ex mente iudicatur hæreticus. s. de hæret. cap. 1. 24. q. 3. hæresis. & cap. hæreticus. Et Deus audit in corde, vt 17. q. 1. cap. fin. § si ergo. & cor interrogat. 14. q. 5. si quid. & 15. q. 6. cap. 1.

4 Vide glo. ibi qui tenet Ant. c. 2. de hær. Fon.

5 Aliàs à patre.

TITVLVS II.

De constitutionibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Noua constitutio Principis tollit priorem contrariam, quamuis id non exprimat: Speciales consuetudines, & statuta rationabilis non tollit, nisi id exprimat. Ioann. And.*

CAP. I.

LICET Ro-

DE CONSTITUTIONIBUS.

¶ *Bonifacius viij. conditor huius compilationis tractaturus de iure, considerauit, quòd vbi non est fundamentum, desuper ædificare non potest: vt in cap. venerunt. de presby. nō bap. in ant. dicitur pro sui operis fundamento præmisit rubricam, de summa Trinitat. &c. Quo fundamento præmisso, accedit ad iura condenda. Et quia ius est duplex: scilicet, ius scriptum, & ius non scriptum: vt Instit. de iure nat. gen. & ciui. § constat. Et quia ius scriptum est dignius iure non scripto: ideo præmittit de iure scripto, puta de constitutionibus: & postea de iure non scripto, scilicet, de consuetudine. Vnde pro intellectu huius quæritur primo, quid sit constitutio. Secundo, vnde dicatur.*

¶ *Pro solutione primæ quæstionis est sciendum, quòd constitutio in iure accipitur dupliciter. Vno modo strictè, prout differt ab alijs partibus iuris scripti: & tunc nihil aliud est, nisi id quod statuit & ordinat Princeps animo condendi legem: Instit. de iure naturali gen. & ciui. § sed & quod principi placuit. Est ergo constitutio strictè sumpta (prout differt a lege, plebiscito, senatusconsulto, & alijs partibus iuris scripti) illud, quod facit Princeps animo condendi legem, & vt subditi vtantur tam in scholis quàm in iudicijs. In scholis, scilicet, Doctores legendo. In iudicijs, Iudices ordinando, & aduocati allegando. Alio modo accipitur constitutio largè, pro omnibus partibus iuris scripti, siue sit lex, siue plebiscitum, siue senatusconsultum, principis placitum, edicta Prætorum, responsa prudentum: etiam siue sit ius commune, siue particulare, vt sunt statuta Episcopi, & vniuersitatis, vel collegij, vel alterius corporis approbati.*

¶ *Ad secundam quæstionem respondetur, quòd constitutio dicitur à con, quod est simul, & statuo, statuis: quasi simul statuens. Vel dicitur communis statutio, quia lex debet esse communis & generalis omnibus, & non debet dari in fauorem illius, vel istius. cap. erit autem lex 4. distin. & cap. cum omnes de constit. in ant. vbi dicitur, quòd statutum factum ab aliquibus canonicis alicuius Ecclesiæ de consensu Episcopi, non valet, quando non omnibus canonicis est commune.*

Licet.] Diuiditur; quia duo facit. Primo similitudinem improbat, rationem reddens: & casum soluit, duas modificationes ponens. Secunda; ibi, *Ipsis.* Ioan. And.

CASVS in hoc cap. posset poni pluribus modis; sed ponamus hoc modo: Cauetur in cap. cum in cunctis. de electio. in ant. quod obtinens ecclesiam parochialem, debet promoueri ad sacerdotium infra annum: quod si non fecerit, dicit ille textus, quod potest priuari sua ecclesia, sed tamen requiritur sententia priuationis: ita quod per lapsum anni non est priuatus ipso iure, nec per lapsum anni dicitur ecclesia vacare. Et in cap. licet canon. & in cap. commissa. s. de elect. dicitur, quod obtinens ecclesiam parochialem debet promoueri ad sacerdotium infra annum: & si non fuerit promotus, ipso facto vacat ecclesia: ita, quod sine sententia priuationis poterit Episcopus illam ecclesiam conferre. Sic istæ duæ cōstitutiones sunt contrariæ: quia vna dicit, quòd priuatur ipso facto: alia dicit, quòd non priuatur ipso facto, sed per sententiam. Et in dictis cap. licet canon. & cap. commissa non fit expressa mentio de cap. cum in cunctis. quia in illis non dicitur, quòd ecclesia vacet ipso facto. Non obstante cap. cum in cunctis. quæritur, quod istorum cap. debent obseruare iudices in iudicijs? Respondet Romanus Pontifex, quod cap. licet canon. quod est posterius, licet in eo non fiat expressa mentio de cap. cum in cunctis. quia Papa condendo posteriorem constitutionem priorem primæ, videtur ... [illegible]

re ex eo, quòd Papa sciebat illam contrariam constitutionem, saltem præsumitur illam scire, cum Princeps habeat omnia iura in scrinio pectoris. Sed quid Sanctissime Pater ponamus, retento eodem themate, quod Papa fecit aliquam constitutionem nouam, quæ non est contraria aliquibus constitutionibus generalibus, sed particularibus aliquorum locorum particularium: puta, alicuius ecclesiæ vel corporis, quia forte in tali ecclesia est consuetudo particularis super aliquo iure, quod non fuerat dispositum per ius commune: Papa fecit aliquam constitutionem contrariam illi statuto, & fecit illam constitutionem simpliciter, non derogando illi statuto particulari: quia non dixit Papa, quod vult uti tali constitutione, non obstante tali statuto: vtrum Papa videatur reuocare illa statuta particularia? Rñdet Romanus Pontifex, quod non. Et ratio est, quia Papa non videtur reuocare id quod ignorat: sed Papa præsumitur ignorare illa statuta particularia, quæ consistunt in facto: ideo non videtur reuocare; quia quod quis ignorat, non videtur reuocare. Nota primo ex principio huius cap. quod Princeps cēsetur habere omnia iura in scrinio pectoris sui: ideo si error consistat in iure, non excusat Principem. Simile dicunt Legistæ in l. omnium. C. de testa. Sed hoc ideo est pp sapientes & consiliarios sibi assistentes, qui dicuntur pars corporis ipsius Principis: ideo machinans in mortem talium, committit crimen læsæ maiestatis: l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiesta. Nota secundo principalem effectum, ad quem emanauit præsens cap. quod lex noua & posterior Principis, tollit præcedentem legē de directo contrariam: licet in noua constitutione non fiat mentio, quod Princeps intendat reuocare quascunque constitutiones contrarias: quia non est verisimile, quod Princeps voluerit legem istam nouam esse frustratoriam: & esset frustratoria, nisi reuocaret primam contrariam. Sed in statutis particularibus est alia ratio: quia si hæc lex noua non seruatur in loco, vbi seruatur statutum particulare: seruabitur tamen in alijs locis, & sic non erit frustratoria. Et hoc verum, nisi talis constitutio particularis, esset generalis in toto loco: quia tunc videretur reuocari per constitutionem nouam. Sicut in regno Franciæ est consuetudo generalis, quod hæres alicuius defuncti cognoscendo hæreditatem, est hæres, & etiam possessor, absque alia corporali apprehensione possessionis. Ponamus, quod Rex fecit vnam cōstitutionem nouam, quod hæres declarando se esse hæredem, non esset possessor absque corporali apprehensione: & in ista constitutione noua nullam fecit mentionem de illa generali consuetudine: nonne erit illa consuetudo reuocata per nouam constitutionem? Certe sic: alias constitutio Principis esset frustratoria, & sine effectu. Quæritur cum glo. in ver. facti. Quod dicitur hic, quod noua constitutio Principis non annullat constitutiones locorum particularium, nisi in ipsa constitutione aliud dicatur: vel quod ipsæ constitutiones non reuocant etiam contraria statuta: quæritur, vtrum hoc sit verum, etiam si tale statutum particulare disponat idem quod ius cōe: puta, Episcopus fecit sua statuta, quæ idem disponunt vt ius commune: Nam plures sunt Epi, qui constitutiones suas Synodales extrahunt à corpore iuris, vt rectores ecclesiarum videant ea quæ pertinent ad officium suū: Ponamus, quod Papa fecit constitutionem contrariam iuri communi, non est dubium, quod illa constitutio noua tollit ius commune. Sed nunquid tollit etiam statuta particularia, quæ disponunt idem quod ius commune? Respondetur quod sic: & ideo cap. istud intelligitur, quando illa statuta particularia, erant facta præter ius: quia si sint facta secundum ius commune, tunc reuocato iure communi, reuocantur etiam illa statuta.

Quæ dicitur, quasi cōmune statutum, & verbum statuti respicit ius scriptum. 1. dist. §. cum itaque. secundum Archidiaconum.

manus **a** Pontifex (qui iura **b** omnia in scrinio pectoris sui censetur habere **c**) constitutionem † condendo posteriorem, priorem **d**, quamuis de ipsa mentionem non faciat, reuocare **e** noscatur **f**: quia **g** tamen locorum specialium † & personarum singularium **h** consuetudines & statuta † (cum sint **i** facti **k**, & in facto consistant) potest probabiliter ignorare: ipsis, dum tamen sint rationabilia, per constitutionem a se noviter editam (nisi expresse caueatur in ipsa) non intelligitur in aliquo derogare.

rium: sed non primum rescriptum per secundum, nisi de illo fiat mentio. de rescript. cæterum.

¶ *Glo. seq. allegat vnam concor. & duo contraria, & remittit.*

c ¶ *Habere.*] C. de test. l. omnium. Contra. 53. dist. præterea. & 30. q. 4. quod autem. in glo. 1. vbi non recoluit Vrbanus eius qđ prędecessor Leo prohibuerat. Solu. vt in prędicto cap. præterea. notatur.

d ¶ *Priorem.*] posteriori directe contrariam.

¶ *Glossa sequens allegat tres concor. dat simile, de qua dat rationem & regulam: & duos casus excipit.*

e ¶ *Reuocare.*] de consecr. dist. 1. vasa. de cog. spiri. cap. 1. ff. de legi. l. non est nouum. In legibus ergo contrarijs stamus vltimæ. Idem in testamentis. 13. q. 2. vltima voluntas. de celebratio. missa. cum Marthæ. §. cæterum sicut. ff. de leg. 1. si mihi & tibi. §. fina. Ratio est vtrobique: quia vtrunque pendet ex voluntate vnius tantum: in his autem quæ pendent ex voluntate duorum, dic, vt dixi j. de reg. iur. qui prior. Quod de testamento dixi, scilicet, quod vltimo stamus: intelligas etiam si in ipso de primo non fiat mentio. Fallit in duobus casibus, scilicet, si primum testamentum factum sit inter liberos. C. de testa. Authen. hoc inter liberos. & cum ipse testator legem testandi sibi dixit sic, Si fecero aliud testamentum, non valeat: quia tunc secundum faciendo, oportet quòd faciat mentionem primi. ff. de leg. 3. l. si quis in principio testamenti. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. obijcit, & soluit. Iterum obijcit, & remittit.*

f ¶ *Noscatur.*] est contra. s. de præscript. nonnulli. de æta. & quali. eam te. s. de cap. mo. ex parte. j. de excess. præla. cap. vnico. & 25. q. 2. rescripta. & c. dicenti. §. oīa. quæ est l. ex C. si contra ius vel vti. pub. l. vlt. & ibi de hoc. Dic prædicta iura non esse contraria: illa enim de rescriptis datis contra legem loquuntur, quæ non valent nisi in ipsis fiat mentio de lege **l**, & maxime cum ibi cadit error facti, vt cap. nonnulli. hic de secunda lege loquitur, quæ primam tollit directe contrariam, licet de illa non faciat mētionem. Et potuit esse ratio; quia maturius & deliberatius fit legis promulgatio, quàm rescripti concessio: ad hoc s. in prooemio huius libri, in fi. In rescripto etiam dicimus, quod si constaret de certa scientia Principis, valeret rescriptū contra ius elicitum, vt in contrarijs notatur: sed prima facie præsumitur per importunitatem obtentum: vnde expectari solet secunda iussio: in Authen. vt nulli iudi. §. & hoc vero iubemus. colla. 9. in Authen. de iudi. § omnes autem. coll. 6. & si rescriptum cōcedit aliquid contra ius, iam in eo mutat nomen rescripti: & dicendum est priuilegium. 3. dist. priuilegia. de verb. sign. abbate. Item contra: quia antiquiori iuri standum est. 33. q. 5. hoc ipsum, & 50. dist. domino sanctu. in fi. Dic vt ibi in glo. penult.

g ¶ *Quia tamen*] diuersitatis ratio.

h ¶ *Singularium.*] Nota, quia per hoc patet, quod generalem consuetudinem bene tollit noua constitutio Principis, & merito: quia alius legis promulgatio alias superflua & inutilis esset: sed in singularibus secus: quia licet lex non habeat locum Bonon. habebit locum Mutinæ, Paduæ, & locis alijs.

i ¶ *Cum sint.*] ratio rationis.

¶ *Glossa sequens voci. per quæstionem, quam exemplificat, & soluit inducens sex rationes.*

k ¶ *Facti.*] non enim reuocat quæ ignorat: ignorat autem quæ sunt facti. Et puto per hanc litteram terminatam quæstionem illam, qua quæritur, an noua constitutio reuocet statutum Episcopi contrarium, quo solum cauebatur ius commune. Pone in terminis decre. de æta. & qualita. præterea. quæ, quantum ad præsentationes patronorum, est hodie reuocata per decre. j. de institu. cap. 2. Nunquid & sublatum erit statutum Episcopi, quo illud simpliciter cauebatur, quod dicit decre. præterea. Eodem modo potest poni exēplum de decre. s. de conces. præben. accedens. & de decre. eod. tit. cap. 2. & de decre. j. de censi. Romana. & cap. exigit. & de decre. eo. tit. felicis. Dico autem, quod sicut sublatum est ius commune, ita & statutum quod simpliciter continebat ius cōe **3**, cum illud non sit facti, nec consistat in facto: immo sit iuris, & consistat in iure: & facit quod not. Innocen. Hostien. & moderni, s. de rescrip. cap. 1. vbi not. quod de rescripto, vel priuilegio, quod simpliciter continet ius commune, in secundo priuilegio, vel rescripto non est necesse fieri mentionem **3**. Quod si contrarium diceremus, iam Episcopi possent tollere potestatem summo Pontifici tollendi iura, in diœcesibus suis, statuendo simpliciter, quæ iure cauentur. Item probo id euidentissima ratione: Ista decre. æquiparat ista duo, consuetudines, & statuta singularia: sed iam sequeretur, quod omnium iurium correctio vel mutatio esset inutilis. Dicam enim, quod licet reuocatum sit ius commune: tñ consuetudo præscripta, qua seruatū fuit ius cōe, reuocata non sit **4** eadem ratione, qua id s. diximus de statuto.

a ¶ *Licet Romanus.*] Noua cōstitutio principis tollit primā contrariam, quamuis id non exprimat: speciales cōsuetudines & statuta rationabilia non tollit, nisi id exprimat.

a ¶ *Romanus.*] vocantur interdum Episcopi, maximi pōtifices. 21. dist. cleros. §. pontifex. Solus vero Papa, Sūmus, vel Romanus Pontifex appellatur, vt hic. 23. dist. in nomine. circa prin. j. tit. proxi. si gratiose. de senten. excom. si summus. in clem.

ADDITIO. De diuersis Papæ nominationibus Archi. hic tractans dicit, quod quandocunque dicitur Romanus, vel Romanæ ecclesiæ Episcopus. 2. q. 6. si quis epis. Aliquando, vrbis Romæ Archieps, vt 4. distin. statuimus. in tit. melius. 21. distin. cap. fin. Vel, Episcopus, vt 5. q. 4. cap. 2. in tit. C. de sum. Trini. l. inter claras. in tit. Aliquando, Papa vrbis Romæ. 97. distin. victor. in prin. Aliquando, Patriarcha. 22. dist. cap. vlt. Aliquando simpliciter, Eps. 1. q. 3. salutor. & cap. ex multis. in tit. Et se dicit, Ministrum indignum. eo. cap. versi. quapropter. Archidiaconus.

b ¶ *Iura.*] Nota ex hac littera rationem, quare aliud in iuribus, aliud in rescriptis, vt primum ius tollatur per secundum contra-

Decio. specialium, vbi habetur in versibus codicibus.

Statuta locorum intelligo illa, quæ generaliter sunt obseruata, & communiter transgressorem ligant, & quæ concernunt certos. s. distinct. glo. in l. 1. ff. ad Mela. ff. ad l. Aquil. statuta personarum vocat, statuta aliquorum corporum, quæ nisi incorporatos ligant. Pet. de Ancha. Fon.

Sequitur Anch. & de clausula illa, Non obstante, vide Bart. in extrauagan. ad reprimendā. ad fin. Fon.

3 Idē dicit de Anch. respon. Ioan. de Lign. tenetur cōtra glo. Fon.

3 Idē Paul. vide Fely. in cap. 1. s. de rescrip. Fon.

4 Et sine dubio sic dicendum est quando fuerit scandalū, si lex non obseruaret: not. gl. Do. cap. super eo. s. de cog. spi. Dom. Phil. Fon.

statuto. & id esset absurdum. Item non possumus dicere, quod statuta continentia ius cõe, sint singularium personarum: quod requirit hæc decre. Item si Papa tollit suam constitutionem, quod est plus, multo fortius constitutionem inferioris idem dicentem, quod est minus. Ad hoc optime facit extra, de fide instrumen. pastoralis. vbi dicitur, quod si decre. extrauagans cõsonat iuri cõi, iudicari debet secundum ipsam: quia ius est. Idẽ igitur dicam in locali statuto: quod si continet ius cõe, sublato iure, tollitur statutum, quod ius cõe est. Si igitur consuetudo & statutum singularia sint, & consistant in facto, & sint rationabilia, nec expresse reuocẽtur, eis non derogatur per constitutionẽ nouiter editam; alias secus. hoc dicit decre. Ioan. And.

a ¶ *Ignorare.*] j. vt ecclesi. bene. vt nostrum.

b ¶ *Ipsis.*] scilicet, consuetudinib9, & statutis.

biliter ignorare a: ipsis b, dum tamen sint rationabilia c, per constitutionem à se nouiter editam (nisi expresse d caueatur in ipsa) non intelligitur in aliquo derogare e.

¶ Idem.

¶ *Duo sunt dicta. Primum, quòd statuta ordinariorum non ligant probabiliter ignorantes. Secundum, quòd statutum Episcopi, extra suam diœcesim subditum non ligat. Ioan. And.*

CAP. II.

VT f animarum g † periculis obuietur: sententiis h per statuta i quorumcumque ordinariorum k prolatis, ligari nolumus ignorantes l: dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina m; ¶ Statuto n episcopi, quo in omnes, qui furtum commiserint o, excommunicationis sententia promulgatur: subditi eius furtum p extra ipsius diœcesim q committentes, minime ligari noscuntur: Cum extra r territorium s ius dicenti non pareatur impune t.

s Nisi alia esset ratio statuti, quã sit iuris cõmunis. Do. & plenius vide Imo. Bar. in l. 1. ff. ad l. Falcid. Fon.

t Do. hic not. quod laici ligantur statuto Episcopi in fauorem animæ facto. cap. nouit. de Iud. cap. nos inter. de purg. cano. Fon.

u Idẽ Phil. & in dubio presumitur rationabilis. Fonta.

x Glo. sequuntur. Phil. Do. nisi consuetudo tenerẽtur nona ratione. Butr. in cap. fi. de obsue. & ibi Rochus de Curte. Fon.

y Secũdum Ioh. Mo. dic illã legẽ loqui, quã lex, quæ consuetudinem sequitur, adiuua est iure, quod vult ut publice quod dei, vt illa duo sunt consuetudinem tollãt alleg. j. de treuca. li. cet. Io. And.

c ¶ *Rationabilia.*] Vtrum consuetudo sit rationabilis necne, relinquendum est iudici s, cum nec certa regula tradi posset secundũ Hostien. qui hoc not. in summa. de consue. §. quid sit consuetudo. ver. consuetudo est vsus. Et bene dicit, Rationabilia; quia hoc solũ, quod rationabile est, defendit ecclesia. 34. dist. cap. vlt. & 81. dist. si qui sunt. De rationabili autem consuetudine pone exempla. j. de consue. cap. 3. & 4. j. de consue. cum dilectus. & facit quod dicam j. de elect. ex eo quod. in fine.

d ¶ *Expresse.*] j. de consue. cap. 1. & s. de elect. quia sæpe. & cap. cũ non deceat. in quibus reuocãtur etiam priuilegia & statuta. de clerici. non resid. cap. vno. j. de censi. quamquam. de pœni. & re. cap. 2. de biga. cap. vno de e. mo. cap. vno. cum sim. quæ omnia non videntur competentia exempla, cum illa non essent rationabilia. Quod verum potest dici hodie, quia ius resistit y. habes exempla hodie circa consuetudines. de æta. & qualita. vt hi. qui. in fi. cum suis concordan. in Clemen.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & soluit, & opinionem Host. reprobatam dicit.*

e ¶ *Derogare.*] contra ff. de sep. vio. l. 3. §. Diuus. Sol. Illa lex multis modis intelligit. vt ibi not. & ff. de legi. l. de quibus. Sed in quantum dicere videtur, quod consuetudo vel statutum præcedens legem, tollatur a lege: dici potest hoc verum, cum Princeps hoc intendit: vt no. Ber. se intelligere illam legem. j. de fide instru. pastoralis. in glo. 2. in fin. quæ solutio approbatur per hanc decre. Reprobatur autem hic opi. Host. qui contra hunc textum not. in summa. de consue. §. & de virtute. veri. sed speciale est.

VT animarum] Duæ sunt partes: Secunda ibi, *Statuto*. In prima ponit dictum, cui determinationem subdit: ibi, *Dum tamen*. In secunda soluit dubium & rationem subdit: ibi, *Cum extra*.

Casus. Epũ fecit statutum, vt nullus clericus suæ diœcesis portaret arma, vel comam nutriret, vel aliquid aliud faceret sub pœna excõicationis, quam volebat contrafacientem incurrere ipso facto: Accidit, quod tpe, quo fuit factum tale statutum, nõ eram in diœcesi, sed postea sum reuersus in diœcesim, & feci cõ statutũ; vtrum sum ipso facto excõicatus? Rñdet Romanus Pontifex, quod non: quia constitutio Epi (idem de quacunque alia constitutione) non ligat probabiliter ignorantes: secus est de ignorantia crassa & supina: quia illa non excusat. Sed quid Sanctissime Pater: ponamus, quod eps meus fecit statutũ, quod nullus clericus arma portaret sub pœna excõicationis: sciebam tale statutum: accidit, quod dum fui extra diœcesim, portaui arma: & sic feci cõ statutũ: Verum inciderim in pœnã statuti? Rñdet Romanus Pontifex, quod non: & dicit, quod statuta facta ab eo, qui habet territorium limitatum, non habẽt vires extra territorium & diœcesim, sed solum in diœcesi. Textus. *Supina*. quæ est ignorare, quod oẽs sciunt, vel scire tenentur. Textus. *Furtum*. iura bene dicunt, quod faciens furtum excõicetur: sed non dicunt, quod qui facit furtum, sit ipso iure excõicatus. Nota ex principio cap. quod statuta eporum, vel quorumcunque habentium potestatem statuẽdi, non ligant probabiliter ignorantes, qui possunt prætendere iustam causam ignorantiæ; nisi eorũ ignorantia fuerit crassa & supina: vt, ponamus quod in hac ciuitate fuit facta constitutio pœnalis; & fuit publice publicata: si dico, quod ignoro talem constitutionem, quia nõ fuit mihi notificata: non habeo iustam causam ignorantiæ: quia nõ est necesse quod constitutio auribus singulorũ inculcetur vt in cap. 1. de postu præla. in ant. tñ quis admittitur ad probandum, quod notificatio illius constitutionis non venit ad eius notitiam. Nota, quod statutum alicuius statuentis non habet vires extra territorium: sed restringitur ad limites territorij facientis statutũ: Secus est in infamia & excõicatione, quæ afficiũt psonam, sicut lepra afficit personã leprosi: ideo si subditus epi fuerit excõicatus, & exeat diœcesim, semper remanet excommunicatus.

f ¶ *Vt animarum.*] hęc decretalis edita fuit ad declarationẽ decretalis de senten. excom. à nobis 1. & eius quod ibi not. Et eius duo sunt dicta: primum, quod statuta ordinariorũ non ligant probabiliter ignorãtes. Secundum, quòd statutum epi extra suã diœcesim, subditum non ligat. Ioan. And.

g ¶ *Animarum.*] ad idẽ j. de treu. cap. 1. & de sepul. cap. 1.

¶ *Glo. seq. reco. per q. & soluit. & huic litteræ respondet dupliciter.*

h ¶ *Sententiis.*] quæ ligant aiam, vt locum habeat proxima ratio; sed idem in alijs sententijs, quæ pœnas tpales inferunt per l. ff. de decre. ab or. fa. l. vlt. vbi habes, quod municipali statuto non ligatur ignorans, sed sciens tñ: ad hoc C. de testa. l. iubemus. in fin. & potest dici, quod in hoc prouidetur animabus, saltem pp peccatum inobedientiæ quod est maximum z. 8. q. 1. sciendum. vel de his dixit: quia de alijs non erat dubium, per dictam legem.

i ¶ *Statuta.*] De generalibus ergo statutis canonum vel legum nõ loquitur, quæ ab oĩbus sciri & custodiri debẽt. s. de constitu. cap. 1.

k ¶ *Ordinariorum.*] Qui dicantur ordinarij not. Gof. & Ber. s. de offic. ordi. cum ab ecclesiarum.

l ¶ *Ignorantes.*] Contrarium & not. Ber. in præ. decre. à nobis. s. de senten. excom. & non mouebatur ex eo, quia incidebat in factum iam damnatum: & quia in culpa fuit rem prohibitam faciendo; & quærere debuerat: sicut etiam vbi culpa præcedit, non excusat metus. ff. quod metus causa. l. si mulier.

m ¶ *Supina.*] quæ est, ignorare quod oẽs sciũt. de postu. præla. cap. 1. §. verum quoniam. de cleri. excom. mini. Apostolicæ. Ignorantia ergo alia facti, alia iuris. Si iuris, aut communis aut singularis: statutum enim Episcops ius facit inter subditos, quod tamen non ligat probabiliter ignorantes, vt hic.

n ¶ *Statuto Episcopi.*] Nota epm posse facere statuta: ad idem. s. prox. respon. s. de maio. & obe. si quis venerit. & legatus in prouincia sua. s. de offi. leg. cap. vlt. & sunt talia statuta perpetua, etiã post obitum vel recessum, vt ibi.

z Placet Do. Philip. qui ex glo. inferunt, quod veniens cõtra statutũ municipale, pec cat, vide glo. 1. a dist. cap. quod autẽ. Fonta.

& Do. hic quod ignorans punietur pœna alterius legis ab statutu. idem Phi. Fon.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, tripliciter soluit. primam approbat, & remittit.*

o ¶ *Commiserint.*] Contra. j. de senten. excom. Romana. §. caueant. vbi dicitur, quod pro futuris delictis excõicatio ferri non debet. Solu. Aliud est, ferre in aliquem excõicationis sententiam pro futuro delicto: vt si dicat, Excommunico te si tale quid feceris, quod ibi prohibetur. Aliud, statutum generale facere, excõicationem fulminans, quod hic permittitur. vt s. de sentẽ. excom. à nobis 1. Vel licet ibi prohibeatur ferri, tñ lata tenet. vt ibi not. Ber. Vel si dicatur, quod istud, commiserint, sit præteritum, nullum est contrarium. Quod prius dixi 7, tene, & adde quod ibi dicam.

p ¶ *Furtum.*] quod est, contrectatio rei alienæ inuito dño fraudulosa, & animo lucrandi. Institu. de ob. quæ ex quasi deli. in prin. & §. furtum autem. & §. placuit. & prohibitum etiam in decalogo. 14. q. 5. pœnale. & in secunda prohibitione obtinet quartum locum. quod dic vt nota. 32. q. 7 quid in omnibus.

7 Illud etiã tenet Do. de Anchar. & commẽdat glo. ibi, præteritum. in dubio tamẽ verba intelligantur, vt sint futuri tẽporis. Fon.

q ¶ *Diœcesim.*] in qua tota, iurisdictionem habet ordinariam; & in quolibet ipsius loco non exempto, potest pro tribunali sedere. j. de offi. ordi. cum episcopus.

r ¶ *Cum extra.*] ratio. Et nota de omnibus rationem reddendam; quod dic, vt s. de rescrip. si quando.

s ¶ *Territorium.*] suum. s. de offi. leg. nouit. ff. de iurisd. om. iud. l. vlt. Et est Territorium, vniuersitas agrorum infra fines cuiusq; ciuitatis: quod ab eo dictum quidam aiunt, quòd magistratus eius loci infra eos fines terrendi, idest, submouẽdi ius habent. ff. de verb. sig. pupillus. §. territorium.

t ¶ *Impune.*] idest, sine pœna, idest, non parens, ex eo pœnam non patitur.

DE RESCRIPTIS.

¶ Ista rubrica continuatur ad praecedentem in modum qui sequitur: Dictum fuit supra tit. proxi. de constitutionibus, & sic de iuribus: Nam constitutio large sumpta accipitur pro omnibus partibus iuris scriptis: verum quia parum esset iura condere, nisi essent iudices qui illa tuerentur, & redderent vnicuique ius suum: ideirco visis de iure, restabat videre & de iudicibus, qui iura reddant: Sed quia iudices vt plurimum constituuntur per rescripta; ideirco praemittitur haec rubrica, de rescriptis.

TITVLVS III.
De rescriptis.

¶ Gregorius nonus.

¶ Rescriptum impetratum ab excõicato, est ipso iure nullum, & quicquid inde secutum est: nisi in causa excommunicationis, vel appellationis.

Vnde sciendum, quod nos habemus rescriptum, priuilegium, & beneficium. Rescriptum in iure accipitur dupliciter: videlicet, stricte, & large. Rescriptum large sumptum, comprehendit rescriptum stricte, siue in specie sumptum, & beneficium Principis. Sed rescriptum stricte & in specie sumptũ, dicitur illud, quod emanat ad obseruantiam iuris communis: puta, cum quis conqueritur Principi, quod aliquis facit cõtra iura, supplicans, vt princeps det sibi iudicem delegatum, qui faciat obseruare ius commune. In isto autem titulo rescriptum accipitur large: quia in eo tractatur de gratijs circa beneficia obtinenda. Priuilegiũ vero dicitur illud, quod emanat contra ius cõe in fauorem aliquarum personarum: & dicitur Priuilegium, quasi priuata lex, vt, quia de iure communi omnes habentes praedia, tenentur soluere decimas praediales Ecclesiae parochiali, Papa concedit aliquibus priuilegium, vt de laboribus suis non soluat decimas: vel de terris suis, quas colunt siue coli faciunt proprijs sumptibus, non soluant decimas: sicut fuit concessum pluribus religiosis, vt de terris suis, quas colunt, siue coli faciunt proprijs suis sumptibus, nullas soluant decimas. illud vocatur Priuilegium. Sed beneficium Principis, dicitur gratia, quã princeps facit alicui praeter ius: vt puta, Papa facit mihi gratiam, vt mihi detur beneficium, quod primo vacabit in ecclesia Pictauiensi. Et licet priuilegium, rescriptum, & beneficium differant (vt dictum est) tamen rescriptum largo modo sumptum, comprehendit omnia ista.

I*pso iure.*] Ponit dictum, à quo duos casus excipit; ibi, *quam excommunicationis.* Ioan. And.

¶ Rescriptum delegatorium ab excõicato impetratum, est ipso iure nullum; nec valet processus per illud rescriptum factus, etiam si oppositum non fuerit. Fallit in rescripto in causa excõicationis vel appellationis. hoc dicit. Pro intellectu huius cap. praesupponendum est, quod habetur ĩ. eod. lib. de excep. in cap. pia. vbi dicitur, quod si excõicatus maiori excommunicatione, fuerit in iudicio agendo, & non fuerit exceptum de excõicatione, valet processus cum eo factus: tamen licet excommunicatio ante litem contestatam opposita non fuerit, poterit opponi in quacumque parte litis, & obtenta absolutione, accipiet excommunicatus processum in statu, in quo erat ante excommunicationem.

CASVS. Praetendebam te debitorem meum in aliqua pecuniae summa: vel te possidere beneficium meum, eo quod habebam ordinarium loci certa ratione suspectum: nolui te cõuenire corã ipso: sed à Papa impetraui rescriptum delegatorium ad aliquem iudicẽ, qui cognosceret de huiusmodi causa: tempore impetrationis eram excõicatus maiori excõicatione: praesentaui illud rescriptũ delegato, qui virtute illius rescripti processit vsq; ad diffinitiuam sñiam: postea peruenit ad notitiã tuã, quod tpe impetrationis rescripti erã excõicatus maiori excõicatione: voluisti proponere nullitatem processus, sententiae, & rescripti: Quaeritur nunquid sis audiendus? Videbatur, quod non: quia exceptio proposita in quacunque parte litis, non annullat processum factum antea. Non obstante ista ratione dubitandi, dicit Romanus Pontifex, quod certe illud rescriptũ non valet, nec processus inde secutus. Et ratio est pp defectum iurisdictionis: quia ex quo fuit rescriptum ab initio nullum, per id nõ fuit tributa iurisdictio delegato; sed secus, si iudex alias haberet iurisdictionem: quia esset ordinarius vel delegatus, & impetrans nõ erat tpe impetrationis excõicatus: quia processus esset validus, donec esset opposita exceptio excõicationis. Sed quaeritur, an sit verum indistincte, quod rescriptum delegatorium impetratum ab excõicato, sit nullum ipso iure? Rñdet Romanus Pontifex, quòd hoc non est verum indistincte: sed fallit, si excõicatus impetret rescriptum in causa excõicationis vel appellationis: puta, Eps Pictauiensis me excõicauit: dico excõicationem esse iniustam, & vlterius dico, quod sum absoluendus sine emenda, & absque aliqua cautione, accessi ad sedem Apostolicam, & impetraui rescriptum ad aliquem iudicem delegatum, per quod mandabatur, vt si iudici constaret de iniusta excõicatione, me absolueret: quia potuissem adire Ordinariũ: & Papa concurrit cum Ordinario: & sic potui adire Papam, & impetrare rescriptum: Alias sequeretur, quod excõicatus iniuste, non haberet aliquod remedium cõtra iniustam excõicationem. Item fallit in causa appellationis, vt si aliquis excõicatus appellet & impetret rescriptum: in causa appellationis rescriptum valet, vt reparetur iniuria sibi facta à iudice à quo. Textus.

CAP. I.

Ipso iure [a] rescriptum [b], vel processus [c] per ipsum habitus non valeat, si ab excommu-

Articulo. vnde articulus est pars intentionis continens illud, quod actor vel reus intendit probare: cap. veniẽs 2. ibi, *Pars autem.* ĩ. de testib. Et articuli qñq; vocantur intentiones, qñque assertiones. Nota primo, quod excõicatus regulariter non potest impetrare rescriptum delegatorium contra suos debitores. Nota secundo, quod processus factus virtute rescripti nullius est ipso iure nullus: quia vbi non est fundamentum, desuper aedificari non potest: secus si rescriptum non esset nullum, licet esset surreptitium, & elidibile ope exceptionis: quia tunc delegatus virtute illius rescripti haberet iurisdictionem, sed elidibilem per exceptionem. Nota tertio duos casus exceptos à regula posita in principio cap. in quibus valet rescriptum ab excõicato impetratum: videlicet, in causa appellationis, & in causa excõicationis; Nam in causa excõicationis, excõicatus potest esse in iudicio tamquam actor, & impetrare iudices delegatos, & petere relaxari excommunicationem suam, quam dicit iniustam. Item in causa appellationis potest excõicatus maiori excõicatione appellare & appellationem prosequi, & rescripta impetrare. Sed vtrũ per illud cap. sit correctum cap. pia. ĩ. de excep. Dicit gl. in verbo, Processus (& bene) quòd non: quia illud cap. pia. intelligitur in excõicato agẽte coram Ordinario vel Delegato, qui agens tempore impetrationis non erat excõicatus, sed incidit in excõicationem postq̃ delegatus recepit iurisdictionem virtute rescripti delegatorij. Istud autem cap. intelligitur de excommunicato agente: qui tempore impetrationis rescripti erat excommunicatus.

¶ Glo. seq. ponit quod reprobat.

a ¶ *Ipso iure.*] Ergo [1] sine exceptionis ope: & sic falsam puto opinionem Tancredi & Innocentij. not. ĩ. de offic. deleg. prudentiam. §. sexta. & Ber. Compost. not. ĩ. eod. cap. super litteris. in gloss. hic quaeritur. & Guil. Du. no. in Spec. tit. de rescrip. praesentatione. §. ratione aũt impetrantis. ver. quid de processu. qui oẽs dixerũt, quod processus habitus per literas impetratas ab excõicato, valet, si nõ opponatur exceptio; Et hoc dico tertius, cũ supradicti oẽs (excepto Tancredo) hanc viderint decretalem: vnde vel non ponderauerunt hoc verbum, ipso iure, positum in principio hic, vel hanc decretalem putauerunt esse correctam per decre. pia. quod non credo: cum pars illa, quae correcta est, remota fuerit, vt ĩ. dicam.

¶ Glo. seq. soluit quaestionem, & solutionem probat tribus rationibus.

b ¶ *Rescriptum.* ĩ. eo. dilectus filius Abbas. Et satis hic puto terminatam quaestionem, qua quaeri solet, verum reus actorem, quẽ excipiendo ꝯ rescriptum & personam, repulit excõicationis vigore, coram ipso delegato reconuenire possit. Et patet, quod non [2]. Si enim nullum est rescriptum, & conuentio est principale, & reconuentio accessoriũ: sublato principali, & accessoriũ. ĩ. de reg. iur. accessoriũ. cum suis concor. Itẽ causa conuentionis & reconuentionis simul sunt tractandae. ĩ. de mu. pe. cap. 1. de ordi. cog. cũ dilectus. qđ hic esse nõ posset. Item conuentio est expressum, reconuentio tacitum: Sublato igitur expresso, & tacitũ est sublatum. C. si reus vel accu. mor. in. l. vlt. & facit quod not. de cle. coniug. quod a te. & hoc tenuit Tan. Bart. Brix. in quaestione Veneriali, quae incipit, Actor conueniebat reum.

¶ Glo. seq. quaerit & soluit distinguendo. Item quaerit de ratione, & ponit duplicem, quam improbat: & quadruplicem, quam approbat.

c ¶ *Processus.*] Nunquid ergo correcta est decr. pia. ĩ. de excep. vbi dicitur, quod pcessus habitus cum excõicato tenet, donec opponatur exceptio: & postmodum ipso absoluto, reassumatur causa in eodẽ statu? Sol. Non est correcta: immo potius corrigeret ista per illam, cũ ista sit posterior. Est enim Inno. iiij. sed haec Greg. ix. ẽ. tit. prox. c. 1. Sed neutra p alterã corrigitur, sed in diuersis casibus loquũtur. Nota igitur primo, falsam esse opinionem modernorum, quã Ber. no. in decret. pia. in glo. sed mirũ. & in pdicta decr. dilectus. in glo. sic vñ. versic. secus si antiquis. & in decretali, de offi. deleg. prudentiam. in glo. sic vñ. & in glo. secus esset. in quibus dixit rescriptum ab excõicato impetratum valere post suam absolutionem. Et vera est ipsius Ber. opi. antiqua, vt per praedictas glo. apparet. & de aeta. & qua. cum bonae. & de cle. excõ. mi. proposuit. Circa hanc igitur materiam sic distingue: aut excõicatus maiori agit coram Delegato, aut coram Ordinario: In primo casu subdistingue: quia aut erat excõicatus

excōicatus tempore impetrati rescripti, aut postea fuit excōicatus. In primo casu subdistinctionis, habet locum hæc decret. vt scilicet non valeat rescriptū, nec processus per ipsum habitus, nisi impetratum fuerit super causa excōicationis vel appellationis, vt hic, & in concor. superius allegatis. In secundo casu scilicet, quando post impetrationē excōicatus fuit, locū habet decre. pia 1. & de offi. deleg. prudentiam. §. sexta. Si agit coram Ordinario tunc tria tempora distingue: sm vetera iura nō tenebat processus cum ipso habitus. §. de excep. exceptionem. alias non video quare ibi fieret cōdemnatio expensarū 1, si tenuisset habitus processus: vt ibi etiam not. Postmodum statuit ibi Grego. in decis. huius decre. ꝙ teneret processus habitus cum excommunicato, si reus eum scienter admisit, alias nō. Secundum moderna vero iura tenet processus, & locum habet decret. pia. & sic nec corrigitur, nec corrigit. Si quæratur, quæ sit ratio diuersi iuris, & si dicatur, quòd excommunicatus impetrans peccauit se ingerendo cōioni hominum: non valet hæc responsio, cū eadem ratio sit in Ordinario. Si dicatur, ꝙ hæc sit ratio, quia rescriptum impetratum fuit tali veritate tacita, qua expressa litteras nō habuisset, non valet etiam hęc responsio: quia tunc rescriptum habet eludi exceptionis ope, non ipso iure: supra eod. super litteris. & hoc not. Ber. §. eo. ad audientiam 2. Vnde satis mirandum videtur, ꝙ si ago coram ordinario, tenet processus: & si ab eo impetro Delegatum nec rescriptū valeat nec processus. Sed potest esse ratio, qa iurisdictio delegata sumit initium ex persona agentis & impetrantis, & ideo cum vitiosum fuerit principium. 1. q. 1. principatus. nec rescriptum valeat, nec processus. Ordinaria autem iurisdictio ab actore agente nō incipit, & ideo ibi secus. Item iurisdictio ordinaria fauorabilis est, extraordinaria odiosa: vt §. eod. ad hoc. Itē quādo proceditur coram Ordinario vel Delegato impetrato ante excōicationem: est in aliquo quod imputetur reo, q de excōicatione debebat excipere, si sciebat, alias inuestigare debebat: sed vt plurimum, delegatum impetrat actor absente reo: & ideo nō valet impetratio, nec processus habitus ipsius impetrationis vigore, vt hic. His ergo rationibus & excommunicati odio, speciale dicat, quòd in hoc casu veritas suppressa ipso iure vitiet rescriptum, & processum habitum per illud.

> [marginal:] Cessat enim sequens excōmunicatio nō vitiat votum clām tū sed sola procedit: de ale. nō tamē R. ita nec vitiat rescriptum. Ioan. And.

> [marginal:] 1 No. gl. sic̄o tex. quē allegat, qd reus defectū proponere exceptionē rescriptum iudicatum re tro nullum ponit. inex pēns. Phil. Bo. Fon.

nicato [a], super alio [b] quàm excommunicationis [c] vel appellationis [d] articulo, fuerit impetratum [e].

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunen.

¶ *Per clausulam, Quidam alij, possunt soli quatuor conueniri: quorum nomina in primo citatorio exprimantur, ne variationi sit locus. Ioan. And.*

a ¶ *Ab excommunicato.*] maiori excommunicatione: vt §. de excep. à nobis. & ī eo. c. pia.

¶ *Glo. seq. quærit, ponit opi. cuius tenet contrarium, & respondet allegatis in contrarium.*

b ¶ *Alio.*] Quid si excōicatus impetrat litteras inquisitionis? Notauit Gof. de offic. deleg. prudentiam. in glo. colligitur, ꝙ bene valent litteræ: & hoc ideo, quia fama ibi habetur accusatoris loco: vt supra de accusa. qualiter 2. §. ex quibus. & licet promouēs ineptus appareat, nihilominus valet rescriptum, & proceditur per illud. §. de accus. cum oporteat. vbi idem tenet Innocen. & Hostien. & hoc quando excōicatus solū ministerium pbuit, nec nominatus fuit in litteris; idē Guil. in Spec. de inqui. §. primo. versi. qd si in littera. allegat Innocen. & Hostiē. ad hoc C. de preci. impe. off. l. prima. & l. vniuersis. & ff. de inofficio. testamē. posthumus. §. 1. & l. si pars. §. vlt. Non enim refert sm eos, à quo & quo spe fuerit nūciatū. ff. de petitio. hæredi. l. itē veniunt. §. à quo. & ff. de euictio. si rem. §. vlt. Per hanc litteram credo ꝯtrium, cū in odium excōicati sit hoc inductum, ꝙ nullæ litteræ valeant, nisi hic contentæ: nec puto tutum à littera recedere: & ad hoc optime facit: qa si excōicatus pro alio litteras impetrat ad agendum, non valet 4 §. de probatio. post cessionem. & bene refert interdum, per quem preces offerantur. ī. de hære. cap. 2. §. 3. Ad decre. cū oporteat. rñde vt ibi no. sm Io. in glo. penult. Præterea non est inimicus ita persona prohibita ab impetrando, sicut excōicatus: vnde agit pro sua iniuria, quod non facit excommunicatus de iudi. intelleximus. 4. q. 6 omnibus.

> [marginal:] 3 Plane. Do. nam. tex. hic loquitur de rescripto ad instantiam impetrantis concesso. Panor.

> [marginal:] 4 Idem Do. & de Anc. Panor.

c ¶ *Excommunicationis.*] §. de senten. excōica. cum pro causa.

d ¶ *Appellationis.*] §. de excep. cum inter. & cap. significauerunt. & cap. vlt.

e ¶ *Impetratum.*] & sic inspicitur tempus datæ, vel [5] impetrationis. ad idem supra eodem, eam te. & infra eod. tibi, qui. de præben. cum cui. Sequebatur autem olim hic in fine talis littera, Quod coram eo actum est, coram Ordinario similiter irritum est censendum, nisi forsitan qui conuenitur, scienter admisisset eundem. Remota fuit, quia reuocata per decret. pia. vt dixi §. in gloss. nunquid ergo. Ioannes Andr.

> [marginal:] 5 Glo. sequitur Phi. in principio le ctura. Pisa.

C ¶ *Vum in multis.*] Duo sunt dicta, quorum primū causam prius tis: secundum submittit ibi. *Quorum* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius capituli præsupponendum, ꝙ aliquando in rescripto delegatorio, videlicet in narratione, ponunt ista verba: Sixtus Episcopus seruus seruorū Dei, &c. Conquestus est nobis talis, ꝙ talis Titius, & quidam alij super tali re eū iniuriantur. Mādamus quatenus vocans vocandis, quod iustum fuerit decernas. Aliquando ponūtur nō solum in parte narratiua, sed etiā in parte dispositiua, hoc modo: Sixtus Episcopus, &c. Conquestus est nobis talis, ꝙ talis Titius, & [6] quidam alij sibi iniuriant, &c. Mandamus, quatenus dictum Titiū ad præsentiam tuam conuoces: & alios quos dictus talis tibi duxerit nominandos.

> [marginal:] 6 perinde

CAP. II.

CVm [f] in multis [g] iuris articulis infinitas reprobetur: prouide [h] † duximus statuendum, vt per illam generalem [i]

CASVS hoc ꝓsupposito, sic figurat: Ego à sede Apostolica impetraui rescriptum contra te sub prædicta forma, non est dubium, ꝙ virtute illius rescripti possum te cōuenire coram delegato: & etiā alios comprehensos sub clausula, Et quosdam alios. Sed quæritur, vtrum potero conuenire personas tot, quot voluero? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ virtute illius clausulæ non potero nisi tantummodo quatuor conuenire. Sed quid? Ponamus ꝙ contra aliquem comprehensum sub illa clausula impetraui à iudice Delegato aliquam citationem: vtrum in ista citatione impetrata contra vnum, ego debeam nominare alios tres? Respondet Romanus Pontifex ꝙ sic, quia virtute illius clausulæ, Et quidam alij, non possum nisi quatuor cōuenire, quos teneor exprimere in citatorio. Et licet quidam dixerint, ꝙ non debebam alias quatuor in citatorio exprimere: cōis sententia Doctorum est, quòd debeo omnes quatuor nominare, & debeo impetrare citationē contra omnes: & si impetro citationem solum cōtra vnum, debeo in ipsa citatione alios nominare: aliàs citatio non valeret. Nota primo id, ad quod allegatur principium capituli, quòd infinitas in multis articulis iuris reprobatur. Nota secundo principalem effectum huius capituli, videlicet, ꝙ rescriptum delegatorium non solum comprehendit nominatos in ipso rescripto: sed etiā alias personas non expressas, si in rescripto apponatur aliqua clausula, per quā appareat Papam hoc voluisse. Nota tertio, ꝙ per clausulam, Et quidam alij, possunt solummodo quatuor conueniri: plures non possunt cōueniri. Nota finaliter, quòd in citatione impetrata ꝯ aliquem de comprehensis in clausula, Et quidam alij, omnes sunt nominandi, quos intendit impetrans conuenire: aliter citatio non valeret, vt dictum est: quod est intelligendum, nisi impetrans diceret, ꝙ virtute illius clausulæ non intendit conuenire nisi illum quem nominat: puta, ꝙ non intendit conuenire nisi Caium, & alios tres non exprimit: quia illos non intendit conuenire, quia eum eis transegit: tunc si hoc dicatur ab impetrante in citatorio, valebit citatio: sed si simpliciter nominet vnū, & non fiat mentio de alijs tribus, citatio est nulla: quia iste textus requirit illam expressionem, vt satis dictum est.

f ¶ *Cum in multis.*] Per clausulam, quidam alij, possunt soli quatuor conueniri, quorum nomina in primo citatorio exprimantur, ne variationi sit locus. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens ponit vij. exempla, quibus vitiatur infinitas. In fine ponit casum, & remittit.*

g ¶ *Multis.* [7]] Exemplifica vt §. de relig. do. c. vlt. & ī. eod. ōt. religionum. §. de testi. cum causam. §. volentes. & c. significauerunt. §. mandamus. ff. de testib. l. prima. in fi. Item in relictis pro redemptione captiuorum restringitur infinitas. C. de sacrosan. eccles. vt inter diuinum. Item restringitur seueritas, cum multitudo peccauit: de cler. excommu. min. latores. cum simi. Item non oneratur hæres in infinitum fideicommissum soluere. ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si quis decem. Itē non valet promissio, ne vlla exceptio deserti iudicij obijciatur: puta, promitto ꝙ si per casum fortuitū impeditus fuero, vt comparere non possim, non obijciam de casu. ff. si quis cautioni. l. sed & si quis. §. quæsitum. Itē in stipulatione damni infecti non debet quis esse in infinitū obligatus. ff. de dam. infecto. l. qui bona. §. vlt. Item legatum, quod non potest sciri ex testamento: puta, Lego centum ei, quem mihi Titius nominauerit, non valet. ff. de iur. ff. l. ita fidei. & merito reprobatur infinitas: qa multitudo est canonibus inimica: supra de præben. qa in tantū. & onerosa, nihil habens honesti: in Authē. de referen. ad fi. coll. 2. & de hoc habes plures concord. de æta. & quali. cap. penult.

> [marginal:] 7 Ad istā gl. vide Fel. c. licet. 2. de te stib.

h ¶ *Prouide.*] quia per generalitatem istam derogabatur iurisdictioni ordinariæ, cui per hanc constitutionem prouidetur.

i ¶ *Per illam generalem clausulam.*] præter expressos enim poterunt quatuor conueniri.

a ¶ *Quidam.*]

Ista clausula locum habet, vbi ponitur post personam certam, non alias. Domi. Paul. Roma.

a ¶ *Quidam alij.*] supra eodem pastoralis. & cap. Rodulphus. Idem intelligo de qualibet consimili clausula: vt si dicat. Titius, & nonnulli homines ciuitatis Bonon. vel simili modo. Itẽ si dicat, homines talis loci: nã aut conueniet eos vt vniuersitatẽ, & tũc omnes habebit loco vnius: aut vt singulos, & tunc solos quatuor pter expressos poterit conuenire: vt hic, secundum Innocentium.

clausulam: Quidam alij a: quæ frequenter b in litteris c nostris inseritur, vltra tres, vel quatuor d in iudicium non trahantur: quorum e nomina f in primo citatorio exprimat impetrator: ne locus fraudi g forsitan relinquatur, si circa ea h pos sit i libere variare k †.

¶ Idem in eodem.

¶ *Si actor contra reum super pluribus personalibus litteras impetrat ad diuersos, non valent litteræ nec processus earum: & reo condemnabitur in expensis. Et idem in reo conueniente, vel reconueniente actorem, eodem durante iudicio.*

b ¶ *Frequenter.*] Et ideo prouidẽdum fuit. ff. de legib. nã ad ea. & j. de restitutione spolia. frequens. hodie autẽ hæc clausula non est in vsu.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

¶ alibi, vt ... [marginal note]

c ¶ *In litteris nostris.*] quid de litteris Episcoporum? Dic secundum Host. quòd non extenditur ad illas. ad hoc 25. distin. qualis.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit. subdit duo, quæ possũt vocitare per quæstiones.*

d ¶ *Vel quatuor.*] Olim trahebantur quadraginta. argu. de testibus. cum causam. & cap. significauerũt. & de clericis excommuni. mini. Iatores. Si quærat quę sit ratio, quare restricta fuit ad quatuor. dic, q arbitraria: quia æque potuit restringi ad plus & minus. Posset reddi similitudinaria, quam habes s. de consanguinitate & affinitate, non debet. Dico tamen secundum Bernardum, q super re indiuisibili, puta, iudicio cõmuni diuidundo, familiæ erciscũdę, & similibus, possuot p generalẽ clausulam vltra quatuor euocari ad iudicium. Item omnes vltra illos quatuor, qui ius habent in re, possunt agere vel defendere p suo iure coram illo iudice. Arg. s. de re iudi. cum super. s. de offic. deleg. sup eo. arg. j. de elect. cap. 1.

¶ *Glo. seq. vers. per quæstionem. ponit opi. Innoc. secundum Host. tertio Barto. quam approbat. Secundo subdit dictum, cuius ponit opinionem contrariam, quam reprobat. Tertio quærit, & soluit. Quarto quærit arg. pro, & soluit contrarium.*

e ¶ *Quorum.*] scilicet illorum, quos intendit conuenire per clausulam, & debet expresio in actis scribi: de proba. quoniam s. §. s. Et dixerũt quidã, scilicet Innocẽtius q in qualibet citatione illorũ debeant omnia nomina exprimi. Satis potest dici, q sufficit exprimi in citatione eius, qui primo citaţ, & scribãtur in actis. vt s. dixi secundũ Host. Vel secundum Bar. satis est, q scribanţ in actis, licet in primo citatorio nõ scribantur: qa iam cessat variatio. Quod satis credo: quasi hæc littera dicere velit, q ante q̃ fiat citatio, nomina exprimenda sint illorum quatuor. Et credo tutius, q fiat hæc expresio in prima citatione, quę fit auctoritate rescripti: etiã si fiat de expressis in eo: licet alij contra, dicentes, quòd sufficit q fiat in prima citatione alterius illorum quatuor: sed fm hoc non est plene fraudibus prouisum. Et si quæraţ. an de non expresis conuenire posit prius, q̃ conueniat expressum? Est dicendum, q sic: quia donare, liberare, & remittere potest, nisi forte in fraudem expresissent secundũ formam decre. s. eod. sedes. & hoc tenet Bart. in quæstione Venerali, quæ incipit: Aliquis impetrauit. Sed ponet quatuor expresit, postea mutat vnam ex personis: vel neminẽ expresit, postea alterũ conuenit, nihil excipitur: quæritur an valeat iudicium? Et videtur q sic: quia hæc exceptio dilatoria est, vt dici consueuit de exceptionibus duarum dietarum. s. eod. nonnulli. Itẽ quia multa fieri prohibentur, &c. de regu. ad Apostolicam. Contrarium dico secundum Bar. quia si nomina in primo citatorio vel actis fuerunt expressa tempore debito: perinde est, ac si in rescripto fuissent expressa. Si non fuerunt expressa tempore debito: perinde est, ac si non fuisset ibi clausula. Vnde cum rescripta non extendantur ad alias res, vel personas: de offic. deleg. P. & G. dico quod etiam si non excipiatur, non valet iudicium.

Post factã tamen ... glo. Sed ante Hostiẽ. Philip. Dom. Roma.

Hic non est Bartolus de Saxo ferrato. Sed Bartholomæus Brixiensis, cuius sępe meminit Ioannes Andr. & alij veteres interpretes.

f ¶ *Nomina.*] & cognomina, vel certas circũlocutiones. §. testes. s. de testi. licet ex quadam. & ff. si cer. pet. l. certum. vt euitetur æquiuocatio. s. eod. significante. & cap. quia nonnulli.

g ¶ *Fraudi.*] cui occurrendum est. j. de renun. cap. 2. cum si.

h ¶ *Ea.*] scilicet nomina.

i ¶ *Possit.*] impetrator.

¶ *Glossa sequens not. ad breuiar. & remittit: secundo notat ad quæstionem.*

Do. nomi hoc, vbi iudex fundatur iurisdictione progressiua ad vlteriora nõ fiet se competenté pro ... va... Ioan.

Tene mẽ... glos. sed ... tamẽ, si acceptans probabiliter ignorauit, ...

k ¶ *Variare.*] Nota variationem & inconstantiam reprobari: alibi permittitur: Quod dic, vt plene dixi j. de reg. iur. quod semel. Et nota per hanc litteram, quod per litteras generales ad obtinẽda beneficia, ex quo aliquid specificauit sine pterlatione: si succumbat, ad aliud transire non poterit, quia perinde est, ac si in rescripto fuisset expressum illud beneficium quod optauit. j. de concess. præbend. quia cunctis. quod sane intelligas secũdum id, quod habes. j. eod. tit. ne captandæ. Ioan. And.

Dispendia.] Diuiditur in duas partes: in prima ponitur causa constitutionis: in secunda ibi, *Decernimus.* ipsa constitutio, in qua duo facit. Nam primo prouidet de actore, & contrafacienti triplicem pœnam imponit. Secundo: ibi, *Reus quoque,* puidet de reo, in quo vnũ casum excipiens prędictã pœnam repetit. Ioan. And.

Casus. Ponamus, q tu debebas mihi decem scuta ex causa mutui veri & legionis: Item alia decem scuta debebas mihi ex causa venditionis: volebam te conuenire coram Ordinario propter aliquã causam: vnde accessi ad Papã, & impetraui istas causas delegari pluribus delegatis: quia impetraui vnum delegatum ad cognoscendum in vna causa, & alium in alia: vtrum valeant istæ impetrationes? Respondet Romanus Pontifex, quòd non: immo debeo carere omnibus impetratis, & nullus delegatus recipit iurisdictionem virtute istarum litterarum: & ideo si fecero te conuenire coram illis iudicibus, ipsi debebunt pronunciare, se non esse iudices: & me impetrantem condemnare in expensis. Sed quid erit sanctissime Pater? Ponamus, quòd impetraui vnum iudicem delegatum pro aliquo alio debito: vis me conuenire coram alio iudice delegato pendente meo processu: vtrum posis? Respondet quòd non: sed debes me reconuenire coram meo iudice delegato. Et sciendum est, quòd littera in fine intendit istud dicere, quòd reconuentio habet locum, quando ab initio reus offert actori libellum in causa reconuentionis, vt facta responsione in causa conuentionis, fiat responsio libelli in causa reconuentionis. Sed aliquando reus differt reconuenire actorem: Sed tunc reconuenit eum, postquam actor multum processit in causa, & tunc processus actoris in aliquo non differtur, sed proceditur in eo absque aliquo impedimento, non obstante recõuentione ipsius rei. Et tunc reconuentio non habet priuilegium suum, quando opponitur post litem contestatam, sicut quando opponitur ante litem contestatam: tunc enim gaudet priuilegio: videlicet, quia si vnus processus fuerit expeditus in causa conuentionis, debet idem processus expediri in causa recõuentionis antequam expediatur alius processus in causa conuentionis: vt supra de mutu. petitio. in antiquis.

CAP. III.

Dispendia l litium æquitatis compendio volentes, qua possumus m industria coarctare, statutum felicis recordationis Gregorij n Papæ noni prædecessoris nostri super hoc editum ampliantes o: Decernimus, vt si quis contra alium plures personales p

l ¶ *Dispendia.*] Si actor contra reum super pluribus personalibus litteras impetrat ad diuersos, nõ valent litteræ nec processus earũ: & reo condemnabitur in expensis. Et idẽ in reo conueniente, vel reconueniente actorẽ, eodẽ durante iudicio. hoc dicit. vocaţ autem dispendium longum & inutile: compendium autem breue & vtile. Ad idem, de accus. qualiter & quando s. ad fin. Ioan. And.

m ¶ *Qua possumus.*] Ad idem supra in procemio huius libri: & hoc sufficit. 43. distin. Ephesijs. 47. distin. cap. vlti.

n ¶ *Gregorij.*] hæc est vera littera: & loquitur de decre. s. eo. tit. c. vlt. Quidam olim habebant, Innocentius Papa tertius, & male. Ioan. And.

o ¶ *Ampliantes.*] ampliauit in eo, quod statuit, quòd processus nõ valeat: & in eo, quòd statuit de reo. Nam hæc in decretali, Quia nonnulli. expressa non fuerant.

¶ *Glossa sequens notat à contrario: & quatuor diuersitatis rationes reddit: contra vltimam remittit.*

p ¶ *Personales.*] quasi secus in realibus. 55. dist. qualis. in glos. pe. ff. de iudi. cũ Prætor. in gl. 3. & potest esse ratio diuersitatis, qa psonales alterius naturæ sunt, q̃ reales, & facilius expediunt: qa sæpius fit inde instrumentũ vel scriptura. arg. ff. de eden. l. si leg. tũ. & cõiter paruæ sunt psonales quæstiones: reales vero magnæ. Itẽ in vna petitione p pluribus personalibus actionibus agi potest cuiuslibet asignata causa. C. de anna. exceptio. si ex multis. s. de libe. ob. c. vlt. fm Ber. Verior est ratio fm modernos, quare aliud in psonalibus, aliud in realibus: qa duæ dietæ, quæ olim dabantur p decreta. s. eo. nonnulli. vel vna, quæ daţ hodie p decreta. s. eod. statutum. seruata ipsius moderatione cõputanţ à finibus diœcesis, vbi sita est res, quãdo agiţ reali. s. eo. dilectus 2. Contingeret ergo, q quis nõ posset conueniri sup pluribus realibus coram eodem iudice, cũ res essent abinuicẽ remotæ: sed in personalibus, computanţ à finibus diœcesis,

diœcesis, vbi habet domicilium. vnde super omnibus ad vnum iudicem commodius impetratur. & ideo in istis aliud quàm in illis. Sed forte ista ratio cessat hodie per decre. ī. eod. statutum. Et dic vt ibi dixi in §. cum vero. in glo. olim dicebamus.

¶ *Glossa sequens obijcit, & soluit.*

a ¶ *Super omnibus.*] sed si reus appellauerit super vna p[er]sonali, iudex non poterit procedere in alia, prima non finita: cum suspectus sit il- li. ī. de appellat. ad hæc si in vna. Ergo non est commodius agere sub vna q̃ sub diuersis: & sic damnosa videtur constitutio hæc actori. Sed potest dici secundū Bernar. q̄ iniquitas iudicis, qui perperam processit, non facit q̄ reus propter hoc corā alio iudice possit trahi, & sibi imputet, qui talem obtinuit iudicē: & expectet actor, donec appellationis causa sit finita: quæ si pronunciata fuerit iusta, actor postmodum studeat alium iudicem impetrare: aliàs si fuerit iniusta, procedet in aliis: & idem vī de aliis impedimentis, re non integra.

moueret voluerit quæstiones, non ad diuersos iudices, sed ad eosdem super omnibus[a] huiusmodi quæstionibus[b] litteras studeat impetrare[c]. Qui vero contrarium fecerit[d], omni[e] commodo careat litterarum: nec processus[f] habitus valeat per easdem †: reo, si eum per ipsas [citauerit vel] fatigauerit, in expensis[g] legitimis[h] condemnandus. ¶ Reus quoque si eodem durante[i] iudicio, actorem sibi obnoxium[k] dixerit, reconuentionis beneficio vel conuentionis[l], (si contra eum litteras[m] impetrare maluerit) de iure suo debet apud eosdem iudices experiri[n]: nisi eos vt suspectos poterit † recusare[o]: Simili pœna[p], si contra hoc fecerit, puniendus.

¶ Bonifacius octauus.

† In aliquo versiculis [illegible] … in expensis, [illegible] … nec [illegible] apparet cognita fuisse ab antiquis interpretibus.

b ¶ *Quæstionibus.*] & sic ad eosdem, & non ad diuersos debet litteras impetrare: etiam vna lite finita, secundum Bernar. licet quidam contra, dicentes, quòd hæc constitutio, & illa, quia nonnulli. intelliguntur quando eodem tempore actor trahit reum, ad diuersos iudices: vel vna pendente coram vno.

¶ *Glossa sequens quærit, & remittit.*

c ¶ *Impetrare.*] quid, si coram delegato conueniat super vno, corā ordinario super alia. de hoc ī. eo. c. vlt. in glos. secus.

d ¶ *Fecerit.*] cum effectu, vtendo scilicet pluribus litteris: quia si vnicis tātum vteretur, bene valebit processus habitus per easdem, secundum Iono. Ioan. And.

e ¶ *Omni.*] aliàs, omnium.

¶ *Glossa sequēs quærit argu. pro, & soluit contrarium.*

f ¶ *Processus valeat.*] in hoc ampliauit statutum, Quia nonnulli. Sed pone, processum fuit corā diuersis iudicibus, & nihil exceptū: nunquid valebit sententia, vel processus? Videtur q̄ sic: quia hoc est beneficium personale, per quod etiam alteri non præiudicatur, de regula, Ad apostolicam. Sed verius est[1] secundum Ber. quòd processus non valet per hāc litterā: alias nihil videret addere hæc constitutio illi decretali, Quia nonnulli. & hoc idem tenet Innocentius, & dicit per curiam obseruari.

1 Idem Phi. hoc consensu parum ob- [illegible] validatur. c. P. & G. de offic. deleg. Ion.

g ¶ *In expensis.*] & in damnis[2]. ī. eod. c. vlt. Ioan. And.

h ¶ *Legitimis.*] De hoc dic vt 2. q. 1. in primis. §. gloriosus. de do. & contu. finem. & hoc est generale, vt fatigans aduersarium, in expē sis puniatur. ī. de pœ. calumniam. de rescrip. cæterum. cū similib.

ADDITIO. Alleg. Host. eo. ti. c. fina. de dolo & contu. c. 2. & c. finem. de maio. & obe. ca. si. de appellat. vt debitus. Io. And.

2 Gl. pro- … [illegible] aliquis [illegible] trahi- tur ad iudi- ciū [illegible] At vbi expensæ pe- [illegible] … de alia. iudi. mut. de Andia. Ion.

i ¶ *Durante.*] qualiter habet fieri reconuentio, nota. ī. de mu. peti. c. 1. & 2. Ioan. And.

k ¶ *Obnoxium.*] etiam actione reali, secundum Ber.

¶ *Glo. sequens ponit quæstionem, quam alternatiue soluit: secundo quæritur. arg. pro. & ponit sol. Ber. cui dubitando resistit.*

l ¶ *Vel conuentionis.*] Forte ponit hæc duo verba: quia si reconueniatur actor, vna & eadem sentētia debet causa terminari: si conueniatur reus, tūc potest prius terminari prima, quàm secunda. probatur hoc supra, de mu. peti. capitulo primo, & de ordi. cog. cū dilectus. Vel forte vtroq; casu vna sententia causa terminanda est: & semper eodē durante iudicio, coram eodem iudice agendū est, quo finito coram alio: quia tunc non posset reus agere corā primo delegato, cum finita sit iurisdictio quantum ad cognitionem. ī. de offi. cio delega. quærenti. An autē coram ordinario reconuenire possit eundē, eodem durante iudicio, dubitatur. Et videtur q̄ sic: cum hic dicat littera: Litteras maluerit impetrare: vnde solum de Delegato loqui videtur: sed quia eadem ratio est vtrobique, idem ius vr esse debere sm Ber. Vel forte non est eadē ratio, q̄a iurisdictio ordinaria fauorabilis est, & extraordinaria odiosa. & ideo aliud in ordinario dici posset. Ad hoc facit qđ tenet Innocent. ī. cap. vlti.

ADDITIO. Idem Archidiaconus. Sed fortiter ꝯdicit Authent. & consequenter. C. de senten. & interlocu. Fateor locū esse Authē. sed nego pœnam huius decret. habere locum: ita quòd teneret processus, si hoc non exciperet actor. Ioannes And.

¶ *Glossa sequens obiectionem soluit.*

m ¶ *Litteras.*] forte est talis causa, quæ nō cadit in cognitionē Delegati sine speciali mandato Papæ. 6. q. 4. si quis Episcopus. supra, de confir. vti. vel inuti. capitulo primo, & secundo. supra, de resti. in integrum. c. pœnulti. aliàs enim quare oneraret se litteris impetrandi, qui per litteras actoris potest suum expedire negotiū[3]? Ioan. And.

3 posse.

n ¶ *Experiri.*] id est, agere: quia in reconuētione reus fit actor: cōcor. ī. de causa possess. pastoralis. alibi ponitur pro defendere. ī. de iudic. c. 1. & 8. dist. quo iure. Ioan. And.

o ¶ *Recusare.*] ab initio anteq̄ in eos cōsenserit secundū Ber. Vel ex superueniēte causa ī. de offi. deleg. insinuāte. & pendente suspicionis cognitione, (quam proponit reus cōtra iudicem impetratum ab actore) iudex non procedit in recōuentionis causa per litteras impetratas per reum: quia si contrariū diceretur, facile esset deludere hanc constitutionem, secundum Innocentium.

¶ *Recepetus per litteras facultatis, si ad recipientes spectabat receptio, ipsorum & non Papæ auctoritate intelligitur esse receptus: nisi in litteris aliud esset expressum. Si autem receptio non spectabat ad eos: tunc apostolica auctoritate dicitur receptus. Ioannes And.*

CAP. IIII.

CVM † ALIQVI-

† De materia vide Panormitanū & Doctores in c. cum ac- [illegible] de constitut.

¶ *Glossa sequens exponit, & de quæstione remittit.*

p ¶ *Simili pœna.*] superius expressa in actore, scilicet, vt litteris careat, processus non valeat, & in expensis condemnetur. per quem autem fiat talis condemnatio, not. ī. eod. titu. cap. vlti.

C*Vm aliquibus.*] Duo sunt dicta principalia. Secundum ibi, *Si vero.* Ioan. And.

¶ Pro, intellectu huius capituli præsupponēdum est illud, qđ habet in c. hi qui. ī. de præbe. eodem libro, & in cap. vlt. ī. de concess. præbend. vbi dicitur, q̄ si sint aliqui recepti in aliqua ecclesia in canonicos illius ecclesiæ, sub expectatione p̄bendæ: & vnus sit receptus auctoritate Apostolica, alius auctoritate ordinaria: in assecutione præbēdæ p̄fertur receptus auctoritate Apostolica, licet esset posterior in receptione: & debet habere p̄bendam, quæ primo vacabit propter auctoritatem sedis Apostolicæ. Et etiā vlterius præsupponendum, q̄ quando in aliqua ecclesia est standum de certo numero canonicorum: & istud statutū est confirmatum per Papā cū clausula decreti irritantis: Canonici non possunt recipere aliquē super numerū in illa ecclesia, vt q̄a dixit Papa, tales canonici nobis exposuerūt, vt decætero essent in tali ecclesia viginti canonici, & viginti præbendarij: Nos statutū confirmamus, decernētes irritum & inane, quicquid fuerit factum contra statutum.

CASVS. hoc p̄supposito, sic figurat: In ecclesia Pictauien. canonici fecerunt statutū de certo numero canonicorū in ipsorū ecclesia: & fecerunt postea illud statutū confirmari a sede Apostolica cū clausula decreti irritantis: tractu temporis ipsi canonici affectabāt aliquem recipere in canonicū vltra numerum: vnde miserunt ad Apostolicam sedem, & obtinuerunt, vt possent vnum super numerum vel duos recipere, non obstante eorum statuto confirmato & decreto irritante: Postea virtute istarum litterarum facultatis, receperunt aliquem in canonicum: Quærit, an ille sic receptus censeatur receptus auctoritate Apostolica, vel ordinaria? Rndet Romanus Pontifex cum distinctione: quia aut aliàs receptio p̄tinebat ad canonicos, q̄bus data est facultas recipiendi aliquem super numerum: & receptus dicit receptus auctoritate ordinaria, nisi aliud diceretur in litteris facultatis: puta, quia diceretur: Damus vobis facultatem, vt non obstante vestro statuto, recipiatis aliquem in canonicum auctoritate Apostolica: tunc enim non diceret receptus auctoritate ordinaria, sed Apostolica: Si autem receptio pertinebat ad aliū, vel ad eos, & alium simul: tunc sunt vsi auctoritate Apostolica, & per cōsequens talis receptus auctoritate litterarum, videt receptus auctoritate Apostolica: licet simpliciter mandaret Papa, vt ipsi talem reciperent, non obstante statuto: licet non fieret mentio, quòd ipsi reciperent auctoritate Apostolica. Ex quo infertur, q̄ talis est præferendus quibuscunq; auctoritate ordinaria vel legati receptis postea, vel etiā prius. Nota primo ex illo cap. q̄ in ecclesia numerata non possunt canonici recipere vltra numerū: & hoc quando illud statutum de certo numero est confirmatū auctoritate Apostolica, cum clausula decreti irritantis: aliàs si statutum nō esset cōfirmatum per Papam, possent recipere aliquem super numerum

merum secundum Panor. in cap. cũ accessissent; de constitu in ant. & ibi tractatur de materia. Nota vlterius, ꝙ cum Papa dat canonicis facultatem recipiendi vltra numerum, non obstante statuto, vel confirmatione sedis Apostolicæ: & virtute litterarum facultatis, canonici recipiunt aliquem: talis videtur receptus auctoritate canonicorum, si alias receptio pertinebat ad ipsos, & non ad Papã: Simile dicitur in c. licet. de offi. ordi. in anti. vbi dicitur, ꝙ si Papa mandet Ordinario loci, vt aliquid faciat: videtur solum excitare iurisdictionem suam, & non vĩ mandare vt procedat auctoritate Apostolica. Si autem receptio ad illos non spectabat: tunc recipiunt auctoritate Apostolica: & sic iste receptus auctoritate Apostolica, licet sit posterior, est præferendus alteri recepto auctoritate ordinaria, vel legati Papæ, vt dictum est in præsupponendis.

bus a recipiendi aliquem in canonicum alicuius Ecclesiæ, non obstantibus eiusdem Ecclesiæ b priuilegiis, consuetudinibus c, vel statutis d, iuramento, confirmatione e Apostolica, vel quacunque firmitate f alia roboratis, per nostras litteras concedimus g facultatem: si Canonicorum receptio h aliàs in ipsa Ecclesia non spectat ad eos i, quibus huiusmodi litteræ diriguntur, sed ex earum viribus recipiunt potestatem k: is, qui recipitur, auctoritate Apostolica dignoscitur esse receptus. ¶ Si vero canonicorum receptio aliàs pertineat ad eosdem l: non Apostolica, sed recipientium censetur auctoritate receptus m: nisi n quòd eum auctoritate o nostra reciperent, in nostris litteris caueretur expresse p.

¶ Idem.

¶ *Rescriptum Papale, quod concedit promoto retentionem primorum beneficiorum vsque ad beneplacitum Papæ, extinguitur mortuo Papa: secus, si ibi dicatur, Vsque ad beneplacitum Apostolicæ sedis. Nec intelligitur tale rescriptum de beneficijs prius nõ canonice detentis.*

¶ *Glossa prima facit quatuor, dicit vnde sumpta, quærit, & soluit, & dicit quid declarat.*

a ¶ *Cum aliquibus*] Fuit tracta de extrauaganti Alexan. quæ incipiebat, contingit. & hoc dicit, quòd receptus per litteras facultatis, si ad recipientes spectabat receptio: ipsorum, & non Papæ auctoritate intelligitur esse receptus: nisi in litteris aliud esset expressum. Si autem receptio non spectabat ad eos, tunc Apostolica auctoritate dicitur receptus Sed ante omnia, quæro, ad quid expediat scire, qđ dicit hæc decretalis: expedit pp id, quod habes infra de præben. si qui auctoritate. & de concessio. præben. cap. vlt. vers. vel eos. Emanauit autem ad declarationẽ eorum, quæ notant Innocentius & Hostiensis de litteris facultatis. ĩ. de præben. relatum. & Compostellanus, supra eo. cap. vltra duas chartas. vers. quid si Papa. & vers. sed pone quòd abbati.

b ¶ *Eiusdem ecclesiæ.*] ad quam recipitur.

c ¶ *Consuetudinibus.*] quæ seruãdæ sunt. J. de præbẽ. cũ in ecclesijs.

¶ *Glossa sequens duas quæstiones soluit.*

d ¶ *Statutis.*] Nota capitulũ ecclesiæ posse facere statutum, dummodo sit licitum, vt J. de verb. sign. constitutionem. vbi de hoc, & concordat ĩ. de consti. cum omnes.

e ¶ *Confirmatione Apostolica.*] quid operetur confirmatio. not. 17. q. 4. frater. & ĩ. de conces. præben. quia diuersitatem.

f ¶ *Firmitate alia.*] puta, vinculo pœnæ, cui se statuentes spõtanee obligauerunt: vel forte per superiorem ipsis statutis apposito, vel confirmatione legati, vel alterius superioris, vel alia simili.

g ¶ *Concedimus facultatem.*] Nota verbum: quia si præciperet omni casu, diceretur Apostolica auctoritate receptus. Et nota, ꝙ per hanc formam cum dirigatur eis, ad quos spectat collatio, quæ hic vocatur receptio, non dicitur grauata ecclesia: adeo ꝙ locũ habeat decre. s. eo. mandatum. & J. eo cap. penult. in fi. qa aliud est concedere facultatem, & aliud præcipere. 14. q. 1. cap. fina §. quod præcipitur. ad idem ĩ. de arbit. cum olim. ff. mand. l. 2. in fi.

Additio. Vide ĩ. de summa trini. firmiter. super glo. & ideo. Ioan. And.

h ¶ *Receptio.*] sumitur hic receptio, non pro installatione, sed pro collatione, quæ ius cõfert. ad idem J. de præb. cum in ecclesiis.

i ¶ *Ad eos.*] in quibusdam enim ecclesiis canonicorũ receptio, & præbendarum collatio ad solum spectant Episcopum, vel Prælatũ tantum: in quibusdam ad solum capitulum, vel conuentum. In quibusdam communiter ad vtrumq;. hoc probatur ĩ. de elect. cum in ecclesia. J. ne sede vacan. c. vno. de reg. cap. vlt.

k ¶ *Potestatem.*] recipiendi illum in canonicum.

¶ *Glossa seq. vocitatur per quæstionem, & solutionem.*

l ¶ *Ad eosdem.*] tantum intelligo. Quid si cõiter ad eos & alios? Adhuc idem credo quod in primo casu, cum illi potestatem recipiant ex viribus litterarum. Nam quod prius facere soli non poterant, modo possunt. Et de cõi nullus recte dicit, hoc est meum 12. q. 1. §. vlti. & q. 2. cap. episcopus. §. qui manumittitur. & argu. ff. de ser. vrba. præd. l. si par eiem. ibi, quia volens, nõ solum dominus est. & facit J. de præben. cum in illis. in fi.

Vide q. 3 dicam. J. de verb. sign. c. vt sup. ver. sic cum. Io. And.

m ¶ *Receptus.*] Si ergo recipiatur alter auctoritate Apostolica, secundus, & non primus primo vacantem præbendã habebit. vt J. de præben. si qui. Ioan. And.

Supple, Papam in communi autem dominus est, & in fine. Ioan. And.

n ¶ *Nisi.*] istud fuit additũ, quod non erat in extrauaganti decret. contingit.

o ¶ *Auctoritate nostra.*] tunc ergo licet ad eos pertineat receptio, Apostolica dicitur auctoritate receptus.

p ¶ *Expresse*] sic J. eo. duobus. in fi. J. de præben. si motu proprio. in fi.

CAP. V.

SI q † GRATIOSE. Diuiditur: qa ponit distinctionẽ bimembrem, & secundum membrum prosequitur: ibi, Secus. & circa vtrumq; determinat casum dubium: ibi, Prætextu vero.

¶ Præsupponuntur primo ea quę dicuntur in cap. cum in cunctis. de elect. i ant. in c. de multa. de præben. in ant. in cap. licet canon. J. de elect. in hoc libro. vbi dicitur, ꝙ si aliquis promoueatur ad Episcopatum, statim quòd fuit confirmatus & consecratus, vel elapsum fuit tempus consecrationis, statim vacant priora beneficia: Similiter si quis habeat beneficium, & acceptet aliud beneficium incompatibile, statim vacat primum beneficium.

†Quid nomine beneficij intelligatur, vide late per doctores in c. cum olim. de præben. & dignit.

Casus. Vacante aliqua ecclesia cathedrali Titius fuit electus in episcopum & confirmatus: facta confirmatione, ante q̃ consequeretur munus consecrationis, misit ad Apostolicam sedem, vt per munus consecrationis sua priora beneficia non vacarent, sed illa posset retinere: Papa fecit ei gratiam sub his verbis, Tibi concedimus, vt beneficia quæ obtines, cum episcopatu, ad quem fuisti promotus, valeas retinere vsque ad beneplacitum nostrũ: postea Papa mortuus est, vtrum illa beneficia vacẽt mortuo Papa? Rñdet ꝙ sic: quia mortuo Papa extinguitur gratia. Sed ponamus ꝙ Papa in sua gratia dicit: tibi concedimus, vt possis retinere priora beneficia, vsque ad beneplacitum sedis Apostolicæ: moritur Papa, vtrũ vacent illa priora beneficia? Rñdet, ꝙ mortuo Papa non intelligũtur vacare priora beneficia, nec gratia huiusmodi dicitur extincta per mortem Papæ, quia sedes Apostolica nunquam moritur: tñ si successor eius velit illam reuocare, potest. Sed quid erit? Ponamus ꝙ tempore illius gratię Titius erat intrusus in illis beneficijs, quia illa tenebat sine titulo canonico, nec aliquis alius habebat canonicum titulum: quia forte obtinebat illa beneficia per simoniam: vtrum per istam gratiam detur ei nouus titulus & canonicus tenẽdi illa beneficia, ita ꝙ per illam gratiam videatur licite tenere illa beneficia? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ non. Nota primo ex isto capitulo iuncta sua glossa, ꝙ per beneficium incompatibile vacat beneficiũ incompatibile, quod prius tenebat. Et si intelligamus de episcopatu, intelligitur ꝙ per promotionem ad beneficium incompatibile post confirmationem, vacat prius beneficium incompatibile: Si vero intelligamus de alio beneficio: intelligitur post adeptam possessionẽ pacificam: Et hoc est verum, nisi stetisset per eũ, quo minus esset adeptus pacificam possessionem: sed tunc est cautela ꝙ non fieret acceptatio secundi beneficij incompatibilis, donec esset dispensatus per Papam ad alia beneficia. Quia de iure nõ est limitatum tempus ad acceptandum beneficia: licet collator possit limitare tempus ad acceptandum. cap. si tibi. infra de præben. Nota vlterius & finaliter, quòd gratia alicui facta vsque ad beneplacitum Papæ, expirat mortuo Papa: secus si mandetur vsque ad bene placitum sedis Apostolicæ.

¶ *Prima glossa tria facit, summat, dicit vnde sumpta, & qd declaret.*

q ¶ *Si.*] Rescriptum Papale, quod concedit promoto retentionem primorum beneficiorum vsque ad beneplacitum Papæ, extinguitur mortuo Papa: secus si ibi dicat, vsq; ad beneplacitum Apostolicæ sedis. nec intelligitur tale rescriptum de beneficijs prius non non canonice detentis. hoc dicit. Habuit autem ortum hæc decre. ab extrauagante Clemẽtis, quę incipiebat, Vt petitioni tuæ cõgrue satisfiat. & ibi Clemens non distinguebat, sed simpliciter dicebat, ꝙ si Papa hanc gratiam concesserit vsque ad suæ voluntatis beneplacitum, ꝙ per eius obitum non expirabat gratia. Arg. legis dicentis, ꝙ vsusfructus relictus mihi quãdiu Titius remanserit in furore, non extinguitur mortuo Titio, priusquàm ad sanam mentem reuertatur: pro eo ꝙ vsque ad omne tempus vitæ meæ vsufructuarij, poterat (si mihi superuixisset) non fieri sanę mentis. C. de vsufruct. l. ambiguitatem. sic videbatur dicendum in casu proposito: quia Papa si superuixisset, poterat non mutasse voluntatem. ergo

non ca-

non expiraret gratia. Vrbanus autem contrarium sēserat, scilicet q expirabat in sua extrauaganti, quæ incipiebat, Significasti nobis. hic Bonifacius distinguendo veritatem exprimit, & declarat. quod not. Hostien. ṡ. de preca. cap. vlti. & Vin. de electione cap. dudum. 2. in vltima gloss. & Abbas ibidem.

¶ *Glossa sequens vocitetur per quæstionem, in quo fuerit gratia.*

a ¶ *Gratiose.*] In hoc fuit grã, q a plura beneficia simul tenere non poterat: vnde si primũ curatum erat, & 2m curatum: post receptam possessionem secundi, statim vacat primum: 21. q. 2. si quis iam. ṡ. de præbend. de multa. vel ex quo per eũ stat, quominus possessionẽ haberet. j. de præbend. licet 2. nisi in casu. j. de præben. si tibi 2. Si promoueatur in episcopũ: post consecrationem, vel post decursum tempus de consecrandis Episcopis, vacabunt priora beneficia. ṡ. de electio. cum in cũctis. Est ergo gratia, vt donec voluntas eius durauerit, beneficia ipsa non vacent. Ioan. And.

¶ In vniuersitatibus exemplaribus, in quæ tēpore tuæ promotionis obtines, posses vsque, &c.

¶ In eodem Barbaticus: quia sedes Apostolica non moritur.

se a tibi a Romano b Pontifice cōcedatur, vt beneficia c, quæ † tempore tuæ promotionis d obtinebas, posses vsq. ad suæ e voluntatis beneplacitum retinere: huiusmodi gratia per eius obitum, per f quem ipsius beneplacitum omnino extinguitur g, eo ipso expirat h. Secus autem si vsque ad Apostolicæ i sedis beneplacitum gratia concedatur prædicta: tunc enim, quia †Sedes ipsa nō moritur k, durabit perpetuo l: nisi à successore fuerit reuocata. ¶ Prætextu vero talis cōcessionis, quę debet, (cum sit ambitiosa) restringi m: ea solum beneficia n, quæ canonice o obtines, potes licite retinere.

¶ Idem.

¶ *Vacatio per mortem, & vacatio per renunciationem sunt diuersa: & ideo in litteris ad beneficia impetratis, vno expresso non venit reliquum. Io. An.*

b ¶ *A Romano Pontifice.*] qui solus sub conditione, & ad tempus, sicut vult, potest beneficia & prælaturas conferre. 7. q. 1. pastoralis. ṡ. de fil. presby. veniens. & in his quæ vult, est pro ratione voluntas: Institu. de iure natura. §. sed & quod princip. Alius autem hoc non potest. j. q. 2. quam pio. 7. q. j. qoamuis. 70. dist. sanctorum. 55. distin. præcepta. Nec enim moriuus nostris expedit temporales habere filios. ff. de adop. l. quæsitũ est. aliàs, si tibi. nec actus legitimi, &c. j. de reg. iur. actus.

c ¶ *Beneficia.*] large ponitur. Et nota quod dicit, Beneficia: nō dicit fructus beneficiorũ, vt j. de pręben. si tibi cōcesso. Hoc dico, vt denoté quod hic beneficia non vacent, ibi tamė vacant, vt ibi dicam.

d ¶ *Promotionis.*] forte in episcopum. Io. And.

e ¶ *Suæ.*] scilicet, Romani Pōtificis. & concor. ṡ. eo. litteris, vbi per clausulam, Nisi per nos, & cętera, nō intelligitur dignitas, sed persona scribentis.

ADDITIO. Et eodem modo debet distingui in reseruationibus, an reseruet collationi suæ, vel sedis Apostolicæ, secundum Archid. Hodie sæpe exprimit vtrunque: & tunc est locus secundo responso. Ioan. And.

f ¶ *Per quem.*] ratio.

g ¶ *Extinguitur.*] concor. j. ne sede vacan. c. uno. in fine: sic etiā crimina morte extinguuntur. 23. dist. quorũdam. & j. de hære. accusatus. §. si vero. in fine. præterquam in casibus nota. in dicto c. quorundam. & 24. q. 2. in summa.

¶ *Glossa sequens primo allegat unam concordan. & duo iura in contrarium, & soluit: secundo obiicit, & soluit. tertio iterum obiicit, & dupliciter soluit.*

h ¶ *Expirat.*] Expirante igitur Papa, expirat hęc gratia & concord. ff. loca. l. 4. vbi dicitur, quòd locatio vel precarium per te mihi concessum quandiu voles, obitu tuo finitur. Ad hoc signatur contrariũ ṡ. de preca. cap. vlt. & ff. de preca. cũ precariũ. §. j. vbi dicitur, quod precarium non finitur morte concedentis. Sed ibi simpliciter factũ fuerat precariũ, non adiecta aliqua conditione vel termino, vt not. in prædicta decreta. vlt. de preca. Itē contra, nonne voluntas Papæ durare intelligitur donec mutata probetur. s. de bapti. & eius effe. maiores. etiam post mortem. 25. dist. qualis. Sed illa in his, quæ salutem animæ respiciunt. Item valde contradicit prędictis l. ambiguitatem. C. de vsufruct. per quæ iura tenebat Abbas opinionem Clementis. ṡ. de elect. dudum 2. in fin. Sed in lege illa est fauor, qui ampliandus est: hic odiũ, quod est restringēdũ, vt hic in fin. 5. Vel veritas, redire vel non redire ad sanam mentem, nō erat in voluntate morientis: sed hic reuocare & non reuocare gratiã, erat in voluntate morientis. Ex quo ergo adiecit, donec volã: perinde est ac si dixisset, donec moriar, nisi prius reuocauero.

¶ Plane dic. Pe. de Anch. hæc loquitur de materia gio. & dic. quod supra allegata loquuntur in vltimis volũtatibus, quæ morte cōfirmantur: hic in beneficialibus, in quibus aliud. l. mandatũ. C. mandati. Fons.

¶ *Glossa duæ sequentes dant duo similia.*

i ¶ *Apostolicæ sedis.*] Nota ergo, quod aliud est cũ scribit persona, aliud cum scribit dignitas: sicut aliud est cum scribitur personæ, aliud cum scribitur dignitati. ṡ. de officio delegati. quoniam. j. eod. cap. vlt. & j. de priuileg. nc aliquis.

k ¶ *Non moritur.*] sic. 12. q. 2. liberti. 2. non enĩ potest esse nulla. 24. q. 1. pudenda. §. fina. quia dominus pro ea orauit. de bapti. maiores, in prin. 16. dist. in summa. §. inter eos. versic. ego pro te.

l ¶ *Perpetuo.*] id est, donec vixerit ille cui fuit gratia cōcessa: ad idẽ ff. pro socio. l. 2. vbi de hoc. Et nota, quòd sicut priuilegium personale ex parte eius cui conceditur, extinguitur cum persona. 17. q. 1. perisse. ibi, hoc nulli: sic priuilegiũ personale ex parte cōcedentis extinguitur cum ipso concedente, vt hic: & sic de vtroq. potest intelligi, j. de regul. iur. priuilegium. vt ibi dixi. priuilegium autē reale ex parte concedentis, cũ concedente non extinguitur, vt hic.

m ¶ *Restringi.*] quia odia restringi, & fauores cōueniit ampliari. j. de regu. iur. odia. cum suis concordantijs.

n ¶ *Beneficia.*] Nota p hoc, quòd hic, & ṡ. in prin. dicit beneficia in plurali, uidetur, quòd quis simul plura possit habere beneficia. De hoc dicam. j. c. 2.

¶ Nota, in materia stricta illud cēseri omissũ, quod nō est expressum. l. si cum dotẽ. ff. so. ma. l. commodissime. ff. de lib. & posthu. c. si cui. j. de ver. sig. nec fit extensio ad omissum etiā ex maioritate rationis. ca. si cui de nõ. j. de præben. Philip. de. de Ancha. Fonsanus.

¶ *Glossa seq. dat. unum simile.*

o ¶ *Canonice.*] Nil enim noui iuris in beneficijs illis tribuit hęc dispensatio: sed vetus conseruat & prorogat. Et probatur hoc. ṡ. de electio. dudũ 2. in fine 2. sicut de innouatione dicitur, ṡ. de priuile. ex parte. & c. quia intentionis. & de confir. vti. vel inuti. cap. cum dilecta.

CAP. VI.

SVsceptum p ab Apostolica q sede mandatũ, vt ab aliquo beneficij (quod obtinet) resignatione recepta, ipsum alteri r conferas & assignes: adimplere non potes s, si ille t ante quam resignet, rebus eximatur

SVsceptum.] Sunt duo dicta principalia: secundum ibi, Si duo. Et prima pars tria facit. Ponit dictum, & rationem reddit: ibi, *Cum non.* Tertio determinat, vel casum excipit: ibi, *Nisi.* Secunda pars decidit casum dubium, rationem interserens: ibi, *Cum beneficium.* Et incipe constructionem ibi, *Non potes.*

CASVS. Ego à sede Apostolica impetraui literas huius tenoris: puta, quia Papa mandauit Archidiacono Pictauensi, vt si Cantor illius ecclesiæ vellet suam Cantoriã, seu dignitatē resignare, & eadē renunciare: quòd Archidiaconus ipsam renũciationē reciperet authoritate Apostolica: & postea dictam Cantoriam mihi cōferret: Accidit, quòd idem cantor ante quam resignaret dictã suã Cantoriam, mortuus est, Archidiaconus illã Cantoriã mihi contulit authoritate Apostolica: verum valeat talis collatio? Respõdet: quòd non: quia mandabatur Archidiacono, vt illã mihi conferret cũ vacaret per resignationē, & non per mortem. Sed ponamus, quòd vacante aliquo beneficio per resignationē, vel per assecutione sec. ũdi beneficij, accessi ad Apostolica sedē, & impetraui litteras, per quas mandabatur mihi conferri tale beneficium ad præsens vacans per mortem talis, & tamen vacabat per resignationē, vel assecutionem alterius beneficij: postea alius accessit ad Papam, & illud beneficiũ impetrauit, & expressit verum modũ vacationis: quæritur quis nostrum debet præferri? Respondet, quòd iste secundus est potior: ideo est præferendus, licet sit posterior: quia istæ litteræ gratiæ ad beneficia sunt odiosæ, ideo restringendæ, & non ampliandæ. Nota primo principalem effectum huius capituli: videlicet, quòd vacatio per mortem, & per renũciationem, sunt diuersa. Ex quo infertur, quòd in constitutione odiosa, appellatione vnius reliquum non venit: quia in odiosis non fit extensio de vno ad aliud, sed verba debent strictè & propriè capi. Nota vlterius & finaliter, quòd si quis impetrauit à Papa beneficium vacans expresso falso modo vacationis, non valet collatio: & hoc, siue Papa conferat, siue mandet conferri, nisi aliud exprimatur in litteris: puta, quia Papa mandauit, vt mihi conferretur beneficium vacans per mortem talis, vel etiam quocunque alio modo vacet.

¶ Et beneficiũ, ff. de lega. 1. l. legata in utilter. 1. resp. vel ordinatio vel prorogatio dieĩ, non cōfirmat legatum inutile. Ioan. And.

¶ *Glossa prima summat, & dicit, quid declaret.*

p ¶ *Susceptum.*] vacatio per mortem, & vacatio per renuntiationē sũt diuersa: & ideo in litteris ad beneficia impetratis, vno expresso, non venit reliquũ. hoc dicit. Emanauit ad declarationē eorum, quæ not. Hostien. j. de offic. deleg. ex parte 2.

q ¶ *Apostolica sede.*] Idem si ab alio qui hoc mandare posset: puta, legato, qui ad hoc haberet speciale mandatũ: aliàs legatus hoc non potest, vt. j. de offi. leg. c. penul. §. prohibemus.

r ¶ *Alteri.*] expresso vel non expresso, non curo: licet interdũ sit differentia, ut. j. de offi. deleg. si is cui. & j. de præben. is cui.

s ¶ *Ille.*] qui beneficium obtinebat.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & soluit.*

a ¶ *Huma-*

a ¶ *Humanis.*] Argu. ℥. ĵ. de offic. deleg. si delegatus. §. responso: Sol. de propria significatione uocabuli, Abesse dicitur, qui non est in rebus humanis. ff. de uerb. signifi. mulieris. §. fin. nō sic in propria significatione dicitur renonciasse (ut. ĵ. dicam) qui mortuus est: cum renonciatio sit volontaria, illa coacta: ideo secus. Et strictissime sit interpretatio in rescriptis ad beneficia, ut ĵ. de præbēd. quāuis. 1. in princip. & cōcordat ad hoc. ff. de libe. & posthu. l. commodissime.

b ¶ *Cum non per resignationem.*] ratio. Io. And.

c ¶ *Per mortem.*] & in his forma mandati diligenter est seruāda. ĵ. de præbē. cui de nō. i fine.

d ¶ *Expresse.*] quia expressit se velle beneficium tali conferri resignatione, vel quocūque modo vacauerit: & facit ℥ eo. c. 1. & ĵ. de præbē. si motu proprio i fine.

¶ *Glossa sequens vltima reijcitur obiectionē, quā soluit, & vero. fortificat.*

e ¶ *Primo.*] Ex hoc videbatur debere præferri: vt ĵ. eo. tibi qui. & ĵ. de præb. cū cui. Sed non est ita: quia licet ille posterior sit tēpore, iure tamē est potior, eo quòd verum dixit, primus autē falsum. Eadem ratione dico, quòd posito, quòd nullus impetrauerit secundo beneficiū illud, nō debebitur impetranti, qui falsum sic expressit: nihil enim ad rhombū impetratio secūdi: quia si ius habuisset in beneficio primus, per superuenientē impetrationem, sine prerogatiua illud perdere non potuisset: & est si. supra de eo qui cognō. consang. vxo. suæ, cap. discretionem.

f ¶ *Qui tenebat.*] recipe infra illud, Asserēte vacare. aliàs, ꝑponēte.

g ¶ *Eiusdem.*] scilicet, qui tenebat.

h ¶ *Secundus.*] qui de cessione dixit.

¶ *Glos. seq. allegat duas concor. obycit. & obiectionē. coadiuuat per duo similia: demum obiectionem soluit & remittit.*

i ¶ *Non morte.*] Nota ergo quòd aliud est cedere, aliud est decedere, ad idem ĵ. de præb. quāuis tibi. & ĵ. de verbo. significa. capit. vlti. Sed nonne renuncians, quoad ecclesiā habetur pro mortuo? vt 7. q. 1. c. in apibus. §. ecce i quibus. sicut & vir ab vxore iudicio ecclesiæ separatus, quantum ad ipsā pro mortuo reputatur. 33. quæst. 2. in summa. in princ. sicut & monachus mortuus reputatur mūdo. 16. q. 1. placuit. Sol. dicit lex, quod per fictionem iuris veritas nō confunditur, nec deletur. C. de iur. do. in rebus. in princ. licet igitur renuncians quoad ipsam ecclesiā fingatur mortuus: tamen mortuus nō est: nec idē est per omnia in eo, quod in mortuo: Nā talis de nouo posset ad ecclesiam reassumi. ℥. de renun. ex transmissa. quod in mortuo esse nō posset. Bene ergo dicit Io. qui no. in præd. capi. placuit. 16. q. 1. quod nūquā mors ciuilis naturali cōparatur, nisi in casibus expressis in iure. Ad hoc optime. ff. de verborū obliga. ex ea parte. §. in insulā. & ff. de donat. inter vir. & vxor. l. sed si mors. §. cū autē. Et licet alias in beneficijs larga fiat interpretatio: in literis tamen beneficialibus, quæ ambitiosæ reputantur, sit stricta: vt infra de præben. quāuis 1. intelligimus stricte de morte naturali 4, prout verbū sonat: & adde quod dicam ĵ. de præben. quamuis 2.

k ¶ *Præferri.*] Nota ergo pro illa regula quæ dicit, Qui prior est tēpore, potior est iure: ad quod facit ĵ. eod. tibi qui. & de præbend. cū cui. intelligitur cū vtriusque par est causa: vt ff. de regu. iur. quoties vtriusque. & dicā ĵ. de regu. iur. qui prior. Si autem potior est causa posterioris: potior erit in iure, vt hic. & ĵ. de præben. si qui. & cap. si a sede. ff. de priui. credi. l. priuilegia. C. qui po. in pig. ha. l. vlti.

humanis a: cum b non per resignationem vacauerit, sed per mortem c: nisi de intentione mandantis aliud appareret expresse d. ¶ Si duo super eodē beneficio litteras impetrent: primo e eorum, per illius obitum, qui tenebat f: secundo vero per cessionem eiusdem g ipsum proponente vacare. Secundus h, cum beneficium ipsum cessione non morte i vacauerit, debet primo in ipsius assecutione preferri k.

¶ Idem.

¶ *Licet ignorans beneficium sibi collatum, in impetratione alterius illius mentionem non fecerit, valent litteræ: alterum tamen eliget, si de iure simul teneri non possint. Ioan. And.*

CAP. VII.

Gratia l, quam super beneficio à sede Apostolica m te impetrasse proponis: vitiosa n reputari non debet, quamuis de alio beneficio ab Episcopo tuo antea o tibi absenti & ignoranti p collato, nullam (cū tempore impetrationis nescires q) feceris mentionem. Vtrunque r tamen, (si talia sint beneficia, quæ simul nequeant de iure s teneri)

Gratia.] Primo ponit dictum, & suā cautam: secundo soluit dubium emergens ibi, Vtrumque. Do.

¶ Præsupponēdū est pro intellectu huius cap. quòd cū quis à sede Apostolica impetrat beneficiū vacans: impetrans debet facere mentionem de beneficio suo quantūcunque modico, imo etiā si impetret literas vel expectatiuas ad beneficia à sede Apostolica, vel à legato Papæ, debet facere mentionem de beneficijs obtentis quantumcunque modicis: aliàs literæ essent surreptitiæ. Secus esset si quis impetraret beneficium ab Ordinario.

Casus. Ego constitui procuratorē meū ad acceptandū & accipiendum possessionem actualē & realē quorumcunque beneficiorum, & aliis mandō in forma cōmuni: postea arripui iter Romam, mihi absenti fuit collatū aliquod beneficiū, procurator meus acceptauit illud beneficiū, & ego illa ignorabā: postea vacauit aliquod beneficiū: illud beneficiū impetraui à Papa, vel eius legato: in impetratione mea nō feci mentionē de alio beneficio: verum valeat illa collatio beneficij mihi facta? Respondet Romanus Pontifex, quòd sic. Sed verum potero tenere illa duo beneficia simul? Respondet quod non, si sint incompatibilia: sed dabitur mihi electio, vt eligam vnum vel aliud.

¶ *Prima gloss. summat.*

l ¶ *Gratia.*] licet ignorans beneficiū sibi collatum in impetratione alterius, illius mētionē non fecerit, valent litteræ: alterum tamen eliget, si simul teneri non possunt.

m ¶ *A sede Apostolica.*] idē si ab alio: & facit ad hoc. ĵ. de offi. leg. c. vlt.

n ¶ *Vitiosa.*] Est enim gratia vitiosa, quādo in impetratione beneficij subticetur aliquod beneficiū quātumcunque modicū: vt ĵ. de præbē. si motu proprio. nisi forte proprio suo motu Papa beneficium conferret: vt ibi. Hinc est, quòd expressio beneficij dispensationem non operatur: sed hoc solū, quòd litteræ surreptitiæ non dicuntur: vt eodem titu. infra de præben. non potest. in fin.

Additio. Ita & hic licet ignorātia probabilis excuset à vitio sorreptionis: non tamen dispensat contra conciliū, c. de multa. de præben. Io. Mo.

o ¶ *Antea.*] quasi post nulla fuisset dubitatio.

¶ *Glossa sequens tractatur per quæstionem.*

p ¶ *Ignoranti.*] idem intelligo de sciente antequam acceptet, vel ratā habeat collationē eandem. Cum enim ante hoc beneficiū suū dici non possit, non est necesse de ipso fieri mentionē: infra de præbend. si tibi absenti. Et nota ex hac decre. & illa, quòd beneficia ecclesiastica licite conferuntur absenti: Simile in procuratore, qui cōstituitur etiā absens: vt ĵ. de procura. licet. & ff. de procurato. l. 1. in fine Sed hic 5 forte procurator præsens: habens mandatū ad talia, ratū habuerat, & acceptauerat, per id, quod dicit in fine, Retinere. vel dic, in beneficijs vel litteris ad beneficia impetrādis, nihil debet taceri, quod possit mouere animum concedentis: & de tali beneficio ante quam acceptet, debet facere mentionem. Ad hoc supra eod. in nostra. & ĵ. de præben. quamuis 1. & cap. si motu. maxime cum habeat ius ad rem 6: infra de concel. præbend. cap. vlti. & in prædicta decre. si tibi.

q ¶ *Nescires.*] diuinare enim non tenebatur: quia id humanum non est. ĵ. vt eccle. benefi. vt nostrum. §. cum enim. versi. porro. Ioan. And.

r ¶ *Vtrunque.*] scilicet, impetratum à Papa, & collatum ab Episcopo.

¶ *Glossa sequens quærit: & remittit: ponit quatuor op. tertiā reprobat: ad quartam signat contrarium, & soluit.*

s ¶ *De iure teneri.*] Sed quæ sunt hæc beneficia, quæ possunt simul de iure teneri? Super hoc vide Spec. titu. de leg. §. restat. versi. illud autem. Posset dici, secundum Inn. qui hoc tenet. ℥. de elect. dudum. de præben. cum iamdudum. quòd habere plura beneficia non curata, & quæ de consuetudine vel statuto residentiam non requirunt, non est peccatum, nec contra iura: & de talibus hic posset intelligi. Vel posset dici secundum Goffred. qui hoc not. supra de cleri. non resid. capit. 3. quòd de iure potest quis habere plures præbendas, quarum altera per se non sufficit: allegat eod. titu. conquerente. ad quod facit etiam supra de præben. cum teneamur. Vel dic, quòd loquitur de beneficijs vnitis, annexis, vel dependentibus: illa enim simul possunt de iure teneri. Sed hæc lectura non procedit: per collationem enim vnius haberet vtrunque 7, & sic non fuisset necessaria alterius collatio. Vnde dici posset, opinionem Innocen. veram esse: quam sequitur consuetudo, quam Papa scit, & tolerat 8. vel saltem opinio Goffre. argu. supra eod. si gratiose. argu. pro & contra. ĵ. de præbend. is cui. Vel dic, quòd littera ista loquitur de ijs beneficijs, quæ præter consuetudinem vel statuti super hoc ex causa facti, simul teneri possunt. Ad primum, de concel. præbend. ex parte. in fin. Ad secundum de constitu. cum omnes. & est simile de iure, supra vt lit. pen. capit. 1. & ℥. de elect. Cumana. ad fin. Ad primum contra. de consue. cap. 1. ℥. de concel. præben. litteras. Solu. illud speciale in

1 Tali in priuilegijs, quo a lib. comprehensa, & eorum modo diuersa à cō prehensis in priuilegio. Paulus. Fons.

2 Delfla da insula Phili. hic late.

3 Ista gl. sequitur Do. Fontanus.

4 Naturalis, sic, cū de natura sit mentione de naturali intelligendum est, non de ea que impetratio beneficio suppl. C. de his qui vt. ex. iure. p. l. fi. Arch.

5 Ista placet Doctoribus reprobata prima. Fons.

6 Et nudo consensu cō firmat sibi ius in re, & non facit vacationem ex persona, qui tamen id renitur expressere: vt in prædicta decretali in nostra. Io. An.

7 Gloss. est sing. & nota bilis Do. & Philip.

8 Et ideo valet secundum Doct. gl. ista legis. 4. di. in istis. vide Domi. hic late loquentē, quādo licet plura beneficia tenere. Fons.

le in duobus beneficijs in vna & eadem ecclesia. Secus in diuersis: vnde videntur facere pro. & facit quod not. Hosti. in prædi. decre. literas. in glo. non obstante. in fin.

a ¶ *Non potes.*] de iure communi, dispensatiue tamen posset. Et si quæratur, per quem dispensari possit: vide quod no. 70. distin. sanctorum. in glos. 2. 21. q. 2. si quis iā trāslatus. de elect. dudum 2. de præben. de multa. de conces. præben. literas. & j. de consuet. cap. 1. 2. Ioan. Andr.

¶ *Glos. seq. primo dat simile, secundo quærit. arg. pro & contra. & soluit.*

b ¶ *Eligas.*] sic & olim electio dabatur ei, qui duo beneficia curata simul habebat. j. de præben. referente. & c. præterea 1. hodie sec^o. eod. tit. de multa. Sed nunquid electio vno re integra permutare poterit, & aliud eligere? Argu. quòd sic. 2. q. 6. cap. ei qui. §. si quis libellos. j. de ele. in causis. §. quia vero. de iure pa. cū autē 2. quod facit etiā contra. & j. de offi. deleg. quamuis. & j. de procu. quamuis. & j. de reg. iur. mutare. cū si. Ar. contra. 32. q. 5. horrēdus. de iure iur. quēadmodū. j. eod. lib. de rescript. c. 2. & j. de reg. iur. quod semel. cum suis concor. Sol. satis videretur, quòd re integra possit mutare consiliū, & aliud eligere per prima iura. Ad hoc j. de præb. si tibi abséo. ff. de opt. leg. l. mancipiorum. Contrariū tene per prædi. reg. quod semel. ad hoc j. eod. c. penult. in fin. & de postu. c. 1.

1 j. de æta. & qualit. cū in.

◆ Hodie hæc si modū mā data de prouidēdo omnino sunt sublata per ab... Tridēti. sessio. 24. de refor mat. ca. 19.

2 Ita enim [...] vbi de hac in. 1. gl. Ioan. And.

habere nō potes [a]: sed eligas [b] quod ex eis malueris retinere.

¶ Idem.

¶ *Si restituatur quis ad gratiam reuocatam, sine alterius præiudicio intelligitur restitutus: vnde alteri ante restitutionem impetranti præferri non debet. Ioan. And.*

CAP. VIII.

Quamuis [c] is, cuius gratia [d] (per quam mandabatur † in certa Ecclesia prouideri [e] sibi de beneficio proxime [f] vacaturo) per nos fuerat reuocata [g], restituatur à nobis denuo ad eandem: non tamen ei, cui post reuocationem [h], & ante restitutionem prædictas, similis [i] in eadem ecclesia gratia facta fuit (nisi † de hoc expresse [k] dixerimus) anteferri debebit. Cum talis [l] restitutio, vbi aliud non exprimitur, intelligatur [m] fieri sine iuris præiudicio alieni.

¶ Idem.

¶ *In litteris ad beneficia impetratis, inspicitur tempus datæ: Vnde per illas beneficium curatum obtinere non poterit, qui licet nunc sit maior, illo tempore minor erat. Ioan. Andr.*

¶ In antiquo codicib^o ita: nisi hoc expresse dixerimus.

Addit. Ioan. Monachus j. de præb. si tibi. ita distinguit. Aut optio, vel electio data est in contractibus: & tunc variare licet. ff. de vero. oblig. eum qui certarū. in fin. de actio. empt. l. si sterilis. §. fin. Aut in beneficijs vel vltimis voluntatibus: & hoc dupliciter. Aut tenuit electio. & tunc non potuit variare. ff. de lega. 1. serui electione. ff. de opt. leg. l. apud Aufidiū. Aut non tenuit, & hoc dupliciter. Aut illā fecit optans iure proprio, & tunc iterato potest optare. ff. de op. leg. l. 2. §. fin. & l. seq. ad instar iudicis ordinarij, qui potest iterato cognoscere cū sententia est nulla. C. de accu. si accusatoribus. & l. absentem. & j. de conces. præ. nec captandæ. 2. respōso. Aut iure alieno, & tunc iterare non potest. j. de elec. si cōpromissarius. §. 1. & vide quod ibi not. in §. iste fit. in vlt. gl. ad instar iudicis delegati. C. quomodo & quando iud. l. si vt proponis. §. 1. De materia, vide quod scripsi de testi. præsentata. 2. super ver. optione. Io. And.

Quamuis is, cuius.] Ponit dictum, in quo infert exceptionē: ibi *Nisi.* & ponit rationem dicti: ibi, *Cum talis.*

¶ Præsupponatur primo, quòd inter expectantes auctoritate Apostolica habet locū illa regula: Qui prior est tēpore, potior est iure: vt si sint duo vel plures, qui in eadem collatione habent similes gratias expectatiuas: tunc in beneficio quod primo vacabit, est præferendus ille, qui prior est in data.

Casus. Hoc præsupposito potest sic figurari: Papa mihi in ecclesia Pictauiensi fecit gratiā hoc anno: quia ipse mandauit canonicis ipsius ecclesiæ, vt me reciperent in fratrē & Canonicū: & præbendam vacantē, vel proximo vacaturā mihi assignarent, cū clausula decreti irritantis, si Canonici facerent in præiudiciū meæ gratiæ: Tractu tēporis accidit, quòd Papa reuocauit gratiā mihi factā, & anno sequenti fecit tibi in illa ecclesia similem gratiā: quia mandauit dictis Canonicis, &c. Accidit, quòd ego primus accessi ad Papam, & petij, vt ipse dignaretur me restituere ad meā gratiam, quā ipse reuocauerat: quod fecit: Post vacauit præbenda in ecclesia Pictauiensi: Quæritur nunc, an præbenda debeatur mihi vel tibi secundo, attento quòd mea gratia fuit reuocata? Respondet Papa, quòd quando restituit aliquē ad gratiam reuocatam, hoc facit sine præiudicio alterius: ideo respondet ad quæstionem, quòd licet sim primus habito respectu ad gratiam, non tamen sum primus habito respectu ad restitutionem: ideo tu secundus in data gratiæ, es mihi præferendus: quia nos attendimus tēpus restitutionis, & non tempus datæ gratiæ: Et hoc verū, nisi Papa aliud diceret in restitutione: videlicet, quòd me restituit ad datā & prioritatē temporis, & vult gratiam meam valere perinde, ac si reuocata non fuisset, etiam quoad prioritatem temporis. Nota primo ex textu iuncta glossa, quòd si sub eadē collatione sunt plures expectantes, habentes similes gratias: ille præfertur, qui est prior in data. Et sic habet locū illa regula, Qui prior est tempore: secus si non haberēt similes gratias: quia aliqui habent aliquas prærogatiuas: puta, si Papa mandet secundum in data præferri quibuscunque: tunc seruanda est voluntas Papæ, quia in his spiritualibus Papa habet plenam dispositionem. Nota secundo principalē effectum, ad quē emanauit illud ca. videlicet, quòd cū Papa aliquē restituit ad gratiā reuocatā, nō videt in dubio velle præiudicare iuri alterius: Et istud facit ad decisionem talis quæstionis, videlicet: Aliquis vasallus commisit feloniam contra Regem, propter quod eius bona fuere cōfiscata: pendente illo tēpore Princeps dat feuda alijs: tractu tēporis iste, qui commisit feloniā, restituitur per Principem: vtrū restituatur ad bona sua confiscata? Textus iste facit, quòd nō: quia Princeps videtur illum restituere sine præiudicio alterius: & hoc verum, si Princeps simpliciter restituat, quia tunc non videtur remouere ius alteri quæsitū.

¶ *Prima glos. summat.*

c ¶ *Quamuis.*] si restituatur quis ad gratiam reuocatam, sine alterius præiudicio intelligitur restitutus: vnde alteri ante restitutionem impetranti præferri non debet.

d ¶ *Gratia.*] Concessa forte a Nicolao iiij. vel Cœlestino v. Ioan. Andr.

e ¶ *Prouideri.*] nec adhuc prouisum erat, nec ad possessionem deuenerant, vnde habebant ius nō in re, sed ad rem. j. de conces. præben. cap. vlt. Ioan. And.

f ¶ *Proxime vacaturo.*] quod solus Papa facere potest. de conces. præbend. cap. 2.

g ¶ *Reuocata.*] tenorem huius reuocatoriæ constitutionis nō habemus: sed de ipsa fit mētio j. de præben. c. pen. & antepe. & de cōces. præben. c. vlt. Reuocatoria illarū Nicolai incipiebat, Pridem ad apicem. illarum Cœlestini, Olim Cœlestinus. &c. dudum. Io. And.

h ¶ *Post reuocationem.*] idem & multo magis si ante reuocationē.

i ¶ *Similis.*] scilicet de beneficio proxime vacaturo.

k ¶ *Expresse dixerimus.*] hoc enim Papa facere potest: ad hoc j. de præben. cap. penult.

Additio. facit clem. quoniam. de immuni. eccle.

¶ *Gloss. seq. alleg. in contrarium, fortificat textum, & contrarijs respondet: secundo arguit ad quæstionem, ponit opi. Gos. contra quam alle. §. iura. & remittit: demum subdit tres opiniones.*

l ¶ *Cum talis.*] ecce ratio: Et aduerte, quia in contrarium videbatur ex eo, quia restitutio est prioris status reparatio: & restitutus in pristinum ius recidit. arg. 15. q. 6. nos sanctorum. & cap. iuratos. & j. de elect. quia diligentia. 2. q. 3. c. si quem. in fine. & C. de sen. pas. l. 1. Restitutio enim hoc operari debet, vt nec prosit, nec obsit quod euenit. ff. ex quib. cau. ma. l. prima. 1. responso. & ff. de mino. quòd si minor. §. restitutio. Sed contrarium est verum, vt hic: & sic pro parte hac debuit quæstio terminari per decre. de renun. ex trāsmissa. & de simo. ex insinuatione. & concor. C. de remis. pig. l. vlt. vbi, si de voluntate creditoris debitor pignus distrahit, si iterū deueniat ad ipsum debitorē, res illa distracta, nō renascitur hypotheca, quā habebat a principio: actio enim semel extincta, &c. de consecra. dist. 4. quæris. §. item per hanc. in gloss. 1. ff. de solu. qui res. §. aream. Ad contraria respondetur, quòd hic non est vere restitutio: immo quædā noua concessio per prædicta iura [3]. Et nota, quòd hæc decre. facit in argu. ad quæstionem dominicalē: an scilicet, Episcopus inuito patrono restituere possit presbyterum per se depositum. & determinauit Gosfre. de renun. ex transmissa. in fine. quòd non: per l. C. de nup. si vt proponis 2. vbi dicitur, quòd in matrimonio restaurando per filiā post diuortium, requiritur consensus patris: sicut a principio in contrahendo. In contrarium facit, de renun. post translationē. de Iudæ. Iudæi de ciuitate. &c. consuluit. de ijs quæ fiunt a præl. cum Apostolica. 17. q. 1. eos. & not. de hoc 24. q. 4. Nabuchodonosor. in princip. Dicebat Hostien. opi. Gosfre. esse verā, cum restituitur ab inferiore: secus si a Principe, per iura superius pro restituto inducta. Bartho. Brix. in quæstione dominicali [4]. quæ incipit, Sacerdos aliquis fuit: dixit, quod si depositus appellauit intra decē dies: restitui pot inuito patrono: alias nō. Tandem dixit, quod si Episcopus fuerit in restitutione patronū, valet restitutio, alias nō: quod approbat Hostiē. in prædi. decr. ex trāsmissa. & de elect. innotuit. & facit quod not. j. de consuetu. cū accessissent. in vlt. glo. m ¶ *Intelligatur.*] concor. j. eo. c. 2.

3 Not. quod restitutio ad gratiam extinctā ad se retrahitur, ad alias prima concessiones. Vnde si creditori post pignus ... de perendo, non recuperat interesse neq. vsuras medij temporis. de An cha. domi. Fania.

4 Dominica li. 64. ... Ioan. And.

¶ Si eo

SI eo tempore.] Vnius thematis duo dubia soluit: & vtriusq. causam reddit: Secundum ibi, *Beneficium.*

¶ Præsupponendum primo, quòd quis non potest obtinere beneficium curatum, nisi attigerit 25. annum.

CASVS. Quidam Titius minor 25. annis: quia forte in 24. anno à sede Apostolica impetrauit litteras gratiosas ad Episcopū Pictauien. sub hac forma: Mandamus, vt tali prouideas de beneficio cum cura, vel sine cura, si quod de præsenti vacat, aliogn de proximo vacaturo: Accidit, quòd antequā vacaret aliquod beneficiū, iste Titius effectus est maior, quia peruenit ad 25. annum, & vacauit ecclesia parochialis, quā Titius petit sibi cōferri virtute suæ gratiæ: Dicit Episcopus, quòd istud beneficium curatū non comprehendebatur sub sua gratia: quia tēpore impetrationis ipse erat incapax ad obtinendū illud beneficiū curatū: Dicit ex aduerso impetrans, quòd licet tempore impetrationis esset incapax ad obtinendū illud beneficium curatum: tamen nunc ipse est capax: vtrum bene dicat? Respondet Romanus Pontifex, quòd nō: quia requiritur capacitas tēpore impetrationis, & non sufficit capacitas tēpore vacationis: Sed vtrum vitietur beneficiū sine cura per clausulam, Cum cura: puta, quia Papa mandauit, vt Episcopus tali Titio conferret beneficiū vacans vel proxime vacaturū cum cura vel sine cura: vtrū per clausulam, Cum cura, vitietur clausula, Sine cura, ita quòd tota ipsius gratia sit vitiata? Respondet, quòd non: ideo si vacet aliquod beneficiū non curatum, Episcopus tenetur ei illud conferre: & si Episcopus nolit conferre, tunc impetrans habebit recursum ad suum executorē, qui ei conferet illud beneficium non curatum, non obstante recusatione Episcopi: quia vtile per inutile non vitiatur, quando sunt separabilia: secus si essent inseparabilia. Nota primo ex hoc textu iuncta gloss. quòd minor 25. annis non est idoneus ad obtinendū beneficiū curatū: tamen sufficit, q compleuerit xxiiij. & attigerit xxv. annum: vt dicitur in cap. cum in cunctis. supra de electio. licet secus sit in Episcopo: quia requiritur in Episcopo, quòd compleuerit annū 30. & inceperit annū 31. Quæ ætas requiratur in quolibet ordinato, tractat Panormi. in cap. super inordinata de præben. in ant. Nota vlterius illud, ad quod allegatur istud capitulū: quòd respectu illius, pro quo scribitur, attenditur tempus datæ litterarū, & non tempus vacationis: & iste est principalis effectus huius capituli: Et ratio huius potest assignari: quia litteræ fuerunt nullæ respectu illius incapacitatis: ergo tractu temporis non conualescunt. Nota finaliter, quòd litteræ ad beneficia possunt pro parte valere, & pro parte non valere: vt in casu huius capituli: Nā si minori vigintiquinque annis facta fuerit gratiā respectu beneficij curati: litteræ non valent: & tamen respectu aliorū beneficiorū, valent: & sic vtile per inutile non vitiatur.

¶ Que sit idonea ætas in quolibet ordinato tradit Panormitanus in c. super inordinata, de præbend.

¶ Alias ita. vel hoc aliās trad. id.

CAP. IX.

SI [a]eo [b]tempore, quo tibi de beneficio cum cura [c], vel sine cura mandauimus prouideri, ad obtinendum curatum beneficium idoneam [d]† non habebas ætatem: tibi, licet nūc legitimæ effectus [e]sis etatis, auctoritate litterarum huiusmodi (cum tempore datæ [f]ipsarum adhuc † non esses [g]idoneus) de beneficio curam [h]animarum habente nequaquam poterit prouideri. Beneficium [i] autem sine [k]cura (cum ad ipsum sufficientē tunc ætatē [m] haberes) per eas licite [n]poteris obtinere.

¶ Idem.

¶ *Gratia generalis non præiudicat speciali: & debet facere mentionem de præcedenti priuilegio, cōsuetudine, vel statuto. hoc dixit. Zenze.*

CAP. X.

SI PROPTER

¶ *Glossa prima summat.*

a ¶ *Si eo.*] In litteris ad beneficia impetratis inspicitur tempus datæ: vnde per illas beneficium curatum obtinere non poterit: quia licet nunc sit maior, illo tempore minor erat.

¶ *Glossa sequens signat contrarium & ibi remittit.*

b ¶ *Si eo.*] contradicit ad hanc infra de præbend. ei cui prouideri. ibi soluitur.

c ¶ *Cum cura.*] nisi hoc fuisset expressum, de curato prouideri nō posset. s. de præben. cap. vlt. & j. de præben. cum in illis.

d ¶ *Idoneam*] scilicet viginti quinque annorum. s. de electio. cum in cunctis.

e ¶ *Effectus.*] spectamus ergo initiū. & facit s. de elect. dudum. 1. & quod ibi not. Nec firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non valebat. j. de regu. iur. non firmatur. cum suis concor.

f ¶ *Cum tempore datæ.*] sic nota inspiciendū tempus datæ: sic supra eod. cum te. & j. eo. tibi qui. & de præben. cum cui.

¶ *Glos. sequens rece. per quæstionem alleg. pro, & soluit contrarium.*

g ¶ *Non esses idoneus.*] Propter defectū ætatis [1], & idē dici posset de defectu ordinū. argumen. supra, de ætate & qualit. præterea. sed hoc est falsum, vt j. de præbend. si pro clericis pauperibus.

1 Illā defectum probabili obiectu, quæ fundatur in ætate debet illā gubare Do. Ant. de Bu. in l. de ætate. & de min. Fel.

h ¶ *Curam animarum.*] in his, qui ad curata beneficia promouentur, requiritur maior idoneitas, quam in alijs; & ideo si mandatur prouideri de dignitatibus, personatibus, vel beneficijs, de cura mētione non habita, de curatis dignitatibus, personatibus, vel beneficijs non poteris prouideri. j. de præben. cum in illis.

i ¶ *Beneficium.*] quia poterat dubitari, ne illa inutilis adiectio, scilicet, Cū cura, vitiaret in totū rescriptū: scilicet, quòd nec etiam de simplici posset prouideri: ideo annectit quod sequitur. Et sic not. vtile non vitiari per inutile. j. de reg. iur. vtile, cum suis concor.

k ¶ *Sine cura.*] quia ex se curā non habet: si autē haberet annexam parochialē & curatam ecclesiam, dic vt dicam j. de præben. super eo.

l ¶ *Tunc.*] scilicet tēpore impetrationis.

ADDITIO. Adde ergo, quòd si quis impetrauerit beneficiū cum cura vel sine cura, & tēpore impetrationis est legitimæ ætatis: si vacat, ei debetur: vt in hoc capit. & hic no. in glos. illa antepe. Contrariū no. de præbē. j. c. ei cui. eo. lib. vbi apparet sufficere quòd tēpore vacationis habeat sufficiētē ætatem. Sol. ibi not. in 3. glos. quia prima glos. loquitur in impetratione curati, secunda in impetratione sacerdotalis. Satis obstat quod nota. eo. titu. non potest. in 4. gloss. Sed credo gloss. c. ei cui. posse sustineri, licet aliqui contra: q plus est habere curatū in actu & habitu, quam in habitu tantū: ad hoc quod not. de cleri. non residen. quia nonnulli. super ver. parochiales. & per Hostien. de offi. Archidia. cum satis. & Io. And. super ver. animarum. & optime probat extrauagans Io. execrabilis, iuxta finem, ver. quantum autē. Et quod not. in præalle. c. ei cui. super ver. licite, in nouella. & vide contrarietatē glo. Grego. Sed adhuc insto per hunc textū in si & in gloss. quæ loquitur in beneficio simplici. Vnde potest hic dici, quod est quædā inhabilitas ratione ætatis sepotaliter ad beneficiū, quædam solū ratione ætatis ad qualitatē beneficij curati, quædā sacerdotalis tantū. In prima & secunda inspiciamus tēpus impetrationis, in tertia tempus vacationis: quia plus est aliquē esse inhabilitatum ad totū, quam ad partem, vel ad qualitatē paruā: ad hoc quod notatur hic in nouella. de æta & quali. indecorū. de præbē. super inordinata. & quod not. de corpo. vitia. c. 1. & 2. & fi. Et forte speciale est in illa qualitate sacerdotali, vt hic sentit Ioan. And. & adde quod notatur s. de cōcess. præben. cum nostris. per Innocentiū & Ioannē And. in additione quæ incipit: Et in clementina. Hieronymus Clarius Brixien.

¶ *Glossa sequens quærit, allegat opinio. interserens, & soluit.*

m ¶ *Aetatem.*] Sed [a] quæ est idonea ætas in beneficio sine cura: Videtur quòd maior quatuordecim ad illa dicatur idoneus: supra de præben. super inordinata. vbi Hostiensis hoc tenet in canonijs propter maturitatē consilij, quod requiritur in illis: nam ibi pueri non dicuntur idonei ad beneficia obtinenda. Certū aūt est, quod infans dicitur vsque ad septimū annū: puer aūt, de septimo vsque ad duodecimū, vel 14. annū. 22. q. 5. pueri. & C. de falsa moneta. l. 1. & dixi supra in proœmio. circa finem. Sed vt ibi notat Bernardus, dici potest, quòd pueri ibi dicuntur minores septennio, & illi dicuntur indigni. Septennes autē, & maiores septennio dicuntur idonei: cum enim tales possunt ordinari. 28. dist. de his. cū glo. 1. ergo & in beneficijs intitulari: argumento, de præben. cū secundū. Ad hoc optime facit j. de ele. ex eo. & hæc vera intelligo, nisi essent talia beneficia, quæ sacrū ordinē ex priuilegio, consuetudine vel statuto, vel alio modo requirerent. & facit quod dicam infra de fil. presb. cap. 1. 1. responso. & probatur expresse j. de præbend. ei cui prouideri. An hodie dispensent Episcopi in ætate, not. s. de elect. cum dilectus. & dicam infra, de electio. licet canon. & de ætate & qualitate, cap. vnico. Ioan. And.

a Istam glo. sequuntur Philipp. & Do. Do. de materia bene concludit. Ioa.

n ¶ *Licite.*] id dicimus posse, quòd licite possumus. 22. q. 2. faciat. Ioannes And.

SI propter.] Propter multiplicitatē intellectuū glos. Ioan. And. non summat: potest tamen sic summari: Generalis gratia habēs clausulā generalē, scilicet: Non obstāte, nisi id aliter exprimatur, non præiudicat iuri specialiter ex statuto, consuetudine, vel priuilegio alij quæsito. hoc dicit secundū Io. de Fantuzis, secundū quē hoc summariū comprehendit vtranque lecturā positā in glos. Diuiditur secundū Io. Andr. quia primo ponit thema, & eius dubium soluit ibi. *Intentionis.* casum exceptū interserens. ibi, *Nisi.*

CASVS. 3 Papa concessit Episcopo Bonon. debitorū onere grauato priuilegiū, quod fructus beneficiorū primi anni vacantiū in sua diœcesi perciperet; & erat hæc gratia vsque ad quinquennium duratura; apposito in priuilegio, quod non obstarent consuetudines, priuilegia vel statuta, per quæ sua posset impediri concessio: Vacauit quoddā beneficium, cuius fructus primi anni de priuilegio.

3 Hic casus vsq. ad illa ve. hæc vel dic vt j. in vlti. glos. Ioānis And. est. & in antiquis codicibus reperitur.

legio, consuetudine, vel statuto spectabāt ad fabricam ecclesiæ, vel alium vsum, vel aliquem singularem personam: quæritur cui debeantur hoīs beneficij redditus primi anni? Rñdetur sēm vnam lecturam, quòd debeantur fabricæ, vel illi vsui, vel singulari personæ: nisi in concessione facta ēpo aliud caueretur expresse. Vel dic vt ij. in vlt. glo.

CASVS. Secundum veriorem intellectum: Papa fecit ēpo Pictauiensi gratiam (videlicet pro exoneratione & solutione debitorū ei indulsit) vt fructus primi anni omniū beneficiorum vacantium in sua diœcesi perciperet vsq; ad quinquennium: In ipsa diœcesi Pictauiensi erāt aliqua beneficia, quæ habebāt hoc onus, q̄ redditus primi anni erant deputati alicui hospitali vel fabricæ: vacauit tale

tua [a] debita persoluenda fructus [b] beneficiorum primi anni [c], quæ in tua vacabunt [d] diœcesi, tibi (non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, priuilegijs, vel statutis, per quæ nostra impediri [e] posset concessio) vsque ad quinquenniū [f] de speciali [g] gratia concedimus [h]: intentionis [i] nostræ nequaquam existit, si fructus huiusmodi ecclesiæ tuæ fabricæ †, vel alteri [k] vsui, seu cuicunque singulari personæ, de speciali consuetudine, priuilegio, vel statuto [l] forsitan debeantur: quòd eis per concessionem [m] ipsam (nisi hoc expresse [n] caueatur in ea) præiudicium aliquod generetur.

beneficium: Quæritur tunc, quis habebit redditus primi anni: an episcopus vel fabrica? & verum ista gratia faciat præiudicium fabricæ? Rñdet Romanus Pontifex, quod per talem gratiam non fit præiudicium fabricæ, quo minus percipiat fructus vnius anni: tñ ēps habebit fructus primi anni, & non fabrica: sed fabrica habebit fructus secundi anni, & institutus in beneficio habebit fructus tertij anni: & sic fiet sine præiudicio fabricæ. Et ratio est, quia aliàs illa gratia esset inutilis ipsi ēpo: puta, si illud beneficium solum vacaret in quinquennio: tunc si ēps perciperet solum fructus secundi anni, gratia esset ei inutilis: quia secundo anno esset expirata. Et illud verum, q̄ dabuntur fructus ēpo vel fabricæ deductis oneribus ipsius beneficij: videlicet, q̄ institutus accipiat moderate aliquam portionem pro seruiēdo in diuinis: & residuum dabitur ēpo vel fabricæ. Nota primo ex isto capitulo, q̄ ēps non potest retinere fructus beneficij vacantis, si contingat vacare tpe mediatim: sed illos fructus tenetur reseruare futuro successori, quē instituet: quia aliàs frustra impetraret priuilegium, vt perciperet fructus primi anni beneficiorum vacantium in sua diœcesi: quia frustra precibus imploratur, quod alicui iure cōmuni conceditur. l. vnica, de thesauris. lib. 10. C. Nota principalem effectum huius capituli, videlicet, q̄ si ēpo mole debitorum grauato fuerit facta gratia, ipse percipiet redditus primi anni beneficiorum vacantium in sua diœcesi, si tales fructus primi anni antea erāt assignati fabricæ, vel alicui personæ; per gratiam episcopi non præiudicatur fabricæ vel personę singulari, etiam si Papa dixerit in gratia episcopi: Non obstantibus priuilegijs vel consuetudinibus; sed debet fieri interpretatio, quia ēps habebit redditus primi anni, fabrica autem vel persona singularis habebit redditus secundi anni, & institutus habebūt redditus annorum sequentium: licet aliqui dicant, quòd fabrica haberet fructus primi anni, & episcopus secundi, & institutus annorum sequentium.

a ¶ *Tua debita.*] ad idem j. de præbendis. si tibi a.

b ¶ *Fructus.*] Nota, q̄ non habet retinere beneficia, sed fructus. Vide vt dixi supra eodem, si gratiose. in hoc casu vacant beneficia. vnde is, ad quem pertinet electio, infra tempus statutum necessario habet eligere. Et facit quod notat Bernardus de magist. quia nonullis. & probatur hoc satis infra, de præbendis, si tibi concesso. Ioan. Andr.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit duo dubia: & solutionem secunda signat contrariam, cui respondet.*

c ¶ *Primi anni.*] Quid dices? computabiturne annus iste à die fructuum colligendorum, an à die vacationis vel mortis? Credo, a die vacationis computari. Vnde non credo hic seruari legem de vasallo: quæ dicit, q̄ si vasallus decedat post Augustum & ante calēdas Martij, q̄ ad dominum pertinet: alioquin ad vasallum vel eius hæredem; vt in lib. feud. tit. hic finitur lex regni, cap. si vasallus. Sed credo, q̄ à die vacationis vsq; ad annum quicquid obuenit beneficio, & separatum erit a solo, totum erit huius priuilegiati. Comparo enim huoc priuilegiatum vsufructuario, qui fructus separatos & reconditos, suos facit. ff. de vsufruct. l. arboribus. §. Iulianus. alias incipit, si fur. secundum moderationem tñ decr. j. de offi. ordina. præsenti. §. porro. & facit quod ibi dicam. Et dico, q̄ annus iste habebit ccclxv. dies. vnde si vacauerit ecclesia prima die mēsis, sequenti anno prima die eiusdem mensis finitus sit annus. & facit quod dicam j. de elect. q̄ sit ecclesijs. & si esset bissextus, illi duo dies cedunt sibi pro vno: pro vno enim computantur, vt s. de verb. signi. quæsitum. ff. de verbo. signi. cum bissextus. ff. de diuer. & temp. præ. l. 2. in vlt. glo. Licet sit arg. contra. ff. de statu liber. l. cum hæres. §. Stychus. Sed illud in pœnis vel odijs, quæ sunt molliēda: de pœ. dist. 1. pœnæ. j. de reg. iur. in pœnis. & facit quod not. in præ. decr. quæsiuit. & 55. dist. cap. 2.

¶ *Glossa sequens ponit quatuor exempla, & subdit genus, demum quærit, arg. negatiue: & contrarium soluit.*

d ¶ *Vacabunt.*] morte, renunciatione, depositione, translatione, vel quocunq; alio modo. Quid, si permutatione? Videtur, q̄ secus, per decre. j. de rerum permu. cap. vnico. Sed contrarium puto: quia negari non potest, quin propter permutationē vacet: & æquitas in eo solo casu iuris rigori præfertur, in quo scripta reperitur, in alijs non: non enim ex illo speciali casu est regula danda.

¶ Idem.

¶ *Causa ab Apostolica sede, vel eius legato committi debent dignitatem obtinentibus, vel canonicatum ecclesia cathedralis. Nec tractari debent, nisi in ciuitatibus vel locis insignibus. hoc dicit, vsque ad §. cū vero.*

e ¶ *Impediri.*] secus ergo si differri: & licet intendat per clausulam, Non obstante, impedimenta tollere: dilationes tamen tollere non intendit, licet ex dilatione impediri posset, vt j. dicam.

f ¶ *Quinquennium.*] factum narrat: idem erit in citeriori & vlteriori tempore.

¶ *Glo. seq. declarat in quo est gratia, & quid confert.*

g ¶ *Speciali gratia.*] quia de iure futuris successoribus conseruari debebant, vel in vtilitatem ecclesiarum expendi. j. de elect. quia sæpe. & de offi. ord. præsenti. & intelligo hanc gratiam, & illam quæ sequitur, sēm moderationem illius decre. præsenti. §. porro. scilicet, q̄ hoc solum intelligatur de illis fructibus ecclesiarum vacātium, quæ solutis debitis, si qua sunt, & his, quæ necessaria fuerint, pro seruitoribus & ministris, & alijs incumbentibus oneribus vsq; ad nottos redditus reperta fuerint superesse.

¶ *Glo. seq. quærit, & opinionem ponit, quam fortificat per aliam opinionem cui opponit, & dupliciter respondet.*

h ¶ *Concedimus.*] An legatus de latere similem gratiam, dare possit, tractat Io. de Deo in quæstionibus suis, in princ. & Guil. in Spec. tit. de legato. §. nunc tractemus. in fin. & dicunt, q̄ dato, q̄ ex causa hoc posset: beneficium tamen vel dignitas debet cum aliquo emolumento conferri. Quod verum est, vt dixi s. in glo. prox. & in glo. nota q̄ non. Notat etiam Bernar. s. vt eccle. benef. vt nostrum. in vlt. glo. q̄ ēps ex iusta causa ad tempus posset fructus alicuius beneficij retinere: probat per decret. j s. de verb. signifi. cap. penult. quæ etiam facit contra, cum id fuerit impetratum a Papa. Sed potest dici sic fuisse de facto: ad hoc s. de fil. presbyt. litteras. vel illud sēm Goffre. in fructibus omnium beneficiorum vacantium vsque ad certum tempus: vt hic etiam. In vno autē beneficio & eius prouentibus conuertendis ex causa in vsum prælati, non erit necessaria licentia Papæ: quia cum ēps cum capitulo possit supprimere dignitatem, & propter necessitatem possessiones alienare, multo fortius prouentus percipere.

ADDITIO. Et hoc est verum, dummodo illa pceptio non concernat vtilitatem ipsius episcopi. Dom. Font.

i ¶ *Intentionis.*] Nota ad intentionem scribentis recurrendum. facit s. eod. cap. 2. & j. de conces. præben. c. vlt. & s. de deci. ex multiplica. cum sim.

k ¶ *Alteri vsui.*] puta, mensæ capituli.

l ¶ *Statuto.*] Nota, q̄ omnia priuilegia, consuetudines, vel statuta quacunque firmitate vallata, concessa capitulis, conuentibus, vel collegijs cathedralium, regularium, & cōuentualium ecclesiarum, seu singularibus earumdem personis: vt bona ecclesiarum ipsarū vacantium a prælatis dimissa, uel tempore uacationis obuenientia possint surripere, diuidere, vel in suos usus conuertere, sunt hodie reuocata & quassata per decret. j. de elect. quia sæpe. & cap. statutum. in clemen. quæ tamen in alijs beneficijs locum nō habēt: vt j. de offi. ordi. præsenti. in fin.

m ¶ *Concessionem ipsam.*] sibi factam.

o ¶ *Expresse.*] ad idem s. eod. cum aliquibus. & cap. susceptum. & cap. quamuis.

¶ *Glo. seq. ponit duas lecturas: Contra secundam dupliciter opponit, & primam approbat.*

o ¶ *Præiudicium aliquod.*] nisi istud uerbum esset ita generale, ista decret. sic posset intelligi, q̄ ex ea nil sequeretur absurdum: scilicet, quòd fabrica uel usus ille, uel aliæ singulares personæ sic priuilegiatæ habeant redditus secundi anni: iste autem priuilegiatus

B habeat

a Hic casus paulo longior est contextu literæ.

b Not. verū hic suggerendo ex verbo, statuit, q̄ episcopus statuit, q̄ fructus beneficiorum vacātiū debeantur fabricæ. Phil. Dom. & Fel. San.

c Eligere. Non obstat secūdū Arch. q̄ ecclesiastica beneficia debent sine diminutione concedi. l. vt eccl. benefi. In rubro & nigro: & quod spiritualia sine temporali nō consistit. 1. q. 3. si quis obiecerit. Item quod inane nomen habebit sine fructibus: quia hos operatur indulgentia: & qui potest cui in omnibus vltra nomen eum auctoritate papali recipere, q̄ expectat. s. de præb. relatum. Ioan. And.

Legatus de latere, an possit concedere fructus primi anni beneficiorum vacantium.

habeat redditus primi anni: & ita bene consequeretur ſm hoc suũ effectum illa clausula priuilegij, Non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, priuilegijs, &c. Alij dicunt, q illa fabrica vel alij hic contenti, habebunt redditus primi anni: quia Papa non intendit eis derogare, sed soli successori: Iste autem priuilegiatus habebit redditus secundi, qui sibi est primus: sed quoad successorem vel beneficiatum, tertius erit primus: & sic nullũ præiudicium etiam ex aliqua dilatione, generabitur fabricæ: Sed ſm hoc posset impediri concessio, quod est contra tenorem ipsius gratiæ. Pone enim q in anno gnto, quo finiri debet gratia, vacet beneficiũ: si fabrica primos redditus habeat, eps nihil habebit. Item quid operabitur illa clausula: Non obstantibus, &c. cum successori sine clausula illa præiudicium fieret? Vnde prima lectura magis mihi placet[r], & magis est amica litteræ: vt dicamus, q ista erat dubitatio Decretalis, an per istam concessionem sic factam, scilicet, Non obstantibus quibuscunq;, &c. videretur derogare ipsi fabricæ, vsui, vel singulari personæ: vt ex quo ea illius priuilegij vigore redditus primi anni habere non possunt, amplius nil habeant: Et Papa rñdet, q habebũt redditus secundi anni, quasi ille eis sit prior, vt illa clausula, Non obstantibus, non successorem, sed priuilegiatum tantum coadiuuet.

[q] Vide q novissime sanciuit concilium Tridentinum. sessio. 25. de reformatione. cap. 10.

[r] Ista opinio est glo. & communis, quamquam Archid. & Pet. de Ancha. displiceat. Ioan.

CAP. XI.

Statutum[a] † quod[b] circa iudices a sede Apostolica[c] deputãdos nuper edidimus, cum quædam[d] contenta in eo, quæ pro communi[e] vtilitate credebantur[f] inducta, sicut experientia[g] docuit, tendere dignoscantur ad noxam[h]: sanctione[i] præsenti, quam irrefragabiliter obseruari mandamus, suadente vtilitate, in melius[k] duximus reformandum[l]. Sancimus igitur, vt nullis, nisi dignitate[m] præditis[n], aut personatum obtinentibus[o], seu ecclesiarũ cathedralium[p]

Statutum.] Principium huius cap. legitur vsque ad §. *Cum vero eiusdem.*

CASVS sic figuratur: Prætendebam Titium debitorem meum in aliqua pecuniæ summa: & quia habebam ordinariũ loci certa ratione suspectũ, nolui ipsum coram ordinario conuenire: sed à sede Apostolica impetraui causam delegari canonico ecclesiæ beatæ Mariæ maioris Pictauij, vel canonico ecclesiæ beati Halarij maioris, vel simplici sacerdoti, qui nõ habebat dignitatẽ ecclesiasticam, nec personatum, nec canonicatum ecclesiæ cathedralis: Præsentaui litteras meas delegato, qui Titium meum debitorẽ ad præsentiam suam fecit citari: qui in die citationis comparuit, cui obtuli libellũ meum: Qui reus excipiendo proposuit, quòd nõ tenebatur litigare coram ipso delegato pp incapacitatem personæ: quia causæ à sede Apostolica non possunt committi, nisi personis existentibus in dignitate, vel personatu, vel nisi sint canonici ecclesiæ cathedralis: & sic, quia virtute litterarum delegatus iste non recepit potestatem, quæritur an bene dicat? Rñdet Romanus Põtifex, q sic: Et hoc verum, nisi Papa hoc faceret ex certa scientia: videlicet, committẽdo alicui, quamuis non sit in dignitate vel personatu, vel quamuis nõ habeat canonicatum ecclesiæ cathedralis: Sanctissime Pater, quæritur vtrum habentes dignitatem, vel psonatum, vel canonicatum ecclesiæ cathedralis possint cognoscere in omni loco de causis sibi à sede Apostolica commissis? Dicit Romanus Pontifex, q non: immo tales delegati, vel ipsorum subdelegati debent de causis sibi commissis cognoscere in ciuitatibus, & alijs locis insignibus, in quibus possit haberi copia peritorum. Nota primo, q cum statutum positiuum tractu temporis incipit esse damnosum, pp varietatem morum mutari potest: quia non debet reprehensibile iudicari, si ſm varietatem temporum statuta varientur humana. cap. non debet. ĩ. de consanguinit. & affinita. Nota vlterius, quæ personæ sunt capaces iurisdictionis seu delegationis Apostolicæ: quia solum illæ personæ, quæ sunt constitutæ in dignitate, vel personatu, vel quæ obtinent canonicatum in ecclesia cathedrali. Sed quomodo cognoscemus, q aliquis habeat personatum vel dignitatem? Declarat Panor. in cap. de multa. ĩ. de præben. vbi dicit, q recurrendum est ad consuetudinem, vt si sit cõsuetudo q talis habeat præeminentiam & iurisdictionem, dicitur habere dignitatem: Si autẽ sit consuetudo, q talis habeat præeminentiam in ecclesia, & non iurisdictionem: tunc dr habere personatum, & nõ dignitatẽ. Nota insuper, q canonicus ecclesiæ collegiatæ, quantuncunq; illa ecclesia sit notabilis, non est capax Apostolicæ iurisdictionis: & sic est correctum cap. præsenti. quod hodie non habemus: de quo fit mentio in principio huius capituli. Et quamquam canonici ecclesiæ cathedralis possint esse delegati ad vnam vel plures causas, non tñ possunt esse conseruatores. cap. fin. ĩ. de offi. deleg. Nota q delegati à sede Apostolica, non possunt pro libito suæ volũtatis cognoscere de causis sibi delegatis in quocunque loco: sed debent causas examinare in ciuitatibus populosis, vel alijs locis insignibus, vbi sit copia peritorum. Et si alibi cognoscerent, processus non valeret: vt in fine huius capituli, vbi ponitur clausula, quæ irritat facta contra illam constitutionem.

a Statutum.] Licet hæc decretalis per paragraphos aliter diuidatur: eam tñ in quatuor partes diuido principales: Prima durat à principio vsq; ad §. *Insuper.* Secunda ab inde vsq; ad §. *Proferendo.* Tertia abinde vsq; ad §. *Quicquid.* Quarta vsque ad finẽ. In prima statuitur quibus personis, & in quibus locis causæ à sede Apostolica, vel legatis vel delegatis ipsius committi debeant, & tractari. In secunda prouidetur circa exactiones, quæ fiebant in iudicijs ab ipsis delegatis, assessoribus, vel notarijs causæ: & apponitur pœna. In tertia prouidetur circa vocationes testium ad iudicium, quæ sæpius malitiose fiebant, & causa fatigandi testes, vel ab eis aliquid extorquendi. In vltima decernitur cassum & irritum quicquid fuerit factum contra prædicta statuta.

ADDITIO. Ioannes Monachus diuidens decre. in sex partes: de prima faciebat tres, dicens, q primo statuit circa loca & iudices: Secundo circa actores & reos in §. *Cum vero.* Tertio in §. *In nullo.* circa loca & iudices prorogat. Archid. non diuidit. Ioan. And.

b Statutum quod.] Loquitur de decretali sua extrauaganti, quæ incipiebat, Statuimus. reformat etiã Decretalem Innoc. iiij. eo. tit. præsenti. quam hodie non habemus. & decre. ĩ. eod. nonnulli.

c A sede Apostolica.] legatus, vel delegatus ab eis, vt infra patebit. Ioan. Andr.

d Quædam.] Ibi non distinguebatur, an actor & reus essent eiusdem ciuitatis vel diœcesis, vel diuersarum. Item additur q de expresso consensu partium extra locum, quo deputatus est, posset iudex cognoscere & committere, si referas ad decret. præsenti. ſm illam poterat fieri commissio institutis in collegiatis honorabilibus, & in cathedralibus ecclesijs: vnde ſm eam videbantur posse causæ committi mansionarijs, & quibuscunq; priuilegiatis in talibus ecclesijs: quod erat absurdum. Hic autem prouidetur, q solis canonicis cathedralium ecclesiarum fiat commissio.

e Communi vtilitate.] quæ in legibus constituendis attendenda est. 4. dist. erit autem lex. & ĩ. in proœmio huius libri.

f Credebantur.] Et erant sine dubio respectu prioris temporis. Ioan. And.

g Experientia.] ad idem ĩ. de elect. § sic. & ff. de leg. 3. l. legatis. §. ornatricibus.

h Ad noxam.] Et ideo non debuit iudicari reprehẽsibile, si secundum temporum varietatem, varietur ipsum positiuum statutũ. 63. dist. cap. quia sancta. §. verum. in fin. 35. q. 1. c. 1. ĩ. de senten. excõ. cap. vlt. in princ. ĩ. de consang. & affi. non debet. cum suis concord. Sic & priuilegium cum tendit ad noxam, reuocationem vel moderationem a principe recipit. ĩ. de deci. suggestum. ĩ. de priuile. c. 1. & cap. auctoritate. & cap. sequenti.

i Sanctione.] Sanctio proprie dicitur, cui adijcitur pœna. quod dic vt notatur 3. dist. in summa.

k In melius.] Laudabilior est aũt qui rem emendat, eo qui prius inuenit. C. de vete iure enuclean. l. 1. §. sed neq;.

l Reformandum.] eo q non in totum[z], sed pro parte corrigitur illud statutum, vt ĩ. videbis.

[z] Nota ex hac glossa quod sit reformare.

Glo. seq. remouet vnt. obijcit. & duplicitur soluit.

m Dignitate.] Dignitas sumitur multis modis: quod dic vt notat Ioan. 4. dist. denique. & Vincen. & Bernar. ĩ. de cleric. non resid. cap. 3. hoc ad litteram de ecclesiasticis dignitatibus intellige. Et nota mirabile: q possunt cõmitti causæ maioribus xx. ann. vt ĩ. de offi. deleg. cum vicesimum. a quocunq; & etiam minoribus, à Papa: vt ibi, & ff. de re iudi. quidam consulebant. Sed certum est, q qui est in dignitate, vel psonatu, debet attigisse saltem xxv. annũ. ĩ. de elec. cum in cunctis. & sic vr̃ q minoribus xxv. annis non possunt causæ committi, ijs dico, qui non attigerint. Solutio: Si causæ non possent committi nisi personis in dignitate vel personatu constitutis, tunc procederet obiectio: sed possent etiam cõmitti canonicis ecclesiarum cathedralium: in quibus non requiritur tanta ætas: vt probatur ĩ. de electio. ex eo. & dixi ĩ. eod. si eo tempore. & sic obiectio non procedit. Dico etiam q dispẽsatiue potest aliquis habere dignitatem vel personatum, etiam minor xxv. annis. per dispensationem Papæ[3] vel episcopi: primum patet, secundum probatur ĩ. de ætate & qualitate. cap. vno.

[3] Si tamen alio est inhabilis ad iudicandum, non erit delegatus, quia dispensatio non extenditur ad consequentiam actus dispensati. Dom. Io.

n Præditis.] idest, præ alijs ditatis. Est enim dignitas quædã præeminentia in ecclesia, vt ĩ. de verb. sign. quamuis.

o Obtinentibus.] Idem de officialibus eporum principalibus & foraneis, & de Prioribus religiosis cõuentualibus & claustralibus. Dic vt in Clemen. eod. tit. & si principalis.

p Cathedralium.] Sufficit ergo q sit cathedralis. Et sic sublatum est, quod

est quod olim continebatur de ecclesijs collegiatis honorabilibus: licet adhuc hodie in alio sit comparatio, vt j. de electione. quia sæpe. alibi æquiparantur cathedrales & regulares, supra, de electione, oc pro defectu.

¶ *Glo. seq. primo duo puncta declarat. Secundo quærit. arg. pro. soluit contrarium, & arg. ressoluit. Tertio ponit vnum verbum. Quarto notat præsumptionem, &c. allegat §. iura. Quinto soluit duas quæstiones.*

canonicis [a], causæ [b] auctoritate litterarum [c] sedis Apostolicæ [d], vel legatorum [e] eiusdem de cætero [f] committantur [g]; nec audiantur [h] alibi, quàm in ciuitatibus [i] vel locis [k] insignibus, vbi possit commode [l] copia [m] peritorum [n] † haberi.

¶ *Actore & reo eiusdem diœcesis existentibus, causa committi non*

a ¶ *Canonicis.*] Habentibus igitur perpetuum officium in ecclesia cathedrali siue dignitate, personatu & canonicatu: de quo loquitur j. eo. prox. cap. i. non poterit causa committi, cum de his non exprimat. Item scias quod licet illi canonici delegari possint: Conseruatores tamen dari non possunt: cum decret. vlt. j. de offi. deleg. eos non exprimat. Sed, vt supra dixi, Canonicus potest esse maior septennio per decreta. j. de elect. ex eo. & dixi de hoc §. eod. si eo tempore, in glo. pertult. Si committatur causa tali canonico, nunquid dicemus literas valere? Videtur quod sic: quia ista decretalis vloma de hac materia hoc solum requirit, quod sit cathedralis ecclesiæ canonicus: ergo hunc stabimus. Sed contrarium credo, & dico quod si tali impuberi committeretur causa, nisi appareret de certa scientia Papæ, non teneret commissio. Et idem dico, si committatur ab alio, quam a Papa, minori xx. per prædictam decre. cum vigesimum. quam non dico, nec credo correctam per hanc. Quod enim non mutatur, cur stare prohibetur. C. de testam. sancimus. & correctio iurium est vitanda. §. de electione. ecclesia. 2. & j. de elect. cum expedit. in princ. nec ista decretalis dicit quod hoc sufficiat: sed quod hoc requiritur. vnde non contradicit: alias eadem ratione dicendum esset, quod dummodo sit canonicus cathedralis ecclesiæ uel in dignitate uel in personatu, non possit repelli prætextu exceptionis, excommunicationis, infamiæ, inimicitiarum, uel alia iusta causa: quod est absurdum. & est simile quod notabo j. de elect. licet canon. Et nota quod dicit, canonicis, olim dicebat, institutis: unde uidebatur quod cuilibet instituto in cathedrali, etiam mansionario possunt causæ committi: quod hodie per decret. hanc sublatum est. Nota ergo quod pro dignitate & loco: præsumitur pro aliquo: quanto enim quis melioribus præest, tanto maior & sanctior esse ad est esse præsumitur. in Authen. de defenso. ciuit. ad finem primæ colum. §. nos igitur. coll. 3. 61. dist. miramur. 63. dist. Metropolitano. §. de præsump. cum in iuuentute. 24. distin. quando. de magistris. cap. i. & c. quia. & c. super spe. cum si. Et si tempore datæ quis esset canonicus, tempore præsentationis non: puto quod procedere possit: sed non sic econuerso: spectamus enim initium. ad hoc §. eo. cap. i. & cap. si eo tpe. §. de elect. dudum. & quod ibi not. ff. de Sena. fœminæ. ff. de iudi. l. cæcus. & hoc habes in gl. fin. in cle. gratiæ. eod. tit. Ioan. And.

Vide l. quanto & de quib. adde Fon.

Hic glossam sequuntur Doctores communiter.

b ¶ *Causæ.*] hæ sine iurisdictione non committuntur. §. de offi. deleg. præterea. non ergo prohibet quin audientia alicuius articuli, vel mera executio sit cuilibet clerico committi possit.

ADDITIO. Vnde signanter dicit, Causæ, secundum B. contra arg. ad hoc §. de offic. deleg. super quæstionum. §. i. vbi dicit, vel iudex quicunque. &c. §. de re iudic. cum Bertholdus. Archid.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit: secunda pars recitatur per quæstionem: ponit opinionem Innocentij cum moderatione & declaratione.*

c ¶ *Litterarum.*] Pone, Papa in litteris vocat aliquem simplicem clericum, nunquid valebit commissio? secundum Ber. & omnes dic quod non habet hic locum talis exceptio, ex quo Papa sciens committit, quia facit & facere potest contra constitutionem istam. Ad hoc optime §. de priuileg. cum olim 2. versi. interim. Et nota quod secundum Inno. si cancellarius ex se dat iudices & hoc constat, non habet locum hæc exceptio, quare enim imputari debet parti, quæ talem iudicem non petiit? quod verum est etiam secundum Bernar. & Hostien. cum hoc ex certa scientia facit: quod intelligo, si id in litteris exprimatur: vt j. de praben. si motu proprio.

Tunc autem ex certa scientia dicitur Papa rescribere, vt bene notat Innocen. hic, cum ex tenore rescripti apparet eum habuisse notitiam facti & impedimenti.

¶ *Glo seq. quærit, & soluit.*

d ¶ *Sedis Apostolicæ.*] Quid de ordinarijs? nunquid comprehenduntur & tenebuntur hac constitutione? Dic secundum Bernar. & omnes quod non: & potest esse ratio, quia epi & ordinarij habent melius notitiam clericorum diœcesis suæ, quam Papa clericorum totius orbis: vnde, etiam si simplici clerico committant ordinarij, tenet commissio: pone enim quod simplex clericus excellens sit Decretorum Doctor. Præterea non est ita absurdum, quod aliquis etiam rudis & pannosus clericus gerat vices episcopi, sicut esset, quod gereret vices Papæ: igitur ad ordinarios non extendatur hæc constitutio. Et est simile quod consueuit dici §. eod. nonnulli. & inferius tangam.

¶ *Glo seq. recitatur per quæstionem, quam soluit & determinat.*

e ¶ *Legatorum.*] quia verbum generaliter positum, &c. 19. distin. cap. i. intelligam hanc literam generaliter in omnibus legatis quorum tria sunt genera: quod dic vt §. de offic. leg. cap. penult. & j. eod. tit. cap. i. quod verum puto indifferenter: cum ex legationis vigore committunt, & idem intelligas in delegatis, scilicet cum committunt, delegationis vigore. j. eod. cap. § in nullo quoque.

¶ *Glo seq. quærit, & remittit.*

f ¶ *De cætero.*] Constitutio enim non extenditur ad præterita. §. de consti. cap. vlt. Quid de pendentibus? dicam j. de elect. licet canon. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. quærit, ponit opinionem, & soluit.*

g ¶ *Committantur.*] Pone quod quæstio fuerit commissa, pars non excipit, nunquid valet processus? Dicebat Bernar. & omnes post eum, quod tacite & expresse poterat pars huic iuri renuntiare. Introductum est enim in ipsorum fauorem, ne scilicet in opprobrium proprium cogantur epi & magni clerici coram rudibus & pannosis clericis litigare: & interdum propter ruditatem ipsorum ius amittere suum. & facit de regularibus, ad Apostolicam. cum suis concordan. Sed hodie per finem illius decretalis, credo contrarium: vbi innuitur, quod ipso iure est irritum & inane, quod contra aliquod illorum fit: vnde necessarium non credo exceptionis opem: & facit quod dixi §. eo. c. i. in princ. Et potest esse ratio, vt §. retigi: quia hoc vr non solum in fauorem partium inductum, sed etiam in fauorem ipsius Apostolicæ sedis, ne vilipendatur in tali ministro. 6. distil. in sacerdotibus. cum similibus.

Nomine peritorum quid intelligatur vide per Archid. notand. in cap. vt commissi j. de hæret.

h ¶ *Nec audiantur.*] Nota quod versiculus iste non prohibet circa commissionem, sed circa agitationem: & idem erat in prædicta decretali, præsenti. Si ergo extra talia loca fiat commissio, dummodo in his locis causa audiatur, satisfactum est huic rationi secundum Ber. & omnes. arg. §. eod. tit. nonnulli. de excep. olim. & j. §. prox. & eo saluo quod ibi dicitur & ad hoc ff. qui satisda. cog. si fideiussor. § i. vbi dicitur, quod cui difficile est satisdare in vna ciuitate, in aliam mittitur, vt satisdet.

i ¶ *Ciuitatibus.*] Ciuitas 4 murorum ambitu terminatur, regulariter tamen, & si in suburbiis audiret, idem credo. arg. j. de senten. excom. si ciuitas. Et bene dicit, ciuitatibus: quia in eis plurimum esse periti: sic & epi in solis ciuitatibus statuendi sunt. 80. dist. cap. i. & de priuileg. cap. i. Et leges & artes in regijs ciuitatibus sunt docendæ: vt in proœmio ff. § hæc autem. & de magist. cap. i. & nomine illarum, non intelligitur villa vel castrum, de cle. non resi. rurae.

Consilia egregia hominum in ciuitatibus fieri, ciuitates appellat Cicero de somn. Scipionis.

ADDITIO. Dicit Isidorus in 15. lib. Etymol. quod ciuitas est hominum multitudo societatis vinculo adunata, dicta a ciuibus, idest, ab ipsis incolis vrbis, quia plurimorum consistat & contineat vnitatem. Nam vrbs ipsa mœnia sunt: Ciuitatis autem nomine non saxa, sed habitatores vocantur, secundum Isidorum. Archid.

¶ *Glo. seq. ponit duas lecturas.*

k ¶ *Locis insignibus.*] Quidam dicunt quod hæc determinatio, Vbi, &c. quæ statim sequitur, non refertur nisi ad hoc quod dicit, locis insignibus: Sufficit enim quod sit ciuitas, licet ibi non sint periti: Et est ratio, quia communiter in ciuitatibus sunt periti; & ea quæ raro accidunt, iurisconsulti non respiciunt, nec eis medentur, sed his tantum, quæ frequenter occurrunt: in Authen. vt sine prohi. ma. h. ru. ge. §. quia vero. coll. 7. arg. 4. dist. erit. ff. de legibus, nam ad ea vix enim est quod in ciuitate vel ibi prope, non habeantur periti. Vnde satis eorum copia in ciuitate haberi potest. ff. de rei vendi. quæ religiosis. 7. q. i. Pontifices. Alij contra dicentes, quod ibi est eadem ratio. Primum placuit Ioan. & Hostien. secundum hoc expone quod sequitur, Vbi, &c. idest, in quibus locis insignibus. & facit pro hac parte. j. eod. § in nullo.

Et placet Dom. & Philip. ex qua glo. notant quod clausula in fine rescripti posita non refertur ad omnia superiora, vbi ratio hoc suadet. facit l. i. § i. ibi Bar. ff. de lib. & posthu. Fon.

l ¶ *Commode.*] 12. q. 2 facta.

¶ *Glo. seq. quærit et soluit: quæstionem fortificat, & soluit: circa solutionem duas opiniones recitat, & demum solutionem determinat distinguendo.*

m ¶ *Copia.*] tam pro aduocatis quam assessoribus, & consiliarijs, & alijs quæ emergunt. ff. de postulan. l. 1. § 1. an peior. ff. ex quib. cau. ma. l. ab hostibus. §. fi. de vi. & hon. cler. cum ab omni. 11. q. 3. non licet. Quid si inter iudices & partes est contentio super hoc: quia alter dicit locum insignem, & ibi copiam peritorum haberi, alter negat: quid erit? Dic recurrendum ad communem opinionem vulgi. ff. de supellect. leg. Labeo. & §. de spon. ex litteris. Quia si adhuc super hoc sit contentio: Recurretur ad arbitrium boni viri ff. de verb. obl. l. continuus actus. non delegatorum quia iurisdictioni suæ fauerent; ad hoc C. de arbi. l. nemini. & §. de pœ. dilectus. secundum Ber. & intellige bonum virum iudicem ecclesiasticum illius loci, secundum Innoc. Host. autem dicit hic recurrendum ad arbitrium iudicis, idest, boni viri: & sic intelligitur l. continuus. §. cum ita. eligentur ergo secundum eum arbitri. §. eo. pastoralis. & de offi. deleg. suspicionis. nisi cuidem notorium esset, quod ibi peritorum esset copia. ad hoc de app. consuluit r. Ego credo, quod cum iudex se constituit aduersarium, tunc locum habeant supradicta. sed si contentio esset solum inter partes, certe credo quod iudex de hoc cognoscere & pronuntiare possit: quia video, quod pronunciat, an sua sit iurisdictio: quod plus est. §. eo. sup litteris. & facit quod recusari consueuit. de proba. post cessionem. & facit j. §. prox. in fi.

n ¶ *Peritorum.*] scilicet, iuris, vt prius fuit in alia decret. præsenti.

a ¶ *Cum vero.*] Hic incipit corrigere & moderari statutum generalis concilij. s. eod. nonnulli. & summæ æquitatis est, quod sequitur. Ioan. Andr.

¶ Iste §. legitur vsq; ad §. Insuper. & hoc habet: Cũ actor & reus sunt eiusdẽ ciuitatis vel diœcesis, extra ipsam ciuitatem vel diœcesim non est causa delega(n)da, nisi cum iusta causa: quo casu potest committi extra diœcesim, dũmodo locus nõ distet à fine diœcesis vltra vnam dietam. Et si actor & reus nõ sunt eiusdem diœcesis, & actor nõ velit impetrare in diœcesi ipsius rei: potest impetrare i alio loco, dumtñ locus iste non distet à fine diœcesis rei vltra vnã dietam: Itẽ delegatus deputatus ad cognoscendum in certo loco, non potest causam alibi adire nisi de consensu partium.

debet extra illam, nisi in sex casibus, in quibus tamen non trahetur vltra vnam dietam: & nisi in duobus vltimis casibus impetrans per iuramentum fidem fecerit de illis, repelletur à iudice: & in expensis condemnabitur. hoc dicit vsque ad §. Cum autem. Dominicus.

¶ Cum vero [a] eiusdem [b] ciuitatis, seu diœcesis fuerint actor [c] & reus, extra [d] ipsas causa non committatur [e]: nec conueniatur aliquis eorumdem: nisi [f] ab episcopo [g] contra aliquem de sua diœcesi [h], vel ab aliquo [i] contra eum, aut contra eius capitulum [k], seu contra vniuersitatem ciuitatis, villæ, aut castri, fuerit actio dirigenda: vel nisi actor eandem ciuitatem vel diœcesim intrare non audens [l], aut sui aduersarij potentiam [m] merito [n] perhorrescens, eum [o] infra [p] ipsas nequeat conuenire secure [q]: in his quippe casibus extra dictas ciuitatem & diœcesim possit [r] contra prædictos [s] causa committi: nullus tamen eorũ vltra vnam dietam [t] à fine suæ diœcesis valcat con-

CASVS. Pretendebã Titium debitorem meum in aliqua pecuniæ summa: eo q habebã iudicem ordinarium mihi suspectum, corã ipso nolui eum conuenire, sed impetraui delegatum à sede Apostolica: Quæritur vtrum possim impetrare in quocunq; loco? Rñdet Romanus Pontifex cũ distinctione: quia aut ego actor, & ipse reus sumus eiusdem ciuitatis vel diœcesis: & tunc debet impetrari delegatus in ipsa diœcesi; nisi impetrarem iudicem delegatum ꝯ epm vel capitulum ecclesiæ cathedralis vel vniuersitatem, qui habent iurisdictionem in tota diœcesi; quia tunc potero impetrare extra diœcesim: sed debeo impetrare in diœcesi vicina: quæ non distet à fine diœcesis rei vltra vnam dietam. Si aũt fuerimus diuersarũ diœcesum: tunc debeo impetrare delegatum in diœcesi rei, nisi habeam hoies illius diœcesis suspectos: quia forte reus est magnus dñs in illa diœcesi, & gentes illius diœcesis vellent sibi fauere. Sed quid sanctissime Pater? Ponamus retento eodem themate, qđ à vobis impetraui ꝯ Titium iudicem delegatum, cui mandatum fuit, vt causam examinaret in tali diœcesi: an possit delegatus causam examinare extra illum locum? Rñdet Romanus Pontifex, q sic, de consensu nostro. Sed ponamus q delegatus vult delegare vices suas aliquibus, non est dubium quod potest: sed quibus psonis poterit? Rñdet q personis, de quibus dictum est supra, & non alijs. Nota, q qñ actor & reus sunt eiusdem diœcesis, delegatus est impetrandus in diœcesi, & non extra diœcesim, nisi cum causa: videlicet si impetretur delegatus contra epm vel capitulum ecclesiæ cathedralis, qui habent iurisdictionem in tota diœcesi. Nota q si actor & reus sint diuersarum diœcesum, actor debet impetrare delegatum in diœcesi rei, nisi homines illius diœcesis habeat suspectos. Nota vlterius, q quis non potest trahi vltra vnam dietam à fine suæ diœcesis: Fallit in curijs priuilegiorum regalium, Apostolicorum, vniuersitatum: & hoc, quando in priuilegijs vniuersitatis apponitur illa clausula, Quòd conseruatores priuilegiorum possint cognoscere de quibuscunq; personis cuiuscũq; prouinciæ, vel diœcesis.

Nota q delegatus à sede Apostolica nõ potest causam alibi audire per se nec per alium, q̃ in loco sibi commisso. Nota q delegatus à sede Apostolica non potest subdelegare, nec committere vices suas, nisi personis habentibus qualitates de quibus dictum est supra: tamen delegatus potest alicui non canonico committere examinationem & receptionem testium: tamen totam causam nõ posset subdelegare.

a *Glossa sequens recitetur per quæstionem.*

b ¶ *Eiusdem ciuitatis.*] quia domicilium habent in eadem ciuitate vel diœcesi. Et idem intelligo, cum plura domicilia habent: quod esse potest, vt ff. ad municipal. assumptio. §. 1. quia adhuc dico, q locum habebit §. iste. & non sequens: quod satis probatur s. de foro compe. ex parte B. nec negari potest, licet etiam sit iste alterius ciuitatis, quinetiam sit illius: quod §. iste requirit.

c ¶ *Actor & reus.*] vnde dicantur isti, habes s. de verb. sign. forus, versic. in omni.

d ¶ *Extra ipsas.*] ciuitatem seu diœcesim.

e *Glo. seq. ad quæstio. alleg. pro, & contra, & soluit dubitando.*

e ¶ *Non committatur.*] Hoc verum vr̃, nisi ad id expressus accesserit partium consensus. arg. j. eo. §. in nullo quoq;. quod etiam facit contra, cum in illo casu hoc sit expressum: in isto non. arg. de deci. ad audientiam. tñ id videtur, cum hoc solum sit in partium fauorẽ inductum: de regularib. ad Apostolicam. cum suis concordant. Et licet hoc satis videatur rationabile: non dico tñ hoc asserendo p id quod dr̃ in hoc cap. Audiui tamen curiam id seruare, & tales commissiones de curia emanasse: [& [a] eas vidi sub Bulla.]

[a] Hæc verba & eas vidi sub bulla. non reperiuntur in antiquis codicibus.

f ¶ *Nisi.*] A generali dicto ponit casus exceptos.

g ¶ *Ab episcopo.*] Hoc æquissimum est, ea eo maxime, quia si in ciuitate vel diœcesi sua aliquem ex subditis suis epis iudicem impetraret, recusari posset vt suspectus: vt s. vt lite non contest. accedens s. §. cum igitur.

h ¶ *De sua diœcesi.*] Idem si de aliena, quia etiam tunc non impetrat in sua, vt j. §. proxi. Sed de sua ideo dixit, quia §. iste tractat tantum quando reus & actor eiusdem diœcesis sunt: vnde dictio, Nisi, alias nõ proprie poneretur.

ADDITIO. Diœcesis dicitur disiunctio, siue diuisio, vel gubernatio: quia diuisa est ab ecclesia alterius epatus: vt satis patet 7. q. 1. epm. 16. q. 3 quicunq;. cap. licet. & cap. inter. Et cõmissa gubernationi vnius. 10. q. 1. vnio. in fio. 11. q. 2. sicut. Archid.

i ¶ *Ab aliquo contra eum.*] Vix enim inueniret actor in ciuitate epi iudicem, qui non faueret episcopo. arg. s. vt lite non contest. accedens 2. ibi, Et omnes existunt sub districtu, & cætera.

k ¶ *Eius capitulum.*] scilicet, suæ ecclesiæ cathedralis. Quod dic, vt leg. & not. s. de verb. sign. cum clerici. s. de elect. requisiti. §. locus autem est. & cum de tali cap. loquatur. ad alia non extendam quod hic dicit: & sic seruat curia de facto. Archid.

l ¶ *Non audens.*] forte Gibellinus [a], & ibi regũt Guelphi, vel econuerso: vel forte relegatus.

[a] Vide Ioannem Rojam in singularibus fidei, singul. 100.

m ¶ *Potentiam.*] Paritas in iudicijs est seruanda, sed potentioribus pares esse non possumus. ff. de alie. iu. mut. cau. fact. quia etiam. in principio.

n ¶ *Merito.*] Nota verbum: quia si diceret se dubitare, vbi non est dubitandum, non excusaretur. s. eod. cum contingat. de simo. & si quæstiones. cum si.

o ¶ *Eum.*] aduersarium.

p ¶ *Infra ipsas.*] Ciuitatem & diœcesim, cuius sunt ipse reus & actor.

q ¶ *Secure.*] quod in iudicijs requiritur: vt ipsorum iudiciorum exercendorum locus sit idoneus & securus; alias locum habet appellatio. de appel. ex parte 1. & tunc etiam si literas, de conductu haberet, suis inimicis [a] capitalibus se exponere non teneretur. s. vt lite non contest. accedens 2.

[a] Etiam si dedisset inimicus cautionem. l. si mereas. ¶. culpæ. ff. locat. glo. in l. athletæ. ff. de excus. tu. in cap. quia diuersitatis. & de concess. præben. Philip. & Ancha. Pont.

r ¶ *Possit.*] Non dixit, debeat. Vnde dico, q si contra episcopum vel capitulum vel potentem impetretur in sua ciuitate, vel diœcesi, bene tenet commissio: & idem econuerso, semper saluo recusationis iure. Ioan. And.

s ¶ *Contra prædictos.*] episcopum vel eius aduersarium, contra Capitulum vel vniuersitates, vel potentes, vel aduersarium eius, qui in eam intrare non audet.

¶ *Glo. seq. format quæstionem bimembrem: & secundum membrum soluit. Primum dupliciter exemplificat subdens aliud simile dubium: & vtrumque simul soluit.*

t ¶ *Vnam dietam.*] Olim dicebamus de duabus per decr. s. eo. nonnulli. Sed quid dices, si agat actione reali, nunquid fiet cõputatio à finibus diœcesis vbi sita est res, sm quod olim hebat: & nunquid erit ibi computatio duarum dietarum, sm qđ olim erat: vel vnius tñ vt hic? Quod olim sic esset, probatur s. eo. dilectus 2. de for. compe. ex parte. B. Videtur huic nouo iuri hodie stãdum vltimo de hac materia, & sicut generaliter loquitur, est generaliter accipiendum. 59. dist. c. f. vt habeatur solũ vnius dietæ cõputatio, & non duarũ: & cum determinatione, quæ hic ponitur. Sed a quo loco cõputet, satis est dubitabile: Pone enim q Bononiensis ꝯ Bononienses super re sita Mediolani literas impetrat, vbi debebit impetrare? nunquid Bononiæ vel Mediolani, vel loco vicino infra dietam à Mediolano? Item pone, q Bononiẽses ꝯ Regienses super re sita Mediolani, vbi impetrabunt an Regij, vel loco vicino infra dietã an Mediolani, vel loco vicino infra dietam? Item vide aliud dubitabile: Quid, si Bononiensis impetrat ꝯ Regiensem domicilio, & Mutinẽsem origine, an habebitur respectus ciuitatis Regien. vel Mutinen. cũ ratione

tione originis dicatus esse de loco: ita, q eps loci eum ordinare, & commendatitias ad ordines sibi dare possit, sic & eps domicilij. j. eod. lib. de tempo. ord. cum nullus. 2. respon. & in loco originis dr domicilium retinere. ff. de Sena. l. penult. Satis vr de mente conditoris esse, q habeatur respectus loci domicilij, non rei vel originis: & hoc ex eo, quia de loco domicilij dicitur quis proprie trahi per illud verbū, Trahatur, supra, eod. nonnulli. quod etiam hic repetitur: & per mentem cōditoris hoc credo tenēdum. Ad hoc j. de sepul. cum quis. vbi de loco originis non habetur ratio. & C. de præscrip. longi temp. l. vlt. vbi pcedit præscriptio, vt inter præsentes, ex quo præscribens, & cui præscribitur, sunt in prouincia: licet res sit extra prouinciā: Notat etiam Compostellanus in decreta. nonnullis, in 3. glo. Guil. in Spec. de citatione. §. 1. circa princip. q diœcesanus alienus, vbi aliud non additur, intelligi debet diœcesanus domicilij: & sic disputaui, & determinaui: & sic seruat Curia Romana, vt audiui.

a ¶ *Duobus vltimis.*] scilicet, quando actor reum in ciuitate secure conuenire non potest, quia ciuitatem intrare non audet vel quia timet aduersarij sui potentiam.

uenire. Sed & in duobus[a] vltimis casibus, nisi impetrans de prædicto timore, quem in litteris commissionis exprimere teneatur, primo[b] fidem iudici[c] faciat, saltem[d] per proprium iuramentum[e]: iudex ipse nullatenus in causa[f] procedat, sed partes à sua iurisdictione dimittens, impetrantem eundem in expensis legitimis[g] alteri parti condemnet.

¶ *Actor contra reum diuersa diœcesis debet impetrare delegatum vel in diœcesi rei, vel in alia non propria, nec vltra vnam dietam distante. Dominicus.*

¶ Cum autem[h] actor & reus ciuitatum & diœcesum fuerint diuersarum, si actor in ciuitate vel diœcesi rei iudicem habere[i] recuset[k]: ipsum non in sua, sed in alia ciuitate, vel diœcesi libere impetrare valeat, reumque trahere ad eandem: dummodo locus, ad quem eum traxerit[l] vltra vnā dietam[m] (sicut in casu alio præmittitur) minime sit remotus[n].

¶ *Delegatus extra locum commissionis nec partes citare, nec causam cognoscere potest, sine expresso partium consensu: nec subdelegare locis vel personis alijs, quàm hic expressis. Ioan. And.*

¶ In nullo quoque casuum prædictorum[o], iudex extra ciuitatem seu diœcesim, in quibus deputatus[p] fuerit, citet[q] partes, nec de causa sibi commissa cognoscat: nisi ad id expressus[r] accesserit earundem[†] assensus. neq; alibi, quàm intra illas[s] & personis duntaxat designatis[t] superius, committat quomodolibet vices suas[u].

¶ *Delegatus nihil debet à partibus recipere, nisi esculentum & poculentum libere oblatum, quod paucis possit consumi diebus: vel moderatas expensas, si non sunt pauperes, quando pro necessitate, vel vtilitate non malitiose extra domicilium pergeret. Dominicus.*

b ¶ *Primo*] Nota & uti sim j. de elect. quamuis. & cap. prouida. ad idem s. de resti. spol. Pisanus.

c ¶ *Iudici.*] Nota pro eo quod dixi s. §. proxi. in fi. iudicis enim est inuestigare. sim. C. de fideicom. l. voluntatis defuncti. 30. q. 5. iudicantem.

d ¶ *Saltem.*] Nota quia si aliter fides fieri potest, primo id fieri debet: ad iuramentum enim recurritur solum in aliarum probationū defectum. s. de proba. cap. 2. de procurato. ex insinuatione. ff. de iureiuran. admonendi. C. de iureiuran in bonæfidei.

e ¶ *Per proprium iuramentum.*] Nota q iuramentum est legitima probatio: facit quod not. s 2. dist propositsti. ad hoc de senten. excom. si vero 2. de excep. pastoralis. j. de elect. vt circa. & cap. nulli. & adde quod dixi. j. de reg. iur. præsumitur ignorantia.

e Vide Hypp polit. in rubrica C. de probat.

f ¶ *In causa*] principali: procedet tamen in absoluendo, cognoscēdo, taxando, & iudicando de expensis: vt sequitur.

g ¶ *Legitimis.*] quod dic, vt notatur 2. q. 1. in primis. de dolo & cōtumacia. finem.

h ¶ *Cum autem.*] s. in prox. §. dixit, qd iuris cum actor & reus eiusdem diœcesis vel ciuitatis sunt: modo dicit hic, quid iuris cū sunt diuersarum. De Prælatis aūt ordinum vel locorum, qui impetrant pro membris suis habentibus vel non habentibus speciales administratores vel gubernatores: dic vt in Clemen. eo. tit. abbates.

i ¶ *Habere.*] scilicet, impetrare.

¶ *Glo. seq soluit obiectionem.*

k ¶ *Recuset.*] Nota q actor recusat iudicem, & hoc verum est in iudice adeundo, delegato, vel ordinario: vnde si reus plures habet ordinarios, actor alterum eligit, alterum recusat: sed inrtam adito secus: quia tunc actor non recusat, sed reus bene: nisi ex noua causa, vel nouiter ad eius noticiam perueniēte. s. de offi. deleg. causam quæ. & cap. insinuante.

l ¶ *Traxerit.*] & in quo deputatus est iudex. j. §. proxi.

¶ *Glo seq quærit, & remotus.*

m ¶ *Vnam dietam*] An dieta ista cōputanda sit legaliter, scilicet, vt xx. milliaria cōputent pro vna dieta. ff. si quis cau. l. vicena. quæ est prima; an vulgariter, scilicet sm regionis consuetudinem? Dic vt not. s. eo. nonnullis. & j. de elect. cupientes. 1. respon. & quod de vulgaribus intelligi debeat, probatur j. de præben. præsenti. §. loca.

¶ *Glo. seq soluit quæstionem.*

n ¶ *Remotus.*] Vnde & si modicum vltra vnam dietam remotus esset locus ille: puta, per vnum milliare non poterit ibi fieri conuentio. ff. de verb. sign. l. 3.

IN NVLLO. Primo ponit duo, à quibus vnū casum excipit: ibi, *Nisi.* secundo alia duo: ibi. *Neque alibi.* Ioan. And.

o ¶ *Prædictorum.*] scilicet, cū actor & reus sunt eiusdem diœcesis: & in eadem sunt iudices ipetrati, vel ex causa in alia: vel sunt diuersarum: & in ciuitate rei impetrati sunt iudices, vel in tertia ciuitate.

p ¶ *Deputatus fuerit.*] Nota ergo, q non solū requiritur q non citet ad locum vltra dietam remotum, sed etiam q non citet extra locum, i quo deputatus est 2. Olim autē dicebamus de duabus dietis: q si iudex exeundo locū, in quo deputatus est, vocaret ad locum non remotum vltra duas dietas, procedere poterat: de exceptioni. olim. hodie in supradictis casibus nō sic, vt hic vides.

1 Ita quod locus sit in signis, vt l. vlt. nec audiantur. Quid ergo si talis locus in quo hæc tria concurrant, haberi non possit & remedium litigandi cessans ordinarium non subest: puta, quia ab ipso est appellatum? Sola, expressit hoc Papa, q sibi prouidebit, hoc expressio in re cripco. Ioan. And.

2 Alias, eorundem

¶ *Glo seq. recitatur per quæstionem.*

q ¶ *Citet partes.*] Et si citauerit, non tenentur ire: qa citatio irrita est ipso iure. vt in fin. cap. & si ob hoc processerit contra eos, non tenet processus: vt ibi. An aūt citatus teneatur suū priuilegium vel defensionem allegaturus. dic vt not. 3. q. 2. si episcopus. in glo. 2. & de accu veniens. in vlt. glo.

¶ *Glo. seq soluit duas quæstiones.*

r ¶ *Expressus*] Intantum credo inhærendū huic litteræ, q licet interueniat tacitus consensus: puta, quia non opponitur exceptio: credo q non valeat processus per fin. cap. Idem credo, si interueniat consensus rei, & non actoris, vel econuerso: licet eius tantum, qui consensit, videatur esse fauor eadem ratione, cum littera ista dicat, earundem.

s ¶ *Illas.*] scilicet, ciuitates, seu diœceses, in quibus deputatus est.

t ¶ *Designatis superius.*] scilicet constitutis in dignitate, vel personatu, vel cathedralium ecclesiarum canonicis. Approbata est igitur p hanc litteram opi. Ber. & modernorum, qui notabant in decr. præsenti, q idem iuris erat in delegatis à sede Apostolica, quod in legatis. in ordinarijs autem tene, quod habes j. de offi. ord vt litigantes. & in cap. cum episcopus.

u ¶ *Vices suas*] secus si audientiam committeret, vel aliquem certum articulum, ad hoc s. de offic. deleg. super quæstionum. & dixi s. eod. §. 1.

INSVPER. Ista est secūda pars principalis, vt dixit glo. t. Potest ista pars subdiuidi: quia primo ponit regulā præmissa ratione, quæ duos casus excipit. Prima: ibi, *Nisi.* & secundo casui excepto quatuor modificationes subijcit: ibi, *Prouisuri.*

¶ Iste §. legitur vsq; ad §. allectiorē, & hoc habet: Delegatus a sede Apostolica non debet a partibus aliquid recipere, exceptis esculentis & poculentis liberaliter oblatis: & hoc, nisi proficiscatur extra suū domicilium: quo casu licite recipit expensas. hoc dicit.

CASVS sic figuratur: Dictum fuit s. in princ huius cap. q causæ à sede Apostolica nō delegant, nisi personis existentibus in dignitate vel psonatu, vel obtinentibus canonicatum ecclesiæ cathedralis: & q illi sunt capaces iurisdictionis Apostolicę, & nō alij: Sed q̄ritur, vtrum dicti constituti in dignitate, pro laboribus suis & oneribus, quæ sustinent in examine causæ sibi delegatæ, possunt licite a partibus exigere salarium? Rñde: q non, nisi esculentum & poculentū, quod possit in parco tpe cōsumi. Sed quid sanctissime Pater, nunquid possunt recipere expensas factas? Rñdet, q si faciant expēsas non solitas pro examine testiū vel alia iusta causa, quia proficiscūtur extra domum, tunc licite possunt assumere & petere expensas moderatas; & si partes litigantes sint pauperes, ipse delegatus debet proficisci extra domum suis proprijs expensis. Nota, q si testes sint in loco propinquo, ita q possit testes examinare ad domū

suam.

¶ Insuper [a] vt gratis [b], & cum omni puritate [c] iudicium [d] coram ipso [e] procedat, nullum munus [f], vel quicquid aliud (nisi [g] forsan esculentum vel poculentum mera liberalitate [h] oblatū, quod paucis consumi [i] possit diebus; vel nisi cum ipsum propter [l] causam sibi commissam contigerit extra suum domicilium proficisci [m], moderatas [n] expensas) recipere [o] ab eisdem partibus qualitercunque [p] præsumat [q]. Prouisurus attente, quòd in ipsis expensis modum nequaquam excedat [r]: nec plus ab vna parte, quàm ab alia [s] exi-

suam, nō debet delegatus aliquid accipere. Nota insuper ex isto §. q delegatus à sede Apostolica, non potest licite aliquod munus vel aliquid aliud à partibus accipere, nisi poculentū & esculentū. Et hoc intelligitur de legatis habentibus stipēdia sufficientia ad victum; quia si essent aliquæ dignitates tenues, possunt licite expēsas petere a partibus, vt p Panor. in cap. cum ab omni. de vita & honesta. clerico. in annota. Immo etiam licite exigit qui non habet stipēdia ecclesiastica vnde possit sustētari; vt tenet hic Domi. de San. Gemi. Nota vlterius q delegatus, qui abundat redditibus, si proficiscatur extra domum pro causa, licite recipit expensas. Sed quærit quas expensas recipiet ipse delegatus? Dicendum, q non recipiet integras expensas, sed solum illas expensas, quas in domo sua non erat cōsuetus expēdere.

Nota, q cum delegatus pro causa extra domum proficiscitur, expensæ sunt sibi faciendæ cōiter tam ab actore, q̄ à reo: quia ex quo agit cōe negotium, illud cōibus expensis debet expediri. Nota q cum delegatus exit extra domum pro causa, & litigantes sunt pauperes; nihil debet delegatus exigere pro suis expensis, sed debet proficisci expensis suis; quia redditus ecclesiastici sunt deputati p iustitia partibus ministranda. Sicut etiam Regibus & Imperatoribus sunt deputata tributa pro iustitia ministranda.

¶ *Glo. seq. continuat, & quæstionem soluit.*

a ¶ *Insuper.*] Quasi dicat, supra prouidimus de personis & locis, qbus, & in quibus causæ cōmittendæ sunt & tractandæ: nunc prouideamus circa exactiones indebitas, quæ in iudicijs & a iudicib', assessoribus, & notarijs fiebant. De tempore processus nil dixit, qa satis per antiqua iura prouisum erat. s. de ferijs. cap. vlt. de offi. deleg. consuluit. in Authen. de iudic. §. sedebunt. coll. 6.

b ¶ *Gratis.*] Bene dicit, quia iudicium iustum vel iniustum nō licet vendere. 11. q. 3. non licet. 14. q. 5. non sane. §. ille tamen. de vi. & hone. clerico. cum ab omni.

ADDITIO. Gratis, aduerbium est qualitatis, id est sine merito: ad hoc 1. q. 1. cap. gratia. & cap. quicquid. cap. emendari. c. dictum. cap. baptizandis. s. de simo. cap. dilectus 2. in fine. s. de vita & honest. cleri. cum ab omni. 11. q. 3. qui recte. & cap. non licet. 14. q. 5. cap. vlt. iuxta princ. Archid.

c ¶ *Puritate.*] conscientiæ. j. eod. §. assessorem. j. de re iud. cum æterni.

d ¶ *Iudicium.*] Potest hic poni pro sententia, & etiam pro omni eo, quod sententiam præcedit. & facit quod dixi j. de reg. iur. in iudicijs. 2. q. 1. sicut.

e ¶ *Coram ipso.*] delegato: idem in conseruatore. j. de offi. deleg. cap. vlt.

f ¶ *Nullum munus.*] Nota q triplex est munus [1], à manu, à lingua, & ab obsequio: nō ergo dixit simpliciter munus, sed dixit, nullum munus; ad idem. 1. q. 1. sunt nonnulli.

Vide beatū Thomā 2. 2. q. 100. art. 5.

ADDITIO. De hac dictione, munus, etiam habetur 57. dist. legant. Sed aliquando, munus, sumitur pro ordine, siue officio vel dignitate. vt 55. dist. priscis. hic tamē non ita sumitur. Sed ideo dicit, nullum, quia rescriptum est Esa. 33. Qui excutit manus suas ab omni munere, ille etiam in excelsis habitabit. 11. q. 3. qui recte. in fi. ad hoc 1. q. 1. sunt nonnulli. Archid.

g ¶ *Nisi forsan esculentum.*] Ergo nota, quia de aliquo quod in muneribus consistit, etiam vnius denarij, valorem recipere nō potest, nisi esculentum, & cætera.

h ¶ *Mera liberalitate.*] vt exactum vel petitum directe vel indirecte non fuerit: ad idem de simo. dilectus 2 ad finem.

¶ *Glo. seq. continuatur per quæstionem, & solutionem.*

i ¶ *Paucis.*] Cum numerus non adijcitur, crederem arbitrio boni viri relinquendum, habita etiam cōsideratione personarum, ipsius iudicis recipientis, & consuetarum expensarum qualitate, & ipsius dantis. ad hoc de simo. & si quæstiones. §. 2. & saltem duo dies non videntur exclusi, cum pluralis locutio duos numero comprehendat. de cōse. dist. 1. hoc quoq;. ff. de testib. l. vbi numerus. Ad hoc [2] ff. de verb. oblig. l. continuus actus. §. 2.

Scilicet, quòd relinquatur arbitrio boni viri.

k ¶ *Consumi.*] ita q non producatur ad munerum quantitatem. ff. de offi. procon. solent. in fi. Talia enim acuta, non sunt lucra vt ibi. & ff. de offi. præsi. l. plebiscito. Et tolerātur ista, quia non est verisimile, q propter ista moueretur animus iudicantis. de simo. & si quæstiones, ad finem. Sicut & pro modica re non datur actio de dolo: quia non est verisimile, &c. ff. de dolo. l. id est. & lege præcedenti in fi. & de modico non est curandum. de cōsec. dist. 2. reuera. alibi non distinguitur inter multum & modicum. 14. q. 3. plerique.

& q. vlt. cap. vlt. s. de appel. cap. de appellationibus. de simo. ex parte. Institu. de re. diui. §. gallinarum. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. soluit quæstionem.*

l ¶ *Propter causam.*] idest, suadente vtilitate, vel necessitate causæ vnde non debet fingere occasionem: vt sequitur simile. j. de iura. cal. 2. Et per hoc satis videt terminari, quod solet quæri, an si scholari existenti in studio, Papa deleget causam, ille possit petere expensas: licet enim ille non sit in domicilio suo, sed extra: nō est tñ ibi propter causam, sed pter studium. vnde expensas non habebit p hanc litteram; & de hoc in Spec. de sala. §. 1. versi. si alicui.

Scholaris cui causa à Papa in loco studij cōmittitur expensas non habebit.

m ¶ *Proficisci.*] Pone exemplum s. §. prox. de præscrip. qa indicāte.

¶ *Glo. seq. primo litteram exponit, secundo soluit duas quæstiones, tertio quærit & soluit distinguendo. in fine quærit dubium, & relinquit.*

n ¶ *Moderatas.*] Nota q minores potest. ff. man. si qs alicui. §. impendia. ad idem ff. de adm. tuto. cum plures. §. cum tutor. erunt tñ mediocres & non delicatæ. ff. de pig. act. si seruos. in fi. ad idem de dolo & contu. finem. & cap. seq. de eo qui mit. in pos. cū venissent. de sequest. pos. cap. 1. ad fi. Nec credo compensandas, vel deducendas in hoc casu expensas, quas domi facturus esset: sm quod dicere cōsueuimus in victore, per l. ff. ad exhiben. sed & si. §. 1. de peti. hære. sed & si. §. quod autem 2. & ff. de rei ven. si res. quia dico, q in procuratoribus hæ non deducuntur: Sicut & eps visitans vel consecrans, procurationem integram recipit, & nil deducit. s. de simo. cum sit. Et testis integre expensas percipit. 4. q. 3. venturis. & j. eod. §. penul. aliàs sequeretur interdum, q nil haberent, cum interdum tantundem & forte plus expendant in domo propria: præterea iam non esset differentia inter delegatum & ordinarium, qui, quando proficiscitur, expendit quæ domi expensurus erat: vt in Authen. de manda. Prin. §. illud tamen. alij contra. Et nota, q littera illa nō distinguit, an delegatus habeat beneficia sufficientia, vel non. Vnde dico, q siue abundet, siue non, expensas habebit cum proficiscitur pp causam: licet Host. dixerit delegatos Papæ peccare, si recipiunt expensas: ex quo habent sufficientia beneficia: & hoc not. s. de vita & honest. cle. cum ab omni. Et in istis expensis habetur ratio non solum victus, sed etiam vecturarum, equorum, & similium. Quid dicemus de delegato ordinarij? Dic q si est delegatus ad vniuersitatem causarum: idem, quod in ordinario: scilicet q nihil habebit, immo ordinarius ei prouideat. Idem enim est consiliorū. j. de appel. cap. Romana. & ordinarius est, vt dixi j. de offi. vi. licet. ad hoc s. de offi. ordi. inter cætera. & in Authē. vt nulli iudi. §. nulli. coll. 9. & in Authen. de manda prin. § illud. Si sit delegatus ad specialem causam, & ordinarius ei causam malitiose committit, idem. Si non malitiose, vr idem quod in delegato Papæ sm Innocentiū q hoc not. s. de vi. & honest. cle. cum ab omni. Sed cū hæ pœnæ habeant locum in eo, q in delegato Papæ hic exprimūtur: vtilis esset declaratio pro eo, q pœnæ non videntur excedere proprium casum de pœn. dist. 1. pœnæ. j. de reg. iur. in pœnis. cum concor.

Glo. sequitur Do. à Pat. & Pet. de Ancha. Fen.

o ¶ *Recipere.*] Nota q non solum exigere ab inuito, sed etiā à volente recipere prohibetur. ad idem. j. de censi. Romana. §. penult.

p ¶ *Qualitercunque.*] Nota, quia secundum leges delegatus habet sportulas: scilicet, duos aureos in principio, & duos in fine. in Authen. de iud. §. ne autem. colla. 6. & hoc, si causa sit maior centum aureorum: alioquin delegatus etiā à principe nihil habebit, vt ibi. Secundum nos nihil videtur delegato dandum noīe sportularum, cum ista littera sic generaliter loquatur, & supra dixerit, Nullum munus, vel quicquam aliud: & facit s. de vita & honest. cleri. cum ab omni. & quod ibi notatur.

Sportulæ an debeant delegatis iudicibus.

q ¶ *Præsumat.*] Hoc verbum denotat vitium. 8. dist. quę contra mores. 10. dist. cap. 2. 17. dist. multis. Aliquando tamen demonstrat bonum actum. vt 5. dist. in. ad eius. 16. q. 1. monachi. & 7. q. 1. §. hoc tunc. alias, cum vero. versi. præsumentium. 12. q. 2. si quis qualibet. Quòd si contra fecerit, ad restitutionem integram tenetur, vt j. eo. § notarium. Archid.

r ¶ *Excedat.*] Hoc satis supra dictū fuerat, dū dixerat, moderatas.

¶ *Glo. seq. soluit duas quæstiones.*

s ¶ *Quam ab alia.*] Hoc non habet locum in casu. j. de iudic. mulieres. cum enim testem producens illū habeat procurare, licet ille pro utraq; parte testetur. j. eod. §. proferendo. à simili in iudice cū ad testem ea causa proficiscitur. Item vbi vna pars abundat, alia nihil habet, idem dico vt j. eod. versi. sed & vbi. vnde ibi dicit, litigantes, in plurali: ad hoc de elect. cupientes. §. si vero. versi. nisi forsan. & facit ad idem eadem decre. §. deniq. versi. vt eo.

Iudex qui ex causa ad testem accedit, à quo debeat procurari.

a ¶ *Commu.*

gat, cum commune [a] gerat negotium vtriusque: quòdque (vbi causæ sibi commissæ vtilitas [b] vel necessitas non exegerit) occasionem [c] propter habendas expensas proficiscendi extra domiciliũ non assumat: sed & vbi notabiliter [d] fuerint pauperes [e] † litigantes, etiam pro expensis nil prorsus exigat ab eisdem.

¶ *Delegatus, nisi indigeat, non assumat assessorem: aliàs de suo illi prouideat. Si eget, non suspectum partibus assumet, cum moderato salario à partibus soluendo.*

¶ Assessorem [f] autem, vt quandoque [g] † faciunt aliqui fraudulenter [h], nisi eo indigeat [i], quod conscientiæ [k] relinquatur [l] eiusdem, sibi nequaquam adiũgat: alioquin [m] de suo proprio [n] prouidere te-

a ¶ *Commune.*] facit. j. §. proxi. in fine.

b ¶ *Vtilitas vel necessitas.*] Nota ista duo paria: ad idẽ de præbend. exposuisti. & ibi de hoc. Aliqñ nõ sunt paria. de eo qui mit. in pos. cũ venissent. ff. de impen. in re. do. fact. l. impẽsæ. cũ duabus leg. seq.

c ¶ *Occasionem.*] est sim. j. de iud. mulieres.

d ¶ *Notabiliter.*] Notabilis igitur de. esse paupertas: ad idem s. de vsu. cum tu.

e ¶ *Pauperes.*] Paupertas non est de genere malorum. 15. q. 1. illa. in hoc. Et not. ꝙ etiam sm leges in hoc casu ordinarius non habet sportulas. in Authẽ. de manda. Prin. §. sit tibi. coll. 3. & magister in cathedrali Ecclesia instituitus pauperes scholares gratis docet. de magi. cap. 1. & pp paupertatem duæ ecclesiæ vniuntur [t]. 10. q. 3. vnio. & pauperibus pvidere debet prætor de aduocatis. ff. de post. l. 1. §. ait prætor.

¶ Nota ꝙ paupertas excusat ab onere expẽsarũ. Dom.

t Vide concilium Tridenti. sessio. 21. de reformat. cap. 5. & sessio. 24. de reforma. cap. 13.

ADDITIO. De priuilegijs & incommodis paupertatis, remittit Archid. ad ea quæ notauit 41. q. 3. pauper. Ioan. And.

ASSESSOREM. Ponit duo dicta. Secundum: ibi, *Si autem.* Ioan. Andr.

¶ Delegatus à sede Apostolica non debet assumere assessores vel consiliarios, nisi causa hoc requirat: hoc primo. Item delegatus à sede Apostolica debet cauere, ne Notarius causæ indebitas exactiones occasione sui officij, faciat. hoc secundo. Item Notarius vel iudex, qui aliquid exigit à partibus, tenetur illud restituere, nec partes possunt ei donare. hoc tertio. Item delegatus nõ debet aliquos ad præsentiam vocare pro testimonio ferendo, nisi causa hoc requirat: & potest cogere partes, vt deponant expensas, quas testes sunt facturi. hoc quarto. Item facta contra hanc constitutionẽ sunt ipso iure nulla & irrita: hoc dicit vsque ad finem cap.

¶ Præsupponendũ est pro intellectu istius §. qui dicantur Assessores: Vnde assessores & consiliarij, idem sunt, sm Doct. Aegidium de Soisanis in suo libello, De ordine iudiciario: Nam qñ iudex ordinarius vel delegatus reperit in causa aliqua dubia, ad quæ dubia decidenda putat se insufficiẽtem: debet dicere partibus, Ecce reperio plura dubia in causa vestra, & intendo super his habere consilium: si habeatis consiliarios suspectos, nominetis: ne cõicentur eis dubia: Tunc partes notabunt aduocatos suspectos, si habeant aliquos suspectos: Hoc facto, iudex assumet vnum vel duos de non suspectis: & eis communicabit dubia, & isti appellantur Assessores, siue consiliarij, & isti pro consilio licite possunt recipere salarium à partibus.

CASVS. Dictum fuit s. in §. præcedenti, ꝙ delegati à sede Apostolica non debent aliquid recipere à partibus, nisi esculentũ & poculentum, quod possit consumi intra paucos dies: & hoc, nisi proficiscantur extra domum: Sed quæritur, vtrum delegatis indistincte sit permissum assumere assessores siue consiliarios, posito ꝙ ipsi delegati sint sufficientes ad decidendum dubia? Dicit, ꝙ non, nisi necessitas exigat: ideo si delegatus sit negligens, quia dixit, ꝙ non vult studere, ideo quia non recipit aliquid à partibus: hoc non debet facere: quia si sit sufficiens, non debet in grauamen partiũ assumere assessores & consiliarios, qui salariabuntur à partibus: Sed si fecit quod in se est, & comperit se non sufficientem, debet aduocare assessores siue consiliarios, qui recipiunt salarium à partibus. Sanctissime Pater, dixistis qualiter delegati debent se habere circa assumendos assessores, sed vellem informare qualiter se debeant habere circa notarios causarũ? Rñdet ꝙ delegati (idem de ordinarijs) debent attendere, ne notarij recipiant salarium immoderatũ: & si vellent exigere à partibus magnum salariũ, iudex debet facere eos contentari moderato salario. Item statuit, ne delegatus consequatur salarium siue lucrũ, habita conuentione inter ipsum & notarios, vel assessores, vt iudex consequatur partem lucri à notario vel assessore: quia in aliquibus curijs ita practicant: maxime in curiis ecclesiasticis, ꝙ iudex non consueuit ferre aliquam sniam, nisi prius habito consilio cum peritis: Quod est ꝯ istud cap. & aliqui iudices diuidebant salarium, inter se & notarios vel assessores. Hoc non debet fieri: immo iudex debet abstinere ab omni lucro. Sed ponamus, ꝙ iudex vel notarius fecit ꝯrium, nunquid tenentur ad restitutionem? Rñdet ꝙ sic: & partes non possunt eis donare. Sed vellem informari à sanctitate vestra, qualiter delegati se debeant habere circa testes? Rñdet, ꝙ nõ debet aduocare ad se aliquos testes, nisi necessitas exigat vel conditio & status causæ requirat, & tunc facient delegati consignare expẽsas à partibus tam in eundo, q̃ redeundo. Et hoc verum, si ipsi testes vocent ex longinquis partibus. Postea in fine dicit Romanus Pontifex, ꝙ declarat irritũ & inane, qđ fit ꝯ istud cap. vnde clausula irritans. Quicquid, &c. refertur ad oia capitula istius constitutionis. *Conscientiæ.* quia status conscientiæ delegati, vtrum sit sufficiens ad decidenda dubia in causa, vel insufficiens. Et si dicat se insufficientem, cum sit sufficiẽs: ædificat ad gehennam, & peccat mortaliter. Nota primo, ꝙ iudex non debet habere consiliũ peritorum expẽsis partiũ, nisi necessitas id requirat, videlicet, qñ cognoscit se nõ esse sufficientem ad causam decidẽdam. Nota vlterius, ꝙ cõsiliarius vel assessor potest recusari vt suspectus, licet non habeat iurisdictionem: q̃a consiliarius posset inducere iudicem ad iudicandum pro parte aduersa. Sed qualiter consiliarij debent impendere consiliũ? Dicit Doctor Aegi. de So. ꝙ non tenentur fortificare consilium aliquibus rationibus: sed sufficit ꝙ dicant, videtur mihi sic de iure faciendũ: nec tenentur allegare iura, cum opiniones Doctorum non sint pbabiles, nisi quatenus fortificantur rationibus. Veruntñ consiliarij non tenentur allegare rõnes, nec eorũ consilia consueuerunt scribi apud acta. Nota vlterius, ꝙ notarius debet recipere salarium moderatum à partibus, & in pluribus curiis salarium est taxatum: sed si salarium non est taxatum, potest iudex illud limitare. Nota ꝙ partes possunt repetere salarium datum iudici, etiam si fuerit sponte oblatum, nec partes possunt iudici donare. Nota ꝙ testes non sunt vocandi ad præsentiam iudicis, nisi status causæ requirat: quia qñ quis vult producere testes super principali, requiritur ꝙ lis fuerit cõtestata & iuratum de calumnia, & ꝙ captus sit terminus ad probandum, & iamque porrexerit intẽtionem suam, idest, articulos probatiuos, super quibus petit testes suos examinari, qui articuli in iure vocantur, quia sic incipiunt: Intendit tales, &c. Nota ꝙ testis vocatus ad iudicium pro testimonio ferendo, non tenetur venire ad iudicium, immo nec tenetur ponere pedem extra domum suam, nisi prius receperit expensas, quas est facturus tam eundo & stando, q̃ redeundo; vt tenet Cyn. in l. quoniam. C. de testibus. Nota quod iudex debet obseruare omnia contenta in hac constitutione: & si secus fecerit, tunc facta contra, sunt ipso iure nulla, etiam sine ope exceptionis.

v Nota ꝙ iura disponunt super quod non fit sæpe, sed quandoq;. Dom.

f ¶ *Assessorem.*] De officio assessoris tangitur ff. de offi. assess. l. 1. & C. de asse. l. 1. & quasi per totum. Est autem assessor is, quem ille qui potestatem iudicandi habet, sibi associat, vt sibi in causa assideat vel assistat, seque ad causam recte decidendum instruat: vt in princ. l. 1. C. de asses. Archid.

¶ *Glo. seq. allegat duas concordantias, signat contrarium, & remittit.*

g ¶ *Vt quandoque.*] Nota habes rationẽ de his, quæ raro fiunt: ad idem. ff. de sta. homi. l. non sunt. & l. vlt. Contra. ff. de legib. nam ad ea. Sol. & no. de despon. impu. litteras in glo. penult.

h ¶ *Fraudulenter.*] vel vt partes grauent, vel alteram earum: vel vt amicis seruiant, vel vt lucrum percipiant vel participẽt, vt j. sequitur: vel vt seipsos exonerent, quod facere non debẽt. de offi. deleg. pastoralis. in princip.

i ¶ *Indigeat.*] quia forte non est peritus, vt conuenit, ad vniuersa puncta causæ rimanda: vel quia varijs suis negotijs vel infirmitate corporis impeditur.

k ¶ *Conscientiæ.*] sim. de renun. nisi cum pridem. in fi. s. & j. de hæ. cap. vlt. ad fi. & vide quod ibi dicam de triplici causa, qua quis relinquitur conscientiæ. & habes concor. s. de voto. ca. fin.

· Ab hoc loco vsque in finem, non sunt in antiquis libris

ADDITIO. Conscientia est cognitio sui ipsius cordis. secundum Papiẽ.

l ¶ *Relinquatur.*] per hoc verbum credo ꝙ pars non possit referre quæstionem iudici delegato: scilicet dicendo, ꝙ assessore non eget. Cum enim hoc conscientiæ relinquat ipsius, ergo solus Deus hic, & nullus alius est iudex [1] vel cognitor. Præterea posito, ꝙ summus sit Doctor, & parũ occupatus: ex quo conscientia hoc dictat, potest assessorem assumere, vt hic: caueat tñ sibi, ne conscientia eius improbabilis sit, de simonia, per iura s.

1 Illa pt est vera. Ḟm. & Dom. salli tamẽ in casu glo. clem. 1. de sul. pa. & in c qualiter & quãdo. 1. de accusa. Ion.

ADDITIO. Nota casum in quo relinquitur conscientiæ. sic j. de voto & vo. redempt. cap. vlt. vbi de hoc. & 4. dist. deniq. ad idẽ j. eod. lib. de hære. statuta. §. cæterum. in fi. Archid.

m ¶ *Alioquin.*] scilicet, si adiunxerit, cum non egeret.

n ¶ *De suo proprio.*] Proprium est, quasi porro priuatum, separatũ à communione, priuatũ suum, quod alius non pertinet, vt j. dicã

eod.libr.de elect.nulli.ibi videas. Archid.

a ¶ *Suspectum.*] Nota pro suspectis, qui de facto in causis dantur per partes.

ADDITIO. Patet autem per hunc textum satis esse, quod assessor non sit de suspectis, licet non sit de confidentibus, in quos forsan partes non conueniunt. Ioan.And.

Not. quod si ex iudex delegat. nō sit sufficiēs propter hoc non potest recusari, sed datur ei assessor. Do.

b ¶ *Competenti salario.* Spe etenim præmiorū inuitandus est assessor. C.de asses.l.1. & salarium habere debet. ff. de offic.asses.l.diē functo.debet enim merces constitui pro labore. 12.q.2.charitatem.nec de proprio beneficium quis facere cogitur. 10. q.2.precariæ. §. decreuit.in fin. & potest istum consiliū vendere. 11.q.3. non licet.adde quod ibi no.& 14.q.5. non sane. vide in Spec. §.salarium. ver. quid si duobus.

c ¶ *Moderando.*] Secūdum qualitatem causę, & partium cōditionem, & facūdiam assessoris,& loci consuetudinem; sicut de aduocato dicimus. ff. de var. & extraor. cog.l.1.§.in honorariis.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

d ¶ *Communiter.*] quia commune gerit negocium.§.§.proxi. Et si delegatus moritur, vel partes concordent: nihilominus assessor salarium statutū habebit, vel habitum non restituet. ff.de offic. assesso. l.diem functo.ff.loca.qui operas.& l.ex conducto.§.item si.ff.de var. & extraor. cog. l.1.§. Diuus.

Assessor habeat salarium, licet partes concordent.

NOTARIVM. Primo mandat salarium moderari. secundo prohibet iudicem in lucris participare. Dom.

e ¶ *Notarium.*] quem debet habere delegatus, vt fideliter cūcta iudicij acta conscribat.§.de proba.quoniam. & vocatur seruus publicus.§.de vlu.quamquam.circa medium. Et priuat ecclesia etiam laicū hoc officio ratione peccati;vt §. de pœ.felicis.§.1. cum sim.

Notarius laicus potest priuari officio per ecclesiam.

f ¶ *Notarios.*] Nota plures notarios assumi ad scribendum in vna causa,cum hoc non reperiatur prohibitum,& hic sit cōcessum: & facit ad prædictam decre.quoniam.§.de proba.

g ¶ *Metas rationis.*] Et est istud quasi crimen concussionis,ratione officij vltra debitum exigere. 1.q.7. sancimus. C.ad l.Iul.repetund.l.vltima.

¶ *Glossa sequens primo notat. & rationem reddit: secundo de duplici scriptura distinguit.*

h ¶ *Officium.*] Nota iudicis etiam delegati esse, moderari salaria assessorum & notariorū:quia cum causa sit ei cōmissa,&c. de offi. deleg.præterea.& est ff.de iudi.ca. vlt.vnde bñ dicebat Guil.in Spec. tit.de.sala.§.2.circa fin. quod aut scriptura erat de foro & iudicialis, aut extraiudicialis: Primo casu,puta in exceptionibus, replicationibus & similibus scribendis ad officium iudicis,coram quo agit, etiam delegati,pertinet talium salaria moderari, & a grauaminibus partes releuare.de pœn.dist.1.& nemo.1.de offi.deleg.cū te.& cūcta quæ litigatores impediunt,emendare. 1.q.1.emendari. de offi. deleg.c.1.& tales improbos exactores punire.C.de officio præfecti Africæ,in noīe. versus fin. §.hoc etiam decernimus. Moderabitur ergo quid detur pro citatione,quid pro termino, quid pro contestatione:& sic de singulis.& in hoc inspiciet cōditionem personarū, & causæ,& consuetudinis fori:& si videbitur, per alios fideles notarios hoc faciet taxari. Si vero sit scriptura extraiudicialis, puta, instrumētū venditionis, de qua agitur, vel depositi, vel absolutionis,vel similia:expedietur id per ordinarium loci,vel deputatum illi officio:puta,per Consulem tabellionum Bononien. qui si de certo salario non fuit conuentum, inspecta qualitate causæ,conditione personæ,& cōsuetudine loci, taxabit vel taxari faciet per viros expertos.ff.de var.& extraordi.cog.l.1. & de simo. cap.1.3.q.7.cap. infames.§.apud vrbem.

Salarium notar. ordi. per quē iudicē debeat taxari.

i ¶ *Prudenter.*] Ad idem de accus.qualiter 1.

k ¶ *Refrænet.*] Alludit vocabulo:& est sim. §.in proœmio compi-

neatur eidem. ¶ Si autem indigeat †,ipsum neutri parti suspectum [a] assumens,ei de competenti [b] salario prouide moderando [c] ab eo, faciat à partibus communiter [d] prouideri.

¶ *Delegatus taxare debet salarium Notariorum, nec participare debet cum ipsis, vel Assessoribus in salario. Dominicus.*

¶ Notarium [e] vero vel Notarios [f] in causa sibi commissa scribentes, qui vt plurimum in exigendo salario metas [g] rationis excedunt, vt ad ipsius spectat officium [h] prudenter [i] refrænet [k]:nec cum ipsis,aut cum assessore præfato lucrum participet vllo modo.

¶ *Delegatus recipiens aliquid contra prohibitionem huius capituli, tenetur restituere, non obstante dantis remissione. Ioan. And.*

¶ Si quid autem contra constitutionem præsentem receperit [l], ad ipsius restitutionem integram teneatur: nulla eorū, quibus restitutio facienda fuerit,remissione [m] vllatenus profutura eidem.

¶ *Delegatus non debet vocare testes,nisi status causæ requirēte:& producens illis administrare debet expensas in veniendo,stando, & redeundo. Dominicus.*

¶ Pro ferendo quoque testimonio [n] (prætextu cuius aliqui alios fraudulenter interdum à iudicibus vocari procurant, vt eos laboribus [o] & expensis [p] fatigent, aut extorqueant [q] aliquid ab eisdem) nullū vllatenus conuocet †,nisi quādo conditio [r] & status causæ requirent. Sed nec tunc (nisi à producente [s]) cōpetentes (vocato pro testimonio,veniendo, stando, & redeundo) faciat ministrari † expensas [t].

la.Gregorij.& §.de homic.dilectus.

SI QVID. Prima punit:Secunda pœnam aggrauat: ibi, *Nulla.* Ioan.And.

l ¶ *Receperit.*] scilicet,à partibus præter esculentum, vel poculentum, vel vltra moderatas expensas cum proficiscitur: vel participando lucrum cum assessore vel notario.

¶ *Glo.seq.allegat contra dantem, notando casum contra regulam: secundo quærit,& soluit,huic decretali respondens.*

m ¶ *Remissione.*] simile §.de censi. exigit. ad fi. & in Clemen.de hære. nolentes. versi. quod si secus. Et sic est casus, vbi dñs rem suam in aliū transferre non potest: quod est contra regulā, qua dicitur; Nihil est tam naturale, quàm volūtatem Domini volentis rem suam in alium transferre,&c. Instit. de re. diui.§.per traditionem. Quid, si postquàm restituit iudex, pars ei donet, nunquid hoc facere potest? Credo quod sic, quia hic hoc non prohibet, sicut nec alia sua bona donare prohibetur. Et est ratio quare aliud in remissione, aliud in donatione:& quare remissio facilius præsumitur fraudulenter fieri, quàm donatio: quia facilius remitteret quis multa quàm donaret pauca: sic aliás simile.ff.ad Velleia. sed ego.vbi dicitur, quod senatusconsultum Velleianum mulieri intercedenti succurrere voluit, non donanti; ideo, quia facilius se obligat mulier, quàm alicui donet. Et est causa, quare prohibetur,ne pœna interueniat in matrimonio,& nō arrha: quia facilius promitteret quis cētum nomine pœnæ, quàm daret decē nomine arrhæ: vt recitari solet,de spon.Gēma. Hæc oīa intelligo vera esse,dummodo contractus iste in fraudem non fiat: quia tunc non credo iudicem absolutum;ad hoc ff.de dona.inter vi.& vxo.si spōsus.§.circa.ff.ad Velleia.quàm.§.si cum essem & facit §.de elect.cōmissa.cum si.& quod not. 14.q.3.plerique. de priuil.quanto. ff.de legib.l.contra.& quod not. Guilielmus olim in decre.de postu.propetandum.Greg.x.quam hodie non habemus.

¶ Alias, contra ...

¶ Sed alia damna non sunt resarcienda. cap. in nostra. de iniur. Bal.in l.fin. in fin.C. de fru. & lit. expen quod nota,quia si testis caperet, diceretur corruptus. Philipp.

PRO FERENDO. Prima pars causa præmissa prohibet indifferenter testes vocari: Secunda eis prouidet in expensis: ibi, *Sed nec.* Dominicus.

n ¶ *Testimonio.*] Ad quod (ne veritas occultetur) quilibet compellitur. 14.q.2.quamquam.de testi.cogen.peruenit & hoc in ciuilibus:in criminalibus autem quid iuris sit,not.eod.tit.de testib.cogen.dilectorum.

o ¶ *Laboribus.*] in eundo & redeundo.

p ¶ *Expensis.*] Nota ergo, quod iudex non solum parcere debet laboribus & expensis partium.vt §.de do.& contuma finem. sed etiam testium, vt hic.

q ¶ *Extorqueant.*] sim.§.eod.cap.vlt.

r ¶ *Conditio & status.*] Vt si petantur sup principali lite contestata,& iurato de calumnia,& dato termino ad probandum, & porrecta intentione producentis:tunc testes citentur:vel si petantur super dilatoria,ante litem contestatam dato termino per iudicem ad eam probandam,& intentione porrecta. Et nota quod si citauerit contra hanc formam,citatio non valet ipso iure.§.cap.proxi.

¶ Et sic est hic quæstio notata in Specu.de teste. §.qualiter.vers. quid ergo. solucet, de teste qui iurauit pendētis articulis. Ioh. And.

s ¶ *A producente.*] Nota quod licet testis iuret dicere veritatem pro vtraque parte,& quæ capitula iuret,habes 2.q.4.nullā. & §.de testi. fraternitatis.in vlt.glo. & ad hoc teneatur 14.q.5.non sane. & celare veritatem sit peccatum.§.de cri.fal.c.1.11.q.3.quisquis. tamē solus ille qui producit,procurat testem in veniendo, stando,& recedendo,vt hic.& 4.q.3.cap.si testes.§.liberi testes. ver. vēturis.C. de test.l.quoniam.C.de ap.l.eos. §.si quis autem. & ad hoc cōcor. §.de elect.cum non deceat.§.de voto & vo.redem.magnæ.

ADDITIO. Omnino de his expensis, vide quæ scripsi in Spec. de teste.§.qualiter.super ver.testes autem. Ioan.And.

¶ *Glo.seq.ponit malitiam aduocatorum,& duo antiqua remedia.*

t ¶ *Expensas.*] Consueuerunt aduocati sua dolositate & imperitia, nescientes

nescientes aliter partes iurare, dilationes iuris petere ad testes vltramarinos, vel extra prouinciam producendos. 3. q. 3. cap. induciæ. §. spatiū. poterat iudex (si de malitia præsumebat: scilicet vt id fieret causa protelandi negotiū) sacramentū exigere. j. de iura. calum. ca. 1. in fi. sed si iurabatur, videbatur danda dilatio. Consueuerant iudices aliter prouidere secundū formā decreta. de fideiusso. cōstitutis. scilicet, ibi cōmittere receptionē testiū recepta cautione ab illo, quòd vadat vel mittat ad videndum illos iurare: super quo vide quod ibi nota. Hodie puto melius prouisum per hāc litteram: Si enim dicet pars, habeo testes vltra marinos: & iudex dicit, paratus sum illos citare & expectare: depone salariū pro expensis testium in eundo, veniendo, vel stando: quod si facere nolit, causam nō differet.

¶ *Gesta contra hanc Decretalem sunt ipso iure nulla, hoc dicit. Et non diuiditur.*

¶ Quidquid autē contra præmissa, vel eorum aliquod contigerit attentari: sit ipso iure [a] irritum & inane.

¶ Idem.

¶ *Sola præuenta præsentatio & receptio in canonicum secundi impetrantis in eadem ecclesia, non excludit primum impetrantem à præbenda vacante tempore suæ receptionis, vel post à vacante ante suam receptionem, vel præsentationem: & hoc, si per processum executoris, vel interpositionem decreti pro primo impetrante affecta extiterat: nisi dolo vel negligentia excluderetur ab eadē. Dominicus.*

a ¶ *Ipso iure.*] Nota igitur ius nouū: quia (vt superius dixi in multis capitulis superioribus) valebat olim processus, si non opponebatur exceptio: hodie secus per hanc litterā: quia nullū est exceptionis remedium opportunū.

T*ibi qui*] Hæc est notabilis decretalis: & diuiditur, quia primo ponit tres casus, quibus primus impetrās est potior, quos in fine moderatur. Secundus casus est ibi, *Idem quoque.* Tertius ibi, *Quinimmo.* Moderatio est ibi, *In prædictis.* secundū Io. Mon. Io. And.

Additio Domini Molin. ¶ Istud cap. emanauit ad declarationē ca. Capitulū sanctæ crucis. eo. ti. in anti. vbi quæritur, vtrū in rescriptis ad beneficia inspiciatur tēpus datæ, vel tēpus præsentationis factæ ipsi collatori: vt cū sint in eadē collatione duo expectantes, qui habent gratias similes: certum est, quòd qui prior est tēpore, potior est iure. Ibi est quæstio, qualiter attēdatur illa prioritas: vtrū respectu tēporis datæ, vel respectu tēporis præsentationis: In illo cap. deciditur illa dubitatio.

Casus literalis domini Molin. Casus. Ego à sede Apostolica impetraui litteras expectatiuas in ecclesia Pictauiensi: Nā Papa mandabat canonicis ecclesiæ Pictauiensis, vt me reciperent in fratrem & canonicū: & præbendam mihi conferrent, si qua vacaret: alioquin proximo vacaturā: dato mihi executore, qui in defectu canonicorū reciperet me in fratrem & canonicū, & præbendā conferret: Facta impetratione nō præsentaui litteras meas canonicis: postea Papa fecit tibi eandē gratiā in dicta ecclesia Pictauiensi cū clausula ista, Non obstante quod pro alijs scripserimus: præsentasti litteras tuas Capitulo, & Capitulū recepit te in fratrē & canonicum: & sic es prior in præsentatione, & ego in impetratione: tandē vacauit quædam præbenda: antequam esset tibi collata, præsentaui litteras meas, & petij, vt mihi cōferrēt præbendam: tu vero qui eras prior in præsentatione, petebas tibi illam conferri: dubitatur, quis nostrū sit prior, & per consequens cui debeatur dicta præbenda? Respondet, quod ex quo tēpore præsentationis mearū litterarū nō erat collata præbenda: licet sim posterior in præsentatione, tamen sum potior in præbēda: & ideo sū tibi præferendus: quia sum prior in data. Quid si præsentaui litteras meas post vacationē: nunquid erit idē, videlicet, vt mihi debeatur præbēda, qui sum prior in data? Respondet, quòd sic, si executor meus iamque processerat in processu, quia inhibuerat canonicis, ne illā præbendā tibi conferrent: vel aliàs per processū executoris præbēda fuerat mihi affecta: tunc debetur mihi, qui sum prior in data, & non tibi. Sed quid, si antequā executor meus fecisset processum, vel ante quā præsentassem litteras meas canonicis, vacauit præbenda, & fuit tamē tibi collata? vtrū mihi debeatur, & sit mihi affecta? Respondet Romanus Pontifex, quòd si in gratia mea fuit appositum decretū irritans: videlicet, Decernentes irritū & inane quicquid in præiudiciū gratiæ nostræ feceritis, & per quod posset effectus nostræ gratiæ impediri, &c. tunc præbenda est mihi adeo affecta, quod collatio alteri facta non valebit. Nota primo ex isto capitulo, quòd Papa potest dare ius ad beneficia vacatura, ita, quòd promissio afficiat beneficium, & liget manus collatoris. Nota quòd in rescriptis impetratis ad beneficia respectu prioritatis & posterioritatis, attenditur tēpus datæ, & non tēpus præsentationis. Nota magis specifice, quòd si Papa duobus in eadē ecclesia similē gratiā fecerit, primus est præferendus: licet secundus eū præuenerit in præsentatione & receptione: & hoc verū, dummodo præbenda non esset iā secundo collata: quia tunc secundo deberetur. & non primo: nisi in litteris primi impetrantis fuerit appositum decretū irritans: quia tunc afficit canonicos etiā ignorantes. Helias Regnier.

b ¶ *Tibi.*] quia decretalis est aliquantulū obscure dictata: vide casum literalem: Ego impetraui gratiā in Ecclesia Bonon. dato executore mihi per Papā, vt faceret me recipi in canonicū Bononien. & prouideret mihi de præbenda, si qua tunc vacabat, vel de proximo vacatura: Titius à Papa impetrauit secundo loco eandē vel consimilē gratiam in ipsa ecclesia Bonon. tamē præuenit me in præsentatione litterarū, & receptus fuit in canonicū: Tertio loco ego litteras meas præsentaui, & auctoritate ipsarum receptus fui in canonicū Bononien. & tēpore receptionis meæ vacabat præbenda, vel postea vacauit: quæritur, cui debeatur vel deferatur, an mihi primo impetranti, secūdo præsentanti, & secundo recepto? an illi Titio secundo impetranti, primo præsentanti & prius recepto? Respondetur, quod mihi & non illi debetur, ex quo illi ante præsentationem meā non erat collata. Secundo quæritur, pone retento eode themate, quòd ante receptionē meā vacauit præbenda: & executor meus notificauit aut interdixit seu reseruauit, & forte decretū apposuit, cui debebitur? an mihi prius impetranti, secundo præsentanti: an illi secundo impetranti, prius præsentanti, prius que recepto? Respondetur, quòd mihi. Tertio quæritur, retentis eisdem terminis, post præsentationē & receptionē Titij: Ante præsentationē meam vacauerat præbenda: sed in litteris meis erat clausula decreti: quæritur cui debeatur? Respondetur, quòd mihi. Hæc vera, si dolus vel notabilis negligentia mihi prius impetranti imputari non potest. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XII.

Tibi [b] qui gratiam [c] in Bituricen. [*] Ecclesia impetrasti à nobis certo [d] executore concesso, qui te in canonicum recipi faceret: & de præbenda tibi (si qua in eadem Ecclesia tunc vacabat: alioquin de vacatura [†] proxime [e]) prouideret [f]: alius similem gratiam post tuam impetrationem obtinens in eadē, licet prius quàm tu, suas litteras præsentauerit, & in canonicum sit receptus [g]: in præbenda tempore tuæ receptionis, vel etiam post vacante (ex quo alteri ante tuam receptionem collata non extitit [h]) anteferri non

[*] Bituricen. Bituricen.

[†] Hodie mādata de prouidendo, & gratias expectatiuas omnino sublata sunt concilio Tridēt. sessione. 24. de reformat. cap. 19.

c ¶ *Tibi qui gratiam.*] Dic quòd est gratia ex parte concedentis, vt infra, eodē libro de præbendis, si motu. & capitulo sequenti. & not. s. de præbend. relatū in glossa, immo videtur, &c. & sic accipitur hic. Sed ex parte impetrantis est ambitio. j. eodē lib. de præben. quamuis. in princip. & ideo restringenda, vt eodem tit. si pluribus. §. 1. Archidiaconus.

d ¶ *Certo.*] Executor enim debet esse certus, vt not. hæc littera. Habet enim delegatā iurisdictionē, quod patet, quia ipsius materia in illo titulo ponitur. j. de officio deleg. si super sicut de conseruatoribus dicimus eodē titulo, cap. 1. & vlti. Sed delegatus debet esse certus. s. eod. ad hæc. sicut & arbiter & tutor. supra de arbitr. innotuit. ff. de testa. tute. l. tutor incertus. ergo & huiusmodi executor: & propter hoc dicit, certo.

¶ *Glossa sequens respondet per duas quæstiones: scilicet, quid si non fuisset dictum de proximo: & quid, si proxima deberet alteri: vtramque soluit cum determinatione.*

e ¶ *Proxime.*] Hoc intelligitur, licet nō exprimeretur. ff. de verbo. obligation. l. cū qui calēdis. nisi aliud diceretur in litteris expresse vel tacite: puta, quā duxerit acceptandā. j. de concel. præben. cap. 1. Et intelligitur hæc clausula & præcedens, de præbenda nulli alij de iure debita: cū talis concessio sine alterius præiudicio fieri debeat. s. eodē, quāuis. hoc lib. & j. de præben. cū in ecclesia. & cap. si postquam. Hæc vera, nisi aliud diceretur: puta, quia haberet prærogatiuam. j. de concel. præben. capi. penul.

¶ *Glossa sequens ponit contrarium, & remittit.*

f ¶ *Prouideret.*] Non dicit, compelleret: & ita alius est casus decretalis j. de concel. præben. si soli. De hac tamen materia distingue, & subdistingue, vt ibi plene dixi.

Additio. *Prouideret.*] Ergo erat prouisor. de compulsore habetur j. eod. lib. de concel. præben. si soli. Archid.

¶ *Glossa sequens obijcit obiectionem, impugnat, & remittit.*

g ¶ *Receptus.*] Videbatur ergo secundum communē lecturā illius decretalis, capitulum sanctæ crucis. s. eod. titulo. (quæ habebat, quod illud verbum, prius, ibi positum esset aduerbium) quod ille prius præsentatus debebat consequi præbendam: sed absurdū erat, quod ille secundus præcedendo læderet ius primi: vt hic, & j. de præben. cum cui. vbi de hoc.

h ¶ *Non extitit.*] Ergo si prius erat alteri collata, secus. Quod intelligas

telligas verum, cum determinatione sequentium: sed hoc non haberet locum, si canonicatus prius ei collatus fuisset. vt j. de præbē. eum cui. & cap. si postquam.

a ¶ *Ante receptionem.*] & post præsentationem: vt bene procedat casus, scilicet, quod infra dicitur de notificatione, &c. & vt differat à sequenti.

b ¶ *Præbenda.*] Tolle quod est j. Affecta per processum, & cetera.

¶ *Glossa sequens obijcit, & soluit.*

c ¶ *Notificauerat.*] Sed ad quid necessaria est notificatio, cū sufficiat præsentatio? vt j. de concess. præben. si capitulo? Sol. sufficit præsentatio facta ei, ad quē spectat collatio, vt ibi: sed non executori, vt hic: & ideo dicitur ibi, capitulo ipsi factam.

* Nota. q executor habet potestatem subdelegandi & decernendi nullum id quod esset factum contra ipsius preceptū: de quo. de vtil. c. Raynaldum. & de præben. dilectus. Dom.

d ¶ *Præsertim.*] idest, maxime.

e ¶ *Decretum.*] Decretum ergo Papæ afficit etiam ignorantes. j. de concess. præben. cap. 1.

f ¶ *Prædictis.*] scilicet, quando præbenda vacaret tēpore receptionis, vel post: sed primus iam erat receptus, licet secundo: vel quādo primus nondū erat receptus, sed executor saltem notificauerat: vel quando primus nondum præsentauerat, sed in litteris eius erat decretum.

* Alias hoc in prædictis quoque casibus.

debet. Idem quoque si ante receptionem a tuam in canonicum, vacauisset præbenda b, per processum tui executoris †, qui ei, ad quem præbendæ collatio pertinebat, notificauerat c, quòd eam volebat per huiusmodi potestatem cōferre: aut interdixerat, ne conferret eandem, seu illā suæ reseruauerat collationi; præsertim d cum interpositione decreti affecta; tunc enim tibi & non alteri debet præbenda huiusmodi assignari. ¶ Quinimmo si ante receptionem & præsentationem etiam tuam, præbenda vacauit: idem erit censendum, si in huiusmodi gratia tibi facta, decretum e à nobis fuerat irritum & inane, quòd contra ipsam contingeret attentari. ¶ In † prædictis f itaque casibus debes tu præbendam vacantem potius, quàm impetrator vltimus, obtinere: dum tamen dolus g tibi non possit, vel notabilis negligentia h imputari.

g ¶ *Dolus.*] j. de renun. cap. 2.

ADDITIO. Hoc satis potest exemplificari per id, quod habetur j. eod. lib. de renun. si à te. Sed ibi fuit dolus alterius, non ipsius impetrantis. Archid.

h ¶ *Negligentia.*] j. de præben. si clericus.

¶ Idem.

¶ *Si primo sub conditione prouideri mandatur, & secundus pure impetrans, prius, quam veniat conditio, à Papa vel executore suo canonicatū obtineat: in assecutione præbendæ primo præfertur. Ioan. Andr.*

CAP. XIII.

SI i † pro te alicui k directa fuerint scripta nostra l, vt tibi de canonicatu, & præbenda Ecclesiæ Biturensis †, si ad id m accederet Episcopi n & Capituli Ecclesiæ prælibatæ assensus o, auctoritate p Apostolica prouideret: alter postmodum q impetrans, qui ex collatione Apostolicæ r

* Biturensis.

† Vide concilium Trident. sessio. 24. de reformat. cap. 19. vbi mandata de prouidendo auferuntur.

i pro te.] Non potest congrue diuidi, quia constructus pendet vsque ad finem textus: loco tamen diuisionis potest sic ostendi quid faciat: Nam primo ponit gratiam conditionalem vnius: Secundo puram alterius: Tertio euentum cōditionis & gratiæ: Quarto dubium diffinit. Secunda: ibi, *Alter.* Tertia: ibi, *Licet.* Quarta: ibi. *In præbenda.* Ioan. Andr.

¶ Præsupponitur primo effectus conditionis: videlicet, quia conditio suspendit actum sub ea celebratum vsque in euentum conditionis: & tunc conditione adueniente incipit actus valere: nec trahitur retro à tempore conditionis: licet secus sit in ratihabitione, quæ trahitur retro. l. licet. C. de iudi. l. penult. ante finem. C. ad Macedonia. & in regul. iuris, ratihabitionem, &c.

CASVS. Papa mandauit alicui executori, vt ipse prouideret mihi de canonicatu ecclesiæ Pictauiensis, & etiam de præbenda, si qua vacaret: alioquin de proximo vacatura, cum ista clausula; Si capituli & episcopi consensus ad hoc accessisset: Postea obtinuisti à sede Apostolica gratiam, per quam mandabatur, vt tibi prouideretur de pbenda, si qua vacaret, aliàs de præbenda proximo vacatura: Antequam accederet consensus Capituli & Episcopi, fuisti receptus: postea obtinui consensum Capituli & Episcopi, & similiter fui receptus, sed post tuam receptionem postea vacauit præbenda: quæritur, quis nostrum erit potior? Respondet Romanus Pontifex, quòd tu es potior: quia licet impetraui primo gratiam: tamen reuera non sum prior in impetratione: quia fuit mihi facta gratia sub conditione, quæ non trahit effectū retro: quia impetratio mea erat conditionalis, & iamque fueras receptus ante euentum conditionis: ideoque tu es potior, & per consequens præbenda tibi debetur, & non mihi. Nota primo, quòd Papa non solum potest facere gratiam puram sine conditione: sed etiam potest facere gratiam conditionalem, videlicet, vt prouideatur alicui de beneficio, si cōditio talis eueniat: & effectus gratiæ suspenditur vsque in euentum conditionis: Et si pendente conditione alius impetret gratiam, & postea conditio euenerit, secundus præfertur: quia primus non censetur impetrasse gratiam, nisi demum conditione adueniente: ideo secundo impetranti debetur præbenda, & non primo.

¶ *Prima glossa summat.*

i ¶ *Si.*] Primo sub cōditione prouideri mandatur, & secundus pure impetrans, priusquam veniat cōditio, à Papa vel executore suo canonicatum obtineat: in assecutione præbendæ primo præfertur. hoc dicit.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

k ¶ *Alicui.*] executori. Et eadem ratione idem credo, si scriptum fuisset ipsi capitulo, vt possent, si vellent, Apostolica auctoritate recipere aliquem in canonicū & fratrē, vt s. eo. cū aliquibus: quia omne ius impetrantis fertur ad diem conditionis; secundus igitur primo canonicatum obtinuit, præferri ergo debet. j. cap. proximo.

* Vt si pronunciat conferri secunda. Vbi. aut si non accepit intra terminū sibi assignatū. Domi. Romana.

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem, & solutionem.*

l ¶ *Scripta nostra.*] Per huius tenoris vel similis scripta, ecclesiam nō puto grauatam, ita, q locū habeat decretalis s. eod. litteris. & cap. mandatum. & cap. abbatem. & j. cap. prox. in fi. Ratio: quia per hoc mandatum nō grauantur: sed eorum voluntati relinquunt; & aliud est permittere, & aliud præcipere. 3. dist. omnis autem lex. 14. q. 1. cap. fi. 5. qd percipitur. s. de arbit. cum olim. ff. manda. l. 2. in fine.

¶ *Glossa sequens obijcit, & soluit.*

m ¶ *Si ad id.*] Conditio fuit, & ad eius conditionis tempus mandatum refertur & decretum: si quod ibi erat insertum, vt in cle. de concel. præben. cum ei quem. s. respon. & est sim. s. de appel. præterea. de vo & vo. redem. licet. versicu. sciturus. & de condi. appo. super eo. Insti. de verb. oblig. §. ex conditionali. & ff. qui po. in pig. hab. l. potior. s. respon. licet sit contra. ea. l. s. respon. & ff. de periculo & commo. rei ven. q si pēdente. vbi dies conditionis trahitur ad diem obligationis: sed ibi non erat in potestate contrahētis primo sub conditione, contractum conditionalem facere: postea pure contrahendo, reuocare: sed hic secus, quia in potestate Papæ concedentis erat conditionalem gratiā facere, & etiam in totum tollere si voluisset. j. de concess. præben. cap. penult. & vlt.

n ¶ *Episcopi & Capituli.*] ad quos de iure communi pertinet canonicorum receptio. de concess. præben. postulasti. de his quæ fi. à præla. nouit. & cap. quanto. de elect. cum ecclesia. & ibi de hoc: & tunc debent absentes canonici vocari, qui sunt in loco: vnde ad electionem episcopi forent vocandi. j. de præben. cum in ecclesijs. nisi esset consuetudo in contrarium, vt ibi. De consuetudine autem vel priuilegio interdum pertinet ad alterum tantum prædicta receptio: vt j. ne sede vacan. cap. vno. de reg. cap. vlti. & intelligo consentire Capitulum, si consentit maior ipsius pars in hoc casu. arg. j. cap. proxi. cum suis concordantiis.

¶ *Glossa sequens quærit. arg. pro, contrarium soluit: & arg. respondet.*

o ¶ *Assensus.*] Pone, mortuus est episcopus, vel impeditus ita, q consentire non potest, & canonici cum eo: nunqd executor statim poterit conferre? Videtur q sic. arg. j. ne sede vacan. cap. vno. in fine. ad hoc s. eod. si gratiose. Sed cōtrariū credo. Hic enim sub certa forma tradita est executori potestas, quam transgredi non poterit. j. de præben. cui de non. in fine. & sub cōditione: qua non existente, sed pēdente, cessat ipsius potestas. Et aliud est cōsiliū tenerē ‡ requirere, vt ibi: & aliud assēsum, vt hic. & facit. s. de arbit. cū olim. & decreta. ne sede vacan. loquit i casu illo, cum ad illū pertinet electio, quam facere habet cū consilio episcopi: hic autē non pertinet prouisio nisi à die conditionis. Itē ibi loquitur de beneficio iam vacante, vbi periculum est in mora, vt ibi: hic autem nullum periculum.

‡ De hoc articulo plenissime Albertinus tract. de agnosc. assec. q. 16. adde c. cum in veteri. & ibi Antonium de Butrio, extra de elect.

ADDITIO. Adde qd dixi. s. de consti. ex parte. in fine. Ioā. Andr.

p ¶ *Auctoritate Apostolica.*] Præfertur ergo omnibus prius receptis auctoritate inferiorum. j. de præben. his qui.

q ¶ *Postmodum.*] Vnde posterius videbatur in iure, sicut fuit in tēpore. j. de regu. iu. qui prior. cum suis concor. Quod non est verum, vt ratio j. patebit.

r ¶ *Apostolica sedis.*] bene dicit, quia secus de inferioribus: quia si auctoritate alterius inferioris receptus esset, præferretur iste etiam post receptus auctoritate Papæ. j. de præben. his qui. & sic prodest scire quod dicitur s. eo. cum aliquibus.

s ¶ *Proui-*

a ¶ *Prouisione.*] quia datus erat ad prouidendũ: secus, si ad cõpellẽdũ tantũ: qa tunc prouidere non posset. j. de conces. præben. si soli.
b ¶ *Accederet.*] Ergo si prius fuisset præstitus consensus, esset secus, sumpto arg. à cõrio huius literę j. c. proxi. nã tũc nõ haberet locũ quod j. sequit. Sed si casus accideret, vbi non posset habere consensum prædictorum: nullã haberet propter hoc potestatem prouidẽdi, vnde hoc sibi mãdetur sub certa forma duntaxat: ad hoc j. eo. li. de præben. cum de no. cum si. Sed arg. contra. j. eod. li. ne sede vacan. cap. 1. Dic quòd non tangit casum istum: nã ibi in ordinario loquitur. Archid.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

c ¶ *Faciendam.*] Quid, si post consensum habitum impetrasse? tũc secus, ad hoc s. cap. px. in principio.
d ¶ *Tu.*] primo impetrans.
e ¶ *Prædictorum*] Episcopi & capituli.
f ¶ *Vacante*] quandocunque.

¶ *Glossa ista fortificat.*

g ¶ *Merito.*] quia licet ille posterior fuerit in impetratione, tamẽ fuit prior in iure. Mandatum enim conditionale, ante conditionẽ existentem consensum non habet, sicut nec matrimonium conditionale: vnde nec ex ipso oritur publicæ honestatis iustitia. j. de spon. cap. 1. in fine.

Qui habuit ante aliquod ius primo certum, & ideo potior. s. eo. quamuis licet spes esset debentis. Io. And.

Meminisse semper oportet eorũ quæ sanciuit concilium Tridẽtinum sess. 14. de reformat. cap. 19.

D *Vobus.*] ASV Vidimus supra, in duobus cap præcedentibus, q si sint duo vel plures expectantes in eadem ecclesia, qui habent similes gratias, ita q in vna gratia non sunt prærogatiuæ magis quàm in alia, quòd habet locum illa regula, Qui prior est tempore, potior est iure. Sed ponamus, q gratiæ sunt eiusdem datæ: nunc vacat præbenda, quæritur cui debeatur: Respõdet cum distinctione, quia vel Papa vni istorum contulit solũ ius canoniæ, & mandauit vt de facto installaretur, & præbenda ei conferretur: alteri autem non contulit ius canoniæ, sed mandauit canonicis, vt ei conferrent canonicatum: ita q iste non receperat canonicatũ à Papa, sed erat recepturus à canonicis: tunc alter, qui recepit canonicatum à Papa, est præferendus isti: Et hoc verum, nisi constaret, quòd vna expectatiua esset prior altera, licet sint eiusdẽ datæ: puta, si in vna expectatiua dicatur, Datum Romæ hora tertia: & in alia dicatur, Datum Romæ hora vesperarũ: tunc si constaret de prioritate impetrationis, certe prior esset præferendus. Sed quid, ponamus quòd Papa contulit ambobus ius canoniæ, vel neutri cõtulit canonicatum: quæritur, quis est præferẽdus? Respondet, quòd ille, qui primo præsentauerit litteras, est alteri præferendus. Sed quid erit si simul psentauerunt litteras suas? Respondet, q est in optione canonicorum eligere quẽ voluerint. Ponamus, quòd canonici vnum elegerunt, & ei contulerunt præbendam, quid de alio? vtrũ illius gratia erit vacua, & sine effectu? Respondet, q sic, nisi in gratia fuerit apposita clausula, Nõ obstante q pro alijs scripserimus: & Papa intendit prouidere ambobus: qa in dubijs Papa nõ videt grauare vnam ecclesiã pluribus gratiis: immo si scripserit p vno, aliæ gratiæ censentur surreptitiæ. cap. mandatum. eod. tit. in antiq. Quia ius commune præsumit, quòd si Papa fuisset informatus, q talem ecclesiã grauasset vna gratia, illam non grauasset alia gratia: nisi appposuerit clausulã, Non obstante qđ pro alijs scripserimus.

¶ *Glossa sequens primo summat, secundo arguit ad quæstionem.*

h ¶ *Duobus.*] Si ex duobus impetrantibus super simili prouisione, nõ apparet quis primo: si solum alteri collatus est canonicatus à Papa, ille præfertur alteri etiam prius præsentanti, & primo recepto. Si autem vtrique vel neutri est collatus, aut alter in præsentando præuenit, aut ambo concurrũt: si alter pueniẽ, ille pfert: si ambo concurrunt, ille vel illi vel ipsorum maior pars, ad quos collatio & receptio spectat, alterum tenentur eligere, & ille solus admittetur vel alteri præferetur, nisi Papa vtrique voluerit prouidere. Et facit decreta. ista in arg. ad quæstionẽ de his, q producunt duo testamenta, & non apparet quod sit primum: & vtrumque insolidũ se: dicit hæredem, & in possessionem mittendum: quæ quæstio notatur C. de edicto diui Adriani tollendo. l. edicto. in glossa illa mitti. Ioan. Andr.

sedis, vel executoris super hoc deputati prouisione[a], prius quàm Episcopi & Capituli prædictorum assensus ad prouisionem tibi accederet[b] faciendam[c], canonicatum obtinuit Bitureñ. licet tu[d] interueniente postea prædictorum[e] assensu, dicti prioris mandati auctoritate, in canonicum ipsius ecclesiæ sis receptus, in præbenda vacante[f] tibi merito[g] antefertur.

¶ Idem.

¶ *Hæc est solemnis Decretalis, & per Ioan. And: subtiliter glossata: & potest sic secundum eum summari: Si inter duos impetrantes non appàret prioritas. hæc Decretalis duo membra distinguit, & in secunde subdistinguit. Et partes patent, secundum Ioan. And. licet glossa prima latius summet.*

CAP. XIIII

DVobus[h] † super[i] prouisione simili[k] sibi facienda in[l] eadem Ecclesia, litteras à nobis[m] obtinentibus vna die, certis eis executoribus deputatis, si non appareat[n], quis primo[o] impetrauerit[p] ex eisdem: is eorum, cui[q] canonicatum contulimus, est in præbenda[r] præferendus alteri, qui à nobis canonicatum non extitit assecutus: licet priusquàm alius, eis, ad quos spectat[s] canonicorum receptio, & collatio præbendarum, suas præsentauerit litteras, & ab eis in canonicum sit receptus[t]. ¶ Si vero neutri eorum, vel vtrique Canonicatum contulimus: tunc (ex quo in gratia sunt æquales) is, qui primo[u] præsentauerit, erit potior[x] in præbenda. ¶ Quòd si forsan ambo simul in præsentando concurrant[y] hi, ad quos (vt præmittitur) spectat[z] canonicorum receptio & col-

i ¶ *Duobus super.*] Idem, si tribus vel pluribus, cum eadem ratio sit vtrobique.

ADDITIO. Archid. dicit illud simile in textu proxi. seq. non esse ponendum: quia fuit correctum.

k ¶ *Simili.*] quia vterque impetrauit sibi prouideri de canonicatu & præbenda integra. Si autem impetratio esset dissimilis: puta, quia vnus impetraret super dignitate, alter sup canonicatu: vel vnus ad pbendã integram, alter ad dimidiam: tunc qđ dicitur hic, locum nõ haberet: quia si vacat integra, dabitur ei, qui integramsi dimidia, ei qui dimidiam impetrauit: nec aliud fieri potest. j. de præben. cum de non. vel pone dissimile, vt s. cap. proxi.

l ¶ *In eadem ecclesia.*] quia de diuersis non esset quæstio.

m ¶ *A nobis.*] Si autẽ vnus à Papa, alter ab ordinario: tene quod habes. j. de præben. si à sede Apostolica.

¶ *Glossa sequens remittitur per quæstionem.*

n ¶ *Si non appareat.*] Sic j. de præben. si à sede. & dico apparere posse per ipsas litteras: vtpote, si diceret in eis, Data die tali ante tertiam: in alijs diceretur, Post vesperas: sed hoc non est in vsu. Potest etiam apparere per testes, per quos probare poterit suã petitionẽ primo eadem die lectam & admissam per Papam: vel per confessionem partis alterius poterit apparere: & facit s. de resti. spol. cum ad sedem. & j. de confes cap 1.

Glo. placet Doct.

Vnis quòd aduersarij confessio addunet dubiam probationem sup beneficiali iudice quia sola, cũ non plene probet. sicut vbi agitur de prioritate matrimonij carnalis, aduersarij confessio multum facit. Quod not. fortasse similis glo. non reperit alibi Panormi. Fonta.

o ¶ *Quis primo.*] quia si de hoc appareret ei, primo deberetur. s. eod. tibi. j. de præbend. cum cui. & cap. si postquam.

p ¶ *Impetrauerit.*] Nam tunc illi deberetur s. eod. tibi. j. eod. li. de præb. cum cui. & cap. si postquam. Et hoc videtur corroborare antiquam opin. quæ habet in litteris beneficialibus inspici tempus datæ, non tempus præsentationis. Ad idem s. eo. mandatum. vbi dicit, non scripsimus. vbi hoc approbat Hostien. Ad idem s. de offic. deleg. ex parte 2. iuxta finem. Archid.

q ¶ *Cui*] soli: vt infra sequitur.

r ¶ *In præbenda.*] tunc vel postea vacante.

s ¶ *Spectat.*] de communi vel speciali iure. vt s. dixi. cap. prox.

t ¶ *Receptus.*] Non ergo in hoc casu inspicitur præsentatio vel receptio. s. eod. tibi. Et subaudi hic, & alter omnino careat impetratis, nisi &c. vt in fine. & ita subaudias etiam in versi. seq.

u ¶ *Primo præsentauerit.*] Nota ergo casum in quo, scilicet, cæteris paribus statur hodie præsentationi in litteris ad beneficia: concordat in litteris de iustitia. s. de appella. vt debitus.

ADDITIO. Ioannes Mo. alleg. C. qui pot. in pig. l. 2. & ff. de procura. l. pluribus. C. de tu. dels. l. scimus. §. & si præstaram.

x ¶ *Potior.*] Subaudi & alius carebit penitus impetratis: vt satis colligitur j. versi. proxi. vbi de contraria voluntate Papæ constat euidenter: vt ibi dicitur in si. Archidiaconus.

¶ *Glossa sequens arguit ad duas opiniones.*

y ¶ *Concurrant*] Nota quia primo inspicitur inæqualitas in data, demum in præsentatione: sed si omnia sunt paria, tũc locus est gratificationi: & facit pro opinione Gof. no. s. de Iudæis. cap. 1. & contra ad hoc ff. loca. in naue. in fine. ff. ad Syllan. si quis in graui. §. cum omnes. s. de iure pat. cum autem. in fine. Et no. pro loc. R. Gof. & Bern. not. in dicta decreta. cum autem. scilicet, quod tunc demum locus est gratificationi, quando quis sit in iure potior, dubitatur.

ADDITIO. Ioan. Monachus alleg. ff. de reli. & sumpt. fun. l. fin. Archid. alleg. no. de elect. ecclesia 2. in fine vlti. glos. Ioan. Andr.

z ¶ *Spectat.*] expone, vt supra.

a ¶ Collatio

a ¶ *Collatio præbendarum.*] ad quam vocandi sunt absentes: quod dic vt ĩ. de præben. cum in ecclesiis.

b ¶ *Maior pars.*] Videtur enim a toto Capitulo factum, quod fit à maiori parte. 56. dist. Apostolica. in glo. 1. de elect. cum inter canonicos. in princ. in glo. 1. de his quæ fiunt à maio. par. cap. ca. 1. ff. ad municip. quod maior.

latio ^a præbendarum, vel eorũ maior ^b pars, ex eis alterũ, quẽ voluerint ^c, eligere ^d teneantur ^e, quo electo alius omnino ^f careat impetratis: nisi ex tenore litterarũ ipsius ^g expresse ^h appareat, quòd vtrique ^i ipsorum voluerimus ^k prouidere.

¶ Idem.

¶ *Omnes indulgẽtiæ concessæ à Bonifacio, vel suis prædecessoribus, clericis de percipiendis perpetuo fructibus suorum beneficiorũ in absentia, sunt reuocatæ. Et profitetur Papa se illas in posterũ non daturũ. Ioannes Andreæ.*

c ¶ *Voluerint.*] Datur ergo eis optio.

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem.*

d ¶ *Eligere.*] Nec in ipsius electi præiudicium poterunt postea variare: ad hoc, de electionib. publicato § de postula. prœla. cap. vno, in fine. & ĩ. de regul. iu. mutare. cum suis concordantiis. & probatur hoc satis per litteram, quæ statim sequitur: & facit ad id, quod dixi ĩ. eod. gratia. Ioã. And.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

e ¶ *Teneantur.*] Nota, tenentur alterum eligere de necessitate, sed non certũ: vnde non datur eis optio, vt eligant vel non eligant, sed vt alterum eligant. Sed pone, nolunt eligere, vel pari numero discordant in eligendo: quid erit? ¹ Credo agendũ coram superiore, vt eos ad eligendũ compellat infra certum tempus, vel ad concordandum: quod si nõ fecerint, credo quod superior ipse possit eligere: ad hoc 12. q. 2. cum simus. in glo. 3. de sup. negligen. prœla. per totum. ĩ. tit. proxi. cap. vlt. ĩ. de restitu. spol. frequens. ĩ. de præben. si tibi. & ĩ. de elect. quod sic. ff. de leg. 2. huiusmodi § fina. C. de inge. ma. diffamari. cum si. & ĩ. de iure patrona. nullus. cum si. Sicut igitur ad superiorem per lapsum temporis deuoluitur potestas eligendi. de concess. præben. cap. 2. ita ex eorum negligentia puto quòd hic deuoluatur potestas præeligendi, de qua hic loquitur.

¹ Dicit Archid. expediens officio iudicis compelli: ... vterque alleg. ... Ioan. And.

f ¶ *Omnino.*] Vt nec præbenda illa, nec sequens, nec canonicatus etiam ei debeatur.

g ¶ *Ipsius.*] non electi.

¶ *Glossa sequens primo exemplificat, secundo allegat tres concordantias, tertio ponit tres opiniones: quarum secundam dicit hic approbatam, vltimam impugnat, & impugnationi respondet.*

h ¶ *Expresse.*] quia in ipsis litteris apposita erat clausula, Non obstante si pro alio scripserimus, qui huiusmodi gratiam, &c. vel, Nõ obstãte, si per nos fuerit ecclesia vestra grauata vel simili clausula ². Et nota quod dicit, Expresse. & est sim. ĩ. eo. cũ aliquibus. & c. susceptũ. & ĩ. de præben. si motu. Per hunc autem textum approbatam dico opin. Ber. not. ĩ. eod. tit. mandatum & etiam reprobatur opin. Gof. in summa huius tit. ante medium. & Inno. & Compo. ĩ. eo. capitulum. qui dixerũt, quod licet ecclesia grauata fuerit in receptione primi, nihilominus tenetur secundum recipere: nisi in litteris contineret, Nisi pro alio, &c. Sed Ber. contra, dicens, quod secundum recipere non teneretur: quia in litteris intelligitur prædicta clausula, Nisi pro alio, &c. Et hoc verum, nisi in ipsis litteris diceretur, Non obstante si pro alio, &c. Et hanc opinionem Ber. approbat stylus Curiæ, & finis istius decre. ³ Hostien. distinguebat, an primus receptus esset sub expectatione præbẽdæ necne: In primo casu non valerent litteræ pro secundo sine clausula, Non obstante. in secũdo, sic. & ita not. in decre. mandatum. eod. ti. contra quam opinionem facit ipsa decre. mandatum. sed ibi erat clausula, Si pro alio.

² Pata, non obstante si aliquo auctoritate nostra in canonicum sint recepti, vel vt recipiantur in litteris, quæ etiam est in vsu. Ioan. And.

³ De hoc se ergo in litteris non valent nisi mentionem ... De Anchar. Fontanum.

i ¶ *Vtrique.*] electo & non electo.

ADDITIO. Ex quo enim per clausulam, Non obstante, quã habet secũdus, apparet, quòd Papa grauare voluit ecclesiam de duobus, concluditur, quòd vtrique voluerit prouideri. Vel, quia voluit post illum isti prouideri: ergo vtrique. Ioan. Andr.

k ¶ *Voluerimus.*] statur enim tunc voluntati. ĩ. eo. susceptum.

QVia.] Primo ponit causam impulsiuam & finalẽ huius constitutionis. Secũda: ibi, *Nos volentes.* Statuit primo de præteritis: secundo de futuris: ibi, *Et earum.*

¶ Istud cap. est modicæ vtilitatis: quia solum ponit reuocationem gratiarum, quæ fuerant factæ à Bonifacio.

CASVS. Nonnulli à sede Apostolica impetrauerũt dispensationem vt quandiu essent in scholis, non tenerentur ad residentiam faciendã in suis beneficiis, nec tenerent petere licentiam a suo diœcesano: sed acciperent fructus suorum beneficiorũ, etiam præbendarum, exceptis quotidianis distributionibus. Alij clerici impetrauerunt dispensationes, quæ erant causa magnæ vacationis, & inducebant clericos ad vagandum, & plures erant vagabundi & dissoluti: Vnde Papa reuocauit illas dispensationes, quæ inducebant materiam vagandi & dissolutionis. Et istud cap. seruit in glo. penult. in proœmio Decretalium ad docendum, quod quando aliqua dispensatio siue gratia, præbet materiam dissolutionis, vel est occasio mali, superior debet illam reuocare: tamen non ponit ius commune.

¶ *Glossa prima summat, & dicit vnde supra.*

CAP. XV.

QVia ^l † per ambitiosam importunitatẽ ^m petentiũ, tam nos, quàm nõnulli prædecessores nostri Romani Pontifices, indulgentias perpetuas ^n multis ^o concessimus de percipiendis fructibus ^p beneficiorum ^q suorũ, distributionibus ^r quotidianis duntaxat exceptis ^s, siue in scholis ^t essent, siue in ecclesiarum suarum altera ^u residerent, aut in Romana ^x curia moram traherent,

l ¶ *Quia.*] Omnes indulgẽtiæ cõcessæ à Bonifacio, vel suis prædecessoribus clericis, de percipiendis perpetuo fructibus suorum beneficiorũ in absentia sunt reuocatæ: & profitetur Papa se illas in posterũ nõ daturum. Et potuit ortum habuisse à decretali supra de cleric. nõ resident. cum ad hoc.

† Vide concilium Tridentinum sessione 5 de reformatione cap. 2. In fine adde Horatiũ Lucium tract. de priuileg. Scholarium priuileg. 98.

m ¶ *Importunitatem.*] propter quã Princeps sæpe non concedenda concedit, vt hic vides. C. de pe. bo. subla. l. 1. lib. 10. ĩ. de purga. cano. cum in iuuentute. in princ. ĩ. de relig. do. c. 1. ĩ. de conces. præbend. detestanda & ideo locum habet ipsorum reuocatio: vt hic. & 35. q. 9. sententiam. de re iudi. cum olim. Et nota quod dixit, ambitiosam, quia est importunitas ambitiosa, vt hic: vt cũ petit, qd tendit ad noxam. Est & non ambitiosa: vt cum importune petit qd est precibus impetrandũ de pœ. dist. 1. importuna. 100 dist. c. pallium. ĩ. de appella. c. ab eo. cum si.

¶ *Glos. sequens exponit perpetuum, & infert à contrario: secũdo quærit opinionem ponit, cuius contrarium soluit.*

n ¶ *Perpetuas*] idest, donec vixerint: sic ĩ de ca. mo. c. 1. ff. pro solu. l. 1. & facit, quod dixi ĩ. eod. si gratiose. tẽporales ergo, puta vsque ad quinquennium vel simile tempus: reuocatæ non sunt: facit ff. cõi diui. in hoc iudiciũ. § si conueniat. & quod ibi not. Sed qd dices, si concessa fuit indulgentia, quæ posset esse perpetua? puta donec erit in seruitio talis principis, vel similis? Dicunt quidam, talẽ indulgẽtiam non reuocatam: quia qd expresse non mutatur, &c. C. de appellat. præcipimus. sed cõtrarium credo ⁴, & puto hic casum. Nõne si habeo indulgentiam donec in scholis fuero, dicitur hic perpetua? & sufficit, quod indulgentia possit esse perpetua. ff. de condi. inde. sufficit & quod not. de so. c. vlti. in gl. 1. in fi. Ioan. And.

⁴ Idem Phil. & nota, quod omnis gratia, cuius terminus est incertus, potest dici perpetua: c. si gratiose. l. 1. iur. 1 spetiose. ff. de excu. tuto. l. pa. Fontia.

o ¶ *Multis.*] reuocari ergo debebat: quia tendebat ad noxam ĩ. de deci. ex multiplici. & c. suggestum & facit ad hunc casum. ĩ. de clerii. non residen. cum ad hoc sint. Ioan. And.

p ¶ *Fructibus.*] qui de iure communi tantum residentibus dari debent. § de cle. nõ resi. per totũ de consuetudine tamen potest induci contrarium, vel de speciali statuto ĩ. de consti. cum omnes.

q ¶ *Beneficiorum suorum.*] Præterea huius indulgentiæ, quæ ambitiosa est, fructus solum illorum beneficiorum, quæ canonice obtinent, poterunt percipere. ĩ. eod. si gratiose. § vlti.

r ¶ *Distributionibus.*] quæ interdum manualia beneficia, interdũ victualia nuncupantur: de cleri. non resi. de cætero. ĩ. eo. lib. & tit. c. vno. & ĩ. de præben. licet. Ioan. And.

s ¶ *Exceptis*] ista nõ dantur etiam studentibus in theologia. ĩ. de præben. licet. nec his, qui sunt in seruitio episcopi vel domini Papæ: de cler. non resi. de cætero. & cap. cũ dilectus. vt ibi not. nec debent hæ distributiones dari etiam præsentibus, qui diuinis non intersunt officiis, nec valet consuetudo in contrarium: & qui percipiunt, ad restitutionem tenentur ĩ. de cler. non resi. c. vno.

¶ *Glos. seq. commendat licentiam ad studium, & tractat à quo detur.*

t ¶ *In scholis essent.*] vt legẽdi & proficiendi eis opportunitas concedatur in honorem & augmentum vniuersalis ecclesiæ, quæ viris litteratis permaxime noscitur indigere. ĩ. de magi. c. 1. & per totũ. & ĩ. de ele. cũ ex eo. & non solum Papa, sed etiam inferiores prælati dant clerico licentiam se ob has causas absentãdi: & hoc videtur Ber. intelligere, de episcopis: vt not. de cle. non resi. inter quatuor. Inno & Host. intelligunt hoc etiam de inferioribus prælatis, per decre. eo. tit. relatũ. ibi, Prælatorũ suorum ⁵, &c. Dispensationem autem, de qua loquitur decre. de elect. cum ex eo. dico, quòd soli episcopi, & ipsorum superiores facere possunt, cum de eis solis caueatur ibidem: & ibi dicam.

⁵ Tene quod dicam ĩ. de elect. liber ex eo. super glo. pen. Ioan. And.

u ¶ *Altera.*] cum eas obtinent ex dispensatione: vel sunt tales ecclesiæ, quæ simul possunt de iure teneri: quod dic, vt dixi. ĩ. eo. gratia. Ioan. Andr.

x ¶ *Romana curia.*] quæ hodie habet priuilegia studij, vt ĩ. de priuile. c. 2. per quam decre. etiã videtur, quòd hi, qui sunt in studio, de iure communi possent percipere fructus suorum beneficiorũ: quod non est verum: sed illud intellige, vt ibi dicam. Ioan. And.

a ¶ *Alio*

a ¶ *Alio certo loco.*] puta, quia in indulgentia dicitur, quod perpetuo, (donec in domicilio suo habitauerint) fructus percipere possint.
b ¶ *Vbicunque.*] quia sic generaliter se habet indulgentia. Io. And.
c ¶ *Vagandi.*] quod facere non debent clerici. 46. dist. clericum. nam & per horam ab ecclesia non debent abesse, vt 92. dist. c. vlt.
d ¶ *Dissolutionis.*] quæ moribus & habitu est in clericis amputanda. 34. dist. qui episcopus. & c. seq. 21. q. 4. c. per totum. de vita & hone. cler. clerici. & j. de præben. cum singula.

¶ In eodem Rurhenn ita. seu alio etiam certo loco, vel vbicunque: ex quo insolentiæ oriuntur vagandi. &c.

e ¶ *Augeri.*] ī. de consti. c. penult.
f ¶ *Datur.*] vnde priuatus officio, & beneficio priuatus intelligitur: cum sit eius sequela. 81. dist. ent. &c. si qs sacerdotum. 32. dist. pter hoc. & ibi de hoc, & ī. de cle. excom. mi. latores. de appel. pastoralis. cum simi. Ioan. And.

ADDITIO Plenius in cle. cupientes, de pœ. ad fi. magnæ glo.

g ¶ *Emendare præterita.*] 35. q. 9. sententiam. de re iu. 1. cum olim. §. nos igit. 22. q. 4. magnæ. de ap. cum cessatore. de sen. exc. sacro. §. fin. & in Auth. de nup. circa prin. coll. 1. ibi Imperator. Non erubescimus, siquid melius horum, quæ prius ipsi dixinus, adinuenerimus, competentem prioribus imponere correctionem, ne ab alijs corrigi expectemus. Ad idem de accusat. qualiter & quando 2.

seu alio certo loco, vel etiam vbicunque ex quo insolentiæ oriuntur vagandi, & dissolutionis præparatur materia, minuitur cultus diuinus, quem desideramus augeri: & officium plerumque (propter quod beneficium Ecclesiasticum datur) omittitur. ¶ Nos volentes emendare præterita, & quantum possumus, aduersus futura cauere: omnes huiusmodi & similes indulgentias personis, non ecclesiis vel dignitatibus datas, penitus reuocamus: & earum concessionem nostris volumus exulare temporibus. Quodque nobis licere non patimur, nostris successoribus indicamus.

h ¶ *Quantum possumus.*] fin. ī. in procemio huius libri.
i ¶ *Cauere.*] Nota futura præcauenda. 23. dist. in nomine Domini. §. 3. in gl. futuris. de procu. c. 1. de ser. nō. or. c. 1. & exempla presentia & c. si 2. dist. plerimos. ff. loca. si quis domum. §. 1. Ioan. And.
k ¶ *Indulgentias.*] perpetuas scilicet: nam de his supra dixerat.
l ¶ *Ecclesiis.*] iuste innuit indulgentias ecclesiis concessas non reuocari. 25. q. 2. cap. 7. & per totum. sed intellige hoc, vt ead. q. cap. postea. §. his ita. & 9. vlti. Archid.
m ¶ *Vel dignitatibus.*] si ergo dignitati vel ecclesiæ datum esset tale priuilegium per hanc decre. reuocatum non est: & potuit esse ratio: quia non tantus fauor personis debetur sicut dignitatibus vel ecclesiis. de elect. cum nobis olim. in fine, cum si. & j. de priuileg. ne aliqui.

¶ Nota hic aliquid concedi eccle. quod personis non concederetur: in quo reddendæ in perso. ne vtilitate. Aliud exemplum. Non consistitur immunitas maleficiorum lira vulneratus. ad leges Aquil. sed conceditur ecclesiæ, quod veniat in vtilitate malefactori facit 1. eun. sub', de le. 3. Pet. de Anch. Summus.

n ¶ *Et earum.*] Prouidit hucusque circa præterita, nunc cauet circa futura.
¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*
o ¶ *Temporibus.*] Quid, si tales indulgentias de nouo concedat? valent: quia non potuit sibi legem imponere, a qua sibi non liceret recedere. ad hoc ff. de leg. 3. si quis. in princip. ff. pro soc. si fratres. §. idem respondet. & primam constitutionem tollit per secundam, licet de ipsa non faciat mentionem. ī eod. tit. proxi. licet.
p ¶ *Indicamus.*] Simile C. de leg. digna vox. indicare potuit, sed non legem imponere: quia par in parem non habet imperium. ī. de elect. innotuit. cum suis concordantiis.

DE CONSVETVDINE.

¶ *Visum est supra tit. proximo de iure scripto: videlicet, de rescriptis, & constitutionibus: nunc videndum est de iure non scripto. scilicet, de consuetudine.*

Consuetudinem.] Prima pars damnat consuetudinem decernens illam, etiam si iurata fuerit, non seruandam, vtriusque dicti reddens causam: Secunda statuit ipsius consuetudinis contrarium, quod ad præterita extendit, & decretum apponit. Secunda: ibi, *Statuentes.* ¶ Sine dispensatione Apostolica non potest quis obtinere in eadem Ecclesia duas dignitates, personatus, vel officia, vel vnam dignitatem & officium, vel personatum & officium vel dignitatem & personatum: nec valet consuetudo quantumcumque tempore obseruata fuerit. hoc dicit. Quæritur pro intellectu huius capituli quid sit dignitas, quid sit personatus, quid sit officium? Vnde sciendum, quod iura nostra aliquando vtuntur istis vocabulis promiscue: vt in cap. cum accessissent. de consti. in anti. vbi Primiceriatus, in prin. illius. c. appellatur dignitas. & in medio cap. vocatur personatus. in fine vero cap. appellatur officium. Tamen proprie ista tria, dignitas, personatus, & officium differunt: Nam dignitatem proprie dicitur quis habere, qui habet administrationem, & cum hoc habet iurisdictionem: sicut abbas, qui habet administrationem rerum sui monasterii. e odocet. ī. de rescrip. in anti. & habet iurisdictionem in monachos; vt in cap. quanto. ī. de offi. ordi. Item prior conuentualis. Item ille qui præest alicui corpori, qui habet iurisdictionem in personas illius corporis, vt in l. fi. C. de iur. om. iud. Sed personatum dicitur is habere, qui in ecclesia habet aliquam præeminentiam, non tamen habet iurisdictionem: sicut ille qui in Ecclesia, in Capitulo, & aliis honoribus præcedit canonicos. Officium vero dicitur quis habere, quod sine iurisdictione & sine præeminentia habet administrationem rerum ecclesiasticarum: sicut est sacrista.

Dignitas, personatus, & officium, in quo differunt.

TITVLVS IIII.

De consuetudine.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Prætextu consuetudinis etiam iuratæ, vel quantocunque tempore obseruatæ, non potest quis nisi vnicum personatum, dignitatem, vel aliud perpetuum officium simul cum canonia & præbenda, in aliqua ecclesia absque dispensatione sedis Apostolicæ obtinere, vel iam obtenta tenere, et contra præsumptum irritum est omnino. Io. And.*

CASVS. Ponamus quod in ecclesia Pictauien. a xx. xxx. xl. l. lx. annis fuit obseruatum, quod idem obtinebat decanatum, archidiaconatum, & cantoriam illius ecclesiæ: & sic duas dignitates: Vel fuit obseruatum longo tempore, quod idem obtinebat dignitatem & personatum, vel idem obtinebat vnum personatum & vnam dignitatem, forte cum dispensatione epi, sed absque dispensatione Apostolicæ sedis: & fuit per tantum tempus obseruatum, quod de initio non extat memoria: Verum valeat talis consuetudo, quod quis possit tenere duas dignitates vel personatus absque dispensatione Papæ, vel etiam se defendere in foro contentioso? Respondet Romanus Pontifex, quod quantocunque tempore fuerit illa consuetudo obseruata, quæ dicenda potius corruptela, quam consuetudo: non potest quis tenere duas dignitates vel duos personatus in eadem ecclesia, vel dignitatem & officium tantum: tamen valeret consuetudo, vt quis teneat dignitatem & canonicatum cum præbenda: Etiam episcopus posset dispensare, vt quis teneret vnam dignitatem & canonicatum cum præbenda. Nota primo principalem effectum: videlicet, quod non valet consuetudo, vt quis teneat in eadem ecclesia duas dignitates, vel personatus, vel dignitatem & personatum, vel personatum & officium. Nota quod ad hoc, quod valeat consuetudo, requiritur quod sit rationabilis: sicut enim in lege scripta requiritur rationabilitas. c. erit autem lex. 4. dist. ita similiter in lege non scripta requiritur rationabilitas. Consuetudo autem, quod quis obtineat in eadem ecclesia plures dignitates, vel plures personatus, non est rationabilis: quia est inductiua multorum malorum: Nam primo fundat in cupiditate. Item præstat materiam vagandi. Item diminuit cultum diuinum: quia quanto sunt plures in eadem, tanto augmentatur cultus diuinus. Nota illud ad quod allegatur illud cap. quod iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis: id est, non debet obligare aliquem ad obseruandum iniquitatem: & si quis iuraret obseruare damnatam consuetudinem: iurates peccare: vnde dicit glo. (& bene) quod si quis in sua receptione iuret simpliciter obseruare consuetudines illius ecclesiæ in qua recipitur, iuramentum suum non se extendit ad consuetudines irrationabiles, sed solum ad consuetudines rationabiles: sed si iuraret nominatim obseruare talem consuetudinem, quæ est irrationabilis: iuramentum suum non est obligatorium, id est, non astringit eum ad obseruandum contenta in suo iuramento, licet ipse iurans peccet temere iurando. Nota, quod quis in eadem ecclesia non debet obtinere duas dignitates, vel duos personatus, vel dignitatem & personatum: nec etiam in diuersis ecclesiis. Et hoc verum sine apostolica dispensatione: quia cum dispensatione potest. Sed vtrum virtute dispensationis Apostolicæ, quis possit obtinere duas dignitates, vel duos personatus, posito, quod non fiat mentio quod sint in eadem ecclesia? Doctores formant istam quæstionem in c. de multa. ī. de præbē. & concludunt, quod quis non potest obtinere duas dignitates in eadem ecclesia, nisi in dispensatione expresse & nominatim dicatur: quia ipse est dispensatus ad duas dignitates, etiam si sint in eadem ecclesia.

Casus domini de Helar.

¶ Vide concilium Trident. sessio. 7. de reformat. cap. 3. & 4. & sessio 24. de reformat. cap. 17.

Dignitates duas nullus debet tenere in eadem Ecclesia.

CAP. I.

Consuetudinem quam in vestra ecclesia seruatam asseritis tanto tempore, quod in con-

¶ *Prima glossa summat.*

q ¶ *Consuetudinem.*] Prætextu consuetudinis etiam iuratæ, vel quantocunque tempore obseruatæ, non potest quis nisi vnicum personatum, dignitatem, vel aliud perpetuum officium simul cum canonia & præbenda, in aliqua ecclesia absque dispensatione sedis Apostolicæ obtinere, vel iam obtenta tenere: & contra præsumptum irritum est omnino. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens vocatur per oppositum.*

a ¶ *Nō existit.*] sim. ī. de verb. sign. super quibusdā. & si cōsuetudo ista alias legitima fuisset, non esset necesse in ea titulū ostendere. ī. de præscript. cap. 1. Videt enim cōsuetudo talis ius inducere. ff. de aqua plu. arcen. l. 1. §. 1. Sed cū cōsuetudo talis, corruptela sit longitudo tanti temporis non prodest: & est si. ī. cap. prox.

trarium memoria nō existit: videlicet, quòd ipsius ecclesiæ canonici duos personatus, aut duas dignitates, vel præposituras, seu administrationes, aut duo officia, vel eorum alterum cum reliquo insimul & præbendam possint in ea licite absque dispensatione sedis Apostolicæ obtinere: corruptelam (cum sacris sit inimica canonibus, & de ambitionis radice processerit) merito reputantes, eam auctoritate Apostolica reprobamus: vosque ad ipsius obseruantiam, etiam si iuramento firmata extiterit, cum iuramentum iniquitatis vinculum non existat, decernimus non teneri. Statuentes, vt cum vnum officium vix digne valeat aliquis adimplere, nulli liceat de cætero, nisi vnicum personatum, vel dignitatem, aut præposituram, siue administrationem, vel officium perpetuum, quocunque nomine censeantur, cum præbenda insimul absque dispensatione dictæ sedis in eadem ecclesia obtinere: vel iam obtenta tenere. Quòd si à quoquam secus præsumptum fuerit, irritū sit omnino.

b ¶ *Præposituras.*] Certa dignitas est in ecclesia: licet alias omnes qui præsunt, præpositi dicantur. ī. de verbo. sign. quamuis.

c ¶ *Administrationes.*] Sic ī. de sta. mona. monachi. §. qui vero. sicut cameraria, vel quisquis sit vestiarius, vel eleemosynarius, vel aliud simile. Archid.

d ¶ *Officia.*] perpetua, vt ī. sequitur.

e ¶ *Alterum cum reliquo.*] idest, dignitatem cum personatu, vel præposituram cum administratione, vel officiū perpetuum insimul cū præbenda: prout statim sequitur.

f ¶ *In ea.*] eadem ecclesia.

g ¶ *Licite.*] 21. q. 2. faciat.

h ¶ *Absque dispensatione sedis Apostolicæ.*] Nota casum in quo solus Papa dispensat. Duos similes habes ī. de præben. cum singula.

ADDITIO. Hic videtur confundi sententia Ioan. Vincen. Gof. Host. & Pet. qui dixerunt, q in talibus dicti episcopi poterant dispensare prout ipsi notant ī. de præben. de multa. in fine. Et idem not. in Spe. ti. de legato. §. videndum restat. versi. sed nunquid episcopus. de hoc etiam no. 70. distin. sanctorum. Archid.

i ¶ *Canonibus.*] 70. distin. sanctorum. de conces. præbend. litteras. & hoc idem dicebat constitutio Vrbani, quæ incipiebat, Prouisionis. vnde tracta fuit decre. ista.

k ¶ *Ambitionis.*] ī. de præben. quia intantum. de elect. dudum 2.

¶ *Glossa sequens vertitur per quæstionem, de quo iuramento, &c.*

l ¶ *Iuramento.*] speciali vel generali, non curo: quia si specialiter iuraret hanc consuetudinem expresse seruare, fuit iuramentū temerarium nō seruandū: & de eo qd iurauit, posset & deberet imponi pœnitentia. de iureiur. sicut. Si generaliter iurauit se seruaturum consuetudines ipsius ecclesiæ; iuramentum illud ad possibilia & licita tantum extenditur, vt ī. de iureiur. cap. 1. Ioan. Andr.

m ¶ *Vinculū.*] idest vinculans, vel obligans in iniquitatē. & ōcor. 22. q. 4. inter cætera. ī. de iureiur. quanto. & ī. de iureiur. c. 1. Ioā. And.

m ¶ *Vinculum.*] idest, non obligat ad aliquod iniquum obseruandum aliquem, nec astringit: & c 22. q. 4. inter cætera. ī. eo li. de iureiur. contingit. §. quia vero. Archid.

n ¶ *Vnum officium.*] Concor. 89. distin. singula. ī. de hære. cum ex iniuncto. §. 1. & ī. de præben. cū singula. quæ ponit similem casum: & est simile ī. de cele. mis. te referente. de conse. distin. 1. sufficit.

o ¶ *Nisi vnicum.*] Ergo videtur, q de dispensatione inferioris à Papa, vnicum personatum vel officium cum canonicatu & præbēda possit habere: & sic posset approbari illa opinio posita p Ber. de cōces. præben. litteras. in fine vir. glo. Et idē credo, si hoc esset de statuto vel consuetudine ecclesiæ. ī. de rescriptis, eā te. ibi, erat idem archidiaconus & canonicus: ad idē ī. de præben. qa sæpe. ī. de cōces. præben. postulasti. ī. de appella. a collatione. & ī. de pben. cum in ecclesia. & c. si. 2. respon. & in cle. si. de prēbē. io quibus habes, q episcopus præbendarius & canonicus est in ecclesia.

p ¶ *Quocunque nomine.*] vnde p hoc etiā camerlangatū vel massariam, vel œconomatum perpetuum credo prohibitum. Ioan. And.

ADDITIO. Idē de vestiario & eleemosynario, secundū Archid.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit.*

q ¶ *Vel iam obtenta.*] Quid ergo de obtentis? quæro vtrum detur optio quid retinere, & quid dimittere poterit? Videtur q sibi detur optio: arg. ī. de præben. referente. & c. præterea. & melius ī. de præben. cum singula. §. 1. vel dicatur, q sm adeptū retinere poterit, & non primum, cum vacauerit primum ipso iure per prædictam decre. de conces. præben. litteras. Ad decreta. cum singula. dici posset, quòd in alio casu loquitur. Ioan. Andr.

r ¶ *Omnino.*] vt possimus dicere, q omnibus careat, qa omnia illicite concupiuit. facit ī. de transla. licet. & c. quanto. & melius de præben. cum singula. §. respon. in fi. Ioan. And.

ADDITIO. Et apertius in constitutione, execrabilis Ioan. xxij. ver. alioquin. & versi. seq. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ *Non valet consuetudo, quòd ab officiali episcopi ad episcopum appelletur. Ioan. Andr.*

CAP. II.

NOn putamus illam consuetudinem quantocunque tempore de facto seruatam cōsonam rationi, quòd ab officiali episcopi ad eundem episcopum valeat appellari:

NOn putamus.] Primo ponit dictum: Secundo rationem assignat: ibi, *Ne ab eadem.* ¶ Præsupponitur primo, q de substantia appellationis est q appelletur de inferiori ad superiorem: nec potest appellari de superiore ad inferiorē, vel de æquali ad æqualem: quia appellatio est de inferiori ad superiorem prouocatio. Item præsupponitur, q consistorium episcopi & sui officialis principalis, dicitur idem consistorium.

CASVS. Ponamus, q officialis Pictauen. protulit contra me aliquam sententiā, à qua appellaui ad episcopū: Certum est, quòd non valet appellatio de iure communi. Sed ponamos, q in diœcesi Pictauiē. fuit logo tpe seruatum contrarium: videlicet, q fuit appellatum ab officiali ad epm, & eps sæpius cognouit de causis appellationis: vtrum valeat talis consuetudo, ita quòd prætexto illius consuetudinis sit introductum, vt episcopus possit cognoscere de causis appellationis sui officialis principalis? respondet quod non: quia illa consuetudo esset contra substantiā appellationis: quia appellatio est prouocatio ab inferiori ad superiorem: modo ipse officialis & episcopus faciunt vnū consistorium. Et hoc verum, loquendo de officiali principali: sed non est intelligendum de foraneis officialibus, qui sunt subdelegati officialis principalis, siue episcopi: qa ab eis posset appellari ad episcopum: quia à subdelegato appellatur ad primum delegantem.

¶ *Prima glossa summat.*

s ¶ *Non putamus.*] Non valet consuetudo, quòd de officiali episcopi ad episcopum appelletur.

t ¶ *Quantocunque tempore.*] etiam si in contrarium non sit memoria. s. c. prox.

u ¶ *De facto.*] bene dicit: quia de iure non, vt ī. dicam.

¶ *Glossa seq. primo dicit de quo officiali loquitur: secundo dat duas opinio. reprobatas, vnam scilicet Gof. alteram Ber. & Hostien: Tertio ponit duplicem reprobationis rationem: Quarto respondet ad rationem contrariam.*

x ¶ *Officiali.*] generali scilicet: secus enim si delegatus esset ad causam specialem ab episcopo: quia tunc ad ipsum episcopum appellari deberet. de offi. deleg. super quæstionem. de ap. dilecti & ibi de hoc super glo. 2. ti. quis & a quo ap. sit. l. 1. & reprobata est per istud cap. glos. Gof. quæ om. in summa de offi. vica. §. item dubitari. q de officiali episcopi debet ad episcopum appellari: & adde quod dicam ī. de ap. Romana. 1. resp. & reprobata est glos. Ber. posita in ipso cap. dilecti fili Prior. de ap. vbi dicebat, q de consuetudine poterat induci, q de officiali ad episcopum appellaretur: sicut inducitur ex ea, q omisso medio appellaretur ad superiorem. Idem dicebat Hostien. ī. de ap. Romana. 1. respon. & eadem ratione: sed falsum est, vt hic vides. Et potest esse ratio: quia appellatio, est à minori iudice ad maiorem prouocatio: vt notant summistæ, Gof. & alij in tit. de ap. sed hic non prouocabatur ad maiorem, sed ad parem vel eūdem: vt hic vides. patet ergo ex ipsius appellationis descriptione: q hæc appellatio dici non potest: vnde consuetudine induci non potest id, p quod appellationis substantia in descriptione mutet. ex qua ratione sequitur, q non valeret consuetudo, q ad minorem appellaret, sicut vides in simili: quia nō valet pactū factum in precario, per qd ipsius precarij natura mutetur: vt si vsque ad certum tempus detur: etiam ante tempus reuocabit: ff. de preca. l. cum precario. Præterea licet interlocutoriam suam iudex reuocet, diffinitiuam tū non. Quod dic, vt not. de ap. cum cessante. cum ergo officialis sententia sit episcopi: non mirum, si ipse adiri nō potest. Et non obstat q p consuetudinem potest appellari omisso medio: quia appellari gradatim non est de substantialibus appellationis,

Margin notes (left): Et ibi not. in gl. q quo modo talis consuetudo probatur, & an aliqui q Archidiaconi, qui etiam canonici ad libellū Rosf. tit. de præbendis. Ioan. And. — Vide B. Thomā 2.2. q. 89. art. 7. & ibi Caietanum. — Idem dicitur de statuto generali nec sequitur: facit l. si quis subdelegatus, & illum per illum test. ff. de obl. & demon. Iustinianum.

Margin notes (right): † Alibi, non sumitur. — † Non q constitutio antiqui ... declarationes ... non valere. Dom. Phil. Fran. — † Illam gl. sequuntur Doctores.

lationis, sed de circũstantijs: vnde appellaƒ ad Papam, & ad Legatum omisso medio: & circumstantiæ contractuũ per pactũ tolli possunt. j. de cõmo. c. vno. de depo. bona fides: sic & ista circũstãtia per consuetudinem, vt prædicta decre. Romana.

ADDITIO. De materia gl. vide l. pacta. ff. de contrahen. emp.

a ¶ *Ab eodem ad seipsum*] id est, de officiali ad officialem: vel verius, de episcopo ad episcopum.

b ¶ *Auditorii.*] j. de appel. Romana. c. respon.

ADDITIO. Et per hæc iura dixit Archidiaconus, q̃ à delegato officialis appellari potest ad episcopum vel ipsum officialem. Et tu idem dicas etiã de subdito episcopo eadẽ ratione. Ioan. And.

Vide Domi. c. sin. de consuet.

c ¶ *Vtriusque.*] episcopi & officialis.

ADDITIO scilicet, quoad appellationem, sed non quoad recusationem. j. eo. lib. de offic. deleg. si contra, in fine. & ista littera satis tollit sententiã domini Gosfre. qui scripsit officialem episcopi esse delegatum, non ordinarium: & hæc ipse scripsit in summa, de offi. vica. §. 1. Sed licet hęc sententia tempore suo posset saluari, tñ hodie non est verum, vt hic. Nam cum consistorium epi & officialis sit vnum & idem, ergo talis officialis ordinarius dr̃: & ab ipso sicut & ab episcopo est ad archiepiscopum appellandum. j. eod. lib. de appel. Romana. in princ. Archid.

Aliàs, legitime.

Aliàs, requirendis.

ne ab eodẽ ad seipsum[a] (cum sit idem auditorium[b] vtriusque[c]), appellatio interposita videatur[d].

¶ Idem.

¶ *Valet consuetudo præscripta, quòd Episcopus in inquirendo, puniendo, & corrigendo subditorum excessus, sui Capituli consilium requirere non teneatur. Ioan. Andr.*

CAP. III.

NOn † est (dum tamen aliàs sit præscripta[f] canonice †) consuetudo[h], quam allegat episcopus, reprobanda: quod in inquirendis[k] †, puniendis, & corrigendis[l] subditorum excessibus[m], cõsilium sui Capituli requirere minime teneatur[n].

¶ Idem.

¶ *Per rescriptum Apostolicum, quo de præbenda primo vacatura mandabatur alicui prouideri, laudabilis illius Ecclesiæ consuetudo non tollitur: hinc est, quòd si ibi est cõsuetudo, quòd antiquiores canonici vacantes præbẽdas possint optare gradatim: illo non obstante mãdato, poterit antiquior vacantem optare præbendam: & expectatis per xx. dies optare volentibus, executor de nõ optata prouidebit eidem. Si autem præbendã vacantem in curia Papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit. Ioan. And.*

CAP. IIII.

CVm[o] in tua[p] † ecclesia (in

vlt. & 8. distin. frustra.

g ¶ *Canonice.*] s. cum bona fide & titulo: qđ dic vt j. de præsc. c. 1.

h ¶ *Consuetudo.*] quæ describitur esse, ius quoddã moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cũ deficit lex. 1. dist. consuetudo.

i ¶ *Quam allegat.*] & probat. Ei enim non creditur, licet episcopus sit. 6. q. 2. si tantum. & c. placuit.

k ¶ *Inquirendis.*] debet Prælatus inquirere de excessibus subditorum. j. de offi. ordi. perniciosam. quod intelligunt ibi Tan. Gof. Ber. & Innocen. quando fama præcedit. j. de simo. licet Hely. Archid.

l ¶ *Corrigendis.*] ista omnia generali demandatione epi non transeunt in officialem. j. de offic. vicar. c. 2. nec beneficiorum collatio. eod. titu. cap. vlt.

m ¶ *Excessibus.*] ad quos corrigendos procedit multis modis: vt j. de simo. licet Helÿ. Ioan. Andr.

n ¶ *Teneatur.*] ad qđ aliàs tenebatur de iure communi. 15. q. 7. episcopus nullius. de exces. prælat. cap. 1. aliàs irrita esset sententia sua, vt ibi, & in cap. episcopus. & concordat, de his quæ fiunt a præla. nouit. & capit. quanto. de talibus senioribus intelligitur. de accusat. qualiter 2. de simo. licet Hely. 15. q. 7. si quid. & 7. dist. si q d. & hic adde, quod not. 15. q. 7. epi. de offic. ordi. cap. irrefragabili.

Nota, q ecclesia cõsuƐ esse Prælati. quod intellige quoad administrationẽ, quia Prælatus nõ est dominus. de dona. c. 2.

¶ *Glo. seq. signat contrarium. & soluit: secunda pars rece. per obiectionem de cap. si contra.*

d ¶ *Videatur.*] contra. j. de appel. d collatione. vbi de episcopo ad eundem episcopum appellatur. Solu. non est idem consistoriũ episcopi, inquantum est canonicus, & inquantum eps: & ideo si collationi interfuit vt canonicus, ad eũ bene poterit appellari, vt ibi. Eodem modo responderi potest ad iura per Ber. inducta in supradicta gloss. Item nota, q̃ licet idem sit consistoriũ episcopi & eius officialis, ita quòd non appellatur de officiali ad episcopũ: tamen si officialis episcopi recusatur, suspicionis causa coram episcopo est probanda. j. de officio deleg. si cõtra vnum. in fin. Vnde licet dicamus, q̃ appellatio & recusatio paria sint, non est verum per omnia: vt recitari solet s. de ap. super eo 2. vnde in recusatione recurritur ad parem: & obtinet etiam in delegatis datis cum clausula, Quòd si non omnes. vt in ea. decre. si contra. in princ.

Appellatio & recusatio an sint paria.

NOn est.] non diuiditur. Et nota quòd quia per hanc consuetudinem iudicatur inter eos, inter quos non assueuit, adaptatur hæc decre. huic tit. aliàs fateor quòd videtur esse præscripto cõtra Capitulum. Ioan. And.

¶ Prępopponimus pro intellectu istius cap. q̃ licet episcopus solus habeat iurisdictionem in suos subditos, & canonici non habeant iurisdictionem: illam tamen iurisdictionem debet exercere ipse episcopus cum consilio canonicorum, non dico cum consensu: quia episcopus non tenetur sequi eorum consilium nisi velit. Idẽ de collatione beneficiorum, vt in cap. nouit. & c. quanto. s. de his quæ fiunt à præla. sine conseo. cap.

CASVS. Episcopus Pictauieñ. per spacium xl. annorum, & per tempora sufficientia ad inducendum consuetudinẽ solus exercuit iurisdictionem puniendo subditos suos, inquirendo, corrigendo, &c. postea capitulum ecclesiæ Pictauieñ. opposuit, q̃ episcopus non habebat nec poterat exercere iurisdictionem solus, nisi requisito consilio capituli: episcopus allegat consuetudinem præscriptam: nunquid prætextu consuetudinis sit acquisita iurisdictio ipsi episcopo, vt non teneatur requirere consilium sui capituli? hoc est quærere, nonquid valeat consuetudo legitime præscripta contra c. nouit. & cap. quanto. de his quæ fi. a pręla. sine consensu. cap. alleg? Respondet Roma. Ponti. quod sic. Heit. Reg.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quod corrigit.*

e ¶ *Non est.*] valet consuetudo præscripta, quòd episcopus in inquirendo, puniendo, & corrigendo subditorum excessus sui capituli consilium requirere non teneatur. Et corrigitur quod notatur per Hostiensem supra de his, quæ fiunt a prælat. sine consen. cap. nouit. & c. ea noscitur. in hoc. Ioan. And.

f ¶ *Præscripta.*] super hoc vide quod not. de consuetudine, cap.

CVm in tua ecclesia] Diuiditur in tres partes: In prima ponitur casus dubij diffinitio: in secũda exceptio: in tertia prouisio. Secunda: ibi, *In præbendis.* Tertia: ibi, *Ne autem.* Ioan. And.

CASVS. Papa mandauit canonicis ecclesiæ Pictauiensis, vt me reciperent in fratrem & canonicum: & præbendam, si vacaret, mihi assignarent: alioquin præbendam primo vacaturam. Tractu temporis vacauit quædã præbenda, canonici receperunt me in fratrẽ & canonicum: peto vt ipsi mihi conferant illam præbendam vacantem: Dixit antiquior canonicus, q̃ in ecclesia ipsa erat consuetudo, q̃ antiquior canonicus poterat præbendam vacantem optare, & suam dimittere: & sic antiquior canonicus hoc volebat facere: Dicebam ego, q̃ vacans præbenda mihi debebatur, & nõ alij: vtrum virtute consuetudinis fiat præiudicium gratiæ: vel econtra, vtrum per istam gratiam fiat præiudicium consuetudini? Respondet, quòd non, & dicit, q̃ ille antiquior canonicus poterit præbendam vacantem optare: & si nolit illam optare, secundus antiquior poterit illam optare, & sic deinceps: Et tunc expectans habebit præbendam, quæ dimittetur ab antiquiore, vel illo, qui optauit præbendam vacantem. Et hoc verum, nisi præbenda vacaret in curia Romana: quia tunc antiquior canonicus non posset optare illam præbendam, immo talis præbenda esset assignanda ipsi expectanti. Nota primo, quòd valet consuetudo, vt antiquior canonicus possit optare præbẽdam vacantem, & suam dimittere. Nota vlterius, quòd si antiquior sit negligẽs, vel nolit optare præbendam vacantem: tunc executor expectantis tenetur expectare per viginti dies: & vltra non tenetur expectare: & illis viginti diebus elapsis, poterit executor expectantis ipsi expectanti conferre præbendam vacantem. Quæritur vtrum optio habeat locum in præbendis vacantibus ex causa permutationis? Communis opinio Doctorum est, quòd non habeat locum optio: per clementinã vnicam. de re. permu. in cle. vbi dicitur quòd beneficia vacantia ex causa permutationis, debent assignari permutantibus, & non alijs: & si assignarentur alijs, non valeret collatio.

Casus domini Helyæ.

Nota q̃ consilia requirendum, & nõ requisitum, reddit actũ nullum. Bar. in l. 1. §. si plures. ff. de exerc. Pet. de Anch. Philo. Fonta.

¶ *Prima glossa summat.*

o ¶ *Cum.*] Per rescriptum Apostolicum, quo de præbenda primo vacatura mandabatur alicui prouideri, laudabilis illius ecclesiæ consuetudo non tollitur: hinc est, quòd si ibi est consuetudo, quòd antiquiores canonici vacantes præbendas possint optare gradatim: illo non obstante mandato, poterit antiquior vacantem optare præbendam: & expectatis per xx. dies optare volentibus, executor de non optata prouidebit eidem. Si autem præbendam vacantem in curia Papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit. Ioan. Andr.

p ¶ *In tua.*] In Bononia est talis consuetudo, & in multis alijs ecclesijs.

qua consuetudo habetur, quòd antiquiores canonici gradatim meliores, si voluerint, possint cum vacant, per se, vel per alios optare præbēdas) prouideri mandamus † alicui de præbenda nulli alij de iure debita: proximo inibi vacatura: huiusmodi nō obstāte mandato, poterūt ipsi antiquiores iuxta consuetudinem eandem optare: cum præbenda vacabit: & illa, quæ optata non fuerit (si nulli sit debita) erit illi, pro quo scripsimus, cōferenda. ¶ In præbendis vero apud sedem Apostolicam vacantibus, cū de ipsis per Romanum Pontificē ordinatur, locus prædictæ cōsuetudini † non existit. ¶ Ne autem prætextu eiusdem consuetudinis, prouisiones auctoritate Apostolica faciendæ, vltra debitum differantur: statuimus, vt executores super ipsis prouisionibus deputati, optare volentes per viginti dies duntaxat † expectēt: quibus elapsis, libere in non optatis, ad exequenda sibi mandata procedāt, præfata consuetudine non obstante.

TITVLVS V.

De postulatione Prælatorum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si aliquis eligat postulando, vel postulandum, vel in postulandum: vel postulet eligendo, vel eligendum, vel in*

ADDITIO. Vide Hostien. in sum. de maio. & obed. post princip. Ioan. Andr.

¶ *Glossa sequens soluit duas quæstiones.*

a ¶ *Consuetudo.*] Nota, simpliciter dixit, Consuetudo: nō, dixit præscripta. Nota igitur, q vbi cōsuetudo rationabilis est, & non cōtra ius, sufficit, si sit longæua: licet lx. ann. præscripta non sit. Vnde dixit Ioan. tunc sufficere spacium x. ann. hoc no. ta 12. dist. consuetudo. & facit pro his, quæ no. Inno. & Host. s. eo. tit. cap. vlti. & Compostel. ibidem in 1. glos. vbi dicit, sic iudicatum fuisse per Papam in Mediolan. ecclesia, in qua erat consuetudo seruata xxv. annis, q antiquior canonicus posset mutare domum, & pronunciauit Papa illam valere, licet xl. annis præscripta non esset: Si enim Papa hic putasset præscriptionem requirenda hic addidisset, vt s. 2. addidit, cap. prox. Ista vero consuetudo innititur rationi & æquitati iuris: vt patet in glossa sequenti. Et q hic dicit de consuetudine, puto verum etiam in statuto: ad hoc s. eo. lib. de consti. cap. 1. & quod ibi dixi.

Male consuetudo rationabilis. q. consuetudo irrationabilis nullo tempore præscribitur. Ruinus consil. 151. lib. 4.

Hæc mandata de prouidendo sublata sunt hodie per concilium Trident. sessio. 24. de refor ma. cap. 19.

† Papa cū scribit, non intendit derogare statutis: cap. 1. de const. lib. 6. fallit, quando ius ecclesiæ est ad ipsum deuolutū. Pet. de Ancha. post. hic. Fon.

b ¶ *Antiquiores.*] Non ætate, sed tempore, quo in ecclesia militauerunt. Idē si esset consuetudo de antiquioribus ætate, vel maioribus ordine, vel aliam æquitatem continens. Nota q consuetudo ista innititur æquitati canonicæ, quæ vult antiquiores præferre canonicos: ad hoc 61. dist. quid proderit. & cap. seq. ad fin. & 74. dist. episcoporum. cum similibus.

c ¶ *Gradatim.*] scilicet, q primo antiquior mutare possit: & si mutare noluerit primus, poterit mutare secundus: & nolēte secundo, tertius: & sic de singulis: & hoc vult dicere. Ioan. Andr.

¶ *Glossa sequens non quærit argum. negatiue soluit in contrarium, & argumento respondet.*

d ¶ *Meliores.*] Non enim minores optare volūt. de cle. non resi. c. 2. nec vult qs iactare pecunias suas. ff. de probat. cū de indebito. Et nota q in præbendis distinctis non reprobatur imparitas, vt vna sit melior altera: & facit ad ea quæ not. de maio. & obe. statuimus. Quid si in tali ecclesia minorē magis forte ex causa sibi gratam mutare velit, & optare antiquior canonicus, nūquid poterit? Videtur q non. j. de præben. cui de non sacerdotali. Tertium credo; quia quod fauore, &c. j. de reg. iur. quod ob gratiam. C. de legib. nulla iuris ratio. in fine. & argu. ff. de vsu & habi. l. vlti. Et satisfactum creditori intelligitur, quomodocunque satisfiat. ff. de pigno. actio. l. si rem alienam. §. omnis. Ad decretal. cui de non. dico illud in mādato speciali, cuius formam transgredi non licet, vt ibi patet: aliás regulariter contra: quia cui licet plus, & minus. infra de regul. iur. cui licet. cum suis concordantiis.

Idē Pet. de Anchar. per l. sabinum. ff. de in diem addict. Fon.

e ¶ *Cum vacant.*] Non vacantes ergo optare vel acceptare nō potest: sed hoc, quia consuetudo id non habet. Idem enim de non vacantibus crederem, si consuetudo esset eadem ratione.

f ¶ *Vel per alios.*] Hic enim inest regula quód id potest quis per alium, quod per se. j. de regul. iur. potest quis, cum suis concor. De hoc tamen dic, vt ibi dixi.

g ¶ *De iure debita.*] Per hoc satis patet, q potest fieri mutatio: cōsuetudo enim est ius quoddā, vt s. dixi. sed de consuetudine debetur hæc præbenda antiquiori, qui mutare voluerit, ergo de iure. Non igitur est de iure hæc præbenda debita impetranti, sed alia non optata: vt infra Papa respondet: & hoc idem probatur olim per decretalem, de conces. præben. ex parte. in fine. Ioan. And.

h ¶ *Proximo.*] Et si nō adiiceretur, de proxima intelligendum esset: aliás qua ratione de secunda & tertia, & sic de singulis. Probatur hoc ff. de verb. oblig. eum qui calendis.

i ¶ *Mandato.*] quo mandat tibi prouideri de præbenda, & cætera.

k ¶ *Non fuerit.*] Ex quo enim vacant præbendæ, necesse est vnam remanere non optatam. De illa igitur prouideatur impetranti.

l ¶ *Nulli.*] puta, priori tempore impetrationis. s. tit. proxi. tibi. & j. de præben. cum cui. & cap. si postquam. Ioan. Andr.

m ¶ *Apud sedem Apostolicam.*] Apud, præpositio, per d. scribitur, quia veteres pro apud, sæpe vsi sunt, Ad, duabus litteris subtractis: sic j. eo. lib. de præbē. cap. 1. cap. præsenti. cap. si Apostolicæ: sed sic potest exponi Apud pro, in, vt eod. tit. statutum. in princip. Archid.

n ¶ *Vacantibus.*] Istæ olim de consuetudine conferebantur à Papa de accu. accedens hodie vero de iure cōi sedes Apostolica illa confert. j. de præb. licet. Et de quibus beneficiis vel præbendis intelligantur, dic, vt eod. tit. præsenti. & c. sequēti.

¶ *Glossa sequens obiicit, & soluit.*

o ¶ *Ordinatur.*] Sed quare dicit hoc, cum alius de ipsis ordinare non possit? vt dixi s. in glo. proxi. Dico, q interdum per alios de talibus ordinatur: puta, cum Papa de ipsis nō prouidit infra mēsem: vt j. de præben. statutū. & tunc non haberet locum versiculus iste, cū locū solum habeat, cū Papa prouidit: vt patet per literam. Sed pone de speciali potestate tributa à domino Papa (quia generalis nō sufficit, vt in prædicta decretali, licet.) collata est per alium talis præbenda: nunquid locum habebit iste versiculus? Dico q sic. arg. s. eod. versi. per se vel alium: vt j. de reg. iur. qui facit. cum suis concor. hoc optime probatur j. de præben. his qui. & s. tit. proxi. cum aliquibus.

De dictione, dūtaxat, vide Archidiaconū in c. statutum. § in nullo. supra de rescript. & Bartol. & Alexand. in l. 2. ff. si quis caut. ead. aliis'ob. comp.

p ¶ *Prædictæ consuetudini.*] quia, scilicet, antiquior seruato gradu mutare non poterit.

q ¶ *Prouisiones.*] præbendarum: quia canonicatus collatus erat per Papam, vel per executorem auctoritate Papæ conferri potest.

r ¶ *Prouisionibus.*] Erant ergo dati ad prouidendum, vel forte ad compellendum tantum, vt infra dicam.

s ¶ *Viginti dies.*] similis dilatio tēporis. j. de elect. c. 1. & c. cupientes. & credo hoc tempus currere à tempore sententiæ. s. de conces. præb. quia diuersitatem. cum si.

ADDITIO. Viginti dies, alibi habes inducias & expectationes quinque dierum. 63. distin. porlatum. alibi duorū. 5. q. 2. præsenti. vbi etiam dr de expectatione septem dierum, & vnius diei. Archid.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem & solutionem, cui solutioni obiicit & respondet: Finis soluit aliam quæstionem.*

t ¶ *Duntaxat.*] Credo q litera ista loquatur de omnibus optare volentibus, sicut in plurali probata est. Vnde non solum primus antiquior, sed & secundus, & tertius, & quartus, & sic de singulis inter omnes, solos xx. dies habebunt. Si enim cōtrarium diceremus, iam sequeretur, q si viginti essent canonici, & omnes deberent viginti dies habere, iam haberent annum & vltra: quod esset absurdum, & contra mentem istius decretalis: quæ in plurali dicit, Volentes & dicit, Duntaxat. Et secundum hoc antiquior optare nolens, impediet alios: quia non optabit infra viginti dies, nec alij poterunt ante ipsum optare: & sic erit casus, quo quis punitur sine culpa, sed nō sine causa. j. de reg. iur. sine culpa. Vel est in culpa, quia Capitulū poterat ipsi antiquiori statuere terminum: puta duorū dierum ad mutandum vel optandum, vt sic locus daretur sequentibus, & sic de singulis: & si hoc non fecit, sibi imputet, fiet enim prouisio in nō optata: & si de expressa voluntate canonicorū apparet, q mutare nolunt; non habebit necesse per hos dies expectare. In eorū enim fauorem est hęc dilatio inducta, vnde ei renunciare possunt, & facit quod dixi in glos. non enim.

Consuetudinis de optando fine, an possit Capitulū præfigere certos dies ad optādū n.

u ¶ *Mandata.*] vt si mandatum est q prouideant, debeant prouidere: si mandatum est q compellant, debeant compellere. j. de conces. præben. executor. & duobus capitulis sequentibus.

DE POSTVLATIONE PRAELATORVM.

¶ *Dictum fuit supra titu. præceden. de iure scripto, & non scripto: verū quia parum esset iura esse condita, nisi essent Magistratus, qui ipsa iura tuerentur. l. 2. §. post. originem ff. de orig. iur. cap. vbi periculum. & præterea, infra, de electio. ideo nunc videndum est de ipsis Magistratibus seu iudicibus: Verum quia iudices assumuntur altero de tribus modis: videlicet, per postulationem, electionem vel translationem: ideo de istis tribus modis est nunc videndum: & primo de postulatione.*

¶ *Pro declaratione rubricæ quæritur, quid sit Postulatio: Vnde glossa posita super verbo, vero postulatio, describit, quid sit postulatio: & Panor. super*

normis. super rub. eod. tit. in antiq. quòd postulatio est petitio gratiæ facta à superiore. Electio vero, est alicuius personæ ad superioritatem vel societatem fraternam assumptio. Et est sciendum, quòd cum aliquis est electus, & est capax electionis de ipso factæ, superior non potest eum refutare. sed tenetur illum confirmare: & si nolit confirmare, potest compelli per suum superiorem, vel ei præfigi terminus ad faciendum confirmationem cum comminatione, sine intimatione, quòd nisi infra talem terminum confirmet, superior iure deuoluto hoc faciet. Et idem est dicendum in præsentato, si episcopus nolit instituere præsentatum, non fit immediate deuolutio ad archiepiscopum: sed archiepiscopus potest compellere episcopum ad instituendũ præsentatum, vel ei præfigere terminum certum, infra quem ipse episcopus habet facere institutionem, cum comminatione: quod si episcopus infra talem terminum non faciat institutionem ipse archiepiscopus dicto termino elapso instituat: vt tenet Panormi. in cap. Cum episcopus. eod. tit. in anti. licet vsus aliter obseruet. Quia cum episcopus refutat præsentationem, fit immediate deuolutio ad ipsum archiepiscopum? Secus est in postulato: quia superior non tenetur admittere postulationem, nisi velit: quia postulatio dependet à mera gratia, & postulatio fit de eo, qui non est eligibilis propter aliquem defectum. puta, quia non est procreatus de legitimo matrimonio. cap. innotuit. supra, de elect. Vel quia non est perfectæ ætatis. supra de elect. cum in cunctis. puta, si sit assumendus in episcopum, & non compleuit annum xxx. vt d. cap. cum in cunctis. Vel sit assumendus in abbatem, & non fecit expressam professionem, vel alium defectum patitur, propter quem non est eligibilis: tunc si eligentes volunt eum habere in prælatum, est postulandus: quæ postulatio fit a solo Romano Pontifice qui dispensabit circa istos defectus: Quia si episcopus posset dispensare, tunc posset postulari ab episcopo, vel illo, qui posset dispensare circa illos defectus: & sic postulatio est petitio gratiæ.

eligendum: talis electio, vel postulatio est irrita ipso iure. Si autem dicat: Eligo & postulo prout melius de iure valere potest, idem: nisi probabiliter dubitaretur, an esset eligendus, vel postulandus: & tunc consensus tempore eligat alterã viam, electionis scilicet, vel postulationis: qua electa, ad alterã redire nõ poterit. Ioan. An.

CAPIT. vnicum.

Perpetuo[a] prohibemus edicto, ne sub aliqua ex his formis, quas perniciosa[b] curiositas adinuenit, Eligo[c] postulando, & † postulo eligendo: aut eligo[d] postulandum, seu postulo eligendũ: cum nec vera electio[e], nec vera postulatio[f] resultet ex ipsis, quin sibi potius inuicem aduersentur[g]: aut sub illis verbis †: Eligo in postulandum, vel postulo in eligendum: cum rem imperfectam significare noscantur, ad faciendas electiones vel postulationes de cætero[h] procedatur: si secus

Perpetuo.] Primo damnat sex formas cum appositione decreti: Secundo damnat septimam etiã cum decreto, sed ab hac excipit vnum casum cum certa determinatione. Secunda; ibi, *Sub ea*. Ioan. And.

Casus. Quidam constitutus in præsentia Romani Pontificis Bonifacij octaui, quæsiuit ab eodem. Sanctissime Pater, sum in tit. de postul. prælato. occasione cuius materiæ vellem informari, sub qua forma sit facienda postulatio; vtrum valeat sub hac, vt eligentes dicant, & quilibet eorum in scrutinio: Ego eligo talem ipsum postulãdo; vel, postulo talẽ ipsum eligendo; vel, eligo talem postulandum; vel, postulo talem eligendum? Rũdet Romanus Pontifex, quòd non valet sub illa forma, sed debent dicere: Ego postulo talem, & non debent dicere: Ego postulo talem ipsum eligendo: Sed si probabiliter dubitant, vtrum ille, quem ipsi petunt in prælatum, sit legitimus vel perfectæ ætatis, vel alias sit capax; vtrum poterunt dicere: Ego eligo talem, & postulo, prout melius de iure poterit; an valeat talis postulatio? Rũdet Romanus Pontifex, quòd sic, si illi de collegio vel capitulo verisimiliter dubitant de incapacitate. Sed quid, si facta electione & postulatione sub prædicta forma, eligentes præsentant electo vel postulato illam electionem vel postulationem; vtrũ teneatur eligere præcise postulationẽ vel electionem? Rũdet Romanus Pontifex, quòd licet eligẽtes possint illo modo variare: tñ postulatus vel electus debet eligere vnam viam, & vna electa non poterit redire ad aliam: puta, si acceptauit electionem, non poterit redire ad postulationem: & si acceptauit postulationem, non poterit redire ad electionem, quia perdit ius quæsitum ex electione: quia si est impostulabilis, non poterit eligi si semel elegerit electionem. E contra, si elegit viam postulationis, & reperiatur ineligibilis, non poterit venire ad electionem. Nota primo, quòd nimia curiositas in iure reprobatur: vt sunt quidam qui volũt esse curiosi, vbi non expedit. cap. & si quæstiones. in prin. de simo. cum contingat. §. cæterum. de rescriptis. & per dictum Apostoli: Non plus sapere quàm oportet sapere. Nota, non potest fieri postulatio sub hac forma: Postulo talem eligendo: vel, Eligo talem postulando: quia ista continent repugnantiam. Nam postulatio & electio sunt contraria: quia postulatio dependet à gratia superioris, electio vero non. Nam confirmatio est de iustitia, & debet sequi electionem: Et allegans contraria, non est audiendus. Nota, quòd postulatio facta cum aliqua de quinque vel sex formis hic contentis, est nulla ipso iure. Nota, quòd postulatio facta sub hac forma: Postulo & eligo prout melius de iure fieri poterit: non valet, nisi probabiliter dubitetur, an postulandus sit capax, vel non: & vtrum debeat eligi vel postulari. Nota, quòd in casu prædicto, vbi probabiliter dubitatur, an eligendus sit capax vel non: licet in eligentibus admittatur illa variatio, non tamen admittitur in ipso postulato: sed debet eligere vnam viam: scilicet viã electionis, aut viam postulationis. Nota, quòd vbi datur alicui electio duorum contrariorum, electo vno contrariorum, videtur renũciare alteri: ita quòd amplius non potest ad illud redire, sicut hic: vna est via gratiæ, alia iustitiæ, quæ sunt contrariæ: & ideo electa vna, videtur alteri renunciare.

Rom. 12.

† Aliàs sine vel postulo

† Dictio, verba, desit in manuscriptis codicib.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid prouidet & quid declarat.*

a ¶ *Perpetuo.*] Si aliquis postulando, vel postulandum, vel in postulandum: vel postulet eligendo, vel eligendum, vel in eligendum: talis electio vel postulatio est irrita ipso iure. Si autem dicat, eligo & postulo, prout melius de iure valere potest, idem: nisi probabiliter dubitaretur, an esset eligendus vel postulandus: & tunc consensus tempore eligat alteram viam, electionis scilicet, vel postulationis: qua electa, ad alteram redire non poterit. hoc dicit. Prouidit ista decretalis contra aduocatorum imperitias, qui his formis vtebantur: Et edita fuit ad declarationem eorum, quæ not. 63. dist. c. Valentinianus. & supra, eodem capitulo vltimo.

b ¶ *Perniciosa.*] Sunt quidam, qui volunt esse curiosi, vbi non expedit, & perniciem induunt: ad hoc supra, de rescriptis, cum contingat. §. fin. de simo. & si quæstiones. C. de fide instrumen. l. vltim. ad fin.

b ¶ *Perniciosa.*] idest, morbosa, vel perditiosa, calamitosa, funesta: sic 18. q. 2. perniciosam. C. de proba. l. exemplo. sicut is qui dat operam, vt aliquid perdat. Archid.

c ¶ *Eligo postulando.*] Sicut enim postulandus eligi non debet. s. eod. cap. vlt. supra de elect. innotuit. sic nec eligendus postularis, quia postulatio soli gratiæ innititur. s. eod. bonæ 2. & cap. penult. electio autem iuri communi. de elect. publicato. & matrimoniale contrahitur vinculum: de transla. inter, in princ. vnde olim indifferenter vtebamur his vocabulis, Eligo & postulo, & eligebamus postulandum, & postulabamus eligendum. 61. distinctio. cap. statuimus. §. his omnibus. 63. distin. litteras. hodie non sic propter rationem supradictam: & quia qui postulat, non consentit in virum: sed qui eligit, consentit. Nota tamen Innocen. s. eod. tit. cap. 1. quòd si solemniter postuletur eligendus, nihil agitur ratione prædicta: sed si minus solemniter: puta, quia clericus subditus episcopi petitur ab eo, non est malum: postea tamen solemnem electionem necesse est interuenire.

Per electionem scilicet illorum ad quos spectat eligere quo animo exprimendo & per consensum electi secutum. Io. And.

d ¶ *Eligo postulandum.*] Illa forma approbata videbatur per decre. de renun. post translationem. in princ. vel illa de qua sequitur, Eligo in postulandum.

e ¶ *Vera electio.*] per quam habet matrimonium contrahi, quo ad consensum eligentium, subsecuto postmodum electi consensu.

Additio. Illa est vera electio, quæ fit ab his siue ex eorum consensibus, qui ius habent eligendi, & quasi matrimoniale vinculum contrahendi cum illo, quem eligunt eo animo, vt sit sponsus suæ ecclesiæ viduatæ. supra de elect. cum inter canonicos. Archidiaconus.

f ¶ *Vera postulatio.*] per quam nullum ius acquiritur: quod tamen isti tribuere intendebant dicendo, Postulo eligendo. Describi enim solet: Postulatio est petitio gratiæ a superiore facta: Electio autem alicuius personæ ad prælationem vel societatem fraternam canonice facta vocatio.

g ¶ *Aduersentur.*] Et sic repellendæ. 74. dist. gesta. 23. q. 7. quemadmodum. s. de appel. sollicitudinem. C. de fur. l. r.

¶ *Glossa sequens vocat per q. alleg. pro solius contrarium, & contraria rationi respondet.*

h ¶ *De cætero.*] Licet ista constitutio sit ioris veteris declaratoria: puto tñ per hoc verbum, Papam præcedentes electiones sic factas noluisse cõprehendere. Et potuit esse ratio: quia omni cõi iudicio ante istã decretalẽ hæc forma bona esse putabat: vnde inijceretur laqueus

Cõsuetudo antiquis temporis declaratoria, an vera fuisset ad præsens, ... [illegible]

C

laqueus ei, qui cõi iudicio non peccauit: quod esse non debet. ff. ad Macedon. Senatuscon. l. 3. 27. q. 1. de viduis. & facit ŝ. de transla. inter corporalia. versic. fin. ibi, Maiorum secutus errorem, &c. & bene etiam facit ŝ. de diuor. gaudemus. in fi. & de consec. ecclesiæ. vel altar. aquæ. in fi. vnde ſm hoc ad id qđ ĵ. sequit, Si secus actũ fuerit, &c. repete, de cætero.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

a ¶ *Irritum.*] Licet igit sequatur admisio vel confirmatio talis electionis, vel postulationis, non ppea conualescit: quia à principio nullum erat. ŝ. de elect. dudum. & c. audiuis. 16. q. 3. c. placuit §. fi. versi. quæ enim ab initio. ĵ. de reg. iur. non firmaẽ. cum suis concordan. & facit quod dicam ĵ. tit. proxi. quàm sit. in fine.

b ¶ *Prout potest melius.* Hanc formã approbat glo. ŝ. eo. cap. vlt. & Inno. ŝ. eo. cap. 1. Ioã. An.

c ¶ *Incertitudinem.*] Vota aũt incerta in electionib⁹ & postulationibus, reprobata sunt. ĵ. tit. proxi. cap. 2.

actum fuerit, eo ipso irritum[a] decernentes. ¶ Sub ea etiam forma, Eligo & postulo, prout potest melius[b] de iure valere (cum incertitudinem[c] contineat) quemquam postulari vel eligi prohibemus: statuentes, quod contra factum fuerit, viribus omnino carere: nisi quando probabiliter[d] dubitatur, vtrum quis sit eligendus, vel potius postulandus: quo casu is, qui sic[e] postulatus fuerit, aut † electus consensus[f] tempore, viam electionis vel postulationis (ne in incerto[g] † vagetur) eligere necessario[h] teneatur, redeundi ad aliam[i], postquam vnam elegerit, sibi licentia penitus interdicta[k].

† Alsis stat & electus, quã lectionem agnoscat glossa in verbo sic. in fine.

† Vide cap. vt qs duas. ĵ. tit proxi. & l. cũ qui duobus. ff. de acqui. hęred.

¶. *Glo. seq. exemplificat. & declarat.*

d ¶ *Probabiliter.*] In hoc igitur casu intelligatur illa Ber. opin. ipse etiam sic intellexit, ꝓut ex verbis suis satis apparet. Et potest poni exemplum, qñ dubitatur, an quis in ꝑsonatibus vel beneficijs cum cura assumendus attigerit 25. annum: vel an assumendus in epm peregerit 30. annum. ŝ. de elect. cum in cunctis. vel dubitaẽ de monacho assumendo ad ꝑlaturam eiusdem, vel alterius ordinis, an sit expresse ꝓfessus. ĵ. tit prox. nullus. In his enim & similibus casibus potest eligi & postulari, prout melius de iure valere poterit. Sic enim videmus, q̃ ratione dubij admittitur libellus disiunctiuus. ff. quorum legatorũ. l. 1. §. qui aũt. Et qđ hic dicit, intelligo si dubiteẽ in facto: si aũt dubitaretur ignorantia iuris, hic secus credo, nam q̃a peritiores consulere debuerunt. & quia iuris ignorantia nec est ꝓbabilis, nec excusat. ff. de iur. & fac. ignor. l. regula. ĵ. de reg. iur. ignorantia. eo. lib. cum suis concordantijs.

† Dubitatio probabilis. an quis sit eligend⁹ vel postulandus.

e ¶ *Sic.*] scilicet, ſm hanc vltimam formam, eligo & postulo, & prout melius potest de iure valere. Et aduerte, quia nullam de his formis credo ꝑmissam, nisi vltimam. Hoc casu cum ꝓbabiliter est dubium, tum quia in eo casu est sola incertitudo, quæ admittitur cum probabiliter dubitatur, vt ŝ. probaui. in alijs aũt casibus insurgit ꝯrietas, & res imperfecta, vt patet in textu: tum quia aliàs non video, quare sic diuisisset istud cap. faciẽdo ibi, sub ea §. & in priori parte ponendo speciale & indeterminatum decretum, in secunda aũt cum determinatione. & facit de deci. ad audientiã. Et hoc ꝓbo etiam per litteram: quæ sequitur, Postulatus & electus: quia ista sola vltima forma dicit, Postulo & eligo.

f ¶ *Consensus tempore.*] quem infra mensem post pręsentationem sibi factam exhibere tenetur. ĵ. tit. proxi. quàm sit. cum determinatione, quæ ibi ponitur.

g ¶ *Ne in incerto.*] Concordat ad hoc, & ad id, quod sequitur ĵ. tit. proxi. vt quis duas.

h ¶ *Necessario teneatur.*] Quid si nõ elegerit? Dico totũ viribus carere: vt ŝ. cũ enim ista fuerit pœna superius imposita, nisi determinatio sequens fuerit obseruata, patet q̃ locũ habet pœna prædicta.

i ¶ *Ad aliam.*] viam.

k ¶ *Interdicta.*] sic C. de furt. l. 1. ff. de tribut. quod in hæredẽ. §. eligere. Præiudiciales ergo sunt sibi adinuicẽ istæ viæ: alias enim electione vnius nõ tolleret altera. Facit qđ nota. de libel. oblatio. c. 2.

DE ELECTIONE ET ELECTI POTESTATE.

¶ *Dictum fuit ŝ. tit. proxi. de vno modo instituẽdi iudices, siue ministros iuris: puta de postulatione: nunc videndum est de alio modo: scilicet de electione. Et quia dubitari posset de potestate electi ante confirmationem, vel consecrationem, ideo annectitur in rubrica, & electi potestate.*

† Illud cap. habet locũ in appellatione iudiciali, & extra iudiciali, & in illa q̃ interponitur ab iniusta collatione concessione data à Papa. Dom. Ion.

Statuimus.] Tria facit. Primo ponit statutũ: Secundo pœnam contumacis in non veniendo: Tertio pœnam calumniosi. Secunda: ibi, *Sed si*. Tertia: ibi, *Adijcientes*. Et ista tertia subdiuiditur; quia duo facit. Primo ponit obijcientem in formam: Secundo illum, qui obijcit in personam: ibi, *Qui vero*. Et hæc secunda etiam tria facit: Primo imponit pœnam: Secundo aggrauat; ibi, *Ad quæ*. Tertio excipit: ibi, *Nisi*. Ioan. Mona. dicit q̃ primo ponit statutum, quod secũdo prorogat: ibi, *Hæc autem*. Tertio imponit pœnam non probanti: ibi, *Adijcientes*. An ille §. *Hæc autem*. determinet, proroget, vel restringat; ibi dicit circa textum.

TITVLVS VI.
De electione & electi potestate.

¶ Innocentius quartus in concilio generali Lugduneñ.

¶ *Si aliquid opponatur contra prouisionem, electionem, vel postulationem factam ad personatum, dignitatem, vel canoniam, in personam vel formam: & ob hoc fuerit appellatum ad Papam, appellans & defendens, & quorũ interest: à die obiectionis infra mensem arripiant iter eundi ad Papam. Io. And.*

CAP. I.

STATVI-

¶ Præsupponẽdum est pro intellectu huius cap. illud, quod habetur in cap. fin. ĵ. eod. videlicet, q̃ cum electio est facta de aliquo, eligentes constituũt procuratorem ad præsentandum electionem superiori, & requirendũ vt illam electionẽ confirmet: superior nõ debet statim electionem confirmare, ne faciat contra dictum Apostoli dicentis, Nemini cito manum imponas: sed debet iste superior videre, an sint aliqui opponentes: Et si sint, debet illos citare peremptorie, seu citari facere ad dicendũ causas suæ oppositionis: Si vero nulli reperiantur opponentes, debet decernere citationem generalem, & illam apponere in valuis ecclesiæ illius electi, vt si sint opponentes, compareant coram ipso ad certum terminum. Hoc præsupposito,

Præsuppositio Dominici Halam.

1. ad Thi. 5. cap. ĵ. & di. sta. qd est cum.

Casvs in hoc cap. sic figuratur: Vacante Abbatia monasterij sancti Cypriani Pictauis, monachi illius monasterij conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri abbatis: Electione facta, illã præsentauerunt epo Pictauiensi, & requisieruñt vt ipsam electionem cõfirmaret, & electo committeret administrationẽ illius monasterij in spiritualibus & tpalibus: Eps decreuit suam citationem generalem ꝯ opponentes: in termino assignato comparuerunt aliqui opponentes, qui allegauerunt aliquas causas oppositionis: videlicet, q̃ ipsi fuerant spreti, & sic opposuerunt aliquid ꝯ formam electionis: Nam vocatio est facienda: tñ non est de substantia electionis: hoc est, tenet electio de mero iure, cap. quod sicut. eod. tit. in ant. & cap. quia propter. eod. tit. tñ si opponentes prosequuntur contemptum, faciant ipsam electionem cassare: Vel etiam isti opponentes opposuerunt aliquos defectus in personam electi: puta, q̃ ipse erat imperfectæ ætatis, non aũt q̃ esset illegitimus: quia ingressus religionis tollit maculam natalium: Eps noluit admittere istas causas oppositionis: vel forte cum causæ essent irrationabiles, illas admisit: & in effectu fuit appellatum ad Apostolicam sedem: Quæritur, quid debeant facere opponentes & electus? Rñdet Romanus Pontifex, q̃ ipsi debent arripere iter Romanum intra mensem à tempore appellationis, & debent facere diligentiam secundum cõem cursum, vt se præsentent conspectui Apostolico: Sed quid? Ponamus, q̃ opponentes comparuerunt, electus vero nunc vtrum teneantur longo tpe expectare ad hoc, q̃ procedatur in causa appellationis? Rñdet q̃ debent expectare electum per tempus hic contentum: quo tpe elapso si non compareat electus, poterit procedi in causa appellationis. Sed ponamus, q̃ opponentes non probauerunt defectum, quem obijciebant ꝯ formam electionis: Rñdet q̃ ipsi opponentes debent mulctari in expẽsis, & vltra sunt suspendendi à perceptione fructuum suorum beneficiorum per triennium: & si infra illos tres annos se immisceant illis beneficijs suis, sunt perpetuo priuandi. & hoc verum, q̃ sunt suspensi a fructibus beneficiorum, quæ obtinent in illa ecclesia, & non beneficiorum quæ obtinent in alia ecclesia. *Nullam super hoc*. Hic ponitur quædam comminatio: Nam Papa posset illum restituere si vellet, nec per hoc imponit sibi necessitatem. Nota primo ex isto cap. q̃ ab electione facta, postulatione, vel prouisione potest appellari: vnde prouisio, vt hic accipitur, fit per deuolutionem ad superiorẽ: vt qñ monachi peccant eligendo indignum, sunt priuati pro illa vice potestate eligendi: quæ electio deuoluitur ad superiorem immediatum: & illud quod facit superior, vocatur prouisio. Aliqñ superior hoc facit iure suo, sicut plures Abbatiæ habent Prioratus cõuentuales sub se, quos conferunt Abbates iure suo, & non eligunt monachi illius Prioratus conuentualis: & talis collatio, quam facit Abbas de Prioratu conuentuali, vocatur prouisio, & ab illa potest appellari. Nota vlterius, q̃ cũ appellatur ab electione, prouisione

uisione, vel postulatione ad Apostolicā sedem, appellans & appellatus debet arripere iter ad curiam Romanam intra mēsem: & vna pars tenetur expectare aliam partem per xx. dies: quibus elapsis poterit procedi in causa appellationis: Et sic in causa electionis poterit procedi ad testium receptionem, lite non contestata. cap. qm̄ frequenter. vt lite non cōtest. in auq. Nota vlterius, q̄ si aliquis ad impediendum confirmationē electionis aliquid opponat ꝯ formam, & non probat illud, condemnabitur in expensis; si vero opposuerit aliquid ꝯ personam electi, etiam condemnabitur in expensis. sed vltra suspensus est triennio à beneficijs suis, quæ obtinet in ecclesia, cuius prouisionē vel electionem voluit impedire.

Nota q̄ ille dicitur impugnare electum, qui opponit aliquid contra formā electꝰ, vel cōtra personam, in cuius eum. modum dirigitur triennio absens.

mus[a], vt si quis[b] electionem, postulationem, vel prouisionem[c] factam[d] impugnat[e], in formam[f] † obijciens aliquid, vel personā[g], & propter hoc[h] ad nos[i] appellari[k] contigerit: tam is, qui opponit[l], quàm qui defendit[m], & generaliter omnes quorū interest, & quos causa contingit[n], per se[o], vel per procuratores ad causam instructos, ad sedem Apostolicā à die obiectionis iter[p] † arripiant infra mensem[q].

¶ *Si pars altera expectata per viginti dies post aduentum alterius non venerit, in negotio procedatur. Ioan. Andr.*

¶ Sed si pars alia[r] † non venerit, per viginti dies[s] post aduentum[t] alterius expectata: in electionis[u] negotio, non obstante cuiusquam[x] absentia[y],

cum in his casibus extra iudicium appelletur: secus si in iudicio: vt j. eod. tit. constitutio.

¶ *Glo. seq. vocē per q. ponit opi. & soluit.*

i ¶ *Ad nos.*] secus si ad alios, sm̄ Compostel. Abbas autem neutrū firmauit. Alij contra, scilicet Hostien. satis credo per decre. j. eod. cupientes. & per hoc verbum, q̄ hoc locum habeat solum in appellationibus interpositis ad Papam, cum a iure exorbitet: & sic ad consequentiam trahi non debet j. de reg. iur. quæ à iure. cum suis concord. probat cle. eo. tit. causam. in princ.

De his terminis vide glossam in cap. personas. ſ. de appellat.

k ¶ *Appellari.*] etiam si non appelletur: sed immediata subiectio confirmationes harum deducat ad Papam. In regularibus & cathedralibus ecclesijs tene qd̄ habes. j. eo. cupiētes.

aliqua aliam

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

a ¶ *Statuimus.*] Primo dicitur quòd si aliquid opponatur contra prouisionem, electionem, vel postulationem, factam ad personatū, dignitatem vel canoniam, in p̄sonam vel formam: & ob hoc fuerit appellatum ad Papam, appellāos, & defendēs, & quorum interest, à die obiectionis infra mensem arripiant iter eundi ad Papam. Secundo, quod si pars altera expectata per viginti dies post aduentū alterius, non venerit, in negotio procedetur. Tertio, quòd nō probans, quod in formam opponit, condemnatur parti alteri in expensis: non probans, quod obijcit in personam est a beneficijs triennio suspensus: & perpetuo priuatus, si se interim ad illa miscuerit. hæ pœnæ locum non habent, si legitime pateat eum calumniosum non fuisse. hoc dicit. Tria ergo facit, primo ponit statutū: Secūdo pœnam contumacis in non veniēdo: Tertio pœnā calumniosi.

b ¶ *Si quis.*] vel si qua[1]. 17. q. 4. si qs suadente. & de sen. excom. mulieres. saluo tamen eo, quod dicitur j. eod. indēnitatibus. §. porro. & §. seq. & ad hoc. j. eod. generali. Ioan. And.

Quando masculinū comprehendat fœmininum, vide Archidiaconū in cap. si quis suadente. 17. q. 4. Bartol. & Doctores in l. 1. ff. de verb. signif. addde Card. Zabarellam consil. 61 & 67 & Ruinum consil. 15 & 81 & 105 & 145. lib. 3.

c ¶ *Prouisionem*] factam vel ex superioris officio, vel ex negligentia subditorum. s. eod. tit. ne pro defectu. de concel. præben. cap. 2. vel suo iure: quia forte ad eum pertinet prouisio, & prouidendo eligit & confirmat: quod dic, vt not. de elect. cum inter canonicos. Et dixit hic Innocen. q̄ hæc decret. locum habet ante confirmationem: post vero, non. & hoc verum, nisi eligendo confirmaret: puta per prouisionem factam, vt hic.

¶ *Glo. seq. querit, aps ponit, & soluit distinguendo.*

d ¶ *Factam.*] quid de facienda? Dixit Abbas hic, q̄ idem, cum vtrobique eadem sit ratio. Credo, q̄ si contra certam personam appellat: vera sit opinio prædicta, alias non: & hoc probatur j. eod. qui contra certam. nam quod ibi dicitur de decre. vt circa. j. eod. eadē ratione intelligam & de illa.

¶ *Glo. seq. ponit, & exponit dictum Innocentij.*

e ¶ *Impugnat.*] Dixit hic Innocentius, q̄ nullo se opponente, is, ad quem pertinet confirmatio, poterat confirmare nulla citatione facta, & nullis edictis propositis. Idem in consecratore & ordinatore: quod in confirmatore verum erat sm̄ sua tempora, hodie secus j. eod. tit. cap. vlt. Tamen nullo se opponente ipse habet inquirere de meritis eligentium & persona electi: supplet enim in causis electionū de facto. Quod dic, vt not. 28 dist. prius quam. & s. de elect. cum nobis olim. & de postu. prælā bonæ 1.

f ¶ *Formam.*] s. eod. quia propter. quædam tamen ibi contenta, sunt de substantia; quædam vero non: vt ibi not. in glossa. Dic vt infra Ber. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens vocē per q. ponit antiquam opi. Ber. & contrarium ipsius & Innocen.*

g ¶ *Personam.*] electi: idem si opponatur in personam eligentium: vtrumq; enim electionem reddit inualidam. s. eod. cum in cunctis. cum Vinton. congregato. & in pluribus alijs cap. & s. de consue. cum dilectus. sm̄ Ber. olim tū ipse idem dicitur mutasse & dixisse cum Inno. ꝯtrarium: maxime cum hic dicatur, Personam, in singulari. Nec est bona ratio sm̄ Innocen. dicere, Vitium eligentium reddit electionem nullam; ergo eadem pœna tenetur: quia & vitium formæ reddit nullam electionem: & tñ non est eadem pœna, quæ in persona, vt patet j. dico tamen sm̄ ipsum Innocen. q̄ licet non sit idem quantum ad huius constitutionis pœnam, tenetur tamen ire, & appellationem prosequi: & potest hæc obiectio melius dici contra formam, quam contra personam.

Opponens contra personas eligentium, an dicatur opponere contra formam vel personam.

h ¶ *Propter hoc.*] Nota quia exprimi debent omnia & singula, quæ opponuntur, & iuramentum interueniente, & non expressa prosequi non poterit appellans. Quod dic, vt j. eod. circa. & hæc vera,

¶ *Glo. seq. successiue format, & soluit duas quæstiones.*

l ¶ *Opponit.*] sed nunquid illi, qui se opponunt, & non appellant, venire tenentur? R fideo, illi soli venire tenentur, qui appellant, vel quorum nomine appellatum est, vel qui appellationem ratam habuerunt expresse: alij aūt qui solum se opponunt, venire non tenentur: videntur enim suo iuri renunciare, & electioni acquiescere. ff. qō. ap. sic l. 1. §. solent. ff. de appel. scio. vnde illorum absentia non obstante procedetur in negotio: tunc enim est appellandum, cū ordo decretum electionis interponat: vt in prædicto. §. solent. victoria tñ eorum, qui appellauerunt, omnibus prodent. C. si vnus ex pluribus. l. 1. s. de appel. sua. cum si. Quid si ille, qui appellauit, dolose non prosequitur[2]: nunquid qui non appellauit potest negotium assumere, etiam inuito eo, qui ex fide non prosequitur? Videtur q̄ sic. ff. de appella. l. ab executore. §. also condemnato. Ber. & Inno. & facit ad hoc vltimum. j. eod. lib. de appel. concertationi.

Iudex de hoc inquiret, & hoc inuēto, omnia retractabit, cap. fin. ſ. de collu. Dom. Font.

m ¶ *Qui defendit.*] scilicet, electus, postulatus, vel in cuius persona facta est prouisio. Ioan. And.

n ¶ *Contingit.*] sicut adhærentes. j. eod. vt circa.

o ¶ *Per se vel per procuratores.*] in cathedralibus & regularibus ecclesijs hoc restringitur per decret. j. eod. cupientes. vt per se tantum ire teneantur, nisi ex iusta causa, vt ibi. & de personis instructis, dic vt ibi.

p ¶ *Iter arripiant.*] statuitur hic, & j. eod. cupientes. terminus ad iter arripiendum, sic s. de appel. ad hoc. & cap. p̄sonas. & de re iud. cum causa. & 2. q. 6. cap. ei qui. §. appellatore.

q ¶ *Infra mensem.*] qui currit ab interpositione appellationis facta coram appellato, vel ipsius speciali p̄curatore ad causam, vel post notificationem alteri eorum debito modo factam. Quod dic, vt in cle. eod. tit. causam. quæ determinat hic & alibi scripta: & vt ibi not. in glo. 1 & in glo. quid ergo.

r ¶ *Pars alia.*] opponens vel defendens. Ioan. And.

s ¶ *Per viginti dies.*] similis dilatio temporis s. de consue. cap. vlt. s. de cri. fal. dura. s. de cleri. excom. mi. illud.

t ¶ *Post aduentum.*] æquior t̄pis computatio est illa, quam habes j. eod. cupientes. §. q̄ si per. Sed non est mirum, cum ibi pœna priuationis imponatur, hic autem pœna solius processus in absentia.

u ¶ *Electionis.*] postulationis, vel prouisionis.

x ¶ *Cuiusquam.*] prædictorum.

¶ *Glossa sequens rationem reddit, & declarat duplicem absentiam: Secundo tractat, an veniens facto iam processu, qui sit post litem contestatam, petat libellum dari, vel contestationem fieri: & dicit, quod non: Tractat demum, quid si negetur procurator, & ponit tria dicta Innocentij, quæ in fin. declarat.*

y ¶ *Absentia.*] Vbi enim agitur de spirituali matrimonio ꝯhendo, absentia contumacis partis non obest: vt hic, & s. eod. dudum. j. & idem in carnali etiam ꝯcto. s. vt lite non contest. accedens 2. & cap. qm̄. §. porro. Et citata est hic pars interpretatiue ad idem s. de appel. sæpe. terminus enim præfixus loco peremptoriæ citationis habetur, vt ibi. Ber. Et quod dicit, absentia, intelligas qūcunq; contingente, siue ab initio: quia nō venit, siue ex postfacto: quia venit, & contumaciter recessit. s. de iudi. cap. 1. 11. q. 3. certū. & j. de co. qui mit. in pos. eum qui. s. vt lit. nō contest. qm̄. §. porro. & §. quod si forsan. Et, vt dixit Inno. si processum fuerit ad aliqd̄ de illis, ad quod non proceditur lite non cōtestata, puta ad receptionē testiū, vel huiusmodi: si postea veniat, & libellum petat, vel litis contestationem fieri: audiendus non est[3]: fecit enim eius cōtumacia, q̄ lis habeat pro contestata. Item si p̄curatori postmodum obijciatur, q̄ non sit procurator: non est postea cogendus probare mandatum ratione prædicta. ff. de procu. §. potentium. §. cum habitionis. Alij dicūt & videtur

Nota, q̄ prima actus in summarijs iudicijs, qui in plenarijs fieri non possent nisi lite contestata, excludit dilatorias. vide latius de calumnia in causa beneficiali Ĕ. clusius & de dilatorijs.

& videtur securius ſm Inno. q licet de ijs, quæ egit ante aduentū partis, non sit cogendus probare mandatum: tñ iudex vlterius non admittet eum procuratorio noie agentem, nisi mandatum probet: tum ſm eum, cum hoc videatur esse quadam æquitate nō scripta: tum arg. prædictæ legis, Pomponius. Satis videtur, q si in remotis partibus ageretur causa, nec de facili posset probari procuratio, qa forte amissa est, q & tunc non probata procuratione procederet iudex vsq; ad finē causæ. Hæc omnia vera dici possent ad partis petitionem: credo tñ, ne iudex laboret in vanū, q procuratorem cōpellere poterit exhibere mandatum, vel cauere, si dubitatur. arg. ī. de procu. cap. 1. & de iudi. causam quæ. cum si.

Nota secundo, q cōmunis vt mens debet causam capere, vt eam inuenit.

Tertio not. sibi, non credo tamē: exclusus ab exceptionib[*], potest nihilomin[*] proponere eas pponēs, quæ reddit iudicium retro nullum. Do. m. & Phil. Fran.

sicut de iure [a] fuerit, procedatur. ¶ Hæc autem [b] in dignitatibus [c], personatibus, & canonijs obseruari volumus & mandamus.

¶ *Non probans quod in formam opponit, condemnatur parti alteri in expensis. Non probans quod obijcit in personam, est à beneficijs triennio suspensus, & perpetuo priuatus, si se interim ad illa miscuerit. Hæ pœnæ locum non habent si legitime pateat eum calumniosum non fuisse. Ioan. Andr.*

¶ Adijcientes, vt qui plene [d] non probauerit, quod in formam opponit: ad expēsas, quas propter hoc pars altera † se fecisse docuerit [e], condemnetur. ¶ Qui vero in probatione [f] defecerit [g] eius quod obijcit in personam, à beneficijs [h] ecclesiasticis triennio nouerit se suspensum: ad quæ [i] si infra illud tempus [k] propria temeritate [l] se ingesserit, eis ipso iure perpetuo sit priuatus [m], nullā super hoc de misericordia spē [n], aut fiduciam habiturus: nisi manifestissimis [o] constiterit documentis, quòd ipsum à calumniæ [p] vitio causa probabilis & sufficiens [q] excusaret.

a ¶ *Sicut de iure.*] de iure autem est vt distinguatur, an appellans sit præsens [1], an appellatus, ſm formam decre. ĩ. de appella. cordi. ſm Innocentium.

[1] Vide Spec. tit. de appel. §. nunc breuiter. versi. sed aliquid.

† Aliàs, aduersa

b ¶ *Hæc autem.*] scilicet, quæ dicta sunt superius. Nam hæc clausula omnia superiora respicit. ī. de rescript. olim. §. vlt. Hostien. Archid.

¶ *Glo. seq ponit quatuor æquiparationes.*

c ¶ *Dignitatibus.*] Hic æquiparantur hæc tria, dignitas, psonatus, & canonia. Alibi æquiparantur dignitas, psonatus, & beneficium cum cura aiarum ī de fil. presby. nimis. Alibi personatus, & beneficium curam habēs. ī. eo. tit. dudū 2. Alibi psonatus, & ordo pſbyteralis. ī. ne cle. vel mona. super specula. §. qa vero. In dignitatibus tñ cathedralium vel regularium ecclesiarum, quarum confirmatio vel ex immediata subiectione, vel ex appellatione ad Papā spectat, tene quod habes ĩ. eod. cupientes.

¶ *Glo. seq. soluit contrarium.*

d ¶ *Plene.*] Nota, quia non sufficit semiplena probatio: ratio, quia perit ius alterius: & sic non obstat ĩ. de procura. ex insinuatione. cū sim. & dic plene & legitime, & modos probandi habes ī. de testi. spol. cum ad sedem. in fi.

¶ *Glo. seq ponit dictum, & soluit contrarium.*

e ¶ *Docuerit.*] taxatione & iuramento præmissis: quod dic, vt not. ī. quod met. cau. cap. vlt. de huiusmodi expensis dic, vt not. de do. & contu. finem. & 2. q. 1. in primis. §. gloriosus. glo. 1. & adde quod habes ĩ. de appel. cum appellationibus. Et bene dixi, taxatione & iuramento: quia taxatio iuramentum sequi non [2] potest. nec obstat. ff. de in lit. iur. l. videamus. §. iurare. quia loquitur de iuramento in litem, quod est de affectione: vnde illud bene potest sequi taxatio, quia nulla fit verecundia iuranti: quia poterat ex affectu æstimare centum rem, quæ non valebat quinquaginta: pone exemplum in libro tuo. Sed hic loquimur de iuramento, quod est de veritate: vnde si postq̄ iurauit se centum expendisse, de mandato iudicis fieret taxatio, iniuria & verecundia esset iuranti. Ioan. And.

[2] Vt in Authē. de iud. §. oportet. & habetur in Authen. nouo iure. C. de iud.

f ¶ *Qui vero in probatione.*] videtur dicendum plena, vt præmittit ī. proxi. dicit Hostieñ. scilicet saltem semiplena: & in hoc iste §. diuersificatur à littera præced. Archidiaconus.

¶ *Glo. seq. primo soluit contrarium, secundo quærit, arg. pro & contra: soluit, & contrariis respondet.*

g ¶ *Defecerit.*] hanc pœnam incurret, non simpliciter appellans, sed qui probādi onus assumpserit: quia licitum est ab appellatione recedere. 2. q. 6. cap. et qui. §. appellatore cessante. &). si quis libellos. ff. de in ius vo. l. q̄uis. & sic recedendo euadet hanc [3] pœnam. Sed nunquid hoc casu appellans qui non venit, saltem in expensis appellato condemnabitur legitime comparenti? vr q sic. C. de his qui accu. non pos. qui crimen. nec enim in præiudicium alterius potuit mutare consilium. ĩ. de regul. iur. mutare. cum suis concor. E contra vr, quia non interest appellati: iam enim in absentia ius procedi potest, ac si præsens esset: & est simile quod not. ī. de do. & contu. cap. vlt. & ad hoc facit ff. de arb. l. si cum. §. si arbiter. versi. sed si in aliquem. & ff. de pœn. l. sanctio legum. Sol. dic eum teneri ad expensas. nec obstat quod dicitur, q non interest appellati: quia immo interest; quia multa potuisset per confessionem eius si præsens fuisset, habere. Nec obstat. l. sanctio. quia condemnatio expensarum non imponitur sicut pœna: sed tamquam interesse appellati secundum Compostellanum.

[3] scilicet suspensionis à beneficijs, sed pœnam expensarum non euadet in hoc latis, si victus fuerit. vt hoc notat Antonius Butrius.

¶ *Glo. seq. soluit duas quæstiones.*

g ¶ *Defecerit.*] Intelligo ſm Compostel. hanc pœnam locum habere siue crimen aliqđ obiectum fuerit, siue defectus[4]: cum generaliter loquatur. Et si plura quis obiecit, curat hanc pœnam: si vnum solum probat, quod ad cassationem sufficiat. ī. de rescrip. inter cætera. Item quia pœnam hāc patitur excipiens præter ius cōe: de accusa. super his. Item prodita est in illorum odium, qui ordinationem impediūt: sed ex quo vnū probauit, patet q non fuit in fraude.

[4] Idem Innocentius, Hostiensis, Compostellanus, Archidiaconus & alij.

h ¶ *Beneficijs.*] quæ in illa ecclesia obtinet, vt ĩ. eod. si compromissarius. in fine.

i ¶ *Ad quæ.*] beneficia.

k ¶ *Tempus.*] triū annorum.

l ¶ *Temeritate.*] secus aūt si auctoritate superioris, vel si restitutus fuisset. C. de sen. pas. & re. l. 1. 2. q. 3. cap. si quem. §. accusatorum.

¶ *Glo. seq. quærit, & remittit.*

m ¶ *Priuatus.*] nunquid ille, ad quem collatio pertinet, statim possit illa conferre? Dic vt dicam ĩ. eod. commissa.

n ¶ *Spem.*] nec enim sub spe veniæ debet quis peccare: vt ī. de cle. excom. mi. illud. de consec. dist. 4. quāodo quis.

o ¶ *Manifestissimis.*] 2. q. 8. sciant. C. de proba. sciant.

p ¶ *Calumniæ.*] Nota in excipiendo, accusando, & denunciando quem calumniari. de ac. super his. 2. q. 3. qui non probauerit. & q. 8. qui crimen. & de calum. cum dilectus. Ioan. And.

¶ *Glo seq. exemplificat, notat, & remittit.*

q ¶ *Sufficiens.*] defecerunt testes qui testificari promiserant[5]: probaueram illum excōicatum, qui tñ clanculo se prius absolui fecerat: ad hoc 2. q. 3. Paulum. de cleri. excom. mi. propoluit. Et not. q in causa appellationis non indistinctè condemnatur victus victori in expensis. Quod dic, vt dixi ĩ. de reg. iur. ignorantia.

[5] Nota q promittens testificari non est suspensus: facit cap dilect[*]. de capel. mona. Font.

¶ Idem.

¶ *Vota conditionalia & alternatiua, & incerta, in electionibus reprobantur, & habentur pro non habitis, & recidunt in pure consentientes. Ioan. Andr.*

CAP. II.

IN electionibus [r] & postulationibus, ac scrutinijs [s], ex quibus [t] ius oritur [u] eli-

IN *electionibus.*] Duo facit: quia primo tria reprobat: secundo: ibi, *Statuentes.* declarat, & punit. Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia cathedrali vel regulari, canonici vel monachi illius ecclesiæ conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri prælati, qui canonici vel monachi erant aij. numero: quidam ex eis dederunt vota sua conditionalia, alternatiua, & incerta: quia dixerūt, Eligo talem, si talis eum elegerit: & sic votū fuit conditionale. Vel dixerunt, Ego eligo talē, vel talē: & sic votū fuit alternatiuū. Vel dixerunt, Ego eligo illū quē talis eliget: & sic votum fuit incertum: vtrum valeat ista electio? & vtrum ista vota cōputentur ad augendum numerum? Rñdet Romanus Pontifex, q ista vota conditionalia, alternatiua, & incerta, non augent numerum, & sunt nulla ipso iure, ita q tota potestas eligendi remansit apud alios, qui pure elegerunt.

¶ *Glossa prima summat.*

r ¶ *In electionibus.*] Vota conditionalia, alternatiua, & incerta in electionibus reprobantur, & habentur pro non habitis, & recidūt in pure consentientes.

¶ *Glo seq. ponit tres significationes scrutinij.*

s ¶ *Scrutinijs.*] scrutinium multis modis dr: scilicet catechismi. de ma. & obed. his qui. & de capel. mona. dilectus. & de illis loquūtur canones de consec. dist. 4. ante baptismum. & cap. seq. Item dicitur illorum, qui ad ordines vel dignitates promouentur, examinatio. ī. de scruti. cap. vno. Item dicitur inquisitio volūtatum, quæ fit secreto in electionibus faciendis. ī. eo. quia pp. & sic sumit hic.

ADDITIO. Hostien. ponit hic xiij. modos, quibus dicitur scrutinium. Ioan. And.

t ¶ *Ex quibus.*] s. scrutinijs: & intellige publicatis. ī. eod. publicato.

ADDITIO. Quia aliter non oritur ius eligendi. Ioan. And.

u ¶ *Ius oritur.*] saluo eo, quod habes ĩ. eod. perpetuæ.

ADDITIO. Ius oritur, idest, legitime factus: quasi dicat, si crimina aliàs

na aliâs essent malefacta, non recideret in alios ius eligendi. Inno.

a ¶ *Eligendi.*] vel postulandi. ỉ. eod. tit. scriptum.

b ¶ *Conditionalia.*] id est, sub cōditione prolata hoc modo, Consentio in A, & si noluerit, consentio in B; vel cōsentio in A, si nouit iura: vel, si habuit maiorem partem capituli: vel, si decanus in eum consenserit.

c ¶ *Alternatiua.*] eligo A, vel B. Cardinales tū interdum sub his formis conditionalibus & alternatiuis eligunt: & p has formas veniunt ad duas partes, vt dicūt moderni; & fit ī eis speciale sicut & reliqua. ỉ. eod. licet. & ỉ. cap. pxi.

¶ *Glo. seq. primo ponit exemplum, & huius iuris causam, & ius antiquum: Secundo notat inducens quatuor similia: Tertio quaerit & soluit: Infert ex solutione, & contrarium tenet.*

Aliâs sunt & incerta.

Deponens vota hic expressa, non punitur po[...] ista elig[...], sed vox sua non obstante [...] Dom. Ion.

gendi [a], vota conditionalia [b], alternatiua [c], vel † incerta [d] penitus reprobamus: Statuentes, vt huiusmodi votis pro nō adiectis habitis, ex puris consensibus celebretur electio: voce illorum, qui non pure consenserint, ea vice † in alios residente [e].

d ¶ *Incerta.*] Eligo illum, quē Archidiaconus eliget. Omnia talia vota non valent, quia certum consensum non exprimunt: & ideo merito reprobantur, licet olim admitterentur, vt colligitur, & not. 61. dist. studij. & 85. dist. Archidiaconum. sed ex illis cap. illud non colligitur, & etiam sic posset intelligi ỉ. eod. tit. cū terra. Nota ergo, q hi sunt legitimi actus, qui conditionem non recipiunt. ff. de reg. iur. actus legitimi. & ỉ. de reg. iur. actus. vbi de hoc. Certa enim debet esse persona eligenda, sicut iudex, arbiter, tutor, & procurator. ỉ. de rescrip. ad hæc. ỉ. de arbi. innotuit. ff. de testa. tu. l. tutor incertus. ff. de procu. l. 1. De procuratore tñ dic, vt ỉ. de procu. cap. 1. Sed nunquid quod hic dr̃ de postulatione & electione habeat locum in collatione seu prouisione? Dic q sic, ſm Compost. & pp eandem rationem, nisi sit talis conditio, quæ insit de sui natura, puta, confero tibi talem ecclesiam vel pbendam, si vacat, vel si capax es; talia enim non faciunt actum cōditionalē: Vt si dicat: Do Titium tutorē si satisdederit: vel Titio lego x. si hæreditatem adeat hæres. ff. de tuto. l. mutuo. § 1. de præben. significatum. Vnde & Papa & eius executores quotidie conferunt pbendas cum conditione, Si vacat. Sed in hoc, quod dicit Compost. q valet electio facta, si vacat: c̃trium posset dici, cum tempus eligendi non currat ignoranti. de concess. præben. quia diuersitatem. non ergo debet eligere prius, q̃ sciat vacare. Nec obstat quod dicitur de tutore dato, si satisdederit, & legato relicto, si adierit; quia illæ sunt de futuro, & insunt: aliás, quare non eadem ratione valeret, consentio in illum, in quē maior & sanior pars, &c. cum hoc etiā videatur inesse. ỉ. eod. quia pp. Nam & video, q conditio quæ inest si exprimatur, facit legatum conditionale ff. de leg. 1. l. si ita legatum sit. § 1. & de hoc vide, quod dixi ỉ. de spon. cap. vno. in vlt. glo. Ioan. And.

Beneficij collatio cōditionalis, seu alternatiua, vel incerta, an valeat.

ADDITIO. Conditio ergo, quæ de sui natura inest, non facit c̃ctum conditionalem: vt not. 8. q. 3. in summa. & not. de elect. significasti. in 2. glo. & de seruis non ordi. eo libentius. in glo. 2. & de restit. spol. olim 1. in glo. 2. Contrarium not. hic in ista glo. Solu. si apponitur & exprimatur, nihilominus facit c̃ctum conditionalē: Sed non si exprimatur, sed relinquitur dispositioni iuris sic disponentis, & petitur sic fieri, non censetur conditionalis, dato q ius sub conditione disponat. Ad hoc quod not. de spon. cap. vno, in gl. fin. ỉ. eod. lib. Hiero. Clarius Brixien.

¶ *Glo. seq. recs per obiectionem.*

e ¶ *Residente.*] quia si ex xij. canonicis, iiij. sic eligant, potestas eligendi sic remanet apud reliquos viij. ac si ipsi iiij. de capitulo non essent: ita q valebit electio facta ab illis viij. vel maiori parte ipsorum. Et not. q licet pœna decre. cum in cunctis. non habeat locum nisi electione secuta: vt ỉ. eo. tit. perpetuo. ista tñ etiā ante electionē locum habet, cum dicat, Scrutinijs: Vnde etiam si non sit ad electionem processum: dūmodo in scrutinium fuerit votū tale depositum, incurrit deponens hanc pœnam ex ipso consensu: cum non dicat voce illorum qui elegerint, sed voce illorū qui consenserint.

e ¶ *Residente.*] alias recidente. Ioan. And.

V*bi periculum.*] Diuiditur in vj. partes. Secunda: ibi, *Hoc sacro.* Tertia: ibi, *Porro.* Quarta: ibi, *Praeterea.* Quinta: ibi, *Caeterum.* Sexta: ibi, *Quia vero.*

ADDITIO. Et partes possunt subdiuidi ſm Ioan. Mon. quia primo tractat de Cardinalibus intrantibus conclaue; secundo, de non ingredientibus vel exeuntibus: ibi, *Sane.* Hæc aūt prima iterū potest subdiuidi: qa primo tractat de expectatione absentium, & de ipsis ingredientibus conclaue, & de seruitoribus eorum. Secunda: ibi, *In eodem.* dat modum habitandi in conclaui. Et hæc facit quinq; quia primo phibet velamina. Secundo in §. *Nulli.* phibet accessum, missionem nuntij vel scripturæ: & c̃ facientes excōicat. Tertio in §. *Conclaui.* dat modū habendi cibū & potū in conclaui. Quarto: ibi, *Prouisione.* phibet pendente prouisionis negotio aliquid p Cardinales de Camera recipi: & punit c̃ facientes: ibi, *Idem.* prohibet Cardinales alteri negotio intendere, duos casus excipiens. Boat. in diuisione concordat, & aliud hic non glossat. Franchus diuidit in vij. partes: & primam protendit vsq; ad §. *Verum si quod absit.* secundam vsq; ad §. *Sane.* tertiam vsq; ad §. *Porro.* In alijs concordat. Clericus Pisanus facit viij. partes: in secunda concordat; tertiā facit: ibi, *In conclaui.* quartā: ibi, *Prouisione* quintā: ibi, *Idem.* sextam: ibi, *Sane.* septimam: ibi, *Praeterea.* octauam: ibi, *Caeterum.* vsq; ad finem. Io. And.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugduneñ.

¶ *Ponitur causa constitutionis, & iuris veteris conseruatio. Ioannes Andreæ.*

CAP. III.

VBI † PERICV-

¶ Illud cap legit vnico contexto vsq; ad finē. Et in principio huius cap. primo ponit causa constitutionis, & iuris veteris conseruatio: protestando, q nō intendit reuocare cap. licet de vitanda discordia. eod. tit. in ant. vbi dr̃, q si Cardinales in electione Romani Pontificis sint in discordia, & duæ partes Cardinaliū conueniant in aliquem: ille est habendus p Romano Pontifice, nō obstante c̃dictione tertiæ partis; sed si tertia pars Cardinalium opponat exceptionē, non est admittenda. Postea in secunda parte statuit, quo modo & in quo loco debeat celebrari electio Romani Pontificis, siue in Romana ciuitate, siue in alia: vnde in ciuitate, in qua moritur Romanus Pōtifex, debet a Cardinalibus electio fieri: & si sint absentes, sunt vocandi & expectandi p decem dies, & quem modū debeant seruare. Postea in tertia parte prouidet vbi sit facienda electio, qñ Papa moritur non in ciuitate vbi est curia Romana, sed moritur extra curiam: quia forte proficiscebatur ad aliquam peregrinationem cū suis familiaribus, & mortuus est. De forma nihil dixit, quia eadem forma semper est seruanda. In quarta parte Romanus Pontifex siue concilium generale (qa ista constitutio fuit facta in concilio generali) considerans q Cardinales possent recedere a forma illius constitutionis diabolo suggerente, & sic possent retardare electionem pp suam discordiam, deputauit executores dños temporales loci, in quo est celebranda electio. Qui dñi tpales poterunt ipsos Cardinales includere sine metu excōicationis, & eis alimenta denegare ſm formam contentam in hoc capitulo: quia Cardinales debebunt esse contenti vno ferculo in die; & si infra quinq; dies non possint concordari, dabitur eis panis & aqua. In quinta parte inhibet Cardinalibus, ne pactionibus & iuramentis se astringant ad aliquem eligendum: sed in arbitrio cuiuslibet remaneat ſm suam conscientiam. In sexta & finali parte monet & hortatur Christi fideles, vt audita morte Romani Pontificis, ipsi cōtinue orent pro Romana ecclesia, & q prælati hortentur subditos suos ad orandum pro Romano Pontifice. Hoc habet istud capitulum vsque ad finem. Et ista diuisio sit loco positionis casus. Textus. *Dispendia.* id est, damnis & incommodis. *Absentes expectare.* Hic est vnum speciale in electione Romani Pōtificis: videlicet q præsentes non tenentur expectare absentes, nisi per decem dies: nec tenentur illos expectare: licet secus sit in alijs electionibus aliorum prælatorum a Romano Pontifice. Nam in cæteris electionibus vocandi sunt absentes. cap. quia propter. cap. sicut. eod. tit. in ant. *Ex tunc.* id est, elapsis decem diebus. *Seruientibus.* id est famulis: & quilibet Cardinalium non potest secum ducere ad palatium, in quo facienda est electio, nisi vnum seruitorem: tamē datur sibi Cardinali electio an velit, q sit clericus vel laicus. Et istud verum, nisi Cardinalis esset detentus tam graui infirmitate, q vnus seruitor non sufficeret: tunc enim permitteretur sibi habere duos famulos. *Vnum conclaue.* id est, vnam cameram. *Velamine.* dicit glo. id est cortinis. *Secretam cameram.* pro depositione superflui ponderis naturæ. *Conclaui prædicto.* & dicit q debet claudi, ita q nullus intret. Sed quomodo ministrabuntur eis necessaria? Hic prouidet vt dimittatur aliqua parua fenestra, per quam ministrabuntur victualia necessaria: quæ fenestra debet esse ita arcta, quod per eam nullus possit intrare & exire. *Prouisione.* id est, electione. *Infra tres dies.* & sic durantibus tribus diebus possunt eis ministrari tria fercula: sed post tres dies solum eis ministrabitur vnum ferculum. Quid, si vnus velit vnum ferculum, alius aliud: puta vnus vult carnes bouinas, alius capones, alius perdices? Dicunt Doctores, q est ministrandum vnum solum ferculum omnibus; & non sunt eis ministranda diuersa fercula: qa alias posset fieri fraus: Nā ipsi sibiipsis ministrarent diuersa fercula. *Intromittant.* durante electione non debent se de alijs rebus intromittere, nisi grande periculum immineret: vt dicit hæc littera *Suffragio.* id est voce. *Ciuitas.* Si ciues videant, q eorum dominus non vult exequi illam constitutionem, ipsi hoc debent facere: aliás enim ipsi ciues punirentur, quia excommunicarentur, & eorum ciuitas poneretur sub interdicto ecclesiastico. Nam ex quo culpa est grauis & magna, etiam

†Vide concilium Lateran. sub Alexan. iij. cap. 1. & Clemen. ne Romani. in de electione.

debet esse magna pœnitentia. *Vbi primum.* idest, quam primum. *A clero & populo.* vnde exequiæ Papæ non debent fieri expensis solius cleri, sed populus debet contribuere. Nota ex isto cap. notabilia principaliora. Primo nota ex principio capituli, quod vbi est maius periculum, ibi cautius est agendum. concor. Authen. apud eloquentissimum, de fide instru. C. vbi dicitur, quod in causa criminali iudex debet examinare testes, licet in causa ciuili possit vices suas alijs committere: quia in causa criminali maius periculum vertitur, quam in ciuili. Nota locum, in quo debet celebrari electio Papæ quando moritur in ciuitate, & ponitur forma electionis, quam debent obseruare Cardinales. Nota, quod si Papa dimissa curia in ciuitate, se transtulit ad alium locum, & in itinere mortuus est, tunc electio est celebranda in ciuitate illius loci: Sed si ibat ad peregrinationem, tunc electio est facienda vbi dimisit curiam. Vnde istud cap. limitatur secundum cle. ne Romani. eod. tit. Sed quid, si moritur in mari? non est in territorio seu domino alicuius: quia quando dominia de iure gentium fuerunt distincta, mare remansit commune & indiuisum, secundum quod erat de iure naturali. Dicunt Doctores, quod licet mare non sit in territorio alicuius domini, tamen partes maris consueuerunt distingui per ciuitates proximas, & censentur pars ciuitatis. l. insulæ. ff. de iudi. Et ideo si Papa moriatur in mari, tunc electio fiet in ciuitate distringente illam partem maris. Si autem illa pars maris non consueuit stringi, fiet electio in proximiori ciuitate. Nota illud, ad quod allegatur istud capitulum, quòd infamibus non patent portæ dignitatum. Nota, quod parum esset iura esse condita, nisi essent magistratus qui iura tuerentur. Et ad hoc quotidie alleg. illud cap. Helias Regnier.

lum [a] maius intenditur, ibi proculdubio est plenius [b] consulendum [c]. Quàm grauibus autem sit onusta dispendijs, quot & quantis sit plena periculis Ecclesiæ Romanæ prolixa vacatio, exacti [d] consideratio temporis edocet, & considerata prudenter illius temporis discrimina manifestant [e]. Hinc nos euidens euocat ratio [f], vt dum reformandis etiã minoribus [g] nostra solertet [h] vacat intentio, ea quæ periculosiora [i] sunt, nequaquam absque remedio reformationis accommode [k] relinquamus. Ideoque omnia, quæ pro vitanda discordia in electione Romani Pontificis, à nostris sunt prædecessoribus [l], & præcipue à felicis recordationis Alexandro [m] † Papa tertio, salubriter instituta: omnino immota in sua firmitate [n] manere censentes: nihil enim detrahere illis intendimus, sed quod experientia [o] deesse probauit, præsenti constitutione supplere.

¶ *Ponitur quomodo debeat fieri Romani Pontificis electio, quando moritur in ciuitate, in qua cum sua curia residebat.*

¶ Hoc sacro concilio [p] approbante statuimus, vt si eundem Pontificem in ciuitate [q], in qua cum sua curia residebat, diem claudere contingat extremum: Cardinales qui fuerint in ciuitate ipsa præsentes, absentes expectare decem diebus [r] tantummodo teneantur: quibus elapsis, siue absentes venerint, siue non, extunc

† In concilio Lateran. cap. 1. & refertur in c. licet: de vitanda. extra de electione.

k ¶ *Accommode.*] idest, multum commode.
l ¶ *Prædecessoribus*] 23. dist. c. 1. 79. dist. per totum.
m ¶ *Alexandro.*] i. eod. licet de vitanda. Ioan. And.
n ¶ *In sua firmitate.*] bene dicit, vt patet 25. q. 2. si ea. & cap. quod vero. & cap. ecclesiasticæ. cum sim. Archid.
o ¶ *Experientia.*] sic s. eo. lib. de rescrip. statutum. & i. eod. tit. quam sit.

ADDITIO. Sic in Authen. hæc consti. in no. consti. &c. coll. 8. & i. eod. quam sit. 1. respon. Archid.

p ¶ *Concilio.*] generali scilicet, & edicto Lugdun. Sumit tamen ista constitutio potius vigorem ex renouatione Cælestini quinti: & hac approbatione & conseruatione Bonifacij, quam ex primæua constitutione Gregorij, ex eo quia reuocata fuerat per dominum Hadrianum [a], & per dominum Ioan. xxj. Papam. Et pro reuocata habebatur: nec olim inter Gregorianas legebat. Et certe cum constitutio ista tam vtilis, approbatione tanti concilij fuerit edita, non æquum fuit quod absque requisitione concilij reuocata fuerat. s. de reg. iur. cap. 1. de plenitudine tamen potestatis id facere potuerat: cum sit Papa super [3] omnia concilia. s. significasti.

ADDITIO. Iste prius vocatus fuit Petrus Hispanus, & fuerat Tusculanus Cardinalis. de hoc commendatur, quod se pauperibus & diuitibus communem exhibuit. Ad reuocandam autem constitutionem mouit eum, quia mortuo Greg. huius decre. auctore, seruata ista constitutione, surrogatus fuit Innocen. v. qui fuit Burgundus, frater prædicatorum, & doctor sacræ paginæ: & vixit quinque mensibus & duobus diebus post eum. In creatione Hadriani etiam seruata fuit hæc constitutio, qui parum vixit, vt prædixi: quo mortuo, in electione etiam ipsius Ioannis seruatus fuit effectus constitutionis: quia vero etiam quamplures Cardinales tunc decesserunt: æstimatum fuit quod illarum mortium causa fuerit refectio illius constitutionis: ideo per eum reuocata fuit vel suspensa, quoad omnem ipsius effectum. Ioan. And.

ADDITIO. alia Ioan. Mona. dicit, quod fuerat suspensa: & quia suspensio non fuerat in scriptis redacta: Ioan. illam suspendit quoad omnem ipsius effectum. & ideo Gul. noluit hanc decret. aliter glossare: sed prosequebatur hic xij. specialia in electione Papali: & circa illa seruabat aliquas quæstiones, quas vide in decre. licet. eod. tit. Gar. autem nil glossauit, nisi excusationem prætermissionis glossandi. Ioan. Andr.

q ¶ *Ciuitate.*] ciuitas murorum ambitu terminatur. i. de senten. excom. si ciuitas. Ioan. And.

[a] Qui fuit de Flisco, & nepos Innocentij quarti: vixitque minus 40. diebus.

[3] Vide Turrecremata in summa de ecclesia lib. 3. cap. 44. in fine. & cap. 44. vbi late probat hoc dictum glossæ.

¶ *Glossa prima simul diuidit. & summat.*

a ¶ *Vbi periculum.*] In prima parte, quæ durat vsque ad ver. *Hoc sacro.* ponitur causa constitutionis, & iuris veteris conseruatio. In secunda ponitur quomodo habeat fieri Romani Pontificis electio, quando moritur in ciuitate, in qua cum sua curia residebat. In tertia, quæ incipit: ibi, *Porro.* ponitur quid iuris quando moritur extra ciuitatem, in qua erat curia. In quarta, quæ incipit: ibi, *Præterea.* dat executores huic iuri cum pœnis. In quinta, quæ incipit: ibi, *Cæterum.* obtestatur Cardinales, vt in electione Romani Pontificis deponant omnem priuatum affectum: & cassat omnia pacta, obligationes, & iuramenta, quæ data vel facta essent de aliquo eligendo. In Sexta, quæ incipit: ibi, *Quia vero.* monet omnes fideles, vt statim audita summi Pontificis morte, eius celebrent exequias: & quotidie orent pro vigili, concordi, & vtili prouisione Romanæ ecclesiæ. Prælati autem in suis prædicationibus ipsos subditos adhortentur: & eis frequentiam orationum, & obseruantiam ieiuniorum indicant. hoc dicit in summa.

b ¶ *Plenius.*] alias, penitus.

c ¶ *Consulendum.*] 42. dist. quiescamus. 7. q. 2. cap. vlt. ff de carbo. edic. l. 1. §. sed & si quis.

d ¶ *Exacti.*] idest, retroacti vel transacti; sic prouidetur ex præteritis circa futura. de hoc vide 43. distin. multis. 34. q. 2. cum per bellicam. supra, de præsump. scribam. & facit de procu. cap. 1. de ser. non ordi. cap. 1.

e ¶ *Manifestant.*] ad idem. i. eod. fundamenta. Io. And.

f ¶ *Hinc nos euocat ratio.*] Nota rationem [1] legis attendendã omnino minus, quam ipsam legem. C. quæ sit lon. consue. l. 1. ff. de iure pa. adigere. §. quamuis. Et nota, quod vbicunque habet locum ratio, & lex. ff. de interdic. l. 1. cum simil.

g ¶ *Minoribus.*] scilicet, inferiorum ecclesiarum vacationibus. 50. distin. postquam. de electio. ne pro defectu. & cap. seq. & i. per totum. & 21. q. 5. cap. 2.

h ¶ *Solerter.*] alias solerter: aliàs feliciter.

i ¶ *Periculosiora.*] sicut est Romanæ ecclesiæ vacatio; & est sim. i. de immu. eccle. quoniam.

[1] Hæc glossa est annotatione marginali hac correcta. & quando literæ argueret a ratione legis vide Nicolaum Euerardum in loco à ratione legis, ad ipsam legem.

¶ *Glo. seq. in prin. rect. per obiectionem, quam soluit: & in incidenti quæstione remittit. secundo quærit. arg. pro & soluit. tertio quærit. & soluit.*

r ¶ *Decem diebus.*] Nota quod constitutio ista nõ iubet eos citari, sed tantum expectari: & sic est speciale in electione summi Pontificis, cum in alijs absentes de prouincia sint vocandi. s. eo. coram. vel saltem secundum quod est consuetudo: vt ibi not. & 7. q. 1. factus. & si consuetudo esset, non vocarentur. i. de præben. cum in ecclesijs. Si autem quæratur quæ sit prouincia Romana: dic vt s. de offic. vica. sua. Sed pone, Cardinales quidam sunt absentes & ita remoti, quod nullo modo possent venire infra decẽ dies ad locum, vbi debet electio celebrari, nunquid poterunt præsentes statim ad electionem procedere; vel ante lapsum horum decem dierum: & videtur quod sic. ff. ad Vellea. l. aliquando. §. fin. maxime propter periculum moræ, vt s. Sed cum hic simpliciter dicatur, quod expectari debent per decem dies, simpliciter intelligendum est, secundum [4] Guli. ff. de alea. l. 1. §. quod vero. & s. de priui. quia circa. posset enim absentes vti felici diplomate. ff. de verb. oblig. continuus. §. cum ita, circa finem. vnde ante decendium procedere non debent: & forte audientes de infirmitate Papę, vel alia causa venire corporant ante mortem: ita quod infra decem dies a morte erunt in loco: & beneficium iuris nemini est auferendum. 18. distin. de his. i. de reg. iur. indultum. & facit optime i. eod. commissa. 1. respon. cum suis concor. Sed pone; aliquis Cardinalis non debito tempore expectatus, vult agere

[4] Ille Phil. ex quo not. ipse quod pendente dilatione nihil nouandum est, & si contra sit parum nihil agere posse. Ion.

vult agere de contemptu: quæritur vtrum possit? Dic quod si electio facta fuit ab omnibus reliquis, vel à duabus partibus eo non computato, nulla obstat exceptio, & sic nec actio. j. eod. licet. & ff. de superfi. l. 1. §. ait. in fin. §. collegiũ Cardinalium sede vacãte, Papali potestate vti possit, dicã j. de schisma. c. 1. ad fi. & est expediũ hodie quòd non: nisi quatenus hic conceditur: vel nisi circa substitutionẽ camerarij vel pœnitentiariorum deficientium: quod dic vt in Clemen. eo. tit. ne Romani. vbi etiã determinat hanc constitutionem, vel eius partem, tunc per collegium alterari nõ posse. Ioan. And.

omnes [a] conueniant in Palatio, in quo idem Pontifex habitabat [b]: contenti singuli, singulis tantummodo seruientibus clericis vel laicis, prout duxerint eligendum. Illis tamen, quibus patens necessitas [c] id suggerit indulgeri, duos habere permittimus, eisdem † electionis arbitrio [d] reseruato. ¶ In eodem autem Palatio vnum conclaue [e] nullo intermedio pariete, seu alio velamine [f], omnes inhabitent in communi: quod (reseruato libero ad secretam Cameram aditu [g]) ita claudatur vndique, vt nullus illud † intrare valeat vel exire. ¶ Nulli ad eosdem Cardinales aditus pateat, vel facultas secrete [h] loquendi cum eis: nec ipsi aliquos ad se venientes admittant, nisi eos, qui de voluntate omnium Cardinalium inibi præsentium, pro his tantum, quæ ad electionis instantis negotium pertinent, vocarentur [i]. ¶ Nulli etiam fas sit, ipsis Cardinalibus, vel eorum alicui, nuncium mittere, vel scripturam. Qui vero contra fecerit scripturam mittendo, vel nuncium, aut cum aliquo ipsorum secrete loquendo: ipso facto sententiam excommunicationis incurrat [k]. ¶ In conclaui tamen prædicto aliqua fenestra [l] competens dimittatur, per quam eisdem Cardinalibus ad victum commode necessaria ministrentur: sed per eam nulli ad ipsos patere possit ingressus. ¶ Verum si (quod absit) infra tres dies postquam (vt prædicitur) conclaue præfatum ijdem Cardinales intrauerint, non fuerit ipsi Ecclesiæ de Pastore prouisum: per spatium quinque dierum immediate sequentium, singulis diebus tam in prandio, quàm in cœna, vno solo ferculo sint contenti: quibus [m] (prouisione non facta) decursis: extunc tantummodo panis, vinum, & aqua † ministrentur eisdem, donec eadem prouisio subsequatur. ¶ Prouisionis quoque huiusmodi pendente negotio, dicti Cardinales nihil de camera [n] Papæ recipiant, nec de alijs eidem ecclesiæ tempore vacationis obuenientibus vndecunque: sed ea omnia ipsa vacatione durante, sub eius, cuius fidei & diligentiæ camera eadem est commissa [o], custodia maneant: per eum dispositioni futuri Pontificis reseruanda [p]. ¶ Qui autem aliquid receperint, teneantur extunc à receptione quorumlibet redditum ad eos † spectantium abstinere, donec de recepto taliter plenariam satisfactionem impendant. ¶ Iidem quoque Cardinales accelerandæ prouisioni sic vacent attentius, quòd se nequaquam de alio negotio intromittant [q], nisi forsan necessitas adeo vrgens incideret, quòd eos oporteret de terra ipsius ecclesiæ defendenda, vel eius parte aliqua prouidere: vel nisi aliquod tam grande, & tam euidens periculum imminenet, quòd omnibus & singulis [r] Cardinalibus præsentibus concorditer videretur illi celeriter [s] occurrendum. ¶ Sane si aliquis ex prædictis Cardinalibus conclaue prædictum (vt supra exprimitur) non intrauerit: aut intrans absque manifesta causa infirmitatis [t] exierit, ipso minime requisito, nec in eiusdem electionis negotio vlterius admittendo, per alios ad † eligendum summum Pontificem libere procedatur. ¶ Si vero infirmitate superueniente, idem conclaue ex eis aliquem exire [u] contingat: ipsa etiam infirmitate durante, poterit eius suffragio [x] non requisito [ad † electionem] procedi: sed si ad alios, post sanitatem [y] sibi redditam seu ante, redire voluerit: vel etiam si alij absentes, quos per decem dies diximus expectandos, superuenerint: re integra, videlicet [z] ante quàm eidem ecclesiæ sit de Pastore prouisum, in eodem negotio, in illo statu, in quo ipsum inuenerint [a], admittantur: præmissa tam de clausura, quàm de seruientibus, cibo, ac potu [b], & reliquis, cum alijs seruaturi.

a ¶ Omnes.] præsentes: etiam si essent pauciores quàm tertia pars per hanc constitutionem.

b ¶ Habitabat.] sim. ff. de iudic. si locus. ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter.

c ¶ Necessitas.] vt forte quia podagras patitur, ita quod necesse habet per seruientes sustineri & portari, vel alia similis causa.

d ¶ Arbitrio.] vt possit habere, vel vult clericos, vel vult laicos: vel alterum clericum, vel alterum laicum.

e ¶ Conclaue.] Ad idẽ 12. q. 1. cap. 1. j. de sta. reg. cap. 1. & ff. de dam. infec. l. qui conclaue. ADDITIO. Et solet dici conclaue, quod pluribus clauibus clauditur: vel ad quod per plures claues itur. Ioannes And.

f ¶ Velamine.] vt puta sestorijs vel cortinis.

g ¶ Aditu.] 18. q. 2. dif animus.

h ¶ Secrete.] 81. distin. clericus. 28. q. 2. in decima.

i ¶ Vocarentur.] puta aduocati, vel iurisperiti, vel religiosi viri, vel tabelliones.

k ¶ Incurrat.] Nota canonem latæ sententiæ. aliorum habes j. eo. cap. §. quod si. Alios huiusmodi iuris noui notaui j. de senté. excom. eos. Et cum non reseruauerit sibi absolutionem: dicamus quòd ordinarius absoluere poterit, vt dicam. j. eod. sciant cuncti.

l ¶ Fenestra competẽs.] Ita quod nullus intrare per eam possit, vel exire: vt s. & j. ADDITIO. Erit cũ rota ad modũ monialium, sm Fran. Vercel. vel cum barris ferreis circundata, secundum eum. Ioan. And.

m ¶ Quibus.] scilicet, quinque diebus.

n ¶ Camera.] sic & in clericis collegiatarum cathedralium vel regularium ecclesiarum. j. eod. quia sæpe. & fuit hoc statutum, quia forte propter hæc habenda essent in prouidendo tardiores. Ioan. An.

o ¶ Commissa.] per Papam, cuius morte non expirat officium camerarij: vt in Clemen. eod. tit. ne Romani. §. eo. tamen.

p ¶ Reseruanda.] sic j. eo. quia sæpe. & de offi. ordi. præsenti.

q ¶ Intromittant.] simile j. de hæret. accusatus. §. tanc. & §. seq. An...

r ¶ Singulis.] Licet aliàs dicere consueuerimus, quod fit à maiori parte dici factum fuisse concorditer. 56. dist. Apostolica. in glo. 1. & de elec. cũ iter canonicos. & ff. ad munic. quod maior. nisi minor pars iustã causam contradictionis ostẽdat. de his quæ fiũt à ma. par. cap. c. 1. tñ per hanc literam quæ hoc hic exprimit, dico † omnes debere esse concordes.

s ¶ Celeriter.] scilicet, suspenso electionis negotio. Et not. quod desideratur celeritas. de hoc dixi infra eod. cap. vlt. Ioan. Andr.

t ¶ Infirmitatis.] Alia ergo necessitas non excusat.

u ¶ Exire.] Si autẽ oẽs exierint simul vel successiue: dic, vt in Clemen. eod. tit. ne Romani. §. porro.

x ¶ Suffragio.] id est, cõsensu. sic sumitur. ff. de legi. de quibus. in fi. ff. quod cuiusque vniuer. item eorũ. §. 1. ad hæc. ff. de decu. spurij. §. minores. j. eo. ex eo. aliquñ sumitur pro auxilio, cõsilio, vel seruitio. 12. q. 2. quicunque suffragio. C. de suffragijs. l. 1. Archid.

¶ *Glossa sequens quærit: ponit dictũ Hostien. & soluit.*

y ¶ Sanitatem.] Quid si Cardinalis propter infirmitatem nolens inclusus stare, renũciet voci suæ: nũquid valeat renunciatio: & nunquid rediens admittetur? Hostien. cui hoc de facto contigit, plene notauit hanc quæstionem s. de renun. nisi cũ pridem. §. propter malitiam. dicens finaliter quod pœnitẽs & rediens admittẽdus est: de ijs autẽ quæ medio tpe facta sunt conqueri non poterit. & hæc quæstio satis hic terminatur per sequentia.

z ¶ Videlicet.] vide mirabilem expositionem huius verbi, re integra. aliter exponitur s. eod. in causis. §. quia vero. vbi de hoc.

a ¶ Inuenerint.] sim. j. vt lit. penden. cap. 2. in fine.

¶ *Glo. seq. quærit argu. negatiue, & soluit contrarium.*

b ¶ Potu.] Pone: Cardinalis absens venit post diem octauum à die inclusionis

† In antiquis codicibus legitur, eundẽ.

† In antiquis exemplaribus legitur, aliter.

† Et sunt 32. 54. iudic. dios per elec. sibi, collegi. de senten. excom. cap. 2. in glo. est soluendum. Ioan. And.

† Præter Philippum Francum hic vide glossã in Clemen. j. de hæret. verbo, tormentis.

† Alibi sunt ad ipsos.

† Id est Deum, & hoc est propter adiectiuum geminatum: & idem dicas, si in ordinatione aliqua ponat plena concordia. Phi. Fra.

† In antiquis codicibus vtrum ad eligendum substituendum Pontificem libere procedatur.

† Hæ duæ voces ad electionẽ desunt in aliquot antiquis codicibus.

inclusuræ, ita q Cardinales inclusi tunc non habebant nisi panē, vinum, & aquam: vt dictum est s. nūquid iste superueniens statim cō pellitur suscipere eorū vitam? & videtur q non: qa non fuit in culpa. s. de constitu. cap. 2. dic secus p hanc litteram, & per illam superiorem in eo statu, &c. Ad hoc de statu monachorum, cap. recolētes. & sæpe sine culpa quis punitur ex causa. quod dic vt j. de reg. iur. sine culpa.

a ¶ *Curia.*] & erat ordinatum de ipsa curia transferenda. aliās si in primo loco remāsisset audientia litterarū & causarum, licet suspensa, ibi celebraretur electio: vt in constitu. clemen. eod. tit. ne Romani. §. sane. in fi.

¶ *Glo. seq recitatur per quæstionem.*

b ¶ *Territorio.*] siue districtu. Quid sit territorium, dixi s. de cōsti. c. 2. quo ad hūc casum ponitur pro diœcesi: vt in Clemen. eod. tit. ne Romani. §. sane. & per hanc litterā puto, q si moriatur in mari, Cardinales debeant conuenire in ciuitate, p quā locus ille maris distringitur: ad hoc ff. de verbo. sign. l. pupillus. §. territoriū. ff. de iudi. insulæ Italiæ. & si non distringatur per aliquā ciuitatē, dicerem in viciniori id faciendū. ad hoc s. de consuet. cum olim. ff. de verb. sign. notionē. §. 1. ad hoc j. §. 1. ibi: in alia viciniori, &c.

Electio Papæ vbi fiet, si in mari moriatur.

† In antiqs legitur, districtus.

† Aliās, distinguitur

† Aliās distinguatur

c ¶ *Interdicta.*] Nota q in loco interdicto non potest electio celebrari, nisi velis dicere hoc speciale in electione Romani Pontificis. & posito etiam q in tali loco celebretur, nihilominus valet: qa nulla exceptio admittitur, vt s. dixi.

d ¶ *Tueatur.*] vt ff. de or. iur. l. 2. §. post originem. & j. de sta. re cap. vnico §. & quoniam.

e ¶ *Celebranda.*] secūdum distinctionem superius factam.

f ¶ *Præsumant.*] quia tunc essent excōicati: sicut & in se defendendo modum excedens. quod dic vt s. de restu. spol. olim 1. in fi. Et contra casum in quo laicus auctoritate canonis po

In vno codice manuscripto ita: eo ipso excommunicationis vinculo sint ligati.

¶ *Quid iuris, quando moritur Romanus Pontifex extra ciuitatem, in qua erat curia.*

¶ Porro si quando Romanum Pontificem extra ciuitatem prædictam, in qua erat cum sua curia[a] residens, contigerit ab hac luce migrare: teneātur Cardinales in ciuitate, in cuius territorio[b] seu districtu idem Pōtifex obijt, cōuenire: nisi sit forsitan interdicta[c], vel contra ecclesiam Romanam in aperta rebellione persistat: quo casu, in alia viciniori conueniant, quæ similiter nec interdicto subiaceat, nec sit (vt prædicitur) aperte rebellis. ¶ In hac etiam ciuitate, tam quoad expectationem absentium, quàm quoad habitationem communē, clausuram, & cætera omnia in domo episcopali, vel alia qualibet eisdem Cardinalibus deputanda, eadem obseruentur, quæ superius obeunte dicto Pōtifice, in ea, in qua cum sua curia residebat, sunt expressa.

¶ *Dat executores huic iuri cum pœnis. Ioan. And.*

¶ Præterea (quia parum est iura condere, nisi sit qui eadem tueatur[d]) adijciēdo sancimus: vt domini †, alijque rectores, & officiales ciuitatis illius, in qua Romani Pōtificis electio fuerit celebranda[e], auctoritate nostra, & eiusdem approbatione concilij potestate sibi tradita, præmissa omnia & singula plene ac inuiolabiliter, sine fraude ac dolo aliquo faciant obseruari: nec Cardinales vltra quàm præmittitur, arctare p̄sumant[f]. ¶ Super his autem taliter obseruādis, statim audito summi Pontificis obitu, coram clero & populo vniuerso ciuitatis ipsius ad hoc specialiter conuocandis, præstent corporaliter[g] iuramentum. ¶ Quòd si præmissa diligenter non obseruauerint, aut fraudem in eis vel circa ea commiserint: cuiuscunque sint præeminentiæ, conditionis, aut status, omni cessante priuilegio, eoipso † sententiam excommunicationis incurrāt, & perpetuo sint infames: nec vnquam eis portæ dignitatis pateant[h], nec ad aliquod publicum officium admittantur. ¶ Ipsos insuper feudis & bonis cæteris, quæ ab eadem Romana ecclesia, vel quibuslibet alijs ecclesijs obtinent, ipso facto decernimus esse priuatos[i], ita quòd ad ecclesias ipsas plene ac libere reuertantur, administratorum earumdem ecclesiarum arbitrio, sine contradictione[k] aliqua disponenda. ¶ Ciuitas vero prædicta[l], non solum sit interdicto supposita, sed † & Pontificali dignitate priuata[m].

¶ *Obtestatur Cardinales, vt in electione Romani Pontificis deponant omnem priuatum affectum: & cassat omnia pacta, obligationes, & iuramenta, quæ data vel facta essent de aliquo eligendo.*

¶ Cæterum (quia cum arbitrium, vel inordinatus captiuat[n] affectus: vel † ad certum[o] aliquem obligationis cuiusq; necessitas adigit, cessat electio[p], dum libertas adimitur eligendi) Cardinales eosdē obsecrantes per viscera misericordiæ Dei nostri, per aspersionem sui pretiosi sanguinis obtestamur: vt pensantes attētius quid eis imminet, cum agitur de creatione Vicarij † Iesu Christi, successoris Petri, Rectoris vniuersalis ecclesiæ, gregis Dominici directoris, omni priuatæ affectionis inordinatione deposita, & cuiuslibet pactionis, conuentionis, obligationis necessitate: nechon condicti, & intendimenti contemplatione cessantibus: non in se reciprocant considerationis intuitum, vel in suos: non quæ sua sunt[q], quærant: non commodis priuatis intendant: sed nullo arctante ipsorum in eligendo iudicium, nisi Deo, puris & liberis mentibus, nuda electionis conscientia, vtilitatem publicā libere prosequantur: omni conatu & sollicitudine, prout possibilitas[r] patitur, id acturi tantummodo: vt eorum ministerio acceleretur vtilis & pernecessaria totius mundi prouisio: idoneo[s] celeriter eidem ecclesiæ sponso † dato. Qui autem secus egerint, diuinæ[t] subiaceant vltioni: eorum culpa, nisi graui[u] propter hoc peracta pœnitentia, nullatenus abolenda. Et nos nihilominus pactiones, cōuentiones, obligationes, condicta & intendimenta omnia, siue iuramenti siue cuiuslibet alterius fuerint vinculo firmitatis annexa †, cassamus[x], irritamus, & viribus decernimus omnino carere[y], ita † quòd nullus ad illa obseruanda quomodolibet sit astrictus, nec quisquā ex eorū transgressione notā vereatur fidei nō seruatæ:

testatem habet in clericum, contra id 96. dist. bene quidem. de senten. excom. si vero.

ADDITIO. Et dic: canonis id statuentis pp bonum publicum, & superiorıs defectū. bene facit 79. dist. si qs pecunia. alios casus vide 23. q. 5. principes. in glo. 2. Ioan. And.

g ¶ *Corporaliter.*] vide quod not. cap. prox. Ioan. And.

h ¶ *Pateant.*] s. de excess. præla. inter dilectos. j. de reg. iuris. infamibus.

† In aliquo manuscripto ita: sed etiam Pontificali, &c.

i ¶ *Priuatos.*] sic j. eo. fundamenta. §. quod si secus. s. de pœnis. in quibusdam. & j. eo. tit. felicis.

† In antiquioribus codicib9 ita: vel ad certū aliqā obligationis, &c.

k ¶ *Sine contradictione.* præscribi tamen possunt. quod dic vt j. de præscrip. cap. 2.

l ¶ *Prædicta.*] in qua secundum superiorem distinctionem erat electio facienda. Io. And.

m ¶ *Priuata.*] sic j. de pœn. felicis. in fi. & 15. q. 2. ita nos.

† Vide Turrecrematā in summa de ecclesia, lib. 2. c. 36.

n ¶ *Captiuat.*] idest, quasi captiuatum facit & tenet. Ioan. And.

o ¶ *Certum.*] puta talem eligendum. Ioan. Andr.

p ¶ *Electio.*] quæ libera debet esse, cū ex consensu pcedat. ad idem de spon. cum locum.

q ¶ *Sua sunt.*] de censi. cum Apostolus.

r ¶ *Possibilitas.*] quia vltra posse nemo. 22. q. 2. faciat. j. de reg. iur. nemo. s. de pactis. cap. vltimo.

¶ *Glossa sequens quærit & remittit.*

s ¶ *Idoneo.*] tenentur ergo Cardinales idoneum eligere: licet dicamus q nulla exceptio admittatur contra electum a duabus partibus. s. eod. licet. Quid ergo si laicum illitteratum vxoratum eligāt? De hoc vide 79. dist. si quis pecunia.

† Vide Turrecrematam in summa de ecclesia, lib. 2. cap. 37. & 38.

t ¶ *Diuinæ.*] ad hoc s. eod. commissa. in fin.

u ¶ *Graui.*] fuit ergo grauis offensa. 24. q. 1. non afferamus.

x ¶ *Cassamus.*] sim. C. de leg. non dubiū. ff. de pac. l. iurisgētium. §. & generaliter. & si hoc nō dixisset Papa: tñ nō tenebant s hanc constitutionē, & alia iura. quod dic vt leg. & not. 10. dist. vides. s. de spō. duorum. tua. Archid.

† Aliās, innexa

† Aliās, ita vt nullus, &c.

y ¶ *Carere.*] concor. j. de offic.

sed non indignæ laudis titulũ potius mereatur: cum lex etiã humana[a] testetur: Deo magis transgressiones huiusmodi, quàm iurisiurandi obseruationes acceptas.

¶ *Monet omnes fideles, vt statim audita summi Pontificis morte, eius celebrent exequias, & quotidie orent pro vigili, concordi & vtili prouisione Romanæ Ecclesiæ. Prælati autem in suis prædicationibus ipsos subditos ad hoc hortentur, & eis frequentiam orationum & obseruantiam ieiuniorũ indicant Ioan. Andr.*

¶ Quia vero fidelibus non est tam de sollicita quantumcunque inuentione fidendũ, quàm de instantia orationis[b] humilis & deuotæ sperandum: huic adiicimus sanctioni, vt in omnibus ciuitatibus, cæterisque locis insignibus, vbi primum[c] de memorati Pontificis obitu certitudo claruerit: à clero & populo, solemnibus pro eo exequiis celebratis, singulis diebus, donec de ipsius ecclesiæ prouisione indubitanter rumor pertulerit veritatẽ, humiles preces fundantur ad Dominum, apud† eum deuotis orationibus insistatur: vt ipse, qui concordiam facit in sublimibus suis, sic efficiat eorundem Cardinalium corda in eligendo concordia, quòd prouisio celer, concors, & vtilis (prout animarum salus exigit, & totius orbis requirit vtilitas) ex ipsorum vnanimitate sequatur. ¶ Et ne tam salubre præsentis sanctionis edictum ignorantiæ negligi prætextu contingat, districte præcipimus: vt Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & alij ecclesiarum Prælati, cæterique, quibus concessum est proponere verbũ Dei, clerum & populum propter hoc specialiter frequentius cõgregandos, in suis sermonibus ad supplicum precum suffragia pro celeri & felici exitu tãti negotij frequentanda, solerter hortentur: & ipsis eadem auctoritate non solum orationũ frequentiam, sed† obseruantiam (prout circunstantiæ[d] pensandæ suaserint) ieiuniorum[e] indicant.

¶ Idem in eodem.

¶ *Appellantes contra electiones, postulationes, vel prouisiones, omnia quæ obijcere intendunt contra personam vel formam tenentur exprimere: & iurare, quòd illa credunt vera esse, & ea se posse probare. Super nõ expressis ipsi, vel adhærentes eis, non audientur: nisi de nouo emergant, vel perueniant, vel superueniat probandi facultas: super quo iurare debebunt. Statutum Innocentij editum contra non probantes quæ obijciuntur in personam vel formam, in suo robore conseruatur.*

CAP. IIII.

Vt circa[f] electiones[g], postulationes, & prouisiones ecclesiasticas, viam malitijs, prout est possibile[i], præcluda-

J.de offic.ordin. quia plerique:

a ¶ *Humana.*] C.de nupt. Authent.quod eis.& ff.de obseq. l.nullum.ff.de leg. 1.siquis inquilinos.§.fi.ff.de pact.iuris gentium.§.pactorum. Ioan.And.

ADDITIO. Et in corpore vnde sumpta fuit colla.5.scænicas.nõ solũ si fideius.& c. post princip. & allegat hic Archidiaconus, qđ ibi not.10 glossa, sed quare.

b ¶ *Orationis.*] 23.q.8. in qualibet.ibi: scientes magis religionibus q̃ officijs & labore corporis, vel sudore, nostram rempublicã contineri.

ADDITIO. Quòd multum valent orationes iustorum, alle. Io. Mo. 45.dist.disciplina. circa fin.13.q.2.animę. vide qđ no.in cle. vna. de reliq. & ve.sancto. ad fin ma. gl. Io. And.

c ¶ *Vbi primum.*] idest, cum primum. Ioan. Andreæ.

d ¶ *Circumstantiæ.*] puta quia timetur de zizania & magna discordia inter Cardinales.

e ¶ *Ieiuniorum.*] ad hoc concor. de vot.& voti redem.magnæ.& vigiliarũ exercitium, vt ibi.

V *T circa.*] summa, & diuide prout in prima glossa.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauiensi, canonici illius ecclesiæ ad quos spectat electio, cõuenerunt in vnum, tractaturi de electione futuri pastoris: habito tractatu, cum maior pars vellet Titium postulare vel eligere: vel p̃p negligentiã canonicorum potestas eligendi fuisset deuoluta ad superiorem: superior prouidere vellet Titio de ecclesia Pictauiensi, fuerũt aliqui opponentes & appellantes ad Apostolicam sedem, ne Titius eligeretur, postularetur, vel prouideretur: quæritur quid debeant appellantes obseruare? Respondet Romanus Pontifex, q̃ debent nominatim exprimere in sua appellatione vitia, quæ opponunt tam contra formam electionis, quam personam electi, postulati, vel prouisi: & hoc non sufficit: sed vlterius debent iurare, quòd omnia quæ opponunt sunt vera, & ea posse probare. Sed quid, sanctissime Pater, ponamus q̃ appellãtes volũt iustificare appellationem ex causa non expressa in appellatione: & volunt aliquid deducere contra formam vel personam: quæritur an possint? Respondet q̃ non, regulariter: fallit tamen vbi illud quod opponunt, venit de nouo ad notitiam: vel si de nouo ista emergunt: puta q̃a electus post electionem perpetrauit homicidium: tunc enim ex istis poterunt appellantes iustificare suam appellationem. Sed verum per istud capitulum sit correctum capitulum primum. §.eo. titulo, dicit q̃ constitutio Innocentij quarti facta cõtra deficientes in probatione obiectorum, remanet in suo robore & efficacia: deficientes in probatione puniuntur pœna illius constitutionis. *Alioquin.* refertur ad verba: scilicet q̃ appellantes tenentur iurare, q̃ credunt opposita per eos esse vera. Nota primo ex isto capitulo, q̃ malitiis hominum non est indulgendum: sed potius per superiorem obuiandum. Nota vlterius principalem effectum huius capituli, q̃ se opponentes vel appellantes electioni, postulationi, vel prouisioni factæ vel faciendæ, debent ipsi appellantes in suo instrumento appellationis inserere causas, p̃p quas intendunt impugnare electionem, prouisionem, vel postulationem, vel personas eligentium vel electi: ita q̃ non poterunt iustificare suam appellationem ex causis non insertis in instrumento appellationis. Et sic de nihilo seruit illa clausula, quam communiter inserunt appellantes in suo instrumento appellationis: videlicet quando dicunt, quòd ob illam causam & alias causas loco & tempore proponendas se opponunt: & intendũt iustificare suam appellationem. Nota causas exceptas, vt appellatio possit iustificari ex causis nõ insertis in appellatione: Primo, quãdo illud quod non erat expressum in appellatione, & nunc opponitur, de nouo emersit. Secundo, cum de nouo superuenit facultas probandi, quæ de nouo nõ superuenerat. Tertio, si illud erat antiquũ: sed peruenit de nouo ad notitiam appellantis. Nota insuper dispositionem huius capituli locum habere in quibuscunque beneficijs etiã simplicibus: Nã si aliquis appellet à prouisione facta de capellania vel canonicatu, vel alio beneficio simplici habet locum dispositio huius cap. vt appellans teneat inserere in scriptis, quæcunque ipse vult opponere contra prouisionem: Et si istã formam non seruauerit, nõ est admittendus ad prosequendum suã appellationem. Nota finaliter, q̃ indefinitiua iuris equipollet vniuersali, vt hic late p̃ glos. ad quam quotidie recurritur.

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

f ¶ *Vt circa.*] Appellãtes contra electiones, postulationes, vel prouisiones, omnia quæ obiicere intendũt cõtra personam vel formam tenentur exprimere: & iurare, q̃ illa credũt vera esse, & ea se posse probare. Super non expressis ipsi, vel adhærentes eis non audientur: nisi de nouo emergant, vel perueniant, vel superueniat probandi facultas: super quo iurare debebunt. Statutum Innocentij editũ contra non probantes quæ obiiciuntur in personam vel formam, in suo robore conseruatur. Et secundũ Gar.& Ioan. Monachum hæc decretalis in sex partes diuiditur: quarum prima vsque ibi: *Ardultes* in qua ponit cõstitutionis causam. Secunda vsque ibi: *Alioquin:* & ponit ibi constitutionem. Tertia vsq; ibi: *Nisi aliquid,* & ponit ibi pœnam nõ obseruantis constitutionem. Quarta vsq; ibi. *Super huiusmodi:* in qua facit exceptionem. Quinta vsque ibi: *Illa sane:* in qua de iurando ponit super exceptione præstanda. Sexta ibi: *Illa sane:* vsque in finem, in qua corroborat Domini Innocentij decretalem.

g ¶ *Electiones.*] Nota hic tres modos tangi, quibus prouidcẽ ecclesiis. sic §.eo.cap.1.eod.lib. quorũ primi duo pertinent ad subditos, alius ad prælatos, q̃ eo ipso q̃ prouident, confirmãt: qđ est verum si eodẽ iure spectat ad illos eligere & cõfirmare. 63.dist.in synodo. ff.de aucto.tu.l.3. secus si diuerso. & sic intelligit.§.eod. cum inter canonicos. vbi de hoc. & de fide instru. inter dilectos. §. cæterum.

h ¶ *Viam malitijs.*] j.cap.proxi.de rescrip.sedes. & c. plerunq;.§. q̃ ma.accu.pos. significante.ff.de rei vendi.in fundo.§.constituimus.

ADDITIO. Vide de simo.nobis.super 3.glo.

i ¶ *Possibile.*] Non enim omnibus hominũ malitiis viam præcludere posset.

Aliàs ita: & apud eũ.

Aliàs fuit sed & obseruanti.&c.

dere posset. 6.q.1.si omnia. malas enim hominũ voluntates ad plenum cohibere non possumus. 31.q.1. hac ratione. in fin. nihil enim est quod homo semel deditus malitiæ non adinueniat. in Authen. coll. 6. vt hi qui se ob. ha. perhi. res mi. in prin. & idem. ff. cõmo. ad eos. ff. de præscriptio. vor. naturalis. C. man. l. ab Anastasio.

ADDITIO. Qui circa lites versantur, legẽ Anastasij fraudabãt suis machinationibus: ꝓ quas ibi prouidetur. Ioan. Andr.

mus, ne diutius periculose [a] vacent † ecclesiæ [b]: vel personatuum, dignitatum [c], & aliorũ [d] ecclesiasticorum beneficiorum prouisio differatur: Edicto perpetuo [e] prouidemus, vt si quãdo aliqui [f] electionibus, postulationibus, vel prouisionibus se opponunt, proponẽdo [g] aliqua contra electionis, postulationis, seu prouisionis formã [h], aut personas eligentium [i], vel electi [k]: siue illius, cui erat prouisio facienda [l], siue facta: & propter hoc contigerit appellari [m]: appellantes in instrumento publico [n], seu litteris [o] super appellatione confectis, omnia [p] & singula exprimant, quæ in formam intendunt obiicere, vel personas: Coram [q] personis authenticis, aut

a ¶ *Periculose.*] aduerbialiter ponitur. sic de pœ. dist. 1. periculose. & est periculum in spiritualibus & tẽporalibus. s. eod. vt pro defectu. 50. dist. postquã. & j. eod. quam sit.

b ¶ *Vacent Ecclesiæ.*] id est prælatis careant, & ministris: sic & mulier dr̃ vacans, quæ virũ nõ habet. ff. ad l. Iul. de vi pub. q coniu. l. q vacãtẽ. Archidiaconus.

c ¶ *Dignitatum.*] de quibus est idem iudicium habendum. s. eodẽ tit. dudum 2. & s. de præben. de multa.

¶ *Glo. seq. respondet per quæstionem & solutionem, obijcit rationi & solutioni, quæ est indefinitã æquipollere vniuersali: & obiectioni respondet.*

d ¶ *Aliorum ecclesiasticorum.*] omnium vniuersaliter. 19. dist. c. 1. ff. de offi. præsi. l. 3. igitur siue super simplici beneficio appellet, siue super alio, locum habet hæc decret. Dici enim solet ꝙ indefinita [1] canonis vel legis regulam tradere intẽdentis, æquipollet vniuersali [2]: indefinita cõis locutionis non: secundum iuristas, vel logicos, indefinita æquipollet vniuersali in materia necessaria: vt homo est animal: ergo omnis homo. In materia vero contingenti secus: vt homo currit: ergo omnis homo, non sequitur. Sed contra, ꝙ etiam s̃m iura, indefinita non æquipollet vniuersali: Nam si lego alicui omne marmor: videor legasse & statuas marmoreas, & cæteras species ex marmore factas. ff. de leg. 3. hæres meus. §. 1. de au. & arg. leg. l. 1. & tñ si legetur marmor indefinite: sub legato cõprehendit sola rudis materia: & non species de marmore factæ. ff. de leg. 3. l. quæsitum. §. illud fortasse. Item si lana indefinite legetur, tincta nõ continetur in legato. ff. de leg. 3. l. si cui. in princ. & si legatur omnis lana, etiam cedit tincta legato. ff. de au. & arg. leg. l. pediculis. §. labeo. ergo indefinita non æquipollet vniuersali. Item aliud quando transigimus super generali petitione: aliud quando super indefinita: vt not. s. de transact. cap. 1. Sed dic, ꝙ quando nõ est eadem ratio & conditio (ꝓp aliquod accidens) omniũ particulariũ in vniuerso cõprehensorum: indefinita non æquipollet vniuersali [3]: vt patet in ꝓmissis: nam tinctura lanæ, & species marmoris nõ procedunt ex ipsa origine, sed ex accidenti hominis operatione: & posset maioris æstimationis esse ipsum additum tincturæ vel speciei, q̃ ipsum principale [3]: sed quando omnium particularium est eadem ratio & conditio, vt prius: quia non variantur per aliquod accidens, licet forte sit ibi imparitas ex origine: puta quia alia lana melior & nobilior ex origine: Idem in marmore: tunc indefinita negatiue vel affirmatiue prolata æquipollet vniuersali. ff. de leg. 2. si pluribus. & l. si ita. ff. de reb. dub. l. si is qui. §. verum. in fi.

¶ *Glos. seq. ponit 6. modos cognoscendi legem generalem.*

e ¶ *Perpetuo.*] id est generali. s. eo. Massana. & sunt hæc signa cognoscendæ generalis constitutionis, cum edicti vocabulo nuncupatur, vt hic: si mittatur venerabili cœtui: si præcipitur per omnes populos diuulgari, scriptura publice procedente: si dicatur idem in similibus obseruandum: si lex vel canon appelletur generalis: si iubetur expresse ad omnes pertinere. hos modos habes C. de leg. l. 3. Ioannes Andreæ.

¶ *Glos. seq. soluit quæstionem: & ponit obseruantiam curiæ.*

f ¶ *Aliqui.*] quorum interest: vt quia canonici, parochiani, vel patroni. 16. q. 7. filijs. & si collegium obijcit se, ad hoc tenetur. ff. quod me. cau. l. metum autem præsentem. §. animaduertendum. dicit Gar. quòd Romana curia quemlibet clericum de diœcesi vel ciuitate admittit contra electum episcopum, siue beneficiatus sit, siue inde oriundus: si vult obijcere in personam: contra formam autem non, nisi canonicos admittit.

g ¶ *Proponendo aliqua.*] Si ergo quæ opponuntur non sunt talia: sed directe respiciunt ius ecclesiæ, vel opponentis personæ, constitutio ista non arctat, vt in cle. eo. titu. constitutionem. 1. responso.

h ¶ *Formam.*] vt quia seruata non fuit forma decre. quia p.p. 10 electione. ꝓ formam postulationis obijci potest, ꝙ non est concors, vel saltem à duabus partibus celebrata: & hoc quando vnus postulatur, & alter eligitur. s. eo. scriptum. vel ꝙ postulatus est, qui debuisset eligi. s. titu. proxi. c. vno. contra prouisionem potest opponi: ꝙ adhuc non sit prouidendi potestas ad superiorem deuoluta: vel ꝙ p. litteras subreptitias sit facta ꝓuisio. de rescriptis. sup litteris.

i ¶ *Eligentium.*] vt quia sunt excõicati maiori sententia, vel ab homine suspensi. s. eod. cum inter. de consuetu. cum dilectus. vel quia priuati a canone: vt q a scienter elegerunt indignum. s. eo. cũ in cũctis. vel sunt infames: qbus sunt actus legitimi interdicti. ff. de regul. iuris, actus. sed eligere est actus legitimus. j. de sen. excom. solet. ad fin.

ADDITIO. Et dicit Gulielmus hic reprobari opinio Innoc. & approbari opi. Bernar. antiquam. de quibus s. cap. 1. in glos. electi. dic vt ibi. Et vr̃ reprobari quod dixit ibi Inno. & Compost. ꝙ obiectio in personas eligentium proprie dicatur in formam. hic ponit ista vt diuersa. Sed dicit ibi Archi. ꝙ hoc fit per similitudinem quam habent obiectus contra eligentes & electos, scilicet criminum & defectuum. Ioan. And.

k ¶ *Electi.*] puta defectus ætatis, scientiæ, & natalium [4]. s. eo. cum in cunctis. obiectorum autem defectuum examinatio fiet, vt traditur j. eo. si forte.

l ¶ *Facienda.*] quod igitur hic de prouisione dicitur, repetitum intelligatur in postulatione & electione faciendis: quod iuris enim in vno, & in reliquo. & hoc verum, si contra certam personam appelletur, vt non eligatur, vel postuletur: si autem contra incertam huiusmodi constitutionis formam non est necesse seruare. j. eod. qui contra certam.

¶ *Glossa sequens respondet per quæstionem: ponit opi. Guli. & contrarium Gar. quam approbat. secundo ponit dictum Gar. hodie reprobatum.*

m ¶ *Appellari.*] ad Papam secundum Guli. & est ratio: quia appellationes interpositæ ad Papam magis consueuerunt protelare negotia ecclesiarum, de appel. sæpe. & ad ea quę frequentius accidũt, &c. ff. de legi. nam ad ea. & illa constitutio videtur supplere illam, s. eod. statuimus. quæ expresse de appellatione interposita ad Papã loquitur. Arg. ad hoc j. eod. is qui. & cap. sequen. Tu dic secundum Gar. ꝙ hæc decre. etiam locum habet in appellationibus ad inferiores interpositis: cum generaliter loquatur: & sic sit generaliter intelligenda. ff. de offi. præsi. l. præses 2. 19. dist. cap. 1. ff. quod me. cau. l. metum autem. §. animaduertendum. ff. de publi. in rem ac. de pretio. Preterea Hostien. intelligit illam decre. s. eod. statuimus. licet ibi exprimat, ad nos etiam in appallationibus ad inferiores interpositis: quod facit pro hac parte: tamen id non puto verum, vt ibi dixi. hæc autem decre. secundum Gar. locum habebat siue in iudicio, siue extra iudicium appellaretur: quod non est hodie verum. non enim locum habet, nisi in appellationibus extra iudicium interpositis [5]: vt declaratum est j. eo. constitutio.

n ¶ *Publico.*] facto scilicet per manum tabellionis. Quid sit publicum instrumentum, not. s. de fi. instru. cap. 2. & dic publico, scilicet super appellatione confecto.

o ¶ *Litteris.* [6]] testimonialibus, scilicet sigillo authentico sigillatis. j. de offi. ordi. si canonici. & in decre. cum medicinalis. j. de sen. excom. Vel dic, ꝙ sufficit si per suam vel alterius priuati manum fuerint litteræ conscriptæ: probabitur tamen talis scriptura per testes. in secundum Guli. prior intellectus præualet: & ideo dictum est de litteris: quia in plerisque locis vsus tabellionum non habetur: sed instrumentorum loco habentur officialium litteræ.

¶ *Glossa sequens quærit. alleg. pro. soluit contrarium. finis glos. dat consilium.*

p ¶ *Omnia & singula.*] Quid ergo si dicat electum periurum, vel homicidam, vel excommunicatũ: nunquid sufficit talis expressio? De hoc fertur tempore Ioannis & Nicolai multum disputatum: & diuersæ declarationes factæ dicuntur super hoc, & videtur ꝙ hoc satis sufficiat: quia quodlibet periurium, vel homicidiũ repellit [7]. Sed dic contra per hanc literam: aliás quare fieret hæc verborũ geminatio. & probatur hoc satis j. de exceptio. pia. & melius j. eo. procurator. & in cle. constitutionem. eod. titu. 1. responso. ad idem. ff. de dolo. l. sed si ex dolo. §. finali. j. de testib. præsentium. §. testes. 2. q. 8 per scripta. §. libellorum. de pœn. distinct. quinta. consideret. & tutum est quòd iuret per hunc modum: iuro omnia & singula, & cætera.

ADDITIO. Sed non est necessarium secundum Archid. Gar. tamen dicit Nicolaum interlocutum, quòd non sufficit iurare ꝙ credat omnia, &c. nisi etiam addat, & singula, &c. quod hic placet Io. Mo. Ioan. And.

q ¶ *Coram.*] hic fit versi. refertur enim ad inferiora, non ad superiora: coram

¶ Vide consilium Laicali sub ... j. & refertur extra de electio c. ne pro defectu.

[1] De materia huius glossæ præter doctores hic, vide Dinum in Rubrica de regul. iur. lib. 6. & Couarruuiam lib. 3. variar. resolut. cap. 19.

[2] Secus de indefinita statutorum, quæ ... intelliguntur. ... ff. ad munic. sed quòd indefinita æquipolleat vniuersali, hoc est ex significatione legis. Bar. in l. si seruitus. ff. de seru. vrb. prædio. fallit si aliàs ... Bar. in l. omnes populi. Fun.

[3] Sequitur Phi. & Dom. item indefinita prolata ad personas ... in nõ æquipollet vniuersali. l. 1. & 2. ff. de liberis & posthumis. fallit in ... ff. de ...

[4] Et ... quid sit lepra ... dæmoniacum paralyticum. Dom. Fun.

Constitutio vt circa, an habeat locũ in appellatione ... interposita à Papa ...

[5] Idẽ Pet. de Anchar. hic.

[6] Hic vide Phil. Fun.

[7] Hæc constitutio non procedit circa repulsionem, sed circa propositionem: & multa valde in probando C. de probat. ... non valens in proponendo ... ff. de ... Io. Mo. ... quod no. j. e. is qui. in gl. pe. Ioan. Andr.

riora: coram aliquo autem fieri, dicit quod fit eo sciente, & intelligente: licet non consentiente. ff. de verb. sign. coram. sed & hic eius testimonium requiritur vt j. dicam.

a ¶ *Aut persona.*] scilicet authentica: & intellige illam personam authenticam hic appellari, quæ præest iurisdictioni. Et habes hic casum in quo creditur vni personæ authenticæ. ad hoc. 86. dist. tanta. vbi de hoc. ibi videas in gl. arg. quod credit, &c. & 18. dist. placuit 2. in gl. 2. & 8. q. 3. cap. 1. in gl. 2. Archidiaconus.

¶ *Glossa seq. primo soluit duas quæstiones: secundo quærit. ponit opin. Gar. & contrariã Guli. quam approbat in glos.*

b ¶ *Corporali.*] per hoc dicas secundum Guli. & Gar. quod si iuret præ-

persona [a], quæ super hoc testimoniũ perhibeant veritati, corporali [b] præstito [c] iuramento, quòd credunt ea, quæ sic exprimunt, esse vera, & se posse probare [d]: Alioquin [e] tam opponẽtes, quàm tempore appellationis interpositæ, vel postmodum adhærentes [f] eisdem, obijciendi aliqua, quæ non fuerint in huiusmodi litteris vel instrumentis expressa [g], potestatem sibi nouerint interdictam [h]: nisi aliquid postea forsan emerserit [i], vel super antiquis [k] superuenerit [l] probandi facultas: aut aliqua antiqua in opponentium notitiam de nouo peruenerint, quæ appellantes appellationis emissæ tempore verisimiliter [m] ignorare potuerint, & etiam ignorarint. ¶ Super huiusmodi autem ignorãtia [n], & superueniente [o] facultate

sente textu Euangeliorum, & non tangat: quod huic constitutioni satisfactum non est: & sic Papam Nico. in hoc interlocutum dicũt [1]. Si autem Euangelia tangeret pede vel cubito: si manus habet, non sufficit: quia singula membra singula habent officia. 89. distin. singula. ẽ. de hæret. cum ex iniuncto. facit enim contra generalem consuetudinem, quæ est optima interpres legum. ẽ. de consue. cum dilectus. Quid si sit episcopus qui appellat: quæro an teneatur tangere sacra? Dixit Gar. quod sic: quia generaliter loquitur hæc decre. & sic generaliter intelligẽda. 19. dist. cap. 1. §. dicendo. ff. de offi. præsi. l. 3. Item priuilegium episcoporũ est corpore iuris clausum: vnde per istud tolli vr, ac si ius esset. ff. de constit. licet. eo. lib. cũ suis cõcor. [2] Gulielmus contradicens, quod episcopi tangere non tenentur. 11. q. 1. cap. testimonium. §. nec honore. C. de epi. & cle. Authẽ. sed iudex de iura. calum. cap. vlt. & hoc credo verius. licet opinio Gar. sit tutior. & facit quod dicã. j. cap. prox. Sicut enim per illam decre. non tolluntur illi speciales casus, in quibus quis administrat ante confirmationem de iure veteri: sic & per istam sublatum non credam illum casum in quo quis tangere non tenet [3], scilicet in epo: procederet hoc dictum si priuilegium episcoporũ esset generale: tunc respõderetur ad contraria intra signata, quæ ponunt casus speciales: sed quia per iura superius allegata: & per Authen. de san. epis. colla. 9. §. sed nulli. potius probatur istud speciale in iuramento testium prius prorogatum ad iuramentum calumniæ per prædictam decr. vlt. de iur. calum. ibi: sicut in dicendo testimonio, &c. dicam quod in alijs tangere tenentur. ad hoc. 1. q. 7. quotiens. s. de iureiu. ego N. in fin. de pur. can. quotiens. §. porro. in prin. & in fi. de senten. excom. venerabili.

[1] Ad idem cle. 1. ver. porro. de hæ re. & ibi vide gl. 2. per quod decido quod hic not. Archid. Ioan. And.

[2] Illud in legibus ubi bus his loquitur cum vna generalis, alia specialis. vt in casu. l. sancimus. ff. de pœ. Io. mo. & Arch.

[3] Idem Anchar. Bart. in extrau. ad reprimendum. Ioan.

c ¶ *Præstito.*] in iuramentis quæ iure præcipiuntur, vt est iuramentum testis, & calumniæ, semper est iurandum super sancta dei Euãgelia [4]. 11. q. 1. cap. testimonium. §. eps non flagitetur. ad idem. 1. q. 7. quotiens. de consec. dist. 2. ego Berengarius. ẽ. de iureiur. ego. in fin. ẽ. de iura. calum. cum in causa. ẽ. de purg. can. quotiens. §. 1. in prin. & idem in omnibus alijs iuramẽtis, quæ à iure, vel iudice, vel à partibus ex necessitate deferuntur. Archidiaconus.

[4] Idem Pet. de Ancha. Ione.

¶ *Glos. seq. quærit, & soluit: secundo soluit quæstionem: tertio consulit.*

c ¶ *Præstito.*] Pone quod vna die appellauit: sequenti die iurauit: quæritur an sit huic cõstitutioni satisfactum? Dixerunt Guliel. & Gar. quod non: & sic dicebant fuisse declaratum per Nicolaum. & arg. ad hoc. ff. de dam. infec. qui bona. §. si quis stipulaturus. & ẽ. de elec. quia pp. in quibus habes, quod stipulaturus de dam. infec. eodẽ tempore debet iurare & stipulari: alias non est ei cauendum: & publicatio scrutinij, collatio, & electio insimul fieri debent, non ex interuallo: vnde hæc videtur fuisse illius constitutionis mens, quod incontinenti super oppositis in appellatione iuretur. ad idem. ff. de testamen. hæredes palam. §. fina. [5] Item secundum eosdem dicas, & bene, quod si appellans dicat sic: offero me paratum iurare omnia & singula, & cetera, nõ est huic constitutioni satisfactum: quia cõstitutio ista iuramentum exigit, nõ pollicitationẽ. ad idem. C. de vsur. acceptã. vbi dicitur, quod aliud est soluere: aliud est paratum soluere. ad idem ẽ. de eo qui mit. in pos. c. p. 1. Idem sm eos: vt plene & in omnibus huic constitutioni satisfiat: Primo ipse tabellio fidẽ faciat in instrumento de sacramento: faciat etiam fidẽ de tactura [6]: licet enim durum videatur, quod ob hoc non valeat appellatio, si aliter probari possit tactura: tamen sic fertur per Nicolaum fuisse declaratum.

Appellans vna die, & sequenti die iurans: an satisfaciat constitutioni, vt circa.

[5] Idem Io. Mo. & Archi. qui dant quod sic: secundum. illud quod & hac littera. j. quæ ne expressione nõ dicit expressi fecerit. Ioã. And.

[6] Idem Pet. de Ancha. Ion.

A D D I T I O. Quod tamen non placet Guli. qui dicit, quod ex quo in instrumento fit fides de iuramento, omnia præsumuntur solẽniter acta. Insti. de fideius. §. fi. & C. de contrahen. & commit. sti. l. 1. Sed vt dicit Ioan. Mo. & Archid. illud verum de qualitate intrinseca: secus in extrinseca. ff. de pub. in rem act. l. quacunque. ad fi. & inducit Archid. quod not. Compost. j. eo. cum dilecti. ad fin. Est ergo necesse etiam de qualitate iuramenti (quæ de substantia est) fidem fieri. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. quærit: opinionem ponit: & contrarium soluit.*

d ¶ *Probare*] si autem dicat se credere posse probare ea, quæ sufficiant ad victoriam suæ causæ, non est huic cõstitutioni satisfactũ nec valet appellatio. j. eo. is qui. Quid si appellans quædam probauit ex oppositis & iuratis, quæ bene sufficiunt ad victoriam suæ causæ: & quædam non probauit: quid erit? Dicunt quidam, eum succumbere. ad hoc de proba. licet, versi. item quoque. & ita dicunt quidam Nicolaum interlocutũ. Contrarium tamen est verum: quia constitutio illa intendit, vt videatur solam calumniam excludere: non enim iurat quod sint vera: sed quod credit ea vera: sic etiam intelligit Hostien. ẽ. eod. statuimus. decre. illa, licet. non obstat: quia ibi se astringit ad vtrunque probandum: vnde mos gerendus fuit. ff. de probationibus. l. circa.

Opponens plura, & probans aliqua quod sufficiunt ad victoriam ad dicam suæ causæ bene.

e ¶ *Alioquin.*] idest, si non expresserint omnia quæ intendunt opponere. Alij exponunt, & male. alioquin, id est si non iurauerint. vnde dicunt, quod pœna illius constitutionis est solum, quod si non iurat non audiatur super non expressis. sed hoc est falsum, quia si nõ seruat cõstitutionem, in nullo valet appellatio: & est expressum j. eod. is qui. & ibi etiam dicam. & probat. hoc cle. eo. tit. constitutionem. in fine.

¶ *Glos. seq. voci. per quæstionem ad quam ponit op. Gar. & contrarium Guli.*

f ¶ *Adhærentes.*] Dixit Gar. quod adhærentes debent seruare hanc constitutionem, vt principalis, alias non audirentur: alias enim nõ præcluderetur via malitijs, quod intendit ista cõstitutio. ad hoc j. eo. auaritiæ. & ita dicit Papam Nicolaum interlocutum. Sed Guli. dicit: quod potius credo, cum hæc cõstitutio (nulla quantum ad hoc de adhærentibus mentione facta) dicat appellantem iurare debere, & crimina specificare. adhærentes ergo, quandiu appellans prosequitur negotium, ad hoc non tenentur: argu. de deci. ad audientiam. nec sit tutum, nec honestum cogi multitudinẽ ad iurandum: illo vero defuncto, vel prosequi omittente: si ipsi velint prosequi bene iurabunt & specificabunt. Et scias quod non admittetur ex virtute appellationis adhærentes, nisi infra tempus quo appellasse debuissent, appellationem expresse ratificauerint, & dixerint se adhærere velle. 2. q. 6. non solent. ff. rem rat. habe. l. bonorum.

Cõstitutio, vt mica, an afficiat adhærentes.

g ¶ *Expressa.*] singulariter, vt dictum est.

A D D I T I O. Satis ergo probat hæc littera, quod si aliqua sufficienter expresserit, aliqua non, valet appellatio quoad sufficienter expressa, dummodo in alijs fuerit seruata constitutio. & patet in cle. constitutionem. §. 1. & 2. eod. tit. Ioan. Andr.

¶ *Glos. seq. quærit & soluit.*

h ¶ *Interdictam*] Alius autem qui nõ appellauit, nec adhæsit poterit se opponere: non potest tñ prosequi in causa illa pro interesse communi articulos non specificatos. quod dic vt in cle. eo. tit. constitutionem. §. 1. & sic debet intelligi. j. eo. si forte. ibi, aut dabit initium, &c. vel superior ex officio suo inquiret hoc, ne electus forsan criminosus ascendat ad apicem. 23. dist. qui eps. Quid si appellans qui deficit in probatione obiectorum, vel cuius appellatio reiicit, offert se paratum probare incontinenti electum excõicatum? Dic secundum Guli. & Gar. quod non admittetur tanquam pars: quod dic vt in cle. eo. titu. constitutionem. §. insuper. nam etiam per modum querelæ non audiretur, vt ibi: sed superior ex officio inquiret de hoc. & hoc si probationes sint in prõptu: alias non. sic enim retardaret cõfirmatio. taceat ergo 2. q. 7. plerũque. in princi. 7. q. 2. si tantũ.

i ¶ *Emerserit.*] vt si de nouo homicidiũ cõmitit, vel aliud mortale.

A D D I T I O. Exemplum patet. j. de iureiur. c. fi. Ioan. And.

k ¶ *Antiquis.*] tunc notis, sed non oppositis. si vero fuissent opposita circunstantijs omissis, non audiretur volens illa exprimere, etiã cum iuramento quod sequitur: vt in cle. eo. constitutionem. 2. respon. & quæ est ratio, ibi not.

l ¶ *Superuenerit.*] Cum enim ab initio probandi non habuit facultatem, exprimere non debuit. 2. q. 7. plerunque. in prin. non sic in casu. j. eod. nulli. vbi dixi. Ioan. And.

m ¶ *Verisimiliter.*] vt quia non consueuerant multam familiaritatem habere cum isto electo: & quæ opponũtur non erant publica: & in facto alieno est probabilis ignorantia. ff. pro suo. l. vlt. Gar.

n ¶ *Ignorantia.*] vt in vltimo casu, quo de ignorantia dicitur.

Ignorantia est probabilis in facto alieno.

o ¶ *Superueniente.*] vt in secundo casu. In primo ergo casu non iurat, nisi vt excludat calumniam, vt sequitur.

¶ Glossa

¶ *Glossa sequens recitetur per obiectionem: de regula præsumitur: & soluit: secunda pars recitetur per quæstionem & solutionem.*

a ¶ *Per proprium* [1]] Nota, ignorantiam probari per iuramentũ. j. eo. nulli. & ideo compelluntur iurare, quia debuerũt ab initio quærere: & quia præsumuntur maliciose hoc opponere: alias quilibet præsumitur ignorans. j. de reg. iur. præsumitũ. vbi de hoc dixi per hãc litteram, per propriũ. Dixit Guli. ꝙ generalis procurator non præstabit hoc sacramentum: sed specialis (scilicet habens ad hoc mandatũ) bene. sic dicit se obtinuisse. ad hoc ff. de iureiur. iusiurandum q̃d. §. procurator. C. de ꝓcurato. l. in pecuniariis. ad hoc j. eo. ꝓcurator.

ADDITIO. Vide Barto. in l. inter omnes. §. recte. ff. de furtis.

b ¶ *Statuit.*] j. eod. statuimus. ibi enim ponit pœna deficientis in ꝓbatione, hic pœna non seruantis hanc formã in appellando.

[1] Iuramentum proprium dicitur quod præstat per se ipsum, vel per procuratorem habentẽ ad hoc speciale mandatum.

probandi, fidem per propriũ [a] præstandum corporaliter faciant iuramentum: hoc adijciendo in iuramento eodem, quòd ad ea probanda credunt se sufficientes probationes habere. ¶ Illa sane, quæ felicis recordationis Innocentius Papa quartus contra non plene probantes ea, quæ in formam vel personam obiecerãt, statuit [b], in suo volumus robore permanere.

¶ Idem in eodem.

¶ *Electus ante confirmationem administrare non debet per se, vel per alium in totum, vel in partem, sub quocunque colore: qui contra fecerint, ipso iure priuati sunt iure ex electione quæsito. Ioan. And.*

CAP. V.

AVaritiæ [c] † cæcitas [d], & dãnandæ ambitionis improbitas, aliquorũ animos occupãtes, eos in illam temeritatẽ † impellunt, vt quæ sibi à iure interdicta [e] nouerint, exquisitis fraudibus [f] vsurpare conentur. ¶ Nonnulli siquidem ad regimen ecclesiarum [g] electi: quia eis, iure prohibẽte, nõ licet se ante cõfirmationem electionis celebratæ de ipsis, administrationi ecclesiarum, (ad quas vocantur) ingerere [h]: ipsam sibi tamquam procuratoribus, seu œconomis committi procurant. ¶ Cum itaque non sit malitiis hominum indulgendum [i]: Nos latius [k] prouidere volẽtes, hac generali constitutione sancimus: vt nullus de cætero administrationem dignitatis, ad quam electus est, priusquàm celebrata de ipso electio confirmetur [l], sub œconomatus [m], vel procurationis [n] nomine, aut alio de nouo quæsito colore [o], in spiritualibus [p] vel

Auaritia.] Diuidit in quatuor partes, secundum Ioan. Monachum. Prima ponit ꝓœmium ad dicenda: Secũda narrat fraudẽ ꝯ ius antiquum: ibi, *Nonnulli*: Tertia illã fraudẽ reprobat: ibi, *Cum itaq;* Quarta pœnam apponit: ibi, *Omnes*. Ioan. And.

† Vide Lamberund de iure patronat. lib. 2. par. 2. q. 5. art. 1.

¶ Pro intellectu illius cap. præsupponendũ est q̃d habetũ in cap. qualiter. eod. tit. in ant. vbi dr̃ ꝙ quantuocũque quis fuerit electus in concordia nemine discrepante, nõ debet se ingerere ad administrationem nisi fuerit per superiorẽ confirmatus: per quam confirmationem acquirit potestatem administrandi: sed non habet facultatem ordinandi ante consecrationem: & propriè ante consecrationem non vocatur eṗs, sed electus: ꝙ si ante confirmationem se ingerit administrationi, priuatus est ipso iure electionis: & eligentes possunt alium eligere. Secũdo præsupponendum est, ꝙ vacante ecclesia cathedrali, iurisdictio & potestas ordinandi est apud capitulum illius ecclesiæ: ita ꝙ capitulum per se potest exercere iurisdictionem. cap. olim. de ma. & obe. in an. Et ea quæ sunt ordinis poterit per alium exercere.

† Nota equiuum tex. q dicitur agere actum temerarie: qa ille qui agit scienter a. iũ sibi à iure prohibitum sub colore fraudulẽto. vide tex. tẽm qui sil. sunt legati per venerabilem. ver. vide hic. & Iul. And. in cle. 1. de sepul.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauiensi, canonici illius ecclesiæ cõuenerunt in vnũ tractaturi de electione futuri prælati: tractatu habito inter eos elegerunt quendam Titium: quia Titius antequam esset confirmatus, requisiuit à capitulo, vt capitulum ipsum constitueret œconomũ vel procuratorem ad administrandum bona eṗatus: quærit an sub isto colore posset se ĩgerere administrationi ante confirmationẽ: Rñdet Rom. Pont. ꝙ non: alias si se ingerat, perdit ius sibi quæsitum ex electione. ideo electus ante confirmationem nec directe nec indirecte debet se ĩgerere administrationi. ꝙ si fecerit, eligentes vel superior poterit prouidere de alio. nam facta electione ecclesia adhuc dr̃ vacare. Vnde sicut matrimonium carnale initiatur per sponsalia per verba de futuro, perficitur sequente cõsensu per verba de præsenti, & cõsummatur per carnalẽ copulam: sic matrimonium spirituale initiatur per electionem, perficitur ꝑ confirmationem, & consummatur per consecrationẽ. Nota primo id ad quod allegatur iste textus: videlicet, ꝙ auaritia excæcat homines, vt non videant ea quæ sunt recta. Nota insuper principalem effectũ huius cap. ꝙ licet sede vacante capitulũ habeat administrationẽ in spiritualibus & temporalibus, & eam possit alij committere, non tñ potest committi electo vt administret tamquã procurator vel œconomus: aliàs fieret fraus ad cap. qualiter. alleg. Not. vlterius ꝙ ingerens se administrationi ante confirmationem, perdit ius sibi quæsitum ex electione. Vnde electus sine vitio ambitionis potest postulare & prosequi cõfirmationem suæ electionis, ex quo semel fuit vocatus à Deo.

¶ *Auaritia cæcitas.*] De auaro habetur 47. dist. cap. virum. & bonorum 5. & c. sicut hi. per quę iura apparet, ꝙ per hoc vitium quis à Deo separat. & huic largitas obuiat quæ sancta in canone appellatur. 16. q. 1. visis. ver. diuinæ. & c. cupiditas vero sæua nuncupatur. §. de Iudæ. ita quorundam. in prin. Archidiaconus.

¶ *Prima glossa summat.*

c ¶ *Auaritia.*] Electus ante confirmationem administrare non debet per se vel per alium, in totum vel in partẽ, sub quocunque colore: qui ꝯ fecerint ipso iure priuati sunt iure ex electione q̃sito.

d ¶ *Cæcitas.*] Nota auarum appellari cæcum & ambitiosum. j. eo. quorundam. excæcant enim ista animos, vt agenda non videant, & à prohibitis non declinent: vt ibi, & 47. dist. virũ. & c. sicut hi. Et qs dicatur auarus, quis largus, quis prodigus, not. s. de consue. ex parte. Ioan. And.

ADDITIO. Io. Monachus auarũ dicit esse cæcũ, vt tetigit hic gl. i prin. & hoc ꝓbat tali ratione: secundum philosophum, Possessio diuitiarum est in distribuẽdo: auarus autem hoc non faciẽdo, non videt fructum diuitiarum: & sic est cæcus. Differt autem sm̃ eum cupidus ab ambitioso, vt dicit versus.

Est censu cupidus: sed honore vir ambitiosus. Ioan. And.

e ¶ *Interdicta.*] scilicet ante confirmationẽ administrare. j. eod. nosti. & cap. qualiter. & j. de præbend. cum iamdudum.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem, & remittit.*

f ¶ *Fraudibus.*] Fiebat fraus quasi de contractu ad contractum, & hoc prohibitum est, quod prosequere, vt not. 14. q. 3. plerique. j. de priuil. quanto. & ff. de leg. contra.

¶ *Glossa sequens ponit quatuor casus exceptos.*

g ¶ *Ecclesiarum.*] omnium, cum indefinite loquatur: quod verum intelligas, nisi in Papa. j. eod. licet. & idem sm̃ Hug. & Io. in imperatore [3] qui hoc no. 93. distin. legimus. Alij contra. j. eod. venerabilem. & in casu. j. eod. indemnitatibus. §. si vero. & §. cæterum. & in vltra montano concorditer electo immediate subiecto domino Papæ. j. eo. nihil, ad finem.

[3] Vide Oldrad. consi. 107. in. de ele. & electi potesta. Ioa.

h ¶ *Ingerere.*] vocari enim debẽt à Deo tanq̃ Aaron. j. eo. qualiter.

i ¶ *Indulgendũ 3.*] s. c. prox. ff. de rei vẽdi. in fundo. §. constituimus.

¶ *Glos. seq. recitetur per obiectionem, quam dupliciter soluit.*

k ¶ *Latius.*] i. latè. sic j. de accu. licet. prope fi. ibi, potius. & j. de iniur. & si pignorationes. ibi, distinctius. hoc dico, quia idem prouisum est ex mente priorum iurium. Vel dic propriè, quia hæc constitutio latius & clarius exprimit. Item olim irritabatur electio: hodie aliter est, vt j. sequitur.

¶ *Glos. seq. ponit triplicem rationẽ quare, &c. secundo quærit & soluit.*

l ¶ *Confirmetur.*] & tunc administrabit quæ iurisdictionis sunt, nõ quæ ordinis: vt s. e. transmissam. & est ratio quare electi ante confirmationem non administrant: quia alias de confirmatione non curarent [4], maxime hi qui non habent consecrari: & etiã confirmatio nil operaretur si administrationem per electionem haberent. Item si contingeret electionem cassari, non possent sic de facili remoueri. Quid dices de electo confirmato, à cuius confirmatione est appellatum: nunquid si administrabit appellatione pẽdente, incurrat pœnam? & fuit disputatum & terminatum olim Bonon. ꝙ administrator talis incurrat pœnam. facit de appe. oblatę. ad fi. per l. ff. de mu. & ho. l. reus. §. cum ꝯ quem [5]. & hoc nisi talis esset appellatio quæ non teneret. & sic intelligitur de appel. constitutus 2.

[4] Ne se submitterẽt periculo cassationis. Ioan. Andr.

[5] Vide supra eod. per inquisitionem. in vlt. glossa.

m ¶ *Oeconomatus.*] Oeconomus, cui res ecclesiastica gubernanda mandatur. C. de sacrosan. ecc. l. iubemus. circa prin. Ioan. Andr.

n ¶ *Procurationis.*] Sumebant hãc fraudem ex decre. s. eo. cum nobis olim. in fi.

ADDITIO. Inno. Papa ibi loquitur: nec puto excusari hodie electum per cõmissionem talem, quam faceret inferior confirmatori licet littera hæc ꝯ. & Arch. loquit̃ obscure, quia dicit electum pœnam incurrere, si sine auctoritate legitimi superioris administrat. Et adde quod not. de simo. sicut tuis. in gl. 2. & quod ibi dixi. Io. And.

o ¶ *Colore.*] quicunque fuerit ille, puta vicaria, commenda, castaldionatus: vel dicebat se facere id vt canonicum, secundum opin. Lau. qui notat hoc. s. eo. qualiter.

p ¶ *In spiritualibus.*] vt excõmunicare, absoluere, interdicere, pœnitentias iniungere, & similia. s. de excess. præla. accedentibus.

a ¶ *Temporalibus.*]

temporalibus [a], per se vel per alium, pro parte [b] vel in totum gerere [c], vel recipere [d], aut † illis se immiscere præsumat. Omnes illos, qui secus fecerint, iure (si quod eis per electionẽ quæsitum fuerit) decernentes eoipso [e] priuatos [f].

¶ Idem in eodem.

¶ *Eligentes quamcito commode possunt, electionem electo præsentent: Electus infra mensem cõsentiat: aliâs priuatus est iure quæsito; nisi conditio personæ ipsum excuset: Post consensum confirmationem petat infra tres menses, aliâs electio viribus vacuetur. Ioan. Andr.*

CAP. VI.

Quàm † sit [g] ecclesiis ipsarum dispendiosa vacatio, quàm periculosa etiam esse soleat animabus: non solum iura [h] testantur, sed etiam magistra [i] rerum efficax experientia manifestat. ¶ Cupientes itaque competentibus remediis vacationũ diuturnitatibus obuiare, hoc perpetuo decreto statuimus: vt si quando fuerit electio in aliqua ecclesia [k] celebrata, electores electionem ipsam, quam citius [l] commode [m] poterunt, electo præsentare, ac petere consensum ipsius procurent †: Electus vero illum adhibere infra mensem [n] à tempore præsentationis huiusmodi teneatur †. Quem si ele-

a ¶ *Temporalibus.*] vt recipere census & debita: habere curam colligendorum & conseruandorum fructuum, & similia.

ADDITIO. Liberet tamen ecclesiam, soluendo quod debet. ff. de neg. gest. soluendo. sed debitorem sibi soluentem non liberaret. ff. de solu. vero procuratori. Ioan. And.

b ¶ *Pro parte.*] Gerere enim videtur qui minimam partem attigerit de hæreditate. ff. de acquir. hære. si seruum. §. si quis seruus.

† In manu- [illegible] illis.

c ¶ *Gerere.*] in iudicio, vel extra. ff. de verbo. signifi. verba. & l. licet inter gesta.

d ¶ *Recipere.*] de prouentibus: sic dicit lex in tutore. C. arbit. tut. l. fina.

¶ *Glos. sequens recitetur per quæstionem.*

e ¶ *Eoipso.*] scilicet q se administrationi immiscuit: non autem eo q fecit se procuratorẽ vel œconomum constitui, si se non immiscuit [1]. hæc probantur per superiorem litterã: & verba cum effectu, & c. de cler. non resi. relatum. cum sim.

[1] Vide concilium Lateran. sub Innocentio. iij. cap. 13. refertur in c. ne pro defectu. eo. ti. de electio. adde sãcita in concilio Tridẽt. sessio. 7. de reforma. cap. 13.

¶ *Glos sequens recit. per obiectionem duplicitur, & soluit. finis recit. per obiectionem.*

f ¶ *Priuatos.*] ipso iure: olim vero per sententiã: Nisi velis dicere q administrantes vt electi nullo colore quæsito priuandi sint per sententiam, per antiqua iura: administrantes quęsito colore priuati sint ipso iure, vt hic. quod satis mihi placet, vt euitetur correctio iurium: vt infra eod. cum expediat. Sed primum verius secundũ Gar. & pro eo infra eod. cupientes. §. cæterum. Et si electus aliàs nullum ius habebat ex electione, vel ei renunciauerat: tenetur ad fructuum restitutionem: & aliàs iudicis arbitrio puniri debet secundũ Gulielmum, supra eodem, dudum [2].

[2] Idẽ Dom. Philip. ex quo notant quòd constitutio puniens facientem non ligat peranẽ se ad faciendum. Ioa.

ADDITIO. Secunda opin. huius glossæ quæ placet Ioan. Andr. placet etiam Ioan. Monacho, qui inducit illud Gregor. simulata æquitas, duplex est iniquitas; quod est dicere, dupliciter peccat qui facit malum, & abutitur bono. & facit ad hoc, infra de dolo & cõtu. cum qui. & quod ibi no. Hierony. ad Celantiam. vj. Multo deformior est superbia quæ sub humilibus signis latet. vide quod no. in cle. ad nostrum. in fin. de hæreti.

Qvam sit.] Præmissa constitutionis causa, statuit tria tẽpora ab antiquis iuribus non prouisa: Primo tempus electionis præsentandæ sine adiectione pœnæ: Secundo: ibi, *Electus*: tempus consensus præbendi pœnam apponens, & vnum casum excipiens: Tertio: ibi, *Cæterum*: tempus petendi confirmationem, & pœnam apponit, & determinat: quod satis not. Hosti. in summa huius tit. §. fin. ver. quid ergo si capitulum. in fin. Ioan. And.

CASVS. Cauet in cap. ne pro defectu. eod. tit. in an. q illi ad quos spectat electio in ecclesia cathedrali, vel collegiata, debent eligere infra tres menses numerandos à tempore vacationis: & sic ibi satis est prouisum circa electionẽ: sed non fuit prouisum circa tempus infra quod debeant electo præsentare electionem: ad hoc emanat istud c. scilicet, q eligẽtes debent quãcito cõmode possunt electionem præsentare electo: & ipsum requirere, vt cõsentiat vel dissentiat electioni: & istud tempus hodie est redactum ad tempus octo dierũ. c. cupientes. j. eod. Sed vellem informari vtrum electus facta præsentatione & requisitione teneaẽ incõtinenti consentire vel dissentire: vel vtrum deẽ sibi tempus ad deliberandum? Rñdet q electus facta sibi præsentatione electionis, non teneẽ incontinenti cõsentire. sed habet vnum mensem ad deliberandũ: & infra illum tenetur declarare animum suum q consentit. Si autem non consentiat infra mensem, tunc ipso iure perdit ius sibi quæsitũ ex electione: nisi forte cõditio personæ aliud requirat. quia forte erat religiosus, qui fuerat electus in epm, qui non potest consentire sine licentia sui Prælati. cap. si religiosus. infra eod. & non potest in breui tẽpore habere licentiam sui abbatis: quia abbas forte est absens in remotis partibus. Sed quid si electus consentit electioni infra mensem? vtrum pro libito suæ voluntatis possit petere confirmationẽ suæ electionis: vel vtrum sint tempora statuta? Rñdet q infra tres menses tenetur petere confirmationem suæ electionis: & si infra illos tres menses nõ petierit, ipso iure perdit ius sibi quæsitũ ex electione: & eligentes poterunt alium eligere. Nota primo q celebrata electione nõ possunt electores pro libito suæ voluntatis celare electionem: sed illa debẽt publicare solemniter clero & populo: & publicata electione, electores debent illam præsentare electo, vt consentiat vel dissentiat. Nota q electus non teneẽ incontinenti declarare animum suum, immo non debet de honestate: ne videaẽ affectare dignitatem: tñ potest si velit. Nota, q electus facta sibi præsentatione electionis, debet consentire infra mensem: & si infra mẽsem nõ consenserit, electores possunt alium eligere: q̃a illa ecclesia est libera, & vacat. Nota vlterius ex textu iũcta glos. q Papa potest alicui inhibere ne consentiat electioni de se factæ: & talis inhibitio annullat cõsensum electi, ita q electus nõ potest consentire: quia nõ minorẽ habet potestatem Papa in clericos, q̃ Abbas in suos religiosos: & tamen religiosus non potest consentire sine consensu sui abbatis. cap. si religiosus. al- [3] legato. Nota finaliter, q facta declaratione per electum, q consentit electioni de se factæ, debet petere confirmationem suæ electionis infra tres mẽses: non dico q obtineat: quia sufficit q petat, & faciat qđ in se est. Vnde sciendũ q in ecclesiis secularibus sufficit, q fiat electio infra sex menses. cap. 2. de conces. præbend. in an. quia ille ad quem pertinet prouisio, habet sex menses: vt d. cap. 2. qui sex menses currunt à tempore notitiæ. c. quia diuersitatem. eo. tit. de conces. præben. in antiq.

† Aliâs, suntus.

[3] Nota vbi validitas actus celebrati pendet ex voluntate alterius, ad quod vide l. Iulianus. §. si quis colludentes. ff. tempon. de actio. empt. Pet. Sonta.

¶ *Prima Glossa summas.*

g ¶ *Quàm sit.*] Eligentes quamcito commode possunt, electionẽ electo præsentent: electus infra mensem consentiat, alias priuatus est iure q̃sito: nisi conditio personæ ipsum excuset: post consensum confirmationẽ petat infra tres menses: alias electio viribus vacueẽ.

h ¶ *Iura.*] 50. dist. postq̃. s. eo. ne p defectu. & c. cũ inter vniuersas.

i ¶ *Magistra rerum.*] Dicit philosophus, Natura potentem, ars facilem, vsus promptum reddit artificem: & cuilibet artificio præbet experientia nutrimentum. ff. de leg. 3. l. legatis. §. ornatricibus.

ADDITIO. Ioannes Mon. allegat secundam constitutionem Codicis. §. 2. & C. de iud. l. certi. In prima lege commendatur iurisperitis experientia rerum, in secunda causarum experti iudices dari possunt. Ioan. And.

k ¶ *In aliqua ecclesia.*] Not. quomodo hæc littera loquitur indistincte. ad hoc s. de testam. relatum. in prin. cũ cõcor. ibi positis. & s. de coniug. lepro. quoniam. in glos. pen. Archidiaconus.

l ¶ *Quàm citius.*] est hoc tempus ad arbitrium boni viri: cum lege vel canone non termineẽur. ff. de iure deli. l. 1. & s. de offi. dele. de causis. & magis intellectu, quàm elocutione certa exprimi potest. de dona. Apostolicæ.

m ¶ *Commode.*] s. eo. quia pp. 22. q. 2. faciat. ff. de verb. signi. l. nepos Proculo. si autem electores fuerunt negligentes in præsentãdo, non nocet electo: quia non debet per alterum alteri iniqua cõditio afferri. ff. de regu. iur. non debet. & est expressum. j. eod. cupientes. §. cæterum. & tene hodie quod ibi habes: quia si eligẽtes differunt electionem præsentare infra octo dies, postquã commode poterunt, totaliter quoad se exclusi sunt a prosecutione processus: & ab ecclesiasticis beneficiis, q̃ in illa ecclesia obtinent, p trienniũ continuum sunt suspensi: electo per hoc nullum fit præiudicium. hoc habes in prædicto §. cæterum. Et scias q illud locum habet generaliter in omnibus electionibus: nõ in illis tantum de quibus alias loquitur decre. cupientes. vt ibi dicam. & hoc probat principium ipsius decretalis.

¶ *Glossa sequens recit. per quæstionem.*

n ¶ *Mensem.*] subaudi computandum á tempore, &c. Et dic sm Guli. & Gar. q tot dies habebit iste mensis, quot habuerit ille, in quo præsentata fuit electio: & si dies aliqui lapsi erant, supplentur de mense sequenti [4]. & probatur aperte s. de sup. negli. præla. licet. vbi duo semestria faciunt vnum annum. Si enim diceremus q mensis deberet xxx. dies habere, iam non facerent duo semestria integrum annum: sed solum ccclx. dies. si xxxj. essent. ccclxxij. si xxviij. [5] cccxxxvj. Est ergo necessarium concludere, q fieri debet computatio secundum q menses occurrũt, & faciunt ad hoc, quæ notan-

[4] Idẽ Bart. in l. 1. ibi. sext. ff. de verbo. signi. gl. in l. 2. ff. de diuer. & temp. Son.

[5] Item q & vulgus reci- pit quatuor septimanas pro mense. Ioan. And.

quæ notantur ff.de diuer.& temp.præscrip.l.s.& idem intellige in tribus mensibus datis ad eligendum,& tribus ad confirmationem petendum, vt ǰ.sequitur.

ADDITIO. Mensis debet xxx. dies habere: vt tenet Pet. de sent. excommunicationi.sacro.per cap.de illicita.24.q.3.& q̄a est quoddam mediū:& q̄a vulgus sic recipit. Io.And.

a ¶ *Distulerit.*]per hoc patet, q̄ si impeditus fuerit, non currit ei tēpus:quia impeditus nō differt. de conces. præben.quia diuersitatem. & facit quod in vltimo casu inferius dicitur.

ADDITIO. *Distulerit.*] negligentiam notat, & causam iustam, siue impedimentū excludit: vt patet. ǰ. eod. §.vltimo. & š. eod. ne p̄ defectu. vbi de hoc. & patet in eo quod legitur & notatur 61. distinct. bene nouit. Archidiaconus.

b ¶ *Extunc*] extremū tempus significat.ff. de condi. & demō. si is.§. si ita. vnde vsque ad finem mensis poterit expectare.

ADDITIO Adde q̄d notatur ǰ.de resti.spo.frequens.in glos quia dies.in fin. Io.And.

ctus ipse vltra præstare distulerit [a]: iure (si quod ei ex sua electione fuerat acquisitum) extunc [b] se nouerit eoipso [c] priuatum: nisi forsan ea sit electæ personæ conditio [d], vt electioni de se celebratæ absque superioris sui licentia, ex prohibitione, seu quauis prouisione sedis Apostolicæ, consentire non possit: quo casu idem electus, seu electores ipsius, consentiendi licentiam ab eius superiore, cum ea celeritate [e], quam superioris ipsius præsentia vel absētia permiserit, petere studeant, & habere. Alioquin si lapso tempore, pro eiusdem superioris præsentia vel absentia (vt præmittitur) moderando, huiusmodi licentiam eos nequaquam obtinere [f] cō-

c ¶ *Eoipso.*] non requiritur alia priuationis sententia: licet vbi dubium esset, declarari posset sententialiter illum esse priuatum. & adde quod dicam. ǰ.eo.commissa.

¶ *Glossa sequens exemplificat, & quæstionem soluit.*

d ¶ *Conditio.*]vt quia Papa prohibuit q̄ non consentiret electioni de se factæ:vel monachus,canonicus regularis,vel alius frater est, qui sine licentia superioris cōsentire nō possunt:ǰ. eo.si religiosus. s.respon. Licentia autem obtenta, dico q̄ habebit mensem integrum.illi enim non currit, nisi ea quo consentire potuit.š.eo.ver. electus.de conces.præbend.quia.C.de anna.excep.l.1 §.fi.

e ¶ *Celeritate.*] si hoc in dubium reuocetur: boni viri arbitrio terminetur.ff.de verborum obligatio.l.cōtinuus.§.secundo. de dona. Apostolicæ.

f ¶ *Obtinere.*] si superior illam dare noluit:dic vt dicam.ǰ.eod.si religiosus:& voluit Guli.interim adhærere huic litteræ: quod dixit, q̄ nisi obtineatur: puta quia superior non vult dare, q̄ electores ad electioné procedere possunt:quod satis videtur iniquum. Vnde intelligo obtinere inquantum in eo est secundum Gar. Verius est dictum Guli. [1] vt in gl. sequenti.

[1] Idē Phil. vnde not. regula, quòd vbi licentia requiritur, debet expresse conuenire neque sola per simo sufficere.mū in casibus notabilibus in c.1. de rescript. lib. [illegible]

g ¶ *Facultatem*]supple & electus iure(si q̄d sibi cōpetebat)sit eoipso priuatus,per extrauag.Benedicti.eod.ot.si religiosus.

ADDITIO. Et per illam extrauagā.terminatū est, q̄d diffuse tractat hic Ioan. Monachus in additione,scilicet,an si post tempus obtineatur licentia, fieri possit illius electionis confirmatio. & patet quòd non. Item patet, quòd licet electores non eligant alium: non conualescit ius electi. Ioan. And.

h ¶ *Tres menses.*] de diuersis temporibus, vide quod dicam. ǰ. eod. si electio.

¶ *Glos seq. primo not. secundo soluit quæstionem: tertio quærit & soluit: & solutionem determinat.*

i ¶ *Petere.*]sufficit petere,licet non obtineat,ex quo p̄ eū non stat. In confirmationibus cathedralium vel regularium ecclesiarū,quæ ex immediata subiectione vel appellatione habent peti á Papa,serua decretalem Nicolai. ǰ.eo.cupientes. Et scias s̄m Guli. & Gar. q̄ sufficit si electores petant.š.eo.cum inter canonicos.& c.cum dilectus.& cap.dudum.in prin.& electo tunc nil petente vitat hæc pœna. Item electus p̄ suū procuratoré confirmationé petere poterit. š.de rescrip.causa dilecta.saluo q̄ semper decre.cupientes. seruet in suo casu.Sed pone,q̄ amicus eius nomine confirmationem petiit sine mandato:núquid sufficit?Sic:dummodo ratū habeat:q̄a & [2] in iudiciis,vt ff de iudi.l.licet.& in ɔ̄tractibus [2].C.ad Mace.l.vlt. Et in maleficiis.ff.de vi & vi arma.l.1.§.quotiens.ratihabitio retrotrahitur & comparatur mandato.ǰ.de senten.excom. cum quis. & ǰ. de reg. iur.ratihabitionem.vbi dicam de hoc. Et intelligas q̄ debet ratum habere ante lapsum illorum trium mensium: alias ratihabitio postea facta non prodesset.ff.rem ratam haberi.l.penult.

[2] Et quasi contractibus ff de negot. gest.l. Pomponius.& in distractibus.ff. de solu.vero procuratori. in fi. & in vltimis voluntatibus. C.de donat. inter vir. & vxor.l.ante penult.

k ¶ *Iusto impedimento.*]puta infirmitate, viarum discrimine,superioris impedimento. Frequenti curiæ mutatione,vel alio simili.ff. si quis cau.l.2. š.de pigno.significante.de appel. cū parati. 18.dist. episcopus ad synodum.cum si. Et nota hoc tempus quodammodo vtile: quia non cessantibus non officit. C.de inoffi. testa.cōtra maiores.š.de rescrip.si autem.& c.plerunque.

tingat: electores extunc ad electionem aliam procedendi liberam habeant facultatem [g]. ¶ Cæterum quiuis electus, infra tres menses [h] post consensum electioni de se celebratæ præstitum, confirmationē electionis ipsius petere [i] non omittat. Quòd si, iusto [k] impedimento cessante, infra † huiusmodi trimestre tempus omiserit: electio eadem eoipso viribus vacuetur [l].

ADDITIO. Aduerte quòd l.2.§. quod diximus.ff si quis cau.superius allegata, ponit exemplum in eo qui sistere non potuit p̄p̄ tempestatem maritimam, vel terrestrem, vel vim fluminis, vt quia pons fractus,vel nauigari nō poterat. Ioan. And. in nouella.

† Aliàs lux infra trimestre tempus omiserit petere confirmationem.

¶ *Glossa sequens primo ponit duas opiniones: secundam approbat: secundo soluit dubium, tertio quærit & soluit.*

l ¶ *Vacuetur.*]dixit Garsias per sententiam: & ideo aliud in isto casu, q̄ superiori:quia maius vinculum contractum est post consensum, q̄ ante,& ideo difficilius rūpit. Gulielmus š:q̄d puto verum [3] Cum hic dicat littera, eoipso viribus vacuetur: per quod satis patet,q̄ est canon latæ sententiæ,non ferēdæ:hoc est ergo ius nouum:nam olim si post præstitum cōsensum non petebat electus confirmationem: nunquam p̄p̄ hoc cadebat a iure sibi per electionem iam quæsito: sed per superiorem cogebatur ad confirmationem petendam, s̄m ea quæ notat Innocentius de electio. cū in cunctis. Et nota secundum Gulielm. q̄d hic statutum est in electione, intelligi & in postulatione [4]. Quia eadem est ibi ratio. de constitu. translato. Quid si postea confirmationé petat electus, & eam obtineat? Dico non posse conualescere quod á principio fuit nullum: & peccat detinendo episcopatum: nec facit fructus suos: nisi confirmatio scienter fuisset facta per illum, qui alias suo iure conferre potuisset secundum Guli.& facit quod notatur š.de ætate & quali.cum bonæ. Ioan. And.

[3] Idem Clementinus Primum Ioannes Monachus, & Archidiaconus.

[4] Secus in promissione: nam ibi non petitur confirmatio, vt patet in ca. de præben. c. si tibi absenti.

¶ Idem in eodem.

¶ *Si non sequatur electio, non est quis ex consensu in scrutinio scienter habito in indignum, eligendi potestate priuatus. Hoc dicit, Ioan. Andr.*

CAP. VII.

PERPE-

P*Erpetuo.*]Primo ponit declaratio:secūdo continuatio:ibi, *Licet.* Io.& hoc habet in effectu: Consentiens scienter in indignum, non est priuatus potestate eligendi ipso iure: nisi ex illo consensu, cum consensu aliorum fuerit secuta electio.

¶ Præsupponendum est primo p̄ intellectu istius capituli,illud quod habetur in cap.quia propter.iuncto cap. cum in cunctis.eodem tit. in antiq.& pœnæ illorum,qui scienter eligunt indignum: Vnde sciendum, quòd ad electionem de aliquo faciendam,potest procedi vna de tribus viis, videlicet via Spiritussancti: via compromissi: & via scrutinii: vt dicto cap.quia propter. Forma Spiritussancti est, quando nullo habito tractatu inter eligentes, nec conuentione, statim quòd eligentes conuenerunt in loco solito, clamant vnanimiter:Nos talem eligimus, nullo contradicente,& nulla disputatione facta inter eos:vel vnus eligentium dixit,Ego eligo talem:& omnes alij dicūt similiter. Alia est forma compromissi: & forma compromissi est,cum eligētes vident se in discordia ita quòd non possunt conuenire: tunc transferunt potestatem eligendi in aliquos. Alia est forma scrutinij, quæ est difficilior, de cuius substantia sunt plura: Primo quòd eligentes debent conuenire in loco capitulari: & deliberare qua via procedent assignando diem qua procedent in electione facienda: ad quam diem debent absentes citari: qua die adueniente ipsi eligentes conuocati in loco deputato, debent eligere tres scrutatores de ipsorum corpore: qui scrutatores debent se trahere ad partem & locum secretum: & esse in loco tam remoto, quòd vota & deliberationes aliorum non possint ab aliis intelligi: qui scrutatores interrogabunt vnumquemque eligentium, quem eligunt,quæ deliberationes omnium debēt in scriptis redigi:& auditis deliberationibus omnium, isti tres scrutatores debent publicare scrutiniū & legere: & fiet collatio zeli ad zelum:numeri ad numerum:merito ad meritum:& illa examinatio secreta vocatur scrutinium. Et in cap.cum in cunctis.dicitur q̄ eligentes scienter indignum,sunt priuati potestate eligēdi p̄ illa vice. Hoc præsupposito,casu in hoc c.sic figuratur: Ponamus q̄ vacante ecclesia Pictauensi, canonici conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri Prælati: & ordinauerunt inter se,q̄ procederét ad electionem

ad electionem per formam scrutinij: vnde ipsi elegerunt tres scrutatores q recipere vota singulorũ: tres vel quatuor ex canonicis nominauerunt scienter indignum, scilicet illegitimum, vel imperfectæ ætatis: anteq̃ procederetur ad electionem, pœnitentia ducti reuocauerunt nominationẽ suam, & voluerunt consentire in aliũ: vtrum sit locus pœnitentiæ? vel vtrum sint priuati voce sua ꝑ illa vice? vel requiratur q alij fuerunt secuti nominationem suam? Rñdet, ꝙ ipsi non sunt priuati potestate eligendi, sed requiritur perseuerantia vsq; ad electionẽ completam, & ꝙ ex votis & nominationibus illorum sequatur electio. Nota primo ꝙ quis in scrutinio nominando sciẽter indignũ, peccat: licet ex nominatione sua non acquiratur ius electo, quinimo eligentes possint alium eligere, nisi post publicatum scrutiniũ: quia publicato scrutinio nõ possunt amplius variare.

a In omnibus antiquis exẽplaribus: perpetuæ electionis, &c.

e Vide concilium Trident. sessio. 7. de refor. cap. 3. & sessio. 24. de refor. cap. 18.

f Priuabuntur, legit. in manuscriptis libris.

g Alias, agit.

h In omnibus antiquis exẽplaribus legitur, meritum.

tuo a † sanctionis b oraculo c declaramus, quòd scienter in electionibus nominantes indignum †, propter suffragium d in scrutinio præstitum (nisi adeo in eo perstiterint e, quòd ex votis eorum communis electio subsequatur) nequaquam eligendi potestate priuẽtur f †: licet pro eo quod indignum nominando, scienter contra conscientias suas agunt †: & diuinam vindictam g, & Apostolicæ vltionis metum †, quem qualitas facti suaserit, possint non immerito formidare h.

¶ Idem in eodem.

¶ *Eligens, vel electioni consentiens contra electum (nisi ex noua causa, vel nouiter ei pandita) se nequit opponere, vel renunciare. Ioan. And.*

CAP. VIII.

NVlli i licere decernimus (postquam in scrutinio k nominauerit aliquem, & electio fuerit subsecuta l: vel postquam præstiterit electioni de ipso ab aliis celebratæ m cõsensum) illum super electione ipsa (nisi ex causis postea emergentibus n) impugnare o: vel nisi ei morum p ipsius antea celata, de nouo pandatur improbitas, seu alicuius alterius latentis q vitij, vel defectus r, quæ verisimiliter s ignorare potuerit, veritas reueletur t. De huiusmodi...

us variare. c. publicato. eo. tit. in antiq. & hoc nisi scienter elegerint indignum: tunc enim possunt pœnitere: vt est hic textus. Nota vlterius, ꝙ scienter eligens indignum, est priuatus potestate eligendi ꝑ illa vice: Et si omnes peccauerũt, tũc potestas deuoluitur ad superiorem. Si autem omnes peccauerunt vno excepto, tũc in illo remanet ius collegij: & ipse solus potest eligere.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Perpetuo.*] Si non sequatur electio, nõ est quis ex cõsensu in scrutinio sciẽter habito in indignũ, eligẽdi potestate priuatus. hoc dicit.

b ¶ *Perpetuæ sanctionis.*] i. generali. vel. i. perpetuo duraturo. 25. q. 1. quæ ad perpetuam.

c ¶ *Oraculo.*] idest, rñso. C. de legi. digna vox. Et dr̃ oraculũ: quia orando seu precãdo impetratur. cõcordat ĩ. de verb. sig. cap. si. eo. lib.

ADDITIO. Archidiaconus ĩ. eod. tit. cap. fundamenta, in fine, dicit, ꝙ oraculum dicitur propitiatorium Exod. 37. Fecit propitiatorium. i. oraculum, & in hoc sensu accipitur fere per totã Bibliam. Pro templo tamen potest accipi 3. Reg. cap. 6. vbi dicit, In ingressu oraculi fecit duo ostiola. Dicitur etiam oraculum, diuinum eloquium, cæleste responsum, vel imperiale rescriptum. C. de sacrosan. eccle. iubemus. nullam. Item dr̃ ab oro oras: & dat ibi versum:

Supplicat, implorat, petit, obsecrat, hæc notat oro. Vnde orator, id est, actor, defensor, patronus, causidicus, aduocatus. Ioan. And.

d ¶ *Suffragium.*] idest, consensum in scriptis redactum: cũ scilicet dicit: ego talis talem nomino in Prælatum, & sumitur suffragium pro auxilio, consilio, seu seruitio. 1 2. q. 2. quicunque suffragio. C. de suffra. l. vna. ĩ. de celeb. missa. cum Marthæ. in fi.

¶ *Glossa sequens obijcit, & quæstionem soluit.*

e ¶ *Perstiterint.*] sed nonne publicato scrutinio compellunt ad electionem. s. eo. publicato. & cap. in electionibus: Sed dic illud verum, cum dignum nominat: si autẽ in collationibus forte appareat, vel prius apparebat eum indignum: tũc locum habet hæc decretalis. & quod hic dr̃ de peccato in personam, idem intellige de peccato in formam: & multo fortius, quia minus est peccatum.

3 Supra hoc tit. & libro.

ADDITIO. Idem Ioan. Monachus.

¶ *Glossa sequens ponit opinionem, & notat.*

f ¶ *Priuentur.*] Idem intelligo secundũ Gar. & Guli. de pœna suspensionis à beneficiis: cũ ea non puniantur nominantes, sed eligẽtes. ĩ. eod. cum in cunctis. § clerici. Et nota ꝙ constitutus in mortali eligere potest: sicut & excommunicatus minori. ĩ. de cleri. excõ. mini. si celebrat. & interdum eligitur etiam qui mortaliter peccauit. ĩ. de iureiur. sicut.

2 An sufficiat eligere dignũ, relicto magis digno, grauis est quæstio, de qua vide nota. in c. constitutus 2. extra de appellatio. concilium Trident. sessio. 24. de refor. cap. 18 magis idoneũ eligendum iubet.

g ¶ *Vindictam*] sic C. de sum. trini. l. 1. & ĩ. eod. vbi. versi. qui autẽ.

¶ *Glos. seq. quærit, & soluit.*

h ¶ *Formidare.*] quæro quæ fuerit ratio dubitationis huius constitutionis? Solu. Dicebant quidã, olim, videlicet Inno. & Host. & Cõpost. ĩ. eo. dudum. ꝙ sciẽter nominantes indignum 1 in scrutinio, erant priuati potestate eligendi: & probabãt hoc tali ratione: certũ est quod tempore decre. cum in cunctis. innotuit. cum Vinton. adhuc non emanauerat decreta. quia pp. vnde ex solis consensibus videbatur illa pœna inferenda: quia non erat tunc necessaria alia cõis electio. Sed contrarium est verum, vt hic vides: & triplici ratione. Primo quia illa iura puniunt eligentes tantum. Secundo quia nec nominatio, nec votorum publicatio dici potest cõis electio. ĩ. eo. in Genesi. Tertio quia simplex nominatio non tribuit ius. ĩ. eo. quod sicut. Ad id quod dicitur, ꝙ ante decre. quia pp. sufficiebat consensus: verum est, talis qui electionem inferret: vnde non dicit decret. cum in cunctis. ꝙ in quenquam cõsenserint, sed elegerint: vnde & olim suo modo necessaria fuit electio: & hodie suo modo adhuc est, vt locum habeat illa pœna: fateor tamen, ꝙ pœna decr. ĩ. eo. lib. & eod. tit. cap. 2. bene habet locum ante electionem: vt ibi dixi in glossa penult.

NVlli licere.] Tria facit secundum Io. Monachum, scilicet primo ponit regulam: secundo dat instantias contra illã: tertio dat formã ꝓbationis illarũ: Secũda: ibi, *Nisi*: Tertia: ibi, *De huiusmodi*. Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia, canonici vnanimiter & cõcorditer ab initio quendã Titium elegerunt: facta electione, orta fuit discordia inter Titium electum & canonicos: quidam ex istis canonicis voluerunt se opponere dicentes, ꝙ erat indignus: & forte re vera erat indignus: verũ sint admittẽdi? Rñdet ꝙ nõ: & hoc verum, nisi post electionẽ electus contraxisset maculã: vel ipsi eligentes tempore electionis illos defectus ignorassent: tunc essent admittendi ad probandum illos defectus. Et hoc verum, ꝙ eligentes non possunt impugnare electionem in concordia factã: non tamen per hoc sunt ligatæ manus superioris: quin si velit, possit inquirere de defectibus, & eum repellere si sit indignus. Nota primo, ꝙ eligentes aliquem electione secuta non possunt se opponere electioni, nisi in casibus hic expressis. Nota vlterius, ꝙ vocatio absentium non est de substantia electionis, quo minus valeat electio: tamen si absentes, qui non fuerunt vocati, velint prosequi oppositionem, faciãt electionem declarari nullam. cap. quod sicut. eo. tit. in antiq. tamen si velint, possunt ratificare electionem. Hel. Reg. Nota ex fine textus, ꝙ ignorantia eius qđ dependet à conscientia alicuius, probatur per suum iuramentum. Ad hoc dictum cap. vt circa. & facit quod notat glossa in §. sed & aliena. Institu. de actio. Dom.

¶ *Prima glossa summat.*

i ¶ *Nulli.*] Eligens, vel electioni consentiens contra electũ (nisi ex noua causa, vel nouiter ei pandita) se nequit opponere, vel renuntiare.

k ¶ *Scrutinio.*] quid sit, habes ĩ. eo. quia propter.

l ¶ *Subsecuta.*] vel scrutinium publicatum: quia post publicationem scrutinij non est locus variationi. ĩ. eo. publicato. & dic vt ibi: nisi in casu præcedẽtis decre. vt ibi dictum est. Et quod dicit, subsecuta: intelligas ex aliis consensibus. Verba enim sunt cum effectu intelligenda. de cle. non resi. relatum. ff. quod quisque iuris. l. 1.

m ¶ *Celebratæ.*] Nota hic patere, eligere, vel eligentibus cõsentire 3 sed non per omnia, vt ĩ. de electio. ecclesia vestra 2.

ADDITIO. Et ff. de regulis iuris l. aliud est vendere, aliud vendenti consentire. Ioan. Andr.

3 Et ratio est, quia consensus sequens non nuper nominatum, vt hic tradit Ioan. And. quem cæteri omnes sequuntur.

n ¶ *Emergentibus.*] & sic nouo auxilio opus est, supra de officio deleg. insinuante. ff. de interrog. actio. de ætate. § ex causa.

o ¶ *Impugnare.*] ĩ. de proba. per tuas. C. de oõ. nu. pe. l. generaliter, & sic not. quod semel approbatum non possum reprobare. & quomodo hoc intelligatur 4, hic habes. & vide quod plene dixi: infra de reg. iur. quòd semel.

4 Vide notam per Bartolum in l. post legatũ. ff. de his qb. vt indig. & per Innocẽtium in c. cum olim. extra de consuet.

p ¶ *Morum.*] debet enim esse moribus temperatus: Et boni mores plusquàm diuitiæ operantur. ff. de tuto. & cura. da. ab his. l. scire. § cum reliquis. & decorari non debent pallio moribus indecori. 100. dist. contra morem.

q ¶ *Latentis.*] id est, quòd latebat electores tempore electionis: puta luxuriosus erat, vel adulter, vel aliud simile. vnde in ædhibitione erat. ff. de ædili. edic. cum sex. & l. ob quæ vitia.

r ¶ *Defectus.*] scientiæ, ætatis, ordinum, vel alicuius irregularitatis.

s ¶ *Verisimiliter.*] alias de facili non crederetur: vt circa ea quæ publice facta sunt, vel quæ omnes sciunt. 16. dist. quod dicitis. de postula. prælat. cap. 1. cum sint.

ADDITIO. Concor. ĩ. eodem, vt circa. Gar. Ioan. Monachus.

¶ *Glossa sequens quærit opponendo: & soluit.*

t ¶ *Reuoletur.*] quare nõ posuit certum casum, scilicet si super antiquis super-

tiquis superueniat probatio: vt fecit. ī. eo. circa? Rñdeo vt ibi dixi, bene fecit appellans non exprimendo crimen qđ probare non poterat: sed hic male fecit eligens eligendo criminosum: licet id probare non posset, cum probatio non quæreretur ab ipso.

a ¶ *Iuramento.*] ī. eod. vt circa.

SIquando.] Prima prohibet: Secunda permittit ibi, *Si qd.* Dom.

¶ Præsupponendū est pro intellectu istius cap. ꝙ si aliqua electio fuerit facta a maiori parte, & alia á saniori: illa electio quæ est á saniori parte, præualet: & dr̃ fieri á saniori respectu zeli ad zelum, meriti ad meritum: Dr̃ autem fieri á maiori parte respectu numeri ad numerū: Verbi gratia, Vacāte aliqua ecclesia, i qua erant aliqui canonici consanguinei vel affines Titij: qui ducti affectione carnali ipsum elegerunt: alij canonici in minori tamen numero, non ducti affectione carnali, quendam alium elegerunt: certe electio istorū valet tāquā facta á saniori parte: tamen vbi est maior pars, præsumitur quòd etiam sit sanior.

† Vide Panor. in c. 2. de consti. & Bal. cons. 229. par. 1.

† Zelus, & meritum in quibus consistant, tradit Ioannes de Anania ubi. 6a.

modi autem ignorantia fidem faciat proprio † iuramento[a].

¶ Idem in eodem.

¶ *Contra electum á duplo maiori parte, vel electores ipsius, nil á reliqua parte potest opponi quod votum extenuet: sed id bene opponitur, quod votum annullet. Ioan. And.*

CAP. IX.

SI[b] quando contigerit (duabus electionibus celebratis) partem alteram eligentium duplo maiorem numero inueniri: contra electores, qui partem reliquam sic excedunt[c], ad extenuationem zeli †, meriti[d], vel auctoritatis[e] ipsorum, reliquis[f], vel electo ab eis, aliquid opponendi[g] omnem præsenti decreto interdicimus[h] facultatem. ¶ Si quid autem opponere voluerint, quod votum illius, cui opponitur, nullum[i] redderet ipso iure: id eis non intelligimus interdictum.

¶ Idem in eodem.

¶ *Appellatio iudicialis vel extra, deuoluit causas electionum Episcoporum & superiorum ad Papam, si in scriptis, & ex causa probabili fuerit interiecta: aliás non. Et ab ea possunt partes sine prauitate recedere prius quàm Papæ præsentata fuerit. Et an in recessu interuenerit prauitas, inferiores iudices ante omnia debent inquirere: quam si repererint, de causa non cognoscent, sed statuent partibus terminum, in quo cum actis & munimentis se Apostolico conspectui repræsentent. Ioan. Andr.*

CAP. X.

QVAM-

CASVS. Ponamus ꝙ in ecclesia Pictauiensi sint xviij. canonici, qui vacante ipsa ecclesia conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri epi. xij. elegerunt Titium, & sex Sempronium: isti sex se opposuerunt electioni de Titio factæ, dicendo ꝙ voces illorum xij. qui Titium elegerunt, attenuātur, siue debent diminui: ex eo ꝙ ipsi non processerunt ad electionem zelo charitatis: sed affectione carnali potius ducti. Item dicunt isti sex, ꝙ Sempronius electus ab ipsis est dignior, q̃ sit Titius electus ab alijs xij. vtrum bene dicāt: & possit illa opponere ad attenuationem & diminutionem votorum dictorum duodecim? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ non: nam illud quod dicitur, ꝙ debet haberi respectus zeli ad zelum, meriti ad meritum, est intelligendum, quando vna pars eligentiū in duplo aliam partem non excedit. Sed quid, sanctissime Pater: ponamus ꝙ isti sex opposuerunt, quòd aliqui illorum duodecim erant excōicati maiori excōicatione: & sic non poterant eligere, an bene dicant? Respondet ꝙ sic: nam excōicatio opponitur: non vt vota attenuentur: sed vt vota nulla reddantur. Nota primo ex isto textu, ꝙ non semper valet electio á maiori parte facta: sed requiritur ꝙ illa pars fuerit sanior: vnde sanitas proprie respicit zelum eligētium, & merita electorum: sed maioritas respicit numerum eligētium. Nota insuper principalem effectum huius capituli: videlicet, ꝙ si duabus electionibus celebratis, vna á parte duplo maiori & alia autem á minori parte: non potest minor pars aliquid opponere ad diminuendum vota eligentium: puta, ꝙ minor pars est maioris auctoritatis: vel ꝙ electus a minori parte est dignior vel magis idoneus: vel alia quæ attenuent vota eligentium: dum tamen non annullent eligentium vota: Nam illa quæ annullant vota eligentium, possunt obijci á minori parte ꝯ duplo maiorem: puta ꝙ aliqui partis duplo maioris erant excōicati maiori excōicatione. Quærit glossa, an valeat electio facta, in qua fuit admissus excōicatus maiori excōicatione? Respōdet glo. ꝙ non valet electio, ex quo eligētes admiserunt scienter excōicatum maiori excōicatione: immo sunt priuati potestate eligendi pro illa vice. Hel. Regnier.

ADDITIO. *Celebratis.*] vno contextu. ī. eo. cōgregato. antequam diuertant eligentes ad extraneos actus: nam quæ incontinenti fiunt, in esse videntur. ī. eod. vsficij. ff. si certum petatur. lecta. si autē fiant ex interuallo: dic vt not. ī. eod. audentis. in glossa, nota quia. Archidiaconus.

¶ *Prima glossa summat & declarat qd sit extenuatio, et qd annullatio.*

b ¶ *Siquando.*] Cōtra electum a duplo maiori parte, vel electores ipsius, nil a reliqua parte potest opponi, quod votum extenuet: sed id bene opponitur, quod votum annullet. Sed scire debes, quòd extenuare votum, est illud obijcere, quod non annullat penitus votum: sed illud minoris reddit auctoritatis: sicut ego literatus, tu illiteratus: ego in dignitate, & tu simplex canonicus, vel his similia. Annullare est nullum reddere: vt si quis dicat excōicatus maiori,

vel ab homine suspensus, vel incidisse in decret. cum in euectis. vel in decret. ī. eod. c. 2. vel bigamus, vel miles factus, vel vxorem duxerit, vel canonicatui renuntiauerit, vel voci suæ. 7. q. 1. quam periculosum. vel his similia. & hic bene obijci possunt á tertia parte contra duplo maiorem, vt hic.

c ¶ *Si excedunt.*] in duplo maiori numero.

d ¶ *Zeli, meriti.*] de his dic vt ī. eod. ecclesia 2.

e ¶ *Auctoritatis*] in quibus cōsistat auctoritas, habetur ī. eod. dudum. 2. & j. de testi. i nostra. Archidiaconus.

f ¶ *Reliquis.*] paucioribus scilicet.

g ¶ *Opponendi.*] post electionem intelligas[1]: quia ante bene fiet de illis collatio: nec hoc hic prohibetur: vnde dixit in principio, electionibus celebratis.

h ¶ *Interdicimus.*] Nota ꝙ numerus duplo maior præfertur auctoritati, & præsumitur Zelus melior: & facit ad ea quæ notant. ī. de testibus. cap. in nostra. si autem numerus maior esset, sed non in duplo, est arg. á ꝯrio, ꝙ numerus non præfert: sed de hoc notatur ī. eo. ecclesia 2. in glo. quæ incipit, Ab hac. Et nota, ꝙ in hoc interdicto videtur caueri solū de electoribus: vnde videtur ꝙ contra electum bene posset opponi aliquid, quod ad extenuationem pertineat: sed non est verum secundum Gulielmum per literam ī. quæ dixit, meriti, quod proprie respicit electum.

1 Idem Ioannes Monachus. & Archidiaconus.

i ¶ *Nullum redderet.*] pone exempla quæ posui supra. Quid si aliqs ex eligentibus excōicatus erat, an teneat electio? Non: si scienter ei cōicauerunt[2]: alias sic. de sen. & re iudi. ad probandum. de hoc 9. q. 1. nos in hominem. & per modernos. ī. eod. illa.

2 De articulo huius glos. sc. plene hic Geminian., Francus, & alij, adde de Butrio in c. illa. Lond.

QVamuis.] Diuiditur in quatuor partes sm Io. Monachum. Primo recitat constitutionem Alexandri. Secundo partim illā reprobat: ibi, *Sed cum:* Tertio permittit ab appellatione certo casu recedi: ibi, *Caeterum:* Quarto dat certam formam ordinario, cū ab appellatione receditur: ibi, *Inferiores.* Io. And.

ADDITIO. Gul. dicit hic se hāc constitutionē procurasse. Idē dicit in Spe. tit. 2. §. superest. 2. col. & de ap. §. qualiter. ver. illud autē.

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponēdum est, ꝙ causæ electionum eporum & aliorum superiorum: puta, archieporum, patriarcharum, vel primatuum, sunt de maioribus causis, quæ Papæ reseruantur: iuxta notata in cap. maiores. de bap. in antiq.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauień. canonici illius ecclesiæ vnanimiter & concorditer aliquem in epum elegerunt: & electionem præsentauerunt archiepo Burdegalensi, vt ipsum confirmaret, & electo committeret administrationē in spiritualibus & temporalibus: coram quo archiepo fuerunt aliqui opponentes, puta aliqui canonici, vel fundatores ecclesiæ vel parochiani, qui volunt habere vnum bonum pastorem, qui eos doceat exemplo bonæ vitæ. Archieps noluit admittere suas causas oppositionis, sed pronunciauit illas causas oppositionis non esse rationabiles: pp quod appellatum fuit ad Apostolicam sedem: Quæritur nunc quid debeat appellās obseruare, ad hoc ꝙ causa illa deuoluatur ad Apostolicam sedem? Rñdet Romanus Pontifex dicens, Ipse debet appellare in scriptis: & in instrumento appellationis inserere causam: quæ si esset vera, deberet legitima reputari: licet aliqui dicerēt, ꝙ illa quātumcunque friuola, deuoluebat negotium ad sedem Apostolicam, cum sit de maioribus causis, vt dictum est in præsuppositione: Sed dicendum, ꝙ illa duo requirunt ad hoc, ꝙ deuoluat negociū p appellationē ad sedē Apostolicā. Sed qd? Ponamus ꝙ appellans renūciauit suę appellationi: an sit ei prohibitum? Rñdet ꝙ sic: si appellatio sua nondū fuerit p̄sentata conspectui Apostolico: & illud verum, si ipse appellans appellationi renūciet sine prauitate, id est, sine simonia. Sed quis habebit cognoscere an renuncians appellationi renūciauit sine prauitate? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ iudex a quo fuit appellatum, debet inquirere, an sine prauitate fuerit recessum ab appellatione: qui iudex á quo, si inueniat interuenisse prauitatem simoniæ: puta quia electus dedit appellanti aliquod beneficiū vel pecuniā, vt renunciaret suæ appellationi: tūc iudex a quo, non obstante re-

stante renunciatione, debet partes ipsas citare ad comparendum in causa appellationis corã sede Apostolica. *Sed cum in electionũ.*] vnde sicut qñ appelletur in iudicio, debent illa duo obseruari, videlicet ꝙ appelletur in scriptis: item ꝙ in appellatione inseratur causa rationabilis: quæ si esset vera, deberet legitima reputari: illa eadẽ debent obseruari, si appelletur extra iudiciũ: puta, cum appellatur ne talis eligatur in pastorẽ.

Nota primo ex isto textu, ꝙ licet causæ electionum eporũ & aliorum superiorũ prælatorũ sint de maioribus causis, q̃ de sua natura ptinent ad Apostolicã sedẽ: tñ non deuoluunt ad Apostolicã sedem p appellationẽ, nisi sit appellatum in scriptis cũ causa legitima. Nota vlterius vnũ casum, in quo cũ appellatur à diffinitiua, oportet exprimere causam appellationis, & ꝙ appelletur in scriptis: licet regulariter in diffinitiua non sit opus ꝙ appelletur ĩ scriptis: nec ꝙ inseratur causa rõnabilis in appellatione: sed istud est speciale in causis electionũ eporum, archieporum, & aliorum superiorũ: Ratio specialitatis est, ne malitiose, & sine causa impediatur prouisio ecclesiæ, quæ est multum periculosa, tam ecclesiæ q̃ subditis. c. quam sit. ĩ. eo. c. qm̃. vt lite nõ contest. in antiq. Nota insup, ꝙ cum appellatur in causa electionis, tam in iudicio, q̃ extra iudicium, debet inseri causa rõnabilis in appellatione: & etiam debet appellari in scriptis. Nota ꝙ appellans in causa electionis potest renunciare appellationi, anteq̃ sit deuoluta ad sedem Apostolicam. Nota finaliter, ꝙ iudex a quo, debet præfigere terminũ ipsis partibus, infra quem partes se præsentent conspectui Apostolico cum suis munimentis, id est, instrumentis: quæ ideo vocantur munimenta: quia muniunt causam: vel possent dici monumenta: quia monent iudicem.

Causæ electionũ episcoporũ, & superiorũ, sunt de maioribus: de quo vide doctores hic, & ... per Hostien. & Ioan. And. vlt. extra de electio... .

...nis[a] constitutio[b] felicis recordationis Alexãdri Papæ quarti prædecessoris nostri, causas electionũ[c] episcopaliũ, seu super electionibus episcoporũ exortas[d], non immerito maioribus[e] † causis annumerans, cognitiones ipsarum per appellationes quaslibet[f] deuolui asserat ad Apostolicæ sedis examẽ: Nos tamen & temerariam appellantiũ audaciam, & effrænatam appellationum frequentiã refrænare volentes: Hac generali cõstitutione duximus prouidendum: vt si extra[g] iudiciũ in prædictis electionibus[h], vel in alijs dignitatibus episcopatu maioribus[i] celebratis, expressa causa manifeste friuola † contigerit appellari: per appellationem huiusmodi nequaquam ad sedem eandem negotium deuoluatur. ¶ Sed cum in electionum earundem negotijs, in iudicio, vel extraiudiciũ appellatur, in scriptis[k] †, ex causa probabili[l], quæ probata deberet legitima[m] reputari, ad sedẽ ipsam huiusmodi negotia deferãtur. ¶ Cæterum in præmissis[n] omnibus casibus liceat[o] partibus[p] ab huiusmodi appellationibus, nulla tamẽ interueniente prauitate[q], recedere, antequam præfatæ sedi fuerint præ-

Friuola causa appellandi quæ dicantur, vide in c. ad appellationibus. J. de appella. hoc lib.

Nota hic est casum in scriptis &c. casum in quo appellationis requirit scripturam: alias vide per gl. J. de senten. cap. 1. Dom.

latorum, licet. absurdũ enim vr̃ quãlibet appellationẽ illas causas ad Papam deferre: de quibus alius q̃ Papa cognoscere non potest.

g ¶ *Extra iudicium.*] idem si in iudicio, vt ĩ. sequitur.

ADDITIO. Et multo fortius propter honorem iudiciarium, secundum Fran. Vercel. Ioan. And.

h ¶ *Electionibus.*] episcoporum.

i ¶ *Maioribus.*] vt archiepatibus, patriarchatibus, primatijs: sed idẽ hodie in regularibus: quod dic vt ĩ. eod. si postq̃. 1. respon.

k ¶ *In scriptis.*] Nota appellandũ in scriptis: & est hoc generaliter verum, siue in iudicio, siue extra appelletur, nisi cũ à diffinitiua & incontinenti appellat: tunc appellari potest viua voce. ff. de appel. l. 2. C. de app. litigatoribus. 2. q. 6. ad finem q. 6. §. litigatoribus. nisi diceres contrarium in casu huius decre etiam in diffinitiua. & adde quod dicam ĩ. de app. cordi.

l ¶ *Probabili.*] dicit Gar. ꝙ hoc speciale inducit hæc decretalis: ꝙ siue à diffinitiua seu ab interlocutoria appelletur, ꝙ teneatur rationabilem causam exprimere: licet alias regulariter sit secus in diffinitiua. Guil. videtur tenere contrarium, quod satis verum crederem[r], sed primum dictum est tutius.

Ea ratione: quia verius dicit de appellatione, quæ in iudicio opponitur, sed prolata diffinitiua nõ est iudicium. cap. forus. de verbo. sign. Do. tamẽ tenet gl. & Pet. similiter. Pona.

¶ *Glos. seq. exemplificat, quærit & soluit. Iterum quærit & soluit: solutioni obijcit, & respondet.*

m ¶ *Legitima.*] Ergo si est expressa legitima, defert negotium ad sedem Apostolicam: sed non manifeste frustratoria: puta, ne fiat electio regijs precibus non expectatis, vt dicebatur in illa cõstitutione, dilecti. vel ne eligatur nisi doctor decretorum, vel magister in theologia, vel his similia. [Puta ne eligatur ignobilis genere. ĩ. de præben. cap. penult. Gul. & Archi.] Tunc nõ defert. Sed quid in dubio? Dic sm̃ Gulielmum & Gar. deferri vt illud dubium Papa decidat. 6. q. 4. Obius. Quid si appellauit, & nullam causam expressit? Dicas idem ac si expressisset frustratoriam, sm̃ prædictos[s]. Quia nullum & inutile æquipollent in iure. ĩ. de transla. inter. §. sed neq. versi. sicut. ff. quodcunq; vni. l. 1. §. & quidem. Fuit enim promulgata constitutio illa, vt refrænaretur temerarius appellandi vsus: sed ita potest quis appellare temerarie, non exprimendo sicut exprimendo. videbatur ast̃ ꝯtrarium: quia in causa non expressa nihil immutatum vr̃: ergo antiquo iuri standum est. C. de appel. præcipimus. in fin. sed prius dictum verum est: quia hæc constitutio nõ vult ꝙ causæ hic deferantur ad Papam: nisi ex causa expressa probabili, quæ debeat reputari legitima.

s Idẽ Clericus Pisanus. Io. Mona. & Arch.

n ¶ *Præmissis.*] cum scilicet appellatum est ex causa probabili, in iudicio vel extra.

o ¶ *Liceat.*] quod olim non licebat per prædictam constitutionẽ Alexandri.

¶ *Glossa sequens argu. per pluralem & argumentum determinat. fin. quærit, & remittit.*

p ¶ *Partibus.*] per hoc videtur, ꝙ nisi ambæ partes consentiant nõ potest fieri renunciatio: quod verum puto sm̃ Gul. & Gar. re non integra. sed re integra solus appellans hoc poterit, ad hoc de electio. in causis. ff. de reg. iur. nemo. Et adhuc si res non est integra, & velit satisfacere aduersario de suo interesse: adhuc poterit pœnitere sm̃ Gul. sm̃ ea quæ not. in Spec. tit. de excep. §. vlti. versic. sed numquid iudex. Ex quo tñ appellatio præsentata est Papæ, vlterius recedere non possunt, etiam si vtraq; pars cõsentiat, qđ probatur ĩ. vbi dicit: anteq̃ præfatę sedi, &c. ad hæc de postu. bonæ 2. versi. nec obstabat. versi. si enim. de offi. leg. licet. in fin. & maxime qñ obijciunt crimina vel defectus. de collu. dete. crimina. 24. q. 3. ecce. [Et sit speciale in his maioribus sm̃ Ioan. Mona. qui distinguit hic post Gar. causas maiores, medias & minores: quas plenius psequitur Host. de crim. fal. c. fio. quæ ibi abbreuiauit in glo. quærit hic Host.] Solet quæri, vtrum electus sine superioris licẽtia suo iuri renunciare possit. de hoc dicam ĩ. eo. si electio.

In hoc articulo hæc conclusio tenenda est ... quæstione, simoniacum est ... obstacula ... remouere ... post ... per pecuniam iniusta impedimenta remouere. B. Thomas 2. 2. q. 100. art. 2. ad 3. argumentum.

q ¶ *Prauitate.*] vt simoniaca pactione, vel aliqua illicita datione, vel promissione, vel violentia, vel metu. 20. q. 3. præsens. Si aũt electus ius habeat: an liceat vexationem redimere[t]? Dic vt notatur de simo. dilectus 1. [Dic si plene & iuste habeat, & possideat: potest dare pecuniam ne turbetur. Dom. Font.]

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Quoniam.*] Appellatio iudicialis vel extra, deuoluit causas electionum eporum & superiorum ad Papam, si in scriptis, & ex causa probabili fuerit interiecta: alias non. Et ab ea possunt partes sine prauitate recedere prius q̃ Papæ præsentata fuerit. Et an in recessu interuenerit prauitas, inferiores iudices ante omnia debent inquirere: quam si repererint, de causa non cognoscent, sed statuent partibus terminum, in quo cum actis & munimentis se Apostolico conspectui repræsentent. Ioan. And.

b ¶ *Constitutio.*] quæ incipiebat: dilecti filij. Gar. [& Arch.] habebat eam sub rub. de elect. Gul. de rescript. Hostien. de app. qui tractat de ipsa. de accusa. cum dilectus. & Compostellanus. ĩ. eo. statuimus. ad fi. hodie non habemus eam. Et est arg. ꝙ cum vnum ius reuocatur p aliud, facienda sit de ipso mentio: qđ non est verum, vt ĩ. eod. li. de const. cap. 1. vbi de hoc. & 18. dist. quoniam.

ADDITIO. Clericus dicit, ꝙ cõstitutio de qua fit mẽtio in prin. huius gl. fuit edita pp causam electionis ecclesiæ Helũẽsis. Io. An.

c ¶ *Causas electionum.*] principales scilicet.

d ¶ *Exortas.*] accidentaliter, & in processu.

ADDITIO. Et sic patet, ꝙ idem iuris in principali, & in accessorijs, vel exortis, secundum Ioan. Mona. & Archi. bene facit Cle. dispendiosa. n. de iudi. Ioan. And.

e ¶ *Maioribus.*] quæ sint dic. 12. dist. præceptis. in glo. fin. ĩ. de officio leg. post translationem.

ADDITIO. Quòd aũt non sint de maioribus causæ electionũ eporum, patet: quia illas confirmant archiepi, & patriarchæ, & legati de latere. ĩ. eod. si abbatem. 2. rñ. Ioan. And.

e ¶ *Maioribus.*] vt est dignitas metropolitica archiepalis, primatia, patriarchatus. 21. dist. cleros. Et dicit Guil. Du. ꝙ etiam in inferioribus dignitatibus seruatur quod hic dicitur, & ĩ. de appellat. cap. vt debitus, & cap. cordi. eo. lib. Archidiaconus.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem, quod fuerit. Alex.*

f ¶ *Quaslibet.*] etiam frustratorias: & erat hoc ꝯ ius cõe: & p hoc manebant longo tpe ecclesiæ viduatæ: & ideo fuit correctione dignum, & imitatus fuit Alexander opinioni Innocẽtij, quam nota. ĩ. de app. vt debitus. in vlt. gl. sua. vbi enumerat causas electionũ eporum inter maiores causas. Sed sm̃ Gul. salua pace Inn. Alex. Vin. & aliorum id dicentiũ: illud, saluis, &c. est quędam protestatio, quam Papa facit de iure suo. de 9. q. 3. saluo. & de supplẽda negligen. prę-

sentatæ [a]. ¶ Inferiores autem iudices, quorum erat ipsarum causarum cognitio, appellatione [b] cessante, an in hoc [c] prauitas intercesserit, ante omnia diligenter inquirant [d]: & si eam intercessisse repererint, se de causis ipsis nullatenus † intromittant: sed præfigāt dictis partibus terminū peremptoriū [e] competentem, in quo cum omnibus actis & munimentis [f] suis, Apostolico se conspectui repræsentent [g].

¶ Idem in eodem.

¶ *Si inter reliqua, quæ objiciuntur promouendo ad dignitatem, obycitur euidens defectus scientiæ, vel personæ: illud ante omnia examinari debebit: Et si reperietur falsum, opponens à prosecutione negotij repelletur: & punietur perinde, ac si defecisset in probatione omnium obiectorum. Ioan. An.*

CAP. XI.

SI † forte [h] inter cætera [i], quæ objiciuntur electo, aut postulato, seu aliàs promouendo [k] ad aliquam dignitatem [l], euidentem [m] sciētiæ [n], vel aliū personæ defectū [o] opponi contingat [p]: in discussione obiectorum, illum statuimus ordinem incommutabiliter obseruandum: vt promouēdus super defectu ipso ante omnia [q] subijciatur [r] examini †: cuius euentus examinandis alijs, aut dabit initium [s], aut negabit. ¶ Cæterum si præmissi examinis exitus huiusmodi oppositiones

a ¶ *Præsentata.*] ergo nō postea. ad hoc ĩ. de postula. præla. bonæ 2. §. nec obstabat. j. de offi. lega. licet. Archidiaconus.
b. ¶ *Appellatione cessante.*] idest, si appellatio interposita non fuisset.
c ¶ *In hoc.*] in renunciatione appellationis.
d ¶ *Inquirant.*] q si hmōi inquisitione omissa, ad eosdē confirmandos, vel consecrandos processerint: vel alios processus in causa fecerint: cōfirmatio, vel cōsecratio, vel processus illi sunt nulli: & confirmantes & consecrantes ab epōrum confirmatione & consecratione p annum continuum sunt suspensi. j. eod. tit. prouida. in fin.

Dom. & Phil. notāt hic, q iudex præfigēs partibus terminū ad cōparendum coram superiore, nō se intromittit: vnde ejs potest illum præfigere exemplo.

e ¶ *Peremptorium.*] & adhuc locū habebit expectatio xx. dierū, sm formam decre. ĩ. eod. c. 1. sm Guli. & Gar.
f ¶ *Munimentis.*] idest, probationibus & instrumentis: sic dictis, quia causam muniunt: aliàs monumentis. Monent enim & informāt iudicem qd facere debeat. Additio. Et eo respectu dicuntur etiā documenta: quia docent, & informant quid iudex facere debeat. 2. q. 7. plerunq. in prin. de proba. quoniam. in fin. Ioan. And.
¶ *Glossa sequens vocitatur per quæstionem.*
g ¶ *Repræsentent.*] q si non venerint, procedatur ad cōfirmandam electionē, ac si appellatū non esset: qa non appellare, & appellare, & appellationem non prosequi, sunt paria 1. de offi. deleg. gratū. de resti. cum venisset. C. de tem. appel. l. 2. in fin. licet nō per oia: vt j. de senten. excom. licet. & ĩ. de eo qui mit. in pos. cum venissent.

Vel isti renunciaret secundum Guli. & Archi. Io. And.

SI forte inter.] Prima dat ordinem; Secunda pœnam imponit: ibi, Cæterum. Ioan. And.

Casus. Vacante aliqua ecclesia cathedrali vel collegiata, canonici vel clerici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum tractaturi sup electione futuri prælati: & ordinauerūt, q procederent p viā scrutinij: facto & publicato scrutinio, fuit cōpertū, q Titius fuerat electus à maiori parte: Vnde quidam ibi existens appellauit, ne Titius noiatus eligeretur, ex eo q ipse Titius non habeat scientiam sufficientem requisitam illi dignitati: & q erat homicida. Item oppugnabat formam scrutinij, & personas eligentiū: an sit admittendus ad probandum oēs illos defectus simul? Rńdet q non: sed primo est admittendus ad probandum defectum oppositum ꝯ personam electi: qui defectus si pbatus fuerit, declarabitur ineligibilis: Si aūt non possit probari defectus ꝯ personam electi oppositus; ipse appellans cōdemnabitur in expensis: & punietur iuxta tenorem cap. statuimus. ĩ. eod. ac si in omnibus probationibus defecisset: nec vltra admittetur ad improbandum alia vitia. Heli. Reg.

¶ *Prima glossa summat.*
h ¶ *Si forte.*] Si inter reliqua, quæ objiciuntur promouendo ad dignitatem, objicitur euidens defectus sciētiæ, vel personæ: illud ante omnia examinari debebit: Et si reperietur falsum, opponens à prosecutione negotij repelletur: & punietur perinde, ac si defecisset in probatione omnium obiectorum. Ioan. And.
i ¶ *Cætera.*] vtputa, q est homicida, periurus, excōicatus, vel his similia: quæ ita de facili probari non possunt, sicut euidens defectus scientiæ vel personæ: quæ per oculorum inspectionem, vel examinationem de facili probari possunt.
k ¶ *Promouendo.*] puta per superiorē, ad quem deuoluta est potestas: vel quia plures nominati sunt dño Papæ: & petitur de altero prouideri. 85. dist. Archi. & de hoc ĩ. eo q sicut. [idem Ioan. Mon.]
l ¶ *Dignitatem.*] non est ergo ad simplicia beneficia hoc extendendum: cū si de eis intelligi voluisset, vel expressisset, vel generaliter locutus fuisset. de deci. ad audientiam. ad hoc j. eod. ab eo. & j. de verb. sign. cap. 2. vbi semper hoc repetitur.
¶ *Glo. seq. primo duo notat à vi litteræ, & à simili: secūdo quærit, & soluit distinguendo: tertio iterum quærit, & soluit: & solutionē exemplificat.*
m ¶ *Euidentem.*] Si ergo defectum opponit, sed non euidentē, nō habet locum pœna: secus si opponit manifestum, idem: cū hæc sint synonyma. ĩ. de verb. sign. cum olim. & est expressum. j. de verb. sign. cap. 2. Sed pone: plures opponit euidentes defectus: alterū probat, alterum non: quid erit? Solu. Si deficit in primo, repellitur ipse opponens: si probat primum, repellitur electus. Si aūt simul examinati fuerint, si sufficiens est defectus, qui verus reperitur, repellitur electus: sed opponens etiam de calumnia punietur: nisi iudex viderit ipsum probabili de causa à calumniæ vitio excusari: vt in Authen. de iudi. §. oportet. coll. 6. ĩ. de accu. accedens. & ĩ. eod. cap. 1. Si aūt opponeret non euidentia, fateor q sufficiat alterū probari, vt ĩ. eo. c. 1. & ĩ. eo. vt circa. de re iud. cum I. & A Sed nunquid iudex ex suo officio talē discussionē facere potest: etiam parte non petente? Dic q sic, sm Gar. quia laborare debet vt breuiētur lites. ff. si cer. pet. l. quidam æstimauerunt. ff. de postu. l. quos prohibet. ff. de procu. l. filiusfamilias. §. inuitus. ĩ. de excep. cap. exceptionē. Hoc idē poterit etiam si ambæ partes expresse renuncient p iura prædicta. & per l. C. de iureiu. prop. cal. dan. l. 2. §. sed quia veremur. Si aūt tacite: scilicet intrādo iudicium & permittēdo examinādo [z] oppositiones tam euidentiū defectuum, q̃ alias, & aliæ reperiuntur veræ; oppositiones vero euidentium defectuum falsæ: non habet locum pœna huius canonis pp impossibilitatem sui. ad idem. j. eo. indēnitatibus. in fi. Pœna enim est q repellātur à prosecutione: sed isti iam sunt prosecuti: & sic non potest habere locum pœna. Nec obstat q non possunt renunciare expresse: quia multa possumus tacite, quæ non possumus expresse. ff. de procu. filiusfamilias. §. veterani. C. de iureiu. prop. calum. dan. l. 2. §. sed quia veremur. & j. de iur. calum. c. 1. Et sufficere debet ad repulsionem electi, q aliquid inuenitur probatum, quod eam repellat: quia vndecunq; crimina claruerint, &c. 24. q. 3. ecce. & de iudi. exhibita.

Hoc decretum declaratur per Romanos Pontifices j. hoc eod. lib. in c. ab eo. hoc tit. & in cap. constitutionem. de verb. sign.

De examine eligendorum ad beneficia, vide sancitum concilio Tridenti. sessio. 24. de reforma. c. 18.

z Dom. & Phil. not. hic, si tempiaue probatio cum admitti nō debet, ex illa debet sequi sentētia de constitutione. eod. tit. & an testes examinatos qui examinati nō debuit, pbat, vide Hippo. in l. 1. §. Cornelio. ff. de quæst. Font.

¶ *Glo. seq. respondet per obiectionem, & solutionem, & distinctionem.*
n ¶ *Scientiæ.*] qui etiā in laicis intolerabilis est. 38. dist. si in laicis. Sed nota q est quædam intrinseca qualitas, cum qua homo nascitur, scilicet q aliquis sit castus, pacificus, sobrius: & hanc quis præsumitur habere, sicut not. ff. qui satisd. cog. si vero. §. 1. donec ꝯrium probetur. sic intelligitur, de præsump. dudum. de scru. cap. vno. Est quædam extrinseca, vt literatura: & talis qualitas nō præsumitur, nisi probetur: & ideo super hoc examinatur: & sic intelligitur hic cum suis similibus. [Dicit Io. vbi nil facere habeo cum homine, præsumere debeo illum dignū. Sed vbi sibi dare volo filiā meam, idest, ecclesiā in sponsam: debeo inquirere de dignitate sponsi: saltē quo ad expressa. ĩ. eo. cum in cunctis. & j. eod. licet canon. Et quia eligens inuenire tenetur conditionem debitam filiæ. arg. ff. de rit. nup. qui liberos. ideo punitē hoc non faciens. Io. And.] De negatiua facti iuris, & qualitatis, dic vt 6. q. vlt. accusator. de elect. bonæ 1.
o ¶ *Defectum.*] sed si electo opponatur, q sit illegitime natus, quis habet hoc probare? Dic q opponens probat per notata Inno. in c. super his. de accu. & de do. & contuma. cum olim.

Opponens contra electum, q est illegitime natus, hoc probare debet.

p ¶ *Contingat.*] nec poterit postea reuocare. j. eo. tit. ab eo.
q ¶ *Ante omnia.*] Nota q cum plura objiciuntur, quorum quodlibet per se sufficit: illud quod facilius probari potest, primo probandum est. facit de præscrip. auditis.
q ¶ *Ante omnia.*] idest, antequam examinent alia non euidentia, quæ sunt opposita. Archidiaconus.
r ¶ *Subijciatur.*] à iudice, cui fides debet fieri de his quæ coram eo aguntur. 4. q. 3. cap. si testes. §. sæpe. in fi. vbi de hoc. ad hoc 30. q. vlt. iudicantem. Archidiaconus.
¶ *Glo. seq. obijcit per locum à diuisione: & quadrupliciter soluit.*
s ¶ *Initium.*] videtur q hæc pars huius disiunctiuæ locum habere non possit: quia aut electus inuenitur insufficiēs, & tūc penitus repelletur: aut sufficiens, & tunc repellitē opponens: & sic nullo casu obiectorum discussio sumet initiū. Dic q vera est obiectio, si insufficiens reperitur electus: sed si sufficiēs reperitur, adhuc locū habebit aliorū obiectorū discussio: quia superior inquiret ex officio suo illo repulso de alijs obiectis, ne p subreptionē [3], &c. ĩ. eo. cū nobis. & j. eo. indemnitatibus. & cap. vlt. Vel admittetur alius cuius interfit: licet iste repellatur pp eandem rationem. Vel dic hoc tunc locum habere, cū defectus oppositus reperitur verus: sed non sufficiens ad repulsionē electi, & tunc alia examinabuntur, admitti tñ non debuisset ad opponendum talem defectum. Vel dic quarto, q opponens,

3 Placet Domi. Font.

opponens admittetur ad alia probanda, si probabilis & sufficiens causa eum à calũnia excusauerit. s̄.eo.cap.1.ad fi. vt quia tales fuerant verisimilitudines de defectu illo, q̧ dici vel credi poterat euidens: & sic calumniatus non fuit, secundum Gar.

a ¶ *Opponentes.*] Nota q̧ dicit, opponentes repellendos: non alios, quorũ interest, pro eo quod dixi s̄. glo. proxi. in secunda solutione.

• Aliàs deest dictio, omnino.

b ¶ *Obiecerunt.*] & defecerunt.

c ¶ *Defecissent.*] vt s̄. eod. cap. 1.

docuerit veritate destitui: opponẽtes •omnino † à prosecutione causæ, in qua talia obiecerunt [b], excludimus: & perinde puniri decernimus, ac si penitus in probatione omniũ, quæ obiecerant, defecissent [c].

¶ Idem in eodem.

¶ *Qui grauauerit aliquam personã ecclesiasticam, vel eius consanguineos, vel ecclesias, seu bona, pro eo, q̧ eum, pro quo rogabatur, eligere noluit: ipso facto excommunicatus est. Ioan. An.*

CAP. XII.

SCiant [d] † cuncti [e], qui clericos, vel quaslibet alias personas ecclesiasticas [f] (ad quos in aliquibus ecclesijs, monasterijs, aut alijs pijs locis spectat [g] electio) pro eo, quòd rogati [h], seu

SCiant.] Non diuiditur: quia totus text⁹ vno constructu clauditur, secundum Gar.

CASVS. Vacãte aliqua ecclesia, dñs tẽpalis i cuius territorio & iurisdictione erat situata illa ecclesia, scripsit canonicis, & eos rogauit vt suum filium, vel aliquem eius familiarem eligerent in prælatum. Canonici videntes illũ filium, vel familiarem non esse sufficientem, nec idoneum ad dictã prælaturam: vel ex alia causa, noluerũt ipsum eligere, sed aliũ in suũ prælatum elegerunt: Dñs tẽpalis hoc ægre ferens, cœpit molestare canonicos, & eorum consanguineos: vel inuadere bona canonicorum, & cõsanguineorum: quæritur vtrum ipse dñs tẽpalis incurrat aliquam pœnam, & quam? Rñdet q̧ ipso facto est excõicatus: nec ab ipsa excõicatione est absoluendus, nisi præmissa debita satisfactione. Nota primo ex hoc. cap. q̧ vota debentium eligere aliquẽ prælatum, debent esse libera. Nota insuper principalem effectũ huius cap. videlicet, q̧ si quis molestauerit clericos, ecclesias, vel consanguineos clericorũ pro eo, q̧ eligẽtes clerici noluerunt eligere aliquẽ pro quo molestãs scripserãt: ipse molestãs icurrit ipso facto sniam excõicationis. Nota vlterius casum, in quo iniiciens manus in laicos, incurrit ipso facto sententiam excõicationis: quia quantumcunq; consanguinei clericorum sint laici: iniiciẽs manus in ipsos, vel eos molestans, ipso facto est excommunicatus.

• Vide beatum Antoninum in tractatu de excommunicatione. cap. 12.

¶ *Prima glossa summat.*

d ¶ *Sciant.*] Qui grauauerit aliquam personam ecclesiasticam, vel eius consanguineos, vel ecclesias, seu bona, pro eo, q̧ eum, pro quo rogabatur, eligere noluit: ipso facto excõicatus est. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. soluit quæstionem, & respondet contrario.*

e ¶ *Cuncti.*] etiam epi. Nec obstat j. de sent. excõ. quia periculosum. quia non de snia excõicationis, sed suspẽsionis & interdicti loquit.

f ¶ *Ecclesiasticas.*] vt Cõuersos [1], Templarios, vel Hospitalarios: qui licet non sint clerici, sunt tamen ecclesiasticæ personæ. 17. q. 4. quisquis. in glo. penult.

1 Conuersi qui dicantur, tradunt Doctores in c. vt priuilegia. de priuileg. & in cap. non dubiũ de sent. excom. adde Couarruuiã in cap. alma mater. de sent. excom. lib. 6. par. 2. §. 2.

¶ *Glo. seq. recitatur per quæstionem.*

g ¶ *Spectat.*] de iure cõi in collegiata ecclesia ad collegium spectat electio. de iure patr. nobis. 16. q. vlt. congregatio. Si nõ est collegiũ, spectat ad patronũ. s̄. de iure patr. postulasti. & hoc de iure cõi: nisi aliud inducat de consuetudine. de cau. pos. cum ecclesia. Si aũt non esset ibi collegium, vel patronus, p̄ diœcesanũ habet ordinari. 10. q. 1. regenda. 16. q. 7. oẽs basilicæ. & hæc vera quo ad electionẽ prælati. de inferioribus not. s̄. eo. cũ ecclesia Vulterana. dic vt ibi. Gar.

h ¶ *Rogati.*] An preces [2] inducant simoniam: dic vt not. 1. q. 2. in summa. & q. 1. Moyses. & s̄. de æta. & quali. tuam.

2 De hoc articulo, an preces inducãt simoniam, vide D. Thomam 2. 2. q. 100. art. 5. ad 5. argumentum.

i ¶ *Inducti.*] per promissiones, vel alio modo.

k ¶ *Consanguineos.*] Nota specialem casum, in quo laicum percutiens, vel alias offendens, excommunicatus est ipso iure. ad idem. j. de senten. excom. quicunq;. & de immu. eccle. quoniam.

ADDITIO. Et vsq; ad quem gradum dicãtur hi consanguinei, recurre ad not. s̄. de appel. postremo. in 1. glo. Et quia de affinibus non sit hic mentio, & constitutio est pœnalis: non includit illos. j. de reg. iur. in pœnis. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. rationem reddit, quam declarat: secundo soluit quæstionem: tertio quærit, arguit negatiue, soluit distinguendo.*

l ¶ *Alios.*] quia qui per alium facit, &c. vt. de admi. tu. ita tñ. §. gessisse sic & in maleficijs tenetur mandator [3], ac si p̄ se faceret. ff. de vi & vi. ar. l. 1. §. deiecisse. & §. quotiens. & hoc verum de his quæ per alios explicari possunt: secus in adulterio & similibus, quę non possunt per alios explicari. C. de cad. tol. l. vnica. §. ne aũt. & mandata.

3 Vide Bar. in l. non solum. §. si mãdato. ff. de iniurijs Alexan. consil. 65. in 4. volu. & latiore in §. per alios. instit. de action.

rius etiam excõicatus hic erit. de sent. excom. mulieres. & cap. vniuersitatis. Sed nunquid huius decre. pœna locum habebit in p̄sentante patrono? Et vĩ quod non: quia de electione tñ loquitur, & non de p̄sentatione: & est pœnalis & restringenda. j. eo. tit. de sent. excom. statutũ. Dic q̧ si patronus est clericus, vel persona ecclesiastica, locũ habebit constitutio: nec est ob hoc odiosa: immo fauorabilis ecclesiarum fauore, quibus pp̄ hoc melius p̄uidebitur. & quia decre. idefinite loquitur, indefinite intelligitur. & dicit clericos, &c. Si aũt patronus est laicus, pœna locum nõ habebit: cum constitutio dicat clericos, vel ecclesiasticas personas.

aliàs inducti [i], eum, pro quo rogabantur, siue inducebantur, eligere noluerint: vel cõsanguineos [k] eorum, aut ipsas ecclesias, monasteria, seu loca cætera, beneficijs, siue alijs bonis suis, per se, vel per alios [l] spoliãdo, seu aliàs iniuste persequendo †, grauare præsumpserint [m] se ipso facto excommunicationis sententia [n] innodatos [o].

• Vide cap. felicis. j. de pœnis. cum ibi notatis.

¶ Idem in eodem.

¶ *Primo punit vsurpantes de nouo custodiam vacantium ecclesiarum: Secundo punit clericos et monachos hoc fieri procurãtes: Tertio punit clericos se talibus non opponentes: Quarto ponit, qualiter debeant se habere habentes talem custodiam ab antiquo.*

CAP. XIII.

GEnerali [p] † constitutione

m ¶ *Præsumpserint.*] s. de excel. præla. tanta. s̄. in anti.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

n ¶ *Sententia.*] sim. j. de senten. excom. quicunque. & sm Gul. epi bene poterũt absoluere ab hac sentẽtia: ex quo cõditor huius canonis sibi absolutionem non reseruauit. de sentẽ. excom. nuper. & arg. prædi. decre. quicunq;. in fi.

† Pro faciliori intellectu huius cap. vide hic per alijs Gulielmũ Durandum cognomento Speculatorem.

o ¶ *Innodatos.*] ergo est canon latæ sententiæ, vt hic patet. Et cum Papa hic sibi non retineat absolutionem: ordinarius diœcesanus clerico delinquenti indulgere videtur. s̄. de sente. excom. nuper. ad hoc facit quod not. eo. ot. si quem. in glo. vlt. in fi. Archidiaconus.

GEnerali.] Diuiditur in quatuor partes. Secunda ibi, *Clericos.* Tertia: ibi, *Illos vero.* Quarta: ibi, *Qui autem.* Ioan. And.

ADDITIO. Clericus, & Ioan. Mona. diuidunt in tres tñ: cõiungunt duas primas: & bene conuenit litteræ suspẽsiuæ. sed glo. cõuenit meno. Fran. aũt iungens tres primas partes, diuidit in duas tñ.

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponendum est sm veriorem intellectum ipsius, quid proprie iste textus appellet regalia. Quidam volebant dicere, q̧ regalia accipiũtur pro iuribus imperialibus: de quibus in lib. feudorũ. cap. quæ sint regalia: vt si rex donauerit regalia ecclesiæ, & aliquis illa vsurpet: ipso facto est excõicatus. Alij dicunt, q̧ regalia accipiuntur pro iuribus, quæ habet princeps in aliquibus ecclesijs: videlicet q̧ vacante aliqua ecclesia rex percipiat fructus, & ecclesiam conferat.

¶ Hoc præsupposito ponamus sic casum: Vacante aliqua ecclesia, aliquis Comes vel dux, qui dicebat se habere iura regalia in ipsa ecclesia, occupauit custodiam ecclesiæ vacantis: & dicebat q̧ fructus ipsius ecclesiæ ad ipsum spectabant: licet non fuisset vsus ipso iure, an ille Comes vel dux vsurpans illud ius in ecclesia vacãte, sit puniendus aliqua pœna? Rñdet Romanus Pontifex q̧ sic: & dicit q̧ incurrit sniam excõicationis: & clerici illius ecclesiæ sibi non resistentes puniuntur pœna hic contenta. Sed ponamus q̧ rex vel alius princeps non cognoscens superiorem in tẽpalibus, habet ista iura regalia in aliquibus ecclesijs. Et ponamus q̧ vacante tali ecclesia est sylua cædua: tñ nondum venit tempus ipsam syluam cæduã scindendi, siue amputandi: vtrum talis princeps possit illam scindere, siue scindi facere? Rñdet, q̧ non: sed si tempus scindendi & colligendi aduenisset, cum sylua cædua sit in fructu, posset talis rex vel princeps facere scindere huiusmodi syluam cæduã. Nota primo ex hoc tex. iunct. glo. q̧ patronus laicus non habet custodiam ecclesiæ vacantis: sed superior prelatus cui subest ecclesia: secus est de patrono ecclesiastico: ideo patronus ecclesiasticus posset colligere fructus ecclesiæ vacantis: nõ vt fructus suos faciat, sed vt illos reseruet futuro successori. Nota insup, q̧ patronus ecclesiasticus non potest p̄tendere ius aliqđ in fructibus illius ecclesiæ vacantis: & hoc verũ, nisi de auctoritate superioris tp̄e fundationis retinuerit sibi illud ius. Nota vlterius, q̧ vsurpans de nouo p̄dicta iura, vel procurans vsurpationẽ, est ipso facto excõicatus. Nota finaliter, q̧ ille qui habet custodiã ecclesiæ vacantis, non potest capere fructus, qui nondum venerunt ad maturitatem: Et illud facit pro archipresbyteris, qui curantibus xl. diebus percipiunt fructus ecclesiarum vacantium: ipsi enim non debent præuenire maturitatem fructuum.

Casus Ilterralis Domini Heliæ.

¶ *Prima glossa diuidit, & summat.*

p ¶ *Generali.*] Decretalis ista diuiditur in quatuor partes, in qua-

rum prima punit vsurpantes de nouo custodiam vacantium ecclesiarum: & durat vsq; ibi, *Clericos*. In secunda, quæ durat vsque ibi, *Illos vero*. punit clericos & monachos hoc fieri procurantes. In tertia, quæ durat vsq; ibi, *Qui autem*. punit clericos se talibus non opponentes. In quarta, quæ durat vsq; in finẽ: ponit qualiter debeant se habere, habẽtes talẽ custodiam ab antiquo.

rapt. §. quòd non solum.

ADDITIO. Dicit Archidiaconus, ꝙ isti tales rerum ecclesiasticarum occupatores dicũtur committere furtum & sacrilegium: & non qualecunq; furtum, sed peculatus, quod est furtum de re publica. 23. q. 4. quid ergo. glo. [Ioan. And.]

sancimus: Vniuersos [a] † & singulos, qui regalia [b], custodiã [c], siue guardiam, aduocationis, seu defensionis titulum, in ecclesijs, monasterijs, seu quibuslibet alijs [d] pijs locis de nouo [e] vsurpare conanres, bona [f] ecclesiarum, monasteriorum, aut locorum ipsorum vacantium occupare [g] præsumunr, quantæcunque dignitatis honore præfulgeanr [h]: Clericos etiam ecclesiarum, monachos monasteriorum, & personas cæteras locorum eorundem, qui hoc fieri procuranr [i]: eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus † subiacere. ¶ Illos vero clericos, qui se † (vt deberent) talia facientibus non opponunt [k]: de prouentibus ecclesiarum, seu locorum ipsorum, pro tempore [l], quo præmissa sine debita contradictione permiserint, aliquid percipere districtius inhibemus [m]. ¶ Qui autem ab ipsarum ecclesiarũ, cæterorumque locorum fundatione [n], vel ex antiqua [o] consuetudine iura sibi huiusmodi [p] vendicant: ab illorum abusu sic prudenter abstineant, & suos ministros [q] in eis sollicite faciant abstinere, quòd ea, quæ non pertinent ad fructus, siue redditus [r] prouenientes vacationis tempore, non vsurpẽr: Nec bona cætera [s], quorum se asserunt habere custodiam, dilabi permittant; sed in bono statu conseruent.

Nota ꝙ dispositio emanãs contra vniuersos, non includit singulos comprehensos sub vniuersitate. vide Ioã. And. de exc. præla. nimia.

¶ *Glossa sequens recitetur per quæstionẽ: an includat fœminas: Et soluit quod sic: alleg. tres leges: & vnam allegat in contrarium, & dat quatuor solutiones.*

a ¶ *Vniuersos.*] & vniuersas: nam appellatione si quis, & si qua continetur. ff. de verb. sign. l. 1. ff. de pac. tres fratres [1]. & de constit. pecu. l. 1. §. 1. Arg. contra. quia si pater exhæredat filium nasciturum: si nascitur filia, non erit exhæredata. ff. de vent. in posses. mit. l. 1. §. si & si incertum. Communiter dici solet, ꝙ in fauorabilibus masculinum concipit fœmininum: in odiosis non. sic soluitur. ff. de verb. sign. l. 1. Alij dicunt, ꝙ si masculinum verbum proferatur ab homine, & est odiosum, non comprehendit fœminam: & sic intelligitur prædictus §. sed & si incertum. sed si á lege, siue sit odiosum, siue non: fœmina continetur. ff. de iurisdi. omnium iu. si quis id. Odofredus dicebat, ꝙ si etiam á lege proferatur verbum odiosum, non comprehendit fœminam; nisi id lege caueatur. Dic ſm Gar. ꝙ verbum masculinum prolatum á canone, comprehendit fœminas: qđ probatur 16. q. 4. si quis suadente. coniunctio cum cap. de senten. excom. mulieres. quod est verum, nisi eadem vel alia constitutione excipiatur fœmina. ĩ. eod. in demnitatibus. §. sed cum eas.

1 Vide ibi Angelum.

¶ Verbum, decernimus, differt à quodam vetustissimo conditori & videtur abesse opposita ad ecia hoc præiudicio, à respublicæ, suisque capitis positus.

¶ Distinctio clericos, quæ vt plurimum decit in constitutionibus Iulianis, eique si à est ex omnibus antiquis codicibus.

ADDITIO. Quæ excepta intelligitur in articulis, qui fœminis non cõgruũt. ĩ. de sta. reg. ca q. in fi. de hoc Spec. de dispu. & alleg. §. post hæc, vers. vel in masculinum. per Host. de testa. Raynaldus, in princ. per Archidiaconum plenius in prædicto cap. si quis suadente. per Cyn. C. de ser. fugi. quicunq;. Ioan. And.

b ¶ *Regalia.* [2]] idest, collectam, quę fit Regis ratione, vel Imperatoris, vel tributum quod debetur Regi 11. q. 1. si tributum. sic solet exponi de iure patro. pręterea 2. Vel, idest, iura quæ ad Imperatorẽ pertinere consueuerunt, vt portus & vectigalia; sed illa erant ecclesijs concessa, & modo volebat ea de nouo aliquis occupare: vt in lib. feu. tit. quæ sint regalia. alias est sub. l. Imperialem. Ioan. And.

2 Vide Berterandũ consil. 176. in. cap. v. 4 consilio. par. 3.

c ¶ *Custodiam.*] & cætera quæ sequuntur, expone secundum Gar. idest, iuris patronatus, quod ſm diuersas regiones diuersa sortitur vocabula. ĩ. de iure patro. quia clerici. & cap. pręterea 2. de sta. mo. in singulis. §. 1. 16. q. 7. præ mentis. & cap. Frigentius. quocunq; ergo nomine censeatur, vsurpantes de nouo tale Ius in ecclesijs, & alijs locis pijs, & bona ipsorum locorum vacantium occupantes, excommunicati sunt ipso iure.

d ¶ *Alijs.*] vt hospitalibus, vel alijs quocunq; nomine vocatis.

e ¶ *De nouo.*] scilicet à xl. annis citra, ſm Gar. de consue. cap. vlt. de præscrip. de quarta 16. q. 3. cap. placuit. §. quas actiones. & hoc per litteram quæ sequitur, vel ex antiqua consuetudine, &c. Chrisma tñ, matrimonium, mancipium, vinum, dicuntur noua, quæ nõ excedunt annum; vetera quæ excedunt. Probatur primum de consec. dist. 3. litteris. Secundum, 35. q. 8. cap. 1. Tertium, ff. de publ. vectig. l. interdum. §. quoties. Quartum, ff. de vi. tri. & ole. lega. vetus. Alibi dicitur nouum, cuius extat memoria: & eius contrarium dicitur vetus [3]. ff. de aqua plu. arcen. l. 1. §. fin. & l. in summa. §. 1. ĩ. de verb. sign. cap. super quibusdam.

3 Quod dicatur antiquum tẽpus vide per Marianum Socinum. consil. 83. incip. in causa agitata.

ADDITIO. Dicit Archi. ꝙ hic, & ĩ. eo. auaritiæ. dicitur nouũ, quod nunquam fuit. Io. And.

f ¶ *Bona.*] de quibus nulla est laicis attributa facultas. 96. dist. bene quidem. cc consti. ecclesia.

g ¶ *Occupare.*] in mala parte ponitur, sic ĩ. eo. vt prætéritæ. alibi in bona. 7. q. 1. factus est Cornelius. & ĩ. de procu. non inuitte. & ĩ. de procu. si duo & de consec. dist. 5. nunquam. & propriè mobilia dicontur occupari vel rapi: immobilia dicuntur inuadi; sæpe tamẽ sumimus vnum pro reliquo. 47. dist. sicut 2. 12. q. 2. quicunque. ĩ. de restitu. spol. sæpe. C. vnde vi. si quis in tantam. Instit. vi bono.

h ¶ *Præfulgeant.*] hic assume literam in fine sequẽti, vers. eo ipso, & c. & maiori pœna sunt digni: quibus cum plurimum honoris defertur, inueniuntur in crimine. 5. q. 6. cap. quia iuxta. §. si forte presbyteri.

i ¶ *Procurant.*] forte occasione discordiæ inter ipsos suscitatæ. & dicũtur procurare ope, consilio, persuasione. & operatione. de homi. sicut dignum. de officio deleg. cap. 1. ff. de ser. corrup. l. 1. §. persuadere.

Procurans quis dicatur quadrupliciter.

k ¶ *Opponunt.*] Nota clericos se debere opponere, pro iuribus ecclesiæ defendendis. ad idem. ĩ. de re. eccle. nõ alie. hoc cõsultissimo.

l ¶ *Pro tempore.*] idest, pro ea parte temporis. vel idest, ab eo tempore citra.

¶ *Glo. seq. quærit. & soluit distinguendo.*

m ¶ *Inhibemus.*] ĩ. faciens est transgressor canonis, qui canonem transgreditur prohibitionem continentem. 4. dist. cap. deniq;. in fi. secus si cõsilium tantum, vt ibi. Sed quæro quæ sit pœna transgressionis canonis? Dic ſm Gar. ꝙ qui transgreditur canonem, credens Romanam ecclesiam non habere potestatem condendi canones: de tali transgressione punitur vt hæreticus. 19. dist. nulli fas. vbi de hoc. Si aũt credit Romanam ecclesiam potestatem habere, sed facit contrarium; quia sic ei placet, est pœna depositionis [4]. vt 4 dist. §. vlt. & adde hoc quod not. ĩ. de treug. & pa. cap. 1.

Pœna transgredientis canonem.

4 Vbi non est certa pœna statuta. Ioan. And.

n ¶ *Fundatione.*] fundans enim & dotans ecclesiam de diœcesani consensu potest [5] hoc statuere, vt fructus ipsius ecclesiæ, cum vacabit, suos faciat. 18. quæst. 2. Eleutherius, de iure patro. præterea 2. & cap. nobis.

5 Quantum liceat hodie patronis beneficiorum, ratione iurispatronatus, secundum concilium Tridentinum sess. 25. de reformatione cap. 9. quod omnino videas.

ADDITIO. Licet donationis tẽpe possit doti onus imponi: non tamen tẽpe traditionis, quæ fit ex interuallo. facit C. de pac. con. l. ex morte. in fi. & quod not. de sci vao act. l. vna. §. accidit. facit de testi. cog. præterea. cum concor. in vlt. glo. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. obijcit. & soluit.*

o ¶ *Antiqua.*] præscripta. ĩ. de consue. cap. vlt. videtur ergo ꝙ consuetudo, qua vsurpari possint bona ecclesiarũ, & sic onerosa præscribi possit: contra id, ĩ. de consuetu. cap. 1. Dic quod in hoc ꝙ quis habeat ius patronatus, custodiam, guardiam, vel similia, bene valet consuetudo: sed in hoc quòd vsurpet, non valet: & sic intelligitur contrarium.

p ¶ *Huiusmodi.*] scilicet, guardiam, custodiam, vel regalia.

q ¶ *Ministros.*] qui res alterius saluare tenentur: & de facto ministrorum tenentur. ff. nau. caupo. sta. l. fin. in prin. 86. dist. an putatis. & culpæ reus est, qui malorum vtitur opera. Insti. de obli. quæ ex quasi deli. §. sed si alicuius. circa finem.

¶ *Glo. seq. quærit, arg. & soluit.*

r ¶ *Redditus.*] vt sunt sylux cæduæ: quæ tempore vacationis non sunt in tali statu, quod cædi debeant [6]. Et nota ꝙ omnis fructus consistit in redditu. ff. de vsur. Paulus. §. 1. sed non cõuertitur: quia partus ancillæ est in redditu, sed non in fructu. ff. de vsur. in pecudum. §. partus. Insti. de re. di. §. in pecudum. Sed quæro an fructus medio tẽpe perceptos faciant tales suos? Ita videtur per hanc litteram; quia non prohibet de fructibus, sed de his quæ non pertinent ad fructus. Tu dic ꝙ fructus conseruari debent futuro successori. ĩ. de offic. ordi. cum vos. ĩ. eod. vbi periculum. §. prouisionis. & ĩ. eo. quia sæpe & de offi. ordi. præsenti. Qui enim custodiam habet, custodire debet, non consumere. ff. vt in pos. lega. l. is cui. §. qui legatorum. habebunt tamen secũdum Gulielmum, q̃ diu custodiæ operam dant, moderata cibaria. argum. 12. q. 2. charitatem. ĩ. de præbend. extirpandæ. ff. commo. in rebus. §. possunt. & sic non habet locum hic. & arg. a contrario sensu. C. de epis. & cle. conuenticulam, & ff. de condi. inter. l. 1.

6 Vel simul fugna, vel vicaria, nõ si statu quo præsari debeant. Ioan. And.

s ¶ *Cætera.*] ff. de verb. sign. l. cæterorum. Ioan. And.

Licet.

Licet canon.] Summa & diuide, prout in prima glossa.

Casvs. Quidam clericus constitutus in præsentia Romani Pontificis quæsiuit ab eo, Sanctissime Pater, vellem bene informari à vobis, quę idoneitas requiritur in promouendo ad ecclesiam parochialem? Ad quod rñdet Romanus Pontifex, quod in promouendo ad ecclesiam parochialem requiritur, quod ipse habeat scientiam sufficientem: & sit imbutus bonis virtutibus: ac insuper sit alienus à vitijs: & quod compleuerit annum xxiiij. & attigerit xxv. quod si non attigerit xxv. nulla est collatio ipso iure: Sed quid si promotus ad ecclesiã parochialẽ habeat omnia ista: quia est ætatis perfectæ, idoneos scientia, & moribus: sed tñ non est sacerdos? Rñdet Romanus Põtifex, quod ipse debet effici sacerdos infra annũ computandum à tpe adeptæ pacificæ possessionis ipsius ecclesiæ parochialis: alias si nõ promoueatur ad sacerdotium infra illud tẽpus: illo tpe elapso priuatus est ipso iure dicta ecclesia parochiali. cap. commissa. j. eod. & sic correctum est cap. cum in cunctis. eo. tit. in an. quod requirebat amotionem per sententiam: sed per illud capitulum ipso facto est amotus absque alia monitione, vel sententia. Sed quid si promotus ad ecclesiam parochialem fuit effectus sacerdos infra annum: vtrũ teneatur residere psonaliter io ipsa ecclesia: & eidem personaliter deseruire in diuinis? Rñdet quod sic: nisi suus prælatus cum ipso dispensauerit, ne resideret personaliter in sua ecclesia: sed vt posset in ipsa ecclesia deseruire in diuinis per alium suum vicarium.

Vide concilium Lateran. sub Alexan. iij. cap. 13. & concilium Tridentinũ sess. 7. de reformat. cap. 3. vbi hoc decretum confirmatur.

¶Idem in eodem.

¶ *Parochialis ecclesia nemini conferatur, qui non sit idoneus scientia, moribus, & ætate: & si conferatur non attingenti xxv. annum, non valet collatio: Ille autem, cui talis ecclesia collata fuerit, tenetur personaliter residere, & infra annum sacerdos fieri: si autem promotus non fuerit, elapso anno priuatus est ipso iure. Super residentia autem prælatus eius ad tempus poterit dispensare. Ioan. And.*

CAP. XIIII.

Licet [a] † canon [b] à felicis recordationis Alexandro Papa iij. prædecessore nostro editus, inter cætera [c] statuerit, vt nullus regimen ecclesiæ parochialis suscipiat, nisi xxv. annũ ætatis attigerit: ac scientia, & moribus commendandus existat: quódque talis ad regimen assumptus huiusmodi, si monitus non fuerit præfixo à canonibus tempore [d] in presbyterũ ordinatus, à regiminis eiusdem amoueatur officio, & alij [e] conferatur. Quia tamen in obseruatione canonis memorati, se multi exhibent negligentes: Nos periculosam [f] illorum negligentiam [g] volentes iuris executione [h] suppleri, præsenti decreto statuimus: vt nullus ad regimen parochialis [i] ecclesiæ assumatur, nisi sit idoneus † moribus, scientia [k], & ætate: Decernentes collationes de parochialibus [l] ecclesijs, his, qui non attigerint [m] vigesimũquintum annum, de cætero [n] faciẽdas viribus omnino carere [o],

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

a ¶ *Licet.*] Parochialis ecclesia nemini conferatur, qui non sit idoneus scientia, moribus, & ætate: & si conferatur non attingenti xxv. annum, non valet collatio: ille autem cui talis ecclesia collata fuerit, tenetur personaliter residere, & infra annum sacerdos fieri: si autem promotus non fuerit elapso anno priuatus est ipso iure. Super residentia autem prælatus eius ad tempus poterit dispensare. Et potest diuidi in sex partes. In hac prima ponit constitutionem Alexandri: & statuit cui debeat conferri parochialis ecclesia. In secunda: ibi, *Decernentes.* irritat collationem aliter factam. In tertia: ibi, *Is etiam.* ponit de residentia facienda. In quarta: ibi, *Et infra annum.* de promotione ad presbyteratum. In quinta: ibi, *Quod si infra.* pœnam non promoti. In sexta: ibi, *Super residentia.* de dispensatione residentiæ.

Additio. Ista diuisio in sex partes placet. licet Fran. diuidat in quatuor tantum: quia coniungebat tertiam & quartã: Item quintam & sextam. Clericus diuidebat in quinque, coniungendo primas duas: Itẽ Ioãnes Monachus in quinque, subducendo tertiam. Io. And.

¶ *Glo. seq. ponit tria, quæ supplet ipse canon.*

b ¶ *Canon.*] s. eo. cum in cunctis. qui hic in tribus maxime suppletur: quia ibi collatio parochialis ecclesiæ minoribus fieri prohibebatur tñ: hic irrita decernitur: nisi dicere velis, quod id satis erat irritũ per ipsam constitutionem: quia sufficit legislatorem aliquid prohibuisse: & si non adijciat quod factũ non valere [a]. C. de legib. non dubium. nec fuit hoc ppter superfluum, cum clarius exprimat. ad idẽ s. de sum. Trin. cap. vnico. eo. lib. & sic innouat & suscitat illud ius, quasi per abusum abolitum. Item per canonem illum moneri debent ad suscipiẽdos ordines: per istum non. Item per illum priuandus est per sententiam: per istum priuatus est ipso iure. Ioan. And.

a Idẽ Dom. allegat & ni hem glo. in cle. 1. de iur. patr. fons.

c ¶ *Cætera.*] quia multa alia statuit præter ista.

d ¶ *Tempore.*] quod erat in proximis quatuor temporibus. 75. dist. quasi per totum. vel dic præfixo ab homine.

e ¶ *Alij.*] ergo non priori, ne fiant leges ludibrio: & dicatur solũ verbis lex imposita. j. eo. commissa. §. porro. & dic, alij, qui cũ effectu faciat id in quo primus fuit negligens. s. de cle. non resi. relatũ. alias remouebitur, vt ibi.

f ¶ *Periculosam.*] sibi & illis, quos corrigere debebant: & ita cateruatim sequebatur eos pereuntes multitudo pereuntium. 40. distin. si Papa.

g ¶ *Negligentiam.*] Hæc omnia lædit. in Authen. coll. 6. de quæstore. §. hæc omnia. & nouerca est eruditionis. 83. dist. cap. nihil.

h ¶ *Executione.*] Nota quod quilibet canon qui est latæ sententiæ potest dici executorius: & hoc est verum quo ad iuris executionem.

Additio. An necessaria sit executio facti vel declaratio. not. j. eod. commissa. §. 1. Archidiaconus remittit. de præben. licet 2. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. quærit, arg. pro soluit cõtrarium. ibi quærit. & soluit.*

i ¶ *Parochialis ecclesiæ.*] Sed nunquid erit idem in decanato & alijs dignitatibus [a], de quibus loquitur. §. inferiora. s. cum in cunctis. s. eo. arguendo de similibus ad similia? Vr quod sic, cum sub eadem prohibitione manauerit. s. de con. st. translato. Dicas sm Gar. & Gul. quod in illis p hac constitutione nihil immutatur: quod enim nõ mutatur, & cætera. C. de appel. præcipimus. & C. de testa. sancimus. Habeat ergo tñ locum in ecclesia parochiali: nec recedant a verbis. ff. de lega. 3. non aliter. Seruabitur ergo in eis. §. inferiora. cap. cum in cunctis. s. eod. Item scias, quod non habet locum hæc constitutio in parochialibus collegiatis, vel assumptis ad earum regimen. j. eod. tit. statutum. Quid si ecclesia olim habuit parochianos, sed nunc habere desijt? Dic sm Gar. quod non habet locum constitutio: quia & deficientibus personis collegij, desinit esse collegium, vt not. ff. quod cuiusque vniuersit. l. sicut municipij. §. 1. Si aũt reinciperent ibi esse parochiani, extunc incipiet constitutio locum habere: quia facta est parochialis. & o. reuolauit ad a. 35. dist. ab exordio. quẽadmodum si de nouo fieret aliqua ecclesia parochialis, locum haberet constitutio. & concord. ad hoc Hostien. s. de cleri. non residen. quia nonnulli.

a Qualitas requiratur in promouendis ad qualibet dignitates, & beneficia, sancit Alexã. iij. in concilio Lateranen. cap. 3. & nouissime concilium Tridene. sessio. 24. de reforma. c. 12.

Idem cauetur in cõcilio Laterañ. sub Alexan. iij. cap. 3. & in concilio Lateran. sub Innocentio iij. cap. 10. & in cõcilio Tridene. sessio. 7. de refor. cap. 3. & sessio. 24. de reforma. c. 12.

k ¶ *Scientia.*] quæ requiratur in eo, habes 38. dist. quæ ipsis.

l ¶ *Parochialibus.*] De talibus ecclesijs habetur 38. dist. quando. in princ. 10. q. 1. regenda. 13. q. cap. 1. Parochia Græce, Latine dicitur partitio: & dicitur parochia, quasi partitio curæ: quia rector ipsius habet curam animarum totius populi infra illos limites congregati: vnde dicitur populum regere. j. de capel. monac. cap. 1. Archidiaconus.

m ¶ *Attigerint.*] Sufficit ergo in his quod attigerint xxv. annum. secus ergo in episcopo. s. de elect. cum in cunctis. & in abbatissa. j. eo. indemnitatibus. & in casu j. de æta. & quali. cap. vno.

Additio. Et in casu, de regularibus, ad nostram. vbi vide cum suis remissis. Ad vtranque partem facit Clemen. de statu mona. ne in agro. § cæterum. Solue vt ibi in glo. 4. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. notat, & remittit. secundo quærit de pendentibus. opi. ponit, & soluit distinguendo.*

n ¶ *De cætero.*] Ad futura tantum extẽditur & habet hoc locum in qualibet cõstitutione, præterquã in casibus. s. de consti. cap. vlt. & c. vt ibi. Quid de pendentibus: nunquid ad illa constitutio extendatur? Et quidem si pendeat per appellationem, negotium decidi debet sm ius quod erat tempore primæ sententiæ; non sm ius quod emanauit appellatione pendente. in Authen. vt cum. de appel. cog. in princ. & §. 1. Si aũt principaliter pẽdet, dicit Hostien. s. de consti. cap. 2. decidi debere sm ius quod emanauit. Goffre. ibi, & Accur. C. de legi. leges. sm ius quod ante constitutionem erat. & vterque allegat prædi. Authen. dic sm Gar. quod si constitutio loquatur de ordinatione negotij vel litis: vt de numero testium, de tempore vel alia solemnitate, vera est opinio Goffre. Non enim pars potuit diuinare. C. de testi. testium. C. de testa. iubemus 82. dist. propositi. Si aũt constitutio loquatur circa ordinationem sententiæ vel processus: pone exemplum, de iuramen. calum. cap. 1. §. vlt. de senten. & re iud. cap. vlt. potest vera esse opinio Hostien. ita quod processum causæ iam factum non tangat, sed faciendum: & quod alias constitutio de sui natura non extendatur ad pendentia: probatur opti. j. de ost. leg. cap. penult. in fine.

a De materia glo. vide Pet. de Anchar. late in dictum c. 2. Ioan.

¶ *Glo. seq. de duobus simul quærit, & soluit. Iterum quærit: arg. pro & soluit contrarium.*

o ¶ *Carere.*] ipso iure. Si quæratur an episcopi possint in ætate

 dispensare

dispensare ſm q olim à quibuſdam dicebatur per illam decret. de æta. & quali. præterea. & c. indecorum. & verum diſpenſatiue poſſint annum prorogare? Dic q non: per decre. iſtam, quæ ſolum ſup reſidentia eis poteſtatem diſpenſandi reſeruat 1; eo tñ ſaluo, quod habes. j. eod. tit. cum ex eo. De diſpẽſatione aũt ordinum nihil hic prohibetur: vnde antiquo iuri ſtabitur, ſcilicet illi decre. præterea. Sed nunquid non conſtitutus in maiorib' vel in minoribus de iure cõi ad talem eccleſiam eligi poteſt? Et videtur q ſic: quia iſta decret. nihil exigit, niſi q promoueatur infra annũ; ſed ad omnes ordines promoueri poterit infra annum. Sed dic contra 2; quia hæc decret. præterea. nihil per iſtã immutat: immo p iſtã quodammodo exponitur quod ibi dicit, infra breue tempus.

1 Idem Dominicus. Fõtanus.

4 Idem tenet concilium Triden. ſeſſio. 6. de reformatione cap. 2. quod omnino videas.

2 Idẽ Dominicus. Font.

¶ Is etiam [a], qui ad huiuſmodi regimen aſſumetur, vt gregis ſibi crediti diligentius curam gerere poſſit, in parochiali eccleſia, cuius rector [b] extiterit, reſidere [c] † perſonaliter [d] teneatur: Et infra annum [e] à ſibi commiſſi regiminis tempore numerandum, ſe faciat ad ſacerdotium promoueri. Quòd ſi infra idem tempus [f] promotus non fuerit: eccleſia ſibi commiſſa, nulla etiam præmiſſa monitione, ſit præſentis conſtitutionis auctoritate priuatus [g]. ¶ Super reſidentia vero (vt præmittitur) facienda,

a ¶ *Is etiam.*] Tertia pars, in qua ponit de reſidentia facienda.

b ¶ *Rector.*] vel perpetuus vicarius: in quo locum habet quod hic dicitur circa ordinem & ætatem per cle. de offic. vic. quæ de eccleſijs. cuius contrarium dicit hic Archid. per hanc litteram.

c ¶ *Reſidere.*] Ad hoc etiã tenebatur olim. ſ. de cle. non reſi. relatũ.

c ¶ *Reſidere.*] Is dicitur reſidere, qui continue ibi moratur. arg. C. de metatis. l. deuotum. lib. 12. niſi in caſibus à iure exceptis: in quibus is qui abeſt, fingitur eſſe præſens, & reſidere: vt j. de cle. non reſi. de cætero. cap. ex parte. & c. cũ dilectus. cum ſi. Archidiacon'..

d ¶ *Perſonaliter.*] Ergo non per vicarium: niſi in caſu. ſ. de præben. extirpandæ. quam per hanc tolli non credo, ſecundum Gof.

e ¶ *Annum.*] impedimento ceſſante. ſ. eod. ot. lib. 6. quam ſit, io ſi., & eſt expreſſum. j. eo. commiſſa. & currit iſte annus ex quo habuit poſſeſſionem pacificam: vel per eum ſtetit quo minus haberet: nec currit iſte impedito, vt j. eod. commiſſa. & j. de præben. licet.

f ¶ *Idem tempus.*] niſi cum eis per epos ſuos fuerit diſpenſatum: vt litterarum ſtudio inſiſtentes, non teneantur vſq; ad ſeptenniũ 3 promoueri: niſi ad ordinem ſubdiaconatus dumtaxat: ad quem ſub hac pœna infra annum promoueri tenentur. j. eod. ot. cum ex eo.

3 Vide Clement. vt hi. de ætate & qualit. & cõcilium Trident. ſeſſio. 7. de reformat. cap. 12. & ſeſſio. 23. de reformat. cap. 4. & ſeſſio. 24. de reformat. cap. 12.

¶ *Glo. ſeq. quærit & ſoluit: deinum ſoluit duo dubia: & de tertio remittit: vltimo diſtinguit circa compulſionem ad ordines..*

g ¶ *Priuatus.*] ipſo iure. olim vero per ſniam. Sed nunquid poterit purgari mora anno elapſo per aliquot dies? Dic q non: arg. hic. & de ſupplen. negli. præla. licet. quia commiſſa non poteſt purgari. C. de ſſen. & committen. ſtipu. l. magnã. & adde quod dixi j. de reg. iur. mora. & licet tam modicum tempus reſtet de anno, q certum eſt eum non poſſe promoueri: non eſt priuatus. j. eod. commiſſa. ſ. rũ. & dico q pœna illius conſtitutionis, cum in cunctis. non eſt remota per iſtam: quia ſi talis eccleſia collata fuerit diacono: & monitus promoueri nolit, etiam infra annum priuari poterit ſm tenorem ipſius decret. Et ſi quæratur qñ incipiat currere tempus illi, ad quem ſpectat collatio: dicam. j. eod. cõmiſſa. Nota aũt ex hac decre. q compellitur quis ad ordines per ſubtractionem beneficij. Sed quia iura 4 ſuper hoc variant: diſtinguas ſm Gar. Aut beneficium habet certum ordinem annexum, aut non. Si habet, aut iuſta cauſa excuſat illum, vt pote irregularitas, in quam poſtea incidit ſine culpa ſua, vt quia oculum vel manum amiſit: tunc nec compellendus eſt, nec priuandus. ſ. eod. cum in cunctis. § hoc ſane. Si autẽ incidit in talem irregularitatẽ culpa ſua, debet amittere beneficiũ: & ſic intelligitur de æta. & quali. c. 1. Idem ſi ante adeptum beneficium in illam irregularitatẽ incidit qualitercunq;: quia id in promotione ſua tacere non debuit. 24. diſtin. qñ. & cap. vlt. ſ. de cor. viti. expoſuiſti. de renun. niſi cũ pridem. § per ſonæ. Si aũt iuſta cauſa eum non excuſat, aut eſt parochialis eccleſia: & tũc elapſo anno priuatus eſt ipſo iure, etiam ſi non moneatur, vt hic: aut eſt aliud beneficium: & tunc ſi monitus non vult promoueri, priuandus eſt. ſ. eod. cum in cunctis. § inferiora. In ẽpatu aũt non requiritur monitio: ſed ſufficit negligentia electi per tempus a canone terminatum. 100 diſt. cap. 1. circa ſi. Si vero beneficium non habet certum ordinem annexum: & eccleſiæ neceſsitas vel vtilitas nõ exigit: inuitus cogi nõ debet: & punitur qui eum cõpellit. 74. diſt. c. 1. & 2. & can. vbi iſta. Si aũt neceſsitas vel vtilitas eccleſiæ requirit, vt promoueatur clericus: ſi ſe excuſat prætextu criminis, qđ ſe cõmiſiſſe proponit: aut ſi proponit aliud impedimentum in quod incidit cul

4 Vide iura & concilium Triden. paulo ante citatum.

pa ſua: tunc eps debet inferiores idoneos promouere, & ipſum clericum ab ipſo beneficio penitus amouere: niſi aliàs valde vtilis & neceſſarius eſſet illi eccleſiæ: de æta. & quali. quæris. vbi vero impedimentum tpale prætendit, puta infirmitatem, vel etiam perpetuum ex delicto ſuo non prouenienſ: non ſolum non cogitur: ſed etiam ſi eius excuſatio non admittitur, poterit appellare: ſicut & tutor appellat ob excuſationem rationabilem non admiſſam. ff. qñ appel. ſit. l. 1. § ſi quis tutor. q ſi voluntate ſua renuit ordinari, nil prætendens, niſi quia nõ vult: debet compelli appellatione remota p ſubtractionẽ beneficij & officij. 74. diſt. can. 3. & 4. De regularibus dic vt in clement. de ſtatu regularium. ne in agro. § antepenultimo.

poſſit ordinarius [h] gratiam diſpenſationis ad tempus [i] facere, prout cauſa rationabilis id expoſcit.

¶ Idem in eodem.

¶ *Parochialis eccleſia non commendetur niſi conſtituto in ætate legitima, & ſacerdotio: & tali non niſi vna: & illa tunc demum, cum neceſſitas vel vtilitas exigit. Talis autem commenda vltra ſex menſes non duret. Quod contra prædicta factum fuerit, eſt irritum ipſo iure. Ioan. An.*

¶ *Glo. ſeq. ronatur per quæſtionem.*

h ¶ *Ordinarius.*] ideſt, ſuus ſuperior: ſiue ſit eps, ſiue maior vel inferior epo. ſ. de cle. non reſi. relatum. & ſic illud intelligunt Inno. & Hoſtien. diſpenſationem autem illius cap. j. eo. cum ex eo. non poſſunt inferiores epiſcopis facere. vt ibi dicam.

i ¶ *Ad tempus.*] Bene dicit: quia nec Papa ſuper reſidentia dat perpetuas indulgentias: & datas per prædeceſſores reuocat: vt ſ. eod. lib. de reſcript. cap. vlt.

CAP. XV.

NEmo [k] † deinceps [l] paro-

5 Vacationes eccleſijs parochialibus quid agendum, diligẽter præſcribit concilium Tridenti. ſeſſio. 14. de reforma. c. 18.

N*Emo.*] Tria facit: Primo præmittit cui, & qñ fiat commenda parochialis eccleſiæ: Secundo quantum duret: Tertio decretũ apponit. Secunda: ibi, *Huiuſmodi autem.* Tertia: ibi, *Statuentes.*

Additio. Et Ioan. Monachus diuidebat in quatuor: Secunda: ibi, *Nec tali.* Ioan. And.

Casus. Vacante aliqua eccleſia, eps nõ habens ad manus perſonam idoneam: vel forte patroni cõtendebant de iure patronatus: certum eſt q iſte eps poteſt ad tempus concedere alicui iſtam eccleſiam in commendam: Sed quæritur quæ ætas, & quæ aliæ qualitates requiruntur in cõmendatario? Rñdet q requiritur, q commẽdatarius compleuerit annum xxiiij. & attigerit xxv. annum. Item requiritur, q ipſe ſit conſtitutus in ſacerdotio: Nam requiritur q exerceat ea quæ ſacerdos exercet. Item tertio requiritur q nõ habeat aliam eccleſiam in cõmẽdam. Sed verum in ppetuum poterit eps eccleſiam commendare? Certe non: ſed ſolum vſq; ad ſex menſes: & in effectu poteſt eps eccleſiam cõmendare vſq; ad illud tempus, qđ habet in ſua collatione. *Nemo.*] Iſta cõſtitutio non comprehendit Romanum Pontificem: quia Romanus Pontifex nõ poteſt ſibi legem imponere. Nota primo, q eps (idem eſt de alio ſuperiore) poteſt eccleſias ſpectantes ad ſuam collationem cõmendare, ideſt, tradere in cuſtodiam, & alicui committere adminiſtrationẽ ad tempus: ſed talis cõmendatarius per hoc non habet titulum in eccleſia ſibi cõmendata. Nota vlterius, q eps non poteſt eccleſiam commendare vltra ſex menſes. ideo elapſis ſex mẽſibus expirat commenda: ſed Romanus Pontifex poteſt in ppetuum commendare: Vnde ſciendum, q cõmendatarius in eccleſia ſibi cõmendata non dr habere titulum, & ideo non vacat p mortem cõmendatarij: Ex quo ſequitur, q ſi poſt mortem cõmendatarij impetraretur eccleſia cõmendata tamq̃ vacãs per mortem: impetratio eſſet ſurreptitia; quia eſſet expreſſus falſus modus vacationis: & hoc verũ: niſi in impetratione eſſet appoſita iſta clauſula, & hoc quocũq; modo vacet. Nota inſuper, q commenda eccleſiæ parochialis non poteſt alicui fieri, niſi conſtituto in ſacerdotio: licet eccleſia parochialis poſsit alicui dari in titulum non conſtituto in ſacerdotio. Nota finaliter, q commendatarius tenetur reſidere in eccleſia ſibi commendata: ideo non poſſet ſibi dari alia cõmenda: quia nemo poteſt reſidere perſonaliter in duobus locis.

¶. *Prima gloſſa ſummat.*

a ¶ *Nemo.*] Parochialis eccleſia non commendetur niſi conſtituto in ætate legitima & ſacerdotio: & tali non niſi vna: & illa tunc demum, cum neceſsitas vel vtilitas exigit. Talis autem commenda ultra ſex menſes non duret. Quod contra prædicta factum fuerit, eſt irritum ipſo iure. Ioan. And.

l ¶ *Deinceps.*] Per hoc uerbum apparet, q hæc conſtitutio ad præteritas 5 commendas non extenditur: & quia natura conſtitutionis eſt, q non extendatur ad præterita. & de hoc ſ. cap. prox.

5 Hanc additionẽ de temporibus diuerſorum conciliorum ponit Ioannes And. hic in lectura ſuper gloſſa a. in verbo præteritas.

Additio. Fuit hoc concilium, vt refert Fran. Vercel. anno Domini

mini 1274. à principio Maij vsq; ad Augustũ. & hoc de Lugduñ. Gregorius x. Prius aũt fecerat Lugduñ. Innoc. iiij. concilium anno Dñi 1245. vt patet in Spec. historiarum, lib. vlt. in prin. De Vieñ. qđ fuit 1311. & xij. vide in Clemen. cum sit. de censi. glo. penult. De Lateraũ. Alexan. iij. quod fuit 1179. dixi de his quæ fiunt à præla. cum Apostolica. in fin. De generali Innocen. iij. quod fuit 1215. dixi. s. de deci. cap. penul. Ioan. And.

chialem [a] **ecclesiam, alicui non constituto in ætate** [b] **legitima, & sacerdotio** [c], **commendare** [d] **præsumat: nec tali** [e] **etiam nisi vnam** [f] **†, & euidenti necessitate** [g], **vel vtilitate** [h] **ipsius ecclesiæ suadẽte. ¶ Huiusmodi** [i] **autem commendam (vt præmittitur) rite factam, declaramus** [k] **vltra semestris** [l] **temporis spatium non durare** [m]: **Statuẽtes quicquid secus de commendis ecclesiarum parochialium actum fuerit, esse irritum ipso iure.**

a ¶ *Parochialem.* [1]] In alijs ergo nihil immutatur: sed remanet ius antiquum ſm Gul. ad hoc. C. de appel. præcipimus.

[1] Vide concilium Trident. sessio. 7. de refor. cap. 1. & 4. & sessio. 24. de reform. cap. 17.

ADDITIO. Specialia igitur parochialium ecclesiarum habes hic, & s. cap. proxi. vbi de hoc in glossa, sed nunquid. & j. de præben. si Apostolica. s. de præben. extirpandæ. §. qui vero. & in Clemen. vnica. de offic. vica. Ioan. And.

[2] Quid sequatur adhoc, vt ecclesia efficiatur parochialis, notat Alexander consil. 74. incip. Visso puncto. volum. 4.

b ¶ *Aetate.*] scilicet, q attigerit xxv. annum. s. cap. proxi.

c ¶ *Sacerdotio.*] vt possit interim ipsi ecclesiæ in sacerdotali ordine deseruire. Et nota q parochialis ecclesia potest intitulata dari, etiam non presbytero. s. cap. prox. j. eod. cum ex eo. J. de insti. cap. 1. commendari autem non: & hoc est nouum: quia ante constitutionem istam hoc non erat.

¶ *Glo. seq. ponit quomodo diuersis modis sumitur commendare. & quomodo hic: secundo, circa commendam format octo quæstiones.*

d *Commendare.*] Idem est q deponere. ff. de verb. sign. l. commẽdare. ff. depo si. l. Lucius. 22. q. 2. ne quis arbitretur. s. depo si. cap. 1. Quãq; accipitur cõmendare pro verbali honore alicui impenso: vt cum quis de aliquo laudatur: vel qñ amicum cõmendo, vt ei verbalem honorem faciã. ff. manda. si vero. § cum quidam. Et ea quæ cõmendandi causa dicuntur, non obligant. ff. de ædil. edi. sciendũ. ff. de cõtrah. empt. ea quæ. nec cõmendandi sui causa debet quis facere qđ alteri noceat. 11. q. 3. si quis vero. sed hic de cõmenda agimus: quæ est custodia ecclesiæ alicui cõmissa. Et primo quæro an talis sit prælatus? Et dico q non: sed procurator tñ: habet tñ legitimam administrationẽ [2]. 21. q. 1. relatio. s. eo. cum nobis olim. 2. §. fi. & sic not. 21. q. 1. qui plures. Sed nunquid interim dr vacare? Dic q non: quia titulus iste est canonicus, sicut & alij. s. eod. c. dudũ. 2. & in pdicto c. qui plures. & cum modo debito fit: vt hic. Sed nunquid facit iste talis fructus suos? Dic q nõ, ſm Gar. quia custos est: nec in ecclesia ius habet, nec etiam in fructibus: nisi ad colligendũ, & gubernandum, & prouidendũ sibi & ministris: & qđ superest in vtilitatem ecclesiæ conuertendum: sicut & de visitatore dr 61. dist. obitum. & cap. Cathenensis. & hoc tenet Hostien. in decret. dudum. de elect. tñ pñom fit de facto [3]. Sed nunquid habens talem commendam, impetrans ecclesiam, tenetur de commenda facere mentionem? Dic q sic. arg. decre. de concel. præben. cum nostris. & cap. literas. Nunquid ad talem commendam vocabitur patronus? Dic q sic: ſm Inno. Hostien. & Gar. arg. 16. q. 7. filijs. Idem in alijs, qui ex tali commenda læduntur. ff. de adopt. l. nam ita. ff. de mino. l. in causæ. s. de offic. Archi. ad hoc. §. fin. si aũt fuerint contumaces, vlterius non audientur. s. qui fil. sint legiti. per latum. Sed quæro, an p ordinarium reuocari poterit, vel interim conferri? Et dic q non, ſm Gar. nisi cessaret causa, ex qua facta fuerat. arg. de vn. redempt. magnæ. ad fin. 63. dist. cap. quia. §. verum [4]. Quid si concessum sit epo, q vsq; ad certum tempus fructus vacantium ecclesiarũ percipere possit. s. de verb. sign. tua. s. eod. lib. de rescript. si p p. J. de præben. si tibi concesso. Nunquid tales indulgentiæ prætextu fructus commendati beneficij poterit retinere? Non, ſm Gul. cum commenda ius tribuat, vt s. dixi. Dicunt autem quidam, q eps commendare potest tantum vsq; ad illud tempus, quo potest conferre. scilicet vsq; ad sex menses. sed certe hoc ſm Gul. falsum est. si enim secunda vel tertia die post vacationem commendaret, iam non duraret commenda hæc per sex menses: quod tamen potest per hanc constitutionem: si agitur vltima die sex mensium fiat commenda, durabit per sex menses: & hoc dicit hæc constitutio. Caueat tamen ordinarius, vt priusquam totum tempus suum labatur, commendam faciat: quia postea se intromittere non poterit. arg. de offi. deleg. de causis. Vel dic q etiam illo finito, poterit eam commendare alicui custodiẽdam & saluandã, donec superior prouideat. argu. de appel. cum teneamur. & de offi. ordi. cum vos.

[2] Vnde si ecclesia vacat per mortem cõmẽdetur: finita commenda adhuc dicitur vacare per mortem. Phili. Fran.

[3] Vide hodie quid statuerit concilium Tridẽ. initio cap. quamuis.

[4] Dicit Philip. si commenda est facta simpliciter, posse ante tẽpus reuocari.

e ¶ *Nec tali.*] scilicet constituto in ætate legitima & sacerdotio.

f ¶ *Vnam.*] Ergo duas commẽdatas habere non licet: sic nec duas intitulatas. sed q possit habere vnam intitulatam, & aliam cõmendatam nõ prohibetur [5]; immo permittitur. vt 21. q. 1. qui plures,

[5] Vide concilium Trident. paulo ante notatum.

cui antiquo iuri standum est, cum reuocatum non sit. [Idem Ioan. Mona. & Archidiaconus.]

g ¶ *Necessitate.*] Ista duo in dispensatione ecclesiasticarum rerum attendenda sunt. 11. q. 2. fine. de præben. exposuisti.

ADDITIO. Dicebat ergo Innocen. in decreta. si constiterit. & Hostien. in decret. dudum. q cum quælibet ecclesia debeat suum habere prælatum. de præben. cum non ignores. commenda non poterat fieri sine dispẽsatione: quamuis illud relaxaretur ex causa. 1. q. 7. dispensationes. Ioan. And.

¶ Nicolaus iij.

¶ *Hæc decretalis fuit multum vtilis suo tempore, antequam Papa reseruaret sibi prouisiones episcopatuũ. Glossa prima ponit summarium: & secunda diuisionem. Dominicus.*

CAP. XVI.

CVPIENTES.

h ¶ *Vtilitate.*] sic 16. q. 1. cum pro vtilitate. Et nota q ista duo, seu eorum alterum sunt semper attendenda in rerum ecclesiarum dispositione. 12. q. 2. fine. 10. q. 2. cap. ea enim. §. hoc ius. j. de præben. capitulum. j. eod. lib. de reb. eccle. non alie. dudum. Archidiaconus.

i ¶ *Huiusmodi.*] scilicet factam constituto in ætate legitima, & in sacerdotio, & ex causa: & de vnica tantum parochiali ecclesia.

k ¶ *Declaramus*] De hoc erat antiquorum altercatio: quidam dicebant eam vltra durare: quidam non.

l ¶ *Semestris*] Olim dubia erat littera ista: quia quidam libri habebant trimestris [6]: quidam semestris: & litteram trimestris dicebat dominus Gul. se habuisse de bulla.

[6] In omnibus exemplaribus, q videre contigit, legitur, semestris.

ADDITIO. Et illam literã posuit de act. vel peti. §. super actionibus. ad finem. versi. item ecclesia. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. quærit. arg. pro. dupliciter soluit. in fine quærit & soluit.*

m ¶ *Durare.*] Nunquid finitis sex mensibus poterit ordinarius eandem iterato eidem vel alteri commendare? Videtur q sic, ex causis hic expressis. arg. C. de dona. sancimus. §. si quis aũt ex diuersa. q tempus Lateraneñ. concilij non currit pendente commenda ex causa facta: sed certe mens huius constitutionis pdicit: alias fraus ei fieri posset, & perpetuo fieri. arg. J. de diuni. quanto. §. fin & facit optime. j. eod. commissa. Vel distingue, vtrum commenda fiat intuitu ecclesiæ vel personæ. Sed nunquid commenda expirat morte commendantis? Dic secundum Gul. q non. s. de preca. cap. fin. & de commod. c. vnico. de dona. cum dilectis. [Idem Phi. Font.]

CVpientes.] Istud capitulum ſm dñm Heliam diuiditur in septẽ partes: vt in glos. Nam primo ponit causam suæ institutionis; & infra quod tempus electi debent venire ad Apostolicam sedem, & qñ confirmatio est facienda per Papam. Secundo: ibi, *Quod si.* ponit pœnam electorum non venientium ad Apostolicam sedem: vel accedentium sine processu electionis. Tertio: ibi, *Ad hæc.* prouidet & declarat qualiter eligentes qui elegerunt, concorditer debeant mittere personas instructas ad Romanum Pontificẽ, quæ instruent Papam de omnibus necessarijs, scilicet an psona electa sit idonea: & an eligentes erant idonei. Quarto: ibi, *Si vero.* ponit quid debeãt facere opponentes, qñ electio fuit celebrata in discordia. Quinto: ibi, *Cæterum.* qualiter puniuntur eligentes, si non mittant personas debito modo instructas. Sexto: ibi, *Denique.* ostendit quid iuris sit de postulationibus. Septimo & finaliter; ibi, *Porro.* quid iuris sit de recuperatione expensarum.

Ex domino Helia.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia forte cathedrali, vel alia, quæ immediate subest Romanæ Ecclesiæ: ita q facta electione confirmatio ad Papam ptinet: aliquis fuit electus: quæritur: infra quod tempus debeat ipse petere confirmationem suæ electionis? Rñdet, q debet arripere iter Romanum pro petenda confirmatione infra vnum mensem numerandum à tpe præstiti consensus: vel numerandum à tpe habitæ notitiæ ipsius electionis: si eligentes fuerunt negligentes in psentanda electione: & arrepto itinere debet electus se præsentare q citius poterit: attentis conditione suæ personæ, locorum distantia, & qualitate tpis: & sic tempus illud est arbitrariũ. Sed ponamus q illud tempus competens est elapsum, an sit priuatus iure sibi spectanti ex electione? Rñdet q non: sed post illud tẽpus competens debet adhuc expectari per viginti dies: Et si infra illos viginti dies se non præsentauerit Apostolico conspectui, nec miserit nuncium ad probandum impedimentum: qui nuncius habebit xv. dies: elapsis viginti diebus perdit ius sibi competens ex electione. Sed sanctissime Pater, quæritur, quid de eligentibus: an debeant mittere ad Apostolicam sedem? Respondet q sic: & si electio fuit facta in concordia, ipsi debent mittere duos viros non extraneos, sed ex seipsis, qui sciant instruere Papam de omni negotio electionis: an persona electa sit idonea: & an eligentes erãt idonei. Sed quid si eligentes infra prædictũ tempus non miserint ad Apo-

Casus domini Heliæ.

stolicam sedem prædictas personas instructas? Rñdet, q ipsi sunt præclusi à prosecutione electionis, & petendi confirmationẽ: & cũ hoc sunt suspensi per triennium à perceptione fructuũ beneficiorum suorum, quæ ipsi habent in illa ecclesia; q si se immiscuerint administrationi durãte triennio illo, sunt priuandi perpetuo ipsis beneficijs. Sed quæritur expensis cuius isti duo viri debeant mitti

tes ᵃ ecclesiarum ᵇ vacationibus ᶜ † periculosis ᵈ occurrere,

ad Apostolicam sedem? Rñdet Romanus Pontifex, q si bona prælati sint distincta à bonis capituli, debent mitti expensis prælati: quia agitur de negotio prælati: Si vero bona non sint distincta a bonis capituli, sed sint cõia: tunc fiant expensæ de bonis cõibus. Sed ponamus q capitulum non habeat res mobiles? Rñdet, q in hoc casu capitulũ poterit accipere mutuas pecunias, & obligare res immobiles ipsius ecclesiæ: quas tñ pecunias futurus successor tenebitur soluere, & ecclesiam exonerare ab illo debito. Sed quid sanctissime Pater, si electio fuit facta in discordia; quia aliqui se opposuerunt, vel fuerunt celebratæ plures electiones? Rñdet, q si fuerunt factæ duæ electiones, tunc de qualibet parte debent mitti duæ personæ indistincte; sicut si esset facta electio in concordia. Postea ostendit quid iuris sit in postulato & postulantibus; vtrum idem ius obseruetur sicut in electo & eligentibus: Et dicit q postulatus nõ debet consentire nec dissentire postulationi; sed se debet submittere arbitrio sedis Apostolicæ; licet secus sit in electo, qui debet nominatim consentire vel dissentire. Item postulantes non debẽt mittere personas instructas expẽsis postulati. Item q in recuperandis expẽsis electi & eligentium, postulati & postulantium, si aliunde fuerunt factæ expensæ, vult antiqua iura seruari. *Insuper.*] Vnde sciendum, q elapsis viginti diebus concessis electo ad comparendum apud sedem Apostolicam, vel si fuerit impeditus ad mittendum nunciũ: qui infra quindecim dies tenebitur probare impedimentũ electi: quod impedimentum si infra sexagintaquinq; dies nõ fuerit ꝓbatum, habent locum pœnæ sequentes. *Electus vero.*] Ponit quid iuris sit, si electus ꝓsentet se conspectui Apostolico, sed non apportauit munimenta; nam tunc ex sola præsentatione euitabit pœnam iuris sibi quæsiti; Et si petat dilationem ad faciendum fidem in partibus, non auditur; sed debet facere fidem apud sedem Apostolicam. *Vel per procuratorem.*] Nam tenetur mittere procuratorem infra viginti dies, nisi esset impeditus in missione procuratoris; tunc enim non esset priuatus ipso facto iure sibi competente ex electione, quin restitueretur; vel ẽm alios remanet illæsus ipso iure. *Ceterum.*] Iste §. est generalis ad quoscunq; electos: etiam si confirmatio non spectet ad Papam: & declarat verbum quamcito positum ſ.eo. in cap. quam sit. videlicet infra octo dies. *Aequitas canonum.* vt in glo. fin. huius cap. quæ pro hoc est singularis.

¶ *Hæc prima glossa ponit casum.*

Hic casus Ioannis Andreæ glossatoris ordinarij est. & in antiquis codicib⁹ reperitur.

a ¶ *Cupientes.*] CASVS. Tria tpa statuerat Gregorius x. circa expeditionem ecclesiarum vtilia. ſ. eod. quam sit. Primum de electionibus præsentandis electis: Secundum de exhibendo consensu: Tertium de confirmatione petenda. Primum confirmat Papa Nicolaus cum certi tpis adiunctione: statuens, q si infra octo dies (ex quo cõmode poterunt eligentes) electiones electis distulerint præsentare, qui culpabiles in hoc fuerint, à prosecutione electionis in totũ sint exclusi: & beneficijs, quæ obtinent in ipsa ecclesia ꝑ triennium suspẽsi: ad quæ si infra illud tẽpus se temere vel colorate miscuerint, illis perpetuo sint priuati. Secundum præcise cõfirmat, vt iacet. Tertium mutat circa confirmationis cathedralium ecclesiarũ vel regularium; quæ ex immediata subiectione, vel appellationis deuolutione habent peti à Papa: & statuit q prædicti electi, post consensum, vel post habitam de electione notitiam: si ipsam debito tpe non contingeret ꝓsentari, infra mensem iter arripiant eundi ad sedem Apostolicam pro confirmatione petenda, & causa prosequenda, cum oĩbus actis & munimentis: Finito aũt mense, siue iter arripuerint, siue non: habebunt tempus arbitrarium, scilicet infra qđ commode venire possint; consideratis quæ circa id considerãda fuerint: adhuc post illud tẽpus arbitrarium habebunt viginti dies, infra quos si personaliter non venerint, iusto impedimento cessante, vel iustum impedimentum habuerint; sed infra prædictum tempus id proponi non fecerint; vel proponi fecerint infra debitũ tempus impedimẽtum: sed illud non probauerint infra xv. dies ad hoc assignatos: vel bene proposuerunt & probauerunt debito tpe, tñ non miserunt procuratorem sufficienter instructum, vel miserunt procuratorem instructum, tñ impedimento cessante infra tempus debitum ꝑsonaliter non venerunt. In his casibus quinq;, vt infra patebit; vel ipsorũ altero priuati sunt ipso iure omni iure sibi ꝑ electionem quæsito. Si aũt in aliquo ꝓdictorum non peccauerunt, priuationis pœnam non patiuntur; sed si sine munimentis venerint, patiuntur hanc pœnam: quia pro ipsis producẽdis dilationẽ extra curiam non habebunt, nisi ex iusta causa. Statuto igitur de aduentu electi, statuit de aduentu eligẽtium; distinguens, an electio vna vel plures in concordia vel discordia fuerit, vel fuerint celebratæ: & dicit, q si vna tñ electio in concordia fuerit celebrata: duo de eligentibus sufficiẽter instructi infra supra dictum tempus mitti debent ꝑ capitulum ad curiam, pro instruendo electionis negotio: & mittent expensis dignitatis: si bona ipsius sint discreta: vel de cõib⁹, vel per capitulum aliunde prouisis: si de illis habere non possint. Si autẽ plures electiones factæ fuerint: tunc pro qualibet parte mittent illæ duæ ꝑsonæ expensis electorum. uel si vnica fuerit electio, cui aliqui se opponunt: mittantur illæ ꝑsonæ pro parte electi, suis expẽsis; & pro parte opponẽtium, si sint duo uel plures: saltem duo expensis opponentium sufficienter instructi: & si electi noluerint expensas ministrare ẽm qualitatem negotij (nisi forte sint pauperes) priuati sint ipso iure omni iure sibi ex electione quæsito. Si aũt eligentes supradictas ꝑsonas non miserint: etiam si electi uel opponẽtes neglexerint venire, vel expensas ministrare, priuabũtur a totali causæ prosecutione quo ad se: & prouentibus beneficiorum, quæ habent in ipsa ecclesia ꝑ triennium; hoc uerum, nisi paucitas capituli eligẽtium uel ꝯdicentium ipsos excusaret, seu alia iusta causa: & tunc mittant procuratorem sufficienter instructum: & cessante impedimento mittant supradictas personas; alias patientur pœnã supradictam, & eadem sit pœna opponẽti uel opponentibus, cum unica est electio; tñ licet opponentes uel eligentes in ꝓdictis casib⁹ priuentur à prosecutione processus: electis tñ nullum præiudicium generetur. Et ea quæ dicta sunt de electis & eligentibus in concordia vel discordia (saluo eo quod dr̃ de exhibendo consensu & ministrandis expensis, ad quæ non teneantur postulati) intelligantur repetita, cum suis pœnis in postulatis & postulantibus, si ideo sint postulati: quia in ordinibus, ætate, vel similibus defectum patiunt. Si aũt ideo postulentur, quia sunt alijs ecclesijs alligati antiqua iura seruentur: postulationes tñ nihilominus pendent ex gratia, sicut olim. Vltimo dicit Nicolaus q in omnibus supradictis casibus in recuperandis expensis electi & eligentium, postulati & postulantium, vult iura antiqua seruari.

ᶜ Nota ex tex. iuncta glo. q vacatio simpliciter dicta comprehendit omnem modum vacandi. facit ad cap. suscepimus de rescrip. I. eod. Phil. Franc.

¶ *Hæc secunda glossa diuidit.*

a ¶ *Cupientes.*] Decretalis ista est obscura dictamine: & quia Bonifacius dum esset notarius Nicolai, fuit dictator ipsius; ideo eã ꝑ cõpilatores huius libri mutari, & clarius dictari noluit: & est vtilis valde, dummodo quod in ea statutum est, nõ trahatur ad noxã ᵗ, qđ esse nõ debet. ſ. de deci. suggestum. C. de vsuc. pro empt. l. vlt. ᵃ Et diuiditur in vij. partes principales ẽm Gar. in quarum prima ponit suæ constitutionis causam, & qualiter, & infra quod tempus electi cathedralium vel regularium ecclesiarum, quorũ electionũ confirmationes appellatio vel immediata subiectio deuoluit ad Papam; venire debeant: & durat vsque ibi, *Quòd si per xx.* In secunda ponit pœnam electorum non venientium, vel venientiũ sine munimentis: & durat vsq; ibi, *Ad hæc.* In tertia ꝓuidet de personis ad instructionem causæ, qñ facta est electio in cõcordia: & durat vsq; ibi, *Si vero.* In quarta qualiter mitti debeant ꝑsonæ instructæ, & opponentes venire, qñ electio vel electiones in discordia celebrant: & durat vsq; ibi, *Ceterum.* In quinta qualiter ꝓmouetur eligẽtes, si electionem debito tpe non ꝓsenent: vel si personas non mittant instructas: & durat vsq; ibi, *Denique.* In sexta dicit quid iuris sit de postulationibus: & durat vsq; ibi, *Porro.* In septima q durat abinde vsq; ad finem; dicit quid iuris sit de recuperatione expensarum.

ᵗ Et procedatur in ea velo lunato. C. de naufra. l. de submersis lib. 11. & exponit ibi glo. i. nimio velamine. Ioan. And.

ᵃ Vide de priui. q nõnullis. super vlt. glo. Ioã. And.

ADDITIO. Ioan. Monachus diuidit in tres; Prima de electis: Secunda de postulatis: Tertia de expensis, quas glo. ponit pro sexta & septima. Iterum primam in duas; Prima de electis in concordia: Secunda de electis in discordia: ibi, *Si vero.* Iterum primam diuidit in quatuor; Prima vt in glossa. De secunda facit duas; & sic Tertia: ibi, *Si electos.* Quarta quam glo. facit tertiam. & vide quod dicam in §. *Si vero.* super i. glo. Ioan. And.

a ¶ *Cupientes.*] tenetur ad hoc ex creditæ sibi dispẽsationis officio: vt ſ. in proœmio huius libri cum suis concordantijs.

b ¶ *Ecclesiarum.*] cathedralium & regularium: quarum confirmationem appellatio vel immediata subiectio deuoluit ad Papam: vt ĩ. sequitur. vel ecclesiarum omnium, saltem quo ad præsentandas electiones, vt dicam ĩ. §. ceterum.

b ¶ *Ecclesiarum.*] cathedralium & regularium, vt ĩ. sequitur. & cũ hic dicat, ecclesiarum, patet q ista constitutio nõ extenditur ad hospitalia. & est ratio, quia cum canones volunt loqui de hospitalib⁹, nomine ecclesiarum non solent comprehẽdere hospitalia: sed alio nomine nominant separatim; vt patet ſ. eod. sciant. & c. generali. Si igitur voluisset ista constitutio de illis intelligere: de illis expressisset. ĩ. de deci. ad audientiam, cum si. Archidiaconus.

c ¶ *Vacationibus.*] qualitercũq; vacauerint; siue per mortem prælati, siue per cessionem, depositionem, vel alio modo: cum eadem sit ratio in quolibet præmissorum; nec alterum exprimatur. ſ. de rescript. susceptum.

¶ *Glos. seq. recitetur per quæstionem & solutionem.*

d ¶ *Periculosis.*] ĩ. eod. ne pro defectu. §. o. dilbio. postq. & habet locum hæc

cũ hęc constitutio etiã si vacatio periculosa non sit: puta quia est q ibi in spiritualibus & tẽporalib⁹ ministrat. 61. dist. obitũ. & c. Carnẽsis. qa tali causa cessante nõ cessat cõstitutio. ff. de postula. l. 1. §. sexum. 32. q. 7. tantum. quia & finalis huius cõstitutionis ratio est: vt celerius expediantur ecclesię [a], ad hoc optime ĩ. eo. si postquã. §. 1. & quære de hoc ſ. de renun. post translationem. & 61. distin. c. statuimus. §. his omnibus. alias. c. neophitus.

Glossa sequens soluit contrarium.

a ¶ *Malignãtium.*] Per hoc soluitur ɜ̃riũ de canone. 4. q. 4. nullus. ĩ fine. vbi habes q̃ reorum est subterfugere: potest enim reus subterfugere, opponendo legitimas & veras exceptiones: non autem malitiosas & falsas, vt hic. Consueuit dici, q̃ qui habet ius in principali, cauillationes & malitias aduersarij potest p alias repellere [a]: nec videtur fraudem facere qui fraudem excludit. ff. de leg. 2. cum pater. §. Titio. in fin. & sic posset intelligi c. nullus. & de hoc 23. q. 2. dominus noster. & argu. ad hoc. ſ. de simo. dilectus [t].

[a] Addo §. os finitam. ff. de inoff. te.

[a] Nec quali ter debet iudex dilationes moderari: quia debet considerare distantiam, vel ꝑpinquitatem ei à quo citatus est habitans, & secundum illã dare longã vel breuẽ terminum. ad hoc de ap. cũ sit Romana. Dom.

ac malignantium [a] subterfugiis obuiare [b]: iam prouisis [c] remediis: alia [d] (quæ patenter ipsa rerum experientia [e], ad earum expeditionem indicauit [f] vtilia [g]) remedia experta subiungimus: & quòd felicis recordationis Gregorius Papa decimus prædecessor noster, de electionibus præsentandis [h] electis, & ipsorum electorum petendo ac adhibendo [i] consensu, salubriter statuit [k], in suo robore, cum infra scripti temporis [l] moderatione [m] †, in præsentãdis electionibus permanere volentes: sed quod de trimestri tempore post consensum, ad petendas confirmationes instituit [n], (quòad illas, quæ petuntur, vel peti debent [o] à sede Apostolica) temperantes [p] (cũ interdum aliquorum locorũ [q] vicinitas minus exigat: † aliquorum distantia prolixius tẽpus exposcat) Hac generali, & in perpetuum valitura [r] constitutione sancimus, vt omnes electi [s] cathedralium, vel regularium [t] ecclesiarum, (quorũ [u] electionũ confirmationes, vel infirmationes, ad ipsius sedis examẽ deducit immediata [x] subiectio, vel appellatio [y] interiecta deuoluit) infra vnum mensem [a] post consensum [a],

b ¶ *Obuiare.*] Tolle hic verbum, quod est infra, subiungimus.

c ¶ *Iam prouisis remedijs.*] scilicet, q̃ fiat electio infra tres menses. 50. dist. postquã. & ſ. eo. ne pro defectu. q̃ fiat in iis ecclesijs de q̃bus hic agitur sub certa forma. ſ. eod. qa propter. Itẽ remedia quæ sunt ſ. eo. c. 1. & ſ. eod. q̃ sit. & c. 100. dist. c. 1. & alia multa. ſ. eod. tit.

d ¶ *Alia.*] scilicet q̃ veniat electus personaliter infra tempus huius constitutionis: aliàs certa poena puniatur: & q̃ personæ instructæ mittantur: & quod certo tempore præsentetur electio: & poena non præsentantium.

e ¶ *Experientia.*] magistra rerum efficax. ſ. eo. quàm sit. ad hoc. ſ. de rescript. statuimus. in princip. Ioan. And.

f ¶ *Indicauit.*] Alias, iudicauit.

g ¶ *Vtilia.*] Et posito q̃ casus inueniretur, in quo prouisio hæc nõ reperiretur vtilis: vt si diceretur persona nota: & electionis factũ notum in curia vel similis: locum tamen habet constitutio: vt ſ. dixi in simili, super verbo periculosis. nõ enim in cuiuslibet persona, &c. 61. dist. miramur. §. sicut enim.

[a] Cũ fraus & dolus habeant vim mediacij, nemini licet eis vti, cum illicita: nec sint sit malum p malo reddẽdũ. vide P. Thomam 2. 2. q. 69. art. 2.

h ¶ *Præsentandis.*] scilicet quàcito commode præsentari poterũt.

i ¶ *Adhibendo.*] infra mensem à tempore præsentationis.

k ¶ *Statuit.*] supra eod. quam sit.

l ¶ *Temporis.*] scilicet octo dierum. ĩ. eod. §. cæterum.

¶ *Glossa sequens moderat: soluit contrarium de decretali vltima, &c.*

m ¶ *Moderatione.*] id est moderati temporis adiunctione: qa verbum, moderationis, diminutionẽ continet. ſ. de ver. signi. c. vlti. hic autem tempus auget, vt ĩ. §. cæterum. vel quia poenam apponit, quæ non erat olim apposita: ideo moderari videtur.

n ¶ *Instituit.*] ſ. eod. quàm sit. circa finem. Ioan. And.

o ¶ *Debent.*] ex immediata subiectione vel appellatione, vt sequit.

p ¶ *Temperantes.*] scilicet in hũc modũ. nam ad parandũ sc statuit mensem. ad expectandũ vero xx. dies. sed ad veniendũ est tẽpus arbitrariũ, non legale, vt ĩ. patet. §. pri. in princi. ibi, moderati, &c. Et est hic arg. q̃ iudex potest arctare, prorogare, & interpretari inducias à lege concessas. de hoc dic vt no. ſ. de appel. cũ sit. Archidiaconus.

¶ *Glossa sequens obycit, & soluit.*

q ¶ *Locorum.*] Sed quomodo ex distantia locorũ aliquod discrimẽ inducitur, qđ lex absurdum reputat. C. de tẽpo. in inte. rest. superuacuã? Solu. lex illa loquit in eo casu, cũ legislator inspectis locorum circunstantiis, certũ tempus limitauit: qđ ad quemlibet locum sufficere reputauit: vt in tempore restitutionis petẽdæ, & ad idẽ. ff. de insti. act. cum interdũ. vbi locus vendendi vel emendi non mutat cautam institoriæ actionis [a]. Sed quod hic & in similibus dr̃, in tẽpore non limitato, sed arbitrario, locũ habet ſm Gar. ſ. de do. & contu. cum olim. & cõcor. ff. de eo qđ cer. lo. l. ideo. ibi: quia scimus quàm varia sint pretia rerum per singulas ciuitates, &c. Io. And.

[a] Vide nũ refert an institor negotiatur intra, vel nõ. Ioã. And.

r ¶ *Valitura.*] Idem si hoc dictũ nõ fuisset. C. de appel. pcipimus.

ADDITIO. Statur enim iuri veteri, nisi mutetur.

¶ *Glossa sequens remittit de tribus: secundo soluit quæstionem de magistro hospitalis.*

s ¶ *Electi.*] De postulatis videbis ĩ. §. denique. Et quid de prouisionibus? Dicas idẽ iuris in illis [a] qđ hic in electionibus statuitur. Et quod hic de electis dr̃, etiam de confirmatis intelligas, si à cõfirmatione appellet: hoc habes expresse ĩ. eod. si postquam. §. vlti. Et dixit hic Gar. & Guli. q̃ hæc constitutio locũ nõ habet in electo in magistrum Hospitalis vel Templi, si appellet ad Papam: tum quia per mortem talis cathedralis vel regularis ecclesia vacare non dicitur, quia regimen ecclesiarum non cadit in laicos. ĩ. eod. sacrosancta. in antiq. & qa aliud hospitale, aliud ecclesia. ad hoc ſ. eod. sciant. & quia milites sunt, quos arma scire volumus, & non leges, C. de iure delib. l. sancimus. §. sed & veterẽ. C. loca. & condu. l. milites.

[a] Idem Philippus.

[a] Aliàs futurum, & aliquorum, &c.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia de monasterijs feminarũ, & de non principalibus dignitatibus.*

t ¶ *Regularium.*] virorũ intelligas: in monasterijs enim monialiũ nõ sibi per omnia locum vendicat hæc constitutio. ĩ. eod. indemnitatibus. §. sed cum eas. Nec habet locũ hæc constitutio in dignitatibus ecclesiarum cathedralium vel regularium, quæ sunt sub episcopo, vel Abbate, vel Priore: sicut sunt archidiaconi, archipresbyteri, superiores, vel Priores sub abbatibus, vel aliis Prioribus. per mortẽ enim talium non dicuntur ipsæ ecclesiæ viduatæ, quod requirit hæc constitutio: & est simile quod dicimus ſ. e. c. ne pro defectu. & c. quia propter. in anti. secundum Guli. & Gar.

Constitutio, supradicta, an habeat locũ in dignitatibus ecclesiarũ cathedralium, quæ sunt sub episcopo, abbate vel Priore.

u ¶ *Quorum.*] electorum. alias quarum: sed prima melior: quia respicit electi. quod est supra.

¶ *Glossa sequens recte. per quinque quæstiones, quid de legato, quid de metropolitano, qui est in schismate. Item quid si partium voluntate vel relatione vel reuocatione causa deferatur ad curiam.*

x ¶ *Immediata subiectio.*] In hoc casu sufficit adire legatum de latere, qui episcoporum & archiepiscoporum exemptorum electiones confirmare potest. ĩ. eo. si abbatem. § huiusmodi. & seruanda erit hæc constitutio: quia satis est illud Apost. sedis examen: ſm Gar. Guli. hic non determinat. Dicit enim quòd alij dicunt ɜ̃rium per litteram Apo. sedis, & quia in legato non est distantia viarum: ita quod de facili poterit habere quos volet: sed secundũ istam rationem sequeretur, q̃ illa decret. non habet locum in vicinis Romanæ curiæ, vt Gar. etiã dixit: tamen Guli. fouet contrarium, q̃ si ecclesia non est alias immediate subiecta Papę: puta qa metropolitanum habet: si Metropolitana ecclesia est schismatica, vel à Sarracenis capta, habebit locum hæc constitutio: Is enim ꝓximus est, quem nullus antecedit. ff. de ver. sig. l. proximus. ad hoc ſ. eo. quia diligentia. & bene facit pro Gar. ĩ. de offi. dele. is cui. qđ nõ credas verum si solus archiepiscopus ab ipsis Paganis vel schismaticis captus esset: vt ĩ. de sup. neg. præl. si episcopus. Item scias quòd si partes sola voluntate vadunt ad Papam, non habet locum hæc constitutio: licet bene facerent si eam seruarent: Ista enim cõstitutio non astringit, nisi in his duobus casibus: scilicet cum immediata subiectio, vel appellatio deuoluit: ergo in aliis locum non habeat secũdum Guli. & Gar. vnde & si relatione iudicis deuoluatur ad Papam, non habebit locum secundum Guli. Graue enim esset tantas poenas vel causas imponere in illo casu non expresso. Item dic secundum eum, si Papa reuocat ad se tale negotiũ: quia forte coram ordinario pendebat, nisi in reuocatione exprimat hãc constitutionẽ velle seruari, & tũc non ex vi cõstitutionis, sed ex vi mandati, tenebuntur ad illam seruandam. sic ĩ. de iudi. quia V.

Cõstitutio, supradicta, an habeat locũ in ecclesia subiecta metropolitano schismatico, vel à Sarracenis capto.

y ¶ *Appellatio.*] In hoc casu non sufficit adire legatum secundum Guli. & Gar. nisi forsan partes concordarent appellationi renunciando. de appel. constitutus. de offi. dele. studuisti. & c. licet. Et dic appellatio non manifeste frustratoria: quia talis non deuoluit negotium ad Papam. ĩ. eod. quamuis. & sic non habet locum hæc constitutio, quæ requirit quòd talis sit quæ deuoluat, scilicet interposita in scriptis: & ex causa probabili, vt ibi; & quæ peruenerit ad notitiam appellati. de constit. cognoscentes. quod dic vt in clemen. eo. tit. cautam.

Constitutio, supradicta, an habeat locũ in causa pẽdente corã ordinario, quam Papa ad se reuocauit.

a ¶ *Mensem.*] Iste mensis datur ad parandum se ad iter.

a ¶ *Post consensum.*] subaudi quando debito tempore fuerit præsentata electio: alias locum habebit sequens hæc clausula.

¶ *Glossa sequens supplet circa id, duas opiniones ponens: secundo obycit, & soluit.*

a ¶ *Post obten-*

vel post obtentam [a] de ipsorū electione notitiam [b] (si eam debito [c] tempore non contigerit præsentari) ad sedem ipsam iter arripiant: & extunc [d], siue infra præscriptum tempus iter arripuerint, siue non [e], absque fraude [f] quamcito poterunt cō mode [g], locorum considerata distantia, petituri [h] suarum electionum confirmationes, vel prosecututi [i] electiones suas, quibus poterunt modis licitis comparere (cum omnibus actis, iuribus [k], & munimētis [l] suis, & processus suos contingentibus [m]) coram [n] nobis personaliter teneantur. ¶ Quod [o]

a ¶ *Post obtentam.*] subaudi secundum Gar. & post tempus in quo debuit præsentari: & quo debuit deliberare: vel postquam delibe rauit: absurdum enim esset, q in hoc casu nō haberet inducias ad deliberandum: maxime cū decret. quam sit. s. eod. hic sit reseruata, vt s. vidisti. quomodo enim veniet, nisi primo deliberet, an cōsentire velit: & quomodo deliberabit, nisi tempus habeat. 50. distin. ponderet. tamē tutius videtur sibi & domino Guli. vt dicamus quòd in hoc casu, cum electio debito tempore non præsentatur: habeat vnum mensem ad deliberandum, & parandum se ad iter: nec illius mensis dimissio sit absurda, quæ sit ex causa: & ne fraudi locus relinquatur, secundum eos: & sufficit sic scriptū esse. ff. qui & à quibus. l. prospexit. Sed nōne rogatus debet recedere: inuitatus fugere: & sola debet illi suffragari necessitas excusandi, C. de epis. & cleric. si quenquam. quomodo ergo se ingeret, nisi inuitet & rogetur? Dicas q ex quo electus est, inuitatus & rogatus videtur: & auctoritate illius constitutionis sine nota ambitionis hoc facere poterit: aliàs enim laqueos pararetur: quod esse non debet. 27. q. 1. de viduis. de resti. spol. litteras, in antiq.

Electus an possit sine nota ambitionis perse qui suam electionem.

¶ *Glossa sequens exemplificat, demum quærit, & soluit.*

b ¶ *Notitiam.*] certam & indubitatam, puta quia ibi præsens fuit: erat forte canonicus, vel homines fide digni referūt p certo sic esse. argu. de postu. cap. 1. de cleri. excōmu. mini. illud. i. ant. vel inde litterā recepit authenticam: nō enim cuilibet referenti credere tenet. ad hoc de do. & cont. cū olim. & qđ ibi not. Quid si scit se electum, sed nescit appellatum? Dic q si ecclesia non pertinet immediate, non currit iste mensis: immo tenetur seruare decre. quam sic. donec sciuerit appellatum, secundum Gar. & Guli.

Glo. probat Philip. & alle gl. in cle. eam eo. tit. quæ cum. super verbo, Authenticam. & glo. l. Titio. usufructus tamen est. l. Titio fundus. ff. de cōdi. & demon. & l. pater decedens. aliàs est, quidam decedens. §. h. ff. de adm. tu. lectura sua est corruptissima. Fan.

c ¶ *Debito tempore.*] scilicet infra octo dies postquam commode præsentari potuit. j. §. caterum. & sic iste mensis non currit nisi à tempore, quo electio præsentari debuit, secundum Gar.

¶ *Glos. seq. ponit duas lecturas istius, extunc, & secundam reprobat.*

d ¶ *Extunc.*] idest, elapso prędicto mense: & designat extremū tēpus istius mensis. ff. de cōd. & dem. si it. ad fin. [Lex quarta est, quā vide de testib. cogen. c. 2. super t. glo.] Alij exponūt extunc, id est arrepto itinere, quod est falsum per id qđ sequit, siue infra præscriptum, &c. & sequeret fm id, q post decem annos arripiendo iter, tunc inciperet sibi currere tempus, quod est absurdum. Io. And.

e ¶ *Siue non.*] Et sic de arreptione itineris non curat, dummodo veniat tempore competenti.

f ¶ *Absque fraude.*] Si ergo electus duplex habebat domicīliū, dico quòd computatio fiet ab eo loco, vbi tunc erat absque fraude per hanc litteram: & idem dico si extra domicilium esset, secundum Gar. & Guli.

¶ *Glossa sequens vocitatur per quæst. Primo secundum quas dietas fiat arbitratus: Secundo de electo. qui prius venit, quæruntur duo: Tertio quid de electo in curia: ibi, præsente: Quarto an dies aliqui dentur in tempore arbitrario pro quiete. argu. quod non, soluit contrarium: solutione signat contrarium: & ibi remittit.*

g ¶ *Cōmode.*] 22. q. 2. faciat. ff. de verb. sig. nepos. [vide de verbo. sig. intelligētia. sup glos. 3.] Et habet iudex hoc arbitrari inspecta qualitate personarum, locorum, temporum, & ætatum. ff. de verb. obliga. continuus. §. 1. & patet in principio seq. §. Et dico q arbitrari debet iudex fm vulgares dietas [3]: vt probat j. de præben. præsenti. §. loca. si enim quod ibi dicitur speciale est, ergo ipsius ꝯrium regulare: & quia lex debet patriæ conuenire. 4. distinct. erit. & viui statur etiam ꝯ naturā vocis. ff. de lega. 3. l. vxori. in principio. & multum operatur regionis consuetudo. ff. de fundo instructo. l. cum de laniōnis. §. asinam. & in arbitratione vulgarium, semper respiciam conditionem personarum & temporis: vt s. dixi. Non autē arbitrabit fm singulares, quæ sunt cum quis vtitur diplomate. ff. de verb. oblig. continuus. §. 2. vel fm legales. ff. si quis can. l. 1. & si habita computatione aliquid superest: pro illa dabitur vna dies. ff. de verb. sig. l. 3. si nō apparerent vulgares, nō crederē errari: fm Guli. & Gar. si recurrerent ad legales [3]: dū tamen qualitas causæ, personarum, locorum, & temporum id patiatur. Et scias q si electus venit ante tempus, quod aliàs arbitraretur iudex: residuum eius arbitrij non pp hoc habet de lucro: quia in eo quod certum est, coniecturis non est locus. ff. de verbo. obliga. l. continuus. §. cum ita. versic. quòd si diplomate [4]. Si autem modicum restat de tempore: vtēdo diplomate, pœnam euitat: præueniendo vero nil lucrat per prędictum §. Item scias, q si electus, qui per decem dietas distabat in principio mensis iter arripiens 21. die sit in curia: non teneẽ ex citatione illius canonis (nisi aliàs citetur à Papa) corā Papa cōparere, si non vult: nisi primo labatur mensis. & decē dies, quibus venire poterat, & 20. quibus postea debuit expectari: & hoc probat littera superior cum dicit, extunc, siue infra præscriptum mensem venit siue non: & beneficium iuris nulli est auferendum. 28. distin. de his. infra de regul. iur. iudulmm. cū suis concordantiis. Nec obstat hoc ei, quod dixi s. q præueniendo nō lucrat tempus: quia illud habet locū in tempore qđ iudex habet arbitrari: vnde præueniendo non arbitrabitur iudex, nisi tempus in quo venit secūdum Gar. sed nunc loquor de certo tempore, & à iure limitato: & de eo in quo venit, quod aliàs habebat iudex arbitrari. Et scias, q si electio facta est ī ipsa ciuitate, vbi est curia, & electus est præsens: de tempore arbitrario nihil habebit: sed mensem & illos viginti dies habebit, secundum Guli. & Gar. Ratio, quia in tempore certo & limitato a iure, locorū varietas varietatem iuris non inducit. C. de temp. in inte. resti. l. superuacuam. Sed quæro an iudex arbitrando dare debeat aliquos dies ad quiescendum: pone vnum in septimana? & videtur hic q non, quia illi 20. dies ob hanc causam dati sint. Sed dic ꝯ, secundū Gar. & Guli. cum enim præter mensem, & 20. dies detur hic tantū tempus quātum commode venire possit, quis impius iudex arbitrabitur, q per quadraginta dietas vel plures venire commode possit nō quiescēdo? Nec illi viginti dies ob hoc dati sunt: sed quia iudex in peremptorio non multum debet contra absentem festinare. ff. de dā no infecto. si finita. §. si forte. Credo q propter æquitatē illius legis seruandam, isti 20. dies dati fuerunt. ad idem supra de re iudi. cum Bertholdus. Argumen. contra j. de offi. ordi. quamuis: ibi, cōtinuatis, &c. sed non est contra, vt ibi dicam.

Non secundum Pet. Hu. quod verba legis statuti, quanquā à prius dicta, capiuntur secundum vsum vulgi. no. in c. ex litteris. de spon.

Vt vigintí miliaria cōputentur p dieta. Ioan. And.

Si existens Romæ, p ve sidare &c. p. ... in, si eum di. cuj loma te ... ilius peruenis effectum obligat ... ium.

Dies pro quiete dandus est longum iter facturo.

h ¶ *Petituri.*] post consensum.

i ¶ *Prosecuturi.*] Referas ad id quod dixit, post obtentam, &c. quasi dicat, secundum Gar. post consensum poterit confirmationem petere: sed post notitiam petet vt compellantur electores electionē præsentare. Alij dicunt, q post obtentam notitiam potest electioni non præsentatæ consentire: & confirmationem petere. prior lectura magis placuit Gar.

k ¶ *Iuribus.*] id est rationibus consistentibus circa factum: quia Papa omnia iura habet in pectore. de appel. sæpe. C. de testa. omnium. s. eo. lib. de constitu. cap. 1.

ADDITIO Quomodo ius habet varias significationes, prolixe tractat hic Ioan. Mona. vide quod dicam j. de regul. iur. super glo. rubricæ. hic enim minus exquisite, itē icxpediēter hic fuissent posite: cū satis hic glossis ad materiā pertinentibus grauaremur. Io. And.

l ¶ *Munimentis.*] idest, his per quæ sua causa muniri potest: instrumentis vel iuratis: vt pote cum decreto electionis, cum instrumēto appellationis, protestationum, & similibus.

m ¶ *Contingentibus.*] Vt dispensatio super pluralitate beneficiorū super natalibus, & similibus, si talia opposita sint: si enim talia opposita nō fuissent à principio: sed modo opponunt, forte eo modo quem habet s. eod. tit. vt circa. dico q diuinare nō tenebant: & haberet eo casu dilationē etiam extra curiā. j. eod. ver. electos. & i casu, in quo non est præsentata electio: habeat illa munimenta, quæ habere potest, ad alia non teneē. ff. de regu. iur. impossibilium. argumentu. in seq. §. versi. electus. ibi, nisi iusta causa, &c. neque dico q incontinenti quando venit, debeat ostendere munimenta: sed sufficit, q paratus sit illa ostendere termino sibi assignato, vt per sequentia patebit, secundum Guli. & Gar.

n ¶ *Coram nobis.*] Per hanc litteram dicit Archidiaconus, q electus non veniens Apo. sede vacante: nō incidit in pœnā. Gar. & Io. Mona. ꝯ scilicet q incidit: licet de æquitate pœna remitti deberet. expeditum est quod incidit per cle. eod. tit. ne Romani. in fine.

¶ *Glossa sequens exponit quinque casus, qui eliciuntur ex textu: & ponit ordinem litteræ.*

o ¶ *Quod si per viginti.*] Secunda pars. Quicquid dixerit hic Gar. & alij. dic plenius, q iste § ponit quinq; casus, in qbus priuatus est electus ipso iure: Primus, cū iusto impedimēto cessante infra tēpus statutū non venit: Secundus, cū iuste fuit impeditus: sed infra tempus debitū impedimentū proponi non fecit coram Papa: Tertius, cū bene fecit proponi impedimentū tempore debito: sed statuto tēpore nō probauit: Quartus, cū statuto tempore proposuit & probauit: sed nō misit infra illud tēpus procuratorē sufficienter instructū: Quintus, cū misit procuratorē sufficientē, sed cessante impedimēto infra tēpus debitū personaliter nō venit. In his casibus, uel altero ipsorū priuatus est ipso iure: si autē in neutro ipsorū peccauit pœnā non patitur

non patiē priuationis. Vltimo ponit pœnā electi venientis vel mittentis eo casu, quo mittere potest sine munimentis. & sic construe hāc litteram: Quòd si expectati ꝑ viginti dies, post lapsum tēporis moderādi ex qualitate locorū ꝯtempserint personaliter cōparere, & petere suarum electionum confirmationem vel prosecutionem, seu executionem (siue opponentes venerint, siue nō) electiones de ipsis, &c. vsq; ibi, infra priuatos. hæc vera si cōtēpserint nulla iusta causa interueniēte: de qua proposita infra prædictos viginti dies coram nobis, vel alio, seu aliis deputādo, vel deputandis à nobis, si videbitur admittēda, teneanē īfra xv. dies post tēpus huiusmodi apud sedē Apo. facere plenā fidem: subaudi. alioquin electiones de ipsis, &c. vsq; priuatos, nisi cōtingeret talia, vel tam verisimilia proponi: vel infra eosdem viginti dies, seu prædictos xv. eo casu tantum, cum (vt prædicitur) fuerint concessi ad probandam prædictam causam appositā & admissam: quę merito excusaret electos ipsos ab infra scripta (id est supra scripta ſm constructum) pœna: & ꝑꝑ quod videretur forsitan indulgendū eidem, scilicet electo (si intelligas præsidenti: cōiunge cū videreť) tempus prolixius ad prædictam comparitionem. insuper eo etiam casu, quo contigerit proponi: vel pro, idest, & admitti aliquam iustam causam ad excusandam personalē comparitionem electorū, nisi tunc infra idem tempus se præsentauerint per procuratorem sufficienter instructū ad omnia præmissa, electiones, &c. hæc vera iusto impedimento cessante. & subdit tunc nihilominus: id est, nō obstante ꝙ procuratorem miserint, nisi ipsa causa cessante se præsentauerint personaliter, vt præmittitur: electiones, &c.

si per viginti dies (post lapsum [a] ex qualitate locorū moderandi [b] temporis) expectati [c]: siue eligentes [d], siue opponentes [e] venerint, siue non: personaliter comparere [f], & suarum electionum confirmationem, vel prosecutionē, seu executionem [g] petere [h] (nulla iusta [i] causa interueniente) contēpserint [k]: de qua infra prędictos viginti dies proposita [l], infra quindecim dies post tempus [m] huiusmodi (coram nobis, vel alio, seu aliis deputando, vel deputādis à nobis, si admittēda videbitur [n]) teneātur apud [o] sedē ipsam facere plenam fidē [p]:

a ¶ *Post lapsum.*] Rationabilior est hæc computatio, q̄ illa, quæ fit per decret. statuimus. ſ. eod. vbi computantur dies post aduentum partis. Quid enim si pars vtatur diplomate? dieta inconueniens sequetur ex eo. Sed non mireris. quia hic maior pœna imponitur: vt ibi dixi in glossa æquiori.

b ¶ *Moderandi.*] vt supra dixi super verbo, commode.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

Mora in pœna incursa à iure purgari nō potest.

c ¶ *Expectati.*] Sed pone, ꝙ facta cōputatione recta in omnibus reperitur vna die venisse post terminum, non allegans impedimentum: nunquid moram purgat? Dic ſm Gar. & Guliel. ꝙ cum hæc sententia lata sit a canone ꝑꝑ moram: statim elapso termino commissa est pœna priuationis ipso iure, quæ amplius purgari non poterit: sicut enim à sententia legis vel canonis non appellatur. ſ. de appel. quia nos. ff. de verbo. significa. si qua pœna. sic nec purgatur in eo mora: cum enim statim electio nulla sit, amplius cōualescere non posse. ſ. eod. audius. & ĩ. de reg. iur. non firmatur. & adde qđ dicam ĩ. de reg. iur. mora.

d ¶ *Eligentes.*] Hoc dicit ne credat aliquis, ꝙ venientibus eligentibus non teneatur electus venire: hoc ergo remouet.

¶ *Glossa sequens obycit, & soluit.*

Electus adstrictus venire ad curiā ꝑ cap. cupientes. tenetur venire, & si aduersarij sui non veniant.

e ¶ *Opponentes.*] Quare punitur electus non veniens, ex quo nō venerunt eius aduersarij: cum in eius aduētu nulla videatur vtilitas. ad hoc ff. si qs in ius voca. l. 2. ad fi. & not. ſ. de dolo. & contu. cap. vlt. Dic ꝙ aduersariis non venientibus, ipse venire tenetur: ideo qa in ipsorū absentia procedi potest. ſ. eo. c. 1. ĩ. de eo qui mit. in pos. c. 1. & ſ. vt li. non contest. quoniam. & etiā cessantibus aduersariis, ibi locum habet iudicis officium. ſ. eo. cum nobis olim. cū similibus.

¶ *Glossa sequens format, & soluit tres quæstiones.*

f ¶ *Comparere.*] Quid si electus venit infra tempora cōstitutionis, & negotio nondum finito illicentiatus recessit: nunquid incidit in pœna illius cōstitutionis? Dic ꝙ sic. ĩ. eodem si postquam. §. 1. Sed pone, non venit electus infra tempus legitimum, nec post: petit aduersarius pronunciari ipsum in hanc constitutionē incidisse: apparet procurator electi, qui dicit hanc constitutionē in eo locum nō habuisse: puta, quia non pertinet immediate: vel qa appellatio non fuit talis, quæ deuolueret: Replicatur ꝙ hoc debuit proponi infra tempus, de quo dictum est supra, quæris quid iuris? Dico ſm Gulꝭ. & Gar. procuratorem audiendum: si enim non habet locum constitutio, satis est clarum, ꝙ non habet locum eius pœna vel tēporis arctatio: de hoc igitur cognoscendū est [1]. Sed pone electum in tempus feriatum incidisse: cuius temporis si fiat computatio, nō venit electus infra tempus, venit tñ post tempus, ante q̄ iudex sedeat pro tribunali: quæritur an incidat in pœnam? & videt ꝙ nō: ad quòd enim prodesset venisse: ex quo si venisset, processum non fuisset? Dico tamē ſm Gar. & Guli. ipsum in pœnā incidisse: debuit enim venire & se præsentare: & tali tempore potuit libellum offerre. ff. de adult. miles. § sexaginta. si enim ꝯtrarium dicatur: eadem ratione sequitur, ꝙ dies festi, & octauę de tali tempore detraherenť. Præterea ex causa in causa electionis procedi potest tempore feriato. arg. ſ. de fer. c. vlt. vbi de hoc not. Innocē. Nec obstat ff. si qs in ius vo. l. 2. ad fi. quia nec ibi dicitur, ꝙ non committatur pœna: sed ꝙ ꝑtor eā remittere potest, si vult: sic & in hoc casu poterit, si voluerit Papa remittere.

[1] Nota secundum Dom. & Phil. ꝙ non obstāte quòd disponatur ne nō audiendum ob solēnitates omissas, audiatur tamen, si vis probare, quòd causa tantò est contenta sub dispositione. Ion.

g ¶ *Executionē.*] Forte per hęc verba denotare voluit electum præsentem esse debere vsque ad finem causæ: vt per hoc quod dicit, confirmationē, notaret principium causæ: per hoc ꝙ dicit, prosecutionem, medium: per id quod dicit, executionem, finē. & est expressum. ĩ. eod. si postquam. §. 1. Vel forte loquitur cum petitur executio latæ sententiæ super confirmatione, à qua appellatū fuit: quia & tunc locum habet constitutio, ut in prædicta decr. si postquā. §. ultimo.

¶ *Glossa sequens voce. per q. an existens in curia pro procuratore, &c.*

h ¶ *Petere.*] Ex quo autem personaliter uenerit ad curiam, secundum Gar. & Guli. etiam per ꝓcuratorem confirmationē petere poterit [2] sicut ante constitutionem hanc poterat: cum enim hoc expressē reuocatum non inuenitur, antiquo iuri stabitur: unde notabiliter posuit, personaliter, prope uerbum, comparere: & non prope uerbum, petere. Nec obstat ꝙ aduerbium, personaliter, intelligatur repetitum: quia per subauditiones & repetitiones tacitas iura reuocanda non sunt [3]: sed potius concordanda. C. de inoffi. do. l. una. & ĩ. eo. cum expediat.

[2] Eadem ratione dicit hic Io. Mona. idem de eligentibus, vna cum Arch. ibid. concor. glo. Io. An.

i ¶ *Iusta causa.*] puta infirmitatis, aduersitatis maris, uel hyemis, uel incursus latronum. ff. de excusa. tut. scire. §. aliud autem. uer. obseruabunt.

[3] Est sing. secundum Ro. Monacum in Authen. ex testamento, C. de collat. Fonta.

k ¶ *Contempserint.*] Non facias hic differentiam inter contemnere & negligere: licet alibi videať fieri. 20. dist. si decreta. siue enim negligat, siue cōtēnat, puniť. & ꝓbať hoc. ĩ. e. c. penult. Guli. & Gar. [4]

[4] Idem Ioannes Monachus, & Archidiaconus.

¶ *Glos. seq. primo soluit dubium, secundo quærit. arg. pro. & ꝯ. & soluit.*

l ¶ *Proposita.*] Si misit nuncium ad proponendū: & nuncius impeditus fuerit, & de hoc constet, non nocebit ei: dummodo postea nō sit negligens. & probatur hoc ĩ. eo. versic. insuper. ibi, iusto impedimento cessante. Et si infra illos dies Papam, vel auditorem habere non potest: protestetur hoc, ne de negligentia noceatur: & habetur protestatio pro oppositione. ff. de nau. fœ. l. 2. Sed solet quæri, an sufficiat semel ꝓtestari. quod vīt quia vnica protestatio currentem præscriptionem temporis interrumpit. supra de appel. si iustus metus. de offi. ord. pastoralis. C. de anna. exceptio. l. vt perfectius. [canonizata. 16. q. 3. dilectio. §. potest.] & vnica debiti oblatio vsuras currentes impedit. C. de usuris. si per te. Et vnica solēnis depositio impedit iam currentes: dummodo ꝓcedat oblatio & consignatio. C. de vsu. acceptam. Econtra vīt: cum instanter apostuli petendi sint. ff. de libel. dimiss. l. vna. de app. vt super. & palliū, & litteræ dimissoriæ. 100. dist. prisca. 6 t. dist. eps. & sollicitus debet esse ad hoc. C. de tempo. ap. cū anterioribus. §. in his [5]. Credo ſm Gar. & Guli. tutū esse electum pluries protestari, ne de negligentia arguat, & sic doceat se agere voluisse. quod not. Inno. de præscrip. ex transmissa. ad hoc. C. de vsur. pupil. l. fi. Si tñ hora & loco cōpetentibus Papam requisiuit, & eius copiā habere nō potuit: & hoc legitime fuerit protestatus, sibi tempus nō curret, donec Papa copiam sui fecerit: quia talis licet vnica protestatio cursum tēporis impedit. ff. quando ap. sit. l. 1. §. biduum. versi. dies. & 2. q. 6. biduum. & arg. in l. vt perfectius. Et si Papa electos ad cameram cōsueuit admittere, licet in publico non faciat copiā sui: hoc corā ostiariis, tabellione, & personis quæ occurrerint, protesteť. ſ. de appel. si iustus. & prædicta l. vt pfectius. facit cle. quāuis. 2. respon. de appel. & in scriptis protestať: vt in Auth. de tempo. non sol. pe. §. constitutionē. coll. 7.

[5] Loquitur de appellante, qui debet esse sollicitus colligēdo acta, offerēdo illa, & apostolos, notatio causam introducendo. Io. And.

m ¶ *Tempus huiusmodi.*] viginti dierum.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

n ¶ *Videbitur.*] Quid si dum iudex deliberat, an sit admittenda vel non, labitur tēpus: nunquid nocet electo? Credo ꝙ non [6] ſm Gar. & Guli. ſ. de appel. ex insinuatione. 2. q. 6. biduum. C. de temp. appel. Auth. sed & his [canonizata. 2. q. 6. Idē. Io. mo. & Archidia.]

[6] Idē Dom. & Phil. vide Bal. in l. 1. § pen. C. de fora. calumnion.

o ¶ *Apud sedem.*] Ergo non alibi: nisi forte iusta causa suaderet cōtrarium. ĩ. eo. versi. electos.

¶ *Glos. seq. soluit quæstionem, an opponens, &c.*

p ¶ *Fidem.*] per testes, vel alium legitimum modū probandi. de re sti. spo. cū ad sedē. & si ex parte electi probeť iusta causa absentiæ, & opponens uult ꝯtrarium docere, bene audietur: ne quis per testes falsos obtineat. de testib. pſentium. & quia probare uolenti mos gerendus est. ff. de proba. circa. iudex tñ accelerare debet quantū potest: quia hæc est eius constitutionis mens, secundum Gar. & Guli.

a ¶ *Nisi vel.*

a ¶ *Nisi vel.*] Hic est vers. & exceptio ab eo, quod dictum erat, quod debeant electi personaliter comparere, alias cadant à iure suo: & hoc verum est, nisi, &c. & hoc probat littera ī. comparitionem.

Glossa sequens quarit & soluit.

b ¶ *Quindecim.*] qui dantur ad probandam causam propositā. Sed nunquid iudex datus à Papa illos dies poterit abbreuiare vel prolongare? Dic quod non, secundum Guli. & Gar. [& Ioan. Mon. & Archid.] cum sit tempus limitatum à iure, sicut nec dies qui dantur ad appellandū. 2. q. 6. anteriorum. & quod dantur ad integram restitutionem petendam. C. de temp. in integ. restit. l. superuacuam. & facit cle. de in inte. restit. ab ecclesia [glo. probat Phi. Bar. in l. 2. de re iudi. Fon.]

Dilationes iam a pos sit iudex abbreuiare, vel prolongare.

¶ *Glos. dua seq. soluunt tria dubia.*

c ¶ *Propositam.*] Qui eam proponit, debet habere mandatum, alias non videtur huic cōstitutioni satisfactum: cū ī. dicatur, per procuratorem ad præmissa, &c. si tū gerens negotium sine mādato excusat, & admittatur: si electus ratum habet infra hoc tēpus, infra quod se debuit excusare, credo quod sufficit. ff. rem rat. hab. l. pen. & facit quod dixi supra eo. quàm fit.

ADDITIO. Item dicunt Gar. Ioan. Monachus, Archi. quod amicus qui proponit excusationem, cauere volens, quod electus infra prædictum tempus ratam habebit, de æquitate admittendus est: & tunc satis est electo. quod infra prædictum tempus ratificet. Ioan. And.

Nisi vel[a] infra eosdem viginti dies, seu prædictos quindecim[b], eo casu tantum (cum ad prædictam causam propositā[c], vt prædicitur, & admissam probandam concessi fuerint) talia, & tam verisimilia[d] proponi cōtingeret, quæ[e] iudicio præsidētis[f]; electos ipsos ab infrascripta pœna merito excusarent: & propter[†] quæ forsitan videretur eidem ad prædictam comparitionem[f] tempus prolixius[g] indulgendū. ¶ Insuper etiam eo casu, quo ad personalem electorum comparitionē excusandam, aliquam iustam causam proponi cōtigerit, vel[h] admitti: nisi tunc[i] infra idem tempus[k] iusto impedimento[l] cessante, per procuratorem[m] ad præmissa[n] omnia sufficienter instructum[†]: & nihilominus[o] ipsa causa cessante[p] (vt præmittitur) se personaliter præsentauerint[q]: electiones de ipsis factas, eo ipso viribus vacuantes: ipsos omni iure (si quod eis per electionem huiusmodi quæsitum esset) decernimus esse priuatos[r]. ¶ Electos vero, qui se sine actis, iuribus & munimentis suis, & processus suos contingentibus, personaliter, vel per procuratorē (vt præmittitur[s]) præsentauerint, ea volumus ex contemptu constitutionis huiusmodi, eo casu[t] pœna percelli: vt pro exhibendis illis, alibi quàm apud sedem ipsam (nisi ex iusta causa[u]) non possint dilationem aliam obtinere. ¶ Ad hæc[x] vt diligens inquisitio super electionibus[y], & eligentibus[z], & electis[a], ac alijs præmissa[b] contingentibus, plena[c] informatio possit haberi (quam informationē per procuratores: qui vt plurimū constituuntur absentes[d], & processus ignari) cursus causarum nō sentit de facili prouenire[e]: de ipsis electoribus duæ[f] per-

d ¶ *Verisimilia.*] Si autem proponat causam legitimā quo ad ius, non tū quo ad factum: & vult probare, infra tēpus debitum audiet, quia plena probatio præsumptioni præferenda est. ff. de his quæ sunt sui. l. filiū. & pone exēplum secundum Gar. [Ioan. Mona. & Archid.] quia valde potens homo dicit se ab impotentē detentū: vel corā iudice impressionem passum. ff. quod met. cau. non est verisimile.

e ¶ *Præsidentis.*] summi Pontificis, vel alterius ab eo dati.

f ¶ *Comparitionem.*] personaliter faciendam.

g ¶ *Prolixius.*] arbitrarium habita tamen consideratione impedimenti, & qualitatis negotij. [Placet hoc Ioan. Mon. & Archid.

h ¶ *Vel.*] pro, &.

i ¶ *Tunc.*] scilicet, cum iusta causa proponit, admittit & probatur.

k ¶ *Tempus.*] infra quod debuit electus personaliter comparere.

Glos. seq. tractat an ipso iure, &c. & instruit iudicem, ne acceleret.

l ¶ *Impedimento.*] Et sic in pœnā non incidit: si iustum impedimentum aduentum procuratoris impediuit. Et credo secundum Gar. [Io. mo. & Archid.] quod seruetur illæsus ipso iure sine aliquo restitutionis auxilio per hanc litterā. Si autem electus infra tempus nec venit, nec misit: & aduersarius præsens petat pronunciari ipsum in cōstitutionem hanc incidisse: iudex in hoc casu bene faciet non multū accelerando: maxime si sit spes de vicino aduentu. ī. de do. & contu. cum dilecti. sed si processerit iudex: & electus veniens probat impedimentum, propter quod nec venire, nec mittere potuit: restituet contra processum. ī. de re iudic. cum Bertholdus. ff. de dam. infec. si finita. §. si forte. [Hoc placet Io. Mon. & Archid.]

m ¶ *Procuratorem.*] Specialis casus, cum aliàs in arduis impeditus non compellatur procuratorem constituere. ī. de procura. querelā. vbi de hoc. & 5. q. 3. si ægrotans.

n ¶ *Ad præmissa omnia.*] scilicet proponendum, & probandum iustam causam absentiæ: & petendam cōfirmationē, & prosequendā electionem. Et sic nota, quod proponēs causas absentiæ, debet habere mandatum, vt ī. dixi.

o ¶ *Nihilominus.*] id est, non obstante quod procuratorem misit.

p ¶ *Causa ce ssante.*] impedimenti: propter quòd [alias propter quam] electus se personaliter præsentare non potuit.

Glos. seq. tract. per q. an habere debeat omne tempus, &c.

q ¶ *Præsentauerint.*] dato sibi post impedimenti cessationē omni tēpore, qd à principio hac constitutione dabatur: vnde habebit mēsem ad se parandū, & tēpus arbitrariū, & adhuc xx. dies: & hoc voluit dicere superior littera, vt præmittit. Et qd dico de mense, quod datur ad iter arripiendū: intelligo cū tale fuit impedimentū, qd non solū iter, sed paramentū etiam impediuit, secundum Gar. [Io mo. & Archid.]

¶ *Glos. seq. tract. per tres quæstiones, quis gaudeat, an appelletur, &c. an electus contra coelectum audiatur.*

r ¶ *Priuatos.*] Et pertinet prouisio ad Papam secundum Gar.[a] cum mens cōditoris fuisse videatur, ex quo negotium esset in curia, quòd à Papa prouidere deberet, aliàs nō esset celeris ecclesiarū expeditio: & ex potestatis suæ plenitudine potest facere qd vult: sed de iure credo ʒtrium, & dico, quod si canonici deliquerint in personā vel formam: tunc locū habet decre. ī. eod. quāquam. Si autem nō deliquerint: electio reuertitur ad eosdem. ī. e. si electio. Nec dicam ʒtrium in hoc casu: cum nō reperiā expressum: nec per subauditiones sunt iura reuocanda, vt dixi s. e. §. in gl. ex quo autē. [nec obstat cle. vt lit. pen. si duobus. quod nō loquitur in electis, vt ibi patet. in prin. & vide quod ibi no. glo. secus.] Si autem iudex datus à Papa pronūciat electum incidisse in hanc constitutionem, si cōstat eum nō incidisse, vel est dubiū, admittet eius appellatio: si autem constat eū incidisse, non admittet: quia à pœna legis vel canonis nō appellatur. ī. de appel. quia non. ff. de ver. sig. si qua pœna. secundum Guli. & Gar. Et si electus priuatus hac constitutione opponat se alteri electo, vt vnus de capitulo, admittendus est: quia exclusus ab illa parte, vnde liberi; admittit ab illa parte, vnde legitimi. ff. de suc. edic. l. 1. §. quibus. quod intelligo verum, secundum Gar. si in alio capite satisfactum est constitutioni: quia personæ instructæ missæ sunt: priuatus est enim solum iure sibi quæsito per electionem, vt dicit hæc littera.

s ¶ *Præmittitur.*] scilicet in casu, in quo mittendo excusatur.

t ¶ *Eo casu*] scilicet quando veniunt, vel mittunt sine actis.

u ¶ *Ex iusta causa.*] vt quia instrumentum deerat, & amisit: vel aliqua de nouo opponuntur: vt dixi ī. in glos. vt dispensatio, quæ est glo. vlt. ī. in proxima parte.

x ¶ *Ad hæc*] Tertia pars, postquā dixit ad quid tenentur electi; dicit ad quid tenentur electores: & dic ad hæc, id est, præter hæc.

y ¶ *Electionibus.*] vt si forma decret. quia propter. fuerit obseruata. & quæri debet distincte de quolibet ipsius decretalis articulo, de quo in dubium reuocatur.

z ¶ *Eligentibus*] vtrum excōicati maiori, ab homine suspensi, priuati e canone: hi enim eligere non possunt. s. eo. cum in cunctis. & c. cum inter R. de consuet. cum dilectus. cum si. Item de alijs, quæ circa hoc fuerunt in dubium reuocata.

a ¶ *Electis.*] Inquiretur circa hoc de his quæ habes. s. eod. cum in cunctis. & 15. dist. vsque ad 49.

b ¶ *Præmissa.*] electiones, electores, & electos.

c ¶ *Plena.*] per hanc litteram & sequentem dico secundum Gar. & Guli. [& Io. Mona.] quod si mittant canonici, qui tū non interfuerūt negotio, qd non sufficiet: & infra dicat, ex ipsis electoribus, & cætera.

ADDITIO. Tamen vt dicit Archidiaconus, non est necesse quòd fuerint compromissarij, vel scrutatores. Ioan. And.

d ¶ *Absentes.*] quod alias esse potest. ī. de procur. licet.

e ¶ *Prouenire.*] Et licet per talem procuratorem posset instructio prouenire: nihilominus veniunt hæ personæ, secundū Guli. Gar. [& Archidia.] & facit quod dixi in prin. super verbo, periculosis.

Glossa seq. tract. per tres quæstiones.

f ¶ *Duæ personæ.*] hæ personæ procuratorio ab eligentibus habere debent, vel alias apparere quomodo transmissi sint. arg. ī. de hære. cum ex iniuncto. & si istæ personæ non venerint, electus tū vult plenā instructionem facere per alios, sufficit quo ad se, sed nō quo ad electores.

ad electores: quia pœnam incurrẽt. j. eo. §. cæterũ. Et si personæ instructæ venerint, & ante instructionem causæ decesserint: postquã scierint hoc eligentes, tenent alias personas mittere infra tantum tempus, quantum superius est taxatũ: aliás pp nouum contemptũ pœnam incurrent: licet à principio negligentes non fuissent ad instar eius quod dicit de electo s. eod. §. proxi. versicu. insuper.

a ¶ *Præmittitur.*] ergo venient cum actis, iuribus, & munimẽtis ad idem j. §. proxi.

Additio. ſm Gar. Idem Ioan. Monachus & Archidiaconus. Posset enim contingere secundum eos, q electus non deferret munimenta: & sic etiam illis nõ deferentibus causa instrui nõ posset. Io. And.

b ¶ *Concordem.*] licet quidam dicant electionem cõcordem, quæ à maiori parte capituli facta est: Tu dic ſm Guil. & Gar. [& Archid.] concordẽ qñ omnes cõsentiũt nemine discrepãte. Ille enim intellectus est ꝫ significationem vocis: & probatur hoc j. §. proxi. & j. eo. quorundam.

Hæc periodus in antiquis codicibus ita habet: per capitulũ in expensis de bonis ad Prælatũ ipsius ecclesiæ, de cuius electione agitur, pertinentibus, si sint discreta, alioquin de cõibus, vel per ipsum capitulum aliũde prouisis, si de ipsis. &c.

sonæ ad minus, super negotio ipso, vt de electis præmittitur [a], sufficienter instructæ, (quando electionem concordem [b] esse contigerit) infra idem tẽpus [c], per † capitulum expensis [d] bonorum ad Prælatum ipsius ecclesiæ, de cuius electione agitur, pertinentium, si sint discreta [e]: alioquin [f] communium: vel per ipsum capitulum aliunde [g] prouisorum, si de ipsis discretis, vel communibus tunc haberi non possint [h], ad omnia instructæ plenarie, transmittantur [i]. ¶ Si vero [k] in discordia electio, vel electiones ipsæ processerint: tũc duæ [l] personæ ad minus de parte qualibet, (cum sint plures [m]) vel de parte electi (cũ electio vnã processerit) in necessarijs [n] & moderatis expensis electorum: Quas si electi exhibere contempserint [o] (nisi forsan ipsos facultatũ impotentia [p] pro qualitate negotij excusaret) omni iure ipsis ex tali electione quæsito priuẽtur [q]. Et † quãdo vnicus [r] est electus, cui aliquis vel aliqui se opponũt [s]:

¶ *Glossa seq. reci. per quæstiones, quid si electus sit remotior, vel propinquior, vel in curia, vel si sint duo, quorum alter solus sit in curia.*

Electio quidã dicit cõcors.

c ¶ *Idem tempus*] intra quod electus debet personaliter comparere: & si electus sit remotior q̃ electores, sufficit q personæ instructæ veniant infra id tẽpus, infra qđ electus remotior venire debet, ſm Guil. & Gar. si autem electus esset propinquior: dico eligentes habere mẽtem, & tẽpus arbitrariũ, & xx. dies. ad impossibile enim non obligatur. j. de reg. iur. nemo. cum suis concor. & verba sunt ciuili modo intelligẽda. ff. ad exhi. l. penul. & dico ſm Guil. & Gar. q si in curia sit ille, qui est electus vltra montes, habebunt personę instructæ tempus ad veniendũ, qđ haberet electus, si esset in ecclesia. & curreret à die eis notificati cõsensus exhibiti: tutius tñ esset, q cum mittunt pro cõsensu, mitterent etiã personas instructas secundum formam huius decret. tñ licet hoc non fecerint, nõ incidunt in pœnam. Qualiter enim arctari debent ad prosecutionem causæ donec sciant an electus consentiat. Itẽ dico secundũ eosdẽ, q si duo sunt electi, quorũ vnus est in curia, alter in ecclesia: ille q est in ecclesia, statim post suũ cõsensum exhibitũ arctatur hoc tẽpore: cũ enim decret. ista dicat: post cõsensum, &c. stabimus textui: nec dicemus, q habeat vel possit expectare cõsensũ alterius electi.

d ¶ *Expensis.*] necessarijs, & moderatis: vt sequitur in seq. §.

¶ *Glo. seq. soluit dubium: secundo quærit & soluit.*

e ¶ *Discreta.*] Si autem aliqua sint discreta, aliqua cõia: fiant de discretis pertinentibus ad Prælatum, si sufficiunt: aliás qđ deest, p hanc litteram de cõibus supplẽt [secundũ Archid. & Io. Mona.] Sed si de bonis ecclesiæ plus recipit vnus, q̃ alter: dabit ne tantum vnus sicut alius? Dicas secundũ Gar. q est triplex genus expensarum: in expensis quæ fiunt in causis vel negotijs generaliter ad totam ecclesiam pertinentibus, fit contributio secundum facultates: vt qui plus habet, plus soluat. de cens. sopite. & c. cum instantia. sicut in naui iacturæ sum. nam pro pretio rerum distribui oportet: & qui plures res saluabit, plus conferet. ff. ad l. Rho. de iact. l. 2. §. cum in eadem. versic. iacturæ summam. Aliæ sunt expensæ pertinentes tantum ad bona discreta, puta ad dignitatem: tunc de illis bonis discretis fieri debent expensæ, dummodo sufficiant. In expẽsis vero quæ pertinent ad bona communia: de communibus hæ fieri debent. hoc satis probat hæc littera, secundum Gar.

s Vide Bartolum in l. 4. §. actor ff. de re iud.

f ¶ *Alioquin.*] id est, si bona discreta non sunt.

g ¶ *Aliunde*] ꝑhẽdo mutuũ [a]. cũ manifesta sit in hoc ecclesiæ vtilitas. 10. q. 2. pcarie. 15. q. 3. q cũq; vel si id cõmode fieri nõ potest: à diœcesanis clericis charitatiuũ petãt auxiliũ. de censi. cũ Apostolus. §. phibemus: tractãt enim subditorũ salus. 61. dist. miramur.

a Non tamẽ alienabunt bona ad episcopũ pertinentia. 12. q. 2. si qua de rebus. Archid. Ioan. And.

Additio. Idem Ioan. Monachus & Archidiaconus alleg. 8. q. 2. cap. 1. & 5.

h ¶ *Non possint*] commode. ff. de verb. sig. nepos.

i ¶ *Transmittantur.*] Nõ ergo sufficit eos eligere, nisi transmittantur. Si ergo electi primo nolunt ire, alios eligant & transmittant: illi autẽ electi, q venire noluerit, hac pœna tanquã culpabiles puniãt. j. §. cæterum. qđ enim fit à maiori parte capituli, minor pars sequi tenetur, nisi rationabile quid ostendat. de his quæ fiunt à maio par. cap. c. 1, vnde venire tenebantur: ad idem 3. q. 1. nulli. 7. q. 1. quia frater. 16. q. 1. vos autem fratres. & quod ibi notatur.

Additio. Idem Io. Monachus & Archid. Et scias q non excusantur pro eo q sint alij in ecclesia ad hoc officium digniores: vt not. 11. q. 3. quid ergo. & 13. q. 1. c. vlt. Ioan. And.

k ¶ *Si vero.*] quarta pars ponit quid iuris de missione personarũ, quando electio facta est in discordia.

l ¶ *Duæ personæ.*] compareant: quod est j. & si istæ personæ se aduersarios in iudicio cõstituant, nihilominus instruere possunt: cũ & infra dicatur; opponentes instruunt, nec sunt isti proprie testes: sed instruunt causam cum actis, iuribus, & munimẽtis: & per hos instruetur Papa, vel auditor in facti veritate.

Additio. Idẽ Io. Monachus & Archi. q dicunt cum Garsia, q si omnes instructores vtriusq; partis instruũt vt testes: & concordãt omnes, vel maior pars: creditur eis, de testi. c. in nostra. Si vero non concordat pars maior, creditur eis contra partem suam, sed non contra partem aduersam, cum sint suspecti. de excep. cap. 1. & 2. q. 7. testes. nisi dolose dicerent contra partem suam. s. de simo. nobis. Ioan. And.

Hæc periodus vt plurimũ in antiquis exemplaribus legitur ita. Et quando vnicus est electus, cui aliquis vel aliqui se opponunt, in expensis ipsorũ propriis eo casu tam opponens, quam opponentes huiusmodi, si duo tantũ: vel si plures duo ad minus ex ipsis opponentibus in expẽsis ipsorum opponẽtium, plene, &c.

m ¶ *Plures.*] electiones. & intelligas siue sint duæ, siue plures: dummodo omnes suas prosequantur electiones [secundum Gar. Ioan. Mona. & Archidia.]

n ¶ *Necessarijs.*] quæ sunt illæ, quibus non factis res peritura erat, vel deterior futura: Vtiles quæ meliorem causam faciunt, & deteriorem esse nõ sinunt. ff. de verb. sign. l. impensæ. & dico [ſm Gar. quod placet. Archid. & Ioan. Mo.] q conditione ex hac decret. electi non tenebũtur ad vtiles, cum de necessarijs tantum dicatur: sed actione negotiorum gestorum bene. ff. de nego. gest. sed an vltro. s. de procur. cum pro causa.

¶ *Glos. seq. quærit. arg. pro. & contra. & soluit.*

o ¶ *Contempserint*] sed an teneatur offerre, an sufficiat q paratus sit soluere, dubitatur: & videtur q teneatur offerre. C. de contrahen. & commit. stip. magnam. ff. de leg. commiss. l. si fundus. ad fi. vbi dicitur, q offerre tenetur, alias in pœnam incidit. & s. de loc. potuit. Arg. contra. ff. quorum legatorum. l. fi. §. 1. vbi dicitur, q sufficit si paratus sit satisfacere, nec tenetur offerre: sed morã petenti non facere. ff. de opor. liber. cum patronus. ff. de dam. infect. l. 4. §. hæc autem. Sol. dico secundum Gul. & Gar. per iura vltimo allegata, & per decreta. de iureiur. breui. & j. de senten. excom. cum medicinalis. §. quisquis. versi. exemplum. & per litteram illam, quę dicit: contempserint, q sufficit si soluere sit paratus: & ꝯtria loquuntur, cum statuta est dies, quæ interpellat.

Contemnere non dicitur, qui non compellitur.

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem, quis soluat expensas in casu impotentiæ, vel voluntatis.*

p ¶ *Impotentia.*] Et tunc expensas dare tenent electores: vbi enim ius postulatum excusat: incumbit hoc onus postulantibus. j. §. penulti. à simili, vbi ius excusat electum, incumbit onus expensarum electoribus. & satis hoc patet j. § proxi. versi. vel si personas. & idẽ dico si electi possunt, sed nolunt has expensas soluere p alleg. versi.

q ¶ *Priuentur.*] per sententiam, vbi enim vult decret. hæc. q sit canon latæ sententiæ, bene hoc exprimit: ita & hic fecisset, si hoc voluisset. s. de deci. ad audientiam.

Additio. Non tamen punientur isti vt transgressores canonis pœna depositionis: de qua. 4. dist. denique. §. fi. cum hic sit certa pœna statuta. ff. de pœ. sanctio. Nec debet quis duplici pœna puniri. de iudi. at si clerici. in fi. secundum Gar. & Io. Monachũ. Io. And.

¶ *Glos. seq. reci. per q quid si sint plures electi.*

r ¶ *Vnicus.*] Si ergo sunt plures electi: dico per hanc litteram, & per illam j. §. proximo, opponentis vel opponentium, cum vnicus est electus: quod opponentes venire non tenentur: ista enim decretal. non compellit alios venire, nisi electos, postulatos, & personas instructas, & opponentes, cum vnicus est electus: a verbis ergo non recedãmus: imo verbis edicti deseruiã. ff. de legatis 3. nõ aliter. s. de rescrip. suscepti. eod. lib. & hoc intellexit Guliel. & Gar. de his opponentibus, qui sunt de electoribus: pro illis enim venũt electi, & personæ instructæ. sed si aliqui sint opponentes præter electores: puta diœcesani, clerici, vel alij quorum interest, ipsi venire debent: sed eadem ratione qua supra dici posset, q in eis locum nõ habeat hæc decretalis, sed illa s. eod. statuimus.

Opponentes an cogãtur per constitutionem, capientes venire ad sedem Apostolicã, quãdo sunt plures electi.

s ¶ *Opponunt.*] in formam vel personã, aliquid obiiciendo. s. e. c. 2.

¶ *Glossa sequens quærit quid de episcopo.*

a ¶ Opponens.

eo casu tam opponens a, quàm opponentes huiusmodi, si duo tantum, vel si plures, duo b ad minus ex ipsis opponentibus, expensis c ipsorum opponentium proprijs plene (vt dictum est, cum actis & munimentis) instructæ d compareant e: vt per præmissas personas, vel negotium plenarie instrui f, vel sedes eadẽ valeat informari g: an ecclesiarum vtilitate pensata, & aliis h inspectis circunstantiis, super habendis aliquibus probationibus, seu quibuscunq; aliis, sit alibi i facienda commissio: vel (æquitate suadente) partes potius apud sedem ipsam k in probationibus & alijs sint arctandæ l. ¶ Cæterum si eligentes electiones m ipsas concorditer, vel in discordia celebratas, infra octo n dies, postquam commode poterũt, electis o præsentare distulerint: ipsos, qui culpabiles p in hoc extiterint (quo ad se) à processus prosecutione totaliter q excludentes r, omnibus beneficiis s suis, quæ in ipsa

Opponens contra electũ vel postulatũ, si sit episcopus, an teneatur personaliter cõparere ex mente constitutionis, explicatur.

a ¶ *Opponens.*] Dicit Gulielm. & Gar. q̃ si archiepiscopus, vel eps̃ se opponit, personaliter venire non tenetur: quia durum esset, q̃ occasione huius oppositionis suam ecclesiã, vel prouinciã derelinquat: & ideo sufficit si procuratorẽ mittat sufficiẽter instructũ, tãquam iusta & rationabilis causa eum excuset. ĩ.§. proxi. versi. vel si personas. & ĩ.e.§. pen. vbi non astringit personaliter venire, ecclesiæ alligatum, etsi postulatus fuerit.

¶ *Glossa seq. soluit quid si sint plures: soluitque oppon. & respondet.*

b ¶ *Duo ad minus.*] si aũt decẽ sint opponentes, & diuersa crimina opponũt: vt pote vnus adulterium, alius homicidium, & sic de singulis: sufficit duos mittere sufficienter instructos, secundum Guli. & Gar. cum hæc litera non distinguat: & sic satisfactum dicemus huic constitutioni: & inconueniens esset tot opponentes compelli venire, & electũ per tot distringi. ff. de exer. act. ne in plures. licet sit argu. ɔ̃: q̃a si plures de vno crimine accusant, magis idoneus eligitur à prætore: si autem de diuersis, omnes venire tenentur: nec admittit vnus p̃ alio. ff. de accus. si plures. C. de accus. l. q̃ de crimine. Sed illud, quia vbi criminaliter de crimine agitur, non potest procurator 1 interuenire: sed hic agitur ciuiliter: & ideo secus. de accu. super his.

c ¶ *Expensis.*] quas si dare noluerint, & ita nullus venit, tanquam culpabiles puniantur. ĩ.§. proxi. versi. vel si personas.

d ¶ *Instructa.*] respicit illud duæ personæ aliãs instructi, & respicit illud duo ex opponentibus, &c. & an illi duo contribuere teneantur, dixi ĩ. eo. cum non deceat.

¶ *Glossa seq. soluit quid si vicissim sibi opponant electus & opponens tempora non seruata: secundo quærit & arguit pro, & soluit contrariis: & allegationi respondet.*

e ¶ *Compareant.*] infra idẽ tempus, infra q̃d electi venire tenẽtur: vt intelligat repetitũ ʃ. de appel. secundo requiris. & si electus obijciat opponenti, q̃ tempora non seruauit: & opponens idẽ obijciat electo: primo discutiet de iure opponentis, tanquã de præiudiciali. C. de adul. quoniam. ʃ. de ordi. cog. tuã. prius enim personæ opponentiũ discutiẽdę sunt. 33. dist. illud. de accu. c. 1. & simul de vtroq; cognoscere non debet. s. de iudi. exhibita. s̃m Gubel. & Gar. dico tamen, q̃ iudex excluso ɔ̃dicente, ex officio suo cognoscet vtrum electus tempora seruauerit. ʃ. eod. cum nobis olim. in ant. Quid si opponentes à principio nõ venerunt infra tẽpora, sed post: & se petant admitti ad ea quę de nouo peruenerunt, nunquid admittentur? Videtur q̃ sic. ʃ. eo. c. 1. ʃ. qui ma. accu. pos. cũ in tua. Et ne per subreptionem. & ʃ. eo. in antiq. cum dilecti. § nos vero. Sed dic ɔ̃ per hanc decretalẽ, quæ excludit eũ à totali prosecutione processus: & qui ɔ̃ te calumniatus est, nec de illo, nec de alio crimine te accusat. ff. de accu. si cũ. 3. q. 10. si accusatorũ. nõ obstat decre. vt circa. punit enim ibi q̃ non expressit: sed exprimere non potuit quod ignorabat: hic autem punit quia contẽpsit decretalis autem, statuimus. nõ obstat: quia ibi nõ priuat prosecutione processus: sed in hoc punit, q̃ in eius absentia proceditur: veniẽs igitur admittet in eo statu, in quo causa reperietur: dicamus igitur hoc per decre. istã specialiter introductum. non obstat decret. cum dilecti. quia officium iudicis non deficiet: vt in prædicta decret. cum nobis.

f ¶ *Instrui.*] ita quòd finiri possit.

g ¶ *Informari.*] quando non est tale quid probatum, per quod negotium decidi possit.

h ¶ *Alijs inspectis circunstantijs.*] q̃d enim si p̃ istos informat index, q̃ probationes de facili possunt haberi in curia: vel non nisi cũ magna difficultate? Hoc inspecto vel commissionem faciet, vel ad probationem faciendam in curia compellet. Gar.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

i ¶ *Alibi* 2.] Ad quid fiet ista commissio, cum electus & opponentes ducere teneantur oĩa munimenta? Dic illud verũ de probationibus per instrumẽta faciendis: sed ista commissio fit taxatione probationum faciendarum per testes, quos ad curiam ducere esset difficile. de fideius. constitutus. 3. q. 5. c. vlti. Gar. & Guli. & idẽ posset intelligi si haberet probare p̃ instrumenta, quæ secum ducere non potuit, puta priuilegium, quod alterius erat, non suum: nec illud habere potuit, vel impeditus fuit per aduersarium, quo minus habere posset, vel similia. ad hoc de fide instru. contingit. & c. accepimus. de test. cogen. peruenit 1. Guli.

k ¶ *Arctanda.*] scilicet testes compellendo ad curiam venire. ʃ. de testi. cog. c. 2.

l ¶ *Cæterum.*] quinta pars.

¶ *Glo. seq. reci. per q. an in alijs electionibus locũ habeat q̃d hic dicitur.*

m ¶ *Electiones.*] scias secundum Gar. quòd hoc quod hic dicitur, habet locũ non solum in electionibus cathedralium ecclesiarũ vel regularium, de quibus hic loquitur decre. sed in omnibus alijs electionibus: q̃a ʃ. in prin. decre. Nicolaus corroborat quod statuerat Gregorius cum hac tẽporis moderatiõe: Gregorius autem de qualibet electione loquitur: sic in qualibet electione locũ habebit moderatio.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

n ¶ *Octo dies.*] & si exiuerunt competenti tẽpore ad præsentandũ electionem, excusabuntur p̃p superuenientem casum: si autem exiuerunt eo tempore, quo venire poterant, vtendo diplomate: impedimentum superueniens non excusat eos. ff. si quis cau. l. s.). si q̃s ʃ. eo. cum in veteri. secundũ Gult. & Gar. [Phi. sequitur glo. Fon.]

¶ *Glo. seq. reci. per q. an sufficiat procuratori præsentasse: & distinguit.*

o ¶ *Electis.*] Si autem præsentarent generali procuratori electi, nõ sufficit: quia temporalis hæreditas per talem non acquiritur. ff. de acqui. hære. per procuratorem. multo minus spiritualis. nec matrimonium 3 carnale per talem contrahitur. ĩ. de proc. c. vlt. ff. de rit. nup. generali. ergo nec spirituale: quod est verum, nisi electus ratũ haberet infra id tempus, infra quod sibi debuit præsentari. ff. rem ra. ha. l. pen. Si autem præsentarent procuratori ad hoc speciali, sufficit per eadem iura. ad hoc ĩ. de præben. accedens. 3. q. 2. honorãtur. C. de acquiren. posses. l. 1. cum similibus.

¶ *Glossa seq. quærit. arg. pro. per vnam legem: & contra per canonem. & legem soluit, & contrario respondet.*

p ¶ *Qui culpabiles.*] si hoc ignoret, quid erit? Videtur quòd nullos incidat in pœnã: quia sanctius est, &c. ff. de pœn. absente, &c. Arg. ɔ̃: quia si plures 4 percusserint, & vnus solus letaliter, & ignoretur quis: omnes de occiso tenentur. 33. q. vlt. c. vlt. ff. ad l. Aquil. item Mela. §. sed si seruum plures. Sol. lapsus tẽporis probat omnes culpabiles, nisi p̃rium aliqui ostendant: puta de sua diligentia: vel q̃ miserũt: & missus fuit impeditus, vel negligens s̃m Gar. non tñ videtur q̃ negligentia missi excuset eligentes. ĩ. eod. si compromissarius. primo respon. nisi hic dicas ɔ̃ per hoc verbum, culpabiles. non obstat ɔ̃trium: quia cum sunt plures, & vnus deliquit, & alter non: tunc habet locum lex illa, absentem. sed cum omnes deliquerant, sed non æqualiter: tunc habeant locum iura pro hac parte inducta: nec enim potest aliquis innocens appellari, vt in l. absentem. s̃m Gubel. & Gar. [Archid. & Io. Mona.] hic autem omnes præsentare debebeant: nisi ergo probetur ɔ̃trium, dicam omnes in culpa.

ADDITIO. Facit quod scripsi. ʃ. de homici. significasti. 2. ver. quòd si discerni. Ioan. And.

q ¶ *Totaliter.*] per hanc litteram dico, quòd nec electionem alterius partis poterunt impugnare: alias non essent totaliter exclusi. ad hoc ĩ. eod. versicul. opponentes.

r ¶ *Excludentes.*] & sic exclusi sunt ipso iure, & si cũ eis de facto p̃cessum est: si postea excipiat in medio causæ, de tali p̃cessu se iuuare non poterunt: iudex tñ ex illo processu posset animũ informare: cum casus sit iste in quo procedit ex officio suo, vt pluries ʃ. dixi.

ADDITIO. Facit clem. eo. tit. constitutionem. in fin. & concor. Ioan. Monachus, & Archid. Io. And.

¶ *Glossa sequens soluit quatuor dubia, scilicet quid de officijs, & quid si officiare nolunt: & an tunc possint eligere, & an eligi.*

s ¶ *Beneficijs.*] non ergo officiis, & merito: pone enim q̃ fuissent omnes culpabiles: q̃s interim officiaret ecclesiã? Et si nollent isti interim officiare, per priuationem beneficiorum compelleret eos eps̃, si causam rationabilẽ non allegẽt. ʃ. de cleri. non resi. inter quatuor. vel saltẽ si vult eos ob multitudinem sustinere: s̃m Guli. & Gar. de ipsorũ beneficiis faciet ecclesiæ deseruiri: vt de cler. nõ resi. c. pe. & de ap. peruenit 2. Et si hac in suspensione durante vacat ecclesia, eligere possunt: alias decre. cũ in cunctis. ʃ. eo. tit. non priuasset eos specialiter hac potestate. ad hoc eo. tit. cum Vintonien. eligi autem non possunt medio tempore in illa saltem ecclesia, in qua suspensi sunt, secundum Gar. & Guli. ʃ. eo. tit. per inquisitionem.

1 Vide Rubeum Alexandrinum in tract. de potestate procuratoris in causis criminalibus.

Dubium si electus oppo. & opponens tempora constitutionis non seruant, & opponens hoc idẽ opponat electo: de qua obiectione primo discutitur.

2 Glos. sequens Philip. & ipsa generaliter tales & secretarios de profecto ducens: aute fiat [illegible] ... in antiq. [illegible] Fon.

Eligentes qui nõ præsentant electionem intra tempus debitũ, qua pœna puniantur.

3 De hoc an verbo quid sit intelligendum, vide doctores in c. vlt. ĩ. de procuratoribus & theologos lib. 4. sententiarum.

4 Vide Antoninum Gomezium tomo. 3. variar. resolut. cap. 3 de homicidio.

ecclesia [a], de cuius electione agitur, obtinent: per triennium continuum, ex tunc [b] inchoandum, volumus eo ipso fore suspensos [c]. Ad quæ si infra illud tempus se propria temeritate, vel alio quæsito colore [d] ingesserint: illis ipso iure perpetuo [e] sint priuati. Vel [f] si personas instructas, vt præmittitur [g], (etiam si opponentes, vel electi [h], mittere vel venire, seu expensas ministrare [i] contemnant) destinare neglexerint [k]: (nisi eos [l] capituli, vel contradicentium [m] paucitas, seu alia iusta [n] & probabilis [o] causa euidenter excuset: in quo casu procuratorem [p] sufficienter instructum mittere, & nihilominus [q] cessante causa, dictas personas dirigere teneãtur) & à totali (quo ad se) prosecutione processus, & à prouentuum beneficiorũ, quæ in ecclesia ipsa obtinent, per triennium continuum perceptione priuentur [r]: opponentis, vel opponentium (cum vnicus est electus) contumacia [s] simili pœna [t] plectenda [u].

a ¶ *In ipsa ecclesia.*] Nota suspẽsum à beneficio in vna ecclesia, nõ propter hoc suspensum in alia. ad idem j. eo. si compromissarius, in fin. & j. de re. eccle. non alie. hoc consultissimo. & j. de offic. ordi. si canonici. secus in excõmunicato, vel ab officio suspẽso. 4. q. 5. quisquis. 7. q. 1. si quis presbyter.

b ¶ *Extunc.*] scilicet, post prædictos octo dies.

¶ *Glos. seq primo soluit duo dubia: secũdo quærit an absoluat episcopus: soluit quòd non. & respondet contrariis: tertio quærit, & soluit.*

c ¶ *Suspensos.*] est ergo canon latæ sententiæ. sic s. eod. cum in cunctis. & si eps esset, qui vocẽ haberet, puta in electione metropolitani cui cat hanc pœnam: cum de ipso non caueatur expresse. j. de sen. excõ. quia periculosum. & j. eod. si cõpromissarius. §. huiusmodi. pœnam autem superiorem non euitat, scilicet, vt totaliter à prosecutione, &c. [Sed ad certum tẽpus, vt per inferiora patet.] Et si quæratur, an eps taliter suspensos possit absoluere? Dicendum est sm Guli. & Gar. quod nõ argu. decre. s. eod. c. 1. ibi, nullam, &c. & s. de testi. tam litteris. ibi, donec nostrã mereant, &c. facti enim quæstio i arbitrio est iudicantis: pœnæ vero prosecutio, &c. 2. q. 3. si quẽ. §. notandum. ff. de abol. l. 1. §. 2. iam enim si diceretur contrarium, illuderetur huius canonis pœna, & similium: quod inconueniens esset. non obstat decr. nuper. s. de sent. excom. quia loquitur in excõicatione, sm Gar. vbi maius vertitur periculum: & ideo facilius remouetur: quia nullus vsque ad certum tempus excõicatur, sed donec satisfaciat, vel caueat. de verbo. sign. ex parte 10 Christo. vnde vere loquendo ibi pœna non remouetur: sed quod ius statuit, adimplet. Sed qd dices, si electio non fuit præsentata tempore debito: electus post notitiã iter arripuit, fecit expensas, postea præsentatur sibi electio: electus reperit eã minus canonicam: non vult consentire: quæro nunquid electores teneanẽ ei ad expensas, quas facturus non fuisset, si ipsi debito tẽpore præsentassent? Dico quod sic, secundum Gar. & Guli. aliàs electo per constitutionem hanc laqueus pararet: ad hoc ff. de peri. & cõmo. rei ven. l. vlti. C. de iudic. sancimus. & j. de offi. ord. si canonici. 2. respõ. §. 2.

¶ Vt suffraganei ecclesiæ Rauẽn. de consuetudine dispensetur secundum Archidiaconum.

d ¶ *Alio quæsito colore.*] puta quia se ingerunt de alicuius superioris auctoritate. Vel pone exemplum s. eo. auaritiæ. & quod dixi de superiore, intelligas qui id non possit concedere.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

e ¶ *Perpetuo.*] intelligebatur, & si nõ fuisset appositũ: ex quo enim priuant, perpetuo priuati intelligunẽ. C. de pœnis, seruus. 50. dist. c. 1. qđ dic vt s. de cõsti. in antiq. c. ex litteris. & per hanc litterã, perpetuo, dico quod si episcopus ipsis priuatis ea vellet de nouo cõferre, nõ posset, ad idẽ. s. eo. cũ in cunctis. & c. licet canon. & cap. auaritiæ. s. eo. & melius. j. eo. c. commissa. §. porro.

¶ Idem de notariis de electoribus, ex delicto priuatis. Bal. in §. si manumissus. C. de lib. & eorũ lib. Fon.

f ¶ *Vel si.*] viso qualiter puniant eligentes, si electionem tempore debito non præsentant: est videndũ qualiter puniantur eligentes, si personas, nõ mittũt instructas. & hic assume quod sequitur j. scilicet, destinare neglexerint.

g ¶ *Vt præmittitur.*] in §. ad hæc. & in §. si vero.

¶ *Glo. duas seq. quærunt opponendo de duobus similibus.*

h ¶ *Electi.*] sed ad quid debẽt venire personæ instructæ, ex quo nõ venit, nec mittit electus: cum ex eo priuatus sit ipso iure? Rñdeo vt instruatur Papa super toto negotio. & forte possibile est quod electus qui non venit, impeditus fuit ad veniendũ & mittendum: & sic nõ est priuatus. s. eod. versicu. insuper. & super hoc ipso vtilis esset instructio, & super aliis occurrentibus.

Additio. Idem Archid. & Io. Monachus. Itẽ pœna electi locũ non habet, nisi integro tempore elapso. j. eod. commissa. 1. respon. & ecclesiæ instanti locũ habet pœna eligentium. s. §. ad hæc. saluo quod ibi not in glos. infra, quod patet regulariter ex facto electi eligentes excusari non posse. Ioan. Andr.

i ¶ *Ministrare.*] & ministrabũt: tũc electores, qa ipsi tenenẽ mittere: & missi suis stipendiis nõ debent ministrare. 10. q. 2. præcariæ. sed ex quo electi contemnunt ministrare expensas, priuati sunt. Ad qd ergo veniunt personæ instructæ? Dic vt dixi. s. gl. proxima.

k ¶ *Neglexerit.*] assume hic litterã, & à totali quo ad se, &c. q. est j.

l ¶ *Eos.*] negligentes, & opponentes.

¶ *Glossa seq. obiicit & sol. cui solutioni incidit obiectio & quæstio, quibus respondet.*

m ¶ *Contradicentium paucitas.*] quomodo hoc, cũ nõ possunt esse pauciores quam vnus vel duo: qui tamẽ venire tenentur. s. §. proxi. Rñdeo, quia non sunt alij qui ecclesiæ deseruiant, nisi cõtradicentes: qui sunt tã pauci, quod si mitterentur, non essent qui deseruirent ecclesiæ. Sed nonne sunt electores? Forte omnes cõtradicunt, puta, cũ superior prouidit: sed illi sunt pauci, vel electores infirmi sunt, vel mortui, vel absẽtes sunt, ita quod nulli ecclesiæ deseruiunt præter contradicentes: & illi sunt pauci. Sed quot dicemus paucos: hoc relinquam arbitrio iudicantis, si reuocetur in dubiũ, aliquæ enim ecclesiæ indigent pluribus seruitoribus: aliquæ paucioribus: & sic nõ potest electio exprimi. ff. de solu. ratum. & quia respectiue quædam dicuntur pauca & multa 45. dist. disciplina. Insti. de iu. perso. §. final.

Additio. Dixit autem hic Gar. & placet Ioan. Monacho, & Archidiacono, quod quando contradicentes non possent mittere nisi vnum, illũ mittere teneantur. arg. s. §. proxi. ver. & quando. ad hoc s. de dolo & contu. cum dilecti. Et idem dicunt de personis instructis, quas eligentes mittere debent: vt scilicet saltem veniat vnus: & his casibus mittant procuratorem: vt sic inquantũ potest fieri, cõstitutioni satisfaciat. Ioannes And.

n ¶ *Alia iusta.*] puta, incursus hostiũ, infirmitas, nimia paupertas. ad hoc s. §. proxi. ibi, facultatũ impotẽtia. vel est obligatus ecclesiæ cathedrali: vt episcopus, vel archiepiscopus, vt s. dixi. Guli. & Gar.

o ¶ *Probabilis.*] infra tempus iudicis arbitrio taxandum probanda: ex quo hic non determinatur, secundum Guli. & Gar. ff. de iure deliberandi. l. 1.

p ¶ *Procuratorem.*] etiam extraneum, qui non sit de electoribus, nec de opponentibus, vt declarat sequens littera ibi, dictas personas dirigere teneantur. Gar.

q ¶ *Nihilominus.*] si vero antequã cessaret impedimentũ, esset negotium in curia terminatum: non credo quod personas dirigere teneãtur: cum iam instructioni vlterius non sit locus: ad quid ergo inanibus sumptibus se vexarent. ff. de inoffi. testa. l. 1.

¶ *Glossa seq. soluit tria dubia. s. quis priuet: quid si se ingerit: & quare aliud hic, quàm supra.*

r ¶ *Priuentur.*] per sentẽtiam: & priuabit eos Papa, vel iudex ab eo datus: & hoc idẽ facere poterit eps proprius, qui debet canones obseruare, & à subditis facere obseruari: & sacrorũ canonũ est minister. 51. dist. §. 1. [Et custos 24. q. 3. cum quibus. in fi. sm Archid.] Et ideo non credo, sm Gar. quod si in isto triennio se ingesserint, quod sint priuati perpetuo: vt s. in in alio casu, ex quo repetitum non est, cum sit pœnale, & restringendũ: iudex tñ ex eo poterit eos punire. Sed quærit quare in præcedenti casu priuanẽ ipso iure: & hic per sententiam? Dixit Gar. hoc ideo: quia Papa reputauit eos amplius deliquisse: & qa hic est iã quasi iudicialẽ & ibi quasi extraiudiciale: & ideo forte iudex non esset ita paratus ibi, vt hic.

¶ Notat Philip. quod in pœnalibus, sequentia nõ trahunẽ ad præcedentia, nec econtra, si sic pœna excederetur. Bar in l. prætor. ff. in bon. rapt. Fon.

Additio. Si quod not. de pœ. felicis. in vl. glo. Ioan. And.

¶ *Glossa seq. obiicit & soluit.*

s ¶ *Contumacia.*] vt qa non venit, cum sunt vnus vel duo: vel quia duos ex se non mittunt, cum sunt plures. Sed nõne ex illorũ repulsione posset sequi iniquitas: pone enim electũ indignum? Sol. licet, isti repellanẽ, officium iudicis non quiescit: sicut & vbicũq; periculũ animæ vertit, supplet. s. eod. cum nobis. de exceptio. exceptionẽ. & ibi publica ostendiẽ vtilitas, vt in milite procuratore. C. de procura. l. militem. & de his quæ constant sibi tanquã iudici. de postu. præla. bonæ 1. vbi de hoc. & supplet ea quibus omissis nõ valeret processus. de lib. oblat. c. 1. & de lit. contest. cap. vnico. cauere etiam debet iudex ne sibi illudat. ff. de iudic. si prętor. & ne ĩ vanum partes vexenẽ. s. de offic. deleg. super quæstionum. §. porro. ad finem.

¶ *Glossa sequens obiicit, & dupliciter soluit.*

t ¶ *Pœna.*] Excluduntur ergo à prosecutione processus, & beneficiis per triennium priuabunẽ: Sed illi opponentes quare puniunẽ in beneficiis, nõne a sua oppositione sine pœna desistere possunt? Intellige sm Gar. & Guli [idẽ Mona. & Archi.] hoc de illis, qui in sua oppositione psistunt, vel recedũt ab eo tẽpore, & modo quo ab ea recedere nõ potuerũt, j. eo. ab eo. s. eo. quãuis. & cap. statuimus.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

u ¶ *Plectenda.*] Argue secundum Gar. & Guil. quod non est canon latæ sententiæ,

sententiæ, quo ad hoc. & dixit Gar. q isti opponentes per modum denunciationis possunt dicere electionem nullam. argu. s. de accusa. veniens. & cap. prælatorum. sed per modum oppositionis vel exceptionis non: quia a totali prosecutione, &c. officium tamē iudicis non cessat, vt pluries dixi.

fru. & lit. expen. l. vlt. s. de mu. peti. cap. 1.

o ¶ *Postulatos huiusmodi.*] scilicet patientes defectum in ordinibus, ætate, vel his similes.

o ¶ *Moderata.*] Hoc dixit ob id quod sequitur: vt eo saluo, & cætera.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit quæstionem: & duo quæ incidunt.*

Nihilominus [a] tamen in præmissis [b] casibus (quibus eligentes vel opponentes, quo ad se, processus prosecutione priuantur [c]) electis super hoc in prosecutione sui iuris nullum [d] præiudicium generetur. ¶ Denique [e] cum ad postulationem concordem, vel discordem procedi contigerit: & aliqui [f] patientes in ordinibus vel ætate [g] defectum, vel his similes [h], postulentur [i] (non qui alijs ecclesijs alligati [k] liberum non habent sine nostra [l] permissione volatum: circa quos taliter alligatos, nihil de veteris [m] iuris obseruantia immutamus) postulatos [n] huiusmodi, & postulantes eosdē, ea moderata [o] districtione perstringimus, vt eo saluo, quòd postulati huiusmodi, nec suis postulationibus præstare cōsensum [p], nec (vt de electis dictū [q] est) exhibere expensas aliquibus [r] teneantur: sed postulātes ipsi concorditer vel discorditer expensas ipsas personis talibus subministrent [s]: postulatos in veniendo (si nō dissenserint [t]) & postulantes in mittendo personas instructas [u] (vt in concordi, vel discordi electione) per omnia, vt supra præmittitur [x], moderatio præmissa constringat: & negligentes [y] statuta ibidem, similis [z] pœna percellat: nec [a] per hoc quòd de postulatis pro celeri [b] ecclesiarum expeditione statuitur, postulationes ipsæ minus dependere intelligantur à gratia [c], quàm antea depēdebant. ¶ Porro [d] in singulis casibus supradictis, in recuperandis, vel reddendis [e] expensis

Archi. alleg. de succedit & ad nostrum 1. c. & c. & si. c. hinc illud. vndecim facit c. quidam dum. Ioan. And.

ADDITIO. In duobus quę ponit hæc glossa cōcordant. Io. Monachus & Archidiacon᷒.

a ¶ *Nihilominus.*] idest, non obstante q illi excluduntur.

b ¶ *Præmissis.*] scilicet cū eligentes excluduntur: quia electionē non præsentauerunt: vel personas instructas nō miserunt: & etiam cū opponentes puniuntur: quia hanc decre. non seruauerunt. Io. And.

c ¶ *Priuantur.*] supple vel priuari mandantur, per casum præcedentē.

¶ *Glossa sequēs quærit, & soluit distinguendo §. denique.*

d ¶ *Nullum præiudiciū.*] Et ita extraiudicialis negligentia eligētium nō nocet hic electo. Sed nunquid processus eligentium habitus cōtra ipsos nocebit electo, vel alijs qui in iudicio non fuerunt? Dic sm Gar. q electo scienti præiudicabit, ignoranti non. 3. q. 6. hæc quippe. s. de dolo & contu. cū olim. s. de re iudi. quamuis. alijs autem quorum interest, non quia sint electi: sed aliter nocet & scientibus & ignorātibus: vt in actione populari dicitur, in qua processus cōtra vnum præiudicat alijs etiā ignorātibus: nisi doceatur de collusione, vel de proprio interesse. ff. de accusa. si cui. ff. de iureiur. cum qui. §. in popularibus.

Processus opposita contra eligētes, an præiudicet electo.

e ¶ *Denique.*] Sexta pars. & s. plene dixit qualiter debeant se habere eligentes & electi, & etiam opponentes: modo vult dicere, qualiter se debeant habere postulantes & postulati. Gar.

f ¶ *Et aliqui*] Et, pro idest, vel proprie.

¶ *Glossa sequens dicit quis dispenset.*

g ¶ *Vel ætate.*] Qui patiantur in his defectum, collige. s. eo. cum in cūctis. & c. licet canon. s. de æta. & quali. præterea. cum patientibus autem defectum in ordinibus dispensant epi, in prædicta decr. præterea. & eo. tit. nam. in episcopatibus Papa. de offi. lega. q translationem. de excessib. præla. sicut vnire. [De hoc dixit de ætate & quali. & multis. super 3. glos.] Cum patientibus defectum in ætate quo ad episcopatus solus Papa dispensat. s. eod. tit. in antiq. cū nobis olim. §. si. quo ad dignitates tene quod habes j. de æta. & qualita cap. vnico [a]. Quo ad parochiales ecclesias, tene quod habes s. eod. licet canon.

[a] Quod hic not. Ioan. Mon. An doctoris opus illum excusat, cum quo per episcopum fuerat dispensatum: sed dicam super verbo, dispēsare. in fine gl. Io. And.

h ¶ *Similes.*] vt illegitime nati. s. eod. innotuit. in antiq.

¶ *Glossa sequens recitetur per quæst. quid si spectet immediate.*

i ¶ *Postulentur.*] Intelligas istum §. indistinctè, siue mediate siue immediate pertineat, vel appelletur, siue non: quia ex quo non potest alius dispensare, quo ad hoc immediate dicentur pertinere. Item cum postulantur ad regulares ecclesias, & appellatum est, vel immediate pertinent ecclesiæ: vel talis est casus, in quo non potest alius quàm Papa dispensare: & quia tunc quo ad hoc immediate pertinere dicentur.

k ¶ *Alligati.*] vt episcopi, archiepiscopi, vel similes. Quid in alligatis inferioribus ecclesijs, puta abbatibus exemptis? Olim erat dubitatio, an tales deberent eligi vel postulari: quæ terminata est j. eo. si abbatem. scilicet q debent eligi: & sic non habet locum iste. §.

ADDITIO. De episcopis qui renunciauerunt loco, non ordini, an sint eligendi vel postulandi: tenent hic Gar. & Io. Mona. q sunt eligendi: sed Archi. tenet q sunt postulandi: tene q distinguendo dixi s. de renun. post translationem. super glossa secunda. Io. And.

l ¶ *Nostra.* Non ergo loquitur de his qui sunt talibus ecclesijs alligati: quia sufficit alterius licentia.

¶ *Glossa sequens recitetur per quæst. quid de opponentibus.*

m ¶ *De veteris.*] Seruent ergo illi decre. s. eo cap. 1. Et ex quo postulati in hoc casu, non tenentur ad hoc ius seruandum, nisi propter æqualitatem seruandam in iudicijs: dico quòd nec opponētes venire tenentur: sed sufficit quòd seruent ipsum ius antiquum: nā etiam & priuilegium vnius partis sæpe ad aliam extenditur. C. de

p ¶ *Consensum.*] Sed ex quo consentire non debent: quādo incipiet eis currere tempus? Rñdeo secundum Guli. & Gar. quando deliberauerunt de non dissentiēdo: vel responderint se non dissentire: vnde dixit Gul. q episcopus postulatus ad ecclesiā sic debet respondere: Nec consentio, nec dissentio: sed in hoc me voluntati domini Papę suppono: ad hoc 8. q. 1. in scripturis, quod infra mensem facere debent. s. eod. q sit. sit dico, q postulatio debet præsentari postulato: & alias qualiter deliberaret de dissentiendo, vel non dissentiendo: & si postulantes negligentes fuerint in præsentando, puniuntur vt electores per litterā, quæ sequitur: & negligentes statuta ibidem, similis, & cætera.

Postulatus ad ecclesiā qualiter debeat respondere præsentantibus postulationē.

q ¶ *Dictum est*] supra §. si vero.

r ¶ *Aliquibus.*] vt personis instructis, vel alijs.

s ¶ *Subministrent.*] eadem distinctione seruata, quæ supradicta est in eligentibus, scilicet, an sit celebrata in concordia, aut in discordia, secundum Gar.

ADDITIO. Et secundo casu ministrant de proprio: & si non habent vnde, vt quia sunt regulares, de communi. s. de accu. ex parte. & c. penult. secundum Gar. & Ioan. Mona. & idem Archi. s. §. si vero. & facit quod not. in si. vlti. glo. Ioan. And.

t ¶ *Non dissenserint.*] Nota medium inter consentire & dissentire, scilicet, non dissentire. concor. j. de regul. iur. is qui tacet.

u ¶ *Instructas.*] Et dic secundum Guli. & Gar. licet hic textus non exprimat, q etiam opponentes tenentur venire: quia propter parē rationē habuit pro expresso. ad hoc s. eod. cap. 1. & c. vt circa. & eadem est ibi ratio, scilicet ecclesiarum prouisio.

x ¶ *Præmittitur*] in §. ad hæc. & §. si vero.

y ¶ *Negligentes.*] scilicet postulantes & postulatos, negligentes in veniendo, vel mittendo.

z ¶ *Similis pœna*] inquantum esse potest: electus enim priuatus est iure iam sibi acquisito: postulatus autem solum spe gratiæ quā habebat. & idem dico in eligentibus.

a ¶ *Nec per hoc.*] Ne credat aliquis, quòd quia postulati coguntur ad veniendum, habeant maius ius, hoc hic remouet.

b ¶ *Pro celeri.*] Nota hic mentem & causam huius constitutionis. [secundum Gar. & Io. Mo.]

¶ *Glossa sequens recitetur per q. de qua gratia loquatur.*

c ¶ *Gratia*] Scilicet illa generali, de qua dicit s. de rescript. sedes. & c. nonnulli. & c. vlt. & s. de renunc. c. 2. & hoc si postulatio concors fuit, vel saltem à duabus partibus facta: in quo casu secundū quosdam potest peti confirmatio. s. eo. cum monasterium. & c. officij. §. si. & si talē admiserit superior, dicetur facere gratiam: & si non admiserit, facit iniuriā. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. pen. Si autem non sit facta in concordia, vel à duabus partibus, & ex causa: dependet ex gratia speciali s. tit. proxi. in anti. cap. postulationem. & cap. bonæ 1. secundum Gar. qui hic prosecutus fuit quandam materiā extraneam de attentatis, quam videbimus j. de app. non solum.

Postulatio si non admittatur à superiori, an non admittens dicatur inferre iniuriā postulanti.

d ¶ *Porro.*] Septima, pars in qua quia s. dixerat, electos & eligentes, postulatos & postulantes teneri ad quasdam expensas faciendas: dubitaret aliquis, vtrum postea possent recuperare: ideo addit quod sequitur. Gar.

e ¶ *Reddendis.*] Nec dabitur condictio ex hoc canone ad repetitionē ipsarum: quia nulla hic noua obligatio. ff. de con. ex lege. l. vnica. q cum statutū iam erat, hic obseruari præcipitur: potius ergo dabitur, sm Guli. & Gar. de condictione ex decr. vt præteritæ. s. eod.

ADDITIO. Idem Archid. qui remittit ad Spe. de expen. §. si ante litem. Ioan. And.

a ¶ *Eligentium.*

eligentium a, electorum, postulantium, & etiam postulati, illud seruari decernimus, quod iustum fuerit, seu æquitas canonum iudicabit b.

¶ Idem.

¶ *Gloss. prima diuidit, & summat totum textum: vide eam. Dominicus.*

CAP. XVII.

Fundamenta c militantis Ecclesiæ in montibus sanctis Propheta d rememorans, per montes Apostolos & prædicatores patenter insinuat, quibus tota huiusmodi ędificij fabrica confidenter innititur e: qui firmæ bases f Ecclesiæ, super fundamento, præter quod nemo aliud ponere g potest, quod est Christus Iesus, veluti summo angulari lapide solidantur: vt veritas, quæ antea h legis & prophetarum præconio i vehebatur k, per Apostolicam tubam l in salutem vniuersitatis exiret: sicut scriptum est m: In omnem terram exiuit sonus eorum: & in fines orbis terræ verba eorum. Huius autem muneris n sacramentum, ita Dominus ad omnium Apostolorum voluit officiũ pertinere, vt in beato Petro Apostolorũ omniũ summo o †, principali-

1. Corint. cap. 3.

Psal. 18. Rom. c. 10

a ¶ *Eligentium.*] id est, quas fecerunt eligentes in prosecutione electionis: & sic expone sequentia.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit distinguẽdo inter electionem vel postulationem concordem & discordem. & secundo aut maior pars prosequitur aut minor, subdens dictum Innocen. & facit obseruantiam: & excipit casum decre. nihil est. In opponente distinguit, an prosequatur ius propriũ vel commune. & secundo casu, aut succumbit aut obtinet. In fine distinguit regulares à secularibus. Dominicus.*

b ¶ *Iudicabit.*] Sed qd est iustum, vel quid iudicat æquitas canonũ? Rñdeo sm Gar. si electio vel postulatio facta fuerit in concordia, possunt eligentes & postulantes expensas facere de bonis pertinentibus ad prælatum: & si de suo fecerint, recuperare possunt factas. ī. eod. vt præteritæ. & ī. eod. cap. §. ad hæc. vel iudicis officio: vel condictione prædi. decret. & hoc intelligo siue obtineat siue non, siue dignum elegerint, siue indignum, dummodo ignoranter: sufficit enim q non fuerunt in dolo. ff. de bo. au. iud. pos. l. prætor. § 2. si autẽ electio in discordia fuerit celebrata: & maior pars prosequatur negotium electionis: dummodo vtiliter incipiat prosequi, expensas habebit: non tñ sufficit q sine dolo, vt in casu præcedenti: sed est necesse q vtiliter, vt ff. de neg. gest. sed an vltro. minor aũt pars ita demum habebit expensas, si obtinet: quia apparet q vtiliter cœpit iudicium prosequi. Innocen. tñ dixit, q cum facta est electio in discordia: illa pars habebit ab ecclesia expensas, de qua postea fuerit diffinitum per capitulum super hoc conuocatum iterum: hoc tñ quod de expensis dictum est, cum electio facta est in discordia: dicit Gar. non seruatur: si enim non obtinet electus, sibi satisfaciat. ī. de test. relatum. §. nomine. si vero succumbit, non repetit expensas: quia suum negotium egit. C. de neg. gest. l. 1. & de sta. & ima. l. vlt. Idem de postulato intelligas per eadem iura: & hoc non intelligas in casu illius decre. ī. eo. nihil. quia ibi electus administrationem habet. Si autem aliquis se opponit, aut prosequitur ius proprium: puta dicens se contemptum: & tunc nil repetat, quia suum negotium egit: aut egit de iure tangente ecclesiam, dicendo personam non idoneam, vel formam non seruatam: & tunc si succumbit, nil repetit: quia inutiliter excepisse præsumitur. ff. iudi. sol. iam tñ. §. ante pe. si obtinet, recuperat à capitulo. arg. ī. de procu. cum pro causa. & ī. de rebus eccle. non alie. ad nostram. & sic litis terminus declarat negotium expensarum. arg. ad hoc. C. de iudi. rem nõ nouam. victus etiam condemnatur victori in expensis. & si non est soluendo, restituitur actio aduersus capitulum. Hæc autem vera inter seculares, qui proprium habent: si aũt sit regularis, qui non habet proprium, tunc etiam ad prosecutionem causæ expensas habebit: aliás cum ipse nihil habeat, periret ius suum & ecclesiæ. ī. de accus. ex parte. & cap. penult. De his vide per Bernar. Innocen. & Hostien. ī. eod. vt præteritæ.

Psal. 86.

Helias.

F*undamenta.*] Romanus Pontifex in hac constitutione intendit solum dicere, q ad officium senatoris vel rectoris vrbis Romanæ, non sunt vocandi principes & nobiles, vel alij, qui possent superare Papam, & Cardinales: q si ciues ita sint potentes, similiter in eis habet locũ tenor huius constitutionis. Nota ibi, vniuersio senatu: q licet olim essent centum senatores numero: tamen hodie in ciuitate Romana est vnus senator.

¶ *Prima glossa diuidit, & ponit casum.*

Hæc est prima glossa, in qua Ioannes Andr. diuidit, & summat totam decretalem.

c ¶ *Fundamenta.*] Decretalem hanc, quæ localis est, in quatuor pártes diuido, quarum prima durat vsq; ad §. *Proinde.* Secũda vsq; ad §. *Quod si secus.* Tertia vsq; ad §. *Vt autem.* Quarta vsq; ad finem. In prima aũt parte ponitur constitutionis causa & origo: In secũda ponitur constitutio: In tertia pœna transgressorum: In quarta quædam cõstitutionis moderatio. Quarum prima subdiuiditur in alias quatuor partes: Prima durat vsq; ad §. *Ne autẽ.* Secũda vsq; ad §. *Decet.* Tertia vsq; ad §. *Digne.* Quarta vsq; ad finẽ ipsius partis. In prima aũt particula dicit Nicolaus & probat auctoritate Psalmistę nostram militantem Ecclesiam fundatam esse super Apostolos & prædicatores: quorum fundamentum & solidatio est in Christo Iesu: horum aũt præcipuus fuit beatus Petrus: cui superna Dei prouisio beatum Paulum adiunxit: qui duo sub vno persecutore, eodẽ die, & loco, ciuitatem Romanã suo glorioso cruore martyrij Christo Dño consecrarunt. Secundo dicit ipsam Ecclesiam diuino miraculo tpalibus adiutam auxilijs, dum scilicet Constantinus Imperator ipsi Ecclesiæ in persona beati Siluestri quarto die sui baptismatis donauit ciuitatẽ Romanam: vt ibi collocati Petri sedes gauderet plenaria libertate. Tertio dicit, decens esse oẽm materiam & modum tolli, per quos metus vel terror aliquis imminere possit ipsi Pontifici Romano, vel suis fratribus in consilijs ibi exhibendis, & alijs negotijs Romanæ Ecclesiæ: quæ imminẽt pro tpe faciẽda in creatione Pontificis: & in promotione Cardinalium, cum occurrerẽt. Quarto dirigens mentem suam ad vrbem, ad memoriã reducit multa discrimina: magnaq; pericula, quæ sustinuit vniuersalis Ecclesia pp peregrina regimina, & senatores incognitos, q ꝑfuerunt ipsi ciuitati Romanæ: & maxime tpe Corradini. In secũda parte principali volens circa futura pericula exhibere salubre remediũ: statuit, q nullus Imperator, Rex, Princeps, Marchio, Dux, Comes, aut Baro, vel aliquis alius, qui sit notabilis præeminentiæ, dignitatis, potestatis, vel excellentiæ: frater, filius vel nepos ipsorũ, possit assumi ad tempus, vel in ppetuũ, in senatorẽ vel rectorẽ vrbis Romæ; quocunq; noie vocetur ipsa rectoria. Item nullus alius præter ꝑdictos assumi possit ad ipsius ciuitatis regimen vltra annũ. Hæc vera, nisi specialis interueniret Apostolicæ sedis licetia, per ipsius sedis litteras exprimenda. Tertio ꝯ facientibus pœnam imponens statuit, q nominantes, eligentes, vel assumentes, nominati, vel electi, vel assumpti si consenserint, & eis obedientes, dantes auxiliũ, consilium, vel fauorem, ipso facto sint excõicati: & ipsi assumpti vel electi ex quo consenserint, vel se de regimine intromiserint, sint cum suis posteris in perpetuum priuati ... feudis, priuilegijs, immunitatibus vel gratijs, & honoribus, quæ à Romana vel alijs habent ecclesijs: & hi ad quos illa ptinent, de ipsis disponendi liberam habeant facultatem. Item statuta, pręcepta, sniæ, ꝯctus, & omnia quę fecerint tamq̃ senatores vel rectores vrbis, irrita decernit & vacua: iudices & tabelliones qui patrocinant talibus, vel instrumenta cõscribũt: iudicatus & tabellionatus priuat officiis: præcipit etiam, q a supradicta excõicationis snia prædicti non possint absolui sine licentia dñi Papæ speciali. Quarto dicit, q Romani origine, vel ibi incolæ ad vnum annum, vel tempus breuius, bene possunt in senatores Romanos assumi, licet supradictorum fratres sint filij, nepotes, aut sub comitatus vel baroniæ noie extra territorium vrbis iurisdictionem perpetuam, vel tpalem obtineant: dummodo non sint tantæ præeminentiæ, vel potentatus, q cũ personis supra prohibitis merito debeant numerari. Ioan. And.

Vide Turrecremată in summa de Ecclesia lib. 2. cap. 5. & 6. vbi hæc prosequitur luculenter.

d ¶ *Propheta.*] Dauid Psal. 86. qui incipit: Fundamenta.

e ¶ *Innititur.*] est enim præcipuus in ecclesia prædicatorum & doctorum ordo. de hære. cum ex iniuncto.

f ¶ *Bases.*] id est columnæ: & dici solent colũnæ ex petra durissima.

ADDITIO. Dicitur basis quod supponitur vel superponitur columnæ, sm Hugonem: Alij dicũt q est basis, quod supponitur. Epistilium quod supra ponitur. Ioan. And.

g ¶ *Ponere potest.*] 1. Cor. 3. 1. q. 1. cum Paulus. de presby. nõ baptiza. veniens.

h ¶ *Antea.*] in veteri testamento.

ADDITIO. Et habes hæc verba vsq; ibi. cui Saluatoris. 19. dist. ita Dominus. Ioan. And.

i ¶ *Præconio.*] 43. dist. sit rector.

k ¶ *Vehebatur.*] i. quasi vehiculo ducebat, & trãsfundebat i orbẽ.

l ¶ *Tubam.*] Esa. 57. in fi. alias 58. in princ. Clama ne cesses: quasi tuba exalta vocem tuam. 43. dist. sit rector. Io. And.

m ¶ *Scriptum est.*] Psal. 18. Cæli enarrant gloriam Dei.

n ¶ *Muneris.*] prædicandi.

o ¶ *Summo.*] administratione. 80. dist. in illis. in fin. ibi; inter Apostolos non fuit par institutio, sed vnus præfuit omnibus: non autẽ meritis. Nec obstat infra vbi dicit, pro pari virtute, &c. 2. q. 7. Paulus. & 21. dist. in nouo.

a ¶ *Hunc.*]beatum Petrum.
b ¶ *Vnitatis.*] ipsi Christo per vnionem charitatis & gratiæ. ī. de sum.trini.damnamus.de consec.dist. 2.in Christo patri. Et nota q̄ a vnitatem in militanti ecclesia esse voluit, dum super vnum fundauit. 24.q.1.loquitur. Schismatici autem conantur hāc scindere. ī. de schisma.cap.vnico.

tunc fortior sum. ī. de renun.nisi cum pridem. §.alia. plerūq; enim infirmitas corporis fortitudinem cordis augmentat: vt ibi. & dic firmitatem per auxilia temporalium: vt ī. patet.
a ¶ *Satrapis.*]idest, sapiētibus: vnde solebant vocari satrapæ præfecti Persarum, & ipsorum principes.

ter collocaret: vt ab ipso quasi quodam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet: Hunc a enim in consortiū indiuiduæ vnitatis b assumptum, id quod ipse erat c, Dominus voluit nominari, dicendo d: Tu es Petrus, & super hāc petram e ædificabo Ecclesiam meam: vt æterni templi structura Deo ædificante constructa, mirabili munere gratiæ Dei, in Petri consisteret firmitate: cui f Saluatoris nostri miranda g prouisio beatum Paulum in Apostolatu gentium per dexteras h societatis † adiūxit. Isti i sunt, per quos Euangelium Romæ resplenduit k: Isti sunt eius patres, verique pastores: Isti sunt, qui vna l die pro merito †, vno loco m pro gloria, sub vno persecutore n, pro parili o virtute compassi*, vrbē ipsam glorioso cruore martyrij, Christo Domino consecrarunt p: Isti sunt, qui illam q in hanc gloriam prouexerunt, vt sit gens r sancta, populus electus, ciuitas sacerdotalis & regia: per sacram beati Petri sedem caput totius orbis effecta.

¶ Ne autem ipsa mater s Ecclesia in congregatione & pastura fideliū temporalibus careret auxilijs, quin potius ipsis adiuta, spiritualibus semper proficeret incrementis t: non absque miraculo factum esse concipitur †, vt occasionaliter Cōstātini monarchæ u à Deo x prouisa, sed curata y † baptismalibus fomentis infirmitas, quandam quasi adijceret ipsi ecclesiæ firmitatem &: qui quarto die sui baptismatis, vnà cum omnibus satrapis a, & vniuerso senatu, optimatibus b etiā, & cuncto populo, in persona beati Siluestri, sibi Romanam concedendo † vrbē relinquēs, ab eo, & successoribus eius, per pragmaticum c cōstitutum disponendam esse (decernens in ipsa vrbe vtriusque potestatis monarchiam d Romanis Pontificibus) declararet e: non iustum arbitrans f, vt vbi g sacerdotij principatum, & Christianæ religionis caput Imperator cælestis h instituit, illic i Imperator terrenus k habeat potestatem: quin magis ipsa Petri sedes in Romano iam proprio solio collocata, libertate plena l in suis agendis, per omnia potiretur: Nec vlli subesset homini m, quæ ore diuino cūctis dignoscitur esse prælata. ¶ Decet n nanque ipsi Romano Pōtifici, per fratres o suos sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales (qui sibi in executione officij sacerdotalis coadiutores assistunt) libera prouenire consilia: Decet ipsius p nullo modo vacillare q iudicia: vt fratres ipsos nullus secularis potestatis metus exterreat, nullus temporalis fauor absorbeat, nullus eis terror immineat, nihil eos à veri consilij soliditate remoueat: quin, cum per ipsum Romanum Pontificem in quibuscumque negotijs contingeret r eorum s peti consilia, in consulendo per omnia liberi, eidem Romano Pontifici in omnibus, quæ pro tempore imminent, libere consulant, & assistant: ipsaque Romani Pontificis vicarij t Dei, quæ suis

c ¶ *Ipse erat.*] scilicet Petrus, iuxta id, Petra autem erat Christus.
Additio. Et de consec. dist. 2. reuera, post princip. Hiero. super Abdiam: Petra Petro donauit, vt petra sit. Ioan. And.
d ¶ *Dicendo.*] Matth. 16. & 24.q.1.loquitur. 21.dist.in nouo.
e ¶ *Petram.*] à soliditate fidei sic dictus 50. dist. fidelior.
f ¶ *Cui.*]Petro.
g ¶ *Miranda.*] vt in procemio huius libri, & ī. de reliqui. & vene.san.cap.1.
h ¶ *Dexteras.*]Per dexteram pignus pacis & testis fidei solet dari: aliàs dicit manus dextera, quasi dans extra: vnde illa manu solent porrigi dona.
Additio. Quòd per dexteram pignus pacis, & testis fidei soleat dari: vt tetigit hic glossa. facit 1. Machab. 11. post medium: vbi plures de dextera repetuntur; ibi, Dexteras dederunt mihi, & Barnabæ societatis. glos. ibi, cōiungere dexteras solet esse signum concordiæ, qua se inuicē conferebant antiqui. Ioan. And.
i ¶ *Isti.*]scilicet Petrus & Paulus.
k ¶ *Resplenduit.*] Sed per Euāgelistas eluxit. ī. de reliq. & vene. sancto. Io. And.
l ¶ *Vna die.*] vt ad Christum pariter peruenirent.
m ¶ *Vno loco.*]ne alteri Roma deesset.
n ¶ *Vno persecutore.*] vt æqualis crudelitas vtrunq; perstringeret. 2.q.7.beati. vbi sunt hæc verba. & dic persecutore, scilicet Cæsare Nerone. 51.dist.quamuis. & adde hic quod ibi notatur.
o ¶ *Parili.*] Et sic Petrus Paulo virtute non præfuit: vt ī. dixi. & dic pro parili virtute, scilicet, vt perennem virtutem & constantiā contra persecutionem in passione videantur habuisse.
p ¶ *Consecrarunt.*] ī. de reliq. gloriosus. 21. distin. quamuis. 22. distin. cap. 2.
q ¶ *Illam.*] ciuitatem Romanam.
r ¶ *Gens sancta.*]dic sancta Apostolorum affectu. Ioan. And.
s ¶ *Mater.*] 2.q.6.ad Romanam. de priuileg. antiqua. & ī. de pœnis. felicis.
t ¶ *Incrementis.*] 23.q.5.prodest.
u ¶ *Monarchæ.*]idest, principis.
x ¶ *A Deo.*] qui omnia quæ fiunt, aut iusto iudicio facit, aut permissu suo ita fieri finit. 26.q.5.nec mirum.
y ¶ *Curata.*] Medicum enim se vocat, Luc. 5. cap. Sed non sanis: sed male habentibus opportunum. de pœn. distin. 3. adhuc perfidi instant. Ioan. And.
& ¶ *Firmitatem.*] iuxta illud Pauli 2. ad Cor. 11. Cum infirmor,

Additio. Vel iudices sapientes, secundum Ioan. Monachū. Ioan. And.
b ¶ *Optimatibus.*] quasi melioribus & ditioribus de populo: vnde opes diuitiæ dicuntur.
c ¶ *Pragmaticum.*] Pragma idem est quod causa.
d ¶ *Monarchiam.*] Monarchia dicitur à monos, quod est vnus, vel singularis, & archos quod est princeps, vel principat⁹, quasi vnus & singularis principatus.
Additio. Et est idem verbum. 15.q.8. futuram. Et secundum Isidorum quatuor monarchiæ fuerunt: prima Assyriorum: secunda Persarum & Medorum: tertia Græcorum: quarta Romanorum. Et prima & vltima fuerunt feliciores alijs.
e ¶ *Declararet.*] Habes plenius in illa Palea. 96. distin. Constantinus.
f ¶ *Arbitrans.*] Constantinus.
g ¶ *Vbi.*] Romæ scilicet.
h ¶ *Cælestis.*] 11.q.3. Iulianus. in fine. alibi vocatur rex: vt in procemio decret.
i ¶ *Illic.*] Romæ.
k ¶ *Terrenus.*] quia de terrestribus & secularibus tantum habet disponere. 96. dist. bene quidem. ī. de consti tu. ecclesia.
l ¶ *Libertate plena.*] sim. supra, de ipon. cū locum.
m ¶ *Homini.*] Et in hac parte Papa non est homo, sed Dei vicarius, vt ī. sequitur. 33.q.2. quos Deus expressius ī. de transla. quanto.
n ¶ *Decet.*] Nota inspiciendum quid deceat. sic ī. de voto & vo. redemp. magnæ. circa princ. ī. de immunita. eccle. decet. & ī. eod. cum non deceat.
o ¶ *Fratres suos.*] Nota, q̄ q̄n Papa permixtim de Cardinalibus loquitur, vocat eos fratres: vt hic dicitur. & ī. de offic. lega. cap. 1. cum si. Sed cum specialiter, episcopos Cardinales vocat fratres: reliquos filios: ī. de crimi. fal. cap. quàm graui.
p ¶ *Ipsius.*]scilicet Romani Pontificis.
q ¶ *Vacillare.*] Vt 35.q.9. Apostolicæ. & cap. sententiam. ī. de priuile. ex ore. in princ.
r ¶ *Contingeret.*]quia non compellitur. habet enim in se cælestis & terreni imperij iura. 22. dist. cap. 1.
Additio. Vide quod dicam infra. de hære. super eo. & quod not. infra de re iudicata. ad Apostolicæ. in prima glossa. Ioan. And.
s ¶ *Eorum.*]Cardinalium.
t ¶ *Vicarij Dei.*] ī. eo. tit. vbi periculum. §. cæterum. vt eccle. benefic. vt nostrum. de transla. præla. quanto. cum similibus.

Matth. cap.16. Anacletus Papa epistola 3.
† Aliàs, sociatam.
* Hoc scribit B. Ambrosius sermone 66. de natali Petri & Pauli. refert Gratianus in cap. beati. 2.q.7. vide B. Augustinum tom. 10. de sanctis, sermone 3. in festo Apostolorū Petri & Pauli.
† Aliàs, conspicatur.
† Vide Nicephorum lib. 7 historiæ ecclesiasticæ cap. 33. 34. & 35.
† Satrapa dictio est Persica, quæ apud nos præfectos significat. vide Plinium lib. 6. cap. 22. & Suida.
† Vide Ioannem Gastum ... lib. 10. ... adde Couarruuiam lib. 4 cap. 16 variar. resolution.
1 Vide Turrecremata in summa de ecclesia lib. 2. c. 37.
3 Vide notatum in cap. Raynaldus, de testament. vers. dilecti⁹ f. n. O. vbi inuenies quæ ad hunc locum pertinent.

a ¶ *Electio.*

temporibus occurrerit electio[a], & eorundem Cardinalium † (cum expedierit) facienda promotio, in omni libertate procedant. ¶ Digne itaque ad vrbem ipsam eiusque regimen, aciem nostræ cõsiderationis extendimus, vt felici ducta regimine[b], præseruetur à noxiis, & optatis semper proficiat incremẽtis. Nunquid obduxit[c] obliuio[d], quæ vrbi, quæ incolis nota dispendia intulerunt hactenus peregrina[e] regimina? Nunquid nõ hæc destructio mœnium[f], deformatio proueniens ex ruinis[g], luce clarius manifestant? Nunquid non hæc[h] fidelium contrectata † deposita[i]? Nunquid non hæc ipsa veneranda Dei templa præsidentis manu sacrilega diebus nostris nefarie violata proclamant? Quid plura? Nonne ipsius vrbis retroactis temporibus incorrupta constantia, sub † regentis eo tempore nefando subuersa est regimine? ipsamque vrbem speculum[k] fidei tanta respersit infamia, vt à matre sua Romana Ecclesia filia prædilecta deuiare compulsa, quondam Corradinum, qui de venenosa radice Frederici quondam Romani Imperatoris, colubri tortuosi iusto ipsius Ecclesiæ iudicio reprobati[l] prodijsse videbatur in regulum: quique ad exterminium Romanæ matris Ecclesiæ manifestis indicijs vnà cum suis fautoribus aspirabat, & in contemptum Dei, & suæ matris, ac ipsius vrbis opprobrium patenter reciperet †, recepto faueret, cõstituens[m] se per hæc † tam patentis hostis suæ matris Ecclesiæ filiam adiutricem. Hoc ipsi Romæ præstiterunt senatores incogniti, hoc præsides improuidi, vt gloriosa ciuitas redderetur ingloria, sua stabilitas vocaretur instabilis, suæque constantiæ antiquata soliditas, linguis hominum vocaretur infirma. ¶ Proinde officij nostri debitum[n] circa huiusmodi tam periculosos[o] euentus, ad libram moderaminis erigentes, tantæ subuersionis occasiones ita salubris remedij[p] appositione præcidimus: ne illorum (qui ipsam rempublicam laudabiliter hactenus gubernauerunt) videamur gloriam suggillare, vel merita: quæ illis apud infallibilem[q] & scientem[r] omnia retributorem, de iam perlatis quæsita laboribus salua persistunt. Vt ergo circa regimen ipsum talis adhibeatur in omnibus cum discretione solertia, per quam ipsi Romanæ Ecclesiæ plena libertas (quæ in omnibus, & per omnia sibi debetur) optata proueniat, vitentur iam experta pericula: & † Romanus populus ab opprimentium protectus incursibus sedeat, sedendo quiescat in pulchritudinem † pacis, in tabernaculis fiduciæ, & temporalium requie opulenta: de fratrum nostrorum consilio: hac irrefragabili, & in perpetuum valitura constitutione sancimus: vt quandocunque, & quotienscunque[s] senatoris electio, vel alterius quocunque nomine[t] censeatur, qui quocunque modo, vel quocunque titulo ipsius vrbis debeat præesse regimini, in posterum imminebit: nullus Imperator, seu rex Romanorum, aut alius[u] Imperator, vel rex, princeps[x], marchio[y], dux, comes, aut baro, vel quicunque alterius notabilis præeminentiæ, potentiæ, seu potestatis, excellentiæ, vel dignitatis existat, frater, filius vel nepos † eorum, ad tempus, vel in perpetuum[z], seu quiuis alius, vltra annale spatium, quouis modo, colore, vel causa, per se, vel per aliam personã quomodolibet submittendam, in senatorem, capitaneum, patricium, aut rectorem, vel ad eiusdem vrbis regimen, seu officium nominetur, eligatur, seu aliàs etiã assumatur absque licentia sedis Apostolicæ speciali, per ipsius sedis litteras[a] concessionem licentiæ huiusmodi specialiter exprimentes[b]. Quod si secus factum fuerit, nominationem, electionem, & assumptionem huiusmodi decernimus esse nullas: ac carere omni robore firmitatis: & non solum nominatores, electores, & assumptores, verum etiam nominati, electi, & assumpti, si huiusmodi nominationi, electioni, seu assumptioni consenserint, aut se de ipsis quolibet modo intromiserint, intendentes[c] & obedientes eisdem, & in hoc omnes dantes ipsis nominatoribus, electoribus, assumptoribus, aut nominatis, electis, vel assumptis, auxilium, consilium, vel fauorem, publice, vel occulte, cuiuscunque dignitatis[d], vel præeminentiæ, conditionis, aut status extiterint, eoipso sententiam excommunicationis incurrant[e]: ac nihilominus ip-

a ¶ *Electio.*] facienda: quod est j. & eo modo quo dicitur s. eod. vbi periculum. Ioan. Andr.

b ¶ *Regimine.*] secularis: vt patet per sequentia.

c ¶ *Obduxit.*] quasi de mente subduxit.

d ¶ *Obliuio.*] quæ quãdoque fallit. 23. distin. præterea.

e ¶ *Peregrina.*] prohibita. 3 q. 6. peregrina. & cap. sequenti.

f ¶ *Mœnium.*] idest, ædificiorum. [C. de summa Trini. l. 2. in fi.] Et proprie dicũtur mœnia ædificia murorum ciuitatis: dicta ab eo quòd ciuitatem muniant: & interdum abusiue dicũtur omnia publica ædificia ciuitatũ, & interdum priuata: à Mœnio mœnis, idest, ædifico, ædificas.

g ¶ *Ex ruinis.*] hoc maxime fuit tẽpore Brancaleonis de Andulo ciuis Bonoñ. qui ciuitatem Romanam multis ruinis reddidit deformem, [cum esset senator Romanus. Ioan. Mona.]

h ¶ *Non hæc.*] proclamant: quod est infra.

i ¶ *Deposita.*] feruntur hæc fuisse tempore Hẽrici fratris regis Castellæ.

Additio. Tunc senatoris Romani cuius tempore templa vrbis fuerunt violata. Ioan. Mona.

k ¶ *Speculum.*] ciuitatem Romanã. 19. dist. enimuero.

l ¶ *Reprobati.*] infra, de re iudica. ad Apostolicæ.

m ¶ *Constituens.*] ipsa ciuitas Romana.

n ¶ *Debitum.*] j. de offi. deleg. cap. 1.

o ¶ *Periculosos.*] 24. distin. in nomine Domini. & s. eod. tit. vbi periculum.

p ¶ *Remedij.*] huius noui. Ioan. And.

q ¶ *Infallibilem.*] de cõsecra. dist. 2. panem.

r ¶ *Scientem omnia.*] 22. dist. erubescant. 24. q. 3. Deus quando.

s ¶ *Quotienscunque.*] positum ne quis crederet solum in prima electione senatoris hanc constitutionem locum habere.

t ¶ *Nomine.*] s. eod. tit. auaritiæ. 14. q. 3. plerique. s. de simo. ex quæ.

u ¶ *Alius Imperator.*] puta Græcorũ. Ioã. An.

x ¶ *Princeps.*] quasi primum locum capiens: & potest esse dignitatis & ordinis hoc nomen.

Additio. Vide in Clementi. præsenti. de bapti. in glo. simile. Ioan. And.

y ¶ *Marchio.*] in libro feu. ut. q dicatur marchio, comes, capitaneus, vel valuassor, habes ad litteram hęc verba: Qui a pricipe de ducatu aliquo inuestitus est, dux solito more vocatur: qui vero de marchia, marchio dicitur: Dicitur autẽ marchia, quia cara, idest, collecta, & iuxta mare plerunque fit posita. Qui vero de comitatu aliquo inuestitus est, comes appellatur. Qui vero à principe vel potestate aliqua de plebe aliqua, vel plebis parte fuerit inuestitus, is capitaneus appellatur: q proprie maior valuassor olim dicebat. Qui vero à capitaneis antiquitus feudum tenent, valuassores sunt. Qui à valuassoribus, valuassini: idest, minores valuassores appellantur.

z ¶ *Perpetuum.*] idest, vt ad hæredes transeat: vel idest, donec vixerit. Ad idem s. eod. li. de rescrip. si grauose, & ff. pro soc. l. 1.

a ¶ *Litteras.*] Nota casum, in quo scriptura requiritur. alios no. j. de censi. Romana. §. postquam.

b ¶ *Exprimentes.*] sic j. de tempo. ordinat. cap. 1. & de appel. cordi. j. de senten. excom. cum medicinalis.

c ¶ *Intendentes.*] idem verbum. s. eod. vbi periculum. §. cæterum. & § sequen.

d ¶ *Dignitatis.*] etiam si episcopi fuerint: nec obstat j. de senten. excommu. quia periculosum. quæ in sententia excõmunicationis non loquitur.

e ¶ *Incurrant.*] & absoluentur a solo Papa. j. eod. § contemptores. Ioan. And.

Quales Cardinales eligi debeat habetur in cõcilio Tridenti. sessio. 24 de refor. cap 1 circa finem.

Aliàs, contacta.

Hęc periodus in antiquis exemplaribus cõstanter legitur ita: sub regentis eo tempore nefando subuersa regimine, ipsam vrbem speculum fidei mansit, &c.

Aliàs, recipe[illegible]

Aliàs, per hoc.

Aliàs, per hanc.

Marchio, comes, capitaneus, valuassor quis dicatur.

Aliàs hæc, & Romanorum populus, &c.

Aliàs, pulchritudine

Nepos est descendens ex filio. l. 1. §. 1. ff. de gra. sed vtique qui sequendus est, etiam in cõstitutione restringibili, feudum Pat. in Lede populi. glo. in cap. nonnulle de rescrip. nepos est filius fratris vel sororis in v. filio seu. qui. mo. feu. amit. §. item si fratrem, ita dupliciter. Io. And. Dom. Philip. Franc.

a ¶ Liberant.

sos nominatos, electos, seu assumptos, si contra constitutionem præsentem prædictis nominationi, electioni, vel assumptioni consenserint, aut se quoquo modo illis ingesserint, & eorum posteros in perpetuū omnibus feudis, priuilegijs, libertatibus, immunitatibus, gratijs, & honoribus, quæ à prædicta seu alijs tenent Ecclesijs, censemus esse priuatos: Ita quòd illi, ad quos eorum collatio, cōcessio, seu dispositio pertinet, resumendi ea, aut retinendi, concedendi, seu conferendi alijs, seu de ipsis etiā disponendi (prout ad eos pertinet) liberam[a] habeant potestatem: Et ne taliter nominati, electi, vel assumpti de sua pertinacia, vel contemptu valeant gloriari[b]: Nos quælibet mandata, præcepta, ordinationes, & statuta, quæ fecerint, omnesque sententias, quas tulerint, & quicquid penitus in contractibus, & obligationibus, seu quibuscunque alijs vrbis nomine, vel tamquā senatores, capitanei, patricij, aut rectores, vel officiales ipsius egerint, irrita prorsus existunt, & vacua nunciamus. ¶ Iudices[c] vero & tabelliones, qui super his, aut eorum aliquibus, contra præsentis constitutionis edictum patrocinari, vel instrumenta conficere forte præsumpserint: iudicatus, & tabellionatus officijs se nouerint esse priuatos. ¶ Contemptores quoque, seu violatores præmissorum, vel aliquorum, vel alicuius eorū, ab huiusmodi excommunicationis sententia (præterquā in mortis[d] † articulo) absolui non possint, nisi per Romanum Pontificem: vel de ipsius petita, & obtenta licentia speciali: Non obstantibus aliquibus priuilegijs, indulgentijs, concessionibus, constitutionibus, consuetudinibus, & statutis quacumque firmitate vallatis; quæ in præmissis omnibus nolumus aliquibus, vel alicui suffragari: sed omnia, quo ad illa decernimus nō tenere. ¶ Vt † autem ciues Romanorum, qui ex ipsa vrbe naturalem duxisse noscuntur originem, aut quiuis alij, qui in ipsa, eiusve territorio non aduenæ, sed cōtinui habitatores extiterant †, quo ad honores ipsius vrbis, aut regimē, gratiosis functionibus potiantur[e]: non intendimus, quòd præsens constitutio tales excludat[f], quin ad vnum annum dumtaxat, vel ad aliud tēpus breuius nominari ad ipsius regimen, & officium eligi valeant, ac assumi: etiam si prædictorum principū, & aliorum fratres, filij, vel nepotes existant: aut etiam si extra vrbē, & ipsius territorium sub nomine comitatus, baroniæ, seu cuiuscumque alterius tituli, in hominibus †, vel locis aliquibus iurisdictionem, seu potestatem aliquam temporalem, vel perpetuā obtinerent: dummodo prædicta iurisdictio, vel potestas extra vrbem & territorium præfata consistens, non tantæ præeminentiæ, vel notabilis potentatus existat, quòd eam † obtinentes eius occasione, vel causa, cum alijs exclusis à dicto vrbis regimine (vt præmittitur) præsentis constitutionis oraculo rationabiliter includantur.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Canonicis cathedralis ecclesiæ ipso iure, vel per sententiam (præter quam in casu negligentiæ) eligendi potestate priuatis, ad Papam ius deuoluitur eligendi: in inferioribus ecclesijs semper ad proximum superiorem deuoluitur. hoc dicit.

CAP. XVIII.

Qvamquam[g] in casu negligentiæ sit statutum à iure[h] †, vt ecclesia ca-

---

a ¶ *Liberam.*] etiam illis non vocatis. j. de præbend. licet eps. & hoc intellige saluo eo quod dicitur j. de præscrip. c. 2. Ioan. And.

b ¶ *Gloriari.*] j. de postula. cap. 1.

c ¶ *Iudices.*] id est, aduocati. & loquitur ad modum vulgarium, per id quod dicit j. patrocinari: vel propriè ponitur.

d ¶ *Mortis.*] Iste casus semper excipitur. sic 38. q. 3. si quis suadente. & j. de offic. ordina. pastoralis. 2. respon.

e ¶ *Potiantur.*] Olim etiam Romani specialia habebant priuilegia. Vnde Paulus aduersus iniuriosos, se Romanum ciuem testabatur, Actuum 22. 10. distin. si in adiutorium.

¶ *Glossa sequens soluit contrarium.*

f ¶ *Excludat.*] Sicut ergo ciuis Romanus senator illius ciuitatis esse potest: sic & prætor. C. de officio præto. l. 2. [facit l. 4. C. de incol. lib. 10.] aliàs nō potest quis præsidere, vel assidere in prouincia vel ciuitate sua sine principis licentia. C. de cri. sacrileg. l. vlt. ff. ex quibus causis maio. l. 2. qui. & l. sequen. & C. de asse. l. in consiliarijs.

Qvamquam.] Diuiditur in duas partes principales: Prima loquitur de ecclesijs episcopalibus: Secunda: ibi, *Secus.* de inferioribus. Dominicus.

Additio. De quo conquerebatur Hostien. j. de supplenda negligen. prælato. cap. Romana. vt ibi dicam inferius ver. eorum, in fine. Ioan. And.

Casus. Vacante ecclesia Pictauensi, vel alia cathedrali, vel metropolitana ecclesia, oēs canonici peccauerunt in materia: quia scienter indignum elegerunt: vel sciēter oēs peccauerunt in forma: certum est, quod in primo casu sunt priuati ipso facto potestate eligēdi pro illa vice: in secūdo vero casu non sunt priuati ipso facto potestate eligendi pro illa vice: sed veniunt priuandi per sententiam: Ponamus, quod fuerunt priuati potestate eligendi pro illa vice: quæritur quis habebit prouidere illi ecclesiæ de prelato: vtrum Papa vel superior immediatus? Rñdet, quod licet propter negligentiam canonicorum immediatus superior possit illi ecclesiæ prouidere: tñ in casu delicti in prædictis casibus potestas prouidendi deuoluitur ad solum Papam: Quid in alijs ecclesijs inferioribus: puta monachi Sancti Cypriani scienter peccauerūt in materia, vel in forma: vtrum superior immediatus, scilicet eps Pictauensis, habebit prouidere ipsi abbatiæ sancti Cypriani? Rñdet quod in ecclesijs inferioribus, in casibus prædictis, prouisio spectat ad proximum superiorem: & sic istud cap. nō immutat aliquid de iure antiquo, nisi in ecclesijs cathedralibus & metropolitanis. Nota primo illud, ad quod allegatur princ. huius cap. videlicet, nos nō debemus dicere ius antiquū esse correctū: nisi in casibus, in quibus reperitur expresse correctū. concor. l. præcipimus. in fi. C. de appellat. ideo licet in capitulo, ne pro defectu. eo. tit. in ant. cōparentur ecclesia cathedralis & regularis: & per hoc capitulum sit recessum à cathedralibus ecclesijs: non tñ per hoc est recessum, ab eccclesijs regularibus. Nota insuper principalē effectū, ad quē emanauit præsens capitulum, videlicet, quod si canonici ecclesiæ cathedralis vel metropolitanæ peccauerunt in materia: sunt priuati ipso facto potestate eligēdi pro illa vice: si in forma, per sententiā: & potestas prouidendi deuoluitur ad Papam: Nam res de facili reuertitur ad suā naturā: Vnde in principio ecclesiæ solus Papa cōferebat epatus, & alias dignitates maiores: et epi cōferebant oīa alia inferiora bñficia: postea illud fuit immutatū, & fuit ordinatū, quod canonici eligerent epm vel prælatū superiorē. Ita similiter i alijs inferioribus ecclesijs collegiatis, clerici similiter haberent electionē. Itē si essent alia beneficia, & aliqui ea fundarent, quod ipsi haberent ius patronatus in illis beneficijs: & ad illa possent clericos psentare: ideo si canonici ecclesiæ cathedralis, vel metropolitanæ, quibus facta fuit illa gratia, delinquant: potestas reuertitur ad Papam. Nota vlterius, quod licet in cap. ne pro defectu. alleg. ecclesiæ cathedrales & regulares æquiparentur: quia in vtraque est electio facienda infra tres menses, tñ discōueniunt. Nā in cathedralibus ecclesijs si peccatū fuerit in materia, vel forma, fit deuolutio ad Papā, in alijs aūt ecclesijs inferioribus fit deuolutio ad proximum superiorē.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quod declaret, & vnde sumitur.*

g ¶ *Quamquam.*] Canonicis cathedralis ecclesiæ ipso iure, vel per sententiam (præterquam in casu negligentiæ) eligendi potestate priuatis, ad Papam ius deuoluitur eligendi: In inferioribus ecclesijs semper ad proximum superiorem deuoluitur. hoc dicit. Emanauit ad declarationem eorum, quæ nor. Ber. supra eod. bonæ 2 in vlt. glossa. & moderni supra eod. cum in cunctis. & cap. ne pro defectu. vt infra clarius dicam. Et primum dictum huius decretalis fuit sumptum ex decretali Alexandri, dilecti. in fine. de qua facta fuit mentio. supra eod. quamuis.

h ¶ *A iure.*] j. eod. ne pro defectu.

Dicit Pet. de Ancha. nisi hoc fuisset expressum, pœna priuationis feudi non transiisset in filium: Quod tamē ipse latius distinguit. feuda.

Quia ille nulla est casuum reseruatio, ideo omnes sacerdotes, quoslibet pœnitentes à quibuslibet peccatis, & censuris absoluere possunt. concil. Trident. sessio. 14. c. 7. de casuū reseruatione.

† Aliâs ius. Vt autem ciues Romani.

† Aliâs, [illegible]

† Aliâs hec in hominibus.

† Aliâs iam in omnibus, sed latino [illegible]

† Dictio, [illegible] in manuscriptis codicibus.

† In generali concilio Lateran. sub Innocen. 3. cap. 8.

a ¶ Carbo-

a ¶Cathedrali.] Et idem in hoc casu statutum est de regularibus, vt ibi:& de inferioribus omnibus.s̄.de concel.præbend.cap.2.sed licet quo ad casum negligentiæ sint hæc paria: non tamen quo ad alios casus, vt j.in fine patebit.

Additio. Vt dixi s̄.eod.in antiquis.quia propter.in glossa 3. Ioan.And.

b ¶Spectat.] Quocūq; modo, siue iure cōi, siue priuilegio, vel p̄scripta consuetudine, s̄.eo.cum ecclesia. de causa possessio. cū ecclesia. cum similibus in antiq.

c ¶Tempus debitum.] Trium mensium.50.dist.postq̄. s̄.eo.ne pro defectu. saluo eo quod dicitur j. de præbend. cap.2.& 3.

Additio. Dic vt ibi,in glo.2.Ioan.And.

¶Glossa sequēs dat tria similia.

¶In generali concilio Lateran. sub Innocen. iij. cap.24.

thedrali ^a vacante, si per eos, ad quos spectat ^b, non fuerit electio de prælato infra tempus ^c debitum celebrata, eligendi potestas ad superiorem proximum deuoluatur:hoc tamen non est ad casum alium ^d extendendum. Igitur si electores in huiusmodi ecclesia,vel ipso iure, cum eligunt ^e scienter ^f indignum ^g, vel per sententiā, cum formam traditam in generali ^h † concilio non obseruant,eligendi potestate priuentur:non ad dictum superiorē ^i, sed ad Romanum Pontificem potestas eadē ^a deuoluetur ^l. Secus ^m autē in inferioribus ^n ecclesijs est censendum.

d ¶Alium.] à casu negligentiæ:& sic aliud est esse in negligentia, aliud in dolo.probatur idem j.eo.si cōpromissarius. sicut & aliud est remitti in vno,q̄ in alio.ff.de his qui notan.infa.l.1.& 2.ad idē, ff.de suspect.tuto.l.hæ enim.s̄ eod.tit.super eo.in antiq.

e ¶Eligunt]Hoc intellige, siue simul & semel eligant, siue separatim.in antiq.s̄.eod.tit.bonæ 1.licet quidam olim dixerint cōtra. scilicet Lan.sed hoc est tenēdum, vt ibi not.in vlt.glo.& idem ibi notant moderni omnes.

f ¶Scienter.] secus si ignorāter:quia tunc ad eos rediret electio. & à die cessationis tempus integrum haberent:vt j.eod.si electio.

g ¶Indignum.]s̄.eod.cum in cunctis.in antiq.

h ¶Generali concilio.] s̄.eod.quia propter. & idem dico in alijs casibus quibus priuati sunt,vel priuantur.s̄.eod.quicquid.& s̄.eo. lib. & tit. cap.2.

i ¶Dictum superiorem.]scilicet proximum.

a ¶Potestas eadem.] eligendi, vel prouidendi in ipsa cathedrali ecclesia.

¶*Glo.seq.primo ponit antiquam & nouam opi.Ber.secundo contra nouam allegat:tertio illam fortificat per simile:quarto illam probat per originem huius iuris causam:quinto quarit,& soluit.*

l ¶Deuoluetur.] Vt plene scias hāc materiam,& huius iuris originem, scire debes,q̄ Ber. in quadā sua antiqua glo.quam hodie nō habemus p decre.s̄.eo.ne pro defectu.notabat.s̄.eo.bonę 1.in vlt. glossa,q̄ qn canonici eligebant sciēter indignum in cathedrali ecclesia,q̄ eligendi potestas ad superiorem proximum deuoluebat: Rńdens ad decre.bonæ.q̄ ibi non erat alius superior, q̄ Papa: sed postmodum cancellata illa glossa in sui additione, quā ibi posuit, dixit ɔ̄:& opinio eius hic approbatur: dicit enim q̄ quia in decre. cum in cunctis.Papa in inferioribus expressit ad quos eligendi potestas deuoluatur: & in cathedralibus tacuit:dedit intelligere, q̄ ad ipsum in p̄dictis ecclesijs eo casu potestas deuolui deberet, & hoc ibi tenet Gof.& Vin.In ɔ̄rium videbatur; quia quasi paria videntur non eligere infra debitum tempus,vel non eligere idoneū; ad hoc de transla.inter corpalia, [& ibi vide concor. in versi. sed neq;.& de cle.nō resi.tuæ.in glo.2.]sed si illi nō elegissent, ad illū superiorē deuolueretur potestas:ergo,&c.& sup hoc vide qđ not. Innocen.s̄.de concel.præben.cum nostris ^1 .Sed vt s̄.dixi.& j.patebit:aliud in vno,aliud i alio:& merito:Nā dicit lex,q̄ si quis negligens fuerit in petenda bonorum possessione infra centum dies, locum facit sequenti in gradu.ff.de succes.edict.l.1.§.decretalis.& §.qđ dicimus.Si aūt pp crimen vel indignitatem,bonorum possessionem amittit,applicatur fisco,non sequenti in gradu.ff.de his q̄bus vt indi.l.Claudius.& l.mulierē.& C.eod.tit.l.hæreditas.Sicut ergo succedit fiscus pp delictum vel indignitatem,non pp negligentiam:sic & curia in primo casu,non in secūdo succedat. Vt igit huius iuris originem scias,veritatem scire debes, scilicet de antiquo iure & dispositione ecclesiæ, potestates conferendi epatus ad Papam ptinere.22.dist. c.1.conferendi aūt inferiores ecclesias ad epos.Sed hæc regula fallit in casibus, qui postmodū à iure fuerūt expressi:Voluerunt enim iura,q̄ in cathedralibus sibi eligerent canonici,s̄.eo.cum ecclesia.in inferioribus etiam collegiatis canonici.21.q.vlt.congregatio.s̄.eo.c.1.& statuta fuerunt eis tpa.s̄.ne p̄ defectu.& de concel.præben.cap.2.50.dist.postq̄. Scias tñ q̄ primo emanauit constitutio illa,nulla.de concel.præbend.q̄ decretalis illa,ne pro defectu.Olim ergo etiā post decre.nulla.si canonici cathedralis ecclesiæ non eligebant epm debito tpe, deuoluebatur etiam in hoc casu negligentiæ, potestas ad Papam.vt s̄.de concel.

^1 Et ibi scri[illegible] possidebat. Tenet tamē ibi, q̄ [illegible] eligere, in quē cadere possit [illegible]: qualē dixit esse ho[illegible], non [illegible] negligentem secus si talē eligissent, in quē tale [illegible] non cadit, exempli[illegible] de om[illegible], mu[illegible], vel in[illegible] ibi vide. Ioā.An.

præben.dilectus.sed postmodum statutum fuit, q̄ in illo casu,scilicet negligentiæ,bene deuoluatur ad superiorem proximū: vt in cap.ne pro defectu.in hoc casu ergo seruabimus illud ius: sed ad alios non extenderemus:vt hic vides;sed antiquo iuri stabimus. Refert tñ Compostellanus pluries suis tpibus tractatū fuisse per Papam, quòd hæc potestas archiepis conferretur,etiam in his casibus:sed finaliter deliberatio in ɔ̄rium resedit; vt hic vides: Et fuit ratio: qa prompti essent archiepi in cassandis electionibus, vt prouisionum potestas rediret ad eos. Fuerat etiā olim illa opinio Vinc. s̄.eod.innotuit. & sequuntur eam Innocē. & Hostien. in decret. cum in cunctis. & sic seruabat curia ante istā cōstitutionem. Et semper intelligas hęc vera, cum oēs scienter eligunt indignum, siue simul & semel, siue separatim: vt s̄.dixi. Si aūt aliqui eligunt, tunc deuoluitur potestas eligendi ad alios ipso iure: vel per sniam cum peccant in formam, vt in decret.quia propter.facit s̄.eo.cap.2. Sed pone: pars eligentium peccauit eligendo scienter indignum: remansit ergo iurisdictio in alios:illi non elegerunt infra tempus debitū quid erit in casu isto, nunquid deuoluetur electio ad archiepm vel ad Papam? Dico sm Ber.Compost.qui hoc not.s̄.eo.cum Vintonien. cū pars non peccans fungatur vice capituli,vt ibi,& s̄.eod.dudum. si capitulū negligat:ad superiorē deuoluitur electio per cap. ne pro defectu. sic & hic,cum finalis culpa fuerit negligentia.

Additio. Et hoc est ponderandus.de noui oper.nunc.cap.2. in fin.Ioan.And.

¶Idem.

¶*Constitutioni,vt circa. non satisfecit appellans, qui disiunctiue iurauit se credere opposita esse vera, vel quæ sufficere deberent ex eis. Ioan. And.*

CAP. XIX.

IS, QVI CON-

¶*Glo.seq.litteram declarat, & rationem reddit. signat contrarium & soluit.*

m ¶Secus.] in hoc secus;quia in īferioribus vtroq; casu deuoluit ad superiorē:& est eadem ratio quam supra dixi. ad epm enim ex dispositione antiqua ptinebat ecclesiarum suę diœcesis dispositios redit ergo res ad suam naturā.35.dist.ab exordio. [Et si vacat etiā cathedralis,dicit Ioan.Mo.tenendū qđ habetur j. ne sede vacan. cap.vno.Ioan.And.] Nota ergo,q̄ pœna decre.cum in cunctis,habet locum in inferioribus dignitatibus ab epatibus: & est expressum s̄.eo.dudum 1.Contra j.eod.si cōpromissarius.§.hmōi. Solu. ibi loquitur de pœna illa suspensionis à beneficijs p triennium, q̄ non habet locum nisi in epotum & superiorum electionibus: de qua loquitur decre.cum in cunctis. §.clerici tane. sed hic loquitur de alia pœna,scilicet priuationis potestate eligendi, de qua loquit ipsa decre.cum in cunctis.in fi. Sed cum pœna suspensionis à beneficijs ibi repetita non sit; in illis locum non habebit, vt in contrario dicitur.

¶*Glo.seq.ponit contrariam obseruantiam curiæ, cui respondet.*

n ¶In inferioribus.] quibuscūq; ab epatibus,etiam in regularibus: olim tñ curia seruabat ɔ̄rium interdum in regularibus: quia cum decre.illa,ne pro defectu.æquiparet cathedrales & regulares,sicut in cathedralibus supra dictum est:ita videbatur in regularibus dicendum:sed non est ita;nec habet locum ratio reddita supra proximo rńso:quia sufficit non denegari diœcesano hanc potestatē, cum in sua diœcesi omnia possit: quod non est in archiepis. [In quibus satis est id eis nō concessum. j.de supplen.negli.præla.Romana.cum suis concor.] Et super hoc vide Compost. s̄.eod.ne pro defectu.ad fi.Approbatur aūt hic glo.Io.& Hugo.17.q.2.cap.1.q̄ ibi not.q̄ eps alium instituet in abbatem,cum monachi indignum eligunt.& qđ not.ipse Ber.in prædicta decr.bonæ.in vlt.glo.[& de excep.significauerunt.in 1.glo.Ioan.And.]

I ¶Is qui.] Primo soluit casum dubium: Secundo rationem subdit: ibi,Cum non.Ioan.And.

Additio. Dicit Archidiaconus,q̄ in concilio Bituricen.idem fuerat interlocutus Innocen.v.Ioan.Mona.dicit de quarto.Io.An.

Casus. Dictum fuit in cap.vt circa.s̄.eod. tit.in anti. q̄ appellans ne aliquis eligatur,postuletur,aut prouideatur, debet exprimere in sua appellatione omnia vitia,quæ opponit tam ɔ̄ formam electionis vel postulationis, q̄ contra personam electi, postulati, vel prouisi. Item q̄ debet ipse appellans iurare, q̄ omnia obiecta per ipsum credit esse vera, & se ea posse probare: Sed ponamus, quòd ipse appellans à prouisione, electione, vel postulatione iurauit sub hac forma, quòd ipse credat omnia proposita in instrumento appellationis, vel aliqua ex eis, quæ debebunt sufficere ad

repellendum,

repellendum electum, postulatum, vel prouisum esse vera: vtrum per istam formam sit satisfactum illi constitutioni, vt circa? Rndet quod non: immo debet simpliciter iurare, quod oia quæ opponit in formam electionis, vel psonam electi, postulati, vel prouisi credit esse vera: & ea se posse probare: aliàs sua appellatio non valet: nec potest impedire cōfirmationē electionis. Nota primo, quod appellans in causa electionis ad Apostolicā sedem obijciēdo aliqua in formā electionis & psonam electi, postulati, vel prouisi, debet iurare expresse, quod oia per eum obiecta credit esse vera: & se posse probare. Nota vlterius, quod si appellās ab electione, postulatione, vel prouisione, iurauerit oia p eum posita in instrumento appellationis se credere esse vera, & posse pbare, vel aliqua ex his, quæ tñ sufficiēt ad electum, postulatū, vel prouisum repellendum, non est p hoc satisfactum formæ substantiali appellationis, de qua in cap. vt circa. ideo non est admittendus ad prosequēdum suam appellationem. Heli. Reg.

tra [a] electionis formam, vel electi [b] personam aliqua obijciens [c], ad sedem Apostolicam [d] appellauit, corporali à se præstito iuramento, quòd illa, quæ in appellatione sua expresserat, vel ea, quæ de ipsis deberent sufficere, vera esse credebat, & se posse probare: non est super obiectis, vel expressis huiusmodi audiendus [e]. Cum non simpliciter [f], sicut tenebatur iuxta constitutionem felicis recordationis Gregorij Papæ decimi prædecessoris nostri, editam in concilio generali Lugdunensi [g], iurauerit expressa eadem seu obiecta se credere vera esse: & se [h] posse probare: sed indeterminate illa [i], vel ea, quæ deberent sufficere de eisdem [k].

¶ *Prima glossa summat, & dicit vnde sumpta.*

a ¶ *Is, qui contra*] Constitutioni, ut circa. non satisfacit appellans, qui disiunctiue iurauit se credere opposita esse vera, vel quæ sufficere deberent ex eis. Ortum habuit hæc decretalis ex glossa Gar. posita s. eod. ut circa. super verbo, probare. & glossa Guil. ibidem posita, super verbo, se posse. & hic ipsorum approbatur opinio.

b ¶ *Vel electi.* [1]] Ergo intelligo idem de postulato, vel eo in cuius psonam facta est prouisio: cum decre. illa, vt circa. hæc oia æquiparet: vnde quod in vno dr, intelligatur in alijs repetitum: & idem etiā intelligas de eligendo, si contra certam personam appelletur. j. c. proxi.

[1] Et hac glossa not. Paul. quod nonna dispositio iuris antiqui declaratoria, habet locum in casu, quo ius antiquū sonat.

c ¶ *Obijciens.*] exēpla de his quæ obijci possunt dixi s. eo. vt circa.

d ¶ *Ad sedem Apostolicam.*] ista littera videtur facere pro Guli. qui not. in decre. vt circa. quod decret. ipsa non habet locum nisi in appellationibus interpositis ad Papam: sed contrariū credo, vt ibi dixi, secundum Gar. cum decre. illa indistincte loquatur.

Additio. Pluries meditatus sum, quod forsan compositores huius libri in his opinionibus discordabant: certis volentibus, & alijs nolentibus Apostolicā sedē exprimere. Et ideo non fecerūt de his quatuor capitulis declarātibus decr. vt circa. vnicā decr. diuisam p §. sicut fecerūt de decr. cōmissa. j. eo. q declarat decre. licet canon.

e ¶ *Audiendus.*] Nota quod ista decre. declarat quæ sit pœna non seruantis constitutionem illam, vt circa. scilicet, quod non valet appellatio: dicebant enim quidam, quod illa erat pœna non iurantis, quod super non expressis non audiretur, sup expressis vero bene: p illum ver. alioquin. qui est ibi. sed hoc est falsum, vt hic patet: qa non iurans, vel iurans alio modo q̄ debuerit, non auditur etiam super expressis: & ille ver. alioquin. exponi debet vt ibi dixi.

f ¶ *Simpliciter.*] Nota non recedendum à verbis legis. 6. q. 3. scriptum. de deci. ad audientiam. ff. de exer. act. l. 1. § si is qui nauem. ff. de leg. 3. non aliter.

g ¶ *Lugdunensi.*] s. eod. vt circa.

h ¶ *Et se.*] repete, credere: constitutio enim illa non veritatē quærit, sed calumniam excludit: vt ibi dixi in glo. si autem.

Additio. Licet quandoq; credere ponatur pro scire. de re iudi. cum olim. versi. post hoc. Ioan. And.

i ¶ *Illa vel ea.*] Sed quid, si duo proponūtur etiam copulatiue, quæ ad vnum finē tendunt, sufficit alterum probari. s. de iudi. exhibita. nisi superflua pbatione se onerasset, astringens se ad vtrunq; pbandū, s. de proba. licet. ff. de proba. circa. & fm hoc etiam copulatiua dissoluitur in disiunctiuā. ff. de verb. sign. sæpe. 16. q. 3. placuit. Idem est ergo pponere copulatiue vel disiunctiue: cum vtrobiq; sufficiat alterum pbari, vt per pdicta iura probatur. & s. de rescrip. inter cæteras. Rndeo: obiectio supradicta vera est: quia quoad probationem bene sufficit alterū: sed nō quoad obiecta: noluit enim illa constitutio probationibus prouidere, sed obiectionibus, scilicet, quod nihil calumniose opponeretur: & ideo voluit quod simpliciter super oibus iuraretur [2]. si enim iurat vera esse, quę ad victoriā sufficiāt: iam istud iuramentum omnium obiectorū malitiam nō excludit: immo ex decē obiectis, si vnicū qd sufficeret, esset verum, reliqua falsa, satisfactum esset illi iuramento. & concor. j. eo. vt quis duas.

[2] Ex hac glo. Phil. inferi. quod clausula, non se astringens, nō relevat, vbi mandatur simpliciter respondere. l. & c.

k ¶ *De eisdem.*] scilicet expressis, vel obiectis in appellatione.

Quis contra.] Ponit casum, quo declarat constitutionē, vt circa. & eius pœnam locū habere. Secunda: ibi, *Aliquin.* Io. And.

Additio. Ipse tñ Gul. declarat formam ātiā in Spec. de appel. § restat. in prin. Io. An. ¶ Istud emanauit ad declarationem cap. vt circa. s. eod.

¶ Idem.

¶ *Qui contra certam personam ne eligatur appellat, constitutionē, vt circa. seruare tenetur. Ioan. And.*

CAP. XX.

Qui contra [l] certam [m], & nominatam [n] † personā ne ab alijs eligatur [o], ad sedem Apostolicam [p], antequam fiat [q] electio, duxerit appellandum: debet per omnia in appellando seruare formam constitutionis felicis recordationis Gregorij Papæ decimi, prædecessoris nostri, Vt † circa [r], editæ in concilio Lugdunensi.

Casus. Dictum fuit s. d. c. vt circa. quod appellans i causa electionis ad Papā, debet in appellatione sua inserere oia, quæ intendit obijcere contra formā electionis & psonam electi. Sed verū istud sit verū indistincte: etiam si interponat appellationē contra incertā psonam? Rūdet quod non: immo si appellat contra incertam personam, nō tenetur exprimere aliquos defectus: puta si dico, appello ne eligatur excōicatum maiori excōicatione: quia tūc ignorat electum: sed qñ appellat ne talis eligatur, debet oia in appellatione sua inserere, quæ intendit opponere contra formam electionis, & psonam electi: & iurare quod credit illa esse vera, & se posse probare: vt dictū est in d. c. vt circa. & cap. proxi. s. eo.

[†] Nota arg. quod possit dici persona certa: licet suo nomine non nominetur ad hoc denotandum, licet ex quadam.

Nota primo iuncta glossa, quod cum appellatur contra psonam incertā, ne psona incerta eligatur: appellans non tenet seruare c. vt circa. s. eo. quia non tenet aliquos defectus exprimere: sed postea electione secuta tenebitur illos exprimere: sed non in appellatione sua.

[†] Not. arg. quod allegatio aliud statutum, sufficit quod allegat principium ipsius, dummodo quod nomen extrinsecum producat. Ad hoc. s. cap. prox. Dom.

Nota insuper quod licet c. vt circa. loquatur in appellato electione secuta: tñ etiam habet locū qñ appellatur ab electione facienda.

¶ *Prima glossa ponit summam, & dicit vnde sit sumpta.*

l ¶ *Qui contra.*] Qui contra certam personam ne eligat, appellat, constitutionem, vt circa. seruare tenetur. Decretalis ista tracta fuit de glossa Gar. posita in decretali, ut circa. super verbo: appellari [3]. & Guil. super verbo, facta. & approbatur hic ipsorum opinio.

[3] Vbi dicit Nota hic tenendum in causa sciēti. Ideo dicit hic Io. Mo. & Ca. vbi dicit, quod pronunciatio ista fuit facta senior anno pontificatum anno Domini 1279. Vnde bij.

m ¶ *Certam.*] ergo secus si contra incertam: puta ne fiat electio nisi canonica. s. eod. cum nobis. vel ne fiat contra tenorē priuilegiorum ecclesiæ. s. eo. c. considerauimus. vel ne fiat de aliquo excōicato, vel homicida, vel his similia: [Puta ne fiat nisi duplici voce appellāti concessa. de re iud. cum olim. in prin.] tunc enim non habet locū cōstitutio: & ratio p se patet: si enim ante electionem, & contra incertam psonam appello: per te vides quod contra formam electionis nihil obijcere vel exprimere possum: cum adhuc non sit facta: & qd non est, &c. s. de despon. impu. ad dissoluendum. Idem in personam: cū enim nullam exprimam personā, quæ contra illam possum exprimere?

n ¶ *Nominatam.*] intelligo hoc, siue sit proprio noie: puta ne Paganus de Mutina: vel appellatiuo, puta ne filius P. vel ne archidiaconus: vel ne primicerius: vel his simile: vel alia certa circumlocutione. ad hoc ff. de rebus credi. l. certum. s. de testi. licet ex quadam.

Additio. Facit j. de senten. excom. constitutionem. & quod ibi not. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit.*

o ¶ *Eligatur.*] vel postuletur. de prouisione non erat dubitatio: qa expressum erat in decr. ut circa. vt iam dicā. Quid si appello, ne ad electionē admittatur? Eodem modo credo distinguendum, vtrū contra incertam: puta ne aliqui excōicati, irregulares, &c. & tunc non tenearaut contra certam, & tunc teneat constitutionem ipsam seruare per hanc decret.

Appellans ne certa persona ad electionē admittatur, tenetur seruare constitutionē, vt circa.

p ¶ *Ad sedem Apostolicam.*] repete quæ dixi s. cap. proxi.

¶ *Glo. seq. recitatur per quæstionem.*

q ¶ *Fiat electio.*] dubitationis causa fuit; quia in decret. ut circa. dicebatur qñ appellatur contra electum: sed hic non appellatur contra electum, sed contra eligendum: & sic non vr habere locum constitutio: sed secus est, vt hic vides: & sic dicebamus olim per illam litterā, quæ ibi est, prouisio facienda vel facta: quia sicut in faciēda prouisione seruanda erat forma in appellatione: sic & in facienda electione: cum illud capitulum illa parificet ad idem. s. eod. cap. 1. & c. si forte. j. eod. si postquam.

r ¶ *Vt circa.*] supra eod. tit.

Additio. Et quia tex. nominat decre. facit secundum Archi. quod nomen

q nomen canonis exprimendum sit in exceptione excõicationis: de quo dicam j.de excep.pia.super glo.hoc ideo. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens soluit quaestionem.*

a ¶ *Facta.*] Scias q ita intelligebant curiales decre.illam cum eadẽ ratio sit vtrobiq;. Et nota q sicut hæc decr.determinat decre.vt circa.ita dico & determinari decre. s.eo.cap.1. nam licet ibi dicatur electionẽ, postulationem; vel prouisionem factam seruata istius distinctione: idem dicã in facienda, per hanc decret. vt ibi etiã dixi. Et sic seruat curia. & facit quod not. Gul.in decre. vt circa. in glo. nota ergo.

b ¶ *Pœna.*] vt non valeat appellatio: nec audiatur etiam super expressis s. cap.pro xi.

Sicut cum.] Primo ponit simile, per qđ casum decidit: Secundo ponit simile: ibi, *Quamuis*. Tertio decernit; ibi, *Alioquin*. Ioan. Andr.

Vide consilium Lateranẽs.sub Innocentio iij. cap. 14. vbi traduntur variæ electionum formæ.

nensi, ac si electione iam facta cum contingeret appellare: Alioquin non obseruans, pœnæ [b] constitutionis eiusdem se nouerit subiacere.

¶ Idem.

¶ *Si compromissum est in plures, vt eligant: per vnum facienda est electionis pronunciatio: sicut quando proceditur per formam scrutinij: aliter electio facta non tenet. Ioan. And.*

CAP. XXI.

Sicut [c] † cum per formam [d] scrutinij ad electionem proceditur, est per vnum [e] pronuncianda & facienda communis [f] electio, secundum canonica in-

¶ Primo p intellectu huius cap. est præsupponendum in quibus electionibus debet seruari forma cap.quia propter.eo.tit.in antiq. videlicet, qñ per formam scrutinij proceditur: nam tunc requirit, q fiat publicatio scrutinij, & fiat collatio zeli ad zelum, meriti ad meritum, numeri ad numerum: postea si appareat in quo maior pars cõsensit, q ille eligatur simpliciter per vnũ ex scrutatoribus: dicendo, ego talem eligo, qui fuit noĩatus in scrutinio: Et illa forma seruatur in epatibus, abbatijs, & electionibus aliorum prælatorum, quorum morte ecclesia dicitur viduata: sed in alijs inferioribus beneficijs non est opus q illa forma seruetur.

Casvs. Vacante ecclesia Pictauien.canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum, tractaturi de electione futuri prælati: qui canonici cum non possent venire ad concordiam, compromiserunt in aliquos: qui compromissarij conuenerunt in vnum: & plures eorũ conuenerunt in Titium: puta, cum essent quinq; compromissarij, tres conuenerunt in Titium: vtrum vnus istorum cõpromissariorũ debeat nomine omnium facere electionẽ per verba singularis numeri: videlicet quod dicat: ego nomine meo & nomine talium cõpromissariorum talem eligo: vt in forma scrutinij dicitur, q nominatus in scrutinio à maiori parte debet eligi, per vnum: vt dicto cap.quia propter.alleg. Respondet Romanus Pontifex q sic.

¶ *Prima glossa summat, & dicit vnde sumpta.*

c ¶ *Sicut.*] Si compromissum est in plures, vt eligant: per vnum facienda est electionis pronunciatio: sicut qñ proceditur per formã scrutinij: aliter electio facta non tenet. Ortum aũt habuit hæc decretalis ex his, quæ notan.per Innocentium, Hostiensem, & Compostellanum s.eod.quia propter.& cap.in Genesi. vt j.patebit.

¶ *Glo.seq.reci.per q.in quibus electionibus, &c.*

d ¶ *Formam.*] Nota q illa decre.locũ habet in his electionibus in quibus debet seruari forma decre.quia p p.& cap.in Genesi. Et sm Ber.qui hoc ibi not.in prima glo. [1] & Inno. & Compost.in prima glo.decr. illa locum habet in electionibus eporum, vel inferiorum prælatorũ, qui præsunt collegio: & p quorum mortem ecclesia dr̃ viduata, in alijs non. Host. aũt [2] illam intelleat etiam in quocunq; beneficio, vel canonia: cuius electio ad plures, vt ad collegiũ pertinet: vt ibi not.circa prin.primos sequor. Secundũ hoc ergo dicemus, hoc quod hic dr̃ de cõi pronũciatione, habere locum in his, in quibus seruanda est pdicta forma: in canonijs vero vel beneficijs alijs secus: quia ibi sufficiẽt singulares cõsensus: qđ verum est, si illi sunt capitulum, si consensus præstent in capitulo: alias secus, sm Ber.qui hoc notat in decret.in Genesi.in glo.super verb. communiter. & ibi etiam de hoc per Inno. & Hostiensem.

[1] Et adde quod ibi dixi in fi. vbi videas Ioã. And.

[2] Cuius opinio hic placet Archid. postsumma p decret. s. l. eo. li & tit. & decret. vt circa, quæ nil facit. Ad de decre. s. respon. vt ibi dixi super verb. in formam.

Additio. Faciunt etiã nota.s.in ant.de constit. cum oẽs.in fi. primæ glo.concordat quod scripsi in decre. in Genesi.in glo. quis. facit quod not. 63.dist.cap.1.2.q.6. c.ei qui. §.noianones. quæ est lex. C.de appella.& 3.q.9.nihilominus.12.q.2.sine.& cap.eps.§.q manumittitur.s.eo.ecclesia 2.& cap.bonæ.& cap.cum dilectus.ff. quod cuiusq; vni.no.l.nulli.& l.plane.& de reg.iur.aliud. §.refertur. C.de præd.curia.l.vlt.ad fi.de decur. l.3.in princ.de leg.l.penult. & vlt.lib. 10.& de vendi.re.c.l.si.lib.11.Ioan.And.

¶ *Glo.seq.ponit opi.quam reprobat.secundo quærit & soluit.*

e ¶ *Per vnum.*] quod ergo dicit decret. quia propter. vt is collatione habita eligatur: intelligitur p iura postmodum subsecuta, p vnum omnium vice. Notabat tñ ibi Hostiẽsis, q licet hoc seruaret curia: tñ satis erat, si omniũ vno ore sermo procederet. ad hoc. C. de episcop.& cleric. l.cum venerabilis: ibi, ab oĩbus vno ore damnaretur, &c. nec obstat sm id decre.in Genesi.quia ibi singulariter, non vno ore cõiter elegerant. Sed hoc est falsum, vt hic vides. Et quod dicit, vnum, si quæratur per quẽ, dic per eum qui habet primam vocem, vel eum, cui capitulum commiserit: sed si capitulum, vel illi, qui consenserunt, non committant hoc expresse alicui: vn [3] præsentibus alijs facta collatione eligat vice capituli, vel consentiẽtium, & satis est, quia ratihabitio & taciturnitas mandato comparantur, saltem in re appetibili & meritoria, sicut est q per electionem canonicam prouideatur ecclesiæ. ff.manda. q si fideiussor. &

[3] Nota arg. pro & contra, quòd leges ciuiles possunt allegari in foro canonico. de quo s. de noui oper. nunt.cap.1. & 2. Dominicus.

stituta [g]: sic & per vnum debet fieri [h], cum per formam proceditur cõpromissi [i]: Quãuis in arbitris compromissarijs lex † humana [k] innuat, quòd ab eis omnibus sit pronunciatio facienda: alioquin à pluribus compromissarijs facta simul electio, eo ipso viribus non subsistat [l] †.

¶ Idem.

¶ *Decret. supra eodem, licet canon. in collegiatis parochialibus ecclesiis & assumptis ad ipsarum regimen, locum non habet. Ioan. And.*

Alias, subsistit.

CAP. XXII.

STATVtum

C.manda.si fideiussor.& secus in onerosa, vbi requiritur expressus consensus.ff.de procur.filius.§.inuitum. sm Innoc.qui hoc not.in decre.in Genesi.& Compostel.in decret.quia propter.

Additio. Et refert Bona.q Innocen.ita sententiauit: & vide quod post ipsum Innocen.scripsi de maio.& obe.cap.1.in glo.per hæc. Et quod dicit Gul.in Spec.eod.tit.§.1.ver.publicatione.& qđ ibi dicam. Ioan.And.

¶ *Glo.seq. obijcit, & soluit.*

f ¶ *Communis.*] sed nonne sufficiunt singulares consensus. ff.de serui.rust. prædi.per fundum. ff.cõia prædi.receptum. ff. de aqua plu.arcen.l.si aũt. Solu.leges istæ loquuntur de actu, qui diuisionẽ recipit: nec est ibi cõio collegiatorum, sed singularium: quod dic vt s.de cõst.in antiquis, cum omnes. Sed hic de negotio loquitur, quod diuisionem, transmutationem, vel omissionem non recipit: & ideo secus. ff.de verb.oblig.l.2.

g ¶ *Instituta.*] s.eod.tit.in Genesi.

h ¶ *Debet fieri.*] & pronunciari communis electio: vt dictum est supra.

i ¶ *Compromissi.*] & vtrobique facienda est per verba singularis numeri: vt j.de re iud.cum ab vno. [Et hoc tenet ibi Archi.qđ not. in glo.fin.de epo qui locutus est in plurali; & ibi cõpetentius ponitur.] Dicebat decret.quia propter. qui vice omnium ecclesiæ viduatæ prouideant: vnde videbatur, q omnes haberent prouidere: quod verum est: sed vnus omnium vice pronunciare, & electionem facere, vt hic.

Additio. Vnde dicit hic Archidiaconus, q compromissarius pronuncians, potest vti verbo, eligo; & verbo, prouideo. Ad primũ. s.eod.cum dilectus.& c.cum in veteri.de sorti.ecclesia. Ad secundum decre.ipsa, quia propter.& s.eo.cautam quæ. Ioan.And.

k ¶ *Lex humana.*] ff.de arbit. l.item si vnus.§.item si plures. vbi dr̃, q aut omnes sententiam dicant, aut nullus: tñ sm nos, vnus alijs præsentibus & mandantibus sententiam, per uerba tamen pluralis numeri poterit recitare: & idem in pluribus iudicibus. j.de re iud.cum ab vno.& etiam not.ff.de arbi.l.sicuti.

l ¶ *Subsistat.*] ratio: quia tot uidentur electiones, quot sunt numero eligentes: ut not.s.eo.in Genesi.

Statutum.] Primo ponit ius antiquũ: Secundo declarationis motiuum: ibi, *Quod cum*. Tertio declarat: ibi, *Prelaramus*. Io. And.

¶ Canon pœnalis non debet extendi vltra suos terminos.

Casvs. Dictũ fuit in cap.licet canon. s.eo.tit. & l.b. q ecclesia parochialis nõ debet conferri, nisi constituto in xxv.anno.& q ille cui est collata parochialis ecclesia, debet promoueri ad sacerdotiũ infra annum; alias est priuatus ipso iure ecclesia parochiali: ita q non est opus snia priuationis, nec aliqua monitione: Sed quid, sanctissime Pater: ponamus q alicui fuit collata ecclesia parochialis, quæ cũ hoc est dignitas in ecclesia collegiata: sicut in ecclesia beati Hilarij de Sella Pictauis, ipsa parochialis ecclesia est dignitas: q abbas ipsius monasterij est rector ipsius ecclesiæ: unde ille nõ fecit se promoueri infra annum ad sacerdotium: utrum ipso iure sit priuatus dicta parochiali ecclesia: ita q collator potest illam alicui personæ idoneæ conferre? Videbatur q sic, per illud cap.licet canon. alleg. hoc tamen nõ obstante decidit hic Romanus Pontifex

ſ rium: nec obſtat illud cap. licet. qa loquitur ſimpliciter de eccleſijs parochialibus; ideo non eſt extendendum ad eccleſias collegiatas: ſed in ipſis eccleſijs parochialibus collegiatis debẽt ſeruari antiqua iura, videlicet ꝙ ſuperior poteſt ipſum monere, vt ꝓmoueatͥ ad ſacerdotium infra annum: & ſi non promoueatur infra annũ, anno elapſo poteſt ſuperior talem priuare: vt in c. cum in cunctis. eo. tit. in ant. Hell. Reg.

capituli: & ideo nõn ſufficeret, ſi eſſet facta à maiori parte ꝑ comparationẽ aliarum partiũ: puta, cũ in aliqua eccleſia eſſent xiij. canonici, ipſi conuenientes in vnũ ſuꝑ electione celebranda, diuiſerũt vota ſua in tres partes: ſex elegerunt vnum: quatuor alium: & duo alium: Electus à ſex, eſt electus a maiori parte per cõparationem aliarum partium: ſed non per comparationẽ ad capitulum.

Vide Cardinalem eo. §. in.

Cap. licet canon. locũ habet qualitercunque ſit perſonis de parochialis eccleſiæ ... teneat, aſſumatur, quæ cõgruit cuilibet modo prouiſionis.

Nota iura pœnalia ſtrictè eſſe interpretanda. ad hoc regula, in pœnis. ꝭ. de reg. iur.

tum [a] † felicis [b] recordationis Gregorij Papæ decimi prædeceſſoris noſtri de his, qui ad parochialium [c] eccleſiarum regimen aſſumuntur † promouendis ad ſacerdotium [d] infra [e] annum, alioquin [f] eiſdem eccleſijs ſint priuati [g]: Quod [h] cum ſit pœnale, reſtringi [i] † potius conuenit, quàm laxari: Declaramus [k] ad collegiatas [l] eccleſias [m], etiã ſi alias parochiales extiterint, & aſſumptos ad earum regimen non extendi: ſed antiqua iura [n] ſeruari debere potius in eiſdem.

¶ Idem.

¶ *Si compromiſſarius ſecundum traditam ſibi metam (ſcrutatis & in ſcriptis redactis voluntatibus ſingulorũ) illum eligat, in quem non maior pars capituli, ſed plures, aliorum comparatione conſenſerant: non tenet. electio, cum præter formam concilij fuerit celebrata. Ioan. And.*

CAP. XXIII.

SI cui [o] eligendi [p] poteſtas data fuerit ſub hac forma [q], vt ipſe ſecreto [r] & ſigillatim votis ſingulorum de capitulo [s] exquiſitis, & in ſcriptis redactis, illum eligat, in quem plures de capitulo partiũ † comparatione minorum [t] conſenſerint: licet conſentientes maiorẽ partem totius capituli non attingant, ipſeq; [u] facto huiuſmodi ſcrutinio, & in ſcriptis redacto, iuxta traditam ſibi formam, eum, in quem nõ maior [x] pars, ſed plures de dicto capitulo, quàm in quemquam aliũ dire-

CASVS. Vacãte eccleſia Pictauẽſ. canonici cõpromiſerunt in quendã Titium, vt ipſe Titius ſigillatim ac ſecreto exquireret vota ſingulorũ canonicorũ, & illis votis in ſcriptis redactis, ipſe eligeret illum, in quem maior pars canonicorũ conſentiret, etiam ſi illi nõ facerent maiorẽ partẽ per comparationẽ ad capitulum: vnde Titius exquiſitis votis omniũ canonicorum, reperit, ꝙ ſex vocẽ noiauerãt, tres alium, duo aliũ, & vnus aliũ: & reperit ꝙ noiatus à ſex, erat electus à maiori parte ꝑ comparationẽ ad alias partes: licet non eſſet electus a maiori parte ꝑ comparationem ad totum capitulum: an valeat talis electio? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ nõ: niſi fuerit obſeruata forma c. qa ꝓpter. ſ. eo. in anti. Nam canonici non potuiſſent eligere niſi illum, in quem maior pars totius capituli cunſenſiſſet: igitur ipſi nõ potuerunt cõpromittere in Titium, vt ipſe eligeret illum, in quẽ maior pars ꝑ comparationem ad partem conſenſiſſet: quia non potuerunt ei dare maiorẽ poteſtatem, q̃ ipſi haberent: ideo talis electio eſt nulla. Nota primo ex iſto textu, ꝙ ius eligendi prælatũ eſt delegabile, ſeu tranſmiſſibile in alium: & ille alius in quẽ tranſmittitur, dr̃ propriè compromiſſarius. Nota vlterius, ꝙ cũ proceditur ad electionem ꝑ viam ſcrutinij, vota eligentium debent ſcrutari ſigillatim & ſecreto: aliàs non eſſet opus publicatione: qa publicare ſcrutinium, nihil aliud eſt quam manifeſtare vota ſingulorum canonicorũ. Nota inſuꝑ principalem effectum, ad quem emanauit præſens cap. videlicet, ꝙ canonici alicuius eccleſiæ non poſſunt cõpromittere in aliquem, vt eligat illum, in quem maior pars per comparationem ad partem, & non per comparationem ad capitulum conſenſerit: & ratio huius redditur: quia ſi ipſi per ſe hoc non poſſint facere, nec in alium poſſunt illam poteſtatẽ tranſferre: qa nemo in alium poteſt plus iuris transferre, q̃ ipſe habeat.

Nota ꝙ appellatione maioris partis intelligitur de maiori parte totius, non autem de maiori parte comparatione aliarum minorum. Dom.

¶ *Prima gloſſa ſummat, & rationem reddit.*

a ¶ *Statutũ.*] Decretalis ſ. eo. licet canon. in collegiatis parochialibus eccleſijs, & aſſumptis ad earum regimen locũ non habet. Et nota ꝙ decretalis, cum in cunctis. ponebat de dignitatib⁹, & beneficijs curatis, & parochialib⁹ eccleſijs. decre. ergo, licet canon. ſolũ de parochialibus dicens eccleſijs, ad dignitates extendi nõ debuit: præcipue cum conſtitutio ſit pœnalis, vt ſequitur.

b ¶ *Statutum felicis.*] ſ. eod. licet canon.

c ¶ *Parochialium.*] quę dicanẽ parochiales: dic vt dixi. ſ. eo. licet canõ.

d ¶ *Promouendis ad ſacerdotium.*] hoc verum: niſi in caſu ꝭ. eod. tit. cum ex eo.

e ¶ *Infra annum.*] numerandum à die quo poſſeſsionem pacificã habuit: vel per eum ſtetit quominus haberet. ꝭ. eod. commiſſa. §. 1. ꝭ. de præbend. licet. 2. nec currit iuſte impedito, vt in prædicta decret. commiſſa.

f ¶ *Alioquin.*] id eſt, ſi ſe non fecerint infra annum promoueri.

g ¶ *Priuati.*] intelligas integro lapſo anno: quod dic vt ꝭ. eod. commiſſa. 1. reſpon.

h ¶ *Quod.*] ſtatutum.

i ¶ *Reſtringi.*] nam odia reſtringi, & fauores, &c. ꝭ. de reg. iur. odia. cum ſuis concor. & ff. de libe. & poſth. cum quidam. & benignior interpretatio facienda eſt in pœnis. ꝭ. de reg. iur. in pœnis. cum ſuis concord.

k ¶ *Declaramus.*] hoc olim fuerat etiam declaratum per quandã extrauagantem Alexandri, [& Martini, ſm̃ Arch.] de qua dixi ſ. eo. quamuis. & cap. quamquam. quæ incipiebat, dilecti.

¶ *Gloſ. ſeq. notat, & remittit: quærit & ſoluit: iterum quærit, & arguit ad negatiuam, & ad affirmatiuam: & ſoluit diſtinguendo.*

l ¶ *Collegiatas.*] Nota ergo, ꝙ aut ſunt ibi plures vt collegium: aut non: ſed vt ſinguli. In primo caſu locum habebit decret. hæc: in ſecundo non. & ſuper hoc vide quod not. Ber. ſ. eod. tit. cap. 1. & de ſute pat. poſtulaſti [1]. Si quæratur qũo hoc cognoſcetur? Rñde, qa ibi eſt rector vt caput, & canonici vt membra: ſuper his tñ vide quod not. de excel. præla. dilecta. Sed quæro, pone, ꝙ eccleſia fuit collegiata, nunc deſiit ibi eſſe collegium: quid erit? habebit ne locum hæc decretalis? Et videtur ꝙ non: quia deficientibus perſonis definit eſſe collegium. ff. ad munici. ſicut municipium: ad hoc ſ. eod. tit. & lib. cap. 1. 10. q. 3. vnio. ff. de verb. ſign. Neratius. & grex eſſe definit, ſi vnum animal tantum remanſit in grege. ff. de leg. 1. ſi grege. Arg. contra. 19. q. 3. quæ ſemel. 7. q. 1. paſtoralis. cum ſimilibus. Dico & breuiter, ꝙ ſi collegium deſinat ibi eſſe: puta canonicorum morte, locum habet decre. quia alij habent ſubſtitui: & ſi hoc non faciant hi, ad quos primo pertinet, infra debitum tẽpus ad ſuperiorem deuoluetur: & ſic de ſingulis vſq; ad Papam, & ius collegij bene remanet in vno. quod dic vt not. ſ. de poſtul. gratũ. ſi aũt deſtruatur collegium ſuperioris auctoritate: puta quia hoc facit ex cauſa: tunc non habebit locum decre. Pone exemplum de noui oper. nunc. c. 1. & ibi de hoc per Inno. & facit quod not. Lau. & Ioan. 16. q. 7. & hic diximus.

Vide Oldrad. in conſil. 61. Lapum allegatione 5. & plene Doctores in cap. cũ nõ ignores. Ext. de præb.

m ¶ *Eccleſias.*] ſeculares. nam hodie ſecus in regularibus: quod dic vt in cle. de ſta. regula. ne in agro. §. cæterum.

n ¶ *Antiqua iura.*] ſ. eod. tit. in anti. cum in cunctis. §. inferiora. Et de hac compilatione ordinum plene dixi ſ. eo. licet canon. in fine.

S*i cui.*] Primo ponit caſum: quem ſecundo determinat: ibi, *Talis.* motiuum interſerens: ibi, *Cum præter.* Ioan. And.

¶ Primo pro intellectu huius capituli eſt præſupponendum, ꝙ ad hoc vt valeat electio, requirit, ꝙ fuerit facta a maiori parte totius

¶ *Prima gloſſa ſummat.*

o ¶ *Si cui.*] Si compromiſſarius ſecundum traditam ſibi metam (ſcrutatis & in ſcriptis redactis voluntatibus ſingulorum) illum eligat, in quem non maior pars capituli, ſed plures, aliorum comparatione conſenſerant: non tenet electio, cum præter formas concilij fuerit celebrata. Ioan. And.

¶ *Glo. ſeq. my. & v ſupplendo ſoluit tria dubia.*

p ¶ *Cui eligendi.*] idem ſi pluribus, cum ratio capituli ſemper remanet. & debet iſta decre. iungi cum decre. ꝭ. eo. cum expediat.

¶ *Glo. ſeq. reddit rationem.*

q ¶ *Forma.*] quæ non eſt de permiſsis, immo prohibita: vt ſ. eo. in anti. quia propter. & eo. tit. eccleſia veſtra. per hanc enim erat reperire electum non à maiori parte totius capituli præfici eccleſiæ.

r ¶ *Secreto.*] idem & multo magis ſi non ſecreto: quia tũc eſſet obuia concilio, quia propter. & ſemper locum habet ratio finalis.

ſ ¶ *De capitulo.*] idem, ſi non eſſent de capitulo, ſed vocẽ haberẽt: vt ſ. de cauſa poſſeſ. cum eccleſia Sutrina. & ſ. eod. Cumana.

t ¶ *Minorum.*] puta, cum ex xiij. canonicis v. conſentiunt in vnum. iiij. in alium. iij. in alium: electus igitur à v. electus eſt à maiori parte, comparatione partium; ſed non a maiori parte capituli: quia quinque non ſunt maior pars de xiij.

ADDITIO. Sic exemplificatur ſ. eod. eccleſia 1. Ioan. An.

u ¶ *Ipſeque.*] in quem tradita eſt poteſtas huiuſmodi.

¶ *Gloſ. ſeq. ſol. q. à contrario.*

x ¶ *Non maior pars.*] ergo à ɔ̃rio, ſi eligerent illum, in quem conſenſiſſet maior pars, valeret electio. ꝭ. eod. cum expediat. quia illa forma per concilium ſubſequens, ſublata non videtur, vt ibi.

¶ *Glo. ſeq. alleg. vnam concor. & obijcit, & ſoluit.*

a ¶ *Præter*

a ¶ *Praeter.*] Nota ista duo aequiparari, pręter, & cōtra. sim. de fi. instr. pastoralis. Sed nonne nominatus à maiori parte aliorū cōparatione, ex quo placuit omnibus q ipse eligeret, est nominatus ab oib[9]: vnde & in electione Romani pontificis seruatur interdum hoc, q noiatus à minori quàm a duabus partibus de consensu oium habeat pro Romano Pontifice. Compostellanus J.c.licet. & Guil. s.e.vbi periculum? Dic q iura voluerūt certas formas seruari: & licet oēs consentiant, si non seruant formae, non tenet electio [1]. Cardinales nec arctantur, nec de facto seruant formas: sed sufficit q duae partes consentiant. J.eo. licet.

¶ *Glossa sequens soluit quaestionem.*

b ¶ *Concilium.*] J. eo. tit. quia propter. Et aduerte, q sicut dixi s. eod. si. cut. cum illa decr. fundetur super formis concilij: dicam, q vbicunque non hēnt locum illae formae, non hēat locum illa decr. Si igit in dignitatib[9] per quas viduatę nō sunt ecclesię, seruaretur haec forma, vel beneficijs, vel canonicis, non vitiaretur electio: sup quo vide qđ ibi dixi.

ADDITIO. Quod dixi in prima parte huius glo. Idem dicit hic Archi. de transla. voto. quod à certis fieri potest, etiam alijs non facientibus: vbi forma cōcilij seruanda non est, aliás secus: & sic intelligitur quod scripsi de app. constitutus. de elect. scriptum. in anti. Ioan. And.

c ¶ *Non valere.*] ipso iure.

d ¶ *Firmitatis.*] & sic etiam eligentes priuari debent ea vice potestate eligendi: vt s. eo. quia propter.

Hoc est generale concilium Lateran. sub Innocentio iij. c.24.

[1] Dic ut si abundanter vt eligere possit, neque ea aliqua forma praescribitur: tunc valebit electio ab eo solo facta: sed hic casus expressè tenent contra: ideo non valet: secus si simpliciter delegassent electionē. Phil. Fra.

¶ Declarat hic tex. per in Clemen. quod circa de electio.

xerant vota sua, duxerit eligendum: Talis electio (cū praeter[a] formas, quas generale † concilium[b] seruari statuit in electionibus celebrandis, decernens eas si aliter fierent, non valere[c], fuerit attentata) robur non obtinet firmitatis[d].

¶ Idem.

¶ *Ex vocatione quocunque modo facta in discordia, de religioso mendicante ad Praelaturam extra administrationem sui ordinis, non acquiritur illi ius: nec consentire poterit etiam de Praelati licentia. Idem de vocatione facta a minori parte numero ad quamlibet Praelationem de religioso non mendicante: & secus factum irritum decernit. Et ponit istud cap. vnum speciale in Mendicantibus. Ioan. And.*

CAP. XXIIII.

QVorundam[e] † oculos[f] sic vitium ambitionis excaecat[g], quòd quasi suae professionis immemores[h], qua contemptis honoribus[i] abiectis diuitijs[k], spretisque delicijs, arbitrium proprium subiugarunt alterius ditioni[l], retro respiciunt ad aratrum, manu missa[m], dum praecipitanter ruunt in litigiorum[n] anfractus, & † causarum strepitibus se inuoluunt[o], & extra administrationes proprij ordinis solium[p] praelaturae cōscendere moliuntur: electionibus[q], postulationibus, seu prouisionibus de se in discordia[r] celebratis, improuide praestando consensum: praebendi assensum a suo superiore[s] nonnunquam extorta[t] licentia potius, quàm obtenta: ex quo animarum, & ecclesiarum dispendia[u] noscimus prouenisse; & prouentura maiora[x] in antea[y] verisimiliter formidamus. ¶ Volentes igitur huic pesti salubri remedio obuiare, praesenti constitutione sancimus: vt nulli religioso Praedicatorum[z], Minorum, Eremitarum sancti Augustini, aut quorumlibet Mendicantium[a] ordinum ex electione, postulatione, prouisione, seu vocatione, ad aliquam extra

ta decretū. Et dicit in summa, quòd ex vocatione quocunque modo facta in discordia de religioso Mendicāte ad praelaturam extra administrationem sui ordinis, non acquiritur illi ius: nec consentire potest etiam de praelati licentia: idem de vocatione facta a minori parte numero ad quamlibet praelationē de religioso non Mendicante: Et secus factū, irritum decernit.

¶ *Glossa sequens distinguit triplicem oculum.*]

f ¶ *Oculos.*] Est oculus mentis: qui purus esse debet. vt hic, & 1. q. 1. multi. Est oculus corporis, qui debet esse pudicus, vt 32. q. 5. quā viderit. [Vide quod dixi in procemio Gre. super glos. 1. castos. & vide Valer. li. 4. c. 3. in primo exterorum exēplo. vbi dicitur, pretoris nō solū manus a pecuniae lucro, sed etiā oculos a libidinoso aspectu cōtinētes esse debere. Io. And.] Est oculus administrationis, qui debet esse prouidus xciij. di. diaconi. j. & ij. & vj. q. 1. oues. & J. de off. archi. ad hoc.

g ¶ *Excaecat.*] sic. s. eo. auaritiae.

h ¶ *Immemores.*] mens auida pecuniae, nec abstinere nouit a vetitis, nec gaudere concessis, nec adhibere pietati cōsensum. xlvij. di. virū, & J. de conces. praeben. detestanda.

i ¶ *Honoribus.*] 27. q. 1. scripsit. de sta. reg. ca q.

Luca cap. 9.

Dictio, &, deest in manuscriptis codicibus.

Multos oculos collegit Bartolomeus in arbore diuidui & indiuidui. Fonta.

k ¶ *Diuitijs.*] 1. q. 2. §. verum. retentio. n. proprietatum monachatui est [4] contraria. de sta. reg. c. cum ad monasterium. in fi.

l ¶ *Ditioni.*] 12. q. 1. non dicatis. J. eo tit. si religiosus.

m ¶ *Missa.*] & sic non sunt apti regno Dei. Luc. 9. c. in fin. & s. de vo. & vo. redem. c. magnae.

ADDITIO. Exponitur hoc verbū de poe. dis. 2. pennata. Io. And.

n ¶ *Litigiorum.*] quae à monachis vel religiosis sunt penitus euitanda. s. de syn. cap. vno. cum suis concor.

o ¶ *Inuoluunt.*] & sic oues conuertuntur in lupos. s. de renun. nisi cum pridem. §. propter malitiam.

p ¶ *Solium.*] s. eod. fundamenta. §. ne autem. in fine.

q ¶ *Electionibus.*] ergo eligi possunt: qđ dic vt dicā J. eod. nullus.

r ¶ *In discordia.*] intelligo in discordia fieri, siue duae, siue plures celebratae sint electiones, siue vna tm̄ aliquibus ex his contradicentibus, ad quos spectat electio: vt s. eod. cupientes. §. si vero.

s ¶ *Superiore.*] cuius solius licentia alias sufficit J. eo. si religiosus. ij. responso.

¶ *Glossa sequens dat tria similia.*

t ¶ *Extorta.*] & sic non valeret si de hoc constaret, supra de priui. cum olim ij. sicut nec confessio extorta supra, quod me. cau. perlatum. 15. q. 6. c. 1. nec absolutio. J. de ijs, quae vi, me. cau. fi. cap. vno. nec licentia extorta praeiudicat repetenti coniugem. s. de conuer. coniu. accedens.

u ¶ *Dispendia.*] vitanda s. eo. cupientes. s. de fi. instru. quod super his. J. de vsur. vsurarum. s. eod. de consti. cap. 5. J. de sepul. cap. 1.

x ¶ *Maiora.*] sim. de collu. in tantum.

y ¶ *In antea.*] occurrendum ergo fuit. de ser. non or. c. 1. de procura. cap. 1. cum suis concor.

z ¶ *Praedicatorum.*] Nota semper Praedicatores praemitti: quia antiquior fuit ipsorum institutio [5]. Ad idem s. de exces. praela. c. vno. J. de deci. c. 1. in superscriptione, cum simi. & de reli. do. cap. 1.

¶ *Glossa sequens soluit dubium: secundo quaerit, & soluit.*

a ¶ *Mendicantium.*] Mendicantes, qui certas possessiones vel redditus habere non possunt: sed per quaestum publicum eis victum praebet incerta mendicitas. J. de re. do. c. 1. Per quem decre. §. vlt. patet etiam Carmelitas esse Mēdicantes. Io. And. Quid si Mendicans eps postuletur ad archiepiscopatum vel episcopatum alium? Satis puto eum sub hac prohibitione includi: quia licet sit eps, nihilominus

[4] Vide B. Thomā 2. 2. q. 188. art. 7. & ibi Caietanum.

[5] In anno videlicet domini Mccxvi. confirmatus fuit ordo Praedicatorum per Honorium iij. quod factum fuit non procul a Innocentio iij. ipsius praedicatoris confirmatione.

QVorundam.] diuide, & summa prout in prima glossa.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauensi canonici conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri prelati, qui diuiserunt vota sua in tres partes: Ponamus, quòd erāt xxiiij. canonici. xij. elegerunt quendam Mendicantem: alij iiij. alium. & viij. alium: vtrum Mendicans electus à xij. possit consentire, etiam de licentia sui praelati isti electioni factae in discordia? Rñdet q non: & illud est speciale in Mendicante: q si Mendicans huiusmodi electioni de ipso factae consenserit: non inijciat matrimoniū inter ipsm & ecclesiam, nec aliqđ ius sibi ex illa electione acquirit: secus est in alijs non Mendicantibus. Sed quid si alius non Mendicans fuit electus a maiori parte cōparatione aliarū partiū, & non per respectū ad maiorem partem totius capituli: vtrum valeat talis electio? Et dic q non, nisi fuerit facta à maiori & saniori parte totius capituli. *Subiugarunt.*] Nam religiosus promittit obedientiā .i. abdicat suum velle, & ponit in pōtatem sui praelati: secundo promittit paupertatē: tertio castitatem. Nota primo ex hoc textu, q Mendicantes possunt per canonicā & concordē electionē vocari ad praelaturas: & extra suam religionē: ad alias & praelaturas possunt vocari per postulationē [2]. Nota insuper, q ad hoc vt aliquis ex Mendicantibus possit consentire electioni de se factae ad prelaturā extra suā religionem, requiritur q fuerit facta in concordia; secus si in discordia. Nota finaliter illud, ad quod alleg. iuncta glo. q inter Mendicantes primū locum obtinent Praedicatores: quia hic praeponuntur alijs: & valet argumentū ab ordine litterae: Ratio huius est secundum glos. quia eorum institutio est antiquior: modo antiquiores sunt honorabiliores, vt c. 1. & c. statuimus, de maio. & obed. in antiq. & sic in processionibus Predicatores debent obtinere locum honorabiliorem.

[2] Lege extra vagant. Io. xxij. quae incipit, Cōditoris. Fonta.

¶ *Prima glossa diuidit, & summat.*]

e ¶ *Quorundam.*] Decretalem diuide in quatuor partes. In prima ponit constitutionis causam: in secunda constitutionē circa Mendicantes: in tertia constitutionem circa non Mendicantes: in quar-

hilominus est de ordine Mendicantium.

ADDITIO. Facit ꝟ. glo. pe. ad hoc ꝟ. de vi. & ho. cle. clerici in fin. & quod ibi nota. & ꝟ. de priui. cum olim 2. Ioannes And.

a ¶ *Ordinis.*] in illis enim, [scilicet administrationibus sui ordinis] hic nil noui iuris statuitur. Ioan. And.

administrationem sui ordinis [a] prælaturam in discordia [b] de se facta ius de cætero acquiratur [c]: nec eorum aliquis tali electioni, postulationi, prouisioni, aut vocationi quoquo modo valeat consentire: etiam si Magistri, aut Ministri, vel Prioris [d] generalium eorūdem ad id accesserit licentia, vel consensus. ¶ Circa † religiosos quoque alios [e] cuiuscunq; conditionis vel status existant, volumus hoc seruari: vt nec ipsi electionibus, postulationibus, prouisionibus, aut vocationibus à minori parte numero [f] ad prælationes quaslibet [g] de se factis (quæ hoc ipso, quòd à minori [h] parte processerint, nullū prorsus tribuant ius eisdem) suum audeant præstare consensum: etiam si super hoc assensus, vel licentia suorum interuenerit Prælatorū [i]. Nos enim quicquid contra præmissa, vel eorum aliquod, à quoquā contigerit attentari: omnino decernimus irritum & inane [k].

¶ *Glossa seq. quærit. soluit, ponit opi. contrariā, remissionē, et additionē.*

b ¶ *In discordia.*] quid si opponat aliquid qđ votum discordantium nullū reddat: puta quia tales erant, q̄ si consensissent electioni huic, & cum aliis elegissent, non valeret electio: vt excōmunicati, suspensi vel irregulares: nūquid tunc poterit cōsentire? Satis crederē, q̄ in eo casu non obstaret hæc cōstitutio. Argu. ꝟ. eo. si quādo. & pone exemplū ꝟ. eo. ex eo. & hoc ante omnia videretur examinandum: cuius euētus, &c. ꝟ. eo. si forte. & hoc maxime cum supradicta dicuntur notoria, & pbationes paratę offerunt. ad hoc ꝟ. de testi. spo. litteras. ff. ad exhi. l. iij. & alij contradicentes simpliciter debere haberi rationem numeri: & super hoc vide qđ dicā ꝟ. cu. indennitatibus. §. j. Declaratum est hodie q̄ hic simpliciter inspicitur discordia. & ꝟ. §. proxi. minoritas. quæ consistit in facto, nō in fictione vel iuris effectu, vt in cle. eod. titu. quod circa.

c ¶ *Acquiratur.*] ergo confirmatio peti non poterit: quæ ius antiquum habet firmare. ꝟ. de fi. instru. inter dilectos.

d ¶ *Prioris.*] secundum q̄ in diuersis ordinibus diuersa sunt præsidentium nomina. [Prædicatores habent magistrum: Minores ministrū: Eremitę Priorē.] Et habes idem ꝟ. de pact. quia ex cu. Io. An.

¶ *Glo. seq. soluit quæstionem.*

e ¶ *Alios.*] Nota quod per hoc verbum dico q̄ circa Mendicantes vocatos ad administrationes sui ordinis, non habebit locum iste §. sed stabitur iuribus antiquis.

f ¶ *Numero.*] Nota quia licet minor pars esset sanior, non tamen poterit electioni huic consentire per hanc litterā: credo tamen (vt ꝟ. §. proxi. dixi) q̄ si maior pars priuata esset ipso iure: ita q̄ vota reciderent in minorē: q̄ tunc poterit cōsentire: quia nō est electus à minori parte: imo à toto capitulo. facit qđ not. de postula. gratū.

¶ *Gloss. seq. ponit vnam opi. & eius contrarium.*

g ¶ *Quaslibet.*] siue proprij ordinis, siue alterius, siue secularium ecclesiarum: & sic generalior est ꝓhibitio hæc quo ad prælaturas, q̄ ꝟ. proxima. Alij contra. s. q̄ administrationes proprij ordinis nō cōprehēdat: vt ratio in prin. cap. posita sit generalior ad nō Mendicantes. primū teneo: & si Papa id voluisset, expressisset: vt fecit ꝟ. §. pxi. §. ad hoc. de deci. ad audiētiā. ꝟ. de priuil. si Papa. i. §. illo. in fi.

h ¶ *Minori.*] numero, vt ꝟ.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit.*

i ¶ *Prælatorum.*] Quid si monachus rector parochialis ecclesiæ eligatur in episcopum vel prælatū à minori parte numero: nunquid poterit consentire, vel acquiretur sibi ius? Satis videtur q̄ non: per litteram, quæ superius dicit: cuiuscunque conditionis vel status existant. licet enim nihil habeant, cum nihil sit commune. xvj. q. j. ne pro cuiuslibet. tamen negari non potest, quin monachus vel religiosus existat. xvj. q. j. de monachis in fine.

k ¶ *Inane.*] si igitur superueniret confirmatio, ideo non conualesceret: cum à principio sit nullum. ꝟ. eod. auditis. cum similibus.

VT quis.] Primo ponit dictum rationem interserens ibi, *Cum non*: Secundo illud fortificat: ibi, *Etiam*: Tertio ibi, *Oportet*. declarat aliam rationem interserens ibi, *Ne cum*. Io. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia, canonici cōuenerunt in vnū super futuro Prælato illius ecclesiæ eligendo: qui canonici quendā Titium elegerūt: electione facta dubitauerunt canonici peccasse in forma electionis: ideo reuersi sunt ad capitulum, & aliā electionē de eodē Titio fecerunt: postea illis electionibus præsentatis Titio, dubitauit Titius quæ electio præualeret, & nolebat vnā eligere: sed dixit q̄ fuerat electus duabus electionibus, protestando q̄ non intendebat habere ius nisi in vna: Et est vnus opponens, qui petit, vt Titius electus eligat vnam electionem: & quancunque eliget, vult impugnare: an teneatur eligere vnam vel aliā? Respondet Romanus Pontifex q̄ sic: Sed ponamus, q̄ ipse elegit vnam: verum postea poterit ad aliā redire, si videat q̄ ius sibi melius acquiritur ex alia electione? respondet, q̄ si elegit vnam electionem, ipse non potest ad aliam redire: quia videtur illi renunciare eligendo primam electionē: ideo debet bene deliberare apud se quam electionem velit acceptare.

Vide Oldrald. consil. 105. & concilium Trident. sess. 25. de regul. cap. 6.

Idem indistincte. Dom. Fonte.

¶ Idem.

¶ *Non potest electus duas electiones prosequi, petendo confirmationem ex illis: etiam si protestetur se cōtentum altera, per quam consequi possit suæ intentionis effectum: necesse ergo habet alteram eligere: qua electa ad alteram redire non poterit. Ioan. And.*

CAP. XXV.

VT quis [l] duas [m] electiones de se in aliqua ecclesia celebratas ꝓsequatur insimul [n], & confirmationem petat ex eis (cum non nisi ex vna [o] ipsarum valeat ius habere) rationi [p] consonum non putamus: Etiam si se contentum [q] esse velle altera, per quam suæ intentionis consequi possit effectum [r], in initio protestetur [s]. Oportet ergo eum (ne cum ipsius ecclesiæ [t], vel sui aduersarij [u], si quem habet, discrimine in incerto vagetur [x]) eligere [y] quam prosequi velit ex illis: &

¶ *Prima glossa summat.*

l ¶ *Vt quis.*] Non potest electus duas electiones ꝓsequi, petendo confirmationem ex illis: etiam si protestetur se contentū altera, per quā consequi possit suæ intentionis effectum: necesse ergo habet alterā eligere: qua electa ad alteram redire nō poterit. Io. And.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit, solutioni obiicit & respondet.*

m ¶ *Duas.*] ad quid de facto fuerūt duæ electiones factæ de eodē? Forte fuerat electus ab eis ad quos pertinebat proprio iure: & quia dicebatur iam tēpus elapsum, fuerat idē electus à superiore ex iure deuoluto: & vtrunque ꝓsequebatur: vel forte fuerant aliqui contempti in prima, cū quibus postea processum est ad secūdā: vel aliqua alia solēnitas omissa in prima, quæ restaurata extitit in secūda. Sed dices, ad quid ergo iste bestia ꝓsequitur nisi secūdā? Forte aliquid de his qui fuerant in prima, fuerunt contempti in secunda: vnde caute faciebat, si id de iure fieri posset, vtranque prosequendo: sed esse non potest propter rationem quæ sequitur.

n ¶ *Insimul.*] nec etiam diuisim, vt in fine patebit.

¶ *Glo. seq. rationem declarat, signat contrarium, & soluit.*

o ¶ *Ex vna.*] Si enim prima valuit, secūda nō valuit: si secūda valuit, ergo prima non valuit. In contrariū videbatur, vt ꝟ. de concess. præbend. post electionē: vbi ꝓsequebatur duplicē concessionē archidiaconatus: Sed non obstat: quia ibi non dicitur, q̄ fuerit admissus, sed prosequi vnam electionem, quam multiplici iure potuerunt facere eligentes: vt si qui eligant consuetudine præscripta: & priuilegio speciali, non est prohibitum, vt ibi: sed hic duas, vel plures electiones diuersas prosequi, prohibitum est [z].

p ¶ *Rationi.*] quæ idem est q̄ lex. 1. dist. consuetudo. & consuetudini præualet, 8. dist. frustra. & exemplis anteponenda est. 9. dist. lana quippe. & de hoc ꝟ. eo. ex eo.

q ¶ *Contentum.*] sim. ꝟ. eo. is qui.

r ¶ *Effectum.*] scilicet confirmationem.

s ¶ *Protestetur.*] ergo nil operatur protestatio: per ꝯtrium [3] enim factum protestationi vř obuiare. quod dic vt 17. dist. cap. 1. de consti. cum. M. de elect. Cumana. cum similibus.

t ¶ *Ecclesiæ.*] ad quam electus est.

u ¶ *Aduersarij.*] coelecti, vel aliàs se opponentis. ꝟ. eo. cupientes. & ꝟ. eod. cap. vlti.

¶ *Glo. seq. allegat vij. concor. duo infra in contrariū, soluit & remittit.*

x ¶ *Vagetur.*] qđ nō licet. ff. de iur. fis. l. ita fidei. ff. de edē. l. 1. §. edere. ff. de inter. act. l. de ætate. §. nihil. ꝟ. eo. in electionibus. ꝟ. eo. lib. de rescrip. cū in multis. ꝟ. de rescrip. ad hoc de appel. c. 2. cum sim. Arg. ꝯ q̄ liceat in incerto vagari. ff. de rei ven. quæ de tota. §. incertæ. ff. com. diui. & si non oēs. §. in incertū. sed specialia sunt: qđ dic vt not. de libel. obl. c. 2. Et facit decre. illa ad q̄stionē, quā hoc anno disputaui, an valeat alternatiua appellatio, scilicet appello ad archiepm̄ vel ad Papam, super quod dic, vt ibi dixi. ꝟ. de offi. deleg. c. si is cui.

y ¶ *Eligere.*] proponendo ergo non incurrit pœnā; sed sufficit q̄ alteram

Eligere an & quando di catur quis vt & ex pluribus actionibus sibi competentib*.

alteram eligat, & sic tenetur eligere, vt in actionibus dici solet: aut enim sum certus quæ mihi cõpetit actio, & tunc eligere debeo. ff. de trib. actib. l. in hæredem. §. eligere. aut incertus: & distingue tunc: q aut sum incertus per iuris imperitiã, & tunc nihilominus eligere debeo: q peritiores cõsulere debui, & ignorantia iuris nõ excusat: vt 1. q. 4. §. notãdũ. j. de reg. iur. ignorantia. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. Aut per errorẽ facti, & tũc subdistingue: quia aut erat error proprij facti, aut alieni, aut eius in cuius locum successi. si ex errore proprij facti, eligere debeo: quia in proprio facto intolerabilis est ignorantia: ff. ad Velleia. l. quãquam. Si pp errorem facti adversarij, tunc non teneor eligere. ff. quorum leg. l. 1. §. quod autem. Si propter factum eius in cuius locum successi: eligere teneor. ff. de regu. iur. qui in alterius. in fi. & j. de regu. iuris. is qui in ius. & adde quod dicit j. de re iudi. abbate. in princ.

* Si tamen effet excusabilis admitteretur: vt not. in remissiõe quã ponit finis glos. Io. An.

confirmationem petere tantummodo ex eadem. Regressum ad aliam, cui per electionem alterius renunciare [a], sibique ius ex ea non competere profiteri videtur, nullatenus habiturum.

¶ Idem.

¶ Si electus non consentit, vel post consensum renunciat vel moritur: vel propter occultum sui vitium electio cassatur: eligentes ad eligendum extunc integrum tempus habebunt: nisi circa id egerint fraudulenter. Io. An.

ADDITIO. Facit ad hanc glo. & seq. quod dicam post Io. Mo. j. de ap. non solum, super ver. ante omnia. ad fi. glo. versicu. ipse. Io. Monachus. Io. And.

¶ *Glos. seq. arguit ad quæstionem, & remittit.*

a ¶ *Renunciare.*] & est ratio: quia sibi sunt contrariæ, vt j. vidisti. & est si. C. de fur. l. 1. illi. n. agendo mandati, approbat factum serui: agẽdo furti, reprobat: & ideo vna electa sit alteri præiudicium. ad idem C. si ser. exte. se emi. man. l. vna. vbi si ex peculiaribus nũmis seruus se mandauit emi, & emptus est: dñs agit ex vendito ad pretiũ: quia ex illo pretio non competit emptori liberatio: vel agit mandati ad mancipium: sed vna electa sibi præiudiciũ facit in alia, ea rõne qua supra. ad idem C. de codicil. l. vlt. ff. de leg. 2. cũ filius. §. varius. C. de pact. inter empt. & vendi. l. commissariæ. Quod ergo dicitur, q edita actio potest mutari, emendari, & corrigi sicut placet vsque ad litem contestatam. 2. q. 8. libellorum. C. de eden. l. edita. verum est in his, in quibus vna non tollitur per electionem alterius: vt hic, & in prædictis concor. vt not. de libel. ob. c. 2. in glo. magna. in fin. De hac tamen materia plene not. ff. de trib. act. l. in hæredem. §. eligere.

Actio edita an & quãdo possit mutari.

ADDITIO. Et Ancha. hic, quem vide & modernos in l. 1. C. de eden. Fon.

SI electio.] primo soluit casum, quem per quatuor exempla specificat, & rationem interserit: Secundo solutionẽ moderatur: ibi, Dummodo. Ioan. And.

Additio de mãu Helię.

¶ Pro intellectu huius cap. psupponitur, q illi ad quos spectat electio ecclesiæ cathedralis siue regularis habent tres menses ad eligendum. cap. ne pro defectu. eod. tit. in ant. quia cap. 2. de conceß. præb. non est correctum, nisi in ecclesiis cathedralibus & regularibus, Imo remanet incorrectum quo ad alias. nã c. ne pro defectu, alleg. emanauit post illud c. 2. & iura antiqua non debemus dicere correcta, nisi expresse inueniant correcta l. pcipimus. C. de appell.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia cathedrali vel regulari, canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum, tractaturi de electione futuri prælati, & quendam Titium in suum prælatum elegerunt: cui postea præsentauerunt electionem, eum requirendo, vt ipse consentiret vel dissentiret electioni de ipso factæ: ipse noluit consentire electioni, vel forte ipse consensit: sed ante confirmationem ipse renunciauit illi electioni, vel etiam mortuus est ante confirmationẽ: quæritur vtrum canonici poterunt procedere ad nouam electionem, & vtrum habeant adhuc tres menses post dissensum vel renunciationem? Rñdet q sic, ac si vacatio esset noua: tamen non est noua: quia adhuc ecclesia non habet plarum, ex quo matrimoniũ non erat perfectum: ideo canonici ad nouã electionem habebunt integrum tempus, ac si non fecissent electionem, dum tamen non commiserint aliquam fraudem. Heli. Regnier.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid declarat.*

b ¶ *Si electio.*] Si electus non consentit: vel post consensum renunciat; vel moritur: vel propter occultum sui vitium electio cassat: eligentes ad eligendum extunc integrum tempus habebunt: nisi circa id egerint fraudulenter. Et determinat hæc decretalis quod tangebatur per Hostiensem & Compostellanũ supra eod. ne pro defectu. per Vincen. & Abbatem supra de maio. & obed. cum olim.

c ¶ *Effectum.*] confirmationẽ. j. c. proxi. si enim confirmatus esset, & cassaretur confirmatio: dic vt infra eod. si confirmationem, vel cõsecrationẽ: si talis ẽ electus. j. eo. cum in cunctis. j. de acc. sup his.

¶ *Glos. seq. circa renũciationẽ electi, qui cõsensit, ponit tres opi. & soluit.*

d ¶ *Renunciat.*] an electus post consensũ sine superioris auctoritate possit renunciare electioni de se factæ, fuit contentio inter doctores: & dixerunt Io. Ber. Inno. Pe. de Samp. & Abbas j. de trãsla. inter corporalia. q potest [1] Gof. & Host. ibi tenent contrariũ [2]. Dixit igit Ber. & Inno. j. de resti. in inte. c. 2. q post consensum & ante cõfirmationem sufficit renunciare in manibus eligentiũ. Tu dic sm Gul. qui hoc not. s. eod. quamuis. ad fin. quòd non cõfirmatus, aut renunciat electioni priusquam negotiũ ad superioris deferat examen, aut post: i primo casu hoc ei licet. s. eod. cum inter canonicos. de transla. inter corporalia. de resti. in integ. c. 2. 7. q. 1. quàm periculosum. Si delatum est, aut proponitur tale quid contra electum quod electionem nullam reddat, & eligentes potestate priuat eligendi: aut non. In primo casu licet teneat renunciatio quo ad ipsum, non tamen quo ad superiorem, quin facta renunciatione possit super propositis veritatem inquirere: & si de ipsis constiterit, eligere ac prouidere ac si pronunciatum esset. de supplen. negli. præla. licet alias sibi posset illudi. supra in antiq. de postu. bonæ 2. j. nec nocebat. & crimina vndecunque, & c. 24. q. 3. ecce. de collu. cap. 1. Sicut quoque de iure defuncti quæritur, vt sciri possit de iure superstitis. j. de arbi. ex parte. Item secundus accusator de prioris præuaricatione docens, admittitur. ff. de præua. l. 3. C. de accu. si quis homicidij. In secundo casu tenet in totum renũciatio: in nullo enim præiudicatur superiori coram quo quæstio pendet, puta si dicatur, q electio facta sit contra formam concilij, quia propter. Ego dico q etiam si non sit delatum negotiũ ad superiorem, vel etiam in secundo casu distinctionis cum delatum est, scilicet & non opponitur id per quod sint priuati, licet teneat renunciatio quo ad electum, sm opinionem Ber. & sequacium, quam credo veram esse, tamen in nullo casu tenebit quo ad superioris præiudicium: nam etiam si peccatum sit in forma, habet superior tũc prouidere: vt supra eodem quanquam. Dico ergo breuiter, quod in omni casu ante confirmationem tenet renũciatio quo ad electũ: quo ad superiorem in nullo casu fit sibi præiudicium per iura pro hac parte inducta. & argumen. infra eod. tit. ab eo. Ioan. And.

1 Et Archid. hic dicens quòd licet ea hæc loquãt de renunciatione post consensũ & de nullius licentia mentionem faciãt. Idẽ Io. Mo. j. vt lit. pen. c. 1. Io. And.

2 Nõ in electio ad secularia officia. l. hæc edictali. no. §. 1. ff. de condi. & demon. l. titio. §. 1. illo tit. Philip. Fran.

¶ Not. quòd dignitas in termino sexta, & eodem ad nihilũ, terminus fieri. Bar. § l. & vine. ff. de ver. obl. argum in si. an intra dictis dies ita sit petitur. sicut statũ est mensis. Philip. Fra. Iason.

Qui tamen. Hostien. Innoc. q contrarius opin. habet æquitatem. Sed dicit q id interpretari non est suum: sed Papæ: qui hl. sunt leg. per venerabilem. §. rationibus. Ioan. And.

SI electio [b] ex eo non sortiatur effectum [c], quia electus consentire recusat, vel post consensum renunciat [d] † iuri suo, aut forte diem claudit extremum, seu propter occultum [e] eius vitium irritatur: electores (qui iam fecerant quod † spectabat ad ipsos infra iuris terminum eligendo) habebũt à dissensu [f], renunciatione [g], morte, vel irritatione prædictis, ac si vacatio noua esset, tempus integrum [h] ad ele-

CAP. XXVI.

¶ *Glossa sequens causam addit, litteram exponit, quærit, & soluit.*

e ¶ *Occultum.*] idem si propter superueniens delictũ, vel factum. Pone q peccauit in decre. s. eod. quam sit. vel in decre. cupientes. vel in decre. j. eod. si religiosus. redibit potestas ad electores, cum in culpa non fuerint: & ideo dicit, de occulto: quia si scienter elegissent, potestas eligendi non rediret ad eos: sed ad superiorem deuolueretur sm distinctionem decre. s. eo. quanquam. & sic nõ procederet quæstio quantũ tempus deberent habere: quia nullum. Sed pone, q scienter elegerunt indignum, ita q priuati erant potestate eligendi: Papa de gratia eos restituit [3], nunquid habebunt integrum tempus, vel tantum quod supererat? Dico q integrum per hanc decret. & per decr. de maio. & obe. cum olim. in antiq. quia integre restitui intelliguntur. 13. q. 3. notandũ. C. de sen. pas. l. 1. & ita notat Vic. Inn. & Abb. in prædicta decre. de maio. & obe. cũ olim.

3 Nõ sit hic restitutio contra lapsũ temporis, & sic non obstat finis vi. glo. Ioan. And.

f ¶ *A dissensu.*] vt s. in primo casu.

g ¶ *Renunciatione.*] scilicet post consensum.

¶ *Glossa sequens litteram exponit & amplias: secundo ponit duas opiniones, & primam approbat.*

h ¶ *Integrum.*] scilicet trium mensium in cathedralibus vel regularibus ecclesijs. j. eo. ne pro defectu. in minoribus sex menses. de conceß. præb. c. 2. Et idem intelligo repetitum in mense qui datur Papæ ad electionem vel collationem beneficiorum in curia vacantium. j. de præben. statutũ [5]. Et intellige hanc decre. in his qui de iure proprio habent eligere: quia secus si ex iure deuoluto: sm ea quæ no. Ber. Tan. & Hostien. s. eod. ne pro defectu. qui dicunt negligentes esse priuatos tantum in prima electione, quæ occurrit: vnde sm hoc si archiepiscopus, ad quem ex iure deuoluto spectat eligere, eligit: & electus dissentit vel renunciat, vel moritur: ad canonicos redibit electio. Sed Goffr. intellexit negligentes priuatos in tota illa vacatione: sed prior opinio verior videtur: quia si culpa ex delicto proueniens, ex prima electione tantum punitur. s. eod. cum Vintonien. multo fortius hic erit culpa, quæ prouenit ex negligentia

5 Et idem in patronis quo ad tẽpus quadrimestre, vel semestre, de quo j. de iure patro. c. vno. Ioan. And.

gligentia, cum minus puniri debeat negligentia, quàm dolus. s. eo. nihil est. de crimi. fal. ad falsariorum.

Glo. seq. tex. ampliat: secundo notat diuersa tempora.

a *Aliam.*]eadem ratione idem dico in tertia & quarta: si secundus, vel tertius dissentit, renunciat, moritur, vel occulto suo vitio cassatur: & idem in vlterioribus. Nota igitur tpa quæ dantur in expeditionibus ecclesiarum vacantium; Primo dantur tres [f] menses electoribus ad eligendum, vel sex mẽses s̃m distinctionem. s. eo. ne pro defectu. de concess. preben. cap. 2 & seruata forma istius decret. Ad præsentandum dat tempus q̃ cuius fieri potest, & adhuc octo dies. s. eo. tit. & lib. quã sit. & cap. cupientes. in prin. & §. cæterum. Ad consentiendum datur vnus mensis electo, si libertatem habet consentiendi, aliàs quantũ iudex arbitratur. Ad petendam confirmationem dantur tres menses. s. eo. quàm sit. Ad cõsecratiõnẽ alij tres. 100. dist. quoniam. & 75. dist. cap. 2. Et si debet palliũ petere, hoc faciat à tpe consecrationis intra alios tres menses. 100 dist cap. 1. In causis asit regularium, vel cathedraliũ, q̃ ex immediata subiectione vel appellatione deuoluuntur ad Papam, serua decre. Nicolai. s. eo. cupientes.

[f] Idque ex decreto concilij Lateran. sub Innocentio iij. cap. 3.

† Vide Clement. cum concessa. de elect. & extrauag. Benedicti, quæ incipit: si religiosus. de electio.

ctionem aliam [a] celebrandam: Dummodo nil fraudulenter [b] egerint in præmissis.

Idem.

Si religiosus non obtenta licentia consentit electioni de se factæ extra suum monasterium, non valet consensus, & irrita est electio.

CAP. XXVII.

SI † religiosus [c] (cuius arbitrium [d] non ex sua, cum velle vel nolle non habeat [e]: sed ex illius, quem vice Dei supra caput suum posuit, & cuius imperio se subiecit, voluntate dependet) electioni de se ad prælationem aliquam extra suum monasterium, vel suam [f] ecclesiam celebratæ, sui superioris [g] qui dare ipsam valeat, non petita licentia & obtenta [h], præsumpserit consentire: consensus sic præstitus non teneat [i]: & in pœnam præsumptionis illius, electio eadem ipso facto viribus vacuetur omnino.

Solus superior sine conuentu dare potest suo religioso consentiendi, & transeundi licentiam. hoc dicit.

Quia vero vtrum religiosis [k] consentiendi electionibus de se factis, & ad prælationes, ad quas electi fuerint, transeundi, à suis superioribus sine fratrum † consilio licẽtia dari possit (cum iura super hoc sint varia [l]) dubitatur interdum: Nos ad huiusmodi dubitationem tollendam [m]: & vt ordinationes ecclesiarum, ac monasteriorum, in quibus tales [n] electi [o] extiterint, celerius & facilius valeant expediri: Decernimus, vt ijdem superiores (suis irrequisitis conuentibus) electis [p] huiusmodi consentiendi, & transeundi liberam dare valeant facultatem.

Idem.

Monachus in abbatem eligi non potest, nisi sit expresse professus. Ad dignitatem autem episcopalem, & in seculari, & in regulari ecclesia talis eligi poterit.

CAP. XXVIII.

NVLLVS † RELI-

Glo. seq. textum exponit, dubium soluit, & arguit

b *Fraudulenter*]pone in vltima die trium mensium dixerunt canonici, eligamus talem qui dissentiet: & sic à die dissensus adhuc habebimus tres menses: & sic fraudem faciendo reperiebantur sex mẽses habere in cathedralibus vel regularibus, vel in inferioribus annum: quod esse non debet. s. eod. auaritiæ. Et dico q̃ qui fraudem allegat, eam probare debet. ff. de prob. quotiens. §. qui dolo. Nota ergo hanc decre. quæ facit pro his quæ not. per Inno. & Hostien. s. in ant. de appel. ex ratione. qui ibi not. q̃ si vna die quis fuerit impeditus de anno appellationis prosequendæ: habebit integrũ annum [s] per prædictam decre. & eo. tit. cum sit. 2. q. 6. ei qui. & in Authen. de his qui ingre. ad appellan. in prin. §. 1. 2. & 3. coll. 8. Sed si beneficio restitutionis ei subueniretur, tunc non habebit nisi tantum tempus, quãtum amisit. ff. ex qui. cau. maio. in integrum resti. l. ab hostibus. §. si. ibi de hoc per eos plenius videre poteris.

[s] Sed si alia parte anni fuerit semper dilatio, per Doct. in d. c. ex ratione. legis in Authen. ij qui. C. de temp. ap. Fon.

ADDITIO. Facit Clement. ab ecclesia. de resti. in integ. Io. An.

S*I religiosus.*]Sunt duo dicta; Secundum: ibi, *Quia vero.*

CASVS. Vacante aliqua abbatia, forte abbatia monasterij noui Pictauis, vel alio monasterio; monachi illius monasterij quẽdam monachum alterius monasterij in suum abbatem elegerunt: & electione facta sibi eam præsentauerunt, petendo, vt consentiret aut dissentiret: quæritur vtrum iste monachus possit cõsentire illi electioni sine licentia sui abbatis: vel requiratur vt petat & obtineat licentiam à suo prælato, siue abbate? Rñdet Romanus Pontifex, q̃ cum monachus cẽseatur mortuus, & non habeat velle neq; nolle, non potest consentire electioni de se factæ, nisi petita & obtenta licentia à suo prælato: tñ si ipsius prælatus nollet ei dare licẽtiam, posset ipse prælatus cõpelli per suum superiorẽ. Sed quid? ponamus q̃ abbas bene vult ei dare licentiam: sed conuentus non vult consentire; vtrum solus abbas possit ei dare istam licentiam? Respondet q̃ sic, etiam inuito conuentu.

Prima glossa summat.

c *Si religiosus.*]Si religiosus non obtenta licentia consentit electioni de se factæ extra suum monasterium, non valet consensus, & irrita est electio. Secũdo dicitur, q̃ solus superior sine capitulo dare potest consentiendi & transeundi licentiam.

d *Arbitrium.*]dependet ex voluntate illius, cuius imperio, &c.

e *Non habeat.*] 12. q. 1. non dicatis. & s. eod. tit. quorundam. j. de sepul. cap. vlt.

f *Suam ecclesiam*] in alijs ergo non habet locũ hæc constitutio.

g *Superioris*]solius etiam sine conuentu: vt j. proximo respõso.

Glo. seq. litteram exponit, notat, quærit, & soluit: & ops pondo.

h *Obtenta.*] debito modo, & non p extorsionem: vt s. eo. quorũdam. ad idem j. de his quæ vi metusve cau. fi. cap. 1. Et nota casum in quo non sufficit potere licentiam, nisi & obtineatur: interdum sufficit, vt s. de reg. licet [t]. Sed quid si superior licentiam dare nolit? Dixerunt Tanc. & Ber. s. in anti. de renũ. post trãslationẽ. i prin. ipsum p suũ superiorẽ compellendum, nisi habeat iustã causam denegandi. s. de iure pat. nullus. si habeat iustã causam, non compelletur. 63. dist. litteras. 71. dist. cap. 2. & 3. Sed q̃a solius principis priuilegium videtur priuare aliquem re sua, dicunt quidam per superiorem, Papam intelligendum: & sic loquit illa decret. nullus. quæ in Papa loquitur. Dic vt ibi dixi. Ioan. An.

[t] Non q̃ monachi licentiam superiorum petere, cap. fam. ij. de iudic. Dom. alle. ibi. apen. j. eod. de priuileg. Fon.

[l] Dicit Iul. Mo. animum hominis per actiones in tradit. ad alia, solum honores & officia. quæ animũ imprimant in ea, in hoc, & s. de rebu. c. 2. sed non sit hom. inspirat. idonea.

ADDITIO. Per superiorem, Papam intelligi dicit Hostien. in decret. nullus. de iure patro. & Abb. in decre. admonet. de renun. q̃d placet Ioan. Mona. & Archi. s. eod. q̃ sit. Nec obstat decre. nullus. quia illud cum est aliquod ius quæsitum: hic de mera gratia: hoc semper saluo, quod habes in extrauag. Benedicti, eod. tit. si religiosus. de qua ibi feci additionem. Ioan. And.

† Vide Clement. cum concessa. de electio.

i *Non teneat.*]sic s. eo. quorundam.

k *Religiosis*]Mendicantibus, vel non.

Glo seq. alleg. pro & contra, & ponit opinio.

l *Sint varia.*]Quòd enim solus prælatus illã dare posset: videbat per cap. 58. dist. cap. 2. ibi, abbas loci. de capitulo nihil dixit. & s. de renuncia. post translationem. ibi, & sancti Fridiani Priore. & s. eo. tit. quàm sit [q] ibi, superioris. nil de capitulo dixit. In 2rium videbatur s. de verb. sign. abbate. ibi, abbati & conuentui placuit, &c. & est expressum de statu mona. cap. 2. in fi. & 19. q. 3. statuimus. & hoc s̃m litteram, quæ ibi est abbatis, ac totius congregationis: sed s̃m aliam quæ est sine actione, facit in contrarium. Et prælatus nõ potest alienare res ecclesiæ sine consensu capituli. 12. q. 2. sine. ergo nec personas, cum maior sit alienatio personæ, q̃ rerum. ad idem 12. q. 1. præcipimus. & hanc secundam partem tenebat Ioan. And. 58. dist. cap. 2. & Ber. in prædicta decre. post translationẽ. in 3. glo. prima tamen hic approbatur non tam de iure antiquo, quam de hoc nouo ob celerem ecclesiarum expeditionem.

[q] Archi. alleg. 16. q. 1. monachi. & cap. ad prouidimus. & 18. q. 2. nullam potestatem. 19. q. 4. monachi. Ioan. And.

m *Tollendam.*] interpretatio enim & declaratio iurium ad eum spectat. 11. q. 1. c. sicut. §. ex his. s. de senten. excom. inter alia. C. de leg. l. vlt. Et habes etiam de hoc s. in anti. de postu. cap. 1.

Iurium declaratio ad Papam spectat.

n *Tales.*]scilicet religiosi, qui non habent liberum arbitriũ transeundi, vel consentiendi.

o *Electi.*]ex multiplicatione huius verbi quod hic habes, not. q̃ religiosi possunt eligi: & dicam j. cap. proxi.

p *Electis.*] non dixit, eligendis; vnde non valet licentia data religioso, vt consentire possit electioni futuræ, vel prouisioni, etiam cum consensu sui superioris: vt in constitu. Clementi. eod. tit. cum concessa.

N*Vllus religiosus.*] Primo statuit; Secundo decernit: ibi, *Quòd si.* Tertio excipit; ibi, *Ad dignitatem.* fortificationem interserens; ibi, *Ad quam.* Ioan. And.

CASVS. Vacante monasterio sancti Cypriani Pictauis, in quo sunt plures monachi: aliqui sunt tacite professi, videlicet per delationem habitus, vel se immiscendo actibus professorum: alij autẽ sunt ex-

giosus [a] ad Abbatiam, seu prælaturam [b] suæ vel alterius religionis de cætero eligatur [c], nisi antea fuerit ordinem regularem expresse [d] professus: Quòd si secus actum † fuerit, eo ipso irritũ [f] habeatur. ¶ Ad dignitatem vero episcopalem (ad † quam nouitij [g] eligũtur interdum) talem in secularibus vel regularibus [h] ecclesijs, eligi minime prohibemus.

¶ Idem.

¶ *Forma electionis tradita per decre. supra eod. cum dilecti. non est sublata per sequens concilium, quia propter. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XXIX.

CVm expediat [i] concordare iura iuribus, & eorum correctiones † (si sustineri [k] valeant) euitari: Decretalem felicis recordationis Innocentij Papæ tertij prædecessoris nostri, quæ innuit sub ea forma posse in electionibus licite † compromitti: vt compromissarij secreto & sigillatim volun-

sunt expresse professi: ipsi conuenerunt in vnum super electione futuri abbatis: & quendam monachum tacite professum, non autẽ expresse, in suum abbatem elegerunt; vtrum ad hoc q quis possit eligi in abbatem, requiratur expressa professio? Rñdet Romanus Pontifex, q sic: ita qd tacita professio non sufficeret: & hodie istud capitulum extenditur ad prioratus, & alias administrationes: vt in cle. ne in agro. §. sane. de sta. regu. Ex quo dicunt Doctores, q monachus, q fecit tacitã professionem, potest instare, vt prælatus suus ipsum admittat ad ꝓfessionem expressam, quia ipsius monachi interest admitti ad ꝓfessionẽ expressam; vt possit vocari ad prioratus, & alias administrationes. Hoc dicunt ista duo vltima capitula ad longum. Nota primo ex capitulo, si religiosus. q religiosus per professionem abdicat à se suum proprium velle: & illud supponit volũtati abbatis: & hoc verum in licitis & honestis: Nam si abbas sibi ꝑciperet aliqua, quæ essent ꝯ Deum, non teneretur ei obedire: vel etiam si præciperet aliqua, q̃ sunt ꝯ propriam conscientiam: ad oĩa aũt alia tenetur ei obedire.

Nota insuper ex dicto cap. si religiosus. q religiosus potest consentire electioni de se factæ cum licentia sui prælati; & solus prælatus inuito conuentu potest dare religioso licentiam se trãsferendi ad aliud monasterium. Nota ex hoc cap. nullus. q ad hoc vt possit religiosus se transferre ad aliud monasterium, requiritur q fecerit professionem expressam. Idem dicendũ in quocunq; prioratu: vt in cle. ne in agro §. sane. ĩ. alle. Nota q religiosus potest vocari ad prælaturam episcopalem: posito q ecclesia cathedralis sit secularis: nec per hoc dicitur descendere, sed potius ascendere: quia episcopi dicuntur religiosissimi.

¶ *Prima glossa ponit summam. & quid declaret.*

a ¶ *Nullus religiosus.*] Monachus in abbatem eligi non potest, nisi sit expresse professus: ad dignitatem autem epalem, & in seculari, & in regulari ecclesia talis eligi poterit. hoc dicit. Declarat in prima parte decretalem ĩ. eod. cum causam. & reprobat quod not. Nalo & Compostellanus ĩ. eod. cum in magistrum. & approbat quod ibi not. Hostiensis & Goffred & Abbas in decretali, cũ causam in secunda approbat quod not. Ber. de statu regular. quod Dei timorem. in magna glossa. Compostellanus ĩ. eod. cum causam. & Hostiensis de voto. per tuas.

b ¶ *Prælaturam.*] puta Prioratum, Guardionatum [1], vel Magistratum, sm̃ q diuersa sunt nomina talium prælatorum, qui religiosis præsunt; vt s. eod. tit. cap. quorundam. ad idem ĩ. eod. fundamenta. Sed etiam hodie in administrationibus & prioratibus monasteriorum habet hoc locum; vt in cle. de sta. regu. ne in agro. §. sane.

c ¶ *Alterius religionis.*] hodie religiosus eligi non potest ad prælaturam alterius religionis, vel habitus. per cle. eod. tit. cum rationi.

ADDITIO. Archidiaconus tenebat hic ꝯtium per hanc literã, rñdens ad cap. 16 q. 7. in nona actione. q non loquebatur de disparitate habitus, sed clericorum ad laicos. & sic 19. q. 3. monasterijs. loquebatur de laicis, qui sunt in probatione. & cap. officij. ĩ. in ant. Sed loquitur ibi de nouitio non experto. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. ostendit hoc solui quæstionem, de qua ponit duas opi.*

d ¶ *Eligatur.*] eligere tñ potest, si tacite sit professus. ĩ. eo. ex eo q. in fi. & in cap. indemnitatibus. in prin. Nota expresse, q monachus vel religiosus eligi potest, nec habet postulari, sed post electionem postulabitur; sine superioris enim licentia, qui eam dare possit, nõ poterit consentire. ĩ. eod. cap. proxi. per quod idem probatur: & p decre. ĩ. eo. quàm sit. & ĩ. eo. quorundam. De hoc olim opiniones fuerunt: & tractabant de hoc Inno. & Host. ĩ. de renun. post translationem. ĩ. 10 ano. de vo. per tuas. Compost. ĩ. in anti. de postula. cap. 1. Gar ĩ. eod. quàm sit. & dicebãt quidam (quibus fauebat Innocen. & Compostel.) monachũ extra suũ monasterium debere postulari: non obstante decre. per tuas. vbi dicebant abbatẽ electũ in prælatum, aliàs in episcopum eligi posse, aliàs extra suum monasterium postulari debebat. Alij dicebant indistincte eum eligendum. Ad decre. post translationem. rñdebãt illum fuisse postulatũ pp ordinem epalem: hodie tene eum eligendum per hæc iura.

e ¶ *Expresse.*] ergo non solum secularis eligi non potest in abbatem: vt ĩ. eo. cum ad nostram. sed nec religiosus tacite professus: vt hic, & ĩ. eo. indemnitatibus. in prin. vbi in abbatia, vel prioratu

idem dicitur, & tñ per tacitam professionem bene est quis monachus: & votum solemnizat. ĩ. de vo. c. vno. non autẽ solus habitus, sed professio facit monachum. s. de regular. porrectum. talem aũt professionem in scriptis [2] facere debent, vt obuiet illis (si postea reclamarent) propria scriptura. 27. q. 1. omnes fœminæ. 1. q. 7. saluberrimum.

f ¶ *Irritum.*] olim non erat irritum ipso iure, sed irritandum p sententiã ĩ. eo. cũ causam.

g ¶ *Nouitij.*] nedum tacite ꝓfessi. & minus sunt obligati nouitij, quia possunt ad seculũ remeare; nisi appareat eos absolute voluisse vitam mutare: vt ĩ. de reg. non solum.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit.*

h ¶ *Regularibus.*] quasi dicat, interdum cathedralis ecclesia secularis est, idest secularium canonicorum; interdum regularis: vtroq; casu tacite professus in epm̃ eligi poterit. Sed quæ est ratio, quare in cathedrali regulari eligitur nõ professus; in alijs non: prout dixerunt Lau. Tanc. Goff. & Compostellanus in prædicta decre. cum causam. idest, pp excellentiam epalis dignitatis & ordinis: vt eps etiam secularis immediate præsit monachis. & ꝓbatur idem s. de iud. causam. ĩ. ne sede vacante. cap. 1. vbi monasterium erat vnitũ cathedrali ecclesiæ, forte seculari. tñ Tanc. & Goff. ibi dixerunt, q Bathonieñ. cathedralis ecclesia ibi erat regularis: sicut & multę in Anglia. sed Ber. videtur tenere ꝯtium in tertia glo. vnde in cõsecratione religiosus dr̃ etiam religiosior abbate: & eps monachos ad professionem recipit, vt abbas. in Authen. de sanct. epis. §. iubem⁹. coll. 9. & facit ad hoc ĩ. de vo. & vo. redemp. ea multa. & quod not. ĩ. de capellis monacho. cap. 2.

CVm expedeat.] Præmittit declarationis causam generalem: Secundo declarat: ibi, *Decretalem.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. ꝓsupponitur primo illud quod habet in c. cum dilectus. & cap. quia propter. eod. tit. in antiq. Dr̃ in cap. cum dilectus. q canonici alicuius ecclesię vacantis, possunt compromittere in aliquẽ sub hac forma: videlicet vt ipse exquirat vota singulorum canonicorũ, & eligat illum, in quẽ consenserit maior pars totius capituli; & dicant illi hoc modo: Nos sumus viginti canonici, qui damus & concedimus tibi potestatẽ, vt exquiras vota singulorum canonicorũ sigillatim & secreto: & si reperis aliquẽ, in quẽ maior pars totius capituli cõsenserit, illũ eligas: sed illa forma non est seruanda in electionibus aliarũ dignitatũ. p quas ecclesia non dr̃ viduata. Dr̃ in c. quia pp. alleg q canonici debẽt eligere prælatum altera de tribus vijs: videlicet p viam Spiritus sancti, vel cõpromissi, vel scrutinij: Per viã Spiritus sancti, videlicet qñ cõcorditer eligunt aliquẽ, nullo modo habito tractatu inter se. Per viã cõpromissi, qñ eligentes cõpromittũt in aliquẽ: vt dictũ est in c. perpetuę. ĩ. eo. tit. & sub. vnde forma scrutinij est multũ difficilis: in qua etiã deficiũt periti, & maxime si non habeant praticã. & in hoc c. decidit verũ per c. quia pp. sit correctũ c. cũ dilectus. videlicet q si canonici velint transferre in aliquos potestatem eligẽdi, q debeant facere cõpromissum absolutum, nõ determinatũ; vel verũ non sit correctũ illud c. cum dilectus. videlicet vt canonici possint facere cõpromissum cũ determinatione & restrictione? Rñdet q p c. quia pp. non est correctũ c. cum dilectus. Nam cap. quia pp. nõ dicit, q illud cõpromissum sit simplex; & nõ sit determinatũ & restrictum: sed solum ponit vnam formam compromissi: quia dicit, q ex altero de tribus modis est procedendum: & si aliter processum fuerit, non valet electio: Forma autem contenta in c. cum dilectus. continetur sub forma compromissi.

¶ *Prima glossa summat. & notat. & exponit.*

i ¶ *Cum expediat.*] forma electionis tradita p decretalem ĩ. eod. cũ dilectus. nõ est sublata p seqñs concilium, qa pp. hoc dicit. Et nota ex hoc principio inspiciendum quid expediat. de poenit. dist. 1. aliud. ĩ. de vot. & voti redemp. magnæ. [Vide qđ ibi dixi in glo. vt patet i fi.] & propter expedientiam vtilitatem respicit. vt ibi patet. Ioan. An.

k ¶ *Sustineri valeant.*] reprehenduntur hic illi, qui nolunt sustinere iura, quę penitus sunt correcta: ubi ergo apparet de correctione, non sustineantur: alias sustineantur. ad idem C. de inof. testa. si qñ. & ĩ. eod. ecclesia vestra 2.

ADDITIO. Vide quod ĩ. de priuile. accedentibus. dixi super 1. glo. in fi. Ioan. And.

l ¶ *Decretalem.*] ĩ. eo. [cum dilecti, aliàs] cum dilectus.

¶ *Glo. seq.*

Marginal notes:

* Aliàs sunt actũ fuerit.
* Aliàs sunt ad eius nouitij, &c.
1. Hic not. Dom. quòd Guardianus fratrum Minorum est in dignitate, ideo dat delegatus. vt de sent. in cap. olim. de maio. & obed. Fed.
2. Scriptura tamen non est de necessitate professionis, Fed. eas hic.
* Correctio iurium est vitanda, & vbi apparet contrarietas, per distinctionem actuũ debet reduci ad concordiam. ad hoc ĩ. de sent. cap. cũ in & de restitu. spolia. cap. litteras.
* Dicto, sictio, deest hoc in antiquis codicibus.

tatibus omnium inquisitis a, illum in quem maior & sanior pars capituli b consenserit, eligere teneantur: declaramus abrogatam non esse per subsecutum concilium c generale: immo potest in ipsis electionibus, vt prius d, procedi licite per eandem.

¶ Idem.

¶ *Accedens ad sedem Apostolicam pro instruendo negotio electionis per decre. Cupientes. eundo hac de causa, stando, & redeundo integre (præter quotidianas distributiones) percipit fructus beneficiorum, quos percipere posset in ipsa ecclesia residendo. Ioan. And.*

CAP. XXX.

CVm non deceat alicui suum officium esse damnosum: Statuimus, vt ij, qui iuxta constitutionem g felicis recordationis Nicolai Papæ tertij prædecessoris nostri super hoc editam, ad Apostolicam sedem venerint, eam circa imminentium electionum negotia instructuri: (Cum tales ecclesiarum suarum prosequentes vtilitatem, censeri debeant residentes h) fructus beneficiorũ suorum, quæ obtinent in illis ecclesiis, quarum negotia prosequuntur; & etiam aliorum, quos reciperent, vel possent recipere in ipsis ecclesijs residẽdo i, integre (quotidianis distributionibus dũtaxat exceptis k) recipiant ad sedem propterea l veniendo eandem, ibidem hac de causa m morando, & ad ipsas ecclesias redeundo, ac si personaliter in eisdem ecclesijs residerent: Non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, vel statutis ecclesiarum ipsarum contrariis, seu priuilegiis quibuscunque, per quæ præmissorum effectus n posset quomodolibet impediri.

¶ *Glos. seq. declarat, & commendat hanc formam.*

a ¶ *Inquisitis.*] Est ergo forma ista partim ex scrutinio, & partim ex cõpromisso: vt hic patet, t sed principali° dicitur ista forma cõpromissi, sed determinati. Et si bene aduertatur, ista hodie est melior & expeditior forma iudicio meo quã hodie habemus, nõ enim volũt canonici libere ius suũ in alios transferre, & dare illis potestatẽ pficiẽdi prælatum: per formã scrutinij graue est procedere, nec omnes bene sciunt illam formã seruare: immo & boni iuristæ practicam ignorantes in ea deficiunt: expedientius ergo seruabitur ista forma.

b ¶ *Capituli.*] Nota q secus si diceret de maiori parte eligentiũ: & cõpromissarij illũ elegissent, quẽ maior pars numero, nõ maior capituli nominasset: quia tunc electio esset nulla. ȷ. eod. si cui.

ADDITIO. Cũ qua hæc deberet iungi: vt ibi dixi, & hic Archi. & Ioan. And.

¶ *Glos seq. ponit motiua opinionis hoc reprobans, & alleg. respondet.*

c ¶ *Concilium*] ȷ. eo. qa pp. dicebant enim quidã, q forma illa sublata erat per decre. quia pp. & hoc videbatur tenere Host. in pdicta decre. in prin. q dicebat diuersas electionum formas: vt ȷ. eo. cũ dilectus. & ppea ibi tres tñ formæ, vel sm alios duæ approbari videntur: & propterea ibi dr, aliter electio facta non valeat: sed cõtrium est verum, vt hic vides: & propterea ista est forma compromissa, t sed cum certa determinatione, vt ȷ. dixi.

d ¶ *Vt prius.*] idest, sicut poterat ante concilium: quia propter. cõcilium tamen & decre. fuerunt eiusdem auctoris.

C *Vm non*] Primo ponit constitutionis causam generalẽ: Secũdo ponit constitutionem, interserens causam specialẽ: Tertio tollit obstantia. Secũda ibi, *Statuimus*. Tertia ibi. *Non obstantibus.*

CASVS. Dicitur in cap. cupientes. ȷ. eod. tit. & lib. q si in causa electionis appelletur ad Apostolicam sedẽ: eligentes debent mittere ad eandẽ sedẽ duos ex ipsis instructos, similiter q opponentes debẽt mittere duos ex ipsis: Sed quid si illi qui mittunt ad Apostolicã sedẽ sunt de ipsis canonicis: vtrũ ipsi canonici debeãt reputari residẽtes: hoc est, vtrũ ipsi possint pcipere fructus præbendarũ suarũ? Rñdet, q cũ ipsi canonici sint absentes pro vtilitate illius ecclesiæ, debeãt censeri & reputari præsentes: ita q ipsi percipiant fructus præbendarum suarũ: exceptis fructibus distributionũ suarum quotidianarum. Sed ponamus q tales canonici quando erant in ecclesia, cuius negotium tractatur, percipiebãt fructus præbendę, quam habebant in alia ecclesia: sicut in abbatia ecclesiæ beatæ Mariæ maioris Pictauis nõ potest esse abbas illius ecclesiæ, nisi sit canonicus in ecclesia Pictauen. & percipit fructus ipsius abbatiæ? Rñdet, q tales canonici absentes pro vtilitate ecclesiæ, fructus non solum suarũ præbendarum, quas habent in ecclesia cuius negotiũ prosequunt: sed etiã debent percipere fructus, quos perciperẽt, si nõ essent absentes: sed residerent in illa ecclesia. Nota primo ex hoc c. illud ad qd allegat principiũ c. q officium suũ nõ debet alicui esse damnosum, siue nociuũ. Not. vlterius, q absentes pro vtilitate ecclesiæ censent residẽtes, quo ad perceptionẽ fructuũ suarum pbendarũ: exceptis quotidianis distributionibus, quæ tantũ conceduntur interessẽtibus diuinis officiis. hoc verũ, nisi talis canonicus esset infirmus, qa debet etiã habere quotidianas distributiones, licet sit absens: vt in c. i. de cle. ægro. in antiq. Not. insuper, q absentes ab ecclesia, in qua sunt pbẽdati, de iure cõi non debẽt percipere grossos suarũ pbendarum: valet tñ cõtra consuetudo vel statutum: vt etiam in absentia percipiant fructus suarum pbendarũ. c. cũ oẽs. de cõsti. in antiq. Nam pp officiũ. i. ministeriũ, datur beneficiũ, idest, fructus.

¶ *Glossa prima summat, & notat, allegans quæ ad hoc principium sunt concordantias.*

e ¶ *Cum non deceat.*] Accedens ad sedem Apostolicam pro instruendo negotio electionis per decretal. cupiẽtes. eundo hac de causa stando, & redeundo, integre, præter quotidianas distributiones, percipit fructus beneficiorũ, quos percipere posset in ipsa ecclesia residẽdo. Et nota ex hoc principio inspici quid deceat: quod propter honestatem respicit. ȷ. de voto & vot. redempt. magnæ. nec enim honestum est officium suum alicui fore damnosum. 4 q. 3. §. itẽ in criminali vers. vẽturis. ȷ. de rescript. statutũ. in fine. ff. de furt. l. si seruus cõis. ff. ad Vellean. l. 2. §. 1. C. de administr. tut. cum quidam. ȷ. de fideius. peruenit. cum similibus.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

f ¶ *Iuxta.*] Nota quia per hanc litteram dico, q si talis est casus quo instruens vadat non astrictus per decre. ȷ. cupientes. puta quia non est ecclesia cathedralis, nec regularis: vel si est talis appellatio, vel immediata subiectio, quæ non deuoluit, his casibus, cũ nõ habeat locũ decre. cupientes. ergo nec istius decre. priuilegiũ. per istam litterã: & concor. quod dixi ȷ. eo. si postquã. s. respon.

ADDITIO. Et facit ad quæstionem, quam Paduæ disputaui de doctore disputante, qui disputare non tenebatur. quã vide ȷ. de reg. iur. accessorium. Ioan. And.

g ¶ *Constitutionem.*] ȷ. eo. cupientes.

h ¶ *Residentes*] concor. ȷ. de cle. non resi. ex parte.

i ¶ *Residendo.*] pone: habet ecclesia Bonon. priuilegiũ, q canonici ipsius ecclesiæ percipiant fructus beneficiorũ suorũ, quos habẽt in aliis ecclesiis in Bonon. ecclesia residendo: vel habet ipse q vadit p instruẽdo negotio priuilegiũ, q recipiat fructus tales. ȷ. de rescrip. c. vlt. hos illo casu percipiet. hoc vult dicere littera ista.

k ¶ *Exceptis*] quæ nec dantur studẽtibus in theologia. ȷ. de pbẽ. licet. nec dantur præsentibus, qui nõ intersunt horis canonicis. ȷ. de cleri. non resid. c. vnico. Et licet ista constitutio fingat ipsum præsentẽ: non fingit ipsum diuinis officiis interessentem. habeat ergo qd pciens haberet, q diuinis officiis non interesset: vt in pdic. cap. vnico. quod etiam est ɔ: cum dicat distributiones quotidianas concedi iis, qui prosequuntur ecclesiarum vtilitatem: & ibi soluitur.

l ¶ *Propterea.*] Nota legem pro instruẽdo negotio electionis iuxta prædictam constitutionem. & facit ad id quod dixi in glo. 2.

¶ *Glossa sequens vertitur per duas quæstiones, & solutiones ipsarum.*

m ¶ *Hac de causa.*] Si ergo facta instructione, & finito negotio, sola voluntate, vel p aliorũ suorum negotiorũ expeditione maneret in curia: tũc cessaret priuilegiũ hoc. Et est huic simile qd dicit lex, q nõ vere reipublicæ causa abesse dr is, qui proprij cõmodi causa in legatione est. ff. ex q. cau. maio. l. non vere. sed postea ex quo redire inciperet, cõpeteret ei hoc priuilegiũ: redis enim de itinere qd ob hanc causam fecit. [Hoc est expressum. ff. ex qbus causis maio. l. si cui. §. tandiu.] Et est simile huic, quod dicitur de teste. ȷ. eo. lib. de rescri. statutum. in fi. cum suis concor.

¶ *Glossa sequens exemplificat, quærit, soluit, solutioni opponit, & respondet in fine argu. ad quæstionem.*

n ¶ *Effectus.*] puta quia est statutũ, consuetudo, vel priuilegiũ in ecclesia, q quacũq; de causa qs absit, etiam si vtilitatem ecclesię prosequatur, nihil percipiat. Quid si talem consuetudinem vel statutũ iurauerit? Non credo q tunc locum habeat hoc priuilegium: quia iuramentum illud potest seruari sine periculo animæ. ȷ. de iureiur. si vero. & quia hic non dispensat contra iuramentum: vt de rescripts. cum aliquibus. ȷ. eo. lib. cum suis similibus. Nec obstat si iurasset statutũ vel consuetudinem, quod est principale: ergo & iuramẽtum de illo seruando, quod est accessoriũ, tollit enim instantiam. ȷ. de iureiur. cũ cõtingat. & quod ibi not. [Aliqui ɔ per id qd dicit, quibuslibet & subdit, quibuscunq; & quomodolibet, quæ multum videntur pro eis facere.] Hæc decre. bene facit ad quæstionem, de qua quærebat olim Gar. in decre. cupientes. ȷ. eo. lib. an duæ personæ de opponentibus, quæ vadunt pro instruendo negotio ad curiam.

Idem notat: quia vbi sunt emanata consuetgi ex duobus capitulis iuris antiq. facit nouam speciem. l Gal. bus §. ille cassus. ff. de liberis & post hu. e quantum. ȷ. de iudi. Pet. de Ancha. Fon.

Concilium Lateran. sub Innocentio. iij. c. 24. refertur de elect. cap. 42.

Idem Domi. Geminian. sed Archi. & Ancha. contra. sed. opinio glossæ est communior. Fon.

Not. quod suum posse dici id, quod est suum in parte, & est in nouo: ad ecclesia ab est tota tenuerat vide glos. ȷ. de præben. est in alias.

Alias in ipsis residendo ecclesiis, &c.

Alias in. Non obstantibus quibuslibet aut consuetudinibus, &c.

Vide concilium Tridenti. sessio. de refor. mat. cap. 12. in fine.

Gl. Idem. dum. versi. pacta. de sepul. & constitu. de rescr. in anti. & procedit hoc glos. secun. dum Phil. quod si clausula, nõ obstante, ponatur in iure vide Rom. consilio. 301. Fon.

Idem de fingentibus eo casu, quo nenius ad expensas. Io annes And.

ad curiam, contribuere debeant ad expensas: fiat qđ inter eos conuenit. ff. de deposi. l. 1. si conueniat. si nil erat conuentum; dicebat iudicis arbitrio relinquendum, pensatis labore & facultatibus mittentium & missorum. [Idem Ioan. An.] cum ista decre. priuilegiet eos in fructibus percipiendis: satis arbitratur iudex eos conferre debere.

ADDITIO. Et facit ad quæstionē de damnum passo, nūquid cōtribuat cum alijs ciuibus ad emendam? Et dic q̄ sic: in Spec. de cēsi. §. 2. ver. quid si damnum. facit ff. ad legem Rhod. de iac. l. nauis onustæ. §. cum aūt. de hoc. ff. de leg. 1. ab omnibus. §. si Titio. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ Is qui opponit euidentem defectū scientiæ vel personæ, contra promouendum ad aliquam dignitatem, pœnitere non potest. causam reddit. Ioan. And.

CAP. XXXI.

Ab eo [a], qui contra electū, vel postulatum, seu promouendum [b] ad aliquam dignitatē, inter cætera quæ obijcit, euidentem †, notorium, seu manifestum [c] scientiæ, vel aliū personæ defectum opponit: ipsius defectus oppositio, vel eius qualitas [d] nequeunt postea reuocari: Cum enim opponens (si quod de defectu opposuit huiusmodi, destitui veritate cōtingat) à prosecutione causæ debeat omnino excludi [e], & puniri, perinde ac si in probatione omnium, quæ obiecerat, defecisset [f]: iustum est, vt (postquam ad oppositionem eandē procedit) nequeat in præiudicium eius, contra quem opposuit, vlterius pœnitere [g].

¶ Idem.

¶ Canonicus impubes ad electionem non vocatus, non agit de contemptu.

CAP. XXXII.

Ex eo [h] quòd ad electionē episcopi [i], quæ te in pupil-

Nota ista æquiparari: euidens, notorium, & manifestū, & sic videntur ista synonyma, de quo vide tex. j. de verbo. sign. c. 2.

Ab eo qui contra electum.] Diuiditur in duas partes: Secunda ibi; *Cū enim*. Domi. CASUS. Vacāte ecclesia Pictauēsi vel alia ecclesia, puta monasterio sancti Cypriani: Pictauenses canonici, vel monachi, quendam Titium in prælatum elegerunt: fuerunt aliqui opponentes, qui opposuerunt ꝯ electum defectum scientiæ vel morum, vel defectum suorum natalium: & cum hoc qualificabant illos defectus, videlicet, q̄ illi defectus erant manifesti: opponentes pœnitentia ducti voluerunt recedere ab illo defectu: vtrum possint? Rñdet q̄ non: Nam ex quo appellauerunt ob illum defectum, ab illo defectu recedere non possunt. Sed ponamus q̄ ipsi nolūt recedere à defectu, sed solum a qualitate: vtrum sit eis permissum? Rñdet q̄ nō: immo si recedant à qualitate defectus, sunt puniendi, ac si defecissent in probatione defectuū: ideo debent psistere & in defectu, & in qualitate defectus: tñ si dicti opponētes recedāt ab ipsis defectibus vel qualitatibus: poterit superior inquirere de ipsis defectibus vel qualitatibus: vel etiā opponentes, si sint qui ptendant habere interesse.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Ab eo.*] Is qui opponit euidentem defectum scientiæ vel personæ contra promouendum ad aliquam dignitatem, pœnitere nō potest. causam reddit.

¶ *Secunda glossa quæstionem soluit.*

b ¶ *Promouendum*] ista igitur tria sunt paria. cōcor. s. eo. tit. vt circa. Et nota q̄ dicit, dignitatem: & idem dicit s. eod. si forte. & idem j. de verb. sign. constitutionem. per quod apparet, quòd decre. illa, si forte. non habet locum in alijs beneficijs, vt ibi dixi.

c ¶ *Manifestum.*] Ista enim quo ad casum nostrū sunt synonyma, & idem designant: vt j. de verb. sign. constitutionem.

d ¶ *Vel eius qualitas*] hoc vult dicere: is qui opposuit, forte vult obiectum reuocare: vnde cum opposuisset euidentem defectum scientiæ vel personæ, dicit q̄ vult instare alijs obiectis, & recedere ab illo: vel non reuocat obiectum, sed qualitatē [1]: vnde nunc vult simpliciter dicere, q̄ patitur defectum: sed reuocat id qđ dixerat, q̄ defectus erat euidens: istud est reuocare qualitatem tantum, & neutrum potest: vt hic vides. Ioan. And.

1 Et non potest, quia detractio qualitatis mutaret actionem: quia ista exceptiones sapiunt actionem. Domi. Bona. Fran.

e ¶ *Excludi.*] vt s. eod. si forte.

f ¶ *Defecisset.*] vt s. eo. tit. cap. 1.

¶ *Glo. seq. quærit, arg. negatiue & affirmatiue: & pro negatiua soluit.*

g ¶ *Pœnitere.*] vt sic sibi non liceat mutare consiliū in alterius detrimentum. j. de reg. iur. mutare. cū suis cōcor. ad idem s. de elect. cap. publicato. nam & quod semel placuit, non potest amplius displicere, vbi versatur alterius interesse. j. de reg. iur. qđ semel. nisi in casibus, in quibus iura pœnitentiam & variationem admittunt, quorum aliquos ibi not. [2] & est simile huic s. eod. vt quis duas. [Ioan. Mona. & Archid. alleg. ff. de pact. l. fin. deposi. l. 1. §. si rem.] Quid dices, pone promouendus consentit q̄ opponens renunciet obiectum, vel qualitati obiectus: iudex non consentit: nunquid hoc poterit opponens? Et vr̄ q̄ non; quia quos prætor prohibet, &c. ff. de postu. l. quos prohibet prætor. & concor. s. de excep. cap. vlt. maxime cum in huiusmodi electionibus exuberet iudicis officium. s. de electio. cum nobis olim. cum similibus. In ꝯtrium vr̄ per hanc litteram, quæ dicit in præiudicium eius, ꝯ quem, &c. & quilibet potest renunciare iuri pro se introducto. s. de reg. ad Apostolicam. C. de legi. quod fauore. j. de reg. iur. quod ob gratiam. Satis vr̄ (per prima iura, & maxime ea ratione; quia si probetur talis obiectus: promouendus statim debet repelli) q̄ ipse huic iuri renunciare nō posit [3]: cum istud ius licet ei faueat, si nō probatur obiectus: tñ ei nocet, si fuerit probatum: & sic videtur renunciare non posse huic iuri inuito iudice: & facit quod dixi s. eod. si forte.

2 Adde qđ ibi dicam. vide gl. cap. si diligenti. de fo. compe. Feli. c. cū olim. col. 3. de re iu. in simi. fine.

3 Idem Archi. alleg. 6. not. 2. q. 7. quærenda. & c. alienis. Ioan. And.

Ex eo.] Sunt duæ partes, quæ patent: Et prima ponit dictum, cuius rationem subdit: ibi, *Cum tam.* Secundo ponit duo dicta: secunda ibi, *Vel conuersi*. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponendum est illud, quod habetur in c. quod sicut. eo. tit. in anti. vbi dicitur, q̄ oēs habentes vocem in electione, debent vocari ad electionem faciendam. Item q̄ illi, qui sunt præsentes die electionis faciendæ, non debent vocari: quia frustra vocarentur: sed soli absentes sunt vocandi ad illam diem, qua debet electio celebrari: si sint in loco propinquo vel remoto, s̄m statuta illius ecclesiæ: tñ si præsentes processerunt in electione absq; vocando absentes, valet electio de se: sed absentes poterūt postea facere cassari illā electionē. CASUS. Vacante ecclesia Pictauensi, canonici illius ecclesiæ cōuenerunt in vnum ad electionem futuri pastoris faciendam: In ecclesia ipsa erat canonicus impubes de iure cōi vel dispensatiue, q̄ erat tunc absens: Vnde qñ assignauerunt diem ad faciendum electionem, alij canonici non vocauerunt illum impuberem: sed eo spreto ad illam electionem processerunt: vult iste impubes cōqueri de contemptu, & cassare electionem: vtrum possit? Rñdet Romanus Pontifex q̄ non: quia cum talis impubes non habeat vocē, frustra vocaretur ad electionem: quia ipse impubes caret discretione, quæ requiritur in electione; Sed hodie quantumcunq; sint puberes, non habent vocem, nisi sint in sacris constituti: sed impubes non potest esse in sacris: ideo non habet vocem in electione: Secundum verò hæc tpa non requirebatur, q̄ quis esset constitutus in sacris, quo ad electionem actiuam. Sed sanctissime Pater, ponamus q̄ vacat aliqua ecclesia regularis: in qua sunt monachi pfessi, & alij non sunt professi: vtrum non professi habeant vocem electiuam, & sint vocandi ad electionem actiuam? Rñdet Romanus Pontifex, q̄ non: quia ad electionem actiuam requiritur professio: sed tunc in isto casu, scilicet ad electionem actiuam, sufficit tacita professio: sed ad electionem passiuam requiritur professio expressa: vt in cap. si religiosus. s. eo. tit. & in cle. ne in agro. § sane. de sta. reg. in clemen. Sed quid de conuersis: vtrum habeant vocem in electione, vt cōiter in religione beati Francisci sunt laici cōuersi? Rñdet q̄ tales conuersi non habent vocem in electione: q̄a illi soli habent vocem in electionibus, qui sunt tacite vel expresse pfessi religiosi; ideo conuersi non habent vocem. Nota primo ex isto textu, q̄ impubes potest esse canonicus ecclesiæ cathedralis. Sed quæritur vtrum istud posit esse de iure cōi, vel ex dispensatione? Quidam dicunt q̄ de iure cōi, quia in simplici beneficio & in canonia sufficit q̄ quis sit egressus infantiam: Cōis tñ opinio Doctorum tenet, q̄ in beneficio requirente discretionem animi, requiritur q̄ quis sit pubes: & q̄ perfecerit xiiij. annum: & attigerit xv. sed in alijs simplicibus beneficijs, in quibus non requiritur discretio animi, sufficit ætas septem annorum. De hoc latius per Panor. in c. super inordinata. de præben. in antiquis. Nota iuxta p q̄ in electionibus prælatorum regularium soli veri religiosi professi & clerici habent vocem electiuam: alij autem, vt cōuersi, vel non professi, non habent vocem.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid declaret.*

h ¶ *Ex eo.*] Canonicus impubes ad electionem non vocatus, non agit de contemptu: non professi cum professis: vel conuersi laici cum clericis, electioni interesse non debent. Emanauit primum dictum ad declarationem eorum, quæ notant Vincentius, Tancredus, Goffredus, Bernardus, & moderni de ætate & qualit. ex ratione. Secundū ad declaratione eorū, quæ notāt Bernardus, Innocentius, & Hostiensis de institu. cap. 2. & Abbas s. eod. tit. in Genesi.

¶ *Glo. seq. quærit, arg. negatiue, & contrarium soluit.*

i ¶ *Episcopi.*] quid de inferioribus dignitatibus? Ex his vulgaribus iuribus, quibus arguimus à verbis. j. de prim. si Papa. 1. respon. in fi. cum si videretur q̄ in inferioribus secus: cum si de inferioribus idem voluisset intelligi, id expressisset. s. de deci. ad audientiam.

Contra

Contra puto, cum ratio cap. quæ infra sequitur, sit generalis: nec ibi reparatur de episcopo, cum dicitur, ad præstandum in electione suffragium, &c. & hoc bene probatur ĩ. eod. indemnitatibus. in princip. Ioan. Andr.

Ratio generalis extendit legem. Dom. Nic. Buetardus in loco à ratione legis exempla. Ios.

lari constituto ætate, in tua † ecclesia [b] extitit celebrata, cum cæteris eiusdem ecclesiæ canonicis non fuisti admissus: de contemptu [c] conqueri, aut electionem eandem impugnare non potes: Cũ tam iuris [d] †, quàm rationis [e] existat: vt tales (cum discretione [f] careant) ad præstandum in electione suffragium [g] nullatenus admittantur.

¶ *Non professi cum professis, vel conuersi laici cum clericis, electioni interesse non debent. hoc dicit.*

¶ In ecclesijs quoque regularibus, vel monasterijs, hi, qui [h] nõ sunt tacite [i] vel expresse professi, non debent cũ professis; vel conuersi [k] laici cum clericis electionibus [m] interesse.

a ¶ *In pupillari.*] quæ est in mare minor xiiij. annis, in fœmina minor xij. nec distinguimus an malitia suppleat, sicut nec in finienda tutela. C. quãdo tu. vel cura. l. indecorã. Insti. qui. mo. finiat tute. in princ. licet secus in matrimonio: vt š. de despõ. impu. puberes. vbi de hoc. ad idẽ ĩ. eo indemnitatibus. in prin.

Nota quod suum potest dici, quod est commune ei & alijs. ad hoc l. eo. ol non decent. vide quod notat ad ea. pe. ĩ. de sen. excom. Ion.

b ¶ *In tua ecclesia.*] Not. quod minor xiiij. annis dicitur idoneus ad beneficium, etiam ad canonicatum cathedralis ecclesiæ. de hoc š. de præbẽd. super inordinata. [Host. ibi ĩ & de æta. & qual. c. 2.] & š. eo. lib. de rescript. si eo tempore.

Not. arg. quod ad probandum decisionem dubiam, sufficit validare decisionẽ de plano argumento, vel ratione. vide Io. And. in c. inquisitio .. š. de accu. Domi.

c ¶ *Contemptu.*] quod aliàs cassationem inducit, & plus in electione nocet, quàm multorum contradictio. š. eo. venerabilẽ. & c. bonæ 2. in ant.

Vide concilium Tridene. sessio. 24. de refor. cap. 12.

d ¶ *Iuris.*] scripti.

e ¶ *Quàm rationis*] quæ deficiente iure scripto allegari potest. 8. dist. frustra. & 9. dist. sana quippe. š. eo. tit. & li. vi quis. lex enim est omne quod ratione consistit. 1. dist. consuetudo. & Seneca in epistola xxxvij. ad Lucillum Si vis tibi omnia subijcere, te subijcias rationi.

Ratio allegari potest deficiente iure scripto.

ADDITIO. Aug. dicit ratione vincendum. 23. q. 6. vides.

¶ *Glos. seq. quæstionem soluit.*

f ¶ *Discretione.*] 3. q. 7. cap. infamis. §. tria. & š. de corpore vi. ex parte. C. de fal. mo. l. 2. [De reg. cum virum. in princi. & cap. cũ sumus. in princi. ff. de iudic. cum prætor. §. non autem.] Et per hanc litteram dico idem de furioso per prædictum §. tria. & 15. q. 1. cap. nec is. §. cum itaque. de suc. ab inte. cum dilectus. ff. de ritu. l. illud. cum nec tales matrimonium carnale cõtrahere possint. ĩ. de spon. dilectus. 32. q. 7. neque furiosus. nec religionem vouere. de reg. sicut 2.

Amisit ob maleficia puniatur, vide doct. in l. sin. cipiatur. ad Sylla. cui adde l. si atrocem. ff. de tu & de malo, quod sacit illi puero in ludo, vide Pet. de Ancha. cõs. 283. Ion.

g ¶ *Suffragium.*] ff. de iu. immu. l. 2. §. impuberes. & dicit lex: Indignum nobis videtur, eum qui stabilẽ mentem nondũ adeptus est, pp priuilegia militum, sapientum hominum iura tractare. C. de test. mili. l. vlt. & minores sportulas decurionũ accipiunt: suffragiũ tamen inter alios non afferunt. ff. de decur. l. spurij. §. minores. & si princeps det veniam ætatis minoribus: nõ vr̃ cõcessisse, quod sine decreto alienent: vel citra perfectam ætatẽ liberam administrationẽ habeãt. C. de his q ve. ætat. impe. l. eos 2. isti enim accusare nõ possunt, nec testificari. 2. q. 1. prohibent. 4. q. 3. nec testamenta facere. 2. q. 6. cap. ei qui. §. diffinimus. & talis ætas prona est ad malũ. 12. q. 5. c. 1. & est hæc littera [Et decre. indemnitatibus. in princip. ĩ. eod.] § Tan. & Bart. Brixiensis, qui dixerunt in quæstione dominicali 77. quæ incipit, Tutor cuiusdam: quod si pupillus patronus maior 7. annis præsentat vnum, & tutor eius alium: præfertur præsentatus à pupillo. pro eis facit. 16. q. 7. decernimus.

h ¶ *Hi qui.*] s. fratres vel monachi: nec distinguo in his, an sint clerici, prout distinguit in conuersis: vt ĩ. dicam in gl. 2.

i ¶ *Tacite.*] in electis autem requirit̃ expressa professio. ĩ. eo. nullus. sic ĩ. eo. indemnitatibus. in prin. Nouitij ergo nõ admittunt̃. & sic tenebat Abbas in gl. in prin. alleg. ad hoc ff. de sta. libe. l. statu liberum. licet tales gaudeant priuilegio canonis: vt ĩ. de sen. excom. religioso. tamen non sunt veri religiosi, vt ibi.

k ¶ *Cõuersi laici.*] de cõuersis ergo hic loquit̃: monachi ergo vel fratres ꝓfessi, indistincte admittunt̃. ad hoc š. de arbi. cũ olim. de sen. excom. canonica. & 16. q. 1. generaliter. 93. dist. a subdiacono. hodie secus: qđ dic vt in Clemen. de ætate, & qualita. vt hi, qui.

l ¶ *Cum clericis.*] In plebibus ergo vbi sunt clerici & laici cõuersi, non admittunt̃ cõuersi laici: ergo in hospitalibus & locis huiusmodi, vbi sunt solũ laici cõuersi: illi bene eligunt sibi priorem, rectorem, magistrum, vel massarium. š. de arbitr. cum olim. nec hoc hic prohibetur. ad hoc. ĩ. eod. indemnitatibus. §. penulti.

¶ *Glossa seq. quærit & soluit, & contrario respondet.*

m ¶ *Electionibus.*] tale enim ius non cadit in laicum. š. eo. in antiq. Massana. & c. sacrosancta. etiã cõuersium: vt hic. Quid dices in quæstione facti ĩ aliquo ordine: puta Humiliatorũ: [vel sancti Marci.] vel in aliqua ecclesia seculari præscripserunt laici conuersi, quod debeant ad electionẽ admitti, & vocari: per hãc constitutionem clerici volunt eos admittere: quærit̃ quid iuris? Dico quod de iure cõi conuersi laici ad electionem nõ admittuntur: vt hic. sed decr. ista nõ tollit specialium locorum, ordinum, vel personarũ consuetudines præscriptas. š. eod. li. de consti. licet. quare illi præscriptæ consuetudini stari debet. Non obstat quod in talibus nõ valeat consuetudo. š. eod. Massana. quia illud dico verum s̃m Innocẽ. & Host. qui hoc not. de instit. c. 2. de laicis professione & habitu, non de conuersis: cum ergo cõuersus sit ecclesiastica persona 1. 12. q. 1. c. duo. tale ius spirituale præscribere poterit.

Conuersi an possint præscribere ius eligendi.

Glossa & Card. in c. ecclesia. de instit. Ion.

Conuersus est persona ecclesiastica, etc. et ex eo de ea id. etc. Pe. de Ancha. reg. ca. .. ĩ eo. lib. an. 2. Ion.

¶ Idem.

¶ *Si ab electione cathedralis vel regularis ecclesiæ, in scriptis ex causa probabili appelletur ad Papam: ea pẽdente, confirmatio facta per ordinariũ non valet. Requirit decret. cupientes. non solum quòd electus veniat, sed quòd vsque ad finem negotium prosequatur: & habet locum etiã cum appellatur à confirmatione, vel prouisione. Ioannes Andr.*

CAP XXXIII.

SI postquam [n] ab electione in cathedrali vel regulari ecclesia [o] celebrata, fuerit in scriptis [p] ex causa probabili [q], quæ probata deberet legitima reputari, ad sedẽ [r] Apostolicam appellatum, electionẽ ipsam per ordinarium confirmari contingat: huiusmodi cõfirmatio, nisi

Si postquam.] Sũt tres partes: Secunda: ibi, *Si vero electus*: Tertia: ibi, *Cum autem*. Dom. CASVS. Vacante ecclesia Pictauensi, canonici quendã Titiũ elegerunt: a qua electione fuit appellatũ ad Apostolicam sedem: quia forte vnus erat contradicens, & talis solenniter appellauit: appellatione interposita, dicti canonici eligentes ipsam electionẽ pr̃sentauerunt metropolitano, vt eã confirmaret: qđ fecit metropolitanus ad requestã aliorũ canonicorũ, non curando de appellatione illius: an valeat talis confirmatio, vt electus virtute illius confirmationis receperit potestatẽ administrandi? Rñdet Romanus Pontifex quod non: nam ex quo fuit appellatum ad Apostolicã sedem: suspensa fuit iurisdictio iudicis inferioris: ideo non potuit eũ metropolitanus confirmare, & ꝑ consequens si iste electus se ingerat administrationi, perdit ius sibi quæsitũ ex electione: cũ non videatur cõfirmatus: Et istud verum, quod superior, videlicet metropolitanus, non potest confirmare istam electionẽ pendente appellatione: nisi appellans renunciasset suæ appellationi: quia tunc per illum recessum ab appellatione superior reassumit iurisdictionem virtute cuius posset ipsam electionem confirmare. Sed sanctissime Pater, dictum est in capitul. cupiẽtes. ĩ. eo. quod si confirmatio vel infirmatio pertinet ad Papã: electus tenetur ire personaliter ad Apostolicã sedẽ pro obtinenda confirmatione: Ponamus quod ipse electus postquã fuit in curia Romana sine licentia Papæ, post aliquos ꝓcessus recessit à curia non remanendo vsque in finem causæ: vtrũ videatur satisfecisse illi constitutioni, cupientes. allegatæ? Rñdet quod non. Item dictum fuit in dicto cap. cupientes. quod cum appellatur ab electione facta: ad impediendum confirmationem, tenetur electus ire ad curiam Romanam: & etiam eligentes & opponentes? Ponamus quod electus fuerat iam confirmatus, & appellatum fuit à confirmatione: vtrum electus, eligentes & appellantes teneantur mittere ad Apostolicam sedem, secũdum distinctionem illius cap. cupientes? Respondet quòd sic.

¶ *Prima glossa summat.*

n ¶ *Si postquam.*] Si ab electione cathedralis vel regularis ecclesiæ, in scriptis ex causa probabili appelletur ad Papam: ea pendente, confirmatio facta per ordinarium non valet. Requirit decreta. cupientes. non solum quod electus veniat, sed quod vsque ad finem negotium prosequatur: & habet locum etiam cum appellatur a confirmatione, vel prouisione. Ioannes Andr.

o ¶ *Ecclesia.*] Nota, quo ad cathedralem ecclesiã bene erat statutũ, quod appellatio deuolueret: eoipso quod in scriptis, & causa probabili interposita esset. ĩ. eod. quamuis. sed de regulari non sic erat expressum: parificatæ igit̃ sunt regulares cathedralibus. sic š. eo. in antiq. ne ꝓ defectu. & š. eo. tit. & lib. c. cupiẽtes. secus ĩ casu. š. eo. quanq.

p ¶ *In scriptis.*] sic ĩ. de appel. cordi. & de hoc š. eo. tit. quamuis.

q ¶ *Probabili.*] vnde illud speciale in istis ecclesijs, quod sufficit quod appellatio sit interposita ex causa ꝓbabili, licet causa sit falsa: ad hoc vt deuoluatur: & potest esse ratio, quia maiora facilius deuoluunt̃: vt š. de appella. vt debitus. in fin.

¶ *Glossa sequens vocitatur per quæstionem duplicem: scilicet, quid si appellatur ad inferiorem: & quid si ad legatum.*

r ¶ *Ad sedem Apostolicam.*] ergo secus si ad inferiorem: [vt etiam dicit Archidia.]

di:it Archid.]cum enim ista decret. ponat suũ casum specialem ꝯ regulam ĩ.de appella. non solũ. a.respon. quo cauetur primo constare debere de veritate causæ, anteq̃ reuocentur attentata post appellationem ante sententiam interiectam: ob hoc igitur a casu expresso non recedam: sed antiquo & generali iuri in alijs stabo. Et potuit esse ratio, reuerentia sedis Apostolicæ, & vt melius visitetur. Et quia illa maiora de facili transeunt ad Papam: vt in prædicta decret. vt debitus. in fi. Et si appelletur ad legatum non puto hanc decret. locum habere: licet dici soleat: examẽ legati satis esse examẽ Apostolicæ sedis. Sed video ꝙ si appelletur ad sedem Apostolicã, non sufficit adire legatum: nisi partes concordarent appellationi renunciando: de appell. Ia. cõstitutus. & de offic. lega. studuisti. & cap. licet. & dicti ĩ. eod. cupientes. circa principium. Ioan. And.

Gesta à iudice vndique sunt nulla. vide nouella in c. at si clerici. ĩ. de iud. c.

In antiquis codicibus legitur, obtinet.

Alias, vacauerit.

prius fuerit canonice[a] ab appellatione ipsa recessum (cum sit ab eo, qui non potuit[b], de facto præsumpta) nullam obtinebit[c] roboris firmitatem. ¶ Si vero electus[d], qui iuxta[e] constitutionem[f] felicis recordationis Nicolai Papæ tertij prædecessoris nostri, ad dictam sedem venerat pro electionis suæ negotio prosequendo, de Romana curia sine licentia recesserit, antequam huiusmodi negotium sit finitum: eius electio auctoritate constitutionis ipsius (quæ non solum vt quis veniat, sed etiam ex sui mente[g] exigit, quòd vsque ad finem negotium prosequatur) eoipso viribus euacuatur, omnino[h]. ¶ Cum autem[i] ab electionis confirmatione[k], vel facta prouisione[l] per eum, ad quem

a ¶ *Canonice.*] sine aliqua prauitate, vt ĩ eo. lib. quamuis. & ĩ. eod. prouida. & primo inquiratur de recessu: vt ibi.

b ¶ *Non potuit.*] sufficit enim ꝙ appellatio sit interposita ex causa probabili, ad hoc vt deuoluat. & alias competentis iudicis iurisdictionem reuocet.

c ¶ *Firmitatem.*] simile ĩ. eo prouida. & cap. seq. & cap. vlt.

d ¶ *Si vero electus.*] approbat quod not. Guli. & Gar. ĩ. eo. cupientes. §. quod si.

e ¶ *Iuxta.*] si ergo tali[s] erat electus, qu[i] venerat ad curiã: non adstrictus tamen illa constitutione, licet ante finem causę recedat: cũ non habeat ibi locum hæc constitutio: ergo nec eius pœna. Et facit quod dixi in decre. cupientes. in prin. super verbo: immediata subiectio. & ĩ. eo. cum non deceat.

f ¶ *Constitutionem.*] s. eod. cupie[n]tes.

Glo. seq. notat arg. contrarium, & soluit dupliciter: & econtrario respondet suus rgest. per quæstionem, quam soluit.

g ¶ *Mente.*] Et ita punitur qui mentem offendit, sicut qui mentem & verba. ff. de iurid. om. iudi. l. si quis. versi. ꝙ si dum [c]oponitur. ff. ad Macedo. sed Iulianus. §. mutui. immo præfertur intentio verbis. ĩ. de verb. sign. intelligentia. & cap. præterea. Et in ꝯtrarium videbatur: quia constitutio pœnalis erat: & ideo restringenda. ff. de pœn. interpretatione. Sufficere ergo videbatur, ꝙ venerat prout constitutio dicebat. Sed ꝯtrium est verum: Illa enim sunt paria, nõ venire, & venire, & sine licentia recedere. 11. q. 3. certum. ĩ. de iudi. cap. 1. ff. de excu. tuto. l. scite. §. aliud autem. versic. obseruabunt. in fine. [alias incipit, & sufficit. & C. de decurion. lib. 10. si qs.] videtur etiam talis offendere verba, s̃m quod notatur ĩ. eod. tit. cap. cupientes. §. ꝙ si per xx. super ver. executionem. Non obstat quod dicitur, constitutionem pœnalem non extendendam: quia in hoc non extenditur quod erat de mente[*]; nec puto electum puniri, ꝙ eo t̃pe quo non impeditur processus causæ per xx vel xxx. mil... ratia peregrinationis, recreationis, vel simili causa iuit extra curiam: non enim recessisse dicitur, qui statim est reuersurus. ff. de procu. præsens. & l. seq. ff. de diuor. l. 3. Et verba ciuili modo non captiose sunt intelligenda. 4. distin. erit. ff. de seruis. si cui. & hoc tenet Guli. & Gar. in decret. cupientes.

Quomodo colligatur mens legis vide Archid & Dominicum.

Vide glo. in cap. 1. § de tempor. ord. Franc.

ADDITIO. Idem Archi. & Ioan. Monachus, qui tamen in additionibus hic dixit forte talem ex contemptu ligari. ĩ. de senten. excom. per tuas. §. nos igitur. Ioan. And.

h ¶ *Omnino.*] quod hic de pœna electi venientis & recedẽtis sine licẽtia dictum est: eadem ratione intelligo repetitum de pœna opponentium, & personarum instructarum.

i ¶ *Cum autem.*] approbat quod not. Guli. & Gar. ĩ. eod. cupientes. in princip.

k ¶ *Confirmatione.*] in ꝯtrarium videbatur: ibi enim non de meritis electionis: sed de iniquitate iudicis agitur. ĩ. de appel. interposita. ad fin. ad quid ergo venirent personæ instructæ? Sed ꝯtrium est verum: licet enim de iudicis iniq[ui]tate agatur: nihilominus & de meritis electionis: & sic est necessaria instructio personarum.

¶ *Glo. seq. dupliciter opponit & soluit.*

l ¶ *Prouisione.*] in ꝯtrium videbatur: quia pœnalis erat constitutio, cupientes. [& ideo non extendenda] & quia si Papa de prouisione voluisset intelligi, id expressisset: sicut fecit de ele[ct]ionibus & postulationibus. de deci. ad audientiam. Sed cũ quotidie iura ista parificent electiones, & postulationes, & prouisiones. ĩ. eo. statuimus. & cap. vt circa. quid iuris de vno & de alio, vt hic patet. sed post prouisionem non videbatur vacare ecclesia: & sic nec habet locũ constitutio, quæ prouidere intẽdit ecclesijs vacantibus, vt ibi patet, in prin. sed per appellationem suspenditur cõfirmationis & prouisionis effectus. de iureiur. venientes. vnde merito locum habet constitutio.

Sequitur Dom. & [illegible] quis [illegible] C. de [illegible] gloss. in cap. [illegible] de senten. excommun. Ioan.

propter inferiorum negligentiam fuerat deuoluta, eligendi potestas ad sedem appellatur eandem: constitutionem prædictam in veniendo, & mittendo, & alijs, quæ perstringuntur in ea, conuenit obseruari.

¶ Idem.

¶ *Dispensare possunt episcopi & superiores cum habentibus parochiales ecclesias sibi subiectas, quod vsque ad septennium studendo non teneantur ad sacerdotium promoueri: ad subdiaconatum tamen debent promoueri infra annum: aliàs sunt priuati: Et illo durante septennio debet in illis ecclesijs idoneus poni vicarius de fructibus ecclesiæ sustinendus: Elapso septennio debet rector infra annum in presbyterum promoueri.*

CAP. XXXIII.

Cum ex eo[n], quod felicis

m ¶ *Eum.*] quod dic vt notatur ĩ. eod. ne pro defectu. & c. quamq[uam].

¶ Cum ex eo.] Primo ponit constitutionis causam: in qua ponit ius antiquum, & impedimentum ex eo prouenien[s]: In secunda constitutionem; quæ tria facit: Primo permittit di[s]pensationem septennij: arctat ad subdiaconatum: & causam reddit: Secũdo prouidet quomodo interim ecclesijs deseruiatur: Tertio post septennium eum cum quo dispensatum fuit reducit ad ius antiquum. Secunda: ibi, *Porro.* Tertia: ibi, *Elapso.* Ioan. An.

CASUS. D[i]ctum fuit in cap. licet canon. ĩ. eo. ꝙ promotus ad ecclesiam parochialem debet promoueri ad sacerdotiũ infra annũ, annumerandum à t̃pe adeptæ pacificę possessionis: vel a t̃pe, quo potuit habere pacificam possessionem, & p ipsum stetit: Sed quæritur, nunquid eps possit fauore studij cum [t]ali promouendo dispensare, vt nõ promoueatur ad sacerdotium infra annum? Rñdet ꝙ sic vsq; ad septen[ni]um: vt promouendus p illud septennũ non teneatur promoueri ad sacerdotium: Sed nunqu[i]d per [ill]ud septẽnium infra annum debeat promoueri ad ordinem subdiaconatus? Rñde: ꝙ sic: & hoc ne possit redire ad seculum, & perciperet fructus illius ecclesiæ: pendente eñ illo septennio, debet in ecclesia parochiali idoneus poni vicarius, qui sustẽtabitur de fructi[b]us [e]ius ecclesiæ: & elapsis illis septem annis, debet ipse rector infra annũ promoueri ad sacerdotium: aliàs si non promoueatur ad sacerdotium infra annũ, ipso facto dicta ecclesia dicitur vacare absq; alia s[ente]ntia vel monitione. Nota primo, ꝙ promotus ad ecclesiam parochialem debet promoueri ad sacerdotium infra annum, numerandum à t̃pe adeptæ pacificæ possessionis: vel a t̃pe quo potuit habere pacificam possessionem, & per eum stetit. Nota vlterius, ꝙ eps vel alius superior potest dispensare cum promoto ad ecclesiam parochialem, ꝙ vsq; ad septennium fauore studij non teneatur promoueri ad sacerdotium: Vnde sciendum est, ꝙ solus eps, in cuius diœcesi est ipsa ecclesia parochialis, potest dare istam dispensationẽ; non aũt eps domicilij: licet per cap. nullus eps. ĩ. de temp. ordi. clericus beneficiatus dicatur habere tres epos, quo ad promotionem ad ordines: scilicet epm domicilij, epm originis, & epm beneficij. Nota insuper ibi: literarum studio insistentes: ꝙ licet tales clerici promoti ad ecclesias parochiales essent in studio: si tñ l[itt]eris non insisterent, non prodesset eis illa dispensatio. Nota etiam, ꝙ durante [il]lo septennio, debet eps vel alius superior in ipsa ecclesia parochiali ponere vicarium idoneum, qui ibi deseruiat in diuinis: & qui sustentabitur de fructibus i[ll]ius ecclesiæ: Tamen hodie aliter fit: nam hodie eps dispensando dat eidem clerico potestatem, vt possit conuenire cum vicario de fructibus, & possit arrendare fructus illius ecclesiæ. sed si non esset dispensatio, deberet obseruari quod hic dicitur. Nota finaliter ꝙ est prohibitum studentibus, expensis beneficiorum redire ad statum secularem. de quo hic in glo. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid dedit causam.*

n ¶ *Cum ex eo.*] Dispensare possunt epi & superiores cum habentibus parochiales ecclesias sibi subiectas, quod vsque ad septennium stu-

nium ſtudendo non teneantur ad ſacerdotium promoueri: ad ſubdiaconatum tñ debent promoueri infra annum: alias ſunt priuati: & illo durante ſeptennio, debet in illis eccleſijs idoneus poni vicarius de fructibus eccleſiæ ſuſtinendus: elapſo ſeptennio debet rector infra annum in presbyterũ promoueri. Cauſam dedit huic conſtitutioni, qđ notat Guil. ſ. eo. licet canon. in gloſſa ſuper verbo: priuatus.

Aliàs ſanctæ Gregorius Papa prædeceſſor noſter, &c.

a ¶ *In concilio Lugdunenſi.*] ſ. eo. licet canon.

b ¶ *Parochialium.*] nõ collegiatarum, in quibus locum habet concilium, in collegiatis non: & ſic in illis non eſt hæc diſpenſatio neceſſaria. ſ. eo. ſtatutum.

commendam

c ¶ *Tempore.*] id eſt, ex quo poſſeſsionem habuit, vel per eum ſtetit, quo minus haberet. j. cap. prox. §. 1. & j. de præbẽ. licet epiſcopus.

d ¶ *Perſonaliter.*] ergo non per vicarium, niſi in caſu decret. de præbend. exſtirpandæ. ſ. qui caſus per concilium mutatus non eſt: vt ibi dixi. & idem hodie in caſu huius capituli.

d ¶ *Reſideant.*] diſpenſari tamen poterat ſuper reſidẽtia: vt in prædicta decret. licet. in fine. Ioan. Andr.

recordationis † Gregorius Papa decimus prædeceſſor noſter ſtatuit in concilio Lugdunenſi a, vt ad regimẽ parochialiũ b eccleſiarum aſſumpti, ſe ad ſacerdotium promoueri faciant infra annum à ſibi cõmiſſi regiminis tempore c connumerandum †: & perſonaliter d reſideant in eiſdem: Alioquin ſi infra idem tempus promoti non fuerint f, huiuſmodi eccleſijs abſque monitione, alia ſint priuati. Nonnullis extunc g parochiales eccleſias recuſantibus acceptare h, legẽdi, & proficiendi i (cũ eis facultates non ſuppetant: nec ab eccleſiarum prælatis de alijs beneficijs in pleriſque mundi partibus k interdum prouideatur eiſdem) opportunitas l ſit ſublata, in grãde vniuerſalis eccleſiæ (quæ ad ſui regimen viris litteratis

habebit diſpenſare per hanc litteram.

r ¶ *Obtinent.*] ſi iam elapſus eſſet annus, ita q priuati eſſent, tunc eas non obtinent, ſed obtinuerunt: & ſic huiuſmodi diſpenſatio locum non habet.

¶ *Glo. ſeq. notat, dubium ſoluit, quærit & ſoluit: Iterum quærit & ſoluit, et declarationem expoſcit.*

permaxime noſcitur indigere m) diſpendium & iacturam. Nos ſuper hoc multorum inſtantia excitati frequenter, volentes cupientibus in ſcientia proficere, vt fructum in Dei eccleſia ſuo tempore afferre valeant opportunũ, vtiliter prouidere n: Præſenti conſtitutione ſancimus, vt epiſcopi o, eorumque ſuperiores, cum his, qui huiuſmodi p ſubiectas q † ſibi eccleſias obtinẽt r, vel obtinuerint in futurum, diſpenſare poſsint libere, quód vſq; ad ſeptennium s litterarum t ſtudio inſiſtẽtes promoueri minime teneantur, niſi ad ordinem ſubdiaconatus u dumtaxat: ad quem infra prædictum annum recipiendum (ne ſicut à multis de Chriſti x patrimonio ſublimatis olim factum eſſe dignoſcitur y, à ſtatu retrocedere z

ſ ¶ *Septennium.*] Nota in ſeptẽnio ſcholarem eſſe debere prouectũ. ſtudẽs in theologia in quinquennio. ſ. de magi. cap. vlt. & etiam ſtudẽs in iure ciuili: vt in proœmio ff. orũ. ibi: & in quinto anno, &c. & ſi voluerint epi in exteriori tpe diſpenſare, bene id poterunt: ſed in vlteriori non. de re iudic. quod ad conſultationẽ. de appel. oblatæ. j. de reg. iur. cui licet. [Idẽ Ioan. Mona. & Archid. benefacit ff. de vul. ſub. ſi ita quis ſubſtituerit. & ſ. de offi. deleg. paſtoralis. §. 1. immo commendabile eſt nõ à principio totũ dare ſeptẽniũ, vt experiatur ſi proficiant, & tunc detur vlterius tẽpus: alias denegetur.] Sed nunquid eps qui diſpenſauit in ſeptennio, ante illud tempus finitum poterit diſpenſationem reuocare? Puto q nõ: per reg. j. de reg. iur. decet. & ſ. de ſi presby. ex tua. vbi de hoc. & hoc dico niſi euidens cauſa ſuaderet contrarium: & ſic poteſt intelligi de cle. non reſi. cap. vlt. vnde & priuilegium reuocatur cũ tendit ad noxam. de deci. ſuggeſtum. Quid ſi pendente diſpenſatione mecum facta de iſto ſeptennio, aſſumor ad aliam parochialem eccleſiam ſine fraude: nunquid adhuc poterit in ſeptennio mecum diſpenſari? Et ſatis videtur q non, per hanc litteram: cum videatur inſpici tempus ratione perſonæ: & ſm hoc, & per ea quæ dixi in principio gloſſæ, videtur, q tempus illud incipiat a tpe diſpenſationis. & ſecundum hoc eſſet reperire quód per nouem annos, vel quaſi prorogaretur receptio ordinis presbyteralis: & in hoc vtilis eſſet declaratio.

Nota q quando requiritur diſpenſatio perſona reſpectu beneficij ille; ad illum debet diſpenſare, qui habet clericũ ſubiectũ, reſpectu cuius eſt diſpenſatio neceſſaria. Dominicus.

Si enim ſeptennium inciperet à tpe commiſsi regiminis, per modum de quo j. cap. proxi. §. 1. ſi fiat diſpenſatio poſt ſex menſes, non habebit pro ſtudio integrum ſeptẽnium. Io. And.

t ¶ *Litterarum.*] cum non diſtinguat, intelligo generaliter: ſiue in grammatica, ſiue in iure canonico, vel ciuili s, vel ſcientia theologiæ ſtudeat. Et caueant epi ne diſpenſent cum his, qui dociles nõ ſunt: iam enim in eis ceſſat huius conſtitutionis cauſa: vnde nec fiat diſpenſatio. 1. q. 7. quod pro remedio. Et habentes diſpenſationem propter ſtudium, ſtudere debent: non in caſtris vel villis, ſed in ſtudio generali: vt ſ. de cle. non reſi. tuæ. alias priuilegium non habebunt: vt ibi.

Iſta gloſ. ſecũdũ Philip. vult, q beneficiatus in ſacris, poſſit ſtudere legibus. ad de quo dicam. j. eod. ne cle. vel mon. cap. 1. Fom.

m ¶ *Indigere.*] ſ. de magi. c. vlt. vnde de aduocatis dr, q non minus prouident generi humano, q ſi patriam armis defenderent. C. de aduo. diu. iudi. l. aduocati. & doctorum ſcientia mundus illuminatur. ſ. de hære. cum ex iniuncto. j. de reli. domi. cap. vnico.

f ¶ *Non fuerint.*] iuſto impedimento ceſſante: vt hic in fine. & j. cap. proxi. §. porro.

g ¶ *Extunc*] id eſt, poſt illud concilium.

h ¶ *Acceptare.*] quia nolebant ſic ſtatim presbyterari.

i ¶ *Proficiendi.*] de mag. cap. 1 & cap. quia nonnullis.

k ¶ *Partibus.*] in quibus forte pauca ſunt alia beneficia.

l ¶ *Opportunitas.*] ſicut prouident iura, q opportunitas ad malum tollatur, vt 18. q. 2. diffinimus. de coha. cle. cap. 1. ſ. eo. fundamẽta. j. de ſta. reg. c. vnico. 1. reſpon. in fi. ita prouident, ne opportunitas tollatur ad bonum: vt hic, & ſ. de magi. per totum.

¶ *Glo. ſeq. obijcit & ſoluit.*

n ¶ *Prouidere.*] ſed nonne ſatis erat prouiſum pauperibus. ſ. de mag. Dic q ſic circa Doctores: ſed circa libros & expẽſas non: circa quæ prouidit iſta conſtitutio.

¶ *Glo. ſeq. primo ſoluit dubium: ſecundo quærit, arg. negatiue: alleg. v. iura. affirmatiue alleg. viij. iura. & ſic ſoluit.*

o ¶ *Epiſcopi.*] Licet igitur inferiores prælati poſsint ex cauſa ſup reſidentia diſpenſare. ſ. de cle. non reſi. relatũ. & ita ibi ſentit Inno. Hoſtien. & Gar. ſ. eod. licet. in vlt. glo. hoc tñ caſu non diſpenſabũt minores epis. & in §. porro. j. proxi. idem reperitur. Sed nunquid ſolus eps ſine capitulo hanc & alias diſpenſationes facere poterit? Et videtur expreſſum q non. 1. q. 5. cap. vlt. in fi. vbi etiam de hoc. & 50. diſtin. ex pœnitentibus. & ad idem j. de exceſ. prꝫla. cap. 1. & ſ. de his, quæ fi. à præla. nouit. & cap. ſeq. In contrariũ videtur per hanc litteram: & per decre. at ſi clerici. de iudic. cum in his iuribus dicatur de epis, nulla mentione facta de capitulo. ad idem de or. ab epi. qui renun. epi. cap. 1. & ſ. de cle. coniug. ſane 2. de cle. pug. in duello. cap. 1. ad idem j. de ꝗta. & qual. c. vnico. de fil. presby. cap. 1. cum multis ſim. & hoc vltimum credo: & cõiter obſeruatur ſm Hoſtien. qui hoc not. de temp. ordi. dilectus. in fi. mag. glo. & Gul. in Spec. tit. de legato. §. antepenult. in princip. ipſe tamen Hoſtien. not. contrarium. de ſta. reg. q Dei timorem: tamen poſito q de iure ſolus diſpenſare non poſſet. de conſuetudine præſcripta ſibi poteſt hoc ius acquirere. ſ. de his quæ fiunt a præla. noſcitur. in fin. & ſ. eod. lib. de conſue. cap. 2.

Diſpenſare an poſsit epi ſcopus ſine con cauſa in generali.

Sequitur Archi. cap. 1. de filijs presby. ad iura quæ ſic de epo loquuntur ſupplet cum capitulo quia diſpenſatio eſt de maioribus.

p ¶ *Huiuſmodi.*] parochiales ſcilicet.

q ¶ *Subiectas.*] Nota, quia licet quo ad dandas dimiſſorias æquiparemus eps originis, domicilij, & beneficij, vt j. de tempo. ordi. cum nullus. 1. reſp. quo ad caſum iſtum ſecus: vnde ſi Bononien. clericus talem eccleſiã habet Mutinæ: Mutinenſis eps, non Bonon.

¶ *Glo. ſeq. ponit opinionem, quam reprobat, & contrario reſpondet.*

u ¶ *Subdiaconatus.*] per hoc dicunt quidam, q ſine diſpenſatione de cõi iure poteſt in minoribus conſtitutus eligi ad parochialem eccleſiam. ad idem allegant j. de præbend. ſi pro clericn. & j. de inſtitut. cap. 2. [Hoc placet Archidia. & Ioan. Monac. ſ eod. cupientes §. penult. in princ.] Sed puto contra: & dico ab antiquo iure illius decretalis ſ. de æta. & quali. præterea. non recedi, niſi inquantum reperitur expreſſum: Nec obſtat hæc decretalis: potuit enim diſpenſari cum illis per litteras Apoſtolicas: vel per præſentationem patroni conſequi parochialem eccleſiam in minoribus conſtitutus: & ſi diſpenſetur cum tali, neceſſe habet infra annum ſubdiaconus fieri: & ſic intelligo iſtum textum: dixi de hoc ſ. in prædicta decretali, ſi pro clericis.

x ¶ *Chriſti.*] Nota dominium bonorum eccleſiarum eſſe penes Chriſtum. de hoc 12. q. 1. expedit. 16. q. 1. quoniam quicquid. ſ. de verb. ſign. cauſa.

y ¶ *Dignoſcitur.*] Nota ex præteritis circa futura caueri. 53. diſt. in nomine. de procu. cap. 1. & ſ. eo. fundamenta. §. digne.

z ¶ *Retrocedere.*] militando, negotiando, vel vxorem accipiendo: quod poſſunt ipſi clerici in minoribus conſtitun. ſ. de clericis coniugat. cap. 1. ſed qui ſunt in ſacris, non. j. de voto. c. vnico.

a ¶ Pœna

a ¶ *Poena.*] priuationis ipso iure.
b ¶ *Exerceatur.*] prouidit hæc constitutio ecclesijs & personis. sic s.eod.cum nobis olim.in fi.& j.de reg.beneficium.
c ¶ *Ministrentur.*] non enim debent proprijs militare stipẽdijs. 12. q.2.charitatem.
d ¶ *Septennio.*] idẽ est de minori tpe,si ad minus tempus dispensatum fuisset: quod fieri potest,vt superius dixi.
e ¶ *Alioquin extunc.*] idest, elapso anno a fine septennij.
f ¶ *Poenam.*] priuationis.

¶ Regulariter debet clericus per se diuinam seruire. Font.

¶ Nota secundum, q post dispensationem hic redit res ad ius commune. Sunt simile priuilegio.l. Titia. §.vsuras. ff. de leg.2. Font.

C*ommissa tibi.*] Quatuor sunt dicta:secundum ibi, *Annus autem*. Tertium:ibi, *Porro*.Quartum; ibi, *Caeterum*. & ista decret.est glo.cap. licet canõ.eo.tit.s.Dominicus.

Casvs. Dictũ fuit in cap. licet canon. s. eo.tit. q ille cui est collata ecclesia parochialis, debet promoueri ad sacerdotium infra annum, numerandum à tpe adeptę possessionis: Sed ponamus, q aliqua ecclesia parochialis fuit alicui clerico collata, qui non fuit promotus ad sacerdotium infra annũ:sed annus nondum fuit elapsus: tñ certum est, q ipse non poterit promoueri ad sacerdotium infra annum; quia de anno solum restant duo menses; & infra illos duos menses non celebrantur ordines: vtrum ante finem anni vacet ecclesia? Rñdet Romanus Pontifex, q licet sit impossibile, q talis possit promoueri infra duos mẽses: tñ ante finem anni non vacat ecclesia. Sed quid si iste fuit impeditus infra annum, vel non potuit promoueri; quia erat in minori ætate,& habebat ecclesiam cum dispensatione: vtrũ currat annus? Rñdet quòd non;sed tñ debet se facere promoueri ad illum ordinem,quẽ ętas sua patitur:Sed ponamus q iste priuatus sit ecclesia sua;quia cũ non esset impeditus, non curauit se facere promoueri ad sacerdotium:nunquid eps potest denuo conferre illi istam ecclesiam,quam perdidit per lapsum anni? Rñdet q non pro illa vacatione:nam ipse est incapax illius ecclesiæ pro illa vice. Sed quid de fructibus?Ponamus q infra annum ipse non fecit se promoueri ad sacerdotium: vtrum licite poterit retinere fructus ecclesiæ, quos percepit durante anno? Rñdet q iste si in principio qñ fuit institutus,non habebat intentionẽ vt promoueretur ad sacerdotiũ infra annum:sed solum vt pciperet fructus; tunc tenetur ad restitutionem fructuum: & etiam collator tenetur reddere ecclesiam indemnẽ; Si vero ille qui habuit ecclesiam parochialẽ habebat bonam intentionẽ:quia intendebat promoueri ad sacros ordines, sed ex aliqua causa superueniente non vult promoueri: qa forte eius frater antiquior vult pmoueri:& ipse vult remanere in seculo, nõ tenetur ad restitutionem fructuũ. Nota ex textu ibi,*Te nolente*.] arg. q beneficium qđ de necessitate ẽst proximo vacaturũ, potest conferri alteri de consensu rectoris: licet aliter non interueniat renunciatio; & sic ille consensus vr̃ habere vim renunciationis: de quo vide qđ not.j.in regula, beneficium.& de ijs quæ fiunt à ma. par.cap.ex ore. super verbo,confirmatus.quia illud debet intelligi quando consentit, vt conferatur per illum, in cuius manibus debet fieri renunciatio.

valeant clericali)omnino astringi volumus: & nisi receperint, pœna ᵃcontenta in dicto concilio,eo ipso percelli. ¶ Porro septennio prædicto durante, ijdẽ episcopi & superiores sollicite prouidere procurent, vt per bonos & sufficientes vicarios † ab eis in huiusmodi ecclesijs deputandos, animarum cura diligenter exerceatur ᵇ:& deseruiatur laudabiliter in diuinis: quibus de ipsarum ecclesiarum prouentibus,necessaria congrue ministrentur ᶜ. ¶ Elapso vero dicto septennio ᵈ †,hi cum quibus fuerit (vt præmittitur)dispensatum,ad diaconatus,& presbyteratus ordines infra annum se faciant promoueri: alioquin ᵉ extunc dictam pœnam ᶠ(nisi iusta de causa id omiserint) ipso iure se nouerint incursuros.

¶ Idem.

¶ *Quatuor dicit: Primo,quòd ad pœnam priuationis rectoris parochialis ecclesiæ non promoti, requiritur quòd annus integer sit completus: Secundo, quòd annus ille non currit iuste impedito: Tertio, quòd post priuationem, ecclesia eidem conferri non potest: Quarto,quòd non promotus, si eo animo receperat ecclesiam,vt fructus anni perciperet, tenetur ad restitutionem ipsorum: Et qui ea mente contulit, ecclesiam seruare debet indemnẽ. Ioan.And.*

CAP. XXXV.

COmmissa ᵍ tibi parochialis ʰ ecclesia, quamquam tantum ⁱ de anno transiuerit, quòd infra ipsum nequeas iuxta statutum generalis concilij Lugdunensis ᵏ ad sacerdotium promoueri: non est, nisi tunc demum, cum ex toto fuerit † ipse annus elapsus ˡ, censenda vacare: nec potest alteri antea, te nolente ᵐ, conferri. ¶ Annus autẽ huiusmodi(qui à tempore illo incœpit †,quo ipsius ecclesiæ regimen cõmissum tibi extitit, & possessionem eius pacificã ⁿ †habuisti: vel per te

¶ *Prima glossa diuidit,& summat.*
g ¶ *Commissa.*] Quatuor dicit:Primo quòd ad pœnam priuationis rectoris parochialis ecclesiæ non promoti, requiritur q annus integer sit completus: Secundo, q annus ille non currit iuste impedito:Tertio,q post priuationem,ecclesia eadem conferri nõ potest:Quarto,q non promotus, si eo animo receperat ecclesiam, vt fructus anni perciperet,tenetur ad restitutionem ipsorum: Et qui ea mente contulit,ecclesiam seruare debet indemnem.Ioan.And.
h ¶ *Parochialis.*] non collegiata.s.eod.statutum.
i ¶ *Tantum.*] quia ammodo ante finem anni non expectamus aliqua tempora statuta ad ordines recipiendos. de quibus.s. de tempo.ordi.de eo.vel si superest vnum tempus, adhuc non est diaconus,vel subdiaconus.
k ¶ *Concilij Lugdunensis.*] s.eod.licet canon.
¶ *Glo.seq.obijcit,& soluit.*

l ¶ *Elapsus.*] facta computatione: vt dicitur j.§.prox. In contrarium videbatur; qa lex dicit, q si promisisti mihi facere insulam infra certum tempus; & iam tempus tantum elapsum est,q ammodo infra illud tempus fieri non potest, licet totum tempus nõ transierit, ꝓ te agere possum.ff.de verb.oblig.l. hoc iure. & l. si ita stipulatus essem. vnde ex quo certum erat illum infra diem promoueri non posse, videbatur pœna commissa. Sed primum est verum; vt hic patet. & hoc tenebat Guli. , & Gar. s. eo.licet canon. per l.ff. de verb. oblig.l.in illa stipulatione. & l. insulam. vbi expresse dicitur, stipulationem pœnalem non committi ante diem; etiam si sit certum parere nõ posse. Item licet certũ sit conditionem extituram; expectari debet donec existat.ff.quãdo di. leg. ced l.huius legatum. Ad 3ria potest responderi; vt not.in dicta l. hoc iure. Vel dic ante diem agi posse, quanti interest opus inchoatum non esse, vt in primis iuribus;sed ad pœnam non, vt in secundis, & hic.

Additio. Quo ad casum nostrum, scilicet q annus integer debet esse completus,sit efficax ratio; quia vltima die posset obtinere dispensationem Papalem,vel epi:per modum decre. s.prox. In hoc tamen est opinio,sicut ibi dixi super glo. si iam. vbi omnino videas. Ioannes And.

m ¶ *Te nolente.*] Et merito non potest cõferri:quia non conferuntur beneficia anteq̃ vacent. s.de concel.præbend. cap. 1.& 2.anno elapso libere potest conferri, non obstante illius possessione.j. de præbend.licet episcopus. Idem vides in morte naturali:qa licet certum sit clericum moriturum,non tamen confertur eius beneficium ante mortem,vt j.de concel.præben.cap.1.& 2.

¶ *Glo.seq quærit,ponit opi.& soluit.Iterum quærit,& soluit.*

n ¶ *Pacificam.*] quid ² si nactus est possessionem solum minoris partis bonorum? Dicunt quidam q nõ currit tempus:secus si maiorem. arg.j.de restit.spol frequens. Dic secundum Guli. qui hoc not.s.eod.licet.q si liberum habet exercitium curæ aiarum, tenetur hac constitutione; licet tantum minoris partis bonorum possessionem habeat:quia cura pars principalis est & dignior.de æta. & quali.cum sit.ad hoc de consecrat. eccle.vel alta q in dubijs.& eius ratione tenetur ad sacerdotium promoueri.s.de præbend.extirpandæ.secus si non habeat liberum curæ exercitium; licet possessionem habeat etiam maioris partis bonorum. ad idem s.eod. tit.in antiq.dudum 2.circa principium; vnde dixit hic litteta: ipsius ecclesiæ regimen, &c. Quid si postq̃ nactus est possessionem mouetur sibi controuersia? Dicit Guli. q si incontinenti in ipsa possessione lis sibi mouetur, & possessio continoe turbatur, promoueri non tenetur; quia quæ incontinenti fiunt,&c. s.eod.officij.ff.si cert.pet.lecta. & quia non videtur pacifica fuisse,quæ non durauit.ad hoc s.eod. si postq̃.§.2. s.de verb. signifi. nam & ego. ff.de in rem verso.l.si pro patre.§.verisum. de pœn. dist. 1.diuortiũ. & litis euentus dubius est.ff.de pecu.quod debetur.posset ergo esse q ecclesiam perderet; & sic in presbyterum ordinatus aliquo beneficio mendicaret. 93.distin. diaconi.vlti. Si autem possessionem aliquandiu ³ obtinuit sine litigio,hac constitutione arctatur; & sufficit q semel cœpit pacifice possidere. s.eod. dudum. ff. de act.empt. l.ex empto. in princip. alias non velle quilibet posset sibi litem contingere in fraudem, huius constitutionis; nec obstat

¶ Videns q ipse not. in Spec. de ob. & solu. §.1. versi.quid si promisisti. vbi tenet pœnam cõmitti: sed ante diem exigi non posse.

† Nota q vbi imponitur pœna ex nõ facto intra certum tempus,pœna non cõmittitur, nisi ex toto labatur tempus.

† Alias,incepit

† Pacifica possessio q dicatur,tradit Gemin. con sil.119.versi.Super istum.

De mutatione glossa,vt deliret, quae dicatur pacifica possessio, & plene doctores hic vide Geminianum consil.8. & 87. & 125. & Paulum de Castro consil.345.

Lapsus expositus q non sit vel duce, cap.traditur. & fi. Castro sil.8.malef.

q iste succumbere poterit;quia mala electio est in culpa. C.de acqui.poss. l.vlti. C.de iure delibe.sancimus.

a ¶*Per te stetit.*]sic j.de præben.licet episcopus.

ADDITIO. Archi.alle.j.de reg.iur.cum non stat.& c.impetrari. ff.de annu.leg.l.Mæuia. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens explicat,& consulit.*

b ¶ *Iusto impedimento.*] sic s.eod.quam sit.ad fi. Pone q toto illo anno ægrotauit, vel absens erat eps, & commendatitias habere non potuit, vel cum eps ordinare noluit: vel his similia: hæ enim sunt iustæ causæ, quæ excusabunt eum. Et ppter hanc causam dico, q licet elapso anno statim illo non vocato possit alteri ecclesia conferri, vt in prædicta decre.licet, tñ tutius & honestius esset ipsum citari,& facere pronunciari illum priuatum; si non ostendit dispensationem vel iustum impedimentum; nam si hoc omisso fiat collatio,ipse postea veniens:& de iusto impedimento, vel dispensatione fidem faciens,collationem cassari faciet. s.in anti. de re iud.cum Bertholdus. sed quia iudices, vel illi ad quos collatio spectat,nolunt litigare,vel se aduersarios constituere, nec illi quibus facienda est collatio,nisi primo habeant ius in re: ideo communius eligitur altera via,vt sine alia pronunciatione fiat collatio.

¶Alias, legitimo

¶Alias, idest

¶ In vno manuscripto Vaticano,& in alio etiam manuscripto ... & ad ... ipso ... ad quam inhabilem reddidisti, &c. quod est dubium ... notat glossa hic in versu ea vice.

sterit ᵃ,quominus haberes eandem)tibi non currit, si promoueri iusto ᵇ †impedimento detentus infra tempus huiusmodi nequiuisti. ¶Porro si infra dictum † tempus non fueris(rationabili causa cessante) promotus: tibi ecclesia ipsa ᶜ, qua dicti statuti auctoritate iam † priuatus existis ᵈ (ne statutum ipsum fiat ludibrio ᵉ, debitoq; frustretur effectu:& non rebus, sed verbis, cum sit potius contrarium faciendum ᶠ,lex imposita videatur) nullatenus ea vice ᵍpoterit iterato ʰconferri. ¶Cæterum si promoueri ad sacerdotium non intendens ⁱ, parochialē receperis ecclesiā, vt fructus ex ea per annū percipias: ipsam postmodum ᵏ dimissurus (nisi voluntate mutata ˡpromotus fueris ᵐ) tenebe ris ad restitutionem fructuum

c ¶ *Ecclesia ipsa.*] tolle quod est in fin. huius §. ibi, nullatenus ea vice,&c.

d ¶ *Existis*]quidam habent hic in littera:& ad quam inhabilem reddidisti te.

e ¶ *Ludibrio.*]sic C.de bo.quæ li.l.vlt.§.vbi autem puerilis.

f ¶ *Faciendum.*]vt C.communia.de leg.l.2.in fi magis. ergo consideremus sensum, q verba.ad idem s.eo. si post q. §. 1.ff.de verb. sign.intelligentia.& cap.propterea.

g ¶ *Ea vice.*]intelligo,idest in illa vacatione: aliàs lex esset imposita verbis:facile enim esset sibi conferre vni, quē sciret nolle consentire:& postea reiterato, illam primo conferre. secundum illos, qui habent in textu: & ad quam te inhabilent, &c. non est dubitatio tanta.

¶ Hæc lectio inuenta est in manuscripto codice Barbaræ, vt in margine paulo ante notatum est.

h ¶*Iterato.*] nam qua ratione posset primo anno finito iterato eidem conferri;eadem ratione finito secundo: & sic dic de tertio:& sic de singulis: & sic canon frustraretur effectu, vt dictum est. concordat s.de testib.licet 3.

ADDITIO. Et j.de consan.& affini.tua.in fi.Io.And.

i ¶*Non intendens.*] si ergo intendebat à principio promoueri;sed postea mutata voluntate promotus non fuerit; non tenetur ad restitutionem fructuum; quod verum puto de perceptis ante mutatam voluntatem:in alijs crederem secus eadem ratione.

¶ In dubio præditi Pet. de Anchar. præsumitur talem mentem habuisse à principio, sicut apparet in fine arg. l.si qui adulterij C. de adul.Fen.

k ¶ *Postmodum.*]elapso anno.Ioan.And.

l ¶*Mutata.*] Nota q fraus purgatur: sic & mora interdum.s.de loca.potiu.& j.de reg.iur.mora.vbi de hoc.& inita exitū spectari, cum vitium consistit in animo: aliàs spectatur initium. s.eod.lib. de rescript.si eo tempore.s.eod.dudum 1.vbi de hoc.

m ¶*Promotus fueris.*]ad sacerdotium infra annum.

n ¶*Promouendum.*]& in veritate promotus non fuisti; aliàs purgatur vitium in vtroque.

o ¶*Offensam.*]sic s.eo.perpetuæ.cum suis concordantijs.

¶ *Glo.seq ponit quæstionem,quam soluit.*

p ¶*Indemnem.*]pone enim illum,qui fructus percepit nō esse soluendo:ita q inefficax est actio q cum.s.de solu. Odoardus. dabitur in consentientem:vt hic vides. Et hic loquitur non solū de obligatione in foro animæ; sed etiam in foro iudiciali; dummodo de tali credulitate vel fraude fiat fides: tñ qui fraudem allegat, illam probabit.ff.de proba.quotiens.§.qui dolo.& probabitur id per coniecturas.j.tit.proxi.cap.2.

S*i abbatem.*] Ponit duo dicta principalia: secundum ibi,*Missa eodem.* Dominicus.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauensi, canonici illius ecclesiæ affectantes habere in prælatum abbatem monasterij noui Pictauis,vel alium abbatem exemptum, & immediate subiectum sedi Apostolicæ;dubitauerunt an deberent ipsum postulare, vel vtrum possent illum eligere:super hoc consuluerunt Romanum Pontificem: qui Papa consultus rñdit,q licet abbas exemptus non possit dimittere suum monasterium sine licētia Papæ;hoc tñ non obstante, ipse potest eligi in epm,vel alium prælatū.Sed quid, ponamus q in hoc regno est legatus de latere,scilicet Cardinalis; vtrum poterit confirmare illam electionem? Rñdet q sic:sed alij legati, q nō sunt de latere siue Cardinales, non possunt confirmare illam electionē, & dare illi abbati electo licentiam, vt se transferat ad illā ecclesiam, in qua fuit electus. Nota primo, q alligatus inferiori dignitati ab epatu, debet eligi,& non postulari. Dominicus. Nota secūdo,q exemptus & immediate Papæ subiectus,nō potest renunciare beneficio in manibus ordinarij loci.Dominicus.

¶ De consensu vero prælati ... dem. vide I. Fulcinius. ff. de bo. auth. iudi. possiden.Fen.

corundem: cum eos receperis fraudulenter †. ¶Illum autē, qui eam tibi contulit, cum te non crederet ad huiusmodi ordinem promouendum ⁿ: (præter diuinam, quam exinde incurrit offensam ᵒ) ad seruandā indemnem ᵖ eandem ecclesiā decernimus obligari.

¶Idem.

¶ *Abbas exemptus eligitur in episcopum:sed transire non potest sine licentia Papæ,vel legati de latere.*

CAP. XXXVI.

SI ᑫabbatem ʳ ecclesiæ Romanæ immediate subiectū ˢ in vestrum episcopum ᵗ electum ᵘ, reprehendi exinde ˣ nulla ratione potestis: ei tamen ab alio quam a nobis, vel ab Apostolicæ sedis legato †, si sit in prouincia ʸ de latere ᶻ

¶ De utriusque generis legatis vide glossam in cap.1. de offic.legat.

¶ *Prima glossa summat,& dicit quid declaret.*

q ¶ *Si abbatem.*]Abbas exemptus eligitur in epm:sed transire non potest sine licentia Papæ,vel legati de latere. Secūdo dicitur,quòd legatus de latere potest confirmare electiones eporum exemptorum:reliqui non,sine speciali mandato. Declarat quod notat Bernardus s.de postu.c.vlt.vltra medium glossæ. Compostel.ibidē in principio ;& ea quæ not.moderni de consuet.cum venerabilis.& Gar.s.eod.cupientes.§.denique.

¶ *Glo seq.soluit quæstionem.*

r ¶*Abbatem.*] idem intelligas de quolibet alio inferiori prælato ab episcopo;quia eadem ratio est.

s ¶*Subiectum.*]quod cognosci potest per decretalem j.de priuile. si Papa idem de subiectis epo,quo ad hoc q eligi possunt; sed sine licentia episcopi non transibunt.

¶ Vbi Ber. sic loquitur q reprehendi non potest. Compostel. vero simpliciter dicebat, abbatē exemptū prohibitū, nō exemptum eligendum. Ioan. And.

t ¶*Episcopum.*] idem de alijs dignitatibus, puta ad aliam in abbatiam.s eo.cap nullus.cum si.& eadem est ratio.

¶ *Glos. seq.declarat dubitationis causam,& respondet.*

u ¶*Electis.*]dubitationis fuit causa:eps quia non habet liberum volatum,sine licentia Papæ,debet postulari ad alium archiepatum vel epatum:& si eligatur, nō valet electio. Eadem ergo ratio videbatur in abbate immediate Papæ subiecto, vt per id deberet postulari non eligi.Sed illud speciale in epis.s.de renuncia.nisi cum pridem.non enim quicunq; habet petere licentiam transeundi,postulandus est; vt probatur s.eod.si religiosus.&c.nullus.& in his,quæ notantur s de postu.cap.vlt.in anti.

x ¶*Exinde.*]quia elegistis,& non postulastis.

y ¶*In prouincia.*] Si enim legatus esset, sed non in illa prouincia,licentiam dare non potest.licet enim quædam possit, quæ voluntariæ iurisdictionis sunt extra prouinciam sibi decretam eundo & redeundo: tamen ea quæ contentiosæ iurisdictionis sunt, non potest: vt hic,& s.de consuetu.cum venerabilis. Primum probatur s.de offic. leg.q translationem. & cap.penult. & s. de senten. excom.ad eminentiam.cum si.& quod dicit, sit in prouinciam missus:quod est intra:quia licet prouinciam exiuisset,dummodo in legatione esset, adhuc licentiam dare potest. s. de offic.lega.nouit. Si autem exiuisset prouinciam, & legationem,secus: & sic posset intelligi hæc littera.

ADDITIO. Idem Archidia.qui dicit hic,q ordinarius prouinciam exiens,habetur pro priuato.de offic. præs.l.3.& ideo non habet potestatem iudicandi,vel ius dicendi.ff.de iurisd. om.iud.cap. vltimo.& sic ibi sedere pro tribunali non potest.9.q.2.episcopū. vbi de hoc. Ioan. And.

z ¶*De latere.*]scilicet Cardinalis. j.de offi.legati.cap.2.in fine.vbi dicam de hoc.

3 *Missa*

a ¶ *Missus.*] subaudi, vel ab alio, qui haberet sup hoc speciale mandatum: vt in hinc capitulo.
b ¶ *Deserendi.*] sicut enim inferior non deserit sine superioris licẽtia suam ecclesiam. 5.de renun. admonet. sic nec iste sine Papæ licentia: qui sibi proximus est superior, vel sui legati de latere suum monasterium deseret.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit. docet opi. Host. reprobatam. & Compost. approbatam.*

nostro missus [a], dari nõ potest licentia suum deserendi [b] monasterium, & ad vestram ecclesiam transeundi [c].

¶ *Legatus de latere potest confirmare electiones episcoporum exemptorum: reliqui non, sine speciali mandato. Ioan. And.*

¶ Huiusmodi [d] vero legatus, qui maius [e] omnibus post Romanum Pontificem, in prouincia sibi decreta imperium [f] censetur habere [g]: archiepiscoporum, episcoporũ, & exemptorum electiones potest ex officio [h] confirmare. Alij autem legati [i] hoc [k] nequeunt: nisi id eis à sede ipsa specialiter [l] sit commissum [m] †.

c ¶ *Transeundi.*] Quid si abbatia nõ sit exẽpta: sed priuilegium habet, q abbas ad epatum nõ possit assumi sine sedis Apostolicæ licentia ex causa forte: qa abbates se videntes recessuros res monasterij dispergunt: & habes de hoc priuilegio 16.q.1. hinc est etiam. Nunquid poterit legatus de latere huic dare licentiam? Sa tis vr̃ istius decre. arg. q sic †: quia potest nia præter excepta. de offi. lega. q translationem. 16.q.1.frater. ff.de offi. præsi. præt.l.vnica sed ad hoc j. de verb.sign. cap.1.in prin. Vnde nota q per hanc decre. reprobata est opinio Hostiensis.not. 5.in anti. de consue.cum venerabilis. dicebat enim ibi, & de renun.c.vlt.in prin. q illi legati habebant speciale mandatum transferendi abbates exemptos: alias id facere non possent ‡ per decret. de offi.leg. q translationem. sed Compost.ibi cõ: dicens, q ex generali legatione hoc poterant: & eius opinio hic reprobatur, vt hic vides.
d ¶ *Huiusmodi.*] sumptum ex eo quod notat Gar. 5.eo.cupientes. circa prin. sup verbo, examen. & dic huiusmodi, scilicet de latere.
e ¶ *Maius.*] vnde minores legati non exequuntur officium suum eo præsente. 5.de offi.leg.c.volentes.
f ¶ *Imperium.*] quia ordinarium est, nec perit morte mandantis. j. de offic.leg.cap.2.& in eo pares sunt consulibus: vt ibi. Ioan. And.
g ¶ *Habere.*] ff.de offi.præsi.l.4.ff.de offi.proconsul.& ideo.
h ¶ *Ex officio.*] legationis: quia non requiritur speciale mandatũ: & idem dicebamus per decre. 5.eod.quia diligentia. vbi hoc tenet Compost. Item quia non erant hæc specialiter reseruata.
i ¶ *Legati.*] scilicet non de latere, vel qui dignitatẽ illam sibi vendicant ecclesiarum pretextu. de quibus 5.de offi. lega.c.1.& penult. & j.eod.tit.cap.1.
k ¶ *Hoc.*] scilicet confirmare epos, archiepos, & alios exemptos.
l ¶ *Specialiter.*] Nota q non tantum valet genus quantum species. de appel.cap.2.de hoc de offi.o[rd]. si sacerdos. 5.in ant.& 23. distin.quamquam.
m ¶ *Commissum.*] Nota & breuiter, q si exemptus prælatus inferior epo eligitur ad epatum, tenet electio: tñ transire non poterit sine licentia, quam dat Papa vel eius legatus de latere. Si canonicus, vel alius eligitur in epm exemptum, vel archiepm exemptũ, vel ad aliam dignitatem exemptam, legatus de latere confirmat: inferiores legati non sine mandato speciali. Si aũt eps in epm, vel archiepm postuletur, tunc vt trãsire possit, specialis licentia Papæ requiritur: quia casus scilicet eporum translatio, est de reseruatis. 5.de offi.lega.q translationem. & sic sane decretalem istam intelligas: vnde non dixit hic, q legatus admittat postulationes: sed q confirmet electiones: episcopi autem non eliguntur, vt prædicti.

S*I compromissarius.*] Sunt duæ partes: Prima determinat certos casus dubios circa pœnam priuationis: Secunda: ibi, *Porro.* alios circa pœnam suspensionis. Ioan. And. Posset etiam quælibet pars subdiuidi, quæ patent. Dominicus.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauensi, canonici illius ecclesiæ ad quos spectat electio, conuenientes in vnum, tractauerunt de electione futuri prælati: potestatem eligendi compromiserunt in aliquos compromissarios: qui compromissarij fuerunt negligẽtes in electione facienda per tres menses: vtrum non solum compromissarij, sed etiam ipsi canonici compromittentes sint priuati potestate eligendi pro illa vice? R̃ndet q sic: & sibi imputent canonici, q desides tales elegerunt: ideo potestas prouidendi illi ecclesiæ deuoluitur ad proximum superiorem. Sed ponamus q compromissarij non fuerunt negligentes in electione facienda: sed tñ in electione deliquerunt, q scienter elegerunt indignum: puta scienter elegerunt aliquem Titium patientem defectum in natalibus: vtrũ delictum compromissariorum noceat canonicis, hoc est q canonici sint priuati potestate eligendi pro illa vice: ac si ipsi indignum scienter elegissent? Respondet q non: immo electio reuertitur ad ipsos canonicos, ita q canonici possunt alium in suum prælatum eligere: & istud verum quod delictum compromissariorum nõ nocet canonicis: nisi ipsi scienter ratam habuerint electionem per cõpromissarios factam: puta quia compromissarij retulerũt canonicis, q Titium in suum epm elegerunt: & canonici scientes illum indignum, approbauerunt electionem. Certe canonici in hoc casu sunt priuati potestate eligendi pro illa vice: ac si scienter indignum elegissent. Sed quid sanctissime Pater: cauetur in cap.cum in cunctis.eo. tit.in antiq. q eligentes sciẽter indignum, sunt suspensi a perceptione fructuum suorum beneficiorum per trienniũ: vtrum non solum compromissarij sint suspensi per triennium à perceptione fructuum suorum beneficiorum: sed etiam ipsi canonici? R̃ndet q non: nisi canonici electionem de indigno factam scienter ratificauerint: qa cum ratificatio mandato comparetur: ipsi canonici sunt suspensi per triennium à perceptione fructuum suorum beneficiorũ, quæ obtinent in illa ecclesia: secus est de beneficijs, quæ ipsi obtinent in alijs ecclesijs: vt in fine huius cap. dicitur. Sed quid: ponamus q canonici compromiserũt in aliquem epm: vel archiepm: qui eps vel archieps scienter eligit indignum: an ipse eligens sit suspensus à perceptione fructuum dignitatis epalis, vel archiepalis? R̃ndet q non; nam cap.cum in cunctis. non facit mentionem de dignitate epali, vel archiepali: modo canones pœnales non comprehendunt epos, vel alios superiores, nisi de eis faciant expressam mentionem; & sic iste versiculus; Huiusmodi quoque pœna, &c. est declaratiuus illius cap.cum in cunctis. etiam illa pœna suspensionis à perceptione fructuum beneficiorum per triennium, non habet locum nisi cum peccatur in electione epi vel superioris: & non intelligitur de electione abbatum, vel aliorum inferiorum. Sed qd sanctissime Pater: habuimus in cap. vt circa. q se opponens electioni, & obijciens aliqua cõtra formam electionis, vel personam electi: si deficiat in probatione illorum, quæ opposuit in formam electionis, condemnatur solum in expensis: Si vero deficiat in probatione illorum, quæ opposuit in personam electi: non solum condemnatur in expensis: sed etiam suspẽditur a perceptione fructuũ beneficiorum suorum: Vellem informari à vobis, de quibus beneficijs intelligatur? R̃ndet q intelligitur de illis beneficijs, quæ opponens habet in illa ecclesia, cuius voluit impugnare electionem: nõ aũt intelligitur de illis beneficijs, quæ obtinet in alijs ecclesijs. Heli. Reg. Nota optimum textum, q ille ad quem deuoluitur ius eligendi, nõ habet necesse eligere: sed potest prouideri. de quo 5.eod.ne pro defectu. Dom.

¶ Idem.

¶ *Si compromissarius non eligit infra tempus iuris, ad superiorem deuoluitur potestas prouidendi: Si eligit, sed indignum, indistincte redit ad compromittentes: nisi id scienter ratũ habuerint: Idem si electus idoneus nõ consentit. Si compromissarius scienter eligit indignum: ipse solus ab ecclesiasticis beneficijs triennio est suspensus: nisi id compromittentes scienter ratum habuerint: Et pœna prædicta suspensionis non habet locum in episcopo compromissario, nec in electione inferiorum episcoporum: Et restringitur illa pœna ad beneficia, quæ obtinet in ecclesia offensa: Et idem in beneficijs illius, qui deficit in probatione eius, quod obiecit in personam.*

CAP. XXXVII.

SI [n] cõpromissarius [o], in quẽ

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*
n ¶ *Si.*] Si compromissarius non eligit infra tempus iuris, ad superiorem deuoluitur potestas prouidendi: Si eligit, sed indignum, indistincte redit ad compromittentes: nisi id scienter ratum habuerint: Idem si electus idoneus non consentit. Si compromissarius scienter eligit indignum, ipse solus ab ecclesiasticis beneficijs triennio est suspensus; nisi id compromittentes scienter ratum habuerint: Et pœna prædicta suspensionis non habet locum in epo compromissario, nec in electione inferiorum eporum: Et restringitur illa pœna ad beneficia, quæ obtinet in ecclesia offensa: Et idẽ in beneficijs illius, qui deficit in probatione eius, quod obiecit in personam. Declarat hæc decretalis multa iura, & multas opiniones, & maxime ea, quæ notant Vincẽtius & Bernardus 5.de cõcess. præben. constitutus. in prima glossa. & ipse Bernardus 5.eod. causam. & Innocentius & Hostiensis 5.eo.ne pro defectu. & Compostellanus eod.tit.in causis. in fine.
¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*
o ¶ *Compromissarius.*] vel compromissarij, cum eadem ratio sit in

¶ Nota Philip post Archid. q appellatione sedis Apostolicæ veniunt legatus de latere: nisi apponatur dictiones, itrum, duntaxat, & similes: aut materia soli Papæ cõpetat. Fom.

† Alias, non casum.

‡ Reprobatur à Doctoribus, quia legatus potest dispensare super his, quæ priuilegio Papali permittuntur, licet contra priuilegium ipsum tollendo non possit dispensare. Fom.

pluribus:& in vnum,& in plures compromitti potest:vt hic, & ī. eo.causam.& cap.in causis.& c.cum in iure.cum similibus.

a ¶ *Episcopo.*] idem intelligas quoad pœnam priuationis de inferioribus dignitatibus, cū semper inferiores locū habeant rationes.

b ¶ *Eligendi.*]& tunc poterit etiam postulare: vt ī.eo. in causis.de renuncia. post translationem.

c ¶ *Negligenter.*] aliàs nō curret tempus.ī.de concess.præben.quia diuersitatem. Quid si dolo neglexerit: nunquid habebit locum qđ hic dr,an quod dicitur ī.§. proxi. Puto locum habere quod hic dicitur; sufficit enim ꝙ non elegit.ad hoc ī. de ap. ab eo. vbi prætermittere facere qđ quis debet infra debitum tempus,siue dolo siue negligētia id faciat,æquiparantur. ad idē de testi. p tuas. in fi.& ī. in anti. de rescri.plerumque.

ADDITIO. Quidam resistunt huic glo.dicētes, ꝙ quia negligentia fraudulosa, fraus & dolus est; iudicabitur vt de dolo:& locus erit ver.seq. vt hoc casu redeat potestas ad cōpromittentes: sed hoc est absurdum, vt statim sequitur in gloss. poterant. Ioan.And.

d ¶ *Tempus.*]trium mensium.

e ¶ *Statutum.*]50 dist.postquam.& ī.eo.ne pro defectu.

f ¶ *Superiorem*]proximum; vel ad capitulum in inferioribus in casu.de concess.præben.cap.2.ī.in anti.

g ¶ *Imputent.*] puniuntur enim ex proprio facto, non ex alieno; quia negligentem elegerunt.

ADDITIO ff.de minor.cum mandato.in fi.glo.Ioan.And.

h ¶ *In talem.*]negligentem scilicet.

i ¶ *Huiusmodi.*]eligendi episcopum.

¶ *Glo.seq.primo rationem reddit:notat,& remittit:secundo obijcit,& soluit:tertio quærit,& remittit.*

k ¶ *Transtulerunt.*] Poterant enim sibi prouidere sollicitum eligendo [1]. Item alio modo,scilicet non ōando ei totum tempus qđ habebant.ad hoc de ele.cum in veteri.cum si. Et sic nota,ꝙ negligentia procuratoris nocet dño.de hoc ī.vt lit.nō contest. cap.1.in glo.vlt. perdunt enim ius ex quo per se vel per alium debito tpe vsi non sunt.ff.quemad.ser.amit. l.vsu. Ad hanc primam partem ōdicit expresse.C.de temp. app. authen.si tñ. vbi dr, ꝙ si in causa appellationis eligantur arbitri,non currit biennium appellationis prosequendæ, pendente coram arbitris causa: etiam si mille anni transirent,sed tunc currit,cum arbitrium desertum fuerit. Solu.ibi compromissum factum est de voluntate præscribentis, & eius cui præscribitur:hic aūt de voluntate eius cui præscribitur,fm Innocentium,qui hoc not.s.eod.ne pro defectu. in prin.nec per omnia est idem in arbitris compromissarijs; & compromissarijs datis ad eligendum;vt patet ī.eod.sicut.& ī.de re iud.cum ab vno.Si quæratur an compromittentes hoc mandatum reuocare possint? Dic vt not.ī.eo.in causis.in antepenult.glo.

l ¶ *Eligat*] infra debitum tempus.

¶ *Glossa duæ sequentes ostendunt quid approbat,& quid reprobat.*

m ¶ *Imputari*]In hoc concordabant supradicti Doctores in glo. ī.in prin.allegatis.c.ī.eo,in causis. & Bart.Brixiensis in quæstione venerial:quæ incipit, Canonici cuiusdam ecclesiæ. peccata enim suos debent,&c.ī.§.porro.cum suis concor.excepto Compostel.q tenebat in totum ō illum §.in decre.ī.eod.in causis. in fin.dicebat enim in hoc casu ad superiorem potestatem deuolui, cum vice capituli compromissarij prædicti fungantur.

n ¶ *Ignoranter.*]Hic olim erant opiniones: Ber.tenebat hanc opinionem,quæ hic approbata est.ī.eod.causam.& in pdicta decr.cō stituimus.a.de concess.pben.& eadem ratione Host.ibi,& Compost. eo.tit.in causis.in fi,dicebant ōtrium per decre.ī.eo.cum terra.quæ decre.non obstat;& intellige eam vt ibi not. Item illa ratione hoc dicebant;quia isti compromissarij funguntur vice capituli: sed capitulum eo casu iterum posset eligere: ergo & iste compromissarius;sed non est verum,vt hic vides.

ADDITIO. Et de hoc 1.q.7.per illicitam. Ioan. And.

o ¶ *Functus.*] sicut in iudice, siue bene,siue male semel iudicante. ī.de offic.deleg.in litteris.& cap.venerabilis.ff.de re iud.l.iudex.& ī.Paulus.cum si.

[Margin notes:]

† Nota ꝙ electio potest fieri anno quo ei tradantur sepulture: qa hic tantum dicit, defuncto, de quo aliquid ī. eod. si electio. & in c. bonæ 2. ī. eod.tit.

† Dictio, proximo, desit in antiquis codicibus: quæ ex glossa fuit in textum translata.

† Aliàs, eligendi

† Ratio est, quia peccatur in compromittendo, domino nō nocet. l.fin. C de acqui. pos. vbi est delictū cōgeruit procuratorem, & pœnā. Pet. de Ancha. Fons.

1 Qui mandat alteri qđ ipse facere debet, non excusatur. tex. est not. in l. si procuratorem. §.si minor. ff.mandati.Fons.

defuncto† episcopo[a] transfertur eligendi[b] potestas, negligenter[c] infra tempus[d] à iure statutum[e] eligere prætermittat, ad superiorem[f] proximum † potestas deuoluitur prouidendi †: sibique compromittentes imputent[g], qui in talem[h] potestatem huiusmodi transtulerunt[k], ¶ Si vero eligat[l], sed indignum: tunc siue scienter id fecerit (cum dolus ipsius eis, qui non sunt in culpa, non debeat imputari[m] †) siue etiam ignoranter[n] (cum suo sit functus officio[o]) eligendi potestas (nisi & ipsi scienter[p] electionem talem ratam[q] habuerint[r]) libere[s] reuertitur ad eosdem[t]. Idem[u] fit cum eligit[x] idoneum[y], sed electus renuit[z] cōsentire[a], ¶ Porro eo casu, cum scilicet indignus eligitur[b] ab eodem: compromittētes (quos illius odio non conuenit[c] prægrauari) nequaquam (nisi sic vt præmittitur[d] ratum habuerint) puniuntur: sed ipse (vt pœna suum auctorē teneat[e]) à beneficijs ecclesiasticis[f] triennio, iuxta Lateranense† conciliū[g] suspenditur ipso iure[h]. ¶ Huiusmodi[i] quoq; pœna, nec in episcopo, si ad eligendum[k] fiat cōpromissarius[l] sic peccante[m]

p ¶ *Scienter.*] bene dicit:quia sicut à principio si ignoranter elegissent,non haberet locū pœna concilij: ita nec si ignoráter ratificēt.

q ¶ *Ratam.*]Trahitur enim ratihabitio retro,& cōparatur mandato.ff.de reg.iur.hoc iure.§.deiecit.& l.semper.§.1.ī.de senten. excom.cum quis.& ī.de reg.iur.ratihabitionem.cum suis concor. & bene poterāt ratam habere: quia suo nomine id erat factum;aliàs secus, vt in prædicta decre.cum quis. ī.de reg. iur.ratum quis.

r ¶ *Habuerint.*] in quo casu deuoluitur prouisio ad Papam ī. eod. quamquam.

s ¶ *Libere.*] quia habebunt liberum tempus, ac si noua esset vacatio; vt ī.eo.si electio.simile de maio. & obed. cum olim.

t ¶ *Ad eosdem.*] probabamus hoc olim p decre.de renun.post trān. slationem.in fi.nam ibi non valuit electio vel postulatio facta p compromissarium: & nihilominus Papa mandat ꝙ compromittentes eligant.

† Hoc est conciliū Lateranēh. sub Alexand.iij. cap.3.

u ¶ *Idem fit.*] scilicet ꝙ electio libere ad eosdem reuertitur compromittentes.

x ¶ *Eligit.*]scilicet compromissarius.

y ¶ *Idoneum.*]ī.eod.cum in cunctis.

z ¶ *Renuit.*]vel post consensum renunciat;vel diem claudit extremum.ī.eod.si electio.

¶ *Glo.seq ponit quid approbat,& quid reprobat: secundo casum determinat:& subdit duas opiniones.*

a ¶ *Consentire.*]Approbantur hic supradictæ glossæ Ber.& reprobatur opinio Hostien.qui in hoc puncto dicebat ōtrium in pdicta decre.causam.in fi.ratione p eum in superiori casu reddita: & qa verba cum effectu sunt intelligenda.ī.de ele.non resi. relatum. & c.postq̄.posset ergo & ille qui ipsius vicem gerit.93. dist.cap.1.cū si.sed hoc est falsum pp superiorem rōnem; quia functus est,&c. Et qđ dicit iste §.& §.proxi.quo ad secundum casum, verum intelligas,nisi aliud caueretur in mandato;puta ꝙ possit eligere semel, & pluries,&c.& ita terminauit Bart.Brixien. in quæstione dñicali sua,quę incipit,quidam dederunt potestatem.vnde dicebat Damasius ī.in prædicta decre.causam.vbi electio defertur à iure, potest sæpius fieri & variari;sed vbi ab hoie, vnica electione consumitur potestas.ff.de verb.oblig.eum qui certarum.§.vlt. Non obstat fm eum.ff.de optio.leg.l.2.vbi electio delata ab hoie,vnica electione non consumitur;quia ibi non fuit exhibita tota familia, in qua debebat fieri electio, Distinxerunt quidam [1], an detur potestas prouidendi,an eligendi: vt in primo casu iterum possit eligere [quia adhuc non est prouisum] & in secundo non; quæ distinctio satis æqua videtur;nec ista decre.contradicit: quia de potestate eligendi loquitur;vt patet in ipsius principio.

1 Tanc. & Petrus de Samp. ī.eo. causam. & Abbas hoc recitat ī.eo. quia pper. Ioan.And.

b ¶ *Eligitur.*]sciēter;quia aliàs pœna suspensionis locū nō habet.

c ¶ *Non conuenit.*] 24.q.3.si habes. ff.de dolo. & eleganter. C.de inoffi.test.si qs in suo.in fi.C.de pœn.sancimus. ī.de iniu.& dam. dat.& si pignorationes.& ī.de reg.iur.non debet.& dic vt ibi.

d ¶ *Præmittitur.*]ī.§.si vero.

e ¶ *Teneat.*] ī.de his,quæ fi.à maio. par.cap.ōstiuit.cū suis cōcor.

f ¶ *Ecclesiasticis.*]quæ in ipsa ecclesia obtinentur; vt statim sequit.

g ¶ *Concilium.*]ī.eo.cum in cunctis.

h ¶ *Ipso iure.*] Approbatur i hoc opinio Ber.& Host.qui hoc not. ī.eo.innotuit.[in glo.sicut ergo.]Et opinio. Innoc.ī.eo.cū in cunctis.& reprobatur opinio Tanc.quam not.Ber.in decre.innotuit.q dicebat,ꝙ requirebatur sententia,per decre.ī.eo.quisquis. sed nō est verum;vt hic patet.& decret.illa in alio casu loquitur.

ADDITIO. Scilicet, in his qui eligunt per secularis potestatis abusum. Ioan. And.

i ¶ *Huiusmodi.*] quod hic dicitur, tenebat Hostien.de elect.cum in cunctis.& ī.eo.tit.causam.in fi.& dic huiusmodi,scilicet pœna suspensionis per triennium à beneficijs.

k ¶ *Ad eligendum.*] episcopum vel superiorem: per id quod statim sequitur.

l ¶ *Compromissarius.*]ī.eo.causam.& idem si eps eligeret proprio iure:vt quia habet vocem in electione patriarchæ, vel archiepiscopi,uel alterius episcopi:quia eadem est ratio.

m ¶ *Sic peccante.*]i.in eligendo scienter indignum.

¶ Glo.seq.

¶ *Glo. seq. recitetur per contrarium, & solutionem.*

a ¶ *De iure*]. j. de senten. excom. quia periculosum. Nota, quia licet hoc teneat Host. in supradictis glo. & Gar. in decre. cupientes. § eo. § cæterum. cū olim dubitabatur ideo, quia decre. illa, quæ periculosum. videtur de sui mente intelligenda de suspensionibus ab officio, vel cohærentibus officio: puta ingressu ecclesiæ, & similib⁹: ibi, pp executionem Pontificalis officij, &c. Sed laudetur Deus, & dñs Bonifacius, qui dubitationem illam mihi sustulit per hanc litteram: & potuit esse ratio: quia spiritualia sine tpalibus diu esse non possunt: quæ habent se vt connexa. 1. q. 3. si quis obiecerit. & cap. saluator. & esset verecundum episcopos mendicare. j. de renun. ad supplicationem.

(cum de iure [a] nullam sententiam suspensionis incurrat, nisi de ipso expressa mentio habeatur) † nec in aliorū quàm episcoporum & superiorum ipsorum electionibus, cū peccatur in ipsis, vendicat sibi locum [b].

¶ Restringitur [c] etiā dicta pœna solum ad ea beneficia, quæ sic peccans, in illa obtinet ecclesia, quam taliter [d] eligendo, specialiter [e] noscitur offendisse [f].

¶ Et idem in illius beneficijs [g] est censendum, qui alicuius electionem, postulationem, aut prouisionē impugnans, in probatione deficit eius, quod obijcit in personam [h].

[Margin: Ratio secundū Pet. est in cap. quæ personis, j. de frau. excō. & punitur tamen arbitrarie, quia secundū glo. sin hic, vbi pœna statuta imponi non potest illa mutatur in aliā. l. hoc accusare. §. in summa. ff. de accu. cap. fin. ... de dolo & contu. Pont.]

b ¶ *Locum.*] contra §. eo. quamquam. in fine. ibi soluitur.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & remouetur.*

c ¶ *Restringitur.*] dicebat Hostiensis in decretum in cunctis. q. super hoc puncto necessaria erat interpretatio: fouebat tñ prĩam opinionem. [Idem Petrus de Samp. Ioan. And.] quia indefinite loquebatur concilium: & quia constitutio illa fauorabilis videbatur ecclesijs. Concordat aūt ad hunc §. §. eod. cupientes. §. cęterum. Et nota pœnas restringendas. j. de reg. iur. in pœnis. vbi de hoc.

d ¶ *Taliter.*] scilicet scienter indignum.

e ¶ *Specialiter.*] quia & generalem offendit ecclesiam, quę vna sola est. 24. q. 1. loquitur.

ADDITIO 7. q. 1. Nouatianus. Ioan. And.

f ¶ *Offendisse.*] quantum in eo fuit; licet conatus non habuerit effectum: non tñ fuit voluntas suis terminis cōtenta: & ideo punienda. de pœniten. dist. 1. cap. cogitatio.

g ¶ *In illius beneficijs.*] scilicet quæ i ipsa ecclesia obtinet: vt hic vides. & sic declara decret. primam istius tit. circa fi. & sic aliquis est suspensus à beneficio in vna ecclesia, non in alia. hic. §. eo. cupientes. §. cæterum. j. de offic. ordi. si canonici. & j. de reb. eccle. hoc cōsultissimo. Quid si in his casibus eligens vel opponens non habet in illa ecclesia beneficium? Dic q pœna extraordinaria puniri poterit. j. de accusa. super his. de Iudæ. ad liberādam. C. de sepul. vio. l. vlt. in fin. cum sim.

ADDITIO. Idem Ioannes Monac. alleg. ff. de pœn. l. prima, ad fin. ff. de in ius vo. l. fina. & facit supra, de male. cap. 1. cum concordantijs. Ioan. Andr.

h ¶ *In personam*] quia à beneficijs ecclesiasticis triennio est suspensus.

¶ Idem.

¶ *Procurator ad appellandum secundum formam cap. vt circa. non est idoneus, nisi omnia obiecta, & forma iuramenti in procuratorio exprimantur. hoc dicit secundum Pau.*

P*Rocurator.*] Ponit duo quæ requiruntur in procuratorio ad appellandum, in casu decret. vt circa. sm ibi, *Habeatque.* Dñicus.

CASVS. Habuimus in cap. vt circa. & in cap. cupientes. §. eod. q appellans ab electione debet proponere oēs defectus, quos ipse intendit opponere contra electionem, vel personam electi: Ponamus q aliquis non est sufficiens per seipsum: vult cōstituere procuratorem: Vtrum procurator generaliter cōstitutus possit appellare ab electione, vel in electioni opponere, opponendo defectus tam contra formam electionis, q̃ personam electi? Rñdet Romanus Pontifex q non: sed debet constitui specialiter, ita q in instrumento procurationis debent inseri omnes causæ & defectus, quos ipse constituens intendit proponere contra electum, vel electionem. Item debet constitui specialiter ad iurandum in animam constituentis, q credit omnia per ipsum proposita esse vera, & se posse illa probare: alias non admittetur procurator. Nota ex hoc textu argumentum, q obijciens contra personas eligentium, non dicitur obijcere contra formam: hoc probat tex. hic, qui dicit, personas, in plurali numero.

i ¶ *Procurator ad appellandum.*] extra iudicium. decret. enim illa in his casibus locum habet, in quibus decre. vt circa. sed decret. illa locum non habet in appellationibus interpositis in iudicijs. j. eod. constitutio. ergo nec ista: licet aliàs dicamus, q procurator est qui de mandato domini aliena negotia in iudicio [1] administrat. ff. de procu. l. 1. sed ad negotia constituitur. j. de procura. qui generaliter. & quod dicit ad appellandum, intelligo ad quemcunque etiam inferiorem Papa sm Gar. qui in omnibus appellationibus dixit illam decre. locū habere, licet Guli. contra. vt ibi dixi.

[Margin: 1 Illud non est in textu legis. Io. An.]

CAP. XXXVIII.

PRocurator ad appellandū [i] contra electionem, postulationem, aut prouisionem [k] alicuius † non aliter idoneus de cætero [l] reputetur, quàm si omnia quæ in formam [m] obijcere, vel personas [n], & propter quæ appellare intēdit, singulariter [o] & clare in eius procuratorio sint expressa. Habeatq; speciale [p] mandatum [q] iurandi corporaliter in eorum [r] animas, quorū procurator existit, quòd ipsi credūt expressa huiusmodi vera esse, & se posse [s] probare.

k ¶ *Prouisionem.*] factā, vel etiam faciendam, si contra certam personā appellatur. j. eod. qui contra certam. [Idem Archid.]

[Margin: 2 Dictio alij eius, deest in manuscriptis codicibus.]

l ¶ *De cætero.*] extenditur ergo ad futura. j. licet canon.

m ¶ *Formam.*] j. eod. quia propter.

n ¶ *Personas.*] in plurali dixit, vt comprehenderet electum & eligentes. j. eod. vt circa. Ioan. Andr. [Idem Archidia.]

o ¶ *Singulariter & clare.*] per hoc lata reputo solutam quæstionē, quam olim formabant Guli. & Gar. in decre. vt circa. §. eo. an scilicet sufficiat opponenti, dicere: oppono homicidium, periurium, & simoniam: & dico per hanc litteram q non: ad quid enim in procuratorio sic singulariter & clare fieri deberet expressio: si in appellatione id idem fieri non deberet? & de hoc dixi in ipsa decret. vt circa. in glo. quid ergo.

p ¶ *Speciale.*] Nota q non tantum valet genus quo ad speciem, quantum species. de hoc vide 23. distin. quamquam. & j. de offi. ordi. si sacerdos.

¶ *Glo. seq. reci. per quæstionem & solutionem.*

q ¶ *Mandatum.*] non credo [3] q in casu isto locum habeat decretalis illa j. de procura. qui ad agendum. quia casus iste est specialis, in quo semper requiritur expressio. Idem credo in matrimonio contrahendo: vt eo. tit. cap. vlt.

¶ *Glo. seq. reddit rationem.*

r ¶ *Eorum animas.*] bene dicit: aliàs enim non prouideretur malitiæ: posset enim esse, q procurator credit ea vera esse, quæ non credit dominus: procurator ergo iurat in animam dñi, non in propriam. Super hoc dic vt 63. dist. tibi domino. & de iura. calum. in pertractandis. De sacramento autem calumniæ dicam j. de iuramen. calum. cap. 1. 2. responso.

[Margin: 3 Placet Doctoribus: & ratio est: quia ipse est aduersarij sic fieri, ne dominus postea dicat se non intellexisse ita. tex. est in l. qui ita §. 1. ff. ad Treb. cle nō potest. de procura.]

s ¶ *Et se posse.*] repete credunt.

¶ Idem.

¶ *Cassata confirmatione, vel cassa nunciata propter defectū iurisdictionis, vel solemnitatem omissam: non propter hoc electio cassata dicetur. Ioan. And.*

CAP. XXXIX.

SI confirmationem [t] ele-

S*I confirmationem.*] Non diuiditur. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit in cap. si postquam. j. eod. tit. q si ab electione fuerit appellatum ad Apostolicam sedem: superior immediatus non habet potestatem confirmandi electionem, pendente appellatione: Et dicitur, q si superior electionē ipsam pendente appellatione confirmet, q non valet confirmatio: Sed nunquid confirmatio superioris facta pendente appellatione præiudicet ipsi electo: ita vt accipiendo confirmationem à superiore perdat ius sibi quæsitum ex electione? Respondet q non: & ideo poterit petere confirmationem suæ electionis a superiore. Nota primo, q electio & confirmatio sunt partes totaliter separatæ. vide not. per Innocen. de restitu. in integ. cap. 2. Nota secundo in habentibus causam separatam vtile per inutile nō vitiari. ad hoc regula, vtile. j. de reg. iur. Dominicus.

¶ *Glossa prima summat, & allegat duo antiqua iura.*

t ¶ *Si confirmationem.*] Cassata confirmatione, vel cassa nunciata propter defectum iurisdictionis, vel solemnitatem omissam: non propter hoc electio cassata dicetur. & probatur quod hic dicitur j. de præbend. cum iam dudum. maxime per integram: quia ibi confirmatus fuit electus, & cassata confirmatio propter iuris ordinem non seruatum: & iterum Papa de electione mandat inquiri per decretalem supra de re iud. ad probandum. vbi cassata est confirmatio propter defectum iurisdictionis, & iterum de electione quæritur.

ADDITIO. Et est huius iuris ratio secundum Ioannem Monachum: quia inseparabile inutile adiectum, non vitiat quod erat vtile. de hoc j. de reg. iuris. vtile.

a ¶ *Electionis.*] si autem cassaretur electio, seruandum est quod dicitur s. eo. quamquam. & cap. si electio.

b ¶ *Iuris solemnitatem.* s. eo. quamuis. & j. eod. prouida. §. verum. & j. eo. cap. vlt.

ctionis a † propter debitam iuris b solemnitatem in confirmatione ipsa omissam: vel ex eo, quia ipse, qui confirmauit, confirmandi non habuit potestatem c, cassari, seu cassam & irritam nunciari contingat: nō propter d hoc præcedens electio (si aliàs sit canonica e) intelligitur infirmari f.

¶ Idem.

¶ *Si vacante cathedrali, regulari, vel collegiata ecclesia, singulares personæ capituli vel conuentus occupant bona à prælato dimissa, vel vacationis tempore obuenientia: donec plene restituant, ab officio, & quibuscunque beneficijs sunt suspensi; non obstantibus priuilegijs, statutis, & consuetudinibus quacunque firmitate vallatis.*

C A P. XL.

QVia g sæpe h † contingit, quòd cathedralibus, & regularibus, ac collegiatis i ecclesijs vacantibus k, capitula, conuentus, collegia †, & singulares earundem l personæ, bona à prælatis ipsarum dimissa m, vel vacationis tempore obuenientia, quæ in vtilitatem dictarum ecclesiarū expendi n, vel futuris deberent successoribus fideliter reseruari o: occupant, inter se diuidunt, subripiunt, dilapidant, dissipant, & consumunt in earum p graue dispendium & iacturā. ¶ Nos ipsorum ausus reprimere, ac ecclesiarum indemnitatibus præcauere volentes: Decernimus, vt hi, qui præmissa de cætero præsumpserint, eo ipso sint, & tamdiu maneant q ab officio r, & beneficijs s quibuscunq; suspensi, donec t plene u restituerint x quicquid de bonis perceperint supradictis. Non obstantibus quibuslibet priuilegijs,

¶ Secundū Doctores iste terminus habet locū etiā in alijs cōfirmationibus. vide Felinum in cap. constitutus. de rescript. Fons.

c ¶ *Potestatem.*] puta quia aliàs nō erat iudex: vel legitime appellatū erat ab ipso: vel Papa inhibuerat. j. de appel. non solum. vel erat excōicatus publice iudex. s. de re iud. ad probandum. vel ante confirmationē reseruauerat Papa epatum. j. eod. si eo tēpore. vel his similia: & propter hoc non valuit ipso iure confirmatio.

d ¶ *Propter hoc.*] ppter cassationem, scilicet cōfirmationis.

e ¶ *Canonica.*] ex personis & forma. s. eo. quia propter. & cap. cum in cunctis.

¶ *Glo. seq. notat, quærit, & soluit.*

f ¶ *Infirmari.*] immo iterum petitur eiusdem electionis confirmatio coram debito iudice: & seruabitur debitus ordo. Et sic not. ex hac decr. quod principale nō sequitur naturam accessorij: licet accessorium sequatur principalis naturam. j. de offi. deleg. si super gratia. & de reg. iur. accessoriū. cū suis concor. Sed quid dices, prout apparet ex decre. si iudex cassat cōfirmationem vitio electionis? Clarum est si propter solemnitatē omissam: & hoc est clarū, vt hic. quid in dubio? Satis videtur dicendum, inspici debere quod opponebatur: & si contra electionem erant obiecta; dicatur facta cassatio vitio electionis: si de solemnitate omissa, tūc locū habet hæc decr. in dubio dicatur vitio solēnitatis facta cassatio cōfirmationis. ad hoc ff. de suspect. tuto. hæc enim. §. 1. & facit quod ibi not. ad idē. ff. de excep. rei iudi. si ex testamento. ff. de pœnis. si præses. & j. de reg. iur. in pœnis. & facit quod not. 50. dist. cap. 1. & de cōsti. ex literis. §. in anti. Consulte ibi facit iudex, si decernit ad instar eius qui remittitur de exercitu. ff. de his qui not. infa. l. 1. & 2. & facit ad hoc quod notant moderni. s. eo. in sup eo. & hæc vera dicantur, cū iudex cassat confirmationem tm; secus si confirmationē & electionem; quia tunc non est dubitabilis hæc quæstio. Ioan. And.

¶ Not. quod licet iura debeāt ad apparitionem quod sæpe contingunt, vide glo. de desp. impub. litteras.

Via sæpe.] Primo narrat factum reprobum: Secundo motiuū exprimens, illud punit: ibi, *Nos ipsorum.* Tertio tollit obstantia: ibi, *Non obstantibus.* Ioan. And.

Certum est quod vacante sede episcopali capitulum succedit, ita quod potest exercere per se illa, quæ sunt iurisdictionis, & ea quæ sunt ordinis, & facere exerceri per epm: Sed quid de bonis dimissis per prælatum; quia ponamus, quod prælatus defunctus plura bona dimisit: vel aliqua bona obuenerunt tempore vacationis: vtrum sit permissum capitulo illa bona sibi appropriare, & canonicis inter se diuidere? Rūdet quod non; immo illa bona debent reseruari futuro successori; vel conuerti in vtilitatem ecclesiæ: Quòd si contrarium fecerint, puniuntur pœnis hic cōtentis: & quod hic dicitur de ecclesia cathedrali; idem dicēdum est de ecclesijs collegiatis, vel regularibus. Nota quod lex tollens statuta, non tollit pacta, vel priuilegia; nisi de eis faceret mentionem; de quo s. eo. lib. de constit. cap. 1. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

g ¶ *Quia.*] Si vacante cathedrali, regulari, vel collegiata ecclesia, singulares personæ capituli vel cōuentus occupant bona à prælato dimissa, vel vacationis tempore obuenientia: donec plene restituant, ab officio, & quibuscunq; beneficijs sunt suspensi; non obstantibus priuilegijs, statutis, & consuetudinibus quacunq; firmitate vallatis. Et aduerte quod decre. illa non principaliter facit ad titulum, ; sed quia vacante ecclesia, cum imminet electio facienda, si canonici videant bona vacantis dignitatis sibi deberi, difficultates ingerunt, & tardius eligunt: ideo hic prouidit: & sic etiam electioni faciendæ prouidit. idē dico de decre. s. eo. iciant. & c. generali. & facit s. eod. vbi periculum. §. prouisionis. Ioan. Andr.

Quia ad aurium de his personis quæ distinxi super rubrica de ele. & l. Io. An.

h ¶ *Sæpe.*] Debuit igitur ius super hoc prodire. ff. de legib. nam ad ea. j. de resti. spol. frequens. cum si. & est simile j. de præben. quia sæpe. & de hoc s. de despon. impub. litteras. in glo. penult.

i ¶ *Collegiatis.*] in alijs non habet locum hæc decr. sed illa j. de offic. ordi. præsenti. & quæ dicuntur ecclesiæ collegiatæ, dixi s. eod. statutum.

k ¶ *Vacantibus.*] principali prælato per cuius mortem dicuntur viduatæ. s. eod. ne pro defectu. & cap. quia propter.

l ¶ *Earundem.*] Nota quòd ad extraneos, & qui non sunt de collegio, non extenditur hæc constitutio: vt hic vides.

¶ Quomodo puniantur collegia, vide Bar. in l. aut facta. ff. de pœn. cap. si ciuitas. de senten. excom. Pet. de Anchara. Fons.

m ¶ *Dimissa.*] de quibus an testari potuissent, dicam j. de officio ordina. præsenti.

n ¶ *Expendi.*] vt s. eod. cupientes. & de offi. ordi. præsenti. §. porro.

¶ *Glossa sequens in principio vers. per quæstionem, quam soluit, & remittit: secūdo quærit, soluit, & solutionem reprobat.*

o ¶ *Reseruari.*] 75. dist. quoniam quidam. 12. q. 2. non licet. & cap. illud. Et fiet hæc reseruatio per œconomum si eum habeat, vt in prædictis iuribus: vel per visitatorem, vel administratorē ecclesiæ, si quem habet. j. eo. is cui. & de supplen. negli. prælat. ecclesiæ. & super hoc adde quod not. Io. in prædicto cap. illud. 12. q. 2. Sed pone, vacante sede certum est, quod capitulum succedit in iurisdictionem. s. de maio. & obed. cum olim. & j. eo. tit. c. vnico. & de institu. c. 2. nisi esset visitator datus à Papa. j. eod. is cui. ratione istius iurisdictionis aliqua proueniunt; puta ex condemnatione, vel sigillo, vel huiusmodi: nunquid in his locum habet decre. puto quod non; quia ex quo competit eis iurisdictio: ergo & omnis iurisdictionis fructus, qui accessorius est. de reg. iu. accessorium. cū suis concor. & hoc forte voluit dicere illud relatiuum, quæ in vtilitatem, &c. Archidiaconus contra. [Et Ioan. Mona. in addi. cum capitulū, vt administrator legitimus alieno nomine administret. quod si suo facere vellet: malæ fidei possessor esset, qui non præscribit. j. de reg. iu. possessor. Ioan. An.] quod est hodie approbatum per cle. eo. tit. statutum. & ibi vide in glo. hic patet.

¶ De hoc articulo vide plene per Hostien. in c. ad abolendam. extra de heret.

¶ Glo. vult secundum Dom. & Philip. quod istud relatiuū ponatur hic restrictiue. vide glo. in reg. contrarium. j. de reg. iur. Fo.

p ¶ *Earum.*] ecclesiarum cathedralium, regularium, & collegiatarum.

q ¶ *Maneant.*] quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. j. de reg. iur. peccatum. cum suis concor.

r ¶ *Officio.*] prouidebitur autem, quod de ipsorum fructibus officietur ecclesia. s. eo. tit. cum ex eo. §. porro. & s. de appel. peruenit. Io. And. [Idem Ioan. Mona.]

¶ *Glo. seq. allegat duo iura diuersa: de diuersitatis ratione quærit: soluit, & solutionem iustificat.*

s ¶ *Beneficijs quibuscunque.*] aliud in casu s. eo. cupientes. §. cæterū. & s. eod. si compromissarius. §. penult. & vlt. Si quæratur quæ est ratio, quare ibi solum à beneficijs ipsius ecclesiæ suspensus est; hic vero ab omnibus quæ etiam extra illam ecclesiā habet: Breuis est solutio: quia hic ab officio suspensus est; ibi vero non: cum ergo ab officio suspensus sit: & ab omnibus beneficijs dicitur esse suspensus. 81. dist. eos. de cleri. excō. mini. latores. & grauior pœna bene debuit hic apponi, cū possit statim sibi prouidere restituendo: ibi suspensus est vsq; ad triennium.

ADDITIO. Si quæratur quare grauiori pœna punitur violans hoc cap. quàm c. cupientes. §. cæterum. s. eo. Rñdetur, quod hoc est propter latrocinium secundum Archi. qui allegat. 87. dist. irreligiosum. 23. q. 3. iustum. 25. q. 1. violatores. ff. de incen. rui. nau. l. 3. §. senatus. Ioa. Monachus dicit, quod hic peccat vt iudex, vel administrator legitimus, ibi peccat vt priuatus. Ioan. An.

t ¶ *Donec.*] Ipsis igitur restituentibus ipso iure sine alia sententia restituti erunt: vt no. Ioan. 81. dist. si qui. 2. 17. q. 4. si quis deinceps. & Ber. s. de ma. con. contra interdic. eccle. de muliere.

u ¶ *Plene.*] etiam vsq; ad ouum. 3. q. 1. redintegranda.

x ¶ *Restituerint.*] nō credo hic cautionē sufficere, iam enim hoc fuisset

¶ Nec posset secundū Archidiaconū prælatus remittere. Immo ista pœna est iuris, quæ nō tollitur nisi per imponentem. Dom. Fons.

vel indulgentijs, aut contrarijs consuetudinibus [a], constitutionibus, vel statutis, iuramento, confirmatione sedis Apostolicæ, aut alia quacunque firmitate [b] vallatis: quæ omnia [c] quo ad hoc auctoritate Apostolica reuocamus, cassamus, & irritamus: ac nullius deinceps volumus esse firmitatis.

¶ Idem.

¶ *Decretalis, vt circa. solum in extraiudicialibus appellationibus locum habet: in iudicialibus autẽ antiqua iura seruanda sunt. hoc dicit. Io. And.*

CAP XLI.

CONstitutio [d] felicis recordationis Gregorij Papæ prædecessoris nostri, edita in concilio Lugdunensi, formam exprimens, secundum quam ab his, qui in † electionibus, postulationibus, aut prouisionibus se opponunt, debeat appellari: locum sibi non vendicat, nisi solum cum in eis extra iudicium appellatur. Quando vero in iudicijs †, in huiusmodi negotijs [e] appellari contingit: anteriora [f] iura (cum per eam [g] immutata [h] non fuerint) obseruari oportet.

†Alias, in iudicio.

¶ Idem.

¶ *Habens plenam administrationem cathedralis ecclesię in spiritualibus & temporalibus: iurisdictionalia exercere potest, sacramentalia non, nisi episcopus fuerit. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. XLII.

IS, cui procuratio seu administratio cathedralis ecclesię, plena & libera [i] in spiritualibus [k] & temporalibus à sede Apostolica (cui soli [l] † hoc cõpetit) est commissa: potest (alienatione bonorum immobilium [m] dũtaxat excepta) omnia, quæ iurisdictionis episcopalis existunt, & quæ potest electus exequi confirmatus [n], libere exercere. Illa quippe, quæ ministeriũ consecrationis exposcũt (nisi fuerit episcopus) per alios faciat episcopos expediri [o].

†Not. solũ Papam dare administratorem ecclesiæ vacanti cathedrali: alios casus Papę reseruatos vide per glos. ĩ. de offi. lega. c. translationem. Dominicus.

---

fuisset expressum: sicut ĩ. de vsu. c. 2. ad hoc ĩ. de deci. ad audientiã. Sic etiã excommunicato pro manifesta offensa vel contumacia, nõ sufficit cauere. ĩ. de senten. excom. venerabilibus.

a ¶ *Consuetudinibus.*] Multũ vigebant hæ cõsuetudines in partibus Gallicanis. [Memor sum ante hãc decre. illarũ partiũ socios habuisse, qui dicebãt canonicatuum suorũ redditus triplicari cum vacabãt ipsorum ecclesiæ.] Et per hanc decre. & ĩ. eo. cum non deceat. potes exemplificare id quod dr ĩ. eo. lib. de consti. c. 2. vt ibi dixi. Io. And.

b ¶ *Firmitate*] puta confirmatione inferioris a Papa, vel appositione pœnæ, vel his similibus.

c ¶ *Quæ omnia.*] indulgentias, priuilegia, vel statuta: in alijs autẽ ecclesijs non sunt reuocata prædicta, seruari tñ debet quod dicit ĩ. de offi. ordi. ꝑsenti. §. porro. & ideo statum sequitur, quo ad hoc.

COnstitutio.] Sunt duæ partes: Secunda: ibi, *Quãdo vero*: ibi, ponit secus in iudicialibus: & causam reddit: ibi, *Cum per eã*. Io. And.

CASVS. Dictũ fuit in c. vt circa. alleg. ꝙ appellãs in causa electionis debet in appellatione sua inserere omnia, q̃ intẽdit obijcere tam cõtra formam electionis, quàm personã electi: & iurare se credere oĩa esse vera, & illa posse probare: sed vtrũ illud sit verum indistincte, etiam siue quis appellet in iudicio, siue extra iudicium? R̃nt ꝙ non; sed tunc demum habet locũ illud capitulum, cum qs appellat extra iudicium: Si autem appellet in iudicio in causa electionis debẽt obseruari iura antiqua: Nã nos non debemus iura antiqua dicere correcta: nisi expresse ĩ nouis iuribus correcta inueniant. c. cũ expediat. ĩ e. & l. præcipimus. C. de appel.

†Dictio, in, deest in manuscriptis.

Prima glossa ponit summam, & dicit quid declaret.

d ¶ *Constitutio.*] Declarat decretalem, vt circa. dicens, quòd solum in extraiudicialibus appellationibus locum habet. Habuit ortum hæc decretalis ex his quæ not. Guil. supra eod. vt circa. in glossa, nota ergo. & Gar. ibidem in glossa, sed nunquid. ibi dicebant ꝯtrã eius quod hic dicitur, scilicet, quod vtrobique decretalis illa locũ habeat. allegabant decretalem ĩ. eod. quamuis. & generalem rationẽ decretalis, scilicet, vt via malitijs præcludatur. Sed magis habemus parata remedia in iudicio, q̃ extra iudiciũ [a]: & ideo maior fuit extra iudicium adhibenda cautela. & decretalis, quamuis in alio casu loquitur.

a Notant Domi. & Philipp. ꝙ lex exorbitans nõ extenditur ad inclusa sub ratione in l. expressa: sed ad comprehensa sub verbis. Pe. de Ancha. alleg. Bart. in l. si ex. ff. de ap. et. Fon.

d ¶ *Constitutio.*] ĩ. eod. vt circa. aliàs constitutio, aliàs constitutũ.

e ¶ *Negotijs.*] electionum, postulationum, aut prouisionum.

f ¶ *Anteriora.*] ĩ. de appella. vt debitus. & ĩ. de appella. cordi. & ĩ. eo. c. 1. cum mille sim.

ADDITIO. Hoc intendit, ꝙ si in iudicio appellatur ab interlocutoria, exprimatur grauamen: si à diffinitiua, sufficit dicere, appello ab iniqua sententia: vt ibi. Ioan. And.

g ¶ *Cum per eam.*] constitutionem, vt circa.

h ¶ *Immutata.*] nota correctionem iurium euitandam. ĩ. eod. cum expediat. cum suis concordan.

a Simile ĩ. de sen. excõ. solet. in fi. & qd not. in c. vno. de schisma. in gl. Io. And.

IS cui.] Primo tractat de his, quæ sunt iurisdictionis: Secundo de his, quæ sunt ordinis: ibi, *Illa quippe.*

¶ Pro intellectu huius capituli præsupponendum est, ꝙ electus in episcopum post confirmationem potest exercere illa, quæ sunt iurisdictionis, vt in c. transmissam. e. tit. in antiq. sicut sunt excommunicare, iudicare, corrigere, &c. Illa vero quæ sunt ordinis, nõ potest exercere, nisi post consecrationem. in c. quòd sicut. §. præterea. eod. tit. in antiquis.

CASVS. Vacante ecclesia Pictaueñ.: priusquam canonici conuenissent in unum super electione futuri prælati, peruenit ad notitiã Papæ, ꝙ illa ecclesia erat viduata pastore: qui volens ipsi ecclesiæ prouidere, quendam Titium non epm constituit procuratorem, & administratorẽ illius ecclesiæ Pictaueñ. cum libera & plena administratione in spiritualibus & temporalibus, absque aliter specificando: quæritur vtrum iste Titius deputatus à sede Apostolica, cũ plena & libera administratione, possit exercere omnia illa, quę posset facere epũs? Respondet ꝙ non: sed iste poterit expedire omnia illa, quę facere posset electus post confirmationem suæ electionis: ita ꝙ sicut electus potest per se exercere illa quę sunt iurisdictionis, & illa quæ sunt ordinis facere exerceri per episcopum: similiter est dicendum de isto administratore. fallit si iste administrator vellet alienare res immobiles ipsius episcopatus: sed bona mobilia etiã pretiosa poterit ipse licite alienare. Sed quid si iste administrator sit eps: nunquid per se poterit exercere etiam ea quæ sunt ordinis? Respondet Romanus Pontifex quòd sic.

¶ *Glossa sequens alleg. duas gloss. contrarias: & quo ad certum casum non curat.*

i ¶ *Et libera.*] not. arg. ꝙ prælatus habet liberam & generalem administrationem. & hoc not. Io. 5. q. 3. c. vlt. in fi. mag. gl alibi not. contrarium. 12. q. 1. c. vlt. pro prima parte facit 7. q. 1. c. 1. 16. q. 1. & tẽporis. 21. q. 1. relatio. & ĩ. e. in antiq. cum nobis olim. in fi. Siue dicatur habere liberã & generalem, siue generalem & non liberam: siue econuerso: donare nõ potest, nisi habeat consuetudo, & modica. de dona. cæterum.

Prælatus an habeat liberam administrationẽ.

¶ *Glossa sequens recitetur per quæstionem.*

k ¶ *Spiritualibus.*] Possunt igitur dare litteras commendatitias ad ordines. ĩ. de tempo. ordi. cum nullus. §. pen. & puto quòd iste administrator dispensationem decre. cũ ex eo. ĩ. e. li. & lib. facere possit per hanc decret.

ADDITIO. Idem Archi. alleg. C. de offi. eius qui vi. ali. iudi. ob. l. 1. & 2. & ff. de tutelis l. quæsitum. Ioan. And.

l ¶ *Soli.*] præterquã ĩ casu. ĩ. de sup. negli. p̃la. ecclesiæ cathedrali.

¶ *Glos. seq. vocat per quæstionem & solutionem.*

m ¶ *Immobilium.*] puto quòd mobilia etiam pretiosa possit in casu licito alienare [a]. De ijs enim quæ seruando seruari non possunt, non est dubium. C. de admi. tu. lex quæ. si voluisset Papa quòd alia mobilia alienare non posset, hic generaliter locutus fuisset: sicut fecit. ĩ. eo. tit. ĩ ant. nihil est, in fi. & ĩ. de accu. c. vlt. ĩ. c. pxi. §. si vero. Aliqd enim debent verba operari. ĩ. de priuileg. si Papa. 1. respon. in fi. & ĩ. de deci. ad audientiam. C. de codi. si idem. ad hoc verbum illud quod infra sequitur, duntaxat. Et sic not. ex hac decret. & ex prædicta decre. nihil est. & ĩ. c. proxi. administratorem ecclesiæ vacantis, siue sit datus a iure, siue ab homine, immobilia alienare non posse.

a Idem Pet. de Ancha. Domi. Phi. l. lex. quæ tutores. C. de admi tu. gl. fi. in c. 1. de clerico ægro procedunt vbi vniuersalis prohiberet alienatio. Font.

¶ *Glos. seq. primo remittit: secundo quærit: & ponit opinionẽ Compost.*

n ¶ *Confirmatus.*] quæ sunt illa: vide not. ĩ. eod. transmissam. Dubitari solet an illius administratoris officiũ expiret mortuo Papa: & dixit Compost. ĩ. eo. cũ nobis olim. ad fi. quod non expirat: ordinariam enim potestatem habet. ad hoc ff. de iurisdi. om. iudi. l. & quia. & ĩ. de offi. leg. c. 2. Nota etiã ibi, quod eo ipso quod Papa dat administratorem vel visitatorem ecclesiæ cathedrali: si postea canonici etiam ignoranter eligant episcopum, non tenet electio: quasi Papa dando visitatorem ad se prouisionem reuocauerit: & sic dicit pronunciatum in curia: sed non bene probatur iure.

ADDITIO. Alleg. tamen ibi de ap. vt nostrum. ff. de acqui. poss. qui absenti. ĩ. de concess. præben. quia cunctus. Ioan. And.

o ¶ *Expediri.*] concordat 7. q. 1. pontifices. & sic mandat quod per se non potest. quod dic vt ĩ. eo. in antiq. suffraganeis. & ĩ. de transla. cap. 1.

Indemnitatibus.

INdemnitatibus.] Illud capitulum gratia breuitatis legit vsque ad finē ipsius: Primo pro intellectu eius præsupponendum est quod habetur in c. qa p.p. e. tit. in ant. videlicet ꝙ circa electiones celebrandas, siue sint electiones virorũ siue mulierum, procedit vna de tribus vijs. Aliquãdo enim proceditur per viam Spiritus sancti, quãdo eligentes eligũt aliquē inter se habito tractatu: Aliquando procedit per viã scrutinij: & ista est difficilior, de qua vide i c. perpetuo. eo. tit. & lib. Aliqñ proceditur per viam cõpromissi, quãdo eligentes vidētes se in discordia, transferunt potestatem in aliquos.

De monialibus ... (vide quod nouissime diffiniuit concilium Tridentinum sess. 25. tit. de Regularibus & Monialibus c. 7. vide concilium Agathense, cap. 19.)

Casus Nouissalis Dominicus Helias.

CASVS. Vacante monasterio sanctæ Crucis Pictauen. in quo erant aliquæ moniales tacite professæ, puta per delationem habitus professarum, vel cum stant in religione post annum probationis: aliæ erant expresse professæ: & etiam erant aliquæ impuberes minores xij. annorum: quæritur, quæ moniales habeant vocem electiuam, hoc est, quæ moniales sunt vocandæ ad electionem faciendã? Rñdet, ꝙ impuberes, item non professæ, non sunt admittēdæ ad electionem: sed si fuerint professæ, admittunt. & habent vocem electiuam: & tunc in isto casu sufficit tacita professio. Sed quid de electione passiua? Rñdet, ꝙ antequã aliqua monialis possit eligi in Abbatissam vel Priorissam, requiritur ꝙ ipsa fuerit expresse professa: & insuper requirit. ꝙ ipsa compleuerit xxx. annos, & attigerit xxxj. Or sanctissime Pater, ponamus eodē themate retento, ꝙ vacante monasterio sanctæ Crucis, moniales ipsius monasterij ad quas spectat electio, cõuenerunt in vnũ tractaturæ de electione futuræ priorissę: & inter se ordinauerunt, ꝙ ipsæ procederēt per viã scrutinij: quæritur quæ debeant seruari in electione ista: & etiã in confirmatione quid debeat obseruare superior confirmans? Rñdet Romanus Pontifex cũ distinctione, Aut electio fuit facta i discordia: nam cum essent xviij. moniales xij. quãdam Ludouicam elegerunt: aliæ sex quandã Catharinam. sex se opposuerunt electioni de Ludouica factæ: vel appellauerunt dicendo, ꝙ electa à xij. erat minus idonea: vel ꝙ eligentes processerant affectione carnali: an tunc illę sint admittendæ vel non ad proponendũ ills, & se opponendũ vel appellandum? Rñdet ꝙ nõ: immo superior, puta eps Pictauen. non obstante oppositione vel appellatione istarũ sex, debet istã electionē à duodecim factã confirmare: & electæ munus benedictionis impendere: veruntamen superior cõfirmans, poterit & debebit ex officio suo inquirere circa defectus electionis vel psonæ electæ: nam si electam à duodecim inuenerit indignam (forte qa esset illegitime nata) non tenereẽ, immo nõ deberet electionē ipsam cõfirmare: Sed qd cũ essent xviij. moniales, nouē elegerũt vnam, alię nouē aliã: postea publicato scrutinio aliq, puta tres pœnitentia ductæ, antequã se diuerterēt ad alios actus, consenserũt in aliã: vtrum electio illius sit cõfirmanda nõ obstãte oppositione vel appellatione alterius partis, ac si ab initio duodecim illã elegissent? Rñdet ꝙ sic: dum tamen non interuenerit prauitas simoniaca Sed quid, si talis monialis electa patiaẽ aliquem defectum: nunquid post cõfirmationem & benedictionem, si sit abbatissa, poterit apud superiorem accusari vel denunciari? Rñdet, ꝙ sic. Sed quid, ponamus ꝙ aliqua monialis fuit electa non à maiori parte in duplo, sed tamen a maiori parte: quia cum essent xviij. moniales in dicto monasterio: decem illam elegerunt in abbatissam suam: cui electioni aliæ octo, vel aliquæ earum se opposuerũt vel appellauerunt: vtrũ sint admittendæ ad hoc ꝙ possit differri confirmatio electionis? Rñdet ꝙ sic: veruntamen pendente causa appellationis, ipsa electa administrabit in spiritualibus & temporalibus. Et illud est speciale in electione monialium, vt ipse administrent antequam confirmētur suæ electiones: tñ ipsa electa nõ poterit aliquid alienare de bonis ipsius monasterij. Quid si aliqua fuit electa à minori parte, an valeat talis electio? Rñdet ꝙ non. Sed sanctissime Pater, ponamus ꝙ moniales nolunt procedere per viam scrutinij ad electionem: sed per viam compromissi: quia cum viderent se in discordia, cõpromiserunt in aliquas moniales, quæ haberent potestatē eligendi vice & nomine aliarũ: illæ cõpromissariæ eligunt aliquam monialem: tñ minor pars conuentus se opposuit, vel appellauit: an sit admittenda? Rñdet ꝙ non: immo statim fit confirmatio, ɔdictione vel appellatione ipsius minoris partis non obstante: sed post possessionem adeptam & confirmationē, admittetẽ accusatio vel denũciatio. Sed quid si maior pars conuentus se opponit illi electioni factæ per compromissarias: vtrum possit? Rñdet ꝙ sic, & differtur confirmatio: sed tñ pendente appellatione, & oppositione, electa administrabit in spiritualibus & tēporalibus: & hæc sunt vera, dũ tñ pars quæ opponit vel appellat, non sit maior pars in duplo totius conuentus: quia tunc electa non administraret, nisi finita causa appellationis vel oppositionis. Post Romanus Pontifex ostendit vtrum c. vt circa. & c. cupientes. eod. tit. & lib. s. habeant locum in electionibus monialium. Consequēter excõicat aduocatos, & alios vocatos in electionibus ipsarũ monialiũ, q vocati seminauerint discordiam inter ipsas moniales: vel etiã qui inter ipsas nutriuerint discordiam. Consequēter in fine capituli facit quandam protestationē, quod cum in hoc casu contineantur multa specialia, quæ videntur discrepare à regulis iuris communis: quia electiones monialium confirmantur non obstante oppositione vel appellatione. Item secundo: quia monialis electa ministrat ante cõfirmationem, & in multis alijs: vt potest videri per discursum huius constitutionis: per hoc tñ Romanus Pontifex non intendit ponere aliquas specialitates in monasterijs virorum circa electiones de prælatis suis faciēdas: sed vult iura antiqua circa eas disponētia obseruari. Heli. Reg. Nota primo, ꝙ iura debent fieri super his quæ frequenter occurrunt, de quo s. d. despõ. impub. litteras. Nota secũdo duo requisita ad hoc vt moniales habeat vocē in electione abbatissæ: & sic alterum ex eis non sufficeret: vnde si fecisset professionem ante xij. annum, non esset habilis ad vocem dandam. Dominicus.

¶ Idem.

¶ *Monialis non eligit, nisi peregerit xij. annum: & sit tacite, vel expresse professa: nec eligitur nisi peregerit xxx. annum, & fuerit expresse professa. hoc dicit prima pars vsque ibi, Sane. Ioan. And.*

CAP. XLIII.

INdemnitatibus[†] [a] monasteriorum Monialium, quæ[b] frequenter propter electiones in discordia celebratas in ipsis grandia in spiritualibus & temporalibus dispēdia[c] patiuntur, occurrere desiderabiliter affectãtes[d]: Statuimus, vt cũ in eis fuerit electio facienda, nulla Monialis (nisi duodecimum[e] annum peregerit[f]: & professa fuerit tacite[g], vel expresse) ad eligendum cum alijs[h] admittatur. Nec in Abbatissam, aut Priorissam[i] (vbi per Priorissam monasteriũ gubernatur[k]) decætero eligatur[l] aliqua, nisi tricesimum[m] annum comple-

¶ *Prima glossa diuidit, & summat.*

a ¶ *Indemnitatibus.*] Diuide decretalē in septē partes[1]: In prima ponit constitutionis causa: & constitutio circa personas eligentes, & eligendas in monasterijs monialiũ. In secũda ibi, *Sane.* ponit qd iuris, cum in ipsis monasterijs plures fuerint electę in discordia p formã scrutinij. In tertia quæ incipit ibi, *Caterũ.* ponit quid iuris, cũ electę per formã cõpromissi aliqua pars se opponit. In quarta ibi, *Porro.* declarat an decretalis, vt circa. & decret. cupiētes. s. eo. tit. habeant locũ in causis ipsarum electionũ. In quinta ibi, *Postremo.* excõicat aduocatos, & alios vocatos pro dictis electionibus: q discordiã seminauerint, vel exortã nutriuerint. In sexta ibi, *Supradicta.* fit ampliatio constitutionis ad canonicas nõ pfessas & quæ habent proprium. In septima ibi, *Ad hoc.* fit quædã protestatio, & antiquorum iurium saluatio. Et prima pars hoc dicit: Monialis non eligit, nisi peregerit xij. annũ: & sit tacite, vel expresse professa: nec eligitur nisi peregerit xxx annum, & fuerit expresse professa.

[1] Idem Ioh. Mona. aliq diuidunt in viij. faciẽdo duas partes de prima: alij qui in duas, & secũdam in septē. Posset etiam diuidi in tres, in constitutionis causam, constitutionem, & constitutionis declarationem: & secunda sic subdiuidiẽ in sex, vel in quinque Io. An. And.

b ¶ *Quæ*] scilicet monasteria.

c ¶ *Dispendia*] s. eo. in antiq. quia propter.

d ¶ *Affectantes.*] s. eo. tit. cupientes.

e ¶ *Duodecimum.*] quia tunc dicitur pubes i. de despon. impu. puberes. & idem est in viro: quia ante pubertatem ad eligendum non admittitur s. eod. ex eo quòd.

f ¶ *Peregerit.*] sic s. eo. in antiq. cum in cunctis. j. de æta. & qual. c. vnico. s. de offi. delega. cum vicesimum.

g ¶ *Tacite.*] idem in monasterijs virorum. s. eod. ex eo qd. in fin.

h ¶ *Cum alijs.*] professis.

i ¶ *Priorissam*] idem si alio quocunque nomine vocetur[2]. ad hóc s. e. tit. & lib auaritiæ. & c. fundamenta. §. proinde.

[2] Idem Philip. Franc.

¶ *Glossa dua sequentes soluunt duas quæstiones.*

k ¶ *Gubernatur.*] j. d. sta. reg. c. vnico. & p hãc litterã puto ꝙ i priorissam vel superiorissam claustralē bene possit assumi minor xxx. annis[3]. Et de talibus i. de sta. mo. cũ ad monasteriũ. ver. prior aũt.

[3] Vide hodie qd statuit concilium Tridentinum cap. [illegible]

ADDITIO. Licet in ætate differant, in professione conueniunt hodie. Nam & in illis requiritur expressa: vt in cle. ne in agro. §. sane s. de sta. mona. Io. Mona.

l ¶ *Eligatur.*] eligi prohibet, sed non postulari: sic in episcopo, qui infra idem tempus non eligitur. s. e. cum in cunctis. sed bene postulatur. s. eo. innotuit. in antiq. Et puto ꝙ debeat postulari a Papa. j. de æta. & quali. c. vnico.

m ¶ *Tricesimum.*] olim abbatissa debebat esse sexagenaria. 20. q. 1. iuuenculas. Sed non vtebamur illo iure: sed per decre. s. e. cum in cunctis. §. inferiora. eligebatur quæ attigerat[4] xxv. annum: nunc autem imposita est certa meta: quam licet in abbatissis seruemus, in abbatibus locum habere nego: vt j. in fi. cap.

[4] Quidquid sit d antiquis iuribus, hodie id est tenendum qd statuit concil. Tridē. sessio. 25. de Regularib. & Monialibus, cap. 7.

ADDITIO. Idem Io. Mona. & Archid. Et sit ratio specialitatis

secundum

secundum eum fragilitas sexus. Nec obstat C. de iis qui ve. æta.l. a. & quod ibi nota. vbi venia datur mulieri, xviij. annorũ: masculo, xx. q͞a illud ĩ administratione ꝓprij patrimonij: hic in ecclesiastica dignitate. Dic ꝙ hæc depẽdent à principum voluntate. Ioan. And.

a ¶ *Expresse.*] Nota ꝙ in eligente sufficit ꝙ sit tacite professa: quod fit cum maior sciens & sponte sumit habitum professorũ infra annũ, & triduo perseuerat: vel cũ stat in religione vltra annũ: his modis fit tacita professio. & hoc verũ in religionibus non mendicãtibus. probatur hoc ĩ. de regul. ad nostram. & c. ex parte. & ĵ. eo. nt. constitutioné. In electa requi ritur expressa professio, vt hic. & idem per omnia in monasterijs: vt s̃. eod. nullus. & c. ex eo quòd. in fine.

b ¶ *Sane.*] secũda pars.

c ¶ *Diuisis.*] quod si est, nõ est nouum, nec reprehensibile. 63. dist. nosse. & c. vlti. & 8. q. 1. nec nonnũ.

d ¶ *A duabus partibus.* sim. s̃. eod. nt. si quãdo.

¶ *Glossa sequentis prima pars recitatur per quæstionem an possit opponi nullitas voti. & hoc pars tria facit. Primo ponit tres opi. Secundo defendit primam. Tertio illam impugnat, & vltimam impugnationẽ approbat.*

uerit: & expresse [a] professa fuerit ordinem regularem.

¶ *Non obstante contradictione, vel appellatione quacunque, electa à duabus partibus numero cum per scrutinium proceditur, examinatione præmissa per officium præsidentis confirmatur & benedicitur. Item publicato scrutinio, antequam ad actus extraneos se diuertant: eligẽtes possunt accedere ad illam, quæ maiorem partem conuentus numero habet: & si per accessum ad duas partes peruenerint (sicut in primo casu) confirmabitur & benedicetur: non tamen adimetur contradicentibus potestas denũciandi vel accusandi, cum abbatissa fuerit benedicta, & possessionem adepta. Item de obiectis contra electam à maiori parte conuentus, quæ tamen duas partes nec à principio, nec per accessum habet: ante confirmationem sine strepitu & figura iudicij inquiretur: Ipsa tamen (alienatione bonorũ & Monialium receptione sibi interdictis) interim ministrabit. Item à minori parte electa nullum ius acquiritur, nec alia possunt accedere ad eam: nec ibi fit collatio, nisi numeri ad numerum. hoc dicit.*

¶ Sane † [b] si ad electionem per formam scrutinij procedatur: & votis in diuersa diuisis [c], electiones † per plures in discordia celebrari contingat: ea, quæ à duabus [d] partibus numero fuerit celebrata (exceptione, seu contradictione, aut appellatione quacunque partis alterius non obstante [e]) per superiorem (prius tamẽ ex officio [f], prout spectat ad ipsum diligenti [g] examinatione præmissa) si aliàs inuẽta fuerit canonica [h], confirmetur: & confirmatæ electæ, si Abbatissa [i] † extiterit, benedictio impendatur. Si autem nulla earundem electionum [k] à partibus fuerit celebrata duabus: tunc non obstante quòd sit publicatum scrutinium, & ad electionem processum [l], possint Moniales, quæ in aliam, vel in alias direxerant vota sua: licite per consensum, antequam ad actus diuertant [m]

Secunda pars format, & soluit duas quæstiones.

e ¶ *Non obstante.*] hoc intelligo, nisi opponatur id, quod eligentis votum nulliũ reddat: ita ꝙ non remanerent duæ partes. arg. ĩ. eo. si quando. Pone enim ꝙ opponatur, ꝙ eligentes non sunt tacite vel expresse professæ: vel non sunt puberes. ĩ proxi. responsio. vel ꝙ in monasterijs non mendicantibus sunt aliquæ receptæ, quarũ nõ valet receptio. ĵ. de sta. reg. c. vnico. §. sane. Dico tales exceptiones admittẽdas. ad hoc ĩ. de offi. deleg. ex parte 2. & facit quod dixi. s̃. eo. quorundam. Vbi ergo de duabus partibus constat: nec opponitur aliquid q͞d illas minuat, aliqua non obstabit exceptio: & sic intelligas hanc litteram. Alij ꝟ dicẽtes hoc speciale in casu nostro, ꝙ excõicatæ, suspensæ, & interdictæ, & similes personæ, & eligentes scienter indignam, admittentur & computabunt in numero: sed quæ non sunt professæ vel minores, non: quia non faciunt numerum. Quidam vero dicunt exceptionem excõicationis bene admitti ꝟ eligentes: quia excõicatio priuat voce & numero. 2. q. 1. nomen: ibi, de numero collegarum eius supprimere vel delere, &c. [i] Sed scienter eligens indignam, licet priuetur voce, nõ numero: & ideo non obstat talis exceptio: superioris tñ officium his casibus nõ deficiet, vt sequit. Ego iam bis in iudicijs conabar defendere, ꝙ eligẽtes scienter indignam: tanquam suspensę & irregulares repellant: & votorum suorum non habeatur computatio: ita ꝙ secundũ hoc electio a minori parte numero possit valere: quia enim ad illã electionem, dicam illas in numero nõ computandas: vt vitetur antiquorum iurium correctio. Si enim ita simpliciter stamus numero, quid dicemus si xij. sunt moniales. vij. nolũt eligere: instat finis termini: aliæ v. eligunt: quare nõ valebit electio facta ab ipsis v? Quid si Papa interdixit vij. Monialibus ne eligant: quare non valebit electio facta a v. Si hoc est ĩ interdicto hominis: quare nõ erit ĩ interdicto iuris? Non video. Item pone quòd aliquę Moniales elegerũt alternatiue, conditionaliter vel incerte: ita ꝙ vota earum transferantur in alias ĩ c. c. 2. dicemus ne voces alterius partis, licet forte sit minor numero, non valere? Ex his & similibus rationibus, videt non haberi debere rationem votorum illarum, quæ elegerunt scienter indignam. Sed contra hoc facit: quia si non fit collatio in electionibus Monialium, vt ĵ. eo. c. 3. vt autem. ergo pęna priuationis in eis locum non habet: sed hoc non est verum, vt ibi infra dicam in gl. nota ex hoc. Item contra id facit finis cap. vbi dicuntur multa specialia statuta in his electionibus. Sed id non obstat: quia præter illud sunt specialia multa, vt infra patebit. Item obstabit ꝙ littera dicit, numero: Item quia secundũ hoc nihil esset quo ad hoc nouum in electionibus Monialium: quia id erat statutum. s̃. eo. si quando. s̃. alleg. per q͞d c. ex prin. & fi. & per decre. s̃. eo. in ant. scriptum, inquantum in illis dicitur, ꝙ contra duplo minorem partẽ numero potest obijci id q͞d votum annullat: probari vĩ, ꝙ votum nullum computeĩ in numero. Et si dicamus vota talium cõputari: multo fortius vota cõtemptorum: Vnde iam in causis succubui: & iudicio meo non solũ vtilis, immo & necessaria esset declaratio: & idẽ dico circa decret. s̃. eo. quorundam. vbi hæc omnia intelligant repetita. Recepi quod seruat curia, ꝙ in ista decre. & decre. quorũdam. præcise stetur numero: ita ꝙ non habeatur ratio excõicationis, suspensionis, irregularitatis, & aliorũ, quæ reddunt votum nullũ: [i] & audiui Bononię Papã sic in cõsistorio dixisse. vide in cle. eo. rit. quod circa. & quod ibi not. Quid dicemus si in cõcordia vel ã duplo maiori parte sit facta electio: erit ne de necessitate, ꝙ fiat ꝓclamatio s̃m formam decr. vlt. ĵ. eo. nt. ita ꝙ aliter nõ valeat confirmatio? Et procedit dubitatio ista: quia ex eo casu nõ admittiĩ aliqua exceptio: vt hic. Ad quid habet fieri proclamatio? Puto contrarium, cum illa decre. indistinctè loquaĩ. Præterea posset esse, Moniales illas nõ esse professas, vel nõ esse ætatis legitimæ: & istæ saltem exceptiones non possunt negari, quin admittantur, cum numerum diminuant, vt supra dixi. Item forte de consuetudine præscripta vel priuilegio nõ ad conuentũ, sed ad alios spectat eligere: fiat ergo citatio, vt & hoc sciatur: vel forte tenenĩ eligere de certo loco. s̃. in antiq. de consue. cum dilectus. de verbo. sig. cũ abbate. Itẽ q͞d dicemus in monasterijs, quæ ꝑ mares regunĩ: Sunt enim quædã monasteria Monialiũ, quæ ꝑ Priorem regunĩ. [facit 8. q. 2. qui religiosis. & c. in decima.] & Moniales eligũt sibi illum Priorem: ista talia monasteria sunt mihi nota: habebit ne locum ista decre. in talibus electionibus. & per prin. huius cap. vbi dicit: statuimus, vt cũ in eis fuerit electio facienda: & per finem vbi dicit in §. vlt. in prin. in quibuslibet mulierum monasterijs, &c? Videĩ ꝙ sic: Satis credo ꝙ inquantum decr. ista inspicit eligentes, & factum earum: etiam in talibus electionibus haberet locũ hæc decre. puta, ꝙ & tunc eligentes sint professæ, sint ætatis legitimæ, possint accedere, collationẽ zeli & meriti omittere: & his similia. Sed inquantũ cõstitutio inspicit electã: puta ꝙ sit xxx. annorum, quòd administret ante cõfirmationẽ electa à maiori parte, & his similia: forte in illis locũ nõ haberet. Et iudicio meo circa hoc etiã esset necessaria declaratio.

f ¶ *Officio.*] ex quo examinare habet, & supplere in his casibus, etiam de tacto. s̃. eo. cum nobis olim. in antiq. & ibi de hoc. s̃. de postu. ꝓlæ. 3. in anti.. & 38. dist. priusquam.

g ¶ *Diligenti.*] s̃. eo. nihil. & ĩ. de præben. graue. nemini enim cito debet manum imponere, vt 24. dist. cap. 1. §. de his ita scribit. 88. dist. quid est cito. s̃. eo. cum nobis. & ĵ. eo. c. vlti.

h ¶ *Canonica.*] ex forma debita, & persona idonea: vnde si sit illegitime [2] nata. s̃. eo. cũ in cunctis. de fi. presby. per totũ, vel corrupta. 20. q. 1. iuuenculas. vel aliàs indigna, non confirmabitur.

i ¶ *Abbatissa.*] Nota ꝙ Priorissæ non benedicuntur, sed abbatissæ, & negligentibus recipere benedictionem infra annum a tempore confirmationis, imponitur pœna per cõcilium Vienen. ĩ. de sta. reg. c. recolentes. per totum.

k ¶ *Electionum.*] ad quas processum fuit per formam scrutinij.

l ¶ *Processum.*] hoc est contra iura. s̃. eod. publicato. sed est in hoc casu speciale, vt dicitur in fi. Idem in electione summi Pontificis. s̃. eod. licet de vitanda. in antiq.

¶ *Glossa sequens ponit diuersitatem, & ipsius rationem.*

m ¶ *Diuertant.*] non sic in electione Papæ: quia etiã postquã diuerterunt Cardinales ad alios actus, possunt; accedere. [Si pendeat scrutinium

[i] Vide q͞d ibi not. secundum q͞d ibi dicitur aliqui probari obtrarium: si excommunicata supprimã ... depositi debeant. Sed saniũ est hoc opin. ꝙ tamẽ supprimã de numero vt scilicet pro tempore nõ dicatur de numero. Io. Andr.

[†] De articulo huius §. & seq. vide quod nouissime sanciuit concilium Tridentin. sess. 25. tit. de Regularibus & Monialibus, cap. 6.

[†] In antiquis codicibus ita: electiões plures in discordia, &c. absque distinctione, per.

[†] Nota opi. arg. ꝙ electa & confirmata appellatur abbatissa etiam ante benedictionem.

Electio abbatissæ debet confirmari secundũ formam cap. si. de elect.

[2] Quare illegitime appellantur la ... tradit hic Dominicus.

[i] De hoc vide quod notatur ꝑ Doctores ĩ. eo. c. licet. in principio.

scrutiniũ, super quo vide qđ dixi.ŝ.eo. licet, io princ.] Sed hic secus. Et potest esse ratio: quia maior constantia est in viro, q̃ in muliere.ŝ.de verb.sig.forus.in fin.cum concor. Et qa in electione Papæ requiruntur necessariò duæ partes: sed hic non necessariò: & adde rationem ipsius decret.licet de vitanda.in fi.

a ¶ *Extraneos.*]sic ŝ.eo. quia p.p.& c.cum post petitam. in antiq. Et est simile quod de teste dicitur. de testibus cog. præterea.

Additio. Secundũ illa iura, quia p.p. & cum petitam.hic alleg. intelligendum est qđ hic dicitur ſm Archidiaco. vt sic dicat actus extraneus hic, q est extraneus ab electione, q̃ tunc fit. Ioan. Mona. p intellectu huius verbi remitti.ff.de testa. hæredes palam.§. fi. ff.de duo.re.l.duos.in fin. ff. de verb.oblig.continuus.§.respon. ad legem Iul.de adul.quod ait.§. quod ait lex. C.de testa. cũ antiquitas. Io. And.

† Aliàs, ita & confirmetur, & benedicatur.

† Aliàs, expressam.

b ¶ *Omni prauitate.*]vt simonica datione: vel aliqua pactione illicita, vel coactione, vel extorsione. simile ŝ. eo. quãtus.& j.c.proxi.

c ¶ *Maiorem.*]secus de minori.j.eo.c.§.si qua.

d ¶ *Computatis.*] Illi enim dissentire non poterunt: cum de illis cautum non sit.

† Intellige sicut vulgus, respectu totius: secũdũ doctores & sic est hoc text. contra Bar. in l. interdũ ff. de ne re iudi. decernẽ, q iure loquens de duabus partibus, intelligunt respectu duodecim partes Petr. & Do. n. Ioa.

e ¶ *Benedicatur.*]si fuerit abbatissa, vt j.§. pro xi.in fine.

f ¶ *Ab initio.*]j.de reg. iur. ratihabitionem.cũ suis concor.

g ¶ *Præmissum.*]scilicet contradictione, exceptione, vel appellatione partis alterius non obstante: præmissa tñ diligenti inquisitione ex officio suo hoc suis præmissum.

h ¶ *Talis.*] scilicet q̃ ab initio, vel p accessum habuit duas partes.

i ¶ *Possessionem.*] a qua aliàs non impeditur quis post cõfirmationem, nisi crimen cum infamia opponatur.ŝ.de accusa.accedens.

† Aliàs ita: super obiectis partis alterius, si quæ, &c.

k ¶ *Facultas.*] sic ŝ.de conces.præben.post electionem.in fi.& de appe.constitutus.in fi. Et sic nota q datur actio, cui denegatꝰ exceptio.contra id ff.de reg.iur.iniustus. §. cui damus. Sed est speciale. Et adde quod dixi.j.de reg.iur.qui ad agendum.

Additio. Quod hic dicitur, est speciale, scilicet q non auditur ante confirmationem, qui auditur post possessionem. hoc dico: quia post confirmationem regulariter non auditur excipiens, contra petentem possessionem: qui tamen postea auditur agens. quod dic vt in remissione quæ præcedit. Ioan. And.

l ¶ *Alterius.*]scilicet minoris.

m ¶ *Inquirenda.*] scilicet de forma electionis, & persona electa.

n ¶ *Sine strepitu.*]sic ŝ.de accu.olim.vbi de hoc. Vtrũ legatus vel iudex inferior possit cõmittere causã decidẽdã sine iudicioꝛũ strepitu: & qđ importent verba illa, vide quod dixi.j.de hære.cap.vlt.

o ¶ *Interim.*] hac causa pendente.

Electa à maioris partis potest administrare ante confirmationem.

p ¶ *Auctoritate.*] nota nouum casum hic, & j.§.ceterũ.vbi electa ante confirmationem administrat. alium habes.ŝ.e.nihil est. alium ŝ.eo.licet de vitanda. 23.dist.in nomine. alium secũdum quosdam in Imperatore: vt sola electione administret. 93.dist.legimus.

q ¶ *Libere.*]vt ŝ.eod.cum nobis olim.in fi.& ŝ.cap.proxi.

r ¶ *Rebus.*] strictius loquitur, quam ŝ.eod.c.proxi.

s ¶ *Recipiat.*] conuentus tamen recipere poterit secundum distinctionem.j.ne sede va.c.vnico.& de reg.c.vlt.

¶ *Glo seq. quærit, & soluit.*

t ¶ *A minori parte.*]aduerte, decre. ista bene determinat quid iuris, quando facta est electio à duplo maiori, & à maiori, & à minori. Quid dices in quarto gradu, cũ electiones pares voces habeant numero? Nunquid altera poterit per accessum ratificari? Credo q non accedat. ad hoc quod not.ŝ.eod.ecclesia vestra 2. ad fin.in antiq. Et hoc credo præcipue ista ratione: electio facta à minori parte ad quancunque dignitatem, nulla est ipso iure de religioso quocunque.ŝ.eo.tit.quorundã. & infra statim sequit. Hæc igitur est ratio, quare per accessum ratificari non potest: qa quod à sui principio sic nullum fuit, tractu temporis non cõualescit.j. de reg.iur.nõ firmatur. cum suis concor. & ŝ. e.audistis. sed electio facta a media parte, etiã nulla est.ŝ. eod.qa p.p. & c.ecclesia vestra 1. & 2. ergo per accessum ratificari nõ poterit: præterea publicato scrutinio, & c.ŝ.eo.c.publicato. sed iterũ correctio est vitanda. ŝ. eod. tit. cum expediat. ab illo igitur iure nõ recedã, nisi in quãtum expressum inuenio: sed in electione facta a maiori parte, inuenio expressum, quòd augetur per accessum: hunc igit casum non extendam ad hoc. j. in fi. cap. dicam ergo secundũ hoc minorem partem illam, quæ non est maior: ita quòd accessus haberi non possit.

† Quinimo cum electio est concors non cumpetatur, vt patet in prin. huius partis. Ioan. And.

extraneos [a], omni prauitate [b] cessante ad illam accedere, quæ ab alijs maiorem [c] partem cõuentus numero facientibus, est electa. Et si per accessum huiusmodi ad duas partes perueniri poterit illis, quæ antea in eam consenserant, computatis [d] †, confirmetur, & benedicatur [e], ac si duas partes ab initio [f] habuisset, vt in casu proximo est præmissum [g] †. ¶ Verũ si quæ fuerint Moniales, quæ postquam in præmissis casibus talis confirmata & benedicta extiterit, ac possessionem [i] suæ administrationis fuerit assecuta, voluerint in modum denũciationis vel accusationis, vt à dignitate deijciatur adepta, proponere aliquid contra ipsam, eis per prædicta proponendi minime sit sublata facultas [k]. ¶ Si vero ad illam, quæ à maiori parte (vt præmittitur) est electa: noluerint aliæ accedere Moniales: vel si accesserint: non tot tamen quòd cũ alijs prius in eam consentientibus faciant duas † partes: tunc super † obiectibus partis alterius [l], si qui fuerint, & super alijs, quæ in tali negotio sunt ex officio inquirenda [m], plene sine strepitu [n] iudicij, & figura, per superiorem inquiratur primitus, antequam confirmetur eadem electio: vel etiã infirmetur: sed interim [o] præsentis constitutionis auctoritate [p], in spiritualibus & temporalibus libere [q] administret: sic tamen, quòd de rebus monasterij nil penitus alienet: nec aliquam in Monialem recipiat [r] quoquo modo. ¶ Si qua vero à minori parte [t] conuentus numero nominata fuerit, vel electa: ex nominatione, vel electione huiusmodi (quas eo ipso, quod pars minor eas fecerit, vires aliquas nolumus obtinere [u]) ipsi [x] ius aliquod quomodolibet [y] non quæratur: nec ad eam ab alijs per consensum in hoc casu valeat accessus haberi. ¶ Vt autem cum per prædictam formã proceditur, facilius in huiusmodi Monialium electionibus ad concordiam veniatur: Decernimus, vt non zeli ad zelum, nec meriti ad meritum, sed solũ numeri ad numerum fiat collatio [a] in eisdem.

¶ *Electæ per compromissum benedictio impendetur, non obstante minoris partis contradictione: sed si maior se ei opponat, libere administrabit, nec confirmabitur: Si autem ei se opponat pars in duplo maior non administrabit, nec confirmabitur: sed expectabit litis euentum. hoc dicit.*

¶ Cæterum [a] si per formam cõpromissi [b] fuerit in electione

† Nota quòd appellatione maioris partis nõ venit dimidia: de quo p. glo. in verbo, aliquas ele. j. de fo. cõpe. sed sub minori parte bene cõprehenditur dimidia. l. secund. ff. de cõdicti. ob cau.

u ¶ *Obtinere.*] ŝ. eod. quorundam.

x ¶ *Ipsi.*]electæ, vel nominatæ a minori parte. Io. And.

y ¶ *Quomodolibet.*] vna dictio. sic. j.de cler. ægro. pastoralis.§. pen. Aliàs dicitur quolibet modo. 50.dist. de his clericis. & dicit Archidiaconus quòd est distributiuum modorum.

¶ *Glossa sequens primo docet reprobatam opinionem: secundo ponit aliam opinionem, quam reprobat.*

a ¶ *Collatio.*] Nota ex hoc, & superioribus, reprobatam opinionẽ illorum, qui dicebant.ŝ.eo.quia p.p.in prin. q decret. illa in mulieribus locum non habebat, quibus licebat ignorare iura.ff.de iur.& fac.igno.l.regula. Et per hanc litteram, quæ dicit, collationem zeli & meriti in huiusmodi electionibus non habere locum: dicunt quidam, q Monialis eligens scienter indignam, non est priuata potestate eligendi, quasi priuatio ex collatione procedat. Sed certum est, q tempore decre.ŝ.cod.cum in cunctis.in electionibus non erat necesse collationes fieri: quia adhuc non emanauerat decret. quia propter. & tamen tunc sine collationibus eligentes indignos, erant priuati potestate eligendi: ergo bene infertur, q ex collationibus priuatio non procedit, sed ex electione, vt ŝ.eo. tit. perpetuo nam vt ibi dicitur: etiam si post collationem non sequatur electio, non habet locum pœna.

Moniales eligentes scienter indignam, an hac priuentur eligendi potestate.

a ¶ *Cæterum.*] tertia pars.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

b ¶ *Compromissi.*]Quid si procedatur per formã.ŝ.e.cum dilectus. & c.cũ expediat. habebit ne locum quod hic dicitur: vel an quod dicitur in superiori proxima parte? Credo q locum habebit particula huius decre. quia forma illa potius compromissi est q̃ scrutinij: vt probatur per ipsam dec.cum expediat.& dico q illa forma non est forma per se: sed est quædã species formæ compromissi. Quòd hoc sit verum: probatur ex eo, q omnes aliæ formæ sublatæ erant per decre. quia p.p. Si ergo illa fuisset per se forma, necessariò esset concludere illa fuisse sublatam, sed nõ fuit: quia species est formæ compromissi.

Electio monialium an possit fieri secundũ formam c. cum dilectus. de elect. & in antiqua.

† Ex hac gloſ ſa notandū poſt Dominicū, quod actus maiestas denominandus eſt ab illo ſimplici, quam magis medius agens.

compromiſſi: vt dixi t. ſicut & compromittitur ad aliā certā metam. ſ. eo. cū in veteri. in ant. & facit j. c. prox. §. porro. & hoc ꝓbat tex. ipſius decr. cū expediat. ibi, i electionibus cōpromitti. Io. And.

¶ *Gloſſa ſequens quæſtionem ſoluit alternatiue.*

a ¶ *Si minor.*] ſatis credo, vt dixi ſ proxima parte: idē de media. & ſm hoc dicamus minorem partem illam, quæ maior non eſt: vel neceſſaria eſſet in hoc pūcto declaratio, vel ſtandum antiquo iuri.

b ¶ *Vt in forma.*] infra exponit ibi, partis eiuſdem, &c.

c ¶ *Statuitur.*] ſcilicet quādo a principio, vel per acceſſum electa eſt a duplo maiori parte. ſ. eo. §. ſane. & §. ſequ.

¶ *Gloſ. ſeq. vert. per q. & ſoluit.*

d ¶ *Confirmetur.*] aduerte, quia in iſto caſu, & in caſu ſ. eo. §. ſane. & §. ſeq. non credo ꝙ ante confirmationem adminiſtrare poſsit. Et eſt mirabile: quia ſi eſt electa á duplo maiori parte: ergo á maiori: ergo videtur ꝙ ante cōfirmationē adminiſtrare poſsit. ſ. eod. §. ſi vero. Item ſi minor pars ſe opponit: multo fortius videtur, ꝙ adminiſtrare poſsit, ꝗ quando ſe maior pars opponit vt infra ſequitur. Sed nō mireris: quia in iſtis caſibus non differt cōfirmatio ꝑ ꝑ obiecta: & ideo non adminiſtrabit ante confirmationem, ſed in illis differtur: & ideo ante confirmationem adminiſtrabit iuris permiſsione: & ꝙ hoc ſit verum, probo: quia ꝙ electus ante cōfirmationem adminiſtret, eſt ꝯ iura. ſ. eod qualiter. & c. noſti. in antiq. á quo iure antiquo dico non recedendum, niſi inquantum permiſſum inueniam: in alijs ius antiquum ſeruabo, vt in ſi. cap. ad hoc. ſ. de tranſlat. cap. vlt. vbi ad maiorem tranſire permittitur, ſed non ad parem.

[illegible]

processum, & electæ pars aliqua ſe opponat: Si minor [a], ipſius (vt in forma [b] ſcrutinij ſtatuitur [c]) confirmetur [d] electio, & eidem benedictio [e] impendatur: partis eiuſdem [f] contradictione, vel exceptione, aut appellatione qualibet non obſtante [g]: ſed per hoc denunciandi, vel accuſandi eam poſtmodum ſibi via minime ſit præcluſa [h]: Si maior, eius (donec de obiectis † & alijs, vt in eadem forma ſcrutinij præmittitur [i], fuerit inquiſitum) confirmatio vel infirmatio differatur [k]: ſed interim [l] (vt prædicitur [m]) libere adminiſtret: niſi forſan pars opponentium extiterit duplo maior: tunc enim adminiſtrare ipſam nolumus, ſed litis euentum [n] potius expectare [o].

¶ *Si ab opponentibus in caſibus præmiſſis appellatur, conſtitutio, vt circa. ſeruabitur: ſed Moniales ad ſedem Apoſtolicam perſonaliter non venient, ſed procuratores ſecundum conſtitutionem, cupientes. mittent. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Porro [p] ſi in huiuſmodi electionum negotijs contigerit (in illis dūtaxat caſibus, in quibus oppoſitiones iuxta præmiſſa [q] fuerint admittendæ) ad ſedem Apoſtolicam [r] appellari: appellantes formam [s] conſtitutionis felicis recordationis Gregorij Papæ prædeceſſoris noſtri, editæ in concilio Lugdunenſi [t] diligētius ſeruare teneantur. ¶ Sed cum eas [u] propter ſexus verecundiam [x] †, ſuæque conditionis ſtatum [y], non deceat [z], nec † ipſis expediat [a] publico cœtui demonſtrari; aut extra ſua monaſteria euagari [b]: nolumus quód electæ vel etiam eligentes, aut appellantes, ſeu hæ contra quas appellatum [c] fuerit, ad eandē ſedem perſonaliter [d] veniant quoquo modo. Sed procuratores ſufficienter [e] inſtructos, iuxta conſtitutionem [f] piæ memoriæ Nicolai Papæ tertij, prædeceſſoris noſtri, ad ſedem ipſam tranſmittant: per eos electionum, ac appellationum, & poſtulationum ſuarum proſecuturæ negotia, prout iuſtitia ſuadebit: pœnam [g] in dicta conſtitutione contentam ipſo iure, ſi hoc non fecerint [h], incurſuræ.

AQUISTIO. Vide quod ibi dixi ſuper gloſ. 4. Io. And.

e ¶ *Benedictio.*] ſi abbatiſſa fuerit. ſ. eod. §. ſane. in fine.

f ¶ *Eiuſdem.*] ſcilicet minoris numero.

g ¶ *Non obſtante.*] expone vt ſupra.

h ¶ *Præcluſa.*] ſ. eo. §. verum.

i ¶ *Præmittitur.*] ſ. eo. §. ſi vero. [ſ. ſine ſtrepitu & figura iudicij.]

k ¶ *Differatur.*] hæc eſt ergo ratio quare adminiſtrat, vt ſ. dixi. Ioan. And.

l ¶ *Interim.*] nota pro his quæ ſupra dixi.

m ¶ *Prædicitur.*] in dicto §. ſi vero. ſcilicet, ꝙ bona non alienet: nec aliquam in Monialem recipiat quoquo modo.

n ¶ *Litis euentum.*] qui dubius eſt. ff. de pecul. quod debetur.

¶ *Glo ſequens facit duas æquiparationes: & ſoluit quare tertio caſu etiam non ſit æquiparatio.*

Electio per formam ſcrutinij, & electio per viā cōpromiſſi quandoque paríficantur.

o ¶ *Expectare.*] Nota ꝙ electio facta per formā ſcrutinij á duplo maiori parte, & electio facta ꝑ formā cōpromiſſi, cui minor pars conuentus ſe opponit, ſunt paria: q̄a in eis ſtatim ſit cōfirmatio ꝯdictione partis alterius: vel exceptione. vel appellatiōe nō obſtāte, & poſt poſſeſſionē adeptā vtrobiq; admittit accuſatio vel denūciatio. Item electio facta á maiori parte ꝑ formā ſcrutinij: & facta per cōpromiſſum, cui maior pars ſe opponit, ſunt paria. q̄a vtrobiq; differt cōfirmatio: & interim adminiſtrat, exceptis q̄buſdā caſibus: ſed electio facta ꝑ formā ſcrutinij á minori parte cōuentus, & facta ꝑ formā cōpromiſſi, cui duplo maior pars cōuētus ſe opponit, non ſunt paria: q̄a prima nō valet ipſo iure: nec ratificat ꝑ cōſenſum: ſecūda poſſet valere. [Etiā ſi omnes diſſentirēt. ſ. c. cauſam.] ſed nō adminiſtrat electus: ſed litis euentū expectat. Si q̄rat quare ius diuerſum in forma ſcrutinij, & forma cōpromiſſi: ſatis patet ꝑ ſe ſolutio: q̄a in ſecūdo caſu omnes conſenſiſſe videnť: eo ꝙ cōpromiſſerūt: [ſ. eo. in ant. in cauſis. ver. ꝑ ꝑ qđ.] qđ non eſt i primo. ꝑ formā enim compromiſſi, etiā vno ꝯdicente, procedi nō potuit. ſ. eo. in ant. quia ꝑ ꝑ. Aequa igiť fuit ratio in eis diuerſum ius ſtatuens.

p ¶ *Porro.*] quarta pars.

q ¶ *Præmiſſa.*] quia non in electione, quę per formā ſcrutinij á principio, vel per acceſſum facta reperiť á duabus partibus: nec in electione quæ facta fuit ꝑ formā cōpromiſſi, cui minor pars ſe opponit.

¶ *Gloſſa ſequens arg. pro opi. & reſpondet.*

r ¶ *Ad ſedem Apoſtolicam.*] Not. arg. pro opinione Guil. Duran. ꝙ decre. vt circa. non habeat locum, niſi in appellationibus interpoſitis ad Papam. Sed ꝯtrarium dixi ſequēdo Gar. in prædicta decre. vt circa. ſcilicet, ꝙ in omnibus appellationibus locum habeat: & dico ꝙ decre. iſta hic reſpicit cap. ſequens. quod loquitur de decre. cupientes. quæ locū nō habet, niſi in appellationibus ad Papam interpoſitis.

s ¶ *Formam.*] ſcilicet ꝙ exprimat omnia & ſingula, quæ in formā vel perſonam intendūt obijcere: & ſingulariter & clare. ſ. eod. procurator. & ꝙ iuret ſm formam ibi cōtentam. Et eſt pœna ꝙ ſup non expreſsis non audiať, niſi ex certa cauſa, vt ibi patet.

t ¶ *Lugdunēſi.*] vt ſ. eo. vt circa. Ioan. And.

¶ *Gloſſa ſeq. dicit vnde ſumpta fuerit pars illa.*

u ¶ *Sed cum eas.*] iſte tractus fuit ex gl. Gar. poſita ſ. eod. cupientes. circa prin. ſuper verbo regularium. vbi dicebat Gar. ꝙ ſatis credebat de mente conditoris non fuiſſe, quód fœminæ irent ad curiam: videbatur tamen per verba, quód ire tenerentur: quia in maſculino genere comprehenditur fœmininū. ff. de leg. 2. ſi ita ſcriptum ſit. 17. q. 4. ſi quis ſuadente coniuncto cum decre. ſ. de ſent. excom. mulieres. Item per iura antiqua in abbatiſſam electa, perſonaliter ſuam electionem proſequi poterat. ſ. de relcri. in antiq. cum dilecta. & quod fuerit illa mens conditoris, probat per decre. ſ. de ſen. excommuni. de Monialibus. 18. q. 2. perniciosam. & de cohabi. cleri. per totum. de ſta. mona. cap. vlti. §. fin.

† De effectu verecundiæ vide hic per Anchara.

x ¶ *Verecundiam.*] nota meliorem conditionem mulierum. ad idē j. de iudi. mulieres. In quibuſdam vero deterior eſt; quod dic vt ſ. de pœni. & remi. c. noua quædam.

y ¶ *Statum.*] regularem ſcilicet: & ſic duo concurrunt.

z ¶ *Deceat.*] ſecundum honeſtatem.

† In quodā manuſcripto ita. nec expediat, ipſis publicis demonſtrari ſpectaculis. Anch.

a ¶ *Expediat.*] ſecundum vtilitatem. ſ. de voto. & vot. red. magnę.

b ¶ *Euagari.*] j. de ſtatu regu. cap. vnico. & concor. C. de his qui ve. æta. impe. l. 2.

c ¶ *Appellatum.*] quæ venire tenebanť ſm formā decr. cupientes.

d ¶ *Perſonaliter.*] in hoc ergo ſolo, ſcilicet in perſonali aduentu locum non habet decre. cupientes. alias vero bene.

e ¶ *Sufficienter.*] ſcilicet cū omnibus actis, iurib' & munimētis ad cauſam ſpectantibus. ſ. eo. tit. in decre. cupiētes. §. ꝙ ſi ꝑ viginti.

f ¶ *Conſtitutionem.*] ſ. eo. cupientes.

g ¶ *Pœnam.*] ſcilicet ꝙ electæ ſi infra tempus debitum procuratorem non miſerint, ſint priuatæ omni iure ſibi per electionem quęſito: ſi autem miſerint, ſed non cum actis, iuribus, & munimentis ſufficienter inſtructum: pro illis exhibendis alibi quam apud ſedem Apoſtolicam, niſi ex iuſta cauſa, dilationem aliquam non habebunt: Eligentes, appellantes, vel opponentes quo ad ſe á totali ſunt excluſæ proſecutione proceſſus: ita quód per hoc electus nullum præiudicium generetur. Hæc & alia habes in prædicta decre. cupientes.

h ¶ *Hoc non fecerint.*] ſcilicet procuratorem non miſerint: vel nō ſufficienter inſtructum.

a ¶ *Postremo.*] quinta pars.
b ¶ *Hi.*] puta religiosi viri. 63. dist. obeuntibus. vel consiliarij, vel discreti viri ad hoc vocati. Et quod dicit hi, dic vel hæ: qa si religiosas vel discretas mulieres ad hoc vocarent, ipsæ tenentur hac constitutione. & facit quod dixi ĩ. 5. proxi. ĩ. eod. tit. generali.
c ¶ *Deinceps.*] respicit enim futura.
d ¶ *Nutriri.*] not. ista duo paria esse. ad idem de priuileg. cũ & plantare. in principio.
e ¶ *Subiacere.*] nota nouum casum; in quo quis excõicatus est ipso iure: & credo q episcopi tales possũt absoluere: cũ Papa sibi non reseruauerit absolutionem. ĩ. de senten. excom. nuper. & adde quod dixi ĩ. eod. tit. sciant cũcti. Ioan. And.
f ¶ *Supradicta.*] Hic sexta pars.
g ¶ *Approbatis.*] ĩ. de relig. dom. religiosorum.
h ¶ *Prouinciarum.*] vt in Theutonia. & vide quod nota. Ioan. 12. q. vlti. cap. vlti. & Ber. ĩ. de maio. & obedien. dilecta. in glos. penulti.
i ¶ *Supra dicitur.*] scilicet in prima parte capituli.
k ¶ *Nequeat.*] pp sacti impossibilitatem: cum non profiteantur, necesse est q eligãtur, & eligant nõ professæ.
l ¶ *Ad hæc.*] septima & vltima pars.
m ¶ *In multis.*] vt in electione cõfirmanda, exceptione aliqua non obstante, in administrãdo ante cõfirmationẽ, in recedendo à consensu post publicatũ scrutinium, & secutam electionẽ: & in multis alijs.

Additio. Dic plenius q specialia huius constitutionis sunt decem: Primum, de ætate illius, quæ in prælatam eligitur. Secundum, q appellatio duobus casibus non deuoluit, nec impedit officium confirmatoris. Tertiũ, quòd post electionem accedunt eligentes ad electam ab alijs. Quartum, q duobus casibus exceptio vel cõdictio non recipitur: & post possessionem admittitur actio. In hoc vide quod dixi in hoc præsenti cap. §. verum. super vlt. gloss. Quintũ, q in duobus casibus procedit sine strepitu & figura iudicij: sed hoc hodie in alijs electionibus commune per Clemen. dispendiosam. de iudi. Sextum, q ante confirmationẽ electa in duobus casibus administrat cum certa moderatione. Septimum, q electio per minorem partem numero facta ex fictione aliqua valere non potest. Sed hoc commune religiosis nõ Mendicantibus. ĩ. eo. tit. & si quorundam. §. circa. Sed in hoc posset esse strictior specialitas: quia cũ in religiosis Mendicantibus maribus nõ habeat locũ ille §. circa. vt ibi dixi in prima glos. haberet tñ in fœminis locum iste § si qua. Octauum, q non sit collatio zeli & numeri. Nonum, q quo ad personalem comparitionem non arctat decret. cupientes. electas, eligẽtes vel opponentes. Decimum, de pœna vocatorũ ad instruendũ, qui discordiam seminant vel nutriunt. Et per prædicta coniuncta textui, videre potes, quomodo in aliquibus est deterior, & in aliquibus melior, & in alijs æqualis conditio mariũ & fœminarum. de quo satis in Spec. de procu. §. 1. versi. addenda sunt hæc. Ioan. And.
n ¶ *Extitit.*] aliàs, exstitit.
o ¶ *Firmitate.*] quòd fauorabile & expediens est. ĩ. eod. tit. cum expediat.

¶ *Ponentes vel nutrientes discordiã in electione Monialium, ipso iure sunt excommunicati. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Postremo [a] † hi [b], quos ad dirigẽdas in huiusmodi electionibus Moniales easdem deinceps [c] cõtigerit euocari, ab his prorsus abstineant, per quæ inter eas super faciendis ipsis electionibus oriri possit discordia, vel exorta nutriri [d]: aliàs eo ipso excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere [e].

¶ *Hæc constitutio locum habet in Monialibus regulariter viuentibus, & in canonicis secularibus: hoc excepto, quòd non debeant nisi professæ eligere vel eligi; quod non potest sibi vendicare locum in canonicis secularibus: per hoc tamen Papa non approbat statum dictarum canonicarum secularium. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Supradicta [f] siquidem nedũ in monasterijs, in quibus sunt Moniales viuentes sub aliqua de religionibus approbatis [g] †: sed etiam in illis, vbi sunt iuxta quarundam prouinciarum [h] consuetudinem mulieres, quæ nec proprijs renunciant, nec professionem faciunt regularẽ, sed viuunt vt in secularibus ecclesijs canonici seculares, volumus per omnia obseruari: eo, quod supra [i] dicitur, duntaxat excepto, vt non eligantur, nec eligant non professæ: cum in ipsis hoc locum sibi nequeat [k] vendicare: per hoc tamen earum statum, ordinem, seu regulam nolumus, nec intendimus approbare.

¶ *Iura de virorum electionibus tractantia, per hoc capitulum non sunt mutata. hoc dicit.*

¶ Ad hæc [l] licet præmissa, quæ in multis [m] à iure cõmuni discrepare noscũtur, circa electiones in quibuslibet mulierum monasterijs faciendas ex † certis causis rationabilibus specialiter duxerimus statuenda: intẽtionis tamen nostræ nequaquã extitit [n] †, per illa, quo ad electiones in alijs virorum monasterijs, vel quibusuis ecclesijs celebrandas, aliquid immutetur: sed iura præcedentia in sua omnino remaneant † firmitate [o].

¶ Idem.

¶ *Si ordinarius post recessum appellationis interiectæ ad curiam, in causis electionũ episcopatuum, non inquisito an prauitas interuenerit, procedit, cõfirmat, vel consecrat: prædicta non tenent: & ipse ab episcoporum confirmatione & consecratione suspensus est per annum. Dominicus.*

CAP. XLIIII.

PRouida consideratione generale concilium Lugdunẽ. [p] concessit [q], vt ab appellationibus in iudicio, vel extra iudicium [r], ad sedem [s] Apostolicam in electionum episcoporum, & eorum superiorum [t] negotijs interiectis, per quas ad sedem ipsam, eadem negotia deferuntur [u]: partes [x] (nulla interueniente prauitate) recedere valeant, antequam ipsi sedi Apostolicæ † appellationes eædem fuerint præsentatæ: sed inferiores iudices, quorum est (appellatione cessante) negotiorum cognitio eorundem: si † in hoc prauitas intercesserit, ante omnia diligenter inquirant; & si eam intercessisse repererint, se non intromittant vllatenus de eisdem: sed præfigant ipsis partibus peremptorium terminũ competentem, quo cum actis & munimentis suis Apostolico se conspectui repræsentent.

¶ *Prouida.*] Primo ponit ius antiquum: Secundo ipsius transgressionem: ibi, *Verum.* Tertio, prouisionem pœnalem: ibi, *Nos.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. pſopponendũ est quod habetur in cap. quamuis. ĩ. eo. illo volumine: videlicet, q si in causa electionis fuerit appellatum ad Papam, potest appellans renunciare suæ appellationi, & valet renunciatio: dũ tamen renunciet sine prauitate simoniaca. Insuper dicitur, q si appellans recesserit ab appellatione sua, antequã superior immediatus confirmet electionem, ipse debet primo inquirere, an fuerit recessum ab appellatione cũ prauitate simoniaca.

Casus. Dicitur inter cætera in dicto cap. quãuis. q superior ad quem pertinet confirmatio electionis, à qua fuit appellatum ad Papam: si appellans recessit ab appellatione sua, debet superior inquirere, an fuerit recessum ab appellatione sine prauitate simoniaca: Ponamus, q superior confirmat electionem sine tali inquisitione, an valeat consecratio postea secuta? Respondet quòd non: immo talis ordo est substantialis ipsius confirmationis: videlicet quia requiritur quòd præmittatur illa inquisitio. Sed vtrum confirmans puniatur, eo quòd cõfirmauit & consecrauit non præmissa tali inquisitione? Dicit quòd sic: nam si confirmauit & consecrauit, est suspensus per annum continuum à confirmatione & consecratione episcoporum suorum suffraganeorum. *Verum cum nonnulli.*] Hucusque ponitur tenor illius cap. quamuis. nũc ponitur prouisio & constitutio super inquisitione. *puniantur.*] Et sic quis punitur in eo in quo deliquit. Heli. reg.

p ¶ *Lugdunen.*] ĩ. eo. tit. quamuis. Ioan. And.
q ¶ *Concessit.*] quia id prius per Alex. prohibitũ fuerat: vt ibi dixi.
r ¶ *Extra iudicium.*] latior est ergo illa decr. & illa. ĩ. eo. tit. quamuis. quam illa. ĩ. eo. tit. vt circa. quæ locum habet solum in appellationibus extra iudicium interpositis. ĩ. eo. tit. constitutio.
s ¶ *Ad sedem Apostolicam.*] in alijs secus, cũ cautum non reperiatur.
t ¶ *Superiorum.*] archiepiscoporum, patriarcharum, & primatuum.
u ¶ *Deferuntur.*] nam frustratorie non deferuntur. ĩ. eo. quamuis. licet olim secus, vt ibi.
x ¶ *Partes.*] ergo altera pars tantũ hoc non posset quod dic vt dixi ĩ. eo. quamuis. & sequentia expone etiam, vt ibi exposui.

Mulier femina discordiã inter Moniales super electione faciẽda excõmunicationem incurrit.

¶ Vide concilium Trident. supra notatum in hoc cap.

¶ Aliàs tractat. in ... &c.

¶ In manuscriptis ... ex certis causis ... rationabilibus, &c.

¶ Aliàs, extitit.

¶ Aliàs, firmitate.

¶ Dicto, Apostolicæ ... in antiquis codicibus.

¶ Aliàs ... an in hoc, &c.

a ¶ *Verum.*] secunda pars.

b ¶ *Abutentes.*] & sic priuilegium vel concessionem amittere debuerunt, vt s. de priuile. tuarum. de sentent. excom. cum illorum. & c. contingit. 11. q. 3. priuilegium. cum sim.

c ¶ *Inquisitione.*] s. an in illo recessu interuenerit prauitas necne.

d ¶ *Negotijs.*] scilicet eporum electione, & suorum superiorum.

e ¶ *Expressius.*] hoc dicit ex eo: quia satis erāt nulla, quæ per illos fiebant per ipsam decret. quamuis. quia satis est legislatorē aliquid prohibuisse: & si non adijciat, quod si factum fuerit, non valere. C. de legi. nō dubium. & expressius etiam propter pœnam quam addit.

Vnde dicit Io. Mona. q licet ista dicatur, decætero, etiam ante hoc. cap. ita fuerat diffinitum, vt hic dicitur in facto Ciuitaten. Ioan. And.

f ¶ *Confirmationes.*] cōsecratio n. enim præcedere debet confirmatio: alias non valet cōsecratio. s. de do. & cōtu. cum olim D. hic autē confirmatio nō præcessit: quia idem est nō esse, quod nullū esse. s. de tra. sla. inter corporalia. patet ergo q non tenuit consecratio.

¶ *Glos. seq. primo soluit unum dubium: secundo quærit. arg. pro, & contrarium soluit.*

Nota q vbi iudicatur … sub certa forma … si … forma omissa, non valet processus. vide glo. in c. … de aut. pa. …

Cōfirmatio præcedit cōsecrationē.

Vide l. … de diuor. … principio …

Consecratio nulla nō vitiat electionem prius factam.

An in ordinatione episcopali imprimatur character … Thomas … lib. 4. … Turrecremata in … c. … epist. opus. …

¶ Verum, cum nonnulli cōcessione huiusmodi abutentes †, suam (inquisitione præfata omissa) cognitionē in eisdem negotijs interponant: ad confirmandas electiones, & consecrandos electos temere procedendo: Nos super hoc expressius prouidere volentes, confirmationes & consecrationes huiusmodi, & quoscunque processus alios, quos inquisitione præmissa non habita, contigerit decætero in talibus negotijs attentari: decernimus, nullius penitus existere firmitatis: & confirmantes & consecrantes eosdem (vt in eo, in quo peccauerint, puniantur †) ab episcoporum confirmatione, ac consecratione, per annum continuum ipso iure fore suspensos.

¶ Idem.

¶ *Si Papa sibi prouisionem ecclesiæ cathedralis reseruauit, inhibuit, & decreuit: non est vitiata electio, quæ præcesserat: omnia tamen quæ reseruationem sequuntur, carent effectu. Ioan. And.*

CAP XLV

SI eo tempore, quo prouisionem † alicuius ecclesiæ cathedralis, ex quauis causa, dispositioni, seu ordinationi sedis Apostolicæ reseruamus, inhibentes, ne ad electionem vel prouisionem faciendam in ea quomodolibet procedatur, & decernentes si secus super hoc a quoquam scienter vel ignoranter

¶ *Prima glossa ponit summam, quid causam dedit, & quid declaret.*

m ¶ *Si eo tempore.*] Si Papa sibi prouisionem ecclesiæ cathedralis reseruauit, inhibuit, & decreuit: non est vitiata electio, quæ præcesserat: omnia tamen quæ reseruationem sequuntur, carent effectu. causam dedit huic decret. quia vacāte ecclesia Bonon. per mortem bonæ memoriæ domini Octauiani ipsius ecclesiæ epi: infra biduū canonici de reseruatione timentes, elegerunt bonæ memoriæ dominum Sclatam fratrē suum: postmodū Papa Bonifacius audiens de morte O. reseruauit, inhibuit, & decreuit: post triduū audiuit de electione facta de domino Sclata prædicto: satis gratū habuit: sed ab astantibus iurisperitis quærebatur, an ad ipsum, an ad archiepiscopum ipsius electionis spectaret confirmatio: quod hic determinat: & determinatur per hāc decret. quæ not. s. eod. in antiq. innotuit. in fin. Ioan. An. [& vide qđ dixi super glo. penul.]

Alias, Io lacam.

Nota q verbum prouisio, inducit totalem prouisionē ecclesiæ: & sic electionē & confirmationē. vide glo. in c. fi. eo. tit. Domi.

¶ *Glossa sequens quærit. arg. pro. & contra & soluit.*

n ¶ *Cathedralis.*] Quid de inferioribus? Videtur q in eis locum nō habeat: quia si de eis voluisset intelligi: illud expressisset. s. de decimis, ad audientiam. & ad hoc faciunt omnia argumenta quæ inducuntur à verbis: Contra videtur q idem sit in alijs, cum eadem sit in eis ratio: ergo idem ius. & est simile quod dixi s. eo. tit. ex eo. quod satis potest dici, q esset standum litteræ: vt in cathedralibus tantum locum habeat decret. nec est verum, q sit eadem ratio: quia causæ epatuum sunt merito cōnumerandæ maioribus causis. s. eo. quamuis. in prin. quod non est in alijs: & ideo licet iurisdictio Papæ sit præuentatiua tamen pp maioritatem suam deferentur ad Papā: in inferioribus vero, quæ non sic connumerantur, maioribus sufficiet præuentio: vnde ex quo præcesserat electio reseruationem, poterit quicquid faciendum imminet per ordinarium expediri: alias graue esset q propter reseruationem, quæ electionem alicuius beneficiati sequitur, necesse esse: pro confirmatione Papam adire: nec hic æquiparabo regulares cathedralibus, sicut nec s. eod. lib. quanquam. licet æquiparentur. s. eo. si postquam. vnde si post confirmationem abbatis fiet reseruatio ante benedictionem, benedicet ordinarius: hæc vera, nisi Papa aliud in reseruatione iussisset: & sic non habilitabo verba: nec recedam a littera.

Reseruatio dignitatis inferioris ab episcopo, … post electionem … sunt ipsius electionis …

o ¶ *Ex quauis causa.*] ex sola etiā voluntate: sibi enim sola volūtas est pro ratione. de concet. præben. proposuit. cum suis concordan.

p ¶ *Reseruamus.*] has reseruationes legati etiam de latere facere nō possunt. j. de offic. lega. deliberatione. in prin.

Ius … Phil …

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

g ¶ *Firmitatis.*] electio tamen pp hoc non vitiatur, sed de nouo petetur confirmatio coram Papa: non coram illo, qui prius cōfirmauerat: quia suspensus est per annum continuū à confirmationibus eporum, vt sequitur. & s. eo. tit. si confirmationem. quam explicare potes per istam: vt ibi dixi. sed si reperietur electio canonica, de nouo confirmabitur, vt s. dixi. Sed nunquid de nouo cōsecrabitur? Et videtur q sic per istam literam: Credo q cum character impressus fuerit animæ ad instar epi ordinātis quem ordinare non poterat: puta nō suum subditum, verus episcopalis ordo collatus fuerit, sed non eius executio: & sic intelligam cōsecrationem esse nullius firmitatis quo ad executionem. ad idem 9. q. 1. c. 1. & c. ordinationes. & q. 2. cap. 1. & c. epm. s. de tempo. ordi. quod translationē. secundū hoc ergo illius ordinis sibi tradetur executio. facit quod not. de renun. post translationem, ad fi.

¶ *Glossa sequens soluit dubium.*

h ¶ *In quo.*] propter hoc dico, q si solum confirmauit: à confirmatione tantum suspensus est: si consecrauit & confirmauit, suspensus erit ab vtraque.

Si vero neutrum facit, licet processerit: à neutro sit suspensus. Ioan. And.

i ¶ *Puniantur.*] s. de temp. ordi. litteras. cum simil. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. soluit dub.*

k ¶ *Annum continuum.*] credo q à die confirmationis incipiet annus suspensionis a confirmatione: à die consecrationis annus suspensionis a consecrationibus.

Archidiaconus cautius loquitur, qui dicit ab hora. alleg. s. de app. super eo. 2. vide qđ dicam j. de præben. statutum. super glo. est ergo. Ioan. And.

l ¶ *Suspensos.*] repete, decernimus. quod est supra.

¶ *Si eo tempore.*] Fraudulenta renunciatio spectandi nocet. hoc dicit. Duo facit: Primo format casum dubium, quem secundo soluit: ibi, *Præsens.* Io. And.

Vacante ecclesia Pictauensi, canonici conuenientes in vnum super electione futuri Prælati: quendam Titium elegerunt: Papa putans adhuc ecclesiam vacare, reseruauit ecclesiā Pictauen. suæ prouisioni pro illa vice: & inhibuit canonicis cum decreto irritante, ne ipsi procederent ad electionem: Vtrum per istam reseruationem retractetur electio prius facta? Respondet q non: Sed si electus adiuit superiorem immediatum: & consecutus est confirmationem suæ electionis: an teneat confirmatio? Dicit q nontnam licet electio non sit nulla, tamen omnia quæ sequuntur illam reseruationem, sunt nulla ipso iure: Ideo si electus velit habere confirmationem & cōsecrationem: opus est, q adeat Apostolicam sedē pro habenda confirmatione & consecratione.

q ¶ *Prouisionem.*] puta faciendam ex iure deuoluto. s. eo. quanquā. Nunquid sola reseruatio sine inhibitione sufficeret? Credo q non ad cassationem. s. de præben. dilectus. puniendi in eis sunt qui elegerunt, postquam reseruationem sciuerant esse factam, vt ibi. & j. de concess. præben. si soli. per quā decre. videtur, q inhibitio bene sufficiat sine decreto: hoc verum ad cassandum ea, quæ scienter post inhibitionem sunt facta: sed ad hoc vt ab ignorantibus facta vitietur, necessarium videtur decretum, vt hic.

Non sto præcise huic dicto, scilicet q sola reseruatio sine inhibitione sufficiat ad cassationē: nec credo q curia illud reciperet: vt reseruatio aliquid operetur. facit quod not. j. de cōcess. præben. si capitulo. in tertia glos. Si tamen bene ponderatur illa decre. facit pro gl. scilicet, q saltem ante tempus scientiæ reseruatio non afficiat: nam datio executoris ad prouidendū, satis vi habere vim reseruationis: nec tū sine decreto afficit ante præsentationem, vt ibi. & s. eo. lib. de rescrip. tibi qui. & plus afficere debet, cū quæritur de iure alterius, pro quo Papa scribit, q ex nuda reseruatione, in qua ius non est alteri acquisitum. j. de præben. dudum. facit pro gl. stylus curiæ semper submittens hanc clausulam, cū de reseruatione fit sermo: & decre. j. de præben. si beneficia. in prin. Io. And.

Reseruatio sola sine … non affi… …

r ¶ *Ignoranter.*] Nota q decretum ignorantes afficit: sed notare potes contrarium: si enim ignorātes afficeret, quare hic additum fuisset, vel ignoranter, superflua fuit hoc videret nec littera. In decreto

Papæ dici-

Papæ dicimus, q ignorantes afficit. j. de côcel. præben. quia cunctis.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

a ¶ *Iam.*] scilicet ante tempus quo facta fuerit reseruatio. Quid si eadem die facta fuerit reseruatio & electio? Dico q si potest apparere quæ primo: puta per instrumenta electionis & reseruationis: puta si in eis dicatur de die & hora, vel per testes q prædicti interfuerint: sic nullum dubiu: Si autê hoc nullo modo potest apparere, dico negotiû ad Papam deferendû, vt sua voluntate determinet: per decre. s. de rescrip. cap. penul. eod. lib. cum enim hic de iure Papæ quæratur, quod dubiû est, non poterit inferior ipso ratificare: & hoc cum reseruauit tantû: sed si reseruasset & cõtulisset, præfertur datus à Papa in eo casu j. de preben. si a sede. Io. And.

Reseruatio & electio si fiant eadem die, quæ illarum sit potior.

Aliàs, aliam.

attentatum extiterit, irritum & inane. iam[a] ad electionem forsitan sit processum in ipsa: Præsenti constitutione sancimus, quòd licet reseruatio, inhibitio, & decretum[b] huiusmodi non afficiant electionem vel alia[c], quæ præcedunt: afficiunt † tamen vt effectu[d] careant ea, quæ postmodum[e] subsequuntur.

¶ Idem.

¶ *Absens plures procuratores ad actu electionis dare potest insolidum, & non aliter: & in altero admittendo ponit tres gradus. hoc dicit vsque ad §. porro. Dominicus.*

b ¶ *Et decretum.*] Nota copulatiue, & non disiunctiue ponuntur: & facit pro his quæ supra dixi.

c ¶ *Vel alia.*] si ergo confirmatio & consecratio processissent decretum, esset electi negotium expeditum: Si autem sola electio, confirmatio, & consecratio pertinebit ad Papam: Si autem præcedat electio & confirmatio: tunc sola consecratio ad ipsum pertinebit.

ADDITIO. Cum enim ante consecrationem non sit prouisum ecclesiæ. de transla. cap. s. Papa reseruando prouisionem, consecrationem reseruasse videtur, secundum Arch. Ioan. And.

d ¶ *Effectu careant.*] si ergo ante reseruationem electus, & post reseruationê confirmatus fuerit: non valet confirmatio, etiã ab ignorantibus exhibita & recepta. Electio tñ propter vitiosam confirmationem non vitiatur. s. eo. tit. si confirmationem. quam per hãc exemplificare potes. & adde quod dixi. s. eo. cap. proxi.

¶ *Glos. seq. colligit argumentum.*

e ¶ *Postmodum.*] scilicet post reseruationem, inhibitionê, & decretum. Et argue ex hac decre. q si Papa prouidit alicui de episcopatu, alius quam Papa sine eius mandato illum non poterit consecrare. arg. ad idem s. de accusa. meminimus.

ADDITIO. Nisi aliud habeat consuetudo, vbi dixi per decre. s. eo. in an. nihil est. ad finem. Ioan. And.

Si quis iusto.] CASVS. Dicit in c. quia pp. eo. tit. in ant. q si quis ex canonicis ecclesiæ vacantis sit absens, & non potest cõparere in die assignationis pro electione facienda: potest vnum ex canonicis cõstituere nomine & vice absentis: Sed ponamus q ille absens plures procuratores vult constituere: an possit? Rñdet q sic: dum tñ istos plures procuratores constituat insolidum: quia si illos constitueret simpliciter, ipsi constituti possent variare & eligere plures personas. Sed quæritur, vtrum omnes isti cõstituti insolidû admittentur, vel sit tantum vnus admittendus: & quis debeat præferri? Rñdet pp rationem prædictam: ne ipsi constituti possint eligere diuersas personas nomine eiusdem, non sunt plures admittêdi: sed erit melior conditio primitus occupantis. Sed ponamus q omnes constituti se simul præsentant, quis erit præferendus? Rñdet, q erit in optione capituli quem velit admittere: & ille quem admitteret capitulum, præferret alijs. Sed quid si vna pars capituli vult admittere vnum, alia pars alium, & sunt in æquali numero: quæritur qs sit præferendus? Rñdet, q ille qui primo est nominatus in procuratorio. Sed ponamus q aliquis absens constituit plures procuratores simpliciter: vtrum aliquis admittatur ad eligendum pro absente? Rñdet q nullus debet admitti, quia nullus habet mandatû insolidum: sed solum vnus posset eligere simpliciter cum alijs: & sic omnes possent variare & eligere diuersas personas: ideo procuratorium non valet. Sed ponamus q ille canonicus absens constituit vnum canonicum: vtrum iste constitutus possit vnum eligere nomine suo: & alium nomine magistri sui? Rñdet quòd non: quia non potest habere vnam considerationem nomine suo: & aliã nomine alieno. Et illud verum, nisi in procuratorio caueretur, q ille procurator eligeret talem nomine magistri sui: tunc enim nomine suo posset vnum eligere: & nomine suo alium, si ille videatur magis idoneus. Sed quid si nullus ex canonicis vult admittere procuratorium: nunquid poterit alium extraneum a collegio siue capitulo constituere? Rñdet q sic, consentiente capitulo vel collegio: sed

Eadem [illegible] nullo dominus [illegible].

dissentiente capitulo non potest. Sed nunquid ad minus poterit ipse absens mittere votum suum per litteras? Rñdet q sic: sed tamê non prodesset tale votum: quia nullus debet exprimere votum suû ante scrutiniû. Nota primo ex nominatione ius acquiri, de quo remittit Archid. 93. dist. dominus. & s. qui filij sint legi. per tuas.

CAP. XLVI.

Si quis[f] † iusto[g] impedimêto detentus[h] in electionis negotio nequeat commode interesse: potest nedum vni (prout dicitur in concilio † generali) sed & pluribus[a] committere vices suas: dum tamen eorum cuilibet det insolidû[l] potestatem. & erit tunc[m] melior conditio occupantis[n]. ¶ Verum si ambo concurrant insimul[o], & postulent se admitti, audiri eos non expedit: quia possent vota sua dirigere in diuersos; sicque res non haberet exitum: & quod ab eis hoc casu fieret, non valeret: sed is admittatur duntaxat[p],

Nota secundo q paria sunt, non cõstituere procuratorem, vel cõstituere in forma prohibita a iure: & sic cõparens cum procuratorio minus legitimo, videt contumax. ad hoc de appel. Nicolao. Dominicus.

¶ *Prima glossa diuidit, casum ponit, & dicit quid declaret.*

f ¶ *Si quis.*] Hanc decretalem diuido in tres partes: Prima durat vsque ad §. *Porro.* Secûda vsque ad §. *Absens.* Tertia vsque ad finem. Aliquis iusto impedimento detentus, in electionis negotio committit pluribus vices suas, quæritur [illegible] commissio? Rñdetur q sic, dummodo insolidum dati fuerint: & erit melior tunc occupantis conditio: si autem nullus occupat, sed ambo simul concurrunt, admittetur ille, quem capitulum vel maior pars elegerit: si autê capitulum non cõcordat, ille admittet, qui prius in instrumêto procurator extiterit nominatus. Et ratio quare alter solus admitti debet, est, quia possent vota dirigere in diuersos & sic res nõ haberet exitum: & qd fieret, non valeret. si autem nõ fuerint dati insolidum, tunc neuter admittetur pp superiorem rationem: & sibi imputet, qui sic eos instituit. Secundo quæritur, aliquis dedit procuratorê in negotio electionis: ille procurator nomine suo eligit vnû, & nomine domini alium eligit: quæritur an possit: Rñdetur q non, nisi de certa persona eligenda habuerit speciale mandatû. Tertio quæritur, pone canonicus absens non inuenit aliquem procuratorem in collegio: quæritur an possit dare extraneum? Et rñdetur q non inuito capitulo. Sed quæritur, an saltem votum suum possit exprimere per literas? & respondet q non: quia votû in ipso scrutinio secreto & sigillatim tantummodo est exprimendum: & non ante scrutinium. Emanauit hæc decre. ad declarationem decr. de elec. quia propter. §. penul. & eorum quæ ibi not.

In hoc c. declarat concilium Lateran. sub Innocent. 13. cap. 24. in §. illud pœnitus. referuntur in c. quia propter. [illegible] de electione.

In concilio generali Lateran. sub Innocentio 13. cap. 24.

g ¶ *Iusto.*] hoc relinquêdum est iudici, quia nec numerari possent: exempla tamen habes ff. si quis cautio. l. 2.

¶ *Glos. seq. soluit duo dubia, an constituens habeat necesse iurare, & quibus verbis iuret procurator.*

h ¶ *Detentus.*] & in loco existens de quo debeat euocari: aliàs locum non habet commissio. s. eo. in anti. quia pp. §. penultimo[s]. Et de hoc impedimento si opus fuerit, fidê facere debet iuramêto, vt ibi: vnde non est de necessitate q iuret in instrumento procuratoris ipse dominus: sed cautum est, q det mandatum ipsi procuratori iurandi in animam suam, quòd ipse tali impedimento detêtus est sm omnes modernos, qui hoc notant in decretali, quia pp. & est ratio: quia si capitulum requireret iuramêtû, procurator iurare non posset: nec propterea vlterius expectaret: fuit enim procurator minus sufficiês, & ideo sibi constituens imputet. ad hoc j. [illegible] si autê. nec debet dicere procurator, dico dominû in loco in quo debet vocari, iusto impedimento detentum, quia ista sunt verba iuris: sed dicere debet verba facti, scilicet, dico dominum in tali loco & tali impedimêto detentum, puta tali infirmitate, vel tali [illegible] inimicitijs: & tûc si non admittatur, appellet: sm Hostiensem, qui hoc ibi not.

s De stricto præsenti [illegible] hoc Archi. de quo ibi satis super gl. penult. in princ. [illegible] procuratorem constituere. Ioa. And.

i ¶ *Concilio.*] s. eo. in antiq. quia pp. ista enim fuit dubitatio: quia ibi dicebatur, committat vni de collegio.

ADDITIO. Sed effectiue vnus solus erit procurator. Ioan. And.

a ¶ *Pluribus.*] Idem not. Vincent. & Compost. s. eo. quia pp. & qd dicit, pluribus, intelligo siue duo fuerint, siue plures: dum tamen insolidum, vt sequitur: quia eadem ratio est.

l ¶ *Insolidum.*] aliter neuter admitteretur. j. eod. §. si autem.

m ¶ *Tunc.*] cum potestatem habent insolidum.

n ¶ *Occupantis.*] s. de procur. non indulle. vbi de hoc.

o ¶ *Insimul*] ita quòd non apparet quis primo.

p ¶ *Duntaxat.*] id est, tãtummodo, vnde illo electo alter omne ius amittit. & est sm. s. in anti. de rescri. c. pe. quod verum credo, nisi in instrumento diceret, meliorê non esse conditionem occupãtis, &

quod vnus

quod vnus incepisset, alter finire posset. arg. ad hoc in prędicta decre. in fin. & j. de procura. si duo.

a ¶ *Pars maior.*] sic s. eod. lib. de rescrip. cap. penult. ad idem. 56. distin. Apostolica. de elect. in antiq. cum inter canonicos. ff. ad muni. quod maior.

b ¶ *Elegerit.*] Nec credo quod variare possint vt s. eo. tit. vt qs duas. de postu. s. eo. lib. cap. vno. in fine. Io. And.

¶ *Glo. seq. format vnam quaest.*

c ¶ *Nequeant.*] quia nolunt eligere, vel pari numero discordant. Et nota quod primo recurrendum est ad electionem capituli, secundo ad ordinem scripturae: Tabelliones enim praeponunt quos volunt in instrumentis: & ideo sunt aequius primo recurri ad electionem capituli, per quam magis idoneus eligetur. ad hoc j. de procu. si duo. ff. de accu. si plures. secundo ad scripturae ordinem in subsidium.

¶ *Et ratio. quia ex ordine verborum perfecimus ordo intellectum. de consecr. distin. 2. in Christo pater. l. si servus communis. de lib. & cr. cap. quoniam abbas. de offi. dele. fama.*

¶ *Glo. seq. alleg. concor. quaerit, & soluit.*

d ¶ *Nominatus.*] per ordinem scripturae. concor. optime j. de praeben. mandatum. ad idem 43. dist. sit rector. in si cum suis concor. & s. de rescrip. in ant. cum dilecta. cum suis concordan. & facit ff. de leg. 2. cum pater. §. pen. Quid si non apparet, puta quia duo sunt instrumenta, nec apparet quod prius: dico quod mutuo se impediant. ff. de vsufru. l. quotiens. & imputet sibi qui sic eos constituit.

quem capitulum, vel pars maior[a] elegerit[b]: vel si concordare nequeant[c]: is, qui primo † in instrumento, vel litteris procurationis extiterit nominatus[d]. ¶ Si autem nullus ipsorum insolidum fuerit deputatus, tunc propter[e] rationem eandem, ipsorum aliquis non debebit admitti[f]: sibique imputet, qui sic eos constituit indiscrete[g].

¶ *Procurator ad eligendum constitutus, vnum nomine suo, & vnum nomine domini sui eligere non potest: nisi a domino de certa persona speciale mandatum habeat. hoc dicit.*

¶ Porro[h] cum vnus est procurator simpliciter cōstitutus: si is vnum suo, & alium domini sui nomine in scrutinio nominandum duxerit, nihil agit[i]: nisi de certa[k] eligenda persona

e ¶ *Propter rationem eandem.*] qui possent vota dirigere in diuersos: & sic res non haberet exitum.

¶ *Glossa seq. quaerit & soluit: secundo signat contrarium, & soluit.*

f ¶ *Admitti.*] Quid ergo? nunquid de nouo citabitur ipse canonicus? Non: alias quid sibi imputaret, vt sequitur? Idem enim est non venire, quod non sufficienter venire: contumax ergo fuit: & procedent ipsius socij ad electionem. contra j. de procu. si duo. vbi dicitur quod si in causis electionum sunt dati plures procuratores, sed non insolidum: iudex eliget idoneiorem. Solu. ibi loquitur de procuratore dato ad iudicia in causis electionum & postulationum vel prouisionum: hic de procuratore dato ad negotium, scilicet ad ipsam electionem faciendam: & ibi de iure iam nato, hic de nascituro: quod minus fauorabile est: & vtrobique valet prouisio ob celerem expeditionem.

Canonicus insolidum, qui ad actū electionis procuratorē non legitime constituit, an debeat iterum vocari.

ADDITIO. Dicebat ergo Ioan. Monachus, si non assumat vnus ex duobus, qui prosequatur electionem iam factam, hic imminet periculum: sed nullum periculum, si vnus de collegio non mittatur ad electionem faciendam.

g ¶ *Indiscrete.*] Non enim debent stulti melioris esse conditionis, quam certi. j. de praeben. cum qui beneficium.

h ¶ *Porro.*] Secunda pars. Hic approbatur opinio Vincen. & Compost. s. eod. quia propter & Abbatis. eod. tit. in antiq. c. congregato. in Gosfr. & Hostiensis ibi notant quod satis poterat dici valere, cum in diuersos consentit; dummodo neuter sit malus; quod falsum est, vt hic vides.

i ¶ *Nihil agit.*] Ratio: quia qua conscientia tenetur meliorem eligere suo nomine: eadem ratione tenetur ad idem nomine domini sui. ad hoc 46. dist. sicut non suo. & j. de reg. iur. quod alicui. & incerta videntur haec vota. s. eod. tit. cap. 2. quod dicit, nihil agit: intellige, quia neutrum votum valet. & est simile quod dicimus in delegato, qui subdelegationem recepit a socio. s. de offic. delega. super quaestionum. in §. si vero.

¶ *Glossa sequens dicit quid approbat, & quid reprobat: secundo quaerit & soluit: & solutioni obijcit & respondet: iterum quaerit & distinguendo respondet.*

k ¶ *De certa.*] Nota approbatam opinionem Compost. & Iono. & reprobatam opi. Vin. qui dicebat s. eo. congregato. quod non poterat fieri compromissum vel mandatum procuratori de certa persona: dicebat enim, quod videbatur singularis electio. & sic non valebat. s. eo. in aut. in Genesi. Item talis commissio est contra concilium, quod requirit, quod committat vicem suam: sed ille non committit vices suas, qui dat mandatum de certo eligēdo. sed falsum est, vt hic

patet: & de hoc per Abbatem. s. eo. congregato. Sed nunquid procurator ad eligendum datus poterit alium substituere? Dic secundum Compost. quod sic[1]: quia procurator est ad negotiū: qui alium procuratorem dare potest. j. de procu. cap. 1. §. procurator. ff. man. si procuratorem. §. si quis mandauerit. Est tamen arg. contra j de offi. deleg. is cui. & s. de offic. deleg. cap. vlt. §. is aūt cui. Solu. illa loquuntur in iudicibus, non in procuratore. Itē quaero nunquid procurator datus ad eligēdum, compromittere poterit? Dic secundum Compost. quod si liberum mandatū habuit, cōpromittere poterit: quia id potest quod dominus: si autem ad certam personam, tunc cōpromittere non potest: quia sola necessitatis forma, scilicet scrutinij, tūc intelligitur demandata. arg. ff. de poe. l. cer. §. si seruus.

[1] Verum est si habet mādatū de certa persona secus si de incerta. Ro.

l ¶ *Illam*] certā personam, de qua habuit mandatum expressum. & nota aliam, quia aliā eligere non potest: quia faceret contra formam mandati. s. de rescrip. cum dilecta. & ff. man. diligenter. & j. de praeben. cui de non.

Nota quod officiū procuratoris a principio est voluntarium & sic non compellitur quis illud recipere: secus si illud acceptauit. vide clemen. 1. de procurato ribus. Domi nicus.

sibi dominus dederit speciale mandatum: tunc enim in illā[l] eius, & in aliam suo nomine licite poterit consentire[m].

¶ *Canonicus absens (licet nullus de capitulo eius procurator esse velit, & ipse procuratorem, qui non sit de capitulo, nolente capitulo deputare non possit) votum per litteras exprimere non potest: cum cuiuslibet votum sit secreto & sigillatim in scrutinio exprimendum. hoc dicit.*

¶ Absens[n] † quoque (licet nullus de collegio velit esse procurator[o] eiusdem, nec ipse, nolente[p] capitulo, extraneum valeat deputare) non poterit aliquatenus per litteras exprimere votū suum[q]: quod non est ante scrutinium, sed in ipso scrutinio secrete & sigillatim tantummodo exprimendum[r].

¶ *Glo. seq. arguit, & remittit.*

m ¶ *Consentire.*] Nota arg. quòd habens speciale mādatum, id potest quod alias non posset: ad idem j. de procu. cap. 2. & vlt. & facit ad quaestionem, quam hoc anno disputaui: an delegatus ab alio quam a principe, habens speciale mandatum subdelegandi, subdelegare possit: & de hoc dicam j. de offi. deleg. is cui.

¶ *Glossa duo seq. cum praemis. dicunt quid approbat, & quid reprobat.*

n ¶ *Absens.*] Hic in primo dicto approbatur glo. Ber. s. eo. quia propter. in glo. pen. & omnium modernorum idem ibi notatum: sed in secundo puncto reprobatur eiusdem Ber. opinio in eadem glo. & quasi Host. consentiebat. sed idem Iono. & Ber. & Compost. contra. & eorum approbatur hic opinio, & intelligas hanc litteram de supradicto absente, qui compromittere potest: scilicet iuste impedito, & existente in loco, de quo, &c.

o ¶ *Procurator.*] Dicebat Goff. quod putabat talem canonicum indirecte contemni: Alij dicebant quod compelli debebat aliquis de capitulo, vt ab ipso mandatum susciperet: sed non est verum: a principio enim nullus compellitur procurationē recipere. C. de procu. inuitus. Insti. manda. §. mandatum. Io. And.

p ¶ *Nolente capitulo.*] Si enim capitulum vellet, bene tunc posset extraneum deputare, sed inuito capitulo non: & sic debet intelligi decret. quia propter: extraneum enim etiam sine mandato admittere posset: & sibi praeiudicare: & in extraneum etiam compromittere. s. eo. in ant. causam. cum ff.

q ¶ *Votum suum.*] Ber. cōtradicebat: ita tamen quod publicatio ipsius voti fieret tantum cum aliorum fiebat publicatio; sed non inspexit quod non solum publicatio, sed etiam expressio in scrutinio tantum fieri debet, vt sequitur.

ADDITIO. Et per hoc patet, quod neque in littera aperta possit mitti schedula inclusa aperienda in scrutinio, continens nomen eius, in quem ille consentit. & licet Ioan. Monachus. hoc dicat sub dubio forte, tu dicas asserttue. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. obijcit, & soluit.*

r ¶ *Exprimendum.*] Nota, non sola publicatio inspicitur: sed etiā expressio. Sed contra s. proxi. §. vbi exprimat votum contentus ante scrutinium, dando scilicet procuratori mandatum de certa persona eligenda. Solu. falsum est, quòd tunc exprimat votum, sed mandatum dat de voto exprimendo: sicut aliud est inuestire, aliud mandare de inuestiendo. de ijs quae fiunt a maio. parte cap. ex ore. Vnde aduerte: pone quòd procurator, qui mandatum habuit de certa persona eligenda, non eligit: ille electus fuit a quibusdam alijs: nunquid vox illius absentis & mandantis augebit numerum illius, vt possit dicere quòd electus sit a decem: quia nouem elegerunt, & decimus mandauit de eo eligendo? Absit: Dico ergo quòd aliud est dicere, consentio in talem: & hoc debet fieri in scrutinio & secreto, & sigillatim, vt hic: & tali modo consentit in ipso

G

tit in spirituale matrimonium: & aliud est dicere, do mandatum Titio de tali eligendo: quia istud non est votum, nec per hoc ꝯhitur matrimonium: & ideo ante scrutinium fieri potest: vt ibi. Sic vides in matrimonio carnali, aliud est ꝯhere, aliud est dare mādatum de ꝯhendo: hinc est, q qui ꝯhit, amplius non pœnitet: sed qui mādatū dedit, pœnitet ante ꝯctum. j. de ꝓcu. c. vlt. sic ergo intelligas: nec similitudinem dicas, vbi non est. Ioan. And.

Voniam.] Hæc est solemnis decretalis & quotidie practicatur: Diuiditur aūt in tres partes: Primo ponit confirmātiū abusum, quem prohibet cū decreto: Secundo ponit vocationis formam: ibi, *Vocationē.* Tertio ad electionem cōcordem hoc prorogat: ibi, *Quæ etiam.*

ADDITIO. Quid aūt corrigat, non dico reprobet, videbis in glo. dicebamus. & super ea. Io. And.

Quæ electio dicatur concors, & quæ non, ponunt in cap. quorūdam. 6 eod. vide glossam in cap. 1. supra de malo & obedien. Barbatiam consil. 1. volum. 1. & late Alexandrū consil. 48. incip. in causa verτentis. vol. 7.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauen. canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum, tractaturi de electione futuri prælati: tractatu inter se habito, quendam Titium elegerūt, & aliqui se opposuerunt isti electioni: vel fuerunt duo electi; vnus illorum electorum accessit ad superiorem, & declarauit, q ipse fuerat electus in epm ecclesiæ Pictauen. vtrum superior poterit illū confirmare absq; causæ cognitione, non vocato coelecto vel opponente? Rñdet q non: Sed quid si electio fuit facta in concordia: vtrum superior illam electionem sine vocatione & citatione illorum, quorum interest, possit confirmare? Rñdet q non: immo illi quorum interest, sunt vocandi & citandi peremptorie. Sed quæritur qualiter sunt ipsi citandi? Rñdet Romanus Pontifex cum distinctione: quia aut sunt aliqui opponētes, vel est cōpetitor siue coelectus, & tales sunt nominatim & peremptorie citandi, vt ad talem diē veniant dicturi causas pp quas electio nō sit confirmanda. Sed ponamus quòd electio fuit facta concorditer? Rñdet: q tūc citatio debet esse generalis: videlicet vt si sint aliqui q velint prætendere aliquas causas, quare electio non sit confirmanda, q ipsi compareant peremptorie ad talem diem: & poni debet citatio ista peremptoria in valuis illius ecclesiæ, de cuius electionis confirmatione tractatur, aliàs confirmatio nō valeret. Hel. Regnier. Nota primo q iudex non debet esse nimis festinus & celer ad sniam ꝓferendam. Ad hoc s. de restitu. in integ. cum ex litteris. & j. de re iud. cum æterni. Nota secundo, q actus dr̄ repētinus, qui fit sine citatione & cognitione requisita. vide tex. 48. dist. c. 2. Dominicus.

¶ *Idem.*

¶ *Si apparet coelectus vel se opponens ei, qui confirmationem petit: ille vocabitur nominatim: aliàs fiet in ecclesia crida generalis, quòd se confirmationi volentes opponere, veniant peremptorio assignato: aliter cōfirmatio facta non tenet. Ioan. And.*

CAP. XLVII.

QVoniam [a] electione [b] non in cōcordia [c] † celebrata, superior, ad quem electionis ipsius confirmatio pertinet [d], consueuit interdum suæ cōfirmationis celeritate [e], præferens [f] cupiditatem [g] propriam iuri [h], & inordinatum affectum etiam æquitati, competitorem aliquando, vbi alius, vel eos, qui se volunt opponere, quando electus est vnicus [i] supplantare: dum nullis vocatis, & non discusso negotio [k] per repentinam confirmationē cito (contra doctrinam Apostoli [l]) imponit manus [m] electo: Nos volentes huic morbo [n] & fraudibus [o] obuiare: præsenti constitutione sancimus, confirmationes tales [p] viribus omnino carere, ipsasque decernimus irritas, & inanes [q]. ¶ Vocationē † autē huiusmodi nominatim [r], vbi est coelectus, vel apparet oppositor [s], aliàs generaliter [s] in ecclesia, in qua electio facta est, vt si qui sint, qui se velint opponere [t], cōpareant assignato peremptorio [u] termino competenti [x], faciendam esse

1. Tim. 5.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Quoniam.*] Si apparet coelectus vel se opponens ei, qui confirmationem petit: ille vocabitur nominatim: aliàs fiet crida in ecclesia generalis: quòd se confirmationi volentes opponere, veniant peremptorio assignato: alias confirmatio facta non tenet.

¶ *Glo. seq. soluit duo dubia: de tertio remittit.*

b ¶ *Electione.*] idem dicam de postulatione, cum eadem sit ratio: quod verum puto in admissione postulationis, quæ fit à superiore illo, qui postulatum admittendo confirmat: secus in eo qui postulatur à prælato suo, vt monachus electus in epm ab abbate: quia in ea non fiet vocatio. Et idem puto in præsentatione: vt etiā ille cui fit præsentatio, seruare teneatur hanc decre. & sic seruatur. De collationibus dicam in fin. cap.

c ¶ *Non in concordia.*] idem si in concordia quo ad vocationem faciendam: vt dicitur in fi. Io. And.

Pertinere verbū qualiter intelligatur.

d ¶ *Pertinet.*] verbum hoc late patet. ff. de verb. sig. verbum pertinere. vnde intelligo siue pertineat iure cōi, vt ad epm. 16. q. 7. nullus omnino. s. de hære. cum ex iniuncto. siue iure speciali: puta, ex priuilegio vel consuetudine præscripta, siue iure delegato: quia omnes habebunt hanc formam seruare.

¶ *Glossa sequēs de celeritate ponit quosdam casus, quibus approbatur & quosdam quibus reprobatur.*

Celeritas in quibusdam casibus reprobatur, & in alijs desideratur.

e ¶ *Celeritate.*] Nota q hic reprobatur celeritas: & est generale in omnibus personis promouendis. 8. q. 2. dilectissimi. Item pp rei nouitatem. 23. dist. cōis filius. vbi de hoc per Archid. 43. dist. cap. 1. vnde Paulus. Item pp reuerentiam sacramenti recipiendi. de consecr. dist. 4. Iudæi. Item pp metum incommoditatis emergentis. 12. q. 2. sine exceptione. Item pp honestatem, vt res canor habeatur. 27. q. 2. institutum. Item pp certitudinem habendam, vt 17. q. 2. si quis incognitus. Item pp reuocandi difficultatem, vt in damnis sententijs. 2. q. 1. Deus omnipotens. & hic. vel in ipsarum executione. 11. q. 3. cum apud. idem in legibus condendis. 4. distin. in istis. Item pp rei dignitatem. 61. dist. miramur. Item pp periculosam sacramēti iterationem. de consec. distin. 4. cum itaq;. Interdum aūt desideratur acceleratio pp metum contaminationis. 8. distin. mala. propter metum defectus. 5. distin. baptizari. propter metum vsurpationis. 35. q. 9. loci. propter magnitudinem transgressionis. 17. q. 1. si cōstos. propter inobediētiæ culpam. 12. q. 2. qui & humanis. pp debitū obedientiæ. 93. distin. cap. 1. pp rectitudinē dispensationis. 45. dist. disciplina. pp periculum imminens: vt in vacatione ecclesiæ. s. eod. in ant. cū inter vniuersas. vnde & cautio damni infecti celeritatem desiderat. ff. de dam. infect. l. 1. & idem in similibus, vt s. de re iud. c. 2. de rescrip. in ant. ad hoc. vbi ea certa causa idem est reperitur.

Vide Romanum cōsil. 542. & Barbatiā cōsil. vlt. volu. 4.

Nota textum. & vide Innocentiū in cap. inter quatuor. de maio. & obedien. & Doctores in l. fin. C. de iure delibe.

f ¶ *Præferens.*] sic s. eo. tit. 20. auaritiæ. & c. quorundam.

g ¶ *Cupiditatem.*] quæ omnium malorum radix est. 47. dist. bonorum. de pœn. dist. 2. quia radix.

h ¶ *Iuri.*] quod facere non debet. 7. q. 1. si quis episcopus. in fi.

i ¶ *Vnicus.*] sim. s. eo. cupientes. §. si vero.

k ¶ *Non discusso negotio.*] male faciunt & puniuntur si promouent indignum, vt s. eo. nihil est. & s. de præben. graue.

l ¶ *Apostoli.*] Pauli 1. ad Timoth. 5. cap. 24. dist. §. 1. 78. dist. quid est manus cito. s. eo. in ant. cum nobis olim.

m ¶ *Manus.*] confirmatorias, de quibus loquimur.

n ¶ *Morbo.*] nam quod medicamenta morbis exhibent, hoc iura negotijs: in Authē. hæc constitutio innouat constit. in princ. coll. 8.

o ¶ *Fraudibus obuiare.*] quod faciendum est s. eo. auaritiæ. & cap. commissa. & j. eo. tit. proxi. cap. 2.

p ¶ *Tales.*] scilicet factas non vocatis competitoribus: vel his qui se vellent opponere, si qui essent.

¶ *Glo. seq. ponit quod prius tenebatur: quærit, & soluit distinguendo.*

q ¶ *Inanes.*] Dicebamus olim: & not. de hoc Inno. & Host. de appel. constituris 2. de dolo & contum. in ant. c. cum olim. q confirmatio facta vocatis his, qui vocandi erant, & cum causæ cognitione, habet vim diffinitiuæ: hinc est q reuocari non poterit: & si appelletur, appellari potest vt à diffinitiua. Si aūt fiat sine causæ cognitione, & non vocatis vocandis, vim habet interlocutoriç. ibi de hoc plenius per eos videre potes [1]. Sed hodie non valet confirmatio sine vocatione huius decre. vt hic vides. Quid si sic confirmatus administrat? Satis crederem q si errauit in facto, quia credidit vocationem factam, quæ facta non erat, excusetur a pœna decret. s. eo. auaritiæ. & cap. qualiter. maxime cum vocatio & citatio illa sit superioris officium, & non partis. Sed si errauit in iure, cum à dicta pœna non crederem excusari. ad hoc j. de reg. iur. ignorantia. cum suis concordan.

1 Ita enim tenēt & ꝓ ꝓdicti Doctores ibi, & in decre. cum dilecti. eod. tit. ad fi. & c. nihil est, & vide qd ibi dixi in glo. dicebat. & Compost. eod. tit. q. si casu q non erat necesse vocationem fieri, & sic semper reputabat, & sic seruabatur propter ista loca, quibus per prouincialia vel synodalia statuta erat ꝓuisum contrarium, vt Bono. Ioan. And.

r ¶ *Nominatim.*] sim. j. de senten. excom. statuimus.

s ¶ *Generaliter.*] & publice: quia talia edicta in publico proponi debent. de postul. c. 1. & est ꝯ illos qui adhuc fraudem faciunt constitutioni, faciendo hanc vocationem fieri coram certis amicis.

ADDITIO. Concor. quod not. in cle. eo. tit. cautam. §. verum. in 4. glo. Ioan. And.

t ¶ *Opponere.*] ne electus confirmetur.

¶ *Glossa sequens quærit & remittit.*

u ¶ *Peremptorio.*] nunquid post hunc terminum veniens audiretur? Super hoc dic vt s. qui ma. accu. pos. cum in tua. [Vide secundā quæstionem quam posui super regula, mora. j. de reg. iur. & scripsi in Spec. de cita. §. viso. in prin. Ioan. And. Officium tamen iudicis in his non quiescit, vt s. eo. cum nobis olim.

x ¶ *Competenti.*] secundum locorum distantiam, personarum, & negotij qualitatem. Ioan. And.

a ¶ Quo.

a ¶ *Quæ.*] scilicet dicta de vocationibus faciendis: & quòd non valeat confirmatio aliter facta.
¶ *Glos. seq. quærit & soluit.*
b ¶ *Obseruari.*] Quid in ꝓuisionibus vel collationibus: nunquid in eis habebit fieri hæc vocatio? tutum puto & in his hæc fieri: non tñ credo de verbis vel mẽte huius iuris hoc esse. & facit ĩ. de præben. cũ in illis. & optime. eo. tit. licet eps. Io. An.

censemus. Quæ [a] etiam si electio in cõcordia celebrata fuerit, volumus obseruari [b].

TITVLVS VII.

De renunciatione.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Romanus Pontifex potest libere Papatui renunciare. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. I.

QVoniam [c] † aliqui curiosi [d] disceptantes, de his, quæ non multum expediũt [e], & plura sapere, quàm oporteat, contra doctrinã Apostoli [f], temere appetentes, in dubitationem sollicitam [g], an Romanus Pontifex (maxime [h] cum se insufficientem [i] agnoscit ad regendam [k] vniuersalem Ecclesiam, & summi Pontificatus onera supportanda) renunciare valeat Papatui, eiusque oneri, & honori, deducere minus prouide videbantur [l]: Cælestinus Papa quintus prædecessor [m] noster, dum eiusdẽ [n] ecclesiæ regimini præsidebat, volens super hoc hæsitationis cuiuslibet materiã amputare, deliberatione habita cum suis fratribus [o] Ecclesiæ Romanæ Cardinalibus (de quorũ numero tunc eramus) de nostro, & ipsorum omnium concordi consilio & assensu, auctoritate Apostolica statuit [p], & decreuit. Romanum Pontificẽ posse libere

DE RENVNCIATIONE.
¶ *Dictum fuit ŝ. tit. proxi. de elect. verum quia nihil est sub sole adeo tã firmum, quin rumpatur: & electio rumpitur per renunciationem: ideo ad nos informandum qualiter rumpatur electio, ammittitur præsens rubrica de renunciatione.*

QVoniam.] Diuiditur i tres partes ſm Io. an. Andr. In prima ponitur causa constitutionis Cælestini: In secunda ipsius cõstitutionis mens: ibi, *Cælestinus.* In tertia ex duplici causa illã inter has constitutiones interserit: ibi, *Nos igitur.* Ioan. And.

CASVS. Papa videns se impotẽtẽ ad regendũ vniuersum orbẽ: vult renunciare Papatui: an possit? vr̃ ꝙ non: quia obtinens administrationem ecclesiasticã, non potest illi renunciare & resignare in manibus superioris. c. admonet. & c. quod I dubus. eo. tit. in ant. modo Papa nullum habet superiorem. Non obstante tñ ista ratione dubitandi, deciditur ꝯtrium: videlicet ꝙ potest renũciare Papatui: & vacat ipse Papatus, ita ꝙ Cardinales possunt alium eligere: Et iura loquentia ꝙ obtinens administrationem ecclesiasticam nõ potest renunciare, nisi in manibus superioris, intelliguntur qñ talis renuncians habet superiorem. *Statutum.*] id est tenorem: quia ipsum statutum non inseritur hic de verbo ad verbum: sed solummodo tenor ipsius. Nota ꝙ nimia curiositas est reprobata. 37. dist. sacerdotes. Nota reprehensibile esse sapere vltra q̃ expediat: & maxime in his quæ sunt fidei, in quibus simplicitas commẽdatur. de quo de sum. Tri. cap. 1. in ant. Nota insuper, ꝙ subsistente iusta causa, potest Papa renunciare Papatui. Nota finaliter ex isto textu, ꝙ beneficiatus habẽs superiorem, non potest dimittere beneficium, & se exonerare ab obligatione, qua est astrictus: nisi in manibus sui superioris: & tunc requiritur consensus superioris: ita ꝙ superior acceptet renunciationem: Nam superior posset ipsum cogere, vt resideret: quia obligatio licet ab initio sit voluntatis, tñ ex postfacto est necessitatis: & illud verum nisi subesset iusta causa: nam tunc posset superior compelli ad acceptandum renunciationem. c. nisi. de renun. eo. tit. in ant.
¶ *Prima glossa ponit casum.*
c ¶ *Quoniam.*] Quia quidam plusq̃ expediret curiosi, referebãt in dubiũ, an Papa posset renũciare Papatui: Cælestinus quintus dum ꝑsideret ecclesiæ Romanæ regimini, statuit de consilio & assensu suorum fratrum, ꝙ summus Pontifex libere possit renunciare Papatui: Quod statutũ ne obliuioni daretur, & de prædicto casu dubitaretur vlterius: inter alias huius sexti libri cõstitutiones de fratrum suorum consilio dominus Bonifacius hic redegit ad perpetuam rei memoriam. Ioan. And.
d ¶ *Curiosi.*] qui maiores curas exhibere volunt, quam res exigat. ad hoc 4. dist. denique. de consec. dist. 5. quinque modis.
ADDITIO. Et st. de nouatio. dolis. in fi. 49. dist. c. 1. vers. paruo autem naso. & ĩ. eo. lib. de postula. c. 1. in prin. Io. And.
e ¶ *Expediunt.*] quod faciendum non est. C. de sum. trin. l. nemo. ĩ. de hære. c. 2. & ĩ. de re iud. abbate. ad fi.
f ¶ *Apostoli.*] Pauli in epistola ad Romanos, cap. 12. & habes eadẽ verba 43. dist. sit rector.
g ¶ *Sollicitam.*] vide ĩ. deducere minus prouide videbantur.
h ¶ *Maxime.*] comparatiuum: vnde etiam si sufficiens sit, renunciare poterit, vt per inferiora patebit.
¶ *Glossa sequens primo ponit dubium, secundo notat, dat simile, & exemplificat.*

i ¶ *Insufficientem.*] ꝑp hoc tñ non posset deponi: quia ꝑp solam hæresim [1] deponitur. 40. dist. si Papa. sed alij prælati ꝑp insufficientiam bene deponuntur, & ecclesiastici & seculares. 18. q. 2. si quis abbas. 15. q. 6. alius. & ꝑp negligentiam. 81. dist. dictum. ĩ. de hæte. excõicamus. in fi. Et nota ꝙ licet nis insufficientia esse dicatur in Papa: ita ꝙ oĩa iura in ꝑectoris scrinio habeat. ŝ. eo. tit. de consti. c. 1. tñ interdum insufficiens esse potest: vt hic. & interdum cum fallit obliuio. 53. dist. ꝑterea, vbi de hoc. sic sedes ipsa aut sanctũ inuenit, aut sanctum facit. qs enim sanctũ dubitet, quem apex tãtæ, &c. 40. dist. non nos. & tñ hæreticus posset esse [2] & ꝑp hæresim deponi. ea. dist. si Papa. & posset ex multis insurgere insufficientia hæc: vt ex defectu litteraturæ, & senectute, ex infirmitate, vel similibus. Ioan. And.
k ¶ *Regendam.*] ad qđ ex officio suo tenet: vt in ꝑœmio huius libri.
¶ *Glos. seq. ponit rationes contrarias, & eis respondet.*
l ¶ *Videbantur.*] & erat ipsorum ratio motiua: quia qui renunciat, renunciare debet in manibus superioris: & aliter matrimonium spirituale nõ dissoluitur. ŝ. eod. de renun. admonet. sed Papa superiorem nõ habet: ergo renunciare non potest. Item fungitur vice Dei, quas vices sic vr̃ ossibus habere annexas, ꝙ à se abdicare non possit. ad hoc de sta. monac. cum ad monasterium. in fine. [Multæ aliæ rationes inducunt: vt scilicet quia Papatus à solo Deo est: & quæ à Deo sunt vel cõmittuntur, ab inferiori tolli non possunt: Ergo Papalis dignitas à Deo commissa, alicuius inferioris auctoritate dimitti vel tolli nõ potest. Item nullus potest auctoritatem vel potestatẽ auferre, quá conferre non poterit; sed Papalem auctoritatem nullus conferre potest nisi Deus: ergo nec eam auferre: quod fieret si valeret renunciatio. multas alias rationes vide hic per Io. And. in sua nouella.] Sed ꝯtrium verum est: vt hic vides: & probatur ex eo, quia Marcellinus renunciauit Papatui, cui substitutus fuit Marcellus. 21. dist. nunc aũt. Item Clemens renunciauit Papatui, cui successit Linus: & eo mortuo, Cletus: & illo mortuo iterum successit Clemens: vt in chronicis. & vide de hoc 8. q. 1. cap. 1. hinc disputat hic mũdus, &c. & hanc opi. approbauit Io. 7. q. 1. c. non autem. Ad id quod dr̃, ꝙ renunciatio fieri debet in manibus superioris: fateor id verum vbi est superior: Sed hic ꝑp impossibilitatem ius illud seruari non potest. & facit optime ŝ. tit. prox. indemnitatibus. §. penult. & ĩ. eo. licet de vitanda discordia. in fin. [Ioan. Mona. alle. st. de iis. quę in testa. delen. l. proxime. melius facit tit. seq de hære. instit. l. & hoc Tiberius.] Item inferiores prælati à suis prælatis confirmantur & instituuntur: vnde non est mirum si sine ipsorum licentia renunciare non possunt: Sed Papa à nemine confirmatur: vnde sicut sine superiore instituitur: ita sine superiore renunciet. ad hoc ŝ. de reg. iur. cap. 1. Ioannes And.
ADDITIO. Dicit Ioan. Mona. ꝙ sicut populus Romanus penes quem erat summa potestas lege lata, illam transtulit in principem, Institu. de iur. natura. §. sed & quod Princip. Sic & Papa qui habet potestatis plenitudinem, hac lege lata cedere potuit oneri & honori. Ioannes And.
¶ *Glo seq. ponit differentiam.*
m ¶ *Prædecessor.*] Cum dignitas vacat aliàs quàm per mortem, successor non congrue dicitur prædecessor: sed dicere deberet præcessor. Prædecessor enim idem quod prædecedens: nisi dicere velis quòd quomodocumque vacet prælatura, quo ad illam decessisse putatur. & est expressum 7. quæst. 1. §. ecce in quibus. & 33. quæst. 2. §. 1.
n ¶ *Dum eiusdem.*] postea enim ipsius constitutio non valuisset: q2 Pontifex non erat, vt ĩ. patebit.
o ¶ *Fratribus.*] Cardinales ergo fratres vocat: cum de ipsis permixtim loquitur. ĩ. de offi. legat. officij.
p ¶ *Statuit.*] credendum est Papæ hoc referenti. ŝ. de testi. cum à nobis. in fine.

[1] De hoc articulo, qui valde est controuersus, consulendi sunt Doctores tũ theologi, tum canonistæ.

[2] Vide Albertum Pighium Campensem lib. 4. cap. 8 de ecclesiastica hierarchia, vbi late de hoc.

¶ Vide Lodouicũ Gomezium in regula cancellariæ de infirmis resignantibus. q. 1.

Paulus ad Romanos cap. 12.

a ¶ *Resignare.*]hoc expresse notat Ioan. 7.q.1.non autẽ.in glo.magna.in fi.& facit quod not.79.dist.si quis pecunia.18.q.2.§ fit.
b ¶ *Temporis.*] hinc est ꝙ antiquorum memoria melius præscripta tenetur,& de hoc vide quod not.ſ.de proba.tertio.
c ¶ *Obliuioni.*]omnium enim habere memoriam,& in nullo peccare,&c. vt ſ. vt eccle. benefi.vt nostrum.
d ¶ *Recidiuam.*] quod esse non debet, vt ſ.de verb.sign.ex parte 2.cũ suis concor.
e ¶ *Memoriam.*] facit ĩ.de re iud.ad Apostolicę.insuperscriptione. & quod ibi dicam in prima glossa.

resignare [a]. ¶ Nos igitur ne statutum huiusmodi per temporis [b] cursum obliuioni [c] dari, aut dubitationem eandem in recidiuam [d] disceptationem vl terius deduci contingat: ipsum inter constitutiones alias, ad perpetuam rei memoriam [e], de fratrum nostrorum consilio duximus redigendum.

¶ Idem.

¶ *Si in fraudem expectantis primam vacaturam, cum in proximò crederetur pinguis vacare, renunciet aliquis tenuem, quam habebat, non tenetur expectãs illam recipere, immo illa dimissa expectabit aliam sine fraude vacantem: Et si illi renuncianti illa pinguis postea conferatur: hoc ipso probata sit fraus, & carebit vtraque.*

CAP. II.

SI te præbẽdam [f] † vel dignitatem, in aliqua ecclesia proximò [g] vacaturam auctoritate Apostolica expectãte, aliquis præbendam seu dignitatem [h] tenuem obtinens in eadem [k], fraudulenter ei renunciet [l], vt illa [m] primo sic vacante, præclu datur tibi [n] via per consequens ad obtinendum præbendam, vel dignitatem aliam pinguiorem, quæ per mortẽ alicuius [o], vel aliàs [p] in ipsa ecclesia creditur verisimiliter in proximò [q] vacatura: per renunciationem huiusmodi (dummodo de præmissa fraude appareat, saltem per aliquas probabiles coniecturas [r]: vt quia dictæ renunciationis tempore, is qui præbendam vel dignitatem pinguiorem habebat, infirmitate graui detinebatur: vel aliquid aliud imminebat, ꝓpter quod illius præbenda, seu dignitas va care in proximo probabiliter credebatur) nullũ tibi volumus obstaculum interponi, quo minus (præbẽda vel dignitate prædicta sic fraudulenter renunciata, omissa [s]) possis dictã pinguiorẽ, cum eam, vel aliam [t] si prius ipsam vacare contigerit, auctoritate præfata libere petere veluti tibi debitã [u], & habere. ¶ Cæterũ si prædicto renuncianti huiusmodi præbẽda vel dignitas pinguior forsitan conferatur, eo ipso † dicta fraus in

S*I te præbendã.*] Fraudulenta renũciatio non nocet expectanti. hoc dicit, secundum Zen. Prima prouidet impetrantibus contra fraudes, de quarũ coniecturis ponit exẽpla: ibi, *Vt quia.* Secũda: ibi, *Cæterum.* conuincit, & punit fraudulentos.

¶ Præsupponendũ est pro intellectu huius capituli, ꝙ Papa aliqñ scribit pro aliquo sub ista forma: Mãdamus, quatenus tali prouideas de præbenda vacante, si qua vacet in tali collatione, alioqn de prima vacatura. Aliquotiens Papa ita scribit: Mandamus, quatenus tali prouideas de præbenda primo vacatura in tali collatione, si ipsam præbendam duxerit acceptandam; alioquin de illa quam ipse acceptandam duxerit. In primo casu iste pro quo scribit Papa, non poterit petere nisi prima vacaturam: fallit in casu huius capituli, videlicet quando vacat in fraudem impetrantis.

¶ Hodie gratiæ, quæ dicuntur expectatiuæ, siue ad vacatura, omnino sublatæ sũt per concilium Tridenti. sess. 24. de reforma. c. 19.

CASVS. Papa volens mihi facere gratiã in aliqua ecclesia, mandauit alicui epõ, vt mihi prouideret de præbenda primo vacante in tali ecclesia, si qua vacaret; alioqn de proximo vacatura: Tractu tpis cum speraretur vacare quædam præbenda pinguis, quia forte canonicus erat senex, vel fecerat tractatum de intranda religione, vel volebat redire ad seculum, cum nondum esset in sacris: Quidã aduersarius meus prosequens me odio, vt me tolleraret illa præbenda, quia habebat vnam præbendam modici valoris, forte vnius floreni, fecit vacare suam præbendam per renunciationem; nolo illam acceptare; postea vacat pinguis præbenda; volo illam petere; an possim? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ si appareat per coniecturas, ꝙ illa renunciatio fuit facta in fraudem, possum illam præbendam modici valoris omittere, & acceptare præbendam pinguem. Sed ponamus ꝙ præbenda pinguis fuit collata illi canonico, qui renunciauit præbendæ modici valoris; vtrum eo ipso ꝙ fuit sibi collata, sufficienter sit probata fraus? Certe sic; nec requiritur alia probatio fraudis; ideo debet ipse priuari vtraqꝫ præbenda, scilicet illa cui renunciauit; & illa pingui, quæ fuit ei collata. Nota primo differentiam inter præbendam & dignitatem; & sic patet ꝙ canonicus non dicitur habere dignitatem. ad hoc.ſ.de rescrip. statutum.in princ.de conflue.c.1.eo.lib. Nota secundo ꝙ habens gratiam ad proximum beneficium vacaturum, non potest acceptare aliud: nisi fraudulenter introducatur vacatio primi. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dubium soluit.*

f ¶ *Si te præbendam.*] Si in fraudem expectantis primam vacaturã, cum in proximò crederetur pinguis vacare, renunciet aliquis tenuem quam habebat, non tenetur expectans illam recipere, immo illa dimissa expectabit aliam sine fraude vacantem; Et si illi renuncianti illa pinguis postea conferatur: hoc ipso probata sit fraus, & carebit vtraque. Scire debes ꝙ quia nemo videtur fraudare eos q sciunt & consentiunt; vt ff.de reg.iur.nemo videtur.ĩ.eo.tit.scienti. puto nec decre. illam, nec eius pœnam locum habere, vbi expectans consentit; quia hoc sciens voluit illam tenuem habere: pone enim quod plus sibi placet: prouiso tñ ꝙ nõ committat simonia.

ADDITIO. Et hæc quæstio inter quæstiones collatas in hoc studio fuit prima in ordine disputata per dñm Henricum Anglicum: ponebant tñ terminos ꝙ renũciatio & collatio fuerant factæ clandestine: & super hoc fundabat solutionẽ suam: quare dicebat illas non valere. Io. An.

g ¶ *Proximò vacaturam.*] debebatur enim sibi primò vacans, vt ĩ. de præben. si clericus. & sic per fraudes videbatur via præcludi ad aliam. secus si haberet litteras sup ea, quã duceret acceptandam: qa tunc fraus ista sibi non præclusisset viã: quod est verum nisi acceptasset primam, quæ vacaret: quod potest, licet certam & nominatam talis acceptare non possit ĩ.de conces. præben. ne capiendæ. quia tunc per omnia idem.
h ¶ *Apostolica.*] quod est etiam in casu decr. ĩ.de præben. hi qui. & cap. si eum. & ſ. eod. de rescrip. cum aliquibus. cum si. Alius enim ꝙ Papa ad vacaturas contra Lateranẽ. concilium ius non tribuits vt ſ.de conces. pręben. cap.2.
ADDITIO. De legatis dic vt ĩ. de offi. lega. c.3.& 4. Ioan. And.
i ¶ *Dignitatem.*] singula singulis refert.
k ¶ *In eadem.*] ecclesia scilicet, i. qua expectãs. & idem si expectabat in ciuitate vel prouincia, si in ea fieret talis fraus; cum eadẽ sit ratio.

¶ Ex vicinitate temporis aliquid ptæsumitur. not. l. post contractum. ff. de do. Bal. in l. 1. C. de ser. fug. dicit præsumi contra illum, q secreto locutus est cũ eo, q statim occidit. Philip. Fran.

l ¶ *Renunciet.*] de vacatione per renunciationem dicit: qa de illa ad titulum: sed idem credo [1] si in fraudem occideretur, vel deponeretur, scilicet qui tenuem obtinebat: vt ꝑcluderetur expectanti via ad pinguem. & sm hoc dicam ꝙ expectans primam vacaturã, primam si vacat in eius fraudem, recipere non tenetur.

1 Idem Philippus Francus.

m ¶ *Illa.*] tenui renunciata.
o ¶ *Tibi.*] cui debebatur prima, & non secunda.
o ¶ *Alicuius.*] quia valde senex est: vel infirmus valde. Ioan. And.
p ¶ *Vel aliàs.*] puta quia tractat ille qui in sacris nõ est, de matrimonio ꝯhendo; vel quia electus est, vel eligi speratur in epm: vel religionem vult profiteri: vel de crimine accusatur, pp quod creditur deponendus; vel his similia.
¶ *Glo. seq. voci. per quæstionem.*
q ¶ *Proximò.*] idem credo si non in proximò: dũmodo fraudulenter fiat renunciatio talis, & possit id alias colligere: quia semp ratio remanet; pone enim ꝙ litteras habeo ad primã vacaturã, & Titius licet non speretur de prima vacatione: tñ quia odio me prosequit, renunciat præbendæ, quæ valet vnum florenũ, vt sic me impediat in pinguibus, si vacarent; certe cum eadem sit ratio, idem credo.
r ¶ *Coniecturas.*] Nota ꝙ dolus probatur ex perspicuis coniecturis [C.de dolo.l.dolum.cum concor. Ioan. Mon. remittit ad id qd plene not.ĩ.de re iu.]dolo. & qui eum allegat, probare illum debet. ff. de prob.l.quotiens.§.qui dolo.
s ¶ *Omissa.*] non enim debet acceptare si hoc scivit, sed omittere; vt hic vides.
t ¶ *Aliam.*] puta, non vacauit illa, de qua sperabatur, sed alia [s] vnde ea quo non videtur acceptare illam quæ primo vacauit pp illã fraudem, debebatur ei & tenebitur acceptare secundam vacantẽ. de præb.si cui.& c.si clericus.eo.lib.

s Quæ sequuntur ab hoc loco vsque ad finẽ huius glossulæ, nõ reperiuntur in antiquis codicibus.

u ¶ *Debitam.*] Licet enim ista non sit primo vacãs, sed scdo: tñ rõne fraudis primò vacans fingit. & est si. I.de rescr. si pp. eod.lib.& in hoc ꝓfertur æquitas rigori pp fraudem. ad idem C.de iu.l.placuit.C.de fur.& ser.cor.si qs seruo.& ĩ.de re.permu.c.vno. Et sic nota casum, in quo licet scribatur de prima vacatura; debetur secũda. alios casus habes ad idem ĩ.de præben. c.2.in fi.eo.tit.& cap.quia sæpe.& c.cum in ecclesia.& c.ei cui.& ĩ.de re.permu.cap.vno.

a ¶ *Habita*

a ¶ *Habita.*] cui semel renunciauit: & sic repetere non poterit. 7. q. 1. quàm periculosum. cum sim.

¶ *Glo. seq. soluit dubium.*

b ¶ *Ambita.*] scilicet per cupiditatem & fraudem: & est sim. ſ. de trāsla. licet. & c. quāto. 7. q. 1. si qs eps. [Bene facit. ff. de diuor. si filia. ff. sol. ma. si filiæ. Io. Mo.] Suis ergo terminis sit quisque contentus, nec vltra mēsuras sui iuris affectet augeri: vt in prædi. c. si qs. in fi. Ambita aūt ideo carere debet quia expectanti debetur; sed etiā si non deberetur; puta quia vacauit alia ante illam, ob quam fiebat renunciatio: tñ nō debebatur renuncianti, qui eam adeptus est: cum iste finis non distinguat: & ad hoc faciunt prædicta iura.

telligatur esse probata: & idem renuncians habita[a] omnino careat, & ambita[b].

TITVLVS VIII.

De supplenda negligentia prælatorum.

¶ Innocentius quartus.

¶ *Iurisdictio suffraganei excommunicati ad metropolitanum non deuoluitur. Ioan. And.*

CAP. I.

ROmana[c] † Ecclesia[d]: & infra. ¶ Edictum vero per Remēsem prouinciā publicatum[e], vt à subditis[f] episcoporum ipsius prouinciæ, pro audiendis & terminandis eorum causis,[g] libere ad Remensem curiam accedatur, penitus reuocamus: Quia etiam si tenerentur[h] ijdem episcopi pro suis[i] culpis[k] vinculo excommunicationis astricti: non tamen ex culpis † ipsis (cum id non inueniatur à iure concessum[l]) ad Remensem archiepiscopum iurisdictio deuolueretur eorum: Sed alia forte pro illis, pœna[m] ipsis canonica posset infligi.

¶ Idem baronibus & comitibus regni Portugalliæ.

¶ *Si ille, qui præest, est negligens & remissus, debet superior illi dare idoneum coadiutorem. hoc dicit. Ioan. Andr.*

† Hoc spectant tradita per Ioannem And. in cap. nonnulli. & per Felinum in c. pastoralis. extra de offi. leg.

DE SVPPLENDA negligentia prælatorum.

¶ *Rubrica ista potest dupliciter continuari: Vno modo sic: visum fuit ſ. rub. prox. qualiter quis perdat administrationem ecclesiasticam per renunciationem: verum quia aliquotiens quis repellitur ab administratione propter suam negligentiam: ideo post rubricam præcedentem annectitur præsens rubrica, de supplenda negligentia prælatorum. Alio modo potest continuari sic: Quia prælati quandoque sunt negligentes in administratione suorum beneficiorum: posset dubitari, an aliquis possit supplere defectum prælatorum negligentium: ideo ad nos informandum qualiter quis possit supplere negligentiam prælati: annectit rubricam de supplenda negligentia prælatorum.*

ROmana.] Sunt tres partes secundum Hostien. & Ioan. Mona. primo reuocat edictum: Secundo causam reddit: ibi, *Quia etiā.* Tertio antipophorizat: ibi, *Sed alia.* Secūdum dñm Heliā Reg. hoc c. sic summat: Excōicato epo, iurisdictio sua nō deuoluit ad supiorē. hoc dicit.

CASVS. Cum archiepiscopus Remensis prouinciam suam visitaret, non fuit receptus debito modo à suis suffraganeis, vnde eos excommunicauit; Et quia excommunicati nō poterant exercere iurisdictionem; fecit proponi edictum, vt subditi suorum suffraganeorum pro causis suis dirimendis adirent suum officialem: Vnde suffraganei archiepi Remensis conquesti fuerunt Romano Pontifici, quod archieps Remensis vsurpabat suas iurisdictiones, quod facere non debebat: cum iste casus non sit de casibus enumeratis in cap. pastoralis. de offi. ord. in antiq. vbi enumerantur casus, in quibus metropolitanus potest exercere suam iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum: Vnde Papa cassauit illud edictum: quia iurisdictio suffraganeorum non poterat deuolui ad ipsum archiepm: & si suffraganei deliquerant, poterat archieps ipsos aliter punire: sed per hoc non est auferenda eorum iurisdictio. Nota primo ex hoc capitulo, quod metropolitanus potest totam suam prouinciam visitare, & procurationem à suis suffraganeis petere: qui suffraganei si nolint eum procurare, vel eo modo quo debent: poterit illos excommunicare pro illa inobedientia. Nota insuper principalem effectum, ad quem emanauit præsens cap. quod si eps fuerit excōicatus, iurisdictio sua pp hoc non deuoluitur ad superiorem. concor. cap. quia diuersitatem. de concel. præben. in ant. vbi dicitur, quod epo excōicato metropolitanus vel capitulum non potest conferre beneficia spectantia ad collationem solius epi: quia deuolutio non fit ad metropolitanum: nisi negligenti epo per sex menses: modo si eps fuerit excōicatus, non potest dici negligens: quia etiam si vellet, non posset conferre: sed metropolitanus debet expectare quod eps sit absolutus: & tunc post absolutionem incipiunt currere illi sex mēses: sit istud verum, nisi eps excōicatus esset negligens in petenda absolutione: quia tunc etiam illi sex menses incipiunt currere à tempore negligentiæ.

¶ *Prima glossa ponit casum litteralem, & summarium.*

† Hic casus Ioannis Andr. est, & in antiquis codicibus reperitur.

c ¶ *Romana*] CASVS. Dum archieps Remensis visitaret prouinciam Remensem, & non debito modo fuisset à suffraganeis receptus, excōicauit eos, & fecit proponi edictum per totam prouinciam Remensem, quod oēs subditi ipsorum suffraganeorum adirent ipsum pro suis causis dirimendis: Papa Innocentius reuocat hoc edictum: & dicit, quod licet ipsi suffraganei pro suis culpis excōicati sint, non tñ ad ipsum archiepm iurisdictio ipsorum deuoluitur: cum id cautum nō reperiat in iure: licet aliàs pro culpis ipsos possit debita pœna punire. In summa hoc dicit: Iurisdictio suffraganei excommunicati ad metropolitanum non deuoluitur.

Si reuocauit ad petitionem suffraganeorum qui excōicati erant: hoc fecit ex plenitudine potestatis secundum Bernardum. vel non fuit excōicati, vel fuerant absoluti, vel forte erat in hoc rei conuenti, quia non parebant edicto. Io. And.

d ¶ *Romana ecclesia.*] multas decre. eiusdem nominis & auctoris, & de eadem causa, quæ erat inter Remēsem archiepm & suffraganeos suos, habebis in processu huius libri.

ADDITIO. Nouē sunt præter istam. & Host. & Io. Monachus hic illas enumerant. de offi. vica. & de offi. ordi. de so. compe. de testi. de app. de censi. de pœnis. de pœni. & remis. de senten. excom. Romana. Io. And.

† Nota quod possunt plures puniri ex eadē culpa, quando petitur in eum contumacia ad hoc, vt hic. non obstat. quoniam. in §. Dominijs.

e ¶ *Publicatū.*] ex parte archiepi Remensis.

f ¶ *Subditis.*] in quos archieps iurisdictionē non habet: nisi in certis casibus expressis à iure. & not. ſ. de offi. ord. pastoralis. Et ideo edictū istud reuocari debuit, cum vergeret in præiudicium suffraganeorum, & aliorum inferiorum iurisdictionem habentium: & suum ius absorberet: quod esse nō debet: cum non nisi per appellationem ad ipsum quæstiones tales deferantur: nec ipse plus iuris sibi potest vendicare, quàm ei per canones sit concessum. de offi. ord. c. duo simul. 9. q. 3. conquestus. & q. 5. cap. 5. & 10. q. 3. quia cognouimus. & 18. q. 2. cap. 1.

ADDITIO. Casus in quibus archieps iurisdictionem habet in subditos suffraganeorum, vide hic per Host & Ioan. Monachum, qui etiam ponunt hic versus, quos ipse Host. ponit & exponit in summa, de offi. ordi. §. quid pertinet. quos quia ibi habes, hic decido prosecutionem ipsorum. Versus autem suot hi.

Officium varium, forus, appellatio, crimen:
Peccans, non parens, res, consultatio, desit e
Præsul, canonici tumidi, sententia nequam:
Visitat, indulget custos, quia Papa dat vsum
Permittat socius suspectus: cumque remittit
Casibus his primas subiectos præsulis arcet.

g ¶ *Causis.*] quas inter se habent ipsi subditi: non intelligas de causis, quas haberēt subditi contra suffraganeos ipsos: quia tunc licitū esset edictū. 11. q. 1. peruenit. & c. si qs cum clerico. & c. si clericus. cū si.

h ¶ *Tenerentur.*] hoc dicit quia forte non constabat an iuste fuissent excommunicati.

i ¶ *Pro suis.*] pro alienis enim non debent excommunicari, vt 24. q. 3. si habes.

¶ *Glo. seq. signat, & soluit duo contraria.*

k ¶ *Culpis*] Nota quod licet ex sua culpa excōicatus sit eps, ita quod iurisdictionem exercere non possit: non tñ pp hoc ad metropolitanum suum transfertur iurisdictio. ſ. de concel. præben. quia diuersitatem. sed pp negligentiam bene transfertur iurisdictio; & præbendarum donatio de epo ad archiepm: vt ibi, & ſ. eo. tit. per totū. Nota ergo quod licet in negligētia epi archieps suppleat vicem eius: non tñ in delicto. & concordat optime ſ. eo. lib. de elect. quamq. Sed contra. j. de temp. ord. c. 2. vbi vicini epi supplent potestatem, quā perdidit eps pp delictum suum: & illud speciale pp fauorem ordinum suscipiendorum: in quorum dilatione posset esse periculū, & procedit ex concessione expressa ipsius decre. Item contra. j. de offi. deleg. si is cui. vbi pp delegati excōicationem, de subdelegato appellatur ad primum delegantem. Solutio: non sic dependet iurisdictio eporum ab archiepo, sicut delegatorum Papæ ab ipso Papa: ad hoc ſ. de re iud. duobus. & in appellatione quæ habet fieri intra certum tempus, & prosequi etiam immineret periculū, si primus delegans non suppleret: & ideo aliud ibi.

† Idem Philippus 2. q. 3. cap. cum fortius. Ioan. tantus.

Iurisdictio episcopi nō ita dependet ab archiepiscopo, sicut delegatorū Papæ ab ipso Papa.

l ¶ *Concessum.*] sim. j. de senten. excom. is qui. Et nota intelligi prohibitum qd non est concessum. de temp. or. dilectus. de transla. inter. in ant. vbi de hoc. Et facit ad ea quæ notantur de dispensatione episcoporū. ſ. de iudi. at si clerici. & 50. dist. in summa. & c. miror.

m ¶ *Pœna.*] sm qualitatē delicti, vel causæ. ſ. de offi. deleg. fane 1.

CAP. II.

GRandi [a] non immerito: & infra. ¶ Mandamus, quatenus dilectum filium nobilem virum comitem Bolon. præfati [b] regis [c] Portugalliæ fratrem [d], de deuotione [e], probitate, ac circunspectione [f] multipliciter commendatū [g], qui eidem regi (si absque legitimo [h] decederet filio) iure [i] regni succederet: quique [k] examinatæ dilectionis [l] affectu, quo vos, & prædictum regnum prosequitur (magnanimitate, ac potentia [m] sibi plurimum suffragantibus) regnum ipsum maturius reformaturus firma credulitate speratur: præsertim cum ad curam, & administrationem generalem, & liberā [n] regni eiusdem, tam † pro sæpedicti regis, quàm ipsius regni vtilitate, (si prouide attendatur) ac ad defensionem [o] ecclesiarum, monasteriorum [p], aliorumque piorum locorum regni præfati, & personarum ecclesiasticarum, tam religiosarum, quàm secularium, necnon viduarum [q], orphanorum, & cæterorum ibidem degentium, ac deperditorum [r] inibi recuperationem salubriter, vt in Domino confidimus,

GRandi] De hac decre. facit additionem Guli. in Spec. de feu. §. 2. in fin. Et primo ponit mandatum: Secundo dat ipsius executores: ibi, *Alioquin.* Tertio protestatur: ibi, *Per hoc.* Et prima pars continet quatuor: nam præmissa coadiutoris commendatione, & ad quid detur: & sublatis obstantibus, mandat illum prius recipi: Secundo sibi pareri: Tertio sibi suffragari: Quarto de redditibus illi responderi. Io. An. ¶ Nota primo principalem effectum huius cap. videlicet, quod si ille qui præest alicui communitati sit negligens & remissus, potest suus superior sibi dare coadiutorem, qui in iure vocatur curator. Nota vlterius conditiones requisitas in coadiutore, & in illo qui præest alicui communitati: quia debet esse deuotus erga Deum, circumspectus, plenus oculis, & bonus mūdanus. Nota insuper, quod officium coadiutoris expirat per mortem illius, cui datus est coadiutor: Caueas tamen ne te fallat glossa finalis, quæ dicit, quod si iste cui datus est coadiutor, non habeat filios: quod ipse coadiutor ei succedet in regnum: Si aūt habeat filios, illi filij succedunt. Ex qua glossa voluerunt quidam dicere, quod quādo datur coadiutor alicui prælato in casibus, in quibus est dandus sibi coadiutor, quod prælato mortuo succedit coadiutor in prælatura: Vt si eps Pictauen. esset affectus infirmitate lepræ vel alio morbo, & daretur sibi coadiutor: mortuo epo Pictauen. coadiutor succederet in epatu: sed istud est falsum: quia officium coadiutoris expirat per mortem illius qui est datus coadiutor: sed glossa ista debet intelligi, quod adiutor istius regis sibi successisset in regnum, si rex ipse nullos habuisset filios: quia iste comes de quo in textu datus coadiutor, erat proximior ipsi regi, & ei successisset, si rex nō habuisset filios: etiam si non fuisset datus coadiutor ipsi regi.

¶ *Prima glossa ponit casum litteralem, & summarium.*

a ¶ *Grandi.*] CASVS. [a] Rex Portogalliæ negligens erat & remissus circa regnum & subditos eius: prodigus & dissipator erat: permittebat ecclesias, monasteria, & pia loca regni sui, & ipsas personas ecclesiasticas aggrauari: viduas etiam & pupillos, & orphanos, & cæteros in regno suo degentes grauabat, vel grauari sinebat: quare Papa supradicto regi & regno & omnibus ibi degentibus prouidere volens, dedit ipsi regi in coadiutorem nobilem virū comitem Bolon. fratrem prædicti regis, deuotum, circumspectū, magnanimum: & potentem: & per quem sperat futuram reformationem ipsius regni: Mandat ergo baronibus & comitibus ipsius regni Portugalliæ, quatenus dicto comiti & coadiutori, cum ad eos accesserit, non obstantibus aliquibus fidelitatibus, homagijs, seu pactis vel iuramentis: si in aliquibus his sunt regi adricti, debitum honorem exhibeant: & eum cum omnibus suis recipiant in ciuitatibus, & munitionibus, villis, castris, & singulis locis ipsius regni: & eius mandatis obediant: & sibi auxilium cōtra quoslibet violentos & repugnantes impendant; De redditibus & iuribus omnibus ipsius regni sibi integre respondendo: vt dicto regi secundum quod decet excellentiam suam, & sibi & suis de prædictis, & necessitatibus regni prouidere valeat: Vult tamen quod personam ipsius regis vel sui legitimi filij (si quem illum habere contingeret) debeat fideliter conseruare. Notificat aūt eis, quod si ipsi prædicta nō fecerint: ipse mandauit duobus iudicibus, quod eos ad id ecclesiastica censura, appellatione cessante, compellant. Protestatur in fine, quod per hoc non intendit regi præfato, vel suo legitimo filio (si quem habuerit) prædictum adimere regnum; sed solum per prouidentiā ipsius comitis consulere ipsi regi, regno, & subditis. hoc dicit in summa hæc decretalis: Si ille, qui præest, est negligens, & remissus, debet superior illi dare idoneum coadiutorem.

[a] Hic casus Ioannis An. de est, & in antiquis codicibus reperitur.

b ¶ *Præfati*] in decisione, sub illo infra.

¶ *Glo. seq. obijcit & soluit.*

c ¶ *Regis.*] rex iste dissipator & negligēs erat, vt patet per inferiora: & per vtrumque videtur quod potuerit remoueri: Primum probatur i. de elect. quod sicut. in fin. 12. q. 2. monemus. Secundum i. de offi. custo. cap. 1. 1. q. 1. c. si qui episcopi. §. ecce cum honoris. 81. dist. dictum. vbi de hoc. & sic non debuit ei curator dari: sed potius debuit regno priuari: & sic ad fratrem ordine genituræ conuerti, cū filios non haberet. i. de voto, licet. Dic quod rex [a], cui per successionem regnum defertur. propter supradicta priuari non debuit: sed curator dari: vt hic factum fuit ad instar furiosi seu prodigi. ff. de cur. fu. l. 1. & custodiet regnum & regem: sicut ipse curator furiosum & patrimonium. ff. eod. tit. l. consilio. & satisdat talis rem eius, cui datur, saluam fore. ff. eo. tit. l. obseruare. & l. seq. & C. de cu. fu. l. vlt. §. sed cū antiquitas. Papa autem hic non curat cautionem requirere [e]: Propter delictum autem bene priuatur rex regno per superiorem suū, vel per ecclesiam cū superiorem non habet. de re iud. ad Apostolicæ. 15. q. 6. alius. & i. de vo. licet. & tunc vel succedet proximus, scilicet cum per successionem defertur: vel eligent illi, ad quos pertinet, alium. i. de elect. cap. venerabilem.

[a] Idē in duce, comite & similib[us], in eōdem Innocentium.

[e] Alibi ita non in suo pro sæpedicti regis, quod &c. alibi instans pro ipse dicti regis, quod &c.

ADDITIO. Archi. in materia, in princ. huius gl. tractat, an videlicet rex pp negligentiā remoueri possit: alleg. de offi. archi. ea quæ. de re iud. quamuis. in ant. C. de fun. pa. l. 2. lib. 1. & remittit ad notata per Goffr. in summa huius tit. circa medium. Distinguit autem neglectum & negligentiam: de primo 11. q. 3. placuit. & illud post monitionem: secundum ante monitionem, in quo locum habet. 2. q. 1. quicquid. Ioan. Andr.

¶ *Glo. seq. signat contrarium.*

d ¶ *Fratrem.*] j. ff. vbi pu. mo. vel edu. de. l. 1. & penult. vbi dicitur, quod pupillus apud illas personas educari non debet, quæ ad ipsius successionem aspirant: & facit. i. de cōuer. in fin. c. vlt. sed sm Ber. rex iste non educabatur apud fratrem; sed per se & cum sua honorabili familia & curia: nec erat iste frater suspecta persona.

e ¶ *Deuotione.*] circa Deum scilicet, & Romanam ecclesiam.

ADDITIO. Dicunt Pet. & Archi. circa fidem catholicā. Io. An.

f ¶ *Circūspectione.*] erat enim plenus oculis, ad hoc i. de elect. scriptum. & tales debent esse etiam archidiaconi, 93. dist. diaconi.

g ¶ *Commendatum.*] multis modis sumitur commēdare: quod dic vt i. de accusa. si constiterit. i. eo. lib. de elect. nemo.

h ¶ *Legitimo.*] illegitimus enim non succedit, vt i. qui fil. sint leg. per venerabilem. in fi. nec educari vel ali debet: vt ibi. de quo dic vt i. de eo qui dus. in ma. quam pol. per adul. cum haberet. nec ad ordines promoueri, vel ad beneficia ecclesiastica sine dispensatione. quod dic vt j. de fil. presby. cap. 1. Ioan. And.

i ¶ *Iure regni.*] quia debebatur ea successione: hoc vult dicere.

ADDITIO. Remissiones dedi de elect. venerabilem. in fin. quæ est contra. sed loquitur in imperio. Ioan. And.

k ¶ *Quique.*] tolle infra, regnum ipsum reformaturus, &c.

l ¶ *Dilectionis.*] quod enim quis non diligit, facile contemnit. 20. q. 3. præsens.

m ¶ *Potentia.*] prodest potentia: vt hic. & de hoc in Authen. de ap. constitutus 2. interdum nocet i. eo. lib. de elect. fundamēta. §. proinde. cum si. i. de loca. potuit. cum concor.

Potentia prodest, & nocet.

n ¶ *Liberam.*] licet liberam habeat donare non potest. ff. de pac. § iuris ciuilis. ff. de dona. l. filiusfamilias. si tū iusta ratione motus donauerit, valet donatio: vt in prædicta l. filius. Tenetur aūt reuocare ea, quæ male sunt alienata: vt infra, ibi, de perditorum recuperatione: immo ipse rex reuocare deberet, non obstante iuramento de non reuocandis. i. de iureiuran. intellecto. secundum Ber.

Liberam habens administrationē an possit donare.

ADDITIO. Liberam habens administrationem, de quo fit mentio in princ. huius glo. interdum donare potest: quod habet locū præcipue in curatoribus regum sm Inno. cum regibus speciale & proprium sit donare sm eū. ff. de admini. tu. cum plures. §. penult. Ioan. Mona. arg. [?] i. de iureiuran. intellecto. Illud in enormi præiudicio: vt ibi dixi. Ioan. And.

o ¶ *Defensionem.*] ad quam tenētur ipsi principes seculares, vt 23. q. 5. principes. & c. regnum. & c. administratores. Io. And.

p ¶ *Monasteriorum*] Nota arg. nomine ecclesiarū monasteria non comprehendi. ad idem i. de elect. sciant. eo. lib. & j. de sent. excō. c. vlt. §. adijcimus [s]. Contra. 54. dist. §. hac aūt auctoritate. Ioan. An.

q ¶ *Viduarum.*] de quibus an pertineant ad iudiciū ecclesiæ dic vt not. i. de foro competen. ex tenore. Ioan. And.

r ¶ *Deperditorum.*] propter regimen malum. i. eod. lib. de elect. fundamenta.

[s] Est verum in materia fincta. Domi. Fenn.

fundamenta. §. digne itaque.

a ¶ *Pacto.*] ad idem ĩ. de offi. ordi. quia plerique.

b ¶ *Prohibitione.*] non enim potest subditis prohibere, quin obediant & intendant curatori in his, quæ ad curam regni & ipsius regis honorem pertinent: cum ad hoc procurandum assumptus sit: impediretur enim ipsius officium.

c ¶ *Conseruetis.*] ad hoc š. de iureiuran. peticio.

d ¶ *Honorem.*] vt 7. q. s. quia frater.

e ¶ *Ciuitatibus.*] quæ mororum ambitu terminantur, vt ĩ. de senten. excomm. si ciuitas. Ioan. And.

f ¶ *Procuretis.*] hucusque est littera suspensiua. B.

g ¶ *Violentos.*] sic enim iuste bellabit se defendendo[1]. 23. q. 2. c. 1. & š. de iureiur. sicut 3. & sic obedire debent, ex quo cõstat iustum esse bellum: sed & idem est cũ dubitatur an sit iustum, necne, vt 23. q. 1. quid culpatur. in fi. cũ autem certum est bellum[2] iniustum, secus. 11. q. 3. Iulianus. & c. si dominus. & cap. non semper. cum si.

h ¶ *Redditibus.*] generale nomen est: plus enim est in reddito quàm in fructu: vt partus ancillæ. ff. de vsu. in pecudum. §. partus. ff. ad Trebel. deducta. §. hæreditatem. & dixi š. de elec. generali.

i ¶ *Sine diminutione.*] ad idem š. de verb. sig. cum inter vos.

[1] Facit cap. dilecto. de sent. excom. l. 3. §. cum igitur. ff. de vi & vi ar. not. in l. hostes. ff. de ca. in c. olim. primo. de restit. spol. Pet. de Ancha. fons.

[2] Vide beatum Thomam 2. 2. q. 40. art. 1.

sit assumptus: cum ad vos accesserit (fidelitate, homagio, iuramento, seu pacto[a], si aliquibus forte præfato regi, vel cuicunque alij personæ tenemini, aut etiam ipsius regis prohibitione[b]: dummodo personam eius & vitam, ac legitimi sui filij, si aliquem ipsum habere contigerit, fideliter conseruetis[c], debitum eis exhibentes honorem[d], nequaquã obstantibus) in ciuitatibus[e], castris, villis, & munitionibus regni prædicti, eum omnibus suis recipere, ac eius dispositioni, ordinationi, & mandatis vniuersaliter singuli, & singulariter vniuersi, per omnia, & in omnibus intendere absque difficultate qualibet procuretis[f]: impendentes sibi contra quoslibet repugnantes, ac etiã violentos[g], consilium, auxilium, & fauorem: de redditibus[h], prouentibus, omnibusque præfati regni iuribus, sine diminutione[i] aliqua, plenarie respondendo: vt de illis dicto regi, secundum quòd suam decet excellentiam[k], sibi ac suis, & præfati regni necessitatibus pro tempore, ac negotiorum emergentium qualitate, valeat prouidere. Alioquin[l] venerabilibus fratribus nostris Bracharensi † archiepiscopo, & episcopo Colimbriensi, damus nostris litteris in † præceptis: vt vos ad id monitione[m] præmissa, per cẽsuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellant. ¶ Per hoc autem non intendimus memorato regi, vel ipsius legitimo † filio (si quem habuerit) prædictum regnum adimere: sed potius sibi, & eidem regno destructioni exposito, ac vobis ipsis in vita[n] ipsius † regis, per sollicitudinem & prouidentiam comitis consulere supradicti.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Episcopo à Paganis, vel à schismaticis capto, non archiepiscopus, sed capitulum administrat: nisi Papa quamcito hoc fieri poterit super hoc per capitulum consulendus aliter ordinaret. Ioan. And.*

CAP. III.

SI episcopus[o] à Paganis[p] †, aut schismaticis capiatur: non archiepiscopus[q], sed capitulum[q], ac si sedes per mortem[r] vacaret illius, in spiritualibus[s] & temporalibus[t] ministrare debebit[u]: donec eum

epo capto à Paganis vel schismaticis, metropolitanus non administrat: sed capitulum, ac si per mortem naturalem episcopi ipsa ecclesia vacaret. Nota finaliter, quod Papa potest dare ecclesiæ cathedrali vnum visitatorem siue administratorem: & auferre administrationem ipsi capitulo.

¶ *Glossa prima summat, & dicit vnde orta.*

o ¶ *Si episcopus.*] Epo à Paganis, vel a schismaticis capto, non archieps, sed capitulum administrat: nisi Papa quamcito hoc fieri poterit, super hoc per capitulum cõsulendus, aliter ordinaret. Habuit ortum hæc decretalis ex his, quæ notat Hostiensis š. de maio. & obed. cum olim.

ADDITIO. Et facit ad ea quæ notantur 7. q. 1. pastoralis. in fi. vlt. glo. & 71. dist. clericos. in glo. 2. Ioan. And.

p ¶ *A paganis.*] vel hæreticis, de quibus idẽ iuris, vt š. de hæreticis, si quis eps. & schismatici[4] dicuntur. 24. q. 3. inter hæresim. Io. And.

q ¶ *Non archiepiscopus.*] cum hoc non reperiatur in iure expressum: vt š. eo. c. 1. ĩ. c. proxi.

¶ *Glos. seq. notat & remittit.*

q ¶ *Sed capitulum.*] ipsius cathedralis ecclesiæ, cuius eps captus est. Et sic nota quod sicut capitulum cum vacat ecclesia supplet vicem epi in iurisdictione, vt ĩ. c. proxi. de Iostit. c. 1. š. de maio. & obed. cũ olim. & ĩ. de maio. & obed. cap. 1. sic & cum quasi vacat, vt hic. Et sic nota ciuilem mortẽ æquiparari naturali. & est simile C. de dona. inter virum & vxo. res vxoris. vbi donatio causa mortis confirmatur morte ciuili sicut naturali. ad idem C. de epi. & cle. l. vlt. De hoc tamẽ dic vt not. Io. 56. q. 1. placuit 2. Ioan. And.

r ¶ *Mortem.*] renunciationem, translationem, depositionem, vel alio modo.

s ¶ *Spiritualibus.*] in his quæ requirũt ordinem, vocabunt vicinos epos cũ cautelæ studio. 7. q. 1. pontifices. š. eo. lib. de elect. is cui. Beneficia autẽ quæ spectant ad collationem solius epi, non conferẽt, vt š. ne sede vacan. cap. 2. & ĩ. eo. tit. c. vnico. quia id non facerent, si per mortem naturalem vacarent, vt ibi: nec dant clerico licentiã transeundi ad aliam diœcesim. 71. dist. fraternitatem.

ADDITIO. Vide quod dixi. ĩ. cap. proxi. in fi. Ioan. And.

t ¶ *Temporalibus.*] ita quod de immobilibus bonis nihil alienẽt. š. eo. lib. de electio. is cui.

¶ *Glossa sequens quærit, arguit negatiue, ponit tres opiniones, & tertiam approbat.*

u ¶ *Debebit.*] Pone, archidiaconus post epm præest capitulo: eps à schismaticis captus est, & postmodum archidiaconus mortuus: quem capitulum habet eligere, & epi cõfirmare: eligit capitulum T. in archidiaconum: Quæritur quis habeat confirmare? Et videt quod capitulum talem confirmare non possit: quamuis enim circa inferiores inueniamus permissum capitulo supplere epalem iurisdictionem; circa superiores non reperimus cõcessum: immo vr prohibitum. ad hoc š. de maio. & obed. cum inferior. & 21. dist. inferior. quidam dixerunt Papã & non alium hunc cõfirmare posse: ad hoc ĩ. de offi. vica. c. 1. Alij de archiepo dixerunt. sed Host. in hac quæstione notat de maio. & obe. cum olim. quod capitulum talem confirmabit: licet enim canonici in eo quod canonici, sint inferiores: tñ in eo quod capitulum, superiores sunt. ff. quis & a quo appel. sit. l. fin. ad hoc š. de offi. ordi. irrefragabili. §. excessus. & maxime in eo quod epi vices gerunt. š. de offi. deleg. sane 2. & 93. dist. cap. vlt. & 94. dist. c. 5. & hoc verum credo. arg. ĩ. de app. cap. penult.

k ¶ *Excellentiam.*] facit š. de præbend. de multa. in fi. 7. q. 1. quamuis. sed remoto pro crimine sumptus nõ ministrantur: quia male meriti debent ægestate laborare. ff. deposi. bona fides.

l ¶ *Alioquin.*] idest, si eum recipere, mandatis parere, adiuuare, de redditibus integre prouidere prædicto comiti contempseritis.

m ¶ *Monitione præmissa.*] quæ semper excommunicationem præcedere debet. 12. q. 2. indignæ. 24. q. 3. de illicita. š. de senten. excõ. sacro. cum si.

n ¶ *In vita ipsius.*] Nota coadiutoris officium expirare morte eius cui adiutor datus est[3]; tunc enim potestas ad capitulũ pertinet in ecclesia cathedrali. ĩ. c. 1. & 2. mortuo aũt rege, aut reliquit filium, qui ex successione rex erit, & sic cessat istius coadiutoris officium; aut non: & sic iste rex erit, & deficiet esse coadiutor: & ideo dicit, in vita.

SI episcopus.] Aliter non diuiditur: quia textus sub vno constructu dependet. Dom.

CASVS. Eps Pictauen. fuit captus à Paganis, & sic fuit effectus eorum seruus: vel fuit captus à schismaticis: idest diuisis ab vnione ecclesiæ: puta quia duo gerebant se pro Romano Pontifice: Quæritur quis administrabit in epatu Pictauen. vtrum archieps Burdegalensis, vel capitulum ipsius ecclesiæ Pictauen? Respondet Romanus Pontifex, quod cum episcopus ipse captus ab infidelibus, vel schismaticis censeatur mortuus: capitulum administrabit, ac si esset mortuus naturaliter: Nam si mortuus esset naturaliter, capitulum, non archieps administraret. cap. cum olim. de maio. & obed. in ant. Et istud verum, nisi Papa illi ecclesiæ alio modo prouideret: puta, si Papa illi ecclesiæ aliquem deputauit ad administrandum: tunc ille administraret quem Papa deputauit ad administrandum: Nam Papa potest illi ecclesiæ aliquem administratorem deputare: quia eps fingitur mortuus, licet re vera adhuc viuat.

Nota primo quod captus ab infidelibus dicitur seruus infidelium, & fingitur mortuus ciuiliter: Et sic habes hic casum, quo mors ciuilis æquiparatur morti naturali. vide glo. š. eod. lib. de rescrip. susceptum. Nota principalem effectum huius cap. videlicet, quod

[3] Tenet B. in l. quæsitum. ff. de tut. facit c. consultat. l. de præbend. Pu. Ionn.

[1] De his episcopatibus vide Ioannem Vasæi in annalib. Hispaniæ c. 20.

[1] Alias ita in mandatis.

[1] Præter doctores hic vide Cyn. & Bal. in l. si viua matre. C. de bon. mater. Aretinũ cõsil. 151. Bar. in l. cum an aquorib. C. de iure delib. & Guil. Monfer. rac. in tract. successionũ § primo dubio.

[1] Alias, eiusdem.

[1] Sacrarum rerum scriptores, Paganos vocant omnes idolorum cultores.

[4] Vide Eymericum in Directorio inquisitorũ par. 2. q. 48. & Turrecremata in summa de ecclesia lib. 4. par. 1. cap. 2. & seq.

Capitulum sede vacante potest confirmare electionem archidiaconi per ipsum capitulũ electi.

ADDITIO. Aliàs sequeretur q̃ episcopus qui esset canonicus, vel canonicus vicarius, vel delegatus episcopi illum confirmare non posset. Ioan. And.

a ¶ *Libertati.*] seruus enim factus erat. Instit. de iur. perso. §. vlti. ff. de capti. & postli. reuer. l. 5. & ff. de reg. iur. seruitutem. recuperat ergo iura sua: quasi iure postliminij, vt 16. q. 1. prima actione. 7. q. 1. pastoralis. Instit. qui. mo. ius pa. pot. §. si ab hostibus.

b ¶ *Consulendam.*] ad idem j. de cleri. ægro. cap. vno.

c ¶ *Ordinari.*] aliter prouidendo, vel forte visitatorem dando, vt j. cap. proxi.

ECclesia.] Sunt duo dicta: secundum: ibi, *Huiusmodi quoque.* Et prima pars facit tria: Primo ponit dictum, à quo duos casus excipit: ibi, *Nisi.* quos statim limitat: ibi, *Tunc enim.* Ioan. And.

libertati [a] restitui, vel per sedem Apostolicam (cuius interest Ecclesiarum prouidere necessitatibus) super hoc per ipsum capitulum quamcito commode poterit consulendam [b], aliud contigerit ordinari [c].

¶Idem.

¶ *Ecclesia cathedrali vacante, solus Papa visitatorem deputat: nisi archiepiscopus propter negligentiam, vel dolosam capituli administrationem cum causæ cognitione deputaret. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. IIII.

ECclesiæ † cathedrali [d] vacanti [e], visitator [f] ab alio, quàm à Romano † Pontifice [g] deputari non potest [h]: Nisi forte capitulum in spiritualibus & † temporalibus negligenter [i], aut perperam [k] administret: Tunc enim archiepiscopus ob negligentiam vel malitiam capituli (eo vocato [l], causæque super hoc cognitione præmissa [m]) visitatorem, seu administratorem eidem ecclesiæ licite poterit deputare.

¶ *Visitator ecclesiæ vacantis ab inferiore à Papa deputatus, temporalia & spiritualia administrat: excepta beneficiorum collatione ad episcopum pertinente. hoc dicit. Dominicus.*

¶Huiusmodi [n] quoque visitator, quamquam spiritualium & temporalium administrationem legitimam [o] censeatur habere: beneficia tamen, quæ ad collationem pertinent episcopi [p], conferre non potest [q], si ab alio [r], quàm à Romano Pontifice fuerit deputatus [s].

TITVLVS IX.

De temporibus † ordinationum, & qualitate ordinandorum.

¶Clemens quartus.

¶ *Episcopus Italiæ vltramontanum non ordinet, nisi de speciali licentia Papæ; vel per patentes litteras episcopi sui, continentes iustam causam quare nolit, vel non possit illum ordinare: si secus factum fuerit, ordinans punietur pœna condigna, & ordinatus manebit suspensus: ita quòd etiam à pœnitentiariis Papæ sine ipsius speciali licentia absolui non poterit. Ioannes And.*

CASVS. Dictũ fuit s. cap. proxi. quòd si episcop⁹ fuerit captus ab īfidelibus, vel schismaticis, qui dicuntur hæretici, quia faciunt contra illum articulũ, Vnam sanctam ecclesiam catholicam: potest dari visitator ecclesiæ vacanti, ac si episcopus esset mortuus naturaliter: Sed quæritur quis potest dare istum visitatorem? Respondet Romanus Pontifex, quòd solus Papa: Sed nunquid archiepiscopus poterit dare visitatorem ecclesiæ vacanti? Respondet quòd non regulariter: fallit si capitulum esset negligens: quia tunc vocato & audito capitulo: & sic cum causæ cognitione poterit dare visitatorem. Sed vtrum visitator a Papa datus, vel ab archiep̃o, data negligentia capituli, possit conferre beneficia spectantia ad collationem ep̃i? Rñdet q̃ sic: si fuerit deputatus ab Apostolica sede: Si vero ab archiep̃o, tũc nullo modo poterit cõferre. *Cognitione.*] & sic aliquid fieri cũ causæ cognitione est vocare partem, & illam audire. Nota q̃ vbi agitur de præiudicio alicuius, debet vocari quando super illo actu iudex cognoscit. ad hoc s. de maio. & obe. cap. infra quatuor. & s. de ele. cap. fin. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit quod determinat, & vnde orta.*

d ¶ *Cathedrali.*] Opiniones erant olim quis posset visitatorem dare cathedrali ecclesiæ: Item an visitator posset conferre beneficia: Vtrumque horum determinat hic Papa. Ortum habet primum dictum huius decre. ex his quæ not. 61. dist. quoniam Festus. & per Innocen. & Hostiensem s. vt eccle. benefi. vt nostrum. Secundum ex his, quæ not. 61. dist. obitum.

e ¶ *Vacanti.*] idem in quasi vacante, vt s. cap. proxi.

f ¶ *Visitator.*] idem quod administrator. de quo 61. dist. de Cathinen. & cap. quoniam Festus.

g ¶ *Pontifice.*] cuius interest ecclesiarum necessitatibus prouidere. s. cap proxi.

h ¶ *Non potest.*] hoc præcise tenebat Io. in prædicto cap. quoniam Festus. Bart. Brixien. & Hug. ibi contra tenebant: scilicet quòd archiepiscopus hoc poterat: sicut & præses dat curatorem. Insti. de cura. §. vlt. & quia prohibitum non reperiebatur. Lau. idem dicebat: tamen dicebat clericorum requirendum consensum. Inno. & Host. s. vt ec. benefi. cap. vnico. distinguebant vt hic: scilicet q̃ alius quàm Papa sine causæ cognitione, & vocatis his qui vocandi erãt, scilicet capitulo: non poterat visitatorem dare: & est ratio, quia archiep̃s nõ potest tollere capitulo ius suũ sine causa, quod est q̃ ad ipsos vacante sede pertinet administratio spiritualium & temporalium. s. cap. prox. cum concor. ibi signatis: Papa aũt ex potestatis suæ plenitudine hoc bene potest. de cõces. præben. proposuit. in ant.

i ¶ *Negligenter.*] ecce primum casum.

k ¶ *Aut perperam.*] ecce s̃m: Nota hic æquiparari negligentiam & delictum 1.] Facit de conse. dist. 1. nemo. 2.] alibi differunt. s. eod. lib. de elect. si cõpromissarius. pro vtraque parte. eo. tit. quamquã. Ioan. And.

l ¶ *Eo vocato.*] sunt enim vocandi, quia eorum interest. s. de offi. Arch. ad hæc. de temp. ord. si archiep̃s. & quomodo interlli, s. dixi.

m ¶ *Cognitione præmissa.*] q̃d si non fiat, dico visitatoris dationẽ non valere. ad hoc. s. eod. lib. de elect. quãuis. & cap. prouida. Sufficit enim legislatorem aliquid prohibuisse: & si non adijciat, quod s. factũ fuerit nõ valere. C. de legi. nõ dubium.

n ¶ *Huiusmodi.*] scilicet datus ecclesiæ cathedrali.

o ¶ *Legitimam.*] 61. distin. Cathinen. & cap. quoniam. & s de elect. cum nobis olim. in fin. non enim sequitur, q̃ habet administrationẽ legitimam, ergo beneficia confert. vide instãtiam 10 cap. illa. ibi, vacante sede. s. ne sede vacan. & sufficit dari instantiam, vt 1. q. 1. dicut vigeri.

p ¶ *Episcopi.*] solius, aliàs illa cum capitulo confert. quod dic vt j. ne sede va. c. vno. & de regular. cap. vlt.

¶ *Glo. seq. ponit duas opiniones contrarias, quas concordat.*

q ¶ *Non potest.*] super hoc vide quod not. de maio. & obed. cap. cũ olim. in ant. Scire debes q̃ Ioan. & Hug. tenebant c̃trium: dicebant enim indistincte, q̃ visitator poterat beneficia cõferre. & hoc not. 61. dist. obitum. Lau contra. Opinio ergo Lau. vera in visitatore dato ab alio, q̃ à Papa; prima in visitatore a Papa dato. Debet enim pp ampliorem dantis prærogatiuam ampliore fungi potestate. ad hoc j. de præben. si à sede, sicut & delegatus à Papa subdelegatum dat: ab alio nõ. C. de iudi. a iudice. de offi. deleg. pastoralis. cap. vlt. in ant. ad idem j. de præben. hi qui.

r ¶ *Ab alio.*] puta, archiepiscopo in casibus supradictis, vel à capitulo, si alicui committerent vices: ille diceretur visitator.

ADDITIO. Vel etiam si ipse visitator esset deputatus à legato Cardinali, s̃m Arch. qui potest, quod potest archiep̃s: Nam in prouincia maius habet imperium. s. eod. de elect. si abbatem. Io. And.

s ¶ *Deputatus.*] ille ergo bene hoc poterit: quia omnia potest, quæ electus confirmatus. s. eod. lib. de elect. is cui. Ioan. And.

DE TEMPORIBVS ORDINATIONVM, & qualitate ordinandorum.

¶ *Superius dictum fuit de promouendis ad administrationes ecclesiasticas. posset dubitare aliquis, verum omni tempore possint fieri promotiones: etiam verum omnes personæ indistinctè possint promoueri: ideo ad nos informandum de istis annectitur rub. de temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum. Vnde sciendum, quod ista rubrica est generalior nigro: nam in nigro nihil dicitur de temporibus ordinationum. Pro quo notandum, quod minores ordines possunt conferri etiam die festo: sed sacri ordines non possunt cõferri nisi certis diebus, videlicet diebus sabbati quatuor temporum, sabbato Paschæ, & sabbato ante Dominicam Lætare: & hoc verum loquendo de episcopis: Nam Papa posset ordinare omni tempore.*

Sæpe con-

Margin notes:

† Vide Marianum Socinũ tract. de visitatione.

† Nota vnũ casum referuatum Papæ. Alios vide s. de offi. leg. quòd trãslationẽ. Dom.

† Ecce ista duo requiruntur copulatiue. Phil. Franc.

1 Quia hic operantur eundem effectũ. Dom. Franc.

† Vide concilium Triden. sessio. 23. de reform. cap. 7. & 8. & Gelasiũ Papã 1. epistola 9. ad episc. per Lucaniam, c. 11. refert Gratian⁹ in cap. vlt. dist. 71.

1 Et si prælatus est imperfectus & senex, dandus est ei coadiutor. cap. 1. de clerico ægro. Franc.

Condemnatio domini Helie.

Saepe contingit.] Primo secundum. Ioan. Monachum ponit constitutionis causam impulsiuam: Secundo statuit: ibi, *Nos igitur*. Tertio transgressores punit: ibi, *Eos vero*. Quarto pœnam inhibitoriam addit: ibi, *Omnibus*. Ioannes Andreæ.

CASVS. Aliquis citramontanus quantum ad nos forte de ista diœcesi Pictauen. se transtulit vltra montes ad ciuitatem Bononien. vel aliam ciuitatē in Italia: voluit ordinari ab epo Italiæ: vtrum eps Italicus possit talem clericum Pictauensem ordinare impune? Rñdet q sic: si talis cleric᷒ habeat litteras à sede Apostolica, per quas mandatur, vt talis clericus possit ad sacros ordines per quem maluerit epm ordinari. Quid si nō habeat litteras à sede Apostolica, an impune possit ordinari ab epo Italico? Rñdet q sic: si litteras habeat ab epo Pictauen. in qbus declaretur, q ipse clericus est idoneus & perfectæ ætatis: & si non timeatur causa pp quā non potest illum ordinare, tunc enim istis interuenientibus poterit Italicus eps illum clericum Pictauen. ordinare: & aliàs punietur clericus ordinatus, quia erit suspensus ab executione suorum ordinum: vnde eps nō debet talem ordinare, nec etiam conferre primam tonsuram ſm veriorem opinionem glossæ. Sed quæritur, quis poterit ipsi relaxare istam suspensionem: & dare executionem ordinationum? Rñdet q solus Papa, & sui pœnitētiarij, qui habent specialē potestatem à Papa. alias si non haberent specialem potestatem, non possent cū eo dispensare, & restituere sibi executionem ordinum, nec per se nec per alios suo nomine. *Absque spe*] Hæc est quædam comminatio ad terrorem, aliàs textus esset ɔ̄rius: quia in fine dicit, si pœnitentiarij Papæ habeant specialem potestatem à sede Apostolica dispensandi cum istis, q possunt cum eisdem dispensare. *Pœnitentiarijs*] q sunt numero xij. q ordinant ſm diuersitates linguarū ibi affluentium. Nota q duo epi possunt dare clerico litteras cōmēdatitias ad ordines, scilicet eps beneficij, &c. ad hoc ĩ. c. pxi. Dom.

CAP. I.

SAepe [a] contingit [b], quòd nōnulli clerici [c] vinculo excommunicationis [d] astricti, aut apostatæ [e], seu irregulares [f], vel aliàs ordinum sacrorum susceptione indigni, suam patriam [g], in qua de his habetur notitia [h], fugientes [i], se in remotis partibus faciunt ad huiusmodi ordines [k] promoueri. ¶ Nos igitur volentes animarum ipsorum periculis obuiare: statuimus, vt nullus episcoporum [l] Italiæ [m], decætero aliquem vltramontanum, clericum [n] ordinare præsumat, nisi à nobis specialem licentiā habeat, vel ab episcopo, de cuius diœcesi traxit originem ordinandus, vel in cuius diœcesi beneficiatus existit [o] †: per eius patentes litteras [p] causam rationabilem continentes, quare ipsum nolit, aut nequeat ordinare. ¶ Eos vero †, quos cōtra præmissa contigerit ordinari, manere volumus absque spe [q] dispensationis, super hoc à sede Apostolica obtinendæ, suspensos [r]; ac ordinantes pœnitentia condigna puniri. Omnibus nostris pœnitentiarijs inhibentes districtè, ne absque licentia nostra speciali [s], cum taliter ordinatis dispensent, vel suas eis tradant litteras, per quas cum ipsis debeat dispensari [t].

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Sæpe.*] Episcopus Italiæ vltramontanū non ordinet, nisi de speciali licentia Papæ: vel per patentes litteras epi sui, continentes iustam causam quare nolit, vel non possit illum ordinare: si secus factū fuerit, ordinans punietur pœna condigna, & ordinatus manebit suspensus: ita q etiam à pœnitentiarijs Papæ sine ipsius speciali licentia absolui non poterit. Ioannes Andreæ.

b ¶ *Sæpe contingit.*] fuit igitur prouidendum. s̄. de ap. sepæ. s̄. eo. lib. de elect. quia sæpe. ĩ. de resti. spo. frequens. ff. de leg. nam ad ea.

3 Accipe hoc dictum glossæ sano modo, vt per apostatas intelligamus clericos seculares, qui habitu clericali nō vtebantur, qui non sunt ipso iure excommunicati, sed debent propterea excommunicari, nisi se emendent c. contra de apostatis. nō aliqui in glossa contra.

c ¶ *Clerici.*] Nota pro his quæ infra dicam.

d ¶ *Excommunicationis.*] de talibus in excōicatione maiori ordinatis dic vt s̄. de senten. excom. cū illorū. & distingue inter regulares & seculares, & inter scientes & ignorantes ius vel factum, vt ibi.

e ¶ *Apostatæ.*] qui excōicati non 3 sunt. de hoc 53 dist. si quis. s̄. de vit. & hone. cleri. si quis. de apo. c. 3. nisi in casu. c. vi periculosa. ĩ. ne cler. vel mon. Qui autem in apostasia recipit sacrū ordinē, etiā si religiosus sit, non dispensat cum eo per aliū quàm per Papam. s̄. de apo. c. vlti. {Et eo. tit. c. 1. de triplici apostasia notat.} quod intellige si vera erat apostasia, per id quod habes s̄. eo. c. ex parte. & ibi not. apostatæ autem infames sunt. 6. q. 1. infames. & 3. q. 4. si qs a suo. & sic non promouendi. 54. dist. quando. Io. And.

f ¶ *Irregulares.*] siue ex crimine, siue ex defectu: puta bigamiæ, illegitimitate, corporis vitio, vel alio defectu. Io. And.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

g ¶ *Patriam*] de qua inquirere debet examinās ordinādos. 54. dist. quando pp patriam etiam & natiuitatem carius vel vilius emi solet mancipium. ff. de ædil. edic. quod si nolit. §. qui mancipia. contra. s̄. de iudi. cum deputati. Sol. non loquitur in ordinando 5, qui subtiliter examinandus est, vt s̄. de pur. cano. constitutus.

5 Loquitur in administrante dignitatis, pro illa ad agendū admittitur. Bona.

h ¶ *Notitia.*] & ideo in his fieri debet examinatio. s̄. de elect. postquam. cum suis concordantijs.

i ¶ *Fugientes.*] 19. q. 2. duæ sunt.

k ¶ *Huiusmodi ordines.*] scilicet sacros.

l ¶ *Episcoporum.*] abbates 3 etiam ordines conferunt. 69. dist. quoniam videmus. s̄. de æta. & qualita. c. cum contingat. sed talibus cōferre non possunt. quod dic vt ĩ. de priui. abbates. in fi. Et presbyteri conferunt psalmistatum, vt 23. dist. psalmista.

† Vide hac de re quid circa hoc decreuerit concilium Trident. sessio. 23. de reforma. cap. 10.

ADDITIO. Quod verū est, si ipsi presbyteri habent episcopalem iurisdictionem, vel quasi, vt in prædicto c. abbates. in fin. & vide quod scripsi in prędicto cap. cum contingat. super glo. Ioannes And.

† Aliàs, optice.

¶ *Glossa sequens quærit, arguit contra, & pro, & soluit.*

†† Vide concilium Trident. sessio. 6. de refor. cap. 5. & sessio. 7. de reforma. cap. 10. & sessio. 23. de refor. cap. 8.

m ¶ *Italiæ*] quid econuerso si episcop᷒ vltramontanus ordinet Italicum? non vr̄ hæc decr. locum habere, quia pœnalis est, & sic restringenda: & sic ꝓpriū non excedit casum. s̄. eo. lib. de elect. statutū. de pœ. di. 1. pœnæ. In ɔ̄rium videtur, cum p omnia sit eadem ratio vtrobiq: ergo idē ius: nec vr̄ ista ampliatio vel extensio 4, ſm ea quę vides s̄. eo. de elect. si postquā. vbi cōstitutio illa, cupientes. licet pœnalis locū habere declarat in ꝓuisionibus, & appellationibus, & confirmationibus: de quibus ibi cautum non erat. Ad hoc ff. de verbo. obl. l. à Titio. vbi enim est eadē ratio, & pœnitus omnimoda similitudo, non proprie dicimus extendere. ff. ad l. Iuliā de adult. l. si postulauerit. ff. de eden. quædam. §. nummularios. tunc enim pœnæ dicuntur extendi, quando ad casum non omnino similem extēduntur: & sic intelliguntur ɔ̄ria. Facit ad hanc quæstionē quod notāt moderni & Hosti. præcipue s̄. de elec. nihil. & Guli. & Gar. eo. tit. auaritiæ. dubitando credo per primam rationem, q hæc decr. in Italicis vltra montes ordinatis, locum non habeat: & potest esse ratio: quia vltramontanus citra montes existens, habet duo remedia: vt cito mittat ad proprium epm, vel à Papa saltem, qui sibi vicinus est, licentiam postulet: quod non sic facile potest Italicus vltra mōtes existens: habeant ergo in hoc casu locum antiqua & moderna iura: illud autem suum scriptum casum non excedat.

4 Vide Iasonem, & doctores in authent. quas actiones. C. de sacrosan. eccles. & tractatum in loco à ratione legis lat. g. à Francum hus.

¶ *Glos. seq. quærit. arg. negatiue & affirmatiue soluit, & contrario respondet: ponit opinionem contrariam.*

n ¶ *Clericum.*] quid dices si laicū ordinet in clericū? vr̄ q tunc locum non habeat per iura glos. pxi. allegata. & ad hoc s̄. in prin. decret. Sed ɔ̄. ĩ. c. vlti. cum suis concor. & eadem est ratio vtrobiq. ergo idem ius erit. Sol. credo per vltimo dicta, & de laico in clericū ordinatum hanc constitutionem intelligi: & facit quod dicam ĩ. c. pxi. & literam lege punctando post vltramontanum, & nō post clericum: & sic tunc verum intellectum habebis, & licet proœmium de sacris loquatur, constitutio generaliter loquitur, vel dicūtur hic sacri ordines large, vt comprehendantur minores, sic s̄. de biga. c. 1. de hoc 32. dist. in summa. Alij contra.

¶ *Glo. seq. vers. per quæstionem.*

o ¶ *Existit.*] subaudi, vel vbi habet domicilium, licet alibi natus fuerit. ĩ. eo. cū nullus. t. responso. nisi dicere velis hoc speciale in hoc casu: quod credo verum 5. Et licet aliàs videā vnum ius suppleri per aliud, vt s̄. eod. de elect. is cui. tamen illud non credo suppleri per illud, aliàs facillimum erit vltramontano infami se facere ordinari: quod vetat hæc constitutio.

5 Ioannes Monachus & Archidiaconus contra per rationē sequentem, ad quā allegat Ioannes Mona. C. de diuersis rescrip. l. 1. ff. mand. l. fin. Ioan. And.

p ¶ *Litteras.*] hic nota duo specialia: Primo casum in quo scriptura requiritur: & habes de hoc s̄. de proba. c. tertio. & dixi. ĩ. de censi. cap. 1. Secundo q non sufficit licentia, nisi exprimatur causa. & est si ĩ. de sent. excom. cum medicinalis.

q ¶ *Absque spe.*] sim. s̄. de elect. c. 1. in fi. episcopus ergo super executione secum non poterit dispensare, vt olim poterat. 9 q. 2. Lugdunen.

r ¶ *Suspensos.*] in casu illo celebrans irregularitatem incurrit. & de hoc dicam ĩ. c. proxi. Io. And.

s ¶ *Speciali.*] sic ĩ. de offi. vica. c. 2. & 3. ĩ. de pœni. & remis. cap. 2. de reg. iur. in generali. Ioan. And.

t ¶ *Dispensari.*] quod enim per se non possunt, nec per alios poterunt, vt 46. distin. sicut. 53. q. vlti. his à quibus. sicut econuerso. ĩ. de regu. iur. potest quis. & ibi plene dixi. Io. And.

Eos qui.

F*Os qui*]Tria facit:Primo punit ordinantem: Secundo ratificat pœnas ordinati: ibi,*His, quæ*. Tertio licentiat clericos ordinandos: ibi, *Clericis*. Io.And.

Casus. Titius dœcesis Lemouiceñ.tempore ordinum celebrandorum se præsentauit epo Pictauen. & petiit ab eo ordinari: Eps Pictaueñ. fuit incautus,& non petiit ab eo clerico Titio, an haberet licētiam á suo epo, quem clericum sciebat ipse eps esse diœcesis Lemouiceñ. & ordinauit eum;vtrum iste Titius ordines receperit? Certum est φ sic 1 sed tamē est suspensus ab executione suorum ordinum. Sed vtrum epa Pictaueñ.ordinans puniatur? Rñdet φ sic t quia per vnum annum continuum est suspensus ab ordinum celebratione: Or sanctissime Pater, quæritur, qd interim faciant clerici diœcesis Pictaueñ. qui durāte illo anno volūt ordinari? Rñdet,φ ipsi sine licētia proprij epi poterunt ordinari á pximis epis. *Aliena*] idest,non suæ:nam clericus potest esse alienæ parochiæ & suæ: qa clericus respectu domicilij habet ppriã diœcesim:licet ratione originis sit alienæ diœcesis:ideo gl.exponit alienæ,id est,non suæ:nec ratione domicilij, nec ratione originis, nec ratione beneficij:nam clericus quantū ad facultatē recipiendi ordines habere potest tres epos,scilicet epm domicilij, episcopū originis,& epm beneficij,vt j.c.proxi. Heli. Regnier. Nota primo,φ ignorantia affectata æquiparat scientiæ.concor.sunt in glo. Nota secundo ex illo tex.ibi: *Clericis quoque*.]φ quis dicitur habere liberam facultatem exercendi actum,qui potest facere sine licentia alterius:pro quo vide notata j.de præben.licet episcopus.Dominicus.

¶ Gregorius decimus, in generali concilio Lugduneñ.

¶ *Qui scienter ordinauerint clericum alienum, per annum à collatione ordinum sunt suspensi: & postquam suspensio fuerit manifesta, poterunt subditi sine ipsorū licentia á vicinis episcopis ordinari. Ioan. And.*

CAP. II.

F Os a †, qui b clericos c parochiæ d alienæ e absque superioris ordinandorum licentia f scienter g, seu affectata h ignorantia, vel quocunque alio figmēto i quæsito præsumpserint ordinare k: per annum l à collatione ordinum m decernimus esse suspensos. His, quæ iura statuūt n contra taliter ordinatos in suo robore duraturis. ¶ Clericis quoque parochiæ taliter o suspensorum, postquam eorum suspēsio fuerit manifesta p, absque ipsorū etiam licentia q interim r recipiendi ordines ab alijs vicinis s episcopis, aliàs tamen canonice t liberam concedimus facultatem †.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Episcopus originis, domicilij, vel ecclesiastici beneficij commendatitias ad ordines dare potest, inferiores Prælati non, nisi ex privilegio; nec officiales episcoporum: sed hi qui habent administrationem spiritualium illas bene concedunt.*

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Eos.*]Qui scienter ordinauerint clericum alienum,per annum á collatione ordinum sunt suspensi: & postquam suspensio fuerit manifesta,poterunt subditi sine ipsorum licentia á vicinis episcopis ordinari. Ioan. And.

b ¶ *Eos qui.*] generaliter loquitur, vt comprehendat quibus competit ordinare. s.de priui.quia circa. [Placet Dom. Fon.]

c ¶ *Clericos.*] de laicis dic vt j.e.vlti.

d ¶ *Parochiæ.*]id est diœcesis. 9.q.2.Lugduneñ.quandoque econuerso.de pecu.cle.c.2.Ioan.And.

e ¶ *Alienæ.*]idest, nō suæ: siue sit proxima,siue remota.9.q.2.c.1. & c.epm. 71.dist.per totum.s.eo.quod translationem.

1 Idem Dominicus. Fonta.

f ¶ *Licentia.*] quam quis dare possit,dicitur j.e.proxi.

¶ *Glossa sequens quærit,arg.pro,& soluit.*

g ¶ *Scienter.*]Sed nunquid scire præsumetur vel ignorare:videtur quod ignorare.ff.de proba l.verius.j.de reg.iur. præsumit. Dic φ præsumetur sciens,nisi probet ignorantiā 1. Ad hoc s.de elect.innotuit.ibi:nec probare cogimus,&c.quia quēlibet ordinandū scrutari 2 tenetur:vt 23.dist.qui eps. 34. dist. quando. videtur autē ad eam probandam sufficere iuramentum 3,vt s.eo.de elect.vt circa. & c.nulli.Et licet per alios examinet,ex sua negligentia eorum culpa sibi imputabitur.ad hoc de simo.intantum.

2 Vide concilium Trident. sessio. 23 de reforma. cap. 5. & 7.

3 Est verū, nisi ius vim parsum ... de scientia eius ... tunc per iuramentum non probatur ignorantia c.vidua.s.de reg. Bart. in l.si cus.ff. de acquis. Philip.Fonta.

¶ *Glos.seq alle.vnam concor. & soluit duo dubia.*

h ¶ *Affectata.*]æqpollēt ergo sciētia & affectata ignorātia.de clan.desp.cū ihibitio. & dr affectata,ex quo scire potuit,sed noluit:imo dissimulauit.C.de incest.& inut.nup. l. qui ꝫ. Et dico φ si iurauit se ignorare,vt diai in proxi.glo altera pars habebit necesse probare scientiam vel affectatam ignorantiam:& probabitur hoc per argumenta,vel coniecturas probabiles.s.de renun.c.2.eo.lib.

i ¶ *Figmento.*]sic s.eo.de elect.auaritiæ. vel quia forte dicit scholaris est, quē bene ordinare possum: vel fingit licentiā datā fuisse: vel dicit epm ordinandi amicum suum, ita quòd bene habebit ratā.9.q.2.Lugduneñ.vel scire dissimulauit litteras dimissorias subreptitias esse, vt ibi not. Hug. vel in fraudem constitutionis huius aliquem in suum familiarem 4 recepit:vel ei beneficium contulit: hæc & similia sunt figmenta.

4 Qualiter epi possunt suos familiares ordinare, vide concilium Trident. sessio. 23 de refor ma.cap.9.

k ¶ *Ordinare.*] etiam ad primam tonsuram. 71. dist. primatus. de æta.& quali.cum contingat,in antiq.quod dic vt j.eo.c.vlt.

¶ *Glossa sequens ponit duas opiniones.*

l ¶ *Per annum.*] continuum.s.de elec.prouida.nota ius nouū, qa olim certa pœna ꝓ tales non fuerat statuta sm quosdam: sed sm Guil.hic mitigatur pœna: qa olim per annū a celebratione Missæ suspensus erat,& deponi debebat,vt 9.q.2.nullum. [7.q.1.eps in diœcesi.] puniuntur ergo in quo peccauerunt. 1.q.1.si qui epi.s. de his q̃ fi.á maio. par. cap.quæsiuit. Io. And.

m ¶ *Ordinum.*]omniū sm Guil. & Gar.& per hanc litteram: & s. eo. vel non est cōpos. vbi punit in collatione omnium ordinum, qui in diaconatu peccauit: & si Papa voluisset,eum tm̃ illo quem contulit priuari expressisset, vt s. eo. litteras. & c. vlt. Nec de iure frui debet maioribus,qui minoribus caret. ff. de ser. expor.cui pacto.& de or. ab epi.c.1. 5.

5 Aliàs,potestatem.

¶ *Glossa sequens quærit alle.pro.& ꝫ,& soluit.*

n ¶ *Statuunt.*]quòd sci licet ordinatio rata non habeatur quo ad executionem.9.q.2.per totū. 71.dist.cap.1.quædam iura dicunt eos deponēdos.7.q.1.eps in diœcesi. Sed nunquid suspensus est sic ordinatus ab executione,vel an habeat executionem nisi interdicatur? & vr φ necessarium sit interdictum.s.eo.tit.φ translationem.ibi, interdicenda est,&c.Ad idem de off.archi.significasti.Sed ꝯ: sicut nō tenet sententia data á non suo iudice,sic nec 6 ordinatio,vt 70.dist. neminem. 71.dist. per totum.Sol.dicas illum suspensum ipso iure: sed non illa suspensione,quæ irregularitatem inducat: sed suspendendum illa,vt in decre.quod translationem secundū Host.Guil. & Gar.vnde & in forma dispensationis,quæ talibus dat ab Apostolica sede dicitur: ipso iure ab ordinum executione suspensio.licet igitur suspensi sint a iure, nihilominus & ab homine suspendētus: quod est verum,nisi in casu.s.c.prox.

Gloss. reprobat Dominicum qa iura indefinite loquentia restringuntur ad casum culpabilem. c. si cōpensissarius, l. de eleƈ.Fon.

6 Intellige quoad executionē, vt bene notat in principio gl. sic nam ordinati á nō suo epo recepta manent ordinatum et cipiant characterem.

¶ *Glos duas sequentes soluunt duo dubia.*

o ¶ *Taliter.*] quia scilicet ordinauerunt clericos alienæ diœcesis; & per hoc dico quòd secus erit in alijs casibus, in quibus hoc non inuenitur expressum.ad hoc s.tit. proxi.c.1.de conces.preben.quia diuersitatem.in ant.s.de elect.suffraganeis.

Additio. Habet autem æquitatem hæc pœna,vt sicut alienos sine licentia ordinauerunt: sic & sui sine eorum licentia ordinētur. Ioan, And.

p ¶ *Manifesta.*] per euidentiam facti. s.de cohabi. cle.c.vlt.vel qa est iuris notorium,vt in eo.tit.vestra.& s. de ver. sig.cū olim. alias in dubio á proprio prælato non recedent.8.q.4.nonne.Io.And.

q ¶ *Licentia.*]quod enim a iure concessum est vlterius non est necesse a iudice postulari.ff.de cond.insti.l.quæ sub conditione.§.vlt. C.de thel.li.x.l.vna.Io.And.

r ¶ *Interim.*]scilicet anno suspensionis durante.

¶ *Glos.seq ponit opinionem.*

s ¶ *Vicinis episcopis.*] in sua diœcesi: quia non intrabunt absq; sua licentia parochiam suspensi,vt credo secundum Guil.

t ¶ *Canonice.*] scilicet pcedēte debita examinatione,& scrutinio, & temporibus debitis.s.eo.tit.de eo.& modo debito, scilicet non furtiue,vel per saltum, vel per plures sacros eodem die, vel duobus continuato ieiunio.s.eod.litteras.& c.dilectus.

C*Um nullus.*]Sunt quatuor partes,quæ patent per §.Et determinat notata per Host.in summa huius §.a quo. in prin. & per Innoc.de cle.peregri.super rubr.aliàs s.cap.1.Ioan.And.

Casus. Dictum fuit s.per discursum huius tituli,φ clericus promouendus ad sacros ordines non potest promoueri ab alio,quàm à proprio episcopo, nisi de licentia proprij episcopi: dubitatur φs dicatur proprius eps quantum ad dandum facultatem recipiendi ordines ab alieno epo: & etiam quantum ad facultatem ordinandi:Respondet, φ clericus maxime beneficiatus dicitur habere tres epos: scilicet episcopum originis, episcopū domicilij, & episcopū beneficij: Et omnes isti possunt ordinare,& dare licentiam recipiēdi ordines ab extraneo episcopo: & ideo quilibet istorum dicitur proprius episcopus.Sed quid de alijs prælatis inferioribus, vtrum possunt dare licentiā recipiendi ordines ab alio, quam ab epo? Rñdet φ nō:nisi sibi fuerit specialiter cōcessū á sede Apostolica, vt ipsi possent facere ordinari clericos vel subditos suos a quo mallent

episcopo

episcopo, dummodo catholico: Sed quid de officiali epi, vtrũ possit dare facultatem recipiendi ordines ab alio epo? Rñdet q; non regulariter, eo ipso q; est officialis: nisi de hoc fieret expressa mentio in creatione officialis. Sed quid de vicario generali epi? Dicendum q; si episcopus sit absens in remotis partibus, vicarius suus generalis poterit dare illam facultatẽ. Sed qd si ponamus q; in hac diocesi est Prioratus depẽdens a monasterio Clunacen. abbas Clunacẽ. contulit Prioratum in hac diœcesi existentem alicui de illis partibus, & iste Prioratus est manualis, quia reuocabilis ad nutum abbatis: vtrũ prior & suus cõsocius possint se facere ordinari ab epo Pictauẽn. Rñdet q; sic: licet ille Prioratus sit reuocabilis ad nutũ abbatis Clunacẽn. Not. primo q; appellatione parochiæ comprehenditur diœcesis. si. ĩ. c. prox. Nota secundo quo ad potestatem ordinandi potest quis habere tres iudices superiores. Dominicus.

Vide concilium Trident. sessio. 23. de reformat. cap. 10.

¶ Prima glossa summat.

a ¶ Cum nullus.] Epus originis, domicilij, vel ecclesiastici beneficij commendatitias ad ordines dare potest: inferiores Prælati nõ, nisi ex priuilegio: nec officiales eporum: sed hi q habent administrationem spiritualium, illas bene concedũt: & possunt epi ordinare priores prioratuũ non exemptorum, & ipsorum socios quandiu morantur in illis, licet inde non fuerint oriundi.

CAP. III.

Cum [a] †nullus [b] clericum [c] parochiæ [d] alienæ, præter superioris ipsius licentiam, debeat ordinare [e]: superior intelligitur in hoc [f] casu episcopus [g], de cuius diœcesi est is, qui ad ordines [h] promoueri desiderat oriundus [i]: seu in cuius diœcesi beneficium obtinet ecclesiasticum [k]: seu habet (licet alibi natus fuerit) domicilium [l] in eadẽ [m]. ¶ Inferiores quoque Prælati [n], religiosi vel alij, nisi eis quòd suos clericos, aut subditos [o], possint à quo voluerint episcopo [p] facere ordinari, à sede Apostolica specialiter sit indultum [q], vel officialis episcopi (cum ad hoc se ipsius officium non extendat [r]) huiusmodi nequeunt licentiam impartiri. ¶ Episcopo [s] autem in remotis [t] agente, ipsius in spiritualibus vicarius generalis, vel sede vacante, capitulum [u], seu is [x] ad quẽ tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi.

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem.*

q ¶ *Indultum.*] subaudi, vel nisi habeãt ex cõsuetudine pscripta, vt hoc facere possint, in hoc casu bene valet cõsuetudo ẽm Ioan. qui hoc not. 9. q. 2. epm. & facit quod not. Ber. ĩ. de offic. archid. significasti. nec enim consuetudo reuocatur per nouã constitutionẽ. ĩ. de consti. c. 1. eod. lib.

r ¶ *Non extendat.*] nisi habeat speciale mandatum ad hoc, vt j. de offi. vica. c. 2. & 3.

s ¶ *Episcopo.*] super hoc vide quod not. Ber. & moderni de off. arch. significasti.

¶ *Glossa sequens quærit, ponit opi. & soluit.*

t ¶ *Remotis.*] quẽ locũ dicis remotum? Dicunt quidã de citra & vltra montes, per decre. ĩ. de elec. nihil. sed hoc est falsum, q; solũ talis locus dicat remotus: qa aliud est dicere valde remotũ, vt ibi: & aliud, remotũ: vt hic: sicut aliud est dicere cautio: qa tũc intelligitur nuda cautio, vt C. de verb. signi. sancimus. & aliud sufficiens cautio: & tũc intelliguntur pignora vel fideiussores. ff. man. si mandato. §. vlt. Sed videtur q; remoti dicãtur extra prouinciam. ĩ. de elec. coram. C. de præscrip. x. vel. xx. an. l. vlt. vel vltra duas dietas, ĩ. de rescrip. nonnulli. vel vltra vnam, vt eo. tit. statuimus. Satis crederem hoc arbitrarium iudici, quis locus dicatur remotus.

Locus quando dicatur remotus.

¶ *Possunt episcopi ordinare Priores Prioratuũ non exemptorum, & ipsorũ socios, quandiu morantur in illis, licet inde non fuerint oriundi. Io. And.*

¶ Religiosi [y] vero à suis superioribus in non exemptis Prioratibus deputati Priores, & eorum socij [z], possunt à locorum diœcesanis, quandiu morantur in ipsis Prioratibus ordinari licite, licet non sint de eorum † diœcesibus oriundi [a].

Alias, locorum.

¶ Idem.

¶ *Episcopus seu alius inferior primã tonsuram infanti non confert, nisi religionẽ intret: nec homini illitterato, nec homini alterius diœcesis, absque sui Prælati licentia; nec etiam coniugato, nisi religionẽ intret, aut ad sacros promoueatur legitime: aliàs contra faciẽs punitur vt hic. hoc dicit. Zen.*

CAP. IIII.

Nullus † episcopus, vel quiuis alius [b] infanti [c], (nisi forte religionem intraret [d]) seu illitterato: sed nec absque sui

Vide concilium Trident. sessio. 23. de reformat. cap. 4.

Addit. Concor. Hostiensis de sen. excom. relatũ. & Archid. j. de testa. cap. 2. 2. respon. Hodie talibus vicarijs datur super hoc expressa potestas: ita quòd etiam episcopis præsentibus tales licentias concedunt. Ioannes And.

u ¶ *Capitulum.*] quod tunc in spiritualibus administrat, vt ĩ. tit. proxi. c. vlti. & penult.

x ¶ *Is.*] puta visitator. 61. distin. quoniam. ĩ. tit. proxi. c. vlti. ĩ. de eloc. is cui.

y ¶ *Religiosi.*] etiam exempti, vt aliqua fuerit dubitatio: & per hoc quod dicit, in non exemptis: vel fuerit dubitatio; quia non erant perpetui. & hoc est verius.

Additio. Facit ele. de supplen. negli. præla cap. 1. §. pmissa. p quã reprobatur opinio dicẽtium, q; in beneficijs ecclesiasticis non perpetuis eps talis beneficij non dat cõmendatitias. Ioan. And.

z ¶ *Socij.*] non enim ibi debent esse soli: quia, væ soli, &c. Ecclesiastici 4. 7. q. 1. illud. & de sta. mona. monachi. & probatur eod. tit. quod Dei timorem.

a ¶ *Oriundi.*] quia tũc possent ratione originis, vt ĩ. 1. rñ. & sicut possunt ordinare, ita dico q; cõmendatitias ad ordines dare, vt ibi.

b ¶ Nullus.] generaliter loquitur, vt dixi ĩ. cap. proxi.

c ¶ *Clericum.*] vel laicum. j. c. proxi.

d ¶ *Parochiæ.*] id est diœcesis.

e ¶ *Ordinare.*] ĩ. c. proxi. cum suis concor.

f ¶ *Hoc casu.*] scilicet in danda tali licẽtia, hoc dixi, qa multis alijs modis dicitur quis subditus alterius, & de eius foro: quod dic vt ĩ. de fo. compe. c. vlti. & ff. de iudi. hæres absens. §. 2.

g ¶ *Episcopus.*] ergo non inferior. vt j. §. proxi. & est si. ĩ. eo. de ele. cum ex eo.

h ¶ *Ordines.*] quoscunque minores, vel sacros.

i ¶ *Oriundus.*] dicitur enim qs ibi domicilium retinere, vnde oriũdus est. ff. de sena. l. penult.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

k ¶ *Ecclesiasticum.*] ad differentiam alterius beneficij vel prouẽtus secularis: & talia ecclesiastica beneficia sine institutione canonica obtineri non possunt, vt j. de reg. iur. cap. 1. cum suis cõcor. & intelligo siue illud sit beneficium pp quod ordinem recepit, siue nõ: cum generaliter & non distinguendo loquatur: vnde nec distinguere debeo. 1. q. 5. consuluisti. ĩ. de transla. inter corporalia.

Idem si esset talis libera capella, q; de iure patro. ... Domi. ...

l ¶ *Domicilium.*] potest quis habere domiciliũ in pluribus locis. ff. ad munici. l. assumptio. §. iuris prudẽtibus. de fo. cõpe. ex parte B. in ant. ĩ. de rescrip. dilectus 2. qd verũ est, si in vtroq; se æqualiter collocauit, vt ibi. & j. de sepul. c. 2. aliàs ibi dicetur habere domicilium vbi maiorẽ partẽ rerum suarũ habet. ff. ad munic. eius. §. vlt. C. ... vel cla. senatores aliàs sola domus possessio, quæ in ciuitate alia comparatur, domicilium nõ facit. ff. ad munici. libertus. §. sola.

m ¶ *In eadem.*] subaudi, vel dominus Papa. ĩ. cap. 1. & j §. proxi. ipse enim ordinarius est singulorum. 9. q. 3. cuncta per mundum. Et Roma communis est patria. ff. ad municip. Roma. & ibi potest quilibet conueniri, vt ĩ. de fo. compe. c. vlt.

n ¶ *Prælati.*] puta abbates, archipresbyteri, vel archidiaconi. & habes de his ĩ. de off. archi. significasti. dicit enim canon literas epi necessarias: & non inferioris. 71. dist. extraneo.

o ¶ *Subditos.*] laicos.

p ¶ *Episcopo.*] dum tamen catholico: & habes de hoc priuilegio ĩ. de præscrip. veniens.

Nullus episcopus.] Duo facit: Primo prohibet, secundo punit: ibi, Qui vero. Dominicus.

¶ Dictũ fuit in c. eos. ĩ. eo. q; eps extraneus nõ potest ordinare extraneos clericos sine licentia proprij episcopi: Sed qd de laico, vtrũ extraneus eps possit laico conferre prima tonsuram impune? Rñdet q; nõ: immo est suspensus per vnum annũ a collatione primæ tonsuræ. Diffinitum.] vt si vir velit promoueri ad sacerdotium, q; fiat cum consensu vxoris suæ: quæ sit nouqua, & voueat cõtinentiam: nam si esset iuuenis, oporteret quòd intraret religionem.

Vide circa hoc quod hodie sanctitum est concil. Trident. sessio. 23. de reforma. cap. 4.

b ¶ *Alius.*] puta abbas, vel presbyter, qui psalmistatũ conferre possunt. 69. dist. quoniam. 23. dist. psalmista.

Additio. Vide qđ dixi ĩ. cap. 1. sup glo. puta. abbates. Io. And.

c ¶ *Infanti.*] scilicet minori vij. annorũ. septenni ergo potest conferre tõsurã. 28. dist. de his. & 77. dist. in singulis. & facit ĩ. de elect. ex eo. de preben. super inordinata. & quod ibi not. Ioan. And.

De materia huius glossæ vide plenissime ...

d ¶ *Intraret.*] ergo minor vij. ann. potest religionẽ intrare: quod verum est. [Salte per oblationem parentũ vel tutorum.] sed per se non obligat: vt ĩ. de regular. qa in insulis. & cap. ad nostram. & dic vt j. de regu. is qui. & c. non solum. & c. seq. Io. And.

a ¶ Superioris.]

a ¶ *Superioris.*]vt ĩ.e.proxi. ɼ.responso. Io.And.
b ¶ *Homini.*] laico:qđ apparet: quia confert primã tonsurã. Olim volebant quidam dicere,ꝙ clericum alterius epi quis nõ potest ordinare,sed laicũ sic:& hoc dicebant per decre.s.eo. eos qui.& hoc falsum erat,vt 71.dist.primatus.vbi etiã de laico expressum erat.

superioris [a] licentia homini [b] diœcesis alienæ [c] clericalẽ præsumat conferre tonsuram [d]: nec etiam cõiugato, nisi volenti religionem intrare, aut ad sacros ordines promoueri:prout est sacris canonibus diffinitũ [e]. ¶ Qui vero contra fecerit (vt in eo, in quo peccauerit [f], puniatur) per vnum annum [g] à collatione clericalis tonsuræ duntaxat [h] nouerit se suspensum [i].

TITVLVS X.

De ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum.

ADDITIO Intellige de laico, qui non transtulit domiciliũ, vt ibi not. Ioan.And.
c ¶ *Alienæ.*]id est, non suæ: quia etiam si alienæ essent, dũmodo & suæ,nihilominus poterit ordinare.
d ¶ *Tonsuram.*]per quã immunitate gaudet, & clericalis ordo confertur.ĩ.de æta.& qualita. cum cõniugat. Io.And.
e ¶ *Diffinitum.*] quod dic vt not.ĩ.de conuer. coniugat.coniugatus.
ADDITIO Et hic terminantur quæ ibi not. Ioan.And.
f ¶ *Peccauerit.*] de his quæ si. à ma. par. cap. quæsiuit.
¶ *Glos. sequens quærit, & remittit.*
g ¶ *Annum*]integrum & continuum.ĩ.de elec prouida.eo.lib. Quid si sit bissextus? Dic vt notat Io.55.dist.c.2.& Ber.ĩ.de verb sig quætiuit.
h ¶ *Duntaxat.*]idest,tãtummodo. Et nota pro eo qđ dixi ĩ.eo.tit. & lib.eos qui.quia si ibi Papa voluisset solum illos esse priuatos à collatione ordinis, quem inique contulerunt, hoc expressisset, sicut & hic fecit. Ad idem ĩ.eo.litteras.& c.dilectus. & s.de deci.ad audientiam. Et intelligo hoc verum quando solam clericalem tonsuram contulit: aliàs etiam in vlterioribus quos contulit, punietur per iura supradicta.& 1 q.1.si qui.
¶ *Glossa seq.quærit, & soluit.*
i ¶ *Suspensum.*] ipso iure. sed nunquid tonsuram licebit tunc ab alio episcopo subditis suis recipere? Dic quòd cum hoc non reperiatur expressum,non videtur sic licere.

DE AETATE, ET QVALITATE, ET ordine præficiendorum.

Continuatio dictum est supra. ¶ *Dictum fuit supra de qualitate & ætate promouendorum ad sacros ordines.nunc est videndum de ætate,& qualitate,& ordine præficiendorum, id est, promouendorum ad beneficia ecclesiastica obtinenda: ideo competenti ordine annectitur hac rubrica de ætate & qualitate, &c.*

P *Ermittimus.*] Non diuiditur, quia breue.

¶ Pro intellectu huius capituli præsupponendum est primo quod habetur in c.cum in cunctis.§.inferiora. de elect.in antiq. videlicet,ꝙ in promouẽdis ad beneficia ecclesiastica etiam simplicia, requiritur ꝙ talis xxiiij. annum compleuerit,& attigerit xxv.

CASVS. Vacante aliqua dignitate simplici,id est,sine cura,quia obtinens eam non habebat iurisdictionem in foro pœnitẽtiali nec contentioso: epũs illam dignitatem affectabat conferre Titio minori xxiiij.annorum:quæritur an posset epũs dispẽsare cum ipso Titio minori,& sibi conferre illam dignitatem? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ sic: dummodo non habeat ille Titius alium defectũ: quia si esset illegitimus,habilitatio spectat ad Papam quo ad sacros ordines & dignitates: licet epũs posset dispensare in minoribus ordinibus: vel etiam si iste Titius minor xxiiij. annorum sit legitimus filius, & in matrimonio natus,sed pater eius habuerat illam dignitatem. Nota primo ex hoc textu:ꝙ de lege cõmuni minor xxiiij. annorum non potest obtinere dignitatem vel personatum: etiam si sit simplex: hoc est,non habeat iurisdictionem in foro pœnitentiali vel contentioso. Nota vlterius, ꝙ epi possunt dispensare in simplici dignitate vel personatu super defectu ætatis. Nota finaliter,ꝙ ad hoc vt episcopus possit dispensare,requiritur ꝙ ille cõpleuerit annum xx.& attigerit xxj. Idem dicimus in promouendis ad abbatiam.c.indemnitatibus.ĩ.de elect.eo.lib.

¶ *Prima glossa ponit, quid determinet.*
a ¶ *Permittimus.*]Determinatur per istud cap.notata per Ber. ĩ. de elect.cum in cunctis.§.inferiora.& eod.tit.cum dilecti.& ĩ eo. tit.indecorũ & c.præterea.per ipsum & modernos.
ADDITIO Et in Spec.tit. 2.§. nunc de episcoporum. ver. 73. Ioan.And.

¶ *Glossa sequens tripliciter opponit, & respondet.*
a ¶ *Permittimus.*] videbatur permissum etiã in citeriori ætate. arg. à contrario illius decre.ĩ.c.indecorum.& arg.directo illius decre. eod. tit. ex ratione.& arg. à pari illius eo.tit. præterea. nam in decre.ex ratione.dispensant cum decennibus.in decre.præterea.dispensant in ordine: ergo pari ratione in ætate, vt ibi notat Host. Sed ad primum dic quòd arg. à contrario non procedit vbi reperitur in iure contrarium, licet alias sit fortissimum: de his quæ fi. à præla. cum Apostolica.in fi.sed cõtrarium reperitur ĩ. de elect. cum in cunctis. §. inferiora. ergo non procedit argumentatio illa. Ad decret. ex ratione. dico illud fuisse ex speciali mandato Papæ. Ad decret. præterea. dico valde maius esse pati defectum in ætate, quam in ordinibus, vt per te vides: & probatur de institu.c.2. ĩ. eo. lib. & de præben.si p clericis.non sic igitur hæc permissio. & facit ĩ.tit.proxi.cap.

¶ Bonifacius octauus [k].

¶ *Episcopus dispensat cum maiore xx. annis in dignitatibus & personatibus non curatis, si aliud non obstet. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. VNICVM.

PErmittimus [k] †, vt episcopi [l] cũ his, qui vigesimum annũ cõpleuerint [m], quòd dignitates, vel personatus, quibus animarum cura non imminet [n], valeant obtinere: possint (si † aliud non obstat canonicum [o]) libere dispensare [p].

† Vide concilium Tridentinũ sessio.24. de reformatione, cap.12.

† In manuscriptis est si aliud canonicũ non obstat.

l ¶ *Episcopi.*] inferioribus credo vetitum. 3. r.& s.respon.ĩ.de elect.cum ex eo.
¶ *Glos.seq.inducit tria similia.secunda pars voci.per quæstionem.*
m ¶ *Compleuerint.*]Nota nõ sufficit attingere,sicut i epo ĩ.de elect. cum in cunctis.& in abbatissa.ĩ.de elect.indemnitatibus 1.responso.& in delegato ĩ.de offic. deleg. cum vigesimum. Et quod dixit hic Papa de xx.an idẽ, si voluisset, dicere potuisset de citeriori vel vlteriori tempore:quia ista talia,sunt illa de quibus dicit lex, quòd non omniũ quæ a Principibus fiunt, ratio reddi potest.ff. de legib. non omnium.& de hoc s.de rescr. si quando.tñ satis æque concordando ad alia iura de xvij an.constituisset. sicut in procuratore ad negocia dicimus ĩ.de procura.q generaliter.§ viti.& sicut de aduocato.ff.de postu.l. 1.& 3.q.7.§.tria sed vt prædixi,sic placuit Principi: & sufficit sic scriptum esse.ff.qui & a qui.prolpexit.6 q.3 scriptum est in lege.ĩ.de re.c.2.in principio.

Ratione de arbitrariis reddere nõ cogimur.

n ¶ *Non imminet.*]in illis ergo secus sicut & ĩ parochialibus ecclesijs.ĩ.eo.de elect.licet canon.& hoc forte voluit dicere Io.qui not. de elect.cum dilecti.in anõq.ꝙ in minoribus dignitatibus simplex episcopus dabit veniam ætatis: vel forte aliter intelligat.
o ¶ *Canonicum.*] quia non sunt illegitimi,non corpore vitiati, nec bigami,nec criminosi. Ioan.And.
¶ *Glos. seq. primo quærit & remittit : secundo quærit, & ponit duas opi. contrarias.*
p ¶ *Dispensare.*] Sed nunquid promouẽdo dispensat?de hoc vide 51.dist.qui in aliquo.54 dist.si seruus.in prima gl 81.dist.si quis line.16 q.1 ecclesia.in antiq.de concel.præben.litteras.de schis. fraternitatis.& per modernos de fi.presby.veniens.& de cleri.coniu. diuersis. Et satis est euidens argu.ꝙ promouendo non dispensat: quia punitur promouens.ĩ. de elect.nihil est.sed hic determinatũ est de patiente defectum in ætate. Quid de patiente defectum in ordinibus si eligatur ad tales personatus vel dignitates sine cura; nũquid necessaria est epi dispensatio, vel an de iure communi ad illa talis eligi possit? Tenent Inno.Ber.& Compost.ꝙ de iure communi ad illa talis eligi possit: arg.a contrario decre.cũ in cunctis.§. inferiora.& dicit idem eodẽ arg.per decre.ĩ.eo.præterea.Ad c.60. dist.per totum,respondent illa correcta,contra consuetudinem vel cũ ibi dicatur in archidiaconum non debere quem assumi,nisi sit diaconus:in præpositum nisi sit presbyter: patet illa correctio per decr.cũ in cunctis.§. inferiora. quæ de ordine nihil dicit:& per id qđ ibi dixit: si moniti non fuerint, &c. & hoc notat Inno.in prædicto §. de re iud. cum olim. & Compost. eo. tit. dudum 1 Ad decr.dudum 2.dicunt ꝙ idem iudicium est quo ad pluralitatem: vel allegatio fuit illa Hostiensis contra in decr.prædicta.præterea.& in decre.cum in cunctis.pro quo facit qđ notat Ber.de his, quæ fiunt à maiori par.cap.ex ore.ĩ gl.quæ erat.& hæc opinio expressa erat in decisa ipsius decre.ex ore. & probatur optime de elect.dudũ 1. in anoq. Ad id quod dr̃ de capitulis.60. dist. per totum. in qbus dicitur ꝙ archidiaconus,diaconus,& præpositus presbyter debet esse: dico secundum Host.ibi subaudiendum,vel subdiaconus,cum in episcopum etiam possit eligi.de æta.& quali.à multis.

Si nõ præcedat causæ cognitio. Philippus.

Idem Archidiacon⁹.

DE FILIIS PRESBYTERORUM, & alijs illegitime natis.

¶ *Sub Rubla fuit; & alijs non legitime natis: & merito: quia nigrũ de primis expresse non loquitur: & propter plura infra dicenda in dispensationis formam quãdam rescripsit. in Spe. eo. tit. in fi. Io. And.*

Cõtinuatio domini Helie.

Dictum fuit supra in titulis praecedentibus, de promouendis ad ordines & beneficia ecclesiastica: verum quia posset dubitare aliquis, vtrum filij presbyterorũ de lege communi sine dispensatione possint promoueri ad ordines vel beneficia ecclesiastica: ideo competenti ordine ponitur ¶ filijs presbyterorum promouendis ad ordines vel beneficia, quid iuris sit videamus.

† In aliquot antiquis codicibus de sunt hęc verba, & alijs illegitime natis.

S qui.] Sit duo dicta secundum: ibi, *Ille vero.* Dom.

† Aliàs imparẽ in natalibus.

¶ Glossa intelligit istud cap. quod dispensatus vt possit obtinere (non obstante defectu) beneficium curatum virtute dispẽsationis, nõ possit simul obtinere duo beneficia: sed tunc istud cap. non contineret difficultatem per cap. de multa. de praeb. in antiq. vbi dicitur, quod quis nõ potest simul tenere duo beneficia, etiam si esset legitime natus: ideo in hoc reprehendit glos. nostra. Sed dicũt moderni quod illud cap. intelligit, quod illegitimus dispensatus, vt possit obtinere quodcunque beneficium, non potest obtinere duo beneficia, etiam si vellet dimittere primũ, si illud semel acceptauit: quia expirauit sua dispensatio in primo beneficio acceptato, vt cap. nõ potest. ∫. de pbẽ. vbi si quis sit dispẽsatus ad plura beneficia, est verificata sua dispensatio in primo beneficio accepto, vel duobus primis obtentis: ergo idem in casibus huius cap.

CASVS. Certum est quod in promouendo ab beneficiũ, etiã simplex, requiritur quod talis sit procreatus ex legitimo matrimonio. c. cum in cunctis. de elect. in antiq. idem est in promouendo ad primam tonsuram: ita quod illegitime natus sine dispensatione nõ potest promoueri ad ordines, etiam ad primam tonsurã, vt dixi: Sed quaeritur vtrum solus Papa possit dispensare? Rñdet, quod non: immo aliquotiens sufficit dispensatio epi, scilicet quando talis illegitimus vult promoueri ad minores ordines, vel si vult pmoueri ad beneficia simplicia: Si autem vellet promoueri ad sacros ordines, vel ad beneficia sustinentia administrationẽ, vt dignitatem, vel personatum, vel curata, requirĩ dispensatio Papae. Sed quid si Papa dispensat cum illegitime nato, vt possit acceptare quodcũque beneficiũ, etiam si illi immineret cura animarũ? Accidit quod illi illegitimo fuit collatum vnum beneficium, illud acceptauit: postea fuit ei collatũ aliud pinguius beneficiũ, vtrum possit licite accipere? Dicit Romanus Pontifex quod non, ſm veriorem intellectum: quia dispensatio sua est verificata in primo beneficio obtento, licet glos. aliter intelligat. Sed Dominicus de sancto Gemi. & moderni doctores in hoc reprehendunt glos. quia tunc istud cap. non contineret dubitationem: quia legitime natus non potest obtinere duo beneficia curata. c. de multa. alleg. ergo multo minus illegitime natus: & haec sunt vera, nisi in dispẽsatione fuisset dictũ, quod obtento vno beneficio, posset aliud acceptare, & primũ dimittere, vt fit quotidie. Heli. Regnier. Nota primo, quod vbi subsunt plura impedimenta per remotionẽ vnius non sequitur remotio alterius: licet enim tollatur illegitimitas, nõ per hoc tolluntur alia canonica impedimenta: Ad hoc s. de vsu pallij, ex tuarum. & de priuile. pastoralis. Nota secundo, quod cum illegitimo, vt promoueatur ad sacros ordines, vel obtineat beneficiũ curatum, solus Papa dispensat. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid declaret.*

a ¶ *Is qui.*] Cum illegitime natis dispẽsant episcopi in minoribus ordinibus, & beneficio sine cura: dummodo sit tale in quo alias dispensare possint: in alijs dispensatio Papae requiritur. Si dispensatũ fuerit cum aliquo quòd non obstante illo defectu possit ad curatũ beneficium promoueri: praetextu illius dispensationis, non poterit duo beneficia insimul obtinere. Emanauit ad declarationem eorũ quae notantur ∫. eod. tit. c. penult. & vlt.

TITVLVS XI.

De filijs presbyterorum, [& alijs † illegitime natis.]

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Cum illegitime natis dispensant episcopi in minoribus ordinibus, & beneficio sine cura: dũmodo sit tale, in quo aliàs dispensare possint: in alys dispensatio Papae requiritur. Io. And.*

CAP. I.

IS, qui[a] defectũ[b] patitur † natalium ex dispẽsatione[c] episcopi[d] licite potest (si ei aliud canonicũ[e] non obsistat) ad ordines promoueri minores; & obtinere beneficium[f], cui cura non imminet animarum: dummodo sit tale[g], super quo per ipsum episcopum valeat dispẽsari. ¶ Ad ordines quoq; maiores[h], vel † beneficia curam animarum habentia, super quibus nequit episcopus dispensare, sine dispensatione sedis Apostolicae[i] promoueri non potest.

¶ *Si dispensatum fuerit cum aliquo, quòd non obstante vllo defectu possit ad curatum beneficium promoueri: praetextu illius dispensationis non poterit duo beneficia insimul obtinere. Ioan. And.*

¶ Ille vero, cum quo per sedẽ[k] dispensatur eãdem, vt praemisso non obstante defectu[l], valeat ad beneficium, etiam si curam animarum habeat, promoueri: nequit praetextu dispensationis huiusmodi (quã exorbi-

ADDITIO. Et Guil. in Spec. tit. 2. §. nunc de eporum. in vlt. col. quod tenere voluit, quod ex causa episcopi dispensare poterant in sacris: fatebatur tamen curiam tenere, quod hic dicitur. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens soluit dubium.*

b ¶ *Defectum.*] indistinctè intelligo, prout iacet de quocunq; defectu, siue sit spurius, siue adulterinus, vel naturalis[1], licet aliàs quo ad successiones distinguatur: nec ita de facili dispensetur cũ vno sicut cum reliquis & sic intelligatur s. de renũ. nisi cũ pridem. §. personae vero, &c. Est enim dignos venia quod alieno vitio laborat. C. de natura. lib. l. legem.

1 Et ratio est secundũ Philippum hic, quia potestas dispẽsandi, circa effectus non in eum, sed in aliũ derivatur debet late interpretari.

ADDITIO Idem Archid. alleg. 28. q. 1. idololatria. s de cle. coniu. cap. 2. Idem Ioan. Mona Io. And.

2 In aliquot antiquis codicibus deest vel beneficia, super quibus nequit, &c. absque illis verbis curam animarum habentia.

c ¶ *Dispensatione.*] nunquid promouendo dispenset? Vide remissiones, quas dedi s. c. p. xi. Ioan. And.

d ¶ *Episcopi.*] in contrariũ videbatur s. eo. litteras. vbi Papa com talibus in clericatu dispensat: sed ratio est, quia petitum fuit à Papa: nã & episcopus poterat, vt notat Ber. eo. tit. c. vlt.

e ¶ *Canonicum.*] facit quod dixi s. c. proxi.

f ¶ *Beneficium.*] intelligo simplex: [Etiam si sit canonia ecclesiae cathedralis, ſm Archid.] quia in personatu, vel dignitate etiam sine cura, vt s. c. proxi. non credo quod dispensare possunt. cap. ad hoc[2] eo. tit. & de praeb. cap. vlt. & de hoc de elect. dodum 2.

2 Idem Dominicus. Fons.

¶ *Glossa sequens ponit tres lecturas, & opiniones circa primam.*

g ¶ *Tale.*] quia nõ paternom[3] immediate, super quo non potest eps etiam cum legitimo dispensare ſm Vinc. s. eod. ex tua. Goff. in summa huius titu. §. circa aliud. Bart. Brixien. 56. dist. io summa. Ber & Pet. de Samp. i praedicta decreta. ex tua. & Innoc. eo. tit. cap. vlti. ſm Ioan. qui hoc notat 56 dist. in summa. & Tan. in dicta decreta. Sed dixit Vinceo. quod si tamen esset eps hoc facere non auderet. Goff. s. de elect. innotuit. Ray. in summa huius tit. & Hostien. in dicta decretali tenent ctrium[4]. Ad decre. pe. s. eod tit. rñdet, quod do illegitimo loquitur: de tali forte beneficio loqui voluit haec littera. Vel intelligas de beneficio quod habeat ecclesiã curatam annexã ad hoc ∫. de pbend super eo. Vel de beneficio quod ex priuilegio, consuetudine, vel statuto requirat sacrũ ordinem: quia cum in ordine tali dispensare non possit: ergo nec in beneficio, quod illum ordinem requirit. de constit. translata. 1. q. 3. si quis obiecerit. & c. si qs praebendas[5]. Et est simi. quod dixi s. de rescrip. si eo tempore.

3 Vide omnino concilium Tridenti. sessio 25. de refor. ma. cap. 15.

4 Qui tamẽ fatetur, quod contra tenet primum. Io. And.

h ¶ *Maiores.*] hoc intellige de seculari clerico: nam in regulari secus est: quia de iure talis promouetur ad sacros. s. eo. tit. c. 1. 56. dist. c. 1. & c. nasci. & hoc tenet Io. 56. dist. in summa Ber. s. eo. c. vlt. Goff. in summa huius tit. §. circa filios. nec per hoc intelligitur dispensatum in episcopatu. arg. de sen. excom. quia periculosom. de conces. praeben. dilectos. in antiq. vbi de hoc per Inno. & Host. 15. dist. nos consuetudinem. & ∫. cap. proxi.

5 Idem Archidiaco. quod alleg. ff. de leg. 1. sed & si 101. & ∫. de praeben. in cut. Et idem Io. Mo. qui dicit idẽ vbi statuto intrasi per sedem Apostolicam confirmatũ, nõ acquisitis illegitimum. Ioan. And.

ADDITIO. Idem hic Archid. quod idem Compost. s. de elect. cum in cunctis. & Guil. in Spe. tit. 2. §. fi. ver. quid & si dispensatum. Et de his quaestionibus ad materiam, ibi vide in versi. si praecedentibus. & versi. seq. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. soluit dubiũ & remittit. secundo quaerit, & dupliciter soluit.*

i ¶ *Sedis Apostolicae.*] nec sufficit dispensatio legati, vt s. eo. tit. c. ponul. & dic vt ibi. Sed quaero quare eps dispensat in criminalibus ab adulterio citra, & non in defectu? Sol.[6] Facilius deletur irregularitas proueniens ex crimine: purgatur enim per poenitentiam: non sic in defectu. 26. dist. deinde. vel maior est irregularitas proueniẽs ex origine, quã ex crimine, quia prima ex natura, secũda ex accidẽti: sed naturalia immutari non possunt. 6. dist. §. vlti.

6 Secundũ Gal. 1. cap. h. & 1 sum. eo. tit. versi. pon. Io. An.

k ¶ *Per sedem.*] eadem ratione dico idem de illo, cum quo dispensatur per episcopum, vt possit ad minores ordines, & ad beneficiũ sine cura licite promoueri, cum eadem sit ratio.

l ¶ *Defectu.*] propter hoc à secularibus non repellitur honoribus. ff. de decuri. l. spurij. & l. generaliter. §. spurios. Io. And.

a ¶ *Odiosam.*

a ¶ *Odiosam.*] ǰ. de reg. iur. odia. cum suis concor.
b ¶ *Obtinere.*] Concor. ǰ. de præben. non potest. a responso. cum suis concor.

S *I is cum quo*] Decidit casum, & rationem interserit: ibi, *Cum non sit verisimile*. Ioan. And. Aliter autem diuidi non potest: quia tota littera pendet. Dominicus.

tantem à iure oportet veluti odiosam[a] restringi) nisi vnicũ beneficium obtinere[b].

¶ Idem.

¶ *Si ille, cum quo super defectu originis in curato beneficio fuerit dispensatum, eo tacito super pluralitate dispensationem obtineat; non valet dispensatio. Ioan. And.*

¶ Dispensatio addita dispensationi nõ valet: nisi in dispensatione secunda fiat mentio de prima.

CASVS. Titius illegitime natus à sede Apostolica obtinuit dispensationem, vt posset promoueri ad sacros ordines, & ad beneficiũ ecclesiasticũ etiam curatum: deinde assecuto beneficio curato, virtute suæ dispẽsationis videbat beneficiũ curatũ aliud sibi conferendũ: vnde accessit ad Papã, vt posset obtinere duo beneficia curata, & in illa dispensatione non fecit mentionẽ, q̃ esset illegitime natus: Papa fecerat ei gratiã ad obtinendum beneficiũ curatum: an valeat ista secunda dispensatio, ita vt posset obtinere plura beneficia virtute illius secundæ dispensationis? Rñdet Romanus Pontifex q̃ nõ: immo est subreptitia: quia tacuit id quod si expressisset, non obtinuisset secundã dispensationem Papæ, vel saltẽ cum maiori difficultate: quia verisimile est, q̃ Papa non voluisset eũ prosequi tanta beneficiorum multitudine. Nota primo illud ad quod allegatur textus iste, q̃ dispensatio addita dispensationi non valet: nisi in secunda dispensatione fiat mentio de prima. Nota magis specifice, q̃ si ille cũ quo fuit dispensatũ sup illegitimitate ad beneficium curatum, velit obtinere secundam dispensationem ad pluralitatem beneficiorum obtinendorum in futurum tempus debet in secunda dispensatione super pluralitate beneficiorũ obtinendorum in posterum, facere mentionem de prima. Nota vlterius, q̃ litterę impetratæ ad plura beneficia obtinenda, si constiterit ipsas esse subreptitias, non valent ipso iure. Sũt autem litteræ subreptitiæ, quæ sunt impetratæ tacita veritate: Secus vero est in litteris iustitiæ: Nam valet processus virtute illarum factus: si non excipiatur de subreptitione: Nam tales litterę non sunt nullæ ipso iure, cap. si motu proprio. ǰ. de præben. Sed quæritur quot beneficia potest obtinere ille, cum quo est dispẽsatum sub hac forma: videlicet: Sixtus seruus, &c. dispensamus, vt duo, vel plura beneficia possis obtinere: Dicendum est, q̃ cum dispensatio sit odiosa & exorbitãs à iure cõmuni, debet restringi inquantum fieri potest: ideo dicendũ est, q̃ dispensatio sub p̃dicta forma, solum extenditur ad tria beneficia. Sed quid si Papa dispensauit sub hac forma, Dispensamus, vt possis obtinere duo, vel plura beneficia? Dicendum q̃ talis dispensatio solum extenditur ad quatuor beneficia: videlicet ad duo ratione dictionis, duo: & alia duo ratione verbi, plura.

† Vide concilium Trident. sessio. 7. de reforma. cap. 4. & sessio. 24. de reforma. cap. 17 & concilium Lateranen. sub Innocentio 3. cap. 29.

CAP. II.

SI is[c], cum quo fuit per sedem[d] Apostolicam dispensatum, vt non obstante defectu[e] natalium, quem patitur, ad omnes[f] ordines promoueri valeat, & obtinere beneficium, etiam si curam habeat animarum, dispensationem aliam (tacito de prædicto defectu[g]) postmodum obtineat à sede[h] præfata, vt duo[i] †, aut plura beneficia similem curam[k] habentia possit recipere, si ei aliàs canonice conferantur, & ea simul licite retinere: talis dispẽsatio (cum non sit verisimile sedem ipsam, cum illo prædictum patiente defectum, voluisse, si hoc fuisset expressum, eidem in pluralitate beneficiorum huiusmodi dispensare) veluti per subreptionem obtenta, nullius penitus est momenti[l].

¶ *Prima glossa summat.*

c ¶ *Si is.*] Si ille cũ quo super defectu originis in curato beneficio fuerit dispensatum, eo tacito super pluralitate dispẽsationem obtineat: non valet dispensatio. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens soluit dubium.*

d ¶ *Sedem.*] quia alius non poterat, s. cap. proxi. & eadem ratione idem credo in episcopo, q̃ si dispẽsauerit cum tali, q̃ possit ad minores ordines & simplex beneficium promoueri: & postmodum tacito defectu impetretur dispensatio: super pluralitate talium beneficiorum, non valet dispensatio propter eandem rationem: quia non est verisimile, & cętera.

¶ *Glos. seq. ponit tres casus prohibitionis.*

e ¶ *Defectu.*] Iste defectus tribus de causis ordinum & beneficiorum promotionem impedit: primo ob ordinis prærogatiuam. 26. dist. cap. pe. & vlti. de exces. præla. in antiq. inter dilectos. C. de digni. neq; famosis. lib. 12. Secundo ob detestationem paterni criminis, quod punit in filio, vt per id puniatur pater. 24. q. 3. cum ergo, §. sed qui. ff. de eo quod me. caus. gesti quidem. §. vlti. Tertio pp incontinentiam paternam, quæ timetur in filio. iuxta illud: Sępe solet similis filius, &c. 6. q. 1. cap. sunt plurimi. §. verum. & adeo stylus est curiæ: si paterne non sit, &c. defectus autem est, sed non culpa. 56. dist. nasci. & de purg. canonica, accedens.

Illegitimus tribus rationibus ab ordinũ & beneficiorum promotione repellitur.

ADDITIO. Ex his tribus insurgit quarta. scandalum scilicet illorum, inter quos promouetur. Ioan. And.

f ¶ *Ad omnes ordines.*] caute ponitur hoc in dispensatione †. & super hoc vide quod not. Ber. & moderni. s. eo. litteras.

† Quia si nõ poneretur, veniret solũ minorem gl. in c. litteras. eo. tit. Pet. de Anc. Fran.

¶ *Glossa sequens obycit, & soluit.*

g ¶ *Defectu.*] natalium super qđ dispensationẽ habuerunt. sed non ne sublatus erat ille defectus per primam dispensationem: perinde igitur debet haberi ac si illegitimus non fuisset: & sic est s. ff. de ædil. edi. l. quod ita. 50. dist. ferrum. in antiq. de rescri. eam te. in fi. ff. de nata. resti. l. quæris. Littera ǰ. cũ non sit verisimile, &c. soluit cõ. Nec obstat. l. quod ita. quia hic de originis naturali defectu loquitur, ibi de morbo accidentali, qui facilius tollitur, vt s. di xi. c. proxi. Sed c. ferrum. loquit̃ quoad salutẽ animæ: & de peccatis quæ (per pœnitentiam) purgãtur. (A Deo, quẽ nil latet. Sed hic prima dispensatio latebat, fm Ioan. Mo.) Et sic c. eam te. & l. quæris. loquuntur de quadam plena restitutione natalium.

† Hæc duo verba: per pœnitentiam: desunt in antiquis codicibus.

ADDITIO. Non obstat secundum Io. Monachũ. in Auth. quomo. na. effi. sui. §. tribus. & §. adoptionis. coll. 7. q̃a ibi de temporalium bonorũ successione: hic de spiritualibus, quę sunt digniora. de maio. & obed. solitæ. in ant. Io. And.

¶ *Glossa sequens ponit duas opiniones.*

h ¶ *Sede præfata.*] Alius enim dare nõ posset: ad hoc facit ǰ. de præben. super eo. & c. nõ potest. & c. cũ singula. hoc tenet. Ber. de elect. dudum 2. in antiq. Bart. Brixien. 70. dist. sanctorum. & Inno. s. de præben. de multa. Hostiensis autem dicit, q̃ in dispensatione, quæ habet fieri pp necessitatem vel vtilitatem ecclesiæ, eandem potestatem habent episcopi post decre. de multa. quam primo habebãt per prædictum c. sanctorum. sed illam, quæ habet fieri ob prærogatiuam personæ, facit solus Papa: & sic intelligit ipse Pet. de Sam. & Abbas dictam decre. de multa. in fi. sed primam seruat curia: & de hoc in prædictis iuribus. 21. q. 2. si quis iam translatus.

i ¶ *Duo*] ex talis dispensationis virtute prima duo quæ habuit, solum retinere poterit, vt ǰ. de præben. non potest. 2. respon.

k ¶ *Curam.*] in curato enim & simplici, bene dispensant episcopi, secundum omnes, vt not. in decret. dudum 2. de elect.

l ¶ *Momenti.*] Nota litteras subreptitias ipso iure non valere. de hoc dic vt not. s. de resc. ad audientiam 2.

TITVLVS XII.

De bigamis.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi.

¶ *Bigamus nudatus est omni priuilegio clericali, et astrictus sæculari foro: nec valet consuetudo in contrarium: & prohibetur sub anathemate, ne tonsuram deferat. Ioan. And.*

CAPIT. vnicum.

ALTERCA-

DE BIGAMIS.

¶ *Visum est supra titu. proxi. de fil. presby. qualiter non possunt promoueri ad ordines vel beneficia: verum quia dubitare posset aliquis de bigamis, an bigami possint promoueri ad ordines vel beneficia: ideo annectitur rubrica, de bigamis.*

A *Ltercationis.*] Tria facit: Primo declarat: Secũdo reprobat: ibi, *Et Correctioni.* Tertio p̃hibet ibi, *Ipsis quoque.*

ADDITIO. Quod Lamech fuerit primus bigamus, habetur Gene. 4. & 31. q. 1. quomodo virginibus. Ioan. And.

CASVS. Certum est quòd promoti ad primam tonsuram gaudent pluribus priuilegijs: nam non tenentur subire onera sordida, nec personalia. l. placet. C. de sacrosan. eccle. cap. non minus. de immu. eccle. in ant. Item si committant delictum, non puniunẽ per iudicem laicum, sed remittuntur ad iudicẽ ecclesiasticum. Ponamus quòd aliquis clericus promotus ad primam tonsuram effectus est bigamus vere vel interpretatiue: quia cõtraxit cũ duabus,

velcum

vel cum vna corrupta:an talis sit priuatus omni priuilegio clericali? Rñdet Romanus Pontifex q sic: Sed clerici vxorati retinent adhuc duo priuilegia, scilicet, vt non possint distringi per laicum iudicem: Item retinent priuilegiũ cap. si quis suadente. 17. q. 4. Sed verũ bigamus possit portare insignia clericalia? Rñdet q nõ: ideo nõ potest deferre tonsuram, nec habitum clericalem: Et si deferat, potest moneri sub pœna excõicationis ne amplius deferat, & si non desistat, est excõicãdus: immo secundum l. cõmittit crimẽ falsi. l. eos q. s. q. se p milite. ff. ad l. Cor. de falsis. Not. primo q ad Papam spectat declarare dubia iuris, quæ sunt inter doctores. ad hoc s. de rescri. super litteris. & q. fil. sint legi. per venerabilem. Nota secundo, q quis potest dici nudus, q priuatur aliqua qualitate incorporali. ad hoc j. de resti. spo. frequens. Dominicus.

tionis ✝ antiquæ [b] dubiũ præsentis declarationis oraculo decidentes, bigamos [c] omni priuilegio [d] clericali declaramus esse nudatos: Et coerctioni fori secularis addictos [e]: consuetudine [f] contraria non obstante. Ipsis quoque sub anathemate [g] prohibemus deferre tonsuram, vel habitum clericalem.

TITVLVS XIII.

De officio vicarij.

¶ Innocentius quartus.

¶ *Successor officialis excõmunicati, excommunicatus non est, nisi in crimine damnato communicet: illa autem quæ exercet illo excommunicato manente, non valent, si iurisdictione sola ab eo recepta hoc facit. Io. And.*

CAP. I.

Romana [h] Ecclesia: & infra. ¶ Cum Remẽsis archiepiscopus in officialẽ alicuius suffraganei sui excõmunicationis [i] sententiã ex aliqua rationabili [k] ✝ causa profert: illos, qui vices ipsius [l] gerunt, propter [m] hoc excommunicationis vinculo non astringit: Cum non communicent ob id [n] officiali eidem in cri-

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Altercationis.*] Bigamus nudatus est omni priuilegio clericali, astrictus seculari foro: nec valet consuetudo in contrarium: & prohibetur sub anathemate, ne tonsuram deferat. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. ponit opi. quas decre. determinat.*

b ¶ *Altercationis antiquæ.*] Hoc ideo dicit, quia olim sup hoc erãt opiniones: Dicebat Hug. q bigamus gaudebat priuilegio clericali & canonis: quia tenebatur portare tonsuram. s. de vi. & hon. cle. clericus si tonsura. & erat de foro ecclesiæ. arg. 31. dist. dictum. & ad minores ordines ascendere poterat. 34. dist. si quis viduam s. in fi. à cõtrario sensu. & c. lector. ea. dist. Io. & alij cõ. per c. 74. dist. quisquis. & ibi hæc altercatio: vbi dr, quisquis clericus viduam aut secundã vxorem duxerit omni ecclesiasticæ dignitatis priuilegio mox denudetur, laicali sibi tantum communione concessa: & per illud denudetur, videbatur non esse priuatus, sed priuandus: præsens ergo cõstitutio declarat hoc. ff. C. arb. tute. l. veteris. C. de posthu. hære. insti. l. quod certatum. C. de fur. apud antiquos.

c ¶ *Bigamos.*] vere vel interpretatiue, vt qui duas vxores habuit s vel cum vidua vel corrupta contraxit. s. eod. de bigamis. 26. dist. deinde. & hoc verum est de his, qui sic in minoribus ordinibus contraxerunt: secus si in sacris: s. eo. nuper. à nobis.

d ¶ *Omni priuilegio.*] quod multiplex est. 17. q. 4. si quis suadente. s. de fo. compe. c. 2. & hoc quo ad personam. Item q non vexentur aliquibus vexationibus in persona vel rebus. C. de episc. & cleri. l. s. & 2. & l. generali. & s. de vi. & hone. cle. c. vlt. & ideo dr omni priuilegio: & comprehendit etiam priuilegium fori: & hoc sequẽt.

e ¶ *Addictos.*] id est astrictos. C. de epis. audien. l. addictos.

f ¶ *Consuetudine.*] quæ erat in quibusdam locis Franciæ: non ergo valet consuetudo in hoc casu sicut nec in aliis. s. de consue. cap. 1. & 2. s. tit. de electio. quia sæpe. de qua dic vt s. distin. frustra. de consue. cap. vlt.

g ¶ *Anathemate.*] interminatio est, non canon latæ sententiæ 3 qd probatur de iure pat. relatum. de quo dic, vt s. de sagit. c. vno. de simo. sicut tuis. & per Ioan. 63 dist. Salonitanæ.

ADDITIO Posset ergo excõicari, vt hic pp pœnam. 11. q. 3. nemo eporum. Item extraordinarie puniri. in Authen. de san. epis. §. pen. coll. 9. C. de epis. audien. l. minime. Insti. de inu. §. 1. Io. And.

DE OFFICIO VICARII.

¶ *Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de promotione clericorum ad beneficia ecclesiastica: verum quia sic promoti quandoque habent sub se vicarios: ideo ad nos informandum annectitur rubrica de officio vicarij.*

Romana.] Sententia excõicationis in aliquem promulgata ex propria culpa, non est ad eius vicarium extendẽda. hoc dic secundum Zen. Et tria facit secundum Io. Monachum. Primo statuit: Secundo rationem ponit: Tertio tacitæ quæstioni respondet. Secunda: ibi, *Cum non.* Tertia: ibi, *Et tamen.* Io. And.

CASVS. Cum archiepiscopus Burdegalensis officialẽ Pictauen. excõicat aliqua rationabili causa: officialis Pictauen. non potest exercere iurisdictionẽ epi Pictauen. Ponamus q officialis ipse excõicatus aliquem sibi substituit: verum ipse substitutus sit excõicatus exercendo iurisdictionem epi Pictauen? Rñdet q non, nisi sit participans cum officiali in crimine damnato, cap. si concubinæ. de senten. excom. in antiq. vbi dicitur, q participans in crimine pp quod aliquis fuit excõicatus: incurrit maiorem excõicationem. Sed quid: Ponamus q substitutus exercet iurisdictionem ipsius officialis, an valeant gesta per ipsum officialẽ? Rñdet Romanus Pontifex cũ distinctione: q aut ille substitutus suscepit iurisdictionẽ ab officiali excõicato: & tunc non valent gesta per illum substitutum: quia si officialis non valuit per se exercere iurisdictionem, nec etiam potuit alijs cõmittere: aut substitutus ab alio suscepit iurisdictionẽ, & nõ ab officiali excõicato: & tunc valebunt gesta p ipsum. Alij intelligunt q officialis excõicatus de facto substituit aliũ officialem: quod facere non potest. l. prætor. ff. de iuris. om. iudi. & talis substitutus de facto ab officiali excõicato nõ est excõicatus, sed tamen non valent gesta per ipsum. Nota primo ex hoc, cap. q quis sine causa rationabili non debet excõicari: vnde excõicatio nõ ferẽ ab homine, nisi pro inobediẽtia vel cõtumacia: & licet delictũ præcedens sit causa mediata, tamen contumacia est causa immediata excõicationis. Nota insuper ex hoc tex. iuncta gl. q officialis episcopi potest excõicari sub nomine dignitatis, & tñ excõicatio non extenditur ad successores, nisi participarent cum excõicato in crimine damnato, vt dicto cap. si concubinæ. alleg. quia tunc incurrerent maiorem excõicationem. Nota q eps excõicatus non potest exercere ea quæ sunt iurisdictionis: & sic nõ potest conferre beneficia: quia collatio beneficiorum est iurisdictionis. cap. transmissam. de elect. in ant. Sed verũ capitulum vel superior possit tũc conferre beneficia vacantia? Certe non. e. quia diuersi litteris. de cõcess. præben. in antiq. quia collatio beneficiorum non deuoluitur ad capitulum vel superiorem, nisi data negligentia: sed modo episcopus excõicatus non potest dici negligens, quia etiam si ipse vellet conferre, non posset.

¶ *Prima glossa summat.*

h ¶ *Romana.*] Successor officialis excõicati, excõicatus non est, nisi in crimine damnato communicet: illa autem quæ exercet illo excõicato manente, non valent, si iurisdictione solum ab eo recepta hoc facit. Ioan. And.

i ¶ *Excõmunicationis.*] maioris. nã excõicatus minori, ea quæ sunt iurisdictionis exercet, vt s. de cleri. excom. mi. si celebrat.

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem.*

k ¶ *Rationabili causa.*] aliter nõ debet ferri excõicationis sentẽtia. j. de sen. exco. cum medicinalis. & potest esse rationabilis causa, cũ officialis epi peccat in his quæ sunt iurisdictionis: q idem est cõsistorium epi & sui officialis: tunc archiepi eos sicut epi punire possunt. j. de appel. Romana. 1. respon. Si vero officialis epi aliqd possideret vel faceret vt priuatus: tũc archieps eũ plus punire nõ posset, nisi sicut alios subditos eporum in casibus no: s. de offic. ordi. pastoralis. & hoc probatur j. de fo. com. Romana. §. 2. & vlt.

¶ *Gloss. seq. primo litteram exponit: secundo format duas quæstiones, & illas soluit.*

l ¶ *Ipsius.*] officialis vel officialatus: nec putes q officialis alium officialem generalem dare possit. Ad hoc s. eo. clericos. vbi de hoc per Host. & Gar. licet specialem causam delegare possit, & etiã plures. ff. de iudi. l. cũ prætor. posito tñ q generale officialem dederit: licet interdũ fit de facto: ille tñ excõicatus non est, vt hic dicit. Vel hic dr q officialis ipse officialẽ dederit s sed eps aliũ officialem dedit excõicato primo: quæritur an excõicatus sit secundus? & videbatur q sic: cũ lata esset sententia in officialem: ad hoc rñdet. Quæri solet, quid si quis delegauit causam, postea excõicatur: nunquid expirauit delegati potestas? De hoc recurre s. de offic. delega. licet. & q non expiret, bene facit j. tit. prox. si is cui 6. si vero eps est excõicatus, nec ipse, nec ipsius officialis (cum eorum idem sit consistorium) de causis cognoscent: quid ergo tunc fiet? adeatur Papa, vt prouideat. s. eo. lib. de supplen. negli. præla. c. 1.

m ¶ *Propter hoc.*] scilicet q gerũt vices officialis ex cõmissione epi vel ipsius officialis facta ante excommunicationem. Vel dic vt s.

n ¶ *Ob id.*] scilicet, quod gerunt vices eius.

a ¶ *In crimine*

¶ V. de Ancharanũ cõsil. 124. & de multiplici pœna bigamorũ [illegible] de bigamis.

1 Vbi de hoc & plenius [illegible] dicit per hoc concilium episcopos [illegible] in minoribus dispensare nõ [illegible] And.

5 Et [illegible] Archidiaconus [illegible] in glos. Io. And.

3 Idem Ancharanus.

1 Vide concilium Trident. sess. 25. de reforma. cap. 3.

2 Imma de cõsuetudine factum, cũ officiale episcopi ad [illegible] Romana.

4 Imo hoc [illegible] Philippus.

6 Potest responderi q res a se erat integra. Phil. Franc.

a ¶ *In terminis.*] quia tunc eadem sententia sunt ligati.§.de senten. excom.si concubinæ.

b ¶ *Qui.*] ita construe: qui scilicet officialis nõ arctatur districtione censuræ ecclesiasticæ:& pro eo q suum,&c. ergo si ideo essent excõicati,tunc successores eadem sententia ligarentur.Pone in terminis: Excõicauerat archiepiscopus epm: monuerat officialem q de causis nõ cognosceret, qui non desinebat: excõicauit eum: successor participauit in crimine damnato, vnde ligatus est. [Idem secundum Inno. in illo q in officialatu sibi deseruit,vel stat iuri coram illo. Io. And.] Alia littera est in plurali, exercent & arctant: quasi dicat, eo q vicegerẽtes exercẽt officialis officium, non ligantur sententia.

c ¶ *Ipsi.*] scilicet vicarij officialium.

d ¶ *Vices.*]officialis sal tem nunc excõicati.

e ¶ *Taliter.*]aliàs tam, aliàs tamẽ: & dic, taliter, id est, etiã propter aliam causam,non propter officialitatem.

mine [a], qui [b] ecclesiasticæ censuræ districtione, pro eo, quòd suum exercent officium, non arctantur. ¶ Ea tamen, quæ ipsi [c] gerendo huiusmodi vices [d] agunt, eo taliter [e] excommunicato manente (si iurisdictionem tantũ [f] recipiũt [g] ab eodẽ) non possunt obtinere vigorẽ [h].

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Ex generali commissione non potest officialis inquirere, corrigere, deponere, & punire subditorum excessus. Ioan. And.*

CAP. II.

LIcet [i] † in officialem [k] episcopi [l] per commissionem officij generaliter [m] sibi factã, causarum cognitio trasferatur: potestatem tamen inquirendi, corrigendi, aut puniendi aliquorum excessus, seu aliquos à suis beneficijs, officijs † vel administrationibus amouendi, transferri nolumus in eundem: Nisi sibi specialiter hæc committantur [n].

¶ Idem.

¶ *Ex generali cõmissione officialis beneficia conferre non potest. Ioã. And.*

CAP. III.

CVm in generali [o] concessione nequaquam illa veniant, quæ non esset quis verisimiliter [p] in specie concessurus [q]: nec regulariter [r] donare

¶ Non q genus non includit quælibet speciẽ comprehensam sub illo, quando est dare aliquam rationem, quare non includat. ad hoc qd not.glos. j.de excep. pia.

f ¶ *Tantum.*]ergo si ab episcopo,secus: quia officiali excõicato, si episcopus alij committat,tenet commissio,vt superius dixi.

g ¶ *Recipiunt.*] s. de facto:quia de iure ille iurisdictionem demandare non potest, qui excommunicatus est.24 q.1.audiuimus.de re iud. ad probandum.

h ¶ *Vigorem.*]non enim potuit excommunicatus quod non habebat,committere.1.q.7.Daibertũ.de iure pat. quod autem. In casu tamen excommunicatus vtitur iurisdictione.j.de hære. præsidentes.& est specialis casus in odium hæresis.

Placet Dominico.

Vide Eymericum in Directorio par. 3. 4. 11. & Gondisaluũ tract. de hæret. q. 19. nu. 8.

LIcet.] Primo ponit dictum:Secundo excipit: ibi,*Nisi.* Io. And.

CASVS. Episcopus Pictauen. fecit & creauit sub terminis generalibus Titium suum officialem iurisdictionis: vtrũ Titius officialis virtute generalis commissionis recipiat potestatem ab epo inquirendi crimina,& puniendi excessus? Rñdet q non,nisi in cõmissione habeat specialem & liberam facultatem corrigendi crimina,& puniendi excessus:sed pro alijs criminibus esset recurrendum ad epm:ideo libellans in criminibus,qui litigat coram officiali,debet dicere in suo libello:coram vobis officiali specialiter constituto ad inquirendum excessus, puniendum, deponendum, &c. nam ista tribuit sibi potestatem. Nota primo,q per commissionem officij generaliter factam ab epo, datur potestas cognoscendi de causis. Nota secundo, q in generali mandato non includitur potestas cognoscendi de causis criminalibus:Ad hoc clem. non potest.de procura. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit summam:& vnde tracta,& quid approbat.*

i ¶ *Licet.*]Ex generali commissione nõ potest officialis inquirere, corrigere, deponere, & punire subditorum excessus. hoc dicit.& fuit hæc decretalis tracta de quadam extrauagãti Alexandri quarti quæ incipiebat, Dudum.vbi quidam officialis epi abbatem deposuerat: qui appellauit ad archiepiscopum:& officialis archiepiscopi sententiam confirmauit: appellatũ fuit ad Papam: & Papa prædictas sententias infirmauit [3] .quod hic dicitur tenebat Hostiensis de instit.ex frequentibus.io antiq.

Per hanc glos. soleo ponere exemplum in decre causam 2. de iudic. q. similiter do causę sed dis iudicem suspectum quandoque vt ibi scripsi sup ver. remo. Io. And.

ADDITIO. Et Guiliel.in Specul.de inquisi.ad fi. 1.col. Io.And.

k ¶ *Officialem.*] qui interdũ missus dominicus appellatur. de reg. c.2.de.frigi & malefi. c.1. Officialis iste ordinariam habet iurisdictionem: interponit enim decretum in alienationibus rerum minorum, & emancipationibus, & omnia, quæ ad iurisdictionem pertinent, expedit. C. de offi. eius, qui vicem al. iu. ob. l. 2. & j. de iudic. cap. vlo. sed talia cum causæ cognitionem requirant secundum leges, non delegantur. ff.de offi. proconsul.l.nec quicquã.§.1. ergo sequitur q ex iurisdictione ordinaria hoc facit, non ex delegata, secundum Innoc. & Host. qui hoc not. §. eo.tit. sua.& Guil.in Spe.de ordi.in prin.Gof.ꝫ in summa illius titu. Primum tene:&adde rationem decre.§. eo.li.de consue.c.1. & quod ibi dixi.licet autem negari non possit eos iurisdictionem habere ordinariam:tamen nõ in omnibus recurritur ad eos sicut ad dantes: hinc est,q de casibus hic & j.cap.1.expressis,sine speciali mãdato se non intromittunt,nec etiam de spiritualibus:vnde litteras commendatitias ad ordines dare non possunt,vt §.eo.lib.de tempo. ordi.cum nullius.§.1. [4] Nec officialis archiepiscopi præsente,vel vicino archiepiscopo in suffraganeum excommunicationis, suspensionis,vel interdicti fert sententiam.j.de offic.ordi.cap.2.in fi.

Officialis episcopi habet iurisdictionem ordinariam.

4 Nec etiam ad eos recurritur, si appellatur à delegato episcopi: & aliter sentiens pro nis hoc Philippus Ien.

l ¶ *Episcopi.*]vel cuiuscunque alterius,cum eadem sit ratio.

m ¶ *Generaliter.*] non ergo tantum valet genus quo ad singula, quantũ species. de hoc 23. dist. quamquam.de offi. ordi. si sacerdos. in antiq.

¶ *Glos. seq. quærit, & soluit.*

n ¶ *Committantur.*]Sed pone, episcopus dedit vicariam generalem:& in mandato expressit aliquod de istis, quod requirit speciale mandatum, secuta clausula generali:& omnia alia, quæ per nos possumus, etiam si mandatum exigant speciale: quæritur an talis omnia specialia possit? Et dicit Host. §.de offi. archi. significasti, per ipsam decre. & per decre. eodẽs.§.de rescrip.& per.l. si.ii qs cautio.sed & si. §. quæsitũ.& per ea quæ not. de commo.cap.vno.q omnia poterit [5] quod satis videtur ad instar procuratoris,vt j.de procu.qui ad agendum.§.1.secus si aliqđ de specialibus non expressum fuisset,vt ibi s.responso.

Dic similia,vel minora expressis. Philippus.

CVm in generali.]Præmissa duplici ratione ponit dictum,à quo secundo excipit: ibi, *Nisi.* Io. And.

CASVS. Episcopus Pictauen. Titiũ suũ officialẽ siue vicariũ in spiritualibus & tẽporalibus constituit,creauit & ordinauit: Certũ est q virtute generalis cõmissionis ipse Titius officialis nõ recipit potestatem inquirendi, & puniendi excessus, vel deponendi, vt dr̃ §.cap.proxi. Sed nunquid virtute generalis commissionis recipit potestatem conferendi beneficia spectantia ad suam collationem? Respondet q non:nisi collatio beneficiorum ei specialiter committatur: Nota primo q in officialem ex generali cõmissione transit iurisdictio in causis ciuilibus: sed virtute generalis commissionis non habet potestatem inquirendi,& corrigendi crimina,nisi ei specialiter mãdetur potestas inquirendi,& corrigendi, & puniẽdi excessus. Nota vlterius q collatio beneficiorum vocatur donatio: sed ꝫ hoc facit:quia donatio nullo cogente imperio ex mera liberalitate confertur:sed collator compellitur conferre beneficium vacans intra sex menses: alias priuaretur potestate conferendi:igitur &c.Dicendum q collatio beneficiorum vno respectu est donatio: videlicet in cui cõferendo:puta mihi,vel tibi,vel illi:sed alio respectu,scilicet in conferendo simpliciter,non dr̃ donatio:cũ ista collatio fiat aliquo cogente imperio, ne perdat potestatem conferendi elapsis sex mensibus:ex quo sequitur, q si ille in quẽ fit collatio, sit ingratus,non potest repelli:licet secus sit in meris donationibus ciuilibus. cap.penult.j.de dona.l.fin. C. de reuocan. don. Nota q procurator omnium bonorum cũ libera administratione & generali potestate,vt possit facere ea,quæ constituens faceret, non potest dare bona spectantia ad dominum:quia in tali generali cõmissione est intelligenda ista clausula: excepta alienatione bonorum nostrorum gratuita. Nota principalem effectum huius cap. q vicarius epi non potest conferre beneficia,nisi ad hoc eps dederit ei specialem potestatem. Vtrum eps possit alicui dare facultatem cõferendi beneficia ad collationem ipsius spectantia? Dicendũ q sic, vt hic dicitur: sed nõ intelligitur,q eps possit dare potestatem ad conferendum beneficia proximò vacatura,quia fieret fraus concilio generali,ne conferantur beneficia proxime vacatura: quod est contra vicariatus speciales, qui communiter dantur.

¶ *Glossa prima ponit summam, & quid declaret.*

o ¶ *Cum in generali.*]Ex generali commissione officialis beneficia conferre non potest. Declarat notata per Gofredum, Innocentiũ & Hostiensem de præben.dilecto.

p ¶ *Verisimiliter.*] Nota inspiciendum quod est verisimile. concordat s.it. s.c.vlt. & habet hoc locum etiam vbi est generalitas: vt hic.& vbi est obscuritas, vt j.de reg.iur.inspicimus.

q ¶ *Concessurus.*] ad idem j.de pœ. & remis. si episcopus. & j.de reg.iur.in generali.cum suis concor.& idem in obligatione.C.quæ res pigno.ob.pos.l.1.

¶ *Glos seq.ponit tres casus contra regulam.*

r ¶ *Nec regulariter.*]secunda ratio huius dicti:& ideo dicit, regulariter

lariter; quia casualiter secus: vt si iusta ratione motus donauerit: vt puta magistro: vel si donare ei promissum sit: vel ratione psonæ ipsius, cui concessa est administratio; vt si sit filius senatoris. ff. de administr. tut. cum plures. §. cum tutor. ff. de tute. & ra. dist. l. 1. §. 1. & ff. de dona. l. filiusfamilias § . 1. resp. 2. & 3. de hoc not. ff. de pac. contra iuris. in fi.

1 Vide Bar. in l. filius. al leg. in glo. in ver. liberam. c. grandi. de suppl. negli. prela. eo. lib. Fons.

a ¶ *Libera.*] in conferendis beneficijs est liberalitas in cui dandot sed nō in dādo, secundum ea quæ not. ā. de præben. relatū. & cap. inter cætera.

¶ Not. arg. pro & contra, q idem est decre. officialis, q vicarius: de quo hic per Dominicū.

valeat is, cui bonorum administratio etiam libera[a] est concessa: officialis †, aut vicarius generalis episcopi beneficia conferre non possunt[b]: Nisi beneficiorum collatio ipsis specialiter sit commissa[c].

¶ *Glo. seq. opponit de duobus capitulis, quibus respondet.*

b ¶ *Non possunt.*] in cōtrarium videbatur per decre. ā. de insti. ea frequentibus. & ī. de præben. dilecto. sed illa iura non obstant; quia in decre. ex frequentibus. non dicitur, q officiales possint cōferre: sed quòd possint cōfirmare: & hæc sunt diuersa: vt patet in cap. sede vacante. quod bene cōfirmat ab epo confirmandos. ā. de maio. & obed. cum olim. ī. de insti. cap. s. & tñ non confert beneficia ad solius epi collationem spectantia. ā. ne se. va. illa. & ī. eo. tit. cap. vnico. Ad idem ī. de præben. cum in illis. Decret. dilecto. non dicit q approbatio ibi facta per generalem procuratorem valuerit.

¶ In quodā manuscripto, Innocētius sig. in concilio Lug.

c ¶ *Commissa.*] Nota pro his quæ not. Io. Ber. & Host. ā. de cōces. præben. constitutus. dixerunt enim, q eps non potest specialiter conferre collationem alicuius præbendæ, quę nondum [2] vacat: quia id posset fieri in fraudem vacaturarum: quia enim non posset mihi promittere primam vacaturam, daret fratri vel amico meo potestatem conferendi primam: & hoc esse non potest: & sic intelligitur decre. prædicta constitutus. in fi. Sed generaliter committere collationem beneficiorū ad se spectantiū bene potest: vt hic. & 16. q. 1. statuimus. [scilicet ei quem facit vicarium. super quo vide qd̄ not. ī. tit. 2. c. pen. in fin. antepenult. glo. & ī. de præbē. statutum. in glo. fin.] Et perpetuo etiam posset hoc ius committi alicui dignitati; vel in genere, vt ā. de insti. cum venissent. vel in specie, vt ā. de dona. pastoralis. 16. q. 2. visis.

2 Vide concilium Tridenti. sessio. 24. de refor mat. cap 19.

ADDITIO. Tene quod scripsi de censi. cum venerabilis. in ant. super fin. 2. glo. ver. tamen. hoc puto. Ioan. And.

TITVLVS XIIII
De officio & potestate iudicis delegati.

¶ Innocentius quartus †.

¶ *Conseruator à manifestis defendit iniuriis, & iudicialem indaginem non exercet.*

d ¶ *Statuimus.*] Conseruator à manifestis defendit iniurijs: & iudicialem indaginem non exercet.

¶ *Glossa seq. resoluitur per sex quæstiones.*

e ¶ *Conseruatores.*] Quia materia cōseruatorū in tit. isto hic & ī. c. proxi. & c. vlt. posita est; nota conseruatores delegatos esse [1]. & vt dicebat Ber. de istis conseruatoribus p iura antiqua parum vel nihil habebamus; Possunt tñ dici conseruatores epi, qui habent cōseruare & defendere viduas, pupillos, & orphanos, & alias psonas miserabiles [4] ab oppressionibus & iniurijs. de fo. compe. ex parte B. & c. ex tenore. in ant. 87. distin. c. 1. & a. 23. q. 5. administratores. ā. de censi. licet. ī. eo. c. significantibus. Scite debes [sm Inno. & Host.] q isti conseruatores interdum dantur, vt aliquos defendant 𝔷 latrones vel prædones, interdum 𝔷 eos qui eorum priuilegia infringunt: interdum latius, vt defendant ab iniurijs & offensis: & in nullo dictorum casuum habent iudicialem indaginem, vt hic, & ī. eo. cap. vlt. De manifestis ergo solummodo habent cognoscere. Et intellige manifesta illa, quæ notoria sunt, & ita patentia, q nulla probabili tergiuersatione celari possunt: vt de verb. sig. ex parte. in ant. de cohabi. cle. & mu cap. vlt. Sed quid si negetur offensa notoria? negatione videtur fieri res dubia. C. qui. ad. li. procla. non li. l. 3. Dic q bene probationes recipiet conseruator an factum sit notorium, vt sic videat an sit sua iurisdictio [5]. ff. de iudi. si quis ex aliena. ā. de rescrip. super litteris. alias enim istorum officium esset inutile: & si inuenerit factum notorium, procedet: alias desistet, nō enim habet potestatem simpliciter defendendi iniuriam: sed qualificatam, notoriam scilicet. habet ergo conseruator reuocare reū & si confiteatur factum, bene quidem: si neget, super notorio probationes recipiat: si aūt confiteatur factum, sed dicit se id suo iure fecisse: dicunt quidam, q vlterius se intromittere non debet. Alij 𝔷 dicentes q probationes recipit super notoria offensa [6]. Ad hoc ā. de elect. bonæ. alias facile esset conseruatorum officium deludere: vnde si videat conseruatori probabilis negatio, non procedat: alias puniat sicut notorium. Dicebat aūt olim Ber. q sicut delegatus recusari poterat, sic & conseruator: postea mutauit dicens, q quia in notorijs non admittitur recusatio vel appellatio: conseruator aūt non cognoscit nisi de notorijs: ergo recusari non potest ā. de appel. proposuit. & c. cum sit. Dixit etiam talem conseruatorem inuocare posse auxilium brachij secularis. ā. de offic. ordi. c. 1. & c. quoniam. & 23. q. 5. administratores.

1 Idem Ioā. And. & Pet. de Anchara. eo. quia eorum officiū expirat quo ad non cœpta.

¶ Vide Pet. de Ancha. consil. 87. incip. consisso primo dubio. & consil. 132. incip. in primo dubio. & Iasonem consil. 141. incip. circa quo. volu. 4.

¶ Non q potestas data alterum defendendi, necessitatē non concludit concessionem potestatis defendendi, cū indagine iudiciali. Domin.

4 Quæ dicā tur personæ miserabiles tradunt Doctores in ca. 1. de postu. prælat. & in cap. sig qui busdam. de verb. sign. & Bart. in l. cū alias. ff. de leg.

5 Idem Pet. de Ancha. Fons.

6 Idem Pet. de Ancha. Fons.

ADDITIO. A tpe Inno. hoc tenentis: & hoc placet Hostien. & Archid. & ex eadem ratione dicebat Innocen. q procedere poterit parte per contumaciam absente: remittit ad notata de cohabi. cleri. & muli. vestra. Ioan. And.

CAP. I.

STatuimus[d] †, vt conseruatores[e], quos plerunque concedimus, à manifestis iniurijs, & violētijs defendere[f] possint quos eis committimus defendendos: Nec ad alia, quæ iudicialem † indaginem[g] exigūt, suam possint extendere potestatem.

¶ Alexander quartus.

¶ *In coactionibus & pœnis Pontificali dignitati defertur.*

CAP. II.

QVIA PONTI-

¶ *Glo. seq. declarat an iniuria commissa & committenda, &c.*

f ¶ *Defendere.*] hoc intelligi potest de commissa & cōmittēda: pone enim paratos ad exercitum & violentiam inferendā illis, quorū conseruator est: prohibere poterit, excōicare, & punire. de senten. excom. sacro. & ī. eo. tit. Romana. §. caueatur. In cōmissa defendēt p districtionem ecclesiasticam, compellendo iniuriatores vt satisfaciant læso: & etiā seculare brachiū inuocando, vt superius dixi.

Cōseruator potest defendere, non tantum ab iniuria commissa, sed etiam à cōmittenda.

g ¶ *Indaginem.*] idest, causę cognitionem, seu ipsius examinationē: quia dubia sunt; & si de talibus se intromittant, pœnam incurrūt. de qua ī. eo. cap. vlt. §. vt autem. nec valet quod agitur: vt ead. decr. §. vlt. quæ est glo. istius.

DE OFFICIO ET POTESTATE iudicis delegati.

¶ *Superiori tit. dictum fuit de officio vicarij: verum quia iudex delegatus gerit vices iudicis delegantis, & quodammodo dicitur eius vicarius quantum ad causam sibi commissam: ideo post rubricam præcedentem ponitur hæc rubrica de officio & potestate iudicis delegati.*

STatuimus.] Sunt duæ partes: In prima permissio: In secunda; ibi, *Nec ad alia.* prohibitio. Ioan. And.

CASVS. Romanus Pontifex aliquos religiosos vel alios exemit à potestate iudicis ordinarij, & eos recipit in sua tutela, & custodia dando eis cōseruatores; Quæritur de potestate illorum conseruatorū? Rńdetur, q potestas eorum in hoc consistit, vt illos quibus sunt deputati, defendant à manifestis iniurijs. Sed quid si iniuria non sit manifesta: sed requirit plenam causæ cognitionem; vtrum cōseruator possit se impedire? Rńdet q non; sed pro hoc est recurrendum ad ordinarium. Et ista vera sunt, nisi in priuilegijs istorum religiosorū, vel aliorum qbus dati sunt cōseruatores, aliud diceretur; videlicet, vt possent cognoscere de iniurijs & alijs causis: etiam si requirerent iudicialem indaginem, & cōiter in priuilegijs apponitur illa clausula. Nota primo, quòd officium conseruatorum est defendere illos, qui eis committuntur à manifestis iniurijs & violentijs. Nota insuper, q conseruatores simpliciter deputati non possunt se impedire de his, quæ sunt occulta & dubia. Sed quid si offensa manifesta negetur, vtrum cōseruator possit cognoscere an sit manifesta? Rńdet glossa q sic; alias quilibet posset impedire iurisdictionem ipsorum cōseruatorum, quia quilibet conuentus semper negaret iniuriam manifestā: Vnde qñ dubitatur de iurisdictione alicuius iudicis, ad eum iudicem spectat cognoscere an cognitio ad eum spectet vel non. l. si quis. ff. si quis in ius voc. non ierit.

¶ *Primo glossa summat.*

QVia pontificalis.] Præmissa causa ponit constitutionem in genere, quam secundo specificat; ibi, *Quid.* Tertio excipit; ibi, *Nisi.* Ioan. And.

¶ Istud cap. emanauit ad declarationem cap. sane. & cap. pastoralis. eod. tit. in ant. vbi dicitur, q iudex delegatus potest rebelles cōprimere, & coercere epos, si non obediant ei in eis quæ spectant ad suam iurisdictionem: tamen deferre debet dignitati episcopali, & mitigare illas pœnas. istud cap. ponit quo ordine debet mitigare illas pœnas.

CASVS. Delegatus Papæ causam subdelegauit epo Pictauen. episcopus non vult acceptare; Certum est q delegatus potest eum

 punire:

punire: sed tñ debet mitigare poenam. Sed quæritur quam mitigationem debet ipse delegatus seruare? Rñdet q non debet ab initio epm excóicare: sed debet ei primo interdicere ingressum ecclesiæ: postea si illam poenam contemnat, debet eum suspendere ab officio sacerdotali, postea procedere ad poenas grauiores: tñ si delegatus primo processerit ad excóicationem, tenet excóicatio, licet non bene faciat: qa iste tex. loquitur de honestate: verumtamen posset esse tanta cótumacia, q delegatus inciperet ab excóicatione. Heli. Reg. Nota primo arg. q illa quæ exercet eps ratione dignitatis epalis, dicũtur competere ex officio, & non ex ordine: & sic non videtur epatus ordo: de quo per glo. & ibi dixi s. in proœmio huius libri. Nota secũdo, q appellatione iudicis non comprehẽduntur conseruatores: quod nota pro iuribus loquentibus de iudicib⁹. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid exẽplificet.*

ficali [a] dignitate præditis [b] ob reuerẽtiam sacri officij [c], quod exercent, plurimũ deferri conuenit, & eos plus alijs honorari decet [d]: vt cũ à iudicibus [e], vel cõseruatoribus à sede Apostolica deputatis contra eos, ad coactiones aliquas siue pœnas fuerit procedendum, gradus & modestia in huiusmodi processu seruetur: Ita quòd (eis quadam condigna reuerentia supportatis) ingressus [f] primo ipsis ecclesiæ, vel sacerdotale [g] interdicatur ministerium: ac deinde ab officio suspendantur, & subsequenter aggrauetur censura ecclesiastica contra eos. Nisi forte aliter [h] fieri suaserit nimia contumaciæ proteruitas, siue culpa.

a ¶ *Quia pontificali*] In coactionibus & poenis pontificali dignitati defertur. Exemplificat quod habetur s. eod. sane 2. & cap. pastoralis. in principio.

Additio. Guliel. hãc decretalẽ allegabat sub tit. de priuileg. In Specul. de senten. prolat. §. vt autem. versi. quandoq;. Ioan. And.

b ¶ *Præditis.*] id est, præ alijs dotatis.

Additio. Archid. exponit id est, sublimatis & ornatis. Io. An.

c ¶ *Officij*] concor. j. de sent. excõ. qa periculosum. & 11. q. 3. absit.

d ¶ *Decet.*] inspicimus quid deceat. sic s. eo. lib. de elec. cum non deceat. cum suis concor.

Additio. Et decentia proprie respicit honestatem. s. de vot. magnæ. Ioan. And.

e ¶ *Iudicibus.*] potest referri ad hoc qđ j. sequitur, deputatis. vel puncta hic, & iudicibus quibuscunq;. Io. And. [Idem Archid.]

f ¶ *Ingressus.*] & si durante tali interdicto in ecclesia solemniter celebrat, irregularis efficitur. j. de senten. excom. is cui [1].

¶ Et si moritur, nõ est in cemeterio sepeliendus. Archid.

Additio. Et ibi dicam quod hic dicit Archid.

¶ *Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.*

g ¶ *Sacerdotale.*] sine quo Pontificale officium exerceri nõ potest. s. de excel. præla. ex literis. [Scias q suspensus à Pontificalibus tãtum, in illis celebrando nõ fit irregularis, ſm Guil. in Spec. de leg. §. iusta. versi. quid si quis eps.] Sed vi q ab ipso principio isti arctius q̃ reliqui puniri deberent. 5. q. vlt. cap. quia iuxta. §. presbyteri. quæ est lex C. de episco. & cler. l. patri. vbi dicitur, q multo maiori poena sunt digni, quibus cum plurimum honoris per nostrã iussionem delatum est, occulto reperiuntur in crimine. lex illa loquitur de illo, qui deliquit in eo, in quo honorabatur, scilicet in sacerdote: qui in testimonio dicendo honoratur, vt non torqueatur: & ideo verum tacuit, vel falsum dixit. Vel dic q minor poena maior est in maiore, secundum ea quæ not. de cle. vena. cap. 1.

h ¶ *Aliter.*] vt scilicet non supportetur tanta modestia: vt quia iniurias vel contumeliosa verba profert in iudicem. s. de pœn. dilectus. Quid si iudex nõ seruata forma huius decre. statim excõicet, vel suspendat epm vel superiorem, tenet ne sententia? Dic q sic: licet reprehendendus sit iudex, q hanc modestiam non seruauit. 11. q. 3. c. 1 s. de senten. excom. sacro.

Additio. Vide qđ dixi i decr. sane. sup verbo, iterdicat. Io. An.

S*i duo ex tribus.*] Non dubitatur: Præmitte q si delegatus Papæ subdelegat non in totum, facit gradum, ita q de eius subdelegato ad ipsum subdelegantẽ debeat appellari: vt j. eo. si delegatus. & s. eo. sup quęstionũ. Sed illud fallit in casu huius decre. Dñicus.

¶ Secundum dñm Heliam hoc cap. sic summatur: Si appellatum fuerit ab vno trium delegatorum, non appellatur ad duos delegatos, sed ad Papam. hoc dicit.

Casus. Papa cõmisit causam tribus iudicibus delegatis, videlicet decano, archidiacono, & archipresbytero: duo fuerũt impediti: vnde ipsi vices suas subdelegauerunt: qui subdelegati processerunt cum tertio delegato integrum, q deuentum fuit vsq; ad sententiam, quam 3 te tulerũt: vis ab illa sñia appellare: vtrum possis appellare ad delegatos? Videtur q sic: quia appellare vis à subdelegato: ergo est appellandum ad delegatos, si in totum vices suas nõ commiserunt, sed aliquid sibi retinuerunt: Rñdet Romanus Pontifex. q licet delegati subdelegauerint vices suas, & nõ in totũ: eo tñ q illi subdelegati nõ processerũt soli: sed cum tertio delegato, q est par illis delegatis: ideo non potest appellari ad delegatos: Nã non appellat à pari ad parem, & ideo à subdelegatis est appellandũ ad Papam: ac si omnes delegati simul de causa cognouissent, & sic si delegati in totũ subdelegassent causam, non appellaretur ad delegatos. l. vnica. C. q pro sua iurisdi. iudi. da. vel nõ da. pos. ſm litterã quæ habet: ad nos iure iudicia remeabunt, quæ est cõis littera, licet aliqui habeant in littera: ad eos. & tunc ille tex. intelligitur qñ delegati subdelegauerũt in parte, & nõ in toto. Nota primo ex hoc cap. q delegatus Papæ potest subdelegare. l. a iudice. C. de iud. c. pastoralis. alle. s. eo. l. & qa. ff. de iuris. om. ind. Nota vlterius, q delegatus Papæ subdelegando potest retinere aliquid de iurisdictione: ita q non desinit omnino esse iudex ratione cuius est appellandum ad ipsum delegatum; & iste est vnus casus in quo nõ potest appellari ad Papam omisso medio: & illud pcedit, siue delegatus reseruauit sibi sententiam, siue tantum executionem. Nota insuper principalem effectum huius cap. q si aliqui delegati subdelegent, q subdelegati procedunt cũ vno ex principalibus delegatis, appellandũ est non ad subdelegãtes: sed ad Papam pp mixturam paris respectu illorum subdelegatorum. Et ex hoc infertur aliud notabile, q vbi duo permiscentur quorum vnum sit potentius altero, potẽtius attrahit ad se naturam minus potentis, etiã si minus potens in numero excedat potentius. Ad hoc s. de cons. ec. vel al. aqua. Dom.

¶ Nota q plures dicunt sam iurisdictionem habemus, in vna causa iudicem... & tunc ad appellationẽ. interpo... dem iurisdictionẽ diginos iurisdictio... l. pcipimus. ad fin. C. de appel. vbi autẽ dissonãdant in iudicem, sicut numero. c. fin. s. de re iudi. l. h. C. de can. larg. lib. 11. Anch. Fanc.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Delegato procedente cum duobus subdelegatis non in totum: ad Papam non ad condelegatos appellari debet. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. III.

SI [i] duo ex tribus [k] à sede Apostolica [l] delegatis, duobus [m] alijs non in totum [n] subdelegauerint vices suas, ipsiq; † subdelegati cum delegato [o] tertio in causa processerint delegata: si appellatur ab ipsis [p], nõ ad condelegatos [q], sed ad primum delegantem tantummodo appellari debebit.

¶ Idem.

¶ *Tres casus ponit in quibus suspicionis causa coram arbitris non tra-*

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

i ¶ *Si duo.*] Edita est hæc decretalis ad declarationem eorum quæ notant. Ber. Inno. & Host. s. eo. super quęstionum. §. si vero. ad huc.

Additio. Hanc decr. prolixe glossauit Archi. de glossa decre. super quæstionum. & de expeditis j. eod. si delegatus. quæ postea cancellauit Ioan. And. & Guil. in Spec. de appel. §. nũc tractemus. versi. quid si tres. Ioan. And.

k ¶ *Ex tribus.*] idem de vno, & multo fortius: qa maior dubitatio est qñ duo ex tribus subdelegant, q̃ qñ vnus tñ: videbatur enim inspici debere maiorem numerũ: quia ergo duo erant subdelegati, & tertius delegatus: quia maior pars huius iurisdictionis subdelegata erat, non videbatur appellandum ad primum delegantem: sed secus est, vt hic vides: cunt enim in hoc casu diuersis respectibus emergant aduersa: eligere debemus qđ minus in se habet captionis. ff. de reg. iur. quotiens. captiosum enim esset si de pari ad parem appellaretur: ad primum ergo appellari delegantẽ debebit.

Additio. Dicit Io. Monachus, q cum hoc casu simus extra. § porro. c. cũ plures. j. eo. q est exceptio à regula illa. 2. q. 6. ad Romanam. tenenda est regula hoc casu expresse nõ vitiata. Ioan. An.

l ¶ *A sede Apostolica.*] ideo dictum, quia delegatus ab alio nõ delegat. s. eo. pastoralis. & c. vlt. C. de indi. à iudice.

m ¶ *Duobus alijs.*] idem si subdelegarent illi collegæ: sed de hoc videbatur dictum s. eo. super eo. §. si vero. ſm vnanĩ lecturam, quæ ibi amplectenda est: quia si ibi quæreretur de eo qui totum subdelegauerat, non erat quæstio, quia per præcedentia decisa erat.

n ¶ *Non in totum.*] bene dicit, quia si in totum subdelegassent: non esset quæstio: quia tunc semper appellatur ad primum delegantẽ, s. eo. super quæstionum. §. porro.

o ¶ *Cum delegato.*] Nota quia si in rescripto esset clausula, q si nõ oẽs: & duo committerent: tertius se excusaret. nec committeret: in hoc casu ab illis duobus subdelegatis ad delegatos subdelegantes appellaretur, & non ad primum delegãtem: cessat enim ratio: & [a] hoc videtur voluisse hæc littera.

a De antiquis libris: & hoc voluit hæc littera.

p ¶ *Ab ipsis.*] delegato & subdelegatis.

q ¶ *Condelegatos.*] quia appellatio est de minori ad maiorem prouocatio, &c. hic autem partium appellaretur de pari ad parem: qđ esse non

esse non potest: & adde quod dixi. s. eo. lib. de consue. cap. 2.

S *I contra.*] Sunt tria dicta quæ patent: Secundum ibi, *Cum autem.* Tertium: ibi, *Idem est.* Dominicus.

Istud cap. emanauit ad limitationem iurium dicentium, q cum iudex recusatur vt suspectus: sunt eligendi arbitri; fallit in tribus casib' hic enumeratis.

mitti; vel si prius per actorem consultus, rñdisset eum ius habere per l. Prætor. ff. de iurisd. om. iud. alleg. quod not. Inno. s. de offi. ord. irrefragabili. vt ibi scripsi super glo. vel per decanum. & dicā post Host. j. de app. legitima. Io. And.

¶ *Glossa seq. quærit & soluit, & ponit opi. Inno. secundo quærit, arg. pro. & soluit contrarium tertio obiicit. & soluit.*

C[asus]. In causa, quam eram tecum habiturus, ipetraui à sede Apostolica duos delegatos; videlicet decanū & archidiaconū ecclesiæ Pictauen. cum clausula: q si ambo interesse non poteritis, alter vestrum negotium exequatur: accidit q corā istis delegatis feci te citari & obtuli libellum, cui petij per te rñderi: Tu comparēs ꝓposuisti, q habebas vnū iudicem tibi suspectum: q erat consanguineus meus: vel cum consultus fuerat causam & opinionem suam, dixerat; illa causa est ꝓbabilis: q̄ritur coram quo iudice debeas illam causam suspicionis probare: & vtrum sint eligēdi arbitri? Rñdet q non: sed illam causam suspicionis debebis probare coram suo coniudice. Et hoc verum qñ illi duo delegati sunt dati cū clausula, q si ambo: Si aūt essent simpliciter dati, tunc assumendi essent arbitri s̄m iura antiqua: quia si non potest condelegatus cognoscere in principali, nec i accessorio. Sed q̄d si quis vellet recusare officialē epi, vel delegatū epi: vtrū sint eligendi arbitri? Certe non: sed est causa suspicionis probanda coram epo, qui officialem delegauit.

[Summ]atur: Trimus, cum recusatur vnus ex delegatis datis cū clausula; quòd si non omnes: Secundus, cum recusatur delegatus episcopi: Tertius, cum recusatur officialis. Ioan. And.

CAP. IIII.

SI cōtra[a] vnum ex duobus[b] iudicibus cum illa clausula: quòd si ambo interesse nō possunt[c], alter eorum in causa[d] procedat: à sede Apostolica[e] delegatis, suspicionis causa legitima[f] proponatur: causa ipsa suspicionis coram non recusato cōiudice (ad quem ex vi prædictæ clausulæ debet ipsius causæ cognitio pertinere) probari[g], & ab eo expediri debebit. Vbi vero non est dicta clausula in rescripto: debet super hoc ad arbitros recursus haberi.[h] ¶ Cum autē ipse[i] delegatus episcopi[k] recusatur: recusationis causa coram episcopo est probanda. ¶ Idem[l] est si officialis recusetur eiusdem: licet ad ipsum, ab eodem officiali nequeat appellari[m].

g ¶ *Probari.*] bene dicit coram quo habeat probari: & per quē habeat expediri: sed non dicit corā quo habeat proponi: Coram quo ergo proponetur, an coram ambobus: an coram altero tm̄? Satis vr per illam decr. q corā oībus sit proponenda: & coram collega probāda: olim dicebat Inno. s. eod. cum super. q licet bonū esset, q coram oībus proponeretur: sufficiebat tñ si ꝓponeretur tm̄ coram recusando: cum arbitri deberent cognoscere, q hodie posset locum habere in delegatis datis sine clausula, vt j. sequitur. [Vel cum clausula, q si non oēs, tu cum altero. & is ad quem sermo dirigitur, recusatur. Et idem in clausula de qua s. eo. coram Archi. q̄d placet.] Sed nūquid medio tpe pendente probatione coram collega, poterit ipse collega in principali procedere, & vr q sic: quia medio tpe ille cognoscere non potest: ergo ex vigore clausulæ collega cognoscere poterit. Sed dic q̄, quia prius cōstare debet de impotentia, anteq̄ solus procedere possit. s. eo. prudentia, sed pendēte causa suspicionis ille vult interesse: nec adhuc, apparet eum non posse: igitur collega in principali non procedet. Sed Io. Card. tenet q̄, & dicit, q medio tpe est locus dictæ clausulæ, q si non oēs, &c. sed dic q expectari debet finis causæ. ad hoc optime. ff. de excu. tut. l. diximus. circa princ. Sed nonne honor est iudicem esse: vt s. de appellatio. vt debitus. & C. qñ prouo. non est ne. l. oēm honorem. & maior honor vr solus iudex esse quam cū alio. ad hoc j. de concess. præben. c. vlt. vr ergo collega suspectus in pronunciando facilius illum suspectum, vt solus iudex remaneat. Sed dic q licet iudici debeatur honor, tñ id est onus: vt s. eo. pastoralis. ibi, exonerare, &c. & ff. de mu. & ho. l. vlt. § iudicādi. vnde nō est ibi tanta suspicio[n]: quia non ꝓsumitur quis appetere onerosa: & ideo taciturnitas in his nō hr ꝓ cōsensu. ff. de ꝓcu. filiusfami. §. inuitus. & dixi de hoc j. de reg. iur. is qui tacet. Præterea si male ꝓnūciat in hoc casu, nō deest appellationis refugiū. j. eo. ab arbitris.

ADDITIO. Et si non appellaret grauatus, transiret interlocutoria in rem iudicatam: vt scripsi post Inno. & Hostie. in decre. prudentiam. post princ. super ver. constare. Ioan. And.

Nota primo, q cū causa est delegata duobus simpliciter, neuter eorum sine altero potest procedere, etiam in causis emergentibus siue incidentibus. sicut nec possunt procedere in principali: vnde recusatio est causa emergens: & tñ alter sine altero non potest cognoscere qñ sunt dati simpliciter. Si aūt dati fuerint cū clausula, q si non oēs, tunc tota iurisdictio apud alium remanet: non solum quo ad principale, sed quo ad emergentia & incidentia. Nota vlterius ex hoc cap. casus in quibus non recurritur ad arbitros pro causa suspicionis probanda, videlicet cum recusatur alter delegatorum, vel officialis epi, vel eius delegatus: & sic officialis non est delegatus epi: sed habet iurisdictioné ordinariā. Nota finaliter, q causa recusationis debet exprimi corā iudice q recusatus: ꝓbatio aūt coram ipso fieri nō debet. ad hoc s. de app cū speciali. Dñicus.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid prima pars declaret.*

a ¶ *Si contra.*] Tres casus ponit, in quibus suspicionis causa coram arbitris nō tractatur: Primus cum recusatur vnus ex delegatis datis cum clausula: quòd si non oēs. Secundus cum recusatur delegatus epi. Tertius cum recusat officialis. Et reprobat prima pars, quod notat Innocētius s. eo. cum super. & approbat quod ibi not. Hostiensis & Abbas. Et probabatur olim ꝑ decisam ipsius decretalis. & ipse Hostiensis s. eod. super quæstionum. §. qui vero. & j. de appel. legitima. & Guil. in Spec. de recusat. §. vlt. versi. quid si vnus.

b ¶ *Ex duobus*] idem si ex pluribus, cum eadem sit ratio.

c ¶ *Non possunt.*] est ergo necesse q de eius impotentia pateat anteq̄ collega procedat. s. eo. in anti. prudētiam. secus cum scribitur; vt j. eod. cum plures. 1. responsio.

¶ *Glossa sequens obiicit, & soluit.*

d ¶ *In causa.*] principali: vnde non videbatur q de impedimento cognoscere deberet, quod sibi cōmissum non videbatur: sed cognoscit an sua sit iurisdictio. ff. de iud. si qs ex aliena. s. in anti. de rescri. sup litteris. sic & hic cognoscit an collega suspectus sit: vt sic videat, an sit iudex sine illo ex culpæ vigore.

e ¶ *A sede Apostolica.*] idem videretur in delegatis ab alio: Nec obstat. j. §. prox. quia ibi loquitur s̄m hanc rationem, vbi vnus solus est delegatus: [Vel plures sine clausula.]

ADDITIO. Quod hic dicitur in delegatis à Papa: idē est in delegatis ab alio: Nam & ordinarius & delegatus principis apponere possunt hanc clausulam: s̄m Gofr. in summa huius tit. versi. item quid si ordinarius: Nam & in compromisso apponitur. s. eod. vno delegatorum. s̄m Archid. punctum tamen glo. non tangit. Io. And.

f ¶ *Causa legitima.*] recusatur iudex ꝑ vnicam causam, scilicet ꝑ suspicionem. j. cap. prox. sed illa ex multis causis insurgit. pone exemplum s. eo. causam quæ. & c. cum R. & c. insinuante. de iudi. causam quæ. vt lit. non contest. accedens 1. & 2. de appel. ad hæc si in vna. & cap postremo. cum si. Io. And.

ADDITIO. De quibus vide in Spec. tit. 1. §. superest. dicit hic Archi. q iusta causa esset recusandi, si procurasset sibi causam commitri; vel si prius per actorem consultus, rñdisset eum ius habere per l. Prætor. ff. de iurisd. om. iud. alleg.

h ¶ *Clausula*] ex quo enim simpliciter dati sunt; vnus sine altero procedere non potest s. eo. causam matrimonij. & c. vno delegatorum. impedito ergo vno, ita q non possit committere, alij procedere nequeunt. Io. And.

i ¶ *Cum autem.*] hoc notat Ber. s. eo. super quæstionū. §. quem vero. in vlt. glo. & Host. ibidem.

¶ *Glo. seq. dat simile: quærit de ratione, & respondet.*

k ¶ *Episcopi.*] idem in subdelegato delegati Papæ, q delegauit nō in totum: vt in prædicto §. quem vero. [Vide q̄d post Inno. dixi in præalle. decr. sup quæstionum. ad fi. sup ver. auditores. ibi tenet q etiam si totum delegauit, anteq̄ subdelegatus citet, proponetur: & probabitur recusationis causa coram delegato. bene fa. j. cap. 2. De materia vide quod scripsi j. de appel. cum speciali. in glo. propriū. & in Spec. de recu. §. finali in fi.] Si aūt ipse eps recusaret, eligerentur arbitri. s. de appel. cum speciali. Sed quare tunc non aditur superior sicut & hic? Ratio, quia iurisdictio ordinaria fauorabilis est. Item nō ita de facili potest haberi superior ordinarius, licet interdum possit: sed ad ea quæ frequentius. &c. ff. de legi. nam ad ea. sicut nec sic de facili potest adiri Papa: & ideo si recusatur delegatus ipsius, itur ad arbitros; omni ergo casu Papa laboribus & expēsis partium voluit prouidere. Ioan. And.

l ¶ *Idem.*] scilicet, q corām epo probabitur causa recusationis. & hoc notat Host. j. de appel. legitima.

¶ *Glos. seq. notat, obiecto, & soluit.*

m ¶ *Appellari.*] hæc valet consuetudo in Britannia: vt s. eod. lib. de consue. c. 2. Et sic nota, q licet quo ad quędam sit idem consistoriū epi & sui officialis, non tamen quo ad omnia. ad idem s. tit. proxi. cap. 2. & 3. Sed nonne appellatio & recusatio sunt paria? vt s. de appel. super eo. 2. responsio. Dic q illud intelligitur quo ad modum: vt ibi not. sicut non admittitur frustratoria appellatio, ita nec frustratoria

Recusatio alicuius delegatorū, an debeat proponi coram omnib', an coram recusando tm̄.

[a] Dictio. ipse. deest in antiquis codicibus.

[n] Nota glo. q in dubio iudex non præsumitur se pronunciaturum iudicem: dum vere iudex non est. Domi. Fonta.

[o] Idem Pet. de Ancha. Fonta.

[p] Per istam rationē dicit Pet. de Anch. si epus est specul. ab sens, eundē esse ad arbitros. facit c. vltra. 3 q. 1. Fonta.

[q] Ad hanc glo. dicit Pet. de Anch. rationem: quia appellatio concernit iurisdictionē, quæ in epo & in casu eadē est: sed recusatio adhæret personæ recusati. licet enim recusatus sit suspectus, non ideo principalis: nec è contra. Bal. in l. 1. C. si quacunque prædi. pot. Fonta.

Suspicio sola iudicem remouet [illegible]

H 2

ſtratoria recuſatio: vnde recuſo & ſi non grauer, tñ non appello, niſi grauer: appello à iudice, in quem conſenſi, quem tñ non recuſo. in multis alijs eſt diſsimile: & quo ad caſum noſtrum eſt ratio: quia licet de natura appellationis ſit, vt eatur ad maiorem: vt dixi ſ. cap. prox. non ſic in recuſatione; vt patet ſ. 1. reſponſo. & in hoc itur ad arbitros, vt ſ. eo. ſuſpicionis. & de appel. cum ſpeciali.

Iudex.] Sunt tria dicta: ſecundum, ibi, *Poſt recuſationem*. tertium: ibi, *Extunc*. Dominicus.

Casvs. Cum eſſem habiturus tecum litẽ, à ſede Apoſtolica imperaui delegatum, corã quo feci te conueniri: iſte delegatus erat tibi certa ratione ſuſpect⁹: anteq̃ cauſa ſuſpicionis fuiſſet per te propoſita coram eo, ipſe iudex cauſam ſubdelegauit; an poſsit? Certe ſic. Sed quid ſi cauſa fuit propoſita, & fuerũt electi arbitri: ſed anteq̃ arbitri cognoſcerent de cauſa ſuſpicionis, ipſe cauſam principalẽ cõmiſit cuidam iudici, & ipſum ſubdelegauit; vtrum poſsit? Rñdet q ſic, ſi ſubdelegauit in totum te reo conſentiente. Sed ponamos q iudex recuſatus noluit ſubdelegare: ſed expectauit ſniam arbitrorum, qui pronũciauerunt cauſam ſuſpicionis eſſe ſufficiẽter probatam: vtrum poterit ſubdelegare poſt pronunciationem arbitrorum conſentiente recuſatore? Rñdet q non: quia deſinit eſſe iudex p pronunciationem arbitrorum: & ideo nõ poteſt ſubdelegare, etiam de conſenſu partium; quia priuatorum conſenſus nõ dat iuriſdictionẽ ei, qui nulli præeſt iudicio. l. priuatorum conſenſus. C. de iuriſd. om. iud. Nota primo ex hoc textu practicam, quam debet obſeruare iudex delegatus, qui cognoſcit ſuſpectum: quia quamq̃ nollet facere iniuſtitiã, cautela eſt, q anteq̃ de cauſa ſe intromittat, q cauſam ipſam in totum ſubdeleget: nam ſi ſemel ſe intromiſit de cauſa, non poterit amplius ſubdelegare: niſi de conſenſu recuſatoris. Nota inſup. q cauſa ſuſpicionis ſemel propoſita, non poteſt delegatus cauſam ſubdelegare, niſi de conſenſu recuſatoris. Nota vlterius, q ſi arbitri pronuncient cauſam ſuſpicionis eſſe ſufficienter probatam, tunc iudex recuſatus deſinit oĩno eſſe iudex: ideo de cauſa non poteſt amplius ſe intromittere, etiam ſubdelegando. Nota præterea, q plus impedit exercitium actus ſnīæ prolatio, q̃ ſola probatio rei ſuper qua ferenda eſt ſententia. Nota finaliter, q etiam de conſenſu partium non poteſt fieri prorogatio iuriſdictionis, quæ non habetur in perſonam iudicis. vide ſ. eo. tit. ſignificantibus. Dominicus.

¶ Idem.

¶ *Diſtinguit tria tempora ad ſciendum, an iudex ſuſpectus committere poſsit: quia aut non eſt propoſita recuſatio, & tunc in totum per eum facta commiſſio tenet: Aut eſt propoſita, ſed nondum pronunciatum ſuper ea: & tunc volente recuſatore, committere poteſt: alias non: Aut iam pronũciatũ eſt illum eſſe ſuſpectum: & tunc etiam volẽte recuſatore committere nequit. Ioan. And.*

CAP. V.

Iudex ᵃab Apoſtolica ᵇ ſede datus, quãuis legitime ᶜ recuſari valeat vt ſuſpectus, poteſt licite vices ſuas cõmittere, antequam recuſatio contra ipſum proponatur ᵈ: Et ſi in totum commiſerit, recuſari vlterius, aut facta per eum commiſſio impugnari nequibit ᵉ: quod poſſet ᶠ, ſi ſibi de iuriſdictione aliquid ᵍreſeruaſſet. ¶ Poſt recuſationem quoque propoſitam, cõmittere (niſi de recuſatoris ʰ procedat aſſenſu) non poteſt: ſed eo volente hoc poteſt, etiam ſi iam recuſatio eadem ſit probata: dũmodo pronunciatum non fuerit ſuper ea ⁱ. Extunc ᵏ enim (cum omnino iudex eſſe deſierit ˡ) nulla etiam cũ illius aſſenſu ᵐ poteſt fieri cõmiſſio per eundem.

Prima gloſſa ponit quid declaret, & ſummat.

a ¶ *Iudex.*] Declarat notata per Ber. ſ. de appel. ſecundo requiris. in glo. penult. & per modernos ibidem. & de appella. cum ſpeciali. & per Goffred. in ſumma de appellat. §. dubitari. & eod. tit. poſtremo. & Guil. in Spec. de recuſa. § vlt. verſ. ſed quid ſi is iudex. Et diſtinguit tria tempora ad ſciendum, an iudex ſuſpectus committere poſsit: quia aut non eſt propoſita recuſatio, & tunc in totum per eum facta commiſſio tenet: aut eſt ꝓpoſita, ſed nondũ pronunciatum ſuper ea, & tunc volente recuſatore cõmittere poteſt: alias non: aut iam pronunciatum eſt illum eſſe ſuſpectum; & tunc etiam volente recuſatore committere nequit.

b ¶ *Ab Apoſtolica ſede.*] ideo dictum, quia delegatus ab alio non delegat, vt dixi ſ. eo. tit. ſi duo.

c ¶ *Legitime.*] aliquas concordantias dedi ſ. cap. proxi.

¶ *Gl. ſeq. obijcit quatuor modis, & tribus allo. pro. & dicit hæc per diſtinctionem concordari.*

d ¶ *Proponatur.*] in ꝯrium videbatur, quia inefficax eſt apud ipſum iuriſdictio, ex quo elidi poteſt: quia nihil refert an aliquid ipſo iure inefficax ſit, an per exceptionẽ. ff. de reg. iur. nihil intereſt. ff. quis ex cauſ. in poſ. ea. l. Fulcinius. §. ſi in diem. ſi ergo inefficax eſt iuriſdictio in delegante, ergo & in delegato, qui vicibus eius fungitur. ff. de iuriſd. om. iud. l. ſolet Prætor. & ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſ. l. 1. 3. qui mandatam. Item pars iuriſdictionis eſt delegare. ff. de iuriſ. om. iud. l. 3. in fin. Cũ ergo alias partes iuriſdictionis aggredi non poſsit: ergo nec iſtam; inſpicimus enim an delegans cognoſcere valuerit: vt ſic demum delegatio valeat. C. qui pro ſua iuriſ. l. vna. hinc eſt q ſi Proconſul committat cauſam anteq̃ ingrediatur prouinciam, quia tunc cognoſcere nõ poteſt: nec delegatus ab ipſo, niſi tunc demum cum ingreſſus fuerit. ff. de offi. proconſol. obſeruare. §. vlt. Item delegatus præocupare non potuit diligentiam recuſantis. ad hoc ſ. de appel. ſuper. & cap. oblatæ. Item exceptio quæ obſtat vẽditori & emptori. ff. de ꝟhen. empt. l. dolia. §. 1. [Facit clemen. religioſus. §. 1. de procura.] Pro iſta parte facit, quia cauſa ſuſpicionis perſonã afficit: vnde ꝯ ſubdelegatum non competit ᵃ. ff. de diuer. & temp. pſcrip. l. an vinum. & pſonales exceptiones pſonas non egrediuntur. ff. de excep. exceptiones. vnde mutatione perſonæ vitium aboletur. 1. q. 1. cito. ſ. in ant. de fil. presby. ex tranſmiſſa. ff. vti poſ. ſi duo. §. non videor. Item videmus q ordinarius etiam recuſatus delegat. ſ. de foro compe. ſi quis contra. & de appel. cum ſpeciali. Item licet iudex ſit ſuſpectus, dum tamen non recuſetur: tenet eius pceſſus ᵇ. vnde tria tempora diſtinguens hæc decre. altercationem determinat.

e ¶ *Nequibit.*] intellige cũ inceperit ſubdelegatus vti iuriſdictione. ſ. cap. proxi.

Additio. Idem Ioan. Mona. Et reſpicit gl. verbum, recuſari; non verbum, impugnare: vt ſit ſenſus, q ſi re integra ſubdelegatũ reuocaret, quod poteſt vt ibi, adhuc recuſari poſſet. Item & ſi ſubdelegatus non recipit ſubdelegationem. Ioan. And.

f ¶ *Quod poſſet.*] ſ. recuſari, & facta commiſſio impugnari. Io. An.

g ¶ *Aliquid.*] quodcunqꝫ ſit illud. ad idem ſ. c. 2. ex quo enim ſibi aliquid reſeruauit, ſaltem in reſeruato iudex remanet ᶜ. Item de ſuſpicione ſubdelegati habet cognoſcere. Item reuocat ad ſe iuriſdictionem. ſ. eo. ſuper quæſtionum. ff. de iudi. l. iudicium. vnde adhuc recuſari poteſt, & commiſſio impugnari.

h ¶ *Recuſatoris.*] non eſt ergo neceſſarius conſenſus aduerſarij: habet enim delegatus hoc à lege, vt delegare poſsit: impeditur autẽ in hoc ex facto recuſantis ᵈ: volente ergo illo, hoc poterit, etſi aduerſarius contradicat. ſ. eo. tit. c. vlt.

i ¶ *Super ea.*] ergo iſta non ſunt paria per omnia, aliquid eſſe probatum, & ſecundum probata eſſe iudicatum.

Additio. Ad idem ff. de iis qui no. inf. athletas §. calũniator. & §. ſeq & l. non alia. 1. reſpon. Io. And. ſ. de verb. ſig. c. cum olim.

k ¶ *Extunc.*] ſ. deſt, ex quo pronunciatum fuerit illũ eſſe ſuſpectũ.

l ¶ *Deſierit.*] ſ. eod. in litteris. & c. ſignificantibus. & c. venerabili. ff. de re iud. l. iudex.

m ¶ *Aſſenſu.*] Cum enim ibi deſinat iuriſdictio, non eſt quid prorogetur ᵉ. de quo dic vt ſ. eo. P. & G.

¶ Idem.

¶ *Delegatus ſubdelegans, etiam in totum, re integra cauſam reaſſumere poterit. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. VI.

Qvamvis ali-

Qvamuis.] Ponit dictum, cuius rationem reddit: ibi, *Cum iuriſdictio.* Ioan. And.

¶ Delegatus Papæ, qui in totum ſubdelegauit, poteſt re integra cauſam illam reuocare: & alteri ſubdelegare: Idem ſi ſubdelegatus moritur. hoc dicit. Præſupponendum pro intellectu cap. q delegatus Papæ ſubdelegãs in totum, videtur a ſe abdicare iuriſdictionem cum limitatione huius cap. ſi ſubdelegatus inceperit vti iuriſdictione: ita q res non eſt integra.

Casvs. Ego iudex delegatus inter te & Titium, vices meas Caio in totum commiſi, nihil retinẽdo de iuriſdictione: & iſta ſubdelegatio fuit præſentata Caio ſubdelegato; tñ non vſus eſt adhuc iuriſdictione: an potero ego reuocare illam ſubdelegationem? Rñdet q ſic, ex quo res eſt omnino integra. & non incepit vti iuriſdictione: Sed quid ſi ſubdelegatus re integra eſt mortuus, nunquid potero cauſam reaſſumere, vel alteri ſubdelegare? Rñdet q ſic: quia nõ eſt abdicata a me iuriſdictio cum effectu: ex quo ſubdelegatus non incepit vti iuriſdictione ſibi ſubdelegata: & res eſt adhuc integra. Nota primo ex hoc textu argumetum a ꝯrio ſenſu, q delegatus qui ſubdelegauit in totum, poteſt cõmiſsionem reuocare: & reuocãdo extinguitur iuriſdictio ſubdelegati. l. iudicium ſoluitur. ff. de iudi. Nota vlterius effectum principalẽ huius cap. q ſi ſubdelegatus

ᵃ Idẽ Pet. de Ancha. Ioan.

ᵇ Non è cõtrario, q ſi recuſeſ, non tenet. Bart. in l. quia poterat. ff. ad Treb. Phil. Domi. hic. fallit tamẽ ſi procedat de cõſenſu. certi hic: aut ſi recuſatio notorie eſt iniuſta. Philippus hic. Ponta.

ᶜ Et ſic non cere poſſet, q d non ſueſtandum eſt. de Ancha. L. Labeo. ff de ſtatu libe. Ponta.

ᵈ Tex. Bar. in L. 1. C. à qua ponitur. Pet. de Ancha. Ion.

ᵉ Et dicas idem, ſi iudex ſe pronũciauit incompetẽtẽ, in c. ſignificantibus. E. cod. Ancha. Ponta.

subdelegatus cœpit vti iurisdictione,etiam per citationem decretam,licet reus nō sit citatus,ita q res desijt esse integra, delegatus non potest reuocare commissionem: & in eo non habet locum.l. alleg.iudicium soluitur.ff.de iudicijs. Et sic solus actus per quem inducitur vsus iurisdictionis,perpetuat iurisdictionem.de quo hic aliquid p Dominicū.

dantis expirat mandatum.§.soluitur. Insti.man.l.mandati.C.man. etiam si mandans alio respectu erat mandatarius. Nota q cum appellatur à subdelegato principis, appellatur ad subdelegantem; nisi ille delegatus subdelegasset in totum: nam tunc esset appellandum ad principem primum delegantem.l.vnica.C.qui pro sua iuri. s̄m lect. quæ habetur ad nos. Nota insuper vnum, in quo non potest appellari ad Papam omisso medio; videlicet. cum appellatur à subdelegato delegati Papæ: qui non subdelegauit in totum vices suas.

¶ *Prima glossa ponit quid declaret, & summat.*

a ¶ *Quoniam alicui*] Declarat notata ī.eod. sup quęstionū.§.si vero.in glossa,pater.& ī.eo.venerabili. in glo. penul.& vlt. & ibi etiā not. per modernos. & Guil. in Speculo tit.1. §.restat.vltra medium. & Hostien. plene in summa eod.tit.§.delegari versi. sed nunquid po sit reuocare. Et hoc dicit. Delegatus subdelegās, etiam in totum, re integra,causam reassumere poterit.

b ¶ *A sede Apostolica.*] quia delegatus alius non potest.

c ¶ *In totum.*]qđ si reseruasset, iudex remanebat: vnde non erat sic dubitandum in eo casu: videbatur enim in totum committendo ita esse officio suo functus, q resumere non posset. ad hoc ī. cap. proxi. in fin. cum suis concordan.& hoc dixit Tanc.& Ber.olim secutus est eum,sed postea mutauit: vt patet per supradictas glossas.

cui[a] vices tuas in causa tibi à sede Apostolica[b] delegata, in totum[c] commisisse noscaris: si tamen antequam ille iurisdictione vsus[d] fuerit, commissio huiusmodi per te reuocetur ab ipso: vel eum rebus eximi contingat humanis: causam ipsam resumere poteris: Cum iurisdictio (ex quo ipsa vsus non extitit) non censeatur in eum efficaciter[e] transiuisse.

¶ Idem.

¶ *Si delegatus subdelegauit quotiens abesset, vel donec reuocaret: & mortuus sit, re non integra, subdelegatus procedit: Et semper de subdelegato ad delegatum, qui sibi aliquid iurisdictionis reseruauit, appellari debet: etiam post sententiam. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. VII.

SI[f] delegatus[g], quotiens eum abesse[h] contigerit, tibi commiserit vices suas: poteris eo rebus humanis exempto (cum & tunc censeatur abesse) commissum[i] tibi negotiū (dum tamen illo viuente iurisdictione vti[k] cœperis) libere diffinire. Idem[l] poteris quando tibi vices etiam sub ea forma commisit, donec eas duceret reuocandas[l]: Nam talis commissio, per quam censetur etiam sententiæ prolatio (nisi antea fuerit reuocata) committi[m], nequaquam morte[n] committentis expirat: ex quo res integra non existit. ¶ Ad eum quoque,qui vices suas committit, donec reuocet: vel qui executionem sententiæ tantū[o], aut quicquid aliud de iurisdictione sibi reseruat: non ad delegantem primū appellari debebit: Etiam si post sententiam fuerit appellandum.

¶ Idem.

¶ *Plurium delegatorum insolidum quilibet cognoscit: Et vno cognoscente, alij nisi ex causa, se non intromittunt; Et perpetuatio vnius, perpetuat quo ad omnes. hoc dicit. Zen.*

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid approbet.*

f ¶ *Si delegatus.*]Si delegatus subdelegauit quotiēs abesset,vel donec reuocaret; & mortuus sit re non integra, subdelegatus procedit: & semper de subdelegato ad delegatum,qui sibi aliquid iurisdictionis reseruauit,appellari debet, etiā post sententiam.hoc dicit. Approbat primum dictū notata per Inno.& Hostien.ī.eod. licet vndique.in princ.

* Nota q executio est iurisdictionis: ideo nō facienda dominica. de fer Dominicus.Fons.

g ¶ *Delegatus.*]Apostolicæ sedis. vt ī.c.proxi.

h ¶ *Abesse.*] idem dicebant prædicti Doctores per l.ff.de vero.sig. l.mulieris.§.fin.vbi dr, abest ea res,quæ in rebus humanis non est: sed non conuertitur:est ergo de significatione vocabuli,à qua recedendum non est,nisi vbi res aliter salua esse non potest.ff.de legat. 3.l.non aliter.immo tunc vere & finaliter abest, i.non reuersurus.

Additio. Per hunc modum ergo si in rebus humanis est, nō abest:res enim quæ in rebus humanis est, potest abesse: Sed res q̄ in rebus humanis non est,non potest non abesse:ponderatur enim diuersus modus abessendi: vt not.ff.de procura. l.præsens.de quo hic etiam per Archidia. Ioan. And.

Dic vt per citationem. Phil.Fran.

d ¶ *Vsus fuerit.*]qualitercunq;[i] .ad idem ī.eo.c.licet vndique.

e ¶ *Efficaciter.*]vides enim in casu cōuerso: pone q moritur subdelegans re integra: certum est quòd subdelegatus non procedet. ī.eod.licet.ergo patet,q adhuc efficaciter iurisdictionem non habet:retinet delegatus etiam potestatem compellendi,nisi maliciose seipsum,&c.ī.eod.pastoralis.Aliud ergo est in procuratore qui habet mandatum ad substituendum:quia dando substitutū,qui mandatū suscepit:amplius re integra nequit causam reassumere: aliud ī in delegato,vt hic vides:& est expressum ī. de procurat. is qui. & quæ sit ratio diuersitatis,ibi dicam.

Additio. Et addam quod hic dicit Ioan.Mona.Ioan.And.

Si delegatus.]Sunt tria dicta: Primo ponit primum dictum cum sua determinatione:ibi, *Dumtamen.* Secundo secundum: ibi, *Idem.*cum causæ redditione:ibi.*Nam talis.*Tertiū: ibi, *Ad eum quoque.*vbi tria coniungit: quæ in fi.fortificat:ibi,*Etiam si.*

Casus. In causa quæ moueri sperabatur inter te & me,impetraui iudicem delegatum forte decanum Pictauen̄. qui decanus considerans, q non poterat commode causam nostram examinare,alteri vices suas commisit sub hac forma: Tibi in tali causa vices nostras committimus,quotiens nos abesse contigerit, vel donec duxerimus reuocandas: iste subdelegatus incœpit vti iurisdictione,& causam examinare:postea delegatus est mortuus:vtrum subdelegatus poterit causam finire & terminare? Rńdet q sic : si ante mortem delegantis res desierat esse integra:hoc est,quia subdelegatus incœperat procedere in causa. Sed quæritur ad quem est appellandum: vtrum ad subdelegantem, vel ad Papam? Rńdet cum distinctione: quia vel subdelegatus subdelegauit in totum: tunc non est ad ipsum recurrendum: sed est appellandum ad primum delegantem: aut iste delegatus subdelegans sibi aliquid reseruauit de iurisdictione: puta sententiam vel executionem ipsius causæ:& tunc appellatur ad ipsum subdelegantem, & non ad Papam. Nota primo q delegatus Papæ potest vices suas committere,etiam sub conditione:nam ista verba:quotiens me abesse contigerit,habent vim conditionis, id est, si me abesse contigerit aliquibus assignationibus. Nota q delegatus mortuus dicitur abesse. Et sic patet q verbum,abesse, verificatur in absentia temporali:& in absentia ppetua & naturali:quod nota pro statutis, quæ faciunt mentionem de absentia. Nota vlterius, q morte man-

i ¶ *Vti.*] qualitercumque; etiam citra litis contestat.ī.eod relatum.& cap.licet.

k ¶ *Idem.*]scilicet commissum tibi negotium libere diffinire.

l ¶ *Reuocandas.*] reuocare iurisdictionis est.ff.de iudi.l.iudicium soluitur.retinendo ergo reuocandi potestatem, aliquid de iurisdictione retinuit.

¶ *Glossa sequens ponit contrariam opi. Inno. & rationem qua mouebatur: & ei respondet.*

Adde tu, q si delegatus aliquid fecisset: adhuc non videtur reuocare:eo dumodo prius hoc protestetur. neq; protestatio illa est facta cōtraria. Ioan. And. in regula, in generali, Phil. Fons.

m ¶ *Committi.*]reprobatur lectura Innocētij & Abbatis, qui not. ī.eod.si pro debilitate. q per talem commissionem nō transferebatur sn̄iæ prolatio:quia per illam clausulam, donec duxero,&c. videbatur sibi eam retinuisse:vt illa clausula aliquid operaretur: qđ esse debet.de leg.1.si qn̄ quis vxori.ad idem ī. de priuil.si Papa. r. responso.in fi. Contrarium tenebat ibi Hostiēsis, cuius opinio hic approbatur:nec obstat quod dr̄, q clausula debet aliquid operari; satis enim operatur;quia reuocare poterit delegans, quod simpliciter vel totum committendo non potuisset[z]. Item quia ex vigore clausulæ illius ad eum appellabitur:vt dicitur in fin.cap.

¶ *Glo.seq. quæris arg.pro & contra: & soluit.*

Notat Dominicus, q facienda est benigna interpretatio ad obseruandam delegationē.Dom. & Phil. probant glo. q tamen clausula sonat actum positiuum nouę voluntatis, per mortem non expiraret.Fons.

n ¶ *Morte.*]Quid si delegatus vsq; ad suæ voluntatis beneplacitū subdelegauerat?Videretur prima facie per decre ī.de rescrip.si gratiose.quòd illo mortuo expiret iurisdictio. Cōtrarium videtur per hanc decr.ad hoc ī.de bap.maiores. C.de vsufr.l.ambiguitatē.Nec obstat illa decre.quæ in odiosis.& restringendis loquitur: hic autē fauorabile puto:melius est enim hunc iudicem procedere, quam nouo & incognito causam delegare[3] .ff.de vaca.mune.l.prętor.§. vlt.arg.19.q.3.monasterijs.& s.de renunc.c.1. & licet hoc videatur æquum;primum videtur verius.ad idem ff.loca.l.4.

¶ *Glo.seq.ostendit duas opiniones reprobatas.*

o ¶ *Tantum.*]hic reprobatur opinio Tan.qui dicebat delegatū sibi reseruare non posse tm̄ executionem sn̄iæ: & reprobatur opinio

Ber.& Inno.qui dixerunt,φ licet executionem reseruare possit: si tñ appelletur à sñia,non appellabitur ad eum,sed ad primum delegantem.Sup hoc vide qđ not.ȝ.eo.sup quæstionű.§.porro.in glo.2.[Et in Spec.de appel.§.nűc tractemus.ver. sed quid si delegatus.& ver.seq.]Approbatur aűt opinio Host.quæ hoc qđ dř,ibi not.& ȝ.eod.quærenti.

C*Vm plures*.] Sunt tria dicta:Secűdű, ibi,*Porro*. Tertium:ibi, *Iurisdictione*. Dñicus.

¶ Cű causa est pluribus delegata cum clausula:quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrű, quilibet delegatus recipit iurisdictionem insolidum:tñ si vnus causam occupauit, alij nō possunt eum impedire, nisi occupans differet procedere malitiose.

CAP. VIII.

CVm[a] plures sub illa forma[b]:vt omnes,aut duo,vel vnus eorum mandatű Apostolicum exequantur;aut alia cōsimili[c] iudices vel executores à sede Apostolica[d] deputari cōtingit:Ipsorű quilibet iniunctű potest libere[e] adimplere mandatum. ¶ Porro vno eorum[f] negotium inchoante.[g] cōmissum, alij nequibűt[h] se vlterius intromittere de eodē[i]: nisi vel infirmitate, vel alia iusta causa illum[k] contingeret impediri: aut si nollet,vel malitiose in eo procedere recusaret[l]. ¶ Iurisdictione vero perpetuata mandatore viuente per vnum(eo casu quo[m] potest) ex iudicibus delegatis: perpetuata intelligitur quo ad omnes.

¶. Præsupponendum est pro intellecto huius capituli,φ cum causa est delegata simpliciter pluribus iudicibus : licet iurisdictio sit indiuisibilis:quia est apud quemlibet iudicium insolidum: tñ exercitium iurisdictionis est apud oẽs simul. l.duo ex tribus.ff.de re iudi.c.pastoralis.eo.tit.in ant. Verũtamen Papa consueuit apponere istam clausulam:φ si oẽs interesse nequiuerint, alter negotiű exequatur:Aliquotiens etiam ponitur ista clausula: quatenus vos, vel duo,aut vnus vestrum negotium exequatur.

CASVS. Cum pťenderem te debitorem meum:impetraui duos vel tres delegatos sub ista forma:Conquestus est nobis talis, φ Titius sup tali te ei iniuriatur·quo circa mandamus , quatenus vos, vel duo,aut vnus vestrum qđ iustum fuerit decernatis:vnde pťeis taui literas meas vni delegatorum,vt mihi decerneret vnam citationem:vtrum iste possit procedere alijs irrequisitis? Rñdet φ sic: quia forma suæ iurisdictionis hoc habet.Sed qđ:ponamus φ vnus istorum incœpit procedere in causa: vtrű alij postea poterunt implere?Rñdet φ non:nisi iste qui causam occupauit,non vellet, vel non posset causam finire : qa forte mortuus est,vel est occupatus: vel si malitiose differret procedere,volens fauere vni parti: tűc potest dimitti,& alij poterűt adiri,& de causa se intromittere.Sed qđ si vnus solus incœpit vti iurisdictione : deinde mortuus est Papa: & moriť iste delegatus:volo adire aliű pro parte tua: dř,φ nō possum:qa est res integra quantű ad illum : modo re integra mortuo mandante expirat mādatű?Rñdet Papa , φ iurisdictione ppetuata p vnum delegatorum , ppetuata est etiam quo ad alios : licet non incœperint vti iurisdictione. Nota primo φ clausulæ pluriű delegatorum qñq; dantur disiunctiue: ita vt ex propria voluntate quilibet ipsorum possit sine alio procedere. Nota sećűdo φ dictio, plures, includit vltra duo,qñ ex sequẽtibus illā dictionem apparet loquentẽ illud voluisse:limita regulā,pluralis. ȷ.de re.iu. Dñicus.

¶ *Primo glossa dicit quid declaret.*

a ¶ *Cum plures*.] Declarat & approbat notata per Hostiensem ȝ.eod.prudentiam.1.responso.

¶ *Glossa sequēs distinguit inter formas,ponit,& probat opinionem contrariam,& respondet.*

b ¶ *Forma*.]Ista forma est bene aduertenda:aliud enim est cű scribitur cum clausula,φ si non oẽs;vel,φ si ambo;quia tunc iurisdictio datur conditionaliter : tunc igitur vnus vel duo iurisdictione vti poterunt:cű constiterit de cōditione,& de impedimento tertij, vel collegæ:aliter non valet qđ agitur.ȝ.eod prudentiam.in princ. hic vero iurisdictio datur alternatiue[2]. vnde quilibet est iudex insolidum vigore alternationis.ȷ.de reg.iur.in alternatiuis.cum suis concor.Dicebant tñ quidam in casu nostro ɔ̃rium, & tali ratione: cum dř in litteris:vt oẽs,vel duo,vel alter,&c.videtur Papa intellexisse:φ si oẽs volunt & possunt procedere , oẽs procedant : & si non oẽs,duo:& si non duo,vnus.ad hoc ff.de admi.tuto.l.quidam decedens.§.Papinianus.& gradus disiunctiue interdű considerant̃ ƒm ordinem scripturæ.ff.ad Trebel.l.hæredes.§.fin.ibi tñ ex certis coniecturis apparebat intentionem scribẽtis fuisse talem. ad idem ff.de leg.2.cum pater.§.penult.& ȷ.de præben. mandato. ȝ.eo.lib. de elect.c.penult.Et si dicatur,φ ƒm hoc non erit differentia inter hanc clausulam,& clausulam, φ si non oẽs: Rñdebant,immo erit; quia per hanc clausulam, sufficit requirere: sed per clausulam,φ si non oẽs: necesse est de impotentia constare;vt in decre.prudentiā. & pro eis facit , quia Papa libentius committit causas tribus , q̃ duobus;duobus , q̃ vni, vt ibi: sed ɔ̃rium est verum, vt hic patet: vnde non sunt istæ alternatiuæ ordinis,sed præstationis : & est regulare:nec potest negari quin si alter solus procedat,mandatű Papæ sit adimpletum.ff.de solutionib. qui res. §.aream.in fin. & in prædicta regula,in alternatiuis.cum suis concordantiis.

[2] Vide not. l. cum quidam. C. de verb. sign. & dic φ distinctius inter psonas gra[illegible] accipi[illegible] propter [illegible] ff. ex [illegible] de leg. 1. si cui hic : nā [illegible] grauamē est glo. inter [illegible] probari [illegible] alteru vnum. ȝ. eo. [illegible] sed inter honoratas capiunt cum [illegible] [illegible] cum. nisi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] l. [illegible] Ber. de leg. [illegible] l. cū pater. de [illegible] Bona.

c ¶ *Consimili*.] vt si dicatur, φ quilibet eorum insolidum & per se iudicare & exequi possit.

ADDITIO. Vel si dicatur,φ alter alterum non expectet,vel nō requirat.Ioan.And.

d ¶ *Apostolica*.]idem si ab alio; est enim quo ad hoc eadem ratio.

e ¶ *Libere*] idest, cuã non requisito collega: simili modo exponimus illud, libere,quod habetur ȝ.de præbend. de multa. vt patet ȷ.de pbend.licet episcopus.

f ¶ *Vno eorum*.] idem credo de duobus , vel de omnibus, qui simul inchoauerunt quo ad quid : scilicet,φ si oẽs incœperunt,omnes finiant, nisi ex causa : vt sequitur. [Vide cap si duo.ȷ de procu. Font.]

g ¶ *Inchoante*.] qualitercunque, etiam si lis nondum sit contestata coram eo.ȝ.eo.gratum.& cap.licet. & ȝ.eo.in ant.quis.& ȷ eo. si à subdelegato.aliud in procuratore,qui dicitur occupasse per litis contesta.vt sit melior eius conditio.ȷ.de procura.si duo.

h ¶ *Nequibunt*.] ecce aliam differentiam inter clausulam : φ si non omnes ; & clausulam : vos vel alter:quia primo casu quando vno impedito procedit alter ; cessante impedimento simul procedunt;ille enim impeditus postea veniens, & cum alio volens procedere, admittetur.

ADDITIO. Vt not.ȝ.eod.quoniam abbas.in glo.2. & cap.coram.in glo.penult.Ioan.And.

i ¶ *De eodem*.] sic in pluribus procuratoribus datis insolidű.ff.de procu.l.pluribus.ff.man.l.creditor. §.duobus. ȝ.de procurato.non iniuste.ȷ.eo.lib.eo.tit.si duo.alias sequi posset pplexitas[1], si quilibet per se procedere vellet:quia eodem forte ipse ad diuersa loca citarent.ȝ.de rescriptis, cap.vlt. ibi vnus excōicaret,alter absolueret.ȝ.in ant.de rescrip.c.cum contingat.& sic se impedirent : sicut duo vsufructuarij.ff.de vsufru.l.quotiens.& necesse esset ad superiorem habere recursum. ȝ.eo.cap.2. & sic contra iura superfluis fatigarentur laboribus & expensis : tutior ergo & melior fuit hæc interpretatio:vt res valeret,& non periret. ȝ.de verb.sig.abbate.ad idem.ff.de admi.tu.l.decreto.ad fin.

k ¶ *Illum*]scilicet inchoantem.

¶ *Glo.seq.ponit vnam differentiam ad procur.& duas conuenientias.*

l ¶ *Recusaret*]tunc ergo poterunt alius vel alij procedere:non sic in procuratoribus datis insolidum:quia vno occupante, & postea impedito,alij non possunt procedere: nisi dictum fuisset in constitutione,φ non fieret melior conditio occupantis.ȷ.de pcu.si duo. Et quod dixi delegato impedito, collegam hoc casu pcedere posse;verum intelligo , nisi ille qui inchoauit subdelegatum daret[3]. Argu.prædi. decre.si duo . Puto etiam quòd cum collega propter impedimentum inchoantis procedit : ipse inchoans cessante impedimento suo, causam resumere non poterit ; nisi & ille impediretur,vel procedere nollet; ad instar eius quod de procuratore diximus in prædicta decre.si duo.

¶ *Glossa seq soluit quæstionem,quam solutionem multipliciter probat: ponit opinionem contrariam,quam reprobat.*

m ¶ *Quo potest*] vt quia scriptum erat cum clausula:φ si non oẽs: & collega etiam actu perpetrationis impeditus non poterat interesse:vel scriptum erat cum clausula:vos vel alter . Et patet per hanc literam , φ si iudex processerat cű non posset p illum actű, non fit ppetuata iurisdictio : Vnde per hanc literam , & p decre. prudentiam . terminaui quæstionem de delegato dato in diem vel sub conditione:qui forte volentibus partibus ante diem,vel conditionem fuerat vsus iurisdictione:deinde mortuus fuerat delegans: an per illum actum ppetuata esset iurisdictio : Nonne iurisdictio vbi sub conditione mādatur per clausulam,φ si ambo: & si anteq̃ conditio subueniat,procedit:nihil reputatur egisse.ȝ.eod.prudentiam.in prin.[4] Ergo si ille actus habetur pro nullo , non est ppetuata iurisdictio:& sic ppetuationem inducere non poterit . Vnde satis est ibi casus. Item ex conditionali demandatione nondum est attributa iurisdictio , sed spes iurisdictionis; sicut ex conditionali obligatione sola spes est debitum iri. Instit.de verb. oblig.§.ex conditionali.ergo quod ante conditionem facit:vt priuatus facit, non vt iudex. Item si prorogatur iurisdictio post tempus, requiritur φ actor,reus,& iudex consentiant.ff.de iudi.l.2.& facit quod not.ȝ.eod.P.& G.in principio vltimæ glossæ:& quod recitatur.ȝ.eod.de causis.ita arguendo de posteriore ad prius in pǔtione requireretur consensus iudicis:sed ille iudex non erat , conditione vel die non veniente,vt dixi:sicut statuliber,quæ agit medio tempore, facit vt seruus.

[1] Immo licet alter habet iurisdictionem in [illegible] tamen procedat [illegible] valet alius ipso iure. l. 1. ff. de offi. Consul. per prorogationem tamen possent per vbi vna prose dere. Ancharā. Font.

[3] Tunc ille procedere collegā, nisi collega esset praueniret. Philip. de Dom. Font.

[4] Sed quod not. in Spec. de [illegible] §. 1. ver. Sed pone Papa. vbi dicit Gu[illegible] [illegible] pronunciatum per Papam φ ille cui mādatű φ Titium moneat vt infra [illegible] dimitteret beneficium, aliàs cum illum ad monitam : si simul moneat & citet, non valet citatio. & facit qđ not. in cle. attendētes. in gl. pen. de sta. re [illegible] & vt. quod di. [illegible] lib. de ele. commissa. [illegible] respon. Et facis hæc ad formam illam moneat : & si necesse fuerit per censurā. &c. Io. And.

seruus, non vt liber. ff. de statulib. l. statuliberum. Item video q terminus hominis non præuenitur. s. de appella. oblatæ. & forma mandati exacta diligentia seruanda est: ita q ei renunciare non potest. j. de præbendis. cum de non. Item pendente dilatione iudicis officium quiescit. s. de appel. significantibus. C. de dilationibus. siue pars. ad quæstionem bene facit. ff. de verb. oblig. cum filius. ff. de cond. & demon. l. multum. ff. de condictione indebiti. l. sub conditione. Item bene facit j. de spon. cap. vno. nam vides ibi, q sponsalia nulla inducunt publicæ honestatis [l] iustitiam: & tñ sponsalia conditionalia non: quia ante conditionem consensum non habent: ita similiter dicam adhuc minus esse de iurisdictione sub conditione delata ante conditionem, q in alias nulla: verum est tñ, quod Host. not. s. eod. licet. q ad perpetuationem iurisdictionis non requiritur, q ille actus de iure teneat: quod nõ est verum, præcipue in casu nostro: cum non possit perpetuari quod nondum est, sicut nec renasci quod nondum est natum. de conlec. distin. 4. qui in maternis. nec relabi qui nondum est lapsus. j. de hæret. accusatus.

[l] Vide concilium Tridenti. sessio. 24. de reforma. cap. 3.

¶ Idem.

¶ Executor super gratia facta datus à Papa: mortuo Papa etiam re integra gratiam exequitur. Io. And.

CAP. IX.

Si super gratia [a] cuiquam ab Apostolica sede facta [b] executores fuerint deputati: æquũ esse censemus, vt sicut ipsa gratia (licet nondum sit in eius executione processum) morte non perimitur concedentis, sic nec etiã re integra perimatur executoribus data potestas: quam [c] veluti gratiæ prædictæ accessoriam, naturam sequi congruit principalis [d]. Ne gratiam eandem vel reddi quandoq; omnino inutilem [e], vel ipsius effectum in tempus longius [f] (cum illius dispendio, cui facta extitit) differri contingat.

Si super.] Ponit dictum, qd primo probat per regulam: secundo per euitationem absurditatis: Secunda: ibi, *Ne gratiam.*

Casus. Papa contulit mihi canonicatũ in ecclesia Pictauensi, quia creauit me canonicum ecclesiæ Pictauensis: & mandauit canonicis, vt de facto me installarent: & ponerent me in possessioné canonicatus, præbendamq; mihi assignarent, si qua vacaret, alioquin proximo vacaturam: & dedit mihi executorem ad compellendum canonicos: anteq̃ meus executor exequeretur mandatum, Papa mortuus est: postea in contumaciam canonicorum imploraui officium mei executoris, vt exequeretur mandatum: pro parte canonicorum fuit mihi oppositum, q potestas ipsius executoris expirauerat per mortem Papæ: ego dico cõtrarium: quia mea gratia non expirauerat: & executio est accessoria ad gratiam: Consultus Papa rñdet, q executor poterit facere executioné, licet Papa mandans sit mortuus: & hoc pp rationem textus: quia executio est accessoria ad gratiam iamque factam; ideo secus si gratia non esset iamq; facta, sed facienda; tunc enim executor mortuo Papa non posset vti sua executione, si res sit integra, & non inceperit vti sua iurisdictione. cap. si cui. j. de præbend. Nota primo, q Papa potest alicui conferre canonicatum sine præbenda: & sic canonia potest esse sine præbenda: tñ non debet esse diu, & tñ præbenda potest esse sine canonia: vt in notabilibus ecclesijs paruuli habent vnam præbendam: non tñ per hoc sunt canonici: & laicus potest esse præbendatus in ecclesia, non tñ per hoc est canonicus. de hoc in cap. cum M. de consti. in antiq. Nota q si Papa postq̃ mihi cõtulerit canonicatum, mandat canonicis, vt me inducerent in possessionem actualem: & præbendam si qua vacaret mihi conferrent, alioquin proxime vacaturam; datis ad hoc certis executoribus: & accidit q Papa moritur anteq̃ executor in negotio processerit: nõ pp hoc expirauit potestas executoris pp rationem textus.

Nota insuper id ad quod allegatur præsens cap. q si quis fuerit creatus canonicus per Papam: mortuo Papa non expirat creatio canonicatus: & sic per mortem Papæ non expirant gratiæ per eum ad beneficia concessæ. Tamen Papa in crastinum suæ confirmationis consueuit reuocare omnes gratias per suum prædecessorem concessas: ne detur materia captandi mortem. Nota deinde q potestas executoris non dicitur principalis quo ad gratiam: sed potius accessoria. Nota finaliter, q aliud est rem reddi inutilem: aliud eius effectum elongari: & sic patet q dilatans executionem rei, non semper dicitur facere rem inutilem. Dominicus.

¶ Prima glossa ponit summam, & quid declaret.

a ¶ *Si super gratia.*] Executor super gratia facta datus a Papa, mortuo Papa etiam re integra, gratiam exequitur. Et declarat hæc constitutio quod not. Goff. & Hostien. de rescrip. constitutus. in princ. & Hostiensis s. eod. quoniam. & cap. licet.

¶ Gloss. seq. soluit contrarium, & remittit.

b ¶ *Facta.*] istud est quod soluit contra. ne decre. j. de præbend. si cui. vt ibi dixi in vlti. glos.

Additio. Item Ioan. Monachus & Archid. qui alleg. facilius impediri faciendum, q̃ tolli iam factum. 15. q. 1. §. vlt. s. de iureiuran. quemadmodum. Ioan. And.

c ¶ *Quam.*] scilicet potestatem datam executoribus super ipsa gratia sibi facta.

[a] Alias, ipsum.

¶ Glossa sequens alle. concor. obijcit, & soluit.

d ¶ *Principalis.*] ad idem j. de reg. iur. accessorium. cum suis concordan. huius contrarium videtur: quia iura inducta s. eod. indistincte dicebant potestatem delegati perire re integra morte mandatoris. s. eod. relatum. gratum. licet. cum sim. sed executor habet delegatã: quod patet, quia tractatus ipsorum ponitur sub isto titulo: vt dixi s. eod. lib. de rescrip. tibi qui. ergo eorum potestas expirare videbatur. Et non obstat si dicatur illud rescriptum esse executorium gratiæ: quia si rescripta, quæ causæ cognitionem committunt, pereunt re integra morte committentis; multo fortius videbatur in executorijs gratiarum: cum facilius via extraordinaria, quam via iuris communis tolli debeat. [Io Authen. de rebus ecclesia. nõ alienan. §. quia vero verisimile. colla. 2. Ioannes Mona. Ad idem C. ad Velleia. antiquæ. 2. respõso. ff. de milit. testa. l. eius militis. §. 1.] Et si dicatur quòd gratia posset esse inutilis, recurretur ad ordinarium; sicut in casu. j. de præbend. si clericus. §. verum. sed contrarium est verum: & ratio sequitur.

e ¶ *Inutilem.*] puta quia gratiam habebat contra ordinarium: & nouos executores non impetrat.

f ¶ *Longius.*] quia necesse habet adire Papam pro consequẽda iustitia: vel pro nouis executoribus impetrandis.

¶ Idem.

¶ Duos casus ponit, quibus de subdelegato non in totum appellatur ad primum delegantem: scilicet cum delegatus excommunicatus vel mortuus est: Alios casus ponit infra eodem, si à subdelegato. Ioan. And.

CAP. X.

Si is [g], cui causa (licet proprio nomine nõ expresso [h]) à sede fuerat Apostolica delegata, subdelegauerit non in totum [i] vices suas alicui: a sub-

Si is cui.] Ponit dictum, cuius causam interserit: ibi, *Ne absolutionem.* Ioan. And.

¶ Præsupponendum primo, q cum appellatur à subdelegato Papæ, est appellandum ad subdelegantem: quando non subdelegauit in totum; fallit in casu huius capituli.

Casus. Papa causam moueri speratã inter te & me delegauit alicui, puta decano Pictauensi: qui subdelegauit aliquem reseruando sibi iuram: subdelegatus incœpit cognoscere de causa; tractu tpis subdelegans fuit excõicatus ex aliqua causa rationabili, vel est mortuus: postea subdelegatus tulit sententiam ɔ te; tu vis appellare: quæritur ad quem est appellandum? Rñdet q in hoc casu, qñ subdelegatus est mortuus: est appellãdum ad Papam primum delegantem omisso medio. Nota q delegatus Papæ potest subdelegare in totum nihil sibi reseruando de iurisdictione: vel non in totum: sed reseruando sibi sententiam vel executionem: In primo casu non potest reuocare subdelegationem: nisi re existẽte integra. Item est appellandum tunc ad Papã: & non ad ipsum subdelegantem: In secundo vero casu potest commissionem suam reuocare etiam re non existente integra. Item appellatur ad ipsum subdelegantem, & non ad Papam: nisi in casu huius capituli, qñ delegatus est excõicatus vel mortuus. Nota vlterius ius commune mutari pp præiudicium quod verisimiliter litigantibus imminet. j. de re iudic. abbate. ad fin. secundum Ioan. Mona. Nota finaliter q litigantes grauari non debent ex alieno facto. ad hoc 23. q. 4. si quis a catholica. & cap. forte. & c. nimium. io fi. f̃m Arch. Dominicus.

¶ Prima glossa dicit quid declaret, & summat.

g ¶ *Si is.*] declarat notata per Innocentium & Hostiensem s. eod. licet. in fine. & duos casus ponit, quibus de subdelegato non in totum appellatur ad primum delegantem; scilicet cum delegatus excommunicatus vel mortuus est. Alios casus ponit infra eodem. si à subdelegato.

h ¶ *Non expresso.*] aliàs non erat dubitatio; si enim nomen fuisset expressum, successor non succederet in delegatione. supra eod. quoniam Abbas.

Additio. Quæ cum ista per §. iungi debuisset. Ioan. And.

i ¶ *Non in totum.*] hoc dicit: quia alias non esset dubitatio quo ad

delegato huiusmodi, si delegatum ipsum excommunicari [a], aut de medio [b] tolli contingat, impedimento tali durante [c] ad sedem ipsam (ne absolutionem vel successorem expectando † illius, præiudicari litigantibus, vel causa plus debito prorogari [d] valeat) volumus appellari.

¶ Idem.

¶ Ab arbitris iuris appellatur ad Papam. Ioan. And.

CAP. XI.

Ab arbitris [e], qui secundũ formam iuris [f], vt de proposita contra iudicem [g] suspicionis causa cognoscãt: vel qui cum de reuocatione ambigitur litterarum, iudicibus nequeuntibus in vnam sententiam concordare [h], ad concertationem huiusmodi sopiendam à partibus eliguntur: est (si grauauerint [i]) ad sedem Apostolicam appellandum [k].

¶ Idem.

¶ Executor datus à Papa, vt prouideat personæ, subdelegat: si detur vt prouideat ecclesiæ non expressa persona, non subdelegat: nisi habeat speciale mandatum. & causam reddit. Ioan. And.

CAP. XII.

Is cui [l] ab Apo-

secundom membrum: Si enim delegatus subdelegasset in totum: indistinctè appellaretur ad primum delegantem. ſ. eod. super quæstionum. Sed qñ aliquid reseruat: appellari debet ad ipsum delegatum subdelegantem: vt ibi, & ſ. eo. si delegatus.

ADDITIO. Et quod ibi dixi post Host. super prima glo. hic ponit Archid. scilicet, quòd qñ scribitur dignitati, successor cognoscit: etiam si prædecessori, qui erat tpe datæ, rescriptum præsentatum non fuerit. Io. And.

a ¶ *Excommunicari.*] maiori excõicatione: minori enim excõicatos bene exercet ea quæ sunt iurisdictionis. ſ. de cle. excommu. mi. si celebrat.

¶ Vide Anch. a. j. 2. not. de casu mõ [?] ut videtur, quòd cessante ista ratione, appellet ad proximum põdero pro eo vet. da sanx, significans longum tempus. Fons.

b ¶ *De medio.*] idest, de hoc mundo: qđ quare dicat mediũ, vide 23. q. 4. hæc autem vita.

¶ *Glo. seq. primo arguit à contrario: secũdo quæstionem soluit: & ponit opinionem contrariam: tertio arguit ad aliam quæstionem.*

c ¶ *Durante.*] Nota quòd sublato impedimento, idest, illo absoluto vel confirmato successore: ad primum delegantem appellari non debet. Et si dubitaretur, an ipse delegatus esset absolutus; credo quòd teneret appellatio alternatiua pp probabile dubium [1]. Ad hoc ſ. eod. lib. de postula. cap. vno. sicut etiam pp dubitationem pbabilẽ formas actor libellum alternatiuum. ff. quorum lega. l. 1. §. qui autem. aliás non credo: maxime sm canones, quòd liceat alternatiue appellari: ne liceat vagari, &c. ſ. eo. lib. de electio. vt quis duas. ad idẽ bene facit eod. tit. cap. 2. vbi non tenent vota alternatiua. sm canones dixi: quia sm leges non appellatur ad Imperatorẽ omisso medio: & si appellaretur, Imperator remittit ad eum, ad quem debuerat appellari. ff. de appellationibus. l. Imperatores. vnde si appellet ad Imperatorem, vel ad præsidem: tenere posset appellatio ad præsidem pdicta rõne: sed sm nos appellari potest ad Papam omisso medio. ſ. de appella. dilecti. vlt. & ad legatum. ſ. de offi. leg. cap. 1. vnde si appellãs de epo dicat, appello ad archiepm vel ad Papam: non puto appellationem tenere [2]: nisi alterum eligat infra id tempus, infra quod poterat appellari. Arg. ſ. de postula. cap. 1. §. fin. ne cum discrimine appellati liceat sic vagari. ff. de minor. l. prætor. licet Gul. foueat ɔ̃rium in Spec. de appella. §. nunc tractemus. versiculo, sed pone aliquis. & versiculo, qđ si dicat. Bene aũt facit hæc decre. & illa j. eo. si a subdelegato. ad quæstionem nos. ſ. de fo. cõpe. si quis ɔ̃ clericum. in glo. 2. scilicet ad quem appelletur de delegato epi recusati. Et dicebant Vin. & Tan. quòd appellari potest ad archiepm. non obstat decre. dilecti. cum hic iam per recusationem sublatum sit medium pro quibus in arg. faciunt ista iura.

[1] Idem si dubitat an subdelegauerit omni vel partem, & stat per iudicem vel aduersarium, quòd certũ esse non potuit. Io. An.

[2] Idẽ Phil. & Ang. Are. in l. 1. §. si quis. ff. de appel. Fons.

d ¶ *Prorogari.*] circa quod debent iudices prouidere. ſ. de dolo & contu. finem. j. de offi. ordi. vt litigantes.

A *B arbitris.* [3]] Non diuiditur: quia tota littera vno constructu clauditur. Dominicus.

CASVS. Causam, quæ inter te & me mouebatur, vel moueri sperabatur, Papa ad mei instantiam delegauit archidiacono Pictauensi, tu voluisti recusare iudicem, quia inimicus tuus capitalis; fuerunt electi arbitri ad cognoscẽdum de ista causa suspicionis; & tulerunt suam sñiam interlocutoriam vel diffinitiuam (quia istud capitulum habet locum etiam si arbitri assignauerunt terminum nimis arctum) ab illa sñia interlocutoria vel diffinitiua appellauisti: Quęritur ad quem debes appellare: vtrum ad iudicem recusatũ possis appellare? Rñdet quòd non; nam cũ sit suspectus in causa principali, esset similiter suspectus in causa appellationis: Sed est appellandum ad Papam. Sed quid sanctissime Pater: habemus in cap pastoralis. de rescri. in ant. quòd qñ sunt plures & diuersi iudices impetrati, si dubitetur vtrum prima commissio reuocetur: vel quid, dr ibi, quod si iudices nolint deferre, debent inter se conuenire: qui si non possint conuenire, debent eligere arbitros ad sopiendum illã quæstionem: an prima commissio fuerit reuocata vel nõ: Sed quæritur. isti arbitri tulerunt suam sñiam, ad quem erit appellandum? vtrum appelletur ad ipsos iudices? Rñdet quòd non: sed est appellandum ad Papam. Nota primo, quòd causa suspicionis est proponẽda coram iudice, qui recusatus. ad hoc ſ. eo. suspicionis. & ſ. eo. tit. & lib. ɔ̃ vsu m. & cap. iudex. Nota secundo arg. quòd isti arbitri non possunt cognoscere de causa principali. pbat tex. quòd dicit de causa suspicionis: de quo in dicto cap. suspicionis. Dominicus.

[3] Nota hic quòd isti arbitri iudicant de omnibus emergentibus. Ancha. & Domi. Fons.

¶ *Prima glossa ponit quod approbet. & summat.*

e ¶ *Ab arbitris.*] approbat, quod notat Ber. ſ. eod. suspicionis. circa principium in glo. & Gul. in Specul. de appell. §. nunc tractemus. vers. sed ad quem. Et breuiter dicit, quòd ab arbitris iuris appellatur ad Papam.

f ¶ *Iuris.* [4]] vbi sunt iura, videbis j. & ista est ratio quare debet appellari ad Papam: quia cũ isti arbitri secundũ iuris formã sint electi ad ipsum ius, à quo potestatem habẽt, oportet appellari: & sic ad Papã, qui est lex animata in terris.

[4] Ista glo. facit quòd deberet appellare ad statuentes, quando per statuta debent in arbitros compromitti. Phil. Fons.

ADDITIO. Io. authentico de consulibus, ad finem. & colla. 4. Ioan. And.

g ¶ *Iudicem.*] delegatũ Papæ. ſ. eod. suspicionis. quod intellige vt ſ. eo. lib. si contra vnũ. & idem si recusetur ordinarius. ſ. de appel. cũ speciali.

h ¶ *Concordare.*] nec sibi inuicem deferentibus. ſ. in ant. de rescrip. pastoralis. in princ.

i ¶ *Grauauerint.*] siue in sententia, puta quia iniquè pronunciant illum suspectum: quia suspectus probatus non est, vel econuerso: vel ante sñiam, puta nimis breuem dilationem dando. ſ. de dila. c. 1. quod est ipsorum officium. ſ. eo. suspicionis.

¶ *Gl. seq. obijcit & soluit, casum addit: solutionem per simile fortificat.*

k ¶ *Appellandum.*] contra. C. de recep. arbit. l. 1. 2. q. 6. 2 iudicibus. in quibus dicitur, quòd nõ appellatur ab arbitris. Sol. sunt quidam arbitri qui cõpromissarij vocantur: & voluntate adeuntur: & ab illis non appellatur [5]. Et sic loquuntur ɔ̃ria: Sunt alij qui de necessitate iuris habent assumi: de quibus loquitur hæc decretalis: & à talibus bene appellatur, vt hic: & sic etiam posset intelligi lex illa C. de iud. l. vlt. Et hac ratione puto hanc decre. locum habere in arbitris electis ad audiẽdam causam, quam mouet eps ɔ̃ suum subditum: cum etiam illo casu de necessitate eligantur arbitri. 11. q. 1. si clericus. & de hoc ſ. de offi. or. irrefragabili. in glo. pen. sic etiam magis fauet lex ei qui necessario satisdationem præstare debet, quàm ei, qui voluntariam: quia primum si ibi satisdare non potest, alio loco satisdare permittit, sm non. ff. qui satisd. cog. l. fideiussor. ad idem C. de rebus credi. generaliter. in si. 1. responso.

[5] Supplicari tamẽ potest. l. de a. b. nõ tunc. & not. 2. q. 6. cap. à iudicibus. & quòd de arbitris. in fin. pen. glo. Archid.

l ¶ *Is, cui.*] Sunt duæ partes. secunda: ibi, *Sed si.* quæ facit tria: Primo ponit dictum; Secundo rationem interserit: ibi, *Quia circa.* Tertio: ibi, *Nisi.* excipit. Ioan. And.

CASVS. Papa mandauit epo Pictauensi, vt prouideret personæ idoneæ de tali præbenda, quæ vacabat: quia forte vacauit in curia, & Papa non habebat notitiam psonarum huius patriæ: vtrum talis executor sic deputatus a Papa, possit vices suas cõmittere alij? Rñdet quòd non, nisi Papa daret sibi specialem potestatẽ, vt prouideret per se vel alium. cap. vlt. eo. tit. in ant. Sed quid si Papa mãdauit, vt de illa præbẽda prouideret certæ personæ: puta Titio, verũ possit subdelegare? Rñdet quòd sic: nam tunc non est electa industria personæ; ideo potest alij committere: secus est in primo casu, cum est electa industria psonę circa psonam eligendam: tunc enim non potest alij committere, nisi ad hoc habeat specialem potestatem à Romano Pontifice; vt dicto c. præallegato. Nota primo quòd cum Papa mandat alicui, vt ipse prouideat de tali beneficio certę psonæ: puta Titio, nõ videtur electa industria psonæ executoris; secus si committitur prouisio incertæ personæ. Nota insuper, quòd in eligenda persona idonea magnum periculum versatur: & ideo talis executor cui mandatur, vt eligat personam idoneam, nõ potest subdelegare: quia industria eius electa est. Nota hic glossam notabilem, quæ limitat iura dicentia, quòd delegatus alius a principe nõ potest subdelegare: verum est, nisi detur sibi potestas specialis subdelegandi: nam delegans dando potestatem subdelegandi, vr ipsemet delegans subdelegare: sicut etiam dñs dando procuratori suo facultatem substituendi: & procurator substituit; videtur ipsemet dominus substituere. Hel. Reg.

¶ *Prima glossa tria dicit: vnde sumpta: quid declaret: & summat.*

l ¶ *Is, cui.*] Sumpta fuit de extrauagati, quæ incipiebat, quæuis à nobis. Et declarat ista decretalis & sequens, decretalem vltimam ſ. eod. tit. § is autẽ. Et in summa dicit, quòd executor datus à Papa vt prouideat personæ, subdelegat: Si detur vt prouideat ecclesię nõ

capitis

expressa persona, non subdelegat, nisi habeat speciale mandatum: & causam reddit.

ADDITIO. Et approbat quod ibi dixit Pet. de Ancharano, & reprobat quod ibi dixit Inno. in gl. fin. qui distinxit, an dicatur, prouideas vel exequaris: & tunc non committit: An prouideri facias vel compellas: & tunc committit.

a ¶ *Ab apostolica sede.*] speciale enim est delegati a principe, quod subdelegare potest. C. de iudi. a iudice. §. eo. c. pastoralis. & c. vlt.

b ¶ *Prouisio.*] etiam si committatur ei, quod inquirat de illius vita & conuersatione, vt in cle. eo. tit. iudices

ADDITIO. Et hoc est quod dixit. Io. Mona. ita seruari in forma pauperum. Ioan. And.

¶ Dic quòd illa etiamsi electa in magnis in concernentibus publicā vtilitatē, & quādo vita fiunt aliquid amplius requirentur pro ta examinatione. Bar. in l. inter artifices. ff. de so. Ioh. And. in lo. qui per alium. vide Anch. Fon.

c ¶ *Prouincia.*] ergo nō requirimus, quod beneficium sit certum: sufficit quod sit certa persona, licet incertum beneficium, vt subdelegare possit: in hoc casu non habet locum decretalis vlt. §. eo. tit.

d ¶ *Non potest.*] & sic intelligatur s. eo. c. vlt. is enim cuius industria eligitur, nō subdelegat & ibi plene de hoc.

stolica [a] sede cōmittitur certæ personæ prouisio [b] de beneficio in certa ecclesia, diœcesi, vel prouincia [c] facienda: potest alij committere licite vices suas. ¶ Sed si non expressa certa persona committatur eidē, vt alicui personæ idoneæ de certa ecclesia, vel beneficio debeat prouidere: (Quia circa eligendam personam eius industria † tunc videtur electa) prouisionē sibi commissam alteri demandare non potest [d]: Nisi forma commissionis habeat, vt per se vel per aliū [e] id valeat expedire.

¶ Idem.

¶ *Is, cui aliquid certo loco expediendum committitur: ex iusta causa illud expedire poterit extra locum. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XIII.

STatuimus [f], vt is, per quem ab Apostolica [g] sede certo

¶ *Glos. seq. allegat. vnā concordantiam, & per illam & istam quæstionem soluit: ad quam solutionem adducit 10. decre. & duas leges.*

e ¶ *Per alium.*] ergo quod de iure communi non potest, ex potestate cōmissionis poterit: ad idem j. cap. vlt. §. vices. Et faciunt hęc ad quæstionem quam disputaui: an delegatus ab alio quam principe, habens speciale mandatum subdelegandi, subdelegare possit: Et credo quod sic [1]: quia sicut isti non habent a lege quod subdelegare possint: tñ si ad hoc haberēt speciale, hoc possent: sic dicam quod licet delegatus ab alio q̃ a principe, non habeat hoc à lege, & sic loquūtur ɔ̃ria: tamē si habet hoc ab homine, subdelegare poterit. Ad hoc optime facit j. de proc. c. 1. z. rñso, vbi procurator ad iudicia aute litem contestatam non substituit ex potestate legis, nisi esset datus in rem suam: tñ si habet speciale mandatum, substituere potest. ad idem eo. tit. cap. vlt. vbi procurator datus ad matrimonium ɔ̃hendum non substituit, nisi habeat speciale. & compromissarius datus ad eligendum, non eligit vnum nomine suo, & alium nomine domini ex potestate legis: tñ si habeat speciale, hoc potest ex potestate hominis. §. eo. li. de elec. c. pe. §. porro. ad hoc etiā facit j. tit. prox. cap. 1. & §. tit. prox. cap. 2. & 3. & j. de re. iur. qui per aliū. & in regula, potest quis. Stabo igitur regulæ, cum ɔ̃rium non reperiam. Et dicit lex, quod non refert an ipse ordo decurionum elegerit, an is cui ordo ipsum negotium dedit. ff. quod cuiusque vniuer. l. item eorum. §. si decuriones. ad hoc etiam facit §. eo. de rescript. cum aliquibus. & j. de præbend. hi qui. secundo responso. Instit. de Atti. l. tuto. §. sed quod iure veteri.

[1] Im præstitis, quia ordinarij delegant ad clausula, per se, vel per aliū. quē ex ede. Phil. remittit ad Bart. in l. more maiorū. ff. de iur. om. iud & tenet Bal. per text. ibi. l. in si de fungromu... §. quantum, ff. de comp. arbi. Fon.

STatuimus.] Primo ponit speciale statutum cum sua causa: Secundo illud generaliter prorogat: & causam reddit: ibi, *Idem.* Ioannes And. hic.

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponendum est, quod mandatarius tenetur fines mādati obseruare diligenter, ita quod si fines sui mandati excedat, non valet: eo quod excessu fines mandati. Secundo præsupponendum, quod inquisitor à sede Apostolica deputatus ad inquirendum excessus, dicitur delegatus. Tertio est præsupponendum, quod delegatus in certo loco, nō potest cognoscere extra illum locum. cap. statutum. §. eo. lib. de rescript.

CASVS. Peruenit ad notitiam Papæ, quod in monasterio sancti Cypriani Pictauis erat magna dissolutio tam in capite quam in membris: mandauit Papa archidiacono Pictauen. vt ad dictum monasterium accedens, inquireret de dictis excessibus tam in capite, q̃ in membris, & inquisitione facta totum processum remitteret ad Papam: Archidiaconus delegatus timet, quod monachi eum male tractent: Quæritur vtrum inquisitor deputatus ad certum locum, possit locum mutare ad faciendum inquisitionem, ſm quod sibi libe

mandatum? Videtur quòd non, per c. statutum. alleg. Hoc tamen non obstante respondet Romanus Pontifex in contrarium: videlicet, quòd inquisitor deputatus ad certum locū, si subsit causa rationabilis, poterit locum mutare: & illud cap. statutum. intelligitur, quando non subest rationabilis causa: & hoc ne monachi reportent lucrum ex suo dolo: nam necessitas non habet legem. cap. consilium. de obser. ieiu. in antiq. Nota primo ex isto text. quòd delegatus à sede Apostolica deputatus: (Idē in delegato á quocunque alio, cui est iniunctum, vt mandatum certo loco exequatur) tenetur exequi in loco assignato: nisi subsit iusta causa vt hic. Nota insuper, quòd non solū iudex ordinarius potest mutare locum suorum maiorum. l. si vt proponis. C. quomodo & quando iud. sed hoc etiam potest facere iudex delegatus cum iusta causa, nec in hoc requiritur cōsensus partium: sed si non subsit iusta causa, non potest sine cōsensu partiū. sed de cōsensu partium potest prorogari iurisdictio. cap. statutū. §. eo. lib. de rescript. Nota vlterius, quòd si Papa

loco inquisitio fieri, vel quicquid aliud [h] expediri mandatur: si propter potentiam, vel malitiam illius, contra [i] quem inquiri debet, siue procedi, seu fautorum † eiusdem, non possit hoc exequi eo loco secure [k] (ne ipse commodum ex dolo, vel fraude reportet) ad id exequendum locum alium eligat idoneum, & securum. ¶ Idem faciat si alia rationabilis causa [l] subsit, propter quam in loco decreto perfici nequeat commode [m], quod mādatur: ne tali prætextu impediri contingat mandatum Apostolicum, vel differri [n].

¶ Idem.

¶ *Quando à subdelegato non in totum appellatur, quia nō admittit exceptionem, per quam denegatur etiam delegatum habere iurisdictionem: ad primum delegantem appellabitur. hoc dicit. Ioan. And.*

† Nota quod parua sunt impedita per illum, cōtra quem debet fieri actus vel per alios eius fautores. vide de testi. consilium. & de homi. Petitus. & 1. q. 4. quia præsulatus. Dominicus.

Iudex ordinarius non tantū potest locū maiorum mutare: sed etiā delegatus causa subsistente.

mandauit, vt delegatus aliquam inquisitionem certo loco faciat, si executor timeat potentiam illius contra quem est facienda inquisitio: poterit alium locum idoneum assignare: nec poterit excipi contra delegatum, quòd procedit extra locum sibi deputatum.

¶ *Prima glossa summat, & dubium soluit.*

f ¶ *Statuimus.*] Is, cui aliquid certo loco expediendum committitur, ex iusta causa illud expedire poterit extra locum. hoc dicit. Et nota quòd dicit, statuimus [2], quasi innuat, quòd ante hanc decretalem ex quo commissum erat expediendum in loco: extra locum expediri non poterat: vt forma mandati diligenter seruaretur. j. de præbend. cui de non. sit ergo hoc de iure nouo.

[2] Nota quod dicto, statuimus, est nomen iuris signum. glo. in clem. generalem de æta. & quali. glo. in verb. statuimus in cle. si. d. rescrip. Dom. & volentibus partibus nō procedi extra locū signatum: quia forma delegationis alteranda non est. Pet. de Ancharano. Ionta.

ADDITIO Et per hoc patet falsam esse opinionem Vio. quam vide §. de re iudi. cum I. & A. super versic. ad ecclesiam. quam etiā hic reprobat Archid. qui dixerat valere processum factum per delegatum, ex quo non opponebatur exceptio. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. quærit. soluit. arg. pro. soluit contrarium.*

g ¶ *Apostolica sede.*] Quid si ab inferiori ordinario fiat talis commissio, cum eadem sit ratio? Satis videretur idem. ff. de legi. non omnium. §. de transl. inter corporalia. Sed ɔ̃rium puto [3], vt illud verbum aliquid operetur. ad hoc §. de deci. ad audientiam. & j. de priuil. si Papa. nec est eadem ratio: quia non sic de facili de delegato Papæ per vniuersum orbem recurritur ad Papam, sicut ad ordinarium de prouincia vel diœcesi sua potest recurri: Hinc est etiam, quòd licet delegatus Papæ recusetur coram arbitris, quia ibi difficile esset recurrere ad Papam, delegatus ordinarij non, sed recusatur coram ordinario. §. eo. tit. & li. si ɔ̃ vnum. §. cum autem. Si igitur delegatus ordinarij in loco exequi non potest, insinuet ordinario, qui super hoc sua deliberatione prouideat: vel expresse committendo eidem, quod extra locum statutum id possit, vel alio modo.

[3] Idem Archid. per eandem rationem. Ioh. And.

h ¶ *Aliud.*] puta pronunciatio, monitio, denunciatio, vel his similia.

Delegatus ordinarij loco non mutet sine nouo mādato.

i ¶ *Illius contra quem.*] idem si propter aliam iustam causam, vt dicitur in si.

k ¶ *Secure.*] Locus ergo non solum debet esse securus partibus. §. de app. ex parte 1. sed etiam iudici vel inquisitori, vt hic. debet etiā esse idoneus: quia non in taberna: vel in loco inhonesto expediri id debet, vt hic.

Iudicij locus sit tutus, & honestus.

l ¶ *Causa.*] etiam sine dolo & fraude eius, contra quem id imminet expediendum. Ioan. And.

m ¶ *Commode.*] 2. 2. q. 2. faciat. ff. de verb. sign. nepos Proculo.

n ¶ *Differri.*] prouideri igitur debet non solum ne impediatur in totum: sed etiam ne nimium differatur. & concor. §. eo. tit. si super gratia. in fi. Io. And.

a ¶ *Si à subdelegato*

SI à subdelegato.] Ponit statutum, quod secundo prorogat: ibi, Idem. Tertio causam reddit: ibi, Aliàs. Ioan. And.

Præsupponendum est, quòd cum delegatus Papæ causam subdelegauit non in totum, si appelletur à subdelegato, appellandum est ad delegatum subdelegantem: fallit in casu hic expresso.

CAP. XIIII.

SI à subdelegato a, cui delegatus non in totum b commiserat vices suas, ex eo fuerit appellandum, quia exceptionem coram se propositã, quòd antequam per eum, vel per ipsum delegatum in aliquo processum c fuisset, delegans viam fuerat vniuersæ carnis ingressus, admittere recusauit: non ad delegatum (cum iurisdictionem negetur habere) sed ad delegantem potius appellari debebit. ¶ Idem fiet d in alijs casibus e in quibus delegatus iurisdictionem habere negatur: Aliàs si appellari deberet ad ipsum f: esset appellans (qui sic g fateri videretur eundem iurisdictionem habere, quod ante negauerat †) contrarius h sibi ipsi.

CASVS. Impetraui contra te delegatum, cui mandatum fuit in communi forma, vt vocatis vocandis, quod iustum esset decerneret: delegatus iste, quia isti causæ examinandæ non poterat commode vacare, quendam subdelegauit non in totũ, sed reseruata sibi sententia vel executione: accidit quòd corã isto subdelegato feci te cõuenire: in termino assignato comparuisti: cõparitione facta tu reus excepisti, quòd non tenebaris procedere corã iudice subdelegato ꝑpter defectum iurisdictionis: quia scilicet delegãs fuerat mortuus, antequam subdelegatus decerneret citationem: subdelegatus interloquendo declarauit istam exceptionem non fore admittendam: tu ab ista sententia interlocutoria appellauisti: quæritur ad quem debes appellare? Respondet quòd in hoc casu est appellandum ad Papam omisso delegato: nam appellando ad delegatum esses tibi ipsi contrarius: nam tu negas delegatum habere iurisdictionem: quia per mortem Papę non solum extinguitur potestas delegati, sed etiam subdelegati: & appellando ad delegatum, fateris eum habere iurisdictionem: Idẽ est in alijs casibus, in qbus negas delegatũ habere iurisdictionem vt in glo. puta si proponis rescriptum nullum. Nota quòd allegans contraria non est audiendus: & sic contrarietas in iudicio repellitur: & ad hoc quotidie allegatur istud capitulum. & l. 1. C. de fur. & seruo cor. & c. sollicitudinem. de appellat. Nota vlterius, quòd per quemcunque actum iudex delegatus processit, intelligit perpetuata iurisdictio: porobat text. per illud verbum, in aliquo. de quo ſ. eo. tit. & lib. quamuis.

Iurisdictio perpetuatur per actum subdelegationis.

¶ Prima glossa summat.

a ¶ Si a subdelegato.] Quando á subdelegato nõ in totum appellat, quia non admittit exceptionem, per quam denegatur etiã delegatum habere iurisdictionem: ad primum delegantem appellabitur. hoc dicit. Ioan. And.

b ¶ Non in totum.] aliàs non esset quæstio, vt dixi ſ. eo. tit. si duo ex tribus. & e. tit. is cui. Io. And.

¶ Glossa sequens quærit, & soluit: secundo quærit, & remittit.

c ¶ Processum.] quid dices? pone: Papa dedit delegatum: ille subdelegauit non in totum: demum & antequam subdelegatus incipiat vti moritur delegans, scilicet Papa: nunquid delegatus vel subdelegatus procedere poterunt? Satis credo: quia subdelegare, est iurisdictionẽ delegare, ex quo subdelegauit, perpetuata fit iurisdictio. & hoc sonat hæc littera quæ dicit, in aliquo processum p ſ. eo. tit. & lib. cum dicit, inchoante. & ſ. eo. licet. dum dicit, vti cœperit. [Et ibi hoc tenet Host. quòd cœpisse dicatur, committendo vices suas etiam in parte.] Sic & retinere potestatem reuocandi, est iurisdictionis ſ. eo tit. & lib. si delegatus. 2. respõso. Sed pone ꝙ omissa hac exceptione cum competit procedatur: tenet ne processus? De hoc vide ſ. de testi. cum venisset.

Tamẽ litera hic per eum tenet in cõtrarium: sed est exceptio partis hic loquẽtis. Io. And.

d ¶ Idem fiet.] scilicet quòd non appellabitur ad delegatum subdelegantem: sed ad primum delegantem. Io. And.

Delegatus multipliciter iurisdictionem habere denegatus.

¶ Glossa sequens ponit 11 exempla.

e ¶ In alijs casibus.] puta quia dicit rescriptum impetratum ab excommunicato. ſ. eo. li. de rescr. c. 1. Vel ipsum delegatum subdelegantẽ excommunicatum. ſ. de re iudi. ad probandum. Vel delegatum non esse talem, qualem requirit constitutio ſ. eo. li. de rescr. statutum. 1. respon. Vel commissionem ad eum factam extra locũ de quibus ibi dicitur. Vel rescriptum esse impetratum per subreptionem ita quod nõ valet seruata distinctione decre. ſ. in ant. de resc. super litteris. Vel quòd ipse delegatus subdelegans est seruus vel infamis. de rescr. in an. sciscitatus. Vel non est ætatis idoneæ. ſ. eo. cum vigesimum. Vel quòd ipse primus delegãs reuocauerat delegatum subdelegantem. ff. de iudi. iudicium. Vel quòd ipse delegatus recusauerat. ſ. de appel. insinuasti. Vel ab eo fuerat legitime appellatum. ſ. de app. vt debitus. Hæc & similia coram subdelegato opponuntur: per quæ negatur delegatum iurisdictionem habere.

ADDITIO. Vltra prædictos casus potest pars allegare delegatũ iurisdictionẽ nõ habere: quia dicit ipsum hæreticũ. de hoc latis hic Archid. alleg. 15. q. 3. cui est. Vnde dicit Gar. ꝙ extra ecclesiã nulla 1 est iurisdictio: & ideo sententia ꝑ talem lata non tenet: ad hoc 24. q. 1. vbi sana. & c. aperte. & cap. seq. & his auctoritatibus. in prin. Ioan. And.

1 Hoc dictum si ad hæreticos referatur, vide Alfonsum Castrẽ lib. 2. cap. 23. de iust. hæret. punit. si ad alios infideles, vide D. Thomã 2. 2. q. 10. art. 10.

f ¶ Ad ipsum.] delegatum subdelegantem.

g ¶ Sic.] scilicet appellando ad eum, quem negat iudicem.

¶ Glossa sequens recitetur obijciendo, & soluit.

h ¶ Contrarius sibi ipsi.] & sic non audiendus. de appel. sollicitudinem. in fin. C. de furt. l. 1. cum si. Et hoc est mirabile: quia si iste delegatus non subdelegasset: coram ipso potuisset proponi exceptio, per quam negaretur eum iurisdictionem habere, & super ipsa posset pronunciare 3. ſ. de rescri. super litteris. in fin. ff. de iudi. si quis ex aliena. tamen si coram subdelegato proponatur, & propter hoc appelletur, non appellabitur ad delegatum, sed ad primum delegantem: appellando enim fungitur vice actoris 4, & in agendo non licet contraria proponere: quod tamen licet in excipiendo. ſ. de re. iu. nullus. ad hoc ĩ. de excep. cum inter priorem.

† Aliàs, negauit. Alias, denegatur.

¶ Idem.

¶ Ponit hic qui possint esse conseruatores, & vbi cognoscere, & an & quibus possint delegare, & quantum duret eorum potestas, & de expensis talium. hoc dicit. Zen.

CAP. XV.

HAC CONSTITV-

3 Idé doct. gl. in l. amplioré. C. de tempo. appella. cle. 1. de sel. Fun.

4 Idé Phil. & Domi. vide gl. magnã in cle. 1 appellationem. de appella. Doct. in l. 1. § ad causas. C. de appel. Fun.

HAc constitutione.] Prima pars circa qualitatem conseruatorũ ponit tres prohibitiones. Secunda prouidet circa processus, loca, subdelegationes, & durabilitatem ipsorum prorogans alias prouisa per decre. statutum: Tertia decretum apponit. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit in cap. statutum. ſ. eo. lib. de. rescri. quòd ad hoc vt quis sit capax iurisdictionis Apostolicæ, requiritur quòd habeat dignitatem vel personatum: vel quòd sit canonicus ecclesiæ cathedralis. Item dictum fuit in capitul. 1. ſ. eod. titul. & lib. quòd conseruatores religiosis vel alijs clericis à sede Apostolica deputati, cognoscunt de manifestis iniurijs: Sed quæritur qui possunt esse conseruatores? Respondet quod episcopi, archiepiscopi, abbates, & alij habentes potestatem: canonici vero ecclesiæ cathedralis non possunt: licet possint esse delegati ad vnam causam: Et ista est differentia inter conseruatores & delegatos ad vnam causam. Sed quid: ponamus quòd Papa deputauit abbatem sancti Cypriani conseruatorem priuilegiorum concessorum monasterio nouo Pictauis: & deputauit abbatem monasterij noui Pictauis conseruatorem priuilegiorum concessorum monasterio sancti Cypriani: verum hoc possit fieri? Certe non: nam præsumitur quod sibi inuicem fauerent. Sed quid: ponamus, aliquis vult impetrare conseruatorem sibi subditum, an possit? Certe non: sed reges & reginę possunt alij non. Et hæc est alia differentia inter conseruatores & delegatos: quia causæ possunt committi & mutuo. Itẽ potest impetrari subditus in causa: & valet processus si nõ fuit exceptum: secus est in conseruatore: quia ipso iure processus conseruatoris nõ valet. Sed quæritur, in quo loco cognoscere debent cõseruatores de causis priuilegiorum? Rñdet ꝙ in loco, in quo sunt deputati, & nõ in alio: etiam de consensu partium: licet secus sit in delegato: quia delegatus de consensu partium potest cognoscere in alio loco, quam in loco sibi deputato. c. statutum. allega. & hæc est alia differentia inter conseruatores & delegatos. Sed verũ conseruator possit subdelegare causas sibi spectantes? Rñdet ꝙ non: nisi illud sibi fuerit specialiter concessum in sua creatione: secus in delegato: quia absque speciali potestate potest subdelegare. Or sanctissime pater habemus in c. 1. ſ. eo. tit. & lib. ꝙ conseruatores possunt solummodo se impedire de manifestis iniurijs: Sed quid si conseruator de facto excessit fines suæ potestatis? Certum est ꝙ processus est nullus: Sed verum puniatur aliqua pœna? Rñdet ꝙ sic: quia est suspensus per annum ab officio: delegatus vero nõ punitur, licet processus suus non valeat. Et hæc est alia differentia inter conseruatores & delegatos. Sed quid de parte: quia vna pars litigantium procurauit vt conseruator excederet fines mandati, an puniatur? Respondet ꝙ sic: nam ipso facto incurrit sententiam excommunicationis, a qua non debet absolui: nisi prius satisfacto de expensis factis ab aduersa parte. Sed quid: vtrum per mortem Papæ expiret iurisdictio conseruatorum? Rñdet ꝙ sic, quo ad negotia nõ incœpta: & in hoc æquiparant conseruatores delegatis. cap. gratum. eo. tit. in an. Sed quid sanctissime pater: dictum fuit ſ. de rescrip. quod

rescrip. quòd delegati non debent aliquid accipere: verum idem sit dicendum in conseruatore? Respondet quòd sic: & in hoc similiter æquiparatur conseruator delegato. Sed quid si conseruator fecerit contrarium in omnibus casibus præmissis. an valeat processus? Respondet quòd non: immo suus processus est ipso iure nullus. *Non possint*] de potestate ordinaria, sed bene de potestate absoluta: nam Papa si vellet, posset derogare huic constitutioni.

Nota quòd qualitates requisitæ in conseruatore, requiruntur in subconseruatore: sicut etiam dicitur in c. statutum. s. eo. lib. de rescri. quòd qualitates requisitæ in delegato, requiruntur in subdelegato.

Nota vlterius conseruatores non posse se intromittere nisi de manifestis, de quo i. cap. 1. s. allegato. Nota finaliter arg. quòd appellatione episcoporũ nõ comprehenduntur habentes dignitates superiores, de quo j. de sen. excom. quia periculosum. Dominicus.

¶ *Glossa sequentes huius cap. principaliter insistit in ostendendo differentias inter delegatos & conseruatores: quas demum colligit penul. glos.*

a ¶ *Hac constitutione.*] Quædã ex illis sumpta fuerunt de extrauaganti Alexandri, quæ incipiebat, Quia de conseruatoribus.

Additio. De qua Specu. ponit eod. titu. §. vlti. prope fin. Ioan. And.

b ¶ *Tueantur.*] de hoc s. c. 1. in gl. 2.

c ¶ *Obtinentes.*] ecce vna differẽtia inter delegatum & conseruatorem: quia delegatus potest esse canonicus ecclesiæ cathedralis, conseruator nõ: & in hoc constitutio Alexand. immutatur, quæ id permittebat.

d ¶ *Conseruator.*] ecce alia differentia: quia eius qui est mihi iudex delegatus, possum esse delegatus, saluo iure recusationis 1. sed in conseruatore secus, vt hic. quod intellige etiam si non opponatur exceptio per fi. huius cap.

e ¶ *Exceptis.*] est sim. j. de priuil. ne aliqui.

f ¶ *Ecclesiastico.*] s. vt lit. non contest. accedens 2.

g ¶ *Vel temporali.*] vt lit. non contesta. accedens 2. & ecce tertium: quia (saluo iure recusationis) subditum mihi bene possum impetrare delegatum, conseruatorem non, vt hic.

h ¶ *Non præsumant.*] idem in delegato: eo saluo, quia delegatus de expresso consensu partium hoc bene posset. s. eo. lib. de rescri. statutum. §. in nullo. quod in conseruatore non credo: quia si hoc voluisset, hoc addidisset hic, sicut ibi fecit: & hoc maxime per fin. huius cap.

i ¶ *Nulli committere.*] Guli. not. contrarium in Spe. tit. 1. ad fin. versic. sed nunquid conseruator. ibi dicebat, quòd conseruator in eo, in quo iurisdictionem habet, vices suas alijs committere poterat 2. Et ecce quarta differentia inter illum & delegatum à principe, qui potest in totum & in partem committere. s. eo. pastoralis. & cap. fin.

k ¶ *Litterarum.*] ad idem s. eo. tit. is cui. in fine.

l ¶ *Nec tunc.*] scilicet cum hoc competit eis ex beneficio litterarum.

m ¶ *Superius.*] scilicet in primo responso. & idem in delegato: quia subdelegatus talis esse debet, cui possit delegari. s. de rescri. statutum. §. in nullo. in fin.

n ¶ *Metu pœnæ.*] ad idem j. de elect. cum in cunctis. de vi. & ho. cleri. vt clericorum.

o ¶ *Scienter*] si ignorantia esset iuris, vel crassa, vel affectata: idem esset. j. de reg. iur. ignorantia. s. eod. lib. de tempo. ordina. eos. s. de clandesti. despon. cap. 3.

Ignorantia est multiplex.

tione[a] perpetuo valitura sancimus: Vt conseruatores, qui aliquibus (vt à manifestis iniurijs, & violentijs tueantur[b] eosdem) plerunque à sede Apostolica conceduntur, de cætero deputari non possint, nisi episcopi, vel eorum superiores, aut Abbates, seu dignitates, vel personatus in cathedralibus, vel collegiatis ecclesijs obtinentes[c]: nullusque deputati sibi conseruatoris esse valeat cõseruator[d]. ¶ Nec aliquis (regibus† & reginis†, qui sicut dignitatis altitudine præeminent: sic prærogatiua gratiæ ipsos conuenit anteferri, duntaxat exceptis[e]) deinceps conseruatorem habeat eum, qui sub ipsius iurisdictione, dominio vel districtu ecclesiastico[f] vel temporali[g] consistat. ¶ Conseruatores autem huiusmodi extra ciuitates, seu dioeceses, in quibus fuerint deputati, contra quoscunque procedere, aut aliquos vltra vnam dietam à fine dioecesum eorundem trahere non præsumant[h]. ¶ Vices quoque suas (citationibus & sententiarum denunciationibus duntaxat exceptis, quas per alios valeant exercere) nulli committere[i] possint: nisi hoc eis competierit ex beneficio litterarum[k]: sed nec tunc, nisi intra ciuitates, seu dioeceses, in quibus deputati fuerint, & personis tantum, quæ superius[m] sunt expressæ. ¶ Vt autem conseruatores limites sibi traditæ potestatis (quos frequenter excedunt) metu[n] pœnæ diligenter obseruent: Decernimus, vt si de alijs, quàm de manifestis iniurijs & violentijs scienter se intromiserint: seu ad alia, quæ iudicialem indaginem exigunt, suam extenderint potestatem: eoipso per vnum annum ab officio[p] sint suspensi[q]. ¶ Pars vero, quæ hoc fieri procurabit, sententiam excommunicationis incurrat[r]: à qua non possit absolui, nisi ei, quem sic fatigauit† indebite, primo satisfaciat integraliter de expensis[s]. ¶ Officium autem quorumcunque[t] conseruatorum, ipso iure[u] quo ad non cœpta negotia per obitum concedentis volumus expirare[x]. ¶ Circa munera vero & expensas, assessores, ac notarios, & personas testimonij causa vocandas, illa præcipimus in huiusmodi conseruatoribus per omnia obseruari: quæ in delegatis iudicibus constitutio à nobis super his edita[y] obseruanda decreuit†. ¶ Quicquid autem contra præmissa, vel eorum aliquod attentari contigerit: omnino decernimus irritum & inane.

† Nota Pet. de Anch. quòd dicitur hic etiam de conseruatoribus ... dignitatis exceptioni, quia exceptio ... regula ... Dominicus ... Pet.

† Alibi sunt regum.

p ¶ *Officio.*] & à beneficio, quod est eius sequela. 32. dist. præter hoc. 81. dist. si qui.

Additio. Idem Ioan. Monachus & Archi. vide quod not. in cle. cupientes. de pœ. in glo. not. nouam. in fine. Ioan. And.

q ¶ *Suspensi.*] ecce quintũ speciale in conseruatore, quod non est in delegato: quia dato quòd delegatus intromittat se de eo, quod non est suæ iurisdictionis, non propterea locum habet pœna: cum in illo non inueniatur expressa.

Suspensus ab officio est suspensus à beneficio.

r ¶ *Incurrat.*] Nota nouum casum, quo quis excommunicatus est ipso iure: alios not. j. de senten. excom. eos.

† Al. fatigauit.

s ¶ *De expensis*] ad idẽ j. de immunita. eccle. quoniam. in fine.

t ¶ *Quorumcunque.*] quasi diceret, siue sint dati ad cõseruationem priuilegiorum, vel ad defendendum à manifestis iniurijs, vel alio modo, vt dicit s. eo. c. 1. Ioan. And.

u ¶ *Ipso iure.*] vnde si postea procederet in non cœptis, processus esset nullus. ad idem j. in fin. cap. & secundum opi. Gof. Innocen. & Bart. Brix. hæc est alia differentia. sed secundũ Ber. & Hosti. secus. de hoc s. de testi. cum venisset.

† Al. decreuit.

x ¶ *Expirare.*] saluo eo quod dicitur s. eod. tit. & lib. cum plures, in fin. scilicet, quòd si plures essent conseruatores: quo ad negotium cœptum per vnum, perpetuata sit iurisdictio quo ad omnes 3. Et nota quòd licet potestas executoris dati ad gratiam, non pereat re integra mortuo Papa, vt s. eod. lib. si super gratia. tamen potestas conseruatoris priuilegiorum, in quibus continentur gratiæ, bene perit quo ad non cœpta morte concedentis, vt hic.

y ¶ *Edita.*] s. de rescrip. statutum. §. insuper. cum. §. seq. In hoc ergo comparantur alij delegati & conseruatores: licet discrepent in quinque superius enarratis, scilicet quia canonicus ecclesiæ cathedralis potest esse delegatus, sed non conseruator. Secundo, quia eius qui est mihi cõseruator, conseruator esse non possum 4. Tertio, quia eius cui sum subiectus ecclesiastica vel temporali iurisdictione, conseruator esse non possum. Quarto quia conseruator non subdelegat, nisi secundum formam hic positam. Quinto, quia conseruator excedens metas potestatis suæ, suspensus est ab officio. hæc patent ex textu. Sextum addidi. s. in glo. idem in delegato. Septimum, secundum opi. in glossa. vnde si.

Additio. Octauum, quia conseruatores dantur ad futura, delegati non, vt scripsi post Inno. s. de restitu. spol. audita. in prin. Ioan. And.

z ¶ *Omnino.*] ergo sine aliqua ope exceptionis. & facit quod dixi s. eo. lib. de rescrip. c. 1. & eo. tit. statutum. in fin.

Additio. Ioan. Andr. circa materiam conseruatorum ponit hic. 16. quæstiones per modum summæ: quas videas per te, si tibi corde sedet.

1 Quæ fieri potest eo casu secundum Guli. in Spe.

2 Abb. s. eo. tit. & lib. c. 1. dicebat quòd conseruator ... habebat, quòd committere non poterat. Io. And.

3 Non in alia non cœpta. Phil. Franc.

4 Quia ista mutua defensio est ... suspecta: tamen duo possunt pro se inuicem testimonium dare. l. ... de testa. similiter duo ... pro se fideiubere ... Romanus Apulus ... de Anchara Ferrar.

DE OFFICIO LEGATI.

Dictum fuit supra de his, qui gerunt vices aliorum in foro iudiciali, videlicet de delegato, qui gerit vices delegantis: verum quia legatus Papæ gerit similiter vices papæ: ideo, &c.

TITVLVS XV.

De officio legati.

Innocentius quartus.

Legati non Cardinales sine speciali mandato iure legationis beneficia conferre nõ possunt: sed legati Cardinales hoc bene possunt. Ioannes Andrea.

CAP. I.

OFficij nostri [a] debitum remedijs inuigilat subditorũ: quia dum eorũ excutimus onera, dum scandala remouemus, Nos in eorũ quiete quiescimus, & fouemur in pace [b]. Proinde præsenti decreto statuimus, vt Ecclesiæ Romanæ legati [c] quantumcunque plenam legationem obtineant, siue à nobis missi fuerint, siue suarum prætextu ecclesiarum [d] legationis [e] sibi vẽdicent dignitatem: ex ipsius legationis munere conferendi beneficia nullam habeant potestatem [f]: nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendũ. Quod in fratribus [g] nostris legatione [h] fungentibus nolumus obseruari: quia sicut honoris prærogatina [i] lætantur, sic eos auctoritate fungi volumus ampliori [k].

Clemens iiij. S.tit Sanctæ Ceciliæ presbytero Cardinali Apostolicæ sedis legato.

Legatus habet ordinariam: vnde per mortem Papæ non expirat eius officium. hoc dicit. Ioan. And.

Continuatio domini Helyæ Dinstho.

Officij nostri. Præsupponitur pro intellectu istius cap. illud quod habetur in glossa 3. huius cap. posita super verbo, legati, q tria sunt genera legatorũ: Quidã enim sunt legati Cardinales, q dicunt legati de latere, & hoc ideo, qa assumunt de latere Papæ: nam sicut Imperator & patricij sine consiliarij faciũt vnũ corpus, cuius Imperator est caput: & cõsiliarij qui sibi assistunt in secretis, dicũtur esse membra, ita quòd machinans in mortem ipsorum consiliariorum committit crimen lesæ maiestatis: sicut si machinaretur in mortem Imperatoris. l. quisq. C. ad l. Iul. maiest. ita similiter Papa & Cardinales faciunt vnum corpus, cuius Papa est caput, & Cardinales sunt membra: Ideo quando aliquis assumitur de Cardinalibus vt mittatur legatus, dicitur sumptus de latere: & appellatur legatus de latere. Alij sunt legati nati, sicut est archiepiscopus Cantuariẽsis, vt in cap. 1. de offi. lega. io antiq. Alij sunt legati missi, qui mittuntur ad aliquam prouinciam, vt in ea reformanda reforment, tamen non sunt Cardinales.

Est aliquis legatus in his partibus à sede Apostolica missus: durante sua legatione vacãt aliqua beneficia, vt ponamus archiepiscopus Burdegalen. est legatus: vacant beneficia in sua diœcesi particulari, quæ non spectant ad suam collationem: vel vacant beneficia extra suam diœcesim particularem, quæ non spectant ad suam collationem, verum possit illa conferre? Respondet quòd non: nisi in creatione suæ legationis fuerit sibi à sede Apostolica nominatim data potestas, vt possit conferre beneficia: Et ista sunt vera, tam in legatis natis, quàm in legatis missis simpliciter. Sed ponamus quòd est legatus Cardinalis, verum possit conferre beneficia vacantia in sua prouincia? Respondet quòd sic, exceptis aliquibus beneficijs, de quibus in capitu. præsenti. infra eodem. Et istud verum, quòd legatus Cardinalis potest conferre beneficia vacantia in sua diœcesi, dum tamen præuenerit ordinarium, ad quem spectat collatio illorum beneficiorum vacantium.

Nota primo ex principio cap. q princeps superior ex debito sui officij debet laborare circa cõmoda suorũ subditorũ: nam ad hoc fuerunt sibi constituta tributa fiscalia. Nota secundo principalẽ effectum huius cap. quòd legatus non Cardinalis, non potest conferre beneficia in prouincia concessa, licet habeat iurisdictionem ordinariam in tota prouincia sibi decreta: ita quòd in iurisdictione concurrit cum ordinarijs, & potest adiri à subditis ordinariorum in prima instantia, & istud faciebat rationem dubitandi: quia collatio beneficiorum est iurisdictionis: sed Papa voluit expresse istis remouere hanc facultatem. Nota tertio quòd legatus Cardinalis potest conferre beneficia vacantia in sua prouincia: etiam posset reseruare beneficia vacatura certæ personę: sed non potest dare ius ad beneficium vacaturum: Ratio diuersitatis est: quia licet reseruans fecerit mentionem de certa persona: tamen potest variare & conferre alteri: & sic illa persona non habet certam & indubitatam spem: & ideo non cito machinabitur in mortem illius, qui tenet beneficium: sed si haberet spem indubitatam: puta si sibi est datum ius ad beneficium vacaturum: citius machinaretur in mortem illius qui tenet beneficium. Not. quarto, quòd existens in maiori dignitate debet magis honorari in concessione priuilegiorum. ad hoc de præben. de multa. & s. tit. proxi. cap. si. §. 1. Dominicus.

Legatus nõ Cardinalis, licet habeat ordinariam iurisdictionẽ, tñ beneficia conferre nõ potest.

Hæc reseruatio hodie p cõcilium Tridentin. sessio. 24. de refor. cap. 19.

Prima glossa summat & diuidit.

a *Officij nostri.*] Legati non cardinales sine speciali mandato iure legationis beneficia conferre non possunt: Sed legati Cardinales hoc bene possunt. Et primo ponit Innocentius prooemium ad dicenda vsque ibi: *Proinde*. Secundo ponit statutum de legatis non Cardinalibus: vsque ibi: *Quod in fratribus*. ibi ponit de Cardinalibus vsque in finem.

ADDITIO. Scias q auctor huius decretalis Innocentius glossauit hanc decretalem. Ioan. And.

b *Pace*]ad hoc prooemium concordat prooemiũ huius lib. & j. de restit. spolia frequens.

Glos. seq. de potestatibus legatorũ remittit: & ponit quatuor imparia.

c *Legati* .] Tria genera legatorum distinguit hæc decr. & licet quo ad quædam non sit in illis imparitas, vt dixi. s. eo. lib. de rescrip. statutum. 1. responso. in glossa, quia verbum. tamen quo ad alia est imparitas, scilicet in excõmunicatos absoluẽdo, vt s. eo. cap. penul. & in confirmationibus exẽptorum. s. eo. lib. de elect. si abbatem. & in cognoscendo de causis exẽptorũ, & illos puniẽdo. j. de verb. sig. c. 1. & in collationibus beneficiorũ, vt h. c. Et qui dicant esse legati de latere Papæ not. s. eo. c. pe. Et q Cardinales dicant esse de latere patet j. dũ dicit: q in fratribus nostris, & cętera.

Legatorum tres sũt species inter se differentes.

In manuscriptis ita: q sicut hic.

Vide Anchar. hic. [illegible]

d *Ecclesiarum.*] suarum: sicut Cantuarieñ. & Eboraceñ. j. eo. cap. 1. & de appel. cap. 1. cum si.

e *Legationis.*] quasi dicat, si alio iure hoc eis competeret: legatio illud non priuat.

Glos. seq. signat contrarium & soluit.

f *Potestatem.*] contra. s. in aut. de supplen. negli. præla. litteras. vbi legati qui Cardinales nõ erant (vt ibi patet ex subscriptione) beneficia cõtulerunt: Dic q illud fuit ex speciali mandato: & sic non cõdicit: sed concordat ei quod statim sequitur, nisi hoc, &c. multa ergo licent ex speciali demandatione: quæ ex generali virtute legationis non licent. de his vide s. ot. proxi. is cni. in fine.

g *Fratribus nostris.*] Nota quia cum Papa promiscue de Cardinalibus loquitur: vocat illos fratres; Si specialiter, episcopos Cardinales vocat fratres: reliquos filios. s. de testi licet. 3.

Et sic hic intelligitur de Cardinalibus etiam non episcopis, secundũ Ioan.

ADDITIO De præben dilecto. io princi. Io. And.

h *Legatione.*] repete ecclesiæ Romanæ, de qua s. tractauerat.

i *Prærogatiua.*] cõcor. s tit. proxi. c. vlt. §. 1. & j. de priuil. ne aliq.

Glossa sequens litteram exponit: quærit, arg. pro: ponit duas opiniones contrarias: in fine ponit duo dicta.

k *Ampliori*]vnde beneficia cõferre poterunt, cũ restrictione tñ & determinatione, quã habes j. eo. præsenti & cap. seq. Sed qd dices: potest ne legatus Cardinalis conferre beneficia, quorũ collatio deuoluta est ad Papam p Lateran. cõcliũ. Videt q sic per dec. s. de præb. cap. pe. vbi legatus tale beneficiũ cõtulit. Dicebat ibi Vin. q talis legatus hoc nõ poterat sine speciali mandato: & ideo ibi insistebat ipse legatus apud Papã, q illã collationem confirmaret: & sic faceret illã valere. Gof. ibi reprehendebat. Vin. & Inno. concor. ini Gof. & Guil. io Spe. ti. de legato. §. nunc tractemus. circa princ. qui omnes dicunt, q legatus de latere bene potest conferre talia beneficia per pdictam decre. immo dixit Gof. q illa pcipue potest conferre, quæ sunt ad Papã deuoluta: cuius vices gerit in puincia: allegabat etiã decre. s. eo. dilectus. & s. de iure patro. cum dilectus. pro hoc etiã bene facit. s. eo. lib. de elect. si abbatẽ. 2. rñso. vbi cõfirmat electiones, quarũ cõfirmatio spectat ad Papã & j. de verb. sig. c. 1. 1. rñso. Quod ergo petiu in pdicta decre. pe. ille legatus, q Papa collationẽ per eum factã prosequeretur benigno affectu: intelligatur quo ad facti executionem: qa legato nõ parebat. Certum est autem, q legatus etiã de latere non potest cõferre beneficia vacantia in curia sine speciali mãdato, vt j. de pben. licet. i si. quod intelligo infra mensem, vt eo. tit. statutũ. Et not. q vbi est legatus Cardinalis in prouincia: vel alius habens speciale mandatũ: possent tres cõcurrere in collatione beneficij: scilicet Papa, legatus, & ordinarius & si apparet qs primo contulerit, nõ est dubiũ: si vero non apparet qs primo cõtulerit, tene qd habes j. de pben. si à sede. Ioan. And.

Trãsit Dominicus cũ gl. sonta.

Idẽ Domi. sonta.

Idẽ. Dom. Phi. vide Felin. in c. ĩn. s. de cõst. Phi.

Legatus.

Legatos.] Duo facit: præmittit & probat declarationis causam. Secundo declarat: ibi, *Præsenti.* Ioan. And.

Casus. Papa creauit aliquem legatum in aliqua prouincia: accidit quod Papa mortuus est: vtrum sit expirata potestas ipsius legati: ita quod mortuo Papa non possit aliquid iure suæ legationis expedire? Rñdet Romanus Pontifex, quod cum legatus habeat iurisdictionem ordinariam: (nam si sit legatus de latere, æquiparatur proconsuli: si vero sit legatus natus vel legatus missus simpliciter æquiparatur præsidi prouinciæ) mortuo Papa poterit legatus expedire ea, quæ incúbunt sibi iure suæ legationis. Nota primo, quod legati mittuntur vt euellant vitia, & plãtent virtutes: veruntamen plura alia possunt expedire. Nota secúdo, quod legati Papæ habent iurisdictionem ordinariam: & istud indubitanter verum de his, quæ eis cõpetunt iure suæ legationis: Sed quid de his, quæ eis competunt ex speciali facultate? Dicendum quod cõis opinio doctorum est, ipsi legati habent delegatam iurisdictionẽ: ideo illa expirat per mortẽ Papæ: sed non alia quæ eis competunt iure simplicis legationis. Nota tertio ex suprascriptione: quod quãdo Papa scribit presbytero Cardinali, præmittit titulum suum, quod tñ fallit in Cardinali Basilicæ xij. Apostolorum, vt not. Hostien. ỹ. de priuile. cum olim. Nota quarto quod legatio dicitur esse officiũ. de quo s. cap. proxi. vbi appellauit dignitatem. Dominicus.

Intellige solum in nõ vrgẽ. ex vsu istis gratiam per mortem Papæ capitur legatio, distinguit hoc Pet. de Ancha. Fonta.

CAP. II.

Legatos [a], quibus in certis prouinciis committitur legationis officium, vt ibidem euellant & dissipent [b], ædificent atque plantent [c]: prouinciarum sibi commissarum, ad instar proconsulum [d], cæterorumque præsidum, quibus certæ sunt decretæ prouinciæ moderandæ, ordinarios reputantes [e]: Præsenti declaramus edicto, commissum tibi à prædecessore nostro legationis officium, nequaquam per ipsius obitum [f] expirasse [g].

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Finita legatione expirant reseruationes legatorum, & omnis processus habiturus super illis: nisi tunc illa beneficia iam vacantia sint collata. Demum dicitur quòd pendente vna sua reseruatione in ecclesia collegiata, vel de beneficio spectante ad collationem alicuius: legatus in eadem ecclesia, vel beneficio spectante ad collationem eiusdem, aliam facere non potest: & quod fit contra prædicta irritum decernit. Ioan. And.*

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta, & quid approbet, ponit summam, & soluit dubium.*

a ¶ *Legatos.*] Extrauagans fuit eiusdem Clementis: & incipiebat, ex parte. & approbat hæc decre. quod not. Ioan. 7. q. 1. sicut vir. & 25. q. 2. igitur. Ioan. de Deo. in quæstionibus suis, in prin. Inno. de offi. deleg. in ant. licet. Hostiẽ. de resti. in integ. rum ex litteris. & ỹ. eo. c. vlti. & Guil. in Spe. eo. tit. §. superest. ver. quid de sententia. & § finitur. ver. pone ergo. & ver. seq. Et nota quia licet decre. dirigatur legato Cardinali: tamen indistincte loquitur de omnibus legatis: ex quo infert postea solutionem ad ipsum legatum quærentem: quod etiam patet ex eo quod ĩ. dicit, cæterorumque præsidũ. licet ergo quo ad quædam sit differentia inter eos, vt dixi s. c. proxi. non tamen quo ad hoc, vt hic vides.

Et sic dixit Ioan. de Capua post mortem Clemẽtis in archiepiscopo Rauennate. Ioan. And.

b ¶ *Dissipent.*] vitia.

c ¶ *Plantent.*] virtutes: & ista proprie sunt ordinariorum. ỹ. de offi. ordi. cap. 1.

d ¶ *Proconsulum.*] Legatos Cardinales æquiparat proconsulibus: reliquos præsidibus: Nam proconsul est, qui ex cõsulibus ab Imperatore ad regendam certam prouinciam mittiť. [Aliter dr̃ proconsul suffectus loco consulis, sic dictus: quia pro cõsulibus fungereť.] Præsides autem illi dicunť, qui cum nõ essent prius consules, mittebanť ad regimina prouinciarũ. ff. de offi. præsi. l. 1. [a] vbi de hoc. & l. 2. & ff. de offi. quæsto. l. 1. §. ex his. vnde arguẽdo à nomine legati: Cardinales qui ex latere Papæ, & ex consulibus suis (assistũt enim sibi in secretis consilijs. s. eo. lib. de elect. fundamẽta. §. decet.) mittunť ad regendam prouinciam: æquiparanť proconsulibus. ĩ. de senten. excommu. ad eminentiam. ff. de offi. proconsul. l. 2. Reliqui autem qui secretis consilijs non assistunt, missi ad regendas prouincias æquiparantur præsidibus: sed illi habent ordinariam, ergo & isti.

Sic dicta persona, & est nomẽ generale vt in l. 1. ... quando nõ ... in prouin. ... Io. And.

e ¶ *Reputantes.*] hic incipe constructiõ: nos reputantes legatos, &c. & merito dicunt ordinarij: nec expirat eorum officiũ: faciunt enim statuta perpetua. s. de loca. c. 1. & ĩ. eo. tit. c. vlti. & adeunť per querelam. ĩ. eo. tit. c. 1. & de hoc. 2. q. 6. c. 3. Item habent imperium. s. eod. lib. de elect. si abbatem. ff. de offi. proconsul. l. & ideo. ad idem eo. tit. l. 1. & 2. & C. de off. eius qui vicem alt. iu. ob. l. 1. & 2.

¶ *Gloss. sequens primo notat hoc ius declaratorium, & respondet contrario: rationem reddit, & interserit opinionem Goff. secundo tractat de nondum ingresso. tertio quærit an cœtus Cardinalium illum reuocet: ponit opin. & remittit.*

f ¶ *Declaramus.*] nõ est ergo iuris noui promulgatoria: sed veteris declaratoria: quod ergo dr̃ in prædicta decre. cum ex litteris. de restitu. in integ. in princip. cui etiam Alexander successor ipsius Anastasij officio legationis denuo in partibus illis fungenti, &c. illud, denuo, determinat verbum, commisit, quod sequiť: nõ enim morte Anastasij expirauerat legatio: Notat tñ Goff. in summa istius titu. §. finitur. quod morte Papæ licet expiret legatio: non tñ iurisdictio quo ad excepta: sed nec expirat legatio, vt infra sequitur: nec mirũ: legatus enim Papæ dr̃ legatus sedis Apostolicæ: sed sedes ipsa non moritur. 12. q. 2. liberti. 2. ĩ. eod. lib. de rescript. si gratiosæ. Et nota quod ista decre. nõ distinguit an ille legatus tẽpore mortis ingressus fuerat prouinciam vel non: vnde sicut in reliquis ordinarijs nõ inspicimus mortem constituentis, ita nec in illo. An autẽ vacãte sede cœtus Cardinalium reuocare possit legatum forte communiter à Papa & Cardinalibus deputatũ. not. Host. in pdicta. decre. cum ex litteris. & Guil. in præallegato. §. finitur. ver. sed nunquid. quod ex magna & euidẽti causa hoc possent: alias hoc non debent [a]. De potestate tamen Cardinalium sede vacãte, vide quod dixi infra de schisma. cap. vnico.

Vide concilium Tridẽt. sessio. 24. de reforma. c. 19. vbi reseruationes quælibet ad vacatura beneficia sublatæ.

Idem Philippus. & Dominicus.

Additio. Cle. ne Romani de elect. & ĩ. eo. de elect. vbi periculum. §. idem quoque. in glo. 1. Fonta.

g ¶ *Expirasse.*] idem habes de inquisitoribus hæreticæ prauitatis: ĩ. de hære. ne aliquid.

CAP. III.

Præsenti [h] declaramus edicto reseruationes [i] quorũcunque beneficiorum ab Apostolicæ sedis legato suæ [k] legationis auctoritate factas, & decreta interposita super ipsis: necnon denunciationes, inhibitiones, & processus quoslibet per eum, vel per executores deputatos ab eo habitos circa ipsas (dummodo ad collatio-

Præsenti.] Sunt tres partes: Prima in vno declarat: Secunda circa duo restringit: Tertia decernit. Secundat ibi, *Cæterum.* Tertia: ibi, *Quicquid.* Ioan. And.

Casus. Legatus cardinalis in hac prouincia suæ collationi reseruauit præbendam proximò vacaturam in ecclesia Pictauen. in fauorẽ certæ personæ: & illi personæ dedit executores ad prouidẽdum in defectum capituli: postea vacauit pbenda: executor tñ eam non contulit: accidit quod finita est potestas legati: vtrũ expirauerint omnes effectus reseruationis: ita quòd executor non possit conferre illam pbendam? Rñdet quod sicut si executor nondum processerit ad collationẽ: sed si processisset, & illã pbendam contulisset, valeret collatio: licet persona illa certa nõ apprehendisset possessionem illius. Sed vtrum sit verum indistincte, quod legatus possit reseruare beneficia, & quot voluerit? Rñdet quod non: sed in vna ecclesia vnicum poterit reseruare beneficium: vel de beneficijs spectantibus ad vnũ collatorem: & hoc pendente illa reseruatione: sed illa finita posset sibi reseruare vnicam aliam collationẽ: & hoc etiam verum de beneficijs spectantibus ad collationem vnius collatoris. Nota primo arg. quod quando legatus facit actum pertinentem ad officium legationis: debet dicere quod faciat auctoritate legationis, & non auctoritate Apostolica. Nota secũdo quod potestas data executori super gratia fienda, expirat expirante gratia. ad hoc ĩ. de præben. si clericus. & cap. si cui. Dominicus.

¶ *Prima glossa facit quatuor, dicit quid restringit, quæ pars sit declaratoria, summat, & dicit quid determinet.*

h ¶ *Præsenti.*] ista decretalis & sequẽs restringit generalẽ potestatem legatorum circa beneficia conferenda, de quia ĩ. eo. c. 1. verum est tamen, quod primum dictum huius decretalis declaratoriũ est iuris veteris [4], vt in principio patet. Et hoc dicit: finita legatione expirãt reseruationes legatorum: & omnis processus habitus super illis: nisi tunc illa beneficia iam vacantia sint collata. Demũ dicit, quod pendente vna sua reseruatione in ecclesia collegiata, vel de beneficio spectante ad collationẽ alicuius: legatus in eadẽ ecclesia, vel de beneficio spectante ad collationem eiusdẽ, aliam facere nõ potest: & quod fit contra prædicta, irritum decernitur. Et determinat hæc decretalis notata per Hostiensem ĩ. eo. cap. vlt. & per eum & per Ber. ĩ. de iure patronat. cũ dilectus. & Guliel. in Speculo eo. tit. §. nũc tractemus. vers. sed ecce.

4 Vnde Gulielm. ver. in fine allegato, & Archid. hoc dicit, quod ... hoc tenebant, dicentes quod licet ... fuerat declaratum. Io. And.

i ¶ *Sua legatione.*] quia si ex speciali auctoritate sibi tradita à Papa hoc faceret, tunc secus: ad hoc ĩ. de præb. si qui. 2. responso. Et nota quia si legatus non Cardinalis nõ potest conferre beneficia vacãtia iure legationis. ĩ. eo. tit. & lib. c. 1. multo minus ergo posset reseruare

seruare: in Cardinalibus ergo habet locum hæc decre.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona.

a ¶ *Ad collationem.*] ergo non sufficit quod vacauerint: nisi priorū beneficiorum vacantium sit facta collatio: & est si. ī. de cōces. præbē. c. vlt. vbi non sufficit quòd beneficia vacauerint: & quod ab executoribus fuit petitum, vt illa conferant, si ipsorum non fuerit facta collatio: immo habuit locū reuocatoria.

¶ *Glos. seq. ponit quatuor modos quibus finitur legatio.*

b ¶ *Finitur legatio.*] hoc potest esse multis modis, puta quia datus fuit legatus ad tēpus: finito tempore finita est legatio. s. de offic. deleg. de causis. Itē quando reuocatus est. ff. de iudi. l. iudiciū. Itē quando est egressus legationē animo non redeūdi: legationē ideo dixi quia si esset egressus vnā prouinciā, in qua est legatus in pluribus, ex qua nō est egressus legationē, adhuc non expirauit eius iurisdictio. ī. eo. tit. nouit. sic enim legatus i qualibet parte legationis existens, iurisdictionem exequitur sicut eps i qualibet parte diœcesis. ī. tit. proxi. cum eps. Item finitur legatio personalis morte ipsius legati: non tñ morte constituentis ī. cap. proxi. personalis ideo dixi: quia si esset realis, puta quæ competeret dignitati: nō expirasset morte legati, vt ī. eo. cap. 1. & s. de offic. delega. quoniam abbas. Et quod supra dixi his modis legationem finiri, dic verum in sui persona: & quo ad nō cœpta per delegatos: sed si quas causas commisisset, & res nō esset integra, durat finito eius officio illius delegati potestas. ī. eo. cap. vlt. Et est mirabile: quia iurisdictio delegati a legato bene perpetuatur per citationem, & alium iudicialem actum: sed notificatio, inhibitio, & decretum non perpetuant iurisdictionem executoris hoc & alios processus facientis. Sed reseruationes beneficiorum sunt odiosæ propter duo: quia per eas datur via ad vacaturas: & quia præiudicant ordinariæ potestati: igitur sunt restringēdæ: sed potestas executorum datorum à Papa super gratia facta, etiam re integra: & super facienda re non integra, bene perdurat post mortem Papæ[a]: quia Papa potest ius ad vacaturas dare: sed non sic legatus. ī. eo. tit. proxi. si super gratia. & ī. de præben. si cui. in si. bene ergo potest legatus donec durat in officio suo impedire ordinarium in conferēdo: sed finito officio non, vt hic.

c ¶ *Restringere.*] Causam huic edicto, & ei quod dr ī cap. prox. dare potuit Cardinalis sanctæ Mariæ nouæ, [scilicet dominus Petrus de Biperno, de quo dixi ī. c. 1. in si.] qui in pluribus prouinciis legationis Papali fungens officio, omnes dignitates, personatus, & beneficia in legatione sua vacantia suæ collationi reseruauit: restricta est ergo hodie eorum potestas, vt ī. patebit.

¶ *Glos. seq. ponit quatuor exempla, quibus non pendet: ad duo quæ solutioni obstant, respondet & remittit.*

d ¶ *Illa pendente.*] illa igitur sublata, puta mortuus, vel per sententiam debito modo exclusus est is pro quo facta erat reseruatio: vel iam cōsecutus est pbendam: vel reuocauit legatus reseruationē[3]: tunc bene potest in ecclesia eadem facere aliam[4]: quia illa non pendet: si vero illa pendet, aliam non potest facere: Sic & pendente dilatione quiescit officium iudicis. C. de dila. siue pars. ī. de app. significante. sic & pendente lite contra vnum electum, non potest alius eligi, quod dic vt ī. vt lite penden. cap. 1. & 2. & sic attentata pendente appellatione reuocantur per modum attentati: quod dic vt ī. de app. non solum. sic & is qui contulit alicui beneficium: pendente termino acceptionis, non potest illud alij conferre, vt ī. de præben. si tibi absenti. & sic pendente negotio reseruationis, delegatus non subdelegat causam, nisi de recusatoris assensu, vt ī. eo. lib. de offi. dele. iudex. 2. responso. sic & accusatus pendente accusatione non promouetur. ī. de accus. omnipotens. nec testificatur. quod dic vt ī. de testi. c. vlt.

[Margin:] Anchara. hoc notat, quod legatus & vacatura & vacancia reseruationis tamen legationē, quo ad vtrumque reseruatio expirat. Idem dicit quia cessante legatione decretū & alia omnia vt accessoria perimuntur, licet reseruationes ex futuro dependentes ergo facilius tollantur. Fon.

[Margin:] Fallit si legatum contulerit canonicatū & præbendā vacaturā reseruauerit, dato executore: nā talis finita legatione conferre poterit. Pe. de Ancha. Fon.

[Margin:] Et reuocatores secundū Hostié. ff. de offic. præfec. vrb. l. 1. hoc not. l. eod. cap. nouit. quod hic placet Archidi. sic ordinarium. l. c. prox. & alias expresse renunciare nō posset: ergo nec tacite. Io. And.

[Margin:] a Vide Specul. tit. de legato. §. 1. nu. 14. Federicum de Senis consil. 297. & Geminianum hic.

[Margin:] 3 Quod potest ante collationem: in dubio tamē non præsumitur. Dom. Fenu.

[Margin:] 4 Nec tamen facere mentionem de prima reseruatione, ibi est clausula motu proprio. ... Dom. Fon.

nem[a] eorundem beneficiorū iam vacantium † minime sit processum) eo ipso quòd illius finitur[b] legatio, viribus penitus vacuari: nec executores eosdem posse vlterius beneficia taliter reseruata cōferre †. ¶ Cæterum reseruationes huiusmodi (per quas interdum prælati & ecclesiæ nimium onerantur) restringere[c] cupiētes: Prohibemus, ne postquam legatus in aliqua cathedrali vel collegiata ecclesia reseruationem aliquā duxerit faciendam: aliam (illa pendente[d]) faciat aliquatenus in eadem[e]. Nec etiam postquam alibi reseruauerit aliquod beneficium ad collationem pertinens cuiuscunque: aliud[f] quod ad illius collationem pertineat (quandiu reseruatio pendet alterius) sibi quoquomodo reseruet. Quicquid autem contra præmissa contigerit attentari: eo ipso viribus non subsistat.

¶ Idem.

¶ *Cathedrales, vel regulares, vel collegiatas ecclesias legati reseruare vel conferre non possunt: Idem in dignitatibus ecclesiarum cathedralium, quæ sunt maiores post episcopos, si ipsarum prælati per electionem debent assumi: & contra hoc factum est irritum.*

CAP. IIII.

Deliberatione prouida duximus inhibendum, ne aliquis Apostolicæ sedis legatus, quantumcunque legationem obtinere plenariam dignoscatur, cathedrales, vel regulares, aut collegiatas ecclesias[k], seu ipsarum ecclesiarum cathedralium dignitates, ad quas hi, qui præficiuntur eisdem, maiores in earum capitulis post episcopos existentes, habent per viam electionis[l] assumi, suæ ordinationi, collationi,

e ¶ *In eadem.*] quia ista littera non distinguit: non curo an illa beneficia spectent ad collationem vnius, an diuersorum: ex quo enim sunt in eadem ecclesia, siue iidem, siue diuersi habeant conferre: pēdente vna reseruatione non fiet alia. [Idem Archi.]

f ¶ *Aliud.*] etiam in alia ecclesia: & sic differt à proximo dicto.

g ¶ *Illius*] pone, reseruauit legatus beneficiū quod spectat ad collationē episcopi: hac reseruatione pēdente, reseruat aliud quod spectat ad collationem ipsius epi & alterius. nunquid valet reseruatio secundi? Credo quòd non[a]: quia licet spectet ad collationē alterius, tñ & illius. Et est si. quod dixi. ī. eo. lib. de rescript. statutum. §. cum vero. in gl. 2. Et qui iurat non suum esse, iurat etiā sibi commune non esse. ff. de verb. sig. pupillus. §. vlt. Ad hoc ff. de leg. 3. si quis seruos. vbi testatore legāte seruos suos, & qui in totū & qui in parte sui sunt, legati esse videntur. Nec obstat ī. de præbē. cum in illis. in fin. quia illud induxit intentio Papæ, qui illum solum grauare intendebat, vt ibi dixi in vlt. glo. Nec obstat quod dixi. ī. eo. lib. de rescript. cum aliquibus. quia similitudo & identitas rationis illud inducit, vt ibi dixi.

[Margin:] a Idem Dectores Fen. li. Fon.

h ¶ *Præmissa.*] omnia comprehēdit. ad idē ī. in ant. de rescri. olim. si igitur finita legatione executor conferat, vel processus faciat, nō tenet, vt in 1 respōso. & idē in sequentibus casibus, vt 10 prin. dixi.

Deliberatione.] Prima pars facit duo: Primo ponit prohibitionē in quadruplici specie: Secundo decretum: ibi, *Decernentes.*

CASVS. Dictum fuit ī. cap. 1. quod legati Cardinales possunt beneficia conferre, & reseruare: verum sit verū indistincte, quod possint conferre beneficia quæcunque: siue sit ecclesia cathedralis, vel aliud beneficium? Certe non: Sed quid, vacat abbatia vel aliqua dignitas ecclesiæ collegiatæ, vt decanatus beatissimi Hilarij maiores Pictauis, vel prioratus beatissimæ Radegundis Pictauis: an legatus Cardinalis possit illas conferre? Respondet quod non: dum tamen sit principalis dignitas illius ecclesiæ: Aliæ autem dignitates minus principales illius ecclesiæ cadunt sub potestate legati Cardinalis: & hoc verum, nisi ad illas dignitates minus principales aliqui assumerentur per electionem: Nec potest legatus dare alicui potestatem, vt recipiat resignationem alicuius beneficij, & et committere collationem simul: sed potest committere successiue, vt dicit glossa. Nota primo, quòd iura communia debent fieri cum magna deliberatione: ad hoc procem. huius libri. Nota secundo arg. quòd in mandato generali, quibuscunque verbis vtatur, non includuntur requirentia speciale mandatum. ad hoc ī. de procura. cap. 2. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit summam.*

i ¶ *Deliberatione.*] Cathedrales, vel regulares, vel collegiatas ecclesias legati reseruare vel cōferre non possunt: idem in dignitatibus ecclesiarum cathedralium, quæ sunt maiores post epos, si ipsarum prælati per electionē debent assumi: & cōtra hoc factum est irritum. Secundo dicitur, quòd legatus non potest alicui committere, quod recipiat resignationem beneficij, & postea illud conferat: & contra factum vel faciendum decernit irritum.

k ¶ *Ecclesias.*] tolle quod est infra: suæ ordinationi, &c. Et conferre ecclesiam, est conferre ipsam principalem dignitatem de ecclesia[6], puta episcopatum, plebaniam, abbatiam, prioratum: vel his similia. & has hic prohibet conferri: non prohibet canonicatus ipsarum ecclesiarum conferri per legatos: quod ex his patet, quæ sequuntur.

¶ *Gloss. seq. quærit, & ponit. Iterum quærit, & soluit.*

l ¶ *Electionis.*] aduerte: iam vidi de facto hanc quæstionem: legatus cōtulit plebaniā, quæ ad collationē epi spectabat: quærebat, an collatio eius teneret, & dicebāt quidā[7] quod sic per hanc litteram: ex quo nō per viā electionis, sed collationis assumit ibi prælatus. Sed hoc non est

[Margin:] 6 Vide quod no. in cle. de præben. c. 1. gl. de isto. Io. And.

[Margin:] 7 Archidia. olim, sed postea mutauit, & tenuit quod sequitur in glo. Io. And.

non est verũ : quia ista littera quæ de via electionis loquitur, tantũ in prælaturis cathedralium ecclesiarum loquit. [Alias sequeret, quod etiam cathedralem conferre posset, cui prouideret per collationem: quod aliqui fatentur: sed non est verũ [1]. Ioan. And.] quasi diceret archidiaconatũ in ecclesia cathedrali legatus conferre nõ poterit, si ista duo concurrunt:

[1] Idem Phil. Ep. Pontan.

prouisioni, electioni aut dispositioni, quomodocunque reseruet: nec de ipsis ordinandis, conferendis, vel disponendis, se aliquatenus intromittat. neque aliquod quominus hi, ad quos pertinuerit eligere, aut postulare, libere valeant cum vacabunt, obstaculum quomodolibet interponat [a]: Decernentes quicquid contra hoc actum extiterit, eo ipso irritum & inane.

¶ Legatus non potest alicui committere, quòd recipiat resignationem beneficij, & postea illud conferat: & cõtra factum, vel faciendum decernit irritum. hoc dicit. Ioan. And.

¶ Prohibemus [b] insuper, ne legatus ipse in genere, aut in specie [c] cuicunque [d] concedat, vt ab his qui beneficia infra legationem eiusdem habentes, ea in illius manibus voluerint libere resignare, ipsorum resignatione recepta, illa valeat idoneis cõferre personis. Cum per hoc aperiri posset via contra Lateranẽ. [e] † concilium ad beneficia vacatura. Nos enim concessionem, quam cõtra hoc contigerit attentari: &

quod ille archidiaconatus sit maior dignitas post epm: & quod per viam electionis archidiaconus ibi assumat: sed si vtrũque vel alterum desit: tunc legatus illum cõferre poterit [2]: vnde non sine mysterio sic diuisim summatu intellectum: ad hoc facit quod sequitur, suæ ordinationi, &c. nec obstat j. neque aliqd quominus, &c. quia & sine illa clausula satis erat prohibitum per præcedẽtia: & ibi sic locutus est pro eo quod id vt plurimum obuenit: & potest etiam respicere qđ hic dicit de dignitatibus cathedraliũ ecclesiarum maioribus post epos. Sed cum maioritas consideretur circa multa, vt circa ordinem secundum quem archipresbyter est maior archidiacono: circa administrationem sm quam econuerso: & circa alia quę not. s. in antiq. de resc. sedes. de qua maioritate intelligimus? Dic quod de maioritate prælationis loquitur: in qua licet inspicienda sit consuetudo: dicimus tamen de iure archidiaconum præesse. Is ergo qui præest post epm capitulo, & cõuocat capitulũ, & similia facit: hac prohibitione inclusus est.

[2] Hoc est verũ Philip. & Domi. & Anch. Hon.

[3] Hoc est cõ ... Lateran. sub Alexãdro 3. cap. 8.

Additio. Idem concludit Philip. Fontanus.

a ¶ *Interponat.*] Nota quod ordinarius ad quem collatio vel electio non spectat: non potest inhibere electionibus, ne eligant: etiam si sit legatus de latere: multo minus inferior. s. de restitu. in integ. cap. 2. vbi de hoc.

Additio. Et si id faciat videtur puniendus vt sacrilegus. 1. q. 3. sunt quidam. ad finem quæstionis. Archid. Ioan. And.

b ¶ *Prohibemus.*] declarat notata per Innocentium & Hostiensem s. de offi. deleg. ex parte 1.

Additio. Et Ioan. Monachus refert hic se prius sic pronuntiasse de Papæ mandato. Ioan. And.

Additio. Ista secunda pars facit quatuor: primo ponit prohibitionem: secundo eius causam: ibi, *Cum per hoc*: tertio decernit: ibi, *Nos enim*: quarto prorogat: ibi, *Volentes*. Ioan. And.

c ¶ *Specie.*] hic genus & species parificantur: interdũ differunt: qđ dic vt 23. dist. quamquam. s. de offic. ordi. si sacerdos.

¶ Glossa sequens soluit dubium de duobus delegatis: distinguens an simul, an successiue dentur.

d ¶ *Cuicunque.*] vel quibuscunque, vt in vna persona prohibitum, censeatur in pluribus repetitum, cum eadem subsit ratio: ad idẽ s. eo. lib. de elect. cap. penulti. in princi. & ad hoc de pœn. dist. 3. adhuc persidi instans. 96. distin. cum ad verum. vnde non poterit resignationem committere vni quod recipiat, & alteri quod demum conferat: quia qua ratione committẽdo hæc eidem, daretur via ad vacaturas: eadem ratione committendo hæc diuersis. Et ille est casus specialis, quòd possum per me quod non per alium: ʒ regulam. j. de regu. iur. potest. vbi hunc & quosdam alios nomeraui. legatus enim bene potest resignationem beneficij recipere: & postea illud beneficium vacans conferre: sed hanc commissionem non potest facere: facilius enim per hunc modum fieret fraus ad vacaturas, quàm per alium. Et est sim. expressum s. de conces. præben. constitutus. vbi non potest alicui episcopus specialiter committere, quod conferat certum beneficium cum vacauit: licet cum vacauerit, posset illud conferre. Puto tamen quod legatus bene posset cõmittere alicui quod recipiat resignationem alicuius beneficij: & recepta resignatione cum beneficium vacat, bene posset eidem vel alteri cõmittere, quod illud beneficium conferat: & per hanc decreta. [3] [Maxime põderato prin. huius. §. ibi in genere.] attentari posset, quod licet episcopus posset generaliter tradere potestatem officiali vel vicario suo, cõferendi beneficia vacatura, s. eo. lib. de offic. vica. cap. vlti. non tamẽ alium quàm officialem constitueret.

Possum per me quod nõ per alium. Episcopus an possit cõmittere alicui specialiter vt conferat certũ beneficium cũ vacabit.

[3] Ita tenet Phil. & alle gat Rotã decisio. 377 tenere hoc cũ glossa. Hon.

quicquid ex ea, vel ob eam secutum extiterit, nullam prorsus habere statuimus roboris firmitatem. Volentes non solũ ad futura, sed etiam ad præterita, & adhuc pendentia [f] negotia hoc extendi.

¶ Idem.

¶ Collatio legati per taciturnitatem prioris beneficij vitiatur. hoc dicit. Zen.

CAP. V.

Collatio beneficij per legatum [g] sedis Apostolicæ tibi facta, nullius momenti existit: si in ea non fuerit † habita mẽtio [h] de alio beneficio, quod primitus obtinebas.

TITVLVS XVI.

De officio ordinarij.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ Archiepiscopus non potest sibi cõstituere officiales in diœcesibus suffraganeorum suorum, etiam pro futuris causis per appellationem deuoluendis ad ipsum: nisi de consuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales officiales inhibere non possunt, priusquam fuerit appellatum.

Additio. Vide qđ not. j. de præben. statutum. in vlti. gl. Io. And.

e ¶ *Lateranense.*] s. de concel. præben. nulla.

f ¶ *Pendentia.*] quasi dicat, sicut hæc constitutio non respiciebat præterita, ita nec pendentia: sed prorogatione eam extendi voluit ad vtranq;. de hoc vide s. de elect. licet canon.

Additio. In gloss. ad futura, quam hic ponit Archid. Ioan. And.

Collatio.] Non diuiditur, quia breue est: Sicut taciturnitas beneficij obtenti vitiat collationem obtentam à sede Apostolica: ita vitiat collationem obtẽtam à legato: Secus esset de collatione obtẽta ab ordinario: quia illa taciturnitas non vitiat.

Casus. Legatus Cardinalis in hac prouincia existens, cõtulit mihi aliquod beneficium vacans: tacui ei aliud beneficium quod obtinebam: an valeat talis collatio? Certe nõ: nam taciturnitas beneficij obtenti vitiat collationem legati à sede Apostolica impetratam. Nota primo legatum posse conferre beneficia, de quo s. eod. tit. & lib. c. 1. Nota secundo, quod in litteris beneficialibus quæ imperantur à legato, eadẽ mentio debet fieri qualitatum & circũstantiarũ, quæ requiruntur in litteris à Papa impetratis. Dominicus.

[4] Al. à se, fuit

g ¶ *Legatum.*] Cardinalem: quia alius iure legationis conferre nõ potest s. eo. c. 1. in fi. nisi ex speciali potestate, vt ibi.

h ¶ *Mentio.*] quid dices si legatus proprio motu (& hoc exprimitur in litteris concessionis) confert mihi beneficium habenti aliud, de illo mentione non facta: nunquid valebit collatio sicut & valet eo casu si Papa contulisset. j. de præben. si motu proprio? Videtur quod non: quia Papa non est ligatus [5] legibus sicut legatus. C. de leg. digna vox. de concel. præbend. proposuit. vnde aliud in Papa, aliud in legato: Sed contrarium credo: sicut enim si ordinarius mihi habenti beneficium conferat aliud, bene tenet collatio hoc tacito: licet vtrunq; retinere non possim, vt in cle. de offic. ordin. c. 2. quæ in hoc reprobat quod hic not. archidiaconus. sic & si legatus conferat, tenebit collatio [5]: non tamen vtrunque propter hoc potero retinere. & facit s. eod. lib. de rescrip. gratia. hoc ergo intendit decretal. quòd sicut impetrans beneficium à Papa tenetur de beneficio quod habet (quantumcunque modicum sit illud) facere mentionem: sic & impetrans a legato: alias non valebit collatio: quia impetratio [6] est subreptitia: Vbi vero nõ impetrauit, sed legatus contulit: in quo peccauit ille cui facta est collatio? Certe in nullo: vnde credo tenere. Sic video, quòd impetrationem impedit facti possessio colorata, si de illa non sit mentio. s. de concessio. præbend. cum nostris. collationem non impedit. j. de præbend. licet episcopus. Ioan. And.

Motus proprius legati, an excludat subreptionẽ sicut motus proprius Papæ.

[5] Vide Burchardũ lib. 15. decret. cap. 41. & B. Thomã. 1. 2. q. 96. art. 5.

[5] Idem Pet. de Ancharano.

[6] Quæ propter hic abalio, ad quem primo iure non spectat collatio. Ioan. And.

DE OFFICIO ORDINARII.

¶ Dictum fuit supra de officio legati, qui est maior quibuscunque ordinarijs in causa sibi delegata: nunc restat videre generaliter de quibuscunque ordinarijs, ideo ponit titulum siue rubricam de officio ordinarij.

Romana.

Romana.] Sunt quinque partes fm Io. Monachum. Primo ponit prohibitionem. Secundo: ibi, *Nec pro eo.* soluit oppositionem illius prohibitionis. Tertio: ibi, *Quia in causis.* rationem solutionis subijcit. Quarto: ibi, *Officiales.* quandam moderationem officialibus Remensibus iniungit. Quinto: ibi, *Et hoc.* illā ad alios officiales extendit. Plus mihi placet, vt sint solū duæ partes. Ioan. And.

¶ Præsupponendū est, q archieps potest committere causā suffraganeo, vel subditis suffraganei: sed qn cōmittit subditis suffraganei, nō potest eos compellere.

CASVS. Archiepiscopus Burdegalensis vult officialem foraneū in dioecesi Pictaueñ. deputare ad cognoscendum de futuris causis p appellationem ad ipsum deuoluendis in futurū: vtrum possit? Rñdet q non: licet causas deuolutas committere siue delegare possit in dioecesi sui suffraganei: sed non causas in futurum deuoluendas. Ratio est: qa post appellationem iurisdictio est ipsius archiepi: ideo causas potest committere: sed ante appellationem non habet iurisdictionem: ideo non potest committere: quia nemo dat quod non habet. Sed ponamus q archieps per tempus sufficiens ad introducendum consuetudinem, constituit officiales ad cognoscendum de causis in futurum per appellationem deuoluendis: vtrum valeat consuetudo? Rñdet q sic. Sed ponamus q illud ius sibi competit ex consuetudine: & sic cōstituit officialē in dioecesi Pictaueñ. vtrū possit inhibere officiali Pictaueñ. vt non attentet aliquid, antequam sibi competat iurisdictio? Rñdet q non, vt in cap. Romana. j. de appel & ibi latius. Sed vtrum officialis iste deputatus ab archiepo Burdegalensi possit excōicare, interdicere, vel suspendere epm Pictaueñ vel alios suffraganeos? Dicit Romanus Pontifex q non, si archiepiscopus Burdegaleñ. sit præsens vel prope locum: ne epo fiat quodammodo iniuria ab ipso officiali deputato, qui est humilis persona; tamen illud procedit de honestate: Nam si officialis archiepi epm suffraganeū excōicaret, teneret excommunicatio. Nota primo, q archieps regulariter non potest intrare dioecesim sui suffraganei, vt aliquid agat ex auctoritate sua: fallit in aliquibus casibus: nam archieps potest visitare totam prouinciam suam. de censib. cap. 1. eod. lib.

Notabilia domini Helie.

Nota secundo ibi, *Disponant, aliquidve.*] iuncta gl. q archieps in dioecesi suffraganei nō potest sibi sedem constituere, nec ordines celebrare: multo minus potest eps particularis in dioecesi alterius epi. Nota tertio principalem effectum huius capituli, q licet archiepiscopus possit inhibere suffraganeis, ne procedant, vel aliqd attētent in causis ad ipsum per appellationem deuolutis, vt in cap. Romana. j. de appel. non tñ potest constituere officialem ad id faciendum in causis, quæ nondū sunt deuolutæ: sed si essent iam deuolutæ, posset: quia non tenetur facere inhibitiones personaliter, sed potest alteri cōmittere. Nota quarto, q archieps potest committere causam ad ipsum per appellationē deuolutā alicui de suffraganeis suis. cap. pastoralis. eo. tit. in anti. sed non posset compellere subditos suorum suffraganeorum: vt dicto cap. pastoralis.

Nota vlterius, q consuetudo dat iurisdictionem. cap. cum contingat. de foro cōpeten. in anti. l. 1. C. de eman. lib. l. 1. iuncta l. more maiorum. ff. de iurisdi. om. iud. Not. insuper, q archieps non potest per se vel per alium facere inhibitiones, antequam fiat deuolutio ad ipsum per appellationem: quia ante appellationem nō habet aliquam iurisdictionem. Nota vlterius, quòd quandiu archieps est præsens; suus officialis principalis non debet epos suffraganeos excōicare. sed illud reseruare debet archiepo; si tamen faciat, tenet excōicatio: quia licet officialis archiepi sit minor quātum ad ordines: tñ quantum ad iurisdictionem est maior: & ei est honor deferendus sicut suo domino: tamen est puniendus, eo q fecit contra canones. Nota insuper in §. *Nec pro eo.*] q officialis dicitur actum facere non auctoritate propria, sed vice & auctoritate illius, qui eum creauit. Nota finaliter eo. §. q iudex qui in causis certam habet iurisdictionem, non dicitur illam habere ante ortum causæ, in qua datur iurisdictio.

¶ *Prima glossa summat.*

CAP. I.

Romana Ecclesia [a]: & infra. ¶ Prohibemus quoque, ne Remensis [b] archiepiscopus in dioecesibus suffraganeorum suorum foraneos [c] officiales constituat: quia cum metropolitanis, ne suorum suffraganeorū ingrediantur [d] dioeceses, vt in eis auctoritate propria iudicent [e], disponant [f], aliquidve aliud agant [g] canonica [h] prohibeant instituta: nequaquam hoc possunt in illis per alios [i] exercere. ¶ Nec pro eo [k] quòd causas per appellationem delatas ad ipsos, possunt [l] in suffraganeorum suorum dioecesibus delegare [m]: similiter licet eis tales officiales instituere in eisdem: qui eorum vice (cum appellatur ad ipsos) citationes, vel inhibitiones [n] faciant, seu compescant in hac parte rebelles: Quia [o] in causis per appellationem deuolutis ad ipsos, iam iurisdictionem obtinere noscūtur [p]: propter quod licite possunt super illis committere vices [q] suas. Non sic autē in alijs †, in quibus nondum [r] extitit appellatum: & idcirco non debent aliquos cōstituere pro citationi-

a ¶ *Romana Ecclesia.*] Archieps non potest sibi constituere officiales in dioecesibus suffraganeorum suorum, etiam pro futuris causis per appellationem deuoluendis ad ipsum: nisi de consuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales officiales inhibere nō possunt priusquam fuerit appellatum. Secūdo dr, quòd donec archieps de facili potest haberi, officialis eius suffraganeū excōicare, suspendere, vel interdicere non potest pp ordinis epalis reuerentiam. hoc dicit in summa.

b ¶ *Remensis.*] idem de alijs, vt in fi.

¶ *Glossa sequens tripliciter exponit foraneos.*

c ¶ *Foraneos.*] quia foris in dioecesi cōstituebantur: quod archieps facere non potest: quia in dioecesi sui suffraganei, &c. vt j. sequitur. Vel, foraneos, id est q forum teneant. ff. de verb. signi. cap. forus. Vel foraneos: quia de foris veniunt vt aduenæ, vel peregrini dicātur: quorum sunt reprobata iudicia. 3. q. 6. peregrini. & c. seq. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens obijcit & soluit.*

d ¶ *Ingrediantur.*] Quomodo ergo visitabūt & procurationem recipient? & sic est ȝ ī. de præscrip. cū ex officij. ī. de censi. sopitæ. & cap. nuper. & j. eo. tit. Romana. & c. vlt. cū suis sim. Sol. hoc nō possunt nisi in casibus permissis, quorum iste vnus est: & vide quod not. Io. 9. q. 3. c. 1. & c. 2. & Ber. ī. de offi. ordi. pastoralis.

e ¶ *Iudicent.*] pro tribunali sedendo.

f ¶ *Disponant.*] extra iudicium faciendo coram se celebrari ł, & ante se recognosci pactus. j. de foro cōpe. Romana. §. vlti. De celebratione vero diuinorum, dic hodie vt in cle. de priuil. archiepo.

g ¶ *Agant.*] conferendo ordines 1, sacramēta, & similia faciendo.

ADDITIO. Vt consecrando ecclesias, vel altaria. Ioan. And.

h ¶ *Canonica.*] loquit de his canonibus 9. q. 2. c. 2. & q. 3. nullus primas. & c. conquestus. & concor. l. in Authen. de defen. ciui. §. interim. coll. 3. vbi præses prouinciæ, qui potest comparari archiepo: nō prohibet defensorem ciuitatis, qui potest comparari epo, quo minus vtatur iurisdictione sua: non sic autem in epo circa subditos suorum subditorum. de hoc. ī. eo. tit. cum ab ecclesiarum, & probatur in Authen. iam alleg. in princ. vbi dicitur, q defensor ciuitatis potest de causis inferiorum (prætermissis magistratibus municipalibus) cognoscere: & de hoc 11. q. 1. de persona.

¶ *Glos seq. alleg. duas concor. duo contraria soluit, & remittit.*

i ¶ *Per alios.*] quod enim quis per se non potest, nec per alium. 46. dist. sicut. ff. de admini. re. ad ci. per. l. 2. §. 1. Arg. contra 86. dist. non liceat. j. ne cle. vel mo. c. vlti. cum si. primum est generale: secunda sunt specialia: quod dic vt 88. distin. episcopus gubernationem. qd etiam est contra. j. de regu. iur. potest quis.

k ¶ *Nec pro eo.*] olim hic erat duplex littera: scilicet hæc prout iacet: alia fm causas per ap. &c. & hanc litteram communiter habebamus: & hanc secutus Ber. posuerat glossam, quæ fm hanc litterā nec pro eo, falsa est: dicens, q archieps poterat tales officiales in causis appel. constituere: sed de alijs in quibus appellatum non est, nullam habebant potestatem, nisi de consuetudine, &c.

l ¶ *Possunt.*] & debent: quod dic vt ī. eo. vt litigantes.

m ¶ *Delegare.*] non tamen renitentem compellere ad delegationē suscipiendam. ī. eo. pastorali. 1. respōso. & ibi plene de hoc. & j. de foro compe. Romana. 2. responso.

n ¶ *Inhibitiones faciant.*] scilicet iudici appella. ne vlterius in causis procedat, vt j. eo. cap. §. a quibus. & j. de appella. c. Romana. §. si autem. & de effectu huius inhibitionis dic vt j. eod. non solum.

o ¶ *Quia in causis.*] similitudinem improbat.

p ¶ *Noscuntur.*] Nota q eo ipso quòd appellatum est, iurisdictionem habet in causa: vnde videtur quòd statim possit inhibere. Sed de hoc dic vt dicam j. de appel. in decre. Romana. §. si autem. & in decretali non solum.

q ¶ *Vices suas.*] quia possunt per alium quod per se. j. de reg. iur. potest quis per alium. cum suis concordantijs.

r ¶ *Nondum.*] nemo dat quod non habet. 1. q. 7. Daibertum. de iure pat. quod autem. & concor. de offi. proconsul. obseruare. §. vlti. de rescript. cap. pastoralis. in fi.

† Nota q habens iurisdictionē solo habitu & non actu: non potest eam delegare. hac tamen ne rescripta non concedantur sup futuris controuersiis. c. si d rescrip. in antiq. qa tractus temporis futuri ad iudicem nō spectat. l. de procu. audita. l. nō quemadmodum. ff. de iudi. Fun.

1 Cōtractum, quod sequitur. Io. And.

1 Vide qd dixi ī. eo. lib. de sepu. et eum nullus. Io. And.

a ¶ *Futuris.*

a ¶ *Futuris.*] tractus futuri temporis, &c. ff. de vsur. l. 1. §. 1. & de hoc ī. de procura audiris in vlt. glo.

ADDITIO. Et ī. de sepul. in nostra. j. de homici. c. 2. & de senten. excom. Romana. §. caueant. Ioan. And.

b ¶ *Consuetudine.*] præscripta ī. de consue. cap. vlt. ad idem ī. eod. lib. eo. tit. cap. 3. & concordat ad hanc literā j. eod. tit. vt litigantes. in fin. Ioan. And.

c ¶ *A quibus.*] scilicet officialibus, & idē dic de ipsis archiepiscopis eadem ratione.

ADDITIO. Et satis patet. j. de appella. cap. Romana. §. si autem. & §. seq. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. voce per quæstionem, quam duplicem soluit, & remittit.*

d ¶ *Circa illam.*] puta in vicina prouincia infra duas dietas vulgares. ī. de rescrip. nōnulli. vel legales, vt j. de præben. præsenti. §. loca. Vel dic arbitrariū, & adde qđ dixi ī. eod. lib. de temp. ordi. eum nullus. §. episcopo.

e ¶ *Extiterit.*] scilicet archiepiscopus.

¶ *Glo. seq. voce primo per obiectū. secundo quærit. arg. negatiue. soluit contrarium.*

f ¶ *Non attentent.*] licet de iure hoc possunt: quia licet sint minores ordine, sunt maiores iurisdictione: pp eos quorum vices gerunt. 93. dist. cap. vlt. & 94. dist. cap. 1. ī. in ant. de offic. deleg. sane 2. tū inhonestum erat: & ideo Papa hoc prohibuit. Sed quid si excōicet: nunquid tenet? videtur q non: quia sufficit legislatorem aliquid prohibuisse: etiam si nō adijciat, &c. C. de legib. non dubium. Sol. dico cum Ber. q tenet: quia speciale est in his sententijs, q iniuste latæ ligant. 11. q. 3. cap. 1. ī. de senten. excom. sacro. punietur tamen qui hoc fecit, vt ibi.

g ¶ *Metropolitanorum.*] vni de iure scriptum, omnes instruit. 23. dist. præterea. 61. dist. miramur. de re iudic. in causis. in ant.

h ¶ *Reuerentiam.*] ī. de offic. deleg. c. 2. eo. lib.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

i ¶ *Obseruari.*] dixi de officialibus: quid dices de delegatis ipsorū archiepiscoporum? Credo q idem, cum eadem sit ratio: immo multo fortius: quia magis est iurisdictio officialis fauorabilis: cum idem sit consistorium. j. de appella. Romana. 1. responso.

Si canonici.] Sunt quatuor partes sm Gar. & Ioan. Mona. & Clericum: Primo ponit cessationis formam: Secūdo: ibi, *Scituri*. ponit non seruantes illam. Tertio: ibi, *Si autem*. punit illos cōtra quos canonice cessatum est: Quarto: ibi, *Cæterum*. improbat quēdam abusum, quem facientes puniri decernit. Ioan. And.

CASVS. Canonici ecclesiæ Pictauen. habent ex priuilegio vel cōsuetudine, q cum aliquis eos offendit, vel occupat res ecclesiæ: possunt cessare a diuinis: donec sit eis satisfactum: Accidit q quidam offendit vnum ex canonicis: vel aliquod delictum cōmisit, pp quod possunt ipsi canonici cessare à diuinis: Quæritur, quam formam teneantur ipsi obseruare? Rñdet, q in scriptis in instrumento publico, vel litteris sigillatis sigillo authentico, debent inserere causam suæ cessationis: & notificare delinquenti, q pp illam causam intendunt cessare a diuinis. Quid si ipsi non obseruant istam formam? Rñdet q ipsi punientur: quia non percipient fructus suarum præbendarum: & si percipiant, tenentur restituere: & satisfacere de iniurijs illi, in odium cuius cessabant. Postea reprobatur quædam consuetudo: quia si delinquens non curabat de cessatione, ipsi canonici remouebant imagines a suis locis: & ponebant inter spinas vel vrticas: Papa mandat q ista cōsuetudo est irrationabilis: quia est dedecus Dei & sanctorum. *Diuini cultus.*] Illa emenda debet applicari ad augmentum diuini cultus: & non est applicanda episcopo. Nota primo, q canonici de consuetudine possunt inducere cessationem à diuinis in ecclesia: secus ergo de iure communi. Nota secundo, q parem vim habet in probando instrumentum publicum, & litteræ authentico sigillo sigillatæ. ad hoc ī. eod. lib. de elect. vt circa. Dominicus.

bus in futuris [a] causis appellationum, & inhibitionibus faciendis: nisi aliud Remensis ecclesia circa talium officialium institutionem de consuetudine [b] † obtineat speciali. A quibus [c] etiam si de consuetudine huiusmodi possint in Remensi prouincia constitui: inhibitiones tamen ne procedatur in causis, priusquam ad Remensem curiam appelletur, fieri penitus inhibemus.

¶ *Donec archiepiscopus de facili potest haberi, officialis eius suffraganeū excommunicare, suspendere, aut interdicere non potest propter ordinis [melius dixisset, officij] episcopalis reuerentiam. hoc dicit in summa. Ioan. And.*

¶ Officiales autem Remensis archiepiscopi (quamdiu in sua prouincia, vel circa illam [d] extiterit [e]) in suffraganeos interdicti, suspensionis, vel excommunicationis proferre sententias non attentent [f]. Et hoc idem ab officialibus aliorum metropolitanorum [g], circa ipsorum suffraganeos (quibus ob reuerentiam [h] pōtificalis officij deferri volumus in hac parte) præcipimus obseruari [i].

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugduneñ.

¶ *Canonici, qui à diuinis cessare possunt cōsuetudine vel alio iure, si cessare volūt, causam suæ cessationis exprimant in instrumento publico, vel patentibus litteris suo vel alio authētico sigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi cōtra quem cessant. Hoc prætermisso, vel expressa causa nō inuenta legitima, quicquid medio tempore perceperint ab ecclesia, restituant: & quæ percipere debent, non percipiant, et satisfaciāt de iniurijs illi, cōtra quē cessant. Causa legitima inuenta, tenetur ille ad interesse canonicis, & ad certam quantitatē ecclesiæ, superioris taxandam arbitrio. Vltimo reprobatur consuetudo, qua imagines Sanctorum in dicta cessatione spinis & vrticis supponebantur: Et statuitur contrarium facientes grauiter puniendos. Ioan. And.*

CAP. II.

Si [k] † canonici [l] à diuinis [m] cessare [n] voluerint, prout in ecclesijs [o] aliquibus sibi ex consuetudine [p] †, vel aliàs [q] vendicant: antequam ad cessationem huiusmodi [r] quoquomodo pcedant, in instrumento [s] publico, vel patentibus litteris [t] sigillorum † suorum, aut alterius [u] authētici munimine ro-

¶ *Prima glossa ponit summam.*

k ¶ *Si canonici.*] Canonici, qui a diuinis cessare possunt consuetudine vel alio iure, si cessare volūt, causam suæ cessationis exprimāt in instrumento publico, vel patentibus litteris suo vel alio authentico sigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi cōtra quē cessant. Hoc prætermisso, vel expressa causa nō inuenta legitima, quicquid medio tpe perceperint ab ecclesia, restituant: & quæ percipere debent, non percipiāt, & satisfaciāt de iniurijs illi, cōtra quem cessant. Causa legitima inuenta, tenetur ille ad interesse canonicis, & ad certam quantitatem ecclesiæ, superioris taxandam arbitrio. Vltimo reprobat consuetudo, qua imagines Sanctorum in dicta cessatione spinis & vrticis supponebantur: Et statuitur cōtrarium facientes grauiter puniēdos. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. ponit opinionem, quam reprobat.*

l ¶ *Canonici.*] seculares: non enim in regularibus locum habet hæc constitutio sm Guli. quod est falsum. s. j. eo quis. in prin. & dic canonici & capitulum: quia pauci hoc nō possent facere. ī. de his quæ fi. à maio. par. cap. quæsiuit.

m ¶ *A diuinis.*] scilicet, officijs.

¶ *Glo. seq. voce per quæstionem, an sit interdicta ecclesia.*

n ¶ *Cessare.*] de illa cessatione dicitur ī. eo. irrefragabili. §. cæterū. nec medio tpe dicitur talis ecclesia interdicta: sed suspendunt isti organa sua: vnde tali cessatione durante, potest ibi eps & alij celebrare sine irregularitatis pœna, vt in prædicto § cæterum. quod non esset, si esset interdicta. de cleri. excom. minis. postulastis. de excel. præla. tāta. sm Guli. & Gar. Nec possent ipsi canonici sine epo ecclesiā interdicere: de his quæ fi. a maio. par. cap. quæsiuit. de iure cōi: quia de speciali non loquor. & sic potest intelligi. ī. de appel. dilectis. & vacante sede de iure cōi hoc possent. ī. de hære. ad abolendam. ī. de maio. & obed. cum olim. j. eo. lib. eo. tit. cap. 1.

o ¶ *Ecclesijs.*] vt Lugduneñ. Vieñ. Claremōteñ. Attrebateñ. & quibusdam alijs secundum Guli. & Gar.

p ¶ *Ex consuetudine.*] Nota q consuetudo iurisdictionem tribuit, vt 9. q. 3. conquestus. de foro compet. cum contingat. de arbi. dilecti. C. de emanci. l. 1. & fin.

q ¶ *Aliàs.*] vt ex priuilegio.

ADDITIO. Arg. ī. de verb. sign. ex parte, vel concessione epi sm Guli. vel constitutione synodali secundum Clericum, pro quo facit cle. 1. de senten. excommunica. Archid. intelligit de priuilegio Papali. Ioan. And.

r ¶ *Huiusmodi.*] scilicet posse à diuinis cessare.

s ¶ *Instrumento publico.*] ad idem ī. eod. lib. de elect. vt circa. & dic vt ibi.

t ¶ *Patentibus litteris.*] ad idem de tempo. ordina. cap. 1. j. de senten. excom. cum medicinalis.

¶ *Glossa sequens duo notat.*

u ¶ *Alterius.*] Nota ex vi relatiui sigillū capituli authenticū 4. de hoc de pba. post cessionē. & plene p modernos de fide instru. c. 2. & in Spec. de instru. edi. §. videdum. ver. 10. Item nota q potest qs alieno

I

¶ Nota De... q deleg... [illegible] ...appellatio... regulariter archiepis delegare nō potest: quia in iurisdictione vt dicit hæc glo. & Doct. non habet: & sic illam consuetudine possit ... grauari.

Vide bon... Thomā lib. 4. sent. dist. 18. q. 2. Paludanū ... dist. q. 1. art. 4. & ... eam ... art. 3. q. 3.

Ex principio vni cap. nota, q Papa ponit ... tenere formā seq. illam ... priuilegio, consuetudine ... Pet. de Anch. Fom.

¶ De materia huius cap. vide eiusdē cap. quāuis. j. eo. tit. & lib.

¶ In quodā manuscr. ... seu consuetudine, seu obsessione, vel priuilegio Papæ, vel alias vendicant, &c.

¶ Exponit Anch. singul. ... ad test. ... de test. l. ... de albo scriben. vide c. signific. ... j. de app. Fom.

¶ Idē Dom. ... glos. q simplex vocabulo canonici ... regulares, si materia hoc patiatur. Fom.

¶ Salua qđ habes cle. de sent. excō. c. 1. Archid. no. de sent. excom. ... & ... regularibus ... si cessatio ... authoritate legati, epi, & iudicis dele... Ioan. And.

¶ Ioan. Mo... contra ... ff. de pœna. ... C. de lib. ca. cum precib. Ioan. And.

alieno sigillo signare; sicut in testamento. C. de testa. si vnus. ad idē 73. dist. io nomine. ad hoc ī. de re iudic. cum inter vos.

ADDITIO. Vbi de hoc in quarta glo. dicit Archid. ꝙ ad hoc vt sit cautum in litteris, vel instrumētis fiat mentio quō alieno sigillo signatum est. arg. ff. de ijs quae in testa. delen l. 1. §. & ideo. Ioā. An.

a ¶ *Illud.*] instrumentum publicum.

b ¶ *Illas.*] scilicet patentes litteras.

c ¶ *Hoc praetermisso.*] idest, causa non expressa in patentibus litteris; vel instrumento publico; & assignatione non facta.

d ¶ *Causa.*] quae manifesta, idest, notoria & rationabilis debet esse. ī. eo. irrefragabili. §. caeterum. Et sup ea debet interuenire tractatus, & seruari forma decre. ī. eod. ꝗuis. non enim pro pēsione subtracta, vel minima offensa fiet cessatio: sed pp grauem iniuriam, puta siunt statuta ꝯ libertatem; imponunt tallia vel collectae clericis; detinetur clericus vel canonicus per secularem balliuum: vel his similia.

ADDITIO. Dicit Archid. haec discernenda arbitrio boni viri, idest, iudicis. ff. de verb. oblig. cōtinuus. §. cum ita. ī. in anti. de offi. deleg. de causis. Io. And.

e ¶ *Inuenta.*] per superiorem. ī. eo. quamuis. scilicet per Papam.

f ¶ *Illius ecclesiae.*] sic ī. eod. lib. de elec. cupientes. §. caeterum. & s. eo. tit. si cōpromissarius. in fin. & nota poenas restringendas.

boratis, cessationis ipsius causam exprimant: & illud[a] vel illas[b] ei, contra quem cessare intendunt, assignent. ¶ Scituri quòd si hoc praetermisso[c] cessauerint: vel causa[d], quam expresserint, non fuerit inuenta[e] canonica: omnia, quae de quibuscunque prouentibus illius ecclesiae[f], in qua cessatum fuerit, cessationis tempore perceperint, restituent[g]. Illa vero, quae pro eodem tempore debentur eisdem, nullo modo percipient[h], sed ipsi ecclesiae cedere, ac nihilominus ei contra[i] quem cessauerant, de damnis[k] & iniurijs satisfacere tenebuntur[l]. ¶ Si autem causa eadem canonica[m] fuerit iudicata, is qui occasionem[n] cessationi dederat, ad omne interesse dictis canonicis, & ecclesiae, cui debitum officium eius est culpa subtractum, ad certam quantitatem taxandam, & in diuini cultus augmentum conuertēdam, superioris arbitrio[o] condemnetur. ¶ Caeterum detestabilem abusum horrendae indeuotionis[p] illorū, qui Crucis, beatae Mariae Virginis, aliorumque sanctorum imagines, seu statuas irreuerenti ausu tractantes, eas in aggrauationem cessationis huiusmodi prosternunt in terram[q], & vrticis spinisque supponunt, penitus reprobantes, aliquid tale fieri de caetero districtius prohibemus: Statuentes, vt in eos, qui contra fecerint, vltrix[r] procedat dura sententia quae delinquentes sic puniat grauiter, quòd alios à similium praesumptione compescat[s].

¶ *Glossa sequens tractat quo iure agatur.*

g ¶ *Restituent.*] condictione ex ista decre. cum enim per nouam legem inducitur obligatio, datur condictio ex lege. ff. de condi. ex leg. l. vna. sic est & similiter in canone. [vt not. ī. de sepul. cum liberum. in glossa s.] licet secundum canones non intentetur actio. ī. de iud. dilecti. Gar.

h ¶ *Percipient.*] alias participent; quia cum contra eos datur actio ad repetendum; multo fortius exceptio ad non soluendum. ff. de superfi. l. 1. §. quòd ait. ff. de reg. iur. an iuris. §. cui damus. ī. de regu. iur. qui ad agendum.

i ¶ *Ei contra quem.*] episcopo vel alteri cuicunque.

¶ *Glossa sequens tractat tria, primo de taxatione: secundo an concurrant petitio damnorum & actio iniuriarum: tertio quomodo de super iniuria iuretur.*

k ¶ *Damnis & iniurijs.*] & haec superioris taxabūtur arbitrio, vt in casu leg. ad hoc ī. quod met. cau. super eo. C. vnde vi. l. si qñ. Et nota ꝙ petitio damnorum super diminutione patrimonij competit. ff. de dam. inte. dānum. §. 1. Insti. eo. tit. §. poena. actio vero iniuriarum datur ad vindictā. ff. de iniur. l. praetor. §. 1. & ideo vna nō impedit aliā. ff. de condi. fur. l. pro fure. §. cū furti. fiens & aliud expensae, & aliud damna. ī. de iniur. in nostra. & dicit lex, ꝙ tutor debet resarcire damnū pupillo, si cessauerit in distractione rerū, quae tpe pereunt. ff. de admi. tu. l. tutor qui repertoriū. §. si tutor. vel si cessauerit administrare. eo. tit. quidā decedens, in fi. Dico aūt ſm Guli. ꝙ ille ꝯ quem cessatum est, iniuriam aestimabit hoc modo: potius voluissem centum pdidisse de meo, ꝗ hāc iniuriam pati: sed postea taxabit iudex, ne ille in infinitū iuret. ff. de iniur. l. constitutionibus. §. 1. Insti. eo tit. §. poena. de hoc in Spec. de iniur. §. 1. ver. i hac aūt.

l ¶ *Tenebuntur.*] In tribus ergo puniuntur: primo in perceptorum restitutione: secundo quia quod eis debetur, non percipient: tertio in damnorum & expensarū refectione; cum enim non seruierint altari, de altari viuere non debuerant. de praebend. cum secundum.

Item punientur per Papam. & quanta poena? arbitraria. ī. eo. ꝗuis.

m ¶ *Canonica.*] & vera supple: & sic in exhaeredatione pater, qui vult filium exhaeredare, debet causam legitimam inserere in testamento: & illa causa pronunciari debet esse vera: vt exhaeredatio sit efficax. in Authen. vt cū. de appel. co. §. aliud. coll. 8. sic & in appellatione ante sniam interpositā. 2. q. 6. cap. ei qui. §. ab eo aūt. in fi. & ī. de appell. vt debitus.

n ¶ *Occasionem.*] Nota arg. ꝙ qui occasionem praebet interdicto ciuitatis vel alicui castri, tenetur ad restitutionē damnorum, quae ecclesiae, & religiosi, & hospitalia illius loci occasione īterdicti ī eleemosynis & oblationibus passa sunt: quia q occasionem dāt, &c. de iniu. cap. vlt.

¶ Idem.

¶ *Statuit Papa, quòd habentes plures dignitates, vel alia beneficia curā animarum habentia, per ordinarios compellantur ostendere infra tempus competens superioris arbitrio statuendum, dispensationes: quas si non ostenderint, perinde procedatur ac si nullas haberent: Et si ostenderint, & sufficientes, non amplius molestētur: prouiso, ne in praedictis beneficijs cura negligatur animarum: Si autem dubitetur de dispensatione, ad sedem Apostolicam recurratur: Talibus plura similia beneficia obtinentibus, aliud non conferatur beneficium, nisi ostensa dispensatione sufficienti: & tunc ita demum conferatur, si per dispēsationem possunt illud cum alijs retinere: vel si prioribus renunciauerint: aliter collatio facta non teneat. Ioan. And.*

CAP. III.

ORDINARII † LO-

ADDITIO. ſm Guliel qui dicit se hoc induxisse in ciuitatibus Romandiolae & patrimonij, dum ibi erat rector. Et Archid. dicit se de facto vidisse. Io. An.

o ¶ *Arbitrio.*] hic determinat taxationem, condemnationem, & conuersionem.

ADDITIO. secundū Guli. Idem Archid. & Ioan. And.

p ¶ *Indeuotionis.*] nam imagines pp reuerentiam illorū quos imago figurat[a], adorare debemus: quod enim facit scriptura legentibus, hoc pictura cernētibus idiotis, vt de consec. dist. 3. perlatum. ita tñ adorare debemus, ne duliam ꝯ in latriam cōuertamus. de hoc de consecra. distin. 3. venerabiles.

ADDITIO. Dulia est cultus vel seruitus quae debetur homini: Latria cultus vel seruitus quae debet Deo. dabat Gar. hūc versum, *Latria sit Domino: debetur dulia seruo.* Ioan. And.

q ¶ *In terram.*] nam nec signum Saluatoris in solo, aut silice, vel marmoribus humi positis sculpere vel pingere licet. C. nemini lic. sig. sal. l. vna.

¶ *Glo. seq. quaerit, respōdet dupliciter: & qualibet in duas subdiuiditur.*

r ¶ *Vltrix.*] hoc est verbum in l. C. de his qui ad sta. cōfu. l. 1. in fi. Sed quae erit poena[b]? videtur ꝙ tpalis, vt scilicet, in vincula publica mittantur. ff. de poen. capitalium. §. ad statuas. vel ꝙ moriantur, vt not. C. nemi. lic. sig. sal. l. vna. Sed dic quòd spiritualiter punientur: quia nisi poeniteant & satisfaciant, loci sui dignitate & honore priuandi sunt. 26. q. 5 quicunq. in prin. vel iudicis arbitrio. ff. de iur. delib. l. 1. de offi. deleg. de causis. in ant.

ADDITIO. Alleg. Guli. C. de colo. illyrica. l. vnica. lib. 11. ibi, mulia, cuius modum in auctoritate iudicis collocamus. Io. And.

s ¶ *Compescat.*] poena enim vnius, metus est alterius, vt C. ad l. Iul. repe. l. 1.

ORdinarij.] Licet Gar. diuidat in sex partes, & Boatinus in nouem: tu dic ꝙ duae sunt partes principales. Prima prouidet circa collata beneficia: Secunda circa cōferenda: ibi, *In conferendis.* Iterum prima tria facit, prouidet circa praeceptum dispensationis exhibendae: & ponit poenam non exhibentis: secunda: ibi, *Caeterum cum exhibetur.* distinguit an sit euidenter sufficiens, an dubitetur. ſm membrum: ibi, *Si vero.* Secunda principalis facit duo: primo prohibet, secundo decernit.

ADDITIO. Ibi aliter dicit Franc. ꝙ principaliter propter Theutonicos & Hispanos emanauit haec constitutio: quia plus in talibus excedebant. Ioan. And.

CASVS. Quidam Titius clericus possidet seu obtinet duo beneficia incompatibilia: puta duas dignitates, vel duas ecclesias parochiales; vtrum dioecesanus loci possit eum cogere, vt ostendat quo iure

corum [a] subditos suos plures [b] dignitates, vel ecclesias, quibus animarum [c] cura imminet, obtinentes: seu personatum [d], aut dignitatem cū alio beneficio, cui cura similis [e] est annexa, districte compellant dispensationes [f], auctoritate quarum huiusmodi ecclesias, personatus, seu dignitates canonice tenere se asserunt, infra tempus pro facti qualitate [g] ipsorum ordinariorum [h] moderandum arbitrio, exhibere.

¶ Quòd si forte iusto [i] impedimēto cessante, nullam [k] dispēsationem infra idem [l] tēpus contigerit exhiberi [m]: ecclesiæ beneficia, personatus, seu dignitates, quæ sine dispēsatione aliqua eo ipso [n] illicite detineri constabit: per eos, ad quos eorum collatio pertinet, libere [o] personis idoneis conferantur.

¶ Cæterum si dispensatio exhibita sufficiens euidenter [p] appareat: exhibēs nequaquam in beneficijs huiusmodi, quæ canonice obtinet, molestetur [q]. Prouideat tamen ordinarius, qualiter nec animarum cura [r] in eisdem ecclesijs, perso-

quo iure teneat illa beneficia? vr ꝙ non: quia non potest cogi dicere titulum suæ possessionis. l. cogi. C. de peti. hære. hoc tñ non obstante dicit Papa, ꝙ ordinarius loci potest eum cogere ad ostendendum, quo iure tenet illa beneficia. Nec obstat l. cogi. alleg. quia illa loquitur de rebus cōibus, in quibus non vertitur periculum animæ: sed hic vertitur periculum animæ: ideo ordinarius potest cogere talem ad ostendendum suam dispensationem. Sed quid si diœcesanus ipsi statuit certum tempus ad exhibendum dispēsationem: infra illud tēpus non exhibuit, nec habuit impedimentum: nunquid eps poterit illa beneficia, vt vacantia conferre? Rñdet ꝙ lapso illo termino poterit eps conferre, ac si non haberet dispensationem. Sed ponamus ꝙ ille infra tempus exhibuit dispēsationem: quæritur, quid debet facere eps? Rñdet, ꝙ ipse debet illum dimittere in quiete. Sed quid si non apparet ꝙ ille sit sufficiens, sed est dubium & taciturnitas in quo dubitant Doctores, pp aliqua verba ambigua posita in dispensatione: an illa verba faciant dispensationem subreptitiam? Rñdet: ꝙ eps debet referre Papæ, vt ipse interpretet illa verba. Or sanctissime Pater, habemus in cap. dudum 2. de elect. in antiq. ꝙ qui obtinet plura beneficia incompatibilia sine dispensatione est incapax quorumcunq; beneficiorum: Ponamus ꝙ vacat beneficium spectans ad collationem epi Pictauiē. qui eps affectat conferre illud beneficium Titio, qui obtinet tria beneficia, iñ dispensatō ad tria beneficia: vtrum debeat ei cōferre? Rñdet ꝙ non: nisi eps prius videat suam dispensationem validam: videlicet vtrū Titius sit capax alterius beneficij. Sed quid si apparuit epo de dispensatione legitima? poterit ei illud beneficium cōferre: vt si videat ꝙ erat dispensatus solummodo ad tria beneficia: non poterit ei conferre nisi tria beneficia, nisi in dispensatione sua dicatur, ꝙ loco illius vel illorum posset vnum dimittere, & aliud acceptare. Nota primo, ꝙ eps potest cogere subditos ad ostendendum quo iure ipsi teneant plura beneficia incompatibilia, cum ius cōe eis resistat: & sic est casus specialis contra l. cogi. C. de peti. hæredi. Ratio specialitatis est fauor animarum. Nota insuper modum quem debet obseruare eps, qñ vult cogere aliquem habentem plura beneficia: quia debet ei præfigere terminū ad ostendendum dispensationem ad plura beneficia obtinēda. Nota insuper, ꝙ eius est interpretari, cuius est condere. Nota ꝙ beneficium tertium non debet alicui cōferri, licet sit dispensatus ad tria beneficia: nisi collatori primo constet, ꝙ licite duo prima obtinet. Sed vtrum sit correctū cap. de multa. de præben. in ant. Dicit glossa ꝙ sic: quia ibi loquitur de illo, qui obtinet vnicum beneficium; & collatio secundi beneficij valet.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Ordinarij locorum.*] Statuit Papa, quòd habentes plures dignitates, vel alia beneficia curam animarum habentia, per ordinarios compellantur ostendere infra tempus competens superioris arbitrio statuendum, dispensationes: quas si non ostenderint, perinde procedatur ac si nullas haberent: Et si ostenderint, & sufficientes, non amplius molestentur: prouiso, ne in prædictis beneficijs cura negligatur animarum: Si autem dubitetur de dispensatione, ad sedem Apostolicam recurratur: Talibus plura similia beneficia obtinentibus, aliud non conferatur beneficium, nisi ostensa dispensatione sufficienti: & tunc ita demum conferatur, si per dispensationem possunt illud cum alijs retinere; vel si prioribus renunciauerint: aliter collatio facta non teneat. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens recitatur per q. de quibus ordinarijs loquatur; & non opp. ponit.*

a ¶ *Locorum.*] per hoc ꝙ dicit: ordinarij locorum: videtur tantum de epis intelligere. ad hoc 11. q. 1. de persona. tñ dic ſm Gul. & Gar. ꝙ etiam hanc compulsionem facere possunt quicunq; inferiores, qui habent institutionem. 63. dist. si in plebibus. de offic. deleg. super eo. de insti. cum venissent. & destitutionem. de præbend. referente. ipsi enim ordinarij sunt. de offic. ordina. in ant. cum ab ecclesiarum. & probatur ī. eod. §. in conferendis.

b ¶ *Plures.*] hæc pluralitas, q̄ a canonibus inimica, vt ī. de clericis non residen. quia nonnulli. 21. q. 1. per totum. ideo odiosa & restringenda. ſ. de liberis & posth. cum quidam. & ī. de reg. iuris. odia. & ī. de præbendis. non potest.

¶ *Glos. seq. rec. per quæstionem quid de non curatis.*

c ¶ *Animarum cura.*] Licet specialiter hic dicat de his: idem tñ in alijs: cum enim pluralitas sit reprobata in beneficijs: de iure cōmuni potest etiam in minoribus ordinarius id petere. ī. de procu. ex insinuatione. nisi essent beneficia, quæ simul de iure teneri possent: quod dic vt ī. eo. lib. de rescrip. gratia.

d ¶ *Personatum.*] ergo idem iudicium de personatibus, quod de beneficijs curam animarum habentibus. ī. de elect. dudum 2. sed nō per omnia, vt ī. de ætate & qualita. cap. 1.

e ¶ *Cura similis.*] animarum scilicet.

¶ *Glossa seq. rationem reddit: & obiectionem soluit.*

f ¶ *Dispensationes.*] in quibus velut ambitionis stricta fieri debet interpretatio. vt ī. de electione dudum 2. §. insuper. ī. de filijs presbyterorum. cap. 1. & ī. de præben. non potest. Nec obstat ꝙ beneficium principis, &c. de verb. signifi. olim. quia ambitio & odium hoc inducunt. de consanguinitate & affinitate. ꝙ dilectio. de præbendis. cap. vlt. illud autem de principis beneficio non odioso intelligitur. ī. de præben. quamuis 1.

g ¶ *Qualitate.*] hoc regulariter attenditur in quibuslibet dilationibus. ī. de appel. cum sit. si ergo dicetur habere dispēsationem in remotis partibus: maius tempus ei datur, quam si in propinquo habeat. ff. de edi. l. spatium.

¶ *Glo. seq. quærit, soluit, & opi. ponit.*

h ¶ *Ordinariorum.*] ad quos spectat animarum prouidere saluti. ī. eod. §. prouideat. Quid si talia beneficia in diuersis epatibus obtinet? quilibet ordinarius in cuius diœcesi beneficiū obtinet, ipsum compellere poterit ad hanc exhibitionem. 9. q. 3. cap. 5. Ad hoc ī. eod. lib. de tempo. ordi. cum nullus. Quidam dicunt ꝙ ordinarius qui præuenit in compulsione exhibitionis, seruabit quod hic dicitur: & postea alter eps (in cuius diœcesi habet simile beneficium) quasi sit præuentus ab illo, non poterit eum ad hoc cogere. argu. ī. de foro compete. proposuisti. ff. de iurisd. om. iud. cum quædam. sed primum verius secundum Gul. & probat pluralitas, dum dicit, ordinarij, in plurali.

i ¶ *Iusto impedimento.*] istud excusat ne tempus currat. ī. de elect. ne pro defectu. & cap. quam sit. §. fin. & cap. commissa. §. 1. [de elect. eod. lib.]

k ¶ *Nullam.*] vel minus sufficientem. arg. de pœni. dist. 1. scindite. de transla. inter corporalia. vers. sed neq; cum connot. ff. quod cuiusque vniuer. l. 1. & ideo bene sequitur, cæterum.

l ¶ *Tempus.*] ab ordinario moderatum.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

m ¶ *Exhiberi.*] sed contra nemo compellitur dicere titulum possessionis suæ. C. de pet. hære. l. cogi. 2. q. 3. §. 1. ad hoc dicas [g], ꝙ in his, quæ possunt de iure cōi possideri, verum est illud: sed in alijs secus; vt hic. de præbend. cap. de multa. transfertur ergo propter hoc onus probandi in eum, vt hic. tm. de deci. dudum. de procu. ex insinuatione. vbi de hoc. & 100. distin. contra morem. & dixi de hoc ī. de reg. iur. cap. 1.

n ¶ *Eo ipso.*] ꝙ non ostendit in termino: literæ enim quæ non apparent, non sunt. ff. de contrahen. empt. l. in lege. & l. Rutilia Polla. de conse. dist. 1. solemnitates.

o ¶ *Libere.*] idest, non obstante ꝗdictione tenentis illud. Credo tñ ꝙ si præuenireт ipse clericus epm: vel eum ad quem pertinet collatio, dispensationem ostendendo, ꝙ eps postea conferre non posset: quia video hoc in iure acquirendo: multo fortius esse debet in iure acquisito, per decre. ī. de præben. si tibi absenti.

p ¶ *Euidenter.*] idest, manifeste. s. eod. lib. de elect. si forte. & ī. de verb. signifi. constitutionem. si autem esset dubium, fiet quod dicitur in ver. si vero.

q ¶ *Molestetur.*] ne locum habeat pœna temeritatis vel calumniæ. ff. de iud. eum quem. de calum. cap. 1. & 2. de elect. eod. lib. vt circa. §. alioquin.

r ¶ *Cura.*] ad hoc eius spectat officium. 10. q. 1. regenda. ī. eod. irrefragabili. ī. de elect. dudum 2. prope princ. & concor. ī. eod. lib. de elect. cum ex eo.

ADDITIO. §. porro. Ioan. Mona. alleg. ī. de appella. pertinere.

l a

Nota quasi possessionem nō sufficere in eis, quæ sine priuilegio vel dispensatione obtineri nō possunt, vbi agitur contra superiorem, vel patrem. Dec. in l. si. ... de fide instr. ... literis papæ sufficiat quasi possessio.

Quoad id quod sequitur in glossa nō quoad alia dicta illius cap. Ioan. And.

Nota Domi. vbi lex ipso facto pœnam imponit, sufficere ad pœnā, ꝙ iudex terminum præfigat ad se defendendum qui si non se defendat: absque omni alia sententia pœna incurritur, qđ facit ad nota. in c. cum secūdum. ī. de hære. Fonta.

Vide Panor. ... ordinarius ... animarum ... &c.

a Vide concilium Tridenti. sessio. 7. de reform. cap. 4 & sessio. 24. de reforma. c. 17.

g Secūdum Gar. & Fri. idem Ioan. Mona. & Arch.

nit 2. Et dicit in addi. q licet ordinarius in principali potestatẽ nõ habeat pp dispensationem: in his tñ quæ hic dicuntur de cura & obsequio ecclesię, potestatem habet: quia dispensatio semper datur vel dari intelligitur, s̃m istas duas modificationes: & sic soluitur contrarium de reg. accessorium. j. de reg. iur. Ioan. And.

natibus, seu dignitatibus negligatur. nec beneficia ipsa debitis obsequijs defraudentur. ¶ Si vero de dispẽsationis exhibitæ sufficientia dubitetur[a]: super hoc erit ad sedem Apostolicã recurrendum: cuius est æstimatio[b] quem modum sui[c] beneficij esse velit[d]. ¶ In conferendis[e] insuper personatibus, dignitatibus, & alijs beneficijs curam habẽtibus animarum annexam: ijdem ordinarij diligentiam illam obseruent: vt personatum, dignitatem, vel aliud † beneficium similem curam habens animarum †, alicui plura similia obtinenti non ante cõferre præsumant, quàm eis super obtentis dispensatio euidenter sufficiens ostendatur[f]. Qua etiam ostensa, ita demum ad collationem procedi volumus, si appareat per eandem, quòd is, cui est collatio faciẽda, huiusmodi personatum, dignitatem, vel beneficium retinere libere valeat cum obtentis: vel si ea[g], quæ sic obtinet, libere ac sponte resignet. Aliter[h] autem de personatibus, dignitatibus, & beneficijs talibus[i] facta collatio nullius[k] penitus sit momenti.

a ¶ *Dubitetur.*] probabiliter, de rescrip. cum contingat. prope fin. de appel. consuluit. j. de senten. excom. sacro.

b ¶ *Aestimare.*] ff. de iud. cũ venissent. eius enim est interpretari, &c. 11. q. 1. c. clericũ 3. §. ex his. de senten. excomm. inter alia. C. de leg. l. vlt.

c ¶ *Sui beneficij.*] Nota solum Papam dispensare in pluribus curatis: Pro ijs quæ not. s. de præben. de multa.

d ¶ *Velit.*] sumpta fuerunt hæc verba ex l. ff. de reg. iur. Neratius. in fine.

† Aliud, aliquod

e ¶ *In conferendis.*] dixit de pluralitate beneficiorum, quæ obtinebant: hic dicit de his quæ obtinere volunt.

† Dictio animarum, deest in manuscriptis aliquot.

f ¶ *Ostendatur.*] quasi pp iuris transgressionem sit inhabilis ad beneficium obtinẽdũ. s. de præben. cum iamdudum.

ADDITIO. Et s. de elect. dudum 2. Et de hoc in Spec. de legato. §. nunc videndum. ver. sed nunquid habens. & an eps cum tali dispenset: ibi in versi. seq. Ioan. And.

g ¶ *Ea quæ.*] Nota q in plurali dicit ea quæ: tenetur ergo omnia habita renunciare, si vult de nouo aliud obtinere: nec vnum potest in aliud permutare: & licet potuerit duo vel tria quæ dispensatiue habebat retinere, modo non potest de nouo habere nisi vnum: nisi aliud dicatur in dispensatione: & est ratio: quia odiosæ sunt tales dispensationes: vt dixi, & probatur expresse hoc hodie j. de præbẽ. non potest. 1. responso. Ioan. And.

Dispensatus ad duo, nõ potest vnũ vel ambo cũ alio vel alijs permutare.

h ¶ *Aliter.*] idest, dispensatione non obtenta: vel obtenta si primũ non renunciat habitis: cũ nõ extendat dispensatio ad tot beneficia.

i ¶ *Talibus*] idest, habentibus plura beneficia cum cura: vel dignitates, vel personatus: vel alterum cum altero.

k ¶ *Nullius.*] est ne reuocata decre. de multa: vbi dicitur, q primum simile vacat ipso iure: sed tenet secũdi collatio, hic dicitur q non tenet posterioris collatio: quia promptũ est iura iuribus concordare, & expediens. s. eo. lib. de elec. cum expediat. Dic s̃m Gan. q decre. de multa. loquitur in eo, qui vnum tantum beneficiũ obtinebat, quod erat de iure cõi: hic loquitur de illo, qui ante obtinebat plura, quod erat contra ius cõe: & qui non est habilis ad aliud obtinendum: nisi dispensationem habeat, cum sit transgressor canonum, vt prædixi: adde in Clemen. de præben. si plures. & qđ ibi not. in glo. si intelligas. Ioan. And.

k Vide concilium Tridenti. sessio. 7. de reforma. cap. 4. vbi fit mentio cap. de multa.

QVia plerique.] Primo inhibet: Secundo decernit: ibi, *Decernentes.* Tertio præsumptores puniri præcipit: ibi, *Præsumptores.* Ioan. And.

CASVS. Eps Pictauen. sciens q Papa mittebat legatum in hanc prouinciam pro reformatione morum, vocauit subditos suos, qui ei iurauerunt non reuelare sua crimina: vel se ad hoc astrinxerunt sub certis pœnis: vel eps illos excõicauit casu quo aliqua crimina revelarent: vtrum valeant ista? Rñdet q non: immo excõicatio est nulla ipso iure: & si subditi soluere promiserunt aliquas pœnas: pœnæ non possunt ab eis exigi: vel si iurauerunt non dicere aliqđ, & postea dicant, non pp hoc sunt periuri. Nota primo, q iura debent adaptari ad id quod sæpius fit. vide s. de despon. impub. literas. Nota secundo, arg. q appellatione ecclesiæ non comprehenditur monasterium: de quo aliquid in gloss. Dominicus.

● Bonifacius octauus.

¶ *Præcipit Papa, ne prælati subditis interdicant, ne statum ecclesiarum & personarum superioribus inquirentibus manifestent: nec eos ad id celandũ iuramentis, promissionibus, obligationibus, aut alijs pœnis astringant: decernit autem quod contra factum fuerit, irritum & inane: & sententias, iuramenta, promissiones, vel pœnas non ligare: & præsumptores præcipit pœna condigna à superioribus eisdem puniri. Ioan. And.*

CAP. IIII.

QVia[l] plerique[m] prælati non † sine multa temeritatis audacia[n], suis subditis aliquãdo interdicũt[o], ne ipsorum superioribus[p], aut Apostolicæ sedis legatis, vel inquisitoribus[q] ad inquirendum, corrigendum[r], & reformandum[s] in eorũ ecclesijs[t], monasterijs, siue locis, à sede deputatis eadem, vel alijs quibuscunq; personis[u], per quas ad notitiam prædictorum valeat peruenire, statum[x] ecclesiarum, monasteriorum, seu locorum suorum, personarum & rerum ipsorum insinuent, vel exponant: in ipsos (si secus egerint) excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias proferentes: eosque ad hoc celandum iuramentis †, promissionibus, & † obligationibus aliisque pœnis nihilominus astringentes. ¶ Nos huic malitiæ[y] (ne tali prætextu in ecclesijs, monasterijs, & locis eisdem inquisitio, correctio, seu reformatio, cum faciẽdæ fuerint, valeant impediri) occurrere cupiẽtes: prædicta[z], & eorum quodlibet attẽtari de cætero districtius inhibemus[a]: Decernentes auctoritate Apostolica, quicquid contra præsentem inhibitionem attenta-

¶ *Prima glossa summat, & dicit vnde sumpta.*

l ¶ *Quia.*] Præcipit Papa, ne prælati subditis interdicant, ne statum ecclesiarum & personarũ superioribus inquirẽtibus manifestẽt: nec eos ad id celandũ iuramentis, promissionibus, obligationibus alijs, aut pœnis astringant; Decernit autem quod cõ factum fuerit irritum & inane; & sententias, iuramenta, promissiones, vel pœnas non ligare; & præsumptores præcipit pœna condigna à superioribus eidẽ puniri. Hæc decretalis olim erat extrauagans; & incipiebat, ad audiẽtiã nostrã.

† In antiquis codicib⁹ in, nõ sine multæ temeritatis, &c.

ADDITIO. De qua faciebat mẽtionẽ Guil. in Spec. de inquisitionibus. §. nunc tractemus. sub ver. quid si ante. Illa tñ loquebatur solum in religiosis; hęc vero latius. Ioan. And.

† Vide Barto. in l. Seruo & Anget. in ff. ad l. Falcid. & c. venientes. de iureiuran. & l. in condẽdo. & l. seq. & ibi Bart. ff. de aqua pluuia arcen.

¶ *Glossa omnes sequentes sunt textuales.*

m ¶ *Plerique.*] vt potes videre s. de accusa. olim.

n ¶ *Audacia*] ad hoc j. de verb. sign. constitutionem. 2. responso. & est audacia: quia tacere veritatem, peccatum mortale est. 11. q. 3. q. si quis. de cri. fal. cap. 1.

† In antiquis exẽplaribus ita. & obligationibus alijs, aut pœnis nihilominus a &c.

o ¶ *Interdicunt.*] hoc ipso se reddebãt suspectos. s. de testi. constitutis 2. & se ostendit iniquam causam fouere vt ibi, & s. de testi. cogen. peruenit. & C. de postula. prouidendum, & 2. q. 7. §. verum. ver. si quis autem.

p ¶ *Superioribus.*] pone gradus in archipresbytero circa epm, epo circa archiepiscopum, & sic de singulis.

q ¶ *Inquisitoribus.*] qui non possunt alijs committere vices suas. s. de offi. delega. c. vlt. s. eod. lib.

r ¶ *Corrigendum.*] crimina. Ioan. And.

s ¶ *Reformandum.*] mores. Ioan. And.

t ¶ *Ecclesijs.*] quarum appellatione monasteria comprehenduntur. 54. dist. cap. abbati. §. hac autem auctoritate.

Ecclesiæ appellatiõe venit monasterium.

ADDITIO. Vide quod not. & dixi. s. eo. lib. de suppl. negli. prælа. grandi. in glo. not. Ioan. And.

u ¶ *Personis.*] puta familiaribus ipsorum superiorum legatorum, vel inquisitorum.

x ¶ *Statum.*] ad quod tales tenentur habita distinctione secundum duplicem formam iuramenti: de qua vel quibus habes. s. de accu. cum dilectis.

y ¶ *Malitiæ.*] fin. s. eo. lib. de offi. deleg. statuimus 2. Ioan. And.

z ¶ *Prædicta.*] interdictum, pœnales sententias, iuramenta & promissiones, vel obligationes alias.

a ¶ *Inhibemus.*] simile est qđ dicit lex, q dña accusata de adulterio non potest manumittere seruos suos: & hoc ideo, vt per ipsos veritas inquiri possit. ff. qui & a qui. ma. l. non s. l. prosperit.

a ¶ *Senten-*

a ¶ *Sententijs.*] dico hûc casum specialem, in quo non tenet sentêtia excòicationis ipso iure: & addendû ad alios qui recitari solent. s. de senten. excom. per suas. & dicam j. eo. lib. & eo. tit. præsenti.
b ¶ *Astringi.*] si non tenuit principale nec accessorium. j. de reg. iur. accessorium. cum suis concordan. & meritò hoc ligare nô debet: ad hoc vt possit veritas reuelari. & côcor. ad hoc s. de testi. cogen. cap. vlt. ¹ Expedit enim peccata nocentium esse nota. ff. de iniur. eum qui. §. 1.

bus concessis. s. eo. tit. & lib. cap. 1. Si aût causa Bononiæ deferatur: æquum non est, q pp illam possit Mutinæ sedere: si aût Mutinen. eps consentit, & ipiæ partes, satis credo q possit: aliàs non, vt 9. q. 2. & 3. ff. de offic. præsi. l. 3. ff. de iurisd. om. iud. l. vlt. & facit. de offic. leg. nouit. & quæ ibi not.

¹ Et j. de reg. iur. nô est obligatio eorum. l. de famo. nemo. Iuli. Mons.

b ¶ *Præsumptores.*] ipsos prælatos.
d ¶ *Impunita.*] quod esse non debet. s. eod. tit. si canonici. in fin.
Additio. ff. de fideiuss. l. si à reo. ad fin. C. de pœn. l. si operis. Ioan. And.
e ¶ *Condigna.*] intelligam⁹ arbitraria ea quo certa non exprimitur. s. in antiq. de offi. dele. de causis. ff. de iur. delib. l. 1. & dixi s. eod. si canonici. in fin.
f ¶ *Præcipimus.*] & si ipse prælatus non facit hoc, peccat: quia quod præcipitur imperatur: quod imperatur, necesse est fieri. 14. q. 1. quod præcipitur. de verb. sign. in his. & suis culpæ, & c. 58. dist. quia sunt.

¶ Vide nouissime sancita in concilio Tridẽ. sessio. 24. de reforma. c. 3.

tum extiterit, nullius penitus existere firmitatis: nec quêquã sententijs ᵃ, iuramentis, promissionibus, obligationibus, vel pœnis huiusmodi obligari quomodolibet, vel astringi ᵇ. ¶ Præsumptores ᶜ autem eosdem (ne ipsorû temeritas quoquo modo trãseat impunita ᵈ) à superioribus, vel legatis, seu inquisitoribus memoratis, animaduersione condigna ᵉ præcipimus ᶠ castigari.

¶ Idem.

¶ *Iurisdictio archiepiscopo attributa in vna diœcesi, sibi in alijs non prodest. hoc dicit. Zen.*

CAP. V.

VT† litigantes ᵍ releuẽtur à laboribus & expensis ʰ:

Statuimus ⁱ, ne archiepiscopus causas, quæ per appellationem, vel aliàs iure metropolitico ᵏ deferũtur ad ipsum, alibi quàm in sua propria ciuitate vel diœcesi ˡ, aut in eis, in quibus appellatum ᵐ extitit, vel causæ ipsæ consistere dignoscuntur ⁿ, audiat, vel etiam audiẽdas committat ᵒ: Nisi sibi aliud de consuetudine ᵖ † competat in hac parte ᵠ.

¶ Idem.

¶ *Si episcopus cum potest suam diœcesim visitat per alium, habet illi in necessarijs prouidere: visitati autem in victualibus prouidebunt ipsi vicario visitanti, & non episcopo. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. VI.

SI † EPISCO-

Additio. Facit cle. quamuis. de foro compe. in prin. & §. volumus. Ioan. And.
¶ *Glo. seq. recit. per quæstionem, an edat ius nouum vel declaret. & per id infertur ad tempus præscriptionis.*
i ¶ *Statuimus.*] videt q noua sit constitutio: aliàs dixisset, innouamus ³. s. de treu. & pa. cap. 2. vbi innouatur quod statutû erat. 24. q. 3. si quis Rompetas. & cap. paternarum. videbatur enim q sicut legatus in qualibet parte prouinciæ potest sedere: sic & archieps posset: sed pp rationẽ quam dixi s. proxi. glo. satis videbatur esse côstitutio ipsa, vel eius ratio antiqua ⁴: quæ idẽ est quod ius. 1. dist. côsuetudo. fm quod restaret q legitime deberet ipsa consuetudo esse præscripta, scilicet, spatio 40. annorum. vt s. in ant. de côsuetu. cap. vlt. de causa possess. cum ecclesia. nec sufficeret præscriptio x. annorum. fm quod est in his quæ sunt præter ius, secundû id quod not. 12. dist. consuetudo. & dixi s. eo. lib. de consuetu. cap vlt.

³ Nota signum constitutionũ & declarationum. Domi. Fonta.

¹ Ergo consuetudo tribuit iurisdictionẽ. glo. in cap. conquestus. 9. q. 4. glo. in c. dilecti. de arbit. Archidiac. in cap. placuit. el 2. 16. q. 1.

k ¶ *Iure metropolitico.*] super quo vide quod not. Io. 9. q. 3. in summa. & Ber. s. eod. tit. pastoralis. & aduerte: quia interdû cognoscit archieps vel legatus Papæ: vt s. eod. irrefragabili. §. cæterum. & in eo casu forte posset dici, q eo modo & his personis posset delegare, quo & quibus delegati Papæ: quod dic vt not. s. eod. lib. de rescript. statutum. & ideo non dixit simpliciter, deuoluuntur: sed dixit, iure metropolitico.
Additio. Vide quod dixi de hære. ad abolendam. super gloss. fin. & quod dicam infra tit. proximo. cap. vno. super glo. antepenult. Ioan. And.
l ¶ *Vel diœcesi.*] satis per hanc litteram terminatum erat quod dixi j. eod. cum episcopus.
m ¶ *Appellatum extitit.*] hoc cum causa per appellationẽ deferẽ.
o ¶ *Dignoscantur.*] cû deferuntur causæ iure metropolitico, aliàs quàm per appellationem.
o ¶ *Committat.*] Nota qđ nô potest per se: nec per alium. s. eo. tit. & lib. cap. 1. sic econuerso, quod potest per se, & per alium: vt ibi, & j de reg. iur. potest. vbi de hoc.
¶ *Glo. seq. quærit, arguit, & soluit.*
p ¶ *De consuetudine.*] sic s. eod. cap. 1. ver. nisi aliud. Sicut ergo hic consuetudo potest inducere, vt alibi possit committere & audire: sic & consensus diœcesani loci, & partium consensus, vt s. dixi. sicut æquiparantur pactum & consuetudo in dote lucranda, vel donatione pp nuptias, vt s. de do. post diuor. resti. cap. vlt. Quid dices: clericus agit ꝯ epm, ad metropolitanum debet quæstio deferri. 11. q. 1. si quis cum clerico. non vult, vel non potest committere in sua ciuitate: nunquid poterit audire vel committere extra ciuitatem ipsius epi, fm id quod dicitur s. eod. lib. de rescrip. statutum. §. cum vero. & satis id videtur per prædictû §. quod verum puto, si de consensu procedat episcopi illius, in cuius diœcesi causa auditur: vt dixi s. in glo. 1.
q ¶ *In hac parte.*] scilicet in audiendo, vel committendo extra loca prædicta. & sic nota quòd consuetudo dat iurisdictionem. nona quæstione tertia, conquestus. de foro competen. cum contingat. s. eod. lib. de consuetudine. cap. 3. C. de emancipat. libe. l. 1. & fin. & s. eod. tit. cap. 1.

¶ De materia visitationis quæ ad hunc locum spectat, vide concilium Toletanum iuj. c. 55. & nouissimũ concilium Trident. sessio. 24. de reforma. cap. 3.

⁴ Notat Domi. q sicut consuetudo contra ius expressum debet induci 40. annis, ita côsuetudo contra rationẽ iuris expressam. Fons.

Archiepiscopus potest delegare causam inter episcopũ & clericũ extra diœcesim ipsius episcopi.

Additio Et obligat præceptum canonis, sicut & iudicis. Remittit Archi. de app. cum speciali. ver. sciantque. Io. And.

VT litigantes.] Archiepiscopus causas etiam appellationum iure metropolitico ad eum pertinentium in ꝓpria diœcesi, vel vnde ad eum deuoluuntur cognoscere vel committere debet: nisi aliud habeat consuetudo. hoc dicit. Tria facit: Primo ponit côstitutionis causam: Secundo constitutionem: ibi, *Statuimus.* Tertio exceptionem. ibi, *Nisi.*

Casus. Tu & ego litigabamus coram epo Pictauen. qui contra te tulit sententiam diffinitiuã, à qua appellauisti ad archiepm Burdegalensem: archieps vult causam istam appellationis examinare in diœcesi Xanctonen. an possit? Rñdet q non: sed debet cognoscere per se, vel per alium in sua diœcesi particulari: vel in diœcesi illius iudicis à quo fuit appellatum: & illud verum: nisi aliud haberet consuetudo: nam consuetudine potest induci, vt alibi posset cognoscere vel committere causas appellationis. Nota primo, q propriè dicitur suum, quod est suum ratione iurisdictionis tantum: quam habet in loco. glos. s. in antiq. de postula. præla. cap. 1. Nota secundo, casus in quibus archiepiscopus potest locare sedem: & de causa cognoscere in diœcesibus suffraganeorum suorum. Dominicus.

¶ *Prima glossa docet quid declaret.*

g ¶ *Vt litigantes.*] Emanauit hæc decretalis ad declarationem illius vers. s. eod. cap. 1. vers. Nec pro eo, & cætera. ibi dicebatur in genere, suffraganeorum suorum: & de quibus nô dicebatur: & eorum quæ ibi not. Hostiensis.

Additio. Quod hic dicitur, fuerat olim hic disputatum: & sic terminatum per dñm Altegradum de Lẽdenaria, deinum epm Vicentinum: vltra illa quæ primo alleg. gloss. inducebat. 9. q. 3. nullus. & cap. conquestus. s. eod. tit. in ant. duo simul. per quæ patet metropolitanum non plus posse in diœcesibus suffraganeorû, quam alium episcopum: nisi inquantum inuenitur concessum: sed episcopus non posset. 6. q. 3. scriptum. 13. q. 1. cap. 1. 16. q. 5. cap. 1. ergo nec metropolitanus. Inducebat etiam decret. Romana. j. de foro competen. Ioan. And.

¶ *Glossa seq. quærit & soluit.*

h ¶ *Expensis.*] ad hoc intendere debet iudex, vt s. de dolo. finem. cum suis concor. Sed pone, de côsensu partium archieps audit vel committit causam extra loca, de quibus dicitur infra: quæro, an qđ agitur valeat? Et videtur q sic: quia cum hoc ius sit in fauorem litigantium introductum, illi renunciare possunt. de reg. ad Apostolicam. cum sim. ad hoc s. eo. lib. de rescrip. statutû. §. in nullo. & hoc satis verum puto ², dummodo ipse vel delegatus eius habeat licentiam epi illius diœcesis, vt ibi pro tribunali sedere possint: Ista enim fuit prohibitionis ratio: quia archieps non potest ingredi suffraganei sui diœcesim, vt ibi aliquid agat vel iudicet: nisi in casibus concessis.

² Idem Archidiacon⁹ suo determinatione quæ in glo. ponitur. allega. 3. q. 6. postulatis. Ioan. And.

S I episcopus.] Primo prouidet: Secundo prohibet: ibi, *Idem.* Prima subdiuiditur: quia primo prouidet circa expensas vicariorum extra victualia: secundo: ibi, *Hi tamen.* circa expẽsas victualium, & causam reddit. Dominicus.

Casus. Epi Pictauen. vult suam diœcesim visitare per alium in casu permisso, puta quia est detentus infirmitate: vel quia illud habet ex priuilegio: Quæritur, quis tenebitur vicario ministrare

 necessaria?

pus ᵃ suam diœcesim, vbi ei à iure permittitur ᵇ, faciat per alium ᶜ visitari: licet ipse ᵈ illi ᵉ habeat in alijs necessarijs prouidere ᶠ: Hi tamen, qui visitantur, ministrare tenentur expensas victualium ᵍ visitanti ʰ: Cum secundum Apostolum ⁱ non sit magnum, si ab eo metantur temporalia, per quem spiritualia seminantur. ¶ Idem tamen episcopus cum personaliter non visitat †, nil prorsus ab his, qui per illum quem deputat, fuerint visitati, exigere poterit, aut debebit ᵏ.

¶ Idem.

¶ In quolibet loco diœcesis non exempto, per se & per alium potest episcopus pro tribunali sedere: & libere exequi quæ ad ipsius spectant officiũ. Ioan. Andr.

necessaria? Rñdet q̃ vicario visitanti tenebuntur visitati procurare in victualibus: sed si indiget equis, vel conducat famulos: hoc fiet expensis epi: Veruntamen hodie epi habent ex priuilegio, vt possint visitare per alios: & percipient integram procurationem, quæ est hodie taxata ad certam summam: vt in extrauа. Benedi. quæ incipit, vas electionis. de censi. Nota primo, q̃ delictum est recipere tpalia pro administratione spiritualium: qđ est verum in casu à iure non permisso. Nota secundo, q̃ eps non visitando personaliter, non debet habere procuratorem respectu psonæ suæ. Dominicus.

1. ad Cor. cap. 9.

¶ Prima glossa summat, & dicit quid declaret.

a ¶ *Si episcopus.*] Si eps cum potest suam diœcesim visitat per aliũ, habet illi in necessarijs prouidere: visitati autẽ in victualibus pudebunt ipsi vicario visitãti, & non epo. Emanauit aũt hæc decretalis ad declarationẽ eorũ, quæ notat Hostiẽsis. s. eod. inter cætera. super verbo, subministrent. & Guiliel. & Gar. j. de censib. exigit. sup verbo, impenso. qui omnes tenebant, quod hic dicitur.

¶ Alias, vis.

b ¶ *Permittitur.*] scilicet cum id personaliter exequi non potest. s. de offi. ord. inter cætera. & 10. q. 1. epm. Et semel in anno. 10. q. 1. decernimus. & duobus c. seq. & s. de offi. archi. mandamus. nisi ex causa. & tunc etiam pluries id poterit, vt s. de censi. cum venerabilis. & 18. q. 2. visitandi. & c. non semel. cum sim. Io. And.

¶ *Glo. seq. obijcit, & soluit.*

c ¶ *Per alium.*] Sed visitans pdicare debet. 10. q. 1. placuit. & j. de censi. c. 1. sed officiũ pdicandi non delegat, vt s. in ant. de offi. dele. cap. vlt. ergo visitatio delegari vel demãdari non potest. sed dic fm Inno. Goff. & modernos, q̃ hoc nnt. in decr. inter cætera. s. eo. i ant. aut hoc ponet iure ordinario: & tunc bene demandatur, vt ibi, & hic. aut iure delegato: & tũc nõ demãdat, vt i pⁱio: nisi haberet ad id speciale mãdatũ, vt s. eo. lib. de offi. deleg. is cui. & c. vlt. §. vices.

d ¶ *Ipse.*] scilicet episcopus.

e ¶ *Illi.*] vicario.

¶ *Glossa sequens ponit opinionem.*

f ¶ *Prouidere* 1.] & sic intelligi debet decre. illa, inter cætera. vbi dicitur: epi ipsis vicarijs cum indiguerint, necessaria cõgrue subministrent: scilicet vt parent sibi equos, vestes, familiam, & alia opportuna. [Sicut pararent sibi ipsis si psonaliter visitarẽt,] pter victualia: & sic intelligebat Host. Inn. intelligebat etiã de victualibus: & tũc scilicet eum victualia sine scandalo per vicarios à subditis haberi non poterãt: prima vera, vt hic vides: nec per hoc sedam reprobo.

1 Istæ expensæ sunt taxatæ in extrauagantis Benedicti, quæ incipit. vas electionis. tit. de censi. Fonta.

g ¶ *Victualium.*] in victualibus enim tantum debet recipi procuratio. quod dic vt j. de censi. cap. 1. 2. & 3.

h ¶ *Visitanti.*] illi vicario. Ioan. And.

i ¶ *Apostolum.*] Paulum 1. ad Corinth. 9. & habes hoc idem s. de præscrip. cum ex officij. & j. de censi. cap. 3. ad fin.

¶ *Glo. seq. obijcit, & soluit.*

k ¶ *Debebit.*] de hoc q̃rebatur in glo. de quibus in prin. cap. dixi. Et videbatur q̃ ex quo iure concedente p alium soluere poterat debitum, ad quod subditis tenebatur: suum debitũ recipere posset. arg. s. de elect. significasti. Sed prout dicebat decre. cũ venerabilis. s. de censi. tunc demum eps procurationem habebit, cum accesserit, &c. si ergo nõ accedat, sed mittat: non habebit ipse. sed missus, vt hic vides 2. Non enim ferẽdus est qui lucrum amplectitur, &c. C. de cad. tol. l. vna. §. pro secũdo. & ad quẽ spectat onus, &c. 15. q. 3. charitatẽ. & c. quicunq; suffragio. & c. ecclesiasticis. Ioan. And.

2 Nec debet eo q̃ plus expendisset, si personaliter visitasset, illud exigere. arg. ff. mandat. l. si quis aliud. § impēdia. secundũ ipsum. Mona. Io. An.

C*Vm episcopus.*] Ponit dictum, cuius rationem præmittit: Secundo ibi, *Dubium*. Ioan. And.

CASVS. Eps Pictauen. vel eius officialis, vult sedere pro tribunali, & causas examinare in alio loco quam in sua ciuitate: vtrum possit? Rñdet q̃ cum eps habeat ordinariam iurisdictionem in tota sua diœcesi, potest sedere in quolibet loco suæ diœcesis pro tribunali: exceptis in locis exemptis p voluntatem exemptorum. Sed vtrum eps habeat capturam malefactorum in qualibet parte suæ diœcesis? Rñdet q̃ sic: nam ex quo habet iurisdictionẽ in tota sua diœcesi, videntur illi concessa illa sine quibus, & cætera. Arguitur

CAP. VII.

CVm ˡ †episcopus ᵐ in tota sua ⁿ diœcesi iurisdictionẽ ordinariam noscatur habere ᵒ: Dubium non existit, quin in quolibet loco ᵖ †ipsius diœcesis non exempto ᵠ, per se, vel per alium ʳ possit pro tribunali sedere ˢ: causas ad ecclesiasticum forum spectãtes ᵗ audire: personas ecclesiasticas (cum earum excessus exegerint ᵘ) capere ˣ, ac carceri ʸ deputare: necnon & cætera, quæ ad ipsius spectant officium ᶻ libere ᵃ exercere.

p textum de l. ancillæ. C. de furt. vbi dicitur, quòd de casu non dubitabili non est facienda lex. Solutio: Iste textus post istam constitutionem est de casu indubitabili: sed ante istam cõstitutionẽ erat dubium, an eps posset exercere suam iurisdictionem in quolibet loco suæ diœcesis: & vtrũ posset capere malefactores in quolibet loco. Nota primo, q̃ eps solus habet iurisdictionem ordinariã generalẽ in tota sua diœcesi: vnde territorium est solius epi & nõ archidiaconi, vel alterius inferioris prælati. Et prodest istud: nam si quis extraneus cõmisit delictum in archidiaconatu: archidiaconus non habet punitionẽ: quia territorium est solius epi, & non archidiaconi: Secus est si talis delinquẽs esset subditus archidiacono: q̃a tunc posset illũ punire: Idem est dicendum i abbate: nam illi tales non habent proprium territorium, vt dixi. Nota secundo, q̃ eps potest sedere pro tribunali in quacunq; parte suæ diœcesis: & etiam mutato loco sunrũ maiorum: sed tunc deberet illud notificare parti citatæ. Nota tertio, q̃ eps habet captionem delinquentium: & illam captionem potest facere in qualibet parte suæ diœcesis. Nota vnum singulare fm Dñicum, q̃ locus exemptus, dr̃ de diœcesi: & sic patet, quòd dispositiones & mandata quæ fiunt in diœcesibus, includũt loca exempta: dum tñ fiant per habẽtẽ iurisdictionem in exempto. vide not. s. de rescrip. abbatẽ. & glo. sup verbo, primo anno. in cle. frequẽs. de exces. pla.

¶ Vide limitationẽ ad hoc cap. traditam per Decium in c. cum te. de offic. deleg.

¶ Et ob locus tutus & securus esse debet cuntibus, qui debẽt ibi in dicio compare...

¶ *Prima glossa summat.*

l ¶ *Cum episcopus.*] In quolibet loco diœcesis non exempto, per se & per alium potest episcopus p tribunali sedere; & libere exequi quæ ad ipsius spectant officium.

¶ *Glosi seq. dat duo similia.*

m ¶ *Episcopus.*] idem est in legato circa suã legationẽ. s. in ant. de offi. leg. nouit. idẽ i archiepo circa suã ppriã diœcesim. s. eo. vt litigãtes. sed nõ quo ad pronciã, vt ibi, & s. eo. c. 1. & 9. q. 2. c. 1. 2. & 3.

n ¶ *In tota sua.*] ita q̃ nullus alius in tota sua diœcesi sub eo iurisdictionẽ habeat: in parte aũt bene: quod dic vt not. 25. dist. perlectis. & facit quod not. Host. de offi. archipresby. cap. vlt.

o ¶ *Habere.*] ita q̃ intentio sua fundata est de iure cõi: ita quòd qui se dicit exemptum, habet hoc ostẽdere. 100. dist. contra morẽ. quod dic vt j. de priui. cum personæ.

Episcopus quo ad iurisdictionẽ episcopalem habet intentionem suam datam de iure cõmuni.

p ¶ *Loco.*] honesto tamen, maxime cum tractat causas spirituales. s. de appella. qua fronte.

q ¶ *Non exempto.*] ad cognoscẽdum locum exemptum, vide j. de priuil. si Papa. & bene dicit, non exempto: quia in loco exẽpto cathedram collocare non potest, vt iudicia exerceat: vt cap. ille probatur 18. q. 2. luminoso.

ADDITIO. Dic celebratione diuinorũ, & benedictione populis dic vt in cle. archiepiscopo. de priuile. Ioan. And.

r ¶ *Per alium.*] quod enim potest per se, & per alium. j. de reg. iur. potest. dic vt ibi.

s ¶ *Sedere.*] quod requiritur in cognitione & decisione causarum. 3. q. 3. §. spatium. j. de re iud. c. vlt. Io. And.

t ¶ *Spectantes.*] vt s. de verb. sign. super quibusdam. in fin. de foro compe. cap. cum sit. vbi de hoc.

u ¶ *Exegerint.*] alias non debet eos detinere, si de parendo iuri dederint fideiussoriam cautionem. j. de sent. excom. si clericos. in fi.

x ¶ *Capere.*] idest, capi facere: quia manus inijcere in aliquem nõ debet eps. 86. dist. non liceat. C. de epis. & cle. Authen. sed neq; & de ipsius mandato capientes excõicati non sunt. j. de sent. excom. vt famæ. & j. eo. lib. & eo. tit. si clericos. Ioan. And.

y ¶ *Carceri.*] qui licet institutus fuerit ad eorum custodiam, interdum est pœna. j. de pœn. q̃uis. & s. de verb. sign. nouimus. in fin.

Carcer est institutus ad custodiam, aliquando ad pœnam.

z ¶ *Officium.*] ordines celebrare, virgines & ecclesias consecrare, & his similia.

ADDITIO. Archid. alleg. 68. dist. quamuis. quamplura ad officium ordinarij spectantia colligit breuiter Guil. in Spec. eo. tit. §. officium. Ioan. And.

a ¶ *Libere.*] ac si esset in propria ecclesia, vel palatio iuridico.

ADDITIO.

Absque. Archidia. exponit, id est, absque alicuius contradictione. Ioan. And.

Q*Vamuis.*] Sunt tres partes: Prima ponit in genere ius antiquum: & pro constitutione causæ ponit transgressionem ipsius: Secunda dat formam cessationibus ante factis: ibi, *Nos.* Tertia cessationes aliter factas, iubet non seruari: ibi, *Parte insuper.* Dominicus.

d ¶ *Irrationabiliter.*] id est, sine rationabili & manifesta causa, & illorum iurium forma non seruata.

e ¶ *Regulari.*] Reprobata est igitur opinio domini Gul. Duran. qui not. s. eod. canonici. q̀ decreta. illa non habebat locum in regularibus, sed solum in secularibus: quia dicebat canonici, vt ibi dixi.

CASVS. Dictũ fuit in cap. si canonici. s. eo. tit. quam solemnitatẽ debent obseruare clerici in cessatione à diuinis indicenda pp iniuriam sibi, vel ecclesiæ illatã: Sed ponamus q̀ aliq. canonici sunt absentes, & sunt in loco propinquo, in quo essent vocandi in electione facienda, numquid etiam sunt vocandi in facienda cessatione à diuinis? Rñdet q̀ sic: Et iste est vnus casus i quo canonici absentes sunt vocãdi pro negotijs capitularibus: licet regulariter soli psentes sunt vocandi: Alius casus est in negotio electionis: Alij casus ponuntur in cap. præsentium. infra de testib. Sed quid si absentes legitime fuerint vocati, comparuerunt, & deliberauerunt, q̀ offensa erat sufficiens ad inducendum cessationem à diuinis: Quæritur quid debent canonici facere ante cessationem? Respondet q̀ causam cessationis debent in scriptis mittere illi iniurianti, & illum requirere, vt satisfaciat pro iniuria commissa: Si aũt non velit satisfacere, poterũt cessare à diuinis: Sed tunc ipsi cessantes & delinquentes debẽt mittere ad Apostolicam sedẽ. Nota casum, in quo recipiuntur testes lite nõ contestata, & in absentia partis. Nota primo argumen. differentiam esse inter capitulum, conuentum, & collegium. de quo vide s. de rescript. cap. capitulum sanctæ Crucis. Nota secundo, quòd paria sunt non habere rem, vel per eum stare, quo minus illam habeat. s. eod. lib. de elect. commissa. in princ. Nota tertio, q̀ Papa referens se ad collegium Cardinalium, appellat eos fratres & non filios. de quo s. eodem lib. de offic. leg. cap. 1. §. quod in fratribus. vbi gloss. Dominicus.

¶ Idem.

¶ *Canonici qui à diuinis cessare possunt: cum cessare voluerint, vocabunt absentes, sicut si immineret electio facienda, cum quibus de cessatione deliberabunt: & si deliberant cessare, requirent prius eum, contra quem cessant, vt irrogatam offensam emendet: quod si fecerit, non cessabunt: alioquin cessare poterunt, ita quòd à cessatione infra mensem vtraque pars, & cessans, & contra quem cessatur, iter arripiat eundi ad Papam, vel per se, vel per procuratores sufficienter instructos: nisi interim interuenerit concordia inter ipsos: Et continuatis dietis quamcito poterunt se coram Papa præsentent: vt vtraque parte præsente, vel altera contumaciter absente, Papa diffiniat negotium: & culpabiles puniat: & si pars cessans prædicta non seruet, cessatio non seruetur. Ioan. And.*

CAP. VIII.

QVamuis [a] † super cessationibus à diuinis, quæ à capitulis, cõuentibus, siue collegijs secularium vel regularium ecclesiarum multotiens sine causa rationabili attentantur, manifesta satis à felicis recordationis Innocentio † tertio [b], & Gregorio decimo [c] prædecessoribus nostris manauerint instituta: Quia tamen post illa est plerunq; compertum, cessationes easdẽ irrationabiliter [d] esse factas: Nos ad tam perniciosum euitandum abusum, eadem statuta cum infrascripta moderatione in suo volentes robore perdurare: de fratrum nostrorum consilio districtius inhibemus, ne à seculari, vel regulari [e] capitulo, collegio, seu conuentu [f] ecclesiæ cuiuscunque, cessationes [g] ipsæ nisi vocatis omnibus (prout sunt pro electionis negotio euocandi [h]) & deliberatione [i] habita diligenti, ac episcopo, aliove quocunque clerico siue laico (cuiuscunque dignitatis, præeminentiæ, conditionis, aut status existat) propter cuius iniuriam vel offensam eadem videtur cessatio facienda, post prædictas vocationem, & deliberationem de cessando habitam requisito, quòd irrogatam iniuriam, vel offensam emendet, aliquatenus attententur: Neque tunc etiam, si emendam inde habuerint: vel per eos steterit [k], quominus habeant competentem. ¶ Si autem præmissis seruatis capitulum, collegium, vel conuentus alicuius ecclesiæ ad cessationem eandem duxerint procedẽdum: extunc [l] infra vnius mensis [m] spatium pars vtraque: videlicet ij qui cessant, & illi etiam propter quorum factum a diuinis cessatur (nisi superueniente cõcordia inter eos cessatio illa cesset) iter [n] arripiant † per se, vel per procuratores idoneos, cum munimẽtis & actis ad negotium ipsum spectantibus, ad sedem Apostolicã veniendi: & continuatis [o] dietis quamcito commode poterint, se Apostolico conspectui

f ¶ *Conuentu.*] intelligas quòd sibi vendicet ius cessandi ex consuetudine, vel alio iure: vt s. eo. si canonici. in principio.

g ¶ *Cessationes ipsæ.*] aliquatenus attententur: quod est infra.

¶ *Glossa sequens ponit opi. quam partem reprobat: dubium soluit, arguit & remittit.*

h ¶ *Euocandi.*] scilicet de prouincia. s. de elect. coram. vbi de hoc. & 7. q. 1. factus est Cornelius. In his autem vocationib' de q. remoto loco fiant, statur consuetudini: vt in anti. de elect. cap. cum inter vniuersas. & cap. bonæ 2. sed an vocentur vel non, non statur consuetudini secundum quosdam: qđ non est verum per decretalem j. de præben. cum in ecclesijs. vnde credo, q̀ si in illa ecclesia esset consuetudo absentes non vocari ad electionem, nec ad hanc cessationem vocari debebunt per hanc litteram, quæ dicit: prout sunt, &c. Et not. ex hac littera, q̀ in alijs tractatibus ecclesiarum quam electionibus, non debent vocari absentes [1]: & alias quare dixisset prout sunt pro electionis, &c. facit ad ea quæ not. 10. q. 2. hoc ius porrectum. & j. de testi. præsentium.

i ¶ *Deliberatione.*] Nota casum in quo præcedere debet tractatus. sic & in alienatione perpetua rerum immobiliũ ecclesiæ. j. de reb. eccle. non alie. dudum.

k ¶ *Steterit.*] sim. supra eod. lib. de elect. commissa. §. annus. & j. de præben. licet.

l ¶ *Extunc.*] id est, post cessationem.

m ¶ *Mensis.*] quot dies computentur in mẽse: dic vt dixi s. eo. lib. de elect. quam sit.

¶ *Glo. seq. ponit conuenientiam & differentiam ad cap. cupientes.*

n ¶ *Iter arripiant.*] datur ergo dilatio ad iter arripiendum: & postea tempus arbitrarium ad se præsentandum. hoc s. eodem lib. de elect. cupientes. Sed tamen nota, quia in decreta. cupientes. siue arripuerit iter infra mensem, siue non, debet postea ire: & post tempus arbitrarium expectatur per xx. dies. Sed hic ex quo non arripuit iter infra mẽsem, habent locum pœnæ debitæ: nec post arbitrarium tempus expectatur.

¶ *Glos. seq. soluit dubium & remittit.*

o ¶ *Continuatis.*] non credo quòd propter hoc compellatur omni die proficisci, & nunquam quiescere [s]. Quis enim impius iudex arbitretur q̀ per xl. dietas deberet venire non quiescendo? & hoc probatur dum dicit: quamcito poterunt. Et illud dicimus posse, quod possumus de iure & commode. 22. q. 2. tacuit. ff. de verb. sign. nepos Proculo. & de hoc dixi s. de elect. cupientes. in prima particula super ver. commode.

a ¶ *Quamuis.*] Canonici qui à diuinis cessare possunt: cum cessare voluerint, vocabunt absentes, sicut si immineret electio facienda, cum quibus de cessatione deliberabunt: & si deliberant cessare, requirent prius eum, contra quem cessant, vt irrogatam offensam emendet: quod si fecerit, non cessabunt: alioquin cessare poterunt, ita quòd a cessatione intra mensem vtraque pars, & cessans, & cõtra quem cessatur, iter arripiat eundi ad Papam, vel per se, vel per procuratores sufficientes instructos: nisi interim interuenerit concordia inter ipsos: Et continuatis dietis quamcito poterunt se coram Papa præsentent, vt vtraq; parte psente, vel altera contumaciter absente, Papa diffiniat negotium: & culpabiles puniat: & si pars cessans prædicta nõ seruet, cessatio non seruetur. Ioan. And.

b ¶ *Innocentio tertio.*] s. eo. irrefragabili. §. cæterum.

c ¶ *Gregorio decimo.*] s. eo. tit. & lib. si canonici.

[a] De materia cessationis à diuinis vide Panormitanũ & alios in cap. dilectus. extra de appellat. Calderinũ tract. de ecclesiastico interdicto. & Cõsilium tract. de irregularit. et. cap. de interdicto.

[b] Id concilii Innocentius iij. in concilio generali Lateranen. cap. 7.

[1] Idem Decius notat ex gloss. q̀ vbi consuetudo dispo. in alterius duorum casuum q̀q̀ pr... ... ad reliquũ, & pro illo dicta est textus hic, ibi: prout sunt, & c. Fons.

[a] Ab. de. ... pias

[s] Et nihilominus ... ... secundum Ab. ... alleg. l. de dolo & contu. cum dictis, & qđ not. Hostie. j. de sent. excõ. cum medicinalis quætum ergo ad deuolutionem potestatis nõ nocet si non fuerint tẽpora obseruata. Ioh. And.

[s] Diximus enim aliquid cõtinuum, ... intermissum ... ff. de tit. dist. §. hoc ... alleg. Accur. quod à aqua quotidiana ... ff. de aqua quotidiana. & not. de cont. possess. cum ecclesia. in glo. ei. lect. Ioan. And.

a ¶ *Partibus.*] quarum assertione panduntur merita causarum. ß. de in integ. rest. cum ex litteris.
b ¶ *Pœna docente.*] 38. dist. qui ea. de offi. leg. nisi specialis. in aut.
c ¶ *Et manifesta.*] ß. co. irrefragabili.
d ¶ *In cessando.*] scilicet vt vocent absentes, deliberent, & tegrant priusquam fiat cessatio.

Glo. seq. colligit x. quæ præcedunt cessationem et tria quæ sequuntur.

e ¶ *Mittendo.*] scilicet, iter arripiendo infra mensem, & dietas, quę congrue poterat continuando. Nota igitur in summa ad hoc qđ fiat cessatio, necesse est hęc interuenire: Primo, ꝗ qui cessant, hoc habeat de consuetudine, vel alio iure vt cessare possint. Secundo, ꝗ vocentur absentes ad tractandum de cessatione. Tertio, ꝗ tractēt. Quarto, ꝗ de cessando deliberēt. Quinto, ꝗ sit manifesta offensa pp quā cessant. Sexto, ꝗ sit rationabilis. Septimo, ꝗ ante cessationē instrumento publico vel patētibus literis authentico sigillo munitis, causam cessationis exprimant. Octauo illud instrumentum, vel literas tradant ei ꝫ quē cessant. Nono, ꝗ requirant illum qui emēdet competenter iniuriam vel offensam pp quam cessare volunt; quod si non fecerit [l], tunc locū habet cessatio. Post cessationē pars vtraq; debet arripere iter ad sedem Apostolicā infra mēsem per se vel p procuratores sufficienter instructos: extunc continuans diebus, habet tēpus arbitrarium, quo cōmode possit ire. Omnibus his nō seruatis, non seruetur cessatio: & habeant locum pœnæ ß. eod. tit. si canonici. & præter illas, arbitraria summi Pontificis, vt hic.

Alias, suprascripta.

Hæc decisionem Ioan. And.

repræsentēt: vt partibus [a] præsentibus, aut vna præsente, altera non veniente vel mittente, examinato negotio apud sedē eandem: pars quæ culpabilis inuēta fuerit in præmissis, præter alias pœnas à dictis canonibus institutas, si Romano Pontifici videbitur expedire, pœna docente [b] cognoscat quantum excesserit, quæ cessationi factæ rationabiliter causam dedit: vel quæ sine rationabili, & manifesta [c] causa cessauit. Parte insuper à diuinis cessante, suprascripta † tam in cessando [d], quàm in veniendo siue mittendo [e] ad sedem Apostolicam non seruante, non seruetur cessatio: sed ea non obstante (vt prius) in ipsa ecclesia celebretur.

¶ Idem.

¶ *Primo ponit constitutionem de bonis dignitatum, vel ecclesiarum vacantium, non occupandis per eos, ad quos collatio, præsentatio vel custodia pertinet: nisi de speciali iure id eis competat, & contra facientibus pœnam imponit. Secundo ostendit de quibus bonis intelligatur: cum de speciali iure id alicui competit. Tertio decre-*

P Ræsenti. [f]] Partes patent: Prima sic diuiditur in prohibitionē, exceptionē, & pœnā: Scđa: ibi, *Nisi.* Tertia: ibi, *Alioquin.* Io. An.

CASVS. Aliquis obtinet beneficium in ecclesia, plura bona ex fructibus prouenientia sui beneficij reseruauit: & ipse dimisit ea bona: Certum est ꝗ iure cō: sui consanguinei non succedunt ab intestato, nec etiam potest ipse testari de huiusmodi bonis: Sed vtrum fiscus vel eps erit eius hæres? Rńdet ꝗ non: sed in isto casu fiscus erit sua ecclesia: ideo illa bona debent custodiri & reseruari futuro successori in illa ecclesia: Idem est in canonicis ecclesiarum cathedralium & collegiatarum: & illud verum, nisi aliud habeat cōsuetudo. Nota primo, ꝗ appellatione rectorum comprehenditur etiam habentes dignitatem, vel pronatum, siue prioratum. Nota secundo, ꝗ consuetudo potest disponere ꝗ fructus obuenientes tpe vacationis beneficij, applicentur alteri viui, quam ecclesiæ: de quo in extrauaganti Ioan. xxij. suscepti. Dominicus.

Principiū huius cap. p cedit cōtra illos succesores possent percipere ad æ... quia ... habere fructus percipere ... cōsuetudinem epi ... ipsi ... habet ... in ecclesia. Philip. Fran.

¶ *Prima glossa diuidendo summat.*

f ¶ *Præsenti.*] Primo ponit cōstitutionem de bonis dignitatum, vel ecclesiarum vacantium, non occupandis per eos, ad quos collatio, præsentatio vel custodia pertinet: nisi de speciali iure id eis competat, & contra facientibus pœnā imponit. Secundo ostendit de quibus bonis intelligatur: cum de speciali iure id alicui competit. Tertio decretalem, quia sæpe. ß. eod. lib. de elect. dicit non esse correctam. Ioan. Andr.

g ¶ *Superiores.*] archiepiscopi, vel patriarchæ.

ADDITIO. Dicit hic Archidiaconus, ꝗ inter archiepm & metropolitanum est differentia. alleg. 21. dist. cap. 1. post prin. & in Authen. de priuileg. archiepi. coll. 9. in prin. ibi non solum metropolitanus, sed etiam archieps: Si autem habetur illa rubrica post tit. de sancte pri. quæ non legitur, nec glossatur. Io. And.

e ¶ *Ecclesiastica.*] in secularibus non posset habere locum pœna inferius posita. Ioan. And.

i ¶ *Vacantibus.*] vacare etiā dicuntur si sint manualia non de mensa, sed habentia bona discreta: & in his locum habet hæc constitutio: vt in cle. de supplen. negli. præla. quia regulares: quæ determinat quod hic Archidiaconus prolixe not.

Vacare dicuntur beneficia licet sint manualia.

k ¶ *Quibuscunque.*] in hoc differt a decre. quia sæpe. ß. eod. lib. de elect. vt patet ĵ. i fine.

talem, quia sæpe. ß. eo. lib. de elect. dicit non esse correctam. Ioan. And.

CAP. IX.

P Ræsenti [f] prohibemus edicto, ne episcopi, vel eorum superiores [g], aut abbates, seu quiuis alij regulares, vel seculares prælati, aut ecclesiasticæ [h] quæcunque personæ: vacantibus [i] dignitatibus, personatibus, prioratibus, vel ecclesijs quibuscūq; [k] tibi subiectis seu ad collationem [l], ordinationē, præsentationem, vel custodiā [m] pertinentibus eorundem bona (morientibus eorum rectoribus, vel ministris) in ipsis inuenta, siue vacationis ipsorum tempore obuenientia, quæ in vtilitatem eorundem expendi, vel futuris debent successoribus fideliter reseruari [n]: occupare, aut in vsus suos conuertere quoquo modo præsumant. Nisi de speciali priuilegio [o], vel consuetudine iam præscripta legitime [p], seu alia causa [q] rationabili, hoc eisdem competere dignoscatur. Alioquin episcopi & eorum superiores ab ingressu ecclesiæ [r]: cæteri [s] vero ab officio [t] & benefi-

l ¶ *Collationem.*] inter hæc & sequentia magna est differentia. ĵ. de præben. cum in illis.
m ¶ *Custodiam.*] ß. eo. lib. de elect. generali. & 63. dist. si in plebibus. de insti. cum venissent. de appel. bonæ. in ant.

¶ *Glossa sequens primo dicit per quem seruetur, & remittit. secundo notat ad quæstionē in qua distinguit cum Host. & Gar. inter clericum administratorem, & simpliciter beneficiatum.*

n ¶ *Reseruari.*] p œconomum si est in ecclesia; vel eum qui custodiam habet: quod dic vt dixi ß. de elect. quia sæpe. [Dic ꝗ etiam in monasterio vacāti dare potest eps, vt dicit hic Archid. per decre. cū vos. ß. eod. & per ea quę not. Inno. & Host. de sta. mo. ea quæ. §. si vero. vers. ꝗ si abbas. & vide quod ibi dixi super versic. prouideatur.] Et nota ꝗ dicit, reseruari: p hoc enim videtur, ꝗ de illis non possint decedentes testari [1]. de hoc not. Gar. de reb. eccl: non alie. hoc cōsultissimo. & distinguebat (prout distinxerat Host. & ß. de pecu. cle. si quis sane) inter clericum habentem administrationem, & non habentē: nam clericus habens administrationē, quamdiu viuit & sanus est, dare potest: moderate tñ. ß. de don. cæterum. cōparatur enim vsufructuario: qa eius ius morte finitur: sicut vsufructuarij: vt in prædi. decre. si quis sane. & ß. de dona. consolationibus. ß. de pig. cap. vlt. Insti. de vsufru. §. finitur. potest ergo dum viuit voluntatem suā facere, dummodo moderate donet. Cōm ancipit infirmari, comparatur vsuario, & ita nihil habet nisi vsum tñ: eleemosynam tamē facere potest. ß. de testamen. ad hoc. testari non. eod. tit. cum in officijs. cum si. Si vero sit clericus non habens administrationem: sed personaliter & simpliciter beneficiatus, & in morte comparatur vsufructuario quantum ad faciendum fructus suos, & de ipsis potest testari: ecclesia tñ succedit ei in istis, si decedat ab intestato. ß. de testamen. relatum. probatur satis ista distinctio. ß. de testamen. requisiti. §. illud. & consuetudo generalis quasi vbiq; eam approbat. Et quod dictum est de clerico simpliciter beneficiato, ꝗ facit fructus suos, intelligendum est de perceptis & reconditis; alij vero per iura allegata ad ecclesiam pertinebunt.

Hic articulus valde frequens est, & difficilis, de quo præter Doctores hic, vide late Doctores in cap. cum in officijs. extra de testam. Panormitanū in repetit. c. cum esses. eod. tit. Rotam decision. 67 in nouis. Barbatiam tract. de præstantia Cardinalium par. 1. q. 1 & D. Thomam 2. 2. q. 185. art. 7.

o ¶ *Priuilegio.*] ã. eod. lib. de rescri. si propter. ĵ. de præbend. si tibi concesso. & ß. de verb. sign. c. penult.
p ¶ *Legitime.*] scil. annorum spatio. ß. de consuet. cap. vlt.

ADDITIO. Archidiaconus remittit ad cap. nullus. 2. q. 1. & 10. q. 3. quia cognouimus. 8. q. 2. seruiturum. & ĵ. de præscript. cap. 1. & pro summa circa præscriptionem remittit. 16. q. 3. in summa. Ioan. And.

q ¶ *Alia causa.*] puta onere imposito in fundatione. 18. q. 2. Eleutherius. & c. seruitium. ß. de iure patro. præterea. vel statuto, vt in præd. decre. quia sæpe.

ADDITIO. Quod dixi post Host. vt ec. bene. cap. vnico. super ver. iusta causa. quod hic ponit Archi. Io. And.

r ¶ *Ecclesiæ.*] ad idem ß. eo. lib. de offi. deleg. c. 2. & si sic suspensus celebraret in ecclesia, irregularis esset, vt ĵ. de senté. excom. is cui. secus [4] si extra ecclesiam, vt ibi dicam.

Priusquā tamē hoc dictum glossæ recipias, consule Doctores tam in c. is cui. ĵ. de senten. quam alibi.

s ¶ *Cæteri.*] inferiores episcopis.
t ¶ *Ab officio & beneficio.*] dic quibuscunque, vt supra de elect. quia sæpe.

quia sæpe.non sic in casu ṡ.eo.lib.de elect.cupientes.§.cæterum.& c.si compromissarius.in fi.& est ratio:quia hic ab officio suspensus est, ibi non,vt dixi in prædicta decre.quia sæpe.

a ¶ *Quousque.*] facta ergo restitutione, non erit necessaria aliqua absolutio ,vt not.Io.& i.dist.si q.& 16.q.7.si qs deinceps.& Ber. de matri.p̃ct.con. interdic. eccle. de muliere.

Tramo videtur necessaria,vt nisi notatu est in c.de muliere. extra de mat.con tract.contra interd.eccle sia. vide c. cum desiderium.& c.ã no bis.el 2. extra de sen. excom.

A D D I T I O. Vide qđ not. in Clement. 2. de decimis, in glo.sic suspensi. Ioan. And.

b ¶ *Restitutionem.*] & sic non sufficit cautio. [Idem Archi.] iam cum hic fuisset expressum: sic j. de vsuris.c. 2.ad hoc ṡ. de deci. ad audientiã.fi.ṡ. de verb. signi ex parte.j.de sententia.excomm. venerabilibus.§.sane. & facit ṡ. de re iudica. cum aliquibus.ff. de pigno.act. l.non est.

c ¶ *Porro.*] sumptum fuit hoc de eo quod not.Host.ṡ. de verb. significa.c.penult.

d ¶ *Supradicta.*] scilicet dimissa tempore mortis,& obuenientia tempore vacationis.

e ¶ *Debitis.*] ad quę remanet ecclesia obligata,& successor.sicut hæres filius ad paterna,vt ṡ.de solu.cap.1.sic etiã dicit lex, q̃ si mulier dedit bona sua in dotẽ, dedisse videtur quod superest deducto ære alieno. ff. de iure dot.l. mulier.& bene debent prius ipsius ecclesiæ debita solui:quia agricola sitientibus alios irrigare non debet. C.de serui.præses.

cio tandiu eoipso nouerint se suspensos: quousque restitutionem fecerint de prædictis. ¶ Porro vbi ex priuilegio, vel consuetudine, seu alia de causa rationabili, sibi aliquis prædictorum asserit bona competere supradicta: hoc de illis bonis solum debet intelligi, quæ solutis debitis si qua sint, & his, quæ fuerint necessaria pro seruitoribus,& ministris, ac incumbẽtibus oneribus, vsque ad nouos redditus supportandis congrue reseruatis, ex ipsis reperta fuerint superesse. ¶ Sane constitutionem, quam superius specialiter edidimus contra capitula, collegia, conuentus, seu singulares personas, bona cathedralium, vel regularium, aut collegiatarum ecclesiarum vacantium occupantes: per constitutionem præsentem (quam in dignitatibus, personatibus, prioratibus, & ecclesijs alijs locum habere censemus) nolumus in aliquo derogari.

A D D I T I O. Et facit ad ea quæ scripsi post Hostien.ṡ.de arbit.dilecti.in princip.& de verb.signifi.cum inter.super 3.glos. Io.And.

f ¶ *Oneribus.*] fabricæ,hospitalitatis,receptionis legatorum,& nũtiorum sedis Apostolicæ, & reliquis similibus. 21. q.1. cap.1. & ṡ. de præbend. de monachis. de præceptio. accedentes. de censi. cum instantia.

g ¶ *Superesse.*] hodie dic vt in constitutione Ioan.xxij.quæ incipit, suscepti regiminis.

h ¶ *Edidimus.*] ṡ.eo.lib.de elect.quia sæpe.

i ¶ *Singulares personas.*] ipsarũ ecclesiarum:de quibus loquitur decreta.quia sæpe.

k ¶ *Vacantium.*] principali prælato,vt ibi dixi.

¶ *Gloss. seq.quærit, & soluit.*

l ¶ *Derogari.*] sed in quo poterat derogari? Sol. In eo q̃ hic reseruantur consuetudines, statuta,& priuilegia: ibi vero reprobantur: & ex hoc forte credidisset aliquis derogatum fuisse.

... o. Et ideo tam varie: quia ibi læditur caput per membra:hic econuerso:& capitis læsio grauior est.ṡ. de accus.qualiter.ibi, oc cõcussis,&c. 2.q.7.sicut 2.Ioan.Monachus. Vel solutum est quòd filius in parẽtem,vel subditus in prælatum, vel ipsius ratio habeat potestatem.de maior.& obed.cum inferior. plus vigeat ratio ibi not.in 1.glo. Ioan. And.

DE MAIORITATE ET OBEDIENTIA.

Continuatio domini Ioãnis.

¶ *Superius dictum fuit de varijs & diuersis prælatis siue magistratibus; verum quia inter ipsos iudices, siue magistratus quidam sunt maiores: quidam minores: qui minores debent maioribus obedientiã: ideo post rubricas præcedentes,ponit rubricam de maioritate & obedientia.*

E*piscopali sede.*] Ponit dictum,a quo excipit:ibi, *Nisi.* Ioan. And.

Præsupponendum est primo pro intellectu huius cap.illud quod habet in cap.si eps.11.q.3. videlicet, quòd mortuo epo successor eius potest absoluere excõicatos a prædecessore suo mortuo: & sic cum illud cap.non loquatur de alijs,videtur eis interdixisse ne possint absoluere: & ista fuit ratio dubitandi ad istud cap. Secundo præsupponendum est illud quod habetur in cap.cum olim.eo.tit.in an.videlicet, quòd vacante sede episcopali,capitulum succedit in iurisdictione,ita quòd, potest per se examinare causas.

C A S V S. Episcopus Pictauen. vel eius officialis Titium excõicauit pp suam contumaciam:vel Titius incurrit sententiam excõicationis pp leuem iniectionem manuum in clericum:antequam Titius esset absolutus,eps Pictauen.est mortuus:sorte prouisio ecclesiæ differt,& Titius excõicatus petit absolutionem: vtrum capitulũ qđ succedit loco epi, poterit eum absoluere? videtur q̃ non: per dictum cap.si eps.11.q.3. Hoc tñ non obstante Romanus Pontifex hic decidit ẽtrium, dicens, q̃ sicut eps si viueret, posset Titium absoluere:sic etiam capitulum quod est loco epi poterit istum Titium excõicatum absoluere per se vel alium: Idem est dicendum de alio,cui deputat ecclesia sede vacante: puta si ecclesiæ vacanti Papa deputauit aliquem. Nec obstat illud cap.si eps. q a illud cap. nõ negat quin deputatus à Papa vel capitulũ quod succedit, possit absoluere: Vel dicendum sm glos. q̃ capitulum vel ille deputatus à Papa dicitur successor:& sic continetur sub illo cap. si eps.

Not. primo ex hoc textu, q̃ vacante ecclesia cathedrali capitulũ succedit epo in administratione iurisdictionis epalis. Not.secundo magis specifice, q̃ capitulum sede vacante potest absoluere illos excõicatos,quos eps, cuius capitulum vices gerit,posset absoluere:& sic capitulum sede vacante tantam habet potestatem respectu absolutionis,quantam habet eps viuens,& capitulum in hoc succedit ipsi epo: Absoluere enim ab excõicatione dependet à iurisdictionali potestate, & non ordinis, vt dicit hic Dom. Not.tertio,q̃ eps regulariter potest absoluere de omni excõicatione,nisi in casibus Papæ reseruatis.c.nuper.ṡ. de sen.excõ.

Nota finaliter,q̃ capitulum est capax iurisdictionis.ṡ. in ant. de offi.ord.cap. irrefragabili. de fo. compe.c. cum contingat. Habes etiam ex hoc tex. ibi, *Seu is ad quem:*] q̃ iurisdictio epalis potest cõpetere ad aliũ deuolui quam ad capitulum sede vacãte sm Dominũ.

TITVLVS XVII.

De maioritate & obedientia.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Capitulum, vel is ad quem administratio pertinet vacante sede,eos absoluet, quos absoluere posset episcopus si viueret: nisi à sede Apostolica id fuerit interdictum. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

Episcopali sede vacante, potest capitulum, seu is, ad quem episcopalis iurisdictio tunc temporis noscitur pertinere, iis, quibus posset episcopus si viueret, ab excommunicationis sententia, siue iuris siue hominis fuerit, absolutionis

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid determinat.*

m ¶ *Episcopali sede.*] Capitulum,vel is, ad quem administratio p̃tinet vacante sede,eos absoluet, quos absoluere posset eps si viueret:nisi a sede Apostolica id fuerit interdictum. Extra fuit ad declarationem eorũ, quæ not.ṡ.eod.lus,quæ. & reprobat quod tenebat Gof.ṡ.ne sede vacante,illa.

A D D I T I O. Et de hoc Guiliel. nil approbans in Specul.ne sede vacan.in fine. Ioan. And.

Et licet illa causa nõ in episcopo, sed in Cardinali loquatur,dicit Ioan Monachus Papã sibi respondisse,q̃ Cardinales in suis ecclesijs habent ius episcopale. Et vide quod dixi post in no.de capel. mo dilectus in gl. vbi fit hoc Ioa. Io. And.

n ¶ *Vacante.*] idem si episcopus à paganis, vel schismaticis captus esset,vt ṡ eo.lib.de sup.negli.præla.si episcopus.

o ¶ *Is ad quem.*] puta visitator datus a Papa. ṡ.eo. lib. de elec.is cui.vel ab archiepiscopo in casu.ṡ.eo.lib. de supp.neg. præla.c.vlt. vel electus ad hoc per capitulum.

p ¶ *Iurisdictio.*] Circa temporalia & spiritualia: vel saltem circa spiritualia,vt ṡ.de temp.ordi.cum nullus.eo.lib.

A D D I T I O. Vnde in multis ecclesiis Gallicanis reges ex regalia vendicant sibi iurisdictionem temporalium.ṡ. eo. lib. de elect generali. & certis dignitatibus competit ex speciali iure administratio spiritualium.facit quod dixi ṡ.eo.lib.de offi. leg.cap.pen. super gloss.adducta. Ioan. And.

q ¶ *Tunc temporis.*] vacante sede.

r ¶ *Iuris.*] a qualibet iuris excõicatione absoluit episcopos,si absolutio non sit summo Pontifici reseruata.ṡ.de senten.excommu.nuper.& dixi ṡ.eod.lib.de elect.ieiunt cuncti.

A D D I T I O. An absoluat illos, qui leuiter percusserunt clericos,not.hic.Archid. q̃ sic:& ponit id quod dixi de sen.excom.peruenit. Ioan. And.

s ¶ *Hominis.*] puta ipsius episcopi mortui,vel sui vicarij,vel delegati:quod dic vt ṡ.in antiq.de offi.deleg. prudentiã. vel inferioris prælati. Vel dic vt ṡ.de offic.ordi.cum ab ecclesiarum.

Glo.declarant Philip. & Dom. ponderatę 3 defectum illo casu hoc potestatis torũ: sed excõicatos ab archidiacono suo posset indistincte absoluere.q.9.i. nullus personas. Summ.

¶ *Glossa sequens*

Glossa sequens ponit quorum hic opin. erat & contrariam Goff. & respondet ad capitulum, per quod mouebatur.

a *Impertiri.*] hoc tenebant Hug. Vin. Ber. & Host. Sed Gof. 3. p c. 11. q. 3. si eps ante damnatū: vbi dicebat, q mortuo epo debebat successor excōicatum à prædecessore absoluere: vnde dicebat q capitulum id nō poterat: Sed falsum est, vt hic vides. ad hoc s. de hære. ad abolendam [1]. s. eo. cum olim. s. eod. lib. de sup. negli. prælat. c. pe. & vlt. j. de instit. c. 2. cum si. Ad illud cap. si eps. dic, q ibi dicitur, q successor poterit illum absoluere: sed non ibi dr, q eps hoc solum facere debeat: & potest etiā dici capitulum vel visitator vel successor: cū in iurisdictione succedat, vt plura superius allegata probatur.

[1] Dicit Ioā. Mona. quòd in casu alicuius decret. & quibus alijs in quo episcop⁹ habet generalem delegatam iurisdictionem, in illa succedit capitulū. allega. j. de prȩben. c. 1. in fi. vide quod dixi in prædic. decr. ad abolendam. super vlt. glo.

b *Ei*] scilicet capitulo, vel iurisdictionem episcopalem habenti.

Glos. seq. soluit quæstionem.

c *Sede Apostolica.*] nō credo inferiorem hoc posse [5]. Et facit quod dixi s. de supplen. negli. prælat. c. vlt & in Authen. de defen. ciui. §. interim. coll. 3. & dixi s. eo. tit. proximo. c. 1.

[5] Vide Archidiaconum de Eccle. cap. statuimus. de translat. § lat. & Felinum in c. cum sit generalis de foro compet.

beneficiū impertiri [a]: Nisi ei [b] fuerit à sede [c] Apostolica specialiter interdicta potestas.

TITVLVS XVIII.

De pactis.

Bonifacius octauus.

Monachi habentes liberam à sede Apostolica sepulturam, si paciscuntur de non recipiēdis aliquibus, vel certis parochianis ecclesiæ alicuius, seruare compelluntur pactum: nec illos sepelire poterunt, licet apud eos elegerint sepeliri: cum per pactum priuilegio renunciauerint. Io. And.

CAP. I.

Pactum [d] † cum rectore parochialis ecclesiæ factum à vobis, ne aliquos vel certos [e] ipsius ecclesiæ parochianos recipiatis ad ecclesiasticā sepulturam, omnino seruare debetis: Quāquam sepultura libera [f] sit monasterio vestro ab Apostolica sede indulta: & illi apud vos elegerint [g] sepeliri: Cum per dictum pactum indulto huiusmodi derogetur [h].

Idem.

Pactum factum patri à filia dum tradebatur nuptui, quòd dote contēta nullum habebit ad bona paterna regressum: si iurauerit id ipsa filia, omnino seruare tenebitur. Ioan. And.

CAP. II.

QVAMVIS † PA-

illam generalitatē nō derogatur pacto speciali: pro hoc facit cap. ex multiplici. de deci. in antiq.

Prima glossa ponit summam, & quid declaret.

d *Pactum*] Monachi habentes liberam à sede Apostolica sepulturam, si paciscuntur de non recipiendis aliquibus vel certis parochianis ecclesiæ alicuius, seruare cōpelluntur pactum: nec illos sepelire poterūt, licet apud eos elegerint sepeliri: cum per pactum priuilegio renunciauerint. Emanauit ad declarationem eorū, quæ not. Innocentius & Hostiēsis de sepult. c. 1.

d *Pactum.*] Quid sit pactum, habes s. de verb. sig. pactum.

e *Certos.*] puta masculos vel tales de tali domo.

ADDITIO. Archidiaconus alleg. de consec. dist. 1. certum. dicit Io. Mona. quòd per primum pactum abrogatū priuilegiū: per hoc 2m illi derogatur. ff. de ver. sig. derogatur. Io. And.

Gloss. seq. recitatur per obiec. & solutionem.

f *Libera.*] hoc inducebat dubitationem ex quo enim habebant liberam, videbatur q omnes sepelire possent non obstante pacto: sed non est verum [3]: Sicut & ille q liberam habet non donat: vt s. eo. lib. de offi. vica. c. vlt. & de elec. is cui, cum similibus. & C. de inoffic. testa. si quando, in prin. & est ratio huius cap. quia per pactū priuilegio renunciauerunt, vt sequitur.

[3] Vide Mat. de Afflictis deci. 122. Parporatum cō. 100 Hippolytū Marsiliū singula. 671. incip. nonnulla de præsentia. Alexād. cōsil. 19. lib. 3. & consil. 62. lib. 1 & Iasonē cōsil. 135. vol. 4.

g *Elegerint.*] quod poterant, etiam si minus religiosus esset locus electus q̄ dimissus, vt j. de sepul. c. 2. in fin. sed ex virtute pacti huiusmodi electio prædicta caret effectu. Et nota q licet tale pactum inter ecclesias initum valeat [4], non tñ valet pactum quod parochianus promittit, vel obligat, vel iurat se sepulturā electurū, vel electam nō dimissurum. j. de sepul. cap. 1. ad hoc. il. eo. plerique.

[4] Vnde nō possent p illud priuilegiū sepelire illos quibus est interdicta sepultura de quibus in c. de sepult. ex parte. secundum Archi. alle. l. si quā du. & de priuileg. vt priuileg. Ioā. And.

Gloss. seq. concludit per locum à diuisione.

h *Derogetur.*] si pactum secutum est priuilegium, non est dubiū q non obuiat priuilegium, quo ad illa, quibus derogatum est per pactum [5], & est casus s. de præscrip. cum olim. Si autem priuilegium secutum fuerit compositionem, non valuit contra compositionem, ex quo in illo facta non fuit inde mentio, vt s. de deci. ex multiplici. omni ergo casu seruandum est pactum.

DE PACTIS.

Dictum fuit supra de iudicibus & magistratibus; nunc vero est videndum de iudicijs: Verū quia partes litigantes in iudicijs, timore iudiciorum conueniunt & paciscuntur inter se: ideo Romanus Pontifex volens nos informare de istis conuentionibus, præmisit rubricam de pactis.

Nota tamen differentia esse inter pacta & transactiones: quæ his verbis colligi potest: Incerta de re transactio dicitur esse: Sed pacta certa pacta fauore rei. vide l. 1 ff. de transac.

[5] Idem Archidiaco. & etiam alleg. C. de sacrosan. eccle. l. omni nouatione: Ioan. And.

Pactum] Primo ponit dictum: Secundo soluit obstaculum: ibi, *Quanquam.* Tertio rationem subdit: ibi, *Cum per.* Ioan. And.

Quidam intelligunt q istud pactum de quo in litera, fuit concessum post priuilegium: alij intelligunt quòd fuit factum ante priuilegium.

CASVS. Secundum primum intellectum sic figuratur, Aliqui religiosi qui habebant suum conuentū intra limites meæ parochiæ, à sede Apostolica impetrauerunt priuilegium sepeliendi quoscunque eligentes sepulturā apud ipsos: quia de iure cōi non possent illos recipere ad sepulturā: Postea tractu tēporis orta lite inter religiosos & me rectorē super iure sepulturæ: quia dicebam ego priuilegiū eorū nō valere: finaliter cōuenimus inter nos, & deuenimus ad illud pactū, q decætero ipsi non reciperent homines talis domus ad sepulturam: alios vero ipsi possent recipere: nūc in dubium reuocat, an valeat tale pactum? Rndet q sic: nam per pactū fuit derogatum priuilegio; ideo sm tenorē pacti tenent recedere a priuilegio suo.

Secundum alium intellectum casus sic figuratur, retento eodē themate: Religiosi & ego fecimus tale pactum, q ipsi non reciperent homines talis domus ad sepulturā. post impetrauerunt rescriptum & priuilegium, vt ipsi quoscunq possent recipere ad sepulturā, & in impetratione sua nullam fecerunt mentionem de pacto inter nos inito & facto: vtrū per illud priuilegium derogetur pacto nostro? Rndet q nō: ideo priuilegiū ipsorū nō seruabit quo ad homines contentos in nostro pacto: & si ꝯ fecerint, & aliquē recepiāt ad sepulturam, tenebuntur restituere corpora, vnà cum emolumētis inde perceptis. Nota primo, q solę ecclesiæ parochiales habēt ius sepulturæ respectu aliorum eligentiū sepulturas: nam ius sepulturæ est de iure parochiali, vt tenet Dominicus super rubr. de parochijs in antiq. Et sic est limitatio ad cap. 1. de sepul. in antiq. vbi dicitur, q liberum est cuique eligere sepulturā vbi voluerit: nā illud est intelligendū, dum tñ ille locus habeat ius sepulturæ de iure cōmuni, vel per priuilegium Apostolicum. Nota vlterius principalem effectum huius cap. sm vnum intellectum, videlicet q si religiosi ex priuilegio habeant liberā sepulturā, possunt priuilegio suo renunciare in toto vel i parte. Not. insuper sm alium intellectū, q si inter religiosos & rectorem alicuius parochiæ, intra cuius limites sunt ipsi religiosi, fuerit factum pactum super iuribus parochialibus: & religiosi postea impetrant priuilegium generale: per

Sepulturam regulares permittere possunt ecclesiis parochialibus.

Q*Vamuis*] Primo ponit dictum: Secundo rationem reddit: ibi, *Cum non.* Dominicus declarat notata in Specu. eo. tit. in 1. col. vbi etiam datur forma per quam etiam sine iuramento valere posset tale pactum: quod cōsiliū Cynus attribuit Petro de Bel. Per. in l. pactum dotali. C. de coll. vide etiā distinctionem, quā ibi in Spe. scripsi super ver. & not. in fi. Ioan. And.

Primo pro intellectu capituli habemus præsupponere illud qđ dicitur [4] l. pactum. C. de coll. videlicet, q filia quæ nuptui tradebatur, dixit patri suo, q pro omni sua portione successionis paternæ erat contenta sola dote: & renunciauit omnibus alijs bonis, nō valet tale pactum: quia est pactum de futura successione: ideo ista filia mortuo patre suo poterit venire ad successionem cum fratribus, dum tamen ipsa conferat dotem.

[4] Etiam sine auctoritate [illegible] non confirmatur. Philip. & Dom. Ion.

CASVS. Tuus pater filiæ suæ dedit dotem sufficientem: & fauore liberorū induxit suam filiam ad renunciandum omni paternæ successioni: sed q esset contenta sua dote: quā fecit ista filia: nam ipsa bonis omnibus sui patris renunciauit: & vlterius iurauit nō venire ꝯ illud pactum: postea pater est mortuus intestatus: filia vult admitti ad successionem patris cum alijs liberis, an debeat admitti? Rñdet Romanus Pontifex, q ex quo ipsa iurauit nunquā venire ꝯ illud pactum: & iuramentū suum non est ꝯ bonos mores, nec illicitum, quia potest seruari sine interitu salutis æternæ: ipsa tenetur illud iuramentū seruare: & ideo ipsa debet esse contenta sua dote: nec debet admitti ad successionē cū alijs fratribus, etiā si ipsa vellet afferre suam dotem. Not. primo, q quis non potest renūciare futuræ successioni. Nota vlterius, q filia non potest cum patre pacisci, vt sit cōtenta sola dote sibi data, vt renūciet alijs bonis patris. Nota insuper, q iuramentū pstitū super tali pacto, non est illicitū: ideo est seruandū. Et sciendum sm Archidiaconum, q ponderari debet verbum, oīno, hic positum: nam excludit dispensationem: sed

[5] Quod fieri licet fieri potest hoc casu: ius cum per id sedem ad suam naturā 15. dist. l. ab ecclesia. Io. An.

nem: ita q filia non potest habere relaxationē iuramenti ab epo.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Quamuis.*] Pactum factum patri à filia dum tradebatur nuptui, q dote contenta nullum habebit ad bona paterna regressum, si iurauerit id ipsa filia, omnino seruare tenebitur. Ioan. And.

ter nos: tñ non interuenit consensus & auctoritas Generalis ordinis vel prouincialis: verum religiosi isti Mendicantes, possint resilire à pacto, eo q non interuenit cōsensus sui Generalis: vel ex eo q illa pactio non fuit approbata in capitulo generali? Rńdet Romanus Pontifex, quòd non: sed ex quo interuenit consensus Guardiani, vel Prioris, & fratrum illius conuentus, debet seruari tale pactum quantum ad illū conuentū. Nota primo q Prędicatores pponuntur Minoribus, de quo hic in glossa.

Nota secundo, q religiosi debent abstinere ab his, per quæ daretur alijs malū exemplū, aut detraheretur, Dńicus.

ctum a patri factum à filia dum nuptui tradebatur, vt dote contenta b nullum ad bona paterna regressum haberet, improbet c lex d ciuilis: si tamen iuramento non e vi, nec dolo præstito firmatum fuerit ab eadem, omnino seruari f debebit: Cum non vergat in æternæ salutis dispendium g, nec redundet in alterius detrimentum h.

¶ Idem.

¶ *Pacta inita per fratres Prædicatores, vel Minores, vel alios mendicantes, cum rectoribus parochialium ecclesiarū super parochialibus iuribus, si facta sunt per Priores vel Guardianos de suorum conuentuum ipsorum locorum consensu, (licet auctoritas sedis Apostolicæ non interuenerit, vel licentia Prioris, vel Ministri generalis, aut Magistri, vel prouincialis Ministri, vel capituli prouincialis) seruanda sunt: dummodo aliàs sint licita & honesta. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. III.

QVia ex eo i, quòd fratres Prædicatores k, & Minores, & alij mendicātes l, compositiones & pacta cum prælatis, capitulis, rectoribus, & personis ecclesiarum, ciuitatum, castrorum, villarum, & locorum, in quibus domus seu habitationes m eorū existunt, super iuribus parochialibus n, vel alijs o quibuscunque articulis, ab eis vel eorum antecessoribus p inita, siue facta, seruare recusant: & ea eo prætextu infringere moliuntur, quia Magistri, aut Ministri, vel Prioris generalium, seu prouincialium eorundem non affuit assensus in ipsis, nec approbata per ipsorum generalia, vel prouincialia capitula extiterunt: multa in diuersis mundi partibus insurgunt scandala †; & ipsorū fratrum (quos decet puritatem omnimodam in suis obseruare actionibus †: & ab his abstinere propensius, per quæ possit alijs exempli pernicies generari) famæ detrahitur plurimum & honori. ¶ Nos his occurrere paternæ sollicitudinis studio intendentes, præsenti decreto sancimus: compositiones & pacta huiusmodi cum prælatis, capitulis, & † rectoribus, & personis prædictis ab ipsorum fratrum conuentualibus, Prioribus, seu Guardianis facta vel approbata, de suorum conuentuum consilio & assensu (dum tamen aliàs sint licita q & honesta r) debere ab ipsis fratribus in locis, in quibus fuerint facta, perpetuò † inuiolabiliter obseruari: non obstante quòd Magistri, vel Ministri, aut Prioris generalium seu prouincialium prædictorum non interuenerit in eisdem assensus: nec ab ipsorū generalibus vel prouincialibus capitulis extiterint approbata: seu quòd sedes Apostolica in his, quę per prædictos fratres Minores s facta fuerint, auctoritatem suam non præstiterit, vel assensum.

a ¶ *Quamuis pactum.*] tolle, lex ciuilis improbet: quod est j. Ioan. And.

b ¶ *Contēta.*] ipsa filia.

c ¶ *Improbet.*] quia est de futura successione, quæ siue sit de succedēdo, siue de nō succedēdo, nō valet śm leges. C. de inoffi. test. si quando. §. 1. C. de pac. l. pactum quod dotali. & l. vlt. C. de coll. l. pactū dotali. cum similibus.

d ¶ *Lex ciuilis.*] prædicta. C. de coll. l. pactū dotali. Sed mirū, quare śm leges nō valet tale pactū: cū śm eas bene valeat pactū ne pater filio suo succedat. ff. si à parēte. l. 1. §. si vel parēs? Sol. nō ita debet patri hæreditas filij, sicut patris filio. ff. de inoffi. testa. nam & si. vel verius nō vi pacti ibi repellit, sed pp delictū: quia pretium emancipationis recepit, vt C. de ope. lib. l. si quā. vel aliter, vt not. in prædicta l. pactum.

ADDITIO. Et in pręalleg. §. si parens. & C. de inoffi. testa. si quādo. §. illud. Io. And.

e ¶ *Non vi.*] an iuramētum per metum extortū obliget, dic vt not. Io. 22. q. 4. iter cætera. & 15. q. 6. auctoritatē. & Ber. s. de iureiu. si vero. & s. qđ met. causa. Abbas. Ista littera. & s. de iureiu. cum contingat. & j. eo. lib. eo. tit. licet. faciunt pro illa opinione quòd nō obliget.

ADDITIO. Tene qđ habes de iureiur. versi. Io. Mona. dicit hic q tenet: sed agitur ad relaxationem. Io. And.

f ¶ *Seruari debebit.*] Approbata est ergo opinio Placē. not. in præd. l. pactum. q hoc dicebat. sed Accursius ibi s. per l. C. de legibus: & consti. non dubium. & C. de nuptijs. Authent. q eis. signata sup l. imperialis. sed de turpi iuramento loquit. Qua autem ratione śm leges tenet pctus puberis, si iurauit, qui alias non tenet. C. si aduersus vendit. Authen. sacramēta. eadem ratione tenere debet pactum istud iuratum: & idem in casu s. de iureiu. cū cōtingat. & vide qđ ibi not. & j. eod. lib. eod. tit. licet. quæ concordat ad illam decretalem: non tñ multū faciunt: Et compelli debebūt per censurā ecclesiasticā iudices seculares ad hoc ius canonicū obseruandū: per pdictā decretalē, licet. ad idem de sentētia excōicationis. decernimus.

g ¶ *Dispendium.*] tunc enim seruandum nō esset. 22. q. 4. per totū. & s. de iureiu. si vero. etiam secundum leges. vt in prææalleg. Auth. C. de nup. Authen. quòd eis. ff. de leg. 1. si quis inquilinus. in fi.

h ¶ *Detrimentum.*] scilicet principale: secundario enim ibi posset detrimentum reperiri filijs a vel viro, vel venientibus ab intestato, vel similibus personis.

QVia ex eo.] Secundum Ioannem Mona. primo ponit factū: Secundo illud decidit: ibi, *Nos.* Ioannes And.

CASVS. Orta lite inter me rectorem ecclesiæ parochialis, & quosdam Mendicantes super iure sepulturæ, vel alio iure parochiali: accidit q conuenimus inter nos cum Guardiano vel Priore cum consensu fratrum illius conuentus: & fecimus pactum in-

¶ *Prima glossa summat.*

i ¶ *Quia ex eo.*] Pacta inita per fratres Prædicatores, vel Minores, vel alios mendicantes, cum rectoribus parochialium ecclesiarum super parochialibus iuribus, si facta sunt per priores vel guardianos de suorum conuentuū ipsorum locorum consensu, (licet auctoritas sedis Apostolicæ non interuenerit, vel licentia Prioris, vel ministri generalis, aut magistri vel prouincialis ministri, vel capituli prouincialis) seruanda sunt: dummodo alias sint licita & honesta. hoc dicit. Ioan. And.

k ¶ *Prædicatores.*] hi præponuntur: quia antiquior ipsorum institutio. ad hic s. de excel. pla. nimis. s. de priuil. in his. s. eo. lib. de elect. quorundam. & ibi dixi.

l ¶ *Mendicantes.*] vt sunt Eremitani sancti Augustini, vel quis alij.

ADDITIO. Vt Carmelitæ. j. de relig. dom. cap. vnico. §. cæterū. Io. An.

m ¶ *Habitationes.*]: quas mutare, vel alias de nouo acquirere non possunt, vel antiquas dimittere, vel aliquo titulo in alios transferre sine speciali licentia sedis Apostolicæ, vt j. de excel. præl. cap. vnico.

ADDITIO. Contra facientes excommunicati sunt per cle. de pœ. cupientes. 1. responsio. Io. And.

n ¶ *Parochialibus.*] vt exhibitione sacramentorum, decimis, primitijs, oblationibus, iure funerandi: & his similibus.

ADDITIO. De quibus plene per Hostien. in summa de parochijs. §. in quibus consistat. & per Ros. in lib. iuris canonici eod. tit. & dixi super rubrica de parochijs. Io. And.

o ¶ *Alijs.*] extra iura parochialia prout multa potes exempla per te videre.

p ¶ *Antecessoribus.*] ad quæ tenetur successor, sicut ipse prædecessor. ad hoc de solut. cap. 1.

q ¶ *Licita.*] aliàs non valent: & facit s. de pactis, c. vlt.

r ¶ *Honesta.*] scilicet & possibilia: quia nullus ad impossibilia obligari potest. s. eo. c. vlt. & j. de reg. iur. nemo potest.

¶ *Glossa seq. vers. per q. secundo illud decidit, ibi, sed hodie.*

s ¶ *Fratres Minores.*] de eis dixit: quia de ipsorum exemptione cōstabat: vel quia dicebantur priuilegiati, q nulla ipsorum pactio vel obligatio teneret facta sine licentia domini Papæ.

ADDITIO. Vel quia bona quæ tenēt Minores, sunt ecclesiæ Romanæ. j. de verb. sig. exiit. & cle. eo. ot. exiui. §. proinde. Sed hodie dominus Io. Papa renunciauit illi dominio per constitutionem suā quæ incipit, ad conditorem. Io. And.

Pactum de succedendo, seu de non succedendo, non valet.

a De hac quæstione, vide B. Thomam & ibi Caietanum 2. 2. q. 89. art. 7. ad 1. argumentū.

a Hoc non est verum, si mater filiorum moriatur viuente aliquo quia filij tunc veniunt iure suo, non matris, & non habuisset dotē. Phil. vlteri⁹ nota ex hac glo. q actus non dicitur in alterius detrimentū vergere nisi principaliter fiat. item secundū Do mi. & Phil. nota iuramentum ad robur contractus obligare hæredē, sicut defunctum. Ioan.

† Vide B. Thomā 2. 2. q. 43. per totam quæstionem.

† In antiquis codicibus cōstiter legi, ¶ actibus.

† Dicto, &, deest in manuscriptis.

† Nota q tex. habet locum in pactis factis cū laicis, argu. à ratione tex. maxime si talia pacta nō disponant de alienatione iurium, sed modificent, procedentes contractus. Philippus. Ioan.

DE PRO-

DE PROCVRATORIBVS.

Cõtinuatio domini He lie.

¶ *Quia partes que non possunt venire ad concordiam super litibus & causis in iudicio agitandis, solent accipere procuratores ad causas suas defendendas: idcirco post rubricam de pactis, ponitur rubrica de procuratoribus.*

TITVLVS XIX.

De procuratoribus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Laicus potest esse procurator ad agendum & defendendum in causis spiritualibus.*

CAP. I.

Non[a] indiscrete[b] iudex censetur egisse, procuratorem laicum[c] ad agendum vel defendendum in causis spiritualibus[d] † admittendo: Cum regulariter qui non prohibetur expresse ad exercendum procurationis officiũ, idoneus debeat reputari[e].

¶ *Procurator post litem contestatam potest dare alium procuratorem: ante non, nisi datus fuerit in rem suam: vel à domino habuerit mandatum de substituendo etiam non certam personam.*

¶ Licet autem à procuratore post litem contestatam ab eo[f], possit (cum dominus sit litis[g] effectus) dari alius pro-

Non indiscrete iudex.] Sunt tres partes, sicut sũt tria principalia dicta: Secũda: ibi, *Licet*. Tertia: ibi, *Procurator*. Dñicus.

CASVS. Aliqs meus parochianus cessauit in solutione decimarũ dicens, q̃ forte mihi non cõpetebat ius percipiendi decimã de fructibus suis: pp̃ quod feci illũ citari corã iudice delegato, vel alio iudice competente: ad istam causam meã agẽdam constitui meũ procuratorem quendã me re laicum, etiam vxoratum: facta constitutione iste laicus procurator pro me cõparuit in termino assignato: pro parte rei fuit exceptum, q̃ iste laicus nõ poterat esse procurator in ista causa spirituali: nam laici non possunt tractare spiritualia. in cap. 2. de iudi. in antiq. & q̃ debebam clericum constituere ad istam causam spiritualem tractandam: ideo petebat defectum sibi dari, ac si procuratorem non misissem: Dubitatum fuit vtrum iste laicus censeatur inhabilis ad comparendum pro me in causa spirituali? Respõdet Romanus Pontifex, q̃ iudex potest & debet illum laicum admittere tanquam procuratorem etiam in causis spiritualibus, tam pro actore, quam pro reo: & iudex hoc faciens non facit indiscrete: Nec obstat cap. 2. alleg. quia bene verum est, q̃ laici tanquam actionem habentes & omni ne suo non debẽt tractare res spirituales, vt d. c. 2. sed bene possunt spiritualia tractare nomine aliorum.

¶ Sed quid sanctissime Pater: vtrũ procurator constitutus ad lites possit aliũ procuratorem loco sui substituere seu subrogare, vt cõstitui te procuratorẽ in aliqua causa, in qua non potes interesse pp̃ occupationẽ aliquam, vtrũ possis substituere aliũ procuratorem? Rñdet regulariter q̃ non, nisi post litem contestatã: sed non ante: q̃a fuisti factus dominus litis per litis contestationem, vel nisi ego dominus dedero tibi specialem potestatẽ substituendi, & tunc ego dominus videor substituere. Sed vtrum ad hoc vt possit dari potestas substituẽdi, requiratur potestas substituendi certã personã, videlicet talem Titium: vel sufficiat quòd dicã, do tibi potestatem substituendi, nõ expressa certa persona? Rñdet q̃ talis potestas valet, & poteris virtute illius substituere, quamuis non dederim tibi mandatum de certa persona substituenda. Sed vtrũ sit idem in procuratore cõstituto ad negotia extraiudicialia: puta tibi mãdaui, vt talem domũ meam repararis, vel talẽ rem meã venderes: vtrũ poteris aliũ loco tui substituere ad illud negotiũ explicandũ? Rñdet Romanus Pontifex q̃ sic. *Non prohibetur.*] nam laicus nõ reperitur prohibitus ad exercendum negotium rei spiritualis. *Antea.*] hoc est, ante litẽ cõtestatã. *In rem.*] id est, nisi fuerit cõstitutus procurator in rem suam: vel nisi data fuerit à dño potestas, vt possit substituere. Not. primo ex isto cap. q̃ iudex dr̃ discrete agere, cum ipse agit siue procedit s̃m dispositionẽ iuris: Indiscrete autem agere dr̃, cum procedit ꝯ dispositionem iuris. Nota principalẽ effectũ in prin. huius cap. q̃ laicus etiã vxoratus & procurator clerici potest causas spirituales tractare: q̃a tũc illas tractat nomine alieno, scilicet clericorum, & non nomine suo: & in consistoriis epalibus sunt plures procuratores etiam vxorati: sed tñ laicus non posset esse iudex in causis spiritualibus, etiã vt delegatus, vt d. c. 2. de iud. in antiq. Not. vlterius, q̃ edictum de procuratoribus est prohibitorium: ex quo infertẽ quòd quilibet potest esse procurator, nisi expresse reperiatur prohibitus. Et est sciendũ, quòd prima facie vr̃, quod edictũ de procuratoribus nõ est prohibitorium, sed permissorium: nã qđ regulariter permittitur, dr̃ permissorium: sed hoc non est verum: immo dr̃ edictum permissorium qñ materia per se est prohibita: sed i certis casibus est permissa: & dr̃ materia prohibitoria qñ materia est de se permissa: sed in aliquibus casibus est prohibita: nam edictum prohibitoriũ vel permissorium recipit denominationẽ a specialitate, & non a generalitate: & sic ex hoc colligit quòd ius cõe est pro cõparente, quod p̃sumitur idoneus: ideo allegans procuratorem inhabilem, debet illud probare. Nota vlterius quòd procurator datus ad litem exercendam, non potest alium procuratorem substituere ante litem contest. sed post bene ad litem finiendam: & ratio est: q̃a procurator non potest constitui, nisi à dño: modo procurator constitutus ad agendũ, ad lites conte. non est dñs litis; sed post litem conte. fuit factus dñs litis, non causæ: & sic potest procuratorẽ substituere: fallit si ipse habuit à dño potestatem substituẽdi: vel si sit procurator in rem suam & non simplex. Et dr̃ procurator in rem suã quando emolumentũ litis habet sibi applicari: & dicit in rẽ suam, id est, ad suã vtilitatẽ, puta Titius pater cessit filio suo scholari actiones sibi competentes ꝯ suos debitores: & eum constituit procuratorẽ in rẽ suam ad exercendum actiones directas: Nam actio directa mihi semel acquisita, est adeo meis ossibus affixa, vt inde non possit euelli: Et si velim cedere, actiones directæ semper remanent apud me cedentem: sed vtiles transeunt in cessionariũ, id est in illũ cui facta est cessio actionũ: & iste cessionarius tentabit exercitium directarum actionum nomine meo, & vtiles nomine suo, quia vtiles fuerunt sibi quæsitæ per cessionem: & q̃a iste cessionarius est procurator ad suam vtilitatem: poterit procuratorem substituere etiam lite non contestata.

Nota insuper, q̃ licet procurator debeat constitui certus, ita q̃ aliàs non valet talis cõstitutio: tñ potestas data procuratori de substituendo valet: licet sit incertus in quem vult substituere. Nota etiam, q̃ iudex non dr̃ facere indiscrete qñ facit actum iudicialiter, qui nõ reperitur à iure prohibitus. Nota ibi, *Vel defendendũ*: arg. mandatum dr̃ legitimum, si datur procurator ad agendum tantũ. probat dictio, vel, hic posita: ad qđ ī. co. qui ad agendum Dñicus.

Notabilia domini Helie.

Edictum de procuratoribus est prohibitorium.

¶ *Glossa prima summas.*

a ¶ *Non*] Laicus potest esse procurator ad agendum, & defendẽdũ in causis spiritualibus: procurator post litem contestatam potest dare alium procuratorem, antea non; nisi datus fuerit in rem suam: licet a domino habuerit mandatum de substituendo etiã non certã personam: procurator ad negotia, potest dare alium procuratorem libere, & etiam quandocunque.

b ¶ *Indiscrete.*] simile ī. eod. non iniuste. & ī. de iuram. cal. c. vlt.

c ¶ *Laicum*] intelligo qui nullum habeat ordinem, nec sit alias ecclesiastica persona. 12. q. 1. c. duo.

¶ *Gloss. seq. signat contrarium, & soluit aliud contrarium, cui respondet. alleg. Hostien.*

d ¶ *Spiritualibus.*] ꝯ. ī. de iud. c. 2. Sol. ibi loquitur de laicis, qui tractant causas spirituales suo nomine, quasi ius in eis habẽtes: & sic non est ꝯ. Notat tamen Ber. ī. de excep. Apostolicæ. q̃ quis non potest agere pro se vel pro alio, pro eo q̃ possidere non potest * ; sed in actibus spiritualibus tũc id posset habere locum. in iudicialibus autem super spiritualibus locum non habet, vt hic vides. & super hoc vide quod not. Hosti. in summa huius titul. §. qui dari. ver. vlt. & Guil. in Spe. eod. tit. §. 1. ver. item quod est laicus. & quod not. ī. de syndi. cap. vnico.

ADDITIO. Hug & Lau. 5. q. 3. c. fin. Archid.

e ¶ *Reputari.*] ff. de proc. mutus. §. 1. & ibi de hoc. & Insti. per quas perso. nob. acqui. §. vlt. & ff. in teste. ff. de testib. l. 1. & in ꝯtrahendo matrimonio. 30. q. 4. qui spiritualem. ī. de spon. cũ apud. cum ergo non reperiamus hunc expresse prohibitum, erit ergo admittendus: & ideo dixit, expresse, quia tacite videbatur prohibitum secundum certum modum, quem ī. dixit secundum Ber.

¶ *Gloss. seq. signat contrarium, & soluit duas opi. recitat & remittit.*

f ¶ *Ab eo.*] scilicet procuratore: si ergo dñs contestatus litem, dat procuratorẽ postmodum ad litem: iste sic datus nõ substituit, vt hic probat. arg. ꝯ. C. eod. tit. nihil arbitramur interesse. sed ibi loquitur de facultate dandi, non de facultate substituendi, vt ibi not. Et not. quia approbatam puto opinionẽ Ioan. quã ibi notat Accursius, scilicet quòd procurator datus post litẽ, nõ substituit. Et Guil. in Spe. huius tit. §. 1. ver. qđ si procurator intercesserit. Accursius dicebat, q̃ forte idem vtrobique dici poterat per l. C. de consor. eius. lit. l. 2.

g ¶ *Litis.*] & exponunt legitæ, idest instantiæ, vt C. de iudi. properandum. secundum nos nõ perit instantia: vnde intelligimus propriẽ 2. ī. de iudi. c. pen. Et sic videtur sententia in eum formanda non in dominum, de quo dic vt ī. in ant. de elec. querelam.

† Adde glo. in ver. procuratorẽ. in cle. 1. de renun. tenẽtem, q̃ laicus cõstituitur procurator ad renunciandum beneficio: & habens gratiam acceptandi potest acceptare beneficium per laicum sic procuratur secundum Pet. de Anchara. argumen. c. accedens. ī. de pb. & in illis laicibus non cadentibus laici, est nam dum ministeri, & simni cessione transeunt in cõfirmentur. arg. not. per Bart. l. possessio quæ. ff. de acquir. poss. Fonta.

* Per quam glo. dicebat ibi Petr. de Sam. q̃ laicus non poterat esse procurator in causis spiritualibus: nisi in matrimonialib⁹. Ioan. And.

* Displicet Phili. & placet ei expositio legitarum. Fon.

¶ *Gloss. seq.*

¶ *Gloss. seq. reci. per q. & solu. secundo recitat opi. Azonis, quam reprobat: & ipsius rationi respondet.*

a ¶ *Procurator.*]vt C. eo. l. nulla. & l. penult. & l. neq; in fi. & ff. eo. in causæ. & ff. de ap. l. ab executore. §. fi. & ff. de doli excep. si procurator agit. §. 1. Et hoc verũ intelligo, vbi fuerit simpliciter constitutus, vel nõ expresse prohibitus: aliàs si constitutus fuerit vsque ad litem côtestatam, & expresse prohibitus, ne vltra procederet, secus; . s De quo dic vt not. Innoc. & Host. s. eo. petitio. perficiat ergo dñs per se vel per alium litem coeptam. Et ad instar huius dicit dominus Azo, q delegatus ab alio q̃ à principe post litem contestatam delegare potest: qđ tñ nos videtur non verũ, vt s. de appellat. cũ causam. & de hoc s. de re iudi. eum Bertholdus. nec est facienda comparatio: quia etiam post litem contestatã ordinarius reuocat delegatum suum. ff. de iud. l. iudicium. sed procurator non, nisi causa cognita, vt j. eod. cap. proxi. & rationem quære. ff. eo. tit. post litem.

curator a antea b tamen non potest c, nisi in rem d suam sit datus: vel à domino substituendi e alium (etiam certa f non expressa persona); sibi fuerit concessa potestas.

¶ *Procurator ad negotia, potest dare alium procuratorem libere, & etiã quandocunque. hoc dicit.*

¶ Procurator vero datus ad negotia g, potest libere quandocunque alium deputare h.

¶ Idem.

¶ *Procurator ante litem contestatam etiam sine causa reuocari potest, post litem contestatam non, sine rationabili causa: dominus tamen bene potest adesse causæ cum ipso procuratore, maxime si de collusione timeat.*

CAP. II.

Qvamuis i † procurator possit ante litem contestatam k etiam sine causa libere à domino reuocari l, postea m tamen ipso nolente n nequibit o: nisi eum p cum † domino inimicum q fieri, vel

Addit io. In glossa s. quæ dicit: q hic damnũ pecuniariũ: ibi, non. Item hic ex mutatione personæ grauat aduersarius. Io. And.

b ¶ *Antea.*] id est, lite contestata.

c ¶ *Non potest.*]scilicet dari alius procurator. ff. eo. l. quod quis.

d ¶ *In rem suam.*]vt si titulo donationis cessæ sunt actiones mihi, & datus sum procurator ad eas intendendas: iste est casus C. de don. l. illam subtilem.

Additio. Quomodo ex parte rei detur in rem suam, not. ff. eo. l. Plautius. in gloss. sed qualiter. Io. And.

¶ *Glossa seq. arguit ad quæstionem.*

e ¶ *Substituendi.*]tunc enim substitutus videtur, vel datus ab ipso domino. ad hoc ff. quod cuiusq; vni. l. itẽm eorum. §. decuriones. Et per hoc & alia quædam iura soluit quæstionẽ de delegato ab alio quàm à principe, qui habet speciale mandatum subdelegandi: scilicet q subdelegare possit. ad idem s. eo. lib. de offi. deleg. is cui. vbi de hoc. & c. vlt. §. vices.

¶ *Glo. seq. obycit, & obiectionem opinione confirmat: & soluit.*

f ¶ *Certa non expressa persona.*] in ꝯtrium videbatur: quia procurator debet esse certus. ff. eo. ti. l. 2. sicut & arbiter. ff. de arbi. item si vnus. §. si in duos. & s. de arb. innotuit. [Ibi pp plures electores timetur discordia, qui timor cessat in vno s̃m Ioã. Mona. & Arch. & ad hoc. s. de elec. c. pe. eo. lib. per quã decretalem. §. si autẽ. dicit Io. Mona. q si essent duo non insolidum & discordantes, sibi imputet cõstituẽs. Io. And.] Sicut & tutor. ff. de test. tu. tutor incertus. & l. duo sunt Titij 1. & hoc per prædicta iura tenebat Vbertus de Bobio, vt not. Guil. in spe. in tit. 1. §. iam nunc. vers. quid si in delegatione. Et Accur. vr̃ idem tenere. ff. eod. l. 1. in gloss. 1. sed illa gloss. & l. 2. eod. tit. possunt intelligi de procuratore incerto secundũ modum illius. l. duo sunt Titij. ff. de testa. tut. quia plures sunt Titij: & fecit Titium procuratorem: & non apparet de quo senserit.

Additio. Datur simile de electo, qui debet esse certus: s. eo. lib. de elect. cap. 2. & tamen procurator datur ad eligendum incertum. eo. tit. c. penult. Io. And.

g ¶ *Ad negotia.*]& ad vnum etiã negotium dari potest. ff. eo. l. 1. de neg. ge. l. 3. §. negotium. ad idem. ff. vi bon. rap. l. 2. §. quòd ait.

h ¶ *Deputare.*]ff. mãda. sic procuratorẽ. & sic nota vnã differẽtiam inter procuratorẽ ad negotia, & ad iudicia: aliã videbis j. eo. q generaliter. in fin. tertiã. s. in anti. de rescri. ex parte decani. ff. mãda. si mandassem. & quod hic dr̃, dic verum, nisi in casu j. eo. cap. vlt.

Qvamuis.] Prima pars tractat de reuocando: Secunda de adsistendo: ibi, *Verum.* Item prima distinguit duo membra: Secundum: ibi, *Postea.* In quo octo casus excipit, subdens clausulam generalem. Io. And.

Casvs. In quadam causa quam coram iudice competente erã tecum habiturus, constitui creaui & ordinaui Titium procuratorẽ meum, qui Titius recepit mandatum & acceptauit: & antequam processisset in causa vsq; ad litis contestationem, ipsum reuocaui, & sibi notificaui reuocationem: quæri an Titius desinat esse meus procurator, & possim eum reuocare? Rñdet q si nondum sit litẽ contestatus, quæ fit per porrectionem factam libello: & si ad illum statum causæ non fuit processum, potero illum reuocare: sed si fuit litem contestatus, non potero eum reuocare: nisi subsit iusta causa, quia forte post contestationẽ litis fuerunt ortæ inimicitiæ inter me & ipsum procuratorem: & timeo, vt aliqua per malitiã in causa omittat: vel si morbo fuit impeditus, vt non possit vacare negotio nec causæ: & in effectu cũ subest iusta causa, potest procurator reuocari, etiã lite contestata. Sed ponamus q non subest iusta causa reuocandi procuratorem: sed tñ ego cõstituens habeo suspicionẽ de collusione: puta, quòd procurator meus habeat pactionem cum aduersario, & omittat proponere proponẽda, vel aliqua falso cõfiteatur in præiudiciũ mei dominij? Rñdet q licet ego dominus non possim ipsum procuratorẽ reuocare: tñ potero adesse causæ cum meo procuratore, vt videam proposita allegata & producta, ne fiat collusio inter ipsum procuratorem & reũ. Nota ex hoc tex. q licet sit ab initio liberum constituere procuratorẽ. l. fin. C. de procur. ex quo tñ dominus semel procuratorem constituit, & res non est integra: non potest procuratorem reuocare, nisi subsit iusta causa. Nota vlterius, q dominus potest ante litis cõtestationem procuratorem reuocare indistincte. Nota insuper, q ingressus religionis tollit obligationem personalem præcedentem, quæ est incompassibilis cum religione, vt not. de oblig. ad ratiocinia. cap. 1. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

i ¶ *Quamuis.*]Procurator ante litem contestatam etiam sine causa reuocari potest: post litem contestatam non, sine rationabili causa: dominus tamen bene potest adesse causæ cum ipso procuratore, maxime si de collusione timeat.

k ¶ *Ante litem contestatam.*]vt Insti. manda. §. pen. ff. mãda. si vero nõ remunerãdi. §. si mãdauero. C. mãda. si pater. ff. de pcu. ante litẽ. s. in ant. de elec. in causis. s. eo ex insinuatione. & est iste casus quo pœnitere licet, qđ dic vt dixi j. de reg. iur. quod semel. quæ est ꝯ.

¶ *Glos. seq. quærit. ponit duas opi. cõtrarias, & tertiã Host. q distinguit.*

l ¶ *Reuocari.*]Sed nunquid in hoc casu reuocatio peruenire debeat ad iudicem, vel aduersariũ? dic vt s. eo. mãdato. Et vr̃ q non: arg. à ꝯtrio illius decre. & hoc ibi tenẽt Tan. & Goff. Ber. & Inn. ibi tenẽt ꝯ: & subaudiunt, maxime: & eorum rationes ibi vide. & Guil. in Spec. eo. tit. §. 1. versi. item q mandatum. Host. not. eo. tit. auditis. q reuocatio tenet indistincte quo ad præiudiciũ reuocantis. Si quæratur de præiudicio aduersarij si fit ante litem contestatam, & iudex vel aduersarius certificatus fuit, vel certificari potest de mandato, non obest reuocatio, nisi ad alterũ peruenerit: debet enim ignorantia probabilis esse excusata. de ele. excom. mi. Apostolicæ. ff. iudi. sol. si ante. multo minus valet post litem contestatã, nisi ad alterũ prædictorũ perueniat; quibus semel de mandato extitit facta fides. s. eo. mandato. ff. eo. si procuratorẽ. Sed si celet procurator, obligat dño. ff. de do. & eleganter. § pe. Et si nõ est soluendo, tenet aduersarius, si particeps sit delicti. ff. mand. si procuratorẽ. §. 1. Sin aliter sibi imputet, qui talem elegit. ff. de mino. cum mandato. in fin. vnde si reuocatio ad iudicem vel aduersarium perueniat, id super quo conclusum est non impedit: alias sic, vt in prædicta decre. audistis. Si autẽ de mandato non fuit facta fides, & sine satisdatione fuit admissus, tenet reuocatio: & sic intelligas s. c. in nostra. & cap. ex insinuatione. & ff. eo. in causæ. & ꝯtrius sensus s. eo. mãdato. & sibi imputet qui eam non exegit. Si autem satisdationem exegit: in procuratorẽ celantem reuocationem redundabit, & aduersarius erit sine dãno: vnde si erat procurator actoris, commissa est satisdatio de rato. ff. rem rat. habe. l. 2. si procurator rei satisdat iudicatũ solui: & de dolo committẽ. ff. iudi. sol. l. iudicatum solui 2. & ff. eo. l. Plautius.

m ¶ *Postea.*]id est post litem contestatam: & intelligas ab ipso procuratore, vt dixi s. c. proxi.

n ¶ *Ipso nolente.*]secus si volente: & sic posset intelligi s. eod. mandato. vt ibi not. Quantũcunq; tñ procurator ꝯdicat, non procedet eũ eo post reuocationẽ. quousq; de causa reuocationis cognitum fuerit: nõ enim debet se ingerere procurator: sed debet ei sufficere quòd sine suspicionis nota remoueatur ff. eo. l. quæ omnia.

o ¶ *Nequibit.*]contra. j. eo. si quem. Sol. ibi.

p ¶ *Nisi eum*] hos casus q sequunt habes ff. eo. tit. l. filius. §. fi. & l. seq. vsq; ad l. sed & ex his. & l. post litẽ. vsque ad l. quæ omnia. §. 1.

¶ *Glos. seq. reci. p q. & solu. cus solutioni signat cõtrarium, & respondet.*

q ¶ *Inimicum.*]& quæ inimicitiæ hic veniãt, arbitrabitur iudex. Incat quod

Pro hoc cap. vide quæ tradit Iason consil. 158. incip. reuocatur in dubium. volu. 4. & Felinum in c. ex parte decani. extra de rescript.

Dicho, est, dicit in antiquis codicibus.

Reuocatio procuratoris non insinuata iudici vel parti, an valeat.

cit qđ diximus de iudice & de teste. s.q.5.cap.s.in anti.de fimo.p tuas.& de accusatio.cū oporteat. Non tñ dico q requirantur capitales:& hoc sonat littera q̄ dicit,vel suspectū:licet videat ꝫ.ff.eo.l. filius.ad fi.& l.si post datū. Sed io procuratore pro quo promisit dominus iudicatum solui, loquitur,qui compellitur prosequi: nisi capitales inimicitiæ interuenianit: vel aliæ iustę causæ,de quibus ibi dicitur:& ideo lex eo.tit. vel exilio. quæ loquē de casu nostro, non posuit,capitales, in textu.

Oriente & nō cōtradicente.ff.eo.tit.si defunctus.l. ibi & vide qđ not.ff.eo.fi.lim.q.fi.& l.sed hæ.§.proprio: & qđ not.eo.tit.c.1.in gl.perfe Io.And.

Alias, effici.

¶ *Glossa sequens obycit, & tripliciter soluit.*

An nominis in tit.... ponit posse alic procuratorem ... glos... vide ... Clemens. ... de Archidiaconum in c. ... *[marginal note, partly illegible]*

a ¶ *Suspectum.*] & est suspicio allegāda & probanda sicut ꝫ iudicem ī.de appel.cum speciali. sed hoc ipso q operas ingerit in inuitum, suspectus est.ff.eo.tit.l.quæ omnia. & sic etiā ex falsa causa dominus poterit ipsum reuocare:quia ꝫ dicendo suspectus erit:& sic habebit locum hæc littera. Sed potest dici vt not. Accur.ff.eo.tit.l.quæ omnia.q aut procurator solus resistit, & tūc procedat,& vera sit obiectio:aut aduersarius vel procurator & aduersarius,& tunc secus: & sic possunt intelligi leges prællegatæ,& decre.ista:sed littera ista solum dicit,ipso nolente: vnde & postea dicit idem Accur.dic cum suspectū qualitercunque, sed non ita q remoueatur ₂.vel suspectus est interim, donec causa remotionis tractata:aut alias enim ad quid remotionis causa tractaretur non video:licet dominus Mar.ibi primum consueuerit approbare.

Idem Do.Anto.

suspectū ᵃ: aut aduersario affinitate ᵇ coniungi, vel eius ᶜ hæredem fieri, seu ingredi ᵈ religionem †, aut in longum ᵉ peregrinari, vel ægritudine, aut vinculis ᶠ detineri contingat; seu alia rationabilis ᵍ causa subsit, propter quam sit merito reuocandus. ¶ Verum quamquam (nisi vt præmittitur) reuocari non possit ʰ, dominus tamen suæ causæ vnà cum eodem procuratore (maxime si de collusione ⁱ timeat) minime prohibetur adesse ᵏ.

¶ Idem.

¶ *Procurator habens mādatum substituendi, substitutum à se post mandatum susceptum, etiam si eo non sit vsus, reuocare non potest: nisi & potestatem habuit reuocandi. Si autem erat procurator ad plures causas, & in altera substituit, in aliis remanet procurator. Ioan. And.*

b ¶ *Affinitate.*] quia tunc domino timetur periculum. C.de excu.tu. humanitatis.

c ¶ *Eius.*] scilicet aduersarij: & tūc ipse procurator aduersarius est, & poterit dicere ꝫ ium eius quod primo petebat. Ad hoc 3.q.7.infamis.§.tria.ver.si contra patrem.ad idem ff.de postu.l.vlt.

Placet Do.Anto.

d ¶ *Ingredi.*] etiam nō profitendo,sed solum probationis causa ad hoc ī.de sen.excom.religiosi.s.ānio. & ī.de reg.c.1,in prin.

e ¶ *In longum.*] arbitrio iudicis credo terminandum : habita consideratione causæ & viarum.

f ¶ *Vinculis.*] prædonum vel hostium potestate.ff. eod. tit. item si suspectus.

g ¶ *Alia rationabilis.*] vt puta ætas nimis decrepita,vel nimis iuuenis:& tunc reuocaretur de facto,vt ff.eo.tit.l.post litē.in fi. Vel quia lotat.ff.eo.l.vel exilio. Vel iudicio publico vel priuato detinetur, vt ff.eo.tit.l.vel iudicio.& idem in similibus ₄.

Aut quia superuenit notitia excommunicationis. Archi. 11.q.3.si inimicus. Do. Anto.

ADDITIO. In quibus est par vel maior æquitas sicut io causis expressis.arg.eius quod not.C. de iur.& secundum Cor. l. si quis seruo.in glo.fin.Ioan.Mona.& l.eos.Ioan.And.

h ¶ *Non possit.*] inuitus,vt ī.vidisti.

i ¶ *De collusione.*] sed nonne ex quo de collusione timet,habet eum suspectum,quare ergo non reuocat,vt ī.eo.cap. Sol.timet hoc, sed probare non potest.ad hoc.5.q.7.plerique. vel aliter hic non vult dilatare processum causæ,qui esset in cognitione suspicionis, vt ī.dixi.& probatur ff.eo.l.post litem. Io.And.

¶ *Gloss. seq. quærit & soluit.*

Adesse sibi prodest inuestienti l.mulus.

k ¶ *Adesse.*] sed quid sibi proderit adesse?proderit:quia poterit testes & probationes inducere,quas ille omitteret: vel saltē ille producere tenebitur nominatos à domino : beneficium enim iuris qđ adesse possit, interpretandum est late:& vt aliquid cōferat. de verb. sign. abbate.& de hoc per Accur.ff.de inoff.testa.si suspecta.in prin.

IS qui.] Sunt duo dicta principalia: Secundum: ibi, *Verum*. Iterum primo ponit dictum,inferens contrarium argu.ibi,*Licet*. Secūdo ponit exceptionem à dicto:ibi, *Nisi*. Ioan. And.

¶ Præsupponitur primo illud quod fuit dictum ī. eo. lib. de offi. deleg.cap.quamuis.videlicet,q si subdelegatus in totū cœpit vti subdelegatione:non potest delegatus de causa se intromittere,nec reuocare subdelegationem.

CASVS. In quandam causa,quam eram tecum habiturus, Titiū constitui procuratorem meum, cum potestate substituendi: q Titius videns q non poterat interesse negotio meæ causæ, quendam Caium substituit,qui Caius acceptauit substitutionem: ea tñ substitutione non est vsus,quia nō comparuit io causa: verum iste Titius meus procurator qui substituit , posset substitutionem reuocare: & extinguere potestatem substituti, & causam reassumere? Rńdet Romanus Pontifex q non : quia quamcito incœpit substituere vsus est officio suo:& ideo desinit esse procurator:& hoc verum,nisi ad hoc esset sibi data specialis facultas per dominum cōstituentem in istu procuratorio,vt posset alium constituere, & causam de nouo assumere. Sed ponamus q constitui Titium procuratorem meum ad plures causas, cum potestate substituendi : Titius quantum ad vnam causam substituit ; vtrum quantum ad alias causas remaneat procurator , non obstante substitutione, quā fecit ad vnam causam? Rńdet q sic : Ratio dubitandi in hoc cap. fuit : quia aliud erat in delegatis, videlicet quòd re existente integra, potest subdelegatus in totum reuocari , vt dictum fuit in præsuppositione: tamē aliud est in procuratore,vt hic : & rationē diuersitatis assignat glo. posita in verbo , aliud.

Nota primo hic textum notabilem , q per susceptionem mandati non dicitur quis vti mādato:quod not.quia facit ad dubium, quòd susceptio mādati facta per delegatum, non inducat vsum iurisdictionis: & sic non perpetuat iurisdictionem. Not. secundo, q id quod quis non potest à se ex dispositione iuris communis,potest virtute specialis mandati.facit ad notata s.eo.tit.c.1.Dominicus.

De materia reuocationis procuratoris vide Cyn.& alios in l.mandatum C.mādati.& Iohā. Anania consil.35.incip.virō per sententiā. & Paulum de Castro consil. 361. incip. venerabilis vir.

CAP. III.

IS, qui ¹ † à procuratore super hoc à domino potestatem ˡ habente procurator extitit substitutus , non potest post mandatum susceptum ᵐ, etiam si eo vsus ⁿ non fuerit (Licet in delegato sedis Apostolicæ ᵖ vices suas alteri committente aliud ᑫ censeatur)

¶ *Prima glossa summat.*

l ¶ *Is qui.*] Procurator habens mandatum substituendi, substitutū à se post mandatum susceptum, etiam si eo non sit vsus , reuocare non potest:nisi & potestatem habuit reuocandi : Si autem erat procurator ad plures causas , & in altera substituit : in alijs remanet procurator. Ioan.And.

m ¶ *Potestatem.*] quia aliās non poterat,nisi in casibus.ī.eo.c.1.

n ¶ *Susceptum.*] & licet dixerit se nolle suscipere: tamē domino in eadem voluntate manente,adhuc suscipere poterit,vt ī.eo.licet.

ADDITIO. Et secundum id oportet intelligi finiri mandatum procuratoris per ipsius renunciationem, re integra:re non integra non,nisi ex causa,vt idem dicatur in reuocatione quod in renunciatione.ī c.1.Ioan.And.

o ¶ *Vsus non fuerit.*] licet ergo dñs reuocet procuratorē re integra,vel ante litē contestatā.instl.man.§.recte.& ī.cap. pat.in prin. cū suis concor.& ipso facto ꝯm id quod dł.ī. eo. si quem. procurator tñ datus ad substituendum hoc non potest post susceptū mandatum: iā enim suo functus est officio,& potius hic cōstitutus à principali domino, q̄ substitutus à procuratore videtur ₅ , vt dixi s.eo.c.1.

Idē Philippus. vnde, fatidabit dominus tantum habens, non substituentem. Phil. Franc.

p ¶ *Sedis Apostolicæ.*] quia alius non subdelegat.C.de iud.à iudice.ī.de offi.deleg.pastoralis.& c.vlt.de app.cum causam.

¶ *Gloss. seq. quærit & soluit.not.vnam differentiam, & rationem reddit, finit rece.per quæstion.*

q ¶ *Aliud.*] scilicet q reuocare posit antequā ille vsus fuerit.& habes hoc ī.eo.li.de offi.dele.quāuis. Sed quæro, quare aliud in delegato,quàm in procuratore? Sol. credo q sit ratio,quia delegatus principis habet a lege quod cōmittere possit: & ideo donec iudex subdelegatus vti cœperit,reuocare poterit, vt in prædicta decre. quāuis. Sed procurator de quo hic loquit, habet hoc ab homine:& ideo cōmittendo suscepto mandato per procuratorē,functus est officio suo:& ideo amplius nō reuocat. [Dicit ibi Io.Mo.& hic Archi, q iudicare licet sit onus,tñ est honor:procurare vero est onus tantum,& vile officiū. C.de decu. l. si qs procurationē.li.10.quare nō præsumitur qs sic excutere honorem sicut onus,nec sic duos sicut vnum.Io.And.] Et nota quia si cōpromissarius datus ad eligendū eligat:,& electus renuit consentire,amplius nō eligit : quia suo functus est officio ī eo.lib.de elec. si cōpromissarius.§.1.procurator tñ substituens non est functus officio suo, nisi substitutus mandatū suscipiat, vt hic vides:& ideo aliud,quia hic procurator causam agere & substituere poterat,ibi solū eligere:& ideo citius illius expirat officiū. Et ꝯm superius dicta nota,quia cū tres casus sint positi s.cap.1.in quibus procurator ad iudicia substituit:hic de altero tātū dicit,scilicet de eo q mandatū habet : vnde de reliquis secus credo, cū habeant potestatē nō ab homine,sed a lege,vt superius dixi ex eo q factus est dominus litis, vel datus in rem suam:alias enim quare non sic de alijs expressisset: & facit ī.de dece.c.ad audientiam , & quod recitari solet de eo qui duxit in ma. quam pol. per adul. c. vlt. & de conuer. in fide. cap. 1.

Delegatus quare reuocat subdelegatū re integra,& procurator nō reuocat substitutum.

a ¶ *Ab illo*

a ¶ *Ab illo*] scilicet substituente: a domino autem bene. habita distinctione, quam habes s. c. proxi.

ADDITIO Eadem distinctio seruabitur in procuratore, q habet mandatum reuocandi sm Archi. Non enim plus potest in reuocatione quàm dñs: vnde substitutũ a se qui cõtestatus est litem, nõ reuocabit, nisi eo casu quo reuocaret dñs cõstitutũ á se. Io. And.

b ¶ *Reuocandi.*] tunc enim non expirat mandatũ, ex quo penes eũ potestas remanet reuocãdi. & facit optime s. eo. li. si delegatus. de offi. deleg.

ADDITIO. Reuocat ergo quod trãstulit nõ ex se vel á se: sed ex potestate per dominũ tradita, ex quo dñs poterat. s. c. prox. Io. Mon. Ioan. And.

c ¶ *Ad omnes.*] potest ergo cõstitui ad vnam & ad plures, & ad omnes causas procurator. ff. eo. l. s.

d ¶ *Exercere.*] sic & delegatus ab alio quam á principe ad vniuersitatẽ causarũ, vnã delegat, & in alijs iurisdictionem retinet. ff. de iudi. cum praetor. §. 1.

¶ Tamẽ habens generale mandatũ ad oia, procuratorẽ in vna causa à se substitutũ reuocat ante lit. cõtest. Pet. de Ancha. Fon.

¶ Vide Lapũ in allegationibus & allega. 81 & Lo martinum lib. 1 variar. resolut. c. 1.

vlterius reuocari ab illo[a] † : Nisi reuocandi potestas concessa fuisset eidem[b]. ¶ Verum si cum ad plures, vel ad omnes[c] causas generaliter constitutus fuisset, in vna tãtum substituerit eatundem, in alijs nequaquam prohibetur procurationis officium exercere[d].

¶ Idem.

¶ *Procurator generalis non agit exigentia speciale mandatum: nisi cũ aliqua illorum specificatione, vel libera potestate. hoc dicit. Zen.*

CAP. IIII.

QVi † ad agendum[e] & defendendum, ac generaliter ad omnia, etiam si mandatum exigant speciale[f] constituitur procurator: ex vi generalitatis huiusmodi ad aliquem articulum, in quo speciale mandatum exigitur, admitti non debet[g]. ¶ Sed si aliquis vel aliqui de articulis speciale mandatum exigentibus specificati † fuissent, adiecta clausula generali: tunc ad non expressos[h] etiam admittetur[i]. ¶ Procurator quoque absque speciali mandato[k] iuramentum deferre[l], transigere, vel pacisci[m] non potest: nisi ei bonorum, vel causae admini-

QVi ad agendum.] Primo ponit de generali procuratorio cum clausula: Secundo cũ illi formae adijcit speciale: Tertio ponit tria, quae requirunt speciale mandatũ: & casum excipit Secunda: ibi, *Sed si.* Tertia: ibi, *Procurator quoque.* Io. And.

¶ Datus procurator ad agendũ & defendendũ, & generaliter ad omnia alia, quae mandatũ exigunt speciale: non potest agere in causis requirentibus mãdatũ speciale, nisi in procuratorio fuerint expressi aliqui casus requirentes speciale mandatũ, subiecta clausula generali: Item sine speciali mandato non potest procurator transigere vel pacisci, nisi sit constitutus in rem suam. hoc dicit.

¶ Praesupponendũ est quod habeẽ in glossa magna huius cap. videlicet, q sunt aliqui casus, in quibus quilibet nõ potest agere pro alio vt procurator: nisi fuerit sibi data specialis potestas in procuratorio ad hoc: sicut in causa restitutionis in integrum, quis non potest petere releuamentum, nisi habeat mandatum speciale: Itẽ sunt plures alij casus, de quibus in glos.

CASVS. Ego Titium cõstituo procuratorem meũ sub ista forma: Titium procuratorem meum generalem ad agendum & defendendum constituo, creo, & ordino, & ad omnia negotia iudicialia & extraiudicialia, etiam si talia requirãt mandatũ speciale: sed non specificaui in mandato procurationis illa specialia: quaeritur an meus procurator virtute illius procuratorij sit admittendus ad petendũ in integrum restitutionem: & ad explicandũ alios actus requirẽtes mandatum speciale? Rñdet Romanus Pontifex, q non, nisi specificauerit in mandato illa quae requirunt mandatum speciale. Sed ponamus q ego cõstitui procuratorem meum specialiter ad petẽdum in integrum restitutionem, & adiũgo in procuratorio: & alia requirentia mandatum speciale: verũ procurator meus possit explicare alios actus requirẽtes mandatũ speciale, posito q illi actus nõ sint expressi in mandato? Respondet q sic: Sed ponamus q ego constitui procuratorẽ meum in aliqua causa, vel cõstitui procuratorem meum generalem ad omnia negotia: q procurator meus trãsegit cum debitore meo, idest aliquo sibi dato remisso vel retento, recessit ab actione mea: an valeat talis transactio, & mihi obstet, si velim secundo agere? Rñdet q nõ potest procurator transigere, nisi sit specialiter constitutus ad transigendum. Sed ponamus q non trãsegit, sed plus fecit: q gratis nomine procuratorio quittauit? Rñdet q hoc non potuit facere, nisi fuisset procurator in rem suã: q donaueram sibi debitũ, & in eum transportaueram meas actiones: quia tunc exercet actiones meas directas in rem suam, idest ad suã vtilitatem: & ideo poterit transigere cũ aduersario: quae transactio erit in detrimentum sui & mei. Item fallit si fuerit institutus cum libera administratione, hoc est possit facere omnia tanquã si essem in propria persona: tunc nomine meo poterit transigere: & valebit talis transactio. Nota primo, q procurator quantũcunq; fuerit generaliter cõstitutus ad omnia negotia: posito q in mãdato fuerit dictum; etiam si talia sint, quae mandatũ exigant magis speciale: nõ potest petere restitutionem in integrum, cõtrahere matrimonium, transigere vel pacisci: nec explicare alios actus requirentes mandatum speciale. Nota vlterius, q si quis procuratori suo dederit mãdatum speciale ad petendum restitutionem in integrum, vel aliqd aliud faciẽdum, qđ mandatũ requirit speciale, & suppositerit clausulam generalem: etiam si talia exigant mandatũ speciale, illa specialitas operatur, vt clausula generalis secuta habeat effectum: licet alias si non fuisset posita specialitas, nullũ haberet effectũ: & istud facit ad iura dicentia. Ponamus q aliquis promisit se praesentare certo die i iudicio sub certa poena: si fuerit legitimo impedimento impeditus, ad illam poenã non tenet: nisi promiserit soluere poenam, nõ obstante impedimẽto, talis renunciatio valet: licet fuerit impeditus alio impedimento, siue alio casu fortuito non expresso: nã potest renũciare omni impedimento aliqbus casibus fortuitis expressis. l. sed & si quis. §. quaesitũ. ff. si quis cau. Nota, q procurator constitutus ad agendũ, non potest iuramentum litis decisoriũ deferre: & si detulerit, & aduersarius iuramentũ susceperit: nõ praeiudicat domino: secus si dominus detulisset. Nota q transactio proprie respicit actorem: nam dicitur a transigo: quod est vltra ago, vel litem decido, actionem, scilicet terminendo.

¶ Supple pmissiue de exceptione: vnde si es procurator ad omnia, excepto q nõ iura ligas, per exceptionẽ istã nõ potes sub illa generalitate facere à la requirentia speciale mandatum: qa exceptio diminuit, nõ auget. l. legata inutiliter. ff. de leg. 1 et de Ancha vide Decius l. de regu. iuris. Fonta.

e ¶ *Ad agendum.*] datus ad agendum defendere cogitur, vel satisdare de defendendo. ff. eo. l. seruum. in fi.

ADDITIO. De hoc ff. eo. l. sed & hae. §. praeter. Et quomodo hoc intelligit de actionibus tempore constitutionis competentibus, vide in Spe. eo. tit. § 1. ver. item excipitur quòd licet. Ioan. And.

f ¶ *Speciale.*] vt j. §. vlt. cum similibus.

g ¶ *Non debet.*] & sic nõ valet tantum genus quo ad speciem, quãnim species. ad idem s. de app. c. s. [Concor. vide ff. eo. Pomponius. 10 prin. Ioan. And] De hoc habes s. de offi. ordi. si sacerdos. in an. 23. dist. quamquam.

h ¶ *Non expressos*] non tamen per hoc matrimonium cõtrahere poterit[1], vt j. eo. c. vlt. nec poterit contra electum vel promissum opponere crimina, vel defectus, vt in clemen. eo. tit. non potest.

¶ Idem Io. Mona. per tatu ibi notatum.

¶ *Glossa seq. arguit pro opinione Bul. & aliorum doctorum.*

i ¶ *Admittetur.*] Nota pro illa opinione Bulgari, & aliorũ doctorũ legum, q paciscens, q casum fortuitũ nõ opponet: aut aliquos expressit secuta generali clausula, aut nullũ, vt in primo casu teneat renũciatio: in secundo vero nõ: & not. haec materia per Accur. ff. si qs cau. sed & si. §. quaesitum. & recitari solet s. de depo. bona fides.

Renũciatio generalis casui fortuito an valeat.

k ¶ *Mandato.*] vel eo q habeat vim ipsius specialis mandati, vt s. proximo responso.

l ¶ *Deferre*] ff. de iureiuran. iusiurandum. §. fi.

Gloss. seq. ponit xx. casus computatis quos ponit textus, quibus requiritur speciale mandatum.

m ¶ *Vel pacisci.*] C. de transac. transactionis. vbi de hoc. ff. eo. tit. l. procurator cui generaliter libera. & l. mãdato. & s. de trãsac. cõtingit. & de arbi. per tuas. nec ĩ integrũ restitutionẽ pro alio petere. s. de rest. in integ. corã. vbi de hoc. & hoc quando principaliter petit: secus si incidenter. s. eo. tit. sesicitata. C. etiã per procur. causam in inte. resti. agi. pos. l. vnica. Itẽ in causa suspecti tutoris. ff. de procu. nõ solũ §. fi. Item vbi sunt duo procuratores omniũ rerũ alicuius: nũquid enim nõ potest vnus ab alio sine speciali mãdato exigere. ff. eo. l. q duos. & l. itaqs. Itẽ de interdicto de lib. exhib. & dedu. ff. eo. l. Pomponius. ĩ prin. Itẽ in acceptilatione. ff. de accep. l. 3. Itẽ in rescriptorũ ĩpetratione. s. de rescrip. nõnulli. & c. ex parte. Itẽ in causa matrimoniali sm Vin.[a] s. q ma. ac pos. c. ex lrteris. i parte decisa [idest in cõpilatione antiqua] arg. j. s. eo. tit. accedens. sed ibi parentibus agentibus de matrimonio filiorũ, accessit ipsorum cõsensus, vt ibi not. Item sm quosdã in voto trãsmarino. s. de vo. ea mulca. in prin. ver. illis. Item in consumptorũ instrumentorũ exceptione. de fide instru. c. vlt. Item in his q sedes Apostolica sibi specialiter reseruauit, qđ dic vt not. in anti. de offi. lega. q translatione. Itẽ in cõtrahendo matrimonio. j. eo. c. vlt. & in sponsalibus. q cle. vel vo. veniẽs. In cõpromisso. s. de arbi. p tuas. Item in absolutione petenda ab excõicatione. de sen. excom. q de his. in fi. & arg de poeni. dist. 1. quẽ poenitet[t]. Itẽ in ablatione illij idolis faciẽda. de conse. dist 4 quaeris, in prin. Item in cõtrahenda excõicatione. 24 q 4 si habes. in prin. Item in praestatione iuramenti de calumnia. j. de iura. calum. c. vlt. Item in casu s. eo. lib. de elec. procurator. & de hoc vide in Spe. eo. tit. §. 1. ver. item opponitur, quòd licet habeat.

Mãdatũ speciale in multis casibus exigitur.

a ¶ Ano dicit idẽ sub dubio, forte, in sum. huius tit. § est & sl hoc. Io. And.

t ¶ Et intellige dex non absoluet procuratorem nomine domini: sed absoluet aliquem dominum absoluat Pet. Fonta.

a ¶ *Concessa.*

a ¶ *Concessa*] vel datus sit in rem suam. In tribus ergo casibus hoc potest, scilicet quando habet speciale, quando habet generalem & liberam, quando datus est in rẽ suam: hæc probant ff. eo. l. procurator. cui generaliter libera. ff. de iureiur. l. iusiurandum. §. fin. & l. seq. C. de noua. l. non abstulit. & ff. de solu. l. hoc iure. & C. de transact. l. transactionis.

stratio libere † sit concessa a.

¶ Idem.

¶ *Mandatum generale ad negotia, etiam ad iudicia se extendit.*

CAP. V.

QVi b generaliter c constituitur ad negotia procurator, agere ac experiri d potest †: exceptis his casibus e, qui mandatũ exigunt speciale.

¶ *Potest filiusfamilias esse procurator, etiam absque patris consensu. Zen.*

¶ Nedum vero ad negotia, sed etiam ad iudicia potest filiusfamilias f absque patris assensu fieri procurator.

¶ *Maior annis xxv. ad iudicia, maior*

Q*Vi generaliter.*] Soluit tria dubia: Primũ de forma: Secundum de persona: ibi, *Nedum.* Tertiũ de ætate: ibi, *Licet autẽ.* Ioan. And.

Alia in. ll. fine.

CASVS. Ponamus q ego Titium constitui meũ procuratorẽ sub ista forma: Constituo Titium procuratorem meum ad omnia negotia mea, non addito, iudicialia vel extraiudicialia: vtrum virtute istius procurationis Titios poterit agere ꝯ debitores meos: & an poterit experiri, hoc est, defendere ꝯ meos creditores: vel requiratur q dicam: constituo Titium meum procuratorẽ ad lites præsentes & futuras, & ad negotia? Rñdet, q procurator constitutus ad negotia poterit experiri vel defendere ꝯ creditores agentes, & agere ꝯ debitores. Sed qd sanctissime Pater, habemus in l. filiusfamil. ff. eod. tit. q filiusfamilias potest esse procurator: Sed vtrum possit hoc facere sine licẽtia & auctoritate sui patris, vel vtrum requiratur licẽtia & auctoritas sui patris? Videtur q sic: quia ipse filiusfamilias non potest suscipere iudicium nomine suo absque auctoritate sui patris. l. non solũ. C. de bo. quæ lib. in pote. constit. in gloss. magna: ergo similiter nec nomine alieno: Hoc tñ non obstante, Rñdet Romanus Pontifex, q filiusfamilias poterit agere & defendere pro alio sine licentia patris. Or sanctissime Pater, vellẽ informari a vobis, quæ ætas requiritur in procuratore ad lites? Rñdet quòd licet in procuratore constituto ad negotia, sufficia: ætas xvij. annorũ: tñ in ꝓcuratore constituto ad lites & ad iudicia, requiritur q ipse habeat xxv. annos: & q sit maior xxv. annis. Nota primo, q verbũ, negotia, positum in procuratorio, accipitur large, vt comprehẽdat negotia iudicialia & extraiudicialia, vt in cap. forus. de verb. sign. in antiq. vbi habetur, q negotium dr̃ in iudicio, & negotiatio extra iudicium. Nota vlterius, q licet filiusfamilias nõ possit esse suo ꝓprio nomine in iudicio sine auctoritate patris, alias iudiciũ esset nullum: tñ potest esse procurator in iudicio nomine alterius sine auctoritate patris. Vnde sciendũ q filiusfamilias est nomẽ iuris: & dr̃ ille qui est in potestate alterius: quis habeat liberos vel non habeat: quia non refert: paterfamilias vero accipitur pro eo qui est sui iuris. Nota, q quis non potest esse procurator ad iudicia, nisi sit perfectæ ætatis: id est, maior xxv. annis. & qui minorem xxv. annis constituit procuratorem, perinde est ac si nullum constituerit. fallit in casu l. exigendi. C. eo tit. vbi dicitur, q filius potest suscipere defensionem pro patre suo absente.

¶ Etsi in criminalibus et ciuilibus negotiis... [marginal note, partly illegible]

¶ *Prima glossa ponit quid declaret.*

b ¶ *Qui generaliter.*] Non eget summa: qa satis summat seipsum. Hoc primum dictum ponebat Guil. pro quæstione Spec. eo. tit. §. x. in fin. & sequente. Vbertus idem dicebat qđ dicit hæc decr. & idẽ not. Host. de proc. petitio. in 1. glo. & satis olim hoc dicebamus per decr. dilectus. in antiq. eod. tit. vbi est hoc satis expressum: sed glos. videbatur ibi tacite cõsentire, q generaliter fuerat constitutus ad negotia, & ad iudicia.

c ¶ *Generaliter*] Nota quòd generaliter potest fieri procuratoris constitutio: & dicitur hoc. ĩ. eo. petitio.

d ¶ *Experiri.*] id est, defendere. s. de iud. cap. 1. alibi ponis pro agere. ĩ. de cau. pos. pastoralis.

e ¶ *Casibus.*] exempla vide ĩ. c. proximo.

¶ *Gloss. seq. veri. per obiectionem & solutionem.*

f ¶ *Filius familias* 1.] non dubitamus quin filiusfamiliãs posset constitui procurator. ĩ. eo. non iniuste. & ff. eo. l. filius familias. §. ipse quoque. sed an sine mandato patris possit constitui, dubitatur: & videbatur q non: quia pro se non admittitur, ergo nec pro alio: cum interdum admittatur pro se qui non pro alio. ff. de postu. l. 1. §. 2. 3. q. 7. cap. infamis. §. tria. & not. de hoc per Accur. C. de bo. quę lib. l. vlt. §. 1. in fi. sed quia nil deperit patri, ideirco admittitur sine

Vide Bart. in l. ed non... C. de bon. que liber. (marginal note)

mãdato, vt hic. & est simile ĩ. de iudi. c. vlt. vbi autem deperiret patri, haberent locum iura prædicta ad hoc. ff. ad Treb. ille á quo. §. fi. ff. de in integ. resti. cum mandato. in fin.

ADDITIO. Filiusfamilias pro se non admittitur, etiam contra extraneum, nisi in casibus quos vide not. in Spec. de actore. §. 1. ver. sed & filius. & not. ĩ. de iudi. cap. fi. in fi. Admittitur etiam ꝯ patrem in casibus qui not. ff. de iudi. l. lis nulla. & ĩ Spec. prælle. §. ver. item q est filius. & an tunc egeat consensu sui patris. in eod. §. ver. quid si filius. Io And.

xvij. ad negotia deputari potest procurator. hoc dicit. Zen.

¶ Licet autem quis post decimumseptimum annũ g procurator ad negotia h licite deputetur: ad iudicia tamen, nisi maior vigintiquinque i annis fuerit, deputari nequibit.

¶ Idem.

¶ *Ex duobus procuratoribus simul simpliciter constitutis, alter solus admitti non debet: Si vero insolidum, qui primo contestatur litẽ admittitur, altero totaliter excluso: nisi adiectum fuerit, quòd non sit melior conditio occupantis: quo casu altero non prosequente, nec alium substituente, reliquus admittatur. hoc dicit.*

CAP. VI.

SI † DVO PRO-

¶ *Glossa seq. dat simile.*

g ¶ *Decimumseptimum annum.*] Initi q. ex causa non licet. §. iuste. sic & aduocatus peregisse debet xvij. annum. ff. de postu. l. 1. §. initium. 3. q. 7. cap. infamis. §. tria versicu. veruntamen.

Aduocatus debet peregisse annũ xvij.

ADDITIO. Quare minor ætas sufficiat in aduocato & teste, q̃ in ꝓcuratore ad iudicia, vide in Spec. de aduocato, §. 1. versi. item q est minor. & not. in §. initium. statim allegato. & C. eo. exigendi. & ratio est: qa obligat ꝓcurator actione mandati. Itẽ condemnat: qđ non est in illis. Io. And.

¶ Ad hunc textũ vide quæ dicit Felinus in c. 2. extra de iud. adde Soccinum consil. ... lib. 1.

¶ *Gloss. seq. ponit dictum Hostien. quod recte per quæstionem.*

h ¶ *Ad negotia.*] Not. Hostien. ĩ. eo. non iniuste. in quarta glos. q procurator datus ad negotia maior xvij. & minor xxv. potest agere & experiri a: nam ex quo procurator ad negotia, agere potest, vt ĩ. prox. responso: & minor xxv. annis datur ad negotia, vt hic. ergo & aget, vt ibi. Ioan. And.

a Falsum: qa licet ... solum requiratur maior... sed etiam ætas & prima intelligitur quando ... mandant ... Fossa. (marginal note)

i ¶ *Vigintiquinque.*] ff. eo. tit. minor. de his qui ve. æta. impe. l. fi. C. eo. tit. l. exigendi.

SI *duo.*] ex pluribus procuratoribus quãdo vnus sine alio admitti debeat, hic habetur. Zen. Diuiditur sm Ioan. And. hoc modo: quia principium, & finis: ibi, *Sane.* ponit de procuratoribus simpliciter datis, distinguens inter causas spirituales, & non: Medium: ibi *Secus.* ponit de datis insolidum: Primo sine clausula; q non sit melior, &c. Secundo: ibi, *Nisi.* quando cum clausula: Tertio moderationem subdens: ibi, *Dum tamen.* Quarto casum dubium circa id soluens: ibi, *Cæterum.* secundum eum.

CASVS. In causa, quam eram tecum habiturus, Titium & Caium meos procuratores constitui, nõ adiecto, q eos constituebam meos procuratores, & eorum quemlibet insolidum: Quæritur an alter istorum procuratorum sine altero possit causam procurare? vel an sit necesse in oĩbus actis iudicialibus, q ambo procuratores sint ꝓsentes? Rñdet Romanus Pontifex, dicẽs q cum duo vel plures procuratores sunt in vna causa constituti simpliciter, non adiecta clausula; & quẽlibet in solidũ: vnus sine altero nihil potest explicare sed simul debent interesse: fallit in casu posito in fine huius cap. , puta ĩ casu electionis, postulatiõis, vel ꝓuisionis: sec9 si fuisset adiecta clausula: & quẽlibet insolidũ: tunc enim alter sine altero poterit negotium explicare: nam tunc constat de mente constituentis. Sed ponamus q vnus istorum procuratorũ incœpit causam ꝓcurare: vtrum iste qui incœpit causam, erit potior in promotione causæ & solus: ita q alius non possit de causa se intromittere? Rñdet quòd si alter istorũ causam occupauerit solus sine alio cõprocuratore, tunc solus habebit facultatẽ finiendi causam, & nõ alius: & hoc verum, nisi esset dictum in procuratorio, q melior non esset conditio primitus occupantis, vel deterior subsequentis, sed qđ per vnum ipsorum fuerit inceptum, possit alter terminare, prosequi, & finire. tunc enim isto casu, vno occupante, non erit alius exclusus á promotione causæ: immo poterit causam assumere in eodem statu, in quo alius dimisit, & finire vsque in finẽ: & illud verũ, nisi ille qui causam primo occupauit, aliũ substituerit: qa tunc substitutus præfertur comprocuratori. Sed ponamus retento eodem themate, q si in vna causa constitui duos vel plures, vnus causam primo occupat: postea lite contestata cum aduersario meo iste ꝓcurator fuit impeditus, & non substituit: alius cõprocurator comparuit pro mea causa, postea cessat infirmitas: vult primus procurator causam reassumere, & expellere istum; an possit? Rñdet q licet cesset impedimentum, tñ non poterit illum procuratorem expellere. Postea Romanus Pontifex, in versi. Sane. excipit casus á regula posita

gula posita in princ. capituli, videlicet, q cum quis constituit plures procuratores simpliciter, nō adiecta clausula: & quemlibet insolidum, in causa requirente celeritatem, puta in causa electionis, postulationis, vel prouisionis: certe valet talis constitutio simpliciter facta, & oēs non admittuntur ad promouendum causam, sed vnus dūtaxat. Sed quis admittetur? Certe magis idoneos, & illud relinquitur arbitrio iudicis q: dicatur magis idoneus: nam dicit iudex, gratifico istum, & alios non admitto. Et ratio specialitatis ponitur in textu: quia istæ causæ requirunt celeritatem: & segnius expediuntur negotia cōmissa pluribus; ideo iura cōiter dicunt, q in causis istis spiritalibus, quæ requirūt celeritatem, est procedendum summarie, & de plano sine figura & strepitu iudicij. clemen. dispendiosam. de iudic. Nota primo, q illa verba quemlibet insolidum non sunt verba constitutionis: nam si ponerētur illa verba in constitutione, forte non valeret cōstitutio potestate & voluntate cōdicentibus. cap. cum super. in fi. de offi. & potesta. iudi. delega. in ant.

De occupatione, vide quæ dicit Lapus allegatione 44.

curatores simul (non adiecto, insolidum) deputentur, vnus sine altero non debebit admitti. Secus si sint insolidum constituti, sed tunc illius melior erit conditio, qui per litis contestationem negotium primitus occupabit. Post occupationē autem huiusmodi, alter se intromittere nequibit vlterius: cum ille litis dominus sit effectus: nisi dictū in constitutione fuisset, quòd non fieret melior conditio occupantis: tunc enim si eum, qui occupauit infirmari, mori, absentari, vel aliàs impediri contingat: aut si prosequi forte nolit, poterit alter suscipere ac perficere negotium ab alio inchoatum: dum tamen ab alio non fuerit alius substitutus: nam si sit, is præferri debebit eidem.

¶ Procurator datus insolidum, qui occupauerat negotium, ex impedimento exclusus, non reassumit: nisi altero impedito. hoc dicit. Dominicus.

¶ Cæterum vbi nullo substituto, alter suscipit negotium prosequendum: is qui occupauit primitus, ipsum resumere postea impedimento cessante nequibit: nisi forsan illum contingeret impediri.

erit? Super hoc fuit dissensio: dicunt quidam, q facta est litis contestatio, & statur confessioni; quod sic probatur: si dñs præsens esset, & confiteretur, & negaret, stare ut confessioni, quæ cōtra eum est. ff. de interroga. act. de ætate. §. 1. ergo idem in his, qui personam domini repræsentant. Alij dicunt q eligere potest dñs vtrum stetur negationi vel confessioni. arg. j. de re iudica. duobus. & ff. de re iudic. duo iudices. Tertij dicunt, & forte melius ſm Innocentium, q per talem rñsionem non sit litis contestatio. sed procedendum est ↄ dominum tanq̃ contra contumacem, pro eo q non misit procuratores instructos. s. de iuramen. calum. in pertractandis. Prima opinio placuit Hostié. s. eod. in antiq. in nostra. Mihi placet vltima: quia concessio vel negatio vnius solius, etiam altero non resistente, non valet, vt s. in principio. Multo minus altero resistente: ad hoc j. eod. lib. de elect. cap. penult. §. si autem. Et pp cuitanda hæc dicebat Bernar. s. eod. non inutile: quòd satis erat æquum, q siue adijceretur insolidum, siue non: semper iudex eligeret idoneiorē. ad hoc ff. de accu. si plures. ff. de admini. tuto. si plures. sed non est verum, nisi in casu j. eod. §. sane. Vincen. autem dicebat ob prædictam causam procuratores tales non admittendos. Sed vera est eius opinio in casu j. eodem lib. de elect. cap. penult. §. si autem. alias non, vt hic vides.

Aliàs in, ab illo

Alias opiniones inuenies de hoc in Spec. de contest. § si. ver. sed pone. Ioh. An.

Aliàs, contigerit

Nota vlterius, q procurator per litis contestationem efficitur dominus litis; & ad hoc allegatur illud cap. Nota insuper, q vbi exercitium actus duobus simpliciter & eodem tpe committitur, intelligitur factum vt simul procedant: ad hoc s. in ant. de offi. deleg. causam. Nota etiam, q vbi duo habiles concurrunt ad exercitium actus, ille obtinet, qui alium præuenit. ad hoc s. eod. lib de rescript. cap. penult. & sic patet, q vigilantibus & non dormientibus iura subueniunt. Dominicus. Nota finaliter quid importet clausula, q non sit melior conditio occupātis, in procuratorio posita: quia præseruat potestatem procuratoris non occupātis quo ad habitum potestatis, non autem quo ad exercitiū: nisi in certis casibus, secundum Dominicum.

¶ Glossa prima dicit quid determinat.

a *¶ Si duo procuratores.*] emanauit hæc decret. ad declarationē eorū, q̃ not. Ioan. 2. q. 7. § forma. & Ber. s. eo. tit. nō inutile. & Accursius. ff. eod. tit. l. pluribus & Innocentius & Hostiensis s. eod. in nostra. & Guilicl. in Spec. eo. tit. §. ratione aūt. vers. qd si duo. & vers. seq.

¶ Glossa seq. ratio per quæstionem.

b *¶ Simul.*] quia secus si diuersis tpibus. ff. eo. l. si quis cum procuratore. s. eo. & s. eo. non inutile: & hoc ideo, quia dando secundū, videtur primum reuocare: vt in prædictis iuribus: & hoc est verū: nisi exprimat se nolle primum reuocare. ff. de leg. 1. si pluribus. ad hoc j. eo. si quem. Et hoc verum intelligo, si secundus procurator nolit suscipere mandatum arg. Insti. quibus mod. testa. infir. §. posteriore. vbi dicitur, q ſm testamentum rumpit primum, licet ex secundo testamento aliquis hæres factus nō sit, vel esse noluerit: sic & hic arg. prædictorum iurium. Et hoc tractat Guil. in Spec. eod. tit. §. ratione autem. vers. sed cum dato secundo. Et in eod. §. super vers. item q licet. dixi q sunt duo procuratoria duorum, nec apparet quod prius.

Item Archid. j. cap. proxi. al. leg. ff. de adim. leg. l. & si transferam. & l. legatū 2. §. 1. Ioan. And.

Tunc nostri erit admittendum: & imputet sibi constituens, q satisfacit not. in cap. duobus. l. de rescrip. Dom. Fent.

ADDITIO. Quod quis dando ſm procuratorem, videatur reuocare primum, licet secundus acceptare nolit: patet etiam ff. de leg. 1. l. plane. in princ. & Insti. quibus mod. tolli. oblig. §. præterea. & vide quod ibi not. in glos. sed quæ. & quod dicam post Dyn. j. de reg. iur. non præstat. contra. ff. de secund. ven. l. si id quod. respondeo. Dic vt ibi Ioannes Andr.

c *¶ Insolidum.*] aliquid operatur: sed non per omnia: quod sonat, vt j. patet.

¶ Glossa sequens primo ponit tres casus diuersos ab isto: secundo reddit rationem huius dicti: tertio quærit, & ponit tres opiniones, & approbat vltimam.

d *¶ Admitti.*] aliud in executoribus vltimæ voluntatis, vt j. de testa. cap. vlt. in fin. & in procuratoribus datis ad iudicia spiritalium causarum, vt j. eod. cap. §. sane. & in tutoribus. ff. de administ. tuto. decreto. in fine. & in his de benignitate secus est receptum, vt ibi. Et est ratio dicti: quia hi duo censentur pro vno. j. eo. lib. de elect. cap. penult. §. 1. Est ergo hic necesse, q vterq; admittatur, sicut in iudicibus datis sine clausula. s. in antiq. de offic. delega. causam matrimonij. Sed quid dices: ecce vnus confitetur, & alter negat: qd

j. de con. li. & demō. cum fundus. Iot. Mona. & facit cle. plures. de iure patro. Io. And.

e *¶ Secus.*] scilicet quia tunc vnus admittetur sine altero.

¶ Glo. seq. alleg. quatuor concor. ponit duos alios modos occupationis: & casum in quo nihil operatur occupatio.

f *¶ Litis contestationem*] quia tunc demum agere videtur. ff. rem rat. hab. l. amplius. Ad hoc s. in antiq. de offic. deleg. relatum. & de verb. signifi. ex parte. s. & concord. ff. eod. l. pluribus. Interdum aūt dicitur quis occupare; quia primo ad sententiam deuenit: vt in actione de peculio, & in noxa. ff. de pecul. si vero. ff. de noxa. si quis à multis. quia non præsumitur quis astrictus: & ideo ibi ante sententiam appellatione nō suspensam, nullus occupare videtur. arg. C. de actio. & oblig. l. negantes & delegatus cum clausula, vos vel alter vestrum: occupat per quamlibet inchoationem iudicialem s. eod. lib. de offi. deleg. cum plures. aliqñ nil operatur occupatio. ff. de dam. infec. si finita. §. Iulianus. ff. vt in possess. leg. l. si cui. §. qui prior. vbi omnes æqualiter in possessionem mittuntur: licet partes sibi faciant per concursum.

Et ff. de legat. 1. si pluribus. in fi. Sed ibi valet occupatio solū ratione quo ad electionem terminum secundum de re legata, vel pecun. Ioan. And.

g *¶ Occupabit.*] in bona significatione. sic 7. q. 1. factus est Cornelius: alibi in mala. s. eod lib de elect. generali. vbi de hoc.

h *¶ Litis dominus*] s. eod. c. 1. cum suis concor.

i *¶ Occupantis*] & nihilominus contra volūtatem dñi melior fiet ipsius occupantis conditio: quia statutum iuris immutare non potuit in totum. ad hoc s. de testamen. requisisti. & cap. tua. ff. de leg. 1. l. nemo. Si ergo non valet in totum vt agit, valeat pro ea parte, & eo modo quo valere potest. Ad idem j. de despon. impu. c. 1. §. 1. Et bene facit C. de fideius. non recte. & vide quod dixi in ant. de maio. & obed. solitæ. sup glo. q quāq; facit etiam ff. de vsufru. leg. si alij. cuius casum vide in decre. de celebra. Mis. in quadam. super glo. antepen. Et determinatum est hic quod dubie tractabat Guil. in Spec. eo. tit. §. ratione autem. vers. quid si dictum fuit.

Nota q verba non operentur vt sonant: sure aliter interpretante. Dom. & Pet. de Anchar. Font.

k *¶ Inchoatum.*] simile s. eod. lib. de offic. deleg. cum plures.

l *¶ Præferri.*] est enim constitutus ab eo qui potior est, clausula, non obstante, vt supra vidisti: excludet ergo illum cum vices potioris gerat. ad hoc 93. distinct. cap. vlt. & 94. distin. cap. 2. j. de præbend. si qui.

m *¶ Substituto*] ab occupante. Nonquid hunc reuocare possit? dic vt dixi s. eod. tit. is qui.

n *¶ Alter.*] collega datus cum eo insolidum.

o *¶ Ipsum.*] negotium.

p *¶ Cessante.*] arg. j. s. eo. lib. de elect. cupiētes. §. q si. & j. de sent. excom. eos qui. vbi cessante impedimento tenetur quis ad hoc, ad quod prius tenebatur; sed hic iam alius occupauit, & eo casu quo potuit: vnde nec virtus clausulæ hoc operatur, vt vides.

Neq; poterit ab alio reuocari, quia ambo habeant potestatē substitutos reuocandi. Philippus. Fran.

Adde et Bald. in l. si ante acceptū. §. fin. ff. ind solu. q tunc præstatio manifestatur, & dne de nouo pro illo sanidare ex hoc. Pet. de Anch. Font.

q *¶ Impediri.*] & tunc ille assumet, nec ille substitutum dare poterit, cum litem non fuerit contestatus. s. eod. cap. 1. §. 1.

K a *¶ Causa.*

a ¶ *Causis.*] secus in negotiis etiam spiritalibus, vt patet. s. eo lib. de elect. cap. penult. §. si autem. quod est contra. & ibi dixi.
b ¶ *Celeriorem.*] de hoc vide quod dixi s. eod lib. de elect. cap vlt.
c ¶ *Specialiter.*] Nota ergo q fauor aliquid inducit contra ius positiuum: quod habuisti s. in princ. decret. Et nota per hanc litteram reprobatam illam opinionem, quæ videbatur æqua Bernardo s. in ant. eod. non iniuste. q siue esset clausula insolidum, siue non, iudex poterat eligere: sed non est verum nisi in spiritalibus: vt hic vides. & facit pro illa opinio. ff. de popu act. l. a. sed non obstat. quia ibi plus tangitur vniuersitas, q̃ priuata persona: & ideo fuit electio magistratus.
d ¶ *Non insolidum.*] si enim insolidum, non esset speciale: quia omni casu iudex eligeret si ambo concurrerent, & simul occuparent. ad hoc s. eod. lib. de elect. cap. penult §. 1.
e ¶ *Intricari.*] vt ex contrariis respõsionibus. Parat igitur viam expeditioni negotij: prouidet domino absenti: occurrit partium laboribus & inutilibus expensis: ad quæ omnia tenetur iudex. s. eod. lib. de offic. ordi. vt litigãtes. de rescrip. statutum.
f ¶ *Idoneiorem.*] ff. de accusa. si plures. [Ad idem ff. de damn. infect. in reficiendo. cum concordan.] ff. de adminiſt. tut. si plures. & videtur idoneior magis honestus, & qui melius merita causæ nouit. s. de iura. calum. in pertractandis.
ADDITIO. Facit C. eod. tit. l. fin. Ioan. And.
g ¶ *Admittendum.*] scilicet quando non dedit substitutum, & non potest, vel non vult prosequi.

¶ *In causis spiritualibus ex duobus procuratoribus simul simpliciter datis, iudex eligit magis idoneum: qui solus prosequi poterit, nec alius admittitur, nisi primo legitime excluso. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Sane in electionum, postulationum, prouisionum, & aliorum spiritualium negotiorum causis[a] (cum talia celeriorẽ[b] expeditionem exigere dignoscantur) volumus specialiter[c] obseruari: vt si plures procuratores simul in eis fuerint non insolidum[d] deputati: iudex (ne propter eorum concursum negotia eadem intricari[e] contingat) idoneiorem[f] ex ipsis eligere valeat: & ille solummodo prosequatur, habeatque quicquid cum illo sic electo factum extiterit, plenam roboris firmitatem: Nec ad prosequendum alius admittatur postmodum, nisi prout eum, qui non occupat negotium, censuimus post occupationem factam ab alio superius admittendum[g].

constituo talem: & casu quo noluerit acceptare procurationẽ, constituo talem; tunc si primus refutauerit, non est amplius locus pœnitentiæ. Nota vlterius, q absens potest cõstitui procurator. concord. sunt in glo. & in cap. cupientes. §. ad hæc. eod. lib. s. de elect. Nota insuper arg. q voluntas semel posita, semper præsumitur nisi contrarium probetur. vide s. de bapti. maiores. in fin. Dominicus.

¶ Idem.

¶ *Procurator, qui renuit acceptare mandatum: pœnitere potest, quamdiu constituens in eadem perseuerauerit voluntate.*

CAP. VII.

Licet† is[h], qui procurator[i] constituitur ab absente[k], dixerit præsentatum sibi suscipere[l] nolle[m] mandatum: hoc tamen nequaquam obstãte[n], quamdiu[o] constituens in eadẽ persliterit voluntate, ipsum[p] acceptare poterit† quãdocunque placebit[q].

¶ Idem.

¶ *Dominus dans procuratorem, quotiens cõtingit eum abesse, causam tractando, procuratorem non intelligitur reuocare: secus si simpliciter, nisi expresse protestetur, quòd ipsum reuocare non intendit: vel aliàs hoc appareat ex probabilibus coniecturis. Ioan. And.*

CAP. VIII.

SI QVEM SVB

¶ *Prima glossa summat.*
h ¶ *Licet is.*] procurator, qui renuit acceptare mandatum, pœnitere potest, quamdiu constituens in eadem perseuerat voluntate.
i ¶ *Procurator.*] ad iudicia vel negotia: non curo, cum non distinguat: & eadem ratio sit vtrobique.
k ¶ *Absente.*] præsens igitur & absens quis potest constitui procurator, vt hic, & ff. eod. l. 1. s. de confir. vti. vel inuti. cum dilecta.
l ¶ *Suscipere.*] q si sciẽter illud sine protestatione recipit, dominũ qui pro eo debite cauerat, super inclusis in procuratorio defendere cogitur, vt in clem. eo. tit. cap. 1.
m ¶ *Nolle.*] de nolle & velle quomodo alterũ extensiuum, alterum non, vide quod not. ff. de verb. oblig. si quis stipulatus sit[a].
n ¶ *Nequaquam obstante.*] & sic not. speciale contra regulam. s. de reg. iur. q semel. cum suis concordan.
o ¶ *Quamdiu.*] si ergo mutasset voluntatem, vel causam agendo, vel alium procuratorem dando: [Vel id verbis exprimendo] secus est: vt dixi s. cap. proxi. in princ. Ad hoc s. cap. proxi. Ioan. And.
p ¶ *Ipsum.*] scilicet mandatum.
¶ *Glos. seq signat contrarium: soluit, arguit ad simile.*
q ¶ *Placebit.*] arg. contra. ff. de suc. edic. l. 1. §. qui semel. vbi si ille qui est primi gradus dixerit se nolle succedere, statim ius deuoluitur ad eum, qui est secundi gradus[a]. Sed ibi erat ad quem ex renunciatione ius deuoluebatur: hic ad nullum alium, q̃ ad dñm ipsum procuratorem constituentem: Vnde satis dici potest, q de quadam perseuerantia voluntatis & æquitate, ille vel non desinit esse procurator; vel si desinit, [prout tenet Ioan. Mona.] iure permittente reassumere potest: & forte statutum fuit, ne contingat propter procuratoris defectum negotia procelari ad hoc, s. cap. proxi. Credo tamen per prædictam l. & per hanc litteram quamdiu, &c. si dominus dixisset, constituo talem: qui si renuerit, talem constituo: non haberet tunc locum hæc decret. Et not. arg. q si electus præsentata sibi electione renuit consentire[b], adhuc electoribus in eadem voluntate manentibus potest consentire, aliàs non: quod verum est, quia à principio renuunt, & quasi inuiti trahuntur. 8. q. 1. qui episcopatum. & cap. in scripturis. Ioan. And.
ADDITIO. Ideo in delegato: & multo fortius cum ipsius officium sit necessarium, secundum Archidiac. alleg. supra de rescript. sciscitatus. ff. de offic. præsid. legatus. C. de excu. mu. lib. 10. l. placuit. §. si quis. Ioan. And.

r ¶ *Licet.*] Non diuiditur: quia textus sub vno constructu pendet. Dominicus.
CASVS. In quadam causa, quam eram tecum habiturus, Titiũ procuratorem meum constitui, & ei misi litteras procurationis p aliquem nuntium meum: qui nuntius sibi Titio præsentauit litteras, & cũ requisiuit, vt onus dictæ procurationis in se assumeret: dixit Titius, nolo acceptare procuratoriũ, nec onus assumere, & renunciauit procurationi: postea pœnitentia ductus, voluit illam procurationem acceptare: Opponebatur pro parte tua, q Titius non erat procurator meus, eo q renuerat semel accipere procurationem: quæritur an possis eo prætextu eum repellere: & an possit Titius procurationem reassumere? Rñdet q si ego constituens perseuerauero in eadem voluntate, q certe ipse Titius potest procurationem reassumere & acceptare, & causam meam promouere, ac si ab initio non refutasset. Nota primo, ex isto cap. quòd officium procurationis est officium voluntarium: & ideo non cogitur quis accipere procurationem. l. filius. §. inuitus. ff. eod. tit. l. inuitos. C. eod. & hoc verum in officio procurationis singularium personarum: secus est in officio procurationis regiæ; nam onera publica quis inuitus cogitur suscipere. Insti. de excusa. tut. & cura. circa princ. & cum illud officium sit publicum: ideo quis inuitus illud suscipere compellitur. Et sic Doct. quando dicitur q officium procuratoris est vile officium, non intelligatis q reddat vilem vel infamem illum, qui exercet tale officium: sed dicitur vile, eo q viles personæ admittuntur ad exercendum tale officium: & intelligitur de procuratione singularium personarum: non autẽ de procuratione regia: Nam illud officium est dignitas: quia habet iurisdictionem inter priuatum & fiscum; quia iurisdictio habet dignitatem annexam. Nota q licet procurator renuerit acceptare procuratorium, & dixerit præcise quod refutabat: tñ est locus pœnitentiæ, si constituens perseuerauerit in eadem voluntate: ideo dicit glo. q si in constitutione procuratoris dicat dominus,

S*i quem.*] Sunt duo dicta principalia: Secundum: ibi, *Sermo.* Dominicus.
¶ Præsupponendum pro intellectu huius cap. q si in aliqua causa mea constitui meum procuratorem, qui causam ipsam incœpit procurare; quia obtulit libellum, sed lis nondum est contestata: si ego dominus compaream personaliter, & aliquem exerceam actũ iudicialem in causa: videor meum procuratorem reuocare.
CASVS. Cõstitui Titium procuratorem meum sub hac forma: Titium meum procuratorem constituo quotiens me abesse contigerit: quasi dicam q intendo causam ipsam personaliter promouere, sed Titium procuratorem constituo quotiens contigerit me abesse, & non possim comparere in primo termino: sed Titius meus

procurator

¶ Ad hunc textum vide ¶ dicit Alexander sup. tit. §. 1. inip. reuocat in dubio. lib. 1.

¶ Idem ait Pet. de Ancha. in omnibus aliis contractibus inter absentes contentu perhibitu. de quibus in l. contensu. ff. de act. & obli. Fanus.

a Ibi not. differẽt iam inter statutum inuocatiuum & statutum coniunctiuum in primo ordo variat vsque ad sta. cau. ff. in 2. non: rationem dat Dom. Fonu.

a Quod intellige vt ibi & seq. Iequit.

b Infra tempus iuris. de quo s. eod. lib. de elect. quam in & vide quod not. & dicti s. de præb. in c. in alium tu. super glo. penult quæ loquitur in prouisione in electione. And.

procurator comparuit pro me: postea in secundo termino comparui personaliter, & aliquid in causa feci nomine meo proprio: nam aliquem actum iudicialem exercui, vtrum eoipso q comparui, videar reuocasse meum procuratorem? Certe non: alias videretur procurator reuocatus per comparitionem domini. & hoc verum, nisi dñs constitutus faciat protestationem, q non intendit reuocare procuratorem: sed q comparet citra procuratorum suorum reuocationem: tunc enim talis protestatio impedit reuocationem. Et si feci constitutionē procuratoris simpliciter, & postea in causa compareum: & aliquid in causa noie meo exerceam: videor regulariter reuocare meum procuratorem: fallit si faciam protestationē, q comparео citra procuratorum meorū reuocationem. Item fallit si est talis actus, qui non poterat exerceri per procuratorem, sed requirit præsentiā meam: quia forte est articulus ad iurandum de calumnia, vel respondendum positionibus: tunc enim comparendo in propria persona non videor procuratorem meum reuocare.

ca [a] forma, quotiens te abesse [b] contigerit, constitueris procuratorem ad causam: non ideo (licet tractes eam postmodum per teipsum) procuratorem ipsum dignosceris reuocare: quinimmo procurator idem procuratoris assumet [c] officium quandocunque te contigerit absentare. ¶ Secus [d] si simpliciter à te fuerit constitutus: tūc enim siue ante litem [e] contestatam, siue post [f] ad causam ipsam venias, non vt ipsi procuratori assistas [g], sed vt causam tractes eandem, tractando ipsam eum reuocare cēseris: nisi dicas expresse, quòd ipsum vis in officio procurationis (hoc non obstāte) manere [h]; vel nisi quòd non animo reuocādi hoc facias, ex aliquibus appareat cōiecturis †: vt si forsan aliquis immineat articulus, in quo tu nosti melius veritatem [i], aut si sit procurator ipse infirmus, vel forsitā se absentet, seu quicquid aliud accidat [k], propter quod ipsi causæ tua sit præsentia opportuna [l].

¶ Nota Pet. de Ancha. q vna præsumptio tollit aliā. de præsumpt. litteras de in integ. restitu. l. den°. Font.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid approbat.*

a ¶ *Si quem sub ea.*] Dominus dans procuratorem quotiens contingit eum abesse, causam tractando procuratorem non intelligitur reuocare: secus si simpliciter: nisi expresse protestetur, quòd ipsum reuocare non intendit, vel alias hoc appareat ex probabilibus coniecturis. Decretalis ista approbat quod not. per Innocentium & Hostiensem ī. eod cap. penultio. & vide quod not. ff. mand. qui mutuam. §. non ideo.

b ¶ *Abesse.*] sub hac ergo forma potest dominus procuratorem dare: sic & delegatus Papæ subdelegatum. s. de offic. delega. si delegatus. eod. lib.

ADDITIO. Et vtrobiq; si moritur constituens re integra, mandatum expirat: sñ aliter dicitur res non integra in subdelegato, q̄ in procuratore. Item & aliter in procuratore ad iudicia q̄ ad negotia. de hoc not. C. man. l. mandatum. Ioan. And.

c ¶ *Assumet.*] sim. C. de cura furi. l. penult. ff. manda. qui mutuam. §. non ideo.

d ¶ *Secus.*] scilicet quia non assumet, & infra declarat quare.

e ¶ *Ante litem contestatam.*] tunc reuocatur sine causa & inuitus, vt ī. eo. tit. & lib. cap. 2. cum suis concor.

¶ *Glo. seq signat contrarium. ponit opi quam reprobat: demum soluit.*

f ¶ *Siue post.*] ad hoc ī. eo. nō inuite. ff. eo. l. pleribus. ff. mand. qui mutuam. §. non ideo minus. Sed contra. ī. eod tit. & lib. cap. 2. vbi post litem contestatam procurator non reuocatur. Sol. quidam dicunt hunc casum addendum, scilicet q procuratorem post litem contestatam a se non reuocat dñs, vt det alium procuratorem: sed si causam tractat, bene: sed ad hoc ꝯdicit finis ipsius decre. quæ dicit, q adesse potest: sed non tractare. & est expressum C. eod. l. procuratoribus. vbi habes, q post contestationem à procuratore factam non habet dominus potestatem prosequendi negotium. Dic ergo & verius, q decret. illa & supradicta ista loquuntur qñ domino post litem contestatam non contradicitur litis assumptio, vt legitur & not. ff. eo. tit. l. quę omnia. & ideo illa littera quę est ī. eod. tit. & lib. cap. 2. ibi, ipso nolente: soluit ꝯrium: & ita etiam tenent prædicti Doctores in decret. penultio. ī. eod. Si autem contradicitur, tunc locum habet decret. illa, quòd causa cognita reuocabitur, aliàs non.

g ¶ *Assistas.*] quod potest eo inuito. ī. eo. tit. & lib. quamuis. in fi. ff. eo. l. Paulus. ff. de mol. vel ca. si suspecta. Ioan And.

h ¶ *Manere.*] ad idem ī. eo. tit. & lib. si duo. & not. pro protestatione: quia hæc saluat, q sine ipsa perderetur. de hoc. ī. in ant. de constitu. cum M. & de elect. Cumana. & 27. dist. cap. 1.

Ad Phili. Pet. de Anchar. Dom. intelligēdū non contradicit à parte, vel ab ipso procuratore: & si procurator vult, potest nolente, quia principalis est indiscretⁿ hoc. rabilis. Bar. in l. sa. §. a actor male. ff. end. Fon.

ADDITIO. Io. Mona. remittit. ī. de reg. iur. in generali. Io. An.

i ¶ *Veritatem.*] ff. eo. l. si actor. ī. de iudi. cap. 1.

k ¶ *Accidat.*] puta quia vinculis detinetur. ī. eo. causis.

l ¶ *Opportuna.*] pone procurator non habebat mandatum iurandi de calumnia, vnde oportuit venire dominum & iurare. infra de iura. calum. cap. vlt.

PRocurator] Tria sunt dicta: Secundum. ibi, *Et quamuis.* Tertium: ibi, *Sane.* Dominicus.

¶ Idem.

¶ *Tria dicit: Primo, quòd procurator ad contrahendum matrimonium debet habere speciale mandatum: Secundo, quòd talis procurator non substituit: nisi ad hoc mandatum habeat: Tertio, quòd si talis procurator reuocatus etiam ignoranter contrahit, non tenet matrimonium. Ioan. And.*

CAP. IX.

PRocurator [m] † non aliter cēsetur idoneus [n] ad matrimonium [o] contrahendū, quàm si ad hoc mandatum habuerit

CASVS. Titium feci & cōstitui meum procuratorem ad oia negotia iudicialia & extraiudicialia: & ponamus, vt sit maior dubitatio, q Titium meū procuratorem constitui ad oia negotia iudicialia & extraiudicialia, cum potestate faciendi oia & singula, quæ facerē & facere possem, si personaliter interessem: qd fecit ille Titius procurator meus? Contraxit matrimonium pro me cum Berta, & forte per verba de præsenti: an sit matrimonium inter me & Bertam? Rñdet q non: quia ad hoc nō habebat mādatum speciale, & ista specialitas attenditur etiam circa personam, cum qua est ꝯhendum: aliter nō est mandatum sufficiēs ad ꝯhēdum matrimoniū: puta si dicam: constituo talem procuratorem meum ad ꝯhendum matrimoniū noie meo cum tali Berta: tunc est matrimoniū inter nos. Sed ponamus q constitui procuratorem meū ad ꝯhendum matrimonium cum tali Berta: procurator meus fuit impeditus, & alium substituit: ille substitutus protulit verba apta ad ꝯhendum matrimonium cum Berta: quia dixit noie procuratorio meo talis: accipio te in vxorem: & econtra Berta dixit: accipio te in virum, vt procuratorem talis: an sit matrimonium? Certe non: nam procurator constitutus ad matrimonium ꝯhendum nō potest substituere, cum agatur de maximo præiudicio. Sed ponamus q cōstitui Titium procuratorem meum ad ꝯhendum matrimonium cum tali Berta: reuocaui procuratorium, sed nō notificaui procuratori, nec Bertę: ille procurator ꝯxit matrimonium cum Berta noie meo: an teneat matrimonium? Rñdet q non: licet dicamus regulariter, q reuocās procuratorem, debet notificare procuratori si fuerit procurator ad negotia: Vel debet notificare iudici & parti aduersæ, si sit procurator ad iudicia: fallit tñ in causa matrimonij: quia licet reuocatio notificata non fuerit procuratori: tñ non valet quod procurator egit; nec est matrimonium pp defectum consensus, qui requiritur in matrimonio. Nota primo casum in quo requiritur speciale mandatum; alios vide per glo. ī. eo. tit. & lib. qui ad agendū. Nota secundo. ibi §. & q̄uis. q procurator datus ad matrimoniū contrahendum, dicitur datus ad negotia. Dominicus.

¶ Vide Ancharanū cōsil. 118. incip. A. duas filias Ā. bebat. & duobus cōsiliis seq. Antoniū Butrīd. cōsil. 64. incip. A. duas filias habuit & cōsilio seq. & Alexandrū cōsil. 146 incip. in causa & litte. A. cōsil 149. incip. vito procellu. lib. 5.

¶ *Prima glossa diuidit, & summat.*

m ¶ *Procurator.*] Ista dicit: primo, q pcurator ad ꝯhendum matrimonium debet habere speciale mandatum; Secundo, quòd talis procurator non substituit, nisi ad hoc mandatum habeat: Tertio, quod si talis procurator reuocatus etiam ignoranter contrahit, nō tenet matrimonium.

¶ *Glos seq. ostendit de iure veteri, & signat contrarium, & soluit.*

n ¶ *Idoneus.*] an per pcuratorē possit ꝯhi matrimonium? de hoc non dubitatur per canonem 32. q. 2. honoratur. ī. de conuer. coniu. ex parte 2. & qui cle. vel vo. cap. veniens. ad idem de matrim. ꝯct. c. 2. ff. de spon. sufficit. & l. vlt. & ff. de ritu nup. l. mulierē. oēs enim ꝯctus qui consensu ꝯhuntur, inter absentes ꝯhuntur. ff. de ꝯtrah. empt. l. 1. §. est autem. Sed ꝯ. ī. de spon. duo. cap. 1. ibi, corde & ore, &c. Sed dic q ista dicitur ore cōsentire, qui p procuratorē consentit. ī. de reg. iur. qui per alium. Sed an procurator ille debeat ad hoc habere speciale mandatū, dubitatur? Dicebamus aūt q sic, sicut & in aliis casibus quos not. s. eod. lib. & tit. qui ad agendum. §. vlt. & ad hoc facit ī. de despon. impub. c. 1. & Instit. de nup. §. 1. & captelium erat ff. de ritu. nup. l. generali. & l. mulierem.

Qui est in hoc quasi pl ra. min. flet & organum dom. ni. ad hoc ff. d. eō sti. pe. l. & hoes. de su. quæ. p flet. quod mee. s. procurator. & not. C. si q alt. vel libt. l. mulierem. in glo. penult.

ADDITIO. Vnde dicit Phili. ī. de resti. in integ. coram. per iūs aliquod non probari, q in matrimonio ꝯhendo per procuratorem interuenire debeat speciale mandatum. Ioan. And.

¶ *Glo. seq ponit dictum cui signat contrarium & remittit.*

o ¶ *Matrimoniū cōtrahendū.*] nec ad causam matrimonialē agēdā;

vt dixi ꝭ.eo.tit. & lib.qui ad agendum. §.vlt.ſm Vinc. Sed ad hoc contra.ꝭ.eo.tit.accedens.ſed ſol.vt ibi not.Ber.in fine.vlt.gloſſæ.

¶ *Gloſ.ſeq.quærit,arg.pro ſoluit contrarium: iterum quærit argu.negatiue contrarium ſoluit.*

a *Speciale.*] ſed nunquid ſi habet generale cum quibuſdã expreſſis, clauſula ſubſecuta, vt ꝭ.eo.lib.& tit.qui ad agendum. ꝯhere poterit? videtur ꝙ ſic per illud cap. Sed ꝯtrium credo, vt ibi dixi. Dico enim, ꝙ illa clauſula generalis, quæ ſequit, ſpecialia expreſſa ſimilia includit, ſed nõ longe maiora [1] vt eſt in caſu noſtro: notabiliter enim tali cõcedi debet: & hoc voluit hæc littera. Ad hoc 12.diſt. nos conſuetudinẽ. ꝭ.in ant.de reſcrip.ſedes. C. diuer.reſcr.l.1.ff.de vi.tri.et oleo leg.l.vlt.§ fi. & ad hoc facit finis huius cap. maxime cũ requiratur ſpeciale mandatum; & de expreſſa pſona [2], vt ſtatim dicam: & ſic dubitatio ꝓcedit. Sed quid dices, nunquid ſufficit ſpeciale mandatum ad ꝯhendum, vel requiritur ſpeciale de certa perſona & expreſſa? & videtur ꝙ non requiratur expreſſa perſona [3] arg.ꝭ.eo.tit.& lib. cap.1.2.rñſo. Sed dic cõtra per l.ff.de ritu nup.l.generali ad hoc ꝭ. de arbi.innotuit. cum ſuis concor.& quæ not.29.q.1.in ſumma.

[1] Et ideo non decidi-tur iuramẽ-to per iudi-cem delato. Bald. in l. admonẽdi. Fonta.

[2] Vt in cle. non poteſt. eod.tit. Ioh. And.

[3] Idem Pet. de Ancha. Phil. & Do-mi. Fonta.

[4] Idem Pet. de Ancharano.

speciale [a]. Et quamuis aliàs is, qui cõſtituitur ad negotia procurator, alium dare poſſit [b]: in hoc tamen caſu (propter magnum, quod ex facto tam arduo † poſſet periculum imminere) non poterit deputare [c] alium, niſi hoc eidem ſpecialiter ſit commiſſum [d]. ¶ Sane [e] ſi procurator antequam contraxerit [f], à domino fuerit reuocatus [g]: cõtractum poſtmodum matrimonium ab eodem (licet tam ipſe, quàm ea, cum qua contraxit, reuocationẽ huiuſmodi penitus ignorarent [h]) nullius momẽti exiſtit [i]: cum illius conſenſus defecerit, ſine quo firmitatem habere nequiuit [k].

ADDITIO. Idem Dom.Phil.hic Bar.in l.ſi.ff.de dona.ad quod facit glo.30.q.5.cap.nec illud.quam vide.Fonta.

b *Poſſit.*] libere & quandocũq; ꝭ.ꝭ.eo.tit.& lib.c.1.§.procurator. & ff.mand.ſi procuratorem.

c *Deputare.*] & ſic fallit illa regula.ad idem ff. de ri.nu.generali. in principio.

d *Commiſſum*] concor.ꝭ.eo.tit.& lib.cap.1.2.reſponſo.ꝭ.de offi. deleg.is cui.& cap.vlt.vices quoque.

e *Sane*] hoc quod dicitur hic notabat Io.63.diſt.tibi domino.& 30.q.5.nec illud.

ADDITIO. De hoc ſi.de ſpon.ſufficit.per Innoc. de ſpon. ſub rub.quæ glo.cõiter habetur in cap.Iudæis.per Hoſtien.in ſumma, de ſpon.§.qualiter contrahatur.ver.ꝙ ſi pœniteat.Ioan.And.

¶ *Glo ſeq ponit differentiam carnalis ad ſpiritale.*

f *Contraxerit.*] matrimonium dicitur ꝯhi per mutuum conſenſum: & eſt verum in hoc caſu: ſecus in matrimonio ſpiritali: quia ex quo clerici elegerunt, licet adhuc non ſit per mutuũ electi conſenſum matrimonium ſpiritale ꝯctum, tamen pœnitere non poterunt.ꝭ.in ant.de elec.publicato.& cap.cum inter canonicos. & facit ad hoc de transla.inter corporalia.

Matrimonium per quod cõtrahitur.

g *Reuocatus.*] vel vetitus ne ꝯheret. Quid ſi iurauerat dominus nõ reuocare vel pœnitere? Idem, licet periurus ſit: & de eo debeat ſibi pœnitentia imponi. de ſpon. ſicut, &c inter.in fin.defuit enim conſenſus: & ſic idem iuris cum eadem ſit ratio.

Procurator reuocari poteſt, licet domini ius iurauerit nõ reuocare.

ADDITIO. Firmitas ergo ꝯctus nec per iuramentum, nec per pœnæ promiſsionẽ poteſt haberi: ſed ſæpius conſului, ꝙ poſt contractum procuratoris fiat ratificatio conſtituentis. Ioan.And.

h *Ignorarent.*] ſpeciale in hoc caſu, cum aliàs reuocatio procuratoris ad negotia ad ipſum procuratorem venire debeat: de quo dic vt ꝭ.in ant.de reſcri.ex parte decani [4]. De reuocatione procuratoris ad iudicia dixi ꝭ.eo.tit.& lib.cap.1.

[4] Ibi videas Pet.num de iſta materia fonta.

¶ *Gloſſa ſequens ſignat contrarium.*

i *Exiſtit.*] arg.ꝯ ff.de diuor.l.ſi pœnituit. Reuocatũ eſt ergo mãdatũ, licet mandatarius hoc ignoret, quamq; agat, ne ſine culpa ſua dãno afficiatur.ff.mand.ſi vero non remunerãdi. & l.ſi mãdaſſem.

ADDITIO. Lex ſi pœnituit.in prin.huius glo.allegata dicit, ꝙ ſi pœnituit me miſiſſe diuortium, tñ nuntius ignorans pœnitentiã meam, libellum dedit, durat matrimonium; in hoc pro: niſi is qui recepit, pœnitentia cognita, diuertere velit: in hoc contra. Solu.in contrahendo requiritur vtriuſq; conſenſus: quod non eſt in diuertendo. C.de repu.conſenſus. Ioan.And.

k *Nequiuit.*] 27.q.2.cap.1.& 5.per totum.de ſpon.cum locum. & cap.tua.& de deſpon. impub.cap.1. Et eſt ratio quare furioſus non contrahit, quia non poteſt conſentire. 31.q.7.neq; furioſus.& 27.q.1.ſubiciat.& ꝭ.de ſpon.dilectus.

DE HIS QVAE VI METVSVE causa fiunt.

¶ *Viſum eſt ſupra de his, quæ geruntur ſpontanea voluntate agentis: & ſic valent & tenẽt irretractabiliter: vt dicit Iuriſconſultus.l.1.ff.de pact. nihil enim eſt quod magis humanæ naturæ congruit, quàm pacta ſeruare quando ſponte ſiunt. Verum quia aliquando accidit, quòd talia fiunt per metum, & dubitari poſſet verum talia teneant irretractabiliter vel non: ideo poſt rubricam præcedentes ponit rubricã de his, quæ vi metuſve cauſa fiunt.*

Continuatio domini Hel.

TITVLVS XX.

De his, quæ vi metuſve cauſa fiunt.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunenſi.

¶ *Excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti abſolutio, vel reuocatio per vim extorta non tenet: & extorquens excommunicatus eſt ipſo iure. Ioan. And.*

Abſolutionis beneficium.] Duæ ſũt partes: Secunda: ibi, *Ne autem.*

CAPIT. vnicum.

ABSOLVtionis benefi-

¶ Abſolutio vel relaxatio ab excommunicatione, interdicto, vel ſuſpenſione per metum extorta, eſt nulla ipſo iure: & extorquẽs abſolutionem vel relaxationem, incidit in aliam ſententiam excõmunicationis: & ſic eſt duabus ſententijs ligatus, licet prius non eſſet ligatus niſi vna ſententia: & ſic habet verum illud vulgare, ſæpe iactorem ferit ſua ſagitta.

¶ Pro intellectu huius cap. præſupponendum eſt, quòd illa quæ fiunt per metum iuſtum, qui poteſt cadere in conſtantem virum, tenent de mero iure: quia in eis interuenit conſenſus, licet coactus: modo coacta voluntas eſt voluntas: veruntamen probato iuſto metu, ille actus reſcindetur propoſita actione quod metus cauſa, quæ accipit denominationem à capite edicti. l.1.ff.eo.nam dicit prætor: quod metus cauſa geſtum erit, ratum non habebo. Fallit in caſu noſtri cap.

CASVS. Meus competens iudex ordinarius vel delegatus (nõ refert) me excõicauit iuſte vel iniuſte, vt ſit maior dubitatio. Iuſte, quia exigente contumacia & præcedente canonica monitione me excommunicauit: Iniuſte, quia non ſeruauit debitum ordinem in excommunicatione: hoc facto aliqua die ego inueni excommunicantem ſolum in loco in quo poteram ſibi inferre violentiam. & poſito gladio ad guttur, minabar eum occidere, niſi me abſolueret, vel relaxaret ab excommunicatione: Iſte iudex ſola vita contentus, videns meam deliberationem, fecit illud quod volui: quia me abſoluit à ſententia excommunicationis iuſte, vel relaxauit me ab excommunicatione iniuſta: quæritur vtrum ſim abſolutus vel relaxatus? Reſpondet quòd non: immo remaneo in priſtina excõicatione, & nouam excõicationem incurro, & ſum excõicatus duplici excõicatione. Si iſte caſus non eſſet caſus ſpecialis, abſolutio de mero iure teneretur: ſed iudex poſſet agere cõtra me, vt ipſa abſolutio reſcinderetur, & poneret in priſtinam excõicationem. Idem eſt dicendum de ſententia interdicti vel ſuſpenſionis. Nota primo ex cap. iſto caſum, in quo geſta per metum ſunt nulla ipſo iure: quod eſt ꝯ cõem regulam, quæ habetur i cap. abbas. ꝭ.eod.in ant. nam ſi compellas me per metum, vt vendam tibi librum, tu es dominus libri, nec librum à te poſſum vẽdicare, niſi talis venditio reſcindatur per actionem quod metus cauſa: fallit in certis caſibus, in quibus requiritur conſenſus ſpontaneus & liber, vt in matrimonio: quia cum quis compellitur ad matrimonium ꝯhendum, matrimonium eſt nullum: quia licet ibi ſit voluntas: quia coacta voluntas eſt voluntas, non tñ eſt voluntas ſpontanea. Item fallit in abſolutione ab excõicatione, vt hic: nam ſi excõicator abſoluat per metum, nulla eſt abſolutio: nec eſt neceſſe ꝙ reſcindatur abſolutio: ſed poteſt publicari pro excõicato, ac ſi nullo modo abſolutus fuiſſet. Quæritur quæ differentia eſt inter abſolutionem & relaxationem: quia prima facie videretur ꝙ eſſent idem: & ſic iſte tex. eſſet ſuperfluus: quia in iure noſtro non debet eſſe aliqua ſuperfluitas? vt ſupra in proœmio decret.ibi, reſecatis ſuperfluis: & in proœmio C. dicit gloſſa, quòd iſte text. non ponit ſuperfluitatem: nam verbum abſolutio, reſpicit ſecundum aliquos abſolutionem præſtitam cum ſolemnitate, ſcilicet, cum pſalmo pœnitentiali; Miſerere mei Deus: ſecundum quod ponit Guil. Duran. in Spec.in tit. de imag. ſed verbum, relaxatio,

reſpicit

respicit absolutionem nõ solemnem; vt dicit glos. Absolutio respicit iustam excõicationem: & relaxatio respicit excõicationem iniustam, quæ tñ tenet: sed venit relaxanda iuxta cap. sacro. §. de senten. excom. in antiq. Vel absolutio respicit simplicem absolutionẽ: & relaxatio respicit absolutionem ad cautelam, qñ quis negat se excõicatum: sed tamẽ petit absolutionem ad cautelam, vtrunq; potest saluari s̃m Doctores. Nota vlterius, quòd excõicatus potest iterum excõicari. Sed quæritur quomodo est hoc possibile: quia excõicatio ponit aliquẽ extra ecclesiam, hoc est extra cõionem fideliũ: & si sit extra ecclesiam per primam excõicationem, quomodo potest poni extra per secundam: Nam cum sit extra ecclesiam, nõ potest amplius poni extra cap. cum frequens. de resti. spol. eod. lib. Dicendum est, quòd excõicatio habet duos effectus: vt dicit glo. notabilis. cap. ita quorundam. de Iudæ. in antiq. Primus effectus est, vt ponat excõicatũ extra ecclesiam: Secundus effectus est, vt teneat eum extra ecclesiam donec fuerit absolutus: Secunda excõicatio non potest habere primũ effectum, & sic intelligitur cõtrarium, sed habebit secundum effectũ: quia retinebit excommunicatum extra ecclesiam: & quantum ad istum effectum excommunicatus potest iterum excommunicari.

Illud cap. si mitas ergo Iom dicitur gesta per metum cessio ubi per actionẽ quod metus causa, alias limitationes vide in cap. abbas. Lod. Roma.

citum ab excommunicationis sententia, vel quamcunque reuocationem ipsius, aut suspensionis d, seu etiam interdicti e per vim f vel metum extorta g: præsentis constitutionis auctoritate omnino viribus vacuamus h. ¶ Ne autem sine vindicta violentiæ crescat i audacia: eos, qui absolutionem, seu reuocationem huiusmodi vi vel metu extorserint k, excõmunicationis l sententiæ decernimus subiacere m.

Nota insuper, quòd absolutio à sententijs censuræ, appellatur beneficium. Nota finaliter textum, quòd canon loquens per verbum præsentis temporis cum adiectione huius verbi, omnino, inducit canonem latæ sententiæ. vide glossam in cap. quàm sit. §. eod. lib. de elect. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & quod fuerit dubium declarat.*

a ¶ *Absolutionis beneficium.*] Excommunicationis, suspensionis, vel interdicti absolutio, vel reuocatio per vim extorta, non tenet. Secundo dicitur, quòd extorquens excommunicatus est ipso iure. Huius decretalis fuit dubitatio: quia regulariter quæ per metum fiunt, valent, & obligant. quod dic, vt not. 15. q. 6. auctoritatem. & §. eod. cap. Abbas fallit in casibus ibi notatis, ad quos adde istum: & quia sicut iniusta excõicatio ligat: sic videbatur de iniusta absolutione. de pœn. dist. 1. vers. verbum.

Excommunicatus iniuste debet humiliare absolutionem petere.

b ¶ *Excommunicationis.*] etiam iniustæ: humiliter enim debebat absolutionem petere, non per metum compellere: quia sententia pastoris siue iusta, &c. 11. q. 3. cap. 1. secundum Guil. & Gar.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archid.

¶ *Glossa seq. ponit triplicem differentiam.*

c ¶ *Reuocationem.*] differentiam facit inter absolutionem & reuocationem; & potest dici absolutio solemnis, quæ fit iuxta formam ecclesiæ. [De senten. excommu. a nobis 2. in fin. Gar. & Archid. remittunt ad not. per Hostien. in summa de senten. excom. §. qualiter hæc absolutio.] Reuocatio verbalis sine solemnitate: Vel vbi tenuit excommunicatio, locum habet absolutio: vbi non tenuit, reuocatio. Vel refertur reuocatio ad absolutionem ad cautelam.

ADDITIO. Facit de sententia excommunica. sacro. ver. caueant. Ioannes Andr.

d ¶ *Suspensionis*] intelligo indistinctè vt loquitur, idest, ab officio siue à beneficio, siue ab ingressu ecclesiæ §. de senten. excommunica. is cui.

ADDITIO. De variis speciebus suspensionum not. in Clemẽ. de pœn. cupientes. in glo. not. nouam.

e ¶ *Interdicti.*] illa tria sunt paria: quia omnia sub ecclesiastica censura continentur, & secum trahunt executionem: vnde sequens appellatio non suspendit earum effectum, supra de appella. pastoralis. & cap. ad hæc quoniam. §. de senten. excommu. is cui. & in scriptis ferri debent. §. de senten. excommunica. cum medicinalis. §. & hæc eadem.

Vis quid dicatur.

Metus quid sit.

f ¶ *Vim.*] vis est maioris rei impetus, cui non potest resisti. ff. eod. l. 2. in fin. & l. 2. & quot modis sumatur, & quot actiones vel interdicta inducat, not. §. eod. ad audientiam. Metus autem est trepidatio mentis, instantis vel futuri periculi causa. ff. eodem. l. 1. & exigitur quòd præsens sit metus, licet futurum sit periculum. ff. eodem. l. metum 2. & quis metus excuset, not. supra eodem. cum dilectus.

g ¶ *Extorta.*] sic nec subditi electi à prælatis debent transeundi licentiam extorquere. §. eod. lib. de elect. quorundam.

¶ *Glo. seq. [illegible] quærit. arg. pro. sed contrarium soluit.*

h ¶ *Vacuamus.*] ipso iure hic vacuatur quod fit per metum, alibi per actionem quod metus causa, alias per constitutionem principum, aliàs per iudicis officium: quod dic vt not. §. eod. cum dilectus. Quid in excommunicatione per vim vel metum extorta? Videtur quòd idem, scilicet quòd ipso iure non valeat: quia per ius ligandi & absoluendi dominus esse voluit. de pœni. distin. 1. verbum. ad hoc 11. q. 3. iniustũ. Sed dic contra secundum Guil. 11. q. 3. quatuor. potest tamen per exceptionem elidi, vt ibi not. arg. ff. de fur. interdum. §. 1.

Excommunicatio extorta per vim vel metum non tenet.

Glo. sequitur Dominicus: sed Phils. tenet primã opi. Roma.

TITVLVS XXI.

De restitutione in integrum.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam, vel contractum: nisi rationabilis aliqua causa hoc suadeat. Ioan. And.*

i ¶ *Crescat.*] Nam si negligenter ea quæ male, &c. 35. q. 9. loci. §. de vita & hone. cle. vt clericorum.

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem, & solutionem.*

k ¶ *Extorserint.*] si ergo metum intulit, sed iudex absoluere noluit, non habet locum hæc pœna. [s̃m Gar. Ioan. Mona & Archid.] quia verba, &c. §. de cle. non resi. relatum. cum concor. & optime facit ff. de iniustus vo. l. quamuis. aliàs tamen punietur inferens pro qualitate delicti. ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. Ioan. And.

ADDITIO. Principium huius glos. non loquitur de pœna cap. si quis suadente. 17. quæst 4. quæ bene posset locum habere. Ioannes Andr.

¶ *Glo. seq. arg. remiserit, & arg. tollit: secundo quærit, & soluit: tertio soluit tres quæstiones.*

l ¶ *Excommunicationis.*] Nota excõicatum amplius excommunicari; quod dic vt not. 3. q. 4. Engeltrudam. & de Iudæ. ita quorundam. Si autem non ipse excommunicatus, sed alius metum hunc inferat, non excommunicatus erit: & tunc non sumatur prædictũ arg. Sed nunquid hoc casu ipse excommunicatus interdictus, vel suspensus incurrat hanc pœnam? Dic quòd sic: si mandauit vel eius nomine factum ratum habuit. §. eod. lib. de elect. sciant. §. de senten. excom. cum quis. Nec dicam istos pœnam euadere; licet absolutor postea ratum habeat illud quod ab initio coactus fecerat: quia statim ab initio ligati fuerunt. [Facit § de senten. excommu. cum desideres.] Absolui tamen poterunt per suum ordinarium: cum conditor canonis sibi non retinuerit absolutionem. §. de senten. excommu. nuper. & dixi §. eo. lib. de elect. sciant. Et in hanc pœnam incidit, qui per pœnam amissionis rerum ad hoc compellit ipsum excommunicatorem, vt §. eod. cap. Abbas.

Vel manifestis partis de rebus. l. proper. [illegible] ff. de excu. tut. Item subtractionis magni iuris. Cynus in l. si opposita. C. de transac. Phil. Ancha. Roma.

ADDITIO. Secundum Gar. & Guil.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit.*

m ¶ *Subiacere*] quid si compulit per vanum metũ, de quo timere non debebat: nunquid tunc locum habet hæc pœna? Dic quòd non, secundum Gar [& Guil. Fran. & Ioan. Mona.] quia talis metus nõ inducit restitutionem, nec propriè appellatur metus. ff. eod l. metum. cum legibus seq. & l. nec timorem. & quis sit iustus metus, not. §. cum dilecti. Ille ergo metus, qui putatur iustus ad reuocãdũ ea quæ per illum fiunt, ille pœnã constitutionis inducit: alius non.

ADDITIO. Guil. & Archid. dicunt hoc relinquendum arbitrio boni viri. Ioan. And.

DE RESTITVTIONE in integrum.

Continuatio domini Heliæ.

¶ *Dictum fuit supra tit. proxi. de restitutione, quæ regulariter petitur iure actionis contra ea quæ per metum fiunt: nunc videndum est de restitutione, quæ fit officio iudicis nobili, ita quòd ad petendum illam restitutionem, non est introducta aliqua actio à iure, sed solum potest implorari officium iudicis nobile. Vnde sciendum, quod restitutiones petuntur duplici iure: scilicet iure actionis, sicut in materia tituli præcedentis: vt quando quis per metum compulit me ad aliquid faciendum, tunc petam restitutionem per actionem quod metus causa: vel si dolo me induxisse ad illud faciendum, habeo actionem de dolo. Alia sunt restitutiones in integrum, quæ petũtur officio iudicis nobili: vt si minor. xxv. annis passus fuit rem usucapi: vel fuit in iudicio auctoritate curatoris, sed per negligentiam omisit facere aliquem actum: iura volunt, vt iudex rescindat illum actum vel vsucapionem: Idem quando quis est absens causa reipublicæ. nam tunc potest petere restitutionem officio iudicis nobilis, & istud fundatur in quadam æquitate. Idem est in ecclesia si fuerit læsa in aliquo contractu ex negligentia prælati vel canonicorum, iura volunt vt possit restitui. de hoc latius in cap. fin. de offi. iud. in antiq.*

CAP. I.

Ecclesiæ, quæ ad tractandam sententiam[b], vel cōtractū[c], per beneficiū[d] restitutionis in integrum, postulat se admitti: si quadriennij[e] spatium post sit lapsum, & negligenter[f] omiserit: non est ad beneficium huiusmodi admittenda[g] †: Nisi præuaricationis[h], vel fraudis manifestæ[i] probetur[k] super hoc interuenisse commentum[l]: aut alia[m] rationabilis causa[n] subsit, quæ superiorem mouere debeat ad idem beneficiū concedendum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Ecclesia contra confessionem, qua læsa fuit, admittitur infra quadriennium per beneficium restitutionis in integrum: postea non, nisi per viam iuris communis. Ioan. And.*

CAP. II.

SI ADVER-

Ecclesiæ.] Primo ponit dictum: Secundo ponit exceptionem a dicto: ibi, *Nisi.* Ioan. Mona.

CASVS. Ego rector alicuius ecclesiæ parochialis feci quendam aduersarium meum conueniri coram iudice competente ordinario vel delegato, pro iuribus m. ę ecclesię: in causa mea fui negligens: quia omisi aliquos testes necessarios: & fui exclusus a productionibus: vel forte negligentia mea non produxi instrumentum, taliter q̄ reus fuit absolutus, & ego succubui in causa: non est dubium quin ego possim petere, vt oēs processus & omnia acta rescindantur vsq; ad illum statum, in quo erat tpe quo debebam facere illam productionem: Ponamus q̄ ego fui negligens per quatuor annos ad petendum istam restitutionem: quia elapsum est quadriennium numerandum à tpe sniæ ɔ̃ quam volo restitui; vel forte ecclesia fuit data in emphyteusim: certum est q̄ ecclesia potest petere restitutionem infra quatuor annos, eod. tit. in anti. sed vtrū possit elapsis illis iiij. annis? Rñdet quòd non; quia restitutio solū durat per quatuor annos: de hoc tex. in l. fi. C. de temp. in integ. resti. Et illud verum, q̄ ecclesia post quatuor annos nō debet audiri, nisi causa rationabilis allegaretur: quia forte aduersarius qui obtinuit sententiam contra ecclesiam, fecit cum prælato ecclesiæ, q̄ non peteret restitutionem infra quadriennium: nam dedit ei intelligere, q̄ in perpetuo possit restitui: tunc si sit causa rationabilis, quæ debeat mouere iudicem, deberet sibi dare restitutionem: vnde iudices habentes merum imperium, possunt in integrum restituere. l. fin. C. vbi & apud quos in integ. resti. peti possit. Nota primo, q̄ ecclesia potest petere releuamentum aduersus sententiam: hoc etiam potest minor. C. si aduer. senten. per totum. Nota vlterius, q̄ ista restitutio potest peti vsq; ad quatuor annos, computādo a tpe læsionis in maioribus & ecclesia: sed in minoribus illud quadriennium non currit, nisi demum post xxv. annos, & à tēpore perfectæ ætatis: vt si minor sit læsus in xv. an. habebit xiiij. annos ad petendum releuamentum: & sic in minoribus durat vsque ad xxix. annum ætatis ipsorum: sed in ecclesia currit a tpe læsionis: nam ecclesia semper est censenda minor factus maior. Nota q̄ cum subest iusta causa, quæ impediuit petere restitutionem infra quadriennium, potest peti post illud quadrienniū. vnde notat glo. fina. in vno, q̄ illud quadriennium non currit, durante vita illius prælati, q̄ male administrauit: & fuit causa illius læsionis: sed eius successor poterit petere restitutionem post mortem sui prædecessoris infra quatuor annos. Nota vlterius, q̄ appellatione ecclesiæ comprehenduntur prælati, & clerici de ecclesia: nam ecclesia cum sit res inanimata, non potest petere restitutionem: & sic qñq; ponitur continens pro contento. De isto nomine qualiter multipliciter sumatur, vide glos. ne prælati vices suas. cap. fin. Nota insuper, quòd fraus prælati non nocet ecclesiæ. ad hoc reg. delictum. j. de reg. iur. Dominicus.

† Iste versiculus habet etiam locū in alijs personis, quibus restitutio cōpetit. Philip. Fran.

¶ *Prima glossa tria facit, summat, dicit vnde sumpta, & quid declaret.*

a ¶ *Ecclesia.*] Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam vel ɔ̃ctum, nisi rationabilis aliqua causa hoc suadeat. Olim extrauagabatur decretalis ista: & quidam intitulabant eam Alexandro, alij Gregorio nono: & eius fuit, vt hic vides; excep[...]ne, qui superadditus fuit, vt ibi dicam. Emanauit autem ad declarationem eorum, quę not. in glo. & omnes antiqui & moderni. s. eod. cap. 1.

ADDITIO. Hostiensis hanc decretalem vsq; ad vers. aut. posuit & glossauit eod tit. cap. 1.

a ¶ *Ecclesia*] quæ fungitur iure minoris facti maioris, & iure reipublicæ: quod dic vt not. s. eod. tit. cap. 1.

ADDITIO. Vide quod ibi dixi super quarta glos. post Inno. & Hostien. Ioan. And.

† Vide q̄d dixi s. de restit. Innoc. super vlt. glo. de qua hic Archid. Ioan. And.

b ¶ *Sententiam.*] C. si aduer. rem iudic. l. 1. s. eod. tum ex litteris.

¶ *Glossa sequens supplet tria: & de quarto remittit: secundo notat differentiam.*

c ¶ *Contractum.*] C. si aduer. ven. l. 1. C. si aduer. do. l. 1. Item si aduersus confessionem. j. cap. proxi. vel aduersus probationem onus sam. s. eo. cum venissent. & cap. auditis. An aūt contra præscriptionem restituatur ecclesia? Dic vt not. s. eod. auditis. in glo. antepen. [Et de hoc C. de sacrosan. eccle. Authen. quas actiones.] vel contra lapsum tpis, ex quo læsa est: & tunc restituitur infra quadrienniū à tpe læsionis: sed ad idem tempus tantum quo læsa fuit, vt in Clemen. eod. tit. ab ecclesia. Nota tamen, q̄ qñ ecclesia contra ɔ̃ctum restitutionē petit, magis est sibi priuilegium, quam minoris in hoc: quia si minor iurat non ɔ̃uenire, non restituitur. C. si aduer. ven. Authen. sacramenta puberum. Si autem prælatus iurat non repetere vel contrauenire ɔ̃ctu damnoso ecclesiæ: sic iurando deierauit, & ecclesia eadem petēte vel alio ex iudicis officio restituitur. 35. q. 9. quod q. de rebus eccle. nō alie. si q. de iureiur. sicut. & c. intellecto. de insti. cum venissent.

Minor contrahēs & iurans non cō trauenire, priuilegio beneficij restitutionis non gaudet.

d ¶ *Per beneficium restitutionis.*] quia si per viam iuris cōis, secus: vt si diceret sententiam nullam, ɔ̃ctum nullum fuisse: vel in casu j. cap. proxi. Et scire debes, q̄ si præstetur restitutio: quilibet recuperat quod prius suum erat. ff. de mino. q̄ si minor. §. restitutio. & l. intra vtile. C. de repu. l. vnica. & C. si aduer. vinca. l. vnica.

e ¶ *Quadriennij spatium.*] quod datur minori facto maiori, infra quod oportet q̄ assumat & finiat causam. Quod dic vt dicitur in cle. eo. tit. ab ecclesia. C. de tēpo. in integ. resti. l. petendæ. & l. fin. s ff. de mino. l. Papinianus exuls. nisi per iudicem vel reum steterit, vt in d. l. petendæ in fi. & sic possent intelligi s. eod. tum ex litteris. & s. de reb. eccle. non alie. ad nostram. vt j. dicam.

s In ista lege fi. dicunt Doctores, quemadmodum agēdo non quæritur restitutio post iiij. annos, ita nec excipiēdo: quia actio & exceptio idē efficientes, sūt eiusdem viæ. sic limitatur l. licet. C. de excep. Dom. Ioan.

f ¶ *Negligenter.*] Nota delictum prælati in omittendo præiudicare ecclesiæ, vt not. 16. q. 6. si episcopum. de hoc dicam j. de reg. iur. delictum.

ADDITIO. Et qualiter quis agendo dicatur negligens, habetur ff. de diuer. & temp. præ. l. 1. Ioan. And.

g ¶ *Admittenda.*] reprobata est ergo opi. Ala. Guil. Na. & Goff. qui not. s eod. cap. 1. & ipse Gofre. in summa huius tit. §. sit computatio. & §. qn autem. q̄ etiam indistinctè post quadriennium restituitur ecclesia: hoc probant per decre. prædic. s. eo. c. 1. ibi, semper debeat illęsa, &c. & per cap. s. eo. tit. tum ex litteris. & s. de reb. eccle. non ali. & cap. ad nostram. Approbata autem est opin. Vincen. Bernar. Ioan. Inno. & Hostien. & Abbatis qui omnes dixerunt contra. ad iura in ɔ̃trium allegata Respon. vt in ipsis iurius not.

h ¶ *Præuaricationis.*] præuaricator est qui corruptus in totum ab accusatione desistit. ff. ad Turp. l. 1. 2. q. 3. cap. si quem. §. notandum. sed hic non proprie ponitur: quia de tali non loquitur: sed præuaricator quasi varicator, qui ex vtraq; parte consistit: quinimmo ex altera: sic isti finguot exterius se bene administrare: & tñ spoliant, vel damna inferunt. Vel dic, præuaricationis, quo ad sententiam: fraudis, quo ad contractum. Io. And.

Præuaricator quis dicatur.

i ¶ *Manifestæ*] idest, euidentis: & sic est nomen & casus genitiui. vel est aduerbium, & expone, manifeste, idest, clare.

x ¶ *Probetur.*] quia qui dolum allegat, &c. ff. de proba. quotiens. §. qui dolo.

l ¶ *Commentum.*] idest deceptionem, vel occultum, vel malitiosum tractatum. [Vel confictum machinamentum. 87. distin. cap. 2. s. de testi. cog. peruenit 1. in fi.] Et hoc casu licet petens ab ecclesia restitutionem fuerit in culpa: ille contra quem petitur fuit in dolo: ne beneficium illud peteretur infra quadriennium: & dolus culpæ præponderat. ff. ad leg. Aquil. item si obstetrix. in fin. in gloss. tenebitur.

m ¶ *Aut alia.*] possibile est q̄ ista verba fuerunt Greg. tamen in extrauaganti sua, qua vtebamur, non erant: vnde credo q̄ addita fuerint per Bonifaciū, & est sim. de præben. dilectus filius G. in fin.

ADDITIO. Et j. de reg. non solum. Ioan. And.

n ¶ *Causa.*] vt s. eod. tit. tum ex litteris. vel vixit ille prælatus male ɔ̃hens tanto tempore; vnde tunc non currit præscriptio[3], 16. q. 3. si sacerdotes. vt tenet Inno. in dicto cap. tum ex litteris. Vel multas nouas mutationes prælatorum habuit ecclesia; vel eminentissimum fuit damnum ipsius.

3 Glossam tenet Pet. de Ancha. per cap. ad nostrā. de reb. eccle. non alie. l. si ex causa. ff de mi. Philip. Fran.

SI *aduersus.*] Sunt duo dicta principalia: secundum: ibi, *Vbi vero.*

CASVS. Ponamus q̄ ego litigabam cum epo Pictauen. de & super iuribus ecclesiæ; in qua causa prælatus aliqua confessus fuit, quæ vergebant in læsionem ecclesiæ suæ; non est dubium q̄n ecclesia possit petere releuamentum aduersus illam confessionē;

Sed quæ-

Sed quæritur vsq; ad quod tempus poterit petere istud releuamentum aduersus illam confessionem? Dicit Romanus Pontifex, aut ipsa ecclesia vult petere releuamentum iure speciali, allegando solam confessionem; & tunc potest petere vsq; ad quatuor annos: Aut ecclesia petit istam restitutionē iure cōi, sicut alius priuatus: tūc admittitur quādocunq; vsq; ad finem causæ, puta quia prælatus allegat, q per errorem aliqua confessus fuit: tunc admittitur etiam post quadriennium, probando errorem: quia quilibet priuatus allegans errorem, admitteretur: sed si prælatus solum fundet se in eo q ecclesia est læsa, & non allegat errorem, tunc solum debet petere restitutionem infra quatuor annos. Nota primo, q quadriennium restitutionis petēdæ incipit currere a tempore confessionis: & sic facit pro opin. Ioan. And. s. cap. prox. Nota secūdo, q confessio reuocatur, qñ errore facti quis fuit inductus ad confitendum: secus ergo videtur si facta fuit errore iuris. Dominicus.

sus [a] confessionem [b] in iudicio [c] à se [d] factam, læsa [e] ecclesia beneficium restitutionis in integrum [f] infra quadrienniū ab ipsius confessionis tempore computandum [g], petere negligenter [h] omittat: non est, (nisi aliquid rationabile [i] appareat, quod aliud [k] suaserit faciendum) ad hoc petendum vlterius admittenda. ¶ Vbi vero per viam communem reuocationis erroris, quem in facto [l] prætendit, vult aduersus suam confessionem ecclesia se iuuare [m] hoc quandocunque poterit [n], donec negotium sit finitum [o].

¶ Prima glossa ponit summam, & quid declarat.

a *¶ Si aduersus.*] Ecclesia contra confessionem, qua læsa fuit, admittitur infra quadriennium per beneficium restitutionis in integrum: postea non, nisi per viam iuris cōis. Declarat quod not. Innocen. Host. & moderni. s. eo. tit. auditis.

ADDITIO. Vide Clemen. eo. tit. cap. vnico. in 3. glo. & Guil. in Spec. 3. par. eod. tit. §. 3. ad fin. vers. sed nunquid. Ioan. And.

¶ Glossa sequens allegat vnam concor. obijcit, & soluit.

Dom. Phil. vt in singula glo. Pet. de Ancha. sequitur eam ibi vel dic q fuit confessa; & ibi latet priuilegiū ecclesiæ: nam si deberet errorem suū probare ante sententiā, vel ista quadriennium nihil haberet priuilegiū: neque dicas sicut Spec. in tit. de resti. in integrum. §. 1. versic. sed nunquid ecclesia. In primiegiū confessione, q probat errorē suū post sententiam: quia hoc etiam facit maior ex clausula generali: & voluit Io. An. s. s. de confes. Fom.

b *¶ Confessionem.*] Ergo contra confessionem datur restitutio. ff. de confes. certum. §. penult. Sed contra aut confessa est veritatem contra quam non datur restitutio, aut falsitatem: & hoc probato non nocet confessio, vt j. sequitur: Non est ergo recurrendū ad extraordinarium, ex quo ordinarium competit. ff. de mino. in causæ. 2. Sol. dixit Host. q posset esse q falsitas confessa probari nō posset: vnde expedit restitutionem dare. Vel dic q fuit confessa per errorem: vel non potest error probari, sed læsio. Vel fuit confessa tempore quo non debuit: vel lata est sententia; tamen est adhuc infra quadriennium à die confessionis, vt j. dicam. Idem si contra sententiam vel contractum, vel aliam læsionem, vt dixi s. cap. proximo.

c *¶ In iudicio.*] ideo dicit: quia extra iudicium facta non nocet. qđ dic vt s. de confes. cap. vlt. Ioan. And.

d *¶ A se.*] vel a procuratore. s. de re iudi. suborta. de confes. cap. vlt. vel ab aduocato parte absente. s. de appella. cum causam. de censib. olim.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archid.

e *¶ Læsa.*] enormiter; quia pro leui læsione non datur restitutio, vt s. de re. eccle. non alie. cap. pen. ff. de in integ. resti. l. scio illud. ff. de mino. l. ex causa. 1. responso. in fin.

f *¶ In integrum.*] quid operetur dixi s. cap. proxi.

g *¶ Computandum.*] in hoc differt minor a maiore. quia etiam post sententiam intra quadriennium restituitur minor contra cōfessionem, maior non: nisi ante sententiam, & ostenso de errore.

h *¶ Negligenter.*] secus si præuaricatione vel aduersarij fraude, vt s. cap. proxi.

i *¶ Rationabile.*] vt dixi s. cap. proxi.

k *¶ Aliud.*] scilicet contrarium.

l *¶ In facto.*] qui nemini nocet. ff. de iur. & facti igno. l. error. dūmodo probetur negotio nondum finito. s. de cōfes. cap. vlt. & hic. error autem iuris non excusat. C. de iur. & fac. igno. l. 2. & l. cum quis. & de hoc j. de reg. iur. ignorantia. Ioan. And.

Error est obstaculū consensui.

m *¶ Iuuare.*] potest ergo aliquis contra factum suum venire: hoc est ratione erroris: quia nil tam contrarium consensui, q̄ error. ff. de iurisdi. om. iudic. l. si per errorem. sic & in matrimonio. de coniug. seruo. cap. vlt.

¶ Glos. seq. signat contrarium, & remittit.

n *¶ Poterit.*] & sic vna via admittitur ad id, a quo alia prohibetur: quia per formam iuris cōis admittitur ad id a quo prohibetur per restitutionis beneficiū: sic interdum econuerso per formam iuris cōis repellitur: & per beneficium restitutionis admittitur. s. eo. tit. coram. vbi de hoc. Ad hoc contra. j. de reg. iur. cum quid. cum suis concor. sed solue, vt ibi dixi.

ADDITIO. Dicit Ioan. Mona. q vbi via generalis contineret viam specialem actu; & a speciali quis esset exclusus, per consequens & a generali. ff. de do. excep. l. 2. §. item quæritur. & §. sequēti. Ioan. And.

TITVLVS XXII.

De arbitris.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Si ex tribus arbitris duo concordant in summa, tenet illorum sententia: si omnes discordant, tenet sententia de summa minori.

CAP. I.

Si ex tribus [p] arbitris, te duo in decem, & tertius in quinque condemnent. debet sententia præualere

o *¶ Finitum.*] quocunque modo, puta sententia, vel transactione: qđ dic vt dicam j. de lit. contest. cap. exceptionis. & huic decre. concor. j. de appel. concertationi.

Finitum quando dicatur negotium.

ADDITIO. Potest etiam negotium dici finitum sm Ioan. Mona. si est conclusum. alleg. s. de procu. auditis. de causa posses. pastoralis. & quod not. C. de adult. quamuis. 1. & quia post conclusionē non est cognoscere, sed cognitū esse: & sic non est probatio recipiēda, quæ necessaria est circa errorē. Archid. hoc recitans alleg. de fide instru. cum dilectus ff. de euic. si rem. in fin. Tractat etiam hoc, an sit idem renunciare & concludere: de quo scripsi in prædic. decre. pastoralis. Ioan. Andr.

DE ARBITRIS.

¶ Dictum fuit supra de iudicibus tam ordinarijs, quàm delegatis, qui causas disentiunt & examinant: verum quia arbitri à partibus electi procedunt ad instar iudicum, tam examinando, quàm diffiniendo: ideo post rubricas precedentes ponit rubricam de arbitris: Alij aliter continuant: Dictum fuit supra de iudicibus: nunc esset dicendum de iudicijs: verum quia arbitraria sunt redacta ad instar iudiciorum: ideo ponit rubricam de arbitris. Sed secundum modernos Doctores ista continuatio non est bona: nam ista rubrica deberet sequi rubricam de iudicijs.

Cōtinuatio domini Hostien.

Si ex tribus [a] Sunt duo dicta: secundum: ibi. *Licet.* quo ad mentem decret. quamuis quo ad litteralem intellectum, diuisionem non recipiat. Dominicus.

CASVS. Petebam à Titio xl. aureos: tractantibus communibus amicis, Titius & ego compromisimus in tres arbitros, qui de causa cognouerunt: & fuit taliter processum in causa, q fuit deuentum vsq; ad sententiam diffinitiuam exclusiue: quam sententiam dicti arbitri pronunciauerūt hoc modo: Nam duo ex ipsis condemnauerunt Titium ad soluendum summam quadraginta aureorum quam petebam: alius autem condēnauit solum in decem aureos: quæritur quæ istarum sententiarum præualeat? Rōdet q sententia lata à duobus, & sic à maiori parte arbitrorum. Sed ponamus q isti tres arbitri fuerunt discordes in sententia; nam vnus cōdemnauit Titium in sexaginta, alius in quadraginta, alius in triginta: quæritur quæ istarum sentētiarum præualeat: vel vtrum neutra valeat, attento q in nulla istarum sententiarum concurrit maior pars arbitrorum? Rōdet q valebit sentētia quæ lata fuit ab arbitro, qui condemnauit in minori summa: quia oēs concurrunt in minori summa. Nam ex quo condemnauerunt in maiori summa, bene condemnauerūt in minori: quia in maiori summa semper est minor. Nota primo, q etiam in pluribus arbitris cōi consensu partium assumptis, habet locum illa regula: qđ fit a maiori parte, valet. Nota magis specifice, q si fuit compromissum in tres arbitros, & duo conueniant in eandem sententiā, & alius discordet: valet sententia duorum. Nota vlterius, q in maiori summa inest & minor. Nota vlterius, q si oēs arbitri discordant in summa, valet sententia illius arbitri qui condemnauit in minori summa: quia in illa summa minori oēs alij sunt concordes. Nota insuper arg. q si compromissum fiat simpliciter: intelligitur etiam factum vt stetur iudicio maioris partis. vide Doct. de elect. in causis. & cap. cum in iure. in antiq.

Bald. in l. ... de epis. & cle. ... per Phil. ... tex. procedere in arbitris. ... dicit in petito xv. & vnus istis dicat de x. alius de v. q non probant: vide ad materiā illam Areti. in l. 1. § is stipulanti. ff. de verb. oblig. Fonta.

¶ Prima glossa summat.

p *¶ Si ex tribus.*] Si ex tribus arbitris duo concordant in summa, tenet illorum sententia: si omnes discordant, tenet sententia de summa minori.

¶ Glo. seq. ponit opin. reprobatam; residuum veri. per duas quæstiones: & prima trimembris.

duorum [a]: licet [b] cum vnus in xv. alius in decem, tertius vero in quinque pronunciant, illius, qui dixit de summa minori [c] (cum in illa omnes concordes existant) sententia efficax censeatur.

¶ Idem.

¶ Si ex tribus arbitris vnus nolit examinando vel diffiniẽdo negotio interesse, duo procedere poterunt, ac si ille præsens esset: Circa iudices autem antiqua iura seruentur. Ioan. And.

CAP. II.

Vt quæstionibus [d] (quæ plerumque propter arbitrorum voluntariam seu malitiosam [e] absentiam remanent indecisæ) finis celerius imponatur [f]: Statuimus, vt si ex tribus arbitris à partibus electis [g] eorum aliquis ab alijs legitime [h] requisitus ad examinandum vel diffiniendum [i] vnà cum eis negotium, super quo in ipsos extitit cõpromissum, non curauerit (cessante impedimento [k] legitimo) conuenire: duo præsentes, penes [l] quos (licet lex ciuilis [m] aliud innuere videatur) totalem eo casu remanere decernimus potesta-

a ¶ *Duorum.*] scilicet qui condemnauerunt in decem. Et quidã dicebant 𝔷trium. arg. eius quod statim sequitur: & hoc tenebat Guil. in Spe. eo. tit. §. vlt. in prin. cuius hic reprobatur opinio: qa illud verum, cum omnes dicunt de dispari summa. Et sic reprobatur quod not. Accur. ff. eo. tit. l. diẽ. §. si plures. & reprobatur opi. Placen. quæ placuit Guil. quando duo protestãtur, ꝙ non consentiunt in minori summa. Et quod dr̃ hic de tertio, qui condemnat in minori summa: dicas idẽ & multo fortius si condemnaret in maiori: qa tunc minor est dubitatio, vt s. dixi. idẽ si absolueret [1], vel non pronunciaret, vt j. cap. prox. Et per hoc dicemus idem in termino solutionis faciendæ, vt si duo assignant tres menses. alius vnũ: tenet dilatio duorum: si omnes discordant, tenet minor.

[1] Vnde vt dicit Io. Mona. si tunc valet sententia duorum cum tertius contradicēret, fortius valere debet eum in aliquo concordat.

Additio. De vnico qui condemnat in quinque, cum decem peterentur: vide in Spec. de sent. prola. §. qualiter. ver. quid si peto. Et vide quod plene scripsi de re iudi. cum inter. in vlti. glos. Ioan. And.

b ¶ *Licet cum vnus.*] hoc sumitur ff. eod. tit. diem. §. si plures.

¶ *Glos. seq. rationem reddit, quærit, & soluit.*

c ¶ *De summa minori.*] scilicet de quinque: & est ratio quæ sequitur: plus enim semper in se continet quod est minus. Ad hoc 24. q. 3. si quis dederit. & j. de re. iur. plus semper. vbi de hoc. & ff. de reg. iur. in eo quod plus. & in obscuris minimũ sequimur. j. de reg. iur. in obscuris. quod dic vt ibi. Quid si ille qui condemnat in xv. protestatur ꝙ ita condemnat in xv. ꝙ non consentit in minorem summam? licet quidam contrarium dicãt, satis credo adhuc tenere sententiam in v. cum illa protestatio impossibilis videatur: & videtur sibi contrarius. de consti. cum M. in antiq.

Protestatio impossibilis vel contraria actui nihil operatur.

Vt *quæstionibus.*] Tria facit secundum Io. Mona. Primo ponit procemium: Secundo statuit: Tertio tacitæ quæstioni respõdet. Secunda: ibi, *Statuimus.* Tertia: ibi, *Circa.*

Additio. Et determinat ſm Archi. notata per Inno. & Host. s. de testa. Raynaldus. in prin. & quod not. Guil. in Spe. de arbi. §. si. in prin. versic. & no. & plenius ibi in versi. quid igitur si se. & versi. seq. dixit Innoc. in prædi. decre. Raynaldus. & Host. posuit eius glos. ꝙ quando omnes arbitri sunt præsentes, & vnus non vult cũ alijs concordare: etiam si dicat se non instructum: alij qui concordant, pronunciare possunt. ff. de re iudi. duo ex tribus. & l. Pomponius. aliàs incipit. si vni. Idem si opinionem suam dixit, & recessit audita opinione aliorum: cessat enim ratio legis, qua dicit, ꝙ alios in suam opinionem 𝔷here posset, vt j. not. secus si illorum opinionem nõ audiuisset, dato ꝙ malitiose recederet: licet quidam dicũt, ꝙ ex quo conuenerunt ad sententiam ferendam, qualitercunque vnus postea recedat, alij præsentes sententiare possunt: quia verũ est omnes affuisse ad sententiam ferendam, id est, ad diem ferendæ assignatum: bona ergo fuit hæc constitutio, quæ has perplexitates tollit. Ioan. And.

Additio de mini. Helię.

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponitur illud quod habetur in l. si in tres. ff. eo. tit. vbi dr̃, ꝙ si fuit factum compromissum in tres arbitros simpliciter, non adiecto, ꝙ duo ipsorũ arbitrorum possent procedere sine tertio. si duo procedant sine tertio, non valet eorum sententia: & licet si tertius esset præsens, & 𝔷diceret duobus, sua 𝔷dictio non noceret: tamen eius contemptus & contumacia nocet. & reddit processum nullum: sicut dicitur, ꝙ vnius canonici absentia nocet quominus valeat electio per alios canonicos facta. in cap. s. de his quæ fiunt a maio. par. cap.

Casus litteralis domini Helię.

Casus. Tu & ego de causa nostra compromisimus in tres arbitros, qui acceptauerũt compromissum: licet non compellantur acceptare nisi velint: licet sit secus in iudicibus etiam delegatis: quia munus iudicandi est munus publicũ: facta acceptatione, duo ex ipsis arbitris erant parati in causa procedere: requisierunt tertium, vt cum eis conueniret ad procedendum in causa: ille tertius licet requisitus noluit venire, vel non potuit venire: vtrũ tota potestas illius tertij sit apud duos, qui volũt procedere in ista causa? Rñdet ꝙ sic: licet lex ciuilis alleg. alter dicat: videlicet ꝙ duo arbitri absente tertio, licet fuerit requisitus, non possunt procedere, nisi dictum fuisset in compromisso, ꝙ si vnus eorum interesse non posset, alij duo in causa procedere possent: sed de iure canonico est aliud: qa duo arbitri possunt procedere requisito tertio, & nolente venire, vt hic est textus. Sed vtrum istud cap. debeat seruari in foro seculari? Rñdet gl. ꝙ non: nam quãdo est disconuenientia inter ius ciuile & canonicũ, & vtrunq; potest seruari sine periculo animę: tũc ius canonicũ seruat in foro suo, & ius ciuile i suo, nisi laicus esset de terris Papæ, & sibi subiectus: nam tunc etiã in foro ciuili seruaret ius canonicũ, vt tenet Bar. in l. priuilegia. C. de sacrosan. eccle. & docto. in cap. 1. de no. ope. nũcia. in anti. & c. ex si cle. sici. de iu. in ant. Secus si ius ciuile non posset seruari sine periculo animæ, vt in præscriptione xxx. vel al. annorum cum mala fide, quæ procedit de iure ciuili, sed non de iure canonico. cap. possessor. de regu. iur. j. c. fi. de præscrip. in an. Sed quid in iudicibus; vt ponamus ꝙ causa aliqua fuit à sede Apostolica delegata simpliciter tribus iudicibus, non adiecto ꝙ si vnus nollet comparere, vel etiam non posset: ꝙ alij duo in causa possent procedere: literæ fuerunt præsentatæ duobus iudicibus, qui requisierunt tertiũ vt conueniret cum eis: ille tertius nõ vult venire, vel non potest venire: quia alijs negotijs occupatus: vtrum isti duo possunt procedere, tertio requisito & nolente venire? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ non: sed in ipsis antiqua iura seruantur: nam iura antiqua per istud cap. solum sunt correcta in tribus arbitris. Nota primo vnam differentiam inter ius canonicũ & ciuile: nam quando est factum cõpromissum i tres arbitros simpliciter de iure ciuili: duo sine tertio etiam si fuerit requisitus, non possunt procedere: Secus est de iure canonico: videlicet ꝙ duo sine tertio poterunt procedere, vt hic. Not. ꝙ lex fingit absentem præsentem: & in hoc fictio præfertur veritati, licet regulariter dicamus, quod veritas præfertur fictioni. Nota vlterius, ꝙ ad esse vniuersitatis requiritur maior pars, & ꝙ conueniant duæ partes ad aliquid exercendum: & quod fit à maiori parte illarum duarum partium, valet. l. plane. & l. nulli. ff. quod cuiusque vniuer. & secundum Doct. in cap. cum omnes. de consti. in ant. Et illud verum, nisi eorum conuocatio pertineret ad aliquem actum: quia tunc si fuerunt conuocati, & non veniant: eorum contumacia facit eos extraneos ab vniuersitate pro illa vice: & hoc de iure canonico. Nota finaliter, quòd est differentia inter voluntariam absentiam, & malitiosam: & sic probans quẽ abesse voluntarie, non concluderet absentiam malitiosam.

¶ *Prima glossa summat.*

d ¶ *Vt quæstionibus.*] Si ex tribus arbitris vnus nolit examinando vel diffiniendo negotio interesse: duo procedere poterunt ac si ille præsens esset. circa iudices autem antiqua iura seruentur.

e ¶ *Malitiosam.*] vt seruirent scilicet parti quæ eos elegerat, quam videbant succumbere.

f ¶ *Imponatur.*] ad quod prouidere debet iudex. s. de dolo & contu. finem. ff. si cer. pet. l. quidam. & not. quòd hic desideratur acceleratio: quod dic vt dixi s. de elect. c. vlti.

g ¶ *Electis.*] simpliciter: qa si esset ibi clausula; vos vel alter vestrũ vel, ꝙ si non omnes: non procederet decretalis dubitatio: sicut nec in iudicibus: sicut dicam in fi. Ioan. And.

h ¶ *Legitime.*] per litteras suas, vel nuntium litteratorie destinatum, vel per iuratum nuntium: quod dic vt s. in ant. de offi. deleg. prudentiam.

i ¶ *Diffiniendum.*] cum scilicet conclusum est, quòd non restat nisi ferre sententiam. s. de fide instru. cum dilectus.

k ¶ *Impedimento.*] ergo tunc stabimus legi: cum habet impedimentum legitimum: quod rescribere debet collegis, vt in prædi. decr. prudentiam. de delegato diximus. vel pars id coram eis probare debet.

l ¶ *Penes quos*] decernimus totalẽ potestatem, &c. quod sequitur.

¶ *Glos. seq. dicit quæ fuerit legis & contrarij canonis consideratio, remittit ad simile: quærit & soluit.*

m ¶ *Lex ciuilis.*] ff. eo. tit. l. si in tres. aliàs est. §. sub Litem si vnos & bona etiam fuit legis consideratio: quæ voluit ꝙ præsentia, & cõtradictio non noceret, sed sic absentia: quia forsitã si ille præsens fuisset, traxisset alios in partem suam. [facit 36. dist. Nicæna.] Et est simile cum dicimus, ꝙ aliàs tenetur cõsilium sequi, & non sequi, vt not. s. eo. tit. cum olim. Sic dicit decre. ꝙ in electionibus plus nocet

tem[b], possint (malitiosa seu voluntaria illius absentia non obstante) dictum examinare negotium, & libere[c] diffinire, sicut possent illo præsente, nec volente cum eis in vnam sententiam concordare †: vt sic ipsius absentia præsentia repleta diuina[c], eum reputari faciat pro præsente[d]. ¶ Circa iudices vero antiqua iura noluimus immutari.

plus nocet contemptus, quàm contradictio. ī.de elect. venerabilē. & cap. bonæ 2. Sed decretalis ista voluit illum fingere præsentem & contradicentem, vt ĩ sequitur 1 ex cōsideratione æquitatis, quæ ponitur in princ. & sic diuerso respectu vtriusque bona fuit consideratio, &c. & est sim. quod not. ī.de iurein. cum contingat. ī.de præscript. cap. vlt. Sed quid dices, nunquid seruabitur hæc decret. in foro seculari? Dic q non 2, in locis quæ nō sunt in temporali iurisdictione ecclesiæ: quod dic vt dixi ĩ.de reg. iur. cap. 2.

1 Concor. ff. eod. l. si pecca. secus. l. Laurum. Io. An.

2 Idem Pet. de Anchar. Dom. & Phil. li. possit hæc fieri limitationes ad dictum glos. Fons.

a ¶ *Potestatem*] si compromittentes dixissent, q si non omnes, &c. hoc possent duo: & hæc decre. supplet 3 ac si ipsi dixissent: & est sim. C. de rei vxo. act. l. vna. circa princ. Ioan. And.

3 In casu absentiæ malitiosæ, vel voluntariæ.

b ¶ *Libere.*] vnde si nolit interesse examinationi, non tenentur ipsum in sententiam vocare per hanc litteram. argu. ad hoc ĩ.de dolo & contu. cum qui. sed dic eum ad omnia citandum. arg. eius quod ibi dicam.

c ¶ *Diuina.*] ad hoc C. de iud. properandum. §. cum autem Hermodicium. ī.de dolo & contuma. veritatis. cum sim. ĩ.de eo qui mit. in pos. cap. vno.

d ¶ *Pro præsente.*] per hoc dico q non est idem in duobus arbitris, quod hic dicitur in tribus: quia si ex duobus vnus se absentat malitiose, alter non potest procedere: quia in tribus duo sunt maior pars. ī.cap. proxi. Præterea ille absens habetur pro præsente & contradicente, vt hic vides: ergo neutrius valet sententia. ī.de re iud. cap. vlt. nam tunc valet sententia præsentium in hoc casu, quando valeret eo contradicente: alias non 4. & per hoc dico etiam, quòd si in compromisso hoc actum est, quod non valeat ipsorum trium arbitrorum sententia, nisi omnes concordent, q non habebit locum decret. ista eadem ratione 5. [ĩ.de testa. cap. 2. in fin.] vnde tunc locum habet hæc decret. cum simpliciter sunt assumpti, vt ī.dixi.

4 Idē Phil. & Dom. Ioan.

5 Idē Dom. & Phil. talis tamē in tam electis: item in arbitris iuris, qui contra ius nō pronunciant. Fons.

¶ *Glos. seq. distinguit: demum quærit, & soluit.*

e ¶ *Circa iudices.*] protestatio quædam, vel tacitæ quæstionis responsio: Circa eos ergo dic, quòd aut sunt ordinarij, aut delegati: Si ordinarij, aut quilibet per se & insolidum iurisdictionem habet 1 & tunc potest alter alterum præuenire. ī. de foro compe. cap. penult. & not. ī.de appella. vt debitus. aut non insolidum, & per se, sicut in capitulo vel syndico, vel his q audiunt causam presbyteri, diaconi, & subdiaconi: in his casibus omnes citare debent: & si duæ partes sunt præsentes, sufficit. [Vide ff. de re iudi. Pomponius. ff. ad municip. l. magistratus. & quod ibi not. & quod not. in Spec. de senten. prola. §. sequitur. versi. quid si sunt. & §. iuxta. post princ.] ff. quod cuiusque vniver. plane. de decre. ab or. fac. l. 3. nisi in prædictis casibus vbi certus requiritur numerus. 15. q. 7. si autem. & cap. felix. ī. de re iudi. non potest. Aut sunt delegati: & tunc subdistingue, aut sunt dati simpliciter: & tunc vnus sine alio non procedit. ī.de offi. deleg. causam matrimonij. aut cum clausula: & tunc iterum subdistingue: quia aut cum clausula ista; vos vel alter vestrum: aut cum illa; quod si non omnes: In primo casu tene quod habes ī. eod. lib. de offic. deleg. cum plures. In secundo quod habes ī. de offic. deleg. prudentiam. Sed quæres quare ius diuersum inter arbitros simpliciter datos, & delegatos simpliciter datos, vt per superiora patuit? Dic 6 quod ius quod minus dictum est à partibus, supplet lex. sic alias ff. eod. tit. item si vnus. §. principaliter. Iudices autem maiori maturitate creantur, vt ī. eod. lib. de rescript. statutum. & ideo ius in eis supplere non vult. Item in iudicibus rigor attenditur: quia clementiores lege esse non debent. in Authen. de iudi. §. oportet. colla. 6. Arbitri autem prout visum eis est, pronunciant: & plerunque eliguntur amici, & possunt viles esse: & ideo ius magis circa illos prouidere & considerare voluit: vt supra in princ. decre.

1 Addo, aut loqui. Pet. de Ancha. & Dom. & tenet Bart. in l. sed si vnus. §. sed si plures. ff. ea. tit. & Phil. hic Fons.

6 Idem Io. Mona. & est simile quod not. de offi. deleg. cum secundum. in fin. vlt. glossæ.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

DE IVDICIIS.

LIBER SECVNDVS.

TITVLVS I.

De iudicijs.

Innocentius quartus in generali concilio Lugdunẽ.

Iudex delegatus non habens ad hoc speciale mandatum à Papa, non potest compellere partem, vt personaliter coram eo compareat, nisi ex rationabili causa. Ioannes And.

CAP. I.

IVris esse [a] ambiguũ [b] nõ videtur, iudicẽ delegatum [d] (qui à sede Apostolica mandatum ad hoc non receperit speciale [e]) iubere non posse alterutram partium coram se personaliter in iudicio [f] comparere: Nisi causa fuerit criminalis [g].

Dictum fuit supra de magistratibus, & iudicibus, & de arbitris; nũc videndum est de iudicijs, quæ exercentur per illos magistratus.

ADDITIO. Quindecim significationes iudiciorũ notat hic Io. Mona. quas vides ĩ. de reg. iur. in iudicijs. Io. And.

IVris esse.] Primo ponit dictũ: Secũdo casus excepit, *Nisi causa.*

Pro intellectu huius cap. habemus præsupponere duo: vnum pro ratione dubitandi, & alterum pro ratione decidendi: Et primo pro ratione dubitãdi, ꝙ Papa potest compellere partes ad comparendũ corã se personaliter, licet causa sit ciuilis & pecuniaria. Itẽ ꝙ delegatus Papæ gerit vices Papæ, & regulariter ĩ causa sibi delegata potest illud quod Papa posset facere. Aliud pro ratione dubitandi: videlicet, ꝙ à iuris beneficio partes habent, vt in causis pecuniarijs possint comparere per se, vel per procuratorem. l. in pecuniarijs. C. de procu. Item ꝙ beneficium iuris nemini est auferendum sine causa.

CASVS. Prætendebam Titium debitorem meum in aliqua pecuniæ summa: quia habebam ordinarium loci certa ratione mihi suspectum, a sede Apostolica impetraui delegatum: cui præsentaui literas delegatorias: delegatus ille mandauit reo, vt compareret personaliter corã ipso, & in causa erãt pecuniaria siue ciuilis: & ĩ citatione non exprimitur causa, quare debeat comparere in propria ꝑsona: vtrum Titius teneatur cõparere personaliter? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ non, & dicit ꝙ delegatus suus non potest cogere partes ad comparendum personaliter coram se in causis ciuilibus: quia non potest partibus auferre beneficium iuris: licet Papa hoc posset, nisi esset talis causa, quæ requireret præsentiam personæ, & esset causa expressa in citatione, vt in l. 1. ff. de fer. vbi dicitur, ꝙ si tempore feriarum, vindemiarum, vel messium quis citet: in citatione debet contineri causa, quę illo tempore possit & debeat expediri: Sic in proposito, quando reus est citatus, vt veniat personaliter: debet in citatione exprimi causa, quare debeat venire personaliter: puta ꝙ veniat personaliter iuraturus de calomnia, vel rñsurus positionibus partis aduersæ, vel ad exequẽdum alium actũ, qui requirat præsentiã personę: & tunc reus citatus teneẽ personaliter cõparere: & si mittãt ꝓcuratorẽ, nihilominus reputabitur cõtumax, ac si nullum procuratorem misisset. Sed quærit cum istud non esset ambiguum, quare fuit factum istud cap. vt in cap. cum in iure. de offic. delega. & l. ancillæ. C. de furt. Dicendum, ꝙ postquã emanauit præsens cap. istud non erat ambiguũ, sed ante bene erat ambiguum: nam cũ Papa possit hoc facere, scilicet compellere partes in causa pecuniaria, vt compareant personaliter coram se, videbaẽ ꝙ etiam suus delegatus hoc posset facere, vt dictũ fuit in ratione dubitandi. Nota primo, ꝙ per verbum, videtur, respondet or de iure: quod not. pro doctore vel consultore qui dicit: mihi videtur. & vide text. de appellatio. præterea requisisti. Nota secundo, ꝙ in causa criminali iudex potest compellere partes, vt personaliter coram se compareant. Dominicus.

Prima glossa summat.

a *Iuris esse.*] Iudex delegatus non habens ad hoc speciale mandatum a Papa, non potest compellere partẽ, vt personaliter coram eo compareat, nisi ex rationabili causa.

b *Ambiguum.*] ambiguum est, vbi opiniones sunt, & iura varia videntur. ĩ. de senten. excommunic. inter alia.

Ambiguum quod sit. & v. de dubio.

ADDITIO. So. distin. quia sanctitas tua. supra de restitu. spolia. litteras. de ætat. & qualita. quæris. & cap. a multis. ĩ. eod. lib. de electio. si religiosus. & j. de præben. quia sæpe. Deriuatur autem ambiguum ab ambigo, quod cõponitur ab am, quod est circum, & ago: interposito b, quasi circum agor & voluor, secundum Ioan. Mona. & de triplici ambiguitate not. 33. dist. cap. fin. in glos. in ambiguis. Ioan. And.

Non videtur.] nec est. ff. de arbit. l. non distinguemus. §. quæsitũ.

Glos. seq. remittit per quæstionem quid de ordinario. secundo signat contrarium & soluit: tertio textum determinat.

d *Iudicem delegatum.*] à contrario sensu videtur secus de ordinario. 25. dist. qualis. in glos. penulti. de ijs quæ fiunt a præla. cum Apostolica. Sed idem in ordinario secundum Ber. non enim potest compellere partes coram se venire personaliter, nisi in sequentibus casibus. C. de procur. l. vlt. & ideo de ipso dictum nõ fuit: quia de ipso non dubitabatur per prædictam legem: sed de delegato Papæ dubitabatur, qui videbatur posse idem quod Papa quo ad illam causam. Liberũ enim est cuilibet ꝑ se, vel per procuratorem respõdere. C. de his qui ad ecclesiam confugiunt. l. præsenti. §. cum autem. ff. de procur. l. 1. j. de iura. calum. cap. vlt. supra de procur. querelam. beneficium autem iuris nemini auferendum est. 18. dist. de his. j. de reg. iuris. indultum. cum suis concor. arg. contra, quòd personaliter citatus, personaliter venire teneatur. ĩ. de dolo & contumacia, cum dilecti. Dic quòd illud obtinet in Papa, vt ibi nota. & sic etiam ĩ. de maio. & obed. humilis. de dilationibus, cap. vlt. Et habent hæc locũ in causis priuatorũ. In causis vero ecclesiæ, collegij, vel vniuersitatis ade necessitate interueniat syndicus. ĩ. de iuramento calumniæ. in pertractandis. & cap. sequenti secundum Ber.

Hoc verũ quo ad illa, sine quibus causa nõ potest expediri. ĩ. de offic. deleg. c. 1. & c. præterea. secundũ Ipno. & Arch. sed siue hoc expediri potest per procuratorem: ergo &c. sicut ergo non possem illi precipere quòd iret ad sanctum Iacobũ: sic nec quòd ad ipsum personaliter veniat, secundũ Ioan. And.

ADDITIO. Licet hæc gloss. dicerit in principio secundum Ber. ordinarium non posse compellere partes coram se venire, non tamen vetat quin extra iudicium possit ipse ordinarius ex causa cogere subditos coram se personaliter comparere: vt si eget ipsorum consilio vel personali auxilio, secundum Host. alleg. 22. q. 5. de forma. de offic. deleg. cap. vlt. Vel vult quòd promoueantur ad ordines. de æta. & quali. cap. 1. Et secundum eum de consuetudine hoc in diuersis casibus experimur: Constat etiam eis in dubio semper obediendum. 23. q. 1. quid culpatur. in gl. fi. Addit Io. Mona. quòd vocat abbates, presbyteros, & clericos personaliter ad synodum. 18. dist. cap. vlt. Item clerum & populum congregat ad sermonem. ĩ. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. quia vero. & ad curiam mittit clericum. 16. q. 1. vos autem. in Auth. o. de san. epi. §. reuerendissimi. coll. 9. Io. And.

Etiam si ipsius causa esset criminalis, vel de crimine: & vide q. d. not. & dixi de iure. dilectus. Io. And.

e *Speciale.*] quia tunc sicut Papa id potest, & ipse similiter. ĩ. de procur. c. pen. cum suis concor.

f *In iudicio.*] de extra iudicium non dubitabatur. & est si. ĩ. eod. lib. de resti. in integ. c. 2.

Glos. seq. textũ exponit. secũdo quærit. arg. pro & cõtra ponit opi. Ber.

g *Criminalis.*] intelligas criminaliter intentata. Si enim de crimine agitur ciuiliter, bene interuenit procurator. ĩ. de procu. tuæ. de accu. super his. vnde tunc personaliter venire compelli non poterit. Si autem criminaliter intentatur procurator non interuenit, nisi in casibus not. 2. q. 6. si quando. in gloss. fi. & ĩ. de accu. veniens. Sed quærebat hic Ber. si admittatur procurator in causa criminali, an valeant quæ facta sunt cum eo? Et videtur quòd sic, si nõ opponitur exceptio. C. de procur. ita demum. ff. de proc. filiusfamilias. §. veterani. & ea quæ fiunt cum falso procuratore valent per consensum. ff. de iudi. licet. ff. rem ra. habe. l. 3. §. falsus. Sed contra videtur: quia contra legem actum est. ff. de pub. iudi. l. penul. §. ad crimen. & 5. q. 3. cap. in criminalibus. Dicebat Ber. quòd valet quod cum eo actum est per prima iura: ex quo non fuit obiectũ: iudex tamen talem procuratorem ex officio suo potest & debet repellere. ĩ. de excep. exceptionem. cum suis concor. & ĩ. de accu. cum P. Nec obstat si iudex debet repellere: ergo nõ valuit iudicium: vide instantiam in excommunicato per prædictam decre. exceptionem. j. de excep. pia. & cum hoc concor. Guil. in Spec. de procura. §. 1. ver. sed pone quòd in casu tali.

Procurator in causa criminali an debeat admitti, & an valeant processus agitati cũ illo.

ADDITIO. Et Io. Mona. hic, & Arch. eo. li. ĩ. de procu. qui generaliter. & facit qđ not. C. de adul. quãuis indubitan. Sed vt ibi not. Cy. Fran. Accur. resistebat illi glos. quæ innuit hanc exceptionẽ dilatoriam hac ratione: verba sententiæ referenda sunt ad personam dñi. C. de iniur. l. si. & absens damnari non potest. ff. de pœ. absentem. In

Idem tenuit Dominicus alleg. c. quia frustra. de vsu. tamen dicit tunc periculosũ & sic. cõstitutionẽ in ff. de elec. tamen Pet. de Anch. allegans Ber. in d. §. ad crimen. tenet cõtrarium. Fom.

tem. In procuratorem autē sententia ferri non potest: quia nocens nō est. C. de sen. & interlo. l. 1. ergo semp opponi poterit. C de pe. licet. fin cum: per quod dici potest, q quo ad fienda repellitur, valebunt tamen prius cū eo gesta per iura præallegata. Io. And.

a ¶ *Dicenda.*] scilicet ad præstandum iuramentum de veritate: quod solum olim præstabat in spiritualibus, hodie secus. j. de iur. cal. c. 1 in fi. & differt ī eo à iuramento calumniæ, quia per illud rñdetur de eo quod credit & æstimat. C de iureiu. pp calum. dan. l. 2. §. fin autē. & p illud iuramentum de veritate rñdetur, vt littera sonat. ī. de elec. dudū 2.

Et ad respondendū per illud ad positiones vel interrogata & p id posset dici idē de propositione facta per decre. personalis. eo. tit. quod dicit vt ibi. Ioan. And.

¶ *Gloss. seq. recitatur per quæstionem.*

b ¶ *Iuramento calumniæ.*] quod principales personę pręstare debēt. C. de iureiu. pp calum. dan. Auth. principales. ī. de iura calu. in pertractandis. quod verū est, nisi procurator habeat ad hoc speciale mandatum. j. de iura. calum. cap. vlt. in quo casu dicam q delegatus principalem ad iurandum compellere non poterit, cū ibi tunc nō sit iuris necessitas, de qua sequitur, nisi forte principalis iustior sit q̄ procurator, & natura causæ hoc requirat: vel scit melius veritatem, vt C. de procura. l. vlti. Et facit ad hoc. ī. de procura. si quem. in fi. eo. lib. Io. And.

Vide l. fœminæ. de procurat. l. fœminas C. de iudic. & l. fœminæ. ff. de regul. iur.

c ¶ *Exegerit.*] quasi coegerit. Et tractat hic Io. Mona. quomodo exigere ponitur pro complere, pro petere, pro cogere, pro diuidere, pro expellere: ponens versum:

Exigo perficio, peto, diuido, cogo, repello.

Hæc glossula ex lectura Ioannis And. huc est translata, ea non habetur in antiquis codicibus.

¶ *Prima glossa summat.*

d ¶ *Mulieres.*] Mulieres personaliter ad iudicium (quacunque causa in iure non expressa) inuitæ trahendæ non sunt: sed si necessarium sit ipsarum testimonium in causa, iudex expensis producentis interdum ibit, interdū mittet: & iudex fraudulēter vadens, excōicatus est. Mulieres religiosæ etiam volentes extra monasterium suum ex aliqua causa personaliter ad iudicium trahi nō possunt: quod ꝯ prædicta fit, est irritum. Ista decretalis Bonifacij extrauagans erat, q̄s edita ante cōpilationē huius Sexti libri. Io. And.

¶ *Glossa omnes sequentes recitantur in textu. Io. And.*

vel nisi pro veritate dicenda[a], vel pro iuramento[b] calumniæ faciendo, vel aliàs iuris necessitas partes coram eo exegerit[c] personaliter præsentari.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Mulieres personaliter ad iudicium (quacunque causa in iure non expressa) inuitæ trahendæ non sunt: sed si necessarium sit ipsarum testimonium in causa, iudex expensis producentis interdum ibit, interdum mittet: & iudex fraudulenter vadens, excommunicatus est. Mulieres religiosæ etiam volentes extra monasterium suum ex aliqua causa personaliter ad iudicium trahi non possunt: quod contra prædicta fit, est irritum. Ioannes And.*

CAP. II.

Mulieres[d] † (quas vagari non conuenit, nec virorū cœtibus immisceri[e]) auctoritate litterarum[f] sedis Apostolicæ, vel legatorum[g] ipsius, aut alia[h] quacunque, ad iudicium personaliter euocari, vel trahi inuitas[i] causa ferendi testimonium, aut alia qualibet (quæ in iure nō exprimitur[k]) prohibemus[l]. Sed cum necessarium[m] fuerit testimonium earundem: iudex (in expensis partis producentis[n] easdem) tabellionem, aut aliam personam idoneam[o], ad eas transmittat: vel si forte talis casus occurterit, quo iure prohibente[p], receptio testium alteri cōmitti non possit: iudex† tunc propter hoc personaliter ad illas accedat[q] †: aut (si talis sit personæ[r] iudicantis conditio, quòd id per ipsum non deceat fieri, vel nō possit[s]) mittat[t] ad eas†: prouiso quòd casus huiusmodi (videlicet vt iudex vadat personaliter) nō fingatur[u]:

e ¶ *Immiscere.*] periculosa est enim sexuum commistio. 18. q. 2. diffinimus.

Additio. Archidiaconus alleg. C. de arbi. l. vlti. Io. And.

Aliàs iudex præsens sit iudex propter hoc, &c.

f ¶ *Litterarum.*] generalium intelligas: puta quibus causa committitur: si enim specialiter expressum esset in litteris, q mulier trahi posset, secus. ad hoc c. proxi.

Nota Pet. de Ancha. q cuique priuilegia sua seruāda sūt, & potius iudendū causę naturam, q̄ priuilegia partium. Fama.

g ¶ *Legatorū.*] vel delegatorum multo magis. ad hoc. ī. de rescrip. statutum.

h ¶ *Alia.*] puta ordinaria, vel delegata ab eo.

i ¶ *Inuitas.*] volentes ergo possunt: & in hoc differunt religiosæ, vt j. sequitur.

Vide Baldum consil. 365. lib. 2. & Tiraquellū de legibus connubialibus. leg. 9.

Additio. Idem Ioannes Mona. & Archidiaconus.

k ¶ *Non exprimitur*] ī. c. proxi.

l ¶ *Prohibemus.*] Nota meliorem conditionem mulierum quàm marium: ad idem ī. de senent. excommunic. mulieres. & capitis ea noscitur. ī. de pig. ex litteris. Interdum est deterior: quod dic vt not. ī. de pœn. & remis. noua quædam. ad hoc ff. de reg. iur. l. 2. Interdum par vtriusq; causa: & de his not. in Spec. de procu. §. 1.

m ¶ *Necessarium.*] quia non sunt alij qui veritatem sciant, vel non ita bene sciunt. 14. q. 2. quamquam.

n ¶ *Producentis.*] 4. q. 3. si testes. §. liberi. versiculo venturis. ī. eod. lib. de rescript. statutum. in fi. in glos. a producente. & C. de testib. quoniā. sicut ergo producēs tenetur expensas ministrare testi producto: ita & tabellioni vel iudici, qui ad eas vadit, vt hic vides.

o ¶ *Idoneam.*] presbyterum, vel alium virum honestum corā quo iurent: & ibi etiam erit tabellio: & citabitur pars aduersa, vt vadat visura eas iurare, vt ī. de testi. cap. 2.

Additio. Dicit Archi. q faceret illum presbyterū vel virum honestum iurare, q suum officium fideliter adimpleret, ut sic maior & plena fides illi adhiberetur. alleg. de præsum. illud. de prescri. ad audientiam. 1. q. 7. sancimus. Aliquando tamen talis persona nuncius appellatur. ī. de testi. cog. cap. 1. aliquando executor uel auditor. ī. de offi. deleg. super quæstionum.

Additio. Vnde dicebat Io. Mona. quòd melius diceret, personas. alleg. ī. de proba. quoniam contra. Io. And.

p ¶ *Iure prohibente.*] vt ī criminali criminaliter intentata, ut in Authē. de testi. §. & quoniam. & §. hæc omnia. & C. de fi. instr. Auth. apud eloquentissimum.

Additio. Quod dicit hic glo. in criminali criminaliter intētata: intellige ut not. de uerb. sign. forus. ad fi. & 15. q. 3. ex eo. Io. And.

q ¶ *Accedat.*] expensis producentis, ut uoc. ī. non enim in hoc casu credo locum habere decret. ī. eo. lib. de rescript. statutū. §. insuper.

r ¶ *Personæ.*] puta eps vel superior pp reuerentiam ipsius pontificalis officij ad mulierculam eos ire non decet: ad hoc ī. de offic. ordina. cap. 1. eod. lib.

Additio. Vel alias religiosus, & magnæ famæ. Archid.

s ¶ *Non possit.*] puta ratione infirmitatis, vel forte loci in quo moratur mulier, vel alia simili.

t ¶ *Mittat.*] tabellionem vel personam idoneam, vt dictum est supra. Ioan. And.

u ¶ *Non fingatur.*] vt iudex posset dominam visitare, faciebat eam nominari in testem.

¶ *Mulieres.*] Primo ponit̄ prohibitio mulieribus in genere: Secūdo: ibi, *Sed cum.* prouisio bimembris circa ipsarum testimonia, cum certa prohibitione & pœna: Tertio prohibitio circa religiosas: ibi, *Cæterum.* Quarto decernit in fin.

Casus. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice: fuit taliter pcessum, q lis fuit contestata: volo probare intentionē meā per testes: & dico q testimonium aliquarum mulierum est mihi necessarium: & peto q ipsæ mulieres citentur, vt compareāt coram iudice personaliter perhibituræ testimonium veritatis: vtrum iudex poterit cōpellere mulieres, vt coram se personaliter compareant: & se exhibeant in publico pro ferendo testimonio in aliqua causa? Rñdet q non: nam non possunt exire domum suam vt se immisceant cœtibus virorum: Quid ergo fiet, celabitur veritas? Rñdet q iudex ibit ad ipsarum domum: & ab eis recipiet iuramentum: & in domibus ipsarum illas examinabit vocata parte & citata. Sed ponamus q iudex est grauis persona: quia est constitutus in dignitate: & non est decens vt iudex accedat ad domos illarum mulierum bassę conditionis? Rñdet q tunc iudex vices suas committet alicui commissario ad illas mulieres examinandas. Et ista sunt vera: nisi mulieres istę vellent venire ad iudicium, & renunciare huic beneficio: nam illud capitulum intelligitur q non possint compelli, vt veniant ad iudiciū: fallit in religiosis & Monialibus: quæ etiam si vellent venire ad iudicium, & renunciare huic beneficio, nō sunt admittendæ. *Non fingatur.*] vnde si est talis causa, in qua debent produci testes & examinari: debet mittere commissarios, & non debet ire personaliter fingendo q eius præsentia requiratur: & si in fraudem faciat, incidit in excōicationem: puta quia iudex appetit amplexus mulieris: & fingit q testimonium mulieris est necessarium in causa: & facit cum parte vt pars nominet aliquam mulierē inter suos testes, vt possit habere accessum ad illam mulierē. *Religiosæ.*] vnde religiosæ hic accipiunt̄ specialiter pro illis, quæ fecerunt professionem: non sicut in l. prima. C. de summa trinitate & fide catholica. ibi: in tali volumus religione versari. & ī. de constit. ecclesia. vbi dicitur, q laici etiam religiosi non habent potestatem disponēdi ī rebus ecclesiasticis. Nota primo q vagatio est prohibita mulieribus: & similiter permistio earum in congregatione virorū. Nota scdo, q mulieres non possunt trahi ad iudiciū inuitæ psonaliter: & sic vī secus à ꝯrio de alijs. de quo ī. prox. cap. Domi-

a ¶ *Incurrat.*

a ¶ *Incurrat.*] non referuat abfolutionem: ergo a lijs concedit. de fenten.excom.nuper.
b ¶ *Morari.*] vt infra de sta.regu.c.vno.
c ¶ *Causa.*] vnde nec feruare tenentur decre. Nicolai quo ad perfonalem comparitionem, vt ſ. eod.lib. de electio.indemnitatibus. §.fed cum eas.

d ¶ *Earundem.*] Nota q non poteſt qs renunciare iuri ſuo: ad idem ſ. de foro competenti ſi diligenti. & quod ibi not. de ſenten.excõica. contingit. multos tales caſus quære per Accurſium. C. de pact. ſi quis in conſcriben. & ff. de pactis. l. pactum inter hæredes. & per Gof. de regu. ad Apoſtolicam. Sæpe enim procurãt Moniales ſe ad iudiciũ euocari, vt clauſtrũ exirent: ad idem ſ. de ſent. excom. relatum.

¶ Aliàs, accuſant.

nec fraus interueniat in hac parte: Alioquin fictor huiuſmodi vel fraudator, ipſo facto ſententiã excommunicationis incurrat [a]. ¶ Cæterũ fœminæ religioſæ, præſertim quæ debẽt ſub clauſura morari [b], extra ſuum monaſterium vel clauſuram non vocentur ad iudicium vel trahantur ex quauis cauſa [c] perſonaliter: etiam ſi ad hoc voluntas accederet † earundem [d]. Decernimus quoque, vt ipſo iure ſit irritum & inane, ſi quid contra præmiſſa contigerit attentari.

S *I anni.*] Prima pars tractat de minore: Secunda de filiofamilias: ibi, *In huiuſmodi.* Prima iterum ſubdiuiditur: q2 primo tractat de minore xxv. qui eſt maior xiiij. Secundo: ibi, *Si vero.* de minore xiiij. qui eſt minor vel maior ſeptennio. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ *Maior xiiij. annis, per ſe & per procuratorem poteſt agere & defendere cauſam ſpiritualem: minor xiiij. per ſe non agit, ſed per procuratorem vel per curatorem datum auctoritate ordinarij eccleſiaſtici iudicis: & etiã delegati dati ad cauſas illas: Filiusfamilias ſine patris aſſenſu agit cauſam ſpiritualem. hoc dicit. Ioannes And.*

¶ Pro intellectu capituli præſupponẽdum eſt illud quod habetur C. qui leg perſo. ſtandi in iudi. habeant vel non in l. 1. & 2. videlicet q minor xxv. an. non habet perſonam idoneã in qua poſſit fundari & ſubſiſtere iudicium: ſed ſi habet curatorẽ generalẽ, debet ingredi iudicium cum auctoritate ſui curatoris: ſi non habet curatorem generalem, debet ei dari curator auctoritate iudicis.

CASVS. Quidam Titius ꝯxit matrimonium cum Berta: ꝯtracto matrimonio per verba de præſenti, Berta non vult ſibi adhærere tanquam marito: certum eſt q poteſt agere ꝯ ipſam, & petere iudicẽ, vt iudex compellat illam Bertam ad ſibi adhærendũ tanquam marito: Sed ponamus q Titius erat minor xxv. an. vtrum poſſit eſſe in iudicio in iſta cauſa ſpirituali ſine auctoritate curatoris? Rñdet Romanus Pontifex, cum diſtinctione: aut iſte minor habet xiiij. annũ completum, ita q eſt pubes: & in iſto caſu poteſt eſſe in iudicio ſine auctoritate tutoris, & agere per ſe ſine auctoritate curatoris: & poteſt conſtituere ſuum procuratorem abſq; curatore: Si autẽ nondum compleuit annũ xiiij. non poteſt agere ſine auctoritate curatoris: & ſi velit conſtituere procuratorẽ: debet conſtituere cum auctoritate iudicis, corã quo ventilatur cauſa, ſiue ſit iudex ordinarius, ſiue delegatus. Idem dicendũ eſt in cauſis dependentibus à cauſis ſpiritualibus: verbi gratia, Titius minor xxv. annis ꝯxit matrimonium cum Berta: pater Bertæ promiſit ei centum in dotem: certũ eſt q ille Titius minor xxv. an. dummodo ſit pubes, poteſt ſine auctoritate curatoris petere iſtam Bertam in vxorem: Sed vtrum poſſit petere dotem ſibi promiſſam ſine auctoritate curatoris, licet ſit minor? Rñdet q ſic. Sed ponamus q aliquis qui vult tractare cauſam ſpiritualem, eſt filiusfamilias, qui non poteſt eſſe in iudicio ſine auctoritate patris, vt in gloſſa magna. Inſti. de pat. pote. Ponamus q filiusfamilias ꝯxit cum Berta: pater Bertæ non vult dotem ſoluere, vtrum poſſit ille filiusfamilias tractare cauſam ſine auctoritate patris? vel filiusfamilias beneficiatus vult agere i cauſis beneficij ſui: vtrum poſſit ſine auctoritate patris? Rñdet Romanus Pontifex, q ſic: nam in cauſis iſtis ſpiritualibus non curatur de auctoritate patris: Et ſic filiusfamilias in cauſis ſpiritualibus poteſt agere ſine auctoritate patris. *Infantes.*] qui non habet poteſtatem agendi, nec cõſtituendi procuratorem: quia non intelligit illa ætas quid videat. l. prima. C. de falſa mone. Nota primo ex iſto capitulo, q minor vigintiquinq; an. regulariter nõ poteſt eſſe in iudicio per ſe, nec cõſtituere procuratorem abſque auctoritate curatoris ſui, vt l. 1. & 2. allegatis. Not. q quaſcũq; cauſas ſpirituales vel deſcendentes à ſpiritualibus minor xxv. an. ſine auctoritate curatoris poteſt tractare: & cenſetur quantum ad illas cauſas maior. Not. q idem eſt iudicium de cauſis ſpiritualibus & deſcendentibus ab eiſdem: ſicut dicimus q de cauſis ſpiritualibus, & de cauſis annexis ſpiritualibus idem eſt iudiciũ in c. quanto. de iudi. in ant. vt ius patronatus non eſt merum ius ſpirituale: ſed eſt annexum iuri ſpirituali, puta inſtitutioni, vt hic dicitur. Nota q impubes non poteſt cauſas ſpirituales tractare per ſe, nec in eis conſtituere procuratorem abſque auctoritate ſui curatoris. Poteſt poni exemplum in beneficijs dummodo ſint præbendæ: vel ex diſpenſatione Apoſtolica: quia in pupillari ætate poſſet obtinere beneficium ex diſpenſatione Apoſtolica: ſed tũc debet habere curatorem ad illas lites, vel ſi velit conſtituere procuratorẽ, hoc debet eſſe auctoritate iudicis. Nota q iudex delegatus poteſt dare curatorẽ minori xxv. an. ad lites ventilãdas coram ipſo: ſed nõ ad cauſas, quæ non ventilantur coram ſe: ſed ordinarius poteſt dare curatorẽ ad omnes cauſas tam coram ſe mouendas, quàm alibi.

Minor q ſe poteſt cauſas ſpirituales, aut ab illis dependentes tracta re.

CAP. III.

SI annum [e] quartumdecimum [f] tuæ peregiſti ætatis: in beneficialibus, & alijs cauſis ſpiritualibus [g], necnon & dependentibus [h] ab eiſdem, acſi maior [i] xxv. annis exiſteres: ad agendum & defendendum, per te vel per procuratorem † (quẽ ad hoc conſtituendum decreueris) admitti debebis [k]. ¶ Si vero infra quartumdecimum annum exiſtas, per te agere, aut defendere non poteris [l] ſuper ipſis: ſed vel per tuum epiſcopum, vel per officialẽ eiuſdẽ [m],

Not. vnum caſum in quo filiusfamilias poteſt eſſe in iudicio ſine auctoritate patris: quod eſt ꝯ l. non ſolum. C. de bo. quæ lib. puta in cauſis ſpiritualibus poteſt filiusfamilias eſſe in iudicio ſine auctoritate patris: nam iſta cenſentur peculium caſtrẽſe, vel quaſi. Nota vlterius illud ad quod allegatur iſte tex. q clericus etiam ſacerdos & beneficiatus nõ liberatur à patria poteſtate: nam nos non legimus q clericatus ſit modus tollendi patriam poteſtatem: legimus tñ de dignitate epãli. in Authen. ſed epãlis dignitas. C. de epiſ. & cle.

¶ Nota vbicunque minor eſt ſine curatore poteſt in iudicio conſtituere procuratorem ... ¶ [illegible] ... Fon.

¶ *Prima gloſſa ſummat, & dicit quid declaret.*

e ¶ *Si annum.*] Maior xiiij. annis, per ſe & per procuratorem poteſt agere & defendere cauſam ſpiritualẽ: minor xiiij p ſe nõ agit, ſed per procuratorem, vel per curatorem datum auctoritate ordinarij eccleſiaſtici iudicis: & etiam delegati dati ad cauſas illas: Filiusfamilias ſine patris aſſenſu agit cauſam ſpiritualem. hoc dicit. Emanauit hæc decretalis ad declarationem eorum, quæ not. Ber. ſ. de reſtit. ſpoliat. ex parte. & de ætat. & qualit. ex ratione. Goffr. Innocent. & Hoſtienſis eod. tit. indecorum & ſ. de procurat. accedẽs. ADDITIO. Et Ioan. 15. q. 3. in certis. & Accurſius ff. de mino. l. ait prætor. in prin. & principium corrigit quod not. Guiliel. in Specul. de ſtat. mona. verſ. 31. Ioan. And.

f ¶ *Quartumdecimum.*] in mare hoc intellige, in muliere xij. & ſic intellige prædictam decret. de reſtitu. ſpolia. ex parte. & probatur ſ. eo. lib. de elect. indemnitatibus. 1. reſponſo. ſ. de deſpon. impub. continebatur. Ioan. And.

g ¶ *Spiritualibus.*] puta matrimonio & ſimilibus.

h ¶ *Dependentibus.*] vt dote, quæ depẽdet à matrimonio. de dona. inter virum & vxo. & de dote poſt diuor. reſti. c. 3.

i ¶ *Ac ſi maior.*] ſine curatore ſicut maior.

¶ *Gloſſ. ſeq. ponit quatuor opi.*

k ¶ *Debebis.*] in matrimonio hoc erat expreſſum in prædicta decret. ex parte. [Per quam patet in q. Io. de Deo, de qua dicam ĩ. de ſen. exc. c. licet. in vlt. gl. etiam ſuo tempore non ponderãdam ætatem xxv. annorum in defendente cauſam matrimonialem.] Sed q2 quidam dicebant id ſpeciale in carnali matrimonio: ideo emanauit hæc lata conſtitutio. Sed q idẽ eſſet in ſpirituali, probatur per dec. de elec. dudum 1. & de reg. poſtulaſti. ad hoc facit quia huius voluminis compilatores ĩ de tutelis & curis non poſuerunt tanquam de materia nobis nõ multum neceſſaria. & aduerte, quia quod hic dicitur, quidam tenebant indiſtinctè. Inno. dicebat, quòd debebat dari curator ſecundum quod in ver. ſeq. de minore xiiij. dicitur. Hoſt. autem ſuo capite & quadam ſimilitudine diſtinguebat inter maiores xvij. an. vt tunc haberet locum prima opi. quia talis prodire poteſt in publicum. 3. q. 7. c. 1. §. tria ad hoc ſ. eo. li. de procu. qui generaliter. in fi. vel xviij. ſecundum ex quæ not. de offi. deleg. cum vigeſimum. & minores xvij. vt tunc habeat locum opi. Innoc. & hanc viam mediam dicebat tenendam. Arg. de offi. deleg. quærenti. hæc not. de æta. & qualit. indecorũ. & in ſumma eiuſdem tit. §. ætas. ſed reprobatur hæc opinio, vt hic vides. Ioan. And.

¶ Quod etiã de l. in primo § non ad apparẽ. Io. And.

l ¶ *Non poteris.*] hoc tenet Ber. de æta. & quali. ex ratione. in gloſſ. vltima.

¶ *Gloſ. ſeq. poni. per obiectionem.*

m ¶ *Euſdem 2.*] Non enim ſufficit: immo nec requiritur patris auctoritas: non enim de patrimonialibus tractamus, in quibus ad locum ha-

¶ Gloſ. ſeq. Dom. Pet. de Ancha. & Phil. notãt q minor ſtatim ante datum nõ poſſet litigare pro beneficijs ſui pupilli: quod not. bene: quia Pet. dicit q nõ eſt alibi. Fons

locum habet. C. de bo. quæ li. cum oportet. & l. cum non solum. & j. in fin. cap. nec Imperatoris vel alterius iudicis secularis. cũ spiritualis & ecclesiastica sit causa. 96. dist. bene quidem. ſ. de iudi. as si. & de arbi. contingit. arg. ff. ad Trebellie à quo. §. fin. & l. seq.

a ¶ *Ad lites.*] ad hoc C. de in litẽ dan. tut. vel cura. per totum. C. de de cura. fu. l. fi. in prin.

tibi curator dabitur ad lites[a] huiusmodi[b] exercendas: aut tuipse (si maior infante[c] fueris) cum auctoritate alterius[d] eorundem procuratorem ad eas poteris deputare. Delegatus etiam Apostolicæ sedis, & subdelegatus ab eo[e], tibi (si non habeas) curatorem[f] dare valeant, vel auctoritatem constituendi procuratorem[g] præstare ad illas causas, vel lites duntaxat, quæ coram ipsis fuerint ventilandæ[h]. ¶ In huiusmodi[i] quoque litibus siue causis, quamquam in potestate patris existas †, nec aliàs absque ipsius assensu, in iudicio regulariter[k] esse possis: eius (cum de his se intromittere non habeat[l]) nequaquam requiri debebit assensus.

b ¶ *Huiusmodi.*] scilicet spirituales, quasi de temporalibus non dependentibus se intromittere nõ debeat. arg. j. prox. responso, nisi forte ratione personæ, puta si clericus esset.

¶ *Gloss. seq. quærit obijciendo, & soluit.*

c ¶ *Maior infante.*] id est septennio. ã. de despon. impu. literas. & c. accessit. minor enim ætas ignorat quid videat. C. de fal. mo. l. 1. in fi. Sed dices, quam causam spiritualem potest tractare minor infante: matrimonium enim vel sponsalia ꝯhere nõ potest, vt in pdictis iurib[9]: Saluo eo quod habetur de spons. iuuenis. beneficium ecclesiasticũ habere nõ potest, vt not. ã. de preben. super inordinata. qualis ergo erit hæc causa? Forte dispensatione Papæ adeptus est beneficiũ de quo agit vel defendit: vel forte repetit vel ab eo repetuntur vsuræ. Vel dicitur natus de illegitimo matrimonio. de ordine cognitionum. vel his similia.

¶ Notat Pet. de Anch. ꝙ si simplex clericatus non liberat à paterna potestatem, vide Hostie. c. inde contra m. de æta. & quali. liberat tamẽ quo ad personã, vt peculium nõ possit: & ad bona aduentitia & acquisita post clericatum: adeo vt dixerit Bar. cõsi. 45. ꝙ filius sacerdotis notarius possit in testimonio patri adscribere. Sens.

d ¶ *Alterius.*] episcopi scilicet vel officialis.

ADDITIO. Vel curatoris sic deputati, secundũ Archidiaconũ.

e ¶ *Ab eo.*] delegato ordinarij. nõ dicit: quasi ordinarius hoc delegare nõ possit. ad hoc ff. de offi. proconsul. l. nec quicquã. §. vbi decreto. & super hoc vide qđ not. ã. de restitutione in integrum. cap. penult. & quod dixi ſ. eod. lib. de offic. vicarij. licet.

ADDITIO. Nec etiam dicit, legati, sm Archidiaconom: nõ enim emanat à sede, quod emanat à delegato: allegat de fi. presbyte. dilectus. Graue vr hoc dicere, ꝙ delegatus legati non potest quod possit subdelegatus delegati: procederet autem eius dictum, si intellexisset ꝙ delegatus legati id non subdeleget. Ioan. And.

§ Large dicitur hæc causa spiritualis, id est, ecclesiastici fori: vt in c. de dispensationibus. ea. tit. de quo dic vt ibi not. & dicã ſ. de vsu. c. 1. Ioan. And.

f ¶ *Curatorem.*] forte generaliter, vel specialiter ab ordinario datum.

g ¶ *Procuratorem.*] cum est maior septennio, vt ã. ver. proxi.

h ¶ *Ventilanda.*] delegata enim eis causa, & omnia delegata videntur, sine quibus causa, &c. de offic. deleg. præterea.

ADDITIO. Et cap. prudentia. §. sexta. ad causam vero pertinet, ꝙ persona legitima sit i causa. C. qui da. tu. & curato. l. in vniuersis. ergo possunt per quod perueniatur ad illud. ff. de procuratorib. l. ad legatum. Ioan. And.

i ¶ *Huiusmodi.*] scilicet spiritualibus & dependentibus.

¶ *Glossa sequens declarat tex. & ponit 7. casus exceptos.*

k ¶ *Regulariter.*] & hoc habet locum etiam in maiore. C. de bonis quæ liberis, cum oportet. & l. cum non solum. Et est hoc verũ suo nomine: secus si sit alterius procurator. ã. eod. lib. de procurat. qui generaliter. secundo resp. & ff. de minoribus. cum mandato. Ideo autem dixit, regulariter: quia casualiter ꝯ: sicut in castrẽsi peculio: in quo etiam ꝯ patrem agit. ff. de iudicijs, lis nulla. Item cum impetrat veniam ætatis: dummodo sit maior viginti annis. C. de his qui veniam ætatis impetrauerunt. l. secunda. Et in momentanea possessione. C. qui legitimam personam, l. vltima. Item cum agit de thoro violato. ff. de adulterijs, si maritus. secunda. §. lex Iulia. & l. inter liberas. §. penult. Et in interdicto de libero homine exhibendo. ff. de libero homine exhibendo. l. tertia §. si mulier. Item secundum canones videtur ꝙ indistincte cõqueratur filius de patre. ſ. de spon. cap. non est. 2. q. 7. quæritur. vbi de hoc. & 23. q. 4. si ecclesia. Item in casu ff. de iudicijs, si longius. In his & similibus minor & in potestate constitutus agit.

Filiusfamilias in quibus casibus possit esse in iudicio sine consensu patris.

ADDITIO. Materiam glos. vide plene in Spe. de actore. §. 1. ver. item quòd est filius. & duabus chartis sequentibus: & specialiter de clericis in vers. sed cum clericorum dicto. & per hoc decido quamplures quæstiones huius materiæ ibi positas. & in l. vlt. C. de bonis quæ liberis. Ioan. And.

l ¶ *Non habeat.*] habet enim locum illa regula in patrimonialibus, vt ſ. dixi.

DE FORO COMPETENTI.

¶ *Dictum fuit titulo prox. de iudicijs: verum quia multotiens accidit, quòd vocati ad iudicium excipiunt de incompetentia fori: & posset aliquis dubitare quod dicatur forum competens, & quod incompetens: ideo annectitur rubrica ista de foro competenti.*

Ordinatio domini Hostie.

TITULUS II.

De foro competenti.

¶ Innocentius quartus †.

¶ *Archiepiscopus omisso appellationis articulo, vel per viam querelæ, de causa subditorum, suffragancis etiã ipsis consentientibus, non cognoscit. hoc dicit vsque ad §. neque.*

CAP. I.

Romana[m] ecclesia: & infra. ¶ Nec appellationis articulo

m Romana.] Hæc solẽnis decre. habet vndecim dicta circa forũ competens vel incõpetens sm Host. Boatinũ & Io. Mona. Primo enim ponit duo dicta: Secũdo: ibi, *Neque.* tria. Tertio: ibi, *Nec etiam.* duo. Quarto: ibi, *Contrahentes.* vnum. Quinto: ibi, *Nec clericos.* ponit alia tria.

† In quodã manuscripto tribuit Innocentio tertio.

¶ Pro intellectu huius cap. habemus aliquã pꝛ supponere: & primo illud quod dr̃ in cap. pastoralis. de offi. ordi. in an. ꝙ regulariter archieps non est competens iudex inter subditos suorũ suffraganeorum in prima instãtia. Item præsupponendũ est, ꝙ quando appellatur ab epo ad archiepm, si appellatio fuerit legitima. causa deuoluitur ad archiepm: & archieps potest retinere cognitionem causæ principalis, si dictum fuerit bene appellatũ, & male iudicatum. cap. vt debitus, de appellat. in antiq.

CASUS. Tu & ego litigabamus corã epo Pictauen. qui ꝯ te tulit aliquam interlocutoriam, a qua appellauisti ad metropolitanum: videlicet ad archiepm Burdegalen. fui citatus ad procedendũ in causa appellationis: in termino mihi assignato comparui: tu & ego cõuenimus mutuo consensu, ꝙ archieps non cognosceret de articulo appellationis, sed tantum de principali causa: an archieps possit cognoscere de causa principali omittendo articulum appellationis? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ non: quia partes possent adhibere fraudem, vt prioarent primum iudicem sua iurisdictione. Sed ponamus ꝙ in aliqua causa quæ vertebatur inter te & me, & coram epo Pictauen. fuit ad archiepm Burdegalen. appellatum: archieps est contentus causam appellationis committere: non est dubiũ ꝙ potest, dummodo faciat in diœcesi illius epi á quo est appellatum: Sed quid, delegatus non vult acceptare delegationem: an possit cõpelli? Rñdet ꝙ non. Sed ponamus ꝙ archieps cognoscit inter partes in prima instantia: altera partium vult producere aliquos testes, qui sunt de isto epatu Pictauen. vtrum poterit illos facere cõueniri coram se? Rñdet ꝙ non: Qualiter ergo prouidebitur parti? Rñdet ꝙ archieps poterit vices suas committere alicui commissario in diœcesi Pictauen. & poterit archiepiscopus epm Pictauen. regere vt compellat commissarium ad suscipiendum delegationem, & testes ad ferẽdum testimonium veritatis coram ipso commissario. Sed quid, habuimus in principio huius capituli, ꝙ archieps non habet iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum: sed nunquid ad minus habebit in officialem & alios officiarios suorũ suffraganeorum: puta archipresbyteros, decanos, & alios? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ non, nisi sit ꝯria consuetudo. Et ponamus ꝙ tu & ego qui sumus de ista diœcesi, litigabamus in curia archiepi Burdegalensis: accepimus in causa nostra peroranda procuratores & aduocatos, & conuenimus cũ aduocatis & procuratoribus de certo salario pro conductione causæ in ciuitate Burdegalen. iste aduocatus meus cõuenit me pro suo salario: vtrum teneat comparere? Rñdet ꝙ non: nam pro salarijs non possum in dicta curia archiepiscopi in prima instantia conueniri. l. hæres absens. ff. de iudicijs. vbi dicitur, ꝙ si quis tanquam viator ꝯhat in aliquo loco, licet ratione ꝯctus sortiatur forum, tñ non potest conueniri in illo loco: quia esset absurdum ꝙ quilibet viator posset cõueniri in omnibus locis, in quibus ꝯxit, vt dicta l. hæres absens. alleg. modo isti erant ibi tanquam viatores. Nota primo, quòd iudex qui non potest adiri nisi per viã appellationis, nõ potest de causa principali cognoscere: nisi prius discutiat de viribus appellationis: etiã si partes consentiant: & sic patet ꝙ iudex qui habet iurisdictionem limitatam ad certum casum, primo debet cognoscere an sit in casu quo iurisdictionem habeat. Ad hoc ſ. de elec. prouida. Nota secundo ex §. neque. ꝙ quis non potest compellere vt recipiatur eius delegatio: nisi illum quem vult compellere vt recipiat eius delegatio, habeat ratione

Casus §. Neque.

Casus §. Nec etiam.

Iudex appellationis de principali non cognoscat ante appellationis discussionem.

ratione illius iurisdictionis subiectum. Nota tertio ex §. nec etiã. q quis non potest conueniri in loco contractus, quando fuit factus per aliquem viatorem. de quo in glossa.

Glossa sequens determinans textum, ponit contrarium.

a *Prætermisso.*]licet per appellationem ad archiepm causa deuoluatur: & de ea cognoscere possit, tñ de principali quæstione cognoscere non potest, nisi prius de appellatione cognoscat (etiam partibus cõsentientibus) sine voluntate suffraganei: ga in hoc casu perinde esset, ac si sine voluntate suffraganei per simplicem querelã cognosceret: quod non potest facere .eo. lib. de offi. ordi. cap. 1. & sic fraus fieret illi constitutioni. Et hoc intellige, cũ appellatur ante sententiã: nam qñ appellat à sententia: iudex appellationis statim de principali cognoscat ʒ. de hoc ʒ. de appella. vt debitus. in glos. penult. & p hoc probatur opin. Hostien. qui not. ʒ. eo. lib. de app. cordi. q illa decre. locum habet specialiter in Papa: in archiepiscopo enim locum nõ habet, vt hic vides. sic etiam soluitur ɔriũ illius decret. ad istam. Satis tñ videtur. [sm Hostien. Pet. de Samp. & Archidia.] q in quolibet inferiori à Papa locum etiam habeat decre. illa, qui per simplicem querelam possit adiri ʒ: & sic posset intelligi opinio Inno. vt ibi dicam.

ad idem ʒ. eo. lib. de offic. ordi. cap. 1. de foro compe. cum contingat, in antiquis. ʒ. eo. lib. de consue. cap. 3. cum similibus.

u *Officiales.*]licet enim in episcopum iurisdictionem habeant, nõ tamen in officialem, vt infra in fin. cap. dicitur.

l *Salarijs.*]taxata erant olim ista salaria per decre. de postu. properãdum. quam hodie nõ habemus. Et de istis salarijs habes C. de suffra. l. vna. C. manda. salarium. & qua actione petantur. C. manda. l. 1. in vltima glossa. ff. eod. l. salarium.

ADDITIO. Et de his vide satis in Specu. de sala. §. 2 & 3.

Glossa sequens obijcit & soluit.

m *Procuratorum.*] ɔ procuratoris officium debet esse gratuitũ ʒ: & si aliquid recipiat, ɔ bonos mores facit: & redemptor litis esse cẽsetur. C. de procura. l. litem. C. mand. si contra licitum. ff. manda. si vero non remunerandi. §. vlt. Sed leges illæ loquuntur quando paciscitur, vt habeat certã partem eius de quo est quæstio, quod illicitum est. [De hoc. 3. q. 7. cap. infames. §. tria. ver. arceantur. plenius ff. de pactis. l. sumptus. Ioan. And.]Hic de salario loquitur, quod datur pro remuneratione laboris, quod licitũ est, vt hic, & ff. mada. l. salariũ.

ADDITIO. Datur scilicet sine pacto: aliàs non est mandatũ: sed locatio ff. mandat. l. 1. in fine. Io. And.

---

prætermisso a: nec aliàs etiam (cum minime appellatum extiterit b) Remeñ. c archiepiscopus vel eius officialis †, de causis clericorum d tanquam iudices e (licet in ipsos iidem clerici de facto f cõsentiant) absque diœcesanorum suorum voluntate cognoscant.

¶ *Archiepiscopus subditos suffraganei non potest compellere causas delegatas ab eo suscipere suas sententias, & præcepta exequi, vel testimonia in causis ad eos deuolutis ferre: nisi consuetudo aliud disponat. hoc dicit Dominicus.*

¶ Neque suffraganeorum Remensis ecclesiæ subditos ipsorum delegationem suscipere g: vel sententias & præcepta h exequi: aut in causis per appellationem deuolutis ad eos testimoniũ (nisi aliud in his tribus de consuetudine i obtineant) perhibere compellant.

¶ *Archiepiscopus contra officiales, vel prælatos suffraganeorum (consuetudine aliud nõ disponente) & contra subditos ipsorum, pro salarijs aduocatorum, & procuratorum causarum fori archiepiscopi, iudex competens non est. hoc dicit.*

¶ Nec etiam suffraganeorum ipsorum officiales k, aut archidiaconos, archipresbyteros, & alios inferiores prælatos, suffraganeis eisdem subiectos (dummodo aliud eis contraria consuetudo non tribuat) nec subditos suffraganeorum ipsorum, super salarijs l aduocatorũ, & procuratorum m: in causis n (quæ in Remensi ventilantur curia) cogant querelantibus in sua præsentia respondere o.

¶ *Archiepiscopus non compellit inuitos contrahentes aliarum diœcesum in sua propria coram se respondere: nisi ibi inueniantur: Sed si citati noluerint comparere: vel malitiose se occultant, ne citentur, in bonis ipsorum sua diœcesis potest missionem facere, vel in alia decernere per ordinarios faciendam. hoc dicit.*

---

b *Extiterit.*]& hic aditur per simplicem querelam.

c *Remen.*]vel alius quilibet. de nfo. ordi. cap. 1. ʒ. eod. lib.

d *Clericorum*]in laicis secus: quia priuatorum consensus, &c. C. de iurisdictione omnium iudicum, priuatorum.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archi. quod est verum quo ad temporalia: secus in spiritualibus secundum Hosti. alleg. supra de pœni. & remis. omnis. & remittit ad id quod not. de despon. impub. cap. 2. & de hoc dixi de offic. deleg. P. & G. super glos. fin. Ioan. And.

e *Iudices.*]bene dicit: quia tanquam arbitri hoc possent etiam sine eporũ consensu: sicut quilibet alij: cũ hoc prohibitum non sit ʒ ad hoc de arbit. cum tempore. & cap. dilecti.

ADDITIO. Et de hoc supra eodem in antiquis, si diligenti. in fi. 1. glo. Ioan. And.

f *De facto.*]quia de iure non possunt in iudicem nõ suum, etiam ecclesiasticam personam: & si alias præsit iurisdictioni, sine proprij episcopi consentire licentia. ʒ. eodem in antiquis, significasti. vbi de hoc.

ADDITIO. Et quod ibi scripsi post Hostieñ. super prima gloss. hic not. Hostien. & Ioan. Mona. de nouem, scilicet quæ requiruntur in iurisdictionis prorogatione, quam facit clericos. Ioan. And.

Glos. seq. quærit, soluit, dat simile, in fi. soluit obiectionem

g *Suscipere.*] bene potest archiepiscopus causam vel executionẽ sententiæ delegare subditis suffraganeorum suorum; sed ad illa suscipienda illos inuitos compellere non potest, nec potest compellere illos vt ferant testimonium in causis ad ipsum per appellationem deuolutis: nisi in his casibus aliud inducat consuetudo. Quid ergo hic? mãdabit suffraganeo, vt subditum compellat ad testimonium ferendum in causa illa ʒ, sicut in alijs casibus. & de hoc ʒ. de offic. ordi. pastoralis. Idem est in quolibet iudice, vt si de alia ciuitate petantur testes, iudex causæ ad iudicem loci mittat, vt testes recipiat: & ad iudicem attestationes remittat. C. de fide instrumentorum. l. iudices. Et not. q non eandem iurisdictionem habet iudex in accessorio, quam in principali: sed illud quia in subditos suffraganeorum iurisdictionem non habet, vt in princ. decre. pastoralis.

ADDITIO. Et sic non obstat ʒ. de offi. delega. prudentiam. §. pen. & vlti. quæ loquitur in delegato Papæ. Ioan. And.

h *Præcepta.*]vt quia aliquem citari mandat, vel his similia.

i *De consuetudine.*]consuetudo ergo in his iurisdictionẽ tribuit,

Gloss. seq. signat contrarium, & soluit.

n *In causis.*]licet enim iurisdictionem habeant in causis, nõ tamen in personas, ratione salariorum ipsorum, cum alia sit causa. Arg. ʒ. C. de iudicijs, properandum. §. illo proculdubio. vbi dicitur quòd propter salariũ aduocatorum omnino debet causæ fieri dilatio: sed illud in ordinario loquitur.

ADDITIO. Dicit Hostiensis & Archidiaconus post eum, quòd illa lex concordat: quia non intromittit se archiepiscopus de causis salariorum: & sic propter illas lis non protelabitur: mandabit autem ordinario vt illas expediat. Ioannes And.

Gloss. sequens signat contrarium, quod tripliciter soluit. In fine ponit duas opi. reprobatas.

o *Respondere.*] Nota ergo quòd ratione contractus non sortitur quis forum. Contra ʒ. eod. cap. vlt. cum suis concor. Sol. hic de contractu loquitur inito in ciuitate suffraganei: puta cum Bonoñ. quis appellauerat, secum duxit aduocatum Rauennam: & sic contractus Rauennæ initus non fuerat. Vel dic quod locum habet quando ibi non inuenitur. Vel dic verius, quòd de contractu loquitur, quem quis celebrat vt viator, vt tunc ibi conueniri non possit: durum enim esset, vt quocunque loco nauiget, vel delatus sit, respondere teneatur ʒ. ff. de iudic. l. hæres absens. §. nam vbi sic venit. & hæc vera, nisi se ibi promiserint soluturos: tunc enim suscipere compellerentur ʒ iudicium, cum ibi & vbi domicilium habent, valeant conueniri. ff. de iudicijs. l. hæres absens. §. item sciendum. ʒ. eod. dilecti. ibi enim contraxisse videtur, vbi se soluere obligauit ʒ. ff. de actionibus & obligationibus, l. contraxisse. & contractum non vtique eo loco intelligitur quo negotium gestum est, sed quo pecunia est soluenda. ff. de rebus auct. iud. poss. l. quarta. Et hic reprobari videntur duæ opiniones doctorum legum: quorum quidam dixerunt, quod ratione contractus viator respondere compellitur, si conueniatur priusquam inde discedat. Alij directe dixerunt contra, scilicet, quòd conueniri non posset priusquam inde discedat: sed poterit vt illuc postea reuertatur. Hæ opiniones hic tolluntur: cum dicatur indistincte quòd respondere non cogitur. Nec obstat ff. de iudicijs. l. secunda. §. omnes. & §. plane. vbi probari videntur istæ opiniones: quia in Roma speciale est, quod ibi dicitur, quæ communis est omnium patria. ff. ad municipalem, Roma. & ʒ. eod. cap. vlt.

Aliàs, officiales.

ʒ Plenè Do.

Vt est supra eo. cap. 1 de offic. leg. vbi Do. notant, q illa decr. non habet locum. c. p. mi. 11. q. 3. idē tenet Phil. Fra.

ʒ Idem Pet. de Ancha. ex qua glo. not. Dom. & Phil. q appel. aude iudicem non venitur arbitri & similiter q quod compromissum de patrimonio libero qa de ecclesiasticis non possent sine licentia episcopi. gl. sic. puenit. ʒ. de arb. Io. And. Phil. & Dom. ibi.

ʒ Quid si in terra iurisdicti ad hoc assignauit id nõ ... Archiepiscopus id facere ... Host. alleg. quod not. ʒ. eod. de supplen. neg. p. la. Romana hoc non placet. Arch. ... hoc tunc ... cogere posset, subditos ipsius non. Io. And.

Aduocati tamen licite vẽdũt patrocinium. 11. q. 3. nõ licet. Ioan. And.

ʒ Intellige hoc, & sic post discessum reuertitur. Dom. & Phil. ponit hic octo limitationes ad glo. ...

ʒ Intellige hoc per modum sequentis. Io. And.

ʒ Idē Dom. etiã in casu ... intellige ... loca ...

Contra-

¶ Contrahentes [a] vero aliarũ [b] diœcesum, super contractibus ĩnitis in Remeñ. diœcesi ab eisdem, (nisi inueniantur ibidem) trahere coram se non debent inuitos [c]: licet in possessionem bonorum, quæ ibi habent, etiam cum alibi copiam sui faciunt †, si eorum [d] auctoritate citati † comparere contemnãt, possint missionem facere contra eos: vel (si forte malitiose seipsos occultẽt, ne citatio perueniat ad eosdem) decernere faciendam in possessionem bonorum, quæ in alia etiam diœcesi obtinere noscuntur [e]: sed tunc loci diœcesanus ad denunciationẽ ipsorum [f] faciet [g] huiusmodi missionem.

¶ *Non potest archiepiscopus suos clericos mittere in diœcesim suffraganei, vt coram eis fiant contractus, vel iam facti approbentur. Nec si facti vel approbati fuerint coram illis, possunt suffraganeorum subditos coram se compellere litigare super illis: nec excommunicare suffraganeorum officiales vel subditos, si nolunt litigare coram ipso. hoc dicit, ad finem, secundum Dominicum.*

¶ Nec clericos suos mittant ad suffraganeorum ipsorum † diœceses, pro ineundis [h] vel recognoscendis [i] cõtractibus coram ipsis. Nec eorundem suffraganeorum subditos compellant coram se occasione huiusmodi [k] iuri stare. Neque potest archiepiscopus ipse in suorum suffraganeorum officiales [l] & subditos (pro eo quòd vocati ab ipso nolunt querelantibus in sua præsentia respondere) ecclesiasticam exercere censuram.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Iudex secularis, qui vult clericum compellere ad debita (etiam liquida) soluenda, per ecclesiasticum iudicem desistere compellatur. Ioan. And.*

CAP. II.

SECVLARES † IV-

Præsuppositio p intellectu § contrahentes.

CONTRAHENTES. Sciendum est quando dicatur quis forum sortiri ratione cõtractus: nam ratione solius cõtractus quis non sortitur forum: sed requiritur q interueniat aliud, videlicet q tempore cõtractus habeat domicilium in loco, in quo cõhit: & tunc demum sortitur forum duplici ratione, scilicet ratione cõtractus, & ratione domicilij: donec mutauerit domicilium: sed mutato domicilio, qđ postea tunc sortitur forũ ratione solius cõtractus, & non ratione domicilij: vel etiam sortitur forũ ratione cõtractus, licet cõhens non habeat domicilium in loco cõtractus: puta si in vno loco exercet negotiationem, & residet in alio loco, vt si esset aliqs vaoratus, qui resideret cum vxore sua Turonis: & haberet suos factores in hac ciuitate, cum quibus resideret pro certa parte anni: tunc in hac ciuitate ratione solius cõtractus sortitur forum: Secus in viatore vt dixi: quia ratione solius cõtractus nõ sortitur forum: sed requiritur q habeat domicilium in loco. Ex quibus præmissis concluditur, q ratione solius cõtractus quis non sortitur forum: sed vltra requiritur q ipse habeat domiciliũ in loco cõtractus: vel faciat residentiam operando mercantias: vnde quãdiu ipse habet domicilium, potest conueniri in illo loco, vel quamdiu faciat residentiam: sed mutato domicilio, nõ potest amplius conueniri: quia remanet tantummodo solus cõtractus. l. iuris ordinẽ. C. de iurisd. om. iu. & foro cõpet. hoc præsupposito, casus in hoc §. sic valet figurari: Ponamus, cum haberem domicilium in diœcesi Burdegaleñ. cõtraxi in ipsa diœcesi: & remansi tibi obligatus ex aliquo cõtractu: antequam me conuenires, mutaui domicilium, & me transtuli ad istam villam: hoc facto, tu qui es de diœcesi Burdegaleñ. vis me conuenire coram archiepo Burdegaleñ. vtrum possit archieps me citare? Rñdet Romanus Pontifex: aut possum inueniri & apprehendi intra limites suæ diœcesis: & tunc auctoritate sua poterit me citare, & ista citatio sua me arctabit: aut non possum inueniri intra diœcesim, sed vult me citare in alia diœcesi: & tunc ipse poterit me citare, ex quo sum de sua iurisdictione ratione cõtractus: tñ sua citatio non habebit effectum arctitiuum meæ personæ, nec poterit me tanquam contumacem excõicare: sed tñ poterit me reputare contumacem quantum ad effectum missionis ex primo decreto: quia si non cõparuero, dabit defectum cõ me: & si habeam bona in sua diœcesi particulari, faciet missionem in illa bona: si autem non habeam bona, declarabit missionem esse faciendam, & mandabit epo Pictaueñ. in cuius epatu sunt mea bona, vt mittat meã partem aduersam, quæ obtinuit defectum cõ me, in possessionem bonorum meorũ. Or sanctissime Pater, nunquid archieps Burdegaleñ. poterit suos tabelliones mittere ad diœcesim suorum suffraganeorum pro recipiendis cõtibus: & forte pro recipienda submissione partium iurisdictionis ipsius archiepi? Rñdet q non: & si de facto mittat suos tabelliones pro recipiendis cõtibus in diœcesim suorum suffraganeorum, gesta per tabelliones non valent. Sed ponamus q archieps Burdegaleñ. fecit citari officialem Pictaueñ. Rñdet q non potest: quia in ipsum nullam habet iurisdictionem. Nota primo ex isto §. cõhentes. decisam esse quæstionẽ, quam formauit glo. in Auth. qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi opor. quia si delinquens in aliquo loco fugiat in alium, iudex delicti poterit eum sequi: & petere, vt iudex in cuius territoriũ accessit, eũ capiat & mittat ad ipsum iudicẽ in cuius territorio deliquit: Sed in cõtibus est aliud: q a potest cogere ad litigandum coram se, si inueniat ad locum cõtus: alias non: & sic in cõtibus non fit remissio: sed secus fit in delictis, in quibus fit remissio ad locum delicti. Nota q iudex extra suum territorium non potest citare realiter. Pro quo sciendum est, q citatio realis est captio personæ, quæ non debet fieri extra territorium iudicis, sed debet requiri iudex loci in quo inuenitur, vt iudex illum capiat & tradat apparitoribus vinctum. Nota q sicut iudex nõ potest facere citationem realem extra territorium: sic etiam non potest facere citationem ad hoc vt possit iudex cõtus excõicari: quia excõicatio est pœna afflictiua personæ. Nota q iudex potest facere citationem verbalem extra suum territorium, quo ad effectum constituẽdi reum in cõtumacia, quantum ad faciendũ missionem realem ex primo decreto. Et non intelligas de præcepto de citando: quod appellatur interlocutoria sententia iudicis: nam extra territorium nõ posset iudex facere illud præceptum: sed intelligitur de actu citationis: ideo si eps Pictaueñ. mandet, vt citetur talis: & in citatione dicatur, datum Turonis, citatio non valet. Not. quod requisitio quæ fit, vt talis citetur, appellatur iuris subsidium, vt vulgariter appellatur, rogamus: & si iudex vellet excõicationem ferre in aliquem, q non est suæ iurisdictionis, debet facere istam requisitionem: sed quantum ad faciendum missionem ex primo decreto: dicũt doctores, q illud iuris subsidium non est necessarium.

a ¶ *Cõtrahentes.*] dicit hic Bart. Brixien. glo. positam s. eo. c. vlt. super verb. cõtus. intelligendam secundum qđ dicitur in isto §. & intellige istum §. in contractu. quem quis celebrat tanquam domicilium habens, vt cum ibi pergulam habeat vel armarium: alias contradiceret s. proxi. §.

b ¶ *Aliarum.*] de prouincia, vel extra prouinciam.

c ¶ *Inuitos.*] dicebant enim quidam, q remitti debebãt sicut in criminibus: cum in hoc parificentur † in Auth. vt omnes obediant iudi. coll. 5. in s. col. In delictis autem id seruatur in Authen. vt nulli iudi. §. si quis vero: & §. sequen. coll. 9. [Et in clem. pastoralis. de re iudi. post medium. ver. q si punitio. vbi de hoc in glo. sed nunquid.] Alij dicebant, q si aberat latitandi animo, iudex vbi reperiebatur, tenebatur remittere: alias debent possideri bona. [De hoc ff. de iudi. hæres absens. §. 1.] expeditum est, vt hic vides.

d ¶ *Eorum.*] archiepiscopi vel officialis.

e ¶ *Noscuntur.*] ipsi contrahentes: Dicebant quidam, q nullo casu iudex hoc decernere poterat: quorum hic reprobatur opi. † & de hoc per Host. in sum. eo. tit. §. 2. ver. item ratione contractus.

f ¶ *Ipsorum.*] archiepiscopi, & officialis.

g ¶ *Faciet*] ad idem s. eo. postulasti.

h ¶ *Pro ineundis*] i. est faciendis, vel incipiendis.

i ¶ *Recognoscendis.*] tangit consuetudinem Franciæ, vbi fiunt tales recognitiones: & concor. ad hoc s. de iure patro. relatum.

k ¶ *Huiusmodi*] quia scilicet inierunt vel recognouerunt contractum coram illis.

ADDITIO. Nam si extra diœcesim etiam coram ipsis archiepis fierent cõtus, non sortiuntur cõhentes ipsorum forum: & quocunq; fiant in sua diœcesi, sortiuntur forum ipsorum. Inno. Io. And.

l ¶ *Officiales.*] licet enim idem sit consistorium epi & officialis sui, vt j. de app. Romana. in prin. non tamen iurisdictionem habet in officialem episcopi. vt s. eo. §. 2. & 3.

ADDITIO. Quod intelligas quando peccat extra officialatum, vt s. eo lib. de offi. vica. c. 1. in 3. glo. Ioan. And.

S*ECulares.*] Diuidi non potest: quia clauditur vno contextu. Dominicus.

CASVS. Titius prætẽdebat me clericum suum debitorem in aliqua pecuniæ summa: & habebat schedulam signo meo manuali signatam: fecit me conuenire coram iudice seculari recogniturum vel negaturum signum meum manuale appositũ in tali schedula, & contenta in eadem: comparui, confessus tum signum meum manuale, & contenta in schedula: iudex fecit mihi præceptum de soluendo infra certum tempus, & mandauit cuidam executori, vt ad hoc me compelleret: an valeat tale præceptum? Rñdet q non: q a iudex se-

† Aliàs, fenatus.

† No. idem quod not. hic in § nõ tabelli: & p ba. ut p c. [illegible]

Casus §. Cõtrahentes.

Casus §. Non obstante.

Remissio fit i delictis, sed non in contractibus.

† Aliàs, sanctum.

† Vide que late tradit Alexander cõsil. [illegible]

† Quo ad sequens [illegible]

† Et ratio est secundũ Pet. de Anc. q a licet p partes contractum [illegible] de suo foro [illegible] subditum. glo. in c. [illegible] gare: tamen [illegible] possessionem rerum alibi [illegible] [illegible] Bar. in l. [illegible] legatorum. [illegible] de [illegible] lege Pomp.

iudex secularis non potest ad hoc me compellere: sed istud pertinet ad forum ecclesiasticum: & si super hoc sit consuetudo, illa potius est corruptela, quàm mereatur dici consuetudo: nam statuta laicorum non astringunt personas vel res ecclesiasticas. cap. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitu. in antiq. Nota argumen. quod debitum probatum per litteras committentis, vel instrumentum publicum statim meretur executionem. Dominicus.

Prima glossa ponit summã, & vnde sumpta sit.

a *Seculares iudices.*] iudex secularis, qui vult clericũ compellere ad debita etiã liquida soluenda, per ecclesiasticũ iudicem desistere compellatur. Fuit tracta de fine decretalis extrauagantis, quæ incipiebat, quia non contingit.

ADDITIO. Io. Mona. alleg. extrau. quam sit graue. quam non vidi: sed veritas est quod ille ver. quia vero. erat pars decret. quia nonnulli. j. de immun. eccle. vt ibi dixi in princip. Ista fuit 7. & vlt. prouisio, quam ibi fecerat Alex. quartus. Ioan. And.

b *Nulla.*] Obsequẽdi enim est eis necessitas, nõ auctoritas imperandi. 96. dist. cap. 1. §. cumque lecta. de consecr. eccle. & de reb. eccle. non alie. cum laicis. cum sit.

c *Ecclesiasticas.*] Etiam si ordinem clericalem non habeant, vt religiosi & conuersi, 12. q. 1. duo sunt.

ADDITIO. De clericis coniugatis secus: dummodo non fiat distinctio in persona. j. de cleric. coniuga. cap. vno. Io. And.

d *Eis.*] secularibus iudicibus.

e *Earum*] personarum ecclesiasticarum.

f *Damnabili.*] quia hoc est contra ecclesiasticam libertatẽ. j. de immuni. eccle. c. vlti. & penult.

g *Compelluut.*] de facto. [Forte captis pignoribus, vel satisfit ipsorũ bonis. Si distringerent personaliter locus esset poenæ. cap. si quis suadente. 17. q. 4.] Et est hoc contra Bonon. qui habent statutum, quod omnis contractus factus cum rectore ecclesiæ valeat, & quod potestas teneatur illud executioni mandare.

ADDITIO. Bononienses statutum illud habebãt tempore huius glossæ: sed post traditum scilicet per ciues regimen ciuitatis Domino Hostien. sublatum fuit illud statutum.

h *Compescendos.*] concor. j. de iureiuran. c. licet. de excep. c. 2. de senten. excom. decernimus.

Vm C. laicus.] Istud cap. potest diuidi in tres partes, licet Io. An. non diuidat: In prima ponit cõsultatio: In secũda responsio: ibi, *Ipsum.* In tertia instruit iudicem ibi, *Vt ipsum.* Dominicus.

CASVS. Ego fideiussi pro aliquo qui promisit mihi quod me indẽnem redderet tactis sacrosanctis Euangelijs: tu creditor eo quod renunciaui Authenticæ. fecisti me cõuenire: ego cõuentus requisiui illum pro quo fideiusserã, vt me liberaret: noluit facere: & fui condẽnatus tibi soluere: certũ est quod habeo contra debitorem actionẽ mandati & condictionẽ certi ex stipulatu, volo eũ cõuenire, vt me seruet indemnem: vnde feci eum conuenire corã iudice ecclesiastico: ipse citatus in termino comparuit: & excipiendo proposuit, quod erat male conuentus: & petebat remitti ad suũ iudicem vna cũ expensis: Dicebam ego, quod in illo contractu interuenerat iuramentũ: & ratione iuramẽti ipse laicus effectus fuit de iurisdictione ecclesiastica: & sic bene fuit conuentus: & nõ remittendus ad iudicẽ laicũ: nũquid bene dico? Rñdet Romanus Pontifex, quod sic. Nota quod principalis persona debet seruare indẽnẽ fideiussorẽ suũ: vt hic, & de fideiu. c. 2. & 3.

Prima glossa summat, & docet vnde sit sumpta.

i *Cum C.*] Ratione iuramenti laicus, vt illud seruet, coram iudice ecclesiastico conuenitur. Tracta fuit hæc decretalis de extrauaganti Clementis, quæ incipiebat: sua nobis nobilis uir Henricus. eo. tit.

k *Soluisti.*] An fideiussor qui soluit vsuras illas à debitore repetat? Dic vt not. s. de fideiu. cap. 3. [Plenius in quæstione quã disputaui, vide super regula, damnũ. j. de re. iu. Ioan. And.] Et ante solutionem agit fideiussor contra debitorẽ, vt ipsum a fideiussione absoluat in casibus s. de fideius. cap. vlt. & cap. constitutus.

l *Obligaueras.*] olim erat in optione creditoris, quem vellet cõuenire debitorem vel fideiussorem: hodie non: quod dic, vt s. de fideiu. cap. 2. in 1. glo.

m *Indemnem.*] Et sic sentiebat damnũ vnde præmiũ merebatur: quod esse non debet. s. de fideiussorib. cap. 2. vbi de hoc.

n *Iuramenti.*] 22. q. 1. cap. vlt. s. de iudi. nouit. ver. postremo. de electio. venerabilẽ. & idẽ in alijs criminibus ecclesiasticis, quæ not. s. eo. tit. cum sit.

ADDITIO. Facit quod not. de purg. cano. cap. nos inter. Ioan And.

o *Præmissa.*] quæ semper censurã habet præcedere. 2. q. 2. indigne. in glos. 2. 23. q. 3. de illicita. de senten. excom. mu. sacro.

p *Tenetur.*] Ex tribus tenebatur, ex iure cõi, ex pacto, & vinculo iuramenti: ex vltimo coram ecclesia conuenit: vt hic vides.

ADDITIO. Adiectio igit iuramẽti mutat forum, sicut & quãdoque validat cõtractũ. s. eo. lib. de pac. quamuis. j. de iureiur. licet. quãdoque nil operatur. j. de reg. iur. non est. secundum Ioan. Mona. & Archi. qui ambo sic ad litteram loquũtur: & facit quod post Hostien. scripsi de ordi. cogni. tuam. super vlti. glos. Io. And.

Dicit Pet. de Ancha. quod isti laici facti huiusmodi probationibus sine sententia compellebant clericos per sua statuta: vnde not. quod sententia nõ erat non sufficiens: ita erit statuta. cap. fin. s de elect. eo. lib. Bonia.

Adde de clericis qui non contraxerunt bigamiam, non bigamos & incedentes habitu clericali. Pet. de Ancha. Phi. Bonia.

Vide in isto cap. ibi, peremptorie, secundum doctores quod iuramentum accumulat forũ foro. vide Anto. de Butrio in s. effectu iuramenti in suo tract. de iuramento. Bonia.

dices, qui (licet ipsis nulla competat iurisdictio in hac parte) personas ecclesiasticas, ad soluendum debita (super quibus coram eis, contra ipsas earũ exhibentur litteræ, vel probationes aliæ inducuntur) damnabili præsumptione compellũt: à temeritate huiusmodi per locorum ordinarios, censura ecclesiastica decernimus compescendos.

Idem.

Ratione iuramenti laicus (vt illud seruet) coram iudice ecclesiastico cõuenitur.

C A P. III.

CVm C. laicus (pro quo soluisti certam pecuniæ quantitatem, in qua pro eo te fideiussorio nomine obligaueras) te seruare recuset indemnem, contra iuramentum à se præstitum temere veniendo: ipsum coram ecclesiastico iudice (ad cuius forum ratione iuramenti, causæ huiusmodi cognitio noscitur pertinere) de iure poteris conuenire. Vt ipsum monitione præmissa, per censuram ecclesiasticã, quòd te super prædictis (vt tenetur) seruet indemnem, præuia ratione compellat.

Non ergo potest capi ex personas aut res earũ. Dom. Pet. de Ancharano. Vlul. Fontanus.

TITVLVS III.

De litis contestatione.

Innocentius quartus in concilio Lugduneñ.

Peremptoria litis contestationem non impedit: nisi sit de re semel finita. Ioan. And.

CAP. I.

EXceptionis peremptoriæ seu defensio-

DE LITIS CONTESTATIONE.

Dictum fuit supra tit. proxi. de fo. compe. Et quia post disceptationem & sententiam interlocutoriam, an iudex sit cõpetens: compellitur reus libello actoris respondere, & litem contestari: ideo post rubricam de foro competenti, ponitur ista rubrica de litis contestatione.

Contrarietas dũ Hela.

EXceptionis.] Ponit regulam in cuius ventre exceptionem inserit: ibi, *Nisi.* quam regulam exaggerat: ibi, *Licet.* secundum Ioan. Mona. Et incipe costructum: ibi, *Obiectus.* Io. And.

Exceptio peremptoria regulariter nõ potest opponi ad impediendum litis contestationem: sed demum opponitur ad merita causæ: fallit in exceptione transactionis, rei iudicatæ, litis finitæ. hoc dicit.

CASVS. Titium meum debitorẽ feci conueniri coram suo iudice competente, qui in termino assignato cõparuit: cõparitione facta obtuli ei libellum, cui petij rñderi: ipse accepit terminum ad rñdendũ libello: die adueniente ipse excipiendo proposuit, quod non tenebatur libello meo rñdere, eo quod feceram sibi pactum de nõ petendo: vel mihi soluerat, vel opposuit aliquam aliam exceptione peremptoriam in vim dilatoriæ: qua exceptione peremptoria probata ipse veniret absoluendus: Dico quod ipse rñdeat libello, hoc est cõfiteatur contenta in libello vel neget: & si confiteatur proponat exceptionem, quam voluerit: quærit an bene dicam: ita quod sit compellendus directe rñdere libello meo confitendo vel negando? Rñdet Romanus Pontifex, quod sic: nã istæ exceptiones peremptoriæ opponuntur solum ad merita causæ, & non ad impediendum litis contestationem. Sed quid sanctissime Pater, an illud sit verum indistincte? Rñdet quod nõ: sed fallit in exceptionibus transactionis rei iudicatæ, & litis finitæ: Nam istæ tres exceptiones opponunt ad impediendũ litis contestationẽ, vt illis positis non requirit litis cõtestatio, idest nec rñsio affirmatiua, nec negatiua ad libellũ oblatũ, vel ad actionẽ intentatam, eo quod tales tres exceptiones merita causæ non respiciũt: sed & actionem eludunt, & agentem a limine iudicij repellunt: quod per præsentem textum innuitur: & per textum c. proxi. & sequen.

Not. quod exceptio peremptoria regulariter nõ potest opponi ante litem contestatam. fallit in casibus hic expressis. Dominicus.

Prima glossa summat.

q *Exceptionis.*] peremptoria litis contestationem non impedit: nisi sit de re semel finita.

r *Peremptoriæ.*] De peremptorijs & dilatorijs dic vt not. s. de excep. c. exceptionẽ. in 1. gl. Et est perẽptoria quæ intentionem agẽtis perimit,

Exceptio peremptoria quæ sit.

perimit, vt pactum de perpetuo nõ petendo: & exceptio doli mali, & iuramentum de non agendo vel accusando. ff. de excep. l. 1. & s. de accus. veniens. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. ponit differentiam inter exceptionem & defensionem.*

a ¶ *Defensionis.*] Differentiam facit inter exceptionem & defensionem: pactum enim de non petendo siue iuramentum, ipso iure tollit naturalẽ obligationem sicut numeratio: sed nõ ciuilẽ ipso iure, sed ope exceptionis illam elidit. ff. de solu. Stichum. §. naturalis. Instit. de excep. §. praeterea. Defensiones ꝓprie dicuntur, quae ipso iure actiones tollunt: vt solutio, acceptilatio:

nis[a] cuiuslibet principalis cognitionem negotij contingentis, ante litem contestatam obiectus[b]: Nisi de re iudicata[c], transacta[d], seu finita[e] excipiat litigator[f], litis contestationem non impediat[g], nec retardet: Licet dicat[h] obiector, quòd rescriptum nõ fuisset obtentum[i], si quae sunt impetranti opposita, fuissent exposita[k] delegantı.

qa solutione eius quod debetur, & acceptilatione omnis obligatio tollitur. Insti. qui. mo. tol. ob. in prin. & §. item per acceptilationẽ. Item renunciatio dici potest defensio. de renun. super hoc. 7. q. 1. q̃ periculosum. de electio. cũ iter. huiusmodi enim defensiones non proprie dicuntur exceptiones[1], cum non excludant actionem: qa nulla est ibi actio. ff. de excep. l. 2. licet large exceptiones dicuntur: quia excludunt agentem, secundum Ber.

ADDITIO. De hoc plenius in Spec. de excep. §. 1. Ioan. And.

b ¶ *Obiectus.*] idest obiectio.

ADDITIO. Inno. exponit, idest, exceptio peremptoria: Sed non placet ponderatu constructu. Ioan. And.

c ¶ *De re iudicata.*] C. de re iud. l. vlt.

ADDITIO. Dicebat Ioan. Mona. iudicata efficaciter, transacta firmiter, finita irretractabiliter. Ioan. And.

d ¶ *Transacta.*] C. de transac. causas.

ADDITIO. Et ff. de cond. indeb. eleganter. §. si quis post. vbi glo. alleg. hanc decret. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. exponit hæc tria, & rationem reddit: secundo format, & soluit duas quaestiones.*

e ¶ *Finita.*] Sufficiebat hoc dicere, quòd oĩa comprehẽdit, vt dixi in prin. Et quod dicit[2], iudicata, dic enim Ber. ab eo cui iudicandi ius fuit. [ff. de re iud. l. 4. §. condẽnatum. ff. de poe. l. rei. §. fi. ff. de bo. pos. ꝯ. tab. non putauit. §. non quauis. vnde si nõ fuit iudex, non tenuit eius sententia. de iudi. at si clerici. cum concor. Item si erat excõicatus vel schismaticus non habẽs gratiam sedis Apostolicae. de offi. ord. q sedem. de electio. quia diligentia. de haere. excõicamus. § credentes. de senten. excomm. nouerit. De excõicato tñ dic vt dixi de re iud. ad probandum. de quo hic Archi. Item requiritur quòd iudicatum sit seruato iuris ordine; aliàs secus. 2. q. 6. ei qui. §. diffinitiua. Vbi ergo lata est sñia à suo iudice non impedito, & iudiciario ordine obseruato, procedit quod hic dr̃, etiam si ꝯ ius litigatoris lata fuerit, ex quo non appellauit. s. de re iud. cum inter.] Transacta bona fide, vt transactio teneat[3]. ff. de pact. tres fratres. Finita ꝑ consensum vel longo silentio. [Non intelligas de praescriptione, licet Hos. hic ꝯ. & male, vt patet C. de ꝑscriptione lõg. tem. l. emptor. & vide in Spec. praedicta charta versic. sed certe. vbi dicit Guil. q curia Romana hoc non recipit, q praescriptio ante lit. contest. possit opponi. Quidam dicunt silentium homologationis arbitrij ex quo paratur actio & exceptio. C. de arbit. cum antea. de hoc s. de arbit. per tuas. alij dicunt silentiũ illius qui appellauerat á sententia, quam appellationem deseruit silendo, vel non prosequẽdo: sed illud cadit in primam exceptionem, scilicet de re iudicata.] Et sumpta fuerunt haec verba [scilicet iudicata, transacta, seu finita.] ff. ad senatusconsul. Tertul. l. 1. §. vlt. ff. de verb. sign. transacta. & l. seq. & quod dixi, finita consensu: potest intelligi ꝑ iuramentum delatum a parte parti: quia tale iuramẽtum maiorem habet auctoritatem q̃ res iudicata. ff. de iureiu. l. 2. s. de iureiu. & si Christus. ibi, oĩs controuersiae, &c. & post tale iuramentum nihil est quaerendũ. ff. eod. non erit. §. diuus. versi. dato. ad hoc de accu. veniens. Merito ergo ista contestationem impediũt; obligatio enim semel extincta, &c. ff. de sol. qui res. §. aream. de conse. dist. 4. quaeris. §. per hanc. in glo. ꝓbatur. C. de remis. pig. cum ex causa. nec intendit Papa lites sopitas ꝑ sua suscitare rescripta. s. de rescri. nonnulli. & rescriptum impetratum tacito de re iudicata a qua non est appellatum, non tenet. C. sen. rescin. non poss. l. impetrata. & ꝑ transactionem à lite receditur. C. de transa. fratris tui. & l. causas. de trãsact. c. 1. Item si ꝑ iusiurandum, vt dictum est, finitum sit negotium, restaurari nõ debet: ideo ista litis contestationem impediunt. Sed pone, dr̃ q sñia non tenuit: puta quia iudex non fuit qui eam tulit, vel q transactio dolo facta fuit, vel non fuit iure finitum negotium: nunquid audiendus erit? Et dic q sic fm Ber. vt patet per ꝑdictas leges. ff. ad Tertul. l. 1. in fi. ff. de verb. sign. transacta. quia ꝑiudicialia sunt ista, & prius tractãda. de ordi. cog. tuam. Sed pone, opposita est res iudicata, vel transactio, vel q finita est res: & de hoc bene constat, quo pronunciabit iudex? Sup principali non potest pronunciare: qa sup eo nõ est actum: nec sup eo lis contestata. s. vt lit. non contest. per totũ. & de qua re, &c. ff. de iud. de qua re. de cau. pos. cũ ecclesia. & cap. seq. Dic fm Ber. q nõ pronunciabit sup principali, sed super exceptiõe rei iudicatae hoc modo: qa data fuit petitio, petit talis rem talem à Titio, quã dicit ad se pertinere, &c. cui fuit excipiẽdo risum, q cum alia vice sup ipsa petitione iudicatum fuerit ꝯ ipsum, non est vlterius audiendus ꝯ sñiam à qua non fuit in appellatum. Iudex[4] contestata lite super illa exceptione[5] ita procedet: qa cõstitit super eo quod talis petit, q ei obstat res iudicatã, à qua non fuit appellatum, diffinitiue pronuncio ipsum super illa petitione non esse vlterius audiendum, sibi ꝑpetuum silentium imponendo. Ad hoc de accu. veniens. in fi. [facit qđ not. 11. q. 1. Christianis. & s. de renun. super hoc. in vlt. glo. Si enim hoc fieri potest vbi actor probauit intentionem: & reus peremptoriam: fortius vbi solus reus probauit.] Vel poterit delegatus dicere: pronũcio litteras nõ valere. In his tribus casibus fm Ber. tutius videtur proponere has tales exceptiones lite contestata: quia tunc a principali debito absoluetur.

f ¶ *Litigator.*] reus scilicet.

g ¶ *Non impediat.*] ergo per talem exceptionem nõ fit litis contestatio: aliàs non requireretur an impediret vel non. j. cap. prox.

h ¶ *Dicat.*] exceptionem peremptoriam opponendo: vt nõ sequatur absurditas de dilatoria, quae venit ante litem contestatam.

i ¶ *Obtentum.*] Nota q peremptoria inter dilatorias proponenda nõ est: qa alius est ipsarum effectus; altera differt, altera perimit[6]. In peremptoria enim habet ꝓcedere actio, cui opponatur ipsa exceptio. ff. de excepti. l. 2. Ber. Scias aũt q oĩs exceptio peremptoria, quae perimit litteras & gratiam, opponitur & ante litis cõtestationem & post: si litteras tantum, ante litis contestationem. C. de exceptio. l. vlt. de hoc vide per Inno. & Host. s. de rescr. constitutus.

¶ *Glos. seq. obijcit, & soluit.*

k ¶ *Exposita.*] videbatur ꝯrium, quia eadem ratio, &c s. de rescrip. super litteris. in fin. sed non est verum: quia fm id iam nõ peremptoria exceptio veniret in vim dilatoriae; & si de replicatione dixisset, nihilominus litteras habuisset, vt ibidem recitari solet.

ADDITIO. Item cũ actor non teneatur in libello de exceptione rei facere mentionem, vt notat Inno. de libell. obla. c. vlt. multominus in rescripto, quod praecedit libellum fm Arch. Io. Mona.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Per exceptionem peremptoriam non fit litis contestatio. Ioan. And.*

CAP. II.

SI oblato[l] ab actore libello[m], ex parte rei exceptio

S*I oblato.*] Primo ponit decisionem: Secundo circa illam declarationem annectit: ibi, *Immo.* exceptionẽ interserẽs: ibi, *Nisi.* Dom.

CASVS. Quidam mutuauit B. certam summam pecuniarum: pro qua soluenda A. mutuans, ipsum B. in iudicium traxit: & libellum super eadem summa obtulit, in quo ipsum B. ad solutionem compelli petiuit: Ipse aũt B. contra libellum & petitionem in illo contentam, exceptionem pacti de nõ petendo obiecit. Bonifacius Romanus Pontifex consultus qd iuris: scilicet, an per huiusmodi petitionem & exceptionem lis cõtestata censeatur? Rñdet q non: & q tali exceptione non obstante procedendum sit ad litis contestationem, nisi obijciatur de transactione, de lite finita, & re iudicata, quae litis ingressum impediunt: & licet quidam casum huius capituli aliter formenti tamen praedicta casus forma & positio plus est amica textui, verba ipsius vt iacent intelligendo. Nota primo arg. q copia libelli debet dari sumptibus actoris, cum arcetur ad offerendum, vt hic vult tex. & 4. q. 3. cap. induciae. §. offeratur. de quo per glo. in clemen. quamuis. de appel. versi. oblatos. & glo. in clemen. causam. de elect. Nota secundo, q dictio, nisi, sequens negatiuam, stat inclusiue. de quo per glos. in regula, [illegible] j. de reg. iur. Dominus [illegible]

¶ *Prima glossa [illegible] & dicit quid declaret.*

l ¶ *Si oblato.*] [illegible] exceptionem peremptoriam non fit litis contestatio. Ema[illegible] decretalis haec ad declarationem eorum quae not. Goffre. d[illegible] dudum 2. j. de dolo & contu. prouĩ. & quae ibi Hostien. [illegible] de appellat. cum causam. de excep. cum venerabilis. [illegible] cap. prox. & Guil. in Spec. de litis contest. nũc dicamus. vers. sed nunquid per exceptionem.

ADDITIO. Et de excep. §. viso. ver. sed nunquid. & reprobat qđ tenere videbatur Accur. C. eo. tit. l. vna. in vlt. glo. Ioan. And.

m ¶ *Libello.*] qui est de substantia iudiciarij ordinis. 5. q. 3. c. induciae. §. offeratur. supra de libel. obla. cap. 1. quod dic vt [illegible]

ADDITIO.

[1] Idẽ Dom. & Phil. not. glo. pro suntio, vnde Ber. in l. 1. §. 1. ff. quod vi aut clam. dicit tamen Philip. liter glo. sit in se vera, tamen nõ elegranti q tex. vult bene solutionem aut ꝑpulationẽ opponi: qa sunt litis finitae. Fran.

[2] Materiam huius glo. plene reqre in Spec. de excep. §. de electio. in vlti. charta per toni: quorũ aliqua hic prosequitur Archi. Ioan. And.

[3] Nã si non teneret, vt in casib. notatis in l. post rem. C. de transac. nõ impediret. Phil. Fran.

[4] De hoc in Spec. de excep. vlt. char tu. & ibi videas opin. Ros. quae vi det melior: saluo quod ibi dixi. scilicet vt iudex pronunciet licite ad agendũ nõ admitto, & non admittendum fore pronunciatio. Io. An.

[5] Vide qđ not. de offi. deleg. prudẽtiam. §. sexta. in glo. 2. Ioan. And.

[6] Dic si peremptoria & dilatoria simul & mistim proponantur, nõ attendit ordo scripturae, sed intelligi ꝑius proposita q proponenda erat. Bart. in l. quidã cum soluebant. ff. de re iudic. Phil. Fran.

ADDITIO. Et in clemen. sæpe. de verb. sign. in g lo. datur per hoc. Ioan. And.

a ¶ *Exceptio peremptoria.*]de dilatoria non sic dubitatur: quia per eam non respondet sic petitioni: & quia de sua natura contestationem præcedit, vt dixi ş. cap. proxi.

b ¶ *Proponatur.*] simpliciter, & solũ in modum exceptionis, vt ĵ. dicam.

¶ *Glos. seq ponit opinionem contrariam: quam corroborat quinque iuribus. in fin. respondet: in medio fortificat textum.*

c ¶ *Facta.*] dicebant quidam ꝙ: & videbatur opinio eorum probari per decre. de dolo & cõtu. prout. de app. cum causam. vtrobiq; vt cõtestata lis per exceptionẽ pscriptionis: de excep. cum venerabilis. per exceptionem permutationis. de test. Raioutius. per exceptionem annalis pscriptionis, vsucapionis, &c. Item instituta actione, & opposita peremptoria exceptione vr esse iudicium. ff. de inter. act. si filius. §. exceptionibus. Sed ꝯtrium est verum: & hoc tenebant oẽs supradicti Doctores, quod optime probat lex, dicens, ꝙ qui vult exceptionẽ doli mali opponere, quæ cõpetit ex transactione ante litem contestatam facta, eo quòd incidit in transactionem, ante litem contestatam id facere debet. ff. de condi. inde. eleganter. §. penult. Item per litis contestationẽ ordinatur iudicium: p peremptoriam exceptionem destruitur: sed eadem res duos effectus ꝯrios non potest parere. 26. dist. deinde. in glo. penult. ĩ. de bapt. maiores. ff. de solu. qui hoiem. probatur idem expresse. ş. cap. proxi. si enim per peremptoriam exceptionem non debet impediri vel retardari litis contestatio: ergo per eam nõ fit: aliàs non processisset quæstio. Ad ꝯtria rñdetur hoc modo: aut reus directe rñdet libello: puta cum petitur ab eo decem ex causa mutui: dicit se nõ teneri, & petita fieri non debere: cum pactum de nõ petendo ppetuo sibi factũ fuerit: & tunc facta est litis cõtestatio 1, & sic intelliguntur ꝯtria. [Et sic intelligatur quod not. Accur. in Authen. de exhib. & introduc. §. sancimus. ver. suscepto. in glo. scilicet. colla. 5. Format enim ibi quæstionem in eo qui excipit negatione pmissa: licet in solutione videatur generalius loqui.] Aut simpliciter excipit de pacto de non petendo pscriptione vel alia peremptoria: & tunc non intelligatur facta 2, vt hic. Idem si excipiendo pponeret se non teneri rñdere libello: eo qđ factum fuerat sibi pactum de non petendo, &c. ad hoc de decimis, dudum. Et in isto casu solemus vocare exceptionem, intentionis exclusionẽ: & qñ pponitur post litis cõtestationẽ, vocatur actionis exclusio. ff. de except. l. 2. in princ. Et hic adde quod dixi ĵ. de reg. iur. exceptionem.

1 Vide Phil. quia sic loquendo nõ sine in finibus exceptionis sed vltra procedit.

2 Vide Phil. quia litis cõtestatio. fit per responsionem sequentẽ narrationẽ: sed excipiẽs nõ respondet. l. eleganter. §. si quis post. ff. de cond. indeb. Fen.

peremptoria [a] proponatur [b]: nequaquam per hoc litis contestatio intelligitur esse facta [c]: Immo ea non obstante, (nisi sit de illis exceptionibus, quæ litis contestationem impediunt [d]) fieri oportebit [e] eandem.

TITVLVS IIII.

De iuramento calumniæ.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Non est de substantia, quòd statim post litem contestatam iuretur de calumnia. Ioan. And.*

d ¶ *Impediunt.*]ş. cap. proxi.

e ¶ *Oportebit.*]De necessitate iuris: quia aliàs processus habitus 3 post talem exceptionem non valet: cum lis contestata non esset. ş. vt lite non contestata, per totum. sicut nec per positiones, & responsiones fit litis contestatio. ş. de elect. dudum 2. ş. de litis contest. cap. vno. Ioan. And.

3 Etiam de assensu partium secundum Archi. qui hic tractat id de quo dixi ş. de offic. deleg. de causis. super si. ne 3. glos. Ioan. And.

DE IVRAMENTO CALVMNIAE.

¶ *Ista rubrica hoc ordine continuatur: quia actione in iudicio edita, & contestatione litis facta ex ordine succedit iuramentum calumniæ: Igitur post rubricas præcedentes secundum Goff. & alios scribentes, merito subijcitur hæc rubrica de iuramento calumniæ.*

S *I de calumnia.*]Diuiditur, quia cõtinet tria dicta, quæ patent in rubro: Secunda pars: ibi, *Propter.* Tertia: ibi, *Quamuis.* Dominicus.

CASVS. Propter diuersitatem & ꝯrietatem iuriũ, & opinionum inde resultantium dubium vertitur, beatissime Pater, qñ iurandum sit de calumnia: quidam enim dicunt, ꝙ etiam post receptionẽ testiũ possit & debeat pstari; verũ, immo in quacunq; parte litis vsq; ad conclusionem exclusiue: Alij ꝯ: videlicet ꝙ statim post litis cõtestationem; & quiuis horum suam intentionem iuribus seu rationibus fundare & cõprobare nititur: prout hæc ex glo. 1. huius cap. eliciũtur, & habent: Hinc Romanus Pontifex consultus qñ præstandum sit tale iuramẽtum, si quis dicit, ꝙ ipsum præstari debeat statim lite contestata; an bene dicat? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ non: & dicit, ꝙ licet istud iuramentũ fuerit omissum; tñ potest exigi à partibus in quacunq; parte litis: Idem est dicendum de iuramento veritatis; quod exigitur in causis spiritalibus: & dr̃ de veritate: quia olim dicebat iudex, iuras rñdere veritatem dum eris interrogatus? Idem in reo: sed non iurabatur in causis spiritalibus de calũnia: sed solum de veritate dicenda: Hodie aũt illud est correctum: quia hodie iuratur de calumnia etiam in causis spiritalibus. Sed ponamus quòd illud iuramentum calumniæ non fuit petitum in quacũq; parte litis, sed fuit omissum: an valeat pcessus? Respondet Romanus Põtifex, quòd si illud iuramentum de calumnia tacite omittatur; non propter hoc erit processus nullus: secus si partes istud iuramentum de calũnia remitterent: quia tunc processus esset nullus: Ex quo sequitur, ꝙ cum illud iuramentum possit omitti: ꝙ non est de substantia ordinis iudiciarij. Sed quid sanctissime Pater, verum in causis spiritalibus sit iurandum de calumnia? Dicit ꝙ olim de iure decretalium in causis spiritalibus non erat iurandum de calumnia: Nam iura præsumebant, quòd in causis spiritalibus non committeretur ita cito calumnia, sicut in causis profanis: quia spiritalia exiguntur à persona: Sed dicit Romanus Pontifex, ꝙ experientia docente compertũ fuit, plures litigantes commisisse calumniam in causis spiritalibus; ideo ordinat, quòd in ipsis causis spiritalibus fit iurandum de calumnia sicut in causis profanis: Et sic in causis spiritalibus pstatur duplex iuramentum, scilicet iuramentum de veritate dicenda, & iuramẽtum de calumnia. Nota primo, ꝙ exordium litis appellatur litis contestatio. Idem dicit glo. in l. 1. C. de iud. vbi dr̃, iudicium cœptum per litis contestationem. Qñq; etiã dicitur iudicium cœptum p citationem simplicem. l. iudicium soluitur. ff. de iudic. l. si quis. ff. de iudic. cap. proposuisti. de foro cõpet. in ant. Nota secundo, ꝙ non est de substantia ordinis iudiciarij, quòd iuretur de calumnia. Nota tertio, ꝙ si in exordio litis non iuretur de calumnia, potest peti, & debet exigi illud iuramentũ in quacunq; parte litis: & istud verum ꝙ debet exigi non præcise, sed causatiue, videlicet nisi quis velit perdere suam causam: Nam hæc est pœna nolentis iurare de calumnia, vt ipse amittat suã causam. in cap. si. eod. tit. in ant. Nota vlterius, ꝙ hodie est iurandum de calumnia in causis spiritalibus, sicut in causis profanis. Nota finaliter differentiam inter iuramentum de calumnia, & iuramentũ de veritate. ad hoc ĵ. eo. cap. 1. 3. rñso. & ĵ. de testib. præsentiũ. Quæ aũt sit differentia, vide in Spec. de iuramen. calum. §. cum aũt. ver. vnde ab huiusmodi. Dominicus.

C A P. I.

SI de calũnia [g], seu de veritate [h] dicenda, in primo litis exordio non iuretur, vt debet, poterit postmodum in qualibet parte litis iurari: cũ huiusmodi iuramẽta præstari ab initio de substantia ordinis iudiciarij nõ existat [i]: †.

¶ *Non annullatur processus, licet tacite omittatur calumniæ iuramentum. hoc dicit.*

¶ *Prima glossa summat, & diuidit: secundo dicit quid declaret.*

f ¶ *Si de.*]Tria dicit: primo quòd non est de substantia quòd statim post litem contestatã iuretur de calumnia: Secundo ꝙ non annullatur processus, licet tacite omittatur calumniæ iuramẽtum: Tertio præcipit, quòd in spiritalibus simul de calumnia & de veritate iuretur. Emanauit ista decretalis ad declarationem eorum quæ not. Ber. de iureiuran. ex litteris. in vlt. glos. Innocentius & Hostiensis ş. eod. litteris. Abbas ş. eo. cap. 1. Gul. in Spec. eod. tit. §. 1. in princ. & versi. quarium. & §. 2. versi. quid si non. & §. restat. & Hostien. in summa eod. tit. §. quando. versi. vnum tamen.

g ¶ *Calumnia.*] euitanda. sic 13. dist. nerui. ibi, vnusquisque habeat suam propter fornicationem, scilicet, euitandam.

h ¶ *Veritate.*] quod solum olim in spiritalibus præstabatur, vt in fine videbis.

¶ *Glossa seq. obijcit, textum fortificat, & obiectioni respondet.*

i ¶ *Non existat.*]Videbatur ꝯ: Primo, ex ordine rubricæ ş. eod. Secundo, ex ordine illius litteræ. ş. de elect. dudum 2. ver. lite vero, &c. & erat expressum. C. eod. l. 2. in princ. ş. eod. cap. 1. & cap. cum causam. Ad hoc facit lex quæ dicit, ꝙ procurator ante litem contestatam præstare debet cautionem de rato: & tunc si præstita non fuerit, postea non præstabitur. ff. de proc. l. Pomponius. §. satisdationis. Sed ꝯtrium est verum; vt hic vides. & sic prædictorum Doctorum comprobatur opinio. Et de iuramento de veritate videbatur casus de iureiur. ex litteris 4. Ad hoc ş. de fide instrumen. cum Ioannes. versi. verum. & ĵ. de testi. præsentium. ad hoc. ff. de dam. infect. qui bona. §. penult. nec enim semper ordinem scripturæ seruamus. ff. de solu. l. nec ordo. & ş. de rescript. causam quæ. [Et vide quod dixi eo. tit. cum dilecta. scilicet super 4 glo.] Et cum in totũ tacite omittatur, vt ĵ. proxi. rñio, multo fortius ad tempus. Ad ꝯtria rñde, verum esse id fieri debere, vt dicit hæc littera: sed si non fiat, non pro-

† A contrario. si esset de substantia suppleuo postea facta non valeant: sicut in testamento suppleuo se primi vsus non confirmat acta coram sex testibus. l. heredes palã. ff. de test. & contra cap. 1. de el. per sal. ponmot. Paul. de Anch. Fenn.

4 Sed quidã respõdebãt ad illã, qđ ibi extraordinarie petebatur illius iuramenti præstatio. Ioan. And.

non ꝑpea vitiatur: quia alijs iuribus sustinetur, vt dixi, & facit qđ not. ſ. de spon. duo. rua. io vlt. glo [Et ī. de reg. iur. quæ contra ius.] Prædicta l. Pomponius. §. ratihabitionis. in alio casu loquitur, & est illud quia per contestationem litis factus est procurator dominus litis. ſ. de procura. cap. 1. eod. lib.

a ¶ *Propter.*] Declarat qđ notatur ſ. de testimo. in vlt. glos. C. de iureiur. ꝑpter calum. dan. l. 2. §. sed quia.

b ¶ *Tacite.*] expresse vero remitti non potest 1. C. de iureiurao. pp calum. dan. l. 2. §. sed quia, [vide de foro competen. si diligenti. in glo. penult.] Nec valet consuetodo de ipso noo præstando. de iuramen. calum. cæterum.

c ¶ *In tota causa.*] nedum in principio causæ, vt supra proxi. responso.

d ¶ *Legitime.*] puta libello dato, lite contest. & iudice sententiante in scriptis, sedendo, & per se recitando: quod dic vt ſ. de libel. obla. cap. 1. ī. de senten. & re iud. cap. vlt & non die feriato. ſ. de fer. cap. vlt. Ioan. And.

¶ Propter [a] omissum quoque tacite [b] in tota [c] causa calumniæ iuramētum, iudicialis processus, aliàs factus legitime [d], non est nullus, nec etiam annullandus [e].

¶ *Præcipit ꝙ in spiritalibus simul de calumnia, & de veritate iuretur. Ioan. And.*

¶ Quamuis † in causis spiritalibus, in quibus debet de veritate dicenda iurari, canones nō indicant alicui calumniæ iuramentum [f]: nos tamen quia frequenter calumniari videmus in ipsis [g], vtile [h] reputamus, quód simul sicut plerique obseruant [i], tam de veritate dicenda, quàm de calumnia (vt via præcludatur calumnijs) iurari debeat in eisdem [k].

¶ Idem.

¶ *In causa appellationis iurari debet de calumnia, & de veritate dicenda.*

CAP. II.

IN † appellationis causa [l], quamquam in principali iuratum [m] fuerit, præstari iubemus calumniæ iuramētum [n]. Et idem in iuramēto de veritate dicēda [o] volumus obseruari.

¶ *Procurator deputatus post iuramentum calumniæ, iurabit de calumnia. hoc dicit.*

¶ Procuratores [p] quoque, qui post [q] iuramentum calumniæ deputantur [r], teneri volumus,

† Et si peteret, postea omitti non debet. Phil. Fran.

† Circa istū §. nota ꝙ iuramentū de calūnia differt à iuramento de veritate. l. 2. § quod obseruari. C. eo. nā iuramentum de calūnia est de credulitate: vnde si aliud sit, non est periurus quemadmodū dicitur de iuramento partus respōdentis articulo per credit, vel non credit, neque reijciēdis cōstituit. Sed solum releuat aduersariū ab onere probādi. Pet. de Anchara. Fran.

¶ *Glossa seq. docet quid approbat, & quid reprobat S. ista.*

e ¶ *Annullandus.*] Approbata est ergo opi. Iac. Bal. Io. Cre. Pilei, & sequacium, qui hoc dixerunt: quia tunc demum exactum præstari debebat. ff. de nou. oper. nunt. de pupillo. §. qui opus. ff. de iureiu. iusiurandum. 4. §. qui iusiurandum. ad hoc ff. de procur. filiusfamilias. §. veterani C. eod. tit. Ita demum. & ad hoc ī. de proba. q̄m §. vbi de iuramēto nil dixit. Et reprobata est opi. Azo. & Mar. quibus consentit Hostien. ſ. eo. cæterum. & in prædi. decre. tuis. dicentiū, ꝙ etiam si tacite omitteretur, non valeat iudicium, idest, sententia. 2. q. 6. ei qui. §. tristiniorũ. C. de sent. & interlo. om. iud. prolatum. quam intellige cum fuit exactum: & pro eis faciebat prædi. decre. cæterum. & prædictus §. sed quia. vbi dicitur, ꝙ ex dissimulatione etiam non posset omitti: sed expone ibi simulatione, scilicet cum simulant se non calumniose agere, vt ibi dicit Accursius.

¶ *Glossa sequens ponit rationes antiquas iuris, quas impugnat.*

f ¶ *Iuramentum.*] ſ. eod. tit. cap. 2. Et erat ratio: quia in spiritalibus præsumebatur ꝙ semper esset Deus in memoria: & sic nō calumniarentur litigantes: & hoc probat litterā sequens: Reddebat Inno. in prędicto cap. tres rationes, Prima, quia rigor in spiritualibus non seruatur. de dolo & contu. cap. 1. Secunda, quia licet iuramentum non sit peccatum. 2, tñ ex frequēti iuratione sæpe sequitur peccatum. ſ. de iureiur. & si Christus. maxime cū de credulitate sit hoc sacramentum: Tertia quia hoc iuramentum est à malo non credentis. de elect. significasti. sed parum valent hæ rationes, cum & in ciuilibus locum habeant, vt per te vides.

† Vide B. Thomam. 2. 2. q. 89. art. 2.

g ¶ *In ipsis.*] Et sic æquum fuit vt quo cessabat causa, cessaret & cōstitutio. ſ. de appel. cum cessante. cum similibus.

h ¶ *Vtile.*] id est necessarium, ff. quando ap. sit. l. 1. & 2. q. 6. biduū. Vel dic proprie: vt si iudex videat tales personas, de quibus nō sit aliqua calumniæ suspicio: exiget solum veritatis sacramentũ. primum tutius & verius reputo.

i ¶ *Obseruant.*] obseruabat hoc dominus Guil. vt no. in Spec. eo. tit. §. 1. ver. quartum no. hoc Ber. æquum esse. ī. eo. c. 2. & in prædi. decr. cū litteris. de iureiuran.

ADDITIO. Et in noc. ī. de testi. præsentiū. circa fi. dicit, ꝙ quidam iuramento de veritate adijciunt iuramentum de credulitate, quod multum commendat ibi Hostien. vt ibi dicam in §. præterea. super 3 gl. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens quærit & remittit.*

k ¶ *In eisdem.*] spiritalibus causis. Nunquid in criminalibus iuretur de calumnia? Dic vt not. C. eo. l. 1. & ī. eo. c. 1.

IN *appellationis.*] Cōtinet tria dicta: secundū ibi, procuratores: tertium ibi, in omnibus. Dominicus.

CASVS. Dictum fuit ſ. eo. c. proxi. ꝙ iuramentum de calumnia debet ab vtraque parte præstari in exordio litis, id est, statim post litem cōtestatam: Sed ponamus ꝙ in prima instantia iuratum fuit per partes de calumnia: vtrū in causa appellationis sit de calūnia iterū iurandū? Videtur ꝙ nō: quia eadem est causa appellationis cū prima instantia: sed in prima instantia iuratū fuit de calūnia: ergo non est amplius de calūnia iurandū in causa appellationis: aliàs in eadem instantia siue causa bis iuraretur de calumnia: hoc tamen non obstante rñdet Romanus Pontifex, ꝙ in causa appellationis iurandum est de calumnia: licet in prima instantia fuerit iuratum. Sed ponamus ꝙ partes principales litigātes iurauerint de calūnia, postea constituerunt procuratores suos: vtrum isti ꝓcuratores superuenientes debeāt iurare de calūnia? Respondet ꝙ sic, licet interueniant post iuramētum pstitū à principalibus partib᷑, aliàs ipsi procuratores i causa possent de facili cōmittere calūniā. Sed Sanctissime Pater, vellē iformari à sanctitate vestra, vtrū iudex posit plures exigere iuramētum de malitia, licet fuerit præstitum iuramētum de calumnia? Videtur ꝙ nō: quia iuramentū de malitia continetur sub iuramento de calumnia. Hoc tñ nō obstante respōdet Romanus Pontifex dicens, ꝙ licet generaliter in iuramento calumniæ contineat iuramentum de malitia: tñ quia solet plus timeri illud quód in specie exigitur, quam illud ꝙ solum in genere exigitur: poterit iudex quotiens sibi videbitur exigere à partibus iuramentū de malitia, licet in causa ipsa iuratum fuit de calumnia. Nota primo arg. ꝙ aliud est causa principalis, aliud est causa appellationis. de quo per gl. ī. de test. c. fi. Nota secundo ista duo iuramenta quo ad pstationem æquiparari: vnum iuramentū calumniæ & veritatis: vt vbi vnum præstatur, ibi etiam aliud sit præstandum. ad hoc ī. c. proxi. §. fi. Dominicus.

† An iuramentum de calumnia præstari post sit per procuratorē, vide Felinum in c. licet ex quadā. extra de testi.

¶ *Prima glossa summat, & diuidit: secundo dicit quid declaret.*

l ¶ *In appellationis causa.*] In causa appellationis iurari debet de calumnia, & veritate dicenda. hoc primo. secundo dicit, quód procurator deputatus post iuramentū calumniæ, iurabit de calumnia. Tertio, quód iudex quotiens sibi videtur exigit iuramētū malitiæ: etiam si de calomnia, vel veritate iuratum sit. Per primum dictum determinantur quæ no. per Accur. C. eo. l. 2. in prin. & per Inno. & Host. Pet. & Abb. ſ. e. c. 1. super, vers quæcunque causa. Guil. in Spe. eo. tit. §. 2. ver. quid de causa. Bart. Brix. in q. venerealis, quæ incipit, quæritur vtrum in causa. Et per prædicta videre potes, ꝙ hic reprobatur opin. Pla. & Azo. qui dicebant, ꝙ ex quo iuratum erat in principali, non iurabitur in causa appellationis. in Auth. de his qui ingre. ad appel. §. fin. coll. 8. & pro eis faciunt omnia iura, per quæ probatur ꝙ eadem sit causa appellationis cū prima. 16. dis. habeo. 2. q. 6. c. si autē. §. si quis in quacūq;. C. vt in vna & eadem causa. l. 1. ff. de iud. proponebatur. Io. Cre. Host. Gof. & supradicti doctores 3: quorum hic approbatur opinio: pro eis 6. q. 4. Osius. in gl. 2. & 2. q. 6. si quis episcopus. in gl. 1. C. de iud. properādum. in Auth. vt litigatur. in prin. ibi tamen Accur. tenet primam. ff. de dam. inf. qui bona. §. penult. Io. And.

m ¶ *Iuratum fuerit.*] propter hoc erat dubitatio: qa nō videbatur tunc debere iurari: & qa bis iurandum non est: & qa iuste superfluum videbatur iuramentum: quod faciendū nō est. de iureiu. & si Christus. de prob. cap. 2.

ADDITIO. Et hic not. Arch. quod ibi dixi. Io. And.

n ¶ *Iuramentū.*] sed de calūnia iurari debet statim post litis cōtestationē, vt ſ. pa. Not. ergo arg. ꝙ faciēda est litis cōtestatio i causa appellationis. de hoc no. ī. de test. c. Raynald᷑. ver. deletū. Io. And.

† Idē Phi. Io. And. & Beno. in c. Raynaldus. de test. lib.

o ¶ *De veritate dicenda.*] si talis est causa in qua iuretur de veritate, vt in fin. ca. dicitur.

p ¶ *Procuratores.*] Emanauit iste ver. ad declarationem glossarum prædictarum. Inn. Host. & Guil. in Spec. eo. tit. §. sequitur. in fine & vltra hic approbatur opinio: & reprobatur opinio Host. qui tenebat contrarium.

ADDITIO. Vide Accur. in Authen. principales. C. eod. tit. in 1. glo. Ioan. And.

q ¶ *Post.*] hæc erat dubitatio: quia non videbatur bis iurandū. C. eo. tit. Auth. hoc sacramentum.

r ¶ *Deputantur.*] ab ipsis principalibus, vel à procuratoribus, ꝙ post litem contestatam substituere potuerunt. ī. eo. lib. de procu. c. fi.

¶ *Glossa sequens rñc. per quæstionem & solutionem.*

a ¶ *Ab ipsis.*] Nota q̃ licet procurator iuret in aĩam dñi. 17. q. 4. metuẽtes. in glo. pen. & 100. dist. optatũ. in glo. 2. 63. dist. tibi dño. vbi de hoc. & ĩ. eo. lib. de elect. procurator. sacramentum in calũniæ & in aiam dñi, & propriam præbet, vt hic vides: alias aũt quare iuraret, ex quo dñs iurauerat: & in hoc casu non est necessariũ speciale mandatum. de syndico vero dic vt ĩ. eo. in pertractandis.

Iuramentũ calumniæ in animã alterius per procuratorem præstatur.

Additio. De hoc in Spec. eo. tit. §. 2. versic. sed nunquid hæres. & ibi in versi. sed nunquid si iudex mutetur. & per Accur. in l. 2. C. eod. tit. in prin. Io. An.

¶ *Glo. seq. soluit quæstionem: & ponit opin. contrariam.*

b ¶ *Iuramentum*] Nota ad quæstionem qua quæritur, an hæres vel successor teneatur iurare, ex quo defunctus iurauerat? Et dic q̃ sic [1] p hanc litteram & per Authen. C. eo. tit. principales. & per l. ĩĩ de dam. infect. q bona. §. penul. potuit enim defunctus habere bonam fidem: & hæres vel successor malam. ff. de acceptilatione cum. C. de rebus cre. generaliter. r. sũlo. licet quidã cõ: quia hæres & successor eadem persona cum defuncto censetur [2] in Authen. iusiurandũ quod à moriente præstatur. §. 2.

1 Idẽ Phil. & ratio quia iuramentum non transit de persona in personã: ideo nõ iurari debet. Fons.

2 De intellectu vide Marchesilanum singulari 349. incip. nota quòd si dominus. adde tinellũ & Alexand. in l. qui bona. §. si alumno. ff. de dam. infecto.

c ¶ *Instructi.*] In hoc casu recitabunt prædicti Doctores non debere procuratorem iurare: quia qui facit per alium, &c. de reg. iur. qui facit per alium.

d ¶ *In omnibus.*] declaratur per hoc quod not. ĩ. de restit. spol. litteras. in glo. antepenult. & de proba. c. 2. & probatur qđ not. de test. præsentium. in glo. iuramentum. in fin.

Additio. Et quod not. Guil. in Spec. eod. tit. §. 1. versi. secundum. Ioan. And.

e ¶ *Malitiæ.*] licet ergo ex quo iuratum est de calumnia, amplius in eadem causa de calumnia iurandum nõ sit ab eodem, vt C. eod. Authen. hoc sacramentum. & ĩ. prox. rõio, de malitia tñ bene iteratur: puta cum suspicatur iudex q̃ malitiose proponatur exceptio [3] petatur dilatio. Ad hoc de excep. pastoralis. de testib. vltra: tertiam. C. de fide instru. l. vlt. 30. q. 5. iudicantem.

3 Hæc ratio non procedit: quia in veritate sũt duæ personæ, & habẽt duas animas. Philippus Fons.

N ¶ *Vllam.*] Quia breue est, non diuiditur. Dominicus.

¶ Præsupponendum est pro intellectu cap. quod habetur in c. 1. eo. tit. in ant. videlicet, q̃ partes principales debent personaliter præstare iuramentum de calumnia: nisi essent egregiæ personæ. l. ad personas. ff. de iureiuran.

4 Alia exempla vide in Spec. eo. tit. p̃cipali: versic. tc. nõd. Ioan. And.

Casus. Prætendebam te debitorem meum: feci te conueniri coram iudice competenti: ad causam meam tractandam constitui meum procuratorem specialiter ad iurandum de calumnia in tali causa: nam requiritur q̃ causa exprimatur: nec sufficit dicere: constituo meum procuratorem in omnibus & singulis causis ad iurandũ de calumnia: licet contrarium seruetur in plerisq; curijs: lite contestata procurator meus voluit iurare de calũnia pro me dño suo. Tu aduersarius meus proponis, q̃ ipse procurator non est admittendus ad iurandum de calumnia pro me: sed q̃ teneor aliud præstare personaliter: vt in cap. 1. eo. tit. in ant. an bene dicas? Et dicit q̃ non; immo iudex potest & debet procuratorem ad hoc specialiter constitutum admittere ad iurandum de calumnia: & in hoc non facit iudex iniuriam partibus. Nota primo vnum casum, in quo requiritur speciale mandatum: alios casus glos. enumerat in cap. q ad agendum. de procura. ĩ. eod. lib. Nota secundo, quòd aduersarius dicitur, qui habet litem contra alium: quod nota pro statutis facientibus mentionem de aduersario. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declarat.*

f ¶ *Nullam tibi.*] Procurator habens speciale mandatum iurat de calumnia. Emanauit ad declarationem eorum quæ leguntur & notantur. C. eod. tit. l. 2. §. si autem abfuerit. & per Bernar. ĩ. eod. cap. 2. & cap. exitum. & per Innocentium, & Hostiensem supra eorum, cum causam. & per Guil. in Specul. eod. tit. §. restat. versi. quid ergo.

(vt calumnia vitetur ab ipsis [a]) ad subeundum huiusmodi iuramentum [b]: etiam si à suis dominis quid ponere, aut respondere, seu agere debeant, sint instructi [c].

¶ *Iudex quotiens sibi videtur, exigit iuramentum malitiæ: etiamsi de calumnia, vel veritate iuratũ sit. Io. And.*

¶ In omnibus [d] autem causis; ne dum ante, sed etiã postquã lis fuerit contestata, siue de veritate, siue de calumnia sit iuratum in ipsis: potest iudex à partibus exigere iuramentũ malitiæ [e], quotiẽs viderit expedire.

¶ Idem.

¶ *Procurator habens speciale mandatum, iurat de calumnis. Ioan. And.*

CAP. III.

NVllam † tibi [f] iudex iniuriam [g] fecisse censetur, qui procuratorem tui aduersarij [h] constitutum ad causam, habentem super hoc speciale mãdatum, admisit ad præstandum in ea calumniæ iuramẽtum [i].

g ¶ *Iniuriam.*] quam si inferret, iudex non esset, ĩ. de verb. signo. forus. in fin.

Additio. Quod exponas vt ibi not. ĩ. Ioan. And.

h ¶ *Aduersarij.*] & sic erat procurator singularis personæ. de syndico enim vniuersitatis, vel collegij non dubitamus quin iuret. ĩ. eod. in pertractandis. & cap. seq.

i ¶ *Iuramentum.*] dicunt quidam, q̃ olim procuratores indifferenter iurabant. ff. de damn. infect. qui bona. §. penult. sed fuit postea statutum, q̃ solum principales personæ iurent. C. eod. tit. l. 2. §. si autem. & ĩ. eod. tit. cap. 1. quod verum est nisi procuratores habeant speciale mandatum [4]: vt hic. & ff. de iureiur. l. iusiurandum. & ad pecunias. Alij dicebant, quòd procurator priuati etiam cum speciali mandato ad iurandum non admittitur per prima iura: sed quia non expedit iura corrigi, vt ĩ. eod. de elect. cum expediat. dic l. qui bona. nõ esse correctam, sed loqui in casu decretalis istius, scilicet, cum habeat procurator speciale mandatum. Alij dicebant, q̃ cum procurator per litis contestationem factus sit dominus litis, poterat de calumnia iurare: quod verum est [5], nisi habeat ad hoc speciale, vt hic vides.

4 Nõ requiritur tamen quòd causa sit specificata: vnde procurator ad lites psõnaliter & futuras habens in procuratorio, q̃ possit iurare de calumnia: ex se poterit in quamcunque causa, licet dominus tãlem causam specialiter ei non commiserit: & sic practicatur. Philipp. Fons.

5 Vide Matthæum de Afflictis decisione. 19.

5 Supple inquantum attingit dominium.

TITVLVS V.

De restitutione spoliatorum.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ *In ciuilibus non admittitur spoliationis exceptio facta ab alio, quàm ab actore: In criminalibus admittitur facta à tertio: dummodo sit de tota substãtia, vel maiori parte. Exceptio probari debet infra quindecim dies: aliàs fit cõdẽnatio expẽsarũ. Io. An.*

CAP. I.

Requens † &

DE RESTITVTIONE spoliatorum.

¶ *Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de armis actorum contra reos [illegible] quæ ipsi reos [illegible] aliquotiens excipiunt de spoliatione facta ab actore: quandoque à tertio: ideo ad nos informandum de huiusmodi spoliationibus quid iuris sit: aũtellit rubricam de restitutione spoliatorum.*

R *Equens, &c.*] Hæc est notabilis decretalis. Et duæ sunt partes: In prima proœmium & constitutionis causa: In secunda constitutio: ibi, *Statuimus.* quæ tria facit. Primo prouidet quãdo obstat exceptio spoliationis in ciuilibus & criminalibus: & ponit tempus probandi, & pœnam non probantis. Secundo soluit scholasticam dubitationem: ibi, *Solet.* Tertio certo casu prohibet exceptionem: ibi, *Ad hoc.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius capituli habemus præsupponere, quòd si quis intulerit mihi violentiam spoliando me re, quam possidebam: ipse spoliator non potest aliqua actione contra me agere, nisi primitus redintegret me in statu, in quo eram tempore illatæ violentiæ. de hoc in l. 2. C. vnde vi. de ordi. cog. in antiq. maxime in cap. fin.

Casus. Titius vi & violentia te expulit à possessione vineæ vel prati: postea feci te conueniri coram tuo iudice competenti super mutuo vel alia re: tibi obtuli libellum meum, cui pcuj per te responderi: tu in die qua eras responsurus libello, excipis, q̃ fueras spoliatus a possessione vineæ tuæ, vel prati per quendam Titium, & q̃ non tenebaris respondere libello meo, nisi primo esses redintegratus: vtrum illo medio possis me repellere ab agendo? & certe non: nisi ego te spoliassem. Sed ponamus q̃ ago contra te criminaliter: tu excipis, quòd talis te spoliauit omnibus bonis tuis, sine quibus non potes defendere & prosequi causam criminalem, an sis audiendus: & vtrum illa spoliatio à tertio facta differat processum quousque sis restitutus? Respondet Romanus Pontifex cũ distinctione; quia vel Titius spoliauit te aliqua re, aut omnibus bonis tuis: Primo modo, videlicet quando Titius spoliauit te aliqua re: tunc illa spoliatio non differt processum meum in causa criminali: Si autem spoliauit te omnibus bonis, vel maiori parte bonorum, tunc differtur processus vsque ad restitutionem. Sed nunquid à iure est limitatum tempus ad probandum illam spoliationem?

spoliationem rñdet q sic: videlicet tempus xv. dierum & si infra illos xv. dies non probes spoliatioem, illis xv. diebus elapsis iudex cōpellet te ad procedēdum mecum. Sed ponamus q infra xv. dies tu reus probasti spoliationem: quæritur vsq; ad qđ tempus erit differendum, siue prorogandū istud iudicium super crimine: quia tu reus posses differre restitutionē spoliationis vt impunitus remaneres de crimine? Rñdet Romanus Pontifex, q iudex poterit tibi pfigere terminū, & debebit, infra quē tu ages ꝯ Titium spoliatorē: quo termino elapso iudex compellet te pcedere mecum in causa criminali: & hoc siue à spoliatione fueris redintegratus, siue non: & hoc ne reus de crimine remaneat impunitus. Sed ponamus q ego actor te spoliaui à possessione tuæ vineę non facta restitutione possessionis tuæ vineæ: volui agere ꝯ te pro iuribus ecclesiæ meæ: qa dicebam q ecclesiæ meæ debebas legatum, vel aliqđ aliud deuerium, vtrum posiss me repellere ab agendo, & excipere de spoliatione per me facta, vt differaẽ processus donec fueris restitutus? Certe non obstat mihi ista exceptio spoliationis. Idem est dicendum econtra, vtputa si noie ecclesiæ meæ te spoliaui: postea ago noie meo priuato: non obstat mihi exceptio spoliationis. Nota primo ex isto textu, q spoliatio ab actore facta, ipsum repellit ab agendo, per quamcūq; actionē agat ꝯ me: licet aliqui dicāt, quòd solum illum repellit ab agendo ꝯ me super illa re qua spoliauit: nec teneris mecum procedere donec sis restitutus. Nota insuper, q violentia alterius nō debet alijs nocere: ideo violentia tertij sup spoliatione non repellit me ab agendo. Nota vlterius, q exceptio spoliationis a tertio facta, potest opponi agenti criminaliter qñ reus est spoliatus oībus bonis, vel maiori parte bonorū: Nam reus pro illa spoliatione est turbatus, & non potest meditari in defensione sua: ideo iura voluerunt, vt processus sup causa criminali differatur vsq; ad redintegrationē.

Nota q spoliatio à tertio facta debet probari infra quindecim dies: tñ non computatur dies propositæ exceptionis. Idem dr in exceptione excōicationis, quæ debet probari infra octo dies. j. de excep. cap. pia. ibi enim similiter non computatur dies propositæ exceptionis: secus est in decem diebus datis ad appellandum: nam illi decem dies currunt appellanti de momento in momētum, ſm cōem opinionem Doctorum. Nota q exceptio dilatoria debet primo discuti & terminari, q̄ super negotio principali procedatur: ad hoc de iudic. prohibita. Nota arg. q condemnatio expensarū est pœna. de quo per glo. in c. 1. de elect. li. eod. lib. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & ponit antiquam titulationem.*

a ¶ *Frequens & assidua.*] In ciuilibus non admittitur spoliationis exceptio facta ab alio, quàm ab actore. In criminalibus admittitur facta à tertio, dūmodo sit de tota substantia, vel maiori parte. Exceptio probari debet infra quindecim dies; alias fit condemnatio expensarum. Excipiens de spoliatione facta a tertio, infra certū tēpus à iudice statuendum, debet restitutionem petere, alias accusabitur exceptione non obstante. Vltimo dr, quòd agenti sup rebus ecclesiasticis, non obstat exceptio spoliationis priuatarum rerum, vel econuerso. Hanc decretalem quidam intitulabant olim sub titulo de excep. alij sub tit. de restit. spol. & bene, vt hic vides.

a ¶ *Frequens & assidua.*] æquum fuit ergo super hoc ius prouisorium emanasse. ff. de legi. l. nam ad ea.

b ¶ *Circumstrepit.*] idest, pulsat, vel lædit. [Molestat, vel ex clamosa postulatione currentium venit hoc: vel circum circa strepitū facit, ſm Io. Mo.] Et sumpta sunt hæc verba ex canone 54. dist. frequens.

c ¶ *Calumniose.*] sic s. de dolo & contu. finem.

ADDITIO. Ibi tamen peremptoria malitiose proponitur: hic dilatoria. Ioan. Mona & Archid.

d ¶ *Exceptioni.*] spoliationis: de qua supra dictum est.

e ¶ *Intermittitur.*] idest, differtur.

¶ *Glo. seq. ratio. per obiectū & solu. cui solutioni obijcit, & respondet.*

f ¶ *Perimitur.*] de facto intelligas, non de iure: quia multi pp tot impedimenta & timore expensarum litem dimittunt. Et sic exponunt ſm Ber. quia exceptio spoliationis dilatoria est, non peremptoria. s. de ord. cog. c. 2. & vlt. Non obstat. l. C. vnde vi. si quis in tantam. quia licet priuatio dñij insurgat condictione ex illa lege: non tñ ex interdicto vel exceptione, vt nota. s. de causa pos. pastoralis.

assiduaᵃ nos querela circūstrepitᵇ, quòd spoliationis exceptio nonnunquam in iudicijs calumnioseᶜ proposita, causas ecclesiasticas impedit & perturbat† : dum enim exceptioniᵈ insistitur: appellationes interponi contingit: & sic intermittiturᵉ, & plerunq; perimiturᶠ causæ cognitio principalis: Et propterea nos, qui voluntarios laboresᵍ appetimus, vt quietē alijs præparemus, finem litibus cupientes imponi, & calumniæ materiam amputare: Statuimusʰ, vt in ciuilibus negotijs, spoliationis obiectu (quæ ab alio, quàm ab actoreⁱ facta proponitur) iudex in principali procedere non postponat. Sed si in ciuilibus ab actore, in criminalibus autem se spoliatum reus asserat à quocunqueᵏ, infra quindecimˡ dierum spatiū (post diem, in quo proponiturᵐ) quod asseritⁿ †, comprobabit: alioquinᵒ in expensis, quas interim actor ob hoc fecerit, iudiciali taxationeᵖ præhabita, condemnetur: aliàs (si iudici æquum visum fuerit) puniendusᑫ. ¶ Illum autem spoliatū intelligi volumus in hoc casu, cum criminaliter accusatur, qui tota sua substantiaʳ, vel maiori parte ipsius se per violentiam destitutū affirmat: & secundum hoc loqui canones, sano credendum est intellectu: quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis opponere nos debemus: habet enim spoliatus priuilegium, vt non possit exui iam nudatus.

ADDITIO. Propter hoc q exceptio spoliationis est dilatoria: dr q si ante lit. contest. pposita nō fuerit, postea pponi non poterit: qđ quidam intelligūt, etiā si nouiter euenerit, vel ad notitiam deuenerit. Sup hoc vide qđ post Innocen. scripsi de ordi. cog. cap. 2. in glo. id est ante. & glo. hāc exceptionem. ver. est aūt dilatoria. Ioan. And.

g ¶ *Labores.*] Hæc verba fuerunt sumpta de corpe Authen. vt diuinæ iussio. subscri. hab. glos. quæsito. in princ. coll. 9. & pro re publica Imperator noctes duxit insomnes. in Authē. vt iu. sine quoquo suf. in princ. coll. 2. & Papa idē de se dicit. s. in procemio huius libri. Ioan. And.

h ¶ *Statuimus.*] Hic fit interpretatio canonum antiquorū de hac materia loquentium.

i ¶ *Ab actore.*] Hoc erat iniquum, q reus exciperet ꝯ actorem de spoliatione facta a tertio: cum in hoc non deliquerit actor: & ideo factū alterius sibi nō debebat obesse. C. de inoffi. test. si qs suo. versus finem. & j. de reg. iur. non debet. & peccata suos teneant auctores. C. de pœn. sancimus. s. de his quæ fiūt a maio. par. cap. c. quæsiuit. & recitat hic Ber. se non meminisse vidisse aliquem excipientem sic in ciuilibus.

k ¶ *A quocunque.*] Ecce differentiam inter criminalem causam & ciuilem, vt in ciuili non opponatur spoliatio facta ab alio, quàm ab actore. In criminali sic, cum moderatione quæ sequitur: & rationes j. sequentur.

l ¶ *Quindecim dierum.*] Arctatur tempus probandi: quia malitiose sæpius proponebatur talis exceptio, vt s. dixit. sic in exceptione excommunicationis octo dies sunt dati. j. de excep. pia.

ADDITIO. Hic adde quod ibi not. in glo. licet enim. in princ. tñ hic Ioan. Mona. & Archid. tenent quod ibi probaui. Dicūt enim terminum prorogari posse. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. dat tria similia, et vnū dissimile si recitetur per quæstionem.*

m ¶ *Proponitur.*] quia dies illa nō cōputabitur in xv. ¹ sic dies in quo proponiẽ excōicationis exceptio j. de exceptionib. pia. sic dies in quo cautum promittitur, & in quo sistere in iudicio oportet, nō computatur in vicena millia passuū. ff. si quis cautio. l. 1. & sic dies pſentationis litterarū, cum cōmittitur causa infra certum tempus decidenda. s. de app. super eo. 2. vbi de hoc. Secus in decē diebus, q dantur ad appellandum, in qbus tempus sni & prolationis computatur. 2. q. 6. biduum. vbi de hoc. s. de re iud. qđ ad consultationē. [Arch. alleg. s. eo. tit. audita. ver. mandamus. s. de cleri. nō resi. qualiter. 18. q. 2. pridem. ver. admonemus. 2. q. 6. pp. 88. dist. perlatum. 4. q. 5. cap. 1. 33. dist. tenere. 82. dist. proposuisti.] Et vltimo istorum xv. dierum ² probari poterit exceptio, sic ff. ad le. Iu. de adult. l. pater. §. sexagintta. & l. is cuius. §. ex senatusconsulto. Et potest peti bonorum possessio infra centesimū diem: & centesimus in eo numero computatur. ff. de succes. ed. l. 1. §. si intra. ver. sic. quod dicimus. simile ff. de verb. oblig. qui ante calendas. Ioan. And.

n ¶ *Quod asserit.*] scilicet se spoliatum in ciuilibus ab actore, in criminalibus a quocunq;.

o ¶ *Alioquin.*] idest, si infra illud tempus non probauerit.

p ¶ *Taxatione.*] de qua dic vt s. quod met. cau. cap. vlt. in glo. quæ incipit, vltra quam. Ber.

q ¶ *Puniendus.*] pœna arbitraria: ex quo non statuiẽ hic certa pœna. de offi. deleg. de causis. §. 1. ff. de iur. deli. l. 1.

ADDITIO. Idem Hostien. & Ioan. Mona. & Archid.

¶ *Glossa seq. reddit causam: & dat simile.*

r ¶ *Substantia.*] Interpretatẽ & exponit hic Papa canones illos. 3. q. 2. oportet. & 2. q. 1. nullus. vbi sunt hęc verba: Ridiculū enim videbatur q criminaliter accusatus accusatorē suum per exceptionem spo-

† Nota hic q sunt multi casus in quibus spoliato denegatur restitutio: vt videas per nota. s. eod. ex transmissa. in alijs ergo casibus in q. bus nō agit, etiam non excipit. & si lis eius interdicti vnde vi, vel vi bono. rap. negatur, non cōpetit etiā exceptio. de qua ita ius. Pet. de Ancha.

¹ Placet Doctoribus idē si xv. dies simpliciter assignarentur quia intelligitur de pleniis. Loan qui calidit. ff. de verb. oblig. j. de praebē. non potest in du bio in dies terminum cōputari. Bart. in l. 3. ff. si quis cau. in glo. cap. anteriorum. 2. q. 6. Philip. Franc.

² Sed quid si ille vltimus, est feriatus? certe tuic in susp. debebas: qa enim vltimus dies termini pfixus est feriatus, debet illum pręuenire. L. 1. in ff. de aspo. ap. Pet. de Ancha. Plus lis. vide per Doct. in ca. cum dilectus. de do. & cōtuma. suma.

L 3

nem spoliationis rei modicæ & vilis ab accusatione repelleret: Et est simile quod dicit lex, q tutor à tutela excusari nõ potest ratione controuersiæ, quæ est inter ipsum & pupillum suum: nisi forte de oibus bonis aut plurima parte bonorum sit controuersia. ff. de excu.tuto.l.pp litẽ. Insti.eo.tit.§.item propter litem. licet illud iure Authen. immutatũ videatur in Authen. vt hi. qui ob. se ha.perhi. res mihi. §. 2. 3. & 4. colla.6.

Additio. Vn de sumpta est Authen. minoris. C. qui da. tuto. posstã vt dicit Host.ratio legis abrogatæ durat, & allegari potest: de hoc de iudi. nouit. ver. nec sit illud. in t. glo. Dicit aũt Ioan. Mo na. quòd æqua fuit hęc interpretatio: cum accidentia subiecta non denominent, nisi assint in toto vel in maiori parte. alleg. ff. de leg. 3 l. legatis seruis. §. si vnus. & remittit j. de verb. signifi. sicut. Ioan. And.

In antiqu ... aliis

extima- ...

Aliàs, inducat

¶ *Excipiens de spoliatione facta à tertio, infra certum tempus à iudice statuendum, debet restitutionem petere: aliàs accusabitur exceptione non obstante. Ioan. And.*

¶ Solet autem † inter scholasticos dubitari, si spoliatus à tertio [a], de spoliatione contra suũ accusatorem excipiat: an ei tẽpus [b] à iudice debeat indulgeri, infra quod restitutionem imploret: ne forte sic velit existere, vt omnẽ accusationem eludat [d]: quod [e] satis æquitati & iuri consonum æstimamus [f] †. Quòd si infra tempus indultũ restitutionẽ non petierit, & causam cum potuerit [g] nõ ducat † ad finem: non obstante spoliationis exceptione deinceps poterit accusari.

¶ *Agenti super rebus ecclesiasticis, non obstat exceptio spoliationis priuatarum rerum, vel econuerso. Ioan. Andr.*

¶ Ad hoc sancimus, vt rerum priuatarum spoliatio agenti super ecclesiasticis, vel ecõtrario, nullatenus opponatur [h].

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Ecclesia quæ petit restitutionem decimarum (quas se dicit infra parochiam alterius possedisse) non auditur, nisi probet possessionem legitimam. Ioan. And.*

CAP. II.

AD decimas [i] †, quas canonici [k] † sancti Nicolai se asserunt [l] infra parochiam ecclesiæ B. clerici possedisse aliquandiu, & eis per eũdem [m] clericum spoliatos fuisse, nequaquam debent restitui, nisi euidenter docuerint, quòd earum

a ¶ *A tertio.*] idest ab alio quàm ab accusatore. 3. q. 1. episcopi. & q. 2. cum ecclesia.

b ¶ *Tempus.*] arbitrarium: ex quo certum non statuitur, vt dixi s.

c ¶ *Se.*] scilicet, spoliatus.

d ¶ *Eludat.*] malitijs autem indulgendum non est. s qui matri. accu. pot. significante. cum suis concor.

e ¶ *Quod.*] scilicet q iudex terminum statuat.

f ¶ *Aestimamus*] & alij æstimare debent. s. de re iudic. in causis. Et sic compellitur aliquis agere. Ad idem C. de inge. ma. l. diffamari. sed non præcise, sed hoc vt excipere possit, vt hic vides. Io. An.

Agere quis compellitur in multis casibus.

Additio. xvij. casus in quibus compellitur quis agere notat hic Host. quorum aliquos not. Accursius. C. vt nemo inui. l. vnic. & ponit primo quatuor in personis quibus periculum imminet, si non agant: vt tutoribus & curatoribus. C. arbit. tu. l. nõia. & de adm. tu. l. debitoribus. Secundo negotiorum gestores, si sint cognati uñi adeuntis: & facile sit eis satisdare. ff. de neg. gest. l. i aũt. Tertio, procuratores. C. mand. procuratorẽ. & l. a procuratore. Quarto, administratores ciuitatũ. ff. de admi. re. ad ci. perti. l. vlti. §. 4. & §. pen. Quinto, hæres qui habet necesse vindicare mortem defuncti accusando interfectores ipsius. C. ad Syl. l. 1. Sexto, quicunq; litẽ contestatus fuerit, vel libellum obtulerit instãte reo, vt Authen. de litis. §. oem. coll. 8. Septimo, venditor, qui excepit habitationẽ domus venditæ quam alij locauerat: Vnde si inquilinus domũ dederit: cogitur agere ɔ ipsum, & emptori reddere quæ fuerit consecutus. ff. de act. emp. Iulianus. alias incipit, inter cũ. §. pen. Octauo, magister nauis qui insolidum reddit vectoribus nõ detracto dãno proportionabiliter. ff. ad l. rho. de iac. l. 2. Nono, cogitur colonus in dñm agere in casu quẽ habes. ff. loca. cum in plures. §. messem. Decimo, in casu ff. ne quid in loco publ. l. 2. §. si quis in suo. versi. idem Nerua scribit. Vndecimo, in casu ff. de leg. 1. si sit legatum. §. fin. Duodecimo, s. de offic. ordi. significauit. Tertiodecimo, in matre quæ necesse habet petere filio tutorẽ. C. qui pe. tu. l. matris. & l. cum a matribus. Quartodecimo, in appellatione. de app. oblatæ. Quintodecimo, in impediẽte matrimoniũ. s. de clan. despon. cum inhibitio. Sextodecimo, in nunciãte nouũ opus. de no. oper. nuncia. cap. fi. Decimoseptimo, cum actor malitiose tradat reum cõuenire: pone in scholari, de quo not. in præalle. l. vnica. C. vt nemo inui. quem conuenire intendit actor, cum paratus fuerit ad recessum, vt sic se redimat. s. de rescri. nonnulli. hoc ergo præcauere debet. de ser. non ordi. cap. 1. Ad instantiam ergo scholaris bonus iudex assignabit terminũ ciui, infra quem agat: & post quem ciuẽ illum non audiet arg. hic, & l. diffamari. quam alleg. glo. s. de proba. licet. j. de appel. legitima. C. de re. pig. l. i. eo. tit. de op. leg. mancipiorum. ff. de cura bon. dan. l. r ff. de bo. aucto. iu. poss. si seruus. ff. de car. edic. l. 3 §. cautæ. Ioan. And.

g ¶ *Potuerit.*] alias non debet sibi imputari. s. eo. lib. de elect. commissa. s. de ap pel. ea insinuatione. cum similibus.

¶ *Glos. seq. obiectionem dupliciter soluit: & duplicem rationem subdit.*

h ¶ *Opponatur.*] intelligit Ber. hoc qñ inter ecclesiasticas personas causa vertitur, ne sit s. s. de ord. cog. cum dilectus. Vel dic q ibi de temporalibus contendebatur, quæ proprie priuata dicuntur: quia possunt à priuato possideri. res autem ecclesiasticæ vocantur hic, quæ non caduut in laicum, vt decimæ & alia spiritalia. ff. de leg. 3. l. hoc legatum. & est ratio huius dicti: quia agens nomine ecclesiastico, nõ agit suo iure, sed nomine ecclesiæ: vnde sicut procurator agens noie alieno, de iure suo nõ excipit, sic nec hic. Ad hoc ff. de do. exce. si procurator. Item res ecclesiasticæ sunt publici iuris; sed de publico ad priuatũ non fit compẽsatio. C. de compen. l. 1. & 3.

Additio. Hostiẽsis remittit ad summã eod. tit. §. qñ facienda. ver. qd si vir. vbi tenet Hostien. & idem Spec. de peti. & pos. § 1. vers. quid si ago. q agẽti de matrimonio petitorio vel possessorio, non opponit coniunx spoliationem rerum. Io. An.

Vide Mattheum de Afflictis decisione 136.

AD decimas.] Primo casum soluit rationem subdens: ibi, *Quia eas.* Et duos alios modos sũmandi generalius dicam super 4. glo. Et dicitur decr. hæc sumpta fuisse de extrauag. Clemẽ. iiij. quæ incipiebat, cum inter canonicos: sed illam non vidi. Ioan. And.

Nota q isto verbo, canonici: venit capitulũ in actu, in quo requiritur capitulum, vel maior pars. Dominicus & Philip. Aa nunc describi debẽt nomina singulorum, vide glo. 2. cap. si. l. de procu. sonta.

Casus. Canonici sancti Nicolai percipiebãt decimas de prædiis: quæ prædia erant infra meam ecclesiam parochialem: & constat q ipsi excedebant fines parochiæ suæ: & sic possederunt decimas per magna tpa: hoc facto ego rector illius ecclesiæ parochialis anticipaui canonicos, & percepi fructus illorum prædiorũ: Canonici voluerunt ɔ me intentare interdictum vnde vi, pro recuperanda possessione: quæritur quid debeãt probare illi canonici pro obtinendo in possessorio? Rñdet Romanus Potifex, q cum ius cõe sit ɔ canonicos: nam ius cõe dictat, q decimæ prædiales soluantur illi parochiæ, infra cuius limites sunt sita prædia. Item cum ius cõe sit pro me rectore: quia constat illa prædia esse in parochia mea: certe anteq̃ canonici possint obtinere in possessorio vltra suã possessionem debent probare titulum medio cuius habuerunt possessionem: videlicet q dicant, q decimæ illæ pertinent ad ipsos ex donatione epi cum consensu capituli: vel ex donatione laici, qui habebat illas decimas infeudatas de auctoritate epi. Nota primo, q licet vna ecclesia vel psona ecclesiastica sit capax iuris decimarũ: tñ non potest decimas percipere, nisi mediante titulo: nec etiã possidere, quod plus est, nisi cũ titulo. & titulus legitimus poterit esse donatio epi de consensu sui capituli: vel legitima pscriptio per 40. annos, tam de iure ciuili, quam de iure canonico. De iure ciuili habemus tex. in Authen. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. De iure canonico in cap. de quarta. de præscrip. in ant. Et ideo dicit glo. q laicus quantocũq; tpe perceperit decimas in aliqua ecclesia parochiali, si rector illius ecclesiæ spoliauerit laicũ: laicus ɔ rectorẽ nõ potest intentare interdictũ vnde vi: nisi alleget titulũ, idest, infeudationem ante conciliũ Lateranen. non aũt auditur, si alleget pscriptionẽ: quia non potest pscribere, cũ non possit possidere. Nota vlterius, q possidẽs aliquid ɔ iuris dispositionem, psumitur malæ fidei possessor. Nota finaliter expressum tex. q decimæ pdiales de iure cõi spectant ad ecclesiam simplicem parochialem, licet nõ sit baptismalis. de quo s. de deci. cum contingat. Domi.

¶ *Prima glossa summat.*

i ¶ *Ad decimas.*] Ecclesia, quæ petit restitutionẽ decimarum, quas se dicit infra parochiam alterius possedisse: non auditur, nisi probet possessionem legitimam.

k ¶ *Canonici.*] noie ipsius ecclesiæ agentes: quod possunt, vt s. de proba. ex litteris. de concei. præben. ex parte. vbi de hoc, cum simil.

l ¶ *Asserunt.*] ex hoc insultat præsumptio ɔ eos, quæ eis verisimiliter obstat: secus si hoc non constaret, q illæ decimæ essent in alterius parochia: & facit ad ea quæ dicam j. eo. lib. de præscrip. cap. 1.

m ¶ *Eumdem clericum.*] Nota litteram: quia hoc ius facit p reo, & ɔ actorem: Si aũt spoliati essent a tertio: ius cõe licet faceret cõtra actorem, non tamen pro reo: vnde tunc decret. locum habere non putat: & facit quod dixi j. de præscrip. cap. 1.

Additio.

ADDITIO. Vnde dicebat hic Ioan. Mona. hic patere, q agens restitutorio iudicio contra eum, qui iure communi iuuatur, debet docere de titulo; vel dicatur q spoliatus petens restitui contra illum, qui iure communi probato iuuatur, succumbit; si aliud non ostendat. Ioan. And.

a ¶ *Occupasse.*] in mala parte; alibi in bona. 7. q. 1. factus. & s. eo. lib. de procur. si duo.

¶ *Glo. seq. arg. ad opin. Ioan. contra Brixien. & fortificat textum.*

b ¶ *Praesumuntur.*] Nota secundū opin. Ioan. qui not. 14. q. 1. cap. 1. in glo. possideri. q laicus restitutionē decimarum petere non poterat, per decret. s. de praescrip. causam Bart. Brixien. not. ɔtrum, cū laici decimas interdū possideāt de facto. Ad

possessionem legitime assecuti fuissent: Quia eas occupasse [a] iniuste verisimiliter praesumuntur [b], cum proueniant ex praedijs infra alienam parochiam constitutis: Sitque manifestum (nisi aliud ostendatur [c]) eas de iure communi ad eandem ecclesiam [d] pertinere.

TITVLVS VI.

De dolo & contumacia.

Possidere & in possessione esse sunt diuersa.

decret. illam causam. rūdebat, q decret. ipsa dicit, detinere: non dicit, possidere. Satis puto hanc decret. facere pro Ioan. vt nisi laicus probet se legitime assecutum, cum sit ɔ eum praesumptio, non auditur: qui enim restitutionē petit, habet duo probare: se possedisse, & spoliatum fuisse. s. eo. cap. olim 1. & 3. Et aliud est possidere, & aliud est in possessione esse. ff. de acq. poss. si quis aūt. Et est sim. s. eo. ex transmissa & quod ibi not. Hic ergo est praesumptio ɔ actorem: & ius cōe pro reo: possessio ergo & spoliatio probatae non aduocant vt fiat restitutio, petitorio ꝓbato pro reo, ad hoc de cau. posses. cum ecclesia. & cap. cum dilectus. ff. de rei vendi. officium. & idem videtur vbicunq; factum est pro reo notorium. de diuor. significasti. [& hoc tenet Ioan. Mona.] Proprietas igitur pro reo probata, ipsum in possessione defendat. ad hoc. ff. de superficie. l. 1. §. quod ait. ff. depo. l. bona fides. in fine.

Spolians contra quem notorie constat de non iure: nō debet restitui.

ADDITIO. Dicit etiam Archi. hic, q pp fatuam allegationem actorum quasi super notorio, Papa sic debuit iudicare. ad hoc ff. de dolo. l. dolo. ff. vt in poss. l. si is à quo. ff. de actio. empt. & ven. l. emptorem. in prin. ff. de proba. circa, in fi. Facit quod dixi post Inno. & Compost. de confirma. cum inter. de priuileg. ex tenore. Ioan. An.

c ¶ *Aliud ostendatur.*] Vt compositio, titulus praescriptionis, priuilegium. vel aliud simile. de dona. Apostolicae. j. de his quae fiunt à praela. cum Apostolica. cum sim.

d ¶ *Ecclesiam.*] scilicet B. clerici. Ioan. And.

DE DOLO ET CONTVMACIA.

¶ *Dictum fuit s. tit. proxi. de fatigatis vi seu potentia aduersariorum: nunc vero est videndum de fatigatis aduersariorum dolo & contumacia: ideo annectit rubricam de dolo & contumacia.*

A *Ctor.*] Duplex est prouisio contra actoris contumaciam: secunda prouisio: ibi, *Ad citationem.*

ADDITIO. Et vt dicit Ioan. Monac. prima repetit ius antiquū: alleg. de procur. auditis. C. quomodo & quando iudi. Authen. qui semel. C. de fruct. & lit. expens. non ignoret. Secunda adijcit ius nouum, quod vt dixit Inno. alio iure non cauebatur. Sed Hostien. dicit, q satis est q cauebatur alio casu quo minus hoc videret fieri debere, scilicet in Authen. libellum. quae habetur 3. q. 3. cap. induciae. §. libellum. & C. de lit. contest. Authen. libellum. & exponit eam hic totaliter, quod ꝓposito cōgruit: scilicet q sit mens eius, ex quo actor fuit cōtumax, nec ad libellum porrigēdum, nec ad porrectum prosequendū, nec ad aduersarium citandum admittitur: nisi caueatur reo vel iudici: vt ibi de contestanda lite intra duos mēses: supplet etiam q in terminis comparebit, vt hic: vel omne damnum restituet. Multū violenta est haec expositio. Inducit etiam ipse Authen. generaliter. C. de episco. & cler. ex quibus dicit sumptam hanc decret. quasi per modum innouationis illorum iurium, quae non seruabantur: vt etiam not. in praealleg. Authen. libellum. 3. q. 3. c. induciae. §. libellū. in fin. 1. glo. Quicquid dicat Host. verum dixit Inno. hoc alio iure non caueri: vnde dicit hic Archidiaconus, illas Authen. loqui etiā nulla contumacia praecedente. Ioan. And.

CASVS. Titius praetendebat me suum debitorem in decē: fecit me conueniri coram iudice meo competenti: ego reus in termino mihi assignato comparui: ipse vero actor non comparet: quaeritur, qua poena veniat actor non comparens pro sua contumacia puniendus? Rūdet Romanus Pontifex, q ipse actor primo est mihi condemnandus in legitimis expensis, quas pp hoc ego feci: Itē est puniendus alia pœna: quia si velit denuo me conuenire per aliam citationem nouam, quae prima est perempta (l. & post peremptorium. ff. de iud. in fi. legis, vbi edictum circunducitur; idest, citatio extinguit) & est expirata, necessaria est alia citatio: Et ideo si actor velit impetrare nouam citationē, debet mihi cauere sub certa pœna, q in singulis terminis comparebit: & si actor nolit praestare illā cautionem, iudex debet ei denegare citationem: & hoc verum, si requisit[a] fuerit iudex, vt ei denegaret citationem, nisi praestet illam cautionem de comparendo in singulis assignationibus: Nam iudex nō debet interponere officium suum ad priuatam vtilitatē: nisi requiratur a partibus. l. 4. ff. de damno. infect. cap. 1. de iudic. in ant. ibi; quem cum petijsset aduersarius introduci.

¶ Innocentius quartus ¶.

Additio. Innocentius in concilio Lugdun.

¶ *Actor contumax condemnatur in expensis; nec citatur vlterius ad sui petitionem reus, nisi caueat de veniendo & comparendo.*

CAP. I.

ACtor [e], qui ad terminū venire, ad quem citari aduersarium fecerat,

Nota primo ex isto cap. q cum reus ad instantiam actoris citat, vt coram iudice compareat ad certum terminum: actori similiter videtur ille terminus assignari: licet iudex non dicat actori, q sibi talem terminum assignat, in tantum q actor non comparens est tanq contumax puniendus. Nota vlterius, q actor non comparens est condemnandus in expensis, quas reus pp hoc fecit. Quaeritur de quibus expensis intelligatur istud? Quidam dicunt vt Dominicus de sancto Gemi. q verbum, pp hoc factis, positū in hoc tex. refertur ad verbū, veniendo: ita q reus petat expensas ab actore, quas ipse reus fecit veniendo, stando, & redeundo: sed si fecerit alias expensas: puta, ꝓ concilio aduocatorum, illas non poterit petere per modum praeiudicij: sed tū illas poterit postea petere in fine causae si obtineat. Contra tñ hanc opin. videtur textus in l. eum quem temere. ff. de iud. vbi dicitur, q faciens aliquem temere vocari ad iudiciū, debet soluere viatica & sumptus litis. Item facit l. sancimus. C. de iud. vbi dicitur, q contumax debet soluere oēs expēsas & damna, quae fecit ipse reus vel actor comparens. Nota insuper, q actor contumax in primo termino non debet à iudice obtinere aliam citationem pro faciendo citari reum, nisi praestita prius cautione sufficienti, q fideliter comparebit in omnibus & singulis assignationibus. Et oneratur tali cautione pp praecedentem contumaciam suā: quia praesumptio est ɔ eum, q ipse actor non comparebit sicut nō cōparuit in primo termino. Sed pro intellectu huius cap. & totius materiae, quaeritur primo, vtrum tex. iste procedat vt quis condēnetur in expensis pro simplici citatione? Istam quaestionem format glo. in cap. querelam. de procu. in antiq. & dicit illa glo. q debet fieri condemnatio expensarum post citationem peremptoriā: ergo pro simplici citatione non est quis condemnandus in expensis: Nā dicit illa glo. condemnatio expensarum est pro contumacia: modo quis non dicitur cōtumax pro simplici & prima citatione. Doctores dicunt ɔtrium, q etiam pro simplici citatione quantum ad condemnationem expensarū est quis censendus contumax, etiam virtute vnius citationis: sed non quantum ad sniam diffinitiuam, vel missionem in possessionem. Quaeritur secundo, quid si reus similiter non comparuit: verum actor non sit admittendus ad nouam citationem ɔ reum, nisi mediāte citatione, de qua hic? Rūdet glo. q tunc non habet locum dispositio huius cap. immo contumacia ɔ contumaciam compensatur: & illud facit ɔ glo. l. penult. de eo per quem fact. erit. it l. 1. uel 2. ff. si quis in iud. quae tenet, q licet neuter compareat: tñ iudex debet codemnare partes in mulcta pro interesse publico: & hanc opinionē tenent dñi ipales. Pro quo sciendum, q contumax non comparens coram iudice, offendit iudicem & rempublicā, pro quo venit condēnandus in emendam quae emenda est arbitraria. l. unica. §. fi. ff. si quis iudi. non obtemp. Item contumax offendit suam partem aduersam: & ratione illius debet contumax erga suam partem aduersam condemnari in expensis & interesse. l. sancimus. C. de iudic. Sed tūc ad quaestionem qn neuter comparet: certum est q contumacia compensatur, quantū ad partem. Sed quid quantum ad rempublicam? vtrum debeat cōpensari? Glo. alleg. dicit q non: Sed dicunt Doctores, q cū impositio mulctae sit regulāda ēm interesse, & damnum partis aduersae: ut de hoc est tex. notabilis in l. 2. ff. si quis in ius voc. & modo quādo neutra pars comparet, fit compensatio; & postq parti non interest, nec reipublicae debetur mulcta.

¶ *Prima glossa summat.*

e. ¶ *Actor.*] Actor contumax condemnatur in expensis: nec citatur ulterius ad sui petitionē reus, nisi caueat de ueniēdo & cōparēdo.

¶ *Glo. seq. recitatur per quaestionem.*

f. ¶ *Ad terminum.*]. Cum indistincte loquatur de quolibet termino, siue

y Et sic in principio causæ, siue in pgressu. Franc. Host. alleg. 19. dist. sin. cap. 1. de priuil. qa circa ad idē ff. de pe. de pretio. Ioh. And.

no, siue peremptorio siue non y, intelligēdum videtur: Sicut & in reo dici solet, q pro qualibet contumacia etiam ante peremptoriū condemnatur in expensis: licet solum post peremptorium posuit excōicari, vel missionem pati. De hoc 74. dist. honoratus. in glo. tot scriptis. 4. q. 5. in summa. & s̄. de procur. querelam. maior autē est contumacia actoris non venientis, quam rei 4. q. 4. cap. 1.

non curauit a, venienti b reo in expensis † (propter hoc c factis legitime d) condemnetur: Ad citationem aliam minime admittendus e, nisi sufficienter f cauerit, quòd in termino g fideliter h debeat comparere.

a ¶ *Non curauit.*] cū potuisset: vnde nota negligentiam vel contemptum. ff. de re iud. cōtumacia. ad idem s̄ tit. proxi. cap. 1. §. solet.

† Intellige de expensis quas facit comparens ex sua cōparitione. Cy. Bal. in l. san cimus. C. de iud. de lucro quod expens amisit dic vt notat in cap. fin. lib. de do. & contuma. Phil. Fran.

¶ *Glossa seq. vnum dubium soluit, de alio remittit.*

b ¶ *Venienti.*] ergo nō venienti non condemnabitur: sed compensetur cōtumacia cōtumaciç. ff. de dolo. si duo. ff. de compen. l. si ambo. Si aūt actor non venit: & iudex fuit absens vel præsens, sed procedere non poterat: an fieri debeat condemnatio? dic vt not. in reo. s̄. eod. tit. cap. vlt.

c ¶ *Propter hoc.*] scilicet ratione contumaciç. de procura. auditis. j. de excep. pia. s̄. eo. cum dilecti. & cap. finem. Et qualiter contra cōtumaces procedi debeat, dic vt not. s̄. eo. prout. & cap. causam.

d ¶ *Legitime.*] quod dic vt not. 2. q. 1. in primis. s̄. eo. tit. finem.

e ¶ *Admittendus.*] & sic punietur in quo peccauit. s̄. de temp. ord. litteras. in fine.

¶ *Glos. seq. voci. per quæstionem.*

f ¶ *Sufficienter.*] vt sic pignora vel fideiussores det. ff. man. si mandato. §. vlt. si autem hanc dare non posset, det iuratoriam. s̄. de do. post diuor. restit. per vestras. vbi de hoc. ad idem. C. de epi. & cler. l. generaliter. Dicit autem Innocen. q sufficit verbo cauere; quod potest verum esse seruata prædicta distinctione. Ber.

Cautio sufficiens dicitur, quando dātur pignora vel fideiussores.

g ¶ *Termino.*] primo scilicet, ad hoc ff. de verb. oblig. cum qui calendis: & j. de præbend. non potest. §. 1. cū suis concor. Vel dic termino quocunq; quo ad eius petitionē citabitur reus. hæc est enim indefinita legis. q̄ æquipollet vniuersali, vt dixi s̄. eod. lib. de elect. vt circa. sic & cautio præstatur de perseuerantia litis vsq; ad fin. C. de epic. & cler. Authent. generaliter.

ADDITIO. Dicit Hostien. quòd ideo loquitur singulariter, vt det intelligere, quòd pro defectu cuiuslibet termini locus est pœnæ. Ioan. And.

h ¶ *Fideliter.*] præsumitur autem malitiose abesse, nisi contrarium probetur: scilicet, q impeditus fuerit. de re iud. cum Bertholdus. de procu. querelam. vbi de hoc.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Iudex appellantem & recedentem citare vlterius non tenetur, si vult in causa procedere: nisi forsitan appellationi renunciet. Io. And.*

CAP. II.

EVm, qui i à tua interlocutoria, vel grauamine k, quod per te l sibi proponit illatum, à tua præsentia recedit appellans m: Cum protestari n videatur hoc ipso o, se nolle coram te de cætero litigare: citare ad alia, quæ postea in iudicio facienda incumbunt p, vel etiam ad sententiam q audiendam r: Nisi sponte appellationi suæ renunciet s, non teneris t. Nec ideo minus quòd in eius absentia processeris u, tuus processus validus x reputari debebit.

In isto cap. ibi, videatur. notat Philip. q iudex nō tenetur amplius citare, quem præsumit nolle cōparere coram se, & postea sit citatione valet. cle. 1. eo. lib. Fon.

E ¶ *Vm qui.*] Soluit casum dubium, & rationem interserit, ratio: ibi, *Cum protestari.* Et vnum casum excipit: ibi, *Nisi.* Io. An. Præsupponendum est quod habetur in glo. videlicet, q iudex non potest articulum in causa expedire, nisi pars fuerit citata: alias si expediret illum articulum, processus esset nullus ipso iure.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram iudice competenti ordinario vel delegato, (non refert:) qui iudex tulit cōtra te aliquā sententiam interlocutoriam; quia cum lis esset inter nos contestata: & vellem producere meos testes contra te: tu opposuisti exceptionē, quæ testes repellebat ab examinatione & receptione: vnde nō obstante tua exceptione, iudex interlocutus est meos testes recipiendos & examinādos; à qua interlocutoria appellasti: & petijsti Apostolos tibi dari; qui iudex dedit tibi Apostolos refutatorios: iudex vult procedere in causa, & examinare meos testes: vtrum possit te non vocato & non citato? Rńdet q sic; nam cum recedendo ab ipso per appellationem videaris protestari, q non intendis corā eo comparere; frustra te citaret: & ideo te non vocato & non citato, poterit iudex in causa procedere, & oēs alios articulos expedire; immo poterit ferre sententiam diffinitiuam te non vocato ad audiendam sniam. Sed ponamus q interposita appellatione renunciasti ipsi appellationi: iudex processit ad alios articulos ꝯ te nō vocatum, nec citatum forte ad sniam diffinitiuam, vtrum valeant tales processus? Rńdet q non: quia ex quo renunciasti appellationi tuæ, videris confiteri, q coram iudice comparebis. Nota primo, q recedens a iudice appellando, videtur nolle coram illo iudice litigare. Nota secundo, q qñ fit citatio ad sententiam, debet in ea exprimi q ad sententiam audiendam citatur. vide tex. & glo. in clemen. sæpe. de verb. sign. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid determinat.*

i ¶ *Eum, qui.*] Iudex appellantē & recedentem citare vlterius non tenetur, si vult in causa procedere: nisi forsitan appellationi renunciet. Et determinat notata per Innocentium de accusat. ad petitionem. per Guil. in Specul. de citatione. §. viso de temporum. versi. quid si quis recesserit.

¶ *Glossa seq. recitetur per quæstionem quia de diffinitiua.*

k ¶ *Grauamine.*] hoc dicit ex eo: quia si appellaret à diffinitiua, iam functus est iudex officio suo. de offic. deleg. in litteris. ff. de re iudi. iudex. Sed & idē in illo videtur quo ad executionem, quæ post sententiam imminet facienda eadem ratione.

ADDITIO. Hoc intellige in casibus, in quibus appellatio non impedit executionem, quod dic vt j. de app. Romana. §. si autem.

l ¶ *Per te.*] loquitur in dici. sic s̄. de iureiuran. cap. vlt.

m ¶ *Appellans.*] & frustratorie: quia si bene appellaret ex causa & forma, tunc ille à quo appellauerit, iudex non esset: & sic appellās contumax non esset. De reuocatione attentatorum post appellationem habebis j. de appella. non solum.

n ¶ *Protestari.*] Nota q iudex fingit protestationem.

ADDITIO. De protestatione iuris & hominis remittit Ioan. Mona. j. de reg. iur. in generali. Ioan. And.

o ¶ *Hoc ipso.*] appellando, & recedendo.

p ¶ *Incumbunt.*] considerato eo statu, in quo tunc erat causa.

q ¶ *Ad sententiam.*] puta quia lis erat contestata, & liquet de causa: vel talis est causa, in qua sententiari potest lite non contestata, qđ dic vt s̄. vt lit. non contesta. quoniam. & s̄. eo. prout.

r ¶ *Audiendam.*] si non esset cōtumax, expresse citari debet ad sententiam audiendā: alias non valeret sententia parte absente. ff. quæ sen. sine appel. rescin. l. 1. §. item cum ex edicto. & de hoc not. s. de offi. deleg. consuluit.

s ¶ *Renunciet.*] expresse z, quod potest. 2. q. 6. cap. ei qui. §. si quis libellos. C. de appella. si quis. & tacite etiam litigando coram iudice à quo appellauit, appellationi renunciat. s̄. de offic. deleg. gratū. de testib. cum venisset. si in interest aduersarij, ad ipsius interesse tenetur: quod dic vt nota. s̄. de appel. interposita. §. ille denique.

z Dictio, expresse, quā hic habent recentiores codices, deest in antiquis exemplaribus.

¶ *Glo. seq. obijcit de tribus decretalibus, ad quas respōdet: demum quærit, & soluit: & huic decretali respondet.*

t ¶ *Non teneris.*] videbatur contrarium per decre. s̄. de offi. deleg. cum olim. 2. vbi iudices citauerunt appellantē, quem putabant frustratorie appellasse: ad idem s̄. vt lite non contestata, accedens 1. vbi etiam iudices citauerunt, quem putabant frustratorie appellasse: ad idem s̄. eod. prout. vbi Papa mandat citari eum qui frustratorie appellaret. Sed dic q de necessitate citari non debet, vt hic. Ad decre. cum olim. & decre. accedens. dic q ibi factum narratur, non ius ponitur 4. Ad decre. prout. dico, q pro alia parte facit, cum ibi Papa mandat citari ad malitiam conuincendam; ergo id de necessitate non erat, q scilicet citaretur, & de hoc consueuit recitari de accenla. accedens. &c. ad petitionem. Sed quid dicemus de contumace? nunquid qui in vno actu iudicij fuit cōtumax, ad alios actus citabitur? Dic quòd sic, vt supra de testib. cum olim. in fin. vbi citatur contumax ad sententiam audiendam: quia licet in vno actu contumax sit: non propterea protestari videtur quòd in alijs contumax esse velit: sed hoc malum contumaciæ sub colore boni, scilicet remedij, appellationis defendit: quod simpliciter contumax non facit.

4 Nota glo. & vide glos. in verbo collatione. j. de rerum permu. cap. 1 Dom. Fon tanus.

Contumax in vno actu iudicij, an sit citandus ad alios actus.

ADDITIO. Nota q qñ ad certum actum vel articulum facta est citatio, indistincte verum est qđ dicit glo. Sed si citatus esset ad totam causam, Placet Iono. (de pcu. auditis. vbi scripsi super ver. conclusum. & in decre. consuluit. de offic. deleg. ad fin. super ver. incumbit.) q sine alia citatione ad vlteriora, & ad sententiam procedi possit: quod intellexit Hostien. qñ in citatione comminatus fuit se etiam diffiniturum. ibi videas. Ioan. And.

u ¶ *Processeris.*] aliàs de iure.

¶ *Glo. seq. quærit, arguit pro, soluit contrarium.*

x ¶ *Validus.*] quid de iudicibus datis cum clausula, q si non oēs? Oēs simul non pronunciauerūt, sed duo vnum: tertius vero aliud: illi duo volunt procedere ad executionem suæ sententiæ: quæritur an possint tertio non vocato? Et videtur tertium ipsum non debere vocari. arg. huius decret. & s̄. hoc lib. de arbi. cap. 1. & ff. de re iud. duo ex tribus. cum ergo ipsorū valeat snia; ergo & executio. Sed dic secun-

dic. [secundum Io.Mo.] q vocandus est [r]: nã licet sentẽtia duorum teneat: tamen alius articulus qui emergit, est omnibus cõis: ita q ad illum duo (tertio non vocato) procedere non possunt. s. de offi.deleg.causam.& c.prudentiam.§.adiicimus. aliás sequeretur, q si in aliqua termini assignatione vnus ab alijs discordaret: illi duo, illo non requisito, postea procedere possent: quod est absurdũ.

[r] Verũ si in executione sententiæ sit cognitio causæ: si autem sit nuda executio glo.falsa. Phil. Fon.

referat coram superiore. Nota vlterius magis specifice, q si qs appellet ab interlocutoria, iudex à quo, potest procedere nõ citato eo, qui appellauit. Nota argu. q personatus non est dignitas. de quo plene Archi.s.de consue.cap.1.eo.lib. Nota insuper, q iudex debet supplere pro absente, quando procedi potest in causa 𝔷 eum: similis text. s. de arbi.cap.2.eod.lib. Dominicus.

TITVLVS VII.

De eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ.

DE EO QVI mittitur in possessionem causa rei seruandæ.

¶ Dictum fuit supra, tit. proxi. de dolo & contumacia: verum quia propter contumaciam vnus alter regulariter mittitur in possessionem: ideo post rubricam de dolo & contumacia, annectit rubricam de eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ.

[s] Aliás hanc Innocentius quartus in concilio Lugdunen.

¶ Innocentius quartus [s].

¶ Quando agitur de beneficio ecclesiastico, ob contumaciam rei, non fit missio in possessionem: sed ad sententiam lite non contestata proceditur.

CAP. VNICVM.

Cvm [t] qui [a] super dignitate, personatu, vel beneficio [b] ecclesiastico [c] obtinendis [d] cũ aliquo litigat possessore [e]: ob partis aduersæ contumaciam, causa rei seruandæ in ipsorum possessionem statuimus non mittendum: ne per [f] hoc ad ea ingressus patere valeat vitiosus [g]. Sed liceat in hoc casu, contumacis absentiam diuina replente præsentia [h], etiam lite non contestata [t], diligenter [i] examinato negotio, ipsum fine debito [k] terminare.

¶ Glossa prima summat: & ostendit hic infringi duas regulas: & dicit quid declaret.

a ¶ *Eum qui.*] quando agitur de beneficio ecclesiastico, ob contumaciam rei non fit missio in possessionem: sed ad sententiam lite non cõtestata proceditur. Ponit hæc decre. duos casus speciales 𝔷 duas regulas: Regulariter enim quando agitur realiter ob contumaciam rei, fit missio in possessionem causa rei seruãdæ. fallit in hoc casu. Item regulariter non proceditur ad testium receptioné vel diffinitiuam sententiam lite non cõtestata. Fallit in hoc casu: & est ad declarationé eorũ quæ not.s. de do.& cõtu.cõtingit.

[t] Amplia istud cap. ad fructus beneficiorum, nec sit eorum sequestratio, nisi in clem. 1. de sequest. possess. Philip. Fran.

[t] Not quòd vbi cõtra cõtumacẽ non mittitur in possessioné, & mora est periculosa: proceditur ad diffinitiuã: dixi de mora periculosa propter c. tuæ. vt lite non contestata. Dom. Fons.

Vm qui super.] Primo ponit dictũ: secundo ipsius rationem: tertio contumacis punitionem: secunda: ibi, *Ne per hoc.* tertia: ibi, *Sed liceat.*

Casvs. Secundum intellectum glossæ qui approbatur per doct. Ego existens in præsentia domini Papę, ipsi Papę exposui, q Titius erat intrusus in beneficio sine titulo: & sic vacabat: & tãto tempore q collatio ipsius beneficij erat deuoluta ad Papã: petebam vt Papa illud beneficium tanquam vacans mihi cõferret: vnde Papa mãdauit iudicibus, vt si constaret q talis Titius fuit intrusus in tali beneficio, quòd illud beneficium mihi conferrent: Titius citatus corã iudicibus, licet fuerit citatus peremptorie, non comparuit: vtrum iudices possint me mittere in possessionem illius beneficij? Rñdet quòd non: quia cum non habeam titulum, nec institutionem, si mitterer in possessionem ipsius beneficij, haberem ingressum vitiosum: sed iudices non obstante contumacia Titij intrusi, poterunt cognoscere de defectu sui iuris: & examinare testes, & procedere vsque ad diffinitiuam sententiam: & mihi conferre illud beneficium, si eis constet, quòd Titius intrusus non habeat ius in beneficio. Alij intelligunt q istud capitulum loquitur in beneficio iam obtento: sed à possessione ipsius aliquis fuit spoliatus: & secũdum istum intellectum casus sic figuratur: Cum essem in possessione alicuius beneficij Titius me spoliauit: ago contra eũ interdicto vnde vi: Titius citatus est contumax, non comparet: peto me mitti in possessionem beneficij in primo decreto: certe nõ sum audiendus: sed non obstante absentia Titij citati (lite non contestata) potero informare iudicem, & docere de iure meo: & iudex proferet sententiam diffinitiuam lite non contestata, non obstante absentia ipsius Titij citati: & si docuero de meo iure, & iudici constiterit, mittar in possessionem: vel alias iudex procedet secundum quod sibi videbitur. Nota q glo. pro sua opinione ponderat verbum, obtinendis: & verbum, ingressus: quæ faciunt contra opinionem illorum qui dicunt, q istud capitulum habet locum in beneficijs iam obtentis. Nota vlterius, q cum agitur de beneficio ecclesiastico obtinendo: quia de isto non est difficultas, data contumacia possessoris, non fit missio in possessionem in primo decreto: sed debet executor datus cognoscere de iure absentis: & facere ius illi præsenti, & accusanti contumaciam absentis: alias si ille accusans mitteret in possessionem, in primo decreto haberet vitiosum ingressum: nam adhuc ille nõ habebit titulum sine institutione: ideo iudex debet cognoscere de iure absentis, & proferre sententiam diffinitiuam lite non contestata: & iste est vnus casus, in quo potest ferri sententia diffinitiua lite non contestata: contra illam regulam positam in capitulo, quoniam frequenter. vt lite non contesta. in antiquis. Nota [a] vlterius ex primo intellectu huius capituli, q regulariter iudex non potest articulum expedire contra absentem non citatum legitime: & si aliquem processum expediat ille processus erit nullus. l. 1. ff. quæ sententiæ sine appel. rescind.

[a] Illud notabile cum tribus seq. debuit scribi s. e. prox. Iam.

Nota q vbi constat de intentione absentis, q est deliberatus nõ venire, non est citãdus: nam citatio fit ad istum finem, videlicet, ad explorandum animũ citati: an velit venire vel non venire. Nota vlterius, q iudex dicitur esse certus de intentione absentis, q non vult venire si appellet, & a iudice recedat: quia videtur protestari, q non intendit amplius coram illo iudice à quo appellat compa-

Additio. Et approbat hæc decr. quæ notauit Vio. s. vt lit. non, contest. tuæ. item decr. ista vt dixit Boatinus non superfluit propter decre. quoniam. § porro. vt lit. nõ contest. quia ille §. specialiter tractet de electione. ista decre. generaliter. de causa beneficij. Item ista non expresse prohibebat fieri missionem: quod facit ista. Io. And.

b ¶ *Beneficio.*] quocunque. [Maximo, medio, & minimo secundum Hostien.] Ad hoc de præben. maioribus. de verb. sig. c. penult.

c ¶ *Ecclesiastico.*] secus ergo si super temporali præbenda, vel temporali beneficio agatur: quia cum talia possint sine institutione canonica possideri, non habebit locum decretal.

¶ Glossa sequens quærit, arg. & soluit: & solutionem impugnat.

d ¶ *Obtinendis.*] quid dicemus de obtentis? pone confirmatus est q agit, & i possessioné inductus: & tandem spoliatus est, vt s. de cau. pos. cum olim. & cap. cum super. vel petit q confirmatio de eo facta, vel collatio sibi facta sortiatur effectum. de concessio. præben. post electionem. de appel. constitutus 2. vel petit possessionem cõdictione ex canone, redintegranda. vt s. de restitu. spol. sæpe. Nunquid in his casibus ob contumaciam rei fiet missio? videtur q sic, per hanc litteram, quæ dicit solum de obtinendis. Sed dic q non fiet hæc missio: tum quia decreta. huius ratio adhuc locum habet: tũ quia ago de obtinendo quod non habeo, scilicet detentionem, saltẽ quæ apud alium est. ff. de rei vendi. officium. Item missio in possessionem est quoddam auxilium extraordinarium, qđ habet locum solum vbi deficit ordinarium. ff. de mino. in causæ 2. in princip. sed hic procedi potest ordinario iuris ordine, lite non contestata, vt sequitur: & apertius hodie probatur per cle. de iudi. dispendiosam. ergo non habet locum missio. Et licet doctores [3] sic teneant: tamẽ obstat littera hic posita, quæ dicit, ingressus: nõ dicit, regressus. quasi per id detur intelligi, & per verbum, obtinendis, q in recuperandis non habet locum decretalis.

[3] Recitat hic Innoc. & tamẽ Hostien. & Guil. i Spec. de contumacia §. sequitur. ver. illud autem. & ibi refert i hoc obtẽ dasse Cle. iuj. & omnes audientes, Iοã Io. an. Mo. & Compost. s. de rescrip. capitulũ, in §. vlt gl. vbi dicit hic indicatum: tenetur tamen probabile qđ sequitur in glo. & illud etiam quod sequitur, tenuit hic Fran. Vec.

¶ Glossa sequens quærit, & soluit.

e ¶ *Possessore.*] Quid si nullus possidet: sed duo, pone coelesti petiũt? Dic idem propter eandem rationem. s. de rescript. inter cæteras.

f ¶ *Ne per hoc.*] Ratio superioris dicti.

¶ Glossa sequens recitetur per quæstionem.

g ¶ *Vitiosus.*] non enim possunt ex possessione haberi: sed solum ex canonica institutione. 2. q. 1. legum. de institu. ex frequentibus. 7. de regu. iur. c. 1. ff. de decur. Herennius. Si vero non ageret de ecclesia tanquam de beneficio, sed tanquam de proprietate: tunc forte haberet locum missio, vt probatur s. vt lit. non contesta. cap. 2. de eo qui mit. c. 1. s. de ver. signi. dilecto.

h ¶ *Præsentia.*] C. de iudi. properandum. §. cum autem. s. eod. lib. de arbitr. cap. 2. in fin.

i ¶ *Diligenter.*] hoc semper est faciendum. 30. q. vlt. iudicantem.

¶ Glossa sequens reci. per quæstionem.

k ¶ *Fine debito.*] vt si liqueat vel liquere possit de causa, procedatur ad sententiam: secundũ ea quæ not. s. de do. & contu. prout. & est necesse, q constet de iure actoris, ad hoc vt sibi adiudicetur: nec sufficit quod constet possidentem ius non habere, vt s. de rescrip. olim. C. de rei vend. l. vlt.

VT LITE

VT LITE PENDENTE NIHIL innouetur.

¶ *Superiori titulo fuit dictum de quadam innouatione, quae fit circa possessionem propter contumaciam rei: verum quia posset dubitare aliquis, an lite pendente aliqua possint innouari: vel verum omnia debeant remanere in eodem statu: ideo ad nos informandum de isto, ponitur praesens rub. vt lit. pend. nihil innouetur. Ex qua rub. colligitur, quod lite pendente regulariter nihil debet innouari: nam rubri. quae habet ordinationem integrā, solet facere ius. vt not. ant. doct. super rubri. vt lite non contesta. in antiq.*

TITVLVS VIII.

Vt lite pendente nihil innouetur.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si ex duobus litigantibus electis alter decedat, renunciet, vel à prosecutione causa excludatur: si lite pendente cum reliquo fuerit alia electio facta, non tenet.*

CAP. I.

Amplia f. hoc cap. ad postulationes, praesentationes. Phi. li. & not. quod superstes in isto casu nō potest ab alia parte eligi. Dom. Fons.

Dispendijs[a]. Tria facit: primo ponit cōstitutionis causam: secundo constitutionem prohibitoriam: ibi, *Statuimus*. tertio decretum: ibi, *Aliàs*.

Casvs. Vacante aliqua ecclesie collegiata vel regulari per mortem praelati, canonici vel religiosi conuenerunt in vnum tractaturi de electione praelati, & diuiserunt vota sua in duas: nam vna pars canonicorum vel religiosorū vnum elegit, alia pars alium: quilibet electorum dicebat electionem suam praeualere: nam licet vnus esset electus à maiori parte, alius a minori: tñ iste qui fuerat electus è minori parte, dicebat quod plures ee aliae parte erant excōicati: & sic inter istos duos electos erat controuersia de praeualiditate electionis: pendente processu, vnus istorum electorū mortuus est: verum pars canonicorum vel religiosorum, quae mortuū elegerat, possit alium surrogare in locum illius mortui: & facere nouā electionem? Rñdet Romanus Pontifex, quod isti canonici vel religiosi non debent procedere ad nouē electionem, nisi prius cōstiterit, an electus superstes habeat ius in electione vel non habeat, sed tñ ipsi canonici vel religiosi, qui mortuum elegerunt, poterunt assistere processui: & cōstito quod iste superstes nō habet ius in electione: ipsi canonici vel religiosi poterant licite procedere ad nouam electionem.

Nota primo ex isto casu, quod propter diuersas electiones in discordia celebratas, ecclesiae saepenumero patiunt dāna & incommoda, quia non fit confirmatio alicuius: & pēdente processu nullus posset administrare: modo lōgaeua vacatio solet afferre damnū ecclesiae. c. quoniā. vt lit. non contest. i antiq. Nota quod principes debent obuiare idemnitatibus suorū subditorū: & maxime ecclesiarū. Nota vltrius principalē effectū huius cap. videlicet, quod si duo sint electi in discordia, & se opponāt ne alia fiat electio: si pendente cōtrouersia alter moriā, illi qui elegerunt talem defunctū non possunt eliā eligere donec lis fuerit finita cū superstite, & si constet quod superstes nō habeat ius, ipsi possunt procedere ed eliā electionem. Quaeritur quae differentia est inter psens cap. & cap. sequens? Rñdet. gl. quod in isto cap. nullus istorum litigantium adhuc obtinebat beneficium seu dignitatem, de que litigabatur. in cap. vero sequenti alter litigantiū habebat possessionē beneficij, postea alius mouit sibi quaestionem super possessorio: & pendēte lite mortuus est.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quod declaret.*

a ¶ *Dispendiis.*] si ex duobus litigantibus electis alter decedat, renunciet vel à prosecutione causae excludat: si lite pendēte cum reliquo, fuerit alia electio facta, non tenet. Emanauit ad declarationē eorum, quae not. Inno. & Host. ī. de arbi. ex parte. & de elect. dudū. 2. & de restu. in integ. cap. 2. & Cōpostel. de consue. cū M. ad finē.

Additio. Et Guil. in Spec. de ap. §. pe. ver. verum. Io. And.

b ¶ *Dispendiis quae*] dicitur dispendiū longum & inutile: Cōpendium breue & vtile. de hoc de rescri. c. dispendia. [ī. hoc libro.]

¶ *Glossa sequens dicit hoc ius nouum: obycit & soluit.*

c ¶ *Statuimus.*] constitutio ista noua est saltem inquantum dicit electionem nullam: maxime non interueniente aliqua inhibitione, vt ī. de arbit. ex parte. Sed dices, nonne secūda electio facta, prima non cassata, cassatur. ī. de electio. considerauimus? Item nonne secunda electio facta prima non cassata, valet interdum: secundum ea quae not. ī. de elec. auditis. scilicet quando prima nulla erat, & eligentes erant priuati potestate eligendi; Sol. illa iura & quae in illis

Dispendiis[a], quae[b] propter electiones diuersas ecclesiae patiuntur interdum, occurrere cupientes: Statuimus[c]; vt si aliquibus apud sedē Apostolicam, vel alibi[d] litigantibus[e], super electionibus de se in discordia celebratis, aliquem ipsorum mori[f], vel suo iuri renunciare[g], aut a prosecutione ipsius contigerit quoquo modo excludi[h]: ad electionem aliam (lite super electione superstitis electi[i] pendente) nullatenus procedatur: Alias attentata contra hoc electio ipso iure viribus nōn subsistat[k].

¶ Idem.

¶ *Si beneficiatus, contra quem super beneficio litigatur, cedit vel decedit: si alius lite pendente cum superstite fuerit electus, non valet electio: Si vero aliqui (quorum intersit) ad defensionem litis velint admitti: in eo statu, in quo erat causa, admittentur.* Ioan. And.

CAP. II.

Sibi contra

not. locum habent quando secundo electio fit prima nō cassata, & nondum in litigium deducta: & sic intelligant not. in dicto cap. auditis. Istud cap. & sequens loquuntur quando in litigium erat res deducta: & tunc secunda electio ipso iure fit nulla.

d ¶ *Alibi.*] Videbatur Host. differentiam facere s. de electio. dudū 2. in glos. nunquid in hoc casu. inter causas quae pendebant in curia, & extra curiam. Arg. decre. de maior. & obed. per tuas. de appel. si duobus. sed quo ad casum nostrum. nulla sit differentia, vt hic vides.

¶ *Glossa sequens respondet quid quomodo: duas solutiones ponit: primam approbat: in fi. remittit.*

e ¶ *Litigantibus.*] Litigiosa est res de cuius domino quaestio vertitur inter petitorem & possessorem conuentione iudiciaria, vel precibus principi oblatis, & iudici insinuatis, & per eū futuro reo cognitis. C. de litigio. Authen. litigiosa. Dicunt tamen rē litigiosam non esse nisi per litis contestationē. facit pro eis ī. de offi. deleg. relatum. in Authen. de litigiosis. §. omnem. colla. 3. & optime. ē. de verbo. signifi. ex parte e. Litis contestatio dicitur litis exordium. ī. de offic. delega. super quaestionum. §. intentionis. Sed dic contra per supradictam Authent. litigiosa. & probatur ī. de offic. delega. gratum. vt lit. penden. cap. 1. & ex ijs quae ibi not. Hostien. ī. de testi. causam quae 2. C. quando libel. l. 1. & 2. Quid autem quo ad hunc tit. inducat litis pendentia, habes in in cle. eo. tit. cap. vno. Ioan. And.

Idē Dom. Philip. vide glo. c. 1. q. 1. c. 1. Fons.

f ¶ *Mori.*] ī. de arbi. ex parte.

g ¶ *Renunciare.*] ī. de restitu. in integ c. 2.

h ¶ *Excludi.*] vt ī. eod. lib. de elec. si forte. & c. quamuis. & c. cupientes. §. quòd si per viginti. & §. sequen.

i ¶ *Electi.*] & in casu isto quaerimus de iure ipsius defuncti, vt sciatur de iure superstitis coelecti. Ad hoc. 1 q. 1. in primis. licet enim appareat defuncto amplius non deberi, non propter hoc sequitur superstiti viuenti deberi. ad idem ī. de rescript. olim.

Additio. Dicit Archidiac. quod etiam propter eligentes ferenda est sententia, vt sciatur an penes ipsos, vel quos ex ipsis remaneat electio: an vero sit ad superiorem deuoluta. ī. de electio. cum Vintonien. in antiq. & ī. eod. lib. & tit. quamquam. Sic & mortuo homine fertur sententia propter bona. C. si reus vel accusa. mor. fue. l. 1. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens format duas quaestiones quas soluit.*

k ¶ *Non subsistat.*] Quid si postea appareat illum superstitem ius nō habere: nūquid conualescet dignitas vel beneficium in isto? Dic quod non: quia quod ab initio, &c. 16. q. 3. c. placuit. §. potest. ī. de elec. auditis. ī. de reg. iur. non firmatur. Sed numquid de nouo poterit eligi? Credo quod sic per decre. ī. de elect. super eo.

Additio. Hoc intelligitur vbi non est vitium personae, vt quia electus non acceptauit sciens casum, & se liti non immiscuit: licet enim non sit in causa cassationis primae electionis, quae à principio fuerat nulla: hic tamen culpa incidens in facto, iuste faciet cassari secundam. ī. de excep. cap. 1. in fine. de concess. praeben. c. 1. & ī. de praeben. si beneficia. Ioan. And.

Sibi contra quos.] Primo ponit statutum prohibitoriū interserens causam: secundo decretum: ibi, *Quòd si.* Tertio prouisionem illius cuius interest: ibi, *Sane.*

Casvs. Titius possidebat beneficiū, quod dicebam ad me pertinere, & spectare mediante iusto titulo & canonica institutione: & dicebam Titium esse intrusum in illo beneficio: vnde feci eum citari, & cōuenire super petitorio vel possessorio (nō refert) secundū Dominicum de sancto Gemi. forte intentaui interdictū vti possidetis, vel vnde vi, & sic possessorium: vel intentaui petitorium: lite pēdente ipse Titius possessor mortuus est, vel renunciauit iuri suo in manibus superioris: Quaeritur vtrum ille ad quem spectat collatio illius beneficij possit illud conferre, vel ad illud praesentare idoneam personā, si sit patronus nondū finita lite: quia collator vult cōferre

alteri illud

alteri illud ius quod defunctus habebat, an possit? Rńdetur q nō, lite pendēte: & si fiat, nō vale. collatio, nec præsentatio, nec electio si beneficiū sit electiuū: secus si petitor esset mortuus, qa alius posset subrogari loco mortui: Ratio est, qa superstitis petitoris interest, vt non fiat subrogatus in locum alterius: nā si faciat docere de iure suo, ipse facilius obtinebit possessionem beneficij, q̄ si alius esset subrogatus loco illius qui possidebat: Sed ista ratio cessat in petitore mortuo: nam possessor pp hoc nō amittet possessionem: & ipsius possessoris non interest: qa paria sunt q subrogatus litiget cum ipso, vel ipse ordinarius: iuxta cap. ordinarij. s. de offic. ordi. isto met libro. Sed quid, ponamus q mortuo possessore ordinarius vult suscipere defensionem loco defuncti: nunquid ordinarius vel alij quorū interest, possunt adesse causæ, & ipsius causæ suscipere defensionem? Rńdet q sic: dum

¶ Nouit Phil. & Pet. de Ancha. q in beneficiali bus est vera possessio, & illa est causa quare in aliquibus sit vera possessio non in profanis: & similiter istū textū Anch. & Domi. nō procedere in petitore decedente neque obstat cle. i. § si vero. j eo. qa illa intelligitur quando nulla lis pēdet mortuo petitore, sed intelligitur quando lis est inter partes suas à Papa. & tunc ad quē spectat prouidere. Philip. hic Fonta.

quos [a] super dignitatibus, personatibus, vel alijs ecclesiasticis beneficijs, quæ possidēt [b] †, litigatur [c], lite pendente cedāt, vel forte decedant: ne propter nouos aduersarios, qui maliciose [d] interdum petitoribus subrogantur, litigia in ecclesiarum dispendium prorogari cōtingat: Statuimus, vt dignitates, personatus, vel beneficia huiusmodi [e], donec contra superstites lis finita [f] fuerit, alijs nullatenus conferantur, nec ad ea eligatur quispiam, vel etiam præsentetur [g]. Quòd si secus actum fuerit, eoipso irritum habeatur. ¶ Sane † si ad defensionem ipsius litis, aliqui quorum intererit [h], petierint se admitti: eos in illo statu [i], in quo ipsam inuenerint, decernimus admittendos.

tamen suscipiant defensionem in eodem statu, in quo defunctus eā dimisit. Nota primo ex isto textu, ibi: dignitatibus & psonatibus, q personatus non est dignitas: alias si ultra diuersis nominibus appellaretur. l. si idem. C. de codicil. tñ iura vtunē istis nominibus pmiscue, vt in cap. cum accessissent. de constitut. in antiq. vbi primiceriatus vocatur dignitas, personatus, & officium. Qualiter autem differant, tractat Panor. in cap. de multa. de præbend. in antiquis.

Nota principalem effectum huius capituli, q lite pendēte inter aliquos super beneficio: si moritur conuentus: non potest ordinarius alium subrogare loco illius defuncti, nisi mortuo prius superstite: Sed hodie impetrař à principe, vt possit fieri subrogatio, nō obstāte isto cap. & hoc quando possessor moritur: secus si petitor, vt dictum est in positione casus. Nota q ordinarius licet non possit alicui subrogare loco defuncti possessoris: potest tñ adesse causæ: & tunc summarie debet probare quod sua interest, quo probato admittetur ad defensionem causæ: & tunc debet assumere causam in eodem statu, in quo defunctus eam reliquit: non autem potest petere, vt causa de nouo inchoetur.

¶ Iste vers. est notabilis & ratio huius vers. est. quia illi venirent ex persona sui auctoris. secus in ... tamē & ... ... Pet. & Dom. Fonta.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declarat.*

a ¶ *Si hi contra quos.*] Si beneficiatus, q̄ quē super beneficio litigat, cedit, vel decedit: si alius lite pendente cū superstite fuerit electus, nō valet electio: Si vero aliq quorū interfit, ad defensionē litis velint admitti in eo statu, in quo erat causa, admittenť. Emanauit hæc decretalis propter ea, quæ s. prox.

¶ *Glossa sequens diuersitatem præcedentis casus declarat.*

b ¶ *Possident.*] Ista ergo est diuersitas inter istum casum & præcedentem: quia in præcedenti nondum erant beneficia adepti: sed de electione litigabant: hic beneficia iam erant adepti.

c ¶ *Litigatur.*] Expone vt dicit s. cap. prox.

d ¶ *Maliciose.*] hoc fiebat isto modo: litigabatur contra me super beneficio meo: cum ego non possem contra aduersarium me defendere: renunciabam, vt beneficium conferretur alicui potenti: qui litigantem iniuria & iure vexaret.

e ¶ *Huiusmodi.*] Possessa scilicet per illum cedentem vel decedentem, contra quem litigabatur.

¶ *Glossa sequens primo exponit per locum à diuisione: secundo quæstionem soluit.*

f ¶ *Finita.*] si apparuerit illos ius habere, nulla fiat electio: aliàs fiat electio vel præsentatio post sententiam [i], per eos, ad quos ptinet. Et intelligo decretalē illam, cū illi qui s illos cedentes vel decedentes litigabant, ex eo litigabant: qa dicebant illas dignitates vel beneficia ad se spectare: aliàs nulla fieret haberet dilatio: Pone enim q clericus s clericum agit, petens ipsum ab ecclesia remoueri, qa criminosus vel concubinarius: moritur clericus accusatus lite pendente, cedit, vel decedit: nunquid per hoc impedienť illi ad quos electio vel præsentatio pertinet eligere vel præsentare? Dic q non: quia statim illo cedente vel decedente finita est lis: & sic non habet locum hæc decretalis, quæ dicit expectandum finem litis cum superstite: & crimina extinguuntur morte. 23. dist. quorundam. cum ius concordan. a Si autem petit illum ab ecclesia remoueri, & illam sibi assignari, quam dicit ad se spectare; tunc locum habet de-

i Quæ est sit in re iudicatam: de enim est h. ... lit. l. 1. ff. de re iud. Philip. Fōt.

a Quid autē si clericus d posuit appellet: vide notata in c. non solum, in fin. vic. glos. j de appell. Fonta.

cretalis. ad hoc s. de rescript. olim.

g ¶ *Præsentetur.*] Nota differentiam esse inter collationem, electionem, & præsentationem: quia hæc tria hic ponuntur pro diuersis; habes hoc expressum. j. de præben. cum in illis. §. cum autem.

h ¶ *Intererit.*] puta qui eligunt cedentem: vel præsentauerunt, vel contulerunt: vel forte quia expectabant primam vacaturam: & sic illud beneficium velut modo cessione vel morte vacans, sibi dicit deberi: vel similes psonæ.

¶ *Glossa sequens dicit quid declaret: & exprimit fraudem antiquam.*

i ¶ *In illo statu.*] optima fuit prouisio: & declarat quæ notant Inno. & Host. de iudi. qa V. ducebant enim causam illi beneficiati vsq ad finem: tempore sententiæ cedebant: subrogabantur aduersarij, quos oportebat de nouo citari: & iudiciū incipi [3], qui iterum pducebant causam vsq ad conclusionem, & postea cedebant: Iterum veniebant alij, & idem faciebant: & sic non erat litium finis: & idē fiebat olim de nouitiis electis vel psentatis: sed de illis hodie sublata est dubitatio per hæc verba. Et s hoc non dabat Hostien. aliud remedium, nisi q interpellata sedes Apostolicā super his prouideret, & veritatem inquireret: sed hic optimum datum est remediū, vt in eo statu admittanť, &c. & sic erit finis litium. & cōcor. ad hoc s. eo. lib. de electio. vbi periculum. §. sane. & j. de exceptioni. pia.

Additio. Et optime facit ff. de noxa. si quis à multis. §. fin. cum l. sequenti. in principio.

[3] Nō enim ex iure primo, sed ex noua collatione tenendus sibi ius vēdicat: Vnde l. cum in beneficijs sit successio, nō tñ hæreditaria. §. q. s. Moyses. & c. seq. Et sic non obstat ff de iure tñ ex contractibus. cum simi. secundum Io. Mona. Io. And.

TITVLVS IX.

De confessis.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ *Super facto negatiuo per partē improbabili (si iudici videbitur) est admittenda positio. Dominicus.*

CAP I.

STATVIMVS.

DE CONFESSIS.

¶ *Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de actis respicientibus ordinationem litis: Nunc vero est dicendum de actis: quæ respiciunt merita & defensiones causæ, vt sunt confessiones, probationes: quare recto ordine annectitur rubrica de confessis.*

Additio. Dicit Io. Mona. ideo melius intitulatā rubricam de confessis, quàm de positionibus: quia positiones non curamus in se, sed pp finem: propter responsionem scilicet ex qua habetur cōfessio: hunc enim finem respicit moralis philosophus: & hæc scientia supponitur ethicæ, id est, moralis scientiæ, vt satis dixi in proœ. decre. super. 1. glo. Ioan. And.

STatuimus.] Hæc decre. non diuiditur pp breuitatē: Determinat autē notata per Host. in sum. de prob. §. quis debet probare. versic. nunquid ergo. & in Spec. de posi. §. septimo videndum. versic. 8. Quæ dat intelligere, q dubiū non procedebat in negatiua iuris, qualitatis, vel facti prægnantis: vel facti determinati, quæ veniunt in probatione: & per cōsequens in positione: Remissiones ponit glos. non possunt. Ioan. And.

¶ Decretalis ista sm dñm Heliam sic summatur: Licet positio negatiua non possit probari nisi per cōfessionem aduersarij: est tñ ipsa positio admittenda de æquitate. licet nō esset admittēda de iuris rigore: quia de iuris rigore illud potest poni, quod potest probari.

Summariū & casus dñi Heliæ.

¶ Pro intellectu huius capituli præsupponendum est quæ dicanť positiones: vnde est sciendum, q cum actor libellum cui petit per reum rńderi: & reus rńdit eidē libello facto in prola: postea lite super eodē libello contestata, actor deducit suum factum qd cōtineť in libello per articulos: & illi articuli vocanť positiones: eo qa sic incipiunt, ponit in iure & iudicio &c. sicut dictū est de articulis pbatiuis à libello agentis extractis, q appellanť, intendit: quia sic incipiunt: intēdit talis actor corā vobis. Et fuerunt inuētæ positiones vt ponens releuet ab onere probandi per confessionē aduersarij: & istis positionibus teneť pars aduersa personaliter rńdere per verbū credit vel nō credit mediante suo iuramēto. cap. 2. j. eo. Itē præsupponendū, q iudex non debet indistincte admittere omnes positiones. sed debet videre an sint aliquæ captiosæ & impertinentes: & super illis ferre īterlocutoriam sententiam, q tales positiones, sunt admittendæ: & tales sunt impertinentes & reiiciendæ:

Casus. Tu & ego litigabamus coram iudice competenti: lite inter nos contestata feci meas positiones, inter quas erat aliqua positio negatiua: ita q illa positio continebat merū & purum factum, quod non

quod non poteram probare: vtrum iudex debeat admittere talem positionem negatiuam? Rñdet Romanus Pontifex, q sic: & licet de rigore iuris talis positio non sit admittenda: tñ de æquitate poterit iudex illam admittere: immo ſm Hostien. iudex debet illam admittere: & si non admittat, ab eo poterit appellari: q a licet talis sit mere negatiua, & sic non possit probari: tñ pars aduersa forte confitebitur istum factum negatiuũ. Nota primo, q litigantes in causa possunt facere positiones: & ante litẽ contestatã, & post: licet aliq dicãt q debent fieri post litẽ contestatã, & nõ ante: q a bene verũ est, q in pricipali negotio debẽt fieri post litẽ contestatã, vt i c. prox. j. eo. sed i emergentibus & exceptionibus, q opponunẽ ante litis cõtestationem, possunt fieri positiones lite non contestata. Nota vlterius principalẽ effectũm huius cap. videlicet, q licet mere factũ negatiuum non possit probari per testes: tñ illud factum negatiuũ potest poni adeo q talis positio est admissibilis: & eidem positioni tenebitur pars aduersa respondere: aliás si noluit rñdere, talis positio habebiẽ pro confessata, vt in cap. seq. Nota vlterius glos. quæ ponit decem per modum summæ in materia positionis.

† Vide Paulum de Castro consil. 167. inc. p. ad primum, in 2. volu. & Cynũ in l. 2. §. sed quia C. de iuram. calum.

Positiones possunt fieri ante litis contestationẽ & post.

Negatiuum factum, licet sit improbabile, est tñ ponibile.

mus † ᵃ, vt positiones negatiuas ᵇ (quæ probari non possunt ᶜ nisi per cõfessionem aduersarij ᵈ) iudices ᵉ admittere possint ᶠ, si æquitate suadente viderint expedire.

¶ *Glos. seq. per modum summæ recitetur sic: Circa materiã positionum quærit de decem: Primo quid sit positio. Secũdo, vnde ortũ habuit: Tertio, ad quid fiat: Quarto, in quo differat ab interrogatione: Quinto, quis respondeat positioni: Sexto, quando fiat: Septimo qualiter fiat: Octauo, super quo: Nono, de cautela ponentis: Decimo, de positionis effectu.*

a ¶ *Statuimus.*] Circa positionũ materiã, q nõ habentibus practicã noua & ignota vr, scire debes primo, q positio ſm Gof. est dictũ loco Interrogationis positum, vt quod olim interrogatiue fiebat, fiat hodie positiue: pone i terminis. dicebat olim actor: quær ite dñe iudex an sis hæres, & ex qua parte: hodie dr: pono te esse talem hæredem. Itẽ pono te hæredẽ ex asse. Sed hodie etiam fiunt interrogationes, & ante litem contestatam: quod dic vt not. de iura. calum. cap. penult. & etiam post lit. contesta. ff. de interrog. act. vbicunque. etiam si sit conclusum in causa, vt ĩ. de fide instru. cũ Ioannes. Vnde potest describi, q depositio est breuis verborum formula, mentẽ proponentis continens ad veritatem eliciendã concepta. [Vincentius dicit, q positio est assertio alicuius dicti vel facti, vt ad ipsum rñdeamus. Ioan. Mona. dicit, q est narratio facti nõdum probati ad experientis intentum directe vel indirecte spectantis, quod intendit probari per rñsionem aduersantis. Cyn. in l. 2. de iureiu. p p cal. dan. ponit diffinitionem. Ioã. de Aret. q dixit, q positio est alicuius substantialis vel adminicularis articuli causæ i iure facta expressio seu assertio. Iaco. vero de Rauenna distinit, q est credulitas asserta, habens annexam interrogationem: vel iudicis suppletionem conferens ad probationem: vel vt ipsum, vel adminiculans. Archid. dicit hic, q positio est assertio alicuius facti, quo per rñsionem ad ipsam pertinẽtem obligaẽ reus: & actor probandi onere releuaẽ: Cum positio etiam fiat per reum: incaute expressit de reo & actore in descriptione.] Habuit autem hoc verbũ ortum non solũ ea viu hominũ diu in causis insolito: sed ex antiqua lege. ff. de leg. 3. Ouidius. §. ex diuerso. ibi; pone (inquit) in credito, &c. ad idẽ ĩ. de li: cõtest. c. vno. de ele. dudũ 2. & j. de testi. c. pñsentium. Fiunt autem positiones, vt per confessionẽ aduersarij releuet ponens ab onere probandi, vt hic, & ff. de iureiur. eum q. 1. rñso. nam & ad hoc fiunt interrogationes. ff. de interroga. act. l. 2. 3. & 4. Differunt autem positiones & interrogationes: q a positiones assertiue fiunt, illę interrogatiue: positiones a parte, illæ a iudice. Et dicunt quidam, q positiones tãtum fiunt post litem contest. interrogationes ante tantum: quorũ vtrũque falsum est: de interrogationibus supra dixi: de positionibus infra dicam. Ad positiones autẽ rñdere debet pars, nõ autem aduocatus; immo solent etiam iudices hoc rñdentes aduocatos expellere. Scire tñ debes, q aduocatus q docet clientulum falsum rñdere, tenetur aduersario illius damna resarcire, quæ ob hoc pertulit: puta ex onere pbãdi vel amissione causæ. 50. dist. sæpe. ĩ. de iniur. c. vlt. ff. ad l. Aquil. q occidit. §. vlt. vnde solent aduocati dicere cliẽtulis; si hoc confitearis, causam perdes: nec dicũt; si negaueris, animam perdes. de simo. Matthæus. in fi. Scire debes q positiones fiũt in causa: & ad eas rñdetur per iuramentum calumniæ vel veritatis in causa pstitum: vnde vr, q solum post litem contestatam fieri habeat: cum post litem contestatã iuretur. ĩ. eo. lib. de iur. cal. c. 1. Sed dic, q quandocunq; faciendę sunt pbationes, fieri possunt positiones siue ante litis contest. siue post. Nec obstat quod de iuramento dictum est ĩ. quia iudex ponẽtẽ ante litis cõtest. faciet iurare se credere & æstimare verum esse qđ ponit: & aduersarium quòd verum rñdebit: possunt enim ante litis cõte. exceptiones opponi, super q-bus faciẽda est probatio: ad cuius releuationẽ fiant positiones: pone enim, excipit q actor excõicatus est, q a percussit clericũ, & sic ab agendo repellendus: ponet ipse reus, & hoc modo: Pono q percussisti talem. Item q in tali parte corporis. Item q cum gladio. Item quòd in tali loco. Item quòd tali die. Item q talibus præsentibus. Item q turbatus ex tali causa percussisti illum. Item q animo iniuriandi. Item q ille tunc erat clericus. Item q erat in possessione clericatus. Item q sciebas illum clericum esse. Item q vidisti eum tonsuram & habitum clericalem deferentem. his per actorem confessatis, probata est excõicatio: alias reus hoc probet mutando verba & dicendo, intendit pbare, &c. Post litis cõtest pone q peto ab ecclesia aliquem, quam ꝫ iura retinet remoueri: dicam, pono ego talis iuramẽto meo, q talis habet & possidet ecclesiam sancti Petri. Item q habet & possidet ecclesiam sancti Marci. Item q quælibet earum habet curã animarum. Item quòd eas post conciliũ acquisiuit. hoc confessato succumbit reus: nisi dispensationẽ vel iustam causam ostendat: & idem in similibus. Scias autem q positiones fieri debent super cõtentis in libello: & ad ea pertinentibus, vel pertinere valentibus: ex parte actoris ad intentionem fundandã: ex parte rei ad extenuandam. 4. q. 4. c. 1. Fieri autẽ debẽt de facto rei: q a ad factum alterius nõ cogitur rñdere. ff. pro suo. l. fi. sic sunt in scriptis offerendæ iudici, vt videat an sint impertinentes, impossibiles, captiosæ, negatiuæ, saluo eo quod hic dr: & sic eas repellat. & de hoc dicam. j. proxi. quas si admittendas viderit, in actis curiæ suæ scribi faciet. de proba. quoniam. ĩ. eo. lib. de rescri. cum in multis. ff. de re iud. l. acta. ad illas postmodũ faciat aduersarium rñdere: vel de veritate, vel credulitate ₃ habita distinctione, an de veritate vel calũnia tãtum sit iuratũ. j. tit. pxi. c. 2. & rñsiones scribi faciet sic: fatetur, vel negat: credit, vel non credit. Cum autẽ ex iuramento de calumnia, vel de veritate rñdet: an possit dicere, dubito. not. ĩ. de iura. calum. cum causam. in prima glos. Caueat autem ponens a positionibus suæ intentioni cõtrijs, vt agat petitione hæreditatis, vel quorum bonorum, non dicat se post mortẽ possedisse defuncti: Si agat Publiciana, non ponat se emisse á vero dño: Si agat, Vti possidetis, non dicat aduersarium possidere: & idem in similibus. Est autẽ positionis effectus, vt is q ponit, quod ponit, cõfiteri dicatur; ³ : vt j. de iureiur. cap. vlt. vbi dicam de hoc: & an positio vel responsio ad eam reuocari possit.

Positionis descriptio.

Positiones vnde habuerũt ortum.

Positiones quare fuerunt introductæ.

Positio & interrogatio qualiter differant.

¹ Verũ quidẽ obstat q sit admittendus. secus si hoc nõ confitetur. Fonta.

Positiones quando possunt fieri.

b ¶ *Negatiuas.*] quę est ratio, quare positio de negatiua, quæ aliter pbari non potest, fieri non poterat; ⁴ . Breuis est solutio: negatiuę quædã probari nõ possunt. super quod dic vt not. Ioan. 6. q. vlt. accusator. Bernar. ĩ. de elect. bonæ 1. §. ꝫ vero. Accur. ff. de probatio. l. 2. sed positio in locũ probationis venit: illud ergo in positione debet admitti, quod admitteret i probatione. de hoc not. Gof. ĩ. de electione. dudũ 2. Item positio negatiua pbari debet: sed negatiua non probaẽ, vt supra, ergo, &c. Itẽ negatiua positio nõ ponit: sed remouet. Et hoc siue sit negatiua explicata, puta q nõ cognoui Bertã. de frigid. cap. 1. vel non sui citatus. de electio. bonæ. siue implicita, vt pono q in electione tantum quatuor canonici pñsentes fuerunt: de causa pos. cum ecclesia. positiones ergo has negatiuas iuris rigor repellit: sed æquitas eas admittit, si iudici videbitur, vt hic.

Aᴅᴅɪᴛɪᴏ. Dicit Ioan. Mona. negatiua dicit carentiam: & sic nõ existentiã: & nõ entis nõ sunt species nec differentiæ, ſm philosophũ. Cũ ergo pbatio habeat fieri per principia, sicut causatum habet ostendi per causam, & principiatum, vt species per genus & differentiam: & quia hoc habet affirmatiua & nõ negatiua: ideo affirmatiua probari potest per rerum naturam, id est, per principia, quæ sunt inducentia naturam rei. propter hoc dixerat Pet. de Bellap. q ius ciuile talem probationem non nouit, vt ponit Cy. vt C. de non numer. pec. l. 3. in fine. Ioan. And.

c ¶ *Non possunt.*] Pone nego litteras ad lites de mandato domini impetratas; . Vel nego pecuniam numeratã, quam promiseram instrumento solenni: & spe futuræ numerationis. [Vel si pono q nõ fuisti institutus de auctoritate diœcesani. de cleri. peregri. c. ti. de institu. cap. 3. secundum Host.] Hæc & similia non possunt probari nisi per confessionem aduersarij.

Aᴅᴅɪᴛɪᴏ. Et ideo cum nõ sit nisi vna species probationis, magis succurrendum est ponenti. argu. ĩ. de testi. cap. vlt. & j. de testi. cogen. dilectorum de proba. cap. 2. & cap. ad nostram. ff. de testi. l. curent. C. de rebere. generaliter. § responso. C. de hære. l. penult. secundum Hostien. Ioan. And.

d ¶ *Aduersarij.*] Dicebant quidam doctores antiqui negatiuam positionem admittendam indistincte. Et quod dicitur, q negatiua probari non potest, verum est per testes; per confessionem autem aduersarij bene. & probatur hoc ĩ. de tempo. ordi. dilectus. de æta. & qualita. cap. vlti. Ioan. And.

e ¶ *Iudices.*] ordinarij, delegati, vel arbitri. ĩ. de proba. quoniam ff. de arbi. l. 1.

Aᴅᴅɪᴛɪᴏ. Et C. de arbit. l. penult. §. vlt. Hostien.

f ¶ *Possint.*] non quicqd iudicis potestati permittitur, iuris necessitati subijcitur. ff. de iudi. l. non quicqd. ad hoc. ff. de offic. præsi. l.

₃ Et hoc solum not. hic Inno. sciliẽt qđ sufficit quando que respondere de credulitate. remittit j. tit. 1. c. 2. Ioan. And.

³ Sic vt aduersarius nõ debeat pbare quod pars posuit non in positione sed ex illa positione tanquam in confessione condemnari. Dum hic obstat c. h. hic alleg. sed illa positio fuit per pars accepta quæ si non fuisset acceptata, potest reuocari. c. mulieri. de iureiu. vide Do. in c. ab bate. j. eod. de re iud. li. 6. Fonta.

⁴ Dicit Hostien hoc introductum ꝑ fauorem ꝑiurij: videns enim iudex q probare nõ poterat, facile deserat. Io. And.

; Hanc potest per iuramentũ de credulitatem sequentem bene possit ponere per iuramentũ veritatis. Io. And.

ſæpe.& l.ſeq. Per quæ vr̃ q optioni iudicis relinquatur: peccat tñ iudex reijciens, ex quo poſitio facit ad cauſam, & æquitas ſuadet: cum æquitas ſcripta rigori iuris præferatur. C. de iudi. placuit. de ſur. & ſer. cor. l. ſi qs ſeruo. & æquitatem ſemper habere debet præ oculis, vt 4. q. 3. cap. t. & j. de re. permu. cap. vno. ff. de eo qđ cer. lo. l. q ſi Epheſi. in fi. nec ſit arctanda probandi copia. 14. q. 2. quamquam. C. de proba. l. vlti. ſm Hoſt. tenetur [1]: & ſi non admittat, poterit appellari. Ioan. And.

[1] Idem Ioh. Mona. & Arch. non ſi dicit Hoſt. & alij predi ctū id quod ſequitur de appellatione. Io. And.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si reus iuſſus, poſitionibus reſpondere recuſat: vel ſi contumaciter receſſit: habebuntur pro cõfeſſatis: ſecus ſi prius quàm ſic iuſſus eſſet, contumax fuerat: nam tūc procedetur contra eū, tanquam contra contumacē. Io. And.*

S *I poſt.*] Sunt duo dicta: Secundum ibi, *Verum.* Dominicus.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram iudice ordinario vel delegato: lite cõteſtata ſuper meo libello, dedi meas poſitiones, & aſſerui eas medio meo iuramento: dicẽdo, credo illud quod pono eſſe verum: hoc facto petij, vt tu rñderes meis poſitionibus: vnde iudex tibi præcepit, vt tu rñderes meis poſitionibus per verbū credit, vel non credit: tu autem recuſas rñdere: quæritur qua pœna venis puniendus? Rñdetur q meæ poſitiones habebuntur ꝓ confeſſatis: Et iudex poterit & debebit te condemnare in petitis: nã de petitis cõſtat per tuam cõfeſſionem interpretatiuam, id eſt, inductam ex interpretatione iuris: & illud verū, niſi proponas aliquam exceptionem. Sed quid ſi nõ comparuiſti in die tibi aſsignato ad rñdendū meis poſitionibus: an poſitiones habeatur pro confeſſatis? Rñdet q non: ſed ꝯ te poterit iudex procedere tanquam ꝯ contumacem: nam ſi nõ liquet de cauſa, iudex te excõicabit, vel mittet me in poſſeſsionem. Not. primo ex iſto cap. q facta litis conteſtatione antequam fiat poſitiones, debet præcedere iuramētum de calūnia: hoc tñ non eſt de ſubſtantia, vt dictū fuit ſ. de iuramen. cal. cap. 1.

Nota q ſi iurato de calūnia ponens fecit iuſſum fieri aduerſario, vt poſitionibus rñderet: & aduerſarius nolit rñdere, tunc poſitiones habētur pro confeſſatis: & ſic tacens habetur pro cõfeſſato, ſi confeſsio vergat in detrimentum & præiudicium ſuum: Et ſi negatio tenderet ad ſuum præiudicium & incõmodum: ſimiliter poſitiones haberentur pro negatis. Nota vlterius, q qs poteſt rñdere poſitionibus ſuæ partis aduerſæ ꝑ procuratorem: dum tñ ille ꝓcurator habeat ad hoc ſpeciale mandatum, & q poſitiones ſint inſertæ in procuratorio: & detur mandatum ꝓcuratori, vt fateatur talem poſitionem & talem: aliàs non haberet mandatum ſufficiens.

Nota q paria ſunt, non venire ad iudiciū, vel venire, ſed contumaciter recedere. cõcor. cap. 1. de iudi. in antiq. Nota q maior eſt contumacia illius q comparuit, & non vult facere illud quod ſibi facere incumbit, q̃ illius q non comparuit. hoc habet præſens cap. nam maior pœna imponitur ei, q comparuit & cõtumaciter receſſit, q̃ ei qui nõ comparuit. Not. etiam q taciturnitas habet ꝓ cõfeſsione. Ad hoc de poſtula. prælato. cap. 1. & de ordi. cogn. cap. cū dilectus. Nota finaliter q recedēs a iudicio ſine iudicis licentia, punitur tanquam contumax. ad hoc de iudic. c. 1. 11. q. 3. certum. & de elec. ſi poſtquam. ſ. eo. lib. Dominicus.

¶ *Prima gloſſa ſummat, & dicit vnde ſumpta.*

a ¶ *Si poſt præſtitum.*] Si reus iuſſus poſitionibus reſpõdere recuſat, vel ſi contumaciter receſſit, habebunt ꝓ confeſſatis: ſecus ſi priuſquam ſic iuſſus eſſet, contumax fuerat: ſed tunc ꝓcedetur ꝯ eum, tanquam ꝯ contumacem. Tracta ſunt hæc decretalis de extrauaganti Alexan. quæ incipiebat, Retuliſti. alias, Dilecto filio. Io. And.

b ¶ *Aut.*] quo ad ſpiritales cauſas exponimus ꝓ et, in eis enim in vtroque iuratur, vt ſ. de iura. calū. cap. 1. §. vlti. & ſic eſt ſimi. C. de verb. ſigni. cum quidam.

c ¶ *Iuramentum.*] Nota pro opinione illa quæ habet, q ſolū poſt litem conteſt. fiant poſitiones: Sed dic vt dixi ſ. c. proxi. & reſpicit quod communiter fieri ſolet.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, oppo ponit, & ſoluit contrarium.*

d ¶ *Reus.*] Quid de actore vel eius ꝓcuratore? Dicunt qdam q cadit ab inſtituta actione. ſ. de iura. calum. cap. vlt. C. de iura. calū. l. 2. §. quòd ſi actor. Ad poſitiones enim rñdetur ex vi iuramenti: & ideo pœna iurare nolentis hic locū habeat, quod nõ credo: ſed dic vt dixi ſ. in proxi. glo. q hic reſpicit, quod cõiter accidere ſolet, ſiue poteſt, ſcilicet, q actores probare habent, & ſic poſitiones facere: ſed idem econuerſo, ſcilicet vt habeatur ꝓ confeſſo: cum actoris & rei ſit æqua conditio. j. de reg. iur. non licet. cum ſimi.

e ¶ *Procurator ipſius.*] Nota procuratoris contumaciam poſt litem conteſt. domino nocere. de hoc ſ. vt lit. non conteſ. c. 2. in ſi.

ADDITIO. Hoc etiam ꝓbatur de taciturnitate: & facit ff. de ꝓcur. non ſolum. in prin. vbi de hoc. & aliquid dixit Inno. de poſtul. prælat. cap. 1. & Guil. in Spe. de poſi. non. ꝓ poſt prin. Io. And.

¶ *Gloſſa ſequens dicit quæſtionem ſolui.*

f ¶ *Iuſſuſque à iudice.*] Per hanc litteram bene vr̃ determinata illa antiqua altercatio, qua quæritur: ſi iudex citat partem, etiã poſt iuramentum præſtitum, vt veniat rñdere poſitionibus: & citata venire non vult: an poſitiones habeantur ꝓ confeſſatis? Et licet qdam [b] dixerunt quòd ſic, puto quòd nõ [1]: Ecce enim q tex. dicit, iuſſus à iudice: & ne credat aligs q talis iuſſus factus p nuntium ſufficeret, præmittit, interrogatus: ille igitur licet ſit iuſſus p nuntium, non per iudicem. (& hoc conceſſo) non tñ eſt interrogatus à iudice, quod requirit hæc conſtitutio: vnde & infra ſubmittitur (verū ſi antequā rñdere ſic iuſſus fuerit) ſcilicet ab ipſo iudice interrogatione præmiſſa. Maiorem ergo reputauit contumaciā illius q interrogat a iudice, & ab eo iuſſus reſpondere non vult: q̃ illius q citatus p nuntium vel litteras: etiam hoc expreſſo venire non vult.

tū [c], reus [d] vel procurator [e] ipſius, poſitionibus ab aduerſario ſibi factis, interrogatus iuſſuſque [f] à iudice † reſpondere abſque rationabili [g] cauſa recuſet, aut nolit, ſeu contumaciter ſe abſentet: haberi debet ſuper his, de quibus in eiſdē [h] poſitionibus interrogatus extitit, pro confeſſo [i]. ¶ Verum ſi

[a] Quos vide in Spe. de po ſi. §. octauo. ver. itē quæris. & §. nono. verba verum. & §. decimo. & ver. poneſt. Ioh. And.

[b] Not. Hoſt. l. c. poſt. & Arch. hic, q ſi is cõtra quem ſit poſitio ad inſtantiam aduerſarij iudice nõ præcipiente abſideat, tenet tibio. ff. de interrog. act. l. ſi ſine. & de dolo, prouerbu. de hoc. Io. And.

ADDITIO. Opinionem gloſ. tenet Archid. & Dy. videtur cõcordare in regula, contra eum. j. de reg. iur.

¶ *Gloſſa ſequens recit. per quæſtionem, quæ ſit rationabilis cauſa: & ponit 12. exempla.*

g ¶ *Abſque rationabili cauſa.*] Puta ſi poſitio ſibi ꝓpoſita ſuperflua eſſet vel impertinens [4], quæ probata non releuaret. C. de prob. ad probationem. 30. q. vlti. iudicantem. ibi, ad rei veritatem &c. ſ. de offic. archi. vt noſtrum. Vel obſcura. 4. diſt. erit. de ſpon. de muliere. C. de tranſac. vt reſponſum. Vel generalis. ff. de leg. 2. Titia. 1. reſpõ. Item ſi ſit de facto alieno, vt dixi ſ. c. proxi. Itē ſi ſit captioſa: puta quæ detegat periurium reſpondentis, non eſt admittenda: puta pater conuentus iurauit nil eſſe in peculio: tutus eſt igitē exceptione iuriſiurandi à patre delati: niſi pro rebus poſtea quæſitis: poſtea in poſitione dicunt aliquæ res fuiſſe in peculio tempore quo iurauit: per hanc detegitur periurium eius: vnde rñdere non cogit. ff. de iureiur. l. duobus. §. ſi. Nulli enim iniiciendus eſt laqueus. 27. q. 1. de viduis. Item ſi ſit multiplex, vt pono q poſsides talem eccleſiam ad tale monaſterium pertinentem: vel pono q Titius filius P. debet mihi x. vel his ſimilia: poſſet enim alterum eſſe verum, alterum falſum: & ideo petit explicari: vel ipſe idem explicet dicendo vtrunque falſum: vel hoc verū, hoc falſum. Vel poterit ſimpliciter poſitionem negare: etiam ſi alterum verum ſit. ff. de reb. dub. ſi is q ducenta. §. verum. 3. q. 9. pura. 9. diſt. ſi ad ſcripturas. Vnde vr̃ q ad multiplicem poſitionem rñdere bene teneatur, cum habeat ſupradicta remedia. Ad hoc optime j. tit. proxi. præſentium. §. præterea. Conſueuerūt aūt aduocati dicere, pono hæc: & ſi nõ credis coniunctum, pono diſiunctum: ad quam tñ rñdere non compellitur [5], vt quibuſdam vr̃ per iura ſupradicta: non enim ponit vt debet. Item ſi poſitio ſit iuris, vt pono q impubes poteſt condere teſtamentū: vel his ſimilia: & ad hoc non compellitur reſpondere [6] cum enim ius quis probare non cogatur, ſed factum: ergo nec ponere, cum ſuccedat in locum probationis. ſ. eod. cap. proxi. ergo tanquam ad ſuperflua non cogitur rñdere. item ſi ſit impoſsibilis vel ꝯ naturam: vt ſi ponit virginem peperiſſe: vel patrem iuniorem filio. 17. q. 2. cap. decreta. §. cum ergo. ad hoc ſ. de confeſ. cap. vlt. & quod ibi not. ff. de interro. act. l. cõfeſsionibus. & l. ſeq. Item ſuper crimine eius ꝯ quē fiunt, non admittuntur poſitiones [7], de pœ. diſtin. 1. cap. qs aliquando. §. item illud Ioannis. verſi. non tibi dico. Hæ ergo & ſimiles ſint rationabiles cauſæ ꝑ quas reſpondere non teneatur. Item ſi procuratori fiunt poſitiones ſuper aliquo emergenti, de quo ꝓbabiliter non imputetur domino: ſi non inſtruxit ꝓcuratorem, bene habebit ꝓcurator inducias ad conſulendum dñm: ſecus in principali ſuper quo a principio inſtrui debuit. ſ. de iura. calum. in pertractandis. vbi de hoc per Inno. & Hoſtien.

[c] Idē Bart. in l. 2. C. eo. Panorm. & c. eū cauſã. extra d iura. iniuo calū; Guido Pap. conſil. 7. & Decius c. 1. lectura 1. de conf.

[4] Et de hoc cõſtat in dubio nun? eſt admittenda, vno iure im pertinentiū & ita ſtetur. Io. And.

[5] Verum eſt ſi ſimpliciter dicatur, pero poſitionibus rñdere: ſi poſitio ſit cum qua litare indebitæ: vnde ſi dubium rationale pro non ponente ta poſitio negari poteſt. arg. c. 1. j. de plus pe ti. Dom. Fera.

¶ *Gloſſa ſequens ſoluit dubium.*

h ¶ *Eiſdem.*] ſcilicet quibus reſpondere non vult: & per hanc litteram dico, q ſi quibuſdam rñdeat: & poſtea alijs rñdere noluit. illæ quibus iam reſponderat, non habebuntur pro confeſſatis, ſi eas negauerit: pœna enim vlterius non debet extendi, &c. de his quæ fiunt a maio. parte cap. quæſiuit. Ioan. And.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, argu. oppoſito ponit, & ſoluit. ſinis ponit dictum quod additio corrigit.*

i ¶ *Pro confeſſo.*] numquid ipſo iure, aut per ſententiam? Videtur q per ſententiam [& hoc tenet Ioan. Mo.] ſm ea quæ not. ſ. de iura. calum. cap. vlt. dicebat Tan. q tacens non habebatur ꝓ confeſſo: nec ꝓ negante: per regu. ff. de reg. iur. q tacet. j. eo. tit. is qui tacet, ibi dixi. Quid ergo fiet? ſm eum compellitur reſpondere: per excõicationem: in poſſeſsionem miſsionem, captionem pignorum mulctam: &

[6] Bene dicit niſi poſitio fieret d iure ſpeciali, vt ſtatuto cõſuetudine, aut de iure dubitabili, vt puta de vna extrauagāte. Dom. Fera.

[7] Falle ſi crimen ſit notorium: de accuſ. qualiter & qñ. aut ſi de crimine ſit infamia. Feli. in c. cū cauſam. de teſta men. Dom. Fera.

multā, & his similia. ī. vt lite nō contest. rur. & cap. quoniā. ff. de vent. insp. l. 1. §. cogenda igitur. ff. si quis ius di. l. vna. & facit ſm Host. de elect. bonæ. versi. ʒ legati. Sed hodie ꝓ confesso haberi debet, vt hic vides. Ad hoc ff. de interroga. act. de ætate. §. q tacuit. & idē iuris de obscure respondente, nisi declaret, vt ea. l. §. nihil. Et quod dicit, ꝙ habetur ꝓ confesso, intellige si confessio est damnosa: alias si esset sibi vtilis, haberet pro negante [1], vt ff. de interrog. act. l. non alienum. & l. de ætate. §. 1. vsque ad vj. In interrogationibus procedat hoc: io positionibus nō credo, in qbus satis sit ponēti ꝙ habeat intentum suum. Ioan. And.

[1] Idem Host. & Arch. & Guil. in spe. deposi. § nono. versi. sed illud. Ioan. And.

antequam respondere sic iussus fuerit, cum contumaciter absentari contingat, tunc pro confesso non debet haberi: sed est aliàs contra eum, tanquam contra contumacem (prout ratio [a] dictauerit) procedendum.

TITVLVS X.

De testibus [& † attestationibus.]

ADDITIO Diuersitatis ratio: quia iudex soper dubio īterrogat, nec iurat: pars vero ponit super certo, & iurat. Ioan. And.

† Hæc duo verba & attestationib⁹: desunt i plerisque manuscriptis.

a ¶ *Ratio dictauerit.*] quod dic vt not. ī. de do. & contu. prout.

° In manuscriptis, reliqs demptis, legitur tm: Gregorius nonus.

¶ Gregorius nonus † in concilio generali Lugdun.

DE TESTIBVS ET attestationibus.

Continuatio dni Helie.

¶ *Dictum fuit supra titulo proximo de confessis. verum quia sæpe contingit, quòd pars aduersa non confitetur positiones actoris, sed illas negat, & sic actor arctatur ad probandum sua facta, quæ potest probare regulariter per testes, ideo post rubricam de confessis, conuenienti ordine ponitur rubrica de testibus. Notanter dicitur, quòd facta probantur regulariter per testes: quia aliquoties scriptura est de substantia actus: non tamen est de substantia probationis ipsius actus. l. 1. C. de fide instrumentorum.*

MEdiatores.] Ponit dictum, cui subdit duplicem determinationem.

¶ Præsupponendum pro intellectu huius cap. quando dicatur qs agere ciuiliter pro crimine simoniæ: Dicēdū ꝙ in crimine simoniæ dicitur quis agere ciuiliter quando agat & tendat vt simoniacus priuetur beneficijs suis: sed si agat & tendat vt priuetur ordinibus suis: dr agere criminaliter. Secundo præsupponendum est, ꝙ aliquotiens qs est socius criminis & muneris simul: aliquando qs est socius criminis tantū, & nō muneris, vt volebam obtinere ab epo Pictauen. aliquid spiritale: ego sciens ꝙ ipse diligebat temporalia, habui aliquem de suis familiaribus: & conueni cum tertio, vt promitteret aliquem equum epo, vt possem habere spiritale: iste mediator nihil accepit, sed gratis fecit: talis dicitur socius criminis tantum, & non muneris: aliquando autem conuenio cum mediatore, & aliqoid sibi do pro pœna: tunc talis dicitur socius criminis & muneris simul.

Casus litteralis domini Heliæ.

CASVS. Accusabā Titiū de simonia: oblato libello, & super eodē lite negatiue contestata, tādemque per teū meis positionibus; perij me admitti ad ꝓbandum intentionem meam, & produxi aliquos testes: accusatus proponit, ꝙ mei testes nō sunt admittendi ad testificandum ʒ se. qa fuerunt socij & participes criminis: an illa societas criminis repellit eos à testificādo? Rndet Romanus Pontifex cum distinctione: aut ago ʒ simoniacum ciuiliter, vt ipse priuetur beneficijs suis, & non deponatur ab executione ordinū: & tunc distinguitur, aut accusatus opponit ʒ meos testes, ꝙ ipsi fuerūt socij criminis & muneris simul, & tunc dicit Romanus Pontifex ꝙ illi testes repelluntur à testificando: licet super crimine simoniæ agat ciuiliter: alij sunt socij criminis tantū, & non muneris: qa præstiterunt operam gratis: & tunc admittunt, & est speciale in crimine simoniæ, vt socios criminis admittatur ad testificandum: & illud est ob detestationem criminis: aut agitur ɔ̄ simoniacū criminaliter ad depositionem ordinum: & proprie ab executione ordinum: qa quātumcunq; qs deponatur actualiter, non priuatur ordinibus sibi semel collatis: immo si celebraret, conficeret verū corpus Christi, vt tenet glo. in cap. degradatio. ĩ. de pœnis. ideo ꝓprie agitur ɔ̄ simoniacum criminaliter ab executione ordinū, & tunc non admittunt socij criminis ad testificādum i causa criminali intentata criminaliter. Nota primo ex illo textu, ꝙ socius criminis regulariter non admittitur ʒ socium criminis: qa par delictum testem repellit.

Nota vnū speciale i crimine simoniæ: idem i alijs criminibus exceptis: sicut i crimine læsæ maiestatis, & hæresis, videlicet ꝙ socius criminis admittit ʒ socium i crimine intentato ciuiliter: dum tñ sit socius criminis tantum, secus si esset socius criminis & muneris simul: secus i crimine criminaliter intentato: qa tunc non admittetur socius criminis tantū: & multo minus socius criminis & muneris simul. Quærit qualiter accusatus potest opponere ʒ testes ꝓductos ꝙ sunt socij criminis, nisi ipse accusatus cōfiteatur crimē: & tunc si confiteatur, non erunt necessarij testes ad ipsum conuincendum, sed sua confessio erit sufficiens ad ipsum condemnandum. cap. 2. de cōf. in antiq. Dicit glos. ꝙ poterit accusatus opponere ɔ̄ testes, ꝙ sunt socij criminis tribus modis: Primo modo accusatus ꝓponet crimen generaliter, dicendo, ꝙ talis testis est simoniacus: & sic glos. vr̄ fateri ɔ̄triū, videlicet ꝙ si accusatus simpliciter diceret, ꝙ talis testis est socius criminis, sua confessio esset sufficiens ad ipsum condemnandum. Alio modo dicit glos. videlicet, ꝙ accusatus hoc poterit ʒ testes opponere, ꝙ testes fuerunt socij criminis, nec per hoc vr̄ confiteri crimen. qa excipiens nihil videtur confiteri de intentione aduersarij, & i hoc remanet glos. item qa vr̄ confiteri ɔ̄trium actum: tñ si hoc modo responderet, mendacium committeret. Nota finaliter ꝙ de crimine potest agi criminaliter & ciuiliter: & quando dicatur agi de crimine simoniæ criminaliter vel ciuiliter, vide optimū text. in cap. per tuas. 1. de simo. in fine. Dominicus.

¶ *Socius in crimine simoniæ admittitur in testem, si sit socius criminis tantum, & agatur ciuiliter: aliàs non. Ioan. And.*

CAP. I.

MEdiatores [b] †, per quos [c] scelus simoniæ plerunque [d] committitur, ad testimoniū [e] contra sceleris eiusdem auctores [f], in detestationem criminis [g], admittuntur: si non agatur criminaliter [h], sed ciuiliter [i], & emolumentū

† Vide cap. quibus ad abolendam tit. de simonia, in 2. compilatione, vnde hæc decretalis vi detur desumpta. & c. per tuas. el primo, cum ibi notatis in hac editione, tit. de simonia.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid determinat.*

b ¶ *Mediatores.*] Socius i crimine simoniæ admittitur in testē, si sit socius criminis tantū, & agatur ciuiliter, alias non. Ista decretalis & sequens fuerant Gregorij, & deberent esse in antiqua cōpilatione vltima in titulo. & per hanc decretalē modo rationem recipiūt glossæ illæ Ioan. & Ber. 4. q. 3. §. item in criminali. ver. liberi. in 2. glos. quam qdam nō habent. & de testib. veniens. 2. in glos. penult. q indistinctè dicebant, quòd in hoc crimine socius criminis tantū admittebatur in testem: criminis vero & muneris non: distinctio enim illa locū habet, cū solum agit ciuiliter: si enim criminaliter, socius etiam tantum criminis repellitur, vt hic vides. ad hoc ī. eod. testimonium.

ADDITIO. Corrigit etiam quod notat Goffr. in sum. de simo. in fine, vbi simpliciter dicit hos mediatores a testimonio repellendos. Ioan. And.

b ¶ *Mediatores*] qui proxenetæ dicunt. [Canon vocat illos intercessores. 91. dist. cap. penul.] & salarium quod eis datur, dr proxeneticum. ff. de ꝓxene. l. 1. & 2. & si in spiritualibus salarium recepit, vel aliquam promissionem commodi temporalis, simoniacus est. de simo. cum essent. & tunc non admittitur etiā si ciuiliter agatur, vt hic in fine. & ī. eod. veniens 1. & infamis est. 1. q. 1. si quis episcopus. & 1. q. 3. si quis præbendas. & beneficijs priuandus. s. de elect. per inquisitionem. & deponendus. de consec. cap. 2. de simo. non satis. ibi, vel consenserint.

c ¶ *Per quos.*] id est, quorum ministerio.

d ¶ *Plerunque.*] ergo non semper, quia interdum sine mediatore inter se componunt simoniaci. de simo. de hoc. & c. veniens. eam simi.

e ¶ *Ad testimonium.*] Nota quòd ad præsumptionem faciendam bene admittentur, sed non ad probationem. 4. q. 3. cap. si testes. §. liberi. quē dic vt not. 15. q. 3. nemini. de confes. cap. 3. de testib. veniens. ii. Et not. ꝙ dicit, testimonium, quia circa accusationem nihil hic statuitur, sed statur iuri antiquo, 2. q. 1. in primis. in fine. 15. q. 3. fane. de simo. tanta. & c. licet Hely. & c. per tuas. & ei quod not. 2. q. 8. in summa.

Testis qui nō admitti tur ad probationem, admittitur tamen ad præsumptionē faciendam.

f ¶ *Auctores.*] Cum interdum etiam per alios conuinci non possint. ad hoc ī. de testib. cogen. c. vlt. vbi ad detegēdam coniurationem inducuntur socij & iurati. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. ponit duas lecturas.*

g ¶ *Criminis.*] Aliàs tanti criminis. & concor. 1. q. vlt. c. vlt. ī. de simo. tāta. & cap. licet Hely. ibi. cū ad instar criminis &c. Et per hāc litteram credo hāc decretal. intelligendā etiā de mediatore, q nō est emendatus de crimine, alias qd esset speciale in hoc, vt ī. eo. testimonium. vel potest dici de emendato debere intelligi, & bene est speciale, quod mediator admittatur, vt ĩ. dicam.

h ¶ *Criminaliter.*] ī. eo. testimonium.

i ¶ *Ciuiliter.*] Nota ꝙ regulare est, ꝙ i ciuilibus mediator de cōsensu par-

so partium admittat ad testimonium, aliàs non: in Auth. de testib. §. quoniã vero. collat. 7. Et not. Bernard. de testi. cogend. dilectorũ, circa prin. glo. [Et hoc intellige vt ibi dixi.] Hic tñ admittit etiam, parte ɔ̃dicente: quod intellige secundum distinctioné decre. de simo. per tuas. & cap. licet Hely. [secundum Hostien.]

Glossa sequens quærit & soluit: obijcit & explicater soluit, & secundã approbat. Ioan. And.

a *Assecuti.*] Vides qd iuris i hoc excepto crimine, s. simoniæ. Sed quid de alijs exceptis. De crimine læsæ maiestatis dic vt 6. q. 1. c. si qs. vers. sane si qs. de confes. c. 1. De crimine hæresis dic vt j. de hære. in fidei fauoré. Sed aduerte: mirabile enim est quod dicit hæc decret. q̃ socius criminis repellatur in criminali: criminis & muneris in ... enim q petit ipsum à testimonio repelli, dicat: socius mihi in crimine fuisti, non egemus vlterius teste: qa ex hac confessione puniendus est. de confes. cap. 1. nec permittit canon vel lex, q̃ dicat: hoc non feci: quia mendacium, vel aliud peccatum non permittunt. 23. q. 4. q peccat. & ff. de tribu. illud. §. pen. Sed dic q̃ potest in genere dicere, nõ potes testis esse: qa commisisti hoc crimé, quod me offero ꝓbaturum: & sic repelletur: qa par delictum repellit testem. ſ. eo. ꝑsonas. cum distinctione decr. de simo. licet Hely. & c. per tuas. vel dic præcise, q̃ exceptioné obijciens non fatetur. j. de neg. iur. exceptionem. & ibi dicam. Vel pone q̃ opponat criminis simoniæ exceptio ȝ testem: & ille q produxit, dicit eũ qui ꝓbat, fuisse socium, & si ȝ se nil fatetur: sed secundum tene: qa & hic videtur fateri testem suum simoniacum.

ADDITIO. Quod not. 79. dist. c. 2. in gl. penul. C. de libe. cau. si filium. in vlt. glo. per Host. i summa. de simo. §. q ad accusationem. in fin. & Spec. de accu. §. 1. versic. caue tñ. & in §. ibi præce. q incipit. item repellitur qui fuit. inuenies casus exceptos, quibus addiẽ socius contra socium. Ioan. And.

P *Ræsentium.*] Sunt tres partes. Prima tractat de positionibus, iuramento, & responsionibus ipsarum: Secunda: ibi, *Testes.* de testibus reprobatorijs probatoriorũ. Tertia: ibi, *Si vero.* de reprobatorijs reprobatoriorum.

CASVS. Orta lite inter abbaté & conuentum sancti Nicolai Andegaueñ. parte ex vna, & priorem & conuentum Lynconeñ. in possessorio: nam dicebat Abbas & conuentus sancti Nicolai quòd ille prioratus Lynconeñ. suberat monasterio sancti Nicolai: quodque monasterium sancti Nicolai fuerat in possessorio subiectionis ꝑ tẽpus sufficiens ad inducendũ præscriptionem, & q̃ a paucis diebus citra ipse prior denegauerat debitam obedientiam: & sic intentabant interdictum vtile ꝓ recuperando possessorio: Ista causa fuit euocata ad Papam: quod fieri potest, vt in cap. vt nostrum. de ap. in anti. & fuit processum in causa, intantum q̃ fuit facta litis contestatio: fuerunt factæ ꝓductiones testium: qa positiones non fuerunt immediate factæ post litem contestatam: nam illud nõ est necessarium, vt in cap. 1. de iuramẽ. calum. postea abbas voluit facere suas positiones, vt in illis prior Lynconeñ. rñderet ꝑsonaliter: vnde Papa commisit auditionem positionum archiepõ Rothomageñ. cui mandauit Papa, vt ipse exigeret iuramentum de calumnia & veritate: quia vtrunque est præstandum in causis spiritalibus, vt d. c. 1. de iuramen. calum. & faceret ipsum priorem rñdere positionibus sigillatim: Et si prior vellet ꝓducere testes reprobatorios ȝ testes abbatis ꝓductos in principali, eos reciperet & examinaret: Et si abbas vellet producere aliquos testes ad sustinendum alios primos testes super principali ꝓductos, illos similiter reciperet & examinaret ſm suos articulos & interrogatoria partium. *Possessione.*] id est, quasi possessione: qa vera possessio solum cadit in his rebus, quæ possunt videri oculo corporali, & palpari, modo subiectio nõ potest palpari: ideo non potest dici vera possessio: sed quasi possessio. *Quam super positionibus.*] Nam partes ante commissionem dederant Papæ suas positiones articulos & interrogatoria: & omnia ista inseruit Papa in sua bulla. *Contradictione.*] Vnde sciendũ, q̃ licet pars ȝ quam dantur positiones, possit illa impugnare & dicere captiosas: tñ quia Papa admiserat positiones: ideo mandat archiepõ, vt non admittat partes ad impugnandum positiones. *Syndico.*] Sed ad quid interrogatur syndicus? Dicendum q̃ responsio syndici corroborabit rñsionem prælati & conuentus: sed si non sit conformis, sed ȝ dicat: tunc standum erit rñsioni prælati & conuẽtus, & non rñsioni ipsius syndici. *Articulis.*] Articulus hic dr̃ pars intentionis ipsius partis. s. actoris vel rei. *Interrogatoria.*] Vnde partes cõiter dant interrogatoria generalia: de qbus in glos. aliquãdo etiam dant interrogatoria specialia: & ista interrogatoria sunt ad reperiendum testes i variatione & falsitate. *Specificatione.*] Nam ille qui vult reprobare testes ȝ se productos, debet specificare crimina: & ȝ quos testes opponit illa crimina, & p quos testes intendit illa probare: quia debet hoc modo dicere: dico talem testem adulterũ, & intendo ꝓbare per illos testes. Nota primo ex isto textu, q̃ licet in rebus incorporalibus, quæ non possunt tangi nec videri, vt Inst. de rebus corpo. & incorpor. non sit vera possessio: pro ipsis tñ incorporalibus potest intentari remedium possessorium, nõ tñ directum, sed vtile: qđ remedium possessoriũ vtile orit ex mẽte legis, licet nõ ex verbis: sed tñ est idem effectus. Not. q̃ si subditus recuset obedire superiori: per illam recusationem dr̃ spoliare superiorem illa subiectione. Not. q̃ prælatus agit pro se & conuentu suo: qa forte hæc erat causa ardua, quam nõ poterat deducere sine consensu rationabili cõuentus in cap. 1. de proc. in anti. secus si esset causa leuis, vt in cap edoceri. de rescri. i anti. modo quando ꝑlatus agit pro ecclesia, dr̃ causa grauis: & tunc prælatus iurat in animam suam & conuentus. Not. q̃ sicut reus compellit rñdere positionibus actoris mediante ipsius rei iuramento: ita similiter actor cõpellit iurare suas positiones veritatem cõtinere p verbum, credit: videlicet q̃ credit suas positiones cõtinere veritaté: & ista sunt intelligenda nisi esset causa spiritualis: tũc enim deberet iurare positiones de veritate, & non solum q̃ credit suas positiones veritatem continere. Not. q̃ licet regulariter sint faciendæ positiones post litem contestatam: si tñ non fuerint factæ, sed actor produxit suos testes: testibus productis & examinatis potest actor petere, vt re⁹ rñdeat suis positionibus: nam forte ꝓbabit per positiones qđ nõ potuit probare p testes. Not. q̃ cum qs vult producere testes, debet exprimere nomina testiũ: & ſm cõem opinionem doctorũ debet exprimere articulos & testes per quos intendit probare. Not. q̃ reprobans testes debet dicere i specie crimina: & ȝ quos testes opponit illa crimina: & per quos testes intendit illa probare. Not. q̃ possunt testes reprobatorios reprobare: sed meos testes nõ poteris amplius reprobare: aliàs esset processus in infinitũ. Nota finaliter, q̃ in eodem libello possunt accumulari & peti diuersæ res & iura: vide de elect. querelam. glos. in versicu. personalibus. in cap. fin. de rescrip. & Inno. in cap. constitutus. de restitu. in integ. Dominicus.

exinde non fuerint assecuti[a].

Idem.

Ponit modum remissionis curiæ: & dat modum iurandi super positionibus: & dicit per quem iurari debeat: dat modum respondendi, & modum testes probatorios reprobandi, & reprobatorios iterum reprobandi. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

PRæsentium[b] auctoritate mandamus, quatenus in causa quæ inter abbatem & cõuentum[c] sancti Nicolai Andegaueñ. ex vna parte[d], & Priorem & conuentum de † Paldigeñ. Lyconeñ. † diœcesis ex altera[e] (super eo quòd iidem abbas & cõuẽtus, se ab ipsis Priore & conuentu de Paldigeñ. possessione[f] subiectionis eiusdem prioratus asserunt spoliatos: & super irritanda quadam compositione[g] olim inita inter partes: & rebus[h] alijs) vertitur: ab eisdem abbate[i] & Priore nomine suo, & in animas conuen

Prima glossa summat.

b *Præsentium.*] Hæc decretalis est practica, & per aduocatos optime scitur: & ponit modum remissionis curiæ, & dat modũ super positionibus iurandi: & dicit per quem iurari debeat: dat modum respondendi: & modum testes ꝓbatorios reprobandi: & reprobatorios iterum reprobandi. hoc dicit.

ADDITIO. Dicit Ioan. Mona. quòd hęc decretalis melius scitur per practicam quàm per doctrinam.

c *Conuentum.*] dic vt ſ. de rescrip. edoceri.

d *Ex vna parte.*] & actores.

e *Ex altera.*] & reos, vt patet per sequentia.

f *Possessione.*] id est, quasi possessione ȝ qa de icorporalibus agebatur. ff. de vsucap. sequitur. §. si viam. & de hoc ſ. de foro compet. cõquestus. [Vnde canon 16. q. 1. reuertimini. §. si quis doctus. dicit, quòd scientia possidetur.] Et not. secũdum Inno. quòd hic agebatur possessorio: & tamen iuratur de veritate: quod est ȝ id quod opponit Bern. ſ. de iura. calũ. can. 2. in glos. 1. i fi. & ſ. de testi. ipsi litteras. sed non prohibet hic iurari, [scilicet de calumnia.] Et hodie iurandum non est per id quod habes ſ. eo. lib. & tit. cap. 1. [scilicet de iuramento calumniæ.]

g *Compositione.*] si amicabilis fuerat, valere poterat: Secus si fuisset transactio. ſ. de transact. super eo. de hoc de præben. nisi essent. [secundum Hostiensem.]

h *Rebus alijs.*] commissio facta cum hac clausula non extenditur ad maiora: quod dic vt ſ. de rescrip. sedes.

i *Abbate & priore.*] vtraque enim pars petijt positionibus suis, ꝑ eos q principales erant & melius veritatem nouerant, responderi: & ideo super his scripsit Papa Rothomageñ. archiepiscopo, vt sequitur. ad

Socius criminis quãdo admittatur contra socium vide Hyppolitum in l. 1. §. ... ff. de quæst.

Secundum Host. Et fuerat hoc per⁹ dictũ Tan. in secunda compilatione de simo. quæ nunc & de hæret. ad abolendam. Ioan. And.

Alibi sic: de Spaldingeñ. Lincolñieñ. diœcesis.

Lingonieñ.

Lincolñ.

Glo. sequitur Dom. Pet. de Anch. notantes quòd libellus nõ vitiatur i quo dicitur possessio, quando dicendũ esset quasi possessio. Ioann.

tur.ad hoc ī.de iura.calum.in pertractandis.ff.de procu. si actor.

¶ *Glossa sequens veci.per obiect.& not.duo.*

a ¶ *Conuentuum.*] id est, singulorum de conuentu, vel maioris partis: qa conuentus sicut vniuersitas non habet animā.J.de sen.excō. Romana.§.vlt.Not.ius nouū vt platus iuret in animā suam & fratrum vel maioris partis: olim solus prælatus præstabat hoc iuramentum.de hoc ī. de elect. dudū 2. Et nota ex hac littera, q confessio solius plati: non nocet ecclesiæ: qa nec etiam confessio minoris partis: cum hic dicat, vel maioris, &c. & facit de his quæ fiunt a maio. par.cap 1.

¶ *Glossa sequens vecit. per quæstionem,ponit op. Inno. & contrariā Hostien.primam approbat.*

b ¶ *Ipsorum.*] ibidem residentium ſm Inno. Ad hoc 10.q. 2. cap. ea enim.§.hoc ius porrectum.Host.ɔ̄,dicēs absentes vocandos, si possint commode vocari. de elect.qa pp. facit pro eo J.de præb.cū in ecclesijs.sed opin.Inno. credo verā per decret.ī.eo.lib.de offic.ord.quamuis.ibi, prout sunt in electionis negotio, &c.Si in omnibus tractatibus vocandi essent absentes, non video quare expressisset de negotio electionis plusquam de alijs tractatibus.Speciale₂ ergo vr̄ in electionibus, & receptionibus, & in casu ipsius decret.quamuis.quòd debeant absentes vocari. alias non. 10.q. 2.cap.ea enim.§.hoc ius porrectum.

Scilicet nō habētis mādatum ā capitulo: tunc enim prejudicaret: vt notatur 27. dist. de Constantinopolitana.nisi probaretur error.l. de ofsci.c. fi. Ioā. And.

2 Extende glossam ad omnes casus consimiles & arduos, vt vult Abbas in c. 1.de his quę fiunt a maio. par. cap. vide late Felinū in cap. 1 omnes. de constitut. & in c. pastoralis. de rescript.

tuum^a eorundem, vel maioris & sanioris partis ipsorū^b, recepto iuramento de veritate dicenda: iniungas dictis abbati & Priori, vt tam ponendo^c quàm respondēdo, dicant veritatem, quam (super positionibus tibi sub bulla nostra transmissis^d) ipsi sciunt, & per illos^e intelligunt, in quorum animas iurauerunt. ¶ Præterea^f sigillatim^g super quolibet articulo in quali bet positione contento, facias à partibus sufficienter^h adinuicē respōderi: nulla prorsus ab eis super ipsis positionibus contradictione^i recepta. Sine iuramento autem à syndico vtriusque partis quid sciat^k de huiusmodi positionibus, vel credat, inquiras^l. ¶ Testes etiam, quos super articulis^m sub eadem bulla transmissis, pars dictorum Prioris & conuentus duxerit producēdos^n, ad reprobandos testes partis alterius^o in causa principali productos^p (quorum nomina^q in eisdem articulis continentur) vsque ad kalendas^r Nouembris proximò futuri, examines (secundum partis aduersæ interrogatoria^s, quæ tibi sub eadem bulla transmitti-

ADDITIO. Ad hoc qđ not.de maio.& obed cap.fin.in 3.glos.& vide qđ dixi de no.ope. nuncia.c. 2.in glos.sic.§. versicu.pᵹdētes. Inno.(de quo in prin.huius glos.)dicit, q non sufficit q in aliqua positione consentiat maior pars iurantiū: nisi esset maior pars conuentus ibidem residentis: Et est hoc ea ratione: qa minoris partis confessio non potest præiudicare toti conuentui. Ioan.And.

c ¶ *Ponendo.*] quia etiā ponēs ɔ̄tra periurus est.J. tit. proxi.c.vlt.

d ¶ *Transmissis.*] quibus nil opponi poterit: cū sint examinatæ & approbatæ per Papam.35.q.9.Apostolicæ, C. de testa.omnium. & hoc est quod J.sequitur, nulla prorsus, &c.

ADDITIO Sic & bulla Papæ omnium suspicionem excludit, vt dicit Inno.de fide instrum.ex parte. Archidiaconus.

¶ *Glossa sequens soluit duas quæstiones.*

e ¶ *Illos.*] quia tractabant illas cū conuentu: si autem scientia prælati est ɔ̄tra cōfioni conuentus: dicat, ex parte cōuentus sic dico: sed sic ego credo vel dico.ad hoc ff.de admi.& peri.tut.quotiens, §. sicut.ſm Host.Si autem esset in iudicio tanquam prælatus: habes ī. de postula.bonæ 2.de præscript.cap.vlt. 54. dist. generalis. Sed in casu præmisso cui responsioni stabitur? Dic q responsioni conuentus: cum prælatus hoc respondeat vt pars conuentus, & maiori parti sit standum, vt ī.dixi.

ADDITIO. Secus si super his ageretur, quæ diuisa essent ad solū abbatem spectantia.ī.de rescript.edoceri.sed hic patet, q ista erant communia secundum Innocen.& Hostien.

f ¶ *Præterea.*] alias postea, alias præterea: quasi dicat, diximus q rñdendum est positionibus: volumus instruere iudicem quomodo habeat facere responderi: & ideo dixit, præterea.

g ¶ *Sigillatim.*] quia positio habens plura membra, in vno falsa, in alio vera posset esse: & sic copulatiua ; posset hic negari, vt dixi ī.tit.proxi.cap.vlti.ff.de reb.dub.si is qui ducenta.§.vtrum. Et ponens debet ponere certum, & rñdens respondere certum.ff.de cōfess.certū.Et omnis disiunctiua est incerta.ff.de verb.obligat.l.vbi.§.illud.ff.de iniur.prætor edixit.§.quod autem.

; Vide Felinum l cap. ȝ. extra de re iudi. & Alexandrū consil. 153. volum. 5.

ADDITIO Inn.hic per litteram, super quolibet.nota: non sufficere positionem negari, nisi ad singula respondeatur in positione contenta. Idem Petr.& Abb.& dicit Hostien. hoc æquum ɔ̄ cauillosam subtilitatem aduocatorum, sumptam ex dicto §.vtrum. Dic etiam, q forsan causam dedit ipse huic edicto in causa quam habuit cum Hospitalarijs. Ioan.And.

h. ¶ *Sufficienter.*] scilicet sigillatim & clare rñderi: & si rñdere nollent, haberentur pro confessatis.ī.tit.proxi.cap.vlt.

ADDITIO Et dilucide, & non solum de scientia, sed etiam de credulitate secundum Host.dicentem, q quicquid dicatur: iurans de veritate, respondere debet de credulitate. Inducit iura: quod nō credo. Ioan.And.

i ¶ *Contradictione.*] rationem dixi super verbo, transmissis.

¶ *Glossa sequens.*] *titubat: quærit, & soluit.*

k ¶ *Quid sciat.*] q si titubat, habebit diem ad deliberandum. ff.de pet.hæredit.si debitor.& si præsumptio est de malitia, potest iudex exigere iuramentum ab eo, q malitiose hoc nō petit. ī. eod. lib.de iura.calum.c. 2. in fin. si autem animū suum ad aliam partē applicare nescit: tunc poterit dicere, nescio, vel negatiue rñdere, vt si quærat, si talis viuat, dicat, non credo, non sequitur propterea q credat ipsum mortuū, ſm Inno. & Hostien. tunc enim titubat non credens hoc vel illud.

Vide Decium in c. licet. extra de probation.

¶ *Glo.seq.quærit & soluit secundum Bernar.*

l ¶ *Inquiras.*] Quid si syndicus confiteatur ɔ̄trium eius quod prælatus confessus fuerat: licet alij aliter dixerūt. Dic ſm Ber.potius stādum confessioni prælati & capituli, quam cōfessioni syndici, q non iurauit: si vero concordet cum prælato, eius confessio adiuuat. [hoc placet Archi.]

An confessio syndici, vide Alexandrū consil. 65. in 2. volum.

m ¶ *Articulus.*] Arciculus vocatur pars intentionis, cōtinens id qđ actor probare intendit.facit ī.de testibus, veniens 2.

ADDITIO. Vnde ſm quosdam articulus est nomen græcum, & sonat indiuisionem: inde membra quæ non diuiduntur in alia mēbra, dicunt articuli, vt in articulis digitorum. ff.J. de hære.accusatus.in prin.Et sic hic dr̄, articulus: qa arctat, id est, arte cōponitur. Item arctat ad credendum, vt articulus fidei. de hoc dixi de hæret. cum Christus.arctat ad rñdendum. de hoc hic.Alijs modis sumit articulus, de quibus dantur versus.

Articulus color est, breue membrum, dictio græca:
Articulus numerus per denos multiplicatus.
Momentum articulus: prosserad dicitur esse. Ioan. And.

n ¶ *Producendos.*] iuratos tñ: alias testimonium ipsorum non valet, etiam si essent religiosi.ī. de testi. nuper. nisi iuramentum remitteretur à parte, vt eo tit.nis.

o ¶ *Partis alterius.*] scilicet, sancti Nicolai.

p ¶ *Productos.*] corā Papa vel iudice ab eo dato.Et sic nota, q cōtestata erat lis, aliter non valet testium receptio.ī.vt lite non cōte. in rubro & in nigro.Et sic not. q licet statim post litem contestatā iurandum sit de calumnia, vel de veritate dicenda, secundum q requirit causa: & faciendæ positiones ante probationes: si tamen hoc omissum fuerit, adhuc post probationes fieri poterit. ad hoc ī.eo. lib.de iur.cal. cap. 1. hic enim post testes receptos, & de veritate iuratur, & fiunt positiones.

ADDITIO. Vt refert Io.Mona. ī.tit.2.c.1. quidam dicebant ɔ̄trium, quasi aggrediendo probationem testium, sibi pars præclusserit viam ponendi. Ad decret.1.de iuramen.calum.respondet iurari de calumnia non propter partem tantum: sed propter vtilitatē publicam, cuius interest lites dirimi: sed positiones sunt tātum fauore partium.alleg.de foro comp.si diligenti.cum simi. Ipse dicit tenendum cum glos.ne probationis copia sic angustetur.C.de hæreti.l.penult.in fine. Ioan.And.

q ¶ *Nomina.*] ne esse possit variationi locus.ī.eo.de rescrip.cap. 2. Et continebantur isto modo: Intendit talis probare taleio testē adulterum, pro eo q talem vxorem talis publice in suam tenuit concubinam: & hoc probare vult per A.B.C. Item intendit probare, q T. est periurus: quia derrerauit corruptus in tali causa: & hoc vult probare per D.E.F. & sic de singulis: quia vnus testis nescit omnes articulos intentionis, sed interdum alterum tantum: & si vellet alios quam nominatos inducere, vel alios transponere, non credo quòd possit ſm Host.arg. ff.mand. l. diligenter ī.de rescrip. cum dilecta.J.de præb.cui de non.

Nō enim sufficit dicere, cadisse cōtra eum, q sunt de talibus criminib.&c. sed sigillatim & nominatim debet exprimere de quolibet: Vnde q scit in delinquentem eum dolo sit fals. §. de dolo.l. si cū dolo. §. vlt. ad hoc de elect. per inquisitionē, in princ. J. de sen. exc. constitutionem. cū concor. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens recitetur per quæstionem.*

r ¶ *Ad kalendas.*] & non vltra.ī.de prob.licet.nec possunt isti delegati terminos prorogare, nisi partes ambæ in prorogationem termini consentirent.ī.de offi.delega.de causis.

ADDITIO Secundū Host. Idem Ioan.Mona.& Archidiaconus.

¶ *Glossa sequens dicit quid sit interrogatoria.*

s ¶ *Interrogatoria.*] Interrogatoria sunt q̄ facit pars testibus pductis ɔ̄ se, & dant super articulis, de qbus præmissum est, & formantur ſm circunstantias causę & personarum pductarum, vt i d.c.licet. §.1.ī.de prob.& ī.eo.c.causam.1.& c.per tuas.vnde datis articulis petit pars terminum ad danda interrogatoria: qui terminus tam ea

prædictus

prædictis iuribus dari debet, quàm consuetudiné generali, quæ est optima, &c. ff. de legi. si de interpretatione. de consue. cũ dilectus. Et fiuor interrogatoria hoc modo: Si dixerit testis verum esse qđ primo intentionis articulo continetur, quæratur ab eo quõ scit, & si ibi præsens erat, & ad quid ibi erat, & si vidit: Potuit enim præsens esse, & non vidisse. Itẽ quo anno & die id fuit factum: Item in quo loco, qua domo, qua parte domus, & an dom⁹ illa sit terranea, vel in solario, & q erãt ibi præsentes: Item si cognoscit illum, de quo testificatur, & cuius ętatis, staturę, & coloris: & his similia, fm quod faciunt ad factũ. Et hæc interrogatoria de consuetudine & de iure non dantur parti aduersæ, ne posset sup his instruere testes suos: sed iudex per se, vel per assessorem examinat illa: & si qua reperit superflua, vel impertinẽtia illa resecat: hic aũt non habebit locum resecatio cũ sit approbata per Papam, vt de articulis superius dixi.

mus) diligenter: primo tamen in personam cuiuslibet testis à prædictis abbate & conuentu producti, facta sigillatim specificatione[a] criminum & aliorũ[b] obiectorum sibi in eisdem articulis contentorum. ¶ Si vero dicti abbas & conuentus[c] aliquos testes coram te produxerint contra testes † ab eisdem priore & conuentu producendos[d] iuxta articulos (quos ipsi abbas & conuentus tibi super reprobatione testiũ productorum prioris & cõuentus in eadem causa† produxerint) recipere, ac eos vsq; ad kalendas Februarij proximò[e] futuri diligenter examinare[f] procures: simili[g] specificatione criminũ, & aliorum (quæ contra testes eorundem prioris & cõuentus obiecta fuerint) obseruata[h]: prius tamen præstito iuramento[i] à procuratore dictorũ abbatis & cõuentus, quòd ad hoc ex malitia non procedant[k].

¶ Innocentius quartus † in generali concilio Lugdunensi.

¶ *Aduocatus vel procurator principalis causæ, in causa appellationis testificari non potest. Iuramentum autẽ (præsumptione faciente pro appellante) sibi deferri non debet: nisi iudici videatur. Dominicus.*

CAP. III.

Romana[l] ecclesia: & infra. ¶ In appellationis[m]

ADDITIO. Si nulla interrogatoria fierent, faciat iudex quæ habentur ĩ. eod. cum causam. Et an valeat dictum testis non interrogati de causa scientiæ, vide quod ibi dixi super quarta glos. Consuluit Hostien. q potius fiant superflua quam omittatur aliquid necessarium, vel vtile: hoc dicitur pp decret. per tuas. ĩ. eod. quia si fuerit factum interrogatorium, & omissum negligenter, vel dolose, non obstante publicatione repetetur: secus si non fuerat factum. Alia ratio, quia forsan ex officio iudex plura resecabit, q̃ expediret. Et arguit contra iudices, qui committunt examinationem testium notarijs & simplicibus, cum in propria persona ipsos audire deberent. C. de fide instru. Authen. apud eloquentissimum. cum ad minus committere deberent personis discretis, idoneis, & honestis. ĩ. eod. si qui testium. de testib. cog. cap. 1. de consang. & affi. cap. 1. Cum enim in probationibus sit tota vis causæ, potius deberent committere alia, q̃ testium examinationem. 42. dist. quiescamus. §. circa maiora. Sed quia id est onerosum, ideo facile committitur: etiam per eos qui sportulas exigunt contra iura. ff. de reg. iur. secundum naturam. de cleri. coniug. diuersis. infra de præbendis, cum his. Ioan. And.

a ¶ *Specificatione.*] Nota pro specificatione obiectorum. ad idem ĩ. eo lib. de elect. vt circa.

b ¶ *Et aliorum obiectorum.*] forte obijciebantur aliquibus non crimina, sed alia per quæ impediebantur testes esse, puta q erant vel fuerant aduocati, vel procuratores in causa ĩ. cap. prox. vel q erãt minores. 4. q. 3. cap. 2. vel his similia.

ADDITIO. De quibus plene in Spec. de teste. §. 1. Ioan. And.

c ¶ *Conuentus.*] originales actores.

d ¶ *Producendos.*] ad reprobationem testium productorum in principali.

e ¶ *Proximò.*] intelligebatur si non fuisset appositum. ff. de verb. oblig. eum qui kalendis.

f ¶ *Examinare 4.*] secundum interrogatoria prioris & conuẽtus Spaldingen. vt ĩ. in proxi. casu dictum est.

g ¶ *Simili.*] de qua dictum est ĩ. prox. versi.

h ¶ *Obseruata.*] hos autem testes non licebit vlterius priori & cõuentui reprobare, vt ĩ. de testi. licet dilectus.

¶ *Glo seq. quærit, & dupliciter soluit.*

i ¶ *Iuramento.*] sed quare exigitur iuramentum à procuratore abbatis in hac reprobatione, & non in prima reprobatione, quam fecit prior contra principales testes abbatis? Solu. potius præsumitur quòd hoc facit abbas ex malitia quam prior, qui primo reprobauit testes[5] super principali productos, quasi prouocatus velit vlcisci: & ideo propter illam præsumptionem hoc exigitur iuramentum. sm. de restitu. spolia. litteras. secundum Bernar. Sed dic quod hoc est in potestate iudicis per prædictam decretalem. & per cap. de iuram. calum. cap. 2. in fi. ĩ. eod. lib. vnde & in prima poterit exigere si sibi videbitur, & in secunda omittere si sibi videbitur: ille autem necesse habet mandatum Papæ seruare.

k ¶ *Procedant.*] habebant olim quidam hic plus de textu, quidam non; scilicet; cæterum nobis sub sigillo tuo.

Romana.] CASVS. In causa, quam eram tecum habiturus constitui Titium meum procuratorem: qui causam meam duxit vsque ad finem causæ: & intantum fuit processum, q iudex tulit sententiam diffinitiuam contra me ad tuum commodum & vtilitatem: ab ista sententia lata procurator meus appellauit, & coram iudice appellationis istam causam introduxit: obtuli libellũ meum appellatorium, cui petij per te rñderi: responsione per te facta, petij admitti ad probandum meam intentionem per testes: & ad probandum meum intentum volo producere Titiũ, qui fuit meus procurator in prima instantia, non tñ est procurator meus in causa appellationis: an sim admittendus? videtur q sic; quia alia est causa appellationis à prima causa principali in prima instantia, cum sit ibi alius procurator & ali⁹ iudex: hac tamen ratione dubitandi non obstante, rñdet Romanus Pontifex in ɔrium, dicens, q ille qui fuit procurator in causa principali, nõ potest esse testis in causa appellationis. Idem dicendum de illo qui fuit aduocatus in prima instantia, q non potest esse testis io causa appellationis. Sed quid? Ponamus q in causa appellationis ego appellans probaui meum intentum per vnum testem non suspectum, sed omni exceptione maiorem, & ita probaui intentionem meam semiplene: vtrum iudex in supplementum semiplenæ probationis debeat mihi deferre iuramentum necessarium? Rñdet Romanus Pontifex, q non: immo est in eius arbitrio. Nota primo, ex hoc cap. q procurator nedum in prima instantia repellitur a testimonio: sed etiam in causa appellationis: & ratio est, quia non solum causa principalis in qua fuit procurator, censetur causa sua, sed etiam causa appellationis, & pp affectionem, quam ipse habet ad causam: nam ita faciliter deieraret pro cõmodo partis, sicut pro suo: quia procuratores cõiter asserunt partibus suis, q̃ illos constituunt, q ipsæ partes habent bonam causam, & q obtinebunt in causa: et eadẽ ratione aduocatus non potest esse testis.

Nota insuper, q iudex non arctatur ad deferendũ iuramentum necessariũ habẽti ꝑsumptionem pro: sed est in arbitrio iudicis deferre actori vel reo sm cõem opinionem canonistarum io c. vlt. de iureiur. in antiq. licet legistæ tenuerint ɔrium in l. bonæ fidei. C. de iureiuran. maxime Bar. & Salic. videlicet, q iudex tenetur deferre iuramentum actori habenti vnam bonã ꝑsumptionem pro se. Nota q iuramentũ in defectũ plenæ ꝓbationis nõ debet deferri, nisi primo adsit ꝑsumptio ꝓ altera parte. ad hoc de iureiu. in cap. fin.

Nota secundo quid debeat considerare iudex in delatione iuramenti fienda magis vni parti quam alteri. de quo plene Ioan. An. in d. cap. fin. Dominicus.

l ¶ *Romana.*] duo sunt huius decr. dicta & breuia, & idcirco eam non summo.

¶ *Glos. seq. recitatur per quæstionem, quæ fuerit dubitationis causa: quã exprimit, & ei respondet.*

m ¶ *Appellationis.*] fuit causa dubitationis: quia alia videbatur causa appellationis a principali pp alium iudicem & alium procuratorem & aduocatum, qui frequenter in ipsa interueniunt: quia nõ tenent procurator vel aduocatus principalis causæ defendere causam appellationis, vt not. ĩ. de ꝓcu. non insulte. & 2. q. 6. c. si aũt. §. secundam. & facit qđ dixi ĩ. de iura. cal. c. 2. 1. rñ. sed non est alia. Vel licet sit alia quo ad quid, tñ procurator vel aduocatus in principali, in causa appellationis non debẽt testimonium ferre: ne memores sui officij forte ɔrium asserant veritatis: sicut & aduocatus nequit esse iudex: ne affectiõis suæ memor, &c. C. de assel. l. nemo 3. in fin. Et iudex in causa quam iudicauit non potest esse testis[6]. 2. q. 6. statuimus. vbi de hoc. quod intellige sm determinationem decre. ĩ. eod. dilecto. & c. cum a nobis. in vno ergo & eodem negotio quis duplici officio tam suspecto fungi non debet: de cleric. coniug. diuersis. ff. ad Treb. ille a quo. §. tempestiuum. 2. q. 1. in primis. de verb. sign. forus. cum sim. in testem ergo multo fortius non recipiatur talis in principali per iura prædicta.

[Left margin notes:] [a] Nam si non cognoscit, non valet. glos. in c. causam l. de testib. Philip & Dom. [illegible]. — [b] Nota q iudex potest præfigere terminum ad reprobandas personas testium, [illegible] publicatione attestationum: nam attestationibus publicatis non [illegible] quia [illegible] Petr. de Ancha. [illegible]. — [c] Dictum, [illegible] in antiquis [illegible]. — [d] Tene mẽ. [illegible] Inno. in cap. per tuas ĩ. eod. [illegible] pp⁹ & Dom. [illegible]. — [e] In dubio tamen non [illegible] superflua secundum Dom. [illegible] per tuas. [illegible]. — [f] Et an sit differentia inter recipere & examinare vide Decium in cap. licet. de probat. — [g] Vide Abbatem in cap. præsentium. extra de testibus.

[Right margin notes:] [f] In aliquot manuscriptis, relege [illegible] ita Innocentius quartus. — [6] Sequitur in alia. ff. eod. ob carmen. §. 1. Ioan. dicit hic Franc. q notarius qui scripsit aliter potest esse testis: allegat q non est prohibitus. vt decre. [illegible] in [illegible]. Ioan. And.

ADDITIO.

ADDITIO. De hoc in Spec. de test. §. Illud. versic. item quod fuit in eadem causa. Ioan. And.

a ¶ *Fuerat.*] si ergo illum procuratorem constituit, sed non recepit mandatum; testificari poterit. s. eo. dilecto. Idem in aduocato. & de hoc etiam not. ff. eo. l. vlt.

¶ *Glossa sequens primo soluit duo dubia, quorum secundum incipit primo. secundo quaerit & soluit. Ioan. And.*

b ¶ *In testem.*] intelligas pro ipso appellante; nam pro appellato bene reciperetur secundum Bernar. & modernos. [& Accur. in praealle. l. fi. ff. eod.] Tum quia ratio prohibitionis cessat: tum quia non reperitur prohibitum: & edictum de testibus prohibitorium est. ff. eod. tit. l. 1. Et in isto casu qui procurator vel aduocatus appellantis deponit pro appellato, dico quod deponat etiam pro appellante: quia iurat pro vtraque parte dicere veritatem. ad hoc s. eo. in cap. de testibus. & C. de quaestionibus. l. pridem. & dixi j. de reg. iur. quod ob gratiam. [Pro hoc C. de temp. in integ. resti. l. petendae. Archi. inducit quod not. Inno. & Host. s. de excep. cum venerabilis. super verb. instrumentum.] Quid de procuratore ad negotia? Dic secundum Host. quod in negotio quod procurauit de consensu partium, potest admitti sicut & iste; & sicut mediator. in Authen. de testi. §. qui vero. coll. 7. in aliis admittetur etiam parte inuita: cum nec prohibeatur. ff. eod. l. 1.

¶ Intellige pro appellante: nam alias bene posset recipi. notatur in l. fi. ff. de lib. & posth. facit gl. cap. disciplina. 45 dist. Pet. de Anchar. Fonta.

¶ Idem econuerso, vt procurator vel aduocatus appellati recipiatur pro appellante: & tunc etiam pro appellato deponet. Ioan. And.

¶ De intellectu vide Decium in Rubrica de constit. in 2. lectura.

¶ In antiquis codicibus haec periodus conspiciebatur legi: ... quod ... faciant praelati ... primo ad ecclesias ipsas accedunt, vel cum de recipiendis ibidem nouis canonicis agitur, nec praelati admittuntur, nec canonici aliter recipiuntur in ipsas, nisi iurent. Fon.

causa, is qui appellantis procurator vel aduocatus in priori iudicio fuerat [a], non recipiatur in testem [b] †. ¶ Neque indistincte ipsi appellanti (praesumptione [c] faciente pro eo) deferatur etiam iuramentum: sed tunc cum inspectis [d] personarum, & ipsius causae circunstantijs, id fuerit faciendum.

TITVLVS XL

De iureiurando.

¶ Nicolaus tertius.

¶ *Praelati, canonici, rectores, & officiales locorum, qui iurant statuta, & consuetudines loci vel ecclesiae seruare: praetextu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia, vel obuiantia ecclesiasticae libertati: nec ad ea debet intentio sua referri. Io. And.*

CAP. I.

Contingit [e] † in nonnullis ecclesijs de earum consuetudine [f] obseruari, quod † nec ipsarum Praelati (cum primo ad ecclesias ipsas accedunt [g]) admittuntur, nec canonici (cum de recipiendis [h] ibidem nouis canonicis agitur) aliter recipiuntur in ipsis: nisi iurent statuta & consuetudines ipsarum ecclesiarum, scripta [i] & non scripta, inuiolabiliter obseruare. Inter laicos etiam in multis ciuitatibus [k], castris, & terris, in suis potestatibus [l], rectoribus, vel officialibus assumendis, consuetudinis morbus irrepsit: quod potestates, rectores, & officiales huiusmodi, ad potestarias, rectorias, & officia eadem (nisi prius seruaturos se statuta ipsorum locorum clausa [m] † iurauerint) nullatenus admittantur. ¶ Quia vero in statutis & consuetudinibus supradictis interdum aliqua reperiuntur illicita seu impossibilia, vel obuiantia ecclesiasticae libertati [n] †: ne sub tali generalitate iurandi, sic iurantibus peccandi occasio praebeatur: cum iuramentum non fuerit, vt esset iniquitatis vinculum [o], institutum: Hac generali constitutione animarum

Certe non; alias grauiter peccaret: ideo vigore iuramenti sui non est astrictus ad seruandum illa statuta; veruntamen iurando temere peccauit mortaliter, & pro illo peccato tenetur agere poenitentiam: tamen cautela est, quod eps in ingressu suo iuret seruare statuta ecclesiae, dummodo non sint illicita, vel irrationabilia. Nota primo, vnum in quo iuramentum est permissum: quia regulariter non est permissum iurare sine causa: alias esset iurare temere & in vanum, sed cum iusta causa est iurandum: sicut praelatus in receptione sua iurat seruare statuta illius ecclesiae ad quam promouetur: & iurando non peccat, etiam si illa statuta sint irrationabilia: dum tamen non habeat animum seruandi statuta irrationabilia: alias enim ratione deprauati animi peccaret mortaliter. Nota vlterius, quod iuramentum scholaris vel canonici, vel praelati seruandi statuta, intelligitur de statutis rationabilibus & licitis; nam iuramentum refertur ad licita & rationabilia: tamen si quis referat intentionem suam ad illicita, non tenetur illa obseruare: tamen peccauit mortaliter temere iurando, & propter intentionem deprauatam. Nota quod appellatione rectorum, comprehenduntur etiam illi qui praeficiuntur administrationibus laicorum. ad hoc tex. j. de haer. vt inquisitionis. Nota finaliter arg. quod potestates & officiales dignitatum temporalium non confirmantur: sed administrationem habent ex sola admissione ad talia officia. probat tex. ibi, admittatur. de quo aliquid per Doct. s. de iudi. cap. fi. Dom.

¶ An sit differentia iurare simpliciter obseruare statuta, vel contenta in statutis, vel prout in statutis, vide Felin. in c. cum accessissent. de constitu.

¶ Quae statuta obuiant ecclesiasticae libertati, vide in cap. fi. de immu. eccle. j. eo. & cap. grauem. de senten. excom. Fon.

¶ *Prima glossa summat.*

e ¶ *Contingit.*] Praelati, canonici, rectores, & officiales locorum, qui iurant statuta, & consuetudines loci, vel ecclesiae seruare: praetextu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia, vel obuiantia ecclesiasticae libertati: nec ad ea debet intentio sua referri. Ioan. And.

f ¶ *Consuetudine.*] ad hoc s. eod. clericus.

g ¶ *Accedunt.*] in quo accessu antiquas ecclesiae consuetudines seruare debent, vt s. de praeben. dilecto.

h ¶ *Recipiendis.*] ad hoc vocari debent absentes. j. de praeben. cum in ecclesijs. nisi consuetudo esset in contrarium, vt ibi. Io. And.

i ¶ *Scripta.*] potes singula singulis referre.

k ¶ *Ciuitatibus.*] quae murorum ambitu terminantur. j. de senten. excom. si ciuitas.

l ¶ *Potestatibus.*] qui gladio vtuntur ad malefactorum vindictam & laudem bonorum. de homicidio, postulasti. & de maiorita. & obedien. solitae. & tunc minister est Dei, vt 23. quaestione 5. miles. & cap. sequentibus.

m ¶ *Clausa.*] in hoc erat morbus. & si iurant solum seruare statuta edita, ad edenda sacramenta non tenetur, vt s. eo. tit. c. penult.

n ¶ *Libertati.*] & ideo statuarij excommunicati sunt si infra duos menses ea de statutis deleri non fecerint, vt & qui tales consuetudines vel statuta seruare faciunt, vt s. de senten. excom. nouerit. Ad hoc j. de immuni. eccle. cap. 3. 4. & 5.

ADDITIO. In quibus consistat libertas ecclesiae, remittit Archi. ad ibi no. per Inno. Ioan. An.

o ¶ *Vinculum.*] s. eod. quanto. 22. q. 4. inter caetera. ad hoc j. de reg. iur. in malis. & cap. non est obligatorium. Sed de appellationibus dicitur s. de app. ad nostram. & cap. cum speciali.

ADDITIO. Praedicta regula, in malis. probat cum suis concor. quod promissio in malis non obligat: ergo nec iuramentum adiectum, vt in regula sequenti. secundum Ioan. Mon. remittit Archi. de foro compe. si diligenti. ad finem. s. eo. cum contingat. Io. And.

¶ Dom. reprobat glo. quia sic referendo esset incongruum: vnde nemo ipse quod scriptura non est de essentia legis. Fonta.

¶ Phil. sequitur glo. nec si simpliciter iurauit seruare statuta: quia est similis iuramento facto venientibus ... Fonta.

ADDITIO. ff. de iure fisc. l. deferre. §. ijdem decreuerunt. Ioan. Mona. nam vt dicit Archid. administrator bonorum ecclesiae de contractu per ipsum celebrato testificari potest. alleg. 14. q. 2. cap. 1. versic. caeterum. & not. Bart. Brixien. in quaestione venereali. 47. aliquis erat administrator. Ioan. And.

e ¶ *Praesumptione.*] puta quia habet vnum testem. s. de procur. ex insinuatione. 14. q. 3. si habes. ff. de do. praelega. l. Theopompus.

ADDITIO. secundum Inno. qui etiam allegat. ff. quemadmo. testa. aperian. l. 2. in fine. & idem Hostien. Io. An.

d ¶ *Inspectis personarum & ipsius causae circumstantijs.*] quod dic, vt not. s. de iureiur. cap. vlt.

DE IVREIVRANDO.

¶ Summario domini Hostien.

¶ *Superiori titulo dictum fuit de probatione quae fit per testes. verum quia pars videns quod non potest probare suam intentionem per testes, quandoque defert iuramentum litis decisorium suae parti aduersae: ideo ad nos informandum de huiusmodi delatione iuramenti, annectitur rubrica de iureiurando.*

Contingit.] Primo ponit thema circa clericos & laicos: Secundo: ibi, *Quia vero.* constitutionis causam, & constitutionem circa vtrosque. Ioan. And.

CASVS. Eps Pictauen. in suo ingressu iurat obseruare consuetudines & statuta ecclesiae Pictauen. Ponamus quod in libro statutorum ecclesiae Pictauen. sunt aliqua statuta impossibilia de iure; quia illa obseruare esset peccatum mortale, vel sunt statuta, quae obuiant libertati ecclesiae: Postea eps vult facere aliqua statuta contra illis statutis impossibilibus, & obuiantibus ecclesiasticae libertati: Obijcitur pro parte canonicorum, quod non potest, alias incurreret periurium: Rndet eps, quod in iuramento suo non intendebat seruare illa statuta illicita & obuiantia libertati ecclesiae: an bene dicat? Rndet Romanus Pontifex, quod sic. Sed ponamus quod eps Pictauen. iurauit expresse seruare illa statuta impossibilia & libertatem ecclesiae: vtrum teneatur seruare iuramentum suum?

a ¶ *Obsistere.*

periculis obsistere [a] cupientes, præcipimus à quibuscũq; scientibus cõtineri in prædictis consuetudinibus & statutis illicita, impossibilia, vel libertati ecclesiasticæ obuiantia, iuramenta huiusmodi aliquatenus nõ præstari. Et talia iuramenta ea intentione [b] facienda vel facta, vt etiã illicita vel impossibilia [c], seu ecclesiasticæ libertati obuiantia obseruentur (cum etiã sub tali intentione præstari nõ possint absq; diuinæ maiestatis [d] offensa) decernimus in huiusmodi illicitis, impossibilibus, seu libertati ecclesiasticæ obuiantibus, nõ seruanda: quin potius pro animarum salute, si sub forma prædicta vel simili aliquos ignorãtes prædicta illicita seu impossibilia, vel libertati ecclesiasticæ obuiantia iurare contigerit, ad obseruanda dũtaxat licita, possibilia, & non obuiãtia libertati ecclesiasticæ, iurantiũ referri debet intentio. ¶ Declaramus [e] † quoq; iuramenta sub huiusmodi generalitate qualitercũq;, & sub qualicunq; † verborũ forma præstita vel præstanda, ad licita, possibilia, & libertati ecclesiasticæ non obuiantia † tantum extendi: ipsosque iurãtes ad alia per præstationem iuramenti huiusmodi non teneri.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Per ecclesiasticum iudicem ordinarium loci, compellitur iudex secularis ecclesiastica censura ius canonicum, quod ad prouisionem animarum statutum est, seruare.

CAP. II.

Licet mulieres [f], quæ alienationibus dotium & donationum [g] propter nuptias consentiunt non cõtrauenire, proprio [h] iuramento firmãtes seruare iuramentum huiusmodi non [i] vi nec dolo [k] præstitũ, de iure canonico [l] teneãtur: quia tamen quidam iudices seculares [m] eas cõtra præfatas alienationes audiũt, quamuis eis constet legitime de huiusmodi iuramento †: Nos animarũ periculis obuiare [n] volentes, eosdẽ iudices ad seruandum hoc ius canonicum [o], per locorum ordinarios censura ecclesiastica [p] decernimus compellendos [q].

¶ Idem.

¶ Electus post sacramentum ponens vel respondens contraria directe, (nisi rationabiliter excusetur) velut periurus à confirmatione repellitur. Idem si hoc fecerit procurator ipso mandante, vel ratum habente, vel non reuocante. hoc dicit. Io. And.

a ¶ *Obsistere.*] ad hoc ĩ. eo. lib. de cõst. c. 1. ĩ. de sepul. c. 1. cũ simil.
b ¶ *Ea intentione.*] dicitur ergo iuramentum illicitum ex animo. sic & sententia excõicationis. ĩ. de senten. excom. per tuas & cap. sacro. vbi de hoc. 11. q. 3 cap. non solum. §. cum ergo. Io. And.
c ¶ *Impossibilia.*] ad hoc nullus potest se obligare. ĩ. de pact. c. vlt. de condi. appo. cap. vlt. ff. de reg. iur. impossibilium. ĩ. de reg. iur. nemo potest. Et intelligo impossibilia de iure vel de facto, vt dixi in prædicta regula, nemo potest.
d ¶ *Diuinæ maiestatis.*] quam peius est offendere ꝙ tpalem, vt ĩ. de hæret. vergentis. & ĩ. de immuni. eccle. clericis. C. de hæret. Manichæos.
e ¶ *Declaramus*] declaratio igitur antiqui iuris est, & hoc ius not. Ber. ĩ. de his quæ fi. à maio. par. cap. c. 1. in glo. vlt. & Host. eo. cap. in glo. penult. vnde dabat ibi consilium Host. ꝙ iurans sic diceret: iuro seruare statuta & consuetudines iustas, possibiles & honestas, quæ de facto & iure seruari poterunt. Et multiplex est impotentia, vt not. ĩ. de rescrip. sollicitatus. Posito in quod in genere iuret, sic tñ ꝰm ius cõe interpretatio iuramenti. & probatur hoc satis per decret. ĩ. eod. ad nostrã 3. & ĩ. de verb. sign. super quibusdam [1]. Dic ergo breuiter, ꝙ aut quis expresse iurat statuta illicita, impossibilia, inhonesta: & tunc eo ipso largo modo periurus est. sic ĩ. eod sicut nostris. aut generaliter iurat seruare cõsuetudines & statuta: & tunc distingue; aut tunc sciebat ibi statuta esse illicita, & illa se obligaturum seruare in mente gerebat: & tũc idem quod ĩ. aut nesciebat, nec id in mente gerebat: & tũc non peccauit, & solum ad licita obligatur, vt hic & in prædictis iuribus. ad idem. ff. de transact. qui cum tutoribus. §. vlt. ff. de cond. indeb. si procurator. quasi in fin. ff. de condi. institu. conditiones. & l. seq.

[1] Vide Albericum de Rosate tract. de statutis par. 1. q. 25. vbi late.

Alias, quacunq.

Nec generalis principis consuetudo trahitur ad illicita, & alia de quibus in tracta. Alexander consil. 59. volu. 1. & Decius consil. 172.

Ibi patet ꝙ generalis prohibitio solum illa respicit, aliàs dicendum ꝙ generalis nõ excludat nisi licita: pertinet quæ alias [illegible] gloss. & per l. ff. de obli. [illegible] si promissor [illegible] ff. ad [illegible] L. pen. ff. quæ in fraud. cred. & patet. secundum Arch. qui remittit ad not. ĩ. eo. venientes. & 23. dist. not. in glos. si [illegible] Io. And.

Licet.] Primo ponit factum reprehensibile: contra quod prouidet. Secundo; ibi, *Nos animarum*. Dominicus.

¶ Iudex secularis potest compelli per iudicem ecclesiasticum, vt cõpellat mulierem seruare iuramentum, quæ iurauit nõ venire ꝯ alienationẽ rei dotalis. h. d. Præsupponendũ ꝙ de iure ciuili si mulier millesies consentiat, & iuret non venire ꝯ alienationem rei dotalis, tñ soluto matrimonio poterit vendicare illas res dotales alienatas. l. nõ dubiũ. C. de leg. sec.ᵒ de iure canonico. c. cũ cõtingat. eo. tit. i. ant. vnde emanauit illud c. ꝑ obseruatione illiᵒ cap. cũ cõtigat.

CASVS. Titius vxoratus vendidit domum, vel aliam rem quam ab vxore in dotem acceperat, & illi alienationi consensit sua vxor, & iurauit ad sancta Dei euangelia non venire ꝯ huiusmodi alienationem. postea tractu tpis Titius maritus viam est vniuersæ carnis ingressus. certum est, ꝙ dos debet redire ad vxorem regulariter, nisi pater fecisset pactum ꝙ dos ad eum rediret. tunc mulier vult vendicare illam rem alienatam à possessore, qui excipiendo allegat venditionem illius rei in qua consensit ipsa mulier: & ꝙ iurauit non venire ꝯ: mulier vero replicat in ꝯtrium, & allegat nullitatem venditionis, & vlterius ꝙ iuramentum nõ valuit: quia ꝯ legem fuit præstitum. Possessor rei dicit, ꝙ licet non valeret de iure ciuili: tñ valet ꝰm canones: Iudex vero secularis super ista causa aditus, vult sequi ius ciuile, & non ius canonicum. verum sit possessori prouisum de remedio: Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ sic, quia adibit epm qui monebit iudicem secularem sub pœna excõicationis, vt obseruet ius canonicum & non ius ciuile: quod si nolit facere, poterit eps iudicem secularem excõicare. Nota primo ex isto cap. vnam differentiam inter ius canonicum & ius ciuile: quia de iure canonico mulier compellitur seruare iuramẽtum pstitum in alienatione fundi dotalis. c. cum contingat. eo. tit. in antiq. secus ꝰm leges, vt d. l. non dubium. C. de legi. cũ sim. Nota, ꝙ vbi vertitur periculum aiæ, laicus tenetur iudicare ꝰm canones, & nõ ꝰm leges. sed istud non tacit prohibitio iuris canonica; sed obligatio acquisita de dicto cap. cum cõtingat. simile in cap. fi. de præs. in antiq.

Nota ꝙ in materia concernente aiam si iudex laicus velit seruare leges: recurratur ad iudicem ecclesiasticum, vt eum cõpellat ad iudicandũ ꝰm canones, & nõ ꝰm leges. Nota ꝙ in obseruantia iuramenti attenditur dispositio iuris canonici, & non ciuilis. ratio hic assignatur pp peccatũ.

Nota finaliter, ꝙ qs præcise cõpellitur seruare iuramentum licitum & obligatoriũ. ad hoc dictum cap. cũ cõtingat. ne plati vi. suas, c. querelam. Dñicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit vnde sumpta.*

f ¶ *Licet mulieres.*] Per ecclesiasticum iudicẽ ordinarium loci cõpellitur iudex secularis ecclesiastica censura ius canonicum, qđ ad prouisionem aiarum statutum est, seruare. Et fuit tracta hæc decretalis ꝑ compositores huius libri de extrauagãti, quæ incipiebat: Quia vero contingit.

[f] Vide notata per Romanum singul. 498. incip. vbi iuramentum. & singul. 499. incip. iu sen. & ꝑ Iohãẽ And. in c. cum laicus. de foro compe. adde Felinum in cap. 1. extra de iuramẽ.

ADDITIO. Cõiter erat versiculus sub decret. quia nonnulli. Alexan. quarti, quam habes ĩ. de immun. eccle. & vide quod ibi dicam in princ. Ioan. And.

g ¶ *Donationum.*] de his dic vt ĩ. de dona. inter vir. & vxo. & de dote post diuor. resti. c. nuper.

h ¶ *Proprio.*] intelligo siue iurẽt per se, siue per procuratorem, cui ad hoc speciale mandatum dederint. ad hoc 63. dist. tibi. & ibi de hoc in glo. s. de iura. calum. cap. vlt. & de procu. c. vlt. cum sim.

ADDITIO. Vide quod not. s. eo. lib. de elec. vt circa in glo. pen. & quod super ea dixi. Io. And.

i ¶ *Non vi.*] ergo iuramẽtum metu extortum non obligat. de quo dic vt ĩ. de his quæ vi me. ve cau. si. abbas. & s. eo. si vero.

ADDITIO. Tene quod dicitur eo. tit. verum. Io. And.

k ¶ *Dolo.*] quẽ qui allegat, probare debet, saltem ex pspicuis indicijs. ff. de ꝓb. quotiẽs. §. qui dolo. C. de dolo. l. dolũ. ĩ. e. li. vt [illegible] c. 2.

l ¶ *De iure canonico.*] vt ĩ. eo. c. cum contingat. vbi de hoc: secus [2] videtur de iure ciuili. ff. de fun. do. l. lex Iulia. Insti. quibus alie. licet vel non. in prin. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. fin.

[2] De hac differẽtia vide Baptistã de sancto Blasio in repetitione Rubricæ decreti q. 15. differentia 14.

m ¶ *Iudices seculares.*] qui i hac parte ratione periurij cui causam dant, sunt de foro ecclesiæ. ĩ. de iud. nouit. ĩ. eo. lib. de fo. cõp. c. vlt.

n ¶ *Obuiare.*] ĩ. c. proxi. cum suis concordantijs.

o ¶ *Ius canonicum.*] sim. ĩ. tit. prox. c. 2 ĩ. de sent. excõ. decernimus. facit ĩ. eo. lib. de pac. c. 2. & de fo. cõp. c. 2. & sic Papa tollit legẽ etiã quo ad forum seculare. de quo dic vt dixi ĩ. de reg. iur. c. 2. Io. An.

p ¶ *Censura ecclesiastica.*] quid contineatur eius nomine, habes s. de verb. sign. quærenti.

¶ *Glo. seq. rõnẽ reddit, qrit & soluit. solutioni signat ꝯtrã, cui respõdet.*

q ¶ *Compellendos.*] est enim superior ecclesiastica potestas; & ideo coercet secularem, vt 23. q. 5. administratores. ĩ. de maio. & obed. solicitæ. qui filij sint legi. ꝑ venerabilẽ. cum si. [Dicit Arch. hoc ꝓcedere vbi agitur de periculo aiæ; vel vbi est de sua tpali iurisdictione; & vbi mãdat suas snias obseruari: remittit ad not. per Inno de

om. ord.

offic.ordi.cap.1.] Quid dices si mulier iurauit non alienare dotẽ vel donationem pp nuptias, nec alienationi consentire nisi ex rationabili causa, & auctorizante iudice: & si consenserit, reuocabit pro posse: postea iudice non auctorizante consensit, & iurauit non cõuenire: quid erit? Dic sm Host. 1 qui hoc not.s.eo.cum contingat. quod primum seruabitur. ad hoc s. eod. eam te. & c.intellecto. & io Authen. de non alie. §. sanctissimas.col la.9. Sed contra s.eod. ita nos. Solut. ibi primum iuramentum illicitum: & ideo secundum primo præiudicat. hic primum licitum: & ideo derogat secundo.

1 Idẽ Ioan. Mona.& Archi. & Guil. in Spec. de temp.& ven. §. tertio loco. versic.& not genera le. & vide q.d ibi dicã. Et de materia huius decre. & an iurans obligatio pœnalis sibi vi. ver. sed pone v. not. cũ ver. sequẽtibus. De obligatione sideiussoris dixi in decre. cũ contingat. in a glo. Ioan. And.

CVm in positionibus. Sunt duæ partes. Secunda: ibi, *Idem fiet.* & prima loquitur de domino. secunda de procuratore. Io. And.

¶ Præsupponendũ est pro intellectu huius cap. quod habetur in cap. querelam. eod. tit. in antiq. videlicet, quod periurium est sufficiens causa vt quis repellatur à beneficio iam obtento, & multo magis à beneficio obtinendo.

2 Approbatũ à iure, vt de nouat An cha. & ibi. quod cõtra manifestã contrarietatem admittit accusatio, vt excutere periurũ & eius pœna. c. cũ dilectis. s. de accu. c. cum olim. de cen si. sens.

CASVS. Aliquis fuit electus ad prælaturã, antequam esset confirmatus, aliqui se opposuerunt. orta lite inter electum & opponẽtes iurato de calum. electus fecit duas positiones cõtrarias directe: & sic oportet dicere, quod altera sit falsa: & per consequens, quod ipse electus in vna ipsarum deierauit: nunquid illud periurium est sufficiẽs ad ipsum repellendum, ne electio sua confirmetur? Rñdet Romanus Põtifex, quod sic. Idem si para aduersa dedit positiones de directo cõtrarias, & electus eas negauit, vel ambas confessus est. Certe est ipse periurus: quod periurium est sufficiens ad ipsum electum repellẽdũ à confirmatione & prælatura: quia etiam repelleretur à beneficio iam obtento, vt in d.c. querelam. s.eo.tit. Nota primo, quod positiones sunt faciendæ post iuramentum. & vide s.de confes.eo.lib.c.2.

Nota secundo arg. quod ponens dicitur confiteri id quod ponit. & sic facit ille tex. pro gl. magna in fi. s.de confes.c.1.eo.lib. Dñscus.

CAP. III.

CVm in positionibus[a] super electionis[b] tuæ negotio (post iuramentum[c] in causa præstitum) à te datis[d], seu responsionibus, quas ad positiones tui aduersarij fecisse dignosceris, reperiatur contrarietas manifesta[e]: tibi tamquam periuro[f] (nisi iusta[g] causa & rationabilis[2] te excuset) super ipsa electione perpetuum silentium imponi debebit[h].

¶ Idem[i] fiet si (te expresse[k] mandante, vel etiam ex postfacto sciente, ac ratum habente, seu non reuocante) positiones, aut respõsiones huiusmodi cõtrarias tuo nomine[m] tuus fecerit procurator.

TITVLVS XII.

De exceptionibus.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ *Sex sunt dicta huius decret. Primo ponit arengam, & ius antiquum, & constitutionis causam. Secundo dicit, quòd reus qui contra actorem de excommunicatione excipit, vt ipsum repellat ab agendo, debet ipsius excommunicationis speciem & nomen excommunicatoris exprimere, & eam infra octo dies probare: aliàs iudex procedet in causa, & illum in expensis condemnabit. Tertio statuit, quòd si iterum obyciatur & probetur eadem vel alia excommunicatio, actor repellitur: sed quæ acta sunt, valebunt. Quarto, quod vltra duas vices hæc exceptio non opponatur: nisi ex causa. Quinto, quòd si opponitur post rem iudicatam, impeditur executio, sententia nihilominus valet. Sexto dicitur, quòd iudex publice excommunicatum reo non opponente ex suo officio debet ab agendo repellere. Ioan. And.*

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

a ¶ *Cum in positionibus.*] Electus post sacramẽtum ponens vel rñdens cõtraria directe (nisi rationabiliter excusetur) velut periurus à confirmatione repellitur. idem si hoc fecerit procurator ipso mandante, vel ratum habente, vel non reuocante. hoc dicit. Habuit ortum hæc decretalis ex his quæ notat Hostien. s.de fide instru. cum Ioannes. super verbo, vnica tantum venditio.

ADDITIO. Et quæ not. Guil. de elect. vt circa. in glo. patet ex hoc. per quas glo. patent exempla. Ioan. And.

b ¶ *Electionis.*] idem videtur si agatur de iam obtento, cum periurium non solum impediat, sed etiam deijciat. s.eo. ita nos. & cap. querelam. & de fideius. peruenit.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & idem Archid. qui alleg. 14.q.3. ecce. Ioan. And.

c ¶ *Post iuramentum.*] quia tunc faciẽdæ sunt positiones. s.de confes. cap. 2. & ibi dixi. & eo. tit. cap. 1.

¶ *Glossa sequens arguit ad quæstionem.*

d ¶ *Datis*] Not. ad quæstionem quam disputaui[3], an per instrumentum probetur crimen: quod sic probatur. hic enim per scripturas actorũ apparet eum posuisse contraria: & sic periurum. de hoc s.de maio. & obed. cum in ecclesijs. & per modernos de accus. super his. ad idem j.de verb.sign.cap. 2.

3 De hac quæstione vide Felin. in c. cum in ecclesijs. de maio. & obed.

ADDITIO. Vbi de hoc, & omnino vide quod ibi dicam. Ioan. And.

e ¶ *Manifesta.*] euidens vel notoria. j.de verb.sign. constitutionẽ.

f ¶ *Periuro.*] periuri sunt infames. 6.q.1. infames. & ecclesias regere non merentur. s.eod. querelam. nec ad testimonium admittuntur etiam; post pœnitentiam. 22. quæst. 5. paruuli. in glo. fin. de testi. testimonium.

4 Fallit hoc in casu notabili vt per Felin. in c. veniẽs. el 2. de testib.

¶ *Glo. seq. ponit duo exempla: secundo quærit. arg. pro & contra, ponit duas opiniones, & soluit.*

g ¶ *Iusta causa.*] vt vnum ex cõtrarijs dictis multipliciter potest intelligi. s.de accusa. cum dilecti. Vel probare vult se errasse, in altero de cõtrarijs: maxime vbi poneretur vel rñderetur de facto alieno: vbi tolerabilis est error. ff. pro suo. l. vlt. s.de confes. ex parte. s.eod. lib. de resti. in integ. c. vlt. in fin. [In facto etiam alieno est ignorantia excusabilis. ad hoc ff. de interrog. act. de ætate. §. vlt. ff. de colla. bo. o-nunquam. ad idem 2. q.3. Paulum. & s.eod. lib. de elect. cap. 1. in fi. in Authen. de execu. & his qui conue. in prin. coll. 7. sm Archid. qui ponit exemplum quando electus est de aliena ecclesia: quem opponẽ cuius vita potest probabiliter ignorari. Ipse etiam potest probabiliter ignorare numerũ canonicorum ecclesiæ, & his similia.] Sed quid dices: nunquid positio vel rñsio ad ipsam reuocari poterit? & videtur quod non. Nam volat emissum semel irreuocabile verbum. 43. dist. §. vlt. in fi. de proba. per tuas. C. de non nume. pecu. generaliter. E contra videtur, quod reuocari possit. 32. q.1. apud. de pœni. dist. 1. diuortium. de verb. sig. nam & ego. ff. de diuor. si pœnituit[5]. Dixit Io. de deo, si data sit positio in scriptis, non potest reuocari: alias potest. ad hoc de electio. scriptum. de confes. ex parte. quod Guil. abhorret in Spec. ot. de positionibus. §. vlt. versic. item si ponens. dicens quod ex quo in iudicio proposita est, siue in scriptis siue non, reuocari non poterit per prædictam decret. ex parte. de lit. contest. cap. vno. de elect. dudum 2. nisi doceret de errore, vt s. dixi. Satis videtur quod sicut testis à periurio excusatur, si incõtinenti se corrigat, vt s. de testi. cog. præterea. sic & ponens vel respondens eadem ratione. Ioan. And.

¶ Hoc non facile probatur in confessione deliberata. vide q̃d not. de diuor. ex literis. in glo. 1. vt etc. bene, vt nostrum. in glo. cum præmis. Io. And.

5 An & quando quis possit positiones reuocare, de est Alexan. consi. 92. vo lu. 3.

ADDITIO. Idem Io. Monachus. & Archi. qui remittit ad 00. de app. cũ causam. in 5. gl. facit quod no. de elect. scriptũ. in 1. glo. & quod dixi post Hostien. de diuor. ex litteris. super glo. 2. quod facit pro Io. de deo. Ioan. And.

h ¶ *Debebit.*] nec propter hoc coelectus confirmabitur. 2. q. 1. in primis. s.de rescrip. olim. s.eo. lib. vt lit. pen. c. 1. & 2. C. de rei vendi. l. vlti. Et sic not. quod non inspicitur hic principium, de quo not. s. de elect. dudum 2. Nam non solum antiqua crimina repellunt electos. s.de temp. ord. c. vlti. sed etiam noua[6]. Probatur hoc idem s. de rescrip. olim. s.eo. lib. de elect. vt circa. sicut & noua causa non solum antiqua iudicem repellit. de offi. dele. insinuante.

6 Nec mirũ secundũ Io. Mona. & Archi. quia res ante sui cõpletionẽ peruenit ad[...] casũ à quo nõ poterat habere principiũ. ff. ad leg. Aquil. quia ita est. & facit, quod dicam j. de reg. iur. factum. super 1. glos. Io. Mon. alleg. ff. de seru. pro parte. Io. And.

ADDITIO. Dicebat ergo Ioan. Mona. quod sicut quis agendo ius agendi non recte inchoatum consequitur. ff. de pig. act. l. si rem. §. fin. & facit j. de re iud. abbate: sic agendo perdit ius recte inchoatum, vt hic. Io. And.

i ¶ *Idem.*] scilicet quia tibi silentium imponitur.

k ¶ *Expresse.*] si ergo dedit mandatum ponẽdi & respondendi positionibus generale: sed non expressum, vt sic & sic responderet vel poneret, vt s.eo. lib. de iur. calum. c. 2. 2. rñ. in fi. tunc licet procurator ponat vel rñdeat contraria, dominus non deierat nisi in casibus sequentibus, & concor. s.eo. lib. de elect. si compromissarius.

m ¶ *Ratum habente.*] & sic in maleficiis locum habet ratihabitio expressa, & tacita. j. de senten. excom. cum quis. & de reg. iur. ratihabitionem. vbi de hoc.

m ¶ *Tuo nomine.*] aliàs ratum non posset habere quod suo nomine factum non est. infra de reg. iur. ratum quis. vbi de hoc. Ioan. Andr.

DE EXCEPTIONIBVS.

¶ *Sicut in bello naturali requiritur quòd bellantes sint armati, armis sibi necessarijs: sic in bello ciuili. Et in superioribus titulis visum fuit de armis actorum: nunc videndum est de armis reorum. & quia exceptiones dicuntur esse arma reorum: ideo post rubricas præcedentes ponit rubricam de exceptionibus.*

Continuatio domini libri.

P ia const.

P*Ia consideratione.*] Hæc est notabilis decre. & quotidie practicabilis. [Commendat abbas hoc exordium vel arengam.] Diuiditur in sex partes. Secunda: ibi, *Si quis igitur.* Tertia: ibi, *Si vero.* Quarta: ibi, *Prouiso.* Quinta: ibi, *Sed si post.* Sexta: ibi, *Eo tamen.* Dom.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum illud, quod habetur in cap. intelleximus. de iud. in ant. videlicet, quod regulariter excommunicatus maiori excommunicatione, non potest esse in iudicio agendo: ne ex malitia sua reportet commodum. vlterius est præsupponendum, quod exceptiones dilatoriæ, quæ proponuntur causa differendi processum, debent proponi regulariter ante litis contestationem. cap. 1. supra de litis contesta. istomet libro.

De intellectu vide Comattruus in cap. quibus. de post. lib. 6. in 1. par. pelacho. § 1. & Ludo. Gomes in reg. cancellariæ de annali possessore, q. 44.

CAP. I.

Pia † consideratione[b] statuit[c] mater Ecclesia, quòd maioris[d] excómunicationis exceptio in quacunque parte iudiciorum opposita[e], lites differat[f], & repellat agentes[g]: vt ex hoc[h] magis cēsura ecclesiastica timeatur[i], cōmunionis † periculum[k] euitetur, contumaciæ[l] vitium reprimatur, & excōmunicati (dum à communibus[m] actibus excluduntur) rubore suffusi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectū facilius inclinentur: sed hominum succrescen-

CASVS. Titius prætendebat me debitorem suum in aliqua pecuniæ summa. fecit me conueniri coram meo iudice competenti. obtulit mihi libellum, cui r̃ndi negatiue. lite contestata & iurato de calumnia, cum ipse Titius actor peteret admitti ad probandum contenta in suo libello: opposui ei quod ipse erat excōicatus maiori excommunicatione: & sic non erat admittendus quousq; ipse esset absolutus. an bene dicam? Videtur quod non: quia cum ista exceptio excōicationis opponatur ad differendum processum, debebat opponi ante litem contestatam, per cap. 1. de litis contest. s. Hoc tamen non obstante, r̃ndet Romanus Pontifex in cõtrarium, dicens, quod ista exceptio excōicationis potest opponi contra actorem ad differendum processum in quacunque parte litis, propter periculum communionis: ne ego reus compellar cōicare cum excōicato: & sic incidam in minorem excōicationem. Item propter alias rationes positas in princ. Sed ponamus quod cum haberem litem cum aliquo: ipse malitiose, vt processus meus differretur, opposuit mihi simpliciter quod eram excōicatus maiori excōicatione, nihil aliud exprimendo: vtrum istud sufficiat ad repellendum me agendo? R̃ndet quod non: immo ipse reus debet exprimere speciem excōicationis, & nomen excōicatoris: puta, dicet reus, quod non teneor tecū litigare, quoniam tu es excōicatus maiori excōicatione pro tali causa, videlicet pro manifesta offensa, vel pro contumacia, per talem iudicem ordinarium vel delegatum. Sed quid si actor negat se excōicatum maiori excōicatione? R̃ndet quod reus tenebitur probare illam excōicationem intra octo dies per litteras vel testes, vel per alia manifesta documenta: alioquin si non fuerit probata ista excōicatio intra octo dies, iudex procedet in causa: & reū cōdēnabit in expensis erga actorem: & compelletur procedere in principali. Sed ponamus quod reus opposuit actori maiorē excōicationem: ipse non potuit illam probare intra octo dies, & sic fuit condemnatus in expēsis, & compulsus litigare in principali: postea factis aliquibus processibus in causa, vult probare excōicationem: an sit admittendus? Certe sic, vt actorem repellat ad procedendum in futurū: sed processus prius facti valebunt: & habita absolutione actor reassumet processum in illo statu in quo erat t̃pe quo reus fuit admissus ad probandum excōicationem: nam excōicatio non facit processum nullum. Sed ponamus quòd in secūda oppositione reus non probauit excōicationem sed fuit condemnatus in expensis: vult nunc tertio opponere exceptionem: an sit admittendus? R̃ndet quod non, nisi allegaret causam rationabilem: puta si dicat reus quod actor c̃traxit excōicationem de nouo, vel probationes de nouo venerunt ad notitiam ipsius rei: in his enim & similibus casibus posset reus opponere tertio excōicationem contra actorem. Sed quid, ponamus quod cum haberem tecum litem & essem excōicatus: non opposuisti mihi excōicationem: nec similiter iudex mihi opposuit: & sic non fui repulsus ab agendo. fuit lata sententia c̃ te reum: quam cum vellem executioni demandari facere opposuisti mihi quòd eram excommunicatus: & eam probasti infra octo dies iuxta tenorem huius cap. vtrum iudex debebit differre executionem sententiæ donec sim absolutus? R̃ndet quod sic: tamen processus facti & sententia pro me lata valebunt: sed differetur solum executio sententiæ vsq; post absolutionem. Sed ponamus quod tu reus non excepisti de excōicatione; nunquid iudex ex officio suo poterit mihi obijcere excōicationem absque requisitione partis? Certe sic: & denegabit mihi audiētiam donec fuero absolutus. Nota primo, ex illo textu quod excōicatus maiori excommunicatione non potest esse in iudicio agendo, sed bene defendendo: ne ex malitia sua reportet commodum, vt in cap. intelleximus. de iudi. in antiq. quod est fundamētum in hac materia. dicūt tñ aliqui, quod adhuc reus excōicatus tenetur constituere procuratorem, communis tamen opinio est, quod reus excōicatus poterit se defendere personaliter: nec cōicantes cum eo incurrunt excōicationem: quia cōicant cum eo in suum præiudicium, & non in suum commodum. Nota ex illo cap. causas propter quas fuit inuenta ab ecclesia excōicatio. Nota quod reus excipiens de excōicatione, non debet excipere in genere, sed debet exprimere excōicationem in specie: & dicere nomen excōicatoris. Nota quod illa exceptio debet probari apertissimis documentis infra octo dies, & dicuntur apertissima documēta, scriptura vel testes. Et licet in sententia excōicationis ab homine, sit de substantia excōicationis scriptura: tñ illa poterit probari per testes. Nota quod retardans processum, ratione processus retardati debet condemnari in expensis. l. non ignoret. C. de fruct. & litium expensis. quæ condemnatio & taxatio expensarum fit statim, ita quòd parti condemnatæ in expēsis ratione processus retardati denegatur audientia, donec fuerint huiusmodi expensæ solutæ. nam sunt præiudiciales, & ideo debent solui ante litis ingressum. l. sancimus. C. de iudic. & illud verum, quod denegabitur ei audientia si fuerit actor: sed si sit reus, reputabitur contumax ac si non compareret. Nota casum in quo deficiens in probatione exceptionis, postea admittitur ad probandum illam exceptionem in alia parte processus. Nota quod exceptio excōicationis potest opponi post sententiam ad impediendum executionem sententiæ.

Nota quod iudex potest interponere officium suum ad priuatam vtilitatem sine requisitione partis, licet secus regulariter. l. 4. ff. de damn. inf. c. 1. de iud. c. 1. de offic. iudi. in antiq.

¶ *Prima glossa diuidit, & summat.*

a ¶ *Pia.*] Sex sunt dicta huius decret. Primo ponit arengam & ius antiquum, & constitutionis causam. Secundo dicit, quod reus qui contra actorem de excōicatione excipit, vt ipsum repellat ab agendo, debet ipsius excōicationis speciem & nomen excōicatoris exprimere, & eam intra octo dies probare: alias iudex procedet in causa, & illum in expensis condemnabit. Tertio statuit, quod si iterū obijciatur & probetur eadem vel alia excōicatio, actor repellitur: sed quæ acta sunt, valebunt. Quarto, quod vltra duas vices hæc exceptio non opponatur: nisi ex causa. Quinto, quod si opponitur post rem iudicatam, impeditur executio, sententia nihilominus valet. Sexto dicitur, quod iudex publice excōicatum reo non opponente ex suo officio debet ab agendo repellere. Ioan. And.

b ¶ *Consideratione.*] quadruplici, vt j. sequitur: ibi, vt ex hoc. &c.

c ¶ *Statuit.*] s. eo. exceptionem. Io. And.

d ¶ *Maioris.*] exprimatur ergo ipsius species, vt j. statuitur.

e ¶ *Opposita.*] quod fieri potest, non obstante lapsu peremptorij ad proponendas dilatorias assignati, vt in clemen. eod. tit. excommunicationis.

f ¶ *Differat.*] Nota quod ista decre. locum habet solum cum opponitur excommunicatio in vim dilatoriæ, vt j. dicam.

g ¶ *Agentes.*] sed non defendentes. s. de iud. intelleximus. & s. eod. tit. cum inter. cum similibus.

ADDITIO. Qui sunt rei necessarij & voluntarij, hic not. Arch. tene quod dixi s. eod. dilecti.

h ¶ *Vt ex hoc.*] assignat quatuor considerationes illius iuris.

i ¶ *Timeatur.*] ligatur enim quis magis ex cōtemptu. 11. q. 3. cap. non solum. § cum ergo. in glo. fin. & de senten. excomm. per tuas. in glos. penult.

k ¶ *Periculum.*] quod est tam in excōicato quàm in cōmunicante. de cle. excom. mini. illud. & cap. si celebrat. eod. tit. cum sim.

l ¶ *Contumaciæ.*] ob quam solam excommunicatur quis ab homine. 11. q. 3. nemo episcoporum. in glo. fin.

ADDITIO. De hoc ca. q. episcopus. & 17. q. 4. de presbyterorum. Archid.

m ¶ *Communibus.*] olim erat duplex littera, alia ciuilibus, alia cōmunibus. [Et hæc est melior s̃m Host. qui dicit, quod quidam actus sunt publici, vt tutela & cura. Insti. de tute. circa princ. quia ciuiles vt iudicare & arbitrari. ff. de iudi. cum prætor. 2. q. 7. c. 1. & ext. s. de arbi. dilecti. quidam cōes, vt officium procuratorum & testiū, &c.] Et intelligas cōibus, non solum iudicialibus sed etiam extraiudicialibus, vbi de ipsorum vtilitate agatur: erunt igitur inter hoies, & eorum carebunt suffragijs. C. de aposta. hi qui ad sanctā. In spiritualibus aūt non est dubium eos repelli: quia talium capaces nō sunt. de æta. & quali. cum bonæ. de cleri. excō. mini. postulastis. cū similibus: & hoc s̃m Host. innuit littera hæc cōibus: quasi dicat

Aliás, & communionis.

omnes actus qui alijs hominibus sunt communes, excommunicatis sint interdicti vbi de ipsorum quæritur vtilitate, & adde quod dicam ј.de senten.excom.decernimus.

a ¶ *Malitia.*] quæ semp crescit. 1 2.q. 1.oīs ætas. 20. q. 3. proclinus.
ADDITIO. Et in Authen.de nup.§.minores.coll. 4. Hostien.

b ¶ *Prouisum.*] 45.dist.in.licet.

c ¶ *Noxam.*] idest, delictum.de hoc §.de regula.consulti.in glo. 2.

d ¶ *Ecclesiasticis.*] & tamen etiam per ciuilem iudicem debet admitti talis exceptio [1], & seruari forma quæ sequitur, vt ј. de senten.excō. decernimus.

e ¶ *Differri.*] cōtra idest §.de dolo & contu. finem. ff.si cer.pet.l. quidam æstimauerunt.

f ¶ *Fatigari.*] contra id §.de app.vt debitus. §.eo. lib. de offic.ordi. vt litigantes.

g ¶ *Irrepsit.*] idest, latenter inuasit.C.de epis. & cle.repetita.

te malitia [a] †, quod prouisum [b] est ad remedium, tendit ad noxam [c]. Dum enim in causis ecclesiasticis [d] frequentius hæc exceptio per malitiam † opponitur, cōtingit interdum differri [e] negotia, & partes fatigari [f] laboribus & expensis: proinde (quia morbus iste quasi cōmunis irrepsit [g]) dignum duximus cōmunem adhibere medelā [h]. Si quis [i] igitur excommunicationem opponit [k], speciem [l] illius & nomen [m] excommunicatoris exprimat, sciturus eam rem [n] se deferre debere in publicam notionem [o], quam infra octo dierum [p] spatiū †(die in quo proponitur minime cōputato [q]) probare valeat apertissimis [r] documētis [s]. Quod [t] si non probauerit, iudex in causa procedere nō omittat: reum in expēsis, quas actor [u] ob hoc diebus [x] illis se fecisse docuerit, præhabita taxatione [y] condemnans [z]. ¶ Si vero postmodum instantia durante iudicij [a], & probationis copia succedente, de eadem excommunicatione vel alia excipiatur iterum, & probetur [b]: actor in sequenti-

ADDITIO. Io. Mo.alleg.ff.de consti.pe. qui autem.§.1.Archi. alleg. 48.dist.cap.vlt.50.dist. quicunq; pœnitens. 3.q.1.cap.Deus ergo.§. patet. ј.eo.lib.de pœnis, felicis. 1.responso. Ioan. And.

h ¶ *Medelam.*] Nota φ medicamina morbis,&c. ad hoc 50.dist. vt constitueretur. §. de iura.calum.cæterum.in Authen. hæc constitutio Inno.consti.quæ in prin.

i ¶ *Si quis.*] vel si qua. ff.de verb.signifi.l.1.& dixi §.eod. lib. de elect.generali.

¶ *Glossa sequens soluit tria dubia.*

k ¶ *Opponit.*] intelligas in vim dilatoriæ [2]; quod per superiora & inferiora probatur. Si enim in vim peremptoriæ proponatur, vt si dicatur electus excōicatus excōicatione maiori, vel ab excōicatis electus, tunc dabitur cōpetens dilatio; quia hic perit ius opponentis oppositione non probata, & econuerso, vbi aūt differtur, non perit. ad hoc §.de procu.ex insinuatione. Et dic opponat coram quocunque iudice ordinario, vel delegato, ecclesiastico; vel seculari, vt §.dixi. Nec intelligo dilationem huius decret. locum habere vbi negatur iurisdictio, vt si dicatur impetratū rescriptum per excōicatum. §.eod.lib.de rescrip.c.1.ibi enim non principaliter de actoris persona, vt hic quæritur: sed de iudicis iurisdictione. & sic decret. dilatio locum non habet. [Item nec locum habet qū excipitur de excōicatione iudicis vel testis; tunc enim assignabitur dilatio congrua ponderatis circunstantijs, secundum Archi.alleg. not. de procura.dilectus.] Io. And.

ADDITIO. Quæ dicta sunt locum habēt vbicunq; opponatur excōicatio; etiam si in curia Romana: sm Host. Io. Mona. & Archi. & Guil.in præalleg.ver.sed & si vbi.& in ver. pone. inuenies hoc generale in omnibus dilatorijs causarum, quę ibi vertuntur, φ nō datur in illis dilatio extra curiam ad probandum. Et vide etiam quod scripsi.§.de appel.cap.1.in prin.alleg. Hostien. §.de priuileg. cum olim essemus, vel sm eum de hoc non est nobis quærendum: quia suum sibi consilium in hoc sufficit. de senten. excom.mulieres.§.1.& c.cum illorum. Io. And.

¶ *Glossa sequens causam reddit & notat.*

l ¶ *Speciem.*] hoc ideo dixit; quia duplex est excōicatio, altera autem ab agendo repellit, scilicet maior: altera non, scilicet minor. 3. q.4. Engeltrudam. in glo.1.§.de sentē.excom.si quem. vbi de hoc. Non ergo sufficit in genere aliquid proponere, qū quælibet species generis illum non sequitur effectum ad quem proponitur, quia non licet cum alterius damno in incerto vagari. ј.eo. lib.de rescrip.c.2.de elect.vt quis duas.ff.de inui.prætor edixit. [& sic dicit lex φ in tanto crimine (de dolo scilicet) non oportet vagari.ff. de dolo.sed & ex dolo.§.fin.& leg.seq.] secus videtur qū quælibet generis species sufficit.ff.de peti.hæredi. item veniunt. §.4 quin.ff. de admin.tut.quidam decedens.§.fi.

¶ *Glossa sequens exponit, reddit causam, arg. ad quæstionem. ponit opinionem, & remittit.*

m ¶ *Nomen.*] proprium & appellatiuum; vel saltem nomen dignitatis. Nomen aūt ideo debet exprimi, sm Ber. vt sciatur an sit ordinarius an delegatus: quia si est delegatus, & excōicatio illius exhibeatur sine iurisdictionis delegatione, non staretur tali excōicationi.de offic.deleg. cum in iure. sed in ordinario hoc non requiritur. Et per hanc litteram videtur φ non sufficiat opponenti probare φ actor sit denunciatus excōicatus. Tamen not. Hostien.

§.de offic.deleg.prudentiam. φ credit sufficere ad excommunicationem probandam denunciationem probari [3]. Sed contra hoc est littera infra apertissimis documentis.& adde quod dicam ј.de senten.excom.licet in glo.nota.

n ¶ *Eam rem.*] idest, excommunicationem.

o ¶ *Notionem.*] idest, iudicialem notitiā. nomen autē notionis ad eos pertinet qui iurisdictionem non habēt: sed habent de quauis causa notionem. ff. de re iudi. ait prætor. in prin. tū nomine notionis accipere possumus & cognitionem & iurisdictionē. ff.de verb. sign. notionem. vnde expone, notionē, idest, cognitionem. & sumptum fuit hoc verbū C.de proba.sciant cuncti. Ber. 2. q. 8. sciant cuncti.

¶ *Glo.seq.voci.per obie. φ probationis copia, &c. secundo per q. an maior dilatio dari possit: tertio quærit, & dupliciter soluit: & incidit et hoc quæstio, quam etiam soluit dupliciter.*

p ¶ *Octo dierum.*] licet enim probationum copia non debeat angustari. 14.q.2.quamquam. quia tū ista exceptio malitiose frequenter opponebatur, & est odiosa, ideo restringenda fuit potius φ laxāda. §.de deci.tua, in fi. ј.de reg.iur.odia.cum suis cōcor. ad idem §.eo. lib.de resti.spo.frequens.& ј.de senten.excom solet. Si ergo non habet probationes, taceat [4]. 2.q.7.plerisq;.etiam si sit eps.6.q.2.si tantum.& cap.placuit.Notat tamē Ber.ј.de sent.excom.solet. [& hic Ioan.Mon.] φ licet sine causa maior dilatio non debeat dari: in hoc casu tū cā cognita maior dari poterit, ex illa clausula si qua mihi iusta causa,&c. ff.ex quib.cau.ma.l.1.in fi. Sed primū verius videtur [5], cūm non pereat ius aduersarij. arg. §.de procu.ex insinuatione. [Pro hoc facit quia iterato potest opponi vt sequitur, & hoc tenet Franc.inducēs etiam rationem: quia istud est priuilegiū actoris, φ sibi reus infra octo dies non probans condēnetur in expensis. quod priuilegium iudex auferre non potest. alleg. 28.dist. de his.in fi. Simile quod dicam sm eum de sentē.excom.Romana. sup glo.antepen.& vide quod dixi §.eo. lib. de offi.ord.Romana. ad fin.super glo.licet.] Sed quæres, quare non dantur hic xv.dies sicut §.eo.lib.de resti.spol.frequēs? Dic φ in dilationibus quæ dantur a iure, voluntas est pro ratione, sic enim poterat xv.vel x.vel etiam minus dare. & facit qđ recitari solet §.de rescript. c.si qū.ff. de legi.l.non omnium [6]. Vel dic sm Host. hoc ideo statutū fuisse: quia de excōicatione hominis solet & debet fieri instrumētum. ј. de sent.excom.cum medicinalis. sed de spoliatione non; ideo non est mirum si longior ibi data est dilatio. ad hoc ff.de pig. l.φ hitur. in fi. Sed quare saltem in excōicatione iuris non statuebantur xv. dies.de qua non fit instrumentum: immo est necesse probare factum? Dic sm eum, φ idem factum diuersis mensuris metiri non debet. Et quod de vno dicitur, de alio intelligi debet. §.de constit. translato.maxime cum circa principale non fiat prœiudicium actori. Vel dic verius, vt primo dixi.

q ¶ *Computato.*] sic §.eo.lib.de resti.spol.frequens.& ibi vide concor.de hoc.

ADDITIO. In gl.qa dies. Et hic repetas qđ not.ibi scilicet, vltima die termini probationē fieri posse.qđ hic no. Inn. Host. Io. An.

r ¶ *Apertissimis.*] idest, indubitatis & claris [7]. C. de proba. sciant. 2.q.8.quisquis.& cap.sciant.

s ¶ *Documentis.*] idest, instrumentis vel testibus. §.de test.cog.peruenit.ff.de fide instru.l.2.

t ¶ *Quod.*] idest, quam excommunicationem.

u ¶ *Actor.*] originalis.

x ¶ *Diebus illis.*] quibus proposita fuit exceptio quousq; proceditur in principali.de procura.auditis.

ADDITIO. De dolo & contu.cum dilecti.in fin. Host.

y ¶ *Taxatione.*] iuramento præmisso, [scilicet ante condemnationem.] De hoc de his quæ vi metusve causa fiunt.c.vlt.

z ¶ *Condemnans.*] intelligas hoc, nisi errore probabili excusaretur, vt §. de sent.excom.sacro.§.eo.lib.de elect.c.1.in fi.

a ¶ *Iudicij.*] per sententiam non finiti [8]. Ad differentiam eius qđ sequitur ј.sed si post.

b ¶ *Probetur.*] infra octo dies, vt §. Io.And.

¶ *Glossa seq.ponit dictum casum diuersum, & ius antiquum, signat contrarium ponit op.Host.cui respondet.*

z ¶ *Dilatoriæ.*

[Marginal notes:]

† Pet. de Ancha. notat legē necessariā nō reuocādam si illa abusus contingat, aliter malitiis occurrēdum. Fons.

† An & qñ malitiose exceptio admittatur, vel repellatur, docent Abbas & Dec. in cap. licet. de probat.

1 Sequitur Pet. de Ancha. & per istam glo. limitat glo. in ver. vsuraria. in c. de dispēdiosam. de iudic. Fons.

2 Idē Inn. Pet. Abb. Bon. & Ioh. Mo. & Gui. in Spec. de dilat. §. 1. vers. sed & si. sub verb. illud quoq; & dicebat Abb. hoc parere et eo quia in vim peremptoriæ non posset quoque propon.

† Sed si vltimus dies offici feriatus, an talis inter octo offici computandus. de hoc vide Felin. in cap. fin. de except.

3 De hoc opinione vide Abbat. Felinum & Decium in cap. pendentiam. in §. fra. de offic. deleg. & decisionem Rotæ. 400. in noua.

4 Tunc dicitur hoc videtur se habere probationes in promptu. φ huic termino non satisfieri possit ob id in qualibet parte litis hoc posse, vt in princ. capitulis. Io.An.

5 Idē Phil. simile casus vide per doctores in cap. cum sit l. et app. & per Immol. in l. 1. ff. de re iud. Fons.

6 Idem voluit gl. in l. 1. §. pueri. ff. de postulā. Fons.

7 An sufficiat instrumentum, docet Abbas in c. licet. de probat. & Decius in Rubrica de probat.

8 Nō enim loquitur de instantia, φ secundum leges perit causa triennij. qđ non habet locum secundum cano. §. de iud. c. pen. & dicit hic Host. quod tanquam iuris diuersi sumitur et decre. super eo §. de app. vt dixi in penult. decre. pe. Io.And.

bus excludatur, donec meruerit absolutionis gratiam obtinere: his quæ præcesserunt nihilominus in suo robore † duraturis [a]. Prouiso quòd vltra duas [b] vices hæc non opponatur exceptio: præterquam si excommunicatio noua emerserit [c]: vel euidens & prompta [d] probatio superuenerit [e] de antiqua [f]. ¶ Sed si post rem iudicatã talis exceptio proponatur, executionẽ [g] impediet: sed sententia quæ præcessit nõ minus robur debitum obtinebit [h]. Eo tamen saluo, vt si actor excommunicatus [i] sit publice, & hoc iudex nouerit †, quandocunq; (etsi de hoc reus nõ excipiat [k]) iudex ex officio † suo actorem repellere [l] non postponat.

a ¶ *Duraturis.*] etiam si cum publice excõicato fuerit actum: licet secus in iudice. ῑ.de re iudi. ad probandum. Olim processus habitus cum actore excommunicato non valebat, vt ῑ.eod. exceptionem. aliás quare fieret ibi cõdemnatio expensarum, & ibi de hoc. Contra ῑ.eod.lib. de rescriptis. cap. 1. vbi processus habitus cum actore excõicato ipso iure præter aliquod exceptionis auxilium non tenet. Hostien. intelleχit decret. istam in occulto excommunicato. Sed tu solue, (vt ibi plene dixi.) scilicet q decretalis hæc locũ habet in processu habito coram ordinario, vel coram delegato, quãdo excõicatus fuerat actor post impetrationem: illa autẽ quando actor erat excõicatus tempore impetrati rescripti.

b ¶ *Duas vices.*] sic in reprobationibus testium. ῑ.de testib. licet §. in appellationibus & dilationib'. ῑ.de appel. sua nobis. ff. de dilatio. l. vlt.

ADDITIO. Bene facit ff. de bo. aucto. iudi. possi. l. vlt in fi. Io. An.

c ¶ *Emerserit.*] ῑ.de offic. deleg. insinuante. & facit quod dixi ῑ. tit. proxi. cap. vlt.

d ¶ *Prompta.*] ῑ.de testi. veniens 1. ῑ.de resti. spol. litteras. §. præterea. vnde dicitur; hodie constat, hodie agamus. ff. vt in pos. leg. si is a quo. 1. responso.

ADDITIO. Nec dilationem petit. & idem Hostien. & Archidiac. Ioan. And.

e ¶ *Superuenerit.*] & si opus fuerit, de hoc fidem faciet iuramento. ῑ.eod. lib. de elect. vi circa. §. super huiusmodi. & ῑ.eod. pastoralis. Vel dic q non est necessarium iuramentum: ex quo probationem offert. Hostien.

ADDITIO. Qui alleg. ῑ.eod. exceptionem. & idem Ioan. Mona. & Archid.

f ¶ *Antiqua.*] iam bis proposita. vel dic, etiam non proposita.

g ¶ *Executionem impediet.*] Not. q merus executor debet admittere exceptionem excommunicationis. Idem de alijs quæ not. ῑ.de re iud. q ad consultationem.

ADDITIO. Quas hic not. Host. & Ioan. Mona.

h ¶ *Obtinebit.*] scilicet ac si ille tempore sententiæ excommunicatus non fuisset.

i ¶ *Excommunicatus sit publice.*] Host. alleg. hanc litteram pro se, ad probandum q decret. illa loquitur de occulto excõicato. Sed ego dico q littera ista facit solum diuisionem inter occultum & publicum quo ad officiũ iudicis, non quo ad alia supradicta. Supplet enim iudex de iure, & de facto [a] notorio non occulto. 2. q. 1. cap. Deus omnipotens. §. qũ autem. C. qui & aduer. quos in integrum restitutio. l. 1. de hoc ῑ. de postu. bonæ 2. in glo. 1. In causis autem electionũ supplet indistincte de facto, vt 28. dist. priusquã. vbi de hoc. & ῑ.de elect. cum nobis olim.

k ¶ *Non excipiat.*] hoc forte timore condemnationis expensarum. de qua hic datum est ῑ.

ADDITIO. Propter quem timorem condemnationis expensarum forte non excipit: sed protestatur, vel omnino silet, secundum Hostien.

l ¶ *Repellere.*] si duret iudicium. si autem est finitum, ab executione poterit abstinere. ῑ.proxi. responso.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. sed Host. qui tenet processum habitum cum actore publice excõicato & notorio non valere, dicit, q etiam si executus esset iudex reuocaret executionem. Hoc non placet, vt not. ῑ. in glo. etiam si. Ioan. And.

C*Vm quidam seculares.*] Primo ponit factum reprehensibile secularium iudicum, contra quos prouidet: ibi, *Decernimus.* Secunda. ibi, *Similiter.* prouidet ad casum conuersum. Et prima pars fuit sumpta ex decret. Alexandri quarti, quia nonnulli. quam alleg. Specul. eodem titulo. §. secundo, versic. & not. sub versiculo, *Porro.* & vide not. infra de immuni. eccle. capitulo primo in principio. Ioan. And.

CASVS. Titius laicus debebat mihi clerico centum ex contractu mutui; in contractu ipso interuenerat iuramẽtum, ratione cuius iuramenti effectus erat de foro ecclesiastico. cap. fin. de foro cõpeten. conueni eum coram ecclesiastico iudice, qui eum absoluit ab impetitione mea; postea feci eum conueniri coram iudice seculari: ipse opposuit mihi exceptionem rei iudicatæ, dicendo: tu aliás conuenisti me coram iudice ecclesiastico super ista re, qui iudex ecclesiasticus me absoluit: ideo non teneor facere processum tecum, sed peto absolui, & te condemnari in expẽsis. iudex laicus nolebat admittere istam exceptionem rei iudicatæ in foro ecclesiastico: an sit [a] tibi prouisum de aliquo remedio contra iudicẽ laicum? Rñdet Romanus Pontifex, q sic. nã eps poterit monere istum iudicem laicum vt admittat istam exceptionem rei iudicatæ, & si noluerit eam admittere, poterit ipse iudex excommunicari. Sed quid: econtra ponamus, q ego conueni te coram iudice laico; fuisti absolutus; postea volo te conuenire coram ecclesiastico iudice. tu opponis exceptionem rei iudicatæ; iudex ecclesiasticus nõ vult eam recipere; verum iudex secularis possit iudicem ecclesiasticum compellere ad admittendum illam exceptionem? Respondet Romanus Pontifex, quòd non: quia minor non habet iurisdictionem in superiorem; sed reus poterit adire iudicem superiorem ipsius iudicis ecclesiastici, vt eum compellat quatenus admittat illam exceptionem rei iudicatæ: puta si iudex ecclesiasticus, qui non vult admittere illam exceptionem rei iudicatæ sit episcopus Pictauen. poterit adiri archiepiscopus Burdegalen. Notã quòd iudex ecclesiasticus potest compellere secularem in casibus in quibus derogaret iurisdictioni ecclesiasticæ. [b] Nota insuper quòd exceptio rei iudicatæ inter easdem personas potest opponi coram quocunque iudice. Et sic patet quòd sententia lata ab vno competente iudice, debet seruari ab alio cuiuscunque iurisdictionis sit. Dominicus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Exceptio rei iudicatæ per ecclesiasticum iudicem admitti debet in foro seculari, & econuerso. Io. And.*

CAP. II.

CVm quidam [m] seculares iudices (dum coram eis excipitur de re per ecclesiasticum iudicẽ iudicata † [n], in casu quo ad eum pertinet cognitio [o] de consuetudine [p], vel de iure [q].) recusent excipientes audire, in derogationem iurisdictionis [r] ecclesiasticæ & contemptum: Decernimus, vt per censuram ecclesiasticam ab iniquitate coerceantur huiusmodi, & ad admittendum exceptionem eandem (vbi alias de iure debet

¶ *Prima glossa summat.*

m ¶ *Cum quidam.*] Exceptio rei iudicatæ per ecclesiasticum iudicem admitti debet in foro seculari, & econuerso. Io. And.

¶ *Glossa sequens ponit regulam, & tres casus exceptos.*

n ¶ *Cognitio.*] & pronunciatio: quia licet regulariter de qua re iudex cognoscit, pronunciet. ff. de iudi. de qua re. ῑ.de causa pos. cum super. vbi de hoc in glo. vlt. [Vbi posui plures alios casus quibus fallit hæc regula, vbi videas.] Tamen interdum cognoscit quod nõ pronunciat. pone exemplum. ῑ.de rescrip. cum coniungat. Io auditore. ῑ.de testa. Rainutius. Item in casu. 5. q. 4. duodecim. 3. q. 3. accusatus. cum sim.

o ¶ *Consuetudine.*] Nota quòd consuetudo dat iurisdictionem. 9. q. 3. conquestus. in glos. antepenult. ῑ. de foro competen. cum contingat. supra eod. lib. de offic. ordi. Romana. & de foro competen. Romana. cum sim.

¶ *Glossa sequens ponit 7 exempla quibus iudex, &c. Secundo addit tertium casum.*

p ¶ *De iure.*] de iure cognoscit ecclesiasticus iudex inter laicos, vbi habet tẽpale dominium. de iureiur. venientes. ῑ.de cle. vel ono. cap. vlt. Item in matrimonialibus & spiritualibus causis. de ord. cognitionum. §. qui fil. sint legi. causam. Et in ecclesiasticis criminibus, vt not. ῑ.de foro competen. cum sit. ῑ.eod. lib. de foro compet. cap. vlt. Item cum causa delegatur per iudicem secularem. s. de rap. in archiepatu. Item per reconuentionem. 3. q. 8. c. 1. §. cuius in agendo. Item inter laicos qui sunt de familia ecclesiæ, sm quosdam. 89. dist. iudicatum. [in glos. 1.] Vel vbi laicus iudex est negligens. ῑ.de foro competen. ex transmissa. & cap. licet ex suscepto. vbi de hoc. [Et vide quod ibi not. in 2. glos. & quod super ea dixi.] Et q dicit de iure, supple vel priuilegio concesso ab eo qui illud concedere possit. illa enim tria æquiparantur 100. dist. cõtra morem. de offi. ordi. duo simul.

q ¶ *Iurisdictionis.*] quod Papa pati non debet, vt ῑ.de immu. eccle. cap. penult.

[Margin notes:]
¶ De hoc re videndus Felin. in cap. exceptionem. de excep.
a De materia glossæ vide Arch. in cap. pastoralis de causa poss. & propri.
A Nota q non sequitur, iste est publice excommunicatus, ergo iudex scit. §. nuda. 2. q. 1. & vide Ancharanum.
¶ Vide Decium in cap. pastoralis de appellat.
a ¶ De hoc dicto glossæ vide Alciatum, consil. 86. incip. visa. vol. 1.
a Iungendo est versi. decernimus. non illud q ponit hic in vltimo notabili; cui adde Felin. in cap. pastoralis. de excep. in col. penul. vers. itum subdit abbas. Fons.
¶ Adde Calde. in consi. 15. sub tit. de iudic. de materia gl. vide notata in cap. non teres. de purga. canon. Petr. de Anch. Domi. Fon.

a ¶ *Admitti.*] scilicet, vbi est idem corpus, siue eadẽ quãtitas: idẽ ius siue causa petendi, & eadem conditio psonarum & ille qui absoluitur possideat tpe litis. alias enim exceptio rei iudicatæ non obstat 1. ff. de excep. rei iudi. cum quæritur. & l. seq. & l. si rem meam. & ĩ. eod. tit. aduersario. & potest proponi hæc exceptio ante lit. contest. & post. ĩ. eod. lib. de lit. contest. cap. 1. vbi de hoc.

1 Quando ista exceptio non habeat locum. vide Oldradum, & Doctores in cap. nouit. de iud. & Felinum in c. 1. de mutu.

b ¶ *Compellantur.*] sic ĩ. eo. lib. tit. proxi. licet. de fo. compe. c. 2. ĩ. de sent. excõ. decernimus.

c ¶ *Iudicata.*] eo casu quo de consuetudine, vel de iure ad iudicem secularẽ cognitio pertinebat, vt ĩ. in casu cõuerso vidisti.

d ¶ *Periculum non inducũt.*] in his enim canon tollit legem ĩ. de præscrip. cap. vlt. ĩ. eo. lib. tit. proxi. licet.

¶ *Glo. seq. ponit per obiec. quare hæc inæqualitas.*

e ¶ *Per superiores.*] nõ enim compelluntur p ipsos seculares qui iusseruoi sentẽtiam: quia minor in maiorem, &c. 21. dist. inferior. de maio. & obed. cum inferior. cum similibus. Minor autem est iurisdictio secularis q̃ ecclesiastica. de maio. & obe. solitæ. 96. dist. si imperator. Ioan. And.

admitti[a]) à locorum ordinarijs compellantur[b]. ¶ Similiter ecclesiastici iudices (si corã ipsis excipiatur de re per secularem iudicem iudicata[c]) exceptionem ipsam admittant, in his quæ animarum periculũ[d] non inducunt: per superiores[e] suos (nisi fecerint) animaduersione debita[f], castigandi.

TITVLVS XIII.

De præscriptionibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *In præscriptionibus sufficit bona fides, vbi ius commune, vel præsumptio non est contra præscribentem, aliàs debet allegari titulus, & probari: nisi sit præscriptio, cuius contrarij non extat memoria. hoc dicit. Io. And.*

ADDITIO. Et in clem. pastoralis. de re iudi. ad fi. Io. And.

f ¶ *Debita.*] arbitraria, ex quo certa non statuitur. de offi. deleg. de causis. ff. de iure deli. l. 1.

ADDITIO. Facit de accu. inquisitionis. 1. respon. in fi. & tenebitur parti ad interesse. ĩ. de senten. excom. sacro. ĩ. de immu. eccle. quoniam. Io. And.

DE PRAESCRIPTIONIBVS.

¶ *Dictum fuit tit. proxi. de exceptionibus in genere, per quas eli duntur actiones alterum. verum quia per præscriptionem & vsucapionem repelluntur agentes à suis intentionibus sicut per alias exceptiones, ideo congruenti ordine ponit rubricam, de præscriptionibus.*

E*piscopum.*] Primo ponit dictum rationem interserẽs. Secundo rationem explicat ibi, *Nam licet.* Tertio à dicto & ratione vnum casum excipit ibi, *Nisi.* præmitte q eps super subiectione ecclesiarum suę diœcesis, & super perceptione decimarum fundat intentionem suam de iure communi, vt in iuribus alleg. in glo. Dominicus.

CASVS. Eps Pictauẽ. detinebat aliquam ecclesiam in diœcesi Xanctonẽ. vnde eps Xanctonẽ. egit ɔ Pictauẽ. epm, & petebat vt iudex declararet illam ecclesiam esse de sua diœcesi, & sibi deberi iure epali. eps vero Pictauẽ. allegauit præscriptionem, & probauit possessionem suam, & pceptionem iurium epalium per tempus sufficiens ad præscriptionem: sed non probauit titulum. vtrum bona fides epi Pictauẽ. sufficiat ad repellẽdum epm Xanctonẽ. a sua actione? Rñdet Romanus Pontifex, q non: sed vltra bonam fidem oportet q alleget titulũ, & probet, puta, si dicat eps Pictauẽ. q eps Xanctonẽ. cum consensu sui capituli dedit illam ecclesiam epo Pictauẽ. cum epo Pictauẽ. resistat ius cõe. Sed ponamus q est materia in qua ius cõe non resistit epo Pictauẽ. quia eps Pictauẽ. possedit pratum, vel vineam spectãtem ad ecclesiã Xanctonẽ. vtrum possit eps Pictauẽ. se tueri præscriptione xl. annorum, licet non alleget titulum? Rñdet Romanus Pontifex, q sic: ex quo ius cõe non est ɔ ipsum possidentem. Sed vtrum primũ dictum huius cap. sit verum indistincte, videlicet q qñ ius cõe resistit possidenti, q ipse vltra bonam fidem tenetur allegare & pbare titulum suę possessionis? Rñdet q non. Nam si possessor probet possessionem centum annorum, non tenetur allegare titulum: quia possessio tanti tpis habetur pro titulo. Sed qualiter poterit ipse probare possessionem tanti tpis, cum nullus inueniatur qui viuat tanto tpe: vel si aliqui reperiantur viuere tanto tpe, non tamẽ possent deponere de tanto tpe; quia antequã aliqui sciant deponere, oportet q habeant aliquam ętatem & discretionem animi. de hoc dicetur in notabilibus. Nota primo, q in præscriptione currente ɔ ecclesiam non requiritur titulus, sed sufficit bona fides. Nota q cum ius cõe est contra præscribentem, in præscriptione etiã longissimi tpis titulus requiritur, nec sufficit bona fides. Nota q si vnus eps in diœcesi alterius possideat aliquas ecclesias, non potest se tueri præscriptione, nisi probet præscriptionem, & cum hoc probet titulum, qui præbuit sibi iustam causam possidendi; quia alias præsumeretur habere malam fidem: ideo ad tollendum malam fidem, tenetur probare & allegare titulum. Nota q qñ ius cõe est ɔ præscribentem, tenetur probare & allegare titulum; & hoc siue agat, siue excipiat, licet aliqui dicant q istud verũ est qñ qui præscripserat ceciderat à possessione, & dicebat res illas esse suas ex pscriptione. Nam aliqñ præscriptio lõgi tpis parit exceptionẽ, sed nõ actionem, iuxta l. si quis. C. de pscrip. long. temp. in medio legis. Cõis tñ opinio Doctorum est, q siue agat siue excipiat, si habeat ius cõe ɔ se, debet probare & allegare titulum. Nota vlterius, q possessio centum annorum habetur loco tituli. & iste titulus sm Doctores erit titulus pro suo, q præsumitur ea possessione tanti tpis. Sed quæritur, qualiter possessor poterit probare possessionem de tanto tpe de quo non extat memoria: quia testis debet deponere de eo quod percipitur sensu corporeo, & tenetur rationem reddere sui dicti, in l. solent. C. de testi. Rñdet glos. q testes deponent de tempore suo, quod tpe suo talis possidebat talẽ rem, & scimus q talis possidet, & à suis maioribus audiuerunt q talis possidebat talem rem: & sic debet fieri probatio: alias istud capitulum contineret ɔrietatem. idem econtra aduersarius poterit probare. Sed quæritur, quibus testibus stabitur? Rñdet, dignioribus. & hoc est expeditum, in cap. 10 onstra. de testi. in antiq.

¶ De intellectu vide Capycium in decisione. Neapolitana. 129. & Cepolam in tractatu seruitutum vrban. prædiorum c. 24. & Doctores in c. auctoritatem. de consuetudine.

¶ An sufficiat similiter ponitur? dicens Abbas & c. Felynus in cap. de quarta. de eo. cap. auditis. de præscrip.

CAP. I.

EPiscopũ[g], qui ecclesias[h], & decimas[i], quas ab eo repetis[k], pponit[l] (licet in tua[m] sint constitutæ diœcesi) se legitime[n] præscripsisse, allegare oportet[o] (cum ius cõmune cõtra ipsum faciat) huiusmodi præscriptionis titulũ[p], & probare. Nã licet ei, qui rem præscribit ecclesiasticam, si sibi non est contrarium ius com-

¶ *Prima glossa summat: dicit vnde sumpta, & quid declaret.*

g ¶ *Episcopum.*] In præscriptionibus sufficit bona fides, vbi ius cõmune, vel præsumptio non est contra præscribentem, aliàs debet allegari titulus, & probari; nisi sit præscriptio cuius ɔrij non extat memoria hoc dicit. Tracta fuit hæc decretalis de quadam extrauaganti Gregorij, quæ incipiebat, Venerabilium, de qua facit mentionem Bernardus. ĩ. de præscrip. si diligenti. in vlt. glos. in fin. ad cuius declarationem etiam emanauit; & eorum quæ ibi notant moderni. Ioan. And.

h ¶ *Ecclesias.*] quo ad proprietatem & iura episcopalia.

i ¶ *Decimas.*] idest, quartam decimarum, quę debetur episcopo. ĩ. eo. tit. cap. de quarta. vel propriè. ĩ. de deci. quoniam.

k ¶ *Repetis.*] alteri episcopo loquitur, vt patet per sequentia.

l ¶ *Proponit.*] per exceptionem præscriptionis non fit litis contestatio. quod die vt dixi ĩ. eo. lib. de lit. contest. cap. 2.

m ¶ *In tua sint.*] & sic ius commune facit pro actore. 16. q. 7. omnes basilicæ. ĩ. eo. de quarta. & de deci. dudum.

n ¶ *Legitime.*] scilicet spatio quadraginta annorum. Minor enim non currit contra ecclesiam. 16. q. 3. cap. iubemus. §. quas actiones. ĩ. eod. de quarta.

ADDITIO. Contra laicum præscribit ecclesia spatio xxx. annorum. Tu die x. vt dixi ĩ. eo. illud super 3 glo. Io. And.

o ¶ *Oportet.*] necessitatem importat. ad idem 3. quæst. 9. non oportet. licet alibi honestatem denotet. 25. q. 1. cap. 1. vbi de hoc. [Idem Archid.]

¶ *Glossa sequens ponit 6. opiniones, & septimam dicit approbatam firmando obiecit & obiectioni respondet. ponit opinionem quam improbat & distinguit. per id quæstioni respondet.*

p ¶ *Titulum.*] circa allegationem & probationẽ tituli fuerunt opiniones antiquorum: & tales. Primo dixit Io. circa corporalia necesse esse allegari & probari titulum; sed non circa incorporalia. Sed ɔdicit sibi decre. si diligenti. ĩ. eo. vt ibi not. ad decre. dudum. de deci. rñdebat etiam vt ibi not. Alij distinxerunt inter corporalia quæ habent causam continuam, & quæ non; vt in primis non requiratur titulus; sed in secundis. sic ĩ. eo. auditis. ff. si ser. ven. si quis diuturno. Alij distinxerunt; aut quis agit ex præscriptione, aut excipit. si agit, vt 16. q. 3. c. placuit. §. potest. & C. de pscrip. xxx. annorum, si quis emptionis. necesse habet titulum probare. Si excipit, vt ĩ. de proba. ex litteris. tunc non habet necesse titulum probare: tum quia nemo cogit dicere titulũ possessionis suæ. 2. q. 5. §. 1. [in sum. in gl. fin.] C. de pe. hære. l. cogi. tum quia non probante actore absoluitur reus. 6. q. vlt. accusator. vt eccl. bene. c. vnico. C. de proba. actor 5.

5 Sed hanc decre. abrogatam dicit, vt loquitur. Io. An.

Alij

Alij dixerunt ꝙ quocunq; modo quis præscriptionem obijciat, siue agendo siue defendendo, tenet titulum ꝓbare, vt ī. eo. si diligenti. Alij dixerunt, & hęc fuit opinio Goffr. in summa huius tit. ꝙ nō est necesse ꝓbare titulum, nisi qs possideat ꝑ hærede vel ꝑ possessore. C. de peti. hære. cogi. vel nisi sit præsumptio ꝯ possessorem. C. de proba. siue possideris. vel nisi se ad hoc obligauerit, vt ī. de proba. licet. & in hoc casu itelligebāt ī. de deci. dudū. Alij dicebant ꝙ olim sufficiebat bona fides, per decreta. ī. eod. ad aures. hodie requirit titul^r. ī. eo. si diligēti. His omnibus opinionibus relecatis, tene qđ nos. Ber. & moderni ī. eod. si diligenti. quorum hic approbatur opinio. Sed obijcio, ꝙ decretalis ista, & eius distinctio potius sit de verbo ꝗ de re: quod esse nō debet. ī. eo. lib. de elect. cōmissa. §. porro. sm hoc enim omni casu necesse erit titulum probari, cum præscriptio semper sit ꝯ ius: & sic ꝯ præscribentem semper præsumendum. sed obiectio non est vera. non enim est ꝯ ius ꝙ aliquis in fundo meo seruitutem acquirat, immo potius preter ius. licet enim sit ꝯ ius meum, non tñ ꝯ ius commune, vt probatur de serui. C. & ff. imputetur igitur mihi si fui negligens & remissus. ī. eo. vigilanti. Item voluerunt qdam dicere ꝙ non est ꝯ ius ꝙ vnus eps in diœcesi alterius sibi acquirat iura epalia: sed ꝙ archidiaconus vel iferior epo sibi acquirat epalia, hoc est ꝯ ius: & ideo sine titulo nō præscribitur. Ad hoc 100. dist. ꝯ morē. de excel. præla. accedentibus. Sed primum quod de epo dr̄ falsum est, vt hic vides. Ad hoc 3. q. 6. per totum. 9. q. 2. per totum. Dic iudicio meo, & sic breuiter: Interdū ius commune vetat ne præscriptio procedat. & hoc facit interdum ratione rei, interdum ratione personæ. Et hos casus habes notatos 16. q. 3. clerici. & per Ber. ī. de præscrip. cum non liceat. de his nihil ad nos. Interdum ius cōe facit pro petitore, & ꝯ possessorē, vt in exemplis hic positis, & in decret. dudū. de deci. & tunc est necesse allegare & probare titulum, vt hic. Ad idem 93. dist. illud. nemo enim debet vti illis ornamentis, nisi ꝓbet a principe hoc sibi fuisse concessum. C. de vesti. olob. & aur. l. nemo. C. nulli licere in fre. l. vna. lib. 11. ad hoc 1. Mach. 11. vbi Antiochus dedit Ionatæ potestatem bibendi in auro, & esse in purpura, & fibulam auream ferre. sic etiam intelligitur. 100. dist. ꝯ morem. quod verū intelligo tam in excipiente, vt hic, & in prædictis iuribus: quàm in agente. ad hoc ī. de restit. spol. ad decimas. eod. lib. idem si est præsumptio ꝯ ipsum præscribentem, vt hic. & 20. q. 3. qa cognouimus. C. de proba. siue possidetis. pone exemplū ī. eod. si diligenti. ibi enim ex confessione ipsius archiepi Pisani insultabat præsumptio ꝯ ipsum. vbi vero ius commune vel præsumptio non est ꝯ ipsum præscribentem, bona fides sufficit, vt hic vides. Pone in terminis: Præscribit ecclesia domum meam vel aliam rem meam. ego repeto rem illā quam se iam ecclesia dicit præscripsisse: est ne intentio mea iure communi fundata? certe non. hic ergo præscribenti sufficit bona fides: qa licet illa præscriptio sit ꝯ ius meum, nō tñ ꝯ ius cōe. notabiliter enim semper habes hoc verbū, ius commune. secus enim in iure priuato. Pone ergo, Præscripsi ꝯ priuilegiatum. priuilegiatus agit ꝯ me. oppono præscriptione, habeo ne necesse probare titulum? Certe non: qa ille non iure cōi, sed speciali fundat intentionem suam. Idem si ꝯ eum qui ꝯ me præscripserat, præscribo. & idem i similibus. Conclude ergo ꝙ vbi petitor fundat intentionem suam de iure cōi, tunc præscribens habet probare titulum: alias non, nisi præsumptio faciat ꝯ ipsum. Et sm hoc possemus dicere, ꝙ quando vna ecclesia petit decimas ab alia ecclesia, quas possidet in tertia parochia, ꝙ ibi sufficiat præscribenti bonam fidem probare: qa licet ius commune faciat ꝯ præscribentem: non tñ facit pro petente. & sic forte posset intelligi decre. ī. eo. ad aures. sm illos q dicunt ꝙ per illam decre. sufficiebat olim bona fides. & facit ad hoc ff. si ser. ven. l. loci. §. vlti. vbi dr̄, ꝙ si domus mea quę est iuxta te & Seium debet seruitutem Seio altius nō tollendi: te inuito altius tollam. nam licet nō habeam ius tollendi ꝑꝑ seruitutem Seij: tu tamen nō habes ius prohibendi. Supradicta sunt vera, nisi sit tanti temporis præscriptio, &c. vt sequitur.

a ¶ *Causam tribuat.*]non enim requiritur ꝙ sit iustus titulus, vel talis qui dominium tribuat. ad hoc ī. eo. veniens. qa quod meum est ex vna causa, &c. de fide instrumen. inter dilectos. §. cæterum. in fin. sed aliqualis titulus dat causam præscribendi: de quo dic vt ī. eod. si diligenti.

¶ Quæ non [illegible] præsumitur [illegible] si allegetur. [illegible] Felinus in c. offerte. de præsumpt. & Alex. consil. 76. volu. 2.

¶ Vide Ab[illegible] in c. cum ex officij & Felinū in c. si diligenti. eod. tit. & Decius consi. 134. limitantem & ampliantem textum.

Idem Do. & in fin. voluit glo. in c. ad decimas de restit. facit tex. hic in principio: sed Philip. tenet contra glos. per tex. hic in medio, & pro glos. facit Barba. cō si. 33. lib. 3. & Decius consi. 84.

mune, vel contra eum præsumptio non habeatur, sufficiat bona fides †: vbi tamen est ei ius commune contrarium, vel habetur præsumptio cōtra ipsum, bona fides non sufficit, sed est necessarius titulus, qui possessori causam [a] tribuat præscribendi †: Nisi [b] tanti temporis allegetur præscriptio, cuius contrarij memoria [c] non existat.

¶ Idem.

¶ *Pri natus ipso iure, vel per sententiam bonis, qua tenet à Romana, vel alijs ecclesijs, illa minori spatio centū annorum contra Romanam, vel quadraginta contra alias non præscribit, Filij autem hæreticorum, qui catholici putabantur, bona paterna contra Romanam, & alias ecclesias præscribūt spatio quadraginta annorum: & idem in extraneis. Io. And.*

b ¶ *Nisi.*]istud, nisi, venit exceptiue ad id qđ dixit ī. de titulo; non ad id quod dixit de fide: quia non prodesset talis præscriptio cum mala fide. nulla enim antiqua dierum possessio, &c. ī. eo. vigilanti. [& cap. vlt.]

¶ *Glossa sequens notat alleg. quinque concor. quarit & soluit. Iterum incidit quęstio quā soluit.*

CAP. II.

SI qui † [d] (exigētibus culpis, vel excessibus ab eisdem cōmissis) bonis, quæ à Romana †, vel ab alijs tenent [e] Ecclesijs, sint per sententiam [f], vel ipso

c ¶ *Memoria.*]Nota ꝑ ijs quæ not. Bernar. Ioan. & Hostiē. ī. de verb. signi. super quibusdam. concor. ff. de proba. si arbiter. 65. dist. mos antiquus. ff. de aqua quoti dia. & æstiu. l. hoc iure. §. ductus aquæ. 3. q. 6. hæc quippe. ff. de aqua plu. arcend. l. 1. §. vlti. Sed quomodo probabitur tanti temporis præscriptio? Dico sm Hosti. q hoc. no. de verb. signi. quid per nouale. quòd dicent testes præscribētis (si talem habēt conscientiam [z]) ꝙ semper viderunt & audierunt ita esse: nec vnquā viderunt vel audiuerūt ꝯtrium. & ꝙ cōis est & fuit semper opinio ꝙ sic fuerit: & ꝙ non extat ꝯrij vel initij memoria [3]. si autem ꝯ hoc aduersarius probare vellet testes sui: (si de ipsorum esset conscientia) deberent dicere quòd viderunt tali tempore ꝯtrium, & audierunt a suis superioribus ꝯtrium eius fuisse. Quid ergo si vtraque pars probat? tūc præferuntur testes magis idonei: & q dicunt aptiora. ī. de teste. in nostra. vbi de hoc. & sic illi qui dicunt se vidisse ꝯtrium, deberent præferri: cum alij satagant negatiuam. 6. q. vlt. accusator. cum suis simil. [Materiam huius gl. vide plene in Spec. de præben. §. 1. versic. vltimo quæritur. vsque ad fin. §. Io. And.

ADDITIO. Pondera verbum, testes. sæpe in hac glo. repetitum. Nam per instrumenta non videtur posse probari hæc cōis opinio, vel negatiua: cum non sit res de qua instrumentum rogari vel cōfici possit (licet secus sit in negatiua determinata, vt dixi ī. de elec. bonæ 1.) Sed ipsius ꝯtrium cum sit actus affirmatiuus, bene recipit probationem per instrumentum, per quod poterit memoria contrarij actus probari. Io. And.

¶ De intellectu Ioannes faber [illegible] de vsu cap. §. res fisci.

[z] Quid intelligatur hic appellatione Ecclesiæ Romanæ docet Pontifex in c. ad audientiam. [illegible]

[3] Quæ proprie cadit in [illegible] [illegible] Io. And.

[illegible] Vide Felin. in cap. si diligenti. de præscript. & Alex. consil. 78. in 3 volumine. qui tenent testes hæc duo debere probare de auditu & de fama.

SI qui.] Duæ sunt partes quæ patent. Ioan. And. præmittit quòd vbi ꝑꝑ crimen qs ipso iure vel per sententiā erat priuatus suis bonis, si per aliquem illa occupabant̃ vel apprehēdebantur: pscribebantur ab illo ꝯ eum cui applicari debebant sm leges: aliquādo per annum: aliquando per aliud tempus secundū varietatem casuum, vt patet in legibus hic allegatis in glo. Dominicus.

CASVS. Titius perpetrauit delictum ꝑꝑ quod bona sua fuerunt confiscata per sententiam iudicis, vel hinc intuitu [illegible] hominis ipso iure fuerunt confiscata. Ponamus ꝙ Titius tenebat res in feudum ab ecclesia Romana, vel alia ecclesia. (nō refert.) Confiscatis bonis ꝑꝑ delictum suum, certū est quòd feuda debent redire ad ecclesiā: tñ ecclesia fuit negligens in petendo feuda. quæritur infra quod tēpus repellitur ecclesia à petitione feudorum? Rūdet, quòd ecclesiæ Romanæ currit solum tempus, & præscriptio centum annorū. Cōtra alias ecclesias currit præscriptio xl. annorū. Sed ponamus ꝙ pater meus tempore suo fuit hæreticus: sed tñ hæresis sua fuit occulta; certum est ꝙ est incapax possessionis & dominij omnium bonorum, licet esset reputatus catholicus. post mortem suam fuit detecta eius hęresis, & bona sua fuerunt confiscata. ego tenui bona post mortem ipsius: qa ecclesia nō petijt illa bona: vtrū possum me tueri pscriptione xl. annorum? Certe sic. & hoc verum, siue sit Romana eccle. siue alia. Et sic ecclesia Romana vtitur hic iure cōi, videlicet ꝙ ꝯ ecclesiam Romanam currit præscriptio xl. annorum.

Nota primo hic text. declarantem qđ importent ista verba, ipso iure, quia concludunt priuationem rei absque alia probatione sententiæ. vide glos. in cap. 1. de rescrip. eod. lib. Nota secundo, ꝙ legum humanarum appellatione comprehenduntur leges ciuiles. vide. glos. 1. de priuileg. c. 2. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

c ¶ *Si qui.*]Priuatus ipso iure, vel per sententiam bonis, quæ tenet à Romana, vel alijs ecclesijs, illa minori spatio cētum annorum ꝯ Romanam, vel quadraginta ꝯ alias non præscribit. Filij autem hæreticorum, qui catholici putabantur, bona paterna ꝯ Romanam, & alias ecclesias præscribunt spatio quadraginta annorum, & idem in extraneis. Io. And.

d ¶ *Tenent.*]in feudum, vel alio modo, vt dicam infra.

e ¶ *Per sententiam.*]vt quia propter ingratitudinem reuocata fuit donatio. ī. de dona. cap. vlti. C. de reuo. do. l. vlti. Ad idē ī. de pœn. ad aures. ī. de schis. c. vnico.

¶ *Glossa sequens*

¶ *Glossa sequens allegando 6. tenetur ponit. 6. exempla.*

a ¶ *Ipso iure*] pone exemplum ī.de pœnis, in quibusdam. licet ibi quidam dicant contrarium, scilicet eos per sententiam ibi priuandos. Ad idem ī.eod.lib.de elec. vbi periculum. §. ipsos insuper. &c. fundamenta. §. q si fecus. ī. de pœn. felicis. & supra de sentent. excommunicat. grauem. ad fin. in lib. feudo. de feudis non alie. Imperialem. §. præterea. cum sim.

iure privati: Statuimus, vt in apprehendendis† vel occupandis postea quandocunque bonis eisdem, nullus (licet leges humanæ super hoc alia tempora statuere videantur[b]) ipsis ecclesijs temporis lapsus obsistat; nisi contra ipsam Romanam Ecclesiam centenaria[c], vel contra ecclesias alias quadragenaria[d] præscriptio legitime[e] sit cōpleta[f]. ¶ Si† post mortem hæreticorum (qui dū viuerent catholici putabantur[g].) bona ipsorum à catholicis[h] eorum filijs, vel nepotibus, aut extraneis quibuscunque[i], spatio quadraginta annorum fuerint bona[k] fide possessa: Sancimus[l] eos super bonis huiusmodi (etiam si ad Romanam peruenire deberent Ecclesiam) in hoc casu[l] non esse vlterius molestandos: quamquam illi quorum bona fuerant, nunc[m] detegantur hæretici[n] extitisse†.

b ¶ *Videantur.*]† vt in Authenti. de san. epis. §. si quis rapuerit. ad fin. tit. per vnam columnam, coll. 9. vnde fuit tractum. 27. q. 1. si quis rapuerit. vbi dicitur, q bona corrumpentis rapientis, vel solicitantis monialem, vendicari debent monasterio. sed si postquam crimen notum fuerit, neglexerit ecclesia per annum petere, tunc applicantur fisco. & facit ff. de diuer. & temp. præscri. l. in omnibus. & quod ibi not. [Ioan. Mona. & Archi. alleg. Auth. vt cum. de ap. cog. §. generalem. ver. si vero. coll. 8. vbi non extantibus filijs agnatis vel cognatis catholicis, defertur ecclesiæ, quæ si per annum petere negligat: defertur fisco. Ioan. And.]

† Nota Petr. de Anc. q post sententiam iudicis vel homi nis facienda est executio sed quid de claratoria ... pendat. cap. cum secundum. ī. eo. de hære. ... personà ... in crimi ne læsæ maiestatis ... ciuilis in bonis ... eo nel ... donec fe ratur decla ratoria. ... qui delato rem. ff. de iure fisc. etiam si crimen sit probatù, & ... quia proba tio non ... potest ... ut no. Pe tr. de Anch. de offic. de leg. ... in ... addo glo. singula rem secun dum Dom. in c. si. de ... sed & si ... ff. de ... Fontanam.

ADDITIO. Bona ad ecclesiam delata aliquando peti possunt intra annum, vt tetigit hæc glossa. Aliqua iura videbantur dicere de quinquennio. C. de appel. leg. 2. & de hæreti. Manichæos. & quod ibi nota. in 3. glo. l. Alia videntur dicere de quadriennio. ff. de diuer. & temp. præscrip. inter quatuor. C. de quadrien. præscrip. l. 1. Ioan. And.

c ¶ *Centenaria.*] 16. q. 3. nemo. de præscrip. si diligenti. & cap. cum nobis. & ibi notatur qualiter probetur talis præscriptio.

d ¶ *Quadragenaria.*] 16. q. 3. cap. iubemus. 3. quas actiones. ī. de præscrip. de quarta. & c. ad aures. cum similibus.

e ¶ *Legitime.*] ī. c. prox.

f ¶ *Completa.*] vt subducantur tempora schismatum, vacationum, hostilitatū, & similia. ī. eod. cap. 1. & cap. ex transmissa. & cap. cum nobis.

g ¶ *Putabantur.*] in alijs igitur hæc præscriptio locum non habet. ad hoc ī. de præsumpt. nonne.

h ¶ *Catholicis.*] bene dicit: quia secus si essent hæretici: illi enim nihil possunt possidere. 23. q. 7. per totum. 8. distin. quo iure. ergo nec præscribere: quia præscriptio sine possessione non procedit. ī. de proba. ex litteris. ī. eod. cautum. ff. de vsucap. sine possessione. ī. de reg. iur. cap. 3.

i ¶ *Quibuscunque.*] dum tamen catholicis, vt supra.

k ¶ *Bona fide.*] credebant patrem vel testatorem fuisse catholicū: & sic iusto titulo in ipsos eorum bona transisse.

l ¶ *In hoc casu.*] Not. specialem casum in quo quadragenaria præscriptio currit contra Romanam ecclesiam, & funguntur vice aliarū ecclesiarum. [Vide quod no. 16. q. 4. volumus. in glo. antepe. & quod no. de cap. mo. dilectus. & quod ibi dixi. per quod decido quod hic no. Arch.] Sic olim omnes ecclesiæ gaudebant priuilegio centum annorum. C. de sacrosanct. eccle. vt inter diuinum.

m ¶ *Nunc.*] scilicet tempore quo ecclesia vult bona vendicare, si referatur ad verbum, detegantur. vel nunc, scilicet tempore mortis suæ: si respiciat verbum, extitisse. alias est in littera, tunc. & clarius.

¶ *Glossa sequens obijcit & soluit.*

n ¶ *Hæretici.*] sed nonne tales damnātur? & ipsorum memoria etiā post mortem, vt hic, & 23. q. 2. cap. vlti. & ī. de hære. si quis episcopus. ergo & bona intelliguntur esse damnata, cum sint accessoria ad personam. C. de bo. præscrip. Auth. bona. [in fin. & l. fin. in. fi.] Et facit quod not. de cle. coniu. quòd à te. Sol. speciale est in casu propter bonam fidem ipsorum catholicorum hæredum, qui tanti temporis, scilicet xl. annorum præscriptum sibi dominium quæsiuerunt: alias locum haberent contraria: nam & si aliam rem ecclesiasticam præscriptibilem bona fide tanto tempore possedissent, præscripsissent: ergo & ista bona præscribent.

ADDITIO. Nisi hæc constitutio emanasset, parum iuuaret hæc ratio. In re enim ecclesiæ præscribebatur ecclesiæ, quæ neglexit petere. Sed hic ante pronunciationem nulla negligentia, vt dixi super versic. sancimus.

† Alias ita: Si vero post mortē, &c.

† In vno manuscripto ita. Sancimus eos super bonis huiusmodi etiam à Romana Ecclesia in hoc casu nō esse, &c.

† De hac differentia vide Baptistā de sancto Blasio in Repetitione Rubricæ decretalium. q. 25.

† Vide Capitulū tract. de hæret. Sequitur ... ... fide cathol. cap. 54. & ... vbi de bona.

TITVLVS XIIII.

De sententia & re iudicata.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ *Iudex, qui contra iustitiam, & cōtra conscientiam aliquid in iudicio fecerit in grauamen partis, per gratiam, vel per sordes: condemnandus est parti læsæ in æstimationem litis, & per annum est suspensus, & perpetuo si medio tempore ingerat se diuinis, nisi Papa cū ipso dispēset. Io. And.*

CAP. I.

CVm† æterni tribunal ...

DE SENTENTIA & re iudicata.

¶ *Visum fuit supra per discursum titulorum præcedentium, de iudicijs, & præparatorijs iudiciorum, & de allegationibus, & defensionibus, partium. Et quia postquam partes allegauerūt & proposuerunt totum id, & quicquid proponere, & allegare voluerunt; superest solum sententia, & appunctamentū iudicis: ideo ad nos informandum ponit rubricam, de sententia, & re iudicata.*

CVm æterni.] Diuidit in quatuor partes, secundum Ioan. Mona. Primo ponit procemium. Secundo dat formam sententiandi, supple, & procedendi: ibi, *Caueant.* Tertio contra facientem suspendit: ibi, *Si quis.* Quarto non seruantem suspensionem punit multipliciter: ibi, *Sententie.* Io. And.

Pro intellectu huius cap. præsupponendum est quod habetur in l. vlti. ff de var. & extraord. cogni. & Insti. de oblig. quæ ex quasi delic. nascuntur. videlicet, quòd iudex si per imprudentiam male iudicauerit, tenetur parti quam læsit. secundum quòd bonum & æquum iudici videbitur: & dicitur facere litem suam.

CASVS. Prætendebam te debitorem meum in aliqua pecuniæ summa, puta in centum. conueni te coram iudice competenti, tu per pecuniam, vel preces amicorum tuorum corrupisti iudicem, intantum quòd ipse tulit iniquam sententiam contra me, & te ab impetitione mea absoluit: contra tamen suā conscientiam, & iustitiam. quæritur an sit aliqua pœna puniendus? Respondet Romanus Pontifex quòd sic. nam vltra pœnas legales, est mihi condemnandus in æstimationem litis: & insuper est suspensus per annum, ab officio; & si pendente illo anno se immiscuerit, incurrit irregularitatem: à qua non poterit nisi per Romanū Pontificem absolui.

Not. primo principium huius cap. q iudex debet iudicare magnum vt paruum, antiquum vt iuuenem. in cap. nouit. de iudi. in antiq. ita vt apud eum non sit aliqua acceptio personarum. Nota vlterius principalem effectum huius cap. videlicet, q iudex male iudicans contra iustitiam & conscientiam incurrit varias & diuersas pœnas hic contentas. Not. q istæ pœnæ imponuntur iudici male iudicanti vltra pœnas legitimas: id est a legibus indictas, vt in cap. at si clerici. de iudi. in antiq. Not. q iudex male iudicans primo efficitur infamis infamia iuris, quæ ipsum repellit à testimonio, & a dignitate: ita q non poterit esse iudex, nec aduocatus, nec alium accusare. Item non facit querelam vbi aliàs locum haberet. Item locum facit querelæ, vbi aliàs non haberet locum querela.

Nota quòd iudex male iudicans suspenditur ab officio per vnum annum: & si pendente illo anno se immiscuerit diuinis, incurrit irregularitatem, à qua non potest absolui per alium nisi per Papam. Nota sex requisita ad hoc quòd iudex male iudicans incurrat pœnas hic contentas. Primo requiritur quòd ipse iudicet contra iustitiam: secus si iudicaret contra conscientiam, dum tamen secundum iustitiam. Secundo requiritur quòd ipse iudicet contra conscientiam. Tertio quòd sciat quòd male iudicat. si autem credebat bene iudicare, tunc non haberent locum omnes istæ pœnæ: tamen iudex teneretur ad æstimationem litis, vt Institu. de oblig. quę ex quasi deli. nascun. circa princip. Quarto requiritur q iudex hoc fecerit in grauamen alterius partis: ideo si iudex iudicet contra conscientiam, & contra iustitiam, sed non in læsionem alterius partis, non haberent locum istæ pœnæ. Quinto requiritur, q ipse fuerit motus ad iudicandum male per sordes, id est, per

† Vide Zanchinū tract. de hæret. c. 10. & 19. Marsilium singul. 307. incip. Bona delinquentium. & Antonium Gomezium. tom. 3. variarū resolut. cap. 14.

† De syndicatu vide Abbatem in d. cap. 1. de offic. ordina. & Baldum in l. fin. C. de poen. iud. q male iudi.

id est, ꝑ pecuniã, gratiam, vel preces alterius: vel fauore, vel odio. Sexto requiritur, ꝙ ipse grauet partem in faciendo: secus est in negligendo. Istud quidam notant in verbo, fecerit: q2 cũ illa constitutio sit pœnalis, debẽt ponderari omnia verba ipsius: ideo dicunt ꝙ requiritur factum iudicis. sec⁹ ergo si iudex aliquid omittat: tunc enim non teneretur hic contentis, licet iudex bene teneretur ad interesse partis. Nota vlterius ex isto textu iuncta glos. ꝙ iudex debet iudicare ſm allegata & probata, vtrum autẽ possit iudex iudicare ꝯ cõscientiam priuatam, tractatur in cap. pastoralis. de offic. & pote. iudi. deleg. to antiq. Et dicũt aliqui, ꝙ si iudex habeat conscientiã informatam ex actis, debet iudicare ſm illam conscientiam: sed si habeat conscientiam ꝯriã conscientię informatæ ex actis: nullo modo debet iudicare secundũ illam conscientiam.

Psal. 36.

Paris. cap. 1.15.q.7. & c. de ecclesiasticis 25. q.1.

Prouerb. 31.

ni [a] tribunal [b] iudicis illum reum [c] non habeat, quem iniuste iudex [d] condemnat [e], testante Propheta [f]: nec damnabit [g] enim cum iudicabitur illi [h]. Caueant ecclesiastici [i] iudices, & prudenter attendant, vt in causarum processibus [k], nil vendicet odium [l], vel fauor † vsurpet, timor exulet, præmium aut expectatio præmij iustitiam non euertat [m], sed stateram † [n] gestent in manibus, lances appendant æquo libramine [o], vt in omnibus quæ in causis agenda fuerint, præsertim in cõcipiendis [p] sententijs & ferendis [q], præ oculis habeant solũ Deum [r]: illius [s] imitantes exemplũ †, qui querelas populi tabernaculum ingressus ad Dominũ referebat, vt secundum eius inperium iudicaret. ¶ Si quis autem iudex ecclesiasticus, ordinarius [t], aut etiam delegatus famæ suæ prodigus [u] & proprij persecutor honoris, contra conscientiã †, & contra [x] iustitiam in grauamẽ [y] partis alterius in iudicio [z] quicquam fecerit per gratiã vel per sordes [a]: ab executione officij [b] per annum [c] nouerit se suspensum, ad æstimationem litis parti, quam læserit, nihilominus cõdemnandus [d]. ¶ Sci-

comprehenduntur:

Quatuor ista, timor, odium, dilectio, consensus,
Sæpe solent rectos hominum peruertere sensus.

ADDITIO. Dicit Io. Mona. ꝙ quidam addunt quintum, s. ignorantiam. s. de tempo. ord. vel non est compos. Et alij sextum, scilicet negligentiam. ĩ. de homic. pro humani. lib. 6. Io. And.

n ¶ *Stateram.*] 24. q. 1. non afferamus. q enim recte iudicat, stateram in manu gestat. 45. dist. omnis. q & ita magnũ iudicabis vt paruum. de iudi. nouit. licet in pœnis deferatur dignitati, & personæ. ĩ. eo. lib. de offi. dele. c. 2.

o ¶ *Libramine.*] sic & ꝑhentes iustas mẽsuras & põdera debẽt habere. s. de emp. & ven. c. 2.

p ¶ *Concipiendis.*] quo ad scripturam, & pronunciationem ipsarũ.

q ¶ *Ferendis.*] hoc quo ad prolationem verbalem. ad hoc ĩ. eo. c. vlti.

An sit maius iudicandi, vide Felinum in c. 2. de præsumpt. & in dictis in l. nemo. C. de senten.

Vide B. Thomã 2. 2. q. 64. art. 6. ad 3. argumentum & eadem parte q. 67. art. 2. Abbatẽ & Felinum in c. pastoralis. de offic. deleg.

Dominus autem Siculus Barbatia tenet, ꝙ iudex debet semper iudicare secundum allegata & probata, non autem ſm conscientiam priuatam: & dicit quòd si iudex habeat conscientiam priuatam ꝯtriam conscientiæ informatæ ex actis: debet deponere illam conscientiam priuatam, & se conformare actis iudicialibus. Nam dixit ꝙ iudex debet credere, & semper gerere in mente, ꝙ diabolus fecit sibi illã conscientiam priuatam, & ꝙ apposuit sibi phantasmata, quæ tñ non sunt vera, vt ipse iudicaret. Nota ꝙ condemnatus iniuste per iudicem, non censetur condemnatus apud Deũ. de hoc de senten. excom. à nobis. §. nos igitur. ibi, ꝑꝑ quod. Et cum hoc nota quòd licitum est arguere à dictis prophetarum. Nota quòd appellatione causæ comprehenditur etiam sententia: quod nota, quia facit ꝙ procurator constitutus ad causam, videtur etiã constitutus ad sententiam. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Cum æterni.*] Iudex, q contra iustitiam, & contra conscientiã aliquid in iudicio fecerit in grauamen partis, per gratiam, vel per sordes: condemnandus est parti læsæ in æstimationem litis, & per annum est suspensus, & perpetuo si medio tempore ingerat se diuinis, nisi Papa cum ipso dispenset. Io. And.

a ¶ *Æterni.*] id est, Dei patris. s. de sum. tri. cap. 1. in princi.

ADDITIO. Archi. alleg. 52. dist. in erubescant. in fi. 11. q. 3. custodi. 9. q. 3. aliorum. Io. And.

b ¶ *Tribunal*] id est, locus in quo ius redditur, vel vbi pro tribunali sedet iudex, qui aliàs forus vocatur. ĩ. de verb. sig. forus.

Vide B. Thomã 1. par. q. 59. art. 1.

c ¶ *Reum.*] à reatu: non enim qui accusatur statim reus est, sed q conuincitur criminosus. 15. q. vlt. c. vlt. de ver. sig. forus.

d ¶ *Iudex.*] humanus, id faciens errore vel dolo, & in eo quod male iudicat, non est iudex: cum non sit in eo iustitia. 23. q. 2. c. 1.

e ¶ *Condemnat.*] fuit hoc sumptum 11. q. 3. & si ad tempus. & hoc est ideo, q2 iudicium Dei innitit veritati, quæ nec fallit nec fallitur: iudicium hominis opinioni, quæ fallit, & fallitur. de senten. excom. à nobis 2.

Psal. 36

f ¶ *Propheta*] Dauid in psalmo 2, Noli æmulari.

g ¶ *Damnabit.*] Deus.

h ¶ *Illi.*] id est contra illum: id est, cum fiet iudicium de illo: & sunt hæc verba 24. q. 3. non in perpetuum.

ADDITIO. Et ibi exponitur. Io. And.

i ¶ *Ecclesiastici.*] idest seculares nõ ligat: cũ nec pœna iferius posita illos ligare possit. & facit ĩ. eo. lib. de elect. indemnitatibus. in fin.

k ¶ *Processibus.*] quibuscunque. ĩ. de proba. quoniã contra falsam.

l ¶ *Odium.*] priuatum. s. de testi. quotiẽs. [Ad idem 3. q. 7. iudicet. 15. q. 7. cap. 1. 23. q. 4. c. 1. & c. ea vindicta. in prin. facit 11. q. 3. ita enim. & c. iudicare. 3. q. 5. omnes qui. secundum Arch.] 86. distin. odio. 23. q. 4. duo ista.

ADDITIO. Ad idem 1. q. 1. odit. 24. q. 1. odi. hæc quatuor iura probant ꝙ licet odire vitia. Et dicit Archi. de tali odio loquitur psalmista psalmo 138. ad fi. Perfecto odio oderam illos. Admittit etiam odium culpę, quo inducta est præscriptio ad negligentiam puniendam. s. de præscr. vigilanti. Io. And.

m ¶ *Non euertat.*] hæc enim quatuor humanum solent peruertere iudicium. 11. q. 3. quatuor. & veritatem in testes. supra de test. quotiens. & cap. licet ex quadam. [Et illa quatuor his versibus

r ¶ *Deum.*] à quo sicut iudicabunt, iudicabuntur. C. de iud. rẽ non nouam. & remetientur in qua mensura fuerint mensi, vt de pœni. & remis. cum ex eo.

ADDITIO. De accusa. qualiter 1. Io. And.

s ¶ *Illius.*] Moysi. Exod. 32. & habes idem 11. q. 3. summopere.

t ¶ *Ordinarius.*] fallit in epis ꝯ q aliqua suspẽsionis canonis pœna non comprehenduntur, nisi de ipsis caueatur. ĩ. de sen. excõ. q2 periculosum. & s. eo. li. de elec. si compromissarius. §. huiusmodi.

u ¶ *Prodigus.*] sic s. de accusa. c. vlt. & sic crudelis est, etiam si conscientiæ suæ confidat. 12. q. 1. nolo.

Licet gradius percent. c. cum quidam. de iureiur. c. homo Christianus & c. præcipue. 40. distin. & c. quam. 11. q. 3.

x ¶ *Et contra.*] Not. ista duo sic copulata: vtrunq2 enim requirit vt locum habeat pœna. Non enim ſm conscientiam simpliciter iudicare debet: sed informare debet eam secundum allegata & probata. de hoc 3. q. 7. iudicet. s. de offi. deleg. pastoralis. §. quia vero.

y ¶ *In grauamen.*] ecce tertiũ qđ requiritur, vt locũ habeat pœna.

¶ *Glo. seq. quærit, ponit opi. quã determinat, sine soluit altã quæstionẽ.*

z ¶ *In iudicio.*] quid de arbitro: nunquid hæc pœna in ipso locũ habebit? Dic ſm Gos. & Ber. ꝙ non: quia de ordinario & de legato hic tantum cauetur: & hæc est pœna: & sic non amplianda. de pœni. dist. 1. pœnę. ĩ. de reg. iur. odia. & c. in pœnis. qđ est verum ſm Hosti. [Io. Mona. & Arch.] si sit arbiter cõpromissarius. secus si in locum ordinarij vel delegati succedat. Ad hoc s. eo. lib. de offi. dele. ab arbitris. Et eadẽ ratione dixit Host. ꝙ non credit hãc pœnã in auditore, vel in mero executore locum habere: cum & hi non sint iudices. s. de offi. deleg. super quæstionum. §. 1. & §. verum.

Istam glo. sequuntur. Theis. Dom. tamẽ in hoc notabilibus q2 pellauit iudicium vt aiterum arbitrii. gl. in verbo, iudices. in c. 2. in princ. s. c. de confess. Fontanus.

ADDITIO. Idem Io. Mona & Archi.

a ¶ *Vel per sordes.*] hoc est quartum quod requirit, vt locum habeat pœna hæc. Et dicitur fieri per sordes, si prece, pretio, timore, vel odio iudex corruptus sit: & ideo de his fecit superius mentionem.

ADDITIO. Apertius dici potest, ꝙ sex sunt, quæ requiruntur, vt iudex incurrat hanc pœnam. Primo, ꝙ ꝯ conscientiam. Secundo, ꝙ ꝯ iustitiam. Tertio, ꝙ in grauamen partis. Quarto, ꝙ in iudicio. Quinto, ꝙ faciat per ignorantiam: sed in hoc opinio, vt dixi circa text. Sexto, ꝙ per gratiam, vel sordes, altero deficiente cessat pœna. Argum. ff. de verbor. obliga. si q̃s ita stipulatus. Io. And.

¶ *Glossa sequens quærit, & opi. ponit Hostien.*

b ¶ *Officij.*] quid de beneficio? Dicit Hosti. ꝙ q2 pœnæ sunt restringendæ, hoc ad beneficia nõ extenditur. si enim Papa hoc voluisset, id expressisset. de deci. ad audientiam. In suspensione autem hominis posset habere locum, suspensus ab officio, & a beneficio. Huius directe no. ꝯtrium 10. 32. dist. prętor hoc. & facit quod dixi s. eo. li. de elect. quia sæpe. & quod no. de app. pastoralis. in fi. plenius in cle. de pœn. cupientes.

ADDITIO. In gl. nota nouam. in fin. vbi etiam inuenies quod ibi no. Ioan. Mona. & Archid. Io. And.

c ¶ *Annum.*] extunc inchoandum. s. eo. lib. de elect. cupientes. § cæterum. Quid si annus fuerit bissextilis? Dic vt not. 55. dist. c. 2. s. de verb. sig. quæsiuit. §. 1.

ADDITIO. Hosti. & Io. Mona. hic tenent, ꝙ si incurrat in anno bissextili abstinebit ccclxvj. diebus. cum hic agatur de facto animæ. vnde sequendum est certius. alleg. de spon. inuenis. de cleri. exco. illud. Io. And.

d ¶ *Condemnandus.*] C. de pœ. iu. qui ma. iudi. l. vlti. & infamis est, vt ibi

vt ibi.ff.de iodi.si filiusfamilia.& iore Authenticorum condemnatur in triplum,si ciuilis sit causa: si criminalis,punitur in confiscatione propriæ substantiæ: & in exilium mittitur.in Authen. vt lit. in exor.lit. iurent.§.si quis autem posita.[C.de pœ.iud.q male iud. Authen.nouo iure.] Si autem per imprudentiam iudex male iudicauerit,tenetur ex quasi maleficio inquantū bonū & æquum visum fuerit iudici.ff. de var. & extraor.cog.l.vlt.In institu. de obli. quæ ex quasi delic.in prin.

ADDITIO. Vide qd no.2.q.6.hoc etiam. in glo fi.& an hæc secunda pœna locum habeat in arbitro, vide in Spec. de arbitris.§.1. vers. sed & si. & ver. sequenti. Io.And.

a Diuinis.] officijs. nec dicit de beneficijs, secundum Host.

b Irregularitatis.] de qua dicetur j. de sen. excom.cum medicinalis.Io.And.

c A qua.]irregularitate.alias,a quo,scilicet laqueo.

d Per summum.] est enim de casibus reseruatis,vt 11.q.3 si qs episcopus damnatus.& cap.seq.de sen.exc. cū illorum.& de hoc de cler.excom.mi. clerici.

ADDITIO. Idem dicit hic Inn.de corpore vitiatis,& illegitime natis,& pænitentibus,& bigamis: & sic seruat Ecclesia Romana secundū eū 1 & hoc dictū posuerunt Host. & Abbas. & Host.alleg. de cor.vit c.1.de biga.c.1.2 & 3.51.dist. q in aliquo. de illegitime natis expeditum est ĩ.eo.li.de.fil.presby.c.1.Io.And.

e Infligunt.] nec mireris, si de vno delicto plures pœnas volumus irrogari:dignum est enim,&c.& ita cōtinua. & facit quod no. de iudi.at si clerici.in glo.penult.

f In tot.]scilicet in Deū, iustitiam,officij debitum,humanā naturam:quia cōtra proximum est corruptus:& sic nec Deum timet, nec hominem reueretur.Et facit ĩ.de crimi.fal.cap.1.

ADDITIO. Et j.de app.cordi.in fi. Io.And.

g Pœna multiplici.] & sic fit approbata illorū dominorū doctorū legum opinio,q dicebant in pal. ll. omnes pœnas habere locum.

ADDITIO. Alleg. Host.13. dist.duo mala.94.dist.si quis autē. 4.dist.factæ sunt.de celebra.mis.de homine.& de vit.& hone.cleri. vt clericorum.Io.And.

> Suspensus ingerens se diuinis, an & quando sit irregularis, vide glossā j.c.is cui. de sent. excō. eod. lib. & Dominicū in c. fin. de cleri.excom. & Rotā in titulo de sententia excō. sub. decisione 30. in an.

turus, quòd si suspensione durante damnabiliter ingesserit se diuinis, irregularitatis laqueo se inuoluet secundum canonicas sanctiones: à qua non nisi per summum Pontificem poterit liberari, saluis alijs constitutionibus, quæ iudicibus male iudicātibus pœnas ingerunt & infligunt. Dignum est enim, vt qui in tot præsumit offendere, pœna multiplici castigetur.

¶ Idem sacro præsente concilio, ad memoriam sempiternam.

¶ *Papa Imperatorem deponere potest ex causis legitimis. hoc dicit, secundum Paulum.*

CAP. II.

AD Apostolicę dignitatis: & infra. ¶ Sane cūm dura guerrarum commotio nonnullas professionis Christianæ prouincias diutius afflixisset, nos ad Friderichū præcipuū principem secularem huiusmodi dissensionis, & tribulationis auctorem, à felicis recordationis Gregorio Papa nono prædecessore nostro, pro suis excessibus anathematis vinculo innodatum, speciales nuntios, & magnæ auctoritatis viros, videlicet venerabiles fratres P. Albaneñ. & H. † Sabineñ. episcopos, ac dilectum filium Guilelmum basilicæ xij. Apostolorum presbyterū Cardinalem, qui salutem zelabantur ipsius, duximus destinandos: facientes sibi propo-

> † c.

¶ *Prima glossa diuidit, & summat, secundo respondet per duas quæstiones, scilicet quare dicat superscriptio de præsentia concilij, & quare de memoria sempiterna.*

h Ad Apostolicæ.] Decre. hæc potest diuidi in quatuor principales partes. In prima præmisit dissensionē, quæ erat iter ecclesiā, & Friderichum imperatorē: & oblationes per Ecclesiam sibi factas. In secūda quæ incipit ibi, *Sed licet.* dicit oblationes non fuisse receptas per eum:& quatuor,quę faciebant ad depositionem eius enumerat, & quintum quod faciebat ad priuationem regni Siciliæ. In tertia quę incipit ibi, *Nos itaque.* ipsum deponit ab imperio, fideles absoluit, fauentes excōicat, dat licentiā electoribus eligēdi successorem. Vltimo protestatur se prouisurum regno Siciliæ. Et not. q in superscriptione dr,sacro præsente concilio ad memoriam sempiternam. quod dicit de concilio potius est ad honestatem, quam ad necessitatem:& sine sententia, vel licentia cōcilij sententia Papę sufficeret ꝯ imperatorem,& quemcunq; alium.15. q.6.alius. ibi non dr q in concilio facta fuerit depositio: ipse enim habet plenitudinē potestatis.2.q.6.decreto.[ibi,vt i partē sint,&c.] ĩ.de viu pal.ad honorem.[11.dist.c.2,& quod ibi not.] Licet inferiores prælati,q iudicare debent sm canones, præsentiam suorum habere debeant clericorum.15.q.7.eps nullius.de iis quæ fi. a præla. nouit.nisi esset consuetudo ꝯria.ĩ.eo.lib. de consue. c.3. Papa vero non subijcitur canonibus, nec ab eis auctoritatem habet:sed eꝯ.ĩ.de ele. significasti.ipse ergo omnes iudicat,& nullus ipsū.9.q.3.c.epo.§.sola.& c.nemo.Quod autem dicit,de memoria sempiterna,non est hoc speciale:qa omnis sententia est perpetua,& fertur ad rei memoriam:& etia instrumenta ad hoc fiūt, 1.q.7.saluberrimum.22.q.1.omnes fœminæ. [ff.de pig.ꝯtitur.in fi.].Sed qa hoc negotium grauissimum erat & raro contingit sententiam depositionis ꝯ imperatorē ferri,vt per hoc appareat quāta sit auctoritas & potestas Ecclesiæ: & vt magis timeat Ecclesia, [merito est talis sententia memoriæ cōmendanda.] Ad hoc ĩ. de pœn.in quibusdam.j.de schisma.c.vno.de pœ.felicis.Io.And.

ADDITIO. Dicit hic Innocen.q hęc sententia memoranda est, vt sciant omnes quot,& quantis periculis se subiecit Ecclesia Romana,vt subditis pacem procuret,dans exemplum cæteris prælatis subeundi pro suarum ecclesiarum defensione quęcunque pericula. Dicit enim quot & quantis periculis maris,terræ,proditionum, at fatismorum,& alijs infinitis submissus fuerit lator huius sententię, vix homo posset enarrare. Dicit tamen quod aliqua in chronicis Romanæ ecclesiæ continentur. Io.And.

> Non dicit approbante, sicut ĩ.de sē. excō. sacro. in præ.forsan ex causa ne crederet aliquis sine approbatione concilij depositionē imperatoris per Papā fieri nō posse. vnde. j. nō sequit dicit deliberatione præhabita. Io.And.

> Sed vt dicit Archi. & de off. or. q. non fuisse est vt qd aliqui imperat, ipse sententia.... dist.... palea est Requitat ergo concilio præcipue in actibus & præcipue fratrū. Io.And.

i Præcipuum.] potest referri ad auctorē.& etiam ad principem.

s Excessibus.] id est cōtumacia excessuum: qa iussus facere nolebat.11.q.3 nemo episcoporum.

l Anathematis.]i.excommunicationis, cum solemnitate factę: de qua 11.q.3.nemo.

ADDITIO. Et cap.debent.& in cle. si quis suadēte. de pœ.versi. & quia. Et vide quod dixi ĩ. de iudi. cum non ab homine. super versi.anathematis. Io.And.

m Salutem zelabātur.] quasi feruēter amabāt.Ad hoc ĩ.de custo. euch.c.2.Et tales mitti debent:qa cum is q displicet,ad intercedēdum mittitur,irati animus ad deteriora prouocatur.3.q.7. in grauibus, in prin.49.dist.in sum.§.1.

¶ *Glos.seq.recitatur per quæstionem.*

n Destinandos.] non solum cum Papa legationem iniungit: sed etiam cum inferior prælatus canonico suo,in vtilitatē ecclesiæ,suscipere tenetur.Ad hoc 3.q.1.nulli.de hoc.7.q.1.quia frater.16.q. 1.c.vos autem.hoc verum nisi rationabilem excusationem haberet. de iis quæ fi.a maio.par.cap.c.2.Io.And.

> Super quibus admonitus fuit per Honorium. iij secundū Bosianum.

> Videtur ... 24. q.1.& Cardinalem in Clem. 1. de pœnis. & Felinum c. à nobis. de exceptione.

D Apostolicæ.] CASVS. Orta fuit controuersia inter Romanam Ecclesiam,& Friderichum imperatorem. Nam cum ipse Friderichus imperator plures excessus commisisset, Papa eum citauit,seu citare fecit,vt certa die coram se compareret: q Friderichus noluit comparere:quare Papa eum reputauit cōtumacem: & pro contumacia sua illum anathematizauit,id est excōicauit cū solennitate.Nam Papa induit vestimenta papalia, & coram duodecim epis indutis vestimentis epalibus,q habebant quilibet vnū cereum in manu,protulit sententiam excōicationis in ipsum Friderichum,& quilibet eps proiecit suum cereum in terram,& eum pedibus conculcauit,in signum maledictionis æternę.Cum illud deuenisset ad notitiā Friderichi imperatoris, ipse indignatus habuit guerram ꝯ Romanam Ecclesiam,& prælatos Ecclesiæ.Et cū prælati Ecclesiæ vocarentur ad concilium Papæ,ipse Friderichus cum suo exercitu accepit xxij.galeas oneratas prælatis, q ibant ad conciliū, quos prælatos idem Friderichus incarcerauit, quod cum relatum esset Papæ, ipse Papa misit ei duos epos & vnum Cardinalem in textu nominatos,vnà cum articulis,vt in littera continetur. Vnde Friderichus imperator noluit acquiescere dictis illorum trium:ppter qd indignatus Papa, & habito consilio cum suis Cardinalibus dictum Friderichum priuauit imperio, & regno Siciliæ,quod regnum dictus Friderichus tenebat in feudum ab Ecclesia, mandando insuper electoribus imperatoris, vt alium imperatorem eligerent: qd fecerunt ipsi electores. Et sic durante vita ipsius Friderichi, fuerunt duo imperatores electi.

ADDITIO. Refert hic Franciscus,q ipse Friderichus post depositionem tenuit regnum,& eo mortuo filius eius Corradus, & eo mortuo alter filius Manfredus. Et hęc fuerūt tēpore Alex iiij.& Vrbani. Demū Clemēs.iiij.dedit regnum dño Carolo fratri regis Frāciæ,q bellum habuit cum ipso Manfredo, in quo mortuus est ipse Manfredus. Deinde Corradinus filius dicti Corradi, dicens regnū ad se spectare, intrauit Apuleam viriliter, & potenter: & ibi deuictus & captus per dictum Carolum decapitatus fuit. Io. And.

Nota q collatio regni Siciliæ spectat ad solum Papam:prouidet tamen cum consilio Cardinalium. Dominicus.

¶ *Glossa sequens*

¶ *Glossa sequens vnicitur per quaestionem.*

a ¶ *Propom.*] credendum erat eis: quia de legatione apparebat aliàs non. C. de man. prin. l. vnic. Vel dic quia Cardinales & noti erant, etiam sine scriptura credi eis debuit. 97. dist. nobilissimus. vbi de hoc. [in glos. a.]

ni [a] per ipsos quòd nos, & fratres nostri (quantum in nobis erat [b]) pacem † [c] per omnia secum habere: necnon cum omnibus hominibus optabamus, parati sibi pacem, & tranquillitatem dare, ac mundo [d] etiam vniuerso. ¶ Et qnia Praelatorum clericorum, omniumque aliorum, quos detinebat captiuos, & omnium tam clericorum, quàm laicorum quos ceperat in galeis [e], restitutio poterat esse pacis plurimum inductiua, eum, vt illos restitueret (cum hoc idem, tam ipse, quam sui nuntij, antequam ad Apostolatus vocati essemus officium promisissent [f]) rogari & peti ab ipso fecimus per eosdem: ac proponi insuper, quòd iidem pro nobis parati erant audire [g], & tractare pacem, ac etiam audire satisfactionem, quam facere princeps vellet de omnibus, pro quibus erat vinculo excommunicationis astrictus, & offerre praeterea, qnòd si Ecclesia eum in aliquo [contra † debitum] laeserat (quod non credebat) parata erat corrigere [h], ac in statum debitum reformare. Et si diceret ipse, quòd in nullo contra iustitiam laeserat Ecclesiã, vel quòd nos eum contra iustitiam laesissemus, parati eramus vocare [i] reges, praelatos, & principes tam ecclesiasticos, quàm seculares ad aliquem tutum [k] locum, vbi per se, vel per solẽnes nuntios conuenirent †: eratque parata [l] Ecclesia de consilio concilij sibi satisfacere, si eum laesisset in aliquo, ac reuocare sententiam, si quam contra ipsum iniuste tulisset, & cum omni mansuetudine, & misericordia [m] (quantum cum Deo [n] & honore suo fieri poterat) recipere de iniurijs & offensis ipsi Ecclesię, suisque per eum irrogatis, satisfactionem [o] ab † eo volebat [p], & omnes amicos suos sibique adhaerentes † in pace ponere, plenaque securitate gaudere, vt nunquam hac occasione possent aliquod subire discrimen. ¶ Sed licet sic apud eum pro pace paternis monitis, & precum curaremus insistere lenitate: Idem tamen Pharaonis [q] imitatus duritiã, & obturans † more aspidis [r] aures suas, preces huiusmodi & monita, elata [s] obstinatiõe, ac obstinata elatione despexit: propter quod non valentes absque graui offensa Christi eius iniquitates amplius tolerare, cogimur (vrgente nos cõscientia) iuste animaduertere in eundem. Et vt ad praesens de caeteris eius sceleribus taceamus, quatuor grauissima (quae nulla possunt tergiuersatione [u] celari) commisit. Deierauit [x] enim multotiens †, pacem [y] quondam inter Ecclesiam & imperium reformatam temere violando: & infra. ¶ Perpetrauit sacrilegium [z], capi faciens Cardi-

b ¶ *Quantum in nobis erat.*] sumptum de verbis Pauli ad Romanos 12. ad Corin. 8. si fieri potest, quod in nobis est cum omnibus hominibus pacem habentes. habes hoc. 11. q. 3. inter verba. §. vocandi. ver. Paulus.

ADDITIO. Ad idẽ 3. q. 6. hęc quippe i fi. Io. An.

c ¶ *Pacem.*] huiusmodi iudicium ad Ecclesiam spectat. s. de iudic. nouit. Et not. φ Ecclesia, & quilibet alius primo debet aduersarium monere vt ad pacem cum ipso veniat. idem in eo qui agit ↄ Ecclesiã. 2. q. 7. accusatio quoque. vbi de hoc. ad hoc [in glo. sed si quis an fi.] C. de pigno. debitores. sed illud de vrbanitate, vt ibi not. ff. de ser. vrb. praedi. quidam Iberus.

ADDITIO. Vide de simo. licet. in gl. ex hoc. Io. And.

d ¶ *Mundo etiam vniuerso.*] cuius dominus est. 9. q. 3. cuncta per mundum. & s. in prooemio huius libri.

e ¶ *In galeis.*] 32. [t] In nuentum ex quibus euaserũt duae sm Boatinũ, in qbus erant tres Cardinales legati, qui ibant per partes diuersas pro conuocando cõcilium: & multi Praelati qui veniebãt Romam ad conciliũ conuocatũ p Gregoriũ 9. quibus captis dic. φ Fridericus misit litteras cõtinẽtes duos versus tales:

Omnes praelati Papa mandante vocati:
Et tres legati veniant huc usque ligati. & ita factũ fuit. Subdit ipse Boati. φ ex eis galeis euaserunt duae. Vnde pro significatione istius vocabuli, galea, nota hunc versiculum,
Armo caput galea pelagus percurro galea. Io. And.

f ¶ *Promisissent.*] credendum est Papae [a] hoc referenti. s. de testib. cum à nobis. & dixi. s. de renun. c. 2.

g ¶ *Audire.*] non perficere: vnde habebãt ad instar auditorum referre. s. de off. deleg. super quaestionum.

h ¶ *Corrigere.*] 35. q. 9. sententiam. & c. apostolicae. s. de re iud. cum olim. in Authen. de nup. in fi. primae columnae, coll. 4.

i ¶ *Vocare*] de gratia hoc dicit: & vt euitaret omnem suspicionẽ. ad idem 2. q. 7. nos si incompetenter. in prin.

k ¶ *Tutum.*] talem locum assignare debet iudex, aliàs locus est appellationi: etiam si sit scriptum, appellatione remota. s. de app. ex parte & 33. q. 2. siue de coniugij. ff. de iud. si locus.

l ¶ *Parata Ecclesia.*] nõ dixit se reuocare: sed reuocare paratã. Et facit ad sitiones quas faciunt iudices appellãtibus ab interlocutorijs sententijs. de hoc s. de app. cũ cessante. & s. in prox. si a iudice.

m ¶ *Misericordia.*] 45. dist. disciplina. in prin.

n ¶ *Quantum cum Deo.*] s. cap. prox.

o ¶ *Satisfactionem.*] quam quis non tenetur remittere, etiã quo ad Deum: rancorem autem sic. 90. dist. si quis contristatus. vbi de hoc. & 23. q. 4. si is qui. & ibi de hoc.

p ¶ *Volebat*] etiam Ecclesia. Io. And.

q ¶ *Pharaonis.*] qui monitionibus & flagellis durior est effectus, nec conuerti voluit. 23. q. 4. Nabuchodonosor. in prin. & habes originem. Exo. 7. vsque ad 15. & potest dici de Friderico imperatore, φ magnus sine cõparatione creatus, sine venia dãnatus fuit: sicut diabolus. de poeni. dist. 2 principiũ. [circa prio. ver. ista arbor.]

r ¶ *Aspidis.*] incantatae: quae autem alteram calcat in terram, alteram obturat cauda, vt incantantem audire non possit.

ADDITIO. Hoc ponit Isid. ety. lib. 12. cap. 8. Io. And.

s ¶ *Elata obstinatione.*] 16. q. 1. vos autem.

t ¶ *Grauissima.*] bene dixit: qa maxima causa subesse debuit imperatoris depositioni. Nec est similis depositioni clericorum, q pro quolibet magno peccato deponi possunt. 81. dist. c. 1. quia vbi maius scandalum & periculum timetur, agendum est benignius. 50. di. vt constitueretur. cum suis si. hoc autem insurgit in depositione imperatoris, qui quasi praeest omnibus Christianis. 7. q. 1. in apibus. Itẽ clerici ministrant sacramẽta: sed non principes. 31. dist. tenere.

u ¶ *Tergiuersatione.*] probabili. ad idem s. de cohabita. cle. & mulie. cap. vlt. Io. And.

x ¶ *Deierauit.*] periurium crimen ecclesiasticum est. s. de iudi. nouit. s. eo. libe. de in. cõp. cap. vlt. Et grauissimũ crimen in quolibet: praeterum in plato vel principe: cum eorum facta trahantur ab alijs in exemplum. s. de vo. magnae. & ideo grauius puniuntur. 24. q. 3. cap. praecipue.

ADDITIO. Dicit Inn. φ praelati & principis verbũ debet esse firmissimum, etiã sine iuramento. allc. 23. q. 4. innocens. & §. pone. Io. And.

¶ *Glossa sequens primo pacem commendat. secundo ponit sex casus qui pacem impediunt.*

y ¶ *Pacem*] Christus in morte ait, Pacem meam do vobis: pacem meã relinquo vobis. Matth. x. Io. xiiij. facit 23. q. 1. nisi bella. Nõ est ergo haeres Christi q pacem eius testamento relictã nõ habet: principes autem maxime tenent ad hanc seruandã. 23. q. 1. noli. de treu. & pa. per to. i Auth. de pa. tenẽda. in rubro & nigro coll. 10. Et qui ↄ pacem Ecclesiae sunt: si digonitatem aut cingulum habent: nudentur eis. 24. q. 1. qui ↄ ecclesię. Et solent reddi sex causae pp quas non est pax inter homines. Prima, quia non puniuntur malefacta, Ecclesiastes 8. quia non profertur cito ↄ malos sententia: [ideo absque timore vllo filij hominum perpetrant mala.] Ad hoc s. eo. lib. de offic. leg. c. 2. & 23. q. 5. dominus. Secunda, abundantia temporalium. [Hiere. 9. cap.] & Geñ. 13. facta est rixa inter pastores Abraham & Loth. Tertia, quia nõ occupamur in pugna ↄ daemones. ad Ephesi. 5 Nõ est nobis colluctatio aduersus carnem. Quarta, qa nõ consideramus damna guerrae, in qua diuitias, corpus & animas perdimus. Hiere. 46. fortis impegit in fortem, & ambo pariter ceciderunt, &c. Quinta, quia non cõsideramus dubium euentum belli 3. Reg. xij. varius euentus belli, &c. Sexta, quia non seruamus praecepta Dei, nec decimas soluimus. Hiere 3. Esai. 48. Vtinam attendisses mandata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua, & iustitia tua sicut gurgites maris. 16. q. 1. reuertimini. vnde quod non accipit Christus, tollit fiscus. 16. q. 7. maiores.

z ¶ *Sacrilegium.*] quod est etiam crimen ecclesiasticum. s. de foro compe. cum

[a] Vide Speculatorẽ in ti. de cõpe. iud. aditione. §. 1. & Io. in nouella in c. eo. tit. de foro compe.

[t] In quodã manuscripto desunt haec duo verba: contra debitum.

[t] Haec glossa nõ habetur in antiquis Codicibus, sed ex lectu. Io. Andr. huc est translata, vt inde apparet.

[a] Ad hanc glossam vide clem. 1. de reliq. & vene. sanct. Romanum singul. 126. Ioã. Fanctis. Decij consil. 198. & Rumini consil. 215. lib. 1.

[t] Alias, conuenirent.

[t] Alias, ab ipso.

[t] An idem iudicãdum de adhaerentibus quod de principali vide Decium consil. 151. & Socinum consil. 17 in 3. volumine.

[t] Alias, obturans.

[t] An vetita periuretur, quoniam cõtra veniat iuramento, docent doctores. & in cap. mutare 6. q. 1. vide Speculatorẽ in Rubri de sent. & his quae ipsam sequũ §. Specia. & Abbatẽ & Aretinum, & alios in c. sicut. de iursiu.

compe. cum sit. vbi de hoc [Archi. remittit 17. q. 4. sacrilegium. vbi de hoc not. per modũ summæ. & per Inn. de senten. excom. cum ꝓ causa.] Et talium oblationes recipi prohibent. 17. q. 4. miror. 12. q. 2. de viro. Et sacrilegiũ tale in captione clericorum excommunicationem irrogat. 17. q. 4. si quis suadente. etiam in faciente per aliũ. de senten. excom. mulieres. in fi. etiam si non irrogetur ipsis aliàs iniuria. eo. tit. nuper.

a ¶ *Cardinales.*] istud est crimen læsæ maiestatis: & cõtra tales ꝓdita est noua pœna per decr. ȷ̃. de pœnis, felicis. Io. And.

b ¶ *Hæresi.*] propter qđ crimen non solũ imperator, sed etiã Papa deponi debet. 40. distin. si Papa. suspectus etiã de hæresi si se non purgat, & si per annum sic steterit, & iurar̃ noluerit, punitur vt hæreticus: vt supra de hære. excõmunicamus. §. si q̃ vero. & est idem in excõmunicato ob contumaciam in causa fidei. ȷ̃. de hære. cũ cõtumacia.

¶ Adde. c. mandata & ibi doctores de præscrip. & in c. 1. 94 dist & in cle men. Roma ni de iureiuran.

Additio. De quadruplici pœna huiuscorum secundũ canones: scilicet excõmunicatione, depositione, bonorum ablatione, militari persecutione. remittit Arch. ad no. per Gof. in summa de hær. §. punitur hæreticus. & vide plenius p Host. in summa istius tit. §. qua pœna feriatur. Io. And.

Additio. Habes ex hoc tex. q̃ argumenta euidentia & difficilia, per quæ quis efficitur suspectus de hæresi, inducunt probationẽ sufficientem ad condemnãdum. de quo hic per Dominicum.

c ¶ *Patrimonium.*] 93. dist. cap. 1. in fi. 21. q. 1. peruenit. 10. q. 1. relatum. Io. And.

Matt. 16.

d ¶ *Offendere.*] offenditur enim pater in filio. 24. q. 1. cum ergo. §. sed qui. ff. quod me. cau. l. isti quidem. ȷ̃. de præsump. afferte. Dominus in seruo. 2. q. 7. accusatio. Iudex in subdito. 23. q. 2. cap. 2.

Additio. Vide quod not. ȷ̃. de priuileg. auctoritate. in gloss. fi. Io. And.

e ¶ *Reprehendi.*] quasi ista sit causa qua priuari posset regno Siciliæ: sed non imperio.

f ¶ *Fartorum.*] genus monetæ, ad idem de confes. c. 2. de emp. & vend. ad nostram. ad fin.

Additio. ȷ̃. de priuileg. cum olim. 2. Io. And.

g ¶ *Per nouem annos.*] sufficit quòd emphyteuta ecclesiæ cesset per biennium a pensione. de loca. c. potuit. vbi de hoc. [Emphyteuta autem priuati per triennium. C. de iure emphy. l. 2. §. 1. & in gloss. biennium.]

h ¶ *Vices.*] de transla. quanto. vt eccle. benefi. vt nostrum.

Additio. Et ibi remittit Ber. ad gl. vnde dicitur. Io. And.

i ¶ *Dictum.*] Math. 16. & 24. q. 1. quodcunque. vbi de hoc.

Additio. Et quæst. 2. c. 2. Io. And.

k ¶ *Ligaueris.*] claue non errante. ȷ̃. cap. proxi.

Additio. Et 24. q. 1. manet. & facit de pœ. dist. 1. quem pœnitet. ver. Deus. ibi: sed oportet vt iullus misereatur iuste. Io. And.

¶ *Glossa sequens ponit sex casus, quibus &c. rationem reddit & remittit.*

nales a sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac aliarum ecclesiarũ prælatos, & clericos religiosos, & seculares venientes ad concilium, quod idem prædecessor noster duxerat conuocandum: & infra. ¶ De hæresi b quoque non dubijs & leuibus, sed difficilibus & euidentibus argumẽtis, suspectus habetur: & infra. ¶ Præter hæc regnum Siciliæ (quod est speciale patrimonium c beati Petri †, & idem princeps ab Apostolica sede tenebat in feudum) iam ad tantam in clericis & laicis exinanitionem seruitutẽque redegit, quòd eis pene penitus nihil habentibus, & omnibus exinde fere probis eiectis, illos, qui remãserunt ibidem sub seruili quasi conditione viuere, ac Romanã Ecclesiam (cuius sunt homines principaliter & vasalli) offendere d multipliciter, & hostiliter impugnare compellit. Posset etiam merito reprehendi e, quòd mille quidem fartorum f annuam pensionem (in qua pro eodem regno ipsi Ecclesiæ Romanæ tenetur) per nouẽ annos g & amplius soluere prætermisit. ¶ Nos itaque super præmissis, & quam pluribus alijs eius nefandis excessibus, cũ fratribus nostris & sancto concilio deliberatione præhabita diligẽti (cum Iesu Christi vices h, licet immeriti teneamus in terris, nobisque in beati Petri persona sit dictũ i; Quodcunque ligaueris k super terram, ligatum erit & in cælis) memoratũ principem, qui se imperio, & regnis †, omnique honore, & dignitate reddidit tam indignum: quique propter suas iniquitates adeo ne regnet, vel imperet est abiectus, suis ligatum peccatis, & abiectum, omnique honore, ac dignitate priuatũ à Domino ostẽdimus, denunciamus, & nihilominus sententiãdo priuamus l; omnes, qui ei iuramento fidelitatis tenentur astricti, à iuramento huiusmodi perpetuo absoluentes m: auctoritate Apostolica firmiter inhibendo, ne quisquam decætero sibi tanquam imperatori vel regi, pareat & intendat. † Decernendo quoslibet, qui ei deinceps velut imperatori vel regi, consilium vel auxilium præstiterint, seu fauorem, ipso facto † excommunicationis sententiæ subiacere n, Illi autem o, ad quos in eodem imperio imperatoris spectat electio, eligant p libere successorem. ¶ De præfato Siciliæ regno prouidere curabimus, cum eorundem fratrum nostrorum consilio, sicut viderimus expedire.

¶ Idem præceptori hospitalis sancti Ioannis Hierosolymitani in Hispania, & commendatori ac fratribus domus de Curuaria, hospitalis eiusdem.

¶ *Qui petit rem certam causa expressa, si illam causam non probat, succumbit: licet aliam probet maxime postmodum emergentem. Io. And.*

CAP. III.

ABBATE SA.

l ¶ *Priuamus.*] propter crimina: ergo deponit Papa Imperatorẽ ¹, vt hic. Idẽ cũ est inutilis, 15. q. 6. alius. & dat coadiutores ipsis male administrãtibus. ȷ̃. eo. lib. de sup. neg. præla. grandi. per negligẽtiam ipsorũ iurisdictionẽ assumit. ȷ̃. de fo. cõp. licet. Cõpellit ipsos iustitiam facere. 21. q. 5. administratores. & ius canonicum etiã debitis casibus obseruare. supra eo. lib. de foro compe. cap. 2. de iureiuran. licet. infra de senten. excommu. decernimus. Vnum enim oportet esse principatum ad quem omnes recurrãt. 7. q. 1. in apibus. qui fi. sint leg. per venerabilẽ. [circa fi. versi. is vero &c.] & de hoc vide quod no. Ion. & Host. de foro compe. licet ex suscepto.

¹ Vide gl. fi. si Papa. 40. dist. Innocentium & Doctores in c. nouit. de iud. & Felinum in c. ex suscepto. de foro compe.

² Nota q̃ dignitates seculares de iure plures simul teneri possunt absq; dispẽsatione: licet secus sit in ecclesiasticis d quo in c. 1. de mult. & in c. de multa. de præbẽd.

m ¶ *Absoluentes,* ³] 15. q. 6. iuratos. ȷ̃. de hære. c. vlt.

³ Idem 15. q. 6. c. alius. & c. nos sanctorũ. & c. iuratos. & de electio. venerabilem.

n ¶ *Subiacere.*] absolutionem sibi non reseruat, & sic alijs videtur permittere. ȷ̃. de sentẽ. excom. nuper.

¶ *Glossa sequens dicit qui sint electores: secundo quærit & sol.*

⁴ Aliàs, & decernẽdo.

o ¶ *Illi autem.*] s. archiepiscopus Maguntin. Colon. Treueren. & quatuor laici, scilicet Palatin' comes Rheni, dux Saxoniæ, Marchio Brandeburgen. & Rex Bohemiæ, olim dux. Et dicunt quidam, q̃ rex Bohemiæ de necessitate vocandus non est, nisi cum alij discordant: nec istud ius habuit ab antiquo: sed hodie de facto tenet. & hoc per Host. de elec. venerabilem. Canõ dicit, q̃ exercitus Imperatorem facit. 93. dist. legimus. versic. nam & Alexandriæ. ff. de orig. iur. l. 2. §. postea. & §. deinde cũ esset. & §. deinde quia difficile. & §. nouissime. Inst. de iu. na. §. sed qđ. C. de vete. iur. enu. l. 2. §. hoc etiam nihilominus. Sed nunquid Papa posset principes electione priuare, & per se eligere imperio vacante? Dicit hic Ber. q̃ nõ: dummodo ipsi velint eligere. Secus videtur si nollent eligere, vel concordare nõ possent. hoc probat per decre. ȷ̃. de elec. venerabilem. §. obiectioni. vers. numquid enim. & hoc maxime in laicis locum habet. Ad hoc ȷ̃. de iure pa. cum dilectus. & qđ ibi not.

⁵ Idest, absque monitione. sed Decius in c. reprehensibilis. de appell. & consil. 158.

Additio. Præfati electores Imperatoris his versibus continentur.

Magna Maguntia, crassa Colonia, Treueris alma:
Atque Palatinus dapifer, dux portitor ensis:
Marchio præpositus cameræ, pincerna Bohemus,
Romanum regem statuendi dant sibi legem.

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem.*

p ¶ *Eligant.*] non statuitur a iure certũ tẽpus principibus ad Imperatorẽ eligendũ. hinc est q̃ Papa non potest eligere nisi prius illos admoneat ⁵. ȷ̃. de elec. venerabilẽ. qđ nõ est in ecclesijs, in quibus siue sint cathedrales, siue inferiores: statuta sunt tẽpora. ȷ̃. de elect. ne pro defectu. de conces. præb. c. 2. vnde temporis lapsus sufficit, quia dies statuta, &c. ȷ̃. de locato. c. potuit.

A *Bbate sane.*] Pro intellectu huius cap. est præsupponendũ, q̃ quælibet actio siue personalis, siue realis, habet duas causas, scilicet causam ꝓpinquã, & causam remotã. Causa ꝓpinqua actionis realis dicitur dominiũ, vel quasi. Causa remota dr̃ esse titulus mediante

mediante quo fuit acquisitum dominium. Et de hac causa remota loquitur præsens capitulũ. Actio personalis habet similiter duas causas, videlicet propinquam, & remotam. Causa propinqua dicitur esse obligatio. Causa remota est contractus. De hoc tractat gl. in c. 2. de libel. obl. in antiq.

CASVS. Orta lite siue controuersia inter Abbatẽ de Bonefacto actorẽ ex vna, & hospitalarios sancti Ioãnis, reos siue defensores ex

ne [a] s & infra †. ¶ Abbas de Bonefac. pro se, & conuentu [b] suo proponens, locum de Ro-

[a] De iusti [illegible]. vide Ioannẽ Fabrum Insti. de act. §. sic itaq; discretis.

alia p & sup castro siue loco de Rosellis. dicebat Abbas, p se et suo couẽtu, q illud castrũ ad ipsos spectabat ex donatione Regis Aragoniæ. Et petebat vt iudex declararet illud castrũ ad ipsos spectare, & reos condẽnari ad illud castrũ restituendum vna cum fructibus & emolumẽtis inde perceptis. & sic Abbas in suo libello exprimebat causam remotam, scilicet q illud castrũ ad ipsos spectabat ex donatione Regis Aragonum, quod tñ non erat necesse: qa in reali actione sufficit exprimere causam propinquã. p parte vero reorum ex aduerso propositum extitit, q ille locus ad ipsos spectabat iure dominij. vnde partes ipsæ lite inter ipsas negatiue contestata, fuerunt admissæ ad probandũ sua facta. pro parte Abbatis & conuentus de Bonefacto fuerunt producta nõnulla instrumenta, & inter cætera vnum instrumentũ in quo cauebatur, q Rex Aragonũ donauerat locũ in quo erat dictũ castrũ de Rosellis monasterio Populeti, & postea monasteriũ de Populeto locum illum donauerat monasterio de Bonefac. Et sic Abbas non probauit donationẽ suo monasterio factam ex donatione Regis Aragonũ: sed ex donatione monasterij de Populeto. Item per inspectionem donationis monasterij de Populeto constitit, q donatio illius castri fuit facta Abbati de Bonefa. actori post litem contestatã in huiusmodi causa. his visis pro parte dictorum reorum dictum fuit, & propositum, q ipsi rei debebãt absolui ab impetitione Abbatis: eo videlicet qa Abbas nõ pbauerat causam ipsam in suo libello. Et cũ qs allegat causam certam, oportet q illã probet: alias cadere debet ab instantia. Itẽ dicebant illi hospitalarij, q dicto Abbati actori superuenerat dominium post litẽ contestatam: & sic non videtur in iudicium deuenisse. l. non potest. ff. de iudi. vnde quidam Cardinalis de causa cognoscens ipsos reos absoluit ab instantia Abbatis actoris, reseruata eidem actori actione in alia instantia. Tamen dixit Papa, si actor egisset contra eos expressa causa propinqua & nõ remota: & tempore sententiæ ferendæ probauisset, q ille locus ad ipsum spectabat, rei fuissent condemnati. & sic est bona limitatio ad l. illam, non potest. alleg. q non intelligatur in causa propinqua, sed in remota. *Allegabatur.*] Hospitalarij rei dicebant, q longe ante donationem Regis Aragoniæ (de qua loquitur actor) alius donauerat locum, in quo erat castrum ipsis reis. pro parte vero actoris fuit replicatum, q illa donatio non valebat: quia tempore donationis ille locus erat inter manus Sarracenorum: ideo dicebat actor non valere huiusmodi donationem. pro parte autẽ reorum fuit responsum illud qđ sequitur. *Multum quoque.*] quia actor produxit instrumentum donationis illius castri, in quo continebatur, q Rex Aragoniæ donauerat castrũ monasterio Populeti, & ordinauerat, q monasterium Populeti fundaret aliud monasteriũ. qđ fecit. nã monasteriũ Populeti fundauit monasteriũ de Bonefa. & ei donauit prædictũ castrũ: & sic Abbas de Bonifac. probauit aliã causam quãm expressisset in suo libello: ideo dicebant rei, q actor non probauerat causam expressam in suo libello: quare veniebant absoluendi ab instantia, & actor condẽnandus in expensis erga ipsos reos. *Pro parte altera.*] Ponitur hic replicatio Abbatis de Bonefac. nam dicebat Abbas, q actor & reus nõ debent ad imparia iudicari. & certũ est, q si rei reperiuntur possidere tpe sententiæ, sufficit: licet actor non reperiatur fuisse dominus tempore litis contestatæ: sed illa ratio non profuit Abbati: & rationem diuersitatis ponit gl. & latius ponit Cy. in l. 1. C. de ali. iu. mu. causa facta. *Cæterum.*] vnde si quis in genere formet libellum, & non exprimat causam specialẽ, si reus patiatur, & nõ obijciat, valebit processus & litis contestatio. l. fi. C. de an. excep. Tamen reus poterit petere vt actor exprimat causam specialẽ.

Not. ex prin. c. q vendicans rem ab aliquo, sufficit q exprimat causam propinquã, licet nõ exprimat causam remotam, tñ poterit exprimere si velit: sed tñ aliquando prodest, aliquando nocet exprimere causam remotam. Nocet, quia si exprimat causam remotam, & non probet: etiam si lite cõtestata dominiũ ei veniat, succũbit, vt hic. Plures doctores iuris ciuilis tenuerũt contrariũ per l. non potest. alle. videlicet, q si veniat dominiũ post litem cõtestatã, pro eo põt ferri snia. & hoc voluit Papa in fi. huius cap. dũ dixit. Et licet aliquibus coriosis, &c. Not. insup principalẽ effectũ huius cap. q cũ quis egit actione personali vel reali expressa certa causa, debet illã probare: & nõ sufficit pbare, quod dominiũ venerit ad ipsum ex alia causa. Not. finaliter, q pcedit libellus porrectus per Prælatum, licet non dicatur q agat nomine ecclesiæ: sed nomine suo & clericorum. qđ no. de quo, de dilationibus. c. litteræ. & de prob. ex litteris.

ADDITIO. Præmitte q Rex Aragonum castrũ Curuariæ cum suis finibus, inter quos erat locus de Rosellis, qui tũc erat in potestate infidelium, donauit hospitali sancti Ioannis, sub conditione, si ad manus fideliũ, &c. Demũ mortuo illo rege nepos qui successit in regno illo, de manibus infidelium acquisiuit: & donauit monaste-

sellis esse prædicti monasterij iure dominij [c] vel quasi, & cum suis finibus ex largitio-

rio Populeti, volens q in loco de Bonefac. ibi incluso ædificaretur vnum monasteriũ: demum cum esset quæstio inter monasteriũ de Bonefac. & Hospitalarios super loco de Rosellis, monasteriũ Populeti donauit locum de Rosellis monasterio de Bonefac. super hoc vertitur quæstio hic decisa. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit diuisionem, & summam.*

a ¶ *Abbate sane.*] Diuiditur hæc decre. in sex partes. In quarũ prima ponitur actorum petitio, & eius causa. In secunda quæ incipit: ibi, *Allegabatur.* ponitur triplex defensio reorũ. In tertia quæ incipit: ibi, *Pro parte.* ponitur duplex actorũ replicatio. In quarta quæ incipit: ibi, *Sed ad hoc.* ponitur reorum duplicatio. In quinta: ibi, *Præfatus.* ponitur causæ diffinitio per Cardinalem facta. In sexta: ibi, *Nos igitur.* ponitur Papæ confirmatio. Et hoc dicit decretalis in summa: Qui petit rem certã causa expressa, si illam causam nõ probat, succumbit: licet aliã probet, maxime postmodũ emergentẽ.

b ¶ *Conuentu.*] qđ facere debet. qđ dic, vt s. de rescriptis, edoceri.

ADDITIO. Dicũt quidã, q sic agitur, quia locus petitus cõiter pertinebat ad Abbatem & couentũ. Itẽ constat securius esse quando simul agunt etiã de proprijs. s. de iud. causam. licet quisque pro suis agere possit. Ioan. Aud.

¶ *Glossa sequens obijcit, & dat sex solutiones instando circa primam quando competat rei vendicatio, & quando publiciana: & quomodo in ea sufficiat bona fides recipientis. Ad hoc signat contrarium de Auth. mala fides. & soluit.*

c ¶ *Dominij vel quasi.*] [1] videtur q talis libellus admittendus nõ sit, cũ hæc sint aduersa. Ex iure enim dominij dicit se dominum: ex iure quasi dominij dicit alium esse dominum. & sic dicit se dominum & non dominum: & sic quasi cõtrarius deberet repelli. de ap. solicitudinem, cum suis concord. nec debet iudiciũ esse in pendenti vel dubium. ff. de iudi. non quemadmodum. Circa huius libelli formam, nota q petitio ista: peto talẽ rẽ iure dominij, habet locũ, cũ quis emit rem ab eo qui illius rei dominus est, & ei rem tradidit, & sic dñiũ. ff. de acq. re. do. l. traditio. in prin. & de pact. traditionibus.] Recte [2] ergo se dominum dicens, dominiũ siue causam suæ petitionis ponit. Petitio autem rei iure quasi dominij locũ habet: cum quis bona fide rẽ emit à non domino, & rem sibi traditã bona fide recipit, credẽs vendentem rem vẽditionis & traditionis tempore dominum esse. ff. de publi. l. eum qui. §. vlt. & sufficit emptori habuisse bonam fidem, licet [3] venditor malam fidem habuerit, & callido cõcilio vẽdiderit: vt ea. l. §. prætor ait. Si talis emptor antequam vsucapiat a possessione cadit, petit rẽ a possessore iure quasi dominij, & appellatur actio publiciana. Si autem post vsucapionẽ à possessione cadat, tunc non competit publiciana: sed datur ciuilis actio, scilicet rei vendicatio, secundum quosdam vtilis, secũdum alios directa. ff. de publi. l. 1. Dicta est autem publiciana a Publicio auctore qui eam inuenit: vt Instit. de act. §. aliæ. Ad hoc autẽ vt actor obtineat, oportet eum probare titulũ, & rem sibi fuisse traditam [4], & bonam fidem habuisse tpe emptionis & traditionis, (quod præsumitur [5], nisi contrariũ probetur) & quod credat in modo venditorẽ vel donantẽ tpe contractus dominũ non fuisse, alias publiciana nõ cõpeteret. Et formatur libellus: Peto talẽ rem mihi restitui iure dominij vel quasi: hoc est dicere quasi dominij, ac si vsucepissem qđ non vsucepi: & de sola consuetudine admittitur talis libellus sub disiunctione: vnde dicere deberet, Peto talem rem iure quasi dominij: quia modo certus est reus. In supradicto autem libello quamcunque partem disiunctæ probauerit actor, obtinebit secũdũ formam petitionis. Et si deficiat in vna, & absoluatur reus, postea poterit intentare alteram partẽ disiunctæ, non ob. exceptione rei iudicatæ [6]: quia hæc est modo alia causa quam prima. s. de cau. pos. c. vlt. & de hoc Insti. de ac. §. aliæ. sicut cum in iudicio peto ratione tutelæ, & prosequor alteram speciem tantũ: licet fiat absolutio i illa specie vel simpliciter, nihilominus alias species postea prosequi potero. si excipias de re iudicata, te replicatione doli repellam. C. de iud. licet. Sed ei quod dictũ est, q mala fides tradentis non nocet accipienti rem bona fide quominus vsucapiat, contradicit. C. de præscri. long. tẽp. Auth. malæ fidei. quæ dicit in malæ fidei possessore alienante, cessat longi tẽporis præscriptio. Dic q licet prædictæ leges corrigãtur per Auth. vt bona fides tradẽtis exigatur: nihilominus quod de publiciana dicitur, locũ habet: vt qui rem habuit bona fide & iusto titulo, licet tradens habeat malã fidẽ, & licet

[1] De materia ista glos. vide Cornerum cons. 1. & cõs. 89. lib. 3. Ruinam. cons. 45 & cons. 14. lib. 4.

[2] Vide Alexandrũ cõs. 121. 1. vol. & cõs. 101. 2. vol. et cõs. 91. in 4. vol.

[3] Vide Alexandrũ cõs. 89. in 3. vol.

[4] Alia necessaria [illegible] quia [illegible] gl. in §. aliæ. Inst. de act.

[5] Quã sufficit fuisse [illegible] tradente, est tamen necessario allegã [illegible] Paul. [illegible] Ang. in l. super longi. C. de præscri. long. temp.

[6] Id est Doctores hic, & in leg. [illegible] §. 1. ff. de euic. [illegible] quando alteram expresse proseq[illegible] [illegible] publiciani. [illegible] [illegible]

ne[a] Regis Aragoniæ ad ipsum monasterium pertinere[b]: petijt adiudicari eidem monasterio locum ipsum, & vos exinde amoueri. ¶ Allegabatur[c] autem pro parte vestra, quòd facta vobis donatio de prædictis valida existebat, quamuis illa sub Sarracenorum tunc existerent potestate: quia non simpliciter, sed sub conditione fuere donata, videlicet si ad manus fidelium deuenirent. In quo casu concessio poterat, & debebat habere vigorem[d]: quia ipsi donationi rerum donatarum natura[e], vel qualitas non obstabat, & salubre ac laudabile[f] quidem erat spectare, ac præstolari tempus, quo illa Christianorum dominio subderentur: quare mox[g] cum peruenerunt ad ipsos[h], fuerunt ad vos totaliter deuoluta. ¶ Multum[i] quoque distabat, an ipsi monasterio de Bonefac. vel prædicto monasterio Populeti† ab eodem Rege facta donatio fuisset: quia etsi liquebat prædicta monasterio Populeti ab ipso Rege, ac ab illo Abbati, & conuentui de Bonefac fuisse collata: non tamen ob hoc constabat dictum Regem ipsi monasterio de Bonefac. illa donasse, vel mandasse donari.

¶ Nec pro eo quòd voluit & statuit, vt ædificaretur ibi monasterium, poterat & debebat intelligi eum prædicta, vel eorum aliqua construẽdo monasterio donauisse[k]: cum illa potius sua videretur intentio, vt (quia præfatum monasterium Populeti, tot & tantorum bonorũ largitione ditabat) abbas & conuentus ipsius, pro sua suorumque salute monasterium construere tenerentur, præsertim quia monasterio, quod nondum erat, aliqua fieri donatio non valebat[l].

¶ Præmissa vero concessio facta monasterio de Bonefac. ab Abbate & conuentu monasterij Populeti, nullum prorsus ei videbatur afferre suffragium, pro eo potissime†, quòd post litem contestatam & processum iudicij facta fuerat: sicut clare patebat ex instrumento præfato. Vnde cum ius (si quod in prædictis ipsi monasterio de Bonefac. ex concessione huiusmodi competebat) in iudicio minime deduxisset: (quia videri non potest illud venisse, quod postmodum accidit[m]) pronunciari vtique super petitus non poterat ex eadem.

¶ Pro parte[n] autem altera dicebatur, quòd cum Rex ipse

&c licet accipiens vsucapere non possit propter malam fidẽ tradentis, tamen à quocunq; possessore præterquam à domino publiciana rem vendicabit. Contra dominiũ aũt non currit præscriptio, licet tradens habeat bonã fidem. Distinguitur tñ vtrum dñs sciuerit suam rẽ taliter alienatam: & tunc currit ei præscriptio longi tẽporis, nisi res esset furtiua: quia tunc nõ currit ei præscriptio propter vitiũ, qđ ei adhæret. Si ignorauit, præscriptio longi tẽporis ei nõ currit: præscriptio aũt longissima bene currit: vt in prædicta Authentica malæ fidei. hoc ergo nõ vetat Auth. quin locũ habeat publiciana, licet fuerit mala fides tradẽtis[i]. Sed ad hoc vt lõgi tẽporis præscriptio locũ habeat, requiritur tradentis & accipientis bona fides secundũ leges. secũdũ canones vero sola præscriptio xl. annorũ locũ habet, & semper cum bona fide. ĩ. de præscri. c. vlt. Bernardus fuit hæc glo. licet non per omnia ad literã, quã hic ꝓpter suas remissiões posui, quas alibi facit ad eã. Et vides qđ sentit Ber. talẽ libellũ de cõsuetudine admitti: & satis esse potest, cũ consuetudo sit optima legũ interpres. ĩ. de cõsue. cũ dilectus. & hoc etiam no. Guil. in spe. de cau. pos. & ꝓprie. §. notandum. ver. aliæ. & §. seq. in fi. Alij vt Tancr. dicunt, ꝗ illi subtilitati ciuili, ꝗ libellus alternatiuus nõ recipiatur, non est standũ secũdũ canonicã æquitatẽ. Ad hoc ĩ. in fi. cap. & ĩ. de iudi. dilecti. de in inte. rest. cõstitutus. §. quare. vbi de hoc per Inno. & Host. & per Host. de elec. querelam. Alij dicunt, ꝗ hic & in similibus non fuit obiectum: quia bene fuisset repulsa talis petitio propter rationes alleg. in prin. gl. & sic intelligunt prædictã decr. constitutus[3]. Alij dicunt, ꝗ vbi actor incertus est ex facto alieno, & nil sibi potest imputari: tunc admittitur alternatiuus libellus. ff. quorũ leg. l. 1. §. ꝗa aũt nõ nunquam. alias nõ: & sic soluunt cõtraria. Gofre. & Inn. dicunt, ꝗ vbicunq; quis probabiliter dubitat, non solũ ratione alieni facti, sed etiam proprij põt in eodem libello plures proponere actiones: nec cogitur eligere, ẽt si se nõ cõpatiantur: & sic intelligatur decr. cõstitutus. alias si nõ est probabile dubiũ, eligere cogitur. ff. de tribu. quod in hæredẽ. §. eligere. vbi plene de hoc. & adde quod dixi ĩ. eo. lib. de elec. vt quis duas. Alij dicunt, ꝗ licet iste libellus videatur contrarius, non est: quia rei vend. & publiciana non sunt cõtraria, sed diuersa: cum ad eũdem finẽ tendant: cum autem tendunt ad diuersum finem, tunc habẽt locum cõtraria. & hoc tenet Guil. in spe. vt ã. & super hoc adde qđ dixi ĩ. de reg. iu. nullus pluribus.

ADDITIO. Remittit 3. q. 3. c. induciæ. §. offeratur. Io. And.

¶ *Glossa sequens obijcit & soluit.*

a ¶ *Ex largitione.*] sed per hoc nõ habebat locum vendicatio: cũ nõ dicatur, ꝗ traditio secuta fuerit. C. de rei vend. l. seruum. vbi emptor seruum non traditum sibi præsentem vendicare nõ potest. Ad idem C. de hære. vel actio. ven. qui tibi. ff. de rei ven. si ager. Sed dic illud verum in priuato: secus in ecclesia. C. de sacrosan. eccle. vt inter diuinum. vt ĩ. de consue. c. 2. vbi de hoc. & ex hac expressione succubuit Abbas, vt infra patebit.

ADDITIO. Et sic expressa nocẽt. ff. de reg. iur. expressa. Hanc autem expressionem facere nõ tenebatur: vt plene no. de lib. ob. cap. a. Io. And.

b ¶ *Pertinere.*] hoc verbum late patet. ff. de ver. sig. verbum illud. de fide instru. inter dilectos.

¶ *Glossa sequens ponit decisam, quam iure approbat.*

c ¶ *Allegabatur.*] Secunda pars: propositũ fuit primo pro parte Hospitalariorũ, ꝗ auus ipsius regis castrum Coruariæ cum suis finibus intra quos erat locus de Rosellis, prius Hospitalarijs contulerat. responsum fuit per monasterium, ꝗ talis donatio nõ valebat: cum facta fuisset eo tempore quo res donata erat in potestate hostium, non in dominio donatoris. Et pro hac parte facit, ꝗa liber homo, fundus hostium; & quæ natura fieri nõ cõcedit, in stipulationem venire non possunt. ff. de verb. obli. liber homo in stipulatum. & l. si stipuler. & si aliquid alicui sit relictũ quod propter qualitatem relictũ haberi nõ potuit, non tenet legatum: licet interdum æstimationem habeat cum distinctione legis. ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si seruo. Contra hanc allegationem monasterij allegabat Hospitale, vt sequitur.

d ¶ *Habere vigorem.*] scilicet adueniente conditione, vt sequitur. Ad hoc ff. de ac. emp. & vẽ. l. vlt. & legatum quod non valet pure factum, si legetur sub conditione, valet cõditione adueniente. ff. de le. 1. l. cætera. §. 1. ff. de condi. & dem. qui hæredi. in fi. & l. qui sub cõditione.

e ¶ *Natura vel qualitas.*] quia res donata non erat liber homo, vel res sacra, vel religiosa, vel inæstimabilis. ff. de ver. ob. inter stipulantẽ. §. sacrã. Reges enim qui spiritalia possidere non possunt, nec illa possunt donare: & recipientes sunt sacrilegi. 16. q. 7. si quis deinceps. Io. And.

f ¶ *Laudabiles.*] quasi diceret: nec ex virtute conditionis debuit infringi donatio: quia erat laudabilis & honesta.

g ¶ *Mox.*] C. de sacros. eccl. vt inter diuinũ. vt supra dixi in 4. gl.

h ¶ *Ad ipsos.*] scilicet Christianos.

i ¶ *Multum.*] bonus aduocatus Hospitalariorũ, primo confirmauit ius ipsorum. secundo impugnat ius monachorũ[q] duplici ratione: & hæc est prima. dicebant Hospitalarij: monachi non ostendũt donationem Regis, vt in libello dixerunt. Dicebant monachi, satis esse ꝗ ostendebant donationem factam a Rege monasterio Populeti: & ab ipso monasterio Populeti monasterio de Bonefac. respondebant Hospitalarij multum distare, vt sequitur.

k ¶ *Donauisse.*] bene dicebat: quia ex nullo verbo posito in donatione facta monasterio Populeti patebat fuisse hanc voluntatẽ donantis, ꝗ locus de Rosellis daretur monasterio de Bonefac. & ecce quod sequitur, cum illa, &c.

ADDITIO. Alleg. Inn. C. de do. promis. l. 1. Ad idem ff. de ver. ob. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. Io. And.

l ¶ *Non valebat.*] ad hoc de eccle. ædi. ad audientiã 2. vbi de hoc. de despon. impu. ad dissoluendũ. & 32. q. 2. quod vero non formatum. Io. And.

ADDITIO. Dicebant Inn. & Io. Mona. ꝗ in l. si seruitus. §. fin. ff. de serui. vrb. præd. & l. seruos. ff. de lib. cau. non quæritur ius in re: sed personalis obligatio. Io. And.

m ¶ *Accedit.*] & ideo alia interpellatione opus est. ff. de iud. non potest. & l. solemus. iudex ergo nõ posset ea alia donatione pronũciare, ex qua actum non fuit, vt in prædicta l. solemus.

n ¶ *Pro parte autem altera.*] scilicet monasterij de Bonefac. & hæc est tertia pars. Et bene allegassent hic monachi, si res donatæ non pertinuissent ad regnũ: quia nihil disponere potuisset: sed quia ad regnum

[i] Idem Hostiens. hic. Spe. tit. de cau. poss. §. nunc dicendũ. ver. pe. ibi vide de publiciana. Fran.

[q] Monasterium Populeti a fundamentis erexit, & multis ditauit Alfonsus primus rex Aragonum, & comes Barcinonæ, ut ibi reges Aragonum sepeliantur, ut sunt eius regni iussit.

[3] In sibi libellus copulatiue fuisset conceptus. Ray. in. sen. C. de edẽ.

[f] In hoc §. iungito hunc cap. de Absolutionibus notat Petr. de Anch. ꝗ non sunt sententiæ perpetuæ, per se in a dicta de clus, sed absoluũt ab aduersarij impetitione, possit tamẽ super iure res pronunciari, & declaratio nominum no tans Decisiones in c. ex conquestione, ut testis ipsi. Fran.

[q] Vide Bartol. & Alexandrũ in l. habebat ff. de usu & Alexandrũ in l. dum ff. de re iud. & Felinum in c. licet de probation.

[q] Textum in frinam sedori pose est vt nulla firmatione de iudicata confirmauit. Io. An.

regnum pertinebāt, licet illa nō possideret, ius quod in eo habuit, dare potuit. ff. de fun. do. si fundū. maxime sub conditione, vt ī. & ad hoc obligare potuit successorem. Vel male allegabant monachi, eo q̄ cōditionalis obligatio bene adstringit successorem. Instit. de verb. obl. §. ex conditionali. ff. de proba. si pactum.

h ¶ *Alia.*] puta quia petebatur res ex causa donationis: modo petitur ex causa venditionis, forte factæ post litem contestatam.

i ¶ *Similis.*] vt cum peteretur ex causa donationis factæ a Rege: modo fit fides de donatione facta ab alio, puta monasterio Populeti, vt hic allegabatur: ergo similis causa. sed ab alia psona & alijs loco & tempore, & ijs quæ comitantur causā.

sua probitate, ac studio, ab infidelibus [a] loca conquisiuerit supradicta, donatio aui, vel patris ipsius prius facta de illis, cū ad cultum fidei peruenirent, Regem eundem, quo ad hæc sic per eum postmodum acquisita, obligare non potuit: cum sua propria facta essent, & viderentur ab alijs bonis hæreditarijs separata [b]. ¶ Porro præfata concessio facta monasterio de Bonefac. à monasterio Populeti, licet post acceptum iudiciū causæque processum interuenerit: prodesse tamen & valere debebat, cum pro actore (quod de iure suo ex causa idonea, quamuis superuenienti † appareat) satis sufficere videatur, satisque esse, si (prout seruatur in reo [c]) intersit ipsius tempore sentētiæ proferendæ. ¶ Sed ad hæc [d] pars vestra respondit, quòd cum tam supradicti aui donatio, quàm locorum acquisitio præmissorum, fuerint nomine regni factæ: memoratus Rex donationem seruare huiusmodi tenebatur †. ¶ Cæterum [e] prædicta monasterij Populeti concessio, monasterio de Bonefac. auxiliari non poterat in hac parte: quia cum quis egit ex aliqua certa & speciali [f] causa, & postea [g] siue alia [h] siue similis [i] ei, quam exposuit, accidit, videri non potest illa in iudicio deuenisse: cū iudex tunc [k] prospicere ac attendere debeat diligenter, an † ex ea omnino eadē, quæ prius expressa extitit, vtpote quæ tūc etiam competeret, actoris intentio sit fundata. ¶ Secus autem cū egit vel petiit in genere, nullius certæ vel specialis causæ faciens mentionem: videlicet quia generaliter forte proposuit aliquem obnoxium [l] esse sibi, vel ad se iure dominij, vel quasi rem aliquam pertinere: tunc enim hoc præcipue est inspiciendum iudici, an sufficienter vel minime, de iure vel intentione constet actoris: vnde si de hoc ex causa etiā postmodum accidenti liqueat: potest & debet iudex (etiam si appareat minus iuste à principio fore actum) suum exinde animum informare. Quoniam [m] & si petitum fuerit indebite, non ob hoc tamen minus valuit & tenuit iudicium [n] subsecutum: nec illius acta vel gesta propterea minus valida extiterunt: nec etiam [o] iudex ipse cognita taliter veritate, pronunciare in cōtrarium posset cum libera conscientia [p] & secura. Non prodesset [q] etiam multū reo, si tunc forte in ipsum ex huiusmodi superuenienti causa, condemnatio non ferretur: cum mox alio instituto iudicio [r] foret ex illa merito condemnandus. Vnde & si actori suam ex superueniēti causa intentionem sufficiat fundauisse, cum egit [s] aliqua causa specialiter non expressa: secus tamen est si certam & specialem in sua petitione subiunxerit, nisi postmodum intentionem suam ex eadem prorsus (quam prius expressit) tunc [t] † etiam competenti causa fundarit. ¶ Quare cum memoratus Abbas monasterij de Bonefac. proposuerit sæpefatum locum de Rosellis cum suis terminis ad ipsum monasterium, ex prædicti Regis largitione spectare, nec de aliqua facta ipsi monasterio super hoc ab eodem Rege concessione docuerit, ostēderit autem donationē quondam factā illi de his ab abbate & conuentu monasterij Populeti, quæ nec in sua petitione fuerat expressa, nec etiā ante [u] facta, nul-

a ¶ *Ab infidelibus.*] Not. q̄ acquisita ex bello gesto contra infideles, efficiūtur capientium. de quo per Inno. de voto, quod sup his. Et dic q̄ iste rex acquisiuerat ab infidelibus p iustum bellum initum ꝯ ipsos infideles & sarracenos. facit 23. q. 5. dicat. in glo. 2. & de hoc per Innoc. olim 1. de restitu. spolia. & præd. c. quod super his. Dominicus.

b ¶ *Separata.*] bonorum separatio non habet locum, nisi in certis casibus. not. ff. de separa. l. prima. Ioan. And.

ADDITIO. In 1. gl. dicunt quidam, q̄ hic non dicebatur impetrata seu facta separatio bonorum, immo quia simpliciter patris hæreditatem adiuit, vna censetur sua & patris hæreditas. ff. de vulga. & pup. sed si plures. §. filio. Io. And.

¶ *Glossa sequens declarat quod dicitur de reo, & diuersitatis rationem reddit.*

c ¶ *In reo.*] qui si rem petitam tempore litis contestatæ possideat, sed tempore sententiæ sine dolo desijt possidere, ab soluitur. Si vero tempore litis contestatæ nō possideat, & tempore sententiæ possidet, condemnatur. ff. de rei vend. si autem. §. 1. ff. ad exh. l. tigni. § si qs. §. de excep. c. pe. Sicut ergo ex causa superueniēti post litem contestatam absoluitur vel condemnatur reus: sic videtur in actore, vt ex causa post litem cōtestatam superuenienti sibi debeat reus condēnari: sed hoc non est verum, vt infra patet. Et potest esse ratio: quia qui agit ex certa causa, maxime post litem contestatam, mutare illam nō potest, nec aliam allegare: cum super alia contestatio non sit facta. & ita ex causa illa ex qua actum est, debet ferri sententia. Sed reus qui conueniebatur, si non possidebat tempore litis contestatæ, hoc dicere debuit, & fuisset absolutus si id constitisset: imputet ergo sibi quia tacuit. ff. ad exhi. tigni. §. si quis. & §. cæterum. & de hoc supra de excep. c. pen.

d ¶ *Sed ad hæc.*] quarta pars, in qua respondetur ad duo proxime dicta.

e ¶ *Cæterum.*] responsio ad secundum de quo dixerat in ver. porro. Ioan. And.

f ¶ *Specialis.*] in libello expressa: vt hic, puta ex causa donationis factæ a Rege. Io. And.

g ¶ *Postea.*] id est post litis contestationem ex prædicta causa.

k ¶ *Tunc.*] scilicet tēpore litis contestatæ. Ioan. And.

¶ *Glossa sequēs voci. per quæstionē, quā distinguens de soluit & remittit.*

l ¶ *Obnoxium.*] talis generalis libellus in psonalibus actionibus non debet admitti. ī. de libel. obla. cap. vlti. tamē valet si recipiatur: & sibi imputet reus q̄ causam non fecit exprimi in libello. C. de an. excep. si ex multis. In realibus communiter admittitur. ff. de excep. rei iudica. si mater. §. eadem. & l. & an eadem. §. actiones. & de hoc plene ī. de libel. obla. cap. 2. & ff. de eden. l. 1. Io. And.

m ¶ *Quoniam & si.*] proximū dictū tribus rationibus probat. Io. An.

n ¶ *Tenuit iudicium.*] ac si iuste petijsset, dummodo iuris ordo seruetur in iudicio, qui seruari debet, & sententia tenet contra eū & pro eo, licet feratur contra ius litigatoris, nisi fuerit appellatum. 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. ī. e. tit. cum inter vos.

o ¶ *Nec et.*] secūda rō.

p ¶ *Conscientia.*] si enim generaliter dixerint eum obnoxium, & illum iudex tēpore sententiæ obnoxiū repperit: si eum absolueret, contra cōscientiam iudicaret. & in hoc casu, ex absolutoria sniā ppetuo, & ex omni causa paratur exceptio rei iudicatæ [3] [. ff. de excep. rei iu di. si mater. §. eandem.] Sed non sic cū ex certa causa petiit: quia tunc tantum ex illa causa paratur exceptio de causa poss. c. vlt. & dixi ī. in magna gl. Io. And.

q ¶ *Non prodesset.*] tertia ratio.

¶ *Glo. seq. arguit. & ponit triplicem lecturam.*

r ¶ *Iudicio.*] videtur hic, q̄ si iudex cōdemnet reum: ex superuenienti causa, eædem probationes habitæ in primo iudicio valeant in alio instituto ex eadem causa: contrariū tenetur: q̄a est noua causa, & nouū est iudiciū. vnde cū sint lite nō contestata recepti, quātum ad hoc non deberent valere iuxta illam regulam: testes recepti lite non contestata nō valent. Super hoc posset forsan dici, vt traditur ī. de testibus, p̄ x̄ĩcenata. C. eo. l. vlt. Bernar. Vel dic, q̄ generalis illius negatio qui se negat obnoxium, intelligitur contestata lite super omni obnoxietate etiam postea emergenti [4]. Vel dic, q̄ hæc verba sunt allegatio partis: nec ponunt ius. Io. And.

s ¶ *Egit.*] reali vel personali, vt dixi super ver. obnoxium. Io. An.

t ¶ *Tunc.*] id est, tempore litis contestatæ.

u ¶ *Ante.*] scilicet ante petitionem: vel litem super ea cōtestatā.

[1] An & q̄n bona capta in bello inter [illegible]

[2] Vide decisionem Rotæ 176. in noua.

[3] Vide de hoc Barto. [illegible]

[4] In quodā manuscripto legitur [illegible]

[5] In casu [illegible]

Alias & tunc etiam.

Præter q̄ ex causa superuenienti de nouo secundū doctores [illegible]

Hoc placet Io. Mon. dicit Archi. [illegible]

N a ¶ Præ

a ¶ *Praefatus igitur.*] quinta pars.
b ¶ *Alijs.*] hinc elici consueuit instructio iudicantis: scilicet q̃ debet post specialia subijcere clausulam generalem, sub qua omnis causa decisionem iustificans valeat comprehendi. Archid.
c ¶ *Diligenter.*] 30.q.5.cap.vlt.
d ¶ *Lance.*] s.eod.tit. cap.1.
e ¶ *Attendit.*] repetit quasdam ex allegationibus.
f ¶ *Specialis.*] vt in casu nostro.
g ¶ *Locus & tempus.*] & hoc vult dicere; si peto rem ex causa donationis, licet de tpe & loco nõ adiecerim: q̃a cum donatione necessariò comitantur tempus & locus: mihi non prodest si post litẽ contestatã mihi donetur eadem res: cum de certa donatione oportuerit intelligi certis loco & tpe facta. Si aũt rem peto iure dñij vel quasi: hic etiam si post litẽ contest ius acquiro, fertur pro me snia. ff. de rei ven. sinaũt. 1.r.iuso. & §.1. cum enim nullas speciales dominij causas expresserim: nõ sunt ibi cõcomitantia certorum loci & tpis: & ideo non est vis quo loco vel tẽpore dominium ante sententiam peruenerit ad me.
¶ *Glo. seq. declarat textum. secundo notat locum in instrumento ponendum ponit opi. cõtrariam. tenet primã: quod probat per sex iura, & tres rationes.*
h ¶ *Censeretur.*] scilicet donatio vel venditio, vel alia causa expressa merito censetur inualida: quia in dubio regulariter pronunciatur ꝯ actorem. s. de pba. ex literis. §.1. cum enim non sit probata venditio certis loco & tempore facta: & sic sit dubium, an ante litem contest. vel post fuerit facta, succumbet; & sic inualidum est probare actori causam sine tpe. Et nota per hanc litteram, q̃ tabellio in instrumento debet apponere locum contractus. Quidam tñ dicunt locum solum de consuetudine apponi, cum de iure cautum non sit. Sed dic contra per hanc litteram & per decre. s. de proba. qm̃. ibi, loca desiguando, &c. ad hoc 2.q.8. libellorũ. [quae est l.3. in prin. ff. de acc.] C. de ꝯhend. & commit. stipul. l. optimam. [in glo. in eo die. ad fi. vbi de hoc. & C. de tabul. l. generali. lib. 10. & vide q̃ dixi de fide instr. inter. super ver. facilius.] s. de test. ex tenore. s. qui fi. sint legi. per tuas. video quòd testis deponit de loco. s. de test. cum causam s. & in iuribus superius allegatis. sed par est probatio instrumentorum & testium. de fide instru. cum Ioan. C. eod. tit. in exercendis. ergo & tabellio conscribere debet locum. praeterea forte confecit instrumentum in loco in quo non potuit.
ADDITIO. Super hoc vltimo vide quod not. in Spec. de instrumen. edi. §. restat. versic. & not. quòd tabel. & verb. sequent. Ioan. And. Licet l. libellorum. ff. de accusat. s. alleg. in libello accusatoris requirat locum & mensem saltem: in libello conuentionali nõ sic: vnde dicit hic Innoc. q̃ actor non habet exprimere in libello diem aut locum ꝯtus, sicut nec testis exprimit diem. de fide instr. cum Ioannes nisi iudex ex causis certis id fieri faceret, vt praealleg. decre. cum Ioan. in fin. Instit. de actio. §. curare. Io. And.
i ¶ *Comitantia.*] scilicet locus & tempus.

¶ Add Bart. in l. an eadem. ff. de excep. rei iudi. Fort.

¶ Vide ad hoc Bart. in l. ff. de cõdic. & in l. habebat. ff. de institut. & Imolã & Felinum in c. ex parte. 1. de rescript.

¶ Hoc non probat ibi, sed dictum q̃ possessio post litis cõtest. superuenit ipsi reo. Phi. Fort.

¶ An & q̃n in instrumẽto publico requirat appositio loci & temporis vide glossam in cap. quoniam. 1. q.7. & in c. 3. de pbat. & in c. causam. de rescrip. Abbat. in c. 1. de probat. Alexandrum cõsil. 44. & consil. 23. lib. 5. & Iasonem. in l. ait praetor. §. si iudex. ff. de re iud.

lum profecto commodum ex ea reportare debebat. ¶ Praefatus[a] igitur Cardinalis praemissis omnibus & alijs[b], quę hinc inde fuerunt proposita diligenter[c] auditis, ac vtriusq; partis meritis aequa iustitiae lance[d] discussis, prudenter attendit[e], id (quod praedicti Abbas & conuentus de Bonefac. proposuerunt, intentionem videlicet actoris, ex his quae post litis contestationem accidunt posse fundari, eaque debere in iudicium deuenire) tunc locum habere (sicut congrue allegatum est supra) videlicet quando ex certa & expressa † causa specialiter nõ est actum. Ex his enim quae post inchoatum iudicium eueniunt, quãdo causa fuit exposita specialis[f], nec debet, nec potest iudicis animus ad proferendam sententiam informari: quia cum certae causae facta est mentio, vtpote donationis, vel venditionis, aut alterius specialis, oportet incoepti iudicij tempus attendi, vt liquido cognoscatur an tũc interfuerit actoris propter illa quae specialem comitantur causam, & necessario adesse debent, veluti locus & tempus[g] & huiusmodi, quae sunt sollicite attendenda, & sine quibus causa vacua & inualida censeretur[h]. Sed cum est in genere absque alicuius causae declaratione petitũ, non sic oportet accepti iudicij tempus inspici: quia non requiruntur, nec sunt opportuna, nec attendi possunt huiusmodi comitãtia[i] in hoc casu. Et licet[k] aliquibus curiosis (qui de his quae non multum expediunt saepe disceptant[l]) aliter forsan appareat, quãdo actum est causa aliqua nõ expressa[m]: vtilius tamen videtur negotia tali expediri compendio, quàm per quandam exactam subtilitatẽ longo dispendio prorogari[n]: praesertim cum nonnulla pro vtilitate communi contra iuris asperitatem ex aequitatis † mãsuetudine tolerari noscãtur[o]. Vnde idem Cardinalis considerãs quòd ipsi Abbas & conuentus de Bonefac. non probauerunt largitionem super his regiam legitime sibi factam, ex qua specialiter vos impetere videbantur: ab huiusmodi[p] eorundem abbatis & conuentus impetitione, de mandato nostro, praehabito fratrũ nostrorum consilio, vos duxit sententialiter absoluendos. Nos igitur[q] Cardinalis eiusdem sententiam ratam habentes, eam auctoritate Apostolica confirmamus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si ex pluribus iudicibus vel arbitris, vnus (alijs praesentibus & mandantibus) per verba pluralis numeri ferat sententiam: tenet sententia. Electio autem pronuncianda est per verba singularis. hoc dicit. Io. And.*

CAP. IIII.

CVM † AB VNO

k ¶ *Et licet.*] quasi dicat, & si haec quae dicta sunt, non possunt tolerari de se: tamen sic seruãdum est: quia aequum est. ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. §. vlt. Inno. Ad idem ff. q̃bus mo. pig. vel hypo. sol. sicut. §. si debitor. Archid.
l ¶ *Disceptant.*] quod faciendum non est. s. eod. lib. de renun. c. 1. in prin. j. de haere. c. 2. C. de sum. tri. l. nemo.
m ¶ *Non expressa.*] scilicet idẽ q̃d est q̃n actũ est causa expressa, vt veniant comitantia tẽpus & locus: & licet forte de iure stricto id verum esset: de aequitate dicamus ꝯtrium. ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. ad fin. ver. cũ neque. & aequitas scripta rigori praefertur. C. de iudic. placuit. arg. bonũ de simo. licet Hely. & cap. per tuas. Ioan. And.
n ¶ *Prorogari.*] ad hoc s. eo. lib. de offi. deleg. si is cui. Io. And.
o ¶ *Noscantur.*] pone exemplum. j. de rerũ permu. cap. vnico. & c.
p ¶ *Huiusmodi.*] quasi dicat si ex alia causa agant rei iudicatae, non obstabit snia s. de iud. examinata. C. de peti. haere. haereditas. ff. de excep. rei iudi. si mater. §. 1. & l. & an eadem.
ADDITIO. Et sic vno respectu vtili⁹ est causam exprimere per haec iura: alio respectu vtilius est nõ exprimere p hanc decr. Io. An.
q ¶ *Nos igitur.*] sexta pars.
C*um ab vno.*] Primo ponit dictum. Secundo ipsius determinationem: ibi, *Oportet.* Tertio causam determinationi dissimilem: ibi, *Licet.*
CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice, vel habebamus cõtrouersiã inter nos. cõpromisimus in tres arbitros, qui cognouerunt de causa: & assignauerũt nobis terminum ad audiendam sniam. termino adueniente vnus de mãdato aliorum recitauit sniam. an valeat snia, vel an sit necesse q̃ tres simul legant? Vr̃ q̃ sic. l. item si vnus. §. itẽ plures. ff. de arbi. vbi dr̃ q̃ oẽs tres pronuncient aut nullus: non obstante illa rõne dubitandi, Rñdet Romanus Pontifex in ꝯtrium, q̃ sufficit q̃ vnus pronunciet: nec requiritur, q̃ oẽs simul legant sniam. Et dicit q̃ snia ipsa vr̃ lecta ab omnibus, ex quo vnus pronunciat de consensu aliorũ: quia alij licet non pronunciẽt per se, pronunciant tamen per illũ qui recitauit sniam: & sic intelligit. l. ex illa, item si vnus. allegata. Idem dicendum est in pluribus iudicibus. nam sufficit q̃ vnus legat sniam, sed debet dicere per verba pluralis numeri: Nos tales arbitri, vel iudices, &c. Licet sit secus in electione: quia ad denotãdum quòd electio est vnica & singularis: debet fieri per verba singularis numeri. vt si procedatur p viam scrutinij, debet dicere ille cui capitulum committet: Ego talem noie meo & nomine capituli eligo. Nota q̃ snia ante ipsius recitationẽ debet redigi in scriptis: aliter snia esset nulla regulariter. fallit in casibus de q̃bus cap. seq. in glo. de hoc est tex. in l. 2. C. de senten. ex breui. rec. et primo debet iudex videre an debitus ordo fuerit obseruatus: quo facto debet videre allegationes partium, & habere cõsiliũ cum peritis. deinde debet redigere suam sniam in scriptis & emendare. postea conuocatis debet eam in scriptis legere. Nota q̃ cũ plures arbitri vel iudices habent sententiare, in causa debent oẽs conuenire: & est in

¶ Ad hanc glosam vide Alexandrum cõsil. 130. in 5. vol. in fine.

¶ An & q̃n aequitas praeferatur rigori vide Cynum in l. 1. C. de legib. Doctores in l. hac tenus ff. de eo quod certo loco & in c. hinc. de transact. & Felinum in c. cum dilectũ de consue. & in cap. 2. de re iudi. vbi tradit regulam cũ limitationibus.

¶ Ad intelligentiã vide notata p Doctores ad ꝯsertum Archid. commẽ. in cap. sicut est per formam de electio. eod. lib. 6.

Iudicis instructio ante q̃ã sententiam ferat.

& est in optione ipsorum, an velint committere recitationem sniæ vni eorum. sed tamen est honestius vt recitationem sniæ vni eorū committant: ne videantur simul loquendo assumere officium mulierum. Not. q recitatio facienda est plurali numero. Et sic per argumentum à contrario sensu iudex vnus potest loqui in verbo singularis numeri: licet hodie iudices loquātur p verba pluraris numeri quando loquuntur ratione officij. Not. q cū procedit ad electionē per viam scrutinij, vel compromissi, electio est proferenda per vnum: ad denotandum q electio est vnica, & cōmunis. Si autem procedatur per viam spiritus sancti, illud non est necesse: vt puta si procedatur per viam compromissi, quod est factum in tres: & illi conueniūt in vnā psonā: vnus debet eligere ī singulari numero. Quid si fuerit compromissum in vnum, puta in episcopum Pictauen. super eligendo Abbate sancti Cypriani: & episcopus eligat per verba pluralis numeri, dicendo: nos existentes episcopus Pictauen. eligimus talem; verū vitietur electio? Certe non: nec per hoc desinit esse vnica electio. Nota finaliter q licet electio conficiatur ex plurium consensu: tamen ea deducta in esse dr̄ actus vnius. Dominicus.

arbitrorum [a], vel iudicum [b], (alijs præsentibus, & mandantibus [c]) scripta [d] sententia recitatur: habetur perinde ac si simul esset ab omnibus recitata †. ¶ Oportet [e] tamen vt is qui recitat, nō vtatur verbis singularis numeri, sed pluralis: vt dicat: Nos † tales iudices, vel arbitri pronunciamus, seu statuimus [f] in hunc modum. Licet secus in electione [g] seruetur, in qua (vt censeatur euidentius vnica, & communis) est ab vno vice omnium (siue per compromissum, siue per scrutinium procedatur) electionis pronunciatio per verba singularis [h] numeri facienda.

¶ Idem.

¶ *Ponit tres casus nullitatis sententiæ: & à primo vnum casum excipit. hoc dicit. Io. And.*

CAP. V.

ET † si sententia diffiniti-

¶ *Prima glossa summat, & dicit quæ fuerit dubitatio.*

a ¶ *Cum ab vno arbitrorum.*] Si ex pluribus iudicibus vel arbitris, vnus (alijs præsentibus & mandantibus) per verba pluralis numeri ferat sententiam, tenet sententia. Electio autem pronuncianda est p verba singularia. Hoc dicit. Dubitatio decretalis huius fuit ex eo, quod dicit lex, quòd ex pluribus arbitris aut omnes debent sententiam dicere; aut nulli. ff. de arbitr. l. item si vnus. in §. item si plures, sed satis omnes videntur dicere, cū vnus alijs præsentibus, & mandantibus, per verba pluralis numeri sententiam dicit: hoc idē tenebat Accursius. ff. de arbitr. l. sicuti. Io. And.

ADDITIO. Et de hoc in Specula. de arbi. §. si. ver. pone ergo. vbi inuenies qd̄ hic posuit Archidiaconus de Azone & socio. Io. And.

b ¶ *Iudicum.*] ordinariorum, vel delegatorum. sit igitur hæc æquiparatio inter iudices & arbitros. ad idem de offi. dele. vno delegatorum. licet interdum sit grandis differentia. s. eo. tit. c. vlt. s. eo. lib. de arbitris. c. 2. cum similibus.

¶ *Glossa sequens dubium soluit, & consulit.*

c ¶ *Et mandantibus.*] ergo si alij præsentes essent: sed non mandarent secus [s]: & sufficit ita esse scriptum. ff. qui & a quibus. l. prospexit 6. q. 3. scriptum est. Et sic taciturnitas nō habetur hic pro mādato. & facit j. de reg. iur. is qui tacet. & quod ibi dixi: nec enim in sententijs procedit ratihabitio sicut in alijs actib. de hoc 9. q. 2. c. 1. in gl. 2. s. de ijs quæ fiunt præla. cū nos. Caute ergo facit is pro quo lata est sententia ab vno solo recitata: si de mandato aliorum possit fidem facere sicut de sententia. & facit quod not. s. de offi. deleg. cum in iure. in glo. 2.

d ¶ *Scripta.*] quod dic, vt j. c. proxi.

e ¶ *Oportet.*] necessitatē importat [a]: aliàs enim si per verba singularis numeri pronūciaret, haberet locū ille §. si plures. l. itē si vnus. ff. de arbi. quod verū intelligas, nisi collegæ, qui tamē hoc possent, commisissent illi vices suas: non solum in recitando, sed etiam in pronunciando. Tunc enim ille verbis singularis numeri vteretur. Interdū tn̄ verbū, oportet, honestatē designat. 55. q. 1. vbi de hoc.

f ¶ *Statuimus.*] hoc verbum rem perfectā significat, & habet vim siue firmitatem diffinitiuæ sententiæ, vt s. eo. de ver. sig. in his.

ADDITIO. Et hic, & sic verbū pcipimus, vim habet sniæ s. de trā. la quanto. sed si esset tm̄ vnus iudex; & diceret sentētiam diffinitiuam per verba pluralis numeri, non videtur ex hoc vitiari, cum j. excipiatur tm̄ de electione facienda. s. eo li. de elect. sicut cum. alias non valeret electio, vt ibi dicitur. Archidiaconus.

¶ *Glossa seq. remittit, quærit, soluit, contra solu. alleg. solutionem fortificat, consilium dat. secundo quærit & soluit.*

g ¶ *Electione.*] de hoc dic vt s. dixi de ele. sicut cum. eo lib. Sed qd dices: compromissum fuit in tres vt deberent eligere, qui secedentes in partem, postea redierunt dicentes, q concordauerunt, & cōmiserunt vni electionem, & pronunciationē illius, de quo concordauerant, qui eligit Titium: alij duo resistunt dicētes, q nō de illo, sed de Seio fuerat cōcordatum; quæritur an debeat illis duobus credi? Host. qui dicit hanc quæstionem fuisse de facto in ecclesia Lugdunen. plene eam tractauit s. de proba. c. tertio loco. & dixit ibi se inter Cardinales obtinuisse credendum esse illis duobus: tum quia magis credendum est duobus quàm vni [3]: & quia duobus creditur donec contrarium probetur: & vt fraus euitetur, alias qui pronūciaret, semper posset ius suum subtrahere illi in quem communiter concordassent. & quia facultas probationū non est angustanda. s. vt lite non contest. quoniam. & quia impossibile est alio modo probari. in quo casu etiam loterdum hæretico creditur [4]. C. de hæte. quoniā multa. in fin. & conspirator. j. de testi. cogen. cap. vlti. Itē cum de conscientia alicuius quæritur, creditur vni soli, scilicet qa aliter probari non potest. de homi. significasti 1. ver. fin. [in gloss. antepe.] & ad hoc bene facit ipsa decretalis, tertio. Et sic dicit intelligendam decretalem, cum dilectus. de elect. vt illi tres vel duo deponant & de consensibus aliorum, & de proprijs. In contrarium videbatur, scilicet quòd credendum esset tertio tanquam a duobus ad id officium deputato [5]. arg. ff. si mensor. fal. mo. di. l. 1. s. de test. cogen. præterea nec videtur credendum duobus, cum videantur in suis testimonijs singulares. 3. q. 9. pura. de elec. cum dilectus. de accu. cum dilecti. Item videtur illi testificari de proprio facto: & sic non fuit testes idonei. C. de testi. l. omnibus. 4. q. 3. c. si testes. §. item nullus idoneus. Sed negari non potest, quin illi duo possint probare saltem dissensum tertij, scilicet quòd ipse tertius pronuncians non consenserat in illum: nec de illo fuerat ordinatum. Consiliū tamen est tutum ad has fraudes euitandas, quòd ipsi compromissarij habeant tabellionem, & scribi faciant publicum instrumentum quomodo deliberant & ordinant de tali eligendo, & committunt illi socio vt eligat & pronunciet, aut ipsi ijdem scribant & sigilla apponant, vt scriptura & sigillum obuient contrarium asserenti. 1. q. 7. saluberrimum. 27. q. 1. omnes fœminæ. C. de non num. pecu. Auth. contra qui propriam. Quærebat etiam ibi Host. an ipsi compromissarij ex quo deliberassent & consensissent in aliquem, possent mutare voluntatem. Et dixit q non: quia vicem capituli tales obtinent; vnde talis consensus habet saltem vim scrutinij publicati. s. de elect. publicato.

¶ *Glossa seq. successiue de duobus quærit & soluit.*

h ¶ *Singularis.*] Nota ad quæstionem quæ fuit de facto. episcopus compromissarius ad eligendum Abbatē ratione dignitatis sic locutus est in plurali: Nos talis eps Bononien. compromissarius, &c. opponebatur, q non valebat electio; quia facta per verba pluralis numeri. non credo hoc nocere hic: quia vere est vnica & communis, ex quo fit per vnum solum: nec habet locum hæc decretalis, vt p te vides. Quid dices in collationibus: habebit ne in illis locū hæc decretalis, vt si ad plures spectat collatio necesse sit eā fieri ab vno: & per verba singularis numeri? Non credo. Dico enim vt dixi s. de elec. sicut cum. q vbi non habet locum decretalis, quia propter. non habebit hæc locum, sed in collationibus non habebit locū decretalis, quia propter. ergo nec ista. Ad idem j. de præben. cum in illis. & quod dixi s. de elec. c. vlti. [eo. lib. in vlt. gl.] Io. And.

ADDITIO. Idē scilicet q collatio non sit facienda ab vno, &c. tenet Archi. s. eo. lib. de elec. sicut cum: inducit, q episcopi consueuerunt sic de se loqui de consec. dist. 5. reuera. ver. forte dicis, &c. in Christo patre. circa princ. ver. de natura. & vers. hoc autem. 13. q. 5. quam præposterum. ver. idem nobis & 73. dist. per totū. & facit quod scripsi post Host. de bap. c. 1. in p ver. te. & facit j. de pœ. c. 2. in fin. Io. And.

ET si sententia] Sunt duæ partes. Prima ponit dictum regulare, & casum exceptū, cui dat simile. Secunda ponit regulam bimēbrem: secunda: ibi, *Sententia.* Io. And. Potest sic summari secundum Zen. Sententia in scriptis per iudicem & non per alium, & sedendo, regulariter debet ferri. hoc dicit. Dominicus.

¶ Iudex debet per se ipsum sniam recitare: & non per aliū: aliàs snia esset nulla fallit in episcopo qui sententiam per eum faciendā potest per alium recitare, ad exemplum illustrium personarū. Itē si iudex tradidit sententiam in scriptis sine recitatione, nō valet sententia. Idem si pronunciat deambulando, & non sedēdo. hoc dicit.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice non episcopo. lite cōtestata cōclulo & renūciato in causa, iudex assignauit nobis terminū ad audiendū sniam. Termino adueniente iudex non recitauit sniam, sed tradidit notario recitandam, an valeat talis sententia? Vel sit de substantia ipsius sententiæ, quòd iudex eā ore proprio recitet? Respōdet quòd nisi esset episcopus iudex, per se tenetur

N 2 tur

Vide §. fin. [illegible] in Auth. [illegible] vt iudices nō expectent.

An sententiæ [illegible] ferendæ nomine appellationem [illegible] p [illegible] propria vel [illegible] vide Bald. in l. 2. C. de sent. ex peric. & Philippū Franchum [illegible]

Placet Philip. ex qua not. q plus credit. duobus testibus super negatiua q̄ vni super affirmatiua. Romanus.

No. Phil. q quando res aliter p̄bari nō potest, creditur [illegible] testi. Bar. in l. quoniā. C. de naufrag. li. 11. Roma.

Vide Abbatē in c. si cui nobis. & [illegible] & Felinum & Decium in c. [illegible] & Dominicum Rotæ 409. in nouis & Alexandrum [illegible]

Vide Felinum in c. ad audientiam. de rescri. & in l. si quis [illegible] C. de [illegible] & Decium [illegible]

Electio facta per episcopū compromissarium per verba pluralis numeri [illegible] an valeat. Vide Archidiaconum in c. si cui de elec. lib. 6.

Facit l. si [illegible] ff. de arb. & vide Bar. [illegible] in l. [illegible] ff. de re iudic. & Bald. in l. [illegible] C. de sent. ex peric. recit.

Verbum, oportet, q̄n [illegible] necessitatē, & quādo honestatē [illegible] Archidiaconum & Dominicum [illegible] & Bartolum [illegible]

ua ¹(postquam scripta fuerit) debeat à iudice, non ab alio † de scripti recitatione proferri ᵇ (aliàs nec nomen sententiæ mereatur habere, nec ab ea sit appellare necesse ᶜ) episcopo tamen (quem propter dignitatis prærogatiuam, ampliori conuenit ᵈ honore fulgere) sententiam ab eo ferendam licebit (ad instar illustrium ᵉ personarum) per alium recitare. ¶ Sententia, quam scriptam edi ᶠ, à iudice litigatoribus nõ recitari, vel quam ab ipso stando ᵍ non sedendo ʰ proferri cõtingit; nullius penitus est momenti ⁱ.

tur sententiam recitare; aliàs non teneret snia: nec esset necesse ab ea appellare. Sed ponamus q iudex non fecit recitari sniam, nec eam personaliter recitauit: sed eam in scriptis tradidit partibus: an valeat snia? Rñdet q non: quia iudex tenetur eam ore proprio recitare: aliàs sententia est nulla. Sed ponamus q iudex legit sententiam proprio ore: sed tamen illam legit deambulãdo, vel stando, & non sedendo pro tribunali in loco maiorum suorum, vel in loco mutato ex iusta causa: Rñdet q non valet talis snia. nam requiritur q iudex eam pronũciet proprio ore sedendo pro tribunali.

Nota primo, q sententia diffinitiua debet in scriptis proferri. istud tñ non seruatur in curia parlamenti, quia cordetenus legunt sniam: alij iudices legunt verba dispositiua: sicut sunt condẽno, vel absoluo. Nota q iudex debet sniam diffinitiuam recitare per se, & non per alium: nisi esset psona illustris. Glos. ponit casus in quibus non requiritur q snia recitetur in scriptis: puta in causis summarijs in quibus potest omitti libellus in scriptis: immo snia potest recitari cordetenus. Nota vlterius, q ad validitatem sniæ requiritur q iudex recitet per se, vel per alium, qñ est psona illustris. Nota q iudex recitans sniam debet pro tribunali sedere. Quid si non potest commode sedere: quia dolet in ano? Dicit glo. q debet se ponere in tribunali: & sedere eo modo quo potest sedere. Nota q existens in maiori dignitate plus priuilegiatur q̃ existens in minori dignitate. vide de præben. de multa. Nota finaliter diffinitiuam esse nullam prolatam per iudicẽ stãtem. & sic aliud est stare, aliud sedere. vide de vita & honest. cleri. c. 1. Dominicus.

¶ *Prima glossa arg. à contrario illi argumento: signat cõtrium, & soluit.*

a ¶ *Diffinitiua*] Not. q secus de interlocutoria. Sed huic contra. s. de proba. qm̃ contra fallam. Solu. interlocutoria bene debet redigi in scriptis: vt ibi, sed non est necesse q proferatur vel recitetur de scripto. potest ergo iudex interloqui, & postea interlocutoriam illam tabellio rediget in scriptis: nec est etiam de necessitate q redigatur in scriptis: sed alias non creditur iudici, nisi id pateat per scripta actorum, vt ibi.

¶ *Glo. seq. querit, & soluit.*

b ¶ *Proferri.*] Quid si iudex nouiter excæcatus est, vel nescit legere ³: cum tales iudicare possint. ff. de iud. cæcus. vbi de hoc. C. de iud. l. cerni. Sol. vel deleget causæ diffinitionem alteri, vel faciat per alium legi petitionem, & allegationes partium, & per seipsum ab alio instructus proferat verba diffinitionis causæ, scilicet condemno, vel absoluo, vt faciunt potestates Italiæ quod tñ Hostien. non approbat. in sum. eo. tit. § qualiter. Iudices tñ debent esse litterati & habere peritiam canonum. s. de consang. & affi. cap. 1.

Additio. Quòd sufficiat iudici dicere condemno, vel absoluo, vt faciunt potestates Italiæ, placet Accur. C. de sent. ex breui. reci. l. fi. in 1. glo. Sed vt dicit Archid. idem faciunt Cardinales & auditores curiæ: & communiter hodie omnes iudices. Io. And.

c ¶ *Necesse.*] 2. q. 1. in primis. in fi. & C. de sent. ex peric. recit. l. 1. 2. & 3. ff. de arbi. l. 1. ò distinguemus. § q. si. s. eo. tit. c. 1. nec confirmatur talis sententia ² per appellationem. non obstat ff. rem rat. haberi. l. 3. § fallus. quod dic vt not. s. eod. c. 1.

Additio. Appellatio vero licet in hoc casu non habeat effectum suspendendi vel extinguendi: habet tamen effectum deuoluendi sm Ioan. Mona. & Archid. De hoc, & an simul possit appellans prosequi iniustitiam vel nullitatem per Inno. & Host. s. de appel. dilecto. Io. And.

d ¶ *Conuenit.*] s. de offic. deleg. sane 2. s. eo. lib. eo. tit. c. 2. j. de hæret. inquisitores. & c. vlt. j. de priuil. c. vlt. j. de senten. excom. quia periculosum. cum similibus.

¶ *Glo. seq. alleg. duas concor. ponit iuj. casus qu. bus valeat sententia sine scripto: & alios duos in quibus est opinio. in fine dat consilium.*

e ¶ *Illustrium.*] C. de sent. ex peric. reci. l. 2. & in Authen. de illustri. & qui super eos sunt. § sancimus igitur. colla. 5. [ibi not. glos. quinque gradus magistratuũ: & vide satis in Spec. de iurisd. om. iud. in 1. & 2. col.] Habes ergo casum in quo iudex non recitat per se sententiam. Sunt ³ & casus in quibus valet snia sine scripto, vt cũ breues sunt causæ & maxime vilium personarum. Et breuis potest dici aucti. in auctorum. ff. de dolo ma. l. sed si. & l. pcedenti. in fi. Inspiciatur aũt qualitas psonarum, & relinquatur iudicis arbitrio. ff. de iure delib. l. 1. s. de offic. deleg. de causis. vel inspiciatur consuetudo loci vel fori. 11. distin. consuetudinis. Item cum eps de causa ciuili iudicat inter clericos suos. 11. q. 1. si quis cum clerico. & hoc habes C. de senten. ex peric. reci. Authen. nisi. Item in casu, scilicet cum pses deposito officio conuenitur, vt reddat administrationẽ, in Authen. vt iudi. sine quoquo suffra. § necessitatem. Item cũ Papa ⁴ per se pronunciat. valet enim snia, licet nõ tulerit eam in scriptis: ipse enim solutus est legibus. C. de legi. digna vox. & q̃ a eius psentia uẽm supplet solemnitatẽ ... C. de testa. l. omnium. Item sm quosdam valet snia lata i causa matrimoniali sine scripto, p decre. s. de testi. Albericus. & hoc videtur ibi tenere Bernardus, Ioan. Goff. Innoc. Sed Hostien. intelligit q ibi bene fuerit snia lata in scriptis, sed nõ publicata. & hoc teneas per decretalem. de verb. sig. sæpe. circa fin. de hoc in Spec. de senten. prola. § iusta. versi. non valet. Vel dic distinguendum, an iudex procedat ex officio, an in figura iudicij, vt primo casu teneat snia sine scriptura, in secundo non: vel an pcedat in figura iudicij vtraque parte psente, an altera contumaciter absente, vt in primo valeat, in secundo non: & hoc dixit verissimum. allegat. s. vt lit. non contest. c. 1. & cap. quoniam. Item sm Ioannem, & Laurentium q hoc notant. 2. q. 1. in primis. in fi. de consensu partium potest snia ferri sine scripto. Sed Bernardus & Hostien. cõ, vt s. de offic. deleg. de causis. fatetur tñ ibi Hostien. q partes ⁵ bene possent iudiciario ordini renũciare, ita q nec locus esset libello, nec prolationi sniæ: & de plano inquireretur veritas, & mandata sua daret: vel aliter vt sibi videretur ordinaret ff. de officio proconsulis. nec quicquam. §. de plano. & C. de tempo. appel. l. fin. sed q iudicando & pronunciando omittatur scriptura: dicit fieri non posse. Et dant Doctores consilium q iudex in ipsa snia dicat: in his scriptis. C. de testamentis. Authen. hoc inter. § nisi forte. C. de fide instr. cõtus. Et dicunt quidam aliter latam sniam non valere. C. de senten. ex peric. recit. l. 2. & vlt. quod non est verum ⁶. Sufficit enim q in scriptis feratur, vt hic arg. C. de test. l. cum antiquitas. § fin.

Additio. De hoc in Spec. de senten. prola. § iusta. versic. non valet etiam. & an præsumatur in scriptis lata, ibi not. Et videas etiam quod not. in Spec. de appel. § 1. versi. & notabiliter. Io. An.

f ¶ *Edi.*] Non cures si aperta sit vel clausa: & habes hoc C. de senten. ex peric. reci. l. 1. Argumen. contra. j. tit. proxi. appellatio. ibi solutum. Ioan. And.

g ¶ *Stando*] In casibus in quibus proceditur simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicij dic vt in clemen. de verb. sign. sæpe. circa fin. glo. Io. And.

¶ *Glossa sequens textum fortificat. alleg. quinque iura. quærit, & soluit. & ex eo infert solutionem. ad simile ponit opi. contrariam sinis recit. per quæstionem.*

h ¶ *Sedendo*] Sedere enim debent iudices ⁷ non solum cum diffinitiue pronũciant, sed etiã cũ res quæ agitur plenã cognitionẽ desiderat. ff. qs ordo in bono. posses. seruetur. l. 2. § dies. i Authen. vt ab illustri. & q sup eos sunt. § sancimus igit. coll. 5. in Authen. de iud. § sedebũt coll. 6. 13. q. 1. paratus. ibi, sedes me iudicare, &c. 3. q. 3. c. induciæ 2. § a iudice. Quid si sedebat in alta turri vel palatio: & partes erãt inferius? Dic q valet snia. Potuit enim tuitionẽ sibi loci prouidere, si forte timebat. argumentũ s. de sponsa. cum locũ. de elect. bonæ 1. ff. de acq. posses. l. qđ meo. § si venditorem. [De hoc C. de senten. ex peric. recit. l. 1. & in Spec. de senten. prola. § iuxta. ver. qđ si pronunciat. & ibi vide qđ ibi dicam, & ver. seq. & per Host. in pallegato. § qualiter. eo. tit. post principium.] & arg. C vbi sena. vel clar. l. 3. ante mediũ. ad hoc s. eo. lib. de offic. deleg. statuimus. & j. de hære. c. vlt. Et idem possumus dicere de eo qui super equum sedendo tulit sentẽtiam, scilicet q snia valeat ⁸. Licet enim non videatur sedere: videtur tñ quasi sedere. ff. de seru. rustic. præd. l. qui sella. de homi dilectus. & c. significasti. Alij cõ. C. de sent. & interlocu. prolatã. 2. q. 6. ei qui. § diffinitiua. in princ. Talis enim non videtur sedere, sed baiulari. C. de offic. eius. cui manda. est iurisd. l. honorati. Et nota quod dicunt de sedendo, intelligunt Doctores, q iudex in sede sua sedere debeat, & nõ stare. [Anima enim sedendo & quiescendo fit prudentior. & Hieronymus super Danielem 8. cap. ibi antiquus dierum sedit. sic dicit: Sedens describitur, vt maturitas sentẽtiæ comprobetur] Vnde quid si in cullo doleret, q sedere nõ posset? Item quid si in ipsa sede nec sederet, nec staret: sed iaceret? Satis forte fuit de mente iuris q sedere intelligatur: & sit in sede sua de plano iudicando quocunq; modo ibi moretur. [Dedi remissiones s. de dila. c. 2. ad l volunt. ff. de interrog. actio. & ad Spec. de dilat. ad fin.] samẽ primum tene: quia minime sunt mutanda quæ interpretationem certam semper habuerunt. ff. de legib. l. minime. Io. And.

a ¶ *Momenti.*] Ita q nec est appellare necesse. s. proxi. responso.

¹ Falsis tamen, si hoc habeat consuetudo: & in inquisitore hæresis. c. vt commissi. j. de hæret. item in nouellis. glo. in Authen. vt iudi. sine q. suffrag. c. Phil. Franc.

³ Ad hanc glossam vide Specul. in tit. de sent. pro... & ... & Fe... in c. ... de rescriptis & in cap. coo... sum tam... de præba.

² Vide Felinum in c. 2. de sent. & re iud. & in c. dilecto. de appell.

³ Vide Romanum... in § ... incip. ... sententia ... & ... in c. ... de rescrip. ... in quo ... appellat ... Brixi. hic.

⁴ Idem in Imperatore tenet Decius consil. 138.

⁵ An & qualiter partes possint renunciare ordini iudiciario, vide Doctores in Authẽ. offeratur. C. de lit. contest. & in l. properandum C. de iudic. & in c. in literis. de offic. deleg.

⁶ Vide Alexan. consil. ... lib. 1.

⁷ Ad hanc glossam vide Bartold in l. 2. C. de sent. & Bal dum in l. 1. C. de sent. ex peric. & Spec. in tit. de sentent. prolatio. § iusta.

⁸ Idem glo. in l. 1. C. de sent. ex peric. & glo. in c. postulasti. 3. q. 7. Fran.

DE APPELLATIONIBVS.

¶ *Dictum fuit supra tit. proxi. de sent. & re iudicata. Verum quia aliquotiẽs partes grauantur in huiusmodi sententijs & appellamentis iudicu. & dubitaretur aliquis an possit pars grauata appellare: & quomodo sit appellandum: ideo annectit rubricam de appellationibus.*

TITVLVS XV.

De appellationibus.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunẽ.

¶ *Appellãs ad Papam in iudicio vel extra appellare. debet in scriptis: & causam exprimere, & apostolos petere. Si vult & petit appellatus principales persona per se, vel per procuratores instructos super principali, accedere debent ad Papam. In appellationibus à sententia diffinitiua interpositis, nil mutatur. Demum vtriq; contrafacienti imponit pœna. Io. An.*

CAP. I.

Cordi nobis [a] est lites minuere [b], & à laboribus releuare subiectos [c]. Sãcimus igitur vt si quis in iudicio [d] vel extra [e] super interlo

C[Ordi nobis.] Ista est solemnis et quotidiana decret. quæ diuiditur in quatuor partes. Secunda pars: ibi, *Sancimus*. Tertia: ibi, *Hæc quæ*. Quarta: ibi, *Quod si*. Sed Ioan. Monac. diuidebat in sex, de secunda faciendo tres partes: quia scdm eum dat primam formam appellandi ante diffinitiuam. Secunda: ibi, *In quibus*. informat quid facturus sit iudex à quo est appellatum. Tertia: ibi, *Post hæc*. tractat viam in huiusmodi procedendi. Demum de quarta facit duas. nã primo ponit appellantem: secundo appellatum.

CASVS. Prætendebam te debitorem meum in aliqua pecuniæ summa, forte in centum. feci te conuenire coram tuo iudice competente ordinario, vel delegato: coram quo tibi obtuli libellum meum. cui petij per te rñderi. cepta[?] terminum ad respondendũ meo libello. quo termino adueniente, cum deberes rñdere libello: tu excipiendo proposuisti, q libellus meus erat obscurus, generalis, & inadmissibilis. ego aũt dico in contrarium. super quo iudex tulit sententiam interlocutoriam: & dixit libellum meum esse admissibilem, & te debere eidem respondere. à qua sententia appellasti verbaliter, an valeat tua appellatio? Rñdet Romanus Pontifex: dicens q si quis appellauit a sententia interlocutoria: debet appellare in scriptis. Et istud non sufficit: sed vltra debet in appellatione sua exprimere causam rationabilem: talem videlicet q si esset vera, deberet legitima reputari: & quæ si esset vera, necessario inferat appellantem fuisse grauatum. Item appellans debet requirere iudicem à quo, vt sibi det apostolos. Sed vtrum appellanti tenebitur iudex a quo statim dare apostolos: vtrum possit appellãti assignare terminum infra quem dabit sibi apostolos? Rñdet Romanus Pontifex, q iudex non compellitur statim, & illico dare apostolos: sed potest petere terminum ad deliberandũ quos apostolos ipse dabit: vtrum reuerentiales vel refutatorios. Sed quid si iudex dedit appellanti apostolos reuerentiales & dimissorios, ob reuerentiam illius iudicis superioris ad quem appellabat: quæritur vtrum iudex à quo possit appellanti præfigere terminum ad prosequendum appellationem? Rñdet q sic. & terminus iste assignabitur per iudicem a quo, consideratis qualitatibus personarum & negotij: & etiam considerata distantia locorum. Sed ponamus q appellatus petijt, vt iudex a quo remittat totum negotium ad curiam Romanam, vtrum sufficiat q appellatus mittat procuratorem instructum in causa & negotio principali, vel in causa appellationis solum? Rñdet q appellatus debet mittere ad Apostolicam eũdem procuratorem sufficienter instructum in causa principali, & non solum in causa appellationis, vt finito articulo appellationis possit Papa procedere in negotio principali, & hæc eadẽ quæ dicta sunt de appellatione interiecta ab interlocutoria: sunt similiter intelligenda si quis appellet à grauamine extraiudiciali. Sed quid si appellet quis a diffinitiua sententia: vtrum appellãs teneatur obseruare ista? Rñdet q non: sed tunc seruantur iura antiqua, videlicet q appellans non tenetur appellare in scriptis, nec exprimere causam rationabilem in sua appellatione: quæ si esset vera, deberet legitima reputari: sed sufficit appellare verbo, & iudex a quo tenebitur deferre isti appellationi. cap. cum sit. de appellationibus, in antiq. postea Romanus Pontifex in fine huius cap. imponit pœnam facientibus contra istam constitutionem. Nota primo, ex principio huius cap. q iudex debet laborare inquantum potest vt lites abbreuiet. l. quidam existimauerunt. ff. si cert. petatur. cap. finem. de dolo & contu. in antiq. Nota vlterius, q appellans a grauamine extraiudiciali, vel ab interlocutoria, debet appellare in scriptis. Et iste est vnus casus in quo scriptura est de substantia: alios casus ponit glo. in cap. i. j. de censi. ad quam quotidie fit remissio. Regulariter aũt scriptura non est de substãtia rei gestæ. l. pactum. C. de pact. l. contrahitur. ff. de pigno. vbi dicitur, q scriptura non fuit inuenta, vt sit de substantia rei gestæ: sed inuenta fuit ne ipsius rei gestæ pereat memoria. Nota quatuor requisita in appellante ab interlocutoria vel grauamine extraiudiciali. Primo, enim debet appellare in scriptis. Secundo, requiritur q ipse exprimat causam suæ appellationis. Tertio, q illa causa sit rationabilis, idest talis quæ si esset vera, necessario inferret istum appellantem fuisse grauatum. Quarto, debet appellans requirere iudicem à quo, vt sibi det apostolos. Nota q apostolos debet & tenetur iudex dare appellanti, non tamen incontinẽti: sed potest petere terminũ ad deliberandum quos apostolos ipse dabit: an reuerẽtiales, dimissorios, vel refutatorios. Vnde sciendũ q plures sunt Apostoli: quidam enim sunt reuerentiales siue dimissorij, alij sunt refutatorij, alij sunt testimoniales: de quibus vide as late per Panor. in cap. cum cessante. eod. tit. in antiq. Nota q iudex à quo appellatur, potest terminum iuris ad prosequendum appellationem abbreuiare: nam de iure appellans habet annum ad prosequendum suam appellationem: & ex causa biennium. in cap. cum sit Romana. eod. tit. in antiq. & hoc verũ respectu appellationis prosequendæ: non autem respectu appellationis finiendæ. Nam iudex à quo cum sit inferior, non potest ligare manus superioris. Nota q si appellatus petat, vt iudex a quo remittat totam causam principalem ad sedem Apostolicam: debet tam appellatus q̃ appellans mittere procuratorem sufficienter instructũ non solum respectu causæ appellationis, sed etiam respectu causæ principalis: secus si appellatus non petit istam remissionem fieri: tunc enim sufficienter mitteret procuratorem ad prosequendum causam appellationis, vel ad impetrandum iudices delegatos. Nota insuper q archieps̃ cognoscens de causa appellationis nõ potest retinere causam principalem. in cap. i. de foro compet. isto libro. nam archieps̃ nõ potest de principali negocio cognoscere, etiam de consensu partium: nisi finito articulo appellationis dicat; bene appellatum & male iudicatum: quia tunc posset articulum principalis causæ retinere: secus in Papa: quia potest retinere causam principalem, etiam si dictum sit, bene iudicatum & male appellatum. immo sine appellatione potest Papa inhibere iudicibus, vt non se intromittant amplius de causa: sed ipsam causam vnà cum partibus remittant ad Papam. cap. vt nostrum. eod. titulo. in antiq. l. iudicium soluitur. ff. de iud. vnde istæ euocationes quæ quotidie fiunt de minori iudice ad maiorem, fiunt virtute illius l. iudicium soluitur. ff. de iudi.

¶ *Prima glossa diuidit & summat.*

a ¶ *Cordi nobis.*] Appellans ad Papam in iudicio vel extra, appellare debet in scriptis: & causam exprimere, & apostolos petere. si vult & petit appellatus principales personæ per se, vel per procuratores instructos super principali, accedere debent ad Papam. In appellationibus a sententia diffinitiua interpositis, nil mutatur, demum appellanti & appellato constitutionem non seruantibus imponitur pœna. Et potest diuidi decretalis in quatuor partes, in quarum prima ponitur constitutionis causa. In secunda constitutio. In tertia, ipsius declaratio. In quarta non seruantium pœna. Ioan. Andr.

ADDITIO. Sic incipit l. 3. C. de emen. Iustin. Codi. & idem verbum C. de iudi. aperuissimi. circa finem. Io. And.

b ¶ *Minuere.*] sic. ff. si certum petatur. quidam æstimauerunt. in fin. de rescript. nonnulli. de dolo & contumacia, finem. cum suis concordan.

c ¶ *Subiectos.*] š. in proœmio huius lib. & de offic. lega. c. 1. de offic. ordi. c. vt litigantes. š. eod. lib.

d ¶ *In iudicio.*] quod habet locum postq̃ quis citatus est. š. de foro compe. proposuisti. š. de offic. deleg. gratum. & cap. licet. Hostien. & dic in iudicio, idest ab actu iudiciali in quo est iudicium, id est iuris partium disquisitio. Archid.

¶ *Glo. seq. recitat per quæstionem an in appellatione extra iudicium vel à iudice interiecta, locum habeant hæc constitutio: & ponit duas opiniones, & secundam dicit veriorem.*

e ¶ *Vel extra.*] hoc debet intelligi qñ extra iudicium appellatur, tñ a iudice: quod patet per id quod de apostolis sequitur: secundum Inno. [Ioan. Mon. & Archid. & facit clem. co. ne appellanti.] Ad hoc j. versi. his quæ in appellationibus. ibi enim excipitur: & sed alias non esset vera exceptio, si nõ includeretur sub præcedẽtibus. ff. de penult. l. nam quod. § ho. et scdm hoc quod infra dicit, interlocutoria, ad actum iudicialem referas: quod dicit, grauamine, ad

actum extraiudicialem referant:h per iudices illarum. Sed alij 3 dicentes cum appellatur extra iudicium etiã si non à iudice, seruari debere [2] arg. j. eo. concertationi. [De diuersis extraiudicialibus appellationibus ibi dicam post Ioan. Mona. super glo. 2.] Ad id quod dicitur de Apostolis? Respondetur id locum habere quando in iudicio appellatur. [Totum est etiam cum appellatur extra iudicium, puta in electionibus apostolos petere sm Francis. & ita seruatur. vnde dicit appellans; apostolos peto si sit qui eos dare posset, & not. j. eo. vt super.] Ad id quod dicitur de versiculo, his quæ. respondetur, q illa non est exceptio, immo determinatio vel protestatio quædam; & hoc est tutius. & tenet hoc Bernar. s. de elect. considerauimus. in 1. glos.

[2] Et istos sequitur Domi. & Phil. Fran.

cutoria, vel grauamine aliquo ad nos duxerit appellandum: causam appellationis in scriptis assignare deproperet, petat apostolos, quos ei præcipimus exhiberi. In quibus appellationis causam exprimat, & cur appellatio non sit admissa, vel si appellationi forsan ex superioris reuerentia sit delatum. ¶ Post hoc appellatori secundum locorum distantiam, personarum & negotij qualitatem tempore prosecutionis indulto, si voluerit appellatus & petierit, princi-

Alij 3: & facit pro eis s. de probationib. qm contra. ad quod dicit Hostien. q licet non fuerit in scriptis redactum, poterit fides fieri. [Per alia documenta, vt ibi patet in fine. & dicit sic determinandũ. quod not. in sum. eod. tit. §. qualiter, fatetur tñ Hostien. q 3ria opinio est expediens: non tñ sic astringit q ad non scribentem pœnã huius cõstitutionis extendat.] Sed nunquid quælibet scriptura sufficiet? Dicit Innocen. q sic. satis enim est q forma qua appellatum est in scriptis probari possit. Expedientius tamen est & melius, q scriptura sit publica, vel authenticum sigillum. s. de fide instrumen. cap. 2. & facit s. eo. lib. de elect. vt circa.

ADDITIO. Vnde sm Innoc. priuata scriptura nec probat appellatum, nec probat appellationis formam: cum tñ scriptura ad hoc fuerit inducta, vt obuiet appellanti si variare vellet. 1. q. 7. saluberrimum. 27. q. 1. omnes fœminæ. & quod not. 20. q. 1. vidua. Dicit Hostien. q licet cõsuetudo habet q priuata scriptura sufficiat: non tñ per id satisfactum videtur menti huius constitutionis, quæ vult varietatem euitari; quare tutius dicit quod sequitur in glo. allegat etiam j. de senten. excom. cum medicinalis. §. exemplum. vide in Spec. 4. parte. eod. tit. §. 1. versi. & notabiliter.

[2] Etiam sufficit ad hoc ut notet Bar. in l. eum, ff. de appel. vt iudex deliberet, vt non vagetur pars. & sic tenet contra glo. in l. 1. ad fi. ff. eod. & vide Ang. Are. in d. l. 1. Fone.

¶ Glo. seq. notat ponit duas opiniones Gof. & contrarias Bernar.

a ¶ *Interlocutoria.*] Nota ius nouum, appellantem ab interlocutoria debere in scriptis appellare [2]: & æquiparatur appellationi interpositæ à diffinitiua ex interuallo vsq; ad decem dies: tunc enim est appellandum in scriptis: sed si incontinenti appelletur, sufficit viua voce appellari. ff. de appel. l. 2. & 2. q. 6. ad fin. §. litigatoribus. Sed ab interlocutoria incontinenti, & ex interuallo appellandũ est in scriptis, vt hic. & dixit Goff. & Hostien. post eum, q aliud etiam ius nouũ hic inducitur, q qui appellat, causam cur appellat debet exprimere in appellatione: sed p vetera iura sufficiebat dicere: appello ab iniqua interlocutoria: sicut in diffinitiuis. & induxerũt ad hoc s. de elect. cum dilectus. de test. significauerũt. ver. mãdamus. s. eo. dilecto. & c. dilecti. & c. ex parte. Sed Bernar. 3, dicens hoc nouum non esse: dicẽs q in illis decretalibus bene exprimebatur causa appellãdi, & cum Bernar. credo per decretalem. s. eo. vt debitus. Item dixit Gof. q olim extra iudicium non cõpellebatur quis causam exprimere: vnde & quo ad hoc illud ius nouum dicit. Sed Bernar. 3 [3]: dicens q sm antiqua iura bene tenebatur qui extra iudicium appellabat, causam exprimere. & de hoc notatur s. eod. cum causam. in glo. vlt. & c. seq. in vnica glossa. Illud ergo solum dicit Bernar. hic quo ad ius nouum induci, q i scriptis appelletur in iudicio & extra. Causa aũt ideo exprimitur, vt videat iudex cui porrigitur appellatio, an iusta fuerit, vt sic appellantem admittat vel repellat. vnde semper Papa in committendo appellationes à grauamine interpositas, scribit, si est ita.

[2] An idem sit in interlocutorijs habentibus vim diffinitiuæ. Vide decisionem Rotæ 11. in nouis, & Imol. & Angelum in l. 5. ff. de verb. obligat.

[3] Idẽ tenet glo. in d. c. vt debitus. in versi. rationabili. Bart. in leg. eius qui & in l. 6. ff. de appella. rec. Philip. Francus.

ADDITIO. Concordantias vide j. eod. c. non solum. 2. responso. in 2. glo. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. notat per quæstionem an in appellationibus ad alium quàm ad Papam, locum habeat hæc constitutio. ponit duas opiniones cõtrarias, quas in fine determinat.*

b ¶ *Ad nos.*] maxime sm quosdã. [Videlicet Pet. de Samp. & Bontin. qui intelligunt quo ad formam appellandi & appellandorum petitionem, non quo ad deuolutionem, vt sequitur.] Secundũ Hostien. [4] in his quæ de nouo inducit hæc constitutio, locum nõ habet: nisi in appellationibus interpositis ad Papam: cum hoc hic exprimatur. & cum sit pœnalis, & sic restringẽda. [& s. de elect. cap. statutum. sic etiam priuilegia restringuntur, sm Hostien. de priuileg. sane. de offic. lega. q translationem.] Et quòd solum de appellationibus interpositis ad Papam intelligatur: satis probatur p decretalem de foro compe. Romana. 1. rñso. vbi habes, q archieps de consensu partium non potest de causa cognoscere appellationis articulo prætermisso: ergo necesse est dicere, q decretalis ista loquatur in Papa. Sed sm primam opinionem posset dici idem in quolibet alio iudice ordinario, qui per simplicẽ querelam cognoscere posset, vt legatus, vt cap. 1. de offi. lega. Sed archieps per querelam cognoscere non potest, & ideo primo est sibi videndum an appellatio deuoluat.

[4] Et Archi. quem vide 2. q. 6. quia suspecta. & hæc vera quo ad deuolucionẽ negotij principalis, hoc probat quod sequitur in glo. Ipse tñ Host. latius intellexit, vt patet in gl. 2. Ioan. An.

c ¶ *Appellandum.*] verbo, quia adhuc hodie sm Hostien. poterit facto appellare, vt s. eo. meminimus. & c. suggestum. & cap. ad hæc sicut. de hoc s. de appella. vt debitus.

ADDITIO. Dicit Inno. q facto appellans prudenter facit, si coram testibus exprimat omnia grauamina pro qbus vadit, vel nuncium mittit. Nam si qs appellat viua voce, ad hoc tenetur vt sequatur: quare non qs facto. & hoc idem not. in c. vt debitus. facit qđ not. s. eod. dilectis. in glos. qm plus dicit Archid. q dato q appellans facto hoc non faciat, non puto quòd incidat in istam constitutionem. & ponderat q Innoc. dixit eum prudenter facere, quasi non necessario. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens ponit dubium: secundo ponit quid addat hoc ius nouum: tertio signat contrarium, quod quadrupliciter soluit.*

d ¶ *In scriptis.*] Illud speciale in appellatione ad Papã interposita.

e ¶ *Deproperet.*] scilicet festinet [5], vel valde properet: præpositio de, hic auget. sim. C. de iud. properandum. [ff. depo. l. 1. in princ. & vide quod dixi post Hostien. de consue. ad nostram. Io. And.]

[5] Infra quantum tempus assignanda sit appellationis causa. Rainus consil. 318. lib. 5.

f ¶ *Petat apostolos.*] instanter [6] & infra xxx. dies. j. eod. ab eo. & in clemen. quamuis. eod. tit. [Dixerat hic Innocen. q non petens renunciat appellationi, nisi per argumenta pateat eum velle prosequi appellationem, vt si ad illam prosequendam mittat. hoc reprobatur in prædicta decretali ab eo.] Et non intelligas de Apostolis Petro & Paulo: sed de litteris dimissorijs. ff. de lib. dimis. l. vnica. ff. de verb. sign. l. dimissoriæ.

[6] Quomodo & quando petendi sunt apostoli docet Felin. in cap. cum ot. de offi. deleg.

ADDITIO. Dicit Hostien. & Petr. q dicũtur apostoli ab apo, quod est de, & stolon, q est missio: quasi missio quã facit vnus iudex ad alium. sic etiam de apostolis dicimus, q à Deo vel de cælo missi fuerunt. vide in Spec. 4. par. eod. tit. §. sequitur. vbi ponit Guil. v. species apostolorum: conuentionales, testimoniales, delatorios, refutatorios, & reuerentiales: & ibi ponit ipsarum formas. Ioan. And.

g ¶ *Exhiberi.*] q si nõ exhibeatur, & postea [7] iudex in causa procedat: nisi appellationi renunciatum esset, inualidus est processus. j. eod. vt super. quod est verum, si debitis loco, modo, & tempore requisitus eos expresse denegat: vel infra debitum tempus negligenter vel malitiose tradere prætermittit. j. eod. ab eo. 2. responso. Et nota quòd iudex tradendo apostolos, videtur appellationi deferre. s. eod. tit. dilectis. ad finem. quod est verum, quando tradidit dimissorios vel reuerentiales. secus si refutatorios, vt sequitur. Sic nec termini datio habet vim delationis, vt dicam j. eod. tit. cum appellationibus.

[7] Idest ex quo petiti fuerit apostoli secundum Host. & not. quod hoc pars vult ponderari tempus petitionis nõ denegationis. contrarium not. j. eod. vt sup. in glos. ante penalt. & vide qđ ibi dicam. Io. And.

h ¶ *Appellationis.*] admittendæ vel non: & tunc sequentia veniunt expositiue ad causam ob quam appellatum fuit.

¶ *Glo. seq. ponit opinionem quam determinat.*

i ¶ *Superioris.*] non dixit Papæ. Et sic not pro his quæ s. dixi.

ADDITIO. Dixit ergo Hostien. per hoc satis patere qđ de Apostolis dicitur in omnibus iudicibus locum habere. Io. An.

k ¶ *Delatum.*] solet fieri in dubio cum dubitatur [8] de veritate appellationis. alias caueant pœnam. s. tit. proxi. c. 1.

[8] Ad hoc s. eod. est specialis. fi. vincol sic. Io. And.

ADDITIO. Secundum iura dicit Hostien. q illam pœnam non incurret: dummodo id nõ fecerit in grauamen alterius partis per gratiam vel per sordes, vt ibi not. Io. And.

ADDITIO. Potest dubitari vel de veritate appellationis, vt dictum est: Vel de iustitia, puta propter dubium opinionum secundum Abba. qui ponit exempla per not. in decretali, vt debitus. eod. tit. Ioan. And.

l ¶ *Indulto.*] à iudice à quo [9] est appellatum. de quo dic vt s. eod. tit. cum sit Romana.

[9] Vide cap. fin. de arbitr. & Romand. singul. 165 incip. iudex à quo. & Felinũ in cap. cum Bertoldus. de re iudicata.

m ¶ *Petierit.*] quia non sufficit q hoc gerat in mente, nisi hoc exprimat ore. ff. de verb. oblig. l. quidquid astringendæ in principio. Et nota q secundum iura vetera, aut recipiebatur appellatio a iudice vel a parte, aut non: nec statuebatur terminus. In secũdo casu sufficit mittere procuratorem ad impetrandum & 3dicendum. In primo debet mittere procuratorem ad prosequendam causam appellationis: sed de principali nil dicebatur per antiqua iura. hodie aũt si hoc petit appellatus, tenetur mittere non solũ ad prosequendam causam appellationis, sed etiam principalem, vt hic vides, si huius constitutionis pœnas euitare voluerit: & sic addit solũ ista constitutio,

constitutio, & non derogat. Sed ꝓ. ſ. eod. qua fronte. vbi hoc vi esse in optione appellantis. Solu. Quidam exponunt ibi si maluerit aduersarius, scilicet appellatus. Alij dicunt illud correctum per istud. Alij, ꝙ decretalis illa dat optionem appellanti ad quem appellare velit, non an velit principalem causam ad iudicem appellationis deferri. Vel dic ꝙ ibi datur optio an velit coram eo ad quem appellauit litigare; vel delegatum impetrare: & hoc cum appellatus non contradixit, vt hic.

a ¶ *Per se.*] Non datur optio vt personam trahere possis, sed causam. vnde istud, vel, quod sequitur, non refertur ad potestatem appellati, sed appellantis.

Additio. Alias ſm Pet. & Abb. vtilis clericus litigans cum epo, ipsum epm litigantem vrgere posset ad psonale iter ad curiã. Idem de milite, vel alio litigante cum rege: quod esset absurdum. Ioan. And.

b ¶ *Munimentis.*] idest, priuilegiis, & instrumentis, & omnibus his per quæ potest causa muniri. ſ. de dolo & contu. cap. fin. de elect. cupientes. ſ. eo. lib.

Dic tem. ponderare antequam literæ sunt p appellantem impetratæ, vel nuncius missus, al. dare non intra gra nõ procedere. Phil. Franc.

Pluribus iudicibus concurrentibus ad quos appellare licet. Domi. Franc.

pales personæ per se[a], vel per procuratores instructos cum mandato ad agendum, & cum rationibus & munimentis[b] ad causam spectantibus, accedant ad sedem Apostolicam sic parati, vt (si nobis visum fuerit expedire) finito[c] appellationis articulo, vel de partium voluntate omisso[d], procedatur in negotio principali quantum de iure poterit & debebit: His quæ in appellationibus à diffinitiuis sententijs interpositis antiquitas[e] statuit[f], non mutatis. Quòd si appellator quæ præmissa[g] sunt, non obseruet: reputabitur non appellans, & ad prioris iudicis redibit examen in expensis legitimis condemnandus[h]. Si autem appellatus contempserit[i] hoc statutũ: in eum tamquam in contumacem tam in expensis, quàm in causa (quantum à iure permittitur) procedatur[k]. Iustum est equidem, vt in eum iura insurgant, qui ius[l] & iudicem[m] & partem[n] eludit[o] †.

Additio. De testibus tamen hic non intelligitur. ſ. de fideiuss. constitutus. versic. præterea licet causam mutat. Inno. Archid. Io. And.

c ¶ *Finito.*] per approbationem vel cassationem appellationis: quod est officium iudicis appellationis. 2. q. 6. ad finem. Io. And.

d ¶ *Omisso.*] quod non posset archiepiscopus. ſ. de foro compet. Romana. 1. respon.

e ¶ *Antiquitas.*] reuerenda. ſ. de translationibus, quanto. §. 1.

f ¶ *Statuit.*] scilicet quòd appellans in eis appellationis causam non teneatur exprimere: sed sufficit dicere: appello ab illa iniqua sententia. & iudex debet appellationi deferre, & potest statuere terminum appellanti ad appellationem prosequendam. eod. tit. cap. cum sit.

De priuilegijs antiquitatis vide Felinum in cap. 1. de maio. & obed. & in c. si qui testib. extra de testib.

g ¶ *Quæ præmissa sunt.*] idest, si causam appellationis non expressit in scriptis, & Apostolos non petijt: & instructus non venit, vt hic dicitur, [vel non misit.]

Additio. Secundũ Innoc. cuius est glo. quam posuit Bernar. in additionibus. & tñ in alia glo. tenuit Inno. quod prędixi. Io. An.

h ¶ *Condemnandus.*] non dixit, condemnatus. vnde dicit Hostien. ꝙ iudex principalis causæ habet condemnationem facere. Sed dic ꝙ etiam iudex appellationis ipsam potest facere. ī. eod. cum appellationibus. 1. respon. in fine.

Vide decisionẽ Rotæ 251. in nouis.

i ¶ *Contempserit.*] quare hoc dicit, cum in volũtate appellãtis resideat ire vel nõ ire? Hoc intelligitur ſm Bernardũ, cum appellatus hoc approbauit: scilicet cum volebat corã superiore causam prosequi. si igitur postea non seruauerit hoc statutum, idest si non venerit instructus vt debet, contra ipsum tamq̃ contra contumacem procedet tam in expensis q̃ in causa. Et qualiter procedatur ꝫ contumacem reum vel actorem, lite contestata, vel nõ contestata, vel quasi contestata, plene not. ſ. de dolo & contu. pnult.

Additio. Archidiaconus alleg. quod not. ſ. eod. sæpe. in glo. vt si lis. & vide quod ibi dixi: per quod decido quod hic not. Inno. & Ioan. Mona. Io. And.

k ¶ *Procedatur.*] per illum ad quem est appellatũ. ſ. eo. sæpe. & c. per tuas. nec est mirandum, si tales taliter puniãtur. iustũ est, &c.

An vero requiratur monitio sa per principali vide Abbatem in c. sæpe. de appellation.

l ¶ *Ius.*] ſ. eod. in principio.

m ¶ *Iudicem.*] qui appellationẽ recepit, & terminum assignauit.

n ¶ *Partem.*] quæ venit instructa coram Papa.

o ¶ *Eludit.*] quod reprobatur. ſ. de alien. iudic. mut. causa facta. c. 2. de postu. præla. bonæ 2. §. nec nocebat. ff. de iud. si prætor.

Additio. Et ff. ne quid in loco publ. l. fin. Ioan. Mona. & C. de sportul. l. vlt. in fi. Io. And.

Legitima.] Primo ponit factum sæpe contingens, cui secundo prouidet: ibi, *Volentes*. Hostien. facit tres partes, dicens ꝙ in prima ponitur dubitatio. In secunda solutio. In tertia dicitur, ꝙ iudex procedat. partes istæ patent: Sed Ioan. Mona. dicit aptius, ꝙ primo narratur iuris antiqui prouisio. Secundo: ibi, *Volentes*. ponitur noui iuris adiectio. Vel dic ꝙ prima pars ponit morbum, cui secunda medetur. Ioan. And. Præmitte, quod habes in cap. suspicionis. 1. respon. ſ. de offic. deleg. scilicet, ꝙ vbi iudex recusatur, eliguntur arbitri, qui de causa suspicionis cognoscunt. Dominicus.

¶ Idem.

¶ *Iudex qui recusatur, statuit competens tempus arbitris ad finiendã causam: quo elapso si finita non fuerit, in principali procedit. Io. And.*

CAP. II.

Legitima[p] suspicionis[q] causa contra iudicem assignata †, & arbitris à partibus (secundum formam iuris[r]) electis, qui de ipsa cognoscant[t], sæpe contingit, quod ipsis in idem conuenire nolentibus, nec tertium aduocantibus, cum quo ambo vel alter eorum procedat ad decisionem ipsius negotij vt tenentur, iudex proferat[u] excommunicationis sententiam contra ipsos †: quam ipsi tum propter odium[x], tum propter fauorẽ

Casus. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice delegato à Papa. tu eum vis recusare vt suspectum quia dicis, quòd ipse est affinis meus. certũ est ꝙ debemus eligere arbitros ad cognoscendum de ista causa suspicionis; coram quibus arbitris teneris probare istam causam suspicionis. Sed ponamus ꝙ iudex recusatus timet ꝙ arbitri sint negligentes in finiendo istam causam, nunquid poterit præfigere arbitris terminum ad finiendã causam suspicionis? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ sic. & si arbitri non finierint causam recusationis infra illũ terminum, poterit iudex recusatus reassumere iurisdictionem. Nota primo, ꝙ iudex potest assignare arbitris terminum infra quem causam decidant. quod intellige de arbitris iuris, de compromissarijs non loquitur iste tex. Nota secundo, ꝙ quando sunt electi tres arbitri, videtur data potestas duobus, vt quod maior pars ipsorum fecerit, valeat. Ad hoc ſ. de arbi. c. fin. eod. lib. Dominicus.

Alias, illa die.

Amplia terminum ad exceptionẽ concernentem iudicis famam, vt si dicatur infamis, excõmunicatus. Pet. de Ancha. contra Inno. in cap. quoniã super abbatia. de offi. deleg. Franc.

Non ꝙ iurisdictio extendat ad psonas non inclusas rescripto, quia impedimentũ illud propter quod referi pcum obcessum est. Pet. de Anch. Franc.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quod supplet.*

p ¶ *Legitima.*] Iudex, qui accusatur, statuit competens tempus arbitris ad finiẽdam causam: quo elapso si finita non fuerit, in principali procedit. Emanauit ad suppletionem decretalis ſ. de offic. deleg. suspicionis. Io. And.

Additio. Et in Spec. de reg. §. fin. versic. sed quid si actoris. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

q ¶ *Legitima suspicionis.*] de veritate causæ non dubitatur quin habeat arbiter cognoscere. Sed quis cognoscet an causa sit legitima? Dic quod idem arbiter[6], vt not. ſ. eod. cum speciali, in 3. glo.

Additio. Et in cap. suspicionis. ſ. de offic. deleg. in 1. glo. & in Spec. de recusa. §. qualiter. in princ.

r ¶ *Iudicem.*] ordinarium vel delegatum à Papa. ſ. eod. cum speciali. de offic. deleg. suspicionis. Si aũt esset delegatus epi vel eius officialis, vel essent plures delegati cum clausula, ꝙ si non oẽs. & vnus ex his recusetur, tunc non itur ad arbitros. quod dic vt not. ſ. eod. lib. de offic. deleg. si contra vnum. Et coram ipso iudice qui recusatur, dandus est libellus recusatorius. ī. eod. secundo requiris. C. de iudi. apertissimi.

Nisi sint notoriæ iniustæ, quas iudex repellere potest. vide Lapum allegat. & Franchum hic.

Additio. Libellus recusatorius dandus est coram recusato iudice, si sit ordinarius vel delegatus, vt in prædicto c. cum speciali. & c. suspicionis. Hostiensis.

¶ *Glossa sequens ponit quatuor quæ requiruntur in arbitro.*

s ¶ *Formam iuris.*] s. eod. cum speciali. & non debent esse laici[7] tales arbitri: quia cum habeant testes compellere, & alia facere quæ pertinent ad hunc articulum, talis spiritualis iurisdictio non caderet in eos ſm Bernar. ad hoc 96. dist. bene quidem. de iud. decernimus. Item non debent esse suspecti: alias possent sicut iudices recusari. Item nec debent esse multum remoti. ſ. eod. secũdo requiris. & c. cum speciali. Item debent esse in locis competentibus, vbi possit haberi copia peritorum. ſ. eod. lib. de rescrip. statutum.

Idẽ Arch. de hoc in Spec. de recusationibus, §. fin. ver. & nunquid. Io. And.

t ¶ *Cognoscant[8].*] & pronuncient. ff. de iud. de qua re. ſ. de causa possessionis. cum super. & ī. patet. Io. And.

Verbum, cognoscant, est iurisdictionale. vide Cardinalem in clement. 2. q. 11. de offi. de leg. & Decium cons. 189.

u ¶ *Proferat.*] quod potest ſ. de offic. deleg. suspicionis.

x ¶ *Odium.*] caueant tales arbitri iuris à pœna. s. tit. proxi. c. 1. licet arbitri compromissarij illam timere non habeant, vt ibi dixi.

ADDITIO. Dicit Hostien. quod arbitri iuris pœnam d. c. 1. incurrunt, faciendo, vel omittendo aliquid per gratiam vel per sordes. Nam delinquere potest omittẽdo, sicut peccare faciẽdo. s. de exce. dilectæ. & c. significauerunt. de rescriptis, significante. Ioan. And.

a Vilipendunt.] & ex eo magis ligantur. s. de sent. excom. per tuas.

b Causa ipsa.] scilicet recusationis.

Causæ recusationis ponuntur per Decium in cap. postremo. de appellat.

ADDITIO. Decem & octo iustas recusationis causas not. hic Hostien. vide plenius in Spec. tit. 1. §. superest. & per ipsum Hostien. in sum. de offic. deleg. §. quæ sunt iustæ causæ. Ex illis 18. vide sex not. de offic. deleg. cau sam. in 1. gl. & vide quod nota. s. eo. lib. de offic. deleg. si per vnnos. in 6. glo. & quod super ex dixit Io. And. qui hic in sua nouella peculiariter explicat ipsas causas incipiendo à septem vsque ad 18. inclusiue.

partium diutius vilipẽdunt[a]; quare causa ipsa[b] plus debito prorogata, non proceditur ad cognitionem negotij principalis. Volentes igitur morbo[c] huiusmodi necessariam adhibere medelam: statuimus, vt ipsis arbitris per iudicem[d] competens terminus præfigatur[e], infra quem in idem conueniant, vel tertium cõcorditer aduocent, cum quo ambo vel alter eorum, eiusdem suspicionis negotium terminare procurent. Alioquin[f] iudex extunc in principali negotio procedere non omittat[g].

¶ Idem.

¶ *De officiali episcopi non ad episcopum, sed ad archiepiscopum appellatur.*

CAP. III.

ROMANA ECCLE-

Non tamen cessat remedium antiquum, scilicet, coactio. arg. l. quotiens. ff. de actio. & obl. licet præsens cap. veniat ad fortificandum ius antiquum, non ad corrigendum facit l. 1. § diserte aliquis. ff. de publi. Pe. de Anch. Fons.

c Morbo.] s. eod. lib. de except. pia.

ADDITIO. De iuramento calumniæ, cæterum. vbi de hoc in glos. 2. & dicit Archid. morbum dictum: quia ex illo mors oritur, scilicet animæ. Io. And.

¶ *Glo. seq. signat contrarium ops ponit & soluit.*

d Per iudicem.] ipsum recusatum ordinarium vel delegatum. contra. s. de offic. deleg. suspicionis. Sol. ista corrigit illam secundum Bernar. & sic O. reuolauit ad A. idest, hoc extremum ius ad illud quod olim erat ante decretalem suspicionis. Sed dic quod decretalis ista nõ corrigit illam. Illa enim decretalis loquitur in termino partibus assignando ad probandum, idest, parti quæ suspicionem vult probare: quem non qui recusatur, sed arbitri assignare debent, vt ibi. Ista loquitur in termino assignato arbitris ad causam finiendam: quem non arbiter, sed iudex recusatus debet statuere. Io. And.

Ad hanc glossam vide Abbat. in cap. secundo sequenti. de appell. & Felinum in cap. pastoralis. de exce. puo.

ADDITIO. Idem Hostien. Pet. de Samp. & Abba.

e Competens.] quod si minus competentem terminum assignaret, locus esset appellationi. s. de dila. cap. 1. Io. And.

ADDITIO. Secundum Boatin. locus esset appellationi interponendæ per partes, quæ in hoc grauantur, non per arbitros. quod intellige, si non grauantur. Si ergo in arbitros fulminaret sententiam, si infra terminum non diffinissent, tunc eorum interest appellare. Ioan. And.

f Alioquin.] scilicet si elapso termino nondum sit per ipsos negotium terminatum.

g Non omittat.] videtur quod constitutio ista sit iniqua. sic probo: Pone quod iudex in veritate sit suspectus suspicione quæ proponitur contra ipsum: arbitri in fauorem partium vel partis, non finiunt negotium in termino; iudex procedit in principali: & sic inutiliter proponitur recusatio. Quomodo ergo fiet, cum hic compellatur corã iudice suspecto reus litigare? Dicunt quidã [Pet. de Samp. & Abb.] quod pars petet à iudice, vt secundum acta coram arbitris negotium finiat. ad hoc s. de testib. præsentata. & si male pronuntiauerit, appellet. Vel dic quòd si arbitri nolunt pronunciare, vel male pronuciant: appellandum est ad Papam. s. eod. lib. de offic. deleg. ab arbitris. Io. And. [Idem Archid.]

Romana.] Hæc est famosa & notabilis decretalis, quæ (omissa prolixitate Hostien. & diuisione Ioan. Mona. quę nimis est cõfusa) potest diuidendo sommari sic. Hæc decretalis de duobus tractat, scilicet de appellatione ad archiepm interponenda: & de ipsius potestate circa eam interiecta. Circa primum decidit tres casus quibus dubitabatur an posset vel deberet ad archiepm appellari, & hoc in 1. & 2. respon. & in §. *Debet.* Circa secundum facit quinque. Primo, decidit quando citare possit vel delegare: ibi, *Cum autem.* Secundo: ibi, *Si vero.* quando possit inhibere: distinguens circa hoc tres casus. Tertio: ibi. *In aliam.* de ipsius potestate in aliam personam, vel aliam causam. Quarto: ibi, *Sententias.* de potestate reuocandi censuram. Quinto & vltimo de necessitate remittendi male appellantem. Dominicus.

Casus amplissimus & peculiaris domini Hostiensis, comprehendens particularia singula huius §.

CASVS. Officialis Pictauen. cognoscit de aliqua causa inter duos subditos suos. tulit sniam diffinitiuam vel interlocutoriam, non refert. vna partium vult appellare: quæritur ad quem iudicem sit interponenda appellatio: hoc est, vtrum possit pars appellans appellare ad epm Pictauen. dominum ipsius officialis? Rñdet Romanus Pontifex, quod certe non: & licet eps sit maior suo officiali: tñ quia idem est consistorium amborum, non potest appellari ab officiali ad epm: ne appelletur ab vno iudice ad eundem: immo non valet contraria consuetudo. c. 2. s. de consue.

¶ Sed quid: ponamus quod aliquis prælatus inferior, puta archidiaconus, vel archipresbyter existens sub epo tulit aliquam sententiam interlocutoriam vel diffinitiuã: vna pars vult appellare: quæritur ad quem sit appellandum? Certe appellandum est ad epm: non autem ad archiepm omisso medio. valeret tñ contraria consuetudo vt quis appellaret à prælato inferioris epi ad archiepm: nam cum consuetudo dat iurisdictionem non habenti: multo magis potest iurisdictionem prorogare habenti.

Casus §. si archidiaconus.

¶ Sed ponamus quod fuit appellatum ab officiali epi ad archiepm, vel ab inferiori prælato epi ad epm, an iudex appellationis ad solam assertionem partis appellantis possit decernere citationem, ad citandam partem appellantẽ, & iudicem à quo est appellatũ priusquam sibi cõstet quòd appellatio fuit interposita ex causa probabili: hoc est, vtrum anteque iudex appellationis decernat citationẽ suam, debeat sibi liquere quod fuerunt obseruata omnia illa quæ requiruntur ad deuolutionem causæ ad superiorem per appellationem? Rñdet Romanus Pontifex, quod sic: & ideo appellans debet comparere corã iudice appellationis, vt eum informet de omnibus istis: aliás iudex appellationis non deberet decernere suam citationem. hoc dicit præsens tex. vsque ad §. *Si vero.* in quo sic figuratur

Casus §. sed autem.

CASVS. Certum est quod iudex appellationis consueuit inhibere iudici à quo ne aliquid attentet in præiudicium appellationis.

¶ Sed ponamus, quod pars appellata comparet coram iudice appellationis: & proponit, quod appellans nõ appellauit infra decem dies: vel aliquid omisit propter quod reputatur non appellans: nunquid debet iudex appellationis anteque decernat citationẽ prius de illis cognoscere, & super his interlocutoriam ferre? Rñdet quod sic: à qua interlocutoria poterunt partes appellare.

Casus limitalis §. si vero.

¶ Sed ponamus, quod pars appellata non proponit non fuisse appellatum infra decem dies: sed dicit quod causa inserta in appellatione non est de causis insertis & approbatis à iure: dicit appellans, quod licet causa non sit inserta in corpore iuris: tñ est similis vel maior quam sint causæ insertæ in iure. nunquid iudex appellationis prius debet ferre interlocutoriam, an alia causa inserta in appellatione sit iusta vel non, anteque faciat inhibitiones iudici à quo? Rñdet quod sic. & nõ intelligatis quod iudici ad quem, debeat constare de veritate appellationis: sed intelligitur sibi constare an causa inserta in appellatione sit rationabilis vel non.

Casus §. quod si obijciatur.

¶ Sed ponamus quod fuit appellatum à snia diffinitiua: vtrum iudex ad quem, possit facere inhibitiones iudici à quo, non præmissa cognitione? Rñdet quod non: nisi fuerit appellatum à snia diffinitiua in casibus in quibus est inhibita appellatio: puta quia aliquis fuerat condemnatus ex sua confessione, & appellauit. tunc enim debet inferri iusta causa in appellatione, & debet fieri fides iudici ad quẽ, an causa inserta in appellatione sit rationabilis.

Casus §. si autem.

¶ Sed quid: ponamus quod erat quæstio super prædio quod possidebas. lata est sententia contra te: & ab ea appellauisti, postea quidã tertius intulit tibi violentiam in illa re: vtrum coram iudice appellationis possis eum facere conueniri? Certe non: sed debet conueniri coram suo iudice immediato. Et istud verum, nisi per istam turbationem impediretur iurisdictio iudicis appellationis. hoc dicit vsque ad §. *Cum vero.*

Casus §. in aliam.

¶ Sed ponamus quod pendente appellatinoe conueni te coram iudice à quo, super alia re: vtrum iudex appellationis possit inhibere iudici à quo, ne cognoscat de ista causa? Certe non: veruntamẽ posses ipsum iudicem a quo recusare vt suspectum, probato grauatione quod tibi intulit in alia causa à quo appellasti.

Casus §. cum vero.

¶ Sed ponamus, quod eps Pictauensis habet iurisdictionem tpalem in aliquo loco suæ diœcesis: tulit aliquam sniam per se, vel per auditorem suum. vtrum debeant appellare ad metropolitanum, puta ad archiepm Burdegalen. vel ad præsidem prouinciæ: puta, Senescallum, vel eius locum tenentem? Rñdet quod est appellandũ ad Metropolitanum: & sic ad iudicem ecclesiasticum: nisi eps teneret in allodium illam iurisdictionem non faciendo aliquam pensionem domino tpali. secus si teneret in feudum: nam tunc appellandum esset ad iudicem laicum in c. allegato pro contrario in glo.

Casus §. debet.

¶ Sed quid: ponamus quod iudex a quo, excommunicauit appellantem, ipsum reputando contumacem: vtrum iudex appellationis possit relaxare, vel declarare nullas istas sententias, anteque cognocat vtrum bene vel male fuit appellatum? Respondet quod non, & istud

Casus §. sententias.

& istud verum, nisi immineret periculum animæ: quia tunc posset illas relaxare: sed non declarare nullas.

Casus §. sua iu.

¶ Sed ponamus q iudex appellationis pronunciauit bene sententiatum, & male appellatum: quale debet esse officium iudicis ad quem? Respondet q ipse iudex appellationis debet remittere partes ad iudicem à quo, vt ipse cognoscat de principali causa. *Idem consistorium.*] Per hoc enim excluduntur officiales foranei, q sunt delegati Episcopi. licet enim ipsi habeant iurisdictionem ad vniuersitatem causarũ: tñ ab eis appelletur ad Episcopum, & non ad metropolitanum. *Quid si.*] sed qualiter pars appellata potest opponere, q iudex appellationis cognoscat an causa inserta in appellatione sit iusta vel non? Dicendũ

¶ Decreti huius cap. confirmat cõcilium Tridenti. sessio. 24. de refor mat. cap. 7.

¶ Per istã rationẽ dicit Petr. de Anch. illud c. procedere in quocunque generaliter alteri vices gerente: nõ ad ipsum cuius vices gerunt, sed ad eius superiorẽ appellet. sed an improbari possit, vide no. in c. ca. lator ... de sen. & re iudi. felin. Summam.

sia[a] † : & infra. ¶ Cum suffraganeorum Remensis ecclesiæ, suorumque officialium (qui generaliter[b] de causis ad ipsorum forum pertinentibus, eorum vices supplendo cognoscunt) vnum & idem[c] consistorium siue auditorium sit censendum: ab ipsis officialibus non ad dictos suffraganeos[d] † (ne ab eisdem ad seipsos[e] interponi appellatio videatur) sed de iure[f] ad Remen. est curiã † [g] appellandũ.

q aliquæ sunt causæ, quæ non sunt expressæ in iure: puta quia sunt similes vel maiores: & in istis debet iudex appellationis cognoscere an illæ causæ sint iustæ vel non. si aũt causa inserta in appellatione esset vna de causis insertis in iure: tunc nõ haberet iudex appellationis cognoscere an illa causa esset iusta vel non. Vnde sciendũ q iudex appellationis haberet ferre duas sententias: vnam interlocutoriam an appellatio fuerit ad eum deuoluta, vel ne: aliam diffinitiuam respectu articuli appellationis: videlicet an bene fuerit appellatũ vel male: & an bene iudicatum vel male. Not. primo ex principio c. q ab officiali Episcopi non põt appellari ad ipsum Episcopum: nec valeret cõtraria cõsuetudo, vt c. 2. s. de cõsue. & istud verum, quando appellatur ab officiali generali, & principali: quia si appellaretur ob officiali foraneo, esset appellãdum ad Episcopum.

¶ Vide c. si quæcunque[a]. 2 q. 6.

Nota q non potest appellari omisso medio regulariter: nam ab Archipresbytero non potest appellari ad Metropolitanum omisso Episcopo. Sed quid si Archipresbyter est sub Archidiacono: an possit appellari ad Episcopũ omisso Archidiacono? Cõmunis opinio Doctorũ est, q sic. nam concurrit cum quibuscunque inferioribus Prælatis: exceptis Abbatibus respectu suorũ religiosorum. c. quanto. de offi. ordin. in antiq. Nota vlterius, q valet consuetudo vt omisso medio possit appellari. Nota q iudex appellationis non debet citare appellatum, nisi constet sibi q appellatio fuit interposita ex iusta causa & rationabili. & istud verum, quando causa est exprimenda in appellatione: videlicet quando appellatur ab interlocutoria vel diffinitiua in casibus in quibus prohibetur appellatio à iure. Et si iudex appellationis videat, q causa inserta in appellatione non sit iusta, debet denegare audientiam appellãti. Nota vlterius ibi, q si obijciatur, q non solum potest appellari propter causas insertas in iure: sed etiam pp alias causas maiores, vel æquales, puta nos nõ habemus in iure, q iudex posset recusari vt suspectus propter compaternitatem: si tamen de iure patriæ sit tãta amicitia inter cõpatres, sicut inter consanguineos: illa est sufficiens causa recusandi iudicem, vt suspectum. Nota, q si pars appellata proponat, q causa inserta in appellatione nõ est rationabilis: iudex appellationis debet interloqui an illa sit causa rationabilis, vel non.

Appellari non potest omisso medio regulariter.

Nota q qñ appellatur à diffinitiua in casibus à iure prohibitis: necesse est vt appellans in appellatione sua inserat causam rationabilem: vt puta si confessus in iure appellet: debet inserere in appellatione sua, q cõfessus fuit per errorem, vel metum: & debet de errore & metu fidẽ facere: & in hoc æquiparantur interlocutoria & diffinitiua. Nota q iudex appellationis non recipit iurisdictionẽ nisi inter partes: puta inter appellantem & appellatum, & non inter tertium, quod verum est: nisi iste tertius impediret iurisdictionem iudicis appellationis. cap. 1. de offic. & potesta. iudicis delegati. in antiquis.

Appellans à diffinitiua in casu prohibito debet causam inserere.

¶ *Prima glossa diuidit & summat.*

a ¶ *Romana Ecclesia.*] Huius Decretalis vndecim sunt partes: sicut & vndecim eius dicta. Primum, q de officiali epi nõ ad epm, sed ad archiepm appelletur. Secundũ, q de subdito epi ad ipsum nõ ad archiepm appellat: nisi aliud esset de cõsuetudine. Tertiũ, q archieps causam appellatiõis ab epo interpositæ nõ debet cõmittere, vel partes citare, nisi in appellatione probabilis causa sit expressa. Quartum, q si negetur p appellationẽ negotiũ deuolutũ, nõ inhibebit Archieps iudicem principalis causæ procedere: nisi prius de deuolutione constiterit. Quintum, q si dicitur ex in iusta causa appellatum, Archiepiscopus inhibere nõ potest: nisi prius recepta appellatione, vt probabili incipiat cognoscere, de causæ veritate. Sextum, quòd licet dicatur appellatũ a diffinitiua in casu prohibito à iure: ex quo de hoc Archiepiscopus cognoscere cœperit, põt inhibere, ne sñia executioni mandetur. Septimum, quòd Archiepiscopus in tertiam personã (post inhibitionem suam in causa per appellationem delata ad ipsum) aliquid innouantem, iurisdictionẽ exercere non potest. Octauum, quòd Archiepiscopus appellantem in alijs causis à iurisdictione Episcopi non potest eximere. Nono dicitur, quòd ab Episcopis in causis, quibus iurisdictionem tẽporalem habent, de iure debet ad Archiepiscopum appellari: nisi speciale ius aliud inducat. Decimo, quòd censuram ecclesiasticã in appellantẽ prolatam p Episcopũ, Archiepiscopus reuocare non põt: nisi partibus vocatis, & de causa legitime cognito. Vndecimo & vltimo dicitur, quod ex quo Archiepiscopus pronunciauerit male appellatum ante iniam: ... debet causam ad suffraganeum remittere.

¶ *De subdito Episcopi ad ipsum non ad Archiepiscopum appellatur: nisi aliud esset de consuetudine. hoc dicit.*

¶ Ab Archidiaconis vero alijsque inferioribus Prælatis[h] suffraganeis subiectis eisdem, & eorum officialibus, ad suffraganeos ipsos debet, & non ad eandem curiam[i] (omissis dictis suffraganeis) appellari: nisi aliud Remensi ecclesiæ de consuetudine[a] competat in hac parte.

¶ *Glossa sequens notat officialem ordinarium, reprobans opinionẽ Goffre. & extendens opinionem Bernardi.*

b ¶ *Generaliter.*] Nota per hãc literã, q officialis[t] est ordinarius non delegatus, & sic est reprobata opinio Goffre. qui not. in sum. de offi. vica. ... dubitari, q officialis Episcopi delegatus est, nõ ordinarius, & ob hoc dicebat de ipso ad Episcopum esse appellandum, & hoc idem videbatur tenere Bernar. s. ne præla. vic. suas. c. 2. in gl. 1. vbi dicit, q Episcopus non potest de iure ordinarium dare: sed solum princeps vel lex. Vel dici posset, q per hoc non negat officialem esse ordinarium: quia dici posset, q habeat a lege. Vnde ipse Bernar. hic & Inno. Host. & omnes. Io. Mona. & Archidia. not. officialem ordinariũ esse, quod ex hoc dicto necessario concluditur hic: & probatur hoc, vt dixi s. e. lib. de offi. vic. licet. ad hoc s. de offi. vica. sua. in Auth. de iud. circa prin. coll. 6. [& §. illud custodiẽdo. & C. eo. tit. si quando. Io. And.]

¶ Officialis episcopi an sit ordinarius, vel delegatus & quid de Vicario, vide decisionem Rotæ 179. in nouis.

c ¶ *Idem.*] nõ tamen per omnia[a]: vt s. eo. lib. de offi. deleg. si cõtra vnum. §. vlti.

ADDITIO. Et s. e. lib. de offi. vica. c. 2. & 3. [vnde dicebat Inno. Episcopum posse prohibere officialem ne iudicet. sed non econuerso. ff. de iudic. l. iudiciũ. & in multis alijs differũt. Dicit Host. q illa diuersitas habetur s. eo. lib. de offi. or. Romana. in fine. Io. An.]

¶ Ad hanc glossam vide glossam. in c. non potest. de præb. eo. lib. & in c. significauit. de sent. excõ. & Philippũ Franchum. hic.

d ¶ *Suffraganeos.*] et si consuetudo esset, q appellari posset ad eos: vt s. de consue. c. 2. eo. lib. & vide quod ibi dixi.

e ¶ *Ad seipsos.*[3]] qđ esse non potest: appellatio enim est de minori ad maiorem, &c. Si autem appellatur de officiali ad episcopum, non appellatur de minori ad maiorem: imo de eodem ad eundem: & sic non potest dici appellatio.

¶ Istam gl. com... generaliter de iure ... Bar. in l. ... & a quo. ... l. præceptum C. ... Philip. Franc.

f ¶ *De iure.*] quasi diceret, de cõsuetudine posset secus induci. ad hoc infra §. proximo. & hoc tenent moderni: quod falsum est, vt supra de consuetud. c. 2. vbi de hoc.

ADDITIO. Bernar. & Host. per §. proximum tenent talem consuetudinem posse induci, & vltra id inducit Host. q licet si per errorem de superiore ad inferiorem appelletur, nulla sit appellatio: non tñ nocebit error, si appelletur ad maiorem q̃ debuerit, vel ad parem. ff. eo. tit. l. 1. §. pen. valeat ergo cõsuetudo quo ad parẽ: licet nullo modo valere possit quò ad minorem, cum sit irrationabilis & inepta. 21. distin. inferior. de consuetud. cap. fin. secundum eum. Et licet hæc pcedere possent in pari (quẽ consuetudo quo ad hoc faceret maiorem) nõ tamen procedunt in eodem: vt ibi. Io. And.

g ¶ *Curiam.*] nisi appellare vellet ad Papam: ad quem omisso medio[4] appellatur. 2. q. 6. Romanam. & c. si quis putauerit. & idem in legato. de officio leg. c. 1. vbi de hoc. & 2. q. 7. c. 3. secus secundũ legem. ff. de appellationib. imperatores.

¶ Ad hanc glossam vide glossam in c. dilecti filij. eo. tit. & Doctores in c. 1. de offic. deleg. & Bartolũ, & Imo. in l. 1. §. pen. ff. de appel.

ADDITIO. Si ad Imperatorem per saltum appellatum sit, remittit ad illum ad quem ex ordine debuerat appellari. Io. And.

h ¶ *Prælatis.*] qui iurisdictionem habent. quod dic, vt s. de offi. ordina. cum ab ecclesiarum.

¶ Etiã per ... fieri posset. ... si media... non ... catholi... c. si ... de offi. del. s. e. ... si non oppo... exce... Phili. Romanum.

i ¶ *Curiam.*] Remen. de qua s. dixi.

a ¶ *Consuetudine.*] [5] quæ dat iurisdictionẽ. s. de fo. cõp. cũ contingat. s. eo. lib. & tit. Romana. de offic. ordina. Romana. & in hoc casu possumus intelligere s. de præben. referente. de no. oper. nunciat. significantibus. idem si de priuilegio, cum illa sint paria. 9. q. 3. conquestus. s. de offic. ord. duo simul.] §. debet. [& de iud. nouit. ver. non enim. vbi de hoc. Io. And.]

a ¶ Qui

¶ *Archiepiscopus causam appellationis ab episcopo interpositæ non debet committere, vel partes citare, nisi in appellatione probabilis causa sit expressa.*

¶ Cum autem † ad præfatam curiam ab eorundem suffraganeorum, vel suorũ officialium audientia fuerit appellatum: Remen. archiepiscopus (qui pro tempore[a] fuerit) vel officialis ipsius nullatenus in appellationis causa interpositæ, ante diffinitiuam[b] sententiam citent[c] partes: nec etiam alijs illam committant, appellationis eiusdem causa probabili, seu legitima non expressa[d].

¶ *Si negetur per appellationem negotium deuolutum, non inhibebit archiepiscopus iudicẽ principalis causæ procedere: nisi prius de deuolutione constiterit. hoc dicit.*

¶ Si vero vocatis partibus, vel nullatenus, aut nõ infra decem dies post interlocutoriam[e], vel diffinitiuam sententiam appellatum fuisse, seu aliquid aliud simile[f], sicque non esse per appellationem ad eundem archiepiscopum, vel eius officialem deuolutum negotium proponatur: ijdem (nisi prius ipsis cõstiterit causam ipsam ad eos totaliter[g] fuisse delatam) prohibere, ne in causa illa[h], vel ne ad executionem procedatur sententiæ[i] non præsumant[k].

¶ *Si dicitur ex iniusta causa appellatũ, archiepiscopus inhibere non potest: nisi prius recepta appellatione vt probabili, incipiat cognoscere de causæ veritate. hoc dicit.*

¶ Quòd si obijciatur ex iniusta causa, seu minus[l] legitima ante sentẽtiam appellationem interpositam extitisse, & ex eo non esse appellationem huiusmodi admittendam: nequeunt prædicti archiepiscopus, vel eius officialis prohibere[m], ne procedatur in causa, nisi prius appellatione recepta velut emissa ex causa probabili, cognoscere incipiant de causa huiusmodi an sit vera[n].

¶ *Licet dicatur appellatum à diffinitiua in casu prohibito à iure: ex quo de hoc archiepiscopus cognoscere cœperit, potest inhibere ne sententia executioni mandetur. hoc dicit.*

¶ Si autẽ post sententiã in casibus à iure prohibitis[o] (vt pote à sententia sup manifesto, & notorio[p] † crimine, vel de quo[q] quis in iure[r] confessus extitit, promulgata) vel cõsimilibus[s].

a ¶ *Qui pro tempore.*] quasi diceret, istud nõ est ius speciale & personale, quod extinguatur cum personatimo perpetuũ est. s. de trãs. de cætero. & in alijs archiepiscopis etiam seruãdũ est. s. eod. lib. de offi. ord. Romana. ad fi.

b ¶ *Diffinitiuam.*] quia in appellationibus à diffinitiua, nõ est necesse causam exprimere, vt dixi s. eo. cordi. & sic ibi nõ haberet locũ quod sequitur.

¶ *Glossa sequens recitat per quæstionem an arbiter citatio contra hoc facta. soluit: dat generalem doctrinam, & remittit.*

c ¶ *Citent.*] & si citauerint, impune nõ paretur. ff. de iu. om. iu. l. vlt. [Nam ius dicẽti extra territorium, vel s. iurisdictionem suam, impune nõ paretur.] Et hoc intelligas vbicũq; quis citatur ab aliquo, & cõstat, q̃ citatus nõ est de iurisdictione citãtis, non tenetur cõparere: nisi causa talis in citatorio exprimatur, p quã appareat illũ iurisdictionem habere, si vera sit illa causa. ff. qui satisd. cog. l. si vero. [vbi dicitur, q̃ si dubitatur an fideiussor sit locuples, approbari debet: secus si euidenter est locuples.] facit etiam ff. de fer. l. 1. [vbi nõ tenetur venire citatus ad diem feriatam et fauore hominum.] In dubio melius est cõparere. 3. q. 2. c. quid culpatur. ff. de iudi. si quis ex aliena. & adde quod no. 3. q. 2. si episcopus. [in gl. s.] de acc. veniẽs. [in gl. vlt.]

d ¶ *Expressa.*] dupliciter põt intelligi, scilicet q̃ archiepiscopus nisi videat in appellatione expressam probabilem causam, nec citabit, nec committet. Vel dic, [sm Inn.] expressa in citatorio, vel cõmissione: quia in commissione vel citatione exprimet probabilẽ causam ob quã sit appellatum. Sed 2. s. eo. tit. si duobus, vbi archiepiscopus causam in citatione nõ expressit: & tamẽ tenuit citatio. Sed illud per istud supplendũ est: [vel nondũ statutũ erat quòd appellareẽ expressa causa sm Inn.] Vel citare non debet vt hic: si citauerit expressione nõ facta, tenet: vt ibi, q̃a multa fieri, &c. sm Host. [Allegat de iureiur. quemadmodum. verb. q̃ si post. melius habes de regularibus, ad Apostolicam. Io. And.]

¶ *Glossa sequens arguit, declarat, & remittit.*

e ¶ *Interlocutoriam.*] ergo interlocutoria trãsit in rem iudicatam: nisi ab ipsa infra decem dies fuerit appellatũ. s. de electione, cũ dilectus. in fi. quod verum est quò ad partẽ, sed non quò ad iudicem: quod dic vt s. eo. tit. cum cessante. & j. eod. c. vlt.

¶ *Glossa sequens ponit tria exempla.*

f ¶ *Simile.*] vt si dicatur appellationi renũciatũ tacite, vel expresse. s. de offi. deleg. gratũ. Vel dicatur ex probabili causa nõ appellatũ. j. proximo responso. Vel dicatur non appellatũ in scriptis: in casu quo debuit in scriptis appellari. s. eo. c. 1. ante ergo q̃ de his constiterit, prior ũ iudicum non impediet officium. Io. And.

ADDITIO. Vide in Spec. de excep. §. dicto, versi. sed pone, q̃ in causa. vbi soluitur, q̃ opponitur has exceptiones peremptorias esse differendas post litem contestatã. de quo hic Archidiaconus quasi ad litteram ponens illius verba: & ideo hic decido. Io. And.

g ¶ *Totaliter.*] id est talem fuisse appellationẽ, quæ deuoluat negotium: licet forte causa sit falsa, [secundum Inn. & Hostien.]

h ¶ *Ne in causa illa.*] s. quando appellatum est ante sententiam.

i ¶ *Sententiæ.*] s. quando appellatum est a diffinitiua.

k ¶ *Non præsumant.*] primo enim debet de iurisdictione constare: & cognito an sit iudex, exercitium iurisdictionis procedere. s. de rescri. super litteris. ad fi. Innocentius.

l ¶ *Minus legitima.*] cum causa non est in iure expressa, ff. de leg. nõ possunt. s. eod. pastoralis. in princ. & hoc arbitrabitur primo iudex an legitima causa sit: & si male arbitraretur, appellari poterit. ff. qui satisd. cog. l. arbitrio. & l. sequen. Si aũt causam in iure expressam negaret esse legitimã, non audietur. ff. de prob. ab ea parte.

ADDITIO. Vel si reprobatam vellet dicere legitimã. Inn. & Host.

m ¶ *Prohibere.*] partibus, vel iudici a quo fuit appellatũ, vel forte tertio deputato forte ad executionem sententiarum.

ADDITIO. Vt adaptetur, intelligendum videtur de interlocutorijs: alias melius adaptaretur. §. præced. Io. An.

n ¶ *Vera.*] licet[t] enim quo ad cõmissionẽ faciẽdam sufficiat, q̃ probabilis sit causa, vt s. §. cum aũt. probari tñ habet veritas causæ appellationis, nisi se offerens probaturum coram iudice à quo appellauit, non fuerit admissus vt s. eod. interposita. & dic vt ibi.

o ¶ *Prohibitis*] multo ergo fortius hoc in nõ prohibitis locum habebit. Argum. à minori. s. de elect. cũ in cunctis.

p ¶ *Notorio.*] in quo non admittitur appellatio. s. eod. cũ sit Romana. & cap. peruenit. & cap. cõsuluit. & dic, notorio per euidentiã rei: vt differat ab eo notorio iuris per confessionem, de quo loquitur.

¶ *Glossa seq. tractat an sola confessio impediat appellare, ponit opinionẽ Azonis, & contrariam quam approbat.*

q ¶ *Vel de quo.*] Non alternatiuam. nam videtur quòd tria concurrere debeant ad hoc, quòd in crimine non debeat appellari, scilicet, quòd sit confessus, testibus conuictus, & argumentis superatus. 2. q. 6. c. et qui. §. sunt etiam quorum. versicul. nullus. C. quorum appella. non recip. l. 2. & dixit dominus Azo. quòd nisi omnia ista tria concurrant, reseruatur condemnato beneficium appellandi. [Dictum Azonis[7] quidam intelligunt. cum criminaliter agitur, contraria cum ciuiliter.] Alij dicunt & forte bene, quòd confessus in iure, non auditur appellans. si tamen ita sit confessus quòd sponte sit confessioni, non tormentorum formidine territus. & hoc tam in ciuili quam in criminali: nisi vellet allegare se sic errore facti confessum. In quo casu posset appellare, vt suum corrigeret errorem. ff. ad Turpil. l. 1. §. vlt. & hæc opinio per literam satis probatur, quæ disiunctiue loquitur. [Ad hoc facit quia quod quisque sua voce, &c. s. de probationibus, per tuas, C. de non numerata pecunia, generaliter. & pro hoc secunda quæstione 6. quicunque. vbi de hoc.] Nec posset negari crimen per confessionem fore notorium. supra de cohabi. cleric. vestra. & in notorio non admittitur appellatio, vt in proxima glo. & no. Ioannes, & Archidiaconus 2. quæst. 6. quicunque. & secunda quæstione prima, in primis.

ADDITIO. De hoc in Spec. de appel. §. in quibus. post princ. & confes. §. fin. ver. sed numquid confessus. Io. And.

r ¶ *In iure.*] alias non præiudicaret confessio super crimine. s. de confes. cap. vltim. saluo eo quod habes de exces. prælato. quam sit graue.

s ¶ *Consimilibus.*][3] puta, si appelletur ne testamentum aperiatur, vel ne scriptus hæres in possessionem mittatur. [vide secunda q. 6. in summa. & c. ei qui. §. sunt etiam quorum. & §. sequen.] ff. de appella. recip. vel non l. penul. & vltim. supra eod. constitutis 2. vel per contumaciem in non veniendo, vt 24. quæst. 3. de illicita.

a De intellectu vide Felinum in c. pastoralis. §. quoniam. de rescrip.

1 Et satis est, q̃ sit de iurisdictione licet nõ sit de suo foro, secundum Inn. Io. And.

Quia de iure cõi iurisdictionẽ nõ habẽs debet exprimere vnde hẽat. Roma cõs. 491. gl. sed si ha. §. præter. ff. de in ius voca.

1 Nõ enim omnes iustæ causæ appellationis sũt in iure expressæ. Inn. & ideo nihil hoc distinguit s. eod. pastoralis. Ia. Io. An.

4 Ad intellectum §. vide Abbatẽ & Felinũ in c. dilectus el secundus de rescrip. Dec. Rom. 41 & 418. e. t. nouis.

6 Vide Alexandrũ cõs. 91. volu. 5.

ADDITIO.

ADDITIO. Abbas ponebat hic versus istos:

Appellare vetant scelus, excellentia, pactum,
Contemptus, minima res, interdictio facta,
Arbitrium, res qua perit: & si longius acta. id est prolata. Io. An.

¶ *Glossa sequens obijcit & soluit.*

a ¶ *Mandetur.*] ergo notorius criminosus & cōfessus in iure audi tur appellans cōtra iura superius signata? pōt dici, q notorius criminosus appellare pōt: sed iudex nō tenetur appel lationi deferre: vt in cō trarijs. ad idem ī. de appel. pastoralis. nisi exprimeret causam rōnabilē, puta se timore tormentorū confessum, vt superius dixi, vel per errorem. ff. de cōfes. l. vlt. & pen. aliās ergo anteq̄ superior de appellatione cognoscat & inhibeat, pōt iudex sniam exequi. postea nō. j. eo. non solum.

b ¶ *Alium.*] ab appellante, appellato, & iudice. sic enim alius non trāstulit ad Archiepiscopū causam suā: & ideo simpliciter pōt adversariū corā suo iudice cōuenire, & nō coram archiepiscopo, cū nullam habeat potestatē in ipsum. de offi. ord. pastoralis. ī. e. tit. & lib. Romana. ī prin. ad hoc ī. eod. cū teneamur. tales ergo citare nō pōt. quod verum est, nisi iurisdictionem suā impedirent. j. de poenis. Romana [sm Inn. & Hostien. & de hoc p eos. ī. de offi. dele. c. 1. Io. An.

c ¶ *Huiusmodi.*] Cum casus iste non sit expressus ī iure. ī. de off. ord. pastoralis.

d ¶ *Aliqua causa.*] in qua tantū est exemptus

appellatum fuisse dicatur: possunt, ne sententia executioni mandetur[a] (postquam cognoscere cœperint vtrum sit recipienda, vel nō appellatio ab eo interposita) inhibere.

¶ *Archiepiscopus in tertiam personam (post inhibitionem suam in causa per appellationem delata ad ipsum) aliquid innouantem, iurisdictionē exercere non potest. hoc dicit.*

¶ In alium[b] quoque qui circa rem, de qua inter appellantem & appellatum controuersia vertitur, aliquid post eorum inhibitionem attentat: non valet occasione huiusmodi[c] iurisdictionem aliquam vendicare.

¶ *Archiepiscopus appellatē in alijs causis à iurisdictione episcopi non potest eximere. hoc dicit.*

¶ Cum vero is qui ad Remensem curiam super aliqua[d] causa vocem appellationis emittit, nihilominus in causis alijs ordinarij sui iurisdictioni subijciatur: Remensis archiepiscopus vel officialis ipsius nequaquam iurisdictionē ipsam in alijs impediant, vt ab eiusdem ordinarij potestate totaliter eximant taliter appellantem.

¶ *Ab episcopis in causis in quibus iurisdictionē temporalē habent, de iure debet ad archiepiscopum appellari: nisi speciale ius aliud inducat. hoc dicit.*

¶ Debet autē ad eos[e], ab episcopis præfatæ prouinciç super causis, in quibus temporalem[f] iurisdictionem exercet, nisi forte de consuetudine[g] †, aut priuilegio, siue iure alio[h] speciali sit appellandum ad alium, appellari.

¶ *Censuram ecclesiasticam in appellantem prolatam per episcopum, archiepiscopus reuocare non potest: nisi partibus vocatis, & de causa legitime cognito. hoc dicit.*

¶ Sententias quoque interdicti, vel suspensionis, seu excommunicationis[i] in appellātem ab eo, à quo appellatum proponitur promulgatas, nullatenus † nisi vocatis[k] partibus; & de appellatione legitime cognito, reuocent[l] aut denuncient esse nullas.

¶ *Ex quo archiepiscopus pronunciauerit male appellatum ante sententiā: statim debet causam ad suffraganeum remittere. hoc dicit.*

¶ Cum autem ad Remensem archiepiscopum, ab audientia suffraganei sui, super aliqua causa fuerit ante sententiam[m] appellatum: idem archiepiscopus (postquam de appellatione cognito[n] constiterit eam minus rationabilē[o] extitisse) causam ad eundem suffraganeum remittere[p] non postponat.

¶ Idem.

¶ *Si iudex requisitus non tradit apostolos, & postea procedit in causa, non valet processus: nisi renunciatum fuisset appellationi. Io. And.*

CAP. IIII.

VT † super[q] appellatione

appellās à iurisdictione sui iudicis. archiepiscopus ergo in alijs causis in quibus remanet in iurisdictione ordinarij, nullā habet potestatē, vt hic dicit. ad hoc ī. eo. proposuit. vbi de hoc. licet enim ipse subditus appellans fortassis posset illū recusare vt suspectum, vt ī. e. ad hæc. si in vna. archieps tū de hoc se intromittere nō hēt, vt hic.

e ¶ *Eos.*] scilicet archiepiscopos.

f ¶ *Temporalem.*] quam in criminibus per alios exercēt: quod dic vt j. eo. lib. de cleri. vel mona. c. vlt. Et hoc qđ hic dicitur, probabamus olim per decretalē. ī. de delict. pue. c. 1. vbi de hoc. ī. de maio. & obed. solitæ. & ibi ēt de hoc. & vide quod no. Host. in sum. eo. ti. §. de quo ad quē, & ver. sed pone. & ver. seq. [in Spec. eo. tit. §. nūc tractemus. in fi. vbi dr in regno Franciæ hoc nō recipi. Io. And.]

g ¶ *De consuetudine.*] præscripta: aliās non valeret. ī. de consuetud. cap. vlt.

h ¶ *Iure alio.*] puta in causa feudi. ī. de foro compet. ex trāsmissa. & c. verum. de maio. & obed. solitæ.

ADDITIO. Vel secundum Boati. reseruauit sibi (concedens iurisdictionem temporalem) episcopus ius appellationū: quod potuit. facit ī. de iurepa. præterea 2. 18. q. 2. Eleutherius. ī. de condi. appo. verum. ff. de pact. in traditionibus. Io. And.

i ¶ *Excommunicationis.*] in hoc sunt ista paria. ad hoc. j. de sentē. excom. is cui. in fine.

k ¶ *Vocatis partibus.*] ī. eo. cap. §. si vero. nam merita causarū, &c. C. si per vim. vel alio modo. l. vlt. & concor. ad hoc ī. de offic. ordi. cum ab ecclesiarum.

l ¶ *Reuocent.*] vel absoluāt, & intelligo hoc verum, vbi periculum nō est in mora: quia tunc bene possent absoluere: & si non possent nullas nunciare vel reuocare. ad hoc ī. eo. qua frōte. §. primo. de senten. excom. sacro. ibi, absque periculo, &c. Et j. de senten. excom. venerabilibus. §. fane. Io. And.

m ¶ *Ante sententiam.*] quia aliud sī à snīa: quia ibi aggreditur iudex statum cognitionē principalis negotij. qđ dic vt not. ī. e. vt debitus. in gl penul. Quis aūt habeat exequi sententiam latam per iudicem appellationis, vide quod no. ī. de offi. dele. pastoralis. §. præterea.

n ¶ *Cognito.*] legitime scilicet partibus præsentibus: vel altera per contumaciā absente. ī. eo. interposita. Io. And.

o ¶ *Minus rationabilem.*] vt quia peccatum fuit in decretalē, cordi, vel in decretalē, vt debitus. vel causa non est reperta vera. Io. And.

p ¶ *Remittere.*] quid de attentatis? videbis j. eo. nō solū. [de quo hic Inn. & breuius. Host.]

VT *super.*] Pro intellectu huius est præsupponendum illud quod dr in c. non solū. j. eo. tit. videlicet quòd validitas gestorū post appellationem ab interlocutoria pendet ab exitu appellationis: ita quòd gesta per iudicem à quo, inter appellationem & prohibitionem non retractantur: nisi in fine appellationis, postq̄ fuit dictum bene appellatū, & male iudicatum.

CASUS. Prætendebā te debitorem meum: feci te conueniri coram iudice competenti: qui tulit contra me aliquā interlocutoriam, à qua appellaui: & eum requisiui, vt daret mihi apostolos, id est responsionem: iudex nullos voluit dare apostolos: sed contra me tanquam contra cōtumacem processit: vtrū valeat eius processus post appellationem & requisitionē apostolorū, supposito q appellatio sit frustratoria? Respondet Romanus pontifex, q vt facilior habeatur instructio apud iudicem appellationis, præcipit vt iudex à quo, det apostolos: ēt si appellatio sit frustratoria: aliās suus processus non valeret: vnde si apostolos dedisset, valeret in capitulo, non solum. j. eo. *Requisitus.*] nam à iudice à quo, debent peti apostoli congruo tempore. c. ab eo. j. eo. tit. Not. primo causam propter quam iudex à quo, tenetur dare apostolos parti appellanti: videlicet vt facilior instructio causæ appellationis valeat haberi: ēt si appellatio sit frustratoria: & dederit iudex à quo, apostolos refutatorios. Nam in apostolis refutatorijs inseritur causa quare fuit appellatum: & quare iudex non detulit appellationi. Nota vlterius q iudex à quo, tenetur dare apostolos si requiratur. Vnde sciendū q requisitio apostolorū est necessaria quantū ad poenā huius cap. & c. ab eodē. j. eod. veruntamen si iudex non fuerit requisitus, non tenetur dare apostolos. Nota insuper principalem effectū illius capituli: Si iudex à quo requisitus dare apostolos, illos non det, sed in causa ipsa procedat: processus eius erit nullus: & retractabitur p iudicem appellationis: secus si dedisset apostolos: quia tunc non retractaretur eius processus: nisi ille quē fecisset post inhibitiones iudicis appellationis.

¶ *Prima glossa tria facit, ponit summam, diuisionem, & quid suppleat.*

q ¶ *Vt super.*] Si iudex requisitus non tradit apostolos, & postea procedit in causa, non valet processus: nisi renunciatum fuisset appellationi. Diuidit decretalem in duas partes: in quarum prima ponit ius antiquum, in secunda poenam iudicis nō seruantis. Et emanauit

Ad hanc glossam vide Anchar. in c. ad nostrā. & in c. consuluit. de appel. Felin. in c. ad ei. & in c. & Romanum singul. 19. de iudi.

Vide Decium in c. cum venerabilis. de appel. lat.

Notabile ... Io. And.

Vide glossam in c. fi. de consuetud. lib. 6. & Rom. cōsi. 1. lib. 4.

Dictio, nullatenus, quid importet, vide per gl. in clem. 1. de sequest. poss. & per Gramaticum cōsi. 1.

Hæc decret. vt sup. olim incorporata, vt probatur. Et nota causam quare iudex debet dare apostolos: quia per illos facilius instruitur causa appellationis. cōcordan. tex. C. de appel. eos. §. super his.

Vide De... in c. ... de iudic.

Vide Ab... de appell.

nauit suppletorie ad decretalem supra eod. cordi.

a ¶ *Causa.*] debet enim apostolis causa appellationis exprimi. & causa delationis vel repensionis. ī. eo. c. 1.

b ¶ *Facilior.*] concord. ī. eo. lib. de elect. cupientes. §. ad hæc.

c ¶ *Ille.*] Iudex scilicet qui extra iudiciú, appellatur, cósueuit appellans dicere: & apostolos peto, si sit q ipsos dare possit & debeat.

Non à iu dice. & vide quod not. I. eod. cordi. in 4. gl. Io. And.

d ¶ *Constitutionis.*] ī. eod. tit. cordi.

e ¶ *Requisitus.*] cú debita instantia, loco & tempore congruo: alias pœna sequens locum non habet. ī. eod. tit. ab eo. 2. responso.

f ¶ *Ex tunc.*] id est, ex quo negauit expresse, vel infra tempus debitum negligēter vel malitiose non tradidit. ī. e. tit. ab eo. in fine.

Ante processum iudicis: quia si post renunciaret; illa non valida esset. Io. And. Pet. de Anc. Fontanus.

Host. ī. eo. cordi. dicit, q si ex quo petiti sunt apostoli, iudex in aliquo procedat antequã sint exhibiti, irritus est processus: allegat hanc decre. & fm hoc deberet exponi, ex tunc: ex quo requisitus fuerit: quod nó placet. & istud, ex tunc, reperitur ī decr. ab eo. Io. And.

ADDITIO.

Vide Pet. rusinū in c. de priore. extra de appellat. & cepolam cautela 45.

g ¶ *Renunciatum.*] tacite vel expresse. ī. de off. deleg. gratū. de rest. cū venissent. Io. And. [Idem Archidiaconus.]

ac eius causa instructio facilior valeat in processu haberi; districte præcipimus, quòd ille à quo appellatur, apostolos appellanti (iuxta tenorem constitutionis nostræ super hoc editæ) tribuat requisitus. Si vero non exhibuerit: extunc si forte in causa procedat (nisi appellationi renūciatum fuerit) eius inualidus & irritus sit processus.

¶ Clemens quartus.

¶ *Iudex appellationis inique appellantem ante sententiam remittere debet ad iudicem principalem, & in expensis condemnare, & hoc si principalis iudex non detulerat appellationi: sed si detulit, nō fiet remissio de necessitate. In appellationibus interpositis à diffinitiua, antiqua iura seruentur. Ioan. And.*

CAP. V.

Cum appellationibus friuolis nec iustitia deferat, nec sit à iudice deferendum: si iudex inferior appellationem minus legitimam non admittat, eam appellatore nihilominus prosequente, superior de ipsa cognoscens causam ad priorem iudicem (iuxta sanctiones canonicas) sine difficultate remittat; eadem die condemnationem faciens expensarum. ¶ Si vero iudex admittat eandem, licet tam appellatio, quàm ipsius iudicis delatio à superiore valeant refutari: quia tamen iudex ipse quantum in se fuit, à se iurisdictionem abdicauit eandem, appellationi deferens minus iuste, totius causæ decisio in superioris est potestatem trāsfusa: nec est illi causa de necessitate vlterius remittenda: Saluis ijs, quæ super appellationibus post sententiam in-

¶ *Glossa sequens soluit dubium.*

h ¶ *Irritus.*] posito, q alias valeret de iure: puta quia frustratoria esset appellatio cui deferēdū nō est. ī. c. pxi. [Archid. tenet idē.]

C*Vm appellationibus.*] Prima pars loquitur de appellatione cui nō defertur: Secunda ibi: *Si vero*: de illa cui defertur: Tertia protestatur: ibi, *Saluis*. Io. And.

Et ita tamen quam etiam tamen debet reuocari: ita tenet Rota eod. tit. deci sio. 3. in nouis. sed limita prout in decisione Rotæ 18. eo. tit. & in nouis.

¶ Emanauit istud cap. ad declarationem cap. vt debitus honor. ī. eod. tit. in antiq. & c. Romana. ī. eo. tit. istomet lib. in fin. cap. vbi dicitur, q si iudex appellationis dicat bene iudicatū, & male appellatum, debet partes remittere ad iudicem à quo: & appellantem condemnare in expensis. Istud cap. limitat illa iura: videlicet q intelliguntur quando iudex à quo, non detulit appellationi: quia si detulerit, nō tenetur iudex appellationis facere remissionem, nisi velit.

CASVS. Tu & ego litigabamus corā aliquo iudice, qui tulit contra te aliquam interlocutoriā, à qua appellauisti īserta causa in tua appellatione, quam iudex à quo, sciebat falsam: vel forte illa causa expressa nō erat falsa: sed tamen nō erat rationabilis: Certū est, q iudex à quo, non deferet huic appellationi: nec debet timere, q iudex ad quē, retineat cognitionē causæ principalis: Sed ponamus, q iudex a quo, dedit apostolos reuerentiales vel dimissorios: & sic admisit appellationē; postea iudex appellationis pronunciauit male appellatū, & bene iudicatū, certū est, q debet te appellantē condēnare in expensis. Sed verū teneatur remittere causam principalē ad iudicem à quo? Respondet q nō: nā ex quo iudex à quo, detulit appellationi friuolæ, vr abdicasse à se cognitionem causæ principalis, ideo iudex appellationis poterit retinere causam principalē: tamen si velit, remittet ad iudicem à quo. Quando iudex à quo, præsumit appellationē friuolā: non deferat appellationi, sed det appellanti apostolos refutatorios. *Faciens expensarum.*] quæ condemnatio expensarum eadem die fieri debet in l. Paulus. alleg. in gl. vel ēt potest fieri condēnatio expensarum, sicut profertur sniā: nam condemnatio expensarum fit officio iudicis mercenario, quod inhęret actioni, ideo finita actione non durat. Nota primo, q iudex à quo, non debet deferre appellationi friuolæ, quæ interponitur sine causa, vel causa est irrationabilis, aut est falsa, imo si deferat, peccat mortaliter. Nota q cum iudex appellationis pronunciat bene iudicatum & male appellatum, debet remittere negotium principale ad iudicem à quo, quod est verū in alio iudice à Papa: nam Papa posset retinere negotium principale, licet pronunciet bene iudicatum, & male appellatum. Nota vlterius, q iudex appellationis q pronunciauit male appellatū & bene iudicatū, debet appellantem in expensis condemnare, sed condēnatio debet fieri tpe prolationis sniæ: vel ad minus eadē die: q a expensæ nō petuntur, nisi officio iudicis mercenario: quod non potest implorari: nisi durante causa. Et si fiet condemnatio expensarū eadē die, dr fieri durante instantia: Nam quæ incontinenti fiunt, inesse videntur. l. lecta. ff. si cer. pet. secus de expensis, quæ petuntur rōne contumaciæ, nam illæ petuntur iure actionis in factū descendente ex edicto, si quis in ius vocatus nō ierit. de quo in l. sancimus. C. de iud. & ī. de procur. in antiq.

Nota q si iudex à quo, iniuste admittat appellationē, potest iudex appellationis etiam ab initio antequam cognoscat de meritis causæ appellationis retinere causam principalē: & sibi imputet iudex à quo, quare detulit appellationi friuolæ: multo magis si iudex appellationis cognouerit de articulo appellationis poterit retinere cognitionem causæ principalis. Nota finaliter, q ad iudicem ad quē pertinet cognoscere de legitimitate appellationis. ad hoc ī. de rescri. dilectus. secūdo, in prin. Dominicus.

¶ Et tamen si quia culpa alicuius ab debet aliquis grauari, quia velle, arg. no. in l. si quis pro eo. ff. de leg. 1. Archidiaconus non potest alium grauari, sed onere, ne culpa sua alios grauet. Fontanus.

¶ *Prima glossa summat.*

i ¶ *Cum appellationibus.*] Iudex appellationis inique appellātem añ sniam remittere debet ad iudicem principalem, & in expēsis cōdēnare, & hoc si principalis iudex nō detulerat appellatiōi: sed si detulit, nō fiet remissio de necessitate. In appellationibus interpositis à diffinitiua, antiqua iura seruēt. Io. An.

¶ *Glossa sequens reddit causam, & dat simile.*

k ¶ *Deferendum.*] habet enim iudex iustitiam imitari. de verb. sig. forus. in fi. & merito nō est deferendum appellationi friuolæ: non enim fuit inuenta, vt esset iniquitatis defensio, sed innocentiæ psidiū. ī. eo. ad nostrā. & c. cū spāli. §. porro. sic & iuramētū, nō fuit inuētū vt esset vinculū iniquitatis. ī. eo. lib. de iureiur. c. 1. cū suis concord.

l ¶ *Iudex inferior.*] à quo appellatum fuit ante sententiam.

m ¶ *Non admittat.*] tradere tamen apostolos non est deferre: vt dixi ī. eod. cordi.

n ¶ *Canonicas.*] ī. eod. vt debitus. & eo. tit. & lib. c. Romana. in fi. hoc verum nisi iudex deferat, vt ī. eo. c. 2. in fi.

o ¶ *Eadem die.*] ea enim quæ sniam concomitantur, eadē die qua principale expediri debent: sicut fructus & expensæ. ff. de re iudi. l. Paulus. de hoc 35. q. 9. c. loci. §. quia ergo. alias incipit, his ita. & dicam ī. de reg. iur. contra eum.

p ¶ *Eandem.*] scilicet friuolam appellationem.

¶ *Glossa seq. rect. per quæstionem, & solutionem distinguentem.*

q ¶ *Refutari.*] per hanc litteram dico, q si iudex detulit appellationi frustratoriæ, & superior ad quem appellatū fuit, remisit; eo non obstante, q detulerat, q ipse cognoscit ex priori iurisdictione ordinaria, vel delegata quā habebat, & non ex noua demandatione. Si enim ille refutat delationē: ergo ille remanet iudex qualis erat. Hæc vera, nisi superior hoc expresse ageret, scilicet, q delegatum eū ad causam daret: qđ posset, cū ipsius causæ sit iudex, vt sequit.

Idē Arch. alleg. not. per Inn. de rescrip. ab eo commemoratio in glo. & Inducit & litteram remittenda, & sequitur. enim posset voluntarie remittere: ergo remansit iurisdictio apud eum. ad hoc ī. eo. de off. deleg. quamuis. de proc. in quæ. secūdā hoc ergo intelligenda est littera, eā ratione, quæ sequit. Io. And.

r ¶ *In se.*] Nota pro ijs quæ not. supra de renun. quod in dubijs. & c. vltimo in glo. 2.

s ¶ *Deferens.*] & male. & talis reatus merito debuit ab ipso honorem excludere iudicandi. C. vbi sena. vel cla. l. 1. de necessitate ergo non fiet ad ipsum remissio. ff. sol. matri. si ab hostibus. §. 1. ff. de pact. l. tres fratres.

ADDITIO. Facit ī. de hære. vt commissi. in fine. & c. 2. §. ad hoc. Ioan. Monachus.

¶ *Glossa seq. litteram exponit, & dat simile, secundo quæstionem soluit quatuor rationes inducens, sed primam impugnat.*

t ¶ *Remittenda.*] ad ipsum iudicem qui detulit, voluntarie autem posset ipse iudex superior remittere si vellet. & est simi. de renun. c. vlt. & nota 4. per hanc litteram terminatā quæstionem, qua quæritur, an termini assignatio, quā facit iudex à quo appellatum est, habeat vim delationis, vides enim q si detulit, non reassumit iurisdictionem, et si frustratoria fuerit appellatio, sed elapso termino assignato, & appellatore negligente, reassumit iudex iurisdictionem. ī. eod.

Idem his Archid. Io. And.

§.e o.sæpe. Vel satis posset dici, quòd decre. ista locū habet cum appellans prosequitur: si enim non prosequeretur, tunc non obstante delatione reassumet iudex iurisdictionem per iura prædicta: & per hanc literā quæ dicit supra appellatore nihilominus, &c. ad hoc facit, quod no. Bernar. de ma. §ct. ʒ inter. eccle. c. 2. in 4. gl. sed probatur id optime p decre. ī. eo. oblatæ. i prin. vbi deferre, & terminū ad prosequēdū assignare, ponūtur vt diuersa. [In dicto c. oblatæ. remissi ad Spe. eo. ti. §. nūc dicamus. in fi. vbi not. quid iuris, si notarius scripsit, q iudex benigne recepit.] Item vr̄, q aliter debeat mittere appellans, qū delatum est, & aliter qñ sol' terminus est præfixus, qd̄ dic vt not. ī. de renun. veniens. in glo. sed non vr̄, & patet s. eo. sæpe. Item si ʒrium diceret, iam sequeretur, q omni appellationi deferretur a iudicē ab ipso iure ipsi prosequenti statutus sit terminus. 2. q. 6. ex q. ī. eo cū sit. & c. ex ratione. sicut ergo ius terminū simpliciter statuendo non detulit, & sic de iudice eadem ratione est dicendum. vide Archid. 2. q. 6. appellatore.

b ¶*Ab eo*] Si appellans infra triginta dies instanter non petit apostolos, appellationi renūciat. Si iudex modo debito requisitus illos non tradit, sed postea procedit, non valet eius processus.

¶ *Glossa seq. allegat concordantias, dicit quid de iure veteri: soluit dubium, & solutionem declarat.*

terpositis sunt statuta [a].

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si appellans infra xxx. dies instanter non petit apostolos: appellationi renunciat. Si iudex modo debito requisitus illos nō tradit, sed postea procedit: nō valet eius processus. Io. An.*

CAP. VI.

AB eo [b] qui appellat infra triginta dies [c] instanter [d] apostoli peti debent, & eidem infra dictum tempus à iudice exhiberi: aliàs præsumitur † appellationi suæ renunciare appellans, si eos infra idem tempus petere prætermittat, etiam si vadat [e] aut mittat ad appellationem huiusmodi prosequendam. ¶ Illud autem quod felicis recordationis Innocentius Papa iiij. prædecessor noster statuendum decreuit [f], vt si is à quo appellatur, apostolos appellanti nō tribuat requisitus, extunc si forte in causa procedat (nisi appellationi renunciatum fuerit) eius inualidus sit processus: tunc demum obtinet, cum iudex super hoc cum debita instantia loco [g], & tempore congruo requisitus, eos expresse [h] denegat, vel infra præmissum tempus malitiose aut negligenter [i] illi tradere prætermittit.

¶ Idem.

¶ *Innouata per iudicem post diffinitiuam sententiam à qua appellatum extitit, reuocantur statim per iudicem appellationis: etiam si ante appellationem fuerint innouata. Attentata vero post appellationem ante diffinitiuam, non reuocantur nisi primo de veritate constiterit: nisi post inhibitionem debito modo factam attentata fuissent. Ioan. And.*

CAP. VII.

NON † SO-

c ¶*xxx. dies.*] 2. q. 6. c. ei qui. §. iudicibus. & C. de appel. iudicibus. olim dabatur solū quinque dies. 2. q. 6. ab eo. Et currunt illi dies à die sñiæ, vt in prædicto. §. iudicibus. & prædicta l. iudicib'. qd̄ verū intelligo quando est appellatum infra x. dies, cum enim nō teneatur quis appellare nisi a tp̄e sententiæ. ad hoc ī. eo. concertationi. pone, q post xxx. dies appelletur: tūc impossibile fuit tēpora à die sniæ cōputari, & tūc puto illos xxx. dies à die sententiæ computari. ad hoc. C. de tēpo. appel. l. 2.

Additio. Determinat ī. & determinatio hoc intendit, q tempora petendorū apostolorū currere incipiunt vna cum tēpore appellationis interponendæ, & sic à tp̄e sniæ. Et similiter quod not. ff. de excu. tuto. l. quinquaginta. Sic ēt no. in clem. eod. tit. c. 2. in 3. glo. Ioan And.

Addisso. Item iudex pro refrænanda malitia appellantis restringit sibi terminū iuris quod potest. s. eo. cum sit. ergo non potest dici, q per id illi fauet, cum a sua iurisdictione laxando. ī. de translat. c. 2. ver. nec q. & facit qd̄ hic dixi in text. in gl. dubitatur. ad fin. 2. q̄stionis. Io. An.

¶ *Glo. seq. reddit rationem diuersitatis, & in fi. quærit, & remittit.*

a ¶*Statuta.*] est aūt ratio quare illud in appellationibus a diffinitiua interpositis: quia iuste potuit iudicare iudex, scilicet sm̄ allegata & probata, & iuste posset ipsius contrarium iudex appellationis pronunciare propter nouas probationes. C. de temp. repara. appel. per hanc de testib. fraternitatis. ī. de fide instru. cū Ioannes. & ideo deferendo appellationi á diffinitiua interiectæ, non potuit increpari iudex: Sed secus in appellatione ante diffinitiuam interposita: quia ibi fit querela tm̄ de iniquitate iudicantis, ad hoc ī. eo. interposita. §. vlt. An aūt si iudex appellationis pronunciet bene iudicatum, & male appellatū: ipse idem vel primus iudex habeat exequi sñiam. not. ī. de offi. deleg. pastoralis. §. præterea. in gl. vlt.

Additio. Et vide ī. eo. Romana. §. fi. super 1. gl. Io. And.

A*B eo.*] Primo ponit tp̄s petendorum apostolorū: Secūdo declarat capitulū, vt super. ī. eo. Secunda ibi, *Illud aūt.* Dñicus.

Casus. Tu & ego litigabamus corā aliquo iudice: qui tulit aliquā sñiam ʒ te, a qua appellasti in scriptis, inserta causa rōnabili in tua appellatione, certū est, q tenearis petere apostolos iudicis à quo. c. 1. ī. eo. Sed verū tenearis petere statim? Respondet q nō: sed illos debes petere instanter & sæpius infra xxx. dies: qui xxx. numerantur à tēpore sniæ latæ, quando fuit appellatum infra x. dies: si autem appellatum fuit post x. dies: tunc illi xxx. dies currunt à tempore secutæ sniæ. l. 1. & 3. C. quō & quando iudex: & non à tempore notitiæ, puta si fuerit lata snia ʒ absentem, & appellauit forte a die sniæ post xv. dies. Sed ponamus, q appellans nō petit apostolos? Respondet Romanus Pontifex, q habetur pro non appellāte, & vr̄ renunciare appellationi: ita q iudex a quo, procedat ad vlteriora ac si non esset appellatum. Sed quid, appellans petit apostolos, sed iudex noluit dare? Dictum fuit supra, quòd non valet processus. Sed verum illud sit verū indistincte, posito q semel requisiti fuerint apostoli? Respōdet, q nō: sed debet iudex requiri instanter iteratis vicibus congruo loco & tp̄e, alias perinde est ac si non esset requisitus. Nota primo, q apostoli sunt petendi per appellantem, non per appellatum. Nota secundo q non est necesse, quòd apostoli petantur eodem momento temporis quo appellatio interponitur: sed possunt peti ex interuallo: dumtamen infra xxx. dies. & idem not. glo. in clem. 2. eod. titu. quæ incipit: lex dicit, in fine. Dominicus.

¶ *Prima glossa iammat.*

¶ *Glossa seq. allegat duo similia, secundo quærit, arg. pro. & pro hac parte opinionem recitat, & soluit contrarium.*

d ¶*Instanter.*] sic eo dist. patica. s. de renun. quidam. Quid si qs dicat, apostolos peto, & iterum peto, & cō instantia peto, nunquid dicetur instāter petisse? Videtur q iterationes illæ habeantur solū pro vna petitione: sicut cū quis dicat, appello, appello: vnica est appellatio 3. s. q. 2. Lotharius. §. præterea. Consuetudo quæ est optima legum interpres. ī. de cōsue. cū dilectus interpretatur talē petitionem instantem dici. quod tenet Guil. in Spec. tit. de appel. §. sequitur. ad fin. dicens, q hoc nunquā vidit opponi: & q satisfacit, qui instanter in ipso actu appellandi illos petit. Tu dic [cum Archid.] q debet illos iterū petere, cum textus dicat eos instanter & sæpius petendos. [2. q. 7. si quis erga. exponitur sæpissime. ut est tertio] 2. q. 6. post appellationē. & ī. dict. cū debita instātia. & ad hoc ī. de senten. exc. constitutionē. in fi. hodie dic, vt in cle. eo tit. quamuis. 1. responso. Iudex tamen ēt nō petenti apostolos dare debet. C. de appella. quoniam. & melius l. eos. in fi. 2. q. 6. ab eo. Sed licet tūc non det, nō habet locū pœna de qua ī. secundo responso.

Additio. Vide quod dixi post Hostien. ī. eod. cordi. super ver. præcipimus. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens obijcit, & dupliciter soluit.*

e ¶*Vadat.*] sed non nūc iter arreptū habetur pro appellatione. ī. eo. dilecti filij 1. Forte illud hodie correctū est per decre. vt debetus. de appella. Vel licet habeatur pro appellatione, cū tamen appellatum est verbo, nō habetur pro apostolorum petitione, vt hic. [Idē archidiaconus.] Et fuit hoc statutū, vt facilior instructio per apostolos habeatur. s. eo. vt super. simile est vbi non sufficiat factū: quia requiritur verbum. ī. de elect. ecclesia vestra.

Additio. Cū concordantia quas ibi dedi super glo. x. Io. And.

f ¶*Decreuit*] supra eod. tit. & lib. vt super. Io. And.

g ¶*Loco &c.*] quia non cum equitat, vel per viam pergit. & quod dicit, tempore, idest infra dictos triginta dies: vel non de nocte: vel cum est in prandio, vel missa.

h ¶*Expresse.*] hoc est aperta vel manifesta rebellio. ad idem ī. de senten. excom. venerabilibus. §. secus.

i ¶*Negligenter.*] hic dolus & negligentia æquiparantur. & facit ad ea quæ dixi. ī. eo. lib. de elect. si compromissarius. Io. And.

N*On solum.*] Hæc est solemnis decreta. & habet materiam vtilem & quotidianam. Sunt duæ partes. prima loquitur de appellatione interiecta a diffinitiua, secunda de interiecta post: ibi, *Illa.* In qualibet harum a suo generali dicto vnus casus excipitur. In prima: ibi, *Excepta.* In secūda: ibi, *Nisi.* Præmittet quod sit remedium

† Præsumptione iuris & de iure: dicit Spec. tit. de appel. qui fuisset impeditus. Fontanum.

† De Instantia vide Alexandrum consil. 89. in 1. vol. & Imolam in cle. 1. de cau. poss. & propriet. vers. nota in ...

† Iterata petitio habetur pro vna sola. vide Felinum in c. ... extra de fide instrum.

† Et facit q not. de illo qui vno instanti interdicit soluit. ff. de pigno. actio. l. commendaria. in gl. Io. An.

† Adde ad gl. i. §. adeunda. ff. qd appel. & Fe. de Ancar. Fontanum.

dlum attentati, & in quo differat ab interdicto vnde vi: cuius differentiam habes per Inn. in c. ex parte. ∶ de rescrip. de maio. & obed. dilecti. per glo. in clem. s. vt lite pendente. Dominicus.

¶ Præsupponendum est quod habetur in l. quæ incipit. præses. C. eod. tit. videlicet, quod cum appellatur à diffinitiua, si iudex à quo, aliqua attentauerit, forte exequendo sniam, vel aliquid innouãdo post sentẽtiam: iudex appellationis ante omnia debet illa cassare & reducere ad primum statũ. Illud c. declarat de quibus attẽtatis intelligit. CASVS. Tu & ego litigabamus coram ordinario iudice vel delegato, q; tulit aliquam sententiam contra me, à qua appellaui non illico, sed forte die decima: iudex a quo, aliqua innouauit post sniam, ante appellationem, & post appellaui, releuaui, & petii vt iudex appellationis reuocaret illa attentata ante appellationem meam: vtrum possit & debeat hoc facere iudex appellationis? Respondet, quod sic: nã ad iudicem appellationis spectat reuocare attentata: etiam ante appellationem post sententiam, & non solum post appellationẽ. Sed quid de attentatis post appellationem ad interlocutoria: vtrum iudex ad quem, debeat illa reuocare vt attentata, antequam cognoscat de meritis causæ appellationis? Dicit quod non, sed cognito de meritis causæ appellationis, & pronunciato bene appellatum, & quod male fuit interlocutum: reuocabit attẽtata, & hoc verum, nisi attentata de quorũ reuocatione quæritur, fuissent attentata post inhibitiones debito modo factas; quia iudex ad quem, decreuit citationem per quam inhibitum fuit iudici a quo, ne procederet in causa, & si hoc nõ obstãte iudex à quo processit, tunc illa attentata debent reuocari antequam cognoscatur de meritis causæ. Nota primo quod ad officium iudicis ad quem, spectat cassare, reuocare, annullare attẽtata post sniam diffinitiuam, etiam post appellationem: & hoc priusquam incipiat cognoscere de meritis causæ appellationis, an bene vel male iudicatũ fuerit. Nota quod gesta per iudicem à quo, post appellationem ab interlocutoria non reuocantur: sed remanent in eodem statu, donec sit recognitum de meritis causæ appellationis, videlicet, quod probatũ sit, quod causa inserta in appellatione sit vera. Nota quod iudex appellationis non põt inhibere iudici à quo, ne in principali procedat: quousque constiterit iudici appellationis, quod negotiũ sit ad ipsum deuolutũ: & hoc per instrumentum appellatorium. & hoc verum, loquendo de interlocutoria. cap. Romana. s. eod. tit. & lib.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

a ¶ *Non solum,*] innouata per iudicem post diffinitiuam sententiam, a qua appellatum extitit, reuocantur statim per iudicem appellationis, etiam si ante appellationem fuerint innouata. Attentata vero post appellationem ante diffinitiuam, non reuocantur, nisi primo de veritate constiterit: nisi post inhibitionẽ debito modo factam attentata fuissent. Ortum habuit ista decretalis ex his quæ no. Inn. & Hostien. s. eod. bonæ. de offi. deleg. pastoralis. §. præterea. de excep. dilecti. de elect. dudum 2. & plene per Gar. de elect. cupientes. §. penult. in fine.

b ¶ *A diffinitiua.*] distinguit igitur hæc decre. inter appellationem a diffinitiua & ab interlocutoria interpositã: vt etiam prædicti doctores dicebant: & ratio infra patebit.

¶ *Glossa sequens exemplificat, & rationem reddit, secundo quærit, & distinguendo soluit.*

1 Ad hanc glossam præter Franchũ hic vide Oldradũ cons. 38 & notata per Baldum in l. ad solutios. C. de n. pisso. pal: in dicens. & in l. fin. C. si à nõ cõ. iudi.

c ¶ *Casibus.* 1] vt quia contumax fuit in non veniendo: vel insignis latro: vel criminosus notorius. ad hoc. s. eod. tit. & lib. Romana. §. si aũt. s. eo. propositsti. 24. q. 3. de illicita. & idem in alijs casibus quos habes 2. q. 6. ex qui. §. sunt et quorũ. C. quorũ appel. non rec. l. 1. 2. 3. 4. 5. & 6. ff. de appel. reci. vel nõ l. pen. & vlt. s. eod. constitutis 2. in his casibus esset iniquum, quod appellatio executionẽ sententiæ impediret: cũ tali appellationi non sit deferendum, vt in prædictis iuribus. Sed quid dices: pars appellata dicit casum talem esse in quo appellari non potuit: & ideo talis appellationis obtentu reuocationem fieri non debere per modum attentati: appellans contradicit: & e in terminis: dicit enim fuisse vere contumacem in nõ veniendo, appellans negat: quid erit in dubio? fietne reuocatio? Dixit in hac q. ualibor e Gui. [& Ioã. Monac.] fore distinguendum, vtrum pars appellata velit incontinenti probare illam contumaciam: dicens, hodie constat, &c. an dilationes longiores expetat. In

lum a innouata post appellationem à diffinitiua b sententia interiectam, debent semper (exceptis casibus c, in quibus iura post sentẽtiam prohibent appellare) ante d omnia per appellationis iudicem penitus reuocari: sed etiam ea omnia, quæ medio tempore inter sententiam & appellationem (quæ postmodum infra decendium e interponitur ab eadem) contingit † innouari f, ac si post appellationem eandem innouata g fuissent. ¶ Illa vero quæ post appellationem interpositam ante diffinitiuam h sententiam innouantur, donec appellationis causam veram esse constiterit, reuocari non debent: nisi iudex i appellationis (postquam sibi constiterit per appellationem emissam, ex causa probabili fore ad se negotiũ deuolutum k) inhibeat canonice iudici à quo appellatũ extitit, ne procedat: tunc enim quicquid l post inhibitionem huiusmodi fuerit innouatũ, est (licet causa m eadem non sit vera)

† Alib. con tigerit.

primo casu non fiat reuocatio: in secũdo sic. Ad hoc ff. ad exhib. l. 3. §. inde. de restit. spol. litteras. s. eo. lib. de excep. pia. s. de testi. veniens 2. ff. vt in poss. leg. si is a quo. cũ simi. alias semper contumax negaret se contumacem: & idem in similibus.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & soluit.*

d ¶ *Ante omnia.*] & sic non expectabitur euentus litis, vt in proximo casu. Scias tamen, quod de hoc primo cõstare necesse est, scilicet quod fuerit diffinitum & appellatum, & post attẽtatum: vnde vides quod supra posuit pro constanti scilicet quod sint innouata. Sed contra videtur dicere lex ff. de appel. cum ex causa. quæ dicit, quod extunc reuocabitur quod factum est per appellationem, cum appellans meliorem sententiam meruerit obtinere: ergo non ante. Sol. Ibi non negatur quinetiam ante reuocari possit 2, quod conceditur per alias leges. ff. nil inn. app. pen. in rub. & nigro, & sic vacat ibi arg. à contrario, sicut & C. de epis. & cler. l. conuenticulam.

2 Item dicit Io. An. Dom. & Phillip. ... [illegible] ... Fontanus.

e ¶ *Infra decendium.*] secus si post, quia tunc non teneret appellatio, nec ipsius prætextu fieret attentatorum reuocatio. s. eod. tit. & lib. Romana. § si vero. Sunt autem illi dies vtiles à principio, & in progressu cõtinui, & fit ipsorum cõputatio de momento ad momentum. quod dic vt plene no. 2. q. 6. anteriorum. in gl. 1 & 2.

f ¶ *Innouari.*] hic repete, debent ante omnia per appellationis iudicem penitus reuocari, ac si, &c.

¶ *Glossa sequens reddit rationem textus.*

g ¶ *Innouata fuissent.*] Et est ratio; quia sicut post appellationem a diffinitiua nil attentari debet, vt s. 1. responsio. sic nec pendente tẽpore, quod competit condemnato ad appellãdũ, scilicet vsque ad decem dies. Indultũ enim a iure beneficium, &c. j. de reg. iur. indultum. 18. dist. de his. in fi. [Vnde sicut ius alicui non debet auferri, ita nec spes ad ius. ff. vsufruct. quemadmodũ caue. l. si vsusfructus mihi. in prin. ff. de adult. si vxor. §. 1.] Tunc enim proprie dicit iudicatum, quando intra illud appellari nõ potest. s. de re iud. quod ad cõsultationẽ. Et an hoc habeat locũ in sña excõicationis, vide quod dixi j. de senten. excom. venerabilibus. §. porro. & notabatur quod hic dicitur. ff. nil inno. app. pen. l. 1. in prin. in 1. gl. ff. de verb. sig. si qua pœna. circa medium.

ADDITIO. ff. de appel. constitutiones. & per Gof. de accu. ad petitionem. Ioan. And.

h ¶ *Ante diffinitiuam.*] scilicet ab interlocutoria vel grauamine. huiusmodi aũt dicte est ratio; quia in casu isto appellatio debet interponi expressa causa probabili. [Et ex alia causa, vel ex nouis, vel nouiter probandis processus impugnari non potest, vt in clem. eo. tit. appellanti.] Nec sufficit causam esse probabilem, nisi sit vera. s. eo. interposita. in prin. Est igitur necesse, quod prius constet de veritate 3. In euentum ergo litis scietur an attentata veniant reuocanda nec ne & est simile s. de trigi. fraternitatis. Nec est hoc ius nouũ: imo probatur expresse per antiqua iura, non enim semper Papa in appellationibus ante sententiam interiectis mandat, si est ita, reuocato in irritum, &c. s. de rescrip. significante. & duobus c. seq. s. de iud. exhibita. s. eo. significantibus. cum multis similibus.

3 Glossam sequuntur doctores & procedit etiam si iudex à quo sciret, quod iudex ad quem in cœpisset cognoscere & ei hoc intimasset, quia intimatio sine expressa prohibitione cum nõ ligat. Fons.

ADDITIO. Alleg. Archid. de dilat. c. 1. s. eo. sæpe. ver. quod si. & ca. ex parte 2. & quod no. 54. dist. quis autem. Io. And.

¶ *Glossa seq. addit alium casum.*

i ¶ *Nisi iudex.*] ponit vnum casum exceptum a primo generali dicto. Alium casum posses addere, quando scilicet iudex ipse detulerat appellationi. s. eo. tit. & lib. cum appellationibus. Io. And. [idem Ioan. Monachus.

k ¶ *Deuolutum.*] Aliàs inhibere non posset. s. eo. tit. & lib. Romana. §. si vero. & §. seq.

¶ *Glossa sequens recit per quæstionem.*

l ¶ *Quicquid.*] intellige, quod per ipsum iudicem attentari non possit. hoc dico; quia quædam possunt iudices a quibus appellatũ est, sicut est reformare possessionem appellanti cum sibi turbata fuit: omittere tamen debet articulum super quo appellatum est. s. eo. tit. cum teneamur. [Vide quod ibi dixi, remittendo etiam ad xvj. tales casus, quos colligit Gui. in Spec. 2. par. eo. tit. §. pen.] Item si appellans iuunis prolixum terminum assignauit, potest moderari. s. eo. cum sit Romana. & cap. consuluit. in fine.

m ¶ *Causa.*] propter quam appellatum extitit.

¶ Glossa

per eundem appellationis iudicem, ante omnia in statum pristinum reducendum[a].

¶ Idem.

¶ *Qui appellat extra iudicium, infra decem dies (ex quo sciuit grauamen) appellare debet: postea per remedium iuris communis audietur, sed non per appellationis remedium. Io. And.*

¶ *Glossa sequens tractat quid de attentatis à tertio: & quid de attentatis à parte. In primo membro collige bimembrem distinctionem. ad primum membrum obiicit, & dupliciter soluit. In secundo distinguit hoc membra: aut attentatum est irreuocabile, aut reuocabile, & si reuocabile, aut illicitum, aut licitum. & si licitum; aut appellatio est extraiudicialis, aut iudicialis. in fine quærit, & soluit.*

a ¶ *Reducendum.*] decretalis ista loquitur in ijs, quæ sunt attentata per iudicem, & hoc apparet ex eo, quod dicit inhibeat canonice iudici, &c. Si aūt aliquid attentaretur a tertio, id est qui non fuit pars vel iudex in causa illa: attentata non reuocātur per modum attentati à iudice ad quem fuit appellatum, sed per suum proprium iudicem cognito de causa, seruato iuris ordine. s. eo. ti. & lib. Romana. §. in alium. ff. de rei vendicatio. is à quo. non enim præiudicat alijs res inter alios acta. s. de re iudica. quamuis. quod est verum: nisi ille tertius per attentationem illā iurisdictionem iudicis impediret. s. de offic. deleg. c. 1 Non obstat s. eod. bonæ. vbi videtur attentatum à tertio, reuocari per modum attentati: ubi enim fuit generaliter appellatū nequis super possessione, &c. & ideo molestans nō potuit dici tertius, sed potius pars[a] appellata. Alij dicunt, quod illud reducitur in pristinū statum per interdictum vnde vi, nō per modū attentati: & secundum hoc non obstat. Idem & per eadem iura intellige si tertius aliquid attentat lite, relatione, vel consultatione pendente. Hæc tamen omnia de tali tertio intelligas, qui enim parte vel iudice nihil attentat illicitum, nec ab eis causam cœpit habere. [Ad hoc ff. de excep. rei iud. si à te. §. fin. in prin. & l. exceptio. Ioā.] alias secus. s. de constitut. cum M. in fine. vt lite penden. ecclesia 2. Si autem aliquid attentetur à parte, aut illud de natura sua est irreuocabile, aut reuocabile. Si irreuocabile, pota pendente appellatione, vel lite inter duos super sponsa: alius eorum cum ea per verba de pręsenti contraxit, ēt post inhibitionem non fiet reuocatio: quia ex futuro euentu patebit an valeat matrimonium vel non, scilicet cū perpetuum impedimentum præcessit necne, sed bene fiet ad tempus separatio, & alia pœnitentia vel pœna imponitur. s. de matri. contract. cōtra interdict. eccle. c. 1. & vlt. Si vero reuocabile sit, distinguo an sit licitum vel illicitum. Si illicitū, vt quia appel. penden. pars spoliat partem, reuocatur per modū attentati. de appellatio. bonæ. ff. de ædil. edic. ædiles. §. item sciendū. [Et ff. de aq. plu. arc. l. supra. iter. §. officium.] Et fit talis reuocatio & restitutio ex solo iudicis officio: vt lite penden. c. 1. & per totum. [Fit inquam de plano, & sine libello. facit quod not. in. de interrogat. act. super rubricam.] Tenetur tamē duo probare, quod innouatum fuerit, & quòd lite penden. vel appellatione, vt lite penden. per totum. Si vero aliquid attentetur, qd aliàs esset licitum, vt si quis facit quæ de iure communi sibi competunt, puta appel. pen. collegiū eligit, vel similia. Si extraiudicialis fuit appellatio[a], talia attentata non reuocantur per modum attētati: sed pendent ex euentu futuro. s. de electionib. cum inter. &c. cōsiderauimus. C. de rei vend. si fundum. Si autem in iudicio fuerat interposita: hic fuerunt opiniones not. de in integ. restit. c. 2. de iure patro. ex litteris. Dic tamen secundum Gar. quod si lite vel appellatione pendente quis vtitur possessione eo modo quo ante, nil innouans illicitum vel dolosum in præiudicium partis, non habet locum reuocatio per modum attentati: cum nil innouari videatur. 8. q. 4. nonne. Imo circa ipsum fieret innouatio, quod prohibitum est, vt in prædictis iuribus. Si autem dicit aduersarius aliquid immutatum illicite, probet hoc s. eo. bonæ. de iure patrona. ex litteris. alias pendent ex futuro euentu. de rest. in integ. c. 2. nisi prohibitio iudicis ex causa interposita aliud inducat s. de ph. inter cętera. s. de desponsa. impub. ad dissoluendum. ff. ne quid in loco publ. l. vlt. Vnde vnū scias, quod si pars appellans aliquid illicitum attentat: eo ipso se indignam facit appellationis beneficio, & procedit iudex à quo appellatū est, perinde ac si non fuisset appellatum. s. eo. an sit. secundum casum Innocen. Sed redeundo ad textum quæro, si iudex appellationis istam reuocat attentata: postea pronunciet male appellatum, nunquid illa reuocata resumunt vigorem ipso iure? Respondeo non: quia illa reuocatio legitime facta est ad tuitionē appellationis, cū processus in ipsius appellationis contemptum factus fuerit, & ideo tanquam legitime facta, firma & stabilis perseueret. C. de adul. Gracchus. Item illa reuocatio fuit quasi interlocutoria, & sic cum ab ea non fuerit appellatum, transiuit in rem iudicatam. s. de elect. cum dilectus. de re iudic. quod ad consultationem. Cum igitur talis reuocatio non pendeat ex euentu appellationis: sed sola dependentia appellationis[3] ad reuocationem sufficiat, vt hic, & s. de iureiuran.

a Vt apparet hic ex eo, quod molestās potest dici pars quādo habet causā à iudice vel qui hanc tue appellat. & quo iā offensio fōcio sue super hānc iudicis à quo, ideo iudex eū quē cōpeteret, Bar. in l. 1. ff. nihil noua. Phil. Franc.

a De hac ple ne scripsi de matrimonio & ob. dilecti in gl. sed qd procedit, cum ex mutatione quæ ibi facit in fin. glo. Ioā. And.

3 Simile supra e. lib. vt lite pendente. c. 1. & 2. & qd dixi s. de ord. cog. c. 2. Io. And.

venientes. quicquid de appellatione contingat factum, ipsa pendente fuit legitime reuocatū. pronūciata igit appellatione legitima, de nouo iterum procederetur. de accusationibus, qualiter & quando 2. ADDITIO. Nam vt dicit Innocentius de exceptionib. dilecte. nulla est absurditas, si qd male factum est, reuocatur, & illud idē legitime repetatur. facit s. de elect. dudū 2. versi. tandem. de re iudic. ad probandū. s. eo. lib. de elect. si confirmationem. Io. And.

CAP. VIII.

Concertationi[b] † antiquæ finem imponere præsenti constitutione volentes: Statuimus, vt ab electionibus, postulationibus, prouisionibus, & quibuslibet extraiudicialibus[c] actibus (in quibus potest appellatio interponi) quisquis ex eis grauatum[d] se reputans, per appellationem vel aliter petatur reuocari

† Vide Decium in c. si. de Romana. & Petrum Ind. in c. concertationi. extra de appellat.

¶ *Concertationi.*] Primo ponit motiuū constituentis. Secundo ibi, *Statuimus.* constitutionem, quæ distinguit an per appellationē vel aliter petatur reuocari grauamen. Et secundū membrum ibi, *Sed si.* cui determinationē interferit ibi, *dummodo.*

CASVS. Peruenit ad notitiam meam, quod eps Pictauensis contulit alicui beneficium tanquam vacans, quod dicebam meum, & nō vacans: & sic dico, quod collatio est facta in præiudiciū meū. volo appellare ab illa collatione, an possim? Certe sic, dum tamē appellem infra decem dies numerandos à tempore notitiæ meæ: postea non possum appellare. Sed per hoc tñ nō videor renunciare iuri meo, quin via iuris cōis possim prosequi ius meum, videlicet interdicto vnde vi, vel alia actione, vel etiam manutentionem ipsius beneficij petere. vel potest poni casus in electione hoc modo, Canonici ecclesiæ Pictauensis vno excepto elegerunt quendam simoniacū. certum est, quod vnus poterit appellare: & pro causa appellationis dicere, quod ille est incapax, dummodo appellet infra decem dies. si vero non appellauerit infra decem dies, poterit se opponere, ne talis simoniacus confirmetur, sed amplius non audietur per viam appellationis. Nota primo ex principio capituli, quod altercatio quæ est inter aliquos doctores super decisione alicuius dubij, pōt dici concertatio: quia simul pugnat iaciendo iacula & rationes: & de hac cōcertatione loquitur præsens capitulum. Nam de hoc fuit concertatio inter doctores antiquos, vtrum ab actibus extraiudicialibus debeat appellari infra decē dies. Nota vlterius, quod ab actibus extraiudicialibus potest quis appellare, sed tamen proprie loquendo dr̄ prouocare & nō appellare. c. cū sit Romana. eo. tit. in antiquis. Nota quod ab actibus extraiudicialibus debet appellari infra x. dies, qui currūt a die notitiæ grauaminis, & nō a die notitiæ actus, vt hic tenet Dñicus de sancto Geminiano: & ponit exemplum. Ponamus, quod eps Pictauensis contulit tibi beneficium quod erat mihi debitum: & ignorabam, quod esset mihi debitum, cū sciebam collationem esse tibi factam, post sciui quod illa collatio fuit facta in meum præiudicium. certum est, quod possum appellare infra decem dies, qui numerantur á die notitiæ grauaminis, quo sciui, quod collatio fuerat facta in meum præiudicium.

Concertatio quādoque est inter doctores.

Appellandū est infra decem dies ab actibus extraiudicialibus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

a ¶ *Concertationi.*] Qui appellat extra iudiciū, infra decem dies, ex quo sciuit grauamen, appellare debet: postea per remedium iuris communis audietur, sed nō per appellationis remedium. Emanauit hæc decretalis ad declarationem eius quod notat Ioānes 2. q. 6. biduum. & Hostien. de appellat vt debitus. & Inn. s. eo. bonæ. ADDITIO. Et Guil. in spec. de appellat. §. restat. versic. sed quid dices 2. Ioan. And.

c ¶ *Extraiudicialibus.*] siue fiant á iudice, siue á priuato. supra eod. cap. 1.

¶ *Glossa seq. fortificat textum, & ponit opin. Hostien.*

d ¶ *Grauatum.*] Nota quod decretalis ista locum habet in appellatione interposita à grauamine iam illato: secus si ab inferendo, cū ex probabili causa timetur, & interponitur appellatio. Vnde aduerte, quod infra decem dies appellandum sit a grauamine extra iudicium, allegabatur talis ratio: si appellari posset vndecimo die; eadem ratione & centesimo, quod esset absurdum. Præterea si quis velit dicere decurionem legitime non creatum, non auditur, nisi infra legitimum tempus contradicat. ff. de decurionibus, Imperatores. §. fi. & infra id tempus infra quod appellandum est, argumentum C. eod. hi qui ad ciuilia. & l. nominationes. 2. q. 6. cap. ei qui. §. nominationes. quod enim tempus in sententijs attenditur, attendi debet & in ijs quibus non profertur sententia. ff. quando appellādum sit. l. 1. §. quod in sententijs. & 2. q. 6. biduum. Dicebat autem Hostien. in decre. vt debitus. ad finem de appellatio. quod in electionibus ante & post, etiam post decem dies poterit appellari: sed hoc modo: quia si ex legitima causa interponitur appellatio, ne fiat electio, valet: & causa probata irritabitur electio postea secuta. s. de electio. cōsiderauimus. & s. eod. constitutis 2. aliàs non reuocabitur: vt supra ti. 2. c. prox. post electionem & ante confirmationem, appellatur etiā

post

post decem dies ne fiat cõfirmatio.& sic posset intelligi quod not. Innocen. in decret.bonæ.quòd extra iudicium appellatur post decem dies [1]. cum enim extraiudicialis appellatio nõ sit aliud quam ad causam prouocatio. ff. eodem,cum sit.sicut læsus quandocunque potest lædẽtem ad iudicium vocari facere:sic cum potest prouocare ad causã extraiudicium appellando: non enim transit grauamen in rem iudicatam sicut sentẽtia,vt ff.eod. rit & lib.Romana §. si vero.In iudicialib⁹ autem actibus vel quasi, necesse est infra decem dies appellari [a] & sic intelligũtur leges prius inductæ: loquũtur enim in electionibus,in quibus decretum decurionum, quod est quasi iudiciale vel præsidis,interponitur. ad hoc ff. quando appellandũ sit. l.1.Sed decretum canonicorum eligentiũ non est iudiciale vel quasi: immo oino extraiudiciale. Expeditum ergo sit per hãc decretalem quòd à grauamine, extra iudicium illato, necesse est infra decem dies appellari:& sic intelligatur ff.de electionib.c.1.& c.vt circa.& c.cupiẽtes.alias appellatio non deuolueret.ff.eo.Romana. §.si vero.Iuris autem alia remedia propter hoc non tolluntur, vt sequitur.

pellationis beneficium grauamen illatum desiderauit reuocari, infra decem dies † (postquam sciuerit [a]) si velit,appellet:post decendium vero eidem aditus non pateat appellandi.

¶ Sed si per contradictionem debitam [b], vel alia iuris remedia petierit reuocari grauamẽ: ei (dummodo medio tempore his non consenserit [c] †) lapsus decendij non obsistat [d].

¶ Idem.

¶ *Valet appellatio in scriptis porrecta, licet coram iudice non legatur. hoc dicit. Zenze.*

a ¶ *Sciuerit.*] est enim tempus vtile à principio, licet continuũ in progressu. & de hoc plene not. 2.q.6.anterior ũ.& sit de momento ad momentum computatio,vt ibi. Et intelligo sciuerit,non solum actum illum factum:sed per illum se grauatum. Quid enim si sciui te electum:& post decem dies sciui ꝙ prius mihi de illo beneficio Papa prouiderat? adhuc infra decem dies à die scientiæ prouocabo:quia modo scio me grauatum.& hoc sonat hæc littera.

ADDITIO. Ad hoc ff.eod.lib.de rescrip.c.gratia.Io.And.

b ¶ *Debitam.*]vt si corã superiore excipiatur,vel cassatio petatur: vel his simil.

ADDITIO. Ioannes Monachus ponit exemplum per decretal. licet episcopus.j.de præbend. quando scilicet prouisum est tibi de beneficio qđ possidebam,possum appellare. Item expectare ꝙ vocer propter possessionem quam habeo. Sit autem secundum eum huius iuris ratio:quia habens plures vias, licet sit sibi præscriptum in vna,vt in via appellandi,non propter hoc præscriptũ est in alia: vt in via contradicendi.ff.de appellat.si expressum.Io.And.

c ¶ *Non consenserit.*] scienter [3] propter ea quæ s. dixi: nil enim tam contrarium consensui,sicut error. ff.de iurisdictione omnium iudicum.si per errorem.& intellige si assenserit etiam tacite.de officio delegati.gratum. de his quæ fiunt à maiori parte capituli. ex ore cum suis concordantijs.

d ¶ *Non obsistat.*] optime concordat ff.eod.lib. de restitut.in integr.c.2. [Idem Archidiaconus.]

A *Ppellatio.*] Quia breue est,non summatur,neq; diuiditur,

¶ Appellans in scriptis nõ tenetur legere appellationem iudici à quo:sed sufficit ꝙ appellet,vt in littera continetur. hoc dicit. Et secundum aliquos non est necesse exprimere verbum,appello: sed sufficit ostendere chartam iudici à quo.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice cõpetenti, qui tulit aliquã interlocutoriã contra me, à qua appellaui in scriptis ex causa rationabili: & appellationẽ meam redegi in scriptis, quam infra decẽ dies exhibui & præsentaui iudici à quo: sed tamẽ eam nõ legi:vtrum valeat mea appellatio? Videtur ꝙ sic:nam iudex tenetur legere sententiam suam: alias sententia sua non valet. c.fi.ff.eod. lib. de re iudi.ita videtur,ꝙ in appellatione requiratur recitatio:& vt appellans legat suam appellationem iudici.Hoc tamen ratione dubitãdi non obstante,dicit Romanus Põtifex,ꝙ ego appellans nõ teneor legere appellationem iudici à quo: sed si petat duplum appell.debeo ei tradere:si autem non petat,non teneor illi tradere.Ex quo patet,ꝙ nõ sunt necessaria ista verba,quæ ponũt communiter notarij in instrumentis appellationis,ꝙ ipse appellãs fecit lectũram. Nota primo,ꝙ licet iudex à quo,tenetur sniam diffinitiuam legere partibus: ita ꝙ non sufficit si eam tradat partibus:tñ secus est in appellatione,vt est hic textus. Nota ꝙ appellatio est interponenda coram iudice à quo:non aũt sufficeret si interponeretur coram aduersario:& hoc verum, si possit haberi tutus accessus ad iudicem; nam secus si quis commode non habeat tutum accessum,vt in cap.fi.eo.tit.in antiq. Nota vlterius,ꝙ appellatio est porrigenda iudici,non appellato quantum ad validandum appellationem: sed quantum ad deuoluendum causam, an sit porrigẽda appellatio? Dic vt in clemen.causam.de elect. Nota finaliter ꝙ impugnatio & exceptio, quę non est rationabilis, nõ est admittenda. Dominicus.

CAP. IX.

A Ppellatio [e] † quàm in scriptis iudici [f] (à quo appellare volebas) te porrexisse proponis [g]: non potest ex eo quod coram ipso lecta [h] nõ fuerit,rationabiliter impugnari.

¶ Idem.

¶ *Iudex à quo compellere non potest appellantem à grauamine ipsius veritatem probare, licet citare potest ad ipsius reuocationem audiendam: qua facta in causa procedere poterit, eius contumacia non obstante,ac si nunquam appellasset.hoc dicit.Zenze.*

CAP. X.

S I † A I V D I-

¶ *Prima glossa dicit qd approbat.*

e ¶ *Appellatio.*] Hoc notat Guil. in Specul. eod.tit.§.qualiter autẽ. in princ.

f ¶ *In scriptis.*]sic enim est appellandum ante sententiam:& à sententia ex interuallo. quod dic vt not. ff.eod. tit.& lib.cap.1.

¶ *Glo seq.recit. per quæstionem an coram iudice necesse sit appellare.*

g ¶ *Iudici.*]Nota appellandum coram iudice. de hoc per Ioan. 2.q. 6. biduũ. §.adeundi.in glos.1. & per Bernard. s.eod. suggestum. indistincte teneas (cum in iudicijs,vel extra à iudice appellatur)coram iudice appellandũ. ff. eod.lib cordi.ff.eo.vt debitus.ibi,coram eodem iudice,&c. & hoc si potest ipsius haberi copia & in publico: no in hortis vel villa suburbana. 2. q.6. biduum §.adeundi.vel nisi iustus metus appellantem excuset.s eod.tit.c.vlti.Si vero sũt plures iudices: dic vt in clemen.eod.tit.si à iudicibus. Io.And.

ADD. Hãc opi.glos.de appellando coram iudice &c.tenet Archid.qui etiã alleg.ff.quando appellao.sit.l.1.§.dies.& §.si quis. C.eod.tit.in offerendis.in Authen.de appell.§.1.coll.4. Recitat tñ opi.Goff.qui dixit ꝙ appellatio emissa in absentia iudicis bene excusat si non fiat fraudulẽter,vt dixi in decret.suggestum.ff.eod.qđ videtur placere Innocen.in decret.dilectis.eod.tit.ad fin. vbi dicit ꝙ per appellationem etiam factam in absentia iudicis,appellãs est exemptus ab ipsius iurisdictione.tñ ipsi Innocen. placet in decre. si iustus.quod sequitur in glo. Dicit etiam Archid.quòd si bene videatur decret. si duobus 1. respon. in fine, satis demonstrat quòd appellatio non protegit appellantẽ à iudice suo, donec ad ipsius iudicis notitiam perducatur.& idem ibi Pet. de Samp.Io.And.

h ¶ *Proponis.*]& probas ff. de concess.præben.cum super quæstione. ergo vt dixi ff.eo.c.1.non est necesse quòd scriptura appellationis sit authẽtica [4], dummodo possit probari:tutũ est tamen ꝙ per notarium de hoc fiat scriptura publica:quia qđ continetur in charta difficile est probare.

¶ *Glossa sequens signat contrarium,& soluit.*

i ¶ *Lecta.*] Videbatur contra arg.eius quod dicitur.ff.tit.proa.cap. vlt.in fine cum suis concordan.sicut enim requiritur ꝙ sentẽtia legatur per iudicem,nec sufficit ꝙ in scriptis edatur,vt ibi: sic etiam videtur non sufficere ꝙ appellatio in scriptis edatur,nisi etiam legatur. Sed non tanta solemnitas requiritur in appellando,quanta in diffiniendo:aliàs sequeretur ꝙ die feriato non posset appellari, sicut nec diffinitiua proferri: & quod appellans haberet sedere & non stare:& hæc sunt falsa.cum ergo decretal.vt debitus.& decretal.cordi.hoc solum requirant,quod assignetur vel exponatur causa probabilis,& in scriptis:assignare autem fit verbis, nutu, testamento,vel codicillis.ff.de verb.signi.assignare.[Et Instit.de assig.li. per totũ. Io.Mon.]ff.de assigna.lib.l.1.§. assignare. ergo & in scriptis assignando & porrigendo iudici, satisfactum est iuri. Et facit ad hoc.s.eod lib.de offi.ordin.si canonici [5]. Sicut enim ibi sufficit causam cessationis scribere,& scripturam assignare ei cõtra quem cessatur:sic & hic in appellatione.Sic & olim dabat maritus vxori suæ libellum repudij,quod sufficiebat:licet non legeret:de quo dicitur in procemio decret. probatur hoc etiam 2. q 6. cap. ei qui. ver.si quis libellos appellatorios ingesserit,& l.biduum.§.adeũdi. versic.si quis ipsius ibi, vt ei libellos daret.Et quod hic de appellationibus dicitur,de exceptionibus intelligo,vt sufficiat illas dari in scriptis:licet nõ legãtur.ad hoc ff.de probatio.quoniã cõtra.Io.An.

S *i à iudice.*] Glo. nõ summat. Diuiditur autem istud c. in duas particulas. Prima ponit thema,cuius duo dubia soluit: vtriusque reddẽs rationem:ibi, *Nec coram.* Secunda particula quæ est ibi, *Nisi ad hãc solum:* secundum dubiũ terminat,& declarat. Io.And.

¶ Pro intellectu istius cap.habemus præsupponere, quòd licet iudex non possit reuocare suam sententiam diffinitiuam.l.2. C. de senten.ex breuic.recitan.potest tamẽ reuocare interlocutoriã sententiam.l.quod iussit.ff.de re iudi.c.cum cessante.eo.tit.in antiq.

Secundo

¶ Petrus de Anch.notat hic conuenientiã inter appellationem iudicialem & extraiudicialẽ, & ponit sex differentias. Io. Anan.

[a] Alias,asol scit.

[1] Doctores dicunt verũ si iudex extraiudicialiter ...

[a] Et etiam infra alios dies debet fieri adhæsio ... glo. in vers. adhærentem. 1c. vt circa. supra eo. li. Philip. Fra.

[3] Et sponte secundũ Archid. alleg. ... & qđ ibi nota. Io. And.

¶ De intimatione appellationis vide Lapum alleganda ...

¶ vide Rotæ decision. 7.& decisione 74 in nouis.

[4] Quia sit solemniter ad ...

[5] Dicit Ioã. Mona. quòd illa decret. & illa probant ꝙ assignare ...

Secundo habemus præsupponere, quod appellãs per appellationẽ eximitur a iurisdictione iudicis a quo appellauit, quantum ad illam causam. cap. Romana. ĩ eod. tit.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram officiali Pictauen. qui tulit aliquam interlocutoriam cõtra me, á qua appellaui solemniter, & in scriptis, iuxta tenorem cap. 1. ĩ. eod. tit. Officialis fecit me citari vt coram eo cõparerem, facturus fidem de grauamine: an tenear comparere? Respondet quod non, nam iudex debet esse certus, an me grauauerit vel ne. Sed ponamus quod iudex citauit me ad reuocandum interlocutoriam suam, an debeam comparere? Certe sic: & si non cõpaream, & iudex reuocet suam interlocutoriam, poterit contra me procedere tamquã contra contumacem: quia reuocato grauamine est extincta appellatio mea. *Reuocauerit cum effectu.*] & realiter, nõ verbo: & hoc si grauamen sit realiter illatum. Nota primo, quod iudex á quo potest suam interlocutoriã reuocare, & sic est vna differentia inter sententiam diffinitiuam & interlocutoriam. Nota quod si iudex á quo citauit appellantem ad faciendum fidem de suo grauamine, non tenetur appellans cõparere; quia iudex debet cognoscere vtrum appellantem grauauerit: secus si appellans esset citatus ad videndum reuocari grauamẽ; quia tunc teneretur comparere coram iudice á quo. Et si citatio sit facta ad edocendum de grauamine, & videndum reuocare grauamen, tenetur comparere, non ad omnes fines, sed ad videndum fieri reuocationem grauaminis. Nota quod cessante causa finali, cessat effectus: secus est de causa impulsiua. l. 1. §. sexum. ff. de postulando. vbi turpitudo Calphurniæ fuit causa impulsiua prohibitionis mulierum á postulãdo. Item illud intelligitur, quod cessante causa finali cessat effectus, quando est vnica causa finalis: secus si essent plures; quia tunc requiritur cessatio omnium causarum. Institu. de nupt. §. affinitatis. de hoc per doctores in c. etsi Christus. de iureiuran. in antiq. in fine cap.

ce a à quo (propter grauamen b quod tibi proponis illatum) appellas, ad docendum te fore grauatum, & ad audiendam reuocationem eiusdem grauaminis (si de ipso docueris) tibi terminus præfigatur. Nec coram eo (cum ipse per se c id videre habeat) hoc docere, nec etiam tamquam coram iudice (cum per appellationem sit suspensa ipsius iurisdictio) comparere teneris d: Nisi ad hoc solum, vt reuocationem ipsam audias, si eam duxerit faciendã: aliâs si non comparueris, & ipse in termino grauamen reuocauerit cum effectu e: poterit extunc libere in causa procedere, ac si appellatio interposita non fuisset f.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret, & exponit.*

a ¶ *Si à iudice.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ber. & Modern. supra eo. cum cessante. Et dic, iudice ordinario, vel delegato: & idem si esset arbiter iuris á quo potest appellari. ĩ. eo. lib. de offic. deleg. ab arbitris.

ADDITIO. Et Gul. de excep. §. viso. versi. sed si iudex. & seq. & corrigit quod not. Ber. supra eod. lib. de re iud. ad Apostolicæ. versi. eratque parata.

b ¶ *Grauamen.*] secus enim si á sententia diffinitiua, quam iudex reuocare non potest; functus est enim officio suo semel iudicãdo, siue bene, siue male. ff. de re iudic. iudex. ĩ de offic. deleg. in litteris. & c. venerabilis. intellige igitur grauamen, siue per interlocutoriã, siue præter interlocutoriam inferatur.

c ¶ *Per se.*] Debet enim esse de facto suo certus. ĩ. de rescript. ab excommunicato. C. de rescindenda venditione. quisquis. veritas enim causæ appellationis probanda est coram iudice appellationis, vt ĩ. eod. tit. & lib. Romana. & cap. cum appellationibus. ergo non coram iudice a quo appellatur: saluo eo quod dicitur ĩ. eod. tit. interposita.

¶ *Glo. seq. quærit. arg. pro & contra. soluit, & certis allegatis in contrarium respondet.*

d ¶ *Teneris.*] Quid si compareat, & coram iudice ipso á quo appellauit, de grauamine doceat, nunquid ab appellatione videtur recessisse? Videtur primo quod sic, per decret. ĩ. de off. deleg. gratum. ĩ. de testi. cum venisset. in quibus dicitur, quod si appellans post appellationem probationes induci coram illo a quo appellauerat, appellationi renunciat. Item hæc littera dicit, quod per appellationẽ suspensa sit iurisdictio iudicis. si ergo aliquid facit coram ipso, vt coram iudice, allegat contraria, & sic non auditur. ad hoc ĩ. eo. sollicitudinem. cum suis concord. contra ĩ. eod. interposita. vbi dicitur, quòd appellans potest probare, si vult veritatem causæ corã iudice a quo appellat. Sed responderi potest decret. illam locum habere ante appellationem. Satis credo cum per actum illum semper intendat ad iudicis iurisdictionem declinandam, quod per hoc appellationi non renunciat. & hoc sonat littera quæ dixit hic, non teneris: non dixit, non potes: & sic etiam soluitur quod dicitur de allegante contraria, cum illa non sint contraria, quæ ad vnum finem tendunt. Et facit quod dixi ĩ. de reg. iur. nullus pluribus. Ad decretal. gratum. & cap. cum venisset. respondetur, quod illæ probationes fiebant super principali negotio: & ideo bene renunciabat appellationi; quia contrarius sibi: sed hic secus. facit pro hac parte quod iste prouocatus est. ad hoc ff. de cõdi. fur. & ideo. in prin. ĩ. de excep. cũ inter priorem. & accedant quæ not. 3. q. 5. ca. inducitæ. 2. §. offeratur. ĩ. de re iudi. c. inter monasterium. & vtilius videtur negotia tali expediri compendio, quam per exactam subtilitatem lõgo prorogari dispendio. ĩ. tit. proxi. ab. bate sane. in fine. præterea legitime tenetur cõparere ad id quod sequitur, & tamen comparẽdo non renunciat appellationi.

e ¶ *Cum effectu.*] effectualiter enim intelligenda sunt verba, vt ĩ. de cleri. non resid. relatum. cum suis concor. Hinc enim est, quòd non sufficit dicere se paratum reuocare, nisi & reuocet. ad hoc ĩ. de eo qui mittit in possess. causa rei seruan. c. 1. & ad hoc ĩ. tit. proa. ad Apostolicæ. versi. eratque parata. Itẽ si grauamen fuit verbale, reuocatio sufficiat verbalis: si reale, non sufficit verbalis: nisi re etiam reuocetur.

ADDITIO. Idem archid. qui etiam alleg. Ioan. de Deo in suis cauillationibus, rubrica de generalibus exceptionibus. vbi not. quòd non sufficit quòd iudex dicat; ergo reuoco, nisi recedat á grauamine interlocutionis. Io. And.

f ¶ *Non fuisset.*] quia cessante grauamine cessare debet appellatio. ĩ. eo. cum cessante. Io. And.

¶ Idem.

¶ *A collatione capituli ad episcopum appellatur, si vt canonicus interfuit: secus si vt prælatus. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. XI

A COLLATIONE

Collatione.] Duo facit; quia circa vnum thema distinguit: Primum: ibi, *Non ad ipsum.* Secundum ibi, *Aliàs si.*

¶ Appellans à collatione facta per episcopum & capitulum, debet appellare ad archiepiscopum, si episcopus interfuit vt prælatus, secus si vt canonicus; quia tunc appellatur ad episcopum.

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius capituli, quod quis potest appellare etiam collatione contributa in præiudicium alterius. c. 1. eod. tit. in antiq. Item habemus secundo præmittere, quòd quis potest appellare post collationem factam, dum tamen appellet infra decem dies numerandos a tempore notitiæ suæ. cap. concertationi. ĩ. eod. tit. & lib. Item est præsupponendum quod habetur in c. 2. vt lit. pend. sexto libro: vbi dicitur, si duo litigent super beneficio, & moritur possessor, non debet alius surrogari in locum defuncti, donec sit cognitum de iure superstitis, & si fiat collatio, posset superstes appellare ab illa collatione, vel etiam continuata, sed ordinarius poterit defendere ius defuncti.

CASVS. Tu possidebas beneficium quod dicebam ad me spectare, vel esse mihi debitum, vnde feci te conueniri coram iudice competenti: pendente cõtrouersia illa, tu es mortuus: Episcopus Pictauen. & capitulum ad quos communiter spectat collatio illius beneficij cum vacabat, volebant illud conferre: ego hoc videns me opposui ne facerent collatione de illo beneficio; nõ obstante mea oppositione ipsi contulerunt beneficiũ. volo appellare ab illa collatione, quæritur ad quẽ debeã appellare, vtrum ad archiepiscopũ, vel ad ipsum episcopũ? Respõdet cũ distinctione, aut eps interfuit collationi vt prælatus, aut interfuit vt simplex canonicus: si interfuit vt prælatus, debeo appellare ad archiepiscopum, vel ad Papam, & nõ ad episcopum; quia tunc appellarem ab eodẽ ad eundẽ: si vero episcopus interfuit vt canonicus, & non vt prælatus, tunc possum appellare ad ipsum episcopum tamquam ad superiorem capituli.

Nota primo, quod á collatione facta vel facienda in præiudicium alicuius, potest appellari, sed proprie dicitur prouocatio. c. cum sit Romana. eod. tit. in antiq. Nota quòd episcopus potest interuenire in capitulo vt canonicus, & tunc habet vocem, & sua vox auget numerũ. Item potest esse in cap. vt prælatus, & tunc non habet vocem. licet Host. dicat, quod repræsentat mediam partem capituli: & quod ipse & vnus canonicus faciũt maiorem partem capituli. de hoc in cap. proposuit. de concel. præb. in antiq. Communis autem opinio doctorum est in contrarium, videlicet quod non habet vocem quando est in capitulo vt prælatus, sed solum habet potestatem concludendi secundum maiorem partem capituli. Nota vlterius illud ad qđ emanauit præsens capitulum, videlicet quòd cùm appellatur á collatione facta communiter per episcopum & capitulum, potest appellari ad ipsum episcopum, si interfuit vt canonicus, quia tunc censetur simplex canonicus, modo capitulum habeat episco-

po, &

po, & appellandum est ab inferiori ad superiorem. Sed quomodo cognoscemus, quòd episcopus est in capitulo vt prælatus: vel vt simplex canonicus? Doctores hāc materiam tractant in cap. postulastis. de conces. præben. Et dicunt quòd si in ecclesia sit statutum, quòd ordinet, vt sit in capitulo vt prælatus, vel vt simplex canonicus, standum est illi statuto: si vero non sit statutum, tunc cognoscetur ex coniecturis: nam si episcopus non tenet primum locum & honorabiliorem, censetur esse in capitulo vt canonicus: si autem præsideat & teneat honorabiliorem locum censetur esse in capitulo vt prælatus.

¶ Padua: Io. And. & Pet. de Anc. ad quamlibet an do... ambo... quæritur si... vel illos à quibus sunt ... vide Bar. in l. vo. ff. so. ma. & l. socii q. §. h. ff. p so. Fonta.

beneficij [a], quam communiter per episcopum & capitulum in tuum præiudicium [b] factam esse proponis: Non † ad ipsum episcopum (si in ea vt prælatus [c] interfuerit †) sed ad superiorem [d] te oportuit appellare. Aliàs si vt canonicus [e] interfuisset in ea, potuisti [f] appellare licite ad eundem.

¶ Idem.

¶ *Per appellationem interpositam à*

¶ *Prima gloss. docet quid approbat.*

a ¶ *A collatione benefi*cij.] Hoc notat Hostiensis de excess. sub. prælato. cap. 1.

¶ Alias, intersuit.

Additio. In cap. postulastis. de conces. præben. & forte corrigitur quod ibi not. Innocen. qui dicit de electione episcopi & capituli ad episcopum appellandum: quia licet constituunt vnum capitulum in electione, non tamen in exercenda iurisdictione, forte dixi: quia saluatur, si intellexit iuxta secundum membrum huius distinctionis. Ioan. And.

b ¶ *Præiudicium.*] Aliàs appellare non licet. 2. q. 6. non solent. ī. de elect. cum inter. & ff. de appel. l. 1.

¶ *Glo. seq. soluit dubium. quærit, & soluit.*

c ¶ *Prælatus.*] quod præsumitur, nisi aliud appareat. Et si quæratur, quomodo constabit an sit ibi vt prælatus, & an sit ibi vt canonicus? Recitari solet ī. de conces. præben. postulastis. Si est in primo loco, & et primo scribitur, tunc apparet eum esse vt episcopum, vel vt caput. Sed quando sedet, & subscribit post archidiaconum, vel alium, qui ibidem præsit capitulo, tunc patet ipsum ibi esse vt canonicum. ad hoc 17. dist. c. vlt. de maio. & obe. statuimus.

Qualiter cognoscatur an episcopus sit in ecclesia vt episcopus an vero vt canonicus.

d ¶ *Superiorem.*] Papam vel proximum. ī. eo. tit. dilecti. vlt.

e ¶ *Vt canonicum.*] ī. de conces. præb. postulastis. ī. de præb. cum in ecclesia. ne sede vac. c. 1. cum similibus.

¶ *Glo. seq. alleg. duo similia: & soluit duo dubia.*

f ¶ *Potuisti.*] simi. 17. dist. in multis. vbi de archiepiscopo appellatur ad synodum, cui tamen præest archiepiscopus. ad idem ff. quando appel. sit. l. 1. §. solent. vbi de ordinario & præside appellatur ad præsidem. Et quod dicit, potuisti: intelligo & debuisti, nisi appellaret ad Papam, cum gradatim sit appellandum. ī. eod. dilecti. Puto tamen quòd si appellans hoc petit, ipse episcopus habeat causam delegare [1], cum satis sit suspectus [2]: ne velit venire contra factū suum, licet id fecerit vt alius, ad instar eius quod dicimus de iudice à quo fuit appellatum; qui efficitur iurisdictionis eius, ad quem fuerat appellatum. de hoc 3. quæst. 7. c. infames. Item si contra partem. ī. de elect. querelam. in prima glo. & C. de appella. cos. in principio.

¶ Esset In no. & Host. de offi. ord. irrefragabili. Io. And.

Vide infra multis Archid. in c. insuper. extra de testib. & Comm. and in cap. auditis. in 2. oppositione de ele. lib. 6.

Licet.] Sunt duo dicta, secundum ibi, *vbi vero.*

Casus. Tu & ego litigabamus coram iudice ordinario, vel delegato: lite inter nos negatiue contestata, tu actor fuisti admissus ad faciendum tuas probationes de & super tuo libello: probationibus factis ego reus proposui exceptionem peremptoriam: puta exceptionem de non petendo: vel aliquam exceptionem peremptoriam, iudex noluit admittere illam exceptionem peremptoriam, & sic me grauauit, ego non appellaui ab ista interlocutoria: hoc facto ipse iudex post renunciationem & conclusionem tulit sententiam diffinitiuam contra me, à qua appellaui. Quæritur nunc, vtrum in causa appellationis possim repetere illam exceptionem peremptoriam, quæ a iudice à quo fuit mihi repulsa? Videtur quòd non: quia transiuit in rem iudicatam: & mihi imputetur quare non appellaui. Hoc tamen non obstante respōdet Romanus Pontifex, quod illas peremptorias exceptiones possum repetere in negotio principali, & ipsis probatis obtinebo; quia per appellationem fuit causa reducta ad illum statū, in quo erat immediate post litem contestatam, sed non ante. l. ita demum. C. de proc. Sed quid; ponamus quòd in causa principali proposui aliquam exceptionem dilatoriam, quæ fuit repulsa, volo illam repetere in causa appellationis: vtrum possim? Respondet quòd non; quia in causa appellationis non possunt proponi ea quæ erant proponenda ante litis contestationem, vt d. l. ita demum. sed solum illa quæ erant proponenda post litem contestatam. Et sic intelligitur illud dictum, In causa appellationis non proposita proponam, & non probata probabo. Nota primo ex illo c. bonum argumentum, quòd si actor di

cat exceptionem pro parte rei propositam esse impertinentem, iudex super hoc habet interloqui, an illa exceptio peremptoria sit admissibilis vel inadmissibilis. Et ideo est cautela aduocatorū peritorū, dū volūt appellare ab interlocutoria, quod petant interloqui super admissibilitate. Sed cauti iudices obuiant isti cautelæ dicēdo: admittimus illam exceptionem inquantum de iure est admissibilis. Hāc cautelam ponit glos. in c. cum contingat. de officio deleg. in antiq.

diffinitiua, reuocari potest interlocutoria principali negotio præiudicans; aliàs non. Io. And.

CAP. XII.

Licet [g] ab interlocutoria (per quam pacti [h], vel præscriptionis, aut alia, principali negotio præiudicans [i], vel iudicium nullum reddens [k], exceptio est repulsa) non [l] fuerit appellatum [m]: si tamē à diffinitiua (quæ postmodū, etiā vltra [n] decendium promulgatur) appellatum... rem iudicatam, vt hic est textus.

Nota quòd si iudex non admisit exceptionem peremptoriam: & pars non appellet ab illa interlocutoria, sed postea appellet à diffinitiua, in causa appellationis poterit illam exceptionem peremptoriam repetere: nec dicitur repulsio transire in rem iudicatam, vt hic est textus. Nota quod exceptionem dilatoriam repulsam in principali causa non potest appellans repetere in causa appellationis.

¶ *Prima glos. summat, & dicit quid determinat.*

g ¶ *Licet.*] per appellationem interpositam à diffinitiua, reuocari potest interlocutoria principali negotio præiudicans, alias non. Et determinatur hic alteratio Innocentij & Hostiensis notata per eos supra de re iud. quod ad consultationem. & supra quod met. caus. cap. vlt. & Innocentij opinio approbatur.

h ¶ *Pacti.*] de perpetuo non petendo, vel similis.

i ¶ *Præiudicans.*] quod in peremptorijs regulariter est videre.

Additio. De quibus vide latis ī. eo. lib. de lit. contest. exceptionis. Ioan. And.

k ¶ *Reddens.*] sicut exceptio falsi. ff. de iud. licet. ī. de excep. cū venerabilis. ī. de procu. in nostra. vel exceptio cōtra rescriptum quod ab excomunicato fuerit impetratū. ī. eo. lib. de rescrip. c. 1. cū simil.

l ¶ *Non fuerit.*] secus si a repulsione fuisset appellatum secundo, & succubuisset appellans: quod dic. vt in clemen. eodem tit. cum a repulsione.

m ¶ *Appellatum.*] Et sic videatur transisse in rem iudicatam. ī. de elect. cum dilectus. in fine. de testi. significauerunt, cum simi.

¶ *Glo. seq. quatuor opin. recitat, quarum tertia hic approbatur.*

n ¶ *Vltra decendium.*] Hoc dicit vt maior sit dubitatio. Dicebāt enim quidam, quod si non fluxerat decendium cum appellauit à die interlocutoriæ, tūc reuocari poterat interlocutoria, & repeti exceptio per ipsam reprobata, quasi intelligatur super diffinitiua & interlocutoria appellatum. Et impugnabatur hæc opinio tali modo: Certum est, quòd aliter appellatur ab interlocutoria, quàm à diffinitiua, & etiam a diffinitiua continente plures articulos in vno potest appellari, in alio non: de testa. Raynaldus. cum sim. Et ob hoc dicebant secundi, quòd ex quo appellatum erat a diffinitiua indistincte, omnes exceptiones admissas & nō admissas, siue fuerit interlocutum siue non, siue decem dies fluxerint siue non repetere licebit. [Et videtur hoc satis expressum. ff. de appel. l. 1. §. 1. & vlt. & l. 2. & 3. & ff. quando appel. sit l. 1. Ex quo enim admittitur ad decēdium super principali, quod est maius, igitur contra interlocutoriam, quod minus est, veritas enim semper est iuuanda. ī. de iureiur. ex litteris. & in clem. sæpe. de verb. sig. præterea iudex appellationis succedit in locum principalis. l. cū apud. ff. iudica. solui. sed interlocutoria non transit in rem iudicatam quo ad iudicem principalis causæ: ergo nec quo ad iudicem appellationis, quin dare possit licentiam exceptionem repetendi. Innocen. vero tenebat opinionem hic approbatam. Host. [Qui hoc prosequitur satis in sum. de senten. §. qualiter proferri debeant sub §. primo, versi. veruntamen si appelletur. Ioan. And.] dicebat, quòd cum secundum leges [1] regulariter ante sententiam non appelletur. [supra eodem super eo 2. C. quorum appel. non reci. l. ante. Ioan. And.] omnia grauamina illata in causa habent releuari per appellationem interpositam à diffinitiua. Sed secundum canones a qualibet interlocutoria, & quolibet grauamine potest appellari, & ideo quatumcunque a diffinitiua appellatur, firma manet interlocutoria, à qua infra decem dies non fuit appellatum.

¶ Per quas quis dampnetur si grauamen ante diffinitiua illatum per appellationem à diffinitiua reuocari non posset; quod esse non debet. C. de iis qui vt. ... l. 1. Io. Monachus.

Additio. Circa secundam opin. prius tactā, dicebat Io. Mon. ante sententiam non est quis læsus, sed in sententiando, cum totus processus ordinetur ad diffinitiuam, & ideo cum læsio consumetur per diffinitiuam, appellatio ab illa interposita suspendit non solum illam, sed etiam ordinata ad illam. Arg. ff. vt leg. unt. caue. l. 1. §. si quis sub conditione. ll. si quis cau. l. si cum. §. qui iniuriarum. ff. de tut. & ra. distrah. si cum. Ioan. And.

a ¶ Appel-

pellari [a] contingat, potest † in appellationis causa ipsum grauamē per interlocutoriam eandem illatum licite per appellationis iudicem emēdari [b]. Vbi vero interlocutoria super eo profertur, quod non parat [c] præiudicium negotio principali, vel [d] iudicium nullum reddit: nisi fuerit appellatum [e] ab ipsa: per appellationem à diffinitiua postea interiectam [f], grauamen illatū nequaquam poterit reuocari [g].

a ¶ *Appellari.*] infra decem dies à die sententiæ, vel ex quo sciuit. §. eo. concertationi.

b ¶ *Emendari.*] sicut enim conclusio facta in principali non parat præiudicium, quo minus noua iura possint in appellationis causa produci. §. de testi fraternitatis. & de fide instru. inter dilectos. C. de tempo. appel. per hāc. ita nec interlocutoria præiudiciū parat, quo minus vetera iura repeti possint, vt hic. aliàs enim quid ꝓdesset sup diffinitiua appellasse?

c ¶ *Non parat.*] sicut est videre in dilatorijs, vel in condemnationibus expensarum super eo, q̄ in exceptione succubuit: vel propter aliā causam similem.

d ¶ *Vel.*] repete super eo quod non.

e ¶ *Appellatum ab ipsa.*] quid si lata tali interlocutoria iudex statim vult procedere ī causa: petit pars cōtra quā lata est interlocutoria, non procedi infra decem dies, vt deliberet an ab ipsa interlocutoria appellare velit necne, quæritur [1], an sit audienda? & videtur quòd sic: quia beneficium, & c. 28. dist. de his. ad fi. ÿ. de reg. iur. indultum. cum suis concor. ad hoc optime facit. 2. q. 6. anteriorū. vbi dicitur quòd decem dies dantur ad appellandum, vt liceat infra ipsum spatium plenissime deliberare an appellādum ei sit, vel quiescendū: sed iste litigando & procedendo super principali, sic plenissime deliberare non potest. Sol. dico q̄ non est audienda [1]. & hoc not. Guil. in Specu. tit. de appellatio. §. restat videre. in fin. & est eius ratio: quia quò ad iudicem non transit in rem iudicatā sentētia, & ideo cum possit eam reuocare, non omittat processum. Et in hoc dicit in priuata sua examinatione omnes doctores Bononiæ concordasse. & vide euidētem rationem, si cōtrarium diceres, nūquam esset litium finis, in qualibet enim interlocutoria, termini assignatione, vel iudicis actu, diceret pars, quiescatis per decem dies, vt deliberem an velim appellare: quod esset absurdum.

f ¶ *Interiectam.*] Intelligo etiam si infra decem dies à die ipsius interlocutoriæ à diffinitiua fuerit appellatū propter rationes quas dixi ē. in glo. hoc dict. in principio. Io. And.

g ¶ *Reuocari.*] iudex ergo in quem ex appellationis virtute principale negotium transit, de ijs quæ principale non impediunt, intromittere se non debet.

ADDITIO. Multum ergo est præiudiciale impedire appellationes interponendas ante sententiam. Io. And.

¶ Habes hic dictū Lapi limitatum, q̄ dicit in c. 1. §. eo. de tempo. quòd si iudex interloquatur principali nō esse impetrantem post ex communicationem, valet iudiciū. qui ab hoc nō procedit si appellatur à diffinitiua. Domi. Fonta.

1 De hoc articulo vide Abbatem in c. sollicitudinem. in an. eo tit. de appellat.

1 Idē dicit Dom. Phil. & Andr. ne queper aliā partis videtur ipsa pars renunciare appellationi interponendæ, & bonū esset q̄ protestaretur. Fontanus.

FINIS LIBRI SECVNDI.

LIBER TERTIVS.
DE VITA ET HONESTATE clericorum.

Superioribus libris dictum fuit de clericis & personis clericorum. nūc videndum est de eorum vita & honestate: ideo annectit rubricam de vita & honestate clericorū.
Opponitur quod rubrica de vita & honestate clericorum non fuerit bene formata: quia sufficiebat alterum ex istis, dicendo, de vita clericorum: vel de honestate clericorum; quia quidquid attribuitur vitæ, spectat ad honestatem, & quicquid honestati attribuitur, pertinet ad vitam; quia honeste viuere, respicit etiā vitam. arg. in proœ. compil. Greg. & sic habet rubrica superfluitatem, contra id quod Papa protestatur in proœmio huius libri. Sol. dicit Ioan. And.
Hostien. in summa huius tit. diuisit istam rubricā, per quod intendit docere duo. Primū, qualiter clerici viuere debeant: Secūdum, in quibus consistit eorum honestas. Dominicus.

LIBER TERTIVS.

TITVLVS I.

De vita & honestate clericorum.

Bonifacius octauus.

Clericus iaculatoriam artem per annum exercens, si tertio monitus non desistat, ipso iure perdit priuilegium clericale. Io. And.

CAP. I.

Clerici a, qui clericalis ordinis dignitati b non modici detrahentes, se ioculatores c seu goliardos d faciunt, aut busones e, si per annum f artem g illam ignominiosam h exercuerint, ipso iure: si autem tempore breuiori i, & tertio moniti k non resipuerint, careant l omni m priuilegio clericali.

TITVLVS II.

De clericis coniugatis.

Bonifacius octauus.

Si clericus coniugatus ferat habitum & tonsuram, clericali priuilegio gaudet: aliás non. Io. And.

Clerici.] Duo membra distinguit: Secundum membrū prosequitur: ibi, *Si autem*. Ioan. And.

Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, ꝙ clerici dicuntur habere multa priuilegia, de quibus in gloss. s. de biga. cap. vnico.

CASVS. Certum est ꝙ clerici nō debent intendere artibus ignominiosis, vt sunt artes mimorum, ioculatorum, & histrionum. cap. clerici. s. eo. in antiq. Sed ponamus ꝙ aliqui clerici exercuerunt illas artes: puta quia fecerunt in publico spectaculum sui corporis, an sint puniendi aliqua pœna? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ si clerici exercuerint illas artes per vnum annū: sunt ipso iure, id est, ipso facto absque declaratione iudicis priuati omni priuilegio clericali. Sed ponamus, ꝙ isti clerici non exercuerunt istas artes per vnum annū integrū: sed per minus tempus, forte per spatium sex mensium, an ipso iure perdant priuilegia clericalia? Respondet ꝙ non, sed requiritur ꝙ eps illos monuerit primo, secundo, & tertio, & sic canonice & competenter, & si moniti non desistant ab exercitio illarum artium, episcopus per suam sniam debebit & poterit illos declarare priuatos omni priuilegio clericali. Nota primo iuncta glo. ꝙ clericatus dicitur esse dignitas. hoc verum, accipiendo dignitatem large pro quadam præeminentia: nam dignitas proprie dicitur quando quis habet præeminentiam supra aliquos, & cum hoc iurisdictionem. Nota vlterius, ꝙ clerici exercentes artes istas de quibus in tex. priuātur omni priuilegio clericali, etiam priuilegio canonis, si qs suadēte diabolo. 17. q. 4. & in hoc sunt ponderanda ista verba, omni priuilegio. Nota insuper, ꝙ clericatus dicitur dignitas. concor. sunt in glo. Nota finaliter casum, in quo clericus priuatur priuilegio clericali absque aliqua monitione. Dominicus de sancto Geminiano.

Prima glos. summat, & dicit quid declaret.

a *Clerici.*] Clericus ioculator anno, vel tertio monitus nō desistens, ipso iure perdit priuilegium clericale. Emanauit ad declarationem, & approbationem eorum, quæ de quadam æquitate dicebat Hostiensis supra de sent. excom. perpendimus. in summa eod. tit. §. quis possit. versi. quid. & dicebat bonum esse si Papa hoc determinaret, & tempora limitaret.

b *Dignitati.*] Nota ꝙ clericatus est dignitas. ad idem 4. dist. denique. vbi de hoc. & de clerici. non residen. c. 3. Si ergo detrahunt dignitati, merito priuilegium perdere debēt, qđ non personæ, sed dignitati confertur: vt s. de foro compen. si diligenti. & de senten. excommu. contingit.

ADDITIO. Idem Archid. qui etiam contra tales allegat cap. si apud. 13. quæst. 5. Ioan. And.

c *Ioculatores.*] quasi ioci latores in publicum. s. eod. tit. cum decorem. faciunt enim spectaculum proprij corporis. ad hoc. ff. de ijs qui notan. infam. l. 2. §. fi. in occulto tamen vel infirmitatis, vel alterius honestæ rei causa aliquid ioci facere non reprobatur. & facit quod not. Ioannes de Citharistis, & ijs qui varijs vtūtur instrumentis. 86. dist. donare. in 1. glo.

ADDITIO. Et Accur. in præalleg. l. 2. §. fi. ff. de infamib.

d *Goliardos.*] vulgare Gallicorum.

ADDITIO. A gula forte sic dicti: solent enim esse gulosi, & leccatores. Io. And.

e *Busones.*] vulgare Tuscorum.

ADDITIO. Canon tales vocat histriones. 4. q. 1. c. 1. de consec. distin. 2. pro dilectione. & vnde sumpserit originem illud nomen, ponit Valerius lib. 2. c. 1. circa medium. ver. vorum. & vide quòd dixi s. eo. clerici. in princi. aliás buso idem est qđ rana terrestris. Io. An.

f *Annum.*] ad hoc s. de hære. cum contumacia. s. de regul. statuimus. in Authen. de sanct. epis. §. interdicimus. coll. 9. & hoc est ius nouum: cum alias nisi monitione trina pmissa fuerint incorrigibiles inuenti, non perdant priuilegium clericale: vt s. de senten. excomm. in audientia. & cap. contingit 2.

g *Artem.*] Nota actum damnatum appellari artem. sic vsura ars appellatur. 47. distin. sicut 2. & cura animarum. supra de ætate, & qualita. cum sit. in princip. 39. distin. Petrus. & C. de malefi. artem. sic etiam officium procuratoris ars nūcupatur. 5. q. 3. quia episcopus. in fine. & magicam artem exercentes. 1. q. 1. Petrus. & C. de malefi. & matth. l. 2. & 4. & multis alijs legibus sequentibus. eod. titu. & coqui dicuntur habere artem. de conse. distin. 5. ne tales. Archidiaconus.

h *Ignominiosam.*] ff. de ijs qui not. infam. l. 2. §. ignominiose. & §. fi. cum ergo talibus ignominiosis artibus clerici intendere non debeant, & mimis, ioculatoribus, & histrionibus. s. eo. clerici. j. respon. [34. distin. presbyteri. de conse. distin. 5. non oportet 1. C. de epis. & cler. Authen. interdicimus. secundum Archid. Ioan. And.] Multominus ea exercere debent. ad hoc 44. distin. non liceat. vbi dicitur, quòd non licet clerico tabernam ingredi: multominus tenere, .vilitas ergo vitæ tales non patitur priuilegio gaudere. C. de adult. quæ adulterium. in fine. s. de apostat. cap. 1. 46. distinctio. clericum scurrilem. ne cleri. vel mona. cap. 2.

i *Breuiori.*] Nota infra annum dici breue tempus: post annum longum, vel vetus. ad hoc 35. q. 8. c. 1. vbi de hoc. & s. de ver. signi. quid per nouale.

k *Moniti.*] hoc de veteri iure: sed per quem mouebuntur? Dic, quòd per suum prælatum vel iudicem, vt supra de senten. excom. in audientia. ibi, si à prælatis suis, &cæt. & c. contingit. secunda ibi, si a tertio.

l *Careant.*] repete, ipso iure.

m *Omni.*] hoc dicit: quia multiplex est clericorum priuilegium. quod dic, vt dixi supra eodem libr. de biga. altercationis. vbi idem est verbum.

ADDITIO. Vnde non tenent immunitatem canonis: licet etiam sint in sacris. secūdum Archid. alleg. ꝙ littera indistincte loquitur. & ꝙ illi plus peccant. 5. q. 6. presbyteri. 40. distin. homo. de turmu. cum quidam. Sed Io. Mona. hic contradicens constitutos in sacris non perdere priuilegium, licet plus peccent: non enim desinunt esse clerici, & clericaliter viuere tenētur propter caracterem impressum. alleg s. qui cleri. vel vouen. c. 1. & 2. & s. de cleri. cōiug. sane 2. prima placet. Io. And.

Idem dicunt doctores, ꝙ omnes & singuli clerici possunt tales ex causa & excludunt illud cap. ad monachos. cap. duo sunt genera. 12. q. 1. Fontanus.

Illud verbum ponderando dicit Phil. aduersarius alijs, ꝙ desistendo ab illis artibus recuperant priuilegiū. facit textus in Auth. de sanctis episc. §. interdicimus.

Et tales si fecerint huiusmodi artiū gabellā soluēt. Do. Anchar. tamen tex. in l. quę fuit. de fundo talis. in fi. est contra ... hoc ad ... Fel.

Qualiter hoc possit procedere vide late hoc per Philippū Franch.

DE CLERICIS coniugatis.

Dictum fuit s. tit. proxi. de clericis & eorum vita, verum quia aliqui sunt clerici coniugati, dubitaret aliquis, vtrum amittant priuilegia clericalia: ideo ad nos informandum Romanus Pontifex ponit rubricam de clericis coniugatis.

C *lerici.*

Clerici.] Prima pars reseruat clericis cōiugatis duo priuilegia cū certa moderatione. Secundum: ibi, *Et cum.* Secunda reliqua tollit. & etiam prædicta duo, si moderatio non seruetur: ibi, *In cæteris.*

CASVS. Aliquis Titius clericus contraxit matrimonium cū quadam Berta virgine, quæ nō fuerat corrupta, & prius non cōtraxerat matrimoniū cū aliqua; quæritur, verū amittat priuilegia clericalia? Rūdet q sic, exceptis duobus: videlicet quia adhuc retinet priuilegium cap. si quis suadente. 17. q. 4. Nā si quis verberaret talē clericū, manus violētas iniiciēdo, incurreret sniam excōicationis: à qua nō posset absolui nisi à Papa, si iniuria esset grauis. Itē aliud priuilegiū retinet, vt nō possit cōueniri corā iudice seculari. Sed vtrum illa sine vera idistincte, vt quilibet clericus cōiugatus gaudeat istis duobus priuilegijs: dum tamen contraxerit cum vnica & virgine? Respōdet q nō, sed præmissa sunt intelligenda, si iste clericus cōiugatus deferat vestes clericales & tōsurā: nam si nō deferret, priuaretur istis duobus priuilegijs, videlicet cap. si quis suadente. & pro suis excessibus puniri posset per iudicē seculatē. Sed quid, habemus in l. 2. C. de epis. & cler. & c. fin. j. de vita & honest. cler. in antiq. q clerici nō debent vexari collectis, tallijs, nec alijs exactionibus, & multa alia priuilegia habent, vt dicit gl. in c. vnico j. de biga. Vtrū clericus cōiugatus gaudeat istis priuilegijs? Respōdet q nō: ēt posito casu, q deferat habitus clericales: sed istis omnibus est nudatus. Et sic clericus cōiugatus solū retinet duo priuilegia, scilicet priuilegiū cap. si quis suadente. & priuilegium ne conueniatur corā iudice seculari pro delictis. Not. q clericus cōiugatus amittit oīa priuilegia clericalia, exceptis duobus, de quibus in littera. Not. q clericus in minoribus ordinibus cōstitutus potest cōtrahere matrimoniū: secus si esset in sacris ordinibus positus. De hoc habemus rubricā specialē, qui cleri. vel vouen. matrimo. cōtrahere possunt. in antiq. No. q clericus cōiugatus debet deferre habitū clericalē, q cōsistit in duobus. s. in habitu & tōsura: & si nō deferat, oīa priuilegia clericalia pdit, ēt illa duo posita in textu: nā tūc reputatur laicus, & vt laicus pōt puniri. Nota ibi, *Vestes*: q cōiugatus clericus non solū debet deferre habitum clericalem i veste superiori, sed ēt in inferiori, & alijs. & istud verū: nisi illa vestis sit latens, & nō appareat. & in hoc ponderatur verbū, vestes: alias si sit indecētia in veste inferiori, censetur laicus, & tanquam laicus pōt puniri, ideo Tholosæ quidā clericus cōiugatus eo q habebat caligas bibertitas, reputatus fuit laicus: & pro crimine tanquam laicus fuit condemnatus; nam fuit laqueo suspensus. Nota q clericus cōiugatus in alijs omnibus priuilegijs reputat laicus: ideo vt laicus vocatur ad tallias, tributa, exactiones: & alia munera, à quibus eximūtur clerici. Sed vtrū etiam talis clericus cōiugatus possit esse vicarius episcopi? Rūdet q nō: nā iurisdictio ecclesiastica non cadit in laicū. c. 2. de iud. in antiq. & iste clericus cōiugatus, exceptis duobus priuilegijs reputat laicus. Nota arg. a cōtrario sensu (quod est fortissimū in iure. cap. cum Apostolica. §. penul. in gl. 1. de his quæ fiunt à p̄la. in antiq. l. 1. ff. de offi. eius cui mandata est iurisdict.) q bigamus est priuatus omni priuilegio clericali, ēt istis duobus priuilegijs. Nota q tonsura hic accipitur pro clerica: nam proprie tonsura est illa abcisio capillorum, quæ est in parte inferiori, vt aures pateant: sed clerica est abcisio capillorū in parte superiori, & circuitus abscissionis illorum capillorum vocatur corona.

CAP. I.

Clerici a qui cum vnicis b & virginibus c cōtraxerunt d, si tonsuram & vestes e deferant clericales, priuilegium retineant canonis f ab Innocentio Papa ij. prædecessore nostro editi in fauorem totius ordinis clericalis g. ¶ Et cum (iuxta Parisiense concilium h) nullus clericus i distringi, aut condemnari debeat à iudice seculari: Præsenti declaramus k edicto, huiusmodi clericos coniugatos l pro commissis ab eis excessibus vel delictis, trahi nō posse criminaliter aut ciuiliter ad iudicium seculare: nec ab ipsis secularibus iudicibus eos debere personaliter, vel etiam pecuniariter (ne per vnā viam concedatur eisdem iudicibus, quod per aliam denegatur m) vllatenus condemnari. ¶ In cæteris n autem, vel nisi (vt præmittitur) tonsuram, vel vestes deferant clericales: etiā in præmissis o eos gaudere nolumus priuilegio clericali p.

¶ Prima glossa summatur: dicit vnde sumpta, & quid declaret.

a ¶ Clerici.] Si clericus coniugatus ferat habitū & tonsuram, clericali priuilegio gaudet: alias no. Et fuit tracta de fine cuiusdā extrauagantis, quæ incipiebat, ad quorūdam. Et emanauit ad declarationem eorū, quæ no. 33. dist. clerici. in 1. gl. & eo. tit. c. Ioannes.

b ¶ Vnicis.] quia si bigami essent, omni priuilegio clericali exuti essent: nec possent etiam portare tonsuram. j. eod. lib. de bigamis, altercationis.

c ¶ Virginibus.] secus si cum corruptis vel viduis cōtraxissent, & eas cognouissent, vt 33. dist. Valentino. & rationem quare virginitas in mulieribus requiratur quo ad hoc potius quam in viro, quære de biga. debitum, in gl. pen.

¶ Glo. seq. arg. pro opi. vnci. & contrariam, quam approbat.

d ¶ Contraxerunt.] Nota pro opi. Hug. & Host. q mulier debeat esse desponsata in virginitate, vnde si primo desflorauit quis mulierē, & postea cum illa contraxit, non videt q promoueri possit. ad hoc 30. q. 5. qualis. vbi de hoc [in gl. 2.] & 32. dist. nemo. Præterea carnis commistio conformitatem designat humanæ diuinæque naturæ quæ per incarnationis mysterium fuit in vtero virginali contracta: oportet ergo q cōsummatio, quæ illud designat, fuerit facta in vtero virginali: quòd si ante illam corrupit, esse non pōt. & bene facit ad hoc 33. dist. maritū. Sed cōtrarium credo secundū Tan. & Gof. q hoc not. in summa huius tit. de biga. §. itē q d si quis. Licet Ber. contrariū not. de cle. coniug. tanc. & Bart. Brixie. in quæstione dominicali, quæ incipit: quis cognouit virginē. Ber. j. de biga. debitū in gl. vlt. tum quia non diuisit carnem suam in plures, vt ibi: nim quia sequēs matrimoniū fingitur præcessisse, vt j. qui filij sint legi. tanta.

ADDITIO. Quomodo hanc rationem Host. impugnat, ibi dixi in gloss. per hanc.

e ¶ Vestes.] 21. q. 4. omnis iactantia [in tex. & gloss. 1.] & per totam quæstionem. & j. de vita & honest. cleric. clerici.

f ¶ Canonis.] 17. q. 4. si quis suadente.

¶ Glossa sequens quærit, & soluit.

g ¶ Clericalis.] huic ergo fauori clericus renunciare nō potest. de sent. excom. contingit. j. de fo. compe. si diligenti. Sed nunquid talis clericus si habebat rescriptum ad vacaturam antequam contraheheret, mortua tali vxore, si postea vacat illa præbenda, potest illam petere? Terminauit Barth. Brixi. in principio quæstionū suarū, quæstione quæ incipit, quidam impetrauit. [& est 9. dominicalis.] q non: quia contrahēdo matrimoniū renunciauit per ipsum factū & animū deposuit. [Quasi diceret, habuit pro derelicto. ff. pro derel. l. 1. & vlt.] sit hoc est verum. Nam tunc etiam perdidisset ius in re: multo fortius ergo ad rem, secundum ea quæ no. j. eo. c. 1. ad hoc j. de cōcel. præb. cap. vlt. [& in clemen. de rescript. gratiæ.] Item cōtrahendo voluit perpetuo adhærere vxori. 32. q. 2. solet ini. & potest quidem. j. de condi. appo. cap. vlt. & eligendo alterum de contrarijs, alteri renunciauit. j. eo. lib. de postu. præla. cap. vnico. in fi. de ele. vt quis duas. ad hoc j. eo. ca. vbi dicit: in cæteris, & cætera.

h ¶ Concilium.] j. de foro comp. c. 2. quod habetur pro palea. 9. q. 1. cap. 2. Ioan. And.

i ¶ Clericus.] cuiuscunque ordinis j. de iudic. cum non ab homine. & patet in cap. de quo fit mentio j. de foro competen. cap. nullus. Archidiaconus.

¶ Glos. seq. not. opin. Ioan. approbatam, & contrariam reprobatam ob. & tripliciter soluit.

k ¶ Declaramus.] Ex hoc & superioribus no. approbatam opinionem Ioan. not. 23. distin. clerici. & reprobatam opinionem Barth. Brix. ibi not. qui dicebat, q clericus coniugatus in nullo poterat priuilegio gaudere quantumcunque in habitu & tonsura incederet: quomodo ergo respondebitur ad decret. j. eo. Ioannes? Triplex est solutio: Prima est, q ex sola delatione tonsuræ sine habitu [supple, & econuerso] non retinet priuilegium. Vel ibi cum vidua vel corrupta contraxerat, vel aliam vxorem habuerat. Vel quia hoc est diuinare, dic tertio & verius, q de alio priuilegio loquitur, & sic concordat, vt j. eod. §. in cæteris autem.

ADDITIO. Si Ioannes (cuius opinionē gl. ista in princ. dixit approbata) intellexisset q gauderet omnibus priuilegijs, partim approbatur eius opinio, & partim reprobatur in §. cæteris. Triplicem ergo opin. in hoc no. & media hic approbatur, q in omnibus gaudeat incedens vt clericus: & hoc placuit Guil. in Spec. eod. tit. post prin. Secunda, q in nullo. Tertia, q in quibusdam. Io. And.

l ¶ Coniugatos.] deferentes tonsurā vel habitum, vt intra dicitur.

m ¶ Denegatur.] j. de reg. iur. cum quid. vna eum ius concor. ibi vide de hoc. Ioan. And.

n ¶ In cæteris.] vt in priuilegio quod habent, ne vexentur exactionibus vel collectis. C. de epis. & cler. l. 2. j. de vita & honest. cler. c. vlt. Ioan. And.

o ¶ In præmissis.] priuilegio scilicet canonis. Innocentij, & priuilegio concilij Parisien. Io. And.

p ¶ Clericali.] & sic intelligatur decret. j. eo. Ioannes.

Margin notes: Vide etiam ... fol. 11. de ... pag. 6. — Alias, re... — Vide Ala... ... in 1. vol. & Roch ... sone 101. in nouis. — Et bene glo. c. debitū. de biga. & Secu. ibi & in c. sane 1. de cle. coniuga. vide Thol. decisiones. q. 119. Fonta. — Alias, & — Et ibi plenius tempus super virginitatem, quas inducit Hostien. Io. An. — Et facto renunciat qui... ius ... ij quæ hā à maio. pa... cap. ea cce C. de iure do. impen. l. 2. — Etiam priuilegium ... aut seruit... ecclesiæ de ponam. ca 1. 11. q. de Andreas. Font. — Sed quæ dotalibus virginem, vt no. 32. dist. nemo. Io. An.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBVS in ecclesia, vel præbenda

¶ *Dictum fuit ſ.de clericis & eorum vita: verum quia clericis dantur ſtipendia, vt melius vacent diuinis. quæ ſtipendia dicuntur beneficia clericorum: dubitaret aliquis, vtrum clerici teneantur reſidere in ſuis beneficijs: ideo ad nos informādum ponit rubricam de clericis non reſidentibus in eccleſia vel præbenda.*

¶ Vide concilium Trident. ſeſſio. 6. de reformat. ca. 1. & ſeſſio. 21. de reforma. ca. 3. & ſeſſio. 24. de reformat. cap. 12.

Conſuetudinem.] Primo recitat cōſuetudinē, quam reprobat: Secundo ſtatuit: ibi, *Statuimus*. Tertio pœnā apponit, à qua duos caſus excipit: ibi, *Qui vero*. vltimo prorogat: ibi. *De diſtributionibus*.

¶ Præſupponendū eſt pro intellectu iſtius ca. ꝙ fructus præbendarum conſiſtunt in duobus, ſcilicet in corpore ipſius præbendæ: quod in aliquibus locis vocatur groſſum, puta cum præbendæ ſunt inter ſe diſtinctæ, quilibet canonicus habet certas poſſeſſiones pro ſua præbenda. Secundo conſiſtit præbenda in quotidianis diſtributionibus, quæ dantur intereſſentibus horis diuinis, & dicuntur manualia beneficia. Vlterius eſt præſupponendum, ꝙ iſtæ

¶ Vide Decium conſ. 3 8o. vbi late de his quotidianis diſtributionibus.

TITVLVS III.

De clericis † non reſidentibus in eccleſia vel præbenda.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Diſtributiones quotidianæ ſolum præſentibus, qui interſint diuinis dari debent, conſuetudine non obſtante. Et qui aliter illas receperint, non faciunt illas ſuas: & idem de diſtributionibus, quæ dantur pro anniuerſarijs defunctorum. Io. And.*

CAP. VNICVM.

Conſuetudinē [a], quæ in quibuſdam partibus inoleuit, qua canonici, & alij beneficiati ſeu clerici cathedralium, & aliarum collegiatarum eccleſiarum, diſtributiones [b] † quotidianas (quæ aliàs manualia [c] beneficia ſeu victualia [d] nuncupantur, & tantum reſidētibus tribuuntur) qualitercunque in ciuitatibus ſeu alijs locis (in quibus ipſæ conſiſtunt eccleſiæ) ſint præſentes [e], licet diuinis officijs non interſint, ex integro percipiunt †, ac ſi continue ipſis eccleſijs in eiſdem officijs deſeruirent, penitus improbantes [f]: Statuimus, vt diſtributiones ipſæ quotidianæ, in quibuſcunq; rebus conſiſtant, canonicis ac alijs beneficiatis & clericis eccleſiarū ipſarum [g], qui eiſdem officijs in ipſis eccleſijs adfuerint [h], tribuantur iuxta eccleſiæ cuiuslibet ordinationem [i] rationabilem iam factam, ſeu etiam faciendā. ¶ Qui vero aliter de diſtributionibus ipſis quicquam receperit (exceptis illis, quos infirmitas [k] † ſeu iuſta & rationabilis corporalis neceſsitas, aut euidēs eccleſiæ vtilitas [l] excuſaret) rerum ſic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas ſuas [m], immo ad omnium reſtitutionem, quæ contra huiuſmodi noſtram conſtitutionem receperit [n], te-

quotidianæ diſtributiones fuerunt introductæ, vt canonici melius vacarent horis diuinis, videlicet, vt ſi non amore Dei, ſaltem cupiditate pecuniæ intereſſent diuinis ſeruitijs.

CASVS. Canonici eccleſiæ cathedralis Pictauen. per longū tpˢ ſufficiens ad introducendum conſuetudinem (ſi aliàs eſſet rationabilis) conſueuerunt, vt canonici nō ſolum intereſſentes diuinis horis, ſed etiam abſentes haberent & perciperent quotidianas diſtributiones, ac ſi interfuiſſent diuinis horis: an valeat talis conſuetudo, & ſit rationabilis? Reſpondet ꝙ non: nam canonici ēt ſi ſint in eodem loco, dum tamen nō interſint horis diuinis, nō debēt habere quotidianas diſtributiones, quæ aliàs vocanē manualia beneficia clericorū, eo ꝗa danē ad manū: puta ꝙ intereſſentes Miſſæ, habebunt duodecim denarios; in aliquibus eccleſijs non dantur iſtæ quotidianæ diſtributiones in pecunijs, ſed dantur in cibarijs, puta pane & vino. Nota primo, ꝙ quandoque alij clerici, ꝗ canonici recipiunt quotidianas diſtributiones in eccleſia. Item quandoque etiam diſtributiones dantur in alijs eccleſijs inferioribus cathedralibus. & pro his vide tex. in clem. vt hi qui. de æta. & quali. Nota ſecundo, ꝙ illi dicuntur præſentes qui ſunt in ciuitate vel caſtro: ſed tamen tales non dicuntur intereſſentes diuinis, niſi perſonaliter interſint. Dominicus.

¶ *Prima gloſ. ſummat, & dicit quod iure veteri hoc probetur.*

a ¶ *Conſuetudinem.*] diſtributiones quotidianæ ſolū præſentibus, qui interſunt diuinis, dari debent, conſuetudine non obſtante. Et qui aliter illas receperint non faciunt illas ſuas: & idem de diſtributionibus, quæ dantur pro anniuerſarijs defunctorum. Et probatur huius decretalis dictum in fine per decretal. ſ. de præb. licet.

b ¶ *Diſtributiones.*] ſ. de præben. licet.

c ¶ *Manualia.*] vt ſ. de ver. ſign. olim.

d ¶ *Victualia.*] ſ. eod. de cætero.

e ¶ *Præſentes.*] Quid enim prodeſt præſentia in loco, ex quo diuinis non adſunt propter quæ ſunt beneficia conſtituta.

f ¶ *Improbantes.*] Licet igitur de conſuetudine corpus præbendæ deberi poſsit abſentibus, qui diuinis non interſunt. ſ. de conſtitut. cum omnes. ſecus in diſtributionibus quotidianis, vt hic.

g ¶ *Eccleſiarum ipſarum.*] cathedralium, vel collegiatarum.

h ¶ *Adfuerint.*] Nota ꝙ ſi quis impetrat ꝙ in abſentia pcipiat prouentus ſuos ac ſi præſens eſſet, diſpēſatio hæc faciet eum reputari pro pſente, ſed nō pro intereſſente diuinis officijs [t]. ſed ſi præſens eſſet, & officijs non intereſſet, has diſtributiones non perciperet, vt

¶ [t] Hoc non aduertit Bal. ſ. ti. d. cū dilectus. in gl. 2. Item nec Hoſt. in c. ad liberandā. de Iudæ. Io. And.

hic: ergo nec diſpenſationis vigore perciperet. Sed ſi diceretur in gratia quòd reciperet ac ſi præſens eſſet, & diuinis officijs intereſſet, tunc ſecus ratione prædicta. Sit igitur impetrās in hoc cautus, vt ſecundum hanc formam impetret, ſi poteſt.

ADDITIO. Non tamen memini vidiſſe talem formā ab Apoſtolica ſede manaſſe: ſi tamen daretur, tunc haberemus quartum caſum exceptum, ſcilicet quando per apoſtolicum priuilegium illa perciperet. Exiſtens tamen in ſeruitio Papæ illas non percipit, vt no. ſ. eo. cum dilectus fructus tamen præbendæ percipiunt, vt ibi. Et quis intelligatur eſſe in ſeruitio Papæ, & quid de illo qui reſidet cum Cardinali, dixi poſt Hoſtien. ſuper verb. circa nos. & ſuper gloſ. vlti. quod hic ponit Archi. Ioan. And.

¶ Alias, pus ſtipans.

i ¶ *Ordinationem.*], vt puta, ꝙ tantum detur ei qui intererit in Miſſa, & tantum ei qui intererit in matutino. & ſic de ſingulis horis.

ADDITIO. Vide quā not. in clem. vt hi qui. de æta. & quali. in glo. nota pro cōſuetudine. & in cle. 1. de reliq. in fin. Io. And.

k ¶ *Infirmitas.* [a]] quæ à celebratione diuinorum excuſat, vt ſ. de præben. ſignificatum. aliàs clerici ad omnes tenētur. quod dic, vt ſ. de celebra. Miſſa. c. 1.

¶ [a] Nota hic Dom. & Philippum quòd infirmitas non primat ſtipēdio domini: ſic famulus ęgrotus habebit ſalariū. allego gl. in L. ac boribus. §. & illo. ff. de vſufr. Bar. in l. ſi cum dotē. §. ſi matrimonium. ff. ſolu. ma. vide deciſ. Tholo. q. 119. Fon.

¶ *Gloſſ ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

l ¶ *Vtilitas.*] hæc duo ſolent diſpenſationē inducere. ſ. de præb. expoſuiſti. Et ſignatur huic contra. ſ. eod. lib. de elect. cum non deceat. vbi illi qui proſequuntur vtilitatem eccleſiæ, diſtributiones non percipiunt. Sol. canonici non tenentur eas talibus concedere, vt ibi, tamen ſi concesſerint, illi non tenentur ad reſtitutionem, vt hic. Alij dicunt hoc loqui in præſentibus, illud in abſentibus: vt præſentes qui proſequuntur vtilitatem eccleſiæ, diſtributiones percipiant, abſentes non, vt ibi. Primum credo.

¶ [1] Vide Dominicū cōſ. 1. Bonifaciū in clem. cupientes. de pœnis. & Ioannem Monachum in c. vlt. de ver. ſig. lib. 6.

ADDITIO. Archidiaconus dicit hanc loqui in eccleſijs, in quibus eſt conſuetudo, ꝙ abſentes iſta percipiant, quæ toleratur in caſibus hic expreſsis: contrarium in eccleſijs in quibus non eſt talis conſuetudo. Si intelligitur de abſente à diuinis, poteſt conuenire literæ, aliàs non. Io. And.

¶ *Glo ſeq ſoluit dubium, & remittit: ſecundo quærit & ſoluit.*

m ¶ *Suas.*] de his ergo non poteſt fieri eleemoſyna. quod dic, vt not. 14. q. 5. in ſum. & ſ. de deci. ex tranſmiſſa. Quid ſi illi quorum lucro prædicta cedebant, remittant, nunquid eſt canonicus abſolutus? Satis videtur, ꝙ ſic. Inſtit. de re. di. §. per traditionem. cum hic non ſit additum remiſsionem non prodeſſe, vt ſ. eo. lib. de reſcrip. ſtatutum. §. antepenul. & J. de cenſi. exigit. in fin.

ADDITIO. Arch. dicit, ꝙ forte contrarium eſt verum: nam ex quo non poteſt illas recipere, vt hic, nullo modo ſuæ fieri poterūt, quin ad reſtitutionem teneatur, cum illas recipiat contra mentem, & prohibitionem huius conſtitutionis.

¶ *Glo. ſeq. ponit opi. quam reprobat quadruplici ratione, ſecundo quærit & ſoluit, & ſolutionem fortificat: Tertio quærit, argu. pro. & contra, & ſoluit.*

n ¶ *Receperit.*] dicunt quidam etiam in præteritum: vt ſic conſtitutio iſta præterita cōprehendat, maxime cū videatur ius antiquum. ſ. de præben. licet. Sed contrarium credo. [Idem Archi.] tum ex eo quod ſ. dicit, ſtatuimus, tum ex eo quod dicit hic, contra huiuſmodi noſtram conſtitutionem, &c. Sed qui ante hanc conſtitutionem recepit, contra hanc conſtitutionem non recepit, quia pœna legis ex tempore legis. 32. q. 4. dixit Sara. Præterea licet ſtatutum eſſet has diſtributiones ſolum ijs qui diuinis interſunt officijs dari: non tamen erat expreſſe ſtatutum, conſuetudinem contrariam nō valere. Item nec pœna addita, quā facit conſtitutio hæc. Sed quid dices de eccleſijs, quæ non habent aliquo modo diſtinctas præbendas,

das, sed tantum singulis diebus dantur cuilibet pro victu tot librae panis, tot mensurae vini, & sic de singulis? Credo q de illis non loquitur decre. cum illae potius sint praebendae, quàm distributiones, aliàs esset canonia sine praebenda in talibus ecclesijs: qd esse non debet 1.q.3. si quis obiecerit. s de praeben. relatum. Et hoc optime probat iudicio meo decre. s de verbo. sign. olim. certum enim est, q quotidianae distributiones non dantur absentibus, etiam in theologia studentibus, vel priuilegiatis, vt in praedicta decre. licet. & tamé in [a]talibus ecclesijs dantur tales priuilegiatis absentibus, vt in praedicta decre. olim. qui verus est decre. itellectus, aliàs nulla esset ibi decret. ratio, nisi quia ita placuit Papae. Et ad hoc facit quod not. Ber. in praedicta decre. licet, de praeben. plus dico q in ecclesijs in quibus sunt distinctae praebendae, & postea est mensa communis grossa, & postea distributiones, solú in his distributionibus, & non in illa mésa grossa locum habeat haec decret. & ita fuit consultum in ecclesia Bonon. Et hoc sonat verbum quotidianae. & s. dum dixit, quae tantum residentibus, &c. [Hoc ergo tenendum, q priuilegiati super percipiendis fructibus (vt nunc studentes Bononiae, virtute priuilegij, quod facit illos censeri residétes) totum illud percipient, quod perciperent in ecclesia residendo, non interessendo horis, & facit quod not. s in gloss. not. quòd] Sed quid dices, ordinatio est in ecclesia; qui vadit ad talem horam tantum habebit, &c. vadit canonicus ad horá principaliter pro denario s núquid simoniam committit? Videtur q sic, argu. de simo. suam nobis. & cap. sicut pro certo. Contra. s. de praeben. significatum Solu. dic secundum Host. qui hoc no. s. de ver. sign. olim. quòd tales non committunt veram simoniam: cum nulla expressa pactio intercedat, peccant tamen grauiter & mentalem simoniam committunt, & per poenitentiam satisfaciunt. s. de simonia, tua nos. & cap. vlti.

a ¶ *Idem.*] scilicet q hi, qui non intersunt, nil habeant, & consuetudo contraria non valeat, & recipientes sine iusta causa ad restitutionem teneantur.

¶Vnde dicit Archid. secundum Bonaguidá [illegible] ... Io. An.

¶In verbo ... Clemés quartus

¶Aliàs, per quas

...De hac ... Thomam ... quodlibet ... & q. d. Dictá ... dc ... & ... summa.

neatur. ¶De distributionibus etiam pro defunctorum anniuersarijs largiendis, idem [a]decernimus obseruandum.

TITVLVS IIII.

De praebendis & dignitatibus.

¶Clemens tertius, aliàs quartus ¶.

¶*Ad praesentationem religiosorum etiam exemptorum, non debent in ecclesiis ipsorum rectores institui, nisi primo tantum eisdem assignetur, vnde incumbentia onera subire possint, & congrue sustentari: nec valet contraria consuetudo. Io. And.*

CAP. I.

SVscepti regiminis [b] nos cura solicitat, vt vtilitatibus subiectorum in illis praecipue, per quas animarum [c] saluti consulitur, nunc nouorum editione iurium, nunc antiquorum innouatione [d]solicite prouidere curemus. ¶Sane fuit olim per sedem Apostolicam prouide constitutum, vt dioecesani locorum ad praesentationem religiosorum [e]nullum ad aliquam ecclesiam recipiant, nisi tantum ei de prouentibus ipsius ecclesiae coram eis fuerit assignatum [f]vnde iura episcopalia possint soluere [g], & congruam sustentationem habere. ¶Verum (sicut nobis querela multorum frequens insinuat) religiosi exempti [h] de prouentibus parochialium ecclesiarum, in quibus ius obtinent patronatus, seu rectorum praesentatio pertinet ad eosdem, tantum percipiunt annuatim, quòd rectores ecclesiarum ipsarum non possunt de residuo commode sustentari [i], & episcopalia iura persoluere, ac alia

DE PRAEBENDIS ET DIGNITATIBVS.

¶ *Dictum fuit s. de clericis, & eorum vita: verum quia praebendae & dignitates & alia stipendia dantur clericis, vt melius vacent diuino seruitio, dubitaret aliquis de huiusmodi praebendis & dignitatibus, ideo annectitur rub. de praeben. & dignitatibus.*

Clementio domini Helias.

SVscepti.] Diuiditur in quatuor partes. Secunda ibi, *Sane*. Tertia ibi, *Verum*. Quarta ibi, *Nos itaq.* Io. An.

CASVS. Dicitur in c. de monachis. s. eod. quòd religiosi habentes aliquas ecclesias parochiales, puta ex donatione episcopi cum consensu sui capituli, possunt ad illas praesentare personas idoneas, & tenentur ipsi religiosi assignare dictis personis, quas ad ecclesias illas praesentant congruam portionem vnde possint sustentari, & onera ecclesijs incumbétia supportare, & hospitalitatem tenere, & iura episcopalia soluere: qui religiosi si nolint ista facere, poterit episcopus loci tales religiosos ad hoc compellere. Sed quid, vtrum illud cap. de monachis. sit verum indistincte, etiam si illi religiosi sint exempti, & subsit immediate ecclesiae Romanae? Respondet quòd sic, & hoc vt possint reperiri personae idoneae, quae ad illas ecclesias valeant assumi pro seruiendo in diuinis: nec valet contraria consuetudo.

Nota primo, quòd praelatus superior ex necessitate sui officij tenetur prouidere necessitatibus suorum subditorum; nam sibi sunt assignati redditus, vt liberius vacet vtilitatibus suorum subditorú.

Nota quòd differentia est inter recipere praesentatum, & admittere. Hoc colligit Dominicus de sancto Geminiano ibi, nullum recipiant, & ex hoc deciditur quaestio in facto: Nam quidam patronus praesentauit quendam clericum ad aliquam ecclesiam: & rogauit episcopum vt illum admitteret? Respondit episcopus, & bene, notarius vero in instrumento suo posuit qualiter episcopus talem instituerat; vtrú notarius cómiserit crimen falsi? Videtur q sic; quia si verbum, admittere, non sit idem quod recipere, talis est falsarius: si autem admittere sit idé quod recipere, non est falsarius, cum recipere sit idem quòd instituere. Dicendum quòd aliud est admittere, aliud recipere: & sic verbum, bene, quod respondit episcopus, solum operabatur approbationé personae praesentatae, non autem institutionem, & ideo instrumentum illud est falsum.

Nota principalem effectum huius capituli, quòd dioecesanus non tenetur aliquem instituere, immo, nec admittere ad praesentationem religiosorum: nisi prius fuerit assignata certa portio personae praesentatae, vnde viuere & sustentari possit, soluere episcopalia iura, & tenere hospitalitatem: tamen communiter religiosi sustinent onera, & assignant praesentato certam portionem pro victu & vestitu. clemen. 1. infra de iure patro. in clemen. Nota quòd episcopus non tenetur recipere praesentatum, nisi prius facta assignatione congruae portionis. Quid si religiosi nolint assignare portionem? Dicendum quòd episcopus poterit illos compellere ad assignandum congruam portionem, vt dicta clemen. 1. etiam si sint religiosi exempti. & in hoc religiosus exemptus subest iurisdictioni episcopi, quod verum est, dummodo illa ecclesia & populus sint sub potestate episcopi. Nota quòd ratione paupertatis ecclesia quandoque confertur non idoneo. facit c. extirpandae. s. eo. cum si. Nota finaliter casum in quo exempti subijciuntur ordinarijs. alios casus vide enumeratos per glo. in clem. 2. de poenis.

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

b ¶ *Suscepti regiminis.*] Ad praesentationem religiosorum etiam exemptorum non debent in ecclesijs ipsorum rectores institui, nisi primo tantum eisdem assignetur, vnde incumbentia onera subire possint, & congrue sustentari, nec valet contraria consuetudo. Et diuide in quatuor partes: in prima arengat: in secunda antiquam constitutionem recitat. In tertia ipsius transgressionem: in quarta ponit renouationem, & extensionem ipsius, & contrariam consuetudinem damnat.

c ¶ *Animarum.*] ff. eo. libr. de constit. c. 2. ff. de sepult. c. 1.

d ¶ *Innouatione.*] nunc antiquorum declaratione. s. in proce. huius libri ad finem exordij.

e ¶ *Religiosorum.*] de monachis statutum fuerat. s. eo. de monachis. de alijs religiosis eadem ratione idem dicebamus, per decre. s. eo. auaritiae. & cap. in Lateranen.

f ¶ *Assignatum.*] quod p eos augeri vel diminui non poterit: dicit Arch. s. eo. auaritiae. & habent circa haec prouidere dioecesani etiá quo ad exemptos, vt in cle. de supp. neg. prael. quia regulares.

g ¶ *Soluere.*] hospitalitatem tenere, vt in praedi. decr. de monachis. & dic, vt ibi. & 21. q. 1. c. 1. & 16. q. 1. quoniam quicquid.

h ¶ *Exempti.*] ecclesia tamen cum populo non erat ibi exempta. [f] aliàs non intromitteret se episcopus. s. de priu. quoniam. & de supp. neg. prael. sicut hodie secus vt in clem. eo. tit. quia regulares.

[f] Idé Ioan. Mo. & Archidiaconus.

¶ *Glossa sequens exponit ponit opin. & declarationes iuris noui.*

i ¶ *Sustentari.*] forte dimittebant quartam quartae, id est, sextamdecimam decimarum. s. eo. tit. extirpandae. in prin. nolebant q eis generarentur podagrae. de conse. dist. 5. legimus quosdam. Notarunt autem Tan. & Gof. & Ber. s. eo. de monachis. q si monachi hanc portioné assignare nollét, elapsis sex mensibus eps ordinaret ecclesiam.

siam. alleg. decret. de sup negli. præla. io antiq. sicut. Idē notauerunt Inno. & Hosti. Sed Arch. hic reprehendit: dicens q decr. sicut. loquitur de defectu personæ præsentatæ, non de defectu rerum, de quo loquimur hic. Dicit ergo quòd hoc casu episcopus non ordinabit, sed coget illos ad portionem assignandā. Dic vt j. dicā in additione. Hodie diœcesanus ad hanc assignationem faciendam statuet eis terminū, infra quē si non fiat, præsentatum admittet: & postea faciet hāc assignationē: in qua taxā io pluri vel minori nō debet excedere. qđ dic vt in cle. de iure patr. vt cōstitutio.

a ¶ *Onera.*] hospitum receptionis nunciorum Apostol. sedis, & simil.

b ¶ *Animarum.*] quarum regimē est ars artium. §. de æta. & qualita. cū sic. in antiq. est .n. anima ptiosior corpore. 1 2. q. 1. præcipimus. Ioan. And.

c ¶ *Alios.*] clericos intelligo: quia laici nihil percipiunt. §. in ant. de iure patro. præterea. & sic etiam intelligitur §. eo. tit. extirpandæ. in princi.

Alios casus quibus exēpti subsunt ordinariis, vide j. eod. cap. 1. de poen. & remi. per glo. ibi Phi. Fran.

Not. Domi. q dictio alios, nō includit diuersa. vide Feli. in ca. sedes. de rescr. in antiq. Franc.

ADDITIO. Intellige clericos patronos: scilicet de quibus hic loquitur secūdum Arch. per decre. statim alleg. hic autem intelligi de habentibus ius instituēdi. sed salua pace non adaptat litteræ, nisi dicatur per eos fieri præsentatio solum ad curā populi de iam instituto

incumbentia eis onera [a] supportare: propter quod sæpe cōtingit, quòd non inueniuntur personæ idoneæ, quæ huiusmodi ecclesias velint recipere: sicq; frequenter minus idoneis conferuntur, ex quo pericula imminent animarum [b]. ¶ Nos itaque volentes super hoc salubre remedium adhiberi: Præsenti decreto statuimus & mandamus, constitutionem huiusmodi quo ad omnes patronos † ecclesiarum religiosos tam exemptos, quàm non exemptos, & alios inuiolabiliter obseruari, consuetudine [d] contraria non obstante.

¶ Idem.

¶ *Beneficia vacantia in curia alius quàm Papa conferre non potest: quod si fecerit, irrita est collatio. Io. And.*

CAP. II.

LIcet ecclesiarum [e], personatuum, dignitatum [f], aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum plenaria dispositio ad Romanum noscatur Pontificē pertinere [g], ita quòd nō solum

Per ipsos ad regimen Ecclesię: vt scripsi de præben. de monachis. super si. s. glos. Io. And.

d ¶ *Consuetudine.*] cum enim animabus sit periculosa, vt §. probatum est, ergo extirpanda. §. eo. tit. extirpandæ. de consue. in antiq. c. vlt. & de hoc ibi plene. Io. And.

LIcet.] Dicit Clericus, q secundo anno Pontificatus Clementis emanauit hoc capitulum: & simul cū hac decret. legere soleo decreta. sequentem, & decre. si Apostolica. quæ hanc restringūt, & decret. præsenti. quæ hanc exponit, vt patet in glo. Io. And. Facit tria: Primo recitat antiquā consuetudinem: Secunda ibi, *Nos itaq.* illam approbat & inhibet: Tertia ibi, *Nos enim.* decernit. Io. And.

CASVS. Titius tenens beneficium canonice, quod spectat ad collationem episcopi Pictauen. mortuus est in curia Romana: episcopus Pictauen. ad quē spectabat collatio huius beneficij, sciuit istā vacationem: quia forte erat in curia: vtrum poterit conferre illud beneficium ac si vacasset extra curiā? Respondet q non: & dicit q licet prouisio quorumcūque beneficiorum spectet ad Papam: specialius tamen antiqua consuetudo voluit ad ipsum spectare collationem beneficiorū vacantiū in curia: quā consuetudinē approbat hic Papa, & cōstituit vt nullus talia beneficia vacātia in curia audeat cōferre. Et illud verū: dummodo Papa conferat infra mēsem: quo elapso poterunt episcopi ad quos spectat electio, conferre per se vel per vicarios suos generales in spiritualibus & temporalibus in sua diœcesi dimissos: tamē si Papa inuenit illud beneficium vacans, etiam elapso mense poterit conferre: si non fuerit facta collatio per episcopum, vel suum vicarium dimissum in partibus. Hoc dicit præsens capitulum. Nota primo, q Papa habet plenam dispositionem beneficiorum in quacunque parte orbis istorum: nam ipse fuit vocatus in plenitudinem potestatis, vt ipse cōcurrat cum omnibus alijs prælatis: ideo inter ipsos est locus præuētioni. Nota q bnficia vacātia in curia sunt reseruata dispositioni Papę. Nota vlterius quòd ius commune potest disponere illud quod antea disponebat consuetudo: & sic de consuetudine fit ius cōmune: vnde Papa ponderat hic consuetudinem ad se excusandum: videlicet ne videretur ordinarijs collatoribus, q esset causa auferendi ab eis collationem istorum beneficiorum: tamen cessante consuetudine illud idem potuisset ordinare. Nota casum in quo beneficiū debet conferri per Papam infra mensem, aliàs perdit qualitatem collationis: Nam ante nullus alius poterit conferre nisi Papa, post mēsem vero alij cōcurrunt cum Papa, & est locus præuentioni. Nota quòd iste mensis currit a die vacationis, nec computatur dies vacationis: & ideo illud nō statuitur in odium negligentiæ Papæ, qa tunc non curreret mēsis iste nisi à die notitiæ, sed statuitur illud tempus i fauorem ecclesiarum, ne diu maneant sine plato: ideo currit iste mensis, à die vacationis, vt dictum est: secus in alijs temporib' relictis cæteris prælatis in odium negligentiæ eorum: quia illud tempus currit à die notitiæ ipsorum.

¶ *Prima glossa summat.*

e ¶ *Licet ecclesiarum*] Beneficia vacantia in curia alius quàm Papa cōferre nō potest: qđ si fecerit, irrita est collatio.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit.*

f ¶ *Dignitatum.*] quid de episcopatibus: nunquid comprehendūtur hac cōstitutione? [Clem. 1 y. j. c. proxi. tenuit quòd sic propter verbū, ecclesias, quod hic ponitur quod cathedrales comprehēdit. §. de ver. sig. cū clerici. Io. An.] Satis videtur quòd nō: quia ea quæ speciali nota sunt digna, nisi specialiter notētur, neglecta intelliguntur. ff. de inio. item apud. §. hoc

ipsa cum vacant potest de iure conferre, verum † etiam ius in ipsis tribuere vacaturis [h]: collationem tamen ecclesiarum, personatuum, dignitatum & beneficiorum apud sedem Apostolicam vacantium, specialius cæteris antiqua consuetudo [k] † Romanis Pontificibus reseruauit. ¶ Nos itaque laudabilem reputantes huiusmodi consuetudinem, & eam auctoritate Apostolica approbantes, ac nihilominus volentes ipsam inuiolabiliter obseruari: eadem auctoritate statuimus [l], vt ecclesias, dignitates, personatus & beneficia, quæ apud sedem [m] ipsam deinceps vacare [n] contigerit, aliquis præter Romanum Pontificem quacunque super hoc sit auctoritate munitus, siue iure ordinariæ potestatis ipsorum electio, prouisio seu collatio [o] ad eum pertineat, siue litteras super aliquorum prouisione generales vel etiam speciales sub quacunque forma † verborum receperit, (nisi ei sit super conferendis eisdem in curia Romana vacātibus specialis

Aliàs iste verborū tenor ad ea tribuere vacatura.

Quæ facit hic Papæ nomine ordinarij potestatis, vnde sentit Dom. & Pet. de Anch. q consuetudinem fortificare ius commune: & hac fortificatio sumit sibi nomen à cōsuetudine, non à iure cōi per l. ius ciuile. ff. de iusti. & iure. & hac. Iuxta.

edictum. j. eod. tit. quamuis. j. de senten. excommu. quia periculosum. cum sim. & facit. §. de procura. cap. vlt. & qđ ibi dixi. §. de filijs presby. c. 1. Est enim non dignitas, sed dignitatum culmē. §. eod. venerabilis. & c. cum olim. & hoc seruat curia, quæ reseruationes in has cum vacāt facere consueuit quod etiam interdum in abbatijs facit, vt sic per istam comprehendantur solum prouisa per concilium Lateranen. non per generale. §. de elect. ne pro defectu. ad hoc §. de conces. præben. dilectus.

ADDITIO. Not. Io. Mo. j. de hæreti. inquisitores. quòd declarari vidit appellatione dignitatis abbatiam non contineri. facit 16. q. 7. si quis deinceps. Et secūdum hoc dicit Arch. idem de prioratibus per quos principaliter reguntur monasteria, sicut sunt prioratus de Bosco, & sancti Ioānis in monte: in quibus eadem est ratio: nec per variationem nominis ius immutatur: sed quantum percipio curia hoc non recepit. Ioan. And.

g ¶ *Pertinere.*] 3 2. dist. omnes. & vide quòd dixi §. e. lib. de elect. quamquam. Io. And.

h ¶ *Vacaturis*] quod alius non potest, vt §. de conces. præben. c. 2. etiam legatus de latere Papæ, vt §. eod. tit. dilectus filius T.

i ¶ *Apud sedem.*] quæ dicantur apud sedem ipsam vacare, dicetur j. eod. præsenti.

k ¶ *Consuetudo.*] patet ex facto. §. de accu. accedens.

l ¶ *Statuimus.*] fit ergo de speciali consuetudine ius commune, sic §. de clande. despon. cum inhibi: io. & est si. de fideius. quod quibusdam. de priuile. quòd nonnullis. Allegatur tamen Romanæ ecclesiæ consuetudo pro iure in antiq. §. de constit. ex litteris.

m ¶ *Sedem ipsam.*] non vacantem, alias parochiales ecclesiæ conferūtur p illos ad quos collatio ptinet. quod dic vt j. c. si Apostolica.

n ¶ *Vacare.*] an beneficium dicatur in curia vacare cum duobus ibi super eo sibi collato litigantibus alter moritur, vel vterque? Dic vt in clemen. vt lit. pen. si duobus.

¶ *Gloss. seq. tractat quid de præsentatione.*

o ¶ *Collatio.*] nihil dixit de præsentatione: vnde sæpius reperitur receptum in curia: Papam per hoc non conferre beneficia, quæ pertinent ad præsentationem laicorum. Sed eadem ratione non cōferret quæ pertinent ad præsentationem ecclesiarum, vel monasteriorum, vel monachorum, §. c. prox. pro hac parte facit j. eod. tit.

Prouidet etiam si habeatur clausula, non obstante quod oporteret expressam mētionē de verbo ad verbū fieri in litteris Apostolicis. Pet. de Anch. Dom. & Phil. Franc.

Post clemē. de rescr. c. vno & de mē. Gar. j. c. p xi. hoc. prohibet p litteram illicō, con litteræ valebit. de episcopatibus' enim non sic loquitur, & specis hoc. vt sic interpretatus est in ecclesia Bencharen. Ioā. And.

Idem Ioā. Mona. dicit tamen. Arc. quòd Papa illa reseruare potuisset, si voluisset. Io. And.

cum

cum in illis. §. cum autem. ad hoc ĩ. de iure patr. cum dilectus. Sed per litteram quæ supra dicit, quacũque auctoritate: & per id quod dicit, prouisio. [Et quia præsentatio Patroni clerici habet vim electionis, vt not. Inn. de iure patr. cum autem. secundum Archidia.] satis videntur comprehensa prædicta.

cess. præbẽ. quia diuersitatẽ. ad fi. ĩ. de sup. neg. prel. licet. is enim qui nescit potestatẽ experiendi non habet. 2. q. 6. biduum. ff. de calũ. l. annus. & hoc tenuit hic Guli. Sed contrarium credo ſm Gar. q̃a hoc statutũ fuit in fauorẽ ecclesiarũ, ne contingeret beneficia diu vacare, non aũt in odiũ summi Pontificis negligentis: quia tunc nõ nisi a tpe scientiæ curreret præscriptio, vt in cõtrarijs. Item per hãc redit ad ius cõcessendum. dãda est igitur vt de facili ad suã naturam redeat. 35. dis. ab exordio, ff. de pact. si vnus. præsertim, vbi statuens contra se statuit: alias enim quare nõ sic expressisset à tempore sciẽtiæ. de deci. ad audiẽtiã. ad hoc j. de reg. iu. contra eũ qui. Vnũ scias, licet istud tps currat ignorãti, nõ tamẽ sedi vacanti [g], quod satis probatur. j. eo. si Apostolica. si enim ibi specialis est casus: ergo ipsius contrarium est regulare. & est ratio: quia hoc reperimus expressum: sed illud non. Et sic not. specialia in hoc casu: Primum, q̃ cum in alijs detur maius tẽpus: de concess. præben. c. 2. hic datur solũ mensis. Secũdum, q̃ istud tẽpus currit ignorãti. Tertium, q̃ nõ fit cõputatio de momẽto ad momentũ: sed dies vacationis nõ cõputatur in mense [3], vt hic patet, dũ dicit, à die, &c. & fi. ĩ. de excep. pia. de resti. spo. frequens. Et clemen. sicut appellationem. de appel. & vide quod dixi ĩ. eo. lib. de elect. prouida. in glo. pe. Quartũ q̃ cũ alias cõiter potestas deferatur ad superiorẽ, hic redit ad īferiorẽ: & hoc facit impossibilitas casus. ad hoc ĩ. de elect. licet. in fi. & ĩ. eo. lib. & eo. tit. indemnitatibus. in fin.

Additio. Tenuit Guliel. tẽpus istud de quo fit mẽtio in prin. huius gl. currere a tempore scientiæ: qui ẽt dicebat, q̃ nouo Papæ currebat à tempore electionis vel immutationis, non à tempore coronationis, cum ex electione competat illi plena iurisdictio. ĩ. de elect. licet. & de facto patet, q̃ ante coronationem beneficia confert, & quandoque si non vult conferre, reseruat. Et quomodo scribat ante coronationem, & qualem bullam det, not. in fin. huius libri super da:a. Io. And.

Additio. Comprehenduntur etiam illa quæ possent laici cõferre ex priuilegio Papali: secundũ Archid.

a ¶ *Expressa.*] Nota vnum casum, in quo vacat præbenda in ecclesia, & ille ad quem spectat prima vacatura, non consequitur illam. alium habes ĵ. de rerum permu. c. vnico.

Additio. Adde qđ not. j. eo. quia sæpe. in vlt. gl. Io. And.

h ¶ *Conferre.*] infra mensem a die vacationis numerandum: quia post illum possunt ea conferre, quod dic vt ĵ. c. proxi.

& expressa [a] ab ipso Pontifice summo auctoritas attributa) conferre [b] alicui, seu aliquibus non præsumat. ¶ Nos enim si secus actum seu attentatum fuerit, decernimus irritum & inane.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi.

¶ *Si Papa beneficia vacantia in curia non conferat infra mensem à die vacationis, illi ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre. Io. And.*

CAP. III.

Statutũ [c] † felicis [d] recordationis Clementis Papę prædecessoris nostri de dignitatibus, & beneficijs in curia [e] Romana vacantibus nequaquam per alium, quàm per Romanum Pontificem conferendis, decernimus taliter moderandum [f]: ¶ Vt ij, ad quos eorundem beneficiorum & dignitatum spectat collatio † (statuto non obstante prædicto) demum post mensem [g] à die quo dignitates seu beneficia ipsa vacauerint numerandum [h], ea conferre valeant tantummodo per seipsos [i], vel (ipsis agentibus in remotis [k]) per suos vicarios generales in eorum diœcesibus existentes, quibus id canonice [l] sit commissum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *In beneficijs, vel in impetrationibus ad beneficia per prouisionem vsque ad certam summam pensio non debetur. Per ecclesias ciuitatis vel diœcesis non comprehenditur cathedralis: Sed per ecclesias prouinciæ metropolitana & cathedrales reliquæ includuntur. Io. And.*

Statutum.] Ponit constitutionẽ Clementis, cuius moderationem subdit ibi, vt q̃. quam postea restringit ibi, *Tantummodo.* Dominicus.

Casus. Pro intellectu huius c. præsupponendum est illud quod habetur in c. præcedenti, videlicet, q̃ ecclesiæ, dignitates, personatus, & beneficia q̃ vacãt in curia, cõferri nõ possunt per aliũ, q̃ per Romanũ Põtificẽ. Hoc præmisso dicit cap. præsens, q̃ si Romanus pontifex beneficia in curia vacantia infra mensem a tempore vacationis numerandum, non conferat, illi prælati ad quos huiusmodi beneficiorum collatio spectat, mense elapso illa conferre poterunt statuto Clementis primo, cap. immediate proximo non obstante, dummodo ipsi collatores per seipsos illorum collationem faciant. Sed quid si ipsi a suis diœcesibus sint remoti, quis tunc conferret? Respondetur, q̃ eorum vicarij generales qui erunt in ipsis diœcesibus collationem facere poterunt, dummodo habeant speciale mandatum beneficia conferendi. Nota primo, q̃ appellatione Romanæ curiæ venit sedes Apostolica: hic enim dicit, in curia Romana. & ĩ. c. proxi. dixerat, apud sedem Apostolicam. Nota secundo, q̃ ista decre. modificat cap. præcedens. Sed quæstio est an habeat locum in beneficijs electiuis? Videtur q̃ non: quia text. dicit, collatio: sed collatio & electio diuersa sunt, vt c. cum in illis. ĵ. eo. appellatione igitur vnius alterum nõ cõprehenditur. Aliqui ista ratione moti, tenent istam partem. Dominicus tamen tenet cõtrarium: quia istud c. venit ad limitationem præcedentis: ergo debet habere locum in illis, in quibus c. ĩ. proximum. Sed præcedens c. habet locum in electiuis, vt patet ibi, electio, prouisio, seu collatio: igitur illud in illis locum habere debet. Nota finaliter effectum huius c. q̃ nisi Papa prouiderit infra mensem de beneficio in curia vacante: tunc ordinarius poterit cõferre. & ex hoc elice quatuor specialia, quæ hic ponit gl. est ergo expressum, &c.

¶ *Prima glossa summat.*

c ¶ *Statutum.*] Si Papa beneficia vacantia in curia non conferat infra mensem à die vacationis, illi ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre.

d ¶. *Statutum felicis.*] supra cap. proximo.

e ¶ *In curia.*] & hic idem est dicere in curia, quod apud sedem Apostolicam, vt ĩ. c. proxi. & quando ibi vacare dicantur, videbis. ĵ. c. præsenti.

f ¶ *Moderandum.*] hoc arctationem respicit, non augmentum. ĩ. de verb. sig. c. vlt.

Additio. Interdum ponitur pro gubernatione: vt ibi dixi super gloss. penul. Io. And.

g ¶ *Mensem.*] De huiusmodi computatione dicitur ĩ. eod. libr. de elect. quam sit.

¶ *Glo. seq. alleg. contrarium, & op. ad illud ponit opi. contrariam, quam approbat: & respondet ad contrarium: secundo tractat an tempus currat sede vacante, tertio notat quatuor specialia.*

h ¶ *Numerandum*] est ergo expressum istud tempus non à tempore scientiæ, sed vacationis currere: licet videatur contra. ĩ. de con-

¶ *Gl. seq. Lucet quod dedit causam cõstitutioni, secũdo quærit, & soluit.*

i ¶ *Per seipsos.*] habebãt episcopi ante constitutionẽ Clementis procuratores in curia, qui statim cum vacabant beneficia, conferebant illa, & sic præueniebant Papã: vnde motus Clemens promulgauit cõstitutionem. ĩ. c. proxi. demum Gregorius quia multũ præiudicialis erat cõstitutio illa [4], in concilio Lugdunensi moderatus est eã. Sed ne adhuc exercerẽt illas malitias, scilicet quòd haberent procuratores in curia, qui statim mense elapso illa cõferrent, idcirco hoc addidit, Papa enim ẽt post mensem posset conferre si vellet, dummodo præuentus non esset [5]. ĩ. cap. proxi. in prin. Sed littera illa dicit, per seipsos. Nunquid si præsentes sunt per alios cõferre poterunt? Dic quod per alios conferre non poterũt, nisi in casu qui sequitur. potuit enim Papa rei suæ conditionem & modum apponere: & legem quam voluit [a]. 18. q. 2. Eleutherius. ff. de pact. in traditionibus. de conditio. ap. verum.

Additio. Inquantũ hæc glo. dicit quòd ẽt præsentes per alios conferre non poterunt tria specialia not. ſm Gar. & Archid. scilicet q̃ possum per me, quod nõ possum per alium. Item q̃ possum per aliũ, quod non per me, cum horum contrariũ sit regulare. j. de reg. iu. potest. vbi de hoc. Item q̃ potestas conferendi redit non libera, sed onerata, vt hic patet. Io. And.

¶ *Glo. f. sequens ponit opinionem, quam reprobat.*

k ¶ *In remotis.*] sic ĩ. eo. lib. de temp. ord. cum nullus. §. episcopo. Et dixerunt quidam per hanc litteram, quòd quis extra suam diœcesim existens beneficia conferre nõ poterat. sed hoc est falsum [7], licet in hoc casu posset concedi: & probatur hoc olim. ĩ. de conces. præben. post electionem. in parte decisa. & hoc not. Ioan. & Ber. ĩ. in antiq. de offi. leg. cap. nouit.

¶ *Glossa seq. ponit duas lecturas, & primam approbat.*

l ¶ *Id canonice.*] dicebant olim quidam, id, scilicet vicaria, nã eo ipso

† Vide etiam eunq; Bonifacij octa ... sancimus Pe... fallacia ... habetur ... de præb. & dignit.

[1] Idem Pe. de Anch. Dom. per rati... gl. Fõt.

[2] Large capiunt. Dec. hic. habet ... in omni casu quo præcedens ... §. fi. a. in Authen. de fil. ante do. in stru. Font.

[3] Plaust Dom. Fonta.

[3] Idem etiam Pe. de Anch. Lumi... fecerunt de isto p... positione. à Fonta.

[4] Quod patuit ex diuturna vacatione ecclesiæ Romanæ post obitũ Clementis iij. secundũ Guli.

[5] Placet Phil. & Dominic. reseruatio, de quibus ordinarius nõ dis... ponit gl. in cle. si de beneficio. de præben. Nic.

[6] Sequitur Dom. Font.

[7] Idẽ Guli. & Gar.

Vicarius ... quando ... sit conferre beneficia vacans ... ria Romana.

ipso q vicarius generalis erat, beneficia conferre poterat. sed hoc est falsum, vt s. eo. lib. de offi. vica. cum in generali. In talium ergo collatione per ordinariũ facienda, requiritur quòd mensis elapsus sit: q per seipsos conferant, si præsentes sint: vel q per generales vicarios non speciales: & q habeant speciale mandatum beneficia conferendi; & sic expone, id, scilicet, beneficia conferre.

ADDITIO. Archidiaconus (cuius dictũ vt iunius cõsulo ante factũ; post factũ sto glo.) exponit, id est collatio beneficiorum sic in curia vacantium. Adde quintum, quòd infra diœcesim conferant. Ioan. And.

Vide Oldradũ consil. 168.

Quamuis.] Primo ponit regulam; Secundo instantiã: ibi, *Et ideo*. Tertia: ibi, *Quamq.* decidit sm dictã instantiã, & duos casus subiicit. Quarta ibi, *Secus*. contra instantiã alium casum subiicit: sm Io. Mo. Ioan. And.

CASVS Papa voluit mihi facere gratiam, & mandauit episcopo Pictauensi, vt pro sustentatione meæ vitæ mihi prouideret vsq; ad summam quinquaginta librarũ: vtrum virtute istius gratiæ possit assignare vsque ad istam summam in pensione super aliquo beneficio? Respondet q non, nisi in litteris meæ gratiæ fiat expressa mentio de pensione, sed virtute illius gratiæ solũ mihi fiet prouisio vsque ad summam quinquaginta librarũ in beneficiis ecclesiasticis, & non in pẽsione: & rationẽ ponit: nã litteræ istæ sunt odiosæ & ambitiosæ: & ideo sunt restringẽdæ. Sed quid, ponamus q Papa mandauit sub hac forma, vt mihi prouideretur de beneficio vel præbẽda vacante, vel proximò vacatura in aliqua ecclesiarũ ciuitatis Pictauensis: vacauit aliqua præbenda in ecclesia cathedrali Pictauensi, an virtute meæ gratiæ possim illam petere? Certe non: Et dicit Papa, q non intendit q mea gratia extendatur ad ecclesiam cathedralẽ: licet in fauorabilibus sub nomine ecclesiarum ciuitatis Pictauensis contineatur cathedralis ecclesia. Sed quid si Papa mãdauit mihi prouideri in aliqua ecclesiarũ prouinciæ Burdegalensis: vtrum ecclesiæ cathedrales cõprehendũtur sub mea gratia, adeo q possit mihi prouideri de bñficiis ecclesiæ cathedralis Pictauensis, vel aliarũ ecclesiarũ cathedralium prouinciæ Burdegalensis? Rñdet q sic: Et non solum ecclesiæ cathedrales suffraganeorũ cõtinẽtur sub mea gratia, sed etiã ecclesia metropolitana: nã videtur mihi fecisse vberiorem & pleniorẽ gratiã, quam quãdo mãdat mihi prouideri in ecclesiis alicuius ciuitatis: & ideo appellatione ecclesiarum in hoc casu continentur ecclesiæ cathedrales. Nota primo, q verba inserta in dispositionibus beneficialibus titulum beneficialem concernentibus sunt interpretanda largissime: ad hoc de don. cum dilecti. Nota secundo, q verba rescriptorum beneficialium sunt interpretãda strictè. Dominicus.

Prima glossa tria facit, summat, dicit vnde sumpta, & quid declaret.

a *Quamuis.*] In beneficiis vel impetrationibus ad beneficia per prouisionem vsq; ad certã summam pensio non debetur. per ecclesias ciuitatis vel diœcesis non cõprehenditur cathedralis: sed per ecclesias prouinciæ metropolitana & cathedrales reliquæ includuntur. Fuit tracta de extrauaganti [Innocentij iiij.] breui responso. & c. licet in beneficiis. Et emanauit ad declarationẽ eorũ, quæ not. Tan. Ber. & moderni s. in antiq. de pra. & qualit. accepimus. in fi. de præben. pro illorũ. io prin. Ber. & Cõpost. de rescript. cap. sanctæ crucis. in glos. quia quæstiones §. itẽ quæritur. de hac forma. & §. seq.

ADDITIO. Et p Inno. & Host. s. de surrepa. cũ dilectus. Io. And.

b *Plenissima.*] s. de don. cum dilecti. in fin. s. de verb. sig. olim. ff. de consti. prin. beneficiũ. [vide qđ plene dixi. d. c. olim. super vlt. glo. Archid. remittit ad not. de consan. & affi. quod dilectio.] Et debent esse mensura. j. de reg. iu. decet. cum suis concord.

e *Restringi.*] sic s. eo. lib. de fi. presby. c. 1. & 2.

d *Vsque ad certam.*] aliud puto cum Papa scribit vt prouideatur impetranti vsq; ad talem summã; aliud dum Papa scribit vt prouideatur ei de præbenda tanti valoris vel summæ: quia in primo casu potest prouideri de minori, sed non de maiori: in secundo vero de maiori, sed non de minori, quia forma mandati est seruanda.

Per istam glo. Domi. & alij reprobant glo. quia prouideri nõ potest nisi de expressa. Fe.

CAP. IIII.

Qvamuis [a] plenissima [b] sit aliàs in beneficiis interpretatio faciẽda: litteræ tamen super obtinendis beneficiis impetratæ, debent (cum sint ambitiosæ) restringi [c]. Et ideo si alicui vsque [d] ad certam summam prouideri mandamus: ei non in pensione [e], sed in beneficiis ecclesiasticis tantum volumus prouideri: nisi de pensione in nostris litteris mentio habeatur expressa. Quamquam sub nomine ecclesiarum [f] ciuitatis comprehẽdatur aliàs ecclesia cathedralis: cum tamen alicui de beneficio mandamus in aliqua ecclesiarum ciuitatis vel diœcesis prouideri, ad cathedralem ecclesiam (quam propter ipsius honorẽ, sub hac generalitate nolumus hoc casu includi [g]) se mandatum huiusmodi nõ extendit [h]. Secus autem cum mandamus in aliqua ecclesiarum prouinciæ [i] prouideri: tunc enim & metropolitana, & cæteræ cathedrales ecclesiæ includuntur sub tali mandato: cum vberiorem [k] hoc casu, quàm alio impetrãti gratiã facere videamur.

Idem.

Impetranti beneficium seculare prouidetur de beneficio per seculares clericos vsque ad præscriptionem legitimam possesso. hoc primo. Clerico seculari prioratum impetranti simpliciter, non prouidetur de consueto per religiosos gubernari. hoc dicit secundo. Dominicus.

j. eo. tit. cui de nõ. Et cũ istud, vsque, ponitur in litteris, intelligo q veniat ascensiue: quasi Papa scribẽdo q prouideatur vsq; ad summã centum librarum, velit q prouideatur de summa à lx. vsque ad centum: sed nõ vltra id s. e. lib. de arbi. c. 1. cũ suis concord.

ADDITIO. Archid. alleg. ff. de verb. ob. l. 1. §. si stipulanti. & l. inter stipulantẽ. ff. de leg. 1. si seruus legatus. §. qui quinque. Io. And.

Glossa sequens rationem reddit.

e *In pensione.*] Papa videtur mandasse ei prouideri de eo quod prouidens per se non poterit retinere sicut beneficia: Quia licet ibi sit liberalitas, nõ tamen est in collatione: sed in eo q magis isti quàm illi confertur. quod dic vt s. de præben. relatum. probatur hoc j. de insti. c. viii. Et licet in fauorem eius hoc dictũ videatur, nõ tamen illi fauori renũciat propter intentionem Papæ, quæ talis fuit: & propter formã mãdati, q seruanda est, j. eo. tit. cui de non.

In antiquioribus codicibus ita : Secus est cũ mandamus.

ADDITIO. Per beneficia quis intitulatur & obligatur ecclesiæ, & tenetur ad continuam residentiã. s. de cleri. non resi. c. fi. sed per pensionẽ nõ intitulatur, nec ad residẽtiã tenetur. 16. q. 1. possessiones. & q. 6. illud, cũ illa possit etiam laico concedi, vt ibi. Io. And.

Pensio non obligat ad residentiam.

f *Aliàs.*] vt 100. dis. palliũ. de auth. & vsu pal. c. 1. [vbi de hoc p Host.] s. de testa. requisisti. ad hoc de ver. sig. cũ tibi. imo & interdũ solũ cathedralis comprehenditur: vt s. de verb. sig. cum clerici.

ADDITIO. Quod est speciale propter periculum, quod imminere potest ex periurio, vt ibi dixi. Ioan. And.

Glossa seq. alle. vnam concord. & ponit opi. pro secundo ponit opi. contrariam, quam soluit.

g *Includi.*] sic j. de sen. excom. quia periculosum. & hoc tenebat Cõpost. in supradicta glo. [Et facit. C. de aquæduc. l. eos. li. 11. Io. Mo. & Arch. ibi dicitur q habẽtes aquæ ductũ, nõ attẽtẽt matrices fistulas.] Sed Ber. & Tan. videbãtur tenere cõtrium in prædicta decre. accepimus. in ant. in glo. penul. Sed forte bonũ habuerunt intellectũ si ad casum decre. se retulerũt. s. in iis qui primo erant obligati prouidere: obligauerat enim se episcopus ordines cõferendo, vt s. e. in ant. cũ sm Apostolũ ad h prouidere vel in cathedrali vel alia. litteræ igitur ibi impetratæ fuerũt litteræ iustitiæ: sed hic de litteris gratiæ loquimur: vnde in hoc casu p cõmunẽ formã in cathedrali vel aliis prouidere tenebitur [a]. & sic decre. illa loquatur in suo casu: nec sit correcta per istam. ad hoc. s. eo. lib. de elect. cum expediat.

a Trãsit Domi. cũ glos. Fomanus.

Glossa seq. quærit. arg. pro, soluit contrariũ secundo quærit & soluit.

h *Non extendit.*] quid si mãdetur sub hac forma: nũquid in capellania vel mãsionaria maioris ecclesiæ cathedralis poterit prouideri? Et videtur Papa solũ canonicos & ipsorũ excepisse præbendas, ad hoc s. in tex. vbi dicit propter ipsius honorẽ. ad hoc. s. e. lib. de rescri. statuũ. & s. de verb. sig. cũ clerici. Satis credo, cũ hæc littera sic indistinctè loquatur: q in nullo beneficio cathedralis ecclesiæ poterit prouideri: nõ enim dicit, q nõ includatur canonicatus ecclesiæ cathedralis: sed q nõ includatur ecclesia: ergo nullũ ipsius ecclesiæ beneficiũ includetur. ad hoc optime. j. de priuil. per exẽptionẽ. & s. 1. respõso. [Hanc opinionẽ tenet Archid. qui refert sic pronunciatũ per archiepiscopũ Rauẽn. de mãdato Papæ in forma pauperũ. inducit & ad hoc. j. de sen. exc. c. vlt. §. adiicimus.] Sed pone, impetraui prouideri mihi in ecclesia sancti Petri Bononiẽn. nõ est alia sancti Petri ecclesia quã cathedralis: nũquid in ea prouidebit mihi? Videtur p stylũ curiæ 3 gratia surrepticia: quia in cathedralib ecclesiis nõ solet exprimi nomẽ sancti: sed in inferioribus sic. qđ credo, nisi aliter p litteras appareret Papã de cathedrali intellexisse p illud ca.

1 Qui ponit de ele. in antiq. ciudam 1. & 2. & c. Cumana. & c. Sacrosancta. cum si. Io. And.

i *Prouinciæ.*] & in hoc casu loquitur decre. s. eo. ti. pro illorũ. vnde nõ aduertebãt qui decre. istã allegabant, q per litteras quibus prouideri mãdabatur in aliqua ecclesia ciuitatis, posset prouidere in cathedrali, cũ ibi archiepo de ecclesiis illius prouinciæ scriberetur.

k *Vberiorem.*] si ergo quæratur diuersitatis ratio, sufficiat ista: licet: quo ad metropolitanã ecclesiam non multum efficax videatur: sed sufficit sic per Papam declaratum in antiq. de re iudic. in causis.

ADDITIO. Vide quod not. Host. s. eo. pro illorũ. post prin. & in sum. de

sum. de verb. sign. §. à quo fieri. post princ. ver. quid si præcipiatur. vbi dicit, q ciuitas & diœcesis sunt correlatiua. sicut pater & fili*: & sic vnum nõ est reliquum: sed prouincia non est correlatiua ad ciuitates, sed illarum collectiua vel conclusiua: ita quòd etiam ciuitatem propriam concludit. facit vj. q. iij. scitote. iij. q. vj. non liceat. & seq. c. Io. And.

CAP. V.

CVm † de beneficio ecclesiastico consueto clericis secularibus assignari, prouideri mãdatur, de illo debet intelligi, quod tanto tempore ab vno [a] vel pluribus secularibus clericis institutis [b] in eo rectoribus extitit continue ac pacifice gubernatum, vt præscriptio legitima [c] sit completa, etiã si ante [d] vel post [e] † religiosi quandoque † ministrauerint in eodẽ. ¶ Quando vero scribitur, vt prouideatur de aliquo prioratu [f] alicui clerico seculari [g] prouideri non potest de prioratu, qui per religiosos (iuxta modum [h] præmissum) est solitus gubernari: Nisi hoc in litteris caueatur expresse.

¶ Idem.

¶ *Habere personatum cum cura, & præbendam, cui annexa est parochialis ecclesia, non est contra concilium generale. Io. And.*

CVm.] Duæ sunt partes: Secũda ibi, *Quando.*] Et hæc secunda ponit dictum à quo casum excipit ibi: *Nisi.* & hoc verbum, beneficio, large ponitur, siue de parochiali ecclesia, vel de prælatura: vel de pbẽda tractes. Io. And.

CASVS. Papa mandauit episcopo Pictauen. vt mihi prouideret de beneficio, qđ cõsueuit assignari clerico seculari: Erat aliquod beneficiũ qđ fuerat regulare, tamẽ fuerat possessum per seculares clericos per spatiũ xl. annorũ, sufficiẽs ad inducendũ præscriptionẽ: verũ videatur mutatũ beneficiũ? Rñt q sic: nam ex spatio tanti tẽporis præsumitur mutatio status talis beneficij, ideo cõtinetur in gratia mea, ac si semper fuisset seculare, & nõ regulare. Sed quid, pone q Papa mandauit vt mihi prouideretur de prioratu: quæritur de quo prioratu intelligatur? Rñt q de prioratu seculari congruo meo statui, nisi in gratia mea contineretur expresse, vt mihi prouideretur de prioratu, etiam si illud esset regulare.

Nota primo q appellatione consuetudinis intelligitur de præscripta: vt nota. in c. Cumana. de elec. in anti. Nota secundo quæ possessio inducat præscriptionem: quia requiritur quòd sit continua & pacifica. ad hoc de præsump. illud. Dominicus.

a ¶ *Ab vno.*] Nota pro iis quæ not. Ber. s. de causa pos. & proprie. cũ ecclesia Sutrina. in glos. ex hoc videtur [facit s. in anti. de fil. presby. constitutus.

b ¶ *Institutis.*] ergo si de facto tantũ occupatũ esset per eos, non haberet locum præscriptio: vel si ibi non vt rectores, sed vicarij vel conductitij seculares clerici rexissent.

ADDITIO. Idem Io. Mona. & Archid. qui ponderat, q hic requiritur præscriptio, non consuetudo tantum: propter ea quæ dixi s. eo. lib. de consue. c. fi. in 3. glos. Ioan. And.

c ¶ *Legitima.*] scilicet xl. annorum in anti. de præscript. de quarta. de causa pos. cum ecclesia. de consue. c. vlt. [idem Archi.]

d ¶ *Ante.*] inceptam præscriptionẽ: sed secus si post inceptam, & ante completam: & ideo dixit s. in tex. continue.

e ¶ *Post.*] [1] non tamen continue & pacifice spatio xl. annorũ. & ideo dicit, quandoque. illa igitur administratio præcedentis temporis tollitur per præscriptionem sequentem. administratio autem præscriptionẽ sequens illam non tollit, nisi alia interuenirent, quæ ius aliorum haberent perimere.

ADDITIO. Idem Archidiaconus.

f ¶ *Prioratu.*] Prioratus est generale verbũ, quod ad prioratum secularẽ, vel regularẽ potest extẽdi: sed ratione personæ impetrantis, qui clericus secularis est, sibi regularis prioratus conferri non potuit, vt arctetur ad solũ ad seculares: nam graue est inexpertos, & c. 19. q. 3. monasteriis, in anti. de elect. cũ ad nostrã. & c. officij.

g ¶ *Seculari.*] quid si tempore impetrationis secularis erat impetrans, modo factus est regularis: nunquid de tali prioratu sibi potest prouideri? Credo quod non [2] per decre. s. eo. lib. de rescrip. si eo tempore.

h ¶ *Iuxta modum præmissum.*] supra proxi. respõsio, scilicet per xl. annos continue & pacifice ab vno vel pluribus institutis in ipso.

SVper eo.] ¶ Non diuiditur: dici tamen põt, q decidit casum, & rationem interserit: ibi, Cum hoc. Io. And. Præmitte, q pluralitas beneficiorum curatorũ est prohibita. s. eo. de multa. Domi. ¶ Præsupponendum est pro intellectu huius c. illud quod habetur in cap. de multa. eo. ti. in anti. videlicet, q si quis obtineat dignitatem vel personatum, & eo cõferatur aliud beneficium simile, vel ecclesia parochialis: primum vacat habita possessione secundi beneficij: & si contendat retinere primum, vacat vtrunque.

CASVS. Cum obtinerẽ dignitatẽ vel personatũ, episcopus Pictauẽsis mihi cõtulit præbendã, cui erat annexa ecclesia parochialis: acceptaui præbendã cũ sua annexa, & apprehendi possessionẽ, an vacet mea dignitas vel personatus? Respõdet q nõ: quia ecclesia parochialis est simplex beneficiũ & cõpatibile cũ dignitate vel psonatu: ideo possum illa duo obtinere sine dispensatione Apostolica: secus si ecclesia parochialis esset per se: quia tunc esset necessaria dispensatio à sede Apostolica: Ratio diuersitatis est: quia quando ecclesia parochialis est annexa præbendæ, dicit esse suppressa & extincta: ideo censetur simplex beneficiũ. *Personatibus.*] non intelligatis q vnus & idem possit obtinere plures personatus: sed loquitur iste tex. de pluribus beneficiis, ex pluribus personis quibus conferuntur. Nota primo, q magis dignũ potest annecti minus digno: Nam magis est digna animarum cura quam canonicatus. de æta. & quali. cum sit. in antiq.

CAP. VI.

SVper eo quod [i] præbendas, quibus parochiales ecclesiæ sunt annexæ [k] †, in quibus spiritalem iurisdictionẽ secundũ ecclesiæ vestræ consuetudinem approbatam, & sic secundum aliquorum interpretationẽ curam animarum habetis, simul cum personatibus [l] (quorum aliquibus cura imminet animarum) in eadem [m] ecclesia obtinetis, vobis (cum hoc generali concilio [n] † non obuiet [o]) dispensatio [p] necessaria non existit.

¶ Idem.

¶ *In impetratione beneficiorum inspicitur data, non præsentatio vel receptio. Ioannes And.*

Nota secundo q est possibile ex cõsuetudine ecclesiæ retinere in eodem corpore personatus curam & præbendam: etiam si præbendæ sit annexa ecclesia parochialis. de cõsue. c. 1. eo. lib. Domi.

¶ *Prima glos. summat, & dicit quid declaret.*

i ¶ *Super eo quod*] Habere personatũ cum cura, & præbẽdam, cui annexa est parochialis ecclesia, non est contra conciliũ generale. Et reprobatur per istã decretalẽ opinio Ber. supra eod. ti. extirpandæ. §. qui vero. cui fauet Guil. in Specul. tit. de legato. §. videndũ, vers. quid si habeo. & approbatur opinio Innocentij & Hostiẽsis.

ADDITIO. Et dicit Archid. q hoc dicebat constitutio extrauagans Inn. iiij. salubriter. & dicit, q audiuit à Spe. q vidit illã sub bulla. In ver. tamen præalleg. dicit, q nunquã vidit hoc diffiniri, qđ tamẽ vidit sæpius agitari: nec ego vidi illã cõstitutionẽ. Io. An.

k ¶ *Annexæ.*] in quibus deseruire debet per vicariũ perpetuũ, vt in prædi. §. sed an ipse vicarius, vel ipse præbẽdarius curã animarũ illius parochiæ habeat de hoc fuerũt opiniones diuersæ, vt sequitur: vicarius enim curã animarum habet [3] quod probatur s. in anti. de offi. vic. ex parte. sed vt vicarius: vt ibi not. Ber. cum ergo rector spiritualẽ iurisdictionẽ ibi habeat, & super vicarium existat: quia excõicare potest, & similia facere: ergo quin curam habeat negari non potest [4]. s. de elect. dudum ij.

l ¶ *Personatibus.*] & sic videtur q vnus possit plures personatus, & præbendam etiam cũ parochiali annexam in ecclesia obtinere sine dispensatione Papæ: vnde contradicit aperte s. eo. lib. de consue. c. j. Sed hic Papa pluribus loquitur, vt vides. j. vbi dicit, obtinetis. vnde pluribus canonicis eiusdem ecclesiæ de hoc quærentibus consultius Papa respondit: & sic non est contra.

m ¶ *In eadem ecclesia.*] idẽ & multo fortius in diuersis. ad hoc s. de conces. præben. litteras.

n ¶ *Concilio.*] s. eo. de multa.

o ¶ *Non obuiet.*] cũ enim accessoriũ habeat sequi naturã principalis. s. e. lib. de off. deleg. si super gratia. j. de reg. iu. accessoriũ. cũ suis concor. & de præbenda nõ est cautũ q vacet, ergo nec vacabit capella accessoria ad præbendã. ad hoc. ff. de ser. ru. prædi. l. vna est via. ff. quẽadmodum ser. amit. si cõmunem. ad hoc j. eo. quia sæpe. præterea cessat ratio prohibitionis. quia in ecclesia annexa præbendæ non tenetur residere, vt s. eo. c. extirpandæ. ergo constitutio, de multa. hic locum non habeat.

p ¶ *Dispensatio.*] intelligo Papæ, de qua loquitur concilium, de quo mentionem fecit: aliàs in præbenda & dignitate bene requiritur dispensatio episcopi, nisi cõsuetudo ecclesiæ aliud induceret, vt illa sine dispensatione simul possint de iure teneri [5]. ad hoc s. e. lib. de rescri. gratia. & quod ibi dixi. Dicebant ergo Inn. & Host. s. eo. extirpandæ, hunc esse casum, in quo de iure communi, vel saltẽ de cuiuslibet superioris dispẽsatione sm diuersas opiniones, quas

Marginal notes:

† Vide clem. 1. tit. de supplen. neglig. prælat. vers. prioratus. & la. de Selinum in c. in nostra. extra de excep.

† Tene menti istũ tex. cũ sua glo. tamẽ si varie p diuersos beneficium sit gubernatũ, attendatur status vltimus. Dom. & Philip. Fran.

† Ergo si tempore impetrationis religiosi bona fide illud beneficium possideant, nõ valent litteræ, aliã menio fiat de possessione. cap. fin. de dota. Philip. Fra. de Anch. Franc.

[1] Placet Philip. quod vide. Franc.

Prioratus est duplex.

[2] Philip. tñ sic tũ glossa Franc.

† Vide quod de ista vnione no. clem. si vna. de reb. ecclesi. non alienan. &c. si vnire. de excess. prela. Pet. de Ancara. Fra.

† Hoc est generale cõcilium Lateran. sub Innocentio iij. cap. 29

[3] In asin, quo ad forũ pœnitentiale. Domi. Philip. Fra.

[4] Verũ est in habitu. Domi. Philip. Franc.

[5] Placet do. Franc.

quas not. ī. eo. titu. cum iam dudum. qois plures curas habebat.

I ¶ Vm cui.] Decidit casum, cuius dubium fortificat: ibi, *Licet isti.* Ioan. And.

Casvs. Papa contulit mihi ius canoniæ in ecclesia Pictauensi: & mandauit decano & capitulo ecclesiæ Pictauensis, vt de facto me reciperent in fratrē & canonicum, & me installarent: postea Papa in eadē ecclesia Pictauensi fecit ibi similem gratiā: quia te creauit canonicū ecclesiæ Pictauensis, & mandauit decano & capitulo ipsius ecclesiæ, vt de facto te reciperent in fratrem & canonicum. tu fuisti diligentior me: quia licet essem prior in impetratione, tamē tu primō præsentauisti litteras tuas decano & capitulo, qui te receperunt in fratrem & canonicum: ego postea p̄sentaui litteras meas: & secundo me receperunt in fratrem & canonicū: Accidit quòd statī post vacauit quædam præbenda: quæritur cui nostrum debeatur? Respondet q̄ mihi qui primus fui in impetratione: licet fuerim posterior in præsentatione litterarum.

Nota hoc: q̄ si à capitulo nō asserere[?] prebenda. not. ī. eod. ī. eod. in ar. misera. Per. de Ancha. Pont.

¶ Et si illorum executores contra illum fulminarent censuras, non li[gant?] q[uia] sine causa non ligant nisi iniuste & de facto procedentes. I. eo. pro illorum. Pet. de Ancha. & vide hic Fel. in c. eam te. de rescr. Pon.

CAP. VII.

EVm, cui canonicatus alicuius ecclesiæ à sede † Apostolica est collatus, licet nondum sit in ea receptus; decernimus in assecutione præbendæ (iuxta suę prouisionis ordinē) omnibus præferendū ‡, quibus postmodum in ipsa ecclesia similis gratia est concessa: Licet isti primo suas litteras præsentauerint: & primo † recepti fuerint in eadem.

¶ Idem.

¶ *Per litteras Apostolicas non facientes de defectu ordinis mentionem, potest impetranti de curato beneficio prouideri: ad ordines tamen se faciet proximis tēpibus promoueri. Io. And.*

CAP. VIII.

SI pro clericis pauperibus, vel alijs nostras litteras, vt

Nota primo, q̄ ex canonicatus collatione acquiritur ius etiam sine alia receptione in canonicum. ad hoc ī. eo. si clericus. Nota secundo, quòd idem est prouisio q̄ collatio: patet hic: quia dicit, iuxta suæ prouisionis. & ī. dixit de collatione. Dominicus.

¶ *Prima glos. ponit summam, & quid declarat.*

a ¶ *Eum cui.*] In impetratione beneficiorum inspicitur data, non præsentatio, vel receptio. Emanauit ad declarationem omnium, quæ not. supra de rescript. capitulū. & reprobatur cōmunis opinio.

b ¶ *Collatus.*] longe diuersum est conferre, & mandare conferri. ad hoc ī. eo. lib. de resc. tibi qui. & c. duobus.

Additio. Et plene not. ī. de cōcc. pb. si soli. in vlt. glo. Io. And.

c ¶ *Præferendum.*] nisi in casu. ī. eo. si clericus. §. verū ad hoc. ī. eod. lib. de rescript. tibi qui. in fi.

Vide Do. Fontibus. Fonta.

d ¶ *Similis.*] ideo dixit, quia secus si maior: vt puta q̄ omnibus prioribus præferatur: vt ī. de conces. præb. auctoritate. ad idem in casu. ī. c. quia sæpe.

e ¶ *Isti.*] posteriores impetrantes.

¶ *Glossa sequens insisticat textum.*

f ¶ *Primo.*] approbatur ergo illa lectura decre. capitulum. quòd ibi, prius, sit nomen non aduerbium: Et certe satis erat absurdum dicere, q̄ per cursum tuum in me præuenires in iure iā mihi acquisito. Et scire debes, quòd sicut primo impetrans præfertur omnibus secundo impetrantibus in hoc casu: sic præfertur omnibus quibus præbenda vacans etiam ab ignorantibus conferretur, vt ī. eo. si postquam.

Pone not. in penal leg. ... qui. de rescrip. Io. An.

SI pro.] Primo decidit casum, quem secundo determinat: ibi, *Oportebit.* Ioā. And. ¶ Pro intellectu huius cap. habemus p̄supponere illud quod habetur in c. cum in cunctis. de elect. in anti. Videtur quòd ad hoc vt quis sit idoneus ad beneficium curatum, quatuor sint requisita: videlicet ætas, scientia, certus ordo: licet de ordine non fiat mentio in dicto cap. cum in cunctis. Itē quarto requiritur maturitas morum. Et taciturnitas illorum quatuor, vel alicuius illorum quatuor, reddit litteras subreptitias.

Casvs. Papa fecit tibi gratiam, & mandauit episcopo Pictauen. vt de beneficio spectante ad suam collationem tibi prouideret, si quod vacaret: alioquin de proximo vacaturo: etiam si illi beneficio immineret cura animarum: & in litteris Papæ nihil dicebatur de defectu ordinis: vtrum virtute gratiæ tibi factæ possit prouideri de beneficio curato, ita quòd taciturnitas ordinis non faciat litteras tuas subreptitias? Respondet Romanus Pontifex, quòd licet patiaris defectum ordinis: tamen litteræ tuæ non sunt subreptitiæ: posito quòd in eis nulla fiat mētio de defectu ordinis: Nam sufficit quòd possis promoueri ad beneficium curatū infra annum. c. licet canon. de elect. ī. eo. lib. & c. cum in cunctis. alleg. secus si patiaris defectum in ętate, vel scientia: nam tunc litterę tuę essent subreptitię, & virtute illarum non posset tibi conferri beneficium. Nota textum iuxta glo. quòd in promouendo ad ecclesiam parochialem requiruntur quatuor, s. ętas, scientia, morum honestas, & ordo; patiens defectum in tribus primis non promoueretur auctoritate Apostolica: secus si pateretur defectum in quarto, puta in ordine, vt hic. Nota beneficiū curatum potest conferri nōdum promoto ad ordinem: sed sufficit quòd promoueatur infra annum.

eis de beneficijs prouideas, etiā si animarum cura sit annexa eisdem, recipere te contingat: ipsis (licet nec in sacris sint constituti ordinibus, nec de defectu ordinum in eisdem litteris mentio habeatur) poteris de beneficijs curam habētibus licite prouidere; nec prætextu dicti defectus tua poterit prouisio impugnari. Oportebit tamen, vt ipsi ad ordines, quos requirunt † collata eis beneficia, se faciant in proximis statutis à iure temporibus promoueri.

¶ Idem.

¶ *Mandato alterius super prouisione facienda per Papam impleto, prouisio auctoritate Papæ intelligitur esse facta. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. IX.

SI EVM SVPER

¶ *Prima glossa summat, & dicit vnde sumpta.*

g ¶ *Si pro clericis.*] per litteras Apostolicas nō facientes de defectu ordinis mentionem, potest impetranti de curato beneficia prouideri: ad ordines tamen se faciet proximis temporibus promoueri. Tracta fuit de extrauaganti, quæ incipiebat, venerabilibus fratribus. alias, super prouisione. & fuit Alexandri.

¶ Vide concilium Trident. sessio. 22. de refor. mat. cap. 4.

¶ *Glo. seq. dicit quare id lud, alijs, fuerit additum. & quod declarat, & hoc iustificat.*

h ¶ *Alijs.*] hoc fuit nō sine mysterio dictum, quia constitutio Alexandri solum de pauperibus loquebatur: vnde multi dicebant secus in alijs. & declarat hic qđ not. Compost. in ant. de rescr. capitulum. in gl. quia quæstiones. §. item quæritur an collatio. Et not. q̄ quatuor requiruntur in promouendo, scientia, ætas, mores, & ordo. in primis tribus patiens defectū, auctoritate litterarū sedis Apostolicæ nō promouetur: nisi fiat mentio. ī in antiq. de æta. & qual. cam te. & c. seq. in quarto sic, vt hic vides. & sic caute decre. illa quartū omiserat.

i ¶ *Animarum cura.*] alias cum nō hoc esset expressum, de curato prouideri non posset. ī. de præb. eo. c. vlt. ī. eo. tit. cum in illis.

k ¶ *De defectu ordinum.*] secus in defectu ætatis. ī. eod. lib. de rescrip. si eo tempore. Et nota q̄ bene probat illa littera, & inferior, quæ idem repetit: q̄ promouendus ad curam, si non est in sacris, defectum patitur. & facit ad id quod dicam ī. glo. proxima.

¶ *Glo. seq. ponit opinionem quam non approbat.*

l ¶ *Prouidere.*] olim de iure cōi tales ad talia beneficia non poterant assumi. ī. de æta. & qual. præterea. hodie dicunt quidam indistincte, q̄ possunt. ad hoc ī. eo. lib. de ele. cum ex eo. ī. de insti. c. 2. & hic. Sed non sum ausus corrigere decr. præterea. & dico ab ea recedendum solum in casibus, in quibus hoc expressum inuenio, vt hic, & ī. de insti. c. 2. in alijs salua maneat: & sm hoc intelligo decre. cum ex eo.

Et hoc placet Archid. Io. And.

Salis que sit parochia les ecclesias, de quibus loquimur. Io. And.

Additio. Vt ibi not. in glo. per hoc. vide quod dixi de elect. dudum ī. super ver. vel ordinibus. Io. And.

m ¶ *Oportebit.*] vnde solet exprimi in litteris, sm stylum curiæ; ita tñ q̄ idem clericus se faciat statutis à iure, &c. & p̄sonaliter, &c.

n ¶ *Requirunt.*] de iure communi, consuetudine, vel statuto ecclesiæ. ad hoc quod dixi ī. de fil. presby. cap. 1. responsio.

o ¶ *A iure.*] vt in quatuor tpibus anni, & in sabbato sancto, & sabbato mediæ quadragesimæ. in Authen. de temp. ord. cap. 2. & 3. minores autem conferri possunt in festiuis diebus, vt ibi, & eod. tit. cap. 1. Ioan. And.

Ordines quibus temporibus possint conferri.

¶ *Glo. seq. distinguit, & in secundo membro tres casus excipit.*

p ¶ *Promoueri.*] q̄ si moniti nō fecerint, poterunt eisdem priuari, vt patet. ī. in antiq. de elect. c. cum in cunctis. in §. inferiora. [Hodie imponitur noua pœna reseruatis antiquis per cle. vt hi qui. 2. responso. de æta. & quali.] Si autem beneficium sit curatum, & priuatus est ipso iure: nisi sacerdos fuerit intra annū. ī. eo. lib. de elect. licet canon. nisi esset ecclesia collegiata, vt eo. tit. (iam alleg.) c. statutum. vel habuerit iustum impedimentum. eo. tit. commissa. §. 1. vel secum fuerit dispensatum. eo. tit. cum ex eo.

Curatus dicitur parochialis ecclesia. Ioan. And.

SI eum super causam.] Primo decidit casum, ex quo infert decisionem alterius: ibi, *Et ideo.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est p̄supponendum, q̄ cum in aliqua ecclesia sunt plures expectantes; aliquis auctoritate Apostolica, alius

ca,alius auctoritate ordinaria bñficiũ: primũ vacans nõ potest deberi oibus:nã beneficiũ debet esse vnius, sed expectãti auctoritate Apostolica est conferendum : quia ille pręcæteris est pferendus.

Casus. Canonici ecclesiæ Pictauensis auctoritate sui ordinarij receperunt quendam Titium in fratrem & canonicum: & ei promiserunt pbẽdam primo vacaturam : tñ ista promissio non est obligatoria : Item legatus Cardinalis mandauit canonicis ecclesiæ Pictauensis vt quendam Caiũ reciperent in fratrem & canonicum,& sibi reseruauit primã vacaturã:iste Caius literas suas psentauit canonicis ecclesiæ Pictauẽn.q ipsum noluerũt recipere in fratrem & canonicũ: vnde accessit ad Papam: qui mandauit ipsis canonicis sub hac forma: Mandamus,quatenus talẽ Caium pro quo scripsit talis Cardinalis legatus, recipiatis in fratrẽ & canonicum:& ei pbendam primo vacaturam conferatis sm cõtinentiam literarũ ipsius legati:quęritur vtrum iste videaę receptus auctoritate Apostolica vel legati? Rñdet q vẽ receptus auctoritate Apostolica,& non legati : & ideo pfertur oibus alijs habẽtibus similem gratiam in ea ecclesia. Nota primo iuncta glo.q Papa potest dare ius ad beneficium primo vacaturum;legatus vero nõ potest : licet possit reseruare beneficium primo vacaturum in fauorem certæ psonæ: Ratio diuersitatis est;quia ille non tm procurabit mortẽ viuentis, sicut si haberet ius ad beneficiũ primo vacaturum: nam licet legatus reseruauerit tale beneficium primo vacaturũ; in fauorẽ istius: tñ potest legatus illerecedere à reseruatione, & illud beneficium alteri conferre:& ideo non ita procurabit mortẽ viuentis. Nota q si Papa mandat aliquem recipi in canonicum iuxta tenorem literarum sui legati:licet Papa se referat ad litteras sui legati:tñ ille talis dr receptus auctoritate Papæ,& non auctoritate legati. Et ad hoc emanauit psens cap.& istud verum,nisi talis primo esset receptus auctoritate legati. Ratio dubitandi ad istud cap.fuit;quia dicebat Papa,recipiatis talem Caium iuxta tenorẽ litterarũ talis legati, Sed ratio decidendi;quia in litteris Apostolicis dicebatur, vt ille Caius reciperetur auctoritate Apostolica. Nota vlterius, q inter receptos auctoritate Apostolica quando habent similes gratias,qui prior est tempore, potior est iure: sed illa prioritas attenditur à tempore impetrationis litterarum, & non à tempore præsentationis earundem. ĩ.eod. tit.cap. cum cui. Nota etiam q litteris legati creditur super collationibus beneficiorum ad eum iure legationis pertinentium . materiam vide de probat.cap.post cessionem . Nota finaliter quòd verbum, auctoritate nostra, inducit actum delegationis. vide ĩ. eodem lib. de rescript.cum aliquibus. Dominicus.

¶ In contrarium adducitur Pet. de Ancharan. l. fi. ff. de hær. insti. & l. vnum ex familia. ff. de leg. 2. ibi. vincendi obtentu si per nostrum nuncium legati alteri ius acquireretur, ibi non. Ioan.

Ratio dubitandi & decidendi.

cuius prouisione Apostolicæ sedis legatus in certa ecclesia suas litteras b, quibus obtemperatum non fuerat, destinarat: Mandemus auctoritate c nostra in ipsa ecclesia in canonicum recipi & in fratrem; sibique prouideri de præbenda iuxta ipsius legati continẽtiam litterarum : talis receptus d huiusmodi nostri auctoritate mãdati, non legati,sed nostra † intelligitur auctoritate receptus: Et ideo est in assecutione præbendæ omnibus post eum eadem e auctoritate receptis, in dicta ecclesia præferendus.

¶ Idem.

¶ *Mandatum alternatiue plures collatores includens, verificatur in pri-*

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta sit,& quid declaret.*

a ¶ *Si cum super cuius.*] Tracta fuit de extrauagãti,quæ incipiebat dilectus filius.Emanauit ad declarationem eorum,quæ not.Compost.ĩ.de rescrip.capitulũ.in glo. quia q̃stiones. ver. sed pone qđ prior.& Guil.in Spec.tit.de legato.§.nunc tractemus.ver.qđ si p.

b ¶ *Litteras.*] reseruationis:nam legatus vacaturam non confert, vt ĩ eo.tit.in antiq. c.dilectus filius I. sed bene reseruat collationi suæ;& super ea conferenda cum vacabit dat executores, vt ĩ.eod. lib.de offi.leg.c. 3.& 4.& j.eo.tit.si Apostolicæ.

c ¶ *Auctoritate nostra.*] Litteræ igitur gratiosæ sic missæ faciunt illum censeri auctoritate Apostolica receptum:ex quo sic exprimit. ad hoc ĩ.eod.lib.de rescrip.cum aliquibus.in fi.

d ¶ *Receptus.*] post impertitã enim auctoritatem à Papa,talis gratia Papalis intelligitur. j.eod.si Apostolicæ. & C.de veteri iure enuc.l. 1.ante medium.

Quod hic hoc loq. Mo na. tn dicit sup glo.non in forma. Ioan. And.

e ¶ *Eadem.*] nam si minori pfertur,etiã prioribus, vt j.eo.hi qui.

M ¶ *Andato nostro.*] Ponit thema,cuius dubiũ soluit distinguẽdo: primũ membrũ;ibi,*De beneficio*.Secundũ: ibi, *Si vero*. Io. An.

Casus. Papa mãdauit epo Pictauensi sub hac forma:Mãdamus vt tali cõferas bñficiũ primo vacaturũ,spectãs ad tuã collationẽ, vel alteri' plati:nũc vacat bñficiũ spectãs ad collationẽ epi Lemouicen.illud voluit mihi cõferre eps Pictauẽsis;Dicit eps Lemouicen.nõ cõferatis,qa Papa mãdauit nobis alternatiue;ideo expectetis qđ pri' vacet bñficiũ spectãs ad vestrã collationẽ: an bñ dicat? Certe nõ;sed poterit eps Pictauẽsis mihi cõferre bñficiũ spectans ad collationẽ eps Lemouicẽsis.Sed ponamus q eodẽ tpe vacauit bñficiũ in diœcesi Pictauẽ. & aliud bñficiũ i diœcesi Lemouicẽsi: qđ istorũ bñficiorũ mihi cõferet? Rñdet q ex eo q eps Pictauẽsis primo fuit noiat' i litteris Apostolicis , debebit seruare ordinẽ litterarũ, vt primo cõferat beneficiũ spectãs ad collationẽ suã. Sed quid si in litteris dicaę, q eps Pictauen.cõferat mihi beneficiũ spectans ad collationẽ epi Lemouicen. vel suam? Certe licet tunc vacẽt duo beneficia, vnũ in diœcesi Lemouicensi, aliud in diœcesi Pictauensi: poterit cõferre illud beneficium qđ vacat in diœcesi Lemouicensi, qđ spectat ad collationem eps Lemouicen. Nota q beneficium primo vacãs debeę pcise qñ Papa mandauit de beneficio primo vacaturo. Et istud verũ,nisi primũ beneficiũ fuisset vacans in fraudẽ: qa tunc possum omittere primũ,& petere scđm. Sed cessante fraude debeo acceptare primum,q si omittã petere primum,non possum postea petere scđm. Et verum nisi in litteris meis diceret hoc modo:mandamus quatenus conferas tali primũ beneficium primo vacaturũ,si illud duxerit acceptandum : aliás eidẽ cõferas primũ beneficiũ qđ ipse acceptãdũ duxerit. quæ verba hodie cõiter ponit Papa in suis litteris. Nota insup , q qñ Papa scribit de beneficio spectãte ad collationẽ vnius vel alterius, ita q sunt duo grauati;tunc beneficiũ spectans ad collationẽ primo noiati,debeę illi pro quo Papa scribit. Et hoc verum, siue ille cui scribit sit primo noiatus,siue alter. Nota vlterius in alternatiuis dispositionibus illud adimplendũ,qđ prius peruenerit ad casum i dispositione inclusum. Nota finaliter,q in alternatiuis psationib' est seruandus ordo scripturæ,qñ qualitas secũda iuncta alternatiuæ additur in defectum vel subsidium primæ. vide glo. sin.63 dist.metropolitano. & glo.in regula in alternatiuis.j.de reg.iur. Domi.

mo vacante. *In simul vero vacantibus ordo scripturæ seruatur, hoc dicit secundum Dominicum.*

CAP. X.

Mandato f nostro sub ea forma tibi directo, vt alicui prouideas de beneficio ad collationem g tuam vel alterius pertinente. De beneficio quod primo vacabit h (siue ad tuam , siue ad illius i collationem pertinuerit) ei pro quo scribitur,prouidere debebis. Si vero plura beneficia ad tuam & illius collationem forsan spectantia simul k vacent:tunc scripturæ ordinem l seruare habebis , vt illi solum prouideas de illo beneficio,quod ad te m noscitur pertinere.

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta sit,& quid declaret.*

f ¶ *Mandato.*] Hęc decretalis satis plane tracta fuit de extrauaganti Alexandri quarti , quæ incipiebat : Sua nobis 1. Et emanauit ad declarationem eorum,quæ not. Compostel.ĩ.de rescrip. capitulũ. in glos.quia questiones. §.sed quid si in hac forma.

1 Qui dixerat ex quo is cui scribitur habet beneficia ad suam collationẽ spectantia, etiam si non vacent qđ de alijs prouidere nõ potest:quod hic reprobatur. Io. An.

Additio. Ibi ponit de duabus formis;scilicet,tuam,vel alterius & tuam aliòquin ad cuiuscunq; collationẽ spectante. Et dicit hic Archi. q in ista secunda forma hic non corrigitur dictũ Alex. de quo præmisi;quasi intendat q plus importat illud, aliòquin, q̃ alternatiua,vel Guil.posuit secundam formam tantum in Spec.de act.& peti.§.super actionibus.ver.item si scribitur.Io. And.

g ¶ *Ad collationem.*] de illo igitur quod pertinet solum ad præsentationem vel institutionem,non poterit talis prouidere;nec econuerso. j.eod.tit.cum in illis.§.cum autem.

h ¶ *Primo vacabit.*] intelligo sine fraude.per decre. ĩ.eo.lib.de renun.c.2.[Idem Archidiaconus.]

i ¶ *Ad illius.*] est ratio;quia de primo prouidendum est,aliàs eadẽ rõne de centesimo. ad hoc ff.de verb.obli. eum qui calẽdis.de illo igi prouideatur,ne videaę extingui gratia.ĩ.eo.tit.& lib.eum cui.& j.c.proxi.quod verum est,nisi in literis esset clausula:qđ duxerit acceptandum.j.de concel.pręben.quia cunctis.& c.ne captandæ.

k ¶ *Simul vacent.*] pone mortuus vel promotus est clericus,q habebat illa duo beneficia,vel duo clerici simul mortui,vel promoti, vel renunciauerunt, nec apparere potest quis primo. ad hoc ĩ.eo. lib.de rescrip.duobus.

l ¶ *Scripturæ ordinem* 1.]& est si.ĩ.eo.lib.de elect.si q sinsto.§.1.in fi.43.dist.sit rector.in fi.ff.de vsufr.quotiẽs. 1.in fin.ad hoc facit qđ dixi.j. de re.iu.i alternatiuis. & facit.ff.de leg.2. cũ pr.§.vlt.& ff. ad Treb.l.hẽres.§.fi.& vide qđ not.ĩ.in ant.de rescrip.cũ dilecta.

1 Ordo scripturæ seruandus est. vide late Deci. in cap.quoniam abbas. de offic. deleg.

¶ *Glos.seq.ponit rationem,& duos casus soluit.*

m ¶ *Ad te.*] aliàs esset in potestate illius cui scribitur se exonerare,

rare[l]. Dico tamen, q idem iuris esset in ordine conuerso, s. quando scribitur ad alterius, vel tuam, &c. quia tunc & si simul vacent, prouidebit de spectāte ad collationem alterius, ordinem scripturæ seruādo, vt s. dixi. & expone, ad te, id est, ad tui collationem. Et qđ dicit decre. hic, per omnia verum intelligo, cum & tertiæ personæ scribitur, puta mihi, vt tibi prouideam de beneficio spectāte ad collationem talis aut talis: nam tibi de primo vacāte prouidebo, aliàs scripturæ ordinem obseruabo, eadē ratione. [Idē Archidiaconus.]

l Supple & aliū contrarie: & hoc fieri non debet. ff. de eo quod cer. lo. l. 1. in prin. Arch. Ioan. And.

S I clericus.] Soluit duos dubios casus circā illum qui negligit gratiā prosequi. & primo primum, rationem subdens: ibi, *Cum facta*: secundo secūdum: ibi, *Verum*: rationem diuersitatis interserens ibi, *Cum remanserit*: determinat: ibi, *Dummodo*. & declarat: ibi, *Et eisdem*. & decretum apponit ibi, *Aliàs facta*.

a Vide concilium Triden. sessio. 24. de refor. cap. 19. vbi mandata de prouidendo tolluntur.

¶ Idem.

¶ *Si clericus, cui mandabatur prouideri de præbenda primo vacante, negligit petere præbendam sibi debitam: extincta est gratia. Si autem sibi collatus fuerit canonicatus: tunc habebit præbendam, cum nullus est ibi expectans auctoritate Apostolica. Io. An.*

CAP. XI.

SI† clericus[a], pro quo à sede Apostolica recepisti mandatum, vt ei de præbenda† proximo vacatura in certa ecclesia prouideres, eumque postea[b] in canonicū ipsius ecclesiæ recipi faceres[c] & in fratrem, præbendam sibi debitam[d] quando vacat petere negligenter[e] omittat: aliam[f] postmodum in ipsa ecclesia vacaturam nequibit prætextu dicti mandati petere, nec tu de ipsa sibi poteris prouidere: cum facta ei gratia per ipsius negligentiam sit extincta[g]. ¶ Verum si præfatus clericus fuisset auctoritate Apostolica effectus[h] ab initio canonicus in ecclesia prælibata, tunc (cum remanserit in ea canonicus) dicta negligentia[i] non obstante, ac per consequēs ratione canonicatus sit in alia præbenda nulli alij de iure debita cæteris præferendus, petere poterit præbendam aliam proximo vacaturam: dummodo[k]

¶ Præsupponendum primo pro intellectu huius cap. q cum Papa scribit canonicis pro aliquo, aliquādo mandat vt præbendam ei assignent si vacet, alioquin proximo vacaturam: & postea eum recipiant in fratrem & canonicum: & tunc si iste pro quo scribitur fuerit negligens in petenda præbenda primo vacatura, extincta est sua gratia. Aliquando autem Papa confert alicui ius canoniæ, & mandat canonicis vt illum pro quo scribit, recipiant in fratrem & canonicum, & sibi assignent præbendam si vacet, alioquin proximo vacaturam: isto casu si iste pro quo scribitur fuerit negligens in petendo primam vacaturam, non propter hoc est extincta sua gratia.

b Pet. de Anch. hic suggerendo hæc verba postea in canonicū nota, q collatio præbēdæ non infert necessario ius canoniæ. c. cū in ecclesia. j. e. vnde mādatum de conferenda præbenda non confert ius canoniæ, principale enim ab accessorio non vestitur. l. pe. tit. C. de pactis. j. de con. se. eccl. c. 1. sed Arch. quem sequitur Philip. not. contrarium. Fonta.

CASVS. Papa mandauit canonicis ecclesiæ Pictauensis, vt mihi assignarent præbendam si qua vacaret, alioquin proximo vacaturam, & postea mihi cōferrent ius canonicatus: accidit quòd postea vacauit præbenda in ecclesia Pictauensi: Certum est, q illa est mihi debita & non alia: fui negligens in petenda præbenda: vtrum gratia mea sit expirata, ita q non possim petere aliam præbendam? Respondet q extincta est mea gratia: ratio est: quia adhuc non habeo ius canonicatus, virtute cuius possum petere præbendam mihi deberi. Sed quid? ponamus, q Papa contulit ius canoniæ, & mandauit canonicis ecclesiæ Pictauensis, vt mihi assignarent præbendam si qua vacaret, alioquin proximo vacaturam, vacauit aliqua præbenda, fui negligens in petenda illa præbenda: verū expirauit mea gratia? Respondet q non: quia iam iamque fui creatus canonicus, propter quod ius canoniæ si inueniam aliquam præbendam vacare, potero illam petere. Et ista sunt vera, dum tamen in ecclesia nō sit alius expectans auctoritate Apostolica: & tunc in hoc casu quando est alius expectans auctoritate Apostolica, non expirat gratia mea, sed collatio non fiet mihi per meum executorem: quia meus executor solum recepit potestatem, vt mihi prouideret de pbenda primo vacatura: sed collatio est fienda per ordinarium, & si ordinarius alteri conferat, collatio erit nulla ipso iure. Not. primo, q Papa potest alicui dare ius ad beneficium non vacans. Not. vlterius, q extincta gratia Apostolica, extincta est gratia executoris ad illam gratiam exequendam: quia potestas executoris est accessoria ad gratiam. Nota principalem effectum huius cap. videlicet, q si Papa mandauerit alicui prouideri de præbenda, & postea mandet illum recipi in fratrem & canonicum: primo vacatura est illi conferenda, & non alia. Nota insuper, q cum quis habet ius canoniæ sub expectatione præbendæ, si nō petat primam præbendā, non est extinctus primus canonicatus, sed virtute eius poterit petere aliam præbendam. Est istud verum vt dixi, si in illa ecclesia non sit alius expectans auctoritate Apostolica; quia tunc illi expectanti debetur, & non alij. Nota etiam q impetrans beneficium debet exprimere, quòd sit clericus. vide de rescri. in antiq. cap. postulasti. & de transact. ex litteris. Not. finaliter, q per negligentiam quis perdit ius suum, & sic iura non subueniunt negligentibus. Domi.

Canoniam habens, licet nō petat primam præbēdam, nō ob id perdit ius suum.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

a ¶ *Si clericus.*] Si clericus cui mandabatur prouideri de præbenda primo vacante, negligit petere præbendam sibi debitam, extincta est gratia: Si autem sibi collatus fuerit canonicatus, tunc habebit præbendam, dum nullus est ibi expectans auctoritate Apostolica. Et declarantur hic, & corriguntur quæ not. Compostel. de rescript. mandatum. in glo. 2. in fine.

ADDITIO. Et dicebat Archid. q vsque ad §. verum. sumpta fuit de quadam decret. Nicolai tertij. postmodum disputauit Iacobus canonicus Bonon. an quando ista dictio non esset in rescripto, executor cui scriberet sub hac forma, posset illum recipi facere antequam vacaret præbenda: & & soluendo tenuit, q non. alleg. iura quæ probant formam mandati & ordinem scripturæ seruādos: sufficit ad primum. j. eo. cui de non. ad secundum. s. c. proxi. cum concor. Io. An.

b ¶ *Postea.*] scilicet prouisu sibi de præbenda. & hæc est noua forma, quæ non multum habet vsum curiæ [1]. Si aūt mādasset sibi de canonicatu statim prouideri, & postea de præbenda quando vacaret: & prouisum fuisset de canonicatu, tunc idem quod in secundo casu.

1 De hac & alijs formis dicam. j. de concess. præbē. si soli. in prin. Ioan. And.

c ¶ *Faceres.*] erat ergo datus in hoc ad compellendum. de quo dic vt dicam j. de conces. præben. si capitulo. & c. si soli.

d ¶ *Debitam.*] scilicet proxime vacaturam, & intelligas, nulli alij de iure debitam.

¶ *Glo. seq. exemplificat, & dubium soluit.*

e ¶ *Negligenter.*] desidiosus erat, vel execrabatur lites, vel ignorabat ius: quia credebat illam præbēdā deberi primo recepto auctoritate capituli vel inferioris à Papa. Si autem infirmitate laborabat magna, vel alienatus erat à mente, vel captiuatus, vel iusta causa absens, & procuratorem dimiserat qui mortuus tunc erat [3], vel his similia: tunc hoc casu præbendam non perdit, ad hoc supra eodem lib. de elec. commissa. non enim potest dici negligens qui potestatem experiendi non habuit, ad hoc. supra in antiq. de elect. cap. vlt. & de conces. præben. quia diuersitatem. Quando aūt dicatur negligens, arbitrio boni viri. i. iudicis relinquēdum credo [4]. ff. de ver. ob. continuus. §. cum ita. Nec enim dico q statim post mortem necesse habeat petere. immo aliquod tempus sibi assignandum est, in quo deliberet an præbenda sibi debeatur de iure vel non. ad hoc s. eod. lib. de consue. cap. vlt. arbitrabitur ergo iudex hoc tempus secundum qualitatem negotij, personarum & loci. ad hoc s. eod. lib. de elect. cupientes.

Negligens quādo dicatur impetrās primam vacantem.

3 C. qui pe. tu. l. cum à maioribus.

4 Vide q̃ dixi de verb. sign. capitulo. super gl. & ita. Notab. hoc dubio ordo g decr. dominæ. de concess. præben. cum et quem. in fi. illa vbi terminas qñ impetrans dicatur scire: hic loquitur quando dicatur negligere, vt ibi dixi in penul. glo. Ioan. And.

f ¶ *Aliam.*] Nota quia si neglexi petere debitam, & alij collata est, aliam non peto: sed si neglexi petere debitam, tamen adhuc non est alij collata: dico quòd illam adhuc possum petere, ad hoc. j. eod. si tibi absenti. in fin.

ADDITIO. De habente beneficium acceptandi infra mensem, an post mensem acceptet adhuc vacantem: not. in clem. de conces. præben. c. 1. in gl. ille terminus. Io. And.

¶ *Glo. seq. fortificat textum, & ponit op. contrariam.*

g ¶ *Extincta.*] & sic extincta debet esse potestas executoris, secus e conuerso. de offi. deleg. si super gratia. eo. lib. ad hoc. s. e. tit. & lib. super eo. & j. de reg. iur. accessoriū. cum suis concor. Et merito est extincta potestas: cum enim forma sibi tradita fuerit per rescriptū super vno beneficio tantum, scilicet primo vacaturo sibi debito: illo omisso nil superest rescripto. ad hoc in antiq. de off. deleg. ex parte j. ex quo igitur sciuit rem suam agi, & se non opposuit, sibi imputet. in antiq. de re iud. quāuis. aliàs sequeretur, q ius haberet in pluribus præbendis, quod est absurdum. Quidam tamen dicebant olim contra propter intentionem mandantis, qui voluit illū præbēdam habere: vnde si non habet primā, habeat secundam. ad hoc. s. eo. dilectus 3. s. de conces. præben. cū super. nec dicitur ius habere in duabus præbendis: quia desinit ius habere in prima. & hoc putauit Compost. in prædicta glo. magna, æquum. Io. And.

ADDITIO. Quod tamen hic dubium: ibi placuit Innocē. in s. gloss. Ioan. And.

h ¶ *Effectus.*] quia Papa contulit vel mandauit conferre canonicatum in ecclesia, quod factum fuit.

i ¶ *Negligentia.*] qua neglexit petere præbendam sibi debitam, & sic fuit alteri collata.

¶ *Glo. seq. quæstionem soluit.*

k ¶ *Dummodo.*] per istum versiculum probo, q non præferetur expe-

expectātibus qui impetrauerunt post negligentiam, nam de ijs qui ante negligentiam impetrauerunt, dictum erat s. ibi, nulli alij de iure debita. superflueret ergo hæc littera, nisi & de posterioribus intelligeretur. hoc sonat ergo littera, q quandiu erit ibi aliquis expectans auctoritate Apostolica siue prius, id est, ante negligentiā, impetrans, siue post, ille negligens nuo habebit præbendam. [Idem Archidiaconus.]

a ¶ *Eadē auctoritate.*] præfertur igitur receptus auctoritate inferiorum. j. c. proxi.

b ¶ *Mandatum.*] cuius fines diligenter seruandi sunt. j. eod. tit. cui de non. sed illud esset mādati fines excedere.

c ¶ *Spectat.*] quocunque iure cōi vel speciali. j. ne se. vacā. c. vnico. j. de regula. c. vit. cū similibus.

d ¶ *Prouideri.*] scilicet de pbenda, de qua scriptum non fuit.

e ¶ *Debebit.*] idē dicebāt olim quidā in casu decre. s. eo. lib. de offic. deleg. si super. vt ibi dixi. Io. And.

f ¶ *Non subsistat.*] intelligas nisi etiam negligens esset in ipsa petendaq; & tunc perderet ius in illa: sicut & in superioribus casibus dictum est. Nota igitur q plenior est gratia secūdi rescripti q primi. Secundus ergo negligēs in præbenda, non propterea amittit canonicatū, quem iam habuerat: sed amittit potioritatem in præbenda respectu Apostolicorum, qui duplici iure iuuantur: non autem respectu aliorum, vt vidisti.

non sint aliqui eadem [a] auctoritate præbendas in ipsa ecclesia expectantes. Et eidem de ipsa non per te (cum mandatum [b] non susceperis super illa) sed per eum, ad quem spectat [c] in eadem ecclesia præbendarum collatio, prouideri [d] debebit [e]: Alias facta de præbenda huiusmodi alteri collatio in illius præiudicium, eo ipso viribus non subsistat [f].

¶ Idem.

¶ *Receptus auctoritate Papæ etiam ad mandatum alterius, præferendus est alijs in præbendis. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XII.

HI qui [g] auctoritate Apostolica in aliqua ecclesia in canonicos sunt recepti, debent in præbendarum assecutione cæteris anteferri † legatorum vel aliorum quorumcunque auctoritate receptis an-

[1] Et ille cōfert vt ordinarius quia nihil aliud est primarium, in tisiiictiodicta a lege dicitur ordinaria c. ad ad ecclesiarū. § nam. de offi. ordi. Dom. Fonsa.

[2] Remanet tamen sibi ius saluū in tertia: & cū effectu docens. secundum Archi.

[3] Quia isti non habent ius in vacaturis propter Lateranense concilium: sed Papa habet qz Papa cōcilio non ligatur. de ele. & elc. significasti. in antiq. dat ius in vacaturis, q legatus in se iure nō impedit, et quo Papa non obstat se nō priuilegiat. de offi. de iusti. l. amicissimo. § si. ff. de excu. tut. Pet. de Anc. Jenn.

H *I qui*] Sunt duo dicta, q satis patent. Primū diffinit de prerogatiua receptorū. Secundū, de ipsorū qualitate. ẽm ibi, *Eū quoque.*

CASVS. Canonici ecclesiæ Pictauensis auctoritate sua ordinaria receperūt aliquem in fratrē & canonicū sub expectatione præbendæ, postea auctoritate legati Cardinalis in his partibus destinati, receperunt aliquem in canonicum sub expectatione præbendæ: postea auctoritate Apostolica receperunt alium, qui receptus auctoritate Apostolica est posterior, nunc vacat præbenda, quæritur cui debeatur? Respondet, q debetur illi q est receptus auctoritate Apostolica, nam talis est cæteris præferēdus, licet sit posterior receptus. Sed quid, ponamus q Papa mandauit suo legato Cardinali, vt faceret recipi Titium in canonicū ecclesiæ Pictauen. vnde legatus virtute huius potestatis Apostolicæ mandauit canonicis ecclesiæ Pictauen. vt Titiū reciperent in canonicum: Vtrum iste videatur esse receptus auctoritate Apostolica, vel auctoritate legati? Respondet, q dicitur esse receptus auctoritate Apostolica. Et hoc verum, quādo legatus habebat speciale mandatum a Papa, vt Titium faceret recipi in canonicum ecclesiæ Pictauensis: sed si legatus non haberet speciale mandatum, censeretur receptus auctoritate legati, & nō auctoritate Apostolica, licet legatus haberet potestatem generalem a Papa. Notā primo, q vbi concurrūt diuersi habentes ius a Papa & inferiore, nō pcedit regula, q ille q est prior tpe sit potior in iure: qd est verū qn agitur de iure ad rē: secus si agatur de iure in re. etiam ita procedit. j. eo. si a sede. Nota secūdo, q gestū a legato, non dr gestū Apostolicæ sedis, vt s. eo. tit. & lib. si cum. Domini.

¶ *Prima glossa dicit quod declarat.*

g ¶ *Hi qui.*] Decretalis ista emanauit ad declarationem eorū, quæ not. Innocentius, & Hostiensis, & moderni. s. eo. relatum. Ber. Cōpostel. supra de rescrip. capitulum. in glo. magna. § item si vnus primo. & probabatur hoc olim per decretalem de accusat. accedens. in parte decisa. & tunc ponebatur de concessio. præbend.

¶ *Glossa sequens ostendit hic exponi regulam illam, qui prior, &c.*

h ¶ *Antea.*] Not. q regula illa, qui prior est tpe, potior est iure: locum habet in ijs quorum par est causa, quod probatur. ff. de regu. iur. quotiēs vtriusque. & dum j. de reg. iur. qui prior. ad hoc s. eod. tit. & lib. cum cui. Si autē dispar est causa, non habet locum regula, vt hic. hinc est, q lex dicit priuilegia considerari non tam ex tempore, q ex causa. ff. de priui. credi. l. Priuilegia. & creditor dotalis præfertur quibusdam creditoribus etiam anterioribus, non tamen filijs ex priori matrimonio, qui agunt de dote materna. C. qui pot. in pig. ha. l. vlt. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. obiectionem soluit.*

i ¶ *Specialiter.*] auctoritate ergo huius specialis mādati fungitur potius delegatus, q legatus, & sic delegantis auctoritate videtur esse receptus. Sed tempore Alexandri quidam contrarium dicebant, dicētes, q speciale mandatum legato directū oō inducit nouā auctoritatē Papæ, sed veteris potestatis legati prorogationem. arg. ff. de præcar. sed & si manente. vnde primo receptus talis auctoritate legati prorogata receptus videtur [1], vnde postponit secundo auctoritate Papæ recepto, & hoc videbatur dicere cōstitutio Alexandri, execrabilis. Sed contrarium est verum, vt hic vides. Nec obstat l. sed & si manēte. quæ loquitur, cū prima & secunda concessio sunt eiusdem naturæ & formæ: sed hic potestas legationis est per se: & potestas prouidēdi vel cōferendi auctoritate Apostolica postea concessa eodē modo per se: & gratiola data vel fauore legati, vel eius pro quo scribitur. Constitutio, execrabilis. vel loquebatur in suo casu speciali, cum scilicet prouidit vltra quaternarium numerum [4], vel in legato Cardinali, qui conferebat iure legationis. vel fit correcta. ẽan fin. procemij huius libri.

tea [h] in eadem. ¶ Eum quoque, qui ad mandatum legati, vel alterius auctoritate Apostolica sibi specialiter in hac parte concessa fungentis, recipitur: auctoritate Apostolica receptū esse dubium non existit.

¶ Idem.

¶ *Si post gratiam mihi factam à Papa de canonicatu & præbenda, Bononienses canonici hoc ignorantes, & ignoranti præbendam conferunt post vacantem: non tenet collatio. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XIII.

SI postquam [a] canonicatum in aliqua ecclesia tibi contulimus [l], & de præbenda nulli alij de iure debita inibi proxime vacatura mandauimus prouideri, hi ad quos in ea spectat collatio præbendarum, præbendam, quæ vacabit † ibi postmodum [m] motu [n] proprio ignorantes tibi gratiam factam alij

[3] In eo vero quod superius vt legatus. delegatus esset potior. de offi. le. studuisti. in antiq. Io. And.

[†] In antiquioribus II bris constan ter legitur, vacauit.

[4] Hoc intelligas per id quod scripsi super fine præallegati vers. de illo. Io. And.

S *I postquam.*] Primo diffinit casum: secundo rationem reddit, ibi, *Nam eo ipso.* Io. And.

CASVS. Papa contulit mihi ius canoniæ in ecclesia Pictauensi, & mādauit canonicis, vt me reciperēt de facto, & installarent cū assignatione pbendæ vacantis, alioquin pximo vacaturæ: antequam plentassem litteras meas canonicis Pictauēsis ecclesiæ, & sic antequā essent certificati de gratia mihi facta, vacauit pbenda, quā tibi cōtulerunt: & tu similiter ignorabas gratia mihi facta: nunquid valeat tua collatio? Rñdet quod nō: nā gratia mihi facta ex qua sum creatus canonicus, ligat manus collatoris, vt non posit pbendam alteri cōferre ēt ignoranti, & si alij cōferat, nō valet collatio. No. q gratia per quam Papa contulit canonicatum sub expectatione præbendæ, ligat manus ordinarij ēt ante scientiam ordinarij. Et iste est principalis effectus ad quem emanauit præsens capit. Sed quid si Papa non contulisset mihi ius canoniæ? De hoc in cap. si capitulo. & cap. si soli. de concel. præben. j. eo. lib.

¶ *Prima glossa summat. & dat simile.*

a ¶ *Si postquam.*] Si post gratiam mihi factam à Papa de canonicatu & pbenda Bonon. canonici hoc ignorātes & ignorāti pbendam cōferūt post vacantē, nō tenet collatio. Nota ergo q sicut inspicit tps datæ, quo ad ẽm impetrantem a Papa [s. eo. tit. & lib. cū qui.] sic etiam inspicitur quo ad illum, qui postmodum recipit à capitulo etiam ignoranter. Ioan. And. [Idem Archid.]

¶ *Glo. seq. quærit & remittit.*

l ¶ *Contulimus.*] quid si non contulit, sed conferri mandauit? Dic vt j. de concel. præben. si capitulo. & cap. si soli.

ADDITIO. Dicit Archid. q fortius in illis procedit hoc, qd dicit per hunc textum clare patere. vide quod not. in clem. vnica. de concel. præb. in gl. hic determinabat. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. quærit. arg. pro: soluit contrarium.*

m ¶ *Postmodum.*] quid [5] si tūc temporis vacabat pbēda, quæ postmodum fuit collata? Videtur q teneat collatio: quia mandatur de prima vacatura prouideri, sed illa iam vacabat, ergo non debetur, vt c. si clericus. in h. s. eo. tit. & lib. Et ideo est illyius curiæ, pbendā si qua vacat, vel q primo vacauerit, &c. Sanè credo idem per rationē quæ infra sequit, nā eo ipso, &c. ad hoc. j. eo. si beneficia. Io. An.

n ¶ *Motu proprio.*] quia secus si conuenient expectanti auctoritate Papæ. j. eod. cap. proximo.

[5] Hic glossa sequitur doctores cōmuniter. vide glo. in cle. 1. verbo notitia. de concessi. præb. & gl. [c. dilectus el secundo eo. tit. & Ruynum cons. 81. num. 16. lib. 5.

a ¶ *Vaca-*

rare [1]. Dico tamen, q idem iuris esset in ordine conuerso, s. quando scribitur ad alterius, vel tuam, &c. quia tunc et si simul vacent, prouidebit de spectāte ad collationem alterius, ordinem scripturæ seruādo, vt s. dixi. & expone, ad te, id est, ad tui collationem. Et qd dicit decre. hic, per omnia. verum intelligo, cum et tertiæ personæ scribitur, puta mihi, vt tibi prouideam de beneficio spectāte ad collationem talis aut talis: nam tibi de primo vacāte prouidebo, aliàs scripturæ ordinem obseruabo, eadē ratione. [Idē Archidiaconus.]

[1] Suppl. & vltrà mortaper: & hoc fit ut non debet. ff. de eo quod cer. lo. l. 3. in prin. Arch. Ioan. And.

S [1] clericus.] Soluit duos dubios casus circa illum qui negligit gratiā prosequi, & primo primum, rationem subdens: ibi, *Cum facta*: secundo secūdum: ibi, *Verum*: rationem diuersitatis interserens ibi, *Cum remanserit*: determinat: ibi, *Dummodo*. & declarat: ibi, *Et eidem*. & decretum apponit abi, *Aliàs facta*.

Vide concilium Triden. sessio. 24. de refor. cap. 19. vbi mandata de prouidēdo tolluntur.

Pet. de Anch. hic: legendo hæc verba postea in canonicū notat, q collatio præbēdæ non infert necessario ius canoniæ. e. cō in ecclesia. j. e. vnde mādatum de conferenda præbenda non confert ius canoniæ, principale enim ab accessorio non vestitur. l. penult. C. de pa. ctis. j. de consu. eccl. c. 1. Sed Arch. quem sequitur Philip. not. contrarium. Franc.

¶ Idem.

¶ *Si clericus, cui mandabatur prouideri de præbenda primo vacante, negligit petere præbendam sibi debitam: extincta est gratia. Si autem sibi collatus fuerit canonicatus: tunc habebit præbendam, cum nullus est ibi expectans auctoritate Apostolica. Io. An.*

CAP. XI.

SI † clericus [a], pro quo à sede Apostolica recepisti mandatum, vt ei de præbenda † proximo vacatura in certa ecclesia prouideres, eumque postea [b] in canonicū ipsius ecclesiæ recipi faceres [c] & in fratrem, præbendam sibi debitam [d] quandō vacat petere negligenter [e] omittat: aliam [f] postmodum in ipsa ecclesia vacaturam nequibit prætextu dicti mandati petere, nec tu de ipsa sibi poteris prouidere: cum facta ei gratia per ipsius negligentiam sit extincta [g]. ¶ Verum si præfatus clericus fuisset auctoritate Apostolica effectus [h] ab initio canonicus in ecclesia prælibata, tunc (cum remanserit in ea canonicus) dicta negligentia [i] non obstante, ac per consequēs ratione canonicatus sit in alia præbenda nulli alij de iure debita cæteris præferendus, petere poterit præbendam aliam proximo vacaturam: dummodo [k]

¶ Præsupponendum primo pro intellectu huius cap. q cum Papa scribit canonicis pro aliquo, aliquādo mandat vt præbendam ei assignent si vacet, alioquin proximo vacaturam: & postea eum recipiant in fratrem & canonicum: & tunc si iste pro quo scribitur fuerit negligens in petenda præbenda primo vacatura, extincta est sua gratia. Aliquando autem Papa confert alicui ius canoniæ, & mandat canonicis vt illum pro quo scribit, recipiant in fratrem & canonicum, & sibi assignent præbendam si vacet, alioquin proximo vacaturam: isto casu si iste pro quo scribitur fuerit negligens in petendo primam vacaturam, non propter hoc est extincta sua gratia.

Casus. Papa mandauit canonicis ecclesiæ Pictauensis, vt mihi assignarent præbendam si qua vacaret, alioqoin proximo vacaturam, & postea mihi cōferrent ius canonicatus: accidit quòd postea vacauit præbenda in ecclesia Pictauensi: Certum est, q illa est mihi debita & non alia: fui negligens in petenda præbenda: vtrum gratia mea sit expirata, ita q non possim petere aliam præbendam? Respondet q extincta est mea gratia: ratio est: quia adhuc non habeo ius canonicatus, virtute cuius possum petere præbendam mihi deberi. Sed quid? ponamus, q Papa contulit ius canoniæ, & mandauit canonicis ecclesiæ Pictauensis, vt mihi assignarent præbendam si qua vacaret, alioquin proximo vacaturam, vacauit aliqua præbenda, fui negligens in petenda illa præbenda: vtrū expirauit mea gratia? Respondet q non; quia iam iamque fui creatus canonicus, propter quod ius canoniæ si inueniam aliquam præbendam vacare, potero illam petere. Et ista sunt vera, dum tamen in ecclesia nō sit alius expectans auctoritate Apostolica: & tunc in hoc casu quando est alius expectans auctoritate Apostolica, non expirat gratia mea, sed collatio non fiet mihi per meum executorem: quia meus executor solum recepit potestatem, vt mihi prouideret de p̄benda primo vacatura: sed collatio est fienda per ordinarium, & si ordinarius alteri conferat, collatio erit nulla ipso iure. Not. primo, q Papa potest alicui dare ius ad beneficium non vacans. Not. vlterius, q extincta gratia Apostolica, extincta est gratia executoris ad illam gratiam exequendam: quia potestas executoris est accessoria ad gratiam. Nota principalem effectum huius cap. videlicet, q si Papa mandauerit alicui prouideri de præbenda, & postea mandet illum recipi in fratrem & canonicum: primo vacatura est illi conferenda, & non alia. Nota insuper, q cum quis habet ius canoniæ sub expectatione præbendæ, si nō petat primam præbendā, non est extinctus primus canonicatus, sed virtute eius poterit petere aliam præbendam. Est illud verum vt dixi, si in illa ecclesia non sit alius expectans auctoritate Apostolica; quia tunc illi expectanti debetur, & non alij. Nota etiam q impetrans beneficium debet exprimere, quòd sit clericus. vide de rescri. in antiq. cap. postulasti. & de transact. ex litteris. Not. finaliter, q per negligentiam quis perdit ius suum, & sic iura non subueniunt negligentibus. Domi.

Canoniam habens, licet nō petat primam præbēdam, nō ob id perdit ius suum.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

a ¶ *Si clericus.*] Si clericus cui mandabatur prouideri de præbenda primo vacante, negligit petere præbendam sibi debitam, extincta est gratia: Si autem sibi collatus fuerit canonicatus, tunc habebit præbendam, dum nullus est ibi expectans auctoritate Apostolica. Et declarantur hic, & corriguntur quæ not. Compostel. de rescript. mandatum. in glo. 2. in fine.

Additio. Et dicebat Archid. q vsque ad §. verum. sumpta fuit de quadam decret. Nicolai tertij. postmodum disputauit Iacobus canonicus Bonon. an quando ista dictio non esset in rescripto, executor cui scriberet sub hac forma, posset illum recipi facere antequam vacaret præbenda: & & soluendo tenuit, q non. alleg. iura quæ probant formam mandati & ordinem scripturæ seruādos: sufficit ad primum. j. eo. cui de non. ad secundum. s. c. prox. cum concor. Io. An.

b ¶ *Postea.*] scilicet prouiso sibi de præbenda. & hæc est noua forma, quæ non multum habet vsum curiæ [2]. Si aūt mādasset sibi de canonicatu statim prouideri, & postea de præbenda quando vacaret: & prouisum fuisset de canonicatu, tunc idem quod in secundo casu.

[2] De hac & alijs formis dicam. j. de concess. præbē. si tibi. in prin. Ioan. And.

c ¶ *Faceres.*] erat ergo datus in hoc ad compellendum. de quo dic vt dicam j. de conces. præben. si capitulo. & c. si tibi.

d ¶ *Debitam.*] scilicet proxime vacaturam, & intelligas, nulli alij de iure debitam.

¶ *Glo. seq. exemplificat, & dubium soluit.*

e ¶ *Negligenter.*] desidiosus erat, vel execrabatur lites, vel ignorabat ius: quia credebat illam præbēdā deberi primo recepto auctoritate capituli vel inferioris a Papa. Si autem infirmitate laborabat magna, vel alienatus erat à mente, vel captiuatus, vel iusta causa absens, & procuratorem dimiserat qui mortuus tunc erat [3], vel his similia: tunc hoc casu præbendam non perdit, ad hoc supra eodem lib. de elec. commissa. non enim potest dici negligens qui potestatem experiendi non habuit, ad hoc. supra in antiq. de elect. cap. vlt. & de conces. præben. quia diuersitatem. Quando aūt dicatur negligens, arbitrio boni viri. s. iudicis relinquēdum credo [4]. ff. de ver. ob. continuus. §. cum ita. Nec enim dico q statim post mortem necesse habeat petere. immo aliquod tempus sibi assignandum est, in quo deliberet an præbenda sibi debeatur de iure vel non. ad hoc s. eod. lib. de consue. cap. vlt. arbitrabitur ergo iudex hoc tempus secundum qualitatem negotij, personarum & loci. ad hoc s. eod. lib. de elect. cupientes.

Negligens quādo dicatur impetrās primam vacaturam.

[3] C. qui pa. tu. l. cum à matrimon.

[4] Vide q dixi de rescrip. capitulū. super gl. & s. ea. Nec ab hoc dictis ig... decr. detinet. de concess. præben. cum el quem. in fi. illa ubi determinat q impetrans dicatur scire: hic loquitur quando dicatur negligere, vt ibi dixi in penul. glo. Ioan. And.

f ¶ *Aliam.*] Nota quia si neglexi petere debitam, & alij collata est, aliam non peto: sed si neglexi petere debitam, tamen adhoc non est alij collata: dico quòd illam adhuc possum petere, ad hoc. j. eod. si tibi absenti. in fin.

Additio. De habente beneficium acceptandi infra mensem, an post mensem acceptet adhoc vacantem: not. in clem. de conces. præben. c. 1. in gl. iste terminus. Io. And.

¶ *Glo. seq. fortificat textum, & ponit op. contrariam.*

g ¶ *Extincta.*] & sic extincta debet esse potestas executoris, secus econuerso. de off. deleg. si super gratia. eo. lib. ad hoc. s. e. tit. & lib. super eo. & j. de reg. iur. accessorium. cum suis concor. Et merito est extincta potestas: cum enim forma sibi tradita fuerit per rescriptū super vno beneficio tantum, scilicet primo vacaturo sibi debito: illo omisso nil superest rescripto. ad hoc in antiq. de off. deleg. ex parte j. ex quo igitur sciuit rem suam agi, & se non opposuit, sibi imputet. in antiq. de re iud. quāuis. alias sequeretur, q ius haberet in pluribus præbendis, quod est absurdum. Quidam tamen dicebant olim contra propter intentionem mandantis, qui voluit illū præbēdam habere: vnde si non habet primā, habeat secundam. ad hoc. s. eo. dilectus 3. s. de conces. præben. cū super. nec dicitur ius habere in duabus præbendis: quia desinit ius habere in prima. & hoc putat Compost. in prædicta. glo. magna, æquum. Io. And.

Additio. Quod tamen hic diffinitur: ubi placuit Innocē. in s. gloss. Ioan. And.

h ¶ *Effectus.*] quia Papa contulit vel mandauit conferre canonicatum in ecclesia, quod factum fuit.

i ¶ *Negligentia.*] qua neglexit petere præbendam sibi debitam, & sic fuit alteri collata.

¶ *Glo. seq. quæstionem soluit.*

k ¶ *Dummodo.*] per illum versiculum probo, q non præferetur expe-

expectātibus qui impetrauerunt post negligentiam, nam de ijs qui ante negligentiam impetrauerunt, dictum erat s. ibi: nulli alij de iure debita. superflueret: ergo hæc litera, nisi & de posterioribus intelligeretur. hoc sonat ergo litera, quod quandiu erit ibi aliquis expectans auctoritate Apostolica siue prius, id est, ante negligentiā, impetrans, siue post, ille negligens non habebit præbendam. [Idem Archidiaconus.]

non sint aliqui eadem [a] auctoritate præbendas in ipsa ecclesia expectantes. Et eidem de ipsa non per te (cum mandatum [b] non susceperis super illa) sed per eum, ad quem spectat [c] in eadem ecclesia præbendarum collatio, prouideri [d] debebit [e]: Aliàs facta de præbenda huiusmodi alteri collatio in illius præiudicium, eo ipso viribus non subsistat [f].

¶ Idem.

¶ *Receptus auctoritate Papæ etiam ad mandatum alterius, præferendus est alijs in præbendis. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XII.

HI qui [g] auctoritate Apostolica in aliqua ecclesia in canonicos sunt recepti, debent in præbendarum assecutione cæteris anteferri † legatorum vel aliorum quorumcunque auctoritate receptis antea [h] in eadem. ¶ Eum quoque, qui ad mandatum legati, vel alterius auctoritate Apostolica sibi specialiter [i] in hac parte concessa fungentis, recipitur: auctoritate Apostolica receptū esse dubium non existit.

a ¶ *Eadē auctoritate.*] præfertur igitur receptus auctoritate inferiorum. j. c. proxi.

b ¶ *Mandatum.*] cuius fines diligenter seruandi sunt. j. eod. tit. cum de non. sed illud esset mādati fines excedere.

c ¶ *Spectat.*] quocunque iure cōi vel speciali [1]. j. ne se. vacā. c. vnico. j. de regula. c. vlt. cū similibus.

d ¶ *Prouideri.*] scilicet de pbenda, de qua scriptum non fuit.

e ¶ *Debebit.*] idē dicebāt olim quidā in casu decre. s. eo. lib. de offic. deleg. si super. vt ibi di. Io. And.

f ¶ *Non subsistat.*] intelligas nisi etiam negligens esset in ipsa pretendaiga & tunc perderet ius in illa [2], sicut & in superioribus casibus dictum est. Nota igitur quod plenior est gratia secūdi rescripti quàm primi. Secundus ergo negligēs in præbenda, non propterea amittit canonicatū, quem iam habuerat: sed amittit potioritatem in præbenda respectu Apostolicorum, qui duplici iure iuuantur: non autem respectu aliorum, vt vidisti.

[1] Et ille eū fert vt ordinaretur quia nisi aliud ex primamur, se intelligendum a lege dispositioni ordinarie c. est ad exclusiuā, t. eum de offi. ordi. Dom. Ioan.

[2] Remanet tamen sibi ius saluū in gratia: & cū effectu decreti secundum Archi.

[3] Quia tibi non habent ius in vacaturis propter Lateranense concilium. sed Papa habet, quia Papa concilio non ligatur. de ele. significasti. in antiq. dat ius in vacaturis, quod legatori refertur non impedit, ex quo Papa est ultra se nō priuilegiat. de eleē. vel instātia. l. omnes. sim. s. fi. ff. de exco. tut. Pet. de Anc. Ioan.

HI qui.] Sunt duo dicta, quæ satis patent. Primū diffinit de prærogatiua receptorū: Secundū, de ipsorū qualitate. secundum ibi, *Eū quoq*. CASVS. Canonici ecclesiæ Pictauensis auctoritate sua ordinaria receperūt aliquem in fratrē & canonicū sub expectatione præbendæ, postea auctoritate legati Cardinalis in his partibus destinati, receperunt aliquem in canonicum sub expectatione præbendæ: postea auctoritate Apostolica receperunt alium, qui receptus auctoritate Apostolica est posterior, nunc vacat præbenda, quæritur cui debeatur? Respondet, quod debetur illi qui est receptus auctoritate Apostolica, nam talis est cæteris præferēdus, licet sit posterior receptus. Sed quid, ponamus quod Papa mandauit suo legato Cardinali, vt faceret recipi Titium in canonicū ecclesiæ Pictauen. vnde legatus virtute huius potestatis Apostolicæ mandauit canonicis ecclesiæ Pictauen. vt Titiū reciperent in canonicum: Vtrum iste videatur esse receptus auctoritate Apostolica, vel auctoritate legati? Respondet, quod dicitur esse receptus auctoritate Apostolica. Et hoc verum, quādo legatus habebat speciale mandatum a Papa, vt Titium faceret recipi in canonicum ecclesiæ Pictauensis: sed si legatus non haberet speciale mandatum, censeretur receptus auctoritate legati, & nō auctoritate Apostolica, licet legatus haberet potestatem generalem a Papa. Nota primo, quod vbi concurrūt diuersi habentes ius à Papa & inferiore, nō procedit regula, quod ille qui est prior tpe sit potior in iure: quod est verū qn agitur de iure ad rē: secus si agatur de iure in re. etiam ita procedit. j. eo. si a sede. Nota secūdo, quod gestū a legato, non dr gestū Apostolicæ sedis, vt s. eo. tit. & lib. si cum. Domini.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

g ¶ *Hi qui.*] Decretalis ista emanauit ad declarationem eorū, quæ not. Innocentius, & Hostiensis, & moderni. s. eo. relatum. Ber. Compostel. supra de rescrip. capitulum. in glo. magna. §. item si vnus primo. & probabatur hoc olim per decretalem de accusat. accedens. in parte decisa. & tunc ponebatur de concessio. præbend.

¶ *Glossa sequens ostendit hic expone regulam illam, qui prior, &c.*

h ¶ *Antea.*] Not. quod regula illa, qui prior est tpe, potior est iure: locum habet in ijs quorum par est causa, quod probatur. ff. de regu. iur. quotiēs vtriusque. & dixi j. de reg. iur. qui prior. ad hoc s. eod. tit. & lib. cum cui. Si autē dispar est causa, non habet locum regula, vt hic. hinc est, quod lex dicit priuilegia considerari non tam ex tempore, quàm ex causa. ff. de priui. credi. l. priuilegia. & creditor dotalis præfertur quibusdam creditoribus etiam anterioribus, non tamen filijs ex priori matrimonio, qui agunt de dote materna. C. qui pot. in pig. ha. l. vlt. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. obiectionem soluit.*

i ¶ *Specialiter.*] auctoritate ergo huius specialis mādati fungitur potius delegatus, quàm legatus, & sic delegantis auctoritate videtur esse receptus. Sed tempore Alexandri quidam contrarium dicebant, dicētes, quod speciale mandatum legato directū nō inducit nouā auctoritatē Papæ, sed veteris potestatis legati prorogationem. Arg. ff. de præcar. sed & si manente. vnde primo receptus tali auctoritate legati prorogata receptus videtur [4], vnde postponitur secundo auctoritate Papæ recepto, & hoc videbatur dicere cōstitutio Alexandri, execrabilis. Sed contrarium est verum, vt hic vides. Nec obstat l. sed & si manēte. quæ loquitur, cū prima & secunda concessio sunt eiusdem naturæ & formæ: sed hic potestas legationis est per se: & potestas prouidēdi vel cōferendi auctoritate Apostolica postea concessa eodē modo per se: & gratiosa data vel fauore legati, vel eius pro quo scribitur. Constitutio, execrabilis. vel loquebatur in suo casu speciali, cum scilicet prouidit vltra quaternarium numerum [5], vel in legato Cardinali, qui conferebat iure legationis. vel sit correcta. s. in tit. procemij huius libri.

[4] In eo vero quod fecerat vt legatus, delegatus esset potior. de offi. le. studuisti. in antiq. Io. And.

[5] Hoc intelligas per id quod scripsi super fine præallegati vet. de illa. Io. And.

¶ Idem.

¶ *Si post gratiam mihi factam à Papa de canonicatu & præbenda, Bononienses canonici hoc ignorantes, & ignoranti præbendam conferunt post vacantem: non tenet collatio. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XIII.

SI postquam [k] canonicatum in aliqua ecclesia tibi contulimus [l], & de præbenda nulli alij de iure debita inibi proxime vacatura mandauimus prouideri, hi ad quos in ea spectat collatio præbendarum, præbendam, quæ vacabit [m] tibi postmodum [n] motu proprio ignorantes tibi gratiam factam alij

[6] In antiquioribus libris constanter legitur, vacauit.

SI postquam.] Primo diffinit casum: secundo rationem reddit, ibi, *Nam eo ipso*. Io. And.

CASVS. Papa cōtulit mihi ius canoniæ in ecclesia Pictauensi, & mādauit canonicis, vt me reciperēt de facto, & installarent cū assignatione pbendæ vacantis, alioquin primo vacaturæ: antequam presentassem litteras meas canonicis Pictauēsis ecclesiæ, & sic antequā essent certificati de gratia mihi facta, vacauit pbenda, quā tibi cōtulerunt: & tu similiter ignorabas gratia mihi facta: nunquid valeat tua collatio? Rndet quod nō: na gratia mihi facta ex qua sum creatus canonicus, ligat manus collatoris, vt non possit pbendam alteri cōferre ēt ignoranti, & si alij cōferat, nō valet collatio. No. quod gratia per quam Papa contulit canonicatum sub expectatione præbendæ, ligat manus ordinarij ēt ante scientiam ordinarij. Et iste est principalis effectus ad quem emanauit præsens capit. Sed quid si Papa non contulisset mihi ius canoniæ? De hoc in cap. si capitulo. & cap. si solū. de concel. præben. j. eo. lib.

¶ *Prima glossa summat, & dat simile.*

k ¶ *Si postquam.*] Si post gratiam mihi factam à Papa de canonicatu & pbenda Bonon. canonici hoc ignorātes & ignorāti pbendam cōferūt post vacantē, nō tenet collatio. Nota ergo quod sicut inspicitur tēps datæ, quo ad secundum impetrantem à Papa [s. eo. tit. & lib. cū qui.] sic etiam inspicitur quo ad illum, qui postmodum recipit à capitulo etiam ignoranter. Ioan. And. [Idem Archid.]

¶ *Glo. seq. quærit & remittit.*

l ¶ *Contulimus.*] quid si non contulit, sed conferri mandauit? Dic vt j. de concel. præben. si capitulo. & cap. si solū.

ADDITIO. Dicit Archid. quod fortius in illis procedit hoc, quod dicit per hunc textum clare patere. vide quod not. in clem. vnica. de concel. præb. in gl. hic determinabat. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. quærit. arg. pro: soluit contrarium.*

m ¶ *Postmodum.*] quid [7] si tūc temporis vacabat pbēda, quæ postmodum fuit collata? Videtur quod teneat collatio: quia mandatur de prima vacatura prouideri, sed illa iam vacabat, ergo non debetur, vt c. si clericus. in fi. s. eo. tit. & lib. Et ideo est stylus curiæ, pbendā si qua vacat, vel quàm primo vacauerit, &c. Satis credo idem per rationē quæ initia sequitur, nā eo ipso, &c. ad hoc. j. eo. si beneficia. Io. An.

n ¶ *Motu proprio.*] quia secus si cōtulissent expectanti auctoritate Papæ. j. eod. cap. proximo.

[7] Hic glossā sequitur doctores cōiter. vide glo. in cle. i. verbo. nomina. de concessi. præb. & gl. I. c. dilectus el secundo eo. tit. & Roy. num consi. 81. num. 16. lib. p.

a ¶ *Vacat uram.*] multo fortius ergo vacantem: quia difficilius ius constituitur in vacatura, quàm in vacan. c. s. de conces. præben. nulla. §. eod. tit. dilectus filius T.

b ¶ *Nequiuit.*] ille tamen cui sic collatum fuerat, si dimisit aliquod beneficium propter illud habendum, recuperat illud, si sine difficultate cognito præbendam illi deberi, eam sibi dimiserit: aliàs non. J. eo. tit. si beneficia.

duxerint conferendam: talis collatio in tuum præiudicium attentata nullam obtinet firmitatem: Nam eoipso quòd canonicus auctoritate Apostolica fuisti effectus, ius ad obtinendum præbendam proximò vacaturam ᵃ ibidem tibi acquisitum extitit, eandemque quamcito vacauit (ex quo nulli alij debebatur) iuste petere † potuisti: & ideo à prædictis (licet ignorantibus) alteri conferri nequiuit ᵇ.

¶ Idem.

¶ *Si Papa det licentiam legato suo recipiẽdi auctoritate Apostolica resignationes beneficiorum legationis suæ libere in manibus suis factas, & illa beneficia conferendi, secundo Papa de prædicta potestate non habita mentione canonicatum & præbendam si vacat, vel quàm primo vacauerit in aliqua ecclesia legationis mihi conferat, tertio canonicus ipsius ecclesiæ renunciet, & legatus etiam ignorans collationem mihi factam confert tibi præbendam prædictam: non tenet collatio legati: sed mihi illa præbenda debetur. hoc dicit. Io. And.*

CAP. XIIII.

Dudũ ᶜ venerabili fratri nostro S. episcopo Prænestrino †, quem ad partes destinauimus Gallicanas, recipiendi auctoritate ᵈ nostra resignationẽ ab obtinentibus beneficia ecclesiastica in eisdem partibus, qui ea vellent libere ᶠ in eius manibus resignare, ac beneficia ipsa personis idoneis ᵍ conferẽdi per nostras litteras potestate concessa. Nos postmodum (de concessione huiusmodi nõ habita mentione) Nicolao de Bonefac. camerario dilecti filij nostri N. tituli sancti Laurentij in Damaso presbyteri Cardinalis canonicatum ⁱ Lexon. ecclesiæ, quæ ᵏ in partibus illis ˡ existit †, & præbendam nulli alij de iure debitam (si qua tunc vacabat in dicta ecclesia) contulimus, & sibi prouidimus de eisdem ᵐ. Si vero nulla talis ⁿ præbenda vacabat ibidem, nos præbendam proximò inibi vacaturam (conferendam dicto camerario cum vacaret) donationi Apostolicæ duximus reseruandum: decernentes extunc irritũ & inane, si secus super hoc à quoquã contingeret attentari, certis † sibi ad hoc executoribus deputatis. Cumque postmodum Nicolaus vasalli clericus canonicatum & præbendam, quos in dicta Lexon. ecclesia obtinebat, in dicti episcopi manibus resignasset,

† Conditione ex c. sola tũ. in antiq. de præb. vel ex facto iudicis. & ratione: quia ad vero non ius habet. c. si. j. de cõcel. præb. ergo sua auctoritate nõ capiet. l. si ex stipulatione. § de v. ob. pol. de pitui leg. pastoralis. Pet. de Anch. Hos.

† Aliàs Pænestino.

† Aliàs, eidem.

† Aliàs, loco certis sibi. &c. per hoc &c.

DVdum.] Primo ponit mentem duarũ gratiarum Apostolicarum: Secundo ibi, *Cumque*. ponit processus habitos p illas. Tertio ibi, *Nos igitur*: multis argumentis ostendens partem alteram potiorem, illi dat iudices. Vel sint duæ partes tantum; & primæ duæ contineantur sub querela camerarij: quod plus placet. Ioan. And.

CAsus. Papa destinauit legatum suum in his partibus com potestate, vt ipse Cardinalis posset recipere resignationes quorumcunque beneficiorum libere factas in manibus suis, & illa beneficia conferre psonis idoneis: postea Papa fecit gratiam cuidam camerario de præbenda primò vacatura, certis executoribus sibi datis: accidit, q quidã canonicus resignauit suam præbendam simpliciter, & non causa permutationis in manibus ipsius legati, qui legatus recepit illam resignationem, & dictam præbendam cõtulit fratri suo, q legatus ignorabat gratiam factã camerario: Postmodum camerarius sciens illã præbendã vacare per resignationẽ factam in manus legati, accessit ad executores suos, qui executores in negligentiam canonicorum illã præbendã camerario cõtulerunt. Collatione facta, cũ camerarius vellet accipere possessionẽ illius pbẽdę, iste cui legatus pbendã ipsam contulerat, dictũ camerariũ impediebat, quare camerarius accessit ad Papã, supplicans sibi de remedio prouideri opportuno: qui Papa mandauit certis iudicibus, vt si eisdem constet de gratia camerario facta, cõpellerent illum cui legatus præbendã contulerat, vt dimitteret camerariũ in pace: Nã dicit Papa, q camerario cõpetit præbenda, & nõ illi cui legatus pbendã cõtulit: & hoc probat Romanus Pontifex per aliquas rationes, quæ claræ sunt in textu. *Calendario.*] hic recitatur effectus. l. eius qui. ff. si certũ pet. videlicet, q si quis propoluerit seruum suũ calendario, id est, certæ negotiationi, puta ad mutuãdũ pecunias, & dñs seruum suum reuocauerit: postea vero seruus ipse mutuat pecunias, non transfert dominiũ pecuniæ in accipientẽ, licet accipiens ignoret reuocationẽ. No. primo, q legatus nõ Cardinalis, sed alius, puta legatus missus vel legatus natus, nõ habet potestatẽ recipiẽdi resignationes beneficiorũ vacantium in sua prouincia, neque illa cõferre personis idoneis: sed legati Cardinales habent illam potestatẽ ex sua generali legatione, primi vero nõ, nisi habeant mandatũ speciale à Papa. Not. insuper, q si legatus missus, vel legatus natus habeat specialẽ potestatem recipiendi resignationes beneficiorum inter manus suas, & illa beneficia cõferre personis idoneis, si Papa postmodũ faciat alicui gratiã cũ decreto irritante, poterit iste expectans petere beneficium vacans per resignationẽ inter manus legati factam, nec poterit legatus illud beneficium conferre in præiudicium expectantis. Not. ad quod allegatur præsens c. videlicet, q generi per speciẽ derogatur, licet in specie nõ fiat aliqua mẽtio de genere. concordat. c. 1. de rescrip. in antiq. Not. vlterius, q decretum irritãs appositũ in reseruatione, ligat ignorantes, nec est necessarium, q gratia cum decreto notificetur collatori: sed absque aliqua notificatione manus ordinar. sunt adeo ligatæ, q beneficiũ vacans non põt alij conferre. Not. q vbi agitur de pniudicio reuocandi gratiã alteri datã, nõ est necesse q gratia alteri notificetur.

Not. q si quis ppoluerit seruũ negotiationi ad mutuandũ & numerandum pecuniã, p mortẽ dñi expirata est eius potestas: nã seruus nõ potest mutuare pecuniã sine volũtate domini, quæ est extincta p mortẽ ipsius domini.

¶ *Prima glo. summat.*

c ¶ *Dudum.*] Si Papa det licentiã legato suo recipiendi auctoritate Apostolica resignationes beneficiorũ legationis suæ libere in manibus suis factas, & illa beneficia cõferendi, secũdo Papa de pdicta potestate nõ habita mentione canonicatũ & pbendam si vacat, vel q primo vacauerit in aliqua ecclesia legationis mihi cõferat, tertio canonicus ipsius ecclesiæ renũciet, & legatus etiã ignorans collationẽ mihi factam cõferat tibi pbendã prædictam, non tenet collatio legati, sed mihi illa pbenda debetur. hoc dicit. Ioan. And.

ADDITIO. Et p hãc decret. terminata fuit qõ de legato, cui Papa cõmiserat, vt sibi rebelles in pace facienda vel cõseruãda priuare posset bñficijs, & illa alijs cõferre, q priuauit pp causam illam Titiũ, q in præiudiciũ expectantis ĩ illa ecclesia primã vacaturam nõ possit illud alteri cõferre: vt sic illa cõmissio intelligatur sine pniudicio iuris alieni cui. s. ex pe vacationis, vel priuationis, beneficiũ esset affectũ prius vel post cõmissionẽ pdictã. ã. eo. li. de rescri. quãuis. hodie tñ in terminis pdictis, vel de quibus loquitur decret. vel similibus: ponitur in litteris clausula derogatoria, per quã quo ad beneficia illa præiudicat expectantibus, cũ protestatione q in alijs non fiat eis pniudiciũ. simile quod dixi ã. c. prox. in fi. Io. An.

¶ *Glossa omnes huius capituli recitantur in textu.*

d ¶ *Auctoritate nostra.*] hoc fortificabat dubiũ: quasi ex quo auctoritate Apostolica hoc faciebat, in secundo mãdato de illa prima potestate mentio fieri deberet: aliàs enim si potestate ordinaria hoc faceret, satis videbatur dubiũ terminatum. ã. eo. tit. c. prox.

e ¶ *Beneficia.*] sumitur hic beneficium large, vt ad beneficia ecclesiarum cathedralium extendatur, vt per interiora patet. Arg. contra. ã. eo. tit. & lib. quamuis.

ADDITIO. Vltimus §. illius decret. est pro: & sol. cõtra. Io. An.

f ¶ *Libere.*] nõ enim pactio vel cõditio in his locũ habet. s. de trãsact. super eo. & facit de elect. cum inter R. & quod ibi not.

g ¶ *Idoneis.*] & sic non pueris, vel alijs beneficiatis. ã. eod. in antiq. super inordinata. ã. eo. tit. is cui.

h ¶ *Potestate.*] hanc potestatẽ legatus non demãdat ex se. & est casus in quo potest quis per se, quod non per aliũ, vt in antiq. de offi. deleg. c. vlt. in fi. & est ratio, ne det via ad vacatura, vt ibi no. Io. An.

ADDITIO. Qua ratione, & cum decre. is cui. de offi. deleg. ã. eo. lib. puto q nec ille legatus potestatem hanc coniunctim delegare posset. Ioan. And.

i ¶ *Canonicatum.*] & sic affecta erat præbenda primò vacans sine alio decreto, vt ã. c. prox. & j. sequitur.

k ¶ *Quæ.*] Lexoñ. ecclesia, &c. Io. And.

l ¶ *Illis.*] scilicet Gallicanis.

m ¶ *Eisdem.*] scilicet canonicatu & præbenda.

n ¶ *Talis.*] scilicet canonicalis, & nulli alij de iure debita.

& dictæ potestatis prætextu eos idem episcopus (collationis, prouisionis, reseruationis, & decreti prædictorum forsan ignarus) Gulielmo vasalli presbytero contulisset, dicti executores (collatione non obstãte prædicta[a]) litterarũ nostrarum auctoritate, præbendam eandem dicto camerario velut sibi debitam contulerunt, quẽ dictus presbyter[b] (prætextu † collationis per dictum episcopum sibi factæ) quòd præbendam ipsam pacifice[c] possidere valeat, non permittit: propter quod idem camerarius nobis supplicauit humiliter, vt prouidere sibi super hoc de opportuno remedio dignaremur. ¶ Nos igitur attendẽtes, quòd etsi memorato episcopo prædictã concessimus potestatem; penes nos tamen nihilominus remansit maior, licet eadem[d] potestas etiã in prædictis, propter quod nostra, qui eandem præoccupauimus[e] potestatem, potior debet esse conditio: præsertim † quòd secundum canonicas & legitimas sanctiones[f] per speciem generi derogatur, quamquam de genere in derogante specie mentio nulla fiat. Considerantes quoque, quòd nos exposito nobis de potestate prædicta, nihilominus litteras gratiosas daremus in dictis partibus, non habita mentione de ipsa:[g] † quia foret absurdum[h] si tam lata † nostra[i] impediretur potestas: & si in omnibus prouisionum nostrarum litteris, quas concederemus in partibus supradictis, oporteret nos de sæpedicta potestate specialem facere mentionẽ: Et quòd decretum nostrum prædictum (maxime hic, vbi iam dictus camerarius ante dictam renuntiationem per nos erat Lexonien. effectus canonicus) statim ignorantes ligauerat, cum super incerto[k] non esset editum; nec ex alieno pẽderet arbitrio, vel voluntate cuiusuis, qui acceptãdi[l] potestatem haberet: & idcirco per illud etiã expressisse videmur, ne alius posset conferre: & potestatem prædictam quantum ad præsentem speciẽ reuocasse[m], q̃ in hoc casu, vbi de lucro[n] dicti G. tantũ agitur, & nõ de præiudicio episcopi memorati, ab ignorante potuit reuocari: nec post reuocationem huiusmodi ius per eum in alium etiam ignorantem, in re reuocata transferri. Ad instar[o] etiam serui[p] kalendario[q] præpositi, qui post mortem domini præponentis mutuatas pecunias accipiẽtis nõ[r] facit, licet inter contrahentes mors domini præpositum reuocans[s] fuerit ignorata. Et domini[t], qui peculiũ quod proprio seruo concesserat statim perimit, cum in eo suam mutauerit voluntatem. Discretioni vestræ mandamus, quatenus præfatum presbyterum monitione præmissa[u], per censuram ecclesiasticam compellatis, vt collatione de canonicatu & præbenda prædictis per dictum episcopum sibi facta (quæ nulla extitit) nõ obstante, dicto camerario præbendã ipsam omnino dimittat, & eũ super ea deinceps nullatenus inquietet.

¶ Idem.

¶ Secundus qui impetrauit dignitatem & præbendam, præfertur priori qui solum præbendam impetrauerat, si præbenda dignitati est annexa: alias non. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XV.

QVIA SAE-

a ¶ *Prædicta.*] facta à legato ipsi G. vasalli.

b ¶ *Presbyter.*] G. vasalli.

c ¶ *Pacifice.*] si igitur præbenda non habebat certum ordinem annexum, non tenebatur se facere promoueri. s. eod. libr. de elect. commissa. §. 1. &c.

d ¶ *Eadem.*] est maior & eadem diuerso respectu.

ADDITIO. Ordinaria enim delegato commissa maior est in delegante, & minor in delegato. Ioan. Mo. dicit Archid. fons scaturiens maior est quàm riuus inde procedens. Ioan. And.

e ¶ *Præoccupauimus.*] sic s. de procu. non iniuste. eod. lib. eod. tit. si dum. & de offic. delega. cum plures.

† Alias occasione.

f ¶ *Sanctiones.*] supra de rescrip. c. 1. & c. pastoralis. [in antiq.] & de offic. leg. studuisti. [in antiq.] j. de reg. iur. generi. & ibi vide de hoc. & ff. de reg. iur. in toto. optime concor. j. eod. quamuis. 1. & 2. responso.

ADDITIO. Archid. alleg. ff. de leg. 3. l. vxorem. §. felicissimo. & l. seruis vrbanis. §. vlt. ff. de ali. leg. l. alimenta. §. basilicæ. & l. Stichus. in principio. Ioan. And.

† Allegat: ex præsertim quod secundum &c.

g ¶ *De ipsa.*] scilicet potestate data legato. valens; ergo litteræ cum non fit in eis veritas tacita, qua expressa nihilominus litteras habuisset. s. eo. tit. [scilicet de rescrip. alleg. in glos. proxima.] c. super litteris. licet hoc in litteris ad beneficia impetratis generaliter nõ sit verum: vt j. eo. tit. si motu. &c.

a Vide Pelinum in cap. super litteris extra de rescript.

† Ista regula non est generalis in litteris ad beneficia, vt vult gl. hic faciunt notata in c. in parte. 2. de foro compet. & in specul. de lib. conceptione. §. ad huius mt. obstum matrimd. vers. cum sit alius. Pet. de Ancharan. Ioan.

h ¶ *Absurdum.*] Nota bonum modũ argumẽtandi ex sequela absurditatis. sic s. [in anti.] de excepti. cum inter priorem.

ADDITIO. Ad idem ff. de neg. gest. Pomponius scribit. ff. sol. mat. l. diuortio. ibi, alioquin si collectis vindemijs, &c. de leg. 3. l. Aufidi[o]. ff. de contrahen. emp. l. in lege. in fi. Io. And.

i ¶ *Nostra.*] Papa non debet iustitiam suam negligere, qui alios in sua iustitia fouet: vt j. de immu. eccle. quoniam.

k ¶ *Incerto.*] sicut cum scribitur alicui prouideri de beneficio, quod primo vacabit in ciuitate, vel quod primo vacabit in prouincia, vt s. eod. titu. & libro. quamuis. incertum est quòd beneficium impetrans sit habiturus, sed hic certum est de canonia Lexon.

† Alias lata.

l ¶ *Acceptandi.*] vt j. de conces. preb. quia cunctis. & cap. nè capiandæ, &c.

m ¶ *Reuocasse.*] licet enim eandem retinuerit potestatem: & tamẽ maiorem scilicet reuocandi etiam tacite, vt hic vides.

n ¶ *Lucro.*] de damno enim eius non agitur: quia si dimisit priora beneficia, recuperat illa secundum formã decre. j. eo. si beneficia.

o ¶ *Ad instar.*] coadiuuat proximam rationem per duo legalia argumenta. sic j. de conces. preben. quia cunctis. de senten. excom. si iudex.

p ¶ *Serui.*] habes hoc ff. si cert. pet. l. eius qui in prouincia. hic enim non agitur de damno serui: & sic ab ignorante seruo potestas reuocatur. sic inducit ad propositum.

q ¶ *Kalendario.*] id est, nominibus faciendis. ff. de leg. 3. qui filiũ.

ADDITIO. Et l. vxorem. §. legauerat. Archidiaconus.

r ¶ *Non facit.*] debitorem tñ soluentem sibi, & hoc ignorantem liberat: vt in prædicta l. eius qui. & ff. de sol. si quis seruo. & l. cum quis. §. 1.

s ¶ *Reuocans.*] sic s. eo. lib. de rescr. si gratiose. 2. responso. vbi de hoc j. ne sede va. c. vnico. in fi. ff. loc. l. 4. Insti. man. §. recte.

t ¶ *Et domini.*] repete ad instar. & habes hoc ff. de pecu. l. nõ statim. ff. de opt. leg. apud Aufidium. [& ff. de manumis. vin. si pater. Archid.] & est hoc casu quoddã speciale contra regulã. s. de reg. iur. c. 1. ff. eod. nihil. quia peculium re non tantum verbis constituitur. ff. de pecul. peculium 1. §. si vero nomina. & tamen verbis tollitur: vt hic, & in prædicta l. non statim. Ioan. And.

u ¶ *Præmissa.*] semper enim præcedere debet. 2. 2. q. 2. indigne. j. de senten. excomm. sacro. cum similibus.

QVia sæpe.] Primo, ponit dubium, qđ secundo distinguendo, declarat: ibi, *Nos dubitationem.* Et secundum membrum: ibi, *Nisi.*

¶ Præsupponẽdum est pro intellectu huius c. q̃ quando sunt plures expectantes in eadem ecclesia, & habent similem gratiam, habet locum illa regula, qui prior est tẽpore, potior est iure.

CASVS. Papa creauit me canonicum ecclesiæ Pictauen. & mandauit canonicis ipsius ecclesiæ, vt me de facto reciperent & installarẽt cum assignatione præbendæ vacantis, si qua vacaret: alioquin mihi conferrent præbendam proximo vacaturã: Anno sequenti Papa fecit tibi similem gratiã, videlicet quia contulit tibi ius canoniæ in ecclesia Pictauen. & mandauit canonicis, vt de facto te reciperent in fratrem & canonicum: & præbendam si qua vacaret, tibi assignarent: aliàs præbendam proximo vacaturam: & si ipsi non conferrent tibi primam vacantem, q̃ ipsi conferrent dignitatem cum præbenda: postea vacauit præbenda & dignitas: quæritur quis nostrum habebit præbendam? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: quia vel præbenda est annexa dignitati, & tibi debetur præbenda & dignitas, aut nõ est annexa: & tunc mihi debetur & non tibi, licet tua gratia possit nunc in totum impleri. Et ista fuit ratio dubitandi ad istud cap. nam cum tua gratia possit nunc in totum impleri, videbatur q̃ tibi deberetur præbenda & dignitas. Sed ratio decidendi in contrarium fuit: quia cum præbenda sit separata à dignitate, mihi priori impetranti debetur, & non tibi.

Not. primo q̃ iura fiunt de iis quæ sæpe accidunt: vt glo. de despon. impu. in antiq. c. litteras. in principio. Nota secundo q̃ de

pæ [a] dubitatur [b] à multis, si canonicatus alicuius ecclesiæ sit collatus à sede Apostolica successiue duobus, fueritque mandatum primo de præbenda [c], secundo vero de præbenda & dignitate, personatu, vel officio [d] † (cum se facultas obtulerit) prouideri: quis ipsorum in præbenda, quæ cum dignitate, personatu, vel officio vacat [e] ibi postmodũ debeat de iure præferri. Nos dubitationem huiusmodi sopire volentes, præsenti declaramus [f] edicto, primum (cum sit tempore anterior [g]) cui per mandatum secundum præiudicari [h], aut ius ipsius absorberi non debet, ex quo de intentione mandãtis contraria non apparet [i], præferendũ esse in dicta præbenda: Nisi vacanti dignitati, personatui, vel officio sit annexa [k]: nam si esset annexa, secundus cui debetur dignitas, personatus, vel officium, præferetur in ipsa.

¶ Idem.

¶ Mandatum prouideri de dignitatibus vel beneficijs alijs ecclesiasticis, curata non includit, non expressa cura. hoc dicit vsque ad §. Illis.

CAP. XVI.

Cum † in illis [l], quibus beneficia curam animarum habentia cõmittuntur, maior, quàm in ijs, qui ad alia promouentur idoneitas requiratur [m]:

Iure annexionis consequitur quia id quod principaliter obtinere non posset. ad hoc facit §. eod. tit. & lib. super eo. Dominicus.

¶ Prima glossa summat, & dicit quod declaret.

a ¶ *Quia sæpe.*] Secundus qui impetrauit dignitatem & præbendam, præfertur priori: qui solũ prębendã impetrauerat, si præbẽda dignitati est annexa, alias non. Emanauit autem hæc decretalis ad declarationem & correctionem eorũ, quæ not. Innocentius & Host. §. eod. tit. cap. vlt. & supra de maio. & obe. statuimus. & Compostel. de rescrip. capitulum. in glos. magna. §. vnum casum. Et reprobata est opinio Innocentij, & Compostel. qui dicebant, licet præbenda non esset annexa, dignitatem habentem præferri: & sic dicebat Cõpostel. se de mandato Papæ pronuntiasse in Bonoñ. ecclesia, in dignitate archipresbyteralis: approbata est autẽ opinio Hostiensis.

† Cuius officij laicus capax non est: quia proceditur in annũt significationẽ sequẽtiũ. l. §. §. cum dui cta. de vi. tri. & oleo le. l. Seię. §. Caio. de fund. inst. vel instru. leg. Pet. de Ancha. Fõ.

ADDITIO. Quo ad not. in prædicta decret. statuimus. facit hæc decret. pro Innoc. & contra Host. tenuit enim Inno. de duobus impetrantibus primum præferri secundo, qui est maior in ordine, per rationem quam ponit hæc littera. Sed Host. §. & ibi scripsi in gl. loquitur. Ioan. And.

b ¶ *Dubitatur.*] & merito fuit declaratio eorum facienda. sic §. eo. lib. de elect. quia sæpe. §. vt lit. non contest. quoniam. Dubitabatur autem propter varias opiniones, quas supra vidisti. & fuit etiã hæc dubitatio nostris temporibus in Boñ. ecclesia.

c ¶ *Præbenda*] tantum.

d ¶ *Officio.*] perpetuo in ecclesia: vt §. eo. lib. de consue. c. t. [Et vide quod ibi scripsi super ver. personatus. Ioan. And.]

e ¶ *Vacat.*] morte, renuntiatione, vel promotione illius qui dignitatem habebat & præbendam.

f ¶ *Declaramus.*] Nota: quia ius nouum non facit, sed vetus declarat. Facit quod dixi §. tit. proxi. c. vnico.

g ¶ *Anterior.*] & sic est iure potior: quia ex quo præbenda non est annexa, vtriusque quo ad hoc est par causa: secus cum est annexa. & facit quod dixi §. eod. tit. & lib. his qui.

h ¶ *Præiudicari.*] gratia enim secundo facta, intelligitur fieri sine alieni iuris præiudicio. §. eo. lib. de rescri. quamuis.

i ¶ *Apparet.*] quia tunc secus. j. eod. c. penult. & de conces. præb. auctoritate.

¶ Glos. seq. ponit rationem inducens duo iura: deinde ponit decem casus, quibus secundo impetrans primo impetranti præfertur: & quinque casus quibus primam expectans, illam non consequitur.

k ¶ *Annexa.*] ex quo enim habet vnum conexorum, & reliquum habere debet. de constitu. [in antiq.] c. translato. ad hoc §. eod. tit. super eo. Habes igitur vnum casum in quo secundus impetrans primo impetranti præfertur. Alium habuisti §. eo. si clericus. Aliũ j. eod. c. penult. Alium j. de conces. præbend. cap. penult. Interdum habes quod vacat præbenda, & ille qui expectat primam, illam non consequitur. vnum casum habes §. eod. tit. cap. 2. in fine. Alium j. eod. cum in ecclesia. Tertium j. eod. tit. ei cui. Quartum j. de rerum permu. cap. vnico. Quintum §. eod. lib. de renun. cap. 3. Et alium habes in clem. gratiæ. de rescript.

Impetrãs secundus præfertur primo impetranti in multis casibus.

C *Vm in.*] Hæc est notabilis decret. Sunt quatuor dicta: & partes patent. Ioan. And.

¶ In gratiis Apostolicis appellatione beneficiorũ & etiam dignitatũ non includuntur beneficia curata. hoc dicit primo. Item appellatione dignitatum vel personatuum, non veniunt dignitates, ad quas quis consueuit per electionem assumi. h. d. secundo. Item electio, præsentatio, & institutio sunt diuersa: ideo vnum appellatione alterius non venit. h. d. tertio. Item si mandetur alicuibus prouideri de beneficio spectante ad eius collationem & alterius, non poterit prouideri de beneficio spectante ad alterius collationem tantum, nisi dicatur communiter vel diuisim. h. d. quarto.

CASVS. Papa fecit mihi gratiam sub hac forma: quia mandauit episcopo Pictauen. vt mihi prouideret de beneficio spectante ad eius collationem, siue illud esset simplex beneficium, siue dignitas aut personatus: vacauit beneficiũ curatũ: vtrum sit comprehensum sub mea gratia? Respõdet quod non, nisi in mea gratia fuerit facta expressa mentio de beneficio curato. Et ratio est, quia maior idoneitas requiritur in promouendo ad beneficiũ curatũ: ideo non venit appellatione simplicis beneficij vel dignitatis, vel personatus: nisi diceretur expresse in illis, quod mihi prouideretur de beneficio simplici, vel dignitate aut personatu, etiam si illi beneficio immineat cura animarum. ¶ Sed quid? ponamus quod papa mandauit epõ Pictauẽ. vt mihi prouideret de dignitate vel personatu vel officio in ecclesia Pictauẽ. vacauit dignitas ad quam quis cõsueuit assumi per electionem: vtrum comprehendatur sub mea gratia? Respõdet quod nõ, nisi fiat expressa mentio in mea gratia de dignitate electiua: puta quia dixit Papa vt mihi cõferretur dignitas, vel personatus, vel officiũ: etiam si ad illam dignitatem, personatum, vel officium quis consueuerit per electionem assumi. ¶ Sed quid? ponamus quod Papa scripsit epõ Pictauẽ. vt mihi conferret beneficium spectans ad suam præsentationem, vacauit beneficium spectans ad suã collationem: Nam ipse episcopus conferebat illud beneficium pleno iure: vtrum virtute meæ gratiæ possim petere? Respondet quod nõ: Nam differunt collatio, præsentatio, & institutio: ideo appellatione præsentationis nõ venit collatio, nec institutio. ¶ Sed quid? ponamus quod Papa mandauit episcopo Pictauẽ. vt mihi conferret beneficiũ spectans ad collationem decani & capituli ecclesiæ Pictauẽ. vacat nunc beneficium spectans ad collationem alterius tantum, puta ad collationẽ decani vel solius capituli: vtrum possit episcopus Pictauẽ. de illo beneficio mihi prouidere? Certe non, nisi in literis gratiæ meæ fuerit additum, cõmuniter vel diuisim. Sed quid? ponamus quod Papa mandauit prouideri de beneficio spectante ad collationem episcopi Pictauẽ. vacauit beneficium quod spectabat ad collationem episcopi, decani, & capituli ecclesiæ Pictauẽ. vtrum de illo beneficio possit mihi prouideri? Certe non: Ratio dubitandi potuit esse; quia quod commune est, meum est. ideo videbatur quod de beneficio spectante communiter ad collationem epi, decani, & capituli posset mihi prouideri. Sed ratio decidendi est, quia Papa nõ intendit per meã gratiam grauare nisi solum episcopum Pictauẽ. Not. primo quod in promouendo ad ecclesiam parochialem maior idoneitas requiritur, quàm in promouendo ad alia beneficia ecclesiæ: Nam in hac maiora committuntur, & periculosiora, quia non solum ei committuntur corpora, sed animæ. Not. vlterius, quod in gratiis expectatiuis non includuntur beneficia curata, nisi in gratia dicatur expresse de beneficio curato, quantumcunque ponantur verba generalia: & hoc propter rationem positam in principio huius cap. Not. ibi, *Illis vero.* quod appellatione dignitatis comprehendũtur solum dignitates, quibus aliquis præficitur per collationem. non autem comprehenduntur illæ dignitates, ad quas quis consueuit assumi per electionem: nisi in literis expectatiuis fiat expressa mentio de illis dignitatibus electiuis. Nota insuper, quod differunt præsentatio, collatio, & institutio: quod verum est in materia stricta & odiosa, nisi aliter constaret de mente superioris. quia tunc non esset curandum de verbis. cap. petitio. de procu. in antiq. Pro quo sciendum, quod præsentatio dr electio personæ, vt præsentetur superiori: & instituatur: & ista præsentatio computatur inter iura patronatus: & per istam præsentationem non acquiritur ius in beneficio: sed solum acquiritur ius in hoc, vt patronus non possit variare si sit patronus ecclesiasticus vel laicus, nisi accumulatiue. Institutio autem dicitur, quæ fit ad præsentationẽ patroni, quæ alio modo dr confirmatio. Sed collatio dr quãdo prouisio alicuius beneficij spectat pleno iure ad diœcesanum: tñ communiter in iure vnum ponitur pro reliquo. Not. quod si Papa mandat alicui prouideri de beneficio spectante ad collationẽ duorum, non poterit virtute illius gratiæ prouideri de beneficio spectante ad collationem alterius tantũ: nisi in litteris gratiæ dicatur, communiter vel diuisim. Not. quod Papa non intendit grauare nisi illum de quo fecit mentionem in gratia.

Casus §. Illis vero.

Casus §. Cum autẽ.

† Vide concilium Tridẽt. sessio. de reformat. ca. 1. & D. Thomam 2. 2. q. 2. art. 6.

Casus §. Si vero.

¶ Prima glossa dicit quod declaret.

l ¶ *Cum in illis.*] Declaramus hic, quæ not. per Ber. Innocentium, & Hostiensem §. eod. c. vlt. per Compostel. supra de rescript. capitulum. in glos. magna. §. sed quid in his.

m ¶ *Requiratur.*] est enim ars artiũ, regimẽ animarũ. §. de ætate & quali.

quali. cap. penult. ad hoc ꝫ. eod. graue. & c. seq. in antiq. & ꝫ. eod. titu. & libr. c. 1.

ADDITIO. Dicit Archi. ꝙ quia isti habent alios regere & pascere, ideo pastores dicuntur. 63. distin. si in plebibus. 95. distin. ecce ego. Ioan. And.

vxori de iis quæ sunt parata ad ipsius vsum, non intelligitur de paratis ad communem vsum ipsius & viri. Dicebat Io. Mo. quod est commune mihi & alteri, proprie nō est meum. ff. de rit. nup. illud. & verba generalia proprie non improprie sumi debent. alleg. ꝫ. eod. titu. & libr. cum de beneficio. in fine. & remittit ad regulam in generali. j. de regu. iur. Ioan. And.

intentionis [a] nostræ nequaquā existit, vt cum aliquibus de ecclesiis, personatibus, dignitatibus, vel aliis beneficiis quibuscunque (de animarum cura [b] mentione nō habita) prouideri mādamus, ipsis de iis, quibus huiusmodi cura imminet, possit aut debeat prouideri [c].

¶ *In beneficij prouisione modus electiuus non includitur, si alij modi prouidendi exprimantur. hoc dicit.*

¶ Illis vero pro quibus scribimus, vt prouideatur eisdem de personatibus vel dignitatibus, etiam si curam habeāt animarum, ad collationem, prouisionem, præsentationem, vel dispositionem spectantibus quorumcunque † prouideri nequibit de prælaturis, personatibus, vel dignitatibus, ad quos seu quas per electionē [d] ij, qui eis [e] habent præfici, assumuntur [f].

¶ *Beneficiales litteræ vnum modum exprimentes, alios non includunt. hoc dicit.*

¶ Cum autem inter collationē, præsentationem, & institutionem, differentia magna esse noscatur [g]: si cui de beneficio ad alicuius collationem spectante prouideri mandetur, de illo quod ad eius præsentationem vel institutionem pertinet, prouideri non poterit †, nec etiam econuerso: expresso enim vno casuum prædictorum, mandatū super hoc factum (quod debet de sui natura restringi) ad alios extendi non debet.

¶ *Mandatum simpliciter duos includens, alterum solum non adstringit: & econuerso directum vni duos non afficit. hoc dicit Dominicus.*

¶ Si vero de beneficio ad aliquorum collationem vel præsentationem spectante (non adiecto [h] communiter vel diuisim) prouisio iniungitur facienda: in beneficio quod ad collationem vel præsentationē alterius ipsorum tantum pertinet, adimpleri non potest. Sicuti si de beneficio spectante ad collationem vnius prouisio iniuncta fuisset, impleri non posset in beneficio, cuius collatio ad eum simul cum alio [i] pertineret.

¶ Idem.

¶ *Beneficium mihi collatum ante dissensum meum alteri conferri non potest, nisi terminus mihi datus ad consentiendum esset elapsus: & tunc etiā post terminum antequam alteri conferatur, potero consentire. Ioan. And.*

CAP. XVII.

SI tibi [k] absenti per tuum

a ¶ *Intentionis.*] ad quā recurrendum est, vt ꝫ. eo. c. vlt. 1 & ꝫ. de deci. ex multiplici. vbi de hoc. Illa autem intentio & ratio quæ fuit delegantis, debet esse & delegatis. ꝫ. [in an.] de rescr. super litteris. in fin.

b ¶ *Cura.*] etiam si lo litteris prouideri mandetur, ꝙ animarum cura nō negligatur, si qua imminet dignitati. quod dic vt in clemen. eo. tit. si dignitatē. 1. responso.

¶ *Glos. sequens fortificat textum per simile, & per rationem: secundo querit. arg. negatiue, contrariū soluit.*

c ¶ *Prouideri.*] hinc est ꝙ cum patientibus defectum in ætate dispensant ep̃i in dignitatibus non curatis: sed in curatis non: ꝫ. eod. libr. de æta. & qual. c. vnico. & est etiam simile de fil. presby. c. 1. ꝫ. eo. lib. & est hoc propter beneficiorum impetrationē, quæ dr̃ ambitiosa & restringenda. ꝫ. eod. tit. & libr. quamuis 2. cum aliàs nomine beneficij dignitates & beneficia includātur, vt ꝫ. de ver. sig. c. penult. Quid si Papa simpliciter mandat prouideri de beneficio: nunquid poterit executor de tali bñficio prouidere quod requirat sacrum ordinem? Vr̃ ꝙ non. arg. huius cap. Ad hoc ꝫ. eo. lib. de fil. presby. c. 1. Sed dic contra. j. eo. ei cui. Ad idem ꝫ. eo. si pro clericis 3. nisi pateretur in ætate defectū, ita ꝙ ad illum ordinem promoueri non posset: vt ibi, & ꝫ. eo. lib. de rescrip. si eo tempore. Ioan. And.

d ¶ *Electionem.*] electio igitur non concluditur sub verbo prouisionis vel dispositionis: cum inter ista tria sit differentia. & facit quod statim sequitur. & est si. ꝫ. eo. lib. de offic. leg. deliberatione. 1. responso. & facit quod dixi ꝫ. eod. lib. de elect. c. vlt. & j. c. proxi. 2. responso. In glo. sed nonne.

e ¶ *Eis.*] scilicet prælaturis, personatibus, vel dignitatibus.

f ¶ *Assumuntur.*] etiam si inhibeatur in litteris, ne electores eligāt. vt in clemen. eo tit. si dignitatem. 2. responso.

g ¶ *Noscatur.*] hinc est ꝙ capitulum vacante sede non confert beneficia, quæ spectant ad collationem episcopi. ꝫ. ne se. va. c. 1. & j. eod. li. eod. tit. c. vnico. & tamen tunc instituit instituendos ab episcopo. j. eo. lib. de insti. c. 1. de maio. & obe. cum olim. [in antiq.] & idem vides in generali vicario. ꝫ. de insti. ex frequentibus. ꝫ. eo. lib. de offic. vica. c. vlt.

h ¶ *Non adiecto.*] ex quo Papa hoc non adiicit, alterum tantū grauare non intendit: & hoc intellige secundum determinationem, quam habebis j. eo. tit. c. vlt. & fuit hoc sumptum ex quadam extrauaganti, quę incipiebat, Contingit interdum sicut te, & cetera.

¶ *Glossa sequens obijcit & soluit.*

i ¶ *Cum alio.*] absurdum enim esset illū grauari, de quo Papa non intellexit. In contrarium videbatur: quia ad collationem suam spectat, licet & alterius: nā & qui iurat suum no esse, iurat & sibi cōmune non esse. ff. de ver. sig. pupillus. §. vlt. [cum sua gl. & vide quod dr̃ j. de verbo. sig. c. vlt.] Et qui legat seruos suos, & qui in totum, & qui ꝑ parte sui sunt, vr̃ legasse. ff. de leg. 3. l. si quis seruos. Sed hoc facit contraria intentio Papæ. idem est ergo dicere ad collationem talis, & solius talis.

ADDITIO. Bene facit ff. de leg. 2. legatis. vbi legatum factum

SI tibi absenti.] Circa beneficium collatū absenti nondum acceptatum soluit quinque dubia: Primum, an sit illius: ibi, *Licet*. Secundū, an possit alteri conferri: ibi, *Ipse tamen*. Tertiū, an si conferatur, valeat collatio: ibi, *Quod si*. Quartum, quid si lapsus sit terminus datus ad acceptandum: ibi, *Sed si*. Quintum, quid si prouisus post terminum præueniat collatorem: ibi, *Antequam*. Ioan. And.

CASVS. Episcopus Pictauen. alicui Titio absenti & ignoranti contulit aliquod beneficiū: non fuit ibi aliquis, qui acceptaret collationem pro Titio absente: an valeat collatio? Certe sic, adeo ꝙ collator nō poterit amplius variare, nec illud beneficiū alteri conferre. Sed vtrū Titio absenti & ignoranti per illam collationem sit acquisitum ius in beneficio? Respondet ꝙ non, nisi Titius illud beneficium acceptauerit: sed facta acceptatione est sibi ius acquisitū sine corporali apprehensione, licet sit secus in rebus profanis. l. traditionibus. C. de pact. Sed ponamus ꝙ Titius postquam sciuit illud beneficium sibi collatum, differt acceptare collationē: an episcopus collator possit illud beneficium alteri conferre? Respondet ꝙ non statim: sed poterit Titio assignare certum terminum, intra quem tenebitur suam declarare voluntatem an velit illud beneficium acceptare: quo termino elapso poterit collator illud beneficium alteri conferre. Sed ponamus ꝙ collator elapso termino illud beneficium non contulit: vtrum possit Titius tale beneficium acceptare antequam verus collator alteri contulerit: ita ꝙ per illam acceptationem acquiratur sibi ius in beneficio? Certe sic. Not. primo, ꝙ beneficium potest conferri absenti & ignoranti; nec requiritur ad hoc vt valeat collatio, ꝙ ille cui confertur beneficium, illud acceptet. Not. statim ꝙ si absens sciuit beneficium sibi fuisse collatum, & acceptauit: statim sibi ius est acquisitum in beneficio: & potest lato modo dicere illud beneficium suum: ratione cuius potest agere rei vendicatione lata. Et sic etiam solo titulo acquiritur ius in beneficio & dominium: secus in rebus profanis: quia in illis ex solo titulo nō acquiritur dominium. ideo l. quotiens. C. de rei ven. non habet locum in beneficiis. Not. vlterius, ꝙ de iure non est aliquod certum tempus præfixum ad acceptandū beneficium collatum, secus in acceptatione vel repudiatione electionis: & ideo collator potest præfigere tempus ad acceptandum beneficium collatum. Not. insuper, ꝙ non est necesse esse per præsentem cui beneficium confertur: nec etiam alia persona quæ collationem eius nomine recipiat. Ad hoc ꝫ. eod. lib. de rescrip. gratia. Not. finaliter casum in quo vacat beneficium, tñ conferri non potest: Nam non dr̃ beneficium hic istius; & tñ dicit ꝙ nō valet collatio. Alios casus vide de consti. cum accessissent. Dominicus.

¶ *Glossa prima summat, & dicit quid declaret, & quod erat dubium, & soluit quæstionem.*

k ¶ *Si tibi.*] Beneficium mihi collatum ante dissensum meū, alteri conferri nō potest: nisi terminus mihi datus ad consentiendum

P a esset

1 Hæc ponit Archi. quæ ibi dixi de sententia, vel processu delegati contra intentionē delegātis. Ioan. And.

† Hic comprehenditur etiā vniuersitas. Ioan. And. Pet. de Ancha. cum enim ista iura in vniuersitatem cadunt: ergo ipsa cōprehendimi. facit l. 1. §. fin. autem. & l. omnib⁹. ff. ad Treb. Fonta.

2 Et sic respondetur ad id quod dr̃ ubi excellēt⁹ dignitate. C. de consul. l. 1. lib. 12. Ioan. And.

3 Vide quæ ibi dixi post Ioan. Mo. & idē Archidia. cū hic ab illa generalitate excipiat solū beneficia curata. Io. And.

† Si autē ad suā collationē spectet, & simul ad p̃sentationē alterius patroni clerici, res est dubia: quia Papa non videtur cogitasse de beneficio, in quo cōmunicat cū altero: vt in fine istius c. & cap. fin. j. eo. si autē alter esset laicus patronus, clarum est, ꝙ nō posset. de offi. de leg. dilect⁹. Ioan. And. de Ancha. Fonta.

esset elapsus: & tunc etiam post terminum: antequam alteri conferatur poterò cõsentire. Emanauit hęc decr. ad declarationẽ & approbationem eorum quæ not. Inno. & Host. & Moderni s. eo. accedens. & Host. in sum. de instit §. quis instituit. sciebamus enim quod absenti poterat beneficium conferri, & absens inuestiri, vt ibi: sed dubitabatur an medio tempore posset collatio reuocari: quod hic terminatur. & quod dicit, absẽti, idẽ & multo fortius si præsenti, qui forte deliberare velle se dixit. Ioan. And.

† Quod potest etiã nullo mediãte. Pet. de Ancharã. secus in aliis contractibus, qui inter absentes fiunt: nam ibi intermediat aliquid. not. In l. cõsensu. ff. de acti. & oblig. Ponta.

a ¶ *Episcopum.*] factum ponit: non ius; quia idem si per aliũ [Idem Ioannes Monachus, & Archid.]

b ¶ *Habueris.*] acceptãdo, vel consentiẽdo, vel ratum habendo, si negotiorũ gestor vel procurator generalis fuerat inuestitus de ipso: sed si specialis, statim dici debuit suum. quod dic vt not. s. eod. accedens. Ad hoc ff. de negot. gest. l. si ego. ff. de solut. ratum. ff. de acquiren. possessio. qui absenti. Ioan. And.

Beneficiũ non acquiritur mihi per consanguineum ante acceptationẽ.

episcopum [a] conferatur † beneficium, licet per collationem huiusmodi (donec eam ratam habueris [b]) ius in ipso beneficio vt tuum dici valeat, non acquiras [c]: ipse tamen episcopus, vel quicunq; alius [d] de ipso beneficio (nisi consentire recuses) in personam [e] alterius ordinare nequibit. Quod si fecerit, eius ordinatio facta de beneficio nõ libero, viribus non subsistet. ¶ Sed si episcopus (notificata tibi collatione) ad consentiendum terminum [f] competentem assignet, nisi consenseris, poterit eo lapso [g] beneficium libere (cui viderit expedire) conferre. Antequam tamen ipsum contulerit, tuũ poteris (non obstante quòd lapsus sit terminus) præstare consensum [h]: & extunc de ipso nõ poterit aliter ordinari.

ADDITIO. Potest etiam consanguineus inuestiri de beneficio: sed per eum etiam ante acceptationem non acquiritur dominium beneficij vel canonicatus, qui consensu eligentium & electi acquiritur. s. in ant. de elect. cum inter canonicos. s. de spon. cum locum. licet talis pro tali agere possit. ff. de procurat. sed & hæ. vnde dicit Host. licet lex talem personam agere permittat: non tamen facit illum procuratorem. ff. iud. sol. l. 3. §. 1. ff. de procur. non solum. §. si de dote. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. ponit tres op. quæ olim erant de materia.*

c ¶ *Non acquiras.*] secus in legato speciei: quia tũc acquiritur dominium legatario ignoranti: licet commutabiliter [1]. ff. de leg. 2. cum pater. §. surdo. facit ff. de cond. & demõst. l. legata. per quæ in ta dicebant quidã quod hic dr. Item per id quod habes s. de elect. cum inter canonicos. & c. publicato. Ad hoc j. de reg. iur. quod semel. cum suis concor. Alij dicebant quod si secundo prius fieret traditio, vel prius consentiret: bene tenebat collatio per l. C. de rei ven. l. quotiens. in prin. & in fi. vbi dr, si res vendita fuerit duobus, ille potior est, cui prius fuerit tradita. & vide quod dixi j. de reg. iu. qui prior. Tertia opinio erat, quod aut secundus scienter recipiebat beneficium, aut ignoranter: in primo casu non tenebat collatio: in secundo sic: tenetur tamen conferens prouidere primo in æquiualenti beneficio. ad hoc s. eod. inter cætera. j. de iure pat. pastoralis. Facit ad hanc distinctionem. j. de concess. præben. quia cunctis. ff. de vsufr. l. si Stichn.

[1] Scilicet, quia priusquã agnoscat, potest repudiare. quod antẽ dicit, acquiri dominium, dic re vera adita hæred. Ex fictione tamen dicitur acquisitum post mortẽ. ff. de furt. si iussu. §. vlt. & l. à Titio & ff. quib. mo. usufr. amit. si partem. §. vlt. ff. de condit. instit. l. si quis ita hæreditatẽ

ADDITIO. Archid. attribuit hanc tertiam opinionem Hostiẽsi, & verum est quod Host. ponit illam in decre. accedens. sed recedit ab illa inhærendo Innocentio, qui simpliciter dixerat collatorem non posse a proprio facto recedere. Ioan. And.

d ¶ *Alius.*] puta legatus de latere, qui confert beneficia vacantia. s. de off. leg. c. 2. illud autem conferre non poterit: quia licet vacet, non tamen est liberum, vt j. sequitur.

¶ *Glossa sequens format, & soluit duas quæstiones.*

e ¶ *Personam.*] Sed nunquid poterit alteri sub conditione conferre: scilicet si ille non acceptauerit? Not. s. eo. lib. de elect. c. 2. & j. de reg. iur. actus. sicut beneficium non vacans non confertur cum conditione quando vacabit. s. de conces. præben. c. 2. ad hoc. s. de rescr. pastoralis. Sed nunquid potest de illo ordinare non conferendo personæ; sed aliàs puta vniendo, vel religiosum locum construendo? Non, nisi sicut posset post acceptationem, cum eadem sit ratio. s. de eccl. ædi. ad audientiam 2. s. eo. expositi. 1 2. q. 2. c. antepenult. & etiam tunc secundario fit ordinatio in personam.

Beneficiũ collatum absenti an possit alteri conferri sub conditione, si ille non acceptauerit

¶ *Glossa sequens obijcit & soluit.*

g ¶ *Terminum.*] sed nonne statutus est terminus à iure infra quem consentire debet, scilicet vnus mensis. s. eod. lib. de electio. quàm sit. & ec vr quod de beneficio iuris possit eps diminuere. infra de regulis iuris indultum. cum suis concordantijs? Dic decret. illam loqui in electis, qui adhuc habent confirmationem petere: istam in iis quibus fit collatio: in his autem non est statutum certum tempus. & facit supra, cap. proximo. Probatur & hoc per id quod sequitur: nam in decret. quàm sit. lapso termino priuatus est ipso iure, nec potest vlterius consentire: hic autem etiam post terminum consentire, dummodo res sit integra: vt sequitur.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

g ¶ *Eo lapso.*] quasi dissensisse videatur. sic s. eod. lib. de appel. ab eo. vbi etiam ista ponuntur vt parta. Et per hanc litteram vr idem dicendum si dissenserit: scilicet quod adhuc re integra possis consentire. quod verum est conferente in eadem voluntate manente. Ad hoc s. eo. lib. de procur. licet. vbi de hoc dixi.

ADDITIO. Ibi tñ glo. loquitur de electo, hic loquitur de prouiso. Ioan. And.

h ¶ *Cõsensum.*] ad hoc ff. de opti. leg. l. mancipiorum.

¶ Idem.

¶ *Qui vi vel iniuste occupat secundum beneficium curatum, priuatus est primo. Qui autem vi beneficium aliquod occupat, est ipso iure priuatus iure, quod in illo, vel ad illud habebat. hoc dicit. Ioan. And.*

E *Eum qui.*] Sunt duæ partes, quæ satis patent. secunda: ibi, *Insuper*. Et prima subdiuiditur: quia ponit primo dictũ: cuius postea duas rationes subdit: ibi, *Non enim*. Io. Mo. dicit, quod primum dictum ponit peccatũ in facto, & in modo: secundum in modo tantũ. Io. And. Præmitte qđ habes in c. de multa. s. eod. in ant. Domi.

CAP. XVIII.

EVM †

¶ Præsupponitur illud quod habetur in c. de multa. eod. tit. in ant. & hodie in extraua. Io. xxij. quæ incipit, execrabilis; vbi dr, quod si alicui obtinenti beneficium curatum dignitatem, personatum, vel officium, conferatur aliud simile beneficiũ: puta si alicui obtinenti ecclesiam parochialem conferatur alia ecclesia parochialis, vel dignitas, vel personatus, aliudq; beneficium acceptauerit & apprehenderit possessionem, ipso iure vacat primũ beneficium: & si contendat habere, caret vtroque.

† Vide extrauagan. Io. xxij. Incip. Execrabilis. eod. tit. & concilium Trid. dẽt. sessio. 7. de reforma. cap. 4. & seq. & sessio. 24. de reforma. cap. 17.

CASVS. Secundum communẽ intellectum huius cap. mihi obtinenti ecclesiam parochialem episcopus Pictauen. contulit aliam ecclesiam parochialem: quidã tertius intrauit in possessionẽ ipsius beneficij collati: ego non expectaui quod episcopus me induceret in possessionem ipsius beneficij: sed mea temeritate istum tertium à possessione beneficij mihi collati expuli: vtrum per istam violentam expulsionem à possessione secundi beneficij vacet primum, ac si auctoritate Apostolica fuisset apprehensa possessio huius secundi beneficij? Respondet quod sic: alias sequeretur, quod vir stultus esset melioris conditionis quàm sapiẽs. Sed quid, sanctissime pater, ego sciens nõ habere ius in aliquo beneficio, me intrusi scienter in eo: vtrum per istam intrusionem vacet primum beneficium quod obtineo? Respondet quod sic, ac si habuissem titulum in secundo beneficio: & adeptus fuissem pacificam possessionem: secus si credebam habere ius in beneficio, & tñ nullum habebam. c. si beneficia. j. eod. tit. Sed nunquid per istam violentiam vel intrusionem debeo carere iure, quod mihi competebat in primo beneficio? Certe sic ipso facto secundum communem opinionem, & hoc probant ista verba, eo ipso. Not. primo quod non est alicui licitum intrare beneficium per violentiam, in quo vel ad quod habet ius: sed debet expectare inductionem superioris, quæ inductio in possessionem beneficiorũ de iure communi spectat ad archidiaconum, qui hoc faciet auctoritate episcopi: tamen hodie Arch. istud non obseruant nisi in magnis dignitatibus, & non in paruis beneficiis. Not. quod quis sua auctoritate non debet ingredi possessionem beneficij sibi collati: sed auctoritate sui superioris, nisi esset inuestitus. Pro quo sciendum est, quod institutio est tituli collatiua: postquam dixit episcopus vel superior instituens: inuestio te per traditionem huius rei: & per illam inuestituram non transfertur possessio, nisi fieret inuestitura in præsentia beneficij: sed solũ per illam inuestituram datur instituto facultas, vt possit ingredi beneficium auctoritate sua. simile dr in l. 1. ff. de acqu. vel amit. pos. vbi emptor sua propria auctoritate non debet ingredi possessionẽ rei venditæ. Et sic intelligitur tex. tamen etiam potest intelligi, si per violentiam fuit intrusus in beneficio, in quo non habebat aliquod ius. Not. quod per adeptionem secundi beneficij incompatibilis vacat primum. Vnde sciendum, quod licet istud cap. nõ loquatur nisi in ecclesijs parochialibus: tamen communis opinio doctorum est, quod etiam intelligitur in dignitatibus & personatibus: nam illud c. venit limitatiue ad illud c. de multa. alleg. ideo secundum illud c. debet intelligi: ideo dixit Dominicus de sancto Gemi. quod constitutio declaratoria debet intelligi secundum omnes clausulas constitutionis declaratæ, nisi aliud dicatur in constitutione declaratoria. Not. vlterius ex hoc tex. quod lex, si quis in tantam. C. vnde vi. & similia iura etiã habent locum in eum, qui expulit à beneficio, videlicet quòd talis perdit ius quod habebat in beneficio. Nota insuper quòd iste textus in prima parte non habet locum, nisi in beneficio curato.

Not. finaliter quod sicut non est possibile duo curata simul retinere

quando

quando iusto modo acquiruntur: ita etiam non est possibile quando iniuste. Et sic videtur quando iura ponunt pœnam exercenti actū: pœna committatur etiam si actus non tenet de iure. vide j. de senten. excom. statutum. Dominicus.

loquitur hic solum in violento. non in alio se iniuste intrudente: vt in prima parte. & innititur iste §. rigori illius legis. C. vnde vi. l. si quis in tantam. & 16. q. 6. placuit.

ADDITIO. Et vt ibi not. in re violenter possessa non iuuaret litera confirmationis. C. vnde vi. auctoritatem. Io. And.

¶ Prima glos. summat, & dicit quod declaret.

a ¶ *Eum qui.*] Qui vi, vel iniuste occupat secundum beneficium curatum, priuatus est primo. Qui autem vi beneficium aliquod occupat, est ipso iure priuatus iure, quod in illo, vel ad illud habebat. Emanauit hæc decretalis ad approbationem & declarationem eorū, quæ not. Innocentius & Hostiensis supra eo. tit. de multa.

ADDITIO. Quærebunt enim de illo, qui propria auctoritate intrasit secundum curatū, & arguebant quod ipso iure videatur renuntiasse primo. 21. q. 2. si quis. Iā recitabant alios dicere contrarium, nisi auctoritatem superioris habuerit. Ioannes Andr.

ᵃ Not. hic quod ad deliquentem priuationem sufficit aliquid fieri de facto. cap. cū nuper. de biga. not. in cap. plerunque. de don. inter virum & vxorem. & Hippol. in l. diuus ff. de sic arg. tamen ad sacrā non sufficeret aliquid fieri de facto l. hæc conditio. ff. de condit. & demōstra. dec. Ancharan.

Qui [a] beneficium, cui animarū cura [b] imminet, vi occupat, seu se scienter [c] iniuste intrudit in eo, decernimus ipso iure fore priuatum beneficio, quod cum cura simili primitus obtinebat [d]. Non enim decet vt stultus melioris, quàm peritus conditionis existat [e]; vel quòd inuasor † eo, qui iuste ingreditur, priuilegio gaudeat potiori. ¶ Insuper vt violenti [f], qui auctoritate (vel verius temeritate) propria occupate dignitates, personatus, aut alia quæcūque ecclesiastica beneficia non verentur [g], & si non virtutis amore, pœnæ saltem formidine [h] à suæ temeritatis audacia refrænētur, eo ipso ius, si quod in dignitatibus, personatibus, & beneficijs occupatis taliter [i], vel ad ea [k] ipsis forsitan competebat, amittant.

g ¶ *Non verentur.*] vereri deberet, cum sine iusto titulo illa detinere non possint: nec eos iuuat antiqua possessio, vt j. de reg. iur. c. 1. cum suis concordantiis.

¶ Glos. sequens tractat de triplici timore.

h ¶ *Formidine.*] 62. dist. docendus. de elec. cum in cunctis. de vi. & ho. cle. vel clericorum. Ad idē C. de emen. ppin. l. vna. accedat quod dr. Oderūt peccare, &c. [a]. Et vocatur talis timor seruilis [b], qui p se præmiū nō habet, nisi quia solet inducere filialem. & est timor seruilis secundum Gregorium, in quo viuit peccandi voluntas, & sequeret opus si speraretur impunitas: & pertinet ad seruum. Initialis respicit amissionem præmij, & pertinet ad mercenarium. Filialis respicit offensam: & proprie ad filium pertinet.

ᵃ Vide hos versus de offic. ordi. irrefragabili. In vit. glo. Ioan. And.

ᵇ Vide B. Thomam 2. 2. q. 19. art. 2. & ibi Gaetanū.

ADDITIO. De hoc de pœ. dist. 2. sicut seta. Io. And.

i ¶ *Taliter.*] s. violenter. facit pro eo quod s. dixi, &c.

k ¶ *Ad ea.*] differentia est inter ius quod competit in re, & quod competit ad rem: vt videbis j. de concel. præben. c. vit.

¶ Idem.

¶ Habens potestatem Apostolicā personæ idoneæ de beneficio prouidendi, aliàs beneficiato sufficienter prouidere non poterit, nisi in litteris hoc exprimatur, & tunc vnicum simplex obtinenti prouidebit. Si vero conceditur vt prouideat beneficia obtinenti, ad duo tantum refertur: & contra factum est nullum. hoc dicit. Domi.

CAP. XIX.

Is cui [l] conceditur, vt aucto-

¶ Glossa sequens arg. à contrario: secundo quærit & soluit.

b ¶ *Cura.*] aliàs non haberet locum pœna decre. s. eo. de multa. si ergo habet ecclesiam curatam, & postea violenter occupat simplex beneficium, non vacat primū, sed perdit ius si quod habebat in secundo: vt j. proxi. responso. Sed quid si habet curatam ecclesiam, & vi occupat præbēdam, vel simplex beneficium cui est annexa ecclesia curata: nunquid vacat prima? Dic quod non: sed locum habebit sequens responsum. hoc dico per decre. s. eo. tit. & lib. super eo. vbi ergo esset priuatus primo per iustam receptionem secundi, erit etiam priuatus per iniustam: aliàs non. Et est si. quod dicimus de bigamia [vel eius pœna] quæ inducitur per matrimonium: quod non tenet eo casu quo incurrereut si matrimonium teneret: aliàs non [in ant.] de big. nuper. Io. And.

¶ Glos. seq. soluit dubium per contrarium literæ, sed cum distinctione.

c ¶ *Scienter.*] ignoranter igitur non tenebit pœna. ad hoc. j. eo. tit. si beneficia [Idem Arch.] quod de ignorantia facti verum intelligo, secus in ignorantia iuris. j. de regu. iur. ignorantia, cum suis, concor.

¶ Glos. seq. per hoc c. soluit tria dubia.

d ¶ *Obtinebat.*] eadem ratione quæ hic ponitur in pœna decret. de multa. dicam idem de decre. cum in cunctis. s. de elect. scilicet quòd si aliquis scienter & iniuste se faciat in episcopum consecrari, pura, lite pendente: quod vacēt priora beneficia sua. ac si canonice consecratus fuisset: & sic etiam iam audiui in curia fore factum [a] propter rationem quæ sequitur. Et eadem ratione videtur, quod si aliquis iniuste detinens beneficium, impetrat aliud beneficium, non facta mentione de illo beneficio quod occupatum tenebat, quod literæ non valeant: ne sit melioris conditionis, &c. vt hic. Ad hoc s. eo. tit. & lib. quamuis. & sic intelligitur. j. eod. si motu. & idē etiā secundum id dici potest de decre. non potest. j. eo. scilicet, quod si aliquis habebat plura beneficia, ex quibus vnū erat occupatum: & tacito de illo super aliis impetrauit dispēsationē, dispēsatio nō valet.

ᵃ Sic refert Ioan. Moachus Archidiaconus. Ioan. And.

ADDITIO. Hoc idem tenet Archid. Vnde ad propositum huius quod tangitur in prin. glo. dixit Inno. in decr. de multa. quod cū interdictum erat regnū (vt puto) Siciliæ, & omnibus capitulis prohibitum eligere, multi tamen eligebantur in episcopos. & confirmabantur per Metropolitanos, & administrabant. arguebat tamen quod elapso tempore de consecrādis, vacabant ipsorum priora beneficia per l. 3. §. videamus ff. de don. inter virū & vxo. io Authē. de restitu. & ea quæ pa. §. fin. j. de exces. præla. tanta. s. de transla. quanto. sed Archidiaconus dicit illam glossam non fuisse in originali Innocentij. Ioan. And.

e ¶ *Existat.*] 16. q. 1. legi epistolam. in prin. ff. quod vi aut clam. l. nam & si seruus. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. §. antepen. Nec ex delicto quis facit conditionē suam meliorem. ff. de don. inter vir. & vxo. l. 3. §. 1. s. de senten. excomm. si vere. Nec melior esse debet contumacium quàm obedientium conditio. s. de postul. c. 1. de dolo & contu. contingit.

ADDITIO. Interdum malæ fidei possessor est melioris conditionis quàm bonæ fidei: vt patet ex not. ff. de rei ven. rem. §. fin. Ioan. And.

Incursus & violentus differunt.

f ¶ *Violenti.*] Not. quod latius loquitur pars prima, quàm hæc secunda: quia

l ¶ *Is cui.*] Primo determinat duos casus. Secundus: ibi, *Si vero.* Secundu decretum apponit: ibi, *Prouisio quoque.* iterum prima subdiuiditur: quia primo ponit dictum, à quo duos casus excipit: ibi, *Nisi*: & secundum determinat: ibi, *Tunc enim.* Io. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, quod gratia de qua in hoc c. non fiebat fauore illius, cui erat prouidendum: sed gratia illius ad quem dirigebatur: puta quia Papa fecit gratiam abbati sancti Cypriani, vt posset prouidere de beneficio spectante ad collationem vel præsentationē alterius prælati: tunc in ista gratia non est necesse quod fiat mentio de beneficio obtēto. Item non mandabat prouideri certæ personæ: sed idē si etiā certæ personæ mādaret prouideri.

CASVS. Papa dedit alicui executori gratiam siue facultatem, vt posset vni certæ personæ idoneæ prouidere de beneficio existente in sua ecclesia vel alia: iste executor voluit mihi prouidere de tali beneficio, qui tamen obtinebam beneficium aliquod simplex, quod erat sufficiens, & ex quo poteram sufficienter sustentari: vtrum possit mihi prouideri de alio beneficio simplici? Respondet quod non: quia in sua gratia sibi mandatur, vt prouideat personæ idoneæ: modo ex quo habeo beneficium ex quo possum sufficienter sustentari, non sum idoneus ad aliud beneficium: quod verum est, nisi vellem primum beneficium dimittere: nam tunc posset mihi conferri aliud beneficium. Sed ponamus quod in gratia ipsius prælati siue executorum dicitur vt possit conferre beneficium in sua ecclesia vel alia existens: etiam obtinenti aliud beneficium? respondet quod mihi obtinenti beneficium simplex poterit prouidere: dummodo beneficium quod obtineo non sit curatum. Sed ponamus quod obtinebam duo beneficia simplicia: iste executor vult mihi conferre aliud beneficium compatibile: vtrum possit? Certe non: licet in gratia sua dicatur, vt illud beneficium possit conferre etiam obtinenti aliud beneficium: nam gratia sua intelligitur in obtinente vnicum beneficium dumtaxat. Sed ponamus quod Papa dicit in litteris gratiæ suæ, vt iste executor possit prouidere de beneficio alicui etiam obtinenti plura beneficia: aliquis obtinet tria beneficia, vtrū possit sibi conferre aliud beneficium? Respondet quod non: nam illa pluralitas verificatur in duobus bñficiis. Not. primo id ad quod allegatur præsens c. quod obtinens sufficiens beneficium, non est idoneus ad obtinendum aliud beneficium: nisi expresse vt beneficiatæ personæ possit conferre, fiat concessio. Not. magis specifice, quod si Papa mandat alicui collatori, vt prouideat personæ idoneæ de beneficio, virtute illius facultatis non prouidet personæ obtinenti beneficium sufficiens, nisi illud primum beneficium dimittat. & hoc verum, nisi aliud diceretur in gratia. Not. quod in literis ad beneficia, pluralis locutio restringetur ad duo beneficia tantum, & adhuc requiritur quod ista duo beneficia non sint curata.

¶ Prima glossa dicit quid approbet, & reprobet.

l ¶ *Is cui.*] Approbatur hic opinio Hostiensis, quam not. s. eod.

ritate Apostolica possit vni personæ idoneæ [a]; in sua vel alia ecclesia prouidere: alicui aliud beneficium sufficiens [b] obtinenti prouidere non potest [c]: Nisi primo ille beneficiū quod obtinet, omnino dimittat [d]: Vel nisi in concessione huiusmodi sit expressum, quòd aliàs beneficiatæ valeat prouidere personæ: Tunc enim [e] prouidere poterit vnicum duntaxat beneficium obtinenti: dum tamen illi cura non immineat animarum. ¶Si vero concessum fuerit: vt prouidere illi valeat, qui alia beneficia noscitur obtinere, huiusmodi pluralitas debet solum ad duo beneficia sine [f] cura restringi. Prouisio quoque facta contra præmissa eo ipso viribus non subsistat [g].

¶Idem.

¶Si quis ignorans recipiat beneficium prius reseruatum vel alteri collatum per Papam; si ex quo sciuit illud sine difficultate dimittit, recuperat priora beneficia propter illud dimissa, aliàs non. Ioan. And.

CAP. XX.

SI †beneficia [h], quæ per sedem [i] Apostolicam conferuntur, aut decreto interposito reseruantur, interdum contingat ab iis [k] ad quos aliàs pertinet collatio eorundem, aliquibus huiusmodi collationē seu reseruationem ignorātibus de facto conferri, & beneficia quæ illi tenebāt antea, & †post prædictorum adeptionē dimissa [l] per eos aliis assignari: [m] Ne talis ignorantia eis (cum sint sine culpa [n]) præiudicialis existat: statuimus, vt si ipsi de collatione seu reseruatiōe prædicta postea certiores [o] effecti, sublata difficultate quacunque omnino dimiserint beneficia sic sibi de facto collata, ad beneficia sua priora (collatione quibuscunque personis facta de ipsis nequaquam obstante) libere reuertantur: Alioquin redeundi ad ea (si difficultatem adhibuerint in aliis dimittendis) sit ipsis penitus interdicta facultas. [p] Eundem quoque modū in dimittendo recepta, & recuperādo dimissa quo ad omnes alios, qui forsan occasione prædicta sua dimiserint beneficia, & dimissa per alios fuerint assecuti, per omnia decernimus obseruandum.

¶Idem.

¶Taciturnitas beneficij etiam modici vitiat dispensationem super pluralitate beneficiorum, quæ etiam legitime super duobus obtenta ad duo prima recepta refertur. Item prouisio alicui facta de beneficio non obstante quòd aliud habeat, dispensationem super vtroque retinendo non inducit. hoc dicit secundum Zen.

tit. cap. vlt. in fine: & reprobatur opinio Innocētij ibi not. & Compostellani. not. supra de rescript. cum adeo. in fine. Et fuit de facto in Mediolañ. archiepiscopo hæc quæstio primi dictū.

¶*Glossa sequens dubium soluit.*

a ¶*Idoneæ.*] & si non apponatur: hoc idē intelligo. ȝ. de ele. causam quæ. ȝ. de rescri. cū adeo. Ad hoc de præsum. c. vlt.

† Hæc dictio determinat ly prouidere: ergo si nūc nil habet, quāuis alias habuerit, videbitur etiā de curatis, cū hoc sit gratia prouidenti, ideo est in suū fauorē ampliāda. Pet. de Anchara. Fontanus.

ADDITIO. Ad hoc littera. j. ibi, vel nisi in concessione huiusmodi sit expressum. & idem Host. in præalleg. decr. vlt. eo. tit. Ioan. And.

¶*Glos. sequens arg. à contrario, & remittit.*

b ¶*Sufficiens.*] ergo si nō est sufficiens, secus est. Ad hoc. ȝ. de rescri. postulasti. [& cap. cum adeo. ȝ. eod. cum teneamur. & c. dilect°. ff. de ven. inspi. l. 1. in fi.] Quid autem veniat in hac sufficientia, not. per Io. 21. q. 1. c. 1. & per Ber. ȝ. eo. tit. de monachis. Ioan. And.

Idem Archid. dum modo in collatione faciat mentionem de primo. supra eo. lib. de officio leg. collatio.

¶*Glos sequens. ponit motiuum opi. contrariæ.*

c ¶*Non potest.*]contrarium notabant dicti doctores, & mouebantur illa ratione: quia hoc casu nō fiebat gratia prouiso, sed prouidēti: nec poterat secundum eos prouisus hoc casu ambitiosus dici: cū ad sui instantiam nihil fuerit obtentum. ȝ. eod. ni. & lib. quamuis. j. eo. si motu proprio. Sed contrariū est verū: quia beneficiatus idoneus nō est. ȝ. eo. super inordinata. & iure cōmuni beneficiatus beneficiari non mādatur. ȝ. eo. tit. quia in tantum. Ioan. And.

† Vide Dominicum consil. 78. incip. formantur. & Lapum allegatione 120.

ADDITIO. Dicit Io. Mo. quòd genus facilius patitur debilitatem vel annihilationē quàm species: quia genera sunt intelligenda ciuiliter. ff. de serui. si cui. ff. ad exhi. l. pe. vnde verbum, personæ idoneæ, debet intelligi secūdum ius commune, de qua ȝ Ioan. And.

¶*Glos. seq. ponit differentiam inter duas formas.*

d ¶*Dimittat.*] si ergo dimittit, tunc sibi poterit prouideri. & in hoc est differentia inter istam formam, & illam quam in principio impetrauit ille, cui prouidetur: quia in illa non sufficit modo beneficium primum dimittere, si tunc tacuit. j. eo. si motu [1]. Hic sufficit nunc dimittere, licet in concessione gratiæ nihil fuerit dictum.

1 Io. Mo. & Archid. allegat de elec. dudū 2. & gl. ibi not. i glos. not. quod tēpus. Ioā. And.

ADDITIO Quia nulla potest notari surreptio improuiso. Dicit Io. Mo. per hoc rescriptum nihil habetur actualiter, sed potentialiter: & ideo satis est quòd sit habilis persona, quando potentia explicatur ad actum. Ioan. And.

e ¶*Tunc enim.*] Not. interpretationem strictam. Ad idem ȝ. eod. cum in illis. Ioan. And.

f ¶*Sine cura.*]si igitur vtrunque vel alterū sit curatum, tali non poterit prouidere. Et nota quòd pluralis locutio non est vaga: immo potius arcta & restringenda: sit ergo contenta duorum numero. j. de regu. iur. pluralis. cum suis concordantiis.

g ¶*Non subsistat.*] poterit igitur illud beneficium alteri conferri: sed si ille possidet, nō poterit sine cognitione causæ de possessione repelli. j. eo. licet.

SI *beneficia.*]Decre. ista succurrit ignorantiæ Et primo primi gradus. Secundo secundi & vlteriorum: ibi, *Eundem.* Et pars prima facit tria, quia primo ponit casum: Secundo rationem prouisionis: ibi, *Ne talis*; Tertio prouidet parenti: ibi, *Statuimus*: Quarto vero resistenti: ibi, *Alioquin.*

CASVS. Cum obtinerem aliquod beneficiū incompatibile, episcopus Pictauen, contulit mihi aliud beneficium, & non eram dispensatus per Papam ad plura beneficia incompatibilia, tamen Papa præuenerat epm Pictauen. quia illud beneficiū mihi collatū alteri contuleras, qđ tamen ignorabam: ego videns quòd non poteram habere plura beneficia dimisi primum beneficium, & acceptaui secundum: postea secundum fuit euictum per illum cui Papa contulerat: an possim redire ad primum beneficium? Rūdet quòd si, cū statim fui debite informatus quòd in secundo beneficio nō habebā ius, nō expectato exitu causæ, dimisi illud secundū beneficium: possum redire ad meum primum beneficium propria auctoritate: & sic sine noua collatione: & hoc habet verbum, libere, positum in tex. idem est de omnibus aliis, qui illo modo dimiserunt beneficia: nā poterunt ad illa redire sua propria auctoritate. Not. primo quòd collatio beneficij facta per Papam afficit manus ordinarij collatoris etiam ignorantis illam: ita quòd collatio illius in contrarium facta non valet. ad hoc eod. tit. & lib. ȝ. c. si postquā. Not. secundo quòd vbi ex vna causa fit decisio casus in primo gradu: eadem causa deciduntur casus occurrentes in secundo & cæteris gradibus sequentibus. Dominicus.

† Dictio, &, deest in antiquioribus codicibus.

¶*Prima glos. decretalem summat, & commēdat: & glossæ reliquæ sunt textuales.*

h ¶*Si beneficia.*]Siquis ignorans recipiat beneficium prius reseruatum vel alteri collatum per Papā: si ex quo sciuit illud sine difficultate dimittit, recuperat priora bñficia pp̄ illud dimissa, aliàs non. Hæc decretalis summæ innititur æquitati: & iustæ ignorantiæ prouidet.

i ¶*Per sedem Apostolicam.*] idem si per alium qui conferre posset: puta per legatum. j. eod. tit. si à sede. quia non ius ponit, sed factū. [Idem Archidiaconus.]

k ¶*Ab qs.*] sciētibus vel ignorātibus; nō curo: vnde si bene aduertis, hæc decre. nō requirit ignorantiā in cōferēte, sed solū in eo cui cōfertur. Præsumitur autē ignorātia, nisi probet scientia. j. de regu. iur. præsumitur. [Idem Io. Mo. & archi.]quod intellige vt ibi dixi.

l ¶*Dimissa.*] vel iuris necessitate, vel ignorantia, vel sola voluntate. Ioan. And.

m ¶*Aliis assignari.*] multo ergo fortius recuperabunt, si adhuc nō sint aliis assignata, vt ȝ. eo. tit. & lib. si tibi. in fin.

n ¶*Sine culpa.*]& sic deberent esse sine pœna. de const. [in ant.]cognoscentes. j. de reg. iur. sine culpa. si ergo sciuissent, fuissent in culpa, & sic tali priuilegio nō verētur. Io. And. Hoc placet Arch.

o ¶*Certiores.*] & sic cuilibet referēti credere nō tenētur. de simonia per tuas. 2. [3] Sed nō debet se dicere dubitare vbi cert[9] [4] esse debet. đ rescri. in an. c. cū cōtingat. & est si. 33. dist. habuisse. ī princ.

1 Archidia. remittet de cle. excom. ministr. illud. versi. licet autem. Io. And.

ADDITIO. Ibi, te concubinā manifesta veritate cōperimus. ad idē 2. q. 1. Deus. ver. mala. not. 30. q. vlt. nullū. alibi dr̄ clara probatione vel cōpetētib[9] indiciis. j. de reg. nō solū. alibi manifestis. j. de hære. accusat[9]. §. licet. ſm Arch. Dat iñ dimittēdi cōsiliū, vt sibi taliter prouideat, quòd clare ostēdere possit bñficiū dimissum ad aliū peruenisse per instrumēta publica vel insinuata, vel alio modo. Ioā. And.

4 Certus quis dicitur cū animus non potest aliqua ratione in contrariū inclinari. Gozadinus cōsil. 14. nu. 39.

p ¶*Omnes alios.*] hoc vult dicere, beneficia istius A. fuerunt collata B. iste B. dimisit quæ prius habebat, & fuerunt collata C. cuius C. priora beneficia fuerunt collata D. aget A. contra B. qui si dimittat in pace, aget contra C. qui etiam si sine difficultate dimittit, repetet à D. & sic de singulis.

NOn potest.] Diuisio patet: quia sunt tria dicta per §. diuisa. Secundum: ibi, *Illud*. Tertium: ibi, *Cum vero*. rationem sui subdens: ibi, *Hoc enim*.

CASVS. Cum obtinerem aliquod beneficium simplex, impetraui à Papa vt possem retinere plura beneficia: tamen tacui quod obtinerem aliud beneficium: vtrum litteræ meæ dispensationis sint subreptitiæ? Respondet Romanus pontifex, quod sic. Sed pone quod aliquis à sede Apostolica obtinuit dispensationem, vt licite posset retinere duo beneficia curam animarum habentia: accidit quod illi dispensato fuerunt collata duo beneficia curata: postea dimisit vnum illorum beneficiorum, & fuit sibi collatum aliud beneficium curatum: vtrum possit illud recipere virtute suæ dispensationis? Respondet Romanus pontifex quod non: nam litteræ dispensationis sunt odiosæ & restringendæ: modo dispensatio sua fuit purificata in duobus primis beneficiis: ideo nõ poterit virtute eiusdem dispensationis retinere aliud beneficium, nisi aliud diceretur in dispensatione: Nam in talibus odiosis inspicienda & attendenda sunt verba gratiæ secundum eorum proprium significatum. Sed quid si mihi obtinenti aliquod beneficium Papa fecit gratiam, vt possem obtinere aliud beneficium: vtrum per hoc videatur Romanus pontifex mecum dispensasse super pluralitate beneficiorum? Certe non. De quo ergo seruit mihi impetratio mea? Respondet Romanus pontifex, quod seruiet mihi de hoc: quia litteræ meæ nõ erunt subreptitiæ, ex hoc quia in eis fit mentio quod obtinebam aliud beneficium: sed tamen propter hoc non sum dispensatus ad obtinendum plura beneficia. Not. primo arg. quod subreptitio in dispensationibus beneficiorũ vitiat gratiã ipso iure ad hoc. s. de fil. presby. c. 2. eod. libro. Not. secundo, quod in gratiis beneficialibus taciturnitas alicuius qualitatis, qua expressa nihilominus litteras habuisset, vitiat litteras: nam si expressisset minimũ beneficium, obtinuisset dispensationem: & tamen vitiat litteras. ad hoc j. eo. si motu proprio. vide quod dixi s. eo. dudum. Domi.

† Vide Felin. in c. in nostra. extra de rescript. & Innocentium in c. ad aures. in 1. not. de rescrip.

† Vide Cõcilium Tri. dec. sessio. 7. de reformat. c. 1. & seq. & sess. 10. c. de reformat. cap. 5.

CAP. XXI.

NOn † potest [a] dispensatio super pluralitate beneficiorũ concessa impetranti prodesse, qui aliquod quantumcũque modicum [b] beneficiũ subticuit in eadem. ¶ Illud autem Apostolicæ sedis [c] indultũ, vt quis duo beneficia curam [d] animarum habentia †, si aliàs canonice [e] conferantur eidẽ, possit recipere, ac simul licite retinere [f], intelligitur de duobus primis [g] beneficiis, quæ cum cura post dictum indultum obtinere contingit eundẽ [h]. ¶ Cũ vero tibi (non obstante quòd aliud beneficium obtinere noscaris) à sede prædicta de aliquo beneficio prouideri cõtingit: per hoc tecum vt primum beneficium cum secundo retinere valeas, non intelligitur dispensatum. Hoc enim solũ prædicta operatur expressio, quod facta tibi gratia nequeat subreptitia [i] iudicari.

¶ Idem.

¶ *Mãdatum legati super facienda prouisione per Papam confirmatum, Papalis gratia est censenda. Zenze.*

CAP. XXII.

SI APOSTOLI-

des. s. eod. lib. de rescrip. si gratiose. de fi. presby. c. 2. C. de sena. consul. l. 1.

ADDITIO. Dicit Boetius super Topica Tullij, lib. 3. quòd similitudo est rerum singularium vel differentium comparatio: vnde in illa non requiritur quòd res tota sit toti rei similis, sed in eo ad quod confertur. de consti. vti. vel inuti. cum dilecta. & vide quod ibi dixi: qui fi. sint legi. per venerabilẽ. post princip. & vers. verum. si. ff. de admi. tut. si pupillus alterum. §. fi. ad Trebell. l. recusare. §. vlt. facit quod dixi. de iudi. causam quæ 2. de consti. translato. super vlt. glo. & de transla. e. 2. super glo. arg. quòd. Ioan. And.

e ¶ *Canonice.* 1.] con. cor. s. eo. lib. de rescrip. si gratiose. & supra de elect. dudum 2. ad fi.

ADDITIO. Et vide quod ibi scripsi super ver. de nouo. Io. And.

1 Quando dicatur beneficiũ canonice retineri docet hic Felicus ex Specul. quem videto.

¶ *Prima glos. dicit quod declaret.*

a ¶ *Non potest.*] Emanauit hæc decretal. ad declarationem eorũ quæ not. Innocent. supra de elect. dudum 2. in glos. hoc intellige. in fine. & quæ ibi not. Hostiensis. & de rescript. postulasti. & de præbend. super inordinata. in fine. & Compostel. in decretal. capitulum, de rescript. ad finem glo. magnæ. vers. Item quæritur de hac & c. in nostra. in glos. penul. & Gar. supra de offi. ord. ordinarij, in fin. & Guil. in Specul. tit. delegat. §. videndum. ver. illud. cum sequen. ad finem.

¶ *Glos. sequens fortificat tex. & circa duo remittit.*

b ¶ *Modicum.*] si enim in impetratione hoc locũ habet. s. de rescr. si proponente. j. eo. si motu. multo fortius in dispensatione locum debet habere, cum etiam ipsæ dispensationes sint ambitiosæ & restringendæ. s. de fil. presby. c. 2. eo. lib. Quis autem super pluralitate beneficiorum dispensare possit, vide 70. dist. sanctorum. & 10. q. 3. si quis iam translatus. & s. eod. titu. de multa. An autem de iure sine dispensatione teneri possint, vide quod dixi s. de rescri. gratia.

c ¶ *Apostolicæ sedis.*] Nota arg. pro illa opinione, quæ habet, quòd solus Papa dispenset in curatis.

¶ *Glossa sequens quærit: arguit pro: soluit contrarium.*

d ¶ *Curam animarum.*] Pone, habens ecclesiam curatam, dispensationem obtinuit, vt liceret sibi recipere aliud beneficium, etiam si sit personatus similem curam non habens, & cum priori tenere: confertur sibi archidiaconatus: quæritur an possit illum retinere? Et videtur quòd sic: quia licet archidiaconus curam habeat, non tamen curam similem curæ parochialis ecclesiæ: vt s. de elect. dudum 2. ad fi. Ad hoc s. qui fi. sint legi. per venerabilem. ver. verum. Nec etiam potest dici simile, vbi est aliqua dissimilitudo. 28. q. 1. sic enim. ff. de iniusto rup. testa. l. 3. & expressa similitudo requiritur. s. de transla. inter corporalia. Item verbum simile, in indulgentia positum, gratiose interpretandum est. s. de verb. sig. olim. Sed hic contra. secundum Guil. qui hoc not. in Spe. titu. de lega. §. videndum. ver. quid si habens ecclesiam. & s. de offic. ord. in fi. Similitudo enim de qua fit mentio in indulgentia, non ad species, sed ad genus refertur: & sufficit qualitercunque curam habeat: cum talis indulgentia velut ambitiosa sit restringenda: vt hic vi-

¶ *Glossa sequens de duobus quærit, & soluit.*

f ¶ *Retinere.*] quæro de duobus: primo: Nunquid per talẽ indulgentiã videatur cõcessum, quod in neutro residere [2] teneatur? Videtur quod sic, ne inutilis sit indulgentia. & hoc videtur tenere Io. 7. q. 1. si quis in clero. in glo. 2. causa enim prohibitionis esse videtur, ne quis plura beneficia habeat: quia residere tenetur. hoc ergo inducere videtur indulgentia principaliter, quod ad hoc non teneatur. Dic secundum Gul. qui hoc notat in præ. 1. §. ver. quid si indulgetur. quòd tenetur in altera residere, nisi illud expresse in indulgentia caueretur. quod ad hoc non teneretur: ambitiosæ enim sunt tales indulgentiæ & restringendæ: vt s. dixi. resideat ergo in altera quam vult: vel nunc in ista, nunc in illa: & sic vtrique satisfiet. Sed quid dices, in indulgentia cauetur hæc clausula: dummodo in beneficio, in quo non resides, facias canonice deseruiri: nunquid si hunc modum non seruauerit [3] valet dispensatio & beneficiorum retentio? Respondeo secundum Innocent. & Host. & Compost. qui hoc not. in dicta decr. dudum. & de præsum. c. vlt. & Guil. qui hoc not. in prædi. §. 1. vers. sed quid si indulgentia [quod not. in cle. de offic. deleg. c. vnico] quòd bene tenet dispensatio: illud enim, dummodo, non habet vim conditionis: sed potius admonitionis vel comminationis: vt ff. de tute. l. inuito. C. commi. epist. per totum. & vide quod dixi j. de reg. iur. actus. poterit tamen propter seruitij negligentiam eo iuste priuari. s. de cleri. non resi. relatum.

2 De hoc articulo præter doctores hic, vide Archidiaconum in c. si quis in clero, 7. q. 1.

3 Vide duo similia quæ scripsi supra de elect. eo. lib. & c. et cano. Ioan. And.

g ¶ *Primis.*] ita dicebant prædicti doctores: & probabant per l. ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si quis decem. ff. de condi. & demon. l. hæc conditio. ff. de verb. sign. boues. §. 1. ff. de verb. oblig. et in qui calendis. & idem erat satis expressum per decre. s. eo. lib. de offic. ordi. ordinarij. ad fin. ibi dum dicitur; vel ea quæ. &c. vt ibi dixi.

h ¶ *Eundem*] per receptionem ergo tertij vacant duo prima: vt in cle. eod. titu. si plures.

Beneficiũ tertium recipiens, facit duo prima vacare.

ADDITIO. quod not. hic Archidiaconus ibi vide in glos. si intelligas. Ioannes And.

i ¶ *Subreptitia.*] quod fieret exceptis duobus casibus. s. de rescrip. gratia. & j. eod. si motu proprio. Not. ergo quòd sufficit huic clausulæ quòd suum consequatur effectum, & alium non poterit operari. ff. de adimen. leg. l. legata inutiliter.

SI *Apostolica.*] Primo ponit factum continens gratiam legati, & approbationem Papalem: Secundo ibi, *Certum est*: soluit dubiũ insurgens ex facto, rationem interserens & dubium fortificans: ratio: ibi, *Cum ipsa*. fortificatio: ibi, *Etiam*. Io. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, quòd quando in aliqua ecclesia sunt plures expectantes, vnus auctoritate ordinaria, & alius authoritate legati, & alius authoritate Apostolica, & habent similes gratias: expectans authoritate Apostolica, licet sit posterior in impetratione, est præferendus cæteris.

CASVS. Legatus Papæ fecit mihi gratiam in ecclesia Pictauen. quia creauit me canonicum, & mandauit canonicis, vt me de facto reciperent in fratrem & canonicum, & præbendam si qua vacaret de præsenti mihi conferrent: alioquin proximo vacaturam: postea accessi ad Papam, & petij vt ipse confirmaret gesta per suũ legatum, videlicet vt mihi confirmaret gratiam à suo legato factam: vnde Papa auctoritate Apostolica cõfirmauit illam gratiã mihi factam, & mandauit canonicis, vt mihi assignarent præbendam si qua vacaret; alioquin proximo vacaturã. Deinde Papa fecit tibi similẽ gratiã: Nã cõtulit tibi ius canonicæ in ecclesia Pictauen. & mãdauit canonicis vt te reciperẽt in canonicũ cũ assignatione præ-

de-

da: postea vacauit quædā præbenda, quæritur cui nostrū debeatur? Tu ꝓ parte tua allegas ꝙ tibi, nō mihi debetur: quia tua gratia est à sede Apostolica & auctoritate Papæ, mea autē est auctoritate legati, & nō Papæ: Ego autē dico ꝙ ex quo mea gratia est cōfirmata per Papam, ꝙ a tempore confirmationis dr̄ gratia Apostolica, & nō solū gratia legati; q̄ritur an bñ dicā? Rñdet ꝙ sic: & ideo si sum primus in data & in impetratione, præbēda mihi & non tibi debet. Nota primo ꝙ legat° io suis actibus gestis virtute legationis, nō debet dicere; auctoritate Apostolicę sedis: sed auctoritate legationis. qd̄ nota: quia plures vidi in hoc errare. Nota vlterius, ꝙ executores deputati in litteris beneficialibus etiam legatorum debēt esse certi. de quo ꝓ glo. in cap. tibi qui. de rescrip. s. eo. lib. vbi habetur quid d' Apostolicis. Domi.

¶ *Prima glossa dicit casum similem, & ponit dissimilitudinem.*

a ¶ *Sedis Apostolicæ.*]Quod hic dicitur, habuisti s. eod. si cū. & emanauit ad declarationē eorum quæ ibi dixi; nec est differētia in iure: licet in facto videri posset: ibi, non fuerat obtemperatum litteris legati. Item ibi Papa mandauit canonia statim conferri, præbendā autem cum vacaret: hic canoniā & præbendā conferri mandat cum vacabunt, & sic ibi expectans iam erat in canonicum receptus, hic non.

† Hæc duo verba: ipsius legati: desunt in manuscriptis codicibus.

cæ[a] sedis legatus[b] volens tibi suæ legationis[c] auctoritate in certa ecclesia[d] prouidere, canonicatum & præbendam nulli alij de iure debitos proximo in ipsa ecclesia vacaturos collationi suæ reseruet, & decernat[e] irritū & inane, si secus super hoc contigerit attentari, certis, qui eos[f] tibi conferant cum vacabunt, executoribus per suas litteras deputatis: nos que postmodum plena de his facta narratione, quod ab ipso legato factum extitit, ratum & gratum habentes, id auctoritate Apostolica confirmamus[g], & eisdē executoribus vel aliis nostris damus litteris in mandatis, vt in huiusmodi prouisionis negotio auctoritate nostra procedant iuxta ipsius legati continentiam litterarum: Certum est, quòd (cum ipsa prouisio [ipsius legati †] post impertitam à nobis auctoritatem nostra censeatur effecta) omnibus, quibus postea mandauimus in eadem ecclesia prouideri, (etiam si canonicatum ipsius ecclesiæ duxerimus conferendum[h] eisdem) de iure præferri[i] debebis in præbenda postmodum[k] inibi vacatura.

¶ Idem.

¶ *Obstat taciturnitas obtenti beneficij licet modici: nisi constet prouisionem factam proprio motu Papæ, qui demum intelligitur, si hoc in littera exprimatur. hoc dicit. Zen.*

CAP. XXIII.

SI motu † proprio[l] alicui aliquod beneficiū[m] obtinenti conferamus aliud de illo nō habita mentione: nō ob hoc[n] gratiam huiusmodi, quæ de nostra mera liberalitate processit, inualidam volumus reputari. Secus si ad petitionem illius vel alterius pro eodem oblatam, gratiam huiusmodi faciamus: tunc enim quantumcunque

confirmationem impetrans de prioribus beneficiis tenetur facere mentionē: & idem dico de recepto proprio motu capituli. ad hoc s. eo. tit. & lib. c. quāuis. & in eius eo. tit. c. non potest. si enim in litteris per quas ius iam acquisitum conseruatur, scilicet in dispensatione super pluralitate, tenetur impetrans beneficiorum suorum facere mentionem: multo fortius in litteris, per quas ius nouum acquirit, & acquisitū auget, eius immutando naturam: vt hic patet. & sic seruat curia a: Nam & qui cōfirmat, donat. ff. de verb. signifi. l. lege obuenire.

a Vt etiam hot. Arche. s. c. proxi. vbi dicis Bonifaciū sic respondisse ab an dominibus cōsultum. Ipse tamē ibi prius tenuerat cōtrariū. Ioā. And.

K ¶ *Postmodum.*] scilicet post confirmationē & auctoritatem impertitam s. ver. certum est, & c. si qui igitur medio tempore impetrauerūt à Papa, scilicet post reseruationem & mandatum legati, & ante confirmationem: illi præferētur. Plus est ergo quoad hoc quando à principio legatus auctoritate Apostolica contulit: vt s. eo. ti. & lib. hi qui.

SI motu.] Distinguit duo membra: Secundum ibi, *Secus*. Et primum determinat ibi, *Motu quoq. proprio*.

† De clausula, motu proprio: vide Felinū in c. ad aures. & in c. si quando. extra de rescrip. & in c. cum sum quę. el. 2. de testib. & in c. cum inter priorē. de excep.

Casvs. Mihi obtinēti aliquod simplex beneficium Papa fecit gratiā: quia contulit mihi aliud beneficiū: in impetratione tacui ꝙ haberem aliud beneficium; vtrum litteræ meæ ad beneficia sint subreptitiæ? Respondet Romanus pontifex cum distinctione: quia vel Papa contulit mihi aliud beneficium motu suo proprio, vel ad petitionem meam contulit, vel ad petitionem alterius. Primo modo quando mihi contulit beneficiū suo proprio motu, tūc literæ meæ nō sunt subreptitiæ. sed dabitur mihi optio vel in dimittere primum beneficiū vel secundum: Si vero contulit mihi beneficium ad petitionem meam vel alterius, collatio dicitur esse subreptitia: nisi in ea fieret expressa mentio de alio beneficio iam obtento. Sed sanctissime pater, vellem informari à vobis quando cognoscam ego ꝙ facta fuit à vobis collatio motu vestro proprio? Respōdet Pontifex collatio dicitur fieri motu nostro proprio quādo in collatione nostra exprimimus, ꝙ fuit facta motu nostro proprio: puta si dicamus: Nos motu nostro proprio, nō ad petitionem suam vel alterius: aliàs si ista non exprimantur in litteris nostris, præsumitur ꝙ fuit facta ad petitionem alterius. Not. primo collationem beneficij posse fieri etiam non petenti. Ad hoc s. eod. tit. & lib. si tibi absenti. Not. secundo arg. ꝙ quis potest impetrare beneficium pro alio absq; aliquo mandato eius pro quo impetrat: & sic videtur tex. hic pro dicto glos. de rescriptis, nōnulli. in antiq.

b ¶ *Legatus.*] scilicet de latere: alius enim nec conferre, nec reseruare posset. s. eo. lib. de offic. lega. c. 1.

c ¶ *Legationis.*] si enim auctoritate Apostolica speciali hoc fecerat: non esset alia cōfirmatio necessaria. s. eo. lib. hi qui. a. respōso.

¶ *Glossa sequens ponit dictum, quod postea moderatur.*

d ¶ *Ecclesia.*]in qua eiusdem legati alia reseruatio non pendebat. quod dic vt s. de offic. leg. c. 3. ad fi. & quod dixi verum intelligo, nisi etiam id Papa ex certa scientia confirmaret, eius rei facta plena narratione, vt j. dicitur.

e ¶ *Decernat.*] Nota contra opinionem modernorum, qui dicebant, ꝙ legatus non poterat decretum apponere, nisi ad id speciale haberet mandatum. Ad idem s. eo. lib. de offi. lega. præsenti. & dicam j. de conces. præbend. quia cunctis.

Additio. Hanc opinionem hic reprobatam tenet Host. in sum. de offi. leg. §. quid pertinet. ver. irritat. & vide in Spe. tit. 2. §. nunc ostendens. versi. 37.

f ¶ *Eos.*] scilicet canonicatum & præbendam.

¶ *Glossa seq. exponit, quærit & soluit.*

g ¶ *Confirmamus.*] non in forma cōi, sed ex certa scientia facta fuit hæc confirmatio. s. de confir. vti. vel inuti. cap. pen. Quid dices de vsitata quæstione. Receptus est aliquis proprio motu capituli: impetrat confirmationē à Papa per formam de inane canonici nomē, &c. in qua confirmatione Papa quod de ipso factum est cōfirmat auctoritate Apostolica: cū clausula, si est ita: mandans etiam executori quòd si est ita, auctoritate Apostolica præbendam, &c. post impetrat aliquis canonicatum & præbendā nulli alij de iure debitam, & secundum stylum solitum: vacat modo præbenda, cui debeatur, quæritur? Super hac quæstione multotiēs fuit à me petitū consiliu & sigillum; & dubitās de ea plura lucra respui. Sed cōmuniter tenent doctores per hanc decr. & per decr. s. eo. tit. & lib. si eum. quòd præferatur receptus & confirmatus ! & bene facit ꝓ eis s. eo. lib. de rescri. cum aliquibus. in fi. quod satis puto. Io. And.

! Ita tenet Pet. de Ancha. quia clausula de qua in glo. multū confirmat receptionem canonicorum: immo facit illam censeri Papalē. arg. l. quærebatur. ff. de mil. testa. idem Dom. & Phil. Fōta.

h ¶ *Conferendum.*]quod plus est, quàm mandare conferri: vt s. eo. lib. de rescri. duobus.

¶ *Glos. seq. recitatur per quæstionem & solutionem.*

i ¶ *Præferri.*] præfertur ergo: & hoc consequitur ꝙ gratia sua est perpetua: cū aliàs si cōfirmatio Papæ non interuenisset, expirasset finito legationis officio, si ad collationem vacantis processum non fuisset. s. eo. lib. de offi. leg. præsenti. in prin. Et per hoc patet, ꝙ cū per talem confirmationem acquiratur & augmentetur ius, ꝙ talē

¶ *Prima glos. commendat, & dicit quid declaret.*

l ¶ *Si motu proprio.*]Aequa distinctio huius decretalis. Emanauit ad declarationem eorum quæ not. glos. & moderni supra de rescrip. si proponente.

¶ *Gloss seq. quærit, ponit op. contrarium soluit.*

m ¶ *Beneficium.*] quid si plura beneficia obtinebat? Dicunt quidā [scilicet Io. Mo.] hoc locum non habere, sed qd̄ sequitur: vt multitudo beneficiorum vitetur. Sed credo 3 cōtrarium: cum ratio proprij motus adhuc remaneat, super quo fundatur distinctio: & sic est hodie terminatum per cle. eo. tit. si Romanus. Præterea licet valeant litteræ, nō propterea poterat beneficia retinere: cum per hoc secum dispensatum nō sit. s. eod. tit. & lib. non potest. in fi. optime facit s. eo. lib. de rescrip. gratia. Et per istā & illam vides duos casus, in quibus valent litteræ, licet de beneficio eius pro quo scribitur mentio non fiat.

3 Idē Archid. Ioan. And.

o ¶ *Ob hoc.*] scilicet, ꝙ mentio non fuit habita.

Additio. Quasi dicat, ex alia causa bene posset esse valida. Multa exēpla d' defectu nataliū vel ętatis, vitio corporis, bigamia, & similibus, q̄ licet ꝑ viā subreptionis parti opponi nō possint: opponuntur tñ per viam iuris cōis, cū proprius motus aliū dispensationē nō faciat. Et decr. eam te. de æta. & qua. in antiq. dicit tales ꝑ litteras Apostolicas nō recipiendos, nō distinguēdo an fuerint vel nō ꝓprio motu datæ: & adde quod in tex. dixi in 4. glos. Ioa. And.

a ¶ Glos.

¶ *Glos. seq. specificat quid approbetur vel reprobetur.*

a ¶ *Modicum.*]Opinio ergo Ber. quā cōsuetudo curiæ approbat per decr. istam etiā approbatur, & reprobatur opinio G. Na. Inno. & sequaciū, qui ibi not. distinguendū inter tacentem & mentientē: vt in primo casu valerēt litteræ, si modicum erat beneficium: in secundo non. Vinc. & Gof. distinguebant : ī. eod. cū teneamur. ī. de rescri. postulasti. inter tacentem tale beneficiū per simplicitatem : vt tunc valeat rescriptum, vel per dolum: & tunc non valeat per decre. de rescrip. [in anti.] super litteris.

a Dic tu simpliciter quòd rescriptum non valet, ex quo taceatur illud, quod iure iubēte exprimendū est. not. e. dudum supra eo. Do. Bonta.

¶ *Glo seq. soluit dubium.*

b ¶ *Taceatur.*]Ho distincte intelligo : cū enim ius non distinguat, nec ego distinguā: vnde siue per malitiam, siue per simplicitatem taceat locum habeat hæc decret. illam tamen distinctionē approbant Inno. & Compost. ī. de rescr. postulasti. per decr. eo. tit. super litteris. quæ in litteris ad lites loquitur non in gratiosis [Idem Archidiaconus.]

b Non distinguitur ignorantiā propter decre. gratis. ī. e. lib. de rescri. c. 17. Ioh. Andr.

c ¶ *Expresse.*] concor. ī. eo. lib. de rescri. cum aliquibus. ī. eod. tit. & lib. c. 2. ad fin. vnde dico, quòd licet probaretur quòd Papa proprio motu collationē fecit: ex quo non exprimitur in litteris, locū habeat secundum dictum, & non primū. quid enim scimus? forte Papa ante annum rogatus fuerat pro illo sufficit ita scriptum esse. ff. qui & à quib. l. prospexit. 6. q. 3. scriptum.

Additio. Et è cōuerso: quia si Papa exprimit quòd motu proprio, quantumcunque aduersarius velit probare, quòd ad impetrantis vel alterius instantiam hoc fecit Papa : non audietur propter rationem gloss. & quia id esset Papam arguere de mendacio, quod non licet: & vide quod not. in cle. de proba. litteris. in glos. antepenult. Ioā. And.

Additio. Et scias quod bona fuit, sed non sufficit hæc prouisio, vt patebit per ea, quæ dicam super vers. cuiquam super 2. glos. Ioann. And.

e ¶ *Vacantibus.*] idem eadem ratione puto quando scriberetur de prima vacatura: & duæ simul vacarent: ita quòd neutra primo.

que modicum [a] beneficium taceatur [b] in ea, ipsam veluti subreptitiā vires nolumus obtinere. ¶ Motu quoque proprio tūc solum gratia fieri censeatur, cū hoc expresse [c] cautum fuerit in eadem.

¶ Idem.

¶ *Collatio facta motu proprio Papa pluribus beneficijs in eadem ecclesia vacantibus simul, intelligitur facta de pinguiori; sed si beneficia sint æqualia, ad eum spectat electio, cui gratia est concessa. Collatio vero facta ad petitionem alterius, ad minus beneficium restringitur: si sint æqualia, eligit qui aliàs conferebat : quo negligente, alius eligit: & etiam econtra. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XXIIII.

SI pluribus [d] simul in aliqua ecclesia vacantibus [e] dignitatibus vel præbendis, nos de hac vacatione incerti [f], dignitatem [g] vel præbendam (si qua nulli alij de iure debita in ipsa vacat ecclesia) cuiquam in genere conferamus: gratiam huiusmodi (si motu [h] proprio eā fecerimus, vt tunc fiat interpretatio plenissima in eadem) referri volumus ad dignitatem vel præbendam, quæ inter illas maioris [i] censetur esse valoris: seu (si sint forsan æquales) ad eam, quam is cui conferimus infra decendium post habitam de dicta vacatione notitiam [k], duxerit eligendam. ¶ Si vero ad petitionē alterius [l] ipsa gratia fuerit per nos facta: eam (vt hoc casu prout iuri [m] cōgruit, restringatur) ad illam, quæ minoris [n] valoris existit, seu si sit æqualitas in eisdem, ad eā quā is, ad quem ipsarū spectat collatio infra dictum tempus [o] elegerit [p], postquam sibi huiusmodi gratia erit nota, decernimus referendam. ¶ Alterutro quoque ipsorum (prout ad eū pertinet) infra tempus debitum eligere negligente, ad alium extūc electio libere deuoluatur [q].

¶ Idem.

¶ *Non debetur expectanti præbenda, quæ per episcopi præbendarij mortem vacat. h. d. secundum Zen.*

CAP. XXV.

CVM IN ECCLE-

f ¶ *Incerti.*] quia si certus fuisset, expressisset quam dari voluisset.

Additio. Dato tamen quòd certus fuisset: ex quo non declarasset, staretur huic diffinitioni. Ioan. And.

g ¶ *Dignitatē vel præbendā.*] nō sunt ista verba litterarum ; Sed mādauit de dignitate prouideri: & plures dignitates vacant : vel mandauit de præbenda : & plures vacant præbendæ. Ioan. And.

l Est ergo hæc alternatiua canonis non hois. simi. ff. ex quib. cau. ma. l. si quis stipulatus. in princi. Ioā. And.

h ¶ *Motu proprio.*] quod non intelligitur, nisi id in gratia exprimatur: vt ī. c. proxi. in fine. illud enim omni casu locum habet, & generaliter loquitur.

i ¶ *Maioris.*] Maioritas cōsistit in multis. quod dic vt ī. de testi. super eo 2. & not. ī. de rescri. sedes. hic autem inspici iussit maioritatē valoris. scit enim quòd clerici hoc magis cupiunt. ī. de cleri. nō resi. quia nonnulli. ī. eod. auaritiæ. excæcantur ergo auaritia. vt ī. eod. libro. de elect. auaritiæ cæcitas.

K ¶ *Notitiam.*] non ergo currit ignorāti, sicut nec decendium datum ad appellandum. ī. eo. lib. de appel. concertationi. simi. de concel. præb. quia diuersitatem. Ioan. And.

l ¶ *Alterius.*] scilicet ipsius cui fit, vel alterius, vt ī. cap. proxi.

m ¶ *Iuri.*] ī. eod. tit. & lib. quamuis. & c. non potest.

n ¶ *Minoris.*] ī. de reg. iur. in obscuris. ī. de censi. ex parte. ff. de leg. 2. l. nummis.

o ¶ *Dictum tempus.*] scilicet decem dierum.

¶ *Glossa sequens allegat tres concordantias, & soluit.*

p ¶ *Elegerit.*] tunc ergo det quā vult, & sit liberatus: vt ff. māda. l. fideiussorem. ff. de leg. 1. si quis à filio. §. si quis plures. C. de donationi. si quis argentum. §. primo. Et nota quòd in isto casu & ī. proxi. reseruatur optio tunc solum quando est æqualitas: vt tunc in primo casu eligat is pro quo scribitur: in secūdo is qui conferre habet: vnde non puto quòd in primo casu quando est inæqualitas, possit conferri minori, nec in secundo maiori: perinde enim est, ac si primo casu Papa expressisset de maiori: secundo vero de minori. sicut ergo si expressum esset, mutari non possit. infra eodem. cui de non. ita nec hic [q] : cum habeatur pro expresso per hanc declarationem. [Idem Archidiaconus.]

q Placet de duobus. Bonta.

p ¶ *Elegerit.*] simi. supra de rescript. duobus.

q ¶ *Deuoluatur.*] simi. supra eod. lib. de consuetu. c. vlti. in fine.

Additio. Et supra eod. si tibi. de leg. 2. statu liberum. §. Stichū. & quod not. de rescript. inter cætera. in glos. penul. Ioan. And.

SI *pluribus.*] Primo ponit thema : ex quo dubium oritur, quod distinguendo soluit: ibi, *Gratiam.* Secundum membrum prosequitur: ibi, *Si vero*: & in vtroque rationem reddit, & subdistinguit : & in membris subdistinctis negligentiam punit: ibi, *Alterutro.*

Casvs. Papa mandauit episcopo Pictauen. vt mihi prouideret de dignitate si qua vacaret in sua diœcesi, alioquin de proximo vacatura: tempore illo vacauerunt tres vel quattuor dignitates: certū est, quòd nō possum habere, nisi vnam: episcopus Pictauen. vult mihi conferre vnam: ego autem peto aliam: quæritur cui dabitur optio? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: quia aut illæ dignitates sunt diuersi valoris: aut sūt æqualis valoris: Si sunt diuersi valoris, est distinguendum: quia vel Papa fecit mihi gratiam motu proprio, & tunc mihi debetur dignitas pinguior & maioris valoris: Si autem Papa fecit mihi gratiam ad mei postulationem, vel alterius, tunc mihi nō debetur nisi dignitas minoris valoris. Si vero dignitates sint æqualis valoris, tunc est in optione episcopi quā voluerit mihi conferre. quod verum est, quando collatio est mihi facta per Papā ad mei requestam vel alterius: quia si esset mihi facta collatio per Papam motu suo proprio, tūc daretur mihi optio: & intra decem dies potero eligere dignitatē quam voluero: & isti decem dies nō currunt nisi à tempore notitiæ. Et est hic tex. quòd decem dies ad appellandum non currunt nisi à tempore notitiæ. c. concertationi. alleg. in glossa. Not. primo quòd in dubio Papa conferendo beneficium non intendit tollere ius: quod primitus in illo alteri competebat. ī. de rescript. quamuis. Not. secundo quòd vbi datur æqualitas inter duo, quorū alterū tantū est debitum : electio est illius cui debetur in materia fauorabili sibi : sicut est quando motus proprius exprimitur. Dominicus.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

d ¶ *Si pluribus.*] Declaratur hic Dominicalis quæstio Bartholomæi Brixien. quæ incipit: Episcopus quidam promisit auctoritate domini Papæ. Et innititur hic Papa æquitate supra prox. decret.

C*Vm in ecclesia.*] Decidit casum dubiū, duplicē rationē interserens. Et prima ratio: ibi, *Ne contra.* secūda: ibi, *Et dictus.* Ioā. And.

Pro intellectu istius cap. est præsupponendum illud quod habetur in c. à collatione. ī. de appell. itomet libro: videlicet, quòd episcopus potest esse in capitulo tamquā canonicus. & habere vocē in capit. aliquando vt prælatus, & tunc non habet vocem, vt ibi dicitur.

Casvs. Ponamus quòd in ecclesia Pictauen. fuit obseruatum per longum tempus & sufficiens ad introducendum consuetudinem, quòd episcopus haberet vocem in capit. tāquam canonicus, licet nō esset canonicus: & quòd haberet vnam præbēdam vt cæteri canonici: quia in illa ecclesia erant xiii. præbendæ, licet non essent nisi xii. canonici : postea Papa mihi contulit canonicatum in ipsa ecclesia, & mandauit canonicis, vt me reciperent in fratrem & canonicum, & præbendam, si qua vacaret, mihi conferrent: alioquin proximo vacaturam: Accidit quòd episcopus mortuus est, & sic vacauit sua præbenda : quæritur nunquid virtute meæ gratiæ possum

sum illam præbendã petere? Certe non: sed debeo expectare quousque præbenda alicuius canonici vacet: nam Papa non intendit per meam gratiam derogare consuetudini illius ecclesiæ: & cum per consuetudinem ecclesiæ illa præbenda debeatur futuro epo, non possum illã petere. Nota primo q ecclesia post dici epi: qd intellige quo ad administrationẽ, nõ quo ad proprietatẽ. de dona. c. 2. Nota secundo arg. q consuetudine induci potest, vt quis habeat principalẽ prælaturam ecclesiæ, & canonicatũ in eadem. de quo aliquid j. Domi.

Prima glos. dicit quod approbat, not. et remittit.

a *Cum in ecclesia.*] Approbatur quod not. Hostien. s. de concess. præb. postulasti. in fi. & ponit terminos in ecclesia Ebreduñ. [Vide qd not. 13. dist. c. 2. de canonico electo in episcopũ, qui retinet præbendam. quod secundũ Lau. seruatur in ecclesia Compost. & vide quod not. Host. in sum. eo. ti. §. cui sit. vers. beneficiũ sæculare. Archid.] Habes hic casum quo vacat præbenda, & nõ debetur primo expectanti. & de hoc dixi s. eod. quia sæpe. in fine.

† Hoc mãdata de prouidendo sublata sunt per concilium Tridenti. sessio. 14. de refor. ma. c. 19.

sia [a]tua, quæ xii. canonicorum, & xiij. præbẽdarum [b]habet numerum, consuetudinem [c]esse proponas: vt episcopus qui est pro tempore vocem habeat in capitulo tamquam canonicus, licet canonicus non existat: & vnam de dictis præbẽdis, sicut vnus canonicus obtineat in eadẽ: certũ est eũ cui auctoritate Apostolica prouideri mãdatur † de præbẽda nulli alij de iure debita proximo in ipsa ecclesia vacatura, præbendã, quã per mortem episcopi vacare contingit (ne contra dictam consuetudinem [d], cui per præfatum mandatum non intelligitur derogari, futurus episcopus præbenda careat, & dictus canonicorum numerus amplietur) habere non posse: sed expectare debere quousque vacet alia, oportebit eundem.

b *Xiij. præbendarum.*] Est ergo in ecclesiis interdum reperire maiorem numerum præbendarum, quàm canonicorum: vt hic & s. de mag. c. penult.

ADDITIO. Sic è cõuerso. de cõstitu. cũ M. s. eo. relatũ. Ioan. And.

c *Consuetudinem.*] valet talis consuetudo, vt in prædicta decret. postulastis. & s. eod. lib. de appella. à collatione.

Glos. seq. format quæstionem, arguit negatiue, contrarium soluit.

d *Dictam consuetudinem.*] not. argum. ad quæstionem Mediolañ. Consuetudo est Mediolani, q archiepiscopus cõfert beneficia omnium clericorum vacantis per vxorationem vel interfectionem ipsorum clericorum: Vel pone, est consuetudo in aliqua ecclesia, q canonicus electus in episcopũ conferat canonicatum suũ & præbendã: est expectans auctoritate Apostolica: vxoratur vel interficitur clericus, vt in primo casu: vel promouetur canonicus in episcopum, vt in secundo: executor confert expectanti præbendam, archiepiscopus vel episcopus cõfert: quæritur quis sit potior? Vr q Papa nõ intendat derogare consuetudini, vt hic: & sic nõ valet executoris collatio [1]. Ad hoc s. de constitu. capi. 1. Sed certe satis credo quòd valeat: quia Papa intendit illi prouidere de prima vacante ad quemcumque spectet collatio siue iure, siue consuetudine, siue priuilegio: quod probatur s. eod. dudum. & j. eo. quamuis tibi. hic autem dum conferebant: quia infringebatur cõsuetudo, & augebatur numerus: & ratione connexitatis illa præbenda debetur episcopo. s. eod. quia sæpe. Credo autem satis probari per hanc decret. q si xiij. sint pbendæ in ecclesia, & xiij. canonici: quia alteri annexũ est onus magistri, q si illa præbenda vacat, non debeatur expectãti. Consuetudini ergo per quam præbenda alteri debebatur nõ derogatur: sed consuetudini per quam præbenda ad collationem alterius pertineat, derogat Papa, vbi determinate non scribit ad collationem talis. ad hoc infra eodem titul. capit. vltimo.

[1] Hoc tenet Io. Mo. dicens se sic in secũdo casu sẽtentiasse, alleg. ff. de cõtrahen. emp. fiste las. §. fi. C. de se. omnes iudices. in fi. s. de in. pertme. cap. vno. hoc etiã olim tenuit Arch. sed postea mutauit, tenens quod sequitur. Io. And.

SI tibi.] Diuisione nõ eget. Io. And. Vel dic: ponit thema ex quo surgit dubitatio, & illam decidit: ibi, *Aequum est.* Et pro declaratione textus præmitte quod habes s. eo. de multa. Dom.

Pro intellectu huius cap. est præsupponendum illud quod dicitur in c. de multa. eo. tit. in antiq. & extrauag. Io. xxij. quæ incipit, Execrabilis. videlicet q si alicui obtinẽti beneficium curatũ conferatur aliud beneficium curatum, & illud acceperit: post adeptam pacificam possessionem, ipso iure vacat primum: ita q episcopus poterit illud alteri conferre.

CASVS. Cum episcopus Pictauen. esset grauatus mole debitorũ, accessit ad Apostolicam sedem, & à Papa impetrauit gratiam, vt ipse perciperet fructus primi anni omnium beneficiorum vacantium in sua diœcesi: vt inde ex illis fructib[9] posset soluere sua debita: accidit q vacauit ecclesia parochialis: episcopus Pictauen. primo mihi obtinenti aliud beneficium curatum, contulit illã ecclesiam parochialem, quam acceptaui & adeptus fui possessionem: nunquid pendente anno quo episcopus Pictauen. percipit fructus illius ecclesiæ, censebitur meum primum beneficiũ vacare, ita q possit alteri conferri per episcopum? Respondet Romanus Pontifex dicens, quòd æquitati cõsonum est, vt pendente anno quo episcopus percipit fructus beneficij curati, non vacet primum: nam cum ego non percipiã fructus istius beneficij, non dicor plene habere possessionẽ illius secũdi beneficij: ideo licite potero retinere primum beneficiũ. & sic istud cap. declarat c. de multa alleg. Not. primo arg. quòd in priuilegijs appellatione beneficiorum comprehẽduntur etiam curata. vide de verb. sig. c. pen. in antiq. Nota secundo casum, in quo quis simul potest retinere titulos duorũ beneficiorum curatorum absque dispensatione. Domi.

† Et appellatione beneficiorũ an comprehendatur præbendæ, pensiones, & præstimonia vide Felinũ in c. postulasti. extra. extra de rescript.

Prima glos. summat, & dicit quid declaret.

e *Sibi.*] Per adeptionem secundi beneficij curati, cuius fructus alius ex causa percipit, non vacat primũ. Emanauit hæc decretal. ad declarationem decretalis, de multa. supra eod. titu.

Glos. seq. not. duo: et secũdo infert absolutionem, & remittit.

Nota bene secundũ Doct. quod in veritate vacet, per c. de multa. s. eod. non poterit. ergo istud secundum beneficiũ à se reijcere. arg. regulæ quod semel. Fortu.

¶ Idem.

Per adeptionem secundi beneficij curati, cuius fructus alius ex causa percipit, non vacat primum. Ioan. And.

CAP. XXVI.

SI tibi [e] concesso à nobis, vt fructus [f]beneficiorũ †, quæ vsque ad certum tempus in tua vacabunt diœcesi percipere valeas, pro soluẽdis debitis [g], quibus est tua ecclesia onerata [h], beneficiũ vacans postmodum curam habens animarum annexam alicui simile beneficiũ obtinenti te [i]conferre contingat: Aequũ est, vt quamdiu fructus ipsius perceperis, primum non debeat reputari †vacare [k].

¶ Idem.

Cum mandatur alicui non sacerdotalis, vel integra, vel certi valoris conferri præbenda: sacerdotalis dimidia vel minoris valoris, illi etiam volenti, conferri non poterit.

f *Fructus.*] Not. quia alia est ista cõcessio ab illa quam habes s. eo. lib. de rescrip. si gratiose. ibi enim concessum fuit de beneficijs; hic autẽ de fructibus. hoc dico: quia in illo casu virtute indulgentiæ nõ vacant beneficia: hic vacant: & necesse est illa debito tẽpore conferri: aliàs locum haberet Lateran. concilium. vt s. vt eccle. benefi. vt nostrum. & not. de magistris. c. penult. in vlt. glo. & Host. in decre. s. de verb. signi. c. penult. Et intellige q si aliqua sint onera [2] incumbentia: ille qui fructus percipit, habet illa subire. quod dic vt s. eod. lib. de offic. ordi. præsenti. §. porro. [Et per extrauagan. Ioan. suscepti. de quo ibi dixi. Ioan. And.] Quos autem fructus talis habere debeat & quod dies habeat annus hoc casu. dixi s. eod. lib. de rescri. si propter. Et per illum §. porro. satis videtur ista decre. & eius ratio esse superflua: cum minister debeat expensas habere: quare ergo non vacat primum, ex quo de secundo recipit saltem victum. Sed potuit esse ratio, quam dixi in glo. quia non est.

[2] Facit extrauagans Ioan. 22. quæ incipit. Suscepti. tit. de elect. & electi potestate.

g *Debitis.*] ad idem s. de verb. sig. c. pen. s. eod. lib. de rescrip. si propter. & idem si propter aliam causam.

ADDITIO. Etiam si non respiciat ecclesiam, sed nobilitatẽ vel prærogatiuam personæ. facit. s. eo. de multa: in fi. Archid. ponit exẽplum de guerra, litigio, longa peregrinatione, magna emptione, & qualibet paupertate sine culpa. alleg. s. de cens. cum Apostolus. de dona. Apostolicæ. de relig. do. c. s. 16. q. 1. & temporis secundum Host. Ioan. And.

h *Onerata.*] ad quæ soluenda tenebatur ecclesia; ex quo nomine ecclesiæ, & pro eius vtilitate erant contracta. s. de sol. c. 1.

i *Te.*] vel alium: quia idem iuris cum eadem sit ratio. & facit quod dixi s. eod. tit. si vbi.

Glos. seq. rationem reddit, dat simile, subdit contrarium, deinde quæsit, arg. negatiue, soluit contrarium, ad quæstionem obijcit & soluit.

k *Vacare.*] quia non est adhuc adeptus plene: quia licet beneficium habeat, fructus non habet: & sic non videtur plene trãslatus. 21. q. 2. si quis iam translatus. nam licet res data sit, vacua possessio tradita non est. ff. de vsur. stipulatus. 1. responso. & sic ad plenũ recepisse non videtur. ad hoc. ff. commo. l. 3. 2. responso. Et idem credo. de decre. cum in cunctis. scilicet quòd si elapsum est tempus de consecrandis episcopis, vel iam est consecratus, beneficia propria tenebit, si fructus episcopatus alteri ex causa debeantur eadem ratione. Et caute [3] faciet episcopus qui talem indulgentiam habet, si beneficium vacans conferat aliàs beneficiato: pone enim q habere debeat fructus primi anni: primo anno habebit fructus secundi beneficij: secundo anno vacabit primum, & tunc habebit fructus primi, si adhuc durat indulgentia. Sed quæro nunquid iste teneatur intra annũ promoueri? Et videtur q non, per illud cap. nec videtur possessionem adeptus vsquequaq: nec integre. & facit s. de elect. cum in cunctis. §. cum vero. Et hoc quidam [4] tenent asseruntque. Sed contrarium credo, & dico q bene currit tempus, ex quo habet exercitium curæ animarum liberum & pacificum. ad hoc

[3] Non dicit, recte faciet, sed caute; ab hac. n. & similib[9] cautelis abstinendũ est viris pijs.

[4] Ioã. Monacus hic & ibi.

hoc ̄s. eod. lib. de elect. commissa. §. 1. ¹ propter illud enim ordinari debet. Ad decre. cū in cunctis. §. cū vero. ibi, ecclesiasticorū bonorum administrationem, &c. dico, q administrationem iste habet, licet fructus non habeat. facit pro hac parte ̄s. eod. lib. de elect. licet canonis. ibi, vt gregis sibi crediti, &c. Item quid dices in parochiali ecclesia, vbi non esset aliquis redditus: puta quia dos eius casmate vel alluuione periisset: nonne teneretur rector eius promoueri? Dicā igitur q qui tale beneficiū recipit, sibi imputet. 91. dist. clericus victū. Sed oppones q quæstio nō procedit ex quo habebat primum beneficium quod retinet, saltem ratione primi promoueri tenetur: Dico q procedit: pone q prima ecclesia curata sit collegiata, vt ̄s. eo. l. de ele. statutum. eod. lib. vel super illa fuerit dispensatum: vel pone simpliciter non licit se promoueri, priuatus est prima: nūquid & secunda? vnde bene procedit quæstio. Speciale igitur statuitur in hac decreta. ne clerici mendicare cogantur, q primum beneficiū simile non vacet: sed ne pereant animæ, nihilominus promoueri tenetur, vt ̄s. dixi.

¹ Idē ibi Archidiaconus.

† Vide repull. quā hinc colligit Archidiaconus consil. 131. incip. Ex serie testamenti.

Aliàs, mādatur.

Promotus ad curatā debet infra annum ad ordines promoueri, licet ecclesia aliquos habeat redditus.

CAP. XXVII.

Cui ᵃ † de non ᵇ sacerdotali præbenda prouideri mandatur: sibi etiam volenti sacerdotalis auctoritate mandati huiusmodi conferre nequibit. ¶ Similiter si in ecclesia, in qua integræ ac dimidiæ ᶜ præbendæ habentur, mandetur: integra ᵈ conferri præbenda, quamquam ille pro quo scriptum extitit, dimidia velit esse contentus, ei de ipsa non poterit prouideri ᵉ. ¶ Idem cum iniungitur prouideri alicui de præbenda ᶠ certi valoris, vt in præbēda minoris valoris etiā illo volente mandatum non possit adimpleri. Non enim huiusmodi mandata (quorum fines diligenter ᵍ seruari oportet) debēt ad casus alios, quàm expressos extendi.

¶ Idem.

¶ Secundo beneficio curato effectualiter adepto, primum consimile eius possessore irrequisito conferri potest: non autem eius possessio dari, secundum Zen.

CAP. XXVIII.

Licet ʰ ⁱ episcopus ᵏ beneficium, quod cum animarū cura tenebas (postquam aliud recepisti consimile, ac ipsius possessionem pacificam habuisti, vel per te stetit, quo minus haberes eandem) possit alteri de iure conferre ˡ: illum tamen cui contulerit, non debebit te non vocato ᵐ (cum tibi

Cui de non.] Tria sunt dicta, quæ patent per paragraphos: & finis omnia respicit. Io. And.

¶ Pro intellectu huius c. præsupponendū q in quibusdā ecclesiis aliquæ sunt præbendæ, quæ dicuntur sacerdotales, aliæ diaconales aliæ subdiaconales: & istud fuit introductū vt melius posset deseruiri diuino cultui: hoc est, aliquæ sunt præbēdæ ad quas nullus promouetur nisi sit sacerdos: aliæ diaconales, ad quas diaconi promouentur: aliæ subdiaconales, quæ conferuntur subdiaconis. Item præsupponendum secundo, q in aliquibus ecclesiis, sicut est in ecclesia Pictauen. aliquæ sunt præbendæ integræ, aliæ sunt dimidiæ præbendæ: quia canonicus habens illam dimidiam præbendam percipit medietatem fructuum alicuius præbendæ.

Casus. Papa mandauit episcopo Pictauen. vt mihi prouideret de aliqua præbenda non sacerdotali in ecclesia Pictauen. accidit q vacauit aliqua præbenda sacerdotalis: vtrum eps virtute meæ gratiæ possit mihi illam conferre? Certe non. Sed quid, Papa mandauit epō Pictauen. vt in sua ecclesia, in qua erant præbendæ integræ, aliæ dimidiæ, mihi conferret præbendam integram, vtrum possit eps mihi conferre dimidiam præbendam? Rńdet q non. Sed ponamus, q Papa mandauit mihi prouideri de præbenda valoris centum librarum: vacauit nunc aliqua præbenda minoris valoris, vt puta valoris, quinquaginta librarum: vtrum possit de illa mihi prouideri? Certe non. Et rationem horum ponit Romanus Pontifex. nam fines mandati Apostolici sunt diligenter obseruandi. in l. diligenter. ff. mandati. ideo mandatum Apostolicum non debet extendi extra casus expressos in rescripto. Not. primo, q quandoq; in ecclesia præbendæ annectitur ordo sacerdotalis. ad hoc cle. vt hi qui. de æta. & qualit. Not. secundo, q in mandato cuius forma est obseruanda, nō pōt illa omitti: etiam de partiū consensu. Domi.

¶ Prima glossa summat.

a ¶ *Cui de non.*] Cum mandatur alicui non sacerdotalis, vel integra, vel certi valoris conferri præbenda: sacerdotalis, dimidia, vel minoris valoris illi etiam volenti conferri non poterit.

b ¶ *De non sacerdotali.*] istud videbatur in eius fauorē appositum: vt non compelleretur esse sacerdos: & tamen in eius læsionem retorquetur, ita q etiam si vellet, sacerdotalem habere non poterit. & ratio est in fin. c. & vide quod dixi j. de reg. iur. quod ob gratiā.

c ¶ *Dimidia.*] si vna præbenda diuideretur in duas; quælibet per se diceretur integra. ̄s. eod. maioribus. & c. vacante. sed hic vna præbenda diuidebatur in duas, vel erant ibi præbendæ quæ sic vocabantur, integræ & dimidiæ: quia medietatem redditiuum forte habebant respectu integrarum.

d ¶ *Integra.*] quid si simpliciter mandetur prouideri de præbenda? Dic ¹ si illæ præbendæ dimidiæ sunt diuisæ: quia pars à toto iā separata, nō est pars, sed totū: tunc de dimidia poterit prouideri ²: vt sic aliud sit de integra scribere: & aliud simpliciter scribere: ad hoc j. eod. tit. ei cui. sed si aliàs nulla esset diuisio, sed vna præbenda diuideretur in duas, secus crederem, cum tunc non de præbenda, sed de dimidia prouideretur.

¹ Idē Ioā. Mo. qui dicit se sic sēntiasse. & idē Archidiacon.

² Placet Dom. si il-

Additio. Ad hoc ff. de leg. 2. Caius. §. 1. Ioan. And.

e ¶ *Prouideri.*] vide j. in tex. ibi, Non enim, &c.

f ¶ *De præbenda.*] & tunc de pensione prouideri non poterit, vt supra eo. tit. & lib. quamuis. 1. responso.

ˡ la diuisio sit facta ante datam litterarū, sec⁹ si post: quia litteræ beneficiales non extenduntur ad creata post datā cle. u. de rescript. Fonta.

g ¶ *Diligenter.*] ff. mā. diligenter. & ̄s. de rescrip. cum dilecta.

Additio. Allega. Ioā. Mona. ff. de acqui. hęr. l. si qs mihi bona. §. pater filio. Arc. alle. ̄d restit. spol. c. fi. Io. An.

Licet episcopus.] Primo dicit beneficiū de iure vacans conferri posse possessore non vocato. Secundo, in dāda possessione dicit illum vocandum: ibi, *Illum tamen*. Ioan. And.

¶ Præmitte q habens beneficium curatum, & obtinens secundū, ipso iure est priuatus primo: & libere potest cōferri. ̄s. eod. de multa. hic declarat q̄d importat verbū, libere. Dom.

¶ Istud c. venit limitatiue ad cap. de multa. eod. tit. [in anti.] vbi vr̄ q si alicui obtinenti beneficium curatum, vel dignitatē, vel personatum conferatur aliud simile beneficium incompatibile, & adeptus fuerit possessionem pacificam: vacat primum beneficium. dr̄ in cap. commissa. de elect. ̄s. eod. isto lib. q etiam si steterit per ipsum cui est collatum secundum beneficium, quo minus adipiscatur possessionem pacificam: vacat primum beneficiū ac si apprehēdisset possessionē pacificā: & poterit eps primum beneficium conferre alteri idoneæ personæ: sed vtrum eps possit istum, cui contulit primum beneficium quod vacat per adeptionem alterius beneficij incompatibilis inducere in possessionem realem absque cognitione causæ? Rńdet q non: immo debet eps facere citari primū possessorem, & ipsum audire super iure suo quare retineat primū beneficium, cum adeptus fuerit possessionem pacificam secundi beneficij: quia nisi alleget aliquam causam rationabilem, poterit eps inducere istum (cui secundo contulit illud beneficium) in possessionem realem ipsius beneficij. Not. primo, q per solam beneficij collationem non dr̄ quis acquirere ipsius possessionem. Not. secundo, q licet quis possideat prima facie contra ius rem, tamē nō potest ab ipso possessio euelli illo non vocato. Domi.

* Vide Felinum in c. fin. extra de præscrip. & Hyppolitū singular. 195. incip. nemo priuandus est.

¶ Prima glo. dicit quid declaret.

h ¶ *Licet episcopus.*] Edita fuit ad declarationem decretalis, de multa. ̄s. eod. tit. & ad probationem eorum, quæ ibidem not. Innoc. & Hostien. quæ not. Guil. ̄s. de elec. licet canon.

Additio. & Compostel. de rescript. capitulum. in glo. magna. vers. item quæritur, vtrum executor datus. & vers. seq. Io And.

i ¶ *Episcopus.*] vel quilibet alius ad quem collatio pertinet, cum eadem sit ratio: & concilium indistincte loquitur. is quoq; ad quē prioris decret. &c. cui verbo declaratiue venit hæc decre. vt ̄s. dixi.

k ¶ *Eādem.*] sic ̄s. eod. lib. de elect. commissa. §. 1.

¶ Glo. seq. dubium soluit, & rationem reddit.

l ¶ *Conferre.*] Not. ex hoc tex. q decret. illa ̄s. de elect. c. vlt. eod. lib. licet in confirmationibus locum sibi vendicet, non tamen in collationibus: vnde vides q non facta aliqua vocatione, potest fieri collatio ad idē facit ̄s. eod. tit. & lib. cum in illis. §. cum autem. & hoc dicit textus de iure conferre: quia istud est regulare ⁴ q rē ad collationem meam spectantem, vel ius quod in ea habeo donare, vel quocunque alio titulo in alium transferre possum, detentione alterius non obstante. ff. de reg. iur. qui potest. C. de hære. vel act. ven. per totum. ff. de contrahen. emp. qui tabernas. ad hoc ̄s. eo. venerabilis. ̄s. de feud. c. 2. de possessione aūt fiet qd̄ sequitur.

⁴ Idē Do. facit glos. cap. cū nostris. de cō cess. præb. Fonta.

¶ Glo. seq. fortificat textum.

m ¶ *Te non vocato.*] non ergo remouebitur possessor à sua possessione vel quasi sine causæ cognitione ⁵: ex quo titulo possidet, licet iniusto. 16. q. 4. volumus. & sic intelligitur de conces. præb. cum nostris. de restit. spol. in literis. de can. pos. c. 2. [in anti.] & est expressum C. de rei vendica. l. fin. Hinc est q vsufructuarius vsufructu suo non potest à quasi possessione expelli: immo ̄z eum agetur negatoria: vel ex cautione de restituenda re præstita. ff. si vsusfruct. petat. l. vti frui. 1. respon. ff. vsufru. quemadmodum caue. l. 1. § hoc autem agat. ergo is cui collata est ecclesia, vt sibi tradatur possessio, in quo procedetur summarie possessore vocato. C. si per vim

⁵ Cognoscere autē debet de canonica collatione petentis, & de iniusta detētione possessoris secundum Archi. ̄s. de rescript. olim. & sed pū in præd. decret. cū nostris. super gl. 2. Ioan. And.

vim vel alio modo. l. vlt. [Alleg. Archi. ſ. de reſt. in integ. cum ex litteris. ad fi. ff. de tequis. reis. l. s. & 3. q. 9. indicas. Ioan. And.] Nemini enim licet rem etiam ſuam ſua auctoritate occupare. C. vnde vi. ſi quis in tantá. 16. q. 6. placuit. ſ. eod. tit. & lib. eum qui. 2. reſponſo. ad hoc ſ. de diuor. porro. Et quod hic dicitur, idem intelligo ſecundum prædictos doctores in omni eo caſu, in quo priuatus eſt quis ipſo iure. pone in terminis. ſ. de elect. licet canon. licet vtilis eſſet declaratio, vt ſ. dixi eo. tit. commiſſa.

forſan ius poſſit competere retinendi [a]) in poſſeſſionem ipſius inducere corporalem.

¶ Idem.

¶ Sacerdotalis præbenda per ſimplex mandatũ de prouidendo, non niſi apto ad ſacerdotium eſt conferenda. hoc dicit ſecundum Zen. Et iſtud ſummarium poteſt adaptari vtrique lecturæ poſitæ in tertia gloſſa. Dominicus.

CAP. XXIX.

EI, cui prouideri mandatur † ſimpliciter [b] de præbenda proximo vacatura, ſacerdotalis præbenda conferri non poteſt †, ſi nondum [d] in ætate [e] ta

ADDITIO. Vide quod dixi per Inno. & Hoſt. de conceſ. præb. cum noſtris. in antiq. ſuper gl. pen. ad fi. Ioan. And.

a ¶ *Retinendi.*] vt ſi ſufficienter ſecum diſpẽſatum eſſet. ſ. eod. tit. & lib. non poteſt. vel ad tempus hoc cõceſſum: vt. ſ. eod. lib. de reſcrip. ſi gratioſe. vel ex cauſa non percipit fructus ſecundi beneficij. ſ. eod. tit. & lib. ſi tibi conceſſo. vel habet commendatam eam. ſ. de elect. nemo eo. lib.

† Mandata de prouidẽdo ſuſtulit concilium Trident. ſeſſio 24. de reſor. c. 19.

E[i cui.] Decretalis tria facit: Primo ponit formam prouiſionis: Secundo ſoluit illius dubium: Tertio ſolutionem declarat. Secundum; ibi, *Sacerdotalis.* Tertium: ibi, *Sed abam.* Ioan. And.

† Hic eſt prim caſus quo prim impetrans non obtinet primũ vacans: alios vide per gloſſ. quia ſæpe. 2. eod. tit. & lib. Do. Fonta.

CASVS. Cũ in eccleſia Pictauen. eſſent aliquæ præbendæ ſacerdotales, aliæ non; ſed erant diaconales, vel ſubdiaconales Papa fecit mihi gratiã ſub hac forma: quia mandauit epõ Pictauen. vt mihi prouideret de præbẽda in eccleſia Pictauen. ſimpliciter abſq; alia ſpecificatione: vacauit præbenda ſacerdotalis: vtrum epũs illam mihi non promoto ad ſacerdotium poſſit conferre? Reſpondet quod non. Sed quid ſi nondũ ſui promotus ad ſacerdotiũ: ſed tamen ſum in ætate legitima, puta xxv. annorum, in qua potero promoueri ad ſacerdotium: an de illa præbenda ſacerdotali vacante poſſit mihi prouideri? Certe ſic. Et iſta ſunt vera: niſi aliàs conſtaret de mente Papæ, puta ſi in litteris Papæ diceretur, non obſtantibus quibuſcunque, per quæ effectus litterarum noſtrarum poſſet impediri aut differri: nam tunc etiam de præbenda ſacerdotali poſſet mihi prouideri: licet nondum eſſem ætatis legitimæ, in qua poſſem promoueri ad ſacerdotium. Not. primo arg. quòd mandatum directum ſimpliciter ſuper præbenda, includit ſacerdotalem & non ſacerdotalem. Not. ſecundo ſecundum Io. Mo. quòd genus quod in vno de indiuiduis non poteſt impleri, implebitur in alio. ſ. eod. tit. & lib. cũ in eccleſia. & vi. concor. in diſt. c. quia ſæpe. in gl. fi. Domi.

Prima gloſſa ſoluit. dubium.

b ¶ *Simpliciter.*] Hoc non ſine myſterio dictum fuit: ſi enim in litteris contineretur, non obſtantibus aliquibus &c. per quæ effectus gratiæ noſtræ impediri valeat, vel differri: hic ſecus: quia patet quod Papa vult ſibi præbendam dari: ordinem autem recipiet cum ætatis erit ad hoc aptæ. & ſuper hoc vidi declarationem ſub bulla.

ADDITIO. Non intelligas per modũ conſtitutionis: ſed in quadam cauſa, vt mihi videtur. Nouarien. præbẽdæ obtinuit impetrãs contra opponentem: quia ipſe nõ habebat ætatem ad ſacerdotium, quam requirebat præbenda. Iſta ratione expreſſa in Papalibus litteris ſuper ſententia editis, quod impetrans habebet in litteris gratiæ clauſulam, non obſtantibus iis per quæ effectus, &c. Ioan. And.

c ¶ *Sacerdotalis.*] ex priuilegio conſuetudine, vel ſtatuto eccleſiæ.

ADDITIO. Dicit Archid. vt in eccleſia Bonon. iamdudum in ipſa eccleſia contrariũ conſului, ſcilicet in ea tunc non eſſe præbendas ſacerdotales: vnde ex eo quia non erat expreſſe onus ſacerdotij, vel alterius ordinis præbendis annexum: licet ibidem bene fuerat ſtatutum quod eſſent tot diaconi, tot presbyteri &c. Ioan. And.

¶ *Gloſ ſeq ſignat contrarium & ſoluit.*

d ¶ *Nondum.*] ergo nõ inſpicimus tempus datæ, ſed tempus vacationis: vt ſi tunc eſt in ætate, bene quidẽ: aliàs ſequentem expectet. Sed contra ſ. eo. lib. de reſcrip. ſi eo tempore. vbi non inſpicitur tẽpus, quo vacat beneficium cum cura: immo ſolum tempus datæ. Sol. In curatis beneficiis & in ipſorum impetratione maior idoneitas requiritur, quàm in ſacerdotalibus præbendis. ſ. eo. tit. & lib. cum in illis. ſ. de elect. iſto lib. ſtatutum. & ideo fauorabilior eſt hæc gratia quàm illa. præterea hic loquitur generaliter, quod genus ciuiliter eſt intelligendum. 1. ff. de ſerui. l. ſi cui. præterea gratia illius decret. ſaltem in altera parte eſt duratura. hic autem poſſet gratia in totum extingui. Pone enim quod omnes præbendæ ibi eſſent ſacerdotales: ſi ergo ille qui impetrauit ſibi prouideri de beneficio cum cura vel ſine cura, tunc non erat ætatis idoneæ: pro ea parte

†Idem videtur ſentire Domi. examinãs gloſ. & Panor. cap. cũ dilectus. ſ. eod. quia hic nõ fuit ſurreptio. ſecus in d. cap. ſi eo tempore. Fonta.

qua de curato expreſſit, ſunt litteræ vitioſæ: ſi autẽ ſimpliciter impetrauit ſuper primo beneficio, curatum non debebitur. ſ. eo. cum in illis. ſed ſecus cum impetro prouideri de pbenda: vt hic vides. Io.

¶ *Gl. ſeq. quærit, arg. & ſoluit. iterum quærit, arg. pro & ꝯ, & ſoluit.*

e ¶ *Ætate.*] quam dicis hic congruam ætatem [a] Dicendum videtur quod ætas 30. annor. 78. diſt. c. 1. & 3. vbi eſt expreſſum. [Et hoc tenet hic Archid ſequens Hoſtien. cuius opinionem poſui in §. inferio ra. ſuper glo. 2.] Sed hodie ſi attigerit xxv. annum, ſatis eſt in ætate legitima: per decret. ſ. de elect. cum in cũctis. & 78. diſt. c. vlt. & hoc approbat clemẽ. de æta. & quali. generalem: & non dico hodie ſeruanda interſtitia temporũ. de quib' habes 78. diſt. cap. 2. & 3. & per totũ. Sed quid dices ſi iam erat ſacerdos, licet non eſſet in ætate legitima: nunquid debebitur ſibi præbẽda? Videtur quòd non: quia non eſt in legitima ætate: quod requirit hæc littera: & nõ debemus reſpicere quid factum ſit, &c. vt ſ. de elect. cum cauſam. cum ſuis concord. [bene tacit ff. quando dies lega. cedit l. penultima. ff qui ſatiſda. cogan. l. quotiens cum ſuis concor.] Contra videtur: ex quo enim promotus eſt iam, quid quærimus ætatẽ ad promouendum? recepit enim verum ordinem. de tempo. ordi. vel non eſt compos [in ant.] Primũ credo, cum tali interdicenda ſit executio ordinis ſic ſuſcepti: vt in præal. decre. vel non eſt compos. & quia non debet eſſe melior conditio eius qui deliquit. ſ. eo. titu. & lib. eum qui.

[a] De ætate ordinandorum vide quę demum ſanciuit concilium Tridẽt. ſeſſio. 23. de reforma. c. 12.

li exiſtat, quòd poſſit ad ſacerdotium promoueri: Sed aliã [f] expectare debebit.

¶ Idem.

¶ Ex mandato ſedis Apoſtolicæ expectans ex certa cauſa, ea deficiente beneficium petere impeditur. hoc dicit ſecundum Zen.

CAP. XXX.

SI pauper † [g] clericus, cui cũ beneficium nullũ haberet, mandabatur de beneficio (iuxta ſuæ probitatis merita) per epiſcopum prouideri, aliud antequam ſit prouiſum eidem, beneficium fuerit aſſecutus: prouidere [h] ſibi epiſcopus (cũ

† Multis modis quis dicatur pauper, vide Alexãdrum conſil. 17. in cap. conſultus ſum. lib. 7. adde Bartolum in l. ſi conſtante. ff. ſolut. mat.

† Idẽ hic Archidi. qui etiam inducit quod talis cum velit vti falſo diplomate, puniendus eſt. ff. ad l. Cor. de fal. l. eos. §. fi. Ioan. And.

f ¶ *Aliam.*] non ſacerdotalem, vel etiam ſacerdotalem, ſi tunc peregerit ætatem idoneam, vt ſ. dixi. Ioan. And.

S[i] *pauper.*] Decidit caſum dubiũ, rationẽ interſerẽs: ibi, *Cum ceſſet.*

ADDITIO. Et dicit Io. Mo. quod hic datur inſtantia ad regulã, factum legitimæ. j. de reg. iur. & ibi remitti. Ioan. And.

CASVS. Papa mandauit epiſcopo Pictauen. in forma pauperum, vt Titio clerico prouideret de beneficio competenti ſecundum merita ipſius Titij, vt inde poſſet ſuſtentari: ante quam epiſcopus Pictauen. illi prouideret de beneficio competenti, ipſe Titius adeptus fuit aliquod beneficium, ex quo licite poterat ſuſtentari: poſtea vacauit beneficium in collatione epiſcopi Pictauen. vtrum de illo poſſit prouidere eidem Titio? Videtur quod ſic: alias ſua gratia ſibi de nihilo ſeruiret. Non obſtante iſta ratione dubitandi, decidit hic Romanus pontifex contrarium: videlicet quod epiſcopus Pictauen. de beneficio vacante non poterit Titio prouidere: & ratio huius eſt: quia cum modo habeat beneficium ex quo poteſt viuere: & ſic ceſſet cauſa ſuæ gratiæ, debet ceſſare effectus. Nota primo quod pauper dicitur non habens beneficium eccleſiaſticum, nec bona patrimonialia: licet habeat virtutes: quod intellige vt ſit pauper reſpectu bonorum patrimonialium. Nota ſecundo quod ceſſante cauſa mandati, ceſſat mandatum: etiam ſi non fuerit adimpletum. vide de appel. cum ceſſante. in anti. Domi.

¶ *Gloſ prima recit. per quæſtionem, quam diſtinguendo ſoluit.*

g ¶ *Pauper.*] Nota quia non ſine myſterio dictum puto: ſi enim in gratia ſpeciali prouiſum ſit alicui: & poſtea ante vacationẽ adipiſcatur aliud beneficium, non expirat gratia. Hæc enim decretalis loquitur de forma, quæ prouidet neceſſitati pauperum, quæ eſt iuſtitia [a], vel quaſi. in an. de præben. cum ſm. Prouiſione igitur facta impetranti, ceſſat cauſa iuris: & ſic ipſius executio. & facit. j. eod. ſi epiſcopus. 1. reſpon. in fi. ibi, per eum vel aliũ, &c. ius enim beneficiſtum non beneficiſt. ſ. eo. quia in tantum. Et hoc verũ puto, niſi adeptum beneficium ſe non cõpateretur [b] cum prima gratia, ſi iam haberet effectum: vt in duobus curatis. ſ. eod. de multa. cum enim in eo caſu periret ius in re; multo fortius ad rem. j. de conceſ. præben. c. vlt. & hoc approbat clemen. de reſcrip. gratiæ.

[a] Iuſtũ eſt clericũ beneficiari in vno potiſſime de quo eſt. C. de epiſco. & cleri. in eccleſiis. Ioan. And.

ADDITIO. Quòd gratia ſpecialis alicui facta non expiret ſi poſtea ante vacationem adipiſcatur aliud beneficium, tenet Io. Mo. & Archid. & de hoc per Io. de Deo in ſua q. 23. primi lib. vbi dicebat, quod ſi in litteris continebatur eum nullum habere beneficium: & ſic erat tempore datæ rei veritas: iudex pronuntiabit illud beneficium ſibi deberi. Ego non curo de illa clauſula: & tene quod dictum eſt in glo. Ioan. And.

[b] Facit quod de lingante dixi poſt Inno. ſ. de reſcrip. in noſtra. Io. And.

h ¶ *Prouidere.*] talis forma etiam in litteris gratiæ non extenditur ad hoſpitalia, vel loca ſimilia, vt in cle. eo. tit. per litteras.

¶ *Gloſ ſeq. exponit quærit, & ſoluit etiam diſtinguendo.*

a ¶ *Ceſſet*

a ¶ *Cesset causa mandati.*] & sic cessabit effectus. Et quæ erat causa? quia nullum habebas beneficium: & sic causa iustitiæ potius quàm gratiæ, vt s. diai. côcor. de ap. cum cessante. in ant. cũ si. Sed quid dices, pone, est illi prouisum de vicaria: nunquid per id expirabit mandatum? Sol. si vicaria est temporalis: pone in terminis. s. eod. lib. de elect. cum ex eo. in fi. & j. de reg. beneficium. s. d appel. peruenit. 2. [s. de vo. c. fi. s. eod. lib. de elect. cũ ex eo. & consti. Io. execrabilis. in fi.] tunc non expirabit mandatum: quia beneficiatus non est: cum beneficia sint perpetua. Sed si vicaria est perpetua, vt s. eo. cætis pandæ. tunc secus. s. de rescript. postulasti. [Idem Archidiacon'.]

Ergo si haberet pensionẽ in titulũ, illa tacita gratia non valeret. Fö.

cesset causa[a] mandati) de cætero non tenetur.

¶ Idem.

¶ *Vbi de prioritate beneficij pluribus collati non constat: primo possessio, deinde maior prærogatiua præfertur. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XXXI.

SI† a sede Apostolica, vel legato[b] ipsius vni, & ab ordinario alteri, eodẽ die idem beneficium conferatur, nec appareat[c] quæ collatio fuerit primo facta: erit potior conditio possidentis[d] †. Si vero neuter[e] possideat: is, cui sedes ipsa contulit, vel legatus (propter côferentis ampliorem prærogatiuam[f]) erit alteri[g] præferẽdus.

SI *a sede.*] Soluit casum dubium distinguens duo membra: Secundum: ibi, *Si vero.* Ioan. And.

† Vide Alexandrũ consil. 19. incip. ad modũ. lib. 2. & late Philippum probã in c. cum cui. super hoc eod. tit.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia parochiali, vel aliquo alio beneficio: impetraui illud beneficiũ à Legato Cardinali tunc in his partibus existenti: eadem die episcopus Pictauen. tibi contulit illud beneficiũ: quæritur quis nostrum debeat habere illud beneficium: vtrũ ego qui habeo collationem à legato de latere, vel tu qui habes collationem ab episcopo Pictauensi? Respondet Romanus pontifex cum distinctione: aut tu habes possessionem illius beneficij: & tunc es præferendus, licet habeam collationem à legato Papæ, & non tu: aut contra ego sum possessor. & tunc sine dubio sum potior: ideo sum tibi præferendus. Sed ponamus quod neuter nostrum est in possessione: quæritur quis sit potior in collatione? Respondet quod ego qui habeo collationem à legato, & non tu: & propter excellentiam & prærogatiuam ipsius legati de latere sum tibi præferendus. Et ista sunt vera: dum tñ non possit apparere per testes vel alia probationum genera, quæ collatio fuerit prior: nam licet istæ duæ collationes sint factæ eadẽ die: tñ potuit esse quod episcopus Pictauen. fecit tibi collationem istius beneficij tali die de mane: & quod legatus fecit mihi collationem hora vesperarum: tunc enim si de hoc posset constare, tu esses potior, & ideo esses præferendus. Not. primo quòd legatus de latere potest conferre beneficia ex sua generali commissione legationis: secus est in legatis natis & missis: nam tales non possunt beneficia conferre, nisi haberent super hoc specialem potestatem. Not. principalem effectum huius cap. videlicet quod si eadem die Papa vel suus legatus contulerit mihi aliquod beneficium, & eadẽ die (ita quod non potest constare quæ collatio sit prior & posterior) episcopus fecerit tibi collationẽ illius beneficij: qui primo adeptus fuit possessionem illius beneficij, est præferendus: si autem neuter possideat, tunc ego qui habeo collationem à Papa vel à suo legato, sum potior in assignatione beneficij. Nota vlterius quod factum legati non dr̃ factum Apostolicæ sedis. probat tex. qui ponit illa hic diuersa. ad idem. s. eo. tit. & lib. si eum. & c. si Apostolicæ. Nota finaliter quod in collatione beneficij eodẽ tẽpore possunt concurrere tres potestates conferendi. Domi.

† Not. beneficij ratiõ admonari à possessione: iusta dicu. l. res eius. C. de probat. c. licet causam. de prob. & suf ficit possessori etiam semiplene probare.

¶ *Glos. prima soluit quatuor dubia.*

b ¶ *Legato.*] Intelligas de legato de latere[z]: quia alij beneficia conferre non possunt: nisi haberent specialem super hoc potestatem. s. de offic. lega. c. 1. Quid dices si Papa contulit vni, & legatus alteri? Dic idem quod infra sequitur in Papa: vel legato ex vna parte, & ordinario ex altera, quia eadem ratio. Idem dico si Papa vni, legatus alteri, ordinarius tertio contulerit. in archiepiscopo autem & episcopo & suis subditis dubitatio non procedit: quia ad alterum solum pertinebat collatio: & illa sola valuit.

z Vide qd not. de offic. lega. cap. penul. in glo. 2. Ioan. And.

c ¶ *Nec appareat.*] si enim posset apparere quæ fuerit primo facta, ille obtinebit[y]: vt si probetur per testes de hora, vel in ipsis literis dicitur de hora. & facit quod dixi s. eo. lib. de rescrip. duobus. vbi idem verbum habes.

y Vterque ergo probare poterit: & obtinebit, qui melius probauerit. de testium. super hoc. de proba. ex litteris. Io. And.

d ¶ *Possidentis.*] magnum ergò est possessionis commodũ. C. de rei ven. l. res alienas. Insti. de interdi. §. retinendæ. j. de reg. iur. in pari. cum suis concor.

ADDITIO. Alleg. Archid. 16. q. 4. volumus. vt lit. pen. per totũ. Ioan. Mo. alleg. vt eccle. be. c. vnico. post princip. optime facit ad casum. ff. de pigno. si debitor. cuius casum pono j. de reg. iur. cum sunt. Ioan. And.

e ¶ *Neuter.*] vel vterque: nec apparet quis tunc primo: idem iuris. s. de rescrip. duobus. 2. responso. in princip.

f ¶ *Prærogatiuam.*] sic s. de maio. & obe. per tuas.

g ¶ *Alteri.*] cui contulit ordinarius.

¶ Idem.

¶ *Religiosus habens prioratum vel ecclesiam curatam, si recipit secundum sine licentia Papæ, ipso iure vacat primum: quod si statim non dimiserit, efficitur ineligibilis, & priuatur vtroque. Eadem est pœna in ijs qui habebant ante hanc constitutionem, nisi infra mensem alterum elegerint, & alterum dimiserint. hoc dicit vsque ad §. prohibemus. Ioan. And.*

CAP. XXXII.

CVm† singula[h] officia sint

CVm *singula.*] Primo ponit constitutionis causam: Secundo constitutionem circa religiosos: ibi, *Præsenti.* In qua tria facit: Primo prouidet circa futura: & pœnam apponit: Secundo ibi, *Circa:* prouidet circa præterita sub eadẽ pœna: Tertio ibi: *Prohibemus.* prouidet circa administrationes vel officia vnius monasterij nõ committẽda monachis alterius monasterij: & pœnam apponit committẽti & recipienti.

CASVS. Abbas monasterij sancti Cypriani alicui ex suis monachis habenti prioratum vel aliquod beneficium curatum voluit conferre aliud beneficium curatum: vtrum talis monachus possit istud secũdum beneficium absq; auctoritate Papæ obtinere? Respondet quòd nõ: aliàs ipso iure vacat primum beneficium: & tenetur ipse monachus dimittere primum beneficium statim, vt conferatur alteri: quod si non fecerit, efficitur ipse monachus ineligibilis: & tãquam ambitiosus debet vtroque priuari: quod verum est siue ipsi monachi deseruiant illis prioratibus, & ecclesijs curatis per seipsos, siue per vicarios institutos per episcopum ad præsentationem ipsorum: iuxta cap. de monachis. eod. titu. in ant. fallit si vnum istorum beneficiorum esset alteri annexum: quia tũc non haberent locum pœnæ supradictæ, cum ista duo beneficia reputentur pro vno. cap. dudum. supra de elect. ¶ Sed quid si solita sunt & consueta conferri solis monachis illius monasterij: vtrum possint conferri monachis monasterij noui Pictauen. vel alterius monasterij, quod non subest monasterio sancti Cypriani? Respondet Romanus Põtifex quod nõ: nisi cũ auctoritate Apostolicę sedis, qđ verum est si in monasterio sancti Cypriani reperiantur personę idoneæ ad obtinendum illa beneficia: quia si non possent reperiri personæ idoneę, possent assumi de monasterio monasterij noui, vel alterius monasterij non subiecti monasterio sancti Cypriani, etiam absque licentia Papæ: veruntamen securius esset, quod requireretur auctoritas Papæ. Sed quid, ponamus quod de facto factum fuit contrarium: vtrum contra facientes, & non obedientes huic constitutioni debeant puniri aliqua pœna? Respondet Romanus Pontifex quòd sic: nam prælatus qui contulit prioratus, vel alias administrationes monachis alterius monasterij, est priuatus iure conferendi illas administrationes pro illa vice: & potestas conferendi illa beneficia pro illa vice defertur diœcesano loci: nisi monasteria sint subiecta immediate Romano Pontifici; quia tunc potestas conferendi defertur ad Papam. Quid de recipientibus & detinentibus illa beneficia? Respondet: sunt ineligibiles ipso iure: nec tenet collatio sibi de dictis beneficijs facta. Nota ex principio capitu. quod singula officia debent committi singulis personis: & vna persona non debet habere duo beneficia: sicut in corpore humano quodlibet membrum habet suam propriam operationem: nec exercet actum alterius membri. 89. distin. c. 1. in principio. Nota insuper quòd cap. de multa. eod. tit. in antiq. etiam habet locum in prioratibus, & non solum in ecclesijs parochialibus, vt hic dicitur: Nam monacho obtinenti vnum prioratum, non potest alius prioratus conferri: nisi ille esset annexus primo prioratui: sed tunc non dicitur habere nisi vnicum beneficium: nam isti duo pro vno reputantur. cap. dudum. de elect. Nota vlterius, quod religiosus vnius monasterij non debet assumi ad beneficium vel prioratũ alterius monasterij. Nota insuper pœnam quæ imponitur illis, qui faciunt contra istam constitutionem. Nota etiam quod pluralitas beneficiorum inducit dissolutionem & vagationem in personam beneficiati. Nota finaliter quod religiosis est prohibita vagatio. ad quod 16. quæstione 1. placuit 1. Et cum hoc not. argumen. quod appellatione monachorum non comprehenduntur alij religiosi. Domi.

† Vide cõcilium Trident. sessio. 7. de reformat. cap. 2. & sessio. 24. de reformat. cap. 17.

Casus §. prohibemus.

¶ *Glos. prima summat, & dicit quid declaret.*

h ¶ *Cum singula.*] Religiosus habens prioratum, vel ecclesiam curatam, si recipit secundum sine licentia Papæ: ipso iure vacat primum: quod si statim non dimiserit, efficitur ineligibilis: & priuatur vtroque. Eadem est pœna in his, quæ habebant ante hanc constitutionem: nisi infra mensem alterum elegerint, & alterum dimiserint. Prioratus ecclesiæ, vel administrationes vnius monasterij solitæ per ipsius monachos gubernari, absque sedis Apostolicæ licentia

centia alterius monasterii monachis nõ committantur, nec commissa dimittantur: qui contra fecerint sint priuati potestate ordinandi prædicta ea uice:& defertur ad diœcesanum in non exemptis, & ad Papam in exemptis. Recipientes uel eligentes sunt ineligibiles ipso iure. Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Hostiensis. ẜ. eo. de multa. fra duos menses, adhuc tempus non currit. & sic placuit Papæ in hoc casu religiosos adstringi: cum aliàs cõstitutio principis ex quo fuerit publicata post duos menses omnes adstringat 3. in Auth. vt factę nouæ consti. circa princip. ad hoc ẜ. de postu. cap. 1. & dicam in fi. huius libri super data. Ioan. And.

ADDITIO. Dicebat Ioan. Mona. quòd hæc decretalis obuiat ambitioni Monachorum, & eam multiplicibus pœnis astringit. Ioa. And.

a ¶ *Personis.*] 89. dist. c. 1. in prin. sicut singula membra corporis singulos actus habent: vt ibi. ad idem 16. q. 1. presbyteros. ẜ. eod. tit. quia tantum. C. de assess. l. nemin.

b ¶ *Auferenda.*] ad hoc ẜ. eod lib. de elect. si religiosus. 2. responso. & cap. quorundam. & c. indemnitatibus. §. sed cum eas. j. de sta. reg. c. vnico. ẜ. ne cler. vel mo. c. 2. monasterium enim est eis quasi carcer. 16. q. 1. placuit 2. de senten. excomm. vt famę [in aor.]

¶ *Glo. seq. soluit dubium.*

c ¶ *Prioratibus.*] potest dici etiam non curatis. & quod j. dicitur de curatis, referatur ad proxime dictum de ecclesijs: per decr. ẜ. eod. de multa. ẜ. de elect. dudũ 2. & hoc approbat concilium Vieñ. de supplen. neg. prael. quia regulares. in fine. In causa autem est dissimilitudo inter personatus & parochiales ecclesias: quam habes j. ne cle. vel mo. cap. 1.

ADDITIO. Idẽ Ioã. Monac. & Archidiaconus.

d ¶ *Absque sedis Apostolicæ.*] Nota argu. pro illa opinione, quod in duobus curatis 1 solus Papa dispenset. ad idem ẜ. eoe. titul. & lib. non potest.

e ¶ *Annexi.*] in his casibus nullius dispensatio est necessaria: cum hæc duo pro vno reputentur. ẜ. de elect. dudum 2. vbi de hoc. ẜ. eo. tit. super eo. & c. extirpandæ §. qui vero.

† Aliàs. alijs.

† In quodam manuscripto codice ita: nisi forte vnus vel vna ex eis ab alio dependeat, &c.

† Alios ex his quibus retinentur plura beneficia, dicit glo. 21. q. 1. in sum. vide quæ dixi in c. gratia. j. e. de rescrip. Fonta.

† Ergo prioratus eligibiles. vide gl. 16. q. 1. in sum. & cle. 1. de ele. Philip. Fõt.

1 Vide quæ de hoc articulo sancitum sit nouissime in concilio Tridenti. sessio. 7. de reformat. c. 1. & seq.

singulis committenda personis a, & dissolutionis ac euagationis materia sit religiosis præ cæteris auferenda b: Præsenti probibemus edicto, ne aliqui monachi vel religiosi alij † pluribus prioratibus c, vel ecclesiis curam habentibus animarum, etiam si eadem cura nõ per ipsos, sed per pesbyteros ad eorum præsentationem per episcopos institutos habeat exerceri, absque d sedis Apostolicæ auctoritate præesse præsumat: nisi † forte vnus ex eis ab alio dependeat, vel adinuicem sint annexi. e † Statuentes, vt quicũque ipsorum prioratum vel ecclesiam talem obtinens aliũ receperit: primum, quo sit ipso iure priuatus, statim omnino dimittere teneatur f, per eum ad quem pertinuerit libere g alteri conferendum. Quod nisi fecerit h: extunc eo ipso efficiatur ineligibilis i †, & tamquam ambitiosus ab vtroque penitus repellatur. ¶ Circa eos autẽ, qui plures prioratus, vel ecclesias huiusmodi nunc detinent: prouidemus, vt infra mẽsem k postquam præsens constitutio peruenerit l ad eosdem, vnum ex ipsis quem retinere voluerint (reliquis dimissis) eligere m teneantur: alioquin extunc n pœnis subiaceant supradictis o.

¶ *Prioratus ecclesiæ, vel administrationes vnius monasterij solitæ per ipsius monachos gubernari, absque sedis Apostolicæ licentia alterius monasterij monachis non committantur, nec commissa dimittantur. Qui contra fecerint, sint priuati potestate ordinandi prædicta ea vice: & defertur ad diœcesanum in non exemptis, & ad Papam in exemptis. Recipientes vel detinentes (aliàs eligentes) sunt ineligibiles ipso iure. hoc dicit.*

¶ Prohibemus insuper, ne prioratus, vel ecclesiæ, aut administrationes, seu officia vnius monasterij consueta per eiusdem monachos gubernari, committantur deinceps absque auctoritate sedis eiusdem alterius monasterij monachis gubernanda p, nec hactenus commissa dimittantur eisdem: sed per eos ad quos pertinent, libere ordinentur: Cum illis non liceat habere locum in diuersis monasteriis q, quorum vnum ab alio non dependet r, nec aliorum monasteriorum (nisi canonice s transferantur ad ipsa) prioratus, ecclesias, administrationes, vel officia gubernare. Qui vero contra prohibitionẽ præsentem prædicta decætero alienis monachis cõmiserint, vel dimiserint iam commissa: ea vice t ordinandi de ipsis sint potestate priuati, & † de eis per diœcesanos (si exempta non fuerit) alioquin per sedem u Apostolicam ordinentur †. li † autem qui ea suscipere vel suscepta præsumpserint detinere, reddantur ineligibiles ipso iure x.

¶ Idem.

¶ *Contemptum possint prosequi si ad receptionem vel collationem absentes monachi vel canonici non vocentur, nisi consuetudo habeat eos non vocari. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XXXIII.

CVM IN ECCLE-

m ¶ *Eligere.*] ad idem. ẜ. eod. referente. & cap. præterea.

n ¶ *Extunc.*] id est, post mensem.

o ¶ *Supradictis.*] vt scilicet fiant ineligibiles: & tanquam ambitiosi repellantur ab vtroque. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

p ¶ *Gubernanda.*] quid si in ipso monasterio nõ est aliqs idoneus? Tũc satis credo quod aliunde 4 posset assumi. ad hoc ẜ. de elec. ne pro defectu. & cap. indemnitatibus. eod. lib. de elect. ẜ. in fi. & ẜ. de verb. sig. c. abbate, in fin. satis tamen tutum esset auctoritatẽ Papæ requiri per superiorem literam.

q ¶ *Monasterijs.*] ẜ. de relig. do. c. vlti. in fi. sicut nec diuersorum monasteriorũ abbas esse, vt ibi. & 10. q. 4. monachũ. vel pesse monasterio & ecclesiæ seculari. 16. q. 1. presbyteros.

r ¶ *Non dependet.*] nec adinuicem sunt conexa, vt ẜ.

¶ *Glossa sequens voci, per quæstionem & solutionem, cui signat contrarium, & respondet.*

s ¶ *Canonice.*] vt si transeat ad strictiorem 5 religionem, sufficiat licentiam sui prælati requirere: etiam si nõ obtineatur. ẜ. de regul. licet. Sed si transiret ad laxiorem sine causa, solus Papa dispẽsat: cum sit contra iura. ẜ. de concess. præben. proposuit. Si ad parem, ex causa transire poterit de licentia abbatis & conuentus 19. q. 3. statuimus. & non obstat supra de electio. eod. libr. si religiosus. 2. responso. quia illud locum habet cum transit ad rectoriam: & ibi de filio fit pater. & ideo ibi sufficiat abbatis licentia.

ADDITIO. Innocen. supra de renun. c. filin. dicit quod quando vult religiosus transire ad parem, requiritur dispensatio & auctoritas epi. quod placet hic Ioan. Mona. & Archid. 10 decret. si religiosus. in fi. vide quod nota. in Specu. titulo 2. §. sunt quoque. versi. 24. & quod dixi de regu. non est. super 1. glossa. Ioannes. And.

3 Vide B. Thomam 2. 2. q. 90. art. 4. Sotum lib. 1. de iust. & & iure q. 1. art. 4. Decium & alios in cap. cognoscentes. extra de constit.

4 Vide concilium Trident. sessio. 25 tit. de Regularib. & Monialibus. c. 7.

† Aliàs ita: & de ipsis.

† Aliàs, ordinetur.

† In manuscriptis exemplaribus ita: Hi autem qui ea suscepe sint, vel suscepta præsumpserit, &c.

5 Vide B. Thomã 2. 2. q. 189. art. 8. & Hostiẽsem in sũma titu. de Regularibus. §. & qualiter,

f ¶ *Teneatur.*] inquãtũ possidet de facto: quia de iure priuatus est.

g ¶ *Libere.*] ẜ. eo. tit. & lib. licet episcopus.

h ¶ *Quod nisi fecerit.*] id est si statim omnino non dimiserit.

¶ *Glos. sequens obijcit, & soluit.*

i ¶ *Ineligibilis.*] ad idem ẜ. de elect. quisquis. & j. in fi. cap. exaggeratur igitur pœna in religiosis, & merito, vt ẜ in princ. ad hoc 16 q. 1. alia est causa. Sed nunquid hoc [scilicet quod vacaret primũ] erat statutũ per decretalẽ, de multa. Dicebat ibi Hostiẽ. quod in prioratibus conuentualibus vel curatis bene habebat locũ decretal. de multa. vt religiosos respiceret io tis à quibus ad voluntatem abbatis remouentur a: vt quod plures possent habere: cum potius quasi custodes essent, quàm priores. Indistincte autem intelligo hanc decretalem. etiam in omnibus prioratibus prout indistincte loquitur. & approbatum est hoc hodie per concilium Vieñ. de supplen. neglig. præla. quia regulares. in fine. & hoc non erat ita clare statutũ per decretal. de multa. & pœnæ etiam sunt additæ vt hic vides.

k ¶ *Mensem.*] quomodo huiusmodi mensis fiet computatio: dixi de elect. quàm sit. ẜ. eod. lib.

l ¶ *Peruenerit.*] & sic si perueniat ante duos menses à tempore publicationis. statim incipit eia tẽpus currere: & si nõ peruenerit in-

a Idẽ not. ẜ. de statu mo. cap. 2. in gl. pen. & quæ scripsi 5. eo. li. de offic. or. præsenti. in 1. gloss. ver. quant dem ũ. Ioã. And.

t ¶ *Ea vice.*] id est, in prima ordinatione. supra de elect. cum in cunctis. & cap. cum Vuintoñ.

u ¶ *Per sedem Apostolicam.*] vel legatum de latere. si sit in prouincia. ad hoc ẜ. eo. lib. de elect. si abbatem. 1. & 2. responso. Ioan. And.

x ¶ *Ipso iure.*] & collatio non tenet, vt ẜ. eod. ibi. & per eos ad quos pertinent, &c.

ADDITIO. Et facit ad not. in clement. eo. titul. si plures in glos. si intelligas. Ioan. And.

CVm in ecclesiis.] Primo ponit dictum: Secundo: ibi, *Nisi*: exceptionem: Tertio: ibi, *Alioquin*: pœnam. partes patent. Io. And.

CASVS. Vacante succentoria, vel alia dignitate electiua in ecclesia Pictauiẽ. canonici conuenerunt in vnũ, & ad succentoriam vel aliam dignitatem quendam Titiũ elegerunt: veruntamen erant aliqui absentes: quæritur, nunquid debebant ipsi absentes vocari ad ele-

ad electionem? Respondet Romanus pontifex q sic: si ipsi commode poterant vocari: & hoc siue sint in prouincia, siue extra, dummodo commode possint vocari. Sed ponamus q per longum tempus & sufficiens ad inducendum consuetudinem fuit obseruatũ, q in electionibus faciendis de succentoria & aliis dignitatibus ecclesiæ Pictauen. soli præsentes eligebant: nec erat necesse vocare absentes: an valeat talis consuetudo? Respondet Romanus pontifex, q sic: secus si non esset talis consuetudo: Nã tunc canonici absentes possent allegare & dicere q fuerũt neglecti, occasione cuius ipsi possent per iudicem competentem facere cassari electiones istas: verũtñ si ipsi absentes nihil opponerent contra istas electiones, nec personas electorum: ipso iure valerent electiones factæ per præsentes: Nam vocatio absentium nõ est de substãtia electionis. c. ecclesia 2. de elect. in antiq. Not. arg. q quandoque collatio beneficiorum vel canonicatuum spectat ad solos canonicos, de quo supra de elect. cum ecclesia Vulterana. Dom.

† Not. hic differentiã inter receptionẽ canonicorũ, & collationem canonicatuũ vel præbendæ. Et sic videmus quod solis receptio nõ inducit collationẽ. de rescript. cũ ca.

Prima glossa dicit quid declaret.

a *Cum in ecclesiis.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ber. & moderni supra de re iudic. cum olim. in fine.

...siis [a] canonicorum receptio, † aut præbendarum vel beneficiorum collatio imminet facienda [b], absentes canonici (si commode [c] fieri valeat) sunt vocandi: Nisi consuetudo habeat eos ad talia non vocari. Alioquin quod in eorum absentia fieri contigerit: eis instantibus [d] irritari debebit.

Idem.

Beneficia morientium etiam in loco vicino curiæ Romanæ per duas dietas legales, vel sede ipsa vacante ibi causam, domicilium vel originem non habentium, vel etiam habentium sed curialium, & ibi causa Romanæ curiæ morantium, vel translata curia eam sequentium, & in itinere decedentium, vel in loco vnde recessit curia in quo remanserant infirmi: conferri nequeũt per alium quàm per Papam. hoc dicit secundum Zen.

CAP. XXXIIII.

PRæsenti [e] declaramus edicto statutum [f] felicis recordationis Clementis Papæ prædecessoris nostri, de beneficiis apud sedem Apostolicam vacantibus per alium, quàm per Romanum Pontificem minime conferendis, locum habere in beneficiis: quæ legati aut nũtii sedis eiusdẽ, vel quiuis alij [g] ad Romanam curiam venientes, vel etiam recedentes [h] ab ipsa obtinere noscuntur: si eos in locis vicinis [i] † ipsi curiæ mori contingat: quemadmodum si in loco vbi eadem curia residet, morerentur. Idem est si aliquis curialis (etiam Ecclesia Romana vacante) peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu alia quauis causa ad locum curiæ vicinum secedens, in huiusmodi loco vicino decedat [k]: dummodo ibi (etiam si erat ad ipsam curiam reuersurus) eius domicilium [l] seu domus [m] propria non existat. Loca vero intelligantur vicina eidẽ curiæ in præmissis, quæ remota vltra duas dietas

Glos. seq. ponit opinionem contrariam, & eius motiuum, cui respondet.

b *Facienda.*] de electione eorum per quorum mortem est ecclesia viduata tantum habebamus in decr. quia propter. in antiq. Sed per prædictam decr. cum olim. in fi. ibi, plena omnium qui præsentes fuerint, &c. dicebant quidam in minoribus beneficiis non vocandos absentes: quod hic reprobatur [1]. vnde intelligimus ibi præsentes: qui sunt in loco, vnde debent vocari. C. de præscrip. long. temp. l. vlt. ȝ. de ma. & obe. c. vlt. vel ibi consuetudo erat absentes ad talia non vocari, vt sequitur.

[1] Tamen fallit in re exponenda ad receptionem super nuncia, quando maior pars, aut duæ partes præsentes sũt. secus tamen quòd in casu quo illi non sint vocati, potuerũt contra rescriptũ & personam obiicere. Phil. Fon.

ADDITIO. Et sic dicit Archid. se habuisse à canonico illius ecclesiæ. Ioan. And.

Glos. seq. ponit dictum, et opinionem illi contrariam, quam improbat per hanc decr. adiungit tres rationes: demum quærit, & soluit.

c *Si commode.*] sic ȝ. de elect. quia propter. siue ergo sint in prouincia, siue extra prouinciam, si cõmode vocari possunt, vocabuntur: alias non. de hoc ȝ. de elect. coram. [hæc fuit opinio Host. quæ placet Archid.] Sed de quàm remoto loco vocentur, statur consuetudini. de elect. in antiq. in Genesi. & dicebant quidam, q an vocarentur vel non, non stabitur consuetudini: quod non est verum, vt hic patet. Sed posses dicere q hic non loquitur de electione prælatorum: & dicit litera; ad talia, &c. Sed dicit q cõsuetudo dat ius eligendi, & ita potest intelligi de causa possessionis, cum ecclesia. Item dat iurisdictionem iudicandi: ergo & sine absentibus eligendi. de fo. compe. cum contingat. [in antiq.] cum similibus. Item vocatio absentium non est de substantialibus formæ. ȝ. de elect. ecclesia 2. Sed nunquid in alienatione & aliis tractatibus vocari debent absentes? Credo q non. 10. q. 2. §. hoc ius porrectum. vbi de hoc. per decreta. ȝ. eod. lib. de offic. ordina. quamuis. vbi dixi de hoc. & ȝ. de testi. cap. præsentium.

d *Eis instantibus.*] poterunt ergo contemptum [2] prosequi, & collationem illam facere cassari: ratificari etiam poterunt, si volent. ȝ. de elect. q sicut.

[2] Facit l. illo parte ano. cũ notatis ibi in glo. in verbo, tuebitur. ff. de iniusto. sup. & iud. sic. nota.

PRæsentis.] Diuisio patet: quia sunt quinque dicta, & tertium respirat prima duo. Secundum: ibi, *Idem est.* Tertium: ibi, *Loca.* Quartum: ibi, *Sane.* Quintum: ibi, *Porro.* Dominicus.

Istud cap. venit limitatiue ad cap. licet. ȝ. eod. tit. isto libro.

CASVS. Dicitur in c. licet. alleg. ȝ. q solus Papa potest conferre beneficia vacantia in curia Romana: Sed ponamus q nuntij sedis Apostolicæ vel legati Papæ cum mitterentur ad aliquam prouinciam, in sua legatione mortui sunt in locis proximis curiæ Romanæ, non tamen decesserunt in curia: vtrum comprehendantur sub c. licet. ita q solus Papa possit beneficia eorum vacantia conferre personis idoneis? Rñdet q sic: & ideo Papa poterit illa beneficia conferre, ac si ipsi obiissent in illo loco vbi residet curia. Idem dicendum est in curialibus, qui proficiscuntur ad peregrinationem, & moriuntur in locis proximis ipsi curiæ: vt etiam solus Papa possit sua beneficia conferre secundum tenorem illius capit. licet. videlicet dummodo Papa huiusmodi beneficia conferat infra mensem: nã ipso mense elapso possent collatores huiusmodi beneficiorum dicta beneficia conferre. Sed sanctissime pater, vellem informari à vobis, qualiter cognoscã ego q aliquis sit mortuus in loco vicino curiæ Romanæ? Respõdet Romanus pontifex. q in isto casu illa loca appellamus vicina curiæ Romanæ, quæ distant a loco vbi est Papa cum sua curia per duas dietas legales: hoc est per xx. leucas: nam dieta in iure accipitur pro decẽ leucis. l. vicena millia. ff. si quis cautionibus. Sed ponamus q aliquis clericus habens domicilium Parisius, cũ curia ibi esset residẽs, mortuus est: vtrum beneficia sua dicantur vacare in curia? Respondet q non: & ideo solus Papa nõ posset illa beneficia conferre: sed si ordinarius præueniat Papam, valebit collatio. Sed ponamus q curia Romana cum esset Parisius vult se transferre ad ciuitatem Romanam: postea aliquis curialis non potuit insequi curiam, sed remansit infirmus Parisius, & postmodum mortuus est: vtrum beneficia sua censeantur vacare in curia Romana? Respondet q sic: & per consequens solus Papa illa beneficia poterit conferre: dum tñ conferat infra vnum mensem, vt dictum est. Not. primo appellatione prædecessoris comprehenditur prædecessor etiam per aliquos mediatos: Nam inter Bonifacium auctorem huius c. interpositus fuit Greg. x. vt patet in c. statutum. ȝ. eod. tit. & lib. & Innoc. iiij. Not. secundo arg. differentiam esse inter nuntium sedis Apostolicæ, & eius legatum. ad hoc ȝ. de præscrip. accedens. de censi. in antiq. cum instantia. Dominicus.

† Not. ex loci vicinitate cõtrahi communionẽ quandoque enim quo ad [illegible], puta, mores. de pænit. dist. 1. §. sed continuo. l. nõ cautum. §. illicitis. ff. de excu. tuto. & qui dicuntur vicini, vide l. si terminus. de aquæ. & pluuiæ. arc. l. 4. §. si tñ vicinum. ff. de dam. infec. de Pet. Anch. Fonta.

Prima glossa dicit quid declaret.

e *Præsentis.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Guil. & Gar. ȝ. eod. tit. statutum. Ioan. And.

f *Statutum.*] ȝ eod. tit. c. 2.

g *Alij.*] curiales vel non.

h *Recedentes.*] dicebat Gar. q cum appellatione vrbis vrbs tantum & suburbia intelligantur. ff. de verb. signi. l. 2. sic & nomine curiæ, tantum locum vbi curia habitat cum suis suburbiis intelligere debeamus in iis qui nondum curiam intrauerant: vel illicentiati recesserant: in aliis secus. Ioan. And.

i *Vicinis.*] dr præsens ille qui est in bonis. ff. de procur. l. præsens. vel qui est in prouincia. C. de præscript. long. temp. l. vlt. ȝ. determinabit quæ intelliguntur loca vicina.

k *Decedat.*] hoc dicebat Gul. si recesserat animo cito redeundi: vt de pœnl. dist. 1. diuortium.

l *Domicilium.*] quod in pluribus locis haberi potest. ff. ad muni. assumptio. supra, de rescript. dilectus 2. de fo. compe. ex parte.

ADDITIO. Et quod ibi not. in 3. gloss. & de parochi. c. fin. in 1. glos. hic ponit Archid. Ioan. And.

Glossa sequens notat, quærit, solutioni obiicit dupliciter, & prima respondet, in secunda remittit.

m *Domus propria.*] ergo licet sola domus possessio in ciuitate comparata non faciat quem municipem. ff. ad muni. libertus. §. sola. tñ quantum ad hoc æquiparantur domus & domicilium. Quid dices si est in domo sibi & aliis communi? Idem credo ac si esset in domo solum propria. ad hoc ȝ. de postu. c. 1. Et res communis omnium illorum est. ff. de ritu. nup. illud [3]. Et qui iurat suum non esse, iurat & sibi commune non esse. ff. de verb. sig. pupillus §. vlt. Et cũ quis legat seruos: & qui in toto, & qui in parte sui sunt, legati intel-

[3] Facit. ff. de iudic. l. Iulianus an si alter. vbi æquiparatur in dicendo fieri litigatoris hæreda in totũ vel pro parte. Ioan. And.

a ¶ *Vacat nunc.*] multo fortius ergo vacantem: quia difficilius ius constituitur in vacatura, q̄ in vacan. e. s. de conces. præben. nulla. §. eod. tit. dilectus filius T.

b ¶ *Nequiuit.*] ille tamen cui sic collatum fuerat, si dimisit aliquod beneficium propter illud habendum, recuperat illud, si sine difficultate cognito præbendā illi deberi, eam sibi dimiserit: alias non. ¶. eo. tit. si beneficia.

Dudum.] Primo ponit meritum duarū gratiarum Apostolicarum: Secundo ibi, *Cumque.* ponit processus habitos p illas. Tertio ibi, *Nos igitur:* multis argumentis ostendens partem alteram potiorem, illi dat iudices. Vel sūt duæ partes tantum, & primæ duæ contineantur sub querela camerarij: quod plus placet. Ioan. And.

¶ Conditione ea c. relatis in antiq. de præb. vel officio iudicis. & ratione: quia ad rem non ius habet. c. si. §. de conc. præb. ergo sua auctoritate nō capere l. si ex stipulatione. ff. de acqui. poss. de priui. leg. pastoralis. Pet. de Anch. Fem.

Casus. Papa destinauit legatum suum in his partibus cum potestate, vt ipse Cardinalis posset recipere resignationes quorumcunque beneficiorum libere factas in manibus suis, & illa beneficia conferre psonis idoneis: postea Papa fecit gratiam cuidam camerario de præbenda primò vacatura, certis executoribus sibi datis: accidit, q quidā canonicus resignauit suam præbendam simpliciter, & non causa permutationis in manibus ipsius legati, qui legatus recepit illam resignationem, & dictam præbendam cōtulit fratri suo, q legatus ignorabat gratiam factā camerario: Postmodum camerarius sciens illā præbendā vacare per resignationē factam in manus legati, accessit ad executores suos, qui executores in negligentiam canonicorum illā præbendā camerario cōtulerunt. Collatione facta, cū camerarius vellet accipere possessionē illius pbēdę, iste cui legatus pbendā ipsam contulerat, dictū camerariū impediebat, quare camerarius accessit ad Papā, supplicans sibi de remedio prouideri opportuno: qui Papa mandauit certis iudicibus, vt si eisdem constet de gratia camerario facta, cōpellerent illum cui legatus præbendā contulerat, vt dimitteret camerariū in pace: Nā dicit Papa, q camerario cōpetit præbenda, & nō illi cui legatus pbendā cōtulit: & hoc probat Romanus Pontifex per aliquas rationes, quæ claræ sunt in textu. *Calendario.*] hic tractatur effectus. l. eius qui. ff. si certū pet. videlicet, q si quis proposuerit seruum suū calendario, id est, certæ negociationi, puta ad mutuādū pecunias, & dñs seruum suum reuocauerit: postea vero seruus ipse mutuat pecunias, non transfert dominiū pecuniæ in accipientē, licet accipiens ignoret reuocationē. No. primo, q legatus nō Cardinalis, sed alius, puta legatus missus vel legatus natus, nō habet potestatē recipiēdi resignationes beneficiorū vacantium in sua prouincia, neque illa cōferre personis idoneis: sed legati Cardinales habent illam potestatē ex sua generali legatione, primi vero nō, nisi habeant mandatū speciale a Papa. Not. insuper, q si legatus missus, vel legatus natus habeat specialē potestatem recipiendi resignationes beneficiorum inter manus suas, & illa beneficia cōferre personis idoneis, si Papa postmodū faciat alicui gratiā cū decreto irritante, poterit iste expectans petere beneficium vacans per resignationē inter manus legati factam, nec poterit legatus illud beneficium conferre in præiudicium expectantis. Not. ad quod allegatur præsens c. videlicet, q generi per speciē derogatur, licet in specie nō fiat aliqua mētio de genere. concordat. c. 1. de rescrip. in antiq. Not. vlterius, q decretum irritās appositū in reseruatione, ligat ignorantes, nec est necessarium, q gratia cum decreto notificetur collatori: sed absque aliqua notificatione manus ordinarij sunt adeo ligatæ, q beneficiū vacans non pōt alij conferre. Not. q vbi agitur de pīudicio reuocandi gratiā alteri datā, nō est necesse q gratia altera notificetur.

Not. q si quis pposuerit seruū negotiationi ad mutuandū & numerandum pecuniā, p mortē dñi capitata est eius potestas: nā seruus nō potest mutuare pecuniā sine volūtate domini, quæ est extincta p mortē ipsius domini.

¶ *Prima glo. summat.*

duxerint conferendam: talis collatio in tuum præiudicium attentata nullam obtinet firmitatem: Nam eoipso quód canonicus auctoritate Apostolica fuisti effectus, ius ad obtinendum præbendam proximò vacaturam ibidem tibi acquisitum extitit, eandemque quamcito vacauit (ex quo nulli alij debebatur) iuste petere † potuisti: & ideo à prædictis (licet ignorantibus) alteri conferri nequiuit.

¶ Idem.

¶ *Si Papa det licentiam legato suo recipiēdi auctoritate Apostolica resignationes beneficiorum legationis suæ libere in manibus suis factas, & illa beneficia conferendi, secundo Papa de prædicta potestate non habita mentione canonicatum & præbendam si vacat, vel quàm primo vacauerit in aliqua ecclesia legationis mihi conferat, tertio canonicus ipsius ecclesiæ renunciet, & legatus etiam ignorans collationem mihi factam confert tibi præbendam prædictam: non tenet collatio legati: sed mihi illa præbenda debetur. hoc dicit. Io. And.*

CAP. XIIII.

Dudum venerabili fratri nostro S. episcopo Prænestrino †, quem ad partes destinauimus Gallicanas, recipiendi auctoritate nostra resignationē ab obtinentibus beneficia ecclesiastica in eisdem partibus, qui ea vellent libere in eius manibus resignare, ac beneficia ipsa personis idoneis conferēdi per nostras litteras potestate concessa. Nos postmodum (de concessione huiusmodi nō habita mentione) Nicolao de Bonefac. camerario dilecti filij nostri N. tituli sancti Laurentij in Damaso presbyteri Cardinalis canonicatum Lexon. ecclesiæ, quæ in partibus illis existit †, & præbendam nulli alij de iure debitam (si qua tunc vacabat in dicta ecclesia) contulimus, & sibi prouidimus de eisdem. Si vero nulla talis præbenda vacabat ibidem, nos præbendam proximò inibi vacaturam (conferendam dicto camerario cum vacaret) donationi Apostolicæ duximus reseruandum: decernentes extunc irritū & inane, si secus super hoc à quoquā contingeret attentari, certis † sibi ad hoc executoribus deputatis. Cumque postmodum Nicolaus Vasalli clericus canonicatum & præbendam, quos in dicta Lexon. ecclesia obtinebat, in dicti episcopi manibus resignasset,

¶ Aliàs Prænestino.

¶ Aliàs, existit.

¶ Aliàs sine certis sibi super hoc &c.

c ¶ *Dudum.*] Si Papa det licentiā legato suo recipiendi auctoritate Apostolica resignationes beneficiorū legationis suæ libere in manibus suis factas, & illa beneficia cōferendi, secūdo Papa de pdicta potestate nō habita mentione canonicatū & pbendam si vacat, vel q̄ primo vacauerit in aliqua ecclesia legationis mihi cōferat, tertio canonicus ipsius ecclesiæ renūciet, & legatus ēt ignorans collationē mihi factam cōferat tibi pbendā prædictam, non tenet collatio legati, sed mihi illa pbenda debetur. hoc dicit. Ioan. And.

Additio. Et p hāc decret. terminata fuit qō de legato, cui Papa cōmittat, vt sibi rebelles in pace facienda vel cōseruāda priuare posset bñficijs, & illa alijs cōferre, q priuauit pp causam illam Titiū, q in præiudiciū expectantis i illa ecclesia primā vacaturam nō possit illud alteri cōferre: vt sic illa cōmissio intelligat sine pīudicio iuris alieni: cui, s. tpe vacationis, vel priuationis, beneficiū esset affectū prius vel post cōmissionē pdictā. ī. eo. li. de rescri. quāuis. hodie tñ in terminis pdictis, vel de quibus loquitur decret. vel similibus: ponitur in literis clausula derogatoria, per quā quo ad beneficia illa præiudicat expectantibus, cū protestatione q in alijs non fiat eis pīudiciū. simile quod dixi ī. c. proxi. in fi. Io. An.

¶ *Glossæ omnes huius capituli tractantur in textu.*

d ¶ *Auctoritate nostra.*] hoc fortificabat dubiū: quasi ex quo auctoritate Apostolica hoc faciebat, in secundo mādato de illa prima potestate mentio fieri deberet: alias enim si potestate ordinaria hoc faceret, satis videbatur dubiū terminatum. ī. eo. tit. c. proxi.

e ¶ *Beneficia.*] sumitur hic beneficium large, vt ad beneficia ecclesiarum cathedralium extendatur, vt per inferiora patet. Arg. contra. ī. eo. tit. & lib. quamuis.

Additio. Vltimus §. illius decret. est pro: & sol. cōtra. Io. An.

f ¶ *Libere.*] nō enim pactio vel cōditio in his locū habet. ī. de trāsact. super eo. & facit de elect. cum inter R. & quod ibi not.

g ¶ *Idoneis.*] & sic non pueris, vel alijs beneficiatis. ī. eod. in antiq. super inordinata. ī. eo. tit. is cui.

h ¶ *Potestate.*] hanc potestatē legatus non demādat ex se. & est casus in quo potest quis per se, quod non per aliū, vt in antiq. de offi. deleg. c. vlt. in fi. & est ratio, ne det via ad vacatura, vt ibi no. Io. An.

Additio. Qua ratione, & cum decre. is cui. de offi. deleg. ī. eo. lib. puto q nec ille legatus potestatem hanc coniunctim delegare posset. Ioan. And.

i ¶ *Canonicatum.*] & sic affecta erat præbenda primò vacans sine alio decreto, vt ī. c. proxi. & ī. sequitur.

k ¶ *Quæ.*] Lexoñ. ecclesia, &c. Io. And.

l ¶ *Illis.*] scilicet Gallicanis.

m ¶ *Eisdem.*] scilicet canonicatu & præbenda.

n ¶ *Talis.*] scilicet canonicatus, & nulli alij de iure debita.

a ¶ Prædi.

a ¶ *Prædicta.*] facta à legato ipsi G. vasalli.
b ¶ *Presbyter.*] G. vasalli.
c ¶ *Pacifice.*] si igitur præbenda non habebat certum ordinem annexum, non tenebatur se facere promoueri. s. eod. libr. de elect. commissa. §. 1. &c.
d ¶ *Eadem.*] est maior & eadem diuerso respectu.

ADDITIO. Ordinaria enim delegato commissa maior est in delegante, & minor in delegato. Ioan. Mo. dicit Archid. fons scaturiens maior est quàm riuus inde procedens. Ioan. And.

e ¶ *Præoccupauimus.*] sic s. de procu. non iniuste. eod. lib. eod. tit. si duo. & de offic. delega. cum plures.

† Aliàs occasione.

f ¶ *Sanctiones.*] supra de rescrip. c. 1. & c. pastoralis. [in antiq.] & de offic. leg. studuisti. [in antiq.] j. de reg. iur. generi. & ibi vide de hoc. & ff. de reg. iur. in toto. optime concor. j. eod. quamuis. 2. & a. responso.

ADDITIO. Archid. alleg. ff. de leg. 3. l. vxorem. §. felicissimi. & l. seruis vrbanis. §. vlt. ff. de ali. leg. l. alimenta. §. basilicæ. & l. Stichus. in principio. Ioan. And.

† Assiduitas: in præsertim quòd secundum &c.

g ¶ *De ipsa.*] scilicet potestate data legato. valent: ergo litteræ cum non sit talis veritas tacita, qua expressa nihilominus litteras habuisset. s. eo. tit. [scilicet de rescrip. alleg. in glos. proxima.] c. super litteris. licet hoc in litteris ad beneficia impetratis generaliter nõ sit verum: vt j. eo. tit. si motu. &c.

† Vide Felinum in cap. super litteris extra de rescript.

h ¶ *Absurdum.*] Nota bonum modũ argumẽtandi ex sequela absurditatis. sic s. [in ant.] de excepti. cum inter priorem.

† Ista regula non est generalis in litteris ad beneficia, vt vult gl. hic faciunt notata in c. ex parte. II. de foro cõpet. & in Specul. de lib. conceptione. §. ad huius tit. cõsummationẽ. vers. cum sit actor. Pet. de Ancha. Fon. a.

ADDITIO. Ad idem ff. de neg. gest. Pomponius scribit. ff. sol. mat. l. diuortio. ibi, alioquin si collectis vindemijs, &c. de leg. 3. l. Aufidi⁹. ff. de contrahen. emp. l. in lege. in fi. Io. And.

& dictæ potestatis prætextu eos idem episcopus (collationis, prouisionis, reseruationis, & decreti prædictorum forsan ignarus) Gulielmo vasalli presbytero contulisset, dicti executores (collatione non obstãte prædicta[a]) litterarũ nostrarum auctoritate, præbendam eandem dicto camerario velut sibi debitam contulerunt, quẽ dictus presbyter[b] (prætextu† collationis per dictum episcopum sibi factæ) quòd præbendam ipsam pacifice[c] possidere valeat, non permittit: propter quod idem camerarius nobis supplicauit humiliter, vt prouidere sibi super hoc de opportuno remedio dignaremur. ¶ Nos igitur attendẽtes, quòd etsi memorato episcopo prædictã concessimus potestatem; penes nos tamen nihilominus remansit maior, licet eadem[d] potestas etiã in prædictis, propter quod nostra, qui eandem præoccupauimus[e] potestatem, potior debet esse conditio: præsertim† quòd secundum canonicas & legitimas sanctiones[f] per speciem generi derogatur, quamquam de genere in derogante specie mentio nulla fiat. Considerantes quoque, quòd nos exposito nobis de potestate prædicta, nihilominus litteras gratiosas daremus in dictis partibus, non habita mentione de ipsa:[g] † quia foret absurdum[h] si tam lata† nostra[i] impediretur potestas: & si in omnibus prouisionum nostrarum litteris, quas concederemus in partibus supradictis, oporteret nos de sæpedicta potestate specialem facere mentionẽ: Et quòd decretum nostrum prædictum (maxime hic, vbi iam dictus camerarius ante dictam renuntiationem per nos erat Lexonien. effectus canonicus) statim ignorantes ligauerat, cum super incerto[k] non esset editum; nec ex alieno pẽderet arbitrio, vel voluntate cuiusuis, qui acceptãdi[l] potestatem haberet: & idcirco per illud etiã expressisse videmur, ne alius posset conferre: & potestatem prædictam quantum ad præsentem speciẽ reuocasse[m], q̃ in hoc casu, vbi de lucro[n] dicti G. tantũ agitur, & nõ de præiudicio episcopi memorati, ab ignorante potuit reuocari: nec post reuocationem huiusmodi ius per eum in alium etiam ignorantem, in re reuocata transferri. Ad instar[o] etiam serui[p] kalendario[q] præpositi, qui post mortem domini præponentis mutuatas pecunias accipiẽtis nõ[r] facit, licet inter contrahentes mors domini præpositum reuocans[s] fuerit ignorata. Et domini[t], qui peculiũ quod proprio seruo concesserat statim perimit, cum in eo suam mutauerit voluntatem. Discretioni vestræ mandamus, quatenus præfatum presbyterum monitione præmissa[u], per censuram ecclesiasticam compellatis, vt collatione de canonicatu & præbenda prædictis per dictum episcopum sibi facta (quæ nulla extitit) nõ obstante, dicto camerario præbendã ipsam omnino dimittat, & eũ super ea deinceps nullatenus inquietet.

¶ Idem.

¶ *Secundus qui impetrauit dignitatem & præbendam, præfertur priori qui solum præbendam impetrauerat, si præbenda dignitati est annexa: aliàs non. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XV.

QVIA SAE-

i ¶ *Nostra.*] Papa non debet iniuriam suam negligere, qui alios in sua iustitia fouet: vt j. de immu. eccle. quoniam.

k ¶ *Incerto.*] sicut cum scribitur alicui prouideri de beneficio, quod primo vacabit in ciuitate, vel quod primo vacabit in prouincia, vt s. eod. titu. & libro. quamuis. incertum est quòd beneficium impetrans sit habiturus, sed hic certum est de canonia Lexon.

† Aliàs lata.

l ¶ *Acceptandi.*] vt j. de conces. præb. quia cunctis. & cap. nè capiendæ, &c.

m ¶ *Reuocasse.*] licet enim eandem retinuerit potestatem: & tamẽ maiorem scilicet reuocandi etiam tacite, vt hic vides.

n ¶ *Lucro.*] de damno enim eius non agitur: quia si dimisit priora beneficia, recuperat illa secundum formã decre. j. eo. si beneficia.

o ¶ *Ad instar.*] coadiuuat proximam rationem per duo legalia argumenta. sic j. de conces. præben. quia cunctis. de senten. excom. si iudex.

p ¶ *Serui.*] habes hoc ff. si cert. pet. l. eius qui in prouincia. hic enim non agitur de damno serui: & sic ab ignorante serui potestas reuocatur. sic induci ad propositum.

q ¶ *Kalendario.*] id est, nominibus faciendis. ff. de leg. 3. qui filiũ.

ADDITIO. Et l. vxorem. §. legauerat. Archidiaconus.

r ¶ *Non facit.*] debitorem tñ soluentem sibi, & hoc ignorantem liberat: vt in prædicta l. eius qui. & ff. de sol. si quis seruo. & l. cum quis. §. 2.

s ¶ *Reuocans.*] sic s. eo. lib. de rescr. si gratiose. 1. responso. vbi de hoc. j. ne sede va. c. vnico. in fi. ff. loc. l. 4. Insti. man. §. recte.

t ¶ *Et domini.*] repete ad instar. & habes hoc ff. de pecu. l. nõ statim. ff. de opt. leg. apud Aufidium. [& ff. de manu. vin. si pater. Archid.] & est hoc casu quoddã speciale contra regulã. s. de reg. iur. c. 1. ff. eod. nihil. quia peculium re non tantum verbis constituitur. ff. de pecul. peculium 1. §. si vero nomina. & tamen verbis tollitur: vt hic. & in prædicta l. non statim. Ioan. And.

u ¶ *Præmissa.*] semper enim præcedere debet. 12. q. 2. indigne. s. de senten. excomm. sacro. cum similibus.

QVia sæpe.] Primo ponit dubium, qđ secundo distinguendo, declarat: ibi, *Nos dubitationem*. Et secundum membrum: ibi, *Nisi*.

¶ Præsupponẽdum est pro intellectu huius c. q̃ quando sunt plures expectantes in eadem ecclesia, & habent similem gratiam, habet locum illa regula, qui prior est tẽpore, potior est iure.

CASVS. Papa creauit me canonicum ecclesiæ Pictauen. & mandauit canonicis ipsius ecclesiæ, vt me de facto reciperent & installarẽt cum assignatione præbendæ vacantis, si qua vacaret: alioquin mihi conferrent præbendam proximo vacaturã: Anno sequenti Papa fecit tibi similem gratiã, videlicet quia contulit tibi ius canoniæ in ecclesia Pictauen. & mandauit canonicis, vt de facto te reciperent in fratrem & canonicum: & præbendam si qua vacaret, tibi assignarent: aliàs præbendam proximo vacaturam: & si ipsi non conferrent tibi primam vacantem, q̃ ipsi conferrent dignitatem cum præbenda: postea vacauit præbenda & dignitas: quæritur quis nostrum habebit præbendam? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: quia vel præbenda est annexa dignitati, & tibi debetur præbenda & dignitas, aut nõ est annexa: & tunc mihi debetur & non tibi, licet tua gratia possit nunc in totum impleri. Et ista fuit ratio dubitandi ad istud cap. nam cum tua gratia possit nunc in totum impleri, videbatur q̃ tibi deberetur præbenda & dignitas. Sed ratio decidendi in contrarium fuit: quia cum præbenda sit separata à dignitate, mihi priori impetranti debetur, & non tibi.

Not. primo q̃ iura fiunt de iis quæ sæpe accidunt: vt glo. de despon. impu. in antiq. c. litteras. in principio. Nota secundo q̃ de

iure annexionis consequitur quis id quod principaliter obtinere non posset. ad hoc facit ꝫ. eod. tit. & lib. super eo. Dominicus.

¶ Prima glossa summat, & dicit quid declaret.

a ¶ *Quia sæpe.*] Secundus qui impetrauit dignitatem & præbendam, præfertur priori: qui solũ præbendã impetrauerat, si præbenda dignitati est annexa, alias non. Emanauit autem hæc decretalis ad declarationem & correctionem eorũ, quæ not. Innocentius & Host. ꝫ. eod. tit. cap. vlt. & supra de maio. & obe. statuimus. & Compostel. de rescrip. capitulum. in glos. magna. §. vnum casum. Et reprobata est opinio Innocentij, & Compostel. qui dicebant, licet præbenda non esset annexa, dignitatem habentem præferri: & sic dicebat Compostel. se de mandato Papæ pronuntiasse in Bonon. ecclesia, in dignitate archipresbyterali: approbata est autẽ opinio Hostiensis.

†Cuius officij laicus capax non est: quia sp. ordẽtia mi nuũt signi ficationẽ sequẽtiũ. l. si. §. cui dal cia. de vi. tri. & eleo le. l. Seig. §. Cao. de fund. inst. vel instru. leg. Pet. de Ancha. Fo.

...pæ [a] dubitatur [b] à multis, si canonicatus alicuius ecclesiæ sit collatus à sede Apostolica successiue duobus, fueritque mandatum primo de præbenda [c], secundo vero de præbenda & dignitate, personatu, vel officio [d] † (cum se facultas obtulerit) prouideri: quis ipsorum in præbenda, quæ cum dignitate, personatu, vel officio vacat [e] ibi postmodũ debeat de iure præferri. Nos dubitationem huiusmodi sopire volentes, præsenti declaramus [f] edicto, primum (cum sit tempore anterior [g]) cui per mandatum secundum præiudicari [h], aut ius ipsius absorberi non debet, ex quo de intentione mandãtis contraria non apparet [i], præferendũ esse in dicta præbenda: Nisi vacanti dignitati, personatui, vel officio sit annexa [k]: nam si esset annexa, secundus cui debetur dignitas, personatus, vel officium, præferetur in ipsa.

¶ Idem.

¶ Mandatum prouideri de dignitatibus vel beneficijs alijs ecclesiasticis, curata non includit, non expressa cura. hoc dicit vsque ad §. Illis.

CAP. XVI.

CVm † in illis [l], quibus beneficia curam animarum habentia cõmittuntur, maior, quàm in ijs, qui ad alia promouentur idoneitas requiratur [m]:

Additio. Quo ad not. in prædicta decret. statuimus. facit hæc decret. pro Innoc. & contra Host. tenuit enim Inno. de duobus impetrantibus primum præferri secundo, qui est maior in ordine, per rationem quam ponit hæc littera. Sed Host. ꝫ. & ibi scripsi in gl. loquitur. Ioan. And.

b ¶ *Dubitatur.*] & merito fuit declaratio eorum facienda. sic ꝫ. eo. lib. de elect. quia sæpe. ꝫ. vi lit. non contest. quoniam. Dubitabatur autem propter varias opiniones, quas supra vidisti. & fuit etiã hæc dubitatio nostris temporibus in Bon. ecclesia.

c ¶ *Præbenda*] tantum.

d ¶ *Officio.*] perpetuo in ecclesia: vt ꝫ. eo. lib. de consue. c. 1. [Et vide quod ibi scripsi super ver. personatus. Ioan. And.]

e ¶ *Vacat.*] morte, renuntiatione, vel promotione illius qui dignitatem habebat & præbendam.

f ¶ *Declaramus.*] Nota: quia ius nouum non facit, sed vetus declarat. Facit quod dixi ꝫ. tit. proxi. c. vnico.

g ¶ *Anterior.*] & sic est iure potior: quia ex quo præbenda non est annexa, vtriusque quo ad hoc est par causa: secus cum est annexa. & facit quod dixi ꝫ. eod. tit. & lib. hi qui.

h ¶ *Præiudicari.*] gratia enim secundo facta, intelligitur fieri sine alieni iuris præiudicio. ꝫ. eo. lib. de rescri. quamuis.

i ¶ *Apparet.*] quia tunc secus. j. eod. c. penult. & de conces. præb. auctoritate.

¶ Glos. seq. ponit rationem inducens duo iura: deinum ponit decem casus, quibus secundo impetrans primo impetranti præfertur: & quinque casus quibus primam expectans, illam non consequitur.

k ¶ *Annexa.*] ex quo enim habet vnum conexorum, & reliquum habere debet. de constitu. [in antiq.] c. translato. ad hoc ꝫ. eod. tit. super eo. Habes igitur vnum casum in quo secundus impetrans primo impetranti præfertur. Alium habuisti ꝫ. eo. si clericus. Aliũ j. eod. c. penult. Alium j. de conces. præbend. cap. penult. Interdum habes ꝙ vacat præbenda, & ille qui expectat primam, illam non consequitur. vnum casum habes ꝫ. eod. tit. cap. 2. in fine. Alium j. eod. cum in ecclesia. Tertium j. eod. tit. et cui. Quartum j. de renun. permu. cap. vnico. Quintum ꝫ. eod. lib. de renun. cap. 3. Et alium habes in clem. gratiæ. de rescript.

Impetrans secundus præfertur primo impetranti in multis casibus.

CVm in.] Hæc est notabilis decret. Sunt quatuor dicta: & partes patent. Ioan. And.

¶ In gratijs Apostolicis appellatione beneficiorũ & etiam dignitatũ non includuntur beneficia curata. hoc dicit primo. Item appellatione dignitatum vel personatuum, non veniunt dignitates, ad quas quis consueuit per electionem assumi. h. d. secundo. Item electio, præsentatio, & institutio sunt diuersa: ideo vnum appellatione alterius non venit. h. d. tertio. Item si mandetur alicui prouideri de beneficio spectante ad eius collationem & alterius, non poterit prouideri de beneficio spectante ad alterius collationem tantum, nisi dicatur communiter vel diuisim. h. d. quarto.

Casus. Papa fecit mihi gratiam sub hac forma: quia mandauit episcopo Pictauen. vt mihi prouideret de beneficio spectante ad eius collationem, siue illud esset simplex beneficium, siue dignitas aut personatus: vacauit beneficiũ curatũ: vtrum sit comprehensum sub mea gratia? Respõdet ꝙ non, nisi in mea gratia fuerit facta expressa mentio de beneficiu curato. Et ratio est, quia maior idoneitas requiritur in promouendo ad beneficiũ curatũ: ideo non venit appellatione simplicis beneficij vel dignitatis, vel personatus: nisi diceretur expresse in illis, ꝙ mihi prouideretur de beneficio simplici, vel dignitate aut personatu, etiam si illi beneficio immineat cura animarum. ¶ Sed quid? ponamus ꝙ papa mandauit epo Pictauen. vt mihi prouideret de dignitate vel personatu vel officio ĩ ecclesia Pictauẽ. vacauit dignitas ad quam quis cõsueuit assumi per electionem: vtrum comprehendatur sub mea gratia? Respõdet ꝙ nõ, nisi fiat expressa mentio in mea gratia de dignitate electiua: puta quia dixit Papa vt mihi cõferretur dignitas, vel personatus, vel officiũ: etiam si ad illam dignitatem, personatum, vel officium quis consueuerit per electionem assumi. ¶ Sed quid? ponamus ꝙ Papa scripsit epo Pictauen. vt mihi conferret beneficium spectans ad suam præsentationem; vacauit beneficium spectans ad suã collationem: Nam ipse episcopus conferebat illud beneficium pleno iure: vtrum virtute meæ gratiæ possim petere? Respondet ꝙ nõ: Nam differunt collatio, præsentatio, & institutio: ideo appellatione præsentationis nõ venit collatio, nec institutio. ¶ Sed qd? ponamus ꝙ Papa mandauit episcopo Pictauẽ. vt mihi conferret beneficiũ spectans ad collationem decani & capituli ecclesiæ Pictauẽ. vacat nunc beneficium spectans ad collationem alterius tantum, puta ad collationẽ decani vel solius capituli: vtrum possit episcopus Pictauẽ. de illo beneficio mihi prouidere? Certe non, nisi in litteris gratiæ meæ fuerit additum, cõmuniter vel diuisim. Sed quid? ponamus ꝙ Papa mandauit prouideri de beneficio spectante ad collationem episcopi Pictauẽ. vacauit beneficium quod spectabat ad collationem episcopi, decani, & capituli ecclesiæ Pictauẽ. vtrum de illo beneficio possit mihi prouideri? Certe non: Ratio dubitandi potuit esse; quia quod commune est, meum est. ideo videbatur ꝙ de beneficio spectante communiter ad collationem epi, decani, & capituli posset mihi prouideri. Sed ratio decidendi est, quia Papa nõ intendit per meã gratiam grauare nisi solum episcopum Pictauẽ. Not. primo ꝙ in promouendo ad ecclesiam parochialem maior idoneitas requiritur, quàm in promouendo ad alia beneficia ecclesiæ: Nam in hac maiora committuntur, & periculosiora, quia non solum ei committuntur corpora, sed animæ. Not. vlterius, ꝙ in gratijs expectatiuis non includuntur beneficia curata, nisi in gratia dicatur expresse de beneficio curato, quantumcunque ponantur verba generalia: & hoc propter rationem positam in principio huius cap. Not. ibi, *Illis vero.* ꝙ appellatione dignitatis comprehendũtur solum dignitates, quibus aliquis præficitur per collationem. non autem comprehenduntur illæ dignitates, ad quas quis consueuit assumi per electionem: nisi in litteris expectatiuis fiat expressa mentio de illis dignitatibus electiuis. Nota insuper, ꝙ differunt præsentatio, collatio, & institutio: quod verum est in materia stricta & odiosa, nisi aliter constaret de mente superioris. quia tunc non esset curandum de verbis. cap. petitio. de procu. in antiq. Pro quo sciendum, ꝙ præsentatio dr̃ electio personæ, vt præsentetur superiori: & instituatur: & illa præsentatio computatur inter iura patronatus: & per istam præsentationem non acquiritur ius in beneficio: sed solum acquiritur ius in hoc, vt patronus non possit variare si sit patronus ecclesiasticus vel laicus, nisi accumulatiue. Institutio autem dicitur, quæ fit ad præsentationẽ patroni, quæ alio modo dr̃ confirmatio. Sed collatio dr̃ quado prouisio alicuius beneficij spectat pleno iure ad diœcesanum: & communiter in iure vnum ponitur pro reliquo. Not. ꝙ si Papa mandat alicui prouideri de beneficio spectante ad collationẽ duorum, non poterit virtute illius gratiæ prouideri de beneficio spectante ad collationem alterius tantũ: nisi in litteris gratiæ dicatur, communiter vel diuisim. Not. ꝙ Papa non intendit grauare nisi illum de quo fecit mentionem in gratia.

Casus §. Illis vero.

Casus §. Cum autẽ.

† Vide concilium Tridentinum sessio .. de reformat. ca. 6. & D. Thomam 2. 2. q. 2. art. 6.

Casus §. Si vero.

¶ Prima glossa dicit quid declaret.

l ¶ *Cum in illis.*] Declaramus hic. quæ not. per Ber. Innocentium, & Hostiensem ꝫ. eod. c. vlt. per Compostel. supra de rescript. capitulum. in glos. magna. §. sed quid in his.

m ¶ *Requiratur.*] est enim ars artiũ, regimẽ animarũ. ꝫ. de ætate & quali.

quali. cap. penult. ad hoc ꝫ. eod. graue. & c. seq. in antiq. & ꝫ. eod. titu. & libr. c. 1.

ADDITIO. Dicit Archi. ꝙ quia isti habent alios regere & pascere, ideo pastores dicuntur. 63. distin. si in plebibus. 95. distin. ecce ego. Ioan. And.

a ¶ *Intentionis.*]ad quã recurrendum est, vt ꝫ. eo. c. vlt. 1 & ꝫ. d deci. ex multiplici. vbi de hoc. Illa autem intentio & ratio quæ fuit delegantis, debet esse & delegati. ꝫ. [in an.] de rescr. super litteris. in fin.

b ¶ *Cura.*]etiam si in litteris prouideri mandetur, ꝙ animarum cura nõ negligatur, si qua immineat dignitati. quod dic vt in clemen. eo. tit. si dignitatẽ. 1. responsio.

¶ *Glos. sequens fortificat textum per simile, & per rationem secundo quarto. arg. negatiue, contrariũ soluit.*

c ¶ *Prouideri.*]hinc est ꝙ cum patientibus defectum in ætate dispensant epi in dignitatibus non curatis: sed in curatis non: ꝫ. eod. libr. de æta. & qual. c. vnico. & est etiam simile de fil. presby. c. 1. ꝫ eo. lib. & est hoc propter beneficiorum impetrationẽ, quæ dicitur ambitiosa & restringenda. ꝫ. eod. tit. & libr. quamuis a. cum aliàs nomine beneficij dignitates & beneficia includãtur, vt ꝫ. de ver. sig c. penult. Quid si Papa simpliciter mandat prouideri de beneficio: nunquid poterit executor de tali bñficio prouidere quod requirat sacrum ordinem? Videtur ꝙ non. arg huius cap. Ad hoc ꝫ. eo. lib. de fil. presby. c. 1. Sed dic contra. ĵ. eo. ei cui. Ad idem ꝫ. eo. si pro clericia ꝫ. tus patiretur in ætate defectũ, ita ꝙ ad illum ordinem promoueri non posset; vt ibi. & ꝫ. eo. lib. de rescrip. si eo tempore. Ioan. And.

Intentionis [a] nostræ nequaquã existit, vt cum aliquibus de ecclesiis, personatibus, dignitatibus, vel aliis beneficiis quibuscunque (de animarum cura [b] mentione nõ habita) prouideri mãdamus, ipsis de iis, quibus huiusmodi cura imminet, possit aut debeat prouideri [c].

¶ *In beneficij prouisione modus electiuus non includitur, si alij modi prouidendi exprimantur. hoc dicit.*

¶ Illis vero pro quibus scribimus, vt prouideatur eisdem de personatibus vel dignitatibus, etiam si curam habeãt animarum, ad collationem, prouisionem, præsentationem, vel dispositionem spectantibus quorumcunque† prouideri nequibit de prelaturis, personatibus, vel dignitatibus, ad quos seu quas per electionẽ [d] ij, qui eis [e] habent præfici, assumuntur [f].

¶ *Beneficiales litteræ vnum modum exprimentes, alios non includunt. hoc dicit.*

¶ Cum autem inter collationẽ, præsentationem, & institutionem, differentia magna esse noscatur [g]: si cui de beneficio ad alicuius collationem spectante prouideri mandetur, de illo quod ad eius præsentationem vel institutionem pertinet, prouideri non poterit †, nec etiam econuerso: expresso enim vno casuum prædictorum, mandatũ super hoc factum (quod debet de sui natura restringi) ad alios extendi non debet.

d ¶ *Electionem.*]electio igitur non concluditur sub verbo prouisionis vel dispositionis: cum inter ista tria sit differentia. & facit quod statim sequitur. & est si. ꝫ. eo. lib. de offic. leg. deliberatione. 1. responso. & facit quod dixi ꝫ. eod. lib. de elect. c. vlt. & ĵ. c. proxi. 2. responso in glo. sed nonne.

e ¶ *Eis.*] scilicet prælaturis, personatibus, vel dignitatibus.

f ¶ *Assumuntur.*]etiam si inhibeatur in literis, ne electores eligãt. vt in clemen. eo tit. si dignitatem. 2. responso.

g ¶ *Noscatur.*]hinc est ꝙ capitulum vacante sede non confert beneficia, quæ spectant ad collationem episcopi. ꝫ. ne se. va. c. 2. & ĵ. eod. li. eod. tit. c. vnico. & tamen tunc instituit instituendos ab episcopo. ĵ. eo. lib. de insti. c. 1. de maio. & obe. cum olim. [in antiq.] & idem vides in generali vicario. ꝫ. de insti. ex frequentibus. ꝫ. eo. lib. de offic. vica. c. vlt.

h ¶ *Non adiecto.*]ex quo Papa hoc non adiicit, alterum tantũ grauare non intendit: & hoc intellige secundum determinationem, quam habebis ĵ. eo. tit. c. vlt. & fuit hoc sumptum ex quadam extrauaganti, quę incipiebat, Contingit interdum sicut te, & cetera.

¶ *Glossa sequens obijcit & soluit.*

i ¶ *Cum alio.*]absurdum enim esset illũ grauari, de quo Papa non intellexit. In contrarium videbatur: quia ad collationem suam spectat, licet & alterius: nã & qui iurat suum no esse, iurat & sibi cõmune non esse. ff. de ver. sig. pupillus. §. vlt. [cum sua gl. & vide quod dicitur ĵ. de verbo. sig. c. vlt.]Et qui legat seruos suos, & qui in toto tum, & qui ꝓ parte sui sunt, videtur legasse. ff. de leg. 3. l. si quis seruos. Sed hoc facit contraria intentioni Papæ. idem est ergo dicere ad collationem talis, & solius talis.

ADDITIO. Bene facit ff. de leg. 2. legatis. vbi legatum factum vxori de iis quæ sunt parata ad ipsius vsum, non intelligitur de paratis ad communem vsum ipsius & viri. Dicebat Io. Mo. quod est commune mihi & alteri, proprie nõ est meum. ff. de rit. nup. illud. & verba generalia proprie non improprie sumi debent. alleg. ꝫ. eod. titu. & libr. cum de beneficio. in fine. & remittit ad regulam in generali. ĵ. de regu. iur. Ioan. And.

1 Hic ponit Archi. quod ibi dicitur de sententia, vel processu delegati contra intentionẽ delegãtis. Ioan. And.

† Hic comprehenditur etiã vniuersitas. Ioan. And. Pet. de Ancha. cum enim ista iura in vniuersitatem cadant, et per ipsa cõprehenditur. facit l. 1. §. sin autem. & l. omnibus. ff. ad Treb. Fonta.

2 Et sic respondetur adid quod dicitur xxi. excellẽtiori dignitate. C. de consul. l. 1. lib. 12. Ioan. And.

3 Vide quod ibi dixi post Ioan. Mo. & idẽ Archidia. cũ hic ab illa generalitate excipiat solũ beneficia curata. Io. And.

¶ *Mandatum simpliciter duos includens, alterum solum non adstringit: & econuerso directum vni duos non afficit. hoc dicit Dominicus.*

¶ Si vero de beneficio ad aliquorum collationem vel præsentationem spectante (non adiecto [h] communiter vel diuisim) prouisio iniungitur facienda: in beneficio quod ad collationem vel præsentationẽ alterius ipsorum tantum pertinet, adimpleri non potest. Sicuti si de beneficio spectante ad collationem vnius prouisio iniuncta fuisset, impleri non posset in beneficio, cuius collatio ad eum simul cum alio [i] pertineret.

¶ Idem.

¶ *Beneficium mihi collatum ante dissensum meum alteri conferri non potest, nisi terminus mihi datus ad consentiendum esset elapsus: & tunc etiã post terminum antequam alteri conferatur, potero consentire. Ioan. And.*

CAP. XVII.

SI tibi [k] absenti per tuum

SI *tibi absenti.*] Circa beneficium collatũ absenti nondum acceptatum soluit quinque dubia: Primum, an sit illius: ibi, *Licet.* Secundũ, an possit alteri conferri: ibi, *Ipse tamen.* Tertiũ, an si conferatur, valeat collatio: ibi, *Quod si.* Quartum, quid si lapsus sit terminus datus ad acceptandum: ibi, *Sed si.* Quintum, quid si prouisus post terminum præueniat collatorem: ibi, *Antequam.* Ioan. And.

CASVS. Episcopus Pictauen. alicui Titio absenti & ignoranti contulit aliquod beneficiũ: non fuit ibi aliquis, qui acceptaret collationem pro Titio absente: an valeat collatio? Certe sic, adeo ꝙ collator nõ poterit amplius variare, nec illud beneficiũ alteri conferre. Sed vtrũ Titio absenti & ignoranti per illam collationem sit acquisitum ius in beneficio? Respondet ꝙ non, nisi Titius illud beneficium acceptauerit: sed facta acceptatione est sibi ius acquisitũ sine corporali apprehensione, licet sit secus in rebus profanis. l. traditionibus. C. de pact. Sed ponamus ꝙ Titius postquam sciuit illud beneficium sibi collatum, differt acceptare collationẽ: an episcopus collator possit illud beneficium alteri conferre? Respondet ꝙ non statim: sed poterit Titio assignare certum terminum, intra quem tenebitur suam declarare voluntatem an velit illud beneficium acceptare: quo termino elapso poterit collator illud beneficium alteri conferre. Sed ponamus ꝙ collator elapso termino illud beneficium non contulit: vtrum possit Titius tale beneficium acceptare antequam verus collator alteri contulerit: ita ꝙ per illam acceptationem acquiratur sibi ius in beneficio? Certe sic. Not. primo, ꝙ beneficium potest conferri absenti & ignoranti: nec requiritur ad hoc vt valeat collatio, ꝙ ille cui confertur beneficium, illud acceptet. Not. statim ꝙ si absens sciuit beneficium sibi fuisse collatum, & acceptauit: statim sibi ius est acquisitum in beneficio: & potest lato modo dicere illud beneficium suum: ratione cuius potest agere rei vendicatione lata. Et sic etiam solo titulo acquiritur ius in beneficio & dominium: secus in rebus profanis: quia in illis ex solo titulo nõ acquiritur dominium. ideo l. quotiens. C. de rei ven. non habet locum in beneficiis. Not. vlterius, ꝙ in iure non est aliquod certum tempus præfixum ad acceptandũ beneficium collatum, secus in acceptatione vel repudiatione electionis: & ideo collator potest præfigere tempus ad acceptandum beneficium collatum. Not. insuper, ꝙ non est necesse esse per præsentem cui beneficium confertur: nec etiam alia persona quæ collationem eius nomine recipiat. Ad hoc ꝫ. eod. lib. de rescrip. gratia. Not. finaliter casum in quo vacat beneficium, tamen conferri non potest: Nam non dicitur beneficium hic istius; & tamen dicit ꝙ nõ valet collatio. Alios casus vide de consti. cum accessissent. Dominicus.

¶ *Glossa prima summat, & dicit quod declaret, & quod erat dubium, & soluit quæstionem.*

k ¶ *Si tibi.*] Beneficium mihi collatum ante dissensum meũ, alteri conferri nõ potest: nisi terminus mihi datus ad consentiendum

† Si autẽ ad suã collationẽ spectet, & simul ad præsentationẽ alterius patroni clerici, res est dubia: quia Papa non videtur cogitasse de beneficio, in quo cõmunicat cũ altero: vt in fine istius c. & cap. fin. ĵ. eo. si autẽ alter esset laicus patronus, clarum est, ꝙ nõ possit. de offi. de leg. dilecti. Ioan. And. de Ancha. Fonta.

esset elapsus: & tunc etiam post terminum: antequam alteri conferatur poterit cōsentire. Emanauit hęc decr. ad declarationē & approbationem eorum quæ not. Inno. & Host. & Moderni ſ. eo. accedens. & Host. in sum. de instit. §. quis instituit. sciebamus enim ꝙ absenti poterat beneficium conferri, & absens inuestiri, vt ibi: sed dubitabatur an medio tempore posset collatio reuocari: quod hic terminatur. & quod dicit, absēti, idē & multo fortius si præsenti, qui forte deliberare velle se dixit. Ioan. And.

† Quod potest etiā nullo mediāte. Pet. de Anchara. secus in aliis contractibus, qui inter absentes fiunt: nam ibi intermediat aliquid. not. in l. cōsensu. ff. de acti. & obli. Fonta.

a ¶ *Episcopum.*] factum ponit non ius: quia idem si per aliū [Idem Ioannes Monachus, & Archid.]

b ¶ *Habueris.*] acceptādo, vel consentiēdo, vel ratum habendo, si negotiorū gestor vel procurator generalis fuerat inuestitus de ipso: sed si specialis, statim dici debuit suum. quod dic vt not. ſ. eod. accedens. Ad hoc ff. de negot. gest. si ego. ff. de solut. ratum. ff. de acquiren. possessio. qui absenti. Ioan. And.

Beneficiū non acquiritur mihi per consanguineum ante acceptationē.

Additio. Potest etiam consanguineus inuestiri de beneficio: sed per eum etiam ante acceptationem non acquiritur dominium beneficij vel canonicatus. qui consensu eligentium & electi acquiritur. ſ. in aut. de elect. cum inter canonicos. ſ. de spon. cum locum. licet talis pro tali agere possit. ff. de procurat. sed & hæ. vnde dicit Host. licet lex talem personam agere permittat: non tamen facit illum procuratorem. ff. iud. sol. l. 3. §. 1. ff. de procur. non solum. §. si de dote. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. ponit tres op. quæ olim erant de materia.*

c ¶ *Non acquiras.*] secus in legato speciei: quia tūc acquiritur dominium legatario ignoranti: licet commutabiliter [1]. ff. de leg. 2. cum pater. §. fundo. tacit. ff. de cond. & demōst. l. legata. per quæ iura dicebant quidā quod hic dr. Item per id quod habes ſ. de elect. cum inter canonicos. & c. publicato. Ad hoc j. de reg. iur. quod semel. cum suis concor. Alij dicebant ꝙ si secundo prius fieret traditio, vel prius consentiret: bene tenebat collatio per l. C. de rei ven. l. quotiens. in prin. & in fi. vbi dr, si res vendita fuerit duobus, ille potior est, cui prius fuerit tradita. & vide quod dixi j. de reg. iu. qui prior. Tertia opinio erat, ꝙ aut secundus scienter recipiebat beneficium, aut ignoranter: in primo casu non tenebat collatio: in secundo sic: teneretur tamen conferens prouidere primo in æquiualenti beneficio. ad hoc ſ. eod. inter cætera. j. de iure pat. pastoralis. Facit ad hanc distinctionem. j. de concess. præben. quia cunctis. ff. de vsufr. l. si Sticho.

[1] Scilicet, quia priusquā agnoscat, potest repudiare. quod autē dicit, acquiri dominium, dic re vera adita hered. Ex fictione tamen dicitur acqui situm post mortē. ff. de fort. si iussu. §. vlt. & l. à Titio & ff. qui. mo. ser. ami. si pae tem. §. vlt. ff. de condit. instit. l. si quis ita hæreditatē

Additio. Archid. attribuit hanc tertiam opinionem Hostiēsi, & verum est ꝙ Host. posuit illam in decre. accedens. tñ recedit ab illa inhærendo Innocentio, qui simpliciter dixerat collatorem non posse a proprio facto recedere. Ioan. And.

d ¶ *Alius.*] puta legatus de latere, qui confert beneficia vacantia. ſ. de off. leg. c. 2. illud autem conferre non poterit: quia licet vacet, non tamen est liberum, vt j. sequitur.

¶ *Glossa sequens format, & soluit duas quæstiones.*

e ¶ *Personam.*] Sed nunquid poterit alteri sub conditione conferre: scilicet si ille non acceptauerit? Not. ſ. eo. lib. de elect. c. 2. & j. de reg. iur. actus. sicut beneficium non vacans non confertur cum conditione quando vacabit. ſ. de conces. præben. c. 2. ad hoc. ſ. de celer. pastoralis. Sed nunquid potest de illo ordinare non conferendo personæ: sed alias puta vniendo, vel religiosum locum constituendo? Non, nisi sicut posset post acceptationem, cum eadem sit ratio. ſ. de eccl. ædi. ad audientiam 2. ſ. eo. expositulit. 1 2. q. 2. c. antepenult. & etiam tunc secundario fit ordinatio in personam.

Beneficiū collatum absenti an possit alteri conferri sub conditione, si ille non acceptauerit

¶ *Glossa sequens obijcit & soluit.*

g ¶ *Terminum.*] sed nonne statutus est terminus à iure infra quem consentire debet, scilicet vnus mensis. ſ. eod. lib. de electio. quàm sit. nec vr ꝙ de beneficio iuris possit eps diminuere. infra de regulis iuris indultum. cum suis concordantijs? Dic decret. illam loqui in electis, qui adhuc habent confirmationem petere: istam in iis quibus fit collatio: in his autem non est statutum certum tempus. & facit supra, cap. proximo. Probatur & hoc per id quod sequitur: nam in decret. quàm sit. lapso termino priuatus est ipso iure, nec potest vlterius consentire: hic autem etiam post terminum consentit. dummodo res sit integra: vt sequitur.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

episcopum [a] conferatur † beneficium, licet per collationem huiusmodi (donec eam ratam habueris [b]) ius in ipso beneficio vt tuum dici valeat, non acquiras [c]: ipse tamen episcopus, vel quicunq; alius [d] de ipso beneficio (nisi consentire recuses) in personam [e] alterius ordinare nequibit. Quod si fecerit, eius ordinatio facta de beneficio nō libero, viribus non subsistet. ¶ Sed si episcopus (notificata tibi collatione) ad consentiendum terminum [f] competentem assignet, nisi consenseris, poterit eo lapso [g] beneficium libere (cui viderit expedire) conferre. Antequam tamen ipsum contulerit, tuū poteris (non obstante quòd lapsus sit terminus) præstare consensum [h]: & extunc de ipso nō poterit aliter ordinari.

¶ Idem.

¶ *Qui vi vel iniuste occupat secundum beneficium curatum, priuatus est primo. Qui autem vi beneficium aliquod occupat, est ipso iure priuatus iure, quod in illo, vel ad illud habebat. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XVIII.

EVM †

g ¶ *Ex lapso.*] quasi dissensisse videatur. sic ſ. eod. lib. de appel. ab eo. vbi etiam ista ponuntur vt paria. Et per hanc litteram vr idem dicendum si dissenserit: scilicet ꝙ adhuc re integra possit consentire. quod verum est conferente in eadem voluntate manente. Ad hoc ſ. eo. lib. de procur. licet. vbi de hoc dixi.

Additio. Ibi tñ glo. loquitur de electo, hic loquitur de prouiso. Ioan. And.

h ¶ *Cōsensum.*] ad hoc ff. de opti. leg. l. mancipiorum.

Eum qui.] Sunt duæ partes, quæ satis patent. secunda: ibi, *Insuper*. Et prima subdiuiditur: quia ponit primo dictū: cuius postea duas rationes subdit: ibi, *Non enim*. Io. Mo. dicit, ꝙ primum dictum ponit peccatū in facto, & in modo: secundum in modo tantū. Io. And. Prænitte qđ habes in c. de multa. ſ. eod. in ant. Domi.

¶ Præsupponitur illud quod habetur in c. de multa. eod. tit. in ant. & hodie in extrauag. Io. xxij. quæ incipit, execrabilis: vbi dr, ꝙ si alicui obtinenti beneficium curatum dignitatem, personatum, vel officium, conferatur aliud simile beneficiū: puta si alicui obtinenti ecclesiam parochialem conferatur alia ecclesia parochialis, vel dignitas, vel personatus, aliudq; beneficium acceptauerit & apprehenderit possessionem, ipso iure vacat primū beneficium: & si contendit habere, caret vtroque.

† Vide extrauagan. Io. xxij. incip. Execrabilis. eod. tit. & concilium Trid. dēt. sessio. 7. de reforma. cap. 2. & seq. & sessio. 24. de reforma. cap. 17.

Casus. Secundum commune intellectum huius cap. mihi obtinenti ecclesiam parochialem episcopus Pictauen. contulit alteram ecclesiam parochialem: quidā tertius intrauit in possessionē ipsius beneficij collati: ego non expectaui ꝙ episcopus me induceret in possessionem ipsius beneficij: sed mea temeritate istum tertium à possessione beneficij mihi collati expuli: vtrum per istam violentam expulsionem à possessione secundi beneficij vacet primum, ac si auctoritate Apostolica fuisset apprehensa possessio huius secundi beneficij? Respondet ꝙ sic: alias sequeretur, ꝙ vir stultus esset melioris conditionis quàm sapiēs. Sed quid, sanctissime pater, ego sciens nō habere ius in aliquo beneficio, me intrusi scienter in eo: vtrum per istam intrusionem vacet primum beneficium quod obtineo? Respondet ꝙ sic, ac si habuissem titulum in secundo beneficio. & adeptus fuissem pacificam possessionem: secus si credebam habere ius in beneficio, & tñ nullum habebam. c. si beneficia. j. eod. tit. Sed nunquid per istam violentiam vel intrusionem debeo carere iure, quod mihi competebat in primo beneficio? Certe sic ipso facto secundum communem opinionem, & hoc probant ista verba, eo ipso. Not. primo ꝙ non est alicui licitum intrare beneficium per violentiam, in quo vel ad quod habet ius: sed debet expectare inductionem superioris, quæ inductio in possessionem beneficiorū de iure communi spectat ad archidiaconum, qui hoc faciet auctoritate episcopi: tamen hodie Arch. istud non obseruant nisi in magnis dignitatibus, & non in paruis beneficijs. Not. ꝙ quis sua auctoritate non debet ingredi possessionem beneficij sibi collati: sed auctoritate sui superioris, nisi esset inuestitus. Pro quo sciendum est, ꝙ institutio est tituli collatiua: postquam dixit episcopus vel superior instituens: inuestio te per traditionem huius rei: & per illam inuestituram non transfertur possessio, nisi fieret inuestitura in præsentia beneficij: sed solū per illam inuestituram datur instituto facultas, vt possit ingredi beneficium auctoritate sua. simile dr in l. 1. ff. de acqu. vel amit. pos. vbi emptor sua propria auctoritate non debet ingredi possessionē rei venditæ. Et sic intelligitur tex. tamen etiam potest intelligi, si per violentiam fuit intrusus in beneficio, in quo non habebat aliquod ius. Not. ꝙ per adeptionem secundi beneficij incompatibilis vacat primum. Vnde sciendum, ꝙ licet istud cap. nō loquatur nisi in ecclesijs parochialibus: tamen communis opinio doctorum est, ꝙ etiam intelligitur in dignitatibus & personatibus: nam istud c. venit limitatiue ad illud c. de multa. alleg. ideo secundum illud c. debet intelligi: ideo dixit Dominicus de sancto Gemi. ꝙ constitutio declaratoria debet intelligi secundum omnes clausulas constitutionis declaratæ, nisi aliud dicatur in constitutione declaratoria. Not. vlterius ex hoc tex. ꝙ lex, si quis in tantam. C. vnde vi. & similia iura etiā habent locum in eum, qui expulsi à beneficio. videlicet quòd talis perdit ius quod habebat in beneficio. Nota insuper quòd iste textus in prima parte non habet locum, nisi in beneficio curato.

Noe. finaliter ꝙ sicut non est possibile duo curata simul retinere quando

quando iusto modo acquiruntur: ita etiam non est possibile quando iniuste. Et sic videtur quando iura ponunt pœnam exercenti actũ: pœna committatur etiam si actus non tenet de iure. vide j. de senten. excom. statutum. Dominicus.

loquitur hic solum in violento. non in alio se iniuste intrudente: vt in prima parte. & innititur iste §. rigori illius legis. C. vnde vi. l. si quis in tantam. & 16. q. 6. placuit.

ADDITIO. Et vt ibi not. in re violenter possessa non iuuaret littera confirmationis. C. vnde vi. auctoritatem. Io. And.

qui [a] beneficium, cui animarũ cura [b] imminet, vi occupat, seu se scienter [c] iniuste intrudit in eo, decernimus ipso iure fore priuatum beneficio, quod cum cura simili primitus obtinebat [d]. Non enim decet vt stultus melioris, quàm peritus conditionis existat [e]; vel quòd inuasor † eo, qui iuste ingreditur, priuilegio gaudeat potiori. ¶ Insuper vt violenti [f], qui auctoritate (vel verius temeritate) propria occupare dignitates, personatus, aut alia quæcũque ecclesiastica beneficia non verentur [g], & si non virtutis amore, pœnæ saltem formidine [h] à suæ temeritatis audacia refrænẽtur, eo ipso ius, si quod in dignitatibus, personatibus, & beneficijs occupatis taliter [i], vel ad ea [k] ipsis forsitan competebat, amittant.

¶ Idem.

¶ Habens potestatem Apostolicã persona idonea de beneficio prouidendi, aliàs beneficiato sufficienter prouidere non poterit, nisi in litteris hoc exprimatur, & tunc vnicum simplex obtinenti prouidebit. Si vero conceditur vt prouideat beneficia obtinenti, ad duo tantum refertur 1 & contra factum est nullum. hoc dicit. Domi.

CAP. XIX.

IS cui [l] conceditur, vt aucto-

¶ Prima glos. summat, & dicit quid declaret.

a ¶ *Enim qui.*] Qui vi, vel iniuste occupat secundum beneficium curatum, priuatus est primo. Qui autem vi beneficium aliquod occupat, est ipso iure priuatus iure, quod in illo, vel ad illud habebat. Emanauit hæc decretalis ad approbationem & declarationem eorũ, quæ not. Innocentius & Hostiensis supra eo. tit. de multa.

ADDITIO. Quærebant enim de illo, qui propria auctoritate inuasit secundum curatũ, & arguebant quod ipso iure videatur renunciasse primo. 21. q. 2. si quis. iã recitabant alios dicere contrarium, nisi auctoritatem superioris habuerit. Ioannes Andr.

[4] Not. hic q ad delicta puniẽda non est sufficiens aliquid fieri de facto. cap. cũ nuper. de biga. not. in cap. plerunque. de don. inter virum & vxorem. & Hippo. in l. diuus ff. de sic. arg. tamen ad sacrã non sufficere aliquid fieri de facto l. hac condiuo. ff. de condit. & demõstra. det. Ancharan.

g ¶ *Non verentur.*] vereri deberet, cum sine iusto titulo illa detinere non possint: nec eos iuuat antiqua possessio, vt j. de reg. iur. c. 1. cum suis concordantiis.

¶ Glos. sequens tractat de triplici timore.

h ¶ *Formidine.*] 62. dist. docendus. de elec. cum in cunctis. de vi. & hoc. cle. vel clericorum. Ad idẽ C. de emen. ppin. l. vna. accedat quod dr. Oderũt peccare, &c [a]. Et vocatur talis timor seruilis [2], qui p se præmiũ nõ habet, nisi quia solet inducere filialem. & est timor seruilis secundum Gregorium, in quo viuit peccandi voluntas, & sequeret opus si speraretur impunitas: & pertinet ad seruum. Initialis respicit amissionem præmij, & pertinet ad mercenarium. Filialis respicit offensam: & proprie ad filium pertinet.

[a] Vide hos versus de offic. ordi. irrefragabili. In vlt. glo. Ioan. And.

[2] Vide B. Thomam 2. 2. q. 19. art. 2. & ibi Gaietanũ.

ADDITIO. De hoc de pœ. dist. 2. sicut seta. Io. And.

¶ Glossa sequens arg. à contrario: secundo quærit & soluit.

b ¶ *Cura.*] aliàs non haberet locum pœna decre. s. eo. de multa. si ergo habet ecclesiam curatam, & postea violenter occupat simplex beneficium, non vacat primũ, sed perdit ius si quod habebat in secundo: vt j. proxi. responso. Sed quid si habet curatam ecclesiam, & vi occupat præbẽdam, vel simplex beneficium cui est annexa ecclesia curata: nunquid vacat prima? Dic q non: sed locum habebit sequens responsum. hoc dico per decre. s. eo. tit. & lib. super eo. vbi ergo esset priuatus primo per iustam receptionem secundi, erit etiam priuatus per iniustam: aliàs non. Et est si. quod dicimus de bigamia [vel eius pœna] quæ inducitur per matrimonium: quod non tenet eo casu quo incurreretur si matrimonium teneret: aliàs non [in ant.] de big. nuper. Io. And.

¶ Glos. seq. soluit dubium per contrarium littera, sed cum distinctione.

c ¶ *Scienter.*] ignoranter igitur non tenebit pœna. ad hoc. j. eo. tit. si beneficia [Idem Arch.] quod de ignorantia facti verum intelligo, secus in ignorantia iuris. j. de regu. iur. ignorantia, cum suis concor.

¶ Glos. seq. per hoc c. soluit tria dubia.

d ¶ *Obtinebat.*] eadem ratione quæ hic ponitur in pœna decret. de multa. dicam idem de decre. cum in cunctis. s. de elect. scilicet quòd si aliquis scienter & iniuste se faciat in episcopum consecrari, puta, lite pendente: q vacẽt priora beneficia sua, ac si canonice consecratus fuisset: & sic etiam iam audiui in curia fore factum [3] propter rationem quæ sequitur. Et eadem ratione videtur, q si aliquis iniuste detinens beneficium, impetrat aliud beneficium, non facta mentione de illo beneficio quod occupatum tenebat, q litteræ non valeant: ne sit melioris conditionis, &c. vt hic. Ad hoc s. eo. tit. & lib. quamuis. & sic intelligitur. j. eod. si motu. & idẽ etiã secundum id dici potest de decre. non potest. j. eo. scilicet, q si aliquis habebat plura beneficia. ex quibus vnũ erat occupatum: & tacito de illo super aliis impetrauit dispẽsationẽ, dispẽsatio nõ valet.

[3] Sic refert Ioan. Monachus Archidiaconus. Ioan. And.

ADDITIO. Hoc idem tenet Archid. Vnde ad propositum huius quod tangitur in prin. glo. dixit Inno. in decr. de multa. q cũ interdictum erat regnũ (vt puta) Siciliæ, & omnibus capitulis prohibitum eligere, multi tamen eligebantur in episcopos. & confirmabantur per Metropolitanos, & administrabant. arguebat tamen q elapso tempore de consecrãdis, vacabant ipsorum priora beneficia per l. 3. §. videamus ff. de don. inter virũ & vxo. in Authẽ. de restitu. & ea quæ pa. §. fin. j. de excess. præla. tanta. s. de transla. quanto. sed Archidiaconus dicit illam glossam non fuisse in originali Innocentij. Ioan. And.

e ¶ *Existat.*] 16. q. 1. legi epistolam. in prin. ff. quod vi aut clam. l. nam & si seruus. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. §. antepen. Nec ex delicto quis facit conditionẽ suam meliorem. ff. de don. inter vir. & vxo. l. 3. §. 1. s. de senten. excomm. si vere. Nec melior esse debet contumacium quàm obedientium conditio. s. de postul. c. 1. de dolo & contu. contingit.

ADDITIO. Interdum malæ fidei possessor est melioris conditionis quàm bonæ fidei: vt patet ex not. ff. de rei ven. rem. §. fin. Ioan. And.

Intrusus & violentus differunt.

f ¶ *Violenti.*] Not. q latius loquitur pars prima, q̃ hæc secunda: q a

i ¶ *Taliter.*] s. violenter. facit pro eo quod s. dixi, &c.

k ¶ *Ad ea.*] differentia est inter ius quod competit in re, & qđ competit ad rem: vt videbis j. de concess. præben. c. vlt.

¶ *Sum.*] Primo determinat duos casus. Secundus: ibi. *Si vero.* Secundo decretum apponit: ibi, *Prouisio quoque.* Iterum prima subdiuiditur: quia primo ponit dictum, à quo duos casus excipit: ibi, *Nisi*: & secundum determinat: ibi, *Tunc enim.* Io. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, q gratia de qua in hoc c. non fiebat fauore illius, cui erat prouidendum: sed gratia illius ad quem dirigebatur: puta quia Papa fecit gratiam abbati sancti Cypriani, vt posset prouidere de beneficio spectante ad collationem vel præsentationẽ alterius prælati: tunc in ista gratia non est necesse q fiat mentio de beneficio obtẽto. Item non mandabat puideri certæ psonæ: sed idẽ si etiã certæ psonæ mãdaret puideri.

CASVS. Papa dedit alicui executori gratiam siue facultatem, vt posset vni certæ personæ idoneæ prouidere de beneficio existente in sua ecclesia vel alia: iste executor voluit mihi prouidere de tali beneficio, qui tamen obtinebam beneficium aliquod simplex, quod erat sufficiens, & ex quo poteram sufficienter sustentari: vtrum possit mihi prouideri de alio beneficio simplici? Respondet q non: quia in sua gratia sibi mandatur, vt prouideat personæ idoneæ: modo ex quo habeo beneficium ex quo possum sufficienter sustentari, non sum idoneus ad aliud beneficium: quod verum est, nisi vellem primum beneficium dimittere: nam tunc posset mihi conferri aliud beneficium. Sed ponamus q in gratia ipsius prælati siue executorum dicitur vt possit conferre beneficium in sua ecclesia vel alia existens: etiam obtinenti aliud beneficium? respondet q mihi obtinenti beneficium simplex poterit prouidere: dummodo beneficium quod obtineo non sit curatum. Sed ponamus q obtinebam duo beneficia simplicia: iste executor vult mihi conferre aliud beneficium compatibile: vtrum possit? Certe non: licet in gratia sua dicatur, vt aliud beneficium possit conferre etiam obtinenti aliud beneficium: nam gratia sua intelligitur in obtinente vnicum beneficium dumtaxat. Sed ponamus q Papa dicit in litteris gratiæ suæ, vt iste executor possit prouidere de beneficio alicui etiam obtinenti plura beneficia: aliquis obtinet tria beneficia, vtrũ possit sibi conferre aliud beneficium? Respondet q non: nam illa pluralitas verificatur in duobus bñficiis. Not. primo id ad quod allegatur præsens c. q obtinens sufficiens beneficium, non est idoneus ad obtinendum aliud beneficium: nisi expresse vt beneficiatæ personæ possit conferre, fiat concessio. Not. magis specifice, q si Papa mandat alicui collatori, vt prouideat personæ idoneæ de beneficio, virtute illius facultatis non prouidet personæ obtinenti beneficium sufficiens, nisi illud primum beneficium dimittat. & hoc verum, nisi aliud diceretur in gratia. Not. q in litteris ad beneficia, pluralis locutio restringetur ad duo beneficia tantum, & adhuc requiritur q ista duo beneficia non sint curata.

¶ Prima glossa dicit quid approbet, & reprobet.

l ¶ *Is cui.*] Approbatur hic opinio Hostiensis, quam not. s. eod.

tit. cap. vlt. in fine: & reprobatur opinio Innocētij ibi not. & Compostellani. not. supra de rescript. cum adeo. in fine. Et fuit de facto in Mediolañ. archiepiscopo hæc quæstio primi dicti.

Glossa sequens dubium soluit.

a *Idoneæ.*] & si non apponatur: hoc idē intelligo. ſ. de ele. causam quæ. ſ. de rescri. cū adeo. Ad hoc de præsum. c. vlt.

† Hæc dictio determinat ly prouidere: ergo si nūc nil habet, quāuis alias habuerit, videbitur etiā de curatis, cū hic sit gratia prouidenti, ideo est in suā fauorē amplianda. Pet. de Anchara. Pontanus.

ADDITIO. Ad hoc littera. ſ. ibi, vel nisi in concessione huiusmodi sit expressum. & idem Host. in præalleg. decr. vlt. eo. tit. Ioan. And.

Glos. sequens arg. à contrario, & remittit.

b *Sufficiens.*] ergo si nō est sufficiens, secus est. Ad hoc. ſ. de rescri. postulasti. [& cap. cum adeo. ſ. eod. cum teneamur. & c. dilect°. ff. de ven. inspi. l. 1. in fi.] Quid autem veniat in hac sufficiencia, not. per Io. 21. q. 1. c. 1. & per Ber. ſ. eo. tit. de monachis. Ioan. And.

Idem Archid. dummodo an collatione faciat mentionem de primo. supra eo. lib. de officio leg. collatio.

Glos. sequens. ponit motiuum opi. contrariæ.

c *Non potest.*] contrarium notabant dicti doctores, & mouebantur illa ratione: quia hoc casu nō fiebat gratia prouiso, sed prouidēti: nec poterat secundum eos prouisus hoc casu ambitiosus dici: cū ad sui instantiam nihil fuerit obtentum. ſ. eod. tit. & lib. quamuis. j. eo. si motu proprio. Sed contrariū est verū: quia beneficiatus idoneus nō est. ſ. eo. super inordinata. de iure cōmuni beneficiatus beneficiari non mādatur. ā. eo. tit. quia in tantum. Ioan. And.

† Vide Dominicum consil. 95. Incip. formantur. & Lapum allegatione 120.

ADDITIO. Dicit Io. Mo. ꝙ genus facilius patitur debilitatem vel annihilationē quàm species: quia genera sunt intelligenda ciuiliter. ff. de serui. si cui. ff. ad exhi. l. pe. vnde verbum, personæ idoneæ, debet intelligi secūdum ius commune, de qua ā Ioan. And.

ritate Apostolica possit vni personæ idoneæ [a] in sua vel alia ecclesia prouidere: alicui aliud beneficium sufficiens [b] obtinenti prouidere non potest [c]. Nisi primo ille beneficiū quod obtinet, omnino dimittat [d]: Vel nisi in concessione huiusmodi sit expressum, quod aliàs beneficiatæ valeat prouidere personæ: Tunc enim [e] prouidere poterit vnicum duntaxat beneficium obtinenti: dum tamen illi cura non immineat animarum. ¶ Si vero concessum fuerit: vt prouidere illi valeat, qui alia beneficia noscitur obtinere, huiusmodi pluralitas debet solum ad duo beneficia sine [f] cura restringi. Prouisio quoque facta contra præmissa eo ipso viribus non subsistat [g].

¶ Idem.

¶ Si quis ignorans recipiat beneficium prius reseruatum vel alteri collatum per Papam; si ex quo sciuit illud sine difficultate dimittit, recuperat priora beneficia propter illud dimissa, aliàs non. Ioan. And.

CAP. XX.

SI † beneficia [h], quæ per sedem [i] Apostolicam conferuntur, aut decreto interposito reseruantur, interdum contingat ab iis [k] ad quos aliàs pertinet collatio eorundem, aliquibus huiusmodi collationē seu reseruationem ignorātibus de facto conferri, & beneficia quæ illi tenebāt antea, & † post prædictorum adeptionē dimissa [l] per eos aliis assignari: [m] Ne talis ignorantia eis (cum sint sine culpa [n]) præiudicialis existat: statuimus, vt si ipsi de collatione seu reseruatiōe prædicta postea certiores [o] effecti, sublata difficultate quacunque omnino dimiserint beneficia sic sibi de facto collata, ad beneficia sua priora (collatione quibuscunque personis facta de ipsis nequaquam obstante) libere reuertantur: Alioquin redeundi ad ea (si difficultatem adhibuerint in aliis dimittendis) sit ipsis penitus interdicta facultas. ¶ Eundem quoque modū in dimittendo recepta, & recuperādo dimissa quo ad omnes alios, qui forsan occasione prædicta sua dimiserint beneficia, & dimissa per alios fuerint assecuti, per omnia decernimus obseruandum.

[p] Idem.

¶ Taciturnitas beneficij etiam modici vitiat dispensationem super pluralitate beneficiorum, quæ etiam legitime super duobus obtenta ad duo prima recepta refertur. Item prouisio alicui facta de beneficio non obstante quòd aliud habeat, dispensationem super vtroque retinendo non inducit, hoc dicit secundum Zen.

¶ Glos. seq. ponit differentiam inter duas formas.

d *Dimittat.*] si ergo dimittit, tunc sibi poterit prouideri. & in hoc est differentia inter istam formam, & illam quam in principio impetrauit ille, cui prouidetur: quia in illa non sufficit modo beneficium primum dimittere, si tunc tacuit. j. eo. si motu [3] Hic sufficit nunc dimittere, licet in concessione gratiæ nihil fuerit dictum.

3 Io. Mo. & Archid. allegat de elec. dudū. 2. & q̄ ibi not. i glos. not. quod tēpus. Ioā. And.

ADDITIO Quia nulla potest notari surreptio in prouiso. Dicit Io. Mo. per hoc rescriptum nihil habetur actualiter, sed potentialiter: & ideo sanū est quòd sit habilis persona, quando potentia explicatur ad actum. Ioan. And.

e *Tunc enim.*] Not. interpretationem strictam. Ad idem ā. eod. cum in illis. Ioan. And.

f *Sine cura.*] si igitur vtrunque vel alterū sit curatum, tali non poterit prouidere. Et nota quòd pluralis locutio non est vaga: immo potius arcta & restringenda: sit ergo contenta duorum numero. j. de regu. iur. pluralis. cum suis concordantiis.

g *Non subsistat.*] poterit igitur illud beneficium alteri conferri: sed si ille possidet, nō poterit sine cognitione causæ de possessione repelli. j. eo. licet.

SI *beneficia.*] Decre. ista succurrit ignorantiæ. Et primo primi gradus. Secundo secundi & vlteriorum: ibi, *Eundem.* Et pars prima facit tria, quia primo ponit casum: Secundo rationem prouisionis: ibi, *Ne talis:* Tertio prouidet parenti: ibi, *Statuimus:* Quarto vero resistenti: ibi, *Alioquin.*

CASVS. Cum obtinerem aliquod beneficiū incompatibile, episcopus Pictauen. contulit mihi aliud beneficium, & non eram dispensatus per Papam ad plura beneficia incompatibilia, tamen Papa præuenerat epm Pictauen. quia illud beneficiū mihi collatū alteri contulerat, qđ tamen ignorabam: ego videns ꝙ non poteram habere plura beneficia dimisi primum beneficium, & acceptaui secundum: postea secundum fuit euictum per illum cui Papa contulerat: an possim redire ad primum beneficium? Rñdet ꝙ si, cū statim fui debite informatus ꝙ in secundo beneficio nō habebā ius, nō expectato exitu causæ, dimisi illud secundū beneficium: possum redire ad meum primum beneficium propria auctoritate: & sic sine noua collatione: & hoc habet verbum, libere, positum in tex. idem est de omnibus aliis, qui illo modo dimiserunt beneficia: nā poterunt ad illa redire sua propria auctoritate. Not. primo quòd collatio beneficij facta per Papam afficit manus ordinarij collatoria etiam ignorantis illam: ita ꝙ collatio illius in contrarium facta non valet. ad hoc eod. tit. & lib. ſ. c. si postquā. Not. secundo quòd vbi ex vna causa fit decisio casus in primo gradu: eadem causa deciduntur casus occurrentes in secundo & cæteris gradibus sequentibus. Dominicus.

† Dictio, &, deest in antiquioribus codicibus.

¶ Prima glos. decretalem summat, & commēdat. & glossæ reliquæ sunt textuales.

h *Si beneficia.*] Siquis ignorans recipiat beneficium prius reseruatum vel alteri collatum per Papā: si ex quo sciuit illud sine difficultate dimittit, recuperat priora bñficia pp̄ illud dimissa, aliàs non. Hæc decretalis summæ innititur æquitati: & iustæ ignorātiæ ꝓuidet.

i *Per sedem Apostolicam.*] idem si per alium qui conferre posset: puta per legatum. j. eod. tit. si à sede. quia non ius ponit, sed factū. [Idem Archidiaconus.]

k *Ab qs.*] scictibus vel ignorātibus; nō curo: vnde si bene aduertis, hæc decre. nō requirit ignorantiā in cōferēte, sed solū in eo cui cōfertur. Præsumitur autē ignorātia, nisi probet scientia. j. de regu. iur. præsumitur. [Idem Io. Mo. & archi.] quod intellige vt ibi dixi.

l *Dimissa.*] vel iuris necessitate, vel ignorantia, vel sola voluntate. Ioan. And.

m *Aliis assignari.*] multo ergo fortius recuperabunt, si adhuc nō sint aliis assignata, vt ā. eo. tit. & lib. si tibi. in fin.

n *Sine culpa.*] & sic deberent esse sine pœna. de const. [in ant.] cognoscentes. j. de reg. iur. sine culpa. si ergo sciuissent, fuissent in culpa, & sic tali priuilegio nō verētur. Io. And. Hoc placet Arch.

1 Archidia. remittit de cle. excom. ministr. illud. versi. licet autem. Io. And.

o *Certiores.*] & sic cuilibet referēti credere nō tenētur. de simonia p̄ tuas. s. [3] Sed nō debet se dicere dubitare vbi cert° [4] esse debet. đ rescri. in an. c. cū cōtingat. & est si. 33. dist. habuisse. ī princ.

ADDITIO. Ibi, te concubinā manifesta veritate cōperimus. ad idē 2. q. 1. Deus. ver. mala. not. 30. q. vlt. nullū. alibi dr̄ clara probatione vel cōperēcub° indiciis. j. de reg. nō solū. alibi manifestis. j. de hære. accusat°. §. licet. fm Arch. Dat ñ dimittēdi cōsiliū, vt sibi taliter ꝓuideat, ꝙ clare ostēdere possit bñficiū dimissum ad aliū pertinuisse p instrumēta publica vel insinuata, vel alio modo. Ioā. And.

4 Certus quis dicitur cū animus non potest aliqua ratione in contrariū inclinari. Gozadinus cōsil. 14. nu. 13.

p *Omnes alios.*] hoc vult dicere, beneficia istius A. fuerunt collata B. iste B. dimisit quæ prius habebat. & fuerunt collata C. cuius C. priora beneficia fuerunt collata D. aget A. contra B. qui si dimittat in pace, aget contra C. qui etiam si sine difficultate dimittit, repetet à D. & sic de singulis.

Non

NOn potest.] Diuisio patet: quia sunt tria dicta per §. diuisa. Secundum: ibi, Illud. Tertium: ibi, Cum vero, rationem sui subdens: ibi, Hoc enim.

CASVS. Cum obtinerem aliquod beneficium simplex, impetraui à Papa vt possem retinere plura beneficia: tamen tacui quod obtinerem aliud beneficiū: vtrum litteræ meæ dispensationis sint subreptitiæ? Respondet Romanus pontifex, quod sic. Sed pone quod aliquis a sede Apostolica obtinuit dispensationem, vt licite posset retinere duo beneficia curam animarum habentia: accidit quod illa dispensatio fuerunt collata duo beneficia curata: postea dimisit vnum illorū beneficiorum, & fuit sibi collatum aliud beneficiū curatū: vtrum possit illud recipere virtute suę dispensationis? Respondet Romanus pontifex quod non: nam litteræ dispensationis sunt odiosæ & restringēdæ: modo dispensatio sua fuit purificata in duobus primis beneficiis: ideo nō poterit virtute eiusdem dispensationis retinere aliud beneficium, nisi aliud diceretur in dispensatione: Nam in illis odiosis inspicienda & attendenda sunt verba gratiæ secundum eorum proprium significatum. Sed quid si mihi obtinenti aliquod beneficium Papa fecit gratiam, vt possem obtinere aliud beneficium: vtrum per hoc videatur Romanus pontifex mecum dispensasse super pluralitate beneficiorum? Certe non. De quo ergo seruit mihi impetratio mea? Respōdet Romanus pontifex, quod seruiet mihi de hoc: quia litteræ meæ nō erunt subreptitiæ, ex hoc quia in eis fit mentio quod obtinebam aliud beneficium: sed tamen propter hoc non sum dispensatus ad obtinendum plura beneficia. Not. primo arg. quod subreptitio in dispensationibus beneficiorū vitiat gratiā ipso iure ad hoc. ī. de fil. presby. c. 2. eod. libro. Not. secundo, quod in gratiis beneficialibus taciturnitas alicuius qualitatis, qua expressa nihilominus litteras habuisset, vitiat litteras: nam si expressisset minimū beneficium, obtinuisset dispensationem: & tamen vitiat litteras. ad hoc j. eo. si motu proprio. vide quod dixi ī. eo. dudum. Dom.

† Vide Felinū in c. in nostra. extra de rescript. & Innocentium in c. ad aures. in 1. not. de rescrip.

† Vide Cōcilium Tri. dēt. sessio. 7. de reformat. c. 2. & seq. & sessio. 2. de reformat. cap. 2.

CAP. XXI.

NOn † potest [a] dispensatio super pluralitate beneficiorū concessa impetranti prodesse, qui aliquod quantumcūque modicum [b] beneficiū subticuit in eadem. ¶ Illud autem Apostolicæ sedis [c] indultū, vt quis duo beneficia curam [d] animarum habentia †, si aliàs canonice [e] conferantur eidē, possit recipere, ac simul licite retinere [f], intelligitur de duobus primis [g] beneficiis, quæ cum cura post dictum indultum obtinere contingit eundē [h]. ¶ Cū vero tibi (non obstante quod aliud beneficium obtinere noscaris) à sede prædicta de aliquo beneficio prouideri cōtingit: per hoc tecum vt primum beneficium cum secundo retinere valeas, non intelligitur dispensatum. Hoc enim solū prædicta operatur expressio, quod facta tibi gratia nequeat subreptitia [i] iudicari.

¶ Idem.

¶ Mādatum legati super facienda prouisione per Papam confirmatum, Papalis gratia est censenda. Zenze.

CAP. XXII.

SI APOSTOLI-

¶ *Prima glos. dicit quid declaret.*

a ¶ *Non potest.*] Emanauit hæc decretal. ad declarationem eorū quæ not. Innocent. supra de elect. dudum 2. in glos. hoc intellige. in fine. & quæ ibi not. Hostiensis. & de rescript. postulasti. & de præbend. super inordinata. in fine, & Compostel. in decretal. capitulum, de rescript. ad finem glo. magnæ. vers. Item quæritur de hac & c. in nostra. in glos. penul. & Gar. supra de offi. ord. ordinarij, in fin. & Guil. in Specul. tit. delegat. §. videndum. ver. illud. cum sequen. ad finem.

¶ *Glos. sequens fortificat tex. & circa duo remittit.*

b ¶ *Modicum.*] si enim in impetratione hoc locū habet. ī. de rescr. si proponente. j. eo. si motu. multo fortius in dispensatione locum debet habere, cum etiam ipsæ dispensationes sint ambitiosæ & restringendæ. ī. de fil. presby. c. 2. eo. lib. Quis autem super pluralitate beneficiorum dispensare possit, vide 70. dist. sanctorum. & 21. q. 2. si quis iam translatus. & ī. eod. titu. de multa. An autem de iure sine dispensatione teneri possint, vide quod dixi ī. de rescri. gratia.

c ¶ *Apostolicæ sedis.*] Nota arg. pro illa opinione, quæ habet, quòd solus Papa dispenset in curatis.

¶ *Glossa sequens quærit: arguit pro: soluit contrarium.*

d ¶ *Curam animarum.*] Pone, habens ecclesiam curatam, dispensationem obtinuit, vt liceret sibì recipere aliud beneficium, etiam si sit personatus similem curam non habens, & cum priori tenere: confertur sibi archidiaconatus: quæritur an possit illum retinere? Et videtur quòd sic: quia licet archidiaconus curam habeat, non tamen curam similem curæ parochialis ecclesiæ: vt ī. de elect. dudum 2. ad fi. Ad hoc ī. qui fi. sint legi. per venerabilem. ver. verum. Nec etiam potest dici simile, vbi est aliqua dissimilitudo. 28. q. 1. sic enim. ff. de iniusto rup. testa. l. 3. & expressa similitudo requiritur. ī. de transla. inter corporalia. Item verbum simile, in indulgentia positum, gratiose interpretandum est. ī. de verb. sig. olim. Sed hic contra secundum Guil. qui hoc not. in Spe. titu. de lega. §. videndum. ver. quid si habens ecclesiam. & ī. de offic. ord. inter. Similitudo enim de qua fit mentio in indulgentia, non ad species, sed ad genus, refertur: & sufficit qualitercunque curam habeat: cum talis indulgentia velut ambitiosa sit restringenda: vt hic vides. ī. eod. lib. de rescrip. si gratiose. de fi. presby. c. 2. C. de sena. consul. l. 1.

ADDITIO. Dicit Boetius super Topica Tullij, lib. 3. quòd similitudo est rerum singularum vel differentium comparatio: vnde in illa non requiritur quòd res tota sit toti rei similis, sed in eo ad quod confertur. de con sti. vt. vel inuti. cum dilecta. & vide quod ibi dixi: qui fi. sint legi. per venerabilē. post princip. & versi. verum. si. ff. de admi. tut. si pupillus alterum. §. fi. ad Trebell. l. recusare. §. vlt. facit quod dixi. de iudi. causam quæ 2. de consti. translato. super vlt. glo. & de transla. c. 2. super glo. arg. quòd. Ioan. And.

e ¶ *Canonice.* 1.] con cor. ī. eo. lib. de rescrip. si gratiose. & supra de elect. dudum 2. ad fi.

ADDITIO. Et vide quod ibi scripsi super ver. de nouo. Io. And.

1 Quando dicatur beneficiū canonice retineri docet hic Frācus ex Specul. quem videto.

¶ *Glossa sequens de duobus quærit, & soluit.*

f ¶ *Retinere.*] quęro de duobus: primo: Nunquid per talē indulgentiā videatur cōcessum, quod in neutro residere 2 teneatur? Videtur quod sic, ne inutilis sit indulgentia. & hoc videtur tenere Io. 7. q. 1. si quis in clero. in glo. 2. causa enim prohibitionis esse videtur, ne quis plura beneficia habeat; quia residere tenetur. hoc ergo inducere videtur indulgentia principaliter, quod ad hoc non teneatur. Dic secundum Gul. qui hoc notat in præ 1. §. ver. quid si indulgetur. quòd tenetur in altera residere, nisi illud expresse in indulgentia caueretur. quod ad hoc non teneretur: ambitiosæ enim sunt tales indulgentię & restringendę: vt ī. dixi. resideat ergo in altera quam vult: vel nunc in ista, nunc in illa: & sic vtrique satisfiet. Sed quid dices, in indulgentia cauetur hæc clausula: dummodo in beneficio, in quo non residet, faciat canonice deseruiri: nunquid si hunc modum non seruauerit 3 valet dispensatio & beneficiorum retentio? Respondeo secundum Innocent. & Host. & Compost. qui hoc not. in dicta decr. dudum. & de præsum. c. vlt. & Guil. qui hoc not. in prædi. §. 1. vers. sed quid si indulgentia [quod not. in cle. de offic. deleg. c. vnico] quòd bene tenet dispensatio: illud enim, dummodo, non habet vim conditionis: sed potius admonitionis vel comminationis: vt ff. de tute. l. inuito. C. commi. epist. per totum. & vide quod dixi ī. de reg. iur. actus. poterit tamen propter seruitij negligentiam eo iuste priuari. ī. de cleri. non resi. relatum.

2 De hoc articulo frater doctores hac, vide de Archidiaconum in c. si quis in clero, 7. q. 1.

3 Vide duo similia quę scripsi supra de elect. eo. lib. li. et cano. Ioan. And.

g ¶ *Primis.*] ita dicebant prædicti doctores: & probabant per l. ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si quis decem. ff. de condi. & demon. l. hæc conditio. ff. de verb. sign. boues. §. 1. ff. de verb. oblig. eum qui calendis. & idem erat satis expressum per decre. ī. eo. lib. de offic. ordi. ordinarij. ad fin. ibi dum dicitur: vel ea quæ. &c. vt ibi dixi.

h ¶ *Eundem*] per receptionem ergo tertij vacant duo prima: vt in cle. eod. titu. si plures.

Beneficiū tertium recipiens, facit duo prima vacare.

ADDITIO. quod not. hic Archidiaconus ibi vide in glos. si intelligas. Ioannes And.

i ¶ *Subreptitia.*] quod fieret exceptis duobus casibus. ī. de rescrip. gratia. & j. eod. si motu proprio. Not. ergo quòd sufficit huic clausulæ quòd suum consequatur effectum, & alium non poterit operari. ff. de adimen. leg. l. legata inutiliter.

SI *Apostolica.*] Primo ponit factum continens gratiam legati, & approbationem Papalem: Secundo ibi, *Certum est:* soluit dubiū insurgens ex facto, rationem interserens & dubium fortificans: ratio: ibi, *Cum ipsa.* fortificatio: ibi, *Etiam.* Io. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, quòd quando in aliqua ecclesia sunt plures expectantes, vnus auctoritate ordinaria, & alius authoritate legati, & alius authoritate Apostolica, & habent similes gratias: expectans authoritate Apostolica, licet sit posterior in impetratione, est præferendus cæteris.

CASVS. Legatus Papæ fecit mihi gratiam in ecclesia Pictauen. quia creauit me canonicum, & mandauit canonicis, vt me de facto reciperent in fratrem & canonicum, & præbendam si qua vacaret de præsenti mihi conferrent: alioquin proximo vacaturam: postea accessi ad Papam, & petij vt ipse confirmaret gesta per suū legatum, videlicet vt mihi confirmaret gratiam à suo legato factam: vnde Papa auctoritate Apostolica cōfirmauit istam gratiā mihi factam, & mandauit canonicis, vt mihi assignarent præbendam si qua vacaret; alioquin proximo vacaturā. Deinde Papa fecit tibi similē gratiā: Nā cōtulit tibi ius canonicæ in ecclesia Pictauen. & mādauit canonicis vt te reciperēt in canonicū cū assignatione præbē-

da: postea vacauit quædã præbenda, quærimr cui nostrũ debeatur? Tu ꝓ parte tua allegas ꝙ tibi, nõ mihi debetur: quia tua gratia est à sede Apostolica & auctoritate Papæ, mea autẽ est auctoritate legati, & nõ Papæ: Ego autẽ dico ꝙ ex quo mea gratia est cõfirmata per Papam, ꝙ à tempore confirmationis dr̃ gratia Apostolica, & nõ solũ gratia legati; q̃ritur an bñ dicã? Rñdet ꝙ sic: & ideo si sum primus in data & in impetratione, præbẽda mihi & non tibi debet. Nota primo ꝙ legat⁹ in suis actibus gestis virtute legationis, nõ debet dicere; auctoritate Apostolicę sedis: sed auctoritate legationis. qđ nota: quia plures vidi in hoc errare. Nota vlterius, ꝙ executores deputati in litteris beneficialibus etiam legatorum debẽt esse certi. da quo ꝑ glo. in cap. tibi qui. de rescrip. š. eo. lib. vbi habetur quid đ Apostolicis. Domi.

cæ[a] sedis legatus[b] volens tibi suæ legationis[c] auctoritate in certa ecclesia[d] prouidere, canonicatum & præbendam nulli alij de iure debitos proximo in ipsa ecclesia vacaturos collationi suæ reseruet, & decernat[e] irritũ & inane, si secus super hoc contigerit attentari, certis, qui eos[f] tibi conferant cum vacabunt, executoribus per suas litteras deputatis: nos que postmodum plena de his facta narratione, quod ab ipso legato factum extitit, ratum & gratum habentes, id auctoritate Apostolica confirmamus[g], & eisdẽ executoribus vel aliis nostris damus litteris in mandatis, vt in huiusmodi prouisionis negotio auctoritate nostra procedant iuxta ipsius legati continentiam litterarum: Certum est, quòd (cum ipsa prouisio [ipsius legati †] post impertitam à nobis auctoritatem nostra censeatur effecta) omnibus, quibus postea mandauimus in eadem ecclesia prouideri, (etiam si canonicatum ipsius ecclesiæ duxerimus conferendum[h] eisdem) de iure præferri[i] debebis in præbenda postmodum[k] inibi vacatura.

¶ *Prima glossa dicit casum similem, & ponit dissimilitudinem.*

a ¶ *Se Apostolicæ.*] Quod hic dicitur, habuisti š. eod. si cũ. & emanauit ad declarationẽ eorum quæ ibi dixi; nec est differẽtia in iure: licet in facto videri posset: ibi, non fuerat obtemperatum litteris legati. Item ibi Papa mandauit canonicatum statim conferri, præbendã autem cum vacaret: hic canonicatũ & præbendã conferri mandat cum vacabunt, & sic ibi expectans iam erat in canonicum receptus, hic non.

† Hæc duo verba: ipsius legati: desunt in manuscriptis codicibus.

b ¶ *Legatus.*] scilicet de latere: alius enim nec conferre, nec reseruare posset. š. eo. lib. de offic. lega. c. 1.

c ¶ *Legationis.*] si enim auctoritate Apostolica speciali hoc fecerit: non esset alia cõfirmatio necessaria. š. eo. lib. hi qui. 2. respõso.

¶ *Glossa sequens ponit dictum, quod postea moderatur.*

d ¶ *Ecclesia.*] in qua eiusdem legati alia reseruatio non pendebat. quod dic vt š. de offic. leg. c. 3. ad fi. & quod dixi verum intelligo, nisi etiam id Papa ex certa scientia confirmaret, eius rei facta plena narratione, vt j. dicitur.

e ¶ *Decernat.*] Nota contra opinionem modernorum, qui dicebant, ꝙ legatus non poterat decretum apponere, nisi ad id speciale haberet mandatum. Ad idem š. eo. lib. de offi. lega. præsenti. & dicam j. de conces. præbend. quia cunctis.

ADDITIO. Hanc opinionem hic reprobatam tenet Host. in sum. de offi. leg §. quid pertinet. ver. irritat. & vide in Spe. tit. 2. §. nunc ostendens. versi. 37.

f ¶ *Eos.*] scilicet canonicatum & præbendam.

¶ *Glossa seq. exponit, quærit & soluit.*

g ¶ *Confirmamus.*] non in forma cõi, sed ex certa scientia facta fuit hæc confirmatio. š. de confir. vti. vel inuti. cap. pen. Quid dices de vsitata quæstione. Receptus est aliquis proprio motu capituli impetrat confirmationẽ à Papa per formam ne inane canonici nomẽ, &c. in qua confirmatione Papa quod de ipso factum est cõfirmat auctoritate Apostolica: cũ clausula, si est ita: mandans etiam executori quòd si est ita, auctoritate Apostolica præbendam, &c. post impetrat aliquis canonicatum & præbendã nulli alij de iure debitam, & secundum stylum solitum: vacat modo præbenda, cui debeatur, quæritur? Super hac quæstione multoties fuit à me petitũ consiliũ & sigillum; & dubitãs de ea plura lucra respui. Sed cõmuniter tenent doctores per hanc. decr. & per decr. š. eo. tit. & lib. si eum. quòd præferatur receptus & confirmatus †. & bene facit ꝓ eis š. eo. lib. de rescri. cum aliquibus. in fi. quod satis puto. Io. And.

† Ita tenet Pet. de Ancha. quia clausula de qua in glo. multũ confirmat receptionem canonicorum: imo facit illam censeri Papalẽ. arg. l. quærebatur. ff. de mili. testa. idem Dom. & Phil. Fra.

h ¶ *Conferendum.*] quod plus est, quàm mandare conferri: vt š. eo. lib. de rescri. duobus.

¶ *Glos. seq. recitetur per quæstionem & solutionem.*

i ¶ *Præferri.*] præfertur ergo: & hoc consequitur ꝙ gratia sua est perpetua: cũ aliàs si cõfirmatio Papæ non interuenisset, expirasset finito legationis officio, si ad collationem vacantis processum non fuisset. s. eo. lib. de offi. leg. præsenti. in prin. Et per hoc patet, ꝙ cũ per talem confirmationem acquiratur & augmentetur ius, ꝙ talẽ confirmationem impetrans de prioribus beneficiis tenetur facere mentionẽ: & idem dico de recepto proprio motu capituli. ad hoc š. eo. tit. & lib. c. quãuis. & melius eo. tit. c. non potest. si enim in litteris per quas ius iam acquisitum conseruatur, scilicet in dispensatione super pluralitate, tenetur impetrans beneficiorum suorum facere mentionem: multo fortius in litteris, per quas ius nouum acquiritur, & acquisitũ auget, eius immutando naturam: vt hic patet. & sic seruat curia §: Nam & qui cõfirmat, donat. ff. de verb. signifi. l. lege obuenire.

§ Vt etiam hot. Archi. J. e. proxi. vbi dicit Bonifaciũ sic respondisse ab auditoribus cõsultum. Ipse tamẽ ibi prius tẽnuerat cõtrariũ. Io. And.

k ¶ *Postmodum.*] scilicet post confirmationẽ & auctoritatem impertitam š. ver. certum est, &c. si qui igitur medio tempore impetrauerũt à Papa, scilicet post reseruationem & mandatum legati, & ante confirmationem: illi præferẽtur. Plus est ergo quo ad hoc quando à principio legatus auctoritate Apostolica contulit: vt š. eo. ti. & lib. hi qui.

¶ Idem.

¶ *Obstat taciturnitas obtenti beneficij licet modici: nisi constet prouisionem factam proprio motu Papæ, qui demum intelligitur, si hoc in littera exprimatur. hoc dicit. Zen.*

CAP. XXIII.

SI motu † proprio[l] alicui aliquod beneficiũ[m] obtinenti conferamus aliud de illo nõ habita mentione: nõ ob hoc[n] gratiam huiusmodi, quæ de nostra mera liberalitate processit, inualidam volumus reputari. Secus si ad petitionem illius vel alterius pro eodem oblatam, gratiam huiusmodi faciamus: tunc enim quantumcun-

† De clausula. motu proprio. vide Felinũ in c. ad aures. & in c. si quando. extra de rescrip. & in c. causam quæ. el 2. de testib. & in c. cum inter priorẽ. de except.

SI motu.] Distinguit duo membra: Secundum ibi, *Secus*. Et primum determinat ibi, *Motu quoq. proprio*.

CASVS. Mihi obtinẽti aliquod simplex beneficium Papa fecit gratiã: quia contulit mihi aliud beneficiũ: in impetratione tacui ꝙ haberem aliud beneficium; vtrum litteræ meæ ad beneficia sint subreptitiæ? Respondet Romanus pontifex cum distinctione: quia vel Papa contulit mihi aliud beneficium motu suo proprio, vel ad petitionem meam contulit, vel ad petitionem alterius. Primo modo quando mihi contulit beneficiũ suo proprio motu, tũc litteræ meæ nõ sunt subreptitiæ. sed dabitur mihi optio an velim dimittere primum beneficiũ vel secundum: Si vero contulit mihi beneficium ad petitionem meam vel alterius, collatio dicitur esse subreptitia: nisi in ea fieret expressa mentio de alio beneficio iam obtento. Sed sanctissime pater, vellem informari à vobis quando cognoscam ego ꝙ facta fuit à vobis collatio motu vestro proprio? Respõdet Pontifex collatio dicitur fieri motu nostro proprio quãdo in collatione nostra exprimimus, ꝙ fuit facta motu nostro proprio: puta si dicamus: Nos motu nostro proprio, nõ ad petitionem suam vel alterius: aliàs si illa non exprimantur in litteris nostris, præsumitur ꝙ fuit facta ad petitionem alterius. Not. ꝓ primo collationem beneficij posse fieri etiam non petenti. Ad hoc š. eod. tit. & lib. si tibi absenti. Not. secundo arg. ꝙ quis potest impetrare beneficium pro alio absq; aliquo mandato eius pro quo impetrat: & sic videtur tex. hic pro dicto glos. de rescriptis, nõnulli. in antiq.

¶ *Prima glos. commendat, & dicit quid declaret.*

l ¶ *Si motu proprio.*] Aequa distinctio huius decretalis. Emanauit ad declarationem eorum quæ not. glos. & moderni supra de rescrip. si proponente.

¶ *Gloss. seq. quærit, ponit opi. contrarium soluit.*

m ¶ *Beneficium.*] quid si plura beneficia obtinebat? Dicunt quidã [scilicet Io. Mo.] hoc locum non habere, sed qđ sequitur: vt multitudo beneficiorum vitetur. Sed credo ‡ cõtrarium: cum ratio proprij motus adhuc remaneat, super quo fundatur distinctio: & sic est hodie terminatum per cle. eo. tit. si Romanus. Præterea licet valeant litteræ, nõ propterea poterat beneficia retinere: cum per hoc secum dispensatum nõ sit. š. eod. tit. & lib. non potest. in fi. optime facit š. eo. lib. de rescrips. gratia. Et per istã & illam vides duos casus, in quibus valent litteræ, licet de beneficio eius pro quo scribitur mentio non fiat.

‡ Idẽ Archid. Ioan. And.

o ¶ *Ob hoc.*] scilicet, ꝙ mentio non fuit habita.

ADDITIO. Quasi dicat, ex alia causa bene posset esse valida. Multa excẽpla đ defectu nataliũ vel ętatis, vitio corporis, bigamia, & similibus, q̃ licet ꝑ viã subreptionis parti opponi nõ possint: opponuntur tñ per viam iuris cõis, cũ proprius motus taliũ dispensationẽ nõ faciat. Et decr. eam te. de æta. & qua. in antiq. dicit tales ꝑ litteras Apostolicas nõ recipiendos, nũ distinguẽdo an fuerint vel nõ ꝓprio motu datæ: & adde quod in tex. dixi in 4. glos. Ioa. And.

a ¶ Glos.

¶ *Glos. seq. specificat quid approbetur vel reprobetur.*

a ¶ *Modicum.*]Opinio ergo Ber. quā cōsuetudo curiæ approbat per decr. istam etiā approbatur, & reprobatur opinio G. Na. Inn. & sequaciū, qui ibi not. distinguendū inter tacentem & mentientē: vt in primo casu valerēt litteræ, si modicum erat beneficium: in secundo nun. Vinc. & Gof. distinguebant: ut s. eod. cū teneamur. s. de rescri. postulasti. inter tacentem tale beneficiū per simplicitatem: vt tunc valeat rescriptum, vel per dolum: & tunc non valeat per decre. de rescrip. [in anti.] super literis.

¶ Dic tu simpliciter quia rescriptum non valet, ex quo taceatur illud, quod iure iubēte exprimendū est. not. e. dudum supra eo. Domi. Fonta.

que modicum [a] beneficium taceatur [b] in ea, ipsam veluti subreptitiā vires nolumus obtinere. ¶ Motu quoque proprio tūc solum gratia fieri censeatur, cū hoc expresse [c] cautum fuerit in eadem.

¶ Idem.

¶ *Collatio facta motu proprio Papæ pluribus beneficijs in eadem ecclesia vacantibus simul, intelligitur facta de pinguiori: sed si beneficia sint æqualia, ad eum spectat electio, cui gratia est concessa. Collatio vero facta ad petitionem alterius, ad minus beneficium restringitur: si sint æqualia, eligit qui alias conferebat: quo negligente, alius eligit: & etiam econtra. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XXIIII.

SI pluribus [d] simul in aliqua ecclesia vacantibus [e] dignitatibus vel præbendis, nos de hac vacatione incerti [f], dignitatem [g] vel præbendam (si qua nulli alij de iure debita in ipsa vacat ecclesia) cuiquam in genere conferamus: gratiam huiusmodi (si motu [h] proprio eā fecerimus, vt tunc fiat interpretatio plenissima in eadem) referri volumus ad dignitatem vel præbendam, quæ inter illas maioris [i] censetur esse valoris: seu (si sint forsan æquales) ad eam, quam is cui conferimus infra decendium post habitam de dicta vacatione notitiam [k], duxerit eligendam. ¶ Si vero ad petitionē alterius [l] ipsa gratia fuerit per nos facta: eam (vt hoc casu prout iuri [m] cōgruit, restringatur) ad illam, quæ minoris [n] valoris existit, seu si sit æqualitas in eisdem, ad eā quā is, ad quem ipsarū spectat collatio infra dictum tempus [o] elegerit [p], postquam sibi huiusmodi gratia erit nota, decreuimus referendam. ¶ Alterutro quoque ipsorum (prout ad eū pertinet) infra tempus debitum eligere negligente, ad alium extūc electio libere deuoluatur [q].

¶ Idem.

¶ *Non debetur expectanti præbenda, quæ per episcopi præbendarij mortem vacat. h. d. secundum Zenze.*

CAP. XXV.

CVM IN ECCLE-

¶ *Glo seq. soluit dubium.*

b ¶ *Taceatur.*]Ita distinctē intelligo: cū enim ius non distinguat, nec ego distinguā: vnde siue per malitiam, siue per simplicitatem taceat [¶] locum habeat hæc decret. illam tamen distinctionē approbant Inno. & Compost. s. de rescr. postulasti. per decr. eo. ne. super litteris. quæ in litteris ad lites loquitur non in gratiosis [Idem Archidiaconus.]

¶ Non dixit g ignorantiā propter de. se. gratia. i. e. lib. de re. si. ij. Ioh. Andr.

c ¶ *Expresse.*] concor. s. eo. lib. de rescri. cum aliquibus. s. eod. iii. & lib. c. s. ad fin. vnde dico, quòd licet probaretur quòd Papa proprio motu collationē fecit: ex quo non exprimitur in litteris, locū habeat secundum dictum, & non primū. quid enim scimus? forte Papa ante annum rogatus fuerat pro illo sufficit ita scriptum esse. ff. qui & à qui. l. prospexit. 6. q. 3. scriptum.

ADDITIO. Et è cōuerso: quia si Papa exprimit q motu proprio, quantumcunque aduersarius velit probare, q ad impetrantis vel alterius instantiam hoc fecit Papa: non audietur propter rationem gloss. & quia id esset Papam arguere de mendacio, quod non licet: & vide qđ not. in cle. de pba. litteris. in glos. antepenult. Ioā. And.

SI *pluribus.*] Primo ponit thema: ex quo dubium oritur, qđ distinguendo soluit: ibi, *Gratiam.* Secundum membrum prosequitur: ibi, *Si vero:* & in vtroque rationem reddit, & subdistinguit: & in membris subdistinctis negligentiam punit: ibi, *Alterutro.*

CASVS. Papa mandauit episcopo Pictauen. vt mihi prouideret de dignitate si qua vacaret in sua diœcesi, alioquin de proximo vacatura: tempore illo vacauerunt tres vel quatuor dignitates: certū est, q nō possum habere, nisi vnam: episcopus Pictauen. vult mihi conferre vnam: ego autem peto aliam: quæritur cui dabitur optio? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: quia aut illæ dignitates sunt diuersi valoris: aut sūt æqualis valoris: Si sunt diuersi valoris, est distinguendum: quia vel Papa fecit mihi gratiam motu proprio, & tunc mihi debetur dignitas pinguior & maioris valoris: Si autem Papa fecit mihi gratiam ad meī postulationem, vel alterius, tunc mihi nō debetur nisi dignitas minoris valoris. Si vero dignitates sint æqualis valoris, tunc est in optione episcopi quā voluerit mihi conferre. quod verum est, quando collatio est mihi facta per Papā ad mei requestam vel alterius: quia si esset mihi facta collatio per Papam motu suo proprio, tūc daretur mihi optio: & intra decem dies potero eligere dignitatē quam voluero: & isti decem dies nō currunt nisi à tempore notitiæ. Et est hic tex. quòd decem dies ad appellandum non currunt nisi à tempore notitiæ. c. concertationi. alleg. in glossa. Not. primo quòd in dubio Papa conferendo beneficium non intendit tollere ius: quod primitus in illo alteri competebat. s. de rescript. quamuis. Not. secundo quòd vbi datur æqualitas inter duo, quorū alterū tamē est debitum: electio est illius cui debetur in materia fauorabili sibi: sicut est quando motus proprius exprimitur. Dominicus.

¶ *Prima glossa dicit quod declaret.*

d ¶ *Si pluribus.*] Declaratur hic Dominicalis quæstio Bartholomæi Brixien. quæ incipit: Episcopus quidam promisit auctoritate domini Papæ. Et innititur hic Papa æquitate supra prox. decret.

ADDITIO. Et scias quod bona fuit, sed non sufficit hæc prouisio, vt patebit per ea, quæ dicam super vers. cuiquam super a. glos. Ioann. And.

e ¶ *Vacantibus.*] idem eadem ratione puto quando scriberetur de prima vacatura: & duæ simul vacarent: ita quòd neutra primo.

f ¶ *Incertis.*] quia si certus fuisset, expressisset quam dari voluisset.

ADDITIO. Dato tamen quòd certus fuisset: ex quo non declarasset, staretur huic diffinitioni. Ioan. And.

g ¶ *Dignitatē vel præbendā.*] nō sunt ista verba litterarum: Sed mādauit de dignitate prouideri: & plures dignitates vacant: vel mandauit de præbenda: & plures vacant præbendæ. Ioan. And.

¶ Est ergo hæc alternatiua canonis non holis. simi. ff. ex quib. cau. ma. l. si quis stipulatus. in princi. Ioā. And.

h ¶ *Motu proprio.*] qđ non intelligitur, nisi id in gratia exprimatur: vt s. c. proxi. in fine. illud enim omni casu locum habet, & generaliter loquitur.

i ¶ *Maioris.*] Maioritas cōsistit in multis. quod dic vt s. de resti. super eo s. & not. s. de rescri. sedes. hic autem inspici iussit maioritatē valoris. scit enim q clerici hoc magis cupiunt. s. de cleri. nō resi. quia nonnulli. s. eod. auaritiæ. excæcantur ergo auaritia. vt s. eod. libro. de elect. auaritiæ cæcitas.

k ¶ *Notitiam.*] non ergo currit ignorātu, sicut nec decendium datum ad appellandum. s. eo. lib. de appel. concertationi. simi. de concel. præb. quia diuersitatem. Ioan. And.

l ¶ *Alterius.*] scilicet ipsius cui fit, vel alterius, vt s. cap. proxi.

m ¶ *Iuri.*] s. eod. tit. & lib. quamuis. & c. non potest.

n ¶ *Minoris.*] j. de reg. iur. in obscuris. s. de censi. ex parte. ff. de leg. i. l. nummis.

o ¶ *Dictum tempus.*] scilicet decem dierum.

¶ *Glossa sequens allegat tres concordantias, & soluit.*

p ¶ *Elegerit.*] tunc ergo det quā vult, & sit liberatus: vt ff. māda. l. fideiussorem. ff. de leg. i. si quis à filio. §. si quis plures. C. de donationi. si quis argentum. §. primo. Et nota quòd in isto casu & s. proxi. reseruatur optio tunc solum quando est æqualitas: vt tunc in primo casu eligat is pro quo scribitur: in secūdo is qui conferre habet: vnde non puto quòd in primo casu quando est inæqualitas, possit conferri minori, nec in secundo maiori: perinde enim est, ac si primo casu Papa expressisset de maiori: secundo vero de minori. sicut ergo si expressum esset, mutari non posset. infra eodem. cui de non. ita nec hic [¶] cum habeatur pro expresso per hanc declarationem. [Idem Archidiaconus.]

¶ Placet domino. Fonta.

p ¶ *Elegerit.*] simi. supra de rescript. duobus.

q ¶ *Deuoluatur.*] simi. supra eod. lib. de consuetu. c. vlti. in fine.

ADDITIO. Et supra eod. si tibi. de leg. 2. statu liberum. §. Stichū. & quod not. de rescript. inter cætera. in glos. penul. Ioan. And.

CVm in ecclesia.] Decidit casum dubiū, duplicē rationē interseriens. Et prima ratio: ibi, *Necontra.* secūda: ibi, *Et dictus.* Ioa. And. Pro intellectu istius cap. est præsupponendum illud quod habetur in c. à collatione. s. de appell. itomet libro: videlicet, q episcopus potest esse in capitulo tamquā canonicus, & habere vocē in capit. aliquando vt prælatus, & tunc non habet vocem, vt ibi dicitur.

CASVS. Ponamus q in ecclesia Pictauen. fuit obseruatum per longum tempus & sufficiens ad introducendum consuetudinem, q episcopus haberet vocem in capit. tāquam canonicus, licet nō esset canonicus: & q haberet vnam præbēdam vt cæteri canonici: quia in illa ecclesia erant xiii. præbendæ, licet non essent nisi xii. canonici: postea Papa mihi contulit canonicatum in ipsa ecclesia, & mandauit canonicis, vt me reciperent in fratrem & canonicum, & præbendam, si qua vacaret, mihi conferrent: alioquin proximo vacaturam: Accidit quòd episcopus mortuus est, & sic vacauit sua præbenda: quæritur nunquid virtute meæ gratiæ possim

sum illam præbendã petere? Certe non: sed debeo expectare quousque præbenda alicuius canonici vacet: nam Papa non intendit per meam gratiam derogare consuetudini illius ecclesiæ: & cum per consuetudinem ecclesiæ illa præbenda debeatur futuro epo, non possum illã petere. Nota primo q ecclesia post dici epi: quod intellige quo ad administrationẽ, nõ quo ad ꝓprietatẽ. de dona. c. 2. Nota secundo arg. q consuetudine induci potest, vt quis habeat principalẽ prælaturam ecclesiæ, & canonicatũ in eadem. de quo aliquid j. Domi.

¶Prima glos. dicit quod approbat, not. et remittit.

a ¶ *Cum in ecclesia.*] Approbatur quod not. Hostien. ĩ. de concess. preb. postulastis. in fi. & ponit terminos in ecclesia Ebreduñ. [Vide quod not. 23. dist. c. 2. de canonico electo in episcopũ, qui retinet præbendam. quod secundũ Lau. seruatur in ecclesia Compost. & vide quod not. Host. in sum. eo. ti. §. cui sit. versi. beneficiũ seculare. Archid.] Habes hic casum quo vacat præbenda, & nõ debetur primo expectanti. & de hoe dixi ĩ. eod. quia sæpe. in fine.

> † Hæc mandata de prouidendo sublata sunt per concilium Tridentu. sessio. 24. de refor. ma. c. 19.

sia ᵃtua, quæ xii. canonicorum, & xiij. præbẽdarum ᵇhabet numerum, consuetudinem ᶜesse proponas: vt episcopus qui est pro tempore vocem habeat in capitulo tamquam canonicus, licet canonicus non existat: & vnam de dictis præbẽdis, sicut vnus canonicus obtineat in eadẽ: certũ est eũ cui auctoritate Apostolica ꝓuideri mãdatur † de præbẽda nulli alij de iure debita proximo in ipsa ecclesia vacatura, præbendã, quã per mortem episcopi vacare contingit (ne contra dictam consuetudinem ᵈ, cui per præfatum mandatum non intelligitur derogari, futurus episcopus præbenda careat, & dictus canonicorum numerus amplietur) habere non posse: sed expectare debere quousque vacet alia, oportebit eundem.

b ¶ *Xiij. præbendarum.*] Est ergo in ecclesiis interdum reperire maiorem numerum præbendarum, quàm canonicorum: vt hic & ĩ. de mag. c. penult.

ADDITIO. Sic è cõuerso. de cõstitu. cũ M. ĩ. eo. relatũ. Ioan. And.

c ¶ *Consuetudinem.*] valet talis consuetudo, vt in prædicta decret. postulastis. & ĩ. eod. lib. de appella. à collatione.

¶ Glos. seq. format quæstionem, arguit negatiue, contrarium soluit.

d ¶ *Dictam consuetudinem.*] not. argum. ad quæstionem Mediolañ. Consuetudo est Mediolani, q archiepiscopus cõfert beneficia omnium clericorum vacantia per vxorationem vel interfectionem ipsorum clericorum: Vel pone, est consuetudo in aliqua ecclesia, q canonicus electus in episcopũ conferat canonicatum suũ & præbendã: est expectans auctoritate Apostolica: vxoratur vel interficitur clericus, vt in primo casu: vel promouetur canonicus in episcopum, vt in secundo: executor confert expectanti præbendam, archiepiscopus vel episcopus cõfert: quæritur quis sit potior? Vĩ q Papa nõ intendat derogare consuetudini, vt hic: & sic nõ valet executoris collatio ¹. Ad hoc ĩ. de constitu. capit. 1. Sed certe satis credo quòd valeat: quia Papa intendit illi prouidere de prima vacante ad quemcumque spectet collatio siue iure, siue consuetudine, siue priuilegio: quod probatur ĩ. eod. dudum. & j. eo. quamuis tibi. hic autem duo cõserebant: quia infringebatur cõsuetudo, & augebatur numerus: & ratione connexitatis illa præbenda debetur episcopo. ĩ. eod. quia sæpe. Credo autem satis probari per hanc decret. q si xiij. sint ꝑbendæ in ecclesia, & xiij. canonici: quia alteri aonerũ est onus magistri. q si illa præbenda vacat, non debeatur expectãti. Consuetudini ergo per quam præbenda alteri debebatur nõ derogatur: sed consuetudini per quam præbenda ad collationem alterius pertineat, derogat Papa, vbi determinate non scribit ad collationem talis. ad hoc infra eodem titut. capit. vltimo.

> ¹ Hoc tenet Io. Mo. dicens se sic in secũdo casu sñtentiasse, alleg. ff. de cõtrahen. emp. si stu lis. §. fi. C. de se. omnes iudices in fi. j. de te. permu. cap. vno. hoc etiã olim tenuit Arch. sed postea mutauit, tenens quod sequitur. Io. And.

SI tibi.] Diuisione nõ eget. Io. And. Vel dic: ponit thema ex quo surgit dubitatio, & illam decidit: ibi, *Aequum est.* Et pro declaratione textus præmitte quod habes ĩ. eo. de multa. Dom.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum illud quod dicitur in c. de multa. eo. tit. in antiq. & extrauag. Io. xxij. quæ incipit, Execrabilis. videlicet q si alicui obtinẽti beneficium curatũ conferatur aliud beneficium curatum, & illud acceptet: post adeptam pacificam possessionem, ipso iure vacat primum: ita q episcopus poterit illud alteri conferre.

CASVS. Cum episcopus Pictauen. esset grauatus mole debitorũ, accessit ad Apostolicam sedem, & à Papa impetrauit gratiam, vt ipse perciperet fructus primi anni omnium beneficiorum vacantium in sua diœcesi: vt inde ex illis fructib' posset soluere sua debita: accidit q vacauit ecclesia parochialis: episcopus Pictauen. primo mihi obtinenti aliud beneficium curatum, contulit istã ecclesiam parochialem, quam acceptaui & adeptus sui possessionem: nunquid pendente anno quo episcopus Pictauen. percipit fructus illius ecclesiæ, censebitur meum primum beneficiũ vacare, ita q possit alteri conferri per episcopum? Respondet Romanus Pontifex dicens, quòd æquitati cõsonum est, vt pendente anno quo episcopus percipit fructus beneficij curati, non vacet primum: nam cum ego non percipiã fructus illius beneficij, non dicor plene habere possessionẽ illius secũdi beneficij: ideo licite potero retinere primum beneficiũ. & sic istud cap. declarat c. de multa alleg. Not. primo arg. quòd in priuilegijs appellatione beneficiorum comprehẽduntur etiam curata. vide de verb. sig. c. pen. in antiq. Nota secundo casum, in quo quis simul potest retinere titulos duorũ beneficiorum curatorum absque dispensatione. Domi.

> † Et appellatione beneficiorũ an comprehendatur præbendæ, pensiones, & prestimonia vide Felinũ in c. postulasti. extra. extra de rescript.

¶ Idem.

¶ Per adeptionem secundi beneficij curati, cuius fructus alius ex causa percipit, non vacat primum. Ioan. And.

CAP. XXVI.

SI tibi ᵉ concesso à nobis, vt fructus ᶠbeneficiorũ †, quæ vsque ad certum tempus in tua vacabunt diœcesi percipere valeas, pro soluẽdis debitis ᵍ, quibus est tua ecclesia onerata ʰ, beneficiũ vacans postmodum curam habens animarum annexam alicui simile beneficiũ obtinenti te ⁱconferre contingat: Aequũ est, vt quamdiu fructus ipsius perceperis, primum non debeat reputari †vacare ᵏ.

¶ Idem.

¶ Cum mandatur alicui non sacerdotalis, vel integra, vel certi valoris conferri præbenda: sacerdotalis dimidia vel minoris valoris, illi etiam volenti, conferri non poterit.

¶ Prima glos summat, & dicit quid declaret.

e ¶ *Si tibi.*] Per adeptionem secundi beneficij curati, cuius fructus alius ex causa percipit, non vacat primũ. Emanauit hæc decretal. ad declarationem decretalis, de multa. supra eod. titu.

¶ Glos. seq. not. duo: ex secũdo infert obiectionem, & remittit.

> Nota bene secundũ Doct. quod in veriente vacet, per c. de multa. ĩ. eod. non poterit. ergo istud secundum beneficiũ à se retinere. arg. regulæ quod semel. Fon ta.

f ¶ *Fructus.*] Not. quia alia est ista cõcessio ab illa quam habes ĩ. eo. lib. de rescrip. si gratiose. ibi enim concessum fuit de beneficijs: hic autẽ de fructibus. hoc dico: quia in illo casu virtute indulgentiæ nõ vacant beneficia: hic vacant: & necesse est illa debito tempore conferri: aliàs locum haberet Lateran. conciliũ. vt ĩ. vt eccle. benefi. vt nostrum. & not. de magistris. c. penult. in vlt. glo. & Host. in decre. ĩ. de verb. signif. c. penult. Et intellige q si aliqua sint onera ²incumbentia: ille qui fructus percipit, habet illa subire. quod dic vt ĩ. eod. lib. de offic. ordi. præsenti. §. porro. [Et per extrauagan. Ioan. suscepti. de quo ibi dixi. Ioan. And.] Quos autem fructus talis habere debeat & quod dies habeat annus hoc casu. dixi. ĩ. eod. lib. de rescri. si propter. Et per illum §. porro. satis videtur ista decre. & eius ratio esse superflua: cum minister debeat expensas habere: quare ergo non vacat primum, ex quo de secundo recipit saltem victum. Sed potuit esse ratio, quam dixi in glo. quia non est.

> ² Facit extrauagans Ioan. 22. quæ incipit, Suscepti. tit. de elect. & electi potestate.

g ¶ *Debitis.*] ad idem ĩ. de verb. sig. c. pen. ĩ. eod. lib. de rescrip. si propter. & idem si propter aliam causam.

ADDITIO. Etiam si non respiciat ecclesiam, sed nobilitatẽ vel prærogatiuam personæ. facit. ĩ. eo. de multa. in fi. Archid. ponit exẽplum de guerra, litigio, longa peregrinatione, magna emptione, & qualibet paupertate sine culpa. alleg. ĩ. de censi. cum Apostolus. de dona. Apostolicæ. de relig. do. c. 2. 16. q. 1. & temporis secundum Host. Ioan. And.

h ¶ *Onerata.*] ad quæ soluenda tenebatur ecclesia: ex quo nomine ecclesiæ, & pro eius vtilitate erant contracta. ĩ. de sol. c. 1.

i ¶ *Te.*] vel alium: quia idem iuris cum eadem sit ratio. & facit quod dixi ĩ. eod. tit. si tibi.

¶ Glos. seq. rationem reddit, dat simile, subdit cautelam, deinde quærit, arg. negatiue, soluit contrarium, ad quæstionem obijcit & soluit.

k ¶ *Vacare.*] quia non est adhoc adeptus plene: quia licet beneficium habeat, fructus non habet: & sic non videtur plene trãslatus. 21. q. 2. si quis iam translatus. nam licet res data sit, vacua possessio tradita non est. ff. de vsur. stipulatus. 1. responso. & sic ad plenũ recepisse non videtur. ad hoc. ff. commo. l. 3. 2. responso. Et idem credo. de decre. cum in cunctis. scilicet quòd si elapsum est tempus de consecrandis episcopis, vel iam est consecratus, beneficia propria tenebit, si fructus episcopatus alteri ex causa debeantur eadem ratione. Et caute ³ faciet episcopus qui talem indulgentiam habet, si beneficium vacans conferat aliàs beneficiato: pone enim q habere debeat fructus primi anni: primo anno habebit fructus secundi beneficij: secundo anno vacabit primum, & tunc habebit fructus primi, si adhuc durat indulgentia. Sed quæro nunquid iste teneatur infra annũ promoueri? Et videtur q non, per istud cap. nec videtur possessionem adeptus vsquequaq; 1 nec integre. & facit ĩ. de elect. cum in cunctis. §. cum vero. Et hoc quidam ⁴ tenent assertiue. Sed contrarium credo, & dico q bene currit tempus, ex quo habet exercitium curæ animarum liberum & pacificum. ad

> ³ Non dicit, recte faciet, sed caute; ab hac. n. & similib' cautelis abstinendũ est viris pijs.

> ⁴ Ioã. Monacus hic & ibi.

hoc

hoc ş.eod.lib.de elect. commissa.§.1. ² propter illud enim ordinari debet. Ad decre.cũ in cunctis.§.cũ vero.ibi, ecclesiasticorũ bonorum administrationem,&c. dico,ꝙ administrationem ille habet, licet fructus non habeat. facit pro hac parte ş.eod.lib.de elect.licet canon.ibi, vt gregis sibi credito,&c. Item quid dices in parochiali ecclesia,vbi non esset aliquis redditus : puta quia dos eius casmate vel alluuione perijsset:nonne teneretur rector eius promoueri? Dicã igitur ꝙ qui tale beneficiũ recipit, sibi imputet.91.dis.clericus uictũ. Sed oppones ꝙ quæstio nõ procedit ex quo habebat primum beneficium quod retinet, saltem ratione primi promoueri tenetur: Dico ꝙ procedit: pone ꝙ prima ecclesia curata sit collegiata,vt ş.eod.de ele. statutum. eod. libr. vel super illa fuerit dispensatum: vel pone simpliciter non fecit se promoueri, priuatus est prima:nũquid & secunda? vnde bene procedit quæstio. Speciale igitur statuitur in hac decreta.ne clerici mendicare cogantur, ꝙ primum beneficiũ simile non vacet: sed ne pereant animæ, nihilominus promoueri tenetur, vt ş.dixi.

² Idẽ ibi Archidiaconus.

† Vide regulã, quã hinc colligit Archidiaconus consil.510. incip. Ex serie testamenti.

³ Alias, mãdatur.

Promotus ad curatã debet infra annum ad ordines promoueri, licet ecclesia nullos habeat redditus.

CAP. XXVII.

Cvi [a] † de non [b] sacerdotali præbenda prouideri mandatur : sibi etiam volenti sacerdotalis auctoritate mandati huiusmodi conferre nequibit. ¶Similiter si in ecclesia, in qua integræ ac dimidiæ [c] præbendæ habentur, mandetur [d] integra conferri præbenda, quamquam ille pro quo scriptum extitit, dimidia velit esse contentus, ei de ipsa non poterit prouideri [e]. ¶Idem cum iniungitur prouideri alicui de præbenda [f] certi valoris, vt in præbẽda minoris valoris etiã illo volente mandatum non possit adimpleri. Non enim huiusmodi mandata (quorum fines diligenter [g] seruari oportet) debẽt ad casus alios, quàm expressos extendi.

Cvi de non.] Tria sunt dicta, quæ patent per paragraphos:& finis omnia respicit. Io. And.

¶ Pro intellectu huius c. præsupponendũ ꝙ in quibusdã ecclesiis aliquæ sunt præbendæ, quæ dicuntur sacerdotales, aliæ diaconales aliç subdiaconales:& istud fuit introductũ vt melius posset deseruiri diuino cultui:boc est,aliquæ sunt præbẽdæ ad quas nullus ꝓmouetur nisi sit sacerdos:aliæ diaconales, ad quas diaconi promouentur:aliæ subdiaconales, quæ conferuntur subdiaconis. Item præsupponendum secundo, ꝙ in aliquibus ecclesiis, sicut est in ecclesia Pictaueñ. aliquæ sunt præbendæ integræ, aliæ sunt dimidiæ præbendæ:quia canonicus habens illam dimidiam præbendam percipit medietatem fructuum alicuius præbendæ.

Casvs. Papa mandauit episcopo Pictauen. vt mihi prouideret de aliqua præbenda non sacerdotali in ecclesia Pictaueñ. accidit ꝙ vacauit aliqua præbenda sacerdotalis : vtrum eṗs virtute meæ gratiæ possit mihi illam conferre? Certe non. Sed quid, Papa mandauit eṗo Pictauen. vt in sua ecclesia, in qua erant præbendæ integræ, aliæ dimidiæ, mihi conferret præbendam integram, vtrum possit eṗs mihi conferre dimidiam præbendam? Rñdet ꝙ non. Sed ponamus, ꝙ Papa mandauit mihi prouideri de præbenda valoris centum librarum:vacauit nunc aliqua præbenda minoris valoris, vt puta valoris, quinquaginta librarum: vtrum possit de illa mihi prouideri? Certe non. Et rationem horum ponit Romanus Pontifex. nam fines mandati Apostolici sunt diligenter obseruandi. in l. diligenter. ff. mandati. ideo mandatum Apostolicum non debet extendi extra casus expressos in rescripto. Not. primo, ꝙ quandoq; in ecclesia præbendæ annectitur ordo sacerdotalis . ad hoc cle. vt hi qui.de æta. & qualit. Not. secundo, ꝙ in mandato cuius forma est obseruanda.nõ põt illa omitti:etiam de partiũ consensu. Domi.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Cui de non.*]Cum mandatur alicui non sacerdotalis, uel integra, vel certi ualoris conferri præbenda:sacerdotalis, dimidia, vel minoris valoris illi etiam volenti conferri non poterit.

b ¶ *De non sacerdotali.*] istud videbatur in eius fauorẽ appositum: vt non compelleretur esse sacerdos: & tamen in eius læsionem retorquetur, ita ꝙ etiam si volet, sacerdotalem habere non poterit. & ratio est in fin. c. & vide quod dixi j. de reg. iur. quod ob gratiã.

c ¶ *Dimidia.*] si vna præbenda diuideretur in duas : quælibet per se diceretur integra. ş. eod. maioribus. & c. vacante. sed hic vna præbenda dinidebatur in duas,vel erant ibi præbendæ quæ sic vocabantur , integræ & dimidiæ : quia medietatem redditnum forte habebant respectu integrarum.

d ¶ *Integra.*]quid si simpliciter mandetur prouideri de præbenda? Dic [3] si illæ præbendæ dimidiæ sunt diuisæ : quia pars à toto iã separata, nõ est pars, sed totũ:tunc de dimidia poterit prouideri [1] : vt sic aliud sit de integra scribere:& aliud simpliciter scribere:ad hoc j. eod. tit. ei cui. sed si aliàs nulla esset diuisio, sed vna præbenda diuideretur in duas, secus crederem, cum tunc non de præbenda, sed de dimidia prouideretur.

³ Idẽ Ioã. Mo. qui dicit se sic sẽtentiasse. & idẽ Archidiaconus.

¹ Placet Dom. si illa diuisio sit facta ante datam litterarũ, sec⁹ si post: quia litteræ beneficiales non extenduntur ad creata post datam.c.si.n.de rescript. Fonta.

Additio. Ad hoc ff.de leg. 2. Caius.§.1. Ioan. And.

e ¶ *Prouideri.*] vide j. in tex. ibi, Non enim,&c.

f ¶ *De præbenda.*]& tunc de pensione prouideri non poterit, vt supra eo.tit.& lib.quamuis.1.responsio.

g ¶ *Diligenter.*] ff. mã. diligenter. & ş. de rescrip. cum dilecta.

Additio. Allega. Ioã. Mona. ff. de acqui. hær. l. si qs mihi bona. §.pater filio. Arc. alle. ḋ restit. spol. c. fi. Io. An.

¶ Idem.

¶ *Secundo beneficio curato effectualiter adepto, primum consimile eius possessore irrequisito conferri potest: non autem eius possessio dari, secundum Zen.*

CAP. XXVIII.

Licet [h] [i] episcopus [k] beneficium, quod cum animarũ cura tenebas (postquam aliud recepisti consimile) ac ipsius possessionem pacificam habuisti, vel per te stetit, quo minus haberes eandem) possit alteri de iure conferre [l] : Illum tamen cui contulerit, non debebit te non vocato [m] (cum tibi

Licet episcopus.] Primo dicit beneficiũ de iure vacans conferri posse possessore non vocato. Secundo, in dãda possessione dicit illum vocandum: ibi, *Illum tamen*. Ioan. And.

⁴ Vide Falinum in c. fin. extra de præsũp. & Hyppolitũ singulari. 395. incip. nemo priuandus est.

¶ Præmitte ꝙ habens beneficium curatum, & obtinens secundũ, ipso iure est priuatus primo:& libere potest cõferri. ş. eod. de multa. hic declarat qd importat verbũ, libere. Dom.

¶ Istud c. venit limitatiue ad cap. de multa. eod. tit. [in anu.] vbi vult ꝙ si alicui obtinenti beneficium curatum, vel dignitatẽ, vel personatum conferatur aliud simile beneficium incompatibile, & adeptus fuerit possessionem pacificam: vacat primum beneficium. dr in cap. commissa. de elect. ş. eod. isto lib. ꝙ etiam si steterit per ipsum cui est collatum secundum beneficium, quo minus adipiscatur possessionem pacificam: vacat primum beneficiũ ac si apprehẽdisset possessionẽ pacificã: & poterit eṗs primum beneficium conferre alteri idoneæ personæ: sed vtrum eṗs possit istum, cui contulit primum beneficium quod vacat per adeptionem alterius beneficij incompatibilis inducere in possessionem realem absque cognitione causæ? Rñdet ꝙ non: immo debet eṗs facere citari primũ possessorem, & ipsum audire super iure suo quare retineat primũ beneficium, cum adeptus fuerit possessionem pacificam secundi beneficii: quia nisi alleget aliquam causam rationabilem, poterit eṗs inducere istum (cui secundo contulit illud beneficium) in possessionem realem ipsius beneficii. Not. primo, ꝙ per solam beneficii collationem non dr quis acquirere ipsius possessionem. Not. secundo, ꝙ licet quis possideat prima facie contra ius rem, tamẽ nõ potest ab ipso possessio euelli illo non vocato. Domi.

¶ *Prima glo. dicit quid declaret.*

h ¶ *Licet episcopus.*]Edita fuit ad declarationem decretalis, de multa. ş. eod. tit. & ad probationem eorum, quæ ibidem not. Innoc. & Hostien. quæ not. Guil. ş. de elec. licet canon.

Additio. & Compostel. de rescript. capitulum. in glo. magna. vers. item quæritur, vtrum executor datus. & vers. seq. Io And.

i ¶ *Episcopus.*] vel quilibet alius ad quem collatio pertinet, cum eadem sit ratio: & concilium indistincte loquitur. is quoq; ad quẽ prioris decret. &c. cui verbo declaratiue venit hæc decre. vt ş. dixi.

k ¶ *Eadem.*] sic ş. eod. lib. de elect. commissa. §. 1.

¶ *Glo. seq. dubium soluit, & rationem reddit.*

l ¶ *Conferre.*] Not. ex hoc tex. ꝙ decret. illa ş. de elect. c. vlt. eod. lib. licet in confirmationibus locum sibi vendicet, non tamen in collationibus: vnde vides ꝙ non facta aliqua vocatione, potest fieri collatio ad idẽ facit ş. cod. tit. & lib. cum in illis. §. cum autem. & bene dicit textus de iure conferre: quia istud est regulare [4] ꝙ rẽ ad collationem meam spectantem, vel ius quod in ea habeo donare. vel quocunque alio titulo in alium transferre possum, detentione alterius non obstante. ff. de reg. iur. qui potest. C. de hære. vel act. ven. per totum. ff. de contrahen. emp. qui tabernas. ad hoc ş. eo. venerabilis. ş. de feud. c. 2. de possessione aũt fiet qđ sequitur.

⁴ Idẽ Do. facit glos. cap. cũ nostris. de cõcess. præb. Fonta.

¶ *Glo. seq. fortificat textum.*

m ¶ *Te non vocato.*] non ergo remouebitur possessor à sua possessione vel quasi sine causæ cognitione [5] : ex quo titulo possidet, licet iniusto. 16. q. 4. volumus. & sic intelligitur de conces. præb. cum nostris. de restit. spol. in literis. de cau. pos. c. 2. [in anti.] & est expressum C. de rei vendica. l. fin. Hinc est ꝙ vsufructuarius vsufructu finito non potest à quasi possessione expelli : immo ꝫ eum agetur negatoria: vel ex cautione de restituenda re præstita. ff. si vsufruct. petat. l. vti frui. 1. respon. ff. vsufru. quemadmodum caue. l. 1. § hoc autem agat. ergo is cui collata est ecclesia, vt sibi tradatur possessio, in quo procedetur summarie possessore vocato. C. si per

⁵ Cognoscere autẽ debet de canonica collatione petentis, & de iniusta detentione possessoris secundum Archi. ş. de rescript. olim. & sed psi in præb. decret. cũ nostra. super gl. o. Ioan. And.

vim

vim vel alio modo. l. vlt. [Alleg. Archi. ȝ. de rest. in integ. cum ex litteris. ad fi. ff. de requir. reis. l. 2. & 3. q. 9. indicas. Ioan. And.]. Nemini enim licet rem etiam suam sua auctoritate occupare. C. vnde vi. si quis intantū. 16. q. 6. placuit. ȝ. eod. tit. & lib. eum qui. 2. responso. ad hoc ȝ. de duor. porro. Et quod hic dicimus, idem intelligo secundum prædictos doctores in omni eo casu, in quo priuatus est quis ipso iure. pone 10 terminis. ȝ. de elect. licet canon. licet vtilis esset declaratio, vt ȝ. dixi eo. tit. commissa.

forsan ius possit competere retinendi [a]) in possessionem ipsius inducere corporalem.

¶ Idem.

¶ *Sacerdotalis præbenda per simplex mandatū de prouidendo, non nisi apto ad sacerdotium est conferenda. hoc dicit secundum Zen. Et istud summarium potest adaptari vtrique lecturæ positæ in tertia glossa. Dominicus.*

CAP. XXIX.

EI, cui prouideri mandatur † simpliciter [b] de præbenda proximo vacatura, sacerdotalis [c] præbenda conferri non potest †, si nondum [d] in ætate [e] ta

ADDITIO. Vide quæ dixi per Inno. & Host. de cōcess. præb. cum nostris. in antiq. super gl. pen. ad fi. Ioan. And.

a ¶ *Retinendi.*] vt si sufficienter secum dispēsatum esset. ȝ. eod. tit. & lib. non potest. vel ad tempus hoc cōcessum: vt. ȝ. eod. lib. de rescrip. si gratiose. vel ex causa non percipit fructus secundi beneficij. ȝ. eod. tit. & lib. si tibi concesso. vel habet commendatam eam. ȝ. de elect. nemo eo. lib.

† Mandata de prouidēdo sustulit concilium Trident. sessio 24. de refor. c. 19.

† Hic est vnus casus quo primo impetrans non obtinet primū vacans: alios vide per gloss. quia sæpe. 2. eod. tit. & lib. Do. Fonta.

E ¶ *I cui.*] Decretalis tria facit: Primo ponit formam prouisionis: Secundo soluit illius dubium: Tertio solutionem declarat. Secundum: ibi, *Sacerdotalis.* Tertium: ibi, *Sed abam.* Ioan. And.

CASVS. Cū in ecclesia Pictauen. essent aliquæ præbendæ sacerdotales, aliæ non; sed erant diaconales, vel subdiaconales Papa fecit mihi gratiā sub hac forma: quia mandauit epō Pictauen. vt mihi prouideret de præbēda in ecclesia Pictauen. simpliciter absq; alia specificatione: vacauit præbenda sacerdotalis: vtrum epīs illam mihi non promoto ad sacerdotium possit conferre? Respondet quod non. Sed quid si nondū sum promotus ad sacerdotiū: sed tamen sum in ætate legitima, puta xxv. annorum, in qua potero promoueri ad sacerdotium: an de illa præbenda sacerdotali vacante possit mihi prouideri? Certe sic. Et illa sunt vera: nisi aliàs constaret de mente Papæ, puta si in litteris Papæ diceretur, non obstantibus quibuscunque, per quæ effectus litterarum nostrarum posset impediri aut differri: nam tunc etiam de præbenda sacerdotali posset mihi prouideri: licet nondum essem ætatis legitimæ, in qua possem promoueri ad sacerdotium. Not. primo arg. quòd mandatum directum simpliciter super præbenda, includit sacerdotalem & non sacerdotalem. Not. secundo secundum Io. Mo. quòd genus quod in vno de indiuiduis non potest impleri, implebitur in alio. ȝ. eod. tit. & lib. cūm ecclesia. & vi. concor. in dist. c. quia sæpe. in gl. fi. Domi.

Prima glossa soluit, dubium.

b ¶ *Simpliciter.*] Hoc non sine mysterio dictum fuit: si enim in litteris contineretur, non obstantibus aliquibus &c. per quæ effectus gratiæ nostræ impediri valeat, vel differri: hic secus: quia patet quod Papa vult sibi præbendam dari: ordinem autem recipiet cum ætatis erit ad hoc aptæ. & super hoc vidi declarationem sub bulla.

ADDITIO. Non intelligas per modū constitutionis: sed in quadam causa, vt mihi videtur. Nouarien. præbēdæ obtinuit impetrās contra opponentem: quia ipse nō habebat ætatem ad sacerdotium, quam requirebat præbenda. Ista ratione expressa in Papalibus litteris super sententia editis, quod impetrans habebat in litteris gratiæ clausulam, non obstantibus iis per quæ effectus, &c. Ioan. And.

c ¶ *Sacerdotalis.*] ex priuilegio consuetudine, vel statuto ecclesiæ.

ADDITIO. Dicit Archid. vt in ecclesia Bonon. iamdudum in ipsa ecclesia contrariū consului, scilicet in ea tunc non esse præbendas sacerdotales: vnde ex eo quia non erat expresse onus sacerdotij, vel alterius ordinis præbendis annexum: licet ibidem bene fuerat statutum quod essent tot diaconi, tot presbyteri &c. Ioan. And.

¶ *Glos seq. signat contrarium & soluit.*

d ¶ *Nondum.*] ergo nō inspicimus tempus datæ, sed tempus vacationis: vt si tunc est in ætate, bene quidē: aliàs sequentem expectet Sed contra ȝ. eo. lib. de rescrip. si [i] en tempore. vbi non inspicitur tēpus, quo vacat beneficium cum cura: immo solum tempus datæ. Sol. In curatis beneficiis & in ipsorum impetratione maior idoneitas requiritur, quàm in sacerdotalibus præbendis. ȝ. eo. tit. & lib. cum in illis. ȝ. de elect. isto lib. statutum. & ideo fauorabilior est hæc gratia quàm illa. præterea hic loquitur generaliter, quod genus ciuiliter est intelligendum 2. ff. de seru. l. si cui. præterea gratia illius decret. saltem in altera parte est duratura. hic autem posset gratia in totum extingui. Pone enim quod omnes præbendæ ibi essent sacerdotales: si ergo ille qui impetrauit sibi prouideri de beneficio cum cura vel sine cura, tunc non erat ætatis idoneæ: pro ea parte qua de curato expressit, sunt litteræ vitiosæ: si autē simpliciter impetrauit super primo beneficio, curatum non debebitur. ȝ. eo. cum in illis. sed secus cum impetro prouideri de pbenda: vt hic vides. Io.

[i] Idem videtur sentire Domi. examinando glos. & Panor. cap. cū dilectus. ȝ. eod. quia hic nō fuit surreptio. secus in d. cap. si eo tempore. Fonta.

¶ *Gl. seq. quærit, arg. & soluit. iterum quærit, arg. pro & ȝ. & soluit.*

e ¶ *Ætate.*] quam dicis hic congruam ætatem [a]. Dicendum videtur quod ætas 30. annor. 78. dist. c. 1. & 3. vbi est expressum. [Et hoc tenet hic Archid sequens Hostien. cuius opinionem posuit in §. inferius. super glo. 2.] Sed hodie si attigerit xxv. annum, satis est in ætate legitima: per decret. ȝ. de elect. cum in cūctis. & 78. dist. c. vlt. & hoc approbat clemē. de ætat. & quali. generalem: & non dico hodie seruanda interstitia temporū. de quibus habes 78. dist. cap. 2. & 3. & per totū. Sed quid dices si iam erat sacerdos, licet non esset in ætate legitima: nunquid debebitur sibi præbēda? Videtur quòd non: quia non est in legitima ætate: quod requirit hæc litera: & nō debemus respicere quid factum sit, & c. vt ȝ. de elect. cum causam. cum suis concord. [bene facit ff. quando dies lega. cedit l. penultima. ff. qui satisda. cogan. l. quotiens cum suis concor.] Contra videtur: ex quo enim promotus est iam, quid quærimus ætatē ad promouendum? recepit enim verum ordinem. de tempo. ordi. vel non est compos [in ant.] Primū credo [i], cum tali interdicenda sit executio ordinis sic suscepti: vt in præall. decre. vel non est compos. & quia non debet esse melior conditio eius qui deliquit. ȝ. eo. titu. & lib. cum qui.

[a] De ætate ordinandorum vide quæ dominum sancitū i concilium Tridenti. sessio. 23. de reforma. c. 12.

[i] Idē hic Archidi. qui etiam induxit quod talis cum velut vti falso diplomate, puniendus est. ff. ad l. Cor. de fals. l. eos. §. fi. Ioan. And.

li existat, quòd possit ad sacerdotium promoueri. Sed aliā [f] expectare debebit.

¶ Idem.

¶ *Ex mandato sedis Apostolicæ expectans ex certa causa, ea deficiente beneficium petere impeditur. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XXX.

SI pauper † [g] clericus, cui cū beneficium nullū haberet, mandabatur de beneficio (iuxta suæ probitatis merita) per episcopum prouideri, aliud antequam sit prouisum eidem, beneficium fuerit assecutus: prouidere [h] sibi episcopus (cū

† Multis modis quis dī pauper, vide Alexādrum cons. lib. 7. in cap. consultus sum. lib. 7. adde Bartolum in l. si constante. ff. solut. mat.

f ¶ *Aliam.*] non sacerdotalem, vel etiam sacerdotalem, si tunc peregerit ætatem idoneam, vt ȝ. dixi. Ioan. And.

S ¶ *pauper.*] Decidit casum dubiū, rationē interserēs: ibi, *Cum cesset.*

ADDITIO. Et dicit Io. Mo. quod hic datur instantia ad regulā, factum legitimæ. ȷ. de reg. iur. & ibi remittit. Ioan. And.

CASVS. Papa mandauit episcopo Pictauen. in forma pauperum, vt Titio clerico prouideret de beneficio competenti secundum merita ipsius Titij, vt inde posset sustentari: ante quam episcopus Pictauen. illi prouideret de beneficio competenti, ipse Titius adeptus fuit aliquod beneficium, ex quo licite poterat sustentari: postea vacauit beneficium in collatione episcopi Pictauen. vtrum de illo possit prouidere eidem Titio? Videtur quod sic: alias sua gratia sibi de nihilo seruiret. Non obstante illa ratione dubitandi, decidit hic Romanus pontifex contrarium: videlicet quod episcopus Pictauen. de beneficio vacante non poterit Titio prouidere: & ratio huius est: quia cum modo habeat beneficium ex quo potest viuere: & sic cesset causa suæ gratiæ, debet cessare effectus. Nota primo quod pauper dicitur non habens beneficium ecclesiasticum, nec bona patrimonialia: licet habeat virtutes: quod intellige vt sit pauper respectu bonorum patrimonialium. Nota secundo quod cessante causa mandati, cessat mandatum: etiam si non fuerit adimpletum. vide de appel. cum cessante. in anti. Domi.

¶ *Glos prima rect. per quæstionem, quam distinguendo soluit.*

g ¶ *Pauper.*] Nota quia non sine mysterio dictum puto: si enim in gratia speciali prouisum sit alicui: & postea ante vacationē adipiscatur aliud beneficium, non expirat gratia. Hæc enim decretalis loquitur de forma, quæ prouidet necessitati pauperum, quæ est iustitia [4], vel quasi. in 2o. de præben. cum sm. Prouisione igitur facta impetranti, cessat causa iuris: & sic ipsius executio. & facit. ȷ. eod. si episcopus. 1. respon. in fi. ibi, per eum vel aliū, &c. ius enim beneficiatum non beneficiat. ȝ. eo. quia in tantum. Et hoc verū puto, nisi adeptum beneficium se non cōpateretur [5] cum prima gratia, si iam haberet effectum: vt in duobus curatis. ȝ. eod. de multa. cum enim in eo casu periret ius in re: multo fortius ad rem. ȷ. de concess. præben. c. vlt. & hoc approbat clemen. de rescrip. gratiæ.

[4] Iustū est clericū beneficiari in vico potissime de quo est. C. de episco. & cleri. in ecclesiis. Ioan. And.

ADDITIO. Quòd gratia specialis alicui facta non expiret si postea ante vacationem adipiscatur aliud beneficium, tenet Io. Mo. & Archid. & de hoc per Io. de Deo in sua q. 23. primi lib. vbi dicebat, quod si in litteris continebatur eum nullum habere beneficium: & sic erat tempore datæ rei veritas: iudex pronuntiabit illud beneficium sibi deberi. Ego non curo de illa clausula: & tene quod dictum est in glo. Ioan. And.

[5] Facit quod de litigante dixi post Inno. s. de rescrip. in nostra. Io. And.

h ¶ *Prouidere.*] talis forma etiam in litteris gratiæ non extenditur ad hospitalia, vel loca similia, vt in cle. eo. tit. per litteras.

¶ *Glos seq. exponit quærit, & soluit etiam distinguendo.*

a ¶ *Cesset*

a ¶ *Cesset causa mandati.*] & sic cessabit effectus. Et quæ erat causa? quia nullum habebat beneficium: & sic causa iustitiæ potius quam gratiæ, vt s. dixi. cócor. de ap. cum cessante. in ant. cũ si. Sed quid dices, pone, est illi prouisum de vicaria: nunquid per id expirabit mandatum? Sol. si vicaria est temporalis: pone in terminis. s. eod. lib. de elect. cum ex eo. in fi. & j. de reg. beneficium. s. de appel. peruenit 2. [s. de vo. c. si. s. eod. lib. de elect. cũ ex eo. & consti. Io. execrabilis. in fi.] tunc non expirabit mandatum: quia beneficiatus non est: cum beneficia sint perpetua. Sed si vicaria est perpetua, vt s. eo. extirpandæ. tunc secus. s. de rescriptis. postulasti. [Idem Archidiacon⁹.]

Ergo si haberes pensioné in titulũ, illa tacita gratia non valeret. Fö.

S ¹ *a sede.*] Solum casum dubium distinguens duo membra: Secundum: ibi, *Si vero.* Ioan. And.

† Vide Alexandrũ consil. 29. incip. admodũ. lib. 2. & late Philippum probũ in c. eum cui. supra hoc eod. tit.

Casvs. Vacante aliqua ecclesia parochiali, vel aliquo alio beneficio: impetrauit illud beneficiũ à Legato Cardinali tunc in his partibus existenti: eadem die episcopus Pictauen. tibi contulit illud beneficiũ: quæritur quis nostrum debeat habere illud beneficium: vtrũ ego qui habeo collationem à legato de latere, vel tu qui habes collationem ab episcopo Pictauensi? Respondet Romanus pontifex cum distinctione: aut tu habes possessionem illius beneficij: & tunc es præferendus, licet habeam collationem à legato Papæ, & non tu: aut contra ego sum possessor. & tunc sine dubio sum potior: ideo sum tibi præferendus. Sed ponamus quod neuter nostrum est in possessione: quæritur quis sit potior in collatione? Respondet quod ego qui habeo collationem à legato, & non tu: & propter excellentiam & prærogatiuam ipsius legati de latere sum tibi præferendus. Et ista sunt vera: dum tñ non possit apparere per testes vel alia probationum genera, quæ collatio fuerit prior: nam licet istæ duæ collationes sint factæ eadẽ die: tñ potuit esse quod episcopus Pictauen. fecit tibi collationem istius beneficij tali die de mane: & quod legatus fecit mihi collationem hora vesperarum: tunc enim si de hoc posset constare, tu esses potior, & ideo esses præferendus. Not. primo quòd legatus de latere potest conferre beneficia ex sua generali commissione legationis: secus est in legatis natis & missis: nam tales non possunt beneficia conferre, nisi haberent super hoc specialem potestatem. Not. principalem effectum huius cap. videlicet quod si eadem die Papa vel suus legatus contulerit mihi aliquod beneficium, & eadẽ die (ita quod non potest constare quæ collatio sit prior & posterior) episcopus fecerit tibi collationẽ illius beneficij: qui primo adeptus fuit possessionem illius beneficij, est præferendus: si autem neuter possideat, tunc ego qui habeo collationem à Papa vel à suo legato, sum potior in assignatione beneficij. Nota vlterius quod factum legati non dr̃ factum Apostolicæ sedis. probat tex. qui ponit ista hic diuersa. ad idem. s. eo. tit. & lib. 6 eum. & c. si Apostolicæ. Nota finaliter quod in collatione beneficij eodẽ tẽpore possunt concurrere tres potestates conferendi. Domi.

† Not. beneficij nullũ aduantagium à possessione: iuxta dicta. l. vt eius. C. de proba. c. licet causam. de prob. & sufficit possessori etiam semiplene probare. quod petitoria non reddat dubium. not. in l. bonæ fidei. C. de reb. cre. Fonta.

cesset causa ᵃ mandati) de cætero non tenetur.

¶ Idem.

¶ *Vbi de prioritate beneficij pluribus collati non constat: primo possessio, deinde maior prærogatiua prefertur. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XXXI.

SI† a sede Apostolica, vel legato ᵇ ipsius vni, & ab ordinario alteri, codẽ die idem beneficium conferatur, nec appareat ᶜ quæ collatio fuerit primo facta: erit potior conditio possidentis ᵈ †. Si vero neuter ᵉ possideat: is, cui sedes ipsa contulit, vel legatus (propter cõferentis ampliorem prærogatiuam ᶠ) erit alteri ᵍ præferẽdus.

¶ *Glos. prima soluit quatuor dubia.*

b ¶ *Legato.*] Intelligas de legato de latere ¹: quia alij beneficia conferre non possunt: nisi haberent specialem super hoc potestatem. s. de offic. lega. c. 1. Quid dices si Papa contulit vni, & legatus alteri? Dic idem quod infra sequitur in Papa: vel legato ex vna parte, & ordinario ex altera, quia eadem ratio. Idem dico si Papa vni, legatus alteri, ordinarius tertio contulerit. in archiepiscopo autem & episcopo & suis subditis dubitatio non procedit: quia ad alterum solum pertinebat collatio: & illa sola valuit.

¹ Vide quæ not. de offici. lega. cap. penul. in glo. 1. Ioan. And.

c ¶ *Nec appareat.*] si enim posset apparere quæ fuerit primo facta, ille obtinebit ²: vt si probetur per testes de hora, vel in ipsis litteris dicitur de hora. & facit quod dixi s. eo. lib. de rescrip. duobus. vbi idem verbum habes.

² Vterque ergo probare poterit & obtinebit, qui melius probauerit. de testam. super hoc. de proba. ex litteris. Ioan. And.

d ¶ *Possidentis.*] magnum ergo est possessionis commodũ. C. de rei ven. l. res alienas. Insti. de interdi. §. retinendæ. j. de reg. iur. in pari. cum suis concor.

Additio. Alleg. Archid. 16. q. 4. volumus. vt lit. pen. per totũ. Io. n. Mo. alleg. vt eccle. be. c. vnico. post princip. optime facit ad casum. ff. de pigno. si debitor. cuius casum pono j. de reg. iur. cum sunt. Ioan. And.

e ¶ *Neuter.*] vel vterque: nec apparet quis tunc primo: idem iuris. s. de rescrip. duobus. 2. responso. in princip.

f ¶ *Prærogatiuam.*] sic s. de maio. & obe. per tuas.

g ¶ *Alteri.*] cui contulit ordinarius.

C ¶ *Vm singula.*] Primo ponit constitutionis causam: Secundo constitutionem circa religiosos: ibi, *Præsenti.* In qua tria facit: Primo prouidet circa futura: & pœnam apponit: Secundo ibi, *Circa:* prouidet circa præterita sub eadẽ pœna: Tertio ibi: *Prohibemus.* prouidet circa administrationes vel officia vnius monasterij nõ committẽda monachis alterius monasterij: & pœnam apponit committẽti & recipienti.

¶ Idem.

¶ *Religiosus habens prioratum vel ecclesiam curatam, si recipit secundum sine licentia Papæ, ipso iure vacat primum: quod si statim non dimiserit, efficitur ineligibilis, & priuatur vtroque. Eadem est pœna in ijs qui habebant ante hanc constitutionem, nisi infra mensem alterum elegerint, & alterum dimiserint. hoc dicit vsque ad §. prohibemus. Ioan. And.*

CAP. XXXII.

CVm† singula ʰ officia sint

Casvs. Abbas monasterij sancti Cypriani alicui ex suis monachis habenti prioratum vel aliquod beneficium curatum voluit conferre aliud beneficium curatum: vtrum talis monachus possit illud secũdum beneficium absq. auctoritate Papæ obtinere? Respondet quòd nõ: aliàs ipso iure vacat primum beneficium: & tenetur ipse monachus dimittere primum beneficium statim, vt conferatur alteri: quod si non fecerit, efficitur ipse monachus ineligibilis: & tãquam ambitiosus debet vtroque priuari: quod verum est siue ipsi monachi deseruiant illis prioratibus, & ecclesijs curatis per seipsos, siue per vicarios institutos per episcopum ad præsentationem ipsorum: iuxta cap. de monachis. eod. tit. in antiquis. si vnum istorum beneficiorum esset alteri annexum: quia tũc non haberent locum pœnæ supradictæ, cum ista duo beneficia reputentur pro vno. cap. dudum. supra de elect. ¶ Sed quid si solita sunt & consueta conferri solis monachis illius monasterij: vtrum possint conferri monachis monasterij noui Pictauen. vel alterius monasterij, quod non subest monasterio sancti Cypriani? Respondet Romanus Põtifex quod nõ: nisi cũ auctoritate Apostolicę sedis, qđ verum est si in monasterio sancti Cypriani reperiantur personę idoneæ ad obtinendum illa beneficia: quia si non possent reperiri personæ idoneę, possent assumi de monasterio monasterij noui, vel alterius monasterij non subiecti monasterio sancti Cypriani, etiam absque licentia Papæ: veruntamen securius esset, quod requireretur auctoritas Papæ. Sed quid, ponamus quod de facto factum fuit contrarium: vtrum contra facientes, & non obedientes huic constitutioni debeant puniri aliqua pœna? Respondet Romanus Pontifex quòd sic: nam prælatus qui contulit prioratus, vel alias administrationes monachis alterius monasterij, est priuatus iure conferendi illas administrationes pro illa vice: & potestas conferendi illa beneficia pro illa vice defertur diœcesano loci: nisi monasteria sint subiecta immediate Romano Pontifici: quia tunc potestas conferendi defertur ad Papam. Quid de recipientibus & detinentibus illa beneficia? Respondet: sunt ineligibiles ipso iure: nec tenet collatio sibi de dictis beneficijs facta. Nota ex principio capitu. quod singula officia debent committi singulis personis: & vna persona non debet habere duo beneficia: sicut in corpore humano quodlibet membrum habet suam propriam operationem: nec exercet actum alterius membri. 89. distin. c. 1. in principio. Nota insuper quòd cap. de multa. eod. tit. in antiq. etiam habet locum in prioratibus, & non solum in ecclesijs parochialibus, vt hic dicitur: Nam monacho obtinenti vnum prioratum, non potest alius prioratus conferri: nisi ille esset annexus primo prioratui: sed tunc non dicitur habere nisi vnicum beneficium: nam isti duo pro vno reputantur. cap. dudum. de elect. Nota vlterius, quod religiosus vnius monasterij non debet assumi ad beneficium vel prioratũ alterius monasterij. Nota insuper pœnam quæ imponitur illis, qui faciunt contra istam constitutionem. Nota etiam quod pluralitas beneficiorum inducit dissolutionem & vagationem in personam beneficiati. Nota finaliter quod religiosis est prohibita vagatio. ad quod 16. quæstione 1. placuit 1. Et cum hoc not. argumen. quod appellatione monachorum non comprehenduntur alij religiosi. Domi.

† Vide cõcilium Tridẽt. sessio. 7. de reforma. cap. 1. & sessio. 24. de reformat. cap. 17.

Casus §. prohibemus.

¶ *Glos. prima summat, & dicit quid declarat.*

h ¶ *Cum singula.*] Religiosus habens prioratum, vel ecclesiam curatam, si recipit secundum sine licentia Papæ: ipso iure vacat primum: quod si statim non dimiserit, efficitur ineligibilis: & priuatur vtroque. Eadem est pœna in his, quæ habebant ante hanc constitutionem: nisi infra mensem alterum elegerint, & alterum dimiserint. Prioratus ecclesiæ, vel administrationes vnius monasterij solitæ per ipsius monachos gubernari, absque sedis Apostolicæ licentia

ſiis [a] canonicorum receptio,† aut præbendarum vel beneficiorum collatio imminet facienda [b], abſentes canonici (ſi commode [c] fieri valeat) ſunt vocandi: Niſi conſuetudo habeat eos ad talia non vocari. Alioquin quod in eorum abſentia fieri contigerit: eis inſtantibus [d] irritari debebit.

¶ Idem.

¶ Beneficia morientium etiam in loco vicino curiæ Romanæ per duas dietas legales, vel ſede ipſa vacante ibi cauſam, domicilium vel originem non habentium, vel etiam habentium ſed curialium, & ibi cauſa Romanæ curiæ morantium, vel tranſlata curia eam ſequentium, & in itinere decedentium, vel in loco vnde receſſit curia in quo remanſerant infirmi: conferri nequeũt per alium quàm per Papam. hoc dicit ſecundum Zen.

CAP. XXXIIII.

PRæſenti [e] declaramus edicto ſtatutum [f] felicis recordationis Clementis Papæ prædeceſſoris noſtri, de beneficiis apud ſedem Apoſtolicam vacantibus per alium, quàm per Romanum Pontificem minime conferendis, locum habere in beneficijs: quæ legati aut nũtii ſedis eiuſdẽ, vel quiuis alij [g] ad Romanam curiam venientes, vel etiam recedentes [h] ab ipſa obtinere noſcuntur: ſi eos in locis vicinis [i] † ipſi curiæ mori contingat: quemadmodum ſi in loco vbi eadem curia reſidet, morerentur. ¶ Idem eſt ſi aliquis curialis (etiam Eccleſia Romana vacante) peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, ſeu alia quauis cauſa ad locum curiæ vicinum ſecedens, in huiuſmodi loco vicino decedat [k]: dummodo ibi (etiam ſi erat ad ipſam curiam reuerſurus) eius domicilium [l] ſeu domus [m] propria non exiſtat. ¶ Loca vero intelligantur vicina eidẽ curiæ in præmiſſis, quæ remota vltra duas dietas

ad electionem? Reſpondet Romanus pontifex q ſic: ſi ipſi commode poterant vocari: & hoc ſiue ſint in prouincia, ſiue extra, dummodo commode poſſint vocari. Sed ponamus q per longum tempus & ſufficiens ad inducendum conſuetudinem ſuit obſeruatũ, q in electionibus faciendis de ſuccentoria & alijs dignitatibus eccleſiæ Pictauen. ſoli pſentes eligebant: nec erat neceſſe vocare abſentes: an valeat talis conſuetudo? Reſpondet Romanus pontifex, q ſic: ſecus ſi non eſſet talis conſuetudo: Nã tunc canonici abſentes poſſent allegare & dicere q fuerſit neglecti, occaſione cuius ipſi poſſent per iudicem competentem facere caſſari electiones iſtas: veruntñ ſi ipſi abſentes nihil opponerent contra iſtas electiones, nec perſonas electorum: ipſo iure valerent electiones factæ per præſentes: Nam vocatio abſentium nõ eſt de ſubſtãtia electionis. c. eccleſia 1. de elect. in antiq. Not. arg. q quandoque collatio beneficiorum vel canonicatuum ſpectat ad ſolos canonicos, de quo ſupra de elect. cum eccleſia Vulterana. Dom.

† Not. hic eſſe differentiã inter receptionẽ canonicorũ, & collationem canonicatus vel præbendæ. Et ſic videtur quod ſola receptio nõ inducat collationẽ. de reſcript. eã m.

¶ Prima gloſſa dicit quod declaret.

a ¶ *Cum in eccleſijs.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ber. & moderni ſupra de re iudic. cum olim. in fine.

¶ Gloſ. ſeq. ponit opinionem contrariam, & eius motiuum, cui reſpondet.

b ¶ *Facienda.*] de electione eorum per quorum mortem eſt eccleſia viduata tantum habebamus in decr. quia propter. in antiq. Sed per prædictam decr. cum olim. in fi. ibi, plena omnium qui præſentes fuerint, &c. dicebant quidam in minoribus beneficiis non vocandos abſentes: quod hic reprobatur [1]. vnde intelligimus ibi præſentes: qui ſunt in loco, vnde debent vocari. C. de præſcrip. long. temp. l. vlt. ſ. de ma. & obe. c. vlt. vel ibi conſuetudo erat abſentes ad talia non vocari. vt ſequitur.

ADDITIO. Et ſic dicit Archid. ſe habuiſſe à canonico illius eccleſiæ Ioan. And.

[1] Tamen ſtãt in ea opinione ſecundo ad præceptum ſuperioris, quãdo maior pars, aut duæ partes præſentes vbi. ſcito tamen quòd in caſu quo alij non ſũt vocati, poterũt contra reſcriptũ & perſonam obijcere. Pan. Fon.

¶ Gloſ. ſeq. ponit diſtum, et opinionem illi contrariam, quam improbat per hanc decr. adiungit tres rationes: demum quærit, & ſoluit.

c ¶ *Si commode.*] ſic ſ. de elect. quia propter. ſiue ergo ſint in prouincia, ſiue extra prouinciam, ſi cõmode vocari poſſunt, vocabuntur: aliàs non. de hoc ſ. de elect. coram. [hæc fuit opinio Hoſt. quæ placet Archid.] Sed de quàm remoto loco vocentur, ſtatur conſuetudini. de elect. in antiq. in Geneſi. & dicebant quidam, q an vocarentur vel non, non ſtabitur conſuetudini: quod non eſt verum, vt hic patet. Sed poſſes dicere q hic non loquitur de electione prælatorum: & dicit litera, ad talia, &c. Sed dico q cõſuetudo dat iura eligendi, & ita poteſt intelligi de cauſa poſſeſſionis, cum eccleſia. Item dat iuriſdictionem iudicandi: ergo & ſine abſentibus eligendi. de fo. compe. cum contingat. [in antiq.] cum ſimilibus. Item vocatio abſentium non eſt de ſubſtantialibus formæ. ſ. de elect. eccleſia 1. Sed nunquid in alienatione & alijs tractatibus vocari debent abſentes? Credo q non. 10. q. 2. §. hoc ius porrectum. vbi de hoc. per decreta. ſ. eod. lib. de offic. ordina. quoniam. vbi dixi de hoc. & ſ. de teſti. cap. præſentium.

d ¶ *Eis inſtantibus.*] poterunt ergo contemptum [2] proſequi, & collationem illam facere caſſari: ratificari etiam poterunt, ſi volent. ſ. de elect. q ſicut.

[2] Facit l. ſtio pcate ſtio. cũ notatis ibi in gl. in ver bo, tenebitur. ff. de iniuſto. ſup. & ind. fac. tuſia.

PRæſenti.] Diuiſio patet: quia ſunt quinque dicta, & tertium reſpicit prima duo. Secundum: ibi, *Idem eſt*. Tertium: ibi, *Loca*. Quartum: ibi, *Sane*. Quintum: ibi, *Porro*. Dominicus.

Illud cap. venit limitatiue ad cap. licet. ſ. eod. tit. iſto libro.

CASVS. Dicitur in c. licet. alleg. ſ. q ſolus Papa poteſt conferre beneficia vacantia in curia Romana: Sed ponamus q nuntij ſedis Apoſtolicæ vel legati Papæ cum mitterentur ad aliquam prouinciam, in ſua legatione mortui ſunt in locis proximis curiæ Romanæ, non tamen deceſſerunt in curia: vtrum comprehendantur ſub c. licet. ita q ſolus Papa poſſit beneficia eorum vacantia conferre perſonis idoneis? Rñdet q ſic: & ideo Papa poterit illa beneficia conferre, ac ſi ipſi obijſſent in illo loco vbi reſidet curia. Idem dicendum eſt in curialibus, qui proficiſcuntur ad peregrinationem, & moriuntur in locis proximis ipſi curiæ. vt etiam ſolus Papa poſſit ſua beneficia conferre ſecundum tenorem illius capit. licet. videlicet dummodo Papa huiuſmodi beneficia conferat infra menſem: nã ipſo menſe elapſo poſſent collatores huiuſmodi beneficiorum dicta beneficia conferre. Sed ſanctiſſime pater, vellem informari à vobis, qualiter cognoſcã ego q aliquis ſit mortuus in loco vicino curiæ Romanæ? Reſpõdet Romanus pontifex, q in iſto caſu illa loca appellamus vicina curiæ Romanæ, quæ diſtant à loco vbi eſt Papa cum ſua curia per duas dietas legales: hoc eſt per xx. leucas: nam dieta in iure accipitur pro decẽ leucis. l. vicena millia. ff. ſi quis cautionibus. Sed ponamus q aliquis clericus habens domicilium Pariſius, cũ curia ibi eſſet reſidẽs, mortuus eſt: vtrum beneficia ſua dicantur vacare in curia? Reſpondet q non: & ideo ſolus Papa nõ poſſet illa beneficia conferre: ſed ſi ordinarius præueniat Papam, valebit collatio. Sed ponamus q curia Romana cum eſſet Pariſius vult ſe transferre ad ciuitatem Romanam: poſtea aliquis curialis non potuit inſequi curiam. ſed remanſit infirmus Pariſius, & poſtmodum mortuus eſt: vtrum beneficia ſua cenſeantur vacare in curia Romana? Reſpondet q ſic: & per conſequens ſolus Papa illa beneficia poterit conferre: dum tñ conferat infra vnum menſem, vt dictum eſt. Not. primo appellatione prædeceſſoris comprehenditur prædeceſſor etiam per aliquos mediatos: Nam inter Bonifacium auctorem huius c. interpoſitus ſuit Greg. x. vt patet in c. ſtatutum. ſ. eod. tit. & lib. & Innoc. iiij. Not. ſecundo arg. differentiam eſſe inter nuntium ſedis Apoſtolicæ, & eius legatum. ad hoc ſ. de præſcrip. accedens. de cenſi. in antiq. cum inſtantia. Dominicus.

† Not. ex ſola vicinitate cõtrahi commonitionẽ quãdam etiã quo ad forum, puta, mores. de pænit. diſt. 1. §. ſed continuo. l. nõ tantum. §. libenſibus. ff. de excu tut. & qui dicũtur vicini, vide l. ſi tertius. de aqua. ſi pluuia. arc. l. 4. §. ſi tã vicinum. ff. de dam. infec. de Pet. Anch. Fonta.

¶ Prima gloſſa dicit quod declaret.

e ¶ *Præſenti.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Guil. & Gar. ſ. eod. tit. ſtatutum. Ioan. And.

f ¶ *Statutum.*] ſ eod. tit. c. 2.

g ¶ *Alij.*] curiales vel non.

h ¶ *Recedentes.*] dicebat Gar. q cum appellatione vrbis vrbs tantum & ſuburbia intelligantur. ff. de verb. ſigni. l. 2. ſic & nomine curiæ, tantum locum vbi curia habitat cum ſuis ſuburbiis intelligere debeamus in iis qui nondum curiam intrauerant: vel illicentiati receſſerant: in alijs ſecus. Ioan. And.

i ¶ *Vicinis.*] dr præſens ille qui eſt in hortis. ff. de procur. l. præſens. vel qui eſt in prouincia. C. de præſcript. long. temp. l. vlt. j. determinabit quæ intelliguntur loca vicina.

k ¶ *Decedat.*] hoc dicebat Gul. ſi receſſerat animo cito redeundi: vt de pæni. diſt. 1. diuortium.

l ¶ *Domicilium.*] quod in pluribus locis haberi poteſt. ff. ad muni. aſſumptio. ſupra, de reſcript. dilectus 2. de fo. compe. ex parte.

ADDITIO. Et quod ibi not. in 3. gloſſ. & de parochi. c. fin. in 1. gloſ. hic ponit Archid. Ioan. And.

¶ Gloſſa ſequens notat, quærit, ſolutioni obijcit dupliciter, & primo reſpondet. in ſecunda remittit.

m ¶ *Domus propria.*] ergo licet ſola domus poſſeſſio in ciuitate comparata non faciat quem municipem. ff. ad muni. libertus. §. ſola. tñ quantum ad hoc æquiparantur domus & domicilium. Quid dices ſi eſt in domo ſibi & alijs communis? Idem credo ac ſi eſſet in domo ſolum propria. ad hoc ſ. de poſtu. c. 1. Et res communis omnium illorum eſt. ff. de ritu. nup. illud [3]. Et qui iurat ſuum non eſſe, iurat & ſibi commune non eſſe. ff. de verb. ſig. pupillus §. vlt. Et cũ quis legat ſeruos: & qui in toto, & qui in parte ſui ſunt, legati intel-

[3] Facit. ff. de iudic. l. Iulianus ait ſi alter. vbi æquiparatur iudicem ſieri litigatoris hæredẽ in totũ vel pro parte. Ioan. And.

intelliguntur. ff. de leg. 3. si quis seruos. Nec obstat 12. q. 2. c. eps. § qui manumittitur. & ff. de in ius vocan. l. sed & si hae. §. qui manumittitur. quia ibi erat commune pluribus, vt collegio. probatur hæ: solutio ff. eod. tit. communis libertus. non obstat 12. q. 2. §. vlt. quia ibi soluitur. Ioan. And.

dum beneficia vacantia in curia Romana, non currit sede Apostolica vacante.

¶ *Prima glossa arguit à contrario.*

e ¶ *Parochiales.*] speciale sit in eis propter curam: in aliis ergo ius antiquum remanet. Ad idem s. eod. lib. de elect. nemo. Et per hoc satis patet, quòd in alijs non currit mensis sede vacante; currit tamen ignoranti: vt s. eod. tit. & lib. statutum. dixi [in glos. est ergo.]

legales a (quas hoc casu sic specialiter b volumus computari) à loco vbi moratur ipsa curia non existunt. ¶ Sane si quis in loco vbi † degit curia, suæ originis c domū habēs, diem claudat extremum in ea: ipsius beneficia sub prædicto non aliter includantur † statuto, quàm si curialis esset antea, & ibidem occasione curiæ moraretur d. ¶ Porro cum curiā de loco ad locum transferri contingit: si curiales in itinere (dum curiā sequuntur eandem) vel in loco vnde recedit ipsa curia forsitan remanentes infirmi rebus inibi eximantur humanis, præmissum statutum (quantuncūque locus vbi decedunt, ab ipsa curia sit remotus) ad illorum beneficia se extendit.

Alias ita: vbi degit ipsa curia. &c.

Alias, includatur.

¶ Idem.

¶ *Mors Papæ tollit ne parochiales ecclesiæ in curia vacare dicantur, hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XXXV.

SI Apostolica sede vacante aliquas parochiales e ecclesias vacare de cætero cōtigerit apud ipsam: Statuimus, vt de eis (ne ipsarum f vacatio diutina periculū valeat animabus afferre g) per eos ad quos pertinet †, possit libere ordinari: constitutione felicis recordationis Clemētis Papæ prædecessoris nostri de beneficijs apud sedem ipsam vacantibus, per alium quàm per Romanum Pontificem minime conferendis, vel alia h quauis contraria super hoc edita non obstante. ¶ Idem volumus & de illis, quę ibidem ipso Romano Pontifice viuente vacabunt: si de ipsis per eum ante ipsius obitū i nō fuerit ordinatum.

† Vide Decīū in cap. bonæ. in principio, extra de appellat.

¶ Idem.

¶ *Gratia alicui concessa, vt prouidere possit personis idoneis in certa ecclesia personis non expressis, non expirat re integra obitu concedentis: secus si personæ essent expressa. Ioan. And.*

CAP. XXXVI.

SI cui k (nulla personarū facta expressione l) sit gratio-

a ¶ *Legales.*] secundum quas xx. miliaria computantur pro die. ff. si quis cautio. l. vicena milia. & si modicum etiam superesset, nō includeret sub loco. ff. de verb. sign. l. 3. Ioā. And.

b ¶ *Specialiter.*] si hoc est speciale: ergo ipsius contrarium est generale. & facit ad ea q̄ not. s. de rescrip. nonnulli. & quæ dixi eod. lib. de rescrip. statutum. §. cū autem. de elect. cupientes. 1. responso. Io. And.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

c ¶ *Originis.*] certe satis idem puto si ibi habet continuum domicilium: licet inde non sit oriundus. ad hoc 10. dis. si in adiutorium. & optime s. de elect. eod. lib. fundamēta. §. vlt. s. eo. lib. de temp. or. c. 3. 1. respon. ff. ad muoic. eius. §. vlt. C. vbi senato. vel clariss. l. senatores. nec rationem diuersitatis video. Et idem dico in oriundo, qui ibi propriam non haberet domum, sed forte conductam: cum eadem sit ratio. ad hoc ff. de legib. non possunt. vnde qood dicit; originis suæ domum, & de domo propria, & de domo habitationis potest intelligi. Io. And.

d ¶ *Moraretur.*] aliàs enim graue præiudicium inferretur loco vbi degit curia, si omnia beneficia tunc ibi vacantia haberent solum conferri per Papam.

ADDITIO. Est simi. quod scripsi post Vin. s. de offi. deleg. eod. lib. c. si super verbo, non possint. scilicet q̄ multum præiudiciale esset clericis prouinciæ, si percussores ipsorū possent absolui per legatos perpetuos: scilicet ratione ecclesiarū habētes officiū. Io. And.

SI *Apostolica.*] Ponit duo dicta. secundum: ibi, *Idem.* & rationem interserit: ibi, *Ne ipsarum.*

ADDITIO. Multum æquitatis habet hæc constitutio circa parochiales ecclesias vacaotes in curia.

CASVS. Dicitur in c. 2. eod. tit. q̄ solus Papa potest conferre beneficia vacantia in curia Romana: dum tñ illa beneficia conferat intra vnum mensem. Sed ponamus q̄ Apostolica sede vacante aliquis clericus habens ecclesiam parochialem, vel aliud beneficiū curatum decessit in curia: vtrum ad ecclesiam Romanam spectet solum collatio huiusmodi beneficij curati: ita q̄ prouisio huiusmodi ecclesiæ parochialis seu beneficij curati debeat differri vsque ad futurum successorem, qui eligetur in Romanum Pontificem? Respōdet Romanus Pontifex q̄ cum vacatio ecclesiæ parochialis, & beneficij curati sit periculosa animabus subditis: præcipit Papa, q̄ si sede Apostolica vacante vacet huiusmodi beneficium curatū in curia Romana, vel in locis proximis curiæ, q̄ ordinarius possit huiusmodi beneficium conferre: non obstante dicto cap. licet. & sic istud capitulum ponit speciale in beneficijs curatis. Sed ponamus q̄ vacauit istud beneficium curatum adhuc viuente & superstite Romano Pontifice, accidit q̄ Papa est mortuus antequā prouideret alicui de isto beneficio curato: vtrum ordinarius possit illud conferre, etiam si nondum sit elapsus mensis intra quem solus Papa debeat prouidere? Respondet q̄ sic: quod verum est si Papa non contulerit istud beneficium curatum ante ipsius mortem.

Nota primo q̄ Apostolica sede vacante possunt ordinarij conferre ecclesias parochiales etiam si vacauerint in curia: nō obstante c. 2. s. eod. & istud est speciale in ecclesijs parochialibus. Ratio specialitatis est fauor animarū: vt dicit principium textus. Et quod sequitur, q̄ cum istud sit speciale in ecclesijs parochialibus, q̄ ius commune seruatur in alijs beneficijs ecclesiasticis. l. 1. ff. ad municipal. Nota quòd mensis qui conceditur Papæ ad conferen-

ADDITIO. Quòd speciale sit in parochialibus ecclesijs quod hic dī, tenet Archid. vnde licet posset vrgere eadē ratio in alijs ecclesijs curatis non parochialibus: detractio iuris veteris non habet locum in illis: super qua vide infra de verbor. signif. cōstitutionem. & quod. ibi not. in quarta glossa. Ioan. And.

f ¶ *Ne ipsarum.*] rationem hic ponit. & est simi. s. eod. lib. de offic. deleg. si is cui. & j. ne sede vacan. cap. vnico. in fine.

g ¶ *Afferre.*] supra eo. tit. c. 1.

h ¶ *Alia.*] vt s. eod. tit. statutū. & s. cap. proxi.

i ¶ *Obitum.*] scilicet cum decessit infra mensem: aliàs nō esset quæstio. s. eod. statutum.

ADDITIO. Quia scilicet etiam Papa viuente posset ordinarius illa conferre. Ioan. And.

SI *cui.*] Sunt duæ partes. secunda: ibi, *Secus.* Prima subdiuiditur: quia primo ponit dictum: secundo reddit causam sui dicti: ibi, *Quam cum.*

CASVS. Papa concessit episcopo Pictauen. facultatem, vt forte in ecclesia sua cum ad ipsum non spectaret collatio præbendæ, sed ad decanum & capitulum: vel etiam in alia ecclesia, posset prouidere personis idoneis: Antequam episcopus Pictauen. prouidisset illis personis, Papa mortuus est: vtrum illo mortuo expirauit gratia data episcopo Pictauen. vel vtrum non obstante morte Papæ possit dictus episcopus prouidere personis idoneis? Respondet q̄ si antequam episcopus Pictauen. prouideret personis idoneis: & sic re ipsa existente integra Papa mortuus sit, non expirat mandatum: ideo non obstante morte Papæ poterit prouidere personis idoneis: quod verum est quando in gratia nō fuerunt expressæ certæ personæ. Sed quid si gratia prouidendi in aliqua ecclesia respiciebat fauorem certæ personæ: & antequam episcopus prouideret, mortuus est Papa: vtrum expirauerit gratia? Respondet q̄ tunc per mortem concedentis expirata est gratia. Nota primo ex principio capitu. q̄ gratia iam facta, per mortem concedentis non expirat antequam ille cui facta est gratia, illa gratia vteretur: & ista fuit ratio dubitandi ad istud capitu. secus est in gratia alicui concessa: & sic cessat contrarium glossæ. de cap. si super gratia. de offi. deleg. eo. lib. quod videtur contradicere secundo dicto huius cap. Dicitur enim in dicto cap. si super gratia. q̄ mortuo Papa antequā vacet præbenda, non expirat potestas executoris: quia non expirat gratia: ergo nec potestas executoris, quæ est accessoria ad gratiam. Sed ibi iam iamque erat facta gratia: hæc autem in secundo dicto huius cap. non erat facta, sed mandabatur fieri: sed in primo dicto gratia erat facta: quia respiciebat fauorem illius cui mandabatur, vt faceret gratiam: & ideo quātum ad ipsum dicitur facta gratia.

Nota argu. q̄ inferior à Papa, non potest conferre beneficia ad Apostolicam sedem deuoluta: vt in clemen. si de beneficio. eo. tit.

Nota q̄ gratia facta non expirat per mortem concedentis: etiam si nondum eius effectus sit adimpletus. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

K ¶ *Si cui.*] Gratia alicui concessa, vt prouidere possit personis idoneis in certa ecclesia, personis non expressis, non expirat re integra obitu concedentis: secus si personæ essent expressæ. Ioan. And.

l ¶ *Expressione.*] multum ergo operatur expressio personæ. & facit j. cap. proxi. & supra de offic. deleg. is cui. eod. lib.

a ¶ *Idonei.*]

se concessa facultas, vt auctoritate Apostolica possit aliquibus personis idoneis [a] in certa ecclesia prouidere, vel beneficia, (quorum collatio est ad sedem Apostolicam legitime [b] deuoluta) conferre, contradictores † eadem auctoritate, per censuram ecclesiasticam compescendo: huiusmodi cōcessio (quam cum specialem gratiā contineat, decet [c] esse mansuram) non expirat etiam re integra per obitum concedentis: Secus si super prouisione certæ personæ facienda sit data potestas eidem, non ob suam [d], sed eius, cui prouideri mandatur gratiam, vel fauorem: illa quidem expirat omnino, si concedens re integra moriatur [e].

¶ Idem.

¶ Qui ex licentia circa incertos concessa absque titulo ad sacros ordines clericos promouet, eis tenetur prouidere. Dans licentiam promouenti, vel etiam promouendis: eis promotis ad sacros sine titulo, prouidere tenebitur. hoc dicit. Zen.

CAP. XXXVII.

SI † episcopus [f], cui nullis personis expressis in genere commisisti [g], vt vice tua ordines in tua diœcesi celebraret, ad sacros [h] ordines promouerit quempiam titulum [i] nō habentem: ei (cum in culpa [k] fuerit taliter [l] ordinando eundē) tenebitur vitæ necessaria ministrare [m], donec sibi per eum vel alium [n] de competenti beneficio sit prouisum. ¶ Si vero certas [o] commisisti † eidem ordinare personas, tu (qui præuidere hoc casu an haberent titulum debuisti) taliter ordinato

a ¶ *Idoneis.*] vt ī. eod. tit. super inordinata. & c. is cui. eo. lib.

b ¶ *Legitime.*] scilicet secundum statuta Laterenensis [1] vel generalis concilij. ī. de concess. præbend. c. 2. & de elect. ne pro defectu. Et talia beneficia legati de latere, qui sunt in prouincia, conferre possunt. ī. eod. venerabilis.

[1] Vide pen. al. Philipp. Franch.

ADDITIO. Et not. ī. en. lib. de offic. leg. cap. 2. in vlt. glo. & vide quod ibi dixi. Ioan. And.

c ¶ *Decet.*] ff. de reg. iur. decet. cum sua concor.

d ¶ *Suam.*] quando ergo est gratia eius cui scribitur, non expirat, vt ī. secus quando alterius, puta pro quo scribit, vt hic.

† De hac clausula vide Zabarellam in clemen. 1. §. contradictores. de relig. dom. & Felin. in c. super eo. extra de off. deleg.

¶ Glo. seq. amplificat tex. obijcit, & soluit: solutioni opponit, & respondet.

e ¶ *Moriatur.*] vel renuntiet. ī. de renun. c. 1. eod. lib. Ad hunc finem expresse contradicit ī. eod. lib. de offi. deleg. si super gratia. vbi dicitur, quod executorum potestas datorum super gratia alicuius non expirat re integra: sicut nec gratia, cum sit accessoria ad gratiam: hic contrarium [2] dicitur. Solutio [3] facti diuersitas soluit contrarium: ibi loquitur de gratia iam facta: hic de facienda per executores: vnde ibi dixit text. gratia facta, &c. hic dicit prouisione facienda. si ergo Papa concedat canonicatum & præbendam si vacat, vel quæ primo vacauerit, nulli alij de iure debitam, & super hac gratia per se facta dat executores, habet locum decretalis illa: quia cum iam sit canonicus, & iam sit facta gratia: potestas executorum velut accessoria, non expirat [3]. si Papa non facit gratiam, sed mandat fieri: puta prouideri mihi de beneficio: hic potestas executoris principalis est. & expirat re integra. Sed quare non expirat in ī. proximo casu, cum etiam adhuc sit prouisio facienda? Solu. ibi etiam iam erat facta gratia, cum respiceret eum qui prouidere debebat, non eum cui debebat prouideri.

[2] Idem ibi Ioan. Mona. & Archid.

[3] Vide tex. not. in cap. auctoritate. j. de cōcess. præb. de materia istius glos. vide Phil. hic remissiue. Fran.

SI episcopus.] Sunt tres partes quarum prima decidit quid iuris cum per proprium episcopum data est alteri episcopo ordinandi licentia: Secunda & tertia decidunt quando de personis data est prædicta licentia. Secunda: ibi, *Si vero*. Tertia: ibi, *Est autem*. harū quælibet exprimit suam causam. Prima: ibi, *Cum in culpa*. Secunda: ibi, *Tu qui*. Tertia: ibi, *Cum eam*. Ioan. And.

¶ Si episcopus alteri episcopo dederit potestatem, vt vice sua in sua diœcesi clericos posset ordinare, & fuerunt clerici sine titulo ordinati: ordinans, & non dans potestatem, incurrit pœnam. c. cū secundum Apostolum. eod. tit. in antiq. nisi dans potestatem nominauerit sibi certos clericos ordinandos: nam tunc dās potestatem, & non ordinans, pœnam incurrit. hoc dicit.

¶ Præsupponendum est quòd habetur in c. alleg. cum secundum Apostolum. videlicet quod episcopus non debet aliquem clericum ordinare ad sacros ordines, nisi constet sibi quod talis clericus habeat sufficientem titulum vnde viuere possit: & si contrarium fecerit, tenetur eps illi dare necessaria vnde possit viuere, donec fuerit assecutus sufficiens beneficium, ne cogatur mendicare.

CASVS. Episcopus Pictauen. dedit episcopo Angolimen. potestatem, vt posset ordines celebrare in diœcesi Pictauen. eps Angolimen. aliquos clericos promouit ad sacros ordines sine titulo ecclesiastico: quæritur, quis epōrum tenebitur ordinato ministrare necessaria vitæ, donec habeat vnde possit sustentari? Rñdet Romanus Pontifex cum distinctione: aut eps Pictauen. dedit potestatem epo Angolimen. celebrandi ordines in diœcesi Pictauen. non facta expressione personarum: & tunc eps Angolimen. tenebitur præstare necessaria vitæ tali ordinato, donec fuerit beneficium assecutus. Si autem dedit potestatem ordinandi certam personam expressam: tunc per se eps Pictauen. illi tenetur ministrare necessaria: quia tunc videt dedisse potestatem episcopo Angolimen. vt istum ordinet: siue fuerit idoneus, siue non: sed in primo casu videt dedisse potestatem, vt clericos ordinet si fuerint idonei: non autem dicuntur idonei absque titulo ecclesiastico. Sed quid, Sanctissime pater, ponamus quod eps Pictauen. dedit mihi licentiam recipiendi ordines à quocunque mallem epo (quia de iure communi non possum recipere ordines nisi à proprio epo) non habebā aliquem titulum ecclesiasticū: vnde cum istis litteris accessi ad epm proximum, & ab eo recepti ordines: quis istorum tenebitur mihi ministrare necessaria? Respondet quod meus proprius eps: quia non debet dare istas litteras, nisi prius sibi constiterit de titulo ecclesiastico. Hodie tñ epi dant istas litteras licentiæ nō facta fide de titulo ecclesiastico, sed ipsi in litteris suis faciunt mentionem: dū tñ vobis constiterit de titulo ecclesiastico sufficienti conscientiā nostram exonerando.

Nota primo iuncta glos. quod quis non potest ordines celebrare in aliena diœcesi sine licentia proprij epi: nec posset in sua diœcesi † ordinare clericos alterius diœcesis: tñ teneret ordinatio si fieret de facto: sed ordinans esset suspensus, & ordinatus non haberet executionem ordinum. Not. principalem effectum huius cap. quod ordinans debet diligenter inquirere an promouendi habeant titulum ecclesiasticum: nam si ordinet absque titulo, incurrit pœnam c. cum secundum Apostolum. alleg.

† Vide cōcilia Trid. sessio 23. & reformat. cap. 2.

† Aliàs cōmisisses.

Nota quod cū proprius eps cōmittit alteri epo ordinationem certorū clericorum & nominatorum: eps cui facta est commissio, non tenetus inquirere an nominati sint idonei vel ne: sed debet præsumere quod committens præsentauit sibi idoneos: & si tales ordinati reperiantur sine titulo, est imputandum committenti, & nō ordinanti.

Not. vlterius quod eps non debet dare licentiam recipiendi ordines ab alio epo: nisi constet sibi quod tales habeant titulum.

¶ Prima glos. dicit quod declarat.

f ¶ *Si episcopus.*] Emanauit ad declarationem decretalis ī. eod. non liceat. & c. episcopus si. & c. cum secundum Apostolum.

ADDITIO. Et eorum quæ not. Inno. & Host. de ætat. & qualit. c. antepenult. & penult.

g ¶ *Commisisti.*] quod aliàs sine pœna facere non posset, vt ī. eod. lib. de temp. ordi. c. 3.

h ¶ *Ad sacros.*] ideo dicit quia pro ordinatis ad minores non scribit ecclesia, vt ordinatores compellat, vt not. ī. eo. tit. c. 3.

¶ Glos. seq. ponit duas opi. contrarias, & secundam approbat.

i ¶ *Titulum.*] saltem patrimonij † Vnum scias quod Ioan. Gof. & Inno. tenent ī. eod. eps. quod quantumcunque clericus habeat patrimonium, nisi expresse ordinetur ad titulum patrimonij sui, habet actionem contra ordinantem ad ea quæ dicuntur j. Tan. & Host. contra: dicentes eum si patrimonium habet tacite ad titulum patrimonij ordinatum, ita quod deficiet actio: quibus ego consentio per prædictam decre. eps si. aliàs illud, nisi, quod ibi ponitur, nec proprie nec exceptiue veniret: & per decre. tuis. eod. tit. in antiq. Et de hoc habes per Host. ī. de rescrip. postulasti.

† Circa hoc vide quid sanciuit cōcilium Trid. sessio. 21. & refor. ca. 2. §. patrimonium vero.

ADDITIO. Vide quod dixi in dicto c. tuis. super si. vlt. gloss. per quod videbis quod licet quo ad obligationem de qua hic loquimur, sequar Tan. & Hostien. non tñ dico patrimonium esse titulum, nisi expresse fuerit sic actum. Ioan. And.

k ¶ *In culpa fuerit.*] & sic esse debet in pœna, vt 38. dist. qui ea. & 28. dist. quia sunt. Ioan. And.

l ¶ *Taliter.*] scilicet sine certo titulo.

¶ Glossa sequens obijcit & soluit.

m ¶ *Ministrare.*] Videbatur quod puniri deberet ille qui mandauit: & imputare sibi debuit quod talē elegit, & per aliū fecit, vnde idē ac si per seipsum elegisset. de reg. iur. qui per aliū. sed hæc vera, vbi mandauit de certo, vt statim sequitur. & facit ī. de elec. si cōpromissarius.

ADDITIO. §. 1. Alleg. Ioan. Mo. ff. de cond. indeb. si procurator. in princip. vbi generali mandato nō committo procuratori, quod soluat indebitum. Ioan. And.

n ¶ *Alium.*] Not. pro ijs quæ dixi ī. eod. tit. & lib. si pauper.

o ¶ *Certas.*] & expressas intelligo: quia si commisisset ei ordinare clericos talis villæ vel loci: adhuc est hic genus & non species, vnde locum habebunt superiora: aliud est enim certum, aliud certū & expressum [5]. facit j. de concess. præben. ne captandæ.

[5] Philip. & Dom. not. quod vbi requiritur certa & expressa mentio, debet fieri per verba specialia non generalia. Franc.

ADDITIO. Per quod patet, quod aliter sumitur hic expressio. & ī. eod. lib. de rescrip. c. 3. quàm ī. eo. lib. & tit. c. 2. ad fin. Ioan. And.

a ¶ *Ad prædicta.*] scilicet vitæ necessaria.
b ¶ *Per te.*] vel per alium ꝭ. proxi. responso. nec poterit sibi indignitatē ad beneficiū obijcere, ex quo illum dignum ad ordines reputauit. ꝭ. de æta. & qua. accepimus. quod dic vt ibi.
c ¶ *A quo voluerint.*] dum tamen catholico, & in aperta sedis Apostolicæ rebellione non fuerit. ꝭ. de præscrip. veniens.

¶ *Glos. seq. exponit, quærit, arg. negatiue & affirmatiue, & duas opin. ponit.*

d ¶ *Ad præmissa.*] scilicet vitæ necessaria, donec eis de competenti beneficio sit prouisum: & trāsit talis obligatio ad successorē, vt ꝭ. eod. tit. cum secundum Apostolum. Quid dices si clericus ordinatus sine titulo ad sacros, promisit epō q eum super his non inquietaret: nunquid tali renuntiatione non obstante agere poterit? Vr q non, ex quo renūtiauit. 7. q. 1. quam periculosum. de elect. cū inter R. in ant. Econtra: quia istud vr ius publicum, quod remitti non potest. de fo. compet. si diligenti. de sent. excom. cōtigit. [etiam in antiq.] Et beneficio quod nondū habebat, renuntiare non potuit: sicut nec hęreditati nōdum delatæ. ff. d acqui. hære. l. qui superstitis. & alimenta 1 pacto alimentarij non tolluntur 2. ff. de transact. cū hi. dixit Da. q valet pactum. Bart. Brixień. dixit hoc verum, si post ordinationem interuenerit. sed in ordinatione vterque simoniacus esset & deponendus. supra de simo. cap. penult. in quæstione veneriali, quæ incipit: Esto q episcopus ordinet.

†Vide Decið. in c. 1. de rescrip. super 1. gl. & eundem consil. 147.

1 Futura secus in præteritis. C. de trāsact. l. de alimētis. Ioan. And.

2 Sine præiudicio ordinis: & intelligit d reditibus testamento, vel causa mortis, &c. [illegible] vt [illegible] plane. & de hoc in Speculo qui tit. [illegible] leg. ver [illegible] sed quæ [illegible]

ad prædicta a, donec per te b beneficiatus fuerit, obligatus existis. ¶ Eis autem quibus à diœcesanis datur licentia vt possint à quo voluerint c episcopo ad omnes sacros ordines promoueri: non qui ordinant, sed qui tribuunt licentiam (cum eam dare non debeant titulum non habenti) ad præmissa d, si titulum non habeant, obligantur.

¶ Idem.

¶ *Si primo loco Papa dat licentiam conferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad Papam deuoluta, secundo aliquod de his conferat specialiter, vel conferri mandet: species generi derogat, ita quòd secundo beneficium debetur. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XXXVIII.

Qvamuis †tibi e nuper in genere f potestatem dederimus beneficia sex clericorum tuorum g cedētium h vel decedentiū auctoritate nostra personis idoneis i conferendi: canonicatum tamen & præbendam, quos in tua ecclesia (in qua post k prædictam gratiam tibi factam mandauimus cuidam specialiter prouideri) obtinebat quidam ex eisdem tuis clericis nunc defunctus, cōferre non potes: cū illi, pro quo scripsimus, debeantur. Nam primæ generali gratiæ tibi factæ derogat l posterior specialis, licet de illa non fecerit mentionem. ¶ Simili ratione si post facultatem tibi cōcessam a nobis conferendi beneficia tuæ diœcesis (quorum collatio est ad sedem Apostolicam deuoluta) nos eorum aliquod antequā tu conferas, conferamus m specialiter alicui, vel conferri mandemus, de concessione tibi facta non habita mentione: facta per nos collatio canonica est censenda.

Qvamuis.] Sunt duo dicta. secundum: ibi, *Simili.* Et in fine primi reddit rationem vtriusque: ibi, *Nam primæ.* Ioan. And.

Casvs. Papa dedit epō Pictaueń. facultatem conferendi beneficia sex clericorum cedentium vel decedentium: & isti clerici possidebant beneficia spectantia ad collationē alterius episcopi quàm epi Pictaueń. data ista facultate vacauit beneficium cōprehensum sub tali facultate: forte per decessum vel renuntiationem illorū clericorum: vnde postea Papa fecit collationem de vno illorum beneficiorum, vel dedit facultatem conferendi speciale beneficium: licet non fieret mentio de generali potestate epi, an valeat ista specialis collatio? Rńdet Romanus Pontifex q cum generi derogetur per speciem, valet illa specialis collatio: licet non fuerit facta mentio de generali facultate. Not. primo q in beneficijs cōferendis Papa habet plenam potestatem: & ideo potest conferre beneficia in quacunque parte orbis sita: nam concurrit cum quibuslibet ordinarijs: immo posset reseruare dispositioni suæ beneficia ad alios spectantia cum decreto irritante. Not. ad quod allegatur præsens capitulum quòd generi per speciem derogatur. concordat cap. 1. de rescrip. in antiq. Not. principalem effectum huius cap. quòd si Papa alicui dederit generalem facultatem conferendi beneficia: postea alteri dederit specialem potestatem conferendi certum beneficium sub generali facultate concessum: valet collatio specialiter facta.

¶ *Prima glossa summat, & dat concor.*

e ¶ *Quamuis tibi.*] Si primo loco Papa dat licentiam cōferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad Papam deuoluta: secundo aliquod de his conferat specialiter, vel conferri mandet species generi derogat, ita quòd secundo beneficium debetur. Ad hanc decretal. concordat eod. tit. dudum.

f ¶ *In genere.*] si autem in specie dedisset licentiam, puta Archidiacon. Bonon. cum vacabit, tunc secus: quia vtrumque speciale, & sic valeret primum, nisi de primo fieret mentio in secundo. & idem est si ante secundam specialem gratiam iam erat descensum ad speciem ex virtute primæ generalis. 3. Ad hoc ꝭ. de fi. presby. ex tua. de offic. dele. ex parte 3.

3 Id[em] Ioannes Monachus. Ioã. And.

g ¶ *Tuorum.*] qui dicantur sui clerici hoc casu & similibus, habes ꝭ. de verbo. signifi. cap. vlt.

¶ *Glossa sequens notat, quærit & soluit: secundo quærit, arg. pro, soluit contrarium: tertio soluit, & solutionem declarat.*

h ¶ *Cedentium vel decedentium.*] ista duo sunt diuersa, maxime in impetrationib9 vel gratijs: vt probatur ꝭ. de rescript. susceptum. 2. responso. Sed nunquid si clericus suus cedit vel decedit in curia Romana: poterit eius beneficium conferre? Dic q non 4, nisi haberet ad hoc mandatum expressum: vt ꝭ. eo. c. 1. & 2. in fine. Sed quid dices? ille cui facta est talis gratia vult conferre beneficia, quæ vacant per vxorationem clerici sui: vel per adeptionem episcopatus, vel secundi beneficij curati: nunquid poterit? Et videtur q fictam enim tacite ipso facto renuntiasse videtur. ad hoc ꝭ. de ijs quæ fiunt à maio. parte cap. ex ore. de offic. deleg. gratum. Credo [Idem Archid.] q cum tales indulgentiæ restringēdæ sint. ꝭ. eod. tit. & lib. si cui. & c. quāuis. q talia beneficia conferre nō poterit 5, cum potius priuatione iuris, quàm renuntiatione vacent. quod patet ex eo q compelluntur ad illa dimittenda: vt ꝭ. de cleric. cōiug. c. 1. ꝭ. eod. de multa. & c. licet episcopus. & cap. cum singula. ꝭ. eod. tit. & lib. Ad hoc facit prædicta decretalis, susceptum. nam similiter posset dici, q cedens esset mortuus quo ad beneficium cui cessit. 7. q. 1. cap. in apibus. §. ecce in quibus. 33. q. 5. §. 1. Sed pone, iam contulit beneficia quinque clericorum, moriuntur duo sui clerici simul, quorum alter habebat pinguius beneficium altero, vult pinguius conferre, nunquid poterit? Videtur distinguendum, aut Papa proprio motu dedit hanc gratiam, aut non: vt primo casu possit pinguius conferre, secundo non 6: vt ꝭ. eod. titul. & lib. si pluribus. Sed dic q illud posset locum habere si posset conferre beneficia sex primorum clericorum suorum decedentium: sed hoc de primis clericis non est dictum 7: vnde quod beneficium voluerit conferre, poterit, dominus Ioan. And.

4 Idem Archi. de verbo. signi. c. ꝭ. Io. And.

5 Verum. si ordinario præiudicatur. c. sane. ꝭ. de priuileg. si soli concedēta. sec9 Inno. c. cum dilecti. supra de donat. Phili. Fōt.

6 Immo potest, si conferendo soli Papæ præiudicetur. Philip. post Dom. Fōt.

7 Immo de rigore sic intelligendum est. c. potest. §. 1. c. eo. l. nec cōditio. ff. de cond. & demon. aliud de æquitate, vbi de paruo agitur præiudicio. Fonta.

i ¶ *Idoneis.*] supra eod. lib. & tit. si cui.
k ¶ *Post.*] aliàs non fuisset tanta quæstio, ex quo primum mandatum speciale genus præcessisset. Ioan. And.
l ¶ *Derogat.*] vt infra de regulis iur. generi. cum suis concordan. Ioan. And.
m ¶ *Conferamus.*] penes Papam enim remansit eadem potestas; & maior etiam in prædictis: vnde ex quo ipse præocupauit, melior est ipsius conditio, vt ꝭ. eod. dudum.

¶ Idem.

¶ *Reuocatio gratiæ non tollit ius quæsitum, sed quærendum, nisi ius annexionis aliud inducat: nec tamen tollit ius quærendum annexum iuri dignieri iam quæsito. hoc dicit secundum Zenze.*

CAP. XXXIX.

Si

Si tecum] Circa reuocatoriam gratiarū decidit tres casus dubios: Primum, contra expectantem in eo solum quod expectat: secundum & tertium, pro expectante: ibi, *Non sic.* & ibi, *Sed & si.* vtriusqoe rationem ponit Ioan. And.

¶ Pro intellectu istius cap. est præsupponendum quod habetur in glos. posita super verbo, verba: videlicet quòd Bonifacius viii. cōditor huius voluminis statim post suam promotionem, reuocauit gratias factas per duos suos prædecessores, videlicet Nicolaum & Cælestinum: & verba illius constitutionis erant ista: Gratias factas per tales, & per quas ius non est acquisitum in re, cassamus & adnihilamus, decernentes in irritum.

Casvs. Nicolaus quartus vel Cælestinus quintus contulerat Titio canonicatū: & mādabat canonicis, vt sibi prouiderent de præbēda, canonicatu, dignitate, vel officiu: virtute suæ gratiæ Titius assecutus fuit præbendā, & expectat dignitatē vel officium: Pendente illo tēpore Nicolaus quartus mortuus est: & ei successit Bonifacius octauus, qui reuocauit gratias factas per prędecessores suos: postea vacauit dignitas, illā petebat Titius virtute gratiæ sibi factæ per Nicolaum

is[a], cui de canonicatu, præbenda, & dignitate, personatu, vel officio per felicis recordationis Nicolai[b] vel Cælestini[c] prædecessorū nostrorum litteras, gratia in aliqua ecclesia facta erat, constitutionis nostræ reuocatoriæ tempore canonicatū & præbendam, dignitati, personatui, vel officio alieni non annexam[d] erat adeptus, licet dignitatem, personatum, seu officium inibi expectaret: propter expectationem huiusmodi priuatus nō intelligitur iure, quod in canonicatu & præbenda fuerat canonice assecutus: ius tamen quod ad dignitatem, personatum, vel officium competebat eidē, iuxta verba[e] dictæ reuocationis intelligitur reuocatum. ¶ Non sic autem si canonicatum cum dignitate, personatu aut officio conferri tantū canonico consuetis[f] †, fuerat assecutus sub expectatione præbendæ: cum ius magis dignū[g], quod iste in dignitate, personatu, seu officio huiusmodi iam habebat, ius minus dignum canonicatus retineat, cuius canonicatus ratione ius eidē saluū remanet ad præbendam nulli alij debitā, Apostolica ante ipsum auctoritate recepto. ¶ Sed & si[h] ex episcopi vel alterius cuiuscunque[i] collatione vel prouisione, adeptus fuerat in eadē ecclesia dignitatem, personatum, siue officium conferri tantum canonico consueta; præfatus, qui canonicatum auctoritate Apostolica iam habebat: idem[k] erit censendum.

¶ Idem.

¶ *Obest reuocatio gratiæ præbendam expectanti, & decreti interpositio, etiam ignoranti. hoc dicit. Zen.*

CAP. XL.

Quodam[l] per litteras felicis recordationis Nicolai Papæ prædecessoris nostri canonicatum sub expectatione† vacaturæ præbendæ in certa ecclesia obtinente, successor eius Cælestinus cuidam alteri similem in eadem ecclesia gratiam fecit, quem omnibus etiā ante ipsum auctoritate Apostolica, vel quauis alia in ecclesia ipsa receptis voluit anteferri[m] †, cum interpositione decreti: priusquam tamen ad primum & eius executores secundæ gratiæ notitia peruenisset, vacans præbenda eidem primo per suos fuit executores collata: post huiusmodi autem & ante factam secundo collationem ipsius præbendæ, nostra constitutio[n] reuocatoria emanauit: & quoniam quis eorum ius habeat in præbenda huiusmodi dubitatur: Nos neutrum illorum habere ius decernimus in eadem. Prima enim collatio post & contra...

...culum quartum: dicebat capitulum ꝙ non tenebatur sibi illā dignitatem conferre: quia gratia sua fuerat reuocata per Bonifaciū octauum: Dicit Titius ꝙ cōstitutio reuocatoria intelligitur dummodo tñ non fuisset sibi acquisitum ius in re: & quia fuerat præbendam assecutus, ideo dicebat suam gratiam non esse reuocatam: E contra allegabat capitulū, ꝙ cum ista dignitas esset separabilis a canonicatu: & licet Titius consecutus fuisset præbendam, tñ nō habebat ius in re quantum ad dignitatem: nunquid capitulum bene dicat? Respōdet ꝙ sic. & ideo dicit Romanus Pontifex, ꝙ sua gratia erat extincta quantum ad dignitatē, personatum, vel officium. Sed pone ꝙ Papa creauit me canonicum, mandauit mihi conferri pręebendam, & etiam vt cōferretur mihi dignitas vel officiū: vacauit præbenda, quæ consueuit assignari soli canonico: assecutus sū dignitatem, sed adhuc sum sub expectatione præbendæ: pendente tēpore fuit reuocata mea gratia, postea vacauit præbenda: nunquid illā possum petere? Respondet, ꝙ sic: licet gratia mea fuerit effectum sortita quantum ad canonicatum & dignitatem. Sed quid si Papa creauit me canonicum, & mandauit prouideri de pręebenda cum vacaret: postea vacauit dignitas, quæ consueuit assignari simplici canonico: & fuerunt reuocatę gratiæ: vtrum ista videatur reuocata, ex quo nō sum adhuc adeptus præbendam? Respondet Romanus Pontifex ꝙ non. Nota primo ꝙ per mortem Papæ concedentis gratiam, non extinguitur gratia etiam re existente integra: ideo eit opus reuocatione. Nota ꝙ si in ecclesia sit statutum ꝙ dignitas non conferatur nisi canonico: sufficit ꝙ talis habeat ius canoniæ, licet non habeat præbendam. Et hoc nisi statutū magis specifice loqueretur: quia diceret, nisi canonico præbendato: nam tunc essent obseruanda verba statuti: vt hic est textus.

Nota ꝙ ius reuocatorium superueniens, tollit ea quæ sunt in fieri: non autem illa quæ sunt in perfecto esse. Nota in §. non sic. ꝙ consuetudine induci potest in ecclesia, ꝙ quis habeat dignitatem & canonicatum in eadem. ad hoc ꝭ. eo. cum in ecclesia. & de consuetud. c. 1. eod. lib. Dominicus.

¶ *Prima glossa dicit vnde habuit ortum.*

a ¶ *Is is.*] Habuit ortum ex cōstitutionibus reuocatorijs, quas fecit Bonifacius statim post promotionem suam, de gratijs factis à Nicolao iiij. & Cælestino v. per quas ius quæsitum erat ad rem, non in re. Reuocatoria gratiarum Nicolai incipiebat: Pridem ad apicem. illa vero Cælestini incipit: Dudum circa promotionis: & de his etiam constitutionibus tractat j. cap. proxi. & j. de conces. præben. cap. vlt. plenius.

b ¶ *Nicolai.*] quarti.

c ¶ *Cælestini.*] quinti.

d ¶ *Non annexam.*] quasi in annexis secus ꝭ. eod. titu. & lib. super eo. & c. quia sæpe. & j. proxi. responsio.

¶ *Glossa sequens ponit verba reuocatoria.*

e ¶ *Verba.*] quorum mentem habes j. de conces. præben. c. vlt. sed ad literā erat hæc: Omnes collationes, prouisiones, reseruationes super canonicatibus, dignitatibus, personatibus, præbendis, officijs, portionibus, præstimonijs, ecclesijs parochialibus, ruralibus, vel alijs: nec non super quibuscunque beneficijs ecclesiasticis vacaturis cū cura vel sine cura, in quibus non sit ius quæsitū in re, licet ad rem per dictum antecessorem nostrum seu eius auctoritate factas, concessas seu commissas: & ea quæ ab ipso super his, vel circa ea quomodolibet processerunt, Apostolica auctoritate in fratrū nostrorum præsentia vj. Kalendas Ianuarij cum adhuc (sicut præmittitur) essemus Neapoli, omnino cassauimus, irritauimus, & vacuauimus, cassas, irritas, & vacuas nuntiauimus, nullius etiam decreuimus fore firmitatis: & quod extunc secus a quoquam scienter vel ignoranter contigerit attentari: & cetera. ideo igitur dixit ista verba: quia per verba illa cassatur ius quęsitum ad rem: sed ius in re non sic intelligitur reuocatum.

ADDITIO. De reuocatione aliorum priuilegiorum Cælestini vide in cōstitutione Ioannis: sancta Romana. & dicam j. tit. 2. cap. vlt.

f ¶ *Consuetis.*] per hoc non reuocatur gratia: est enim æquius, ꝙ propter ius in re seruetur ius ad rem in hoc casu, quàm propter ius ad rē extingueretur ius in re contra mentem constitutionis.

ADDITIO. Est si. ff. de lib. & posthu. si ita. §. regula. cuius casum vide de offi. deleg. præterea. super gloss. viii. Ioan. And.

g ¶ *Magis dignum.*] ꝭ. de consecrat. eccle. vel altaris. quod in dubijs. cum suis concor.

ADDITIO. Pro & ꝯ de offic. delega. super quæstionum. §. si vero. in antiq. vbi de hoc. Ioan. And.

h ¶ *Sed & si.*] tolle, qđ est infra: præfatus qui canonicatum auctoritate Apostolica iam habebat, adeptus fuerat in eadem ecclesia ex episcopi, &c. Ioan. And.

i ¶ *Cuiuscunque.*] ad quem pertinebat collatio: vel forte legati.

k ¶ *Idem.*] scilicet quod canonicatum retineat: & canonicatus ratione præbendam.

Quodam.] Decidit dubium exortum ex duabus gratijs Nicolai & Cælestini: & processu facto per primā secuta post reuocatoria, & decisionis causam exprimit: ibi, *Prima enim.* Ioan. And.

CASVS. Papa fecit mihi gratiā in ecclesia Pictauensi: quia cōtulit mihi ius canoniæ, & mādauit canonicis, vt mihi cōferrēt pbendā si qua vacaret, alioquin proximo vacaturā, cū decreto irritāte: datis mihi executorib[9]: postea Papa fecit tibi similē gratiā cū clausula, anteferri: quia voluit te præferri quibuscūque prioribus, quibus facta erat similis gratia: vacauit præbēda: certū est ꝙ tibi debebatur virtute clausulæ, anteferri: tñ meus executor contulit mihi præbendā vacantē: quia forte ignorabat tuā gratiā: postea fuerunt reuocatæ gratiæ, & tuus executor tibi contulit istā præbendā: quæritur cui debeatur præbenda? Rńdet ꝙ nulli nostrū debetur: primaū nō mihi debetur, pp clausulā de anteferri. Itē nec tibi: quia tēpore quo fuit tibi collata pbenda, iāque tua gratia fuerat reuocata: ideo nullus nostrū habet ius in illa præbenda. Not. primo limitationē ad regulā illā, ꝙ in gratijs expectatiuis habet locū illa regula. Qui prior est tēpore, potior est iure: fallit illud quando apparet de ꝯtraria volūtate ipsius mandatis: quia voluit ꝙ secūdo receptus omnibus prioribus præferretur: sed quando aliter non apparet de voluntate Papæ, habet locū illa regula: Qui prior est tēpore, potior est iure.

l ¶ *Quodam.*] aliàs hoc erat de iure cōmuni. ꝭ. eo. tit. & lib. hi qui.

m ¶ *Anteferri.*] ad idem j. de conces. præben. auctoritate.

n ¶ *Constitutio reuocatoria.*] de qua vidisti ꝭ. proxi. cap.

¶ Dicunt Pet. de Ancha. & Archid. quòd rescriptum impetratum a Papa de dignitatem, non facta mentione cōsuetudinis, de qua nō obtinetur per l. honores. §. 2. ff. de decu. est subreptitium. Feun.

† Expectatiuas ad vacatura, omnino sustulit concilium Triden. ses. 24. de reformat. cap. 19.

† De clausula, anteferri, vide late per Felinū in ca. capitulū. extra de rescriptis.

a ¶ *Ignorantes.*] j. eo. tit. & lib. si postquam. & c. dudum. & c. si beneficia. &c.

ADDITIO. Hæc iura aperte probant decretum Papæ ligare ignorantes. ad idem j. de concess. præbend. quia cunctis. & vide quod dixi ī. eod. tit. & lib. si Apostolicæ. Ioan. And.

b ¶ *Collatio.*] quia si præcessisset collatio, ius habuisset non ad rem, sed in re: & sic non fuisset reuocatum per constitutionem reuocatoriam. c. proxi. de cōcess. præb. c. vlt. Et sic nota ꝙ quis impedit alium in eo quod per se non consequitur. ad idem j. de concess. præben. auctoritate. sed ibi aliquid consequitur, quia habet secundam præbendam: aliàs solum habiturus esset tertiam. Ioā. And.

M*Andatum.*] Tres casus dubios cum scribitur ad collationē capituli, hic decidit, & in vltimo excipit. Secūdus: ibi, *Ad beneficia.* Tertius: ibi, *Idem.* excepto, ibi, *Nisi.*

CASVS. Papa mandauit episcopo. Pictauen. vt mihi prouideret de beneficio proxime vacaturo in ecclesia Pictauen. cuius collatio spectat ad ecclesiam Pictauen. vacauit nunc beneficium, cuius collationem habet canonicus solus. & nō omnes canonici simul: vtrum illud beneficium comprehendatur sub gratia mihi facta? Rñdet Romanus Pontifex cum distinctione: aut iste canonicus fecit collationem illius beneficij vice & nomine totius capituli: quia forte propter discordias euitandas fuit factum statutū, vt, vnus solus canonic⁹, puta antiquior conferret beneficia vacantia in prima hebdomada: & alius in alia hebdomada: & sic de alijs: & tunc comprehenditur sub gratia mea: quia tunc idē est ac si totum capitulū conferret. Si autē iste solus canonicus non habet facere collationē vice & nomine capituli, sed ratione suæ præbendæ: tunc non cōprehenditur sub gratia mea, nisi diceretur in litteris meis aliud: puta quia apponeretur clausula ista: de bñficijs spectantibus ad ecclesiam Pictauen. cōiter vel diuisim. Et sic est intelligendū capitulū, cū in illis. alleg. videlicet, ꝙ cū mandatur alicui prouideri de bñficio spectāte ad capitulū alicuius ecclesiæ, nō potest prouideri de bñficio spectāte ad collationē singularis canonici: Nā hoc intelligit verū, nisi singularis conferret vice & nomine capituli. Nota primo ꝙ quandoque collatio bñficiorū pōt spectare ad solū capitulū. Not. scdo ꝙ mandatū factū vniuersitati cōiter vel diuisim, cōprehēdit materiā spectantem ad eos vt collegium; vel ad eos vt singulares. Domi.

† Petrus de Anchara. notat mandatū esse adstringere presentē vices eius cui mandatur. similiter mandatum factū vicē gerenti: quia deficit principalis, debet postea per principalem cōmoda recipientē impleri. l. secundū naturā. ff. de reg. iur. neque poterit per vicē gerentem impleri. in his enim mādatum intelligit restāte in eodem statu. l. i. ff. si cer. peta. cau. ega. Fōta.

tra decretum á dicto Cælestino interpositum facta (licet ab ignorantibus & etiam ignoranti[a]) non obtinet firmitatem. Ius vero quod secundo ad præbendam, non in præbenda huiusmodi competebat (cum nostram reuocationem eius collatio [b] non præcesserit) per eam penitus est sublatum.

¶ Idem.

¶ *Mandatum de prouidendo de beneficio ad collationem capituli pertinente, non tangit ius singularis canonici. hoc dicit secundum Zenze.*

CAP. XLI.

MAndatum [c] Apostolicū tibi directum, vt T. clerico de beneficio [d] spectante ad collationem [e] Narboñ. capituli prouideres, beneficia eiusdem capituli [f], siue dentur in communi per ipsum, siue per canonicos eiusdē ecclesiæ singulares vice ac auctoritate capituli, aut ex iure ipsius de cōsuetudine vel statuto [g] merito comprehendit †. Ad beneficia tamē ratione dignitatum, personatuū, vel officiorum, quæ nonnulli ex eisdem canonicis obtinent in ipsa ecclesia, ad eorundem collationem spectantia, mandatum huiusmodi minime se extendit [h]. ¶ Idem esse censemus, si ratione præbēdarum suarum ad ipsos canonicos collatio dictorum beneficiorum singulariter [i] pertinere noscatur. Nisi contineatur forsitan in mandato, quòd eidem clerico prouideas de beneficio ad collationē Narboñ. capituli pertinente communiter vel diuisim: tunc enim de beneficijs, quæ ad ipsorum collationem pertinent, ratione huiusmodi præbendarum [k] poteris prouidere.

¶ *Prima glossa dicit quod declaret.*

c ¶ *Mandatum.*] Decretalis ista venit declaratiue ad decretalem ī. eod. tit. & lib. cum in illis. in fi.

ADDITIO. Tolle litterā infra, merito cōprehendit bñficia. Io. And.

d ¶ *Beneficio.*] de curato non prouidebitur. ī. eod. tit. cum in illis. in fine. nec de dignitate. ī. eod. tit. cap. vlt.

e ¶ *Collationem.*] de spectante ad præsentationem, institutionē, vel electionem, non poterit prouideri. ī. eod. cum in illis. §. cum autē.

f ¶ *Capituli.*] idem enim est facere per alium quod per se. j. de reg. iur. qui per alium. cum suis concord. ff. quod cuiusque vniuer. nō eorum. §. si decuriones. [Vbi dicitur quòd non refert an ordo elegerit, an deputatus ab ordine. Ioan. And.]

g ¶ *Statuto.*] est forte consuetudo vel statutum, ꝙ beneficia vacantia primo mense pertinentia ad collationem capituli conferat primus canonicus: vacantia secundo, secundus: tertia tertius: & sic de singulis. Vel ꝙ beneficia familiarium suorum spectantia ad collationem capituli vacantia canonici conferant. tales consuetudines & statuta sunt in multis ecclesijs Gallicanis.

ADDITIO. Idem secundum Archid. sic capitulum communiter ordinat: ꝙ quisque canonicus dum viuit, conferat certa beneficia: sicut suo tempore dicit factum in ecclesia Bononien. Ioan. And.

h ¶ *Extendit.*] quia Papa non intendebat grauare alteram dignitatē capituli, sed totum capitulum. ī. eod. cum in illis. ad fin.

i ¶ *Singulariter.*] quasi non vice capituli, vt in primo responso. Io. And.

k ¶ *Præbendarum.*] vel dignitatū, vel officiorum ipsius ecclesiæ, vt in secundo responso. Et nota ꝙ dicit, ratiōe huiusmodi præbendarum: quasi dicat, si pertineret ob aliam causam, puta propter alia beneficia, quæ habent in alia ecclesia: mandatum, tunc non comprehendit illa.

† Et tamen mandatum generale extendat ad singulos vide Abbatē & alios in c. eam te. extra de rescriptis.

TITVLVS V.

De clerico ægrotante, [vel † debilitato.]

† Hæc duo verba: vel debilitato: desunt in vetustioribus exemplaribus etiam impressis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Datio coadiutorum episcoporum, & suorum superiorum est de maioribus causis, & spectat ad solum Papam: potest tamen episcopus senio vel infirmitate perpetua impeditus, de consensu capituli sui vel maioris partis sibi auctoritate Apostolica vnum vel duos coadiutores assumere: & si demens fuerit, capitulum aut duæ partes ipsius hoc facient. Sed si episcopus contradicit: tunc nil innouabit capitulum, sed episcopi & Ecclesiæ conditionem quā cito poterit, intimabit Papæ. Et coadiutores illi sumptus moderatos habebunt de prouentibus prælatorum ipsorum. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

PASTORA-

DE CLERICO ægrotante, &c.

¶ *Visum est de clericis nō residentibus, & de præbendis non conferendis eisdē. Sed quia dubitari poterat, nunquid eis ægrotantibus vel debilitatis sint prouentus ecclesiæ subtrahendi: ideo post præcedentia subiecit istam rubricam.*

† Ista rubrica est nō pro generalitate: tamē huiusmodi rubricæ nō restringunt a specialiori nigro. Iason in l. i. ff. si cert. pet. Docto. supra eod. de sum. trini. Fonta.

P*Astoralis.*] Primo declarat cuius sit dare coadiutores epōrum & superiorum. Secundo prouidet, cum episcopus coadiutorem vult: ibi, *Verum.* Tertio: ibi, *Si vero.* cum est demēs. Quarto: ibi, *Si autem.* cum eps coadiutorem non vult. Quinto: ibi, *Præsenti.* de coadiutorum expensis & potestate. Sexto: ibi, *Ceterum.* ad superiores prorogatur, quod de episcopis dixerat. Ioan. And.

CASVS. Iure cautum reperitur, ꝙ si eps sit taliter impeditus, vt non possit exequi officium pastorale: est sibi de coadiutore prouidendum: Sed quæritur ad quē spectat prouidere de isto coadiutore: vtrū ad metropolitanū, vel legatum, vel solū Papam? Rñdet Romanus Pōtifex, ꝙ datio coadiutoris epōrum, archiepōrum, & aliorū superiorum, est de maioribus causis reseruatis Papæ: ideo solus Papa poterit eis dare coadiutores. Et dicit Romanus Pōtifex, ꝙ ipsis prælatis inuitis poterit prouidere de coadiutore. Sed quæritur, nūquid eps vel superior alius senio confectus, vel alio morbo impeditus, possit sibi assumere coadiutores? Rñdetur ꝙ sic: de consensu tñ sui capituli, vel maioris partis capituli: sed non posset accipere coadiutores dissentiēte capitulo vel maiore parte. Sed ponamus, ꝙ eps est demens vel furiosus, certum est ꝙ non potest sibi eligere coadiutores. Sed nunquid suum capitulum poterit coadiutorem aut coadiutores eligere? Respondetur ꝙ sic: dummō totum capitulū consentiat: vel saltem duæ partes capituli. Sed ponamus ꝙ eps dicit ꝙ nō indiget coadiutore: nūquid capitulū suū eo inuito poterit dare coadiutorē? Rñdet ꝙ nō: sed Papæ debebit capitulū notificare statū epi & ecclesię: qui Papa prouidebit ecclesię. & dabit coadiutorē, si videat id fieri debere. Sed vtrū coadiutor tenebit præstare officiū coadiutoris expēsis suis, vel prælati cui est dat⁹ coadiutor? Rñdet Romanus Pōtifex, ꝙ coadiutor accipiet sumptus moderatos de prouētibus ipsius prælati, cui est dat⁹ coadiutor: nec poterit alienare bona ecclesiæ, quæ seruādo seruari possūt; licet possit alienare bona mobilia, quæ seruando seruari nō possunt: ad similitudinē tutoris dati pupillo, vel

lis [a] officij debitum exequentes: Declaramus, atque statuimus, coadiutorum †episcoporum & superiorum prælatorū dationem intelligendam esse de causis maioribus [b], & referendam ad sedem Apostolicā, ac ab ea (consuetudine non obstante [c] contraria) tantummodo [d] postulandam. ¶ Verū ne hoc prætextu ecclesiæ (existentes præcipue in remotis [e]) dispendia patiātur: nos earum in hac parte indemnitatibus præcauere volentes, hac generali constitutione sancimus, vt episcopus senio aut valetudine corporali grauatus, vel etiam aliàs adeo impeditus perpetuo [f], vt officium suū nequeat exercere: possit de sui consilio & assensu capituli, vel maioris [g] partis ipsius, vnum, vel duos auctoritate [h] Apostolica coadiutores assumere, ad dictum officium exequendum. ¶ Si vero episcopus demens [i] fuerit, & quid velit aut nolit exprimere nesciat, vel non possit: tūc eius capitulum, vel duæ ipsius partes [k] eadem auctoritate, vnum aut duos [l] coadiutores assumāt idoneos, qui eius officium [m] † exequantur. ¶ Si autem episcopus senio aut incurabili morbo grauatus, vel perpetuo impedimēto detentus, ad sui executionem officij reddatur inutilis: & coadiutorem assumere vel habere noluerit [n], licet à capitulo requisitus proprio, se illius non indigere suffragio forsitan asserendo: tunc nil per capitulum innouetur, sed hoc casu, & etiam proximo [o] idem capitulum episcopi & ecclesiæ suæ conditionem, & statum, ac facti circunstantias [p] vniuersas, quam cito poterit fideliter & explicite referat ad notitiam dictæ sedis, recepturi humiliter & efficaciter im-

vel curatoria a Iulio. Sed nunquid coadiutor qui legauit fructus ecclesiæ, tenebitur reddere rationem siue computum bonorum per eum administratorum? Respondet quòd sic: non solum in foro pœnitentiali, sed etiam in foro contentioso: & poterit compelli ad reddendum rationem siue computū ipsi prælato, cui est datus coadiutor, vel successoribus suis. Nota primo quòd datio coadiutoris episcoporum vel aliorum prælatorum superiorū est de maioribus causis, quæ spectant solum ad Papam. Ex quo sequitur, quòd legatus Cardinalis non potest dare coadiutores, nisi haberet ad hoc specialem potestatem à Papa. c. quod translationem. ĩ. de offic. leg. in antiq. Nota vlterius, quòd cōtra Romanam Ecclesiā nō currit præscriptio in his quæ sibi reseruauit in signum generalis dominij. Nota insuper quòd epūs senio cōfectus, vel alio impedimento perpetuo detentus, potest sibi assumere vnū coadiutorem, vel plures: dummodo consenserit suū capitulum, vel maior pars. Nota quòd si episcopus non possit eligere coadiutorē: tūc capitulum suum poterit pro ipso eligere: & hoc auctoritate Apostolica sibi data per istud cap. sed tunc requiritur quòd omnes de capitulo consentiant, vel duæ partes capituli.

† Quis auctoritatem habeat coadiutores dari episcopo senibus, vel infirmis, latedo est Oldradus consilio 44.

Nota quòd alius à Papa non potest episcopo inuito dare coadiutorem. Not. ad quod allegatur præsens c. quod quis non tenetur militare suis proprijs expensis: Nam hic dr̃ quòd coadiutor debet habere expēsas moderatas de prouentibus epi cui est datus coadiutor. Nota quòd coadiutor non potest alienare bona ecclesiæ. & hoc verum de immobilibus vel mobilibus pretiosis: Nam bona mobilia, quæ seruando seruari non possunt, posset ipse coadiutor alienare ad similitudinem tutoris vel curatoris.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret, & summat.*

a ¶ *Pastoralis.*] Emanauit ad declarationem decretalis ĩ. eod. ex parte. in fine. & eorum quæ ibi not. Hostien. & eod. tit. de rectoribus. in fine. & hoc dicit: Datio coadiutorum episcoporum, & suorum superiorum est de maioribus causis, & spectat ad solum Papā: potest tamen episcopus senio vel infirmitate perpetua impeditus, de consensu capituli sui vel maioris partis sibi auctoritate Apostolica vnum vel duos coadiutores assumere: & si demens fuerit, capitulum aut duæ partes ipsius hoc facient. Sed si episcopus contradicit, tunc nil innouabit capitulum, sed episcopi & Ecclesiæ conditionem quam cito poterit, intimabit Papæ. Et coadiutores illi sumptus moderatos habebunt de prouentibus prælatorum ipsorum. Joan. And.

b ¶ *Maioribus.*] Connumeretur ergo inter alias, quas habes notatas ĩ. de translat. c. 1. de offic. lega. quod translationem. de excess. prælat. sicut vnire.

c ¶ *Non obstante.*] Nota per hanc litteram, quòd contra Romanam Ecclesiam nō currit præscriptio [1] in his, quæ sibi in signum specialis priuilegij reseruauit [2] sicut nec contra priuilegiū prælationis. de hoc supra de præscript. cum nobis.

1 Vide Felin. in c. cum dilectus. de fide instru. & Abbatē in c. cum contingat. de for. cōp.

¶ *Glossa sequens dat simile: exponit, & contrarium soluit.*

d ¶ *Tantummodo.*] sic ĩ. eod. lib. de supplen. neglig. præla. ecclesiæ. ergo non ab archiepiscopo, vel patriarcha, vel legato: quia in generali legatione talia non transeunt. in prædicta decretali, quod translationem. Ad decretalem j. eod. ex parte. in fine respondetur, quòd illud fuit de speciali auctoritate vel mandato domini Papæ. & quòd ita esset per antiqua iura, probatur per cano. 7. q. 1. c. 1. & c. quamuis sit triste. cum multis capitulis eiusdem quæstionis. ad idem decret. superius allegatæ. & in antiq. de regul. licet. versicu. illa semper. de renunciatio. nisi ad finem.

2 Quæ sint Romanæ sedi specialiter reseruata, tradit Hostiensis in summa. tit. de offi. legat. §. quid pertinet. & Turrecremata in c. hunc. ff. 17. dist.

Additio. Archiepiscopus, vt tetigit hic glos. in princ. talem coadiutorem dare nequit, qui id solum potest in prouincia sibi decreta, quod à iure reperitur concessum, vel ex prisca consuetudine introductum. 9. q. 3. conquestus. ĩ. eod. lib. de supplen. negligen. præla. cap. Romana. Ista ergo potestas concessa epo & capitulo vel maiori parti, seu soli capitulo, metropolitano non competeret episcopo viuente: licet datio visitatoris quandoque competat eo mortuo. ĩ. eod. lib. de supplen. negligen. præla. ecclesiæ. Ioan. And.

e ¶ *In remotis.*] his enim præcipue prouidendum fuit. Ad hoc ĩ. de elect. nihil est. ad finem.

f ¶ *Perpetuo.*] & sic nota quòd licet ægrotans laboret infirmitate incurabili, non remouetur, sed datur coadiutor. ad idem ĩ. eod. ex parte. & sic reprobat opin. Bernard. de qua not. ĩ. eod. tua.

Additio. Dicit Archid. respondere, posse quòd hic in epo loquitur. Ioan. And.

g ¶ *Maioris.*] regulariter enim tenet quod facit maior pars. de his quæ fi. à maio. par. cap. c. 1. & dr̃ totum capitulum fecisse. 56. dist. Apostolica. cū simili. sed hoc fallit j. prox. casu.

h ¶ *Auctoritate Apostolica.*] sunt igitur isti delegati Papæ in hac parte. & concor. ĩ. de offi. ordi. irrefragabilis. ĩ. de hære. ad abolendā. in fine. & j. de statu reg. c. vnico. & in cle. de sup. neglig. prælat. quia regulares. cum concord.

† Generaliter in omnibus quæ sunt iurisdictionis diœcesanæ & dignitatis episcopalis: item beneficia conferet: itē cognoscet de causis delegatis sub nomine dignitatis. Dom. not in c. fi. s. eod. Pet. de Ancha. Font.

i ¶ *Demens.*] de suc. ab intest. cum dilectus. 3. q. 9. indicas. & est simi. quod dicit lex, quòd quando pater est furiosus, filius datur curator patri. C. de curat. furio. l. si pater. ff. eod. tit. l. 2. aliàs autem erubescit lex filios esse castigatores [3] parentum. in Authen. de nup. §. si quod sanctū. colla. 3. de maior. & obed. cū inferior. hinc est quòd ipsi inuito coadiutorem nō dabunt, vt in seq. responso.

3 Vide B. Thomam 2. 2. q. 10. art. 4.

¶ *Glossa sequens dat quatuor similia, & ponit regulam.*

k ¶ *Duæ ipsius partes.*] sic non sufficit maior pars. & est speciale. ad idem in antiq. de elect. licet. vbi in electione Romani Pontificis requiruntur ad minus duæ partes. ad idem ĩ. eod. tit. alleg. cap. scriptum. vbi in postulatione quæ concurrit cū electione, duæ partes etiā requiruntur. ad idē ĩ. eo. lib. de elect. si quis. & cap. indēnitatibus. §. 1. licet autem hoc sit speciale, quòd duæ partes debent consentire: regulare est quòd duæ partes collegij vel vniuersitatis debēt esse præsentes. ff. quod cuiusque vniuer. l. plane. ff. de decret. ab ord. fac. l. 3.

Additio. Vide quod not. de maior. & obe. c. fi. in 3. glo. & de ijs quæ fi. à maio. par. cap. in glos. penul. & quod sup ea dixi. Ioan. And.

l ¶ *Aut duos.*] hanc litteram, quam ĩ. habueras, hic videas repetitam: per quam litterā credo quòd si plures dare vellent, nō possent. [4] & potuit Papa ad hoc motus esse ex eo quòd coadiutores debēt sumptus habere ab ecclesia, vt j. eod. §. præsenti. ltemua ergo scriptura [5] quia Papa si de pluribus voluisset, hoc expressisset. de deci. ad audientiam. in antiq. & sufficit ita scriptum esse. 6. q. 3. scripsi. ff. qui & à quibus. l. prospexit. cum etiam isti nō ordinarij, sed delegata potestate fungantur: vnde habent seruare metas mandati. ĩ. titulo prox. cui de non. ĩ. de rescript. cum dilecta.

4 Idē Philip. & Domi. Font.

5 Nota formam datā ab homine seruādam, sicut formā datā a iure. Domi. Font.

m ¶ *Officium.*] est ergo coadiutoris [6] officium ea facere, quæ pertinent ad officium eius cui deputatus est.

6 De potestate coadiutoris vide Oldradum consilio 44.

¶ *Glossa sequens not. differentiam, arguit, argumentum reprobat, & ad iura contraria respondet.*

n ¶ *Noluerit.*] non est ergo idem tacere quod contradicere, quia si contradicit, capitulum coadiutorem non dat: si tacet secus, vt in proximo casu. ad hoc facit j. de reg. iur. is qui tacet. vbi dicā de hoc. Et not. arg. ex hoc textu, quòd coadiutor non datur inuito. ad hoc 7. q. 1. scripsi. & c. qualiter. & c. quamuis. §. ecce. sed hoc est falsum: quia inuito datur. ad hoc de eccle. ædifi. ad audientiam 1. in fi. & not. ĩ. eo. ex parte. in vlt. glos. Et iura illa nō in coadiutore, sed in substituto loquuntur, qui non dantur inuito. coadiutor autē in casu isto per capitulū inuito epo nō datur: aliàs autem per eum ad quem pertinet, bene datur inuito, vt ibi dixi. sed hic Apostolica auctoritate datur: sed hoc casu non dabitur: quia capitulum in hoc casu mandatū non habet à Papa, ad quē datio eius pertinet, vt in principio.

o ¶ *Proximo.*] scilicet quando demens est episcopus, & nescit vel non potest exprimere quid velit.

p ¶ *Circunstantias.*] aliter enim ad veritatem peruenire non posset. 23. q. 8. occidit. ĩ. de test. cum causam.

a Moderatos.] ad idem ī. eod. titu. de rectoribus. & c. seq. non enim coguntur proprijs militare stipendijs. 10. q. 2. precarie. 12. q. 2. charitatem.

Glos. seq. tres concor. alleg. & quæstionem solut.

b *Abstinentes.*] ad idem ī. de elect. nihil est. & eod. lib. & tit. is cui. & c. indemnitatibus.

§. si vero. Et intellige de alienatione immobilium vel mobilium pretiosorum: alias mobilia quæ seruando seruari non possunt, alienare poterunt ad instar tutorum. C. de administrator. lex quæ tutores. Ioan. And.

pleturi, quod super hoc per sedem ipsam contigerit ordinari. Præsenti quoque adijcimus sanctioni, vt coadiutores huiusmodi de prouentibus prælatorum, in quorum assumentur auxilium, sumptus recipiãt moderatos a, ab alienatione qualibet de bonis ecclesiasticis prælatorum ipsorum, vel ecclesiarum suarum quomodolibet facienda penitus abstinẽtes b: rationem non solum in districto examine, sed & prælatis eisdem (si sanæ mentis extiterint) ac capitulis eorundem, seu etiam ipsorum prælatorũ successoribus (si hoc antea nõ fecerint) plenariam reddituri. Cæterum quod de episcopis præmittitur, ad superiores etiã prælatos esse volumus & intelligimus referendum.

DE INSTITVtionibus.

Continuatio dominicalis.

Dictum fuit supra de præbendis: verũ quia posset dubitari ad quem pertinet collatio & institutio præbendarũ, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum: ideo ad nos informandum annectitur rubr. de institutionibus. Pro quo sciendum, quòd institutio hic accipitur large: & sub se comprehendit collationem: Nã collatio proprie dicitur quando beneficium est liberum, & in mera dispositione episcopi, ita quod disponit de illo beneficio iure suo ordinario absque aliqua præsentatione. Sed quando beneficium non est liberum, sed est in iure patronatus alicuius, quia patronus præsentat, & ad præsentationem patroni episcopus instituit: illud proprie dicitur institutio. Prouisio vero dicitur quando fit iure deuoluto: scilicet quando superior prouidet in refutationem inferioris.

TITVLVS VI. De institutionibus.

Bonifacius octauus.

Capitulum sede vacante, licet beneficia ad episcopi collationem spectantia conferre non possit, tamen ad illa præsentatos instituere potest. hoc dicit. Zen.

Et si capitulum.] Sede vacante capitulum succedit episcopo in potestate instituendi, sed non in potestate conferendi beneficia. hoc dicit secundũ Ioã. de Fan. Et primo improbat similitudinem: Secundo decidit casum dubium: ibi, *Præsentatos.* quod dubium fortificat: ibi, *Licet.* Ioan. And.

Pro intellectu huius capituli est præsupponendum illud quod habetur in c. cum olim. de maior. & obe. in antiq. videlicet quòd capitulum sede vacante succedit episcopo: ideo potest exercere ea quæ sunt iurisdictionis per se: & illa quæ sunt ordinis per alium, puta, per aliquem episcopũ. Item est præsupponendum, quod cõferre beneficia est iurisdictionis voluntariæ: ideo potest exerceri extra territorium. in cap. nouit. de offic. lega. in antiq.

Casvs. Vacante ecclesia Pictauen. per mortem prælati, antequam aliquis esset electus in episcopum, vacauerunt aliqua beneficia spectantia ad collationem episcopi: certum est quòd capitulũ succedit loco episcopi: sed vtrũ ista beneficia vacantia poterit capitulum conferre? Respondet Romanus Pontifex quod non: sed collatio illorum beneficiorum reseruabitur futuro episcopo: nec valet contraria consuetudo: vt tenent doctores in dicto cap. cum olim. alleg. Et rationem assignant: quia capitulum non potest incipere præscriptionem: cum præscriptio nõ incipiat, nec currat contra ecclesiam vacantem. Sed ponamus quòd vacant beneficia patronata: vtrum capitulum potest instituere præsentatos? Respondet quod licet capitulum non possit conferre beneficia vacantia (vt dictum est) tamen poterit instituere ad præsentationem patroni. Not. primo vnum casum, in quo capitulum sede vacante non exercet iurisdictionem episcopalem. scilicet in collatione beneficiorum spectante ad solum episcopum, sed poterit instituere ad præsentationem patroni, id est, in confirmandis electionibus: vt in iure alleg. in glos. Nota ibi. *Admittere,* quod differunt admittere & instituere. Et per hunc textum deciditur vna quæstio, quæ est in facto: Nam quidam patronus quendam clericum præsentauit vicario episcopi: & rogauit illum, vt illũ admitteret: vicarius respondit, placet: vnde notarius instrumento suo inseruit qualiter vicarius illum admisit & instituit: nunc redarguitur instrumentum de falso: quia vicarius epi admittendo personam, non per hoc instituit. Iste tex. facit quod instrumentum sit falsum: quia differunt admittere & instituere: & admittendo personam istius præsentati, non vf illum instituere.

CAP. I.

Et si capitulum a † sede vacãte beneficia, quæ ad collationẽ episcopi d pertinẽt, conferre non possit e: Præsentatos f tamen à patronis potest admittere, si sint idonei g, & eos instituere in beneficijs, ad quæ fuerint præsentati: Licet ad episcopum h (si superesset) admissio & institutio huiusmodi pertineret †.

Idem [in eodem †.]

Non repellit præsentatum defectus sacrorum ordinum. hoc dicit. Zenze.

CAP. II.

Si is i, ad quem rectoris præsẽtatio in aliqua parochiali ecclesia noscitur pertinere, quempiã non constitutum in sacris præsentet ad eã ipsum † (dummodo aliàs sit idoneus, & infra tempus à iure statutum k ad ordines, quos ipsius ecclesiæ cura requirit, valeat promoueri) decernimus admittendum.

Not. casum prohibitum capitulo sede vacante. Alios vide per Ioan. And. in c. 1. ī. de mai. & obed. eod. lib.

Not. quod potestas instituendi in beneficijs deuoluitur sede vacante ad habentem exercere iurisdictionem prælati defuncti. Domi.

Prima glos. dicit quid declaret.

c *Et si capitulum.*] Emanauit ad declarationem eorũ, quæ not. supra de maior. & obedient. his quæ. & cap. cum olim.

d *Episcopi.*] solius. quod dic vt ī. ne sede vac. c. vnico.

Glo. seq. alleg. concord. obycit & soluit.

e *Non possit.*] vt ī. ne sede vac. c. illa. § Sed obijcies, si potest confirmare quod est plus: quare non conferre? Solu. est falsum, quòd confirmare sit plus: quia quod confirmat, non donat. de fide instru. inter. sed qui confert donat. ī. eod. libr. de offic. vicar. c. vlti.

Glossa sequens quærit & soluit.

f *Præsentatos.*] quid de electis per clericos ad quos electio spectat? Dic idem. sed de illis erat expressum in prædicta decret. cum olim. de maio. & obe. ideo de præsentatis solum hic dixit: & poterat de præsentatis dubitari; quasi præsentatio tribueretur gratiæ, & non iuri communi: vt sic potestas huius gratiæ vacante sede in capitulum non transiret.

g *Idonei.*] intelligitur si non sit appositum. de elect. causam quæ. in antiq.

Additio. Arguit hic Archid. per c. 28. dist. priusquam. & per not. 63. dist. c. 1. in fi. quòd si cõfirmator. episcopus, capitulum, vel confirmator ipsorũ dicit: talem non debuistis eligere: per idipsum reprobasse videtur. Ioan. And.

h *Episcopum.*] solum i. ea enim quæ sunt iurisdictionis, trãseũt in capitulũ sede vacante: vt in iuribus superius allegatis. ad idẽ de hæret. ad abolendam. in antiq. quod verũ intelligas, nisi interdictũ eis esset à Papa: vt ī. eod. lib. de maioritate. & obedien. capi. vnico.

Is.] Non diuiditur. Ioan. And.

Casvs. Vacante aliqua ecclesia parochiali patronus illius ecclesiæ præsentauit Titium clericum constitutum in minoribus ordinibus, diœcesano: qui clericus erat aliàs idoneus: vtrum propter istud defectum, quod non est promotus ad sacerdotium, sit repellendus à beneficio? Respondet, quod propter defectum sacri ordinis non est à beneficio repellendus: dum modo aliàs fuerit idoneus, & possit promoueri ad sacros ordines intra annum. Nota primo quod appellatione rectoris comprehenditur ille, qui præficitur parochiali ecclesiæ. vide in clemen. dudum. de sepul. Not. secundo, quod idoneitas in præsentato ad ecclesiam requiritur tempore præsentationis quo ad alias qualitates quàm ordinum sacrorum. Domi.

i *Sacris.*] quod in decret. ī. de æta. & qualita. præterea. de dispensatione olim fieri poterat: est hic hodie ius commune. quod verum intelligo in hoc suo casu: scilicet cum præsentatur quis ad rectoriam ecclesiæ parochialis per patronum. Dic autem vt dixi ī. eod. lib. de præb. si pro clericis pauperibus.

Additio. Multi contra. & vide quod ibi dixi de elect. dudum. ī. super versic. vel in ordinibus. Ioan. And.

k *Statutum.*] ī. de elect. eod. lib. licet canon. [vide glos. fi. c. 2. ī. de rescrip.]

† Variæ significationes huius vocis, capitulum, ponit Ioan. And. in c. capitulũ. ī. de rescrip.

† solidũ, pertinerent.

† Hæc duo verba. in eodem nõ sunt in antiquis codicibus.

† Not. idoneitatẽ & tempus hic per copulã poni. vnde non sat est quod intra tẽpus iuris possit promoueri: sed debent etiam aliæ idoneitates concurrere. Dom. & Petr. de Ancha. Fé.

† Opinio Guil. Spec. de præsentatione nõ facienda capitulum vacante sede, & quomodo commendã facere potest secundum Vrie c. quas ibi scripsi, hic ponit Archidiaconus. Io. And.

† De eodem in hu° glo, vide late Hostien. in c. ad abolendã. vers. sede vacante. extra de hæret.

DE CONCESSIONE PRAEBENDAE ET Ecclesiæ non vacantis.

¶ *Visum fuit supra de prebendis & alijs beneficijs ecclesiasticis: etiam visum est de institutionibus ad illa beneficia ecclesiastica: verum quia posset aliquis dubitare quid iuris sit de beneficijs non vacantibus, verum possint alijs conferri: ideo ponitur rubrica, de concessione prebendæ, & ecclesiæ non vacantis.*

TITVLVS VII.

De concesſione præbendæ, & ecclesiæ non vacantis.

¶ Innocentius quartus dilecto filio Andreæ capellano nostro.

¶ *Si mandatur alicui prouideri de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam, & vacat dignitas, quam ante acceptationem ordinarius confert, tenet ipsius collatio: etiamsi executor impetrantis ante acceptationem fecerit reseruationem, inhibitionem, & processus super prima vacante. Ioan. And.*

CAP. I.

Quia cunctis [a]: & infra [b]. ¶ Proponebatur itaq; pro parte tua, quod cum prædicta [c] præpositura dum vacabat [d] tibi per eum [e], qui cõferre potuit ipsam, collata fuiſſet: collatio huiuſmodi canonica existebat, maxime cum nulla per Priorem [f] ipsum, quæ illam impedire poſſet [g] inhibitio præceſſiſſet. Dicebat autem pars altera, quòd cum præmiſſæ [h] litteræ ſede Carnoteñ. vacante fuiſſent in capitulo publicatæ [i], ac præfatus episcopus tũc de capitulo ipſo eſſet [k], ibique præſens exiſteret, ignorare non potuit mandatũ Apoſtolicũ (ſuper conferenda memorato D. prębẽda vel dignitate ſine cura [l], quã ipſe duceret

Quia cun- ctis.] Hæc est famosa decretalis, & copiosa, & subtiliter glossata per Innocẽtiũ. Abbas sic summat: q executor datus sub forma, q conferat tali qđ duxerit acceptandum: ante acceptationem nihil facere potest. Sed dicit Ioan. And. q istud non est bene dictum. Sed dic q intellexit illud nihil, q afficiat: & sic debet intelligi glos. in §. *Sub' vnctum* infra, q incipit. *Nota quòd quãdo.* Dom. Iſtud cap. diuiditur in ſex partes: vt in gl. Nam in prima ponitur actoris petitio. In ſecunda, exceptio rei: In tertia ponitur agentis replicatio: In quarta parte ponũtur duplicationes: In quinta, triplicationes: In ſexta & finali parte ponitur ſententia. Prima eſt in prin. Secũda: ibi, *Dicebat autem.* Tertia: ibi, *Ex parte.* Quarta: ibi, *Sed exstitit:* Quinta: ibi, *Econuerſo:* Sexta: ibi, *Nos itaque.*

CASVS. Innocentius quartus fecit gratiam cuidam Draconi in eccleſia Carnoteñ. ſub hac forma: quia mandauit canonicis illius eccleſiæ, vt Draconem reciperent in canonicum & in fratrem, & præbendam vel dignitatem ſi qua vacaret eidem conferrent, quam duceret acceptandam; alioquin proximo vacaturam, cum decreto irritante, & datis ſibi executoribus ad compellendum; Draco iſte præſentauit gratiam ſuam executori: qui executor acceſſit ad illã eccleſiam in qua erat ſubdecanus illius eccleſiæ: & ipſi Draconi contulit præbendam proximo vacaturam: & ſic contulit antequã Draco illam acceptaret: Deinde in ipſa eccleſia vacauit præpoſitura Normaniæ, quæ erat dignitas ſine cura: qua vacante quidam legatus Cardinalis in illis partibus exiſtẽs, rogauit epiſcopum, vt de dicta præpoſitura prouideret cuidam Andreæ nepoti dñi Papæ: Epiſcopus reſpondit quòd quantum ad hoc committebat vices ſuas illi legato Cardinali: qui legatus præpoſituram contulit Andreæ nepoti domini Papæ: poſtea Draco acceptauit illam dignitatem: Modo fuit orta controuerſia ſuper illa dignitate inter Andream nepotem Papæ, qui habuerat collationem à legato nomine ordinarij: & dictum Draconem qui habuerat collationem à ſuo executore: fuit dubitatum quis haberet potius ius in ipſa dignitate: vnde fuerunt allegatæ plures rationes hincinde: tandem auditis allegationibus hincinde per partes propoſitis, Papa tulit ſententiam definitiuam pro ſuo nepote contra Draconem, & ipſi Draconi impoſuit perpetuum ſilentium: Ratio motiua Papæ fuit: quia Draco acceptauerat dignitatem iſtam poſt collationem ordinarij.

Not. primo ex principio textus practicam concipiendi libellũ, cum agit quis pro beneficio, quod dicit ad ſe pertinere: nam non ſufficit dicere quòd habuit collationem a tali; ſed vlterius addat in libello, & qui habebat poteſtatem conferendi. Not. principalem effectum huius cap. q ſi mandetur alicui prouideri de dignitate proximo vacatura, quam ipſe pro quo ſcribitur, duxerit acceptandam; poteſtas ordinarij non eſt ligata, niſi is pro quo ſcribitur acceptauerit: nam executor non poteſt facere collationem niſi facta acceptatione: ſed facta acceptatione poteſt executor ſuam poteſtatẽ exercere, etiã priuſquam vacet dignitas. Nota quòd in iudicijs non eſt facienda acceptatio perſonarum: qđ eſt contra aliquos iudices, qui grauant ſuos conſanguineos, vt videantur iuſtiores: tñ prudentes iudices ſe exonerant à talibus cauſis, ne videantur hominibus iudicaſſe affectione carnali. Nota q decretum irritans in gratia expectatiua ligat ignorantes, dum tamen fuerit purificatum: quod purificatur dum gratia eſt purificata. Et non dicitur purificata gratia, niſi ipſa fuerit acceptata. Nota quæ dicatur canonica collatio: quia illa quæ eſt facta de beneficio vacante: & per illum qui poteſtatem habet conferendi. Nota finaliter, quòd licet non ſit neceſſe in libello tollere defenſionem partis aduerſæ, vt not. Inno. de re iudic. cum Bartholdus. tñ ex illa nõ vitiatur libellus: vt patet hic dũ dicebat q nõ erat facta inhibitio. Domi.

¶ *Prima glos. summat, & ponit prouiſionem inuentam contra caſum.*

a ¶ *Quia cunctis.*] Si mandatur alicui prouideri de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam, & vacat dignitas, quam ante acceptationem ordinarius confert, tenet ipſius collatio: etiamſi executor impetrantis ante acceptationem fecerit reſeruationem, inhibitionem, & proceſſus ſuper prima vacante. Cõtra hunc caſum ſtylus curiæ clauſulam adinuenit, qua ſtatuit terminum acceptandi, inhibens infra illũ collationẽ fieri cũ decreto. quod dic vt in clemen. eo. tit. cũ ei quẽ. 2. reſpõ. ADDITIO. Formã illius clemen. ibi vide notatam in gloſ. iſte terminus. Ioan. And.

¶ *Secunda glos. supplet decisam, & diuidit decretalem.*

b ¶ *Et infra.*] ſub hoc infra intelligas factũ: ſcilicet quod Inno. concedit gratiam Draconi ſuper prima præbẽda vel dignitate ſine cura, quę vacaret in eccleſia Carnoteñ, quam duceret acceptandam dato ſibi Priore quodã in executorẽ: vt in litteris ſuis erat decretũ: Prior ille acceſſit ad eccleſiã Carnoteñ. q̃ tunc vacabat: & ibi in capitulo, in quo erat ſubdecanus, gratiam publicauit: & contulit ibidem illi D. dignitatem ſine cura, vel præbẽdam, quæ ibi primo vacaret, quam duceret acceptandam: inhibens ne quis veniret contra ſuam collationem, & pronuntians irritum ſecus factum: Poſt hoc præpoſitus Normaniæ in vltramarinis partibus deceſſit, prius electo & confirmato ſubdecano ipſius eccleſiæ Carnoteñ. in epiſcopũ Carnotenſem: præpoſitura autem illa erat dignitas [a] ſine cura in eccleſia Carnoteñ. G. ſancti Euſtachij, Cardinalis in partibus illis legatus ſupplicauit epõ, vt dignitatem illam conferret Andreæ nepoti domini Papæ: epſ ille commiſit illi Cardinali, vt cõferret: qđ factum eſt. Prior autem ille executor Draconis audiens dignitatẽ illam vacaſſe, commiſit cuidam archipresbytero, q illum Draconem, qui ipſam dignitatem acceptauit, deberet de ipſa inueſtire: quod factũ eſt. Modo inter. D. & A. ſuper hac dignitate q̃ſtione ſuborta, partes ſteterunt coram Papa: & primo allegauit A. vt ſequitur. hæc patent in deciſa, & ex ijs quæ ſequuntur infra. Et diuide in ſex partes: In prima quæ durat vſque ibi, *Dicebat autem:* ponitur Andreæ petitio. In ſecunda quæ durat vſque ibi, *Ex parte:* ponitur Draconis defenſio. In tertia quæ durat vſque ibi, *Sed extitit:* ponuntur replicationes A. In quarta quæ durat vſque ibi, *Econtra vero:* ponuntur replicationes Draconis. In quinta quæ durat vſque ad §. *Nos itaque.* ponũtur triplicationes A. In ſexta p A. ſentẽtia fertur. ADDITIO. Hoſtien. qui facit nouem partes in hoc capitul. de ſecunda facit tres: dicens q contra A. excipitur: Tertio exceptio roboratur: Quarto pro D. alia ratio inducitur. Item de tertia dr, quòd quinto replicatur: Sexto, replicationi additur. hoc non placet: quia potius ſunt partium diuiſiones, quàm partes. Ioan. And.

c ¶ *Prædicta.*] in deciſa. ſic infra de reb. eccl. non alien. dudum.

d ¶ *Vacabat.*] notabat factũ partis alterius: quaſi dicat. illi D. fuit collata præbenda ſeu potius dignitas per executorem ſuum, antequam vacaret: ſed mihi vacans collata fuit.

e ¶ *Per eum.*] ſcilicet per epm ſeu eius auctoritate, vt ſ. dixi. interdum etiam ſolus epſ talia confert: interdũ cum capitulo ſecundũ diuerſas conſuetudines. quod dic vt not. de elect. cum eccleſia Vulterana. j. ne ſede vac. c. vnico. & bene dixit, qui potuit: quia aliàs collatio non valuiſſet, quia pro non dato habetur, quod ab illo datur, &c. de iure patr. quod autem. in antiq. ibi de hoc.

f ¶ *Priorem.*] qui fuerat executor Draconis, vt ſ. dixi.

g ¶ *Poſſet.*] Nota quòd aliqua præceſſerat: ſed non talis, quæ impedire poſſet. & erat ratio: quia fuerat facta ante acceptationẽ, vt patet j. verſ. ſubiunctum.

h ¶ *Præmiſſa.*] in deciſa impetratę p illũ D. ad Priorẽ executorẽ ſuũ.

i ¶ *Publicata.*] vnde per hoc videbatur dignitas affecta, vt j. eo. ſ. capitulo. ſed non eſt verum hoc caſu, vt ibi dicam.

k ¶ *Eſſet.*] ſic ſ. de reſcript. cam te. & licet hoc non ignoret: non tñ ignorabat collationẽ per Priorẽ factã ante vacationẽ & acceptationẽ nõ valere: & ideo iſtæ allegationes ignorantiæ parum proſunt.

l ¶ *Sine cura.*] etſi hoc non fuiſſet adiectum, de tali intelligendum erat, vt ſ. eod. lib. de præbend. cum in illis. § reſponſo.

[a] Quaetur auctor decret. dicit Hoſtien. & Boati. poſt eũ, qui ſemper fuit nobilibus gratioſus: & iſte Draco fuit filius domini de Borbonio. Ioan. And.

[a] Dicit Io. Mona. q hic nõ fuit diſputatũ an eſſet dignitas, vel officium: tamẽ vt dicit ipſe Inno. de præbẽ. de multa. in fin. quod præpoſituræ eccleſiæ Carnoteñ. ſũt officia, non dignitates. Ioan. And.

a ¶ *Videbatur.*] male intelligentibus: subtiliter autem intuentibus hoc non videbatur. supra de translation. inter corporalia. §. t.

b ¶ *Allegabatur.*] pro parte ipsius D. ad corroborandam exceptionem, vel defensionem suam.

c ¶ *Non possit.*] vt j. de priuileg. volentes. talia tñ priuilegia non extenduntur ad sententias ordinariorum, nisi in casibus, vt j. eod. tit. [iam alleg.] ne aliqui.

d ¶ *Similiter.*] parum valet hæc similitudo: quia alia ratio reformat pactum, vt patet j. §. ex parte.

e ¶ *Post tempus.*] quod est duorum mensium à tempore publicationis. postea vero non valebit ignorantiam allegare: vt in Authen. vt fa. no. cōsti. coll. 5. circa prin. & ỹ. ne cle. vel mo. super specula. Et hic adde quod dixi in fi. huius lib. super data Romæ. in vlt. gl. Ioan. And.

ADDITIO. Facit etiam ỹ. de senten. excō. nouerit. dicit Hostien. ꝙ putat ibi speciale in constitutionibus principis: aliàs autem hoc tempus erit arbitrariū. ff. de iure delib. l. 2. §. ait prætor. & ideo sufficit ꝙ sit publice promulgata ad hoc vt omnes astringat. ỹ. de postulatio. prælat. c. 1. 16. dist. ꝙ dicitis. de cōstit. c. 2. de hac materia, & quæ sit ratio diuersitatis, plene not. ỹ sum. de constit. §. quando constitutio. in princi. Hostien. cuius dictum ponunt. Ioan. Mo. & Archid. Opinionem autē Ioan. quā ponit Archi. vide in remis. quę sequitur in gl. Subdit autem Archid. ꝙ mandatum ligare non debet, nisi ex quo peruenit ad eos, quibus mittitur. ff. de acquirēda possessione. qui absenti. Et not. Innocen. ỹ. de elect. innotuit. in vltima glos. sua. & vide quod dicam super glossa sequenti. Io. And.

f ¶ *Priuilegijs.*] Hæc allegatio intelligitur secundum responsionem aduersæ partis. j. eod. §. ex parte. & poterat esse ratio: quia constitutiones sunt pœnales: & sic ex se odiosæ: priuilegia gratiosa, & sic fauorabilia. ad hoc j. de reg. iur. odiosa. sed licet hoc probabile videatur secundum prædictum §. debet intelligi.

ADDITIO. Dicunt Innocen. & Hostien. ꝙ hæc ratio, scilicet: q̃ constitutiones sunt pœnales: non est perpetua. declarat Ioan. Mo. quia in multis constitutionibus non agitur de pœna infligenda. dicit ergo ꝙ quia lex omnibus est communis, & omnes astringit. ỹ. de constitu. cap. fin. C. de leg. leges sacratissimæ. ideo ibi est tempus vniforma. Sed indulgentia est lex priuata. 3. dist. priuilegia. quam sola concedentis intentio contemplatur. Ioan. And.

g ¶ *Speciale.*] quasi secundum intentionem allegantis littera pro D. directa priuilegium est censenda: & sic non requiratur episcopi scientia: sed non ita vt sequitur. Ioan. And.

h ¶ *Absentem.*] contumaciter. aliàs. ʒ. 3. q. 9. per totum.

ADDITIO. ỹ. de maio. & obedien. inter quatuor. Archid. remittit 3. q. 9. in sum. de dolo & contumac. veritatis. in antiq. Ioan. And.

i ¶ *Depositionis.*] idem in inhibitione, suspensione, vel excommunicatione vf. ad hoc de dolo & contuma. cap. veritatis. in fine.

acceptandam, cum primo in ecclesia ipsa prædicta vacaret) alij fuisse directum, & sic per consequens facultatem sibi esse sublatā cōferendi huiusmodi dignitatē: propter quod videbatur [a], quod nec per se nec per aliū præfatā præpositurā, curā non habentē animarū annexam (quæ primo post mandatum ipsum in ecclesia prædicta vacauit) poterit alicui personæ conferre. Præsertim cum iam dictus Prior, eodem publicato mandato, mox præfato D. præbendam vel dignitatem curam huiusmodi non habentē, quam primo in eadem ecclesia vacare contingeret, cōtulisset: nec aliàs etiam (prout allegabatur [b]) prodesse poterat ipsius episcopi ignorantia in hac parte. Nam si alicui à sede Apostolica concedatur, quòd excommunicari nō possit [c]: licet id forsan suus ignoret episcopus, nō tamen propter hoc eius ligatur sententia, si quam proferat in eundem. Similiter [d] si alicui conferendi præbendam aliquam tribuatur à sede Apostolica potestas: ex hoc ipso videtur, quòd sit episcopo conferendi tunc eam penitus interdicta facultas. ¶ Nec obstaret si forte obijceretur, quòd lex seu constitutio & mandatum nullos astringunt, nisi postquam ad notitiam † peruenerint eorundem, aut nisi post tempus [e] infra quod ignorare minime debuissent: quia in priuilegiis [f], & indulgentijs seu concessionibus specialibus secus existit, in quibus sufficit, quòd ad illorū, quibus conceduntur, notitiam perueniant: vt patet cum indulgetur alicui, quòd excommunicari non possit: sicut superius est expressum. Et quidem cum tribuitur alicui potestas conferendi præbendam: videtur proculdubio ei concedi aliquid speciale [g] ¶. Adijciebatur insuper, quòd cum sententia statim arctet etiam ignorantem: quoniam si contra prælatum aliquem absentē [h] depositionis [i] sententia proferatur, contractus, quos inijt ignoranter postea vt prælatus, nullum robur obtinent firmitatis: & in supradictis litteris irritum decernimus & inane, quidquid super huiusmodi præbenda vel dignitate cōtra nostrum contigerit attentari mandatū: collatio, quam idem episcopus post tale nostrum decretū (siue illud ignorauerit, siue non) de præfata præpositura, per se vel per aliū fecerat, non valebat [k] ¶. Ex parte vero tua extitit replicatū, quòd hæc de illis priuilegiis & indulgentiis (æquitate suadente) debent intelligi, quæ vim suam [l] habent mox cum ad illos, quibus conceduntur peruenīunt: ex quorum tenore liquido nosci potest, quòd talis circa ea fuerit intentio concedentis: vt pote cum alicui conceditur, quòd excommunicari non possit. ex † hoc enim euidenter apparet alijs ipsum excommunicandi ademptam esse penitus facultatem: non sic autem si alicui conferendi præbendā, siue certam [m], siue incertam [n] tribuatur potestas: non enim tunc esse videtur tribuentis intentio, vt per hoc ei (ad cuius donationem præbēda ipsa pertinet) conferendi possibilitas adimatur [o]: nisi prius ille sibi notificet, quòd eam velit per huiusmodi potestatem conferre, aut ei collationem interdicat illius, vel postquam illi notificauerit talem potestatem fore sibi concessam, vacuum decernat & irritum [p], si secus de ipsa præsumat. Quia [q] cum illi nō amplior detur potestas, quàm ipse Romanus Pontifex habeat in hac parte, sicut per eam, quam obtinet ipse Romanus Pontifex facultas conferendi beneficium vel præbendam (nisi suam insinuet voluntatē)

k ¶ *Non valebat.*] hoc verum esset, si de certa præbenda vel dignitate mandatum fuisset: vel in casu isto post acceptationem, & hoc non aduertit allegator. Ioannes. And.

l ¶ *Vim suam habent.*] priuilegium enim datum alicui statim vim suam habet cum peruenerit ad illum cui conceditur. ad hoc facit lex dicens, ꝙ si testis seruo meo, vt in libertate moretur: non statim liber est: sed tunc cum littera ad ipsum peruenerit. ff. de acqui. pos. l. q absenti seruo. in princip. ¶ Sed non sic cum dat alicui potestas conferendi præbendam: vt j. versicul. non sic autem &c.

m ¶ *Certam.*] expressam vel non expressam: puta primam, quæ vacauerit.

ADDITIO. Quæ dicitur certa p̃ tāto, quia refertur ad vnicā: vere tamen prius est incerta.

n ¶ *Incertam.*] sicut cū dr, præbendam conferas, quam duxerit acceptandam: vt in casu nostro.

o ¶ *Adimatur.*] ỹ. de præbend. dilectus. 2.

p ¶ *Et irritum.*] Nota quòd executor qui habet potestatem conferendi, potest interdicere collationem ei ad quem pertinet de iure, & reseruare sibi collationem, & decernere irritum quod postea fieret, sicut & legatus. de iure patr. cum dilectus. & not. de hoc de præben. c. vlt. & sic habes hic tres casus, in quib⁹ p̄benda afficitur. de his videbis j. eod. si capitulo. & c. si soli. Io. And.

ADDITIO. Quòd possit executor talis sibi reseruare, & decernere, &c. not. Innocen. qui dicit satis hic patere, ꝙ executor suspendit ordinarium à collatione beneficij. Sed Hostiensis intelligit hæc verba quando in rescripto est clausula; decernentes, &c. supra de præbendis, inter. & refert quod alij generaliter intelligunt. & Archid. dicit opinionem Hostien. confundi. j. eod. si soli. Ioan. And.

q ¶ *Quia cum illi.*] optima responsio, & s̃m Innoc. Papa enim præbendas omnes & dignitates conferre potest. ỹ. de præbendis. c. 2. & tñ illi ad quos collatio spectat, possunt illas conferre: nisi Papa prius insinuet illis ꝙ non conferant cum decreto, sic per talē potestatem datam executori non aufertur ei ad quē pertinet cōferendi potestas, nisi in literis id dicatur: scilicet ꝙ conferre non possit.

Constitutio noua ligat post duos menses à tempore publicationis. de quo articulo vide D. Thomam 1. 2. q. 90. art. 4. & Sotum lib. 1. de iust. & iure. q. 1. a. 4.

† Vide Decium & doctores in c. cognoscentes. extra de constit. & Turrecrematam in c. in istis. §. leges. dist. 4.

† Hostien. dat hic aliud simile. quod vide not. de præben. accedens ad fi. gloss. Ioan. And.

† Allditas ex hoc .n. euidenter apparet alijs excommunicandi cū adēptam, &c.

Executor habens potestatē conferendi, potest interdicere ei ad quem aliàs de iure pertinet conferre.

a ¶ *Ibi.*]

alicui non aufertur, similiter & per eam, quæ taliter illi [a] ab ipso [b] conceditur ei, ad quem ipsius præbendæ spectat collatio, priusquã insinuet ille sibi quod eam velit concedere, vel etiam conferat (si forte vacet) potestas nõ tollitur conferendi: nisi forsan quòd ipsam conferre nõ possit, exprimatur in concessione huiusmodi potestatis: tunc enim licet talem concessionẽ fortassis ignoret; sua tamen collatio, si postmodum præbendã ipsam cõferat, nihil valet: cum satis super hoc concedentis intentio agnoscatur: sicut cũ indulgetur alicui, quòd excommunicari non valeat, vt in superioribus est præmissum. ¶ Subiunctum [c] etiam extitit, quòd cum memorato priori per præfatas litteras mandassemus, vt memorato D. præbendam vel dignitatem sine cura, quam acceptandam duceret, si vacaret tunc, vel quam primo vacare contingeret in ecclesia prædicta cõferret. idẽ prior prouidendi ei de præbenda vel dignitate ipsa (nisi post [d] acceptationem ipsius) † non habebat aliquam potestatem. Vnde cum sæpedicta præpositura fuerit ibi (antequam illam idẽ D. acceptaret [e],) præfati episcopi auctoritate collata, huiusmodi collatio talis [f] mandati nostri prætextu (etiam si prius illud episcopus ipse sciuisset) non poterat vacuari. Nostrum autem in hac parte decretum ad præbendã seu dignitatem, quã prædictus D. acceptaret, referri [g] debebat: alioquin super incerto fuisset editũ, nec aliquẽ astrinxisset [h] ¶. Sed extitit ex aduerso [i] respõsum, quòd & si † præfatus Prior iam dicto D. præbendam vel dignitatem huiusmodi cum vacaret, ante huiusmodi acceptationem conferre nequiret: idem tamen D. præbendam vel dignitatem talem licite posset & libere acceptare: quare prædictus episcopus præfatam præposituram (cum non prius eum requisierit, an acceptare vellet eandem) cuiquam conferre nõ potuit: quinimo ipsius collatio (cum idẽ D. præposituram ipsam postmodum acceptauerit) irritari debebat, & concessio per iam dictum archipresbyterũ [k] sibi facta debet stabilis permanere. Sicut cum legatur [l] alicui vnus ex seruis, quem elegerit [m], vel optauerit, & hæres ante optionem, vel electionem illius manumittit aliquẽ, vel alienat ex illis: profecto manumissio vel alienatio irritatur, ceditque ille [n] legato, si legatarius eum duxerit eligendum. ¶ Econtra vero pro parte tua propositũ extitit, quòd id in vltimis [o] volũtatibus tenet, nec præmissa in legatis futuris [p], quẽadmodũ in extantibus habent locum: quia nec etiam ad optandum seu eligendum ex illis [q], sicut ex istis potest terminus assignari. Et grauis inesset conditio, quoddamque incongruum [r] videretur, si quando mandaretur ali-

a ¶ Illi.] executori.

b ¶ Ab ipso.] Romano pontifice. Ioan. And.

c ¶ Subiunctum.] pro parte ipsius Andreæ, cui scribitur.

d ¶ Post acceptationem.] intelligitur autem acceptare petendo per executorem suum sibi conferri beneficium, quod poterat acceptare: vel recipiendo illud sibi præsenti collatum: vt in cle. eo. tit. cum ei quem. 3. responso.

e ¶ Acceptaret.] Not. quòd quãdo scribitur sub hac forma; quam duxerit acceptandam: decernentes irritum & inane, executor tũc ante illam acceptationem nil potest facere: & si fecerit, nõ valebit tamquam super incerto prolatum. arg. ff. quod cuiusque vniuer. l. item eorum. §. 1. Si vero Papa mandet alicui prouideri de præbenda, quam duxerit acceptandam, sine clausula illa, decernentes: tunc tenebit collatio illius, ad quem de iure pertinet, antequam ei nuntietur [1] de acceptatione. Si autem Papa mandat alicui prouideri de præbenda, quam acceptauerit, cum clausula; decernentes: tunc acceptatione facta, statim executor interponit auctoritatem suam, prohibendo ne contra prohibitionem suã aliquid disponatur de illa præbenda, decernendo irritum & inane quicquid postea duxerit faciendum: cum hoc per illam formam sic ei sit concessum: nec valebit prouisio tunc facta ab eo, ad quem pertinet illius præbendæ collatio, etiam ignorante huiusmodi acceptationem & decretum. Bernar.

f ¶ Talis.] scilicet quã duxerit acceptandam.

g ¶ Referri.] licet igitur dicatur in litteris; decernentes, &c. nihil operatur decretũ priusquam fiat acceptatio: aliàs decretum esset super incerto: prout sequitur: Papa enim non vult quod statim assumat illud decretum suum vigorem: sed tunc cum acceptauerit, valet: etiam si ille ad quem pertinet collatio, ignorauerit acceptationem: quia tunc decretum sumit vigorem, & ligat ignorantes: vt hic, & ĩ. de præbend. eod. lib. dudum. Secus enim est in casu vel decreto, quod prohibet aliquid fieri: & quod cõtra factum fuerit, cassat: quia statim ligat. 35. q. 3. contradicimus. & ĩ. de elect. quia propter. ver. aliter, &c. quando non apponitur clausula illa; decernentes, sæpe locum habet regula illa, Multa fieri prohibentur, facta tamen tenent. de regul. ad Apostolicam. in antiq. secundum Ber.

h ¶ Astrinxisset.] concor. clem. eod. tit. cum ei quem. 2. responso.

i ¶ Ex aduerso.] scilicet ex parte Draconis.

k ¶ Archipresbyterum.] cui Prior qui erat executor Draconis commiserat collationẽ præpositurae, vt patet in integra. & dixi in princ.

Additio. Alij dicunt, quod ille Prior factus erat archipresbyter: & sic erat eadem persona quæ prior: per hoc ius non variatur: tñ ex integra patet contrarium. Ioan. And.

l ¶ Legatur.] ponit tenorem legis. ff. de optio. leg. si cum optio. Ioan. And.

Additio. Dicit Hostien. quod fortis est allegatio, quæ locum habet, siue homo indistincte legatus sit, siue plurium data sit optio: quia singuli sub conditione videntur legati. ff. qui & à quibus l. 3. arg. ff. de pecul. leg. cũ dominus. §. fin. ff. de optio. leg. si tibi. §. fin. & l. si optio. & si lapsi sint anni xx. videtur quòd optare possit: & quòd beneficium ei debeatur. Arg. expressum ff. de condi. & demonstr. l. fin. Io. And.

m ¶ Elegerit.] Not. quod in legato generis data optione eligendi speciẽ, nõ põt fieri alienatio alicuius speciei ante electionẽ legatarij.

n ¶ Cedat que ille.] scilicet seruus manumissus vel alienatus, antequam legatarius elegerit. legatarius ergo poterit illum seruum manumissum, vel alienatũ vendicare si voluerit: forsitam seruus ille alijs seruis melior erat, & hæres legatario electionem auferre nõ potuit. Eodem modo videbatur quod episcopus non potuerit auferre electionẽ isti Draconi: & sic collatio archipresbyteri valere debebat. hoc intẽdit hæc allegatio: sed non est vera. Bernard.

o ¶ In vltimis voluntatibus.] cõmunis responsio aduocatorum nostri tẽporis ad leges Infortiati, speciale in vltimis voluntatibus. Sed dicunt, quare? Vnde admirando dicebat Hostien. Domine dominus noster, & cetera. Si in vltimis voluntatibus hoc locum habeat, multo fortius in beneficiis, in quibus est adhuc plenior interpretatio facienda. ĩ. de dona. cum dilecti. Sed nõ aduertit quòd ista non sunt talia beneficia, quæ sic large sunt interpretanda, vt notauerat de elect. dudũ. & habes ĩ. de præbend. eo. lib. quãuis 1.

Additio. Hostien. qui dicebat in beneficijs pleniorem interpretationem faciendã, addebat, quod princeps non debet in facto suo fraudem aliquam adhibere. ĩ. de donatio. per tuas. nec aliquem propter beneficium suum decipere. C. de ijs qui ve. æta. l. 1. nec alicui inijcere laqueum. 27. q. 1. de viduis 2. nec verbum suum variare. 23. dist. psalmista. Nec primo impetranti præiudicare, vt nota. de rescrip. c. 1. & cap literis. de iure patr. cum autem. in fin. Et dicit quòd nescit si prædictus omnibus consideratis, ipse pro nepote suo iudicasset. Honeste & iuste hoc tenuisset, si ponderasset quod ipse not. in princ. suæ summæ. Ioan. And.

p ¶ Legatis futuris.] vt lego Titio vnum fœtum nasciturum de grege, quem eligere voluerit. & fuit huius mãdati forma similis huic legato: dum dicit, quæ primo vacauerit, quam duxerit acceptandum. Legatum de præsenti est; lego tibi vnũ de seruis meis, quem elegeris. in his à tempore aditæ hæreditatis intelligatur rei legatæ dominium fuisse legatarij: vnde nec seruum legatum sub cõditione hæres manumittendo facit liberum. ff. de manumiss. l. seruum.

Additio. ff. qui & à quib. l. cum is. & vide quod dixi super glos. post. & quod ibi dixi in textu. Ioan. And.

q ¶ Illis.] legatis de futuro: ibi non potest ad eligendum terminus assignari vt sequitur: Sed in legatis de præsenti bene assignatur terminus legatario ad eligendum. Assignabit enim sibi prætor terminum, vt eligat: quod si non fecerit, hæres poterit seruos vendere. ff. de optio. lega. l. mancipiorum & l. si tibi. in prin. & l. si optio. §. vlt. ad hoc facit de testit. spol. frequens. ĩ. eod. lib.

Additio. Facit ĩ. eod. si pluribus. & cap. si tibi. & ĩ. eod. lib. de consue. cap. fin. Ioan. And.

r ¶ Incongruum.] ĩ. eod. executor.

a ¶ Periculo.]

Acceptare dicatur quis beneficium, si ipso quis petit illud sibi conferri.

[1] Pactis (inquit Phil.) ĩ. de appe. cap. super eo 2. Font.

† Do. not. hic, quod executoris ad conferendum beneficium, quod impetrans duxerit acceptandum, inhibitio, innouatio, collatio ante tempus vacationis non ligat ordinarium: quia potestas in eis cum conditionis non exercetur ante purificatam cõditionem. facit cap. si pro te. i. e. de rescrip. Fonta.

† Not. cautum modum allegandi: videlicet, vt loquatur conditionaliter, quod si sic esset, tũ, &c. Et hoc est cautum ne videatur fateri intentionẽ aduersarij. ad hoc dic verb. sign. cap. abbate. ĩ. ad hoc. & ĩ. ĩ except. cũ venerabilis. secundum Host. & Io. An.

Legatum est & de futuro & de præsenti.

Legata de futuro, & de præsenti differũt.

cui de beneficio, quod duceret acceptandum in aliqua prouincia, quam primo illud vacate contingeret, prouideri: oporteret ipsum † in singulis beneficijs postmodum inibi vacantibus (protogata non absque periculo [a] forsitan ipsorum collatione [b]) requiri. vnde cum sæpe præfato Priori fuisset iniunctum, vt dicto D. præbendã vel dignitatem, quam acceptandã duceret, si vacaret in ecclesia memorata, vel quam cito contingeret eam vacare, sibi auctoritate Apostolica conferret, & ita eidem D. circa futuras, siue vacaturas præbēdas vel dignitates tales [b] ipsius ecclesiæ optio data esset, non poterat per hoc memorati episcopi in illis quãdo vacarent, collatio impediri: nisi forsan cum aliquam ex eis vacare contingeret, illam ipse D. (priusquam eam conferret episcopus) acceptaret [c]: vel etiam nisi ante vacationem alicuius ipsarum vacaturarum ex his primam, vel ea omissa, ex aliqua causa [d] vlteriorem duceret acceptandam: quia taliter acceptatam conferre postmodum episcopus non valeret. ¶ Nos itaque tã tuis, quàm præfati D. rationibus plenius intellectis: quia sæpedictã præpositutam ad te nouimus [e] pertinere, ipsam tibi (habito fratrum nostrorum consilio) adiudicare curauimus [f]: ipsi † D. super ea perpetuum silentium imponentes.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Omnis promissio per quam datur via ad beneficia vacatura, est reprobata. Ioan. And.

CAP. II.

DEtestanda [g] † iniquorum peruersitas abstinere nesciens à vetitis, nec gaudere debito modo concessis [h], digne plerunque officium excitat præsidentis ad ea, quæ iusta fuerant consideratione concessa (cum in abusum ea vergere circunspicit) discretione præuia reuocanda [i]. ¶ Sane licet olim fuerit canonica constitutione decretum [k], quòd † hi, qui promittũt aliquibus de beneficijs ecclesiasticis cum poterunt, vel cum facultas [l] se obtu-

† Alias, ita: oporteret; cum.

† Alias, ita: memorato D. super ea, &c.

† Vide concilium Trident. sessio. 24. de reforma. cap. 19.

† Alias, vt hi.

a ¶ *Periculo.*] In beneficijs ergo lęditur res publica: in legatis priuata: in quibus & testator quam vult legem sine alicuius iniuria potest imponere. C. de sacrosanct. eccle. l. r.

b ¶ *Tales.*] scilicet sine cura.

c ¶ *Acceptaret.*] Not. q̃ ille pro quo scribitur sub hac forma, potest acceptando sine præsentia & collatione executoris impedire collationem epi: quod verũ est, si est ibi clausula, decernentes, &c. vt superius dictum est. Sit ergo vigil ille pro quo sic scribitur, vt ordinarium in acceptando præueniat. Ad idem j. eod. ne captandæ. in fine. & ff. de his quæ in fiau. cre. l. pupillus. in fin.

† Hic notat Philip. quòd ordinarius, cui mandatur conferre beneficiũ Titio quẽ duxerit acceptandum: potest beneficiũ ante acceptationem alteri conferre nisi literis esset terminus Titio præfixus ad eligendum. cle. 1. §. secus. j. eod. Fons.

ADDITIO. Quod possit impediri collatio epi acceptando sine præsentia & collatione executoris; tenent Inno. Io. Mo. & Archid. adhibere tñ debent testes idonei; secundum Host. alleg. de offi. ord. pastoralis. in fi. melius facit de sent. excomm. sacro. in princ. in anti. Sed Compost. vult velle q̃ coram executore facienda sit acceptatio j. de rescri. capitulum. in glo. magna. ad fin. versi. quid si literæ. & versi seq. Sed vt dicit archid. hoc non est iure cautum. immo cõtrium hic apparet: cũ sic indistincte loquat, non dicendo corã quo accepter. Ioan. And.

d ¶ *Causa.*] ergo sine causa non potest, vt dixi j. eod. ne captandæ. & vna acceptata non poterit aliã acceptare. ff. de opt. leg. l. apud Aufidiũ. nisi fuisset deceptus: vt quia debebatur alit, & ignorabat: vel pro dignitate simplex beneficium acceptauit.

ADDITIO. Idem not. Innoc. & Host. post eum. alleg. ff. de opti. lega. l. s. & j. de præsum. quia verisimile. vide quod not. j. de elec. causam. & quod scripsi. j. eod. lib. de rescrip. cum in multis. super vlti. glo. quod dicam j. eod. ne captandæ. ad fi. Io. And.

e ¶ *Nouimus.*] ipsum ergo mouit iustitia, non carnalitas. & est hoc contra quosdam hypocritas, qui vt videantur iusti, pronuntiant contra suos.

ADDITIO. Vt dicit Hostiensis de quodam Parisiensi scholari, qui reuersus ad patriam, pronuntiabat contra suos iustas causas fouentes pro extraneis, vt iustissimus videretur. Ioan. An.

f ¶ *Curauimus.*] quia collatio tibi facta præuenit acceptationem Draconis. Ioan. And.

DEtestanda.] Primo ponit secundum Ioan. Mona. arengam vel exordium: Secundo ius antiquum, & sequelam ipsius: ibi, *Sane.* Tertio illud reuocat: ibi, *Nos.*

¶ Præsuponendum est illud quod habetur in c. accedens. eo. tit. in antiq. videlicet q̃ licet non valeat promissio ista, promitto tibi beneficiũ cũ vacabit: vel promitto tibi beneficiũ vacaturum per mortem: valet tamẽ ista promissio, promitto tibi de beneficio prouidere, cũ facultas se obtulerit: quia nõ est tantũ votũ mortis alterius captãdæ sicut in prima promissione: nã multis alijs modis q̃ per mortẽ possunt beneficia vacare: puta cũ facultates alicuius ecclesiæ sunt augmentatæ: iuxta cap. cum M. Ferrariẽsis. de constit. in antiq. ideo emanauit præsens capitulũ ad declarationẽ illius capituli, accedẽs.

CASVS. Eps Pictauensis, ad quem spectat collatio præbendarum ecclesiæ Pictauensis, promisit mihi assignare præbendam cum vacaret: vtrum ista promissio sit obligatoria, ita q̃ possim agere contra epũm Pictaueñ. ad suam promissionem: & si nõ adimpleuerit, teneatur mihi ad damna & interesse, si propter hoc feci aliquas expensas? Rñdet Romanus pontifex, q̃ illa promissio non est obligatoria. Sed ponamus q̃ eps Pictaueñ. fecit mihi promissionẽ sub ista forma: Promitto tibi conferre beneficium cũ primum facultas se obtulerit: nunquid valet ista promissio? Rñdet q̃ olim valebat ista promissio: & virtute illius poterat agi cõtra promittentem ad damna & interesse: sed hodie non valet, ne detur occasio machinandi in mortem proximi: nec virtute illius potest agi. Not. primo ex hoc textu, quòd abusus est iusta causa cassandi illa quæ aliàs iusta erant. Nam propter abusum multotiens princeps cassat priuilegia concessa aliquibus. Et in hoc fundant se iustitiarij regij huius regni: qui nolunt permittere scholares huius vniuersitatis gaudere priuilegijs nobis cõcessis. Not. principalẽ effectũ huius c. q̃ beneficium vacaturum non potest promitti sub quacunque forma verborum. Not. q̃ promissio continens turpitudinem, non est obligatoria: & sic promissio beneficij vacaturi non est obligatoria: vt qui inuitat aliquem ad machinandum in mortem proximi: immo censetur promissio ista impossibilis impossibilitate iuris. No. id quod est prohibitum directe, nõ potest promitti per obliquum. vtrum per istud c. sit correctum cap. relatum. de præb. in anti. Rñdet. gl. & bene, quòd non: immo receptus in canonicum potest licite petere præbendã ex vi canonicatus: sed non ex vi promissionis. Sed quid si conferatur præbenda alij: vtrũ teneat collatio? Respondeo q̃ sic: sed tamen iste in canonicum receptus, potest agere cõ capitulum, vt sibi prouideat d redditibus cõibus, donec fuerit sibi prouisum de aliqua præbenda, licet hoc non sit iure cautum: tamen doctores communiter insequuntur Innocẽtium, qui hoc not. in tit. de maiori. & obe. in anti. Not. vlterius, quòd importunitas petentiũ inducit hominẽ ad concedendũ id quod non concessisset. concor. sunt in glo. Not. finaliter quòd extorqueri dr̃ illud, quod obtinetur per importunitatem verborum. Dominicus.

¶ Prima glo summat, & dicit quid corrigit, & declaret.

g ¶ *Detestanda.*] Omnis promissio, per quam datur via ad beneficia vacatura est reprobata. Emanauit hæc decretal. ad correctionẽ decretal. supra eod. accedens. & ad declarationem & approbationem eorum, quæ ibi tangebant Innocentius & Hostiensis.

ADDITIO. Et exponit Archid. detestanda. idest, abominanda, & execranda. Sic etiam sumitur supra, de fil. presbyt. ex transmissa, in fi. & j. de sepul. c. 1. in fin. & j. qui fil. sint leg. per venerabilem. in fine. Alibi sumitur pro denuntiatione. ff. de verb. sign. subsignatum. §. detestari. & l. seq. quæ dicit, q̃ detestatio est denuntiatio facta cum testatione. Ioan. And.

h ¶ *Cõcessis.*] Fuerũt hæc verba sumpta de canone 47. dist. virũ catholicum. ibi dicit, mens auida potentiæ nec abstinere nouit à vetitis, nec gaudere concessis, nec adhibere pietati consensum. nam (& vt dicit canon) mens cupiditati alligata cito deuiat à vero. 83. dist. nihil. & 96. dist. bene quidem. & alibi, Omniũ malorum radix est cupiditas. 47. dist. bonorum. de pæni. dist. 2. quia radix. ad hoc. de const. nam concupiscentiam.

i ¶ *Reuocanda.*] ad hoc optime 63. dist. §. verum. j. de consang. & affin. non debet. de deci. suggestum. vbi & priuilegium reuocatur cum tendit ad noxam [1] [& 12. quæst. 1. certe. j. eod. lib. de rescrip. statutum. in princip.]

k ¶ *Decretum.*] j. eod. tit. accedens.

¶ Glo. seq. ponit dictum Host. quod improbat.

l ¶ *Facultas.*] antiquis iuribus generalior visa fuit hæc forma, q̃ illa cum vacabit: quia multis casibus potest se facultas offerre, q̃ non est mors canonici expectanda: sed vt dicebat Hostien. in decreta. accedens. etiam potest beneficium propter mortem vacare: puta renuntiatione, depositione, præbendarum diuisione, & similibus modis: vnde vtrobique videbatur mala intentio esse posse. vnde voluit dicere quòd voluntas ibi erat pro ratione; sed hæc littera supra-

[1] Vide notata in c. quid q̃ nouale. extra de verbor. signifi.

suprapoſita, iuſta ſuerum conſideratione, &c. dicit contrarium: vñ de oportet dici, q ratione generalitatis licebat olim, quod ſpecialiter & expreſſe non licebat. ad hoc de offic. ordi. ſi ſacerdos. in antiq. & quod ibi not. & 23. diſt. quamquam. & j. cap. proxi.

a ¶ *Experientia.*] quæ eſt efficax magiſtra rerum. de elect. quam ſit. ſ. eod. lib. cum ſuis concordantijs.

ADDITIO. Et 50. diſt. vt conſtitueretur. & ſ. eod. lib. de reſcrip. ſtatutum. in principio. Ioan. And.

b ¶ *Conceduntur.*] ſ. de reſcrip. c. vlt. eo. lib. & ſ. de pur. cano. cum in iuuentute. j de relig. dom. c. 1. C. de peti. bono. ſubl. l. 1. lib. 10. & eſt ibi importunitas ambitioſa, & nō ambitioſa, vt dixi de reſcrip. cap. vlti.

c ¶ *Lateranenſe.*] ſ. eo. cap. 2.

d ¶ *Forma verborum.*] para, cū in genere promittitur eccleſiaſticum beneficium, vt notatur ſ. eod. accedens.

e ¶ *De cætero.*] ad præterita ¹ ergo non extenditur hæc conſtitutio: tum quia non eſt iuris veteris declaratio, imo correctio, tum quia de præteritis non canet in ea. ad hoc ſ. eo. lib. d contue. c. 1. de offi. leg. c. penulti. ad fin. ad hoc 35. q. 4. dixit Sara. de cōſti. c. 2. in antiq.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & diſtinguendo ſoluit.*

f ¶ *Indirecte.*] nunquid omnia indiſtincte reuocata dicentur, per quæ via paretur ad vacaturas, ſicut receptiones canonicorum: & ſic ſit reuocata decre. ſ. de præben. relatum. de conceſ. præben. cū ſuper. & reſeruationes. de iure pat. cum dilectus? Dico ² q non. Vnde breuiter dic. q aut recipitur quis in canonicum ſimpliciter: aut recipitur & promittitur ſibi de præbenda, cum ſe facultas obtulerit prouideri: aut non recipitur, ſed ſolum promittitur ſibi de præbēda prouideri, cum primo vacabit: aut promittitur prouideri de præbenda cū primo ſe facultas obtulerit: vel cum poterit, vel ſimpliciter. In primo caſu valet receptio: ex cuius virtute debet habere præbendam ³. Quod eſt verum niſi ſit ibi expectans auctoritate Papæ ſ. eo. lib. de præben. hi qui. In ſecundo caſu etiam debet habere præbendam nō ex virtute promiſſionis, ſed ex virtute receptionis: & ſic intelligantur contraria, relatum. & cum ſuper. In tertio caſu, ſcilicet cum non recipitur: ſed ſimpliciter prouideri promittitur de præbenda cum vacabit, non tenet promiſſio, vt ſ. eo. ex tenore. & c. 2. Si vero nō recipitur, ſed promittitur prouideri de præbenda cum poterit: promittēns ſecundum iura antiqua obligatus erat: ſecundum hæc noua nō: vt hic vides. Et q per hoc verbum indirecte, non ſit reuocata expectantium receptorū prouiſio, probatur ex eo, quia vitanda eſt quantum fieri poteſt iurium correctio. ſ. eo. lib. de elect. cum expedit. cum ſuis concordantijs. hic autem nil de expectantibus, ſed ſolum de promiſſionibus dicit quod etiam quadruplicatum eſt in textu. & ſic hoc iuris correctionem non dilatemus. Secūdo, quia hodie videmus confirmationes receptionum emanare à curia ſicut olim: licet à quibuſdam audiuerim quòd tales confirmationes non concedit cancellaria per formam iuſtitiæ: niſi eas Papa concedat per formam gratiæ. Sed certe his rationibus & per formam iuſtitiæ ſaltem iudices concedi deberent, ſcilicet cum clauſula: ne inane canonici. &c. [Vide quod dixi poſt Io. Mona. ſ. eod. lib. de præben. ſi Apoſtolicæ. ſu per glo. nō in forma. Ioan. And.] Tertio, quia eadem ratione ſequeretur reſeruationes legatorum ſublatas. quod eſt falſum. ſ. eod. libro de offi. lega. c. 3. & 4. Concludo ergo breuiter, vbi ex ſola promiſſione quis expectat, non valet promiſſio, vt hic: ſed vbi ex receptione vel reſeruatione, ſecus: vt in prædictis iuribus: quia caſus illos non tangit hæc decretalis.

g ¶ *Eas.*] ſcilicet promiſſiones.

N ¶ *E captanda.*] Præmittit conſtitutionis cauſam: Secundo ſubdit conſtitutionem: ibi, *Declarandum*: in qua ponit thema, de quo ſoluit duo dubia affirmatiue: & tertium negatiue. Primum: ibi, *Licet.* Secūdum: ibi, *Aut.* Tertium: ibi, *Certum.* Tertium proſequitur: ibi, *Quod ſi.* Ioan. And.

¶ Nota q contrauenieus iuri, peccat. glo. de pœni. diſtin. 1. in ſūma. imo incurrit notam infamiæ. c. illud. de maiorit. & obedient. Bartho. in l. ſi quis p eo ff. de fideiuſ. vide glo. in c. 1 de ſerue. in eod. fac. vi de quæ dixi ego in c. perpetuæ. ſ. de elect. Font.

¹ De materia huius gloſſæ vide gloſ. & doctores in c. licet canō. verbo, decreto. ſ. de electio. hoc eodem lib. & Bartolū & doctores in l. iu ſtipulatus. ff. de verb. oblig.

² Idem Archidiacon' & quoad reſeruationes. idem Ioānes Monach'. Ioā. And.

³ Nō intelligas quod ita ſit debita, quod ſit affecta: vt not. j. eod. ſ. ſoli. in gl. vlt. vtro modū ver ſic. vtrique. Ioan. And.

lerit, prouidere, promiſſiones ſuas (facultate ſe offerente) debeant adimplere: quia tamen (ſicut experientia ᵃdocuit) per promiſſiones huiuſmodi, quæ per importunitatem nimiam (per quam non concedenda multotiens conceduntur ᵇ) & per ambitionem improbā vtplurimum extorquentur, aperitur via ſub tali palliatione verborum ad promittenda damnabiliter † contra Lateranenſe ᶜconcilium beneficia vacatura, mortis alienæ votum ingeritur, & eccleſijs, ac prælatis, & perſonis eccleſiaſticis grauamina plurima inferuntur. Nos malis huiuſmodi & animarū periculis occurrere cupientes, promiſſiones eaſdem, & alias, quaſcumque ſub quouis modo, aut forma ᵈ verborū de cætero ᵉ faciendas, per quas directe vel indirecte ᶠaperiri via valeat ad beneficia vacatura, auctoritate Apoſtolica penitus reprobamus, & omnino viribus vacuamus: decernentes per eas, ᵍvel ipſarum aliquā ad prouidendum alicui nullum deinceps quomodolibet obligari.

¶ Idem.

¶ *Habens litteras Apoſtolicæ ſedis ſuper primo beneficio, dignitate, vel præbenda, quod duxerit acceptandum, certum acceptare non poteſt: ſed primum quod vacabit, vel ex cauſa ſecundum, vel vlterius poterit acceptare. Reſeruationes, proceſſus & decreta contra hoc facta non valent. Ioan. And.*

CAP. III.

NE captandæ ʰ alienæ mortis occaſio ex benignitate gratiarum ſedis Apoſtolicæ tribuatur ⁱ: Declarādū duximus, quod is, cui ab eadem ſede, vt ei prouideatur de præbenda, dignitate, vel perſonatu, aut alio beneficio in † aliqua prouin-

CASVS. Dictum fuit ſ. eod. in cap. quia cunctis. q quando Papa mandat prouideri de beneficio, quod ille pro quo ſcribit duxerit acceptandum, executor datus non recipit poteſtatem conferendi illud beneficium niſi facta acceptatione: ſed vtrum poſſit acceptare certum beneficium antequam vacet dicendo, Ego accepto talē præpoſituram, vel talem præbendam: & intendo illam habere virtute gratiæ mihi factæ? Reſpondet q non: & ſic iſtud capitulum venit ad limitationem illius capituli, quia cunctis. in §. penul. in fi. Verumtamē dicit Papa, q ipſe poſſet iſto modo facere acceptationē: Accepto beneficium quod primo vacabit: vel qđ ſecundo, vel tertio loco vacabit. & hoc verum, quādo ſubeſt iuſta cauſa ne acceptetur beneficium, quod primo vacabit. Not. primò limitationem ad cap. quia cunctis. ſ. eo. tit. & lib. q illud capitulum intelligitur, quando ille pro quo Papa ſcribit, vult acceptare in genere: quia non poſſet acceptare certum beneficium: vt hic dicitur: quod ſi acceptauerit certum beneficium, quod talis tenet: tunc caſſantur & annihilantur omnes proceſſus inde facti: verumtamen ſi acceptet certum beneficium, & poſtea vacet illud, poterit petere non virtute acceptationis, ſed virtute gratiæ ſibi factæ.

† Ponit differentiam inter iſtas propoſitiones in, & de. de qua ſe vide Barto. in l. 1. §. plures. ff. de exerci.

Not. q multa licent in genere, quæ licent in ſpecie. Nota vlterius vnum caſum, in quo excommunicatio eſt nulla ipſo iure: videlicet ſi meus executor promulgauit excommunicationē poſt meam acceptationem de certo beneficio vacaturo: Nam ex quo acceptatio mea eſt nulla ipſo iure, non valent proceſſus inde ſecuti: & per conſequens non valet excommunicatio. Not. q quando Papa ſcribit vt alij prouideatur de beneficio, qđ duxerit acceptandum: manus ordinarij non ſunt ligatæ ante acceptationem.

Not. q ille pro quo ſcribitur, debet acceptare primum beneficium, & non ſecundum, niſi ſubſit iuſta cauſa: puta quia dubitatur an poſſit illud acceptare: & an ſibi debeatur, vel non: tñ (vt dictum eſt) manus ordinarij ſunt liberæ ante acceptationem. quod verum eſt, niſi apponeretur iſta clauſula: præfigendo tibi terminū vnius menſis ad acceptandum à tempore vacationis: inhibendo collatoribus & alijs quibuſcunque, q pendente illo termino non conferant, decernentes id irritum, &c. Not. inſuper q per conceſſionem beneficiorum vacaturorum datur occaſio & votum mortis alienæ. & ſic eſt hic tex. pro dicto Gof. ſ. eo. propoſuit.

Nota finaliter. q expectans virtute ſui reſcripti, poteſt iterato acceptare beneficium quod primitus acceptauerat, ſi prima acceptatio fuit nulla. de quo. ſ. eo. tit. & lib. c. 1. circa fi. & de reſcrip. cum in multis. etiam eod. libro Domi.

¶ *Prima gloſ. ſummat, dicit vnde ſumpta, & quid declaret.*

h ¶ *Ne captanda.*] Habens litteras Apoſtolicæ ſedis ſuper primo beneficio, dignitate, vel præbenda quod duxerit acceptandum: certum acceptare non poteſt, ſed primum quod vacabit, vel ex cauſa ſecundum, vel vlterius poterit acceptare. Reſeruationes, proceſſus, & decreta contra hoc facta non valent. Et fuit tracta hæc decre. de decre. extrauaganti. eod. titu. quæ incipiebat: licet. alias, audiuimus. & ver. licet, in genere additus eſt. [Vt ſciatur quid poſſet facere executor: vt dicit Archid. ſe habuiſſe à domino Bitteleſi. Ioan. And.] Et emanauit hæc decret. ad declarationem decret. ſ. eod. titu. & lib. quia cunctis. §. penult. in fi. & eorum quæ ibi not. Inno. & Hoſt. & quæ not. Compoſt. de reſcrip. capitulum. verſus finem. in §. item quæritur qualiter fiat, & quando fiat acceptatio.

ADDITIO. Et ibi not. in ver. ſequentibus. Hic not. Archid. ſcilicet, q is pro quo ſcribitur cum priuilegio acceptandi in prouincia: acceptare poteſt in certa diœceſi vel eccleſia, in qua Papa id facilius conceſſiſſet. Ioan. And.

i ¶ *Tribuatur.*] contra concilium Lateranenſe, & contra decret. proximam ſupra.

a ¶ Quem.]

cia, diœcesi, vel ecclesia, quē ᵃ † seu quod ᵇ duxerit acceptandum: certis sibi super hoc executoribus ᶜ deputatis gratia noscitur esse facta. Licet in genere ᵈ primum personatum, dignitatem, præbendam seu beneficium in eadem prouincia, diœcesi, vel ecclesia vacaturū: Aut secundum seu vlterius (si rationabilis causa ᵉ subsit) valeat acceptare: Certum tamen & expressum prinsquam vacet, acceptare non potest. ¶ Quod si fecerit, etiam si per executores eius secundum acceptationem huiusmodi facta fuerint reseruatio, inhibitio, varijque processus, ac sententiæ promulgatæ: tā acceptatio † ipsa, quàm processus viribus careant, ᶠ nec aliquam obtineant roboris firmitatem: immo nisi acceptator ille dignitatem, præbendā, personatum, seu beneficium taliter ᵍ acceptatum & reseruatū per collationem, vel institutionem postmodum factam de vacanti jam adeptus, vel ei ius in ipso ʰ fuerit acquisitum: per eum, ad quem eiusdem personatus, dignitatis, præbendæ, aut beneficij collatio, seu prouisio pertinet, (dictis acceptatione, ac executorum processibus inde secutis nequaquam obstantibus) de illo vacanti libere poterit alij prouideri ⁱ.

¶ Idem.

¶ Sine speciali mandato non inhibet executor generaliter collationem beneficiorum prouinciæ: specialiter vero reseruat primum, & inhibet vlteriorem non sine mandato: nec tunc tenet collatio contra facta. hoc dicit. Domi.

CAP. IIII.

Executor ᵏ † super prouisione alicuius à sede Apostolica, per generales litteras in aliqua prouincia ˡ deputatus, prælatis & alijs, ad quos beneficiorum in eadē prouincia spectat collatio, ne ad prouisionē aliquorū procedāt, donec illi, pro quo scribitur sit prouisum, nō potest generaliter inhibere: Nisi expresse ᵐ in ipsis litteris facultas huiusmodi ⁿ inhibitionis concedatur. Potest tamen reseruationem, & eisdem inhibitionem facere specialem de primo: vel (si hoc illi ex beneficio competat litterarum) de secundo vel vlteriori beneficio inibi vacaturo eidem clerico conferendo. Quod autem contra talem ᵒ reseruationem & inhibitionem ab eo, ad quem beneficij reseruati collatio pertinebat, fuerit attentatum, non tenet.

¶ Idem.

¶ Si mandetur capitulo vt me recipiant in canonicum, & præbendam conferant, cum id pertineret ad eos, data executore ad prouidendum, per solam præsentationem factam capitulo affecta est præbenda: & executor (negligente capitulo infra terminum per eum statutum me recipere, & præbendam conferre) non vocato capitulo id exequi poterit. Ioan. Ann.

CAP. V.

SI CAPITV-

---

a ¶ *Quam.*] scilicet personatum: aliàs quam, scilicet præbendam vel dignitatem. Ioan. And.

b ¶ *Quod.*] scilicet beneficium.

c ¶ *Executoribus.*] siue ad prouidendum, siue ad compellendum, non curo: licet alias distenguatur. j. cap. proxi.

d ¶ *In genere* †.] & sic licet in genere, quod non licet in specie: & interdum est econuerso. quod dic vt supra de offic. ordi. si sacerdos. 23. dist quamquam.

† Aliàs leai quam, seu quod duxerit, &c, quā varietatem etiā agnouit glo. hic.

¶ *Glossa sequens notat, quærit, & soluit.*

e ¶ *Causa subsit.*] Nota ergo ꝙ ille pro quo scribitur de præbenda acceptanda, potest primā acceptare: sed non vlteriorem, nisi ex causa, vt ꝫ. eod. titu. & libr. quia cunctis. circa fin. & j. c. proxi. Sed quæ potest esse causa: forte prima debetur alteri: vel dubitatur an debeatur? Ad hoc 23. q. 1. quid culpatur. ad fin.

ˢ Vide clemen. cū cl. de concess. præben. & Rotam decisiū 4 1. in nouis.

ADDITIO. Et hic Archid. & idem Inno. & Hosti. ꝫ. c. 1. circa finem alleg. Ioan. And.

f ¶ *Careant.*] Not. casum in quo sententia excōmunicationis non ligat. alios videbis j. de sen. excom. præsenti.

† Philip. & Domi. notant ꝙ non valet actus fact° tēpore ꝓhibito: licet cōferatur I tempus ꝑmissum. Ia ciunt not. In c. bonæ 2. ī. de electio. ratio hui° est legis prohibitio. ꝫ eo qui dux. in matr. quā pollu. c. 1. & in l. per fundū. ff. de seru. rustico. præd. neq; dicas (ait Superantius) sicut do. Phi lip. ꝫ prin. actus: quia bñficij acceptatio olfertur vnus & indiuiduus act°. Fontanus.

g ¶ *Taliter.*] scilicet certum & expressum, vel secundum, vel vlteriorem sine causa. Ioan. And.

h ¶ *In ipso.*] super hoc vide quod habuisti ꝫ. eo. lib. de præbend. si is cui. & cap. seq. & j. eo. cap. vlt.

i ¶ *Prouideri.*] non ergo necesse habet expectare, ꝙ ille acceptet: vel sibi terminum ad hoc concedere, vt ꝫ. eo. quia cunctis. §. penult.

Executor.] Primo ponit dictum negatiuum: & ipsius casum exceptum: ibi, *Nisi.* Secundo: ibi, *Potest.* ponit affirmatiuum cum suo decreto: ibi, *Quod autem.* Ioan. And.

¶ Executor deputatus super alicuius prouisione facienda sibi in certa prouincia, non potest prælatis, ad quos beneficiorum spectat collatio, facere inhibitionē generalem, donec fuerit prouisum illi, pro quo scribitur. Inhibitionem autem specialem facere potest de primo, secundo, vel tertio beneficio vacaturo: & si fieret collatio 5 huiusmodi inhibitionem specialem, est nulla ipso iure. hoc dicit.

CASVS. Papa mandauit Decano ecclesiæ Pictauen. vt mihi prouideret de beneficio, si vacaret in prouincia Burdegalesi. alioquin de beneficio proximo vacaturo: receptis litteris executor videt nullum beneficium vacare: vult inhibere archiepiscopo Burdegalēsi, & quibuscunque alijs prælatis prouinciæ Burdegalensis, vt non conferant aliqua beneficia, donec de beneficio fuerit mihi prouisum: vtrum possit facere istam inhibionem generalem? Respōdet ꝙ non. Sed ponamus ꝙ Papa sibi mandauit, vt mihi prouideret de beneficio quod duxerim acceptandum: acceptaui beneficium primo vel secundo loco vacaturum: nunquid executor poterit reseruare illud beneficium, & inhibere prælatis prouinciæ Burdegalensis ne tale beneficium conferant? Respondeo quòd sic. Et si prælati fecerint aliquam collationē contra inhibitiones sibi factas, collatio ipso iure erit nulla. Not. primo principalē effectū huius capituli, ꝙ executor deputatus per litteras generales, vt prouideat alicui in aliqua prouincia, non potest ipse executor inhibere prælatis generaliter ne beneficia in prouīncia vacantia conferant, sed bene specialiter. Sed vtrum sit idem dicendum in executore deputato ad prouidendum in aliqua ecclesia, vel in aliqua diœcesi, videlicet vt non possit facere inhibitionem generalem? Respondet gloss. ꝙ tunc non habet locum istud capitulum. Not. ꝙ executor deputatus potest beneficium primo vacaturum reseruare sive collationi: & hæc reseruatio & inhibitio afficit beneficiū, & ligat manus ordinarij, vt istud bñficiū conferre nō possit.

¶ *Prima glos. dicit vnde sumpta, quid additum, et quid declaret.*

k ¶ *Executor.*] Fuit tracta hæc decretalis de extrauaganti, quæ incipiebat eod. tit. sicut ex parte. & §. potest tñ. additus fuit. Et emanuit ad declarationem eorum quæ proxi.

† Nota ꝙ executor datus ad prouidendum, seu conferendum non potest reseruare, vel inhibere in genere, sed in specie sic: & rationem ja nat hic Io. And. & Innocentius in c. cū dilectus. supra de iure patron. Francus.

ADDITIO. Et eius qđ not. Host. in sum. de præben. §. & à quo. ver. pen. & vlt. & eius qđ not. Inno. & Host. ꝫ. de iure. pat. cum dilectus. Et vide qđ scripsi post Cōpost. de rescrip. pastoralis. super vlti. glo. an potestas executoris qui duas inhibitiones fecit in prouincia, expiret per mortē Papæ. Ioan. And.

l ¶ *Prouincia.*] idem a putato de ciuitate. diœcesi, vel ecclesia ꝓpter eandē rationē. ad hoc ꝫ. eod. c. proxi. & j. ꝓxi. respōso. Sed dic contra vt hoc verbum inferius etiam repetitū aliquid operetur. ꝫ. de deci. ad audientiam j. de priuileg. si Papa. §. 1. & in fi. ad idē ꝫ. eod. tit. & lib. quia cunctis. §. penult. nec est eadem ratio: cū grauius sit totam prouinciā impediri, quàm diœcesim vel ecclesiā. 6 q. 3. scitote. ad hoc ꝫ. eo. lib. de præben. gossu. 1. & 2. responso.

ᵃ Pro hac gloss. vide quod plenissime tradit Philip. Fracus.

m ¶ *Expresse.*] ratione ergo expressionis hoc tunc poterit. ad hoc ꝫ. eod. lib. de offi. deleg. c. vlt. §. vices. & de procu. c. 1. & vlt. ꝫ. eod. lib. Ioan. And.

n ¶ *Huiusmodi.*] scilicet generalis. de qua ꝫ. dixerat.

o ¶ *Talem.*] scilicet specialem: de qua dixit in proxi. responso: nam ꝙ fieret contra generalem, valeret: cum illa non teneat, vt ꝫ. dixit. ad hoc ꝫ. cap. proxi.

SI *capitulo.*] Hæc est notabilis decretalis & quotidie practicabilis. Primo ponit formam gratiæ: cuius duo sunt dubia: Primū, quando afficit secundum, quod sit officium executoris. Primum soluit: ibi, *Per solam.* & solutionem exponit: ibi, *Absque.* Ad secundum respondet: ibi, *Immo.* & incidens dubiū soluit: ibi, *Etiam sine.* Ioan. And.

CASVS. Papa mandauit Decano & capitulo ecclesiæ Pictauēsi. ad quos pertinet collatio præbendarum, vt me reciperent in canonicum & fratrem: & præbendam (si qua vacaret) mihi assignarent, alioquin proximo vacaturam: dato mihi executore ad prouidendum negligente capitulo: Præsentaui litteras meas Decano & capitulo Pictauen. ecclesiæ: Insinuatione facta meus executor non notificauit potestatē suam, nec fecit reseruationem: nec etiam inhibitionem secundum communem opinionem: licet glossa in hoc laboret: sed solum stetit in simplicibus denuntiationibus meæ gratiæ: postea vacauerunt canonicatus & præbenda: Decanus & capitulum huiusmodi canonicatū cum præbenda contulerunt alteri: nunc requisiui Decanum & capitulum, vt mihi prouiderent secundum ꝙ eis mandatum fuerat: ipsi recusauerunt: meus executor illos

lo ᵃ alicuius ecclesiæ cum ad ipsum canonicorum receptio, ac præbendarum collatio pertinebat ᵇ, vt te in canonicum reciperet, & tibi de præbenda (si tunc vacaret) inibi prouideret; vel cum se facultas offerret, ac executori, qui eodem capitulo negligente mandatum Apostolicum exequatur ᶜ, directa fuerint scripta nostra: Per solam illorum ᵈ præsentationem capitulo ᵉ ipsi factam ᶠ, absque alia etiam executoris insinuatione, inhibitione, seu reseruatione, beneficium, pro quo tibi conferēdo ᵍ scriptum extiterat, adeo est affectum ʰ, quod de illo alteri facta collatio non obtinet firmitatem ⁱ. ¶ Immo si capitulum infra terminum competētem ᵏ sibi ab executore præfixum, mandatum Apostolicum ei pro te directum, in quantum poterit ˡ non duxerit adimplendum: extunc ᵐ in ipsum executorē potestas prouisionis huiusmodi transferatur; & executor ipse canonicatum incontinenti poterit tibi dare, ac præbendam (etiam sine alia capituli vocatione ⁿ vel monitione) si vacat, vel cum obtulerit se facultas.

illos monuit, vt mihi canonicatum & præbendam conferrent: ipsi fuerunt negligentes: vtrum poterit meus executor mihi prouidere? Non est dubium q sic: nam per præsentationem fuit affectum mihi beneficium & mihi debitum, ita q non potuit alteri conferri: licet meus executor nullam fecerit reseruationem nec prohibitionem. Et adhuc non vacante præbenda, poterit meus executor monere Decanum & capitulū ecclesiæ Pictauen. vt me recipiant in fratrem & canonicum: q̄d si recusent facere, poterit meus executor mihi conferre canonicatū in ecclesia Pictauen. sub expectatione præbendæ: Et cū vacabit præbenda, poterit præbendam conferre capitulo nō monito: & hoc ideo, quia capitulum fuit cōtumax in prima monitione: ideo ius præsumit q adhuc esset contumax in secunda monitione: Nam qui semel malus, semper præsumitur malus, in eodem genere delicti. Not. primo, q de iure speciali donatio præbendarum potest spectare ad capitulum sine epo: & ecōtra. Sed quæritur ad quem de iure communi pertinet? Communia opinio doctorum est, q ad epm & capitulum simul in ecclesia cathedrali: collatio vero aliorum beneficiorum spectat ad epm: de consilio tñ sui capituli. De hoc latius per doctores in c. cum ecclesia Vulterana. de elect. in antiq. Not. principalem effectum huius c. q per præsentationem factam ordinario est affectum beneficium comprehensum sub gratia, absque eo q executor insinuet suam potestatem: quod verum est, dummodo in gratia fiat mentio de potestate executoria: vt quia dr̄, nouerītis nos tali executori dedisse in mādatis, &c. Not. vlteri⁹ ex fine capituli q si ordinarius cui scribitur vt prouideat de canonicatu & præbenda, fuit contumax in prouidendo de canonicatu: postea vacante præbenda non est necessario monendus vt præbendam conferat: quia ius præsumit q postquam semel fuit contumax, q etiam sit contumax in assignatione præbendæ. Not. q quandoque ad capitulum spectat collatio canonicatuum. Ad hoc ꝭ. eod. lib. de præben. cap. fin.

¶ *Prima glossa dicit quod declarat, quid reprobat & approbat, secundo summat.*

a ¶ *Si capitulo.*] Hic determinatur decretalis ꝭ. eod. proposuit, & corrigitur opinio glossæ ibi not. in glos. quæ incipit: Innocen. in fine. in qua glo. dicebat Ber. quòd Cælestinus illi fecit iniuriam: cū collatio præbendæ per capitulum sibi facta valeret: potuit tñ id facere de plenitudine potestatis. Approbatur autem opinio Innocentij ibi notata: & quam ibi recitat Hosti ēsis. & opinio Pet. de Samp. & Abbat. qui posuerunt in illo cap. casum secundum istud cap. & Compostel. etiam dicebat hunc verum intellectum ꝭ. de rescript. capitulum. in glos. magna. vers. si vero ordinario. & hoc dicit decretalis hæc in summa. Si mandetur capitulo, vt me recipiant in canonicum, & præbendam conferant: cum id pertineret ad eos dato executore ad prouidendum per solam præsentationem factā capitulo, affecta est præbēda: & executor (negligente capitulo infra terminum per eum statutum me recipere, & præbendam conferre) non reuocato capitulo id exequi poterit.

¶ *Glossa duæ sequentes, & glos. secus. cum duabus sequentibus. & glos. penul. & vlt. possunt recitari per q. contraria: & vnam quæstionem, quæ incidit secundo contrario. glos. nota. quarta & sexta formant & soluunt tres quæstiones.*

b ¶ *Pertinebat.*] de speciali priuilegio, vel præscripta consuetudine. ꝭ. de elect. cum ecclesia. j. tit. prox. c. vnico. in princip. j. de reg. cap. vlt. aliàs secus [supra de ijs quæ fiunt à præla. quanto. & cap. ea noscitur. Ioan. And.]

c ¶ *Exequatur.*] istud est quod soluit contrarietatem. j. proxi. decre. quia hic executor datus fuit ad prouidendum: ibi ad compellendum tantum. Et si quæras quæ ibi sit ratio huius diuersi iuris: Sol. est in promptu ¹: quia in primo casu cum dat Papa executorem ad prouidendum, videtur ad se, vel ad suum executorem prouisionē reuocare: & sic per consequens ordinario adimere. ad hoc de appel. vt nostrum. Sed vbi dat solum ad compellendum, tunc potestatem ad se non reuocat, nec adimit: immo potius penes ipsum permittit, dum vult ipsum ad prouisionem compelli. Ioan. And.

¹ Secundū Compost. in præallic. versi. & idē Archi. j. c. proxi. Ioā. And.

d. ¶ *Illorum.*] nunquid requiritur q scripta directa executoribus, præsentetur capitulo: an sufficit q præsentētur ipsius capituli litteræ, id est, sibi directæ? Licet sit cautius & illa præsentari: puto tñ sufficere, si ipsi capitulo præsententur litteræ ad ipsum directæ: hoc verū, si de intentione Papæ per ipsas patet litteras ², puta quia in litteris directis capitulo dr̄, nouerītis nos T. mandasse, vt vobis negligentibus mandatum nostrum exequi non postponat. in hoc casu vel simili, credo sufficere si hæ litteræ fuerint præsentatæ. Si autē per litteras capituli de datione executoris, & q sit ad prouidendum non apparet: tunc credo necessarium executorum litteras capitulo præsentari. hoc vr̄ sensisse Compost. in versicu. supradicto, & vers. seq.

² Facit cle. vt lite pen. c. 2. in fin. Ioan. And.

e ¶ *Capitulo.*] Nota q si sit præsentatio litterarum capitulo, & postea vacet, vel tunc vacabat præbenda: iam est affecta etiam antequā executoribus suæ litteræ præsententur. hoc sonat hæc littera.

ADDITIO. Patet etiā per hanc litterā, q præsentatio facta solis executoribus, non afficit: & secundum id intellige quod not. de præbend. c. si. in glos. 2. & Inno. & Hosti. de iure pat. cum dilectus. Ioan. And.

f ¶ *Factam.*] Quæro quomodo fiet hæc præsentatio capitulo? Requirat illum qui habet conuocare capitulum, vt ipsum conuocet, vel per sonum campanæ, vel per alium modum in ecclesia solitū. si autem se includerent, vel impedirent ne fieret præsentatio: perinde est ac si præsentatio esset facta ad instar eius qui latitat, vel impedit q citari non possit. ꝭ. vt lit. non contesta. quoniam. §. porro. Poterit etiam compelli ³ per executorem ille qui habet conuocare capitulum, vt ipsum conuocet, vel ipse idem cōuocare: licet primum tutius sit. ad hoc de offi. deleg. præterea. Si autem aliqui venerint, aliqui non: dic q sufficit præsentare Decano, vel ei qui ibi est maior: & his canonicis qui cum eo sunt præsentes, ad hoc vt capitulo adimatur potestas: vt hic dr̄. nec requiritur q probet, q maior pars præsens ibi fuerit. In dictis enim citationibus, & denuntiationibus vniuersitati faciendis, sufficit q in loco congruo coram maioribus & alijs ibidem inuentis publice proponantur. 16. dist. quod dicitis. ꝭ. de postu. cap. 1. & in hoc concordant doctores ꝭ. de elect. bonæ. 1. [vbi de hoc in gloss. 1. soli.] Et si diceres, q de necessitate haberet probare, q maior pars ibi fuerit præsens: pone q maior pars nolit conuenire, qui nec libenter ad talia conueniunt: ijs ergo qui vocati veniunt. fiat præsentatio, & satis est. Sed quid si collatio pertinet ad duos, puta ad epm & ad capitulum: nunquid per præsentationem alteri factam adimitur vtriq; potestas? Dic q sic: secundum Compost. qui hoc not. in prædicta gloss. versi. item quid si collatio. ex quo enim potestas adimitur vni sine quo alius conferre non potest, ergo & alteri: sicut & vno ex pluribus arbitris vel iudicibus impedito, alij procedere nō possunt. ꝭ. de offi. deleg. vno. ff. de arbit. si in tres. & l. seq. ad hoc facit lex quæ dicit, q sufficit denuntiatio facta vni ex illis qui habet domum cōmunem. ff. de noui ope. nunt. l. de pupillo. §. si plurium res. Ioan. And.

Capitulo qualiter præsentabuntur litteræ Apostolicæ.

³ Vide q̄d not. de maio. & obe. cap. 1. in glo. p hoc. Ioan. And.

Præsentatio mādati Apostolici facta vni ex collatoribus, an afficiat alium.

g ¶ *Conferendo.*] secus si fuisset scriptum de eo quod duceret acceptandum. ꝭ. eo. quia cunctis. & c. ne captandæ.

h ¶ *Affectum.*] licet sit affectum, non tñ habet ius in dignitate vel præbenda, vt archidiaconus vel præbendarius dici possit. ꝭ. eo. lib. de præben. si tibi absenti. sed habet ius ad eam: vnde & reuocatoria ibi locum haberet. j. eo. tit. c. vlt. Ioan. And.

i ¶ *Firmitatem.*] Contra. ꝭ. eo. lib. de rescrip. tibi qui. 1. respon. in fi. Sol. Ibi non scribebatur capitulo, sed soli executori, qui etiam partim erat ad compellendum, partim ad prouidendum. Hic vero scribebatur capitulo & executori ad prouidendum: & ideo plus operatur hic quàm ibi simplex præsentatio litterarum. Ioan. And.

k ¶ *Terminum competentem.*] aliàs posset appellari, vt ꝭ. de dila. c. 1. Et sic not. executorem præfigere terminum. fi. ꝭ. de præben. si tibi absenti. eod. lib.

l ¶ *Poterit.*] vt exnunc recipiant in canonicū: cum poterunt, prouidebunt de præbenda.

m ¶ *Extunc.*] extremum tempus designat. ff. de condi. & demon. l. si is. §. cū ita. & hoc intelligo de executore q hoc habebat in mādatis, vt capitulo negligēte exequeretur. Si autem simpliciter esset datus: puta quia ⁴ soli executori esset scriptum: tunc non haberet necesse negligentiam expectare. & facit quod dicam j. c. proxi.

⁴ Vide Abbatem & Deciū in c. super eo. de offi. deleg. item Deciū con sil. 189.

n ¶ *Vocatione.*] hoc tenebat Compost. in prædicta glos. versi. sed quid si postquam executor. Et licet de canonicatu hoc satis videretur, tñ de præbenda contrarium videbatur: quia licet capitulum fuerit

fuerit negligens in vno, non in alio: quia diuersa sunt mandata, vnum de recipiendo, aliud de conferendo: Ad hoc de dolo & contu. cum dilecti. & de hoc ī. de rescrip. constitutus. sed ex quo fuit negligens in vno, tam præsumitur in reliquo. ad hoc de præsump. scribam. & optime ī. eod. lib. de dolo & contu. eum qui.

quæ plene not. Compost. ī. de rescrip. capitulum. in glos. magna. ad princ. [& Inno. & Host. ī. eo. quia cunctis. & ibi Pet. & Abb. in distinctionibus. & ipse Host. in sum. de præben. §. & à quo. ver. ad horum solutionem.] Et ad correctionem pro parte eorum quę not. ī. de præben. c. vlt. Et hoc dicit in summa. Si soli ordinario, vel soli executori ad compellendum, vel ordinario & tali executori sit scriptum, per præsentationem talis mandati non afficitur præbenda, nisi in litteris esset decretum, aut executor ille insinuasset, & interdixisset maxime cum decreto, vel ratione mandati iā esset facta receptio ad canonicatū. In his casibus, vel ipsorum altero affecta est præbēda, ita quòd collatio alteri facta non tenet.

ADDITIO. Facit ff. de suspect. tut. l. 3. §. quæri potest. quæ quid dicat, vide de ætat. & qualitat. accepimus. in glos. 4. Ioan. And.

a ¶ *Si soli.*] Primo ingit tres casus, quibus littera beneficialis nō afficit: Secundus: ibi, *Vel ordinario.*] Tertius: ibi, *Aut soli.* Secundo: ibi, *Nisi nos.* ponit alios tres casus, quibus afficit. Secundus: ibi, *Aut executor.* Tertius: ibi, *Vel nisi.* ¶ Est sciendum, quod habemus in iure executores sententiarum, negotiorum, vel præceptorum: item testamentorum, item gratiarum. De executoribus sententiarū plene not. de offi. deleg. pastoralis. §. quia vero. & de senten. & re iud. de cetero. & c. quod ad consultationem. & habetur de his rubrica in Specul. parte 3. De executore negotiorum, litium, & præceptorum ī. de oblig. ad ratio. cap. vnico. & de offic. delega. super quæstionum. post princip. ff. de negot. gest. l. 3. §. si executor. & de testib. l. fin. vbi de his not. & quandoque missus vocatur. de immu. eccles. cap. 1. de his. in Specu. parte 1. rubrica penult. De executoribus testamentorum ī. de testa. cap. 2. & latis scripsi ī. de testa. Ioannes. & in Spec. de his plenius de instru. edi. §. nunc vero aliqua. De vltimis circa quos versatur propositum, est sciendum quod ipsorum variæ sunt formæ: Sunt enim prouisores, compulsores, & mixti: scilicet partim ad compellendum, & partim ad prouidendum: de quibus ī. de rescrip. tibi qui. De compulsoribus ī. de rescri. abbatem, &c. Ioan. And.

† Nota primo quod quandoque Papa scribit ordinario, vt conferat sine alia executoris datione. ad hoc de rescrip. cū te. Not. secūdo argu. quod in impetratione debet fieri mentio de canonicatu & præbenda. Et sic videtur quod non sufficeret expressio tantū alterius. Dominicus.

¶ Idem.

¶ *Si soli ordinario vel soli executori ad compellendum, vel ordinario & tali executori sit scriptum: per præsentationem talis mandati non afficitur præbenda, nisi in litteris esset decretū, aut executor ille insinuasset & interdixisset, maxime cum decreto, vel ratione mandati iam esset facta receptio ad canonicatum. In his casibus vel ipsorum altero affecta est præbenda, ita quòd collatio alteri facta non tenet. Ioan. And.*

CAP. VI.

Si soli ᵃ ordinario ᵇ † pro te beneficiando executore nō dato, Vel ordinario & executori (vt eum ad faciendum quod mandatur, compellat ᶜ) aut soli executori (vt tibi faciat de canonicatu & præbenda, vel alio beneficio in certa ecclesia, diœcesi, seu prouincia prouideri ᵈ) mandatum Apostolicum sit directum: per talis præsentationē mandati ordinario ipsi factam, licet si contra faciat puniēdus ᵉ existat; ei tamen potestas sic nō adimitur ᶠ conferendi, quin teneat alteri facta collatio ab eodem: Nisi nos in gratia tibi facta decreuissemus irritum & inane, quod fieret contra ᵍ ipsam: Aut executor huiusmodi ordinario suam insinuans ʰ potestatem, ne alteri conferret beneficium (de quo tibi est secundum tenorem huiusmodi mandati Apostolici prouidendum) interdixisset ⁱ eidem: præsertim cum interpositione decreti: Vel nisi tu iuxta dictum † mandatum esses in canonicum iam ᵏ receptus: tunc ˡ enim præbendæ collatio alteri facta firmitatem ᵐ aliquam non haberet.

b ¶ *Ordinario.*] per ordinariū intellige illū, ad quem collatio pertinet 1. Et in hoc casu intelliga supra de præbendis. cap. dilectus 2.

1 Vide quod not. de offic. ord. ordinadi. in glo. 2. Ioan. And.

c ¶ *Compellat 2.*] secus si fuisset datus ad prouidendum. ī. cap. prox.

† Aliàs prædictum.

d ¶ *Prouideri.*] De hac forma not. ī. de rescrip. abbatem. ī. de præb. pastorum. de concess. præben. cum nostris.

1 Vide Petrū de Ancharan. consil. 124. incipit. quia primo inquirendū.

e ¶ *Puniendus.*] de præben. dilectus 2. de offi. deleg. prudentiam. §. addijcimus.

f ¶ *Non adimitur.*] rationem dixi ī. c. proxi.

g ¶ *Contra ipsam.*] & tunc etiam ante præsentationem litterarum affecta est in casu. ī. eo. lib. de rescr. tibi qui. §. quinimmo. aliàs nec per præsentationem afficitur, vt hic. Ioan. And.

h ¶ *Insinuans.*] ī eo. lib. & tit. quia cunctis. §. ex parte.

¶ *Glos. seq. ponit opi. reprobatam & approbatam: pro approbata inducit decret. cui respondebatur. deinde inducit rationem.*

i ¶ *Interdixisset.*] Not. reprobatam opinionem Ber. not. ī. de præben. c. vlt. vbi dicebat, quod executor datus ad compellendum non poterat interdicere 3. Compost. contra in prædicta glo. allegabamus decret. quia cunctis. §. ex parte. eo. tit. & lib. sed in prouisore loquitur: sed illud vicinum est mandato, vnde satis mandatum intelligitur. ī. de elect. in causis. ff. iudi. sol. iam tamen. §. in hac.

3 Idem Host. in decret. pro illorum. Sed Innoc. dicit ibi, quod interdicere & reseruare pot. Ioan. And.

k ¶ *Iam receptus.*] tunc enim negotium prouisionis faciendæ de præbenda post receptionem vacante est deuolutum ad Papam, & sic capitulo ademptum. 3. q. 6. dudum. de appel. vt nostram. de offi. leg. licet. de præben. inter cetera. vbi negotio permutationis præbendæ ad Papam deuoluto, non valuit collatio ordinarij de præbenda, quæ permutari debebat.

l ¶ *Tunc enim.*] scilicet in his tribus casibus, vel altero eorum: scilicet cum erat decretum, cum executor inhibuit, vel cum iam facta erat receptio.

¶ *Glos. seq.* 4 *habet duas principales partes: secunda ibi,* Vidēdum. *Prima habet tria principalia membra: secundum ibi,* Si autē canonicatus, *quorum primum distinguit duo: secundum, alia duo. primum quorū subdiuidit in tria. tertium distinguit in alia tria. Secundum principale primo membro distinguit quatuor, tertium principale distinguit tria. Pars secunda principalis habet duas partes: secunda ibi,* Si autē non contuli. *quæ subdiuiditur in duo: & huius secunda distinguit quinque: ibi,* Si autem de canonicatu.

4 Est magistra. Dom. & Pet. de Ancha. & ordinaria ac singularis secūdū Phili. Fōt.

m ¶ *Firmitatem.*] Ad plenā & breuem indaginem veritatis huius materiæ primo videndum est de expectantibus quis alteri præferatur: secundo, quæ gratiæ præbendas afficiant. Ad primū distingue, aut vterque expectat auctoritate Apostolica, aut alter tantum, aut neuter. In primo casu subdistingue: quia aut vtrique collatus est canonicatus à Papa, aut vtrique mandatur conferri, aut alteri est collatus: alteri conferri mandatur. Si vtrique collatus est canonicatus à Papa: si apparet quia primo impetrauit: ille præfertur quantumcunque secundo impetrans primo suas præsentet literas, & primo recipiatur. de præben. eod. lib. cum cui. & sic debet intelligi de rescrip. cap. capitulum sanctæ crucis. hoc fallit in casibus 5, in quibus præfertur secundus impetrās: Primo, si primus fuit negligens petere præbendam sibi debitam. ī. eod. lib. de præben. si clericus. §. verum. de rescrip. tibi qui. in fin. Secundo, quando debetur dignitas secundo, quæ habet præbendam annexam. ī. eo. lib. de præben. quia

Impetrās a sede Apostolica, aut & quando præfertur alijs impetrantibus.

5 In quib. casibus secundus præfertur primo, vide Felinū in c. capitulū. extra de rescriptis.

CASVS. Papa mandauit canonicis ecclesiæ Pictauen. vt me reciperent in fratrem & canonicum, non dato executore ad prouidendum & compellendum: & præbendam mihi assignarent si vacaret: alioquin proximo vacaturam, vel etiam scripsit cantori beati Hilarij maioris Pictauen. executori, vt compelleret Decanum & capitulum ecclesiæ Pictauen. vt mihi canonicatum cum præbenda conferrent, vel etiam ambobus scripsit: quia mandauit Decano & capitulo ecclesiæ Pictauen. vt me reciperent in canonicum & fratrem, & præbendam mihi assignarent si vacaret; alioquin proximo vacaturam. Et mandauit cantori ecclesiæ beati Hilarij, vt Decanū & capitulum compelleret ad conferendum mihi canonicatū sub expectatione præbendæ. Hoc facto, præsentaui litteras meas executori meo in secundo casu: qui executor eas notificauit Decano & capitulo ecclesiæ Pictauen. vtrum affecta sit mihi præbēda primo vacatura, ita quod alteri conferri non possit? Respondet quod nō regulariter: Fallit si in gratia mea erat decretum irritans: sicut si in primo casu mandabat Decano & capitulo ecclesiæ Pictauen. vt mihi decanatum & præbendam conferrent decernentes irritum, &c. Vel etiam si decretum irritans non erat appositum in gratia mea; sed executor notificauit gratiam meam, & sibi reseruauit præbendam primo vacaturam: & decernebat irritū, &c. Vel si iam fueram in canonicum receptus: In his enim casibus esset mihi affecta præbenda: aliàs secus esset, si executor esset datus ad prouidendum, vt in præcedenti capitulo. Nota primo, quod cum Papa scribit ordinario, vt prouideat præsentato, non ligat regulariter manus ordinarij, quin teneat collatio alteri facta. Idem est cum executor fuit datus ad compellendum tantum, videlicet vt faciat prouideri: fallit in gratia, in qua fuit appositum decretum irritans. Nota quod recepto in canonicum est affecta præbēda proximo vacatura. cap. relatum. de præbendis antiquis. Nota quod si est scriptum ordinario & executori ad compellēdum, est necesse quod executor insinuet ordinario potestatem suam, & faciat inhibitionem cum decreto irritante, ad hoc quod affecta sit illi præbenda pro quo scribitur.

¶ *Prima glos. dicit quid declaret, & summat.*

a ¶ *Si soli.*] Emanauit ad declarationem decre. ī. de præben. dilectus 2. & 3. & eorum quæ ibi not. per Bern. & modernos: & eorū

Idem.

¶ *Si tres expectantes sint in vna ecclesia, vnus auctoritate Martini, alter auctoritate Bonifacij, tertius eiusdem auctoritate cum prærogatiua, vt præferatur omnibus receptis non auctoritate Bonifacij: præbendas hi consequentur hoc ordine: quia primam habebit secundus, secundam tertius, tertiam primus: quod probatur argumento legali. Ioan. And.*

C A P. VII.

AVctoritate Marti-

ben. quia sæpe. Tertio, quando secundus ex se habuit prærogatiuã. š. de præben. c. penult. Quarto, quando secundus non ex persona sua, sed ex persona tertij impetrantis super primum prærogatiuam habet. j. cap. proximo. Quinto, si vacauit sacerdotalis præbenda, & secundus est in ætate, & nõ primus. š. eod. lib. de præben. si cui. quod tñ sane intelligas prout ibi dixi. Idem putant quidam in casu decre. eod. tit. si pauper. ¹ sed dic vt ibi dixi. hoc cum apparet quis primo impetrauit. Si autẽ non apparet ex data vel alio modo quis primo impetrauerit, aut alter præuenit in præsentando, aut ambo concurrunt: si alter præuenit, ille præfertur: si autem ambo concurrunt: ille vel illi vel ipsorum maior pars ad quos collatio & receptio spectat, alterum eligere tenentur: & ille solus admittetur, vel alteri præferetur: nisi Papa vtrique voluerit prouidere: vt š. eod. lib. de rescrip. duobus. 1. responso. Si autem neutri collatus sit canonicatus: sed vtrique conferri mandatur: aut constat quis primo impetrauit, aut non: Si non constat, tunc dic vt š. prox. dixi, quando vtrique collatus erat per decre. de rescrip. duobus. 2. respon. š. eod. lib. Si constat: aut mandatur vtrique pure conferri, aut alteri sub conditione, alteri pure; aut vtrique sub conditione. Si constat quis primo, & mandatur vtrique pure conferri, datis executoribus ad prouidendum: si primus primo præsentauit, & primo receptus fuit, hic nulla est q̃stio. Si vero secũdus primo præsentauit, & primo fuit receptus adhuc indistincte in præbenda vacante post receptionem primi, vel etiã ante si adhuc non erat collata secundo præfertur primus impetrans, de rescrip. tibi qui. 1. respon. š. eod. lib. si autem tempore receptionis primi iam erat præbenda collata secundo: aut in litteris primi erat decretum, & tunc indistincte præbenda illa primo debetur. š. eo. lib. de rescrip. tibi qui §. quinimo. aut non erat decretum in litteris: & tunc aut executor insinuauit, reseruauit, & inhibuit maxime cum decreto: aut non: In primo casu præbenda vacans post reseruationem & insinuationem collata secundo, primo & non secundo impetranti debetur, vt supra eod. cap. § idem quoque. In secundo casu potietur præbenda sibi collata secundo impetrans, primo præsentas; vt eo. tit. tibi qui. 1. responso. in fin. Quod autem dixi primo impetrantem præterquam hoc vltimo casu præferri: intelligas sane, vt etiam præferatur secundus in casibus, quos š. proxi. parte notaui. Si vero mandatur alteri sub conditione, alteri pure conferri: si prima est pura, secunda conditionalis: idem quod š. si vero prima gratia est conditionalis: puta vt prouideatur si accesserit consensus capituli: si secundus pure impetrans priusquam consensus accedat, à Papa vel executore suo obtineat canonicatum, præfertur primo: aliàs præferetur primus. š. eod. lib. de rescrip. si pro te. ² Si vero vtrique mandatur sub conditione cõferri: puto in hoc casu, q qui primo ad prouisionem & conditionem peruenerit, ille præferatur in assecutione præbendæ tunc vel post vacantis. arg. prædictæ decret. si pro te. iam enim dies datæ ad diem conditionis refertur. ad hoc š. de appella. præterea. de voto. licet. de condi. appo. super eo. Si vero non appareat quis primo ad conditionem peruenerit: satis esset seruandum quod dr̃ š. de rescript. capit. penult. Si autem canonicatus alteri collatus est, alteri conferri mandatur, aut primo impetranti collatus est: secundo vero cõferri mandatur, aut econuerso, aut ignoratur quis primo impetrauit: In primo autem casu dubium non est primo impetrantem præferri. š. eo. lib. de præben. eum cui. In secundo adhuc primus impetrans præfertur secundo. š. eod. lib. de rescrip. tibi qui. de præben. si Apostolicæ. ad fin. quod verum puto, nisi in casu in quo supra dixi ex duobus, quibus mandatur conferri, secundum primo præferri. š. eod. lib. de rescrip. tibi qui. 1. responso. in fin. si autem nec ex data, nec alio modo apparet quis primo impetrauerit indistincte tunc præfertur cui collatus est canonicatus. š. eod. lib. de rescript. duobus. 1. responso. Si vero alter tantum Apostolica auctoritate expectat: iste siue sit primus siue secundus, præfertur inferiorum legatorum vel quorumcunque auctoritate receptus vel expectantibus. š. eod. lib. de præben. hi qui. Si autem aliquis esset receptus auctoritate legati habentis speciale mandatum à Papa, auctoritate Papæ receptus intelligitur: vt ibi 2. responso. Interdum etiam recepti per litteras facultatis, intelliguntur recepti auctoritate Apostolica. qđ dic vt š. eo. lib. de rescri. cum aliquibus. Si autem aliquis expectat auctoritate legati, secundus vero auctoritate Papæ, demum impetret primus confirmationem & executores à Papa. adhuc præfertur secundus: sed ille primus præfertur omnibus post suam confirmationem impetrãtibus a Papa. š. eod. lib. de præben. si Apostolicæ. & cap. si eum. Si vero neuter expectet auctoritate Apostolica, aut vterque ex reseruatione legati, aut vterque ex receptione capituli; aut vnus ex receptione capituli, alter ex reseruatione legati: prima dubitatio hodie non procedit: quia aut vnus & idem legatus fecit reseruationem; & tunc non valet secunda, nec eius processus, & decretum, vt š. eod. lib. de offi. lega. præsenti. §. cæterum. aut prædecessor fecit primam, successor secundam, & adhuc non procedit quæstio: quia ex quo ad collationem iam vacantium processum non erat, expirant reseruationes & decreta finito legationis officio, vt eod. c. 1. respõso. Si vterque auctoritate capituli expectet, de æquitate deberetur primo præbenda: si tñ capitulum eam secundo vel neutri, sed alteri tertio conferat, tenet collatio, quia capitulum ius ad primam vacaturam dare non potuit: sed Papa solus. š. eod. cap. 5. & de hoc š. de præben. relatum. per Inno. & Hostien. Et dicunt quidam, q tales receptiones nõ valent hodie per decre. supra eod. detestanda. quod non credo, vt ibi dixi. Si vero vnus expectat ex receptione capituli, alter ex reseruatione legati: puto q siue sit primus siue secundus, illi pro quo reseruata est à legato, debetur: quia cum potuerit reseruare præbendam nulli debitam, vt š. de iur. patro. cum dilectus. ista autem nulli esset debita: quia vt dixi, capitulum ius ad vacaturam nulli conferre potuit: ergo super ipsa tenet reseruatio legati. Et si contra illam inhibitionem, reseruationem & decretum, alteri conferatur, non valet, vt in prædicta decre. cum dilectus. š. eod. lib. de offi. leg. præsenti. 1. responso. Videndum est de secundo, scilicet quæ gratiæ præbendas afficiant. Et dic breuiter, q si Papa contulit canonicatum ³ statim affecta est præbenda quæ tunc vacabat, vel quæ primo vacabit, nulli alij deinde debita. š. eod. lib. de præben. si postquam. & c. dudum. ita q si etiam ab ignorantibus & ignoranti conferatur, non valet collatio, vt ibi. Si autem non contulit canonicatum statim, sed mandauit conferri: aut mandauit conferri primam, quã acceptaret: aut primam quæ vacaret: In primo casu non est affecta præbenda quantumcunque fiant inhibitiones, reseruationes, & decreta: nisi primo fiat acceptatio, vel ipsius vacantis, vel primæ vacaturæ, vel ex causa secundæ vel vlterioris, vt š. eo. tit. & lib. quia cunctis. §. penul. ad fin. certam autem & expressam antequã vacet, talis acceptare non potest, vt š. eo. tit. & lib. ne captandæ & si talem acceptet, per talẽ acceptationem præbenda non afficitur, vt ibi. Si autem de canonicatu & præbenda si qua vacat, vel quæ primo vacabit, prouideri mandauit: aut mandat solum illi ad quem pertinet collatio, aut solum executori vt compellat, aut illi & executori vt compellat, aut illi & executori vt prouideat, aut soli executori vt prouideat: In primis tribus casibus per præsentationem litterarum non afficitur præbenda, nisi in tribus casibus, vel altero ipsorum: Primo, si in gratia erat decretum: tunc enim statim per præsentationem litterarũ est affecta præbenda, vt hic. Item si non erat decretum, si auctoritate illius gratiæ in canonicum fuerit receptus: tunc per receptionem affecta est præbenda, vt hic in fin. Item cum executor insinuauerit & interdixerit, maxime cum decreto & Hos casus habes hic: & sic intelligantur decret. de præben. dilectus 2. & 3. In casu quarto, scilicet quando scribitur illi, ad quem pertinet collatio, dato executore, vt prouideat, hic per præsentationem litterarum factam collatori, afficitur præbenda, ita q collatio postea alteri facta non tenet. š. c. proxi. & sic intelligi debet. š. eod. proposuit. quod quidam verum putant, tñ si executor ille pronuntiasset se executorem non esse: per decre. š. de præben. dilectus. 3. quod verum non puto ⁴: nam affectio præbendæ, quæ per præsentationem erat inducta, tolli non potest in præiudicium impetrantis per executoris iniqua pronunciationem: vnde ibi secundam opinionem teneo vlti. glossæ si executor datus fuerat ad prouidendum, vt š. c. proxi. dico tñ tutum impetranti, q ab illa pronunciatione appellet ⁵. In quinto casu quando soli executori scribitur vt prouideat: hic per solam insinuationem executoris, & notificationem eius q vult præbendam per illam potestatem conferre, etiam si non interdicat, puto affici præbendam. š. eod. tit. & lib. quia cunctis. §. ex parte ⁶. & sic erit ista differentia. quando scribitur soli executori ad compellendum, & quando soli ad prouidendum: quia primus vt afficiatur præbenda, habet insinuare & interdicere, vt hic: secũdo sufficit si insinuet, vt in prædicto §. Rationem diuersitatis collige ex ijs quæ dixi š. c. proxi. in glos. 2. Ioan. And.

A*uctoritate.*] Primo ponit tres gratias factas tribus in eadem ecclesia successiue: sed tertio cum prærogatiua super primũ: ex quibus quæstionem format: secundo: ibi, *Cum igitur.* soluit rationem reddens, & argumentum inducens: ibi, *Licet enim.* facit qđ not. š. de rescrip. capitulum in 1. glos. Ioan. And.

¶ Si tribus fuerit facta gratia in eadem ecclesia diuersis temporibus, & virtute gratiæ debet præferri secundus: ipsis conferentur præbendæ hoc ordine: Nam secundus habebit primam, tertius secundam, & primus tertiam. hoc dicit.

¹ Scilicet, quando primus conferre... est a... beneficium. Philip. post Io. And. Font.

² Vide not. Phi. & per glos. in ver. executorẽ. š. eo. cle. Ioan. And. Phil. Fõta.

³ Idem si conferat aliud beneficiũ: vt c. si beneficia. š. eod. de præb. ibi vide Philip. Fonta.

⁴ Not. Dom. q iudex delegatus per suã int. locutoriã nunquam tollit effectũ litterarum deductũ in esse. vide eundẽ cap. si super gratia. de offi. deleg. š. eo. Fonta.

⁵ Nota q sententia, qua iudex pronunciat se non iudicem, nõ extinguit iurisdictionẽ, & licite ab eadem appellatur. c. significantibus. š. de offi. deleg. Phili. Fota.

⁶ Vide c. 2. š. eod. in glos. 1. Philip. & de rescript. tibi qui. 2. responso. Io. And. Fota.

Casvs.

CASVS. Papa Martinus fecerat Titio gratiam in ecclesia Pictauensi antequam gratia esset effectũ sortita, Martinus mortuus est: successit ei Bonifacius, qui non reuocauit gratias factas per Martinum: sed Bonifacius Caio fecit similem gratiam in ipsa ecclesia Pictauen. quo facto ille idem Bonifacius fecit gratiam Sempronio cum clausula prælationis: quia volebat eum præferri omnibus receptis auctoritate suorum prædecessorũ, non autem sua: postea vacauit præbenda: quæritur cui debeatur, vtrũ Titio primo expectanti? Respõdet Romanus Põtifex quod nõ: quia clausula prælationis facta tertio, Titiũ excludit: nec debebitur tertio, puta Sempronio: quia Caius ipsum præcedit: & Bonifacius noluit Sempronium præferri receptis auctoritate sua, sed suorum prædecessorũ: ideo Caius habebit primam præbendam, & tertius secundã, & primus habebit tertiã: Et sic Caius consequitur per alium, scilicet per tertiũ, quod per se non posset consequi: quod probatur per simile: Nam si quis decedat, relictis patre, & matre, & fratre suis superstitibus: si pater tempore mortis defuncti desierat esse agnatus, quia se dederat alicui in adoptionẽ: tunc frater qui est agnatus, succedet: cum pater amplius non sit agnatus, sed frater: Et quia remãsit mater quæ est cognata: ideo excludit fratrem agnatum: & hoc secundum iura antiqua: quia illud est immutatum per iura noua Codicis & Authenti. Et sic si fuisset tantum pater & mater, pater excluderet matrem, etiam si se dedisset in adoptionem: sed quia reperitur agnatus, scilicet frater: ideo pater excluditur, & mater præfertur, vt ponamus quod moriar relictis mihi patre & matre & fratre, & pater meus dedit se in adoptionem: si dimisissem solummodo patrem & matrem, pater mihi succederet, non mater: Sed cum frater meus excludit patrẽ, ideo nunc mater mea excludet fratrem: & sic mater per meum fratrem consequitur, quod per se nõ fuisset consecuta. Similiter hic Caius secundus consequitur per tertium, scilicet Sempronium, quod per se non posset consequi. Not. primo: quod cum in eadem ecclesia sunt plures expectantes in ordine consequendi præbendas: debet attendi & seruari voluntas Papæ. Not. magis specifice, quod si in eadem ecclesia sunt plures expectantes, & vltimus habet prærogatiuam: ille præfertur primo, sed non secundo, si secundus sit receptus auctoritate eiusdẽ Papæ. Not. ad quod allegatur iste textus, quod quis per aliũ consequitur quod aliàs per se nõ posset consequi. Not. si ille ordo non seruaretur, tunc intentio Papæ esset violata.

† Alias, similiter.

† De clausula, anteferri, vide Felinum in c. capitulum. extra de rescriptis.

† vacat, legitur in antiquioribus libris.

† Nota, quod mens & tenor gratiæ est obseruanda ed hoc de præben. cui de nõ. ē. eod. lib. Dom. vnde si diceret clausula, præferatur omnibus auctoritate nostra receptis: ex mente Papæ prima habebat primã, tertius secundam, & secundus tertiam. Phil. post Ioan. And. dicentem, text. procedere in similibus casibus: vt si dicatur, præferatur omnibus vltra in le tempus expectantibus. Fonta.

... ni[a] Papæ prædecessoris nostri, quodam ad præbendã primo in Parmensi ecclesia vacaturã nulli alij de iure debitã in eiusdem ecclesiæ canonicum recepto, & alio à nobis in eadem ecclesia similem[b] † gratiam adepto secundo, tertius deinde auctoritate nostra in ipsa Parmensi ecclesia in canonicum & in fratrem recipitur cum prærogatiua gratiæ, quòd omnibus prædecessorum nostrorum auctoritate, non autem nostra receptis in assecutione præbendæ debeat anteferri †: post hæc autem quædam vacauit † præbenda in ecclesia memorata: quæritur quis eorum alteri præferatur[c], & secundum quem ordinem præbẽdas assequi debeant tres prædicti? ¶ Cum igitur ex tenore † gratiæ, tertio a nobis concessæ appareat euidenter, nos voluisse[d] primo tertium, & secundum tertio, anteferri: Decernimus quòd primam[e] secundus, secundam tertius, & tertiam primus debet obtinere præbendam: aliàs forma mandati minime seruaretur[f]. Licet enim ex persona sua, secundus primam obtinere non posset: ex persona tamen tertij, qui primum superat, illam habet: Sicut contingit[g] in successione illius, qui ab intestato relictis patre[h] (in adoptiua familia cõstituto) matre[i] atq. fratre decedit, in qua successione pater[k] ex se matrem excludit: sed quoniam talem patrem agnatus[l], materque vincit agnatũ: mater patri non ex semetipsa, sed agnati persona in successione huiusmodi antefertur.

¶ Idem.

¶ *Renocatoria gratiarum includit receptos in canonicos præbendam distinctam expectantes: etiã si percipiebant distributiones quotidianas; secus si præbendam distinctam non expectant, sed augmentum portionis: Includit habentes ius ad vacaturam, si nondũ est deuentum ad collationem. hoc dicit secundum Dominicum.*

CAP. VIII

QVO-

loco in simili, vel eadẽ quæstione, quæ talis est, primus receptus fuit per literas generales, secundus per speciales, tertius per speciales, cum hac clausula, quod deberet præferri omnibus receptis in ecclesia auctoritate generalium literarũ: quærebat secundũ quem ordinẽ deberent prædicti præbendas assequi: & dicebat Compost. quod tertius excludebat primũ: sed quia primus excludebat secundũ, qui secundus postponebat tertiũ ex persona ipsius secundi, & si nõ ex sua, primus debebat habere primã: secundus secundã: tertius tertiam: secundũ regulã, si vinco vincentem[1] &c. ff. de diuer. & temp. præscr. l. de accessionibus. ibi, nam qui me. ad hoc ş. de offic. lega. dilectus. sed hoc est falsũ, vt hic vides: & satis id patet per considerationem intentionis Papæ, vt dicit littera: intentio enim eius fuit secundũ præferri tertio[2] & tertiũ primo[3]: & sic seruetur ordo: & sic etiã fallit hic, nec locum habet regula illa; si vinco, &c. de qua not. 34. q. 1. rogamus. & fallit etiam illa regula in casu l. j. post tr. ff. ad Tertul. æquissimum. §. si ex filio. C. de nat. lib. Auth. licet. in Auth. de æqua. do. §. is. ff. qui pot. in pig. ha. l. Claudius Felix.

ADDITIO. In dicta Auth. licet. C. de natu. lib. Cynus post Pet. sic soluit Brocardicum: aut quærimus de diuersis casibus: & tunc licet vincam vincentem te, non propterea vinco te: vt in hac Authen. & l. ş. & j. proxi. alleg. Aut de eodẽ: & tunc refert an sit eadem causa vincendi te: qua vinco vincentem te, aut non: primo casu vera est regula, vt in l. de accessionibus. secundo casu non, vt in l. Claudius. j. alleg. Ioan. And.

De qua regula Oldra. consil. 198. in folio 61. post medium Fonta.

[2] Quia prior in data secundum Domi. post Ioa. de Lig. Fonta.

[3] Quia in litteris tertij est clausula derogãs primo, nõ secũdo. Domi. post Ioa. de Lig. Fonta.

f ¶ *Minime seruaretur.*] quæ tamen diligenter est seruanda. ş. eo. lib. de præben. cui non. cum suis concord.

g ¶ *Contingit.*] ponit casum l. ff. ad Tertul. l. 2. §. obijcitur. versic. sed si sit agnatus. aliàs est ibi §.

h ¶ *Patre.*] carnali, sed adoptato, vt sequitur.

i ¶ *Matre atque fratre.*] non constitutis in adoptiua familia: & de carnalibus intellige.

k ¶ *Pater*] carnalis, constitutus in adoptiua familia: vnde desijt esse agnatus.

ADDITIO. Inst. de leg. ag. tu. ad finem. & tit. seq. de cap. dimi. §. minima. vbi pater per minimam capitis diminutionẽ (quæ est cum is qui sui iuris erat, alieno iuri subijcitur, ciuitate & libertate retenta) quem desinere esse agnatum. Ioan. And.

¶ *Glo. sequẽs exponit ponẽdo tres regulas, secundo notat, & dat simile.*

l ¶ *Agnatus.*] scilicet frater. Tres ergo ponit regulas: Prima, quod pater carnalis adoptatus excludit matrẽ carnalem: Secunda, quod mater excludit agnatum[4] quod hodie secundũ iura Cod. & Auth. locum nõ habet[5]. C. ad Tertul. l. vlt. & Auth. cũ solis. & Auth. defuncto: Tertia, quod agnatus excludit patrẽ carnalem in adoptiua familia constitutum. Pone ergo patrem primũ impetrantem: matrem secundũ, agnatum tertiũ, cum prærogatiua: & sic intelliges. Et sic not. quod in assecutione primæ præbendæ tertius nocet primo, & sibi quo ad illam non prodest: tamen sibi prodest in hoc, quia citius suam consequitur. Et est simile, vxor legitima excludit naturales non legitimos: quia aliàs si non esset proles vel vxor legitima, succederent in duabus vncijs: & tamẽ ipsa vxor excluditur ab agnatis. C. vnde vir & vxor. l. 1. sed si ipsa nõ superest, naturales excludũt agnatos in duabus vncijs. hæc probantur C. de natu. lib. Auth. licet. & in Auth. quib. mo. nat. effi. leg §. si quis autẽ. coll. 6.

ADDITIO. Host. in sum. qui fil. sint legi. §. an vtrumque genus succedat. ver. quod autem dixi. Ioan. And.

[4] Secundũ iura Digestorũ, vt patet per sequẽtia: quod etiã secundũ iura illa in fratre procedere non videtur, vt dixi in tex. Ioan. And.

[5] Ne credas tamen illud antiquũ ius per hanc decretalem renouatum, etiã in terris ecclesiæ. Pet. de Ancha. & alij post Archi. vnde notat ex ista correctione posse argui, vt not. l. ca. nouit. ş. de iud. glo. in l. 2. ff. de cõiug. cum eman. lib. & tradũt Doctores in §. 2. Instit. de testamen. ordinan.

¶ *Prima glos. dicit quid declaret, & corrigat, & sommat.*

a ¶ *Auctoritate Martini.*] Pulcher casus istius decretalis similis illi, quem habuisti ş. de præb. c. penul. & emanauit ad declarationem & correctionem eorũ, quæ not. Compost. ş. de rescript. capitulum. in glos. magna. §. item si duo recepti sunt. & breuiter dicit capitulum, quòd si tres expectantes sunt in vna ecclesia: vnus auctoritate Martini, alter auctoritate Bonifacij, tertius eiusdẽ auctoritate cum prærogatiua, vt præferatur omnibus receptis nõ auctoritate Bonifacij: præbendas hi consequentur hoc ordine: quia primam habebit secundus: secundam tertius: tertiã primus. quod probatur argumento legali.

a ¶ *Martini.*] ita forte fuerat de facto, vel studiose hoc dixit: quia in expectantibus auctoritate Nicolai vel Cælestini non procedebat dubitatio, propter reuocatoriam Bonifacij, de qua dicitur infra c. proxi. & ş. de præben. c. penul. & antepenul. Ioan. And.

b ¶ *Similem.*] cum nulla prærogatiua, vt patet per inferiora.

c ¶ *Præferatur*] in illa præbenda.

d ¶ *Voluisse.*] voluntas igitur ipsius seruanda est, & mandatum. ş. eo lib. de præben. cui de non. cum similibus.

e ¶ *Primam secundus.*] contrarium dicebat Compost. in prædicto

Q *Vontam.*] Primo ponit mentem reuocatoriæ: Secundo: ibi, *Præsenti.* declarat quinque dubia circa illam, primo, tertium: secundo, quartum: ibi, *In illis.* tertio, quintum: ibi, *Sane.*

Ex hic

¶ Et hic iunge litteram, quæ eſt infra per viginti tres lineas ibi, quoniam multæ dubitationes inſurgunt ex conſtitutione.]

¶ Iſtud capitulum emanauit ad declarationem conſtitutionum reuocatoriarum, quas fecit Bonifacius: de quibus dictum fuit ſ. de præbend. cap. ſi is. & c. quondam.

CASVS. Paulus vltimo mortuus fecit gratias in aliquibus eccleſijs: cui ſucceſſit Sixtus, qui reuocauit & caſſauit gratias factas per ſuum prædeceſſorem, per quas ius in re non fuerat quæſitum, licet bene ius ad rem: vtrum per iſtam conſtitutionẽ ſint reuocatæ gratiæ ſui prædeceſſoris, etiam ſi expectantes erant recepti in canonicos, licet ſub expectatione præbendæ? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ ſi ſolum erant recepti in canonicos, illę gratię ſunt reuocatæ. Sed quid: ponamus ꝙ fuerant recepti in eccleſia, in qua erat certus numerus canonicorum, ſed nõ erat certus numerus præbẽdarum: & ſic iſte ſupernumerarius recipiebat præbendas cum alijs: mortuo vno de numerarijs canonicis, portio ſua erat augenda, ſicut portio aliorum canonicorum: vt ponamus ꝙ in illa eccleſia ſunt viginti canonici, & diuiſio præbendarum ſit in viginti partes: recipitur alius canonicus ſupernumerarius, tunc fit diuiſio xx. & vnius præbendarũ: moritur vnus de numerarijs: certum eſt ꝙ augmentatur portio iſtius canonici ſupernumerarij: vtrum per conſtitutionẽ reuocatoriam caſſetur iſta gratia reuocatoria? Rñdet ꝙ non: Cauſa dubitandi in iſto primo caſu fuit: quia præbendæ iam erant affectæ per adeptionem canonicatuum factã auctoritate Papæ. Ratio vero decidendi: quia de mente iuris & reuocatorũ eſt ꝙ tollantur iura ad rem, ſicut hic erat ad ꝓbendas vel portiones priuilegiatas ſm Ioan. de Lig. Dominicus.

† Vide Romam deciſione 9. de conceſſio. præben. in nouiſſi. & deciſ. 104. in nouis & Pelmurmin c. cauſam quæ. & in c. I noſtra. extra de reſcript.

Not. primo, ꝙ ante collationem beneficij non dr̃ ius quæſitum in re, ſed ad rem. ad hoc tex. hic in fine. Not. ſecundo, ꝙ in reuocatione priuilegiorum Pontificum Romanorum Papa nõ requirit conſilium Cardinalium: cum hic dicat tãtum de præſentia. Dom.

Quoniam[a] ex conſtitutione[b] noſtra, per quam paulopoſt[c] promotionem noſtram ad ſummi pontificatus apicem[d] omnes collationes, prouiſiones, reſeruationes, & conceſſiones ſuper canonicatibus, dignitatibus, perſonatibus, præbẽdis, officijs, portionibus, præſtimonijs, eccleſijs parochialibus, ruralibus, & alijs quibuſcũque beneficijs eccleſiaſticis vacaturis, quocunque nomine cenſerentur: ac etiam ſuper canonicatibus ſub expectatione dignitatum, vel aliorum quorumcunque beneficiorum (in quibus ius non eſſet quæſitum in re, licet ad rẽ †) a felicis recordationis Nicolao Papa iiij. & Cęleſtino v. prędeceſſoribus noſtris factas, ſiue conceſſas auctoritate Apoſtolica in fratrũ noſtrorũ præſentia omnino caſſauimus, irritauimus, & vacuauimus, caſſas, irritas & vacuas nuntiauimus, & nullius fore decreuimus firmitatis: multæ dubitationes inſurgunt, vt vnde prætatæ conſtitutionis reuocatoriæ proceſſit editio, interpretatio eius quoque procedat[e]: Præſenti declarandũ duximus ſanctione, quòd in illis (qui editionis tempore ſupradictæ vltra ſtatutum numerum erant per eoſdem prædeceſſores canonici ſub expectatione præbendarum, vel etiam portionum) eadem conſtitutio locum[f] habet. Si autem huiuſmodi[g] recepti vltra numerum diſtributiones, & alia, vt canonici de numero exiſtentes, ſic tempore dictæ reuocationis habebant, quòd per ceſſionẽ vel deceſſum[h] illorum, qui erant intra numerum ex vigore prioris gratiæ, nil amplius aſſequi expectabant, niſi diſtributionũ ſeu partium ſuarum augmentum (cum forſan eſſet eccleſia, in qua canonicorum, non autẽ portionum numerus, vel præbendarum diſtinctio[i] habebatur) quantoque inter pauciores, cuiuſuis eccleſiæ diuiduntur prouentus, tanto maiores fieri poſſunt ſingulorum percipientiũ portiones[k]: ad iſtos[l] vel eos[m], qui per litteras[n] facultatis † dictorum prædeceſſorum noſtrorũ in aliquarũ eccleſiarũ canonicos erãt recepti (licet præbẽdas vel alia beneficia expectarent) conſtitutionẽ cer

uerit, vel ſe facultas obtulerit in tali eccleſia, recipietur per has litteras? Et dicunt quidam ꝙ non: quia conditio nõ eſt extitura: quia ibi præbenda nõ vacat, nec vacare põt. q̃ præben. dilecto. quia etiã talia reſcripta vt ambitioſa, ſunt reſtringenda. de elect. dudũ. ſ. eo. lib. de præben. quamuis. I. Alij dicunt, ꝙ ſi ſimpliciter ſcribatur vt recipiatur, non obſtãte certo canonicorum numero, ſed nõ adijciatur: ꝙ prouideatur ſibi de præbẽda ſi vacat, vel q̃ primo vacauerit, tũc ſtatim recipietur, etiam ſi numerus canonicorum ibi ſtatutus nõ eſſet: q̃a illud, nõ obſtãte, nõ minuit, ſed addit ſcilicet, ꝙ ſtatim recipiatur, licet ibi certus ſit numerus: ſed ex quo adijcitur, de præbenda ſi vacat, &c. patet ꝙ de tali eccleſia non poteſt intelligi, vt ſuperius dictũ eſt. Tertij dicunt, ꝙ ſi non eſt diſtinctus numerus canonicorũ, nec præbẽdarũ, tali impetranti non prouidebitur: ſed ſi numerus canonicorũ ſtatutus eſt, vt in quæſtione propoſita, & in caſu noſtro: per cõſequẽs ſtatutus intelligitur certus numerus portionũ. ad hoc de cõſti. tranſlato. & idẽ dicunt ecõuerſo. hoc poteris videre per Inno. ſ. eo. tit. ex parte. & per Compoſt. de reſcr. capitulũ. in glo. magna. §. uẽ quid ſi Papa mãdat aliquẽ. & c. conſtitutus. in fi. Hoſt. autẽ in decr. prædi. ex parte. dicit indiſtincte, ꝙ etiã ſi non ſit certus numerus canonicorũ, nec ꝓbendarum: etiam ſi reſcripto caueatur, ꝙ aſſignetur præbenda vacans, vel quamprimum ſe facultas obtulerit, & non obſtante certo canonicorũ, &c. valet reſcriptum. ſequitur enim ſm eum, ꝙ ſi Papa intendat prouidere in eccleſia, in qua certus numerus eſt, qđ eſt minus impetrabile, ꝙ multo fortius in eccleſia in qua non eſt certus, quod magis eſt impetrabile[2]. allegat ſ. de deci. ex parte. §. qui filij ſint legi. per venerabilem. de tranſla. c. vlt. [3] in cle. litteras. de reſcri. in gloſ. fin. nec obſtat ꝙ talis ſtatim canonicatum & præbendam habebit: quia & ſi hoc durum ſit, obediendum eſt. de reſcr. ſi q̃n. nec obſtat ꝙ nõ extabit cõditio, ſi vacat: q̃a illud, ſi vacat, nõ fuit appoſitũ, vt receptionẽ cõditionalẽ reddat, vel vt impedimentũ inducat. facit ſ. de reſcri. conſtitutus. ſed vt impedimentũ remoueat, ſi quod eſſet[4]. Et quæ cauſa dubitationis tollendæ in reſcriptis inſeruntur, ius eius non lædẽt, nec mandatũ impedient. ff. manda. qui mutuã. in prin. ff. đ mili. teſta. ſi miles. nec ambitioſum eſt pauperem clericum ſibi beneficium impetrare. de æta. & quali. tuam. de præben. cum ſm. Non obſtat decret. ex parte. & decr. dilecto. quia licet in tali eccleſia (in qua nullus eſt numerus) Lateran. concilium locũ nõ habeat, vt ibi: prouiſio tñ Papalis locũ habet. ad hoc 9. q. 3. cuncta per mundum. & c. per principalem. fatetur tñ ꝙ obſtabit impetranti penuria eccleſiæ[5], ſi tanta ſit ꝙ non ſufficiat pluribus, non qualitercunque, ſed ꝙ quilibet honeſte de ſua portione viuere poſſit ſecundum conſuetudinem prouinciæ, vel in eadem eccleſia antiquitus obſeruatam. ſupra de inſti. cap. 1. & 2.

† Vide Panormitanũ & Feliũ in c. cõſtitutus. extra de reſcript.

[2] Quamuis declarãs ſequatur Hoſt. tamen ſua ratio non videt̃ bona, quia nõ arguitur ſic in beneficialibus, vt not. de reſcrip. poſtulaſti. c. cui de non ſacerdotali. ſ. de præb. Fonta.

[4] Facit ff. de leg. 1. ſi curſerat. vbi legatis ſeruis cum peculio, & ſi debentur, qui nõ habent peculium. Io. And.

[5] Sic quandoque ponunt clauſulã ad eſſe quendam gratiam, & non ad ſupplendam, vt in clem. 1. in fi. de ꝓben. Ioan. And.

Idem Do mi. & Philippus. Franciſcus.

¶ Prima gloſſa dicit quid declaret.

a ¶ Quoniam.] Emanauit declaratorie ad reuocatorias, de quibus dixi ſupra de præbend. c. penult. & antepenul.

b ¶ Conſtitutione.] à principio, dum erat Neapoli forte vnica fuit conſtitutio, poſtmodũ fuerunt duæ: vna ſuper gratijs Nicolai, alia ſuper gratijs Cæleſtini, vt dixi de præben. ſi is cui. ſ. eo. lib.

c ¶ Paulopoſt.] ſcilicet, ſexto calendas Ianuarij, vt ibi dixi. ideſt, quinto die exeunte Decembri. & ſuper hoc vide quod dixi in fin. huius lib. ſuper data.

d ¶ Apicem.] ſic ſ. in proœmio huius lib. §. ſane. & 40. diſ. nõ nos.

ADDITIO. Vide qđ dixi in cle. Romani. de iureiu. in prin. Io. And.

e ¶ Procedat.] 25. q. 1. c. ſicut. §. ex his. de ſen. excom. inter alia §. vt igitur. C. de legi. l. vlt. & de multiplici interpretatione habes in prædicto §. ex his. & de poſtu. c. 1. Ioan. And.

ADDITIO. Dicit Archid. ꝙ illa decre. 1. contradicit: ſed ibi de interpretatione iudicis, hic de interpretatione principis.

f ¶ Locum habet.] habes igiť primũ caſum declaratoriũ, ſcilicet in his receptis vltra numerũ expectantibus portiones vel præbendas.

g ¶ Huiuſmodi.] ſcilicet auctoritate Nicolai vel Cæleſtini.

h ¶ Deceſſum.] vel depoſitionem, vel iuris priuationem. de elect. cum in cunctis. de dolo & contu. veritatis.

¶ Gloſ. ſeq. quærit, & ponit tres opiniones, & quartam Hoſt. quam probat, & reſpondet quatuor obiectionibus.

i ¶ Diſtinctio[1].] Nunquid impetrans in tali eccleſia, vt ſibi prouideatur de canonicatu & præbenda ſi vacat, vel quam primo vaca-

[1] Ad hanc gloſã vide not. Dom. Anton. & aliorum c. olim causam. ſ. de reſcr. vbi vide eã ſum ſ hoc gloſ. Fonta.

ADDITIO. Vide quod not. de vita & hone. cle. quoniam. in fi. s. gloſ. & quod ibi dixi. Ioan. And.

k ¶ Portiones.] de conſti. cum M. in principio.

l ¶ Iſtos.] tales q̃ ꝑ vacationẽ nil recipiunt, niſi portionũ augmẽtũ.

m ¶ Vel eos.] Tacite aggreditur alium caſum, quem reuocatoria non comprehẽdit.

¶ Gloſſa ſequens recitat per obiectionem.

n ¶ Litteras facultatis.] conceſſas eis ad quos aliàs pertinebat receptio: nec cautum erat in litteris illis, ꝙ auctoritate Apoſtolica id facere poſſent. hoc dico per decret. ſ. eod. lib. de reſcri. cum aliquibus. & per verba ipſius reuocatoriæ, quæ ſcripſi in prædicto capitulo, ſi is cui. vbi dicitur per dictũ anteceſſorem noſtrum, ſeu

tum est non extendi præfatã: ¶ In illis vero, qui vltra numerum auctoritate præfata in aliquarum ecclesiarum canonicos iam recepti, quantum ad capitulum, & ad chorum, ac distributionum perceptionem quotidianarum, plenitudinem iuris canonici tunc habebant, sed in eis dignitates, personatus, præbendas, portiones, vel alia beneficia, quæ dantur tantum existentibus de numero, expectabant: constitutionem præfatam locum habere (ratione huiusmodi expectationis) dubium non existit [b]. ¶ Sane in ijs, qui super canonicatibus, præbendis, & dignitatibus, parochialibus vel alijs ecclesijs, seu beneficijs quibuscunque, à dictis prædecessoribus nostris litteras impetrauerunt, etiam si per executores illorũ factæ fuerint reseruationes, decreti interpositiones, varijque processus; & etiam si eadem beneficia tunc vacabant, & per impetrãtes petitum fuerat ab executoribus, quòd eis illa conferrent; non tamen ipsorum beneficiorum vacantium collationes tunc temporis erant [c] factæ †: locum habet constitutio supradicta, vt omnes huiusmodi gratiæ (quarum ratione tunc non erat ad collationẽ processum, & sic per cõsequẽs ius in re non fuerat ipsis impetrantibus acquisitum) intelligantur penitus reuocatæ.

TITVLVS VIII.

Ne sede vacante aliquid innouetur.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Collatione communiter ad episcopum & capitulum pertinente, vno ipsorũ effecto inhabili, alter confert. hoc dicit vsq; ad §. cũ vero. secundũ Domi.

CAP. VNICVM.

SI † ad episcopum [d] & capitulũ cõmuniter pertineat † collatio præbẽdarum: mortuo [e] episcopo, vel à beneficiorum collatione suspenso [f], poterit capitulum vacantes conferre præbendas: etiamsi [g] episcopus interesse habeat in collatione huiusmodi vt prælatus [h].

eius auctoritate factas, concessas, seu commissas, & cætera.

a ¶ *Præfatam.*] ratio, quia non sunt ipsorum Pontificũ, sed recipiẽtium auctoritate recepti, vt dixi in prædi. decret. cum aliquibus.

ADDITIO. Dicta ratio est huius tertij casus: primos enim duos non respicit. Ioan. And.

b ¶ *Non existit.*] Ista igitur est differentia inter hunc casum & proxi. quia ibi expectabat tantum augmentum portionis: hic certam præbendam vel portionem dandam solum ijs, qui erãt de numero: ad illã igitur expectationẽ reuocatoria nõ extendit: ad istam sic. Ioan. And.

c ¶ *Erant factæ.*] Nota cõ regulã, quod per me nõ stat, & c. ĩ. de eo, qui mit. in pos. cap. 2. vbi dicitur hoc. nam per me nõ stetit, quin fieret mihi collatio, sed per executorẽ: & tñ reuocatoria habet locũ. & est iste excogitatus casus propter reuocatoriam, quæ reuocauit omne ius ad rem: sed per petitionẽ ius ad rem, nõ in re ius habebã. & sæpius habes simile, quod non sufficit quid petere, nisi obtineatur. ĩ. de renun. quidam. & eo. lib. de elect. si religiosus. cum similibus.

a Vade per illã videtur acceptasse: vt in clem. eod. tit. cũ ex iuem. §. pro. Ioan. And.

NE SEDE VACANTE aliquid, &c.

¶ Visum est de institutionibus & collationibus beneficiorum: sed quia posset dubitari, nunquid sede vacante capitulum succedat in ipsorum collatione: merito hinc sumpta occasione compilator posuit hic rubricam generalem, ne sede vacante.

† Domin. not. quod sola collatio tribuit ius in beneficio non reiectatio, non processus inde secuti: immo et Ancha. nec sententia. §. fin. 1. ff. de nũ. fic. iudi. l. nepoti. ff. de iuo. instr. ad hoc. cap. cũ aliquibus. de re iud. & Philip. assentit. Pet. de Ancha. si sententia dicat beneficium esse debitũ per glo. i. clem. auditio de rescrip. secus si sententia dicat beneficiũ esse suum. c. 1. 9. eod. Fonta.

SI ad.] Sunt tres partes: secunda: ibi, *Cum vero.* tertia: ibi, *Vbi vero.* Prima cum collatio est communis, soluit dubium quod fortificat: ibi, *Etiamsi.* Secundo conuertit: ibi, *Idem.* Secunda principalis (cum collatio est solius episcopi) soluit dubia, & à solutione excipit: ibi, *Nisi.* Tertia principalis soluit duo dubia: secundũ: ibi, *Nec etiam.* & vtrunque rationem subdit: ibi, *Quia.* Ioan. And.

¶ Præmitte quod habes eod. tit. illa. videlicet quod non reperitur iure cautum quod sede vacante capitulũ succedat in collationibus beneficiorum. Item præmitte, quod quandoque ad solum epm spectat collatio præbendarum, quandoque ad solum capitulũ, quandoque simul, quandoque cũ consensu, quandoque cum consilio. de quo de elect. cum ecclesia. Itẽ quod suspensus, vel excõicatus non potest conferre præbendas. de concel. præben. quia diuersitatem. Dominicus.

CASVS. Collatio præbendarum alicuius ecclesiæ pertinet ad episcopum & capitulum simul: moritur eps, vel est suspensus; & sic vacat epalis dignitas: postea moritur aliquis canonicus, & sic vacat præbenda & canonicatus: vtrum capitulum poterit conferre huiusmodi canonicatum & præbendam? Respondet quod sic. Et idem vice versa impedito capitulo potest eps præbendas conferre, licet collatio spectet ad epm & capitulum simul. Sed ponamus quod collatio præbendarum spectat ad solum epm, licet teneatur requirere consensum sui capituli: vtrum impedito epo vel suspenso possit capitulum præbendas conferre? Respondet quod non, nisi episcopus esset in mora petendi absolutionem vel relaxationem: quia tunc inciperet esse in negligentia, & tunc collatio inciperet competere ad capitulum, vt in c. 2. de concel. præben. in antiq. Sed ponamus quod de consuetudine, vel ex priuilegio Apostolicæ sedis aliquis habet collationem præbendarum alicuius ecclesiæ cathedralis, tñ debet requirere consilium epi: nunc vacat præbenda, tñ non est eps, cuius consiliũ possit requiri: quia sedes ipsa vacat, vel eps est absens: vtrum ille talis possit conferre præbendas non expectata confirmatione epi, vel non expectato quod episcopus fuerit reuersus? Respondet Romanus Pontifex quòd sic: & rationem ponit, ne periculum immineat beneficio. Not. primo iuncta glo. quòd donatio pbendarum ecclesiæ cathedralis quandoque spectat ad epm & capitulũ simul; & tũc vnus sine altero nihil põt facere: & sic eps posset differre collationem si vellet: quandoque collatio spectat ad solum epm, quandoque ad solum capitulum. Sed de iure cõi spectat ad epm & capitulũ simul. glo. tñ hic tenet, quod spectat ad solum epm. de consensu tñ capituli. Sed in hoc est magna differentia: Nam primo modo quando collatio spectat ad episcopum & capitulum simul, potest capitulum conferre sede vacante: sed secũdo modo non posset. Not. vlterius quod capitulum vel vniuersitas non debet excõmunicari per modum vniuersitatis: sed si singulares delinquant, sunt particulariter excommunicandi. Not. quod sede vacante capitulum non potest conferre beneficium spectans ad solum episcopum, licet collatio ad epm spectet cum consensu capituli. Idẽ si eps fuerit suspensus; quod verum est, nisi eps esset negligens in petenda absolutione. Ratio est, quia quando eps est suspensus, non potest dici esse in negligentia: quia si vellet, conferre non posset: ideo cõ ipsum nõ currunt sex menses, nisi (vt dictum est) esset in negligentia se rehabilitandi: quia tunc inciperent currere sex mẽses: quibus elapsis posset capitulum illa conferre. Sed quæritur quo tẽpore incipiunt currere sex menses? Dicendum quod à tempore vacationis, & non à tempore negligentiæ. Aliqui tñ intelligunt, quod si fuerit negligens per sex menses (licet à tempore negligentiæ non vacet beneficium) quod lapsis sex mensibus potest capitulum conferre beneficia. Sed tñ dicendum est, quod non dr negligens quando beneficium nondum vacat: ideo sex menses solum computãtur à tẽpore vacationis. Not. quod collatio aliorum beneficiorũ spectat ad epm cũ consensu sui capituli. c. quãto. & c. nouit. de ijs quæ fiunt à maior. par. cap. & hoc de iure cõi: nam de iure speciali potest spectare ad alium q̃ ad epm. Not. quod quando quis conferre debet beneficia cum consilio epi: intelligitur si consilium episcopi possit haberi.

†Ad intellectum huius cap. vide de Panormitanũ in c. ea parte. extra de constitut.

†Nota, illud dicitur cõmuniter pertinerẽ, quando æquale ius quilibet pars habet in actu. Not. secũdo illud dictum, quod appellatione præbendarum (late sumpto vocabulo) cõprehenduntur alia beneficia ecclesiastica, quãdo ratio est eadẽ in omnib'. facit quod not. in c. 1. de electio. eod. lib. vbi idẽ dicitur de canonia. Domi.

¶ *Prima glos. dicit quod declaret.*

d ¶ *Si ad episcopum.*] Emanauit ad declarationem decretal. ĩ. eod. illa. & ad declarationem, & correctionem eorum, quæ ibi not. Gof. Inno. & Hostiensis de concess. præbend. quia diuersitatem.

e ¶ *Mortuo.*] idem est si quocunque alio modo vacet sedes: renuntiatione, & depositione, vel quouis modo. ad hoc 7. q. 1. cap. in apibus. §. ecce in quibus. 33. q. 2. in principio.

f ¶ *Suspenso.*] pone quod peccauit. in decre. ĩ. de præben. graue.

¶ *Glos. seq. exprimit opiniones.*

g ¶ *Etiamsi.*] hoc dicit propter dominum Inno. [a] & Hostien. qui dicebant, quod si eps interesset in capitulo vt canonicus, propter mortem eius non impediebatur capitulum conferre, nisi sicut per mortem alterius canonici: si autem vt prælatus, eo mortuo conferre nõ poterat: non est verum, vt hic vides.

ADDITIO. Vincentius de quo ĩ. in decr. s. eo. tit. dicebat quod siue ad solum epm, siue ad eũ cõiter cum capitulo spectaret collatio: vacante sede non conferebat capitulum. Littera quæ habet Inno. est corrupta: ipse enim Inno. in decre. quia diuersitatem. nõ distinguendo dicebat, quod si ad epm & capitulum simul spectat electio, suspenso epo solum capitulum eliget. Sunt enim vnum corpus capitulum & eps quo ad illa, quæ eis communiter imminent facienda. Illud autem dictum Hosti. determinabat in glo. Ioan. And.

a Aliàs Vincentiũ. Et hæc est vera littera: vt patet in additione posita in fine huius glossæ.

h ¶ *Vt prælatus.*] Interdũ enim est vt canonicus. de conces. præb. postula-

postulastis. de præbend. cum in ecclesia. de appella. à collatione. supra eod. lib.

a ¶ *Singulariter.*]hoc dicit: quia capitulum, vel vniuersitas, vel collegium excommunicari non debet. j. de sent. excom. Romana. §. in vniuersitatem.

Additio. Io. Mon. & Archid. alleg. ff. de admin. tu. quidam decedens. §. Papinianus. & l. Titium. in prin. & §. 1. Ioan. And.

b ¶ *Maioris.*] si enim minoris, eligere possét. de cleri. excom. mi. si celebrat. Suspensi autē vel maiori excommunicatione ligati, non eligunt, nec eliguntur, vt de elec. cum inter. & de consue. cum dilectus. vbi de hoc.

c ¶ *Assensu.*] hoc dixit Compo. esse de iure cōmuni in ipsis præbendis cathedralis ecclesiæ, vt not. s. de elect. cū ecclesia Vulterana. Scire debes q cum eps habet conferre præbendā cum consensu capituli, si sunt viginti canonici & decem consentiant, non valet collatio: quia nō habet maiorem partem capituli: sed si haberet vocē in capitulo vt cannonicus: tunc diceretur facta ab xj. & sic à maiori parte capituli. de conces. præben. postulastis. Inter ista autē duo, scilicet consiliū & assensum est magna differentia. qd̄ dic vt not. s. de arbi. cum olim. de elect. cum in veteri.

† Ad hunc terminum vide Felinū l. c. eam te. extra de sent. & re iudic. ... [marginal note]

Idem poterit episcopus, si capitulum ab ipsa collatione suspēdi contingat, vel singulariter [a] omnes de capitulo maioris [b] excōmunicationis vinculo innodari.

¶ *Collatione spectante ad episcopum de consilio, vel assensu capituli, illo existente inhabili (nisi sit in mora) non confert capitulum. hoc dicit.*

¶ Cum † vero ad solum episcopum præbendarum spectat collatio, cum consilio sui capituli vel assensu [c]: defuncto episcopo vel suspenso (nisi [d] episcopus in petenda relaxatione suspensionis huiusmodi sit in mora [e]) capitulum se non potest intromittere de eisdem.

¶ *Habens conferre cum consilio episcopi, sine illo conferet, morte & remota absentia interueniente. hoc dicit Domi.*

¶ Vbi [f] vero de speciali alicuius ecclesiæ consuetudine vel statuto, beneficiorū collatio ad aliquem cum † cōsilio episcopi [g] noscitur pertinere: sublato episcopo de medio [h] (cum consilium nequeat tūc peti ab eo [i]) non erit propter hoc vacantis beneficij collatio differenda: nec etiā si egerit in remotis [k], ita quòd non possit ipsius præsentia in breui haberi: Quia in petendo vel expectando eius consilio, posset vacanti beneficio periculum imminere [l].

† Alibi ita, de consilio episcopi. Et inde Bartolus in l. 1. §. si plures. ff. de exercit. & Albericus in glo. super glo. 1 vers. ex consilio episcopi.

hac parte qd̄ dixi s. eod. lib. de rescript. pro te. in glos. sed pone.

h ¶ *De medio*] id est, de hac vita, & expone vt dicitur 23. q. 4. hæc autem vita. in prin. & quare dicatur media, ibi not. in glo. 1.

i ¶ *Ab eo.*] simile s. eo lib. de rescrip. si gratiose.

Additio. & de pœni. dist. 1. c. conuertimini. §. hoc idem. ver. item a mortuo. velut ab eo qui non est: perit confessio. Ioannes And.

k ¶ *In remotis.*] arbitrarium erit hoc terminare secundum considerationem temporis, quæ sequitur infra.

¶ *Gloss. seq. alleg. simile. obiicit, & soluit.*

l ¶ *Imminere.*]habes similē casum s. de offic. deleg. si is cui. eo. bb Et not. q difficultas præstationis reddit obligationē inutilē. j id. ff. de verb. oblig. l. 2. § 1. Itē nec seruatur forma, quæ inerat collationi: ergo non valet quod agitur. ff. de arbi. l. parui. Sollicet in cōtractibus grauis vel impossibilis modus vel cōditio vitiet cōtractū, secus in spiritalibus. s. de cōdi. appos. cap. vlti. reijcitur ergo: nec rem inutilem reddit. Item periculum vacationis quæ imminet, immutat ius quod aliàs esset seruandū. sic j. de testa. cap. 2. eod. lib. de offi. deleg. si is cui. eodem libr.

TITVLVS IX.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

¶ Innocentius quartus.

¶ *Perpetua alienatio facta de rebus ecclesiæ vacantis non præcedente tractatu, & sine iusta causa, non valet. Ioan. And.*

CAP. I.

D[ilecti] V.

d ¶ *Nisi.*] illud nisi, venit exceptiue à suspenso.

Additio. Ac si dicat, q ad partem, quæ loquitur de episcopo defuncto, non competit exceptio. Io. And.

¶ *Glo seq. not. à contrario: quærit, arg. pro & contra: soluit: iterum quærit & soluit.*

e ¶ *In mora*] si ergo sit in mora, bene poterit se intromittere capitulū. Sed quæro nunquid capitulū hoc casu canonias statim ex quo eps fuerit in mora, possit conferre: vel an post morā petendi sex mēses habeat expectare? Et vr q ex quo fuit in mora petendi absolutionem, demū post sex menses & nō ante conferre possit [1]: quia antequam fuerit in mora, non currit tempus: postea incipit currere. de conces. præben. quia diuersitatem. de elec. c. vlt. si eps simpliciter sine consensu capituli haberet conferre, locū haberet quod s. dixi sed hic, de consensu capituli habet conferre, vnde vr à contrario sensu istius literæ, q statim ex quo fuit in mora, capitulū possit conferre. Sed cū hic æquiparet consilium & consensum, verum puto quod prius dixi. Sed quando dicetur esse in mora? Hoc ipso quod quàm cito potuit, licentiam non petijt. ff. ad Tertul. l. 2. §. cōfestim. non tamen amara facienda est interpretatio. ff. de dona. inter virum & vxo. si id quod §. si quis secundum operas. nec calumniosa. s. de priui. in his. ff. ad exhi. l. pen. Arbitrabit ergo hic bonus iudex [2]. ff. de iure deli. l. 1. Si autē malitiose impediatur ne petere possit, subuenietur ei: quia non est in mora. de conce. præben. postulastis. nisi ipse hoc pcuraret. ff. si quis cau. l. 2. §. vlt. de offi. dele. pastoralis. §. fin.

[1] Idem Archid. dicit & Vinc. & Hostiens. hoc reperitur in decret. vlt. de elect. § allegat. Ioan. And.

[2] Idem Archid. post Hostien.

Additio. Casum vide s. & concor. cle. multorum. de pœn. ver. illis pœnam. Ioan. And.

f ¶ *Vbi vero.*] facit ad ea quæ not. Hosti. de elect. c. vlti. in fine. & Vincen. & Compost. de insti. c. vlti. in fi.

¶ *Glo. seq. quærit, arg. pro, soluit contrarium.*

g ¶ *Cum consilio episcopi.*] quid si cū consensu? Idē vr, cū eadē sit ratio vacationis diutinæ in hoc casu. & ad hoc s. de præb. si Apostolicæ. & aliquando consilium ponitur pro cōsensu. s. de offic. dele. venerabil. de foro compet. c. 1. Contrarium credo: quia cum habet eligere de consensu, non sic liberam habet potestatem, sicut de consilio: vnde minus habet expectare hoc casu, quàm in illo: sicut tamen quòd non curret sibi tempus, cū non possit eligere de concel. præben. quia diuersitatem. de elec. c. vlt. præterea ponamus in requisitione consilij absentiā pro cōtradictione. ad hoc s. de arbi. c. 2. eod. lib. qd̄ in ɔsensu esse non potest. & facit pro

† De materia huius glossæ vide plenissime per Albericum tract. de agnoscē. assert. cathe. & hæret. q. 26.

DE REBVS ECCLESIÆ, &c.

¶ *Dictum fuit supra de præbendis & alijs beneficijs ecclesiasticis: verum quia posset dubitari, verū res beneficiorum deputata pro sustentatione clericorum beneficiatorum possent alienari: sicut res aliorum priuatorum, cum quilibet sit legitimus administrator suarum rerum ideo ad nos informandum ponitur rubrica, de rebus ecclesiæ non alienandis.*

Continuatio domini Helæ.

D[ilecti.] In hoc capit. sunt tres partes: In prima, actoris decisa petitio: in secunda rei defensio: ibi, *Dictus vero.* In tertia: ibi, *Quia vero.* Papæ diffinitio tribus fulcita rationibus. Secunda: ibi, *Quia etiam.* Tertia: ibi, *Præsertim* Ioan. And.

Casus. Vacante aliqua ecclesia parochiali in diœcesi Pictauensi, episcopus Pictauen. cum consensu sui capituli donauit decimas illius ecclesiæ parochialis archidiaconatui suæ ecclesiæ: quia redditus archidiaconatus illius ecclesiæ erant ita tenues, quòd non poterat archidiaconus ex illis sustentari: vnde illas decimas donauit archidiaconatui nullo præcedente tractatu: postea illa ecclesia parochialis fuit alicui collata, qui petijt decimas à dicto archidiacono: quas cum recusasset soluere, fecit archidiaconum conueniri coram iudice competenti: & in suo libello petebat vt iudex declararet illas decimas spectare ad rectorem illius ecclesiæ, & imponeret perpetuū silentium ipsi archidiacono: archidiaconus excipiendo proposuit, quòd decimæ fuerāt sibi donatæ per episcopum cum consensu sui capituli: Econtra replicabat rector illius ecclesiæ, quòd donatio huiusmodi non valeret: eo quia tempore donationis ecclesia ipsa vacabat, & nullum habebat defensorem. Item dicebat rector, quòd non suberat iusta causa alienandi decimas. Item quòd dicta donatio non fuerat facta solemniter, idest, tractatu præcedente: Vnde Romanus Pontifex auditis allegationibus partium hincinde, declarauit decimas spectare ad ipsum rectorem: & imposuit silentium archidiacono. [*Et infra.*] Sub hoc infra, continetur qualiter rector ecclesiæ parochialis fecit conueniri archidiaconum, qui detinebat decimas: & petijt q iudex declararet decimas spectare ad suam ecclesiam: quo facto imponeret silentium archidiacono. Dictus autem archidiaconus ex aduerso proposuit excipiendo, vt sequitur. [*Concessit: & infra.*] Sub hoc infra, ponitur replicatio rectoris allegantis donationem factam Archidiacono per episcopum non valere, propter causas prædictas in positione casus: Vnde Romanus Pontifex auditis allegationibus partium sententiauit vt sequitur: Nam decimas ipsas adiudicauit dicto rectori: & perpetuū silentiū imposuit archidiacono.

chidiacono. Not. primo duos casus, in quibus est præmissa alienatio rei ecclesiasticæ, videlicet euidens necessitas, vel ecclesiæ vtilitas vide 12. q. 2. in summa. Nota secundo optimum text. quod licet in instrumento alienationis rei ecclesiasticæ narretur vtilitas vel necessitas alienandi subesse: nisi aliter probetur, non adhiberetur fides: Nam supra dicitur, quod in instrumento hoc continebatur: & tamen Papa dicit, quod non suberat. de quo hic in glo. Dominicus.

dum a: & infra b. ¶ Dictus vero archidiaconus ex aduerso c respondit d, illas decimas illi ecclesiæ restitui nõ debere e: proferens f in medium g ordinationem quãdam episcopi Dulmeñ. de consensu capituli h † sui factam, inter alia continentem, quòd idem episcopus attendens prouentus archidiaconatus Dulmeñ. adeo fore tenues i & exiles, quod non sufficiebant ad eius onera k † supportanda, præfatas decimas archidiaconatui memorato concessit: & infra. ¶ Quia vero in concessione l huiusmodi prædicta ecclesia m (cum vacaret) legitimo caruit defensore n, qui sibi prius ab eodem episcopo

¶ *Prima glos. summat.*

a ¶ *Dudum.*] perpetua alienatio facta de rebus ecclesiæ vacantis, & nõ præcedente tractatu, & sine iusta causa, non valet.

† Petrus de Anchara. & Dom. not. in alienatione rerum internarum ecclesiæ, requiri cõsensum capituli ecclesiæ cathedralis: quod non seruat dicit Phili. cõsuetudo valida (secunda est) arg. cap. 1. de cõsuetud. eo. lib. & glos. in verbo, consentiente. clem. 1 eo. tit. Fonta.

b ¶ *Et infra.*] Intelligis quod quidam rector cuiusdam ecclesiæ dioecesis Dulmeñ. petebat sibi & ecclesiæ suæ restitui & adiudicari decimas, quas archidiaconus Dulmeñ. percipiebat in sua parochia, quæ de iure & consuetudine antiqua pertinebant ad ipsam ecclesiam: dictus vero, & cetera.

c ¶ *Ex aduerso.* ad petitionem ipsius rectoris.

d ¶ *Respondit.*] cõtestando litem. & facit quod dixi de lit. contest. cap. 2.

† Vide Oldradum in consil. 16. cũ duobus sequẽt. hoc eod. tit.

e ¶ *Non debere.*] nec adiudicari, vt in decisione dixi: & patet in fine: nam sententia, &c. de or. cog. cum dilectus.

f ¶ *Proferens.*] Archidiaconus excipiendo contra intentionem actoris.

g ¶ *In medium.*] id est, in iudicium: vbi est medium inter actorem & reum.

h ¶ *Capituli.*] Per hoc videbatur valere. de his quæ fi. à præla. c. 2. & 3. sed hoc non sufficit, ex quo dirigens forma seruata non fuit: nec causa suberat, & vacabat ecclesia, vt sequitur.

¶ *Glossa sequens querit & soluit: solutioni obijcit & respondet.*

i ¶ *Tenues.*] Iusta videbatur causa: sed non apparuit vera, vt dicitur in fine. Sed nunquid dices istam iustã causam indistincte, si aliàs fuisset tunc vera? Certe sic. supra de præben. ex parte tua. nam etiam capellas posset annectere ob hanc causam, vt ibi dicitur. episcopus enim de consensu capituli sui potest ecclesiam & res suas ex iusta & honesta causa alteri dare. de his quæ fiunt à præla. c. 3. & c. pastoralis. sed contradicit expresse. 16. q. 1. ecclesiæ. vbi dicitur, quia antiquæ ecclesiæ decimis priuari nõ debent, vt nouis oratorijs tribuantur: per quod cap. indistincte dicebat Hug. quod episcopus inuito sacerdote non poterat de iure vnius ecclesiæ alteri dare. Sed non est verum, vt ibi notatur. & de hoc per Ber. de relig. domi. constitutus. in glo. à quocunque. Dic ergo quod cap. illud loquitur quando iusta causa non subest, vel potest loqui quando ipsa ecclesia in nullo sibi abundat. ad hoc supra de præben. cum causam. pro ista parte facit de eccl. ædifi. ad audientiam. 1. & c. tua nos.

k ¶ *Onera.*] scilicet congruæ sustentationis archidiaconi, hospitalitatis, & episcopalium iurium. supra de præben. de monachis.

l ¶ *In concessione huiusmodi.*] facta, scilicet de decimis ecclesiæ tunc vacantis: secus si concederetur vel vniretur ipsa ecclesia vacans: quod dic vt in clemen. eod. tit. si vna.

m ¶ *Ecclesia.*] quæ agebat. Et not. quod non solum in cathedrali ecclesia locum habet, quod sede vacante, &c. sed etiam in minoribus ecclesijs. de offi. ordi. cum vos.

ADDITIO. Idem secundum Host. in qualibet dignitate vel personatu, qui remittit ad sum. ne sede vacan. §. & de qua sede. & vide quod not. supra de excel. prælato. cap. 2. in 1. glossa. Ioan. And.

1 Quæ sunt gitante minorum, supra de rest. in integ. c. 1. Sicut ergo pupillo nõ habenti tutorem vel legitimum defensorem, debet bonum defensor vel aduocatus dari per rationem ff. de reb. eorum qui sub tu. l. magis pe to. §. nõ passim. l. si. hic & ecclesiæ vacãti legem. And.

n ¶ *Defensore.*] Si igitur ecclesia 1 caret prælato, debet episcopus sibi aliquem deputare defensorem vel œconomum, qui res eius colligat, conseruet & gubernet. 75. dist. quoniam quidam. ibi, redditus vero. de offic. ord. cum vos. C. de episco. & cle. omnes. §. hoc nihilominus. & ad huius officium pertinet excutere & denuntiare iudici, quare fiat alienatio: & si fiat propter soluenda debita, an pecunia possit haberi aliunde, an de fructibus satisfieri posset, aut de mobilibus: & an potius expediat obligare, quàm distrahere: an de minus vtilis possessionis pretio liberari posset. & caueat iudex ne talis possit corrumpi. ff. de rebus eorum. magis. §. non passim. & §. seq. His omnibus consideratis defensor rem distrahere poterit: & nihilominus episcopus suam interponit auctoritatem. supra eo. tit. c. 1. de his quæ fiunt à præla. cum Apostolica. Si vero episcopus rem mensæ suæ alienet, hoc faciat de consensu capituli sui. & archiepiscopus auctoritatem interponat. ad hoc 9. q. 3. cap. 2. 96. dist. bene quidem. circa fi. secundum Hostien.

ADDITIO. an hoc sit necessarium, vide quod dixi de his quæ fiunt à præla. c. 1. in fi. Inno. hic dicit hoc secundum quosdam. & pro hoc not. facit quod ipse Inno. notat. eo. tit. vt super. in fin. & quod ibi scripsi, hic ponit Archid. Sed Hostien. simpliciter hoc ponit remittẽs ad not. per se. supra eod. lib. de sup. negl. præla. Romana. quæ videas in sum. de offi. ord. §. quid pertinet. versic. permutat. ad idem in sum. hoc eod. tit. §. 3. versic. res autem. Idem Ioan. Mona. Ioan. And.

debuerat deputari. Quia etiam tractatus o solemnis & diligẽs, qui in talibus concessionibus perpetuis p, & alienationibus rerum ecclesiasticarum exigitur, non fuit habitus in eadem: ordinationem & cõcessionem ipsam (præsertim q cum euidens necessitas quare fieri deberet, vel vtilitas † nõ subesset) de fratrum nostrorum consilio decernimus non valere: dictas decimas ipsi ecclesiæ r tam quam pertinentes s ad eã, sententialiter adiudicare curãtes.

¶ Gregorius x. in concilio generali Lugdunensi.

¶ *Primo prohibet submissionem ecclesiarum, suorum immobilium bonorum vel iurium fieri laicis, absque*

¶ *Glossa sequens remittit & consulit secundo quæris. ponit duas opi. & soluit: tertio iterum quærit. ponit solu. Ber. & contrariam Hosti. demum ponit distinctionẽ post Inno. & Hostiensem.*

† Vide Hostiensem in sũma hoc eod. tit. vbi assignat quæ cautas alienationis rerũ ecclesiasticarum.

o ¶ *Tractatus.*] secundum quod not. de his quæ fiunt à præla. tua. & debet diligenter fieri, & vtile 1 est sæpius id facere, ne decipi posit. de probat tertio. ibi, quotiens &c. Solet dubitari, Nunquid valeant consensus canonicorum non habiti in communi? Et dicit Lau. quod non. ad l. si. de serui. rusti. prædi. per fundum. Respondetur illud verum in re cõmuni pluribus vt singulis. & idem scribit Host. in dicta decret. tua. & approbare videntur Inno. & Compost. de consuetu. cum consuetudinis. Hosti. de his quæ fiunt à præla. cum Apostolica. & in sum. ipsius tit. circa princip. dicit contra: nam licet inueniatur in electione quod requiratur communis consensus. de elect. in Genesi. secus in alienatione, in ann. de offi. ord. cum vos. 12. q. 2. si qua de rebus. Et ad hoc concordat quod olim hic not. Ber. qui dixit, quod speciale erat in electione, quod à principio erat nullum, postea non conualescebat. supra de elect. auditis. In alienatione tamen quod à principio non valet, conualescit subsequenti consensu ex nunc, non vt ex tunc. Dici potest, quod vbi non præcessit tractatus, vera sit prima opinio, vt hic: sed si præcesserit, & deliberauerunt alienare, licet singulariter consenserit, valeat consensus: & io cum habeat secunda opinio. Sed quærit hic Ber. nunquid solemnitas authenticæ, hoc ius porrectũ. C. de sacrosan. eccl. in alienatione rerum ecclesiæ locum habet? Et dixit Ber. 2 quod non de necessitate, dummodo seruetur forma. 12. q. 2. fine. Non obstat quod sit incorporatum in canonibus [id est, in volumine decretorum. vide quod dixi de rescrip. c. 2. super glo. penul.] Quia alij canones de eo nõ faciunt mentionem: & fuit positum vt seruetur affectus principũ ad ecclesiam. Hosti. contra propter rationem supradictam[Et quia secundum eum contraria opinio est ecclesijs onerosa: & sic tollenda. de consuetud. c. 1.] Sed tanta solemnitas in desuetudinem per viam contrarium abijt. 4. dist. c. in istis §. leges. Distinxerunt autem hic Inno. & Hosti. inter decretũ, auctoritatem, & consensum siue collaudationem. Decretum est sententia qua iudex contractũ futurum iustum fore decernit, auctoritatem suam interponendo, vel aliquem in possessionem mittendo, vel mittendum declarando. ff. de dam. infect. l. si finita. §. Iulianus & §. si forte. & interponitur ante contractum. ff. de rebus eorum. l. magis. §. non passim. & §. seq. Auctoritas autem est auctorizabilis consensus, qui cõpetit sibi ex publico officio, vel legitima administratione, sicut sunt tutores & curatores. ff. de auctori. tu. in rubro & nigro. Consensus autem siue collaudatio, est multorum voluntas, ad quos res pertinet simul iuncta. Et dicunt quidam, quod in alienatione rei ecclesiasticæ non requiritur decretum, de quo supra dictum est, sed causæ cognitio, auctoritas episcopalis, & consensus cleri.

1 Non dicit necessariũ: quod patet hic singulare: non enim dicit tractatus solemnes & diligẽtes. Sed ponit singulare. & est sim. quod not. in clemen. de electi. causa. §. verũ. in glo. fierẽ ergo. de hoc tractatu & eius forma vide in Specul. de loca. to. §. sequitur. veri de f. ius. Ioan. And.

2 Et Inno. hic concor. Ioan. 12. q. 2. videtes. in 1. glo. & facit quod not. 1. q. 2. §. quod si. 12. q. 2. in sum. & 17. q. 4. nullus. & Fulc. hic dicit, quod illa solemnitas de facto non seruatur. Ioa. And.

p ¶ *Perpetuis.*] Nota quòd in temporalibus, in quibus non ita læditur ecclesia, sufficit tacitus consensus. supra de his quæ fiunt à præla. c. 2. in perpetuis expressus, & tractatus secundum formam. 12. q. 2, fine. secundum Ber.

q ¶ *Præsertim.*] Ecce tertium propter quod non valuit concessio

r ¶ *Ecclesia.*] 4 Nota formari sententiam in personam domini. de hoc supra de elect. querelam.

4 Alias hæc glossula legitur ita: non format sententiam in persona domini, &c.

¶ *Glossa sequens allegat duas concor. signat vnum contrarium, & remittit.*

s ¶ *Pertinentes.*] de iure communi. supra de deci. cum contingat. & c. in tua. contra eo. tit. dudum. dic vt ibi.

Hoc

HOc consultissimo.] Diuiditur in quatuor partes: Secunda: ibi, In §. contractus. Tertia: ibi, Et nihilominus. Quarta: ibi, Ex contractibus. Garsias diuidit in quinque, faciens quartam: ibi, Laici. Boatious diuidit in septem, faciens secundam: ibi, Non concedendo. sextam: ibi, Laici, septimam: ibi, Qui vero.

ADDITIO. Et dicit Ioan. Mo. quod hic, & ?. de immunita. ecclesi. c. 1. prohibemur quidā modi alienationis, vel dationis in reb⁹ immobilibus de mobilibus (vt dicit) certa regula dari non potest: quia secundum quod donum est paruum vel magnum, tenet vel non tenet: & si dator est paruus vel magnus, vel donatarius bene meritus vel non meritus. ?. de dona. c. 1. & 3. 12. q. 2. terrulas. 16. q. 1. possessiones. Io. And.

¶ Personæ ecclesiasticæ non possunt se supponere laicis sine speciali licentia Papæ. hoc dicit.

¶ Præsupponendum est primo pro intellectu huius cap. quod habetur in glo. posita super verbo, speciali. Secundo præsupponendum est, quod nos habemus contractum allodialem, quando pro aliqua re non debetur aliquod deuetium. Et in his partibus nullus potest rem tenere in allodium, nisi sit nobilis persona ecclesiastica: immo si alia persona teneat rem aliquam, & pro illa re non soluat aliquod ius, poterit castellanus loci petere ab illis personis à quo teneant illam rem: & si à nullo teneāt, poterit imponere certum ius & deuetium.

¶ Not. ista glo. inter immobilia esse iura incorporalia maxime si adiungeant immobilibus. Bar. l. 1. in 2. col. C. vbi in rem actio. per l. si olea. ff. de vsufru. Fontan.

consensu capituli & licentia Papæ. Secundo cassat contractus quacumque firmitate vallatos cōtra hoc decetero faciendos. Tertio punit prælatos contrafacientes, & clericos non contradicentes, & laicos qui ipsos prælatos ad hoc compulerint vel compellent. Quarto præcipit laicos per tales contractus eo casu quo valent vltra debitum non vsurpare: & pœnam apponit. hoc dicit Ioan. And.

CAP. II.

HOc consultissimo[a] prohibemus edicto, vniuersos[b] & singulos prælatos ecclesias sibi commissas, bona immobilia[c]; seu iura[d] † ipsarum[e] laicis submittere, subijcere, seu supponere[f] absq; capituli sui consensu[g], & Apostolicæ sedis licentia speciali[h]. Non concedendo[i] bona ipsa vel iura in emphyteusim, seu aliàs alienādo[k] in forma, & casibus[l] à iure permissis: sed constituendo, vel recognoscendo, seu profitendo ab illis ea tamquam à superioribus se tenere: seu ab ipsis eadem aduocando[m], prout in quibusdā partibus[n] vulgariter dicitur, auoher, vel ipsos patronos, vel aduocatos ecclesiarum, seu bonorum ipsarum perpetuo, aut ad tempus non modicum[o] statuendo. ¶ Contractus autem omnes etiam iuramenti[p] pœnæ, vel alterius cuiuslibet firmitatis adiectione vallatos (quos de talibus alienationibus sine huiusmodi licentia & consensu cōtigerit celebrari) & quicquid ex eis secutū[q] fuerit, decernimus adeo viribus omnino carere, vt nec ius aliquod tribuāt, nec præscribēdi[r] etiam causam parent. Et nihilominus prælatos, qui secus fecerint, ipso facto ab officio[s] & administratione[t], clericos

ADDITIO. Et in Authenti. de non alie. §. vult enim. colla. 2. facit quod not. in Spec. de rest. spol. §. nunc dicamus. ante fi. Io. And.

e ¶ Ipsarum.] scilicet ecclesiarum. Et not. bonorum ecclesiasticorum dominium penes ecclesiam esse. de quo dic, vt not. 16. q. 1. c. vlt. 12. q. 1. expedit. de verbo. signific. causa.

ADDITIO. Dicit hic Gar. & post eum Ioan. Mo. quod Ecclesia, id est, congregatio fidelium, cuius Christ⁹ est caput, habet dominium: Sed pauperum sunt quo ad sustentationem, & clericorum quo ad administrationem. & sic dicit concordari contraria. Ioan. And.

f ¶ Supponere.] pro eodem ponuntur; vel singulis singula referas.

ADDITIO. Scilicet secundum ordinem literæ submittere ecclesias, subijcere bona, supponere iura. Ioan. And.

g ¶ Consensu.] iste requiritur regulariter in alienatione, & etiam præter hanc constitutionem requirebatur in hoc casu.

h ¶ Speciali.] nō sufficit hoc casu generalis, & hoc est ius nouum & statutum: quia in talibus submissionib⁹ maius periculum vertitur: & ideo cautius quàm in alijs alienationibus est agēdum. 42. dist. quiescamus. ibi, circa maiora. de elect. vbi periculū. in prin. ?. eod. lib. ff. ad Carbo. l. 1. §. sed & si quis. quia quædam seruitus erat [Facit ?. de accus. veniens. de iureiu. nimis. & humanæ aures est. & C. 16. q. 1. circa medium.] Et vt laici qui sæpe vexabant, vel vexari permittebāt ecclesias, vt eis fierēt tales submissiones, videntes illas vlterius fieri non posse, desistant à talibus. ad hoc ?. eod. lib. de concess. præben. detestanda. ?. de immu. eccl. aduersus. Ioan. And.

¶ Ex expressa, l. negotium. C. de nego. gest. vbi oportet quod Papa sciat quare & de quibus rebus sit licentia concedenda ff. de reb. cor. l. magis. § non tantum. & C. de præm. l. ob eo. ca. qui ad stipendia. super verbo, generali. ff. de procur. Fontanus.

CASVS. Aliqui castellani certarum castellaniarum conceperāt odium contra personas ecclesiasticas, eas grauando & opprimendo, sicut fit hodiernis temporibus: quia mittunt milites ad possessiones personarum ecclesiasticarum: vnde personæ ecclesiasticæ videntes se opprimi, asserebant tenere suas possessiones ab illis castellanis, & alijs personis laicis potentioribus, vt defenderentur ab eis. Illud capitulum hoc prohibet, ne fiat sine speciali licentia sedis Apostolicæ. Nota primo arg. quod iura incorporalia possunt concedi in emphyteusim sicut bona immobilia. Nota secundo quod recognoscere, & tenere rem ab aliquo, idem importat quod confiteri rem esse illius. ad quod ?. de elect. venerabilem. Domi.

¶ *Prima glossa diuidit & summat.*

a ¶ Hoc consultissimo.] Diuide hanc decretalem in quatuor partes: in quarum prima, quæ durat vsq; ad §. contractus. prohibet submissionē ecclesiarum, suorum immobilium bonorū vel iurium fieri laicis absq; consensu capituli & licentia Papæ. In secunda vsq; ibi: Et nihilominus: cassat contractus quacunque firmitate vallatos contra hæc de cetero faciendos. In tertia vsq; ibi, Ex contractibus. punit prælatos contrafacientes, & clericos non contradicentes: & laicos, qui ipsos prælatos ad hoc compulerunt, vel compellent. In quarta vsq; ad finem, præcipit laicos per tales contractus eo casu quo valent, vltra debitum non vsurpare: & pœnam apponit.

a ¶ Consultissimo.] id est, cum multo consilio facto: sic fieri debent iura. 35. q. 9. Apostolicæ. & C. de legi. humanum. vel, id est, per quod ecclesijs valde consulitur.

b ¶ Vniuersos.] & feminas comprehendit. De hoc dixi ?. de elect. generali.

ADDITIO. in glos. 2. Et per hoc vs quod ecclesia iura sua, vel nomen debitoris non cedat sine decreto: de minore vide in Spe. de cess. act. §. 1. versi. sed nunquid minor. Ioan. And.

¶ De hoc articulo vel de plene per Doct. in c. cum in officijs. & glo. & Doc. in c. ganon. extra de testam.

¶ *Glossa sequens notat à contrario, quærit & remittit.*

c ¶ Immobilia.] hæc igitur prohibitio ad mobilia, in quibus non consueuerunt tales fieri submissiones, non extenditur: licet tā mobilia quàm immobilia prohibeātur alienari. ?. eod. c. 1. nisi quæ secundo seruari non possunt. C. de admini. tut. lex quæ. Quærit hic Garsias nunquid clericus beneficiatus faciat fructus suos[1] & testari & donare possit? Dixi de hoc ?. eo. lib. de offi. ordi. c. præsenti.

d ¶ Iura.] Nota iura vel incorporalia poni inter immobilia[2] bona: hic enim in vtrisque idem ius statuitur. ad hoc C. de longi. tēp. præscr. l. vlt. incorporalia enim præscribi habent vt immobilia, vt ibi. ad idem C. de sacros. eccle. iubemus. 2. §. 1.

¶ Vide Bar. in l. moduestiam. ff. de verb. signi. & Alexand. consil. 16. & consil. 34. lib. 1.

¶ *Glossa sequens ponit vnam opi. quam reprobat.*

i ¶ Non concedendo.] quidam [vt est clericus Pisanus] male intelligentes dicunt hic prohiberi emphyteusim, & alios contractus à iure permissos: sed non est verum, & j. est posita disiunctiua: sed huic intellectui contradicit: neque enim credendum, &c. de electio. ecclesia vestra 2. circa finem. ?. eod. lib. eo. tit. cum expediat. hoc ergo sonat littera: quia non prohibet Papa bona ipsa alienari forma & casibus aliàs à iure permissis, sed[4] prohibet submissiones fieri.

ADDITIO. Idem Guli. Gar. Ioan. Mo. & Archidiaconus.

¶ Domi. & Pauli. not. pro ref. rapta & statutis, quod sed. posita in materia prohibitiua post orationem negatiuā, stat inclusiue: sic vt posita in oratione negatiua, stet exclusiue. Fontanus.

k ¶ Alienando.] vendendo, permutando.

l ¶ Casibus.] casus habes not. 12. quæstione secunda in summa.

ADDITIO. Qui licet sint multi, reducuntur ad quatuor ibi notatos. Ioan. And.

m ¶ Aduocando.] id est, tamquam ab aduocatis recognoscendo. [aliàs aduohando.]

n ¶ Partibus.] Gallicanis.

¶ *Glos. seq. reci. per q. in qua duas opi. ponit.*

o ¶ Non modicum.] ad modicum ergo tempus possunt vocari in patronos vel defensores: quia tunc in modico tempore non est periculum. ff. de iudi. l. si debitori. in fi. Potest autem dici modicum tēpus infra decem annos, vel secundum Guli. & Gar. relinquitur iudicis arbitrio. ex quo hic non determinatur, inspecto statu ecclesiæ & imminenti periculo & conditione personarum, vt ?. de offi. delegat. de causis. ff. de iure deliberan. l. 1. in fin.

ADDITIO. Idem Archid. vide quod not. in clem. eod. tit. monasteriorum. in glo. fi. Ioan. And.

p ¶ Iuramenti.] non enim debet esse vinculum iniquitatis. ?. eod. lib. de iureiur. c. 1. §. quia vero. cum suis concor.

q ¶ Secutum.] j. de reg. iur. accessorium. cum suis concord.

¶ *Glos. seq. alleg. vnam concor. & contrarium soluit.*

r ¶ Præscribendi.] C. de agri. & cen. quemadmodū. in fi. lib. 11. & est hoc speciale: cū aliàs[5] ex inutili contractu transferatur dominiū: & minus iustus titulus det causam præscribendi. & de hoc not. de præscri. si diligēti. in glo. fi. ff. de dolo. & eleganter. C. de suffra. l. vnica.

¶ Vide Baldum in l. fin. C. si quis alteri vel sibi. & Bart. in l. 1. §. si vir vxori. ff. de acqu. possess.

s ¶ Officio.] id est, officij sui executione. & dicit Gar. [Io. Mo. & Arch.] quod & à beneficio est suspēsus. de app. pastoralis. vbi de hoc.

ADDITIO. Vide quod no. ?. eo. lib. de re iudicata. c. 1. sup. ver. officij.

t ¶ Administratione.] temporalium. de solu. si quorumdam.

a ¶ *Denuntiare.*] sumptum fuit ex canone. 2. q. 7. quapropter. in Authen. colla. 2. de non alie. aut permu. re. ec. §. 2. qui incipit, œconomum. Clericus ergo videns prælatum in hoc delinquere, denuntiare debet: quod si non fecerint, punitur, vt hic. & si iurasset non accusare, nihilominus [1] denuntiat. ꝫ. de iureiur. quemadmodũ. in fin. & non obstante promissione obediētiæ accusat. de accu. ex parte.

[1] Vide B. Thomam. 2. 2. q. 7. art. 1. ad secundũ argumentũ.

b ¶ *Sic grauata.*] Ad idē ꝫ. eo. lib. de elect. cupiētes. §. cęterum. & c. si compromissarius. in fi.

c ¶ *Triennio.*] Hoc referas tam ad suspensionem prælatorum, quàm clericorum.

ADDITIO. Idē Guli. & Archidiaconus.

d ¶ *Hactenus.*] Idem secundum Guli. & Gar. si post istam constitutionem infra duos menses à tempore publicationis. in Auth. vt fac. nouę cōsti. in rubrica in principio. quod verum puto, nisi prius [2] hoc fecerint. ad hoc ꝫ. eo. lib. de præben. cum singula.

[2] De hoc articulo vide B. Thomam. 1. 2. q. 90. art. 4. doctores in c. cognoscētes. extra de constit. & Sotũ lib. 1. de iust. & iure. q. 1. art. 4.

e ¶ *Competentem.*] scilicet trinam. 24. q. 3. de illicita. §. de conuentione. de sen. excom. sacro. nisi facti necessitas aliud suaderet. ⁊. de sent. excom. cōstitutionem.

f ¶ *Dimittant.*] Tolle quod est ⁊. excōicationis &c. in isto igitur casu necessaria est monitio: sed in sequenti non.

g ¶ *Ex contractibus.*] Nunquid debeat obseruari in contractibus, licite factis annectit.

h ¶ *Lege.*] vt si lex vel pactum fuit appositum in cōtractu, illud seruetur: aliàs fiat quod exigit natura contractus: & sic contractus ex conuentione legem accipiunt. ⁊. de reg. iur. contractus. cũ suis concor.

i ¶ *Secus.*] vsurpando contra naturam vel pactum appositum.

k ¶ *Restituendo.*] & sic non sufficit à grauaminibus abstinere, nisi vsurpata restituant. 14. q. 6. c. 1. in prin. ⁊. de reg. iur. peccatum.

etiam qui scientes contra inhibitionem prædictam aliquid esse præsumptum, id superiori denuntiare [a] neglexerint, à perceptione beneficiorum, quæ in ecclesia obtinent sic grauata [b], triennio [c] statuimus esse suspensos. ¶ Laici vero qui prælatos, vel capitula ecclesiarum, seu alias personas ecclesiasticas ad submissiones huiusmodi faciendas hactenus [d] compulerunt, nisi post competētem [e] monitionem (remissa submissione, quam per vim vel metũ exegerant) ecclesias, & bona ecclesiastica eis submissa taliter in sua libertate dimittant [f]: Illi vero qui decætero prælatos, vel personas easdem ad talia faciēda compulerint, cuiuscunque sint conditionis, aut status, excommunicationis sint sententia innodati. ¶ Ex cōtractibus [g] præterea super præmissis (huiusmodi licentia & consensu interuenientibus) hactenus initis, vel quos in futurum iniri contigerit, seu occasione illorum: laici vltra id quod ex natura contractuum ipsorum, vel adhibita in illis lege [h] permittitur, aliquid nõ vsurpent. ¶ Qui vero secus [i] egerint (nisi legitime moniti ab huiusmodi vsurpatione destiterint, restituendo [k] etiã ea † quæ taliter vsurparunt) eo ipso sententiam excommunicationis incurrant: & extunc ad supponendum terram ipsorum, si opus fuerit, ecclesiastico interdicto, libere procedatur.

† Dictio, ea, deest in antiquioribus codicibus.

hoc emanauit principaliter istud capitulum. Not. ꝙ de rigore iuris resignatio beneficiorũ causa permutationis, cadit sub gratia expectatiua: non tñ de æquitate, vt hic tex. Not. ꝙ si resignatio sit facta in fraudē expectantis: facta resignatione poterit expectans petere illud beneficium. Not. insuper id ad quod allegatur præsens capitulũ: videlicet, ꝙ affectus agētis nõ extēditur extra suã intentionē. l. certi. ff. si cer. pet. Not. vlterius, ꝙ æquitas est præferenda rigori in l. placuit. C. de iudicis.

¶ *Prima glossa summat, notat, & remittit.*

l ¶ *Licet in tua.*] non obstātibus expectationibus beneficiorũ permutatio fieri pōt. Nota ꝙ q. expectat primã vacantē, primam cōsequi debet. fallit hic. & in casibus quos dixi ꝫ. de præben. quia sæpe. & de cōcess. præben. si soli.

TITVLVS X.

De rerum permutatione.

¶ Bonifacius octauus [Biterreñ. † epõ.]

† Hæc duo verba: Biterreñ. episcopo, desunt in antiquioribus exemplaribus.

¶ *Non obstantibus expectationibus beneficiorum permutatio fieri potest. Ioan. And.*

CAP VNICVM.

Licet † in tua [l] diœcesi [m] aliqui auctoritate [n] Apostolica beneficia proximo [o] vacatura expectent: illos tamen qui secũdum formã iuris [p] sua beneficia [q] in eadē diœcesi ad tuã collationē [r] spectantia permutare volentes, libere [s] ac sine frau-

† Vide clemēt. 1. vt. de rerum permut. & de materia Bellamerã tract. de permutatione beneficiorum, & Decisiũ consil. 241. lib. 1. incip. ad plenum dubi. & consil. 210. incip. viso pũcto. lib. 1.

¶ *Gloss. seq. ponit dictum, ad quod allegantur quatuor concord. & soluit vnum contrarium: secundo ponit secundũ, ad quod alleg. vnam concord. & vnum contrarium soluit.*

m ¶ *Diœcesi.*] Non excludit, immo includit ciuitatem [3]. Ad idem 63. dist. sanctorũ. ꝫ. eod. lib. de temp. ord. cũ nullus. 1. responso. de offi. ordi. cum eps. ad hoc. ff. de ser. expor. cui pacto. Non obstat de rescrip. Rodulphus. quia in rescriptis ad lites loquitur, quę sunt odiosa. Et includatur etiã ecclesia cathedralis. ad hoc ꝫ. de ver. sig. cũ clerici. Non obstat. ꝫ. eod. lib. de præb. quamuis. 1. §. 1. quia ibi est ambitio.

[3] Idē Io. Mo. & hic etiã posuit Archid. quã postea cancellauit, propter opinionē suã: de qua dicam super gl. quod si. ne. posset opponi quod ampliaret verba textus Io. An.

n ¶ *Auctoritate Apostolica.*] Idem puto & multo fortius si expectat Auctoritate reseruationis legatorũ, vel receptionis capituli. Io. A.

o ¶ *Proximo.*] idem & multo fortius puto si expectarent, quam ducerent acceptandam: nam plus afficitur præbenda per istam gratiã, quàm per illam: vt dixi ꝫ. eo. lib. de conceſ. præben. si soli. ad fi.

p ¶ *Iuris.*] ꝫ. eod. quæsitum.

q ¶ *Beneficia.*] hic large intellige: vt minora & maiora beneficia, dignitates, & præbendas etiam comprehendat. 1. q. 3. si quis dator. ꝫ. de conceſ. præbend. c. 2. ꝫ. de verb. sign. tua. quod optime etiam probatur. ⁊. de reg. iur. c. 1. vbi dixi de hoc.

¶ *Gloss. seq. quærit de tribus: argu. negatiue: soluit contrarium.*

r ¶ *Collationem.*] Quid si non spectant ad collationem, sed ad confirmationem tantum? Item quid si pertinent ad collationem sui & alteri: vel sint illa in diuersis diœcesibus? In his q̃stionibus primo vĩ ꝙ non habeat locum hæc decre. [4] ratio: quia per permutationē non possumus negare quin vacent beneficia: debetur ergo expectãti prima vacatura de rigore & veritate iuris: sed æquitas scripta vult ꝙ non debeatur: est ergo tenēda regula, nisi in ea parte quæ vitiata reperitur C. de appel. præcipimus. & sic nõ vĩ à littera recedendũ: & nisi casus mutetur, regula non vitietur. Ad hoc facit. ꝫ. eod. lib. de præben. cum in illis. vbi aliud est dicere ad collationē: aliud, ad confirmationē. ad idem eo. c. in fi. & eo. tit. c. vlt. vbi aliud est dicere, ad collationem tuam: aliud, tuã & alterius. Satis potest dici [5] cõtrium: & de hoc dictum fuit: quia sic fuit quæsitum: vnde per illa verba potius factum vĩ narrari, quàm iuris diuersitas poni. In prima igitur quæstione impeditur expectãs. Sed ad hoc vt teneat permutatio, erit necesse ꝙ interueniat illorum cõsensus, qui habent eligere. ad hoc de offi. archid. ad hæc. in fi. In scđo casu fiet in manibus vniusque libera resignatio, vel quilibet in manibus sui epi: vel alter alteri cōmittet: quod melius vĩ. ad hoc de sen. excom. cũ illorum. nec video quare aliud in casibus istis, quàm in expresso. Inspiciamus ergo solũ an licite fiat permutatio, vt per expectationes non impediatur. hoc dicit decret. ad hoc facit finis huius cap.

[4] Et hoc tenet Archid. & rationē quæ sequitur Io. And.

[5] Idē Io. Mon. & ita seruat. Io. And.

s ¶ *Libere.*] vt simonia vitetur. de pact. cum pridem.

DE RERVM PERMVTATIONE.

Continuatio domini Heliæ.

¶ *Dictum fuit supra tit. proxi. de rebus ecclesiæ non alienandis: Et quia dubitari posset, vtrum vna ecclesia posset cum alia permutari: ideo ponitur rubrica, de rerum permutatione.*

Licet.] Nõ diuiditur: Ponit tñ primo thema de permutare volētibus vbi sunt expectãtes: quod definit: ibi, *Nolumus.* exponit motiuũ: ibi, *Aequitatem:* & eius rationem: ibi, *Quæ aliàs.* & hic ponitur, licet, pro quamuis. Ioan. And.

CASVS. Papa Titio fecit gratiam: & mandauit epõ Pictaueñ. vt beneficiũ cum cura vel sine cura, etiam si esset dignitas vel personatus Titio conferret, si de præsenti vacaret: alioquin proximo vacaturũ, dato certo executore ad compellendũ: hoc facto volumus permutare nostra beneficia: vñ causa permutationis fiendæ & non aliàs nec alio modo resignaui meum beneficiũ in manu epi Pictaueñ. Facta resignatione Titius venit ad epm, & petiit sibi conferri illud beneficiũ tamquã vacans virtute gratiæ sibi factæ: Dicebam ego, ꝙ meum beneficium nõ resignaueram nisi causa permutationis: & sic nõ vacabat simpliciter: nec continebatur sub gratia sua: vnde eps Pictaueñ. dubitans an illud beneficium caderet sub gratia sibi facta, consuluit Romanũ Pontificē. Qui consultus rñdet, ꝙ licet de rigore iuris ista beneficia resignata cadant sub gratia Titio facta: tñ de æquitate præcipit, ꝙ huiusmodi permutationes nõ impediant̃ p expectationes: Et ponit rationem: nam isti permutantes non essent beneficia sua resignaturi, nisi causa permutationis. Et istud verũ, nisi per fraudē fieret huiusmodi permutatio & resignatio: qa probata fraude, expectans posset petere illud beneficiũ ac si vacasset per mortem vel resignationē, nõ causa permutationis. Not. primo. ꝙ potest fieri permutatio beneficiorũ non obstantibus gratijs expectatiuis: & ad

a ¶ *Sine fraude.*] Pone in terminis per decre. s. eod. lib. de renun. c. 1. scilicet cum permutatur beneficium, quod sperabatur in proximum vacaturum, vt præcludatur via expectanti.
b ¶ *Resignant.*] & si resignata conferantur alijs quàm permutare volentibus, non valet collatio, vt in cle. eod. tit. c. vnico.
c ¶ *Rigori.*] sic C. de iudi. placuit. C. de fur. & ser. cor. l. si quis seruo. de hoc s. de transact. c. vlt.
d ¶ *Minime.*] Istud facit pro eo quod s. dixi: nã inspicit Papa, q nil deperit expectanti: quia aliàs non resignasset.

de [a] in manibus tuis ipsa resignant [b]: Nolumus occasione præmissa (æquitatem præferẽtes in hac parte rigori [c]) circa faciẽdam permutationem beneficiorum huiusmodi, quæ alias minime [d] resignassent, vllatenus impediri.

substi. qui liberis. in prin. & not. ff. de lib. & posth. Gallus. in prin. sm Archidiaconũ. Not. q hæredi instituto in re certa potest fieri substitutio. Not. vlterius q hic agitur de substitutione cõpẽdiosa, vnde si talis fiat à milite, valet iure directo, etiam si filius deuenerit ad pubertatẽ, & postea mortuus sit, nisi mater sit in medio. l. precibus. C. de impub. & alijs substit. & ibi p doctores iuris ciuilis: nã tũc valet substitutio iure fideicõmissi. Si autem fiat à pagano, certe valet iure directo, si moritur in pupillari ætate: sed si deuenerit ad pubertatẽ, expirat substitutio pupillaris, vt hic.

DE TESTAMENTIS & vltimis voluntatibus.

¶ *Superioribus titulis dictum fuit de contractibus inter viuos: nunc videndum est de contractibus celebratis à defunctis: ideo ponitur rubrica, de testamentis & vltimis voluntatibus: vnde sub clausula, & vltimis voluntatibus, comprehenduntur codicilli & donationes causa mortis.*

Continuatio domini Heliæ.

TITVLVS XI.

De testamentis & vltimis voluntatibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *In fideicommissarijs substitutionibus locum habet quartarum deductio: in directis non. Et substitutiones interpretari debemus directas, dummodo conueniant verbis & personis institutis. Ioan. And.*

CAP. I.

SI pater [e] † filium & filiam habens impuberes [f], & vxorẽ [g], filiã in re certa [h], filiũ vero in cęteris bonis suis vniuersalẽ hęredẽ instituit [i], & vxori aliqua

† De materia huius cap. preter Doctores hic, vide interpretes in c. Raynutius. eo. tit. de testa. & in l. precibus. C. de impub. & alijs subst. & alibi.

¶ *Prima gl. facit tria. primo dicit vnde decretalis fuerit sumpta: secundo ponit casum litteralem: tertio summarium.*

e ¶ *Si pater.*] Tracta fuit hæc decret. de extrauagãti Inno. iiij. quæ incipit: Ioan. Frangiapani: & forte timis fuit decisa [1]. Et sic pone casum. Ioan. Frangiapani habebat vxorẽ nomine Sarracenã: & ex ea filiũ & filiã impuberes, Petrũ & Phillippã. in extremis positus condidit testamẽtũ, & filiã sibi hæredẽ instituit in certa pecuniæ quantitate: filiũ vero in cæteris bonis suis: & vxori vsumfructũ quorũdã bonorũ suorũ sub certo tenore reliquit: & adiecit, vt si decederet filia sine liberis, moreretur filio suo: & si filius sine liberis decederet, moreretur filiæ: si autẽ vterq; sine liberis decederet, pauperes hæredes instituit, & executores testamẽto reliquit: Mortuus est Ioã. ipse testator: demũ mortuus est Petrus filius suus adhuc impubes: & demũ filia etiã impubes: ipsa scilicet matre superstite, q quã agebãt executores, & ab illa domina, vel eius procuratore petebãt corã Papa bona, quæ fuerãt testatoris & filiæ, sub quibus & bona filij cõprehẽdebãt: dicebat procurator dominæ, q substitutio facta de filio ad filiã, & de filia ad pauperes, fuerat fideicõmissaria: vñ in substitutione filiæ ad filiũ debebat deducere tertiã iure naturæ debitã filio, & quartã Trebellianicã. Itẽ in substitutiõe pauperũ ad filiã pro residuo nomine filiæ easdẽ tertiã & quartã habebat. Pro parte vero executorũ allegabatur, q substitutio fuerat directa & pupillaris, & cõueniebat talis substitutio personis & verbis: vñ nõ habebat locũ quartarũ deductio. Itẽ q pater in testamẽto quod faciebat impuberi filio, matrẽ portione iure naturæ debita priuare poterat, licet filius id suo testamẽto facere nõ posset. Per has vltimas allegationes pronuntiauit Papa bona illa deferri pauperibus absque aliqua deductione tertiæ vel quartæ partis. hoc dicit. Vnde sic summa: In fideicõmissarijs substitutionibus locũ habet quartarũ deductio, in directis nõ. Et substitutiones interpretari debemus directas, dummodo conueniant verbis & personis institutis.

[1] Inducit Io. Mona. verba Hostien. Obscurus hic sonda breuis esse volo. Vide ad idẽ de pœn. significauit. post princ. Ioa. And.

¶ *pater.*] Istius decr. duplex diuisio. Prima in quinque partes, secundum quam ponit primo testamentum patris tria continens: institutionem filiorum, vxoris legatum, & substitutionem, quam fecit filius. Secunda: ibi, *Testatore mortuo.* narrat quæ postea emerserunt. Tertia: ibi, *Absque.* soluit dubium ex testamento & emergentibus prædictis exortum. Quarta: ibi, *Præmissa.* ponit solutionis rationem, & rationis expressionẽ. Quinta: ibi, *Licet.* ridet obiectioni quæ contra solutionẽ fieri posset. Sed quia ponderato q per dictionem monosyllabã, *Si,* quæ ponitur in prin. c. tota littera pedet vsque: ibi, *Præmissa.* vr diuidenda solũ in tres partes, vt sic primę tres coniungantur sub vna: secunda & tertia tunc vbi ponebantur quarta & quinta. Et est huic simile quod dixi s. eod. libr. de elect. generali. super 1. glos.

Additio domini Heliæ.

¶ Pro clariori intellectu illius capit. est presupponendum, quod habetur in glossa posita in verbo, *Absque deductione.* in versicu. *Ad clariorem* autem intellectum: videlicet, q multiplex est substitutio: de quibus dr in glossa. Aduertendum tñ est, quòd in substitutione breuiloqua quando fit impuberi, comprehenduntur quatuor vulgares, & duæ pupillares. Si autem fiat puberi, comprehenduntur solum duæ vulgares. Secundo præsupponendum est, q substitutio nihil aliud est quàm secunda institutio.

Casus literalis domini Heliæ.

¶ Casus secundum glos. sic figuratur: Quidam Ioan. habebat filium & filiam impuberes: filiam suam instituit hæredem in certa pecunia, filium autem in cæteris bonis: & vxori reliquit vsumfructum quorundam bonorum (sed istud non facit ad casum istius capituli) vnde iste Ioannes filium suum instituit in cęteris bonis, vt dictum est: & adiecit: quòd si iste filius suus moreretur sine liberis, q moreretur ad vtilitatẽ filiæ suæ, hoc est, sororis ipsius filij: Et si filia moreretur sine liberis, q moreretur filio, id est, ad vtilitatem filij: Et si vterque moreretur sine liberis, pauperes instituit hæredes: & dedit executores: Mortuus est testator: deinde mortuus est filius impubes: & filia similiter impubes absque liberis: Executores petierunt hæreditatem nomine pauperum à matre: Dicebat mater, q substitutio facta de filio ad filiam, & de filia ad pauperes, fuerat fideicommissaria: Et dicebat, q de substitutione facta de filio ad filiam, debebat modo deducere quartam debitã iure naturæ. & similiter quartam Trebellianicã. Similiter à substitutione filiæ ad pauperes, easdem quartas volebat detrahere: Dicit executor, q ista substitutio erat directa: & q non habebat locum detractio istarum quartarũ. Super hoc consultus Romanus Pontifex respondet, q non debet fieri aliqua detractio quartarum: sed bona debent restitui pauperibus. Not. primo q filius non potest priuare matrem sua quarta: tñ ipsa priuatur si pater faciat testamentum pupillo. Not. q substitutio dr fieri per verba directa, quando quis habet hæreditatem per manum testatoris. Et dr fieri per verba obliqua, quando habet hæreditatem per manum hæredis vel alterius. Et dr fieri per verba communia, quando illa verba sunt communia ad verba directa & obliqua, vt hic, dum dicit testator, q filia moreretur filio suo.

Nota q dictio, *Et cætera,* scripta extense, est apta includere omnia congruentia termino cui adiungitur. Not. arg. q appellatione cęterorũ bonorũ, veniũt mobilia & immobilia, de quo vide eo. tit. relatũ. 2. in prin. & ff. de verb. sig. bonorũ. Not. q substitutio põt dici institutio, vt patet hic. de substitutione pauperũ. Et sic omnis substitutio dr institutio sub conditione. ff. de vulga. & pupil,

f ¶ *Impuberes.*] scilicet filiam minorem xij. annis, filium minorẽ xiiij. annis, ff. de verbo. sig. pupillus. in prin. C. quando tu. vel cu. esse desinant. l. inde coram. & Insti. qui. mo. tu. fi. in princ. [2] licet quo ad matrimonium non inspiciamus solum annos, sed ætatem, qua pubescere possit. quod dic vt not. s. de despon. impu. puberes.

ADDITIO. Nõ inspiciamus solũ annos quo ad matrimoniũ carnale: in spiritali sec9, vt not. s. eo. lib. de elec. ex eo. in 3. gl. Io. And.

[2] Not. Domi. & Philip. hic & in rubri. eo. quod ætas nõ anticipat in testamentis: tamen sit Ancia. si impubes pigneret, expirat pupillaris. Fonta.

g ¶ *Vxorem.*] puberem intelligas, & matrem ipsorum filiorũ: aliàs dubitatio non processisset. & hoc patet in fin.

¶ *Glos. seq. recitetur per quæstionem, an institutus in certa re, &c.*

h ¶ *In re certa.*] instituit 3: quod est infra: quod si nõ fecisset, egisset filia de inofficioso [4] Nunc autẽ nõ posset agere nisi ad supplementũ. si aliqd deesset portioni de iure naturæ debitæ. C. de inoffi. test. l. omnimodo. & l. seq. & l. qm nouella. & l. si quando. & de hoc s. eo. Raynutius. in princ. Scire debes q in certa re institutus habet loco legatarij, ita q creditoribus nõ tenetur. C. de hære. insti. quoties. & hoc cũ est ali9 vniuersaliter institutus: si. n. nullus alius institut9 est, in totũ succedit hæres. ff. de hæred. insti. l. 1. §. si ex fundo. & l. si ita qs hæres. Si autẽ plures instituti sũt in certis rebus, & null9 alius vlter: pro virib9 erũt hæredes: nisi in casu, vbi duo sũt instituti cõiũctim, & alter diuisim. ff. de hær. insti. si alteri9. & l. seq. I. A.

[4] Vide q̃ not. Hosti. in sum. huius titu. §. qualiter. ver. datur autem. & ver. seq. Io. And.

Reprobant Bald. Ancha. & Philip. immo dixisset nullã. Fonta.

¶ *Glos. seq. quartã. ponit sex ept. & primam dicit litteram.*

i ¶ *Instituit.*] Nunqd quo ad filiã sufficeret legasse? De hoc fuerũt opiniones tactæ. s. eo. Raynutius. in prin. [in gl. relinquẽs. in Auth. nouissima. & C. de libe. pteri. in Auth.] Et dicũt quidã [5] q tutius est q necessaria sit institutio. in Auth. vt cũ de ap. cog. §. aliud quoque. & §. hæc autẽ. colla. 8. & C. de inof. test. in Auth. nouissima. & C. de lib. pteri. in Auth. nõ licet. dicentes. C. de inoffi. testa. l. omnimodo. & l. cum quæritur. & Auth. nouissima. per Authen. illã posteriorem

[5] Placebat hoc domino meo in legibus. & ploret Iac. de Rauen. & Pet. Io. And.

in suo testamēto legauit [a], adiiciens, vt si decederet filia sine liberis, eidem filio [b], & si ipse absque liberis [c] obiret, filius præfatæ filiæ [d] moreretur, Christi pauperes [e] instituendo hæredes, si vtrumque sine liberis mori contingeret filiorum: testatore mortuo [f], ac deinde filio subsequenter & filia (superstite matre) defunctis ante tempora pubertatis: Absque deductione [g] Trebellianicæ [h], siue partis iure naturæ de-

steriorem esse correctas. Alij 3, per prædictas leges & per decre. Raynutii. vbi nihil df ꝙ Alterocha fuerit instituta. Azo distinxit an testator voluerit solenniter testari, vt quia vocauit testes, septē signacula & subscriptiones rogauit: & tunc est necesse, ꝙ in aliquo instituat vt in Authen. vt cum. de appel. cog. colla. 8. aut non solenniter, sed nuncupatiue: & tunc sufficit quocunque relinquat titulo, vt in antiq. legib. Vnde dicūt alij, ꝙ si relinquat in testamento, necesse est iure institutionis relinqui: si in codicillis, sufficit quocunque relinquat titulo. & de hoc not. C. de inoffi. testam. Authent. nouissima. Alij dicunt ꝙ secundum canones sufficit quocūque relinquat titulo, vt in decre. Raynutius. secus secundum leges & hoc ibi tenet Hosti. vt talis perniciosa subtilitas euitetur. Alij distinguūt, ꝙ aut testator inter filios tantum testatur: aut inter extraneos & filios simul mistos: In primo casu sufficit quocūq; relinquat titulo, vt in antiq. legib. quia inter ipsos imperfecta simplex & plena voluntas sufficit, dummodo de ipsa appareat. C. eod. tit. hac consultissima. § ex imperfecto. & C. fa. erci. l. fi. & Authen. ibi signata. In secundo casu, scilicet cum extraneos instituit, non sufficit quocunque relinquere titulo, nisi fiat institutio. & sic intelligitur Authen. vt cū. de appel. cogn. Sed vt s. dixi, primum verius: & ideo tenendum vr. de pœn. dist. 7. nullus. & verbum illud, relinquit, in decre. Raynutius. nō vr poni proprie, vt patet etiam ea institutione Adiectæ. idem in decre. Raynaldus.

a ¶ *Legauit.*] de facto, vt dixi in casu: legauerat vsum fructū quorundam bonorum altero solum superstite ex filijs: augebat in testamento legatum, & nemine superstite adhuc augebatur. & ex hoc etiam, vt patet in integra, allegabatur per pauperes, ꝙ patebat, ꝙ intentio testatoris fuerit vxori filiam anteferri.

¶ *Glos seq. obijcit, & tripliciter soluit.*

b ¶ *Eidem filio.*] moreretur, quod est infra. Sed 3: ista filia nec exhæredata erat nec instituta: quia in certa re, vt. s. dictum est: ergo nec ei pupillariter potest substitui. Insti. de pupi. subst. §. non solū. ff. de vulga. substitu. l. sed si plures. Solu. licet hæc pupilla non fuerit instituta hæres in primo gradu, tñ fuit instituta in secundo, scilicet post mortem filij, & sic ei pupillariter substitui potuit. Vel dic ꝙ si ex liberis est vnus ex certa re: alter vniuersaliter institutus: vterque est hæres, licet alter teneatur ad credita vel legata. & sic intelligitur hic, & s. eo. Raynutius. secus si non ex liberis: quia tunc institutus in certa re habebitur loco legatarij, vt supra dixi. & C. de hæred. instit. l. quotiens. Vel hic non quæritur an tenuerit substitutio de filia ad filium: sed econuerso: quia de facto prius decessit filius.

c ¶ *Liberis.*] Sufficit vnus. ff. de verb. signi. l. non est sine liberis. C. de cōdi. inser. l. 1. & super hoc vide quod not. de proba. in præsentia. in prima glos.

d ¶ *Filia moreretur.*] id est, ad opus filiæ. Quasi dicat ꝙ hæreditas filij directe & immediate ad filiam perueniat: & econtra. si vero in successione mater esset media: iam non filiæ, sed primo matri moreretur. & sic allegabatur pro parte pauperum.

e ¶ *Pauperes.*] Licet certa persona hæres institui debeat, & nomē specificari, tñ pauperum institutio valet: & de pauperibus loci proprij domicilij sensisse intelligitur, vbi somentum viuens, consolationes & seruitia à multis recepit. C. de episcop. & cleri. si quis ad declinandum. l. nulli licere. de hoc dic vt s. eod. cum tibi.

ADDITIO. Pauperes institui possunt: quia vniuersitas pauperū gerit vicem certæ personæ: & ita valet, sicut si institueret collegiū licitum. ff. de fideiuss. l. mortuo. ff. de condi. & demon. l. municipibus. C. de sacrosan. ec. l. 1. ff. ad Treb. l. omnibus. ff. de leg. 1. l. si hæres. §. vicis. secundum Archid. Ioan. And.

f ¶ *Mortuo.*] executoribus relictis, qui petebant bona testatoris postmodum ab vxore, vt dixi in casu.

¶ *Glos seq primo ponit allegationes matris: ad quas secundo respondet, ponens distinctionem substitutionum: & de reliquis remittendo prosequitur compendiosam.*

g ¶ *Absque deductione.*] Hic decidit quæstionem. Dicebat autem mater ꝙ habebat tertiam & quartam in bonis testatoris ex persona filij, & sic sola dimidia restituenda fuerat filiæ. Item in alia dimidia habebat etiam tertiam & quartam ex persona filiæ, & sic dimidiam: & sic facta computatione videbatur secundum eam restitutio facienda pauperibus solum in tribus vncijs tertia partis, In qua fuerat filius institutus, & in dimidia eius partis, in qua fuerat instituta filia. Et probabat hoc ex eo, quia dicebat ꝙ substitutio de filia ad filium, & de pauperibus ad illam erat fideicommissaria: & hoc probabat tali modo: Directa substitutio fit per hæc verba; ei hæres esto: vel ille ei sit hæres. Indirecta per verba: rogo, volo, vel mando vt restituas, & c. sed per ista verba: alteri moreretur: non potest dici directa & pupillaris substitutio: immo vr intellectus fuisse, ꝙ mater filio ab intestato succederet, & ab intestato hæreditatem restitueret substituto. Item dicendo, sine liberis: apparebat testatorem puberi substituere voluisse: vnde fideicōmissariæ non pupillares intelligi debebant substitutiones, & de filijs adinuicem, & de pauperibus ad eos. Rñdebatur pro parte executorum & pauperum, quod supra dixi in glo. de facto. & in glos. & quod infra sequitur. Ad clariorem autē intellectū nota, ꝙ substitutionum alia directa, alia indirecta siue obliqua. Directarum alia vulgaris, alia pupillaris, alia exemplaris, alia breuiloqua: de qua pone exemplum, ff. de vulgari substitutio. iam hoc iure. scilicet cū testator dicit, duos impuberes filios mihi hæredes instituo, & eos inuicem substituo: habent enim hæc breuia verba in personas cuiusque duas substitutiones, vulgarem & pupillarem: alia cōpendiosa. de his prosequere, vt not. s. eo. Raynutius. circa prin. Sed ad vltimam, & ad propositum veniamus: Compendiosa, quæ fit his verbis, quandocūque filius meus decesserit: vel sine liberis decesserit, filia sit hæres: hæc si fiat à milite: siue fiat puberi, siue pupillo, iure directo valet quandocunque decedat institutus, sicut verba sonant. ff. de mil. testa. l. in fraudem. §. miles. & l. miles ita hæredem. §. 1. C. de testa. mili. l. in testamento. hoc verum: nisi miles hanc substitutionem filio fecerit, cuius mater est in medio: quo casu valebit iure fideicōmissi, si iam factus pubes filius decedat. C. de impu. & alijs substit. l. precibus. Si autem paganus eam per superiora fecerit verba: & pupillus ille institutus in pupillari ætate decesserit, iure directo admittitur substituta: vbi autem iam pubes factus moritur, substitutio omnino extinguitur [10]: & venientes ab intestato succedunt in totum. ff. de vulg. subst. l. verbis ciuilibus. & in l. pupillari. & l. Centurio. Si autem testator sic dixisset: quandocunque decesserit filius, vel sine liberis decesserit, filiam substituo: vel volo ꝙ ei filia succedat: tunc licet directe nō valeat, valet tñ indirecte iure fideicōmissi. ff. ad Treb. Scæuola. & l. hæredibus. C. de inst. & substit. l. generaliter. §. vlt. Hoc viso satis patet ꝙ hæc substitutio, quæ forte [11] compendiosa dici potest, admittit substitutos iure directo: ex quo instituti decesserunt in pupillari ætate. Si post pubertatem decessissent, tunc potuissent locum habere matris allegationes.

¶ *Glos seq. rect. per quæstionem, an cum hæreditas per fideicommissum restituenda sit pauperibus, detrahatur Trebellianica: & facit tres partes: In prima arg. quod sic, per contrarium huius litteræ: secundo inducit vnam legem: tertio rationem In secunda allegatur in contrarium inducto: duos §. de corpore secundo rationem, tertio opin. de simili. Tertia pars approbat primum dictum, quod confirmat per simile: & respondet ad rationem inductam in contrarium.*

h ¶ *Trebellianica.*] Ergo quia substituti veniunt iure directo, non fideicommissario, non habet locum deductio Trebellianica: argue per 3trium: ꝙ si locus esset fideicommissariæ substitutioni, bene detraheretur Trebellianica, licet essent pauperes substituti. Licet ergo cesset Falcidia in ijs quæ legantur pauperibus, vel ad pias causas. C. de episco. & cle. si quis ad declinandam. & C. ad l. Falci. Authen. similiter [12]. secus vr in Trebellianica per hanc litteram. ad hoc ff. ad leg Falcid. l. 1. § ad municipium. si enim conditor legis in Trebellianica id voluisset, sicut expressit de Falcidia, ita de Trebellianica expressisset. de deci. ad audientiā. ad hoc s. de priuil. si Papa. & quod nō est sanctorum patrum decreto, & c. de transla. capit. 2. §. sed neque. ad fi. §. ff. de publi. in rem actio. l. de pretio. [Et casus omissus iure authenticorum relinquatur iuri antiquo. Ad hoc s. eod. lib. de rescrip. susceptum. ff. de liber. & posthu. commodissime.] In 3trium vr in Auth. de eccl. tit. §. si autem hæres. ibi: omni falcidia vacante. collat. 9. Sed dixit Azo in sum. de hæred. & fal. ꝙ Trebelliana continetur sub nomine Falcidiæ: ergo nec Trebelliana detrahi poterit [13]: nam nil excipit qui omnia dicit. de maio. & obedien. solitæ. §. nos autem. in fin. & satis vr terminari prædictum § si autem hæres. si cōiungatur cū §. si quis in nomine. vbi dicit hæreditatem vel legatum: nec occurrit inter ista ratio diuersitatis: vnde idem ius censebitur. supra de transla. cap. 2. [§. sicut. versi. vide] s. de rescrip. inter cæteras. ff. de legi. nō possunt. ad hoc facit quod not. Ala. Ber. & alij. s. de sepul. cap. 2. vbi not. de relicto pauperibus non detrahi canonicam. Pro prima parte quæ placet, facit: quia legitima per pauperum institutionem filij non priuantur [14]: nam qui vult exhæredato filio ecclesiam hæredem facere, alium quærat quàm Augustinum: & Deo propitio neminem inueniet. 17. q. vlt. c. vlt. & sic etiam not. Accursius in l. si quis ad declinandam. C. de epis. & cle. Item in ipsa l. si quis ad declinandam. non erat quis institutus qui Trebellianicam detrahere posset: nec est per omnia eadē ratio in vtraque: quia si rogatus restituere nō detrahit

Quod nō debeis. Phi lip. Fonta.

Sic videtur ibi tenere Barb. Fonta.

Immo est vtilissima per septem rationibus per Philip. & Domin. hic positis. Fontanus.

Quod Phi lip. Bal. nō placet. Fōt.

Phili. notat ꝙ relinquere rem singulare, nō est instituere: sec si relinquatur omnia bona glos. in Authē. de hær. & Falcid. §. si vero nulla. hic de verbo, relinquo, late Phili. & ibi Barb. Fōta.

Sed tunc esset instituta sub cōditione casuali, qua pendente censetur ꝑterita, & sic nullum est testamētum. l. si pater. C. de cōdi. insti. Fet. de Ancha. & Philip. Fonta.

Idem de filio nisi quo ad excludendā ꝗrelā. not. l. si qs prior ad Trebel. Docto. Fonta.

Facit ff. de reb. dub. qui duos. post princ. ibi, quasi vtrique vltimi sibi succedere. &c. Anto. Ioa. And.

Male videbatur ei, quia filia debuit succedere cum matre. Authent. defuncto. C. ad Tertul. vnde legitima matris computari debebat respectu eius quod sibi saga iusset ab intestato. Authē. nouissima. Domin. & Paulo. Fōta.

Est communis opinio Bar. in l. Centurio. & ibi Galiaulo Ful. in l. precibus. Solemno hic tenet contra. Fonta.

Archid. hic dicit esse sententiae. sed vers. plus: dicit esse directas pupillares. sed intelligatur secūdum eius mentem, cū scilicet decessit intra pub. ætatem.

Ibi Lud. Roman' latissime loquens dicit hanc glos. iuridicam. idē Archi. cui hærendum est secūdū Old. consil. Fonta.

Ita Bar. in l. Marcellus. ad Trebel. Domi. & Phili. dicit hoc verum, etiā si mediata solia heret restitutio. arg. l. cum dotem. ff. ad leg. Fal. Fonta.

Immo patre substituente filio pauperes quādocumq; decedat: casus quo ista substitutio est pro anima patris. glos in l. si ꝙ Titio & lega. 1. pauperes ouia quā habebunt bona filij: quia illa nō dicūt anima patris. Gomianus in l. Centurio. col. 1. ad de ꝙ ista iura nō militant in legatus pijs sacha per defunctum in peccato mortali. allegāt Bal. in l. 1. C. de sacrosan. eccle. Fon.

detrahit Trebellianicam in vanum fuit hæres: sed si testator fecit multa legata, & inter alia quæ iam ad pias causas: & si non detrahat de legatis ad pias, detrahit de alijs: & sic nõ erit hæres in vanũ.

a ¶ *Debitæ.*] de his quartis dic vt no. s. eod. Raynutius. in glos. nota ergo quòd quartarum.

b ¶ *Econtra.*] scilicet de filia ad filium.

¶ *Glossa sequens dicit quomodo fiat pupillaris substitutio: & quomodo exemplaris: & quare fuerunt inuentæ.*

c ¶ *Pupillares.*] quæ expresse fit per hæc verba: si filius meus decesserit infra tempora pubertatis, filia sit hæres. Instit. de pupil. subst. §. 1. te ipso. & expirat statim, cũ ad pubertatem peruenerit, vt ibi. Fuit autem inuẽta hæc substitutio: quia cum multum prosit hæredem habere, & pupillos testari non possi, vtile fuit pupillis modũ inuenire ne decederent intestati, vt in prædicto loco. Inst. de pup. subst. in princip. Idem dicimus de exemplari, licet exemplaris differat à pupillari in hoc, quia in ea necesse est certas personas substitui. C. de impu. & alijs substi. l. humanitatis.

bitæ [a] facienda, ipsis pauperibus bona omnia deferuntur. Præmissæ namque substitutiones factæ de filio ad filiam, & econtra [b], & de illis ad pauperes: directæ debent intelligi pupillares [c]: Cum in substitutionibus semper sit interpretatio facienda [d] (dummodo sicut in casu proposito, earum verbis [e] & personis [f] conueniat institutis) vt substitutio directa intelligatur potius quàm obliqua [g]: quamquam directa interdũ [h] ad fideicommissum ex causa trahatur. ¶ Licet [i] autem filius testamento suo matrem portione iure naturæ debita priuare non possit [k]: pater tamen in testamento, quod filio impuberi facit, potest [l]: nam testamentum huiusmodi pupillare paternum, vel paterni pars potius est censendum [m].

Addit. Differt etiam exemplaris à pupillari in alijs, quæ dixi in decre. Raynutius. super 1. glos. Ioan. And.

d ¶ *Facienda.*] Vide quod est j. vt substitutio, &c. postea videas, dummodo, & cetera.

¶ *Glos. seq. exponit & fortificat tex. & dicit reprobatam glos. Accursij.*

e ¶ *Verbis.*] Dixit testator, si sine liberis decedat, alteri moriatur: sed istud verbum, sine liberis, certum est q non designat certam ætatem: nam & ante pubertatem, & post, filius & filia sine liberis mori possunt: ergo patet q substitutioni pupillari bene conueniũt verba [1]. immo maxime pupillari: cum tunc liberos habere non possit. Et vide q expressa vulgaris habet tacitam pupillarem: dummodo personis conueniat. ff. de vul. substi. l. 4. multo potius verba quæ sapiunt pupillarem vt hic, ad pupillarem sunt referenda: & sic reprobatur quod not. Accursius C. de impub. & alijs substi. l. precibus. in glos. pen. [& Inno. s. eo. Raynutius. Ioan. And.]

[1] Non expresse, sed interpretatione. arg. § Soleño nomine ex hac glo. iuncto text. verba sui natura non directa interpretari directa ad secundam vl timam voluntatem. Philip. declarat hic quid sit familia, genus, stipes, & similia. vide Bart. in l. liberorũ. de ver. sign. Opu. Castum in l. filiusfamilias. §. diuus. de lega. 1. Fol.

f ¶ *Personis.*] quia vterque impubes erat: & ante pubertatis tempora decessit, vt s. vidisti.

g ¶ *Obliqua.*] scilicet indirecta, vel fideicommissaria.

h ¶ *Interdum.*] vt ff. ad Trebel. l. Scæuola. ff. de vulg. sub. l. Centurio. §. verbis. C. de impu. & alijs substi. l. precibus.

i ¶ *Licet autem.*] Respondet obiectioni, quæ fieri posset ex eo q filius non potest matrem priuare debita portione: ergo portio illa matri debetur, non substituto.

k ¶ *Non possit.*] C. ad Tertul. l. matri. & l. vlt. & Authen. in testamẽto. ibi posita. Sed illud locum habet vbi filius testatur vel decedit ab intestato: hic istis filijs non succedebant pauperes ex testamento suo, sed potius ex paterno, vt sequitur.

Addit. Quod dictum est filium non posse priuare matrem portione iure naturæ debita: verum est, nisi ex causa, vt in prealleg. Authen. & habentur hæ causæ in Authen. vt cum, de appel. §. & hæc quidem. coll. 8. Ioan. And.

l ¶ *Potest.*] Est expressum ff. de inoffi. test. l. Papinianus. §. 1. vbi dicitur q mater nõ impugnat testamentum, quod pater filio fecit, querela inofficiosi.

m ¶ *Censendum.*] vt in prædicta l. Papinianus. & Inst. de pup. subst. § liberis. ff. de vulg. & pup. substi. l. qui plures liberos in fi.

R*Eligiosus.*] Sunt duæ partes. secunda: ibi, *Sane.* Prima ponit dictum, cuius rationem reddit: ibi, *Cum velle.* Secunda vero vno themate casum diffinit trimembrem, & rationẽ reddit: ibi, *Ne voluntatem*, & casum excipit: ibi, *Nisi.* Ioan. And.

Casus. Titius veniens ad mortem, suum vltimum condidit elogium, & plura legata dimisit: ad melius implendum suam voluntatem deputauit executores suos aliquos religiosos: nũquid religiosi possunt suscipere huiusmodi onus, & exequi testamentum siue vltimam voluntatem defuncti? Respondet q non: quia religiosus non habet velle neq; nolle: sed voluntas sua est posita in potestate sui superioris. Sed ponamus q testator deputauit simpliciter plures executores: vnus moritur vel se absentat: vtrũ vnus sine altero possit exequi voluntatem testatoris? Rñdet Romanus Pontifex, ne differatur voluntas testatoris, vnus solus poterit voluntatem defuncti exequi: qd verũ est, nisi aliàs constaret de mente testatoris: puta quia voluit q alter executor sine altero non procederet. Nota primo, q executor vltimę voluntatis dr habere officium. Not. secundo, q vbi in actu requiritur licentia superioris, illa debet actũ præcedere. Ad hoc de reg. licet. & cle. si. de elect. Dominicus.

¶ Idem.

¶ *Superior habet consentire religiosis deputatis executoribus. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. II.

RELigiosus [n] † executor ab aliquo [o] in sua volũtate vltima deputatus, non potest (cũ velle vel nolle non habeat [p]) huiusmodi officium [q] suscipere, vel exequi: nisi à superiore suo petita super hoc licentia & obtenta [r].

† De materia huius cap. vide Vitalẽ Nemausen. in repet. cap. Ioànes. extra eo. tit. Decĩũ consil. 474. incip. Quod supra. & consi. 415. Incipit. In causa. & Felinũ in c. pe dentiam. extra § offi. dele.

¶ *Pluribus executoribus datis, vno mortuo vel in remotis existente, vel exequi nolẽte, vnus officium executionis exercebit, ne impediatur testatoris voluntas: nisi aliud per testatorem disponeretur. hoc dicit secundum Zen.*

¶ Sane [s] pluribus à testatore simpliciter [t] executoribus deputatis, vno eorum mortuo [u], vel in remotis [x] agente, aut id

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

n ¶ *Religiosus.*] Emanauit ad declarationem decre. s. eod. tua. & eorũ, quæ plene not. Guil. in speculo. de instr. edit. §. nunc vero. vers. sæpe etiam quæritur.

Addit. Aliàs est uers. sub §. compendiose. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. primo soluit dubium: secundo quærit: arg. & consuetudinem inducit.*

n ¶ *Religiosus.*] intelligam indistinctè, siue sit monachus, vel regularis canonicus, mendicans vel non [2]. Et de claustralibus intelligo, in quibus eadem ratio locũ habet. Sed quid de minore xxv annis, vel de muliere: nunquid possunt deputati executores. & q a maior xvij annis potest procurare negotia, vt s. eod. lib. de procu. qui generaliter. in fi. Vr q possit esse executor. Contra: quia nõ habet personam standi in iudicio. C. de procu. exigendi. Ad hoc s. de æta. & quali. c. indecorum. C. de legiti. tu. l. vlt. Itẽ de femina. ff. de procu. l. neque femina. C. eod tit. de procu. l. alienam. ff. de reg. iur. l. 2. 3. q. 7. c. 1. §. tria. Quicquid sit de iure, consuetudo optima interprex legum habet, q tales exequi possint. Ad hoc facit hæc decre.

[2] Saluo q̃ de fratrib. Mino. ibi dicitur in clemen. de verb. signi. c. exiui. § ... Inde. & ... verum.

Addit. Et s. de arbi. dilecti. & de his in Spe. præalleg. §. circa finem. vers. quid de minore. & ver. seq. Ioan. And.

o ¶ *Ab aliquo.*] clerico, vel laico.

p ¶ *Non habeat.*] s. eo. lib. de elect. quorundam. & c. si religiosus. 12. q. 1. non dicatis. j. tit. proxi. c. vlt.

Addit. Allegat Arch. 2. q. 7. nullus 2. & 23. q. 2. c. 1. Io. And.

q ¶ *Officium.*] Hodie rationem huius officij ordinarius loci exigit à religiosis etiam exemptis: & si circa id deliquerint, illos punit, vt in cle. eod. tit. religiosus.

¶ *Glos. seq. rationem reddit, per quam soluit contrarium, & alleg. pro.*

r ¶ *Obtenta.*] Ergo tunc potest [3] misericordiæ enim est tale officium. 86. dist. non satis. Sed videbatur q per c. 16. q. 1. monachi. de postu. c. 1. vbi dr duo requiri, scilicet q exposcat vtilitas monasterij, & q abbas imperet: pro illa parte faciebat decre. tua. s. eod. tit. & extrauagans Ioan. Frãgiapani, de qua fuit tracta. proxi. decr. vbi quidam frater Prædicator fuit executor. hoc expeditum est.

[3] Vide q̃ per hanc glossam notat hoc loco Philippus Francus

s ¶ *Sane.*] Hoc tractabat idem Guli. in eod. §. ver. sed si alter. cum vers. seq. & versic. quid si sint plures. Ioan. And.

t ¶ *Simpliciter.*] sine clausula, vt ipsi, vel eorum alter: & si non omnes [4] aliàs non esset quæstio.

[4] Vide Ioannem Calderinum consil. 45. hoc eod. tit.

¶ *Glos. seq. voci per q. quam soluit: & duas opinio subdit.*

u ¶ *Mortuo.*] Not. [5] ex littera q mortuo executore, eius officium non transit in hæredem [Et de hoc in præallega. §. circa fi. vers. insuper.] Vr enim industria & amicitia eius electa. Ad hoc s. de of. deleg. c. vlt. ff. pro socio. l. actione. §. morte. ff. mandati. l. mandatũ. in fi. [& ff. de tut. l. antepe. in fin. vbi idem not.] Quidam dicebãt tale officium transire in hæredem executoris per l. ff. de aliment. & cib. leg. l. cum vnus. & l. à filio. in princ. & l. alimenta. in princ. [Vide quod ibi not. q nõ transeat officium, licet ibi transeat onus non personale] Alij distinguebant, an res esset integra vel non: sicut s. de elect. in causis. C. mand. l. mandatum. Quod autem dixi non transire in hæredem, verum est, nisi testator expresserit, sicut & de compromisso dicimus. s. de arbit. c. vlt. quid autem tunc fiet, dixi j. in glo. vt quia. Ioan. And.

[5] Vide Bartol. in l. a filio. ff. de aliment. & ciba. leg.

x ¶ *In remotis.*] Si ergo non multum distat, vocabitur: & si in termino assignato non venerit, procedet socius sine illo: si autem remotus est [6], nec vocabitur: sic & in electionibus, de elect. quia propter.

[6] Quod terminetur arbitrio boni viri, secundum Archid. & facit quod not. s. eod. lib. de tẽp. ord. cũ nullus. § pen. in glos. 1.

propter. & c. cum inter vniuersas. & c. quod sicut.

a ¶ *Contingat.*] si. ī. eo lib. ne sede va. c. vnico. ad fi. de offic. deleg. si is cui.

¶ *Glos. seq. exponit & notat: secundo ponit & soluit duas quæstiones.*

b ¶ *Expresserit.*] vt quia vetuit oẽ alter sine altero procederet. [Bene facit. ff. de exer. l. 1. §. si plures.] Aliud est ergo tacere, aliud expresse vetare. ad hoc de bap. maiores. §. sed adhuc. & §. seq. j. de reg. iur. is qui tacet [Ioan. Mo allegat. C. de nego. gest. l. fin.] Quid ergo tuoe fiet ex quo alter nõ vult exequi, vel mortu9 est? Si testator sibi prouidet, illud seruabitur: alioquin eps exequatur. ī. eo. si hæredes. & c. tua. Quid si abbas sancti Proculi datus est executor, & mortuus est: nunquid hoc officium transibit ad successorẽ? vr distinguendum, an fuerit propriũ nomen expressum, nec ne. ī. de offi. deleg. quoniam. quod satis posset dici in extraneo: sed in propinquo vr, ꝙ licet nomen non fuerit expressum, tñ affectione personæ hoc factũ fuerit: vnde non transeat ad successorem. ad hoc 12. q. 3. Pontifices. de testa. requisiti. [De hoc plenius in prædicto §. circa finem. ver. quid erit. Ioan. And.

c ¶ *Adimplere.*] est si. ī. eod. lib. de procu. si duo. §. sane. & ff. de admi. tut. decreto. §. vlt. & est in his speciali fauore testantium, causarum, & pupillorum.

exequi forte nolente: Ne voluntatem testatoris impediri, vel nimium differri contingat[a] † poterit alius (nisi testator aliud expresserit[b]) officiũ executionis iniũctæ libere adimplere[c].

TITVLVS XII.

De sepulturis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Hic prohibetur pactum de sepultura eligenda. Non obstante pacto de sepultura eligenda, vel electa non mutanda, sepeliendus est quis vbi aliàs erat de iure sepeliendus: & aliàs sepultus cum omnibus sepulturæ obuentibus restituendus est: aliàs pœna incurritur hic contenta. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. I.

ANimarum periculis[d] & scãdalis, quæ frequẽter ex his proueniunt, obuiare volẽtes[e], vniuersis religiosis & sæcularibus clericis, cuiuscunque status vel conditionis existant †, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub interminatione maledictionis æternæ[f], districtissime prohibemus: ne aliquos ad vouendum, iurandum, vel fide interposita, seu aliàs promittendum[g] inducant, vt apud eorũ ecclesias sepulturam[h] eligant, vel iam electam vlterius non immutent. Nos enim (si secus actum fuerit) electionem talẽ decernimus nullius penitus existere firmitatis. Statuentes, vt hi, qui sic elegerint, nec apud sic electas ecclesias vllatenus sepeliri, nec alibi (ne contra votum, iuramentum, aut promissum huiusmodi à se factum, materiam habeant veniendi[i]) possint eligere[k] sepulturam: sed contradictione quacunque cessante sepeliantur omnino apud illas ecclesias, apud quas[l] sepeliendi de iure fuissent, si aliàs sepultura non electa forsitan decessissent. ¶ Si vero iidem religiosi vel clerici, prædictos[m] in suis ecclesijs vel cœmeterijs præsumpserint sepelire: ad restitutionẽ tam se-

facto supponitur interdicto. Not. ꝙ Papa potest decernere iurantem non obligari iuramento, quando causa legitima subest. Ad hoc ī. eod. lib. de reb. eccle. non alie. c. 2. de elect. vbi periculum. §. penult. Dominicus.

¶ *Prima glos. dicit quid suppleat, & declaret.*

d ¶ *Animarum periculis.*] Emanauit ad suppletionem decretal. ī. de pacto. plerique. & propter ea quæ in fine not. Hostien. dicens, o, quot & quantorum animas constitutio hæc astringit, nam quasi omnes sibi talia attrahunt, & tales alliciũt, vt infirmare contingat medicos, q̃ sanare debuerãt.

e ¶ *Volentes.*] ad hoc ī. de offi. lega. officij.

f ¶ *Aeterna.*] hodie trãsgressores excommunicati sunt ipso iure: nec absoluuntur ab alio q̃ à Papa, nisi in mortis articulo. per cle. de pœ. ois. cupientes. in fi. quæ etiam reseruat pœnas infra positas.

g ¶ *Promittendum.*] nõ enim facit Deus differentiam inter ista. 22. q. 5. iuramenti.

ADDITIO. Vide qđ scripsi de iureiur. debitores. super verb. cogendi. & quod not. eod. tit. c. vlt. in vlt. gl. Io. And.

h ¶ *Sepulturam.*] cum enim hoc sit speciale, pactio interuenire non debet. 1. q. 2. quàm pio. §. cauete ergo. de pact. pactiones.] quod intellige eum sepeliendo. Inter duas enim ecclesias bene valeret pactum, qđ dic vt ī. eod. lib. de pact. c. 1. Ioan. And.] Sumitur autem sepultura multis modis. quod dic vt not. 13. q. 2. cap. clerici. §. item quæritur. & ī. eod. cap. penult.

i ¶ *Veniendi.*] licet non teneat principale, tenet accessorium quoad quid: & est speciale. ad idẽ de iureiuran. debitores. vbi de hoc. & eo. tit. cum contingat. Ioan. And.

k ¶ *Eligere.*] punitur ergo in quo deliquit. de tempo. ordi. litteras. de his quæ fi. à mai. par. cap. quæsiuit.

¶ *Glos. seq. exponit, quærit, & ad vtranque partem arguit.*

l ¶ *Apud quas.*] scilicet vbi sunt maiorum suorum sepulchra. 13. q. 2. Ebron. cum c. seq. & ī. eod. c. 1. in prin. 1 quod de intestato debet intelligi. Quid si ecclesia ista 2 de qua promiserat, sit illa in qua ab intestato sepeliri debebat? declarari debuisset: quia si dicamus ꝙ ibi non debeat sepeliri, vbi ergo sepelietur: & littera dicit, non apud illas &c. vnde posset dici, ꝙ ibi sepelietur non obligatione promissionis, sed potestate iuris: sicut cum ex duabus seruitutibus remittitur altera, altera remanet. ad hoc de vsu pal. ex tuarũ. ff. de seru. vrb. præd. si domus tua. In ꝯtrium vr quod ī. dixit, nec apud electas ecclesias vllatenus sepeliri. præterea secundum hoc semper illi apud quos est sepulchrum maiorum etiam ex electione vel promissione, quia priuati erunt potestate eligendi, habebunt obtentum: quod esse non debet. 33. q. 5. hæc imago. ī. de procu. tuæ. j. de reg. ior. cum quid.

m ¶ *Prædictos.*] quos sic induxerunt: non ergo prohibet decretum quin possint eligere: sed prohibet inductiones & promissiones.

ADDITIO. Et sit ratio secundum Ioan. Mona. quare non possum voto firmare id quod licet facere: quia electio sepulturæ est pars vltimæ voluntatis, cuius libertas tolli non debet. C. de sacrosanc. eccle. l. 1. argum. de spon. Gemma. cum concord. Item cum prouisum sit à iure non eligenti: illa iuris prouisio impediri non debet, nisi mera liberalitate testantis. Et adde quod not. super 5. glos. Addebat ipse Ioan. ꝙ electio sepulturæ est ius speciale inductum ꝯ ius commune, vt ī. versi. prox. & tale ius solus princeps qui supra ius est, potest inducere: quare sicut alius à principe non potest tollere ius commune: sic nec ad ius speciale adijcere, quo arctetur ius cõmune; & ex hoc dicit concludi quare hic punitur deceptus, sicut attentans contra iura. Ioan. And.

† Plures modos quibus Papa præcipit, ponit Domi. & Ancha. & isti ꝑsenti constitutione faciens, licet nõ ex cõmuni ꝯtemptu, grauiter peccat. cap. 1. de maior. & obed. 2. q. 1. scendũ. Similiter ille modus, indignationem bea. Apo. Pet. & Pau. solũ arbitrariam pœnã. notat Bal. in l. 1. C. de sacro san. eccle. Superãtius allegat etiã Balan c. 1. §. porro q̃ fuit prima causa beneficij amittendi. Fon.

1 Et ibi dixi quid intus si de sepulchro maiorum non appareret. de quo hic Archi. Ioa. And.

2 Vide Felinũ in c. nonnulli. col. 1. ver. sed contra ista. extra de rescript.

DE SEPVLTVRIS.

Continuatio domini Heinr. ¶ *Visum est supra tit. proxi. de testamentis: verum quia testator in testamento quandoque eligit locum suæ sepulturæ: ideo annectitur rubrica, de sepulturis.*

ANimarum] Prima pars ponit inhibitionem & decretum: ibi, *Nos enim.* Secunda punit eligentem: ibi, *Statuentes.* Tertia punit inducentem: ibi, *Si vero.* & pœnam aggrauat io non parentem: ibi, *Quam nisi.* Ioan. And.

¶ Pone casum per te, quia textus clarus est.

Nota primo ex princ. tex. ꝙ officium prelati est obuiare periculis animarum suorum subditorum. Nota ibi, sub interminatione maledictionis æternæ, ꝙ veniens ꝯ istam constitutionem, peccat mortaliter. Nota vlterius, ꝙ religiosi inducentes aliquem ad promittendum, iurandum, vel vouendum, ꝙ eligat sepulturam penes se, puniuntur pœna hic contenta, & in cle. cupientes. de pœnis. in cle. Sed quid si induxerunt solum ad eligendum: vtrum puniantur ista pœna? Respondet ꝙ non: nam licet per votum, iuramentum, vel promissionem tollatur libera facultas, non tñ per electionem: quia licet elegerit quis sepulturam io vno loco, potest postea eligere in alio. Nota si quis induxerit aliquem ad vouendum, iurandum, vel promittendum, vt eligeret sepulturam in tali loco, non valet electio: & ideo quantum ad electionem sepulturæ decedit intestatus. Idem dicendum est, si nulla promissione, voto, vel iuramento præcedente elegerit sepulturam in vno loco: & postea iuret vel promittat non mutare: quia tunc electio sepulturæ cassatur. Nota iuncta glos. ꝙ si quis non eligat sepulturam, tunc est sepeliendus in loco suorum maiorum, si habeant certum locum pro sua sepultura. Si autẽ certum locum non habeant, tunc est sepeliẽdus in cœmeterio ecclesiæ parochialis, in qua recepit sacramenta. Not. ꝙ sepelientes aliquem indebite, tenentur restituere quicquid exinde receperunt, etiam si non fuerunt requisiti. Not. ꝙ tenentur restituere ossa cadaueris, si fuerant requisiti & moniti ab ecclesia; aliter non. Not. ꝙ si requisiti & moniti non restituant ossa defuncti intra decem dies, ecclesia ipsa

a ¶ Sepul-

pultorum [a] corporum (si petantur) quàm etiam omnium, quæ occasione sepulturæ illorum, peruenerint quomodolibet ad eosdē, infra decendiū [b] integraliter faciendam [c], ipsos obligatos esse censemus. Quā nisi fecerint, ecclesiæ ipsæ, apud quas sepulti fuerint, necnō & cœmeteria earūdem, extūc eo ipso sint, & tandiu maneant ecclesiastico supposita interdicto [d], donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium prædictorum.

Idem.

Ecclesiæ dimissæ non debetur canonica portio, sed parochiali: & pluribus, si sunt plures.

CAP. II.

Cum † quis [e], cuius maiores sunt soliti ab antiquo in aliqua ecclesia sepeliri [f], ea dimissa eligit alibi sepulturā: canonica [g] portio dimissæ non debetur ecclesiæ, sed illi duntaxat [h], in qua ille officia consueuit audire diuina, & ecclesiastica recipere sacramenta. Cum ab eo, qui duo habet domicilia [i] se collocans æqualiter in vtroque, in loco tertio eligitur sepultura: domiciliorum ecclesiæ habebunt inter se † diuidere [k] canonicam portionē.

In loco etiam minus religioso potest noua eligi sepultura. hoc dicit secundum Zenze.

Si quis [l] antiqua dimissa nouam etiam in loco minus religioso elegerit sepulturam, electionē huiusmodi (licet iura super hoc videantur esse diuersa) nequaquam volumus impugnari.

Idem.

Translatio personæ ad certum locum facta ad tempus, ecclesiæ ius sepulturæ non aufert. hoc dicit secundum Zen.

CAP. III.

Is †, qui habet domicilium in ciuitate vel castro, quan-

---

a *Sepulturam corporum.*] s. eo. ex parte. [& c. fraternitati. & c. cum liberum. Ioan. And.]

Glossa sequens recitetur per quæstionem.

b *Decendium.*] Illud decendium in restitutione corporis currit, ex quo petitum fuerit: sed in restitutione rerum credo q statim incurrat: & ideo in rebus non fuit additum si petantur. Illa enim constitutio nō intēdit minuere, sed addere ad decre. plerique. s. de pact. Sed ibi sine aliqua petitione dicebat eos obligatos ad restitutionē: ista imponit ips & pœnā.

Glos. seq. recitetur per quæstionem.

c *Faciendam.*] non dicit cui ecclesiæ: credo q ecclesiæ cui facta est iniuria, videlicet apud quam sepeliri debebat parochialis ecclesia iā habuit suam canonicā, & sic non obstat j. c. proxi. quæ in alio casu loquitur. Si ergo ipsa eadem fuerat dimissa, cui soluetur pœna? vnde extincta vī actio, sicut cum creditor successit debitori. ff. de sol. Stichus. §. à diuo.

Glos. seq. recitetur per quæstionem.

d *Interdicto.*] Ergo propter transgressionē vnius fratris ecclesia tota & cœmeterium punietur: sufficit ita scriptum esse. & potest esse ratio: quia ex quo illū sciebant suū non esse, inuestigare debebant diligenter, qua ratione ad eos deuenerit. ad hoc C. vnde vi. cum quærebatur.

Cum.] Diuisio patet per paragraphos: Præmitte q canonica debetur ecclesiæ, in qua defunctus cælesti pabulo refici consueuit. s. eod. c. 1. Et per hoc videbatur q parochiali. Item ei à qua corpus assumitur. s. eod. de his. & prouidebatur q ei in qua sunt sepulchra maiorum. Domin.

Præ supponendum est pro intellectu huius c. illud quod habetur in cap. certificari. eo. tit. in anoq. videlicet, q quando quis eligit sepulturam in aliqua ecclesia dimissa sua parochiali ecclesia, illa ecclesia debet habere canonicā portionē, quæ cessante cōsuetudine est quarta pars omnium illorū, quæ obuenerūt occasione funeris.

Casus. Prædecessores cuiusdam Titij consueuerunt sepeliri in ecclesia fratrum Minorum: quia ab antiquo habent ibi sepulturā: Titius autem elegit suam sepulturam in quadam tertia ecclesia, non in propria ecclesia parochiali, nec in ecclesia suorum prædecessorum: vnde illi tertiæ ecclesiæ plura obuenerunt occasione sepulturæ ipsius Titij: Certum est, q illa tertia ecclesia debet canonicam portionem. Sed quæritur cui ecclesiæ: vtrum ecclesiæ parochiali Titij, vel ecclesiæ prædecessorum suorum? Rñdet Romanus Pontifex, quòd ista portio canonica soluenda est ecclesiæ parochiali ipsius Titij, in qua audiuit diuina, & non alteri ecclesiæ vbi sunt sepulti maiores: Nā ista canonica portio datur in recompensationē laborum, quos sustinuit rector ecclesiæ parochialis in celebrando diuina, & ministrando sacramenta defuncto, tēpore suæ vitæ. Sed quid ponamus quòd Titius habebat duo domicilia, in vtroque se collocabat pariter, puta in æstate faciebat residentiam in vno domicilio, in hyeme in alio: quę domicilia erāt in diuersis parochijs: iste Titius mortuus est electa sua sepultura in quadam tertia ecclesia. dictum fuit s. q ecclesia sepulturæ debet canonicam portionē: sed quæritur quæ istarum ecclesiarum habebit canonicam portionē: vtrū illa ecclesia in cuius parochia est mortuus, vel alia? Quidā dicunt quòd illa ecclesia in cuius parochia est mortuus: Verūtñ Romanus Pontifex decidit hic contrarium, videlicet, quòd illæ duæ ecclesiæ parochiales diuidant inter se illā canonicā portionē. Aliqui dicebant, quòd quilibet poterit eligere sepulturā dimissa parochiali ecclesia, dummodo eligeret in loco magis religioso, hoc est, in loco vbi magis celebrantur diuina. Sed quid erit si aliquis eligit sepulturam in loco minus religioso, & dimisit locum magis religiosum: puta quia elegit sepulturam suam in vna capella, in qua forte semel in anno celebrantur diuina? Rñdet quòd quis potest eligere sepulturam in loco minus religioso dimisso loco magis religioso, licet olim esset contrarietas inter doctores. Nota primo, quòd quis potest eligere sepulturam dimissa ecclesia parochiali, & etiam dimissa ecclesia, in qua sepulti sunt sui maiores. Et canonica portio est soluenda ecclesiæ parochiali, in qua recepit sacramenta, & nō ecclesiæ in qua est sepultura suorum maiorū: & sic non est soluenda canonica portio illi ecclesiæ, in qua fuisset sepultus, si non elegisset sepulturam: nam sepulchrum maiorū nō præfert ecclesię parochiali. cap. proxi. s. eod. Nota q ista canonica portio non soluitur ecclesiæ parochiali, eo quòd ecclesia est dimissa: sed soluitur in recompensationem laborū, quos sustinuit rector ecclesiæ parochialis in celebrando diuina, & administrando sacramēta ipsi defuncto: ideo solui debet ecclesiæ parochiali, & non ecclesiæ, in qua est sepultura suorum maiorum. Nota vlterius, q quis potest habere plura domicilia: & tūc si eligat sepulturam in aliqua tertia ecclesia, debet solui canonica portio ambabus ecclesijs, in quibus ipse defunctus habebat domicilia. Quid si haberet vnum domicilium solū qđ partim esset de vna parochia, & partim de alia: cui ecclesiæ est soluenda canonica portio? Dicit glos. q idem, videlicet q soluatur duabus ecclesijs per mediū. Cōtra tñ seruatur, q ille est censendus parochianus illius ecclesiæ in qua souet larem. Nota q quis potest eligere sepulturam suam in loco minus religioso: cautius tñ faciet si eligat locum magis religiosum: nam plus proficiunt speciales orationes quàm cōes. & licet in vniuerso mundo fiant orationes communes pro omnibus defunctis, tñ specialiter fiunt orationes pro benefactoribus illius ecclesiæ.

Prima glossa dicit quid declaret.

e *Cum quis.*] primum dictum huius decretalis emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ber. & moderni s. eod. de his. & approbatur opinio Innocentij, & reprobatur opinio Hug. & Ber.

f *Sepeliri.*] Vnde si intestatus decessisset, ibi sepeliri debuisset, vt dixi s. c. proxi. & s. eod. tit. c. 1.

Glos. seq. recitetur per quæstionem.

g *Canonica.*] saltem quarta, vel stetur consuetudini. s. eo. certificari. in ijs qui eligunt sepeliri apud Minores vel Prædicatores taxata est quarta per extrauag. Bonifacij, quę incipit. super cathedrā. in tit. de sepultu. quæ fuit reuocata per Benedictum: hodie innouata per clem. eod. tit. dudum.

Additio. In quarta, vt in minori, omnes canones cōcordant. facit s. eod. lib. de arbit. c. 1. & ibi concordantiæ. & vide quod not. eo. tit. certificari. in vlt. glo. & quod super ea scripsi. Ioan. And.

h *Duntaxat.*] quia etiā si apud debitam sepultus fuisset, habuisset parochialis ecclesia canonicam [a]. s. eod. c. 1.

i *Domicilia.*] quod esse potest. de rescrip. dilectus. 2. ff. ad municip. l. assumptio. Item posset quis esse sine domicilio, vt si relicto domicilio nauiget vel iter faciat. quærens quo se collocet. ff. ad municipi. l. Labeo. in princ. & l. eius. & quod dicit hic de diuersis domicilijs, satis putarem esse æquū in vno, quod æqualiter esset in duabus parochijs, vt puta inhabitat quis domum in confinio duarum parochiarum, vel duas domos coniunctas habitat, quæ sunt in duabus parochijs, vt eadem ratione illæ duæ diuidant quartam.

Additio. Facit quod post Inno. scripsi. s. de parochijs. super eo. in glo. limes. & quod not. 16. q. 3. licet. in glo. pone q. Io. And.

k *Diuidere.*] fi. s. de testa. relatum. 2. ad fi.

l *Si quis.*] hic terminantur quæ not. 13. q. 2. c. 1. §. nunc autem quæritur. & s. eo. fraternitatem. & approbatur opinio Lau. Vin. Io. & Gof. reprobata opinione Hug. Ala. Tan. & Bernar. quam etiam Host. magis dicebat iuri consonam.

Is qui.] Partes patent: Secunda: ibi, *Molior.* & prima soluit dubium, & solutionem moderatur: ibi, *Dummodo.* Ioan. And.

Si ciuis alicuius ciuitatis tempore æstiuo, vt fructus colligat, accedat

---

Compete to hæc perceptionum, secundum Archid. & intelligo q momentum ad momētum. Ipse autem remittit j. de test. ipso li. frequēs. Ioan. And.

† Vide cōcilium Tridēt. sessio. 25. de refor. ma. ca. 13. & Cardinalem consi. 90. incip. episcopus Feltrē.

† Notant Dominic. & Philip. quod assignata certa pro certo actu faciendo, & plures faciunt actū simul: diuidentur dicta certam inter eos. exemplum primo intranti arcē promissa sunt centū: tres intrāt simul inter se diuidēt illa centum. Imo, in cle. & si principalis, de rescrip. Bart. in l. hoc art. ff. de hære. in sti. Ang. de eg. succes. §. pænam. Fonta.

† Vide Contradict. Brunā lib. 4. de ceremoniis ca. 4. circa finem.

[a] Vide quæstionē, quā hic disputat Felcus de decedēte monasterio infra annū probationis: an tunc ecclesia parochialis debeat habere canonicam.

cedit ad suam coloniam, & ibi mortuus est: non sepelietur in ecclesia, in cuius parochia mortuus est, sed portandus est ad suam ecclesiam parochialem. hoc dicit.

Casus. Titius huius ciuitatis ciuis, qui habebat mediatariam, vel coloniam, tempore æstatis ad illam accessit pro recolligendis fructibus, vel forte propter pestem, & ibi mortuus est intestatus quantum ad sepulturam: vtrum sit sepeliendus in ecclesia parochiali, in cuius parochia decessit? Certe non: sed est portandus ad suam ecclesiam parochialem, si cõmode fieri possit: Sed quid sanctissime pater: certũ est quòd mulier vidua sepelienda est cum suo marito: Ponamus quòd aliqua mulier habuit plures maritos: quæritur cum quo sit sepeliẽda? Respondet cum vltimo marito: quia tenet honorem & dignitatẽ ex vltimo marito. l. femina. ff. de senatoribus. vbi mulier habet dignitatẽ ex persona sui mariti. Et si mulier quæ nupsit senatori, postea nubat plebeio, perdit dignitatem primi mariti.

† Si vxor prius moriat quàm vir, vbi sepeliri debeat, per Francum hic, vide c. quis cõuincit. & c. vnaquęque 13. q. 2. & cap. de vxore. extra de sepult.

Not. quòd in iure villa accipitur dupliciter, vt in gl. de re. diui. Instit. circa princ. Vno modo accipitur pro congregatione ædificiorum, nõ fortificata muris: quia si esset fortificata muris, diceretur castrum vel ciuitas. Not. quòd ex sola mora facta in loco quis non censetur parochianus illius loci: sed oportet quòd animo sit perpetuæ moræ, vel ad minus per decem annos faciat ibi residentiam; nisi appareat de contraria voluntate, vt in scholaribus, qui licet moram faciant in vniuersitate, non tñ censentur domiciliarij illius loci.

† Vide Abbatẽ in c. super eo. extra de test.

† Hæc duo verba in eodem: desunt in antiquiorib' codicibus.

Nota quòd cum quis decessit non electa sepultura, est sepeliendus in loco suorum maiorum: aliàs mulier est sepelienda cum viro suo; & si habeat plures viros, est sepelienda cum vltimo. Not. differentiam inter ciuitatem, castrum, & villam, de qua j. de senten. excom. si ciuitas. Nota finaliter quòd dictio, potius, stat correctiue, secundum Archid. Dominicus.

doque ad villam ruralem se trãsfert recreationis causa, vel vt ruralia exerceat in eadem: si non electa [a] sepultura decedat ibidem, nõ in ecclesia dictæ villæ, sed in sua parochiali, vel in ea potius, in qua maiorũ ipsius ab antiquo [b] sepultura extitit, sepeliri debebit: Dummodo absque periculo ad ipsam valeat deportari [c].

Mulier mortua, quæ pluribus nupsit, cum viro vltimo sepelitur.

Mulier [d] † autem, quæ plures viros habuit successiue, si sepulturam non eligat [e], est cum viro [f] vltimo, cuius domicilium retinet & honorem [g] †, tumulanda.

Idem [in eodem †.]

Ex consuetudine potest pater impuberi eligere sepulturam: pubes autem eligit per seipsum. & hoc dicit secundum Zen. quo ad titulum: sed non quo ad textum. vnde posset addi, Et pro anima non legat sine assensu patris bona non castrensia. Dominicus.

CAP. IIII.

Licet [h] † pater minores filios, qui nequeunt antequã ad annos pubertatis [i] perueniant, eligere [k] sepulturam, possit (si consuetudo [l] terræ id habeat) quo voluerit sepelire: hoc tamen non potest vbi consuetudo huiusmodi non habetur, sed sunt cum suis maioribus, vel in parochiali [m] ecclesia tumulandi. Quamuis [n] autem filiusfamilias [o] absque patris assensu sibi possit libere eligere sepulturam [p]; pro anima tamen sua † præter ipsius assensum (nisi peculium castrense [q], aut quasi castrẽse [r] habeat) aliquid iudicare [s] non potest [t].

a Non electa.] alias non esset quæstio: quia apud illam sepelietur. j. proxim. c. in fin.

Glossa secunda quærit, quæstionem declarat: pro vtraque parte arguit & soluit.

b Ab antiquo.] quid dices †, auus proauus & alij ab antiquo sunt sepulti in aliqua ecclesia: pater elegit sepulturam in alia, & ibi sepultus est, filius decedens intestatus sepelietur in sepulchro patris, vel in sepulchro aui & aliorum? & intelligo vt bene procedat dubitatio, quòd potest sepeliri commode in vtroque: pro vtraque parte inuenies textũ. 13. q. 2. c. vnaquęque. §. Ioseph. & ver. econtra. qui aliàs est §. Per istam literam, quam etiam habemus s. c. proxi. in prin. satis videretur habendam rationem antiquæ sepulturæ aui, proaui, & aliorũ, potius quàm paternæ. Ad idem s. eo. c. 1. in prin. & c. fraternitatem. vbi dicit patrum aliorumque parentum copulatiue dictum; quasi nõ sufficiat patrem ibi fore sepultum. Item viuente patre sepelietur in sepulchro aui. j. cap. proximo.

† De hac quæstione vide Abbatem in ca. 1. extra eodem tit.

c Deportari.] simile j. eo. c. vlt. imminens ergo periculũ immutat ius cõmune, vt hic vides. Ad idem s. eo. lib. de procu. si duo. §. sane.

Additio. Archid. allegat. ff. ad munic. eius qui. §. penult. ff. de iudi. hæres absens. ibi: nam vbi sic venit, &c. & s. de eccle. ædi. ad audientiam. Ioan. And.

Glos. seq. dicit quid declaret pars vltima.

d Mulier.] hic terminat qđ not. Hug. & Io. 14. q. 2. vnaquæque.

Additio. Et corrigit quod not. Vin. s. eod. de vxore. vbi dixit sepulturam parentum potius quàm viri sequendam: allegat quod de onere sepulturæ dixi in textu, super versi. vlt. Ioan. And.

e Eligat.] eligere enim potest cum quo voluerit. vel cum nemine sepeliri. s. eod. de vxore.

f Viro.] si verus vir fuit. ff. ad mun. de iure. §. fi. [Idem Io. Mo. & Archidiaconus.]

g Honorem.] ff. ad municip. l. filij. §. 2.

Additio. Ad idem. l. vlti. eo. tit. §. 1. qui §. dicit mulierẽ quandiu nupta est, incolam esse ciuitatis mariti. facit ff. de iudi. exige-re. ff. de sena. feminæ. C. de nup. cum te. C. de dig. mulieres. & patet s. de foro compe. ex parte. C. de incolis, l. si. Ioan. And.

Licet.] Sunt duæ partes, quæ patent.

Pater potest filio impuberi eligere sepulturam, si hoc habeat consuetudo. Item filius familias potest eligere sepulturam sine cõsensu patris, licet non possit testari. hoc dicit.

Casus. Certum est quòd impubes non habet rationem: ideo non potest eligere sepulturam. Sed quid, mortuus est impubes, in quo loco erit sepeliendus? & vtrum pater pro filio suo impubere possit dimittere naturalem sepulturam, & eligere aliam? Respondet quòd sic: si hoc habeat cõsuetudo, aliàs nõ. Sed quid, vtrũ filius familias possit eligere sepulturam? Respondet quòd licet filiusfamilias non possit testari de peculio profectitio vel aduentitio, tñ poterit sibi sepulturam eligere sine cõsensu patris. & sic pro anima põt testari sine consensu patris; sed non pro alijs rebus. l. fi. C. q. testa. fac. possunt. Nota primo quòd consuetudo quandoque dat potestatem alteri pro altero eligere sepulturam. Nota secundo arg. quòd filius moriens ante patrẽ, necessario non est sepeliendus in sepulchro patris. probat tex. qui vult quòd pater non possit sibi eligere sepulturam: vnde dato quòd pater eligat alibi pro se, non tñ potest pro filijs.

† Vide Antonium de Butrio in c. si vxore. extra de sepulturis.

† De hoc articulo vide late Phillippũ Francum s. eodem lib. in rubri. tit. de testam. nu 46. ver. sexto quæro. & Bal. in l. qui in potestate. ff. de testa.

Prima glossa dicit quid declaret.

h Licet.] Emanauit ad declarationẽ decr. s. eo. de vxore. 2. respon.

i Pubertatis.] scilicet xij. in muliere. xiiij. in viro. quod dic vt s. dixi de testis. cap. 1.

k Eligere.] sicut nec aliàs testari. ff. de testa. qua ætate. aliàs, in qua. 2. q. 6. cap. ei qui. §. item si sententia. C. quando prouoca. non est neces. l. 2.

Glossa sequens dat duo similia.

l Consuetudo.] Sicut ergo consuetudo dat iurisdictionem & ius eligendi prælatum, de for. comp. cum contingat. de cao. pos. cum ecclesia. sic etiam dat ius eligendi sepulturam, vt hic vides.

Additio. Et si dicas hanc consuetudinem esse contra ius cõe, per quod diffinita sunt loca sepulturarũ: sana est quòd ius assistat. de quo plene dixi de consue. c. fi. super glo. penult. Ioan. And.

Glos. seq. quærit, alleg. pro & contra: ponit consuetudinem.

m Vel in parochiali.] hæc est disiunctiua. Nunquid ergo datur electio? quod vr j. de reg. iur. in alternatiuis. cum suis concor. Ecõtra vr ordinem scripturæ seruandum. 43. dist. sit rector. ad fi. in glo. penul. s. eod. lib. de ele. si quia iusto. §. 1. & s. de præben. mandato. & hoc tutius [a]. Ad hoc s. c. proxi. nec semper in alternatiuis est electio [b] vt dicam in prædicta regula, in alternatiuis. consuetudo tñ habet, quòd parentes vel amici tales sepeliunt in altera quam volunt: & graue vr puerum octo dierum semper in antiquis tumulis solemniter sepeliri.

a Et placet Archidiacono.

b In alternatiuis nõ semper datur electio, de quo vide Felinũ in c. cũ dilecta. extra de rescrip.

n Quamuis.] De hoc tractabat Hostien. in sum. huius tit. §. & apud quam. ver. si vero is.

o Filiusfamilias.] maior tñ pubere. & est huic si. s. eo. lib. de procura. qui generaliter. §. 1.

p Sepulturam.] quia electio refertur ad id tempus, quo solutus est à patria potestate. ad hoc s. eo. de vxore 1. responso.

q Castrense.] scilicet quod à parentibus vel cognatis in militia gẽtibus donatũ est, vel qđ ipse filiusfamilias in militia acquisiuit: qđ acquisiturus nõ fuisset, nisi militasset. ff. de castre. pec. l. castrẽse.

r Quasi castrense.] vt quod acquirit filiusfamilias aduocatus in postulando: Nam & ipsi aduocati militant. C. de aduo. diuer. iudicio. l. aduocati.

Additio. Vide quod not. eo. tit. l. fori. & quod dicam in Spe. de actore. §. 1. ver. super. s. Item quod agit de peculio. Ioan. And.

s Iudicare.] id est, in vltima voluntate [c] relinquere: iudicium enim hic sumitur pro vltima voluntate, & aliter multis modis. qđ dic vt dicam j. de reg. iur. in iudicijs.

c Non tamen in testamẽto super quo vide qđ si. ch. psi 2 eo. li. de testam. si pater in principio. Ioan. And.

t Non potest.] ff. de dona. cau. mor. l. tam his.

Religiosi.]

Religiosi.] Ego sequor intellectum Ioannis And. secundum quē potest sic summari: Religiosi sunt sepeliendi in suo monasterio, nisi in remotis moriantur. hoc dicit. Et ponit dictum, cuius rationē infert ibi, Cum velle. Et exceptionē ponit ibi, Nisi. Dom.

Casus. Aliquis religiosus sub potestate abbatis existens habebat deuotionem ad aliā ecclesiam: ipse veniens ad mortem vult eligere sepulturam in alia ecclesia, an possit? Respondet. nō potest quamdiu est in monasterio suo, vel alio loco ei propinquo, vbi commode potest apportari ad locum monasterij sui: & sepeliendus est cum suis fratribus: secus si esset in loco remoto. Not. primo, q religiosus non pōt eligere sepulturam, nisi esset in loco remoto. Sed quid si moriatur non electa sepultura? Respondet quidam q sepeliendus est in monasterio sui ordinis, si in loco sit monasterium sui ordinis. Communis opinio doctorū est q sepeliendus est in ecclesia parochiali, in cuius parochia mortuus est. Nec obstant iura dicentia, q religiosi sepeliendi sunt in monasterio vbi degunt: Nam iura intelliguntur quando religiosi moriuntur in loco proximo non multum distante à suo monasterio: vel si fuerunt missi in aliquo monasterio causa perpetuæ residentiæ: sed aliàs vbi moriuntur in locis remotis non electa sepultura, certe sunt sepeliendi in ecclesia parochiali vbi moriuntur. Nota q eligere sepulturam dependet ab habitu propriæ voluntatis. Dominicus.

† Hæc duo verba: in eodem, desunt in manuscriptis exemplaribus.

† Aliàs, possunt.

† In antiquioribus codicibus desunt hæc verba, primitijs, & oblationibus.

Idem [in eodem †.]

Religiosi, nisi multū remoti à monasterio, nequeunt alibi eligere sepulturam. hoc dicit secundum intellectum Zen.

CAP. V.

Religiosi [a], nisi à proprijs monasterijs adeo forsitan sint remoti, quòd ad ea cum moriuntur commode [b] portari nō possint †, nequeunt (cum velle, vel nolle non habeant [c]) sibi eligere sepulturam [d]: sed sunt apud sua monasteria tumulandi.

TITVLVS XIII.

De decimis [primitijs, † & oblationibus.]

Prima glos. dicit quid declaret, approbet, vel reprobet.

a Religiosi.] Emanauit ad declarationem eorum quæ not. Inno. & Host. s. de exces. præla. nimis iniqua. & Host. s. eod. tit. de vxore. & approbatur opinio Inno. reprobata opinione Hostiensis.

Additio. Dicit Archid. q per distinctionem hic concordātur istæ opiniones: quod nō placet. quod collige ex vlt. glos. Ioan. And.

b Commode.] Nota ratione incommoditatis id permitti, quod aliàs non permitteretur. sic s. eod. lib. & tit. is qui. Item causa incommoditatis alienantur res ecclesiæ. 12. q. 2. terrulas.

c Non habeant.] sic s. tit. proxi. c. vlt. cum suis concord.

Additio. Et per hoc intellige de claustrali, vt ibi etiam dixi. Ioan. And.

d Sepulturam.] hoc tenebat Innocentius, sed Hostiensis s per decre. s. eod. tit. de vxore. scilicet q talis electio ad illud tempus, scilicet post mortem, refertur, quo solutus est monachus à iugo, vt ibi dicitur de vxore. Ad idem s. c. proxi. 1. responso. & hoc etiam probabat per decret. præced. de exces. præla. nimis iniqua. & per decr. de priuil. vt priuilegia. vbi dr, q illi fratres eligunt sibi sepulturas. Ad primum respondeo, q licet vxor vel filiusfamilias sint in potestate viri vel patris, non tñ intantum, quin aliquid habeant, & velle & nolle: quod nō est in monacho. & facit s. eod. lib. de procu. qui generaliter. §. s. Ad decret. nimis. &, vt priuilegia. dic q non loquuntur in veris religiosis, sed in ijs qui assumuntur in confraternitatem. vel intelligatur secundum illud, scilicet, quando à monasterijs sunt remoti. Ioan. And.

DE DECIMIS, PRIMITIIS, &c.

Continuatio huius tit.

Superiori tit. visum est de iure sepulturæ, quod est vnum de iuribus parochialibus: verum quia ius decimandi computatur inter iura parochialia: ideo ad nos informandum, de isto iure decimandi siue decimabili, annectitur rubrica de decimis, &c.

Discretioni.] Hic in suprascriptione Prædicatores præmittuntur. de quo hic Archid. vt not. s. eo. lib. de elect. quorundam. Et primo inhibet: secundo præcipit: ibi, Immo.

Casus. Episcopus & capitulum Pisanum exposuerunt Romano Pontifici grauamen & querimoniam de Prædicatoribus & Minoribus: Nam quidam eorum prædicabant publice in suis sermonibus coram multitudine populi, q soluere decimam non erat in præcepto diuino: Alij autem dicebant, q soluere aliquam quotam quantumcunque modicam erat in præcepto: non autem illa quota quæ vocatur decima: vnde multi & fere omnes laici subtrahebantur, nec volebant soluere decimam: quare supplicatum fuit domino Papæ, vt dignaretur de remedio prouidere opportuno: Vnde Papa scribit Prædicatoribus & Minoribus, eis inhibendo, ne decetero prædicent aliqua, per quæ populus retrahatur à solutione decimarum: sed vt suadeant & moneant populum ad solutionem decimarum.

Gregorius nonus fratribus Prædicatoribus & Minoribus.

Populus vt ecclesijs iura debita persoluat, est in prædicationibus & alijs exhortandus. hoc dicit secundum Zen.

CAP. I.

Discretioni [c] † vestræ mandamus districtius inhibentes, ne talia, quæ audientes à decimarum [f], seu aliarum [g] rerum ecclesijs debitarum solutione retrahant, vel alias ani-

Nota primo ex superscriptione, quòd Prædicatores præferuntur Minoribus, de quo hic Archid. vide quod not. eo. lib. de elect. quorundam. secundū Io. And.

Nota secundo prædicatorem populo abstinere debere ab his quæ inducūt corruptionem animarū. Dominicus.

Prima glossa dicit vnde decisa: inchoat casum, & ponit ius nouissimum.

c Discretioni.] Decr. est Gregor. ix. decisa de extrauaganti sua, quæ incipiebat, Grauamen nobis. Et prout ibi patet, ex querela archiepiscopi & capituli Pisani peruenit ad Papā, quòd Prędicatores & Minores prædicabant decimas ex præcepto non deberi. [Ex quo contingebat q laici remissi fiebant remissiores.] Scribit Gregor. vt sequitur. Hodie prouisum est contra omnes religiosos, quibus non competit recipere decimas, vt in clemen. de pœnis, cupientes. 2. responso. Ioan. And.

† Vide concilium Triden. sessio. 25. de reform. cap. 12. & B. Thom. 2. 2. q. 87. art. 1.

Glossa sequens circa decimas ponit quinque opiniones, & secundam & vlteriorem improbat.

f Decimarum.] In decimarum solutione an debeantur ex præcepto, an consuetudine tollantur, diuersæ fuerunt antiquorum sententiæ. Et dixerunt quidam quos secutus est Inno. in glo. quam posuit super ista rubrica [1], q decimæ indistinctè debentur & personales & prædiales: probat per auctoritates veteris & noui testamenti, & per iura 16. q. 1. reuertimini. & c. decimæ. & q. 7. quicunque. & c. omnes. & in multis capitulis. Dicunt [2] quidam theologi, & hoc scripsit Petrus Lombardus, q præceptorum alia moralia, & hæc ad litteram seruanda: vt non occides, &c. & quædā cæremonialia. & hæc non seruantur ad litteram, vt de purificatione post partum. c. vnico. quædā mystica. & hæc sunt sacrificiorum præcepta, quorum non verba, sed mens seruanda est. & sic dicunt in decimis, vt scilicet sint mystica, vel partim moralia, vt sufficiat aliquid dari p decima ex vigore consuetudinis: puta centesimam, vel vlteriorē, vel citeriorem partem. ad hoc 5. dist. in princ. 6. dist. §. vlt. s. eod. commisum. & in c. in aliquibus. in fine. & c. ad Apostolicæ. cum simil. Sed hæc opinio est falsa & reprobata per omnia iura, & per conciliū generale. s. eod. in aliquib⁹. vbi dicit integraliter decimas persoluendas. Alij theologi dicunt q hodie decimæ non debentur: quia olim iussæ erant dari clericis, qui nihil aliud habebant, vt Numeri 18. vbi dicebatur clericos parte decimarum debere esse contentos: hodie vero habent prædia: vnde eis decimæ nō debentur. & hæc opinio reprobatur s. eo. tua nobis. Alij dicūt q decimæ in illis regionibus, in quibus nō est consuetudo vt soluant, nec exigunt, nec prædicantur, non soluere non sit peccatum: quasi ex tolerantia Papa dispenset: quod vr posse secundum ea quæ not. s. eo. à nobis. vbi autem exiguntur & prædicantur. non soluere est peccatū. quæ opinio per hanc decret. & per omnia concilia [3] & decreta. s. eod. tit. reprobari videtur: in quibus satis patet q Papa non tolerat, sed contradicit expresse. ad hoc Exod. 22. ibi, Decimas & primitias tuas non tardabis offerre. Hostien. not. s. eod. in aliquibus. & cap. à nobis. q prædiales decimæ debentur lege diuina, personales vero non: & ideo in primis non admittitur consuetudo: in secundis vero sic: vnde si consuetudo est personales nō præstari, non debentur: & sic intelligit finem ipsius decret. Sed hoc Innocent. execratur, vt dixi in princ. & eius in hoc opinio tutior est: & ideo tenenda esset. de pœn. dist. 7. nullus.

† Aliàs est glossa illa super illa decret. vlt. de paroch. Io. And.

2 De materia huius glossæ, vide quæ plenissime scribit B. Thomas, & ibidem Caietanus 2. 2. q. 87. art. 1.

3 Multos sanctos patres & multa concilia hoc dicendo enumerat hic Archidiac. & post eū Io. And. & vide B. Thomam paulo antea citatum.

Additio. Et penitus vide quod dixi in quæstione posteriorū in quarta parte. & quod scripsi s. eo. à nobis. in magna suppletione ante medium. vers. adueniente autem tempore gratiæ. Ioan. And.

Alia Additio. Dicit Archid. q opinio Hostiensis scilicet q prædiales decimæ debeantur de lege diuina, personales vero nō: fuit opinio fratris Hug. de sincera magistri in theologia.

g Aliarum rerum.] puta primitiarum [4], oblationum, canonicarum portionum debitarum ex funeribus, & eorum quæ debentur propter suas laudabiles consuetudines. de simo. ad Apostolicam. olim soluebantur quatuor genera decimarum. s. eod. c. 1. & ideo hominęs

4 De materia glossæ vide beatū Thomam, & ibidem Caietanū 2. 2. q. 86. per totam quæstionē.

homines bonis omnibus abundabant. 16.q. 7. maiores. nunc nec vna bene soluitur: & ideo homines ad decimam conuertuntur. 16. q. 1. decimæ. & ideo dñs locustas non increpat, nec plagas amouet. 16. q. 1. reuertimini. & tollit fiscus quod non accipit Christus, vt in prædicto cap. maiores.

ADDITIO. Hæc tria per glossam tacta bene experiuntur Italici decimas non soluentes. Econtra quadruplex est remuneratio bene soluentium: fructuum vbertas, corporis sanitas, remissio peccatorum, & acquisitio cælestiũ præmiorũ, vt in prædicto c. decimæ. Ioan. And.

mas[a] corrumpant audientiũ, in sermonibus[b] vestris, vel[c] alibi proponere de cætero præsumatis. Immo verbo & opere informetis eosdem, vt ad solutionem prædictorũ promptæ voluntatis[d] animo sint intẽti.

¶ Alexander Quartus.

¶ *Priuilegium decimas noualium concedens, non includit decimas noualium per alios possessas tempore impetrationis: & loca tantum includit vbi percipiebantur antiquæ, & ad portionem antiquam. hoc dicit vsque ad §. statuimus. secundum Dominicum.*

a ¶ *Animas.*] aliàs animos. ad hoc ĩ. eo. quãuis de nat. ex lib. vent. c. vnico.

b ¶ *Sermonibus.*] tale officium priuilegiatum est de sta. monac. quod Dei timorem [ad finẽ. & in glo. penult.]

c ¶ *Vel alibi.*] puta in collationibus, disputationibus, vel in cõfessionibus, in quibus iniũgere debent confitentibus, ꝙ aliena restituant: quia non dimittitur peccatum, &c. ĩ. de regu. iur. peccatũ. cum suis concor. & hoc faciendo licite ab excommunicatis eleemosynas recipiunt. de sent. excom. cum voluntate. §. 1. priuilegium ergo illud merentur amittere ꝯtrium suggerendo. 11. q. 3. priuilegium. cum suis similibus.

d ¶ *Voluntatis.*] voluntarium militem sibi eligit Christus. 15. q. 1. non est quod cuiquam. 33. q. 5. qui sitit. in fin.

STatuto.] Ponebatur olim hæc decret. vt dicit Archid. sub titu. de statu mona. et incipiebat, *Cum personæ*. Guli. alleg. *Quia personæ*. qui fere totam hanc decret. posuit in Spec. de dec. ver. in summa. Scias quòd quæstionem (quæ habet an priuilegiũ de decimis nõ soluendis certis religiosis concessum, extendatur ad decimas, quas laici per antiquum feudum possident) plene tractani ĩ. eod. cap. penult. vbi ad probandũ, ꝙ non extẽdatur, per quinque modos, hanc decr. induco. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, ꝙ aliqui religiosi percipiunt decimas ex donatione laicorum, quas laici habebant infeudatas cum consensu epi, etiam sine consensu capituli, cap. ad Apostolicam. de iis quæ fiunt à prælato sine consensu capituli: & tunc religiosi qui solum habent istas decimas ex donatione laicorum, nõ percipiunt decimas noualium, sed solũ illas decimas percipiunt, quas laici percipiebant: vnde multi religiosi impetrabant à sede Apostolica priuilegium, vt ipsi possent percipere decimas noualium pro illa portione, pro qua ipsi percipiebant decimas antiquas.

CASVS. Monasteriũ sancti Cypriani percipiebat decimas in mea parochia pro certa portione ex donatione laici sibi facta ex consensu epi: vnde abbas ipsius monasterij impetrauit à sede Apostolica priuilegium, vt in mea parochia posset percipere & leuare decimas pro illa portione, pro qua percipiebat decimas antiquas: & tamen ego rector ecclesiæ parochialis erã in possessione percipiendi decimas in tota mea parochia: vtrum virtute priuilegij sui possit percipere decimas in quarum possessione eram tempore impetrationis priuilegij? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ priuilegium suum non se extẽdit ad illas decimas, in quarum possessione alius erat tempore impetrationis. Sed ponamus ꝙ dictus abbas percipiebat decimas pro aliqua quota in quadam parte meæ parochiæ, quæ erat circa flumen: postea à sede Apostolica impetrauit priuilegium generaliter, vt perciperet decimas noualium in parochia mea: vtrum possit virtute sui priuilegij percipere decimas noualiũ in parochia mea, in illa parte parochiæ, in qua non percipiebat antiquas? Respondet ꝙ non: sed priuilegium suum restringitur ad loca, in quibus percipiebat antiquas. Sed quid sanctissime pater, ponamus ꝙ abbas sancti Cypriani non erat in possessione nisi percipiendi tertiam partem decimarum antiquarum, licet re vera ad ipsum spectaret media pars: accessit ad Papam, & impetrauit priuilegium, vt posset percipere decimas noualium in parochia mea. Pro illa parte, pro qua percipiebat antiquas, vtrum priuilegiũ suũ se extendat ad mediam partem quæ sibi debetur? vel solum ad tertiam partem, sicut est in possessione percipere? Respondet ꝙ priuilegium se extendit solum ad tertiam partem quam possidet, & nõ ad aliam partem quæ sibi debetur. Sed ponamus ꝙ abbas percipit omnes decimas ex donatione laici, & impetrauit rescriptum, vt perciperet decimas noualium pro ea parte, pro qua percipiebat decimas antiquas: vtrum virtute priuilegij sui percipiat omnes decimas noualium? Respondet ꝙ non: sed priuilegium suum restringetur ad mediam partem noualium: quia non est verisimile quòd Papa dedisset illi istud priuilegium in grauamen ecclesiarum parochialium, si impetrans expressisset, ꝙ ipse percipiebat integre omnes decimas integras. Vtrum sit verum indistincte in omnibus religiosis, vt non debeat percipere nisi medietatem noualium? Rñdet ꝙ non: sed fallit in religiosis Cisterciẽsibus & Carthusiensibus: nã isti percipiũt integras decimas, secundũ ꝙ est eis indultum per Papã. Sed quid faciet ecclesia parochialis & rector illius ecclesiæ, si isti Cisterciẽs. & Carthusiẽs. percipiant decimas cũ integritate: quia rector ecclesiæ parochialis nõ potest supportare onera parochialia & non habet vnde possit sustentari? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ episcopus loci poterit prouidere: nam si videat episcopus, ꝙ rector ecclesiæ parochialis non habet aliunde ex quo possit sustentari, tunc compellet istos Cisterciẽs. & Carthusiẽs. ad faciẽdum rectori congruam portionem vnde possit sustentari, & onera parochialia supportare. hoc dicit præsens text. vsque ibi, *Sane quamuis*. Not. primo quòd ad solum Papam spectat declarare verba ambigua suorum priuilegiorum. Ad hoc ĩ. de offic. ordin. Not. secundo, ꝙ quantum ad vim comprehensiuam priuilegij, attendimus tempus datæ: & sic priuilegium non extenditur ad futura. Ad hoc de priuileg. cum capella. Domi.

† Pro monasteria vide Socinũ cõsil. 296. incip. in proposito consultatione.

CAP. II.

STatuto[e] † perpetuo declaramus[f], quòd indultũ illud Apostolicum (quod plerisque conceditur) vt noualium decimas pro ea portione percipere valeant, qua veteres eos contingunt[g], ad illas noualiũ decimas (quas tempore[h] illo, quo impetratum vel obtentum extitit hoc indultum alij † possidebant[i], cum de hoc in ipso mentio nulla fiat) nullatenus se extendit: nec ad alias[k] etiã, nisi in his tantum locis, vbi ve-

† Non ꝙ priuilegio mihi concessum vt percipiam decimas & similia de aliquo loco, est subreptitium non facta mentione de alio existente I possessione ista percipiendi, I. imputabit. ff. de admi. tut. ĩ. de priuile. dudum. se c° si nemo ista perciperet. Pet. Anchara. Fontanus.

¶ *Prima glos. diuidit & summat.*

e ¶ *Statuto.*] Hic Alexander in prima parte ponit quasdam declarationes circa indulgentias, in quibus conceditur aliquibus, vt noualiũ percipiant decimas pro ea portione, qua percipiebant antiquas. Et à quibusdã ex ipsis declarationibus duos excipit ordines hic vsque ad §. *Vbi*. ibi, *Prouidet parochijs pauperibus*, quarum decimæ alijs debentur, vsque ad §. *Sane*. Tertio prouidet circa decimas recipiendas vel non de manibus laicorum, vsque ad §. *Diœcesani*. Quarto prouidet circa decimas soluendas à religiosis, & circa diœcesanorum potestatem super his, vsque ad §. *Nec pro eo*, vbi statuit noualium decimas religiosis non accrescere, qui antiqua de laicorum manibus habuerunt.

f ¶ *Declaramus.*] Not. quia hic Alexander non statuit ius nouum, sed antiquum declarat: vnde primum dictum habebamus in casu supra de priuil. cap. antepenult. quod incipit, dudum.

Declarans nõ dicitur ius nouum edere, sed antiquum declarare.

g ¶ *Contingunt.*] forte priuilegio, vel compositione, vel feudatione, vel præscriptione, vel receptione de manibus laicorum, vt dicit in fine: vel alio quocunque modo. iure communi non est reperire simpliciter, ꝙ debeatur certa pars, nisi forte in episcopo, qui iure communi petit quartam. supra de offic. ordin. conquerente. de præscriptio. de quarta.

h ¶ *Tempore illo.*] sic in his inspicitur datæ tempus. Ad idem ĩ. de rescript. eam te. cap. si eo tempore. eod. libr. de elect. dudum 1. in antiq. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

i ¶ *Possidebant.*] iure suo tamquam sibi debitas. [Idem Archidiaconus] tunc non debet illis obesse priuilegium hoc tacito impetratum. supra de priuile. dudum. Idem potest dici si bona fide possidebant, sed proprietatẽ iuris non habebant, vt sola bonæ fidei possessio vires priuilegij impediat. Si autem esset violenta, vel male fidei possessio, vires priuilegij non impediret[1], secundum Innoc. & Hostien. qui hoc not. in prædi. decre. dudum. allegant, de restitut. spoliat. grauis. de præscripto. cap. vltimo. de donatio. inter virum & vxorem. & si necesse. ob hoc etiam ibi dicunt, quòd si abbas impetrat priuilegia exemptionis pro se & capellis sibi subiectis: quòd si aliqua capella sua sub alio monasterio bona fide possideatur, impedientur vires priuilegij, aliàs non per eadem iura.

Possessio sola bonæ fidei impedit vires priuilegij. vide Abbatem in c. veniens. de præscrip.

[1] Dic quo ad illam. Ioa. And.

ADDITIO. Sic vt sola litis pendentia, (etiam si dolose non taceatur), impedit vires priuilegij, vt lit. pendent. capitu. finali. Ioannes Andr.

k ¶ *Nec ad alias.*] Secunda declaratio. Pone, debebatur mihi medietas decimarum antiquorũ prædiorum certæ parochię: impetraui vt perciperem pro ea parte noualia, pro qua, &c. tempore impetrationis non in tota parochia, sed solum in certa parte: pone citra riuum percipiebam partem illam decimarum: in illa solum parte recipiam noualia non in vlteriori.

¶ Et pro

a ¶ *Et pro ea:*] Tertia declaratio. Pone, debebatur mihi dimidia certæ parochiæ. sed non dabatur nisi tertia: impetraui priuilegiũ de noualibus pro ea parte, &c. solam tertiã in noualibus habebo. b ¶ *Statuimus.*] sequuntur adhuc duæ declarationes. Ad earum intelligentiam scias, quòd aut ille qui impetrabat tale indultũ, percipiebat integras decimas, aut plus quàm dimidiam, aut dimidiã, aut minus: in primis duobus casibus, scilicet cum integram vel plus quàm dimidiam percipit in antiquis, prætextu priuilegij noualium solam habebit dimidiã: si percipit dimidiã vel minus antiquarum, tantundem percipiet noualium.

c ¶ *Vltra medietatem.*] Nomine portionis dimidia continetur. ff. de verbo. signific. nomen filiarum. §. portionis. ff. de vsufruct. etiam.

Portionis appellatione media pars continetur. vide de Decis. consil. 69.

ADDITIO. Quandoque propter incertitudinẽ appellatio partis comprehẽdit totum. ff. de lega. 3. l. vxori. in princ. quid dicat Bern. vide de rescript. nonnul lis. super 4. glo.

d ¶ *Quia non est*] ratio.

e ¶ *Cum non sit.*] diceret aliquis, quare sit tã stricta interpretatio & aspera? Respondet.

f ¶ *De medietate.*] bene ergo comprehenduntur tribus declarationibus primæ partis: sed istis duabus declarationibus istius §. statuimus. non comprehenduntur: & hoc intendit. si ergo percipiant integrã vel plus quàm dimidiam in antiquis: & in noualibus prætextu talis indulti tantundem habebunt. Ioan. And.

g ¶ *Congrue.*] quod dic vt s. de præbend. de monachis. 21. q. 1. cap. 1. in gloss. penult.

† Alias, gravamine.

h ¶ *Illarum.*] decimarum parochiæ suæ.

i ¶ *Onera.*] legatorum, nunciorũ sedis Apostolicæ, collectarum, & similium. ad idem supra eodem lib. de præbend. cap. 1.

† In manuscriptis, & alijs codicibus impressis post Ioannis quæ tibus constantes legis: distinctione. Et pro, possit, manuscripti habẽt: posset.

ADDITIO. Ioan. Monachus & Archid. allegãt de supplen. negligen. prælat. sicut. & de præbend. de monachis. & c. auaritiæ Ioan. And.

¶ SANE. Pro intellectu istius §. est præsupponendũ primo, quòd si laicus teneat decimas infeudatas ab antiquo ante concilium: & ideo illas iuste tenet secundum communem opinionem doctorũ, potest ipse laicus istas decimas restituere ecclesiæ parochiali sine consensu diœcesani: sed si vellet dictas decimas alteri ecclesiæ donare, non posset sine consensu epi. secundo est præsuponendum, quòd si laicus teneat decimas à religiosis, posset illas decimas donare religiosis absque consensu episcopi.

¶ Casus hoc præsupposito in isto §. sic figuratur: Quidam religiosus ab antiquo, scilicet ante concilium, habebat decimas infeudatas, illas decimas volebat dare alicui loco religioso, à quo non tenebat dictas decimas: certum est quòd illas decimas posset laicus donare ecclesiæ parochiali, à qua tenebat dictas decimas etiam sine consensu episcopi: sed alteri ecclesiæ vel loco religioso non posset donare sine consensu episcopi. Sed vtrum episcopus debeat immediate præbere consensum huic donationi? Respondet Romanus

teres tunc (quando dictum indultum impetratum fuit) ipsi impetratores habebant, & pro ea [a] solummodo portione, qua ipsi tempore impetrationis huiusmodi percipiebãt antiquas.

¶ *Priuilegium decimarum noualium limitatum ad mensuram antiquarum, nõ potest vltra dimidiam includere: fallit in Cisterciensibus & Carthusiensibus. hoc dicit.*

¶ Statuimus [b] præterea, quòd idem indultum obtentum ab ijs qui tẽpore impetrationis totaliter veteres percipiebãt decimas, vltra medietatẽ [c] decimarũ noualiũ nullatenus extendatur: quia [d] non est verisimile, si tũc de plena & integra perceptione veterũ fuisset expressũ, quòd Apostolica sedes pariter, & similiter noualiũ decimas, in tã graue parochialiũ ecclesiarum dispendium indulsisset, quòdque ratione talis indulti siue impetrati iam, siue impetrandi deinceps, non possit in noualibus (quæ amodo fient) vendicari & acquiri vel percipi plus quàm medietas decimarum ipsorum noualium: etiã si amplius in veteribus habebatur: cum non sit [e] dicendum asperum, sed pium potius & benignum, si super decimis futurorum noualium contra parochialium ecclesiarum grauamen † (quod ex distinctione † indulti huiusmodi possit accidere) taliter obuiatur. Religiosos tamẽ Cisterciẽ. & Carthusiẽ. ordinum statuto & declaratione huiusmodi (quantum ad hos duos articulos, videlicet de medietate [f] decimarum noualium) comprehẽdi nolumus vel constringi.

¶ *Priuilegiati super decimis recipiendis, ecclesijs parochialibus gratis assignare debent portionem pro debitis oneribus supportandis. hoc dicit. Dom.*

¶ Vbi autem per huiusmodi concessiones decimarum parochiales ecclesias adeo grauari contingit, quòd earum rectores de ipsarum redditibus congrue [g] sustentari, & commode iura episcopalia exhibere non possunt: prouideatur per locorum ordinarios, & ordinetur taliter, quòd eisdem rectoribus tantum de illarum [h] relinquatur prouentibus, quòd exinde competentem sustentationem habere †, & episcopalia iura soluere valeant, aliaque onera [i] debita supportare.

¶ *Decimæ per laicos ante Lateranen. concilium in feudum receptæ à religiosis per eos recognitæ in feudum, non possunt ipsis religiosis concedi sine diœcesanorum consensu. hoc dicit. Domi.*

¶ Sane quamuis forte à religiosis exemptis & alijs, fiant infeudationes de decimis detentis à laicis, & ijdẽ laici quòd illas ab ipsis religiosis in feudũ teneãt, recognoscant: non tamen licet religiosis eisdem post talem infeudationem, vel recognitionẽ sic de facto præsumptã, huiusmodi decimas de manibus laicorũ ipsorũ acquirere, vel recipere, absque diœcesanorũ episcoporũ assensu [k]. Illas autem decimas intelligimus posse taliter a religiosis de manibus laicorum recipi vel acquiri, quæ ante Lateranẽ. [l] † concilium ipsis laicis in feudũ perpetuo [m] fuere concessæ.

Pontifex quòd non: immo antequam episcopus consentiat donationi, debet inducere laicum ad reddendum decimas suæ ecclesiæ naturali & parochiali: qui episcopus si per monitionem suam non possit laicum inducere vt reddat decimas ecclesiæ suæ parochiali, poterit præbere consensum, vt illas donet alteri ecclesiæ parochiali, vel alicui loco religioso. Sed quid? ponamus quòd religiosi aliqui exẽpti timentes ne ad monitionem episcopi mutaretur laicus. & dictas decimas redderet ecclesiæ parochiali. faciebãt quòd ipse laicus recognosceret illas decimas tenere ab ipsis religiosis, licet re vera non teneret: verũ ista ficta recognitio præstet patrocinium ipsis religiosis, vt decimæ illæ possint eis donari sine consensu episcopi? Respondet quòd non. Sed ponamus quòd religiosi monasterij noui, qui sunt exempti à iurisdictione episcopi Pictauensis acquirũt de nouo alias terras existentes in mea parochia, ipsi recusant soluere decimas ex illis terris: nunquid potero tales exemptos facere conueniri coram episcopo Pictauensi, vt ipse compellat eos ad soluendum decimas ex illis terris? Respondet quòd sic: & sic iste est vnus casus in quo exempti possunt couenîri coram ordinarijs, videlicet si exempti recusent soluere decimas ecclesiæ parochiali: sed tunc non possent conueniri per citationem communẽ, sed oportet quòd citatio fuerit formalis, & specialiter faciat mentionẽ quòd veniant responsuri tali rectori ecclesiæ parochialis super iure decimandi. Sed ponamus quòd de consensu episcopi laici donauerunt decimas aliquibus religiosis exẽptis, quas habebãt infeudatas ante concilium Lateranẽ. verũ dicti religiosi exẽpti possint percipere decimas noualiũ: quia aliqua terra erat in eremo: & per tantũ tẽpus de cuius initio memoria hominũ non extitit, de nouo fuit redacta ad agriculturã, fuerunt seminata aliqua noua semina in illa terra: verũ ex fructibus superexcrescentibus possint religiosi exempti percipere decimas virtute donationis à laicis sibi factæ? Respondet quòd non. Nota quòd laicis est prohibitum recipere decimas in feudum perpetuum post Lateranẽ. conciliũ: ergo videtur secus in temporali, vt not. in c. cum Apostolica. s. de ijs quæ fiunt à præla. Dominicus.

† Petr. de Ancha. notat post Io. And. obscurius tamẽ loquentem, quòd ex donatione priuilegiata Papæ nõ aufertur ecclesiæ priuilegiũ, ne conueniat vltra id quod facere pot. facit l. in condemnatione. l. inter eos. ff de reg. iur. Fontanus.

† Hoc est concilium Lateran. sub Alexãdro tertio, cap. 9.

k ¶ *Assensu.*] laicus habebat decimas quas religiosis donare volebat: fingebat se per instrumentum ab illis habere in feudum. vt sic quasi restitueret ipsas eisdem sine consensu episcopi: sed talis fictio non proderit, vt hic vides.

l ¶ *Lateranense.*] de priuile. cum & plantare. s. responso.

m ¶ *Perpetuo.*] secus si ad tempus. & concor. de his quæ fiunt à prælat. cum Apostolica. in fine.

ADDITIO. Et si non apparet an ante vel post concilium quid iuris, ibi dixi in glossa finali. Ioãnes Monachus & Archidiaconus hic tenent quod & Host. Ioan. And.

a ¶ Extra.

a ¶ *Exemptis.*] id est, de ipsis decimis: vel decimis exemptorum prædiorum.

ADDITIO. Archidiaconus exponit, id est, de decimis pertinentibus ad ecclesias exemptas. Ioan. And.

b ¶ *Iure.*] supra eod. ex parte. 1.

¶ *Glo. vltima signat contrarium, & soluit.*

c ¶ *Eorundem.*] sicut enim ipsi laico non accrescebant noualia: vt supra eodem, tua. 1. sic nec ipsis religiosis, qui à laicis perceperunt. ad idem §. eod. cum contingat. Argum. contra infra de iure patro. cap. 1. Sol. ibi res à laico donata mutat naturam in nullius præiudicium: hic fieret præiudicium ecclesiæ parochiali. ad hoc supra §. s. in fine.

¶ *Diœcesani compellunt religiosos exemptos soluere decimas parochialibus ecclesiis, si non agatur de rebus exemptis. hoc dicit. Domi.*

¶ Diœcesani vero parochialium ecclesiarum, ad requisitionem rectorum earundem, de ipsis religiosis super decimis, quas habent vel eos habere continget: quæ quidem aliàs ad ipsas spectauerunt ecclesias (nisi de rebus exemptis [a] agatur) exhibeant iustitiæ complementum.

¶ *Religiosi etiam exempti, de possessionibus acquisitis & acquirendis, ecclesiis parochialibus soluere debent decimas, si priuilegiati non sunt. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Cæterum iidem religiosi, tam exempti, quàm non exempti, de terris & possessionibus acquisitis hactenus, & amodo acquirendis, decimas integre soluant illis ecclesiis, quibus eædem possessiones & terræ prius fuerant decimales: nisi super hoc speciali iure [b] vel priuilegio sint muniti.

¶ *Ex donatione laicorum habentes decimas antiquas, nouales superuenientes in eodem loco non percipiunt. hoc dicit. Domi.*

¶ Nec pro eo quòd forte in aliquibus parochijs omnes maiores decimas, seu partem illarum acquirunt de manibus laicorum, possunt pro eadem vel simili portione (si de nouo postmodum fiant noualia) in eisdem petere, vel percipere nouialium decimas eorundem [c]: nisi rationabilis, per quam hoc facere valeant, causa subsit.

TITVLVS XIIII.

De regularibus † & transeuntibus ad religionem.

¶ Innocentius Quartus.

¶ *Si minor xiiij. annis ingreditur religionem, in xv. anno liber exit: nisi in ipso xv. anno professionem fecerit, vel habitum professorum receperit, vel expresse ratam habuerit professionem prius à se factam. Si autem per totum xv. annum portauit habitum vbi non est distinctus, intelligitur professus: nisi tanta sit indistinctio, quòd viuentes cum eis simili habitu induantur. Si maior xiiij. annis ingreditur: si portat habitum per annum, quantumcunque sit indistinctus, intelligitur professus. Ioan. And.*

CAP. I.

Si [d] quis monasterium ante xiiij. annum [e], vt monachus efficiatur, ingreditur [f]: nisi

DE REGVLARIBVS, & transeuntibus ad religionem.

I [g] *Si qui.*] Prima pars tractat de impubere monasterium ingresso. Secunda de pubere: ibi, *Qui vero.* Tertia declarat distinctionem habituum: ibi, *Distinctos.* Prima distinguit, an ingrediatur ante finem decimiquinti anni an post: & primum permittit, sed tres casus excipit. secundum prohibet ibi, *Quod si.* si sint habitus indistincti, secus si indistinctissimi. Secunda principalis puberem professum esse dicit, si per annum tulit habitum indistinctum: etiam si sit indistinctissimus: & diuersitatis rationem reddit: ibi, *Quoniam.* Ioan. And.

ADDITIO. Guil. in Spec. eod. tit. ver. & scias. dicebat hanc decre. fuisse Greg. ix. sed fuit Innocentij, vt hic apparet.

CASVS. Aliquis minor xiiij. annis intrauit aliquam religionem, puta, religionem sancti Benedicti: postea completo anno xiiij & inchoato xv. anno assumpsit habitum professorum: vtrum videatur fecisse tacitam professionem: Respondet quòd sic: quod verum est, secuto postea triduo: ideo non potest redire ad seculum. idem dicendum si fecerit professionem expressam: vel si ante xiiij. annum fecit professionem expressam: postea ipso facto maiore xiiij. annis: quia inchoato xv. anno ratificauit illam primam professionem. Sed quid, ponamus quòd nouitius non accepit professorum, sed alium habitum portauit per totum annum xv. quia incepit sextumdecimum annum: an videatur fecisse professionem? Respondet quòd si in tali religione habitus nouitiorum sunt distincti à professis: & iste nouitius portauit habitum nouitiorum & non professorum: non videtur fecisse tacitam professionem: Sed si habitus nouitiorum non sunt distincti ab habitibus professorum: tunc per delationem istius habitus per totum xv. annum videtur fecisse professionem tacitam: quod verum est: nisi conuersi & donati portarent eundem habitum. Sed quid, ponamus quod erat aliqua religio, in qua non solum erant nouitij, sed etiam conuersi & donati: aliquis post xiiij. annum accepit illum habitum, & portauit per vnum annum integrum sine reclamatione: vtrum videatur fecisse tacitam professionem? Respondet quod sic: licet secus sit si talem habitum accepisset ante xiiij annum: & sic ante discretionem animi. Sed sanctissime Pater, vellem informari à vobis qualiter dicantur habitus distincti? Respondet Romanus Pontifex, quòd intelliguntur habitus distincti, siue distinctio sit patens, siue non: quia habitus nouitiorum non sunt benedicti: & habitus professorum sic: & tunc est distinctio latens: multo magis si distinctio illa esset patens in scissura, colore, vel aliàs. Not. primo ex principio cap. quod durante anno probationis nouitius potest facere professionem expressam vel tacitam. Sed sciendum quod quando facit professionem expressam, obligatur illi monasterio, in quo fecit professionem; sed quando fecit tacitam professionem, ipse solum obligatur religioni in genere: ita quod potest transire ad religionem laxiorem. Fallit istud in Mendicantibus: quia qui non potest profiteri intra annum, & si faciat expressam professionem, est solum obligatus in genere religioni. Not. vlterius, quod impubes non potest facere professionem expresse. Et in hoc religio equiparatur matrimonio carnali: quod non potest contrahi in ætate impuberi: quod verum est. nisi malitia & vigor naturalis suppleret ætatem: quia tunc ante xiiij. annum posset quis matrimonium contrahere: sed in religione, hoc est in matrimonio spiritali, requiritur quod quis compleuerit annum decimumquartum. Not. quod si impubes non fecerit professionem post xiiij. annum: non obligatur religioni, nisi fecerit expressam professionem: vel si se ingesserit actibus conuenientibus professis, vel professionem prius factam ratificauerit. Not. vlterius, quod ex delatione habitus professorum per annum, inducitur tacita professio: & hoc quando in monasterium non sunt conuersi: vel si sint conuersi habentes habitum distinctum. Not. quod si habitus professorum & nouitiorum sint omnino distincti, si impubes ante xiiij. annum accipiat habitum professorum, ex delatione habitus per annum non inducitur tacita professio: secus si accipit post xiiij. annum: quia tunc ex delatione ipsius habitus per annum inducitur tacita professio. Nota vlterius iuncta glo. quod impubes maior septennio dicitur habere intellectum, non tamen plenum: minor vero nullum dicitur habere intellectum: nam vt dixit l. 1. C. de fal. mo. ignorat illa ætas quid videat. Not. insuper, quòd quantum ad obligandum quem religioni, requiritur quod annus pubertatis sit completus: & sic non sufficit annus cœptus. Not. finaliter, quod professio ante annos discretionis, non ligat profitentem, sed potest ex post facto ratificari. Et sic vides quod id quod est à principio nullum, possit ratificari: quod est verum virtute noui consensus: & ratificatur vt ex nunc, & non vt ex tunc. de quo j. in regula, ratihabitionem. Do.

† De materia huius tituli vide quæ nouissime sanciuit concilium Trident. sessio. 25. tit. de Regularibus & Monialibus.

¶ Vide concilium Trident. sessio. 25. titu. de Regularibus & Monialibus c. 15. vbi de tempore professionis aliud quàm hic statuitur.

¶ *Prima glo. summat.*

d ¶ *Si quis.*] Si minor xiiij. annis ingreditur religionem, in xv. anno liber exit: nisi in ipso xv. anno professionem fecerit, vel habitum professorum receperit, vel expresse ratam habuerit professionem prius à se factam. Si autem per totum xv. annum portauit habitum vbi non est distinctus, intelligitur professus: nisi tanta sit indistinctio quod viuentes cum eis simili habitu induantur. Si maior xiiij. annis ingreditur: si portat habitum per annum, quantumcunque sit indistinctus, intelligitur professus. In fine declarat quod sint habitus indistincti. I. A.

e ¶ *Annum.*] consummatum: quia non sufficit incepisse. quod dic vt s. e. ad nostram.

ADDITIO. Hostien. hic ponit quatuor casus quibus pubes, & quatuor quibus impubes obligatur religioni. & post eum hic. Io. A.

f ¶ *Ingreditur.*] hic tolle quod est. j. in tex. in versi. libere potest.

a ¶ Sequens

eo completo profeſſionem faciat in ſequenti [a], vel [b] habitum religionis ſuſcipiat, qui dari profitentibus conſueuit, ſeu profeſſionem à ſe prius [c] factā ratam expreſſe [d] habeat: libere poteſt infra † ſequentem [e] annū ad ſeculū remeare. ¶ Quòd ſi per totum ſequentem annū in monaſterio permanſerit, vbi profeſſorum & nouitiorū ſunt habitus indiſtincti, profeſſionē per hoc feciſſe, vel ſi quā prius fecerat, ratam habuiſſe videtur [f]: niſi tanta indiſtinctio ibi habitus habeatur, quòd & profeſſi, & nouitij, ac etiam alij cōmunem [g] vitam cum eis ducētes ſimili penitus habitu induantur. ¶ Qui vero poſt quatuordecimum annum [h] habitum religionis aſſumpſerit: ſi per annum [i] illum geſtauerit, extunc religionem aſſumptam præſumitur veraciter eſſe profeſſus: vbi profeſſi à nouitijs diſſimilitudine [i] habitus minime diſtinguuntur [k], etiam [l] ſi alij degentes cum eis ſimilibus veſtibus coutantur: quoniam cū iam hic ad diſcretionis annos peruenerit, quid agat agnoſcit [m]: & ideo ſuſceptum diſcretionis tempore ordinem (poſtquam hunc anni probauerit ſpatio) intelligitur firmiter approbaſſe. Secus autem in illo, qui ante diſcretionis annos habitum induit regularem: cum eorum, quæ tunc agit, plenum [n] non habeat intellectum.

¶ *Hic declarat qui ſunt habitus diſtincti. hoc dicit.*

¶ Diſtinctos [o] quoq; ſeu diſſimiles intelligimus eſſe habitus, ſiue nouitijs ſiue profeſſis diſſimiles veſtes dentur: ſiue benedicantur cum profitentibus conceduntur: ſiue etiam aliquid aliud [o] fiat, per quod nouitiorum à profeſſorum habitu diſcernatur.

¶ Alexander quartus fratribus Prædicatoribus & Minoribus.

¶ *Prædicatores & Minores infra annum probationis quemquam ad ſui ordinis profeſſionem recipere non poſſunt: quod ſi fecerint, receptus alligatus non eſt eorum ordini; & ipſi à receptione profeſſionis aliorum ſunt ſuſpenſi, & puniendi pœna, quæ pro grauioribus culpis ei conſueuit inſligi. Ioan. And.*

CAP. II.

Non † ſolum [p]: &

a ¶ *Sequenti.*] ſcilicet in xv. anno. ſic 20. q. 1. illud.
b ¶ *Vel.*] repete eo completo, &c. Ioan. And.
c ¶ *Prius.*] ſcilicet ante xiiij. annum.
¶ *Gloſ. ſeq. oſtendit quid approbat, & quid reprobat.*
d ¶ *Expreſſe.*] & ſic reprobatum eſt quod Ioan. not. 20. q. 1. illud. & Ber. ſ. co. ſi. ſignificatum. qui dicebant, quòd ſi profeſſionē fecerat ante xiiij. annum: tacite ibi moram trahendo poſt xiiij. annū, vt eam ratā habere. argu. de deſpō. impu. litteras. & c. acceſſit. in anti. Hoſtien. autē qui hanc vidit decret. [& gloſſauit vt patet ex ſuperioribus.] in decret. ſignificatum. tenebat quod hic dicitur.
e ¶ *Sequentem.*] ſcilicet xv. ætatis ſuæ.
¶ *Gloſ. ſeq. exemplificat, quærit & ſoluit.*
f ¶ *Videtur.*] ecce ergo quartū caſum poſt xiiij. annum. ergo bene habet ratam profeſſionem factam ante illud: ſed tunc demū cum lapſus fuerit annus xv. & in ipſo portauerit habitum diſtinctum.
g ¶ *Communem.*] vt ſeruientes capellani & ſeculares clerici: & ſi habitus ille religioſus nō eſſet, ſed forte ſecularium clericorum: id eſſet per epiſcopum corrigendum. de teſta. c. 2. in antiq. ſ. eo. ſicut nobis. Sed nunquid compellitur talis profiteri non præciſe, ſed cauſatiue, vt vel profiteatur, vel exeat, vt ſ. de elect. cū cauſam. in fi. ad hoc ſ. eod. vt clerici.
h ¶ *Annum.*] ad idem ſ. eo. ex parte.
i ¶ *Diſſimilitudine.*] parenti in colore, ſciſſura vel forma: ſecus quo ad hunc caſum de alia latenti. de qua loquitur hic finis, vt in clem. eod. tit. eos qui. & vide quod ibi not. in glo. 2. & glo. licet ergo.
¶ *Gloſſa ſequens obijcit & ſoluit.*
k ¶ *Diſtinguuntur*] ſed nonne ibi recipiendo habitum qui datur profeſſis vr tacite profeſſus, vt ſ. Illud verum eſt quādo diſtinctus eſt habitus: vbi vero nō eſt diſtinct*, ſecus, vt hic vides. & ſic intelligas ſane quod not. Ber. ſ. eo. ex parte. in vlt. gloſ. ad fin. & probatur idem ſ. eod. ſtatuimus.
l ¶ *Etiam ſi.*] propter hoc aduerſatur illud, qui vero: quod in principio §. poſitum eſt.
m ¶ *Agnoſcit.*] id eſt cognoſcere debet.
Additio. Vel præſumitur. ſ. de ſentent. excom. cum illorum. in fin. Ioan. And.
n ¶ *Plenum*] maior ſeptennio impubes intellectum habet, ſed nō plenum, vt hic vides. minor autem ſeptennio ignorat quid videat. C. de ſal. mo l. 1.
Additio. C. de in. deli. ſi infanti. ff. de alie. iudi. mu. cauſa fac. nam & ſi. de conſe. diſt. 4. eos. in fi. ſecundum Archid. qui dicit quòd quòd vero reprob. de pæ. diſt. 2. vbi dī, quòd neque virtus neque vitium in nobis locum obtinet vſque ad certum tempus. quo grauat infirmitas. de tali tempore vel ætate intellige, quæ non eſt capax. 15. q. 1. firmiſſime. in fin. & cap. ſeq. Ioan. And.
o ¶ *Aliud.*] vt quia dentur à certis perſonis, vel in certis diebus, vel formis.
Additio. Vel ſecundum Hoſtien. & Ioan. Mona. non ponitur ſupra chorum, vel non habet vocem in capitulo, niſi ſit profeſſus. Sed iſta exempla non placent: quia non ſonant in diſtinctionem habitus, ſed actuum. & de hoc vide ſ. eod. vidua. Ioan. And.
¶ *Gloſ. ſeq. diuidit, & dicit hic poni exceptionem à regula.*
Non ſolum.] Duo principaliter facit. Primo ponit procemium ſiue cauſam conſtitutionis. Secundo: ibi, *Vobis.* ponit conſtitutionem, in qua primo inhibet. Tertio: ibi, *Quod ſi forte.* ponit triplicem pœnam. Præmitte quòd ingredienti religionem datur annus ad probandum regulam. 17. q. 1. Gonſaldus. Sed huic anno poteſt ingrediens & recipiēs renunciare, & ſtatim profiteri. ſ. eod. tit. ad Apoſtolicam. Sed illud vltimum hic prohibetur in duabus religionibus. Dominicus.
Additio. Et hæc ſupraſcriptio eſt talis qualis. ſ. eod. tit. prox. c. 1. ſed alterius auctoris iſta vero decret. non fuerat inter Innocentianas ſicut nec præcedēs: ſed extrauagabatur, & qui gloſſauerunt Innocentianas, non gloſſauerunt illam partem: tamen eam poſuit & expoſuit Hoſtienſis in decret. ſtatuimus. ſupra eod. titu. Ioan. And.
Casus. Dictum fuit ſupra capitu. proximo, quòd quis in anno xv. & ſic in anno probationis poteſt facere profeſſionem tacitam vel expreſſam: ſic quæritur an illud ſit verum indiſtincte in qualibet religione? Reſpondet Romanus Pontifex quòd non: ſed fallit in ordinibus Mendicantiū: nam Prædicatores, & Minores intra annum probationis, non debent aliquem recipere ad profeſſionem. Sed quid ſanctiſſime pater, ponamus quòd ipſi fecerunt contrarium: puta quia intra annū aliquem & ſic intra annum probationis admiſerunt aliquem ad profeſſionem ſui ordinis: an ſint puniendi aliqua pœna, & qua pœna debent ipſi puniri? Reſpondet, quòd ipſi puniuntur, quia ipſo facto ſunt ſuſpenſi à receptione aliorum religioſorum ad profeſſionem. Item debent puniri aliqua pœna, quæ deberet illis imponi pro grauiorib* delictis ſm conſuetudinem vel ordinationem ſuæ regulæ: & receptus ſic ad talem profeſſionem intra annū probationis, non eſt obligatus ipſi religioni in ſpecie, in qua fecit profeſſionem: eſt tamen bene obligatus religioni in genere, ita quòd tenetur profiteri aliquam religionē approbatam. Sed quid de Eremitis ſancti Auguſtini & Beatæ Mariæ de Carmelo: vtrum ſit idem dicendum, vt non debeant aliquē recipere ad profeſſionem intra annum probationis: & quòd ſi contrarium fecerint, puniantur dicta pœna? Reſpondeo quòd ſic: [*Diſpendium.*] Erant nonnulli Mendicantes, qui quadam leuitate ducti faciebant profeſſionem: & cum ſentiebant duritias religionis, dimittebant religionem, & efficiebantur apoſtatæ. & ideo ordinatū fuit, ne de cætero Mendicantes reciperent aliquos ad profeſſionem ſuæ religionis intra annum probationis: qui annus probationis fuit introductus in fauorem vtriuſque, videlicet in fauorem monaſterij, vt monaſterium cognoſcat mores intrantis: & in fauorem intrātis, vt ipſe videat an poterit ſuſtinere duritias religionis. cap. ad Apoſtolicam. eod. tit. in antiq. Nota primo, quòd Mendicantes non poſſunt aliquem recipere ad profeſſionē durante anno probationis. Not. vlterius differentiam inter tacitam profeſſionē & expreſſam: quia expreſſa profeſſio in aliquo monaſterio facta obligat illi monaſterio in ſpecie. quod verū eſt, niſi quis vellet tranſire ad ſtrictiorem religionem: ſed ad laxiorem non poteſt, niſi petita & obtenta licentia: ſed tacita profeſſio obligat ſolum in genere: ſed tunc adhuc requiritur quòd ſit ætatis perfectæ: & quòd fecerit profeſſionem ſcienter: & quòd perſeuerauerit per triduum. Nota inſuper, quòd ex profeſſione facta in religionibus, dī anima ingredientis lucrifieri Domino. quod eſt verum, ſi regula obſeruetur. Sed ſi non ſeruantur, perditur anima & corpus. ad hoc 47. diſt. quantūlibet. Not. finaliter quòd conſcientia non regulata ratione, inducit diſpendium ſalutis æternæ. quod facit contra illos qui ex quolibet momento vel inſtinctu mouent conſcientiam ſuam ad aliquid agendum. vide de ſimo. per tuas. Dom.
¶ *Prima gloſſa ſummat, & dicit hic poni exceptionem à regula.*
p ¶ *Non ſolum.*] Prædicatores & Minores infra annum probationis

† In antiquioribus codicibus conſtanter legitur ita: infra ipſū ſequentē annū, &c.

† Conſtitutionum ſcilicet, per not. in Rubrica. ff. de diuer. & temp. præſcri. item per poſitio, quòd notat continuationem l. verbalia. §. 3. notare & de verbo. ſignif.

Infans quid videat ſi ponas.

† De materia huius §. vide clement. eos, qui. tit. de regularib* & ibi late Zabarellā Imolam, & alios.

† Aliàs ita: Idem ſcilicet Innocentius quartus, cuius eſt antecedens decretalis, & omnino videtur Innocentio adſcribenda, vt indicat initium ſequentis decretalis ibi, conſtitutionem Innocētianam.

† Vide omnino quod nouiſſime ſanxit concilium Trident. circa profeſſionem emittendam. ſeſſio. 25. tit. de Regularibus & Monialibus c. 15.

tionis quemquam ad sui ordinis professionem admittere non possunt: quod si fecerint, receptus alligatus non est eorum ordini, & ipsi a receptione professionis aliorum sunt suspensi, & puniẽdi pœna, quæ pro grauioribus culpis eis consueuit infligi. Excipit decretalis ista à regula quam habuisti §. eod. ad Apostolicam.

infra a, ¶ Licet zelum b animarum habentes, eas lucrari Domino sollicite cupiatis: quia tamen decet & expedit c, vt conscientiæ puritati non desit iudicium rationis d, ne vnde spiritualis profectus quæritur, salutis dispendium subsequatur e: Vobis de fratrum nostrorum consilio in virtute obedientiæ, & sub pœna f excommunicationis auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne ante annum g probationis elapsum (qui est maxime in subsidium fragilitatis humanæ regulariter institutus) quemquam ad professionẽ vestri ordinis, seu † renuntiationem in seculo faciendam recipere h, nec constitutum infra huiusmodi annũ aliquatenus impedire, quominus infra ipsum ad aliam religionem, quam maluerit, transeat i: vel (nisi maior tamen quatuordecim annis existens, professus sit tacite vel expresse, aut euidenter constet illum vitam voluisse mutare: quod k tamen non præsumitur, nisi clara probatione, vel competentibus indicijs l ostendatur) omnino ad seculum redeat, sicut de sua voluntate processerit, præsumatis. ¶ Quòd si forte cõtra hanc nostram prohibitionẽ quemquam recipere m præsumpseritis, decernimus eum, qui taliter receptus fuerit, nullatenus vestro n esse ordini alligatum: vosque à receptione

a ¶ *Et infra.*] decisum hoc fuit: quia habebatur §. eod. ad Apostolicam. & c. statuimus.

b ¶ *Zelum.*] quasi dilectionis feruorem. ad idẽ §. eod. lib. de se iud. ad Apostolicæ. in princ.

c ¶ *Expedit.*] de baptismo. maiores. §. eo. lib. de elect. cum expediat. & c. cum non deceat. Ioan. Andr.

d ¶ *Rationis* ;.] ratio enim quæ à discretione procedit, non debet deesse. est enim omnium virtutum mater discretio. 1. q. 5. præsentium. §. de offic. custo. cap. 1. Ioan. And.

; Vide D. Thomam 2. 2. q. 49. art. 5. vbi rationem numerat inter partes prudentiæ.

e ¶ *Subsequatur.*] ad idẽ de deci. quamuis. de hære. cum ex iniuncto. in antiq.

† In ma[...] & [...] cuã [...] fiẽ seu renuntiatione[m] seculo faciendã & c. absq[ue] dictiõe, in.

¶ *Glo. seq. voci. per quæstionem, solutionem, & remissionem.*

f ¶ *Sub pœna.*] contrafaciens nõ erit propter hoc excommunicatus: vt §. de iure patrona. relatum. quod dic vt not. 63. dist. c. Salonitanæ. de limo. sicut 2. de sagit. cap. vnico.

g ¶ *Annum.*] Interdum inuenitur de biennio: interdum de triennio. & de hoc dic vt not. 57. q. 2. Gonsaldus. §. eod. ad Apostolicam. 2.

h ¶ *Recipere.*] præsumatis, quod est in fine.

i ¶ *Transeat.*] sequebatur in antiqua: sicut de sua volũtate. & c. quod est infra. iste igitur versiculus qui sequitur vsque ibi: sicut. additus est per compilatores huius libri: & hoc ne aliqui crederent, quod talis non posset redire ad seculum: quia solum dicebatur, ad religionem, &c.

k ¶ *Quod tamen.*] ad declarationem eius quod habes §. eod. consulti. & c. statuimus.

l ¶ *Indicijs.*] vt si beneficio renuntiauit ;, vel de bonis proprijs verbo & re disposuit: vel similibus modis.

; Sine protestatione quod non intendit per id dimittere seculũ: nã obstet. § de renũtia. ex trãsmissa. Ioã. And.

ADDITIO. Dominus Aluarus Hispanus decretorum doctor de bonis proprijs re & verbo disposuit, cum ingressus fuit ordinem Minorum: de quo sic refert Archid. & mihi constat. Ioan. And.

m ¶ *Recipere.*] scilicet ad professionẽ infra annum probationis.

n ¶ *Vestro ordini.*] Nota quia professio tacite vel expresse facta infra annum probationis non obligat ordini: tamen obligat ; religioni, vt supra.

¶ *Glo. seq. vocitetur per quæstionem.*

o ¶ *Suspensos.*] dixit Hostiensis quod superior qui non peccauit, potest ipsum absoluere. Arg. de sent. excom. nuper. in antiq.

; Vide cõcilium Tridẽt. in vno cap. citatũ, cuius verba contrarium indicant.

ADDITIO. Dicit Archid. quod hoc vix credit, cum hoc non sit cõcessum: & ideo absolutionem reseruat illi, qui ligauit. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. vocitetur per obiectionem & solutionem.*

p ¶ *Et insuper.*] Nota quòd quis multiplici pœna punitur: ratio, quia altera per se non sufficiebat, vt not. §. de iud. at si clerici. in fi.

q ¶ *Consueuit.*] ipsa consuetudine inspecta, vel ordinationibus, quæ sunt secundum regulam.

CONstitutionem] Pars prima de Mendicantibus: Secunda de non Mendicantibus: ibi, *In alijs*. Iterum prima facit duo: Primo ponit declarationem. Secundo prorogationem: ibi, *Vnde*. Secunda etiam facit duo. Primo ponit regulam, quam distinguendo duo membra, declarat. Primum ibi, *Sed expresse*. Secundum ibi, *Tacite*. Ioan. And.

Præmitte quod habes in c præcedenti. Domi.

CASVS Litteralis huius cap. patet in c. §. prox. quoniam casus ibi positus hoc & illud comprehendit. Not. primo quòd appellatione conuersorum possunt comprehendi illi, qui sunt in religione ad probationẽ regulæ. Nota secundo, quòd ad solum Papam pertinet extendere legem exorbitantem ad alios casus non expressos. Dominicus.

quorumlibet ad professionem eiusdem ordinis fore ipso facto suspensos o: & insuper p pœnæ subijciendos, quæ fratribus ipsius ordinis pro culpis infligi grauioribus consueuit q.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Decretalis, Nõ solum. extenditur ad omnes Mendicantes: in alijs vero professio expressa, religioni cui fit: tacita autem generaliter obligat intra annũ. hoc dicit secundum Zenze.*

CAP. III:

CONstitutionem r † Innocẽtianam, quæ prohibet conuersorum professionem recipi ante annum probationis elapsum: piæ memoriæ Alexander Papa iiij. prædecessor noster, ad fratrum Prædicatorum & Minorum ordines duntaxat declarauit s extendi: Vnde nos pari † similitudine rationis inducti t, declarationem eandẽ ad aliorum Mendicantium ordines prorogamus u. ¶ In alijs autem religionibus x professio expresse vel tacite fieri potest licite y. infra annũ. Sed expresse emissa (etiam seculari habitu non mutato z) illi religioni præcise obligat, quam profitens est professus: Tacite vero facta intra a probationis annum per susceptionem habitus b, qui profitentibus tantum datur, non illi specialiter, cuius habitus est susceptus, sed generaliter religioni alicui recipientem obligat c: si ætatis d aptæ sit: si

r ¶ *Constitutionem.*] §. cap. proxi.

s ¶ *Declarauit.*] eius declarationem hodie non habemus.

ADDITIO. Idem Ioannes Monach. & Archidiaconus.

t ¶ *Inducti.*] §. de transla. inter corporalia. de rescrip. inter cæteras. in antiq. C. ad l. Fal. l. vlti.

† Hic quoque tenendum quod sanciuit cõcilium Tridẽt. sessio. 25 de Regular. & Monialib. cap. 15.

u ¶ *Prorogamus.*] prima facie ista decret. videtur facere ad quæstionem, qua quæritur an constitutio, Super cathedram: extrauagans Bonifacij: quæ habetur in cle. de sepul. dudum. extendatur ad alios Mẽdicantes, quàm Prædicatores & Minores; & videtur quod sic, per hanc litteram. Sed contrariũ pronuntiaui ;, vt dixi j. de regu. iur. quæ à iure. & ibi vide. & decre. ista facit pro hac parte. Dico enim quòd hic Bonifacius non dixit, declaramus: sed dixit, prorogamus: vnde licet eadẽ ratio esset in alijs Mendicantibus, quæ in Prædicatoribus & Minoribus: tamen constitutio illa non extenderetur ad illos, nisi hic per Bonifacium prorogata fuisset: vnde Alexander declarauit: sed Bonifacius prorogauit, vt vides. Regulæ ergo & antiquo iuri standum est, nisi inquantum reperimus recessum: vt in prædicta regula dixi.

† Aliàs feq[ue] pari similitudine ratio nis, &c.

; Hodie prorogata est per Clementem ad Eremitas. sancti Aug. & per D. nostrũ Papam Io. ad Carmelitas. & hoc constat. Ioan. And.

ADDITIO. Facit j. de pœn. cap. Romana. de hære. statutum. 2. in fine. 2. respons. Et facit quæstio canonici Mutin. in fin. argumentorum. & in principio solutionis, quam vide in regula, odia. infra de regu. iuris. Ioan. And.

x ¶ *Religionibus.*] scilicet non Mendicantium.

y ¶ *Licite.*] In Mendicantibus etiam potest fieri, sed non licite: vt §. c. proxi. dixi. [Idem archidiaconus.]

z ¶ *Non mutato.*] ad idem §. eod. sicut nobis. habitus enim non facit monachum, sed professio regulæ. §. eod. tit. porrectum.

a ¶ *Infra probationis.*] ergo de illa tacita quæ fit per lapsum anni non loquitur hic de qua. §. eod. c. 14. qui vero. & §. eo. ex parte. in illa ergo non licebit infra triduum pœnitere, vt in ista: quia non reperitur de illa hic statutum.

b ¶ *Habitus.*] hoc vbi distincti non sunt habitus professorum à nouitijs: vt §. eod. c. 1. dixi.

ADDITIO. Hoc sonat, quòd si habitus est communis & indifferens: tunc requiritur perseuerantia animi tridui tantum: vt §. tit. proxi. post princ. Ioan. And.

c ¶ *Obligat.*] quo ad hanc obligationem ex tacita, non dicam differentiam inter Mendicantes & non Mendicantes: vt supra eodem cap. proxi. sed sic in expressa: quia illa obligat illi religioni in non Mendicantibus: in Mendicantibus solum religioni in genere: vt ibi & hic.

d ¶ *Ætatis.*] maior 14. in mare. 12. in fœmina.

a ¶ Sciens.

a ¶ *Sciens.*] secus non intelligens, vt si furore laborat. ꝫ. eod. sicut tenor.

ADDITIO. Nisi postea ratificet. & hic ponit Archid. obiectionem de simulante, quam post Inno. scripsi. ꝫ. eod. tit. in antiq. c. 2. super ver. per vim. quod ibi decido Ioan. And.

b ¶ *Voluntarius.*] secus si inuitus. 20. q. 3. præsens. ꝫ. eo. cum virum.

¶ *Glo. se. recitat iura ops. antiquas.*

c ¶ *Triduo.*] terminata sunt varie notata ꝫ. eo. tit. ad nostram. Quidā dicebant ꝙ istud dispēsatiue[s] loquebatur: alij, ꝙ illud speciale propter electionem: alij, ꝙ

[s] Hug. plus dicebat, ꝙ non habebat illam prædecessor tali. hoc not. 27. di. ffto. quod anterrogasti. & Iod. ponit eius dictū 20. q. 1. c. 1. Io. And.

sciens[a], & voluntarius[b], ac triduo[c] perseueret.

¶ Idem Parisien. capitulo.

¶ *Beneficium ingredientis religionem infra annum probationis (exceptis casibus hic expressis) non est alteri conferendum: interim tamen debebit per alium beneficio deseruiri, assignata ei-*

quinque ibi concurrebant, propter quæ pænitentia tridui locum habuit. Primum ꝙ sine deliberatione intrauit: Secundum, ꝙ illectus: Tertium, quia sine probatione suscepit habitum professorū: Quartum, quia prope pueritiam: Quintum, quia infra triduū pænituit. [Non perseuerando in habitu: aliàs secus: vt hic in fin.] Et hoc tenet ibi Goff. & recitat Hostiensis. Vides quod hodie ius esse commune declaratur, scilicet ꝙ per professionem tacitam factam per receptionem habitus professorum infra annum probationis, quis non obligatur, nisi triduo perseueret. similis dilatio temporis. C. de erro. aduo. l. vlt.

B *Eneficium.*] Potest diuidi in tres partes. Primo ponit regulā: Secundo: ibi, *Nisi.* quatuor casus exceptos: Tertio: ibi, *Sed interim.* prouisionem.

CASVS. Titius clericus obtinens beneficium ecclesiasticum intrauit religionem, & accepit habitum, tñ nō fecit adhuc professionem tacita vel expressam, sed adhuc in anno probationis est: Eps ad quem spectat collatio illius beneficij vult illud conferre durante anno probationis: an possit? Respōdet Romanus Pontifex ꝙ nō. quod verum est nisi in casibus certis: Primus casus est, si intrans religionem infra annum probationis consentiat, vt eps possit tale beneficium conferre: quia tūc eps posset de illo beneficio disponere: nam talis consensus habetur pro renunciatione: Secundus casus est, si intrans religionem durante anno probationis fecit professionem tacitam vel expressam: quia tunc vacaret beneficium, etiam si illa professio solum obligaret ad religionem in genere: Tertius casus est, si appareat ꝙ intrans religionem voluerit omnino vitam mutare: & dimittere seculum: & tunc statim ꝙ constaret de mutatione vitæ, poterit conferri beneficium. Sed sanctissime pater, si pendente anno probationis non vacet beneficium, quid fiet de beneficio, quia nouitius illi beneficio deseruire non potest? Respondet ꝙ illi beneficio erit prouidendum de vicario, qui deseruiet in diuinis: & pro sustentatione vitæ habebit cōgruam portionem ex redditibus beneficij. No. primo principalem effectum, ad quem emanauit præsens cap. ꝙ pendēte anno probationis non vacat beneficium intrantis religionem: ideo eps illud beneficium conferre non poterit, nisi in casibus hic expressis. Not. ꝙ si constet ingressum religionem voluisse vitam mutare; quia declarauit animum suum ꝙ nunquam rediret ad seculum: tunc beneficium censetur vacare. Not. vlterius, ꝙ cū beneficiatus non potest deseruire suo beneficio, diœcesanus debet prouidere cōstituendo vicarium, qui illi beneficio prouideat: & illi vicario assignabitur cōgrua portio, & residuum reseruabitur intranti vel successori. Sed nunquid intrans religionem potest habere fructus sui beneficij durante anno probationis? Rñdet ꝙ non: sed fructus conseruabuntur: & si intrās religionem reuertatur ad seculum, illos fructus recuperabit: non autem habebit illos fructus ipse intrans durāte anno probationis. Ratio est: quia existens in anno probationis, debet esse in summa paupertate: aliàs non posset experiri asperitates religionis.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret, & quid ponit.*

d ¶ *Beneficium.*] Emanauit ad declarationem decre. ꝫ. de renun. ex transmissa. & eorum quæ not. Ber. & moderni. ꝫ. eo. statuimus. & Ioan. 27. q. 2. desponsatam. & 17. q. 2. Gonsaldus. Et ponit hæc decret. regulam & quatuor casus exceptos.

ADDITIO. Et dirigitur capitulo Parisien. quia ibi fuit casus de facto in canonico ingresso ordinem Prædicatorū, cuius præbenda fuerat infra annum collata; & fertur ꝙ prius eps per procuratorē vocato notario illum requisiuerat, ꝙ expresse profiteretur, vel renuntiaret, aut exiret: qui respondit; in hoc ordine profiteri non licet, scilicet infra annum. ꝫ. c. 2. renuntiare non placet, exire nō decet. Et ista dictio, bñficium, sumitur hic large, vt cōprehendat etiā maiora. facit ꝫ. de ver. sig. c. penul. & de hoc ꝭ. de reg. iur. c. 1. l. A.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

e ¶ *Probationis annum.*] per hanc litteram credo ꝙ si minor xiiij. annis ingrediatur religionem, ꝙ ante finem xv. anni beneficium suum non poterit[a] conferri: quia xv. annus est annus probationis illi. ꝫ. eod. tit. & lib. c. 1. quod verum est, nisi post annum xiiij. ali-

[a] Idem hic Archidiaconus.

quod de ijs quæ sequuntur interueniat: beneficio autem nihil deperit cum de prouentibus illi deseruiatur, vt dicitur in fine.

¶ *Glossa seq. primo signat contrarium: quod dupliciter soluit: secundo soluit dubium: tertio quærit & soluit: quarto quærit, soluit, & solutionem declarat: quinto quærit, arg. pro & contra, & soluit.*

dem substituto congrua portione, vnde viuere possit. hoc dicit. Ioan. de Fan.

CAP. IIII.

BEneficium[d][†] illius qui religionem ingreditur, non est infra probationis[e] annum alicui conferendum[f]: Nisi ad

f ¶ *Conferendum.*] ꝯ vt in prædicta decre. ꝫ. de renun. ex trāsmissa. vbi tenuit collatio facta infra annum probationis. sed dic s̃m Hosti. ꝙ ibi eum recuperauerat bona sua, renuntiauerat[g] bñficio suo expresse in ingressu vel ante ingressum: quod satis vr̃: aliàs quare decr. illa poneretur sub tit. de renunt. Vel dic, ꝙ illa intelligitur s̃m primū casum inferius exceptum[h]. Secundū alios non potest intelligi: quia Papa nō mandasset postea illū de nouo recipi. Si igitur beneficium tale non est cōferendū: ergo tempus non currit ei ad quem spectat conferre. in antiq. de conces. præben. quia diuersitatem. de elect. c. vlt. & merito, cum adhuc non vacet effectualiter, non currit tēpus: cum nonnisi à vacatione currat. ꝫ. de elec. ne pro defectu. de cōces. præb. c. 2. Sed quid dices, si non habebat ius in re, sed ad rem: nunquid perit infra probationis annū ius illud? Credo eadē ratione ꝙ non[i]: & in decr. de conces. præb. c. vlt. illud fuit propter reuocatoriā & eius verba. ad idē de præb. cap. ante pe. Sed nunquid cōstituto in probatione poterit conferri beneficium? Puto ꝙ nō: quia dubius est status, & iam fingitur ibi religiosus quo ad priuilegiū immunitatis. ꝭ. de sent. excō. religioso. s. responso. & statu dubius nō promouetur ad militiā. ff. de re mili. qui status. ff. de liber. cau. qui de libertate. & tā per hoc induceretur ad religionem dimittēdā, quod esse non debet. ꝫ. de elect. quorundā. 12. q. 2. bonæ rei. nā plantare religionem, & plantatam fouere debemus. ꝫ. de priuileg. cum & plantare. & hoc intelligo de beneficio quod per regulares possideri non possit. ad epatum autē in seculari & regulari ecclesia talis eligi potest. ꝫ. eo. lib. de elect. nullus. Sed nunquid canonicus ecclesiæ cathedralis, qui est in probatione habitus & regulæ in aliquo monasterio, vocari debet ad electionē epi. quæ tunc imminet facienda: & dicamus monasteriū esse in loco vicino, de quo aliàs vocari deberet: & ꝙ non apparet illum vitam voluisse mutare? Et vr̃ ꝙ sic[k] per istam decre. retinet enim beneficium suum: ergo & iura ex eo prouenientia. nec enim ex eo ꝙ ad bonum aspirat, & vitam religiosam probat, debet eius conditio fieri deterior. 15. q. 1. sunt nōnulli. Item video ꝙ ꝯhit matrimonium carnale: ergo & spiritale ꝯhere poterit: licet enim de vno ad reliquum arguere. 21. q. 2. sicut. de translat. per totum. Item eligere prælatum ecclesiæ etiam epm̃, cadit in religiosum etiam professum. ꝫ. de elect. Cumana. immo & religiosi ad talia sunt vocandi. 63. dist. obeuntibus. Itē video ꝙ in statulibero inspicimus statum pristinū. ff. de statulibet. l. statuliberū. & l. statuliberi à cæteris. sic & in nouitio pristinum, & nō statum regularem, qui forte erit, & forte non erit, cōsiderare debemus, maxime cum præcedēs status certus sit, & sequēs incertus. ad hoc de pe. dist. 7. c. vlt. Itē iacēs hæreditas obt. nec vicem defuncti, qui certus fuit, non hæredis, qui est incertus: quia licet certus sit institutus, forte repudiabit. insti. de hære. insti. §. seruus alienus. Item appellatione, denuntiatione, & lite pendente nil debet innouari in præiudicium appellantis, denuntiantis, vel litigantis. 2. q. 6. c. post appellationem. §. appellatione. ff. nil no. in rubro & nigro. ꝫ. de no. oper. nunt. per totū. ꝫ. vt lit. pend. c. 1. & 2. sic & tempore probationis in præiudicium nouitij, eo absente nō fiet electio. Itē dato quòd nollet, vel nō posset venire, procuratorē constituere poterit per conciliū: quia pp. de elec. in antiq. pro hac parte facit. ff. de bo. poss. ex testa. mili. l. vnica. in fi. & ff. de le. 3. l. quæsitū. 1. rñso. & ff. de fun. instr. & instru. leg. l. Seiæ. §. Pamphilæ. & l. prædia[l]. In ꝯtrium vr̃: quia in solitudine & silentio debet fieri probatio. ad id 16. q. 1. c. 1. & s. de sta. mona. cum ad monasteriū. & ex exitu claustri timetur periculum. de pænit. dist. 5. c. 1. ad fi. & qui similē cū alijs vitam suscipiunt, & c. de sta. mo. recolentes. & talis quis esse putatur, qualem habitū ostendit. ꝭ. de sent. excō. si iudex laicus. & dissimiliter viuere debet nouitius, ne videatur seculum mutare, nō fugere. 53. dist. legē. & pp similitudinē cōputatur quis in eorū numero, in quorum numero in veritate non est. ꝫ. de biga. nuper. Itē talis quo ad immunitatem religiosus censetur. ꝭ. de sent. excō. religioso. 2. rñso. & bene facit littera ipsius decretalis, quæ dicit talē nō esse religiosum eū effectu: quasi diceret eū religiosum[m] sed reuocabiliter, ad instar eius quod dr̃ de tacite professo. qui pænitet infra triduū. ꝫ. eo. tit. & lib. cōstitutionē. & in antiq. c. ad nostrā. vsi iura ꝫ. eo. sup eo. cōsulti. postulasti. statuimus. & ꝫ. eo. lib. & tit. c. 1. & 2. dicūt talē redire vel remeare ad seculū: patet igitur ꝙ seculū exiuerat, aliàs redire nō posset. & est simile de cōsec. dist. 3. qui in maternis. & ꝫ. de hære. accusatus. debet ergo iste nouitius

[†] Vide cōcilium Tridēt. sessio. 25. de reformatione, cap. 1.

[g] Professiō tamen, ꝙ per id nolebat obligari religioni & in genere. Dom. Fon.

[h] Professiōdo, vt ꝫ. eo. nil. Fonta.

[i] Ita Do. quia non professus illi non renuntiat. Font.

[k] Archid. scilicet quē mihi vr̃ approbaret Petr. Ancha. & Phil. dū reprobat eādem Do. sententia glo. Font.

[l] Ista motiua Arch. pertinentius allegarentur si quæreretur vtrum nouitius veniens ad electionē sit admittēdus. hoc voluit Io. And. in nouel. (ibi, non quia quæstio) nō autem voluit approbare Archid. sicut Philip. credit. Fo.

[m] Pure Io. And. Do. alleg. l. cū pater. §. 2. de leg. 2. sed Anch. dicit ꝙ talis transitus in religionem est conditionalis: quia alias omnia sua interim essent monasterij. Anthē. ingressi. cuius cōtrarium hic patet. vide Feli. c. in præsentia. de proba. Font.

ant in totum dimittere, aut in totum amplecti, ficut pupillus: aut omnia nomina tutoris debet rata habere, aut omnia reipuere. ff. de administ. tuto. cum quæritur. ad idem de consec. dist. 2. comperimus. Item dato ꝙ in alijs tractatibus capituli absentes nõ debeant vocari secundũ ea quæ not. 10. q. 2. hoc ius. & dixi ꝟ. de testi. præsentium. tñ non potest negari, quin debeant vocari ad receptiones canonicorum: & ad cessationes diuinorum faciendas. ꝟ. eod. lib. de præben. cum in ecclesijs. & de offic. ordin. quamuis. Si igitur ad electionẽ prælati, & ad prædicta vocabitur, & sic sæpe discurret, quomodo monasteriũ probabit mores eius? Forte tunc inhoneste viuet cũ exibit claustrum: & sic infrigentur decr. ad nostram. ꝟ. eo. tit. in antiq. Item iste incertus de statu suo, certam legem dicere non potest. ff. de testa. l. qui in domini. & l. seq. & idem in eo qui ignorat an sit captiuus, an à latrunculis

† Aliàs, eß sensus.

† Ab episcopo deputãdum. concilium Tridẽt. sessio. 6. de reforma. c. 2.

† Vide B. Thomam. 2. 2. q. 88. art. 8 & q. 189. art. 4. & 8.

id ipsius accedat assensus [a] †, aut constet [b] quòd vitam voluerit absolute mutare, vel professionem [c] expressam fecerit, seu [d] scienter [e] habitum receperit professorum [f]. Sed interim [g] eidẽ beneficio per aliũ † deseruiri debebit [h], assignata sibi congrua de ipsius prouentibus portione [i].

¶ Idem.

¶ Secundum votum solemne religionis derogat priori simplici. hoc dicit. Ioan. de Fan.

CAP. V.

QVI † post [k] votum à se de certa religione intranda [l] emissum, religionem aliam

captus. ff. de leg. 3. l. 1. 1. responso. ergo nec electionem facere, quæ debet esse certa. ꝟ. eod. lib. de elect. c. 2. & bene facit pro hac parte: qui cleric. vel vouen. cõsuluit. vbi dr̃ ꝙ habitus sine professione impedit ne contrahatur. ad idem ꝟ. de offi. dele. iudex. eod. lib. vbi per solam propositionem recusationis etiam ante causam finitam impeditur delegatus Papæ facere q̃d aliàs sibi de iure competit, scilicet delegare. nisi volente recusatore. sic dicam ꝙ ante professionem per solam probationem impediatur talis eligere, nisi de gratia per capitulum vocaretur [s]. ad idem bene facit ꝟ. eod. lib. de tempo. ordin. cum nullus. in fi. & j. de priuileg. cap. 1. in fi. vbi qui reuocabiliter manet in loco, naturam loci sortitur. Ad idem optime ꝟ. eod. lib. de procurat. c. 2. duobus modis: Primo, quia ibi ingressus religionis, intelligo etiam causa probationis, vt ibi dixi, & absentia in loco remoto, æquiparantur: sed si in remoto loco iste esset absens, non deberet vocari: ergo nec ingressus religionem. Itẽ ibi procurator qui erat dominus litis per contestationem, per ingressum religionis amittit vsum litis: sic dicam canonicum per ingressum amittere vsum vocis, quam in capitulo habebat: amittere dico quo ad actum, non quo ad habitum. ad idem. C. de curat. furio. cum alijs. & hoc verum credo: puto enim locum esse illi clausulæ concilij: Quia propter. volunt & possunt &c. quasi iste sic in probatione manẽdo interim videatur nolle. Nec obstat hæc decre. non enim simpliciter ex iure beneficij procedit ius eligendi quod probatur ꝟ. de elect. cum in cunctis. & c. cum Vintonien. & ꝟ. eod. lib. eod. tit. ex eo ꝙ. cle. vt hi qui. de ætate & quali. cũ si. Secus crederem in patrono, vel in eo ad quem non de iure collegij, sed iure singulari spectaret electio.

[r] Sequuntur. Ioan. And. Do. per l. 2. §. largim. ff. de success. edi. l. 2. 1. respon. de leg. 3. Fon.

[s] Istæ rationes pertinentes faciunt ad quæstionẽ glos. Fon.

ADDITIO. Et in his procedat dictum Archid. fortius enim est ius quod spectat ad aliquem iure singulari: quàm quod spectat iure collegij: & facilius euellitur secundum, quàm primum: vt patet per not. de consti. cum omnes. in prima glos. in anti. hoc est, etiã ꝙ ius collegij non transit in monasterium per professionem: sed ius priuati bene transit. 19. q. 3. si qua. Ioan. And.

a ¶ *Assensus.*] tunc enim beneficio renuntiat: & ideo licite alteri confertur. & sic intelligatur decr. ꝟ. de renunt. ex transmissa.

b ¶ *Aut constet.*] secundus casus. dic, constet, clara probatione, vel competentibus indicijs. ꝟ. eo. tit. & lib. non solum.

c ¶ *Vel professionem.*] tertius casus intelligo alicui de approbatis religionibus: vt j. tit. proxi. c. vnico.

d ¶ *Seu.*] quartus casus.

e ¶ *Scienter.*] ꝟ. eod. sicut tenor. & ꝟ. c. proxi.

f ¶ *Professorum.*] vbi distinctus est, vt dixi ꝟ. eod. tit. & lib. c. 5.

¶ Glos. seq. dubium & obiectionem soluit.

g ¶ *Sed interim.*] prouidit personis: modo prouidet ecclesijs. ad idẽ ꝟ. de elect. cum nobis olim. & c. cum ex eo. eod. lib. & prouisio executioni mandabitur per epm: vt in prædict. decre. cum ex eo. §. porro. sed sponsæ non sic est per vicarium prouidendum: & ideo ibi tempus arctatur. de conuer. coniug. ex publico. propter quod dicebant quidam idem in clerico beneficiato: & male.

h ¶ *Debebit.*] in officijs diuinis, etiam in cura, si curatum esset beneficium.

¶ Glos. seq. recitetur per quæstionem.

i ¶ *Portione.*] & reliqua portio conseruabitur[ipsi eidẽ. Io. And.]

Vel in vtilitatem ecclesiæ expendetur. ꝟ. eod. lib. de elect. quia sæpe. de offic. ord. præsenti. §. porro. eod. lib. [t] Nec credo ꝙ dari debeat ipsi qui est in probatione: iam enim non bene probaret, si tales redditus interim haberet. Barth. Brixi. contradicens ꝙ Tanc. sic tenebat, scilicet ꝙ interim debeat habere fructus: quia adhuc non est monachus, & potest reuerti. hoc dixit in q̃stione. quidã clericus, circa finem quæstionũ suarum [Et venerealis. 69.] Fatetur tñ ibi ꝙ consuetudo se habet in contrarium.

[t] Archidi. qui tenet cum Tan. & Bartho. Brixien. respõdet ad hęc duo capitula, ꝙ in quũtur in ecclesijs vacantibus: istud autẽ non vacat, vt hic patet. Ioan. And.

etiam laxiorem [m] ingreditur, & profitetur in ipsa: potest (voto non obstãte priori, cui tamquam simplici per secundum solemne noscitur derogatum) manere licite in eadem. Pro voto tamen non completo, erit eidem pœnitentia [n] imponenda.

¶ Idem.

¶ Vacante monasterio conuentus nouum recipit monachum, si communiter ad abbatem & eos spectat: si ad abbatem solum, secus. hoc dicit. Dominicus.

CAP. VI.

SI ad solum [o] abbatem pertineat [p] creatio monachorũ:

QVI.] Simplex votũ de certa religione intranda tollitur per sequens solemne alterius religionis & laxioris. hoc dicit. Et ponit dictũ, cuius rationẽ interserit: ibi, *Cui tanquã*. & subdit de pœna ibi, *Pro voto*. Præmitte q̃d est dare votum solemne, & votum simplex: de quibus. j. tit. proxi. cap. 1.

CASVS. Ponamus ꝙ ego feci votum de intranda religione sancti Benedicti: & steti in simplicibus finibus voti: postea voto non cõpleto intraui religionem laxiorem, puta religionem sancti Augustini: & feci votum solemne: nunquid per istud votum solemne est ruptum primum votum simplex? Respondetur ꝙ sic: tñ peccaui rumpendo primum votum simplex: & pro illo peccato debeo confiteri & agere pœnitentiam: Secus si primum votum esset solemne: tunc non rumperetur per sequens votum etiam solemne.

Nota primo ꝙ vouens expresse intrare etiam certam religionem, dr̃ vouere simpliciter, & non solemniter. Nota secundo ꝙ non adimplẽti votum simplex, imponitur pœnitentia: licet alio simili voto se adstrinxerit, minori tñ. Domi.

¶ Prima glos. dicit quid declaret.

k ¶ *Qui post.*] Emanauit ad declarationem eius quod notat Ber. ꝟ. eod. porrectum.

ADDITIO. Et secundum Archid. eorum quæ not. 17. q. 2. in sum. & cap. 1. Ioan. And.

l ¶ *Intranda.*] Nota verbum: quia aliud est religionem profiteri, aliud vouere de intrando vel profitendo. In primo casu non loquitur hæc decre. quia talis etiam seculari habitu non mutato iã monachus illius religionis df. ꝟ. eod. sicut vobis. & c. constitutionem. [isto titulo. & lib. supra] quia habitus. & c. ꝟ. eo. porrectum. In secundo caso loquitur decret.

m ¶ *Laxiorem.*] quia de strictiori non dubitatur: quia etiam si esset professus, posset ad strictiorem transire. ꝟ. eod. licet. sed de pari & laxiori dubitabatur, & plus de laxiori: & ideo dixit etiam laxiorem.

ADDITIO. Professus si ad strictiorem transiret, non esset locus imponendæ pænitentiæ: de qua finis loquitur, secundum Archidiaco. qui allegat ꝙ votum vel propositum non infringit, qui commutat in melius. supra de iureiur. peruenit. supra de voto. scripturæ. supra de regula. licet. Ioan. And.

n ¶ *Pænitentia.*] tanto durior, quanto manifestius fuit votum. j. tit. proxi. cap. vnico in fine.

SI *ad solum abbatem.*] Distinguit duo membra: secundum ibi, *Aliàs*.

CASVS. Ponamus ꝙ de consuetudine vel priuilegio creatio monachorum monasterij sancti Cypriani spectat ad solum abbatem: quia de iure communi spectat ad abbatem & conuentum simul: ita ꝙ solus abbas de iure communi non posset creare monachos sine consensu sui conuentus: Accidit ꝙ abbas est mortuus: vtrum mortuo abbate possit conuentus solus creare monachos? Respondet ꝙ non: Secus si creatio monachorum spectaret ad abbatem & conuentum simul: nam in isto casu mortuo abbate posset solus conuentus creare monachos de nouo. Not. primo ꝙ monachus ad monachatum non eligitur, sed creatur. vide glos. quæ incipit, nunquid, in cle. dispendiosam. de iudi. Not. secundo ꝙ congregatio monachorum appellatur conuentus. vide in antiq. de rescript. capitulum. Dominicus.

¶ Prima glos. dicit quid declaret.

o ¶ *Si ad solum.*] Emanauit ad declarationem decret. supra de elect. officij. & eorum quæ ibi not. Monach. & Guil. in specu. de stat. mona. vers. 21.

p ¶ *Pertineat.*] de consuetudine præscripta vel priuilegio: aliàs de iure

de iure pertinet simul ad vtrunque. supra de ijs quæ fiunt à prælat. ea noscitur.

Idem Io. Mo. & Archi. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens dat simile.*

a ¶ *Creari.*] sicut mortuo prælato ad quem pertinet beneficij collatio capitulum non confert. š. eod. libr. ne sede vacan. cap. vnico. quod cum isto concordat.

ADDITIO. Et secundum illam intelligas istam, quòd scilicet vbi solus abbas hoc facit, licet de cõsensu vel consilio monachorum: illo mortuo non transit in capitulum. Ioan. And.

† In antiquioribus codicibus constanter legitur, spectat.

¶ *Glossa vltima soluit dubium.*

b ¶ *Ad vtrunque.*] multo fortius si ad conuentum tantum: & quia de hoc non dubitabatur, ideo fuit omissum.

† Alfasiensi episcopo Bituricẽs.

DE VOTO ET voti redemptione.

Cõtinuatio.

¶ *Dictum fuit supra tit. prox. de voto in specie, puta de voto religionis: nunc videndum est de voto in genere: ideo post rubricam præcedentem annectitur rubrica, de voto & voti redemptione.*

† Vide B. Thomam & ibidem Caietanũ 2. 2. q. 88. art. 7.

eo defuncto nequibit nouus monachus à cõuentu creari [a]: Alias poterit, si eorum creatio spectat † insimul ad vtrũque [b].

TITVLVS XV.

De voto & voti redemptione.

¶ Bonifacius octauus Biteresĩ. † episcopo.

¶ *Votum solemnizatum per susceptionem sacri ordinis, vel per professionem factam alicui de religionibus per sedem Apostolicam approbatis, dirimit matrimonium post contractum: aliàs solum impedit & non dirimit. hoc dicit secundum Zenze.*

CAP. VNICVM.

Quod † votum [c] debeat dici solemne, ac ad dirimendum matrimonium efficax, nos consulere voluisti: Nos igitur attendentes, quòd voti solemnitas ex sola constitutione Ecclesiæ est inuenta: matrimonij vero vinculum ab ipso Ecclesiæ capite rerum omnium conditore ipsum in paradiso, & in statu innocentiæ [d] instituente vnionem & indissolubilitatem acceperit: Præsentis declarandum duximus oraculo sanctionis, illud solum votum debere dici solemne, quantum ad post contractum matrimonium dirimendum, quod solemnizatum fuerit per susceptionem sacri ordinis [e]: Aut per professionem expressam, vel tacitam [f] factam alicui de religionibus per sedem Apostoli-

Quod votum.] In prima ponitur consultatio: In secunda responsio: ibi, *Nos igitur.* quæ præmittit motiuum. secunda: ibi, *Præsentis.* ponens solemnis voti duas species: secunda: ibi, *Aut.* tertia: ibi, *Reliqua.* ponit de nõ solẽni, & pœna transgressoris. ¶ Præsupponendum est pro intellectu huius cap. illud quod habetur in gloss. magna, in cap. rursus. qui cle. vel vo. in antiq. videlicet q votum castitatis solemne impedit matrimonium contrahendum, & etiam contractum dirimit. Si autem sit votum simplex, impedit matrimoniũ contrahendum, sed non dirimit iam contractum. Istud capitulum emanauit ad declarandum quod dicatur votum solemne, & quod dicatur votum simplex. Nam quidam dicebant quòd votum solemne dicitur, quando quis promittit exnunc continentiam: Sed votum simplex dicitur quando quis exnunc vouet q post annum vouebit perpetuam continentiam.

¶ Casus hoc præsupposito sic figuratur: Episcopus Bitereñ. in præsentia Papæ constitutus quæsiuit ab eodem: Sanctissime pater, iure cautum reperio, q votum castitatis solemnizatum impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum: Votum vero simplex non dirimit matrimoniũ iam contractum: licet veniens contra, peccet mortaliter. Item reperio altercationem inter doctores, quòd votum dicatur simplex, & quòd votũ dicatur solemnizatum: occasione huius vellem informari quod votum appellatur simplex, & quod solemne? Respõdet Romanus Pontifex, q omne votum castitatis dicitur simplex, siue sit de præsenti, siue de futuro: dummodo non sit solemnizatum per professionem tacitam vel expressam: quia tunc diceretur votum solemne, vt non teneat matrimonium contractum: vel si quis suscepit sacros ordines, puta subdiaconatus, dicitur votum solemne: aliàs autem dicitur votum simplex, siue quis dicat, exnunc voueo castitatem: siue etiã dicat, promitto q post annum vouebo castitatem: & sic patet q istud capitulum non facit ius nouum: sed solum declarat illa quæ notantur in dict. cap. rursus. qui clerici vel vouentes. Nota primo ex isto cap. q solemnitas voti est inducta ex constitutione Ecclesiæ: & sic non est ipsum votum quod impedit matrimonium vel dirimit: sed est ipsa constitutio ecclesiæ. Ex quo patet, q constitutio ecclesiæ potest habiles ad contrahendum matrimonium inhabilitare: & contra potest inhabiles habilitare: Nam de lege diuina quando aliqui erant in dispari gradu distante æqualiter a stipite, non poterant contrahere, vt pro hoc est glo. not. in cap. literas. de restit. spol. in antiq. Nota q matrimonium fuit institutum in statu innocentiæ: quia secundum doctores est duplex institutio matrimonij. Prima est ad prolem procreandam: & illa fuit facta in statu innocentiæ ante peccatũ primi hominis. Alia est institutio matrimonij ad custodiendum fornicationem: & illa fuit facta post peccatum Adæ: & sic intelliguntur iura facientia pro contrario. Not. vlterius, q vinculum matrimonij est indissolubile: Sed vtrum illud intelligatur q vinculum matrimonij sit indissolubile loquendo de matrimonio consummato copula carnali, vel non consummato: Communis opinio doctorum est, q matrimonium non consummatum potest Papa rumpere: licet Panor. teneat contrarium in c. ex publico. de conuer. coniug. in antiq. & mouetur per istam rationem: quia quos Deus cõiunxit, homo non separet. Sed ad istam rationem respondent doctores, dicendo, q illud intelligitur de copula carnali, vt sit sensus, quos Deus coniunxit copula carnali, & post matrimonium consummatũ homo non separet.

Not. vlterius principalem effectum huius cap. videlicet, q votum castitatis dicitur solemnizatum quantum ad dirimendum matrimonium iam contractum per susceptionem sacri ordinis, vel per professionem tacitam vel expressam. Ex quo patet, q sacer ordo habet annexum votum continentiæ, licet expresse non dicatur in susceptione sacri ordinis q ipse suscipiens vouet castitatem. Nota q ad hoc vt votum religionis obliget profitentem, oportet q faciat professionem alicui religioni approbatæ.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

c ¶ *Quod votum.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ioan. 27. q. 1. in principio. & cap. 1. & Bern. qui cler. vel vouentes. rursus.

ADDITIO. Et Innocen. de regular. porrectum. de frigid. fraternitatis. super vers. alioquin. Ioan. And.

d ¶ *In statu innocentiæ.*] id est, ante peccatum. Et nota contra illos qui dicunt matrimonium fuisse institutum per hæc verba [a] Crescite & multiplicamini: sed vt hic vides in paradiso, & ante peccatum institutum fuit: & per illa verba protoplasti: Hoc nunc os ea ossibus meis, &c. Genesi 2. cap. in fin. & 27. q. 2. lex diuinæ.

a Quando & quibus verbis fuit matrimonium institutum vide Magistrum lib. 4. sent. dist. 26. § coniugij autem. & §. seq. & ibi latissime doctores Scholasticos. adde concilium Tridẽt. sessio. 24. de sacramento matrimonij. in principio.

ADDITIO. Vide quod dixi supra de frigid. cap. fin. super glos. simile. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens recitetur per quæstionem ad quam arg. pro. & soluit contrarium per text. per euitationem absurditatis, & per rationem addens illum approbatum: & hunc decre. respondet.*

e ¶ *Sacri ordinis.*] vt š. qui cle. vel vo. c. 1. & 2. In minoribus autem licite contrahitur, vt š. in anti. de cler. coniug. cap. 1. Et ex eo q hic æquiparat professionem religionis & sacrum ordinem, videtur q sicut per professionem religionis soluuntur sponsalia de præsenti: sic per receptionem sacri ordinis ante carnalem copulam dissoluuntur: sic & alibi æquiparantur ista 20. q. 2. c. 1. & š. de vita & honesta. cler. clericus. Sed iam disputaui & terminaui contrarium, quod est hodie approbatum per constitutionem Ioan. quæ incipit: Altercationis [3] antiquæ: scilicet sponsalia de præsenti non dissolui per receptionem sacri ordinis: per decr. ex parte 2. de conuer. coniug. vbi etiam de hoc [in glos. penul. super qua scripsi opinionem Host.] & 27. q. 2. desponsatam. non enim recipiendo sacrum ordinem vouet se castitatem seruaturum in seculo: & tamen tale votum castitatis in seculo seruandæ non dissoluit sponsalia de præsenti, vt ibi. Inducat ergo hoc fauor religionis & merito: quia alia est causa monachi, alia clerici. 16. q. 1. alia. in solo ergo casu expresso dicamus separari: quod enim non est sanctorum patrũ decrens, & c. š. de transla. inter. Et si diceremus contrarium, iam hic non esset æqualitas: quia iam duplici remedio posset vir sponsalia dissoluere, & mulier vnico: quia propter sexus fragilitatem ordines recipere non potest. Est autem ratio quare hoc speciale est in religiosis: quia mortui sunt mundo. 16. q. 1. placuit. Vnde sicut mors naturalis solueret sponsalia: sic & ista ciuilis permittente canone: de conuersio. coniuga. verum. & cap. ex publico. quæ ratio deficit in clerico seculari. Non obstat hæc decret. immo potius concordat: quia æquiparat ista quo ad dirimendum matrimonium post cõtũ, quasi quo ad dirimendum prius contractum paria non sint: immo dispaira rationibus prædictis: plura enim profitendo promittit monachus, quàm recipiendo sacrum ordinem clericus.

3 Habetur hodie inter extrauagantes Ioan. 22. eod. tit. & incipit: Antiquæ concertationi.

f ¶ *Tacitam.*] quæ fit cum maior sponte & sciens recipit habitũ professo-

fessorum, vbi est distinctus. ̄s. tit. proxi. c. 1. & cap. constitutionem. vel cum habitum indistinctum[a] fert per annum, vt ̄s. eod. tit. cap. ex parte. & cap. 1. eod. libro.

a ¶ *Per sedem Apostolicam.*] aliàs enim non potest, vt ̄s. de relig. domib. c. vlt. & eod. tit. cap. vnico. ̄j. eod. lib. Ioan. And.

a Vel distinctū distinctione latā, vt in cle. de reg. cō qui. Io. A.

ligioni opprobrium. vide textum in capitulo, nec aliqua. 27. q. 1.

Nota quòd etiam legitima causa subsistente, non est licitum ingredi monasteria Monialium sine speciali licentia superioris. Dominicus.

¶ *Glossa seq. soluit duas quæstiones.*

b ¶ *Approbatis.*] ergo si profiteatur religionem non approbatam: si postea contrahit, tenet matrimonium: quod verum puto etiam si quādo profitebatur credebat illam approbatam. & eadem ratione dico quòd si recipit quis subdiaconatum ab eo quem credebat episcopum, sed non erat: si postea contrahat matrimonium, bene tenet: & ita terminauit Barth. Brixiensis secundum Tanc. in quæstionibus: Quidam ordinatus.

c ¶ *Contrahendum.*] vt supra qui cler. vel vouen. rursus. Ioan. And.

d ¶ *Debeatur.*] ex manifestatione igitur grauius fit peccatum. ad hoc ̄s. de pænitent. & remis. c. 1. de hoc die vt non 32. quæstio. 4. nemo 81. distin. clericus solus. & supra de celebratione Missarum. de homine.

ADDITIO. Et 19. distinctio. Anastasius. Archid.

† Hanc cōstitutionē renouat cōcilium Tridēt. sessio. 25. titu. de Regularib. & Monialibus ca. 5.

cā[a] approbatis[b] ¶ Reliqua vero vota & si quandoque matrimoniū impediant contrahendum[c]: & quanto manifestius sunt emissa, tanto propter plurium scandalum & exemplū, durior pænitentia transgressoribus debeatur[d]: non tamen rescindere possunt matrimonia post contracta.

TITVLVS XVI.

De statu regularium.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Moniales tacite vel expresse professæ, clausuras monasterij exire non possunt, nec alij ad illas intrare: nisi causa legitima & superioris licentia interueniat. hoc dicit.*

C. VNI.

Periculoso[e] & detestabili quarū dam Monialiū statui (quæ honestatis laxatis habenis[f] & monachali modestiæ sexusque verecundia[g] impudenter abiectis[h], extra sua monasteria nonnunquam per habitacula secularium personarū discurrūt, & frequenter intra † eadem monasteria personas suspectas admittunt, in illius, cui suam integritatem voluntate spontanea[i] deuouerunt graui amen, offensam[k], in † religionis opprobrium, & scandalum plurimorum) prouidere salubriter cupiētes[l]: Præsenti constitutione perpetuo irrefragabiliter valitura, sancimus, vniuersas & singulas Moniales præsentes[m] atque futuras, cuiuscunque religionis sint vel ordinis, in quibuslibet mundi partibus[n] existētes, sub perpetua[o] in suis monasterijs debere de cætero permanere clausura: ita quòd nulli earum religionem tacite vel expresse professę[p], sit vel esse valeat quacunque ratione vel causa nisi forte tanto & tali morbo euidenter earum

† In antiquis legitur, infra.

† Dictio, in, deest in vno manuscripto. in alio item manuscripto ita: & relig. onis opprobriū, & scandalum plurimorum.

DE STATV REGVLARIVM.

¶ *Dictum fuit supra de religiosis et monachis: verū quia posset aliquis dubitare de eorum statu & vita: ideo ad nos informandum ponit Romanus pontifex rubricam de statu monachorum. Helias.*

Periculoso.] CASVS. Quidā cōstitutua in præsentia Bonifacij octaui quæsiuit ab eodē, Sāctissime pater, vellem à vobis informari in quo statu debeant viuere Moniales? Rñdet Romanus pōtifex, ꝙ cum sit inhonestū & multū periculosū, ꝙ mulieres admittant in monasterijs suis viros; statuit ꝙ de cætero Moniales maneāt sub perpetua clausura, & nō recipiāt viros in suis monasterijs, etiā si sint viri religiosi, ꝯ quos nō est præsumptio, & deputat executores, & qua auctoritate fiat clausura. Etiā statuit ꝙ si Moniales debeant facere homagium, ꝙ illud faciant ꝑ procuratorem si possit fieri: sed si dñs nolit eas recipere per procuratorem, debent ire ad ipsum dñm in decēti comitiua: & facto homagio debēt redire ad monasteria. [Bonis siue prouētibus.] ne Moniales habeāt occasionē exeūdi monasteria, nō debent in monasterio suo recipi aliquæ Moniales, nisi quot possint viuere ex redditibus & prouētibus ipsius monasterij: & si recipiantur vltra, non tenet receptio: licet sis secus in monasterijs virorum: quia licet etiam non deberent recipi viri: nisi quot possent viuere ex redditibus monasterij, tamen si recipiantur, tenet receptio: quia in illis cessat ratio, de qua in hoc capitulo. [*Porro ne Moniales.*] In aliquibus partibus erat talis consuetudo, quòd quis in causa sua vel suæ ecclesiæ tenebatur litigare per se vel per procuratorem, constitutum apud acta coram iudice: & ꝙ veniret semel in causa personaliter coram iudice, vnde ne detur Monialibus occasio vagandi, Papa deprecatur iudices laicos, & dominos temporales, vt ipsi admittant procuratores Monialium, licet non fuerint constituti apud acta, sed intra monasteria. [*Diuini iudicij.*] Et sic executores negligentes peccant mortaliter. hoc habent ista verba, obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ. [*Ordinario iure subiectas.*] Nota quòd archiepiscopi & Primates sunt executores huius constitutionis: & ideo Moniales sibi subiectas & non exemptas poterunt compellere sub auctoritate ordinaria: sed Moniales exemptas compellent auctoritate Apostolica sibi commissa per illud capitulum. Nota quòd corrumpens Monialem professam dicitur grauem offensam inferre Deo, & re-

¶ *Prima glossa diuidit & summat.*

e ¶ *Periculoso.*] In quatuor partes diuido hanc decretalem.[a] In quarum prima quæ durat vsque ad §. sane. ponit causam constitutionis, & cōstitutionē de clausura monialium: In secunda præcipit vltra facultates monasteriorū non Mendicantium nullam recipi & contra factum irritum decernit, vsque ad §. verum. In tertia prouidet quid iuris quando Moniales habent facere fidelitatem vel homagiū temporalibus vel secularibus dominis: & quando in ecclesiastico, vel seculari foro causas habent: & hoc vsque ad §. & quoniam. In quarta facit ordinarios executores huius iuris de clausura, etiam quo ad exempta monasteria, protestando quòd per hoc in ipsis exemptis quo ad alia nihil iurisdictionis sibi vendicēt.

ADDITIO. Et vt infra dicit glos. præmitte hic literam illam, cupientes, salubriter prouidere. Et Archid. exponit, periculoso, pernicioso, detestabili, execrabili. Ioan. And.

a Io. Mo. diuidit in septem. de prima, tertia & quarta, & quali bet ipsarū faciens duas. Ioā. And.

f ¶ *Laxatis habenis.*] similitudinarie ad equū, qui laxatis habenis currit quo vult. de homicid. dilectus. in antiq.

g ¶ *Verecundia.*] 30. q. 5. nec illud. & 23. q. 5. hæc imago.

h ¶ *Abiectis.*] sic ̄s. eod. lib. de electione. c. quorundam.

i ¶ *Spontanea.*] aliàs non obligarentur: vt 20. q. 3. præsens clericali. ̄s. de regula. cum virum. in fine.

k ¶ *Offensam.*] 27. q. 1. nec aliqua.

l ¶ *Cupientes.*] hic incipe constructum.

¶ *Glossa sequens obijcit, & dupliciter soluit.*

m ¶ *Præsentes.*] sed qūo præsentibus Monialibus districtior[a] vita imponi potuit contra id. 15. q. 1. nec is. 32. q. 1. integritas. 20. q. 5. præsens. cum & nemo crescere compellatur. 74. dist. gesta. & ibi de hoc? Potest dici quòd illud verum de regula: sed hic ad regulam nihil adijcitur: sed modus habitandi secundum naturam rei taxatur. [Idem Ioannes Monachus.] Vel dic supradicta vera in clericis secularibus: In religiosis qui velle vel nolle non habent, secus: quia illis potest strictior vita indici etiam ex regula secundum Innocentium, qui hoc notat de regular. super eo. & hoc probat ista decretalis & clementina eod. tit. ne in agro. Et adde quod dixi infra de regulis iuris. quod omnes.

ADDITIO. Et per hæc iura patet Papam circa professos multū posse in cibis, vestibus, modo manendi, & similibus, quæ plus cadunt in bonis fortunæ: reseruata tamen naturali sustentatione & substantialibus regulæ. de quibus dicitur ̄s. eo. cum ad monasterium. in fine. In bonis autem naturæ, gratiæ, vel gloriæ, non est tanta Papæ potentia: quod per se patet: illa enim Deus cuius vices gerit, non transtulit in eum. Ioan. And.

a Religiosis an possit imponi asperior status per Papam, de quo vide Abbatem & alios in c. ad nostrā extra de appellation.

a Vide Turrecrematā in summa de ecclesia lib. 2. c. 44.

n ¶ *Partibus.*] quia varietas locorum iuris varietatem regulariter non inducit. C. de tempo. in integrum restitut. l. superuacuam. Et nota ꝙ dicit mundi: totius enim orbis Papa tenet principatum[a] 41. nona quæstione tertia. cuncta per mundum. & in proœmio huius libri. cum suis concordantijs.

¶ *Glos. seq. soluit duo dubia.*

o ¶ *Perpetua.*] non credo [Idem Archidia.] quòd decretalis ista tollat, quin possent si vellent ad strictiorem religionem humilitatis & puritatis causa transire. ̄s. de regu. licet. petita licentia, vt ibi. Item quin vna Monialis ad regimen alterius monasterij possit assumi[a] ̄s. eod. lib. de elect. nullus. cum suis concordan. semper enim erunt in clausura.

a Eiusdem religionis & habitꝰ: quod dic vt in cle. 1. de electio. Io. And. Et vide cōcilium Trident. sessio 25. titu. de Regularibus & Monialibus cap. 7.

p ¶ *Professæ.*] quod dic vt ̄s. tit. proxi. c. 1. & c. constitutionem. si

ergo

ergo professa non erat huius constitutionis tempore, non tenetur.
a ¶ *Honestæ*] vnde nec monachi ad eas accedere debent, vel cum eis colloqui: nisi in præsentia abbatissæ per modica verba. 18. q. 2. diffinimus. nec debent esse monasteria duplicia, vt ibi. & in c. seq.
b ¶ *Causa.*] sicut in medicis, barbitonsoribus, sartoribus, carpentarijs cum eguerint, & his similibus.

Additio. Bene facit qđ not. 81. dis. c. penul. Et facit iste §. per Ioan. de Deo, qui libr. 3. q. 10. tenuit, quod si virgines dicentes se meretrices ingrediuntur monasterium institutum ad recipiendas solas meretrices pœnitentes & non alias, non tenet receptio: nec possunt ibi saluari fraude durante: qua reuelata inde debent expelli. Ioan. And.

aliquam laborare constaret, quod non posset cum alijs absque graui periculo seu scandalo commorari) monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas: nullique aliquatenus inhonestæ personæ, nec etiam honestæ[a] (nisi rationabilis & manifesta causa[b] existat, ac de illius ad quem pertinuerit speciali licentia) ingressus vel accessus pateat ad easdem: vt sic à publicis & mundanis conspectibus separatæ, omnino seruire Deo valeant liberius, & lasciuiendi opportunitate[c] sublata, eidem corda sua & corpora, in omni sanctimonia diligentius custodire.

¶ *In monasterio non Mendicantium tot sorores debent recipi, quot poterunt sine penuria sustentari: & vltra non valet receptio. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Sane† vt hoc salutare statutum commodius valeat obseruari, districtius inhibemus, ne in monasterijs ordinum non Mendicantiū aliquæ recipiantur decætero in sorores, nisi quot poterunt de ipsorum monasteriorum bonis siue prouentibus absque penuria[d] sustentari[e]: si secus actum fuerit, irritum[f] decernentes.

¶ *Abbatissa principibus secularibus ad fidelitatis sacramentum præstandum astricta, si non possunt per procuratorem iurare, personaliter exeundo monasterium iurabunt, absque dilatione ad monasterium reditura. Dominicus.*

¶ Verum quādo Abbatissa vel Priorissa cuiusuis monasterij, pro feudo, quod monasterium ipsum tenet ab aliquo principe seu domino temporali[g], sibi debebit homagium[h], vel fidelitatis sacramentum præstare (nisi quòd per procuratorem illud præstet[i], possit efficere apud eum[k]) de monasterio cum honesta & decenti societate[l] exire poterit eo casu licenter; homagio facto, quamprimū commode poterit, seu fidelitatis præstito sacramento ad ipsum monasterium è vestigio[m] reuersura: sic quòd in fraudē[n] residentiæ, siue moræ claustralis, nihil fiat omnino.

¶ *Compelluntur domini temporales per censuram ecclesiasticam, vt in suis curijs admittant abbatissas per procuratores litigare: Ecclesiastici vero in temporalibus & spiritalibus earum procuratores admittere debent. Domi.*

¶ Porro ne Moniales causam seu occasionem habeant euagandi, principes seculares, ac alios dominos temporales rogamus, requirimus & obsecramus† per viscera misericordię Iesu Christi, eisdem in remissionem peccaminum nihilominus suadentes, quòd Abbatissas ipsas, & Priorissas, ac Moniales quascunque monasteriorum suorum curam, administrationem, negotiave gerentes, quibuscunque nominibus censeantur, per procuratores in suis tribunalibus, seu curijs litigare permittant: ne pro constituendis procuratoribus (qui atornati in aliquibus partibus[o] nuncupantur) seu alijs huiusmodi, easdem oporteat euagari. Si qui vero cōtra præsumpserint, exhortationi huius modi rationabili atque sanctæ obtemperare nolentes: cum sit iuri contrarium, quòd mulieres (præsertim religiosæ) per se ipsas litigare cogantur, & à via deuiet honestatis, & periculum animarum inducat[p], ad hoc per suos ordinarios ecclesiasticos censura ecclesiastica compellantur. Episcopis autē & alijs prælatis superioribus & inferioribus quibuscunque iniungimus, quod & ipsi causas, seu negotia, quæ præfatæ Moniales habebunt agere coram ipsis, aut in curijs eorundem: siue sint homagia, fidelitatis sa-

c ¶ *Opportunitate.*] 18. q. 2. diffinimus.
¶ *Glo. seq. quæstionem de facto ponit, & soluit.*
d ¶ *Absque penuria.*] Nota nō dixit, commode: nam in quadā quæstione de facto opponebatur quod quasdam Moniales quod earū receptio non tenebat. quia facultates non sufficiebant: & formatus fuerat articulus in hæc verba: Intendit probare, quod ex facultatibus monasterij sancti Petri nō possunt tot commode sustentari. Opposui quod intentio probata non releuabat: quia posset esse quod non possent commode: tamen possent absque penuria. iam enim dico quod canonicus Bononien. de centū florenis non posset commode sustentari: & tamen de xxv. sustentaretur absque penuria. Idem dico de monialibus: nam in illa commoditate inspicitur consuetudo regionis, & qualitas personæ: vnde licet non possum cōmode sustentari, tamen possum sine penuris. Penuria enim secundum deriuatores habet in se egestatem, indigentiam, & defectum necessariorū. Hoc ergo voluit constitutio, quod constitutæ in monasterio non Mendicantium, non haberent necesse mendicare propter necessariorum defectum. Si autem considerato antiquo statu monasterij, vel alijs monasterijs ciuitatis non possunt commode sustentari, tamen possunt absque penuria: tenebit receptio: hoc enim ius nouum quod receptionem vitiat, extendendum non est: & sic obtinui.
Additio. Sint ergo canti qui articulos formant in ponderando verba. & facit qđ dicā j. de homi. c. 1. super ver. Christianorum. & c. 2. in prin. & de vsu. c. 2. in prin. Ioan. And.
e ¶ *Sustentari.*] de instit. c. 1. & cap. auctoritatem. de vita. & honest. cleric. quoniam vt ait. in antiq.
¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem, & ipsius solutionem.*
f ¶ *Irritum.*] hoc speciale dictum videtur in talibus monasterijs feminarum: Secus puto in monasterijs virorum. [Idem Ioan. Monac. et Archid.] licet enim & in illis vltra quàm sustentari possunt, recipi non debeant: si tamen fuerint recepti, tenebit: quia & hominum cœtibus se immiscere, & sibi vitæ necessaria acquirere possunt. de consecra. dist. 5. nunquam.

g ¶ *Domino temporali.*] in ecclesiastico enim secus: quia ille de necessitate illas per procuratorem ad hoc faciendum admittere debet j. eod. §. episcopus.
¶ *Glossa sequens signat contrarium, & soluit.*
h ¶ *Homagium.*] contra ī. de regul. iur. c. vlt. Sol. pro spiritualibus non præstatur homagium: quia illud est simonia. ī. de simonia. ex diligenti. sed pro temporalibus iurisdictionibus vel similibus bene præstatur: & sic intelligitur hoc. ad hoc 18. dist. si episcopus & ī. eod. lib. de appel. Romana. §. debet. in Authent. quomodo oport. episcopos. §. illud. colla. 1.
i ¶ *Præstet.*] & sic iuratur per procuratorē: vt 63. dist. tibi domino. vbi de hoc.
k ¶ *Eum.*] dominum temporalem.
l ¶ *Societate.*] habebit secum duas vel plures ex antiquis monachabus, & capellanos suos, & incedat honeste. Ioan. And.
Additio. Abbatissa igitur non exeat sine societate: Valet enim societas ad suspicionem tollendam. 18. q. 2. diffinimus. in fine. & 34. dist. fraternitatis. vide quod dixi post Hierony. de præsump. cum in iuuentute. post princip. Sicut & ad informationem morum. 12. q. 1. cap. 1. poterit & secum habere suum spiritalem patrem. 18. quæst. 2. in decima. Archidiac.
m ¶ *E uestigio.*] id est, statim, vel continuo.
Additio. Idem verbum ff. de nego. gest. diuortio. post princip. Ioan. And.
¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem de ratione diuersitatis quam soluit.*
n ¶ *Fraudem.*] sic ī. eod. lib. de iud. mulieres. Sed ibi pœna excommunicationis imponitur: hic non: forte ratio fuit iudicialis auctoritas, propter quā ibi magis delinquitur.
o ¶ *Partibus.*] Anglicorum & Normannorum. Et volebant forte quod licet possent per procuratorem agere, tamen illos haberent constituere in præsentia iudicis, & releuare & cauere. Ioan. And.
p ¶ *Inducat.*] merito igitur potuit Papa super hoc legem dare. ad idem ī. eod. lib. de foro competenti. cap. vlt. & de iureiuran. licet. j. de sentent. excommunica. decernimus. Ioan. And.
¶ *Glossa sequens obijcit, & soluit.*

¶ Secundum enim esset hoc sane probatio ut opponere ad aduersarium sustinendum. & est si. quod dixi de lib. oblat. c. vlt. in 6. Io. And.

† Vide concilium Triden. sessio. 25 titu. de Regularibus & Monialibus, cap. 5.

Receptio monachorum facta vltra facultates conuentus an valeat.

† Nota Domin. & Phil. quod vel ba rogamus in materia præcepti sonat præceptiue glo. 11. q. 3. cap. rogo. not. in l. age. C. de transact. & quo vide Tiraquellum tract. de pœnis temperandis aut remitten. causa. 15.

Societas tollit suspicionē, & mores informat.

cramenta, lites, vel quicquid aliud, ipsa per procuratores earum fieri faciāt, & tractari[a].

¶ *Ordinarij locorum in subiectis monasterijs propria, in exemptis Apostolica auctoritate clausuram procurare debent: nec est propter hoc in alijs casibus iurisdictio in exemptos eis attributa. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Et quoniam parum esset condere iura, nisi essent qui ea executioni debitæ demandarent[b], Patriarchis[c], Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis vniuersis districte in virtute sanctæ obedientię, sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ præcipiē do mandamus, quatenus eorū quilibet in ciuitate ac diœcesi propria, in monasterijs Monialium sibi ordinario iure subiectis sua[d], in ijs vero quæ ad Romanam immediate spectant Ecclesiam sedis Apostolicæ auctoritate: Abbates vero & alij tam exempti quàm non exempti prælati ecclesiarum, monasteriorum, & ordinum quorumcūque in monasterijs huiusmodi sibi subiectis de clausura[e] conuenienti vbi non est, ipsorum monasteriorum expensis, & fidelium eleemosynis, quas ad hoc procurent diligentius facienda, & de ipsis Monialibus includendis quamprimum commode poterunt prouidere procurent: si diuinæ, ac nostræ indignationis voluerint acrimoniam euitare: contradictores atque rebelles per censurā ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo: inuocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij secularis[f]. Per hoc[g] autem in monasterijs exemptis ordinarij locorum, quo ad alia nullam sibi credant iurisdictionem, vel potestatem aliquatenus attributā.

TITVLVS XVII.

De religiosis domibus.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi.

¶ *Non licet nouum ordinem vel religionem aut habitum nouæ religionis creare & assumere. Et reuocati sunt ordines Mendicantium per Papam non approbati, creati post concilium. Dominicus.*

CAP. VNICVM.

Religionum[h] diuersitatē nimiā[i], ne confusionē induceret, generale concilium[k] † consulta prohibitione vetauit †. Sed quia non solum importuna[l] petentium inhiatio illarum postmodum multiplicationem extorsit, verumetiā aliquorū præsumptuosa[m]

---

a ¶ *Tractari.*] sed nonne hoc est ius commune omnium mulierum, quòd personaliter non trahantur ad iudicium. ī. eod. lib. de judic. mulieres. sic q non trahantur inuitæ: Sed istæ non debent etiam volentes trahi, vt ibi, in §. cæterum. & hic.

h ¶ *Demandarent.*] i. ī. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. præterea. & ff. de orig. iur. l. 2. §. post originem.

c ¶ *Patriarchis primatibus.*] ista sunt nomina diuersa, tñ idem est officium. 99. dist. c. 1.

Additio. Archid. satis hic instat in his, repetens quod legitur. & not. 21. dist. cleros. post princ. dicit autem q de illis patriarchis loquitur hic, de quibus ī. de priuileg. antiqua de primatibus autem habetur 18. dist. s. c. 75. dist. de persona. 3. q. 6. hęc quippe. 6. q. 4. si inter. 24. q. 4. sicut excellentiam. de maior. & obed. cap. fin. de dilat. cap. fin. in antiq. Ioan. And.

d ¶ *Sua.*] auctoritate. quod est ī. Ioan. And.

e ¶ *Clausura.*] faciēda. quod est ī. Ioan. And.

f ¶ *Secularis.*] 23. q. 5. prodest. & exhibebitur non ad præiudicandū, sed ad ea quæ Deo sunt placita exequendum. ī. de offic. ord. c. 1. in antiq. & possunt ad hoc compelli. 24. q. 5. administratores.

g ¶ *Per hoc.*] protestatio quædam. simile ī. eod. lib. de elect. vbi periculum. §. præterea. & ī. de hære. ad abolendā. in fi. saluo eo quod habes in cle. eo. tit. attendentes. in prin. Io. And.

[Margin: Not. glo. referendo ad tex. q ordinarij locorū possunt facere statuta ad obseruantiam iuris cōmunis, exaggerando pœnas iuris cōmunis. not. c. vt singulæ. de offic. archipresby. c. administratores. 23. q. 1. Do cto. Fonta.]

DE RELIGIOSIS domibus.

[Margin: Continuatio domini Helie.]

¶ *Dictum fuit supra per discursum titulorū præcedentium de regularibus et religiosis, qualiter obligantur religiosi per tacitam vel expressam professionem, & de eorum statu. Nunc videndum est de ipsorum domibus: ideo ad nos informādum ponitur rubrica de religiosis domibus. vel sic: Visum fuit supra de personis & statu religiosorum tamquam de dignioribus: nunc videndum est de ipsorū domibus, ideo ponitur rubrica, de religiosis domibus.*

Religionum.] Illud cap. diuiditur in quatuor partes: In prima parte Romanus Pontifex repetens ius antiquū & ordines Mendicantes nō confirmatos per Papam inquantū processerunt de facto, reuocat. In secunda parte: ibi, *Confirmatos*. prouidet de ordinibus approbatis q professores eorum possunt remanere loca nō vēdendo, nec aliquid innouādo. Tertio: ibi, *Sane*. dicit q ista cōstitutio nō extēditur ad Mēdicantes, qui præcesserūt conciliū. In quarta parte quæ incipit: ibi, *Ad hæc*. concedit personis ad quas ista cōstitutio extenditur, vt possint transire ad ordines approbatos.

[Margin: Casus litteralis domini Helie.]

Casus. Cum ex multitudine & diuersitate religionum, quæ diuersitas erat tā in modo viuendi, quàm in diuersis habitibus, emanauit concilium generale, quod approbauit certos ordines, & reliquos reprobauit: postea quidam de nouo inuenerunt nouos ordines, & quidam à Papa obtinuerunt approbationem illorum ordinum, alij non obtinuerunt: Vnde Papa statuit, vt illi ordines qui habuerunt approbationem Apostolicā, q professores in illis ordinibus remanerent quamdiu viuerent, sed q nullum de nouo reciperent ad professionem: & sic illis professoribus mortuis esset extincta illa religio. Vlterius Papa statuit, q isti non possent noua loca acquirere, nec alienare loca acquisita, sed bona eorum reseruauit Papa suæ dispositioni. Circa vero alios ordines non approbatos & inuentos de nouo post concilium, statuit Papa, q professi non maneant in illo ordine: sed Papa dat eis licentiam, vt possint transire ad aliam religionem etiam laxiorem, & voluit Papa, q ista cōstitutio non comprehenderet Prędicatores, & Minores, Carmelitas, & Augustinenses: sed vult Papa, q illi possint noua loca acquirere: nam longe ante istā constitutionem Prædicatores, Minores, Eremitæ, & Carmelitæ obtinuerant confirmationes suarum religionū: sed erant alij Mendicantes, qui de nouo inuenerant nouū ordinem, & nondum obtinuerāt approbationem à seda Apostolica: vnde isti qui erāt recepti ad istos nouos ordines, non habebant facultatem recipiendi aliquem ad sepulturā, nec prædicandi publice. Not. primo, q diuersitas religionum inducit confusionem. Not. secundo, q propter importunitatem petentium quandoque conceduntur non concedenda. concord. sunt in glos. & pondera text. quia talis concessio non videtur libera, sed extorta: quod not. pro statutis quæ requirunt liberam cōcessionem: quia illa non est esla libera. Dominicus.

¶ *Prima glos. diuidit & summat.*

h ¶ *Religionum.*] In prima parte repetens ius antiquū ordines Mendicantes inuentos post concilium non confirmatos per ipsum, inquantum processerunt de facto, reuocat. In secunda parte quæ incipit: ibi. *Confirmatos*: de approbatis prouidet, q professores illorum possint in ipsis remanere nullū ad professionem recipiendo, loca noua non emendo, & vetera non vendendo sine licentia Apostolicæ sedis: irritans contra factū, & excommunicans facientes contrarium. In tertia parte quæ incipit ibi, *Sane*. constitutionem dicit ad Prædicatores & Minores non extendi propter euidentem vtilitatem ipsorum: nec ad Carmelitas vel Eremitas: quia concilium præcesserunt. In quarta parte quæ incipit ibi, *Ad hæc*. cōcedit personis singularibus ordinū, ad quos constitutio extenditur, vt possint transire ad ordines approbatos, sed non conuentus ad conuentum sine licentia Papæ. Ioan. And.

i ¶ *Nimiam.*] pene nil immensum bonum. Authen. vt determinatus sit nu. cle. in princi. collat. 1. nec in multitudine sacrificiorum propitiatur Deus. 14. q. 5. scriptum. de consec. dist. 5. non mediocriter. Et melius est paucos bonos, quàm multos malos habere ministros. ī. de æta. & quali. c. penult. ad idem ī. eod. lib. de rescrip. c. 2. cum suis concordan. Ioan. And.

k ¶ *Concilium.*] ī. eod. tit. c. vltimo.

l ¶ *Importuna.*] ī. eod. lib. de rescrip. c. vlt. de concess. præben. detestanda. de poen. dist. 5. importuna. in Authen. vt differ. iudic. in principio, &c.

m ¶ *Præsumptuosa.*] reus enim violatæ legis habetur, qui contra legem ausus fuerit sperare quod licitum non est. C. de peti. bon. sub. l. 1. in princip. lib. 10. contra legem autem est absque licentia principis nouum ordinem vel collegium[3] instituere, vt in prædicto c. & ī. eod. c. vlt. ff. de col. illic. l. 2. & 3.

[Margin: † Concilii Lateranensis sub Innocentio tertio cap. 13.]

[Margin: † Aliàs, vitauit.]

[Margin: 1 Gen. secula sex partes, hoc solū ponit prima, & tertiā diuidit i duas. Sed clerc Pisanus & Ioa. Mon. faciūtquinque & diuidunt solū tertiam in duas. i prima cōcur. vū glo. sed Boat. facit septē partes: de secunda etiā facit tres ibi, si vero. & ibi, personas. & duos i tertia, vt ī. Ioan. And.]

[Margin: 3 An autē scabēdo si li tamquā collegiū videat aliud approbare vide Felinum in Rubrica procemij Gregoriani.]

n ¶ *Repetita.*]

temeritas diuersorum ordinũ præcipue Mendicantium (quorum nondum approbationis meruere principium) effrænatam quasi multitudinẽ adinuenit: repetita[a] constitutione districtius inhibentes, ne aliquis decætero nouũ ordinem, aut religionem adinueniat, vel habitum[b] nouæ religionis assumat: Cunctas † affatim[c] religiones & ordines Mendicantes[d] post dictũ concilium adinuentos, qui nullã confirmationẽ sedis Apostolicæ meruerũt, perpetuæ prohibitioni subijcimus, & quatenus processerant †[e], reuocamus.

† In antiquioribus codicibus vt plurimũ legitur ita: Cunctos affatim religiones, & ordines, &c. quidã manuscriptum habet ita: Cunctos affatim religiosos, & ordines Mendicantiũ, &c.

† Aliàs, processerunt.

¶ Religiosi Mendicantes per Papam post concilium approbati & instituti, non possunt aliquem ad professionem recipere, domum vel locum de nouo acquirere, nec acquisita sine licentia alienare, nec extraneis prædicare, confessiones eorum audire, vel ad sepulturam admittere. Et contra factum non tenet: & contrafaciens excommunicatus est. hoc dicit. Dom.

¶ Confirmatos autem per sedem eandem, post idem tamẽ concilium institutos, quibus ad congruam sustentationem redditus aut possessiones habere professio[f] siue regula quælibet interdicunt, sed per quæstũ publicum[g] tribuere victum solet incerta mendicitas, modo decernimus subsistere[h] infrascripto: vt videlicet professoribus eorundem ordinum ita liceat in illis remanere si velint[i], quòd nullum deinceps ad eorum professionem[k] admittant[l], nec de nouo domum[m] vel aliquem locum acquirant, nec domos seu loca[n] quæ habent alienare valeant sine sedis eiusdem licentia speciali. Nos enim ea dispositioni sedis Apostolicæ reseruamus in terræ sanctæ subsidium, vel pauperum, vel alios pios vsus per locorum ordinarios[o], vel eos, quibus sedes ipsa commiserit, conuertenda. Si verò secus præsumptum fuerit: nec personarum receptio[p], nec domorum vel locorum acquisitio, aut ipsorum, cæterorumque[q] bonorum alienatio valeat: & nihilominus contrariũ facientes sententiam excommunicationis incurrant. Personis quoque ipsorum ordinũ omnino interdicimus quo ad extraneos prædicationis & audiendæ confessionis officium, aut † etiam sepulturam[r].

† In manuscriptis ita: ac etiã sepulturam.

¶ Reuocatio ordinum Mendicantium, Prædicatores, Minores, Eremitanos et Carmelitas non comprehendit. hoc dicit. Dominicus.

¶ Sane ad Prædicatorum, & Minorum ordines[s] (quos euidens ex eis vtilitas ecclesiæ vniuersali proueniens perhibet approbatos) præsentẽ non patimur constitutionem extendi. Cæterum Eremitarum sancti Augustini & Carmelitarum ordines, quorum institutio dictũ

a

a ¶ *Repetita.*] sic C. de epis. & cleri. repetita. C. de emen. Iusti. C. l. 1. in medio.

b ¶ *Habitum.*] hoc intellige in pluribus simul in eodem collegio habitantibus, & eandem religionem profitentibus: alias singularis persona sectas non inueniens, & seorsum habitans, nouum habitũ inducere sibi posset. 41. dist. parsimoniã.

c ¶ *Affatim.*] id est generaliter [Alleg. Guli. 23. dist. præterea. in fin. & hymnum, Primo dierum omnium. &, Summe Deus clementiæ. Eius significatio patet in his versibus.]

Si dicas affatim, tunc significabis abunde:
Affatim dicens, facunde significabis.

ADDITIO. Dicunt deriuatores, quod primum debet scribi per vnum f. & vltima littera n. secundum per duplex ff. & vltima literam m. & addunt versum:

Est afatos primi caput, affatimq; secundi Io. An.

d ¶ *Mendicantes.*] reprobatur mendicitas. 93. distinctio. diacont. vlti. licet paupertas non sit de genere malorum. 15. q. 1. illa. in fin.

Qualiter paupertas sit bona, vel mala, vide beatũ Thomã li. 3. contra Gentiles. cap. 13.

e ¶ *Processerant.*] de facto.

f ¶ *Professio.*] id est, religio vel regula quam profitentur. vnde quod sequitur, venit expositiue: & hæc sunt reperire in Minoribus & Prædicatoribus. s. de excess. præla. nimis 2.

g ¶ *Publicum.*] id est, publice faciendũ. ad idem de men. vali. l. vnica. li. 11. habent igitur eleemosynas quærere vnde viuant: quia certos redditus vel possessiones non habent, vnde sequitur incerta mendicitas.

h ¶ *Subsistere.*] Aliàs subsidere.

i ¶ *Si velint.*] quasi ad religionem aliam transire poterunt, vt in fin. c. dicitur, ad seculum non poterunt redire. secundum Guli. ad hoc s. tit. 2. non solum. & c. constitutionem.

k ¶ *Professionem.*] hic habes quod Papa per suam prohibitionem potest inualidare professionem factam in religione, vide Hosti. de regular. quia in insulis. in antiq. Domi.

l ¶ *Admittant.*] & sic definent in se ipsis. in Auth. vt deter. sit nu. cler. § sancimus igitur. colla. 1.

ADDITIO. Alleg. etiam Guli. in Auth. coll. 3. de mensu. ordi. ele. §. sancimus. Qui dicit, quod ne ecclesia videatur laqueum iniecisse: ex quo fuerant confirmati, omnes in vnum ordinem conflari debuissent, vt sic non exterminaret quod fecerat: subdit quod hoc aliàs factum fuit: puto quod loquatur de ordine Eremitarum sancti Augustini, qui ex pluribus ordinibus factus fuit. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. soluit duo dubia.*

m ¶ *Domum.*] veterem ecclesiam bene poterunt reficere. s. de Iudæ. c. Iudæi. & c. consuluit. & si legetur eis domus vt vendant, bene poterunt recipere [a] ex eleemosynis enim viuere debent: quia ex quo non debet apud eos remanere, non dicitur ad eos venisse, quia nõ dicimus versum, &c. ff. de in rem ver. si pro patre [§. versum. ad idem s. de verbo. sig. nam & ego] secundum Guli. & Gar.

a Vide Alexandrũ in l. apud Iulianũ. l. cõstat. ff. de lega. 1. Baldũ in l. cõquestio. C. de legat. & Abbatẽ & Decium in c. præsentia. extra de probation.

ADDITIO. vide quod ipse Guli. not. generaliter de Mendicantibus in Specu. eo. tit. §. 1. ver. 3. & vers. 4. & quod scripsi post Inno. & Host. de proba. in præsentia. super ver. minor annis. & de hoc per Cynum C. de episc. & cleri. Deo nobis. in vlti. q. de fratribus Minoribus dic vt in consti. Nicolai. Exijt. §. ad hæc cum fratres. de ver. sig. lib. 6. & in cle. exiui. eo. tit. §. cupientes. Ioan. And.

n ¶ *Loca.*] prosana: de alijs non erat dubium. s. de rerum permut. mancipia. Instit. de rerum diui. §. sacra.

o ¶ *Ordinarios.*] nec ordinarij hoc poterunt sine speciali Papæ mãdato vel licentia, per id quod s. dixi in text. ibi, dispositioni sedis Apostolicæ.

¶ *Glo. seq. resoluitur per q. & duplicem solutionẽ.*

p ¶ *Receptio.*] quo ad recipientẽ, sed forte sic quo ad receptũ, vt aliã laxiorẽ ingredi debeat. ad hoc s. tit. 2. non solũ. Arg. contra de reb. eccle. non alie. eo. lib. ca. hoc consultissimo. §. cõtractus. Vel dic, quòd si hunc tantum ordinem intendebat profiteri, nõ est obligatus, aliàs sic: & crederetur ei: quia non est verisimile quod sit immemor salutis suæ. 1. q. 7. sancimus. secundum Guli.

ADDITIO. Et remittit ad Spec. de sta. mo. ver. 19. & ver. 40. Archid. alleg. quod Deus cor interrogat. 14. q. 5. si quid. & decre. cum voluntate. s. de sent. excom. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. recit per q. in qua alleg. pro & contra.*

q ¶ *Cæterorumque.*] satis videtur quòd tantũ de mobilibus deberet intelligi: quia talia debent esse subiecta, qualia prædicata permittunt. de fide instru. inter dilectos. ad fi. & tales partes in substitutione fieri intelliguntur quales in institutione præcesserunt. Instit. de vulg. & pupil. substit. §. & si ex disparibus. & permisso eis manere in ordine, & ea sine quibus ibi esse non possunt [s] a Cum autem interdicatur eis officium prædicandi, & reliqua vt sequitur, de quo viuent, nisi interdum ornamenta & libros & similia vendant? In contrarium vf: quia verbum cæterorum, omnia comprehendit ff. de verb. signifi l. cæterorũ. & per verbum. cætera. in omnibus fit institutio hæredis. s. de testamen. c. Raynutius. Item verbum, loca, comprehendit immobilia. ff de verborum significa. locus. ad quid sequeretur cæterorum, si immobilia etiam sola cõprehenderet? Et præterea possunt sibi prouidere ordinem exeundo. secundum Guli. necessaria fuisset declaratio. [quod not. 56. dist. deinde. in prima glos. & ff. de procura. non solum. §. quæritur. Ioan. And.

[s] Remittit Gubel. ad Specul. de statu mona. ver. 4. Ioa. And.

ADDITIO. Quod verbum, cæterorum, comprehendat omnia, placet Archidia. qui etiam allegat quinquagesimam dist. vt constitueretur. & quod ibi not. de pœni. dist. 3. adhuc perfidi instant. ver. quem enim peccatorem. 15. q. 4. c. 1.

r ¶ *Sepulturam.*] prædicare [4] in aliena parochia non licet, nisi licentia habita à rectore. de hære. cum ex iniuncto. in antiq. absoluere alienum parochianum non licet sine proprij sacerdotis licentia. s. de pœnit. & remis. omnis. nec ipsum ad sepulturam admittere, nisi elegerit: & tunc parochiali relinquetur canonica. s. de sepul. c. 1. inter se autem ista omnia poterunt exercere: cum littera hic dicat, quo ad extraneos. Si ergo isti habebant priuilegium, vt quoslibet possent ad sepulturam admittere, illud cessat, &c.

4 Vide concilium Tridenti. sessio. 5. de reformat. cap. 2. & sessi. 24. de reform. cap. 4.

ADDITIO. Quod probat littera, omnino. Ioan. And.

s ¶ *Ordines.*] per hoc duos ordines fides illuminata est: & dicitur ecclesia exaltata. de excel. præla. nimis.

ADDITIO. In qua scilicet ecclesia isti duo ordines proficiunt, verbo, opere, & exemplo. secundum Gar. facit s. de vo. c. fin. Ioan. And.

a ¶ *Processit.*]

a ¶ *Præcessit.*]vnde tangi non debent, cum concilium. ne nimis. futura respiciat. ibi, ne quis decætero [in textu. ĩ.]
b ¶ *In solido.*]aliàs solito: & hoc detrahit Bonifacius de concilio Gregorij: sic enim dicebat littera, in suo statu volumus permanere, donec de ipsis fuerit ordinatum: intendimus siquidem tam de illis quàm de reliquis etiam non Mendicantibus ordinibus, prout animarũ saluti, & eorum statui expedire videbimus, prouidere. hoc est decisum. & dicebatur ꝙ Gregorius volebat aliquem Mendicantiũ dimittere, nisi Prædicatores & Minores: de non Mendicantibus tres, Cisterciẽs. & ordinem Nigrorum, & de Templarijs & Hospitalariis vnũ ordinem facere.
c ¶ *Ad hæc.*]id est præter hæc.
ADDITIO. sic 32. dist. ad hæc. alibi exponitur: id est, contra hæc. 14. q. 1. §. ad hæc. alibi, id est, circa hæc. 16. q. 3. §. potest. ad finem. versic. ad hæc. Archid. Ioan. And.
d ¶ *Totaliter.*] Not. nõ idem in toto quo ad totum, quod in parte quo ad partem: totus ergo ordo sacrorum vel conuẽtus ipsius ordinis ad alium ordinem vel conuentũ se transferre non poterit.
ADDITIO. Not. etiã Gul. licere singulariter, quod non licet vniuersaliter. alleg. ad idem ff. de rebus dubijs. cũ senatus. C. de Iudæis. l. 1. Ioan. And.

† Aliàs transferat.

cõcilium generale præcessit [a], in solido [b] statu volumus permanere.

¶ *Existens de ordinibus reuocatis, non collegialiter, sed singulariter ad alios ordines transire potest. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Ad hæc [c] personis ordinum, ad quos constitutio præsens extenditur, transeundi ad reliquos ordines approbatos licentiam concedimus generalem: ita quòd nullus ordo ad alium, vel conuentus ad conuentum se ac loca sua totaliter [d] transferat †, sedis eiusdẽ super hoc permissione specialiter nõ obtenta.

TITVLVS XVIII.

De capellis monachorum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Instituti in ecclesiis monachorum ad curam populi per episcopum ad ipsorum præsentationem: per eundem (si causa subsit) sunt destituẽdi. hoc dicit. Dominicus.*

DE CAPELLIS MONACHORVM.

Continuatio domini Helie.

¶ *Dictum fuit per discursum titulorum præcedentium de religiosis & eorũ domibus: nunc videndum est de eorum capellis: ideo ponitur rubrica, de capellis monachorum.*

PResbyteri qui.] Ponit dictum, cuius rationem interserit: ibi, *Cum debeant.*

CASVS. Ponamus ꝙ abbas sancti Cypriani habet aliquas ecclesias sibi donatas per episcopum Pictauẽs. cum consensu sui capituli, & illæ capellæ siue ecclesiæ sunt ipsi abbati subiectæ pleno iure, non tamen ad institutionem: quia institutio pertinet ad epm: & hoc loquendo de institutione auctorizabili respectu curæ, vt ponamus ꝙ abbas habet institutionem tituli collatiuam, tamen pro commissione curæ necesse est ꝙ institutus adeat epm pro committenda cura animarũ: vnde ad aliquam illarum ecclesiarum abbas instituit aliquem, & eps sibi commisit curam animarum: Or accidit ꝙ institutus ad illam ecclesiam perpetrauit delictum dignum priuatione: vtrum abbas possit illũ priuare? Respondet ꝙ non: sed illud spectat ad episcopum, qui sibi cõmisit curam animarum: quia eps poterit eum priuare, si subsit iusta causa. Ex his patet, ꝙ abbas vel inferior prælatus potest præscribere institutionem tituli collatiuam. Sed vtrum institutionem auctorizabilem possit ipse prelatus inferior præscribere? De hoc est magna controuersia inter doctores. Not. primo ex isto cap. ꝙ beneficia secularia debent esse perpetua: & quis non potest remoueri à beneficio pro libito voluntatis sui superioris. Not. ꝙ licet de iure communi dispositio beneficiorum in diœcesi epi pertineat ad epm: tamen de iure speciali dispositio commoda non est in dispositione episcopi: sed præsentatio spectat ad illum prælatum, vel etiam collatio: & episcopus instituit ad præsentationem alterius. Not. iuncta gloss. ꝙ licet institutio tituli collatiua, vel præsentatio pertineat ad inferiorem prælatum ab epo: tamen institutio auctorizabilis pertinet ad solum episcopum: ideo solus eps potest priuare institutum de beneficio ecclesiastico. Not. arg. ꝙ quandoque fit institutio in beneficio quo ad exercitium curæ tantum, & non quo ad principalem titulum beneficij. Not. ꝙ illud dicitur esse perpetuum, quod durat tantum ad vitam alicuius. facit ff. pro soc. l. 1. & vide. ĩ. de rescript. cap. fin. eod. lib. Dom.

¶ *Prima. glo. dicit quid declaret.*

e ¶ *Presbyteri.*]Emanauit ad declarationem decret. supra eod. c. 1. & eius quod ibi not. Inno. & Hostien.

CAP. VNICVM.

PResbyteri [e], qui ad curã populi p monachos in eorum ecclesijs prę sentãtur [f] epĩs, & instituũtur ab ipsis [g]: (cũ debeãt esse perpetui [h] †) consuetudine [i] vel statuto, quouis contrario non obstante, ab eisdem nequeunt ecclesijs (nisi per episcopos [k], & ex causa rationabili [l]) amoueri.

ADDITIO. Et Ioannes de Deo, lib. 1. q. 37.
f ¶ *Præsentantur.*]præsentationes tales fieri debent à prælato & conuentu de iure communi: consuetudo tamen potest contrarium inducere, vt ĩ. de his quæ fiunt à præla. ea noscit.
g ¶ *Ipsis.*] scilicet epis: & sic nõ pleno iure habent illas, cum ad eas nõ spectet institutio [ad curam populi] de priuicum & plantare.
ADDITIO. Dato & ꝙ institutus ad regimen ecclesiæ. de quo satis dixi de præbend. de monachis. Ioan. And.
¶ *Glo. seq. alleg. duas cõcord. & remittit: & subdit tria similia.*
h ¶ *Perpetui.*]nõ enim beneficia dantur ad tẽpus. 55. dist. præcepta. 70. distin. sanctorum. & de hoc de fil. presby. veniẽs. i antiq. sicut enim matrimonium carnale ad tempus non contrahitur, sic nec spirituale. de condi. appos. c. vlti. nec legitimi actus recipiunt diem. j. de regu. iur. actus. nec moribus nostris expedit temporales habere filios. ff. de adop. l. si tibi. aliàs ꝗ̃ si tum [vt ibi in glo. dicitur] Papa tñ potest dare prælaturas ad tempus, vt 7. q. 1. pastoralis. immutat enim substãntialia rei. de conces. præbend. proposuit.

† Dicito, perpetuus, quid significet, vide Fulgosium consil. 157. incip. in causa Benedicti. & Alexandrũ consil. 0c. incip. omisso mululo quo. in 1. vola.

¶ *Glo. seq. dicit quid reprobat, & dubium soluit.*
i ¶ *Consuetudine.*]contrarium not. Innoc. & Hosti. in prædi. decr. qui dicebant ꝙ ex consuetudine præscripta abbas tales potest remouere. Et not. ꝙ consuetudo reuocat statuta, sed non priuilegia: vnde hoc hodie facere poterunt, qui hoc habent ex priuilegio Papæ, sicut de Humiliatis fertur.
ADDITIO. & Præmonstrantensibus: & hoc dictũ placet Arch.
K ¶ *Per episcopos.*] intelligas remoueri per episcopos. quando per vicarios suos ad hoc mandatum habentes remouẽtur: vel per delegatos. ĩ. eod. lib. de offi. vic. licet. j. de reg. iur. qui per alium.
l ¶ *Causa rationabili.*]16. q. 7. inuentum. 56. dist. satis peruersum. & pro leui culpa non debet remoueri, vt in prædi. c. inuentum. & 68. distin. cap. 1.
ADDITIO. Non debet etiam quis remoueri pro grauis quæ in populi notitiam nõ peruenit. 30. q. 1. c. vlt. Ad hoc 50. dist. sacerdotes. & c. seq. & c. Ioan. And.

1 Intellige hoc dictum glos. sano modo, sicut notatũ est in c. 1. extra de trãslatione. in glossa sup verbo: vere Dei vicẽ. in hac editione.

TITVLVS XIX.

De iure patronatus †.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Donatio iurispatronatus laici facta loco ecclesiastico, etiam sine consensu episcopi, nõ tenet: tamẽ præiudicat iuri epi. hoc dicit. Dominicus.*

† De materia huius tituli vide quæ nouissime decreuit concilium Tridẽt. sessio. 25 de reformat. cap. 9.

C. VNI.

SI LAI-

DE IVRE PATRONATVS.

Continuatio domini Helie.

¶ *Dictum fuit supra, de præbendis & dignitatibus & alijs beneficijs ecclesiasticis tam secularibus quàm regularibus, verum quia illa beneficia aliquando sunt patronata: & dubitaret aliquis de effectibus iurispatronatus, & de ipso iurepatronatus: ideo ponit rubricam, de iurepatronatus.*

SI laicus.] Duæ sunt partes: secunda ibi, *Verum.* Prima ponit dictum: Secunda protestatur: ibi, *Per præfatam.* Secunda etiam ponit dictum, quod postea ampliat: ibi, *Et omnino.* Ioan. And.

CASVS. Aliquis laicus habebat iuspatronatus in aliqua ecclesia: quia forte eam fundauerat, id est, donauerat fundum ad eam ædificandam: vel eam ædificauit, vel dotauit, vel omnia fecit simul: iste laicus vult illud iuspatronatus donare illi ecclesiæ. & eam quietare, vt decætero sit in libera dispositione diœcesani: vel vult donare alteri ecclesiæ: vtrum possit sine auctoritate diœcesani? Vr ꝙ non: quia si laicus detineat decimas: tamen non potest illas donare alteri ecclesiæ sine consensu epi. cap. cum Apostolica. de his quæ fiunt à prælatus

sine

cus [a] iuspatronatus ecclesiæ sibi competens, eidem [b], vel alteri [c] ecclesiæ, seu loco religioso duxerit conferendum: huiusmodi collatio, quamuis absq; assensu episcopi facta fuerit, efficax est censenda [d]. Per præfatam tamen collationem iuri episcopi, qui eidem assensum non præbuit, nolumus in aliquo derogari [e].

¶ Laicus quadrimestre tempus habet ad præsentandum; ecclesia vero semestre, licet à laico acquisiuerit iuspatronatus. hoc dicit. Dominicus.

¶ Verum licet patronus laicus ad præsentandum tempus habeat quadrimestre [f] duntaxat: ecclesia tamen vel monasterium, cui † facta est à laico iurispatronatus collatio, tempus habet semestre [g]. Et omnino quantum ad præsentationem pertinet, non vt patronus laicus, sed vt patronus debet ecclesiasticus [h] reputari.

TITVLVS XX.

De censibus, exactionibus, & procurationibus.

¶ Innocentius quartus.

¶ Archiepiscopus volens prouinciam visitare, prius debet visitare ecclesiā, ciuitatē, & diœcesim propriā, clericos & laicos eorundē. hoc dicit. Dominic.

sine consensu capituli: sic in proposito videbatur, q laicus non posset iuspatronatus transferre in ecclesiam hoc consensu diœcesani. Non obstante ista ratione dubitandi, decidit Romanus Pontifex in contrarium, q laicus potest alteri ecclesiæ donare iuspatronatus si nę consensu diœcesani: cū per hoc non fit præiudicium ipsi diœcesano: & ideo ecclesia habebit collationem & præsentationē: sed diœcesanus habebit institutionem. Sed ponamus q laicus donauit iuspatronatus alicui ecclesiæ: vacat onne ecclesia patronata: verum ecclesia habebit tantum quatuor menses ad præsentandum sicut laicus? Vī q laicus habet tantum quatuor menses ad præsentādum: similiter ecclesia debet solū habere quatuor menses: quia succedit in locum laici: Tamen Romanus Pontifex ista ratione dubitandi nō obstante decidit in 𝔷trium: videlicet, q ecclesia habebit sex menses ad præsentandū: quia mutata persona, mutatur etiā qualitas ipsius bñficij. E: sic ecclesia habebit sex menses: licet patronus laicus, in cuius locū successit ecclesia, habet solū quatuor. Et sic ecclesia debet reputari vt patronus ecclesiasticus, & non vt laicus. Not. primo q laico pōt competere iuspatronatus. qđ verum est ex dispensatione iuris, sed nō de mero iure: quia iuspatronatus est annexū iuri spiritali, id est, institutioni quæ est ius spiritale: & de spiritali & eius annexis est idem iudicium: sed illa facultas fuit concessa laicis vt facilius inducerentur ad ecclesias ædificandas, vel dotandas: vnde illud iuspatronatus cōsistit in præsentatione ad ecclesiam patronatam: quia pro onus pōt eligere personam, dummodo eligat idoneam. Item istud iuspatronatus consistit in alio, videlicet in processione: quia cum patronus primum venit ad ecclesiā patronatā, ministri ecclęsiæ debent illi ire obuiā processionaliter, & eū in ecclesia recipere processionaliter. qđ verum est, qñ status suæ personæ illud requirit: puta, quia est rex vel dux: alias si status personæ non requirit, non deberet recipi processionaliter: nec ministri ecclesiæ debent illi obuiam ire. Item in alio consistit iuspatronatus: quia patronus in ecclesia patronata est præ cæteris honorandus in sessionibus & sepultura. Itē si patronus deueniat ad paupertatem, ecclesia tenetur ipsum alere de superfluo acceptis necessarijs pro ministris ecclesiæ. Not. q laicus pōt iuspatronatus donare alteri ecclesiæ sine consensu epi. Not. q laicus patronus ad præsentandum habet solum quatuor menses: sed persona ecclesiastica habet sex menses: & ideo eps non potest instituere absq; pręsentatione: nisi elapsis illis sex mensibus in persona ecclesiastica, vel quatuor in laico. Ratio diuersitatis est: quia qui grauatur in vno, releuatur in alio. l. cum qui. ff. de iniur. & quia laicus potest vnum præsentare, postea alium accumulatiue: & sic potest variare: & diœcesanus potest acceptare quem voluerit: ideo debet in alio grauari q non habet nisi quatuor menses ad præsentandum: sed clericus patronus nō potest variare: & sic grauatur in hoc: ideo debet in alio releuari, videlicet quia habet sex menses ad præsentandum. Sed quæritur qualiter dr̄ fieri præsentatio ad hoc vt clericus patronus non possit variare? Dicendum q sola datio litterarū patroni non dr̄ præsentatio: sed requiritur q fuerit facta præsentatio corporalis diœcesano. Et sic clericus ante illam præsentationē corporalem poterit variare. Hoc tenent doctores in clem. vnica. eo. tit. Ex quo sequitur, q si clericus patronus dedit duobus litteras præsentationis: si secundus fecerit maiorem diligentiam, & se præsentauerit conspectui episcopi, tenetur episcopus illū restituere. Not. q patronus potest dare iuspatronatus illi ecclesiæ, cuius est patronus. ad hoc ī. de testi. significauit.

¶ Prima glossa dicit quid approbat, & quid reprobat.

a ¶ *Si laicus.*] Hic approbatur opinio Damasi, Vincentij, Bartholomæi Brixien. qui hoc not. 16. q. 7. nemini. Et Innoc. & Hosti. qui hoc not. ī. eod. illud. & reprobatur opinio Ioannis not. in præfic. cano. & Goffre. & Bernard. not. ī. eod. illud. & c. cura. & in multis alijs capitulis.

AODITIO. Archid. hic ponit circa intellectum illius cap. nemini. 16. q. 7. ī. allegati. vbi etiam remittit in quantum de commutatione loquitur: quòd si laicus habet communionem cum ecclesia in patronatibus, poterit cōmutare, vt ratione societatis liceat.

quod aliàs non liceret. alleg. 23. q. 2. non potest.

¶ Glo seq. dat simile, quærit, & soluit.

b ¶ *Eidem.*] & sic ecclesia erit patrona sui ipsius: & sic in alijs casibus, cum scilicet priuantur patroni iure patronatus. ī. eo. tit. quia clerici. de pœnis, in quibusdam. cum similibus. Sed pone q capella est vnicū habens pśbyterum: quis præsentabit ibi presbyterum eū vacabit? Dico q si non est ibi alius patronus, eps prouidebit ecclesiæ: hoc enim dicimus regulare, cum ecclesia patronum non habet. per c. 16. q. 7. omnes basilicæ. & c. seq.

AODITIO. Si donetur epo iuspatronatus capellæ sibi subiectę. vide qđ scripsi. eo. significasti. in fi. vbi concordando opiniones cōtrarias Goff. & Host. distinguo, an epi habeat cōpatronum necne. Ioan. And.

c ¶ *Vel alteri.*] sufficit q redeat ad ecclesiam. ad idem ī. de his quæ fiunt à præla. cum Apostolica. 16. q. 1 c. viii. & res ad sui naturam redit de facili. 35. dist. ab exordio. ff. de pact. si vnus §. q si non vt totum.

¶ Glo. seq. allegat vnam concor. signat contrarium; dupliciter soluit: solutionem impugnat, & respondet.

d ¶ *Censenda.*] ī. eo. illud. Contrarium videbatur per decre. ī. eod. nullus. vbi dr̄ q nihil ecclesiastici iuris sine consensu epi transfertur in ecclesiam vel monasterium. Sed excipe iuspatronatus per prædictam decre. illud. Vnde de spiritalibus intendebat prohibere; sed non de spiritalibus annexis: sicut iuspatronatus. ī. de iudi. quanto. secundum Host. sed quia decre. illa est in illo titulo vt faceret ad titulum: satis videbatur etiam iuspatronatus prohibitum concedi sine auctoritate epi: sed satis facit ad titulum, inquātum vetat ne patronus donet ecclesiam sine consensu epi.

e ¶ *Derogari.*] aliàs derogaretur, si assensum prohibuisset, secundū formam quam habes ī. de dona. pastoralis.

AODITIO. Dic vt ibi: & hoc teneas, quod vbi agitur solum de translatione iurispatronatus, consensus epi illi donationi prętitus in nullo lęderet ius episcopale. Ioan. And.

f ¶ *Quadrimestre.*] non habebamus olim de hoc ita expressum textum, sed ita seruabamus per decre. ī. eo. c. 3. & c. cum pp̄ter. quę tñ hoc expresse non dicebant: habebamus gl. ī. de offi. ordi. cum vos.

¶ Glo seq. vect per obiect. & solu. demum soluit q. contra solu. alleg. vnā decret. soluit. alleg. aliam, & remittit.

g ¶ *Semestre.*] de concess. præb. in anōq. c. 2. Et sic not. q qui in ius alterius succedit, non vtitur eodem iure: 𝔷 regulam j. de reg. iur. is qui in ius. & ff. eod. tit. is qui in ius. & est hoc ideo: quia ex quo res facta est ecclesiastica, ecclesiastico debet iure censeri. Et idem dicebatur olim per decr. de præben. dilectus. vlti. in antiq. & per ea quæ ibi not. sic est etiam videre in conuentionibus: vbi ex persona successoris forus mutatur, vt in prædicta regula dixi. & bene facit hæc decr. ad quæstionem de excommunicato, qui donando cessit alteri actiones sibi competentes: an ille cui facta est cessio, possit illo excommunicato manente illas intentare, & terminauit Barth. Brixien. in quæstione veneriali: quidam cum esset. secundum Tanc. q sic: quia illud vitium excommunicationis personæ adhærens, ad successorem non transit: per l. ff. de diuer. & temp. præscrip. l. an vitium. & C. de acqui. poss. l. vitia. & idem Guli. in spec. de procu. §. vlti. circa princ. & ad hoc optime facit ī. qui ma. accu. pos. cum in tua. in fin. Arg. contra ī. de testi. licet ex quadam. sed illud in teste, vt ibi not. Item contra ī. eod. lib. de deci. c. 2. in fi. vbi soluitur in vltima glossa.

¶ Glo. seq. ponit primo tria exempla: secundo quærit, & soluit.

h ¶ *Ecclesiasticus.*] vnde legatus posset illas conferre. ī. eo. cum dilectus. non poterunt variare. ī. eod. pastoralis. priuatur si præsentauit indignum. quod dic vt not. ī. de offi. ordi. cū vos. Quid dices [1] si ecclesia & patronus laicus simul habeant præsentare: nunquid habebunt sex menses, vel quatuor tantum: vel alter sex, alter quatuor? Dico q habebunt sex menses: ita q ratione communionis priuilegium ecclesiæ transeat ad laicum, ad instar eius quod dicimus de eo qui habet rem communem cum pupillo. ff. quemadmod. ser. amit. l. si communem. ita quòd per ecclesiam consequetur, quod per se obsequi non posset. sim. ī. de concel. præben. cap. penult.

† In antiquioribus codicibus ita: cui facta est à laico iuris collatio patronatus.

[1] Vide notata per Archidiaconum in c. frater. 16. q. 4.

[1] Vide Iasonem in l. neque pa ctio. C. de transact. in 3. not. & in l. si emancipata. C. de colla.

sus in quo scriptura est de substantia actus: regulariter autem scriptura non est de substantia rei gestæ, vt in l. pactũ. C. de pact. Falsi in casibus hic enumeratis per gloss. & ad eã quotidie recurrimus. Postea Romanus Pontifex in §. *Procurationes*, inhibet sub pœna maledictionis æternæ, ne archieps visitans audeat recipere procurationẽ in pecunia numerata; etiam si procurantes & visitati voluerint eum procurare in pecunia numerata: sed q̃ solũ ipse recipiat expensas moderatas in victualibus. Item præcipit Romanus Pontifex, q̃ ipse archieps à visitatis non accipiat aliquod munus: q̃ si prium fecerit: ipse tenebitur restituere duplum illius muneris qđ receperit. Not. primo archiepm non posse visitare generaliter prouinciam, nisi primo incipiat à propria diœcesi. Not. secundo, q̃ si eps nõ potest accedere particulariter ad quemlibet locũ, debet conuocare laicos & clericos ad vnum congruũ locũ illius viciniæ. Do.

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS, & procurationibus.

Continuatio.

Dictum fuit supra titulo proximo de quodam iure competente in beneficijs ecclesiasticis: verum quia episcopi in beneficijs ecclesiasticis sibi subiectis habent aliqua iura; ideo ad nos informandum de istis iuribus annectitur rubrica, de censibus, exactionibus, & procurationibus.

† De materia huius decretalis, præter statuta in concilio Lateran. sub Alexandro iij. ca. 4. & in concilio Lateran. sub Inno. iij. cap. 3. vide omnino quæ nouissime sanciuit concilium Tridét. sessio. 24. de reform. cap. 3.

Romana. Istud capitulũ ponit formam, quam debet archieps obseruare volens suam prouinciam visitare. Et diuiditur in tres partes: In prima enim parte ponit quomodo & quãdo possit archiepiscopus suam prouinciam visitare: In secunda parte: ibi, *Sane*. ponitur quid debeat facere archiepiscopus in visitando suam prouinciam. In tertia parte: ibi, *Procurationes*. ostenditur quomodo, & in quibus rebus debeat recipere procurationem.

CASVS. Sicut episcopus debet suam diœcesim visitare: similiter archieps per totam suam prouinciam visitare: & non solum potest archieps visitare suam diœcesim particularem, sed etiã diœceses suorum suffraganeorum. Sed quæritur quam formam debet obseruare archiepiscopus in visitatione facienda? Respondet Romanus pontifex q̃ ipse debet incipere visitationem à capite, primo visitando capitulum suum & ecclesiam suam metropolitanã: deinde ecclesias suæ ciuitatis: deinde ecclesias suæ diœcesis: & postea poterit visitare diœceses suorum suffraganeorum: videlicet illam quam primo maluerit visitare. Sed si vnam semel incœperit visitare, illam non poterit dimittere, & incipere aliam visitare: qđ si fecerit, non poterit reuerti ad diœcesim semel visitatam: qđ verũ est, nisi fuerit requisitus ab epo illius diœcesis, ad quam vult reuerti: vel de consensu omnium suorũ suffraganeorum. Sed ponamus q̃ archiepiscopus cœpit visitare vnam diœcesim, & est vna ecclesia pauper, quæ non potest ministrare necessaria archiepo: quid debebit facere archieps? Respondet q̃ ipse poterit notificare duabus ecclesijs, vt conuocentur simul, & eum procurent: qđ verum est, si illæ ecclesiæ possint commode conuocari: si autem commode non possent conuocari, ipse archieps teneretur visitare illam ecclesiam pauperem suis expensis: hoc dicit præsens textus, vsque ad versiculum, *Postquam*; qui habet duos intellectus: Nam quidam intelligunt q̃ archieps non poterit visitare totam prouinciam, nisi semel in vita, nisi faciat qđ sequitur: videlicet q̃ ipse faciat prius cõciliũ, & de concilio suorum suffraganeorum ordinet, q̃ de cætero ipse visitabit totam prouinciam quolibet anno: & istud factum fuit vt archieps induceretur ad celebrandum concilium prouinciale. Alij autem intelligunt, q̃ in vno anno nõ poterit iterare visitationem, etiam si subsit iusta causa, nisi prius celebrato concilio suo prouinciali: & constituto in scriptis de cõi consensu suorum suffraganeorum q̃ possit iterare visitationem. Et si in prima visitatione dimiserit aliqua loca, debet in secunda visitatione incipere ab illis locis dimissis. Quod verum est, nisi videat q̃ alia loca prius visitata magis indigeant visitatione, quàm ista loca non visitata: quia ibi vigent mala magis quàm in alijs locis. Sed quæritur, quid primo debet facere archieps visitans? Rñdetur quòd primo debet prædicare verbum Dei: deinde debet inquirere de vita & moribus habitantiũ ibidẽ: videlicet clericorũ, laicorũ: & debet illos examinare sine iuramento: licet aliàs examinatio testis non valeat sine iuramẽto: Et si inueniat aliquos diffamatos, & crimina nõ sint notoria, nõ debet illos punire: sed debet denũtiare suo suffraganeo: hoc est ordinario, vt illos puniat s̃m exigentiã criminis. Quòd si crimẽ sit notorium, tunc archieps poterit illos punire: quia tũc cõstat de negligentia sui suffraganei: & tunc iurisdictio suffraganei est deuoluta ad ipsum archiepm. [*Cleros & populos*] appellatione populi, vniuersi ciues continentur: non autem comprehenduntur clerici: quia hic ponuntur tamquam diuersa: Ex quo sequitur q̃ si interdicatur populus alicuius loci, vel inducatur aliqua pœna populo etiã per iudicem ecclesiasticum, non comprehendũtur clerici: quia in istis odiosis verba stricte sunt accipienda. [*In scriptis:*] iste est vnus ca-

CAP. I.

Romana [a] † Ecclesia: & infra. Statuimus, vt quilibet archiepiscop[b]: suã volẽs visitare [b] prouinciam, prius [c] ecclesiæ suæ capitulum, ac ciuitatẽ & diœcesim propriam plene [d] visitare procuret: nec sit solum erga maiorum, sed etiam minorum [e] ecclesiarum, nec circa clericorum tantum, sed etiã populorum visitationem intentus. Et si commode, vel absque difficultate [f] accedere [g] ad vnãquanque non poterit: de pluribus locis ad vnum congruum [h] clericos & laicos [i] studeat conuocare, ne in illis visitatio postponatur.

Visitata sua diœcesi, archiepiscopus in parte vel in totum visitat omnia loca ecclesiastica, clerum & populum prouinciæ, procurationem à visitatis recipiendo. hoc dicit. Dominicus.

Deinde liceat ei per totã prouinciam [k], vel eius partem visitationis officium exercere, ciuitates & diœceses, suffraganeos suos & eorum subditos, cathedralium & aliarum ecclesiarũ capitula & monasteria, ecclesias & alia religiosa & pia [l] lo-

Prima glo. diuidit.

a Romana.] In prima parte dr̃ quomodo & qñ archieps possit suam prouinciam visitare. In secũda parte quæ incipit: ibi, *Sane*: dicit, quid in visitando facere debeat, & quæ crimina punire possit. In tertia q̃ incipit: ibi, *Procurationes*. dicit, quomodo & in quibus rebus procurationem recipere debeat.

ADDITIO. In quarta ibi, *Hanc autem*: constitutionem prorogat ad alios visitantes: & protestatur. Hostien. autem & Boatius diuidunt decre. in ix. partes, faciendo scilicet de quolibet §. partẽ. Sed Ioan. Mona. diuidebat in duas partes: dicens, quòd primo tangit formam visitationis per archiepm faciendæ: secundo ibi, *Hanc autẽ*: formã illã ad alios prælatos extendit: Prima verũ in duas; quia primo tangitur modus circa visitationẽ faciendã. secũdo, in §. *Procurationes*: circa procurationẽ recipiendam. Iterum prima in duas: quia primo tangitur ordo visitandi loca: secundo in §. *Sane*: modus illa exhortandi. Adhuc prima in duas: quia primo tangit ordinem visitandi capitulum ecclesiæ suæ, & ciuitatem & diœcesim: secundo. § *Deinde*: tangit ordinem visitandi prouinciam. Ioan. And.

b Visitare.] per se vel per alium, cum per se id non potest. ĩ. de offi. ord. inter cætera. 10. q. 1. epm. & quomodo tunc debeat solui procuratio, dic vt ĩ. eod. lib. de offic. ordi. episcopus.

c Prius.] à capite est edenda ratio. ff. de eden. l. argentarius. & q̃ alios corrigit, prius corrigat se & suos. 3. q. 7. iudicet. de statu regu. ea quæ §. si vero. in antiq. vbi de hoc.

Gl. seq. exponit: quærit, arg. pro & contra, soluit contrarium.

d Plene.] ita q̃ nulla parochia remaneat non visitata, dummodo commode visitari possit, & visitationis causa subsit: & sunt hæc redigenda ad boni viri arbitrium. Sed nunquid sufficiet synodum conuocare & plene inquirere? Videtur q̃ sic ĩ. de accu. sicut olim. 18. dist. quoniam. Sed dic q̃: quoniam in tam breui tempore non posset singulorũ inquisitio fieri: tũ quia ibi nõ cõueniunt oẽs clerici, & laici qui sunt visitandi, vt ĩ. patet. tum quia subijcienda est res oculis: & personæ præsentia multum operatur. ff. fin. reg. si irruptione §. ad officium. ĩ. de offi. deleg. c. vlt. §. is autem cui.

ADDITIO. De his in arbore consang. post prin. Ioan. And.

e Minorum.] ad hoc de appel. cap. de appellationibus. in antiq. cum suis concor. de præbend. maioribus.

f Difficultate.] forte propter niues vel glacies, vel aliud consimile. de ecclesi. ædific. ad audientiam. ff. si quis cau. l. 2. §. si quis iudicio.

g Accedere.] patet ergo q̃ ire tenetur: nec sufficit ad suam ecclesiam conuocare.

h Congruum.] id est honestum & communem, & sufficientem ad omnes recipiendos, prout erit possibile. ĩ. de fide instru. accepimus. ĩ. de priuil. cum personæ.

Glo. seq. quærit, & soluit.

i Laicos.] nunquid populus procurabit? Non: vt not. Ioan. 10. q. 1. placuit. & sic est consuetudo.

Glo. seq. ponit opinionem, quam reprobat.

k Prouinciam.] hoc intellexit Ber. [1] verum, si suffraganei erant negligentes: aliàs secus. Sed dic contra, vt ĩ. eod. c. vlt.

[1] Hostien. hic contra. quod vide cũ placuisse Innocẽ. Ioan. And.

l Pia loca.] hospitalia, xenodochia, & huiusmodi.

ADDITIO.

ca, cleros† & populos [a] libere [b] visitando, ac procurationes à locis tātum recipere visitatis [c].

Archiepiscopus post inceptam visitationem in vna dioecesi transiens ad aliam, ad primam redire non potest: nisi de nouo reiteret in tota prouincia. Dominicus.

Ex quo tamen aliquam de ipsis dioecesibus visitare coeperit [d]; numquam postea siue totam, siue partem eius visitauerit, reuertatur causa visitationis ad illam, priusquam omnes reliquæ ipsius prouinciæ dioeceses in toto vel in parte (quas secure visitare poterit) & sua [e] denuo fuerint visitatæ. Quòd si forte eadem dioecesis, vel aliqua ibi ecclesia plus aliis indiguerit visitari: tunc aliarū visitatione intermissa, redeat ad eandē, si à loci dioecesano† requisitus [f] extiterit, vel de omnium, aut maioris partis episcoporum eiusdem prouinciæ processerit consilio & assensu: ad quod iidē se pronos exhibeant, ne animarū profectus aliquatenus negligatur. Si vero malitiose [g] in his difficultatem adhibuerint: archiepiscopus licētiam super hoc à sede Apostolica postulet confidenter.

Expedita visitatione non reiterat illam archiepiscopus sine consilio suffraganeorū, et diffinitione in scriptis prius facta: debet tamen reincipere ab illis, qui in prima non fuerant visitati. hoc dicit. Dominicus.

Postquam autem semel omnes prouinciæ suæ dioeceses visitauerit, licitum sit ei postea (prius tamen suffraganeorum suorum requisito consilio [h], & ipsius [i] diffinitione [k] super hoc habita coram eis, quæ in scriptis [l] redigi volumus, vt possint† aliis esse nota) visitationē per eandem reiterare prouinciam iuxta modum superius adnotatum: etiam si non interueniat in hoc suffraganeorum ipsorum assensus, illam semper prouidentiam adhibendo, vt in posterioribus visitationibus, illas ecclesias, eosque cleros & populos prius visitet, qui non fuerant ab eo in prioribus visitati [m]: nisi magis sit aliis visitationis officium opportunum.

Archiepiscopus visitans debet proponere verbum Dei, inquirere de vita ministrorum, & de pertinentibus ad diuinum officium, absque iuramento: infamatos ordinariis denuntiet, & notoria crimina puniat. hoc dicit. Dominicus.

Sane huiusmodi impensurus officium, proposito verbo Dei, quærat de vita & conuersatione ministrantium in ecclesiis, & locis aliis diuino cultui deputatis, ac cæteris, quæ ad officiū ipsum spectant absque coactione [n] & exactione qualibet iuramenti, ad ipsorum emendationem per salubria monita† nunc leuia, nunc aspera, iuxta datam sibi a Deo prudentiam diligenter intendens. Quòd si

† Aliâs, denuo.

† Aliâs, possit.

† Not. hic quòd certo casu superior potest iudicare inferiores subditos sui de illius consensu: quamquam illi inferiores non consentiant: dummodo iudicet superior in dioecesi subditi, quia contra sine cōsensu inferiorum iudicare non posset. glo. in c. vt litigantes. ȷ. de off. ordina. Domi. & Philippus Fran.

† Vide omnino concilium Tridēt. sessio. 24. de reformat. c. 3.

ADDITIO. Grangias vero licet sint ibi priuata oratoria, non includit ȷ. eod. cap. si. Ioan. And.

Glo. seq. recitatur per quæstionem.

a *Et populos.*] non simul, sed separatim, cum talium vita sit separata. 12. q. 1. duo. nec promiscuis actibus officia sunt turbanda. C. de testa. consulta. & melius procedit inquisitio quæ fit sigillatim. de accu. inquisitionis. §. tertiæ. in antiq. & hoc verum si qualitas negotij hoc exposcit: alias in genere fiat inquisitio. ȷ. eod. sane.

b *Libere.*] scilicet ȷurisdictione, præscriptione vel appellatione nō obstante. de præscriptione. in antiq. c. cum ex officij. & c. accedentes. ȷ. eod. cap. vlt.

ADDITIO. Et supra de offic. ordi. licet. Ioā. And.

c *Visitatis.*] loca intelligo visitata: siue sint illa quæ personaliter visitat, siue illa quæ ad visitationem conuocat. ȷ. proxi. responso. in fine.

d *Coeperit.*] caueat quod complexit: alias in illa visitatione non poterit reuerti: vt sequit.

ADDITIO. Per quod not. Hostien. coepta cōplenda. C. de emen. Iustin. co. l. cordi. ad Sillania. l. vlti. in fine. fac. ȷ. de rescript. literis. Ioan. And.

e *Sua denuo.*] vt sic secundum modum superius dictum visitationē secundam incipiat.

f *Requisitus.*] ergo nō aliter: cum per exitum renuntiauerit visitationi illius anni [facit c. quod ad consultationē. de re iud. in antiq.] nisi in casu qui sequitur. si autem maior pars episcoporum prouinciæ cōsentiret ipsum reuerti, & dioecesanus episcopus contradiceret: adhuc reuertetur archiepiscopus, vt sequitur.

ADDITIO. 65. dist. c. 1. & 3. Host. & archidiaconus.

g *Malitiose.*] qui allegat fraudem, probare debet illā. ff. de proba. quoties §. qui dolo. sed eo quod indigentia est notoria, fraus præsumitur. ad hoc supra de renon. c. 2.

h *Consilio.*] in concilio quod annuatim facere debet. de accusā. sicut olim. in antiq. nec dicit hoc de assensu. ȷ. proxi. responso. quia siue concordent siue discordent, hoc diffinire ad ipsum pertinet. vt sequitur. ad hoc de arbi. cum olim.

i *Ipsius.*] scilicet archiepiscopi.

Glo. seq. soluit duo dubia.

k *Diffinitione.*] dicit Inno. quòd hoc modo fiet diffinitio: diffinimus per nos procedendum ad visitationem prouinciæ nostræ. & dixit quod à tali diffinitione cum sit super executione officij sui, non poterit appellari. de officio ordin. irrefragabili.

ADDITIO. Idem Host. & Archid. qui etiam dicunt non requiri quod hoc fiat causa cognita. Ioan. And.

Glo. seq. ponit 28. casus in quibus scriptura requiritur.

l *In scriptis.*] Not. casum in quo scriptura requiritur. Alius, cū quæritur de antiquissimo facto quo testibus probari non potest. ff. de prob. census. de præscr. ad audientiā. in anti. de probatio. cum causam. Tertius, in priui. ȷ. de priui. porro. Quartus, in dimissoriis 70. dist. extraneo. Quintus, in redeunte ad hæresim. 1. q. 7. saluberrimum. Sextus, in profitente. 27. q. 3. omnes feminæ. Septimus, in electione. de election. quia propter. in antiq. Octauus, in emphyteusi. C. de iu. emphy. l. 1. Nonus, in alienatione rei ecclesiasticæ. 12. q. 2. sine. 10. q. 2. hoc ius. de iis quæ fiunt à præla. c. 1. Decimus, quando appellatur ab interlocutoria. ȷ. eod. lib. de appella. cordi. Vndecimus, quando quis variat circa procuratorem constitutum. ȷ. de procur. c. 1. Duodecimus, quando hoc agitur, vt non valeat contractus, nisi in scriptis redactus sit. ȷ. de pact. c. 2. C. de fide instru. contractus. ȷ. de reg. iur. cōtractus. Decimustertius, in sententia excommunicationis. Decimusquartus, in requisitione transcripti sententiæ excommunicationis. ȷ. eo. lib. de senten. excom. cum medicinalis. Decimusquintus, in casu. ȷ. eod. lib. de electio. vt circa. Decimussextus, in casu ȷ. de off. ord. si canonici. eo. lib. Decimusseptimus, in casu. ȷ. eod. lib. de electio. fundamenta. Decimusoctauus, in donatione quæ excedit quingentos aureos. C. de dona. si quis argentum. Decimusnonus, secundum quosdam, in fideiussore. C. de fideiussorib. l. penultima. Vicesimus, in minore iurante se maiorem. C. si minor se maiorem dixer. l. 3. Vicesimusprimus, si pactū fiat cum aduocato de re mobili sibi danda. C. de suf. l. vnica. secundo respon so. Vicesimussecundus, in solutione debiti in instrumento publico contenti. C. de testibus. l. testium. Authentica. rogati. Vicesimustertius, si quis cauit de debito in scriptis ex causa antecedenti: & vult probare. C. de non numera. pecu. generaliter. Vicesimusquartus, in testamento in scriptis redigendo. C. qui test. face. poss. hac consultissima. §. hac cum humana. Vicesimusquintus, in delegato Papæ. de officio delega. cum in iure. in antiq. C. de mand. prioc. l. vnica. Vicesimussextus, in libello criminali vel ciuili. ȷ. de libel. obl. c. 1. 2. q. 1. legum. Vicesimusseptimus, in causa. ȷ. de tempo. ordi. c. 1. & 2. q. 1. legum. Vicesimusoctauus, in diffinitiuis. ȷ. eod. lib. de re iudi. c. vlt. [Vicesimusnonus, in eleemosynarum quæstoribus. de poen. & remiss. cum ex eo. in antiq. Tricesimus, in casu extrauag. Boni. proinde. in fine. Tricesimusprimus, in alia extrauaganti eiusdem quæ incipit iniunctæ. & hos duos addit Ioan. Mona. Tricesimussecundus, in casu de elect. causam. Tricesimustertius, in clemen. de iudi. dudū. Tricesimusquartus, in constitutione Io. execrabilis.] Et licet in supradictis requiritur scriptura, non tamen de necessitate in omnibus: aliàs autem regulariter instrumentis & testibus probari potest. supra de fide. instrumen. cum Ioannes. fit tamen probatio leuius, facilius, & securius per [a] scripturam. ff. de pigno. l. contrahitur.

m *Visitati.*] præsumuntur enim magis indigere: & ideo sunt primitus visitandi. ȷ. in §. quod si forte.

n *Coactione.*] à principio exigetur iuramentum, per quod occultum prodere constringatur: ex quo tamen sine iuramento referuntur aliqua corrigenda: poterit inquisitor super his exigere iuramentum.

ADDITIO. Idem Hostien. Io. Mona. & Archidi. & vide in Spec. de inquisitio. §. 2. versi. licet autem. & versic. vt autem. vsque ad fin. §. Ioan. And.

• In quibus casibus scriptura requiratur præter doctores hic, vide Abbatem in c. 2. de prob. Imolam et Barbat. in c. cum iure de offi. deleg. Felin. in Rubrica de constit. & Alexandrum cons. 91. lib. 4.

a Ad istā gloss. vide not. modernorum. l. siue apud acta. C. de transf. & Hip. in rub. C. ȷ. prob. personæ.

a De ali-

ctualibus à locis non visitatis. Not. quod delinquens contra tenorem c. 1. s. eod. tit. & lib. in §. procurationes. tenetur restituere duplum illius quod accepit. Not. vlterius iuncta glo. quod vbi venit imponenda pœna affligens personam, mitius puniuntur existentes in dignitate quàm alij inferiores: & hoc quando afflictio venit imponenda in pœna corporali: secus si imponeretur pœna pecuniaria: quia tūc grauius essent puniendi maiores quàm minores: Nam hic habemus quod pro eodē delicto grauius puniuntur archipresbyteri quàm episcopi. Not. vlterius, quod istud cap. quantum ad pœnā corrigitur per cap. seq. Not. insuper quare addatur pœna legibus prohibitiuis: videlicet propter audaciam peruersorum, qui non curant prohibitionem legis. Not. finaliter quid sit exigere: quia non est recipere à volente, sed potius extorquere ab inuito.

† Alias, subditos.

de aliquibus[a] orta fuerit infamia contra eos: ordinarijs ipsorum (vt super his solemniter inquirant) denuntiet, si viderit expedire. Notoria vero crimina, quę examinatione nō egeāt (cum super his merito notari possit ordinariorum negligentia[b] eorūdem) libere corrigat, pœnam pro illis debitam[c] infligendo.

¶ Visitator non in pecunia, sed victualibus recipiet procurationem moderatam: nec familia sua aliquid recipere potest etiam prætextu officij: nec ipse nec sui aliquod munus etiam oblatum recipient. hoc dicit. Dominicus.

¶ Procurationes autem recipiat secundum quod est in canonibus[d] † constitutum: nullā tamen pecuniam ipse, vel aliquis de sua familia, occasione alicuius officij[e], aut consuetudinis, seu quolibet alio modo earum nomine: sed in victualibus expensas tantum recipiat moderatas. Caueat insuper, ne ipse, vel quisquam suorum aliquod[f] munus quodcunque, sit, & qualitercunq; offeratur præsumat recipere: vt non quæ sua sunt videatur quærere, sed quæ Iesu† Christi. Quòd si fuerit contra præsumptum, recipiens maledictionem incurrat, à qua nunquam (nisi duplum restituat) liberetur[g]. volumus enim in his fraudem quamlibet penitus euitari.

¶ Forma visitationis præmissa seruari debet in episcopis & alijs prælatis inferioribus, regularium consuetudinibus exceptis. hoc dicit. Dominicus.

¶ Hanc autem visitandi formā ab vniuersis etiam episcopis, alijsque[h] prælatis ordinario iure suos subiectos † visitantibus, plene obseruari præcipimus: saluis[i] super hoc rationabilib9 & approbatis religiosorum cōsuetudinibus, & regularibus institutis.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunēs.

¶ Quia decret. Inno. iiij. supra proxi. non bene seruabatur in illo capitulo, quo præceperat procurationes in victualibus non in pecunia recipi, & non recipi munera, nec etiam procurationes in victualibus à locis non visitatis: illam confirmat, pœnas adijciens. Ioan. Andr.

CAP. II.

EXigit[k] peruersorum audacia[l], vt non simus sola delictorum prohibitione contenti, sed etiam pœnam delinquentibus imponamus[m]. Constitutionem[n] itaque felicis recordationis Innocentij Papæ quarti prædecessoris nostri editā super non recipiēdis in pecunia procurationibus, ac super receptione munerum visitantibus, eorumque familiaribus interdicta, quam multorum fertur temeritas præterire[o], volentes inuiolabiliter obseruari: eam decernimus pœnæ adiectione iuuandam: Statuentes[p], vt vniuersi & singuli, qui ob procurationē sibi ratione visitationis[q]

a ¶ De aliquibus.] de quibus interrogati de plano nil dicunt: & tunc denuntiabunt episcopis, vt inquirant secundum formam decre. de accu. qualiter 2. in antiq.

b ¶ Negligentia.] 1 d. dist. peruenit.

c ¶ Debitam.] scilicet statutam in iure. nisi ex causa fieret commutatio: aliàs arbitraria infligatur s. de offi. deleg. de causis.

d ¶ Canonibus.] 10. q. 3. relatum. s. eo. cum Apostolus. & cap. sopitæ. & cap. cum nuper.

e ¶ Officij.] scriptoris, sigillatoris, & similium officiorum.

Additio. Allegat Hostien. de simo. cap. 1. & 1. q. 2. sicut episcoporum. in Auth. vt iud. sine quo. §. hæc omnia. & §. sic igitur. colla. 2. Ioan. And.

f ¶ Aliquod munus.] ex hoc † tex. nota, quod visitans nō potest recipere aliquod munus: concordat in delegato quo ad non esculenta: sed quo ad esculenta quæ paucis possent consumi diebus, discordat: vt s. eo. lib. de rescript. statutū. §. in nullo. Dominicus.

† Ex fine huius glossæ constat eam non esse Ioan. And. sed ex lectura Dominici huc esse translatam.

† Hos canones habes in conciliis Lateranen. initio capitis citatis.

g ¶ Liberetur.] additur pœna. j. c. proxi.

h ¶ Alijsque.] scilicet archidiaconis, & plebanis. s. eo. cū Apostolus.

i ¶ Saluis.] ad hoc s. de sta. monac. in singulis.

EXigit.] Sunt tres partes. Prima ponit exordium. Secunda ibi, Constitutionem. finē decre. s. c. proxi. repetit addens mēsem. Tertia: ibi, Alioquin. pœnā apponit, distinguendo status deliquentium. Ioan. And.

† Alias deest dictio, Iesu.

¶ Episcopus vel alius ad quem pertinet visitare, non potest procurationē recipere in pecunia, etiam à volentibus: nec etiā in victualibus à locis non visitatis: nec etiam dona recipere debet: quòd si contrarium fecerit, punitur pœna hic contenta. hoc dicit. Istud capit. emanauit ad declarationē illius qđ dicitur in cap. præcedēti, in fi.

Casvs. Dictum fuit in §. procurationes. s. c. proxi. quòd exigentes procurationem pro visitatione in pecunia etiam à volentibus, vel in victualibus à locis non visitatis: & recipientes aliqua munera à personis visitatis, quòd ipsi tenentur restituere duplum illius quod receperunt sub pœna maledictionis æternæ: à qua absoluendi non sunt, nisi prius restituerint duplum illius quod acceperunt: Vnde multi non curabant de illa maledictione: Ideo Romanus pontifex per istud cap. aggrauat illam pœnam: videlicet quòd exigentes procurationem in pecunia numerata etiam à volentibus, vel in victualibus, restituant duplum illius quod acceperunt intra mēsem: aliàs elapso mense sunt interdicti: & si decederent durante interdicto, essent sepeliendi in terra profana, & non in cœmiterio. Et habet locum hæc pœna in episcopis & archiepiscopis: sed alij inferiores sunt suspensi ab officio & beneficio, donec restituerint illud duplum. Et posito quòd dantes munera vellent eis remittere: nihilominus accipientes tenentur illa restituere in duplum. Not. primo ex princ. cap. rationem quare fuerunt pœnæ inuentæ à iure, videlicet vt delinquentes abstineāt à malo saltē formidine pœnæ. cap. felicis. infra de pœn. Not. quod visitans non debet recipere procurationem in pecunia, sed in victualibus: nec debet exquirere delicatas epulas: sed communibus epulis debet esse contentus. Not. quòd visitans non debet recipere procurationem etiam in vi-

k ¶ Exigit.] quia decretalis Innocentij iiij. s. proxi. non bene seruabatur in illo capitulo, quo præceperat procurationes in victualib9, non in pecunia recipi: & non recipi munera, nec etiam procurationes in victualibus à locis non visitatis: illam confirmat, pœnas adijciens. Et bene dixit, exigit: quia magna ratio suadet ob maleficia pœnas solui. ff. de fideiuss. si à reo. §. id quod. & fuerunt sumpta hæc verba ex Authen. de depo. §. sed ne per hāc. colla. 6.

¶ Prima glo. ponit constitutionis causam.

† Vide concilium Trident. sessio. 24. de reformat. c. 3. §. quod si quisquam.

l ¶ Audacia.] in mala parte ponitur. sic 4. dist. factæ. C. de sepul. viola. pergit audacia. quandoque ponitur in bona, vt 8. q. 2. audacter. C. de iudi. rem nō nouam. in fin.

† An & quæ audacia sit peccatum, vide D. Thomam. 2a. 2. q. 127. art. 1.

Additio. Et 32. q. 5. si Paulus. ver. caue. dicit Ioan. Monac. quod audacia proprie est vitium: cuius vitij contrarium vitium est pusillanimitas, quorum medium est fortitudo. Ioan. And.

m ¶ Imponamus.] vt quos Dei timor, &c. de vi. & honestat. cleri. vt clericorum. 81. dist. plurimos. in fin. Et dicit Papa, cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine vltionis, quas Dei vel nostra reuerentia non coercet. j. de pœ. felicis. §. in præmissis.

¶ Glo. seq. specificat tria repetita hic.

n ¶ Constitutionem.] s. cap. proxim. §. 1. & §. procurationes. vbi tria statuta erant, quæ hic confirmantur apposita pœna. Primum, quòd procuratio recipiatur solum à locis visitatis: Secundum, quòd solum in victualibus: Tertium, quòd visitantes vel familiares munera non recipiant.

o ¶ Præterire.] maledictionis pœnam ibi appositam non curantes: nec excusantur quia multi: quia non minus ardebunt qui cum multis ardebunt. 2. q. 1. multi. in fi.

p ¶ Statuentes.] qđ s. c. proxi. in archiepiscopis dictum erat, hic ad omnes extenditur, quibus competit visitare.

q ¶ Visitationis.] in alijs ergo procurationibus, quæ debentur legatis, vel nuntijs Apostolicæ sedis, vel quæ debentur ratione consuetudinis, vel ratione pacti in fundatione vel consecratione appositi, non habent locum ex decret. de quibus habes supra eod. quanto. & cap. procurationes. & cap. cum nuper. & 18. quæst. 2. Eleutherius.

a ¶ Exigit.

a ¶ *Exigere.*]id est, ab inuito extorquere. ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si rem.

b ¶ *Pecuniam.*]secundum Innoc. & Host. Guil. & Gar. pro vecturis & ferraturis equorum pecuniam exigere possunt, si indigeant.

ADDITIO. Si intelligas de indigentia per quam impediretur visitatio, vera sit gloss. de regulis iuris. quod non est. in antiq. Ioan. And.

Bene renuit hic Inno. in c. procuration. eo. tit. vbi ibi scripsit super ver. procurationum, sed ipse tendit de ea parte quae delegatis & nuntiis loquitur. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionem.*

c ¶ *Volente.*] quod dic vt j. cap. proxi. Not. casum specialem in quo parificatur ista duo exigere, & à volente recipere. sic s. eod. lib. de rescrip. statutum. §. insuper. cum §. seq. sic. C. lib. 12. publicae laetitiae vel consulum nuntia. l. vnica. in fin. cum aliàs saepius sit licitum recipere quod non licet exigere. 18. distin. de eulogiis. de simo. dilectus. ff. d va. & extraor. cog. l. 2. §. est quidem.

¶ *Glo. seq. recitetur per quaestionem et opinionem.*

d ¶ *Munera.*]consulte facit visitans si ab omni munere se abstinet. 1. q. 1. sunt nonnulli. & s. eo. tit. c. proxi. §. pen. Credit tamen Gar. quod si modicum esculentum vel poculentum recipiat, quod non sit verisimile quod aliquem moueat: vel donantem pauperiorem faciat, non habet locum poena. arg. de simo. & si quaestiones. ff. de offi. praesi. l. plebiscito. quia talia nõ trahuntur ad munera. ff. de offi. procu. l. solent. ad finem. ad hoc. s. de dona. inter vir. & vxo. cap. vlt. s. eo. de rescri. statutũ. §. insuper.

In veteri exemplari dicebatur, sentiant, & ab ea re apposite indicat glossa hic in verbo interdictũ.

Exportandum non tunc edendum, vel bibendum: quia non esset dubitatio tunc ... bene facit, si ... Ioan. And.

debitam exigere^a pecuniam^b, vel etiam à volente^c recipere, vel aliàs constitutionem ipsam recipiendo munera^d, siue visitationis officio^e non impenso^f procurationem in victualibus, aut aliquid aliud^g procurationis occasione violare praesumpserint: duplum^h eius quod receperint, ecclesiae à qua id receptum fuerit, infra mensem reddere teneantur^i. Alioquin extunc^k Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi, duplum ipsum vltra praedictum tempus restituere differentes, ingressum sibi ecclesiae sentiant † interdictum^l. Inferiores^m vero ab officio & beneficio nouerint se suspensos^n, quousque^o de duplo huiusmodi grauatis ecclesiis plenariam satisfactionem impendant: nulla eis in hoc dantium remissione, liberalitate seu gratia valitura^p.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Visitator recipere potest procurationem in pecunia, volentibus visitatis: Sed vna die vltra vnam procurationẽ non recipiet, licet plura visitauerit loca. hoc dicit. Dominicus.*

e ¶ *Officio.*] quod qualiter exercere debeat, colligitur. 10. q. 1. placuit. s. cap. proxi. & §. sane.

f ¶ *Non impenso.*]ille cui ex ordinaria potestate competit visitare, impeditus per aliũ visitare potest: & ille visitans procurabitur, nõ ille qui commisit. quod dic vt s. de officio ord. si eps. eod. lib.

g ¶ *Aliud.*] 14. q. 3. plerique. de simo. intantum.

h ¶ *Duplum.*] 23. q. 1. militare. 18. dist. quoniam. 1. q. 1. concussionis. & c. sequen.

i ¶ *Teneantur.*] saluo eo quod dicitur. j. proxi. [Et vide quod ibi not. in 1. glo.] & tenetur etiam familia de eo quod percepit: & ipse episcopus tenetur de facto ipsorum. 76. dist. an putatis. s. eod. li. de elect. generali. §. vlti.

k ¶ *Extunc.*]elapso mense.

¶ *Glo seq. soluit duo dubia.*

l ¶ *Interdictum.*]nouerint: quod est. j. à tali poena incipit cũ istis maioribus: vt s. eo. lib. de offi. deleg. cap. 2. & si durante interdicto isti moriantur, non sepeliuntur in coemiterio: & si interim celebrent in ecclesia in suo officio sicut prius, irregulares efficiũtur: vt j. de sent. excom. is cui.

m ¶ *Inferiores.*] & sic magis punitur minor, quàm maior. de quo dic vt 40. dist. homo christianus. & s. de iureiur. cum quidam.

n ¶ *Suspensos.*] si interim celebrent vt prius, sunt irregulares: nec poterunt ab alio quàm à Papa absolui. s. de re iudi. cum aeterni. j. de senten. excom. cum medicinalis.

o ¶ *Quousque.*] ergo facta restitutione statim sunt absoluti sine alia sententia absolutionis. 81. dist. si qui. cum suis concor. de spõsa. non est. in antiq.

ADDITIO. Propter dubium satisdationis facienda esset declaratio. & vide quod not. in cle. de deci. capit. 1. ad fi. in glo. sic suspensi. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionem & solutionem, & remissionem.*

p ¶ *Valitura.*] Not. casum vbi rem meam vel mihi debitam remittere non possum. licet nil sit tam naturale, quàm voluntate domini rem suam in alium transferri. insti. de re. di. §. per traditionẽ. & de hoc dic vt dixi. s. eod. lib. de rescrip. statutum. §. si quid autẽ.

FElicis.] Sunt quatuor dicta: Primo recitat ius antiquum: Secundo ibi, *Verum.* illud temperat in parte secunda. Tertio ibi, *Adijcientes.* addit & declarat: Quarto ibi, *Caetera*: in reliquis ius antiquum conseruat. Ioan. And. Procuratio potest licite recipi in pecunia, sed non exigi. hoc dicit. Et sic per istud cap. est correctum cap. praecedens.

CAP. III.

FElicis^q † recordationis Gregorius Papa x. praedecessor noster prohibuit in concilio Lugduneñ.^r ne aliqui^s ob procurationem sibi ratione visitationis debitam exigere^t pecuniam praesumerent, vel etiam recipere à volente^u. Verũ quoniam rerum experientia^x nos instruxit, ex hoc tam personis visitantibus, quàm locis & ecclesijs visitatis multa incommodorum dispendia^y prouenire: concedimus^z, vt Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi, & alij quibus ex officio^a competit visitare, à volẽtibus ecclesiarum, & locorum visitatorum rectoribus seu personis, pecuniam licite recipere valeant pro sumptibus moderatis faciendis in victualibus, diebus quibus visitationis officium personaliter exercebunt: Adijcientes, quòd non liceat visitanti nisi vnam procurationem recipere vna die, siue vnum locum solum visitauerit siue plura †: etiam si locus quilibet visitatus ab illo sufficeret ad procurationẽ integram persoluendam^b: cum ci-

CASUS. Dictum fuit s. cap. proxi. quod habens visitare, potest à locis visitatis recipere procurationem in victualibus, sed non in pecunia, etiam à volentibus soluere in pecunia: Sed vtrum istud sit verum indistincte? Rñdet Romanus pontifex dicens, quòd illa constitutio vertebatur in grande detrimentum praelatorum, & etiam soluentium procurationem: ideo statuit, vt si quis velit conuenire cum praelato, poterit vt pro procuratione recipiat aliquam certam pecuniã: sed si velit procurare praelatum visitantem, non tenebitur dare pecuniam. & quo ad caetera remanet cap. praecedẽs incorrectum. Veruntamen dicit Romanus põtifex, quòd si eps velit visitare vna die plura loca, potest: sed non exiget nisi vnam solã procurationem: sed hodie praelati habent dispensationem à Papa visitãdi plura loca vna die: & à qualibet recipere integrã procurationẽ: & ista prohibitio cum sit à iure positiuo, potuit tolli per contrariam dispensationem: licet non deberet fieri sine iusta causa. Not. primo quòd Papa est ille, qui facit constitutiones in concilio. Not. secundo quòd quandoque ex antiqua constitutione inducitur incommodum: sed illa constitutio debet mutari ad hoc de consangui. & affi. non debet. in antiq. Dominicus.

† Vide concilium Trident. sessio 14 de refor. ca. 3. §. Sit tamẽ in optione eorum.

† Per hunc textum nulla prouisione pro exercitio diei assignata, non multiplicari, quamquam vno die faciat quod alius facilius occuparet ...

¶ *Prima glo. dicit vnde sit sumpta.*

q ¶ *Felicis.*] Ortum habuit ab his, quae not. Guil. supra cap. proximo, vbi dicebat se à domino Gregorio audiuisse, de mente sua fuisse quod hic statuitur.

ADDITIO. Et quomodo reuoluebat litteram, vt hunc saperet intellectum, vide ibi super verbo, non impenso.

r ¶ *Lugdunen.*]s. cap. proxi.

s ¶ *Aliqui.*] Inno. iiij. ^3 in archiepiscopis prohibuerat principaliter: & demum ad omnes extenderat. s. c. 1.

t ¶ *Exigere.*]circa hoc nil corrigitur vel mutatur.

u ¶ *A volente.*]hoc est quod infra recipit mutationem.

x ¶ *Experientia.*] sic s. eod. lib. de elect. quàm sit. cum suis concor.

y ¶ *Dispendia.*]presbyter ruralis, qui non habens nisi vnum gausape forte sine manutergio, & vnicum lectulum: quomodo procurabit, & hospitabit epm, cum nec forte domus sufficiat, posito quod abundarent reliqua: & eps quomodo in vili domo manebit ^4? Vtilis ergo fuit haec constitutio, quae tollit haec dispendia.

3 Legendũ hic videtur Inno. iiij. cuius est c. 1. hic citatum à glossa in manuscripto exemplari simpliciter legitur: Innocentius.

¶ *Glo. seq. ostendit quomodo ius antiquum renouatum est.*

z ¶ *Concedimus.*]hic O. releuauit ad A, idest, extremitas ad principium. 35. dist. ab exordio. Olim enim ab ijs qui procurationem victualium parare debebant inuitis procuratio in pecunia exigi non poterat 10. q. 1. relata. sed volentibus bene poterat in pecunia recipi, & certa summa taxari. 10. q. 3. relatum. idem est hodie per hanc decre. & est aequissimum, vt dixi in proxi. glo.

4 Portatio etiam victualiũ ad locum cõpetentem esset onerosa. Io. A.

a ¶ *Officio.*] satis hoc puto locum habere non solum in ordinario officio, sed etiam delegationis: cum vtrobique eadem sit ratio. non obstat quod j. dicitur, personaliter: quia intelligo quod cum personaliter visitant, pro suis victualibus à visitatis pecuniã recipiant: cum autem per alios, non ipsi sed illi victualia vel pecuniam pro eis recipient: vt s. eo lib. de offi. ord. si episcopus.

b ¶ *Persoluendam.*] aliàs enim posset totam ciuitatem vna die visitare: & tot procurationes recipere quot ibi essent ecclesiae; quod esset

esset absurdum [Et esset accessorium maius principali: vt dixi in text.]Numerus ergo procurationum non excedat numerum dierũ. ꝭ.eo.§.procurationes.

a ¶ *Caetera vero.*]scilicet circa exactiones statuta: & circa procurationes etiam in victualibus non recipiendis à locis non visitatis: & circa munera non recipiẽda à visitantibus, vel eorum famulis cũ pœnis superius statutis.

c ¶ *Pedagiorum.*] quid sint guidagia, & quid pedagia, vide ꝭ. de verb. sign. super quibusdam.

d ¶ *Canonico.*] pręd:cta decre. super quibusdam.

e ¶ *Ciuili.*] C. vect. noua instit. non pos. l. non solent. C. de sacrosanc. eccle. l. placet.

dem sufficere debeat, vt temporalia metat à locis personaliter visitatis, pro diebus quibus eis spiritalia subministrat. Cætera [a] vero in eiusdẽ prædecessoris cõstitutione cõtenta, in suo volumus robore perdurare.

¶ Idem.

¶ *Si vniuersitas vel singularis persona ecclesias vel ecclesiasticas personas compulerit soluere pedagia, vel guidagia, vel exactiones pro rebus suis quas causa negotiationis non deferunt, vel pro personis: singulares sunt excommunicati, & vniuersitas interdicta: nec prodest contraria consuetudo. Clericus hoc addit, quòd diœcesani quibus constat aliquos has sententias incidisse, illos publicare debent, & ipsas sententias facere obseruari. eod. titul. præsenti. Ioan. And.*

CAP. IIII.

Quamquam [b] † pedagiorum [c] exactiones tam iure canonico [d], quàm ciuili [e] regulariter merito sint damnatæ †; tanto tamen districtius ne ab ecclesijs & personis ecclesiasticis talia exigantur, prohiberi oportet, quanto si id fiat, maioris [f] inde transgressionis reatus incurritur, & offensa euidentior comprobatur. ¶ Cum igitur ecclesiæ, ecclesiasticęque personæ, ac res [g] ipsarum [h] non solum iure humano [h], quinimo & diuino [i], à seculariũ personarum exactionibus sint immunes: constitutionem [k] felicis recordationis Alexandri Papæ quarti prædecessoris nostri (qui statuit ecclesias & personas ecclesiasticas ad pedagia & guidagia penitus non teneri, nec ad exhibendum vel soluendum talia pro rebus suis proprijs, quas non causa negotiandi [l] deferunt, vel deferri faciũt seu transmittunt:) Volẽtes propter multorum insolentiam & abusum pœnæ adminiculo adiuuare [m], adijcimus districtius inhibendo (contraria consuetudine [n] quorumcunque, quæ dicenda est corruptela verius, nõ obstante) vt nec collegium [o], nec vniuersitas, nec aliqua etiã singularis persona cuiuscunq; sit dignitatis, conditionis aut status, à prę́fatis ecclesijs, aut personis, pro personis ipsis aut rebus prædictis [p] talia exigat, vel extorqueat, per se vel per alium [q], suo nomine vel etiam alieno [r], aut eas ad huiusmodi persoluenda compellat. ¶ Qui vero contra fecerint, si personæ fuerint singulares [s], excommunicationis: si autem collegium, vel vniuersitas [t] ciuitatis, castri, seu loci alterius cuiuscunque, ipsa ciuitas, castrum, vel locus interdicti sententias ipso facto incurrant: nec ab excommunicatione huiusmodi absolutionem, vel interdicti relaxationẽ obtineant, donec exacta plenarie restituerint †, & de trãsgressione satisfecerint [u] competenter.

¶ Idem.

¶ *Archiepiscopus visitare potest prouinciam, ac etiam iterare, licet suffraganei non sint negligentes: & tunc confessiones omnium audire, absoluere, & pœnitentias imponere. hoc dicit. Dominicus.*

Quamquam.] Primo ponit exordium: Secundo prohibitione: ibi, *Cum igitur*: Tertio pœnas transgressorum: ibi, *Qui vero*. Et hęc decret. plenius prouidet quàm Alexandrina. ca. quia nonnulli. infra de immunitate eccle. prouidisset: vt ibi dicã in princ. Ioan.

Pro intellectu huius cap. est præsupponendũ quid sit pedagium & guidagium: de quo in glo. in c. super quibusdam. de verborum signifi. in anti. Vnde sciẽdum, ꝙ pedagium dr̃ illud tributum, quod soluitur pro reb⁹ quæ trãsferuntur de vno loco ad alium: & in iure vocatur vectigal. Guidagiũ vero dr̃ illud tributum, quod datur pro salariãdis hominibus, qui secure conducunt transeuntes extra loca periculosa.

Casus. Certum est ꝙ tam constitutione diuina quàm humana clerici, ecclesiæ, & res clericorum sunt exemptæ, & immunes à præstatione exactionum, & tributorum, quæ consueuerunt præstari per homines seculares: Sed ponamus ꝙ aliquis fecit ꝯrium: quia ꝯ talem prohibitionem, quæ est tam à iure diuino, ciuili, quàm canonico, fecit istã debitam exactionẽ, & compulit clericos ad soluendũ pedagia, guidagia, & alias exactiones pro se vel pro reb⁹ suis: quæritur, qua pœna veniat puniendus? Rñdet ꝙ si sit persona singularis, quæ fecit istas exactiones: tunc ipso facto incurrit sententiam excõicationis: si autẽ sit vniuersitas vel collegium, puta cõitas vel vniuersitas scabinorum alicuius ciuitatis, tunc illa vniuersitas est supposita interdicto ecclesiastico: non autem incurrit excõicationem. Hodie autẽ emanauit cle. præsenti. eod. tit. quæ præcipit epis & alijs locorũ ordinarijs, vt ipsi publicent istas pœnas & sentẽtias: & præcipit illis sub pœna excõicationis, ne sint remissi in publicandis illis pœnis. Not. ꝙ si clerici transferant personas suas de loco ad locum, licet faciant causa negotiationis: tñ pro persona sua non tenẽtur soluere exactiones vel alia tributa: nec etiam si transferant res beneficiorum. Sed si transferant fructus patrimoniales causa negotiationis, tenentur soluere pedagia & alias exactiones: secus si necessitate sua; quia tunc non tenerentur soluere pedagia neque alia tributa.

b ¶ *Quamquam.*]Si vniuersitas vel singularis persona ecclesias vel ecclesiasticas personas compulerit soluere pedagia, vel guidagia, vel exactiones pro rebus suis quas causa negotiationis non deferunt, vel pro personis: singulares sunt excõicati, & vniuersitas interdicta: nec prodest contraria consuetudo. Clericus hoc addit, ꝙ diœcesani quibus constat aliquos has sententias incidisse, illos publicare debent, & ipsas sententias facere obseruari. eod. tit. præsenti. Ioan. And.

Additio. 16. q. 1. c. generaliter. §. placet. alias sub. §. nouarum. Ioan. And.

f ¶ *Maioris.*] scilicet ꝙ si exigantur à laicis [Idẽ Archidiaconus.]

g ¶ *Ipsarum.*]scilicet ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum: nã res clericorum eodem priuilegio gaudẽt, quo res ecclesiarum: vt 16. q. 1. similiter. & rationẽ ibi not. Ioan. & Ber. ꝭ. de pigno. ex literis. in glo. penul. nec est illud vniuersaliter verum: vt not. Io. 15. q. 4. cap. 1.

h ¶ *Humano.*] positiuo: vt dictum est ꝭ.

i ¶ *Diuino.*]legitur Ge. 47. vltra mediũ. Subiecit Ioseph. omnẽ terrã Aegypti Pharaoni, & cũctos populos eius à nouissimis terminis Aegypti vsque ad fines eius præter terram sacerdotum. & sequitur sic: ex eo tempore vsque in præsentem diem in vniuersa terra Aegypti quinta pars regib⁹ soluitur: & factum est quasi in legem præter terram sacerdotalem, quæ libera ab hac conditione fuit. Item Esdræ † .vij. vltra medium, vbi dixit rex Artaxerxes suis ministris: vobis quoque notum facimus de vniuersis sacerdotibus & Leuitis, cantoribus & ianitoribus & ministris domus Dei: vt vectigal & tributũ & annonas non habeatis potestatem imponendi super eos. & concordat ad hoc ꝭ. de immu. eccl. nõ minus.

k ¶ *Constitutionẽ.*] quã habes ꝭ. de immu. eccl. cap. 1. & pro parte eius mentẽ vide hic dec:sã.

l ¶ *Negotiandi.*]ad hoc de vi. & ho. cle. c. vlti. Et not. in ijs quæ negotiationis causa portãtur, nõ in proprijs, vel in ijs quæ portanẽ ad vtilitatẽ fisci, soluunẽ exactiones istæ. C. d̃ vect. & cõmiss. l. vniuers.

m ¶ *Adiuuare.*] ꝭ. eod. exigit. in princ.

n ¶ *Consuetudine.*]ad idem. ꝭ. eo. tit. & lib. Romana. § procurationes. ꝭ. de capel. mona. cap. vnico. cum simili.

o ¶ *Collegium.*] ex quibus hæc cognoscantur: vt not. ꝭ. de excess. prælat. dilecta.

p ¶ *Prædictis.*]proprijs scilicet, quas causa negotiationis non deferunt.

q ¶ *Per Alium.*] ꝭ. de reg. iur. qui per alium.

r ¶ *Alieno.*] 47. dist. sicut non suo. ꝭ. de reg. iur. quod alicui.

¶ *Glo. duæ seq. vitari possunt per duas quæstiones.*

s ¶ *Singulares.*] etiam epi: quia decre. quia periculosum. de sententijs suspensionum & interdicti loquitur [Idem Archidiaconus.]

t ¶ *Vniuersitas*] in collegium enim vel vniuersitatem excõicationis sententia proferri non debet. ꝭ. de sententia excõicationis. Romana. §. in vniuersitatem. vbi de hoc. & intelligo hoc etiã de vniuersitate vel collegio ecclesiastico [Idem in. Mo. & Archid.] vt ꝭ. de personis dixit in proxima. glo. & facit. ff. si ser. vendi. l. altius. & de not. ex lib. ven. c. vnico. de deci. quamuis. in antiq.

u ¶ *Satisfecerint.*]ad instar excõmunicati pro manifesta offensa. ꝭ. de

† Vide concilium Lateranẽ. sub Alexandro iij. c. 1. & concilium Tridẽt. sess. 60. 25. de reforma. c. 97.

† Ergo eas faciẽs probabit hoc sibi licere, ꝭ. cap. 1. de immu. eccle. l. 1. C. vecti. not. Demin. & Philippus.

† Nõ patri moniales Phili. cum glo. ipsarũ. in fine per glo. in d. l. 1. Lod Ro. in l. si publicanus. §. de rebus ff. de publ. Fonta.

† Esdræ 6.

† Per illã cõpulatiuã notant doctores non sufficere restitutionẽ (quæ cui fieri debeat dic vt Domin.) sed sequi per etiam pœnitẽtiã. c. sicut dignum. de homi. ad hoc de iure. quãque in fin. Fontana.

ỹ.de verbo.signifi.ex parte.1.& c.seq.ỹ.de sen.excom.solet.& c.venerabilibus.

P*Erpetuo declaramus.*] Sunt duæ partes. Secunda: ibi, *Potest etiam.* Et prima ponit dictũ da visitatione, iteratione, & procuratione. Secunda vitiat consuetudinem contrariam: ibi, *Consuetudine.*

CAP. V.

PErpetuo [a] † declaramus edicto, archiepiscopum posse, secundum tenorem constitutionis [b] felicis recordationis Innocentij Papæ quarti prædecessoris nostri super hoc editæ, suam prouinciam visitare libere, licet non sint eius suffraganei negligentes [c], & iterare [d] visitationem eãdem: ac procurationes à locis recipere visitatis: Consuetudine (si qua forsan ab ipsis suffraganeis, vel ab alijs [e] allegetur) præmissis [f] contraria non obstante [g]. ¶ Potest etiam idem archiepiscopus dum visitat, confessiones subditorum suffraganeorum audire, ac † absoluere [h] confitentes, & ipsis pænitentias iniungere salutares [i].

† Vide concilium Trid. sess. 24. de reforma. ca. 3. § A metropolitanis vero. vnde intelliges quali ter hodie procedat dispositio huius cap.

CASVS. Dictum fuit ỹ.eod.tit.& lib.c.1. q archiepiscopus non solum potest visitare totã suã dioecesim, sed etiã suam prouinciam, id est, dioeceses suorum suffraganeorum: vtrum illud sit indistincte verum, etiam si episcopi adhibeant diligentiam in visitando suas dioeceses? Respondet Romanus Pontifex q sic: & dicit, q licet episcopi non sint negligentes in visitandis suis dioecesibus: tñ nihilominus potent archiepiscopus illas dioeceses suffraganeorum suorum visitare: & non solum semel, sed pluries. & iterare secundum quod dictum fuit ỹ. eod. in c. 1. Sed vtrum archiepiscopus visitando prouinciam suam possit audire confessionem subditorum suorum suffraganeorum, & ipsis confessionibus auditis imponere pænitentiam salutarem? Respondet q sic. Et iste est vnus casus in quo archiepiscopus habet iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum: alios casus habes in c.pastoralis.de offi.ord.in anti.

† Non argumentando ex codice iure, ne beneficiar, debet absoluere cõfitentem, & pœnitentiam sibi imponere pœnitentiam. Et sic est hic text. cõtra glo. in verbo, audire.in cle. dudum.de sepultu.

Not. primo q ille dicitur libere exercere actum, qui potest alterius negligentia non expectata. Nota secundo casum, in quo archiepiscopus habet iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum, videlicet quo ad forum pænitentiale: sed tamen hæc potestas est limitata ad certum tempus. Domi.

¶ *Prima glos. dicit quod declaret, & corrigit.*

a ¶ *Perpetuo.*] Emanauit ad declarationem decret. ỹ. eod. Romanam. & correctionem eorum quæ ibi not. Ber. & ĩ. eod. nuper. & supra de accusat. sicut olim.

ADDITIO. Et Ioan. 9. q. 2. nullus Primas. & facit eadem causa & q. vlt. §. vlt. Ioan. And.

b ¶ *Constitutionis.*] ĩ. eod. c. 1.

c ¶ *Negligentes.*] contrarium not. Ber. in prædictis locis. sed aliud est visitare, aliud de criminibus inquirere, vt dixi ỹ. c. 1.

d ¶ *Et iterare.*] repete, secundum constitutionem, &c. quod est ỹ. & idem repetas in proxi. ver.

e ¶ *Ab alijs.*] puta subditis suffraganeorum.

f ¶ *Præmissis.*] visitationi, iterationi, & procurationi.

g ¶ *Obstante.*] ad idem. ỹ. c. proxi. cum suis concor.

¶ *Glossa sequens dat vnum simile: de alijs remittit.*

h ¶ *Absoluere.*] Nota casum in quo archiepiscopus in subditos suffraganeorum iurisdictionem habet. Item per totam prouinciam dat literas indulgentiarum. ĩ. de pænit. & remis. nostro. alios casus habes 9. q. 3. in summa. ĩ. de offic. ordi. pastoralis.

i ¶ *Salutares.*] non nimium austeras. 26. q. 7. alligant. & in eis imponendis consideret quæ leguntur de pænit. dist. 5. consideret. & ỹ. de homi. sicut dignum.

DE CONSECRATIONE ECCLEsiæ vel altaris.

¶ *Visum est supra de censibus: sed quia in consecratione ecclesiæ solent dari immunitates, & census imponi: ideo post rubricam præcedentem subiungit istam.*

S*I ecclesiam.*] Determinat quatuor casus. Secundus: ibi, *Secus.* Tertius: ibi, *Non sic.* Quartus: ibi, *Non vnum.* Ioan. And.

CASVS. Certum est q si quis per iniuriam aliũ verberet in ecclesia, & effundatur sanguis in ecclesia: item si effundatur semen hominis: q ecclesia est censenda polluta. Sed quid de coemiterio, ponamus q ecclesia aliqua fuit polluta: est aliquod coemiterium prope ecclesiam: vtrum fuerit coemiterium pollutum? Respondet q sic: quia est accessorium ad ecclesiam: & ideo antequam coemiterium illud fuerit reconciliatum, non debet in eo aliquis sepeliri. Sed quid e3, coemiterium aliquod fuit pollutum: vtrum ecclesia q̃ est iuxta coemiterium est polluta? Rñdet q non: quia ecclesia non est accessorium ad coemiterium: & maius dignum non trahitur ad minus dignum. Sed quid, ponamus retento priori themate, q aliquod coemiterium fuit pollutum: est aliud coemiterium illi cohærens, quia est ibi quidam paries diuidens vtrumque coemiterium: vtrum istud coemiteriũ censeatur esse pollutũ? Rñdet q nõ

TITVLVS XXI.

De consecratione ecclesiæ vel altaris.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Polluta ecclesia pollutũ est cœmiterium illi contiguum, sed non remotum. Pollutio cœmiterij ecclesiam non polluit, licet contigua existat. Polluto vno cœmiterio aliud illi contiguum pollutum non est, licet per portam de vno in aliud detur ingressus. hoc dicit. Dominicus.*

C. VNIC.

SI † ecclesiã [k] pollui [l] san-

[*Sanguinis.*] requiritur q sit effusio sanguinis humani iniuriosa: ideo si me defendendo effudam sanguinem in ecclesia: non propter hoc dr̃ ecclesia polluta: immo si quis se defendendo, suũ aggressorem in ecclesia occiderit, non est irregularis censendus. [*Contiguum.*] id est, sine medio: quia contigua sunt, quæ duobus extremis se contingũt.

Nota primo q ecclesia vel cœmiterium polluitur effusione sanguinis humani: & hoc qñ effusio illa sanguinis est iniuriosa: secus si iuste vel iocose fuerit facta: vel etiam si euenerit naturaliter sine aliqua percussione. Item requiritur q illa effusio sanguinis fuerit facta in magna abundatia: ideo si solũ essent effusæ duæ vel tres guttæ nõ diceretur ecclesia polluta. Not. vlterius, q etiã cœmiteriũ vel ecclesia dr̃ pollui per effusionẽ seminis humani. Et dicũt aliqui q requiriĩ q illa effusio fuerit adulterina: secus si matrimonialis. Hanc opinionẽ tenet Archidiaconus. Et rationẽ ponit ipse Archid. quia reddere debitũ est meritoriũ: sed glossa ista cõcludit 3rium: quia aliqua sunt illicita ratione loci, quæ alias de se sunt licita. nec obstat ratio Archidiaconi, q reddere debitũ vxori est meritoriũ: quia bene sequitur, reddere debitũ vxori est meritoriũ: ergo nõ meretur pœnã: sed non sequitur quin ecclesia sit polluta. Itẽ dicit Dominicus de sancto Geminiano quòd in omni loco nõ est reddendũ debitũ carnis. Nota q in cœmiterio polluto non sunt sepelienda corpora ante reconciliationem debito modo factam.

† De materia huius decretalis vide plane Turrecremata, et alios in c. ecclesijs. de consecrat. dist. 1.

Nota q polluta ecclesia etiã dr̃ pollutũ cœmiteriũ, si sit cõtiguũ ecclesiæ: ideo aliquis non debet in eo sepeliri: tñ non est necesse q reconcilietur cœmiteriũ: quia venit accessorie ad ecclesiã: ideo p reconciliationem ecclesiæ vr̃ cœmiteriũ esse reconciliatũ. Nota vlterius q paries intermedius diuidit res diuersas, vt censeantur res diuersæ. Nota q porta, ingressus, vel aditus non facit propter hoc contigua. Et istud facit ad quæstionem: & ponamus q habeo vnum domicilium, porta domicilij est in vna parochia, & residuũ est in alia parochia. quantum ad iura parochialia non sum parochian' illius ecclesiæ in cuius parochia est porta domicilij: sed sum parochianus illius ecclesiæ in cuius parochia est residuum domus.

¶ *Prima glo. dicit quid declaret, & ponit differentiam.*

k ¶ *Si Ecclesiam.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Hostien. ỹ. eod. tit. c. 1. proprie ecclesia dicitur consecrata: basilica non consecrata. de religio. dom. c. 1. Sed cõtra non consecrata polluitur, sed aliter reconciliatur. ĩ. eod. c. vlt.

ADDITIO. Quòd proprie ecclesia dr̃ consecrata, patet hoc de conse. dist. 1. non oportet. 16. q. 5. possessio. quandoq; ecclesia vocatur oratoriũ. ea. q. lator. 42. d. c. pen. & vlt. quãdoque vocatur domus orationis. 16. q. 7. & bne diximus. & ỹ. de immu eccl. cum ecclesia. quandoque dr̃ templum, vt ibi, & 88. dist. eiiciens. 1. q. 3. ex multis. 2. q. 7. accusatio. 2. responso. Alibi tabernaculum. de conse. dist. 1. c. 1. 36. dist. c. vlt. quandoq; domus Dei. 1. q. 3. non solum. & ĩ. tit. 2. decet. & est ratio: quia specialiter ibi Deus inhabitat: vnde ibi habitantes protegit: dr̃ enim domus esse tutissimum refugium. ff. de in ius vo. l. plerique. secundum Archid. And.

¶ *Glo. seq. recitatur per obiectionem & solutionem: secunda pars per quæstionem & solutionem: & solutionis contrario respondet.*

l ¶ *Pollui.*] quo ad opinionem hominum, qui eam pollutã quantũ in eis est † quæ enim sunt sancta coinquinari nõ possunt. 15. q. vlt. cap. vl. de coha. cle. & mu. vestra. & qd firmũ erit aut stabile, si sanctitas incorrupta corrũpatur. C. de episc. & cle. si quẽquã. & ob hoc dico, q si pollutio fuerit occulta, nõ debet recõciliari. Dicunt enim theologi, q ideo recõciliatur ecclesia, vt videntes laici ecclesiã sic lauari quæ nõ peccauit, cogitent intra se quantũ p lauatione peccatorũ laborãdũ sit. & probatur hoc iure: quia ecclesia nõ iudicat de occultis. 32. dis. erubescãt. de simo. tua. nõ obstãt de adult.

† Et est hoc expressum 1. q. 1. quod quidem in fi. Ioan. And.

significasti. quia dico ꝙ adulterium ibi publicum erat: quod patet ea eo ꝙ adultero indicta fuit purgatio.

¶ *Glo. seq. primo soluit 7. dubia in fine quarti, arg. pro & ꝯ, & soluit.*

a ¶ *Sanguinis*] humani & iniuriosi. [Facit de priuileg. tuarum. in princ. in antiq.] Vnde si ibi occidatur canis, vel humanus sanguis casu effundatur, vel si quis ibi minutionem faciat [1], ecclesia non est reconcilianda. & si sine sanguinis effusione occidat ibi homo, puta cũ tertorio ad collũ: bene reconciliatur propter criminis horrorem, sm̃ Hug qui not. hoc de consec. dist. 1. ecclesijs [2]. Et est casus ī. eod. proposuisti. vbi dr̃ ꝙ propter homicidia & vulnera reconciliatur ecclesia: non dicit an in eis fuerit sanguinis effusio necne. ad hoc ff. ad legem Aquil. qua actione. §. 1. Et si extra ecclesiã vulneratus ad ecclesiã fugiat, & ibi sanguinem spargat, non recõciliatur ecclesia. secus ꝯ̃rio [3], vel eũ sanguinẽ colligit in scutella. Si autem supra tectum, pone cũ sagita homo interficitur: Dixit ibi Hug. ꝙ non est facienda reconciliatio: quia extra ecclesiam vr̃ factum. [Eadem ratione dr̃ idem, quando sub ecclesia in cella, cauerna, vel spelunca ibi sita. ad vtrũque faciunt iura loquẽtia de ingressu ecclesiæ. ī. eod. lib. de offi. dele. c. 2. & ĩ. de sen. excom. ia cui.] Sed quid si sanctus vir ibi occidatur: nunquid reconciliatur ecclesia? Vr̃ ꝙ sic: quia iura indistincte loquuntur: & scelerattius est iustum & sanctum occidere quàm iniustum. 23. q. 5. si non licet. In ꝯ̃rium vr̃ cum ecclesia sanctificata sit, non polluta. [Ad hoc ī. eod. lib. de elect. fundamenta. post prin. vers. illi sunt. & 21. dist. quamuis.] Sed hoc verum est ex sanguinis effusi passione: sed ex ipsius effusi actione bene polluitur, iuxta illud: Actio displicuit, passio grata fuit [4]. Vnde primum teneas: locũ tamen sanguinis non lauabunt.

[1] Idem si occidatur sub lapide aut ligno cadente. Paul. per c. ecclesijs. ī. de conse. dist. 1. Font.

[2] Et Idem Arch. hic & ibi vt remittit. Io. And.

[3] Secundũ Vincen. ꝙ Io. not. ī. eod. proposuisti. in c. ſ. allega ff. ad legem. A. . . huic scriptura. Ioan. And.

[4] Seneca lib. 3. declam. . . . etiam vbi remedium est, . . . : scelus est occidere. Ioã. And.

guinis [a] aut seminis [b] effusione contingat, ipsius cœmiterium si contiguum [c] sit eidem, censetur esse pollutum [d]: vnde antequam reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis sepeliri: Secus si remotum fuerit ab eadem. ¶ Non sic quoque in casu conuerso sentimus, vt videlicet polluto [e] cœmiterio quamuis ecclesiæ contiguo, debeat ecclesia reputari polluta: ne minus dignum, maius [f], aut accessoriũ, principale [g] ad se trahere videatur. ¶ Nõ vnum, sed plura cœmiteria esse noscitur, quæ quamuis sibi cohærentia, pariete [h] tamen medio seiunguntur. Ideoque violato eorũ altero, alterum (licet de vno ad aliud per portam intermediam habeatur accessus) non propter hoc reputabitur violatum [i].

TITVLVS XXII.

De reliquijs & veneratione sanctorum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Festa xij. Apostolorum, quatuor Euangelistarum, & quatuor doctorum & confessorum ecclesiæ, scilicet Gregorij, Augustini, Ambrosij, & Hieronymi, sub officio duplici debent solemniter celebrari. Ioannes And.*

Additio. Si vir sanæ mentis seipsum occidat in ecclesia: vel vulneret irato animo ad sanguinis effusionem: ex quo publicum est, reconciliabitur ecclesia. Ad hoc sufficit quod scripsi ī. de sen. excom. contingit. super verb. excommunicetur. in fi. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. in quæstione duas contrarias op. recitat: secundam approbat.*

b ¶ *Seminis*] humani, non canum. Et intelligunt hic quidam de semine fornicario: vnde si vir cognoscit vxorem in ecclesia, non reconciliabitur. hoc tenet Hug. cuius glossas posuit Ioannes de consecra. dist. 1. ecclesijs. Vin. & Gandolphus. Sed ipse Ioannes ꝯ. qđ verũ puto. allegabat ff. de solu. l. quod dicimus. & hoc not. 31. dist. quoniam. 82. dist. ecclesijs. 33. q. 4. Apostolus. nam multa licita, ex loco sunt illicita. 2. q. 7. accusatio. de immu. eccle. c. 1.

Additio. Archidiaconus etiam tenuit, ꝙ coitus coniugalis non polluit ecclesiam: qui dicebat ꝙ licet in ecclesia non debeat regulariter debitum reddi vxori: si tamen petat & reddatur, non potest dici adulterium vel fornicatio. Facit de consecra. dist. 1. si motum. Ioan. And.

c ¶ *Contiguum*.] contigua dicuntur quorum extrema se contingunt.

Additio. Fuit dictum Aristotelis. 5. Phys. qui subdit illa esse contigua, quorum terminus est vnus. & idem datur exemplũ de aqua in vase: est. n. vasi contigua, sed in se cõtinua, &c. Io. And.

d ¶ *Pollutum*.] concor. ĩ. de sent. excom. si ciuitas. vbi idem de ecclesia interdicta distinguitur. Ioan. And.

e ¶ *Polluto*.] sanguinis vel seminis effusione, vt supra, vel quia ibi fuit aliquis excommunicatus sepultus. ī. eod. consuluisti. [Idem hic Archidiaconus.]

f ¶ *Maius*.] ad se trahere videatur: quod est infra; & hoc esse non debet. ī. eod. quod in dubijs. vbi de hoc. ad idem ī. eod. lib. de præben. c. antepenult.

CAP. VNICVM.

Gloriosus [k] † Deus in sanctis suis, & in maiestate mirabilis, cuius ineffabilis altitudo prudentiæ nullis inclusa limitibus, nullis terminis cõprehensa, recti censura iudicij cælestia pariter & terrena disponit; & si cunctos eius ministros magnificet, altis decoret honoribus, & cælestis efficiat beatitudinis possessores: illos tamen (vt dignis digna rependat) potioribus attollit insignijs dignitatum, & præmiorũ vberiori retributione prosequitur, quos † digniores agnoscit, & cõmẽdat ingentior excellentia meritorũ. ¶ Sic & alma mater Ecclesia eius sacra vestigia prosequẽs, & exemplo ducta laudabili, licet vniuersos in regnis cælestibus cõstitutos studijs honorare sollicitis & sonoris efferre præconijs nõ desistat: gloriosissimos tamen Christianç fidei principes, athletas Dei electos, iustos seculi iudices, lumina vera mũdi, videlicet Christi redẽptoris Apostolos numero duodeno [l] cõtẽtos, qui viuentes in carne prædictam Ecclesiã suo pretioso san-

g ¶ *Principale*.] quod esse non debet: immo potius econtrario. ĩ. de reg. iur. accessorium. cũ suis concord.

† Vide Cassaneum in catalogo gloriæ mũdi par. 3. consideratione 2. & multis sequentibus.

h ¶ *Pariete*.] paries igitur diuisionem inducit. ad idem ī. eod. lib. de electio. vbi periculum. §. in eodem.

i ¶ *Violatum*.] Nota ꝙ licet accessoriũ sequatur principale contiguum: non tñ sequitur accessorium etiam contiguum, vt hic: multo ergo minus principale sequetur accessorium, vt ī. proxi. responso.

DE RELIQVIIS & veneratione sanctorum.

¶ *Dictum fuit supra de consecratione ecclesiæ vel altaris: verum quia in ecclesijs consecratis solent poni reliquiæ sanctorum: ideo ad nos informandum ponit rubricam de reliquijs & veneratione sanctorum.*

Continuatio.

† Not. hic Pet. de Anch. ꝙ in paradiso vni etiam ordines dignitatũ. vide tex. 89. di. c. ad hoc. & Io. And. hic. Fons.

Gloriosus.] Primo Bonifacius ponit exordium de diuina prouidentia, quæ digniores extollit. Secundo ponit imitationem ecclesiæ militantis: ibi, *Sic & alma*. vbi facit tria: Primo commẽdat Apostolos, Euangelistas, quatuor doctores Ecclesiæ diuisim. Secundo: ibi, *Ideoque*. ponit præteritam prouisionem Ecclesiæ circa ipsorum excellentiam. Tertio: ibi, *Nos itaque*. ponit suam additionem de festis illorum sub officio duplici celebrandis. Ioan. And.

¶ Istud capitulũ solum habet quòd festa principalia xij. Apostolorum, quatuor Euangelistarum, & quatuor doctorum, scilicet Gregorij, Augustini, Ambrosij & Hieronymi debent celebrari sub duplici solemnitate: Vnde dicunt aliqui, ꝙ festum alicuius sancti dr̃ celebrari sub duplici solemnitate, quando in principio psalmi dr̃ tota antiphona, & iterum in fine psalmi dr̃ similiter tota antiphona. Et dicitur celebrari sub simplici officio & solemnitate quando antea psalmũ dicitur solum principium antiphonæ. Et dicitur Missa celebrari sub duplici officio, quando in Missa dicitur, Gloria in excelsis Deo, & Credo in vnum. Nota pulchrum exordium, in quo potes notare, ꝙ Deus in retributione meritorum magis amplificat illos qui plus meruerunt ex ipsorum operibus: & sic patet, ꝙ in gloria paradisi est differentia dignitatis quo ad maiorem & minorem gradum.

¶ *Prima glossa summat.*

k ¶ *Gloriosus*.] Festa duodecim Apostolorum, quatuor Euangelistarum, & quatuor doctorum, & confessorum ecclesiæ, scilicet Gregorij, Augustini, Ambrosij, & Hieronymi sub officio duplici debent solemniter celebrari.

¶ *Glossa secunda ponit nomina xij. Apostolorum.*

l ¶ *Duodeno*.] hoc dicit propter Paulũ, & illos qui non fuerunt de numero: Hi autem sunt xij. Petrus, Ioannes, Iacobus Zebedæi, Andreas, Philippus, Thomas, Bartholomæus, Mathæus, Iacobus Alphæi, Simõ, Iudas Iacobi: Et Matthias q̃ fuit ĩ locũ Iudæ Iscariotis.

Additio. Mathæi 10. & Mar. 3. Iudas Iacobi vocatur Thaddæus. Et de his omnibus habetur Lucæ 6. Ioan. And.

a ¶ *Quatuor*.]

guine plantauerunt, ipsam erigendo sublimiter, & disciplinis sanctissimis dirigendo: Reuerendissimos etiam patres, viros que clarissimos quatuor[a] Euangelistas Domini, per quorum diligentissima & fidelissima studia eidem Ecclesiæ sacra Euangelia illuxerunt: Egregios quoque ipsius doctores Ecclesiæ beatos Gregorium, qui meritis inclytus sedis[b] Apostolicæ curam gessit, Augustinum & Ambrosium venerandos† antistites, ac Hieronymum sacerdotij præditum titulo, eximios Confessores summis attollere vocibus, laudibus personare præcipuis, & specialibus disponit honoribus venerari. Horum quippe doctorum perlucida & salutaria documenta prædictā illustrarunt Ecclesiam, decorarunt virtutibus, & moribus informarunt: per ipsos prætetea quasi luminosas ardentesque lucernas super candelabrū in domo Domini positas, erro-rum tenebris profugatis, totius corpus Ecclesiæ tamquam sydus irradiat matutinum. Eorū etiam fœcunda facundia cælestis irrigui gratia influente scripturarū enigmata reserat, soluit nodos, obscura dilucidat, dubiaque declarat: profundis quoque ac decoris illorum sermonibus ampla ipsius Ecclesiæ fabrica velut gemmis vernantibus rutilat, & verborum elegantia singulari† gloriosius sublimata, coruscat. ¶ Ideoque circunspecta prudentia dictæ sedis (quæ actibus intenta salubribus, & operibus exposita pietatis, libenter & solerter exequitur quæ sunt Dei) præmissa sollicite digneque considerans, & debita meditatione perlustrās, ad diuini nominis honorem & gloriam, exaltationem catholicæ fidei, salutemque fidelium, merito censuit riteque prouidit, Apostolos, Euangelistas, & Confessores eosdem in vniuersali Ecclesia honorificentiæ potioris impendijs attollendos: vt ab ea tanto propensius honorari se sentiant, quāto ipsam præ cæteris excellentius illustrarūt. ¶ Nos itaque pijs ducti consilijs, dignisque studijs excitati, nonnullos† prædecessores nostros Romanorum pontificum (qui specialis deuotionis prosequēres affectum, aliquorum festa sanctorum sub duplici ordinauerunt officio celebrāda) imitari sollicite intendentes: eorundem Apostolorum, Euāgelistarum, & Confessorum festiuitates præcipuas (de fratrū nostrorum consilio & assensu) sub officio duplici[c] per vniuersas orbis ecclesias volumus, statuimus, & præcipimus annis singulis perpetuis futuris temporibus solemniter celebrari.

TITVLVS XXIII.

De immunitate †. Ecclesiarum, cœmiteriorum, & aliorum locorum religiosorum.

¶ Alexander quartus.

¶ Seculares Potestates ab ecclesijs vel ecclesiasticis personis tallias vel exactiones pro rebus vel possessionibus acquisitis vel acquirendis exigere non præsumant: nec eas compellere ad ipsas distrahēdum, vel extra manum, suam ponendū. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. I.

Quia† nō-

---

a ¶ Quatuor.] Marcum, Matthæum, Lucam, & Ioannem.

¶ *Glos. seq. primo probat quinque rationibus, quod solus Papa canonizat: allegat duo iura in contrarium, & soluit: secundo tractat quid per canonizationem consequitur sanctus: & an prius possit ad eum orari? Tertio, quid in canonizatione sit inquirendū, ponēs quatuor quæ in miraculo requiruntur.*

b ¶ Sedis Apostolicæ.] solus: Papa habet non solum certos de sanctis præ alijs extollere: sed etiam eos canonizare, multiplici ratione: Primo, quia ista est vna de maioribus causis, quæ inter Christianos proponi possit: & sic est ad sedem Apostolicam referenda. de baptis. maiores. Secundo, quia miracula attribuuntur fidei: hæc igitur quæstio cū sit de fide, præcipue est ad sedem Apostolicam referenda. 24 q. 1. quotiens. Tertio, quia ad Papam spectat declarare dubia scripturarū. qui fil. sint legiti. per venerabilem. multo fortius dubia sanctitatis: quia circa maiora maius periculum versatur: ideo &c. ē. de elect. vbi periculum [eo. lib. ē.] ¶ Quarto, ne propter multorum episcoporū simplicitatem, populū decipi contingat. ē. eo. tit. c. 1. & 2. Quinto, ne in infinitum cōtingat sanctos multiplicari: & sic deuotionem refrigescere, & sanctitatem vilescere. 80. dist. episcopi. vī th ad id ē. ē. de scrip. cap. vlt. de conse. dist. 5. c. 1. vbi videtur quòd episcopi hoc possint: sed illud intelligitur de sanctis iam canonizatis: non enim omnium festa vbique coluntur. Hoc autem cōsequitur sanctus per canonizationem: quòd Ecclesia pro eo solemniter & pro aliquibus solemnius dicit officium, vt hic. Itē inter alios sanctos in litanijs nominatur & inuocatur: & si ecclesia in canonizatione erraret: (quod non est credendum, licet accidere posset. de sententia excommuni. à nobis 2.) nihilominus preces in honorem talis, acceptæ & gratæ sunt: per fidem enim Christi omnia purgantur. de cohabi. cle. & mulie. vestra. & esto quod veritas canonizationis deficiat: non deficit fides. de bapti. debitū. de presby. non bapti. c. 2. & 3. Dicimus. n. quod cuilibet licet in secreto alicui defuncto quē sāctū credit preces porrigere, vt pro ipso ad Deū intercedat, licet solēnes preces publice emittere, vel solemne officium publice dicere nequeat, vt dixerunt Innoc. & Hostien. ē. eod. tit. c. 1. Ad canonizandum autē sanctos inquirendum est: an illi de quo canonizando quæritur, prior vita testimonium præbeat pro laboribus multis, moribus castis, actibus strenuis. 61. dist. miramur. Oportet enim hoc præsenti testificatione prædicari & bonæ famæ præconijs non taceri. 12. q. 2. quatuor. & maxime quæri debet de simplicitate & humilitate: quia superbis Deus resistit: humilibus autem dat gratiam. Item debet quæri, an in vita persecutiones passus fuerit. 7. q. 1. omnis qui. &c. ibi, adunati. & an passus fuerit ex charitate. 1. quæst. 1. vide. Quærendum etiam est de miraculis factis in vita & post mortem. Et quantum ad hoc quod sit miraculum, quatuor requiruntur: Primo quod ex Deo, nō ex arte contingat, nec ex diabolo: nam miracula quandoque fiunt per malos[a]. 1. q. 1. teneamus. & c. prophetauit. necesse est enim martyres à Deo impetrasse quæ mandant. 50. dist. si quis præpostera. Secundo, quod sit contra[†] naturā: sicut de virga Moysi mutata in colubrum: & de asina loquente ad Balaam. ē. de hære. cum ex iniuncto. Tertio, quod non ex vi verborum, sed hominis merito id contingat, nam panis & vinum potestate & virtute verborum transubstantiantur in corpus & sanguinem. ē. de cele. Mis. cum Marthæ. §. quæsiuisti. Quarto, quod sit ad corroborationem fidei: herba enim ministerio hominis transit in vitrum: sed hoc nil ad corroborationem fidei: & ideo ad canonizationē (nisi hæc quatuor concurrant) miracula non prodessent, secundum summistas, quod hoc not. ē. eod. tit. [per totum.] & moderni. ē. de testam. cap. venerabili.

ADDITIO. An sit de necessitate miraculi, quod fiat in instanti, & an sit contra rationem miraculi liberatum in liberatione dolere: tractat Archidia. 16. q. 5. nec mirum. versi. nec ideo. Ioan. And.

c ¶ Duplici.] Dicunt quidam officium duplex cum tota antiphona dicitur ante psalmū: & tota post psalmum: cum aliàs non tota, sed solum principium dicatur ante psalmum: alij aliter: clericis hoc relinquo.

ADDITIO. Remittit Archidia. ad Raimonal. Gulиel. lib. 7. Rub. de festiuitatibus sanctorum. versi. quædam autem festa. Ioan. And.

DE IMMVNITATE ECCLESIARVM. &c.

¶ *Dictum fuit supra de beneficijs & ecclesijs tam secularibus quàm regularibus, & etiam dictum fuit supra de censibus & exactionibus, & procurationibus in cap. quamquam. quòd ecclesia & ecclesiastica persona sunt immunes à pedagijs, guidagijs, & alijs exactionibus secularibus: verum quia posset dubitari an alia immunitate gaudeat ecclesia: ideo ad nos informandum annectitur rubrica generalis, de immunitate ecclesiarum. Vel sic potest continuari: Dictum fuit supra de consecratione ecclesiæ vel altaris: verum, quia ecclesia post consecrationem gaudet immunitate: ideo ad nos informandum, ponit rubricam de immunitate ecclesiæ.*

Quia nonnulli.] Tria facit secundum Ioannem Monachum. Primo recitat in genere tyrannidem secularis potestatis. Secundo: ibi, Sane: narrat in specie. Tertio prouidet contra istam: ibi, Volentes.

ADDITIO. Scire debes, quòd Alexander quartus, cuius

Quod ad solum Papam spectet canonizatio sanctorum do est plene Turrecremata in c. 1. de conse. dist. 5. vlt. & Troil. Maluetius in tract. de canonizatione sanctorū, de hoc. a.

† Aliàs, reuerendos

† Aliàs, scelata

a Vide B. Thomam quodlibeto. 9. art. vlt. & B. Antoninū. 3. par. tit. 12. c. 8. §. 1. & Mel chiorē Canum lib. 5. de locis Theolog. c. 5.

a De hoc articulo vide Troilū Maluetiū tract. de canonizatione sanctorū dubio. 3 & Cassaneum in catalogo gloriæ mū di par. 3. consider. 49. & 50.

a Vide omnino B. Thomam par. 1. q. 11. art. 4. & 2. 2. q. 178. art. 2.

† Expone sano modo id est, supra naturā. vel præter ordinē totius naturæ. B. Thomas. par. 1. q. 105. art. 4. ad 2. argumentū.

† Aliàs, ita: nonnullos prædecessorum nostrorū Romanorum Pontificū, &c.

a Vide cōcilium Trid. sessio. 25. de reforma. c. 5. vbi pluribus de immunitate ecclesiarum, & personarū ecclesiasticarum innouantur. & confirmantur.

Continuatio domini Helie.

† Vide cōcilium Lateranē. sub Alexādro 3. ca. 19. & cōcilium Lateran. sub Leone x. sessio. 9. tit. de reformatione curiæ. §. Et cum à iure.

fuit hæc decretalis prouidit contra septem grauamina, quæ laici inferebant ecclesijs & clericis: Et quod hic habetur, fuit primum. De secundo formata fuit decret. quamquàm. ʒ. de censi. quæ longe plenius prouidet. Tertium fuit omissum ex causa: continebat enim ꝙ de legatis ecclesiæ vel ad pias causas, vel pro male ablatis nil posset diuinum per communitates occasione alicuius impositionis factæ post mortem testatoris vel infirmitatis, de qua decessit in fraudē. Quartum habetur j. de senten. excommun. decernimus. De quinto, formata fuit decret. cū quidā. ʒ. de exception. eo. lib. De sexto, decret. licet ʒ. eod. lib. de iureiur. De septimo, decreta. s. ʒ. de foro competen. Ioan. And.

† Aliàs, opponatur.

a Præsupponendum est illud quod habetur in l. placet. C. de sacrosan. eccle. per quam Imperator exemit quascunque ecclesias à solutione tributorum sordidorū & extraordinariorū, & quorumcunque super indictorum.

† Aliàs, locentur.

CASVS. Certum est ꝙ per illam l. placet. allegatam, ecclesiæ sunt immunes à quibuscunque muneribus sordidis & alijs exactionib⁹: facta tali constitutione per Imperatorem, ecclesiæ acquisiuerunt de nouo aliquas possessiones: vnde laici dicebāt ꝙ ecclesia solueret tallias respectu illarū possessionum de nouo acquisitarum post illam l. placet. vel ꝙ illas possessiones poneret ecclesia extra suam manum: Illud fuit notificatum summo Pontifici, qui ordinauit, ꝙ quæcunque potestates seculares, vel quicunque iudices laici non compellerent personas ecclesiasticas ad soluendum tallias pro possessionibus noviter acquisitis: nec etiam compellant ecclesias vel ecclesiasticas personas ad ponendum extra suas manus possessiones de nouo acquisitas.

† Vide Ancharanum consil. 94. incip. Super dicto dubio. Deciū consil. 496. incip. in causa dominus & la sont cōsil. 83. incip. dicta prædia. vol. 1.

Nota primo illud ad quod allegatur principium huius cap. ꝙ ecclesia Romana non solum est mater aliarum ecclesiarum, sed etiā ipsa est tutrix & curatrix aliarum ecclesiarum. Ex quo infertur ꝙ Papa concurrit in administratione cum quibuscunque alijs administratoribus. Idem dicendum in epō respectu ecclesiarū suæ diœcesis: & ideo potest eps agere vel defendere pro ecclesijs suæ diœcesis: quia sua interest, licet non immediate, sed mediate interest ipsius administratoris immediati: puta rectoris ecclesiæ parochialis, vel alterius prælati. Sed quæritur quis etiam erit præferendus in prosecutione iurium illarum ecclesiarum? Cōmunis opinio doctorum est, ꝙ administrator immediatus erit præferendus, & hoc quando administrator immediatus est bonus administrator, nō suspectus: & licet eps cum eo concurrat: tñ est præferendus ipsi episcopo. Not. vlterius id ad quod principaliter emanauit præsens cap. videlicet quòd clerici non debent soluere aliquas exactiones vel tallias pro suis possessionibus de nouo acquisitis: quia aliquibus videbatur ꝙ de possessionibus de nouo acquisitis post dictam l. placet. allegatam, ecclesiæ tenerentur contribuere pro solido & libra. Vnde sciendum secundum doctores, ꝙ quando taxantur talliæ, quilibet debet tradere veram æstimationem rerum suarum: & si probetur & possit inueniri ꝙ res sua plus valent, illud plus applicabitur fisco: postea distributores & collectores imponent cuilibet suam taxam pro solido & libra: tamen istud in his partibus non seruatur. Sic isti laici volebant imponere tallias suas super possessionibus ecclesiarum. Alij dicunt ꝙ istud cap. non seruatur in hoc regno: quia compelluntur ecclesiæ ponere extra manum bona de nouo acquisita. Sed est dicendum secundum Ioan. And. ꝙ si quis teneat possessionem in allodium: ita ꝙ pro illa possessione non soluat aliquid domino temporali, potest illam possessionem transferre in ecclesiam: ita ꝙ dominus temporalis non potest compellere ecclesiam ad ponendū extra suam manum. Sed quando est talis res, quæ debet domino temporali aliquod ius reale, videlicet quia post mortem illius qui tenet illam possessionem, res debet reuerti ad ipsum dominum: quia tunc ipsius domini temporalis interest, ꝙ non ponatur inter manus ecclesiæ quæ est immortalis: ideo poterit impedire huiusmodi acquisitionem, vel compellere ecclesiam, vt ponat illas possessiones extra suā manum.

† Secularē, legitur conīr. r. tex. in nenullis codicibus.

NVLLI[a] habentes temporale[b] dominium, vel potestatis gerētes officium secularis, libertatē & immunitatem ecclesiasticā lædere ac minuere tamquam honoris & priuilegij ecclesiarum inuidi moliuntur: expedit quòd per diligentiam & auctoritatem sedis Apostolicæ (quæ curam habet ecclesiarum omnium & tutelam) contra taliū ausus & conamina opportunū remedium apponatur †: vt ecclesiæ ipsæ in plenitudine iuris sui, & libertatis integritate lætentur †, ac detestabilis malignorum audacia, & insolentium nefaria temeritas propulsetur. ¶ Sane intelleximus quod in regno Franciæ[c], cōmuniæ, Scabini, seu consules & alij domini temporales, & ij qui iurisdictionem in ipsis communijs, ciuitatibus, castris, & villis temporalem exercent, vel quibus in illis commissa est executio iustitiæ secularis, molesti sunt nimium ecclesijs super pluribus, & infesti: & inter cætera nituntur & student, vt illis collectas †, & tallias, & alia huiusmodi eædem ecclesiæ prætextu bonorum[d], quæ acquisiuerunt, tribuant & persoluāt, vel extra manum suam ponant huiusmodi acquisita. Volentes itaque super his omnibus (prout expedit) sollicite prouidere, totque temerarijs ausibus, congruis præsidijs obuiare: auctoritate Apostolica, præhabita cum fratribus nostris diligenti deliberatione: decernimus, non licere præfatis communijs, Scabinis, & ijs, qui in eis iurisdictionem temporalem obtinent, vel iustitiam temporalem † exercent, tallias vel collectas, seu exactiones[e] quascunque, ecclesijs vel personis ecclesiasticis imponere, vel exigere ab eisdem pro domibus, prædijs, vel quibuscunque possessionibus ab eisdem ecclesijs, vel personis ecclesiasticis legitime hactenus acquisitis, vel in posterum acquirendis: etiam si ipsæ ecclesiæ vel personæ, vel res huiusmodi sint infra illorū districtum vel territorium constitutæ. Nec etiam liceat illis ipsas ecclesias vel personas ad distrahendum vel alienandum, aut extra manum suam ponendum[f] † acquisita iam, vel quæ deinceps acquirent, aliquatenus coarctare.

¶ Prima glossa summat.

a ¶ Quia nonnulli.] Seculares potestates ab ecclesijs, vel ecclesiasticis personis tallias, vel exactiones, p rebus vel possessionib⁹ acquisitis vel acquirēdis exigere non præsumant: nec eos compellere ad ipsas distrahendum, vel extra manum suam ponendum. hoc dicit.

b ¶ Temporale.] qđ ecclesiastico minus esse, dubium non est. 96. dist. si Imperator. ʒ. de maior. & obed. solitæ.

¶ Glo. seq. soluit dubium.

c ¶ Franciæ.] accidentiam facti exprimit[1], non localem decretalem facit: vnde eam generaliter prosequitur infra & supra de censi. cap. 1. eod. lib.

d ¶ Bonorum.] quid dices si tributarium prædium donetur ecclesiæ: nunquid tenetur ecclesia ad tributum? Dic ꝙ sic[2]: quia res transit cū onere suo. 10. q. 2. cap. enim. §. sicut autem. & §. sequen. 16. q. 1. si quis laicus. de decim. cum in tua. in antiq. ad hoc. supra de censi. capitu. primo, vbi de hoc.

ADDITIO. Archid. alleg. j. de hæreti. accusatus. §. si vero. in fin. Ioan. And.

e ¶ Exactiones.] adhuc prouidetur. j. eo. c. clericis.

f ¶ Ponendum.] dī de Iudæis ꝙ tenentur ad decimas prædiales: quia si ipsi non colerent, alij colerent. ʒ. de decimis. de terris. sic dicebant isti laici: aut extra manum vestram ponatis hæc prædia, aut exactiones soluatis[3], vt vel à vobis vel ab alijs collectas & tallias de ipsis possessionibus habeamus.

• Hoc verbum latius patet ꝙ alienare: vnde non potest concedi emphyteusis, licet possit ponere in manum, latius verbū est. Bal. consil. 167. 2. volum. Domi. Ponta.

1 Idē Iol. Monac. & Archid.

2 Idē Ios. Mo. quia ducebat etiā quod concedens non videtur concedere nisi ius quod habet in re & deci. emphyteusis, & tabernas, &c. Ioan. And.

3 Videtur ergo quod aliquis concedendo mi ... propter quā obligatur, liberetur ab obligatione, de quo latius Bar. in l. in cum quo. ff. de aqua pluuiali ar. ren. Anch. Fontanus.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunensi.

¶ *In ecclesijs dato humili ingressu debet orationibus insisti: exclusis clamoribus & seditionibus, consilijs vniuersitatis laicorum, & eorum publicis parlamentis, vanis colloquijs, negotiationibus, & nundinis ac iudicijs secularibus, & maxime criminalibus. hoc dicit, vsque ad §. ordinarij. Dominicus.*

CAP. II.

DECET DO-

DEcet domum.] Istud capitulum diuiditur in quatuor partes. In prima ponitur constitutionis causa: In secunda parte: ibi, *Sit itaque*; ostendit qualiter homines debeant se habere in ecclesijs: Nam instruit primo qualis debeat esse ingressus ad ecclesiam: sīc docet illa à quibus homines debeant abstinere in ecclesia: dicens ꝙ quis debet intrare ecclesiam cum deuotione & humilitate: Et ꝙ quis in ecclesia nō debet exercere deambulationes & cauillationes: ne in loco in quo debet obtinere veniam peccatorū: ipsa peccata cōmittat. Item statuit, vt iudices seculares nō exerceāt iusticia in ecclesia, nec ɔ̄hentes celebrent ɔ̄ctus in ecclesia: tñ valent ɔ̄ctus, sed ɔ̄hentes peccant. In tertia parte: ibi, *Ordinarij*. præcipitur ordinarijs locorum, vt ipsi faciant ista seruari in suis diœcesibus. Postea in quarta & finali parte: ibi, *Qui vero*: commination poenam contrafacientibus. hoc dicit in longum. Not. primo qualis

qualis debet eſſe ingreſſus ad eccleſiam: quia debet eſſe cum ſigno humilitatis & deuotionis. Et quis per exteriora debet oſtendere ſigna humilitatis, ad informationem & inſtructionem aliorum: licet in animo ſuo non gerat deuotionem neque humilitatē. Nota ꝙ homines non debent conuenire in eccleſijs pro ſuis negotiationibus exercēdis. Nota vlterius ꝙ homines exiſtentes in eccleſia debent ceſſare à confabulationibus rerum ſecularium, maxime turpibus & inhoneſtis. Et ſi velint aliqua tractare de ſecularibus negotijs quod ipſi exeant eccleſiam, & intrent locum profanum. Nota ꝙ iudex ſecularis non poteſt ſedere ꝓ tribunali in eccleſia: & ſi faciat actum iudicialem, non valet: ideo ſi in eccleſia det præceptum de citando alicui clienti; non valet citatio, ſed iudex eccleſiaſticus poteſt ſedere pro tribunali in eccleſia. capit. qua fronte. de appella. in antiq. Nota quòd volentes contrahere nō debent celebrare contractum in eccleſia, ſi tamen de facto contrahant: tenet contractus, ſed contrahentes peccant mortaliter, quia iſta conſtitutio reſpectu nullitatis loquitur de proceſſibus iudicum ſecularium, & alia non annullat: ideo non extenditur ad alios actus. Nota vlterius, quòd actus intrinſeci oſtenduntur per ſigna extrinſeca: patet hic, quia dicit quòd genua flectantur cordis, & per inclinationem capitis illud oſtendatur. Nota finaliter quòd appellatione cauſæ cōprehenditur criminalis & ciuilis. Dominicus.

Psal. 92. Psal. 75.

† Aliâs, placida.

† Vide B. Cryſoſto. ſuper cap. 1. epiſtolæ Pauli ad Galatas.

† Ad Philippenſes cap. 2.

† Aliâs, myſteria.

† Aliâs, eſt ſiba.

mū[a] Domini ſanctitudo[b], decet, vt cuius in pace[c] factus eſt locus, eius cultus[d] ſit cum debita veneratione pacificus[e]. Sit itaque ad Eccleſias humilis & deuotus ingreſſus: ſit in eis quieta conuerſatio, Deo grata, inſpiciētibus placita †, quæ cōſiderantes nō ſolum inſtruat[f], ſed & reficiat[g]. Conuenientes ibidem[h] nomen illud, quod eſt ſuper omne nomen (a quo aliud ſub cælo nō eſt datum hominibus, in quo ſaluos fieri credentes oporteat, nomen videlicet Ieſu[i] † Chriſti, qui ſaluum faciet populum ſuum à peccatis[k] eorum) exhibitione reuerentiæ ſpecialis attollant, & quod generaliter ſcribitur †, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, ſinguli ſingulariter in ſeipſis implentes (præcipue dum aguntur Miſſarum ſacra miniſteria †) glorioſum illud nomē quandocunque recolitur, flectant genua cordis[l] ſui, quod vel[m] capitis[n] inclinatione teſtentur. attendantur in locis eiſdem intentis[o] præcordijs ſacra ſolemnia; deuotis orationibus inſiſtatur: nullus in locis eiſdē, in quibus cum pace ac quiete vota conuenit celebrari, ſeditionem exciret, conclamationē moueat, impetumve committat. Ceſſent in locis illis vniuerſitatum & ſocietatū quarumlibet concilia †, conciones, & publica parlamenta[p]. Ceſſent vana, & multo fortius fœda & profana colloquia. Ceſſent cōfabulationes quælibet. Sint poſtremo quæcunque alia, quæ diuinum poſſunt turbare[q] officium, aut oculos diuinæ maieſtatis offendere, ab ipſis prorſus extranea: ne vbi peccatorū eſt venia poſtulanda, ibi peccandi detur occaſio, aut deprehendantur peccata committi[r]. Ceſſent in Eccleſijs earumque cœmiterijs[s] negotiationes[t], & præcipue nundinarum, ac fori cuiuſcunque tumultus: omnis in eis ſecularium[u] iudiciorum ſtrepitus conquieſcat, nulla inibi cauſa per laicos criminalis maxime agitetur: ſint loca eadem à laicorum cognitionibus aliena.

¶ Locorum ordinarij exequi debent hic contenta, & ſententiæ in eccleſiis habitæ ſunt nullæ: & contrafacientes puniri debent. hoc dicit. Dominicus.

¶ Ordinarij locorū hoc faciant obſeruari: ſuadenda[x] ſuadeāt: interdicta huius canonis auctoritate compeſcant[y]: ad hoc alios etiam in Eccleſijs ipſis magis aſſiduos, & ad præmiſſa idoneos deputando. Et nihilominus proceſſus[a] iudicum ſecularium, ac ſpecialiter prolatæ ſententiæ in eiſdem locis omni careant robore firmitatis. Qui vero præmiſſas inhibitiones animo petulanti contempſerint: præter proceſſum ordinariorū & deputandorū[a]

22. diſt. c. ſacroſancta.

Additio. Dicit Archidiaconus, ſecundum Iſidorum, quòd Saluator græce dr̄ Soter: vere autem dr̄ Saluator qui cunctis ſaluti fer venit. Ioan. And.

k ¶ *A peccatis eorum.*] Neminem enim vult perire. de baptiſ. maiores. §. caute.

Additio. 3. q. 4. qui. de pæniten. diſt. 1. quia diuinitatis. 23. q. 8. his à quibus. in fine. Ioan. And.

l ¶ *Cordis.*] Ad cor enim reſpicit Deus. 14. q. 5. §. quid inueniſti.

m ¶ *Vel.*] id eſt, ſaltem.

Additio. Sic de pæniten. diſtinctio. 4. benedictus Deus. ē. de conſuetud. cap. fina de præbend. extirpandæ. Ioan. And.

o ¶ *Capitis.*] 50. diſt. in capite.

Additio. Ad hoc de conſec. diſt. 1. Apoſtolica.

o ¶ *Intentis.*] vt nil animus cogitet, quàm precetur: ad quod ſacerdos populū excitat, Surſum corda, dicendo. de conſec. diſt. 1. quando.

Additio. Dantur verſus:

Non vox, ſed votum: non chordula muſica: ſed cor.

Non clamor: ſed amor clamat in aure Dei.

Ioan. And.

p ¶ *Parlamenta.*] Nota cōtra vniuerſitates Italiæ, quæ frequenter faciunt in eccleſijs talia parlamenta.

Additio. Dicit Valerius lib. 5. c. 5. ꝙ Caius conſulatu Galliæ, & Scipio conſulatu Corſicæ priuati fuerunt: quia parlamenta faciebant in templo. Ioan. And.

q ¶ *Turbare.*] ad hoc ē. de ſententia excommu. veniens. in Authen. de ſanc. epiſco. §. ſi quis tam ſacra. colla. 9.

¶ *Prima glo. diuidit.*

a ¶ *Decet domum Domini.*] Diuide decretalem in quatuor partes. In prima ponit conſtitutionis cauſam: vſq; ibi, *Sit itaque.* In ſecunda qualiter homines debeant ſe habere in eccleſijs: & à quibus abſtinere: vſque ibi, *Ordinarij:* In tertia ꝙ ordinarij per ſe vel per alios hoc faciant obſeruari: vſque ibi, *Qui vero:* ibi comminatur pœnam in contra facientes.

Additio. Et decentia proprie reſpicit honeſtatem. ſupra de vot. magnæ. poſt princip. Ioan. And.

b ¶ *Sanctitudo.*] ſumptum ex pſalmo: Dominus regnauit, decorē.

Additio. Et compoſita fuit ſecundū ſtylum legis C. de ferijs. dies feſtos. ſecundum Archidiaconum.

c ¶ *In pace.*] ex pſalmo, Notus in Iudæa.

d ¶ *Cultus.*] Nam erit cultus iuſtitiæ ſilentium. 5. q. 4. in loco.

Additio. & C. de ijs qui ad eccleſiam confu. l. denunciamus. ex qua etiam ſumi potuerunt aliqua de ijs quæ ex textu ſequuntur. Ioan. And.

e ¶ *Pacificus.*] Eſt enim rex pacificus, & venit pacem docere. 22. q. 1. c. niſi bella. Ioan. And.

f ¶ *Inſtruat.*] per bonum exemplum. 7. q. 1. §. cum vero[& 61. diſ. §. his omnibus. Ioan. And.]

g ¶ *Reficiat.*] per doctrinam. 36. diſt. ſi quis vult. nam anima cibo ſpirituali nutritur. ē. de offi. ord. inter cætera.

h ¶ *Ibidem.*] Attollant, quod eſt infra.

i ¶ *Ieſu Chriſti.*] Ieſu Hebraice, dicitur latine Saluator: Chriſtus græce, latine dr̄ vnctus. Chriſtiani à Chriſto. de ſacra vnctione. c. vnico. §. in fronte. & primo apud Antiochiam fuit nomen illud.

r ¶ *Committi.*] non enim debent ibi miſceri ſceleribus, vbi de peccatis eſt venia poſtulanda. in Authe. colla. 8. vt lice. matri & auiæ. §. quia vero ita. & ē. eo. tit. immunitatem. ad idem de accuſa. qualiter. & C. vnde vi. meminerint.

ſ ¶ *Cœmiterijs.*] ē. eod. cum eccleſia.

t ¶ *Negotiationes.*] nam Dominus negotiatores eiecit de templo: & menſas nummulariorū euertit. 1. q. 3. ex multis. 88. diſtin. eijciens. palea eſt, & eſt ratio: quia talia difficile fiunt ſine peccato: vt ea. diſtinction. quoniam non cognoui. & de pænitentia diſtin. 5. qualitas.

Negotiationes non debent fieri in tēplo.

n ¶ *Secularium.*] idem ē. eod. c. 2. eccleſiaſtica vero iudicia ibi tractari poſſunt. 2. q. 2. c. vlt. & ē. de appella. qua fronte. Ioan. And.

x ¶ *Suadenda.*] quæ ſcilicet dicta ſunt vſque ad ver. nullus.

y ¶ *Compeſcant.*] per cenſuram eccleſiaſticam, vel aliam arbitrariam pœnam. ē. de offi. deleg. de cauſis. Ioan. And.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit & ſoluit.*

a ¶ *Proceſſus.*] quid de contractibus initis in eccleſia, nunquid valebunt? Dic quòd non debent fieri: & qui faciunt, peccant per hanc decretalem: tamen contractus tenent: Nam cum tantum proceſſus & ſententias iudicum irritet: & pœnalis ſit conſtitutio, pœnam non extendam. infra de regu. iur. in pœnis. cum ſuis concordantijs.

Contractus celebratus in eccleſia an valeat.

Additio. Idem Guliel. Garz. Ioannes Monach. & Archidiaconus.

a ¶ *Deputandorum.*] id eſt, illorum quos debet ordinarius deputare aſſiduos, & ad iſta idoneos.

a ¶ *Acrimoniam.*] id est, acrem pœnam. & dr quasi acris monitio. Vel, id est, pœnam excommunicationis, quasi à gremio ecclesiæ expellentem.

ADDITIO. Vel sit arbitraria, sm Gulielmum. & idem. versi. ī. eod. lib. de statu regu. c. vnico. ad finem. & ibi cōcor. Ioan. And.

b ¶ *Abstinere.*] hæc est vera pœnitentia. d pœni. dist. 3. c. 1.

c *Lericis.*] Benedictus 10 sua extrauagāti quæ incipit: Quod olim. restrinxit hāc decre. ad exigentes tantū: sed Clemens reuocauit hanc decretalem cum suis declarationibus. ita q volmt haberi pro nō facta per suam extrauagantem, quæ incipiebat: Pastoralis. quæ est inter clemens. eod. tit. & incipit, quoniam. & vide quæ ibi dixi in 1. glos. Circa istam igitur instandum non est. & Archid. etiam non glossauit. Ioan. And.

* Pro intellectu huius capit. præsupponendū est quod habetur in c. non minus. & c. aduersus. eo. ī. tit. in antiq. Dr in cap. non minus. q clerici propter necessitatem laicorū possunt eis subsidiū sponte cōferre. In cap. aduersus. dicitur, q laici non possunt compellere clericos ad soluendum tallias vel alia subsidia: sed clerici gratis p modum doni gratuiti possunt contribuere: cum consensu tñ sui epi. Sed clericis per illud cap. non erat imposita aliqua pœna: vnde eueniebat q multi clerici plus timentes homines quàm Deum, contribuebant ad huiusmodi tallias. In hoc cap. dr, q si clerici contribuunt per modum doni gratuiti absque auctoritate Papæ: q ipso facto sunt excommunicati, si sint personæ singulares: si autē sit vniuersitas, quę facit illam contributionem: tunc est supposita interdicto ecclesiastico. Item addit illud cap. q laici compellentes clericos soluere tallias, ipso facto sunt excommunicati. & quia aliqui principes habent priuilegium à summo Pontifice, vt non possint incurrere sententiam canonis. Item q non possint ab homine excommunicari: Dicit Romanus Pontifex quòd exigentes collectas vel tallias à personis ecclesiasticis pro rebus suis vel ecclesiæ, incurrunt sententiam excommunicationis ipso facto: non obstante eorum priuilegio. Nota primo ad quod allegatur principium huius c. q laici clericis sunt infesti. & communiter ipsos odio prosequuntur. Nota insuper principalem effectum huius c. q clerici etiam cum auctoritate diœcesani non possunt contribuere ad tallias laicorum, etiam per modum doni absque licentia Papæ: & contra facientes incurrunt excommunicationem ipso facto: à qua non possunt absolui nisi à Papa, præter quàm in articulo mortis. Et istud fuit introductum in fauorem clericorum.

† Quærebat Ioan. Mo. in isto cap. Quid si fiat impositio talis non ecclesiasticis personis, sed eorum hominibus: nunquid esset locus pœnæ huius c. Et dicebat, q si quis sit fraus legi. de qua ī ff. ne. iur. c. si. & ī. de pri. uileg. quāto. fauet ī. eo. c. eccle. secundum Lap. Abb. Dom. Phi. dicit q nullo casu habebit locū hæc constitutio: quia penitus reuocata cū suis declarationib', nec vllus doctorum eam legit. Fonta.

† Alias, dolentes.

ab ipsis, diuinæ vltionis & nostræ poterūt acrimoniam[a] formidare, donec suū confessi reatum à similibus firmato proposito deliberauerint abstinere[b].

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Ponit excessus laicorum, qui clericis collectas, tallias, & onera imponebant: & excessus clericorum, qui talibus consentiebant.*

CAP. III.

Clericis †[c] laicos infestos oppido[d] tradit antiquitas[e]: quod & præsentium experimenta temporum[f] manifeste declarant, dum suis finibus non contenti[g] nituntur in vetitum, ad illicita fræna relaxant, nec prudenter attendunt quàm sit eis in clericos ecclesiasticasve personas & bona interdicta potestas[h]: Ecclesiarū, prælatis, Ecclesijs, ecclesiasticisque personis regularibus & secularibus imponunt onera grauia, ipsosque talliant, & eis collectas imponunt, ab ipsis suorū prouentuum vel bonorum dimidiam, decimam seu vicesimam, vel quamuis aliam portionem aut quotam exigunt, & extorquent, eosque moliuntur multifarie subijcere seruituti, suæque submittere ditioni[i]: & (quod dolenter † referimus) nonnulli Ecclesiarum prælati ecclesiasticæque personæ trepidantes vbi trepidandum non[k] est, transitoriam pacem[l] quærentes, plus timentes maiestatem temporalem offendere, quàm æternam[m], talium abusibus nō tam temerarie, quàm improuide acquiescunt: sedis Apostolicæ auctoritate seu licentia non obtenta.

¶ *Præcipit personas ecclesiasticas pro rebus suis vel ecclesiarum nil laicis soluere debere absque licentia Apostolicæ sedis, sub quocumque colore mutui, subuentionis, doni, vel alio quolibet: vt etiam ipsi laici talia non exigant vel recipiant, nec occupent quocunque modo deposita ecclesiarum vel personarum ecclesiasticarum: singulares contra facientes excommunicat, vniuersitates interdicit: quæ pœna locum habeant in promissionibus factis etiam ante hanc constitutionem, si postmodum soluantur vel recipiantur: & ab his sententijs solus Papa absoluit, præterquàm in mortis articulo. hoc dicit.*

¶ Nos igitur talibus iniquis actibus obuiare volentes, de fratrum nostrorum consilio Apostolica auctoritate statuimus, quòd quicunque prælati, ecclesiasticæque personæ, religiosæ vel seculares quorumcunque ordinum, conditionis seu status collectas vel tallias, decimam, vicesimam, seu centesimam suorum & ecclesiarum prouentuum vel bonorum laicis soluerint vel promiserint, vel se soluturos consenserint, aut quamuis aliam quantitatem, portionem, aut quotam ipsorum prouentuum vel bonorum æstimationis vel valoris ipsorū sub adiutorij, mutui, subuentionis, subsidij, vel doni nomine, seu quouis alio titulo, modo, vel quæsito colore[n], absque auctoritate sedis[o] eiusdem: necnon Imperatores, Reges seu principes, duces, comites, vel barones, Potestates, capitanei, vel officiales, vel rectores quocunque nomine[p] censeantur, ciuitatem, castrorum, seu quorumcunque locorum constitutorum vbilibet, & quiuis alij cuiuscunque præminentiæ, conditionis, & status, qui talia imposuerint, exege-

¶ *Glossa prima summat simul & diuidit.*

c ¶ *Clericis.*] in prima parte ponit excessus laicorum, qui clericis collectas, tallias, & onera imponebant, & excessus clericorum, q talibus consentiebant. Secundo ibi: *Nos igitur.* præcipit personas ecclesiasticas pro rebus suis vel Ecclesiarum nil laicis soluere debere absque licentia Apostolicæ sedis sub quocunque colore mutui, subuentionis, doni, vel alio quolibet: vt etiam ipsi laici talia non exigant vel recipiant nec occupet quocunque modo deposita Ecclesiarum, vel personarum Ecclesiasticarum: Singulares contra facientes excommunicat, vniuersitates interdicit: quæ pœnæ locum habeant in promissionibus factis etiā ante hanc constitutionem si postmodum soluantur vel recipiantur, & ab his sententijs solus Papa absoluit præterquam in mortis articulo. Tertio, in vers. *Non obstantibus.* omnia priuilegia derogantia huic constitutioni cassat & irritat.

d ¶ *Oppido.*] id est valde.

e ¶ *Antiquitas.*] 2. q. 7. laicos. & c. laici & antiquitati credulitas & reuerentia debetur. 12. dist. catholica. & c. ecclesiasticarū. ī. de transla. quanto.

f ¶ *Temporum.*] ī. eod. libro, de censi. felicis. & de election. fundamenta.

g ¶ *Non contenti.*] & male. 23. q. 1. c. 1. de sepul. c. 1. in antiq. ī. de priuileg. c. 2.

h ¶ *Potestas.*] 96. dist. bene quidem. de consti. tu. ecclesia sanctæ Mariæ. in antiq.

i ¶ *Ditioni.*] vt peioris conditionis sit sacerdotium quàm fuerit sub Pharaone. ī. eod. non minus.

k ¶ *Non est.*] de rescri. cum contingat. de simo. & si quæstiones. C. de fide instrumen. l. vlt. ad fin. Ioan. And.

l ¶ *Pacem.*] huius seculi.

m ¶ *Aeternam.*] & male, cum potius contrarium facere debeat. ī. de hære. vergentis. cum suis cōcor. Faciant prælati Ecclesiarum, q fiot imitatores Nabuthæ q vineam suam cruore defendit. 3. Regum 21. c. & 23. q. 8. conuenior. & imitentur Ambrosium idem dicentem: Si vultis corpus occidere occurram: vultis in vincula rapere, vultis in mortem? voluntas est mihi, pro altaribus gratis immolabor. persecutionem[t] tamē fugere poterit seruata distinctione; quam habes 7. q. 1. §. hoc tunc. & recitari solet de renun. nisi. §. propter malitiam. in antiq.

Prælati similes Nabuthæ & Ambrosio.

† Vide S. Thomam 2. 2. q. 85. art. 1. vbi plene de hoc re.

n ¶ *Colore.*] qui non excusat: vt ī. eod. lib. de elect. auaritiæ. 14. q. 3. plerique. de simo. in tantum.

o ¶ *Sedis eiusdem.*] nunquid correcta est decret. ī. eod. non minus. quæ permittebat episcopo & clero inspicienti necessitates vel vtilitates laicorum eis sponte subsidium conferre? Dic q decretalis illa moderationem & determinationem receperat per decre. eod. tit. aduersus. vbi statutum fuit, q etiam illo casu id facere non possent præter licentiam Apostolicæ sedis: non ergo corrigit istam, sed pœnam adijcit.

p ¶ *Nomine.*] sic ī. eod. lib. de elect. fundamenta.

a ¶ Interd.

rint, vel receperint; aut apud ædes sacras deposita, Ecclesiarū, vel ecclesiasticarum personarū vbilibet arrestauerint, saisiuerint†, seu occupare præsumpserint: vel arrestari, saisiri†, aut occupari mandauerint: aut occupata, saisita†, seu arrestata receperint: necnon omnes, qui scienter dederint in prædictis auxiliū, consiliū vel fauorē publice vel occulte: eo ipso sententiam excōmunicationis incurrant. Vniuersitates quoque quæ in his culpabiles fuerint, ecclesiastico supponimus interdicto[a]. Prælatis[b] & personis ecclesiasticis supradictis in virtute obedientiæ, & sub depositionis pœna districte mandantes, vt talibus absque expressa licentia dictæ sedis nullatenus acquiescant: quòdque prætextu cuiuscunque obligationis, promissionis, & confessionis† factarum hactenus vel faciēdarum in antea, priusquam huiusmodi constitutio, prohibitio, seu præceptum ad notitiam ipsorū peruenerint†, nil soluant: nec supradicti seculares quoquo modo recipiant. Et si soluerint, vel prædicti receperint, in excommunicationis sententiam incidāt ipso facto.

¶ A supradictis autem excommunicationū & interdicti sententijs nullus absolui valeat, præterquam in mortis† articulo[c], absque sedis Apostolicæ auctoritate & licentia speciali: Cum nostræ intentionis existat, tam horrendum secularium Potestatum abusum nūllatenus sub dissimulatione[d] transire.

¶ *Omnia priuilegia derogantia huic constitutioni cassat & irritat.*

¶ Non obstātibus[e] quibuscunque priuilegijs, sub quibuscunque tenoribus, formis seu modis, aut verborum conceptione concessis Imperatoribus, Regibus, & alijs supradictis: quæ contra præmissa in nullo volumus alicui vel aliquibus suffragari.

¶ Idem.

¶ *Excommunicati sunt qui impediunt super causis, quæ ad forum ecclesiasticum de iure vel de consuetudine pertinent litteras à sede Apostolica impetrari, vel super ipsis coram ordinarijs vel delegatis ecclesiasticis litigari. Ioan. And.*

CAP. IIII.

Quoniam[f] (vt intellexímus) quorundā iustitiariorum, balliuorū, iudicumve secularium ac temporalium dominorū in quibusdam partibus[g] præsumptuosa temeritas sic excreuit, vt in terris eorum siue districtibus litteras Apostolicas impetrantes, vel ad iudices ordinarios ecclesiasticos recurrentes super causis, negotijs, seu quæstionibus, quæ ratione personarum aut rerum de iure aut antiqua consuetudine[h] ad forum† ecclesiasticum[i] pertinent, obtinere non possunt in eis per eosdem ordinarios iudices vel Apostolicas litteras iustitiæ complementum, quin potius super illis recurrere ad iudicium seculare, vel à lite, causa seu quæstione desistere compelluntur. Nos iustitiam nostram & Ecclesiæ sponsæ nostræ nolentes negligere, qui alios in sua iustitia cōfouemus[k]: statuimus districtius inhibendo, ne quis impetratores litterarum nostrarum, vel alios in foro ecclesiastico delegato seu ordinario litigantes, seu litigare volentes, siue ambæ partes hoc voluerint, siue vna, super causis ecclesiasticis, siue quæ ad forum ecclesiasticum ratione personarum, negotiorum, vel rerum, de iure vel de antiqua consuetudine pertinere noscuntur, per se vel per alium, ad desistendū, vel in foro seculari de quæstionibus huiusmodi litigandum, per eorundem iudicum ecclesiasticorum, vel impetrātium, aut litigantium seu volentium litigare, aut propinquorum[l] ipsorum, seu rerum illorum, aut ecclesiarum suarum etiam captionem modisve alijs quibuscunque compellat, seu compelli faciat vel procuret: nec per se aliosve impediat, quo minus coram iudicibus ecclesiasticis delegatis seu ordinarijs querelantes de causis, quæ (vt præmissum est) ad cognitionem pertinent eorundē, possint libere iustitiam obtinere: nec ad prædicta facienda det auxilium, consilium, vel fauorem. ¶ Si quis vero contra præsumpserit, excommunicationi se ipso facto nouerit subiacere: a qua (nisi tam iudici, cuius cognitio fuerit impedita, vel iurisdictio vsurpata, quàm parti, quæ turbata in prosecutione fuerit sui iuris: de iniuria, damnis, expensis, & interesse prius per eundem integre fuerit satisfactum[m])

a ¶ *Interdicto.*] in vniuersitatē non fertur sententia excōicationis, vt j. de sen. excom. Romana §. in vniuersitatem.

b ¶ *Prælatis.*] hucusque dixit d' ijs, qui post constitutionem istam promiserunt & soluerunt: nunc dicit de ijs qui ante constitutionē vel eius notitiam promiserunt, & post constitutionem soluerunt, & post eius notitiam.

c ¶ *Mortis articulo.*] iste semper excipitur, vt 17. q. 4. si quis suadente.

d ¶ *Dissimulatione.*] dissimulatio est peccatum mortale in prælato. 44. dist. si rector. & cap. Ephesis. & 47. dist. cap. vlt. & š. de offic. ordi. irrefragabili. Ioan. And.

e ¶ *Non obstantibus.*] Papa ergo potest tollere & moderari priuilegia per se data, vt j. de sen. excom. c. vlt. in fi. & priui. oe aliqui. & sic regula illa, decet concessum, & c. j. de reg. iu. nō habet locum in ipso principe, vt ibi dixi.

Q ¶ *Voniam, vt intellexi mus.*] Primo recitat abusum secularium potestatum. Secundo ꝯ illum statuit: ibi, *Nos iustitiam*. Tertio transgressoribus pœnam imponit: ibi, *Si quis vero*, secundum Ioan. Mona. Ioan. And.

Casvs. Aliquis laicus debebat mihi aliquam pecuniæ summā, ad quam soluendam se obligauerat mihi ante iuramento: & sic ratione iuramenti causa spectabat ad iudicem ecclesiasticum. cap. fina. š. de foro compet. isto met lib. vel alia ratione spectabat ad forum ecclesiasticum: quia habebam iudicem ordinarium loci suspectū: à sede Apostolica impetraui delegatum: volui laicum ipsum conuenire corā iudice delegato, vel forte coram epo: Vnde laicus istud notificauit iudici seculari, qui iudex præstat impedimentum, quo minus ipse laicus conueniatur coram iudice ecclesiastico: forte faciendo inhibitiones ne ipsum conueniam coram iudice ecclesiastico, vel saccando bona mea, vel parentū meorum: Quæritur, nunquid iudex secularis aliquam incurrat pœnā, & quam? Respondet, q ipso facto incurrit sententiam excommunicationis: & non solum ipse iudex incurrit ipso facto sententiam excōmunicationis: sed cū laicus procurans est ipso facto excommunicatus: quoniam perturbantes iurisdictionem ecclesiasticam, ipso facto sunt excommunicati: à qua excommunicatione non poterunt absolui, nisi facta prius satisfactione. Nota primo casum in quo faciens iniuriam laico, incurrit excommunicationem ipso iure. Aliū vide š. de elect. sciant cuncti. eod. lib.

¶ *Prima glossa summat.*

f ¶ *Quoniam.*] Excommunicati sunt qui impediunt super causis q̄ ad forum ecclesiasticū de iure vel de consuetudine pertinent litteras à sede Apostolica impetrari, vel super ipsis corā ordinarijs vel delegatis Ecclesiasticis litigari. Ioan. And.

g ¶ *Partibus.*] sicut olim erat in ciuitate Pisana. š. de sentent. excom. grauem.

h ¶ *Consuetudine.*] quæ dat iurisdictionē. 9. q. 3. conquestus. de foro competen. cum contingat. in antiq. ad idem š. eo. lib. de excep. cap. vlt.

i ¶ *Ecclesiasticum.*] de secularibus non intromittit se ecclesiasticus iudex, nisi in casibus š. de foro compet. licet ex suscepto.

k ¶ *Confouemus.*] sic š. de sup. negli. præ. licet. nam & ordinata charitas a à seipsa incipit. 23. q. 5. si non licet. de vsu pal. nisi specialis.

Additio. Sic & primo debet quis curare de se, & ad se spectātibus quàm de alijs. 5. q. 1. multi. in princi. C. d' ser. & aqua. l. præses. š. eo. lib. de offic. ordi. præsenti. §. porro.

¶ *Glo. seq. not. & dat duo similia.*

l ¶ *Propinquorum.*] Nota casum in quo laico iniuriās excōicatus est. sic š. eo. lib. de electio. sciant. j. de sentent. excom. quicunque.

m ¶ *Satisfactum.*] ergo nō sufficit a cautio: immo debet præcedere satisfactio: sicut cū quis excōicatus est pro manifesta offensa. š. de verborum significatio. ex parte 1. & capit. seq. vel pro manifesta contumacia, vt infra de sententia excommunicat. venerabilibus. §. secus.

† Alias, sisierint.

† Alias, sisari.

† Alias, sisita.

† In manuscriptis constanter legitur ita: & concessionis.

† Alias, peruenerit.

† In articulo mortis nulla est casuum reseruatio, & tunc omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis & censuris absoluere possunt: concilium Trident. sess. 14. cap. 7. de casuum reseruatione.

† Quæ sint illæ causæ not. in c. licet. de foro compet. in antiq. & ar. in extrauag. ad reprimendā. in verbo, denunciatione. Anto. August. Hispanus emendat, & notat, casus vt de emp. & vend. & vnde aliquid p Old. cons. 16. & 90 in talibus ecclesiasticus censetur suam sententiam publicare. Lupus Hispanus in c. per vestras. 2. not. de don. inter vir. & vxo. Fo.

a Vide D. Thomam 2. 2. q. 26. art. 4. & 5.

a Vide Decium in c. . in glos. in verbo, donec. de iudic. in 2. lectura.

a ¶ *Absoluatur.*] tunc demum poterit ab ordinario absolui: ex quo Papa sibi non reseruauit. de sentent. excommunication. nuper.

E ¶ *Os qui.*] Ponit dictum, cuius rationem interserit: ibi, *Cum talia.* Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit supra cap. clericis ꝙ laici non possunt compellere clericos ad soluendum tallias siue collectas. Etiam dī in cap. quoniam. ī. eod. quod non possunt compellere laicos ad litigandum coram eis, si velint litigare coram iudice ecclesiastico, vel si reus nollet litigare corā iudice ecclesiastico, sed tñ actor vult litigare, & causa est ecclesiastica vel etiam mixta. Sed quid, sunt aliqui domini temporales, qui inhibent subditis suis, vt sunt sartores, carpentarij, pilarij, & alij mechanici, vt non faciant obsequia clericis: nisi ipsi clerici velint contribuere ad tallias: & sic indirecte compellūt clericos ad soluendum tallias: nam sine obsequijs illorum non possent clerici viuere: vtrū sint puniendi aliqua poena? Respondetur ꝙ sic: nam ipso facto sunt excommunicati.

† Vide Anchoranum consil. 21. incip. factum super quo petitur consilium. & Lapum allegatione 98. incip. inspeximus.

Nota ꝙ prohibitio directa ad subditos, ex qua indirecte præiudicatur clericis quo ad ipsorum libertatem, non tenet.

nullatenus absoluatur[a].

¶ Idem.

¶ *Domini temporales prohibentes subditis ne cum personis ecclesiasticis contrahant, vel communia obsequia exhibeant, ipso facto excommunicationem incurrunt. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. V.

EOs† qui[b] temporale dominium obtinentes, suis subditis[c], ne prælatis aut clericis seu personis ecclesiasticis quicquam vendant, aut emant aliquid ab eisdem, neque ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere præsumant, aliquando interdicunt: (cum talia, in derogationē libertatis[d] ecclesiasticæ præsumantur) eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere[e].

TITVLVS XXIIII.

Ne clerici vel monachi secularibus negotijs se immisceant.

¶ *Prima glos. dicit quid declaret.*

b ¶ *Eos qui.*] Contra hos. cōtra quos hic prouidetur, arguebat Ber. de priuileg. quanto. in glos. 1. in fine.

¶ *Glossa sequens recitatur per obiectionem.*

c ¶ *Subditis.*] Licet solis subditis imperarent: tamen clericis competebat actio de dolo ad suum damnum consequendum: quæ competit quotiescunque aliquid dolo fit, & alia actio deficit. ff. de dolo. leg. 1.

ADDITIO. Vide quod post Innocen. dixi supra de priuileg. quanto.

d ¶ *Libertatis.*] Isti licet quo ad verba non viderentur infringere libertatem: tamen infringebant quo ad mentem, faciendo fraudē de persona ad personā. de quo dic vt 14. q. 3. plerique. supra de priuileg. quanto. ff. de legi. contra. ī. de regulis iur. cap. vlt. & contra tales habebas prouisum. supra de sententia excommu. grauem.

ADDITIO. Hic vt dixit glos. fiebat fraus de persona in personam. Concordat. ff. si quis aliquem test. prohi. l. 1. & 2. vbi prohibens notarium vel testes intrare, prohibuisse dicitur testatorem. ad idem. ff. de itine. actuque. l. veteres. vbi prohibens portari necessaria ad reficiendum iter, dicitur refectionem prohibuisse. Ioā. And.

e ¶ *Subiacere.*] In statutarijs, potestatibus, consulibus, & scriptoribus statutorum, quæ sunt contra libertatem ecclesiæ: dic vt supra de sentent. excommu. nouerint.

ADDITIO. Et quomodo dicatur ecclesiæ libertas infringi, ibi scripsi post Innocent. Ioan. And.

NE CLERICI VEL MONACHI SECVLARIbus negotijs se immisceant.

Continuatio domini Melin. ¶ *Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de clericis & eorum priuilegijs. verum quia clerici perdunt sua priuilegia immiscendo se secularibus negotijs: ideo ad nos informandum ponit Romanus Pontifex rubricam: Ne clerici vel monachi secularibus negotijs se immisceant.*

STatutum.] Ponit declarationem veteris iuris, primo dans regulam: secundo casum exceptum: ibi, *Nisi.*

CASVS. Dicitur in capitulo, super specula. eo. tit. in antiq. ꝙ clerici obtinentes dignitatem vel personatum, non debent audire leges vel physicam: & ibi ponitur certa poena contra facientibus: postea emanauit constitutio Clementis Papæ, quæ extendit illud capitulum ad rectores ecclesiarum parochalium: vt rectores parochialiū ecclesiarū qui audiunt leges vel physicam, incurrerent poenam capituli, super specula. Sed quæritur, vtrum illa constitutio Clementis Papæ intelligatur indistincte de quibuscunque rectoribus ecclesiarum parochialium? Respondet ꝙ non: sed solū intelligitur de rectoribus ecclesiarum parochialium, quæ sonant in nomen plebaniæ, id est, quæ sub se habent capellas: in quibus capellis instituuntur vicarij perpetui, qui non possunt ad tempus remoueri: sicut in his partibus potest poni exemplum in archipresbyteris. Alij autem rectores ecclesiarum, qui sub se non habent capellam, dummodo non sint sacerdotes, possunt audire leges vel physicam.

Nota primo, ꝙ non est licitum decanis, archidiaconis, ꝑpositis, cantoribus, & alijs obtinētibus dignitates audire leges vel physicā: tamen cum talibus potest Papa dispensare, & quotidie dispēsat. Not. ꝙ rectores ecclesiarum parochialiū qui sub se non habēt capellas, dūmodo nō sint sacerdotes, licite possūt audire leges. Quæritur, quare isti qui habent dignitatem, vt sūt decani, præpositi, archidiaconi, nō possunt audire leges vel physicam? Dicendum est, ꝙ istud fuit ordinatum vt liberius vacent studio theologiæ & iuris canonici: quæ melius congruunt suo statui, quam leges vel physica: vt dic super Specula. Nota ꝙ rector ecclesiæ parochialis, quæ sub se non habet capellam pendente anno quo promoueri debet ad sacerdotium, licite potest audire leges, vel etiam durante septennio quod habet ad sacerdotiū, & non promouendi ad sacerdotium.

† Vide doctores & in primis Panormitanum in c. nō magnopere. & in c. fin. extra ne clerici vel monachi. & Innocentiū in c. firmiter. extra de sum. trinit. & fide catho.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Capitulum, Super specula. probibens audientiā legū vel physicæ, non includit parochiales ecclesias habentes, nisi sint plebaniæ habentes sub se capellas, in quibus clerici perpetuo instituantur. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. I.

STatutū[f]† felicis recordationis Honorij Papæ tertij prædecessoris nostri, quod Decanis, Archidiaconis, Præpositis, Plebanis[g], Cantoribus, & alijs clericis habentibus personatus audire leges[h] vel physicam[i] interdicit: ad eos qui parochiales ecclesias obtinere noscuntur, piæ memoriæ Clementis[k] Papæ quarti prædecessoris nostri vestigijs inhærentes, declaramus[l] præsentis constitutionis oraculo ratione[m] ecclesiarum huiusmodi

f ¶ *Statutum.*] ī. eo. super specula.

g ¶ *Plebanis.*] quod intellige vt dicitur.

h ¶ *Leges.*] non enim debent velle videri secularium vel forensium disceptationum periti. C. de epis. & cle. repetita.

i ¶ *Physicam.*] non debet hoc facere sub specie languentium curandorum fratrum ī. eo magnopere.

k ¶ *Clementis.*] quam non habemus, sed eis mentem hic inserit: & incipiebat, Habito cum fratribus nostris consilio.

¶ *Glos seq. dicit quorum opinionem approbat & reprobat: & rationibus opinionis reprobatæ respondet.*

l ¶ *Declaramus.*] Nota approbatam opinionem Gof. qui hoc dicebat in summa huius tituli in fine. & cōcordat Pet. de Samp. & Abbas & est ratio: quia constitutio illa poenalis erat. & ideo restringenda. ī. de reg. iur. in poenis. cum suis concordantijs. non obstat ī. de electio. dudum s. vbi dī ꝙ idem iudicium, &c. quia illud habet locum in casu ipsius decretalis: scilicet quo ad pluralitatem. Itē quo ad ordines: vides enim ꝙ archidiaconus non cogitur nisi quo ad diaconatum. de electioni. cum in cunctis in antiq. ergo nec habens curam animarū: sed hoc est falsum, vt ī. eo. lib. de elect. licet canon. Reprobata est autem opinio Ber. Inno. ſm quosdam libros, & Hostiensis qui dicebant ꝯtrium propter dictam decretalem, dudum. Item ex eo ꝙ quis habet curam, sacerdos fieri debet: sed sacerdotes prohibentur per ipsam decretalem Honorij: ergo & curā habentes. Item ex eo ꝙ constitutio fauorabilis erat: & sic amplianda. ī. de reg. iur. odia. Item ex eo ꝙ prædicare tenetur: vt in clementina dudum. §. huiusmodi. de sepul. & sic debet esse sacerdos. 16. q. 1. adijcimus. sed presbyteri ex ordine, non ex cura, cōprehēduntur constitutione Honorij: & interdum de necessitate non habent fieri sacerdotes rectores parochialium ecclesiarum: vt supra eod. lib. de electione statutum. vel pone ꝙ annus non est elapsus. Vel pone secum dispensatum per decretalem. ī. eod. lib. de elect. cum ex eo.

o Vide doctor. e. d. cit. cap. super specula. & ibi Panor. nā illa glossæ ratio tantum valet sicut d. c. super specula. immo ꝑpter regimen temporaliū. quod habet ecclesia, est vtile scire leges. arg. c. si in adiutoriū. 10. dist. & gl. c. ad hoc. 93. di. nulli sacerdotum & quæ sūt canones & leges, ille vere scit iura. Bal. c. cum causam. de te stib. 2. col. Fontanam.

m ¶ *Ratione.*] quasi diceret: si haberent dispēsatiue vel alio modo persu-

non extendi: Nisi eædem ecclesiæ fuerint plebaniæ sub se capellas[a] habentes, in quibus instituantur clerici perpetui[b] nequeuntes ab ipsis[c] absque causa rationabili[d] amoueri.

¶ Idem.

¶ Excommunicatus est ipso facto religiosus professus habitum temerarie dimittens, vel ad quæcunque studia accedens, non obtenta licentia prælati & conuentus. Doctores scienter docentes, vel in scholis retinentes ad leges vel physicam tales religiosos, similiter excommunicationē incurrunt. hoc dicit. Dominicus.

CAP. II.

VT† periculosa[e] religiosis euagandi materia subtrahatur, districtius inhibemus, ne decætero aliquis quamcunque[f] religionem tacite vel expresse[g] professus[h], in scholis, vel alibi temere[i] habitum religionis suæ dimittat: nec accedat ad quæuis studia litterarū, nisi à suo prælato cum consilio sui conuentus[k], vel maioris partis eiusdem, sibi eūdi ad studium licentia[l] primitus sit cōcessa. Si quis autem horum[m] temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto[n], ¶ Doctores quoque, siue magistri, qui religiosos habitu suo dimisso[o] leges vel physicam audientes sciēter[p] docere, aut in scholis suis præsumpserint retinere[q]: simili[r] eoipso sint sententia innodati.

¶ Idem.

¶ Clericus in loco temporalis iurisdictionis suę super delicto ibi commisso delegatus, vt veritate inquisita iustitiā exequatur, irregularis non efficitur; licet pœna sanguinis inferatur. hoc dicit. Dominicus.

---

personatum cum illis ecclesijs, bene tenentur constitutione: vel si essent presbyteri, tenentur: non ratione ecclesiæ, sed ordinis, vt supra dixi.

¶ Glo seq. quærit, arg. & soluit. contrario arg. respondet.

Leges an sit licitum audire: clerico obtinenti ecclesiam parochialem habentem sub se vnicam capellam tantum.

a ¶ *Capellas.*] quid si vnicā habet capellam? Si arguamus à verbis, saltem duæ debēt esse. ad hoc. j. de reg. iur. pluralis. cum suis concord. ad hoc de deci. ad audientiam. tutius videtur contrarium tenere. ad hoc ff. vi bo. rap. l. prætor ait. 1. §. homines. insti. eo. tit. in prin. ad idem. s. eo. lib. de elect. c. pe. 1. respon. s. de priui. vt priuilegia. ibi; aperiantur ecclesiæ. id est, ecclesia. 1. dist. omnes leges. cum suis concor. & 2. q. 1. in primis. nec obstat arg. à verbis: quia non dicit hoc nisi fuerit plebania habens capellas, sed dicitur in plurali plebaniæ habētes capellas: & pluralitatem capellarum ad pluralitatem plebaniarum referā. Arg. prædi. decret. vt priuilegia.

† Multa hoc speciaum vide per Calderinum, consil. 1. tit. de magistris, & per Abbatē consil. 84. lib. 1.

ADDITIO. Hoc videtur tenere Guli. in Spec. eo. ti. post prin. vbi dicit, q plebania est habens diuersas capellas, in quibus, &c. Ioan. Mona. dicit hic quòd ex quo plebania habet capellas perpetuas, reputatur dignitas. Archid. nil dicit de hoc. Ioan And.

b ¶ *Perpetui.*] s. eod. lib. de capel. mona. c. vnico.

c ¶ *Ab ipsis.*] scilicet plebanijs, vel capellaniis, & melius.

d ¶ *Absque causa rationabili.*] de capel. mona. ca vnico. vbi de hoc.

VT *periculosa.*] Primo causa præmissa ponit duplicem inhibitionem. Secundo, pœnam transgressorum: ibi, *Si quis.* Tertio ibi, *Doctores.* illam declarat in doctoribus locum habere.

Et dic periculosa animabus ipsorum vagantium. s. de reg. c. fi. Est etiam periculosa propter exempli perniciem. de elect. cum dilectus. §. nos vero. de vo. magnæ. in anti. Ioan. And.

CASVS. Aliquis religiosus qui erat bene dispositus ad studium, cupiens margaritam scientiæ inuenire: dimisit suum monasteriū sua auctoritate priuata (verius magis temeritate) & iuit ad studiū generale absque licentia sui prælati. vtrum possit licite exercere studium? Respondetur quod non: quia religiosus nihil agere potest sine licentia sui prælati: & prælatus suus potest ei dare licentiam cum consilio sui conuentus. Sed quid, ponamus retento eodē themate, q religiosus absque licentia sui prælati accessit ad studium generale: ipse autem dubitans q non admitteretur nisi ostenderet licentiam sui prælati, dimisit habitum suum vt non posset cognosci esse monachus, vtrum puniatur aliqua pœna? Respon. q sic: nā ipso facto incurrit sententiam excommunicationis. Et etiam doctor qui illum admittit in auditorio suo, & illum non expellit, est ipso facto excōicatus. Not. primo ex isto cap. q religiosus fauore studij non potest dimittere monasterium sine licentia sui prælati. Sed quis dicetur eius prælatus, quo ad istam licentiam dandam: vtrum suus eps? Dicendum q non: licet dicamus, q eps regulariter concurrit cum inferioribus prælatis, vt in c. cum ab ecclesiarū. de offi. ordi. in an. & l. fin. C. de iurisd. om. iud. vbi df. q quodlibet collegium potest sibi constituere & eligere rectorem qui cognoscit personas de illo collegio: tñ datur actori, optio conueniendi reum coram illo rectore collegij, vel coram ordinario loci: ideo ad dandā istā licentiā abbas dr prælatus religiosi. Sed quid si abbas nolit dare licentiam, an possit recursus haberi ad epm? Rndetur, q sic: si abbas non sit exemptus à iurisdictione epi: si autem sit exemptus, recurrendum esset ad Papam. immo dicunt plus doctores q eps vel superior poterit illi abbati præfigere certum terminum, intra quem det illi religioso licentiam vt possit studere cum comminatione: q nisi intra illud tempus sibi licentiam contulerit, q tempore illo elapso episcopus conferet.

¶ Prima glo dicit vnde sumpta.

e ¶ *Vt periculosa.*] Tracta fuit de extrauaganti grauis. &, dolore non vacua.

f ¶ *Quamcunque.*] sumtū approbatam s. de re. c. vno. eod. lib.

g ¶ *Vel expresse.*] s. eod. lib. de regula. c. 1. & 3. & in casu isto inter expressam professionem & tacitam non est differentia: sicut alibi est. s. eo. lib. de elect. nullus. & c. indemnitatibus.

ADDITIO. dicebat Host. s. eod. c. 3. vtrumque: scilicet vt tacite professus non eligatur, & hac constitutione adstringatur introductū in fauorem religionis & animarum salutem. Ioan. And.

h ¶ *Professus.*] Nam professus non potest redire ad seculū: qđ dic vt s. de regul. consulti.

i ¶ *Temere.*] Ex causa enim licet habitū transformare, si iusta sit, puta timor. s. de vita & hone. cle. clerici in antiq. in glo clerici arma.

¶ Glo. seq. recitari potest per obiect. & solutionem.

k ¶ *Conuentus.*] alibi dat prælatus licentiam sine requisitione conuētus. s. eod. lib. de elec. si religiosus. s. responso. sed illud fauore ecclesiarū vacantiū. ad idē s. de testa. c. vlt. & illud fauore vltimarum volūtatū: & q a piū execu tionis testamentorū onus.

l ¶ *Licentia.*] & tunc potest omnia sine quibus in studio commode esse non posset. quod dic vt not. 2. q. 7. cū pastoris. de accu. ex parte.

ADDITIO. Et quod ibi not. in fi. penul. glo. pro necessitate monachi monasterium obligari intelligit Archid. nisi actum fuisset q alius monacho sumptus inuenirer: puta propinquus vel amicus, &c Ioan. And.

m ¶ *Horum.*] id est. q apostata dimittendo habitum, vel quia vadit ad studium sine licentia.

n ¶ *Ipso facto.*] speciale in religioso apostata: quia aliàs apostata nō est excōicatus[1], sed excōicandus, secundum q not. Inno. & Ber. 23. dist. si quis ex clericis. de vita & honesta. cleri. si quis ex clericis. de apost. c. 3.

1 Similis glo. sup. eo. lib. ca. 1. de temp. ord. verbo, apostata. & intellige hoc dictu prout in dicta glossa notatū est.

¶ Glo seq. Quærit, arguit negatiue, solo contrarium.

o ¶ *Dimisso.*] quid si non dimiserit habitum? Videtur q tunc doctores non sint excōicati: quia hæc pœna non est amplianda. j. de reg. iur. in pœnis. Dic cōtra, quia cōicant in crimine: & sic eadem & non minori excōicatione ligantur. de senten. excom. nuper. & c. si concubinæ. & in hoc poterit dici hoc potius venire ad declarationem iuris veteris, quàm nouum casum ponere.

ADDITIO. Idem scilicet q doctores, ipsos religiosos docentes & retinentes habitu etiam nō dimisso sint excommunicati, sequitur Archid. & hoc teneat saltem postquam monachus incidit, vt sic cōmunicet iam excōmunicato in crimine, pro quo ligatus est. super quo vide quod dixi de sentent. excomm. contingit. 1. Io. A.

p ¶ *Scienter.*] vbi incederent in habitu, non haberet locum ignorantia verisimiliter. Sed vbi dimiserant habitum, probabiliter poterant ignorare.

ADDITIO. Bene tamen esse posset tanta multitudo scholarium & cautela monachi tempestiue intrantis, & in occulto scholarum loco manentis, quòd licet in habitu intraret, excusaretur doctor: & maxime vbi de habitu indistinctissime loqueremur. de quo. s. eo. lib. de reg. c. 1. vbi in fin. Ioan. And.

¶ Glo. seq. primo soluit vnum dubium: secundo quærit & soluit, tertio iterum quærit & soluit.

q ¶ *Retinere.*] Not. officium doctoris scholarē de scholis expellere. & per id quod dicit, retinere, dicas q licet doctor sciat[2] monachū habentem domum iuxta scholas doctoris, in domo propria quam inhabitat, audire: excōicatus non est[3]. iam enim inhibere nō posset quin stet in domo propria. & facit qđ dixi j. de reg. iur. locupletari. Quid si monachus non vult exire scholas? Vf per hanc litterā q licite vi possit expelli. ad hoc de sent. excom. veniens. in antiq. & hoc maxime si vera esset opinio, q excōicatus non gauderet priuilegio canonis: quod non est verum, secundum Ioan. Ber. & Hostiē. qui de hoc not. 17. q. 4. si quis deinceps. de senten. excom. contingit. 1. Quid si nō potest expelli? Exeat scholas doctor ad instar eius quod dicimus: cum excōicatus intrat ecclesiam: vt not. 11. q. 3. sicut Apostoli. & per modernos. s. de senten. excom. nuper.

2 Idē Io. Monac. & Archid.

3 Ipse doctor, secus enim in monacho cui prohibetur omnium & h... dium. ... eod. c. fin. Io. And.

r ¶ *Simili.*] quia communicant in crimine, vt dixi. & quia condi-

sor sibi

tor sibi non reseruauit absolutionem, alijs indulsisse vi. 3. de sent. excom. nuper. & facit quod not. 3. eod. super specula.

E *Piscopus.*] Ponit dictum cuius causam reddens soluit obstaculum; ibi. *Nam licet.*

eos specialiter poterat delegare. Quid iuris ergo de prælatis temporalem iurisdictionem habentibus, habes hic, & quomodo eam committere possint. Quid iuris de clericis iniuriam passis, & quomodo de ipsa conqueri possunt, habes j. de homi. prælatis.

ADDITIO. Conformiter ad glossam & Host. 3. eo. clericis. dicebat Gof. de Rapto. in archiepatu, quod cōsulebat plato habēti iurisdictionē tēporalē, quod nō cōmittat in specie laico puniēdū corporaliter, sed generaliter deleget causarum vniuersitatē, quæ sunt ad pœnam sanguinis. Et si Goff. intellexit quod non exprimat de pœna corporali inferenda in speciali concessione, hæc decretalis non resistit huic consilio. Io. A.

¶ *Glo seq. infert & ponit dictum Hostiensis.*

CASVS. Episcopus Pictauen. vel aliquis abbas vel alius clericus prælatus, qui habebat iurisdictionem temporalem, deputauit aliquem balliuum vel iudicem ad illam iurisdictionem exercendam: deinde cum dictus balliuus vel iudex haberet in suis carceribus vel vinculis aliquem malefactorem: ipse prælatus clericus dicto iudici vel balliuo mandauit, vt de tali malefactore faceret bonam iustitiā: vnde iudex iste vel balliuus secularis magis excitatus ex iussione domini sui, talem reum & criminosum condemnauit vltimo supplicio: vtrum episcopus vel alius prælatus ex hoc incurrat aliquam irregularitatem? Rñdet quod nō, dummodo nō mandauerit, vt illum condemnaret vltimo supplicio: sed solum mādauerit, vt faceret bonam iustitiam: Nam si iudex secularis excessit, non est imputandum ipsi epō vel prælato. Not. primo hic optimum tex. quod delegatus inferioris à principe, potest exequi sententiam suam, si hoc in commissione exprimatur. de quo de foro competen. in anti. si quis contra clericum. Not. secundo casum, in quo quis potest per alium, quod non potest per seipsum. de quo j. de reg. iur. potest quis. Domi.

† Præter doctores hic vide notata in capitul. ex litteris. extra de excessibus prælat. & in c. In archiepiscopatu. de raptorib.

CAP. III.

EPiscopus[a] †, seu quicunque alius prælatus vel clericus iurisdictionem obtinens temporalem: si homicidio, aut alio maleficio ab aliquibus in iurisdictione sua commisso, balliuo suo, aut alij cuicunque iniungat, vt super hoc[b] veritatem inquirens iustitiæ debitum exequatur: irregularis censeri non debet: quamuis ipse balliuus vel alius contra malefactores ad pœnam sanguinis processerit iustitia[c] mediante. Nā licet clericis causas sanguinis agitare non liceat[d], eas tamen (cum iurisdictionem obtinent temporalē) debēt & possunt[e] metu irregularitatis cessante alijs delegare.

FINIS LIBRI TERTII.

¶ *Prima glo. dicit quod declarat.*

a ¶ *Episcopus.*] Emanauit ad declarationem eorum quæ notant Ber. Innoc. & Moderni. 3. eod. clericis. vbi videbatur glo. & Host. sentire, quod generalem vicarium vel balliuum posset dare ad talia: sed non specialem. Sed ex verbis ipsorum olim tenebam contrarium. Nam dicunt quod si appelletur in tali causa, debet appellari ad ipsum prælatum, & ipse alij delegabit: ergo etiam secundum

b ¶ *Super hoc*] maleficio. ergo & specialiter cōmittit: dicit Host. 3. eo. clericis, quod sibi placeret, quod aut daretur clericis licentia tales causas iudicandi per seipsos, aut taliū causarum potestas ipsis clericis tolleretur, cū cōmissio sit 3 ius. ff. de of. eius cui man. est iu. l. 1.

ADDITIO. Intelligas hoc dictum per id quod not. de rap. in archiepatu. in vlti. glo. nam saltem vltimum supplicium & membri mutilatio non delegantur etiam iure authenticorum. & de his committendis agitur hic principaliter, vt dixi in text.

Prelatus iurisdictionem obtinens temporalē, potest etiam specialiter causam cri minalem delegare.

¶ *Glo seq. quærit & soluit, & argumento contrario respondet. Io. And.*

c ¶ *Iustitia mediante.*] Quid si 3 iustitiam? Dic idem † : Nam eps qui mandauit iustitiam fieri, non est in culpa si iusticiarius delinquat, & absit quod ea quæ propter licitum & bonum, & c. 23. q. 5. de occidendis. non obstat j. de homi. is qui mandat. quia ibi culpa præcessit: & casus qui culpam sequitur bene imputatur. de hoc plene de homi. sicut dignum. in antiq. hic nulla culpa præcessit.

† Conco. Archid. ei. leg. quod in generali mādato non venit aliquod illicitum. concor. quod scripsi s. ot. 2. cap. vlti. dicta media ma gl. Ioan. And.

d ¶ *Non liceat.*] 3. eod clericis. & c. sententiam.

e ¶ *Possunt.*] Ergo potest quis per alium quod non per se. de hoc dixi j. de reg. iur. potest quis. Ioan. And.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER QVARTVS.

DE SPONSALIBVS ET matrimonijs.

LIBER QVARTVS.

TITVLVS I.

De sponsalibus & matrimonijs.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Sponsalia pura & certa ex consensu valida, licet aliàs nulla, inducunt publicam honestatem, quæ habet dirimere sequentia sponsalia, sed non præcedentia.

CAP. VNICVM.

EX sponsalibus [a] puris [b] & certis [c], etiam si consanguinitatis [d] affinitatis [e], frigiditatis [f], religionis [g], aut alia quauis [h] ratione sint nulla, dummodo nõ sint nulla ex defectu consensus [i]: oritur efficax ad impediendum & dirimendũ sequentia sponsalia vel matrimonia, non autem ad præcedentia dissoluendum [k], impedimentum iustitię [†] publicæ honestatis [l]. Quare ille, qui sponsalia pure ac determinate cũ aliqua muliere contraxit, & postmodum cum secunda prioris consanguinea idem [m] fecit, ex priorum sponsaliorum vigore (quibus per publicæ honestatis iustitiã ex secũdis spõsalibus subsecutam minime derogatur [n])

Continuatio domini Helie. ¶ *Visum fuit supra in tribus libris præcedentibus de illis quæ spectant ad clericos; nunc videndum est de illis quæ spectant ad laicos; videlicet de matrimonijs: ideo merito annectitur rubrica de sponsalibus & matrimonijs.*

EX sponsalib[a]. Sunt duæ partes. Prima tractat de sponsalibus puris: Primo in genere: Secundo in specie: ibi, Quare. Secunda tractat de conditionalibus: ibi, *Ille vero*. Ioan. And.

¶ Vide concilium Tridẽt. sessio. 24. de reformatione matrimonij ca. 3. confert enim multũ pro textu & glossa.

Pro intellectu huius cap. præsupponendum est quid sit publicæ honestatis iustitia. Vnde iustitiã publicæ honestatis est quoddã impedimentum qđ impedit matrimoniũ ꝯtrahendũ, & dirimit iam ꝯtractũ, qđ oritur ex consensu præstito in sponsalibus. vt si monachus contrahat cum aliqua, tunc consanguineus monachi non poterit contrahere cum illa: publice enim honestum est, ex quo monachus consensit in illam, ꝙ aliquis consanguineus eam habere nõ possit. Et fuit introductum hoc impedimentum propter honestatem duntaxat. de hoc per Panor. in c. iuuenis. eod. ot. in anno.

CASVS. Aliquis Titius contraxit sponsalia cum aliqua Berta dicendo: Promitto & iuro ꝙ ego accipiam te in vxorem: & e conuerso illa Berta promisit & iurauit illum Titium accipere in virũ: tractu temporis Titius contraxit secunda sponsalia cũ cõsanguinea Bertæ: & sic orta fuit iustitia publicæ honestatis inter Titium & consanguineas ipsius Bertæ, & inter Bertam & consanguineos Titij: quæritur vtrum Titius poterit contrahere matrimonium cũ ista secunda sponsa? Respondetur ꝙ non, obstante impedimento iustitiæ publicæ honestatis, quod est sufficiens impedimentum ad impediendum matrimonium contrahendum: & si de facto contraheret cum secunda, dirimeretur istud matrimonium vigore istius impedimenti: & non obstante ista secunda, sponsa poterit & debebit Titius contrahere cum Berta. Sed quid, ponamus ꝙ Titius contraxit sponsalia cum Berta sub aliqua conditione: postea pendente conditione contraxit matrimonium de pręsenti cum consanguinea Bertæ: vtrum per istud matrimonium de præsenti fuerint soluta priora sponsalia? Respondetur ꝙ sic: quia per sponsalia cõditionalia non contrahitur iustitia publicę honestatis: Secus si sponsalia essent certe & pure contracta: quia cum ex illis oriatur iustitia publicæ honestatis, non frangerentur priora sponsalia: immo Titius compelleretur contrahere cum Berta, cum qua primo contraxit sponsalia: vt dictum fuit in prima parte huius capituli. Not. primo, ꝙ publica honestas impedit matrimonium contrahendũ, & dirimit iam contractum. Not. ꝙ antequàm ex sponsalibus orîatur iustitia publicæ honestatis, requiritur ꝙ sponsalia sint pura & certa. Not ꝙ ex sponsalibus nullis, dummodo non sint nulla ex defectu consensus, oritur publica honestas: ideo si monachus vel presbyter contraheret: aliquis ex consanguineis monachi vel presbyteri non posset eam habere in vxorem: ex quo illa sponsalia non fuerunt nulla ex defectu consensus: quia monachus habet consensum: quia consensus est de iure naturali. in l. 1. ff. de pact. ideo illa sponsalia non sunt nulla ex defectu consensus: sed sunt nulla propter susceptionem sacri ordinis. Not. ꝙ si quis contraxit spõsalia de futuro: & postea ꝯhat per verba de præsenti cũ consanguinea primæ spõsæ: debet remanere cũ prima. Sed quid si ipse cognouit secundam? Dicendum ꝙ neutram debet habere, non primam propter affinitatem subsecutam: quia contrahendo cum secunda & eam cognoscendo contracta fuit consanguinitas cum prima. Et licet affinitas superueniens non dirimat matrimonium: tamen dirimit sponsalia; nec habebis secundam propter impedimentum publicæ honestatis. Not. vlterius ibi, *Ille vero*. ꝙ si quis cõtrahat sponsalia conditionalia, quia promisit aliquam accipere in vxorem sub aliqua conditione honesta & licita: (quia si esset conditio turpis, tunc sponsalia remanerent pura) ista conditio honesta & licita suspendit effectum. Si ergo suspensus contrahat per verba de præsenti cum consanguinea primæ sponsæ, habebit secundam, puta consanguineam primæ sponsę: quia fuit contracta publica honestas. Sed quid si contraxit cum consanguinea primę sponsę per verba de futuro? quia si cõtraxisset per verba de præsenti cum ista secunda, non est dubium, quia debeo habere istam secundã & non primam? Rñdet glo. ꝙ idem esset sicut si contraxissem cum secũda per verba de præsenti: quia ex quo inter me & secundam nõ est impedimentũ, sum obligatus secundę & non primæ. Not. quatuor impedimenta quæ inducunt nullitatem sponsaliorum respectu vinculi matrimonialis [†]. hæc sunt expressa in textu. Not. ꝙ affinitas inducit nullitatem, sicut consanguinitas. de quo de cõsan. & affi. non debet. Dominicus.

† De impedimẽto iustitiæ publicæ honestatis quid sit, & vnde proueniat, vide B. Thomam in quæstionibus additis ad tertiam partem q. 55. art. 4 & in scholasticis lib. 4. sentent. dist. 41.

¶ *Prima glo. dicit quid declaret.*

a ¶ *Ex spõsalibus.*] Emanauit ad declarationem eorum quæ not. 27. q. 2. si quis desponsauerit 2. ꝫ. eod. tit. ad audientiam.

b ¶ *Puris.*] conditionalia non inducunt publicæ honestatis iustitiam, vt dicitur in fine.

c ¶ *Certis.*] vt si promisit ducere Bertam filiam Titij: incerta sunt quando promisit ducere vnam ex filiabus Titij. ad hoc ꝫ. eod. ca. ex litteris 2.

d ¶ *Consanguinitatis.*] scilicet intra gradum quartum. ꝫ. de consan. non debet. & ille erat casus. ꝫ. eod. ad audientiam.

e ¶ *Affinitatis.*] in primo genere & quarto gradu, vel citeriori. ꝫ. de consan. & affi. non debet. & tunc talis affinitas annullat matrimonium quando præcessit: secus si secuta fuerit: de eo qui cogn. consang. vxo. suæ discretionem.

f ¶ *Frigiditatis.*] ꝫ. de frigi. per totum.

ADDITIO. Et vide distinctionem quam scripsi eod. tit. de frigid cap. fraternitatis, in fine. Ioan. And.

g ¶ *Religionis.*] præcedentis. ꝫ. de vo. c. vnico. quia tunc nullum est matrimonium vel sponsalia. si sequitur, tunc dissoluit sponsalia: vt ꝫ. de conuer. coniu. ex publico. & c. 2.

h ¶ *Alia quauis.*] sicut dicebat prædictus canon. 27. q. 2. si quis desponsauerit. Et multæ aliæ causæ reperiuntur: puta votum solenne, cognatio spiritualis & legalis, & reliqua impedimenta: vt dixi in summa. 4. lib.

i ¶ *Consensus.*] puta cõtracta ab infante vel furioso. ꝫ. eo. dilectus. & de despon. impu. litteras. & c. accessit.

ADDITIO. Vel per iocum, vbi iocus est potens, secũdum Vin. qui sic not. eo. titu. ad audientiam. & Archi. hic. ad hoc. 22. q. 2. ne quis. versi. illud autem. facit ꝫ. de sent. excom. c. 1. & quod scripsi de despon. impuber. dun pueri. super 5. glo. Ioan. And.

k ¶ *Dissoluendum.*] bene ergo [†] dicebant Hug. In. & sui sequaces: qui dicebant monachum, sacerdotem, frigidum, & similes personas contrahendo cum aliqua impedire omnes consanguineos contrahere cum eadem: vt not. in prædi. c. si quis desponsauerit.

† Sequitur Petrus de Ancharano. Fontan.

l ¶ *Publicæ honestatis.*] ꝫ. eod. sponsam. Publicæ enim honestatis est, ex quo consanguineus meus viuens vel mortuus consenserit in Bertam, ꝙ ego illam habere non possum.

ADDITIO. Vide quod scripsi de hoc impedimento publicæ honestatis in tractatu super ipso habito in concilio Lugdunensi. in decre. non debet. de consangui. & affi. super glo. vt melius.

m ¶ *Idem fecit.*] scilicet quia sponsalia contraxerit. sponsalia vero sunt futurarum nuptiarũ promissio. ff. eo. tit. l. 1. 30. q. 5. nostrates. vnde aduerte si cum prima contraxerit de futuro, & postmodum cum secunda consanguinea in prohibito gradu eodem modo contraxit, & secundam cognouit, nec primam habere poterit propter affinitatem superuenientem: quæ soluit sponsalia de futuro, vt ꝫ. de eo qui cogno. consang. vxo. suę. veniens 1. & c. ex litteris. secundã habere non poterit: quia publicæ honestatis iustitia illum contractum impedit & dirimit, vt ꝫ. proxi. responso.

Sponsalia quid sint, vide per Theologos lib. 4. sent. dist. 27.

¶ *Glo. seq. vtitur per obiectionem.*

n ¶ *Derogatur.*] No. ꝙ licet superueniens affinitas dissoluat sponsalia de

ſalia de futuro: ſuparuenians tamen iuſtitia publicæ honeſtatis ip ſa non diſſoluit, & merito: ſecunda enim ſponſalia tolluntur per publicæ honeſtatis iuſtitiam ex primis inductam: non ergo ex ſecundis pôt eſſe honeſtas, quæ tollat pri.ma. & eſt ſi. 57.d.II.ſi quis.

a ¶ *Obligatus.*] niſi cum alia non ipſius conſanguinea contraheret per verba da præſenti.i.eo.ſi inter.vel ſuperueniret aliquod de iis impedimentis, quæ dixi in ſummula, circa principium.

¶ *Glo.ſeq. dicit quid approbat & reprobat ille §.*

b ¶ *Ille vero.*] reprobatur opinio Inno.not. da ſpon. duorum. cap. I. vbi dicebat q per ſponſalia ſub conditione contracta inducitur publicæ honeſtatis iuſtitia. Hoſtien. contra i. eod. ad audientiam. Io. And.

c ¶ *Ante.*] ſecus ſi poſt: quia tunc non deeſſet conſenſus, ſed eſſet perinde ac ſi à principio pure contraxiſſet.

¶ *Glo.ſeq. quærit & ſoluit.*

d ¶ *Præſenti.*] quid ſi contrahit cum conſanguinea primæ, da qua loquitur littera per verba de futuro: nunquid ſoluta ſunt prima ſponſalia conditionalia? Credo q ſic: ſi enim prima ſponſalia induxit publicæ honeſtatis iuſtitiam, per iuſtitiam publicæ honeſtatis ſuperuenientê, ex ſecundis non ſoluuntur: vt i. pro ſi. reſponſo. ſed ſi per prima non inducitur iuſtitia, puto q per iuſtitiam ſuperuenientem ex ſecundis bene ſoluantur prima, licet in veritata prima ſponſalia dicenda non ſint ex quo conſenſus defecerat, vt hic. ſic enim eſt in alijs impedimentis. i. da eo qui cog. conſang. vxo. ſuæ. veniens. cum ſi. vnda ſi poſt ſecundum contractum ſuperueniat conditio: dico q primum matrimonium conſummare non poteſt: publica enim honeſtas non inſurgit à dia contractus, ſed à die conditionis. & ideo publica honeſtas quæ præuenit conditionem, habet matrimonium impedire & dirimere: vt i. I. reſpon. cum per hoc reddatur inhabilis primæ. da iureiurand. quemadmodum.

¶ *Glo.ſeq primo ſoluit duo dubia: demum ponit opi. Hoſt. quæ reiicitur per quæſtionem.*

e ¶ *Conditionem.*] Hæc vera intelligas niſi interueniat carnis copula [1]: quia tunc receditur à conditione. de condi. ap. de illis. Et de hoc ſatis eod. tit. per tuas. Et ſic aſſerit ibi conſenſus & matrimoniũ: vnde tum propter affinitatem, tum propter iuſtitiam non teneret matrimonium poſtea cum conſanguinea contractum: & intellige de conditione honeſta, non da tali quæ habeatur pro non adiecta. i. de condi. c. vlti. quia illa inducerent publicam honeſtatem, ac ſi pure contracta fuiſſent [a]. & not. Hoſtien. i. eod. ad audientiam q ſi quis ſob tali conditiona contrahat cum aliqua, promitto q te ducam in vxorem, ſi Deo & Ecclaſiæ placuerit: poſtea comperto impedimento, & ſolutis ſponſalibus contrahat cum conſanguinea illius: tenet contractus. & licet hæc conditio intelligatur etiam ſi non apponatur: tamen quando non exprimitur, conſenſus purus remanet: conditiones enim tacitæ non faciunt obligationem conditionalem. ff. de condi. & demonſtra. l. conditiones extrinſecus. & not. de iureiur. quemadmodum. tacitum tamen ſi exprimatur, facit rem conditionalem [b]. ff. da leg. I. ſi ita legatum. §. I. vbi conditio ſi volet, poſita in perſona legatarij facit conditionale legatũ. vide qđ not. ff. da cond. & demon. l. aliquando. Et expreſſa nocent, quæ non expreſſa non nocent. ff. de reg. iur. expreſſa.

ad matrimonium contrahendum cum prima remanet obligatus [a].

¶ *Publicam honeſtatem non inducunt ſponſalia conditionalia ante conditionis euentum. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Ille vero [b] qui ſponſalia cum aliqua muliere ſub conditione contraxit, ſi poſtmodum ante [c] conditionis euentum cum alia prioris conſanguinea per verba contraxerit de præſenti [d]: cum ſecunda remanere debebit: Cum ex ſponſalibus conditionalibus ante conditionem [e] extantem, ſicuti [†] conſenſum non habentibus, & incertis, nulla publicæ honeſtatis iuſtitia oriatur.

[†] In manuſcriptis exemplaribus ac vetuſtioribus etiam impreſſis conſtanter legitur ita: ſicud ex eũ ſenſum nõ habentibus &c.

[1] Si tamẽ ſponſalibus fuerit renuntiatũ, aut ſponſa publice ſoꝛnicata cũ alijs fuerit, tunc ſi quens copula non inducit matrimoniũ c. quẽadmodũ, de iureiur. Feli. c. cum M. de con. III. col. po. Idem ſi cõditio iſta ponatur, ducẽ te in vxorẽ, vel dabo tibi centũ. poſt copulam liberatur dãdo centũ. Aret. in ſua lum ij. parte. lib. 7. art. I. titu. 3. circa fi. Fontan.

[a] Idem intelligas de conditione de futuro, nõ de præſenti, vel præterito. qđ probat Ioan. Mo. per hãc literam quæ dicit, ante conditionem, &c.

[b] Sequuntur doct. legiſtæ tractant in l. itẽ aliquãdo ff. de cõdi. & demonſtra. glo. in l. iſtã quia. ff. de pact. Font.

DE DESPONSATIONE IMPVBERVM.

¶ *Dict um fuit ſupra tit proxi. de quodam impedimento quod impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum, ſcilicet impedimẽto publica honeſtatis; nunc videndum eſt de impedimento ætatis: Nam impuberes non poſſunt contrahere matrimonium de præſenti ſiue ſponſalia de præſenti: ideo ponitur rubrica, de deſponſatione impuberum. Vnde ſciendum quòd ſponſalia dicuntur a ſpondeo ſpondes, quod eſt promitto l. I. & a. ff de ſpon. ideo quando quis promittit aliquam accipere in vxorem, dicuntur proprie ſponſalia: ſed matrimonium improprie appellatur, ſponſalia: ſed ideo appellatur ſponſalia; quia ſponſus promittit contrahere matrimonium carnaliter.*

[1] *Infantes adunicem.*] Sunt tres partes. Prima tractat de ſponſalibus contractis per infantes ambos vel alterũ: Secunda; ibi, *Idem quoque.* de matrimonio contracto per impuberes. Tertia ibi, *Porro.* de ſponſalibus contractis per parentes pro filijs, & illud ſufficiat pro diuiſione & ſumma: quia ſummando non poteſt breuius recitari.

ADDITIO. Realem enim & pulcherrimam formam habuit hæc decretalis. determinat autem principium nota. 30.q. 2. cap. vnico. & i. eo. litteras. aliæ diuerſæ determinationes i. ponuntur in glo. Ioan. And.

CASVS. Duo infantes contraxerunt ſponſalia per verba da futuro: puta maſculus promiſit q feminam acciperet in vxorẽ, & femina promiſit q maſculum acciperet in virum: certum eſt q non tenent ſponſalia propter defectum ætatis. Sed quid? ponamus q ipſi infantes ſic ſteterunt vſque ad octauum annum: vtrum ex curſu temporis validentur ſponſalia? Reſpondetur quòd ex ſolo curſu temporis ſponſalia non aſſumunt vires, niſi verbo fuerint validata: vt quia maſculus vocat eam ſponſam, & econuerſo illa vocat maſculum ſponſum: & tunc verbo validantur ſponſalia: vel etiam facto validantur: quia in illis partibus ſponſus conſueuerat dare aliqua iocalia ſponſæ: & iſtud faciebant iſti iuuenes: tunc enim ratificantur ſponſalia & aſſumunt vires. Idem dicendum eſt de impuberibus reſpectu matrimonij quãdo iſti impuberes ſunt tales, in quibus ætas non ſupplet malitiam: nam ſolo curſu temporis non ratificatur matrimonium: niſi verbo fuerit validatum matrimonium, puta quia maſculus vocabat eam vxorem, vel oſculabatur, vel alia faciebat, quæ ſolent facere vir & vxor: tũc enim ex illo actu matrimonium aſſumit vires. Sed quid? ponamus q pater Titij contraxit ſponſalia pro filio ſuo: vtrum filius ſit obligatus, & vtrũ ex illis ſponſalibus oriatur ius publicæ honeſtatis, ac ſi filius contraxiſſet in eius propria perſona? Reſpondet Romanus Pontifex cum diſtinctione: aut filius ratificauit illa ſponſalia, & tunc oritur ex illa ratificatione impedimentum publicæ honeſtatis, ac ſi idem filius perſonaliter contraxiſſet: aut filius non ratificauit illa ſponſalia, & ſic non conſenſit expreſſe nec tacite, & tunc non eſt obligatus, nec oritur ius publicæ honeſtatis. Not. primo quòd minores ſeptennio, & ſic infantes non poſſunt contrahere ſponſalia per verba de futuro: multo minus matrimonium contrahere poſſunt. Et ratio huius eſt: quia in ſponſalibus requiritur conſenſus: modo infantes non habent conſenſum: quia ætas illa quid videat, ignorat. l. I. C. de fal. moneta. Not. ſponſalia nulla ex defectu conſenſus, non conualeſcunt per diuturnitatem temporis, niſi fuerint ratificata verbo vel ſigno. Not. q impuberes non poſſunt contrahere per verba de præſenti: fallit ſi malitia ſupplet ætatem. Quæritur qualiter poteſt cognoſci q malitia ſupplet ætatem? Dicit Hoſtien. q requiritur q ſe cognoſcant carnaliter. ſed iſtud non placet gloſſæ nec doctoribus: quia poteſt eſſe q aliquis iuuenis intra xiiij. anni cognouit alias mulieres carnaliter. & iſta ſponſa fuit cognita ab alijs maſculis: & ſic conſtat q iſti iuuenes ſunt potentes ad coitum: nec refert an ſponſa fuerit cognita per ſponſum vel non. Not. q matrimonium non aſſumit vires aduenienta pubertate, niſi per aliquod ſignum appareat de ipſorum conſenſu. Not. q ſi pater contrahat matrimonium pro filio præſente & non contradicente, videtur conſentire. Et ſic tacens videtur conſentire: licet agatur de actu oneroſo. Regulariter autem in actu oneroſo tacens non habetur pro conſentiente. l. filiusfamilias. ff. de procura. ſed tamen hic licet agatur da actu oneroſo: tacens habetur pro conſentiente. Vnde ſicut exiſtens in mari exponit ſe infinitis periculis, ſimiliter contrahentes matrimoniũ exponunt ſe infinitis periculis. Not. q pater non poteſt filium ignorantem vel inuitum obligare, nec ex illo contractu oritur aliqua actio contra filium. Not. quòd vbi datur permiſtio habilis cum inhabili, vitiatur actus quando requiritur concurſus habilitatis in vtroque. de quo i. in regu. vtile. de reg. iu. Not. tres modos quibus probantur minores ratificare ſponſalia, quæ non tenuerant. Dominic.

f ¶ *Infantes.*] [4] hi ſponſalia contrahere non poſſunt: cum ætas illa quid videat, ignoret. C. de fal. mone. l. 2. ad hoc ſupra eodem

[†] Vide B. Thomam in quæſtionibus additis ad 3. partem q. 43. ar. 2. & a. & doctores lib. 4. ſent. diſt. 2. & Dominicum conſil. 22. inci. Quia diffuſe.

[4] De ætate infantium, ſeu de prima hominis ætate vide Ioan. Annaniam in rubrica de delictis puerorum. Baldum in repetitione c. ſi pater. de teſta. lib. 6. & Cynum ll. ſi infanti. C de iure delibe.

TITVLVS II.

De deſponſatione impuberum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Sponſalia amborum infantium vel alterius tantum per ſuperuenientiã maioris ætatis nõ validantur, nec publicã honeſtatem inducũt: niſi fuerint ratificata tacite vel expreſſa. hoc dicit vſq; ad §. idẽ quoque. Dominicus.*

CAP. VNI.

SI infantes [f] [†] ad-

lib. de tempo. ordi. nullus. C. de iure deliberandi. si infanti. & 30. q. 2. §. 1. Ioan. And.

Glo seq. notat differentiam inter infantem & impuberem.

a *Septennio.*] Not. quod licet quo ad pubertatem sit in sexu differentia in numero annorum ī. eod. puberes. & cap. continebatur. quo ad infantiã secus: quia vterque infans minor septennio, vt hic. & ī. eod. litteras. & cap. accessit.

ADDITIO. In sexu est differentia quo ad pubertatem incohoandam. In finienda enim nõ est in sexu differentia. In vtroq; enim sexu finit xxv. anno. C. si mi. se ma. dixerit. l. 1. si ma. fac. alien. fac. sine decr. ratã habe. l. fin. insti. de cura in princ. Ioã. And.

b *Eis.*] ignorantibus vel scientibus nõ curo: sed aliter in maioribus: vt j. §. porro. Ioannes. And.

c *Verbo.*] quia post septennium adinuicem vocant se sponsos.

d *Vel facto.*] vt quia post septennium secum iacet, vel eam osculatur vt sponsus, vel his similibus: & hic non refert an quid fiat verbo vel facto. de sp. dilecti 1. & cap. nostrum. & ad hoc concor. de restit. spo. ex parte.

Sponsalia contracta ante septennium ratificantur verbo vel facto.

e *Conualescunt.*] j. de reg. iur. non firmatur. & intellige per hoc c. solutionem quam dixi j. de regu. iuris. non firmatur. eod. lib. scilicet quod solo temporis tractu non firmatur qđ à principio non valebat: sed nouo subsequenti consensu interdum tacito, interdũ expresso. Bene hic vides: & ibi plenius dixi.

inuicẽ, vel vnus maior septennio [a] & alter minor sponsalia contraxerint ipsi, vel parentes pro eis [b]: nisi per cohabitationem eorum mutuam, seu alias verbo [c] vel facto [d] ipsorum liquido appareat eosdem in eadem voluntate factos maiores septennio perdurare: sponsalia huiusmodi quæ ab initio nulla erant, per lapsum dicti tẽporis minime conualescũt [e]; & ideo cum sint nulla ratione defectus consensus, publicæ honestatis iustitiã non inducũt [f].

Sponsalia per verba de præsenti cõtracta inter impuberem & puberem, vel inter impuberes non proximos pubertati, valent vt sponsalia de futuro: nec in matrimonium transiunt ex sola perseuerantia ætatis, nisi aliter approbentur: inducunt tamen publicam honestatem. hoc dicit. Dominicus.

Idem quoque si pubes & impubes, vel duo impuberes non proximi pubertati, & in quibus ætatem malitia non supplebat [g], per verba contraxerint de præsenti: spõsalia enim illa, quę iuris interpretatione tantum fuerunt sponsalia de futuro [h] (licet verba consensum exprimẽtia de præsenti haberẽt, & matrimonium [i] contrahere intenderent contrahentes) per aduentum pubertatis in matrimonium non transeunt de præsenti: nec matrimonium (quod, vt matrimoniũ ętate nõ tenuit prohibente) per lapsum dicti temporis conualescit: nisi per carnis copulam subsecutam, vel aliquem modum [k] alium contrahentes eosdem cũ eiusdem perseuerantia voluntatis ad pubertatis tempora peruenisse constiterit euidenter: per dictum tamen contractum, qui valuit vt potuit, non sicuti agebatur, publicæ honestatis iustitia est inducta.

Sponsalia pro absentibus filijs non tenent nisi ipsis præsentibus, vel nisi approbauerint tacite vel expresse ex postfacto. hoc dicit. Dominicus.

Porro [m] ex sponsalibus, quę parentes pro [o] filijs puberibus vel impuberibus plerunque cõtrahunt, ipsi filij si expresse consenserint, vel tacite, vt si præsentes fuerint nec cõtradixerint [n], obligantur: & ex eis oritur iustitia publicæ honestatis. [p] Et est idem si filij tempore sponsaliorum absentes, & etiam ignorãtes eadem sponsalia [p] post sciẽtes ratificauerũt tacite [†] vel expresse: aliàs ex sponsalibus contractis à parentibus pro filijs, nec ipsi filij obligãtur, nec publicæ honestatis iustitia inde surgit [q].

ADDITIO. Ioan. Mona. dicit, consensu, vero vel præsumpto. al legat ff. loca. item quæritur. §. fina. & l. seq. Ioan. And.

f *Non inducunt.*] ī. eod. cap. proximo.

Glo. seq. not. pro opinio. Gof. contra opinio. Tancre. quam etiam improbat per rationem.

g *Supplebat.*] ī. de spon. veniens. & ca. ad id quod. ī. eo puberes. & cap. de illis. Et sic not. quod si malitia supplexit ætatem, contrahere poterunt matrimonium. & concord. ī. eod. cap. vlti. & c. de illis. & est hoc contra opin. Tan. & Hostien. [t] qui dixerunt in præ. sic. decre. de illis. quod ad hoc vt teneat matrimonium contractum inter minores, in quibus malitia supplet ætatem, requiritur quod inuicem se cognouerint, cum de hoc aliter constare non possit, ex quo sunt minores. Sed Gof. ibi contra. cui concord. Bernar. Innocen. & Abbas. & hoc verum, & hic approbatur. Quid si puer minor xiiij. annis multas mulieres cognouit, & mulier minor xij. annis à pluribus est cognita? Hi contrahunt matrimonium. [Simul vel cum diuersis, non curo.] Quis debes diceret tale matrimonium præter carnalem adinuicem copulam non tenere? Ioan. And.

[t] Quæ adhuc hoc placet Archi. Ioan. And.

Glo. seq. dist. quod approbat, & illud coadiunat.

h *De futuro.*] Approbatur quod not. Ala. Tan. Ber. Goff. Innoc. & Hostien. ī. eod. à nobis. Probabatur olim hoc per decre. cap. attestationes. & c. vltim. & ī. de condic. ap. super eo. Sæpe enim extra id quod agitur tacita nascitur obligatio. ff. commo. si is qui cõmodatum. §. vltimo.

ADDITIO. Ad supradicta inducitur quod nõ sẽper verba de præsenti habent consensum de præsenti. Ioan. And.

i *Matrimonium.*] & non sponsalia. vnde non videbantur sponsalia. ad hoc ī. de off. deleg. cum super. in antiq. ff. de sponsali. quæsitum. C. si quis alteri vel sibi. l. multum interest. nec matrimoniũ: quia ætas prohibebat: sed primum falsum, vt hic vides. Et sic not. illud generale: Si non valet vt ago, valeat vt valere potest. ī. eod. à nobis.

k *Modum alium.*] vt quia simul cohabitauerunt, vel se coniuges nominabant, & amplexabantur vt coniuges.

ADDITIO. Hic patet sponsalia de futuro transire in matrimonium præter carnalem copulam. cõtra de matri. contract. capitu. 1. Archidiaconus signat, sed non soluit. Tu dic vt ibi scripsi super verbo, amplexata. quod sponsalia de futuro verbis & mente contrahentiũ per amplexus, oscula, & his similia, non transeũt in matrimonium: vt ibi. Nec mirum, quia nec per nixum carnalis copulæ transeunt, vt ī. de spon. cap. fin. Sed illa quæ verbis & mente contrahentium sunt de præsenti, tamen iuris interpretatione sunt de futuro, bene transeunt in matrimonium præter copulam per oscula, amplexus, & similia interuenientia post tempus pubertatis, vt hic. vtroque enim casu consensus fortificat quod agebatur. Ioan. And.

Sponsalia de futuro quandoque sine copula transeũt in matrimonium.

l *Pubertatis.*] Statim ergo fugere debet quàm citò potest. quod dic vt ī. de spon. ad id quod. & reprobatur opinio Pet. de Samp. not. ī. eo. tit. cap. vlt. per Abbatẽ.

ADDITIO. Vt ibi scrip. in fin. Ioan. And.

m *Porro.*] Declarat notata per Innoc. & Hostiensem ī. de restit. spolia. ex parte.

o *Pro filiis.*] non eis mandantibus: quia tũc idem est ac si ipsi contraherent. ī. eod. libro de procura. cap. vlt.

[†] Intellige tamen quod aliud factũ concurrat cum illa taciturnitate, scilicet copula, aut aliud simile. Io. An. de Anchar. addenotata. Bar. in l. quo enim. ff. rẽ ra. habe. Fonta.

n *Contradixerint.*] Ergo qui tacet, hoc casu non consentit. j. de regulis iuris. qui tacet. cum suis concord.

ADDITIO. Cum hic agatur de re naturaliter appetibili. Ioan. Monach.

Glo. seq. recitatur per q. & ponit opinionem Hosti. & contrariam Innocen. & primam approbat.

p *Sponsalia.*] contracta per parentes. & idem eadem ratione intelligas de quolibet alio ī. de spõ. ad id quod. & supra de matrim. contract. contra interdic. eccle. cap. 1. quod huic bene concor. & hoc ibi tenet Hostien. sed Innocen. ibi not. contrarium dicens speciale in patre, vt nomine filiæ præsentis & non contradicentis possit sponsalia contrahere. ff. de sponsa. sed ea quæ patris. & l. seq. C. de nup. viduæ. secus in tutore. ff. de spon. si puellæ. & non obstat de spon. ad id quod [s]. quia ibi interuenit carnis copula: aliàs secus secundum eum. sed verius videtur quod dicit Host. licet Bern. videatur ibi tenere opinionem Inno & quod decretalis illa non loquatur de expresso consensu probatur: quia quare posuisset Papa ibi verba quæ sapiunt tacitum consensum. Item non inuenimus quòd paternus consensus aliquid in contractu matrimoniali impuberis operetur, aliàs quàm in præcedentibus casibus.

[s] Hæc loquitur in vitrico, sequens in fratre. decret. ex parte. superius allegata in patruo. Ioan. And.

q *Surgit.*] Reprobatur opinio Rainutij in summa, de sponsal. §. pone quòd. & Petri de Samp. & Abbatis supra eodem titulo, capitul. 1. qui per illud capitulum dicebant, cum ibi dicatur quòd pater filium non adultum potest cui vult matrimonio tradere: quòd ex sponsalibus contractis à patre etiam filio non consentiente oriebatur iustitia. & nitebantur idem probare per decretalem. supra eodem, accessit. ad finem, quæ non facit, vt ibi not. approbatur tamen opinio Innocentij & Hostiensis, qui hoc ibi notant. & erat casus expressus. vigesimaoctaua quæstione secunda. l. diuinæ. palea est. Ioan. And.

DE CO-

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

Visum est supra de duobus impedimentis, quæ impediunt matrimonium: verum quia cognatio spiritualis impedit matrimonium contrahendum, et dirimit iam contractum: ideo annectit rubricã, de cognatione spirituali.

TITVLVS III.

De cognatione spirituali.

Bonifacius octauus.

Inter baptizatũ & leuantem, filios, & vxorem leuantis ante carnaliter cognitam, & suscipientem, & patrem, & matrem suscepti: & similiter de baptizante, spiritualis contrahitur cognatio. hoc dicit vsque ad §. ex confirmatione. Dominicus.

CAP. I.

NEdum a † inter baptizatum & illum, qui eum suscepit de baptismo, ac inter eundẽ baptizatum & suscipiẽtis filios & vxorem b ante susceptionem carnaliter cognitam c ab eodẽ: immo etiam inter suscipientem d patremque baptizati & matrem e, cognationem spiritualem f in baptismo contrahi iure constat: quæ cognatio & contrahendum matrimonium impedit, & dirimit post cõtractum g. Et eadem h quæ de suscipiente sunt dicta, sunt etiam de baptizante censenda.

Confirmatio frontis inducit spiritualem cognationem sicut baptisma. hoc dicit. Dominicus.

Ex confirmatione quoq; seu frontis i chrismatione spiritualis cognatio eisdem k modis cõtrahitur, matrimonia similiter impediens contrahenda, & dirimens post contracta.

Idem.

Compaternitas per catechismum contracta impedit matrimonium: sed non dirimit. Ioan. And.

NEdum. Potest diuidi in tres partes. Primo ponit quatuor spirituales cognationes prouenientes ex leuatione in baptismo. Secunda: ibi, Et eadem: ponit totidẽ quæ ex baptizatione proueniunt. Tertia illas omnes repetit in confirmatione: ibi, Ex confirmatione. secundum Io. An.

CASVS. Titius Bertã leuauit de sacro fonte: non est dubiũ ꝙ inter leuantem & Titium suscipientem, & Bertã leuatam, idest, susceptã cõtrahitur cognatio spiritualis. Sed vtrum inter alias personas contrahatur cognatio spiritualis: scilicet inter baptizatum & filios leuãtis patrini. Item inter baptizatum & vxorem leuantis patrini, scilicet ante cognitam carnaliter: immo etiam cõtrahitur cognatio spiritualis inter suscipientem & patrem & matrem ipsius baptizati, qui appellantur compatres. Or sanctissime pater, vidi de aliquibus personis, inter quas contrahitur cognatio spiritualis: sed bene vellem informari à sanctitate vestra de effectu ipsius cognationis? Respondetur ꝙ effectus cognationis spiritualis est: quia impedit matrimonium contrahẽdum, & dirimit iam contractum: hoc est, illi inter quos est cognatio spiritualis non debent contrahere: & si de facto cõtrahant, debent adinuicem separari: quia non tenet matrimonium. Et sic non potest cõtrahi matrimonium inter filiolum & vxorem patrini, nec inter cõpatres. Sed sanctissime pater, vtrum inter alias personas contrahatur cognatio spiritualis? Rñdet Romanus Põtifex ꝙ sic: dicẽs ꝙ illa quæ fuerũt dicta de leuãte & leuato, debent etiã intelligi de baptizante & baptizato: vt ponamus ꝙ laicus in casu necessitatis baptizauit Bertam: certe non poterit illam habere in vxorem. Et idẽ dicendum est de sacramento confirmationis: vt aliquis tenens Bertam in sacramento confirmationis, non potest illam habere in vxorem. De confirmante non est dubium: quia alia ratione non potest contrahere: quia est episcopus. Secus est dicẽdum in aliis sacramẽtis ecclesiæ: quia per illa non contrahitur cognatio spiritualis. No. ꝙ cognatio spiritualis cõtrahitur inter leuantem & leuatum: vnde iura communiter vtuntur illis verbis, leuans, leuatus: quia olim quando pueri baptizabantur, immergebantur per baptizantem in aqua, & patrini illos leuabant: sed quia fuit compertum ꝙ plures qui immergebantur exinde moriebantur: fuit ordinatum ꝙ aqua solum spargeretur super caput baptizandi. Not. ꝙ inter leuatos & filios leuantis: item inter leuatum & vxorem leuantis cognatio spiritualis cõtrahitur: ita ꝙ vxor leuantis dicitur matrina leuati: nã vir communicat vxori actiones spirituales. Item eodem modo cognatio spiritualis inter compatres. Item inter baptizatum, & baptizantem, & vxorem, & filios baptizantis. Not. ꝙ ex sacramento confirmationis contrahitur cognatio spiritualis. Not. ꝙ leuatus de sacro fonte non potest contrahere matrimonium cum aliquo ex filiis leuantis: nec distinguitur an fuerint nati ante vel post baptismum. de quo ĩ. eod. cap. 1. & cap. super eo. Not. quòd iisdem modis quibus contrahitur spiritualis cognatio inter leuantes & leuatos, contrahitur inter baptizantem & baptizatum. Domi.

† Vide concilium Tridẽt. sessio. 24. de reformatione matrimonij, ca. 2. & B. Thomã in quæstionibus additis ad 3. partem, q. 56. per totum. & theologos lib. 4. sent. dist. 42.

a Nedum inter baptizatum.] cognationem spiritualem, &c. quod est infra

b Vxorem.] nunquid idem de concubina, 1 leuantis prius cognita. de hoc 30. q. 4. si quis vnus. in vlti. glo.

1 De hoc articulo ꝑter doctores hic, vide interpretem in cap. Martinus. extra de cognat. spirituali.

ADDITIO. Et dixi post Inno. ĩ. eod. Martinus. vbi ipse recitat opiniones contrarias nil approbans. Archid. hic tenebat ꝙ non cõtrahatur per rationem quam ponit in glo. fin. Ad decre. contracto. ĩ. eod. respondendum. ꝙ loquitur secundum opinionem mulierum: vt ibi dixi. Ad id quod dicitur de affinitate, respondendum, quòd illud in vinculum carnale: quod per carnalia & illicita contrahi potest. Ioan. And.

c Cognitam.] secus si post fiat vxor, vel si prius erat vxor; post & non primo carnaliter sit cognita: quia per vnionem carnis sequentẽ non potest transire in vnionem spiritus præcedentem. 30. q. 4. post vxoris. vir ergo & vxor sibi communicant actiones spirituales. 30. q. 4. si qs vnus. ĩ. eod. in. Martinus. licet non passiones. vnde si filius alterius tantum leuetur de sacro fonte: leuãs alteri cuius filius non est, compater non est: vt ĩ. eod. probatur. quod dic vt not. ĩ. eod. Martinus. & 30. q. 4. in summa. Et dicebat Gof. ꝙ illud quod agit pars corporis, æquum est vt alteri parti communicetur: sed non sic communicatur alteri, quod in persona filij alterius tãtum agitur: & ista fit ratio. Vel dic quòd talis est leuato habere commatrem. matrem ipsius leuati. Et not. ꝙ si leuãs primo cognouerat vxorem, non est curandum an post compaternitatem cognouerit vel nõ: licet Gratianus contra. 30. q. 4. §. notandum.

d Suscipientem.] supple & vxorem eius prius carnaliter cognitã. 30. q. 4. si quis vnus. ĩ. eod. tit. Martinus.

e Et matrem.] Not. non dicit, patrem baptizati, & eius vxorem. immo dixit, matrem. si igitur de prima vxore vel concubina vir procreet filium: ille qui leuat filium est compater concubinæ, & viri, sed non eius vxoris, vt ĩ. dixi.

f Spiritualem.] quæ dignior est q̃ carnalis. 30. q. 3. c. 1. 2. & 3. Et est cognatio spiritualis, attinentia proueniens ex sacramenti datione, vel ad id detentione. est etiã cognatio carnalis & legalis, de quibus nil ad propositum.

Cognatio spiritualis quid sit vide ꝑ theologos scholasticos li. 4. sent. dist. 42.

g Contractum.] si igitur leuans & leuatus, vel leuatus & filius leuantis, vel leuatus & vxor leuantis ante cognita, vel leuans 1 & parentes leuati contrahunt, non tenet matrimonium. Scire debes quòd pater spiritualis si copuletur sorori filiæ spiritualis, bene tenet matrimonium. 30. q. c. vlti. & vt ibi not. Io. bene potest pater sumere filiam spiritualem filij carnalis, & ecõuerso, scilicet filiam carnalem filij spiritualis: quia licet cognatio spiritualis de patre ad filios descendat: vt ĩ. eo. c. 1. & c. super eo. non tamen ascendit, cum cautum non reperiatur: & edictum de matrimonio prohibitoriũ est. supra de spon. cum apud.

1 Vel ipsius vxor prius cognita. Io. And.

h Eadem.] vt scilicet si baptizans & baptizatus, vel baptizans & filij baptizantis, vel baptizatus & vxor baptizantis prius cognita, vel baptizans & parentes baptizati matrimonium contraxerint, non teneat. ad hoc. ĩ. eod. tit. c. vlti. & non est ita in eo qui recipitur ad pænitentiam: vt ibi not. & 30. q. 5. omnes quos. & est expressum ĩ. eod. c. vlti. in fin.

ADDITIO. Vel ipsius vxor prius cognita. Ioan. And.

i Frontis.] hoc fit à solo episcopo 3 de conse. distin. 5. manus. ĩ. de consuetu. quanto. in vertice autem chrismant presbyteri. de cõsecra. dist. 4. presbyteri. Sine sacramẽto confirmationis non dicitur quis verus 4 Christianus. de conse. dist. 5. c. 1.

3 Vide concilium Tridẽt. sessio. 7. de cõfirmat. cano. 1. & sessio. 23. in prin. cap. cap. 4.

4 Melius dixisset, plenꝰ Christianus, ꝙ verus Christianus: vt habet textus. quem citat in c. 1. de consecrat. dist. 5.

ADDITIO. Confirmatio ista debet fieri in fronte, vt hic. locus est enim de substantia sacramenti. remittit Archidiaconus de consecra. dist. 5. nouissime. Ioan. And.

k Eisdem modis.] scilicet inter confirmatum & suscipientem, & confirmatum & filium suscipientis, & confirmatum & vxorem suscipientis prius cognitam, & suscipientem & parentes confirmati, parentes confirmati & vxorem suscipientis prius cognitam. Item inter ipsum confirmantem & confirmatum: & confirmatum & filios confirmantis, & eius vxorem prius cognitam, & ipsum confirmantem & parentes confirmati. hoc vult dicere, eisdem modis. vnde xx. sunt casus prohibiti ex hac cognatione, quos numeraui in summa quarti libri.

ADDITIO. Nec est plures reperiri qui dirimant. ĩ. cap. proxi.

Isti

Isti autem omnes pertinent ad paternitatem & filiationem, aut fraternitatem, aut ad compaternitatem: & in his tribus consistit omnis cognatio spiritualis: non enim habemus auos vel nepotes spirituales. & vide quod scripsi supra eodem tit. super rubrica. & cap. Martinus. in fine. Ioan. And.

P*Er catechismum.*] Ponit dictum quod secundo probat: ibi, *Vt ex prædecessoris.* tertio illud determinat: ibi, *Per illam.*

† Vide theologos scholasticos lib. 4. sent. dist. 41. & B. Thomam in quęstionibus additis ad 3. partem, q. 56. art. 2.

Per catechismũ contrahitur cognatio spiritualis, eius tamen effectus est impedire matrimonium contrahendum: non autem dirimit iam contractũ. Vnde sciendum, quòd catechismus est instructio, quæ fit communiter hodie ante fores Ecclesiæ: vbi interrogabatur de articulis fidei: & propriè deberet fieri solis adultis.

CASVS. Ego tenui puellam ante fores Ecclesiæ antequàm portaretur ad fontes: postea quando fuit baptizata non tenui eam super fontes: vtrum inter me & ipsam & filios meos sit contracta cognatio spiritualis? Respondetur quòd sic: sed non est tanti effectus sicut illa cognatio spiritualis, quæ contrahitur in baptismo: quia ista impedit matrimonium contrahendum: sed non dirimit iã contractum: hoc est, non debemus contrahere. & si durantibus bannis aliquis se opponeret, & allegaretur cognatio spiritualis, impediretur matrimonium: sed si non allegaretur ista cognatio spiritualis: & si de facto ꝯheremus, non dirimeretur postea istud matrimonium. Not. ꝙ baptismus est fundamentum & ianua omnium sacramentorum. c. veniens. de presbytero non bapti. in anti.

Not. ꝙ baptismus est fundamentum aliorum sacramentorum. concord. sunt in glo. quem tamen præcedere debet catechismus.

Not. ꝙ illud dicitur euidenter probari, quod colligitur ex determinatione iuris. Dominicus.

CAP. II.

PEr† catechismum [a], qui præcedit baptismum sacramentorum fundamentum, & ianuam [b] reliquorum, cognatio spiritualis contrahitur: per quam contrahendum matrimonium impeditur. Vt ex prædecessoris nostri Clementis Papæ iij. decretali [c] colligitur euidenter: dicendo enim quòd talis res [d] vix contrahendo matrimonio impedimẽtum afferret, velle videtur quòd afferat: nam quod vix fit, fieri tamen dubium non existit [e]. Per illam tamen cognationem matrimonium post eam contractum minime [f] separatur.

¶ Idem.

¶ *Vnus tantum interuenire debet in leuatione infantis de sacro fonte, vel chrismatione frontis: tamẽ si plures interuenient, cognationem contrahunt spiritualem. Et ex alijs sacramentis cognatio non contrahitur. hoc dicit. Dominicus.*

¶ *Prima glossa tria facit, ponit summam, dicit quod determinat, & quid sit catechismus.*

a ¶ *Per catechismum*] terminatur not. 31. q. 1. c. 1. & s. eod. tit. contracto. Et dicit in summa, quòd compaternitas per catechismum contracta impedit matrimonium, sed non dirimit. Catechismus dicitur à catechizo, quod est idem quod instruo. vnde ante baptismum instrui debent baptizandi in fide adulti præcipue. de consecrat. dist. 4. ante xx.

ADDITIO. Secundum Hug. catechizare græcum, idem quod adiurare: sicut de exorcismis dicimus quòd in eis fit adiuratio. de consecrat. dist. 4. siue paruuli. & cap. sicut nostris. Ioan. And.

b ¶ *Et ianuam.*] 32. dist. §. verũ. s. de presb. non bapti. cap. veniẽs.

c ¶ *Decretali.*] s. eod. contracto.

d ¶ *Res vix.*] scilicet compaternitas in catechismis contracta.

ADDITIO. De hoc. 93. dist. miramur. in princ. & 15. q. 5. hæc huius. iuxta fin. sic ponitur 19. dist. in memoriã. in prin. de cle. nõ resi. conquerente. Ioan. And.

e ¶ *Non existit.*] ff. de iud. l. vix certis ex causis. ad idem. 15. q. 1. merito quęritur. Ioan. And.

f ¶ *Minime separatur.*] Ad idem. s. eo. l. lib. de vot. cap. vnico. s. de iureiurand. quemadmodum. cum similibus. Ioan. And.

Q*Vamuis.*] Sunt tria dicta, quæ satis patent.

CASVS. Duo aliquã puellã super sacros fontes tenuerunt, cum baptizans proferret ista verba: Ego baptizo te in nomine patris & filij & spiritus sancti, cũ aspersione aquæ: Vtrum inter omnes illos contrahatur cognatio spiritualis? Respondetur ꝙ sic. Idem est in sacramento confirmationis: licet sufficeret, ꝙ vnus leuaret: secus est in alijs sacramentis. Not. quòd vnus tantum debet interuenire in leuatione baptismi, & ꝙ mulier potest leuare infantem. No. etiam ꝙ licet prohibeatur actus à iure, tamẽ factus tenet. ad hoc s. c. prox. Dominicus.

† Vide concilium Tridẽt. sessio. 24. de reformatione matrimonij c. 2.

CAP. III.

QVamuis [g] † non plures quàm vnus [h] vir, vel vna mulier accedere debeant ad suscipiendum de baptismo infantem, iuxta sacrorum canonum instituta [i]: si tamen plures accesserint, spiritualis cognatio inde contrahitur [k], matrimonia contrahenda impediens, & etiam post contracta dissoluens. De confirmatione insuper, quantum ad hoc, idẽ [l] iudicium est habendum. Ex datione vero aliorum sacramentorum [m], cognatio spiritualis nequaquàm oritur, quæ matrimonium impediat, vel dissoluat.

¶ *Prima glo. dicit quid determinat.*

g ¶ *Quamuis.*] notat hoc Hostiensis s. eod. Martinus.

h ¶ *Vnus.*] immo si vrgeret necessitas in catechismo, & baptismo, & confirmatione, vnus potest esse patrinus: licet hoc non habeat consuetudo Romana. de consecra. dist. 4. in catechismo.

i ¶ *Instituta.*] de consecra. dist. 4. non plures. & potuit esse ratio, quæ redditur in adoptione, vel cognatione legali, quæ imitatur naturam: & sic spiritualis cognatio habet imitari naturam, vel cognationem carnalem: scilicet vt vnus solus sit in sacramento patrinus. Sed contra 30. q. 4. quod autem. Solu. vt ibi not. & s. eo. tit. c. vlti.

k ¶ *Contrahitur.*] scilicet cum omnibus: & sic multa fieri prohibentur, quæ facta tenent. s. eo. c. proxi.

ADDITIO. Pereant tamen contra facientes, quia faciunt contra prohibitionem canonis, non plures. & istius decretalis, secundum Archid. puto ꝙ vbi consuetudo non resistit, & fortius si assistit, leuis sit culpa: & sic leuiter indulgenda. de accus. cum dilecti. Ioan. And.

l ¶ *Idem.*] scilicet vt plures in confirmatione tenere non debeant: tamen si teneant, omnes sunt compatres vel compatrini.

¶ *Glo. seq. enumerat sacramenta, & rationem reddit.*

m ¶ *Sacramentorum.*] scilicet pœnitentiæ †, corporis Christi, extremæ vnctionis, ordinis, & coniugij. Renascimur enim in baptismo & chrismatio frontis illam confirmat: quod non est in alijs sacramentis: & ideo per ista spiritualis contrahitur compaternitas, non per illa. de hoc not. 30. quæst. 1. omnes. & s. eod. cap. vlti. Ioan. And.

† Vide B. Thomam in quęstionibus additis ad 3. partem. q. 56. art. 2.

LIBER QVINTVS.

DE ACCVSATIONIBVS, &c.

Constitutionem domini Bonifacii. *Dictum fuit supra quo ordine sunt tractandæ & desinendæ causæ pecuniariæ & etiam spirituales: Verum quia etiam sunt causæ criminales: ideo de ipsis est nunc videndū. Et quia in causis criminalibus solet procedi quandoque per viam accusationis, quandoque per viam inquisitionis & per officium iudicis, quandoque etiā p viā denuntiationis: ideo ponit rubricā de accusationibus, inquisitionibus, & denuntiationib⁹.*

† De materia huius tituli vide plene per Hostiensem in summa eod. tit.

LIBER QVINTVS.

TITVLVS I.

De accusationibus †, inquisitionibus, & denuntiationibus.

Bonifacius octauus.

Ex cōfessione corā delegato inquirente super certis criminibus deputato facta, punitur cōfitēs, licet dicat se prius diffamatū nō fuisse, vel inquisitionis capitula non habuisse. hoc dicit. Dom.

CAP. I.

Postquā[a] † corā eo, qui contra te super certis criminibus Inquisitor fuerat deputatus, eadem crimina fuisti confessus[b], frustra confessionem tuam (quominus puniaris ex ea, prout iustitia[c] suadebit) eo prætextu impugnare contendis, quód super eisdem criminibus non fueras antea diffamatus: Vel quòd per eundem Inquisitorē capitula super quibus contra te volebat inquirere, tibi tradita non fuerunt[d].

Idem.

Valet inquisitio facta super veritate criminum, omissa inquisitione infamiæ, si reus præsens tacuit. hoc dicit, secundum Ioan. And.

CAP. II.

SI is, cui contra te commissa fuerat[e] simpliciter inquisitio super certis criminibus facienda, processerit te præsente, nec reclamante[f], aut quic-

Postquā.] Tollit duas exceptiones inquisiti, qui confessus est crimē. Scd'a: ibi, *Vel quod.* Pro intellectu huius cap. est præsupponendum illud quod habetur in cap. qualiter & quando. eo. ut in antiq. videlicet, q antequam iudex ex officio suo ꝯ aliquem procedat per inquisitionē, debet primo ille ꝯ quem proceditur esse diffamatus: q a infamia debet præcedere inquisitionem, sicut monitio charitatiua debet præcedere denuntiationem; ita q si iudex procedat per viā inquisitionis contra aliquem non diffamatum, potest ille contra quem proceditur per inquisitionem, dicere: Domine iudex non potestis procedere contra me per viam inquisitionis: quia non commisi tale crimen: & posito & non concesso q tale crimen commisissem, adhuc non potestis procedere contra me: quia de tali crimine non sum diffamatus. Item dr in dicto c. qualiter. q iudex debet exhibere capitula super quibus vult inquirere: ita q ille contra quem proceditur, non tenetur respondere ad interrogationem iudicis, nisi prius sibi traditis capitulis super quibus fuit diffamatus.

† Vide Petrum Ancharanum in c. dilecto. § appellat. & Alexandrū consil. 51. lib. 3. & Felinum in cap. 2. de except.

CASVS. Cum non essem diffamatus de crimine furti, de homicidio vel de alio crimine: immo istud crimen erat occultum: iudex meus ordinarius incœpit inquirere contra me, & pro faciendo inquisitionem fecit me vocari & citari ex officio, vt comparerē personaliter in die assignata: comparui personaliter: iudex me interrogauit super crimine furti vel homicidij: illud crimē fui confessus: postea cum iudex vellet me punire secundum exigentiam criminis, proposui q non eram diffamatus de illo crimine: item q ipse non exhibuerat mihi capitulum: vtrum sim nunc admittendus ad proponendum ista? Respondetur q non: quia antequam iudex me interrogasset, debebā ista proponere: & si noluisset me admittere, debebam appellare: & sic forma tradita in capitulo, qualiter. non est substantialis: ideo potest omitti tacite vel expresse, vt hic tex.

Not. primo quòd in confessum nullæ sunt partes iudicis, quod verum est in cognoscendo: sed bene in condemnando. Not. q ꝯ confitentē est ferenda sentētia in scriptis. quod verū est si lis fuerit contestata, vel oblatus libellus in scriptis: sed si solū fuit proposita petitio, bene ferenda est sententia: sed non in scriptis: sed ſm formam traditam in l. 2. C. de sent. ex breuicu. reci. sed dixi, nō est ferenda in scriptis nec solemniter: sed sufficit si verbo feratur: & in iure vocatur præceptū de non soluendo, vt est glossa notabilis. in l. si debitori. ff. de iudicijs. Not. effectum principalem huius c. q iudex non debet ꝯ aliquem inquirere, nisi sit de crimine diffamatus: & potest ille ꝯ quē inquiritur allegare & proponere, q nō est diffamatus: & hodie cōiter prius aliquis citatur ex officio super crimine, & fit inquisitio & examinatio siue informatio secreta, & factis informationibus, si constet iudici q talis est diffamatus super illo crimine: iudex præcipit vt citetur ad comparendum personaliter: & si compareat debent illi tradi capitula super his super qbus debet fieri inquisitio: iuxta cap. qualiter. alleg. Nota vnū præambulum requisitū ad inquisitionem, vt videlicet primo discutiatur super infamia. Ad hoc s. eo. tit. qualiter 2. & c. inquisitionis. §. ad hæc. & c. licet Hely. de simo. cum similibus.

Prima glos. dicit quid declaret ista decretalis & sequens.

a Postquam.] Decretalis ista & sequens emanauerunt ad declarationem decretalis. s. eo. qualiter. 1. & 2. & c. cum oporteat. & c. ad petitionem. ibi, iudiciarium, &c. & corrigūtur opiniones Host. not. in c. qualiter 1. in 1. glos. vltra vnā columnā, ver. quid si inquisitus. & in 2. glo. & quod not. in c. cū oporteat. super verbo, subdito. ver. quærit si inquisitor. similiter & in secūdo. qualiter. super verbo fuerit. & sup verbo, legitime. & facit qđ no. Guil. in spe. tit. de inqsi. §. nūc tractemus. ver. si. quid si inquisitor pmisit m. Ioan. And.

b Confessus.] Nullę[1] igitur sunt partes iudicis, nisi vt ferat sentētiā. quid enim quærremus đ infamia vel capitulis, ex quo claret de crimine. 24. q. 3. ecce. đ elec. per inquisitionē. de confes. cum super. in aut. ff. de iudi. si debitori. Iam enim est notorium crimen. de coha. cleri. & mu. vestra. & c. fin.

[1] Vide l. 6. & 2. ff. de confessis. Felinū in c. 1. de except. & Hyppolitum in Rubrica de probat.

ADDITIO. De reuncanda confessione, dixi in text. in princip. magnæ glos. Ioan. And.

c Iustitia.] scilicet imponēdo pœnā à iure statutā, vel arbitrariam si nulla pœna est statuta. s. đ off. deleg. de causis.

ADDITIO. Archid. alleg. 2. q. 3. §. notandū. & de pæn. dist. 1. mensuram. Ioan. And.

Glos. seq. rationem reddit, reci. opi. contrariam, dū respondet.

d Fuerunt.] Si infamatus nō erat, ad inquisitionem procedi nō debuit veritatis, vt in prædictis iuribus: sed ille debuit appellare & non respondere. vnde imputet sibi[2]. Idem dico de capitulis quæ tradi debuerunt. s. eo. qualiter 2. §. debet. si petita non fuerunt, & confessus est crimen, sibi imputet: potuit enim iuri pro se introducto renuntiare, & tunc tacite renuntiat. Ad hoc. ff. de procur. Pomponius. §. rati. Sed Hostien. ꝯ, in prædicta decre. qualiter 1. per l. ff. de procur. filius. §. inuitus. & hunc dicebat casum ipsius decre. & decr. eo. tit. ad petitionē. nā ibi p̄sente & nō ꝯdicēte illo ꝯ quē inqrebatur, nō fuerat seruat⁹ ordo, q debuerat seruari, vñ pcessus cassari mādat: sed de alio ordine intelligat [vt ibi not. in fi. 4. 3 glos.]

[2] Glos. sequitur Phil. ad quod faciūt not. in l. ordinarij. C. de rei vendi. cap. 2. de rest. spolia. Font.

SI is.] Non diuiditur.

ADDITIO. Et vt dicit Io. Mo. istius. c. & præcedentis eadem est ratio: quia vtrobique renuntiatum est processui, qui penitus præmitti debuisset, si petitus fuisset. Ioan. And.

[3] Idē Domi. Font.

CASVS. Papa cōmisit alicui inquisitionē simpliciter faciēdā sup aliquo crimine: & fuit facta inquisitio ad requestā alterius, nō autē ex officio: certō est q ille inquisitor debet facere duos pcessus: Primū sup infamia, an ille sit diffamatus, & si p inquisitionē reperiat eū nō diffamatū, nō pcedet ad inquirēdū de veritate criminis: Si vero reperiat eū diffamatū: tūc pcedet ipse ad inquirendū & interrogandū de veritate criminis. Sed ponamus q inquisitor omisit istū ordinē: q a primo fecit inquisitionē sup veritate criminis, & criminosus nō opposuit q debebat primo facere inquisitionē sup infamia: postea inqsitione facta sup veritate criminis. ipse ꝯ quē facta fuerat inquisitio, voluit allegare q primo debebat iudex inquirere sup infamia, q̄ super veritate criminis: an sit admittēdus ad pbandū & allegandū q pcessus non valet: quia fuit omissus primus pcessus sup infamia? Rñdetur q nō: q a est sibi imputādū quare passus est inquiri de veritate criminis, priusquā cōstaret de infamia: q a cū istud fuerit introductū in fauorē sui, potuit illi fauori renuntiare. Et sic ista forma nō est de substātia pcessus: q a licet debuerit seruari si tñ non opponatur, non minus valet processus. Nota q licet de iure certa forma debeat seruari in procedendo: si tñ nō seruatur, & pars tacet: valet processus de quo s. c. proxi. super glos. fi.

Prima glos. distinguit, quærit, & remittit.

e Fuerat.] ad petitionē alicuius: q a si Papa pprio motu cōmittit inquisitionē criminū alicuius: iā illū approbat infamatū: cū eps & metropolitanus pcedāt etiā ad inquisitionē omisso tali articulo. 2. q. 5. omnibus. s. eo. tit. sicut olim[4]: sed si ad petitionē alterius cōmiserit: tunc prius inquiret inquisitor de infamia. Hoc tenet Inno. s. eo. tit. cum oporteat. Quid si ille qui litteras inquisitionis impetrat sit excommunicatus? Dixi s. eod. lib. de rescrip. cap. 1. &c.

[4] Vide ibi de hoc, & in c. ex parte. in glos. fin s. eod. de offic. ordin.

Glos secunda ponit dictum Hostien. quod improbat.

f Reclamante.] Dicebat Host. in supradictis glo. q taciturnitas habe-

habebatur hic pro dissensu & contradictione. quod nō est verum, vt hic vides: immo tacendo tacite iuri suo renunciat. j. de reg. iur. qui tacet. & dixi de hoc eod. tit. is qui tacet. Reclamare igitur debuit & petere prius inquiri super Inquisitione infamiæ: & si hoc non fieret, debuit appellare, vt dixi ṡ. c. proxi.

coni. & ita de subdiacono videtur, vt ṡ. de ser. non ordi. miramur.
e ¶ *Facile.*] Bene est possibile: sed non facile. lex enim non debet esse impossibilis. 4. dist. erit autem.
f ¶ *Pro hæresi*] In alijs i igitur criminibus si immineret degradatio facienda, seruentur antiqua iura: quia in hoc crimine hoc tantum ductum est speciale. Ad idem. j. eod. in fide.

quam super hoc excipiēte (infamiæ inquisitione omissa) ad veritatem eorundem criminū inquirendam: processum huiusmodi ex eo, quod nō fuit de infamia † primitus[a] inquisitum, vlterius impugnare nequibis[b].

a ¶ *Primitus.*] id est antequam quæreretur de veritate.
b ¶ *Nequibis.*] Nō ergo ordo iste ita est de substātia, q ei renūtiare non possit. Facit. ṡ. de ser. c. vlti. & quod not. supra de offic. deleg. de causis.

† Vide q dixi ṡ. cap. proxi. super vit. gl. Ioan. And.

¶ Et quasi set probatam debeat infamia alicuius, vide Romanū consil. 10. & Cardinalē consi. 3. ī is fiibus.

TITVLVS II.

De hæreticis.

DE HÆRETICIS

¶ *Dictum fuit supra de modis quibus proceditur ad inquirendum de veritate criminum: nunc videndū est de ipsis criminibus: verum quia inter crimina crimen hæresis est maius: quia per ipsum offenditur diuina maiestas: ideo primo de ipso est videndum. Nam istud crimē est grauius crimen, quam sit crimen læsæ maiestatis, quia grauius est lædere diuinam maiestatem, quam humanam, in Authent. vt non luxurientur homines contra naturam. §. 1. 1. re spon colla. 6.*

† Vide omnino concilium Tridēt. sessio. 11. de reformatione cap. 4. & Albertinum in repetitione huius cap. & textum & ibidem doctores l. cap. degradatio. infra eo. lib. tit. de pœnis.

¶ Gregorius ix. Remensi archiepiscopo, & suis suffraganeis.

¶ *Propter crimen hæresis clericum in quibuscunque sacris ordinibus constitutum solus eius episcopus degradare poterit. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. I.

Voniā[c] † episcoporum numerus ad degradationē clericorum à canonibus[d] constitutus, non potest de facili[e] conuenire: Concedimus, vt sacerdotem vel alium clericum in sacris ordinibus cōstitutum (cum pro hæresi[f] fuerit seculari curiæ relinquendus[g], aut perpetuo immurandus[h]) conuocatis Abbatibus, alijsq; prælatis, & religiosis personis, ac litteratis suæ diœcesis, de quibus expedire videbitur, suus solus[i] possit episcopus degradare.

g ¶ *Relinquendus.*] Quod dic vt ṡ. de verbo. signi. nouimus. & infra de pœn. c. 2.
h ¶ *Immurandus.*] ṡ. eo. excommunicamus 2. § in fi. & ṡ. eod. accusatus. in fi. & c. vt commissi. ver. & illorum. Ioan. And.]
i ¶ *Solus possit eps.*] Excludit episcopos, non capitulum suum. Ad idem 15. q. 7. si autem. & §. seq. & c. eps. 18. q. 2. cap. nullam.
ADDITIO. Idem scilicet quod non excludatur capitulum, tenet Ioannes Monach. sed archidiaconus intelligit hoc verum in examinatione & definitione causæ: in actu degradationis sufficiat seruare qđ hic dī. circa hoc vide quod satis dicam in decretali 2. infra de pœ. superuer. numero. Ioā. And.

¶ Hodie secundū est decretum alij Trid. tum sessi. 11. de reformat. 4. quod cessat huius glossa opinio.

Voniā.] Præmittit causā iuris noui, quo statuitur: ibi, *Concedimus.* ¶ Præsupponendū est pro intellectu huius cap. q cum quis presbyter perpetrauit aliquod delictū dignum degradatione, puta quia commisit homicidiū per insidias pensatas, q est dignum degradatione, vt in c. 1. de homicidio. in antiq. vel commisit aliud crimen quod est dignum degradatione, certum est q episcopus solus non potest eum degradare: sed debet secum vocare sex episcopos.

CASVS. Aliquis sacerdos cecidit in hæresim male sentiendo de fide, & sic est hæreticus. Pœna hæresis est, si nunquā aliàs inciderat in hæresim, q degradetur, & postea perpetuo immuretur, vt agat perpetuam pænitentiam in pane tristitiæ & aqua doloris: Si autem postea liberetur: forte propter iucundum aduentum principis, & labatur in hæresim, est dandus curiæ seculari, vt ignibus subijciatur. Sed vtrum ad degradationē sacerdotis sufficiat solus proprius eps; vel vtrum requiratur q vocentur sex epi? Respō. lex Romanus Pontifex quòd solus proprius eps conuocatis abbatibus & alijs honestis personis suæ diœcesis poterit talem sacerdotem hæreticū degradare, & dare curiæ seculari, si iterum inciderit in hæresim. Si autem non inciderit nisi semel in hæresim poterit eum degradare & perpetuo immurare. & istud est speciale in crimine hæresis: Secus est in alijs criminibus, in quibus requiritur q interueniāt sex epi. Nota primo iuncta glossa & iuribus quæ allegat, quòd si sacerdos labatur in hæresim, pro delicto debet degradari, non autem debet tradi curiæ seculari: sed est immurandus, id est perpetuo carceri tradēdus, vt agat pænitentiā in pane tristitiæ & aqua doloris. Vnde iste carcer nō debet esse ita arctus qđ abbreuiet dies illius incarcerati: quia satis est q viuat in pane tristitiæ & aqua doloris: ideo dicunt doctores, q prælati qui tales carceres abbreuiantes vitam hominis deputant, non euadunt notam irregularitatis. Nota q vbi clericus est relapsus in hæresim, est tradēdus curiæ seculari vt comburatur: nam hæc est pœna hæreticorum. l. 3. C. de hæreti. Not. casum in quo solus eps potest presbyterum vel clericum in sacris constitutum degradare, ita quòd non tenetur secū adhibere numerum episcoporum requisitorum ad degradationē clerici, verumtamen debet secum adhibere suum capitulum, & honestas personas suæ diœcesis: sicut sunt abbates. Nota q clericus pro hæresi degradatur: etiam si non sit tradendus curiæ seculari: sed tantum deputandus perpetuo carceri. Dominicus.

¶ *Prima glos. dicit vnde sumpta.*
c ¶ *Quoniam.*] Incipiebat: Et si ṡ. & bñ đ medietate decurtata est.
d ¶ *Canonibus.*] 15. q. 7. si quis tumidus. & duobus cap. seq. & debent esse sex in degradatione presbyteri, tres in degradatione dia-

¶ Alexander quartus.

¶ *Excommunicationem incurrit sepeliens scienter hæreticos, vel eorum receptatores, defensores, vel fautores, nec absoluitur nisi exhumet eorum corpora: locus vero priuatur sepultura. hoc dicit vsque ad §. inhibemus. Dominicus.*

CAP. II.

Qvicunque † hæreticos, credentes, receptatores, defensores, vel fautores

† Vide Tractatū in summa de Ecclesia lib. 4. par. 2. c. 21.

Qvicunque.] Quinque sunt partes, quæ patent per partes. Prima imponit pœnam scienter sepelientibus hæreticos. Secunda aggrauat: ibi, *Nec absolutionis* Tertia accumulat: ibi, *Et locus.* Secunda duo facit. Primo ponit prohibitionem. Secundo pœnam: ibi, *Qui vero.* Tertio etiam duo facit. Primo inhibet: Secundo decernit: ibi, *Quod si.* Quarta priuat, & distinguendo aggrauat: ibi, *Volentes.* Quinta ponit dictum, cuius rationem reddit: ibi, *Velut* Ioā. And.

CASVS. Dictum fuit. ṡ. tit. proxi. qualiter puniuntur hæretici, & quis potest degradare clericos hæreticos. Or ponamus quòd aliquis meus parochianus lapsus est in hæresim & ego illud sciebam, nō fuit accusatus: postea morte præuētus decessit in errore suo: hoc tñ non obstante eum tamquam verum catholicum tradidi ecclesiasticæ sepulturæ, an sim puniendus aliqua pœna? Rñdet Romanus Pōntifex q sic: quia incurro sententiā excōicationis, à qua non sum absoluendus, nisi prius meis proprijs manibus ipsum exhumulauero publice & non occulte: sed cunctis volentibus videre. Et hoc facto potero obtinere absolutionē Sed quid de hoc loco in quo traditus fuit sepulturæ: nunquid etiam punietur locus ipse? Rñdetur quòd sic: quia ille locus reputari debet & cēseri profanus: & in eo non sunt amplius corpora fideliū sepelienda. Idem dicendum est de fautoribus & receptatoribus hæreticorū, & eis credētibus. hoc est si sepeliui fautores vel receptatores hæreticorū, vel eis credētes hoc est, qui publica voce dixerūt quòd credebant errorē talis hæretici: sunt enim incurro sententiam excōicationis. Sed vtrum sit permissum laico publice disputare de fide catholica? Rñdetur q non. De hoc legistæ habent propriam rubricam de sum. tri. & fide cath. & ne liceat de fide catholica publice disputare. Sed vtrū filij hæreticorū aliquā pœnā incurrant? Rñdet Romanus Pont. q sic: Nam supposito q hæreticus non sit de hæresi accusatus: tñ ipse & filij eius sunt incapaces quorūcunque beneficiorū ecclesiasticorū & quorumcunque officiorum publicorum: ideo non possunt esse iudices, nec notarij, nec tabelliones. [*Laica persona.*] Dicunt quidam q nō est licitū laicæ personæ, id est illiteratæ de fide catholica publice disputare. & illud est vulgare Gallicorum, qui hominē litteratum appellant magnum clericum. & iste tex. loquitur sm vulgare Gallicorum. Alij dicunt q non licet laicis, quantūcunque litteratis, disputare de fide catholica. Et hæc est verior opinio [*Ad hæc.*] Si sciam q hæreticus pro me preces emisit apud prælatum, vel pro me intercessit pro aliquo bñficio habendo, nō debeo illud beneficium acceptare: nec tenet collatio mihi facta: & si contendā illud retinere, sum illo priuandus: & insuper sum incapax ad obtinendum quæcunque alia beneficia ecclesiastica. Et fit argumēto à ɔ̄rio sensu possunt emitti preces pro digno: dum tñ fiant a digno. [*Emancipationem.*] eo ipso q pater labitur in hæresim, statim filius est sui

eſt ſui iuris:ideo ſi filius emancipetur à patre, non tenet emancipatio: quia iam erat ſui iuris:nam ſtatim quòd pater labitur in hæreſim, perdit ius patriæ poteſtatis, quod habebat in filios ſuos. Nota differentiam eſſe inter credentem, receptantem, defendentem vel fauentẽ: & ſic facit quod ſi imponatur pœna exbannitis quòd non includerẽtur taliter ſecum communicantes, niſi exprimeretur. Nota ꝙ quãque ex delicto punitur res inanimata. concord. ſunt in gloſſa.

a ¶ *Scienter.*] Ignorantia ergo probabilis bene illos excuſat. ſ. de cleric. excommu. mini. Apoſtolicæ.

¶ *Gloſſa ſecunda dat duo ſimilia, & remittit.*

b ¶ *Sepultura.*] Sic & manifeſti vſurarij non traduntur ſepulturæ ſ. de vſu. quia in oĩbus & qui moriuntur in torneamentis. ſ. de tor. c. 1. & de hoc de ſepul. ex parte. in vlt. gloſ. Dĩ autẽ ſepultura multis modis, vt not. 13. q. 2. §. itẽ quæritur. & ſ. de ſepul. c. penult.

c ¶ *Vſque.*] Hic licet ſatisfaciant, ſequi debet abſolutio, vt patet per id quod ſequitur.

d ¶ *Proprijs manibus.*] Nota à caſum. ꝙ poſſum per me quod non poſſum per alium. de hoc dixi j. de regu. iur. poteſt ſicut enim exhibuerunt membra ſua ſeruire iniquitati ad iniquitatẽ, ſic exhibere debẽt illa ſeruire iuſtitiæ ad iuſtitiã: ſicut dicit Apoſtolus ad Roman. 6. c. & ſunt hæc verba in canone 47. diſt. omnes huius.

e ¶ *Publice.*] quia quæ publice peccantur, publice emendentur. de pœni. & remiſ. c. 1.

f ¶ *Extumulent.*] hoc verum intelligo, quando oſſa ipſorum poſſent ab oſſibus aliorum diſcerni: aliàs ſecus. ſ. de ſepul. ſacris. Ioan. And.

eorum ſcienter ᵃ præſumpſerint † eccleſiaſticæ tradere ſepulturæ ᵇ, vſque ᶜ ad ſatisfactionem idoneam excommunicationis ſentẽtiæ ſe nouerint † ſubiacere. Nec abſolutionis beneficium mereantur †, niſi proprijs ᵈ manibus publice ᵉ extumulent ᶠ †, & proijciant † huiuſmodi corpora damnatorum. Et locus ᵍ ille perpetua † careat ſepultura.

¶ *Excommunicari debent laici publice vel occulte diſputantes de fide. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Inhibemus † quoque, ne cuiquam laicæ ʰ perſonæ liceat publice vel priuatim de fide catholica diſputare. Qui vero cõtra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur ⁱ.

¶ *Non valet promotio hæreticorum, eis credentium, fautorum, receptatorum, & defenſorum eorum, nec filiorum ſuorum vſque ad ſecundam generationem ad beneficia eccleſiaſtica vel officia publica. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Hæretici autem, credentes, receptatores, defenſores, & fautores eorũ, ipſorumq; filij ᵏ † vſque ad ſecundam ˡ generationem, ad nullum eccleſiaſticum beneficium ᵐ, ſeu officium publicum admittantur. Quod ſi ſecus actum fuerit, decernimus irritum & inane.

¶ *Priuati ſunt habentes beneficia eccleſiaſtica ad preces hæreticorum, & inhabiles efficiuntur ad alia obtinenda, ſi ſcienter talia receperunt. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Ad hæc quoſcunque viros eccleſiaſticos, qui ad preces huiuſmodi peſtilentium perſonarũ, dignitates ᵒ, perſonatus, & quæcunque alia eccleſiaſtica beneficia ſunt adepti: ex nunc priuamus ᵖ taliter acquiſitis: volentes quòd tales & habitis careant perpetuo: & ſi receperunt † illa ſcienter ᵠ, ad alia, vel ſimilia nequaquàm in poſterum admittantur.

¶ *Nulla eſt emancipatio filiorum vel ſubditorum per hæreticos facta, etiam ſi poſtea vitium detegatur. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Illorum autem filiorũ emancipationem, quorum parentes poſt emancipationem etiam ʳ huiuſmodi apparuerit ante ipſam à via veritatis ad hæreticæ ſuperſtitionis inuium declinaſſe, nullius volumus eſſe momenti, velut factam de hominibus ſui iuris: cum dignum ſit, vt propter tanti atrocitatem delicti, filij eſſe in parentum hæreticorũ deſierint ſ poteſtate.

¶ Idem Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis.

¶ *Filij vel hæredes petentium in infirmitate ſua hæreticorum conſolationẽ, non admittuntur ad probandum quòd non ſana mente, vel perdita loquela ſuſceperint, ſi conſtat quòd erant ſanæ mentis, vel ſi prius ſuſpecti vel diffamati erant de hæreſi: aliàs admittuntur, ſcilicet per teſtes fide dignos non ſuſpectos. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. III.

FILII,

k ¶ *Filij.*] Nota caſum in quo pro delicto paterno punitur filius ꝙ hoc etiã procedit in crimine læſæ maieſtatis: quod eſt minus hoc crimine, quo læditur æterna maieſtas. ſ. eo. vergentis. & ſi ẽ homines illatæ blaſphemiæ impunitæ non tranſeunt, multo magis ꝙ ipſum dominum blaſphemat dignus eſt ſupplicia ſuſtinere. in Auth. vt non lux. ẽ nat. 1. reſponſo. & §. 1. colla. 6. nec debemus illius opprobrium inultum diminere, qui noſtra probra deleuit. ſ. de Iudæis. in nõnullis. Quod enim in religione diuina cõmittitur: in omniũ fertur iniuriam. C. de hære. Manichæos. ad idem 17. q. 4. ſicut aliàs regulariter pœna temporali non punitur vnus pro alterius delicto. quod dic vt no. 1. q. 4. in ſumma. & 23. q. 3. in ſumma. & intelligas hoc de filijs nõ infectis. Illi enim punirentur vt ipſi, ex proprio delicto non ex alieno.

ADDITIO. Idem Io. Monach. & Archid. & ſic ad proximum fiet relatio. allegat ff. de poſtu. l. 1. §. deinde adiecit.

l ¶ *Secundam.*] hoc intellige ſecundum determinationem decret. j. eod. tit. ſtatutum 2.

m ¶ *Beneficium.*] large ſumitur. de hoc dixi j. de reg. iur. c. 1.

n ¶ *Publicum.*] vt iudicatus, notariatus, & his ſimilia. ad idem j. de pœnis, ſcleris. §. ꝙ ſi quis. in principio.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, arg. pro & contra.*

o ¶ *Dignitates.*] nunquid & Pontificalis dignitas includitur pro & 5. j. de pœnis. felicis. §. ꝙ ſi quis, in princip.

ADDITIO. Credere non includi. vide ſ. eo. lib. de præbend. c. 2. in gloſ. 2. Ioan. And.

¶ *Gloſſa ſequens ſoluit contrarium.*

p ¶ *Priuamus.*] Nota ſpeciale: quia aliàs non refert per quem preces offerantur. C. de preci. Impe. offi. l. vniuerſis.

g ¶ *Locus.*] Punitur res inanimata. ſic ſ. de poe. in quibuſdam. ſ. de elect. vbi periculũ. §. ciuitas. & j. de poe. c. vlt. in fin. 15. q. 1. mulier.

ADDITIO. Archidia. alleg. 1. q. 4. §. econtra. & §. ſeq. Ioan. And.

¶ *Gloſ. ſeq. recitatur per quæſtionem, ſcilicet de quibus laicis, &c.*

h ¶ *Laica.*] Forte intellexerunt de laico ad modũ vltramontanorũ, qui illiteratos laicos vocant, & litteratos clericos vocant. 88. diſt. inutile. quid enim eſt dicere ꝙ ruralis clericus diſputando de fide non incidat in hanc pœnam, & doctor decretorũ laicus incidat? nõ ſufficit ita eſſe ſcriptũ, & ſolum duo ſunt Chriſtianorũ genera, clerici & laici. 12. q. 1. duo ſunt. & cõcor. ad hoc. C. de ſum. tri. l. pe.

¶ *Gloſſa ſequens quærit. arg. pro & contra.*

i ¶ *Innodetur.*] Nunquid per ſententiam vel ipſo iure? vr ꝙ ipſo iure per id quod dicit, laqueo, quaſi ipſum factum damnatum illaqueet. In contrarium vr, quia in pœnis benigna fieri debet interpretatio, vt j. de reg. iur. in pœnis. cum ſuis concor. eſt igitur. benignius vt intelligamus canonem eſſe ferendæ ſententiæ, quàm iam latæ: ergo eſt hæc pars amplectẽda, vt ibi. Ad hoc 9. diſt. ſana quippe. Præterea ſi voluiſſet ꝙ eſſet canon latæ ſententiæ, dixiſſet, ſit innodatus: vel, eoipſo: vel ſimilia verba.

ADDITIO. Iſta vltima opinio placet Archid. alleg. ſ. eo. excommunicamus. §. quia vero. & dicit monitionem præmittendam. 12. q. 2. indigne. Ioan. And.

¶ *Gloſ. ſeq. obiectionem ſoluens dicit contrarium regulare, & hoc caſuale cui dat caſum ſimilem, & rationem reddit: in fine tantum exponit.*

ADDITIO. Dicit Io. Mona. ꝙ hoc facit criminis immenſitas. ſi. ſ. de elect. ſi alicuius. vbi etiam non prodeſt ignorantia.

q ¶ *Scienter.*] ſcilicet ſciendo illos qui preces offerebant eſſe tales.

r ¶ *Etiam.*] quia maior eſt dubitatio, quàm ſi ante emancipationem hoc apparuiſſet. Ioan. And.

ſ ¶ *Deſierint.*] Nota ergo ꝙ crimen hæreſis paternum, etiam antequàm per eccleſiam fuerit declaratum, liberat à patria poteſtate filium: & ſic interdum paternum odium, interdũ filij fauor ᵗ tale vinculum ſoluit. 54. diſt. ſi ſeruus. ſ. qui filij ſint leg. per venerabilem. poſt princ. verſ. per ſimile. Ioan. And.

Filij.] In caſu dubio diſtinguit: & ſecundum membrum proſequitur: ibi, *Alioquin.* quod determinat: ibi, *Non tamen.*

¶ Pro intellectu huius cap. præſupponendum eſt, quòd aliquis hæreticus poteſt accuſari de crimine hæreſis etiam poſt mortem, nõ vt condemnetur ad ſuſtinendum aliquam pœnam: ſed vt memoria eius condemnetur: & bona eius ſibi auferantur, & applicentur fiſco. Secundo eſt præſupponendum, ꝙ regulariter quis admittitur ad probandum contra illud quod aduerſarius ſuus probauit: vt ſi actor proponat aliquod factum, & reus ſimiliter proponit aliud factum contrarium: tunc admittuntur probationes hincinde. fallit in caſu huius cap. & iſte eſt principalis effectus ad quẽ emanauit præſens capit. Tertio eſt præſupponendum, ꝙ inter illos qui dicuntur credẽtes hæreticis, & ſunt hæretici cẽſendi, vt in c. proxi. ſ. eo.

* Vide gloſſam in extrauaganti Ioan. xxij. Incip. Derum. tit. & pœnis. in verbo. quomodolibet adde textum in c. niſi cum pridem. §. perſonæ. extra de renunc.

† Aliàs, receperunt.

ᵗ Dignitatis epiſcopalis. hoc volunt concordantiæ. Ioan. And.

non solum sunt illi qui aperta voce fatentur errorem hæreticorũ: sed etiam illi, qui in infirmitate ab hæreticis recipiunt manus impositionem. Veruntamen quando infirmus recipiebat consolationem ab hæretico: si ipse infirmus propter infirmitatem iamque perdiderat iudicium rationis: tunc nõ puniebatur tali pœna quali puniuntur recipientes consolationem ab hæreticis: si nondum perdiderat iudiciũ ratiõis.

Casus litteralis domini Helia.

CASUS. Aliquis accusauit patrem meum de hæresi, dicendo ꝙ in infirmitate sua more hæreticorum recepit consolationem ab hæreticis cum manus impositione. & prolatiõe aliquorum verborum: & sic dicebatur quòd pater meus erat hæreticus: & fiscus petebat bona sua. Vel cum vellẽ obtinere aliquod beneficium ecclesiasticũ, vel officiũ publicum, fuit mihi obiectum, quòd pater meus erat hæreticus: quia in infirmitate sua receperat consolationem ab hæreticis cum manus impositione & prolatione certorum verborum: & ꝙ tunc erat sanæ mentis. Probatum fuit quòd pater meus erat sanę mentis, volo nũc probare factum ꝯrium, videlicet ꝙ erat insanæ mentis. an sim admittendus ad probandum istud factũ contrarium? Videbatur ꝙ sic: quia regulariter quis admittitur ad probandum factum ꝯrium, vt dictum fuit in secunda præsuppositione: iudex dubitans an essem admittendus ad probandum istud factum ꝯrium: cõsuluit Romanũ Pontificem. Qui Romanus Pontifex consultus rñdet cum distinctione: Aut pater meus in vita sua erat diffamatus & suspectus de hæresi, & tunc nõ sum admittendus ad probandũ ꝙ nõ erat sanæ mentis: Aut pater meus non erat diffamatus de hæresi, & tũc debeo admitti ad illud factum ꝯriũ probandum: dum tñ non producam testes familiares, sed alios testes fide dignos: & maxime Christi fideles & zelatores fidei Christianæ. Nota primo principalẽ effectũ huius c. ꝙ infirmus qui ab hæreticis recipit cõsolationẽ suo more: videlicet per manus impositionem cum prolatione certorum verborum: & qui erat diffamatus de hæresi tempore quo viuebat, hæredes sui non admittuntur ad probandum factum ꝯrium: videlicet ꝙ ille perdiderat iudiciũ rationis: nec erat sanæ mentis quando recepit consolationẽ ab hæreticis. & sic nota ꝙ præsumptio excludit probationẽ faciẽdam in ꝯrium. Et istud est speciale fauore fidei: sed regulariter non excludit probationem faciendam in ꝯrium, sed aggrauat: quia requiritur ꝙ probetur clarioribus probationibus. Nota vlterius, ꝙ vxor non admittitur ad testificandum in causa mariti: nec filius admittitur testis pro patre, nec familiaris, & hoc durante familiaritate: ideo cautela est, quando quis vult producere aliquos familiares suos in testes: ꝙ illos expellat a domo sua antequam producat: tũc poterunt admitti, dum tñ non fiat in fraudem. Et est præsumptio fraudis quando statim post productionem & testificationem ipsi familiares reuocantur. de quo videatis latius per doctores iuris ciuilis in l. etiam. C. de testib. Nota arg. ꝙ filij necessario non semper dicuntur hæredes: quia possunt se abstinere ab hæreditate illã repudiando: non est ergo bona consequentia, iste filius: ergo est hæres. Nota ꝙ consuetudines introductæ per hæreticos, non inducunt vinculum: quia dicuntur pessimæ, vt dicit hic textus. Domin.

† In manuscriptis & vetustioribus etiã impressis constanter legitur, cõsolatos. quidam recentiores habent: consolatores.

† Qualiter colligatur & probetur aliquẽ non esse sanæ mentis. per glossam & doctores in l. si cum dotem. §. si maritus. ff. soluto matri. vide Alexãdrũ consil. 141. lib. 1. Barbatiã consil. 6. lib. 2. & Ancharanum cõsil. 5.

† Familiares qui dicantur vide plene per Felinũ in cap. literas, de testibus.

vel hæredes [a] illorum, qui dum in ægritudinis lecto decumberent, petierunt hæreticos consolaturos [a], vt ab eis per manus impositionem consolationem reciperent, secundum pessimã consuetudinem eorundem, sicque viam fuerint vniuersæ carnis ingressi: ad probandũ quòd ipsi defuncti consolationem illam, immo verius desolationẽ, non † sanæ [b] mentis effecti susceperint, vel post perditam iã loquelam (cum tamen moris sit) vt dicitur, (apud eos, quòd nullum taliter cõsolentur, qui non sit sanæ mẽtis, & memoriã habeat ordinatã) admitti non debent: si dum viuebant [c], diffamati erant de hæresi, vel suspecti, aut legitime [d] cõstiterit, quòd sanæ mentis existentes huiusmodi hæreticos petierũt. Alioquin [e] admitti poterunt prædicti filij, vel hæredes ad probandum præmissa [f]. Non tamen per vxores, filios, familiares †, vel de suis aliquos, sed per testes alios fide dignos [g], & specialiter fidei zelatores.

Idem eisdem.

Relapsi in hæresim sunt tradendi curiæ seculari, licet pæniteat eos, & ad fidem redeant: non tamen denegantur eis sacramenta pænitentiæ & Eucharistiæ. hoc dicit. Dominicus.

CAP. IIII.

SVper † eo [h] quod scriptum legitur [i], Ecclesia nulli claudit gremium redeunti [k]: quodque [l] hi, qui post abiurationem erroris, vel postquam se proprij antistitis examinatione purgauerint, si deprehensi fuerint in abiuratam hæresim recidisse, seculari decernuntur iudicio, sine vlla penitus audientia † relinquendi [m]: cum scripturæ huiusmodi videantur sibi inuicem aduersari, quid tenendum sit per sedem [n] edoceri Apostolicam postulastis. Nos itaque inquisitioni vestræ de fratrum nostrorũ cõsilio respondemus, quòd taliter deprehensis, etiã si

Prima glossa diuidit & dicit vnde sumpta, dupliciter exponit, & recitari potest per quæstionem.

a *Filij vel hæredes.*] Decurtata est de narratione facti, & incipiebat olim: Ex parte. & dic, filij, licet hæredes non sint: interest enim eorum, vt supra cap. proximo, hæredes. etiam si filij vel propinqui non sint, & istorum interest propter vitandam confiscationem bonorum, vt s. de hæret. vergentis. infra. eod. titul. cum secundum leges.

b *Non sanæ.*] vnde quod tunc faciebant, eis non debet imputari: quia nullum maleficium sine consensu. 14. q. 5. si quid. 15. q. 6. c. 1. in fin. sed furiosus non habet consensum, vt s. de spon. dilectus. 15. q. 1. illud. s. de succes. ab intestato. cum dilectus. & s. de seg. iur. sicut tenor Ioan. And.

c *Viuebant.*] illi parentes, vel testatores consolati.

d *Legitime.*] igitur nota casum in quo probatio non admittit probationem in ꝯrium.

ADDITIO. Aliàs regulariter fundata intentione actoris, reus probat peremptoria de do. & contu finem. de testib. c. testibus. probationẽ tñ directe probationi primæ non facit per testes, primis attestationibus publicatis, vt in cle. 2. de testi. Io. And.

e *Alioquin.*] id est, si hoc legitime non constat: nec ipsi dum viuebant infamati erant, vel suspecti.

† Vide Zãchiniũ trac. de hæret. cap. 14.

f *Præmissa.*] scilicet ꝙ tunc non erant sanæ mentis, vel loquelam perdiderant, nec habebant ordinatam memoriam.

g *Fide dignos.*] hæc clausula quæ olim erat obscura & dubia, cum deliberatione fuit immutata: & bene.

† Alios casus quibus auferetur a[...] la, ponit gl. [...] dist. Pons.

SVper.] Communis distinctio. Secunda: ibi, Nos itaque. Dicebat Ioã. Monac. ponitur duorũ iurium aduersio: secundo ipsorum interpretatio.

Istud c. emanauit ad declarationem duorum iurium, quæ videbãtur inuicem ꝯtrari.

CASUS. Dicitur in aliqua parte iuris, ꝙ si quis labatur in hæresim, & postea errorem suum abiurauerit, id est illi errori suo renũtiauerit cum iuramento de non redeundo: si postea incidat in hæresim, dr̃ relapsus quantumcunque vellet errorem suum deponere & abiurare: ita ꝙ est tradẽdus curiæ seculari, vt ignibus subijciatur. Item in alia parte iuris dr̃, ꝙ Ecclesia non claudit gremium redeũti. Quæritur qualiter possunt intelligi ista duo iura? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ primum ius intelligitur de salute corporis: aliud vero ius intelligitur de salute animæ. hoc est quantumcunque aliquis sit relapsus in hæresim, & recognoscat suum peccatum: si petat sacramenta ecclesiæ, sunt sibi danda sacramenta pænitentiæ & Eucharistiæ: sed per hoc non euitabit pœnam corporalem: quia si relabatur in hæresim, tamquam relapsus est puniendus: hoc est: quia debet tradi curiæ seculari, vt ignibus subijciatur. Nota primo ꝙ ad Papam spectat cõcordare duo iura, quando videntur adinuicem contrariari. quod verum est de generalibus iuribus: quia iura particularia possunt interpretari conditores illorum iurium.

Nota quòd relapso in hæresim, & condemnato per curiam secularem: si appareant signa contritionis & pænitentiæ, non sunt ei deneganda sacramenta pænitentiæ & Eucharistiæ. De alijs autem sacramentis frustra quæritur: quia illa sacramenta non potest habere, nec etiam extremam vnctionem: quia illa solis tendentibus ad mortem datur. cap. vnico de sacra vnct. in antiq. Nota arg. quòd sola apprehensio inducit probationem delicti. de quo de iudic. cum non ab homine.

Prima glos. dicit quid declarat.

h *Super eo.*] terminãtur quæ not. s. in cap. ad abolendam. §. illos. & cap. penult. §. si qui.

i *Legitur.*] 23. q. 4. duo. & C. de sum. tri. l. vlt. ad fin.

ADDITIO. Archi. alleg. 42. dist. quiescamus. 86. dist. non satis. & c. qui clementiam. 16. q. 1. si cupis. Hinc est quòd Romana Ecclesia dicitur liberalis. s. eo. lib. de rescrip. sedes, in princip. vbi de hoc Ioan. And.

k *Redeunti.*] vel redeundi: hinc est quòd omnibus dicitur liberalis. s. eod. de rescrip. sedes.

l *Quodque.*] repete, & super eo quod scriptum legitur, quòd hi qui post.

m *Relinquendi.*] vt in prædicta decretali, ad abolendam. §. illos.

n *Per sedem.*] ad quam in talibus recurrendum est: vt supra, qui fil. sint leg. per venerabilem.

a *Deno-*

a ¶ *Deneganda.*] quod ergo dicit prima auctoritas, intelligitur in salute animæ. Secunda in corporali pœna.

ADDITIO. Animæ quam creauit Deus, non vult mortẽ. de pæn. dist. 1. quia diuinitatis. & cap. sicut primi. in fi. vbi etiam patet ꝙ propter peccatum Deus homini mortem inflixit. A corporali ergo pœna nõ liberat in hoc casu quo loquitur secunda auctoritas. Ioan. And.

(vt dictum est) sine vlla penitus audientia relinquendi sint iudicio seculari: si tamen postmodum pæniteant, & pænitentiæ signa in eis apparuerint manifesta, nequaquam sunt humiliter petita sacramẽta pænitentiæ ac Eucharistiæ denegãda [a].

¶ Idem eisdem.

¶ *Excommunicati, participes, & socij criminis, admittuntur in testes contra hæreticos, si sciunt verisimiliter veritatem deponere. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. V.

IN fidei [b] † fauorem, Concedimus, vt in negotio Inquisitionis [c] hæreticæ prauitatis excommunicati [d], & participes [e], vel socij criminis ad testimonium admittantur: Præsertim in probationum aliarum defectum contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum: si ex verisimilibus coniecturis [f], & ex numero testium, aut personarum tam deponentium, quàm eorũ contra quos deponitur [g], qualitate, ac alijs circunstantijs sic testificantes falsa non dicere præsumantur.

I *N fidei.*] Primo ponit constitutionis causam: Secundo constitutionẽ: ibi, *Concedimus.* quã fortificat: ibi. *Præsertim.* & moderanda determinat: ibi, *Et ex numero.* Dominic.

CASVS. Ad notitiam Inquisitoris fidei Christianę à sede Apostolica deputati peruenit, ꝙ quidam Titius erat hæreticus vel fautor hæreticorum: vnde ipse Inquisitor fecit Inquisitionem, & vocauit testes ad præsentiam suã: qui testes vocati dicebantur participes criminis: Dictum fuit pro parte istius Titij, contra quem fiebat Inquisitio, ꝙ tales non erant admittendi ad testificandum ꝯ ipsum, quia erãt participes criminis: alij erãt infames, alij erant excõicati: vtrum infames, excommunicati, vel participes in crimine sint admittendi ad testificandum ꝯ ipsum? Respondet Romanus Pontifex ꝙ sic, & hoc in fauorem fidei, vt melius istud crimen possit detegi, isti infames excommunicati, & participes criminis admittuntur ad testificandũ ꝯ ipsum hæreticum, licet sit secus in alijs criminibus, si procederetur per viam accusationis: quia accusator debet quærere testes omni exceptione maiores. Nota vnum speciale in crimine hæresis, ꝙ infames & excommunicati admittuntur ad testificandum. Simile est in crimine læsæ maiestatis, in quo admittuntur participes criminis, excommunicati, & infames. Idem in crimine simoniæ: regulariter autem in alijs criminibus non admittuntur isti ad testificandũ. Ratio autem specialis in crimine hæresis redditur in principio huius cap. Nota ꝙ isti infames & excommunicati nõ admittuntur indistincte ad testificandum in crimine hæresis: sed quando est præsumptio ꝙ ipsi dicunt verũ. Nota ꝙ propter fauorem fidei multa statuuntur contra iura communia. Nota ꝙ circunstantiæ sunt considerandæ ad hoc vt fides adhibeatur testi maxime inhabili. Dominicus.

† De intellectu vide Frã. scum Arretinum in cap. fin. extra de testibus. & Paloctum Rubiũ in allegatione de hæresi. §. 1. 6.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta.*

b ¶ *In fidei.*] decurtata est de narratione facti, quæ olim incipiebat: Consuluit.

¶ *Glossa sequens quærit, arguit affirmatiue: & soluit contrarium.*

c ¶ *Inquisitionis.*] quid si non procedat per modum inquisitionis, sed accusationis, vel exceptionis: nunquid admittentur tales? Vĩ ꝙ sic [1]: quia eadẽ ratio, scilicet fidei fauor & odiũ criminis, versatur vtrobique: ergo idem ius. de rescript. inter cæteras. cum si. ꝯtriũ credo, quia ab illo iure regulari, quo cauetur tales personas ad testimoniũ admitti non debere, nõ recedã, nisi inquantũ inueniã permissum. qui ergo accusat vel excipit, habeat probationes idoneas: nec est accusatio fauorabilis vt Inquisitio. ad hoc 2. q. 7. si qs eps. Et verbũ illud debet aliqd operari: aliàs quare fuisset expressũ. ad hoc ᵭ deci. ad audiẽtiã. cũ suis cõc. & ĩ ᵭ priu. si Papa. 1. rñso. in fi.

1 Et hoc tenet Archi. alleg. etiã 2. q. 1. si hæretic⁹. quæ tamen nõ tenet, vt ibi not. qꝛ patet: quia aliàs nec fuisset necessaria cõstitutio ista. Ad rationem vero quæ sequitur in glos. Rñde per not. supra de reg. cõstitutionem. eod. lib. Ioan. And.

ADDITIO. Item decre. dirigitur Inquisitoribus Ioan. And.

d ¶ *Excommunicati.*] si. ĩ. c. prox. tales aliàs non admittuntur: immo etiam iudices seculares censura ecclesiastica compelluntur tales à testimonio in suis foris repellere. ĩ. de sentent. excom. decernimus.

¶ *Glossa sequens de duobus remittit.*

e ¶ *Participes.*] quid de alijs exceptis criminibus: an scilicet tales admittantur? Dic vt ã. eod. lib. de testib. c. 1. ĩ. de confes. c. 1. & 6. q. 1. §. verum. Quid de periuris? habebis ĩ. eod. accusatus. §. licet.

f ¶ *Coniecturis.*] quas ipse iudex examinans melius scire poterit. ff. de testi. l. 3. & 4. q. 3. si testes. Et pone exemplum ĩ. de præsump. litteras. & concor. ĩ. eo. accusatus. §. licet Ioan. And.

g ¶ *Deponitur.*] vt facilius credatur ipsis deponentibus ꝯ infamatum, vel suspectum de hæresi, quàm ꝯ non infamatum nec suspectũ. ad idem ĩ. eod. filij.

¶ Idem eisdem.

¶ *Ordinarij vel eorum delegati & Inquisitores sine pœna excommunicationis facere habent executionem iustitiæ contra hæreticos, per habentes iurisdictionem secularem in loco, licet excommunicati sint, vel de facto tantum illam iurisdictionem possideãt. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. VI.

PRæsidentes [h] † regimini alicuius regni, prouinciæ, siue loci licet excommunicati [i], vel de facto tantum, & non de iure iurisdictionem habentes, ac eorum officiales [k], ad requisitionem ordinariorum, vel delegatorum ipsorum, aut Inquisitorum hæreticæ prauitatis non valentium sine moræ dispendio [l] vel negotij periculo recursum habere ad superiores, qui legitime in locis ipsis possint iustitiã exequi, possunt & debent contra hæreticos, credẽtes, fautores, receptatores, & defensores eorũ, iustitiam & suum officium exercere. Nec requirentes huiusmodi excommunicatos, propter hoc sententiam excommunicationis [m] incurrunt. Non tamẽ præsidentibus

P *Ræsidentes regimini.*] Ponit dictum quod ampliat: ibi, *Nec requirentes.* Et protestat: ibi, *Non tamen.*

¶ Præsupponendum est primo ꝙ excõicatus nõ potest esse iudex: & si iudex incidet in excõicationem, pendente tẽpore quo est excõicatus, non habet exercitium iurisdictionis. Itẽ præsupponendum est, qui occupat & detinet aliquod regnũ, vel prouinciam, non habet iurisdictionem, cum reuera nõ sit dominus regni vel prouinciæ.

† Vide glossam fin. in c. 1. de offic. uicarij hoc eod. lib. & Gondisaluum tract. de hæret. q. 19.

CASVS. Aliquis iudex secularis est excõicatus maiori excõicatione: certum est ꝙ participantes & communicantes cum ipso sunt excõicati excõicatione minori, hoc est peccant mortaliter: In illis partibus est Inquisitor fidei à sede Apostolica deputatus: vult capere realiter aliquem hæreticũ: non tñ potest capere talem hæreticum propter potentiam ipsius hæretici: vult inuocare brachium seculare: hoc est potestatem illius iudicis secularis excõicati: tñ timet ꝙ participando cum ipso incurrat minorem excõicationem: nunquid licite potest inuocare brachium iudicis secularis absque eo ꝙ incurrat sententiã minoris excõicationis? Respondet Romanus Pontifex ꝙ sic. & hoc verum si excõicatus non habeat superiorem. Idem est de tyranno qui occupat aliquod regnum vel prouinciam: & de facto habet iurisdictionem, non autem de iure: sed tñ per illam inuocationem non acquirit ipse tyrannus aliquã iurisdictionem in dicto regno vel prouincia. Nota primo casum in quo valet processus habitus per iudicem excõicatum. vide materiam de re iudica. ad pbandum. in antiq. Nota secundo, ꝙ Papa potest statuere, ꝙ participans excommunicato non incurrat excommunicationem. ad hoc ĩ. de sent. excom. si vero. &c. Inquisitionis. Dominicus.

¶ *Glossa prima dicit vnde sumpta.*

h ¶ *Præsidentes.*] Decurtata est de narratione facti, quæ incipiebat: Quæsiuistis.

i ¶ *Excommunicati.*] maiori excommunicatione, & publice. [Idem Archi.] vt sit maior dubitatio. Ad hoc de re iud. ad probandum. [de cler. excom. mini. si celebrat. Ioan. And.]

¶ *Glossa sequens quærit & remittit.*

k ¶ *Officiales.*] Nunquid officiales excommunicati iudicare possunt? Dic vt ĩ. eod. lib. de supplen. neg. præla. Romana.

¶ *Glossa sequens recitetur per quæstionem & solutionem.*

l ¶ *Dispendio.*] qñ ergo sine moræ dispẽdio hęc possunt, tunc essent excõmunicati eos requirendo: quia excõicans cum excõicato, excõicatus est, seruata dist. de sentent. excom. nuper. in antiq. fallit hic. vbi ergo non est casus iste, ergo nec fallit regula.

ADDITIO. Idem Archid. alleg. 6. q. 3. sicut Apostoli. cum tribus cap. seq. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens ponit duas lecturas.*

m ¶ *Excommunicationis.*] minoris. & si intelligeres ꝙ isti essent excõicati, qa iurisdictionẽ illã exercebant: tunc qui cõicauerunt illis in iurisdictione, excõicati essent excõicatione maiori. ĩ. de sent. excom. nuper. & c. si concubinæ. sed hoc speciale est: quia illam pœnã euitant. & sic dicamus excõicationis, scilicet etiã maioris [1] vel minoris. & facit qđ dixi ĩ. eo. lib. de sup. negli. præl. Romana.

1 Vide glossam in Clement. 1. de priuileg. & in cap. penult. extra de sentẽt. excom.

a ¶ *Prælibatis.*] scilicet excommunicatis, vel tantum de facto iurisdictionem habentibus, & est similis protestatio. s. eo. lib. de sta. reg. c. vnico. [Et ibi concor. in vlt. glo.]

CVm.] Præmittit constitutionis causam: & constitutionem subdit; ibi, *Si suspectus.*

prælibatis [a], vel officialibus eorundem propterea in alijs casibus intelligatur concessum aliquid vel permissum.

¶ Idem eisdem.

¶ *Excommunicatus propter contumaciā non respondēdi super hæresi, de qua erat suspectus, post annum damnatur vt hæreticus. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. VII.

CVm † cōtumacia [b] (in causa præsertim fidei) suspicioni præsumptionem adijciat vehementem [c], si suspectus de hæresi vocatus à vobis, vt de fide respondeat [d], excommunicationis vinculo (pro eo quod parere subterfugit, aut contumaciter se absentat) per vos fuerit innodatus, quam si ¦ per annum animo sustineat pertinaci, extunc velut hæreticus [e] condemnetur.

¶ Idem eisdem.

¶ *Abiurans in iudicio hæresim propter vehementem præsumptionem: si*

¶ Et dicit Ioannes Monachus, quod deciditur hic dubium. not. 11. quæstio. 3. rursus. Et quomodo multis modis contrahitur contumacia, reminit Archid. 11. q. 3. certum. & vt dicit, est graue peccatū, 8. q. 1. sciendum. & not. 4. q. 1. in sum. Ioan. And.

† De intellectu iud. A. beruné tract. de agnos. al. sert. q. 19. nu. 3.

CASVS. Aliquis denuntiauit epo, quòd quidam Titius erat hæreticus: vnde eps fecit fieri secretas informationes per quas legitime sibi constitit, quòd Titius erat suspectus de hæresi: fecit ipsum citari ex officio suo citatione formali, vt veniret de fide responsurus: in termino sibi assignato nō comparuit: quare eps reputauit eum contumacem, & illum tamquam contumacem excommunicauit & publicari fecit: iste Titius excommunicatus non curauit de excommunicatione: sed corde & animo induratus pertinaciter sustinuit per vnum annum: nunquid censetur hæreticus, vt tamquam hæreticus possit condemnari? Respondetur quòd sic, quia per informationes erat præsumptio vehemēs vt citaretur personaliter responsurus de fide: & sua contumacia facit præsumptionem vehementem transire in præsumptionē violentam sufficientem ad condemnandum de crimine. iuxta cap. afferte. de præsump. in antiq. Nota differentiam inter præsumptionem & suspicionem, super qua vide not. per dominum Anto. in repetitione cap. vestra. de coha. cler. Nota quòd malum malo additum plus aggrauat: nam hic operantur duo id quod vnum faceret: secundum Ioan. Mona. Dominicus.

‡ Dictio, si, deest in antiquioribus codicibus etiam impressis. & series orationis indicat abesse oportere.

¶ *Prima glos. dicit vnde sumpta.*

b ¶ *Cum contumacia.*] olim incipiebat: Consultationi.

¶ *Glos. seq. not. in præsumptione tres successiues gradus.*

c ¶ *Vehementem.*] Nota [1] ex hac decretali suspicionem vehementē, præsumptionem violentam. propter suspicionem citatur vt veniat responsurus: si contumax est, iam dr̄ vehementer suspectus & excōicatus. si per annum in illa persistit: iam illa quæ erat vehemens præsumptio transit in violentam: vnde extunc vt hæreticus condemnatur, vt hic. Inde est quod not. Ber. s. de præsump. literas. in glos. penult. ꝙ nō vehemens præsumptio, sed violenta condemnationē inducit. [Allegat Arch. de pur. cano. inter. ver. attendentes & j. c. pa. in prin.] Et est si. ad hoc qđ not. de sumo. insinuatū. in vlt. glos.

1 De materia huius glossæ vide Eymericū in Directorio Inquisitorū par. 2. q. 55. & 53.

d ¶ *Respondeat.*] Ergo vt habeat locum hæc decretalis, requiritur ꝙ hoc expressum sit in citatione, vt scilicet de fide veniat responsurus [2], sicut & in sententia requiritur ꝙ citata fuerit pars, vt veniat auditura sententiam taliās sine appellatione rescinditur. ff quæ sen. sine appel. rescin. l. 1. §. item cum ex eo.

2 Idem Archid. & facit clemē. vt lite pendente. cap. 2. Ioan. And.

ADDITIO. Debet citari pars vt veniat auditura sententiam, etiā ferendā in casibus, quibus proceditur simpliciter & d̄ plano, vt in cle. de verb. sign. sæpe. §. penul.

e ¶ *Hæreticus.*] sic & in alijs criminibus excommunicatus: quia non venit responsurus de crimine, si in excōicatione stat per annū: post annū habetur pro conuicto. 11. q. 3. rursus. & c. quicunque.

ADDITIO. Licet habeatur pro conuicto, non tamen pro hæretico, vt notatur in c. excommunicamus. s. eo. §. qui autē. in anti. in glos. videtur. in fi. Ioan. And.

ACcusatus.] Istud c. legitur vsque ad §. *Eum.* Et pro intellectu ipsius est primo præsupponendū, ꝙ alia pœna imponitur lapsis in hæresim: alia pœna relapsis. Nam lapsis in hæresim imponitur pœna degradationis, cum perpetua immuratione, vt vitā agant in perpetua pœnitentia, cū pane tristitiæ & aqua doloris: sed qui sunt relapsi, debent tradi curiæ seculari, & sunt subijciendi ignibus.

CASVS. Aliquis fuit accusatus de hæresi, vel quia erat suspectus de hæresi: eius superior cœpit contra eum inquirere: iste non potuit cōuinci per sufficientes probationes & testes ad illum cōdemnandū de crimine hæresis: tñ quia erat suspectus de hæresi, fuit sibi indicta purgatio ad iudicium epi: vnde ipse suspectus de hæresi, suam hæresim abiurauit, id est, illi penitus renuntiauit cum iuramento: postea fuit repertus in huiusmodi hæresi quā abiurauerat: vtrum ex abiuratione cēseatur relapsus: ita ꝙ sit puniendus tamquam relapsus? nam non est dubium ꝙ si de prima hæresi fuisset conuictus, ꝙ puniretur pœna relapsorum: sed de prima hæresi nō cōtestabat ad plenum: Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: Aut d̄ prima hæresi erat vehemens suspicio contra ipsum, & illam purgauit ad iudicium epi cum abiuratione: tunc si postea reperiatur in eadem hæresi, censetur relapsus, & tamquam relapsus debet puniri: quia debet tradi curiæ seculari, vt ignibus supponatur: Aut erat modica suspicio, & hæresim suam abiurauit cum purgatione ad iudicium epi: & tūc non censebitur relapsus, sed solum lapsus, & tanquam lapsus est puniendus: quia debebit degradari, & perpetuo immurari. Not. ibi, *censeri.* ꝙ talis non dr̄ vere relapsus: quia non erat conuictus de prima hæresi ad plenum: sed ius fingit ꝙ est relapsus, eo ꝙ nunc cōuincitur iuxta præsumptionem vehementem primæ hæresis, eo ꝙ inuenitur in eadē hæresi. Not. ꝙ ius fingit quandoque id esse quod tamen vere nō constat. vide quod not. 50. dist. ferrum. & de spon. is qui. in antiq.

Not. ꝙ delictum non dicitur plene probatum, etiam si constet de plena præsumptione vehemēti: qđ nota pro iuribus & statutis, quæ requirunt plenam probationem. Dominicus.

iterato labitur (licet non fuisset probatum plene) relapsus dicitur: secus si leuis erat præsumptio. hoc dicit vsque ad §. Eum vero. Dominicus.

CAP. VIII.

ACcusatus [f] † de hæresi vel suspectus, contra quem de hoc crimine magna & vehemens [g] suspicio orta erat, si hæresim in iudicio abiurauit, & postea committit in ipsa, censeri debet quadā iuris fictione [h] relapsus, licet ante abiurationē suam hæresis crimē plene probatum nō fuerit contra ipsum. Si autem leuis & modica suspicio illa fuerit ‡, quamquam ex hoc [i] sit grauius [k] puniendus, non tamen debet in hæresim relapsorum pœna [l] puniri.

† Olim incipiebat: Quod super nonnullis & habet impressa in Bullario literarum Apostolicarum proœsicio sanctissimæ Inquisitionis. pag. 301. vnde hoc cap. magnam accipiet lucem.

‡ Alias, fuit.

¶ *Culpabilis in vno articulo hæresis, generaliter postea abiurando, relapsus dicitur si committit etiam in alium articulum separatum. hoc dicit. Dom.*

¶ Eum vero qui in vna hæresis

¶ *Prima glossa diuidit.*

f ¶ *Accusatus.*] Diuide decretalem in tres partes: In quarum prima ponuntur tres casus, quibus quis dr̄ relapsus. & durat vsque ad §. *Licet vero*: Ibi secunda, in qua dr̄ ꝙ periurus in causa hæresis certis casibus testimonium perhibet. & durat vsque ibi, *Sane.* Ibi tertia in qua ponuntur sex casus olim dubitati, an ad officium inquisitorum spectarent, vsque ad § *Religiosi.* Ibi quarta in qua dr̄ religiosos in hæresi delinquentes grauius alijs puniendos.

ADDITIO. Idem Io. Mo. & in subdiuisione non insto, quæ per prædicta satis patet. Et dicit Archi. ꝙ olim incipiebat: Quod super. sed illā non vidi. & dicit §. cū vero. additū per Bonifaciū. Io. And.

g ¶ *Vehemens.*] non violenta. de præsump. litteras. & facit quod dixi s. c. proxi. [Idem Archidiaconus.]

h ¶ *Fictione.*] ideo dicit, quia vere non potest dici relapsus, de quo non constat an fuerit lapsus: sicut dicit canon, ꝙ non potest dici renatus, qui prius non fuit natus. de conse. dist. 4. qui in maternis. & c. si baptizata. Neque enim dici in eum regeneratio potest, quem generatio non præcessit, vt ibi dicitur. propter vehementem ergo suspicionem fingitur [3] lapsus: ita ꝙ post abiurationem rediens, fingitur relapsus: sæpe enim iura talia fingunt. de hoc. 50. distin. ferrum.

3 Idem Io. And. ne verbū, fictio, frustra ponatur. cap. si Papa. d. priuileg. bene facit. l. si q adulterij. C. de adulte. ibi ius fingit adulterium commissum, & punit, q̃ prius propter allegatam consanguinitatem transit impune. Fonta.

i ¶ *Ex hoc.*] scilicet quia post abiurationem reperitur lapsus.

k ¶ *Grauius.*] scilicet quàm si nunquam abiurasset.

l ¶ *Pœna.*] s. eo. ad abolendam. §. illos quoque. & s. eo. super eo.

¶ EVM VERO. Iste §. legitur vsque ad §. *Licet vero periuri.* Casus in eo sic figuratur: Aliquis Titius fuit accusatus de hæresi, & de vna secta hæreticorum (Quot autem & quæ sint sectæ hæreticorum, habetur in c. pe. 24. q. 3.) Vel aliquis fuit accusatus de hæresi, eo ꝙ errabat in vno articulo fidei, vel in vno sacramento Ecclesiæ abiurauit generaliter omnem hæresim: postea incidit in aliam sectam hæreticorum, vel errauit in alio articulo fidei vel sacramento Ecclesiæ, vtrum censeatur relapsus, vel tantummodo lapsus? Rñdet Romanus Pontifex dicens, ꝙ licet iste prius fuerit cōuictus de vna specie hæresis, vel in vna secta, vel in vno articulo fidei, vel in vno sacramēto Ecclesiæ errauit si abiurauerit hæresim simpliciter,

pliciter, non restringendo ad illam sectam, vel ad illum articulum fidei, aut sacramentum Ecclesiæ, censetur relapsus: Secus autem si ipse tantummodo abiurasset suam hæresim in illa secta, vel in vno articulo fidei: quia si postea relaberetur in alia secta vel alio articulo, censeretur lapsus, non autem relapsus. Sed quid, sanctissime Pater, ponamus q aliquis fuit conuictus de hæresi, & illam abiurauit: postea non incidit in illũ errorem saltem aperte, sed fuit fautor vel receptator hæreticorum, q in illo errore erat, vtru censeatur lapsus vel relapsus? Respondetur q censeri debet relapsus: & ideo pœna relapsorũ erit puniendus. Nota primo, q hæreticus dr committens in vnum articulum fidei tantum.

† Alibi Ita: si erraret in alia etiā hæresis specie, siue secta, aut alio articulo, &c.

Nota secundo, quòd dispositio generalis posita post enumerationem speciei alicuius, includit etiam alias species separatas. ad hoc ĩ. eod. lib. de procura. qui ad agendum. Dominicus.

† In impressis recentioribus legis, receptet.

a ¶ *Secta.*] multas potes videre 24. q. 3. cap. penulti.

b ¶ *Fidei articulo.*] quos habes explicatos ĩ. de sum. tri. firmiter. in ant.

¶ *Glos. seq. recitatur per quæstionem. secundo quæris remittit & arguit.*

c ¶ *Simpliciter.*] per hæc verba puto q si abiurasset solum in illo capitulo, licet laberetur in alio, non diceretur relapsus. Et nota q indefinita æquipollet vniuersali. Ad idem de priuileg. supra, quia circa.

† In recentioribus impressis legitur, approbata, contra veterum codicum fidem.

specie vel secta[a] commisit, aut in vno fidei articulo[b] seu Ecclesiæ sacramento errauit, & postmodum hæresim simpliciter[c] vel generaliter abiurauit, si† extunc in aliam etiam hæresis speciẽ, siue sectam, aut alio articulo seu sacramento committat, volumus vt relapsum in hæresim iudicari[d].

¶ *Qui post abiurationem hęresis de qua conuictus fuerat, vel postea communicetur, facto vel verbo hæreticis communicat in rebus hic prohibitis; relapsus dicitur. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Ille quoque de cuius lapsu in hæresim ante abiurationẽ constiterat, vel nunc constat: si post illam hæreticos receptet†, deducat, visitet, siue associet, aut dona vel munera[e] eis donet, vel mittat, seu fauorem eis impendat, qui excusari nõ possit[f], etiam sine adoratione: (vt verbis[g] vestris vtamur) merito debet iudicari relapsus: cum illũ ex approbati† à se prius erroris consequentia non sit dubiũ id[h] fecisse.

¶ *Testis in causa hæresis falsum deponens, licet periurus sit, probat dicendo contrarium: dum tamen ex indicijs constet dictum non corruptionem, sed veritatem continere. hoc dicit.*

Et nunq d de vno articulo infamatus se teneatur de omnibus expurgare, notatur de cõsec. dist. 3. ego Berengarius. & puto hanc literam pro illa parte facere, q non teneatur: tamen si id faciat, valet: & habebit postmodum locum pœna relapsorum[a], vt sequitur.

a Sic vult glo. & doc. ibi in vers. fictione. ĩ. eod. facie c. ad abolendam. ĩ. eo. tamen cõsuetudo habet q si aspectus in vno articulo cogitur omnẽ hæresim generaliter abiurare Fõ.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & soluit.*

d ¶ *Iudicari.*] contra. C. de transactio. si de certa. ff. de transact. qui cum tutoribus. §. 1. vbi generalis transactio restringitur ad id de quo specialiter actum erat. Solu. illa locum habent in non connexis: sed hic omnes hæreses sunt connexæ: quia habent caudas adinuicem colligatas: & de vanitate conueniunt in id ipsum. ĩ. eo. excommunicamus 1. & 2. vnde non quærimus an sit relapsus in illam hæresim, in quam prius fuerat lapsus: sed quærimus, an fuerit relapsus in hæresim. Semel ergo lapsus in hæresim, post abiurationem iterum lapsus, licet in alia secta, dicitur relapsus.

a Placet Ioan. An. Fons.

e ¶ *Munera.*] Differentia est inter donum & munus. Munus enim ex causa datur: donum ex causa & sine causa. ff. de verborum significatio. inter donum [l. munus. eod. tit. ad principium tituli, dicit q munus sumitur tribus modis: pro dono, pro onere, & pro officio. Ioan. And.]

Idem Io. Mona. allega 26. q. 2. in c. & ibi dt. q. verum obrum torum pro diffus ditur maxula. Ioan And.

f ¶ *Non possit.*] puta propter necessitatem famis. 42. dist. quiescamus. 76. dist. nõ satis. vel ignorabat illos hæreticos: & sic per ignorantiam excusatur. ĩ. de reg. iur. ignorantia. [Ioan. Mona. allegat de consti. c. 2. in antiq. Ioan. And.]

g ¶ *Verbis vestris.*] sic supra de rebus ecclesiæ non alienandis. hoc consultissimo. [& clemen. de priuil. c. 1. de pœniten. & remissio. c. 2. Ioan. And.]

h ¶ *Id.*] scilicet receptare, deducere, visitare, associare, donare, mittere, vel fauorem impendere.

¶ LICET. Iste §. legitur vsque ad §. porro si propter huiusmodi. Et in principio huius paragraphi, Casus secundum veriorem intellectum sic figuratur: Titius fuit accusatus de hæresi: fuerunt producti testes ad ipsum conuincendum: qui testes (vt moris est) iurauerunt deponere veritatem: ipsi tñ testes falsum deposuerunt, dicentes q nesciebant istum hæreticum: postea pœnitentia ducti, reuersi fuerunt ad iudicium: & voluerunt deponere contra illud quod prius deposuerunt: dicendo q sciebant istum hæreticum: vtrum sint admittendi? Vĩ q non: quia deponendo falsum, commiserunt periuriũ: modo periuri repelluntur à testimonio. Hac ratione non obstante respondetur, q ipsi admittuntur etiam ex interuallo: & istud est fauore fidei: quod verum est, concurrentibus verisimilibus circunstantijs, de quibus in litera, videlicet si appareat q isti testes non deponunt ex animi leuitate, nec odio, nec amore pecuniæ: sed amore fidei. Sed sanctissime Pater vellem informari à vobis, vtrum Inquisitores speciales à sede Apostolica deputati ad inquirendum & puniendum de crimine hæresis, possint cognoscere de diuinationibus & sortilegijs? Respondet q non. quod verũ est: nisi illæ diuinationes vel sortilegia sapiant hæresim: sicut est emittere nefarias preces circa aras idolorũ: dæmones cõsulere, & eorum responsa suscipere: tunc enim de istis possunt isti Inquisitores cognoscere. Itẽ non possunt ipsi Inquisitores cognoscere de vsuris. Et hoc ideo: quia si Inquisitores haberent examinare istas causas, possent retardari causæ inquisitionem fidei tangentes: cum aliæ causæ sint à fide extraneæ. Nota q periurus repellitur a testificando etiã post peractam pœnitentiam. ad hoc ĩ. de test. testimoniũ. Not. q testis in causa hæresis potest ex interuallo corrigere dictum suũ. Quid aũt in alijs causis, vide ĩ. de test. cũ clamor. & de test. cog. præterea.

† De intellectu vide Albertinũ in repetitione cap. 1. de hæret. in hoc eo. lib. q. 16. nu. 79.

¶ Licet[i] vero periuri à testimonio etiam post pænitentiam repellantur[i]; si tamen ij qui coram inquisitoribus iurantes tã de se, quam de alijs super facto hæresis dicere veritatem, eam celando[k] deierent, & postmodum[l] velint corrigere dictum suum, contra se ac alios suos complices deponẽdo: cum crimen huiusmodi sit exceptum; si ex manifestis indicijs[m] apparuerit tales non animi leuitate, aut odij fomite, seu corruptione pecuniæ: sed zelo fidei orthodoxæ dictũ suum velle corrigere, ac modo quæ prius tacuerant, reuelare: in fauorem fidei, nisi aliud obsistat[n], stari debet tam contra se, quàm contra reliquos attestationibus eorundem.

¶ *Inquisitores super hæresi deputati, non se intromittant de diuinationibus vel sortilegijs non sapientibus hæresim manifestam. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Sane cum† negotium fidei, quod summe priuilegiatũ[o] existit, per occupationes alias non debeat impediri: pestis Inquisitores hæreticæ, à sede Apostolica[p] deputati, de diuininationibus, aut sortilegijs (nisi hæresim saperẽt[q] manifeste[r]) intro

† Vide Zanchinum. tract. de hæret. c. 21.

i ¶ *Repellantur.*] 6. q. 1. quicunque. & ĩ. de testi. testimonium.

ADDITIO. Archi. alleg. 22. q. 5. paruuli. de accusa. cum oporteat. de testi. sicut. in fine. Not. etiam q ferre testimonium dignitatis est. 33. q. 5. præceptum. vbi de hoc. & not. in c. testimonium. in glos. 2. Ioan. And.

k ¶ *Celando.*] Duplex est forma iurandi. quod dic vt ĩ. de accusa. qualiter 2.

l ¶ *Postmodum.*] Ex interuallo: vt sit hoc speciale fauore catholicæ fidei: aliàs nihil esset hic fauoris, vt ĩ. de testib. cog. præterea.

m ¶ *Indicijs.*] sic ĩ. eod. in fidei. & sic per indicia statur probationi. & de hoc. ĩ. qui fi. sint legi. trasmissæ.

ADDITIO. Et ĩ. eod. excommunicamus. §. vlt. de cleri. perc. inter quatuor. de homi. pro humani. in fin. Ioan. And.

n ¶ *Aliud obsistat.*] scilicet, quàm prædictũ periurium: vnde si de falso redarguerẽtur, non stabitur eorum dicto. de testi. ex tenore.

Hæresim sapere manifeste quę dicantur.

o ¶ *Priuilegiatum.*] Nota magis priuilegiatum anteponi. ĩ. de offic. lega. volentes. 21. dist. denique. ff. de offic. procon. l. vlt.

p ¶ *Apostolica.*] multo minus alij [Idem Archidiaconus.]

¶ *Glossa seq. vers. per q.*

q ¶ *Saperent.*] sicut est circa † aras idolorum nefarias preces emittere, sacrificia offerre, dæmones consulere, eorum responsa suscipere. 26. q. 2. hi qui. & q. 4. igitur. vel associant sibi propter sortes exercendas hæreticos. vel faciant prædicta cum corpore vel sanguine Christi, vel in sortibus vt possint habere respõsa, puerum rebaptizant. vel his similia.

† De materia vide Oldradum consi. 210. incip. Regularis habet tradi. os.

¶ *Glossa sequens recitatur per obiectionem & solutionem.*

r ¶ *Manifeste.*] In dubio † ergo hoc casu non habent iurisdictionẽ. & licet aliàs iudex cognoscat an sua sit iurisdictio, & in dubio dicatur iurisdictionẽ habere. ff. de iudi. si quis ex aliena. quæ in ordinario loquitur: hic tamen nisi id manifeste appareat, se non intromittit. & est si. ĩ. eod lib. de censi. c. 1. §. notoria. & ĩ. de pœ. c. 1. ĩ. de offic. deleg. c. vlti. [Idem Ioan. Mona. & Archidiaconus.

† Vide Felinum in c. si clerici. & laicorum. de for. comp. & Archidia tract. de hæret. notab. 3.

a *Etiam contra illos.*] quasi dicat multo minus si contra alios.
b *Offendiculum.*] Pluribus intentus minor est ad singula sensus. & sæpe qui ad vtrumque festinat, neutrum bene peragit. 26. q. 1. presbyteros. & C. de assesso. nemo.
Glo. seq. signat contrarium & soluit.

quis non dr relapsus in hæresim, nisi cõstet eum plene & perfecte incidisse in hæresim: quia de hoc fuit conuictus: sed non dr vere relapsus, si prius erat solũmodo præsumptio ꝯ ipsum: sed dr ficte relapsus, tñ est puniendus pœna relapsorum, ac si esset vere relapsus.
Nota vlterius ex §. *Cum vero.* ꝙ si quis errauerit in vno articulo fidei, vel in vno sacramento Ecclesiæ, vel in vna secta hæreticorum, & abiurauerit hæresim specialiter: puta ꝙ abiurauerit suam hæresim in vno articulo fidei, aut sacramento Ecclesiæ, aut in alia secta: si postea labatur in alio articulo, vel sacramẽto: vel in alia secta hæreticorũ, non dr relapsus, sed tantũmodo lapsus: secus si abiurasset generaliter & simpliciter suam hæresim. Nota ibi, *Ille quoque.* ꝙ si quis fuit cõuictus de hæresi, & illam abdicauerit: si postea receptet hæreticos, censetur occulte relapsus: licet aperte non constet, ꝙ credat eorũ errori: nam ex consequentia prioris erroris præsumptum est ꝙ credit errori ipsorum, & censetur relapsus.
Nota in §. *Licet* ꝙ testis non solum deierat dicendo falsum: sed etiã celando veritatem. Itẽ nota casum, in quo testis periurus admittitur ad testificandum. Item nota casum in quo testis ex interuallo potest dictum suum corrigere, licet regulariter ꝯ: sed istud est fauore fidei. Not. ibi, *Si vero.* ꝙ res transit cum onere suo reali, ad quẽcunque possessorem vel successorem perueniat res ipsa. & ad hoc allegatur iste §. vt si res tua sit mihi obligata & hypothecata: licet rem illam alienes, tñ remanet mihi obligata: & potero agere hypothecaria.

mittere se non debẽt; nec punire talia exercentes, sed eos relinquere suis iudicibus puniẽdos.

Inquisitores hæresis de quæstionibus vsurarum se intromittere non possunt. hoc dicit.

De quæstionibus † præterea vsurarum motis etiam contra illos [a], quibus restitutionem vsurarũ in pænitentia pro hæresis crimine iniunxerũt, ac illi se & sua ad hoc faciendum in iudicio Ecclesiæ obligarunt, intromittere se non possunt: ne per causas huiusmodi offendiculum [b] negotio fidei præparetur.

Inquisitores possunt compellere hæredes fautorum hæreticorum (qui tamen hæretici non erant) ad implendã pænitentiam iniũctam in bonis temporalibus: secus si mortui sint antequam fuerit pænitentia iniuncta. hoc dicit. Dominicus.

Si vero † pro his, quæ in hæresi receptando, vel defendendo hæreticos [c], seu eis fauendo, non tamen existens hæreticus quis commiserit, sub obligatione bonorum suorum Inquisitoribus se adstrinxit ad recipiendam ab eis pænitentiã & complendam: & ea licet iniuncta, non tamen peracta decessit: si per huiusmodi pænitentiam onus impositum fuerit proficiens ad salutem [d], in bonis eius temporalibus exequendum, ad complementum ipsius per Inquisitores cogi debent hæredes [f], vel alij, ad quos cum suo onere [g] bona huiusmodi deuenerunt. Porro si propter huiusmodi hæretico rũ receptationem, defensionẽ, seu fauorem, quis ad faciendã pænitentiam, quam Inquisitores ipsi iniungere vellent, bona sua obligauerit eisdem: & antequam ei pænitentia iniungeretur, decesserit: eius hæredibus nõ est satisfactio pro extincto [h] iam crimine iniungenda.

Post mortem hæretici declarari potest eum hæreticum fuisse, ad finem confiscandi. Dominicus.

In eo vero casu [i], quo hæredes ad successionẽ non debent ob hæresim sui auctoris admitti, non obstante quòd auctore ipso viuẽte hoc nõ fuerit (interueniente ipsius morte) per sententiam declaratum, ad † confiscationem bonorũ post mortem [k] eiusdem nihilominus procedatur.

Clerici instruentes testes, ne Inquisitores veritatem inuestigent, puniri possunt per eos: & religiosi grauius puniuntur. hoc dicit. Dominicus.

Sacerdotes insuper & alij clerici, qui negotium inquisitionis, instruendo citatos hæreticos, vel eorum credentes de celanda veritate, vel dicenda falsitate, seu eos indebite liberando, inuenti fuerint impedire [l]: (cum non sit dubium eos † ipsa facere in fauorem hæreticæ prauitatis) per Inquisitores à talibus compesci possunt, & pœna debita castigari [m], tam per captionẽ personarũ, quàm aliàs, prout culpa exegerit delinquentis [n]. Religiosi [o] etiã sunt immurationis [p] † pœna, vel alia grauius puniẽdi, quàm

c *Hæreticos.*] Contra §. eod. tit. c. pen. vbi defensores & fautores hæreticorum hæretici sunt. Solu. non in fauente & defendente: sed in credente loquitur ibi.
Additio. Idem Ioan. Monachus.
d *Ad salutem.*] vt puta vt fundaret, vel ædificaret Ecclesiam: hospitale, vel alium pium locum; vel faceret simile pium opus: vt in Authen. de eccle. tit. §. si quis ad ædificationem, collat. 9.
e *Temporalibus.*] hoc dicit: quia secus si in ieiunijs, vigilijs, orationibus, vel similibus constitterit illa pænitentia. idẽ esset si nõ posset illud iniunctum licet salutiferum, expleri per alium: sicut esset theologiã audire, vel similia.
Additio. Licet ieiunia de quibus supra per cognatos possunt impleri, vt dicit Ioann. Mona. 13. q. 2. animæ. non tamen sunt in bonis temporalibus exequenda; vnde bis competit hoc exemplum.
f *Hæredes.*] 12. q. 2. eps qui filios. de sepul. c. vlt. de rap. in litteris. [& de sen. excom. à nobis. & in his omnibus. de hoc. Ioan. And.]
g *Onere.*] 16. q. 1. si quis laicus. de deci. pastoralis. & c. cũ non sit. C. de seru. & aqua. l. & in prouinciali. §. ꝺ pig. ex litteris.
Porro. Iste §. legitur vsque ad finẽ capituli, & in eo casus sic figuratur: Aliquis recepit in domo sua aliquos hæreticos, quos sciebat hæreticos, vel aliàs eis auxilium præstitit: tñ non erat hæreticus: certũ est quòd venit grauiter puniendus: vt per totam rubricam C. de receptatoribus. quia (vt ibi dr) sine illis latrones diu latere non possunt. Or ponamus quòd ipse receptator hæreticorum fuit conuictus: & fuit ei aliqua pœna iniuncta, quæ consistebat in temporalibus, puta quòd ipse ædificaret ecclesiam: nondum ecclesia ædificata, sed tñ incœpta, ipse receptator mortuus est: vtrum sui hæredes possunt compelli ad complendum huiusmodi pænitentiam, quæ consistit in temporalibus? Respondet Romanus Pontifex quòd sic: nam bona sua fuerunt tacite obligata ad complendam dictam pænitentiam: ideo si quis fuit accusatus de hæresi, & pendente accusatione moritur, non est extinctum crimen: sed ꝯ hæredes potest causa prosequi ad finem, quòd bona sua fisco applicentur: nam ex quo lapsus est in hæresim, perdidit omnia bona sua, & fiscus incœpit esse dominus. Item ad alium finẽ, vt memoria ipsius defuncti damnetur: immo si durante vita hæretici, non fuisset incœpta accusatio: post mortem eius posset accusari ad istum finem, vt memoria eius damnetur, & bona eius fisco applicentur. Postea in fine c. dr ꝙ clerici non debent dare instructiones hæreticis, qualiter ipsi rñdebunt ad singula capitula sibi proposita per Inquisitores: quod si fecerint, poterunt Inquisitores tales clericos incarcerare, vel aliàs punire fm quod eis videbitur. Nota primo ex isto cap. iuncta glos. quòd ali-

h *Extinctio.*] crimina extinguuntur morte [?] vt 23. dist. quorundam. 23. q. 2. admonere. ff. de ijs qui mot. si. consci. l. vlti. ex quo igitur extinctum est crimen, & pænitentia non est imposita pro crimine iam extincto, non imponatur vlterius.
i *Casu.*] scilicet quia non fuit reincorporatus vnitati Ecclesiæ.
K *Post mortem.*] 24. q. 2. sane [?]. & C. ad l. Iul. maiest. l. vlt. intellige hoc vsque ad xl. annos. nam postea abdicari non poterunt, etiam à Romana ecclesia à filijs catholicis: qui illa tanto tempore bona fide possederunt. quod verũ est, si parentes catholici putabantur, vt ſ. eod. lib. de præscript. c. vlt.
l *Impedire.*] manifeste vel non manifeste: dummodo hoc constare possit.
m *Castigari.*] sic ĵ. de pœ. Romana.
Additio. Idem Ioan. Mona. & Archid. caueant tamen episcopus & Inquisitores ne impedimentum officij falso imponãt alicui. quod dic vt in cle. eo. tit. c. 1. §. pen. Ioan. And.
n *Delinquentis.*] nam grauius delictum est grauius vindicandum. 24. q. 1. non afferamus. ĵ. de exces. præla. tanta. & in æqualibus delictis æquales sint pœnæ. ĵ. tit. proxi. c. vnico. in fi.
o *Religiosi.*] illi si reperiantur hæretici, non sunt dicendi religiosi. sed religionis obumbratione fuscati. ĵ. eod. tit. ad abolendam. §. 1. &c.
p *Immurationis.*] ĵ. eod. tit. cap. penult.

† Aliàs ita: de quæstionibus præterea vsurarum motis, & contra illos, &c.
† In vetustioribus codicibus ita: Si vero in his, &c.
Casus litteralis domini Helię.
† Aliàs, ad occupationem.
† Aliàs ita: ipsos ea facere, &c.
† Quæ sit illa, dixi ĵ. eod. c. 1. & ista pœna est à can. nõ legibus inuenta. l. aut damnum. §. solent. ff. de pœn. c. quamuis. de pœn. ĵ. eo. Ant. c. à nobis. in [?]. vulla. de sponsa. Fe.
Criminaregulariter morte delinquentium extinguuntur l. 2. & 1 c. si reus vel accus. mor. fue. talise in crimine hæresis. vide de doctoribus in cap. filij ĭ. eo. & Gondis. salon trac. de hæret. q. 11.
Hæc lex probat idẽ in crimine læsæ maiestatis. Ioa. And.

a *Secu-*

seculares [a], si inuenti fuerint in hæresi, vel consimilibus [b] deliquisse.

¶ Vrbanus quartus.

¶ *Non valent statuta per quæ inquisitoris hæresis officium impeditur, vel retardatur.*

CAP IX.

STatutũ † ciuitatis, castri, villæ, vel alterius loci, per quod negotium inquisitionis hæreticæ prauitatis directe [c] vel indirecte [d], ne in eo libere procedi valeat, contigerit impediri, vel quomodolibet retardari [e], nullius existere firmitatis: ipsinsq; ciuitatis vel loci dominum, Potestatem, Capitaneũ, Consules, vel rectores, per quem, vel quos eadem ciuitas seu locus regitur, quocunque nomine [f] censeantur, ad statutum huiusmodi loci diœcesano vel eius vicario, aut inquisitori seu inquisitoribus labis præfatæ, sine moræ [g] dispendio † exhibendum: & si tale [h] inuentum fuerit, reuocandum omnino, vel saltẽ eatenus moderãdũ, quod per illud inquisitionis processus non impediãtur, vel aliquatenus retardentur [i], per censuram ecclesiasticã decernimus compellendos [k].

a ¶ *Seculares.*] scilicet clerici vel laici, & concor. optime supra, ne cleri. mona. c. sed nec.

b ¶ *Consimilibus.*] de quibus vidisti. s. proxi. §.

STatutum.] Primo irritat statutum per quod directe vel indirecte impeditur vel retardatur inquisitionis officium. Secundo: ibi, *Ipsiusque*. officiales ad quos spectat, iubet excõicari, si illud non reuocent vel temperent. Dicit Archid. ꝙ olim incipiebat, multorum. & fuit multum abbreuiata. & aliud hic non glossat. Ioan. Monac. dicit. ꝙ inter terminos istius decre. & s. proxi. §. sacerdotes. non cadit iuris diuersitas: cum tã laici quàm clerici subiecti sint inquisitionis officio. & hoc minus dubium: quia ibi sic vt à priuato, hic autem vt à iudice: qđ est grauius. Ioan. And.

CASVS. Communitas huius ciuitatis fecit vnum statutum, per qđ statutum impeditur inquisitio contra hæreticos facienda: quia fecit statutum ne aliquis ciuis posset de crimine hæresis accusari, vel ne aliquis ciuis huius ciuitatis posset ferre testimoniũ in crimine hæresis: Quæritur quale erit officium inquisitoris fidei à sede Apostolica deputati circa tollendum huiusmodi statutum? Respondetur, ꝙ ipse inquisitor fidei cõuocabit ciues & eos cõpellet, vt sibi exhibeant illud statutum: & si videat, ꝙ per illud statutum impediatur inquisitio prauitatis hæreticæ, poterit compellere ciues ad tollendum & rumpendum illud statutum, vel ad modificandum illud statutum, vt non tollatur inquisitio hæreticæ prauitatis. Not. primo arg. ꝙ quælibet vniuersitas potest sibi facere statuta. de quo s. de consti. cum omnes.

Nota secundo quòd ordinarius loci potest petere editiones statutorum laicorum, vt videat si sint aliqua contra fidem catholicã. Dominicus.

† Concordat rescriptum Innocentij. incip. Ad extirpãda. §. ceterum tenentur. & aliud rescriptum Alexãdri iiij. Incip. implacida relatio. quæ habentur impressa i bullario Literarũ Apostolicarum pro officio sanctissimæ Inquisitionis.

† Faciunt no. p Doc. c. fin. s. eo. de immu. Ecc. dicentes, quod episcopus cogit laicos faceri qđ non Intendant statuis suis prę iudicare ecclesiæ. ar. p. glos. 2. c. gueniš. de arbi. & quę no. Archi. ꝙ. 2 c. quæ Lotharius. Fent.

c ¶ *Directe.*] puta ne aliquis ciuis illius loci accusari possit, vel cõtra eum inquiri super crimine hæresis: vel ꝙ nullus contra aliom de crimine hæresis audeat testificari: vel his similia.

¶ *Glo. duæ sequentes notant duo, & in secundo fit remissio.*

d ¶ *Indirecte.*] puta vt nullus possit de aliquo crimine puniri ab aliquo quàm à Potestate; vel vt nullus alius quàm Potestas possit aliquem capere vel capi facere; vel vt nullus nisi sit de familia Potestatis possit arma portare, vel his similia.

e ¶ *Retardari.*] nota contra generale illud, qđ differtur non aufertur. 14. q. 6 c. s.

f ¶ *Nomine.*] s. eod. lib. de elec. fundamenta.

g ¶ *Mora.*] Nota moram vitandam. de hoc dixi s. de elect. c. vlti.

ADDITIO. Concor. constitutio Ioan. execrabilis. §. qui vero. & §. porro. Ioan. And.

h ¶ *Tale.*] scilicet qđ directe vel indirecte Impediat vel retardet.

i ¶ *Retardentur.*] vnde statuto de non portandis armis excipietur inquisitorum familia, & his similia.

ADDITIO. Non tamen debent Inquisitores abuti concessione portationis armorum, vt in clem. eod. tit. cap nolentes.

k ¶ *Compellendos.*] sic s. de iureiur. cap. licet. de excep. c. vlti. j. de senten. excom. decernimus.

NE aliqui.] Primum ponit dubium, quod secundo declarat: ibi, *Præsenti.*

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponẽdum primo illud quod habetur in c. gratum. de offi. deleg. in antiq. videlicet. ꝙ iurisdictio delegata expirat morte mandantis, re existente integra. Item secundo est præsupponendum, ꝙ Inquisitores à sede Apostolica deputati habent iurisdictionem delegatam.

CASVS. Papa deputauit aliquem Inquisitorem in prouincia Burdegalensi. iste Inquisitor cœpit inquirere contra aliquos qui erãt suspecti de crimine hæresis. vel non incępit inquirere nec exercere suam iurisdictionem delegatam: postea hoc pendẽte Papa mortuus est: nũquid est expirata iurisdictio Inquisitoris ad minus quo ad causas nõ inceptas? Videtur ꝙ sic per dictũ cap. grauatum. allegatum in præsuppositione. Respõdet Romanus Pontifex dicens, ꝙ fauore fidei ipse statuis & ordinas, vt per mortem Papæ non sit extincta iurisdictio inquisitoris, etiam si crimẽ hæresis nondũ erat ortum: puta quia tempore mortis Papæ Titius nõ erat hęreticus, postea mortuo Papa incœpit esse hæreticus male sentiendo de fide: certe Inquisitor poterit inquirere de isto crimine & Titium punire. & hoc est fauore fidei. Nota primo arg. ꝙ concessio facta sub nomine summi Romani Pontificis vr̃ facta contemplatione dignitatis & non cõtemplatione nominis proprij, de quo s. eod. lib. de rescrip. si gratiose. Nota secundo, ꝙ multa statuuntur pro fauore fidei contra regulas iuris communis. Dominicus.

† Vide Decisum in c. causam matrimonij, extra de offi. deleg. & Azelsis nom tract. de heret notabili 4.

¶ Clemens quartus inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

¶ *Officium inquisitoris hæresis morte concedentis non expirat: etiam quo ad negotia prius nõ cœpta vel exorta. hoc dicit.*

CAP. X.

NE † aliqui [l] dubitationem sollicitam excitantes in dubium reuocent, an officium inquisitionis hæreticæ prauitatis sollicitudini vestræ infra certos limites ab Apostolica sede commissum, expiret [m] per mortem Romani Pontificis qui cõmisit: Præsenti declaramus edicto, ipsum officium non solum quo ad negotia viuente mãdatore incœpta [n], immo etiam quo ad integra & non cœpta [o], & quod plus est, quantum ad ea quæ tunc nequaquam emerserant [p], in fauorem [q] fidei post committentis obitum perdurare.

¶ Idem eisdem.

¶ *Informat inquisitores ad Deum, vt eius timorem hominum metui anteponant, in procedendo simul vel separatim contra hæreticos & suos fautores: & etiam in eos absoluendo cum vere redierint.*

CAP. XI.

VT † OFFI-

¶ *Prima glo. dat simile, & summat.*

l ¶ *Ne aliqui.*] Sicut officium legati non expirat re integra mortuo Papa, vt s. de offic. legat. c. s. sic & officium Inquisitoris hæreticæ prauitatis in fauorem fidei re integra non expirat, vt hic.

† Concordat rescriptum Vrbani. iiij. incip. Licet ex omnibus. vnde hoc ca. accipiet locem habetur impressum in bullario literarum Apostolicarum pro officio sãctissimæ Inquisitionis.

ADDITIO. Et intellige de Inquisitore dato simpliciter. nam si cum clausula: & vsque ad voluntatis beneplacitum, distingue vt s. eod. lib. de rescript. Si gratiose. Ioan. And.

m ¶ *Expiret.*] sicut potestas delegatorum datorum ad causas: s. de offi. deleg. licet vndique. & c. gratum. & c. relatum.

n ¶ *Incœpta.*] de quibus nõ dubitabatur per iura proxime inducta. & not. incœpta: quia per quemlibet iudicialem actum etiam pręter citationem iurisdictio perpetuatur, vt dici solet in decret. de offi. deleg. licet ibi vti non cœperit.

o ¶ *Non cœpta.*] Not. quia si hoc esset speciale fauore fidei catholicæ. vt j. dicitur: ergo vbi non est fauor eius, contrarium est regulare. & sic nota terminatam quęstionem not. s. de offi. deleg. licet. qua quæritur, an perpetuatio facta in vno articulo, perpetuetur in alijs per easdem literas delegato commissis. ad idem s. eod. lib. de offi. deleg. c. vltim. §. officium. & est in hoc differentia inter istum Inquisitorem & conseruatorem, vt ibi patet.

Nota ad quæstionẽ. Iurisdictio perpetuata in vno articulo, an censeatur perpetuata in alijs articulis.

p ¶ *Emerserant.*] vt si tempore mortis Papæ non erat Titius hæreticus: postea lapsus senserit hæresim: de hoc poterit cognoscere Inquisitor.

q ¶ *Fauorem.*] sic s. eod. in fidei fauorem. & s. eod. accusatus. §. licet. cum si. in hoc tit.

VT officium.] Diuiditur in tres partes. Secunda: ibi, *Verum*. Tertia: ibi; *Compescendi*.

ADDITIO. Et dicit Archid. ꝙ olim incipiebat, licet. Ioan. And. Ioan. Mon qui diuidit decret. in quatuor partes, de hac facit partẽ secundam ibi: *Si vero*. in alijs concord. Ioan. And.

¶ Præsupponamus primo illud qđ habetur in cap. cum causam. de offi. deleg. in antiq. videlicet, ꝙ si à sede Apostolica committatur aliqua causa simpliciter duobus iudicibus delegatis, vnus non potest procedere absq; alio: & si procedat, suus processus erit nullus.

CASVS. Papa in prouincia Burdegalensi. deputauit duos vel tres

Inquisitores

Inquisitores fidei simpliciter: vnus illorum Inquisitorum alio non consulto, cœpit inquirere contra aliquos hæreticos vel fautores & receptatores hæreticorum: pro parte illius contra quem inquirebatur, fuit oppositum & allegatum, ꝙ ipse solus non poterat procedere: quia ipse & alij duo Inquisitores fidei fuerant simpliciter deputati: & sic non poterat procedere solus absque alijs per cap. cum causam. alleg. & ꝙ si vellet procedere ad vlteriora contra ipsum, ꝙ ipse appellaret: Vnde consultus Romanus Pontifex respondit, ꝙ fauore fidei ordinat, si committatur officium Inquisitionis fieri duobus vel pluribus inquisitoribus simpliciter contra hæreticos, vel eorum fautores siue receptatores: omnes Inquisitores simul vel separatim poterunt procedere, secundum ꝙ eis videbitur ꝙ causa hæresis poterit melius tractari. Sed ponamus ꝙ aliquis suspectus de hæresi, vel fautor & receptor hæreticorum, non potuit ad plenum conuinci de hęresi: veruntamen erat suspectus: Inquisitor indicat sibi purgationem: ipse autem ad iudicium Inquisitoris se purgauit cũ abiuratione suæ hæresis: postea iste vult redire ad vnitatem Ecclesiæ: verum sit recipiẽdus? Rñdet ꝙ sic: tamen Inquisitor debet esse cautus, & videre an tales redeuntes ad vnitatem Ecclesiæ fingant se redire, & ne decipiant ipsos Inquisitores sub specie agni. hoc dicit vsque ad §. *Verum*. Not. primo ꝙ si aliqua causa à sede Apostolica committatur pluribus simpliciter: vnus delegatus non potest in causa procedere sine alio: & si procedat, potest pars aduersa appellare. Istud colligitur ex isto c. argu. à speciali: quia si speciale sit fauore fidei, vt in causa hæresis vnus Inquisitorum deputatorum simpliciter possit solus de causa cognoscere: ergo ius commune est in contrarium. Not. ꝙ si hæreticus abiuret hæresim, & velit redire ad Ecclesiam: Ecclesia non debet sibi claudere gremium. Not. ꝙ talis hæreticus rediens ad Ecclesiam est absoluendus secundum formam traditam in cap. cũ desideres. de sent. excom. in antiq.

¶ *Prima glo. diuidit, & summat.*

a ¶ *Vt officium.*] Diuido decretalem in tres partes. In prima informat Inquisitores ad Deum, vt eius timorem hominum metui anteponant in procedendo simul vel separatim ꝫ hæreticos & suos fautores, & etiam in eos absoluendo cum vere redierint: & durat vsque ibi: *Verum quia*. Ibi secunda pars, in qua eos instruit in modo examinationis testium, & in personis, quæ testificata scribere debeant, vsque ad §. *Compescendo*. Ibi incipit tertia pars, in qua eos instruit circa personas, per quas impediri posset, vel differri inquisitionis negotium.

b ¶ *Prouincia.*] inspicit factum; quia idem in ciuitate, diœcesi, vel alio certo loco.

c ¶ *Vbique.*] sic ordinarius in qualibet parte diœcesis suæ potest causas audire, & pro tribunali sedere. s. eod. lib. de offi. ord. cum episcopus. ad idem de offi. leg. nouit.

¶ *Glossa sequens ponit regulam contrariam, dat simile, & illud determinat.*

d ¶ *Separatim.*] regulariter contra, nisi ex forma commissionis id habeat. ĩ de offi. deleg. causam. & c. cum plures. s. eo. lib. Sed hoc speciale fauore fidei, vt efficacius. &c. vt s. dixi. & æquiparantur in hac parte ordinarijs, quorũ quilibet per se procedere potest. ff. de offi. proconsul. l. 1. quod de ordinarijs intellige, qui insolidum iurisdictionem habẽt: sicut est in scholaribus, episcopis, magistris, & doctoribus. C. ne fil. pro patre. Authentica, habita. secus in ijs, qui non habent insolidum. sicut est cum capitulũ cognoscit: quia tunc quilibet singularis per se non est iudex. ad hoc quod not. 19. q. 7. episcopus nullius. & de offi. ord. irrefragabili. & concord. ad hanc decr. ĩ. eod. per hoc. Ioan. And.

e ¶ *Diuino.*] 11. q. 3. Iulianus. sic s. eod. lib. de immunita. eccle. clericis. ad idem ĩ. eod vergentis.

ADDITIO. Et c. à nobis 2. in fi. Archid. hic tractat an valeret absolutio non seruata forma, & tenet quòd valet. & vide in pręalleg. c. cum desideres. Ioan. And.

† In plerisque codicibus mendose legitur ita: diuinoque timore postposito. Et in quodã manuscripto habetur ita: hominũ metu, Domini non timore postposito, procedans.

cium[a] inquisitionis contra hæreticos, in prouincia[b] in qua vobis idem officium est commissum auctoritate Apostolica, possitis efficacius adimplere: Discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vbique[c] in præfata prouincia simul vel separatim[d], aut singulariter (prout negotij vtilitas suadebit) contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, nec non contra infamatos de hæresi vel suspectos, iuxta sanctiones canonicas (hominum metu diuino[e] † timori postposito) procedatis[f]. Si vero aliquis ex prædictis hæretica labe[g] primitus abiurata, redire voluerit ad Ecclesiæ vnitatem: ei iuxta formam[h] Ecclesiæ[i] absolutionis beneficium impendatis, & iniũgatis eidem, quod iniungi talibus consueuit[k]. Prouiso solerter, ne simulata[l] conuersione redeãt fraudulenter, & vos (immo seipsos) fallentes[m] sub agni specie lupum[n] gerant.

¶ *Instruit Inquisitores in modo examinationis testium: & in personis quæ testificata scribere debeant. hoc dicit.*

¶ Verũ[o] quia in tã graui crimine cum multa oportet cautela procedi (vt in reos sine vllo proferatur errore duræ ac dignæ seueritas vltionis) volumus & mandamus, vt in examinatione testium, quos recipi super crimine prędicto, ipsumque cõtingentibus oportuerit, adhibeatis duas[p] religiosas & discretas[q] personas: in quarum præsentia per publicam (si commode potestis habere) personam, aut per duos viros ido-

f ¶ *Procedatis.*] hodie restricta est potestas inquisitorum in quibusdam per cle. eo. tit. multorum.

g ¶ *Labe.*] generaliter vel simpliciter. Vel dic ea de qua suspectus vel conuictus erat. de hoc dixi s. eod. accusatus. §. 1. Ioan. And.

h ¶ *Formam.*] 11. q. 3. cũ aliquis. s. de sent. excõ. cum desideres.

i ¶ *Ecclesiæ.*] quæ gremium non claudit. s. eod. super eo.

k ¶ *Consueuit.*] 1. q. 7. quotiès cordis. & cap. saluberrimum. de consecrat. dist. 2. ego Berẽgarius.

l ¶ *Simulata.*] 57. dist. quòd interrogasti. 1. q. 1. sicut sicut. 22. q. 5. caueте. est tamen interdũ vtilis simulatio. 22. q. 2. vtilem. & dic de hoc vt ibi. 24. q. 1. officij.

m ¶ *Fallentes.*] mentiri Deo possunt: fallere autem ipsum nõ possunt. de consecra. dist. 2. panem de altari.

n ¶ *Lupum.*] ĩ. de renũ. nisi. §. propter malitiã. & 23. q. 4. tres personas. & 81. dist. oportet. Ioan. And.

o ¶ VERVM QVIA. Iste §. legitur vsque ad §. compescendo. Et in eo casus sic figuratur. Aliquis Inquisitor hæreticæ prauitatis à sede Apostolica deputatus contra aliquem suspectum de hæresi cœpit inquirere: ipsum vocari fecit ad comparendum coram se respõsurum de fide: qui comparuit in die sibi assignata: fuerunt adducti testes: Quæritur quam cautelam debet habere iudex in examinando testes, vtrum possit illos examinare in præsentia solius notarij, vel loco eius in præsentia duarum honestarum personarum, quẽadmodum sit in alijs causis: vt in c. quoniã contra falsam de proba. in anti. vel vltra illas duas personas debeat adhibere alias duas personas honestas? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ in crimine hæresis debent examinari testes in præsentia notarij. vel loco eius in præsentia duarũ personarum: & vltra debent adhiberi duę aliæ honestæ personæ. ita ꝙ notarius postquam legerit depositiones testium, debet legere coram illis personis attestationes & dicta testium: quæ personæ habebunt approbare quòd ipse fideliter redegit in scriptis dicta ipsorum testium. Or sanctissime pater, dicitur in cap. sicut. ne clerici vel monachi secularibus negotijs se immiscеant: quòd si notarius vel tabellio efficiatur religiosus, non debet amplius exercere officium tabellionatus vel notariatus. Sed vtrum in negotio fidei possit religiosus exercere officium notariatus, hoc est, vtrum possit redigere in scriptis dicta & depositiones testium examinatorum in causa hæresis? Respondet Romanus Pontifex quòd sic: non obstante quocunque statuto vel iure suæ religionis seu ordinis, puta si habeant statutum quòd nullus religiosus in quocunque negotio possit exercere officium notarij vel tabellionis. Not. ex hoc §. *Verum*. ibi, [*Religiosas & discretas*.] quòd ista coniunctio copulatiua, &, ponitur expositiue pro, id est: nam non requiritur quòd illæ personæ sint religiosæ, dummodo sint discretæ & honestæ. Nota vlterius, quòd acta iudicis non requirũt testium inscriptionem. cap. quoniam contra falsam. de proba. in antiq. Secus esset dicendum in actus extraiudiciarijs: quia subscriptio est de substantia instrumenti. veruntamen in actus extraiudiciarijs quando sunt duo notarij, non requiruntur testes: quia vnus notarius æquipollet duobus testibus. l. dominæ. ff. de testi. Nota quòd ratione fidei testes in causa hæresis sunt examinandi in præsentia duarum honestarum personarum. Ratio specialitatis est, quia agitur de maiori præiudicio: ideo cum maiori cautela est procedendum. Nota si notarius efficiatur religiosus vel presbyter, non potest exercere officium notarij: quia istud officium est seculare: nam specialiter fauore fidei religiosus vel presbyter potest exercere officium notarij in causa hæresis: ergo ius commune est in contrarium.

p ¶ *Duas.*] integrum enim est iudicium: quod plurimorum sententijs confirmatur. ĩ. de offic. deleg. prudentiam. & ad idem. 20. distin. de quibus.

q ¶ *Discretas.*] Semper enim qui graues causas ecclesiasticas audiũt, debent esse discreti. ĩ. de consang. & affini. c. 1.

r ¶ Idoneos.]

o ¶ *Idoneos.*] sic ē. de proba. quoniam contra falsam. & dic vt ibi.

ADDITIO. Et in extrauag. debent. quam allegat sequens glo. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. not. ad quæstionem de tabellione facto monacho, & c. & ponit opinionem Guil.*

tamquam infames & fautores hæreticorum sunt habendi. hoc dicit in longum. Not. ꝙ quis non est trahendus extra suam diœcesim vltra duas dietas. c. nonnulli. ē. de rescrip. Sed vtrum sit correctum. cap. statutum ē. eod. lib. de rescrip. quod cap. loquitur de vna dieta? Dicendum est ꝙ non: nisi inquantum ad istum articulum, & hoc fauore fidei. & est speciale hic in fide: nam illud ca. statutum. loquitur generaliter.

b ¶ *Præmissa.*] Per hanc litteram bene patet, ꝙ tabellio factus monachus non potest exercere quo ad alia tabellionatus officium, & hoc etiam bene patet ex extrauaganti Bonifacij. Debent superioribus. de offi. ord. circa medium de. r. & idē probabam olim p decre. ē. ne cler. vel mo. sicut. per l. C. de sacrosanct. ecc. l. antepen. 16. q. 1 § nouarū. C. de epis. & cleric. l. placet. not. tamen Gul. in Specul. de statu monach. versi. 17. ꝙ veteres rogationes complebit: sed nouas non assumet. ff fami. ercisc. alienationes ff. de postulan. l. 1. §. casum. ff. de neg. gest. nam & seruus. §. si vno. ad idē ē. de Iud. Iudæi de ciuitate. cū similibus.

c ¶ *Canonis.*] ē. ne clerici vel monachi. sicut te.

¶ COMPESCENDI. Iste §. legitur causa breuitatis vsque ad finem capituli. Et in eo casus sic figuratur: Papa deputauit Inquisitorem in ciuitate Pictauen. est aliquis hæreticus, qui fuit conuictus de hæresi: vnde Inquisitor conuocauit populū ad prædicandum hæretico: superuenerunt quæstores qui portabant indulgentias, & voluerunt facere quæstam illo tempore, quo populus erat cōgregatus ad prædicandum hæretico: nunquid Inquisitor potest inhibere quæstoribus, vt tēpore illo non exerceant officiū quæsturæ, quousque sit finitus sermo Inquisitoris? Respondet Romanus Pontifex ꝙ sic: & illi quæstores ad hoc faciendum poterit compellere censura ecclesiastica, remota appellatione. Sed ponamus ꝙ Inquisitor non potest capere aliquem hæreticum propter impotentiam: quia sunt aliqui qui impediunt ne hæreticus possit capi: nunquid Inquisitor poterit inuocare brachium seculare ad capiendum istos impedientes ne hæretici possint capi? Respondet ꝙ sic: dicens vlterius, ꝙ ipse ordinet vt Potestates seculares obseruēt, & faciant obseruari à suis subditis constitutiones factas contra hæreticos, vel eorū fautores, vel receptatores: & ꝙ ad istud faciendū ordinarij locorum vel Inquisitores hæreticæ prauitatis compellāt ipsos iudices vel potestates seculares mediante ipsorum iudicum secularium & Potestatum iuramento. Sed quid si ipsi Potestates & iudices seculares noluerint præstare huiusmodi iusiurandum, quod obseruabunt, & à subditis suis facient obseruari constitutiones factas per sedem Apostolicam cōtra hæreticos vel fautores eorum vel etiam constitutiones à sede Apostolica approbatas? Respondet ꝙ ipsi sunt priuandi officio & regimine suæ dignitatis, &

† Vide rescriptū Alexādri. iiij. incip. ne commissi & rescriptum Pij. iiij. incip. pastoralis officij cura. habentur imprēssa inter literas Apostolicas pro officio sanctissimæ inquisitionis.

† Aliàs lēs: habuerint & exercuerunt.

† Prædicatores quæstuarios omnino sustulit concilium Tridē. sessio. 5. de reformatio. cap. 2. §. vlt. & sess. 21. de reforma. cap. 9.

neos ᵃ, fideliter eorundem depositiones testium conscribantur. ¶ Ad conscribendas † quoque huiusmodi depositiones testium, & ad faciendum omnia quæ in commisso vobis officio ad scriniarij, seu tabellionis officium pertinent, teneri districte præcipimus, cum per vos fuerint requisiti, omnes & singulos vestri ordinis fratres, qui dum essent in seculo tabellionatus officium habuisse, aut exercuisse noscuntur: & illos etiam quibus idem tabellionatus officium ratione præfati negotij fidei fuit ab Apostolica sede commissum, & in posterū committetur: Concedentes huiusmodi fratribus, necnon & alijs religiosis quibuslibet, qui similiter dum essent in seculo tabellionatus officium habuerunt † & exercuerunt, quibus etiam clericis secularibus officiū ipsum habentibus (etiā si ijdem fratres religiosi & clerici sint in sacris ordinibus constituti) exercendi libere officiū ipsum quo ad præmissa ᵇ, non obstante statuto aliquo cōtrario canonis ᶜ vel ordinis quocunque vallato munimine, potestatem.

¶ *Instruit Inquisitores circa personas, per quas impediri posset vel differri inquisitionis negotium. hoc dicit.*

¶ Compescendi præterea monitione præmissa ᵈ, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita ᵉ, prædicatores quæstuarios † (vbi contigerit pro inquisitionis seu fidei negotio congregationem fieri, vel aliàs eidem negotio quomodolibet ex hoc impedimentū aliquod afferri) à prædicationis officio, quod ad ipsos ᶠ nullatenus pertinet (quorum interest tantum charitatiua subsidia suppliciter petere, ac indulgentiam si forte habent exponere) liberam vobis & singulis vestrum concedimus auctoritate præsentium falcultatem ᵍ. ¶ Denique vt circa præmissa plene vobis & singulis vestrum coerctionis expedita & inuiolabilis adsit auctoritas; volumus vt ea omnia viriliter exequamini (si opus fuerit) inuocato auxilio ʰ brachij secularis, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo: Non obstantibus aliquibus priuilegiis vel indulgentijs, quibuscunque personis cuiuscuis conditionis, dignitatis, vel gradus, religionis, vel ordinis, comitatibus † vel vniuersitatibus ciuitatum & locorum specialiter vel generaliter, sub quacunque verborum expressione vel forma à memorata sede concessis, vel in posterū † concedendis: cum ex huiusmodi vel alijs priuilegijs & indulgentijs, nullum vobis in tantę pietatis negotio velimus obstaculum interponi: & cōstitutione de duabus ⁱ dietis edita in concilio generali. ¶ Statuimus insuper, vt Potestas, Capitaneus, seu rector, vel consules, seu quiuis alij, qui ciuitati pręsunt, vel loco alteri ad pręsens, aut præerunt † in futurum, ad requisitionem diœcesanorum, vel vicariorum suorum, seu Inquisitorum hæreticæ prauitatis, iurent præcise attendere inuiolabiliter & † obseruare, ac facere à suis subditis obseruari toto tempore sui regiminis in terris suæ iurisdictioni regimine subiectis ᵏ, constitutiones contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, ipsorumque filios & nepotes à sede Apostolica promulgatas, ac etiam approbatas ˡ: quas qui iurare noluerit & seruare, vt infamis & tam-

Not. vlterius quale debet esse officium quæstoris: videlicet ꝙ non debet pdicare, sed simpliciter debet exponere suas indulgentias: & requirere à populo charitatiua subsidia. Et istud verū, ꝙ quęstor non debet prædicare, nisi alio iure esset sibi permissum. Nota ꝙ Inquisitor hæreticæ prauitatis potest quæstoribus inhibere ne faciant quæstam tempore quo vacat pro fide: & ipsum oportet facere congregationem populi. Not. ꝙ Inquisitor potest inuocare brachium seculare ad capiendū illos, qui impediunt ne hæretici possint capi. Not. ꝙ si iudices seculares nolint præstare auxiliū Inquisitoribus ad capiēdum hæreticos, vel eorum fautores: sunt ipsi iudices suspecti de hæresi, & priuantur iudicatura.

d ¶ *Præmissa.*] hoc est regulare, vt dixi, vt 12. q. 2. c. indigne. de sen. excom. sacro. in an. Ioan. And.

e ¶ *Postposita.*] quid hoc operetur, habes ē. de appell. pastoralis. & not. eod. tit. vt debitus.

f ¶ *Ipsos.*] scilicet quæstuarios.

g ¶ *Facultatem.*] hoc vult dicere, ꝙ si facta per Inquisitores congregatione pro negotio fidei veniant aliqui de Rūgiualli, vel alij quæstuarij, & velint ibi pdicare: possunt compelli per censuram ecclesiasticam desistere.

h ¶ *Auxilio.*] 23. q. 5. prodest. de offi. ord. c. 1.

¶ *Glo seq. allegat quævit. arg. pro. soluit contrarium.*

i ¶ *Duabus dietis.*] ē. de rescrip. nonnulli. Quid dicemus de noua decrē. ē. eod. lib. statutum. de rescrip? Vides quod ista decre. fuit Clementis: & sic quo ad hoc videtur illa decre. per illam correcta. cū sit posterior. ad idem ē. eo. lib. de consti. c. 1. cū suis concord. Contrarium dico ᵢ, quia decre. illa locum habet in literis impetratis à parte contra partem: licet in conseruatoribus locum habeat, vt ē. eod. lib. de offi. deleg. cap. vlti. §. conseruatores. Sed istud est quoddam speciale fidei fauore, quod non tollitur per generalem constitutionem, licet postea subsecutam ᵢ, ad hoc j. de reg. iur. teneri. & quod ibi dixi. Ioan. And.

k ¶ *Subiectis.*] quia extra territorium ius dicenti impune non paretur. de consti. c. 2. ē. eod. lib. ff. de iurisdi. om. iud. l. vlt. & hoc qd hic dicitur habebamus ē. c. excommunicamus. 1. §. moneantur.

l ¶ *Approbatas.*] omnia enim nostra facimus, quibus auctoritatē nostram impertimus. C. de vet. iur. enuc. l. 1. §. sed neque {& ē. eo. lib. de

† In manuscriptis legitur, comunitatibus.

† Hic Papa videtur imponere legem successori, contra c. fi. de rescri. i. eod. & loquitur hic textus de priuilegio personæ & ordinis, secundū Lapū. allegatione sua. 106 citatā per Philippū Fonta.

† Aliàs, pfuerint.

† Aliàs lēs & seruare.

ᵢ Idē Ioā. Monac. & Archidiaconus.

ᵢ Ratio est: quia inter istas constitutiones nō est prioritas neq; posteritas simul. n. approbatæ sunt, facit ad hoc secundum Dom. text. & gl. in l. C. de testa. tal. Fonta.

lib. de præben. § Apostolicæ Ioan. And.

a ¶ *Publicum.*] sic. j. de pœ. feltcis. & j. c. proxi.

V*T commissi vobis.*] Ponit septẽ vtilia pro exhibendo officio inquisitorū. Secundū: ibi, *Aduocandi.* Tertiū: ibi, *Conuocandi.* Quartū: ibi, *Et contra illos.* Quintū: ibi, *Necnõ.* Sextū: ibi, *Priuandi.* Septimū: ibi, *Sūt autē.* Dom.

quam hæreticorum fautor, ac de fide suspectus, officio & honore sui regiminis spolietur: nec vlterius Potestas, Capitaneus, consul, vel rector habeatur in aliquo: aut decætero in † aliquam dignitatem, vel officium publicum[a] vlterius assumatur: & quæ vt Potestas, balliuus, consul, vel rector fecerit, nullam obtineant firmitatem.

† Aliás, ad aliquam, &c.

¶ Bonifacius octauus Inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

¶ *Comprehendit ista decret. plura vtilia pro expediendo officio Inquisitorum: dat enim eis potestatem committendi citationes, & sententiarum denuntiationes: dat potestatem vocandi peritos, clerum & populum vt eis assistant: dat potestatem procedendi contra illos qui de sua in aliam prouinciã se transtulerunt: dat potestatem repetendi libros & processus, commutandi & mitigandi pœnas: priuandi & priuatos nuntiandi officiis & honoribus hæreticos, fautores, & defensores, eorum; ita tamen quòd hoc fiat de diœcesanorum, vel in eorum absentia, vicariorum suorum, consilio: nisi ijdem scienter talibus beneficia contulissent. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XII.

V*T*[b] † commissi vobis officij debitum vtilius & vberius exequamini, sanctæ memoriæ Innocentij, Alexandri & Clementis prædecessorum nostrorum vestigijs[c] inhærentes, vobis & vestrū singulis[d] committendi citationes, & denuntiationes sententiarum[e], quas in quoslibet hæreticos, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum tuleritis[f]: Aduocandi quoque prout expedierit[g], peritos quoslibet, vt vobis assistant, & in huiusmodi ferendis sententijs præbeant consilium opportunū: ac eis, quod super his vobis humiliter pareant in virtute obedientiæ iniungendi: Conuocandi etiam clerum, & populum ciuitatum, castrorum, aliorumque locorum, prout dicto negotio fidei videritis expedire: Et contra illos, quos in prouincia, in qua vobis Inquisitionis officium est commissum, hæresis crimen cõstiterit cõmisisse, licet ad alias partes se transferendos duxerint, procedendi[h]: Necnon faciendi à quibuslibet[i] assignari vobis libros, seu quaternos, & alia scripta, in quibus Inquisitiones factæ, ac processus per quoscunque auctoritate sedis Apostolicæ, vel legatorū eius, habiti contra hæreticos continentur: Et illorum, qui vestris mandatis obedientes humiliter stãt propter hæresim in carcere vel muro reclusi, pœnam, vnà cum prælatis, quorum iurisdictioni subsunt, mitigandi

† Vide rescriptū Vrbani. iiij. Ind. Licet ex omnibus. §. vt ergo. extat impressū inter litteras Apostolicas pro officio sanctissimæ Inquisitionis.

C*asus.* Papa deputauit Inquisitorem hæreticæ prauitatis in prouincia Burdegalen. quærit de potestate ipsius Inquisitoris: vtrū poterit publicare & publicari facere excõicatiões, quas protulit in hæreticos & eorum fautores: puta q aliquis hæreticus fuit citatus, vt veniret perẽptorie & personaliter responsurus de fide corã tali Inquisitore: in die assignata nõ cõparuit: vnde Inquisitor reputauit eum cõtumacẽ & tamquam contumacẽ excõicauit: nunquid Inquisitor istã excõicationẽ poterit publicare in pũincia Burdegalen. in qua est deputatus inquisitor? Rñdet Romanus Pontifex dicens, q vt facilius causa hæretici possit examinari, & veritas super crimine hæresis possit haberi: statuit & ordinauit, vt Inquisitor possit hæreticos citari facere per alios, & sententias à se latas possit executioni facere demandari: & vlterius q possit vocare peritos vt sibi assistant, & præbeãt ei consilium, qualiter ipse debeat procedere ad prolationem sententiarum ꝯ hæreticos. Itẽ q Inquisitor habeat potestatem cõuocandi populum ad prædicandū ꝯ hæreticos, vel eorum fautores. Sed ponamus q aliquis hæreticus incidit in hæresim in prouincia Burdegalen. postea se trãstulit ad prouinciam Turon. nũquid iste Inquisitor deputatus in prouincia Burdegalen. poterit ipsum prosequi etiam in prouincia Turon? Rñdet Romanus Pontifex q sic. & vt facilius possit veritas criminis haberi, poterit Inquisitor præcipere quibuscunque personis, vt apud eum producant & exhibeant libros siue processus & registra facta ꝯ hæreticos. Item poterit mitigare vel commutare pœnas hæreticorum, qui fuerunt condemnati ad perpetuã immurationẽ vel aliã pœnam, sm̃ q videbitur ei expediens. Sed ponamus q aliquis clericus beneficiatus incidit in hæresim, & coram Inquisitore fuit cõuictus, nunquid Inquisitor poterit talem hæreticū priuare quibuscunque beneficijs suis? Rñdet q sic: dum tñ illud faciat cum consilio epi siue diœcesani. Vel si diœcesanus fuerit absens, q faciat illã priuationẽ cū consilio vicariorū ipsius epi. Et istud verum, q requirendi sunt epi vel eorum vicarij in priuatione hæreticorum vel eorum fautorum & receptatorum à beneficijs & alijs dignitatibus ecclesiasticis: nisi dicti epi vel vicarij scienter contulissent huiusmodi beneficia prædictis hæreticis, vel eorum fautoribus & receptatoribus: nam tunc non essent requirendi, immo absque cõsilio eorum posset inquisitor tales hæreticos vel fautores priuare dictis beneficijs & dignitatibus ecclesiasticis. Nota q Inquisitor hæreticæ prauitatis potest cõmittere alijs, vt ipsi publice denuntiẽt sententias excõicationis, quas ipse Inquisitor ꝯ hæreticos protulit. Ratio dubitandi fuit: quia videbatur q Inquisitor hoc facere non posset: eo q vr̃ electa industria suæ personæ. c. vlt. s. de offi. deleg. Sed ratio decidendi fuit fauor fidei, vt in prin. huius c. dr̃. No. q vbi criminosus inuenitur, potest ibi de crimine conueniri. l. i. C. vbi de crimine agi opor. No. q cum inquisitor priuat hæreticum & filios hæreticorum beneficijs & dignitatibus ecclesiasticis, requiritur consilium diœcesani: quia sicut institutio in beneficijs ecclesiasticis fit cum auctoritate epi: ita similiter destitutio debet fieri cū consilio ipsius. c. cum ex iniuncto. eod. tit. in ant. Secus esset dicendum cum Inquisitor priuat aliquem officijs publicis, quia tunc nõ requiritur consilium epi. Not. vlterius, q si eps scienter contulerit beneficium ecclesiasticum alicui hæretico vel eius filio: poterit Inquisitor fidei talẽ hæreticū vel eius filiū priuare dicto bñficio absque consilio epi. Verum tñ dicit glo. q non præsumitur q eps scienter contulerit beneficiū ecclesiasticū tali hæretico: immo præsumitur q ignorabat ipsum fuisse hæreticum. c. præsumitur. j. de reg. iur.

¶ *Prima glo. sup scriptione expon. & summat.*

b ¶ *Vt commissi.*] Hic incipiunt decret. Bonifacij, & habent quidã hic rubricam de Inquisitoribus hæreticæ prauitatis; sed non debet hic esse rubrica: & fuit error scribentium ex suprascriptione prouenięs: qui putauerunt q Bonifacius viij. esset supscriptio: & residuum esset rubrica. Et comprehendit ista decret. plura vtilia pro expediendo officio Inquisitorū: dat enim eis potestatem cõmittendi citationes, & sententiarum denuntiationes: dat potestatem vocandi peritos, clerū & populum vt eis assistant: dat potestatẽ procedendi cõtra illos, qui de sua in aliam prouinciam se trãstulerũt: dat potestatem repetendi libros & processus: commutandi & mitigandi pœnas, priuandi & priuatos nuntiandi officiis & honoribus hæreticos, fautores, & defensores eorum; ita tamen q hoc fiat de diœcesanorum, vel in eorum absentia, vicariorū suorum, consilio: nisi ijdem scienter talibus beneficia cõtulissent. hoc dicit. Ioan. And.

c ¶ *Vestigijs.*] in diuersis commissionibus, quas suis temporibus fecerant Inquisitoribus hæreticæ prauitatis. Ioan. And.

d ¶ *Singulis.*] possunt enim procedere simul & diuisim s. c. proxi. in prin. Ioan. And.

e ¶ *Sententiarum.*] has etiam committunt conseruatores: sed de Inquisitoribus maior erat dubitatio: quia illorum ministerium videtur electum. s. de offi. deleg. c. vlti.

f ¶ *Tuleritis.*] Vide j. circa fi. c. ibi, plenam concedimus facultatẽ. & hoc idem repetas in fine. cuiuslibet versiculi.

g ¶ *Expedierit.*] sic s. c. i. & c. proxi. §. verum. & j. eod. cap. vltim. Ioan. And.

A*dditio.* Cum enim ibi dicatur q oportet cum multa cautela procedi: ad tantam cautelam sunt peritorum consilia opportuna. Ioan. Monachus.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit.*

h ¶ *Procedendi.*] Quid in casu conuerso, in eo scilicet qui alibi crimen hæresis commisit. & modo est in prouincia huius inquisitoris? Dic q poterit cognoscere ı: quia vbi inuenitur, conuenitur q8 de crimine. C. vbi de cri. agi opor. l. i. & sic secundum hoc esset reperire q interdum duo Inquisitores cognoscerent. Pone, peccauit in Rauennati. & transiuit ad Mediolanū, sm̃ hoc Rauennas & Mediolanensis poterit cognoscere: nec est mirum, vt j. eo. c. per hoc.

ı Et illud omisit, quasi indubitatum. Ioan. And.

A*dditio.* Forsan peccauit adorando vel degradizando. hoc dico quia vbicunque sit male credens, ibi peccat. & vide qd̃ post Ia. & Pet. not. Cy. C. de sum. tri. l. i. in fin. Ioan. And.

i ¶ *Quibuslibet.*] siue sint ipsi scribentes, vel alij ad quos quomodocumque

docunque deuenerint dicta scripta.

¶ *Glo. seq. reenitur per contrarium, & sol.*

a ¶ *Vel mutandi.*] Regulariter contra. ff. de reg. iur. l. Paulus. & l. acta. §. 1. & ꝫ. de offi. deleg. io litteris. functus est enim iudex officio suo iudicando bene vel male. vt ibi. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. exponit distinguendo.*

b ¶ *Honoribus.*] Nota in ea parte qua priuat, vel priuatos denuntiat dignitatibus ecclesiasticis & ecclesiasticis beneficijs, requiritur consiliũ diœcesani, vel eo absente eius vicarij: qa sicut institutio fit eis auctorizantibus: sic etiam debet fieri destitutio. de insti. ex frequentibus. de hæreticis. cum ex iniuncto. in fi. Sed cum priuat officijs publicis & honoribus, non requiritur consilium eorum, vt patet ex ordinatione illius litteræ: & ideo qa cessat in illis superior ratio. Ioan. And.

Additio. Sed hodie dic vt in clem. eod. tit. multorum. Io. And.

c ¶ *Scienter.*] simile ꝫ. eod. c. 2. ad hoc. & j. eod. decreuit. & præsumemus ignorare, nisi probentur scire. j. de reg. iur. præsumitur. ff. de proba. verius. quod sane intelligas, vt not. in dicta regula præsumitur.

vel mutandi a, cum videritis expedire: Priuandi præterea, vel priuatos nuntiandi dignitatibus ac alijs beneficijs ecclesiasticis, de diœcesanorum, vel eis absentibus, vicariorum suorũ consilio, et officiis publicis, ac honoribus b quibuscunq;, eosdem hæreticos, credentes, receptatores, & defensores ipsorũ, eorumque filios & nepotes, plenam concedimus facultatem. Sunt autem diœcesani in priuando tales, vel nuntiando priuatos beneficijs huiusmodi requirendi: Nisi forte constaret legitime, quòd iidem scienter c huiusmodi personis eadem beneficia contulissent: tunc enim eos in his requirendos non esse censemus, sed potius à suo iudice puniendos d.

¶ Idem.

¶ *Christiani ad Iudaismum transeuntes & redeuntes, hæretici reputantur.*

d ¶ *Puniendos.*] quia vnde debetur pœna, non venit præmium. ff. de lega. 1. si seruus plurium. §. 1. & 2. in fin. 16. quæst. 1. cap. legi. cum simi.

Contra.] Primo soluit dubium, quod secũdo fortificat: ibi, Etiã si. Tertio illud ampliat: ibi, Et sicut. Præsupponendum pro intellectu huius c. q si quis baptizetur coacte: quia per violentiam fuit portatus supra fontes, & fuit immersus cũ prolatione verborum: Ego baptizo te in nomine patris, & filij, & spiritussancti: talis non recipit sacramentum baptismi. Secus si coactio esset conditionalis: puta propter metum mortis, vel cruciatus corporis consensit, vt baptizaretur: tunc enim licet fuerit coactus: tñ recipit sacramentum baptismi. Idem est præsupponendum q per sacramentum baptismi obligantur infantes, & etiam ignorantes, vt in c. maiores. de baptismo. io antiq.

Casus. Aliquis Titius Christianus abnegato Christo, & fide Christiana se transtulit ad ritum Iudæorum: vnde Inquisitor fidei fecit ipsum conuenire coram se citatione formata, vt veniret responsurus de fide: & fuerunt ꝫ eum producti testes qui deposuerunt, q aliàs susceperat sacramentum baptismi: sed postea illi renuntiauerat, & se transtulerat ad ritum Iudaicum: ipse autem ad sui excusationem proposuit, q per coactionem fuerat compulsus suscipere sacramentum baptismi: & q ob hanc causam non fuerat obligatus fidei Christianæ: Vnde Inquisitor dubitauit vtrum ꝫ istum posset procedere tamquam contra hæreticum: Consuluit Romanum Pontificem qui consultus rñdit cum distinctione: Aut iste dũ fuit baptizatus, fuit præcise coactus ad suscipiendũ baptismũ: tũc non est procedendũ ꝫ talẽ vt hæreticũ: Aut nõ fuit præcise coactus, sed metu mortis suscepit sacramentum baptismi: & tunc dicit Romanus Pontifex. q tam ipse quàm eius fautores, & receptatores sunt tamquam hæretici condemnandi. Idem dicendum est de infante minore septennio, qui à parentibus suis vel aliis fuit portatus supra fontes, vt baptizaretur: nam si renuntiet fidei Christianæ, ꝫ ipsum & suos fautores poterit Inquisitor fidei procedere tamquam contra hæreticum. Not. principalem effectum huius c. q Christiani transeuntes ad ritum Iudeorum, sunt hæretici censendi: & tamquam hæretici sunt puniendi. Not. vlterius, q infantes baptizati ante septennium, licet ignorent quid agant, tamen p sacramentum baptismi obligantur ad fidem Christianam obseruandã: & sic ad sacramentũ baptismi obligantur etiam ignorãtes.

e ¶ *Redierint.*] forte prius fuerant Iudæi, postea facti sunt Christiani: isti dicuntur redire: hi qui nunquam fuerant Iudæi, sed semper Christiani, illi dicuntur transire.

Additio. Et sciendum q contra secundos habetur in officio Inquisitionis littera Clemẽtis quarti, data Viterbij, pontificatus sui anno tertio. Contra vtrosque littera Gregorij x. data Lugduni suo anno secundo: & vtraque incipit: Turbato corde. & ambæ mãdabant Inquisitoribus quod hic dr. Item in vtraq; sequebatur sic: Iudæos autem qui Christianos vtriusque sexus ad eorum ritũ execrabilem hactenus induxerunt, aut inuenerit ua de cætero inducentes, pœna debita puniatis: ꝫ dictores, & c. inuocato, & c. Constat autẽ q decre. vlti. j. eo l. nu. io fi. reseruat mandata prædecessorum istius libri constitutionibus nõ obstantia: vbi autẽ prædicta littera non esset, videretur q Iudæi talia facientes non caderent in officium Inquisitorum. Sicut enim non cadunt propter hæresim, cum constet eos large hæreticos: quia non credunt articulos fidei, maxime respicientes humanitatem Christi, vt not. 24. q. 3. c. illi qui. §. quia vero. sic nec proprie cadũt in ros fautoria, & c. Ioan. And.

hoc dicit secundum Zen.

CAP. XIII.

Contra † Christianos, qui ad ritum transierint, vel redierint e Iudęorum, etiam si huiusmodi redeuntes dum erant infantes f, aut mortis metu, nõ tamen absolute g aut præcise coacti baptizati fuerunt, erit † tamquam contra hæreticos, si fuerint de hoc confessi, aut per Christianos, seu Iudæos h conuicti: Et sicut contra fautores, receptatores, & defensores hæreticorum: sic contra fautores, receptatores, & defensores talium est † procedendum i.

¶ Idem.

¶ *Non confiscantur dotes vxorum innocentium propter hæresim maritorũ. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XIIII.

Decre-

¶ *Secunda glo. obiicit & soluit.*

f ¶ *Infantes.*] scilicet minores septennio: vnde videbantur non obligati ad fidem: quia ętas illa ignorat quid videat, .C. de fal. mone. l. 1. vnde nec sponsalia tales contrahere possunt. ꝫ eod. lib. de spon. c. vnico. sed contrarium est verum: quia tali sacramento obligati sunt, etiam ignorantes. ꝫ. de bap. maiores. & de conse. dict. 4. quæris. [Et ratio ibi patet in parte prima: & not. de hoc ea. distin. nihil] Sicut & punitur etiam ignoranter rebaptizatus ead. dist. qui bis & c. seq.

Additio. Per baptismum obligantur non solum ignorantes, sed etiam furiosi: dummodo non obstet præcedens contraria voluntas, vt ibi Ioan. And.

¶ *Tertia glo. respondet per distinctionem & quæstionem.*

g ¶ *Absolute.*] ergo absolute coactus, non recipit sacramentum baptismi: sed conditionaliter, & metu mortis coactus bene. 45. dist. de Iudæis ꝫ. de bapt. maiores. coacta enim voluntas, voluntas est. 15. q. 1. merito quæritur. Est autem absoluta coactio, cum quis renitens inuitus & reclamans fertur ad fontes: & cum verborũ prolatione immergitur. & est si. 50. dist. presbyteros. ꝫ. quod metus cau. sa. c. sacris. [vbi de hoc. in 1. glo Io. And.]

h ¶ *Iudæos.*] non ergo possunt isti se iuuare per professionem quã contempserunt. C. de aposta. l. hi qui sanctam. licet aliàs infidelis non recipiatur ad testimonium. ꝫ. de testi. c. 1. Ioan. And.

¶ *Vltima glo. quærit, arguit negatiue, soluit contrarium.*

i ¶ *Procedendum.*] erit ne per istud capitulum canon ille correctus 1. q. 4. Iudæi. vbi dr, q bona Iudæorum deuoluuntur ad catholicos filios. sed bona hæreticorum sunt confiscata. j. eod. cum secundũ. quia correctio iurium est vitanda. Dicendum vr q non, vt istud c. loquatur de pœna personali, non de damnatione bonorum: maxime quia hæc noua iura quando corrigere intendunt, hoc exprimunt. ꝫ. de conces. præben. c. 2. j. de sen. excom. c. vlti. Contra videtur cum aperte dicat eos puniendos vt hæreticos: ergo ipsorum bona non deuoluuntur ad filios. j. eod. cum secundum. quod tutius videtur; Nec necesse est vt noua lex corrigens præcedentem de illa faciat mentionem. ꝫ. eod. de consti. c. 1. Ioan. And.

Additio. Quod ibi loquitur de Iudæis præuaricantibus in Christum, intelligitur de alia præuaricatione, non de ista, de qua loquitur hoc c. Ad id 11. q. 2. relatum. & 3. existimant. secundum Archidiaconum.

Decreuit.] Ponit dictum quod secundo determinat: ibi, Quod intelligendum. Ioan. And.

Casus. Innocentius quartus in quibusdam suis commissionibus dicebat, q propter hæresim maritorum non debent dotes mulierum confiscari: Quæritur vtrum istud sit verum indistincte? Rñdet Romanus Pontifex q non: immo fallit qñ mulier scienter contraxit matrimonium cum hæretico: quia tunc etiam dos sua debet confiscari: immo ipsa est de hæresi suspecta: & tamquam de hæresi suspectam potest contra ipsam procedi. Not primo q si maritus cõmittat crimen dignum confiscatione bonorum, non comprehenditus

† Vide Albertinum tract. de agnosc. assert. catho. & heret. q. 21 nu. 19. & q. 25 nu. 14.

† Aliàs, est

† Verbum, est, deest in manuscriptis.

Quo ad hoc, q nõ puniatur vt maior: dicit Ioan. Mona.

De materia huius glossæ vide theologos scholasticos lib. 4. & 3 & S. Thomam par. 3. q. 69. art. 9. & 10.

Idem Archid.

ditur dos mulieris: sed à bonis ipsis deducenda est ipsa dos. Not. vlterius, q mulier contrahens matrimonium cum hæretico, est suspecta de hæresi: ideo contra ipsam vt contra suspectam de hæresi est procedendum: & ideo ipsa perdit suam dotem.

a *Decreuit.*] in commissionibus per eum factis super hæretica prauitate.

nit a † felicis recordationis Innocentius Papa quartus, quòd propter hæresim maritorum, vxorum catholicarum dotes non debeant cōfiscari b Quod intelligendum fore censemus, nisi forte mulieres ipsæ cum viris matrimonia contraxissent, quos hæreticos tunc c sciebant.

Idem.

Filij hæreticorum vsque ad secundā lineam paternam, ad primam vero maternam, sunt inhabiles ad beneficium ecclesiasticum vel officium seculare, si patres ante mortem, Ecclesiæ reincorporati non fuerint. hoc dicit secundum Dominicum.

CAP. XV.

Statutum † felicis recordationis Innocentij & Alexādri e prædecessorum nostrorū, ne videlicet hæretici, credētes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filij vsque ad secundam generationē, ad aliquod beneficiū ecclesiasticū, seu publicū officiū admittantur: quod si secus actum fuerit, sit irritum & inane f. Primum & secundum gradū g per paternam lineam comprehendere declaramus: per maternam vero ad primum dumtaxat volumus h hoc extendi. Hoc sane de filijs & nepotibus hæreticorum, credentium, & aliorum huiusmodi, qui tales esse, vel tales etiam decessisse probantur, intelligendum esse i videtur: non autem illorū, quos emendatos esse constiterit, & reincorporatos k Ecclesiæ vnitati, & pro culpa huiusmodi ad mandatum Ecclesiæ pœnitentiam recepisse: quam ipsi vel iam perfecerunt, vel humiliter prosecutioni eius insistunt l, vel parati m fuerint ad recipiendām eandem.

b *Confiscari.*] vt sic mulier mariti odio non grauetur. j. de reg. iur. non debet. cum suis cōcor. quia nec vxor pro marito conuenitur. C. ne vxor pro mari. per totum. nisi in causa principilarij. C. in quibus cau. pig. vel hypo. contra. l. scris.

Additio. Vide de consue. c. pen. in antepe. glo.

Vltima glo. soluit duo dubia.

c *Tunc.*] scilicet tempore contractus. ergo si tunc ignorabant: licet postea sciuerint, nō habet locum pœna, vt sic inspiciatur initium. s. de emp. & ven. cum dilecti. Præsumuntur autem ignorare, nisi probentur scire. ff. de proba. verius. de hoc s. c. a. & j. de re. iur. præsumitur. Ioan. And.

Statutum.] Primo ponit ius antiquum. Secundo, duas determinationes ipsius. Prima: ibi, *Primum*. Secunda: ibi, *Hoc sane*. Ioan. And.

Casus. Iure cautum est, q si quis efficiatur hæreticus, q filij sui puniuntur pro delicto patris: ita q ipsi filij sunt incapaces quorumcunque beneficiorum ecclesiasticorum & dignitatum etiam secularium: & hoc vsque ad secundam generationem: Quæritur qualiter illud intelligatur? Respondet Romanus Pontifex q intelligitur in descendentibus per lineam masculinam, q sunt incapaces beneficiorum ecclesiasticorum vsque ad secundam generationem: sed alij liberi non descendentes per lineam masculinam non sunt incapaces vsque ad secundam generationem: sed solum vsque ad primam generationem. Et secundum glo. est sensus: Titius est de hæresi conuictus: habet filium & filiam: ex filio habet nepotem: & etiam ex filia habet alium nepotem: vtrum nepos ex filia sit incapax beneficiorum ecclesiasticorum vel dignitatum secularium? Rīdet q non: sed solum nepos descendens ex filio est incapax illorum beneficiorum ecclesiasticorum & dignitatum secularium. Vel etiam ponamus q mulier hæretica habet filium, ex eo nepotem: certe solus filius est incapax: & ideo nepos non subiacet prohibitioni. Sed vtrum istud sit verum indistincte, q filij hæreticorum puniuntur vsque ad primam vel secundam generationem, siue pater eorum decesserit in errore suo, siue sit emendatus & correctus, & sic incorporatus Ecclesiæ? Rīdet q non: sed illud intelligitur de illis qui in errore suo decesserint, non autem de illis, qui fuerunt emendati & incorporati Ecclesiæ. Nota primo vnū casum in quo filius punitur pro delicto patris: puta quando pater fuit hæreticus. Idem est in crimine læsæ maiestatis. in l. quisquis. C. ad lege. Iul. maie. vbi dicitur, si quis committat crimen læsæ maiestatis: quia machinatus est in mortem principis vel suorum consiliariorum, qui sunt pars lateris ipsius principis. debet decapitari: & bona sua debent cōfiscari & applicari fisco: & filij sui puniuntur: quia sunt incapaces cuiuscunque doni, sicut doni legati etiam passiue: quia vt ibi dicitur, debent esse fœtidi, & debiles, vt vita sit eis tędium, & mors solatium. Simile est in crimine læsæ maiestatis diuinæ, vt hic. Not. vlterius q dictio, *Vsque*. stat inclusiue: quia dicit, vsque ad secundum gradum: & tamen ipse secundus gradus comprehenditur. Et illud aliquando est in facto, vt si vendam tibi aliquam peciam terræ vsque ad talem arborem: aliquādo est quæstio vtrum arbor sit inclusa vel exclusa.

Prima glo. respondet per quæstionem de quo Innocentio.

d *Innocentij.*] si loquatur de quarto, habebamus id in commissionibus per eum factis, vt dixi. s. c. proxi. Si dicamus de tertio, posset loqui de decre. s. eod. vergentis. & cap. excōicamus. § credentes.

e *Alexandri.*] iiij. s. eod. tit. & lib. quicunque. § hæretici.

Glo. seq. dicit quid declarat: secundo litteram exponit & declarat: dicit glossam Accursij reprobatam, & dat regulam: tertio obijcit & soluit.

f *Inane.*] hucusque durat antiqua constitutio: modo sequitur declaratio, in qua declarantur notata per Hostien. s. eo. vergentis. & hanc declarationem sic intelligo: Si Titius fuerit hæreticus, receptator, fautor, vel defensor, & habuit filium & filiam: vterque ipsorum subiacet prohibitioni; & si ille filius habeat filium, ipse nepos ex filio prohibitioni subiacet: sed si filia habeat filium, nepos ex filia non subiacet huic prohibitioni. Item si mulier aliqua est hæretica & habeat filios, soli filij includuntur hac prohibitione: sed nepotes ex filijs non. & hoc intendit hęc declaratio. Et hoc secundo casu cū mater fuit hæretica intelligas verum si pater fuit catholicus, vt eius respectus nō habeatur. & facit in hoc contra id quod not. Accursius C. ad leg. Iul. ma. l. quisquis. vbi dicit, q eadē est pœna cum mulier committit crimen læsę maiestatis quo ad descendentes sicut cū vir. Est tamen sciendum, q vbi alias non caueretur de descendentibus per maternam lineam, illi nullo gradu comprehenduntur per sententiam iuris vel hominis, vt j. de poe vbicunque. sed q filij etiam filiarum includerentur, vs probari per decre. s. de pœnis. in quibusdam. § sacri. vbi puniri posteritates. & j. iit. proxi. cap. vnico. & videbantur illi puniri & per verba & per mentem: per verba, quia sunt descendentes: & à verborum significatione non est recedendum. ff. de leg. 3. l. non aliter. & differentia agnationis & cognationis hodie sublata videtur: in Authen. coll. 9 de hære. quę ab intesta. defer. & de mente idem videbatur: quia voluerat constitutio punire hæreticum in filijs. 24. q. 3. c. cum ergo § sed qui. & ff. quod me. cau. l. isti quidē. si enim ex vnica filia nepotem haberet, & ille non includeretur: non puniretur in filios. idem videtur de mente: ideo ne quis ducat filiam hæretici in vxorem: sicut enim vir infidelis saluatur per mulierem fidelem, sic & damnari posset. Arg. de diuor. gaudemus. Vnde qui emit mancipia, de origine solet quærere. ff. de ædil. edic. quod si nolit. § qui mancipia. sed de iure secus est. vt in prędicta decre. vbicunque. j. de pœnis. nisi. vbi aliud cauetur, vt hic. & bene facit. ff. de sena. l. liberos. vbi dicitur senatores vocari debere ipsos senatores & filios eorum & nepotes natos ex eis: nepotes vero ex filiabus nati, senatores non dicentur, sed patris sui conditionem sequentur.

g *Primum & secundum gradum.*] id est, filios & nepotes. & hoc patet etiam ex § seq. & s. eod. tit. & lib. vt commissi. ad finē. & est casus quo filius punitur propter delictum patris. de hoc dixi s. eod. tit. & lib. c. 2. § hęretici [in glo. filij.]

Glo. seq. primo facit vim in verbis textus: secundo arg. ad quæstionem.

h *Volumus.*] s. dixit, declaramus: hic dicit, volumus: quia inquantum punit descendentes per masculinum, declarat ius vetus: inquātum descendentes per femininum, statuit ius nouum. ad idem. j. de pœ. vbicunque. Et bene facit hæc littera ad quæstionem, qua quæritur, an filij illegitimi includantur hac prohibitione? & videtur q non: quia non sunt in patris potestate. insti. de nupt. circa finem. sed q potestas nil operetur, probat hæc littera, quæ punit descendentes per maternā lineam primi gradus, cum tamen filius in potestate matris non sit. & hoc 1 ęquum ne plus habeat luxuria quàm castitas. in Authen. de resti. & ea quę pa. in fin. coll. 4. licet interdum secus. s. de biga. quia circa. verum est tamen q isti alio capite prohibentur, & à successione, vt s. qui fi. sint legi. per venerabilem. in fi. & ab honoribus. 56. dist. per totum. s. de fil. presbyte. per totum.

i *Esse.*] nunc quia viuunt.

k *Reincorporatos.*] quia lapsi fuerant simpliciter, non relapsi. de quo dic, vt s. eod. tit. & lib. accusatus.

l *Insistunt.*] ad hoc s. de tempo. ordi. ex tenore. & s. de fur. c. vlti.

m *Parati.*] ex quo non stat per eos, non eis debet imputari. de hoc s. de eo qui mit. in pos. c. 1. & 2.

a Vide Zanchinū tracta. de hæret. c. 13. §

1 Idem Archidia. qui eum alleg. de elec. de dum. & facit hoc ad not. in cle. de consan. & affinita. eos qui. in s. glo. Ioā. And.

2 Vide Gōdissaluum tract. de arser. q. 11. & Zanchinū de hæret. c. 21.

Mulieris hæreticæ filij puniuntur, non etiam nepotes.

1 Idem Io. And. Phil. notantes ex glo. quādoque appellatione filiorum venire illegitimos. Bal. in l. pronū tiatio ff. de ver. signi. Imol. in l. ex facto. §. si quis rogatus ff. ad Trebel. post Hipp. l. infans ff. de sicar. Fontt.

Inquisitores.]

INquisitores.] Primo ponit dictum, à quo vnum casum excipit: ibi, Nisi. Secundo Inquisitores informat, quando exceptio locũ non habeat: ibi, Si tamen. Ioan. And.

CASVS. Papa deputauit aliquos Inquisitores in prouincia Burdegalensi sub hac forma: Mãdamus, vt auctoritate Apostolica possitis inquirere de prauitate hæretica ꝯ quascũque personas cuiuscunque dignitatis, auctoritatis, vel prærogatiuæ existant: vtrum Inquisitores virtute istorũ verborum generalium possint inquirere ꝯ epos? Rñdet ꝙ non: nisi specialiter fuerit eis data facultas inquirendi cõtra epos: ita ꝙ non sufficiunt verba quantumcunque generalia: ideo licet Inquisitores sciant aliquem epm hæreticũ, non poterũt virtute suæ commissionis inquirere ꝯ epm: sed poterũt & debebunt illud denuntiare Romano Pontifici, vt det eisdem Inquisitoribus facultatẽ specialem inquirendi contra epos: vel vt alijs cõmittat illud negotium: vel vt aliàs faciat secundum quod sibi videbitur. Not. primo ꝙ in cõstitutione odiosa nõ comprehenduntur epi, nisi fiat expressa mentio de ipsis. Not. ꝙ vbi requiritur expressa mẽtio alicuius, nõ sufficit mẽtio generalis quantũcunq; fiat p verba generalia, quæ videntur comprehendere personam de qua debet fieri expressa mentio.

† Vide cõcilium Tridẽt. sessio. 24. de reforma. ca. 5. & Repert. Inquisitorũ, verbo Episcopus.

¶ Idem.

¶ *Inquisitor Papæ super heresi, sine speciali mandato non inquirit contra Episcopũ; sed si eum culpabilem scinerit, nuntiabit Papæ. hoc dicit. Io. An.*

CAP. XVI.

INquisitores[a] † hæreticæ prauitatis ab Apostolica sede seu alio vel alijs quibuslibet[b] deputati, de huiusmodi crimine inquirere contra Episcopos nequeũt, aut eius prætextu procedere contra eos: nisi in litteris commissionis Apostolicæ[c], quod hoc possint, contineatur expresse[d]. Si tamen Inquisitores ipsi episcopos vel alios superiores prælatos sciuerint, vel inuenerint circa crimen hæreseos commisisse, aut eos de hoc diffamatos existere, vel suspectos: id tenebuntur sedi Apostolicæ nuntiare[e].

¶ Idem.

¶ *Non derogatur ordinarijs super processu hæreticorum, licet Papa generaliter alteri deleget. Et super eodem facto episcopus & Inquisitor possunt procedere communiter vel diuisim, vel proferre sententiam: in qua si discordant, debent Papæ referre. Et Episcopi qualitercunque procedant, debent seruare modum Inquisitoribus impositum. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. XVII.

PEr† hoc quod negotiũ hæreticæ prauitatis alicui, vel aliquibus ab Apostolica sede generaliter[f] in aliqua prouincia, ciuitate, vel diœcesi delegatur, diœcesanis episcopis, quin & ipsi auctoritate ordinaria, vel delegata[g] (si habent) in eodem procedere valeant, nolumus derogari. ¶ Verum vt dictum inquisitionis negotium efficacius, melius, vtiliusque procedat: concedimus, quod per episcopos ipsos, & per inquisitores de facto eodem inquiri valeat communiter vel diuisim[h]: & si diuisim processerint, teneantur[i] sibiinuicem communicare processus, vt per hoc possit melius veritas inueniri[k]: & nisi hoc casu Inquisitores in sententiæ prolatione diœcesanis vel econtra duxerint deferendum[l], per vtrosque simul sententia[m] proferatur: in qua ferẽda si non cõuenerint, per vtrosque negotium sufficienter instructum ad sedem apostolicã

† Declaratur hoc caper extrauagantem Benedicti. Et eo. habetur tit. de hæret.

¶ *Prima glo. summat.*

a ¶ *Inquisitores.*] Inquisitor Papæ super hęresi sine speciali mandato nõ inquirit ꝯ epm. sed si eum culpabilẽ sciuerit, nũtiabit Papæ.

b ¶ *Quibuslibet.*] de quibus minus dubitatur.

c ¶ *Apostolica.*] Not. hanc litteram: non dicit in litteris commissionis Apostolicæ, vel aliorum à quibus deputati fuerint, secundũ quod dixerat in princ. ‡ per quod omissum vr ꝙ Inquisitor deputatus ab alio quàm à Papa, etiam si habeat expressum mandatũ, inquirere non possit ꝯ epm. & licet antiqua iura dicant ꝙ synodus audit causam criminalem epi, licet definitionem Papę reseruet. 3. q. 6. accusatus. & c. seq. 5. q. 4. duodecim. tamen committere non poterunt in hoc casu: & isti Inquisitores non poterunt inquirere, etiam vt instructam remittant causam. j. de app. constitutis. quia non solum definitio, sed processus & inquisitio est ipsis interdicta per hoc cap.

‡ Et simile in clemẽ. de prob. per litteras vt ibi not. in glo. antepe. & ibi remittam. idem Ioã. Monac. & Archid. Io. And.

ADDITIO. Concor. j. eod. vt inquisitionis. §. prohibemus. & qđ ibi not. in glo. 2. in fi. Ioan. And.

d ¶ *Expresse.*] quantumcunque igitur sint verba expressa generalia: puta vt inquirere possit contra quoscunque cuiuscunque conditionis, dignitatis, aut status, non inquireret contra episcopos: nisi id exprimatur propter prærogatiuam episcoporum. ad idem j. de sens. excomm. quia periculosum.

‡ Vide Gõsalum tract. de hęre. q. 7. nu. 3.

e ¶ *Nuntiare.*] quàm cito poterunt propter periculum qđ ex facto posset insurgere. concor. s. eo. lib. de cleri. ægro. c. vnico.

PEr hoc quòd negotium.] Tres sunt partes quæ patent: Secũda ibi, Verum. Tertia ibi, Sane. Ioan. And.

CASVS. Papa deputauit Inquisitorem in diœcesi Pictauensi cõmittendo sibi facultatem inquirendi generaliter contra quoscunque hæreticos: vtrum Papa per illam commissionẽ videatur ademisse potestatem ordinario iudici, vt non possit inquirere contra hæreticos? Videtur quòd sic: per cap. studuisti. de offic. lega. in antiq. vbi si Papa mandet alicui legato cognitionem alicuius causę spectantis ad iurisdictionem iudicis ordinarij, videtur illam ademere à iudice ordinario: ita quòd manus ipsius ordinarij sint clausæ, vt non possit de illa causa cognoscere: sic in proposito videbatur in negotio fidei: cum Papa committit alicui Inquisitori negotium fidei, ꝙ videatur cognitionem illius ademisse à iurisdictione iudicis ordinarij. Hoc tamen non obstante rñdet Romanus Pontifex in ꝯtrium, ꝙ per hoc non est suspensa neque ligata iurisdictio iudicis ordinarij: & inter ipsos non est locus præuentioni: immo quilibet ipsorum poterit per se cognoscere contra c. dispendia. s. de rescriptis. isto mer libro. & illud sunt ordinatum in fauorem fidei: Sed ponamus ꝙ ordinarius loci cœpit inquirere & procedere contra aliquẽ hæreticum: vtrum ꝯ eundem & eodem tempore possit Inquisitor inquirere & procedere? Rñdet ꝙ sic. & si velint, possunt simul procedere: sed si velint, possunt separare & separatim procedere. Sed demum conclusu & renuntiato in causa, debent Inquisitor & ordinarius conuenire in eodem loco, & communicare suos processus. Et si possunt conuenire in eadem sententia: certũ est ꝙ habent ferre sententiam: si vero nõ possunt concordare, debẽt referre ad Papam. Not. ibi, *Sede Apostolica*, ꝙ ordinarius procedens ꝯ aliquem hęreticum, debet obseruare illum ordinem, quem obseruaret Inquisitor deputatus à sede Apostolica. Sed quæritur, quis est ille ordo, quem obseruaret inquisitor Papæ? Rñdet ꝙ partim est expressus in corpore iuris communis: & partim est expressus in sua cõmissione. Not. vt dicitur in c. ad abolendam. eod. tit. in antiq. ꝙ si exempti sint suspecti de hæresi, Papa facit ordinarios suos delegatos tamquam ad aliud crimen hæresis, vt auctoritate Apostolica non ordinaria procedant contra tales exemptos: sed quantum ad non exemptos, ipsi procedant auctoritate ordinaria.

¶ *Prima glo. notat à contrario.*

f ¶ *Generaliter.*] Bene dicit: quia secus esset, si fieret de certis ‡ criminibus & personæ specialis commissio quantum enim ad illam causam præiudicaretur ordinariæ potestati. vt s. de offi. deleg. studuisti. quia generi per speciem, & c. j. de reg. iur. generi. cum suis concord.

‡ Vide Philippum Decium consil. 137.

ADDITIO. Idem cum glo tenet Archid. & idem Ioan. Monac. licet prius effuderit multa verba, &c. Ioan. And.

¶ *Glo. secunda specificat dupliciter delegationem hominis & iuris.*

g ¶ *Delegata, si habent.*] forte habent delegatam ‡ ab homine: quod accidit in ordinario cum Papa sibi committit crimen: secus si eũ monet ad suũ officiũ excitando qđ dic vt s. de offi. ordi. licet. & c. graue. vel habent delegatam à iure: sicut est videre in hoc crimine super exemptos. s. eod. tit. ad abolendam. in fine.

‡ Quis possit vti ordinaria & delegata potestate, & an quãdo iurisdictio datur tanquam intelligatur data priuatione, an vero accumulatiue, vide late Felinũ & Decium in cap. cęterum de iudic.

h ¶ *Diuisim.*] & sic plures Inquisitores communiter & diuisim de hoc crimine cognoscere possunt. s. eod. tit. & lib. vt officium. saluo eo quod dicitur j. eod. multorum. in clement.

i ¶ *Teneantur.*] Not. ꝙ non dicit, possint: vnde non relinquitur eorum voluntati: cum ius hoc necessitati subiciat. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. alleg. duas concor. quærit, & soluit.*

K ¶ *Veritas inueniri.*] ad quod elaborare iudex debet. 14. q. 2. quãquam s. de proba. quoniam contra. Sed quid dices, si processus isti inueniantur esse contrarij? tunc ipsi considerabunt, qui vero proximiora loquãtur: & per ipsorum dicta se iudices informabunt s. de testi. in nostra. ff. de testi. l. 3. §. dist. ego solus. Si autem episcopus secundum suum pronuntiare vult processum, Inquisitor secundum suum: quid iuris. j. sequitur.

l ¶ *Deferendum.*] ad idem s. de rescrip. pastoralis.

¶ *Glo. seq. soluit contrarium.*

m ¶ *Sententia.*] licet ergo de vnius delicto inquiratur per plores etiam diuisim: vnica tamen sententia fertur. Et sic non obstat s. de offic.

offi.leg.licet.ff.nau. cau.sta. licet. vbi dicitur ꝙ de delicto vnius sæpius non quæritur:quia illa loquuntur qñ iam pronuntiatũ est. quod dic vt no. 2. q. 5. hebet hoc proprium. & ˜s.de accus.de his. AddItIo. Idem tenet Ioan. Monac.& Archid. qui alleg.not. per Innocentium de pur.cano.c.penul.Ioan. And.

a ❡ *Remittatur.*] quid iuris aliàs enim iudices discordant, habetur ˜s. de re iud.c.vlti.

† Vide Zã chinũ trac. de hæret. cap. 15. & Repertoriũ inquisitorum verbo. Episcopus.§.quãdo episcopus.

b ❡ *Iura communia,*] ˜s. & j.hoc eod.tit.

c ❡ *Ordinationes.*] etiã hoc volumine non insertas, dummodo non his constitutionibus cõtraria.j.eo.c.vlti.in fin. sunt enim ibi reseruatæ: & de his loquitur proœmium huius lib. in fin.

VT *Inquisitionis.*] Iudices seculares tenentur obedire in negotiis fidei epis & Inquisitorib᷒, præcipue in iis, de quibus in littera. Itẽ crimen hæresis est mere ecclesiasticum: ideo iudex secularis de eo nullo modo potest cognoscere: nec principaliter nec incidẽter. hoc dicit.

remittatur a†. ❡ Siue autem ordinaria, siue delegata episcopi potestate procedant: illum in procedendo modum obseruent, quem Inquisitores possunt & debent per iura b communia, vel per speciales concessiones, seu ordinationes c sedis Apostolicæ obseruare.

❡ Idem.

❡ Episcopis & Inquisitoribus hæresis non resistant, sed omnino pareant domini temporales, & de eo crimine non cognoscant: aliàs prout dicitur hic puniuntur. hoc dicit. secundum Zen.

CAP. XVIII.

VT inquisitionis d negotiũ contra hæreticam prauitatem, ad Dei gloriam & augmẽtum fidei nostris temporibus prosperetur, leges e † quasdam per Federicum olim Romanorum Imperatorẽ, tũc f in deuotione Romanę persistentẽ Ecclesię promulgatas, quatenus g Dei & Ecclesiæ sanctæ suæ honorem promouent, & hæreticorum exterminium prosequũtur, & statutis canonicis nõ obsistunt approbantes, & obseruari volentes: Vniuersos seculi Potestates & dominos temporales, ac prouinciarum, terrarũ, ciuitatum, aliorumque locorũ rectores, quibuscunque dignitatibus vel officijs, aut nominibus h censeantur, requirimus & monemus, vt sicut reputari cupiunt & haberi fideles i, ita pro defensione fidei diœcesanis episcopis, & Inquisitoribus hæreticæ prauitatis à sede Apostolica deputatis, aut in posterum deputandis pareant, & intendant in hæreticorum, credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum ipsorum inuestigatione, captione, ac custodia diligenti, cum ab eis fuerint requisiti: & vt præfatas personas pestiferas in potestatem seu carcerem episcoporũ, aut Inquisitorum dictorum, vel ad locum, de quo ipsi vel aliqui ex eis mandauerint, infra eorundem dominorum potestatem, vel rectorum districtum ducãt, vel duci faciant sine mora: vbi per viros catholicos k à præfatis episcopis, seu Inquisitoribus vel eorum aliquo l deputatos, sub arcta & diligenti custodia teneantur, donec eorum negotium per Ecclesię iudicium terminetur. ❡ Vtque de hæresi à diœcesano episcopo, vel Inquisitore seu Inquisitoribus condemnatos; præfati Potestates, domini temporales, siue rectores, vel eorum officiales, seu nũtij sibi relictos statim recipiant indilate m animaduersione de-

Casus. Eps Pictauen. vel Inquisitor à sede Apostolica deputatus vult ꝯ aliquẽ hæreticum procedere: forte ad ipsius captionem & incarcerationem: videt ipse eps vel Inquisitor ꝙ non est sufficiens ad ipsum capiendum, requirit iudicem secularẽ vt sibi præbeat auxiliũ: vtrũ iudices seculares teneantur obedire epo vel Inquisitori sedis Apostolicæ in captione & in carceratione suspectorum de fide? Rñdet Pontifex dicens, ꝙ leges factas à Federico Imperatore, inquantum respiciunt fauorem fidei illas approbat: postea præcipit, vt iudices seculares in prædictis pareant & intendãt episcopis & Inquisitoribus fidei a sede Apostolica deputatis. Sed quæritur vtrũ iudices seculares possint de isto crimine cognoscere saltem ꝯ mere laicum? Rñdetur ꝙ non: quia crimen hæresis est mere ecclesiasticum: hoc est, crimen hæresis est mere de foro ecclesiastico: & ideo iudices seculares non poterũt de eo cognoscere, nec principaliter neque incidenter. Postea imponitur pœna potestatibus secularibus facientibus ꝯ istam cõstitutionem. [*Olim.*] Not. ꝙ Federicus fuit aliàs Imperator Romanus, sed postea per Innocentium quartum fuit depositus eo ꝙ erat schismaticus. c. Apostolicæ. ˜s. de re iud. eo lib. [*Terminetur.*] Si eps vel Inquisitor habeat carcerẽ põt eligere vt suspectus de hæresi reponat in suo carcere, vel in carcere iudicis secularis: & pro captione & cõductione hæreticorum põt requirere potestatem secularẽ, vt sibi præbeat auxilium circa suspectos de hæresi: sed tamen potestas secularis nõ adhibebit custodiam ad custodiendum istos suspectos: sed ipse eps vel Inquisitor. [*Indilate.*] Vnde sententia lata in causa criminali potest mandari executioni statim non expectato lapsu decem dierum: ideo dicit textus, *Indilate.* Veruntamen tenet Panor. ꝙ etiam in causa criminali non debet sententia exequi, nisi prius lapsis decem diebus: licet istud non seruetur, immo illa die qua fuit lata sententia demandatur executioni. [*De hoc cognoscere.*] Istud crimen est mere de foro ecclesiastico: sacrilegium est misti fori: ideo si laicus sit sacrilegus potest accusari coram iudice ecclesiastico vel seculari: sed inter eos est locus præuentionis: iuxta notata in cap. cum sit generale. de fo. compe. Not. ex isto capitulo principalẽ effectum, ad quem emanauit præsens cap. videlicet, ꝙ si eps vel Inquisitor prauitatis hæreticæ cognoscat se impotentem ad capiendum suspectum de hæresi, vel alium malefactorem, potest requirere iudicem secularem: & quod plus est, poterit eum monere sub pœna excommunicationis: & potestas secularis tenetur sibi impertiri auxilium. Idem dicendum est ꝯ, vt si potestas secularis habeat aliquem subditum quem non potest cõprimere, si ille subditus potestatis secularis timeat excommunicationem, potest iudex secularis requirere iudicem ecclesiasticũ, vt talem suum subditũ excommunicet: & hoc facere tenebitur ipse iudex ecclesiasticus. c. 2. de offi. ordi. in antiq.

† Hæ Federici Imperatoris leges, quarũ hic meminit Bonifacius, iussu Illustrissimorũ Cardinalium Inquisitorum generalium in vniuersa repu. Christiana, sũt impressæ inter litteras Apostolicas ꝓ officio sanctissimę Inquisitiõis, Romæ anno Domini. 1578.

Not. vnum casum in quo iudex secularis nõ potest suum subditum, puta mere laicum condemnare: videlicet qñ crimen est mere ecclesiasticum, vt si sit crimẽ hæresis. Not. vlterius ꝙ iudices seculares facientes contra istam cõstitutionem sunt excommunicati: tamen ab illa excommunicatione poterit iudex ordinarius absoluere, ex quo Papa non reseruauit sibi absolutionem. cap. nuper. de sen. excom. in antiq. Not. ꝙ iudex secularis si illam excommunicationis sententiam sustinuerit per annum, corde & animo induratus, est censendus hæreticus: & tamquam hæreticus poterit cõdẽnari. ❡ *Prima glo. diuidit & summat.*

d ❡ *Vt inquisitionis.*] Primo approbat, & seruari præcipit leges canonibus non contrarias per Federicum contra hæreticos ꝓmulgatas. Secundo præcipit rectores locorum parere Inquisitoribus, ordinario, vel alteri eorum in inuestigatione, captione, custodia, & punitione hæreticorum, & fautorum suorum: eorum proclamationibus vel appellationibus non obstantibus; ita tamen quòd de illo crimine (cum sit mere ecclesiasticũ) nec iudicent nec cognoscant [nec ob hoc captos sine licentia relaxent, nec exequi detrectent, vel ipsorum processus impediant] Cõtrafacientes, & non parentes, & eorum fautores excommunicat: quam si per annum sustinuerint, vult eos vt hæreticos condemnari. hoc dicit.

e ❡ *Leges quasdam.*] has leges fertur ꝙ Clemens sub bulla redegerat: sed eas aliter non habemus quo ad verba, habemus tamen quasdam authenticas Federici: de quibus etiam forsitan intellexit hic Bonifacius. C. de episc. audi. Authen. statuimus. signata super l. iubemus. C. de hære. & Manichæ. Authen. credẽtes, Authen. si vero dominus. & Authen. Gazaros. habebamus etiam olim quãdam ipsius constitutionẽ in quarta compilatione, quæ incipiebat, Hac edictali. aliàs hac decretali. & erat sub tit. de consti. & eadem compilatio quæ incipiebat, Gazaros. sub tit. de hæreticis.

f ❡ *Tunc.*] hoc dicit quia postea recessit à deuotione Romanæ Ecclesię: & per Innocentium quartum in concilio fuit depositus ob certas causas. ˜s. eod. lib. de re iud. ad Apostolicæ.

g ❡ *Quatenus.*] ergo alias non approbat: quia non tenent. concor. 10. dist. c. 1. & facit qđ not. 37. dist. si quid veri. 19. dist. c. 1.

h ❡ *Nominibus.*] concor. ˜s. de elect. fundamenta. eod. lib.

i ❡ *Fideles.*] quis enim fidelis qui non doleat fide lęsa? j. de pœ. felicis. ad fin.

K ❡ *Catholicos.*] vnde non per Iudæos, hæreticos, vel paganos, qui quo ad prædicta suspecti sunt. & est si. ˜s. de Iudæis. c. penult.

l ❡ *Vel eorum aliquo.*] hodie dic vt in cle. eo. tit. multorum. §. sane. & § seq.

m ❡ *Indilate.*] Not. ꝙ sententia lata super crimine, statim dilatione postposita mandada est executioni. qđ idem probatur. 2. q. 1. sicut. de

Sentẽtia sup crimine lata, statim est executiõi mãdanda.

cut. de pœni. dist. 1. Adam. fallit in casibus not. 11. q. 3. cum apud. Quid iuris de alijs sententijs latis super personalibus vel realibus actionibus, not. ī. de offic. deleg. quærenti.

¹ De. hoc articulo vi de citatos in cap. ꝓxime præcedēti circa finem.

a ¶ *Puniendos.*] quid si Inquisitor & ordinarius discordant ¹ io mādato: quia vnus mandat puniri per se condemnatum, alter mandat relaxari per se absolutū? satis vr̄ supersedendum donec consulatur Papa ī. cap. proxi.

ADDITIO. Vide qđ hic dixi super versi. alterius Ioan. And.

b ¶ *Ordinationem.*] de ordinationibus loquitur Inno. Alex. & Clemens, quæ sunt reseruatæ j. c. vlt.

c ¶ *Imperialem.*] ipsius Federici, quam non habemus: sed approbata est ī. in prin. Ioā. And.

d ¶ *Quoquo modo.*] id est, principaliter, vel incidenter. concor. ī. de ord. cog. tuam. ī. qui filij sint legi. lator. cum si. aliàs tñ cognoscit iudex ² incidenter, quod non cognoscit principaliter. C. đ iudi. quotiēs. ī. de resti. in integ. cap. pe. cum suis concord.

² Abb. in se capax quem facit incapacē magnitudo causæ, secundum Io. Mona. vide Abbatem in c. cum sit. de foro compet.

¶ *Glos. seq. ponit regulam & tres casus exceptos.*

e ¶ *Cognoscāt.*] Nota ꝙ licet regulariter de qua re iudex cognoscit pronunciare debeat. ff. de iudi. de qua re. ī. de cau. pos. cū sup. tñ hoc fallit interdum: sicut cū delegans reseruat prolationem sententiæ. ī. de offic. deleg. super q̄stionum. synodus cognoscit de causa criminali epi, & non pronunciat. 3. q. 6. accusatus. & c. seq. 5. q. 4. duodecim. idem 10 casu ī. de rescript. cum contingat. vbi ad sui instructionē de iurisdictione cognoscit is, qui super illa nō pronuntiat. Hic tñ vtrunque expresse vetatur, scilicet cognitio & pronuntiatio: quia iudex huius rei nō est capax. & cōcor. j. de sen. excō. si iudex. [& ī. eo. inquisitores. vt ibi not. in fine tertiæ glos.]

† In antiquioribus constanter legitur, de mādeat.

bita puniendos ᵃ: Non obstantibus appellationibus, seu proclamationibus prædictorum nequitiæ filiorum: cum tam secundum ordinationem ᵇ prædecessorum nostrorum, quàm secundum legem imperialē ᶜ, appellationis & proclamationis beneficium expresse sit hæreticis, & credentibus, ac eorū receptatoribus, fautoribus, & defensoribus interdictū. § Prohibemus quoq; districtius Potestatibus, dominis temporalibus & rectoribus, eorumdemque officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine (cū mere sit ecclesiasticum) quoquo modo ᵈ cognoscant ᵉ, vel iudicent: siue captos pro eodē crimine absque dictorum episcoporum siue Inquisitorum, aut saltem alterius eorundem licentia vel mandato, à carcere liberent: aut executionem sibi pro huiusmodi crimine à diœcesano vel Inquisitoribus, seu Inquisitore iniunctam, promptè (prout ad suum spectat officium) facere seu adimplere detrectent: vel alias diœcesanorum, aut Inquisitorum iudicium, sententiā seu processum, directe vel indirecte ᶠ impedire præsumant. § Si quis vero de prædictis Potestatibus, dominis temporalibus, rectoribus, vel eorum officialibus, seu balliuis cōtra prædicta fecerit, aut præfato fidei negotio sæpefatis diœcesano episcopo vel Inquisitoribus incumbenti se opponere forte præsumpserit, vel ipsum aliquatenus impedire; necnon & qui scienter ᵍ in prædictis dederit auxilium, cōsilium vel fauorem, excommunicationis se nouerit mucrone percussum ʰ: quam si per annum animo sustinuerit pertinaci, extunc velut hæreticus condemnetur ⁱ.

f ¶ *Indirecte.*] ad idem ī. eo. tit. & lib. statutum 1. Ioan. And.

g ¶ *Scienter.*] ignorantes ergo non ligat constitutio. ad idem ī. eo. tit. & lib. c. 2. in prin. & c. vt commissi. in fi. & c. decreuit.

h ¶ *Percussum.*] Nota canoné latæ sniæ: & qa nō reseruat absolutioné Papæ, ordinarius absoluere poterit. de sen. excō. nup. in ant.

i ¶ *Condemnetur.*] ad idem ī. eo. tit. & lib. cum contumacia.

CVm secundum.] Duæ sunt partes. Prima loquitur de confiscatione. Secunda, de apprehensione: ibi, *Confiscationes.* Et prima facit duo: inducit enim tria, vel quatuor argumenta legalia, ex quibus concludit: ibi, *Bona.* Secundum argumentum: ibi, *Et mulier.* Tertium: ibi, *Ac etiam.* Quartum: ibi, *Aut verum.* Ioan. And.

¶ Præmitte pro euidentia, quod habetur ī. eo. titu. excommunicamus. 1. & 2. respon. vbi dicitur quòd bona hæreticorum cōfiscantur. Dominicus.

CASVS. Aliquis Titius, qui plura bona possidebat in diuersis territorijs, diabolo suggerente & instigante fuit lapsus in hæresim: nunquid ipso facto perdit dominium suorum bonorum, & dominium ipsorum transit in fiscum? & ꝙ illud sit verum, ostendit Romanus Pontifex triplici argumento legali: Nam Papa hic enumerat tria crimina, in quibus ipso facto fit confiscatio bonorum: ergo multo magis in crimine hęresis: qđ est maius crimen, q̄ sint illa tria crimina. Sed sanctissime pater, vtrū fiscus possit capere illa bona tāquam sua antequā Titius sit de crimine condēnatus? Rñdetur ꝙ primo oportet ꝙ ipse Titius per suū iudicem ordinariū, qui est suus iudex competens fuerit hæreticus declaratus: & tunc demum facta declaratione poterit fiscus occupare illa bona. Nota primo ꝙ nuptiæ ꝯtæ cum consanguineis, dicuntur esse ꝯ ius naturale.

Nota secundo, ꝙ Imperator potest auferre dominium rerum singulis personis causa legitima subsistente. vide Innocent. de consti. quæ in ecclesiarum. Dom.

¶ *Prima glossa summat.*

¶ Idem.

¶ *Bona hæreticorum ipso iure sunt confiscata: quod probatur triplici argumento legali. Sed apprehensio bonorum fieri non debet per dominum secularem, nisi prius pronuntiatum fuerit super crimine per iudicem ecclesiasticum, qui hoc possit. Ioan. And.*

CAP. XIX.

CVm secundum leges ᵏ ciuiles, nefarias, naturæ ˡ contrarias incestas nuptias contrahentes, eo ipso ᵐ suarum dominium rerum perdant ⁿ: Et mulier ᵒ, humanam ᵖ legem transgrediens, & (præsertim parentibus suis nō consentientibus) raptoris† nuptias eligēs, bona omnia, quæ per legem sibi obuenerāt à raptore, ac alijs cōsortibus ᵠ raptus, ipso iure ʳ amittat: certoque ˢ casu deferantur in fiscū: Ac etiam illicitas ᵗ species transuehens: Aut rerū vectarū professionē† omittens ᵘ, earundem specierum & rerum

k ¶ *Cum secundum leges.*] Bona hæreticorum ipso iure sunt confiscata: quod probatur triplici argumento legali. Sed apprehensio bonorum fieri non debet per dñm secularem, nisi prius pronūtiatum fuerit super crimine per iudicem ecclesiasticū, qui hoc possit. Io. And.

l ¶ *Naturæ contrarias.*] in quibus sexus perdit formam: & scelus est tale ꝙ non proficit scire: Venus mutatur in aliam formā. C. đ adul. l. cum vir. & omnium carnalium criminum pessimum ³ est vsus ꝯ naturam. 32. q. 7. adulterij. & si totus mūdus vteretur illo vitio, non excusat. ead. cau. & q. flagitia.

³ Peccatū contra naturā est omnium carnaliū pessimū, đ quo vide plene B. Thomā 2. 2. q. 154. art. 12.

m ¶ *Eo ipso.*] propter hoc facit ad propositū.

n ¶ *Perdant.*] C. de incest. nup. l. cū ancillis. & l. seq. & l. si quis. ff. de rit. nup. l. incestæ. & inst. đ nup. §. si aduers°

o ¶ *Et mulier.*] repete. & cum secūdum leges ciuiles, mulier, & c. quare hoc dicam, videbis j. & dic mulier ingenua. C. de rapt. virgi. l. vnica. §. & siquidem. in ancillis enim & libertinis non habet locum pœna malorum, vt ibi.

† Vide cōcilium Tridēt. sessio. 24. de reformatione matri. cap. 6.

p ¶ *Humanam legem.*] C. de raptu virginum. l. vnica. & bñ dicit humanā, id est, ciuilē: qa ſm canonū legē secus: rapta enim ſm nos licite ꝯhit cū raptore, si prior dissensus transeat in consensum. 36. q. 2. tria. & c. seq. & ī. de rap. cap. penul. & vlt.

† Aliàs, ꝓfessioné.

q ¶ *Cōsortibus.*] delicti, vt qa comitati sūt raptoré in inuasione vel rapina, vt in ꝓdicta l. vnica. C. de rapt. virg. l. vnica. §. pœnas autē.

r ¶ *Ipso iure.*] propter hoc facit ad propositum: & habes hoc in Auth. de rap. mu. quæ ra. nu. in ff. coll. 9.

¶ *Glo. seq. primo exponit litterā: secūdo q̄rit, ponit opi. Io. & ꝯtrā soluit.*

s ¶ *Certoque casu.*] cū parētes, mulieris nō supersunt, nec alter eorū: vel supersunt ipsi, vel alter consenserit talibus nuptijs. hoc casu bona deuoluuntur ad fiscum, vt in prædicta Auth. de rap. mulie. in fin. Sed nunquid de iure canonico habebit locum hæc pœna: cum ſm canones licite ꝯhat, vt ī. dixi? Notat Ioan. ⁴ 36. q. 2. de puellis. aliàs §. quibus. ꝙ pœna ista locum non habebit ſm canones, ſm quos cessat interdictum: nisi cum sponsa alterius rapitur. 27. q. 2. statutum. & accedat quod not. 2. q. 3. §. notandum. in fin. de secun. nup. c. penult. & vlt. & ſm hoc benedixi. ī. repete, & cum ſm leges ciuiles: quia ſm canones ꝯ. Sed satis vr̄, ꝙ licet ſm nos teneat matrimonium, pœna legis habeat locum in ijs quæ non essent de temporali iurisdictione ecclesiæ: cum enim illa ibi tractet de lucro captando, non de diminutione sui patrimonij: & pœna illa sibi per legem obueniat: quare lex eo quod confert priuare non potest ⁵? & accedat quod dixi ī. de reg. iu. c. 2. secus forte in pœna, de qua in prædicta decre. vlt. de secun. nup. ibi enim priuat lex eo qđ non contulit. [Facit ff. de adop. si arrogator. Ioan. And.]

⁴ Quod hic videtur placere Archidi. Ioā. And.

⁵ Quasi sub conditione tulerit si raptori non nubat.

t ¶ *Illicitas.*] vt is qui defert arma, ferrum, & lignamina Sarracenis de Iudæis, ita quorundam. Ioan. And.

u ¶ *Omittens.*] hoc habet locum in priuato. ff. de vectiga. l. fi. §. diuus. in milite non, vt C. eo tit. l. 3. & habes hoc qđ hic dē. ff. eo. tit. l. commissa. C. eod. tit. l. omnium, & l. si quis. cum similibus.

proprietate hoc ipso priuetur: & fisco rerum & specierum dictarum proprietas acquiratur: Bona [a] hæreticorum (qui grauius [b], horribilius, ac detestabilius quàm prędicti [c] delinquũt) ipso iure [d] de fratrum nostrorũ consilio decernimus confiscata. ¶ Confiscationis tamen huiusmodi executio, vel bonorũ ipsorum occupatio fieri nõ debet per principes, aut alios dominos temporales, (iuxta Gregorij Papæ prædecessoris nostri declarationem [e]) antequam per episcopum loci, vel aliam personam ecclesiasticã [f], quæ super hoc habeat potestatem, sententia super eodem crimine fuerit promulgata.

Idem.

¶ *In causa hæresis proceditur simpliciter & de plano: & dicta testium & accusatorum non publicantur, si periculum timeatur. hoc dicit secundum Zenze.*

CAP. XX.

STatuta [g] quædam [h] felicis recordationis Innoçentij, Alexandri, & Clementis [i] prædecessorum nostrorum quibusdam declaratis & additis recensentes: Concedimus, quòd in inquisitionis hæreticæ prauitatis negotio [k] procedi possit [l] simpliciter & de plano †, & absque aduocatorum, ac iudiciorum strepitu & figura [m]. ¶ Iubemus tamen, quòd si accusatoribus vel testibus in causa hæresis interuenientibus, seu deponentibus (propter potentiam personarum, contra quas

a ¶ *Bona hæreticorum.*] secus in bonis Ecclesiarum, in quibus intitulati erant ipsi hæretici, vt in cle. eod. titu. volentes. post principium. Ioan. And.

b ¶ *Grauius.*] ergo sunt grauius puniendi. 24. q. 1. non afferamus.

c ¶ *Quàm prædicti.*] scilicet ꝯhentes nefarias nuptias: rapta quæ cum raptore ꝯsit: transuehens illicitas species: vel rerum vectarum professionẽ omittens. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. dicit determinatum antiquum dubiũ: & dicit a quo tempore, causam prorogat. arg. ad quæstionem, & remittit.*

d ¶ *Ipso iure.*] determinatum fit ergo quod olim dubitabatur per decre. ꝫ. eo. excommunicamus 1. §. responso. vbi dicebatur: ita ꝙ bona damnatorum si laici fuerint, confiscentur. intelligamus ergo confiscentur ipso iure, vt hic vides. & intelligo ipso iure confiscata à tempore commissi criminis. C. eo. tit. l. 4. Idẽ dico in crimine læsæ maiestatis. ff. de dona. l. donationes. secus est in alijs criminibus. ff. de dona. l. post ꝯtũ [1]. Et puto confiscationem hanc locum habere, etiam si ille catholicos filios habeat. & ille textus non distinguit: super hoc tamen fuerunt opiniones not. ꝫ. eod. tit. vergentis.

[1] Si tamẽ alienatio facta esset per volentem cõmittere maleficium, quod postea cõmisit, vt in Spe. ti. de dona. vers. Item pone aliqui. & quod ibi dicit Ioan. And.

ADDITIO. Bona damnatorum de hæresi, sunt ipso iure confiscata à tempore commissi criminis, intantum ꝙ vendicantur ipsa bona per officium vel fiscum de manibus possessoris, nullo dato pretio per quotcunque manus transiuerint, vel aliquid loco pretij esset in bonis hæretici. Arg. ff. solu. matri. si cum dotem. §. fi. & l. seq. ff. de leg. 1. l. Imperator. & l. seq. &c. Ioan. And.

e ¶ *Declarationem.*] quam hodie non habemus.

f ¶ *Ecclesiasticam.*] secularis enim super hoc ecclesiastico crimine iudicare non potest. ꝫ. c. proxi. §. penult.

STatuta.] Istud capitulum diuiditur in tres partes. In prima parte ostendit, ꝙ in causa hæresis est procedendum summarie, & de plano sine figura & strepitu iudicij. In secunda parte: ibi, *Iubemus.* ostendit qualiter in causa hæresis sit procedendum, si immineat periculum accusatoris & testium. In tertia vero parte: ibi, *Constitutiones*, confirmat constitutiones suorum prædecessorum.

CASVS. Certum est, ꝙ à iure communi est certus ordo iudiciarius introductus, qui debet obseruari in examinatione causarum tam ciuilium, quàm criminalium: videlicet, vt offeratur libellus, iuretur de calumnia, fiat litis contestatio, vt ꝫ. de lite contestatione, cap. vnico. in antiq. & in Authent. offeratur libellus. C. de litis cõtestatione. Item ꝙ quædam sunt de substantia iudicij ordinarij, ita ꝙ sine illis processus non valeret. Sed verũ ista sint obseruanda in crimine hæresis, cum iudex procedit ꝯ hæreticum? Rñdet ꝙ nõ: immo ꝯ hæreticum poterit iudex procedere sine figura & strepitu iudicij: Vnde ista verba, sine figura & strepitu iudicij, important, vt possit procedere sine datione libelli in scriptis concludentis: sed tamen debet fieri petitio verbalis scripta apud acta. Item illa verba important, vt possit procedi sine litis contestatione, vt probata veritate criminis, fiat condemnatio: tamen si reus cõpareat, est fienda litis contestatio. Item non debent omitti probationes: tñ dilationes breuiores possunt tradi. de hoc videatis latius in clem. sæpe. de verb. signific. Or sanctissime pater, certum est vt habetur in c. qualiter & quando. de accus. in antiq. quòd quando ꝯ aliquẽ criminosum proceditur per viam accusationis vel inquisitionis, debent sibi exhiberi capitula super quibus accusatur, vel ꝯ ipsum inquiritur. Item nomina & dicta testium ꝯ ipsum productorum: & etiam nomina accusatorum. Sed quid si aliquis accusetur de hæresi, an iudex teneatur accusato tradere nomina accusatoris & testium ꝯ ipsum productorum & examinatorum? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: aut imminet periculum accusatori vel testibus, aut eorum consanguineis: quia iste accusatus de hæresi habet amicos potentes, qui possent reprimere vel molestare accusatorem, vel testes, vel eorum consanguineos, tunc iudex nõ debebit tradere accusato nomina accusatoris neque testium: sed tenebitur illa ostendere alijs personis, videlicet Inquisitori ã epõ procedat ꝯ suspectum de hæresi. Si vero Inquisitor procedat: tunc tradat nomina accusatoris, vel testium epõ, vel eius vicario, si ipse epõs fuerit absens, & alijs personis honestis. Sed ponamus ꝙ Inquisitor timet ꝙ epõs vel eius vicarius, aut illæ personæ honestæ reuelent parentibus & amicis hæretici nomina accusatoris & testiũ, vel alia secreta? Respondetur, ꝙ Inquisitor poterit in eos ferre excõicationem casu quo reuelabunt secreta, dicendo hoc modo: Profero in vos sententiam excõicationis, quã incurretis ipso facto, quotiens reuelabitis secreta ista. Si autem epõs vel Inquisitor videat periculum non imminere, poterit exhibere accusato nomina accusatoris & testium: & etiam dicta & depositiones testium: & sic episcopus debet habere rectam conscientiam, vt iudicet periculum esse vbi est, & non esse vbi non est: videlicet cum videat quòd non imminet periculũ, faciat exhibere nomina & dicta testium. Si autem videat imminere periculum, non faciat exhibere. Nota primo, ꝙ declarans non dicitur addere: cum hic ponantur ista verba tamquam diuersa. vide tex. in clemen. 2. de elect.

† De ista clausula vi de Lantiãcum clem. sæpe. in nu. 1. 2. §. & ibi alios doctores. & Bartolũ in Extrauagan. Ad reprimendũ, in verbo, summarie.

Not. secundo arg. ꝙ in causis vbi proceditur simpliciter & de plano, non admittuntur aduocati: & sic à ꝯrio: secus vł in plenarijs, cum tex. non prohibeat interessentiam, sed ipsorum strepitum. Nota ex §. iubemus. ꝙ in causis debet fieri publicatio nominum testium, etiam si immineat periculum graue ꝯ tales personas: quia est speciale in causa inquisitionis: contrariũ est regulare.

¶ *Prima glossa diuidit & summat.*

g ¶ *Statuta.*] In prima parte vsque ibi. *Iubemus.* concedit in negotio inquisitionis hæreticæ prauitatis procedi posse simpliciter & de plano. In secunda dicit quid iuris, si ex publicatione [2] nominum accusatorum & testium ipsis periculum immineret: & quid si nõ immineret: & fictiones [3] vitare præcipit, ne dicatur periculum vbi non est: vel econuerso. In tertia: ibi, *Constitutiones.* statuta prædecessorum suorum super hoc negotio edita, his constitutionibus non aduersa, corroborat. Ioan. And.

[2] Ioã. Mo. ꝙ facit quatuor partes de hac parte facit tex. tiam. Ioã. And.

h ¶ *Quædam.*] aliàs quorundam: aliàs quædam.

i ¶ *Clementis.*] iste [3] & alij hic expressi multum amplisuerunt officium inquisitionis: intantum ꝙ quia tendebat ad noxam, habuit restringi per alium Clementem in cle. eo. tit. c. 1. & 2. Ioan. And.

[3] Hæ duæ glossulæ desunt in antiquioribus codicibus, & ex lectura Io. And. hic fuerũt trãslatæ.

k ¶ *Negotio.*] idem in alijs quatuor casibus, qui habentur in clemen. de iudi. dispendiosam.

l ¶ *Possit.*] non dicit, per quos: intelligo ergo & per Inquisitores deputatos à Papa, & per ordinarios, & per delegatos. ad hoc eod. tit. per totum. in fin.

¶ *Glos. seq primo ponit distinctionem modernorum hodie terminatam per cle. secundo quærit arg. pro & contra, & soluit.*

m ¶ *Figura.*] distinxerunt moderni qui notant istam materiam. ꝫ. de accus. olim. Inno. & Host. Guli. in Spe. de inquisitione. §. nunc tractemus. ver. quid igitur [4]. si autem detur potestas procedendi simpliciter, de plano, & sine iudiciorum strepitu: an addatur ibi illud verbum, sine iudiciorum figura. Vt primo casu omnem iudiciarium ordinem seruari teneatur in libelli oblatione, in exceptionibus, dilationibus, litis contestatione iuramenti & testium receptione, & sententiæ prolatione, & alijs: sed operabuntur illa verba, ꝙ si aliquid omittatur, non ideo vitiabitur processus: & magis poterit partium aduocatorum & testium inutilem strepitum refrænare: tñ omittere non poterit litis contestationem, vel aliud substantiale, qđ etiam de consensu partium omitti non posset, vt not. ꝫ. de offi. deleg. de causis. ꝫ. eod. lib. de re iudi. c. vlt. In secundo casu qñ additur ibi, sine figura, vt hic: nullum ordinem iudiciarium seruare tenetur. arg. ad hoc. C. de lati. lib. toll. l. vnica. §. similiq; modo 2. tunc enim sufficiet sententia, quamuis omissa solemnitate, vt probatur & not. C. quorũ leg. l. vnica. hodie dic in clem. de verb. sig. sæpe. & vide qđ ibi not. in 5. glo. Sed dubitari solet [5] an inferior à Papa etiam legatus in casu aliàs non permisso à iure, possit cognoscere de aliqua causa, vel eam committere de plano summarie sine strepitu & figura iudicij? Et vł ꝙ non [6]. absurdũ enim esset dicere ꝙ minor legem maiorum tot vigilijs & laboribus adinuentam tol-

[4] Arg. hoc tractat supra eo. lib. de ele. indemnitati hm. §. si vero. & Ioã. Mona. hic quæ omnia recido ppter Clementinam Ioa. And.

[5] De hoc in Spe. tit. 2. §. superest. in fin. a. col. Ioã. And.

[6] Idẽ. Do. Phil. l. nec quicquã. ibi Bald. ff. de offi. proconsu. Immo. c. si. de constit. vel. inuti. Fon.

tam tollere possit r. de elec. c. ecclesiastica vestra. s. a1. dist. inferior. C. de inoffic. testa. si qñ. Et in cle. de elect. ne Romani. in prin. licet successor conditoris, qui pari fungitur potestate, illam tollere possit. ff. ad Trebel. ille à quo. §. tempestiuum. C. de elec. innotuit. §. eo. lib. de concess. præbe. 1. c. 2. & ipse idē conditor qui condidit. §. eo. lib. de reicr. statutum §. 1. & præterea regula dicit, beneficium iuris nemini denegari debere. j. de re. iu. indul tum. 28. dist. de his. In contrarium q; possit, vr: quia legatus omnia pōt, quæ Papa specialiter sibi nō reseruat: gerit enim vices eius: & si est de latere, maius omnibus post principem imperium censetur habere. §. eo. lib. de elect. si abbatem. Item legatus qñ sibi vr, secundum æquitatē procedit. §. de transac. c. vlt. & dicit Apostolus in cuius locū vr esse legatus: Omnia mibi licent. 11. q. 1. aliud. Ad idem ff. de offi. proconsul. sed in aliā. in fi. dici pōt p iura prius allegata. q; inferior à Papa etiā legatus, iuris solennitatesque ad hoc tollere nō possit in casib⁹ nō expressis: vnde ȝ inferiores non seruantes pdita sunt appellationū remedia. 2. q. 6. per totum. solus autem princeps potest ius alterius auferre [a] recognoscat ergo & committat etiam legatus ordine iuris seruato. Ad hoc §. de verb. signi. super quibusdam. de iureiuran. ad nostrā. §. & cap. ego. Not. ad hoc. ff. de offic. proconsul. l. nec quicquā. §. de plano. & §. vbi decretū. legatus enim habet instar proconsulis. §. de offi. lega. c. 2. eo. lib. & proconsul ea quæ communia sunt præsidibus seruare debet, vt in prędicta l. nec quicquam. in fine. nec in generali demandatione vr mandatū qd specialiter mādatus non fuisset. §. eod. lib. de offi. vica. cū in generali. & j. de reg. iur. in generali. & delegatus à Papa in causa sibi delegata maior est legato. de offic. lega. studuisti. & ordinario. §. de offic. delega. sane 2. & tñ tenetur ordinem iudiciarium obseruare. §. de iudi. exhibita. de libel. oblatio. cap. 2. & §. de lit. cont. c. vnico. cum similibus. Io. An.

c ¶ *Haberi commode possit.*] 22. q. 2. faciat homo. ff. de verb. sign. l. nepos. Ioan. And.

d ¶ *Promulgare.*] vbi ergo nō fiet talis promulgatio, licet indicatur secretum: reuelans excommunicatus non esset.

ADDITIO. Idem Archid.

inquiritur) videant episcopus vel Inquisitores graue periculum [a] imminere †, si contingat fieri publicationem nominum eorum: ipsorum nomina non publice, sed secreto coram diœcesano episcopo, vel eo absente [b] ipsius vicario, quando Inquisitores procedunt: quando vero procedit episcopus corā Inquisitoribus, si haberi [c] commode possit copia eorundem, ac nihilominus siue episcopus, siue Inquisitores processerint aliquibus alijs personis prouidis & honestis, iurisque peritis (quas ad hoc vocari, & eis per † torū processum super quo deliberandum est seriose manifestari, ac integraliter explicari, & de ipsorum consilio ad sententiam, vel condemnationem procedi volumus) exprimantur: sicque (non obstante quòd illis, cōtra quos huiusmodi deposuerunt, nomina ipsorū non fuerint publicata) adhibeatur ad cognitionē iudicis instruendam plena fides depositionibus testium eorundem. ¶ Et vt eorundem accusatorum & testium periculis efficacius occurratur, & cautius in inquisitionis negotio procedatur: pręsentis constitutionis auctoritate permittimus, quòd episcopus vel Inquisitores secretum possint indicere illis, quibus (vt præmissum est) processum huiusmodi explicabunt: & in eos si arcana consilij, seu processus sibi sub secreto ab eisdem episcopo, vel Inquisitoribus patefacta præter eorum licentiam alijs parefecerint, excommunicationis sententiam, quam ex secreti violatione ipso facto incurrant (si eis expedire videbitur) promulgare [d]: sic tamen quòd Inquisitores episcopū [e], vel episcopus Inquisitores non excommunicent hac de causa; sed ipsi ex iniuncto exnunc à nobis sub virtute sanctæ obedientiæ districto præcepto ad secretum huiusmodi teneantur. ¶ Cessante vero periculo supradicto, accusatorum & testium nomina (prout in alijs fit iudicijs [f]) publicentur. ¶ Cæterum in his omnibus præcipimus, tam episcopos, quàm Inquisitores puram & prouidam intentionem habere, ne ad accusatorum vel testium nomina supprimenda, vbi est securitas, periculū esse dicant [g]: nec in eorum discrimen securitatem asserant, vbi tale periculū immineret, super hoc eorundem conscientias [h] onerantes. ¶ Constitutiones vero, ordinationes, & mandata alia prædecessorum nostrorum in negotio hæreticæ prauitatis facta, concessa, seu etiam ad consulta responsa, quæ constitutionibus suprascriptis † super eadem editis prauitate non obuient, in suo volumus robore permanere [i].

TITVLVS III.

De schismaticis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *In prima parte ponit arengam vsq; ad versi. Iacobum videlicet. in qua dicit, quòd Columnenses Iacobus & Petrus olim Cardinales, & filij Ioannis, fratres scilicet dicti Petri, diutius expectati noluerunt ad cor redire, sed in profundum malorum descendentes sua aggrauabant delicta: quare varias pœnas tulit in eos, quas ad certitudinem præsentiū & memoriā futurorum hic inserit. Secundo ponit pœnas, quas protulit in ipsos Iacobum & Petrum, vsque ad versi. Contra istos. Ibi tertio ponit pœnas, quas tulit cōtra filios & posteros dicti Ioannis, vsque ad versi. Omnem. Ibi quarto imponit pœnas his, qui decætero deliberate dictos Iacobum & Petrum pro Cardinalibus habuerint, vel eis vel prædictis natis Ioannis fauorem præbuerint, vsque ad versic. Hac & alia. Ibi quinto & vltimo ratificat, innouat, & confirmat prædicta, & ea præcipit inuiolabiliter obseruari: & iubet similes excessus puniri similibus pœnis in posterum. hoc dicit. Ioan. And.*

C. VNIC.

AD succidē

a ¶ *Periculum.*] timetur mors, vel detruncatio ipsorum filiorum, vel parentum suorum, vel deuastatio substantiæ ipsorum, vel his similia.

b ¶ *Absente.*] ergo diœcesano præsente coram officiali non fiet: nisi forte vt coram honesta persona, de qua sequitur. Ad idē ā. eo. vi cōmissi. §. eo. lib. de off. ord. c. 1. in fi. de tēp. ordi. cū nullus. §. 2.

e ¶ *Episcopum.*] fi. §. eo. tit. Inquisitores.

f ¶ *Iudicijs.*] ā. de accusa. qualiter & quando. §. debet. & tradi debēt nomina cum dictis, vt possit & de falso arguere, & se plene defendere, vt ibi: tñ si hoc omitteretur parte tacente, non puto vitiari processum. ad hoc §. eod. lib. de accusa. c. 1. & 2.

g ¶ *Dicant.*] sims. supra de rescrip. cum contingat.

h ¶ *Conscientias.*] fi. §. eod. lib. de rescript. statutum. §. assessorem.

i ¶ *Permanere.*] nō obstāte eo q; in huius sexti libri volumine insertæ non sunt. sunt enim reseruatæ per hunc textum: & de his exempli fiea quod dicitur supra in prœmio huius libri ad finem, vt ibi etiam dixi.

DE SCHISMATICIS.

¶ *Dictum fuit supra titulo prox. de hæreticis. verum quia schismatici incidunt in hæresim, vt sapius inter hæresim & schisma. 24. q. 3. ideo post rubricam de hæreticis, annectit rubricam de schismaticis. Sed pro declaratione rubricæ quæritur qui dicantur schismatici? Dicendū quod schisma accipitur dupliciter, prout ad propositum sufficit. Vno modo stricte: & tunc schismaticus dicitur ille, qui putat potestatem Ecclesiæ esse apud plures. Et licet fateatur vnum esse Papam: putat tamen alium habere potestatem. Et sic diuidendo Ecclesiam venit cōtra illum articulum, vnā sanctam Ecclesiam. Alio modo accipitur schismaticus large prout qui non diuidit potestatem Ecclesiæ, ita quod non putat potestatem Ecclesiæ esse apud plures: sed tamen est rebellis: quia non vult obtemperare Papæ, dicens illum non habere potestatem. Helias Regnier.*

AD succidendos.] Hodie nō legitur, cū in parte reuocata fuerit per extrauag. Bñdicti, quæ incipit: dudū bonæ memoriæ. vbi restituit istos ad omnes pœnas hic insertas & non insertas, præterquam à depositione Cardinalatus, beneficiorū, & ecclesiarū, & inhabilitate ad Papatū: & ad bona cōfiscata, quæ

X 2

Vnde infert Phil. quod non ponet slau statam, nō obstante. glo. In cle. 1. in §. da rescr. quia illa ponuntur à solo principe. Ial. in l. rescripta. C. de precibus Impe. offer.

† Hodie semper p̄sumi imminere tale periculū, & ideo indistincte solet obseruari, vt in criminibus hæreticis numquam publicentur nomina accusatorū, vel testiū. vide extrauagantem Innocētij Papæ, quā affert Repertorium Inquisitorum verbo: nomina.

† Dictio, per, deest in manuscriptis codicibus.

[a] Præsumitur tamen quòd id faciat ex iusta causa. vide Baldū in l. de allodijs. in usibus feudorū, & Garsum in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthu.

† In antiquioribus constantes leguntur, supprad. cñs.

Continuatio domini Heliæ.

Nota q; schismatici dirimūt vnitatem Ecclesiæ: & sic dicatur committere contra articulum fidei, & vnam sanctam, vnde quæ differentia sit inter schismaticum, & hæreticum. 24. q. 3. inter hæresim. Dominic.

quæ erant alijs concessa. Sed post cum Clemens quintus clemēter illos ad Cardinalatū restituit: & ambo in Cardinalatu mortui sūt. ¶ Et post Clemētem dominus Io. Papa xxij. iuxta interpretationē nominis gratiosus ad Cardinalatum gratiose promouit reuerendū in Christo patrem (quem dignitatis altitudine commendatū, commendari non expedit) dominū Ioannem natū ex milite, in quo virtutum viget aceruus. † domino Stephano illius domini Ioannis filio: q eum posthumus fuerat hic damnatus: ac demū ipsius dicti Cardinalis fratrem do. Iacobū qui hic licentiatus in legibus vno anno in eis extraordinariam sedem rexit, ecclesiæ Lonboríen. præfecit episcopū.

Casvs. Quidam Iacobus & Petrus de Columna Cardinales elegerunt quendam in Romanum Pontificem, & sciebāt alium fuisse canonice electum: & sic erant vere schismatici: vel nolebant obtemperare Papæ: ideo erant schismatici large accipiendo schisma: vnde ipsi noluerūt ad cor redire, sed in profundum malorum descendentes sua aggrauabant delicta: ideo fuerunt habiti processus contra eos: videlicet quia fuerunt priuati honore Cardinalatus, & quibuscunq; bonis mobilibus & immobilib⁹, & beneficijs ecclesiasticis, & effecti fuerunt inhabiles ad beneficia obtinenda. Item frater eoru similiter fuit priuatus quibuscunque bonis & quibuscunque dignitatib⁹. Et sic istud c. solum ponit processum, qui fuit habitus ꝯ istos duos Cardinales.

dos [a] infructuosos [b] palmites pestiferos & nociuos, quos (quasi ficus [c] fatua) domus [d] † de Columna produxit, nescientes [e] in semitis iustitiæ [f] dirigere gressus suos, ad cor reuerti, & agere pænitentiæ dignos fructus, licet diutius expectatos: (Iacobū videlicet de Columna & Petrū nepotem ipsius, olim sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales [g], & filios quondam Ioannis de Columna fratris dicti Iacobi, & patris Petri præfati posteros & fautores & sequaces eorū) in virtute altissimi exurgentes, spiritaliter & temporaliter contra eos duximus procedendum. Consequenter dictis Iacobo & Petro descendētibus in profundum [h] malorum, & molientibus inconsutilem tunicam [i] Domini, sanctæ videlicet Ecclesiæ scindere vnitatē, & vt gladium [k] acuentibus linguas suas, & prorumpentibus nō tam in verba † blasphemiæ & schismatica, quàm insana [l], quæ in scriptis redacta sub sigillis, quibus antequam essent depositi, vtebantur [m], per vrbem & diuersa mundi climata destinauerunt, æstimantes loquacitatem, facundiam, & maledicere cōscientiæ bonæ signum [n], & conficta materia disputandi, quia veritate non poterant, nos saltem lacerare [o] conuitijs præsumpserunt: quorum dicta licet possemus superiori assertione conuincere, & luce clarioribus rationibus confutare, duximus eorum latratibus nō dare responsum [p], vt contrita eorum rabies, auctoritate sonora præsidentis in supremo iudicij solio frangeretur, & patēs veritas [q] per seipsam veniret in publicam notionem, nostrumque silentium in supplicium eis foret: processus tamen contra ipsos & alios fecimus successiue varios, diuersisque temporibus spiritales & temporales pœnas & sententias continentes, & mulctas: quorum quia † totum tenorem constitutionis in præsenti inserere longum esset, ex eis quædam compendiose collata huic nostræ constitutioni duximus inserenda, ad certitudinem præsentium, & memoriam futurorum: videlicet quod ex causis [r] quæ rationabiliter nos mouerunt, de fratrum nostrorum consilio deposuimus dictos Iacobum & † Petrū à Cardinalatibus eiusdē Ecclesiæ, & ab omni Cardinalatus cōmodo & honore, ipsosq; iudicauimus schismaticos, & blasphemos, & tanquā hæreticos puniendos expositis [s] personis eorū à fidelibus capiendis; omnibus beneficijs, officijs, honoribus, dignitati-

Sequitur textus [*De Columna.*] hodie nō sunt nisi duæ domus antiquorum ciuium, scilicet domus de Colūna, & domus de Vrsinis. [*Spiritualiter.*] eos excōicando. [*Temporaliter.*] eos multando [*Ex causis.*] istas causas non exprimit: ex quo infertur q iudex in sententia sua nō tenetur exprimere causas suæ sententiæ: licet sit honestū q exprimat. [*Perpetuo.*] Isti perpetuo non poterunt obtinere aliquod beneficium in curia Romana, nec extra curiā vsque ad quartam generationem, vt sequitur. [*Non inueniat successores.*] Hic ponitur principalis effectus huius c. videlicet, vt similes excessus perpetrantes puniātur simili pœna. Not. principalem effectum ad quem emanauit præsens c. videlicet q schismaticus perseuerās in rebellione Ecclesiæ: quia scindit & diuidit vnitatem Ecclesiæ: est priuandus quibuscunq; honorib⁹ & beneficijs ecclesiasticis: & est inhabilis ad beneficia obtinenda. Item punitur confiscatione bonorum. Item præstantes ei auxiliū, consilium, vel fauorem, incurrunt ipso facto sententiam excommunicationis.

¶ *Prima glossa diuidit & summat.*

a ¶ *Ad fastidiendos.*] In prima parte ponit arengam vsque ad vers. *Iacobum videlicet.* in qua dicit q Columnenses Iacobus & Petrus olim Cardinales, & filij Ioannis, fratres scilicet dicti Petri, diutius expectati noluerunt ad cor redire, sed in profundū malorū descendentes sua aggrauabant delicta: quare varias pœnas tulit in eos, quas ad certitudinem præsentium & memoriam futurorum hic inserit. Secundo ponit pœnas, quas protulit in ipsos Iacobum & Petrum, vsque ad vers. *Contra natos.* Ibi tertio ponit pœnas, quas tulit contra filios & posteros dicti Ioannis, vsque ad vers. *Omnem.* Ibi quarto imponit pœnas his, qui de cætero deliberate dictos Iacobum & Petrum pro Cardinalibus habuerint, vel eis vel prædictis natis Ioannis fauorem præbuerint, vsque ad vers. *Has & alia.* Ibi quinto & vltimo ratificat, innouat, & confirmat prædicta, & ea præcipit inuiolabiliter obseruari: & iubet similes excessus puniri similibus pœnis in posterum. hoc dicit. Ioan. And.

b ¶ *Infructuosos.*] arbor enim quæ inutiliter terram occupat, digna excidi & in ignem mitti censetur, vt terra, quæ sub nociua occupatione inutilis arboris sterilis habebatur, per nouam plantationem ad fructificandum culturā recipiat congruentem, vt supra de dolo & contu. veritatis in prin. in parte decisa.

c ¶ *Ficus fatua.*] Matthæi vij. Lucæ vij. Cum esuriens, veniens ad ficum non inuenisset ibi fructum: perpetua sterilitate, sua maledictione illam damnauit. 24. q. 3. c. cum ergo. §. sed qui pro persecutoribus.

d ¶ *Domus.*] non damnat totam domum: sed quosdam infructuosos palmites ea domo, vt ī. dicit. & qui sunt illi. ī. dicet.

e ¶ *Nescientes.*] Dauid in Psal. Saluum me fac. obscurentur oculi eorum ne videant: & dorsum eorum semper incurua. nec dixit Psal. id optando, sed iudicando 37. dist. cap. iden prohibentur. §. vtraque.

f ¶ *Iustitiæ.*] cum sederit iustus super sedem, non aduersabitur sibi quidquam malignū. C. de sum. tri. in epistola, inter claras. vnde Psal. Fiant viæ eorum tenebræ & lubricū & Angelus Domini persequens eos. 23 q. 4. cap. Nabuchodonosor. §. itē qui per prophetam.

¶ *Glossa sequens primo exaggerat: secundo tractat quo numero testium damnentur Cardinales: & an ille numerus fuerit hic seruatus.*

g ¶ *Cardinales.*] quanto maiores erant, ingrati beneficiorum sc ꝯ Ecclesiā erigendo & malignando, grauius puniri debebant. de pœ. dist. 5. principium. & non debent Cardinales damnari, nisi certo numero testium. eps Cardinalis 72. presbyter Cardinalis 64. diaconus Cardinalis 27. 2. q. 5. præsul. & forte hunc numerum seruauit hic Papa: & forte non: nec enim adstringebatur: lex enim indicati sibi potuit, sed imponi non potuit. ī. eo. lib. de rescrip. c. vlt. C. de leg. l. digna vox. ī. de elect. innotuit.

h ¶ *Profundum.*] ī. de iud. cum non ab homine.

i ¶ *Tunicam.*] inde Domini vestimentum scissum non fuit: sed super eum iactauerunt sortem, Ioan. xix. 16. q. vlt. sicut Domini vestimentum, per quod denotatum fuit, q Ecclesia scindi non debet, quæ in vnitate tota consistit, vt ibi not. & 24. q. 1. per totum.

k ¶ *Gladium.*] sumptū de Psal. Miserere mei Deus. & habes in canone de pœn. dist. 1. periculose, vnde & sicut gladio, sic & lingua quis occidit. 50. dist. si quis viduam. Ioan. And.

l ¶ *Insana.*] de sum. trini. damnatus. in fi.

m ¶ *Vtebantur.*] primo sigillo post depositionem vti non debebant. Ad hoc ī. de appel. vt nostrum.

n ¶ *Signum.*] cum potius sit ꝯtrium æstimandum. 24. q. 3. cū sancti.

o ¶ *Lacerare.*] habet enim hoc proprium antiqui hostis inuidia, vt quos improborum actuum perpetratione Deo sibi resistente deijcere non valet: opiniones eorum falsas simulando dilaceret. 2. q. 5. habet hoc proprium.

p ¶ *Responsum.*] ff. C. si quis Impera. maledix. l. vnica. [vide de cle. ma. c. 1. in glos. 2.] de pœni. dist. 2. si enim inquit.

q ¶ *Veritas.*] quæ semper vincit. 8. dist. veritate.

r ¶ *Ex causis.*] eas non expressit: nec habuit necesse exprimere. Ad idem ī. de re iudi. sicut.

s ¶ *Expositis.*] ad idem ī. de Iudæis ita quorundam.

¶ Glossa

† Huiusmodi appellatione non veniunt bastardi. de Arch. Phi. dicit ī tit. prom. c. statutum. addo glos. in clem. 2 de hæ. Ni. de Vbal in tractatu 8 succes. ab intest. Fo.

Allusit: in verba blasphema & schismatica.

† Allusit: quia totū tenorē cōstitutioni pñti inserere, &c.

† Propter istam copulatiuam dicit ꝗ Anch. potuit non cōmittit, si fuerit solum alter ei per not. in l. si seruus. §. plurium ff. si quis cau. facit. l. demonstratio. ff. de cōd. & demon. Fon.

† De intellectu cap. præsul 2. q. 4. vide S. Thomā 2. 2. q. ? art. 2. ad 3. argum.

Glossa sequens adiunat text. soluit dubium, quod remittit.

a *Publicatis.*] labores ergo impiorum iusti edent: & thesaurizabunt iustia eorum diuitiæ. Sapientiæ xj. Prouerbiorum 28. & 23. q. 7. quemadmodum. & c. 1. & redeuntes non recuperarent bona sua: ex quo sunt expresse damnata. de hoc 3. de cle. coniug. ꝙ à te.

Glos. seq. recitatur per obiectionem, quam soluit duplici ratione.

b *Contra natos.*] cótra hos licet laici essent, procedere potuit: tum ratione ecclesiastici criminis, tum propter temporalem iurisdictionem, quam habebat in eos: & habet in vrbe per concessiones Lodouici & Cóstantini. 63. distin. ego Lodouicus. 96. distin. Constantinus. palex est. 3. eo. lib. de elect. fundamenta. Ioan. And.

c *Alibi.*] scilicet extra Romanam Ecclesiã & eius curiam. & sumitur hic Ecclesia Romana stricte.

d *Futuram.*] si. 3. eo. ne aliqui.

e *Cardinalis.*] episcopi bene comprehendũtur: quia constitutio 3. de sen. excom quia periculosum. de excommunicatione non loquitur.

f *Habuerit.*] Nota casum in quo punitur deliberata cogitatio, cũ aliàs cogitationis pœnam nemo mereatur. de pœnit. dist. 1. cogitationis. de hoc ex. di. §. cogitatio. Ioan. And.

Glossa sequens arg. pro & contra, & remittit: demum id prosequitur per modum quæstionis ponens opinion. & rationes Hostien. demum soluit, & obiectioni respondet. in fin. allegat ius nouissimum.

g *Sede vacante.*] Nota, arg. ꝙ collegiũ Cardinalium vacante sede non fungitur iurisdictione Papæ. Et 3rium arg. etiã posset sumi, quasi si hoc hic non vetuisset Papa, collegiũ id potuisset. & de hoc not. Hug. Ioan. & alij. 79. dist. nullus 2. plenius. Hostien. de pæ. & remis. cum ex eo. in fi. in antiq. Sed quid dicemus: succedet collegiũ in iurisdictione, & eius exercitio, necne? Dixit Host. ꝙ sic, saltem in ijs quæ de grandi necessitate euidenti & imminenti expediri oportet. pro eo facit quo ad hoc decre. 3. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. idem quoque, quod etiam multum facit 3. mouebatur autem Host. his rationibus: dicebat enim, alia collegia hoc habẽt. de maio. & obe. his quæ. & c. cũ olim. & 3. eo. lib. eod. tit. c. vnico. tum quia sic vtuntur Cardinales. arg. 3. de elect. venerabilẽ. §. obiectioni. ver. ꝙ autem. 3. de offi. ordi. irrefragabili. §. excessus. de for. compe. cum contingat. tum quia alius iudex non superest. 3. de ele. licet. in fin. in quo casu conceduntur, quæ aliàs non cõcederentur. vt ibi, & C. de decur. l. generali. lib. 10. ff. de ijs quæ in frau. cre. l. ait prætor. §. si debitorem. tum quia necessitas non habet legem. 3. de reg. iur. quod non est. tum quia non est verisimile, ꝙ Deo placuerit 3riua intellectus. ne videatur gregẽ suum & Ecclesiam sine pastore reliquisse. j. tit. prox. c. 1. Nec obstat secundum eum, ꝙ aliqui dicunt, ꝙ Cardinales sunt sine capite: hoc enim non est verũ: immo habent caput Ecclesiæ generale & ꝓpriũ, scilicet, Christũ: immo illud sentire ab hæresi nõ est longum, 22. dist. c. 1. & 2. & esset res mõstruosa de offi. ordi. quoniã in plerisque. Nec obstat quod dr̃ ex hoc posse schisma, scandalum, & vacationem diutinã suscitari: quia id posset esse verum, si indistincte concederetur: sed restringi debet ad necessaria vel vtilia Ecclesiæ seu reipublicæ: quibus omnino prouidendum est. 7. q. 1. scias. Cauere ergo debent ne nimis laxent habenas. ff. de offic. proconsul. nec quicquam. §. vbi decretum. & §. de plano. & §. seq. Præterea ad potestatem Cardinalis spectat vacante sede delinquentes anathematizare. 79. dist. si quis pecunia. & anathema mucro est episcopalis. 16. q. 2. c. 1. & maior pœna in ecclesia. 24. q. 3. corripiantur, in prin. vnde si possunt maiorẽ pœnam imponere, ergo & minorem. 3. de deci. ex parte 3. Itẽ canon dicit ꝙ epi Cardinales vacante sede vicem metropolitani obtinẽt. 23. dist. in nomine Domini. & exponi debet, id est, Papæ qui & metropolitanus est. 3. de offic. vicarij. & sua. nec alius posset Romanæ Ecclesiæ metropolitanus esse. nec debemus omnium quærere ius expressum: multa enim supplentur. quod patet de celeb. mis. cũ Marthæ. §. 1. & concedi oportet, ꝙ saltem illam iurisdictionem habet collegium, quam & legatus Apostolicæ sedis, quæ non expirat mortuo Papa. 3. de offic. lega. c. 2. eod. lib. non enim illa duraret, nisi collegium sedes Apostolica censeretur. & posset dici, ꝙ Cardinales habent potestatis plenitudinem habitu tunc inquãtum Romana Ecclesia censentur, quæ non moritur. 12. q. 2. liberti 2. 3. eo. lib. de rescrip. si gratiose. etiam si vnus tantum Cardinalis collegij superesset. 65. dist. si forte. 3. de postu. gratum. iurisdictionem vero habent in exercitio secundum modum superius dictũ. Quicquid Cardinales de facto obseruent, vĩ ꝙ vacante sede non debeant se intromittere, nisi de prouisione, & ijs quæ ad prouisionẽ pertinent: nisi ex grandi causa & imminenti periculo: per prædictam decre. 3. eod. lib. de elect. vbi periculum. §. idẽ quoque. Nec obstat si minora collegia possunt, ergo & illud: quia ob accelerandam prouisionem Ecclesiæ, in cuius tardatione imminet periculum, speciale quid statui debuit. & est si. 3. eod. lib. de hære. accusatus. §. sane. dic vt in cle. ne Romani. de elect.

h *Aliàs.*] scilicet etiam extra Cardinalatus officium.

Glos. seq. soluit quæstionem.

i *Excommunicationis.*] quia istius excommunicationis sicut superioris absolutionem sibi non reseruauit, intelligatur illam ordinarijs concessisse. de sen. excom. nuper. in antiq.

k *Obliuionem.*] si. 3. de testi. significauit. & cap. Albericus.

l *Similes.*] in æquali delicto similes sunt pœnæ. in Auth. vt fra. fil. in fi. coll. 9. grauius autem delictum, grauius vindicetur. 22. q. 1. non afferamus. Ioan. And.

---

bus, & prælaturis perpetuo priuantes eosdem, & reddẽtes inhabiles ad habenda, cunctis eorũ bonis mobilibus & immobilibus, iurib', & iurisdictionibus publicatis a. Contra natos b insuper & posteros dicti Ioannis spiritaliter & tẽporaliter duximus multipliciter procedendum, eorum † bonis & iuribus publicatis & confiscatis, ipsisque posteris dicti Ioannis per masculinam & femininã lineam descendẽtibus, indignis perpetuo redditis ad Cardinalatus honorem, & quælibet officia, beneficia, & ministeria in Ecclesia memorata vel eius curia: alibi c vero vsque ad quartam generationem. Omnem personam præsentem & futuram d cuiuscunque fuerit præeminentiæ, conditionis, dignitatis, aut status ecclesiastici vel mundani (etiam si foret sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis e) quæ ipsos Iacobum & Petrum, vel eorum alterum scienter & deliberate pro Cardinalibus habuerit f, & tenuerit, aut ad Cardinalatũ admiserit, seu votum eorum vel alicuius ipsorum suffragium in electione Romani Pontificis admiserit, aut in Pontificem Romanum elegerit, nominauerit, assumpserit, vel receperit: seu dederit in his vel ad hoc auxilium, consilium, vel fauorem, excommunicationis sententia duximus innodandũ, à qua (absque expressa licentia Romani Pontificis) non possit absolui, nec etiam per collegium Apostolicæ sedis, eadem sede g vacante, eamque prælatione, dignitate, statu, & honore ecclesiasticis omnino priuamus: nihilominus omnes, qui dictis Iacobo & Petro, aliàs h & natis dicti Ioannis fauorem præbuerint, vel auxilium in rebellione, vel schismate persistentibus, excommunicationis i sententia innodantes, Hæc & alia per nos facta in prædictis nostris processibus, & in litteris nostris bullatis super eis confectis contenta, hac constitutione perpetuo valitura ratificamus, cõfirmamus, & etiã innouamus, eandẽque † de nouo facimus de fratrum nostrorum consilio prædictorũ. Et vt dictorum malitia non inueniat successorẽ, & punitæ transgressionis exemplar retrahat alios ab offensa, ac in obliuionem k veritas veniens, non vagetur incerta: statuimus atque decreuimus †, vt & ipsa inuiolabiliter obseruentur: & quòd similes l excessus & culpæ pœnis similibus in posterum puniantur.

TITVLVS IIII.

De homicidio.

Innocentius quartus in concilio generali Lugdunensi.

Per assassinos faciens, vel tantum mandans aliquem interfici, tanquam ab omnibus diffidatus absque alicuius prolatione sententias incurrit excommunicationis & depositionis ab officio & beneficio. hoc dicit secundum Zen.

DE HOMICIDIO.

Dictum fuit supra de hæreticis & schismaticis, qui delinquunt in offensam fidei Christianæ: verum quia homicidæ maxime, de quibus in primo c. huius tituli committunt offensam in fidem Christianam, videlicet sũ infideles occidunt Christianos: ideo post rubricam præcedentem ponitur rubrica de homicidio.

Continuatio domini Heliæ.

---

† Aliàs itaꝗ eorum bonis & iuribus etiam confiscatis.

† Et facit ad nota. in cle. de hæreti. multorum. ad fi. in glos. hic parte. Ioa. And.

† Vide Potiorum, in sup. ex litteris. extra de consti.

† Vide quæ ibi nota. in glos. Io. And.

† Idẽ. Do. Philip. & Ioan. in c. cum non ignores. supra de præbend.

† Vide concilium Tridẽt. sessio. 25. de reforma. c. 5.

† In antiquioribus libris ita: eandemꝗ; de nouo, &c.

† Aliàs, decernimus.

Pro humani.] Et est præmittendum, q hanc decreoon glossarunt (quod constat) Inno. Ber. Petrus, & Abbas, qui tñ Innocentianas alias glossauerũt: Fran. autẽ & Boa. scripserũt, sed nihil vtile. Host. autem satis prolixe prosecutus est istã. & (vt dicit Host.) hoc procemium ponit quare Dei filius fuit incarnatus: quomodo & quare beatum Petrum reliquit ouium suarum pastorẽ: & quomodo summus Pontifex successor est Petri, & Dei locum in terris tenet. per quod sollicita cura Dominici gregis ad eum pertinet. Ioan. And.

¶ Istud capitulum est locale. Et diuiditur in tres partes. Primo ponit exordium. secundo: ibi, *Cum igitur*. ponit maleficium assassinorum. In tertia parte: ibi, *Sacri*. proferuntur plures pœnæ ꝯ istos assassinos.

Casvs. In quadam Montana eundo ad ciuitatem Romanã erant aliqui homines qui dicebantur assassini, infideles, dediti voluptatibus: qui non timebant mortem: vnde erant eõ plures, qui cum sciebãt Christi fideles euntes ad ciuitatem Romanã, mandabant istis assassinis, vt istos occiderent: q assassini multos Christianos occidebant: Romanus Pontifex volens obuiare huiusmodi malis, profert plures pœnas in istos assassinos, & illos qui eis mandabant, vt peregrini & alij Christi fideles euntes ad ciuitatem Romanã occiderentur. [*Nos*.] Innocentius iiij. [*Animarum*.] quia plures Christianos reperiebant indispositos, & in peccato mortali: ideo non solum occidebant corpora, sed etiam animas. [*Impetrare*.] id est, saluum conductum accipere à domino istorum assassinorũ: & istud erat in opprobrium Christianæ religionis, vt Christiani acciperent saluũ conductũ ab istis assassinis. [*Non sequatur*.] & sic punitur affectus, licet non sequatur effectus. [*Diffidatus*.] q a quilibet Christianus poterit ipsos diffidare, & bona sua occupare: & erit iustũ bellũ. Not. primo q redẽptio facta p Christũ, nõ cõcernit omnia animalia, sed tantũ humanũ genus. Not. scdo, q solus Petrus habuit à Christo generalẽ curã totiꝰ gregis. 21. dist. in nouo. Dom.

f ¶ *Accenderet*.] verbo, opere, & exẽplo. 8. q. 1. qui episcopatum. & c. seq. 43. dist. sit rector. [ſ. de vo. magnæ. §. 1. de sacra. vnct. cap. vnico. §. ad exhibendum. 11. q. 3. præcipue. Ioan. And.]

g ¶ *Immeriti*.] humiliat se, vt Aug. in canone dicens, Secundus locus gubernaculorum traditus est mihi, qui remum tenere non nouerã. 40. dist. ante omnia. in fin. Ioan. And.

CAP. I.

Pro † humani ᵃ redemptione generis, de summis cælorũ ad ima mũdi descendens, & mortẽ ᵇ tandẽ subiens temporalem Dei filius Iesus Christus, ne gregem sui pretio ᶜ sanguinis gloriosi redemptũ ascẽsurus post resurrectionem ad patrem, absque pastore desereret ᵈ ipsius curam beato Petro Apostolo (vt suæ stabilitate ᵉ fidei cæteros in Christiana religione firmaret, eorũque mentes ad salutis opera, suæ accẽderet ᶠ deuotionis ardore) commisit. vnde nos eiusdem Apostoli effecti (disponente Domino, licet immeriti ᵍ) successores †, & ipsius redemptoris locum in terris (quanquam indigne) tenentes, circa gregis eiusdem custodiam sollicitis excitati vigilijs ʰ, & animarum saluti iugis attentione cogitationis intendere summouẽdo noxia, & agendo profutura debemus ⁱ, vt excusso à nobis negligentiæ somno ᵏ, nostrique cordis oculis diligentia sedula vigilantibus, animas Deo ˡ lucrifacere sua nobis cooperante gratia valeamus. ¶ Cum igitur illi, qui sic horrenda inhumanitate, detestãdaque sæuitia mortem sitiunt aliorum, vt ipsos faciant per assassinos occidi, non solum corporum, sed mortem procurent etiam animarũ ᵐ: (nisi eos exuberans gratia diuina præuenerit, vt sint armis spiritalibus præmuniti ⁿ) ac omnis potestas tribuatur à Domino ᵒ ad iustitiam rectumque iudicium exercendum. Nos tanto periculo volentes occurrere animarum, & tam † nefarias præsumptiones ecclesiasticæ animaduersionis mucrone ferire: vt metus pœnæ, meta huiusmodi præsumptionis existat: præsertim ᵖ cum nonnulli magnates taliter perimi formidantes ᑫ, coacti fuerint securitatem ab eorundem assassinorum domino impetrare: sicque ab eo non absque Christianæ dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam suam: Sacri approbatione concilij statuimus, vt quicunque princeps, prælatus ʳ, seu quæuis alia ecclesiastica secularisve persona, quempiam Christianorum † per prædictos assassinos interfici fecerit, vel etiam mandauerit ˢ (quamquam mors ex hoc forsitan non sequatur) aut eos receptauerit ᵗ, vel defenderit, seu occultauerit, excõmunicationis ᵘ & de-

h ¶ *Vigilijs*.] ſ. in procemio istius libri. ſ. de offic. lega. c. 1.

i ¶ *Debemus*.] ad idem ſ. de priui. cum & plantare. in prin.

k ¶ *Somno*.] 86. distin. fratrem.

l ¶ *Deo lucrifacere*.] ſ. eo. lib. ď regul. nõ solũ.

m ¶ *Animarũ*.] qđ plus est. 22. q. 1. ꝓcipimus.

n ¶ *Præmuniti*.] Et ideo dat canon consilium, q nullus expectet in vltimis pænitere. de pæni. dist. 7. c. vlti.

o ¶ *A domino*.] Potestates igitur sunt à Deo. vnde Christus Pilato, Ioan. xix. Non haberes in me potestatem, &c. Et canon, Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. 11. q. 3. q resistit. Et vniuersitas nõ posset aliqua ratione constare: nisi tantus eã differentiæ ordo seruaret. 89. dist. ad hoc.

Additio. Illud qđ Christus dixit Pilato, Non haberes in me potestatem, &c. fm Arch. intelligendum est negatiue: quia nullam potestatem habebat super eum: quasi diceret, super me nullam potestatem habes: & si quam habes, illam habes à Deo. Inducit etiam illud ad Rom. 13. Omnis potestas à domino Deo est. 22. quæst. 1. cap. mouet te. §. sic etiam. siue iubẽte, siue sinente. 23. q. 1. quid culpatur iuxta fin. 2. q. 4. quæsitum. Ioan. And.

p ¶ *Præsertim*.] pro maxime.

q ¶ *Formidantes*.] probabiliter. maxime propter qualitatem assassinorũ, qui nõ timẽt mortẽ. & dicũtur esse del Vezo dela Montagna.

Additio. Iste est quidam baro Sarracenus: & prout dr, sunt illi sui serui ita nutriti, q parendo mandato domini sui credunt saluari. Et dicit Host. q multi Christiani principes per tales mortui sunt. Et dicit Archid. per hanc particulam probari decretalem non loqui de ijs, qui nõ sunt sub alicuius dominio: sed pro pecunia homines occidunt: qui vulgariter assassini dicuntur. facit pro eo littera, per prædictos. quæ sequitur. Ian. And.

r ¶ *Prælatus*.] etiam episcopus: quia decre. quia periculosum. de sen. excom. j. eo. lib. non eximit illos à pœna excommunicationis.

¶ *Glos. seq. recit. per obiect. & solutionem.*

s ¶ *Mandauerit*.] Si mandauit, ergo cogitatio non stetit in suis finibus: & ideo non est mirum si punitur: alias secus. de pę. dist. 1. cogitationis. mitius proceditur cum mandante in casu. j. eo. lib. de senten. excom. quicunque. vbi mandans & reuocans re integra, pœnam euadit. hic autem puto q etiam si reuocauerit re integra, pœnam incurrit, cum ex solo mandato iam prius ligatus esset. & ad hoc facit quod statim sequitur.

Additio. Quod ligatus esset ex solo mandato patet: quia hoc ipsum mandare est delictum consummatum. super quo vide quod dixi de illo qui cogitauit & aliquid egit: sed nõ perfecit, ad finem quæstionis quã posui j. de reg. iur. in pœnis. in Mercu. Ioan. And.

t ¶ *Receptauerit*.] tenentur receptatores, vt aggressores. C. de ijs qui la. occul. l. 1. & 2. pessimi enim sunt receptatores sine quibus delinquens diu latere non potest. ff. de rece. l. 1.

u ¶ *Excommunicationis*.] ex quo Papa non reseruauit absolutionẽ, puto q

¶ *Prima glossa diuidit.*

a ¶ *Pro humani*.] In tres diuide partes: In quarũ prima ponit procemium vsque: ibi, *Cum igitur*. ibi ponit horrendum assassinorum factum vsque: ibi, *Sacri*. ibi imponit pœnã multiplicem illis, qui per tales quemquam Christianorum interfecerint, mandauerint, receptauerint, defenderint, vel occultauerint. hoc facit.

b ¶ *Mortem*.] vere igitur mortuus est, & languores tulit, & dolores portauit. ſ. de cele. Mis. cum Marthæ. circa medium. fuit enim verus homo, de sum. tri. c. 1. ſ. de hære. cum Christus.

c ¶ *Pretio*.] vnde dicit canon, quis nos potest amplius amare, q̃ Christus, qui animã suã posuit pro ouibus suis? 23. q. 4. quis nos.

d ¶ *Desereret*.] Nota ꝯ prælatos se etiam ex nulla causa absentantes, qui non dimittunt vicarios: & sic dimittunt gregem suum sine pastore. & per hanc litteram satis patet quòd potestas Petri transiuit ad posteros; alias post Petrum sine pastore remãsisset Ecclesia, quod non est verũ, vt j. sequitur. Ad idẽ. 43. dist. c. 1. & idẽ potest hic argui circa collegium Cardinalium, cum vacat sedes, vt dixi ſ. tit. proxi. c. vnico. Ioan. And.

e ¶ *Stabilitate fidei*.] hac debemꝰ armari, vt 23. q. 1. nisi bella. in fi.

¶ De intellectu vide Albertinũ in repet. c. 1. de hæret lib. 6. adde multa huc spectantia per Antoniũ Capycium in decisione Neapolit. 151. incip Notarius Marcus.

¶ Videtur Ioãnes Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 2. c. 11. & 16.

† Assassinos & tam nefarias præsumptiones.

† Hæc autem quæstio probari debet, vt eleganter tradit Alexander cõsil. 1–1. & cõsilio vlt. lib. 1. & Felinus in c. ita quorundã. in principio extra de Iudæis.

puto q ordinarius possit absoluere. i. de sen. excom. nuper. ad hoc i. tit. proxi. c. vnico.

a ¶ *Libere.*] etiã illo nõ vocato si possideret. i. eo. lib. de pb. licet 2.

ADDITIO. Host. exponit, id est, non obstante appositione vel contradictione cuiusquam. Ioan. And.

tacitum. ad idem i. eo. lib. de elect. nullus. & c. indemnitatibus. in princ. & caute facit clericus si de hac protestatione confici faciat publicam scripturam. ad idem i. de simo. ex diligenti. in fi. de clo. excom. mini. proposuit. & quod not. de offi. delega. cum in iure.

h ¶ *Irrogari.*] In casu quo non debebat irrogari, habebamus casum i. eod. postulasti.

P *Ralatis.*] Primo ponit dictum, quod secundo probat per contrationem absurditatis t ibi, *Alioquin.*

CASVS. Aliquis laicus famosus latro surripuit clerico siue sacerdoti bona sua, & sic tenebatur ipse latro actione furti, quam clericus poterat intentare criminaliter vel ciuiliter: vnde ipse cleric⁹ deposuit querimoniam de ipso laico coram iudice seculari, non accusando directe ipsum laicũ, vel fm Dominicum de sancto Geminiano etiã accusando directe: sed protestando q solum tendebat ad recuperationẽ bonorum sibi surreptorum, non autem ad pœnam sanguinis: vnde iudex examinauit illud negotium, & per confessionem ipsius laici famosi latronis: siue per testes fide dignos & omni exceptione maiores sibi iudici legitime constitit, q ipse laicus commiserat sacrilegium, vel aliud crimen commiserat, quod erat dignum vltimo supplicio: ideo ipse iudex secularis eum condemnauit ad mortem, vt suspenderetur ad patibulum: verum clericus qui accusauit ipsum, sit effectus irregularis, licet expresse protestatus fuerit, q nõ tendebat ad pœnam sanguinis? Respondet Romanus Pontifex, q ipse clericus absque nota irregularitatis potuit talem laicum accusare coram iudice seculari: alias sequeretur q clerici non possent cõqueri de istis latronibus.

Nota primo q appellatione prælatorum non comprehenduntur inferiores clerici. Nota secundo q iudex potest pronuntiare etiam super iniuria de facto non inferenda. vide de sepult. in nostra. Dominicus.

[Margin: † Diffidare, quid sit præter doctores hic, vide Petrũ Godofredũ in Authent. Gazaros C. de hæret.]

[Margin: † Vide Decium cons. 169. & Felinũ in ca. affertur. extra de præsump.]

[Margin: † Præter doctores hic, vide Felinum in c. querelam. extra de iureiuran.]

positionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurrat sententias ipso facto: & illa libere[a] alijs per illos, ad quos eorum collatio pertinet, conferãtur. Sit etiam cum suis bonis mundanis omnibus tanquã Christianæ religionis æmulus, à toto Christiano populo perpetuo diffidatus†. Et postquam probabilibus† constiterit argumentis aliquem scelus tam execrabile commisisse, nullatenus alia excommunicationis, vel depositionis, seu diffidationis aduersus eum sententia requiratur.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Sine pœna irregularitatis possunt clerici de suis malefactoribus conqueri coram iudice seculari, etiam de criminibus ex quibus debetur pœna sanguinis, expresse protestando, quòd ad pœnam sanguinis non intendunt. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

PRælatis[b] † vel clericis quibuscunque, qui de laicis[c] suis malefactoribus querelam penes secularem[d] iudicem deponentes, petunt emendam[e] sibi fieri, & prouideri[f] ne contra eos talia de cætero præsumantur, protestando[g] expresse, quòd ad vindictam seu pœnam sanguinis non intendunt, imputari non debet: quamuis alias in tali casu de iure debeat pœna sanguinis irrogari[h], si iudex mortem illis inferat iustitia exigente. Alioquin si prælati aut clerici propter metum huiusmodi, quia iudex ad pœnam sanguinis posset† procedere, de suis malefactoribus taliter[k] conqueri non auderent, daretur plerisque materia[l] trucidandi eosdem, & ipsorum bona libere deprædandi.

[Margin: † Alias, possis]

¶ Idem.

¶ *Mandanti aliquem verberari secuta mors imputatur. hoc dicit secundum Zenze.*

CAP. III.

IS† qui[m] mandat aliquem verberari, licet expresse[n] inhibeat, ne occidatur vllatenus, vel membro aliquo mutiletur, irregularis efficitur, si mandatarius[o] fines mandati

¶ *Glo. seq. resi. per obiec, & solutionem.*

s ¶ *Iustitia.*] Idem si contra iustitiam, cum clericus non fuerit in culpa. & absit vt ea quæ propter bonum & licitum facimus, &c. 23. q. 5. de occidendis. & facit qđ dixi i. ne cle. vel mon. c. vlt. quod simili modo prouidit prælatis temporalem iurisdictionẽ habentibus. nec obstat j. c. proxi. vt ibi dixi.

ADDITIO. Et in decret. vlti. ne cleri. vel mon. Ioan. And.

K ¶ *Taliter.*] scilicet cũ expressa protestatione, vt dictum est supra.

l ¶ *Materia.*] hoc idem dicebatur in prædicto canone. 23. q. 5. vnum solum. in fine.

I *s qui.*] Ponit dictum cuius causas subdit: ibi, *Cum mandando.*

CASV. Ego clericus vel sacerdos concepi odium contra aliquẽ, volens de eo assumere vindictam, conueni cũ aliquibus familiaribus meis, vel cum alijs, vt ipsi eũ verberarent, tñ eis expresse inhibui, ne eum occiderent, nec membrum aliquod amputarent. Isti acceptauerunt illud mandatum damnatum, & eum taliter verberauerunt, q mors est inde secuta, vel detruncatio membrorum: vtrum sim factus irregularis? Videtur q non: quia illis inhibueram, ne eũ taliter verberarent q mors posset inde sequi, vel membri mutilatio. Non obstante ista ratione dubitandi respondetur, q nihilominus incurro irregularitatem: nam dedi operam rei illicitæ: ideo sunt mihi omnia imputanda quæ possunt sequi ex illa re illicita: quia debui cogitare q inde sequeretur mors vel mutilatio membri: Nam debui cogitare, q alius se defenderet, & q isti sunt animati contra ipsum, & inde eum taliter verberarent, q sequeretur mors vel mutilatio membri. Et istud verum: quia propter mutilationem membri sum effectus irregularis, si talis fuerit mutilatio, q inde facta fuerit separatio membri. Nam si quis clericus verberet aliquem intantum q reddat membrum inutile, nõ propter hoc efficitur irregularis, nisi fiat detruncatio alicuius membri. Quid si aliquis amputauerit alteri digitum: vtrum sit irregularis? Ista quæstio præsupponit aliam, videlicet vtrum digitus sit membrum hominis: Vnde dicendum secundum doctores, q digitus non est membrum, sed officium membri. ff. de statu ho. l. non sunt. §. partus. ideo si quis alicui amputat digitum, non propter hoc efficitur irregularis.

[Margin: † De intellectu vide Antoniũ Gomeziũ tom. 1. variar. resolut. c. 3. de homicidio nu. 18. ad. de Decio in c. 1. de offi deleg. & Alexandrũ consil. 14. lib. 2.]

Nota quòd quo ad pœnam irregularitatis paria sunt aliquem interficere, vel membris mutilare. & ad hoc clem. s. eod. tit. & ibi glo. quæ alleg. concor.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid declaret.*

b ¶ *Prælatis.*] Sine pœna irregularitatis possũt clerici de suis malefactoribus cõqueri corã iudice seculari, etiã de criminibus, ex quibus debetur pœna sanguinis, expresse protestando, q ad pœnam sanguinis non intendunt. Et emanauit hæc decret. ad declarationem eorum quæ not. 23. q. 3. Maximianus. & q. 5. vnum solum. & i. eod. tit. postulasti.

ADDITIO. Et ad quæstionem venerialem 11. & 14. eod. tit.

c ¶ *Laicis.*] Si enim de clerico vel ecclesiastica persona coram iudice laico conquereretur, habet locum pœna. i. de foro compe. si diligenti.

d ¶ *Secularem.*] poterunt etiam conqueri coram ecclesiastico iudice. i. de foro compe. cum sit. dic vt ibi.

e ¶ *Emendam.*] Licet iniuriam passus rancorem dimittere teneatur, non tamen emendam. 90. dist. si quis contristatus. de hoc 23. q. 4. si is qui.

¶ *Glos. seq. dat tria similia, & obiec. dupliciter soluit.*

f ¶ *Prouideri.*] Prouidet ergo iudex in futurum, sicut & in seruitutibus. ff. si ser. ven. l. egi. & l. harũ. sicut & in alimentis. ff. de lib. agno. l. si quis. §. alimenta. & circa futuras expensas. i. de procura. auditis. in fin. vbi de hoc. [Et j. de sen. excom. Romana. §. caueant. Ioan. And.] & i. de sepult. in nostra. licet dicat lex q tractus futuri temporis non spectat ad iudicem. ff. de vsur. l. 1. §. 1. illud enim locum habet in vsuris quæ sunt odiosæ, vel non spectat, ita q statim detur exactio. hic autem prouidebit statuendo pœnas comminando, vel pœnam malefactoribus imponẽdo, & sic metus pœnæ erit meta præsumptionis, & clericorum prouisio. i. cap. proximo.

[Margin: Iudex an possit prouidere circa ea quæ habent tractum de futuro.]

ADDITIO. Vide quod dixi in tex. Ioan. And.

g ¶ *Protestando expresse.*] Not. requiritur expressum, vbi nõ sufficit

¶ *Prima glossa dicit, quid declarat.*

m ¶ *Is qui.*] Determinat notata per Innocentium & Hostiensem supra eod. titu. ad audientiam. & per Hostiensem. eod. titu. Petrus.

ADDITIO. Guil. de hoc tractat in Specul. de lega. §. iuxta. vers. sed quæritur quando. sed non exprimit de illo, qui expresse prohibuerat. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens obijcit.*

n ¶ *Expresse.*] Per hoc videbatur non teneri: quia plus est expresse contradicere, quàm minime consentire. i. de bap. & eius effe. maiores. sed si non consentiens irregularitatem non incurrit. [Facit eod. tit. dilectus. &c. significasti 2. de cleri. pug. in duel. c. 2.] ergo multo minus expresse contradicens. Ioan. And.

o ¶ *Mandatarius.*] iste etiam tenetur. quod dic vt not. i. de senten. excom. mulieres.

a ¶ *Culpa.*] istud est regulare, q vbi culpa præcessit, quis tenetur de casu. quod dic vt plene not. s. eo. tit. sicut dignum. sicut & quando culpa præcedit, non excusat metus. ff. quod met. cau. l. si mulier. fallit in matrimonio. s. de spon. veniens 2. [Et per hanc litteram patet decre. locū nō habere in illo qui licite verberari mādabat.]

ADDITIO. Ista duo, scilicet culpa & mora, adstringunt ad casus; q sequuntur. C. de cond. ob tur. cau. l. fin. C. de cond. fur. l. 2. Io. Mona. hoc patet de commo. cap. vnico. de depos. c. 2. Ioan. And.

excedens mutilet vel occidat: Cum mandando in culpa [a] fuerit, & hoc euenire posse debuerit cogitare [b].

b ¶ *Cogitare.*] s. eo. de cætero. c. continebatur. ff. ad legem Aquil. l. q occiderit. §. in hac.

TITVLVS V.

De vsuris.

DE VSVRIS.

Continuatio domini Hel.

¶ *Dictum fuit supra titu. prox. de homicidio; verū quia vsurarius est homicida sui ipsius & animæ suæ, vt in c. 1. infra eod. iuncta glo. ideo post rubricam præcedentem ponitur rubrica de vsuris.*

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunensi.

¶ *Primo innouat & obseruari præcipit Lateranen. concilium contra vsurarios editum vsque ad versi. Et quia. Ibi præcipit omnibus dominis & vniuersitatibus terrarum, ne permittant alienigenas in terris suis conducere domos ad exercendum fœnus, vel conductas habere; & quòd aliquis eis ad hoc domos nō locet, vsque ad versi. Qui vero. Vbi imponit pœnam clericis contrafacientibus, vsq; ad versi. Cæterum. Vbi imponit pœnam laicis; & hoc facit vsque in finem. Ioan. And.*

V*surarū voraginem.*] Dicit Frāc. q hęc constitutio facta fuit propter Florentinos, Senenses, Pistorienses, Lucanos, Astenses: qui circuibant diuersas prouincias ad exercendum vsuras immoderatas: & quia per multos prælatos & principes recipiebātur, ideo hic prouisum. Ioan. And.

CASVS. Statutum fuit in concilio Laterañ. quod habetur in c. quia in omnibus. eo. tit. in antiq. q vsurarij manifesti in vita nō debent admitti ad communionem, & post mortem non debent admitti ad ecclesiasticam sepulturam. Item q rectores ecclesiarū parochialium non debent admittere oblationes talium vsurariorū manifestorum. Vlterius dr q clerici admittentes vsurarios manifestos ad communionem vel ad ecclesiasticam sepulturam, vel recipientes eorum oblationes, sunt suspensi ab officio suo. Sed vtrum puniantur alia pœna? Respondetur q sic, scilicet pœna maledictionis æternæ: quia peccant mortaliter: Mandat enim Papa illam constitutionem concilij Lateranensis obseruari sub interminatione æternæ maledictionis: hoc est, sub pœna peccati mortalis. Et sic presbyter admittens vsurarium manifestum ad communionem altaris, vel ad ecclesiasticam sepulturam, vel recipiens eius oblationes, peccat mortaliter. Sed vtrum sint alia remedia inuenta ad cōpescendum istud crimen vsurarum? Respōdeo q sic: nam vt cesset istud crimen vsurarum, statuit Romanus Pōtifex, vt nulla persona ecclesiastica siue sit collegium vel vniuersitas, vel etiam persona particularis admittat vsurarios manifestos, nec patiatur q ipsi exerceant vsuras in suis locis & terris, siue in eis collocent locum ad exercendum vsuras: immo clerici compellent tales vsurarios infra tres menses: aliàs incurrunt pœnas hic contentas: nam si sint epi, sunt ipso facto suspēsi. Si vero sint inferiores prælati, incurrunt sententiam excommunicationis, nisi eos expellant infra tres menses à suis terris. Si autem illæ terræ pertineāt ad collegium vel ad vniuersitatē ecclesiasticam, sunt interdictæ quousque fuerint expulsi dicti vsurarij. Sed quid de dominis temporalibus, vtrum temporalis dominus non debeat permittere tales vsurarios manifestos, vt ipsi locent domos in suis terris? Respondet q illud quod dictum fuit de sententijs suspensionis, interdicti, vel excommunicationis habet locum in personis ecclesiasticis: sed laici nō incurrunt illas pœnas ipso facto: veruntamen poterunt per ordinarios compelli, vt tales vsurarios à suis terris expellant: aliàs poterunt illos excommunicare. Et excommunicatio respectu laicorum non est canon latæ sententię, sed ferendæ, secundum communem opinionem: Nā dictio, *Cæterum.* est aduersatiua, quæ nō esset nisi sic intelligeretur. [*Alienigenas.*] id est, alios non oriundos de terris suis. [*Conducere.*] Et hic non prohibet quin vsurarius possit locare domum: dummodo non exerceat vsuras in illis terris: licet alibi per suos fautores exerceat. [*Cæterum.*] ponit qua pœna puniendi sunt laici, qui tolerant alienigenas exercere vsuras suas in sua iurisdictione. [*Ordinarios.*] id est, diœcesanos. [*Compescantur.*] id est moneantur & excommunicentur, vel etiam suspendantur. c. qui per censurā. de verb. signi. in antiq. Not. primo ex isto c. iuncto c. quia in omnibus. alleg. q recipiens vsurarium manifestum ad communionē altaris, peccat mortaliter. Idem est dicendum de illo qui vsurariū manifestum tradit ecclesiasticæ sepulturæ: vel qui oblationes suas recepit. vnde illud c. aggrauat pœnam illorum, qui admittunt manifestos vsurarios ad communionem altaris vel ecclesiasticam sepulturam, vel qui recipiunt eorum oblationem: quia dicit q peccant mortaliter. Et sic addit ad c. quia in omnibus. allegatum. Sed qualiter illud intelligitur; q clerici non debent recipere tales manifestos vsurarios ad cōmunionem? Aliqui exponunt, ad communionem, id est, non debent eis tradere corpus Christi. Alij dicunt, quòd non debent recipere ad communionem, id est, ad auditionem diuinorum seruitiorum, sed eos debent ab ecclesia expellere quando dicuntur diuina officia, sicut expelluntur excōmunicati. Dicit Panor. q iste intellectus est verus, & de iure procedit. Sed quæritur qui dicuntur vsurarij manifesti? Glos. dicit q vsurarius manifestus dr ille, qui de illo crimine fuit cōuictus vel confessus. & sic manifestum accipitur pro notorio notorietate iuris: quia notorium crimen dr, quando quis illud crimen fuit confessus indifferenter, vel de illo fuit conuictus. Vel dicendum est, q manifestus hic accipitur pro notorio notorietate facti: quia tenet bancam publicam ad vsuram & offert se cuilibet volenti recipere pecuniam sub vsuris. Not. ibi, *aderit.* q legislator debet subditis suis tollere libertatem delinquendi. quod est 9 plures, qui per statuta sua diminuunt pœnas à iure introductas pro delicto. Vnde talia statuta non debent valere: quia inuitant homines ad delinquendum. Nam quanto minores pœnæ pro delicto imponuntur, tanto homines habent maiorem libertatem delinquendi. Nota principalem effectum huius cap q habentes temporalem iurisdictionem, siue sint clerici, siue laici, non debent permittere, q in terris suis alienigenæ locent domos ad exercendum vsuras: immo si sciant tales iam conduxisse, debent expellere infra tres menses. Quid de indigenis? Respondet glo. q cum istud cap. sit pœnale, non se extendit ad indigenas, sed solū ad alienigenas. Rationē diuersitatis ponit glo. q indigenæ expellerentur cum maiori scandalo: nā eorū parentes scādalizarentur. Itē q alienigenæ non habent talem affectionem ad illos inter quos se collocauerunt: ita q inhumanius consueuerunt ab eis extorquere pecunias, q̄ indigenæ. Ex hoc tñ non sequitur quin aliæ pœnæ possint exerceri in indigenis: videlicet pœnæ c. quia in omnibus. eo. tit. in antiq. cap. cum tu. & c. præterea. eo. tit.

imponit pœnam laicis; & hoc facit vsque in finem. Ioan. And.

CAP. I.

V Surarum [c] voraginem [d], (quæ animas [e] deuorat, & facultates [f] exhaurit) compescere cupientes, constitutionem [g] Lateranensis † concilij contra vsurarios editam sub diuinæ maledictionis [h] interminatione præcipimus inuiolabiliter obseruari. Et quia quo [i] minor fœneratoribus aderit fœnerandi cōmoditas, eo [k] magis adimetur [l] fœnus exercendi libertas: Hac

† Lateranen. concilij sub Alexādro iij. cap. 25.

¶ *Prima glos. diuidit & summat.*

c ¶ *Vsurarum voraginem.*] Primo innouat, & obseruari præcipit Laterañ. cōcilium contra vsurarios editum, vsque ad vers. *Et quia.* ibi præcipit omnibus dominis & vniuersitatibus terrarū, ne permittant alienigenas in terris suis conducere domos ad exercendū fœnus, vel conductas habere, & quod aliquis eis ad hoc domos nō locet; vsque ad vers. *Qui vero.* vbi imponit pœnam clericis 9faciētibus, vsque ad vers. *Cæterum.* vbi imponit pœnam laicis. & hoc facit vsq. in finem.

d ¶ *Voraginem.*] lex dicit vsurarum dulcedinem, ff. de his quæ in fraud. credit. l. ait prætor. §. si quid in fraudem. vers. si vero.

Dulcedo dicitur in recipiente, vorago dicitur in soluente.

e ¶ *Animas.*] recipientium. & bene deuorat, animas ipsorum: quia prohibitæ sunt vsuræ in nouo & veteri testamento, & iure canonico. 14. q. 3. & 4. per totum. s. eod. per totum. & forte hodie iure ciuili secundum ea quæ not. s. eo. quia in omnibus.

Lucanus. Hinc vsura vorax, auidumque in tēpore fœnus. Io. And.

f ¶ *Facultates.*] soluentium. s. eo. tit. quanto.

g ¶ *Constitutionem.*] s. eod. tit. quia in omnibus. quæ prohibet vsurarios manifestos ad communionem altaris admitti: præcipit oblationes eorum non recipi: & in morte illis denegat ecclesiasticam sepulturam: & clericos contrafacientes punit. & j. de sepult. eos. in clement.

h ¶ *Maledictionis.*] id est, pœnæ æternæ, quæ pro mortali tantum debetur. 24. q. 3. Deus quando.

i ¶ *Quo.*] id est, quanto.

k ¶ *Eo.*] id est, tanto. sic s. de consti. cum M. in prin.

l ¶ *Adimetur.*] Nota q tollenda est occasio delinquendi. ff. de vsu fructu.

Occasio delinquendi tollenda est.

fructu, l. æquissimum. & vtilius esurienti panis tollitur, & c. 5. q. 5. non omnis. ad idem. ī. de cohabita. cler. & mulie. c. 1.

ADDITIO. Et ī. eod. lib. de statu mona. vnico. in fi. 1. respon. Io. Mona. alleg. C. de lati. lib. tol. l. 1. §. sed nec furandi. Archid. alleg. 14. q. 4. nec hoc prætereundum quoque. Ioan. And.

generali constitutione sancimus, vt nec collegium a, nec alia vniuersitas, vel singularis persona cuiuscunque sit dignitatis, conditionis, aut status alienigenas b & alios non oriundos de terris ipsorum publice fœnebrem pecuniam exercentes, aut exercere volentes, ad hoc domos in terris suis conducere, vel conductas habere, aut aliàs habitare permittant: sed huiusmodi vsurarios manifestos c omnes infra tres mēses d, de terris suis expellant e, nunquàm aliquos † tales decætero admissuri. Nemo illis ad fœnus f exercendum domos locet, vel sub alio titulo g quocūque concedat. Qui vero contrafecerint h, si personæ fuerint ecclesiasticæ, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi i, suspensionis: minores k vero personę singulares, excommunicationis: si autem collegium seu alia vniuersitas, interdicti l sentētiā ipso facto se nouerint incursuros. Quam m si per mensem animo sustinuerint n indurato, terræ ipsorum o (quamdiu p in eis iidem vsurarij commorantur) extunc q ecclesiastico subiaceant interdicto. Cæterū si laici fuerint, per suos ordinarios ab huiusmodi excessu, omni cessante r priuilegio, per censuram s ecclesiasticam compescantur.

Idem †.

Manifestis vsurarijs licet mandauerint vsuras restitui, ecclesiastica sepultura negabitur, nisi primo satisfiat: vel secundum formam huius decre. idonee caueatur. Sepelientes eos contra hanc constitutionem, Lateran. concilij pœnā incurrunt. Testamenta ipsorum aliter facta non valent, nec debet eis aliquis interesse, vel eos absoluere, vel ad confessionem admittere. hoc dicit. Io. An.

CAP. II.

QVAM.

Collegiū vnde dicitur.

a *Collegium.*] dictum à colligendo. & de hoc ī. eod. de elec. c. 1. de exces. præla. dilecta. ff. quod cuiusque vniuersi. l. 1. §. quibus.

Glo. seq. reci. per quæstionem rationis, secundo per q. quid si sit ciuis vel incola. tertio, quis dicatur oriundus. in fi. de differentia quinque verborum remittit.

1 Secundū Guliel. & Gar. & dicit Franci. se habuisse à compositoribus huius constitutionis apud Lugdunū. Io. And.

b *Alienigenas.*] hæc ergo constitutio nō extenditur ad indigenas 1 & tū illi sunt aliàs pœnis vsurariorum puniēdi. & potuit esse ratio: quia maius scandalum est in alienigena vsuras exercente, quàm in indigena: & minus scandalum in expulsione illius quàm illius: & magis consueuerunt vereri inter suos exercere fœnus, quàm inter extraneos: & ideo fuit magis prouidendum. & dato q̄ isti alienigenæ essent ciues vel incolæ, locum habet hæc constitutio in eis [secundum Guliel. idem Franc. & Ioan. Mona.] Et hoc forte voluit repetitio verbi, & alios non oriundos, vt dicamus alienigenas etiam si sint ciues vel incolæ, & alios etiam qui ciues vel incolæ non sunt. Oriundus autem de ciuitate dr̄ is, qui vel in vico ciuitatis illius ortus est. ff. ad municip. l. qui ex vico. vel etiam si pater eius inde originem duxit. C. eod. tit. l. assumptio. §. filius. & C. lib. 10. de municip. & origi. l. 1. & l. filios. Quæ autem differentia sit inter ciuem, municipem, accolam, aduenam, & incolam, not. ff. ad munici. l. 1. & C. de inco. l. ciues. lib. 10. [Archi. alleg. ff. de verb. signi. pupillus. §. incola. & §. aduena. & C. de la. lib. tol. l. 1. in princ. Ioan. And.

Aliàs

ADDITIO. Oriundus de ciuitate dr̄ qui ibi ortus est: vel cuius pater inde originem duxit. Non sic in auo: aliàs inquirendus esset ager Damascenus vbi natus est Adam, vt not. in præalleg. §. filius. & in præalleg. l. filios. & vide ī. eod. lib. de sepul. is qui. super glo. a. Ioan. And.

Glo. seq. reci. per quæstio. qui sint manifesti.

c *Manifestos.*] manifesti dicuntur illi de quibus notorium est de iure, vt quia confessi vel condemnati; vel de facto: vel quia habent operis euidentiam, quæ nulla tergiuersatione posset celari, vt quia tenet altare suum paratum. poterit autem eṗs eos publicare si conuicti fuerint, vel confessi coram ipso: vel si ꝯ eos fiat probatio testium: vel sint certa argumenta cum fama. ī. eod. cum tu. & cap. cum in diœcesi.

ADDITIO. Et hoc dicit Archid. sufficere quo ad constitutionē istam per eadem iura. dat simile in hęreticis. de hære. excōicamus. §. 5. & in adulterio. ī. de adult. maritis. Ioan. And.

d *Tres menses.*] ergo tempus duorum mensium quo tempore publicationis regulariter ligat constitutio. de hoc. ī. de postu. cap. 1. interdum augetur, interdum diminuitur, vt hic, & ī. eod. lib. de præben. cum singula. de hoc. ī. in fi. lib. super data.

Glo. seq. dat tria similia, reliquam per quæstionem.

e *Expellant.*] sic doctor monachum audientem leges vel physicā de scholis suis expellere debet. ī. eo. ne cle. vel mona. c. 1. in fi. sic & lenones debent de ciuitatibus expelli. in Authen. de lenonibus. §. sancimus igitur. colla. 5. & leprosi. de coniugio lepro. c. 1. & propter simplicem alicuius denuntiationem non debet dn̄s terræ eū qui dr̄ esse talis, expellere: sed tunc debet inquirere: & si verum esse repererit, expellere. ī. de offi. ordi. cap. 1. ff. de offi. præs. l. præses. prouideat autem in his conscientiæ suæ. fi. ī. de hære. cap. vlt.

ADDITIO. Dicit Clericus Pisanus q̄ permitti posset bānum, q̄ omnes fœneratores alienigenæ infra certam diem exirent terram sub certa pœna. alleg. de clandest. despon. cum inhibitio. qui ma. ac. poi. qui in tua. Ioan. And.

f *Ad fœnus.*] quid ergo si aliquis locauit domum alicui vsurario quem vsurarium ignorabat: vel non locauit ad exercendū fœnus? Dic q̄ probabilis ignorantia illum excusabit. ff. loca. si quis ignorans. ī. de sent. excom. si vero 2. & c. in audientia. in dubio tamen præsumuntur ad hoc cōducere, si consueuerunt vsuras exercere 2. ff. de accusa. l. si cui. quia semel malus, & c. ī. de reg. iur. semel. & ex quo scit, debet eum repellere. ī. de loca. propter. quia peruerse conuersantur in ea, vt ibi, &c.

a Secundū glo. secundum Phil. si scienter locet vsurario, non poterit eū expellere. idē si mere tricibus. vide nota. in l. non aliter. ff. de vsu & habita. tamē expellent cicius an honestas istas personas. Pau. in l. nullus. C. d sum. tri. Sal. Bal. l. milites. C. loca. Pont.

Glo. seq. exemplificat, prorogat, in q. arg. negans, & ponit opi. Guli.

g *Titulo.*] puta pignoris, commodati, depositi, precarij & huiusmodi: & idem si sine vllo titulo illum ibi sineret esse. 45. dist. recedite. sed si vendit, donat, vel permutat, non videtur habere locum hæc constitutio per verbum, cōcedat: quod solus vsus concessionem, non dominij trāslationem notare videtur †. Sed Gul. dixit idem si manifeste apparet, q̄ ad exercendum fœnus vult accipere: quia præsumitur etiā in fraudem agi. ī. de pigno. illo. & de empt. & vend. ad nostram. nam verbum concedo, est generale: & accipitur secundum naturam contractus cui adiicitur. arg. ff. loca. l. si vno. & hi etiam sunt tituli ff. & C. pro emptore. & pro donato.

† Aliàs ita: idem in eodem.

1 Ad idem relatiuum alio, vnū dicas † ampliet per illud, quocūque. facit qđ not. ī. eo. lib. de reli do. c a. vnico. sup verb cæterorum. Io. And.

ADDITIO. Hoc quod tenet Gul. placet Archi. qui dicit q̄ idē tenuit Io. de Gersona magister suus. Ioan. And.

h *Contrafecerint.*] scilicet talibus locando, vel permittendo habere domos conductas, vel non expellendo infra tres menses. nec obstat verbum, contrafecerint. quia & qui non facit, facere videtur. ff. de reg. iur. qui non facit.

ADDITIO. Concor. ī. eod. lib. de hæret. vt inquisitionis. §. vlti. in princ. Ioan. And.

i *Episcopi.*] nisi fuissent expressi, non incurrerent hanc pœnam. ī. de sen. excom. quia periculosum.

k *Minores vero personæ.*] repete ecclesiasticæ.

l *Interdicti.*] in vniuersitatem enim vel collegium non fertur excommunicationis sententia, ne contingat innoxios irretiri. ī. de sent. excom. Romana. §. vniuersitatem.

Excommunicatio nō fertur in collegium.

m *Quam.*] intellexit Gul. sententiam excommunicationis, suspēsionis, & interdicti.

n *Sustinuerint.*] scilicet prælati, singulares personæ, collegium seu vniuersitas.

o *Ipsorum.* scilicet prælatorum, clericorum, collegiorum, seu vniuersitatū: & dic, idest ipsorū iurisdictioni subiectæ: & sic punitur alter pro alterius delicto. qđ dic vt 1. q. 4. in sum. 24. q. 4. in sūma.

ADDITIO. Quod hic not. Gar. & Io. Mona. Ioan. And.

p *Quamdiu.*] illis ergo recedentibus cessabit interdictum. 81. dist. si qui. de hoc ī. de ma. contra. c. vlt. ī. de spon. non est.

q *Extunc.*] extremum tempus mensis designat. ff. de cond. & demon. l. si is. §. si ita. Ioan. And.

r *Cessante.*] sic ī. de hæreti. ad abolendam. in fi. C. vbi de crimi. agi opor. Authen. qua in prouincia. reatus enim omnem honorem excludit. C. vbi sena. vel cla. l. 1. de priuileg. c. 1.

s *Censuram.*] ī. de verb. sig. quærenti, sed quia à capite edenda est ratio. ff. de eden. l. argentarius. §. 1. & quia pati debet quis legē quam ipse tulerit. ff. quod quisque iuris. l. 1. ī. de consti. cum omnes. hanc constitutionem primo debebat in sua curia facere obseruari. decet enim eum secundū leges a viuere. C. de legi. digna vox.

ADDITIO. Secundum Gul. qui alle. quod de Christo legitur, q̄ legem quam dederat, carnaliter impleuit. 15. q. 8. c. ideo. §. si ergo. circa medium: subdit q̄ sæpe subditi conqueruntur, q̄ alligantur eis onera importabilia, quę imponentes, digito suo tangere nolūt. 26. q. 7. alligat. Ioan. And.

a Videtur Chardū in 13 decretorum c. 6. & B. Thomam. 1. 2. q. 95. art. 5.

QVamquam.] Tres partes secundum Gar. & Ioan. Mona. primo prouidet quando sint sepeliendi vsurarij manifesti. secundo: ibi,

do: ibi, *Omnes*. punit facientes contrarium. Tertia: ibi, *Nullus*. ponit duas prohibitiones, & irritat testamenta.

ADDITIO. Et dicit Boati. ꝙ præcedens respicit alienigenas: ista vero omnes. Dic secundum Fran. ꝙ decre. præcedens prouidit ne exigantur vsuræ: ista prouidet vt exactæ restituantur. Et subdit ꝙ hæc constitutio, vt thesaurus est obseruanda, per quam ad restitutioné vsurarú indirecte vsurarij compelluntur. & repete qđ dixi ̄s. eod. lib. de foro compe. Romana. §. con trahentes. in prin. Ioan. And.

Supple, vel effectus ideo sit cautum, dicit Io. An. Do. aduocatus ne in isto casu simpliciter formet articulum, ꝙ mutuauit ad vsuras: q. in mutuantibus tantum, nisi probentur recepisse, tex. non loquitur. faciunt no. in. in fi. ̄s. ti pro xi. c. 1. & promissio de dando non concludit dationem. 1. q. 1 eos. Fonta.

quam[a] vsurarij manifesti[b] de vsuris, quas receperant† satisfieri[c] expressa quantitate vel indistincte[d] in vltima voluntate mandauerint[e]: nihilominus tamen eis ecclesiastica sepultura denegetur[f], donec de vsuris ipsis fuerit (prout patiuntur facultates[g] eorum) plenarie satisfactum: vel illis quibus[h] facienda est restitutio: si præsto[i] sint ipsi, aut alijs qui eis possint acquirere[k], vel eis absentibus loci ordina-

Pro intellectu istius cap. est præsupponendum quod habetur in cap. præterea. & in c. quia in omnibus. eod. tit. in antiq. videlicet ꝙ vsurarius manifestus non debet tradi ecclesiasticæ sepulturæ: secus si vsuras restituerit, vel restitui mandauerit in testamento.

CASVS. Titius vsurarius manifestus veniens ad mortem, in testamento suo ante mortem præcepit hæredibus suis, vt ipsi restituerent vsuras illis personis, à quibus eas acceperat: deinde mortuus est: eo mortuo hæredes sui voluerunt eum tradere seu tradi facere ecclesiasticæ sepulturæ: dicebant creditores vsurarij, à quibus ipse Titius acceperat vsuras, ꝙ erat sibi deneganda ecclesiastica sepultura, donec & quousque ipsi hæredes restituissent vsuras, quas Titius defunctus acceperat, dubitatur quid iuris sit: Vnde consultus Papa rñdet, ꝙ ipse defunctus non debet sepeliri neque tradi ecclesiasticæ sepulturæ, donec sui hæredes tradant & restituant vsuras illis personis, à quibus fuerunt extortæ. vel præstent cautionem cú fideiussoribus vel pignoribus: & sic reddant creditores certos de pecuniis recuperandis & habendis. Sed quibus præstabitur ista idonea cautio? Rñdet ꝙ illis à quibus fuerunt extortæ vsuræ, si sint præsentes. sed quid si sint absentes? Respõdet ꝙ tūc præstabitur ista cautio epõ vel eius vicario; vel rectori ecclesiæ parochialis, qui stipulabitur pro absente de vsuris restituendis: ita ꝙ absenti acquiretur actio ac si ipse præsens stipulatus fuisset vsuras sibi tradi. Sed vellem informari, quam summam debebit continere ista cautio? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: Aut certum est quantum à quolibet est receptum pro vsuris: & tunc illud debebit continere ista idonea cautio: puta promitto restituere tali decem scuta, quę talis pro quo fideiubeo accepit pro vsuris: & tali quinque scuta: & sic de cæteris: Aut non est certum quantú à quolibet fuit receptum pro vsuris: tunc cautio ista debet cõtinere summam ad arbitrium epi vel vicarij, vel rectoris ecclesiæ parochialis: & debet scribi quot annis ipse exercuit vsuras, & quantum singulis annis potuit accipere pro vsuris. Saluo, ꝙ si appareat plus vel minus receptum fuisse pro vsuris, illud plus vel minus restituetur. Postea statuit, ꝙ nullus vsurarius possit testari: nec aliquis intersit eorum testamentis, nisi facta fuerit satisfactio vsurarum, vt dictum est. [*Seruo publico.*] id est, notario. [*Arbitrio.*] si male arbitrentur dictæ personæ, tunc tenentur de malo arbitrio: & male arbitrantes de suo restituere tenentur. [*Subiacere.*] non intelligitur ꝙ si religiosi admittant vsurarium ad ecclesiasticam sepulturã, ꝙ ipsi sunt priuati communione altaris: sed ipsi incurrunt pœnas suspensionis & excõicationis editas per cap quia in omnibus. eo. tit. in antiq. vt istud cap. addat ad illud cap. quia in omnibus. videlicet, ꝙ si vsurarius ordinauerit vsuras restitui, non debet sepeliri, nisi prius præstita cautione cum fideiussoribus vel pignoribus. [*Nullus intersit.*] in testamento vsurariorum. Not. primo, ꝙ hæc decre. non habet locum nisi in manifestis vsurarijs. Not. secundo ꝙ indistincta dr̃ dispositio, quæ fit in genere, non expressa certa specie. ad hoc de reg. iur. c. 1. eod. lib. Dominicus.

Prima glo. summat.

a *Quamquam.*] Manifestis vsurarijs licet mandauerint vsuras restitui, ecclesiastica sepultura negabitur, nisi primo satisfiat: vel secundum formam huius decre. idonee caueatur. Sepelientes eos cõtra hanc constitutionem, Lateraň. concilij pœnam incurrunt. Testaméta ipsorú aliter facta nõ valẽt, nec debet eis aliquis interesse, vel eos absoluere, vel ad cõfessionem admittere. hoc dicit. Io. An.

Glo. secunda de q. remittit, & soluit.

b *Manifesti.*] qui dicantur vsurarij manifesti, dixi ̄s. c. proxi. Tamen quo ad casum nostrum satis posset etiam dici manifestus, si coram sacerdote & testibus publice fatetur[2] se vsurarium, & vsuras restitui mandat: si forte libros rationum tradens secundú Guli. [ad quos edendos cum de vsuris agitur, hodie cogi potest per clem. ex graui. eod. tit. §. cæterum. vide quod dicã. j. super glo. antepen. Ioan. And.]

Idem si coram notario. Phil. Fonta.

Quia aliud ũ clandestine. Philip. Fõ.

ADDITIO. Vsurarius potest dici manifestus. si fatetur se vsurarium publice corã testibus & sacerdote, qui est iudex illius, quo ad respiciendum forum animæ. de pœn. dist. 1. quẽ pœnitet. vltra medium. versic. quare qui. & distin. 6. cap. 1. vltra medium. versi. caueant. 22. quæstio. 3. absit.

c *Satisfieri.*] debet autem satisfieri ei à quo pecunia est extorta, vel eius hæredi; illis non extantibus, [vel non petentibus, vel non curantibus] pauperibus erogabitur. ̄s. eod. cum tu. & c. Michael. dicit tñ Guil. ꝙ hoc casu debet publice proponi edictum in locis à quorum incolis sunt extortæ, quòd omnes à quibus extortæ sunt, veniant: & si aliqui appareant, quibus fides est adhibenda, potius restituetur illis, quàm pauperib⁹ erogetur. ad hoc facit de homicid. sicut dignum. §. eos.

d *Indistincte.*] id est, non expressa aliqua quantitate: quia mandauit in genere restitui quæcunque extorserat per vsurariam prauitatem.

Glo. seq. primo ponit quod dedit causam constitutioni: secundo de vsurario non mandante notat duo.

e *Mandauerint.*] dicebat Lateraň. concilium. ̄s. eod. c. 3. ꝙ vsurarij si in hoc peccato decedebãt, non admittebantur ad ecclesiasticam sepulturam: ex quo autem mandauerant de restituendo, non decedebant in illo peccato: & sic non habebat locum pœna constitutionis. huic ergo elusioni[3] prouidit hic Gregorius. Et scire debes, ꝙ dato ꝙ vsurarius de restituendo non mandet: hæres nihilominus restituere tenetur ̄s. eod. tua nos. vbi de hoc: etiam si ad hęredem de vsuris nihil peruenerit: tenetur tamen inquantum se extendũt vires hæreditatis. quod dic ut 12. q. 2. eps qui filios. ̄s. de sepul. c. vlti. si autem vsurarius restitui non mandet, licet hæres paratus sit restituere: denegabitur illi sepultura, cum in peccato decesserit: nisi aliàs de mortui contritione appareret. 26. q. 6. qui recedunt. ̄s. de sent. excom. à nobis 2.

3 Dicebat hic Gul. ꝙ isti fœneratores ã Tusciã dicebant, ꝙ solũ vltimus de genere damnabitur ex quo omnes ꝓdecessores mandauerũt vsuras restitui. Io. And.

ADDITIO. Hæres vsurarij tenetur secundum vires hæreditatis, & non vltra: si fecit inuentarium. C. de iure delibe. scimus. & in Authen. de hære. & fal. § hinc nobis secundum Guli.

Glo. seq. notat, inducens duo iura: secundum dupliciter obiicit & sol.

f *Denegetur*] est ergo hic opus facto, scilicet restitutione vsurarum in cautione. nec satis est hic bene velle. 86. dist. non satis. quia & verba sunt cum effectu intelligenda. ̄s. de cle. non resi. relatum. Sed nonne qui mandat, soluere videtur. ff de solu. l. qui mandat. ergo mandatum hoc sufficere deberet? sed illud locum habet facta solutione per mandatarium: qui enim per alium facit, per se facere vĩ. j. de reg. iur. qui per alium. sed videtur ꝙ ex quo ille [de quo loquitur tex. qui scilicet mandauit vsuras restitui] peccatum confessus est: & sic diuino iudicio iam relictus, sepultura priuandus non sit. 50. dist. ponderet. ibi, peccator in quacunque die, &c. sed imponitur hæc pœna, nõ ꝙ de salute ipsius desperetur propter hoc: quia sepultura nec prodest[4] nec nocet quo ad Deum. ̄s. de sepul. sacris. & est sim. ̄s. de rap. super eo.

4 Similis glo. in c. felicis. de torneamẽt. & in c. super eo. de rapto. intelligẽ tamen eam prout docet B. Augustin⁹ in libro de cura pro mortuis gerenda, & B. Thomas lib. 4. sent. dist 41 q. 2. art. 3. q. 1.

Glo. seq. declarat textum: secundo quærit, opinionem ponit, & soluit.

g *Facultates.*] paupertas igitur excusat. quod verum est, si sit nota. ̄s. eo. cum tu. vnde si nihil potest restituere, nihil restituat: si partem, illam restituat. [Et totam, non habita ratione ne egeat, vt no. eod. tit. cum tu. in glo. antepen. & ibi dixi qui concordant illi glo. quod hic Archid.] Vnde prius deducentur vsuræ tamquam æs alienum, quàm soluantur legata: & alia quæ relicta sunt titulo lucratiuo. intelligitur enim hæreditas ære alieno deducto. C. de leg. l. si vniuersæ. Quæri solet an hęres vsurarij, quando hęreditas non sufficit, satisfacere debeat primo venientibus? Dixit hic Gul.[5] ꝙ non: immo fiet eis & alijs satisfactio pro rata vnumquenque contingẽte. argu. ̄s. de solu. relatum 2. in fi. ff. de pact. l. si plures. satis videretur hoc casu haberi debere considerationem temporis, vt ille qui prius soluit vsuras, recipiat quod suum est integraliter: & sic de singulis secundum regulam. j. de reg. iur. qui prior. cum illorum par sit causa, vt ibi dixi. & in hypotheca hoc cõsideramus. C. qui pot. in pig. ha. l. si fundus. sed videntur esse bona vsurarij hypothecata. ̄s. eod. cum tu. [Et not. ̄s. eod. tua. in prima glo. Io. And.]

5 Idem Clericus Pisanus, & Archidia.

h *Vel illis quibus.*] tolle hic litterã, quæ est j. bene per 12. lineas: ibi, idonee de restitutione facienda sit cautum illis, quibus, &c. vsque, de ipsa parochia. postea accipe quod est infra, aut seruo publico de ipsius ordinarii mandato. deinde redeas, supra quibus quidem, &c.

i *Si præsto.*] id est, præsentes.

Glossa sequens primo exemplificat: secundo quærit. argu. pro & contra. & sol. distinguendo.

k *Possint acquirere.*] vt serui proprij filij in potestate patris, serui in quibus habemus vsum fructum, serui alieni bona fide possessi, & liberi homines. quos bona fide possidemus vt seruus. Insti. per quas perso. nobis acqui. per totum. ff. de acq. rerum do. l. acquiritur. Sed nunquid procurator domino absente hanc personalẽ obligationem acquiret? Et videtur ꝙ sic: quia procurator qđ ex re domini acquirit, domino acquirit. ff. de procu. l. procurator. In contra-

rium

rio a, aut eius vices gerenti, siue rectori parochiæ b, in qua testator habitat corā aliquibus fidedignis de ipsa parochia c (quibus quidē d ordinario, vicario & rectori prædicto modo, cautionem huiusmodi eorum nomine liceat præsentis constitutionis auctoritate recipere: ita quòd illis e perinde f actio acquiratur) aut seruo g publico de ipsius ordinarij mandato h idonee i de restitutione facienda sit cautum. Cæterum si receptarum vsurarum sit quantitas manifesta, illam k semper in cautione prædicta exprimi volumus: alioquin l aliam recipiētis cautionem huiusmodi arbitrio moderandam: ipse tamen scienter non minorem, quàm verisimiliter creditur, moderetur: & si secus fecerit, ad satisfactionem residui teneatur m. ¶ Omnes autem religiosos, & alios, qui manifestos vsurarios contra præsentis sanctionis formam ad ecclesiasticam ausi fuerint admittere sepulturam, pœnæ n Lateranensis concilij contra vsurarios promulgatæ statuimus subiacere o. ¶ Nullus manifestorum vsurariorum testamentis intersit, aut eos ad cōfessionem admittat, siue ipsos absoluat p: nisi de vsuris satisfecerint, vel de satisfaciendo † pro suarum viribus facultatū præstent (vt præmittitur) idoneam cautionem. ¶ Testamen

† Alias, satisfactione

rium videtur. Si enim procurator pro pecunia domini quam mutuat, fideiussores recipit, domino non acquiret personalem contra fideiussorem: nisi dominus sit priuilegiata persona. ff. si cer. pe. l. pecunia. Item si procurator stipulatur de euictione, non acquirit. ff. de acq. pos. l. possessio quoque. §. & si possessio. Dixit Gar. ‡ sic distinguendū: aut procurator stipulatur in iudicijs, aut in contractibus: Si in iudicijs, semper acquirit dño absenti vtilem. ff. de procur. l. si procurator. Si in cōtractibus: aut præsente domino, aut absente: Si præsente, acquirit vtilem. ff. de ver. obl. procuratori præsenti. Si absenti, aut ex re domini, vt quia stipulatur pensionem domus domini, & tunc acquirit domino vtilem. ff. de procur. l. quod procurator. Si autem extra rē domini, aut dominus est persona priuilegiata, vt miles, pupillus, vel adultus, & tunc acquirit vtilem. ff. si cert. pet. l. si pecuniam. Aut nō est dominus persona priuilegiata: & tunc domino nil acquirit, sed tenetur per actionē mandati cedere actionem. ff. de acqui. possess. l. possessio quoque. §. & si possessio Et dicitur procurator tunc ex re domini stipulari, quando accessoria prouenientia ex re dñi stipulatur, vt pensionem domus, fructus, & similia. Extra rē, quando stipulatur ipsam rem, vel aliquid extraneum non proueniens ex re. in hoc ergo casu secundum eum cum stipuletur rem ipsam principalem dño debitam, scilicet vsuras: quæ licet sint accessoriæ quo ad recipiētem, quo ad soluentem & postea repetentem sunt ipsa res principalis, quæ sunt ipsa res debita repetenti: procurator non acquiret dño, per d. l. possessio quoque. §. fin.

‡ Et post eum Ioan. Mona Guliel. remittit ad not. in prędi. l. quod procurator. ff. de procura. & in Specu. de procura. §. vt autem. vers. & nota quod large. Ioan. And.

ADDITIO. In fructibus de quibus loquitur hæc glo. quin procurator possit illos stipulari dño, non dubitatur. Sed de pensione quæ non germinat, sed ex ɔ̃ctu debetur, communiter legistæ contra: nisi in subsidium. alleg. ff. de insti. l. 1. & de exer. l. 1. § sed ex contrario. & idem Franc. Accursius in l. Iulianus aliàs, inter eum. § si procurator. ff. de act. emp. simile quod scripsi de deci. pastoralis. super 1. glo. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. soluit duo dubia: scilicet de quo loco, & quo ordinario.*

Ordinarius quis dicatur.

a ¶ *Loci ordinario.*] intelligas de loco in quo degit vsurarius. Et per ordinarium intelligas epm de iure: licet idem in Decano, archipresbytero, vel abbate: qui aliàs de consuetudine iurisdictionem haberet in spiritalibus, secundum Guli. & vide quod scripsi de testa. cap. Ioannes. super ver. diœcesanum. Et non est mirum si per ordinariū vel eius vicarium actio acquiratur, cum etiam si ipse det aliquem qui recipiat cautionem, vtilis actio acquiratur per illum. ff. rem pupil. sal. fo. l. 3.

¶ *Glo. seq. alleg. concor. reddit rationem, & prorogat.*

Rector parochialis dicitur publica persona.

b ¶ *Parochia.*] sic ȷ̃. de conuer. coniu. dudum. Est enim illa publica persona. 1. dist. ius publicum. & quod dicit de rectore parochiæ in qua testator habitat, intelligas idem multo fortius de rectore parochiæ illius, cui faciēda est restitutio: ei enim acquirit, cum quasi iudex & minister suus sit, secundum Gar. [Io. Mona. & Archi.] ff. de in ius voc. l. cum pro quo.

c ¶ *Parochia.*] quia magis creditur indigenis notis, quàm extraneis ignotis. in Authen. colla. 6. de testi. §. si vero ignoti. ȷ̃. de elec. postquam. & erunt saltem duo. ȷ̃. de reg. iur. pluralis. vt per eos si opus fuerit, cautio probari possit.

ADDITIO. Dicit Archid. ꝙ sint de parochia. non putat de substantia, sed de bene esse: vnde sufficiet ꝙ sint idonei: allegat ad hoc 4. q. 3. c. si testes. § ad fidem. 3. q. 9. cap. testes. § si debitum. & quod not. 3. q. 5. canonica. in 1. glo. Ioan. And.

d ¶ *Quibus quidem.*] Interpositio est, quæ circa tabellionem non ponitur: quia de illo non dubitabatur.

e ¶ *Illis.*] à quibus scilicet vsuræ fuerunt extortæ, vel eorum hęredibus, vel successoribus.

f ¶ *Perinde.*] id est, ex tali stipulatione: aliàs perinde, scilicet ac si ipsi idem stipularentur.

Tabellio dicitur seruus publicus.

g ¶ *Seruo publico.*] id est, tabellioni, sic dicto, quia publicum exercet officium, non ꝙ sit seruus. C. de tab. l. generali. lib. 10.

ADDITIO. Concor. ff. de adop. non aliter. & ff. de mag. con. l. 1. §. pen. cum concor. Ioan. And.

h ¶ *Mandato.*] Ergo tabellio hoc casu non acquirit actionem extraneo ex sua stipulatione, nisi eam faciat de ordinarij mandato. & idem videtur dicere antiqua lex. ff. rem pup. sal. fo. l. 2. ibi, profecto dicemus seruum publicum apud prætorem stipulari debere.

¶ *Glo. seq. primo soluit duo dubia, quæ cautio sit idonea, & quid si idoneā dare non potest: secundo soluit: tertio soluit alia duo dubia.*

i ¶ *Idonee.*] Nomine idonee, pignora vel fideiussores intellige. ff. manda. si mandato Titij. §. fin. aliàs verbū, cautionis, nudam promissionem designat. C. de verb. sign. sancimus. si autem pignora vel fideiussores dare non potest, iuret se pignora vel fideiussores dare nō posse, & se facturū quod cauet. C. de episco. & cler. in Authen. generaliter. supra de dona. inter virum & vxo. per vestras. insti. de satisda. §. sed hodie. infra de sen. excom. c. vlti. §. illis enim. hoc maxime quādo sic est verisimile eum scilicet aliam dare non posse. Sed cum soluentes vsuras habeant actionem ad repetendum: quare sic sollicitus fuit hic Papa prouidere illis per cautionis remedia? Sol. ideo vt haberent plura auxilia. ff. de libe. leg. l. 3. Item quia magis sunt securi per fideiussores vel pignora. ff. qui satisd. cogan. l. 1. & sit hoc non tantum in fauorem illorum, quantum in odium vsurariorum. Et scire debes. ꝙ si recepta huiusmodi cautione nomine eorum quorum interest, vsurarius manifestus vsuras repetit, non audietur. ȷ̃. eod. quia frustra. Et posset in animarum fauorem episcopus istas vsuras recipere, & soluere illis à quibus iste petitor extorserat. [Alleg. Ioan. Monac. ff. de nego. gest. si liber homo. in fin. de pigno. act. l. solutum. § solutam.] Et idem secundum Gul. & Gar. ‖ si non esset manifestus, & hoc probare possēt petitorem, scilicet vsurarium. si autem iste vsurarius qui sic satisdedit, conualuit: tenebitur ex satisdatione secundū eos: quia & si nō satisdedisset, teneretur. ȷ̃. eod. cum tu. & si petitor esset notorius vsurarius, etiam si hæres non exciperet, dixerunt prædicti doctores ꝙ ex officio suo iudex eum repellet. supra de excep. exceptionem. ff. de postu. l. quos prohibet. secus si notorius vel manifestus non esset.

‖ Idē Bernar. eo. tit. quia frustra. ad finem. 2. gl. Ioan. And.

k ¶ *Illam.* scilicet quantitatem manifestam.

¶ *Glo. seq. exponit, quærit, & soluit.*

l ¶ *Alioquin.*] id est, si quantitas manifesta non apparet. & repete, exprimi volumus aliā. Sed quomodo fiet expressio & moderatio, de qua loquitur iste versiculus. Respondeo considerabit iudex quāto tempore ille vsuras exercuit, & quantum nūc habet in bonis, & quātum habebat tempore quo fœnerare incœpit: & super hoc cōsiderabitur fama viciniæ, & an alias mercationes exercuerit, & an in eis fortuna ei prospere cesserit, & an fuerit improbus exactor, an curialis fœnerator. hæ & similes circunstantiæ sunt circa hoc considerandæ: & secundum eas magis vel minus arbitrandū. C. de bonis quæ libe. cum oportet. §. 1. 22. q. 5. hoc videtur.

m ¶ *Teneatur.*] propter sui malitiam parti læsæ resarcire tenetur. C. si tu. vel cu. inter. l. etiam. & facit litem suam. ȷ̃. eod. lib. de re iudi. cum æterni. insti. de obli. quæ ex quasi delic. in prin. Et si nullam quantitatem moderatur, nunc tenetur in totum: nam & residui commemoratio totum admittit. C. de hære. insti. l. 2. ff. de ver. sig. l. cæterorum. caute ergo faciet si in cautione certam verisimilem exprimit quantitatem: & adijcit ꝙ etiam vltra illud satisfiet, inquantum constabit eum vsurarum ratione teneri.

ADDITIO Idem consuluit Guli. Cleri. & Archi.

Vsurarij, quamdiu non restituunt vsuras, nō debent ab aliquibus peccatis absolui.

n ¶ *Pœnæ.*] supple statutæ in Lateranensi concilio edito supple contra vsurarios: hoc dico, quia hic non habet locum pœna contra vsurarios statuta, sed habet locum pœna statuta in recipientes eos ad oblationes & ecclesiasticam sepulturam.

o ¶ *Subiacere.*] hodie sunt excommunicati ipso facto, non obstantibus exceptionibus vel priuilegijs. per cle. de sepul. eos qui.

p ¶ *Absoluat.*] etiam ab aliis peccatis. 24. q. 2. legatur. quod patet: quia nec ad confessionem debent admitti, vt ȷ̃. dixi. Nec dimittitur peccatum, & c. ȷ̃. de reg. iur. peccatum. caueant ergo religiosi qui interdum de præda plus quàm de anima soliciti sunt.

¶ *Glossa sequens exponit litteram: secundo quærit. arg. pro: & soluit contrarium. tertio soluit obiectionem: quarto quærit: ponit op. sed aliter soluit.*

q ¶ Alter

a ¶ *Aliter facta.*] scilicet non facta satisfactione, nec præstita idonea cautione. Quid dices de codicillis? Vi. q valeant: diuersa eni m sunt. C. de codicil. l. si idem. & hæc constitutio est pœnalis: ergo est restringenda. s. eod. lib. de ele. statutum. & prohibitus maioribus, minora petere non prohibetur. ff. de seruis expor. l. cui. qui filij sint legi. per venerabilem. circa princ. Dic 5 secundū Guli. & Gar. [Ioan. Mo. & Archidi.] Et hoc patet ex principio vbi dixit, in vltima voluntate. & Arg. s. de testa. cū esses. quia large codicilli sunt testamentū: quia mentis testatio. 13. q. 2. c. placuit, §. sed aliud. insti. de testa. in prin. ff. de iure codicil. l. conficiuntur. & l. ab intestato. aliàs facile esset constitutionem hanc in hoc eludere. & dic idem de qualibet vltima voltūtate: & q a istud crimen ecclesiasticū est, potuit Papa irritare testamenta laicorū: per q in alios transferebantur bona, & fiebat durior conditio exactorū: erit ergo qd euincere valebunt & habere. s. vt lit. pen. ecclesia t. 10 si. habet enim ratione huius criminis iurisdictionē in talibus. s. de iud. nouit. s. qui filij sint legi per venerabilē. s. eo. lib. de fo. cōpe. c. vlt. Quid si primo testamentū fecit, postea cauit? Dixit hic Gar. [& etiam Io. Mo.] q nō firmatur per hoc testamentum: quia ab initio non valuit, vt j. de reg. iur. non firmatur. cum suis concor.. Satis vr sufficere, si ante mortem cauit: cum testamentum morte firmetur. s. de celebr. Mis. cum Marthæ Nec obstat regula, non firmatur. quæ de solo tractu temporis loquitur.

ADDITIO. Communiter legistæ non reciperent hoc dictū per leges. ff. de testa. superius alleg. & hoc est in testamentis: in codicillis bene. ff. de leg. 3. l. 1. §. 1. & vide quod ibi not. & ff. de bo. possess. secundum tabu. l. 1. §. exigit. Ioan. And.

† Hæc duo verba: & subditorum: desunt in antiquis codicibus, & in recentioribus magis emēdatis.

Placet Io. And. Phil. & alijs. Fōtanus

Secundū Guliel. & Gar. & idē Ioan. Mon.

Specialiter allegat Gar. & Io. Mo. ff. de testa. l. 1. & l. eius qui apud hostes. & l. si filiusfamilias. Io. A. vide quæ not. cle. 1. de sepul. Fon.

ta quoque manifestorum vsurariorum aliter a facta non valeant, sed sint irrita ipso iure.

TITVLVS VI.
De excessibus prælatorum [& † subditorum.]

Bonifacius octauus.

¶ *Mendicantes non possunt acquirere noua loca ad habitandum, vel antiqua alienare vel mutare absque speciali licētia Papæ: quæ de hac prohibitione faciat mentionem. In acquirentibus tamen loca pro eremitica vita ducenda, cessat prohibitio. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

CVm ex eo b quòd Prædicatores, Minores, & religiosi alij Mēdicantes c in ciuitatibus, castris, villis, aut alijs locis ad habitandum d domos vel loca de nouo suscipiunt, seu olim susceptra dimittunt, se ibidem ad alia transferentes, diuersa scandala e quandoque proueniant, & frequentes clamores ad sedem Apostolicam perferātur: Nos super hoc prouidere volētes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps f aliquis, vel aliqui de prædictis quibuscunque super hoc priuilegijs muniti existant (quæ ipsis contra tenorem constitutionis præsentis nullatenus volumus suffragari g) † in aliqua ciuitate, castro, villa, seu loco quocunque ad habitandum domos, vel loca quæcunque de nouo recipere, seu hactenus recepta mutare, vel ea venditionis, permutationis, donationis, aut cuiusuis alienationis h titulo quocunq; in alios transferre præsumant,

DE EXCESSIBVS PRÆLATORVM & subditorum.

¶ *Dictum fuit supra per diuersum titulorum præcedentium de varijs delictis subditorum: sed ne prælati superbirent, ponit nunc generalem rubricam de delictis tam prælatorum, quàm subditorum.*

CVm ex.] Tria facit. Primo ponit procemium: Secūdo, prohibitionē cū decreto: ibi, *Nos super hoc.* Tertio, prohibitiōnis determinationē: ibi, *Per hoc.* CASVS. Significatum fuit dño Papæ, q fratres Prædicatores vel Minores, vel alij Mendicantes plura loca de nouo acquirebant, recipiendo illa titulo donationis à dñis locorum: & in illis locis nouos conuentus ędificabant, mittendo religiosos aliorū conuentuum ad illū locum: vnde insurgebant magna scandala: Ea propter supplicatū fuit dño Papæ, vt de remedio dignaretur prouidere opportuno: Qui Papa volens obuiare futuris scandalis, ordinauit, q Mendicantes nō acquirerent noua loca nec mutarent: sed essent cōtenti suis locis acquisitis & ædificatis ante istam constitutionē, nisi obtenta licentia à Papa: & q in licentia Papæ ponatur ista clausula: non obstante cōstitutione, cū ex eo. de exces. præla. & subditor. q apponat clausulam derogatoriā ad istā constitutionē. Et hoc locum habet, qñ isti Mendicantes vellēt locū acquirere in locis populosis, puta in ciuitatibus: si aūt in eremo vellent ducere vitā eremiticam, tunc ista cōstitutio non extenditur ad illa loca: & sic Mēdicantes sine licentia speciali ipsius Romani Pontificis possunt de nouo acquirere loca in eremo ad habitandū, & ibi ædificare oratorium. [*Scandala.*] inter ipsos & rectores ecclesiarum parochialium, ideo dum erant prope ecclesiā parochialē, insurgebāt damna ecclesiæ parochiali quantum ad commodum bursale: & pp ista damna insurgebant magna scandala inter rectores ecclesiarū parochialiū, & ipsos Mendicantes: ideo supplicatū fuit dño Papę, vt de remedio dignaretur prouidere opportuno: qui Romanus Pontifex prouidit vt sequitur. [*Loco*] populoso, aliàs obstaret vers. seq. [*Mutare.*] Sed vtrum possint mutare loca acquisita cum licentia Papæ: quia Mendicantes diu obtinuerunt à sede Apostolica vt possent in hac ciuitate ædificare conuentum, cum ibi nullus esset conuentus fratrum mendicantium: tunc volunt mutare ad aliū locum forte extra ciuitatem: vtrum respectu mutationis requiratur noua licentia Papæ? textus iste dicit q non: sed de hoc dicam statim. [*In eremo.*] & in locis nō populosis. Not. principaliter q Mendicātes licet eorum religio sit approbata, tñ non possunt nouū cōuentū ædificare sine speciali licentia Papæ, nec noua loca acquirere: & hoc propter scandala, quę ex huiusmodi noua acquisitione oriebantur inter ipsos & rectores ecclesiarum parochialiū quibus appropinquabant. Not. vlterius q Mendicantes nō possunt antiqua loca sibi à sede Apostolica cōcessa mutare transferēdo de vno loco ad aliū absque speciali licentia Papæ: non est dubium de locis acquisitis ante istam. Sed quid de locis acquisitis post istam cōstitutionem? Hæc constitutio fuit disputata Bonon. nam Bonon. habent de more, q qñ insurgit aliquod dubium super aliqua re, tenētur illud dubium disputare publice: nam fratres Minores de obseruantia inceperunt ædificare ad latus cuiusdam montis, qui dr mons beatæ Mariæ, iuxta Bononiam: & inceperunt ædificare in parte montis vbi vigebat ventus Australis, & ideo voluerunt transire ad aliam partem montis: dubitatum fuit an possent: Dicit Dñicus de sancto Geminiano, q ille qui disputauit illā quæstionem, tenuit q ipsi Minores de obseruantia non poterant transire ad aliā partē montis sine speciali licentia Papæ: sed tñ iste tex. facit 5: quia dicit, *Hactenus.* id est, vsq; ad hāc constitutionem: & cum ista constitutio sit pœnalis, debet intelligi in suis proprijs terminis: ideo putat Dñicus de sancto Geminiano, q absque licentia Romani Pontificis ipsi Minores possunt mutare locum de vna parte montis ad aliā partem. [*Eremiticam.*] & sic Mendicantes possunt eligere vitam eremiticā, de consensu tñ suorum prælatorum: nec requiritur consensus conuentus, & in eremo possunt acquirere nouum locū: nec requiritur licentia Papæ: quia in eremo non est multitudo populi, ideo cessat scandalum in littera. Not. etiam q ille qui est prohibitus nouum locum acquirere, non vr prohibitus antiquum cum nouo permutare. Textus tñ posset induci in 5rium cum hic ista ęquali prohibitioni subiaceant.

Not. finaliter hic tres titulos, qui cōcludunt alienationē rei. vide de rebus ecclesiæ non alienan. nulli. Dominicus.

¶ *Prima glo. summat, & dicit quod determinat.*

b ¶ *Cum ex eo.*] Mendicantes non possunt acquirere noua loca ad habitandum, vel antiqua alienare, vel mutare absq; speciali licentia Papæ, quæ de hac prohibitione faciat mentionē. in acquirentibus tñ loca pro eremitica vita ducenda, cessat prohibitio. hoc dicit. Determinat autem hęc decre. not. s. eo. nimis 2. in vers. ad hoc.

c ¶ *Mendicantes.*] hi dicūtur Mendicantes quibus victū tribuit incerta mendicitas: & qui redditus aut possessiones ex regula, vel cōstitutionibus habere nō possunt. s. eo. lib. d reli. do. c. vnico. & quo ad casum decre. nostræ in omnibus Mendicantibus idē ius. concor. s. eo. lib. de Regular. cōstitutionē. q enim similē cū alijs vitā suscipiūt, similē sentiāt in legibus disciplinā. s. de sta. mo. recolētes.

¶ *Glo. seq. notat, quarti, & remittit.*

d ¶ *Ad habitandum.*] Not. quia de locis acquisitis ad habitandū tantum fit hic prohibitio: ergo aliàs quàm ad habitandum bene possunt loca acquirere. Sed quomodo, ex quo sunt Mendicantes? Dic vt dixi s. eo. lib. de relig. do. c. vnico. in glo. veterem.

e ¶ *Scandala.*] bene ergo fecit hic prouidendo: quia sui officij est scandala remouere. s. eo. lib. de offi. leg. c. 1.

f ¶ *Deinceps.*] futura igitur comprehendit hæc constitutio: olim enim hic prohibitum licebat, vt s. eo nimis 2. ver. ad hoc.

g ¶ *Suffragari.*] ergo Papa priuilegium suum reuocare, moderari, & in totum tollere potest: licet deceat eius priuilegium esse mansurum. j. de reg. iur. decet. vbi de hoc.

h ¶ *Alienationis.*] intelligo etiam per quem non transferatur dominium:

Dominicus no. hic, q non valet priuilegium contra iam cōstitutionē, nisi adiecta derogatoria. Feli. ī d rescri. non nulli. col. 12. Fōtanus.

Alienatio quid contineat.

minium: cum sic large loquatur, dicendo cuiuslibet. ad idem ℥. de reb. eccle. non alie. nulli. & C. de reb. alie. non alie. l. sancimus. licet interdum sumatur solum pro eo contractu, quo transfertur dominium. C. de fun. do. l. 1. Ioan. And.

a ❡ *Mentionem.*] Ergo necesse est de iure communi in rescripto fieri mentionem. de quo dic vt ℥. eo. lib. de consti. c. 1. in glo. quæ incipit, est contra.

Additio. Ibi etiã de hoc not. Archid. ponens ad litteram quod dicit in Spec. de instru. edi. §. nunc autem. ver. & scias. vbi de priuile. loquitur & de rescript. vide de rescrip. præsenti. §. ratione causæ. ver. itẽ quòd est contra ius. Ioan. And.

Per istud excluditur hic legatus de latere. Phil. Pont.

b ❡ *Decernentes.*] Hodie transgressores sunt ipso facto excommunicati per cle. de pœnis, cupientes. 1. resp.

absque sedis Apostolicæ licentia † speciali, plenam & expressam faciente de prohibitione huiusmodi mentionem [a]: si secus egerint, irritum decernentes [b]. ❡ Per hoc tamen eis, qui vitam duxerint Eremiticã seu solitariam eligendam [c], de maiorum suorum licentia [d], quin cellas, mãsiones, seu habitacula in eremo, siue locis vbi non sit hominum habitatio de propinquo [e], possint acquirere, ac mutare, non intelligimus interdictum.

c ❡ *Eligendam.*] Isti sunt digni conuenienti honore. 16. q. 1. qui vere & pure. & an tales subsint episcopo, ibi no. & possunt eremitæ aliàs non religiosi habere proprium. 19. q. 3. § econtra Paulus.

d ❡ *Licentia.*] ergo not. ꝙ religiosus Mendicans de licentia prælati sui potest vitam eremiticam eligere.

Religiosus mendicãs de licentia sui prælati potest vitã eremiticã eligere.

Additio. Vide quod dixi in antiq. de reg. sane. in fin. vltim. glo. Ioan. And.

e ❡ *De propinquo.*] De hoc ℥. de verb. signifi. c. penult. Ioan. And.

DE PRIVILEGIIS.

❡ *Dictum fuit supra de excessibus Prælatorum: verum quia multotiens excessus prælatorum præstant causam, vt subditi obtineant à Papa priuilegium exemptionis, eo quòd prælati grauant subditos: ideo post rubricam de excessibus prælatorum, annectit rubricam de priuilegijs. Vnde hæc rubrica non solum tractat de priuilegijs exemptionis, sed de pluribus alijs, sed occasione sumpta à priuilegijs exemptionis, tractat generaliter de omnibus priuilegiis.*

V*olentes.*] Primo præmisso procemio vel exordio ponit declarationem circa priuilegiũ exemptionis, & declarationi obijcit, & soluit, & protestatur. Secundo declarationem prorogat ad priuilegium de certo iudice. Tertio determinat quid iuris de priuilegio quod eximit à pœna censuræ. Secunda: ibi, *Et idipsum.* Tertia: ibi, *In eos* Sed Ioan. Mon. qui diuidit in quinque partes de exordio facit primam, de obiectione & solutione tertiam.

Casvs. Canonici ecclesiæ beatissimi Hilarij maioris Pictaui. obtinuerũt priuilegium à sede Apostolica, vt essent exempti à iurisdictione epi Pictauensis, sed immediate essent subiecti ecclesiæ Romanę, datis sibi certis conseruatoribus: Isti exempti perpetrauerunt delictum in diœcesi Pictauẽsi in loco non exempto, sed extra locum exemptum: pro quo fuerunt conuenti corã episcopo Pictauensi vel eius officiali habente ad hoc specialem potestatem: Nam ex generali commissione non posset officialis epi inquirere de criminibus, nisi haberet ad hoc specialem potestatem ab epo: Iste conuentus coram officiali Pictauensi proposuit, ꝙ non tenebatur litigare coram officiali Pictauensi, eo & pro eo quòd erat exemptus à iurisdictione epi Pictauensis: & ideo petebat remitti ad suum iudicem & conseruatorem suorum priuilegiorum. Pro parte promotoris causarum officij fuit propositum, ꝙ non debebat remitti ad suum iudicem: quia cessabat priuilegium propter delictum in loco non exempto perpetratum: Dubitatum fuit, an deberet remitti ad suum iudicem: Vnde Papa consultus rñdet, ꝙ non: sed tenetur litigare coram episcopo, & puniri secundum ordinationem episcopi. Idem si exemptus conueniatur pro contractu celebrato, vel pro re existente extra locum exemptũ. Sed quid sanctissime pater, vtrum ex istis tribus modis priuilegium exemptionis de nihilo sibi seruiat? Respondet ꝙ non erit priuilegiũ inutile: sed de multis sibi seruiet: Nam posito quòd exemptus deliquit vel contraxit in loco exempto, qui locus est intra limites diœcesis episcopi loci, & exemptus habet domicilium intra diœcesim Pictauensem, & ita tñ deliquit vel ɔ̃xit in loco exempto: licet ratione domicilij posset aliàs conueniri coram ordinario: tñ non poterit propter priuilegiũ suum. Item ponamus quòd exemptus deliquit, vel contraxit, vel possidet rem extra locum exemptum, & etiã extra diœcesim illius epi, intra cuius limites habet domicilium: tunc ratione domicilij posset coram illo epo conueniri, intra cuius limites habet domicilium, & posset eum punire, nisi iudex delicti eum requirat: sed tamen quia est priuilegiatus, non poterit coram illo epo conueniri ratione domicilij. Idem dicendum est ratione contractus, vel rei existentis extra locũ exemptum, & diœcesim intra quam habet domicilium. Sed si deliquit extra locum exemptum, scilicet in diœcesi, in qua habet domicilium, tñ ista duo concurrant, cessabit priuilegium exemptionis. Sed ponamus quòd aliquis impetrauit priuilegium à sede Apostolica, vt non posset conueniri, nec teneretur respondere, nisi sub certo iudice, vtrum in tribus dictis casibus possit conueniri coram alio iudice? Respondet ꝙ sic, videlicet concurrentibus duobus: videlicet domicilium & delictum, vel domicilium & contractus, vel domicilium & res: tunc enim in his duobus casibus poterunt conueniri coram iudice domicilij. Sed ponamus quòd aliqua ecclesia obtinuit priuilegium, vt religiosi illius ecclesiæ non possent à quocunque iudice suspendi interdici, vel excommunicari: vtrum possint suspendi, interdici, vel excommunicari ab ordinario si conueniantur pro delicto, contractu, vel pro re? Respondet Romanus Pontifex, quòd non, ad quẽcunque locum se transferant, nisi se transferrent ad certum Prioratum: tunc possent ab ordinario suspendi, interdici, vel excommunicari quamdiu in tali Prioratu tolerentur: licet illi prioratus sint renouabiles ad nutum prælati. [*Volentes.*] Textus exigit, vt si delictum habeat certam pœnam, imponatur illa pœna, si autem non habeat certam pœnam, imponatur pœna extraordinaria: vel sicut ius exigit, vt si contumaces fuerint, excõmunicentur, vel mittantur in possessionem: iuxta illa quæ habentur in c. quoniam frequenter. ℥. vt lit. non contest. [*Non vsque.*] Id est, non carent omni commodo exemptionis. & respondet tacitæ quæstioni, quasi dicat, non carebit omnino commodo exemptionis, vt dixi in casus positione: videlicet si domicilium sit in diœcesi, & deliquit alibi, non posset conueniri in loco domicilij: licet aliàs cessante priuilegio ibi posset conueniri. Item si deliquit extra diœcesim & extra locum exemptum: si domicilium sit in diœcesi, non poterit ibi ratione domicilij conueniri. Item si exemptus deliquit extra locum exemptum, & extra diœcesim domicilij: si iudex delicti petat fieri ad ipsum remissionem: iudex domicilij non poterit in eum exercere suam iurisdictionem, id est, non poterit talem capere nec mittere ad iudicem delicti: quod facere posset si iste non haberet priuilegium exemptionis. Item si iudex contractus requirat iudicem domicilij, vt faciat citari talem, vt comparere habeat coram iudice contractus, non poterit iudex domicilij istud facere obstante priuilegio exemptionis: & in omnibus istis habet commodum priuilegium exemptionis. Not. primo, ꝙ si exemptus delinquat extra locum exemptum, potest conueniri coram ordinario: dum tamen delinquat in diœcesi ordinarij. & istud verum, nisi aliud diceretur in priuilegio exemptionis. Nam iste text. intelligitur quando Papa dixit in priuilegio suo: Talem ecclesiam cum ministris suis eximimus à iurisdictione ordinarij. Sed vt dicit Ioannes And. in nouella, plures ecclesiæ habent ampliora priuilegia: videlicet vt non possint conueniri coram ordinariis, nisi coram certo iudice etiam pro delicto vel contractu, vel re existente in diœcesi ordinarij, tunc valerent talia priuilegia: dum tamen apponatur clausula derogatiua ad istam constitutionem. Sed adhuc est quæstio, vtrum sufficeret, si Papa diceret, nõ obstante cõstitutione Innocentij quarti? Quidam dicunt ꝙ non: quia illa constitutio aliàs prohibuit illud quod ista prohibet: sed illa fuit declarata per istam. Communis opinio est sufficere dicere, non obstante constitutione Innocentij quarti in concilio Lugdunẽsi.

TITVLVS VII.
De priuilegijs.

❡ Innocentius quartus in concilio generali Lugdunẽsi.

❡ *Exempti vel priuilegiati, vt non teneantur nisi sub certo iudice respondere, ratione delicti, contractus, aut rei, si hæc sint inita vel sita in loco non exempto, conueniuntur coram ordinario: sed ratione domicilij non.*

CAP. I.

Volentes [f] † liberrtes:

† Vide concilium Trid. sess. 7. de reform. cap. 14. vbi hæc decretalis innouatur.

❡ *Prima glo. summat, & subdit quid declaret.*

f ❡ *Volentes.*] Exempti vel priuilegiati vt non teneantur nisi sub certo iudice respondere, ratione delicti, contractus, aut rei, si hæc sint inita vel sita in loco non exempto, conueniuntur coram ordinario: sed ratione domicilij non. Monasterio priuilegiato vt eius monachi à quocunque interdici, suspendi, vel excommunicari nõ possint cessat in illos ordinariorum iurisdictio quoad illa: nisi illi monachi mitterentur ad prioratus subiectos ordinarijs: quia tunc etiam licet vtrobique sint monachi, ordinarij etiam quoad prædicta illos iudicant, quamdiu ibi manẽt. hoc dicit. Determinat autem hæc decretalis diffuse not. 6. q. 4. cap. vlt. & supra eod. titul. ex tuarum.

Additio.

ADDITIO. Et quæ not. Innoc. §. eo. recipimus. & Hostien in summa huius tit. §. final. sub §. sed & dici posset. & eius excusat prolixitatem ibi positam: dicens quod ante hác constitutionem, totū illud scripserat: & se extollit quod iura noua pro magna parte suas opiniones approbant. Ioan. And.

§. de præscrip. versi. chrisma. per quam patet quod chrisma, oleū sanctum, consecrationes basilicarum, & ordinationes clericorū, & his similia, sunt à diœcesanis epis postulanda: nisi aliud ipsorum priuilegijs concedatur. & alleg. etiam Host. q. 1. interdicimus. Io. And.

i ¶ *Et idipsum.*] scilicet quod dictum est de exemptis.

tatem[l], quam nonnullis Apostolica sedes priuilegio exemptionis[a] indulsit, sic integram obseruati, vt & illam alij non infringant[b], & ipsi eius limites non excedant[c] †: Declaratione irrefragabili diffinimus, quòd quantūcunque† sic exēpti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti, siue contractus, aut rei[d] de qua contra ipsos agitur, rite possunt coram locorum ordinariis conueniri; & illi† quo ad hoc[e] suā in ipsos iurisdictionem, prout ius exigit, exercere. Nunquid[f] ergo carent omnino in his cōmodo libertatis? non vtique: quia nec corā ordinarijs ipsis, dummodo sit in loco exēpto[g] commissum delictum, vel contractus initus, aut res litigiosa, nec vbi domicilium habent, si alibi delinquant vel contrahāt, aut res ipsa consistat, conueniri possunt aliquatenus super istis: nec domiciliorum prætextu locorum diœcesani (si vbi deliquerunt vel contraxerunt, aut res ipsa consistit, illi conueniantur) remittendi eos illuc, vel ipsis vt illic respondeant, iniungendi habēt aliquam potestatem: saluis nihilominus casibus aliis, in quibus eos episcoporum iurisdictioni subesse canonica præcipiunt instituta[h]. Et idipsum[i] decernimus circa illos[k], quibus vt non nisi sub vno certo[l] iudice teneantur de se conquerentibus respondere, Apostolico priuilegio est concessum.

¶ *Monasterio priuilegiato, vt eius monachi à quocunque interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, cessat in illis ordinariorum iurisdictio quo ad illa: nisi illi monachi mitterentur ad prioratus subiectos ordinarijs: quia tunc etiam licet vtrobique sint monachi, ordinarij etiam quo ad prædicta illos iudicant, quamdiu ibi manent. hoc dicit.*

¶ In eos[m] † autem, quibus ne interdici, suspendi, vel excommunicari à quoquam valeant, à sede Apostolica est indultū: sicut sunt religiosi quāplures, in quorum priuilegiis continetur, ne quisquam Episcopus, vel Archiepiscopus monasteriorum suorum monachos pro vlla causa, vllove loco interdicere, suspendere, vel excommunicare præsumat: ijdem ordinarij iurisdictionem suam quantum[n] ad ista vbicunque illi fuerint, penitus exercere non possunt: Nisi forsan ipsi monachi ad monasteriorum suorū Prioratus ordinariis eisdem subiectos (vt vel gerant eorum † regimē, vel in eis tamquam proprij locorum ipsorum monachi resideant[o]) fuerint destinati: tunc enim & si libere possint ad eadem monasteria reuocari, ac tam illorum, quàm ipsorum Prioratuum monachi reputentur, (cum non sit inconueniens aliquem † vtrobique locum habere monachicū †) vnum alteri subesse monasterio, vel ab ipso noscitur dependere[p]: ratione tamen eorundem Prioratuum dicti ordinarij sua iurisdictione in ipsis, etiā quo ad præmissa[q], quamdiu[r] morantur in illis, licite vti possunt.

¶ Idem.

¶ *Curia Romana habet studium generale, & eius priuilegia. hoc dicit. Ioannes And.*

¶ *Glo. secunda reci. per duas q. in quarum prima remittit.*

a ¶ *Exemptionis.*] Per quæ verba dicatur data exēptio, videbis j. eod. tit. si Papa. & proprie Apostolicæ sedis est eximere. 16. q. 1. frater. 9. q. 3. nunc vero.

ADDITIO. Vnde legatus etiam de latere hoc non posset. §. de cō fir. vti. c. si. vt dicit Abbas. Nec eps. de exces. prēla. c. 2. nec archieps. eo. tit. sicut vnire. Io. A.

b ¶ *Infringant.*] isti seueritate ecclesiastica coercentur. §. eo. quanto. & Papa solet taliū priuilegia decurtare. §. eo. dilecti.

c ¶ *Excedant.*] §. eod. porro. & c. patentibus. ne priuilegium amittere mereantur. 11. q. 3. priuilegium §. eo. tuarum. limites enim transgrediendi nō sunt. §. de sepul. c. 1.

ADDITIO. Archid. alleg. 25. q. 1. quæ ad perpetuam. & 9. q. 2. c. 1. Ioan. And.

d ¶ *Aut rei.*] hęc vera, si cōtus sit initus, vel maleficium factum in loco non exempto, & res litigiosa non exempta, vt j. patebit.

e ¶ *Ad hoc.*] tria superius enarrata. Ioan. An.

¶ *Glo. seq. declarat ob. et sol. quam facit textus.*

f ¶ *Nunquid ergo.*] quia videretur aliquibus, quod per hoc exempti æquiparētur non exemptis, vt indistincte possent corā ordinarijs conueniri: ideo de hoc obijcit & soluit: & hoc dicere intendit, quòd indistincte ratione domicilij † sunt exempti, vt iudex domicilij nec potestatē habeat cognoscēdi, nec remittendi: & tn̄ ille est vnus modus sortiendi forum §. de fo. compe. c. vlti. Item si delictum, cōtus, aut res litigiosa sint in loco exempto, gaudebunt exemptione. si enim Anglicus delinqueret Bonon. nonne puniretur per iudicem Bononien. Fingamus ergo & æquiparemus Anglicum exempto †, vt sicut ille qui aliàs nō est de iurisdictione, ratione delicti efficitur de iurisdictione: sic exemptus qui aliàs de iurisdictione non est, ratione delicti de iurisdictione efficitur. idem in contractu & re.

¶ *Glo. seq. reci. per q. & solutionem.*

g ¶ *Exempto.*] dicit hic Ber. quod monasterio exempto ecclesia, cœmiterium, domus monasterij, atria, hortus, areæ, quæ sunt iuxta ecclesiam, intelliguntur exempta. 13. q. 1. necessaria. & c. nulla. 17. q. 4. diffiniuit. & c. id cōstituimus. §. de immu. eccl. c. 1. & de cēs. c. 1.

h ¶ *Instituta.*] vt §. de hære. ad abolendam. in fin. §. eo. lib. de præben. c. 1. de sta. reg. c. vnico in fi. idem si capellas haberent nō exēptas. §. eo ex ore & c. cum capella. sic §. de consue. c. cum inter vos. §. de sen. excom. nonnulli. & j. eo. tit. auctoritate. [Vide qd̄ no. in cle. de sepul. dudū. in gl. multotiēs & de poe. & re. c. 2. in gl. pē.

ADDITIO. Bene facit ad propositum huius glo. decret. veniēs.

ADDITIO. Tam circa conuentiones, quàm circa remissiones. I. A.

k ¶ *Illos.*] non exēptos, sed priuilegiatos tantū, vt sequitur.

¶ *Glo. seq. reci. per obie. & duplicem solutionem.*

l ¶ *Certo.*] istud soluit cōtrium de decre. §. de rescrip. ad hæc. quia hic certus iudex datus fuerat à Papa, ibi incertus, quem Imperator ducerit eligendū: præterea ibi per modū rescripti & iuris cōis facta fuit interpretatio: hic in modum gratiæ & priuilegij. qd̄ etiam apparet ex titulo, & ex litera quæ sequitur, Apostolico priuilegio.

m ¶ *In eos aut.*] istud qd̄ sequit intelligas sane, scd̄m determinationē decr. j. eo. in. ne aliqui.

n ¶ *Quantum ad ista.*] scilicet interdictum, suspensionem, & excōicationem: ergo quantum ad alia salua manet iurisdictio. licet ergo ista exercere non possint ordinarij, possunt tn̄ causam eorū audire & iudicare: si non pareāt, poterūt in possessionē mittere, & similia facere.

ADDITIO. Dicit Host. quòd eciā deponere illos poterūt, & in arctū monasterium detrudere, si causa talis fuerit: potestati enim ordinariorum non detrahitur, nisi inquantum est expressum: sicut & de pṡcriptione dr̄ §. de præscriptionibus, auditis. & c. cum olim. Io. And.

o ¶ *Resideant.*] ad idem §. eo. quoniam. & c. cū capella. & nota literā: quod si irent illuc causa visitādi, vel causa solatij, vel vt viatores: illos quo ad ista non coercēt ordinarij. ff. de iud. l. hæres absens.

ADDITIO. ver. nam vbi. & procedit hoc etiam si ibi delinquāt tunc vel contrahant secundum Inno.

¶ *Glo. seq. alleg. duas concor. soluit contrarium finit reci. per quæstionē.*

p ¶ *Dependere.*] concor. §. eod. lib. de præben. cum singula. & si. §. de præben. extirpandę. §. qui vero. nec obstat decre. de elect. consti tutis. quę loquitur cum monasteria non sunt annexa nec pendentis. Et talis habebit vocem in vtriusque prælati electione, si est cōsuetudo: aliàs conuentus eligeret. 16. q. vlti. c. vlti. §. de elect. c. 1.

ADDITIO. secundum Host. Idem Ioan. Mona. & Archid. Vide qd̄ dixi post Inno. de reli. do. c. fi. §. vlti. qui distinguit, an habeat electionem superioris: & an prioratus bona sint distincta. Ioan. An.

q ¶ *Quo ad præmissa.*] scilicet suspensionem, excommunicationē, & interdictum. & intelligas hoc quando prioratus ille talem priuilegium non habet nec ex se, nec ex superiori monasterio: quia si maius monasterium haberet priuilegium, quod monachi sui & prioratuū sibi subiectorum à quoquam excommunicari nō possent, & c. tunc secus.

r ¶ *Quamdiu morantur.*] ergo post reuocationē † eorum eps quo ad præ-di-

† Not. quod priuilegiatus non debet excedere metas priuilegiorum, ad hoc j. eod. c. fi. ne. & cap. porto.

† Aliàs itus quod quātacunq; &c.

† Aliàs itus & illi quo ad hæc.

† Hoc & qd̄ sequit declaraui in text. super versic. nec vbi.

† In quo tamē plus habet diœcesanus Bonon. quam in Anglico. propter causas speciales, quibus sibi subest, vt j. gl. 2. Io. And.

Exempto monasterio ecclesia, cœmiterium, hortus, area intelliguntur exempta.

† De intellectu vide Decium in cap. tuarū. nu. 49. extra de priuileg.

† Aliàs, illorum.

† Aliàs itus aliquē sic vtrobique, &c.

† Aliàs, monachum.

Priores nō habent ius eligēdi prælatū in maiori monasterio, à quo prioratus eorum dependēt.

† Cui residere non possunt. de his mo. vt ad monasteriū. ver. tales. Ioā. And.

ad prædicta in eos iurisdictione vti non poterit [nisi præueniatur. de fo.compe.proposuisti. secundum Host.& Ioan. Monachum.]

C Vm de.] Præmissa causa prouidet, & prouisionem declarat: ibi, *Vnde*. Hic priuilegiatur locus studij.de priuilegijs doctorum habetur C.de profes.& medi. l. medicos. lib. 10. ff. de excu.l.sed & reprobari.§. vlti.Ioan.And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum primo illud quod habetur in cap. super specula. de magi. in antiq. videlicet, quod clerici præbendati & beneficiati existentes in studio generali, de licētia suorum prælatorū (quia hoc est necesse) percipiant fructus beneficij & grossum præbendæ. sed non distributiones quotidianas: quia existēs in studio. licet reputetur præsens vt percipiat fructus bñficij sui, & grossum præbendæ: non tñ reputatur interesse diuino officio. Secundo est præsupponendū, quòd habere studiū generale depēdet à potestate principis concedentis priuilegiū.

CAP. II.

CVm de diuersis [a] mundi [b] partibus multi confluant ad sedem Apostolicam quasi [c] matrem: Nos ad communem [d] tam ipsorum, quàm aliorum omnium commodum & profectum paterna sollicitudine intendentes, vt sit eis mora huiusmodi fructuosa, prouidimus, quòd ibidē decætero regatur, & vigeat studium iuris diuini & humani, canonici videlicet [e] & ciuilis. Vnde volumus & statuimus, vt studentes in scholis ipsis penes sedem [f] eandem, talibus priuilegijs omnino, libertatibus & immunitatibus gaudeant, quibus gaudent studentes in scholis, vbi generale regitur studium, ac recipiant integre [g] prouentus † suos ecclesiasticos, sicut illi.

¶ Alexander quartus †.

Casvs. Aliquis clericus beneficiatus est in curia Romana, & studet in iure diuino vel humano, id est, in iure canonico vel ciuili: vtrum possit percipere fructus beneficij quasi studens in studio generali? Rñdet Romanus Pontifex, quòd iustis de causis ad hoc animum suum mouentibus iamdiu disposuit, quòd in curia esset studium generale: sic quòd studēs in curia Romana perciperet fructus beneficij sui, quasi studeret in studio generali. Vnde curia Romana nō accipitur pro ciuitate Romana, nisi tamdiu quamdiu est ibi curia: nam regentes sequuntur curiam. [*Quasi.*] aliqui exponunt quasi, pro, vt: quia re vera Ecclesia Romana est mater Ecclesiarum omnium. Alij dicunt quòd stat proprie: quia Ecclesia Romana non est vera mater, sed quasi mater: quia mater proprie dr̃ illa, quæ peperit filium: Ecclesia autē re vera non parit, sed dr̃ quasi mater: quia quasi parit, videlicet spiritaliter in regeneratione quæ fit per baptismum. [*Ciuilis.*] Ista verba veniunt expositiue ad duos terminos sequentes, scilicet diuini & humani. Alij dicūt quod veniunt expositiue ad vocabulum humani: ita quod ius canonicum vocetur ius humanum: vel ius ciuile dr̃ ius humanum. Vnde ius humanum dr̃ ius factum ad conseruationem humani generis.

Not. primo ex prin. cap. secundum vnam expositionem, quod quādo dictio, quasi, iungitur qualitati veræ, accipitur prout hic intelligitur ex isto cap. si dicamus quod Ecclesia Romana sit vere mater: sed quando dictio, quasi, iungitur qualitati, non vere diminuit. Not. vlterius, quod studentes non solum dicuntur sibi proficere, sed etiam omnibus alijs, id est, ad profectum omnium aliorum: nam Ecclesia vniuersalis indiget viris litteratis ad sui regimen. Not. quod licet ius canonicum sit extractum à iure diuino, tñ dr̃ ius humanū: quia fuit factum ad politiam humani generis: sicut exponitur in procemio decretalium: ibi, *Humani generis*. Not. principalē effectū huius c. quod studentes in studio generali percipiunt fructus siue redditus suorū beneficiorū ac si residerēt, id est, percipiūt fructus quos percipere deberent ratione pñtiæ. Glo. fin. dicit quod non oēs studētes in studio generali percipiūt fructus suorū beneficiorū, sed soli theologi. cap. super specula. ne clerici vel monachi secula. nego. se immisceāt. qđ loquitur de studentibus in theologia. nec obstat iste tex. quia debet interpretari secundum illud cap. super specula. Istud non placet modernis doctoribus: immo dicunt, quod studētes in quacunque facultate debent percipere fructus beneficiorū, quos perciperent in præsentia: maxime si studeant in iure canonico vel ciuili. nec obstat cap. super specula. quia dicit specialitatē in theologia respectu contrarij statuti: ideo valeret statutum quod studentes in iure canonico vel ciuili non perciperent fructus beneficiorum: sed in theologia non valeret tale statutum. Not. etiam quod sedes Apostolica appellatur quasi mater omnium. Not. finaliter, quod curia Romana habet priuilegium studij: & sic locus vbi studium deputatur, habet certa priuilegia. De priuilegijs vero doctorum habetur C. de profes. & medi. l. medicos. lib. 10. & ff. de exc. tu. l. sed & reprobari. §. si. Dominicus.

¶ *Prima glo. summat.*

a ¶ *Cum de diuersis.*] Curia Romana habet studiū generale, & eius priuilegia. hoc dicit.

b ¶ *Mundi.*] Bene dicit: quia Apostolicus totius orbis est dñs. ꝫ. de foro compe. c. vlti. & ꝫ. in procemio huius lib cum suis concor.

c ¶ *Quasi matrem.*] 2.q.6.ad Romanam. 19. dist. in memoriam. & quasi, ideo dicit: quia Ecclesia † iam genitū natura, gignit per gratiā: vnde debet dici renatus. ideo dixit, quasi: quia mater proprie, dicitur quæ parit.

† Cur Ecclesia dicatur mater fideliū luculenter docet Turrecremata in summa de Ecclesia li. 1. cap. 40.

Additio. Idem Io. Mo. qui dicebat quòd Ecclesia de non esse (cum essemus natura filij iræ. ad Ephesi. 2.) ducit ad esse spiritale per sacramentū baptismi. vnde ille iam natus est auctus per gratiam, quæ gratia non destruit naturam, sed perficit, secundum Augusti. Ioannes And.

d ¶ *Communem.*] debet enim lex esse cōis 4. dis. erit autem. & ꝫ. in procemio huius libri.

† Vide cōcilium Tridēt. sessio. 1 de refor. c. 1. in fine.

¶ *Glo. seq. ponit duas lecturas.*

e ¶ *Videlicet.*] Istud posset venire expositiue ad vtrumque. q. d. diuini, id est, canonici; humani, id est, ciuilis: sed melius est [Idē Ioan. Mo.] quod veniat expositiue tantum ad verbum, humani, id est, positiui scilicet canonici & ciuilis. & quod dicit diuini. intelligatur proprie de sacra pagina.

† In manuscriptis ita: Alexander.iiij.

¶ *Glo seq. querit & soluit. secundum & tertium dictum voci. per duas quæstiones.*

f ¶ *Sedem eandem.*] Nunquid intelligimus qđ hic de sede Apostolica dicit, late, vt comprehendat etiam loca vicina per duas dietas legales: prout dr̃ ꝫ. eod. lib. de præbend. præsenti? Nō credo: sed intelligam per sedem, ciuitatem, vel locum vbi est curia cum suis suburbijs tantum. ad hoc ꝫ. de sen. excom. si ciuitas. aliàs sequeretur, quod curia vel studio existente Bonon. studentes Imolæ vel Mutinæ gauderēt priuilegio: quod esset absurdum. ꝫ. de cle. nō resi. tuæ. prorogatio igitur illius decret. præsenti. suum specialem casum cōtingat. & puto quod Viterbien. studens Viterbij, veniēte curia & permanēte, gaudebit hoc priuilegio: sed curia recedente cessabit gaudere: sicut & ego studēs Bonon. gaudeo priuilegio studij: & si cras tolleretur Bono. studium, vel eius priuilegium gaudere cessarem. Non obstat prædicta decre. præsenti §. fane. quia ibi odium †: hic fauor. & horum diuersa est ratio ꝫ. de regul. iur. odia. cum suis concor. Si vero aliquis existens in curia pro impetratione faciēda, vel ibi procurator vel aduocatus existens, in fraudem scholas intraret, vt huius constitutionis beneficio gauderet, fraus sibi non proderit. ꝫ. de renunt. c. 2. cum suis concor. Sicut nec vere causa reipublicæ abesse dr̃, qui causa proprij commodi in legatione est. ff. ex quib. caus. maio. l. non vere. & facit quod ibi not. & quod not. moderni, de magistris. c. vlti. in antiq.

† Per quod præiudicaretur ordinario collatori: fauor enim respicit studentem: vt hic in princip. Io. An.

¶ *Glo. seq. voci per duas quæstiones.*

g ¶ *Integre.*] quotidianis distributionibus exceptis. ꝫ. de magistris, cap. vlti. ꝫ. de præben. licet. illæ enim non dantur etiam præsentibus qui non intersunt diuinis. ꝫ. eod. lib. de cle. non resi. c. vnico. Nec intelligas quòd de iure communi existentes in studio percipiant corpus præbendæ, saluo quod de sacra pagina dicimus: sed hic intendit dicere quòd si ex dispensatione, consuetudine, vel statuto ecclesiæ existens in studio potest percipere præbendā, hoc poterit studendo in curia.

† Idem Io. Mona. qui dicit quod talem denominabit abeo in quo se plus occupat, & terminatur. ꝫ. de verb. signifi. cap. fin. Io. An.

Additio. Pro existentibus in studio quòd percipiant corpus præbendæ, est arg. 82. dist. proposuisti. in glo. sufficit. & 37. dist. de quibusdam. Cōtra eos est quod not. 12. q. 2. Vulteranæ. & 16. q. 1. generaliter.

CAP. III.

¶ *Dicit quomodo intelligatur priuilegium, quod habent quidam Abbates de populo benedicendo, & quibus possint Abbates conferre tonsuram. Io. And.*

ABBA-

A Bbates.] Sunt duæ partes. Prima tractat de benedictione super populo fienda, & per abbates super hoc priuilegiatos. Secunda: ibi, *Nec eis*. De collatione tonsuræ. Iterum prima dicit quid eis liceat determinando locum & tempus. Secunda: ibi, *Abbas*. ponit quid non liceat. & exceptionem subdit: ibi, *Nisi*. Secunda principalis miscendo quid liceat, ponit quid non liceat, à quo excipit: ibi, *Nisi*. Ioan. And.

¶ Si Abbas à sede Apostolica obtinuit priuilegium, vt possit impertiri solemnem benedictionem: illud priuilegium restringitur quādiu est in monasterio, vel in capella sibi pleno iure subiectis. hoc dicit. Præsupponendum est, quod simplex sacerdos licet possit populum benedicere benedictione non solemni: soli tamen episcopi possunt impendere benedictionem solemnem, quæ fit dicendo: Sit nomen Domini benedictum. Humiliate vos ad benedictionem. 95. dist. c. ecce ego dico.

Casvs. Aliquis abbas obtinuit à sede Apostolica priuilegium, vt posset impertiri solemnē benedictionem, & non fuit dictum in quocunque loco: sed simpliciter fuit ei concessa facultas, vt posset

impertiri

impertiri solemnem benedictionem. Iste abbas inuitatus ad funus cuiusdam defuncti voluit impertiri istam solemnem benedictionem: aut cum esset in aliqua processione, voluit impertiri benedictionem solemnem; vtrum possit? Rndet Romanus Pontifex dicẽs, q nisi aliud fuerit dictum & nominatum expressum in priuilegio

tes [a], quos Apostolica sedes in exhibitione benedictionis super populum speciali priuilegio insigniuit: in ecclesijs, quæ ad eos pertinent pleno [b] iure, quando in eis diuina officia celebrant, possunt post Missarum solemnia, & vespertinas ac matutinas laudes, benedictionem solemnem [c] super populũ elargiri. Alibi [d] autem publice aut per vias, ciuitates, castra, & villas, populis & plebibus benedictionem facere vel impartiri non valeant: Nisi hoc eis expresso [e] † Apostolico priuilegio sit concessum. Nec eis ‡ licitum sit alijs, quàm monasteriorum suorum conuersis, &

qui ad illa conuolauerint [f], & in quos ecclesiasticã, & quasi episcopalem [g] iurisdictionem obtinent, primam clericalem conferre tonsuram [h]: Nisi eis id competat ex pleno præfatæ sedis indulto [i].

suo, non poterit impertiri benedictionem solemnem, nisi in monasterio suo, & in capellis sibi perpetuo iure subiectis: in quibus ipse Abbas est tamquam epũs. Sed vtrum sit permissum abbati conferre primam tonsurã extraneo, non suis conuersis? Rñdet q non: etiam si illi extranei conuolarent ad monasteriũ animo conuertendi se vt fierent monachi. [Insigniuit.] scilicet simpliciter. [Elargiri.] quia in his tribus consueuerũt epĩ benedictionem solemnem impertiri populo. Not. primo q benedicere populũ benedictione solemni, cõpetit solis epĩs, qui tenent locum Apostolorum, & alij inferiores prælati, puta rectores ecclesiarum parochialium tenent locum lxxij. discipulorũ. Not. q abbates de iure cõi non habent facultatem impertiendi benedictionem solemnem: sed possunt à sede Apostolica obtinere priuilegium, vt illam benedictionem solemnem possint impertiri.

‡ Alias, expresse

† Vide concilium Trident. sessio. 25. de reformat. c. 10.

Not. tres horas, in quibus epũs potest benedicere populum benedictione solemni: videlicet post laudes, post Missarum solẽnia, & post vesperas. Not. quòd Abbates possunt conuersis suis conferre primam tonsuram, per quam confertur ordo clericalis. Not. q si Papa dedit alicui abbati priuilegium benedicendi populum benedictione solemni: istud priuilegium non extenditur extra monasterium ipsius abbatis, & loca sibi pleno iure subiecta: nã istud priuilegium tendit in diminutionem auctoritatis epãlis: ideo debet stricte interpretari, vt minus lædat. Et si abbas daret benedictionem populo extra monasterium vel loca sibi pleno iure subiecta, ipse delinqueret, & posset eum epũs punire non obstante priuilegio exemptionis: quia priuilegia tantum valent quantum sonãt.

Prima glo. summat.

a [*Abbates.*] dicit quomodo intelligatur priuilegium quod habent quidam Abbates de populo benedicendo, & quibus possint Abbates conferre tonsuram. Ioan. And.

Secunda glo. rect. per quæstionem.

a [*Abbates.*] Licet hic de abbatibus exprimat: idem intelligo de Prioribus, archipresbyteris, vel alijs, quibus hoc priuilegium concessum esset, cum eadem sit ratio: ista autem decre. olim inter extrauagantes incipiebat: Quoniam nonnulli. [De qua loquitur Gu. in Spe. eo. tit. Ioan. And.]

ADDITIO. Opinionem glo. tenet Archid. propter identitatem rationis. alleg. s. de consti. translato. bene facit j. eod. vt Apostolicæ. Ioan. And.

b [*Pleno iure.*] scilicet in spiritalibus & temporalibus. s. eod. cum & plantare. §. in ecclesijs. & s. cap. quoniam per confessionem.

ADDITIO. Dicit hic Archid. Alanum scripsisse, q tunc ecclesiæ pleno iure pertineant ad monasteria, qñ in eis sacerdotes instituunt, & omnes obuentiones percipiunt præter stipendia ministrorum. de præb. auaritiæ. & cap. de monachis. vbi de hoc. in antiq. & 16. q. 2. in summa. Ioan. And.

Ecclesia quando dicatur spectare pleno iure ad monachos

c [*Solemnem.*] scilicet quam faciunt epĩ solemniter dicendo: Sit nomen Dñi benedictum, & c. quia priuatam benedictionem exhibent etiam presbyteri simplices. 95. dist. ecce ego dico.

Benedictio solẽnis qualiter fiat.

ADDITIO. Non tñ præsente epõ. 25. dist. denique. Ioan. And.

d [*Alibi.*] scilicet extra ecclesias sibi pleno iure subiectas.

ADDITIO. Dicit Archid. q multi priuilegiati hoc male obseruant, propter qđ esset eis priuilegium auferẽdum. 74. dist. vbi ista. & c. seq. Ioan. And.

e [*Expresso.*] Quantumcunque ergo generaliter loquatur priuilegium: hoc non poterit: nisi id in priuilegio sit expressum, & c. si. s. eo. l. lib. de hæret. inquisitores.

f [*Conuolauerint.*] vt ibi conuertantur & fiant monachi.

ADDITIO. De æta. & quali. cum contingat. detur consilium q hoc non fiat intra annum probationis: quia certum est, quòd postea exire posset, & fraus fieri, quæ præcauenda est. de ser. non ordi. c. 1. pro & contra. s. de sent. excom. religioso. Ioan. And.

g [*Quasi episcopalem.*] Hoc dixit: quia vere epãlem habere nõ posset, s. vt posset chrismare, & alia facere, quæ sunt epãlis ordinis. si igitur abbas in parochia sua vel alio loco habet iurisdictionem in spiritalibus: qđ aliàs de iure debet habere epũs: etiam puros laicos nec conuersos, nec conuertendos poterit clericare: aliàs non. sicut enim epũs laicum non suæ iurisdictionis ordinare non potest absque licentia sui episcopi. s. eod. lib. de tempo. ordi. c. vlti. sic nec iste abbas talem poterit ordinare.

h [*Tonsuram.*] Confertur ‡ enim per ipsam clericalis ordo. s. de æta. & quali. cum contingat. & hoc intellige secundũ determinationẽ illius de abbate benedicto & presbytero: saluo eo quod habes de sup. negli. præl. c. 1. & possunt tales abbates cõferre etiam superiores ordines vsque ad lectoratum inclusiue. 69. dist. cap. 1. in prædi. c. cum contingat. [Vide quod ibi dixi: vbi etiam tenet Bon. & hic Archid. quòd alteri conferens imprimit characterem. Ioannes And.]

‡ Vide omnino Turrecrematã in cap. clerici. 25. distin. vnde intelliges, an prima tonsura sit ordo.

ADDITIO. Faciunt hęc quæ tetigit glo. pro abbatibus. qui benedicunt calices, patenas, vestes sacerdotales, cruces, & similia. de quibus s. de sacra vnctio. c. vnico ante finem. de conse. dist. 1. vestimenta. nam si benedicunt & consecrant personas, fortius & res. 12. q. 1. præcipimus. A consecratione calicis in quo fit vnctio, vt in præ. cap. vnico. abstinere debet in alijs superioribus & similibus vbi fit solum verbalis benedictio, sustineri potest, qñ ad opus suarum ecclesiarum id agunt: aliàs abstinere debent, cum nec solemniter benedicant populum, vt hic. nec aquam etiam benedicant solemniter. s. de conse. eccle. vel alta. aqua. maxime quia eorum benedictio simplex est, vel ad plus mista, vt not. in cle. de sta. monac. attendentes §. statuimus. De mitratis dicam j. eo. vt Apostolicæ. s. a. glo. Ioan. And.

i [*Indulto.*] puta quia habent priuilegium: quia quoscunque etiã non subditos volẽtes ab eis ordinari, clericare & ordinare possint: tenor etiam priuilegiorum seruabitur s. eod. porro.

Idem.

Exempti in locis non exemptis oratoria vel capellas sine diœcesanorum licentia construere non possunt; nec in exemptis sine licentia Papæ. Nec possunt exempti assumere causas proprias suorum liberorum hominum in se, etiam si illi sint sui censuales. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. IIII.

AVCTORITA-

A [*Vctoritate.*] Sunt tres partes. Prima ponit triplicem prohibitionem contra exemptos. Secunda 3 facientes iubet compesci per ordinarios: ibi, *Quod si.* Tertia prouidet ordinarijs 3 conseruatores: ibi, *Et si quas.* Secunda, principalis: ibi, *Inhibemus.* ponit inhibitionem & exceptionem. Tertia: ibi, *Causas.* ponit illam inhibitionem, quam declarat: ibi, *Etiam.* Ioan. And.

Præsupponendum est illud quod habetur in cap. cũ olim. §. insuper. eod. tit. in antiq. videlicet, q nullus debet ædificare nouum oratorium, vel capellam, aut eam dotare, vel altare nouum exigere sine licentia diœcesani: & si quis 3 ium fecerit, tam capella, seu oratorium, vel altare, quàm fructus sui cedunt diœcesano: non vt percipiat fructus tamquàm suos, sed vt in tali ecclesia vel oratorio possit instituere clericum absque consensu fundatoris.

CASVS. In diœcesi Pictauensi est monasterium exemptum vel ecclesia exempta: isti exempti ædificauerunt vel dotauerunt de nouo aliquam capellam aut oratorium sua propria auctoritate: vtrũ licite fecerint? Respondet q non, si sine licentia diœcesani illam capellam de nouo ædificauerunt in loco non exempto. Sed vtrum in loco exempto possint capellam erigere sua auctoritate propria? Rñdet q non absque auctoritate Papæ, qui habetur loco diœcesani: alioquin perderent capellam cum fructibus: ita q si patronus diceret: ex quo nõ vultis vt habeamus iuspatronatus in tali capella, recuperabo dotẽ, non est audiendus: immo illã dotẽ iãque assignatam non poterit recuperare. Sed quid sanctissime pater, sunt aliqui homines, qui tenent ab exemptis possessiones: sed tamen ipsi homines sunt domini directi: quia illas possessiones tenent ad aliquem censum annuum: isti homines conueniuntur coram ordinarijs, vtrum exempti possint petere, vt isti sui homines remittãtur ad suos conseruatores? Respondetur q non: si causa super qua fuerunt conuenti, sit commodum ipsorum hominum: secus si esset cõmodum exemptorum, & tangeret ius suorum exemptorum, & dominiũ directum illarum possessionum esset apud exemptos: quia tunc pro hominibus conuentis possent suscipere defensionem, & petere remissionem ad suos conseruatores: sed quando commodum possessionum spectat ad ipsos homines, non possunt exempti

pro eis

pro eis suscipere defensionem: nec petere vt causa remittatur coram suis conseruatoribus. [Causas.] Et dicuntur causæ suorum hominum quando commodum & incommodum spectat ad ipsos homines: ita q ex fine litis non sunt exempti consecuturi aliquod commodum vel incommodum. Not. primo, q exempti delinquentes in locis non exemptis, puniri possunt per ordinarios. ad hoc eod. tit. & lib. c. 1.

† Vide Romanū consil. 409. La pus allegatione. 41. Calderinum consil. 4. Felinum consil. 11. ex quibus concluditur an liceat oratoria ædificare dimissione ista cōsulta.

Not. secundo q legati excōicatio lata in casu non sibi commisso, est nulla. ad hoc §. de præben. c. si. Dominic.

¶ Prima glos. summat.

a ¶ Auctoritate.] exempti in locis non exēptis oratoria vel capellas sine diœcesanorū licētia cōstruere nō possunt: nec in exēptis sine licētia Papæ. Nec possunt exempti assumere causas proprias suorum liberorum hominum in se, etiam si illi sint sui censuales. hoc dicit. Ioan. And.

b ¶ Oratoria.] oratoria debent esse id quod verbum sonat. 42. dist. cap. vlt. & penul. & ista publica oratoria sine diœcesanorum licentia non construent in loco non exempto. & de his oratorijs habetur supra de censib. cap. vlt. §. eo. petētibus. priuatim autem orare in domo sua cuilibet licet: non erigendo ibi altare †, nec Missam celebrando.

te † sedis Apostolicæ de fratrum nostrorum consilio statuimus, quod oratoria b, vel capellas in locis non exemptus c, sine diœcesanorum locorum ipsorum licentia exempti construere non præsumant: neque in sic constructis d, nec tempore interdicti e (casibus expressis in iure duntaxat exceptis f) celebrent, vel faciant celebrari diuina. Quod si talia præsumpserint, ab his per locorum ipsorū ordinarios compescantur g: Et si quas propter hoc exemptorū ipsorum conseruatores in eos sententias protulerint, illas penitus reuocamus h. Inhibemus insuper ne in locis etiam exemptis hoc ipsi exempti facere audeant: nisi super his licentiam vel priuilegium habeant sedis Apostolicæ i speciale. Causas k quoque siue lites proprias l suorum hominum liberorū m, quæ videlicet tantum ad ipsos homines pertinent n, iidem exempti suo nomine, siue vt

† Intellige q altari cū sit consecrato: nō enim prohibet aliàs erigi altare cū imaginibus sanctorum ad orandum.

ADDITIO. nisi hæc duo faciat de auctoritate diœcesani. quod die vt de conse dist. 1. vnicuique. & duobus cap. seq. Ioan. And.

c ¶ Non exemptus.] sicut enim si Anglicus in ciuitate Bonon. vellet ecclesiam erigere, hoc nō posset sine diœcesani licentia: sic nec exemptus habita comparatione. vt dixi §. c. 1. ad idem de cōsecra. dist. 1. nemo æ lificet. in Authen. de eccle. tit. §. si quis autem voluerit. colla. 9. in Auth. vt nullus fa. orato. do. colla. 5.

ADDITIO. Vide eod. tit. cum olim §. super glos. nota q & idē. §. seq. Ioan. And.

d ¶ Constructis.] tolle quod est infra, celebrēt vel faciāt celebrari.

e ¶ Interdicti.] hodie religiosi etiam exempti violantes generale interdictū, quod seruat mater Ecclesia, ipso iure excommunicati sunt per cle. de exces. prælat. ex frequentibus.

f ¶ Exceptis.] §. eod. vt priuilegia. & c. q nonnullis. §. de senten. excom. permittimus. hodie dic vt j. de sen. excom. c. vlt.

g ¶ Compescantur.] ecce ergo q exemptus propter delictum in loco non exempto commissum, subest ordinario. §. c. 1.

ADDITIO. Probat etiam decre. ista idem de exempto quo ad tertium membrum, q de celebrantibus loquitur. Ioan. And.

h ¶ Reuocamus.] conseruatores enim priuilegiorū ad hunc casum iurisdictionem suam extendere nequeunt: cum se ad hūc casum priuilegia non extendant. supra cap. 1. nec se intromittere possunt, nisi de manifestis iniurijs. supra eod. libr. de offic. delegat. cap. 1. & vlti.

* Hinc notant doctores Papam esse diœcesanum & iudicē ordinarium exemptorum. vide glos. not. in cap. nul la. 93. dist.

i ¶ Sedis Apostolicæ.] quia * sicut episcopus est diœcesanus in loco non exempto, vt supra: sic & Papa est diœcesanus in loco exēpto: puto tamen q hoc casu sufficeret licentia legati de latere. arg. j. de verb. signif. veniens in prin. & §. de ele. si abbatem. & ad hoc facit quod dixi §. eo. lib. de elec. cupientes. circa prin. in glo. in hoc casu.

K ¶ Causas quoque.] & facit iste §. ad ea quæ notant Innocentius & Host. §. de appel. dilectis.

l ¶ Proprias.] palam est illam propriam causam esse, cuius damnum vel emolumentum ad aliquem suo nomine pertinet. ff. quando app. sit. l. 1. 2. q. 6. biduum. ver. palam.

m ¶ Liberorum.] in seruis enim secus: & in hoc nulla dubitatio.

¶ *Glossa sequens voluitur per tres quæstiones. Secunda ibi, de furto. Tertia ibi, & istud.*

n ¶ Pertinent.] dicebant Inno. & Hosti. in prædi. decre. q si aliqs turbat cultorem agri mei, vel colonos meos, § illum datur mihi vtile interdictum, Vti possidetis: & etiam actio iniuriarum, si in iniuriam meam illud factum sit. arg. ff. de vi & vi arma. l. vim facit. ff. de actio. emp. & ven. qui pendente. & ff. deposi. l. 1. §. si quis tabulas. De furto si eis facto dominus non agit: sibi enim subditi imputent, qui non bene custodierunt: nec iniuriarum, si non sit factum in iniuriā domini, sed propter speciale odium subditi. Et istud habuerūt pro indubitato, q dominus in iudicio nomine subditi agere nō potest, vt eis satisfieret, cum nec istud eius principaliter intersit, nec sit eius procurator, alioquin eadē ratione sua subditi remittere posset: illi autē exempti, forte vidutiorem causam aduersariorum illorum suorū hominum redderent, assumebāt in se causam, vt actores vel rei, quod non licet eis, etiam si illi sint eis censuales, id est, certum censum soluentes: quia non propter id sunt ipsorum serui.

† Dicit tamē hic Archidiaconus quòd dñi agere possunt, ne eorum subditi molestentur.

actores, siue vt defensores aliquatenus nō assumant: Etiam si sint ipsis dicti homines censuales: cum id nequaquam licitum sit eisdem.

¶ Clemens quartus.

¶ *Priuilegium Papæ, quod quis excommunicari, suspendi, vel interdici non possit, non extenditur ad sententias ordinariorum, nisi tale priuilegium sit cōcessum regibus, reginis, vel ipsorum filijs, vel religioso loco, vel ordini. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. V.

NE aliqui o de indultis Apostolicis confidentes, alios confidentius in suo iure molestent, & ordinariorum iurisdictionem contemnant pariter & eludant: Omnes indulgentias † & priuilegia, quibuscunque singularibus personis ecclesiasticis vel secularibus cuiuscunque p sint præeminentiæ, dignitatis, conditionis, aut status, quod interdici à quocunque q vel excommunicari

NE aliqui.] Præmittit duplicem constitutionis causam: & constitutionem subdit: ibi, Omnes. in qua exceptionem interserit: ibi, lisis.

† De differentia inter indulgentias & priuilegia vide in c. cum personæ. j. eo. Archidiaconū & Dominicum 1. q. 4. in fin. Baldū in c. 1. & in c. ex s. eiusdem de iud. & Ioannē de Anania in cap. ex insinuatiōe. de simo.

Dicit Pran. §. eod. cap. 1. q priuilegiū de quo hic loquimur, Inn. iiij. concesserat multis laicis, clericis & religiosis: Sed Alexander omnia illa priuilegia reuocauit præter concessa regibus, reginis, regum filijs & fratribus, vel similibus personis, quæ antiquitus talem gratiam à sede Apostolica habuissent: & incipiebat illa constitutio: Ad perpetuam rei memoriam. Clemens cuius fuerat hæc constitutio clementior Alexandro, sic temperauit, vt scilicet præter exceptos non extēderetur ad sententias ordinariorum: & temperationis causa pulchra fuit & formosa, quam ponit exordium: & eiusdem Clemen. fuit decr. ne aliquis. §. eod. lib. de hære. Ioan. And.

CASVS. A sede Apostolica fuit mihi cōcessum fauore meæ personæ, vt à quoquam non possem excommunicari, suspendi, vel interdici, & ponamus q in priuilegio meo nō fuit facta expressa mētio de meo ordinario, quia non fuit dictum, concedimus tali priuilegium, vt non possit excommunicari, suspendi, aut interdici à quocunque etiam diœcesano suo: sed simpliciter fuit dictū, vt non possem à quocunque excōicari, suspendi, vel interdici: vtrum per huiusmodi priuilegium adimatur meo diœcesano potestas, vt nō possit me excommunicare, interdicere, vel suspendere? Respondet Romanus Pontifex q non: quia meum priuilegium nō extenditur ad ordinarium, sed ad alios iudices. Et ista sunt vera quando priuilegium tale fuit concessum certæ personæ particulari: secus si esset concessum alicui ordini vel loco religioso, puta tali monasterio: tunc enim religiosi illius monasterij non possunt excommunicari, suspendi, aut interdici à quocunque iudice etiam ab ordinario: sed personæ particulares possunt, nisi essent reges, vel reginæ, vel eorū filij: quia etiam tales personæ particulares non possunt excommunicari, suspendi, nec interdici à suis ordinarijs. Not. primo, q quandoque priuilegia tribuunt priuilegiatis materiam alijs iniuriandi. Et hæc est legitima causa reuocandi talia. Nota secundo differentiam esse inter indulgentiam & priuilegium. vide de sepultur. an nostra. vide Ioan. And. de verb. sign. cum olim. Domi.

¶ *Prima glo. summat dicens quomodo olim incipiebat.*

o ¶ Ne aliqui.] Priuilegium Papæ, quod quis excōicari, suspendi, vel interdici non possit, non extenditur ad sententias ordinariorū: nisi tale priuilegium sit concessum regibus, reginis, vel ipsorum filijs, vel religioso loco, vel ordini. hoc dicit. Et olim decretalis ista extrauagans erat, & incipiebat: Quia pro qualitate. aliàs, Quoniā.

p ¶ Cuiuscunque.] j. moderabitur istud verbum.

q ¶ A quocunque] Intelligas nisi à Papa vel legato de latere. j. de verb. signif. veniens. 1. respon. & hoc idem priuilegium intelliguntur habere hi qui sunt recepti in speciales filios Romanæ Ecclesiæ, vt ibi. si autem in speciales subiectos, tunc sunt exempti. j. eod. si Papa. §. similiter.

a Concessa.] tolle quod est ĩ. de fratrum nostrorum &c. redeas. ȝ. illis. & tolle quod est ĩ. dumtaxat exceptis, per quæ, &c.
b Filijs.] est simile quod habes supra eod. lib. de offic. deleg. cap. vlti.

† An priuilegiũ concessum regibus, vel filijs regum, duret regi mortuo, tradit hic Io. An. Franciscus & alij. faciunt notata in c. ex parte. su. de de foro compet.

ADDITIO. Et in cle. de bap. præsenti. Est tñ etiam dissimilitudo: quia decre. vlt. nil dicit de filijs. & decre. præsenti. dicit de liberis, & addit de principibus. Ioan. And.

c Ratione.] sic ergo intelligatur ȝ. eod. tit. & lib. c. 1. §. in alios. & sic nulla correctio, vt ille §. loquatur de priuilegio concesso religiosis, nõ propter personam, sed propter locũ, vel ordinem. vt si ordo Prædicatorum vel Minorum sit in hoc priuilegiatus, vel monasterium sancti Proculi. Si autem religiosus aliqs suæ prærogatiua personæ haberet hoc priuilegium, secus esset.

VT Apostolica.] Primo præmittit constitutionis causam. Secundo constitutionem ponit: ibi, De fratrum. & hæc duo facit: quia primo prouidet de locis conciliorũ: secundo de alijs: ibi, In alijs. Iterum prima statuit de exemptis: Secunda de non exemptis: ibi, Non exemptis.

† Abbates an dicantur esse prælati, vide Geminianum in c. præsente. de offi. ord. lib. 6.

Pro intellectu huius c. est præsupponẽdum, q eps dꝫ celebrare in vestimentis episcopalibus. quando est indutus ornamentis Pontificalibus, quæ sunt quatuor: scilicet mitra, baculus pastoralis, annulus, &

non possint: nec terræ vel ecclesiæ ipsorum ecclesiastico interdicto supponi, sub quacunque forma verborum concessa[a]: (Illis per quæ regibus & reginis eorũque filijs[b], necnon & religiosis quibuscunque non personarum tantum, sed ordinum priuilegiatorũ vel locorũ ratione[c], in hoc immunitas huiusmodi conceditur, dumtaxat exceptis) de fratrum nostrorũ consilio ad ordinariorum sententias & processus edicto perpetuo prohibemus extendi.

Idem.

Inferiores prælati, quibus per priuilegium conceditur vsus mitræ: si sunt exempti in prouincialibus & episcopalibus concilijs, vti possunt mitris aurifrisiatis, non habentibus laminas aut gemmas. Et si non sunt exempti, albis & planis vtentur, in alijs locis vtantur vt indulta permittunt.

CAP. VI.

VT Apostolicæ[d] sedis benignitas: quæ nonnullis Abbatibus †, alijsque prælatis, quibus non competit[e] ex propria dignitate, concessit in ecclesiarum[f] suarum gloriam & honorem, quòd mitra † & alijs pontificalibus vti possint: prouideat, ne inde scandala oriantur: sic tamẽ[g] quod ipsi priuilegiati suorũ priuilegiorũ nõ frustrẽtur effectu, & ex maioritate ac decore maiori ornatuũ, maioritas appareat dignitatum[h]: De fratrũ nostrorũ cõsilio præsenti decreto statuimus, vt Abbates, & alij, quibus mitræ vsus est ab eadem sede concessus: Exempti quidem in prouincialibus concilijs, & episcopalibus synodis (quibus nonnulli eorum interesse tenentur[i]) mitris tantummodo aurifrisiatis, non tamẽ aureas vel argenteas laminas, aut gemmas habentibus, vti possint: Non exempti vero simplicibus[k], & albis ac planis vtantur. In alijs[l] vero locis exemptis & non exemptis mitris liceat illis vti, prout concessa eis ab eadem sede indulta permittunt[m].

Bonifacius octauus.

In prima parte demonstrat quid iuris cum quis solo priuilegio se dicit exemptum. In secunda ibi: Si autem. quid iuris cum super hoc præscriptionem allegat. In tertia ibi: Quòd si tales. quid iuris cum allegat vtrumque. Ioan. And.

CAP. VII.

CVM † PER-

† Vide Barbatiam in cap. volentes. extra de offi. deleg.

compagus: Vnde mitra, quæ habet duo cornua designat duo testamenta, vetus scilicet, & nouum. Et fuit ordinatum q epi haberẽt mitram ad instar Moysi, qui reuersus fuit cornutus à monte vbi accepit legem Dei, & ignorabat q esset cornutus. Aliud vestimentum est baculus pastoralis, qui dicitur crossa. Aliud est annulus, qui datur episcopis in signum matrimonij inter ipsos & ecclesiam. Aliud dicitur compagus siue caligæ episcopales, quæ alio nomine dicuntur sandalia.

CASVS. Aliquis abbas à sede Apostolica obtinuit, vt posset vti mitra & alijs ornamentis epalibus: iste abbas comparuit in synodo epali vt tenebatur: quia non erat exemptus: vel erat exemptus, tñ habebat populum non exemptum, ratione cuius tenebatur cõparere in synodo: & certum est, q iste abbas debet esse in eodem statu, in quo celebrat Missam, & ipse fert mitram pretiosiorem mitra epali, puta quia sua mitra in medio habet lapides pretiosos. Item habet laminas aureas vel argenteas: vtrum possit vti ista mitra? Rñdet q non poterit vti tali mitra, quantumcunque sit exemptus. Verum autem exemptus possit vti mitra aurifrisiata non habente laminas aut gemmas? Respondet q sic. si autem non sit exẽptus, vtetur mitra alba & plana non aurifrisiata, quandiu erit in synodo & in concilio. Et istud ordinatum fuit ne detrahatur auctoritati & honori epali: quia ignorantes putant q ille qui habet maiores ornatus, sit maioris auctoritatis: iuxta illud. Hunc homines decorant, quem vestimenta decorant. [Ecclesiarum suarum.] vnde matrimonium ɔ̃hitur solum inter epm & ecclesiam: ideo eps debet portare annulum. Ex quo sequitur q alij inferiores prælati nõ debent portare annulum: ideo dicit Ioan. And. q clericus annulatus aut est eps aut fatuus. quod verum est, nisi habeat aliam dignitatem, vt quia est doctor: tunc enim in signum matrimonij inter ipsum & scientiam, potest deferre annulum. [Aurifrisiatis.] id est, non habentes laminas neque lapides pretiosos. Not. primo q de iure cõi abbatibus & alijs inferioribus prælatis ab epis non competit vsus mitræ ratione suæ dignitatis. Nota secundo, q priuilegium licet sit stricte interpretandum: tñ debet taliter intelligi, vt totaliter non frustretur suo effectu. Dominicus.

Prima glos. summat decretalem, & illam commendat.

d VT Apostolica.] Inferiores prælati, quibus per priuilegium conceditur vsus mitræ, si sunt exẽpti in prouincialibus & epalibus cõcilijs vti possunt mitris aurifrisiatis, nõ habẽtibus laminas aut gẽmas: & si non sunt exẽpti albis & planis vtantur: in alijs locis vtantur vt indulta permittũt. Aequissima fuit huius decretalis prouisio, vt infra patebit.

e Non competit.] quia sunt ipsi prælati inferiores episcopis.

Glossa sequens soluit quæstionem.

f In ecclesiarum suarum.] Idem puto, si alicui inferiori prælato personaliter propter ipsius personæ prærogatiuã fuerit priuilegiũ tale concessum: quod interdum contingit, vt ȝ. de præsumpt. cum in iuuentute: vbi propter prærogatiuã personæ, concessum fuit episcopo ornamentum archiepiscopale.

† Et merito cum sortiantur priuilegia data personæ non considerationẽ electi atum, quàm contemplatione ipsarũ. ȝ. c. proxi. Ioan. And.

g Sic tamen.] concor. ȝ. eo. c. 1. in principio.

h Dignitatum.] 100. dist. rationis. hoc vult dicere, veniebat Abbas doctissimus in hoc priuilegiatus ad concilium episcopale, habens pulchriora ornamenta & mitram episcopo: ita q ipse per inspectionem ornatuũ videbatur episcopus. idem in prouincialibus: enim in ornamentis præcellebat alios episcopos: quod factis erat indecens, & scãdalizabantur episcopi: prouidere ergo æquiter voluit, ita q scandalum tolleret, & priuilegiũ aliquod cõferret. Et nota q non est pompositate respuendũ, immo ratione defendendum q doctores togati, variati, & ornati incedant, vt per illa dignitas doctoratus † appareat: sed sunt scholastici reprehendendi, qui sibi vestes doctoribus solum congruentes assumunt.

† Vide Antoniũ Capyciũ decisione neapolit. 269.

† Quæ sint insignia doctoratus, vel militiæ vide per Sigros. de homine dei consil. 13. & consil. 239.

i Tenentur.] forte propter capellas non exemptas, vel propter populum non exemptum.
K Simplicibus.] vt non solum non habeant laminas vel gemmas, sed etiam nec aurifrisiaturas.
l Alijs.] à prouincialibus & episcopalibus synodis & concilijs. puta cum celebrant in ecclesijs suis vel alienis.
m Permittunt.] Inspiciendus est igitur tenor priuilegiorum, & seruandus. ĩ. c. proxi. ȝ. eod. porro.

CVm persona.] Hæc est prima Bonifacij in titulo. Diuiditur in tres partes: & vltima pars potest subdiuidi: quia primo tractas quando priuilegium sufficit: vel dat causam præscribendi: Secunda: ibi, Si vero: quando neutrum horum occurit.

CASVS. In diœcesi Pictauen. sunt aliqui, qui dicunt se habere priuilegium, vt sint exempti à potestate ordinarij: prætextu quorũ priuilegiorum plura nefanda committunt, confidentes de suis priuilegijs: ita q sæpissime exinde oriuntur plura scandala: vtrum eps potest eos compellere & monere, vt sibi ostendant sua priuilegia, vt videat an sint taliter exempti à sua iurisdictione, q nõ possit eos punire pro suis criminibus? Rñdet q põt eps tales exemptos compellere, vt ostendant sua priuilegia sibi epo, vel suis cõmissarijs: & q eps vel eius cõmissarius possit legere priuilegia integraliter: etiam si petatur q priuilegia illa exhibeantur occasione articuli super quo est controuersia: sed tunc habita lectura integrali omnium priuilegiorum, non habebit copiã omniũ, sed solũ illius articuli, de quo est controuersia. Sed quæritur vltra, numquid eps pendente ista exhibitione, an priuilegia sua sint sufficientia ad impediendum suam iurisdictionem, poterit in eos exercere suã iurisdictionem? Rñdet Romanus Pontifex cum distinctione: Aut enim isti pri-

sonæ [a] ecclesiasticæ tam religiosæ, quàm seculares plura præsumant, quæ ipsis infamiam [b] pariunt, & alijs inferunt læsionem [c] prætextu exemptionis vel libertatis, quam asserunt se habere: ordinariorum correctiones & ordinationes subterfugientes, ac eorum forum siue iudicium declinantes: Nos volentes super hoc de salubri remedio prouidere, statuimus, vt hi qui se asserunt, per priuilegia seu indulgentias Apostolicæ sedis exemptos: à locorum ordinarijs † requisiti, huiusmodi priuilegia vel indulgentias, quibus se dicunt fore munitos, ipsis ordinarijs in loco cõgruo & securo [d], aut aliquibus prudentibus [e] viris omni suspicione carentibus [f]; ad hoc per dictos ordinarios deputatis, infra terminũ competentem [g] pro facti qualitate ipsorum ordinariorum, vel delegatorum suorum arbitrio moderandum [h], iusto impedimento [i] cessante ostendere, ac ad legendum integraliter [k] † exhibere: necnon de articulis, de quibus controuersia fuerit, transcriptum tradere [l] teneantur. ¶ Si autem ad fundandam intentionem suam super huiusmodi libertate solummodo [m] præscriptionem canonicam [n] duxerint opponendã: eisdẽ ordinarijs [o] vel delegatis ab eis viris prudentibus non suspectis, de præscriptione huiusmodi [p] facere debent fidem. ¶ Quòd si tales priuilegio & præscriptione asserant se munitos [q]: priuilegium quidem ipsũ exhibeãt, vt in primo huiusmodi constitutionis articulo superius est expressum. Et si priuilegium exhibitum nõ ad plenum per se [r] sufficiat ad exemptionem seu libertatem huiusmodi comprobandam, sed tale est, quod saltem causam præbeat præscribendi: coram personis prædictis [s] annorum [t] quadraginta præscriptionem teneantur probare: præscriptionisque probatione pendẽte, licet ordinariorum intentio de iure communi fundetur, tamen quia de priuilegio (quod saltem causam præscribendi præbet) faciunt fidem in libertatis vel exemptionis possessione, non violenta [u], non

isti priuilegiati ad fundandam suam intentionem, id est ad probandum suam exemptionem allegant priuilegiũ exemptionis tãtum, aut priuilegium & præscriptionem simul: aut allegant solum præscriptionem, & sunt in possessione exemptionis: tuoc pendẽte litigio super exhibitione priuilegiorum suorum, non poterit eps eos turbare in sua possessione exemptionis: neque in eos poterit exercere suã iurisdictionẽ: Si autem allegant solũ præscriptionem, quia dicunt præscripsisse libertatem, non extinctiue, ita q nulli subsint: quia non possunt esse acephali, sed dicũt præscripsisse libertatẽ translatiue: hoc est non subsunt ordinario naturali, sed alteri: & in isto casu quandiu probabitur præscriptio, reputabuntur subditi epi: ita q eps poterit in eos exercere suam iurisdictionem. Ratio diuersitatis inter priuilegium & præscriptionem: quia priuilegium est plus fauorabile, quàm sit præscriptio, quæ est mere odiosa: ideo pendente iudicio super præscriptione, eps vtetur iurisdictione sua ordinaria: quamquam reuera talis non sit sibi subditus. [Infamiam.] quando p infamiam iuris: nam quæ dã sunt delicta, quę ipso iure irrogant infamiam, idest, ipso facto, de quibus in l. 1. ff. quibus irrogatur infamia. Alia sunt delicta, q non irrogant infamiam ipso facto: sed per sententiam iudicis. [Loco securo.] vbi eps non possit exẽptis inferre violentiã: quia forte eps sibi remoueret eorũ priuilegia, & illa nõ possent recuperare sine magnis laborib9 & miserijs. [Integraliter.] Licet pro præsenti nõ sit cõtrouersia de omnibus articulis, sed de vno solo tantum. Not. primo q exemptus à iurisdictione ordinarij dĩ habere libertatem. ad hoc j. eo. tit. & lib. c. s.

Not. secundo arg. differentiam esse inter priuilegium & indulgentiam. ad hoc j. eod. tit. & lib. c. ne aliqui. vide not. 22. q. 2. in summa. & de sepul. in nostra. in princ. Dominicus.

¶ *Prima glossa diuidit & summat.*

a ¶ *Cum persona.*] In prima parte demonstrat quid iuris cum quis solo priuilegio se dicit exemptum. In secunda: ibi, *Si autem.* quid iuris cũ super hoc præscriptionem allegat. In tertia: ibi, *Quod si tales.* quid iuris cum allegat vtrumque.

ADDITIO. Et hæc vltima pars subdiuiditur: quia prima tractat quando priuilegium vel sufficit, vel dat causam præscribendi. Secunda: ibi, *Si vero.* quãdo neutrum horum occurrit. Et pro parte sumi potuit ex Extrauaganti Alexandri iiij. quæ incipit: Quia personæ de qua etiam mentionẽ facit Guil. in specul. de appellat. §. restat. vers. si autem iudex. & hoc eod. tit. vers. & not.

b ¶ *Infamiam*] s. tit. prox. c. vnico. prouidendum fuit: quia crudeles erant negligendo famam suam. 12. q. 2. nolo.

c ¶ *Lesionem.*] metas enim priuilegiorum suorum seruare debent. s. eo. tit. & lib. c. 1. in principio.

d ¶ *Securo.*] ad idem s. de fi. instr. accepimus. vnde si locus non est securus, licet pati appellare. s. vt lite nõ contest. accedens 2. & de appel. ex parte 1. & j. de sent. excõ. venerabilibus. §. & hoc ipsum. alia litera est, secreto.

ADDITIO. Sed prima verior, secundum Ioan. Mo. & Archid.

e ¶ *Prudentibus.*] s. de consan. & affi. c. 1.

f ¶ *Carentibus.*] 3. q. 5. q suspecti. vnde bonum est, q de ipsorum consensu assumantur. de offi. deleg. super quæstionum.

g ¶ *Competentem.*] s. de dila. c. 1. aliàs posset appellari, vt ibi. consideranda sunt circa hoc quę habentur s. de appellat. cum sit.

h ¶ *Moderandum.*] sic s. eo. t. lib. de appel. legitima.

i ¶ *Impedimento.*] sic s. eod. lib. de electio. quàm sit. & cap. cupientes. §. q si. & c. commissa. §. 1.

¶ *Glos. seq. rationem reddit dicens opi. Inno. approbatam, & Hosti. reprobatam, ad ipsius rationem respondens.*

k ¶ *Integraliter.*] ne præcedentia vel sequentia arctent articulum de quo contendit. ff. quemad. testa. ape. l. 2. §. diem. & à capite edẽda est ratio. ff. de eden. l. argentarius §. 1. & l. 1. §. editiones. & §. edere non vr. & approbatur hic opinio Innocentij qui hoc quod hic dr, notabat. s. de fi. instr. contingit. in fi. & Et reprobatur opinio Hosti. qui ibi not. contrarium: scilicet, q priuilegium erat legendum & exhibendum solum in illo capitulo, de quo erat quæstio: nam si totus tenor legeretur, posset lectio dare litigandi materiã sicut editio: quod est contra mẽtem ipsius decret. cõtingit. quæ debet verbis præterri. de verborum signi. intelligentia. sed non statur huic, sed primæ rationi: nec ita ex simplici lectura oritur litigandi materia sicut ex transcriptio, quod pluribus diebus & noctibus videntes & perlegentes aduocati litigia inde sumunt, vt ibi. & licet vtraque opinio latus habeat æquitatẽ. prima tñ magis ratione & illo textu fulcitur, & ideo hic approbatur.

¶ *Glos. seq. obijcit & sol.*

l ¶ *Tradere.*] sed quare reus probare compellitur & edere propria instrumenta contra se: contra id supra de proba. c. s. C. de eden. l. qui accusare? Dic q iste priuilegiatus siue agat siue excipiat, habet probare ex eo quod de iure communi intentio episcopi est fundata: & quod dicit de editione, locum habet in priuata vel propria scriptura, qua quis vlterius non est: porro in communi vel propria scriptura, qua quis vsurus est, locum non habet. quod Dic vt not. io præ illo c. 1. de proba. & s. de fi. instru. G. perpetuus. ff. de eden. l. 1. § editiones. & in cle. de vsu. ex graui in gl. vide quod ibi. Ioan. And.

m ¶ *Solummodo.*] quia non simul allegant priuilegium & præscriptionem, de quo in seq. §. tractabit.

n ¶ *Canonicam.*] al. annorum, vt j. sequitur cum titulo: quod dic vt s. eo. lib de præscrip. c. 1. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. obijcit & dupliciter soluit.*

o ¶ *Ordinarijs.*] Mirum est quomodo ordinarij cognoscunt in causa sua: contra id 4. q. 4. c. 1. C. ne quis in sua causa. in rubro & nigro. Sol. ordinarius bene cognoscit de causa Ecclesiæ: licet nõ de propria: quod dic vt not. 2. q. 7. si quis erga. de cle. male. c. 1. & j. de pœn. Romana. Item ordinarius dicit suam esse iurisdictionem, & subditus hoc negat: & bene cognoscit an sua sit iurisdictio 4. s. de rescr. literis. ff. de iud. si quis ex aliena. Sed ad omnem suspicionem vitandam melius vr id expediri per delegatos, vt sequitur. s. de for. compe. si quis contra. & ff. de iurisdict. om. iudi. prætor.

ADDITIO. Idem Io. Mo. Archid. remittit ad not. per Inno. de dilat. præterea. de censi. venerabili. de verb. sig. ex parte. Ioan. And.

p ¶ *Huiusmodi.*] canonica scilicet: nec potest subditus obedientiã præscribere contra prælatum. quod dic. vt s. de præscrip. cũ non liceat.

q ¶ *Munitos.*] & sic allegans hæc duo simul, auditur, vt s. de præscri. auditis. [Vide de hoc de verbo. sig. abbate.] Contra eo. tit. veniens. dic vt dixi j. de reg. iur. nullus pluribus.

ADDITIO. Archid. remittit ad not. 23. dist. quamquam. in glo. sic ergo. Ioan. And.

r ¶ *Per se.*] sine præscriptione.

s ¶ *Prædictis.*] supra 1. & 2. responso.

t ¶ *Quadraginta annorum.*] quia minor non currit contra Ecclesiam. 16. q. 3. c. placuit 2. ver. quas actiones. s. de præscrip. de quarta.

u ¶ *Violenta.*] sic possidentes cum pati debeant pœnam, ergo nõ præmium. j. eod. licet s. eod. lib. de præben. eum qui. 16. q. 1. legi.

ADDITIO. Ioan. Monach. allegat de transla. inter corporalia.

† Supple Domi. & Philip. seu alij. quorum iurisdictioni subdi fundatio est iure communi, seu priuilegio notorio: quia notorium facit, vt latè Ancha. hic operatur idẽ q si notorium iuris. Fon.

† Tamen non est dãda copia totius, sed illius solum articuli, super quo cõtenditur. c. contingit. de fide instrum. Pet. de Ancha. alleg. Bar. in rubr. ff. de noui. ope nũtia. vnde legatario petẽti copiam instrumenti, traderetur solo particula ad ipsum faciens. l. prætor. ff. de eden. Fonta.

† In omnibus codicibus quos videre licuit, constanter legitur, secretum.

a Vide q ibi notat in vlt gl. & q ibi dicit. Ioã. An.

† Placet Philip. etiã si allegetur præscriptio. Dom. Vide tamẽ Ian. c. venerabili. de verbo. signifi. Fonta.

† Hoc verũ si quæstio sit tantum inter iudicẽ & partem: secus si potest: q tunc sua defendit. c. delicto. & ibi Ian. de sen. excõic. si autem esset quæstio inter partes index tamquã terti fuerit nõ se pronuntiabit competentem secundum Dominic.

§. sed neque. ff. fa. mat. si ab hostibus. Ioan. And.

Glos. seq. allegat vnam concor. signat vnam contrarium, & remittit.

a *Precario.*] sic s. de restit. spo. olim. 1. licet enim ista sit iusta causa possidendi: non dat tñ titulum præscribendi, ne ille qui precario concessit, ex liberalitate sua illiberalitatem recipiat contra naturam contractus. ff. de preca. l. 1.

b *Turbentur.*] hoc idem si solum priuilegiũ allegarent, vt probatur in sequenti §. in principio.

c *Iure communi.*] 16. q. 7. omnes basilicæ.

d *In eosdem.*] Nota quantus fauor priuilegio debetur: est etenim priuilegium ex se fauorabile, sed præscriptio odiosa. s. de deci. suam & c. ex parte. & dixi de hoc j. de reg. iur. odia.

clandestina, nec concessa precario [a], de qua fidem corã eisdem fecerint, non turbentur [b]. Si vero priuilegium per se sufficiens quando solo priuilegio se defendunt, vel saltem tale quòd præscriptioni canonicæ causam præstet, cum præscriptionem allegant, non exhibuerint, vt est dictum: cum de iure communi [c] ordinariorum intentio sit fundata: sua iurisdictione vti possint libere in eosdem [d]: donec de præscriptione canonica (vt præmissum est) fecerint plenam fidem.

Idem.

Interdictus est ingressus ecclesiæ regularibus vel secularibus, quamuis exemptis, qui scienter celebrant vel celebrari faciunt diuina in ciuitatibus vel locis interdictis, nisi secundum permissionem iuris: vel excommunicatos vel interdictos publice ad diuina officia, sacramenta vel sepulturam admittunt. hoc dicit. Ioan. Andr.

Episcoporum, & aliorum.] Primo ponit quadruplicem prohibitionem: Secundo pœnam adijcit pœnis antiquis: ibi, *Qui vero.*

Casus. Propter delictum comitis Pictauen. fuit ciuitas Pictauen. interdicta interdicto generali, & totus comitatus Pictauensis: in quo comitatu Pictauen. sunt aliqui exempti, secundum veriorẽ intellectum: qui putantes se non teneri ad interdictum, quod diœcesanus imposuit, eo quia sunt exempti, contemnunt illud interdictũ, & celebrant diuina officia ianuis apertis & alta voce. Certum est quòd à iure antiquo sunt aliquæ pœnæ introductæ contra non obseruantes interdictum: Sed vtrũ vltra illas pœnas sint aliæ pœnæ introductæ? Respondet quòd sic: quia est eis interdictus ingressus ecclesiæ donec fuerit satisfactum ad arbitrium epi. Et notanter dr, ad arbitrium: quia non tenẽtur satisfacere ad dictum epi: nisi vt bonus vir fuerit arbitratus. Sed quid, pone quòd eps Pictauensis protulit in aliquos suos subditos sententiã excommunicationis, & mandauit eps, vt tales subditi non reciperentur ad diuina? Certum est quòd tales non debent ad diuina admitti. Sed quid? quia licet eps mandet subditis, vt illos non reciperent ad diuina, non tñ mandat exemptis: nunquid exempti possunt tales excommunicatos admittere ad diuina? Respondet quòd non: & si contrarium fecerint, incurrunt prædictam pœnam: quia eis est interdictus ingressus ecclesiæ, & efficiuntur irregulares. in c. is qui. de sent. excom. j. eod. lib. [*Conceditur.*] vt in c. alma. j. de sent. excom. eod. lib. scilicet, bassa voce, & ianuis clausis. Not. primo quòd diuina officia non debent populo celebrari in locis interdictis: & celebrantes in locis interdictis incurrũt graues pœnas & maiores pœnas incurrunt exempti quàm non exempti. l. presbyteri. C. de epis. & cler. vbi magis puniendi sunt illi, qui plurimum honoris à principe susceperunt: ideo si exempti delinquant, grauius sunt puniendi quàm cæteri. Item quia isti priuilegiati confidentes de suis priuilegijs, plus cæteris violabant interdictum: ideo propter frequentiam delicti ordinatum fuit, quòd plus cæteris puniretur. Nota vlterius iuncta glos. quòd celebrans præsente excommunicato non est irregularis: sed est ei interdictus ingressus ecclesiæ: tñ est proximus irregularitati: quia si se immisceat diuinis, efficitur irregularis. c. is qui. de sent. excom. istomet libro. Nota vlterius, quòd appellatione sacramentorum ecclesiæ nõ venit sepultura. Not. insuper, quòd decreti appellatione comprehenditur constitutio iuris communis. Quid autem sit proprie decretum. vide glo. s. eod. lib. de reb. eccle. non alie. c. 1. Nota finaliter, quòd eadem pœna punitur faciens celebrare diuina in loco prohibito qua punitur celebrans. ad hoc cle. grauis. de sent. excom. Dominicus.

Vide Clement. ex frequentibus. s. de sen. excõ. Calderinũ cõsil. 4. tit. de sent. excõ. & Ioan. Fe. hoũ in c. à nobis extra de exception.

CAP. VIII.

Episcoporum [e] † & aliorum prælatorũ querelis frequentibus, & querulosis clamoribus excitati, præsenti decreto duximus statuendum, ne aliqui seculares aut regulares quantũcunque exemptionis seu libertatis sedis Apostolicæ priuilegijs communiti [f], cuiuscunque ordinis, religionis, status, vel cõditionis existant, scienter celebrent, vel faciant celebrari diuina in ciuitatibus †, castris, villis, (nisi quatenus eis à iure conceditur) seu locis alijs interdictis [g] ab ordinarijs [h] siue delegatis [i] iudicibus, vel à iure [k]: aut excommunicatos publice vel interdictos ad diuina officia [l], seu ecclesiastica sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam [m] admittant. Qui vero contra præsumpserint, præter alias pœnas à iure statutas [n], ingressum [o] ecclesiæ sibi nouerint interdictũ, donec de transgressione huiusmodi ad arbitrium eius, cuius sententiam contempserunt [p] †, satisfecerint competenter.

† Ciuitatis appellatione qd veniat, vide per Felinũ in c. Rodulphus. extra de rescrip.

† Alias, cõtempserint.

Prima glossa summat.

e *Episcoporum.*] interdictus est ingressus ecclesiæ regularibus, vel secularibus, quamuis exemptis, qui scienter celebrant vel celebrari faciunt diuina in ciuitatibus, vel locis interdictis: nisi secundum permissionem iuris: vel excommunicatos vel interdictos publice ad diuina officia, sacramenta, vel sepulturam admittunt. hoc dicit. hodie aggrauata est pœna. quod dic vt de sepult. in clem. eos. & in clem. de sent. excom. ex frequentibus.

f *Communiti.*] de formis videbitis j. eod. tit. si Papa.

g *Interdictis.*] vide clem. de senten. excom. cap. 1.

h *Ordinarijs.*] sic s. eod. tit. cum & plantare.

i *Delegatis.*] delegati ergo interdicere possunt. ad idem s. de offi. deleg. c. 1. & c. sane. 2.

Addi. Saluo qđ habes i extrauagãti Bonifacij prouide attendentes. Ioan. And.

k *Vel à iure.*] vt s. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. ciuitas. & s. de censi. quamquam. & j. de pœ. felicis. in fine.

l *Officia.*] celebrans præsente excommunicato maiori excommunicatione, vel interdicto, non est irregularis. j. de sent. excom. is qui. vbi de hoc. interdum tamẽ licet celebrare præsentibus interdictis. qđ dic vt j. de sent. excom. c. vlti.

m. *Sepulturam.*] vide cle. de sepul. eos qui.

n *A iure statutas.*] sicut diuersa sunt narrata, sic diuersæ prouisiones iuris. si qui celebrãt in ciuitate, castris, vel villis. nisi quantum eis à iure permittitur, compescantur per ordinarios. s. eo. auctoritate. si celebrant in loco interdicto, vltra quàm à iure permittitur scienter, sunt irregulares. j. de sentent. excomm. is qui. sed si præsentibus excommunicatis celebrant, secus. vt ibi, & supra dixi.

Præter doctores hic, vide Deciũ cõsil. 152.

Glossa sequens primo ostendit vicinitatem irregularitatis: secundo tractat an in non exemptis locum habeat ista pœna.

o *Ingressum.*] Hoc aduerte: quia vt s. dixi, licet quidam ex istis non sint irregulares: tñ per decretalem istam sunt vicini irregularitati cõprehendæ: quia si post huiusmodi interdictum in ecclesia celebrauerint, vt prius irregularitatem incurrunt, vt j. de sent. excom. is cui. Scire debes quòd quidam hanc decretalem & eius pœnam dicunt locum habere tantum in exemptis: & pro eis facit. quia multo maiore pœna sunt digni, quibus cum plurimum honoris per iussiones principum est delatum, reperiuntur in crimine. C. de epis. & cle. l. presbyteri. Et est canonizata 5. q. vlt. presbyteri. vnde dicatur hoc statutum circa eos tantum, ne priuilegiorũ prætextu flagitiorum crescat auctoritas. C. de priuileg. schola. l. 2. lib. 12. sed cõtrium credo. scilicet hanc decr. & eius pœnam habere locum etiam in non exemptis per litterã, quæ s. dicit, quantumcunque & c. quasi dicat decre. ista, quòd vult. etiam exemptos nedum nõ exemptos hac constitutione ligari. ad idem s. de præben. c. 2. cum simi.

Idem Mo. in prædic. decreta. in cui. Ioan. And.

p *Contempserunt.*] sic s. de immunit. eccle. quoniam.

Idem.

Primo ponit, quando eximitur ecclesia quid importet. Secundo quanda ipsius canonici. Tertio, quando clerici. Et ista ordinate declarat, in qualibet partium affirmatiue & negatiue loquendo, secundum Ioan. Andr.

CAP. IX.

Per † exem-

Per exemptionem.] Eximitur quandoque ecclesia, quandoque ipsius canonici, quandoque clerici. Ista tria quid importent, ordinate declarat. Et tria facit hæc decretalis, quæ satis patent. Secunda: ibi, *Verum.* Tertia: ibi, *Si autem.*

Casus. Papa per suum priuilegium vel indultum exemit aliquã ecclesiam à iurisdictione diœcesani, per vnam de formis in cap. sequen. quia dicit Papa: talem ecclesiam eximimus à iurisdictione ordinarij: vtrũ per hoc videatur Papa nõ solum exemisse ecclesiã à iurisdictione ordinarij, sed etiam ministros ipsius ecclesiæ? Rñdet quòd non. Vt ponamus quòd est aliqua ecclesia conuentualis, vel

colle

collegiata, in qua est rector habens administrationem: Papa illam ecclesiam exemit à iurisdictione ordinarij sub hac forma: Talem ecclesiam eximimus, vel per aliam formam: vtrum videatur tantummodo locus exemptus, vel vtrum cum hoc videantur monachi exempti, & etiã rector parochialis, qui est vicarius perpetuus? Respondet ꝙ per illud priuilegium vr solum exemisse ipsius monasterij religiosos, clericos & conuersos: sed non vr exemisse vicarium perpetuum, neque populum ipsius parochiæ: & ideo ipse vicarius remanebit sub iurisdictione episcopi. Sed quid, ponamus ꝙ Papa per suum priuilegium exemit canonicos ecclesiæ Pictauen. in qua sunt ministri diuersi status: q2 ibi sunt capellani, non tamen sunt canonici; vtrum videantur exempti capellani? Respondet ꝙ non: etiam si essent ministri habentes dignitatem: dum tñ non haberent canoniam in ecclesia Pictauen. Secus si Papa in suo priuilegio est vsus vocabulo clerici, puta quia dixit. Nos eximimus à iurisdictione ordinarij clericos ecclesiæ Pictauen. quia tunc vr exemisse omnes ministros ipsius ecclesiæ. Nota primo ꝙ exempta aliqua ecclesia à iurisdictione epi, videntur exempti similiter ministri ipsius ecclesiæ: quia ista exemptio ecclesiæ dr exemptio realis, & se extendit ad personas. Nota ꝙ quando eximitur ecclesia, vr locus exemptus, & etiam ministri illius ecclesiæ: non tñ vicarius perpetuus deputatus ecclesiæ parochiali: neque parochiani illius ecclesiæ per illud priuilegium sunt exempti à iurisdictione dioecesani. Nota ꝙ appellatione canonicorum veniunt solum habentes canoniam in ecclesia. Nota ꝙ appellatione clericorum veniunt omnes ministri ecclesiæ.

Not. ergo post Pet. Ancha. & alios hic, quod per istã exemptionẽ episcopus nihil perdit in parochianis. In noc. c. recepimus. 3. eo. & melius est, secundum Host. quia laici non tam annectuntur ecclesiæ, quam clerici. ideo ista priuilegia quia meliꝰ aliqualiter praua dicant, restringuntur: ideo laici non veniunt hic quamquam bene in sententia, quia omne ius episcopo adiudicatur, secundum Ioã. Andr. hic Tont.

ptionem [a] ecclesiæ concessam, ipsa ecclesia [b] & ipsius monachi vel canonici, clerici etiam & conuersi, perpetuoque oblati (non autem [c] ecclesiæ eiusdem presbyter, qui parochianorum curam [d] habet, quo ad ea quæ ad curam eandem pertinent, nec ipsi parochiani [e] etiam) intelliguntur exẽpti [f]. Verum si canonici alicuius ecclesiæ eximantur; ipsi soli canonici, non autem [f] ecclesiæ, vel alij eius clerici [g] sunt exempti. Si autem clerici cuiusuis ecclesiæ eximantur: tunc tam canonici, quàm alij clerici eximuntur, non tamen ecclesia: nisi aliud in exemptionis priuilegio exprimatur.

Prima glos. diuidit, dicit quid declaret, & vnde sumpta.

a *Per exemptionem.*] Tria dicit hæc decretalis, quæ satis patent. Et emanauit declaratiue ad ea quæ not. Innocen. & Hostien. ʒ. eod. cum capella. & cap. recepimus. Et fuit sumpta de extrauaganti Innocentij, quæ incipiebat: Ad perpetuam.

ADDITIO. Guil. tñ in Specul. eo. tit. vers. Item licet. allegabat, cum super. quæ in summa dicebat, quòd Abbas ꝯ epm agens super exẽptione ecclesiæ monachorũ & parochianorũ succubuit in vltimo: quia nihil de parochianis in priuilegio dicebatur. Io. And.

Glossa secunda soluit quæstionem, & remittit.

b *Ipsa ecclesia.*] cum atrio, ſm ea quæ dixi ſm Ber. ʒ. eod. c. s. & subintelligatur exẽpta. & bene patet per hoc c. & per decr. illam ʒ. eo. lib. de præben. quamuis r. ꝙ eximit ecclesiam cathedralem, ne sub generali vocabulo ecclesiarum ciuitatis intelligatur exemisse omnia etiam minora beneficia de ecclesia, vt ibi dixi.

c *Non autem.*] subintelligitur exemptus, &c.

d *Curam habet.*] vnde tales presbyteri habent institui ab epis, & intelliguntur esse perpetui, quia nequeunt absque rationabili causa extunc ab epis amoueri. ʒ. eod. lib. de capel. monach. c. vnico. & hoc casu pp hanc curam & populum non exemptũ, prælatus exẽptus vadit ad synodum episcopalem. ʒ. eo. tit. & lib. vt Apostolicę.

Glossa sequens dat simile. secundo obycit & soluit.

e *Parochiani.*] Sicut aliud est clericus, aliud est populus. ʒ. eod. ex parte 1. & infra de sent. excom. si sententia. 1. respon. sed huic s. responso vr ꝯdicere supra de verbo. signi. cum clerici. vbi nomine ecclesiæ [1] cathedralis, intelligitur solum capitulum, non inferiores clerici vel conuersi. sed ibi de iuramento loquitur, qđ stricte intelligitur, nec extenditur ad ea, de quibus non fuit cogitatum. ʒ. de iureiur. c. pe. iurisdictio autem ita pendet penes epm & capitulum, ꝙ non penes inferiores clericos. intelligatur ergo iuramentum ibi secundum formam iuris communis. ad idem ʒ. de iureiur. ad nostram 3. ʒ. de verb. signifi. super quibusdam.

De varijs significationibus, quas habet ecclesia, ibi not. & in consti. Io. An.

ADDITIO. Concordat Archid. ʒ. eod. lib. de præbend. quamuis r. sed Ioannes Monachus quid voluerit non capio. Ioan. And.

Glossa sequens arg. pro Ioan. & Ber.

f *Non autem ecclesia.*] Bene ergo dixit. Ioan. & Ber. qui not. ʒ. de testa. requisisti. In glo. hic respondent. ꝙ si quid legatur canonicis, non intelligitur legatum ecclesiæ. per l. ff. de reb. du. l. ciuibus.

ADDITIO. Vide quod dixi super glo. præalleg. Ioan. And.

Glossa sequens quærit, arg. affirmatiue: & soluit contrarium.

g *Alij eius clerici.*] Sed nunquid per hoc erunt exempti Conuersi & oblati non clerici? A: g. ꝙ sic. 1 s. q. 1. duo. Contrarium credo per hoc. c. ꝙ stricte sumũt verba priuilegiorum exemptionis vt sonant. & quia non repetit de Conuersis & oblatis, vt ʒ. 1. responso. quod si voluisset intelligi, expressisset ʒ. de deci. ad audientiam Ad idem ʒ. eo. lib. de elect. ex eo ꝙ. Ioan. And.

1 *Papa.*] Hæc est optima decre. in materia interpretationis priuilegiorum, primo distinguẽs inter verba narratiua & assertiua, ponit sex formas verborum, quæ assertiue prolatæ sapiunt exemptionem: & de vltimis quatuor rationem subdit: Secunda: ibi, *Et est idem.* ponit alias octo, & sic quatuordecim: vsque: ibi, *Non sic.* Et ibi ponit tres formas, per quas non datur exemptio: vsque ibi, *Licet.* vbi de formis alijs protestatur. Ioan. And.

Istud c. ponit formas, per quas potest probari exemptio aliquorum.

CASVS. Eps Pictauien. vel eius officialis volebat punire & corrigere Titium de aliquo excessu: vnde fecit ipsum citari ad cõparendum personaliter ad se purgandũ super tali excessu: Titius conuentus in termino sibi assignato comparuit, & opposuit, ꝙ erat exemptus à iurisdictione epi: & ideo petebat remitti ad suum iudicem siue cõseruatorem suorum priuilegiorũ: Certũ est ꝙ intentio epi, siue eius officialis est fundata de iure cõi: ideo iste Titius tenetur probare suam exceptionem. ʒ. eod. tit. & lib. c. cum personæ. vnde Titius ad probandum suam exceptionem produxit quoddã instrumentum delegatorium: in quo dicebatur: Conquestus est nobis talis Titius Romanæ Ecclesiæ immediate subiectus; vtrum fuerit sufficienter probata exemptio? Rñdet ꝙ non: quia illa verba narratiua non faciunt fidem, sed solum verba dispositiua: nisi in verbis dispositiuis contineretur, ꝙ talis Titius est subiectus Romanæ curiæ. Sed vellem informari, quæ verba sunt necessaria ad hoc, ꝙ aliquis dicatur eximi à iurisdictione ordinaria: & per quæ verba põt probari exemptio? Rñdet ꝙ pluribus modis potest probari exemptio, dummodo probetur per vnam de formis quæ sequuntur in littera: videlicet si dicat Papa in verbis dispositiuis: Nos talem ecclesiam eximimus à iurisdictione ordinarij vel sic: Dicimus talem ecclesiam pertinere ad proprietatem beati Petri. vel sic: Dicimus vel declaramus talem ecclesiam subiectam Romanæ Ecclesiæ, vel ad Ecclesiam Romanam nullo medio pertinere. vel, affirmimus talem ecclesiam nullo medio ad Romanã Ecclesiam pertinere. Sed quid, ponamus ꝙ in verbis assertiuis dixit Papa in suo priuilegio, vel in sententia: Nos talem ecclesiam asserimus exemptam à iurisdictione ordinarij: vel, asserimus talem ecclesiã spectare ad ius & ꝓprietatem beati Petri; vtrum sufficienter probetur exemptio? Rñdet ꝙ sic: Nã omnes ecclesiæ de iure cõi spectant ad Romanã Ecclesiam: ideo si Papa in priuilegio suo, vel sententia apposuerit ista verba, in verbis dispositiuis vel assertiuis, debent illa verba aliquid operari. Sed qd, quia Papa dixit in suo priuilegio, ꝙ talis ecclesia potiatur libertate Romanæ Ecclesiæ; vtrum sit probata sufficienter exẽptio? Rñdet ꝙ sic. Idem si dicat Papa; talis ecclesia in signum libertatis soluet annuum cẽsum. Secus si diceret solum Papa indefinite. ꝙ talis ecclesia soluet annuum cẽsum Ecclesiæ Romanæ. Idem si dicat ꝙ in tali ecclesia non audeat ordinarius collocare suam sedẽ: tunc enim vr talis ecclesia priuilegiata. Sed quid, ponamus ꝙ Papa dixit in aliqua sententia vel priuilegio: Nos recipimus tales religiosos talis ordinis in nostros proprios & specialiter subiectos Romanæ Ecclesiæ: an videantur isti exempti à potestate ordinarij? Rñdet ꝙ sic: Secus si dixisset Papa: Nos tales recipimus in proprios & speciales filios: Nam per illa verba non viderentur exempti à iurisdictione ordinarij. Idem dicendum est si Papa aliquibus concedat indultum vel priuilegium, vt à quoquam non possint excõicari vel suspendi: & ꝙ in signum huius soluant Ecclesiæ Romanæ annuũ cẽsum: nã per illa verba nõ videntur exempti à iurisdictione dioecesani. Postea dicit Romanus Põtifex in fine, ꝙ pro pręsenti nõ potuit cogitare omnes formas quibus potest conferri exemptio: Nam per alias formas potest probari exemptio, dummodo constet de mente Papæ. Not. ꝙ posita in lege gratia exempli, non restringunt legẽ ad casum expressum: sed extenduntur etiã ad alia similia. Not. ꝙ exẽptio appellatur libertas, & ꝙ illam allegans debet eam probare. vide ʒ. eo. tit. & lib. c. cum personæ. Dominicus.

Idem.

Formas priuilegiorum ponit hæc decretalis, quarum quædam exemptionem conferunt, quædam non. Ioannes Andr.

CAP. X.

SI Papa [h] in aliquo priuilegio vel scriptura non facta principaliter [i] super dona-

Prima glo. summat, & dicit quid declaret.

h *Si Papa.*] Formas priuilegiorũ ponit hæc decretalis, quarũ quędam exemptionem conferunt, quædam non. Et de hoc not. per Innoc. & Hostien. ʒ. eo. recepimus. & per Hostien. ʒ. eo. cum capella.

Glossa secunda exemplificat.

i *Principaliter.*] puta impetrat literas prælatus super reuocatio-

ne rei ecclesiasticæ male alienatæ: quibus dr̃, conquestus est nobis T. prælatus talis ecclesiæ nobis immediate subiectæ, ꝙ prædecessor eius, &c. vnde talia verba solemus vocare narratiua, non assertiua. vnde j. sequitur, talia verba narret. ad hoc bene concor. 3. q. 6. hæc quippe. & quod ibi not. in 2. glossa.

ptionem, sed in honorem intelligitur ordinatus: princeps tamen eos quos in patres elegit, nõ vult alijs subijci, vt in Aothen. consti. quæ de digni. coll. 6. & si dominus apud acta nominat seruum suũ filium, dr̃ ei libertatem concessisse. C. de lati. lib. tol. l. vnica. §. similique modo. sed ibi sibi soli fit præiudicium: hic autem fieret

ADDITIO. Vide qđ not. in cle. de proba. literis. in glos. narratiuis. Archi. remittit ad sum. Azo. de sal. cau. adie. & 19. dist. c. 1. ver. itaque. in glo. est hic arg. subdit etiam hic tolli opinionem quam not. Bernard. de rescrip. nonnulli. in glo. sic ergo, vltra medium. Ioan. And.

† Aliàs, dictione.

¶ *Glos. seq. signat contrarium, & soluit.*

a ¶ *Probata.*] Contra vr̃ quod not. Ber. s. de censi. cum olim. in 1. glos. vbi dicit, ꝙ statur publicæ scripturæ in qua continetur de finibus episcopatuum: licet ista fini facta ob aliud: sed illud habet locum in ipsa probatione finium, quæ fit per argumenta. s. de probat. cum causam. & cui ius commune non est contrarium: sed hic ius cõmune est contrarium: & sequerentur hoc casu plenæ probationes, & ideo secus.

b ¶ *Asserat.*] Nota q. s. dixit, narret. ergo hic de assertiuis, ibi de narratiuis. hodie plene ꝓbant narratiuæ litterarum Papalium, si sunt de suo facto, & super his fundetur gratia, vel ipsius intentio per cle. de proba. literis. & vide quod ibi not. in glo. antepenult.

Narratiua verba Papę probãt plene, si sunt de suo facto, & super his fundetur intentio ipsius.

c ¶ *Ecclesiæ.*] s. de resti. in integ. c. 2. de arbi. cum tempore.

d ¶ *Sine medio.*] s. eod. cum olim 1.

¶ *Glo. seq. allegat concor. arg. & remittit.*

e ¶ *Debeant.*] Optime concord. s. eod. in his. [Et concor. quas hic alleg. Archid. ibi inuenies in vlt. glos. Et nota arguendum à verbis. s. de deci. ad audientiam. de quo dic vt not. 11. q. 5. humanæ. & supra de verb. sig. propterea. lex enim non debet imponi verbis, sed rebus. supra eod. lib. de elect. commissa. ad fin. Ioan. And.

Argumentum à verbis valet.

† Aliàs, ordinarius

f ¶ *Et est idem.*] scilicet quòd ecclesia debet plene iudicari exempta.

g ¶ *Libertate.*] supra eod. cum olim 2.

h ¶ *Indefinite.*] quia secus si post determinationem alicuius certæ libertatis concessæ, vt infra §. idem.

i ¶ *Collocare.*] in locis enim exemptis hoc non possunt episcopi. 18. q. 2. luminoso. s. eod. lib. de offic. ord. cum episcopus.

¶ *Glos. seq. vtit per duplicem absce. prima ad quid valeat concessio: secundo, de duabus legibus, & vtrique respondet.*

k ¶ *Non exemptunt.*] sed sunt priuilegiati, vt j. de verb. signi. veniens. 2. respon. recipiendi ergo illos in filios, vr̃ illos recipere in amorem filialem: sicut subdiaconus ordinatus à Papa non in exem-

Papa recipiendo aliquos in filios, non eximit eos ...

tione† vel sententia exemptionis, seu etiã libertatis, aliquam ecclesiam ad ius & proprietatem Romanæ Ecclesiæ pertinere, vel consimilia verba narret: non propterea illius ecclesiæ exemptio est probata[a], nisi de libertate aliter doceatur. ¶ Si autem ecclesiæ vel monasterio exemptionis priuilegiũ concedendo, vel super ipsius exemptione sententiando (cũ de ipsius exemptionis negotio ageretur) asserat[b] ipsam ecclesiam fore exemptam: aut eam iuris beati Petri existere: siue ad ius & proprietatem Romanæ Ecclesiæ[c], vel ad Romanã Ecclesiam specialiter, aut sine medio[d], vel etiam simpliciter pertinere, per hoc plene debet exempta huiusmodi ecclesia iudicari. Cum enim iure communi, omnes ecclesiæ per orbẽ diffusæ ad Romanam Ecclesiã pertineant, si id alicui concedatur ecclesiæ, vel de ea per sententiam iudicetur, ex hoc ipsius comprobatur exemptio, vt priuilegij nihil aliàs allatura concessio, ei cui conceditur, & sententia nullũ aliter datura subsidium, ecclesię, pro qua fertur, prærogatiuam (cum verba aliquid operari debeant[e]) conferat gratiæ specialis. ¶ Et est idem[f] si priuilegium cõtineat, vel ipse Papa per modum exprimat suprascriptum, quòd ecclesia sit libera; seu quòd potiatur Romanæ Ecclesiæ libertate[g]: vel quòd in hoc prærogatiua gaudeat speciali: aut si dicat indefinite[h], quòd Ecclesiæ Romanæ annuum censum soluat ad perceptæ iudicium libertatis: siue quòd ipsam ecclesiam eximit ab ordinarij† potestate: vel quòd nõ audeat illic episcopus cathedram collocare[i]: aut imperandi, seu ordinationem quamuis leuissimam faciendi, exercere aliquã potestatem. Similiter si aliqui recipiantur in proprios & speciales subiectos, censentur exẽpti. Non sic si in proprios & speciales filios Romanæ Ecclesiæ sint suscepti: tales quippe exẽpti propterea non existunt[k]. Si vero dicatur simpliciter, quòd aliqua ecclesia Romanæ Ecclesiæ annuum censum[l] soluat: non propter hoc exempta ecclesia dici debet. Idem[m] dicimus si circa aliqua per priuilegium concedatur libertas, & clausula de cẽsu annuo persoluendo sequatur, vt si aliquibus quod ab alio quam à Papa, seu eius legato excommunicari, suspendi, aut interdici non possint[n], vel aliquid speciale† à sede Apostolica sit indultum, vel etiam dicatur, quòd in speciales Romanæ Ecclesiæ filios sint assumpti, & sequatur in priuilegio, quòd Ecclesiæ Romanæ ad indicium† libertatis perceptæ annuum cẽsum soluant. His enim & consimilibus casibus sic† in certis priuilegiati articulis, ordinariorum iurisdictioni quantum ad alia sunt subiecti[n]. ¶ Licet autem sic diuersos priuilegiorum, quibus ecclesiæ ac monasteria eximuntur, tenores, ad litium materiam amputandam duxerimus designandos: per hoc tamen alijs exemptionum, si repetiantur, seu aliarum libertatum modis, vel eorum effectibus nolumus aliquatenus derogari.

¶ Idem.

¶ *Priuilegiati vt tempore interdicti celebrare possint diuina clausis ecclesiis, alios etiam extraneos admittere non possunt. Et si fuerit singularis persona super hoc priuilegiata, familiares suos admittit: secus in familia conuentus taliter priuilegiati. Hoc priuilegio non gaudet ille, cuius culpa ponitur interdictum. hoc dicit. Dominic.*

CAP. XI.

LICET† VO-

præiudiciũ ordinario, cuius iurisdictioni potius est fauendũ. s. eod. tit. & lib. cum personæ. 11. q. 1. peruenit. vbi ergo Papa exprimit aliquos speciales subiectos: si essent alij subiecti, non essent speciales subiecti: & ideo illa verba exemptionẽ faciunt. vt s. proximo responso. [Hoe patet etiam s. in quarto exemplo: sufficit enim ꝙ dicatur specialiter ad Romanam Ecclesiam pertinere, vt ibi.] Sed licet aliquis sit filius, non sequitur quòd sit specialis subiectus: quia vnius potestatis filius, alteri potestati posset esse subiectus[1]. & ideo aliud hic, aliud ibi, Filiatio ergo amorem & priuilegium denotet, specialis subiectio exemptionem.

[1] Sicut & filius meus mihi & alteri potest esse seru⁹. ff. ad leg. Fal. l. proin. Io. An.

l ¶ *Censum.*] non enim omnes ecclesiæ exemptæ soluunt cẽsum: nec omnes quæ censum soluunt, sunt exemptæ. s. eod. tit. recepimus. vnde probat hoc esse, &c. C. de proba. ad probationem. s. de offi. deleg. cum contingat.

† Aliàs, iudicium.

† Aliàs ita sic scripta priuilegiati articulis. Aliàs, ita sic inserta priuilegiati articulis &c.

m ¶ *Idem dicimus.*] scilicet quòd non propter hoc exempta censebitur.

n ¶ *Non possint.*] de quo dic vt s. eod. tit. & lib. ne aliqui. Ioã. And.

¶ *Glos. seq. notat, alleg. concor. & dat simile.*

n ¶ *Subiecti.*] ergo not. ꝙ vnum & idem verbũ diuersificatur secundũ adiuncta[a]. ff. de contrahẽ. emptio. l. ꝙ sæpe. §. veneni & ff. de verb. sig. l. qui venena. vnde si indefinite dicatur, ꝙ ad iudicium perceptæ libertatis soluat censum, exẽpta dr̃, vt s. §. & est idem. si post certam libertatem: non propterea vltra id intelligitur exempta, vt hic, & est simi. s. de dona. pastoralis.

[a] Et secundum materiam: vt dicam j. & sent. excõ. si ciuitas. In si. 1. respon. Ioã. And.

L*icet.*] Sunt quatuor dicta per §§. diuisa definientia totidem dubia circa priuilegium de celebrando tempore interdicti.

† De materia vide latissime in cap. alma mater. Infra de sen. excom.

CASVS. Ponamus ꝙ aliquibus clericis vel religiosis fuerat interdictum per Papam in pœnam delicti per eos commissi, vt non possent celebrare diuina tempore interdicti etiam ianuis clausis: postea isti clerici vel religiosi accesserunt ad Apostolicam sedem, & impetrauerunt indultum & priuilegium, vt tempore interdicti possent diuina celebrare ianuis clausis, non receptis excõicatis: vtrum poterunt admittere ad diuina transeuntes & peregrinos? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ nõ; si ꝯtrium fecerint, incurrunt pœnas à iure indictas. Et istud verum nisi transeuntes vel peregrini habebent

haberent priuilegium, vt possent audire diuina in locis interdictis. Sed ponamus q̃ ista persona priuilegiata vt possit audire diuina in locis interdictis, non obstante interdicto, habet aliquos familiares: vtrum possit secũ introducere suos familiares, vel vtrũ possit per suos capellanos facere celebrari in locis interdictis? Rndet Romanus Pontifex, q̃ sic: secus autem esset dicẽdum in familiaribus cõuentus: & hoc verũ, nisi in casu necessitatis: puta si in conuentu omnes essent infirmi vno excepto: tunc ista persona priuilegiata posset talem sanum facere celebrare in medio interdicto. Sed quid, ponamus q̃ ista persona sit priuilegiata: vtrum possit facere celebrari in locis interdictis. & possit secum introducere eius familiares: habet enim plures ministros sine familiares: sunt aliqui, qui non audierant Missam: vtrum poterit facere celebrare aliam Missam in loco interdicto? Certe non. Nota primo, q̃ de iure tẽpore interdicti non est licitum diuina celebrare. Hodie dic vt in cap. alma. infra de sent. excõ.

† Familiares & domestici q̃ dicãtur, docet Specul. tit. de teste. §. 1. adde glo. in cap. liberis. vers. bo. de fa-milia. extra de testib.

† Aliás, sum-sit.

bis [a] concessum existat [b], vt interdicti tẽpore ianuis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis [c], voce submissa diuina celebrare possitis: ad ea tamen aliquos etiam si aliunde venerint (nisi super hoc priuilegiati [d] existant) recipere nulla ratione debetis. ¶ Cum conceditur singulari personæ [e], vt modo præmisso [f], tempore interdicti celebrare valeat, vel audire diuina: eius familiares † domestici [g] ad audiẽdum cum ea, & celebrandum sibi diuinũ officium, licite admittuntur [h]. Non sic autem in familiaribus alicuius conuentus, seu collegij est cẽsendum: illi enim nisi priuilegiati fuerint, admitti non debent [i]. ¶ Huiusmodi quoque concessione gaudere non potest is, cuius causa [k] seu culpa, dolo vel fraude, fuit † sentẽtia interdicti prolata, seu qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione lata extitit, præbuit consilium, auxilium, vel fauorem.

¶ Idem.

¶ Episcopi cum altari viatico celebrare possunt, & sibi facere celebrari: ita tamen quòd non violent interdictum. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XII.

QVoniam Episcopi [l] † eorumque superiores se habent diuersis ex causis à suis ecclesiis & diœcesibus absentare [m] frequẽter, nec semper possunt commode [n] ad ecclesias accedere pro Missa celebrãda, vel audienda in ipsis, sine qua eos transire non decet [o] absque causa rationabili vllam † diẽ: Præsenti constitutione indulgemus [p] eisdem, vt altare pos-

Nota secundo q̃ priuilegium non extenditur principaliter ad alias personas quàm expressas. Dominicus.

¶ Prima glossa dicit quid declaret.

a ¶ *Licet vobis.*] Declarat notata per Ber. Innocentium & Hostien. s. eod. quod nonnullis.

b ¶ *Existat.*] per speciale priuilegium. & sic facit ad titulum. [Idem Archidiaconus.]

¶ Glossa sequens aperit dubiũ quod vocit, potest per modum obiect. secundo apponit, & dupliciter soluit.

c ¶ *Exclusis.*] Istod erat quod inducebat dubitationẽ per eius cõtrarium, quasi à cõtrario non excommunicatos, nec interdictos, & aliunde venientes admittere poterant. & arg. à contrario fortissimum est. supra de his quæ fiunt à prælat. cum Apostolica, in fine. sed hoc non est verũ, nisi illi super hoc sint priuilegiati, vt patet: quia ex quo locus interdictus est, vt omnibus interdictum ibi audire diuina, nisi super hoc sint priuilegiati: nec priuilegium vnius alteri penitus prodest. ad hoc s. eo. sane. & præterea ante hanc decretalem in dubio erat tutius hoc tenere propter periculum animarum, & ideo amplectendum erat. de homi. ad audientiam. de sponsa. iuuenis. Sed oppono q̃ hæc decretal. est superflua: cum hodie sine priuilegio competat tempore interdicti taliter celebrare de iure communi, vt infra de sentent. excom. cap. vlt. Potest dici, quid iuris in concessione per priuilegium dictum est, idem in cõcessione per ius cõe, vt ibi. & ideo forte generaliter dixit, supra concessum, non dicens qualiter. Vel dic q̃ etiam per priuilegium posset habere locum casus noster. & subaudiuũ primæ glosellæ. Pone enim q̃ Papa interdicendo locum vetuisset celebrari, etiam secundum formam illius decretalis (sæpe enim propter rebellionem delinquentium aggrauantur pœnæ) & postea concessisset aliquibus celebrare ibi secundum formam istius decretalis; habemus ergo hunc casum dubitabilem ad litteram. Contra istam decretalem vidi olim seruari in ciuitate Bononieñ. tempore generalis interdicti: quia religiosi sic priuilegiati admittebant forenses ad diuina.

d ¶ *Priuilegiato.*] vt si accipientes signum [t] crucis pro subsidio terræ sanctæ in hoc essent priuilegiati, vel quiuis alij.

ADDITIO. Vide quod dicam circa hæc. de sentent. excomm. cap. fina. in fine. Ioan. And.

e ¶ *Persona.*] puta episcopo, regi, comiti, vel baroni.

f ¶ *Modo præmisso.*] scilicet ianuis clausis, &c.

g ¶ *Domestici.*] intelligo non ob hanc causam in fraudem sumpti, vt j. de verb. signi. c. vlt.

h ¶ *Admittuntur.*] concor. lex. ff. de preca. l. cum precarium. s. vbi si quis precario rogauit vt in fundo morari liceat. & de suis quoque concessum vr. ad idem ff. de vsu & ha. l. 1. §. 1. & l. seq. & ff. de verb. oblig. l. si stipulatus fuero illud aut illud. ad idem C. de aduo. diuer. iudi. l. restituendæ. vbi dr concessum primatibus intelligi concessum & ijs qui sub eis sunt. ad idem. ff. de condi. & demonst. l. municipibus.

t Vide extrauagantem Innocentij alij. incip. Militia huius temporis. extat impressa inter litteras Apostolicas pro officio sanctæ Inquisitionis.

¶ Glossa sequens reddit diuersitatis rationem: quærit & soluit.

i ¶ *Non debent.*] Et est ratio diuersitatis: quia in primo casu aliàs priuilegium esse posset inutile: quod esse non debet. s. eod. in his. sed in hoc secũdo casu conuentus potest sine familiaribus per se celebrare diuina: & ideo priuilegium [s] est restringendum. s. eod. vt priuilegia. versus fin. Quid dices si in conuentu nõ sunt nisi tres, & duo sunt infirmi: nũ quid tertius posset celebrare cũ familiari? Not. Host. in prædi. decret. quod nonnullis. q̃ sic: ne inutile sit priuilegium: ad instar eius quod dr de singulari persona supra §. proxi.

s Priuilegium, an, & quando sit late vel stricte interpretandum, vide Felinũ & Decium in cap. cum ordinem. de rescrip.

ADDITIO. Dicit Archid. q̃ non audet hoc tenere, cum priuilegiũ sit conuentus non aliorum. Aut ergo solus celebret, aut abstineat secundum eum. facit ad primum quod de incluso not. de consecr. distin. 1. hoc quoque. Ioan. And.

† Et an appellatione episcopi veniat electus, vide Felinũ in cap. cũ 10. de rescrip. versi. Tertio restringitur.

· Aliàs ita, nulla die.

K ¶ *Causa.*] ad idem s. eod. quod nonnullis. in fin. interdum licet tales admittantur ad auditionem diuinorum: tamen prohibentur appropinquare altari. j. de senten. excom. cap. vlt. §. penult.

QVoniam.] Primo præmisit constitutionis causam: Secundo concedit episcopis priuilegium altaris viatici. Ioan. And.

¶ Præsupponendum pro intellectu cap. quòd diuina officia, maxime Missarum solemnia, non debent celebrari in loco profano, sed in ecclesia.

CASVS. Aliquis episcopus proficiscitur ad curiam Romanam, vel alium locum: certum est q̃ qualibet die debet celebrare, vel audire Missam. Sed ponamus q̃ non potest commode ire ad ecclesiam pro audiendo vel celebrando Missam: nunquid poterit facere celebrari in itinere cum altari viatico & portatili? Respondet q̃ sic: dum tamen illud fiat in aliqua camera honesta: & Missa celebrata poterit iter suum arripere. Nota primo ex hoc cap. quòd Missarum solemnia debent celebrari in ecclesia, & non in loco profano. Nota vlterius priuilegium clausum in corpore iuris, quod habet episcopus, vt possit Missam facere celebrari in loco priuato & profano cum altari viatico & portatili, si non habet accessum ad ecclesiam.

¶ Prima glossa summat.

l ¶ *Quoniam episcopi.*] cum altari viatico celebrare possunt, & sibi facere celebrari, ita tamen quòd non violent interdictum.

m ¶ *Absentare.*] & si hoc faciunt propter vtilitatem ecclesiæ, censentur esse præsentes. s. de cleri. non resi. ex parte. peregrinari tamẽ ad loca remota non debet episcopus sine licentia Papæ. de consec. dist. 5. non oportet. 1. s. de vo. & vo. redemp. magnæ.

n ¶ *Commode.*] Et sic dicuntur tunc posse. 22. q. 2. faciat. ff. de verb. signi. l. nepos proculo.

ADDITIO. Vide de verb. signific. intelligentia. super 3. glos. Ioan. And.

o ¶ *Non decet.*] Inspiciendum ergo est in concessione priuilegij quid deceat. ad idem s. eod. libr. de electio. cum non deceat. cum suis concor.

¶ Glossa sequens facit quatuor. primo ponit septem indulgentias episcoporum: secundo alios habentes hoc priuilegium; tertio de ipsius vsu: quarto de ipsius expedientia.

p ¶ *Indulgemus.*] Ista est igitur iuris indulgẽtia, quam habent epi. aliam habes s. eod. q̃ nonnullis. aliam s. de pœnit. & remis. c. vlt. aliam s. eo. lib. de offi. dele. c. 2. aliam de sent. excom. quia periculosum. aliã s. de iur. calum. c. si. adde aliam per cle. de cele. Mis. dignũ. [Et de priui. c. 2.] Eandẽ indulgentiam habent Prædicatores & Minores, vt s. eod. in his [3]. & ista indulgentia possunt vti epi vbiq; diœcesanorũ vel parochialium presbyterorũ licẽtia: absque tñ parochialis iuris præiudicio, vt ibi dr. Cum isto autem altari viatico poterit epũs (pone vadens ad curiam) de mane ante campanam diei, dicere vel facere dici Missam, & pergere vias suas: & sic

Episcopi habẽt multa priuilegia à iure communi concessa.

3 Ibi dici an episcopus hãc indulgentiã concedere posset. Ioã. And.

& sic non impedietur in dieta: qđ fieret si haberet necesse expecta re diem & horam solitam, & opportunitatem ecclesiæ.
b ¶ *Transgressione.*] Licet enim possint celebrare in loco interdicto, non tamen alta voce & admissis interdictus, & interdictum violando. ĩ. eod. quod nonnullis.

randum qualiter vulgus loquatur. ff. de fun. instruc. & instru. lega. l. cum de lanionis. §. asinam. ĩ. eod. lib. de reb. eccle. non alie. hoc consultissimo. & ã. de spon. ex litteris 2.
¶ *Glos. seq. inducit primo tres conc. secundo soluit tria obstantia: tertio querit & soluit distinguendo: quarto iterum querit & soluit.*

sint habere viaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari vbicunque absque interdicti transgressione [a] illis permittitur celebrare vel audire diuina.

TITVLVS VIII.

De iniurijs & damno dato.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi.

¶ *Represaliæ contra personas ecclesiasticas concedi, vel concessæ extendi non debent: contra facientes (nisi reuocent intra mensem) singulares sunt excommunicati, vniuersitates interdictæ. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

Et si † pignorationes [b], quas vulgaris eloquutio [c] represalias nominat, in quibus alius pro alio prægrauatur [d], tamquam graues legibus [e], & æquitati naturali [f] contrariæ, ciuili sint constitutione prohibitæ: Vt tamen earum prohibitio in personis ecclesiasticis [g] tanto amplius timeatur, quanto in illis specialius [h] inhibentur eas concedi [i] contra personas prædictas, seu bona ipsorum †, aut quantũcunque generaliter prætextu cuiuslibet cõsuetudinis (quam potius reputamus abusum [k] fore) concessas, ad illas extendi [l] præsenti

DE INIVRIIS & damno dato.

¶ *Dictum fuit supra de delictis & criminibus publicis: nunc videndum est de delictis priuatis, cuius modi est iniuria: ideo post rubricas præcedentes annectitur rubrica de iniurijs & damno dato, id est de damno, quod punitur per legem Aquiliam.*

Et si.] Primo ponit prohibitionis causam: Secundo: ibi, *Vt tamen.* prohibitionẽ. Tertio: ibi, *Illi autem.* cum moderati temporis adiunctione infligit pœnam. Dominicus.

¶ Pro intellectu huius c. est sciendum quid sit pignoratio, prout hic accipitur: Vnde pignoratio hic accipitur qñ aliud pro alio exigitur, & appellatur represalia, vt qñ est guerra inter duos principes & sũt treugæ, si aliquis subditus vnius principis delinquat, & nõ possit haberi iustitia de eo apud suũ dominũ, princeps alterius dabit ei represalias, id est, dabit ei potestatẽ accipiẽdi aliquẽ đ illa societate seu patria, & istud appellam' marchã. CASVS. Aliquis de Anglia vel Alemania, vel alia regione mihi irrogauit iniuriam capiendo bona mea, forte supra mare, non possum habere iustitiã ab eius principe, vnde rex concessit mihi potestatem, vt si possem capere vnum de illa patria, illum retinerem donec esset mihi satisfactũ: Hoc facto reperi epm vel clericũ de illa patria: Rñdet Romanus Pontifex, q̃ si simpliciter ꝯ homines illius regionis sit mihi ꝯcessa marcha, non possum illam extendere ad personas ecclesiasticas, vel eorum bona. Sed ponamus q̃ de facto accepi aliquam personam ecclesiasticam, vel princeps concessit mihi expresse marcham ꝯ personas ecclesiasticas, quæritur qua pœna sum puniendus? Rñdet q̃ vltra pœnas à iure ciuili introductas, sum excõicatus: si autem esset vniuersitas, tunc esset interdicta. [*Pignorationes.*] Istæ pignorationes concedebantur in hoc regno tempore guerrarum inter regem Francorum & regẽ Angliæ.

Not. q̃ vulgaris loquutio est attendenda seu consideranda, & debet proferri proprio significato; maxime qñ verbum profertur ab habente imperium. Et dr̃ vulgaris loquutio illud quod dr̃ à plebe & populo. Et secundum Ioan. And. debet scribi loquutio per litteram q, sicut eloquens; non autem per c, quia descendit à verbo loquor, quod per q, & non per c, scribitur. Not. q̃ pignorationes regulariter sunt prohibitæ, accipiẽdo pignorationes prout hic accipiũtur, scilicet cum alius pro alio capitur: quia regulariter alius pro alio non potest conueniri: etiam maritus pro vxore, nec vxor pro marito. Not. q̃ represaliæ concessæ homini alicuius regni nõ debent extendi ad personas ecclesiasticas. Quid de scholaribus: vtrũ possint se extẽdi ad scholares? Certe nõ: Auth. habita. ne filius pro patre. C. & licet iste textus loquatur de studentibus in iure ciuili: tñ est eadem ratio in studentibus in alijs facultatibus, maxime in iure canonico. Not. pœnam qua puniuntur concedentes pignorationes ꝯ personas ecclesiasticas, vel illa concessa generaliter extendentes ad personas ecclesiasticas. Nota q̃ vulgaris loquutio quandoque interpretatur vocabulum iuris. Et q̃ quandoque attendimus vulgare modum loquendi. Alibi dr̃ quandoque vulgaris quæstio. de pæ. dist. 1. vulgaris, & dicitur vulgaris à volo, vis: quisque enim facit quod vult, secundum Ioan. And. Dom.

¶ *Prima glossa summat, et construit.*

b ¶ *Et si pignorationes.*] Represaliæ ꝯ personas ecclesiasticas concedi, vel concessæ non debent extendi: contrafacientes nisi reuocent infra mensem, singulares sunt excommunicati, vniuersitates interdictæ. hoc dicit. Et sic cõstrue: Et si. id est, quamuis pignorationes sint iure ciuili prohibitæ tamquam graues legibus, & contrariæ naturali æquitati, quas vulgaris eloquutio nominat represalias, in quibus alius pro alio prægrauatur, vt tamen, &c.

c ¶ *Eloquutio.*] intelligas quorundam locorum. & not. considerandum …

d ¶ *Prægrauatur.*] quod esse non debet. ĩ. de iniu. quæ fiunt à maior. par. cap. quæ fiunt. C. de inoffi. test. si quis suo. ĩ. de reg. iur. non debet. cum suis concor. Non obstat q̃ hæres bonorum possessor cõuenitur pro defuncto: quia eadem persona censetur. idem in successore ad prædecessorem. ĩ. de sol. c. 1. C. si certum pet. l. 2. nec obstat de fideiussore, qui ratione suæ obligationis conuenitur: tamen conuenietur seruato tenore illius authen. C. de fideiuss. authẽ. præsente. & qđ not. ĩ. de fideiuss. c. 2. in 1. glos. sed quærebat hic Gar. an condenato debitore intelligatur cõdẽnatus fideiussor? Sol. aut est fideiussor contractus, aut iudicij. In contractu condemnato debitore non intelligitur condemnatus fideiussor contractus: sed agendum erit cum eo actione ex stipulatu. ff. de fideiuss. l. Græce. §. si cum fideiussore. ibi enim dr̃ q̃ agitur cum vtroque: si enim condemnato debitore condemnaretur & fideiussor, ad quid ageretur cum fideiussore? si vero fideiussor non interuenit in iudicio, sed tantum promisit reum in iudicio sisti: condemnato reo absoluitur fideiussor: quia iam adimpleuit qđ promisit: videlicet quia fecit reum iudicio stare. ff. de fideiuss. Græce. §. 2. si autem iudicatum solui promisit condemnato reo condemnatur & fideiussor per consequens. ff. iu. sol. l. 1. & est idem dicendum si totius causæ fideiussor est acceptus, vt in prædicto §. ff. de fideiuss. Græce. §. 2. ad fi. §. Item quærebat ipse Guil. quid si clericus principalis debitor, cuius occasione represaliæ sunt concessæ, captus est: an habeat hæc decret. locum? Dicunt quidam pœnam istius decre. locũ non habere: tum quia hic idem grauatur pro seipso, tũ quia constitutio pœnalis est, & restringenda. ad hoc ĩ. eo. lib. de elect. statutũ.

e ¶ *Legibus.*] C. ne vxor pro marito. per totum. ne fi. pro pa. per totum. [Et authent. & omnino. ibi posita sumpta de corpore, vt non fi. pigno. §. 2. collat. 5. Ad idem. ff. quod met. caus. l. extat. C. de act. & obligat. authent. immo.] & C. vt nullus ex vica. pro alie. vica. debi. tenea. l. 1. libr. 11. est enim sanctius nocentem impunitum relinquere, quàm innocentem condemnare. ff. de pœnis. absentem. Bene est tamen interdum reperire quod à lege permittente punitur aliquis sine culpa, sed non sine causa: quod dic vt ĩ. de reg. iur. sine culpa.

f ¶ *Naturali.*] Coocor. igitur hic æquitas naturalis rigori, quæ est q̃ alter alterius odio non grauetur: & q̃ quis non locupletetur cũ alterius iactura. ĩ. de reg. iur. non debet. &c. locupletari. & quod quis alteri non faciat, &c. 1. dist. in princ. ĩ. de maio. & obe. dilecti. Interdum tamen discrepant. ĩ. eod. lib. de re. permu. c. vnico. cum suis concor. [& ff. qui & à qui. l. prospexit. quæ quid dicat vide de ser. cap. 2. super 1. glos. Ioan. And.]

g ¶ *Ecclesiasticis.*] Clericis, Templarijs, Hospitalarijs, Conuersis, & Deo deuotis. 12. q. 1. dun. ĩ. de sentent. excom. parochianos. ĩ. eod. lib. de elect. sciant.

h ¶ *Specialius inhibentur.*] Tolle quod est ĩ. præsenti decreto districtius inhibemus. & redeas supra, eas concedi, &c. solet enim plus timeri quod specialiter, & c. 24. distin. quamquam. & ĩ. de hære. si aduersus.

¶ *Glossa sequens ponit duas lecturas, & vnam opinionem.*

i ¶ *Concedi.*] pro credito clerici vnius diœcesis contra clericos alterius diœcesis in qua sit debitor constitutus, seu pro credito alicuius laici vnius diœcesis contra laicos, & clericos alterius diœcesis, quod grauius esset. Dicit tamen doctores c. illud 23. q. 2. dominus. non esse correctum, tunc scilicet quando dominus vel ciuitas requisiti non vult [a] iustitiam facere: ita q̃ & tunc ad clericos non extendantur.

k ¶ *Abusum.*] quia ꝯ libertatem ecclesiasticam. ĩ. de iureiu. c. 1.

l ¶ *Extendi.*] Facit differentiam inter concedi, & extendi: quia ciuitas vel superior dr̃ concedere: ille cui cõceduntur dicitur extendere:

† De materia huius cap. præter doctores hic, vide Ioannẽ de Lignano tract. de represalijs, doctores 1 cap. Dominus. 23. q. 2. Iacobũ à Canibus, & Martinũ Laudẽsem in tract. de represalijs & summistas verbo, represaliæ.

† Aliàs, ipsarum.

† Per quã hæc decret. dicit Card. & archid. episcopum non posse cõcedere, vt clericus pro clerico pignoret. Guliel habet hoc pro dubio. Io. And.

Cleric' occasione cuius represaliæ fuerũt concessæ, an si capiatur, cessat pœna cap. primi de iniurijs.

[a] Vide B. Augustinũ in lib. 83. quæstionũ q. 10. & B. Thomam 2. 2. q. 40. art. 1.

dere: puta quia ciuitas Bonon. dedit represalias ciui suo contra Florentinos, quas ille extendit contra clericos.

a ¶ *Districtius.*]id est, strictè vel proprie, scilicet quam per ciuilē constitutionem inhibitum esset.

b ¶ *Præsumptionem.*] id est, concessionem vel extensionem represaliarum.

¶ *Gl. seq primo remittit: secundo querit, & ponit duas opiniones: tertio soluit aliud dubium.*

c ¶ *Mensem.*]Quot dies habere debeat mensis, dixi ī. eod. lib. de elect. quàm sit. Quid si infra mensem istum processum fuit ad actū, quia fuit persona ecclesiastica pro alio pignorata: nunquid habebit locū hæc pœna infra mensem? Dic secundū Gar. ꝙ in statum pristinum reuocandum erit infra mensem. ī. de sent. excom. quicunque. vel secundum. Guli. reuocatio re integra fieri debet antequam proceda tur ad actum: aliàs locū habet pœna. arg. ff. mā. si mandasset. ff. ad Maced. si tamen. & l. filius. ī. de rescri. ex parte decani. sed si ante istā cōstitutionē concessæ erāt vel extensæ represaliæ contra clericos, non habet locum pœna: quia constitutio futura respicit. ī. de consti. c. vlti. non tamen amplius vie tur illis, nec eas extendet. aliàs huius constitutionis pœna locū habebit, quæ est latæ sententiæ, vt patet ex verbo, subiaceat.

¶ Vide Alexandrum consil. 115. lib. 1. incl. circa Primum dubium. vnde intelliges quando quis possit esse index in propria causa.

ADDITIO. Idē Gul. Archid.

decreto districtius [a] inhibemus. ¶ Illi autem qui contra fecerint, aduersus personas easdē pignorationes, seu represalias concedendo, vel extendendo ad eas nisi præsumptionem [b] huiusmodi reuocauerint à cōcessionis vel extensionis tempore infra mensem [c], si personæ singulares fuerint, sententiam excommunicationis incurrāt: si vero vniuersitas, ecclesiastico subiaceat interdicto.

TITVLVS IX.

De pœnis.

¶ Innocentius quartus.

¶ *De veteri iure poterit archiepiscopus cum in prouincia sua iurisdictionē suam exequitur, punire notorios iniuriantes sibi, nuntius, & familiæ suæ, si per id sua iurisdictio impeditur: aliàs non: nisi consuetudo amplius tribuat: sed hodie tales iniurias tunc punit, etiam si iurisdictionem non impediant. hoc dicit.*

CAP. I.

Romana [d] † Ecclesia: & infra. ¶ Licet [e] autē Remen. Archiepiscopo suam prouinciam visitanti [f] eos, qui tunc sibi, vel suæ familiæ, aut alijs [g] quos propter hoc per eandem prouinciā dirigit, & etiā quādo cōciliū cōuocat, eos qui nūtijs suis, quos pro illo [h], vel aliàs per prouinciā ipsā sua debita [i] iurisdictione vtēdo trāsmittit, iniuriari præsumunt: si hac occasione sua in his impediatur iurisdictio, pro iniuria huiusmodi (dummodo existat notoria) propria auctoritate punire [k]: nisi amplius ei de Remen. ecclesiæ consuetudine competere dinoscatur. ¶ Sibi etiam et metropolitanis alijs [l] in suis prouincijs, dum sic in illis iurisdictionem exercent, puniendi manifestas et [m] notorias offensas tunc eisdem illatas, vel suis (etiam si exinde [n] impediri iurisdictionem huiusmodi non contingat) libera sit de nostra speciali concessione facultas.

¶ Bonifacius octauus Bitteren. episcopo.

¶ *Docet hæc decret. quibus assistentibus fieri debeat degradatio, de quibus vestibus, ornamentis, libris & instrumentis in degradatione fiat expoliatio, & quibus verbis vtatur ipse degradans. Ioan. And.*

CAP. II.

DEGRADA-

DE POENIS.

¶ *Visum fuit supra tit. proxi. de pœnis in specie: verùm quia non est nouū vt aliquibus particulariter enumeratis apponatur clausula generalis, vt l. si seruus. §. inquit ff. ad l. Aqui. ideo post rub. præcedentem ponit rubricam de pœnis.*

Romana.]Primo cum duplici modificatione declarat ius vetus: & exceptionem subdit: Secundo ibi, *Sibi etiam.* illud prorogat, secundam moderationem tollens, & forsan tertiam temperās. & dicebat Host. ꝙ hic erat vnum mirādum, ꝙ primū, dictum statim corrigitur per secundum. Io. And. ¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendū, ꝙ regulariter archieps in sua prouincia non potest exercere iurisdictionem suam in iurisdictione subditorum suorum, scilicet suffraganeorum per viam simplicis querelæ, nisi esset legatus natus, vt in c. 1. de offi. leg. in antiq. Item est præsupponendum, ꝙ regulariter archiepiscopus non potest suam sedem collocare nisi in sua particulari diœcesi.

CASVS. Archieps Remen. visitat suam prouinciam: infertur sibi iniuria à subditis suorum suffraganeorum: vel suæ familiæ infertur iniuria: vel etiam ipse Archiepiscopus non visitat suam prouinciā: sed suū mittit nunciū ad citandū suos suffraganeos, vt tali die compareant in tali loco, in quo est celebraturus suum generale concilium prouinciale: infertur nuntio iniuria; verū archieps possit punire inferentes iniuriā? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ olim de iure antiquo poterat punire si impediebatur eius iurisdictio: aliàs non, nisi consuetudo magis tribueret. Sed hodie etiam cessante cōsuetudine potest archieps punire tales iniurias, etiam si per eas nō impediatur eius iurisdictio.

d ¶ *Romana.*] De veteri iure poterit archiepiscopus cum in prouincia sua iurisdictionem suā exequitur, punire notorios iniuriantes sibi, nuntiis, & familiæ suæ, si per id sua iurisdictio impeditur: aliàs non: nisi consuetudo amplius tribuat: sed hodie tales iniurias tunc punit, etiam si iurisdictionem non impediant. hoc dicit.

e ¶ *Licet.*] id est, licitum est.

f ¶ *Visitanti.*]Quod singulis annis facere potest seruata forma decre. ī. eod. lib. de censi. Romanę. etiam si epi non sint negligentes. eo. tit. c. vlti. Et tolle hic quod est infra, propria auctoritate punire eos qui tunc, &c.

g ¶ *Alijs.*] quibuscunque, etiam si de familia sua non sint.

h ¶ *Illo.*]transmittit qd est infra.

i ¶ *Debita.*]quod dic vt not. 9. q. 3. c. 2. ī. de off. ordi. pastoralis.

ADDITIO. Host. remittit ad decre. Romana. ī. eod. lib. de sup. neg. præl. Ioan. And.

¶ *Glo seq. alleg. vnam concord. obijcit per quatuor iura; remittit: & soluit distinguendo.*

k ¶ *Punire.*] Et sic est iudex in causa sua. ad idem 23. q. 4. Gulisarius. Sed ꝫ: quia nemo sibi vel suis ius dicere debet. C. ne quis in sua causa. l. vnica. 33. q. 4. inter querelas. & q. 5. de occidendis. & 4. q. 4. c. 1. de hoc vide 2. q. 7. si quis erga. ī. de clerimaled. cap. 1. [Hosti. alleg. C. de his qui ad eccle. confu. l. denuntiamus. ff. de iud. l. Iulianus. quorum leg. l. 1. s. respon. de ius. omn. iud. qui iurisdictioni. de offi. præl. senatus.] Dixit hic Bernar. ꝙ si iniuria illata prælato ipsum tantum contingit; nō potest aliquem pro iniuria illa punire: si verò tangit ecclesiam, vel publicam vtilitatē: potest iniuriantes punire: Immo nec talem iniuriam remittere posset. 63. dist. Salonitanæ, ad instar filiifamilias, qui potest remittere iniuriam sibi factā in quātum ipsum tangit: sed non in quantum tangit patrem. ff. de iniur. l. 1. §. vsque adeo. iniuriam igitur sibi vel suis illatam, per quam eius iurisdictio impeditur, poterit punire archieps, si notoria fuerit, aliàs non de veteri iure: nisi consuetudo amplius tribueret, puta ꝙ etiam notorias [t], & eas quæ iurisdictionem non impedirent, punire possent: consuetudo enim iurisdictionem tribuit. ā. de for. compe. cum contingat. sed modo Inno. iurisdictionem ipsorū prorogando huius decre. beneficio concedit, ꝙ tales iniurias: etiam si iurisdictionem non impediant, punire possint.

Prælatus potest iniuriam ecclesiæ illatam punire.

t Immo etiam occultas, dū modo de illis constare possit, secundum Host. & Archidiaconum.

l ¶ *Alijs.*] Ad idem ī. eod. lib. de offi. ordi. c. 1. in fine.

m ¶ *Et.*] pro, id est. Vel secundum alios [t] proprie, vt scilicet etiā manifestos per publicam famam. extra de accu. qualiter 2. punire possint.

t Scilicet Hosti. Ind. Mo. & Archidiaconus.

n ¶ *Exinde.*] id est, ex iniurijs supradictis.

D*egradatio qualiter.*] Duo facit principaliter. In prima ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, *Super quo.* Et hæc duo facit. Primo tractat de verbali. Secundo de actuali: ibi, *Actualis.* Iterum secunda duo facit. Primo dans simile, ponit formam subtractionis insignium. Secundo formam verborum: ibi, *Poterit autem.* Et determinat not. per Guli. in Spec. de accu. §. secundo loco. ver. & nota. & versi. seq. & §. quarto. per totum §. & per Franc. Vercel. ī. eod. lib. de re iudi. ad Apostolicæ. sumpta occasione à depositione Imperatoris, de qua ibi. Ioan. And.

¶ Istud capitulum ponit formam, quam debet obseruare eps in degradatione actuali.

CASVS. Iure cautum reperitur, ꝙ clericus etiam sacerdos potest non solum deponi verbaliter ab ordinibus pro certis criminibus, & delictis, sed etiam degradari actualiter, vt in crimine hæresis: in homicidio per insidias pēsatas: nam si clericus aliquem per insidias pen-

dias pensatas occiderit, eum ab altari euelles, vt in c. 1. de homicidio, in antiq. secundum veriorem intellectum huius capituli. Sed quæritur qualiter debeat fieri degradatio actualis? Rñdet Romanus Pontifex, quod fit eo modo, quo princeps sæcularis cōsueuit exauctorizare suos milites exigentibus eorum delictis. Nam de more qui exauctorantur milites, traduntur eis insignia militaris, & postea deponuntur gradatim secundum quod eis tradita fuerunt. Similiter est dicendum in sacerdote degradādo vel alio clerico: quia debent ei tradi ornamēta sibi tradita in promotione: & postea debet illa gradatim remouere, dicendo in remotione cuiuslibet vestimēti verba cōtraria verbis prolatis in promotione. [Ordinibus.] Vnde ecclesiastici ordines dicuntur gradus: quia volens ordinari debet per gradus, non per saltum ordinari. Vel ideo dicūtur gradus: quia ordo confert ordinato gradum honoris. [Numero.] ex in degradatione episcopi. & tres in degradatione presbyteri vel subdiaconi. [Castris.] id est, exercitio seu collegio aliorum militum, vt dicit Ioan. And. in nouella. [Vas.] id est, calicem. [Tunc.] id est, remotis vestimentis. [Poterit.] tamen non est necesse.

Not. primo quod verbū, degradatio, in genere sumptum, potest comprehēdere degradationem & depositionem.

Not. secūdo, quod licet Papa simpliciter consulatur: nihilominus respondet quandoque distinguendo: si quandoque non vult respōdere, vt in c. de muliere. de spon. Dominicus.

Qualiter hodie fieri possit degradatio vide concilium Trident. sessio. 13. de reformat. c. 4. adde citatos in c. 1. de hæret eod. libro.

ADDITIO. Ioan. Mona. & Archid. remittunt ad quartum sent. dist. 24. & ad librum pontificalem, quem allegare licet, vt scripsi de ser. non ordi. consuluit. Ioan. And.

g [In eodem.] Ita faciunt monachi apostatæ. faciunt enim se in totum tondere, ne appareant vestigia monachatus.

tio † a qualiter fieri debeat, à nobis tua fraternitas requisiuit. Super quo tibi taliter respondemus, quòd verbalis degradatio seu depositio ab ordinibus vel gradibus ecclesiasticis est a proprio episcopo sibi assistente in degradatione clericorum in sacris constitutorum ordinibus, certo episcoporum numero diffinito canonibus b facienda: quamquam proprij episcopi sententia sine aliorū episcoporum præsentia c sufficiat in degradatione eorum, qui minores dumtaxat ordines receperūt. ¶ Actualis vero siue solemnis cælestis militiæ militis, id est, clerici d degradatio, cum ad eam fuerit procedendum, fiet vt exauctorizatio eius qui militię deseruit armatæ, cui militaria detrahuntur insignia e, sicque à militia remotus castris reijcitur, priuatus cō sortio & priuilegio militari. ¶ Clericus igitur degradandus vestibus sacris indutus, in manibus habens librū, vas, vel aliud instrumentum seu ornamentū ad ordinem suum spectans f, ac si deberet in officio suo solemniter ministrare, ad episcopi præsentiam adducatur: cui episcopus publice singula, siue sint vestes, calix, liber, seu quæuis alia, quæ illi iuxta morem ordinandorum clericorum in sua ordinatione ab episcopo fuerint † tradita, seu collata, singulariter auferat, ab illo vestimento seu ornamento, quod datum vel traditum fuerat vltimo, inchoando, & descendendo gradatim degradationem continuet vsque ad primam vestem, quæ datur † in collatione tonsuræ: tuncque radatur caput illius seu tondeatur, ne tonsuræ seu clericatus vestigiū remaneat in eodem g. ¶ Poterit autem episcopus in degradatione huiusmodi vti verbis aliquibus ad terrorem, illis oppositis, quæ in collatione ordinum sunt prolata, dicendo presbytero hæc vel similia verba in remotione planetę: Auferimus tibi vestem sacerdotalem, & te honore sacerdotali priuamus: sicque in remotione reliquorū insignium similibus verbis vtēs. In ablatione vltimi, quod in collatione ordinum fuit primum infrascripto vel alio simili modo pronuntiet siue dicat: Auctoritate Dei omnipotentis Patris, & Filij, & Spiritussancti, ac nostra, tibi auferimus habitum clericalem, & deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio, & priuilegio h clericali.

† Aliâs, fuerint.

† Aliâs, tradatur.

¶ Glo. seq. ostendit quæ opi. approbata, & quæ reprobata: secundo argu. ad opi. & contra opi.

h [Priuilegio clericali.] Approbata est igitur opinio Alani & Barth. Brixien. & reprobata opinio Hug. Io. & Ber. qui dixerunt, quod percutiens degradatum incidit in canonem propter characterem, quē ille retinet: & in memoriam etiam pristinæ dignitatis. ff. de decu. l. vlt. de conse. dist. 5. ostēditur not. ante hoc 50. dist. in. accedens. & 54. dist. c. 2. 81. dist. dictū. ī. de hære. ad abolendā. §. 1. ī. de sent. excom. contingit. quæ opinio adhuc forte est vera in verbaliter deposito, de quo loquit principiū, & in actualiter degradato habeat locum iste finis: sicut & in ipsorū restitutione est distinctio inter eos, vt not. 2. q. 6. ideo 2. facit etiam hæc littera pro opinione Bar. Brixieñ. not. 9. q. 1. in summa. & contra opinionē Ioan. ibi positam: & contra opinionem Lau. Ala. Tan. & Ber. not. ī. de cle. excom. mini. c. 2. qui dixerunt degradatum cōficere verum sacramētum Eucharistiæ.

¶ Primo glo. ponit constitutionis causam, & summat.

a [Degradatio.] Bene sciebamus qualiter clericus degradatus tradendus erat curiæ seculari, supra de verb. signi. nouimus. sed prius erat sciendum qualiter deberet degradari, & hoc docet hæc decretalis, dicens in summa quibus assistentibus fieri debeat degradatio, quibus vestibus, ornamentis, libris & instrumentis in degradatione fiat hæc spoliatio: & quibus verbis vtatur ipse degradans.

b [Canonibus.] 15. q. 7. felix. & §. si autem. & c. seq. adiūget enim sibi episcopus in causa presbyteri sex 1 episcopos. in causa diaconi tres, vt ibi: & dicamus quod eod iure censebitur subdiaconus ī. de ser. non ordi. miramur. & hæc vera præterquam in casu ī. eod. lib. de hære. ca. 1. & sic verum est dicere, quod spiritualia facilius cōstruūtur, quàm destruantur: quia solus epūs dat ordinem, quem solus tollere non potest. 15. q. 7. episcopus sacerdotibus. ī. de transla. inter corporalia.

c [Præsentia.] Requiriāt tamen præsentia capituli 2. ī. de accu. qualiter 2. de excel. præla. c. 1. 15. quæstio. 7. episcopus nullus. nisi de consuetudine sine ipsis hoc facere posset. ī. eodem lib. de consue. c. 3.

d [Id est clerici.] ī. de cleri. ægro. c. 1. [& ibi concordan. 2 Io. An.]

e [Insignia.] ff. de his qui not. infa. l. 2. §. 1. ignominiæ causa. Et talis est infamis, vt ibi. Ad idem ff. de re mili. l. 3. §. pœna, & c. Authen. vt clerici apud proprios episcopos. §. vlti. coll. 8.

ADDITIO. Talis cui militaria detrahuntur insignia est infamis, etiam si non exprimatur causa, ex qua exauctoratur. secus si simpliciter mitteretur, vt ibi. Ioan. And.

f [Spectans.] super quo vide 24. dist. eps. cum c. seq.

1 Tene hodie quod nouissime sanxit concilium Trident. sessio huius cap. citatum.

2 Archidi. remittit ad id quod post eum dixi ī. eod. lib. de hære. cap. 1. super vltim. glo. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ *Quāuis inuentio carceris fuerit ad custodiam: tamen potest quis puniri pœna carceris perpetuo & ad tempus. Ioan. And.*

CAP. III.

QVAM-

Q [Vamuis.] Præmittit causam inuentionis carceris, quam secūdo ampliat: ibi, *Nos tamen.* Vel præmittit quid de ciuili iure, cuius contrariū submittit de iure canonico. Et secundum Io. Mo. & Archi. fit ratio: quia Deus nō vult mortem peccatoris, & c. Ezech. 18. & 3. q. 4. hi qui. 23. q. 8. his à quibus. in Authen vt non luxu. contra nat. in princ. coll. 6. Ioan. And.

CASVS. Aliquis clericus perpetrauit aliquod delictum, propter quod si esset laicus, esset sibi imponenda pœna mortis: Episcopus videns, non potest eum punire pœna mortis, quia non habet sententiam sanguinis: & dr̄ quod tale delictum non est dignum degradatione: vult talem clericum condemnare ad perpetuos carceres, vel ad tempus: vtrum possit? Vr̄ quod non: quia carcer fuit inuentus ad custodiam reorum, non autem ad pœnam. l. 1. & 2. C. de custodia reorum. non obstante ista ratione determinat Romanus Pontifex in contrarium, videlicet quod eps vel iudex ecclesiasticus habens merum imperium potest aliquem condemnare ad perpetuos carceres. vel ad tempus. Necobstat quod carcer fuit inuentus ad custodiam: quia illud est verum in iudice, qui potest condemnare ad mortem: sed episcopus vel alius iudex ecclesiasticus loco illius pœnæ. poterit condemnare ad perpetuos carceres, vel ad certum tempus. puta ad septem annos, vel aliud tempus: quia iudex ecclesiasticus non potest aliquem condemnare ad mortem. [Reorum.] non conuictorum, sed suspectorum de crimine. Vnde reus conuictus de crimine quod exigit mortem, debet detineri in carceribus: & causam debet dicere in vinculis, nec admittitur cum fideiussoribus vel pignoribus. Not. primo, quod licet carcer de iure ciuili sit introductus ad custodiam reorum pendente accusatione: tamen de iure canonico est introductus ad pœnam. Not. magis specifice, quod iudex ecclesiasticus potest subditos suos condemnare ad agendum pœnitentiam in pane tristitiæ, & aqua doloris ad perpetuos carceres.

1 Hæc sententia est vera & catholica, & contraria est error, vt docēt theologi vno cōsensu lib. 4. sent. dist. 13. & S. Thomas. 3. part. q. 82. art. 8. degradatus enim vere conficit; neque hic textus est in contrarium vt hic videtur astrire glossa: quæ omnino est reijcienda.

ceres, vel ad tempus: tamen cōiter boni prælati in præcipuis festis consueuerunt captiuos suos visitare, & pinguius nutrire. Quæritur qui iudices possunt imponere istam pœnam? Dicēdum ꝙ omnis iudex habens merum imperium.

¶ Prima glo. summat.

† Vide Io. Ananiam in c. a nobis. de apo sta. & Felinum. in c. cum sit. de foro compe.

a ¶ Quamuis.] Quamuis inuctio carceris fuerit ad custodiam: tñ potest quis puniri pœna carceris perpetuo, & ad tempus. hoc dicit. b ¶ Noscatur.] C. de custo. reorum. l. 1. & vlti. vbi dicitur de ijs quos carcer tenet inclusos, aperta definitione sancimus, vt aut conuictos velox pœna subducat: aut liberādos custodia diuturna non commaceret. ad idem. ff. de pœn. l. aut damnum. §. solent.

Additio. Ad idem 19. dist. in memoriam. 5. q. 5. Mennam. vide satis de hoc per Hostien. in sum. de accu. §. qualiter. & in vlti. col. Ioā. Andr.

Quamuis[a] † ad reorum custodiam, non ad pœnam carcer specialiter deputatus esse noscatur[b]: Nos tamen non improbamus, si subiectos tibi[c] clericos confessos de criminibus, seu conuictos (eorum excessibus & personis, cæterisque circunstantijs prouida deliberatione pēsatis) in perpetuum[d], vel ad tempus prout videris expedire[e], carceri mancipes ad pænitentiam peragendam[f].

¶ Idem.

¶ *Pœna alieni imposita, & eius posteris, non extenditur ad posteros lineæ femineę, nisi aliud in iure vel sententia sit expressum. hoc dicit. Zen.*

CAP IIII.

¶ *Gl. seq. cum sequentibus duabus rect. possunt per tres quæstiones.*

† Præter doctores hic, vide aliqua per Decium in cap. nouit. de iudic.

e ¶ Tibi.] Cui loquatur non apparet: vnde intelligatur non solum in episcopo, sed etiam in quocunque qui iurisdictioni pēst, & delicta punire potest. ad idem j. de sentent. excommu. si clericos. & quod ibi dixi. [Idem Archidi.]

Vbicunque† alicui & eius filijs seu posteris[g] vsque in certam generationem pœna imponitur ab homine vel à iure, pœna ipsa eos tantum afficit, qui per masculinam[h] nō per femininam lineam descēdere dinoscuntur: Nisi aliud in iure[i] vel sentētia[k] sit expressū.

¶ Idem.

¶ *Primo punit insequentes, percutientes, aut capientes Cardinales, & eius criminis socios. Secundo, eorum filios & nepotes. Tertio ipsis insectatoribus pœnam addit. Quarto, quam satisfactionem cum absoluentur facere debeant: & quid per absolutionem consequātur. Quinto, de nudis consiliarijs, vel simpliciter fauentibus huic crimini. Sexto ad collaterales permittit pœnas extendi. Septimo ponit de insequentibus clericos, vel religiosos familiares Papa vel Cardinalium. Octauo ponit de occidentibus Cardinales. Nono dicit Potestates seculares nihilominus pœnis legalibus contra tales vti debere, & hanc constitutionem etiam facere obseruari: & contrafacientibus pœnam imponit. Ioan. And.*

CAP. V.

Feli.

‡ Quia ista mansio est mala. l. si hominem ff. depos. & est durius ibi sedere, q̄ tota die in agro fodere. l. 1. o ferreorum. ff. eo. & condemnatus carceribus ad tēpus, intelligitur ad 2. annos de Ancha. alleg. l. fi. in fine. ff. eo. de carceribus lante Gulier. Leruuille lib. 5. tit. de commēdatitiis. in compendio suo de insti. & in insti. Font.

d ¶ In perpetuum.] Si hoc exprimatur, an in perpetuum, an ad tempus, stabitur expresso: si simpliciter damnetur, perpetuo intelligitur, non temporaliter damnatus. C. de pœn. l. seruus. de quo dic vt 50. dist. cap. 1. 3. de consti. ex litteris. ff. de postu l. puto. §. 1.

Additio. Archid. remittit. 81. dist. dictum. 20. q. 1. sicut qui. Ioan. And.

e ¶ Expedire.] Sicut in carcere quo ad custodiam non debet fieri mistio sexuum, vt C. de custo. reo. l. 3. sic dico quòd in carcere quo ad pœnam non fiet mistio. & est simile quod dicimus de monasterijs, quod non debent esse duplicia. 18. q. 2. diffinimus. periculosa est enim talis commistio. 3. eod. lib. de statu. reg. c. vnico.

f ¶ Peragendam.] Hoc idem probatur 3. de hæret. cap. penul. in fin. 3. de verbo. signi. nouimus. in fin.

Vbicunque.] Ponit regulam cum sua exceptione: ibi, *Nisi*. Nec vt ibi dictum incongrue vbicunque, quasi, vbi, sit aduerbiū loci, & interrogans de loco. 13. q. 2. vbicunque sepeliamur. est enim etiam aduerbium temporis: tñ vbicunque, idest, qñcunque. facit 3. eod. lib. de elect. vbi periculum. §. penult. cum concor. & c. & est etiam qualitatis, quantitatis, & similitudinis, quæ non prosequor. & dato ꝙ dicamus vbicunque: in quocunque loco iuris scripti vel non scripti, nil absurdum. Io. And.

Casus. Iure cautum reperitur in pluribus locis, ꝙ pro certis criminibus & nonnullis excessibus imponitur pœna non solum delinquenti, sed etiam eius posteritati vsque ad tertiam generationem: quæritur de qua generatione sunt illa iura intelligenda? Respondet ꝙ intelligitur de posteritate descendente per lineam rectam masculinam, non autem per lineam femininam. Et istud verum, nisi aliud esset expressum in constitutione: quia tunc tenor constitutionis esset obseruandus. Not. primo differentiam esse inter filios & posteros. Vide de pœn. in quibusdam. Not. secundo differentiam non esse in dispositione iuris vel hominis quò ad interpretationem verborum. Dominicus.

g ¶ Posteros.] pone exemplum 3. eod. tit. in quibusdam.

h ¶ Masculinam.] & merito: quia immunitas alicui & eius posteris concessa, non comprehendit feminas. ff. de mune. & hono. l. vacatio. ff. de iure immunit. l. 1. §. 1. [Vult glo. ꝙ tales nō gaudeant priuilegio: ergo non arceantur pœna.] Præterea ex quo quis de nuptijs natus est, patrem sequi debet, & nō matrem. ff. de sta. ho. l. cū legitime. quod omnino verum est, & qñ agitur de dignitatibus & honoribus, & pœnarum immunitatibus, vt C. de decur. l. eos indulserunt. & l. exemplo. & l. nullus. & l. si ille. li. 10. & C. de pœn. l. decurionū filij. & ff. de pœ. l. moris. §. fi. ff. de decurio l. fi. §. in filiis. & est ratio: quia filij sequuntur agnationem patris, & non matris. [De hoc 3. de conuer. in fin. c. 2. super 3. glo.] Et nobilitantur ipsi filij radijs patrum, sicut & vxores radijs maritorum. in Authē. de consul. circa medium. coll. 4. ff. de sena. l. 1. & l. feminæ. & l. liberos. & adde quod dixi 3. eo. lib. de hæreti. statutum 2. Et quod dixi in cle. de bapt. præsenti. in gl. comprehendit. Et bene facit ff. de vē. in poss. mit. l. 1. §. 1.

i ¶ Iure.] 3. eo. lib. de hære. cap. 2. & c. statutum 2.

¶ *Glo. seq. quærit, & opi. ponit, quam determinat. ad quod rect. per contrarium, & soluit.*

k ¶ Sententia.] 3. eod. lib. de schismat. c. vnico. Sed pone, vsque ad tertium vel alium certum gradū iure vel sententia damnata est vtraque linea masculina & feminina: ego non damnatus cum filia sic damnati contraho matrimoniū, quæritur an filij sic suscepti de tali matrimonio sint damnati? hanc quæstionem formauit Hostien. 3. eod. tit. in quibusdam. & dixit distinguēdum, Aut talis mulier scienter ducta fuerit: & tunc damnati sunt filij. vsque ad expressam lineā: aut ignoranter. & tunc filij non sunt damnati propter patris ignorantiam: sicut & ignorantia alterius parentum facit prolem legitimā: aliàs de illegitimo complexu genitam, si banna præcesserunt. 3. de clan. despon. cum inhibitio. 3. qui filij sint legit. ex tenore. ff. de ritu nup. l. lege Iulia. & sic etiam posset intelligi secundum eum. c. 32. q. 4. liberi. vel loquatur aliud secundum leges Lombard. quod dic vt not. 3. de ser. non ordi. c. vlti. quod dicit de sciente, præcise sit verum: sed quod dicit de ignorante posset esse verum in ignorantia facti, scilicet ꝙ nesciebam illum talem esse: sed in ignorantia iuris, quia nesciebam illum talem esse, sed ignorabam ꝙ ius posteros eius damnaret, secus. ad hoc j. de reg. iur. iuris ignorantia. sed in ignorantia facti videtur 3. sicut si quis credens se contrahere cum libera, contrahat cū serua: tamē filij sunt serui domini ancillæ[a]. Sed ibi non est mirum si ignorantia non excusat: per quam ipsi domino fieret præiudicium si excusaret: sed hic nulli infert præiudicium, & ideo sustineri potest illa solutio.

a Vide q̄ dixi 3. qui fil. sint legi. ex tenore. super 2. glo. Io. An.

Feli.] Diuiditur in nouem partes, quæ satis patent. Secunda in §. *Quòd si quis*. Tertia: ibi. *Præsenti*. Quarta: ibi, *Cum autem*. Quinta: ibi. *Illud*. Sexta: ibi, *Cæterum*. Septima: ibi, *Præmissis*. Octaua: ibi, *Si quis*. Nona: ibi, *Per hoc*. Sed Io. Mo. diuidebat in quatuor: de primis septem faciens vnam partem, dicens, ꝙ tractat de insecutoribus Cardinalium, & eorum complicibus citra mortem: & hāc subdiuidebat in septem: de vltima parte faciebat duas. secundam: ibi, *Quæ propter*. Dicit Archid. ꝙ sic incipit decre. 1. de torne. addere poterat 3. eod. lib. de cen. felicis. Ioan. And.

Casus. Aliquis concepit odium contra aliquem Cardinalem: illum cepit, detinuit inuitum. forte incarcerando; sed forte in loco honesto: vel insecutus est eum hostiliter, licet non cepit, nec incarcerauit: quæritur qua pœna sit puniendus? Respondet ꝙ ipse committit crimen læsæ maiestatis, & ipso facto est infamis, & bona eius confiscantur. Item non potest facere testamentum, nec aliquid accipere ex testamento, & sic efficitur intestabilis actiue & passiue. Item habitationes eorum siue domus debent destrui, & nullo tempore debēt postea reædificari. Item si conueniant suos debitores, ipsi debitores nō tenentur eis respondere, nec debita sibi soluere. Item si ab ecclesia obtineāt aliqua beneficia: ipso facto ipsi sunt priuati ipsis beneficijs: ita ꝙ ille ad quem spectat collatio illorum beneficiorum, talia beneficia conferre poterit. Sed quid sanctissime pater, ponamus ꝙ iste qui detinuit inuitum aliquem Cardinalem, vel eum persecutus fuit hostiliter, habet aliquem nepotē vel filium, qui in ecclesia obtinet beneficium vel dignitatem: an pro delicto patris debeat puniri ipse filius vel nepos? Rñdet ꝙ sic: Nā dicit Romanus Pontifex, ꝙ ipse filius vel nepos ipso facto est priuatus

uatur quibuscũque beneficijs & dignitatibus, etiam si esset præsul tus dignitate episcopali, vel alia maiore aut minore dignitate: & vlterius factus est incapax cuiuscunque beneficij ecclesiastici decæ etn obtinendi in ecclesia: & non solum efficitur talis filius vel nepos incapax beneficiorum ecclesiasticorum, sed etiam quoruncunque officiorum publicorũ vel seculariũ: nec potest admitti ad testimonium. Postea dicit Romanus Pontifex, ꝙ non solũ persequentes & detinẽtes vel insecutores Cardinalium puniũtur prædictis pœnis, sed vltra has pœnas incurrũt ipso facto sententiam excõicationis, à qua nõ possunt absolui, nisi à solo Papa. Et hoc verum, nisi in casu necessitatis, puta in articulo mortis: nam tũc possent absolui etiam à simplici sacerdote, præstita tñ prius sufficienti cautione & idonea, ꝙ ipsi facient pœnitentiã, quæ eis imponetur pro huiusmodi excessu. Sed quid si aliquis non perpetrauit istos excessus circa personas Papæ, vel Cardinalium: verũ tamẽ dedit consilium, vt Cardinalis detineretur in vinculis, an sit aliqua pœna puniendus? Rñdet ꝙ sic: quia erit puniendus pœna arbitraria ad arbitrium iudicis secundũ exigentiam criminis. Sed ponamus ꝙ aliquis non tenuit Cardinalẽ, neque illum fuit insecutus, sed in odium ipsius Cardinalis detinuit & incarcerauit aliquem de suis familiaribus: vel etiam fuit aliquis qui hostiliter insecutus est aliquos clericos: nunquid est puniẽdus aliqua pœna? Certe sic: nam iudex illos punire debet secundũ sui criminis exigentiam. Postea Romanus Pontifex io fine ostendit quas pœnas debent pati illi, qui occidũt Cardinales: & ꝙ iudices seculares vltra istas pœnas in hoc capitulo contentas debent istos malefactores occidentes Cardinales, vel detinentes inuitos, vel incarcerantes punire pœnis legalibus, secundum ꝙ leges ciuiles disposuerunt. Item præcipit Papa hanc constitutionem obseruari, & contrafacientibus pœnam imponit. sequitur textus. [*Læsæ maiestatis.*] Crimen læsæ maiestatis committit non solum machinans in mortem principis, sed etiam machinans in mortem suorum consiliariorum sibi assistẽtium. l. quisquis. C. ad legem Iul. maiestatis. ideo machinans in mortem Cardinalium, est reus istius criminis. [*Diffidatus.*] & sic auctoritate istius cap. constituitur iustum bellũ inter ipsum criminosum & Christianos respectu Christianorum, non autem respectu sui. [*Intestabilis.*] actiue & passiue. id est, non possit facere testamentum, nec aliquid accipere ex testamento, vt sequitur. [*Desertæ.*] id est, debent manere in perpetua ruina, vt sit perpetua memoria de ipso, vt sequitur. [*Postulandi.*] Nam aduocatus esse non potest infamis: quia aduocandi officium, est laudabile officium. l. laudabile. C. de aduocatis diuersorum iudicũ. Secus est de officio procuratoris. Nam infamis potest esse procurator. [*Dispensationis.*] quædam cõminatio: nam Papa non potest sibi imponere legem. [*Incurrat.*] Et iste est casus specialis, io quo quis incurrit ipso facto sententiam excommunicationis: licet non iniecerit manus in clericos, regulariter contra. cap. si quis suadente. decimaseptima q. 4. [*Accensis.*] & extinctis: ac in signũ maledictionis æternæ, quam Deus dedit Dathan & Abiron in terram proiectis. [*In mortis articulo constitutis.*] Nam in articulo mortis possent absolui à simplici sacerdote. [*Idoneo.*] id est, cauere debent quod æquo animo sustinebunt pœnam sibi imponendam. [*Non negetur.*] licet dictum sit, ꝙ nullus debet sibi in iudicio respondere: tñ impleta pœnitentia poterit prosequi iniuriam suam, vel suorum, vel pro contractibus post pœnitentiam celebratis poterit conuenire suos debitores. [*Suadebunt.*] Dictum fuit s. quod non solum committentes prædicta puniuntur iam dictis pœnis: sed etiã eorum posteriores descendentes per lineam femineam. Sed quid de linea transuersali, vt sunt filij fratrum, vtrum Papa poterit illam pœnam extendere ad collaterales? Dicit ꝙ sic: sed collaterales non incurrunt pœnam ipso facto. [*Ediderunt.*] l. si quis in hoc genus sacrilegij. C. de episc. & cleric. [*Primæua.*] vult dicere si delictum sit perpetratum: immediate debent eps & rectores ciuitatis insurgere ꝯ tales, secũdum quod leges ordinauerunt, vt in dict. l. si quis. alleg. Et si non

Vide extrauag. bullæ in cœna Domini. §. 21. & de materia textus Hieronymum de Torres cõsilio quodam, quod reperitur in fine consiliorum Antonij de Butrio.

Vide Decium in c. 2. de offic. delegati.

Diffidare, & bannire quid significet, docent Angelus de perusio consil. 231. Geminianus in c. 1 de homicid. lib. 6. & Petrus Goldesio de l Auth. Gazaros. c. de hæret.

cis a † recordationis Honorij Papæ iij. prædecessoris nostri vestigijs inhærentes b, quibusdam additis & detractis c de cõmuni fratrum nostrorum consilio, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus: Vt si quis deinceps in hoc sacrilegij d genus irrepserit, quòd sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem e fuerit hostiliter insecutus, vel percusserit f, aut ceperit, vel socius g fuerit facientis, aut fieri mandauerit, vel factũ ratũ habuerit h, aut cõsilium † dederit vel fauorem i, aut postea receptauerit k, vel defensauerit scienter eundẽ: sicut reus criminis læsæ maiestatis perpetuo sit infamis, diffidatus †, nihilominus & bannitus: sit intestabilis, vt nec testamenti liberam habeat factionem, nec ad alicuius bona ex testamento, vel ab intestato vocetur: quatenus ab omni successione repulsus, publicaque repulsa confusus, minus inueniat suæ malitiæ successorem: fiant † habitationes eius desertæ: & vt non sit qui eas inhabitet, dentur cuncta ipsius ædificia in ruinam: & vt perpetuæ notam infamiæ perpetua ruina testetur, nullo tempore reparentur: nullus ei debita reddere, nullus respondere in iudicio teneatur: quidquid etiam in bonis inuenitur ipsius fisci, vel reipublicæ dominio applicetur, vt ex illis nil transmittat ad posteros, sed potius cum ipso quodammodo damnentur & sua l. Si qua vero feuda, locationes, officium vel beneficium spirituale, vel temporale ab aliquibus eccle-

fecerint, incurrunt ipso facto sententiam excommunicationis, & vltra debẽt priuari sede epali, vel archiepiscopali, & nihilominus sit interdicta ciuitas.

Prima glo. summando diuidit.

a *Felicis.*] In prima parte punit Bonifacius insequentes, percutientes, aut capientes Cardinales, & eius criminis socios vsque ad §. *Quod si quis*. vbi punit eorum filios & nepotes, & hoc vsque ad §. *Præsenti*. ibi ipsis insecutoribus pœnã addit vsque ad §. *Cum autem*. ibi ponit quam satisfactionem cum absoluentur facere debeant, & quid per absolutionem consequantur vsque ad §. *Illud*. vbi tractat de nudis consiliarijs vel simpliciter fauentibus huic crimini vsque ad §. *Cæterum*. vbi ad collaterales permittit has pœnas extendi vsque ad §. *Præmissis*. ibi ponit de insequentibus clericos vel religiosos familiares Papæ, vel Cardinalium vsque ad §. *Si quis*. vbi ponit de occidẽtibus Cardinales vsque ad §. *Per hos*. vbi dicit nihilominus potestates seculares pœnis legalibus contra tales vti debere, & hanc constitutionem etiam facere obseruari, & contrafacientibus pœnam imponit.

† Psal. 68

b *Inhærentes.*] ad idem s. de iura. calum. c. 1. cum si.

c *Detractis.*] ad idem s. in prooemio huius lib.

d *Sacrilegij.*] quod tanto maius esse censetur, quanto persona quæ patitur maior est. de pœniten. dist. 1. aut facta. C. de episc. & cle. l. si quis. in hoc. & j. eo §. præmissis. [Alleg. Archidia. quod no. 22. quæstio. 5. cap. 2. & quod habetur ea. causa. q. 1. mouet.] De multiplici sacrilegio tractatur 17. quæstio. 4. cap. sacrilegium. & cap. sequentibus.

Additio. Et notatur s. eod. cap. sacrilegium. & quamplures ipsius species ponit hic Archid. quem vide. Ioan. And.

e *Cardinalem.*] Contra percutientes, capientes, & bannientes episcopos prouisum est hodie per clement. de pœnis, si quis suadente.

f *Percusserit.*] Hoc intelligo in illo, qui non iure hoc facit, quia non se defendendo: tunc enim cessaret pœna. s. de homi. significasti. 2. de sent. excom. si vero. non enim tunc peccat, cum auctoritate legis id faciat. 23. q. 4. qui peccat.

g *Socius.*] Cum enim eum comitetur per facinus, pari pœna punietur. C. de episc. & cler. l. sed quemquam in fi. & de hoc. 2. q. 1. notum. & s. de offic. deleg. cap. 1. s. de senten. excom. quantæ. 23. q. vlti. cap. vlti.

Glo. seq. ponit duas lecturas, & primam approbat.

h *Ratum habuerit.*] Intellige hoc si eius contemplatione vel nomine sit factum, vt j. de reg. iur. ratum quis. & j. de sentent. excom. cum quis. 2. respon. Alij † contra, dicentes hoc speciale, ꝙ pœna locum habeat in ratificante, licet non fuerit suo nomine gestum. sed credo standum regulæ.

† Vt Ioan. Monac.

Additio. Idem Archidiac. qui hoc prolixe prosequitur.

i *Fauorem.*] non nudum nec simplicem: quia de illis ostendet j. § illud. [Idem Archid.]

k *Receptauerit.*] pari enim pœna sunt puniendi pessimi receptatores, sine quibus delinquentes diu latere nõ possunt. ff. de recep. l. 1. C. de his qui la. occul. l. 1. & 2. nisi a essent consanguinei vel affines. ff. eo. tit. l. 2.

a Excipit à paritate pœnæ. nã vt dicit lex illa nõ absoluuntur, nec tam seuere puniũtur extranei. Io. And.

Glo. seq. recitatur per contrarium.

l *Damnentur & sua.*] regulariter contra: quia bona damnatorum transeunt in hæredes, & non in fiscum. C. de bonis damnatorum. Authent. bona. sed hic fallit in hoc crimine læsæ maiestatis. C. ad legem Iuliam maiest. l. quisquis. & est canonizata. 6. quæstione capitul. quæro ergo. §. verum. & in crimine hæresis supra eodem libr. de hæret. cum secundum. & in casibus ibi positis.

Additio. Dicit Ioan. Mona. ꝙ propter immensitatem criminis non putat locum esse distinctioni. l. 3. ff. de interdict. & relegat. quæ distinguit inter paterna & acquisita. Ioan. And.

a *Dispensatis.*]

a ¶ *Dispensant.*] illis nõ vocatis, etiam si de facto possiderent. s. eod. libro de præben. licet 2. & hoc sonat versi. libere. s. positus.
b ¶ *Per rectam lineam.*] De collateralibus enim tractat j. §. cæterum.
c ¶ *Pontificalem.*] Aliàs enim tales non includebãtur, nisi fuisset de ipsis expressum s. de concess. præbẽ. dilectus. ad idem s. eod. libro de hæreti. Inquisitores. & j. de sent. excom. quia periculosum. Ioan. An.
d ¶ *Virili.*] Intelligebatur nisi aliud fuisset expressum s. c. proxi.
e ¶ *Beneficium.*] De dignitate supra dixerat, hic de beneficio dicit idem.
f ¶ *Infecutione.*] De percussione & captione non erat dubium: sed de insecutione hic specialiter statuit hæc pœna.
ADDITIO. Et facit ad not. de pœnit. distin. prima. si quis pulsatus. cum enim in specialẽ pœnã hoc inducatur, q insequens sit excommunicatus: eius ꝯrium est regulare, quòd insequens & vibrans non tamen percutiens clericum, excommunicatus non sit, & idem Archi. 16. q. 4. sicut qui. Ioan. And.
¶ *Gloss. seq. quæstionem soluit.*
g ¶ *Vicinarum.*] Quæ sint loca vicina, dico iudicis arbitrio quo ad hoc relinquendum. & possent dici vicina non distantia vltra duas dietas vulgares. s. de rescr. nonnulli. vel legales. s. eod. lib. de præbẽ. præsenti. §. locati. vel non distantia vltra vnã dietam. s. eo. lib. de rescri. statutum. vel infra prouinciam. s. de elect. coram. arbitretur ergo in hoc bonus iudex.
ADDITIO. Vel infra finitima & propinqua, secundum Archi. facit pro eo de pœn. si quis suadente. versi. qđ si terra. in cle. ipse autẽ alleg. 2. q. 5. si eps. 65. dist. c. fi. Ioan. And.
h ¶ *Articulo.*] simile 17. q. 4. si quis suadente. de offic. ord. c. pastoralis. cum similibus. Ioan. And.
i ¶ *Et idonee.*] scilicet per pignora vel fideiussores. ff. man. l. si mandato. §. Paulus respondit. aliàs verbum cautionis nudã promissionẽ continet. C. de verbor. signi. sancimus. sed si hoc casu sufficiẽtem cautionẽ dare non posset, dabit iuratoriã: vel cauebit sub hypotheca suarum rerum. [Idem Ioan. Monachus.] C. de episco. & cler. in Authen. generaliter. & ff. vt leg. no. caue. l. filio. in fin. & facit quod dixi s. eod. lib. de vsu. cap. secundo. & quod not. s. de dote post diuor. restit. per vestras. Ioan. And.

† In vulgata editione legitur, notariæ.

† Aliàs, ascensus

† Aliàs, omnino

† Loca vicina quæ dicantur vide per Alexan. consil. 5. lib. 1.

† Aliàs, adtinentur

† Quonam in mortis articulo nulla est reseruatio: atque ideo omnes sacerdotes quoniam poenitentes absoluere possunt, & consuetudine absol.

sijs obtinet, sit eis ipso iure priuatus: quæ sic libere ad ecclesias reuertantur, quòd ecclesiarum rectores de ipsis pro sua voluntate disponãt[a]. ¶ Quòd si quis prædictorum filium vel filios habeat, nepotem vel nepotes per rectam lineam[b] descendentes, beneficiatum seu beneficiatos quouis beneficio, etiam si põtificalem[c] adeptus vel adepti fuerint dignitatem, sint eis ipso iure priuati: spe promotionis omnino sublata. Nulli preterea talium filiorum atque nepotum ex virili[d] sexu descendentium ab eisdem, alicuius aperiatur ianua dignitatis, aut honoris ecclesiastici, vel mundani, seu ad alicuius loci regimen sit ascensus. Sit eis postulandi negata facultas: sit notariæ † iudicatus, & quodlibet aliud officium seu ministerium publicum interdictum. In iudicijs eorum assertio contra quemquam nihil fidei, nihil credulitatis inueniat, vt ad testimonium prorsus reddantur indigni: sit eis ad ordines ascensus inhibitus; sit ad beneficium[e] vel officium ecclesiasticũ denegatus accessus †: & (vt magis famosa sit eorum infamia) ad actus legitimos nullus eis pateat aditus: nulla porta pandatur eisdem super aliquo præmissorum, omni † spe dispensationis adempta. ¶ Præsenti nihilominus adijcimus sanctioni, vt ex insecutione[f] prædicta, sicut ex iniectione manuum violenta, ipso facto excommunicationis sententiam quis incurrat: & tam insecutor, quàm alij supradicti tanti mali participes, quamdiu in sua cõtumacia perdurariut, singulis diebus Dominicis & festiuis, pulsatis campanis, & candelis accensis, per omnes illius loci ecclesias, in quo tantum facinus fuerit attentatum, necnõ ciuitatum & diœcesum vicinarum[g] † excommunicati publice denuntientur †: nec ab alio, quàm à Romano Pontifice possint absolutionis beneficium obtinere: nisi dũtaxat in mortis † articulo[h] constituti. ¶ Cũ autem fuerint absoluendi primo sufficienter & idonee[i] caueant, quòd inferendæ pœnæ parebunt, & auxiliante Domino pænitentiam peragent iniungendam. Deinde per omnes illius loci ecclesias principales vicinorumque locorum diebus Dominicis & solemnibus incedant nudi coram populo, femoralia tantum habentes, & ferulas deferentes in manibus, cum quibus per easdem ecclesias publice fustigentur: ituri postmodũ vltra[k] mare, & ibidem acturi pæniten tiam per tres annos ad minus, nec exinde postmodum reuersuri absque sedis Apostolicæ licentia speciali. Verum cum talis gratiam reconciliationis meruerit, beneficio absolutionis obtento, indulgeatur ei licẽtia, vt suam & suorum iniuriã prosequatur[l]: & debitorum illorum, quæ cõtracta fuerint † de postmodum acquisitis[m] repetitio non negetur. ¶ Illud autem non duximus omittendũ, quòd si quis fuerit in præmissis nudo consilio, aut simplici[n] fauore culpabilis, iudex in talem pœnam metiatur ex culpa, vt secundum quòd excessus exegerit, vindicta procedat. ¶ Cæterum quia dignum est, vt nefandi ratione flagitij, vltionis seueritas amplius extendatur, & propter enormitatem culparum, plagarum modus exuberet, nec pœnis solitis contentetur: Statuimus, vt ad collaterales, fratres videlicet, nepotes, & pronepotes talium possit[o] extendere pœnas in huiusmodi nostra constitutione contẽtas circunspectio Romani Pontificis, prout circunstantiæ rationabiles suadebunt. ¶ Præmissis etiam dignum censuimus annectendum, vt si quisquam aliquo prædictorum[p] excessuum quemquam de clericis vel religiosis nostræ familiæ, vel Cardinaliũ afficere forte præsumpserit, proportionetur pœna delicto: ita quòd vindicta ex æquo excessu respondẽre, ab offensa nostrorum cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine vltionis, quas Dei vel nostra seu fratrum nostrorum reuerentia non coercet[q]. ¶ Si quis vero per se, vel per alium occiderit Cardinalẽ (quod absit) vel dederit causam[r] mortis: vltra quàm præmissa contineant, sic in eum potestas iurisdictionis insurgat, sic rigor vltionis insiliat, quod cõtra vitæ subsidium mortis solatium inuocet, viuens pœnæ nõ culpæ, vindictæ speculum non offensæ. ¶ Per hoc quoque secularibus Potestatibus non adimimus[s] facultatem vtendi legibus contra tales, quas aduersus sacrilegos catholici princi-

k ¶ *Vltra mare.*] & si Christiani nihil haberent vltra mare, esset hæc pœna in aliam cõmutanda. ff. de interdi. & rele. l. relegatorum. §. responso. ff. ad l. Pompe. de parri. l. pœna.
ADDITIO. Idẽ Archidiacon. allegat not. 82. distin. presbyter. de vo. cap. 1. Ioan. Monac. dicit idem. & alleg. ff. de admini. re. ad ciui. perti. legatum. Io. An.
l ¶ *Prosequatur.*] 4. q. 6. omnibus.
m ¶ *Acquisitis.*] quia prius acquisita erant confiscata.
ADDITIO. Ad hoc ff. mand. si mandauero. §. si is cuius. Io. Monac.
n ¶ *Simplici fauore.*] nudum consilium, vel simplex fauor intelligitur illius qui ad maleficiũ faciendum nihil adijcit.
o ¶ *Possit extendere.*] quædam iudicatio. s. s. eod. lib. de rescr. cap. fi. nam & præter hanc permissionem Papa eo modo id poterat, cum non habeat imperium par in parem. s. de electio. innotuit. Io. And.
p ¶ *Aliquo prædictorũ.*] scilicet insecutionis, captionis, aut percussionis, aut societatis horũ criminum.
q ¶ *Coercet.*] s. de vita & honest. cleri. vt clericorum.
r ¶ *Causam.*] proximã, non remotam; quod dic vt s. de hom. de cætero. de testibus. sicut. [Idem Archid.]
¶ *Glo. seq. alleg. unam con tra, obijc. & soluit, & arguit.*
s ¶ *Adimimus.*] concor. C. de sacrosanctis eccle sijs. l. placet. [canoniza ta 16. q. 1.] vbi primo per ecclesiasticum iudicem, secundo per secularẽ quis punitur, & sic in casu nostro propter criminis horrorẽ. est enim regulariter secus vbi criminaliter agitur. s. de accusat. de his. vbi de hoc. & secunda q. 3.

† vere possunt, ita cõcilium Tri dẽt. sessio. 14. cap. 7. de casuũ reseruatione.

† Aliàs, fue runt.

† Aliàs ita: nihil addit.

† Aliàs loquendo de laicis, videtur esse modo conuer tẽdus. 17. q. 4. de presbytero. 11. q. 1. sic quidam. Ioan. And.

q. 5. habet hoc proprium. sunt enim paria, aliquem esse absolutum vel condemnatum, & soluisse. ff. de except. rei iud. si quis cum totum. § plane. & facit hæc decre. ad id quod not. 3. de iud. at si clerici. in glo. penult.

¶ Glo. seq. alleg. duas concor. & specialiter duas rationes reddit.

pes ediderunt. Quis enim locus regiminis poterit esse tutus, quis rector securitate gaudebit, si Romana Ecclesia (quæ omnium ecclesiarum disponēte Domino caput est & magistra) casibus istis subijcitur? si eius filij speciales huiusmodi periculis exponuntur? Quem Ecclesiæ filium, quem fidei zelatorem contumelia tanta non tangeret, & confusio tam aspera non moueret? Porro si filius est, dolebit: si fidelis, matre fidei læsa, lædetur. Quapropter si princeps, senator, consul, potestas, vel alius dominus siue rector contra præsumptores prædictos præsentis constitutionis tenorem nō fecerit obseruari: tam ipse, quàm officiales ipsius infra mētem, postquam res ad notitiam eorum peruenerit, eoipso sententiam excommunicationis incurrant. Ciuitas vero quæuis alia præter vrbē, quæ talia facienti vel facientibus seu præsumentibus, in his consilium, vel auxilium dederit aut fauorem, vel infra mensem saltem taliter delinquentes (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit) non duxerit puniendos, pontificali & supra sit eoipso dignitate priuata [a], & nihilominus remaneat interdicta.

a ¶ *Priuata.*] simile 25. q. 2. ita nos. & 3. eo. lib. de elect. vbi periculum. § ciuitas. [1] excipitur autem ciuitas Romana ab hac pœna: si enim ipsa in hoc puniretur, priuarentur etiā inferiores ecclesię: cum totius orbis eps sit Romanus Pōtifex. & ꝓterea ibi promptiorē habemus iudicem, scilicet Papam, qui huic rei potest adhibere remedia. & pœnas imponere. ad hoc optime C. de ijs. qui ad eccl. confug. l. vlti. in principio.

[1] Alleg. de hæreti. ad abolendā. In fi. sed ibi non est priuata, sed priuari iubetur. Io. Andr.

DE PAENITENTIIS Et remissionibus.

Continuatio domini Heliæ.

¶ Dictum fuit supra tit. prox. de pœnis imponendis in foro contentioso: nunc autem dicendum est de pœnis imponendis in foro pænitentiali: verū quia pœna in foro pænitentiali remittuntur per pænitentias & remissiones: ideo post rubricam præcedentē annectitur rubrica de pænit. & remiss. Quæritur qua pœna veniat imponēda pro quolibet peccato mortali? Dicendum quod licet olim illa pœna esset taxata à canonibus: tamē hodie istud est relictum arbitrio confessorum seu presbyterorum, in c. Deus qui. eod. tit. in in antiq. tamen non debet confessor esse nimis arctus: nec nimis largus in imponenda pænitentia: quia pænitentiam debet imponere ad arbitrium boni viri, & non pro libito suæ voluntatis, vt dicit Panor. in cap. ex parte. de constit. in antiq. & c. Quantaualis de iureiur. in antiq.

TITVLVS X.

De pænitentijs & remissionibus.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ Quæstores non citant aliquos, licet eos monere possint. Et in concedendis indulgentijs non excedant archiepiscopi statutum concilij generalis. hoc dicit. Zen.

CAP. I.

Romana Ecclesia: & infra. ¶ Quæstorib' † autem fabricæ [b] Remenñ ecclesiæ, Remensis archiepiscopus, seu eius officiales citandi suffraganeorum ipsius ecclesiæ subditos (quos ijdem quæstores sibi resistere, aut nolle parere dixerint) vt super hoc [c] compareāt coram ipsis, nequaquam tribuant potestatem [d]. Super benigna vero ipsorum [e] receptione, ac subuentione ipsi fabricæ facienda, possunt eosdem suffraganeos & alios Christi fideles Remensis prouinciæ [f] charitatiue monere [g]. In concedendis quoque indulgentijs nō ex-

† Perdicatores quæstuarios nō amplius admittē. Concilium Tridēt. sessio. 5. de reformat. c. 2. in fine. & sessio. 21. de reforma. cap. 9.

R ¶ Omana.] Sunt tria dicta: Primū & tertium inhibitorium: Secūdum commissorium: ibi, *Super benigna.* Tertium: ibi, *In concedendis.* Ioan. And.

¶ Licet archieps possit remissiones seu indulgentias concedere non solum ijs qui sunt in diœcesi sua particulari, sed etiam illis, qui sunt in tota sua prouincia: non tamen potest excedere numerum indulgentiarum sibi à iure taxatum.

Casvs. Cum ecclesia Rauen. magnis ædificijs & structuris indigeret: archieps Rauen. videns ꝙ fructus ecclesiæ Rauen. non sufficerent pro isto ædificio complendo, voluit mittere quęstores per totam suam prouinciam pro colligendo eleemosynas fidelium: & vt Christi fideles essent magis inclinati ad dandum & contribuendum illi ecclesiæ, voluit ipse eps eis impertiri de thesauro ecclesię, remittendo partem pænitentiarum iniunctarū omnibus & singulis porrigentibus manus adiutrices ad ipsum opus complendū: sed tamen ꝙ suffraganei sui nollent admittere istos quæstores ad officium quæsturæ, dedit quæstoribus potestatem citandi suffraganeos nolentes eos benigne recipere in suis diœcesibus: vtrum possit? Rñdet ꝙ non: sed potest eos monere charitatiue, vt inducāt populum ad porrigendum manus adiutrices pro isto opere pio complendo. Sed quæritur quas indulgentias siue quem numerum dierum potest indulgere archiepiscopus, vtrum possit dare indulgentias pro libito suæ voluntatis? Rñdet ꝙ non: sed solum secundum ꝙ est statutum in concilio generali in cap. cum ex eo. eod. tit. in antiq. videlicet remissionem xl. dierum. & in hoc æquiparantur epi & archiepiscopi: nam eps potest similiter concedere xl. dies indulgētiarum. Not. ꝙ carens iurisdictione. non potest cōmittere potestatem citandi sibi non subditos: nam hic archieps non est iudex subditorum suffraganei: ergo non valet talis commissio. Not. ꝙ licet archieps non habeat iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum in foro contentioso, & hoc in prima instantia: tamē in foro pænitentiali potest exercere iurisdictionem, eis concedendo remissiones & indulgentias. Nota ꝙ licet subditi suffraganeorum archiepiscopi admittant quæstores ipsius archiepiscopi, non propter hoc efficiuntur de iurisdictione archiepiscopi: ita ꝙ eos poterit punire: secus si mitteret nuntios pro exercendo iurisdictionem suā contentiosā: quia tunc posset punire impedientes iurisdictionē suam. 3. tit. proxi. cap. 1.

Nota si quæstores veniant ad ecclesias parochiales pro petendo & colligendo charitatiua subsidia fidelium, si rectores ecclesiarum parochialium nolunt eis permittere vt declarent indulgentias suas, & vt conuocent populum: ipsi sunt puniendi. & hoc verum, dummodo isti quæstores compareant debito modo cū literis Apostolicis, vel diœcesani loci: & hoc quando faciunt quęstū ꝓ alijs: secus si ꝓ se. c. cū ex eo. eod. ti. in ant.

Not. ꝙ archiepiscopus non potest indulgētias concedere vltra numerum taxatum in concilio generali. videlicet in dict. c. cū ex eo. Sunt tamen aliqui archiepiscopi qui habent specialia priuilegium & indultum, vt possint concedere indulgētias vltra xl. dies: Nam archiepiscopus Tholosanus potest concedere indulgētias vsque ad centum dies. Et dicit Pano. in dicto cap. cum ex eo, eod. tit. in antiq. ꝙ quando quis lucratus fuit indulgētias, est in arbitrio suo an velit interpretari istas indulgentias in hoc seculo, vel reseruare in futuro: vt ponamus ꝙ pro excessibus meis est imposita mihi pęnitentia, vt ieiunarem xl. diebus: episcopus contulit xl. dies indulgentiarum omnibus porrigentibus manus adiutrices ad tale opus: possum in hoc seculo accipere istos xl. dies vt non ieiunem: sed consuluit Panor. vt fiat reseruatio in purgatorio: quia ibi pœnę sunt multo grauiores, quàm sint pœnæ huius seculi.

¶ Prima glossa principium & finis respondet per quæst. vel obiectionem.

b ¶ *Fabricæ.*] quia conferentibus ad opus fabricę dari solent remissiones: ideo de his quæstoribus in hoc tit. posuit. Quis autem teneatur ad opus fabricę, dic vt 3. de eccl. ædi. c. 1. & c. de his. sed cū quarta fabricæ & clericorum subsidia non sufficiunt: fieri solet ad prædicta sicut & alia pia loca eleemosynarum collectio. ad hoc 3. eod. lib. de sta. reg. cap. vno. ad fi.

Additio. Quarta fabricæ pertinet ad ordinationem episcopi. 15. q. 2. vobis & c. valeteranæ. 10. q. 3. vnio. vbi de hoc. secundum Archid. Ioan. And.

c ¶ *Super hoc.*] scilicet quod resistunt. vel parere nolunt.

d ¶ *Potestatem.*] sicut nec possunt foraneos officiales statuere propter citationes faciendas, vt 3. eod. lib. de offi. ordi. Romana.

e ¶ *Ipsorum*] quæstorum.

f ¶ *Prouinciæ.*] quasi velit notare, ꝙ indulgentia non prosit ijs, qui subiecti non sunt. quod dic vt 3. eod. tit. quod autem.

g ¶ *Monere.*] & remissionum & indulgentiarum literas concedere, vt 3. eod. nostro. Et est casus in quo archiepiscopus iurisdictionem habet in subditos suorum suffraganeorū. alij not. de offi. ordi. pastoralis. & 19. q. 3. c. 2.

Additio. Dicit hic Archid. ꝙ confirmatus in episcopum non sacerdos. istas indulgentias concedere non potest, nec capitulum vacante

vacante sede. In contrarium alleg. ī. eod. lib. de sup. negl. præla. si episcopus. & c. ecclesiæ. vbi dī ꝙ capitulum vacante sede administrat in spiritalibus. vide quod scripsi de exces. præla. accedentibus. in antiq. Ioan. And.

a ¶ *Remensis.*]vel alius quilibet. ī. eod. lib. de offi. ord. Romana. in fi. ī. nt. prox. c. 1. in fine.

b ¶ *Generalis.*] ī. eo. cū ex eo. & si excesserit, non valet. ī. eo. cap. vltim. Ioan. And.

† Scilicet concilij La teranen. sub Innocētio 3. c. 61. refertur in cap. cum ex eo. eum ẽ pe. nit. & remiss.

S I *episcopus.*]Primo ponit dictum, cuius rationem subdit: ibi, *Cum in generali.* Secundo cōsuetudinem reprobat: ibi, *Nulla quoque.* Ioan. And.

¶ Si episcopus subdito suo contulerit facultatem eligendi confessorem doctum & idoneū, qui eū possit absoluere ab omnibus peccatis: non poterit confessor à casibus episcopalibus absoluere: nec valet consuetudo, vt quis pro libito suæ voluntatis sibi eligat confessorem.

† Vide concilii Triden. sessio. 24. de sacrosancto pœnitentia sacramento, cano. 1 1.

cedat Remensis[a] archiepiscopus statutum concilij † generalis[b].

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Concessio generalis confessoris non tangit episcopo specialiter reseruata, nec obtentu consuetudinis potest quis sibi eligere confessorem. hoc dicit. Zen.*

CAP. II.

SI episcopus suo subdito[c] cōcesserit, vt sibi possit idoneum[d] eligere confessorem: ille, quē is elegerit, in casibus, qui eidem episcopo specialiter reseruantur[e] †, nullam habet penitus potestatem: Cum in generali concessione illa non veniant, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus[f]. Nulla quoque potest cōsuetudine[g] introduci, quòd aliquis præter sui superioris licentiam, confessorem sibi eligere[h] valeat, qui eum possit soluere, vel ligare[i].

¶ Idem.

¶ *Decretalis, cum ex eo. in pluribus episcopis indulgentibus locum habet. hoc dicit. Zen.*

CAP. III.

INDVLGEN-

& si non eligit idoneum, vř esse in culpa. Dominicus.

¶ *Glo prima exponit, quærit arg. negatiue, & soluit contrarium.*

c ¶ *Suo subdito.*]puta archidiacono, archipresbytero, abbati, priori, vel similibus personis, quæ immediate subsunt episcopis. Quid dicemus de inferioribus, puta laicis parochianis certę parochię: nunquid illis eṗs potest licentiam dare, vt sibi confessorē eligant? Vř ꝙ non. ī. eod. omnis. de pæni dist. 6. placuit. de paro. nullus. Dic ꝙ [1] t quia quilibet de diœcesi potest recurrere pro pænitentia, & ad proprium sacerdotem, & ad eṗm, vel archipresbyterum cathedralis ecclesiæ: qui quo ad hoc est vicarius episcopi: vt ī. de offi. archipresby. officium. [vide quod ibi dixi.] Vnde credo ꝙ sufficiat alterius licentia: scilicet vel epi, vel parochialis sacerdotis. ADDITIO. Vide quod not. in cle. de priuileg. religiosi. in glos. puto. Ioan. And.

[1] Idē Pet. de Ancha. & expresse Do & Phil. secundum quem beneficat. de. dudum. §. in ecclesiis de sepul. c. quęcūque 10. q. 1. c. lē cet. supra de sēt. doctores in cap. omnis vtriusque sexus.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum illud quod habetur in cap. omnis vtriusque sexus. eo tit. in antiq. licet olim omnes sacerdotes recepe[r]int eandem potestatem & missam, ita ꝙ nō erāt parochiæ distinctæ: tñ propter quasdam diuisiones inter Apostolos & discipulos, & postea inter sacerdotes fuerunt diuisæ & distinctæ parochiæ, & territoria in foro pœnitentiali, sicut in foro contentioso.

¶ Item secundo est præsupponendum, quòd postquam fuit facta illa distinctio parochiarum, fuit ordinatum ꝙ quilibet teneretur cōfiteri proprio sacerdoti. & non alieri: & si alteri confiteretur, non teneret absolutio: quia sententia à non suo iudice, est nulla. cap. at si clerici. de iud. io anoq.

¶ Item tertio præsupponendum est, ꝙ quis dř habere plures proprios sacerdotes, scilicet rectorem ecclesiæ parochialis, episcopū legatum, & Papam, qui habet generalem curam omnium Christianorum: & sufficit habere licentiam ab altero istorum: Mendicantes vero sunt delegati à sede Apostolica, per cle. super cathedram. de sepulturis. in clement.

CASVS. Cum haberem meum curatum suspectum ex certa causa: vel videbam imperitum, & nolebam sibi confiteri, accessi ad eṗm meum, vt daret mihi potestatem eligendi confessorem: vnde eṗs dedit mihi facultatem eligendi confessorem sub hac forma per verba generalia. Damus tibi facultatem eligendi confessorem idoneum, qui te possit & valeat absoluere de quibuscunque peccatis tuis: non tamen apposuit istam clausulam, etiam nobis reseruatis: vtrum per istam facultatem videatur eṗs dedisse licentiam absoluendi de casibus eṗalibus? Rńdetur quòd non: sed iste confessor meus habebit illam potestatem, quam haberet rector meus parochialis. Sed quid, ponamus ꝙ longo tempore fuit obseruatum, vt quilibet sibi eligeret confessorem pro libito suæ voluntatis: an valeat talis consuetudo? Respondetur ꝙ non. Not. ꝙ quia tenetur confiteri proprio sacerdoti: nec valeret ꝯtra consuetudo: & in hoc addit istud cap. ad cap. omnis vtriusque sexus. allegat. scilicet vt nō valeat contraria consuetudo. Not. ꝙ eṗs est generalis rector suæ diœcesis, ideo potest concedere facultatem alicui, vt possit eligere suum confessorem: quia concurrit cum quibuscunque rectoribus suæ diœcesis. Not. ꝙ eṗs concedendo facultatē, vt possim eligere confessorem idoneū, qui me possit absoluere de quibuscunque peccatis meis: non videtur dedisse potestatem eligendi confessorē, qui me possit absoluere de casibus eṗalibus. Sed q̄d de rectore parochiali? ponamus ꝙ meus rector parochialis dedit mihi facultatē eligendi confessorem idoneum: vtrum possim eligere simplicem sacerdotem, vel vtrum sit necesse vt eligam sacerdotem habentem simplicem potestatem, videlicet curam animarum? Respondetur ꝙ si rector meus parochialis det mihi simpliciter facultatem eligendi confessorem, tunc non possum confiteri simplici sacerdoti: sed requiritur ꝙ talis habeat curā animarum. Sed qñ meus rector dat mihi licentiam confitendi tali sacerdoti, quem sibi nomino, tunc possum tali sacerdoti confiteri: quia meus curator facit illum delegatum. cap. fi. de offi. & pote. iu. deleg. in antiq. cap. omnis vtriusque sexus. allegato. Not. ꝙ potestas dandi licentiam confitendi peccata, dependet à superioritate: vnde concedens debet esse superior illius, cui concedit. ad hoc eod. tit. omnis. Nota finaliter, ꝙ habens auctoritatē eligendi confessorem, debet eligere idoneum:

d ¶ *Idoneum.*]qui sciat circūstantias considerare, & diuersis medicamentis vti ad sanandum ægrotum. ī. eod. omnis. de pæ. dist. 6. qui vult. de homicidio. sicut dignum.

¶ *Glo. seq. quærit qui sunt casus, & aliis exprimit.*

e ¶ *Reseruantur.*]sed qui sunt illi casus [2] ? Dic ꝙ absoluere excōmunicatos maiori excōicatione, non competit simplici sacerdoti, sed eṗo, vt ī. de sent. excom nuper. Imponere pænitentias blasphematoribus Dei & Sanctorū. ī. de cle. male. c. 2. sortilegis. ī. de sortile. c. 2. Commutatio quorumlibet votorum, vt ī. de vot. & vo. redemp. c. 1. Dispositio male ablatorum incertorum vel certorū, qñ non extant hi quibus faciēda est restitutio. ī. de vsur. cum sit. [Et ibi hoc tenet Host. secundum Archid. Contra ī. eod. lib. de testa. cap. 2. vt ibi dixi super ver. libere.] Pænitentia matrimoniorū clandestine contractorum, vel contra interdictum ecclesiæ per episcopos solet imponi. ī. de clande. despon. cum inhibitio. & de matrimonio contracto ꝯ interdictū eccle. c. 1. & vlti. Solent eṗis reseruari pænitentiæ omnium publicorum enormium criminum, oppressionis filiorum ex proposito vel ex casu, cuiuscunque homicidij, falsi testimonij, vel falsi instrumenti, periurij, incestus, corruptionis monialium, coeuntis cum brutis, & his similia. ad hoc 50. dist. miror. & c. io capne. 33. q. 2. quicunque. cū similibus casibus, vt not. Host. in sum. huius tit. §. cui confitendum sit, in fin. 2. colum.

[2] Casus Episcopis reseruatos referunt communiter Summarum cōpilatores.

ADDITIO. Vide per Ray. in sum. huius tit. §. item nunquam parochialis. per Guli. satis in repertorio. eod. tit. §. sequitur videre. Io. Monac. tract. in decre. super cathedram. hodie innouata in cle. de sepul. dudum. & vide quod ibi not. ver. per huiusmodi. in glo. hoc intendit. Ioan. And.

f ¶ *Concessurus.*]vt ī. de reg. iur. in generali. cum suis concor. ad idem ī. eo. lib. de offi. vica. c. vlti.

g ¶ *Consuetudine.*]est enim onerosa ecclesijs: ideo non valet. ī. in antiq. de consuetu. c. 3. & ex ea frangitur ecclesiasticæ disciplinæ neruus. supra de consue. cum venerabilis. etiam esset hoc ꝯ obedientiam principis præscribere: quod esse non potest. ī. de præscript. cum non liceat.

h ¶ *Eligere.*] eṗi, & archieṗi, & superiores, & inferiores ab eṗis exempti, habent à iure licentiam ꝙ idoneum confessorem sibi eligunt: qui potest eos soluere & ligare. ī. eod. tit. c. vlti.

i ¶ *Ligare.*]ideo dixit: quia cuicunque volo possum confiteri peccata mea, petendo etiam salubre animę consilium: sed ille non potest ligare vel soluere, vt hic vides. Sic dicimus de laico in necessitate: ꝙ possumus ei confiteri, sed ipse non potest soluere: quia non habet claues. de pœ. dist. 1. quem pænitet [ver. tanta. & eadem verba habentur dist. 6. cap. 1. post princi.] Et not. de offi. ordina. pastoralis. Ioan. And.

I *Ndulgentia.*] Quia breue est, non diuiditur, & se summat.

¶ Et dicit Archid. ꝙ quandoque indulgentia demonstrat remissionem pœnæ. 1. q. 3. c. fi. in fi. Quandoque concessionem gratiæ. ī. vt lit. pen. c. fin. de priuil. dudum. Quandoque dispensationem. 77. dist. c. vlti. in fi. & ī. de elec. dudum. Quandoque ius commune. 33. q. 2. interfectores. & 35. q. 3. de incestis. vtrobique de hoc. Quandoque ponitur pro vacare vel operam dare: vnde dicitur, Indulgere gulæ noli, quæ ventris amica est. Ioan. And.

¶ Si episcopus in concessione indulgentiarum excedat concilium generale, non valent indulgentiæ. hoc dicit.

CASVS.

CASVS. Certum est, q epi habent potestatem limitatam respectu indulgentiarum concedendarum: quia aliqui erant ita largi, q claues ecclesiæ contemnebantur: vnde limitata fuit eorum potestas: videlicet vt pro dedicatione ecclesiæ omnes qui illa die porrigerent manus adiutrices, consequantur vnum annum indulgentiarum: sed aliàs nõ possent epi concedere nisi al. indulgentiarũ dies. Sed ponamus q eps aliquis fecit cõtrariũ: quia in die dedicationis ecclesiæ dedit duos annos indulgentiarum vtrum valeant dictæ indulgentiæ? Respondet Romanus Pontifex q nõ. Sed quomodo intelligitur q non valent indulgentiæ? Rñdet glo. q non valent in eo q excedũt: quia numerus dierum est separabilis. & in separabilibus vtile p inutile non vitiatur: sed in numero quem non excedunt, valent dictæ indulgentiæ. Dominicus de sancto Geminiano dicit, quòd non valent etiam in eo, quod excesserunt in ignominiam ipsorum eporum, qui excesserunt conciliũ generale, ipsum contemnendo. sed Panor. dicit q valent vsque ad numerum taxatum. Not. primo arg. q est licitum allegare sine certa determinatione quotæ legis vel canonis. de quo per Io. And. in c. vestra. de coha. cle. & muli. Not. secundo arg. q factum contra legem prohibentem, est nullum: licet non sit appositum decretum. Dominicus.

† Vide B. Thomam in quartho nibus additis ad 1. par. q. 16. art. 1.

Scilicet Lateranẽ sub Innocentio iij. cap. 62. & refertur in cap. cũ ex eo. extra, de pænit. & remis.

tiæ [a] † quæ ab vno vel pluribus episcopis in ecclesiarum dedicationibus, vel alijs quibuscunque casibus [b] conceduntur: vires non obtinent [c], si statutum excesserint cõcilij [d] generalis.

TITVLVS XI.

De sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti.

Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

Iudex qui excommunicat, suspendit, vel interdicit, in scriptis hoc faciat: & causam conscribat, & requisitus exemplum sententiæ tradat infra mensem. Qui contrafecerit, per mensem ab ingressu ecclesiæ & diuinis est suspensus: & relaxabitur illa sententia per superiorem absque difficultate, & condemnabitur lator in expensis, & aliàs pœna condigna. Si sic suspensi celebrãt vt prius, sunt irregulares: nec absoluuntur ab alio quàm à Papa. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. I.

Cum † me-

Prima glo dicit quid declarat.

a [Indulgentiæ.] Declarat opinionem not. ĩ. eo. tit. cum ex eo. Et reprobatur opinio Io. & Ber. ibi not. & approbatur opinio Hostiẽ.

b [Casibus.] ad pia opera: puta ædificationem vel reparationẽ ecclesiæ, refectionem vel ædificationem pontium vel viarum, sustentationem hospitalariorum, vel similia.

Glo. seq. quærit & soluit per tres rationes: ponit opinionem contrariã, cuius rationi respondet.

c [Non obtinent.] quid dices: nunquid saltem, in eo q poterant dare, tenebit indulgentia? Videtur q sic: quia regulariter vtile per inutile non vitiatur. j. de reg. iur. vtile. ibi vide. arg. de hoc pro & contra. Præterea hæc est quædam liberalitas: & in liberalitatibus vel donationibus dicimus q tenent pro parte vsque scilicet ad legitimum modum, & in residuo non, vt C. de dona. l. sancimus. 12. q. 2. si quos de seruis. Præterea hic agimus de re separabili, scilicet de numero dierũ: vbi non vitiatur vtile per inutile. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. § Trebatius. [Vide de censi. cum Apostolus. super glo. quid ergo.] Et hoc verum puto [1]. Alij contra. [scilicet Io. Mo.] dicentes indulgentias in nullo tenere: quia qui priuilegio abutitur, perdit illud. 11. q. 3. priuilegium. cum similibus. sed non est verum, q qui abutitur priuilegio, perdat illud, licet mereatur perdere. sic dicit cap. vnde principis erit æstimatio. quod dic vt not. Innocen. ĩ. de deci. suggestum.

d [Concilij.] generalis. ĩ. eod. cum ex eo.

[1] Idem Archi. qui ẽt alle. de despõ impu. c. vnico § 1 in fi. eo. lib. 12. q. 5. qa lo. 17. q. 4. quæsti. & 1. q 1. non ne de conse. dis. 2. si nõ sanctificatur. in fi & qd ibi not. Ioan. And.

DE SENTENTIA EXCOMMVNICATIONIS, suspensionis, & interdicti.

Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de pœnis delictorum imponendis tam in foro pœnitentiali, quam contentioso: verum quia excommunicatio est pœna delicti, cum profertur à iure: quandoque est pœna contumaciæ, cum profertur ab homine: ideo annectitur rubrica de sententia excommunicationis: & quia sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti in nonnullis conueniunt: ideo annectitur rubrica suspensionis & interdicti.

Cum medicinalis.] Primo ponit proœmium: Secundo statutum circa excommunicationem faciendam: ibi, Quisquis. Tertio pœnam non seruantis: ibi, Si quis. Quarto aggrauat vel pœnas addit: ibi, Superior. Quinto, statutum prorogat ad suspensionis & interdicti pœnas: ibi. Et hæc eadem. Sexto, cautos reddit illos, qui pœnam incurrunt: ibi, Caueant. Ioan. And.

Idem Ioan. Mo. sed. Host. diuidit in septem de secunda faciens duas. Ioan. And.

CASVS. Fuit à nonnullis in concilio generali apud Lugdunũ congregatis expositum, q nonnulli prælati sæpe suos subiectos indiscrete excommunicabant: & licet excõicatio ab initio fuisset introducta ad medicinam, tamen tendebat ad mortem: propter quod fuit supplicatum, quatenus concilium dignaretur de remedio prouidere opportuno: ideo statuit & decreuit concilium, vt iudices ecclesiastici decætero sint discreti in proferenda sententia excommunicationis: Et inter cætera statuit, q nullus prælatus excõmunicet subditum suũ, nisi subsit causa rationabilis: & proferat sententiam in scriptis: non autem simplici verbo seu verbotenus. Et in illa sententia exprimat causã propter quam illum excõmunicat, vt appareat an illa causa sit iusta vel iniusta: & vtrum sit digna excõmunicatione. Item decreuit concilium, vt si excommunicatus petat tradi sibi copiam sententiæ excõmunicationis, quòd excommunicator hoc facere teneatur infra mẽsem, si fuerit requisitus. Sed ponamus q aliquis iudex ecclesiasticus non seruauit tenorem huius capituli: quia protulit excommunicationem simplici verbo seu verbotenus, vel etiã protulit in scriptis: sed non expressit causam rationabilem dignam excõicatione: vel noluit tradere copiam excõicationis ipsi excõicato petenti: an sit puniendus aliqua pœna? Rñdet Romanus Pontifex, q statuit cõcilium, q dicta sententia excõicationis tamquam iniusta relaxetur sine difficultate, id est, sine aliqua cautione de stãdo iuri, & sine expensis: etiam excõicator condemnabitur excõicato in expensis occasione iniustæ excõicationis factæ. Item vltra hoc ipse excõmunicator erit suspensus ab ingressu ecclesiæ per vnum mensem: & si durante illo mense se ingerat diuinis, incurrit irregularitatẽ, à qua non poterit absolui, nisi per solum Papam. [Medicinalis.] quia plures rubore confusi eo q vident se vitari ab alijs. & priuari legitimis actibus, reuertuntur ad bonum obedientiæ: & sic excõmunicatio retrahit excommunicatum à peccato ad bonum obedientiæ. [Contemnat.] licet excõicatus sit in peccato: tamen si contemnat excõicationem, eius peccatum aggrauatur. [Scriptis.] si proferatur sententia sine scriptis, tenet sententia: aliàs non absolueretur excõicatus. & tamen dicit littera, q superior eum absoluet: ergo erat excõicatus, tamen excommunicatio erat iniusta: ideo punitur excommunicator, vt sequitur. [Expressè.] oportet q excõicator exprimat causam expressè: & non sufficit dicere, talem Titiũ causis rationabilibus in his scriptis excõicamus: sed requiritur, q exprimat causam, propter quam illum excõicat: puta quia talis fuit contumax, & sua exigente contumacia in his scriptis excommunicamus. vel sic dicendo: Talis recusauit facere tale quid, licet fuerit debite monitus: quare ipsum in legendo scriptis excommunicamus. [Publicum instrumentum.] istud non est de necessitate. sed de consilio, si excõicatus petat copiam excommunicationis, vt petat confici instrumentum, vt si excõicator negaret se requisitum esse, q excommunicatus possit probare requisitionem. [Animaduersione.] id est, pœna arbitraria, ex quo non est iure taxata. [Fulminare.] hoc est proferre indeliberate & indiscrete: sed quando plene deliberat cum discretis, dicitur proferre. Et hæc est differentia inter fulminare excommunicationem & proferre: tñ vnum sæpe ponitur pro reliquo. [Obseruari.] id est, vt proferatur in scriptis: apponatur causa rationabilis. & detur copia. [Sanctiones.] immo efficiuntur irregulares. Not. primo ex isto c. q iudex ecclesiasticus debet esse discretus in proferenda excõicatione: & debet exercere officium corrigentis & medentis: ideo si iudex ecclesiasticus videat subditũ suum non curare de excommunicatione: & sic videt excõicationẽ non proficere: non debet bonus iudex illum excommunicare sana conscientia: sed debet in eum exercere aliam pœnam, scilicet captionem personæ, & pignorationem bonorum. Nam iudex debet sic contumacem exercere pœnam, quam viderit magis timeri. Et ideo dicit Dominicus de sancto Geminiano, q si iudex ecclesiasticus ignorans conditionem contumacis illum excommunicauerit, & videt q excommunicatio non proficit: quia excõicatus non curat de excõicatione: debet illum absoluere inuitum, & communioni ecclesiæ restituere: licet beneficium absolutionis regulariter non conferatur nisi pœnitenti: & dicit beatum Thomam hoc tenere. Not. vlterius, q sententia excõicationis debet proferri in scriptis:

† Vide cõcilium Tridẽt. sessio. 25. de reforma. c. 3. Et cur excõmunicatio dicatur medicinalis, luculenter docet Ioãnes Roffensis aduersus Lutherum art. 2. & Couarruuias in cap. alma mater. de sen. excom. li. 6. in initio.

dicinalis [a] sit excommunicatio, non mortalis [b]: disciplinãs, non eradicans: dumtamen is, in quem lata fuerit, non contemnat [c]: caute prouideat iudex ecclesiasticus, vt in ea ferenda ostendat se prosequi quod corrigentis [d] fuerit † & medentis [e]. ¶ Quisquis igitur excommunicat [f], excommunicationem in scriptis [g] proferat, & causam [h] excommunicationis expresse conscribat, propter [i] quam excommunicatio proferatur. Exemplum [k] vero huiusmodi scripturæ teneatur excõmunicato [l] tradere infra mensem, si fuerit requisitus [m], super qua requisitione fieri volumus publicum instrumentum, vel litteras testimoniales cõfici sigillo authentico [n] consignatas. ¶ Si quis autem iudicum [o] huiusmodi constitutionis temerarius [p] extiterit violator, per mensem [q] vnum ab ingressu ecclesiæ [r] †, & diuinis officijs nouerit se suspensum. ¶ Superior [s] vero ad quem recurritur, sententiam ipsam sine difficultate [t] relaxans †, latorem excommunicato ad expensas, & omne interesse cõdẽnet, & aliàs puniat animaduersione con-

ptis: tñ istud non est de substantia excõicationis, sed est de iustitia: Nam teneret excõicatio, etiam si non esset lata in scriptis: Secus est sed de sententia diffinitiua: quia de substantia sententiæ diffinitiuæ est, ꝙ feratur in scriptis: aliàs non valeret sententia, nisi in causis summarijs, in quibus valet sententia: licet nõ feratur in scriptis. l. 1. vel 2. C. de senten. ex breui. recit. in Auth. nisi breues, eod. tit. in cle. sæpe. de verb. sig. Not. ꝙ excõicator debet in excõicatione inserere causam propter quã excõicat: & in hoc differt sententia excommunicationis à sentẽtia diffinitiua: quia in sententia diffinitiua non tenetur iudex exprimere causas mouentes ipsum ad sententiandum: licet sit honestum vt illas exprimat. Not. ꝙ excõicator tenetur infra mensem tradere exemplum excõicationis excõicato si requiratur. Idem dicẽdum est de alijs actis causæ: videlicet vt exẽpla tradantur parti: originalia tñ debent remanere apud notarium. cap. quoniam ꝫ falsam. de proba. Not. ꝙ sententia excõicationis lata siue scriptis, vel sine causa rationabili expressa, tenet de mero iure, licet sit iniusta. Hoc probat iste textus dũ dicit, ꝙ si excõicator violauerit istam constitutionem, ꝙ superior relaxabit excõicationem: ergo talis excõicatio tenebat. Nota ibi, Superior vero ad quem. ꝙ vbi notorie constat de iniustitia excõicationis, superior non debet excõicatum remittere ad excõicatorem, sed potest eum absoluere non facta remissione: secus si notorie non cõstaret: quia tunc deberet ipsum remittere ad excõicatorem. Sed qualiter constabit de iustitia excõicationis? Dicendum ꝙ apparebit de iniustitia excõicationis ex lectura sententiæ, si non lata sit in scriptis: vel si in scriptis, tñ est lata absque expressione alicuius causæ rationabilis: vel per instrumentum publicum: per quod habetur ꝙ iudex noluit excommunicato tradere copiam excommunicationis: aliàs superior non absolueret, nisi esset appellatum. Nota ꝙ si suspensus ab ingressu ecclesiæ diuinis se immisceat, contrahit irregularitatem, à qua non poterit absolui nisi per Papam.

¶ *Prima glo. summas.*

a ¶ *Cum medicinalis.*] Iudex qui excommunicat, suspendit, vel interdicit, in scriptis hoc faciat: & causam conscribat, & requisitus exemplum sententiæ tradat infra mensem. Qui contrafecerit, per mensem ab ingressu ecclesiæ & diuinis est suspensus: & relaxabitur illa sententia per superiorem absque difficultate, & condemnabitur lator in expensis, & aliàs pœna condigna. Si sic suspensi celebrant vt prius, sunt irregulares: nec absoluuntur ab alio quàm à Papa.

b ¶ *Non mortalis.*] vt 2. q. 1. multi. & 24. q. 3. notandum.

c ¶ *Non contemnat.*] & tunc amplius ex contemptu ligatur. 24. q. 3. notandum. 11. q. 3. §. cum ergo. & s. eod. tit. per tuas. Crescit igitur homo per meritũ obedientiæ parendo iniquæ sententiæ. 8. q. 1. sciendum. 12. q. 3. quid ergo.

d ¶ *Corrigentis.*] siue plectendo, siue ignoscendo hoc solum bene agitur, vt vita hominum corrigatur, vt 23. q. 5. prodest.

e ¶ *Medentis.*] sanabit & medebitur quantum in se erit: aliàs non erit quid sibi imputetur. 43. dist. c. Ephesis. 47. distin. c. vlti. Faciat igitur ꝙ sententia sit iusta ex animo, ex ordine, & ex causa. de quibus dicitur s. eod. sacro.

f ¶ *Excommunicat.*] suspendit, vel interdicit. j. eo. c. 5. & hæc eadẽ.

g ¶ *In scriptis* [a].] Nota casus in quibus scriptura requiritur. de his plene dixi s. eo. lib. de censi. c. 1.

¶ *Glossa sequens exemplificat: secundo quærit: ponit opinionem, & soluit: tertio notat duas differentias.*

h ¶ *Causam.*] vt quia peremptorie citatus coram nobis renuit comparere, & de iustitia responsurus: vel quia iussus, vt infra talem diem centum Titio solueret, ad quæ sibi ex causa depositi tenebatur, facere recusauit: idcirco, &c. & est hic ordo retrogradus: quia primo debet causam exprimere, & postea excõicare. Sed nunquid hæc constitutio locum habet, cum excõicatio feritur ꝫ incertam personam, vt 5. q. 1. quidam. & s. de offic. ordi. si sacerdos? Dicunt quidam ꝙ non. [Et hoc placet Ioan. Mo. & Archi.] ad hoc s. eod. lib. de elect. qui ꝫ certam. Sed tutius [s] est tenere ꝯrium: tum quia hæc constitutio generaliter loquitur: tum quia certam personam, sed non expressam ligat sententia, quæ tñ postea exprimetur. ad hoc j. eod. Romana. §. caueant. Et nota ex hac littera duas diuersitates inter sententias excõicationum & alias diffinitiuas: quia vtraque debet ferri in scriptis, sed si diffinitiue non feratur in scriptis, non tenet, vt s. eod. lib. de re iud. exp. vlt. sententia autem excommunicationis licet non sit lata in scriptis, tenet: sed locum habẽt pœnæ, quæ infra sequunt. Item in definitiua nõ est necesse exprimere causam. s. de re iudi. sicut. sed in sententia excõicationis secus, vt hic vides.

i ¶ *Propter quam.*] & licet falsa [3] sit causa: ligat tñ excõicatio. 11. q. 3. c. 1. & 3. s. eo. sacro. de absolutione dic vt s. de offi. ord. ex parte.

k ¶ *Exemplum.*] totale: aliàs non esset exemplum, sed pars. Io. And.

ADDITIO. Vnde dicit Hosti. ꝙ continere debet excommunicationem de verbo ad verbum, & annum & diẽ. argu. de rescri. eam te. 2. q. 8. per scripta. §. libellorum. Ioan. And.

l ¶ *Excommunicato.*] per hoc videtur loqui, cum excommunicatur certa persona: fateor hoc quo ad traditionem exempli.

ADDITIO. Quasi diceret, nihilominus ferri debet in scriptis & exprimi causa, q̃ ita conueniat generali sicut speciali sententiæ: immo plus generali q̃ non debet ferri nisi ex causa. j. eo. Romana. §. exueant. plus dixit Host. ꝙ si innominatus qui comprehendi poterat sub generali, petat exemplum, debet sibi concedi. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens circa requisitionem hanc quattuor dicta ponit.*

m ¶ *Requisitus.*] aliàs ergo non habebit locum pœna quæ sequitur. & est si. s. eod. lib. de app. vt super. & c. ab eo. & intelligo ꝙ requisitio fiat loco & tempore competentibus. arg. præ. c. ab eo. & s. de elect. cum in veteri. & intelligo mensem à die sententiæ, non à die requisitionis. sic. 2. q. 6. c. vlt. §. diffinitiua. & ea. q. & eod. c. versi. iudicibus. & C. de app. l. iudicibus. si autem requiratur post mensem, non habet locum hæc constitutionis pœna: sed nihilominus illam dare tenetur, sicut & cætera acta causæ. de proba. quoniam contra. ad hoc de do. & contu. cum dilecti.

¶ *Glossa sequens allegat duas concordantias: quærit, argu. affirmatiue, & contrarium soluit: secunda pars soluit quæstionem.*

n ¶ *Authentico.*] ista sunt paria. s. de fid. instru. c. 2. ad idem s. eo. lib. de offi. ord. si canonici. Sed nunquid sufficerent testes? Vr̃ quòd sic. C. de fide instru. l. in exercendis. s. de fide instru. cum Ioan. dic illud regulare: sed hoc speciale [4], sicut & alia q̃ dixi s. de cẽsi. c. 1.

ADDITIO. Host. Ioan. Mo. & Archid.

o ¶ *Iudicum.*] quorumcunque, vt etiam sacerdotes excommunicantes hoc seruare debeant [5]. s. de offi. ord. cum ab ecclesiarum. Pœna tamen suspensionis, de qua infra loquitur, in episcopis locum non habet, vt j. eod. quia periculosum.

p ¶ *Temerarius.*] Nunquid requiritur ꝙ sit in dolo? Quod vr̃ per hãc litteram: ad hoc ff. vi bono. rap. l. 2. §. doli mali. Dic ꝫ: quia sufficit ꝙ negligentia, stultitia, vel fatuitate hoc fecerit [6]. ad idem ff. de iudi. cum quem temere. & est si. s. eod. lib. ne cle. vel mo. c. 2. & per litteram istam puto, ꝙ si excõicator non fuit in aliqua culpa: puta non erant necessaria ad scribendum, & periculum erat in mora: credo [7] ꝙ non habeat locum pœna, ad hoc ff. de vsufructu. æquissimum. & s. eod. lib. de elect. indemnitatibus. in fi.

q ¶ *Per mensem.*] quo lapso ipso iure restitutus est. 81. dist. si quis amodo. & s. de spon. non est nobis.

ADDITIO. Dicit Hosti. hoc verum, si sententiam seruauit: & peccatum confessus sit, & pœnituerit: aliàs semper quo ad se suspensus remanet. s. de coha. cle. & mu. c. fi. Ioan. And.

r ¶ *Ab ingressu ecclesiæ.*] de hac suspensione habes j. eod. is cui. & adde quod dicam j. eod. is qui.

ADDITIO. Innocentius in decretali, sacro. s. eod. in antiq. recte tenuit, quod terminatum est in d. c. is cui. 1. & 2. responso. hic vr̃ innuere ꝯrium: ꝙ sic suspensus celebrans non sit irregularis, cum suspendere ab ingressu ecclesiæ non sit suspendere ab officio: cum etiam extra ecclesiam celebretur. Et Host. ponendo hoc dictum Innocen. expresse ponit de eo qui celebrat in ecclesia. ipsi tñ ꝯrium tenuerunt in decretali, sacro. & hic loquitur Inno. opinionem recitando quorundam, vt patet ex eius verbis. Ioan. And.

s ¶ *Superior.*] istud satis habebamus s. eod. sacro.

t ¶ *Difficultate.*] scilicet cautionis exigendæ, vel remissionis faciendæ.

ADDITIO. Vnde dicunt Ber. & Hostien. quòd sine mora sine

Z caus-

† Abb. cons.

[a] Et an scriptura sit necessaria vide Pelinum in Rubrica de const.

[s] Secundũ Hostie. qui etiam hãc opinionẽ attribuit Innocẽtio. Ioan. And.

[3] Vide Abbatem in cap. ad nostrã. el primo. extra de iureiurãn.

† Nota hic ex mente Domin. ꝙ non potest domi in oratorio celebrare. Font.

† Ergo sententia excõmunicationis lata contra formã iuris, tenet. † ii. & sic limitata. l. prolatam. C. de senten. & interloc. omn. iu. Fonta.

[4] Idem Dom. Phil. Font.

[5] Idẽ Hosti. & cum eo Io. Mo. & Archid.

[6] Sequitur Dom. Phil. Ioan. And.

[7] Idẽ credit Philip. & procedit gl. secundũ Io. And. & Philip. etiã si excõicatio iusta non tenuit. Font.

satisdatione, sine causæ cognitione, & sine aliquo excommunicati grauamine hoc fieret: cum euidenter appareat contra hanc constitutionem latam fuisse. Ioan. And.

a ¶ *Pæna.*] sic ĩ. de aucto. & vsu pal. nisi specialis. 38. dist. §. q ea.

b ¶ *Obseruari.*] & sic ista tria sunt paria. & habes ſ. j. eo. tit. is cui. ad idẽ ĩ. de app. ad hæc quoniam. & cap. dilectus. de consue. cum dilectus. de elect. cum inter R. cum ſi. & intelligas de interdicto vel suspensione etiam à spiritalibus prolata: secus si interdiceretur ingressus ciuitatis vel pomerij. ff. de ser. expor. cui pacto. ff. de inter. & releg. per totum. secundũ modernos qui de hoc plene not. in prædicta decretali. & hæc quoniam. Ioan. And.

Interdictũ rei spiritalis differt ab interdicto alterius rei temporalis.

digna, vt pœna[a] docente discãt iudices, quam graue sit excommunicationum sententias sine maturitate debita fulminare. Et hæc eadem in suspensionis & interdicti sententijs volumus obseruari[b]. ¶ Caueant autem ecclesiarum prælati & iudices vniuersi, ne prædictam pœnam suspensionis incurrant: quoniã si contingeret eos sic suspensos diuina officia exequi sicut prius[c], irregularitatem[d] non effugient iuxta canonicas sanctiones, super qua non nisi per summum[e] Pontificem poterit dispensari.

c ¶ *Sicut prius.*] quasi in officio suo agens, vt dicit canõ. 11. q. 3. si quis eps in concilio. Et j. eo. is cui. in si. 1. respon. quod verum est in quocunq; officio cantando & in quibuscũq; horis officiet ecclesiã, vt in pdicto canone. & ↄcor. ĩ. eo. lib. de re iud. cũ æterni.

¶ Idem in eodem.

¶ *Qui petit absolui ad cautelam, dicens excommunicationis sententiam in se latam esse nullam, absoluetur cuiuscunque contradictione non obstante: nisi dicatur & probetur infra octo dies excommunicatus pro manifesta offensa. Qui probat se excommunicatum post appellationem: probatione pendente in iudicijs euitabitur, extra iudicium vero non. hoc dicit. Ioan. And.*

Additio. Idem hic Ber. & Host. dicebat Fran. q si intrat chorum cũ alijs legendo & cãtando, locus est irregularitati: & sic intelligitur illud quod prius positum est in c. si quis eps. Ioan. And.

d ¶ *Irregularitatem.*] quod ergo in antiquis canonibus statutum erat de excõicatis, extendit ad suspensos. 11. q. 3. c. si quis eps damnatus. & c. si quis episcopus in concilio. & ĩ. de re iudi. cũ æterni.

e ¶ *Summum.*] Nota casum specialiter reseruatum Romano pontifici. alios habes de offi. leg. quod translationem. & de excep. pręla. sicut vnire. in antiq.

¶ Multos casus Romano Pontifici reseruatos refert Hosti. in sum. tit. de offi. leg. § qd pertinet. & Tur recremata In c. huic sedi. 17. dist.

Solet.] Sunt duæ partes: In prima ponitur duplex quæstio. secunda: ibi, *Etiam.* In secunda: ibi, *In prima.* ad vtramque responsio. Et primo soluit primam: secũda excipit: ibi, *Nisi* tertio, exceptionem moderatur: ibi, *In quo casu.* Secunda secundæ distinguunt iudicialia & extraiudicialia. secundum: ibi, *Extra iudicium.*

Casus. Certum est cum quis prætendit excõicationem in se latam esse nullam aliqua rationabili causa, (quia prætendit appellasse legitime antequã in ipsum proferretur excõicatio: & sic erat exemptus à iurisdictione excõicatoris: Vel dixit, q in excõicatione fuit expressus error intolerabilis: quia continebat præceptum qd erat ↄ Deum & conscientiam illius, cui præcipiebatur) potest petere absolutionem ad cautelam (si & inquantum indigeat) ad tollendum murmur & scandalum populi. Sed ponamus q excõicator vel aduersarius se opponit, ne iste absoluatur ad cautelam: vtrũ superior debeat illum absoluere non obstante oppositione? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: Aut opponẽs dixit, q iste fuit excommunicatus pro manifesta offensa, & offert probare infra octo dies: tunc differenda est absolutio per illos octo dies: Et si probatum fuerit q ipse fuit excõicatus pro manifesta offensa, non absoluetur nisi præmissa satisfactione & cautione de stando iuri. Si autem opponens non offerat se probare infra octo dies, q sit excommunicatus pro manifesta offensa; tunc superior eum absoluet ad cautelam. Sed quid, ponamus q ille qui fuit excommunicatus, dixit excommunicationem esse nullam propter aliquam causam: & non petit absolutionem ad cautelam, sed vult admitti ad probandum illam causam, vtrum pendente illo articulo probationis sit euitandus tamquam excommunicatus? Respondet Romanus Pontifex q sic in iudicijs: nam non poterit suos debitores conuenire pendente illo articulo probationis: & de facto si conueniat, poterunt excipere debitores q non tenentur cum ipso processum facere, eo q est excommunicatus: nam est sibi imputandum quare non petijt absolui ad cautelam: sed in alijs actibus extraiudicialibus, puta in electione & postulatione non euitabitur: ideo probatione ista pendente poterit eligi in prælatum alicuius ecclesiæ: sed si postea appareat excommunicatum esse, non tenebit electio de ipso facta [*Immediatam.*] & sic excommunicationem nullam. [*In prima.*] sequitur responsio ad vtramque quæstionem. [*Emenda.*] id est, satisfecerit; vel si proponatur q fuit excommunicatus pro manifesta offensa, absoluetur præstando cautionem de stando iuri. Nota primo ex prima parte huius capituli, q dicens excommunicationem in se latam esse nullam, potest petere absolutionem ad cautelam: nec in hoc est sibi ipsi ↄrius, quia per hoc non fatetur se excommunicatum; secus est de illo qui petit directe absolutionem: quia tunc fatetur se excommunicatum. Nota vlterius iuncta glo. q sententia excommunicationis lata post appellationem in appellantem, est nulla: & hoc verum post appellationem legitimam interpositã ex causa rationabili, & vera: alias exprimendo mendose causam rationabilem quilibet posset se eximere à iurisdictione sui iudicis. Nota vlterius q sententia excommunicationis dicitur esse nulla, quando in ea fuit appositus error intolerabilis: puta, si in excõmunicatione dicat iudex: cum alias monuerimus talem Titium vt Caium occideret, vel vt furtum faceret, vel ne eleemosynã daret: ipse tñ nihilominus noluit ipsum occidere, vel noluit furtum facere: vel eleemosynã dedit, ob quam causam eum in his scriptis excommunicamus: verũ tamen respectu eleemosynæ non est verum indistincte, vt excommunicatio dicatur continere errorẽ intolerabilẽ, si aliquis fuit excommunicatus eo q dedit eleemosynam: nam si aliquis pauper sit contumax, & noluerit iudici obedire: potest iudex monere suos subditos ne illi pauperi tradant eleemosynam; sed prima facie præceptum de non dando eleemosynam esset irrationabile: nisi alias qualificaretur. Nota q dicens excommunicationem esse nullam, si petat admitti ad probandum causam nullitatis, pendente probatione nullitatis est vitandus in iudicijs; sed in extraiudicijs non est vitandus: immo si sciat pro certo se nõ esse excommunicatum, licite potest Missam celebrare. Nota etiam q absolutio ad cautelam petitur quando dicitur nulla excõmunicatio. ad hoc de off. deleg. cũ contingat. Not. finaliter duos casus, in quibus excommunicatio dicitur nulla.

¶ Vide Abbatem, Felinum, & alios in c. Apostolica extra de excep. vbi multa tradũt de absolutione ad cautelã huc spectãtia.

¶ Dicit Fra. ci (Sed male) q idem si iniustam cũ est talium, quod patet a. eod. per tuas. quod latius hic refellit Io. And.

CAP. II.

Solet[f] † a nonnullis[g] in dubium reuocari, an cum aliquis per superiorem[h] absolui postulat ad cautelam, dum in se latam excommunicationis sententiam asserit esse nullã †. sine contradictionis[i] obstaculo munus ei debeat absolutio-

¶ *Prima glossa summat.*

f ¶ *Solet.*] Qui petit absolui ad cautelam, dicens excommunicationis sententiam in se latam esse nullam, absoluetur cuiuscunque contradictione non obstante: nisi dicatur & probetur infra octo dies excommunicatus pro manifesta offensa. Qui probat se excommunicatum post appellationem: probatione pendente in iudicijs euitabitur, extra iudicium vero non. hoc dicit. Ioannes Andr.

g ¶ *A nonnullis.*] scholasticis, vel iure peritis consilium rationum habentibus. sic ĩ. de resti. spo. frequens.

Additio. De quibus philosophus: Dubitare de singulis non est inutile. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. vsq. per q. an etiam delegatus absoluat ad cautelam: ponit duas ops. contrarias: ad secundam obijcit, & respondet dupliciter.*

h ¶ *Per superiorem.*] excommunicatoris. quod dic vt ĩ. eo. per tuas. Et per hanc litteram, quæ sic generaliter loquitur: dixit Bernardus q quilibet iudex ordinarius & delegatus hanc absolutionem impertiri potest. Innocen. & alij[a] contra in delegato, dicentes, q delegatus etiam Papæ non absoluit ad cautelam ex generali causæ commissione: delegata enim potestas est stricti iuris, & id solum potest, quod ei specialiter est commissum, & sine quo causa expediri non potest. ĩ. de offic. deleg. cap. 1. & cap. prudentiam. sed sine absolutione ad cautelam bene potest causa expediri: quia cum patebit illum excommunicatum, poterit per delegatum in veritate non ad cautelam absolui, vt in cap. prudentiam. sed q delegatus Papæ absoluat ad cautelam, vr̃ expressum ĩ. de appella. ad præsentiam. Sed qui tenent contrarium, dicunt, q illud fuit propter specialem commissionem. Vel illud in auditoribus: secus in delegatis: quasi auditores habeant ordinariam. de hoc de rescript. auditor. in clemen. in 1. glossa.

a Ioã. Mo. & Hostien. sed Arch. non vult accedere huic dicto. Ioan. And.

Additio. Ber. de quo in prin. huius gl. in duobus errauit: Primum dixi in textu super vers. nullam. Secundum sumpsi ex eo q decre. per tuas. eod. tit. in antiq. dixerat, q sedes Apostolica consueuerat concedere absolutionem ad cautelam: & quasi intelligeret id inferioribus non licere: dixit hoc nouum per hanc decre. inductum, q quilibet, &c. vt sequitur. Sed illa verba non ponebantur ibi ad designandum aliquid speciale in Papa: sed ad instruendum quale remedium posset haberi in illo dubio. Ioan. And.

i ¶ *Contradictionis.*] ipsius excommunicatoris vel aduersarij, qui illum fecit excommunicari, vt supra de appella. qua fronte. & infra sequitur.

a ¶ *Et an ante.*] secunda quæstio.
b ¶ *Huiusmodi.*] scilicet ad cautelam. Idem puto etiam si non peteret absolui: quia nec compellitur hoc casu, vt ʒ. eod. per tuas.
c ¶ *In iudicio.*] ibi etiam iudici facienda est probatio. ff. de proba. l. quinquaginta. ʒ. eo. lib. de rescr. statutum. §. cum vero. cum sim.
d ¶ *Errorem.*] pone exemplum. j. eo. venerabilibus. §. potest. & in his duobus casibus est nulla excommunicationis sententia: & in alijs quos dicam. j. eod. præsenti.
e ¶ *Cæteris.*] iudicibus, &c.
f ¶ *Illius.*] scilicet de præcedēte legitima appellatione.
g ¶ *Petenti.*] humiliter. ʒ. eod. per tuas. de offic. deleg. cum contingat. Potest etiam nō petens absolui. 2. q. 5. quanto.
Additio. Vide quod not. de eo qui dux. in ma. significasti. in vlti. glo. Ioan. And.
h ¶ *Opponat.*] quia periculum est in mora: iā enim sic decedere possent: cum & propter peccatum, & propter excommunicationem qui facilius moritur. 11. q. 3. episcopi. ad idem ʒ. de app. qua fronte. ff. de app. rect. vel non. l. vlt.

nis impendi? Et an[a] ante absolutionem huiusmodi[b] is, qui se offert in iudicio[c] probaturum se post appellationem legitimam excommunicatione innodatum: vel intolerabilem errorē[d] in sententia fuisse patenter expressum: sit in cæteris[e] (excepto probationis illius[f] articulo) euitandus? ¶ In prima igitur dubitatione sic statuimus obseruandum, vt petenti[g] absolutio non negetur, quamuis in hoc excommunicator, vel aduersarius se opponat[h]: Nisi eum excommunicatū pro manifesta[i] dicat offensa. In quo casu terminus octo dierum[k] indulgebitur sic[l] dicenti, vt si probauerit quod opponit, non relaxetur[m] sententia, nisi prius sufficiens præstetur emenda[n]: vel competens cautio de parendo iuri, si offensa dubia[o] proponatur. ¶ In secunda vero quæstione statuimus, vt is qui ad probandum[p] admittitur, pendente probationis articulo, in cæteris, quæ vt actor[q] in iudicijs attentauerit, interim euitetur. Extra[r] iudicium vero in officijs[s], postulationibus, & electionibus, ac alijs legitimis actibus nihilominus admittatur[t].

¶ *Glossa sequens exponit: prorogat dubium, quod per quatuor iura exemplificat.*

i ¶ *Manifesta.*] id est, notoria. quod dic, vt ʒ. de verb. signific. cum olim. & cap. ex parte. vbi de hoc. idem in manifesta contumacia, vt j. eod. venerabilibus. §. secus. & idem putarem si peteret absolui ad cautelam à sententia excōmunicationis canonis: & diceretur casus talis esse, quo absolutio fieri non deberet ante satisfactionem, vt ʒ. eod. lib. de offi. dele. c. vlt. §. pars vero. & ʒ. de censi. quamquam. in fi. & de immuni. eccle. quoniam. in fi. & de hære. quicunque. in princ. cum suis similibus.

¶ *Glos. seq. recitatur per quæstionem, an ex causa augeatur dilatio.*

k ¶ *Octo dierum.*] dixit Ber. quod hic & ʒ. de resti. spol. frequens. & supra de exceptio. pia. (de qua tñ dic vt ibi dixi in gloss. licet enim.) & vbicunque certus terminus à iure statuitur: si petatur maior dilatio, negabitur iusta causa cessante: sed si causa subesset, dixit eum audiendum ex illa generali clausula, si qua mihi iusta causa, &c. ff. ex quib. cau. ma. l. 1. in fine. & si minor esset, vel ecclesia, audiretur, etiam si probationes negligenter infra terminum omisisset: si autem reus ad probandum contrarium peteret dilationem longiorem: danda est secundum eum: & prodest dilatio illa actori: quia si non plene probauerit, adhuc alias plenas probationes inducet. C. de temp. in integ. restitu. l. petendæ. & sic in his casibus audiretur infra dies statutos: & post etiam si postular per prædictam legē petendæ. immo etiam post terminū ipsi reo datum: per prædictam legem admitteretur, cum ex facto illius impedimi.

[a] Et quando incipiat currere, vide de Rotam decisione 208. in nouis.

Additio. Dixit Innocen. idem dicendum in exceptione spoliationis & alijs, in quibus certus terminus datur ad aliquid probandum. Ioan. And.

l ¶ *Sic.*] scilicet excommunicatum illum pro manifesta offensa.
m ¶ *Relaxetur.*] etiam ad cautelam, vt formata fuit quæstio.
n ¶ *Emenda.*] in spiritualibus non semper habet locum, quod ante omnia emendet excommunicatus pro manifesta contumacia vel offensa: Pone enim aliquem excommunicatum, quia non fecit se ordinari: promouebitur ne antequam absoluatur? absit. & de hoc per Innocentium, & modernos supra de præbendis. pro illorum (vt ibi scripsi super glossa penultima. & idem hic Archidiaconus. Ioan. And.)
o ¶ *Dubia.*] & sic non ostēdit de nullitate prout dicebat. Io. And.
p ¶ *Ad probandum.*] de nullitate. scilicet quòd sententia fuerit lata post legitimam appellationem: vel quòd contineat intolerabilem errorem, &c.
q ¶ *Vt actor.*] secus si vt reus. supra de iudic. Intelleximus. de exceptio. cum inter. ʒ. eod. lib. de rescrip. c. 2. & repellitur à iudice etiam reo non opponente. ʒ. de exceptio. exceptionem.

¶ *Glossa sequens de ratione quærit, & tres reddit.*

r ¶ *Extra iudicium.*] quæritur, quare aliud in iudicio, & aliud extra iudicium? Reddebat Ber.[a] super hoc tres rationes: Prima, quia in iudicijs non tollitur actio, sed differtur. ʒ. eod. lib. de except. pia. & sic non est multum præiudicium. C. de preci. Impera. offe. l. quotiens. quia quod differtur, non aufertur. 14. q. 5. c. 1. sed in extraiudicialibus magnum est præiudicium: quia non sine magno damno à rebus nostris reuocamur. ff. quemadmodum testa. aper. l. sed si quis ex signatoribus. Secunda, quia facilius interdicuntur iudicialia. [C. de hæretic. quoniam] quàm extraiudicialia [ff. de procura. mutus. t. respon. cū concor.] & ea quæ sunt iuris, quàm ea quæ sunt facti. ff. de pœnis. l. quidam ferut. Tertia, quia in iudicio vbi alium impetimus, leuius impediri debemus, quàm extra iudicium vbi nullum impetimus: sed tantum iure nostro innitimur.

[a] Et hic Innoc. & Hostiensis.

Additio. Quarta, quia extra iudicium nō est paratus iudex medius sicut in iudicio facit. ʒ. de appellatio. sæpe. secundum Hostien. & Ioan. Monach. Ioan. And.

[t] Vide Decium in c. Intelleximus extra de iudicijs.

¶ Idem in eodem.

¶ *Excommunicatio lata in participantes excommunicatis in locutione & similibus, canonica monitione nō præmissa, non tenet. Ioan. And.*

CAP. III.

STATVI-

s ¶ *In officijs.*] publicis, vel diuinis. vnde ex quo de appellatione confidit, secure celebrat, vt prius. ʒ. de appel. ad præsentiam nostram & c. dilectus.

¶ *Glo. seq. recitatur per quæstionem an statim efficax sit admissio, soluit & remittit signat contrarium, & ibi remittit.*

t ¶ *Admittatur.*] non statim est efficax admissio. sed postea in processu apparebit: quia si admissus fuerit ad electionem, postea discutietur de appellatione: & si apparebit prius per eum legitime appellatum, apparebit illum bene admissum: si autem, apparebit tūc illum excōmunicatum: & sic non valere vocem suam. vel dic vt not. ʒ. de appel. pastoralis. in glos. penulti. contra. j. eod. licet. ibi soluitur in vlt. glos.

STatuimus.] Primo ponit prohibitionem de sententia non ferenda cum quadam protellatione: Secundò dat modum quo ferri potest: ibi, *Quod si.* Tertio vitiat sententiam aliter latam, & comminatur ferenti: ibi, *Aliter.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, quod monitio non est de substantia excommunicationis, sed est de iustitia: ideo si iudex non præmissa monitione aliquem excommunicet, tenet sententia excōmunicationis, sed est iniusta: ideo venit relaxandus. in cap. sacro. eod. tit. in antiq.

Casus. Episcopus vidit aliquem concubinarium, vel alium criminosum: certū est, quod non potest talem excommunicare nisi monitione præmissa: videlicet, vt eum moneat sub pœna excommunicationis canonice & competenter, vt concubinam dimittat: & si præmissa monitione concubinam non dimiserit, poterit illum excommunicare: Or ponamus quod aliquis eṗs vel alius iudex ecclesiasticus aliquem suum subditum iuste excommunicauit: certum est quod Christifideles debent illum excommunicatum euitare in locutione & alijs actibus, vt rubore confusus recognoscat reatum, & redeat ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ, & bonū obedientiæ: & si faciant contrarium, incurrunt sententiam excommunicationis: Eṗs videt aliquos fideles, qui illum excommunicatum non vitant: in eos tulit sententiam maioris excommunicationis dicendo: excōico tales, eo quod cōicant & participant cum tali excōicato: vtrum teneat excōicatio? Videbatur quod sic: quia sunt excōicati minori excōicatione: Respondet Romanus Pontifex, quod cum quis vult excōicare maiori excōicatione participantes cum excommunicato, debet illos monere trina & canonica monitione: & si aliter facit, non tenet excōicatio. Et illud fuit specialiter ordinatum ad resignandum motus excommunicationis: quia excommunicatores ad relationem aliquorum facillime mouebantur ad excommunicandum participantes cum excommunicatis. Sed vtrū illud sit verum indistincte, quod iudex non possit excommunicare participantes non præmissa canonica monitione? Respondet quòd nō: sed fallit in ijs qui participant in crimine damnato. Forte aliqua Berta (dissoluto matrimonio) adhæret alicui concubinario: vnde maritus suus conqueritur: fuit monita per iudicem vt desisteret: & quia monita noluit desistere, fuit excōicata: hoc non obstante, aliquis

sciens eam esse excõicatam: vel suus concubinarius communicauit cum ea in crimine damnato: ipse participans est excommunicatus ipso facto cap. si concubinæ. s. eo. tit. in antiq. & vltra iudex potest illum excõicare absque canonica monitione præmissa: & sic est excõicatus duplici excõicatione, scilicet à iure, & ab homine. [*Ab eo.*] secus si ab alio: quia monitio non est de substantia excõmunicationis, sed de iustitia: ideo si eps vellet excõicare participantes cum excõicatis ab alio, quàm à se sine monitione, teneret excõicatio. Ratio est: quia iudices sunt magis incẽsi quando auctoritas eorũ contemnitur, quàm qñ contemnitur auctoritas aliorum. [*Et alijs.*] scilicet in mensa, in osculo, in salutatione, in choro, & in alijs sẽdẽtibus ad commodum excõicati: q͂a permissum est participare cum excõicato in damnum ipsius: aliàs excõicatus ex dolo suo perciperet commodum; quod est ꝫ cap. intelleximus, de iud. in antiq. [*Damnato.*] non præmissa monitione, quia ipso facto incurrunt excõicationem maiorem, & indigent solemni absolutione: vt in dicto cap. si concubinæ. [*Indurescat.*] Nam cum excõicatus videt se admitti ad omnes actus, non curat de excõicatione, quia excõicatio non aggrauat ossa: ideo contemnit auctoritatem & claues Ecclesiæ; sed cum videt se vitari, vt leprosum: dimittit inobedientiã, & reuertitur ad gremium Ecclesiæ. Not. primo ex isto c. ꝙ excõicatus maiori excõicatione, vitandus est in locutione & osculo, vt si forte aliquis canonicus excõicatus sit in ecclesia dũ offertur pax non debet ab alijs canonicis osculari: aliàs osculans incurrit excõicationem minorem. Nota ꝙ licet participans cum excõicato maiori excõicatione, incurrat minorem excõicationem: tñ non potest excõicari maiori excõicatione, nisi prius fuerit monitus, vt desistat ab ista participatione: sed monitione facta si non desistat, poterit excõicari. Ex quibus sequitur ꝙ participans cum excõicato maiori excõicatione peccat mortaliter: & hoc qñ quis fuit publicatus & denuntiatus: sed ante denuntiationem non peccaret mortaliter, sed solum venialiter: nisi faceret in contemptum auctoritatis Ecclesiæ. Nota ꝙ participans cum excõicato in crimine damnato pro quo fuit excõicatus, potest excõicari sine monitione. Not. vnum casum in quo monitio debet præcedere sententiam: licet regulariter monitio non sit de substantia sententiæ, sed solum de iustitia. Ratio est: quia multotiens iudices videntes se turbatos, indiscrete & iniuste excõicabant participantes, licet de participatione non plene cõstaret: ideo ad refrenandum istud, fuit ordinatum ꝙ monitio non solum esset de iustitia excommunicationis, sed de substantia. Dicitur hic ꝙ participans cum excõicatis nõ debet excõicari maiori excõmunicatione, nisi monitione præmissa, vtrum excommunicator possit facere monitionem generalem hoc modo: Monemus per præsentes omnes & singulos Christifideles, ne cum tali excõicato cõicent seu participare præsumãt, edendo, & bibendo, loquendo, sedendo, ambulando, aut alia vitæ necessaria ministrando, sub pœna excõicationis, quam elapsis sex diebus in his scriptis proferimus, quorum sex dierum duos pro primo, duos pro secũdo, & reliquos duos dies pro tertio & peremptorio termino eisdem assignamus. Vel vtrum ad hoc quod participãtes cũ excõicato maiori excõicatione sint excõicati, requiratur ꝙ fuerint particulariter moniti, videlicet quòd moneat Petrum & si monitione facta non desistat, quòd illum excõicet. Cõis tñ opinio doctorum est, ꝙ si iudex intendat excõicare generaliter omnes participantes cum excõicato, debet esse monitio generalis: si vero intendat excõicare particulariter, debet fieri monitio specialis. Nota quòd est dare duplicem speciem excõicationis, scilicet maioris & minoris, vide de excep. à nobis. Nota finaliter hic tex. expressum, ꝙ faciens actum ꝫ legem, puniri debet: licet actus per eum gestus non teneat. ad hoc s. de regul. non solum. eod. lib. de reli. do. cap. vnico eo. lib. Dominicus.

Prima glos. tria facit, ponit summam, declarationem, & prorogationẽ.

a *Statuimus.*] Excõicatio lata in participantes excõicatis in locutione, & similibus, canonica monitione non præmissa, non tenet. Declaratur autem hæc decretalis j. eod. constitutionem. Et ad sententias interdicti & suspensionis extenditur. j. eod. statutum.

ADDITIO. Et illæ duæ sunt in scholis cum ista legendæ: quæ & coniuncta fuissent, nisi obstitisset diuersitas auctorum. Ioan. And.

b *Excommunicatis.*] maiori excommunicatione.

† De participantibus cum excõmunicatis vide cap. sicut Apostoli. 11. q. 3. & ibi late Turrecrematam & S. Thomam in quæstionibus additis ad 3. par. q. 21. art. 1. 2. & 3.

mus[a] †, vt nullus iudicum participantes cum excommunicatis[b] ab eo in locutione & alijs[c], quibus ligatur participãs excõmunicatione minori, ante monitionem[d] canonicam excommunicare maiori excõmunicatione præsumat: saluis constitutionibus[e] contra illos legitime promulgatis, qui in crimine præsumunt participare damnato. ¶ Quod si ex locutione & alijs, quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortius indurescat[f]; poterit iudex post monitionem canonicam huiusmodi participantes[g] consimili[h] damnare censura. Aliter autẽ in participantes excommunicatio prolata non teneat[i]: & proferentes pœnam[k] legitimam poterunt formidare.

¶ Idem in eodem.

¶ *Episcopi nullam interdicti vel suspensionis incurrunt sententiam, nisi in sententia sint expressi. hoc dicit. Ioan. Andr.*

CAP. IIII.

QVIA †

c *Alijs.*] puta osculo, salutatione, mensa, choro, & similibus. [Dabat Hostien. versum. *Si pro delictis anathema quis efficiatur. Os, orare, vale communio, mensa negatur.*] Sic enim scienter communicantes excommunicato, sunt excommunicati minori excommunicatione ipso iure. 11. q. 3. cum excommunicato. & cap. qui communicauerit, & à quibus repellant hæ excommunicationes, habes 3. q. 4. Engeltrudã. & de excep. à nobis. de cleri. excom. mini. si celebrat. Sunt autem quædam personæ exceptæ, quæ sine hac pœna excommunicato communicant, vt 11. q. 3. quoniã multos. de sentent. excomm. quod in dubijs. & cap. inter alia.

ADDITIO. Plenius per Host. in remis. quas dedi in c. cum desideres. in 4. glos. eod. tit. in ant. ad sum. eo. tit. §. fi. sub §. vtile. Ioan. And.

d *Monitionem canonicam.*] hoc est regulare in excommunicatione hominis, vt semper præcedat monitio[1], vt s. eo. tit. de sent. excom. sacro. 24. q. 3. de illicita. & dr quo ad hoc monitio canonica, vt moniti exprimãtur nominatim, & tribus monitionibus moneatur, vel vna pro omnibus cum interuallo dierum: nisi necessitas aliud suadeat. j. eod. constitutionem.

Glossa sequens allegat tria iura: tractat quæstionem de episcopo communicante excommunicato per se: ponit opinionem Ber. & contrariam in fi. alleg. pro prima.

e *Constitutionibus.*] s. eod. nuper. & c. si concubinæ. & interdum qui communicat in diuinis excommunicato, excommunicatus est excommunicatione maiori, vt s. eo. significauit. quod verum est si quinq; concurrant, quæ ibi in textu notantur. Not. autem hic Ber. ꝙ si episcopus communicat in crimine cum excommunicato à se, ꝙ non incurrit maiorẽ excõicationem: quia sic cõicans peccat in eũ qui damnauit, & ab eo est absoluẽdus. s. eo. nup. sed ille sua sententia se ligare non potuit. ff. de arbi. l. pen. ff. de iud. l. Iulianus. tñ dicit quòd minori excommunicatione ligatus est[2], quæ à iure ꝫhitur. Alij ꝫ dicentes, ꝙ & minor & maior excõicatio, scilicet per communionem in crimine & in locutione contrahitur a iure, non ab homine. & hoc tenet Host.[3] s. eo. nuper. ꝓbat hoc per verbũ, quamuis enim & iunc, & c. quod bene facit pro prima parte: quia absoluitur ab excommunicatione cõmunicãs in crimine: ergo nõ est sententia canonis: quia tunc absolueretur à proprio ordinario.

f *Indurescat.*] quia videt se habere cõmunionem hominum, quam non haberet, & inter homines esse est grauis pœna. C. de aposta. l. hi qui sanctam.

g *Participantes.*] scilicet in locutione & similibus.

h *Consimili.*] scilicet maiori.

ADDITIO. Vt sic contumacia crescente crescat & pœna. 31. dist. quoniam. in fi. vt lit. non contesta. quoniam. §. vlti. Ioan. And.

l *Non teneat.*] Nota casum in quo non tenet ipso iure excommunicationis sententia. & fuit hoc statutum propter episcopos, qui statim excõmunicabant eũ participibus: alios dicã j. eo. præsenti.

k *Pœnam.*] s. eo. sacro. vbi puniũtur qui admonitione non præmissa excommunicant subditos.

ADDITIO. [Host. & post eum Io. Mo. & Archid. dicunt, ꝙ tenetur iniuriarum. 11. q. 3. illud. & c. temerarium. Et de sacrilegio 24. q. 3. non in perpetuum. & carebit ad tempus arbitrarium communione hominũ & ingressu ecclesiæ. ea. q. de illicita. & ad has pœnas cõtra eum agetur coram ipsius superiore. j. eo. venerabilibus. §. 2. Ioan. And.

QVIA.] ¶ Tria facit. Primo præmittit constitutionis causam. Secundo cõstitutionem ponit priuilegiantem episcopos: ibi, *Nos.* Tertio excipit ibi *Nisi.* Et istud verbum, *Quia,* est redditiuũ rationis & causæ. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit s. eo. tit. proxi. c. s. quòd iudex volens suum subditum excommunicare, debet caute & discrete procedere: quia debet proferre sententiam excommunicationis in scriptis, non verbotenus: & in excommunicatione debet exprimere causam rationabilem: & dare copiam ipsius excommunicationis intra mensem excommunicato si fuerit requisitus: aliàs est suspensus a diuinis: Sed vtrum illa constitutione ligetur episcopus, qui excommunicauit suum subditum sine scriptis, vel si in scriptis, excommunicauit sine causa rationabili, vel noluit dare copiam excommunicationis excommunicato? Respondetur quòd non: quia in constitutione pœnalis punitur, vt aliquis faciat tale quid; & quòd non faciens incurrat

† An dispositio huius c. habeat locum in Cardinali non episcopo, vide Felinum in cap. cum in iure. extra de offi. deleg.

[1] Ita constituit concilium Lateranẽ. sub Innocentio iij. cap. 4. quod refertur in c. sacro de sent. excom. hic citatum per glossã.

[2] Non sic in Papa, vt not. s. eod. nulli. Ioã. And.

[3] Et Innocen. ibi, & eod. tit. c. quod in dubijs, & hoc mihi placet, vt scripsi super glos. colligi: vt idem hic Io. Mo. & Archi. Host. remittit ad sum. eod. tit. §. & quæ sit pœna. sub §. quid si episcopus. Ioan. And.

incurrat pœnam suspēsionis vel interdicti aut excōicationis: eps non incurrit illam pœnam, nisi de ipso fiat expressa mentio in constitutione pœnali, puta si dicatur quod faciens tale quid, vel non faciens, incurrit sententiam excōicationis vel suspensionis: etiam si fuerit eps: non tñ negat, quin sententia illa fuerit iniusta, & debeat eps excōmunicator cōdemnari in expensis, & non possit declarari nulla vel relaxari per superiorem: sed epi non incurrunt pœnam excōicationis, suspensionis, vel interdicti, nisi de ipsis fiat expressa mētio. Nota primo periculosum esse epos impeditos fore circa illa quæ concernunt pontificale officium. Nota secundo, quod in generali suspensione non includuntur epi, si non exprimantur. Dominic.

† Etiam si essent verba generalia, quisque quilibet. Ioan. And. Philip. de quo vide not. c. 1. de præben. li. eod. lib. o- lia tamen pœnalis cōdictio ligaret episcopū. glo c. sciant. o. cupientes. §. cæterum. in ver. suspensio. li. eo. de elect. Fontanus.

periculosum [a] est episcopis & eorum superioribus [b] propter executionem pontificalis officij [c], quod frequenter incumbit, vt in aliquo casu interdicti vel suspensionis [d] incurrant sententiam ipso facto: Nos deliberatione prouida duximus statuendum, vt episcopi & alij superiores prælati, nullius constitutionis [e] occasione, sententiæ [f] siue mandati [g], prædictam incurrant sententiam † vllatenus ipso iure: Nisi in ipsis [h] de episcopis [i] expressa mentio habeatur [k].

Prima glossa exprimit periculum, de quo dicit textus.

a *Quia periculosum.*] & ideo vitandum. 42. dist. quiescamus. ī. eod. lib. de elect. vbi periculum. ff. de Carbo. l. 1. §. 2. [vel 3. vide de iuramentum calum. c. 2. super gl. 1.] Quia igitur officium eporum & superiorum communius & generalius est: & plures grauarentur si illud impediri contingeret: ideo Papa non tam epis, quàm subditis per hanc constitutionem voluit prouidere: consistit enim istorum officium in chrismatis confectione, in frontis chrismatione, ordinum collatione, ecclesiarum & altarium consecratione: & sic multum periculum in suspensione ipsorum.

† Aliàs itas. Idē l eodē. aliàs itas Innocentius quartus in cōcilio Lugdunēsi.

b *Superioribus.*] Archiepiscopis, Patriarchis, & Primatibus [f].

Glo. seq. recitetur per q ponit opinionem antiquam & modernam contrariam, & pro ratione remittit.

c *Officij.*] per hanc litteram non credebam olim quod constitutio ista haberet locum in pœnis suspensionum à beneficio: licet Host. ʒ. ī. de elect. cum in cunctis. & Gar. eod. tit. cupientes. ī. eod. lib. tñ hodie non dubito, quod etiam in suspensionibus à beneficio, non solum ab officio, ingressu ecclesiæ, vel similibus locum habet hæc constitutio: hoc probatur ī. eod. lib. de elect. si compromissarius. §. huiusmodi. & quæ potuerit esse ratio ibi dixi.

[a] De Cardinalibus vide Felinum in c. quod super his extra de fide instrument.

d *Suspensionis.*] secus [a] in excommunicatione: quia in illa priuilegiati non sunt: & noluit Papa eos intantum priuilegiari, quod tolleret quo ad eos canonem, si quis suadente. & alios similes, [vt ī. eod. lib. de homi. pro humani.]

ADDITIO. Idem tenent Innocent. Hosti. Ioan. Monac. Fran. & Archid. Ioan. And.

[b] Vide Decium in c. præterea. in vlt. not. de offi. deleg. & Felinum in c. quod super his de fide instrumēt.

e *Constitutionis.*] ī. eod. sacro. & c. cum medicinalis. eod. lib. de solu. c. 2. de elec. cum in cunctis. cum similibus.

f *Sententiæ.*] aliud est constitutio, aliud sententia, vt ī. proxi c. §. caueant. si ergo Papa, vel legatus, vel alius ferat aliquam sententiam suspendendo ʒ facientes: hæc non comprehendet episcopos.

g *Mandati.*] vbi si mandat Papa quod omnes prælati & clerici soluant tantam pecuniam, suspendendo non soluentes infra terminū assignatū: per tales ergo constitutiones, sententias, & mandata epi non comprehendontur. neglecta enim huiusmodi maiora videntur, quæ specialiter non designantur. ff. de iniur. nem apud Labeonem §. hoc edictum.

ADDITIO. Vide de rescrip. sedes. super 3. glo. in antiq. Io. And.

h *Ipsis.*] constitutione, sententia, vel mandato.

Glo. seq. ponit antiquam litteram, & opinionem Host. quam improbat.

i *De episcopis.*] Nota quod caute puto remotam litteram, quæ olim hic erat, quæ sic dicebat: de epis & eorū superioribus expressa, & c. per quā dicebat Host. quod licet in sententia diceretur de epis, quod non comprehendebantur archiepi: plus dicebat, quod si dicebat de epis & superioribus, nomine superiorum intelligebantur archiepi, sed non patriarchæ. Ad hoc de rescript. sedes. & omnia iura quæ inducuntur, ad pœnalia iura restringēda. Sed dic ʒ: quia nō est superiorem ordinem epo reperire: & ob hanc causam Papa se vocat epm: vnde eo ipso quod de epis exprimitur, veniunt superiores: quia non inspicimus dignitatem, sed officium Pontificale, vt in prin. c.

§ Idē Ioā. Monach.

k *Habeatur.*] hic erat olim plus de textu: & erat quædā declaratoria illius decret. solet. quæ non habebat rationē: vñ fuit sublata.

ADDITIO. Dicebatur ibi, quòd id quod dicit finis illius capituli, solet. non extenderetur ad sententias episcoporum vel archiepiscoporum: vt ibi etiam dixi in fin. Ioan. And.

Idem †.

Huius decretalis quinque sunt dicta. Primum quòd archiepiscopus sententias latas à subditis suorum suffraganeorum, nisi hoc habeat de consuetudine, nō relaxet. Secundum, quòd generalis sententia archiepiscopi ligat tantum subditos. Tertium, quòd pro præteritis vel præsentibus culpis, monitione non præmissa, ab eis lata sententia est iniusta. Quartum, quòd pro futuris culpis vel iam commissis, scilicet nisi satisfaciant, excommunicare non debent: nisi mora, culpa, vel offensa, vel alia iusta causa subsit. Quintum, quòd in vniuersitatem vel collegium non feratur excommunicationis sententia: sed in illos, qui culpabiles extiterunt. Ioan. And.

ROmana.] Partes patent per §. Ioan. And.

CASVS. Archidiaconus Pictauen. vel abbas monasterij sancti Cypriani, vel alius prælatus subditus epo Pictauen. protulit in aliquem subditum sententiam excōicationis: qui subditus excōicatus dixit excōicationem iniustam: & per hoc adiuit metropolitanū omisso medio, videlicet epo Pictauen. vtrū archiepiscopus Burdegalensis, qui est metropolitanus, possit cognoscere de iustitia vel iniustitia ipsius excōicationis? Dicit quod non, quia non est iudex excōicantis, nec excōicati in prima instantia: nisi sit cōsuetudo, vt possit adiri metropolitanus omisso epo. c. cum contingat. de foro compe. l. more maiorum. ff. de iur. om. iudi. l. 1. C. de eman. lib. Sed quid sanctissime pater, ponamus quod archiepiscopus fecit statutum proferendo sententiam excōicationis generaliter in quoscunque violantes illud statutum: Quæritur, ad quos se extendit illud statutum: vtrum ad illos qui sunt de sua particulari diœcesi tantum, vel ad alios? Rñdet quòd se extendit solum ad illos, qui sunt de sua particulari & ppria diœcesi: quia non potest facere statuta astringentia subditos totius suæ prouinciæ & diœcesim suorum suffraganeorum, nisi in negotio cōmuni, & de consensu suorum suffraganeorum. Sed vtrū eps vel alius iudex possit ferre sententiā excōicationis in aliquem non præcedente canonica monitione, vt aliquis perpetrauit aliquod crimen: vtrum possit iudex ecclesiasticus illum excommunicare absque monitione? Respōdetur quod non: & si de facto excōicet, illa excōicatio est iniusta, & relaxabitur per superiorem: tñ tenet excommunicatio. Et hoc verum, quando lata fuit pro criminibus seu excessibus præteritialibus: sed pro futuris culpis non poterit ferre excōicationem, nisi culpa vel mora præcesserit: vt iudex in actione personali condemnauit aliquem reum ad soluendum actori aliquam pecuniæ summā infra certum tempus, reus nō satisfecit: certum est quod eps poterit illum excōicare ex hoc, nisi soluat infra tale tempus: vel videt quod clerici sunt negligentes & remissi in diuino officio: vel si est alia iusta causa vt excōicator datus in defectum ordinarij, potest excōicare hoc modo: Moneo vos, vt tale beneficium non conferatis infra tale tempus: alioquin, id est, si ʒrium feceritis: vos exnunc, prout extunc: & econuerso, extunc prout exnūc vos excōico. Sed vtrū iudex possit excōicare collegium vel vniuersitatē? Rñdetur quod non: sed si sint aliqui in vniuersitate culpabiles, sunt excōicandi nominatim: aliàs si vniuersitas esset excōicata, quicunque subrogati postea essent excōicati: licet non essent culpabiles, quod esse nō debet. Nota primo ex isto c. quod archieps non pōt relaxare sententiam excōicationis latam à subdito sui suffraganei, etiam si notorie appareret iniusta: quia non est iudex excōicatoris.

Not. primo quod prælati inferiores, ab eis possunt referre sententiā interdicti. de quo de ap. dilectis. Not. secundo, quod excommunicatio lata ab homine, debet teneri per proferentem. Dominic.

CAP. V.

ROmana [l] Ecclesia: & Infra. Cæterum interdicti, suspēsionis, vel excōicationis sententias latas ab officialib⁹ archi-

Not. quod valet consuetudo, vt posset adiri superior omisso medio: & illa consuetudo dabit excommunicato potestatem adeundi superiorem omisso medio. Nota quod iudex non debet subditum suum excōicare pro delicto, nisi prius ipsū monuerit, vt desistat: si nolit desistere vel satisfacere, poterit illum excōmunicare: & tunc excommunicatio erit iusta, & tenebit: aliàs esset iniusta, & debebit relaxari per superiorem sine difficultate. Not. quod pro futuris culpis non debet quis excommunicari: nisi ex causa rationabili, quæ debeat mouere iudicē. Nota quod non potest ferri sententia excōicationis in corpus vniuersitatis vel collegij. Sed quid si de facto excommunicetur collegium vel vniuersitas, vtrum vniuersitas sit excommunicata vel collegiū excommunicatū? Aliqui dicunt quòd non: quia collegium non est capax illius censuræ, vt hic dicitur. Sed dicit glossa, tenendum est quod collegium vel aliud corpus est excommunicatum: & omnes de collegio sunt excommunicati. quod verum est quantum ad istam ecclesiam militantē: & illi qui erunt postea surrogati, debent se tenere pro excommunicatis: & petere relaxationem à dicta excommunicatione.

Prima glossa diuidendo summat.

l *Romana.*] Huius decretalis quinque sunt dicta. Primum quòd archiepiscopus sententias latas à subditis suorum suffraganeorum, nisi hoc habeat de consuetudine, non relaxet.

Secundum quod generalis sententia archiepiscopi ligat tantum subditos. Tertium, quòd pro præteritis vel præsentibus culpis, monitione non præmissa, ab eis lata sententia est iniusta. Quartum, quòd pro futuris culpis vel iam cōmissis, scilicet nisi satisfaciant, excommunicare non debent: nisi mora, culpa, vel offensa, vel alia iusta causa subsit. Quintum, quòd in vniuersitatem, vel collegium non feratur excommunicationis sententia: sed in illos, qui culpabiles extiterunt. Ioan. Andr.

diaconorū a, seu quibuislibet alijs iurisdictionem habentibus suffraganeorum Remensis ecclesiæ subditis, Remeñ. archiepiscopus & eius officiales (omissis ipsis excommunicatoribus) non relaxent b; salua cōtraria super hoc cōsuetudine c si quam habent. ¶ Porro excommunicationū sententiæ d à Remēsi archiepiscopo suisq; officialibus generaliter promulgatæ, subiectos e eiusdem iurisdictioni archiepiscopi tantum ligant. Sed nec in specie f, nec in genere g pro culpis, & offensis præteritis vel præsentibus, excommunicationum sententias absque competenti h monitione præmissa promulgent: & si contra præsumpserint, iniustas i nouerint esse illas. ¶ Caueant etiam ne tales sententias excommunicationis †, siue specialiter, siue generaliter in aliquos pro futuris k culpis, videlicet si tale quid fecerint, vel etiam pro iam commissis sub hac forma: si de illis infra l tale tempus minime satisfecerint, proferre præsumāt: nisi mora m in exhibenda satisfactione vel culpa n seu offensa o præcesserit, quibus merito ad iniungendam satisfactionem huiusmodi, & taliter prohibenda similia inducantur: aut alia rationabilis (quā in ipsis sententijs exprimant) causa p subsit. ¶ In vniuersitatē vel collegium q proferri excōmunicationis sententiam penitus r prohibemus: volentes animarum periculum vitare, quod exinde sequi posset, cum nonnunquam contingeret innoxios huiusmodi sententia irretiri s: sed in illos duntaxat de collegio vel vniuersitate, quos culpabiles t esse cōstiterit, promulgetur †.

¶ Idem [in eodem †.]

¶ Prælatus contra potentiam temporalem etiam spirituali gladio, scilicet ecclesiastica censura se tueri potest. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. VI.

DILE-

a ¶ *Archidiaconorum.*] vel ipsis archidiaconis: & sic nota inferiores episcopo iurisdictionem habere. de hoc 25. dist. perlectis. s. de offi. ordi. cum ab ecclesiarum.

ADDITIO. Et hic per Archidiaconum.

b ¶ *Non relaxent.*] quod si fecerint, non tenet relaxatio: cum nec excōmunicantium, nec excommunicatorum sint iudices, vt j. eod. titu. venerabilibus. 1. respō. Ioan. And.

c ¶ *Consuetudine.*] & sic consuetudo in talibus iurisdictionem dat. ad idem s. eo. lib. de offic. ordi. Romana. & de fo. compe. Romana. §. 1. [Ioan. Monac. alleg. d. no. ope. nuo. significātibus magis proprie facit de præoco. referente quæ loquitur de Remen.] Idem intelligas, si haberet priuilegium super hoc à Papa: ita enim sunt ad hoc paria, priuilegiū & cōsuetudo. 9. q. 3. conquestus. s. de officio ord. duo simul. cum similibus.

¶ Glo. seq. ponit differentiā inter canonē archiepiscopi & eius sententiā.

d ¶ *Sententiæ.*] canon quem facit archiepiscopus in concilio prouinciali, iste ligat subditos totius prouinciæ. 18. dist. c. vlt. ad hoc de presb. graue. de accu. sicut olim: sentētia autem lata ab archiepiscopo, puta, quicunque furtum fecerit, sit excōicatus: ista nō cōprehendit subditos totius prouinciæ, sed solius diœcesis suæ. & de hac loquitur hic: nec etiam ipsi subditi probabiliter ignorātes ligantur. vt s. eo. lib. de consti. cap. 2. intelligo tamen delinquentes in diœcesi ipsius archiepiscopi scienter illa sententia ligari: quia iam per delictum effecti sunt subditi. de fo. compe. c. vlt. de rap. c. 1. Ratio autem huius dicti est: quia sicut in specie non potest ligare, subditū suffraganei sui: sic nec in genere, immo multo minus arg. de rescri. pastoralis.

e ¶ *Subiectos.*] & de hoc demum cum in sua diœcesi delinquunt. vt s. de constitu. c. 2. 2. responso.

f ¶ *Specie.*] excōico P. quia furtum fecit, vel sacrilegiū commisit.

ADDITIO. Vel dicit, excommunico P. quia ædificat vel ædificanis in cœmeterio ecclesiæ: secundum Innocen. qui idem repetit de generali. de qua in seq. glos. Ioan. And.

g ¶ *In genere.*] excommunico omnes qui sacrilegium cōmiserūt.

h ¶ *Competenti.*] s. eo. sacro. & c. statuimus.

ADDITIO. Et j. eo. constitutionem. & ibi dicam quod hic not. Host. de nō ferēda sentētia, quā iudex credit nō proficere. Io. And.

i ¶ *Iniustas.*] non dicit nullas. ligat ergo excommunicatio lata non præmissa monitione. fallit in casu. s. eod. statuimus. incurrit ergo excommunicator pœnam cōstitutionis. s. eo. sacro saluo eo quod habuisti s cap. proxi.

¶ Glossa sequens signat contrarium, & tripliciter soluit. Iterum signat contrarium, & soluit.

k ¶ *Futuris.*] quia tractus futuri temporis non spectat ad iudicem. ff. de vsu. l. 1. §. ff. si serui. ven. l. egi. cum si. ff. de libe. agno. l. si quis. §. alimenta. Dic quod tractus futuri temporis non spectat ad iudicem, ita quod statim detur exactio. Vel dic quod lex loquitur in vsuris, quæ sunt odiosæ, scilicet quod non condēnabit ad futuras vsuras, quæ committuntur ex mora: aliàs bene prouidet iudex in futurum. C. de vsur. l. in bonæ fidei sicut in alimentis, vt in prædicto §. alimenta. Vel loquitur lex cum non est obligatus: si vero est obligatus incontinenti, tunc iudex prouidet in futurum: vnde & propter præsentem contumaciam condemnat ad futuras expensas, vt s. de procura. auditis. vbi de hoc, & s. de sepul. in nostra. & s. eod. lib. de homi. c. 2. sed quantum ad casum nostrum expresse contradicit. de sen. excom. à nobis 1. vbi fertur sententia excōicationis pro futuro delicto. & s. eo. lib. de consti. c. 2. Sol. dic quod aliud est statutū, & aliud sententia: statutum enim bene potest fieri pro futuris delictis hoc modo: statuimus, vt nullus hoc faciat: & qui fecerit sit excōicatus ipso facto: aliud est sententia, quæ sic profertur Excōico Tan. si furtum fecerit. & hoc hic prohibetur. aliud ergo est statutū, & aliud sententia, vt probatur s. c. proxi. & dixi s. eo. cap. § porro.

¶ Glossa sequens querit, & soluit.

l ¶ *Infra tale tempus.*] est ne ergo correcta decret. s. de appel. præterea 2. Nō: sed declaratū est quo casu possit hoc modo proferri sentētia.

m ¶ *Mora.*] condemnatus in actione personali, si nō soluit infra quatuor menses vt debuit, postea poterit iudex præcipere, vt soluat infra certum tempus: aliàs sit excommunicatus, hic enim mora præcessit.

ADDITIO. Inno. & Host. idem ponunt, etsi primus terminus fuit hominis, vt quia præceperat iudex quod infra xx. dies solueret. Ioā. And.

n ¶ *Culpa.*] quia negligentes fuerunt clerici in diuinis officijs dicendis, poterit iudex dicere, excommunico omnes qui non interfuerunt horis canonicis: hic enim culpa præcessit casum.

¶ Glossa sequens ponit exemplum: querit obijciendo, & soluit.

o ¶ *Offensa.*] vt in coniugato, qui tenuit concubinam, separetur ab ea, & excōicetur si vlterius redeat ad ipsam. s. eod. si concubinæ. Sed dices quando erit reperire casum, in quo non intercedat mora, culpa, vel offensa? Sol. si statim post condemnationem factā in personali iudex præcipit, quod soluat infra certum tempus ferendo sententiam excōicationis: hic non præcessit mora: vadit ad ecclesiam, inuenit clericos sollicitos circa horas: hic non intercessit culpa: vel inuenit clericos bene cōtinentes: excōicat eos qui nō seruāt continentiam: hic non præcessit offensa.

p ¶ *Causa.*] pone exemplum s. de testi. constitutis. sed ibi præcesserat offensa pro parte. sed potest poni in executoribus, qui excōicant conferentes beneficia: quia præiudicari posset ei qui debet acceptare secundum formam decret. de concess. præbend. quia cunctis.

ADDITIO. Vel pone per decre. ad nostram 2. de iureiur. & per decre. 1. & vlt. de eo qui fur. Inno. dicit & Host. quod iusta causa esset si excōicaret cruce signatos, non portantes publice crucem: non enim debet subtrahere bonū exemplum, supple nec se celare. vel secundum eos excōicat tolerantes hæreticos vel consimiles. s. de hære. excommunicamus. §. credentes, &c. Ioan. And.

q ¶ *Collegium.*] an vniuersitas vel collegiū possint accusari de crimine, not. s 2. q. 2. eps qui mancipiom. & s. de simo. c. dilectus 2.

ADDITIO. Ibi dedi alias remissiones. vbi etiam scripsi an possit vniuersitas de publico crimine per syndicum accusari. & vide quod dixi s. tit. 2. cap. vlt. super glos. pe. de singulari an puniri possit vniuersitate punita. Ioan. And.

¶ Glos. seq. reci. per q. & ponit duas opiniones.

r ¶ *Penitus.*] per hanc literā dicunt quidā [scilicet Host. Io. Mo. Archi. & Fran.] quod nō tenet sententia: & pōt esse ratio: quia vniuersitas vel collegiū nō est materia capax ad recipiendū talē sententiā. Ber. contra dicens, quod si sententia fuit lata, bene tenet: & hoc est tutius.

s ¶ *Irretiri.*] intelligas quo ad ecclesiam: secus quo ad Deum, cuius opinio nec fallit nec fallitur. de sen. excom. à nobis 2.

t ¶ *Culpabiles.*] sicut prælatus, vel consules, & huiusmodi maiores. vt s. de simo. dilectus.

DIlecto.] primo ponit allegationem & conclusionem generalē, ex qua secundo infert specialem: ibi, *Et quoniam.* quam in tertia fortificat per argumentum à minori: ibi, *Et quidem.*

¶ Et

† Dictio, excōmunicationis, quæ est in antiquioribus exemplaribus etiam impressis.

† Idē Inn. Host. Ioan. Mo. Archi. & Franc. Fa. 8. dist. quæ cōtra. vbi vide gl. eum quod hic ponit circa hoc Archid. & in Spe. e consti. ver. & nota de hoc, & hoc eod. tit. à nobis 1. Ioan. And.

† Vide Alexandrum in l. filiusfamilias §. diui. ff. de legat. 1. & Abbatem in cap. P. & G. de offic. deleg. & in cap. ex literis. de despō sal.

† Dicendo secundum Ioan. And. & Phil. excommunico omnes illius vniuersitatis, qui meo mandato rebellauerunt, & nota hic excommunicationē differre ab interdicto quo iuste Innocētes suspendūtur nō est. s. de sponsa. vide Io. Calder. in tractatu de eccles. interdicto. Fonta.

† In manuscriptis desunt hæc duo verba: in eodem.

† De non morose: puta promissi restituere centum, quam decretum peteret. † prius in iudicio petit de confessis sunt. Ioan. And.

¶ Et dixit Host. q hæc decret. dirigebatur cuidam fratri Minori & pænitentiario Papæ, qui legatus erat in illis partibus, & vocabatur frater Ioannes Lemouicensis, qui super hoc Papam consuluerat, an Decano liceret vtroq; gladio se tueri. Cōquestus enim fuerat secundū Hostien. & Boa. balliuus corā eo, q ipse Decanus omnia Cæsar erat: quia vt presbyter, & vt miles, nunc censura, & nunc armis procedebat cōtra ipsum, & eius terram. Ioan. And.

CASVS. Episcopus Pictauen. quēdā Titiū dñm temporalem, puta balliuū, vel aliū dominū temporalē propter aliquod crimen vel cōtumaciā excommunicauit: ipsumque pro excōmunicato in tota sua diœcesi fecit publice denuntiari: vnde ipse balliuus videns se à populo vitari vt leprosus, in corde suo fuit ira cōmotus cōtra episcopū Pictauen. & ipsum episcopū Pictauen. in odiū huiusmodi excōicationis spoliari fecit aliquibus bonis suis. & illa bona violenter occupauit tanquā sua. Episcopus Pictauen. videns se spoliari bonis suis, & illa per violentiam occupari, supposuit interdicto ecclesiastico totam terram illius domini tēporalis, & mādauit illud interdictum seruari. vtrum licitum fuerit episcopo Pictauen. pro iniuria sibi illata circa bona temporalia supponere interdicto terrā domini temporalis bona occupantis? Respōdet Romanus Pontifex q sic: nam cuicunque est permissum à iure se posse defendere, vt in l. vt vim atque iniuriā. ff. de iusti. & iur. & quia episcopus non erat potens ad se defendendū defensione tēporali contra potestatem illius dñi tēporalis: ideo potuit licite supponere interdicto ecclesiastico totam terrā ipsius dñi. Et ponit Romanus Pontifex, quia permittitur cuilibet (immo tenetur) defendere suum proximū cum sibi infertur iniuria: aliàs si negligeret ipsum proximum defendere, videretur esse particeps & fautor iniuriātis: ergo multo magis permittitur alicui se defendere cum iniuriatur in persona sua vel in bonis suis. Nota primo ex hoc c. effectum principalem huius cap. q prælatus ecclesiasticus gladio spirituali potest se defendere contra potētiam tēporalem: ideò si aliquis iudex ecclesiasticus iniurietur ab aliquo seculari, potest ipse iudex ecclesiasticus talem iniuriātem excōicare, vel terram suā supponere interdicto ecclesiastico, vt hic textus. & ad hoc allegatur semper præsens capitulum. Nota vlterius ex principio capituli illud ad quod allegatur, vim vi repellere licet. Not. q excōicatio, interdictum, & aliæ censuræ dicuntur esse propria arma Ecclesiæ. Nota q Ecclesia habet apud se gladium tēporalem & spiritualem, sed habet gladium spiritualem actu & habitu: gladium autem temporalem habet solum in habitu. Not. q quilibet tenetur defendere suum proximum ab iniuria eidem proximo illata. Not. insuper, q negligentes defendere proximum iniuriatum, videntur esse participes criminis, & fouere ipsum iniuriantem. Not. vlterius, q socijs & vicinis licet de iure defendere iniuriam consocij & vicini. Nota finaliter, quòd licitum est spiritualem potestatem iuuari temporali, & sic econuerso, temporalem spirituali. Dominicus.

[Margin: Vide Decia. in c. cum nō ab homine in primo not. de iudic. & in ca. significasti. de offi. deleg.]

[Margin: Hæc verba: ob eodem Decano desiant in manuscriptis.]

cto [a] filio Decano [b] Aurelianensi: & infra. ¶ Præterea cum omnes leges omniaque iura vim [c] vi repellere, cunctisque sese defensare permittant: licuit [t] vtique ipsi Decano (si prædictus [d] balliuus eum bonis [e] suis mundanis iniuriose spoliare, vel ea violenter occupare [f] præsumpserit, vt superius [g] est expressum) contra illius violentiā iniuriamque se tueri. Et quoniā aduersus eius nimiam [h] potētiam sufficiens temporalis defensio sibi forte non aderat, potuit se etiam spiritualiter, gladio videlicet vtēdo ecclesiastico [i], defensare: ac recurrere propter [k] hoc ad arma spiritualia, quæ sunt Ecclesiæ propria, & pro suo munimine [l] illis vti: præsertim cū dictus balliuus post latas in eum [ab eodem Decano] ex aliis causis excommunicationis sentētias, sicut idem Decanus asseruit, ipsum tanquam exinde prouocatus [m] sententiis ipsis contemptis, bonis spoliasset eisdem [n]: & propter hoc postmodū ipse Decanus sententiam tulerit interdicti, tanquam spirituali se mucrone defendens contra illius iniuriam & violentiam sibi ab eodē occasione prædictarum sententiarum, & in ipsarū cōtemptum illatam. ¶ Et quidē cum liceat cuilibet suo vicino [o] vel proximo pro repellenda ipsius iniuria suum imperti ri auxiliū; immo si potest & negligit, videatur iniuriantē fouere, ac esse particeps eius culpæ: licuit profecto ipsi Decano proprio sibimet [p] subuenire subsidio, & suammet temporalem iniuriam sua propria spirituali defensione tueri: sicque vtrūque [q] quodammodo gladiū & temporalem & ecclesiasticū, alterū videlicet altero adiuuare: maxime quia hi duo gladii cōsueuerunt exigente necessitate sibi adinuicem suffragari [r], & in iuuamē alterius subuentione mutua frequētius exerceri.

¶ Idem.

¶ *Excommunicatos à subditis suffraganeorum, archiepiscopi non possunt absoluere: sed excommunicatos à suffraganeis vel officialibus bene, si ad eos appellatum fuerit. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ *Prima glossa summa.*

a ¶ *Dilecto.*] Prælatus contra potentiā temporalem, etiam spirituali gladio, scilicet ecclesiasticæ censuræ se tueri pōt. hoc dicit.

¶ *Glos. secunda. pon. per obiect. de cap. quæsiuit.*

b ¶ *Decano.*] Decanus iste de consuetudine vel priuilegio habebat ordinariam, vel saltem potestatem fulminandi censuram. & concor. ī. de ap. dilectus. de offi. ord. irrefragabili. §. excessus. ī. de verb. sig. ex parte 1. aliàs secus de his quæ fi. a maio. par. ca. quæsiuit. de hoc ī. de offi. ordi. cum ab ecclesiarum.

c ¶ *Vim vi.*] ī. de homi. significasti 2. vbi sunt hæc verba: & ibi de hoc in gl. magna, quæ posset hic repeti [1]. Et vniuersalis propositio, omnes leges, &c. restringitur ad particulares: ac si diceret, quædam leges & quædā iura, scilicet de hac materia loquētia. Ber.

[Margin: [1] Quod facit Host. & si quod addit, vel ibi supra remissiue. Io. And.]

d ¶ *Prædictus.*] in parte decisa sub illo infra.

e ¶ *Bonis.*] ergo licet defendere non solū personā: sed bona: tamen pro defensione bonorū non licet sic fæuire, sicut pro defensione personæ. ī. de homicid. c. 2. ibi: te tuaque. eo. tit. suscepimus. & dic vt eod. tit. significasti 2. & 23. q. 1. §. 1. & q. 3. in principio.

f ¶ *Occupare.*] vt non sit geminatio verborū, spoliare referatur ad mobilia: occupare ad immobilia.

g ¶ *Superius.*] in parte decisa.

h ¶ *Nimiam.*] respectu temporalis potentiæ ipsius decani: nam potentioribus pares esse non possumus. ff. de alie. iu. mu. cau. fac. l. 3.

i ¶ *Ecclesiastico.*] dicit Ambrosius [a] & ex nimia humilitate loquitur, quòd arma sua sunt lacrymæ. 23. q. vlt. conuenior. gladius autem hic connnet quod censura. ī. de verb. sign. quærenti.

[Margin: [a] Epistola 33 ad Marcellinā sororem.]

K ¶ *Propter hoc.*] scilicet quia tēporalis defensio sibi non aderat.

l ¶ *Munimine.*] Nota q nō loquitur hic de prælato, qui vlciscitur, qd vtrū facere possit. not. ī. de maledic. c. 1. 2. q. 7. si quis erga. sed solū de eo qui se defendit.

m ¶ *Prouocatus.*] id est, turbatus vel commotus. ad idem ī. de offic. deleg. suspicionis. aliter sumitur ī. de ap. cum sit Romana.

ADDITIO. Scilicet prouocatione ad causam. Alibi ponitur pro imitatione boni exempli: vnde cantat Ecclesia in festo martyrum Marcelli & Petri: quorum gaudemus, prouocemur exemplis. Io. Mo. & Archid.

n ¶ *Eisdem.*] contra tales prodita est pœna per constitutionem. ī. eo. quicunque. quia excommunicati sunt ipso iure, nisi infra octo dies restituant, vt ibi.

o ¶ *Vicino.*] ergo quilibet tenetur vicinum suum & amicum suū defendere, vt 23. q. 3. non inferenda. & c. fortuito. 83. dist. in. error. & ī. eo. quantæ. vbi de hoc [& C. de commer. & mer. l. 2. vbi plures concor. de hoc] multo ergo fortius seipsum, vt sequitur.

¶ *Glos. seq. obiicit & soluit per diuersitatem vsus.*

p ¶ *Sibimet.*] quia ordinata [a] charitas à se incipit. 23. q. 5. si non licet. Sed videtur q hoc nō licuerit isti Decano; excessit enim moderamen inculpatæ tutelæ: quod facere non debuit. ī. de restit. spo. olim 1. ī. eo. si vero. & de homi. significasti 2. ad fin. maior enī est pœna spiritualis quæ ligat animā, q temporalis, quæ ligat corpus: sicut anima pretiosior est corpore. 12. q. 1. præcipimus. ad idē 11. q. 3. nemo. 24. q. 3. corripiantur. & hæc forte fuit dubitatio decretalis. sed Papa hic approbat hanc defensionē: & ita quocunque modo licitū est se defendere, dummodo corporalis læsio non inferatur: maxime quia huiusmodi sentēciæ sunt medicinales. ī. eo. c. 1. 2. q. 1. multi. & 24. q. 3. notandum. in fi.

[Margin: [a] Vide B. Thomam. 2. 2. quæst. 26. art. 4. & seq.]

q ¶ *Vtrunque.*] ergo duplici defensione, pōt quis vti, vt ī. de reg. iur. nullus pluribus. cum suis concordantiis.

ADDITIO. Dicit Ioan. Mona. quòd ista non sunt aduersaria, sed sibi mutuum subsidium præstantia, vt hic. Io. And.

r ¶ *Suffragari.*] 23. q. 5. prodest. ī. de offi. ord. c. 5. tamē [a] videtur q temporali gladio vti non potuerit: quia post aduentum Christi fuerunt gladij & potestates diuisæ. 10. dist. quoniam. 96. dist. cum ad verum. Dic illud verum de executione gladij temporalis in modū iustitiæ; sed hic loquimur de executione ipsius gladij, non in modum iustitiæ, sed defensionis: quo gladio cuilibet priuato licet vti, primo non nisi iudici; & sic non obstat.

[Margin: [a] Vide Turrecrematā in ca. cum ad verum. 96. dist.]

CAP. VII.

V Enerabilibus: [a] & infra. ¶ Cæterum Rothomagensi [b] archiepiscopo vel eius officiali, non licet excõmunicatis ab archidiaconis vel alijs subditis [c] suffraganeorũ ipsius archiepiscopi (cũ nec excõmunicantium, nec excõmunicatorũ sint iudices) absolutionis beneficiũ impertiri [d]: excõmunicatos autẽ ab ipsis suffraganeis, vel eorũ officialibus possunt absoluere, si ab ipsis litigãtibus ad eos † fuerit prouocatũ [e]. Neutra vero partiũ appellante, si qua ipsarũ per archiepiscopũ vel eius officialem ab excõmunicatione contra eam lata pro reliqua postulet se absolui: vel aliàs coram eis de parte [f] aduersa querimoniam sine appellationis [g] interpositione deponat, non est in hoc ab ipsis [h] (cum sui non sint iudices) audienda. Sed si excommunicatus deponat apud eos de suffraganeo, vt imponatur ei pœna [i], & pro suo interesse super iniusta excõmunicatione querelam, audire vtique debent [k] eum: secus autem si conqueratur de ipso, vt relaxetur huiusmodi sententia contra se ab eo pro alio [l] promulgata: quoniam tueri hanc causam non ad ipsum suffraganeum, sed ad eum pro quo est sententia lata, spectat. Attamen si suffraganeus, vel extra iudicium pro suorum defensione [m] † iurium, vel etiam in iudicio ex suo procedens officio †, inquitendo, videlicet, vel simile quid agendo aliquem excommunicet: in hoc casu conueniendus est ipse suffraganeus coram archiepiscopo, vel eius officiali: quia ipsius interest defendere causam suam [n].

V Enerabilibus.] Aliàs incipit, Cæterũ. & sic alleg. eam Io. Mo. Decretalis ista habet multa dicta. Et primo vsque ad §. *Porro.* ostendit quando habeat vel nõ habeat archiepiscopus iurisdictionem absoluendi excõicatos à subditis suffraganeorum, vel ab ipsis suffraganeis. Secundo vsq; ad §. *Sed si.* ostendit eo casu quo iudex est, absolutionem ante omnia fiendã nisi in casib⁹. Tertio: ibi, *Sed si.* & §. pen. & vlt. tractat de absolutione ad cautelã dãda, qñ de nullitate sententiæ dubitat. Quarto: in §. *Sane.* q.d, qñ nõ de nullitate, sed de iniustitia quærit. Quinto inde in §. *Denique.* quandã cõsuetudinem approbat. Summabitur autem secundum has partes. Dicunt Io. Mo. & Archid. quòd inter archiepiscopum Rothomagen. & eius suffraganeos grandis fuit quæstio coram Inno. iiij. & vt dicunt ex registro patere. Primo proponebant suffraganei contra archiepm querelam super multis articulis. Secundo pars archiepiscopi respondebat ad illa: & hæ duæ partes sunt decisæ. Tertio per ipsum Inno. fuit sententiarum & constitutum vt hic: & quàm plura etiam de hac parte tertia sunt decisa. Et de eadem materia absolutionis. & de eodem Rothomagen. & suffraganeis loquitur decre. ad reprimendã. de offi. ordi. Dicit autem Archid. se de libro domini Inno. quasdam glossas habuisse quæ hic ponuntur ad litteram. Per hoc patet quòd Guli. in Specu. de comp. iud. ad §. sequitur. in fi. male dicebat hanc decre. fuisse Alex. iiij. Suspicor autem q hic in principio decisum continebat ad quod ibi habetur ante finem vers. item not. & propter id allegabatur pro rubrica, de fo. comp. Et prima pars hoc intendit. Archiep̃s non est competens iudex, cum excõicatus ad petitionẽ partis sine appellatione petit absolui: vel aliàs de parte conqueritur, cum nõ suffraganeus, sed is pro quo lata est sententia illam defendere debeat. Si vero petat suffraganeum pro iniusta excõmunicatione puniri: tunc est iudex idoneus. Idem si petat absolui a sententia lata per suffraganeũ procedentẽ ex officio. Io. And.

¶ Istud cap. legitur vsque ad §. porro.

Casvs. Archidiaconus Pictauen. vel archipresbyter, vel abbas monasterij S. Cypriani subditus episcopo Pictauen. ꝓtulit in subditum suum sententiam excõicationis: excõicatus dicit sententiam excõicationis iniustam, vel non dicit iniustã: sed adiuit metropolitanum archiepm Burdegalen. vel eius auditorem omisso epo Pictauen. vtrum possit metropolitanus cognoscere an sententia sit iusta vel iniusta, vel absoluere ipsum excõicatũ? Respondet q nõ: quia non est iudex, nec excõicatoris, nec excõicati. Idem si ep̃s Pictauen. vel eius officialis excõicauit aliquem subditũ suum: nã tunc archiep̃s Burdegalen. nõ posset talem subditũ absoluere: & hoc verum est, nisi fuerit appellatũ ad ipsum archiepm: nam tunc posset eũ absoluere. Et iste est vnus casus in quo archiep̃s habet iurisdictionem in subditos suorũ suffraganeorum. Sed quid si non fuit appellatũ ad superiorem: vtrũ possit metropolitanus cognoscere de iustitia vel iniustitia excõicationis? Respondet q non: nisi in duobus casibus, quando aliquis subditus suffraganei fuit excõicatus ad instantiam partis: sed corã archiepo petit suffraganeum puniri de iniustitia iuxta c. sacro. eo. tit. in antiq. Alius casus est, quando ep̃s suffraganeus non processit ad instantiã partis, sed ex suo officio: in his enim casibus potest excõicatus conqueri de iniusta excõicatione suffraganei coram archiepo. Not. primo q archiep̃s non potest absoluere excõicatum a subdito suffraganei: quia non est iudex nec excõicati, nec excommunicatoris. Nota insuper tres casus in quibus metropolitanus cognoscit inter subitos suorũ suffraganeorum. Primus, quando fuit appellatum à suffraganeo, vel eius officiali. Secundus est, quando subditus suffraganei fuit à suffraganeo excommunicatus: & conqueritur de iniustitia excommunicatoris apud metropolitanum, vt metropolitanus illum puniat, iuxta cap. sacro. eod. tit. in antiq. Tertius casus est, quando subditus suffraganei fuit excommunicatus ex officio iudicis, & non ad instantiam partis. Nota vlterius, quòd archiepiscopus non potest adiri per viam querelæ à subditis suffraganeorum. & sic patet, quòd aliud est via querelæ, aliud via appellationis. de quo de offic. leg. c. 1. Not. finaliter quòd archiepiscopus non est iudex subditorum suffraganeorum: quod intellige per viam querelæ, & sic proprie loquitur iste textus. *Dominicus.*

¶ *Primo glossa summat principium.*

a ¶ *Venerabilibus.*] Excommunicatos à subditis suffraganeorũ, archiepiscopi nõ possunt absoluere: sed excommunicatos à suffraganeis vel officialibus bene, si ad eos appellatũ fuerit. hoc dicit principium.

b ¶ *Rothomagensi.*] idẽ in alijs archiepis. ĩ. eo. lib. de pœnis. Romana. & ã. eo. lib. de offi. ord. Romana. in fine.

c ¶ *Subditis.*] ergo inferiores ep̃is bene possunt excõicare, quod dic vt 2. q. 1. nemo. s. de off. ord. cũ ab ecclesiarũ.

d ¶ *Impertiri.*] nisi hoc habeat de cõsuetudine. ĩ. eod. tit. & lib. Romana. t. respon. in fine.

e ¶ *Prouocatũ.*] seruato tñ eo qđ habes ĩ. §. sed si ex causa. & §. sequen.

f ¶ *De parte aduersa.*] nõ dicit de iudice, quia tũc sec⁹, vt patet p sequẽtia.

g ¶ *Appellationis.*] si enim appellasset: archiepiscopus tunc esset competens iudex: est enim vnus de casibus in quo iurisdictionem habet in subditos suffraganeorum. not. ã. de offic. ord. pastoralis.

h ¶ *Ipsis.*] archiepiscopo vel officiali eius.

i ¶ *Pœna.*] ã. eo. sacro. & c. cum medicinalis. [eo. tit. & lib. ã.]

Additio. Vide quod dixi ĩ. eod. statuimus. super vlti. glos. Ioan. And.

k ¶ *Debent eum.*] quia tunc archiepiscopus est competens iudex, scilicet rei: & sic vna via permittitur quod alia prohibetur. quod dic vt ĩ. de reg. iur. cum quid.

l ¶ *Pro alio.*] secus enim si ex officio, vt patet in proxi. §.

m ¶ *Defensione.*] vt ĩ. c. proxi. & est similis distinctio. ã. de appel. cum speciali.

Additio. Vide quod ibi not. in glo. sed qualiter. & ã. eo. sacro. ver. cumque eo. in 1. glo. Ioa. And.

n ¶ *Causam suam.*] & ante omnia ille absoluetur. ĩ. §. 2. nisi in casu ibi posito.

¶ Porro. Iste §. hoc dicit. In casibus in quibus supra fuit dictum, iurisdictionem deuolui ad archiepm: archiepiscopus absoluit excõicatum antequã de causa incipiat cognoscere: & hoc nisi dicatur excõicatus pro manifesta offensa: tunc non absoluitur nisi facta satisfactione. hoc dicit. iste §. legitur vsq; ad §. sed si ex causa legitima. & in eo casus sic figuratur: Dictũ fuit ã. q si suffraganeus subditum suum excõicauit iniuste: ille excommunicatus potest cõqueri de iniustitia corã superiore excõicatoris in aliquibus casibus, videlicet cũ fit appellatum ad superiorem: vel quando nõ fuit appellatũ, sed ep̃s procedebat ex officio suo non ad instantiã partis; vel si ad instantiã partis: sed petit excõicatorẽ puniri de iniustitia, iuxta c. sacro. eo. tit. in antiq. Sed quæritur, vtrum archiep̃s antequã excõicatum absoluat, debeat inquirere de iustitia vel iniustitia excommunicationis: puta si iudex à quo, dicit excommunicationem iustam: ita quòd pendente litigio super iustitia vel iniustitia excommunicationis remaneat excommunicatus: vel vtrum pendente illo litigio sit absoluendus? Respondet Romanus Pontifex, quòd archiepiscopus in omnibus prædictis casibus ante ingressum debet excõicatum absoluere recepta prius ab eodẽ cautione idonea de stando & parendo iuri, & hoc verum: nisi excommunicator vel actor diceret excõicatum pro manifesta offensa: quo casu differtur absolutio vsque ad octo dies: intra quos probaretur quòd est excõicatus pro manifesta offensa: tunc enim nõ absolueretur, aliàs absolueretur: & hoc quando fuit appellatum à definitiua, vt meus episcopus condemnauit me, & monuit sub pœna excommunicationis vt soluerem Titio aliquam pecuniæ summam intra octo dies: Certum est quòd episcopus debet expectare decem dies antequam me excommunicet: tamen si lapsis octo diebus me excommunicet, tenet excommunicatio: lapsis octo diebus

† Amplia in alio casu not. vt per Abbatem in capitulo litteris. de offic. de leg. vbi vide omnino Deciũ.

† Notan. bene scribit Dom. & Philip. facit. ĩ. ca. px. & not. in c. venerabili. ĩ. de censi vnde infersit, q tunc posset excõicare extra territoriũ, vide not. in c. nouit. de offic. leg. & Innoc. c. ex parte ã. de verb. sign. Fonta.

† Not. q quãdo agitur de iniustitia actus gesti per iudicem ex officio procedẽtem: tunc ipse sum eius principaliter interfuit, citãd⁹ est. glos. circa ã. c. cũ speciali. ã. de appella. vide Inno. c. humilis. de maiori. & obe. & ex. in l. 2. ff. de adul. Fontanus.

† Vide Abbatẽ & Felinũ in ca. dilectus. el 1. extra de rescript.

¶ *Archiepiscopus in casibus in quibus iurisdictionem habet, ante cognitionem causæ absoluit excommunicatum ad petitionem partis, vel ex officio, nisi dicatur excommunicatus pro manifesta offensa vel contumacia: & contumaciæ præsumptæ & manifestæ ponit exempla. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Porro archiepiscopus, vel eius officiales excommunicatos à suffraganeis, semper antequã audire causam incipiant, in casibus in quibus eis iurisdictio competit, iuxta Ecclesiæ formam [a] debent absoluere: vt pote si post diffinitiuam fuerit excommunicationis sententia promulgatã, & ad eos† fuerit appellatũ [b]: exceptis casibus [c], in quibus iura prohibent post sententiã appellare. Similiter si suffraganeus extra iudicium excommunicet aliquem pro eius offensa, vel pro sui defensione iuris, & super hoc querimoniam ille proponat, est ille primitus iuxta formam Ecclesiæ absoluendus: nisi suffraganeus probaturum se offerat, quod pro manifesta offensa excommunicationis eum vinculo innodauit [d]. Idem est [e] etiã si quemquam pro præsumpta contumacia (videlicet quia citatus præfixo sibi termino non comparuit) excommunicatione constringat: quia si sic ligatus proposita querimonia† petat ab archiepiscopo se absolui, siue quando suffraganeus ex suo processit officio, siue quando est ad ipsum archiepiscopũ ante sententiam diffinitiuam appellatum, & ab aduersario proponatur, quod absoluẽdus non sit, nec pandi ei debeat iudicij aditus, nisi prius expensas restituat, & iudicio sisti exhibeat cautionem: ipseque respõdeat quod recte contumax reputari non debet, pro eo quod in itinere captus [f], vel etiã alio

dicbus appellaui: volo dicere quod iniuste fui condemnatus, & iniuste excommunicatus: peto coram archiepiscopo me absolui: Certe archiepiscopus debet me absoluere in principio litis: vel quando fuit appellatum ab interlocutoria ante diffinitiuã, vt episcopus me excommunicauit pro suo iure defendendo. vt in cap. prox. vel me monuit vt soluerem procuratori meo aliquam pecuniæ summam: adeo superiorem, peto absolui: certe sum absoluendus in principio causæ. Idem si fui excommunicatus pro contumacia dubia: & appellaui à sententia ad metropolitanum tanquam à sententia iniusta: quia volo probare quod fui detentus iusto impedimento, nec potui venire ad iudiciũ, & sic non fui contumax: peto vt iudex appellationis me absoluat in principio litis: certe sum audiendus. Secus si pateret me esse contumacem: vel mea contumacia esset manifesta: tunc enim non essem absoluendus, nisi solutis expensis, & præstita cautione de stando iuri. Sed quid, ponam quod iudex fecit me citari vt comparerem in certo loco: sum certus ꝙ inimici mei sunt absentes: sed tamen sunt de proximo reuersuri: vnde misi procuratorem ad me exonerandum, quod locus non est mihi tutus: vnde iudex assignauit mihi terminum ad illud probandum: quia in termino non comparui, iudex me excommunicauit: ego appellaui ab excommunicatione: nunc volo adire metropolitanum pro obtinẽda absolutione, & peto absolui, non sum audiendus. Sed ponamus ꝙ iudex habuerit in se illam cautelam: quia pronuntiauit illum locum esse tutum: nõ appellaui ab interlocutoria intra decẽ dies; postea reputauit me contumacem, & vt contumacem me excommunicauit: volo nunc adire metropolitanum pro obtinenda relaxatione ab excõicatione: & dico ꝙ locus non erat mihi tutus: Certe non sum audiendus: quia per interlocutoriam a qua non appellaui, fuit decisum & terminatum principale, scilicet ꝙ locus est mihi tutus, & etiam accessorium, & teneor soluere expensas antequam sim absoluendus. [*Formam.*] quæ olim erat vt excommunicatus veniret ad episcopum ante fores Ecclesiæ, qui episcopus haberet secum duodecim sacerdotes: & debet excommunicatus se prostrare ad terram: Postea dicit episcopus psalmum pœnitentialem, Miserere mei Deus, &c. Huiusmodi psalmo dicto & totaliter finito episcopus accipit excommunicatum per manum, & ponit eum intra ecclesiam à qua fuerat expulsus: quia fuerat expulsus à communione fidelium: Nam ecclesia dicitur communio fidelium in gratia existentium. Hodie autem non seruatur hæc forma: sed sufficit si episcopus dicat, Ego te absoluo ab ista excõmunicatione absque aliqua alia solẽnitate. [*Appellatum.*] vt in notorijs, quia si in casu prohibito appellaretur, non fieret absolutio ante examinationem causæ. [*Offerat.*] intra octo dies. ĩ. eod. c. solet. in antiq. & durantibus illis octo diebus debet differri absolutio. [*Prouinus.*] id est, prius cognoscatur an sit contumax vel non. [*Minime.*] nã quis non dicitur verus contumax: licet citatus dixerit nuntio, non comparebo. Sed si in iudicio dixerit, non comparebo: tunc est verus contumax. Not. primo, ꝙ cum excommunicatus dixit excommunicationem iniustam: & pro relaxatione excommunicationis adiuit superiorem: antequam probet excommunicationem iniustam, est absoluendus in principio causæ: nisi excommunicator vel aduersarius offerat se probaturum intra octo dies, ꝙ ipse fuit excommunicatus pro manifesta offensa, & si probetur ꝙ fuit excõmunicatus pro manifesta offensa, non relaxabitur, nisi prius satisfecerit. Not. ꝙ citatus non comparens dicitur cõtumax præsumptus: quia præsumptio est ꝙ spreuit venire ad iudicium, ex quo non venit: non tamen dicitur contumax manifestus: quia admittitur ad probandum contrarium, videlicet ꝙ fuit impeditus & probato legitimo impedimento relaxabitur sine difficultate. Not. ꝙ ille dicitur manifestus contumax, qui in iudicio dixit iudici quod non compareret: & ideo non est amplius citandus: quia citatio fit

vt habeatur coniectura de animo citati an velit comparere vel nõ. Secus si diceret extra iudiciũ, puta nuntio ꝙ non compareret. Sed quæritur, quia certum est ꝙ nuntio iurato creditur, si referat aliquem citasse. Sed quid si est dubium de mandato iudicis: quia dicit nuntius ꝙ habuit præceptum à iudice viua voce super præcepto iudicis: an credatur nuntio? Dicit Ioan. An. in nouella, ꝙ nõ: nã põderare debemus illa super quibus iurat: quia iurat fideliter exequi mãdata iudicis & illa referre: non autẽ iurat aliud: ideo non est iuratus, nisi iudex dederit sibi præceptum. Et ideo cautela est, quando quis impetrat citationem viua voce, ꝙ faciat illam redigi apud acta. Item ponamus ꝙ nuntius siue executor dixit ꝙ citatus eum verberauit: vel citatus dixit ꝙ non compareret: virum de istis credatur nũtio siue executori? Dicit Ioan. And. ꝙ non: quia quantũ ad illa non est iuratus: & sic regulariter creditur nuntio in ijs quæ concernunt executionem suam, super qua est iuratus: in alijs autem nõ ei crederetur: ideo cautela, est quando citatus infert iniuriam nuntio citanti, ꝙ vocentur testes, & petat instrumentum sibi fieri. Not. ꝙ si alicui assignetur terminus ad probandum aliquam exceptionem dilatoriam: & infra illum terminum non probauit, & fuit excommunicatus: poterit coram iudice ad quem, probare illam dilatoriam. Et sic habet locũ etiam in interlocutoria illud commune dictum: non allegata in causa principali, allegabo in causa appellationis: non probata probabo: & non solum quando appellatur à diffinitiua.

a ¶ *Formam.*] ĩ. eod. cum desiderres.

¶ *Glo. seq. quærit, ponit opinionem contrariam.*

b ¶ *Appellatum.*] post diffinitiuam sententiam, & post excommunicationem †. Et hic terminari puto dubitabilem quæstionem, qua quæritur ex decret. non solum. ĩ. eo. lib. de app. an appellatio interposita post diffinitiuam infra decem dies, reuocet per modum attentati excommunicationem medio tempore inter sententiam & appellationem latã, sicut reuocat alia attentata? Et per istam litteram est dicendum ꝙ non: immo est necessaria absolutio [1]. De tali enim sententia loquitur iste §. & quod ita sit verum, patet: quia excommunicatio aut statim valet, aut statim non valet. sed pone ꝙ post latam diffinitiuam sententiam infra decem dies iudex excommunicat partem non parentem: postea illa pars non appellat: non est dubium ꝙ bene ligat sententia. speciale ergo fit in illa, ꝙ per appellationem sequentem non annulletur: licet male fecerit iudex exequendo infra decem dies & excommunicando: cum tolleret ibi beneficium iuris, scilicet appellandi: quod esse nec debet. j. de reg. iur. indultum. Alij dicunt [3] hoc esse immutatum per decre. non solum. quæ est posterior: quod non credo ratione prædicta.

c ¶ *Casibus.*] quos vide supra eodem lib. de appella Romana. §. si autem.

ADDITIO. dicit Ioan. Monac. ꝙ licet illis casibus non relaxetur excommunicatio: iudex tamen appellationis postquam cognoscere incepit, an sit recipiẽda appellatio, inhibere poterit ne dicta excommunicationis sententia executioni mandetur, vt ibi.

d ¶ *Innodauit.*] ĩ. eod. solet. & dabitur terminus octo dierum ad hoc probandum, vt ibi.

e ¶ *Idem est.*] scilicet ꝙ primitus debet absolui, vt dicitur in fine.

¶ *Glo. seq. vers. per q. an captus à priuato, &c.*

f ¶ *Captus.*] sic ĩ. de pig. cap. significante. & quod dicit captus, intelligere possumus etiam à priuato: quia ex quo venire nõ potuit, non fuit contumax: ergo nec excommunicandus. 11. quæstio. 3. nemo episcoporum. sed quo ad restitutionem expensarum bene distinguitur, an à iudice, an à priuato captus fuerit, vt in primo casu non condemnetur ad expensas: secundo sic: quia habet regressum contra illum priuatum capientem. ff. si quis cau. l. 2. in fin. & l. 3. & intelligas captus, non sui procuratione & dolo: vt in dicta l. 2. ad fin.

† Abso. ipso

† Pro vili supplicationis, restitutionis in integrũ, appellationis Dom. Pont.

† Quia per appellationem non suspenditur excommunicatio. ĩ. de offic. ord. ad reprimendã. Ioan. An.

1 Idẽ Gul. in Specu. de appell. §. de vinc. ver. si vero post Ioan. And.

3 Io. Mon. hic. & ĩ eo. tit. is cap. j. fina.

ADDITIO.

impedimento [a] detentus in termino comparere nequiuit: tūc protinus sibi iuxta formam Ecclesiæ beneficium debet absolutionis impendi. Secus autem si se contumacem confiteatur, vel aliàs de contumacia sua constet: quia forte prædixerat in iudicio [b] quòd minime cōpareret: tunc enim (cum manifesta sit contumacia, & manifesta reputetur offensa [c]) non est ei (nisi primo expensarum satisfactione, ac de stando iudicio cautione præstita) absolutio impendenda. ¶ Et hoc ipsum est in similibus obseruandum: sicut si aliquis ad certum locum citetur, & ille proponat ipsum non esse sibi tutum [d], & iudex postea in eum (quia non probauit hoc nec comparuit) sententiam excommunicationis promulget: nam tunc si excommunicatus ipse ad superiorem appellet, & ante omnia se ab eo petat absolui, (cum probare coram eo velit ipsum locum non existere sibi tutum) in hoc est proculdubio audiendus: cum pręsumpta solummodo eius contumacia videatur. Sed si iudex pronuntiasset locum illum esse idoneum & securum, & ille non comparuisset, ac ideo excommunicasset eundem: ipse postmodum super hoc (nisi post latam interlocutoriam infra decendium [e] prouocasset) nullatenus audiri debet.

¶ *Excommunicatio lata post appellationem interpositam ex causa probabili, non statim pronuntiatur nulla: sed fieri potest relaxatio ad cautelam, etiam antequam incipiat de veritate causa cognoscere. Idem si dicatur lata per intolerabilem errorem: & in contrarium error ille probabiliter defendatur. Ioan. And.*

¶ Sed si ex causa legitima seu probabili quis appellet: puta quia locus non est tutus, & post appellationē huiusmodi excōmunicatione ligetur, ac deinde constet superiori quòd ad ipsum ex tali causa extitit prouocatū, non tamen illico [f] pronuntiare debet excommunicationis sententiam fore nullam, sed potest eam ad cautelam iuxta formā Ecclesię relaxare.

¶ *Si certum est excommunicationem esse iustam, fit remissio: si certum est eam iniustam, non fit: si est dubium, fieri potest relaxatio; sed honestius est remittere: tenet tamen relaxatio vbi archiepiscopus est iudex, licet non fiat remissio. hoc dicit. Ioannes And.*

¶ Sane si certum est excommunicationis sententiam esse [†] iustam, velut cum propter manifestum excessum est in aliquē promulgata, superior iudex (nisi periculum sit in mora) excōmunicatum ad excommunicatorem prorsus remittere debet; nec debet [g] eum absoluere, nisi excommunicator requisitus malitiose illi absolutionis beneficiū deneget exhibere [h]. Si vero constet huiusmodi sententiam esse iniustam, nequaquam remittēdus est ad suum excommunicatorem excommunicatus: sed debet sine difficultate aliqua mox absolui. Quòd si dubitetur, vtrum iusta sit vel iniusta, superior

ADDITIO. Et probatur per clem. de poe. multorum. ver. illis. Ioan. And.

a [Impedimento.] puta valetudine, tempestate, vi fluminum. [sicut fuit quarta die Ianuarij, & pluribus sequentibus in flumine Rheni currentibus annis Domini MCCCXXXV. quod ita creuit, quòd pluribus diebus transiri non potuit.] Multa impedimenta videre potes. ff. si quis cautio. l. 1. & 4. Et quod dicit de impedimento: idem dic si alia rationabilis causa præter impedimentum subesset: puta quia probabiliter credebat terminum prorogatum. ī. de in integrum restitu. ex litteris.

b [In iudicio.] quia si extra iudiciū hoc dixerit, secus: sicut nec nocet confessio extra iudicium facta, quod dic vt ī. de confes. c. vlt. vnde per hoc videtur, quòd si nuntio citanti dixerit se nolle venire, & nuntius sic retulerit: nō propterea dicatur vera cōtumacia. & facit quod dixi ī. de confes. c. 1.

c [Offensa.] ī. de ver. signifi. ex parte. & c. cum olim.

d [Tutum.] iusta erat excusatio, si vera fuisset ī. de appel. ex parte. ī. eo. lib. de priuileg. cum personę. cū sim. [ī. eo. lib. de offi. deleg. statuimus 2. Ioan. And.]

e [Decendium.] sic ī. de ele. cum dilectus. ad fi. transit igitur interlocutoria in rem iudicatam, si infra decē dies non fueris appellatum quo ad partem: sed nō quo ad iudicem. quod dic vt ā. de appel. cum cessante. Ioan. And.

¶ SED SI. CASVS. Dictum fuit ī. §. proxi. quòd si quis dicat excommunicationem iniustam, & petat absolui à superiore, est statim absoluendus. Sed ponamus quòd iudex me citauit vt cōparerē in aliquo loco mihi nō tuto, quia ibi sunt inimici mei capitales: Vel si sint absentes, tamen scio veraciter quòd statim sunt reuersuri: misi procuratorem meum ad me exonerandum & proponendum illam exceptionem declinatoriam, quòd locus non est mihi tutus: iudex assignauit mihi in personam procuratoris mei terminum peremptorium ad probandum illam dilatoriā: produxi aliquos testes. & probaui meam exceptionem: hoc non obstante iudex pronuntiauit illum locum esse tutum: ab ista sententia appellaui legitime: post illam appellationem iudex me excommunicauit vel forte me excommunicauit ante appellationem, sed in excommunicatione sua expressit errorem intolerabilem: ego adiui superiorem, & coram eo petij sententiam excommunicationis declarari nullam: vtrum iudex superior debeat statim me absoluere & dicere sententiam nullam? Respondet quòd non: sed debet me absoluere ad cautelam: & si quatenus absolutione indigerem. Not. quòd excommunicatio lata post appellationem legitimam, est nulla. Not. cum quis dicit sententiam nullam, debet hoc probare: pendente tamen probatione potest excommunicatus absolui ad cautelam.

f [Illico.] ante enim quàm de nullitate pronuntiet, oportet quòd doceatur de veritate causæ appellationis: nec sufficit ad hoc pronuntiandum quòd ostendat se ex causa legitima appellasse. ad idē ī. de appel. interposita. in prin.

¶ SANE. CASVS. Iste §. legitur vsque ad finem cap. & in eo casus sic figuratur: Episcopus Pictauen. excommunicauit aliquem suum subditum, & excommunicatio est iusta: quia fuit excommunicatus pro manifesta offensa, excommunicatus vult adire archiepiscopum Burdegalensem pro obtinenda eius absolutione: vtrum archiepiscopus Burdegalen. possit talem absoluere, ac si excommunicatio esset iniusta? Respondet quòd non: sed debet eum remittere ad excommunicantē episcopum, vt eum absoluat, facta prius satisfactione. Si autem constaret archiepiscopo, quòd dicta excommunicatio esset iniusta, tunc statim deberet absoluere & remittere ad excommunicatorem: quod verum est, nisi talis remissio fieret ad confutationem excommunicatoris: quia aliqui iudices malunt sententiam suam iniustā retractari per alios, quàm per se. Sed si dubitetur an sit iuste vel iniuste excōicatus, debet eū relaxare: nec tenetur remittere ad excommunicatorem, nisi vellet deferre excōmunicatori: quia posito quòd aliquis est contumax, iudex potest illum excommunicare. Sed vtrum poterit eum multare & punire poena pecuniaria? Respondet quòd sic. & iste est verior intellectus: licet aliqui dicant, quòd iudex ecclesiasticus non debet imponere multam nisi id habeat consuetudo: sed consuetudine nō pōt aliquem multare. Communis tamen opinio doctorum est, quòd iudex potest contumacem multare: siue id habeat consuetudo siue non: tamē non debet esse facilis ad imponēdam multā: sed illā debet cōuertere in pios vsus. Sed ponamus quòd excommunicatus dixit archiepiscopo, quòd sententia excommunicationis à suo suffraganeo lata est nulla: quia continet errorem intolerabilem: vt si dicat excommunicator: quia talis noluit talem occidere, vel dedit eleemosynā tali pauperi, eum excommunicamus: excommunicator vero asserit illam excommunicationem esse iustam: vtrum archiepiscopus statim debeat excommunicatum absoluere priusquā sibi constet de nullitate sententiæ? Respondet quòd non: sed eum potest absoluere ad cautelam. Idem dicendum, si excommunicatus dixit se excommunicatum post appellationem legitime interpositam: tunc archiepiscopus illum absoluet ad cautelam, si & in quātum absolutione indigeat, priusquam cognoscat de meritis causæ. [Secundum cōsuetudinem.] Illud nō refertur ad emendā, sed ad casus in quibus iurisdictio pertinet ad archiepiscopū siue de iure, siue de consuetudine. [Inhibebat.] puta si dicat excommunicator: cum aliàs monuerimus sub poena excōmunicationis canonice, & cōpetenter talem Titium, ne tali pauperi daret eleemosynam: hoc tamen non obstante dedit eidem pauperi eleemosynam: ea propter ipsum Tiū ob hanc causam in his scriptis excommunicamus. Verūtamen licet istud prima facie appareat iniustum, potest tamen esse iustum: quia iste pauper forte est rebellis, & non potest conuinci nisi illo modo, scilicet necessitate famis.

g [Nec debet.] tamen si absoluerit, tenet absolutio, vt j. §. vbi autē.

h [Exhibere.] ī. eo. per tuas. ī. de off. dele. cū contingat. & c. prudentiā.

a [Com-

1 Pet. de Anchar. reperitur ad nota. de. s. do. & contu. not. In authen. qui semel. C. quomodo & quando iud. gl. probat Fe. s. c. consuluit. s. col. de of. deleg. Fontapus.

2 An negans velle comparere semper dicatur contumax, vide Decium in cap. consuluit. de off. deleg. & Abbatē & alios in capi. cum parati. de appellatio.

Casus literalis domini Meliz.

† Aliàs, se se.

a ¶ *Compelit.*]Si igitur ei non competeret, non teneret absolutio propter defectum iurisdictionis: vbi cōpetit, tenet: licet iniusta 11 sicut & iniusta excōicatio. 11. q. 3. c. 1. par enim ius dominus esse voluit ligandi & absoluendi. de pœn. dist. 1. verbum.

b ¶ *Constitutionis,*] ad idem 2. q. 6. § diffinitiua. & ī. de re iudic. cum inter.

a Vide Fe-rinū in 2. quæstio-ni. de ap-pel. & Fe-linū in ca. qd super his. de fide instrum.

Additio. Io. Mo. alleg. ff. quæ sen. sine app. re. l. 1. §. item cū. & ff. de tu. & cur. da ab his, l. scire. Ioan. And.

c ¶ *Innodare.*] excommunicatio enim non est pœna, sed medicina quædam. ī. eod. cap. 1. ante ergo quàm excommunicet pro satisfactione delicti in absolutione vel post, pœnam pecuniariā imponere poterit. & facit ad ea quæ not. ī. de pœnis. licet. Ioan. And.

Additio. Pœnam pecuniariam imponere post absolutionem, est honestius quàm id facere in absolutione: ne obstet decret. ad aures. de simo. & vide quod ibi dixi super verbo, cōtrarium. vbi etiam allego 49. constitutionem concilij generalis, cuius mentem posui de accu. sicut olim. Ioan. And.

† Pet. de Anchara. hic remittit ad 21. q. 1. cap. si vos. 12. q. 1. si qs cuiuslibet. qd nō est I libro meo: & an ecclesia possit exigere pœnas conuentionales. ī. de arbi. c. dilecti. Fō.

d ¶ *Intolerabilem.*] 11. q. 3. si is qui præest. & quomodo hoc intelligatur, vide ī. eo. per tuas.

e ¶ *Iustitia.*] sicut si præcepisset, vt hominē percuteret: & dicit se hoc fecisse pro exequēda iustitia: vel propter delictum suum prohibuerat eum dare eleemosynam, sicut etiam interdum ob hoc quis prohibetur ab oblationibus. 17. q. 4. c. miror. vel propter delictum illius cui eleemosynam tribuere volebat: quia vtilius panis esurienti tollitur, quàm &c. 5. q. 5. non omnis. Io. An.

(nisi excommunicatori deferat) relaxare iuxta formam Ecclesiæ potest illam: quamquā honestius & cōueniētius agat, si ei deferat in hoc casu. Vbi autem superiori competit a de excommunicatione cognoscere, absolutio seu relaxatio, quam ipse fecerit, tenet, licet forsitan sit iniusta: quoniam etsi contra ius litigatoris: non tamen contra ius cōstitutionis b absoluit.

¶ *Archiepiscopus in casibus in quibus excommunicare potest, si consuetudo habet, emendas pecuniarias exigere potest. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Denique à subditis suffraganei emendas pecuniarias † potest archiepiscopus secundum consuetudinem regionis exigere in casibus, in quibus ei licet eos excommunicationis vinculo innodare c.

¶ *Summatur supra in §. Sed si ex causa. ibi videas.*

¶ Potest quoque archiepiscopus beneficium absolutionis iuxta formam Ecclesiæ nonnunquam impendere ad cautelam, vt pote si asseritur in excōmunicationis sententia intolerabilem d errorem fuisse patenter expressum, id est, aliquid sub vi præcepti vel mandati aperte in ea contineri, quod cōmuniter, vel in suo genere est peccatum: veluti si dicat forte aliquis se à suffraganeo excōmunicatum fuisse pro eo, quòd eleemosynam pauperi tribuebat, vel quia faciebat aliquid aliud, quod in se bonum est: aut quia non operabatur id, quod suo actu illicitum est & prauum; & suffraganeus ipse asserat, quòd pro digna & rationabili causa, vel pro conseruanda vel exequenda iustitia e hoc illi prohibuisset, vel etiam iniunxisset: nam tunc archiepiscopus ad cautelam f absoluere g potest eum.

¶ *Summarium habes supra in §. Sed si ex causa. ibi vide*

¶ Similiter g si aliquis proponat se ante diffinitiuam sententiam in iudicio, vel extra post appellationem ex causa legitima interpositam, vinculo excōmunicationis astrictum: potest archiepiscopus postquam h sibi de hoc constiterit (etiā priusquam i incipiat de veritate causæ appellationis cognoscere) absolutionis illi beneficium ad cautelam iuxta formam Ecclesiæ impertiri.

f ¶ *Absoluere.*]aliàs vbi ita replicaretur, denūciaret sententiam nullam. ī. eod. per tuas.

g ¶ *Similiter.*]quod hic dicit, dixerat ī. eod. §. sed si ex causa.

Additio. Scilicet duo addit, quæ dixi in textu, in vlt. glo. Ioan. And.

h ¶ *Postquam.*]De hoc not. ꝙ necesse est prius constare a appellatum, quando fieri habet relaxatio ad cautelam de excommunicatione, quæ dicitur lata post: & per hoc iam obtinui in causa qua petebatur absolutio ad cautelam excommunicationis, quæ dicebatur lata post appellationem legitimam: & eodem die lata fuerat excōicatio & interposita appellatio: nec apparebat quæ primo. dicebant enim ꝙ petens habebat hoc necesse probare. scilicet ꝙ prius appellatum fuerat: licet non habeat necesse probare veritatē causæ: quia illa probata nō absolueretur ad cautelam, immo pronuntiaretur nulla sententia. ī. eod. per tuas. de offic. deleg. cum cōtingat. & ita est verum per hanc litteram. tunc ergo iudex appellationis absoluit ad cautelam, quando constat, ꝙ post appellationē lata est sententia excommunicationis: nec adhuc constat de veritate causæ.

a Et quod ille qui dicit se excōmunicatū post appellationem, debeat hoc tipus probare, vide per Aretinum & Felinum in c. cum m. de testibus.

Additio. De hoc per Inno. & Hostiens. eo. tit. per tuas. Io. An.

i ¶ *Priusquam incipiat.*] Plus ergo potestatis habent in hac absolutione ad cautelam, quàm in inhibitione, quam facere non possunt: nisi prius incipiant cognoscere de veritate causæ appellationis interpositæ ante diffinitiuam. quod dic vt ī. eod. lib. de appel. Romana. §. quòd sim.

¶ Alexander quartus.

¶ *Iudex ecclesiasticus compellit iudicem laicum repellere excommunicatos ab actibus iudiciarijs sibi prohibitis. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. VIII.

DEcernimus †, vt iudices se-

† Vide Felinū in ca. viti. extra de excep.

Not primo quod iudex ecclesiasticus potest cō-pellere iudicem laicum et seruet iura canonica cōtra laicos disponentia in materia peccati: quia peccatum est communicare excōmunicatis. Not. secundo hic tres actus iudiciales, qui sunt prohibiti excommunicatis. Dom.

DEcernimus.] Commode non diuiditur secundum Ioan. And. Decernit tñ qui sunt cogendi, qua pœna, per quem, qua forma, & ad quid, & hoc trimembre est.

¶ Et de hac decre. (eam tamen non allegando) fecerat mentionē Abbas de except. pia. dicens, ꝙ Alexander quartus statuerat etiam in seculari foro tales repellēdos. & hæc decr. fuit pars illius, quia nonnulli. supra de immu. eccle. eodem libr. vt ibi dixi. in princ. Ioan. And.

¶ Iudex ecclesiasticus per censuram ecclesiasticam potest iudicem secularem compellere, vt in materia peccati ius canonicum obseruet, & faciat obseruari. hoc dicit.

a Pro intellectu huius cap. est præsupponendū ꝙ cum excōicato maiori excōmunicatione nō est communicandū: & peccant cōmunicantes quādoque mortaliter, quādoque venialiter: mortaliter, quando excōicatus fuit publicatus: venialiter, qñ nondum fuit publicatus. Item repellitur excommunicatus à iudicio, inquātum actor. c. intelleximus. de iudi. in antiq. in c. pia. de exce. eod. lib. Item repellitur à testificando ab officio aduocationis, & alijs actis quibuscumque tendentibus ad suū honorem & commodum.

† Et quando quis debeat absolui ad cautelā. vide per Abbatem in c. veniens. de testibus.

Casus. Titius excōmunicatus maiori excommunicatione: fecit me conueniri coram iudice seculari (q forte erā laicus) coram quo iudice seculari mihi obtulit libellum in scriptis concludentem: cui per me petijt responderi: die adueniente ego excipiendo proposui, ꝙ eidem libello non tenebar respondere, eo & pro eo quia Titius actor erat excommunicatus maiori excommunicatione: Titius excommunicatus replicādo proposuit ꝙ ista exceptio excommunicationis non erat admittenda in foro seculari: vnde iudex secularis non curat de ista exceptione: sed non obstante ea vult me compellere ad respondendum libello ipsius excōicati: nunquid est mihi prouisum de aliquo remedio? Respondetur ꝙ sic: nam debeo adire iudicem ecclesiasticum, scilicet epm loci, vt ipse moneat sub pœna excōicationis dictum iudicem secularem, vt admittat istam exceptionem in foro seculari: & si non admittat monitione præmissa, ipsum excommunicabit. Idem de aduocato, vt si aduocatus mei aduersarij sit excommunicatus maiori excommunicatione, possum ꝫ eum proponere exceptionem excōicationis: & si iudex secularis nolit illam exceptionē admittere, possum adire epm, vt illum moneat, quatenus in suo foro seculari admittat istam exceptionem. Not. primo ex hoc cap. ꝙ excōicatus non potest esse in iudicio vt actor. de hoc in dictis c. intelleximus. & cap. pia. alleg. In aliquibus tñ casibus potest esse in iudicio tamquam actor, vt qñ dixit se iniuste excōicatum. Not. ꝙ excōicatus non potest esse aduocatus. cap. possessionem. ī. de proba. nec procurator, nec notarius. & in effectu in quibuscunque actis iudicialibus repellitur. Not. ꝙ excōicatus non potest ferre testimonium. Not. ꝙ exceptio excōicationis potest etiam proponi in foro seculari: non solum in iudicio ecclesiastico. Et istud non solum procedit de iure canonico, sed etiam de iure ciuili, vt not. Bar. in l. placet. C. de sacrosanc. eccl. sed tamen hodie in foro seculari istud non seruatur. Sed non video quomodo iudex secularis, qui potest repellere actorem excōicatum ab agendo, & non repellit, sed cum eo cōicat, possit euitare maculam peccati mortalis. Glo. hic quærit, vtrum excōicatus possit facere testamentum. glo. arguit pro & ꝫ: postea inclinat in hanc partem, quòd excommunicatus

monicatus non potest facere testamentum: quæ decisio glossæ nõ placet Doctoribus. sed cõis opinio Doctorũ est, q excõicatus maiori excõicatione potest facere testamentum: quia speciale est in aliquibus casibus à iure cõi expressis, vt quis non possit facere testamentum: ergo ius cõe est in ȝtium. Vtrum notarius excõicatus possit conficere instrumentũ testamenti? Respondetur q non.

¶ *Gloss. prima fortificat textum; & allegat tria similia.*

a ¶ *Seculares.*] certum est q potestas secularis minor est ecclesiastica. ĩ. de maio. & obedien. solitæ. & ei subest: vt ibi, & 96. dist. duo sũt. [& clementina de iureiu. Romani. de re iu. pastoralis. ad fin. vers. nos tam.] & ideo censura ecclesiastica coerceri potest, vt sequitur. Et quid continetur nomine censuræ. habetur ĩ. de verbo. signifi quærenti. & concor. ad hanc decre. ĩ. eod. lib. de fo. compe. c. 2. & de iureiur. licet. ĩ. de excep. cap. 1. Io An.

Iurisdictio secularis minor est ecclesiastica.

culares [a] per censuram ecclesiasticam ab ecclesiasticis iudicibus, canonica [b] monitione præmissa, repellere excommunicatos ab agendo [c], patrocinãdo [d], & testificando [e] in suis curijs & iudicijs compellantur.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi.

¶ *Nõ valet excõmunicatio lata in participantes, nisi fuerint moniti nominatim. Et canonica monitio dicitur quæ habet dierum interualla: nisi necessitas facti aliud suadeat. hoc dicit. Io. And.*

b ¶ *Canonica.*] 24. q. 3. de illicita. 12. q. 2. c. indigne. ĩ. de senten. excommu. sacro. & illa recte dicetur canonica, de qua cauetur ĩ. c. proxi. 2. responso.

¶ *Glo seq. ampliat textum in vno, in secundo remittit.*

c ¶ *Agendo.*] & reconueniendo: quia sicut nec agere, sic nec recõuenire potest. ĩ. de excep. cum inter priorem. A defendendo autem non repellitur, vt ĩ. de iudic. intelleximus. ratio ibi patet. Et quid de impetrando, vidisti ĩ. eod. lib. de rescrip. c. 1.

d ¶ *Patrocinando.*] ecclesia ergo priuat aliquem (interdum perpetuo, interdum ad tempus) officio postulandi. & concord. ĩ. de hæret. si aduersus. & c. excõicamus. §. credentes. ĩ. eod. lib. de pœnis. felicis. §. quod si quis. ad fi. & procedit hoc etiam interdum ex alieno delicto, vt ibi. & sunt isti partim de ordine non postulantium: quia etiam pro se postulare non possunt in agendo, de quo dic vt 3. q. 7. §. tria. Est autem postulare desiderium suum vel amici sui in iure apud eum qui iurisdictioni præest exponere: vel alterius desiderio ȝdicere, vt ibi. & ff. de postu. l. 1. & intellige hoc non solum in aduocato, sed etiam in procuratore. ĩ. de prob. post cessionem. si enim non auditur pro se, multo minus pro alio. 4. q. 6. omnibus. ad hoc ĩ. eod. dilecto.

¶ *Glo. seq. primo tex. coadiuuat: secundo quærit, & circa id dat quatuor remissiones. arg. pro opi. ponit. ad quam inducit textum pro & contra: tertio quærit, & ponit opinionem pro & contra, & tertiam distinguentẽ.*

e ¶ *Et testificando.*] excõicatus ergo (maiori intelligas) testificari non potest [1]. ĩ. de testi. veniens 2. in fi: vnde si dicatur excommunicationis sententia nulla, in defectum probationum consueuerũt absolui ad cautelam: vt ibi vides q non potest testificari. Sed nunquid excõicatus poterit testari [a]? De hoc per Inn. de do. & cõtu. veritatis per Host. [& Archi.] de excep. pia. per Gar [& Io. Monac.] de vsur. quamquam. per Guli. in Spec. de instru. edi. §. compendiose. circa prin. & vr̃ q licet ista iudicialia prohibeantur, extra iudicialia non, sicut ĩ. eod. solet. ad fin. secundum Host. & Gar. testari non potest: quia separatus est à cõione ecclesiæ: & separato à cõione ecclesiæ omne beneficium ex legibus descendens interdicitur. & Gul. sequens Innocen. & Pet. de Samp. tenet. ĩ. de excep. pia. q potest testari. & Pet. de Vndalla tenuit opinionem Host. & Gar. & hoc propter periculum cõionis cum excõicato, cui communicandum non est, denegatur. in Authent. de priuileg. do. hæro. mu. non præstan §. antepenult. & actus legitimi eis interdicuntur, vt hic. & est similis secundum eos deportato, qui est intestabilis. ff. de testa. eius cui. §. 1. arg. pro & contra. ĩ. de hære. excõicamus. §. credentes. Quid dices de tabellionatu: nunquid instrumentum confectum per excõicatum valet? Videtur valere. arg. prædi. §. credentes. vbi dr̃ de excõicato, q si satisfacere contempserit infra annum, extunc instrumenta per ipsum confecta non valent: ergo à contrario prius, id est, ante annum confecta valebant, licet esset excõicatus. Alij cõtra: pro quibus optime 3. q. 4. nullus. ibi, nullus anathematizatorum suscipiatur: nec à quoquam credantur quæ ab eis dicuntur vel conscribuntur. ĩ. eod. nouerit. Alij, vt Hostien. & Gul. dicunt q quamdiu eius excõicatio est occulta, valet instrumentum ab eo confectũ: vel si sit manifesta: nec potest probari. arg. ff. de offi. præsi. Barbarius. 3. q. 7. §. tria. C. de testa. l. 1. ĩ. de re iudi. ad probandum. de excep. pia. §. si vero. secus si sit notoria. de excep. exceptionem. de cohabita. cle. & muli. vestra. sicut enim ibi notorius concubinarius suspensus est quo ad se & quo ad alios: ita notorie excõicatus tabellio, & prætor publice nũtiatus, repellitur etiam ab extra iudicialibus. ĩ. eo. licet. Ioan. And.

[1] Etiã contra excommunicatũ. de hoc in Spe. de teste §. 1. vers. sed nũquid ex. communicatus & vers. seq. Io. And.

[a] Vide Antoniũ Gabrielium lib. 4. communium opinionũ. tit. de testamen. conclusio. 1.

Excommunicatus an possit instrumenta conficere.

ADDITIO. Excõicatus an post absolutionem testificari possit proliæ tractat hic Archid. de quo satis. 4. q. 1. in sum. & dixi plene post Inno. ĩ. de testi. testimonium. cuius Inno. opinio hic placet Archid. ibi. vide quod hic dixit. Ioan. And.

Constitutionem.] Sunt duæ partes. Prima declarat constitutionem Inno. Secunda ibi: *Statuimus.* dat formam monitionum, & vnum casum excipit: ibi, *Nisi.* Ioan. And.

¶ Emanauit præsens c. ad declarationem c. statuimus. ĩ. eo. tit. & lib. vbi dr̃, q licet participãtes cum excõicatis maiori excõmunicatione, incurrant minorem excõicationem, & peccent mortaliter: tñ non possunt ratione illius peccati excõicari, nisi prius fuerint moniti canonice & debite, vt desistant à participatione. Illud c. declarat quæ dicatur canonica & debita monitio.

CAP. IX.

Constitutionẽ [f] felicis recordationis Innocentij [g] Papæ quarti prædecessoris nostri, quæ prohibet participantes † excommunicatis ea participatione [h], quæ solam mi-

† Etiã litteris, vt vult gloss. hic. & vide Fran. Aret. l. 1. ff. de verbo. obl. cap. lex diuina. 27. q. 2. & num dicamus loqui etiã vbi lex expresse meminit de verbis. c. cũ apud. de spon. Fon.

CASVS. Dictum fuit in d. c. statuimus. q antequam excõicator excõicet participantes cum excõicatis à se, debet illos monere canonice: alias nulla esset excõicatio. Sed quæritur, quæ dicatur canonica, & debita monitio? Rñdet q illa monitio dr̃ canonica in illo casu, qñ fuerunt participantes moniti nominatim, vt desisterent à participatione: & sic non valeret monitio generalis: Nam dicit textus, q monitio debet fieri nominatim. Itẽ debet esse trina, id est, facta tribus edictis, vel vno peremptorio pro omnibus: & illæ trinæ monitiones debent habere interualla aliquorũ dierũ, & non incontinenti: nisi causa rationabilis suaderet, vt illa fieret absq; aliquo interuallo dierũ, vt si quis moneatur, vt restituat vxorem alicuius, vel desistat à participatione ipsius: si daretur interuallũ dierũ, iste detinens vxorẽ interim teneret eandẽ, licet iniuste: & infra illud tẽpus non posset excõicari: ideo debet arctari tempus, vt infra diẽ ne tempus restituat, forte intra xxiiij. horas: vel aliud diem ne tempus. [*Non tenere.*] hucusq; durat tenor illius constitutionis. [*In hoc casu.*] ponderetit ista verba in hoc casu, quia facit ad multa, vt dicã statim. Not primo ex hoc, vt dicatur monitio canonica in casu c statuimus. alleg. debent moniti nominatim exprimi in monitione. Sed qualiter intelligitur illud? Rñdet Host. q intelligendũ est qñ monens intendit aliquos excõicare nominatim, debet etiam illos monere nominatim, vt si iudex intendit excõicare Petrũ, debet illũ nominatim monere: sed si iudex nõ intendit excõicare nominatim, sed solũ in genere: sufficit monere in genere hoc modo: Monemus sub pœna excõicationis oẽs parochianos talis ecclesię, ne tali excõicato maiori excõicatione participent seu cõicent. Si postea inuenio Petrũ participasse cũ ipso, non possum excõicare nominatim, sed solum generaliter & in confuso. Verumtñ glo. tenet ȝtium: & mouetur per hæc verba hic posita: In hoc casu: quia textus intendit inducere specialitatẽ in hoc caso: & tñ non esset aliqua specialitas in hoc casu, si prædicta opinio esset vera. ideo dicunt moderni, q in hoc casu, siue excõicator intendat excõicare generaliter siue nominatim, debet nominatim monere hoc modo, Moneatis tales vt desistant à participatione. Not. q tres monitiones quę debent præcedere excõicationem, debẽt habere interualla: nec possunt fieri continue: & ad minus inter quamlibet monitionem debent esse duo dies: ex quo iste textus loquitur in plurali. & si fiat vna monitio peremptoria, pro minori debet continere sex dies. pro hoc est glo. in l. properandum. C. de iudicijs. l. ad peremptorium. ff. de iud. potest tñ excõicator ex causa abbreuiare illud tempus: vnde poterit dicere, Moneo te vt infra tres dies desistas à tali participatione: & hoc pro primo edicto: & si nõ desistas, moneo te secundo vt desistas: & elapso termino poterit dicere: Moneo te tertio, vt desistas. Quibus tribus terminis elapsis, poterit illum excõicare: vel si velit se expedire vnico contextu, poterit dicere: Monemus omnes & singulos parochianos vnica monitione canonica & peremptoria pro omnibus, vt desistant infra sex dies à participatione. Quorum sex dierũ duos pro primo, duos pro secundo, & reliquos duos pro tertio, & perẽptorio termino assignamus.

Not. arg. q allegans statutum in iudicio, debet totum illud edere: sic facit hic Grego. de decret. Inno. Not. effectum declarationis: quia tollit dubium quod erat in dispositione præcedenti: & sic declarans nihil addit. Dominicus.

¶ *Prima glo summat.*

f ¶ *Constitutionem.*] Nõ valet excõicatio lata in participantes, nisi fuerint moniti nominatim: Et canonica monitio dr̃, quæ habet dierum interualla: nisi necessitas facti aliud suadeat. hoc dicit.

g ¶ *Innocentij.*] ĩ. eod. statuimus.

¶ *Glo seq. distinguit duplicem participationem: & soluit quæstionem.*

h ¶ *Participatione.*] denotat q est quædam participatio, quæ inducit maio-

cit maiorem, scilicet quæ in crimine fit. ī. eod. si concubinæ. & c. nuper. & alia quæ inducit minorem, vt cum quis participat scienter excommunicato maiori in locutione, osculo, mensa, & similibus. Et ab hac excipiuntur certæ personæ: vxor, filius, seruus, & alij, de quibus. 11. q. 3. quoniam multos. ī eod quod in dubijs. & cap. seq. Et secundum Guli. & Gar. (& Ioā. Mo. & Hug. in dicto c. quoniā multos.) incurrit. quis minorem excommunicationem mittendo nūtium vel literā excommunicato, ac si ille personaliter loqueretur. ad hoc ī. eod. lib. de elect. vbi periculū. §. nulli. Ipse enim loqui vr, nūtium mittendo vel literas. ff. de consti. pecu. l. & licet.

Aooitio. Fac. 17. q. 5. lex diuinæ. in prin. palea est. Ioan. And.

a Minorem.] de ipsius effectu habetur 3. q. 4. Engeltrudam. & ī. de excep. à nobis. Ioā. An.

rant monitiones episcopi. ff. de vsufr. l. æquissimum. interdū enim nec locus, nec tempus patitur plenius deliberare consilium. ff. de exer. act. l. 1. §. 1. responso.

Aooitio. Et quandoque res celeritatem desiderat. ff. de dam. infec. l. 1. Ioan. And.

norem [a] excommunicationem inducit, monitione canonica non præmissa, maiori excommunicatione ligari, decernens promulgatam aliter excommunicationis sententiam non tenere [b]: ad tollendum omnē ambiguitatis scrupulum [c] declarantes: Decernimus, ita demum esse monitionem canonicam in hoc [d] casu, si alijs rite seruatis [e] eos qui monentur, exprimat nominatim [f].

¶ Statuimus [g] quoque, vt inter monitiones, quas (vt canonice promulgetur excōmunicationis sententia) statuunt iura præmitti: iudices siue monitionibus tribus vtantur, siue vna [h] pro omnibus, obseruēt aliquorum dierum competentia [i] interualla: Nisi facti necessitas [k] aliter ea suaserit moderāda †.

¶ Idem in eodem.

¶ *Relaxatio ad cautelam, in generali interdicto non habet locum. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. X.

PRæsenti generali declaramus [l] edicto, beneficiū relaxationis ad cautelam [m], quò

PRæsenti.] Breue est, nec eget diuisione vel summa: licet multum egeret notione rationis, vt in glo. Et est sciendum φ Guli. hic quasi videpit integram. & Archid. post eum dicunt, φ quidā asseruit se post appellationem excommunicatum, & interdictum in vxorē, familiam, & terrā suā prolatum: petiit ad cautelam absolui ab excōmunicatione, & prædictum interdictum relaxari? Respōdetur quòd generale interdictū in loca vel terram, non relaxatur ad cautelam. Et ex hoc not. Guli. speciale in vxorem & familiam relaxari posse, vt in glo. penul. Io. And.

† Tex. pro Inno. c. 1. de consti. dicēte, φ ob causas emergentes, licet transgredi leges: quod dictū allegauit Bal. l. 1. ī prec Impera. offer. Domi. Fonta.

Margin: 1 Hic. l. loquitur de excommunicatione maiori: sed sit aliquando in quibusdam loquitur, vel mittenti nūtium vel literā. Ioan. An.

b Non tenere] idem in suspensione & interdicto. ī. eo. statutum.

c Scrupulum] hoc dicit: quia ante illam constitutionem si iudex monebat in genere, φ nullus communicaret, dicebant quidam talem monitionem canonicam: alij contra; quod dubium hæc constitutio declarat.

d In hoc casu.] scilicet quando propter participationem vult participantes excommunicare maiori.

Aooitio. Quasi diceret, φ aliàs bene potest fieri monitio generalis. ī. de offic. ordi. si sacerdos. ī. de Iudæ. & si Iudæos. in fi. de vsu post miserabilem. vide concor. ī. eod. tit. & lib Romana. §. caueāt. super glo pone exemplum. Ioan. And.

e Seruatis.] scilicet φ inseratur causa super qua fit monitio: & quòd sint præsentes per quos possit probari: & φ sint ibi interualla. ī. eod. sacro. & ī. eo. cap.

¶ *Glo. seq. dicit primo quæ sit nominalis monitio: secundo ponit opinionē quam non approbat; tertio querit. arg. pro, & soluit contrarium.*

Margin: Monitio quando dicatur nominatim facta.

f Nominatim] scilicet proprijs nominibus expressis, vel alijs indubitabilibus circumstantijs, quæ habeāt vicem proprij nominis. ff. si cer. peta. l. certum. ī. de testib. licet a. ī. eod. lib. eod. tit. c. 1. Idē si dicat, moneo filium Petri: cum ille vnicum filium habeat. ff. de lib. & posthu. l. a. & instit. de exhære. liberorum. §. nominatim. secus si duos haberet; quia tunc neuter eorum monitus vī vt ibi. Dicunt tamen quidam [3] φ hæc decretalis locum habet quando singulares & nominatæ personæ excommunicantur: quia tunc requiritur monitio specialis: si autem generaliter ferretur sententia, tūc dicunt sufficere generalem: & sic adhuc remaneant antiqua iura. sed tutius est dicere quòd hodie in genere excōmunicatio in participantes ferri non possit: & sic sit sublatum quod dicitur ī. eod. quod in dubijs. in fi. Sed valebit ne monitio, si iudex generaliter monet omnes de collegio vel vniuersitate? Et vī φ sic: quia tantū valet generalis monitio quo ad omnia, quantum specialis quo ad quædam. ff. de admini. tut. si duo. in fin. & quia semper generalibus specialia insunt, vt ff. de regu. iur. semper in generalibus. sed contrarium est verum. Guil. hic per hanc constitutionem, & secūdum eum si ignorat nomina illorum de conuentu, cogat rectorem conuentus vel vniuersitatis ad indicandum sibi illa nomina. ff. de condi. ob tur. cau. l. 4. §. fi.

Margin: 3 Scilicet Host. ī. eo. tit. & lib. statuimus. quem excuso: quia non vidit hāc decretalem. Sed Gar. etiam super hoc cap dicit hanc opinionem iuri cōsonā: licet cōtraria sit secundum. Io. A.

Aooitio. Simile quod not. ī. eod. lib. de conces. præben. si capitulo. in princ. 6. glo. Ioan And.

g Statuimus.] Sic construe: statuimus quoque vt iudices siue monitionibus vtantur siue vna pro omnibus, obseruent aliquorum dierum competentia interualla inter monitiones, quas iura permittunt faciunt, vt sententia excōmunicationis canonice promulgetur.

Margin: Ponit tres formas trinæ monitionis.

h Vna pro omnibus.] dicit ergo iudex interdum: monemus te pro prima: qua finita monet pro secunda: qua finita monet pro tertia, & c. Interdum vna monitione facit tres: monemus te φ vsque ad diem talem pro primo: talem pro secundo: talem pro tertio, & c. Interdum vnam tantum dat dilationem, vt monemus te, φ vsque ad talem diem pro primo, secundo, & tertio peremptorio à communione talis, & c. & hoc vltimo casu est interuallum inter monitionem & sententiam.

Aooitio. Secundum Guli. & Gar. & Archid. Sed Ioan. Mon. dicit, φ hoc non consonat literæ. Ioan. And.

i Competentia.] hoc iudex moderabitur pro personarum & negotij qualitate. ī. de appel. cum sit Romana. de off. deleg. de causis.

k Necessitas.] vt quia partes sunt ad rixā vel arma paratæ: nec cu

Casus. Dictum fuit. ī. c. venerabilibus. isto tit. & lib. φ quando quis dixit excōicationem ꝯ se latam esse nullā, & petit relaxari ab excommunicatione ad cautelam, quòd ipse est audiendus. Sed ponamus quòd aliquis fuit interdictus, non autem excommunicatus: & dixit interdictum nullum, petendo relaxari ad cautelam: vtrum sit audiendus? Rñdet quòd non; quia relaxatio ad cautelam non habet locum in interdictis, sed solum in sententia excōicationis: sed differetur relaxatio interdicti vsque ad finem causæ. Not. primo quòd relaxatio ad cautelam appellatur beneficium, & sic nō videtur quòd iudex necessitetur ad hanc relationem, de quo ī. eo. solet. Not. secundo, φ interdictum dī generale qn̄ refertur ad locum generalem. vide de ver. sig. cum in partibus. Dominicus.

¶ *Glossa prima obijciendo quærit: tres opiniones ponit, quas reprobat, & soluit.*

l Declaramus.] Not. quòd quidam olim contrarium dicebant, & pro eis faciebat: quia excommunicatio & interdictum paribus passibus ambulare videbantur. ad hoc ī. de appel. ad hæc quoniam. ī. eod. cum medicinalis. ī. eod. Romana. in princ. & cap. venerabilibus. in princip. isto eod. tit. & lib. ī. eod. statutum. & c. is cui. cum similibus. vnde sicut excommunicatio potest tolli ad cautelam, vt ī. cap. solet. & c. venerabilibus. §. sed & si. §. penult. & vltim. sic de interdicto videbatur: immo multo magis: quia per interdictū plurimum puniuntur non obnoxij: sed per excommunicationem non sic. ī. eo. tit. & li. Romana. in fi. vnde potius videbatur in eo, quam in excommunicatione subueniendum: quia etiam plures ligat, & plura bona tollit: & quia aliàs sunt paria. ī. eo. is cui. ī. eo. c. 1. Quæ ergo fuit huius iuris ratio? Reprobatis aliorum solutionibus: quorum quidā dixerunt, sic placuit Gregorio, quæ reprobatur per hoc verbum, declaramus. Alij dixerunt hoc factum, vt magis timeretur censura ecclesiastica. Tertij, ne finis vnius negotij alterius sit exordium. C. de fruct. & lit. ex pen. terminato. [Vide de do. & contu. c. finem. in fi. glo. sed nunquid.] cum hæc ratione non roborentur: Dic [3] φ hoc statutum est propter communionis periculum in excommunicato: ergo ad aliorum cautelam fit hæc absolutio: sed in participatione interdictorum nō est tantum periculum, & ideo secus: vnde etiam interdicti tēpore quædam sacramenta ministrantur, & interdum celebrantur. ī. de sponsa. non est vobis. de pænit. & remis. φ in te. ī. eod. responso. & cap. permittimus. ī. eod. quoniam. & c. vlt. Sed contra ī. de appel. ad præsentiam. vbi ad cautelam excommunicato datur absolutio. Vnde dic φ ideo aliud in excōicatione quàm in interdicto: quia excommunicatio est mortis æternæ damnatio: & ideo festinare debemus, vt mortuus & à Christo separatus per excōicationem, redintegretur Christo per absolutionem. Maioribus enim malis debet syncera charitas subuenire. 50. dist. vt constitueretur. In interdicto autem non traditur quis satanæ, nec est ibi tantum periculum, & ideo nec tantum festinandū. Ea etiā ratione: quia in interdicto volunt iura vnum pati pro reliquo: in excommunicatione secus, vt ī. dixi. Præterea excōmunicatio non potest suspendi: nisi in totum relaxetur: & ideo in ea locum habet absolutio ad cautelam: interdictum potest suspendi: & ideo non est necessaria relaxatio ad cautelam. supra de appel. ad hæc quoniam.

Margin: Relaxatio inter dictī ad cautelā, quare non habet locū sicut relaxatio excōmunicationis.

Margin: 3 Vide Felinum in cap. Apostolicæ. extra de except.

¶ *Glo. seq ponit 11. casus in quibus est excommunicatio nulla.*

Margin: Excōicationis sententia in quibus casibus dicatur nulla.

m Ad cautelam.] quod fit in excommunicationis sententia tunc quando dicitur nulla, vt si post appellationem legitimā. Secundo, si con-

si continet intolerabilem errorem, vt ſ. eod. tit. & lib. venerabilibus. cum ſi. Tertio in casu ſ. eo. tit. & lib. statuimus. Quarto si dicatur q iudex non erat is qui tulit sententiam. de coolue. c. 3. de priuileg. cum olim. Quinto, si à iudice suo lata est, sed excõicato. 24. q. 1. audiuimus. & c. aperte. Sexto, cum quis excõicatur à delegato ꝯ delegantis intẽtionem. ſ. de præbend. cap. vlti. & ſ. de priuileg. auctoritate. eo. lib. Septimo, si ab intruso, vel à iurisdictione suspenso. 12. quæstion. 2. cap. alienationes. Octauo, si feratur à violante interdictum hominis. ſ. de excel. prælatorum. Nono, vbicunque prælatus subditum excõicat contra priuilegij sui tenorem ſ. de priuileg. cum capella. & c. quanto. Decimo, secundum quosdã quos sequor in casu ſ. de excel. præla. cum ad quorundam. Plures ex his casibus comprehenduntur sub quarto. Vndecimo, si feratur à delegato impetratam ab excõicato in casu non permisso. ſ. eod. lib. de rescr. c. 1. Et adde nouum casum ſ. eod. lib. de off. ordi. quia plerique.

Hos octo percutetur. Hali ſ. eo. solet. duos sequentes poteram ... Gar. & Ioan. Mo. & Fran. ad debit casũ ſ. eod. lib. de offi. ordi. Romana in fin. Sed dic vt ibi. not. Io. And.

¶ *Glossa seq. committit, quærit & soluit.*

a ¶ *Generaliter.*] quid sit generale, habes ſ. de de verb. sig. cum 10 partibus. Quid si feratur

ad interdicti sententias, in ciuitates, castra, vel quælibet alia loca, siue terras aliquas generaliter[a] promulgatas, locum aliquatenus non habere[b].

¶ Idem in eodem.

¶ *Primo excommunicat certis limitationibus dantes licentiam offendendi in personis vel rebus suis vel suorum: exercentes contra aliquos ecclesiasticã censuram, vel exerceri facientes, vel illam seruantes. Secundo ibi, Eadem. pœnam prorogat ad recutem, vel motu proprio id agentem. Tertio ibi, Qui autem. pœnam aggrauat. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XI.

QVicunque[c] pro eo quòd in reges[d], principes, barones, nobiles, balliuos, vel quoslibet ministros[e] eorum, aut quoscunque alios excommunicationis, suspensionis, seu interdicti sententia fuerit promulgata: licentiam alicui dederint occidendi, capiendi, seu aliàs in personis, aut bonis suis vel suorum[f] † grauandi[g] eos, qui tales sententias protulerũt, siue quorũ sint occasione[h] prolatæ, vel easdem sententias obseruantes, seu taliter excommunicatis communicare nolẽtes (nisi licentiam ipsam re integra[i] reuocauerint, vel si ad bonorum captionem occasione ipsius licẽtiæ sit processum, nisi bona ipsa fuerint infra octo dierum[k] spatium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa[l]) eo ipso sententiam excommunicationis incurrant[m]. ¶ Eadem[n] quoque sententia sint innodati omnes, qui ausi fuerint prædicta licẽtia data vti[o], vel aliquod præmissorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus, alias[p] committere suo motu. Qui autem in eadem sententia permanserint duorum mensium spatio, extunc ab ea non possint, nisi per sedem Apostolicam absolutionis beneficiũ obtinere[q].

incurrunt excõicationem: quam si per duos menses sostinuerint, non poterunt absolui nisi à Papa. Not. primo q licitum est re integra reuocare qđ quis fecit. vide in reg. quod semel. ĵ. de reg. iu. Not. secundo, q aliud est satisfacere pro re, aliud rem restituere: & sic obligatus ad rem restituendam non adimpleret satisfaciẽdo pro illa Domi.

¶ *Glo. prima dicit vnde oria: soluit dubium, & sic subiungit obstaculum.*

† Illi si potest licentiam fidei alterius aggrauẽtur, nõ contra aggrauantem, dicit Pet. de Ancha. agent. sed contra illũ cuius occasione grauan ...lum. allegat Bal. in l. hu reb. ff. sol. matri. Bar. in l. nam & seruum. ff. de ne. gest. facit l. quoniam multa. C. ad leg. Iul. de vi. & cap. sicut nobis de test. Fontanon.

c ¶ *Quicunq.*] Potest potuit ex facto decr. ſ. eo. dilecto. & dic, quicunque etiam epi. Nec obstat ſ. eod. quia periculosum. quia non loquitur in sententijs excommunicationis.

Additio. Dicebat Gulie. quòd vniuersale, quicunque, singulos comprehendit. ff. de in. l. 1. hoc articulo. ff. de pigno. act. l. si necessariam. §. si annua. de offi. præ l. 3. ſ. de ma. & obedien. solitæ. ad finem. per quod patet etiam imperatorem includi, vt dicit hic Archid. tamen vt dicit Guli. signũ vniuersale quandoque ponitur pro particulari. 2. q. 7. si quis omnem. 15. q. 1. multer. Ioan. And.

d ¶ *Reges.*] est autem ordinarius regis is epũs in cuius diœcesi delinquit, vel domicilium habet[3]. 96. dist. si Imperator. & c. duo sunt. vbi de hoc. [& supra de maiori. & obed. omnes.]

3 Idẽ Philip. adde dect. c. omnes ſ. ma. & obedi. glo. 1. ca. Valentinus. Fonta.

e ¶ *Ministros.*] ad clericos potest referri: & sic proprie sequitur verbum, suspensionis.

f ¶ *Suorum.*] consanguineorum vel familiarium. & sic nota casum in quo percutiens & mandans percuti laicum, excõicatus est. ad idem ſ. eod. lib. de elect. sciant cuncti[4]. & de immu. eccl. quoniã.

4 Vide quæ ego ibi notaui ad pœ... tra... & ratio est quia fit occasione clerici ista percussio. Pet. de Ancha. Fon.

g ¶ *Grauandi.*] puta ne quis emat ab eis, vel eis vendat: vel his similia. concordat ſ. de priuileg. quãto. de immu. eccl. c. vlti. eo. lib.

h ¶ *Occasione.*] quorum interest principaliter defendere sententias ipsas in iudicijs. ſ. eod. tit. & lib. venerabilibus. §. 2. in fi.

i ¶ *Re integra.*] litera sequens ꝯ dicit isti: vbi dr: q licet res non sit integra, intra octo dies potest fieri emendatio. Potest dici q hoc locum habet in iniuria personali, illud in reali, vt in prima statim sit excõicatus: in secunda tunc quando infra octo dies non restituerit. [Idem Archid. & hoc videtur voluisse Guls. qui dicit rem integram hic dici priusquam ad grauandum personas processit sic. Sed Gar. & Io. Mo. exponunt, re integra: idest, iniuria nondum illata to persona vel rebus.] Vel dic quod id qđ sequitur, respicit tẽpora istius constitutionis, vt si tempore istius constitutionis prætextu illios licentiæ aliqua erant occupata: nisi infra octo dies reddantur, habeat locum pœna. & est si. ſ. de re. eccle. non alie. hoc consultissimo. §. laici. vbi in cõpulsionibus iã factis datur tẽpus ad reuocandum: in faciendis ipso facto imponitur pœna. primũ verius.

k ¶ *Octo dierum.*] similis dilatio temporis. ſ. de excep. pia. & ſ. eo. tit. & lib. solet.

l ¶ *Impensa.*] scilicet cum res non extat, vel placet laeso. Simile ſ. eod. lib. de vsu. quamquam. ff. commo. l. 3. §. 1.

m ¶ *Incurrant.*] & si prius excommunicati erant, modo duplici funiculo sunt legati: quod esse potest, vt not. 3. q. 4. Engeltrudam. ſ. de iudæ. ita quorundam.

n ¶ *Eadem*] scilicet maioris excommunicationis:

o ¶ *Vti.*] & sic mandans & mandatarius eadem pœna puniuntur sic ff. de vi & vi arm. l. 1. §. quintẽs. nec excusat hic iussus maioris: qđ dic vt dixi ĵ. de reg. iur. qđ quis. ff. ad legẽ Aquil. liber homo. 2.

Mandans & mandatarius pari pœna puniuntur.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

p ¶ *Alias.*] id est, præter aliquam licentiam. Sed nunquid ille tũc ratam habens excõicatus erit? Distingue, vt ſ. eo. cum quis.

¶ *Glo. seq. dat simile.*

q ¶ *Obtinere.*] simile in incendiarijs ecclesiarum: qui ex quo denũciati fuerunt, non possunt absolui ab alio quàm à Papa. ſ. eod. tua. & si Papa hoc non expressisset, perpetuo potuisset ordinarius ipsum absoluere, vt ſ. eod. nuper.

· Idem si generaliter, puta in vniuersitatẽ vel collegium, secundum Ioan.

non generaliter in loca, sed specialiter in personam? Dic q bene poterit fieri relaxatio ad cautelam. Arg. à ꝯrio istius litteræ: quia specialiter interdicto omnia sacramenta negantur ante absolutionem: & sic idem quod in excommunicato.

Additio. Idem scilicet q tunc possit fieri absolutio ad cautelam: tenent Guli. Gar. Cle. Pe. Boat. Io. Mona. & Archidia. Ad hoc ſ. eod. venerabili. per quam decre. hoc tenuit Inno. ſ. de appel. ad hęc quoniam. in 1. glo. scilicet q fiebat absolutio ad cautelam in interdicto, sicut in excommunicatione: quod intellige de interdicto personæ, non loci per hanc decreta. Ioan. And.

b ¶ *Non habere.*] vnde si id fiat, non valebit relaxatio: per hanc literam. & est simile ſ. de ijs quæ vi metusve causa fiunt. c. vnico. eo. lib. [Idem Gar. Ioan. Mon. & Archid.]

Q ¶ *Vicunque.*] Ista decretalis, vt dicit Io. An. habuit breuiloquũ dictatorem, ita q multa ipsius membra vix possunt breuius summari: propter quod glossam non summauit. tñ ipsam diuidendo potest dici vt in rubro.

Additio. Et dicit Franc. q quia multi prælati timebant qñque exercere censuram proter grauamina quæ eis vel suis inferebantur: ideo edita fuit hæc constitutio. Io. And

¶ Dans licentiam occidendi, vel capiendi, vel grauandi excommunicatorem, vel illum ad cuius instantiam fuit lata excõicatio, incurrit sententiam excõicationis ipso facto, nisi re integra licentiã datam reuocaret: & si excõicationem ipsam per duos menses sustinuerit: ab ea absolui non poterit, nisi à Papa. hoc dicit.

Casus. Aliquis iudex secularis eo q perturbabat iurisdictionẽ ecclesiasticam fuit excõicatus auctoritate iudicis ecclesiastici: ipse ex hoc indignatus dedit mandatum subditis suis occidendi excõicatorem, vel eum incarcerandi, vel ipsum aut parentes suos seu amicos grauandi: vel illum ad cuius instantiam fuit lata excõmunicatio: vtrum ex datione huius præcepti incurrat aliquã pœnam? Rñdet Romanus Pontifex q nisi præceptum suum reuocauerit re integra: ipso facto incurrit sententiam excõicationis: & si per duos menses illam sustinuerit, non poterit absolui nisi à Papa: & si processum fuerit ad captionem bonorum (nisi restituerit infra octo dies) incurrit sententiam excõicationis. Quid de illis qui acceptant licentiam: vtrum incurrunt aliquam pœnam? Respõdet Romanus Pontifex q sic: Nam incurrunt excõicationẽ ipso iure & si illam per duos menses sustinuerint, non poterunt absolui nisi à Papa. Idem si suo proprio motu volentes complacere excõicato grauauerint excõicatorem: vel illum ad cuius instantiam fuit lata excõicatio: vel eorum consanguineos & affines vel amicos: nam

ſ i iudex.]

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si malefactor captus à iudice laico dicit se clericum: huius rei cognitio ad iudicem ecclesiasticum spectat. Et si notorie vel publica fama, vel communi æstimatione habetur pro clerico: statim fit remissio. Idem si prius se gerebat pro clerico, & modo deprehensus fuit in habitu clericali. Si autem prius se gerebat pro laico, licet modo in clericali habitu deprehensus fuerit, non fiet remissio, donec fuerit de clericatu probatum: sed interim contra eum iudex in nullo procedet. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XII.

Si iudex[a] † laicus malefactorem captum detineat, & is se clericum dicens ad curiam ecclesiasticam petat remitti, vel curia ipsa eum tamquã suũ clericum repetat[b], iudice[c] illũ inficiante clericum, ac ob hoc minime remittendum: dubitationis huiusmodi, an scilicet sit qui repetitur clericus, ad iudicem ecclesiasticum[d] (quia de re ecclesiastica & spirituali[e], vocato tamen iudice seculari, vel alio cuius interest[f]) cognitio pertinebit. Et si notorium[g] fuerit, quòd idem malefactor sit clericus, qui huiusmodi priuilegio gaudere debeat[h], statim absque alia cognitione, vel[i] fama publica de hoc extiterit, aut[k] ipse pro clerico communiter habebatur[l]: incontinenti etiam ante cognitionẽ[m] de clericatu, ecclesiasticæ curiæ debet reddi. ¶ Idem esse censemus si reus ipse ante deprehensionem pro laico pu-

Si iudex.] Hic incipiunt cõstitutiones Bonifacij, & ista prima est expedsens & vtilis valde, & sæpissime practicatur. Et diuiditur in duas partes: Prima dicit q ad iudicem ecclesiasticum pertinet cognoscere (tñ parte vocata) de clericatu, quem allegat captus per iudicem laicum: & causam reddit: Secũda pars: ibi, *Et si notorium*, subdiuiditur in tres: Primo ponit tres casus, quibus ante cautionem fit remissio: Secundo ibi, *Idem*: addit quartũ, quẽ probat triplici argumento legali. Tertio: ibi. *Non sic.* ponit quintum quo non fit remissio ante cognitionem: iudex tñ laicus interim non procedit.

Casus. Aliquis Titius erat suspectus vel diffamatus de aliquo delicto: propter illam suspicionem fuit per iudicẽ secularem captus & incarceratus: postea cũ iudex secularis vellet de crimine cognoscere, & 3 eũ procedere: ipse excipiendo proposuit, q erat clericus, & q cognitio illius criminis spectabat ad iudicem ecclesiasticum: quare petebat remitti ad iudicem ecclesiasticum: vel forte non petebat, sed iudex ecclesiasticus illum requisiuit: iudex vero secularis noluit eum remittere: sed dicebat quòd ipse non erat clericus. Ex isto themate oriuntur tria dubia: Primum dubium est, ad quem spectat cognitio huiusmodi causæ, vtrum ipse criminosus sit clericus vel non: hoc est vtrum iudex ecclesiasticus cognoscet de illa causa, vel ipse iudex secularis. Secundo quæritur, supposito quòd cognitio huiusmodi causæ spectat ad iudicem ecclesiasticum: an remaneat iste sub custodia iudicis secularis, vel sit remittendus ad iudicem ecclesiasticum. Tertio quæritur, supposito quòd iste debeat remanere apud vnum istorum iudicum: an debeat iudex secularis procedere ad decisionem causæ? Ad primam quæstionem respondetur, quòd cum in casu isto agatur de re spirituali, iudex secularis non potest cognoscere de ista causa: nec fiet probatio coram iudice seculari. Ad secundam quæstionem respondetur: aut iste detentus per iudicem laicum reputatur clericus communi fama & æstimatione vulgi: & pro clerico se gerebat ante captionem: & in isto casu fiet remissio ad iudicẽ ecclesiasticũ: & si postea appareat q sit laicus: iudex ecclesiasticus illum remittet ad iudicem secularem. Si aũt cõi fama non reputabatur clericus ante captionem: quia non incedebat in habitu clericali: tunc remanebit in carceribus iudicis secularis. Sed vtrum pendente ista cognitione an sit clericus vel non, vtrum iudex poterit procedere ad cognitionem causæ principalis? Rñdet q illa quæstio est præiudicialis: & faciet sopire quæstionẽ principalem. Cognitio dubitationis an sit clericus vel non, pertinet ad iudicem ecclesiasticũ: vocato tñ iudice seculari, & illo cuius interest: q forte fuit captus ad instantiã partis. Et causa quare isti sunt vocandi est ista: quia forte iudex ecclesiasticus pronuntiaret istũ clericum, & forte esset clericus qui esset degradatus, qui non deberet gaudere priuilegio clericali: vel fuit goliardus, & fuit priuatus priuilegio clericali: ideo isti quorum interest, sunt vocandi qñ cognoscitur an iste sit clericus vel non. [*Vestes.*] Non dicit vestem in singulari: quia in vestibus inferioribus non debet habere habitũ difformem: ideo iura loquentia de ista materia loquuntur semper in numero plurali. Not. primo q iudex secularis sine metu excõicationis potest capere clericum in delicto deprehensum: licet textus hoc non dicat. Sed vtrũ istud verũ sit, etiã sine licentia iudicis ecclesiastici? Doctores dicũt, q si iudex secularis videat q clericus criminosus non sit in periculo recedendi: & possit habere licentiã à iudice ecclesiastico, non debet talem clericum capere auctoritate sua propria: aliàs incurreret excõicationem: Sed si videt q periculum sit in mora: & q talis fugeret, & sic crimen remaneret impunitũ: potest talem clericũ capere absq; metu excõicationis: non tñ ad finem retinendi, & illum clericum puniendi de crimine: sed ad finem ipsum remittẽdi suo iudici ecclesiastico. Et quamuis iura dicant, q qñ quis temere iniecit manuš violentas in clericũ, incurrit sententiam excõicationis: tñ in hoc casu non facit temere, nec incurrit excõicationem. Not. q qñ clericus criminosus fuit captus per iudicem secularem: & petatur remitti ad iudicem ecclesiasticum, debet remitti iudici ecclesiastico: & quæstio vtrũ talis sit clericus, vel non, pertinet ad iudicem ecclesiasticũ. l. omni innouatione cessante. C. de sacrosan. ecc. vbi dĩ. q si coram iudice seculari emergat aliqua quæstio spiritualis, debet fieri remissio ad iudicem ecclesiasticum. Not. q pendente quæstione ista, an sit clericus vel laicus, nõ debet iste remanere sub custodia iudicis secularis, sed ecclesiastici: si ante deprehensionem reputabatur clericus. Item nota q si ante captionem gerebat se pro laico, nõ debet remitti ad iudicem ecclesiasticum, donec sit cognitum an sit clericus.

Not. q licet captus ante captionem gerebat se p laico: tñ quæstio an sit clericus vel non, est quæstio præiudicialis: & facit dormire & quiescere causam principalem.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quod declarat.*

a ¶ *Si iudex.*] Si malefactor captus à iudice laico dicit se clericum, huius rei cognitio ad iudicem ecclesiasticũ spectat. Et si notorie, vel publica fama, vel cõi æstimatione habetur pro clerico, statim fit remissio. Idẽ si prius se gerebat pro clerico, & modo deprehensus fuit in habitu clericali. Si autem prius se gerebat pro laico, licet modo in clericali habitu deprehensus fuerit, non fiet remissio donec fuerit de clericatu probatum: sed interim 3 eum iudex in nullo procedet hoc dicit. Et declarat decretalis ista ea quæ not. Innocentius & Hostien. š. eod. vt famæ.

¶ *Glo. seq. inducit tria similia.*

b ¶ *Repetat.*] sic & ciuitas repetit suum ciuem. ff. de rei ven. l. 1. §. 1. ff. ad. muni. l. de iure. sic & petit suo ciui iustitiam fieri, & violẽter ablata restitui. 23 q. 2. dñs. sic & pater repetit filium. quod dic vt š. de conuer. in fi. cap. vlti. sic & miles armatæ militiæ per magistrum militum in ciuilibus & criminalibus iudicatur. C. de iurisdi. om. iud. l. magisteriæ. sic & clerici coram suo iudice. š. de iudi. at si clerici. Ioan. And.

c ¶ *Iudice.*] seculari, qui malefactorem detinet.

d ¶ *Ecclesiasticum.*] vide quod est infra, cognitio pertinebit in textu.

e ¶ *Spirituali.*] de qua[a] nec principaliter nec incidenter habet secularis iudex se intromittere. š. de ord. cog. tuam. qui fi. sint legi. per venerabilem. & c. lator. cum similibus.

f ¶ *Interest.*] puta aduersario, qui illum fecit detineri: & pro maleficio fecit puniri: & sic hi sunt vocandi quorum interest. sic. š. de maio. & obed. inter quatuor. C. de euic. emptor fundi. Et ff. de re iud. de vnoquoque. & š. de empt. & ven. c. fi. si autem non est aduersarius: puta quia iudex procedit ex officio, citabitur iudex, vt š. dicit. & concor. š. eod. tit. & lib. venerabilibus. §. 2.

g ¶ *Notorium.*] facti, scilicet qood nulla possit tergiuersatione celari. š. de cohabi. cleri. & mulie. vestra. quia notorie cognoscitur pro clerico, vt archidiaconus, vel archipresbyter, vel presbyter Boñ. vel his similes: vel si est notorium iuris. ad idem š. de verb. signifi. cum olim.

h ¶ *Debeat.*] hoc ideo dicit: quia si esset clericus buso vel goliardus, & gestasset artem illam per annum, vel tertio monitus non destitisset: vel esset clericus vxoratus non incedens in habitu, vel esset bigamus[a], vel degradatus, talis non remitteretur, quia priuilegio non gaudet. vt š. eod. lib. de vita & honest. cler. c. vnico. Adde quod habes in cle. 1. eod. tit. de cle. coniug. c. 1. de biga. cap. vnico. de pœnis. c. 2. in fi.

Additio. Idem Archid. hic. vide quod scripsi š. eod. tit. perpendimus. & c. contingit 2. super glo. & per hoc sine distiochionum prolixitate videre potes casus quibus clericus perdit priuilegium clericale. Ioan. And.

i ¶ *Vel.*] repete, si [Et dicas, vel si fama, &c.]

k ¶ *Aut.*] repete [iterum præfatam coniunctionem] si.

l ¶ *Habebatur.*] sic. ff. ad Maced. l. 3. ff. de offi. præto. Barbarius. š. de iure patro. consultationibus.

m ¶ *Cognitionem.*] scilicet cum est fama vel communis existimatio: quia si est notorium, ibi non est necessaria cognitio.

Additio.

† Vide Alexandrũ cõsil. 8. lib. 1. & cõsil. 61. lib. 4. Baldum in l. si qua per calumniã. C. de episco. & cler. Canonistas in c. cũ non ab homine. extra de iud. late Couaruuiam in practicis q. c. 11. & Gammaticum decisione 81.

[a] Et in dubio ecclesiasticus est iudex. ita Perusinus in cap. dilecto. de appel. in fine.

[a] Saluo q8 nos. š. eod. lib. de bigã. c. vnico. in glo. vere. Io. An.

ADDITIO. Vnde s. dixit, absque alia cognitione: hic dicit ante cognitionem. Ioan. And.

a ¶ *Clericales.*] s. de vita & hone. cleri. vt clericorum. & c. clerici.

b ¶ *Reputare.*] vt in quo statu reperitur, in eo iudicetur pro præsenti: licet posset inquiri de alio statu. ff. de iniur. l. iũ apud. §. si quis virgines. & j. in si cap.

ADDITIO. Archid. alleg. 25. distin. qualis. 24. q. 2. nec quisquam. & s. eod. in præsentia. Ioan. And.

c ¶ *Legalis.*] C. de lib. cau. ea quæ. ff. de lib. cau. libens. §. si. & l. cũ necessitas. ff. de proba. l. circa.

d ¶ *Comprobatur.*] hoc vult dicere: hi qui portant talem habitum solent clerici esse: vnde iste putetur clericus sicut habitus demõstrat: vt qui similem cũ alijs vitam suscipiunt, & c. s. de statu mona. recolentes.

e ¶ *Ex stigmate.*] idem verbum habes 33. q. 2. hoc ipsum.

f ¶ *Agnoscitur.*] hoc habes. C. de fabric. l. stigmata. lib. 11. Et dr̃ Fabricensis qui publica arma facit, & in publicis fabricis, & non alibi: & dat primicerio quod reponat in publicis armamentis. Et est stigma instrumentum quo eorum brachia figurabantur, cui erat impressum nomen Imperatoris: facies vero non figurabãtur. C. de pœn. si quis. & est si. huic. s. de crimi. fal. ad audientiam.

ADDITIO. Dicit Archid. quod stigma est coctura igneorum vulnerum. Dicunt derivatores quod est signum, character, cicatrix, coctura, inustio, quæ fit calido ferro. ad Gal. 6. Stigmata dñi mei Iesu in corpore meo porto. Ioan. And.

† Vide Alciatum li. 2. prætermissorum, verbo, militia.

† Ex isto text. not. quod præiudicialis quæstione pendente, principaliter mota gescit. cap. tuam. de ordin. cog. l. præfecti C. ad leg. Fabiã, & plag. nec interim laicus, clericus relaxabit. Inno. c. vt famæ. Pet. de Ancha. Font.

blice se non gerens, deprehensus fuit in habitu clericali: tonsuram videlicet & vestes deferens clericales[a]: nam talem debemus clericum (donec cõstet de contrario) reputare[b]. Sicut de illo, qui in possessione ingenuitatis existit: si dicatur ab alio libertinus, legalis[c] sanxit auctoritas, vt probandi necessitate non ipse, sed aduersarius adstringatur. Iustum est enim vt ipse talis, quem gestat ex habitu (quousque appareat aliud) præsumatur, qualis is esse cuius fert habitum, comprobatur[d]: Ex stigmate[e] namq; consueto Fabricentibus † imprimi, latitans Fabricensis agnoscitur[f]. Et custodes aquarum (quos hydrophilacas nominant) quæ eis infigi solet annotatione signati[g] manifesti sunt omnibus & angariatum nomine non tenentur. Iisque status alicuius esse videtur, in quo ipse deprehẽditur, donec contrarium doceatur †. ¶ Non sic autem volumus obseruari, si ante deprehensionem pro laico publice se gerebat, ac pro tali communiter habebatur, quamuis deprehensionis tempore repertus fuerit in habitu clericali[h]: tũc enim restituẽdus non est, quousque fidem de titulo fecerit[i] clericali, cuius eidem probationis onus incũbat propter præsumptionem[k], quæ aduersus ipsum orta est ex delatione laicalis habitus procedenti. Contra eum tamen interim[l] quiuis processus[m] iudicis penitus conquiescat.

¶ Idem.

¶ *Non tenet suspensio vel interdictum lata in participantes: non præmissa monitione canonica. hoc dicit. Io. An.*

CAP. XIII.

STatutum[n] Gregorij[o] Papæ decimi factum ad declarationem constitutionis Innocentianæ[p], quæ prohibet participantes excommunicatis ea participatione, quæ solum † minorem inducit[q], maiore excommunicatione ligari monitione canonica[r] non præmissa: in suspensionis & interdicti sententiis (quæ pro huiusmodi participatione plerunque ab ordinarijs, vel delegatis † iudicibus promulgantur) præcipimus inuiolabiliter obseruari †: Decernentes eãdẽ sententias non tenere aliter[s] promulgatas.

¶ Idem.

¶ *Per negligentiam non prosequentis debito tempore appellationem, excommunicatio post eam lata non conualescit: sed poterit tunc denuntiari, & debebit vitari donec de sententia nullitate docuerit. hoc dicit. Ioan. Andr.*

CAP XIIII.

LI.

k ¶ *Præsumptionem.*] Not. quod præsumptio est, non sufficit possessio nisi fiat fides de titulo. & concor. s. eod. lib. de præscri. c. 1.

l ¶ *Interim.*] id est, pendente probatione de titulo clericali: est enim hoc præiudiciale, de quo primitus debet cognosci, vt sciatur, an vt clericus ab ecclesiastico, vel vt laicus à laico puniri debeat. & est si. C. de ord. cog. l. vlt. 3. q. 11. in fi. Ioan. And.

m ¶ *Processus.*] Ergo nõ solum iudicare prohibetur, sed etiam procedere. ad idem s. eod. lib. de hæret. c. vt inquisitionis. §. penult.

STatutum.] Duo facit: Primo ponit constitutionẽ prorogantẽ: cui secundo decretum adijcit: ibi, Decernentes.

Et vide quàm difficile est prædere malitijs: quia taciles erant iudices excõicare cũ participibus, emanauit decretalis, Statuimus. quod vetuit participantes excõicari maiori, nisi monitione præmissa: Faciebant iudices fraudẽ faciendo monitionem generalem: & contra hos prouidit Greg. 10 c. constitutionem. Sed demum iudices qui excõicare nõ poterant participantes, nisi nominatim monitos: sine monitione dicebant: excõico talem, & suspendo à diuinis omnes sibi participantes: vel faciebant generalem monitionem de non participando sub pœna suspensionis vel interdicti. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit s. in c. statuimus. eod. tit. quod iudex non potest excõicare participantes cũ excõicatis à se maiori excõicatione, nisi præcesserit canonica monitio: Sed nunquid sine canonica monitiõe põt suspendere vel interdicere participantes cum excõicatis à se maiori excõicatione? Rñdet quod non: quia idẽ est dicendum in istis duabus sententijs sicut dictum fuit in sententia excõicationis: videlicet, vt non possit iudex suspendere vel interdicere participantes cũ excõicatis, nisi præmissa monitione canonica.

† Alias, solam.

† No. quod delegati possunt excõmunicare, suspendere, interdicere: quamquam hoc in litteris delegationis non exprimatur secundũ doctores. vide not. s. eod. statuimus. Fontanus.

† Si tamen iudices procedant contra istos aliter quàm per censuras, tex. nõ procedit: secũdũ doctores post Io. And. quia supersunt alia remedia. Font.

g ¶ *Signati.*] C. de aquæductu. l. decernimus. ad si. & annotatio est: quia singulis manibus eorum imprimitur nomen Imperatoris. Hydrophilaces † autem dicuntur ab hydria quod est vas vbi aqua defertur: vel hydro, aqua. philatton, id est, custodire. inde Hydrophilaces, idest, custodes aquarum. & est si. quod de gazophilacio dicitur. s. de proba. c. 1.

† Vide An. Alciatũ in l. decernimus. C. de aquæduct. lib. 10.

h ¶ *Clericali.*] multo ergo fortius si etiam deprehensus sit in habitu laicali. & hoc denotat quod dicit, quãuis, & c. & licet dicamus quod vltima mora nocet. ff. de peri. & commo. rei ven. l. illud. hæc vltima possessio non releuat in hoc quod fiat remissio.

ADDITIO. Dicit Io. Mo. quod est ratio digna not. quia hic plura faciebat contra ipsum quàm pro ipso, vt patet in textu: & ideo à pluribus denominabitur, etiam secundum illum iudicabitur, vt not. j. tit. proxi. c. vlt. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. primo signat contrarium, & soluit: secundo quærit opponendo: & dupliciter soluit.*

i ¶ *Fecerit.*] coram iudice ecclesiastico. [Idem Io. Mo. & Archid.] vt s. 1. responso. & sic continentia causæ diuiditur contra id s. de sequestra. c. 1. & est ideo: quia natura causæ requirit alium iudicem de ordi. cog. tuam. qui fil. sint leg. lator. cum si. Sed detentus in seculari curia quomodo litigabit coram ecclesiastico? Dic quod forte relaxabitur datis fideiussoribus: sed non propter hoc remittetur. j. eo l. si clericos. in fin. vel litigabit per procuratorem: natura enim facti hoc habet, quod interdum per alium quis prosequatur causam. s. de iudi. mulieres. de illam reg. c. vnico. ff. de custo. reo. l. diuus. hanc autem fidem faciet per publicum instrumentũ ordinationis suæ. 2. q. 1. legũ per testes poterit et hoc pbare s. de ele. peregauæ.

ADDITIO. Hic Arch. vide quod dixi in regula, nõ licet. j. de reg. iu. l. A.

¶ *Prima glossa summat.*

n ¶ *Statutum.*] Non tenet suspensio vel interdictum lata in participantes, non præmissa monitione canonica. hoc dicit. Ioan. And.

o ¶ *Gregorij.*] s. eod. tit. & lib. constitutionem.

p ¶ *Innocentianæ.*] s. eod. tit. statuimus. eodem lib.

q ¶ *Inducit.*] dic vt dixi s. eod. constitutionem.

r ¶ *Canonica.*] quod dic vt s. eod. constitutionem.

s ¶ *Aliter.*] scilicet non præmissa canonica monitione & nominatim: participata igitur sunt in hoc excõicatio, suspensio, & interdictum. ad idẽ j. eo. is cui. in fine. & concor. s. eo. tit. c. 1. §. hæc eadẽ.

LIcet.] Primo obiectioni respondet. Secũdo quæstionem soluit, ibi, Excommunicatus.

CASVS. Pone quod fui conuentus coram iudice ecclesiastico, coram quo proposui aliquam exceptionem declinatoriã: forte quod erat consanguineus aduersarij mei: vel aliquam exceptionem dilatoriã proposui: iudex noluit admittere istam exceptionẽ: sed pronuntiauit quod ea non obstante procederet in principali: vnde appellaui in scriptis, & legitime expressa causa rationabili in mea appellatione: & sibi petij cũ debita instãtia, vt mihi daret apostolos: qui iudex dedit mihi apostolos refutatorios, assignãdo mihi terminũ ad procedendũ corã ipso in principali: quo die adueniẽte nõ cõparui: ideo tanquã contumacẽ me excõicauit: certũ est, quod si causa inserta in mea appellatione sit vera, non sum excõicatus. Accidit quod non fui prosecutus meã appellationem: sed ipsa mea appellatio

fuit

fuit deserta: quid debeo facere? Certe debeo redire ad excommunicatorem ad procedendum in principali. Sed ponamus quod causa inserta in appellatione mea propter quam appellaui, erat vera: & non fui prosecutus meam appellationem: licet causa quare appellaui sit vera, tamen præsumitur falsa: ex quo non sum prosecutus meá appellationem, vt est verisimile, quod causa ista est falsa, & iudex debet me (hoc non obstante) publicare excommunicatum. Sed nunquid in desertione appellationis potero probare quod excommunicatio est nulla, quia appellaui ex causa legitima? Certe sic: non tamen coram iudice ad quem appellaui, sed coram iudice à quo: sed interim me publicabit excommunicatum, nisi petam beneficium absolutionis ad cautelá. Nota ex hoc, quod quantumcunque quis appellauerit à sententia interlocutoria iudicis inserta causa rationabili in appellatione, videlicet tali, quæ si esset vera, deberet legitima interpretari: propter hoc non est suspensa iurisdictio iudicis à quo: sed ea appellatione non obstante poterit in principali negotio procedere. Nota insuper principalem effectum ad quem emanauit præsens c. quod si appellans per negligentiam suam non prosequatur appellationem: sed appellatio efficiatur deserta: non propter hoc conualescit excommunicatio contra eum lata post appellationem legitimam: tamen est præsumptio de falsitate causæ appellationis.

Vide Abbatem in cap. testimonium extra de testibus.

cet[a] excommunicationis[b] sententia post appellationem legitimam[c] promulgata, per negligentiam appellantis appellationem suam minime prosequentis non ratificetur, nec etiam conualescat[d]: Excommunicatus tamen nominatim vel specialiter & expresse[e], qui post appellationem legitimam, excommunicationis sententiá asserit in se latam: si appellationem eádem infra tempus† ad ipsam prosequendam ab homine[f], vel à iure statutum non fuerit (vt debuit) prosecutus; lapso eodem tempore excommunicatus publice nuntiari[g], & nedum in iudicialibus, sed etiam in extraiudicialibus euitari, ac à legitimis actibus remoueri debebit, quousque quod post appellationem legitimam[h] excommunicatus fuerit, vel aliàs[i] de ipsius sententiæ docuerit[k] nullitate.

Idem.

Prælatus capi faciens, & includens, etiam per laicos clericum nondum incorrigibilem, excommunicatus non est: nec etiam ipsi capientes. Secundo dicitur, si talis dat fideiussores de parendo iuri, detineri non debet: nisi iusta causa id suadeat. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XV.

SI† CLE-

Prima glossa ponit quod declarat, & summat.

a *Licet.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ioan. Tan. Ber. & Moderni. s. de appel. sæpe. Et hoc dicit: per negligentiam non prosequentis debito tempore appellationem, excommunicatio post eam lata, non conualescit: sed poterit tunc denuntiari: & debebit vitari donec de sententiæ nullitate docuerit.

Glossa sequens recit. per quæstionem & solutionem.

b *Excommunicationis.*] licet de excõicatione exprimat: idem puto (Idem Archid.) de sententia suspensionis & interdicti, cum eadem sit ratio. ad hoc s. cap. proxi. & s. eo. c. 1. & j. eo. si cui. in fi. & s. de appel. ad hæc quoniam. & idem in qualibet sententia, quæ nulla est ipso iure: ita quod non esset necesse appellare. s. eod. lib. de re iudi. c. vlt. quia tunc si condemnatus appellaret, & non prosequeretur, non propter hoc conualesceret sententia eadem ratione. quod dico verum: nisi talis esset casus, quo ratificaretur per appellationem sententia nulla: vt lata cum falso procuratore. ff. rem ra. ha. l. 3. §. falsus. de quo vide s. de re iud. c. 1.

c *Legitimam.*] si causa fuit vera ex quo fuit legitima, sentẽtia est nulla. s. eod. per tuas. sed nisi prius appareat de eius veritate, nó poterit denuntiari nulla: licet tunc posset fieri absolutio ad cautelam s. eod. tit. & lib. venerabilibus. §. sed si ex causa. & §. vlt. si ergo fuit nulla: solo tractu temporis non potuit cõualescere. s. eo. lib. de despon. impu. c. vnico. & j. de regu. iur. non firmatur. cũ suis concor.

Glossa sequens obijcit & soluit.

Infamia retro non est, si qui appellationem interpositã non prosequatur.

d *Conualescat.*] contra ff. de his qui not. infa. l. furti. vbi retro notatur infamia condemnatus de furto, qui appellationem non prosequitur. sic vr retro debere censeri excommunicatus ex quo appellationem non prosequitur. Sed non obstat, quia lex illa loquitur de appellatione emissa post sententiam ab ipsa sententia: hic de appellatione emissa ante sententiam: vnde ibi appellatio suspendit effectum sententiæ iam latæ. s. de iureiuran. venientes. hic ante sententiam iurisdictionem suspendit: vnde sententia postea lata, non tenet propter iurisdictionis defectum.

Additio. Idem Archid. qui alleg. s. de consuet. ad nostram. & C. si à non compe. per totum. Ioan. And.

Excommunicatio aliquando fertur in personam incertam.

e *Expresse.*] interdum enim fertur sententia excommunicationis in personam incertam. 5. q. 1. quidam. supra de offic. ordi. si sacerdos.

f *Ab homine.*] de quo dic vt not. s. de appel. cum sit Romana. Ioan. And.

Glossa sequens arguit negatiue: ponit oppo. contrarium quod condemnat, & condemnatum respondet.

Denuntiatio excommunicationis non est sed

g *Nuntiari.*] Nota non sequitur, iste denuntiatus est excommunicatus: ergo excommunicatus est. hic enim denuntiatur qui forte excommunicatus non est. & facit ad quæstionem de qua dixi s.

eod. lib. de excep. pia. Sed nunquid ad repellendum actorem sufficiat probari denuntiationem excommunicationis? Videtur enim quòd non: per hunc textum, & per rationem dictam superius: cũ illa decret. pia. dicat id probari debere apertissimis documentis. Host. tamen not. contrariũ (& ibi Archi.) vt ibi dixi. & propter illa facit hæc decret. nam hic per talem denuntiationem vitatur à iudicialibus, & extraiudicialibus, & legitimis actibus, vt sequitur: licet forte excõicatus non sit, vt prædixi. sic dicá quod ex quo de denũtiatione non dubitatur, vitatur & repellatur ab agendo, donec ostendat se absolutum, vel sententiam nullá. sed si volumus tenere primũ: huic respondetur quod hic non solũ de denuntiatione, sed etiá de sententia excõicationis constabat.

dit quæ ex compromi... tum. Vide Abbatem, & alios in c. prudentiam. in §. sexta de off. deleg. & in c. pastoralis. §. verum. de appe.

h *Legitimam.*] idest, ex legitima & vera causa interpositam, vt superius dixi.

Additio. Hęc glossella procedit in appellatione interposita anté sententiam. Ioan. And.

† Vide Alexandrũ cõsil. 8. lib. 1. ... videtur sup primo dubio. & cõs. 49. lib. 6 incipien. In causa inquisitionis

i *Alias.*] tolle exempla quæ dixi supra eod. tit. & lib. præsenti.

Glossa sequens recitetur per contrarium, quod dupliciter soluit.

k *Docuerit.*] potest exponi, idest, docere cœperit: † quia pendente probationis articulo, ab extraiudicialibus & legitimis actibus non repellitur: & sic cessabit contrarium decreta. s. eod. titu. & lib. solet. in fi. Vel dic illud habere locũ in eo qui debito tempore appellationem prosequitur: illud in eo qui prosequi neglexerit: vnde in pœnam euitabitur ab extraiudicialibus, donec docuerit, &c. & sic stabit propria hoc verbum.

† Ad hoc glossa. accus. po. insuper & quæ ibi not. in 2. gl. Io. And.

Additio. Idem Archidiaconus, qui etiam dicebat, quòd pro denuntiatione iudicis prima facie præsumitur. de renun. in præsentia. de elect. bonæ. ver. & pro his. licet per illam amplius non ligetur. de appella. pastoralis. in fi. Ioa. And.

SI clerici.] Sunt duæ partes. Secunda: ibi, *Eosdem.* Prima facit tria: soluit dubium, quod dupliciter fortificat: ibi, *Etiam per.* & ibi, *Licet.* causam reddit: ibi, *Cum in his.* Secunda dat regulam, à qua duos casus excipit: ibi, *Nisi.*

Et not. quòd dicit clericos in genere, non distinguendo an sint vel non sint in sacris: in modo tamen capiendi & detinendi debet in his haberi distinctio. 45. dist. cum beatus. Ioan. And.

Pro intellectu huius cap. est præsupponendum quod habetur in cap. at si clerici. de iudi. in antiq. videlicet quòd punitio clericorum spectat ad iudicem ecclesiasticum & non secularem. Et præsupponendum quòd iudex ecclesiasticus non debet clericum detinere in vinculis.

Casus. Est aliquis clericus qui est suspectus de delicto, non tamen est incorrigibilis: iudex ecclesiasticus videns quòd non potest eum capere propter potentiam ipsius clerici suspecti, vel forte quia non habet captionem extra septa domus episcopalis, mandauit iudici seculari, vt talem clericum caperet & retineret in carceribus: quod fecit ipse iudex secularis: vtrũ capiens & etiam episcopus mandans, & executores mandati sint excommunicati? videtur quòd sic: quia iniiciens manus violentas in clericũ, & mandans incurrit excommunicationem. Hoc tamen non obstante respondet Romanus Pontifex dicens, quòd tales non incurrunt sententiam excommunicationis. Sed ponamus quòd ad mandatum iudicis ecclesiastici iudex secularis cepit talem clericum, & eum incarcerauit, & ad requisitionem iudicis ecclesiastici eum sibi restituit: iste clericus sic captus offert dare fideiussores de iudicio sisti: vtrum iudex ecclesiasticus debeat recipere istos fideiussores, & talem clericum relaxare siue elargire & dimittere? Respondet quod sic: nisi crimen esset adeo graue, quòd verisimiliter timeretur de absentia istius clerici, quòd dimittat suos fideiussores & fugiat; quia tunc non esset liberandus, sed deberet manere in carceribus. Idem est de iure ciuili: quia criminosus non est detinendus in carceribus si offerat fideiussores: nisi crimen esset tam graue quòd timeretur de fuga criminosi. Not. primo, quòd laicus capiens clericum de mandato iudicis ecclesiastici, non incurrit sententiam excõicationis: quia illud non facit iniuriose & temere, sed licite. Not. illud ad quod alleg. præsens cap. quod detinens clericum in carcere, incurrit sententiam excõicationis: & pauci iudices in hoc euadunt sententiá excõmunicationis: quia multoties propter ma-

litiam detinent clericos corporaliter in carceribus suis, & sic incurrunt sententiam excommunicationis. Not. q criminosus captus pro delicto suo, si offert dare fideiussores, est dimittendus.

Prima glos. summat, diuidit, & dicit quod corrigit, & declarat.

a *Si clericos.*] Praelatus capi faciens, & includens etiam per laicos, clericum nondum incorrigibilem, excommunicatus non est: nec etiã ipsi capientes. Secundo dicitur: Talis si dat fideiussores de parendo iuri detineri non debet: nisi iusta causa id suadeat. Et corrigit prima pars q oot. Ber. ĩ. eod. vniuersitatis. in vlt. glos. & c. vt famae. & declarat quod ibi notant Moderni.

Secundo, glos. respondet per quaestionem.

ricos [a] tuae iurisdictioni subiectos [b] propter commissos excessus, etiã per laicos capi facias, & eos (ne fugiant) in carcere, poena [c] debita postea castigandos, includas: te vel capientes eosdem (licet nondum appareat incorrigibiles [d] illos esse) nulla credimus excommunicatione nodari [e]: Cum in his nisi aliàs ex proposito excedatur [f] in ipsis temeritas vel iniuria [g] nequeat deprehendi. Eosdem quoque clericos [h], si de parendo iuri tibi fideiussoriam [i] dederint cautionem, detinere nõ debes: Nisi excessus enormitas, vel alia causa rationabilis [k] eos suaserit detinendos.

Idem.

Interdicto clero non est interdictus

b *Tuae iurisdictioni subiectos.*] cui loquatur non apparet: ideo dico decre. locum habere in quolibet iurisdictionẽ habente: siue de communi iure, siue priuilegio vel consuetudine. Ad idẽ C. de spor. l. vlt. & facit quod dixi ĩ. eo. lib. de poenis. quãuis.

ADDITIO. Intellige glos. de habente iurisdictionem puniendi crimina, vt j. 4. glos. & in remissione quam dat fi. glo. & facit clem. 1. j. de cele. Mis. ad fi. Ioan. And.

c *Poena.*] quia carcer non est poena. quod tamen dic vt supra eod. lib. de poenis. quãuis.

d *Incorrigibiles illos esse.*] Huius 3rium not. Ber. in praed. glos. dicens, q si apparebat clericum incorrigibilem, capi poterat per laicos sine poena: aliàs non. & sic etiam soluebat 3rium de decre. vniuersitatis. ad decre. vt famae. ĩ. eo. tu dic vt in sequenti glossa.

Glos. seq. alleg. septem concor. signat vnum contrariũ: ponit duas opiniones, quas reprobat: demum soluit.

e *Nodari.*] Concor. ĩ. eo. vt famae. 3 ĩ. eod. vniuersitatis. vbi excõicationem incurrunt abbas & laici, qui de ipsius mandato monachum verberabant. Ber. & Host. soluebant, vt dixi in glos. proxi. quod est falsum, vt hic vides. Alij dicunt [l] q decre. vt famae. loquit in epo: decre. vniuersitatis. in abbate: sed hoc patet falsum per istam decret. quae loquitur in quolibet iurisdictionem habente, vt dixi ĩ. glos. 2. Dic ergo q decret. vt famae. & ista loquuntur in captione & inclusione, quae de mandato praelati cuiuscunque, qui crimina punire possit, potest fieri etiam per laicos: licet ille nondum incorrigibilis appareat: decre. vniuersitatis. de verberibus loquitur, quae si praelatus clerico vel monacho per laicum inferri iubeat, sed iniuriose, non est dubium, si in modum iustitiae, vel disciplinae (de regu. c. vlt.) hoc tñ per laicum facere non debuit, sed per clericos, vel per semetipsum, si erat minor episcopo: & ideo mandans & mandatarius excommunicati sunt, vt ibi.

[l] Io. Monach. olim hoc tenuit: sed postea additũ vt sequitur in glo. Io. And.

f *Excedatur.*] Ad idem ĩ. de resti. spo. nlim. 1. 10 fi. & hoc vult dicere, si clericus captus quiete se duci permittit, & docentes eum non resistentem calce, pugno, vel alio modo percutiunt, vt iam vidi de facto: isti bene sunt excõicati, hoc sonat litera.

ADDITIO. Imponenda est enim saeuientibus fraeni temperies. C. de custo. reo. l. 2. in fi. Ioan. And.

Sęuiẽtibus imponẽda est tẽperies fręni.

Glossa sequens alleg. duo iura, arguens ad quaestionem, & ponens tres solutiones.

g *Iniuria.*] 17. q. 4. si quis suadente. & ĩ. de senten. excom. contingit. & facit haec litera ad quaestionem dominicalem de illo qui fugiens inimicos obuiauit clerico equitanti, à quo equũ petiit, vt fugere posset: quem cum ille negasset, sibi per vim abstulit, & postea remisit. an talis sit excõicatus? Barth. Brix. in q. dominicali. 82. quidam cum fugere. opiniones posuit: quarum vna fuit, talem excõicatum non esse: quia id non fecerat diabolo suadente: ad cautelam tamen ab episcopo absolui poterat. alia fuit talem excommunicatum, sed mitius puniendum. 50. dist. presbyteros. ĩ. quod metus causa. sacris. Tertia fuit Tan. quam ibi sequitur Bar. talem excommunicatum: sed propter id nulla poena puniendum.

h *Clericos.*] idem in laicis, & bene etiam eodem modo dicit lex ff. de custo. reo. l. diuus.

Glos. penult. respon. per quaestionem.

i *Fideiussoriam.*] ergo non nudam tantum. idem & multo fortius si pignora darent [a], cum sit melius pignori incumbere, quàm in

[a] Idẽ Archidiaconus.

personam agere [Insti. de ob. quae ex deli. §. furti. & ff. de reg. iur. plus cautionis. Et qui se promisit satisdaturum, satisdat si pignora vel fideiussores det. ff. de constitu. pe. l. promissor. in fine.

k *Causa rationabilis.*] cũ plures forte fuerint malefactores, vult vnum detinere, vt per eum veritatem manifestantem alios capere possit.

populus, nec econuerso. Interdicta ciuitate, propter delictum domini, ciues non interdicti extra ipsam audiunt diuina. Interdicto populo, singulares de populo intelliguntur interdicti. hoc dicit. Ioan. And.

ADDITIO. Fa. 23. q. vlt. c. vlt. ĩ. de consec. c. 1. ĩ. eod. lib. de haere. in fidei. & c. accusatus. §. licet. Ioan. And.

CAP. XVI.

SI sententia [l] interdicti profertur in clerum [m], non intelligitur, nisi aliud sit expressum in ea, interdictus populus: nec etiam econuerso [n]. Vnde vno interdicto ipsorum, alius licite admittitur ad diuina. § Caeterum cum propter delictum domini [o] vel rectoris, est ciuitas interdicta: ciues eiusdem (qui culpabiles non existunt, dummodo & ipsi propter dominum vel rectorem puniendum in eis non fuerint

Si sententia.] Sunt duę partes quae patent. Prima soluit dubium & excipit: ibi, *Nisi*; & solutionẽ declarat: ibi, *Vnde*. secunda: ibi, *Caeterum*. soluit secundum dubium, duas limitationes interserens: ibi, *Qui culpabiles*. & ibi, *Dummodo*. Tertio: ibi, *Cum vero*. soluit tertiũ, rationem interserens: ibi, *Ne sententia*.

CASVS. Ponamus q clerus ciuitatis Pictauiẽ. est interdictus, vtrum etiã populus? Rñdet q non. Sed ponamus q propter delictũ domini vel maioris huius ciuitatis fuit ciuitas interdicta: nunquid ciues qui nõ sunt culpabiles possunt audire diuina extra ciuitatem? Rñdet q sic: non autem in ciuitate. Sed ponamus q eps Pictauiẽ. supposuit interdicto ecclesiastico põpulum illius ciuitatis: vtrum sola vniuersitas videatur interdicta, vel etiam omnes particulares de populo sint interdicti? Rñdet q non solum tota vniuersitas vr̃ interdicta, sed etiam omnes particulares ciuitatis. Not. primo q licet de iure cõi sententia excõicationis non possit proferri in collegium siue vniuersitatem, tñ potest proferri sententia interdicti: & in hoc differunt sententia excõicationis & interdictum. Not. q interdicto clero alicuius loci, non vr̃ interdictus populus: nec econtra, interdicto populo non vr̃ clerus interdictus: Nam licet appellatione populi comprehendantur omnes ciues, non tñ comprehenduntur omnes homines alterius professionis, vt sunt clerici: Nam duo sunt genera hominum: quidam sunt clerici, alij sunt laici. Not. q interdicto loco non videntur ciues siue habitatores loci interdicti: ideo extra locum interdictum poterunt audire verba diuina. Not. effectum interdicti quando profertur in personam, videlicet, vt illi personae denegetur auditio diuinorum officiorum, & etiam denegentur sacramenta: tamen sacramentum baptismi, confirmationis, & poenitentiae possunt recipi ab interdicto, & etiam in loco interdicto.

Not. primo quid operet interdictum prolatũ in hominẽ: quia talis non debet recipi ad diuina. Not. secundo q interdictum potest proferri in vniuersitatẽ licet secus sit in excommunicatione ĩ. eod. tit. & lib. Romana. §. ĩ vniuersitatẽ. Dominicus.

Prima glossa summat, & dicit quid approbet, & declaret.

l *Si sententia.*] interdicto clero non est interdictus populus, nec e conuerso. interdicta ciuitate propter delictum domini, ciues nõ interdicti extra ipsam audiunt diuina. interdicto populo singulares de populo intelliguntur interdicti. hoc dicit. Et approbat primum dictum quod notat Host. ĩ. de priuileg. ex parte. super verbo: populum. Secundum & tertium declarant notata per Ber. Inno. & Hostien. ĩ. de priuileg. quod nonnullis.

m *In clerum.*] interdicto clero alicuius ecclesiae, non propter hoc intelligitur ecclesia interdicta: vnde alij clerici licite celebrãt in illa. ad hoc. ĩ. eod. lib. de priuil. per exemptionem. in fi.

Interdicto clero alicuius ecclesię, ppter hoc non intelligitur ecclesia interdicta.

ADDITIO. Sed per eandem decre. vr̃ q interdicta ecclesia, interdicti sint eius clerici, sicut exempti sunt exempta ecclesia. Sed 3rium sumitur. j. §. proxi. qui n ad non culpabiles. & ad decret. per exemptionem. responde per regulam, in poenis. j. de regu. iur. & per decre. statutum. ĩ. de elect. eo. lib. Ioan. And.

Glos. seq. fortificat textum per tria iura sibi contraria, & soluit.

n *Econuerso.*] hoc idẽ probabatur nimis per decr. praedi. ex parte. vbi lata fuit sententia interdicti in clerũ & populum. sed ibi vnũ esset superfluum si interdicto vno, intelligeretur alterum interdictum. & ad idem ĩ. de praeben. c. 1. 64. dist. nosse. cum si. vl tñ arg. 3. insti. de iur. nat. §. plebiscitum. vbi appellatione populi vniuersi ciues intelliguntur, etiam connumeratis patritijs & senatoribus: sed illi eiusdem professionis sunt: isti vero alterius. ad idem 11. q. 1. duo sunt. sicut & expresso laico in rescripto per generalem clausulam, non conuenitur clericus, vt not. ĩ. de rescrip. sedes.

o *Domini.*] Nota quia secus si propter delictum ciuium: & hoc etiam patet. j. dum dicit, qui culpabiles non existunt.

a *Inter-*

a ¶ *Interdicti*] aliud ergo est interdicere solum ciuitatem, aliud ciuitatem & ciues [*Aliud ciues tantum.*] Et not. ꝙ pœna spiritualis, scilicet interdicti bene punitur vnus pro delicto alterius. de hoc 1. q. 4. in summa. 24. q. 3. in summa. si igitur sunt interdicti, audire non possunt diuina. j. §. proxi.

b ¶ *Extra ipsam.*] ciuitatem intelligas, & extra continentiam. j. c. prox.

c ¶ *Careat.*] & sic violaretur neruus ecclesiasticæ disciplinæ: quod esse nō debet. ʒ. de consue. cum inter vos. & sic not. intelligendū, vt res potius valeat quàm pereat. ʒ. de verb. sig. abbate. ff. de re. du. l. quotiens.

d ¶ *Non competant.*] q. a vniuersitas est res inanimata, in quam non cadont talia. ʒ. eod. tit. & lib. Romana. in fin. ¹ vbi autem tractamus ď his quæ vniuersitati cōpetuut: ita dr illud esse penes vniuersitatē, quod non penes singulos. ff. de in ius vo. l. sed si hac. §. qui manumittitur. canonizata. 12. q. 2. qui manumittitur. populus autem est idē hodie, qui fuit ante centū annos: vnde tunc interdicto populo & nondū relaxato, qui nūc est, dr interdictus. 7. q. 1. denique. 16. dist. babeo. ff. de iudi. proponebatur.

interdicti [a]) possunt extra [b] ipsam licite interesse diuinis. ¶ Cum vero alicuius terræ populus interdicto nodatur, singulares ex eo personæ, quas interdictas esse constat (ne sententia effectu careat [c], cum diuinorum auditio, & sacramentorum perceptio populo, vt vniuersis non competant [d]) non debent alicubi [e] (casibus expressis [f] à iure dumtaxat exceptis) audire diuina, vel ecclesiastica recipere sacramenta.

¶ Idem.

¶ *Interdicta ciuitate, suburbia & continentia ædificia dicuntur interdicta. Et interdicta ecclesia, capella contigua, & cœmeterium contiguum dicitur interdictum. hoc dicit: Ioan. And.*

CAP. XVII.

SI ciuitas [g] †, castrum, aut villa subijciantur ecclesiastico interdicto: illorum suburbia [h], & continentia ædificia eoipso intelligi volumus interdicta.

ADDITIO. In cap. ʒ. proxi. Interdictum eneruabatur, vel effectu carebat. hic aliqualem effectum habebat, sed vilipendebatur. & concor. ʒ. de priui. vt priuilegia. in fin. Ioan. And.

l ¶ *Continentibus.*] satis vr iudicis arbitrio relinquendum quæ dicantur continentia ædificia. & non dicit, contiguis. vt in proximo responso.

Nam licet prædicta [i] videantur aliàs murorum ambitu terminari: hoc tamen casu ne vilipendi [k] valeat sententia interdicti (quod fieret, si posset in ipsorū suburbijs, vel cōtinētibus [l] ædificijs licite celebrari vt prius [m]) expedit interpretationem fieri latiorem. ¶ Ratione quoque simili, si sit ecclesia interdicto [supposita †, vel] subiecta: nec in capella eius celebrari, nec in cœmeterio ipsius eidem ecclesiæ contiguis [n] poterit sepeliri [o]. Secus si ei contigua non existant [p].

m ¶ *Vt prius.*] hoc dicit: quia celebrari pōt: licet nō vt pri⁹. j. c. vlt.

n ¶ *Contiguis.*] contigua sunt quorum extrema se inuicem contingunt.

ADDITIO. Vide qđ dixi eod. lib. de conse. eccl. vel alta. c. vnico. super glos. contigua. Io. And.

¶ *Glossa seq. dat simile: quærit, & soluit.*

o ¶ *Sepeliri.*] est si. j. eod. is cui. s. respon. si enim alicui interdr̄ ingressus ecclesiæ, & sepultura cœmeterij, vt ibi. Sed pone tunc temporis aliquem ibi sepultum: & postea relaxatum est interdictum: nunquid talis exhumabitur? non, si pænitens decesserit secundū Innocen. qui hoc not. ʒ ď exces. præla. c. vlt. quia res deuenit ad eum casum, &c. Host. not. contra. ʒ. de confe. eccl. vel alta. consuluisti.

ADDITIO. Facit qđ not. eod. tit. à nobis 2. in fin. pen. glo. & vide quod not. in cle. de sepul. eos qui. in gl. sed quis. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ *Celebrans scienter in ecclesia polluta, vel præsente excommunicato maiori excommunicatione, irregularitatem non contrahit. Dominicus.*

CAP. XVIII.

IS qui [q] in ecclesia sanguinis [r], aut seminis effusione polluta, Vel qui præsentibus maiori excōicatione nodatis [s],

¹ Nam vt ibi satis scripsi, ista cadunt in animā rationalem, & personā veram, nō repræsentatam. Ioan. And.

† Et an appellatione ciuitatis veniant terræ sibi recommendatæ vide Ancharanum in clemen. ne Romani. §. fane. de electio. vbi afferat nō venire. & quæ sit ratio, vide Cutiū iuniorē consil. 204. lib. 2. & quid veniat appellatione ciuitatis aradia Felinus in cap. Rodulph⁹. extra de rescript.

† Hæc duo verba: supposita, vel. desunt in manuscriptis codicibus.

Nota primo duos actus per quos ecclesia polluit. de quo ʒ. de consec. eccl. … eo eo lib. Nota secūdo, ꝙ ille diuinus temerarie agere, qui scienter facit actum à iure sibi prohibitū. de hoc ʒ. de cle. suo ritu. eod. lib. Dominicus.

e ¶ *Absente.*] etiam in loco non interdicto.

f ¶ *Expressis à iure.*] j. eod. c. vlt. quo ad diuina. quo ad sacramenta habes ʒ. de pœnit. & remis. ꝙ in te. & j eo. quoniam.

SI ciuitas.] Sunt duæ partes. secunda: ibi, *Ratione.* Prima soluit dubium, & obiectioni respondet: ibi, *Nam licet.* Secunda pars distinguit secundum membrum: ibi, *Secus.* Ioan. And.

CASUS. Ponamus ꝙ Papa vel legatus vel alius iudex ecclesiasticus supposuit hanc ciuitatē sub interdicto ecclesiastico, non facta mentione de suburbijs, & burgo sancti Hylarij, quod non est de ciuitate: vtrum interdicta ciuitate dicantur suburbia esse interdicta? Respondet ꝙ sic: ita ꝙ non est licitum populo audire diuina in suburbijs: aliàs interdictum esset modici effectus: nā habitatores de facili haberent accessum ad suburbia. Sed ponamus ꝙ aliqua ecclesia est supposita interdicto: vtrū capellæ ipsi contiguæ sint interdictæ? Rńdet ꝙ sic: & non solum capellæ, sed cœmeteriū proximum. Not. primo ꝙ differentia est inter ciuitatem, castrū, oppidum, vrbem, & villam: Nam ciuitas dr̄ ciuiū vnitas: & sic ædificia & structuræ murorum non dicuntur ciuitas, (sed congregatio hominum appellatur ciuitas) sed appellatur vrbs: nec est de substantia ciuitatis ꝙ ibi sit eṗs: Nam antequam essent eṗi, erant ciuitates: & administrabant eṗi cōiter, sed voluerunt contendere inter se: ideo fuerūt distincti: ita ꝙ vnus administraret infra certos limites: & sedes eius collocaretur inter ciues. Castrum dr̄ quasi casa arcta: nam non debet esse diffusum, ne tempore guerræ egeat magna custodia hominum & victualibus. Oppidum dr̄ magnum & amplum castrum, & necesse est ꝙ sit amplum, vt homines tempore guerrarum possint in eo retrahere bona sua. Villa stricte accipiendo, accipitur pro illa parua casa, quæ est in iure ordinata ad reponendum instrumenta agri, vt sunt aliqui in agris & vineis suis, q. habent aliquam paruam casam, in qua reponunt instrumenta sua: sed large accipitur pro congregatione hominum se collocantium infra ædificia, quæ non sunt vallata muris, nec clausa murorum ambitu. Not. ꝙ in loco interdicto non est quis sepeliendus.

¶ *Prima glossa summat.*

g ¶ *Si ciuitas.*] Interdicta ciuitate, suburbia, & continentia ædificia dicuntur interdicta: Et interdicta ecclesia capella contigua & cœmeterium contiguum dicitur interdictum. hoc dicit.

h ¶ *Suburbia.*] ad idem ff. de verb. sig. l. 2. & l. ædificia. & l. vt Alphenus. & l. qui in continentibus.

i ¶ *Prædicta.*] scilicet ciuitas, castrum, vel villa.

k ¶ *Vilipendi.*] ad idem ʒ. cap. proxi. in fin. & ʒ. de consue. cum inter vos.

p ¶ *Existant.*] idem habuimus in pollutione. ʒ eo. lib. de consec. ecclesi. vel alta. c. vnico. Est autem secus econtrario, vt ibi: scilicet ꝙ cœmeterio interdicto, nō dicitur interdicta ecclesia etiam contigua: & ibi patet ratio.

IS qui in.] Duæ sunt partes. secunda: ibi, *Is vero.* Prima soluit duo dubia. secundum: ibi, *Vel qui.* & rationem interserit: ibi, *Cum id.* Secunda ponit pœnam violantis interdictum, declarando quis violet, & quid importet pœna. Ioan. And.

CASUS. Aliquis Titius in ecclesia aliquem iniuriose verberauit vsque ad sanguinis effusionem: vel aliquam mulierē cognouit carnaliter, etiam vxorem propriam, & sic ecclesia est polluta: nunquid celebrantes in tali ecclesia polluta efficiuntur irregulares? Rń fet ꝙ non: nam celebrantes in loco polluto non ȝhunt irregularitatem, nisi fuerit cautum in iure & expressum. Idem dicendum est de illo, qui celebrat scienter præsente excōicato maiori excōicatione. Sed ponamus ꝙ aliqua ecclesia est supposita interdicto ecclesiastico: aliquis in ea celebrauit: vtrum efficiatur irregularis? Rńdetur ꝙ sic: nisi impetret à Romano Pontifice, vt possit celebrare diuina etiam in loco interdicto: & talem celebrantē in loco interdicto solus Papa potest absoluere: & efficitur talis celebrans ineligibilis actiue & passiue: hoc est non pōt eligere nec eligi. Not. primo ꝙ effusione sanguinis humani iniuriose facta, polluitur ecclesia. Not. ꝙ in ecclesia polluta nō debent diuina celebrari: sed prius per eṗm debet talis ecclesia reconciliari. Not. ꝙ celebrans diuina in ecclesia polluta, est puniendus ad arbitrium superioris.

Nota ꝙ celebrans in loco interdicto ȝhit irregularitatem: puta ꝙ irregularis efficitur ineligibilis actiue & passiue. Nota ꝙ celebrans præsente excommunicato, non contrahit irregularitatem: sed est proximus irregularitati, quia est suspensus: & durante suspensione non debet celebrare; & si faceret, est puniendus.

¶ *Prima glos. dicit quid declaret.*

q ¶ *Is qui.*] Declarat & approbat quæ not. Ber. ʒ. de priuileg. tuarum. in 2. glos. Innocen. & Hostien. de excessib. prælat. tanta.

ADDITIO. Et Host. de consec. ecc. c. fi. Pet. & Abbas de ṗb. in Laterañ. Guil. in Spec. iij. s. §. iuxta. ver. illud quoque. vbi etiā dicit idem de celebrante in Ecclesia, cuius ostia clausit eṗs. & reliquias sustulit pp discordiam patronorū. de iure patro. c. 1. & s. Io. And.

r ¶ *Sanguinis.*] intelligas humani & iniuriosi. de semine etiam intelligas humano etiam vxorio. & de hoc vide plenius ʒ. eod. lib. de consecra. eccl. vel alta. c. vnico.

s ¶ *Nodatis.*] istis interdictus est ingressus ecclesiæ. ʒ. eo. lib. de priuileg.

uileg. epiſcoporum. [Vide quod ibi dixi ſuper glo. pe.] Vnde caueat, quia proximus eſt irregularitati. j. eo. tit. is cui. i. reſponſo. Io. And.
a ¶ Tamen.] aliàs, inde. aliàs, tamen.
b ¶ In iure.] Suſpenſi ergo a confeſſoribus ſuis ab officio ad certū tempus, eadem ratione ſi celebrant, non incurrunt irregularitatē.

tentur ſacramenta, in quibus vtimur chriſmate : & vetus chriſma non debet eſſe vſui: ergo reſtat ꝙ permiſſum intelligitur eo tempore die cœnæ chriſma conficere: quia conceſſo principali, & acceſſorium. j. de regu. iur. acceſſorium. cum ſuis concor.
Additio. Ioan. Monachus alleg. ſ. de offic. deleg. præterea. ff. de procur. ad rem mobilem. & l. ad legatum. Ioan. And.

Additio. Idē Hoſtien. de cleri. excom. mini. c. ſi. & Guli. in ꝓ alleg. § iuſta. ver. in ſuſpenſis. Ioan. And.
c ¶ Scienter.] ſecus ergo ſi ignoranter: niſi talis eſſet ignorantia, quę excuſare non deberet. ſ. de cle. excō. mi. Apoſtolicæ. ſ. de poſtu. c. 1.
d ¶ A iure.] j. eo. c. vlt.
e ¶ Liberari.] Ad idem ſ. de cleri. excom. mini. Apoſtolicæ. ſ. eod. de te iudi. c. 1. & ſ. eod. tit. & lib. c. 1.
f ¶ Ineligibilis.] & etiā impoſtulabilis. ſ. de poſtul. cap. 1. quia violans interdictum, etiam poſtulari non poteſt, vt ibi.
g ¶ Cum alijs.] Amittit ergo poteſtatem eligendi actiuam & paſſiuam. & de hoc ſolet recitari ſ. de elect. ne pro defectu.

Q Voniam.] Ponit dictum, cuius rationem vrgentem præmittit. Ioan. And.

† Vide textum, & ibi doctores ſ cap. nō eſt. in fine extra de ſpōſalibus.

¶ Pro intellectu cap. eſt præſupponendum primo, ꝙ ſacramentum baptiſmi & ſacramentum confirmationis tempore interdicti licite conferuntur. Item præſupponitur ſecundo, ꝙ in his duobus ſacramentis vtimur chriſmate: nam in ſacramento baptiſmatis imponitur per presbyterum in vertice capitis : & in ſacramento confirmationis per epiſcopum. Item eſt præſupponendum ꝙ chriſmate veteri non eſt vtendum: nam chriſma debet comburi in fine anni.

ſcienter celebrare præſumit: licet in hoc temerarie agat, irregularitatis tamen[a] (cum id non ſit expreſſum in iure[b]) laqueum non incurrit.

¶ *Scienter celebrans in loco interdicto, in caſibus non permiſſis, irregularis & ineligibilis eſt. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Is vero qui ſcienter[c] in loco celebrat ſuppoſito interdicto (niſi ſuper hoc priuilegiatus exiſtat, aut à iure[d] ſit cōceſſum eidem) irregularitatem incurrit: à qua nequit per alium, quàm per Romanum Pontificem liberari[e]: & adeo efficitur ineligibilis[f], quòd nec ad eligendum cum alijs[g] debebit admitti.

¶ Idem.

¶ *Tempore interdicti chriſma die cœnæ Domini confici poteſt. hoc dicit.*

CAP. XIX.

QVoniam[h] † in baptiſmo[i] & confirmatione (quæ[k] nedū pueris, ſed & adultis[l] propter moræ periculum exhiberi poſſunt licite tempore interdicti[m]) chriſmatis vtimur vnctione : poſſe (licet terra interdicta exiſtat) chriſma die cœnæ Domini confici, dubium non exiſtit.

¶ Idem.

¶ *Suſpenſus ab ingreſſu eccleſiæ, in ea diuina celebrans eſt irregularis. Et moriens impœnitens ſuſpenſione illa durante, caret eccleſiaſtica ſepultura. Et ſuſpenſio ab ingreſſu eccleſiæ vel officio, per appellationem ſequentem non ſuſpenditur. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. XX.

IS cui[o] eſt eccleſiæ interdictus[p] ingreſſus (cum ſibi per conſequens cenſeatur in ipſa diuinorum celebratio interdicta) irregularis efficitur, ſi contra interdictum huiuſmodi diuinis in ea[q] ſe ingerat, in ſuo agens officio ſicut prius. Talis quoque ſi hoc interdicto durante decedat : non debet in eccleſia, vel cœmeterio[r] eccleſiaſtico (niſi † pœnituerit) ſepeliri. ¶ Sane ſicut excōmunicatio, ſic ab officio vel ab ingreſſu eccleſiæ lata ſuſpenſio, aut ipſius effectus, per appellationē

Sum.] Diuiſio patet quia ſunt tria dicta, Ioan. And.
Casus. Alicui eſt interdictus ingreſſus Eccleſiæ; quamuis eſſet exemptus vel non exēptus ſecūdum aliquos: puta ꝙ iudex eccleſiaſticus aliquem ſuum ſubditum excommunicauit non in ſcriptis vel alio modo: certum eſt ꝙ ſibi eſt interdictus ingreſſus eccleſiæ: Ponamus, ꝙ durante interdicto ingreſſus Eccleſiæ talis celebrat, nunquid efficitur irregularis? Certum eſt ꝙ ſic. Sed ponamus ꝙ alicui eſt interdictus ingreſſus Eccleſiæ: durante interdicto non eſt ingreſſus eccleſiā, nec celebrauit diuina : & ſic non cōtraxit notam irregularitatis : ſed antequam eſſet finita illa interdictio, mortuus eſt: vtrum ſit ei interdictus ingreſſus cœmeterij vel eccleſiæ? Reſpondet ꝙ ſic: ideo poſt mortem non debet ſepeliri in cœmeterio eccleſiaſtico: niſi interdictum fuerit relaxatum. Sed ponamus ꝙ aliquis fuit ſuſpenſus vel interdictus: Ille appellauit, vtrum per appellationem ſit ſuſpenſa ſententia interdicti vel ſuſpenſionis? Reſpondet ꝙ non. Nota primo ꝙ vbi interdicitur principale, cenſetur interdictum conſequens & proueniens ex illo. Nota ſecundo ꝙ ſuſpenſus efficitur irregularis quæcunque diuina officia celebret. de quo per Inno. cap. ſi. de exceſ. præla. Dominicus.

† In manuſcriptis codicibus ita : niſi prius per abſolutionē, &c.

Casus. Certum eſt ꝙ ſacramentum baptiſmatis & confirmationis poſſunt conferri tempore interdicti : Or ponamus ꝙ ciuitas Pictauēſ. fuit ſuppoſita interdicto, vtrum chriſma tempore cœnæ poſſit confici in ciuitate Pictauēſ. Reſpondet ꝙ ſic : quia in die cœnæ Domini pro exercitio illius anni debet confici chriſma propter indigentiam: quia non vtimur chriſmate veteri poſt annum.

Nota ꝙ permiſſo tempore prohibito, vſu rei, intelligitur eſſe permiſſa creatio illius rei: Et ſic permiſſo conſecutiuo, neceſſario videtur permiſſum antecedens. Dominicus.

¶ *Prima gloſ. ponit ſummam, & quid declaret.*
h ¶ Quoniam.] Tempore interdicti chriſma die cœnæ Domini cōfici poteſt: & cauſam reddit. Et declarat not. per Hoſtien. ſ. eod. permittimus. per quam olim probabatur quod hic dicitur.
i ¶ Baptiſmo.] poſt baptiſmum enim ſacerdos vngit chriſmate in vertice non in fronte : quod eſt ſolius ‡ epi. ſ. de conſue. quanto. primum pater de conſe. diſt. 4. poſtquam. & duobus c. ſeq. & cap. presbyteris & c. nullus miniſtrorum.

‡ Vide cōcilium Tridentin. ſeſſio. 7. de confirmatiōe, cano. 1. vbi ſcribit ita: Si quis dixerit ſanctę confirmationis ordinariū miniſtrū non eſſe ſolum epiſcopū, ſed quemuis ſimplicem ſacerdotē, anathema ſit.

k ¶ Quæ.] ſcilicet baptiſmus & confirmatio.
l ¶ Adultis.] idem hodie in pœnitentia. quod dic vt j. eod. c. vlt.
m ¶ Interdicti.] vt ſ. eo. reſponſo. & ſ. de ſpon. non eſt vobis.
Additio. Et vide quod de matrimonio & ordine ibi dixi poſt Inno. Tamen eſt aduertendum. ꝙ illa iura loquebantur de baptiſmo paruulorum tantum: hic exprimitur de adultis : quod placuerat Vin. in decret. reſponſo. in anti. Ioan. And.
¶ *Vltima gloſſa iuſtificat textum.*
n ¶ Dubium non exiſtit.] quaſi dicat, conceſſo baptiſmo & confirmatione tempore interdicti, ſatis eſt conceſſum confici chriſma. Et eſt ratio: quia vetus chriſma non debet eſſe vſui: nec de illo veteri chriſmate debet quis chriſmari: & depoſitus ſacerdos qui de illo veteri chriſmate vngit baptizatū, niſi in mortis articulo. de conſecra. diſt. 4. ſi quis de alio. vnde omni anno in die cœnæ debet chriſma confici, & vetus cremari. de conſecra. diſt. 3. litteris vere ergo inſurgit huius decreta. dictum: quia ſi tempore interdicti permittentur ſacramenta, in quibus vtimur chriſmate : & vetus chriſma non debet eſſe vſui: ergo reſtat ꝙ permiſſum intelligitur eo tempore die cœnæ chriſma conficere.

¶ *Prima gloſſa dicit quod approbet.*
o ¶ Is cui.] Approbatur quod not. Innocen. & Hoſtien. ſ. eo. ſacro.
Additio. Quia Innocen. videbatur contrarium dicere in decret. cum medicinalis. ſ. eod. & ideo vide quod ibi ſcripſi ſuper gloſ. de hac.
p ¶ Interdictus.] ab homine vel à iure. ſ. eod. ſacro. ſ. eod. tit. & lib. c. 1. §. ſi quis. & ſ. eo. lib. de priuil. epiſcoporum. cū ſimilibus.
q ¶ In ea.] Ergo ſecus ſi extra eam : & hoc not. etiam ſupra vbi dixit, in ipſa. ſi igitur ſub aere, vel ſub tentorio, vel in domo priuata celebret vel concelebret: forte celebrantibus cum altari viatico, vt ſupra de priuilegijs, in his. & j. eod. tit. cap. vlt. irregularis non erit.
Additio. Idem Inno. & Hoſtien. in dec. ſacro. & Gul. in Spec. de leg. §. iuxta. ver. quid ſi quis ſuſpenditur. & Archid. hic, & ſ. de offic. leg. c. 2. Ioan. And.
¶ *Gloſſa ſequens dat ſimile, & quæſtionem ſoluit.*
r ¶ Cœmeterio.] Sicut ergo interdicta eccleſia, interdictum eſt cœmeterium. ſupra eod. ſi ciuitas. in fi. [iſto libro.] ita interdicto mihi ingreſſu eccleſiæ, & cœmeterij, vt hic. nec hic diſtinguendum credo, an cœmeterium ſit contiguum vel non, vt ibi diſtinguitur: quia illa diſtinctio habet locum vbi res interdicitur, ſcilicet eccleſia : quia res eccleſiaſtica contigua ipſi eccleſiæ interdictæ eſt interdicta, vt ibi : ſed vbi refertur interdictum ad hominem, vt hic, quid ad eam, an cœmeterium non ſit contiguum vel ſiet & per hoc illuderentur cenſuræ ſi poſſet in illo, licet non in illo cœmeterio ſepeliri.
Additio. Et talis illuſio reprobatur ſupra eod. tit. & libr. ſi ſententia. §. vlt. & cap. ſeq. 2. reſpon. cum concor. & j. eod. eos qui. Ioan. And.
¶ *Gloſſa ſequens alleg. concor. ſecundo ſoluit quæſtionem ; tertio quærit & remittit, duas opiniones ponit, & ſoluit.*

a ¶ Sequens

a ¶ *Sequentem*] ista ergo sunt paria quo ad hoc, sicut quo ad id. ĩ eo. tit. c. 1. & ĩ. eo. statutum. isto lib. cum si. & concor. ad hoc ĩ. de appel. ad hæc quõ. Et intelligas proprie de suspensione ab ingressu ecclesiæ, vel diuinorũ, vt sonat littera: quia in suspensione à temporalibus puta ingressu possessionis vel pomerij, vel interdicto aquæ & igni ¹ non haberet hoc locum. ff. de appel. l. non tantum. talium enim suspensionum vel interdictorum effectus bene suspenditur per appellationem sequẽtem: nisi esset casus in quo ad damnatum publice interest statim puniri. ff. eod. constitutũ. Quid in suspensione à beneficio? de hoc per Innocẽ. & Hostien. in præal. decre. ad hæc quoniam. & placuit Innoc. ² q in omni suspensione ecclesiastica non suspendat appellatio. Host. distinguit: aut suspenditur à beneficio: & tunc cum ipsum beneficium spirituale sit, vera est hæc opinio: aut suspenditur à perceptione beneficij, de qua constat quòd est temporalis: & tunc bene suspendet appellatio eius effectum. idem secundum eum si dicat, suspendo te à præbenda: secus si dicat, suspendo te à canonia: quia illa spiritualis est. satis videretur ³ per hanc decretalẽ quòd suspensio à beneficio bene releuetur per appellationem sequentem: cum hic dicat, ab officio & ab ingressu ecclesiæ &c. si idem esset in suspensione beneficij, hoc expressisset. Puto igitur solum in his mere spiritualibus, per quæ ligatur anima, decret. hanc locum habere.

¹ ff. de seruis exportandis. cui pacto. ff. de interd. & releg. per totũ. Io. An.

² Licet Archidiacon' cõtrariam opinionẽ sibi sumbeat. Io. And.

† Vide Panormitanum in c. cum deputati. extra de iudi. & Iasonẽ in l. penul. ff. de iurisd. om. iud.

³ Idem hic Archidiac. eadem ratione. Io. And.

sequentem ᵃ minime suspenduntur.

¶ Idem.

¶ *Religiosum clericum verberantem, absoluit episcopus eo casu quo absolueret clericum. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. XXI.

RELIGIOSO ᵇ, qui manus violentas in clericum secularem iniecit (ne hoc prætextu habeat materiam euagandi) poterit ab episcopo eo ᶜ casu absolutionis beneficium exhiberi ᵈ, quo seculari clerico ᵉ posset, si alium clericum percussisset.

¶ *Verberans nouitium religionis, excommunicationem incurrit. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Quamuis † autem is qui religionem ingreditur, religiosus censeri cum effectu non possit ᶠ, donec sit tacite vel expresse professus: si quis tamen violentas ᵍ manus in eum iniiciat, excommunicationis latæ à canone ʰ vinculum non euadit.

¶ Idem.

¶ *Absolutus propter mortis periculum vel aliud impedimentum ab eo, à quo aliàs non poterat: si cessante impedimento se non præsentat cum commode potest, ei à quo aliàs absolui debebat, recidit in eandem sententiam. Idem in absoluto, qui se debet alicuius conspectui præsentare, si hoc non faciat. Ioan. And.*

CAP. XXII.

EOS qui ⁱ à snĩa canonis ᵏ vel hominis (cũ ad illum,

e ¶ *Seculari clerico.*] supple vel laico.

f ¶ *Non possit.*] & ob hanc causam dicebant Inno. & Abbas 3rũ in præal. decre. statuimus. & pro eis facit lex. ff. de statu lib. l. statu liber. vbi statu liber quæ facit medio tempore, facit vt seruus, non vt liber: sed 3rtum est verum, vt hic. Nec obstat q̃ cras poterit laicari: quia idem in clerico seculari in minoribus ordinibus: & præterea tunc est ecclesiastica persona. 18. q. 4. quisquis.

g ¶ *Violentas.*] idem puto si volẽtes in casu. ĩ. eo. contingit. 1.

h ¶ *A canone.*] 17. q. 4. si quis suadente. quo priuilegio etiam interdum gaudet clericus coniugatus. supra eod. lib. de cleric. coniug. cap. vnico.

EOS qui.] Sunt duæ partes, quæ patent. Secunda ibi, *Idem.*

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendũ q̃ incidens in canonẽ: si quis suadente diabolo. 17. q. 4. non potest absolui à suo epo, sed à solo Papa, si iniectio fuerit enormis. Idem dicunt aliqui etiam si iniectio fuerit mediocris: & hoc nisi in articulo mortis, vel nisi haberet aliquod aliud legitimum impedimentum, vt non posset ire ad Papam pro obtinenda sua absolutione.

R ELIGIOSO.] Diuisio patet. secunda: ibi, *Quamuis.* Et satis se summat. Ioan. And.

CASVS. Habemus q̃ si religiosi alicuius monasterij se verberauerint in claustris monasterij, q̃ abbas illos potest absoluere in illis casibus, in quibus eps potest absoluere. Item habemus, q̃ si religiosus iniecerit manus violentas in clericum, debet absolui à Papa: & non potest absolui ab alio quàm à Papa. Sed vtrum hoc sit verum indistincte, siue iniectio violenta sit leuis vel atrox? Rñdet q̃ iura hoc dicentia sunt intelligenda in his casibus, in quibus q̃s iniiciens manus violentas in clericũ non posset absolui à suo epo: Nam etiam si sit inops religiosus, vel detentus infirmitate, vel alia causa legitima possit excusari, vt non accipiat iter Romanum: potest eum eps absoluere etiam de casibus reseruatis sedi Apostolicæ. Sed ponamus q̃ quidam Titius laicus intrauit religionem eo animo, vt elapso anno probationis faceret professionem: accidit q̃ durante anno probationis aliquis iniecit manus violentas in eum: vtrum sit excommunicatus? Respondet q̃ sic: eo q̃ erat spes de clericatu & religione. Not. q̃ religiosis est interdicta vagatio. ad hoc ĩ. ne cle. vel mo. c. 2. eo. lib. Domi.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret, & approbet & reprobet.*

b ¶ *Religioso.*] Prima pars declarat decret. supra eod. cum illorũm. vers. quod si clericum. Secunda reprobat quod not. Inno. & Abbas supra de regul. iur. statuimus. & approbat quod ibi not. Hosti. & ĩ. eo. c. 2.

c ¶ *Eo casu.*] puta quia leuiter ⁴ percussit. ĩ. eod. peruenit. Vel est debilis vel delicatus. ĩ. eo. mulieres. & c. ea noscitur. Vel est æger, vel in mortis articulo. ĩ. eo. quod de his. Vel habet inimicitias capitales. ĩ. eod. de cætero. idem in similibus.

¶ *Glossa sequens obiicit, & soluit.*

d ¶ *Exhiberi.*] Contrarium videbatur per decre. prædictam cum illorum. vbi dr̃, q̃ si clericum percusserit secularem, non nisi per sedem Apostolicam (vt scandalum euitetur) absolutionis beneficium poterit promereri: vnde videbatur q̃ indistincte monachus percutiens clericum absoluendus esset à solo Papa propter scandalum, quod est cum monachus clericum percutit: cum dignior ⁵ sit coetus clericorum. 16. q. 1. legi. sed textus ille sane debet intelligi secundum determinationem huius decre. nec enim pro eo q̃ monachi sunt, debet eorum cõditio esse deterior. 16. q. 1. sunt nonnulli. in fi. Et puto q̃ si monachus non habet vnde vadat: & monasterium etiam pauperrimum, sibi prouidere non potest: absoluet illum episcopus eo iure quo absoluit inopes. ĩ. eo. c. quod de his.

¶ *Glossa sequens reo. per contrarium.*

⁴ Nõ ergo refstringo ad leuissimã. super quo vide q̃d ibi satis not. super fin. 1. glo. Ioa. And.

⁵ Simile not. in c. qualiter. io 2. extra de accusa. sed qualiter hoc possit intelligi, vide B. Thomã 3. 2. q. 184. per totum. & q. 186. art. 2.

CASVS. Inieci manus violentas in clericum & atrociter, & sic sum excommunicatus, à qua excommunicatione non possum absolui nisi à Papa: sed eo q̃ eram in periculo mortis cõstitutus propter infirmitatem, vel eo quia volebam intrare bellum vel mare, petij beneficium absolutionis à meo diœcesano vel simplici sacerdote: fui absolutus, lapso impedimento perueni ad sanitatem, vel fui regressus à bello vel mari, nunquid tam cito quàm potero debeo adire Papam pro obtinenda absolutione: quia me absoluens absoluit cum hac cautione, vt parerem mandatis Papæ? Respondet q̃ sic: & si non fecero, ipso facto incido in pristinam excommunicationem. Sed quid, cum incidissem in excommunicationem pristinam, accessi ad Papam & obtinui absolutionem sub hac forma, q̃ Papa me absoluebat: sed quia ignorabat qualitatem meam & meas facultates, remisit me ad meum diœcesanum pro pœnitentia suscipienda & satisfactione: & iniunxit mihi, vt intra tres menses præsentarem me conspectui diœcesani: intra illum terminum non præsentaui me coram meo diœcesano: nunquid reincidam in pristinam sententiam excommunicationis? certe sic.

Not. primo q̃ constitutus in periculo mortis potest absolui à sententia canonis vel hominis, & à simplici sacerdote: etiam si absolutio sit reseruata Romano Pontifici. Nam in reseruatis Apostolicæ sedi excipitur periculum mortis. Et in periculo mortis potest quis absolui à simplici sacerdote à quacunque excommunicatione. Not. duos casus in quibus absolutus ipso facto incidit in pristinam excommunicationem regulariter contractam: Primus casus quando fuit absolutus propter imminens periculum, q̃ cessante periculo non potuisset absolui nisi à Papa: & se præsentare debet coram Papa quàm citius potest cessante periculo. Alius casus est, quando quis absolutus fuit à Papa, qui Papa eum remisit ad diœcesanum vel ad alium: si non repræsentat se intra tempus, ipso facto incidit in pristinam excommunicationem. Nota insuper q̃ quandoque sententia canonis & hominis æquiparantur. Nota vltimo q̃ absolutio facta ab excommunicatione per illum qui non est iudex propter periculum imminens, non est apta durare perpetuo, sed tantum limitatur ad tempus impedimenti. Dominicus.

Glos. prima dicit quid corrigit, & summat.

i ¶ *Eos qui.*] Corrigit notata per Ber. & alios ĩ. eod. de cætero. Et hoc dicit: Absolutus propter mortis periculum vel aliud impedimentum ab eo à quo aliàs non poterat: si cessante impedimento se non præsentat cum commode potest, ei à quo aliàs absolui debebat recidit in eandem sententiam. Idem in absoluto, qui se debet alicuius conspectui præsentare, si hoc non faciat.

¶ *Glossa secunda enumerat xxxij. casus excommunicationum huius libri: & remittit ad ij casus Clementinarum.*

k ¶ *Canonis.*] multi sunt casus ⁶, in quibus est quis excõicatus

⁶ Xxx. casus iuris veteris collegit Hostiẽ. in summa. eo. tit. §. 1. in prin. Io. And.

 à cano-

à quo aliàs de iure fuerant absoluēdi, nequeunt propter iminētis mortis articulum, aut aliud impedimentum legitimum,[a] pro absolutionis beneficio habere recursum, ab alio absoluuntur: si cessante postea periculo, vel impedimento huiusmodi, se illi, à quo his cessantibus absolui debebant, quamcito commode poterunt, contempserint præsentare, mandatum ipsius super illis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter recepturi, & satisfacturi † prout iustitia suadebit: Decernimus[b] (ne sic censuræ illudant ecclesiasticæ) in eandem sententiam recidere ipso iure. ¶ Idem[c] statuimus de his, quibus (cum à sede Apostolica vel à legatis ipsius absolutionis beneficium à quibusuis sententiis consequuntur) iniungitur, vt ordinariorum suorum, vel aliorum quorumlibet suscepturi pænitentiam ab eisdem, se conspectui repræsentent, & passis iniuriam, seu his quibus propter hoc obligati existunt, satisfactionem exhibeant competentem: si hæc[d] cum primū commode poterunt, non curauerint adimplere.

¶ Idem.

¶ *Si percussionem in clericum sine meo mandato, tamen nomine meo factam, ratam habeam, excommunicatus sum: secus si meo nomine non sit facta. Ioannes And.*

CAP. XXIII.

Cum quis[e] absque tuo mādato[f] manus inijcit† in clericum[g] tuo[h] nomine violentas: si hoc ratū habueris, excommunicationē latā a canone incūctanter incurris[i]: Cū ratihabitio retrotrahatur, & mādato

à canone: & quidam scilicet 32. inducuntur per constitutiones huius sexti [1]libri, quos hic omnes ordinatim enumerabo: Primus s. eodem lib. de elect. vbi periculum. §. nulli. Secundus, eod. ca. §. ꝙ si præmissa. Tertius, eod. tit. sciant cuncti. Quartus, eo. tit. generali. Quintus eo. tit. fundamēta. §. ꝙ si secus. Sextus eo. tit. indemnitatibus. §. postremo Septimus de offi. deleg. c. vlti. §. pars verò. Octauus. s. de his quæ vi metuve cau. fi. ca. vlt. Nonus, de iudi. mulieres. Decimus, de re iudi. ad Apostolicæ. in fi. Vndecimus, s. de re. eccle. nō ali. hoc cōsultissimo. §. laici. Duodecimus, eo. c. i fi. Tertius decimus, de reli. do. exp. vnico. Quartusdecimus, de cē si. quamquam. §. qui vero. Quintusdecimus, de immu. eccle. clericis. §. nos igitur. in fin. Sextusdecimus, ea. decre. ver. prælatis. in fin. isti duo hodie sunt sublati per cle. de immu. eccl. quoniā. Septimusdecimus, eo. tit. quoniam. Octauusdecimus, eod. tit. cap. vlti. Nonusdecimus, s. ne cle. vel mo. ex. 2. in princ. Vicesimus, eo. c. in fi. Vicesimusprimus, de hære. c. 2. 1. respon. Vicesimussecūdus, eo. c. 2. resp. sed potius credo illū canonē ferendæ sentētiæ: vt ibi dixi. Vigesimustertius, eo. titu. vt inquisitionis. in fi. Vigesimusquartus, de schisma. c. vnico. ver. omnes. Vigesimusquintus, eo. c. versi. & nihilominus. Vigesimussextus, de homi. pro humana. ad fi. Vigesimusseptimus, de iniuriis & damno dato. cap. vno. Vigesimusoctauus, de poen. felicis. §. præsenti. Vigesimusnonus, eo. ex. ad fi. Tricesimus. s. eo. quicunque. Duo autem inducuntur per hanc decre. qui de iure veteri non erant, vt not. s. eo. decætero. Casus quem habuimus s. eo. c. proxi. & quem habebimus. j. c. proxi. sunt declaratorij veteris iuris, & non nouo iure promulgati: & ideo inter eos non computantur. Quinquaginta tales casus expressos & duos tacitos inductos per cle. not. in cle. 1. j. eod. tit. in glos. est sciendum. ADDITIO. Qui fuit additus ex illis casibus ibi not. 16. sunt Papales. id est. reseruati Papæ: quos ibi signanter expressi. in suprascriptis vero pauci sunt Papales, scilicet quintus. 23. & 28. Itē tricesimus post perseuerantiā duorū mensiū, sed non prius. decr. clericos. de immuni. eccle. omitto: quia est renouata. Ex his etiam casibus quatuor requirunt satisfactionem ante absolutionem, quos vide supra eo. solet. in glo. id est, notoria. Ioan. And.

a ¶ *Legitimum.*] aliqua exempla posuit s. c. proximi.

b ¶ *Decernimus.*] Non dicit declaramus. & sic suo tempore. vera fuit [a] opinio Gos. Ber. & Host. qui dicebant eum nō recidere. dicebat tamen Host. hoc prætextu multi illudunt censuræ. vnde prouidendum esset. modo igitur est prouisum.

c ¶ *Idem.*] scilicet quòd in sententiam recidant ipso iure.

d ¶ *Hæc.*] scilicet duo superius dicta, scilicet præsentare pænitentiariis, & satisfacere iniuriam passis. Io. And.

Cum quis absque.] Sunt duo dicta. secundū ibi: *Si vero.* & vtrunque subdit rōnem sui ibi, *Cū ratihabitio.* secundū ibi, *Cum quis.* Do.

CASUS. Titius me offendit: aliquis meus familiaris volens mihi cōmplacere & vindictā sumere, nomine meo sine mādato Titiū verberauit iniiciendo in eū manus violentas: certū est ꝙ ipse est excommunicatus: sed vtrum sim excommunicatus? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione, aut habui ratam iniectionem? quia postquam meus familiaris factum mihi retulit, ipsum occultaui, laudando factum: & tunc incurro sententiam excommunicationis: aut nō habui ratum illud factum, & tunc non sum excommunicatus. Sed quid: ponamus quòd non fecit nomine meo, sed alio nomine: tamen postquam sciui quòd ille verberauerat inimicum meum, mihi placuit, & in corde meo habui gratum, & gauisus sum: vtrum incurram sententiam excommunicationis? Certe non: quia quod nomine meo non fuit gestum, ratum habere non possum. Sed quid in primo casu qñ ex ratihabitione incido in excōicationem: vtrum sim excōicatus à tēpore ratihabitionis, vel à tēpore iniectionis? Rñdet ꝙ à tempore ratihabitionis, & non à tempore iniectionis: nam ratihabitio retrotrahitur, & mandato æquiparatur, id est, sum excommunicatus ac si mandassem. Et secundum doctores ratihabitio habet suum effectum à tempore ratihabitionis & non ante. Not. primo quòd si quis nomine meo delinquat, non sum puniendus, nisi illud delictum factum habeā ratum. Not. magis specifice, quòd si quis nomine meo iniecerit manus violentas in clericum, non sum excōmunicatus, nisi illā iniectionem ratificem. Quæritur de qua ratificatione intelligit: verū necesse requiratur, ꝙ sit ratificatio apparēs: vel sufficiat ꝙ sit ratificatio non apparens? Puta aliquis meum inimicū verberauit nomine meo: ego postquam sciui factū, illū celaui in domo mea: Certum est ꝙ sum excōmunicatus quia ista ratificatio est apparens: Sed quid si non ratificaui per exteriora signa: sed in corde meo fui contentus, & ipsum laudaui: sed per exteriora dixi ꝙ nō ratificabam tale factū, & illū repuli à domo mea? Respondet glo. ꝙ quantum ad Deū sum excommunicatus, & peccaui mortaliter: sed quantum ad ecclesiam militantem, quæ non iudicat de occultis, nō sum excommunicatus. Not. quòd ea quæ non sunt gesta nomine meo, non possum rata habere. Not. quòd si quis verberauit inimicum meum, licet habeam ratum, dummodo non sit nomine meo: non sum excommunicatus. Not quòd ratihabitio trahitur retro, & operatur idem ac si in principio actus interuenisset. vide in reg. ratihabitionem. j. de reg. iur. Not. quòd dictio, *Si vero*, est aduersatiua & aduersatur in facto & in iure: quia in præsenti ver. ligatur, & in seq. non. Dominicus.

¶ *Prima gloss. dicit quid declarat, & quid approbat, summat, & subdit exemplum regularum.*

e ¶ *Cum quis.*] Declarat & approbat no. per Io. 17. q. 4. omnes ecclesiæ per Ber. & modernos supra eod. mulieres. Et hoc dicit: si percussionem in clericum sine meo mandato tamen nomine meo factam ratam habeam, excommunicatus sum: secus si meo nomine non sit facta. Et per hanc decretalem exemplificamus regulas infra de regu. iur. ratum quis. & regulam, ratihabitionem.

¶ *Glossa secunda quærit: ponit op. contra quam alleg. duo iura: demum subdit alias duas opiniones, & secundam approbat.*

f ¶ *Mandato.*] Quid si quis mandauit clericum verberari: & postea ante manuum iniectionem reuocauit mandatum: demum mandatarius percussit antequam reuocatio perueniret ad eum? In hac quæstione videtur tenere Ber. s. eod. mulieres. talem esse excommunicatum. ad quod bene faciunt iura ibi per eum allegata: & idem per eadē iura ibi tenet Host. est tñ arg. contra. ff. de acqu. hære. si quis mihi bona. ad fin. & s. eod. lib. de procu. c. vlti. in fi. Ino. ibi dixit talem excōicatum nō esse [j]: tenetur tamē de culpa, de qua aliàs puniri possit: canon enim dolum requirit. Barth. Brix. in fi. quæstionū suarū venerialium, in quæstione quæ incipit: aliquis mandauit [& est 29.] dixit ꝙ talis quo ad Deum non tenetur, tamē quo ad ecclesiā excōmunicatus est. quod verū videtur. ADDITIO. Quosdam casus quibus pænitentia liberat à pœna, posuit de iure patro. cum laici. super 1. glo. Io. And.

g ¶ *Clericum.*] large summitur, vt 12. q. 1. duo sunt.

¶ *Glossa sequens exemplificat, quærit, & op. ponit.*

h ¶ *Tuo nomine.*] puta tui [4] contemplatione seruitor vel amicus tuus clericum qui tibi iniuriam realem vel verbalem intulerat, percussit: quem tu postea ratum habendo receptasti, & magis amicum habuisti. Sed quid dices retento hoc themate: si ille amicum vel seruitorem talem non receptauit, vel illum expulit, nec per aliqua exteriora potest apparere quòd ratum habuerit: sed tamen in veritate ratum habuit in corde? Dixit Host. s. eo. mulieres. talem quo ad Deum esse ligatum, non tamen quo ad ecclesiā militantē, quæ nō iudicat de occultis. de simo. sicut nobis. & s. eo. à nobis 2.

¶ *Glos. seq. resp. per quæstionem.*

i ¶ *Incurris.*] Ex ratihabitione prædicta. dico ergo eum excommunicatū ex nūc, scilicet ex quo ratū habuit, nō ex tūc quo fuit facta

iniectio

[1] De insertis loquitur gl. hoc dico: quia ana reseruata addit aliū casum scilicet j. ti. prom. ca. in fi. duos etiā inducit Bonif. post cōpilationē huius libri per extrauagantes, detestādæ. c. statuum. Io. And.

† Supple iuxta ppria facultates secūdū Ancharanum per c. ea noscitur supra eod. In nostra quem sequūtur hic doc. quia de facultatibus ecclesię, quas ad vsum habet ad hoc non tenetur. Phil. alleg. 16. q. 3. §. vlt. quę 10. q. 6. c. fi. §. fi. vnde inferunt, quòd fructus ecclesiæ capi nō possūt pro delicto clerici. c. 2. s. de solu. di. in rep. mea. c. si iudex laicus. de sen. excom lib. 6. Fon.

a Idē Ias. Mona. hic in prin. Io. And.

† aliàs, iniecerit.

j Hostien. hic posuit dictum Inno. sed ipse Inno. videtur hic tenere quando tam tat de percussit, ꝙ non potuit reuocare: aliàs secus. hæc distinctio colligitur ex principio & fine sua glos. Ioan. And.

4 Obserua ex hac glo modū probandi ratificationem in actus per alium gesti. de quo vide not. in l. 1. ff. de adimen. le. & in l. quo enim. § 2. ff. rem rat. habe.

iniectio: licet j. dicatur ratihabitionem retrotrahi: quia satis trahitur ad tempus anterius cum ex facto anteriori ligat, licet exnunc: nec enim sententia excōmunicationis trahitur retro, sicut aliæ sententię. ī. eod. licet. quæ statim ligat, aut nō ligat, nec suspendit effectum suum. ī. de appel. pastoralis. & facit quod dixi ī. eod. venerabilibus. §. porro. in glo. post diffinitiuam. Ioan. And.

a Cōparari.] vt j. de reg. io. ratihabitionem. & dic. vt ibi not.

b Non sit facta.] puta inimicus inimicum sibi clericum percussit: ego gaudeo, & forte illum postea recepto, & illi communico.

Apostillo. Tunc tamen incurro minorem: & secundum hoc exemplum quod dixit tex. vl. lius. intelligendum esse de maiori. Io. And.

c Gestum.] infra de reg. iur. ratum: quis. & dic vt ibi.

Alma mater.] diuide prout in prima gl. Et circa hanc dictionem, Alma, vide quod dixi de offic. cust. ca. 2. super eo verbo. & habetur idem verbum ī. eod. lib. de reliq. & venan. c. 1. post prin. Ioan. And.

Casus. Vidimus ī. per totum discursum huius tit. maxime in c. si sententia. & in cap. si ciuitas. & in pluribus aliis cap. quòd tempore interdicti diuina officia non debent celebrari in locis interdictis: nec ministrari sacramenta ecclesiastica, exceptis aliquibus casibus. Sed vtrum tempore interdicti debeat denegari sacramentum pœnitentiæ? Iura antiqua circa morientes admittunt, sed de sanis nihil dicunt: Respondet Romanus Pontifex, quòd non solum morientibus, sed etiam sanis non debet denegari sacramentum pœnitentiæ: etiam tempore interdicti: dummodo nō sint excommunicati. Item dummodo non sint illi propter quorum culpam sit positum interdictum: & hoc verum, nisi præstita cautione, de qua in littera. Sed vtrum sit indistinctè verum, quòd tempore interdicti non debent celebrari diuina? Respondet quòd non: sed intelligitur quòd non debent celebrari diuina publice apertis ianuis, & pulsatis campanis: sed possent celebrari diuina non cantando, sed submissa voce: & præbendati non interessentes horis diuinis perdunt suas distributiones, quemadmodum si diuina celebrarentur alta voce: sed istud fallit in quattuor festiuitatibus: videlicet in festo Paschæ, Natiuitatis Domini, Pentecostes, & Assumptionis beatæ Mariæ Virginis: in illis quattuor festiuitatibus, licet locus sit interdictus, poterunt pulsari campanæ, & celebrari diuina alta voce: etiam admissis interdictis in auditione diuinorum officiorum: & cum illis qui sunt causa interdicti: sed debent remotius stare, & non debent appropinquare ad altare pro faciendis suis oblationibus, vel causa orandi. Postea Romanus Pontifex iubet antiqua iura obseruari, non obstantibus illis, quæ in contrarium statuuntur. Not. primo quòd interdictum quandoque refertur ad locum, & non ad personas loci: quandoque fit econuerso, vt ī. eod. tit. & lib. capit. si ciuitas. Not. secundo, quòd ex non celebratione diuinorum & substractione sacramentorum insurgit hæresis, indeuotio, & periculum animarum. Zabarel.

Glossa prima summat, & diuidit.

d Alma mater.] Corrigit hæc decretalis in quibusdam ius vetus, vt infra patebit. & dicit hoc. Tempore interdicti etiam sani ad pœnitentiam admittuntur: nisi sint excommunicati, qui non nisi in mortis articulo admittentur, vel nisi causam dederint interdicto, qui non admittentur nisi satisfaciant, vel caueant prout possunt. item illo tempore, Missæ & alia diuina officia sub pœna distributionum sicut prius in Ecclesiis celebrantur ianuis clausis, plane, sine excommunicatis, interdictis, & sonitu campanarum. Et quater in anno alte cum campanis & ianuis apertis celebrare possunt: & exclusis excommunicatis, interdictos admittere: ita tamen quod hi propter quorum excessum latum est, non appropinquent altari. In cæteris seruandum est interdictum, & reuocata sunt priuilegia vltra id quibuscunque concessa. hoc dicit. Et potest diuidi in quattuor partes in prima præmittit procemium vsque ibi: Sane. ibi secunda, in qua tractat de sacramento pœnitentiæ, quomodo & quibus sit exhibendum tempore interdicti vsque ad §. Adiicimus. Ibi tertia, vbi tractat quomodo diuina officia sint illo tempore celebranda vsque ad §. Cæteris. ibi quarta & vltima, in qua quo ad cætera seruari præcipit interdictum, & priuilegia contraria reuocat.

debeat cōparari. a Si vero iniectio eadem tuo nomine nō b sit facta: tunc licet pecces ratam habendo eandem, non tamen propter hoc excommunicationis vllius † vinculo innodaris: Cum quis ratum habere nequeat, quod eius nomine non est gestum c.

Idem.

Tempore interdicti etiam sani ad pænitentiam admittuntur, nisi sint excōmunicati: qui non nisi in mortis articulo admittentur, vel nisi causam dederint interdicto: qui non admittentur, nisi satisfaciant vel caueāt prout possunt. Item illo tempore Missa & alia diuina officia sub pœna distributionū, sicut prius in ecclesiis celebrantur ianuis clausis: plane sine excommunicatis & interdictis, & sonitu campanarum. Et quater in anno alte cum campanis & ianuis apertis celebrare possunt, & exclusis excommunicatis interdictos admittere: ita tamen quòd hi propter quorum excessum latum est, non appropinquent altari. In cæteris seruandum est interdictum. Et reuocata sunt priuilegia vltra id quibuscunque concessa. hoc dicit. Ioan. Andr.

CAP. XXIIII.

Alma mater d Ecclesia plerumque nonnulla rationabiliter ordinat & consulte, quæ suadente subiectorum vtilitate postmodum consultius ac rationabilius reuocat, † in meliusve commutat e. Sane á nostris dudum fuit prędecessoribus constitutum, vt in terris seu locis ecclesiastico suppositis interdicto, nulla (certis casibus & sacramentis f exceptis) diuina celebrentur officia, vel ministrētur ecclesiastica sacramēta. Quia vero ex districtione huiusmodi statutorum excrescit indeuotio populi, pullulant hæreses, & infinita pericula animarum insurgunt g, ac Ecclesiis sine culpa h earū debita obsequia subtrahuntur: cum fratribus nostris deliberatione habita super his diligenti: Concedimus, quòd tempore interdicti ab homine, vel á iure i prolati, non tantummodo morientes, sed † etiam viuentes, tam sani k etiam quàm infirmi, ad pœnitentiam (quæ propter pro-

Glossa secunda alleg. duas concor. dat simile, & ponit notabile.

e Commutat.] quia secundum varietatem temporum statuta expedit variari. supra de cons. sang. & affi. non debet. & optime. 63. distinct. quia sancta. §. verum. nam etiam priuilegium reuocatur cum tendit ad noxam. supra de deci. suggestum. Et not. quòd raro inuenies & forte nunquam (saluo eo quod dixi supra de hær. contra Christianos) quòd constitutio Bonifacij reuocet ius antiquum, quin verba exprimat, quæ hoc denotent, vt vides hic, & supra eod. lib. de rescrip. statutum. ī. de conces. præben. c. 2. de censi. felicis. ī. eod. licet hoc non sit necesse, vt supra eod. lib. de de consti. ca. 1. est tamen vtile. vnde non debemus esse faciles ad dicendum per suas constitutiones vetera iura esse correcta, vbi id non exprimit: quia si hoc intenderet, in illis expressisset, vt in istis ad hoc supra de cele. Mis. cum Marthæ. versi. Ioannes cum suis concor.

Glossa seq. specificat sacramenta permissa.

f Sacramentis.] permittebatur enim baptisma paruulorum, pœnitentia morientium, & viaticum, confirmatio in fronte. supra de spon. nō est l de pœnit. & remis. quòd in te. ī. eod. respon. permittebatur etiam confectio chrismatis. ī. eod. titu. & lib. quoniam. & celebratio Missæ semel in septimana pro conficiendo corpore Christi pro infirmis. ī. eod. permittimus. tenet etiam matrimonium contractum tempore interdicti. cum teneat etiam contractum ab excommunicato maiori. ī. de eo qui dux. in matri. quam pol. per adul. significasti. licet enim illud sit sacramentum: non tamen sic confertur gratia per illud, sicut per alia m. de hoc. 1. q. 1. quicquid.

g Insurgunt.] & omnibus his fuit prouidendum ī. de consti. cap. 2. de sepul. cap. 1. Audiui de quodam loco in Marchia, quòd tanto tempore steterat interdictum, quòd facta relaxatione homines illius loci xxx. & xl. annorum qui nunquam audiuerant Missam, deridebant presbyteros celebrantes.

Apostillo. Simile quod dicit Hiero. ad Atherachiam, vbi loquitur de natis in obsidione, qui non desiderabant quam non nouerant libertatem. Ioan. And.

h Sine culpa.] quod regulariter esse non debet, infra de reg. iur. sine culpa. cum suis concor.

i A iure.] pone exemplum supra eod. lib. de elect. vbi periculum. §. ciuitas. de censi. quanquam. de immu. eccle. de vsu. cap. 2. de pœnis. cap. vlt.

k Sani.] vide quòd verificatur hic falsa opinio, quam posuerat Gof. supra de spon. non est nobis. in fin. vbi dicit textus pœnitentias morientium, dicebat Goffre. [Tancre. & Vin.] & etiam viuorum: quoniam nulli deneganda est pœnitentia. allegat. de pœnit. & remis. quòd quidam. de pœnit. dist. vlti. cap. vlti. prophetauit

† Not. ¶ rationabiliter factū mutatur. l. 1. C. de condu. ... vbi dicit Bal. ... medicamentorum ... tempore ... medici ... legislator ... & ... de consec. & essi. ... etiam probat ... sequens. ff. de pœn.

† Aliàs: tantum sed & viuentes.

l Ibi dicit de sacramento ordinis post Innocen. Io. An.

m Patet ergo glos. quod in matrimonio confertur gratia, ... sed hæreticum contra Trid. sess. 24. de sacramento matrimonij. can. 1. ... in matrimonio tanta conferatur gratia, quanta in reliquis sacramentis. ... Theo... lib. 4. sen. dis. 26.

phetauit. & suo tempore falsum dixit, licet hodie per hanc decre: sit verum.

a ¶ *Ad peccandum.*] quia procliuius est cursus ad voluptatem: & natura imitatrix est vitiorum. 20. quæstione 3. procliuius. & omnis ætas ab adolescentia prona est ad malum. 12. quæstione 1. omnis ætas. & natura humana facile labitur ad delicta. in authen. de monachis. §. si vero his. col. 1. vnde est pænitētia secunda. [1] post naufragium tabula, qua sustinemus post casum. de pænit. dist. 1. secunda post naufragiū. & post baptismum, qui lapsus fuerit in peccatum, per eam reparatur. supra. de summa trini. firmiter. ad finem.

¶ *Glossa. quærit. arg. pro, soluit contrarium.*

b ¶ *Admittantur.*] sed nunquid talibus sanis post pænitentiam dari posset Eucharistia? & videtur quòd sic: cum ipsa per pænitentiam intelligatur. supra de pænit. & remis. quod in te. Sed dic cōtra [2] nam licet eo casu per pænitentiam intelligatur viaticum, vt ibi; nō tamen simpliciter Eucharistia: nam ista est regula à canone tradita, quòd nulli pænitenti est denegandū in morte viaticū ? 50. distin. pænitentes. in fi. licet igitur Eucharistia, vt viaticum eo tēpore permittatur his qui sunt in via huius seculi, non tamen sanis reperio permissum: & sic antiquitati stabo, & dicam prohibitum. C. de appel. præcipimus. ad hoc j. §. proxi. in fin. vbi dicit, solummodo.

ADDITIO. Sic circa sacramenta nihil sit immutatum, nisi quo ad pænitentiam. & idem Archid. Ioan. And.

c ¶ *Articulo.*] tūc enim ipsi pænitentes absolui possunt à sacerdote. ĩ. de sepul. c. fina. etiam si tale esset excommunicationis genus, quod non possent absolui nisi à Papa. 17. quæst. 4. si quis suadente.

d ¶ *Idoneam.*] ergo non nudam, sed pignora vel fideiussores. C. de verb. signifi. sancimus.

e ¶ *Iurauerint.*] ad idem supra de do. inter vi. & vxo. per vestras. C. de episco. & cle. auth. generaliter.

f ¶ *Relaxatio.*] facit ad ea quæ not. de pænit. & remis. quod in te. 10 si. [4] igitur si is propter cuius culpam latum est interdictum, satisfacere vult, tolletur interdictum: si non propter eius culpam, sed alterius ipse punitur, eius satisfactio non requiritur. supra eod. tit. & lib. si sententia. §. 1. si autem culpabilis fuit, puta consiliarius vel auxiliarius, licet tollatur cautio & iniungatur pænitentia, non relaxabitur interdictum.

g ¶ *Ecclesijs.*] non intelligas de ecclesiis interdictis, sed sitis in loco interdicto. quod patet supra. §. 1. ibi, terris seu locis. ad idem supra de verb. sig. cum in partibus. sic etiam loquitur supra de pænit. & remis. quod in te. de priuileg. quod nonnullis. ibi, cum commune terræ fuerit interdictum.

ADDITIO. Ad huius intellectum vide quod scripsi ĩ. eod. tit. & lib. c. præsenti. super versi. loca. Io. And.

h ¶ *Monasterijs.*] & nomine ecclesiarum intelliguntur monaste- ria. 54. dist. c. abbati. § hac autem auctoritate.

ADDITIO. Vide quod not. & dixi ĩ. eod. lib. de supplen. negli. prælat. grandi. in ver. præsentium. in gl. not. & super ipsa. Io. An.

i ¶ *Sicut prius.*] hoc statim determinat per sequentia.

¶ Et [5] per hoc dic quòd non solum Missæ ordinariæ poterunt dici, sed etiam peculiares & pro pecunia.

nitatem & facilitatem hominum ad peccandum [a], (summe necessaria est) licite admittantur [b]: dum tamen excommunicati non fuerint: quos admitti (præterquā in mortis † articulo [c]) nolumus ad eandem. Illis etiam propter quorum culpam, dolum vel fraudem lata est sententia interdicti, vel qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione ipsum interdictum est latum, præbuerunt auxilium, consilium, vel fauorem: nisi de ipso delicto (si sint tales quòd id facere valeant) prius satisfecerint, vel de satisfaciendo idoneam [d] dederint cautionem: aut si satisfacere nequeunt, vel huiusmodi cautionem præstare iurauerint [e], quòd cum poterunt satisfacient: & ad satisfactionem huiusmodi per eum vel per eos qui facere ipsam debent & possunt, præstandam dabunt consilium, & auxilium, ac iuxta posse suum fideliter laborabunt: non est pænitentiæ beneficium aliquatenus concedendum. Nec tunc etiam quò ad istos vel alios, qui circa hoc minime deliquerunt (vbi ciuitas, vel locus alius, seu vniuersitas interdicti existunt) facienda est relaxatio [f] interdicti, sed est eis solummodo iniungenda pænitētia salutaris. ¶ Adiicimus præterea, quòd singulis diebus in ecclesiis [g] & monasteriis [h] Missæ celebrentur, & alia dicantur diuina officia, sicut [i] prius: submissa tamen voce, ianuis clausis, excommunicatis ac interdictis [k] exclusis, & campanis etiam non pulsatis. Et tam canonici quàm clerici ecclesiarum, in quibus distributiones quotidianæ illis, qui horis interfiunt canonicis tribuuntur [l]: si ad officia non venerint supradicta, distributiones easdem amittant: sicut interdicto perderent non extante, si diuinis officiis non adessent. ¶ In festiuitatibus vero Natalis Domini, Paschæ, ac Pentecostes, & Assumptionis [m] Virginis gloriosę, campanæ pulsentur, & ianuis apertis, alta voce diuina officia solemniter celebrentur, excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis admissis: quibus ob reuerentiam dictarum solemnitatum (& vt ipsi ad humilitatis gratiam & reconciliationis affectum † facilius inclinentur) præfatis diebus participationem permittimus diuinorum: sic tamen quòd illi, propter quorum, excessum interdictū huiusmodi est prolatum, altari nullatenus appropinquēt [n]. ¶ Cæteris quæ circa obseruationem interdictorum à nostris sunt prædecessoribus instituta, in suo robore duraturis: non obstantibus quibusuis priuilegiis, ecclesiis, monasteriis, ordinibus, religionibus, seu personis ecclesiasticis, secularibus, vel regularibus, exēptis & non exēptis, sub quauis forma vel expressione verborū ab Apostolica sede concessis [o], quæ cōtra tenorē præsentis constitutionis nullis volumus suffragari: cum quibuslibet tam secularibus, quàm regularibus sufficere debeat, vt tempore interdicti modo præmisso diebus celebrent supradictis.

¶ *Glossa sequens quærit arg. affirmatiuè, sed contrarium soluit.*

k ¶ *Interdictis.*] quid de non interdictis? Videtur a contrario quòd eis præsentibus possit celebrari: sed dic contrarium: quia interdicto loco omnibus interdictum intelligitur ibi audire diuina, nisi super hoc sint priuilegiati. & videtur expressum ĩ. eo. lib. de priuil. licet. quæ decre. etiam videtur superflua per istam. Sed dic vt dixi in princ. immo si decre. illa intelligeretur de priuilegio iuris cōmunis, puta dato hodie per hanc decre. ibi esset casus.

l ¶ *Tribuuntur.*] & illis tantum, non aliis tribui debent: & consuetudo contraria non valet. ĩ. eod. lib. de cle. non resi. c. vnico.

¶ *Glossa. sequens definit altercationem: secundo quærit & soluit.*

m ¶ *Assumptionis.*] Not. terminatam altercationem quærentium quod est solemnius festum: an festum Assumptionis, an festum Natiuitatis [6] Virginis gloriosæ: habet enim Ecclesia quòd sit celebrius festum Assumptionis, vt hic vides. & ĩ. de obser. ieiu. c. 1. Sed in his festiuitatibus quantum poterit celebrari? Dic quòd in vigilia festi ad vesperas [7] quia tunc quò ad officiorum celebrationē incipit dies 75. dist. quod die. & ĩ. de fer. c. 2. & credo quòd cōtinuare poterunt officium vsque ad vesperas festiuæ diei inclusiue. completorium autem & reliqua post vesperas cantare non poterunt secundum hanc formam per iura prædicta.

n ¶ *Appropinquent.*] Vberiorem gratiam igitur habebunt qui non peccauerunt, quàm ij qui peccauerunt [8]: & merito. nam & speciale est in hac sententia contra rationem iuris quòd alius pro alio puniatur. supra de iniur. & damno dato, c. vnico.

¶ *Gloss. seq. exemplificat, secundo soluit duo dubia.*

o ¶ *Concessis.*] Erant fratres Minores, Prædicatores, & quidam alij priuilegiati, vt certis suis festiuitatibus celebrare possent tempore interdicti, interdum vsque ad octauas: hæc & similia priuilegia sunt reuocata: & puto [Idem Archid.] etiam per hæc verba generalia reuocatum priuilegium Templariorum & Hospitalariorum, quo in eorum iocundo aduentu semel in anno aperiebatur vna ecclesia in loco tempore interdicti, & celebrabantur diuina. supra de priuileg. vt priuilegia. Et intelligas de prioribus priuilegiis, quæ respicit hæc constitutio, non de posterioribus: cum sibi vel successoribus legem imponere non potuerit: licet indicare potuisset. supra eod. lib. de rescrip. cap. vltī. C. de legi. digna vox. de elect. innotuit in antiq.

[1] Vide concilium Tridēt. sessio. 6. capit. 14. de lapsis, & eorū reparatione.

† Nam in mortis articulo nulla est casuū reseruatio: atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pænitentes à quibusuis peccatis, & censuris absoluere possūt ita cōcilū Tridēt. sessio. 14. ca. 7. de casuū reseruatione.

[2] Idem Archidiaconus.

[3] Quid sit istud viaticū, Panor. ponit c. quæ in te. hic alleg. tex. in c. interrog. 1. 9. 6. Fortu.

Cautio idonea pignora vel fideiussores cōprehēdit, non nuda promissionem.

[4] Et vide ibi quæ post Ionoc. dixi super si. vt ibi. Io. And.

[5] Hæc sequentia vsque in finē huius glossulæ nō sunt de glossa Ioannis And. nec habētur in vetustioribus codicibus. Illa autem verba, & pecunia: intellige quòd potest recipi pecunia non tanquā pretium, sed ad sustentationē & pro eleemosyna.

† Aliàs affectum.

[6] Vel Annunciationis, de quo plus videbatur. Io. An.

[7] Idem Archidiaconus dicit c. de reliq. & ve ne in 6. & hoc est ferentia est inde bitarum. Io. And.

[8] Dicit Io. Mo. gratia effusa plus vel minus afficit pro ut subiectum gratiæ plus vel minus fit capax. in fluentis leg. quod not. 16 q. 1. postiliōre & ff. de vsu & habi. pie aum. §. 1. & §. equitij.

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

Continuatio domini Hebbæ.

¶ Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de variis constitutionibus editis seu factis circa iudices, circa iudicia, circa clericos, circa matrimonia, & circa delicta: verum quia aliquotiens dubitatur de significatione verborum positorum in dictis constitutionibus: ideo annectitur rubrica præsens. de verborum significatione.

TITVLVS XII.

De verborum significatione.

¶ Innocentius quartus.

¶ *Declarat hic Innocentius quid significet verbum priuilegij: Recepimus vos in proprios filios Ecclesiæ Romanæ. & quis locus dicatur esse desertus. hoc dicit. Ioan. And.*

Veniens.] Ista decretalis diuiditur in quinque partes: Primo declarat quid conferat priuilegium filiationis. Secundo ibi, *Ullum.* quis locus dicatur desertus, & circa ecclesias aliorum locorum quamot articulos declarat: Tertio ibi §. *Cæterum*: diffinit articulum decimarum: Quarto ibi, *In alijs*: fit reseruatio iuris episcopalis & parochialis: Quinto ibi, *Per declarationem*: fit protestatio de iure vtriusque. Et scias prout infra tangit glossa quæ incipit: *Sed in quo.* quòd fratres Templi & Hospitalis in quæstione quam habebant cum episcopo Tyberiacensi produxerunt quædam priuilegia Alexandri, & Lucij, de quorum certis verbis dubitabatur quid significarēt: quòd hic in principio diffinitur. Sed Innocentius tangit, & Abbas clarius, quòd hic loquitur de quodam ordine, qui dicitur sancti Iacobi, & est in Hispania: & sunt laici vxorati certis diebus in septimana abstinentes à thoro vxorum: habent tamē clericos in suo ordine: & sic legendo cessarent aliquæ obiectiones, de quibus infra dicetur. Et quod in cap. sequitur, ideo non summaui: quia non respicit titulum. Io. And.

CASVS. Romanus Pontifex. Hospitalarios S. Ioannis recepit in proprios & speciales filios sedis Apostolicæ, secundum communē intellectum huius capit. & super hoc fuit confectū instrumentum authenticū ad fidem super hoc faciēdam: postea accidit, ꝙ aliqui istorum Hospitalariorum perpetrauerunt aliqua delicta ratione quorum fuerunt conuenti corā ordinario loci in cuius diœcesi perpetrauerant delicta: qui Hospitalarij cōuenti excipiendo proposuerunt, ꝙ non tenebantur litigare coram diœcesano: quia erant exempti a sua iurisdictione: & produxerunt dictum instrumentū: Ad illud probādum dicebat diœcesanus, quòd per illa verba, *Recepimus vos in proprios & speciales filios*: non erant exempti à iurisdictione ordinarij, & per consequens tenebantur coram eo litigare: Consultus Romanus Pontifex interpretando seu declarando illa verba, respondit, quòd per illa verba non videtur data fuisse eis exemptio à iurisdictione ordinarij: quid ergo importāt illa verba? Respondet Romanus Pontifex, quòd illi qui sic sunt recepti in proprios & speciales filios Romanæ Ecclesiæ non poterunt excommunicari, suspendi, vel interdici à quoquàm iudice, quàm à Papa, vel eius delegato, & hoc important illa verba: sed per hoc non sunt exempti à iurisdictione ordinarij. Sed ponamus quòd Romanus Pontifex Hospitalarijs sancti Ioānis dedit priuilegium, vt ipsi in locis desertis ad ipsos spectantibus possint capellas ædificare sine licentia diœcesani: Item quòd possent præsentare diœcesano clericos idoneos ad seruiendum in illis capellis: Dubitandum fuit de isto vocabulo, *Desertus*, quis locus diceretur desertus? Consultus Romanus Pontifex respondet, quòd ille locus dicitur desertus in hoc casu quantum ad propositum nostrum. qui non fuit cultus à memoria hominum à Christianis vel Sarracenis, vel etiā si fuit cultus à Sarracenis, non tamen à fidelibus à memoria hominum: tunc ille locus dicitur desertus quantum ad effectum priuilegij, vt ipsi Hospitalarij possint in eo ædificare capellas, & vti priuilegiis à sede Apostolica sibi concessis in locis desertis. [*Recepimus*] hucusque durant illa verba. [*In præmissis*] quia in aliis casibus dicitur desertum à tempore quo quis renuntiauit appellationi: licet non sit lapsum tempus memoriam hominum excedens. [*Subiectis*] licet dicti fratres haberent facultatem constituendi ecclesias in locis desertis & instituendi clericos ibi: tamen quia non est commissa cura animarum ipsis clericis: ideo debent præsentare diœcesano, vt committat illis curam animarum. Et licet isti Hospitalarij possint instituere clericos in illis capellis, institutione quæ dicitur institutio collatiua tituli: non tamen possunt instituere institutione auctorizabili: sed requiritur quòd adeant diœcesanum: vt dictum est. [*Reseruato*] quia si isti Hospitalarij habeant proprias possessiones in locis desertis, quas possessiones ipsi colunt propriis manibus vel propriis sumptibus coli faciunt: ipsi soluunt decimas istis clericis sui ordinis, & nō parochialibus ecclesiis. Sed vtrum eorum clerici, qui recipiunt decimas, debeant soluere quartā episcopo? Respondet quòd non: immo in hoc sunt priuilegiati, vt non soluant aliquam portionem episcopo pro iure decimandi: sed de aliis possessionibus, quas non colunt, nec coli faciunt propriis sumptibus, debet soluere decimas episcopo. [*Derogari.*] Hoc refertur ad primum dictum capituli: hoc est, per illa verba, *Recepimus vos in speciales filios Romanæ Ecclesiæ*: non probant exemptionem: tamen dixit Romanus Pōtifex, ꝙ si isti fratres obtinuerint à sede Apostolica exemptionem, non intendit per hoc præiudicare aliis suis defensionibus, per quas possent probare exemptionem maiorem: sed solum intendit declarare, ꝙ per illa verba, *Recepimus vos in proprios & speciales filios sedis Apostolicæ*, non probatur plena exemptio.

CAP. I.

Veniens [a]; & infra. ¶ Per [b] illa verba priuilegij: in speciales & proprios Ecclesiæ Romanæ filios vos recepimus: dictos fratres exemptos non [c] intelligi, & ipsos ex illo in proprios eiusdē Ecclesiæ filios fuisse receptos, quòd ab alio quàm à Romano Pontifice, vel legato ab eius latere [d] †

† Pet. de Anchar. negat per hunc tex. probare legatos cognoscere posse de causis exēptorū: quia hic est priuilegium, nō ius cōe, itē æquiparatur ordinariis, qui exēpto nō iudicant: not. 3. de off. leg. c. translationē. Fēlinus.

Nota primo principalem effectum principij huius capituli: videlicet, quòd per illa verba, *Recepimus vos in proprios & speciales filios Romanæ Ecclesiæ*, non probatur plena exemptio: secus si Papa dixisset, recepimus vos in proprios & speciales subiectos Romanæ Ecclesiæ: vt in cap. si Papa. de priuilegiis. Nota vlterius quid importent illa verba, *Recepimus vos in proprios & speciales filios Romanæ Ecclesiæ*: nam importat, vt illi fratres non possint excommunicari, vel suspendi, aut interdici ab alio quàm à Papa, vel legato de latere. Et licet textus non faciat mentionem de suspensione, tamen est idem dicendum sicut de interdicto: nam suspensio est quoddam interdictum: vt dicit glossa. Nota ꝙ locus dicitur desertus, qui à memoria hominum non fuit cultus, & talis cultus appellatur nouale. Et dicitur nouale, terra de nouo reducta ad agriculturam, quæ non fuerat culta à memoria hominū. Et ponderāda est dictio, *Hominum*, per hoc enim soluitur quæstio vtrum illa terra dicatur noualis, quæ non fuit culta à centum annis: nec fuerūt percepti fructus: sed tamen apparent sulci, & apparet ꝙ aliàs fuit culta? Dicendum, quòd nihilominus dicatur talis terra noualis. quia sulci nō sunt in memoria hominū. Et sic licet in aliqua terra appareant signa: dum tamen nō fuerit culta à memoria hominum: illa terra dicitur noualis. Nota ꝙ quis non potest ædificare ecclesiā in loco non exēpto sine licentia diœcesani. Quid si de facto ædificauit absque licentia diœcesani? Dicendū ꝙ locus ille non debet destrui: sed dos applicabitur episcopo, qui poterit de illa ecclesia disponere, & in ea clericum instituere: non ad præsentationem ædificantis, & illi clerico assignare illam dotem.

Nota quòd fratres sancti Ioannis non sunt a iurisdictione diœcesanorum exempti, priuilegio clauso in corpore iuris: quia dicit textus, ꝙ bene apparet ꝙ fuerunt recepti in proprios & speciales filios Romani Pontificis: sed potestatiue Papa. quòd non intendit derogare eorum priuilegiis si habeant ampliora priuilegia. Nota vnum casum, in quo decima non soluitur ecclesiæ parochiali, sed clericis illius ordinis: vt si fratres sancti Ioannis habeāt possessiones, quas excolunt vel excoli faciunt propriis sumptibus, non soluunt decimas ecclesiis parochialibus, sed clericis sui ordinis.

Nota casum, in quo episcopus non consequitur quartam decimarum: videlicet à clericis fratrum sancti Ioannis. & hoc verum de decimis receptis à terris, quas excolunt propriis manibus, vel propriis sumptibus excoli faciunt: secus si dederint illas possessiones aliis excolendas, vel in emphyteusim, vel ad perpetuum censum: ideo fratres sancti Ioannis, qui tradunt aliis suas possessiones sub hac qualitate: tradimus tibi tales possessiones quintatas & exēptas à solutione cuiuscunque decimæ male faciunt: nec illo modo possunt tradere suas possessiones: & hoc verum nisi habeant amplius priuilegium: nam priuilegium tantum valet quātum sonat. Nota etiam ꝙ per receptionem in proprios filios, non conceditur exemptio. de quo vide 3. de priui. si Papa. Nota finaliter arg. ꝙ legatus de latere, potest se intromittere de reseruatis Romano Pontifici. de quo supra de offi. deleg. quod translationem. Dominicus.

¶ *Prima gloss. summat.*

a ¶ *Veniens*] Declarat hic Innocentius quid significet verbum priuilegij: Recepimus vos in proprios filios Ecclesiæ Romanæ. Et quis locus dicatur esse desertus.

b ¶ *Per illa verba.*] quasi dicat possent illi habere alia priuilegia, per quæ essent exempti, sed per ista non sunt: est enim quædam declaratio per quā nō præiudicatur aliis defensionibus, vt dicit in fi.

c ¶ *Non intelligi.*] idem habes 3. eo. lib. de priui. si Papa. §. similiter. & vide j. de hoc in glo. sed in quo sunt illi priuilegiati.

d ¶ *Latere.*] Nota igitur differentiam inter legatos de latere & reliquos.

quos. ad idem ī. de offi. leg. c. pen. & ī. eod. tit. c. 1. Satis est ergo hic quòd verba aliquid conferant & aliquid operantur. ī. eod. tit. Abbate.

rū per eos cōstructarū in locis desertis nihil lege diœcesana debēt episcopo. Tertio, quod propter eas excōicari vel interdici nō possunt. Quarto quòd solum per suos clericos eas gubernant. Quinto quod decimas laborū & noualiū, & alia quæ colūt, clericis sui ordinis, & sic sibiipsis soluunt. Sexto quod de aliis decimis quartā episcopo non soluunt. Io. And.

destinato, interdici, vel excommunicari à quoquam nō valeant, declaramus. Illum locum desertum in præmissis intelligimus, qui non habitatus penitus neque cultus fuerit, vel vltra memoriam hominum (secundum indulgentiam Lucij) est sub Sarracenorum potestate detentus: censentes ecclesias in talibus desertis locis à fratribus ipsis constructas, seu etiam construendas, in eo plena libertate gaudere: vt secundum indulgentiam Lucij, nihil ab ipsis legis diœcesanæ nomine valeat per episcopos exigi: quæ (secundum priuilegium Alexandri) non possunt interdicto, seu excommunicationi supponi: quas in locis huiusmodi dicti fratres habeant potestatem (petita à sede Apostolica licentia) construendi, easque cum suis plebibus per suos clericos idoneos gubernent, qui ratione plebium examinandi episcopis præsententur: vt ab eis curam recipiant animarum, cū plebes episcopis sint subiectæ. Cæterum dicti fratres decimas de laboribus & noualibus suis, quos propriis manibus aut sumptibus excolunt, & aliis bonis sibi à Deo præstitis, conuentibus clericorum ordinis sui (à quibus quarta vel tertia nullatenus exigatur) cum integritate persoluant, salua moderatione concilij generalis: In aliis eorum possessionibus iure cōmuni, seu quolibet alio ecclesiis parochialibus & diœcesano episcopo reseruato. Per declarationem autē huiusmodi nolumus defensionibus aliis, seu iuribus partium derogari.

Nicolaus tertius.

Declarat manifestum & euidens esse synonyma, & idem significare quo ad casum decreta de elect. si forte. Ioan. And.

CAP. II.

CONSTITV-

Glossa sequens soluit duo dubia.

a *Interdici.*] satis puto idem in suspensione: cum illa sit quoddā interdictum: & omnia ea continentur sub appellatione cēsuræ. ī. eo. tit. quærēti. Et quod dicit, à quoquam, intelligo etiam ordinario. Nec obstat ī. eo. lib. de priuil. ne aliqui. quia vt ibi dicitur, illa decret. non habet locum in religiosis, quibus concessum est priuilegium tale canone loci vel ordinis ad idem. ī. eod. lib. de priui. ca. 1. § in eos.

Hoc patet ī. eo c. tit. in cul cōiūctō §. respon cū s. & s. Ad idem ī tit. s cap 1. § quia cōtinētur cum el la dec. sacro. eo tit. & decr. episcoporū § eo lib de priuileg & decr. s. s. æ. li. de offic. deleg. Io. And.

b *Penitus.*] scilicet quia non est memoria quòd habitatus vel cultus fuerit à Christianis vel Sarracenis: & idem in sequēti casu, scilicet qñ habitatus vel cultus fuerit, scilicet à Sarracenis: nec est cōtrarij memoria, scilicet quod à Christianis fuerit habitatus vel cultus.

c *Detentus.*] supra de re iudi. abbate. eod. lib.

d *Construendas.*] petita licentia à Papa, vt ī. ver. quas in locis.

e *Legis diœcesanæ.*] est lex diœcesana, & lex iurisdictionis, de quibus plene not. 10. q. 1. in summa & ī. de offic. ord. dilectus. Suberunt ergo lege iurisdictionis: præter id quòd sunt exempti per priuilegium Alexandri vt sequitur.

ADDITIO. Vnde sub diœcesanis poterunt conueniri secundum Innocentium. & vide quod not. supra eodem lib. de priuileg. cap. 1. §. in eos. in gloss. 2.

f *Petita.*] intelligas & obtenta: confidenter autem postulent: quia illam obtinebunt. ī. eod. lib. de censi. Romana. ver. si vero.

g *A sede Apostolica.*] aliàs sufficit licentia diœcesani. de consecra. distinctione. 1. nemo. & concord. ad hoc supra eodem lib. de priuile. auctoritate. vbi quo ad hoc distinguitur inter loca exempta & non exempta.

h *Examinandi.*] ne ad animarū regimen promoueantur indigni: cum hoc casu promotori inferatur pœna. ī. de elect. nihil est. est enim ars artium, regimen animarum. ī. de æta. & quali. cum sit.

i *Ab eis.*] scilicet diœcesanis episcopis.

k *Subiectæ.*] concor. ī. de præben. in Lateranen. & c. de monachis. & eo. lib. & eo. titu. ca. 1. ī. de priui. cū & plantare. §. cum io ecclesiis. Et tales rectores sic instituti sunt ppetui vicarij, nequeūtes absq; causa rationabili remoueri. ī. eod. lib. de capel. mo. c. 1.

l *Bonis.*] vndecunque prouenīant, licite tamen acquisitis. de hoc 14. q. 5. in summa. ī. de deci. ex transmissa.

m *A quibus.*] clericis scilicet ordinis sui.

Gl. sequēs obiicit et soluit exprimēdo sex, in quibus obtinēt isti fratres.

n *Persoluant.*] sed in quo sunt isti priuilegiati quo ad hoc: nōne isti fratres de iure sunt priuilegiati, quod nō teneātur ad decimas laborū & noualiū. ī. de deci. ex parte 1. sunt enim isti de quibus hic Papa loquitur Templarij, Hospitalarij Hierosolymitani: qui cum Tyberiacen. episcopo quæstionem habebant super diuersis articulis: in qua causa produxerunt priuilegia superius dicta. Sciendum est quod isti fratres laici sunt ex ordine: quia ordinem clericalem nō habēt: quidā ex eis sunt milites. ī. de senten. excom. canonica. alij sunt clerici. Isti igitur fratres de laboribus & noualib' quæ colunt, soluēt decimas sibiipsis, id est, clericis fratribus ordinis sui: qui clerici de his decimis episcopo nō dabūt quartā, quā aliàs de iure cōmuni deberet habere. ī. de offi. ord. c. cūquerente. de præscript. de quarta, est enim quarta de lege diœcesana. ī. de offi. ord. conquerente. à qua nulli sunt exempti: vt ī. vidisti. Si igitur bene aduertas per hæc sua priuilegia, isti obtinēt prius in eo: quia ex quo sunt proprij & speciales Ecclesiæ Romanæ filij: ab ipso episcopo interdici vel excommunicari nō possunt. Item quod ratione ecclesia-

Dicebat ergo Hostie. & post eum Ioan. Mo. & Archi. quod isti grauantur in vno: quia soluunt ad quod non tenentur per prædi. decretalem, ex parte. Sed statim releuantur in alio, quia soluunt clericis ordinis sui: iura regulam ī de parochi. c. ... & ff. de iniur. cum qui in priu. Ioan. And.

o *Generalis.*] ī. de decimis. nuper. scilicet quod de possessionibus quæsitis post concilium soluant decimas.

ADDITIO. Vnde dicebat Inno. quod hoc vult ista moderatio, quòd iste ordo S. Iacobi de qsitis post conciliū integras decimas soluat, intellige parochiis quibus debentur. Ioā. And.

p *In aliis.*] scilicet quas aliis colendas tradunt, vel ab aliis colendas recipiunt: Vel de quibus antequam fierēt noualia magni prouētus prouenicbant: Vel quæ sunt ipsorum quo ad primæuū & directū dominium: tamē parochiani eas possident & tenēt: pone habētes eas per emphyteusim. ad hoc ī. de deci. dilecti. & c. licet. & ī. eo. quid per nouale. ad fi. de acquisitus post consilium dixerat ī. proxi.

¶ In pleris que omnes codicibus etiam impressis stat Nicolaus quartus.

Glossa sequens pōit per obiec. & solutionem.

q *Per declarationem.*] Nota verbum si ageretur de exemptione, & exemptio nō probaretur, & pronuntiaretur contra opponentem, bene fieret præiudicium: saltem quo ad eum, licet nō quo ad superiorem. ī. de priui. cum olim. de testi. in integ. c. 2. quia si non appellatur à sententia prætextu priuilegiorum de nouo repertorum, non reuocatur sententia. ī. de re iudic. inter monasteriū. & c. suborta. sed hic nō diffinitiue pronuntiat: sed declarat quodāmodo interloquendo quid importent verba priuilegij: vnde licet per illud priuilegium qui sunt recepti in filios, non sint exempti: si habent alia priuilegia exemptionis, bene sunt exempti: vt dicit in prin. non enim pronuntiat illos exemptos vel non, sed declarat quid illa verba priuilegij importent. Idem in aliis casibus, de quibus ī. dicitur.

C*onstitutionem.*] Continet tria dicta, quæ patent in rubro. Secundum ibi, *Cæterum.* Tertium ibi, *Statuēt quoque.* Et olim incipiebat, *Coniurationem:* & fuit multum decisa. Ioan. And.

In hoc cap. ponuntur duæ declarationes: Primò quòd quantum ad materiam capi. si forte. ī. de elect. non est differentia inter euidens & manifestum, sed idem significant. Secundò ponitur, quod illi dicuntur coniuratores, qui se obligant ad non recipiendum aliquem auctoritate Apostolica in suis ecclesiis. & sunt vt conspiratores puniendi.

CASVS. Dicitur in cap. si forte. alleg. quòd si inter cætera, quæ opponuntur electo, opponatur euidens defectus, qui cōcernit personam suam: puta quia caret oculo, vel quia patitur defectum scientiæ, de illo est prius inquirendum: & si opponens deficiat in probatione illius: punitur ac si in probatione omnium defecisset. Sed quid si illud crimen seu vitium non sit euidens, sed manifestum: & potest probari. (Vnde euidens proprie dicitur quod semel factū semper durat. capi. euidentia. de accu. in antiq. sed manifestū dicitur qđ nō durat in apparēti, sed tamē potest probari de facili) vtrū sit idem? Respondet Romanus Pontifex, quòd sic: quia quantū ad hoc euidens & manifestum idē significant. Sed ponamus quod canonici ecclesiæ Pictauen. simul conuenerunt, & adinuicem promiserūt mediāte iuramēto, & sic est cōiuratio: vel sine iuramēto, & sic est simplex conspiratio, quod non reciperent expectantes auctoritate Apostolica, sed eos repellerent: vtrum tanquam conspiratores sint puniendi? Respondet quòd sic. Et si per modum statuti hoc fecerint, non valet huiusmodi statutum. Not. primo iuncta gl. differentiam inter euidēs & manifestū: nam euidēs accipitur pro notorio facti euidentis, quod cūctis apparet. Not. vltimo quòd licet cap. si forte. allegatum dicat, quod si opponatur cōtra electum

electum euidens defectus, quòd de illo est prius inquirendum: & deficiens in probatione puniatur ac si in probatione omnium defecisset: idem est dicendum de defectu manifesto: sed hoc poterat colligi in dicto cap. si forte. quia ibi fit mentio de defectu sciẽtiæ: qui defectus proprie non dicitur euidens, sed manifestus: quia probatur faciendo debitá examinationem. Nota quòd differentia est inter cõiurationem & conspirationem: quia coniuratio est, quando plures simul conueniũt de stando contra aliquem, & suam conuentionem firmant iuramento; Sed conspiratio est quando plures faciunt monopolium, & conueniunt de stando contra aliquem, sed conueniunt sine iuramento. Et dicitur conspiratio à con, quod est simul; & spiratio, quasi simul, id est, vna spiratio. Vel dicitur à con, quod est contra. Et tales coniurationes & conspirationes tam secundum leges, quàm secũdum canones sunt prohibitæ. secundum leges est tex. in l. denuntiamus. C. de his qui ad eccl. confu. l. vnica. C. de monopo. & imponitur secundum leges grauis pœna. Nota etiam tres modos quibus potest prouideri dignitatibus: per electionem videlicet, promotionem, & postulationem. Nota finaliter, quòd patiens defectum in memoria vel intellectu est inhabilis ad dignitatem. Et pondera: quia vult textus quòd talis defectus possit esse euidens & manifestus. Dominicus.

† Alias, corporis.

tionem [a] felicis recordationis Gregorij Papæ prædecessoris nostri editam in concilio Lugdunensi [b], vt si forte inter cætera quæ obiiciuntur electo aut postulato, seu aliàs promouendo ad aliquam dignitatem, euidentem scientiæ, vel alium personæ defectum opponi contingat, de illo primitus cognoscatur: & si opponentem inuentum fuerit destitui veritate, á causæ illius prosecutione totaliter sit exclusus, & aliàs puniatur ac si in obiectorum probatione omnium defecisset [c]: In illo qui manifestum [d] defectũ in visu [e], auditu, & aliis corporis † sensibus, nec non & in memoria, & etiam intellectu [f], opponit electo locum habere: ac quo ad intentionem [g] constitutionis ipsius, manifestum & euidens, idem supponere declaramus.

¶ Declarat conspiratores & coniuratores, qui iurauerunt & statuerunt de non recipiendo aliquem in canonicum ad mandatum Papæ, donec possent resistere. Ioannes And.

¶ Cæterum canonicos cuiusuis ecclesiæ, qui statutum [h] fecerunt solemniter, & iuramento

¶ Prima glossa diuidit & summat: & dicit quid primo declaret.

a ¶ *Constitutionem*] Primo declarat manifestum & euidens, esse synonyma, & idem significare quo ad casum decret. de elect. si forte. secundo declarat conspiratores & coniuratores, qui iurauerunt & statuerunt de non recipiendo aliquem in canonicum ad mandatum Papæ, donec possent resistere. Tertio declarat tale statutũ detestabile & illicitum multis ex causis. Secunda ibi: *Cæterum*. Tertia ibi: *Statutum quoque*. Et declarat primum dictum vt supra dixi decretal. supra eo. lib. de elect. si forte. Et quæ ibi not. Gar. & Guil.

b ¶ *Lugdunensi*] s. eo. lib. de elect. si forte. cuius verba ad litteram. infra sequuntur vsque ad verbum, in illo. vbi ponit declarationem & hæc omnia vsque ibi expone, vt ibi dixi.

c ¶ *Defecisset*.] vt s. eo. lib. de elect. c. 1.

¶ Glossa sequens obiicit, soluit, solutionem fortificat.

d ¶ *Manifestum*.] videbatur contra: quia constitutio, si forte. loquebatur in euidẽti & nõ manifesto: & aliud videtur euidẽs, & aliud manifestũ. Euidens enim est quod semper palá est & euidẽter apparet [l]. Arg. 1. quæstione 1. vt euidenter. & s. de accola. euidentia. ff. de cõtrahen. emptio. l. ea quæ. quod enim est in euidẽti, nulla põt tergiuersatione celari. s. de cohabita. cle. & mulier. c. vl. s. de of. ord. ca. ordinarij. §. cæterũ. eo. li. Manifestũ vero aliquando probatione indiget. 11. q. 3. corũ. de hoc no. 2. quæstione 1. manifesta. supra de coha. cle. & mu. vestra. Sed cõtrariũ est verũ per hãc constitutionem, & merito: nam constitutio, si forte. requirit probationem examinatus in euidẽti defectu. & probatur manifestum supra de electio. bonæ 1. C. si mi. se ma. dix. l. 3. ibi: Nisi palá & euidẽter ex instrumentorũ probatione, &c. & præterea hæc duo vidẽtur synonyma. s. eo. tit. cum olim. Nam & si opponatur euidẽs defectus scientiæ, non palam hoc apparet: sed est necesse examinationem fieri: examinatione autem hoc fiet certũ [a]. ff. si certũ petatur. l. certum. immo etiá not. Guil. in decreta. si forte. quòd si obiiciatur cõtra electum quòd est omnino illitteratus, & ideo repellendus: licet non dicatur euidenter vel manifeste: in exceptione habebis locũ

l Macrobium super sõnio Scipionis, lib. 2. charta 21. negari non potest quod visus affirmat. Io. And.

a Sint ergo pacta aliquid esse vel teui ter posse fieri certũ ff. de dam. infe. l. 1. §. Sabini. C. de adulte. quamuis c. Io. And.

decreta. ipsius forma: quia idem est verborum sensus, & ideo idẽ ius esse debet. s. de consti. translato. ff. ad l. Aquil. illud. & ad hoc facit instit. de excusa. tut. §. similiter eum qui literas nesciit, &c. & formulæ verborum hodie sunt sublatæ. instit. de ver. oblig. §. 1. C. de formu. & impetra. act. subla. l. 1. & 2. & verba non debent præualere sensui: sed econtra. s. eo. tit. intelligentia. & c. propterea. & 1. q. 1. Marcion. intelligamus ergo euidentem & manifestum, cuius probatio est in euidenti & manifesto: licet id in exceptionis forma non exprimatur: aliàs sequeretur quòd si dico electum cæcum, ex quo non addo euidenter vel manifeste, non haberet locum constitutio, quod esset absurdum.

firmarunt, quòd ecclesiam suam & seipsos contra omnes impetrantes canonicatum ipsius ecclesiæ defenderent vsque ad ius vel sentẽtiam, quantum possent ad iudicium domini Papæ vel specialis mandati eiusdem: & quod communibus expensis, ac cum procuratorio sigillo capituli sigillato eadem defensio fieret: & quòd quandiu aliquis de canonicis eiusdem ecclesiæ defensionem huiusmodi, & oppositionem vellet prædicto modo [i]. subire, alij canonici non possent, nec deberent recipere in canonicum, nec habere pro canonico in capitulo, vel extra capitulum impetrantem: Conspiratores & coniuratores contra sanctam Romanam Ecclesiam, ac libertatem, obedientiam, & auctoritatem ipsius, decernimus, & eosdem tanquam conspiratores ac coniuratores, secũdum sanctiones canonicas [k] puniendos.

¶ Statutum de non recipiendo aliquem ad Papæ mandatum multis ex causis est detestabile & illicitum. hoc dicit.

¶ Statutum quoque ipsum

e ¶ *In visu*.] Vnde oculo carens non promouetur. 55. dist. si Euangelica.

Oculo priuatus non promouetur.

f ¶ *Intellectu*.] Ergo si ne memoria, siue intellectu careat, non promouebitur ad dignitatem. 39. dist. Petrus.

g ¶ *Ad intentionem constitutionis ipsius*.] quasi dicat interdum bene sunt diuersa, vt dixi s. in gl. videbat. in prin.

¶ Gl. seq. not. ad quæstionem quam soluit distinguendo.

h ¶ *Statutum*.] Ex hoc & ex eo quod dicitur in fine, videbatur quòd canonici possunt facere statuta, [i] dummodo aliàs sint licita. Solet dici, quòd capitulũ sine episcopo statuta facere nõ potest, quæ tangant generalem statum ecclesiæ, vel tangant episcopũ, vel eius iura. sic intelligatur de consue. cũ consuetudinis. s. de iis quæ fiunt à præl. nouit. est enim prælatus caput. à quo non licet membrũ recedere. de præscri. cum non liceat. & hæc vera sunt, etiam si capitulũ talia statuat cum archidiacono suo, vel præposito, vel alio, qui post episcopum præsit capitulo. Si vero statuant super iis quæ non tangunt episcopum, vel statum ecclesiæ, sed sua singularia negotiat puta quòd certis modis quotidianas obuentiones distribuant, vel quòd certo modo ad capitulum vocentur: puta per talem campanam, vel alio modo: vel quòd certis temporibus etiam non vocati veniant ad capitulum, vel his similia: satis potest dici, quòd super his tenet ipsius capituli constitutio sine episcopo aliàs licita & legitima. ad hoc supra de rescript. edoceri. supra de constit. ex litteris. ff. quod cuiusque vniuer. nomi. l. 1. §. 2.

i De materia huius glossæ vide Felinũ in cap. cũ omnes. extra de constit.

ADDITIO. Et de hoc scripsi post Compost. Inno. & Hostien. de consti. cum omnes. in princ. & ibi videatur quomodo rñdetur ad decre. cum dilectus. de clerico non residen. & vide quod scripsi de rescrip. constitutus. super ver. per decanum. Ioan. And.

i ¶ *Prædicto modo*.] scilicet cum procuratorio capituli & communibus expensis.

¶ Glo. seq. primo ponit pœnam conspiratorum, & tres actus à quibus repelluntur, & vnde dicantur. Secundo tractat de prælato auctorizante. Tertio notat ad quæstionem.

k ¶ *Canonicas*.] 11. q. 1. coniurationum. & cap. conspirationum. cap. sequenti. & est pœna talium depositio, vt ibi. Item conspiratores repelluntur ab accusatione, denuntiatione & testimonio contra eos, [4] contra quos conspirauerunt. 3. q. 4. conspiratores. s. de accusatio. qualiter & quando. & cap. cum oporteat. de simo. licet Hely. & c. per tuas. & cap. cum oporteat. Est autem coniurare simul vel in vnum iurare. Conspirare simul vel in idem spirare. credo autem quòd prælatus qui huic constitutioni per capitulum factæ auctoritatem interposuisset, eadem pœna puniretur: omnia enim nostra facimus quibus auctoritatem impertimur. C. de veteri iure enuclean. l. 1. vltra medium. & supra eodem lib. de præben. si eũ. & c. si Apostolicæ. Per hanc decretalé probatur quòd per

4 Quid de aliis, vide de re iudi. cum I. & A. in vlt. gl. & quod super ea dixi.

per instrumentum probatur crimen, producitur enim publicũ instrumentum, in quo cótinebatur quòd tales canonici tale statutum fecerint: per quod probabitur illos esse conspiratores. Ad idem ℥. eod. lib. de iure iuran. cum in positionibus. [Vbi etiam de hoc in 4. gl.] 1. quæst. 6. cap. ei qui. §. diffinitiua. versi. nullus. supra de ijs quæ fiunt à præla. quanto. in fine.

†Alias itas & Pontificis Romani, &c.

Additio. Et facit quod not. ff. ad Turpil. in senatus. in 1. glo. & C. ad legem Aquil. contra negantem. in 1. gl. vide disputationem in regula. semel malus. Io. And.

a *Libertatem.*] exhibendi, quod est infra.

b *Laudabile votum.*] ℥. de syndi. c. vnico. vnde nec dolum facit qui rem deserit, vt litem effugiat. ff. de alie. iudi. mu. causa fact. l. item si res. in fine. & magnum est commodum à lite recedere propter quod indebitum per transactionem solutũ non repetitur. C. de transact. l. 2. ff. de cond. indebi. in summa.

†Alias hæc Nicolaus quartus. Et videtur hæc decretalis Nicolao quarto tribuẽda, vt colligitur ex extrauaganti Ioannis. xxij. incip. Gloriosam Ecclesiam. quæ extat impressa inter litteras Apostolicas pro officio sanctissimę inquisitio.

c *Ad peccandum.*] Ad quod statuto, consuetudine, vel iuramento adstringi non possumus. ℥. d̃ consue. c. penul. & vlti. 22. q. 4. in malis. & c. si aliquid. & per totũ ℥. de regu. iur. non est obligatorium. & cap. in malis. ℥. eod. lib. de iureiuran. cap. 1.

†In antiquioribus codicibus etiam impressis ita: Exiji qui seminat: & infra. de mox subsequitur decretalis: Priuilegiũ. et prima etiam glo. hic, constat olim non fuisse solitum apponi integrã: sed decise, id est, initium tantum.

Additio. In dicto cap. non est obligatorium. habes casum legis obuenire. ff. d̃ pact. doct. quam hic alleg. Ioan. Mona. & Archid. Ioan. And.

d *Exiji qui seminat.*] Ne crederet aliquis hanc constitutionem esse sublatã: ideo sic decise hic ponitur, vt habeatur pro reseruata: & de ea loquatur procemium huius libri in fine, vt ibi dixi. Et quia sic decise venit sub bulla, & quia infra etiam prohibetur glossari, prohibitioni parebo.

†Luce 8.

Additio. Hẽ Archid. dixit. Ioan. Mona. ideo sisto ratem. Illam tamen prohibitionem & eius pœnas Io. xxij. suspendit ad Apostolicæ sedis beneplacitum per cõstitutionem suã, quia nonnunquã Ioan. And.

(quod capitulo prælibato & singulis eius personis libertatẽ [a], obedientiam eidem Ecclesiæ Romanæ debitam exhibendi saltem vsque ad sententiã &c. † Pontificum Romanorum iudicium seu speciale mandatum liquido interdicit, promptum futurorum grauaminum & expensarum discrimen ingerens, cõtra legitimas sanctiones laudabile [b] votum excecrantium lites vetat: iniustam litem mouere compellit, iniquæ controuersiæ seu liti cedendo: bonam fidem seu conscientiam agnoscere prohibet, & adigit ad peccãdum [c] conspirationem & coniurationem continere contra libertatem & auctoritatem sedis Apostolicæ manifeste, ac aliàs detestabile prorsusq; illicitum reputamus.

Idem. †

Constitutio amplissima pene cunctas declarans hæsitationes, quæ circa diui Francisci regulam contingere possunt: præsertim an fratres Minores (quos Cordigeros vocant) illius regulæ professores sint ad omnia Euangelij consilia obligati. Et vtrum aliquid propriũ habere: & pecuniam recipere, legataq; sibi relicta agnoscere valeant: cum multis alijs ambiguitatibus hic luculentissime resolutis.

CAP. III.

Exiji qui seminat [d] † seminare semen suum. De sinu patris in mundum veste scilicet humanitatis indutus Dei filius Iesus Christus verbum Euangelicum saturus in singulos probos & reprobos, insipientes & ignaros, studiosos & desides, & iuxta prophetam colonus futurus, in terra semen suũ doctrinam Euangelicam sine delectu dispersit in omnes, qui omnia tracturus ad se, omnes saluare venerat: qui tandem seipsum Deo patri pro salute omnium in redemptionis humanæ pretium immolauit. ¶ Licet autem hoc semen in singulos communicatiua Dei charitate dispersum, aliud ceciderit: † secus viam, super corda scilicet dæmonum suggestionibus peruia: aliud supra petrã, corda scilicet nullo fidei vomere penetrata: aliud inter spinas, corda scilicet hominum diuitiarum sollicitudinibus lacerata: Et ideo vnum prauis affectibus conculcatũ: aliud aridum, quia gratiæ carebat humore: reliquum vero legitur in ordinatis sollicitudinibus suffocatum. Aliud tamen mite cor & docile terra bona suscepit, hoc est Minorum fratrum mitis & docilis in paupertate ac humilitate per almum Christi confessorem Franciscum radicata religio: qui ex illo vero semine germinans, germen illud per regulam sparsit in filios, quos sibi & Deo per suum ministerium in obseruatione Euangelij generauit. Isti sunt filij, qui docente Iacobo verbum æternum Dei filium insitum humanæ naturæ in horto virginalis vteri potens saluare animas, in mansuetudine susceperunt. Hi sunt illius sanctæ regulæ professores, quæ Euangelico fundatur eloquio †: vitæ Christi roboratur exemplo: fundatoris militantis Ecclesiæ, Apostolorum eius sermonibus actibusque firmatur. Hæc est apud Deum & patrem munda & immaculata religio, quæ descendens à patre luminum, per eius filium exemplariter & verbaliter Apostolis tradita, & deinde per Spiritumsanctum beato Francisco, & eum sequentibus inspirata, totius in se quasi continet testimonium Trinitatis.

Iacob. 1.

† Non tamẽ per omnia, vt in extrauagã. Quia quorundam. §. Adhuc. 26 tanta.

Hæc est cui (attestante Paulo Apostolo) nemo de cætero debet esse molestus, quam Christus stigmatibus suæ passionis confirmauit, volens institutorem ipsius passionis suæ signis notabiliter insigniri. ¶ Sed nec sic contra fratres ipsos Minores & regulam, hostis antiqui cessauit astutia, quin potius contra eos nitens superseminare zizaniam, interdum æmulatores agitatos inuidia, iracundia, & indiscreta inscitia concitauit: mordentes fratres & eorum regulam, quasi illicitam, inobseruabilem, & discriminosam caninis latratibus lacerantes: non attendentes hanc sanctam regulam (vt prædicitur) præceptis ac monitis salutaribus institutam, Apostolicis obseruationibus roboratam, per plures Romanos Pontifices approbatam, & etiam per sedem Apostolicam confirmatam, tot diuinis testimonijs communitam, quæ credibilia facta sunt nimis in tot sanctis viris † in obseruantia huius regulæ agentibus & finientibus dies suos, quorum nonnullos sanctorum catalogo sedes eadem ex eorum vita, & miraculis fecit adscribi. Ac nouissime quasi diebus istis per piæ memoriæ Gregorium Papam nonum, † prædecessorem nostrum approbatam esse ex euidenti vtilitate, quam de ipsa consequitur vniuersalis Ecclesia, in generali Lugdunen. concilio declaratur. Nec nos minus attendimus, immo profundius cogitamus, sicut pensare debent subtilius cæteri catholicæ fidei professores: quia ipse Deus ordinem prædictum & eius obseruatores inspiciens, sic eos ab insurgentibus in ipsos rancoribus salutari subsidio præseruauit, quòd nec ipsos fluctus tempestuosus allisit, nec animos in ordine ipso degentium constrauit: quin potius in vigore regulari concrescant, & amplientur in suorum obseruantia mandatorum. ¶ Veruntamen, vt ordo prædictus (quibuslibet præcisis anfractibus) distincta & pura vigeat claritate, & sicut fratres eiusdem ordinis nuper in generali capitulo congregati prouiderant: dilectis Filijs Generali & nonnullis alijs Prouincialibus eiusdem ordinis Ministris, qui in capitulo ipso conuenerant, in nostra præsentia constitutis, eum ad plenam obseruationem regulæ eiusdem in vigore spiritus eorum feruere noscatur intentio: Visum est nobis (vt mordacibus huiusmodi mordendi vias præcluderemus) aliqua quæ in ipsa regula videri poterant dubia, declarare: nonnulla per prædecessores nostros etiam declarata,

Galat. 6.

† Quos ponit Antoninus circa finẽ 3. partis suę chronicæ.

† Vel potius decimum. Iste Gregorius decimus concilium Lugdun. celebrauit in quo fuerunt quingenti epi, 70 abbates, & alij prælati circa mille, vt patet in chronicis.

rata, pleniori claritate differere: in aliqnibus etiam regulam ipsam contingentibus puritati eorundem conscientiæ prouidere. ¶ Nos autem qui à teneris annis ad ordinẽ ipsum affectus nostros † ereximus in illis succedendo: cum aliquibus eiusdem confessoris sociis, quibus eius vita & cõuersatio nota erat: super ipsa regula, & sancta ipsius beati Francisci intentione frequenti collatione tractauimus. Et tandem Cardinalis, ac postmodum eiusdem ordinis per prædictam sedem gubernator, & protector, & corrector effecti, conditiones prædicti ordinis ex imminenti nobis cura palpauimus in Apostolatus officio: tam de pia intentione confessoris prædicti, quàm de his, quæ regulam ipsam & eius obseruantiam contingunt: ex prædictis longa etiam experiẽtia informati, nostros ad ordinem præfatum conuertimus cogitatus. Et tam ea, quæ per eosdẽ prædecessores approbata & declarata esse noscuntur: quàm etiam ipsam regulam, & eam contingentia, maturitate plena discussimus. Nõnulla in præsenti serie statuimus, declarauimus, certius approbauimus, approbata confirmauimus, edidimus, & concessimus: plura etiã ordinando seriosius & clarius, quæ infrascriptis articulis plenius exprimuntur.

† Idem dicit lo. xxij. in extrauaquorundam. versi. nos vero. post princi. Fontana.

Regulam diui Francisci Nicolaus iij. declarat incipit: & primo an illius professores sint ad Euangelij consilia obligati, vl de hoc clo. exiit. § cũ igitur. eod. tit. Fontana.

¶ In primis quia (sicut intelleximus) ab aliquibus hæsitatur, an fratres eiusdem ordinis tam ad consilia, quàm ad præcepta Euangelij teneantur: tum quia in regulæ prædictæ principio habetur: Regula & vita Minorum fratrum hæc est: scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum Euãgelium obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: tum ex eo quòd in eadem regula continetur sic: Finito vero anno probationis recipiantur ad obediẽtiam, promittentes vitam istam semper & regulam obseruare: tum etiam quia in fine ipsius regulæ cõtinentur hæc verba: Paupertatem, & humilitatem, ac sanctum Euangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promisimus, obseruemus. Licet felicis recordationis Gregorius Papa nonus prædecessor noster hunc articulũ & nonnullos alios eiusdem regulæ declarauerit: quia tamen eius declaratio propter aliquorum insurgentium in fratres & regulam inordinatos vel mordaces insultus, & multorum postea emergentium casuum considerandos euentus, in aliquibus obscura, in aliquibus semiplena, & in multis etiam contentis in ipsa regula insufficiens videtur: Nos obscuritatẽ ac insufficientiam huiusmodi, præfatæ interpretationis declaratione amouere volentes, & cuiuslibet ambiguitatis scrupulum in eisdem de singulorum mentibus plenioris expositionis certitudine amputare: Dicimus, quòd cum in principio regulæ non absolute, sed cum quadam modificatione, seu specificatione ponatur: Regula & vita Minorum fratrum hæc est: scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangelium obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: quæ tria eadem regula multum arcte prosequitur, & nihilominus alia nõnulla subnectit præcipiendo, prohibendo, consulendo, monendo, hortando, & sub alijs verbis ad aliquem modorum reducibilibus prædictorum, de intentione regulæ liquere valet apertius, vt illud quod in professione quasi absolute subnecti videtur, promittentes vitam istam semper & regulam obseruare; & quod in fine subiungitur: & sanctum Euangelium Domini nostri Iesu Christi, quòd firmiter promisimus, obseruemus: totum ad ipsius regulæ modificatum, vel determinatum, seu specificatum principium reducatur: videlicet ad obseruãtiam Euangelij, vt prædicitur, per ipsam regulã in illis tribus modificatam, vel determinatam seu specificatam: Cum non sit verisimile ipsum sanctũ verbum ab ipso semel cum quadam modificatione, vel determinatione, seu specificatione prolatũ, licet quasi succinctorie repetitum, voluisse in sui repetitione data sibi per eum modificatione seu specificatione sine certa causa carere: Et vtriusq; iuris argumenta nos doceant †, ea quæ in principio ad medium & ad finem: illa vero quæ in medio, ad finem atque principium. & ea quę in fine, ad vtrunque vel eorum alterum sæpe referri. Et dato quòd absolute diceretur: omnino promitto sanctũ Euangelium obseruare: cum † professor huiusmodi intenderet se ad omnem consiliorum obseruantiam obligare (quod vix aut nunquam posset ad litterã obseruare, propter quod talis promissio illaqueare profitentis animum videretur:) Clare videtur promissionem huiusmodi ad alium intellectum absq; intentione promittentis non debere perstringi, nisi vt obseruantia Euangelij sic sicut tradita reperitur à Christo, videlicet, quòd præcepta vt præcepta, & consilia vt consilia à promittentibus obseruentur.

Declaratio regulæ sancti Francisci.

† Quæ vide in gl. rub. ff. cod. de reg. iur tit. prom. Fontanus.

† Aliàs itaque non profes sor, &c.

Quem intellectum etiã in eisdem verbis habuisse idem beatus Franciscus in serie sui processus in regula patenter ostendit: cum aliqua Euangelica consilia indicat vt consilia sub verbis monitionis, exhortationis & consilij: nonnulla vero sub prohibitione ac verbo præcepti: per quod patet, quòd non fuit loquentis intentio †, quod fratres ex professione huiusmodi regulæ ad omnia consilia, sicut ad præcepta Euangelica tenerentur: sed solum ad illa consilia, quæ in eadem regula præceptorie vel inhibitorie, seu sub verbis æquipollentibus sunt expressa. Vnde nos ad fratrum eiusdem ordinis cõscientias plenarie serenandas: Declaramus, quod ex professione eiusdem regulæ fratres ipsi ad ea tantum Euangelica obseruanda consilia sunt astricti, quæ in ipsa regula præceptorie vel inhibitorie seu sub verbis æquipollentibus exprimũtur. Ad nonnulla vero alia per Euangelium data consilia eò magis secundum exigentiam sui status tenentur pluşquam cæteri Christiani, quò per statum perfectionis, quem per professionem huiusmodi assumpserunt, se obtulerunt Domino holocaustum medullatum per contemptum omnium mundanorũ. Ad omnia autem, quæ in ipsa regula continẽtur tam præcepta quàm consilia, quam cætera, ex voto professionis huiusmodi non aliter tenentur, quàm eo modo, quo in regula ipsa traduntur, vt scilicet teneantur ad eorum obseruantiam, quę in eadem regula ipsis sub verbis obligatorijs indicũtur.

An Cordigeri sint obligati ad obseruationem omnium consiliorũ Euãgelij.

† Ecce ex verbis colligitur intentio. Fontanus.

Cæterorũ vero obseruantiã, quæ sub verbis monitorijs, exhortatorijs, informatorijs, & instructorijs, seu quibuscunque alijs cõtinentur: eatenus magis condecet de bono & æquo eos prosequi, quò imitatores tanti patris effecti, Christi semitas elegerunt. ¶ Porro cum ipsa regula expresse contineat, quòd fratres nihil sibi approprient, nec domũ, nec locum, nec aliquam rem: sitque declaratũ per eundem prædecessorem nostrum Gregorium nonum & nonnullos alios hoc seruare debere tam in speciali, quàm etiam in communi: quam sic arctam abdicationem venenosis obtrectationibus aliquorum insensata damnauerit astutia: ne fratrum eorundem perfectionis claritas in talium imperitis sermonibus laceretur: Dicimus, quòd abdicatio proprietatis huiusmodi omnium rerum, non tam in speciali, quàm etiam in communi propter Deũ meri-

Fratres Minores an possint habere aliqd proprij.

meritoria est & sancta: quam & Christus viam perfectionis ostendens, verbo docuit, & exemplo firmauit: quamque primi fundarores militantis Ecclesiæ prout ab ipso fonte hauserat, volentes perfecte viuere, per doctrinæ ac vitæ exempla in eos deriuarunt. Nec his quisquam puter obsistere quod interdum dicitur Christum loculos habuisse: nam sic Iesus Christus, cuius perfecta sunt opera, in suis actibus viam perfectionis exercuit, quòd interdum infirmorum imperfectionibus condescendens & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas semitas non damnaret: sic infirmorum personam Christus suscepit in loculis: sic & in nonnullis alijs infirma humanæ carnis assumens (prout Euangelica testatur historia) non tantum carne, sed & mente condescendit infirmis. Sic enim humanam naturam assumpsit, quòd in suis operibus perfectus existens, in nostris factus humilis, in proprijs permansit excelsus. Sic & summæ charitatis dignatione ad actus quosdam nostræ imperfectioni conformes induitur, quòd à summæ perfectionis rectitudine non curuatur. Egit namque Christus & docuit opera perfectionis. Egit etiam infirma, sicut interdum & in fuga patet, & loculis: sed vtrumque perfecte perfectus existens, vt perfectis & imperfectis se viam salutis ostenderet, qui vtrosque saluare venerat: qui tandem mori voluit pro vtrisque. Nec quicquam ex his insurgat erroneum, quòd taliter propter Deum proprietatem omnium abdicantes, tamquam homicidæ sui, vel tentatores Dei, viuendi discrimini se committant. Sic enim seipsos committant diuinæ prouidentiæ in viuendo, vt viam non contemnant prouisionis humanæ: quin vel de iis quæ offeruntur liberaliter, vel de ijs quæ mendicantur humiliter, vel de iis quæ conquiruntur per laboricium, sustentientur: qui triplex viuendi modus in regula prouidetur expresse. Profecto si (iuxta promissum Saluatoris) numquam deficiet fides Ecclesiæ: per consequens nec opera misericordiæ subtrahentur: ex quo Christi pauperibus omnis ratio diffidentiæ cuiuslibet videtur esse sublata. Et quidem vbi (quod non est aliquatenus præsumendum) hæc cuncta deficerent, sicut nec cæteris, sic nec ipsis fratribus iure poli in extremæ necessitatis articulo ad prouidendũ sustentationi naturæ via omnibus extrema necessitate detentis concessa præcluditur: cum ab omni lege extrema necessitas sit exempta: nec talẽ abdicationem proprietatis omnimodæ, renuntiationem vsus rerum cuiquam videatur inducere: nam cum in rebus temporalibus sit considerare præcipuum, proprietatem, possessionem, vsumfructum, ius vtendi, & simplicem facti vsum, & vltimo tamquam necessario egeat, licet primis carere possit vita mortalium: nulla prorsus potest esse professio, quæ à se vsum necessariæ sustentationis excludat: verum condecens fuit ei professioni, quæ sponte deuouit Christum pauperem in tanta paupertate sectari, omnium abdicare dominium, & rerum sibi concessarum necessario vsu fore contentam. Nec per hoc quod proprietatem vsus, & rei cuiusque dominium à se abdicasse videtur, simplici vsui omnis rei renuntiasse conuincitur: qui inquam vsus non iuris, sed facti tantummodo nomen habens, quod facti est tantum, in vtendo præbet vtentibus nihil iuris: quinimmo necessariarũ rerum tam ad vitæ sustentationem, quàm ad officiorum sui status executionem (excepto quod de pecunia infra subiungitur) moderatus vsus, sed secundum eorum regulam & veritatem omnimodã concessus est fratribus: quibus rebus fratres licite vti possent durante concedentis licentia, & iuxta id quod in præsenti serie continetur: Nec his obuiare dinoscitur, quod ciuilis prouidentia in humanis rebus humane constituit: videlicet non posse vsum vel vsumfructum à dominio perpetuo separari: quod ne dominiũ dominis (semper abscedente vsu) redderetur inutile, temporalem vtilitatem tantum in constituendo prospiciens ista decreuit. Retentio namque dominij talium rerum cum concessione vsus facta pauperibus, non est infructuosa domino: cum sit meritoria ad æterna, & professioni pauperum opportuna, quæ tanto sibi censetur vilior, quanto commutat temporalia pro æternis. Profecto non fuit confessoris Christi regulam instituentis intentio: quinimmo contrariũ in ipsa conscripsit, contrariũ viuendo seruauit: cum & ipse temporalibus ad necessitatem vsus fuerit, & in pluribus locis in regula vsum talem licere fratribus manifestet. Dicit namque in regula, quòd clerici faciant diuinum officium, ex quo habere poterunt Breuiaria: ex hoc patenter insinuans, quòd fratres sui habituri essent vsum Breuiarij, & librorum, qui sunt ad diuinum officium opportuni. In alio quoque capitulo dicitur, quod Ministri & Custodes pro necessitatibus infirmorum, & alijs fratribus induendis, per amicos spirituales sollicitam curam gerant secundum loca & tempora, & frigidas regiones: sicut eorum necessitati viderint expedire. Alibi etiam exhortans fratres per congruum laboris exercitium ad otium euitandum: dicit, quòd de mercede laboris pro se & suis fratribus corporis necessaria recipiãt.

In alio quoque capitulo cõtinetur, quòd fratres vadant pro eleemosynis confidenter. Habetur etiam in eadem regula, quòd in prædicatione quã fratres faciunt, sint examinata & casta eorum eloquia ad vtilitatem & ædificationem populi: annuntiando eis vitia, & virtutes: pœnam & gloriam. Sed constans est quòd hæc præsupponunt scientiam: scientia requirit studium: exercitium vero studij conuenienter haberi non potest sine vsu librorũ.

Ex quibus omnibus satis claret ex regula: ad victum, vestitum, diuinum cultum, & sapientiale studium, necessarium rerum vsum fratribus esse concessum. Patet itaque sane intelligentibus ex prædictis regulam quo ad abdicationem huiusmodi, non solum obseruabilem, possibilem & licitam: sed meritoriam & perfectam: & eo magis meritoriam, quò per ipsam professores ipsius magis à temporalibus propter Deum (sicut prædicitur) elongantur. Ad hæc cum fratres ipsi nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini possint etiam in communi, & cum aliquid propter Deum ipsis offertur, conceditur, vel donatur, ea (si secus non exprimat) offerentis, concedentis, vel donantis, verisimiliter credatur intentio, vt rem huiusmodi oblatam, concessam, vel donatam perfecte concedat, donec auferat, à se abdicet, ac in alios trãsferre cupiat propter Deum: nec sit persona, in quam loco Dei congruẽtius huiusmodi rei dominium transferat, quàm sedes præfata, vel persona Romani Pontificis Christi vicarii, qui pater est omnium & fratrum Minorum nihilominus specialis: Ne talium rerum sub incerto videatur esse dominium: cum patri filius suo modo, seruus domino, & monachus monasterio res sibi oblatas, concessas vel donatas acquirant: omnium vtensilium & librorum, ac eorum mobilium præsentium & futurorum, quæ & quorum vsumfru-

Vide extrauag. Io. xxij. incip. Quia quorundã &c. de verb. signif. & Tur recremati in summa de Ecclesia lib. 1. cap. 1. ad. 10. argumentum.

Aliàs, erronee

Vide omnino B. Thomã 2. 2. q. 186. art. 3. & li. 3. contra Gẽtiles ca 131. & aliquot sequẽtibus.

Immo possent laici compelli officio iudicis eleemosynã facere glo. a 1 dist. 1. domino a[...]. 50 dist. c. exiguus 1. q. 7. Abba c. 1. de emp. & ven. Fon 12.

De consecrat. dist. 5. sicut. & 3. eod. dist. 4. sanctã. c. quod nõ est cũ glo. de reg. iur Fonta.

L. omniũ ff. de vsufru. l. antiquas. C. eo. Fonta.

Vide concilium Tridẽt. sessio. 5. de reformat. c. 2.

Libri esse ad scientiam necessarij. vide Oldradum consil. 84. Incip. An expediat habere multos libros.

vsumfructum, scilicet ordinibus vel fratribus ipsis licet habere, proprietatem & dominiū † (quod & felicis recordationis Innocētius Papa quartus prædecessor noster fecisse dinoscitur) in nos & Romanam Ecclesiam plene & libere pertinere hac præsenti constitutione in perpetuū valitura sancimus.

† De hoc dominio vide extra eo. de exij. incip. Ad conditorē canonum. ti. de verb. signific. & extrauag. Quorundā eod. ti.

¶ Præterea loca empta de eleemosynis diuersis, & oblata seu concessa fratribus sub quacunque forma verborū (licet fratres sibi cauere debeant, quòd huiusmodi verbis statui suo incompetentibus non vtantur) à diuersis seu pro indiuiso possidentibus, seu certas partes in ipsis locis habētibus, in quibus ipsi possidentes pro indiuiso, seu certas partes habētes, nihil sibi in oblatione seu concessione huiusmodi reseruarint: similiter & in ius & dominium ac proprietatem nostram & Ecclesiæ prædictæ eadem auctoritate suscipimus. Loca vero seu domos pro habitatione fratrum à singulari persona vel collegio, vel ipsis fratribus ex integro concedenda, seu etiam offerenda (si talia de voluntate conferentis fratres inhabitare contigerit) perseuerante tantum voluntate concedentis inhabitent. Ac illa libere, præter ecclesiam & oratoria ad ecclesiam destinata, & cœmeterium (quæ tam ad præsentia quàm ad futura in ius & proprietatem nostram & prædictæ Romanæ Ecclesiæ simili modo & auctoritate recipimus) mutata concedentis voluntate, ac ipsis fratribus patefacta dimittant: in quorum locorum dominio seu proprietate nihil nobis vel præfatæ Romanæ Ecclesiæ retinemus omnino: nisi ea specialiter de nostro, seu ipsius Romanæ Ecclesiæ recipiantur assensu. & si in eisdem locis reseruauerit dominium sibi in cōcedendo concedens præter inhabitationem fratrum, speciale † dominium in ius Ecclesiæ sæpedictæ non trāseat, sed potius plene liberum maneat concedenti.

† Alias, tale.

¶ Insuper nec vtensilia, nec alia præter eorum vsum ad necessitatem & officiorum sui status executionem (nō enim omnium rerum vsum habere debent, vt dictum est) ad vllam superfluitatem, diuitias, seu copiam, quæ deroget paupertati, vel ad thesaurizationem, vel eo animo vt ea distrahant siue vendant, recipiant, nec sub colore prouidentiæ in futurū, nec alia occasione: quinimmo in omnibus appareat in eis quo ad dominium omnimoda abdicatio & in vsu necessitas. Hoc autem secundum exigentiam personarum & locorū, Ministri & Custodes simul & separatim in suis administrationibus & custodiis cum discretione disponant: cum de talibus interdum personarum qualitas, temporum varietas, locorum conditio, & nonnullę aliæ circunstantiæ plus minusve ac aliter prouideri requirant. Ista tamen sic faciant, quòd semper in eis & eorum actibus paupertas sancta reluceat: prout ipsis ex eorum regula inuenitur indicta. ¶ Cæterum cum in eadem regula sit sub præcepti districtione prohibitum, ne fratres recipiant per se vel per alios, denarios vel pecuniam vllo modo: idque fratres in perpetuum seruare cupiant, & velut iniunctum necesse habeant adimplere: ne ipsorum puritas in huiusmodi obseruatione præcepti maculetur in aliquo, & ne fratrum conscientiæ aliquibus aculeis stimulentur: Articulum istum propter detrahentium morsus profundius quàm nostri prædecessores fecerint, assumentes, ac ipsum clarioribus determinationibus prosequentes: Dicimus in primis, quòd fratres ipsi à mutuis contrahendis abstineant, cum eis mutuum contrahere (ipsorum statu considerato) non liceat †: possint tamen ipsi pro satisfactione facienda pro eorū necessitatibus, quæ pro tempore occurrerint (cessantibus eleemosynis, de quibus satisfieri commode tunc non posset) citra cuiuslibet obligationis vinculum dicere quòd per eleemosynas & alios amicos fratrum ad solutionem huiusmodi faciendam intendant fideliter laborare.

† Quia ibi de mutuo sit tuum. quod pronomen fratri Minori nō cōuenit. & hanc prouisionē circa pecuniā approbat clem. exiui. ibi vide à §. Porro. vsque ad §. Proinde. Fontanus.

Quo casu procuretur à fratribus, quòd ille qui dabit eleemosynam, per se vel per alium non nominandum ab ipsis, si fieri poterit: Sed ab eo potius iuxta suum beneplacitum assumendum, huiusmodi satisfactionē faciat in totum vel in partem, prout sibi Dominus inspirabit. Si tamen ipse hoc nollet facere, vel non posset, vel quia recessus eius immineat, aut quia quibus hoc velit committere notitiam non habet fidelium personarum, seu quacunque alia occasione vel causa: declaramus & dicimus, quòd in nullo regulæ puritas infringitur, aut quomodolibet ipsius obseruantia maculatur, si fratres ipsi alicuius vel aliquotū sibi curent dare notitiam, vel aliquos seu aliquem nominare, aut etiam præsentare, cui vel quibus, si eleemosynam facienti placuit, committi possit executio prædictorum: ac ipsius habeatur assensus super subrogationibus infrascriptis: Ita tamē, quòd penes ipsū dantē, dominio, proprietate, ac possessione ipsius pecuniæ cum libera potestate reuocandi sibi pecuniam ipsam semper vsq; ad cōuersionem ipsius in rem deputatam, plene, libere, ac integre remanentibus, in ipsa pecunia nihil omnino fratres iuris habeant, nec administrationem, seu dispensationem, nec contra personam nominatam vel non nominatam ab eis, cuiuscunque conditionis existat, in iudicio, vel extra, actionem, persecutionē, aut aliquod aliud ius intentēt, qualitercunque persona prædicta in commissione huiusmodi se habeat: licet tamen fratribus suas necessitates insinuare ac specificare vel exponere personæ prædictæ, ac eam rogare quod soluat †. Possint etiam personam eandem exhortari ac inducere, quod fideliter in re commissa se habeat, & animæ suæ saluti in commissa sibi executione prouideat:

† Quid de hæredibus talis personæ, vide §. eod. §. eo casu. Fontanus.

Ita tamen, quòd ab omni eiusdem pecuniæ administratione seu dispensatione, & contra prædictam personam actione seu persecutione (vt prædictum est) fratres abstineant omnimodo. Si vero personam huiusmodi nominatam, vel non nominatam à fratribus (quo minus per se possit exequi quod prædicitur) contigerit per absentiam, infirmitatem, voluntatem, seu locorum distantiam, ad quæ ipse nollet accedere, in quibus esset solutio seu satisfactio facienda, vel per occasionem aliam impediri: liceat fratribus cum conscientiæ puritate quandam aliam personam subrogandam ad præmissa in nominando, & aliis (si ad primum dantem non possit vel nolint habere recursum) cū ista persona facere, sicut supra proxime declarauimus eis licere cum prima. Duarum enim personarum ministerium per viam subrogationis (vt dictum est) communius & generalius videtur posse in prædictorum executione sufficere: cum prædicta satisfactio præsumatur posse celeriter expediri. Si tamen (vt interdum dictum est) propter locorum distantiam, in quibus esset satisfactio facienda, & conditiones seu circunstantias alias, casus emergeret, in quo videretur plurium personarum subrogandarum ministerium opportunum: liceat ipsis fratribus in hoc casu iuxta negotij qualitatem (seruato modo prædicto) plures personas assumere, nominare, seu præsentare ad istud ministerium exequendum. ¶ Et quia oportet & expedit fratrum necessitatibus

tatibus, non solum illis pro quibus iam esset solutio seu satisfactio facienda (vt superius proxime dictum est) sed etiam imminentibus siue tales necessitates ingruentes immineant, quæ breui tempore expediri valeant, siue tales (licet paucæ comparatiue) quarum prouisio ex sui conditione necessario tractum temporis habet, vt in libris scribendis, ecclesijs seu ædificijs ad vsum habitationis ipsorum construendis, libris & pannis in locis remotis emendis, & alijs similibus, si quæ occurrerint, cum moderamine supradicto salubriter prouideri: Sic in istis necessitatibus clare distinguimus: sic in eis fratres posse tute & salua conscientia procedere declaramus: videlicet vt ingruenti vel imminenti necessitate, quæ breui tempore, vel quæ interdum ex aliquibus circũstantijs non sic breui (vt supra in proximo casu dictum est) valeat expediri, tam quò ad dãrem eleemosynam, quàm quò ad nominatum vel substitutum, in omnibus & per omnia (sicut in articulo solutionis pro necessitatibus præteritis faciendæ supra proxime declarauimus) procedatur.

In ea vero necessitate quantumcunque præsentialiter ingruenti, quæ tamen ex qualitate sui (vt prædicitur) tractum temporis habet annexum † : quia in eo casu verisimile est, quòd tum ratione distantiæ locorum, quæ expeditio necessitatis ipsius ex sui conditione requireret: tum etiam circunstantiarum ipsius necessitatis ratione pensata, frequenter casus acciderent: in quibus ad expeditionem necessitatis huiusmodi oporteret quòd per diuersas manus & personas transiret pecunia necessitati huiusmodi deputata: quarum omnium personarum impossibile quasi esset dominum principalem pro ipsa necessitate pecuniam deputantem, seu etiam substitutum ab eo, & tertium etiam ab ipso substituto (si casus talis accideret) postea subrogatum, habere notitiam: declaramus & dicimus, quòd in hoc articulo præter dictos duos modos in necessitatibus præteritis & ingruentibus, quæ possint breui tẽpore, vel interdum non breui (vt supra exprimitur) expediri (vt prædiximus) obseruandos, ad obseruandam ipsius regulæ, ac professorum eius omnimodam puritatem: Quòd si præsto sit eleemosynæ huiusmodi elargitor, vel eius nuntius, qui possit hoc facere & velit: expresse illi prædicatur à fratribus, quòd sibi placeat (vt dominio talis pecuniæ cum libera potestate reuocãdi sibi pecuniã ipsam, penes ipsum semper vsq; ad conuersionẽ † ipsius in rẽ deputatam libere remanente, vt in alijs duobus casibus superius dictum est) per quotumcunque manus pecunia seu eleemosyna ipsa tractetur, siue personas ab eo vel à fratribus nominatas, totum suo consensu, voluntate ac auctoritate procedat: quo assensum suum præbente prædictis, secure fratres re empta vel acquisita de illa pecunia, per quẽcunque (iuxta modum annotatum superius) vti possint. ¶ Ad maiorem autem prædictorum omnium claritatem, hac in perpetuum valitura prouisionis serie declaramus, quòd fratres (præfatis modis, vt prædicitur, circa pecuniam in supportandis eorũ præteritis & ingruẽtibus necessitatibus obseruatis) non intelligantur nec dici possint per se vel per interpositam personam pecuniam recipere contra regulam, vel professionis sui ordinis puritatem: cum manifeste pateat ex præmissis, ipsos fratres non solum à receptione, proprietate, dominio siue vsu ipsius pecuniæ, verumetiam à correctione qualibet ipsius, & ab ea pecunia penitus alienos. In eo vero casu quando (antequam ipsa pecunia in licitum vel habendæ vel vtendæ commercium sit conuersa) concedentem pecuniam mori contigerit: si concedens in concedendo dixerit vel expresserit, quòd persona deputata pecuniam ipsam in necessarium vsum fratrum expenderet: quicquid de ipso concedente viuendo vel moriendo contingeret, siue cõcedens huiusmodi hæredem reliquerit, siue non: possint fratres ad personam deputatam (non obstante concedentis morte, vel hæredis contradictione) pro ipsa pecunia expendenda recurrere †, sicut poterant ad ipsum dominum concedentem. ¶ Quia vero puritatem ipsius ordinis intima cordis affectione zelamus: cum in prædictis casibus ad determinatam necessitatem (vt prædicitur) per aliquem pecuniam concedi contigerit, concedens pecuniam rogari possit à fratribus, quòd si quid de pecunia ipsa (habita necessitate determinata) superesset, consentiat ipse concedens, quod residuũ præfatæ pecuniæ in res alias pro alijs ipsorum fratrum prædictis necessitatibus conuertatur: quo non consentiente prædictis, ipsum residuũ (si quod fuerit) restituatur eidem. Caueant tamen fratres quòd sollicite se coaptent, vt non plus scienter concedi consentiant, quàm verisimiliter æstimari possit rem necessariam, pro qua pecunia ipsa conceditur, valituram. ¶ Et quia † prędictorum seriosa expositione à dante vel recipiente de facili posset errari, vt clarius vtilitati dantium, puritati ordinis, simplicitati aliquorum simplicium, saluti animarum hincinde securius consulatur: intellectum illum, qui satis in hoc casu à sane intelligente percipitur, præsentis ac in æternum valituræ constitutionis serie lucidamus; volentes illum ad communem deduci notitiam: videlicet quòd semper quãdo pecunia fratribus ipsis mittitur vel offertur (nisi expresse per mittentem vel offerentem aliud exprimatur) prædictis modis prorsus oblata intelligatur & missa. Non enim verisimile est aliquem eleemosynæ suæ sine expressione modum illum præfigere, per quem & donans merito, vel † illi, quorum necessitatibus intendit per donum huiusmodi prouideri †, vel effectu doni, vel suæ cõscientiæ puritate fraudentur. ¶ Ad hæc quia fratribus ipsis interdum in vltimis voluntatibus sub diuersis modis nonnulla legantur, nec expresse quid de his agendum sit, in regula vel prædecessorum nostrorũ declarationibus continetur: ne in ipsis dubitari contingat in posterũ, prouidendo legantibus, & fratrũ cõscientijs præcauẽdo: Declaramus, ordinamus & dicimus, quòd si testator modũ secundũ quẽ fratribus (eorũ conditione inspecta) recipere non liceret; exprimat in legando, vt si legaret fratribus vineam vel agrum ad excolendum, domum ad locandum, vel similia verba in similibus proferret, aut modos similes in relinquendo seruaret: à tali legato & eius receptione per omnem modum fratres abstineant.

Si vero modum licitum fratribus in legando testator expresserit, vt si diceret: lego pecuniam pro fratrum necessitatibus expendẽdam; vel domum, agrum, vineam, & similia, ad hoc quòd per certam personam vel personas idoneas distrahantur, & pecunia de rebus ipsis accepta, in ædificia vel alia fratrum necessaria conuertatur: aut in legando similibus modis vel verbis vtatur. In hoc casu illud in omnibus & per omnia (consideratis eorum necessitatibus & moderaminibus supradictis) quantum ad fratres seruari decernimus, quod per nos est superius in concessis pecuniarijs eleemosynis declaratum. Ad quæ legata soluenda tam hæredes testatorum,

† Al. annexum.

† Quomodo probatur illa. vide Bart. in l. ciuitas. ff. si cer. pet. doctores Authẽ. hoc ius porrectum C. de sacrosan. eccle. Fontanus.

† Obseruatis modo & forma. sic ita tamẽ I. eo. Fontanus.

† Al. ita: Et quia in prędictorum, &c.

† Al. & illi

† Al. prouidere

Legata sibi relicta an possint fratres Minores agnoscere. Vide §. ad fratrũ. in cle. exiui. & ibi dicat Card. in sua glo. in ver. Secundo quæro. & Barto. in suo tra. Mino. Fontanus.

statorū, quàm executores se liberales exhibeant†: Et etiam prælati & seculares, quibus de iure vel cōsuetudine prouisio ista competeret (cum expedierit) se ex officio suo promptos exhibeant ad pias voluntates deficientium adimplendas. Nam & nos etiam per modos licitos, & fratrum regulæ cōgruos intendimus prouidere, quòd hæredum cupiditas legitimis ictibus feriatur: ne pia defunctorum destituatur intentio: ac ipsi fratres pauperes opportunis auxilijs non fraudentur. Si vero fratribus ipsis generaliter aliquid absque modi expressione legetur: in hoc legato sic indeterminate relicto, in omnibus & per omnia intelligi ac seruari volumus, & in perpetuū præsenti constitutione iubemus, quòd supra in pecunia seu eleemosyna fratribus indeterminate oblata vel missa, voluimus ac expressimus obseruari: videlicet, vt sub modo licito fratribus intelligatur esse relictum: ita quòd nec legans merito, nec fratres ipsi effectu relicti fraudentur. ¶ Quia vero libros & alia mobilia, quibus tam ordo quàm fratres vtuntur, quorum dominium (cum non sint dominij aliorum) ad præfatam Ecclesiam specialiter spectare dinoscitur, interdum contingit seu expedit vendi, vel etiam commutari: fratrum vtilitatibus & eorum conscientijs prouidere volentes, eadem auctoritate concedimus, vt commutatio talium rerum, & ad eas res, quarum vsum fratribus licet habere, de Generalium & Prouincialium Ministrorum in suis administrationibus coniunctim vel diuisim auctoritate procedat: quibus etiam de dispositione vsus taliū rerum concedimus ordinare.

† Nota quod iudex secularis interponit se circa legata pia. Fontanus.

Si vero res huiusmodi æstimato pretio vendi cōtingat: cum fratribus ipsis per se vel per alium recipere pecuniam (regula prohibente) non liceat: ordinamus & volumus, quòd talis pecunia seu prætium recipiatur & expendatur in rem licitam, cuius vsum fratribus licet habere, per †procuratorē à præfata sede vel à Cardinali gubernationem per ipsam sedem gerenti eiusdem ordinis deputandum iuxta modum in superioribus necessitatibus præteritis & ingruentibus ordinatum. De vilibus † autem mobilibus vel parum valentibus liceat ex præsenti nostra concessione fratribus (pietatis seu deuotionis intuitu, vel pro alia honesta & rationabili causa) obtenta super hoc prius superiorū suorum licentia, iuxta quod inter fratres in generali vel in prouincialibus capitulis, tam de ipsis rebus vilibus seu parum valentibus, & earum valore, quàm præfata licentia, scilicet à quibus & qualiter sit habenda, extiterit ordinatum, intra & extra ordinem alijs elargiri. ¶ † Licet autem contineatur in regula, quòd fratres habeant vnam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, & videri possit illa fuisse instituentis intentio, quòd necessitate cessante pluribus nō vtantur: declaramus, quòd possint fratres de licentia Ministrorum & Custodum coniunctim & diuisim in administrationibus sibi commissis, cū eis videbitur (pensatis necessitatibus & alijs circunstantijs, quæ secundum Deum, & regulam attendendæ videntur) vti pluribus: nec per hoc videantur à regula deuiare, cum etiam in ipsa dicatur expresse, quòd Ministri & Custodes de infirmorum necessitatibus & fratribus induendis sollicitam curam gerant, secundum loca & tempora, & frigidas regiones. Et quamquam prædicta regula cōtineat, quòd de fratribus induendis & necessitatibus infirmorum Ministri tantum & Custodes sollicitam curam gerant: & dictio illa, tantum †, adeo Ministros & custodes in hac cura perstringere videatur, quòd

† Tales procuratores reuocati sunt per extrauag. ad conditorem. §. rursus. Fō.

† Quomodo considerari vilitas rei, glo. est in verbo, vilitas. in cle. exiui. eo. Fōtanus.

† Vide clem. exiui §. porro. & extrauagan. quorundā. § in primis Fontan.

† Nota quod constitutio ex ratione superuenienti ampliat.

ab ea cæteros prima facie excludat: quia tamen sollicite considerare nos conuenit & tempus regulæ institutæ, quo fratres isti ad cōparationem præsentem numero pauci erāt, & forsan Ministri & Custodes videbantur tunc ad ista procuranda posse sufficere: ac nihilominus multiplicationes fratrum & moderni temporis qualitatem: nec sit verisimile beatum Franciscum institutorem regulæ vel ipsis Ministris & Custodibus impossibilitatis iugum voluisse præfigere, vel ex ipsius impossibilitatis consequentia fratres ipsos suis necessitatibus velle carere: concedimus, quòd ipsi Ministri & Custodes possint per alios huiusmodi curæ sollicitudinem exercere. Debent etiam & alij fratres curam huiusmodi, quæ præfatis Ministris & Custodibus præcipue incumbit ex hac regula, cum sibi ab illis commissa fuerit, gerere diligenter. ¶ Cōtinetur quoque in regula, quòd fratres quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborēt fideliter & deuote: Ita quod (excluso otio animæ inimico) sanctæ orationis & deuotionis spiritū nō extinguant. Quia vero ex verbo isto fratres ipsos de otiositate vitæ, & de regulæ trāsgressione improbe notare interdum hactenus aliqui sunt conati: nos morsus huiusmodi nefarios reprimentes: Declaramus, quòd consideratis verbis prædictis, & forma seu modo loquendi, sub quibus fratres ad huiusmodi exercitium inducuntur, nō videtur ea fuisse instituentis intentio, quòd vacantes studio, vel diuinis officijs, & ministerijs exequendis, manuali labori seu operationi subijceret, vel ad hoc illos arctaret: Cum exemplo Christi & multorum sanctorum patrum, labor iste spiritualis tanto illi præponderet, quanto quæ sunt animæ, corporalibus præferuntur. Ad alios vero qui se in prædictis spiritualibus operibus non exercent †, nisi tales aliorum fratrum licitis seruitijs occupentur, (ne otiose viuant) verba prædicta declaramus extendi:

Nota secundo, illud: concordia tempora & mores, & concordabis scripturas. facit §. nec & statu eo. Fontanus.

Fratres Minores ad laborem potestates, an laborare teneantur. Et an reliquis manualibus operari teneantur. vide omnino S. Thomā 2. 2. q. 187. art. 3.

Nisi & tales tam excellentis & notabilis contemplationis & orationis existerent, quòd merito propter hoc non essent à tanto bono pro huiusmodi exercitio subtrahendi. fratres enim quicunque studio vel diuinis ministerijs non vacantes, sed aliorum fratrum studio vel alijs diuinis officijs & ministerijs vacantium seruitijs inhærentes tantum, pro seruitijs eisdem cum ipsis quibus seruiunt, sustentari merentur: quod astruitur illa æqua lege, qua strenuus pugnator ille Dauid iuste decreuit, videlicet quòd descendentium ad prælium, & remanentium ad sarcinas, portio æquaretur. ¶ Verum quia expresse continetur in regula, quòd fratres non prædicent † in episcopatu alicuius episcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum: nos in hoc & deferentes regulæ, & nihilominus auctoritatem Apostolicæ plenitudinis conseruantes, dicimus, quòd prædictum verbum ad litteram sicut regula ipsa protulit, obseruetur: nisi per sedem Apostolicam circa hoc pro vtilitate populi Christiani sit concessum vel ordinatum aliud, vel in posterum concedatur, seu etiam ordinetur. Et quia in eodem capitulo regulæ immediate subiungitur, quòd nullus fratrum populo penitus audeat prædicare, nisi à Ministro Generali fuerit examinatus, & etiam approbatus, ac ab eo prædicationis officium sibi sit concessum: Nos & statū præteritum ipsius ordinis in paucitate sui, & modernum in ampliato fratrum numero, ac vtilitatem animarum (vt condecet) aduertentes: concedimus nedum Generalem examinare & approbare fratres prædicaturos in populis, ac illis concedere licentiam

† Hoc est, non concionantur ad plebē, non plebi, sed legūt. Fon.

Libr. 2. Reg. c. 30.

† Vide omnino concilium Tridēt. sessio. 5. de reform. c. 2. & sessio. 24. de reform. c. 4.

BB

centiam prædicandi, quatenus personæ idoneitatē & prædicationis officium licentia ipsa respiceret, prout in regula continetur: verum etiam Prouinciales Ministri hoc possint in capitulis prouincialibus cum Definitoribus, quod etiam hodie obseruari dicitur, & in fratrum priuilegijs contineri: quā quidem licentiam præfati Ministri reuocare & suspendere valeant & arctare, sicut quando id eis videbitur expedire. ¶ Sed quoniā in desiderijs nostris hoc geritur, vt ad Dei gloriam salus proficiat animarum: ac dicto ordini, per quem iugiter ad amorem diuinum affectio Christianæ religionis accenditur, meritum & numerus augeatur: concedimus & præsenti statuto firmamus, licere non solum Generali, sed etiam Prouincialibus Ministris, personas fugientes à seculo in fratres recipere: quæ Ministrorum Prouincialium licentia per ipsum Generalem (sicut expedire viderit) possit arctari. Vicarij vero Prouincialium Ministrorum ex officio vicariæ licentiam hanc sibi nouerint interdictam: nisi per Ministros eosdem (quibus hoc posse committere Vicarijs & alijs licere decernimus) hoc ipsis Vicarijs specialiter committatur. Caueant tamen ipsi Prouinciales, quòd hoc non indiscrete, non passim, sed sic considerate committant, vt illos quibus hoc committi contigerit, fidelibus cōsilijs fulciant, quæ omnia discrete procedant. Nec indifferenter omnes admittantur ad ordinem: sed illi tantū, qui suffragantibus eis litteratura, idoneitate, vel alijs circunstantijs possint vtiles esse ordini, sibique per vitæ meritum, ac alijs proficere per exemplum. ¶ Insuper dubitātibus fratribus prædicti ordinis, an pro eo quòd in regula dicitur, vt decedente Generali Ministro, à Prouincialibus Ministris & Custodibus in capitulo Pentecostes fiat electio successoris, omnium custodum multitudinem oporteat ad generale capitulum conuenire: aut (vt omnia cum maiori tranquillitate tractentur) sufficere possit, vt aliqui de singulis prouincijs, qui vocem habeant aliorum, intersint: Taliter respondemus, vt scilicet singularum prouinciarum custodes vnum ex se constituant, quem cum suo Prouinciali Ministro pro seipsis ad capitulum dirigant, voces aut vices suas committētes eidem. Quod etiam cōstituerint per seipsos, statutum huiusmodi duximus approbandum. Quod idem prædecessor noster Gregorius nonus in casu huiusmodi dicitur respondisse. ¶ Denique † quia cōtinetur in regula supradicta, quòd fratres non ingrediātur monasteria monacharū, præter illos quibus à sede prædicta cōcessa fuerit licentia specialis: quamquam hoc de monasterijs pauperum monialium inclusarum fratres attentius intelligendum esse crediderint, cū eorum sedes præfata curam habeat specialem, & intellectus huiusmodi per constitutionem quandam tempore regulæ datæ, viuente adhuc beato Francisco, per Prouinciales Ministros fuisse credatur in generali capitulo declaratus: iidem fratres certificari nihilominus postulauerunt, an hoc de omnibus generaliter, cum regula nullum excipiat, an de illis solum monasterijs monialium prædictarum debeat intelligi?

Ad ordinē B. Frācisci recipiendi quales esse debeant.

Ministro Generali decedēte, qui debent ad electionem conuenire.

† Vide concilium Trident. sessio. 25 tit. de Regularibus & Monialibus c. 5. & extrauagantem Pij Papæ V. incip. Et si Mendicantium.

Nos vtique generaliter id esse prohibitū de quarumlibet cœnobijs monialium respōdemus: & nomine monasterij volumus claustrum, domos, & officinas interiores intelligi: pro eo quòd ad alia loca, vbi homines seculares conueniunt, possunt fratres illi causa prædicationis vel eleemosynæ petendæ accedere: ijs quibus id à superioribus suis pro sua fuerit maturitate vel idoneitate concessum, exceptis, seu pro prædictarum monasterijs inclusarum, ad quæ nulli datur accedendi facultas sine sedis eiusdem licētia speciali: quod etiam ipsum idē prædecessor noster Gregorius nonus, in eo casu dicitur respondisse. ¶ † Cæterū sanctæ memoriæ confessor Christi Franciscus mandasse dicitur circa vltimum vitæ suæ (cuius mandatum, ipsius dicitur testamentum) quòd verba ipsius regulæ non glossentur, & (vt verbis vtamur eiusdem) quod sic vel sic intelligi debeat, non dicatur: adijciēs quòd fratres nullo modo litteras aliquas ab Apostolica sede petant: & alia quædam interserens, quæ non possent sine multa difficultate seruari: propterquod fratres hæsitantes, an tenerentur ad obseruantiā testamenti prædicti, dubitationem huiusmodi per eundem prædecessorem nostrum Gregorium nonum petierunt de ipsorum conscientijs amoueri: qui (sicut asseritur) attendens periculum animarum, & difficultates quas propter hoc possent incurrere, dubietatem de ipsorum conscientijs amouendo, dixit fratres ipsos ad ipsius mandati obseruantiam non teneri: quod sine consensu fratrum & maxime Ministrorum, quos vniuersos tangebat, obligare nequiuit, nec successorem suū quomodolibet obligauit: cum non habeat imperium par in parem. Nos autem circa præsentem articulum nihil duximus innouandum. ¶ † Ad hoc à nonnullis prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus circa declarationem ipsius regulæ, & ipsam regulam contingentia, diuersas litteras intelleximus emanasse. Sed nec per hoc mordacium prædictorum contra regulam ipsam, & fratres quieuit insultus: nec per ipsas litteras statui fratrū prouidere † in multis, in quibus de nouo vel aliter necessario prouidendum esse multorum postea casuum contingentium experientia indicauit. Nos itaque ne litterarum huiusmodi & præsentis constitutionis diuersitas vel intellectus aduersitas in prædictorum obseruatione fratrum animos perturbaret: & vt plenius, clarius, & certius eorum statui & obseruantiæ prædictæ regulæ consulatur in omnibus & singulis illis articulis, quos constitutio ipsa continet, quamquam ipsi vel eorum aliqui contineantur in alijs litteris Apostolicis supradictis: Hanc nostram constitutionem, declarationem, seu ordinationem tantum a fratribus ipsis præcise ac inuiolabiliter decernimus perpetuis temporibus obseruandam. ¶ Cum igitur ex prædictis & alijs per nos cum multa maturitate discussis, regula ipsa licita, sancta, perfecta, & obseruabilis, nec vlli patens discrimini euidenter appareat: illa & omnia suprascripta per nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta, declarata etiam & suppleta, de Apostolicæ potestatis plenitudine approbamus, confirmamus, & uolumus existere perpetuæ firmitatis: In uirtute obedientiæ districte præcipientes, quòd hæc cōstitutio sicut cæteræ cōstitutiones: vel decretales epistolæ legatur in scholis. Et quia sub colore liciti nonnulli contra fratres ipsos & regulam, in legendo, exponendo, atq. glossando possent dirum uirus suæ iniquitatis effundere: ac ipsius constitutionis intellectum ipsum in diuersas & aduersas sententias producentes suis adinuentionibus deprauare: & opinionū diuersitas ac distortio intellectus multorum pios animos posset inuoluere, & à religionis ingressu multorum corda subtrahere: talium detrahentium vitanda peruersitas cogit nos uiam ipsis ad prædicta precludere, & certum procedendi modum hanc constitutionem legentibus præfinire. ¶ Itaque sub pœna excommunica-

† Franciscum beatum prohibuit in extremis suis regulā glossari, & literas Apostolicas in per ipsius relaxatione impetrari.

† Hunc §. & §. quia sub colore, allegat Bal. referente hoc Philin. Anthen. si qua mulier. C. de sacrosan. eccle. pro statutis & tanquam glossas adduxit Bal. s. non dubitur & leg. Pet. a.

† Aliàs prouidetur.

Excommunicatio in

minus contra glossa in ves istam decretalé, non obstantibus quibuscunque priuilegijs eum excommunicandi absolutionem sibi Papa reseruat.

P *Riuilegium.*] Non diuiditur: quia pendet vsque ad vltimam dictionem.

CASVS. A sede Apostolica fuit concessum priuilegium quibusdam religiosis: videlicet q fratres illius ordinis habitantes in cellis illius ordinis, vel ipsæ cellæ nō possent excōicari vel interdici: dubitatur de hoc vocabulo, cella, inserto priuilegio: & qualiter accipiatur in materia priuilegij. Rńdet q cella in hoc casu accipitur pro loco solitario segregato à cōitate hominū: ideo si fratres illi' ordinis haberent Prioratus in loco populoso, priuilegium suum nō se extenderet ad tales religiosos, sed solum ad illos, qui habēt cellas separatas à cōi victu hominum. Nota primo q in materia priuilegiorum, per quæ conceditur exemptio religiosis habitantibus in cellis monasterij, appellatione cellæ veniunt solummodo loca solitaria: largo tñ modo accipiendo cellam, appellatione cellæ venit parua camera, quam non debent habere religiosi: immo debent comedere in eodem refectorio, & dormire in eodē dormitorio, & debent omnes esse in aperto, & dr cella à celando: quia vnus religiosus non debet celari ab alijs nec occultari, & vnus religiosus debet videre alios religiosos in dormitorio & refectorio.

Nota secundo optimum tex. q idem est dicere fratres, qd monachi. vide de iudi. causam. Nota vlterius, q excōicatio & suspensio referūtur ad homines: interdictū ad loca. 11. q. 3. nemo eporum. de cle. excō. min. postulasti. 2. rñ. Io. Mo. & Io. And. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Priuilegium.*] Exemptis cellis alicuius monasterij, quid appellatio cellæ significet, hic ostendit.

¶ *Glossa sequens soluit dubium.*

b ¶ *Legato.*] Intelligo generaliter, sicut generaliter loquitur: ex quo aliud non exprimitur, & est simile quod dixi. s. eod. lib. de rescrip. statutum. 1. respon. in gl. quia verbum.

Arctinus not. hanc glos. in c. si appellantur, de accusatio. ad probādū. quod etiā in materia priuilegiorum ille dicatur habitare, q est in loco ad tempus. allegat Baldum in l. 1. ff. de sta. ho.

c ¶ *Commorantes.*] Large loquitur: quia interdum sunt instituti perpetuo: interdum ad tempus: interdum ad solam moram ibi trahendam. de sta. mona. c. 2. ad fin. supra eod. lib. de temp. ord. c. cum nullus. in fin. & de capel. mona. cap. vnico. sed quo ad casum nostrum non est curandum.

d ¶ *In aliquo.*] Tolle, defendat, quod est in fi. & iterum repete, sed defendat residentes tantum, & cætera.

e ¶ *Hoc est.*] Propter hoc facit ad titulum nostrum de verb. signi.

nicationis & priuationis officij ac beneficij districte præcipimus, vt præsens constitutio cum ipsam legi contigerit, sicut prolata est, sic fideliter exponatur ad litteram: concordantiæ, cōtrarietates, seu diuersæ vel aduersæ opiniones à lectoribus seu expositoribus nullatenus inducantur. Super ipsa constitutione glossæ non fiant (nisi forsan per quas verbū vel verbi sensus, seu cōstructio, vel ipsa constructio quasi Grammaticaliter ad litteram vel intelligibilius exponatur.) Nec intellectus ipsius per legentē deprauetur in aliquo, seu distorqueatur ad aliud quàm littera ipsa sonat. Et ne secundū prædicta contra detractores huiusmodi oporteat vlterius laborare: vniuersis & singulis cuiuscūq; præeminentiæ, conditionis, aut status, districte præcipimus, ne cōtra prædictam regulam & statū fratrum prædictorum, seu contra præmissa per nos statuta, ordinata, concessa, dispositai, decreta, declarata, suppleta, approbata, & etiam confirmata, dogmatizent, scribant, determinent, prædicent, seu praue loquantur publice vel occulte. Sed si quid penes aliquē in his ambiguitatis emerserit, ad culmen prædictæ sedis Apostolicæ deducatur, vt ex auctoritate Apostolica sua in hoc manifestetur intentio: cui soli concessum est in his statuta condere, & edita declarare. ¶ Glossantes vero in scriptis constitutionem ipsam aliter, quàm eo modo, quem diximus: Doctores vero insuper & lectores dum docent in publico, ex certa scientia & deliberate intellectum constitutionis huiusmodi deprauantes, facientes quoque commentum, scripturas, seu libellos, ac ex certa scientia & deliberate determinantes in scholis, seu prædicantes contra prædicta, vel aliqua seu aliquod prædictorum (non obstantibus aliquibus priuilegijs, vel indulgentijs, aut litteris Apostolicis, quibuscūque dignitatibus, personis, ordinibus, aut locis religiosis vel secularibus generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expressione verborum concessis, quæ nolumus aliquibus in præmissis quomodolibet suffragari) excommunicationis sententiæ, quam nunc in ipsos proferimus, se nouerint subiacere: à qua per neminem nisi per Romanū Pontificē possint absolui. Insuper† tam istos, contra quos per nos excommunicationis est prolata sententia, quàm alios (si qui fuerint) contra præmissa vel eorum aliquod venientes, ad sedis memoratæ volumus deduci notitiam: vt quos prouisus modus æquitatis non arcet à vetitis, compescat rigor Apostolicæ vltionis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, ordinationis, concessionis, dispositionis, suppletionis, approbationis, cōfirmationis, & cōstitutionis, infringere, vel ei ausu temerario cōtraire. Si quis autē hoc attentare præsumpserit, indignationē omnipotētis Dei & beatorū Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Siriani xviij. Calend. Septembris, Pontificatus nostri anno secundo.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Exemptis cellis alicuius monasterij: quid appellatio cellæ significet, hic ostendit. Ioan. And.*

CAP. IIII.

PRiuilegium[a] monasterio tuo concessum, vt monachi siue fratres in cellis ad monasterium ipsum spectantibus† habitantes, ab alio quàm à Papa, vel eius legato[b] excommunicari, aut suspendi, vel ipsæ cellæ interdicto supponi non possint: non fratres in Prioratibus, ecclesijs, seu capellis eiusdem monasterij commorātes[c], aut ipsos Prioratus, ecclesias, vel capellas ab ordinariorū iurisdictione in aliquo[d], sed residentes tantum in cellis, & cellas ipsas (hoc est[e] loca secreta[f] & solitaria, quæ ab hominum separata conuictu[g] sunt ad contemplandū[h], & Deo vacandū specialiter deputata) defendat.

¶ Idem.

¶ *Priuilegiato aliquo, vt possit conferre beneficia clericorum suorū: quid appellatio clericorum suorum designet ostendit. Ioan. And.*

CAP. V.

SICVT† NO-

ADDITIO. Alias iocari potuisset. s. proxi. vel sub tit. de priuileg. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. declarat textū.*

f ¶ *Secreta & solitaria.*] Cella dr à celando & occultando, & sic hoc casu locus solitarius: & talem vitam ducentes digni sunt conuenienti honore. 16. q. 1. q. vere. & ad has cellas religiosi etiam Mendicantes de prælatorū licētia transire possunt. s. eo. lib. de excess. præla. c. vnico. Aliàs autem large sumēdo dicimus cellas quæ sunt etiā infra clausuram monasterij: vnde ex causa, puta propter infirmitatē monachi, dispensat abbas cum eo, vt habeat suam cellam extra cōe dormitorium: tamē infra monasterij septa. 20. q. 4. c. vlt. & de talibus cellis hoc priuilegium intelligitur.

† In isto versi. nota. quod Papa potest ibi rebelles excommunicare, & vitia adhuc aliter punire. Fōtanus.

g ¶ *Conuictu.*] id est, communi victu.

ADDITIO. Dictio composita à com, & viuo: vnde & simul comedentes conuiuere vere dicuntur. Archid.

h ¶ *Contemplandum.*] de vita cōtemplatiua[a] & actiua dr. s. de renū. tusi cum pridem ad fi.

a Vide omnino B. Thomā 2. 2. q. 182 art. 4.

ADDITIO. Archi. inducit illud Gregorij q quies ex corde nobis est appetenda. 8. q. 1. in scripturis. versic. quies. per quod vr contemplatiua præcellere. Ad idē ea. q. qui episcopatum. quod dicit verum, secundū Aug. nam duodecim sunt in quibus vita contēplatiua præeminet actiuæ, vt dicitur in sum. de virtutibus. vbi tractat de præeminentia vitæ contemplatiuæ ad actiuam. & vide quod scripsi de reg. sane. in magna glo. Ioan. And.

† Nā quo ad propietatem. c. cum olim. s. de priuileg. sed quo ad correctionem monachorum. cum ecclesia. de ma. & obed. quo ad administrationē educari de rescript. neque mediatum, semper dominium impotētē. An. cha. c. seq. j. eo. Font.

S *Icut nobis.*] Communis diuisio: quia in prima consultatio à verbis duplicis gratiæ causa: in secunda ponitur responsio: ibi, *Verum.* Vel ibi, *Breui responsione.* latitudo responsionis patet in versi. similibus. & in versi. etiam si. Dominicus.

† Petrus & Archa. dicit illud c. procedere quando q habente gratiam, & q ita hic, ex quo nulli certo designat. Fon.

CASVS. Eps Pictauen. à sede Apostolica impetrauit priuilegiū, vt posset conferre beneficia suorum clericorū

cedentium & decendentium: eps habet clericos beneficiatos in alijs diocecesibus: dubitabatur quid contineretur appellatione clericorum suorum? Rñder, quòd appellatione clericorum suorũ continentur illi soli clerici, qui sunt in cõtinuo seruitio epi, & viuunt expensis proprijs epi: ideo si aliqui diuites morabantur in domo epi, sed viuebant expensis suis, & non expensis epi priuilegiati: illi nõ sunt censendi sui clerici quantũ ad materiam priuilegij. [*Oraculo*.] vnde oraculum dr̃ responsio facta ad interrogationẽ alterius. Not. q̃ si alicui à sede Apostolica concedatur priuilegium, vt possit conferre beneficia suorum clericorum cedentium vel decedentium: appellatione clericorum suorum veniunt soli illi, qui sunt in continuo seruitio priuilegiati, & viuunt expensis suis proprijs: & hoc verũ in priuilegijs, quæ sunt odiosa: aliàs vero appellatione clericorum suorum veniunt omnes subiecti. ī. eod. cum tibi in antiq. Not. q̃ gratia quandoque fit alicui, vt non effectus gratiæ deriuetur in eum, sed vt ipse alijs conferat vtilitatem. Ad idem de præbend. si cui. & c. si is cui. eo. lib. Not. vlterius, q̃ breuitas desideratur etiã in iuribus condendis. Ad hoc ī. de iureiur. breui. & de breuitate vide not. de peni. & remis. significauit. & ī. eod. lib. de testa. si pater. super 1. glos. Ioan. And. Domi.

bis[a]. significare curasti, tibi gratiose concessimus, vt beneficia clericorum tuorum cedentiũ, vel decedentium[b] possis conferre: quodque ijdem clerici præbendarum suarum fructus percipiant, ac si in suis ecclesijs personaliter residerent[c]. Verum quia dubitas, qui clericorum tuorum appellatione debeant contineri: Breui respondemus[d] oraculo, quòd illos in his & similibus[e] casibus tuos volumus intelligi clericos, qui per te non quæsiti[f] propterea vel recepti sine fraude & fictione qualibet, vere tui clerici familiares existunt, & in tuis expensis continue[g] domestici commensales: etiam[1] si quos ex illis aliquando pro tuis[h] gerendis negotijs abesse contingat.

¶ *Prima glo summat.*

a ¶ *Sicut nobis*.] Priuilegiato aliquo vt possit conferre beneficia clericorum suorum: quid appellatio clericorum suorum designet, ostendit, & cætera.

b ¶ *Decedentium*.] Nunquid talis posset conferre beneficia suorũ clericorum cedentium vel decedentiũ in curia Romana[1]? Item nunquid posset conferre beneficia clericorũ suorũ alio modo vacantia? dixi ī. eo. lib. de præbẽ quãuis 2. [in gl. ista duo. Io. And.]

[1] De hoc hic Archi. tenens, q̃ nõ potest: vt ibi dixi. Ioan. And.

c ¶ *Residerent*.] Ex sola residentia si non interessent diuinis, non perciperent quotidianas distributiones: vnde nec isti percipient. ī. eod. lib. de cleri. non resi. c. 1. & super hoc vide quod ibi dixi in glo. not. q̃ si quis dominus.

¶ *Glos. seq. recitetur per quæstionem*.

d ¶ *Respondemus*.] Per hoc vr̃ q̃ ista decre. sit veteris iuris declaratoria[2], non noui promulgatoria: licet arg. ꝯ. j. dum dicit, volumus. & q̃ sit declaratoria patet: quia tractat de verbi significatione. ad hoc ī. eo. c. 2. respon. 1. in fi. nec bene occurreret ratio quare hoc esset ius nouum, & non vetus. præterea priuilegium prius concessum fuerat: postea priuilegiatus consuluit Papam circa priuilegium prius concessum: sic est responsum. per quod patet q̃ à concessione priuilegij etiam antequam emanasset hæc decre. priuilegium sic erat intelligendum. Ioan. And.

[2] Idẽ Ied. Mo. & eadem ratione. Ioan. And.

¶ *Glos. seq exemplificat, abijcit, soluit, & rationem reddit*.

e ¶ *Similibus*.] Pone conceditur ei priuilegium, vt cum clericis suis super pluralitate beneficiorum curatorum, vel dignitatum dispensare possit: vel eis conferre ius ad vacaturas, vel similia. Et bene dicit, in his, & similibus: quia in alijs casibus dissimilibus appellatio clericorum omnes subiectos clericos comprehendit. ī. eo. cum tibi. & potest esse ratio: quia hic de priuilegio loquitur odioso[3]: quia per primum tollebatur ius seu potestas conferendi beneficium ei, ad quem ordinario iure spectabat, per secundum minuitur cultus diuinus: & non deseruiens ecclesiæ recipit stipẽdiũ: ergo bene ambitiosa & restrigenda sunt talia indulta. ī. eo. lib. de præben. quamuis 1. quod non est in decre. cum tibi. Ioan. And.

[3] Cum cõcurrunt fauor & odium, dicimus priuilegia odiosa exẽplo. vide nota. supra de foro compe. in 2 gl. dec Ioan. And.

f ¶ *Quæsiti propterea*.] Sic ī. de elect. c. officij. ā. eo. lib. de rescri. statutum. §. insuper. de iudi. mulieres. & de renun. c. 2. sic & affectata tutela immunitatem non præbet. C. de ijs qui spon. mune. sube. lib. 10. l. 1. & 3.

[4] Vide Ant. in l. 1. ff so lut. mat. & plene Feli. nũ in proœmio Decreta. & in cap. ex tenore. de testibus.

g ¶ *Continue*.] ciuili[4] modo intelligendum est verbum. ff. de ser. si cui. de consecra. dist. 5. nunquam. sicut & seruitus dr̃ continua. & aqua quotidiana. ff. de ser. vrb. præd. l. foramen. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. q̃ autem. & fluuius dr̃ continuus, qui quandoque exarescit. ff. de flu. [& ne quid in flu. pub.] l. 1. 2. responso.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia*.

h ¶ *Pro suis*.] ī. de cle. non resi. ex parte. Et si ægrotaret, seruire intelligitur. ff. de statuli. cum hæres. § Stichus. Nec sumo ita arcte verbum, quin etiam pro suis proprijs interdum possit abesse. Ad hoc ī. eo. lib. de præben. præsenti. 1. & 2. responso. sicut index propter sua propria negotia differre potest & dimittere[5] causam. ff. de iudi. si longius.

[5] Hoc mediũ intelliges per notata supra de voto q̃ super hu. in. 1. glo. Ioan. And.

ADDITIO. Quod clericus pro suis proprijs negotijs possit abesse, tenet etiam Archi. qui tñ signat ꝯrium. ī. eo. lib. de elect. si postquam §. 1. non soluit. Tu dic q̃ illud speciale, ne propter eius absentiam proceletur vacatio. Item ibi sibi potuit prouidere si iustam causam habebat absentiæ obtinendo licentiam. Item nec ille textus amarissime sumitur, vt ibi not. in gl. & ita. in fin. Ioan. And.

[1] Alibi legitur etiã si ex illis aliquos aliquando &c.

De regulis iuris.

SEQVVNTVR regulæ iuris.

¶ *Quarum cognitio cum vtilis & necessaria sit teste Alberico in rubro. ff. eod. damnetque Bal. ea in l quod te ff. si cer. pe. l. quod Nerua. ff. depo. quæ solis singularibus doctrinis studens: Quas & sine vituperio ipse Pontifex nescit. gl. cap. veniens. de prescri. negligentes iterim iura regularia: quarum ignorantia nullo modo excusabilis est. l in nõ. ff. de confes. gl. l professio. C. de mu. pa. libr. 10. Ideo adnotaui tibi ad glos. quicquid melioris doctrinæ est in Merc. Ioan. And. commentarijs Phil. Petro de Anchar. Dyno, Alberici Rosatis. Ioan. Vankel. Iaco. Fen. Aurgen.*

¶ *Glo. ista primo cõtinuat rubri. Secundo ad sumptionẽ opponit, & dupliciter soluit. Tertio p modũ summa de regula quærit quinque, & de iure tria.*

NOn est nouum, vt aliquibus specialiter enumeratis generalis clausula subsequatur, quæ omnia comprehendat, vt 49. dist. per totum. 23. q. 5. de occidendis. ī de proba. quoniam ꝯ falsam. ī. eo. lib. de procu. qui ad agendum. ff. ad leg. Aqui. si seruus seruũ. §. inquit lex. in fin. C. de sacros. eccle. l. generali. Idcirco post rubricas supra positas, quæ secundum suas materias iuris regulas comprehendunt, ponitur hic rubrica generalis ad materias vniuersas: De regu. iuris. Si quæritur quare in principio compilationis non posuit Bonifacius hanc rubricam, cum sæpe præmittatur clausula generalis secutis postmodũ speciebus, vt ī. de prob. cũ rubricis sequentibus[6]. de reb. eccles. nõ alie. cũ rubricis seqũtibus. de reg. cum rubricis seq. ff. de seruit. cũ rubricis sequẽtibus? Posset dari coloratiua responsio: quia quæ vltimo dicuntur, melius memoriæ cõmendantur. de cõsecra. dist. 2. liquido. Est autẽ vera[7] solutio, ideo hunc ordinem obseruatum, vt ostenderetur ius non sumi ex regula, sed regulã ex iure. si enim à principio posita fuisset, forsitã crederet aliquis q̃ ius sequẽs regulas, ex regulis sumeretur: in fine igitur ponitur, vt appareat ex iure qđ pcessit, regulas sumi. ff. eo. l. 1. Videndũ est igitur primo qđ sit regula, vnde dicatur, qualiter constituatur, & qđ sit eius officium, & quæ ipsius sit potestas. Scđo videndũ quid sit ius, vnde dicatur: & quomodo hic sumatur. Tertio q̃ sunt hæ iuris regulæ, singulariter & clare eas prosequendo videbimus.

[6] Istud declarat Anchara. hic. Fonta.

[7] Idem dominus. Fontanus.

¶ Circa primum. Regula secundum Grammaticos, est multorum similium collectio. Lex autem describit regulam eam esse, quæ rẽ quæ est, breuiter enarrat. ff. eo. l. 1. Dr̃ autem regula, quia regit vel normã recte viuendi præbet, & ab hac regula quæ dr̃ norma recte viuendi, dr̃ regularis. Dr̃ etiam regula eo quòd recte ducit, nec aliorsum trahit, quasi à rega, vel regula, quæ idem est quod rectitudinis forma. Sicut enim per regulam nouit scriptor modum recte scribendi: secator modũ recte secandi, & sic de singulis: ita per has regulas modum recte iudicandi cognoscimus. ad hoc. 3. dist. regula. Est autem regula latine, idem quod canon græce. 3. dist. canon. Et dicitur regula proprie quasi regulariter vera. quamuis patiatur exceptiones in se. Quæ an contineantur sub regula, fuerunt opiniones, q̃ not. ff. eo. l. 1.[8] & facit qđ not. di. 3. regula. Subtilitatibus tñ circa hoc omissis, breuiter & grosso modo sic dico, q̃ quoad potestatem verborum, quæ in ea proferuntur, vniuersaliter vel saltem indefinite affirmando vel negando comprehendit exceptiones[9]: aliàs non diceretur exceptio: sicut si dicerem, omnis homo currit, excepto equo Titij. hæc enim non est exceptio: quia equus non comprehendebatur sub illa propositione, omnis homo: sed si dicerem, omnis homo currit excepto Titio, tunc propria est exceptio, quia propositio, omnis homo, bene comprehendebat Titiũ. tollitur ergo Titius virtute exceptionis quoad materiam de qua fit sermo, vt scilicet dicatur non currere. Sic quo ad iuris determinationem exceptio non comprehenditur sub regula: quia ꝯria ratio: & plus est in exceptione q̃ in regula. hoc ergo operatur exceptio, vt illud quod alias sub verbis regulæ comprehendebatur, ad determinationem regulæ exceptionis virtute tollatur. Constituitur autem regula (vt supra dixi) per verba quæ de sui natura omnia comprehendant: id est, per signa vniuersalia affirmatiua, quæ omnia comprehendunt ī. eo. c. omnis res. & c. desiens. ff. eo. l. omnis definitio. & l. omnes actiones. & l. omnia fere. & l. omnia quæcunque. Itẽ per verba negatiua, quæ vniuersaliter negando excludunt omnia, vt j. eo. nemo potest. 1. & 2. j. eo. nullus. 1. & 2. ff. eo. l. nemo. & l.

Regula qualiter designatur.

Exceptiones an sub regula contineantur.

[8] Ibi Decius, hic Dynus. Font.

[9] Ant. in l. si cũ §. qui iniuriarũ. ff. si quis cau. Font.

Regula per quæ verba constituatur.

tiemo. & l. nullus. Item per verba indefinita, quæ simpliciter prolata æquipollēt vniuersalibus 1 .19.dist.c.j.ī.de priuileg.quia circa. C. de hære.ven.l.vlt. & ideo omnes regulæ paucis exceptis traduntur per signa indefinita affirmatiua vel negatiua, vt ī.eod.& j.eod.& ff.eod.titu. satis apparet. Officiū autē regulæ est plures similes casus simul iungere clauo rationis, vt ff.eo.tit.l.1. Quæ sit potestas regulæ, an scilicet constituat ius de nouo, an antiquum recitet, dubitatur: & vr̄ q ius de nouo nunquam cōstituat: quod iure & ipso facto

1 Vide Dynum hic, & Bart. in l. si pluribus. ff. de legat. 2. & Albericū in l. de posthu. §. quentiat ff. de noui.operis nunt.

† All'sitat Item.

Bonifacius octanus † .

REGVLA I.

Beneficium • ec-

Casus sunt triplices.

probatur. Inre. ff. eo.l.1. Facto, quia in octogintaocto regulis infra positis non est vnam etiam solam inuenire, quæ ius de nouo constituat, vt in prosecutione patebit. Econtra vr̄: quia regula Catoniana de nouo statuit, q legata quæ sunt inutilia ratione legantis tantum, vel ratione legantis & legatarij, vel legatarij & eius à quo legatum est præstandum, vel ratione rei tantum, vel mista ratione rei legatæ & personæ legatarij. tractu temporis non constituantur: etiam si causa impedimenti remoueatur. ff. de reg. Catoni. l.1. in princi. ff. de lega. 1. l. cætera. §. 1. ergo ipsa regula constituit ius de nouo. Ad hæc faciunt infinita iura, in quibus Papa indicat ex regulis, vt ī. de constitu. cap. 2. de rescrip. c. 1. & c. pastoralis. de iudi. nouit. ī. de foro compe. si diligenti. de fide instru. inter dilectos. ad fi. & de præsump. dudum. de excep. cum venerabilis. de reg. ad Apostolicam de consang. & affi. c. vlt. cum mille similibus. ex quibus vr̄ q ius sumatur ex regula. Subtiliter dixerūt doctores, q tres species casuum est considerare: quidam sunt iam determinati, & in illis regula non constituit ius, quia inuenit iam constitutum. Item sunt quidam excepti à legis determinatione & in illis similiter regula non constituit ius, quia non clauduntur sub regulæ determinatione. Quidā sunt in quibus est eadem æquitas, quæ est in casibus à iure determinatis, nec tñ reperiuntur in iure positi: & in illis regula facit ius propter identitatem rationis non patientis in similium casuum esse diuersum. Apertius dici posset 2 . q aut constitutio iuris præcedit traditionem regulæ, & regula de iure iam constituto, quasi materiatum de materia producitur: & tunc proprie habet locum distinctio prædictorum casuum, vt videlicet in iam determinatis & exceptis non faciat ius: in non determinatis in quibus est eadem ratio, ius constituat: sed vbi non est ius constitutum ante regulæ dispositionē, sed inuenitur sola simplex traditio regulæ, tūc ipsa regula est ius vel iuris cōstitutio: & nō ab alio sed à constituente procedit, & ita potest intelligi prædicta lex prima de reg. Cato. probatur hoc satis per antiquas regulas. ī. eo. tit. quas veritate inspecta esset inuenire præcessisse iuris traditionem: vides enim pro maiori parte q vbi sunt decre. Alexandri iij. sunt primæ in titulis, maxime post concilia antiqua, vt ī. de rescrip. de renun. cum duabus rubricis sequenti. de uitæ. vita. cum duabus rubricis sequen. de ijs quæ vi metusve cau. fiunt. cum duabus sequen. de dolo & contu. cum duabus seq. & multis alijs: & tñ omnes regulæ ī. eo. tit. præcesserunt Alexand. iij. excepta vltima, quæ fuit Lucij iij. qui ipsum secutus est, vt ex chronica & decretalium ordinatione satis apparet. Si igitur prima regula ī. eo. tit. exemplificetur per decre. ī. de sponsa. præterea 1. secunda per decret. & si quæstiones. de simo. tertia per decre. de voto. magnæ. & sic de singulis, dico q regulæ illæ dicta iura præcesserant, vnde regularium dispositio non potuit ex ipsis iuribus sumi, quæ nondum erant: imo potius vr̄ determinatio ipsorum iurium facta per regulas. Ad hoc faciunt omnes illæ decretales superius allegatæ, in quibus Papa pronuntiat per regulas. Ego tñ non recedo à verbis legis, & dico q per regulā non statuitur ius, sed ex iure sumitur regula: aliàs non video quomodo posset dici, regula iuris. Sicut enim in regula ligni vel ferri necesse est illas materias præuenire, lignū scilicet, vel ferrum, ad hoc q disponatur ex eis regula: sic in regula iuris necesse est ius, quod est ibi materia, præuenisse, ad hoc, vt regula possit inde disponi: & tunc proprie loquitur dicendo de regulis iuris, aliàs dicere debuisset de iure regularū. Et si dicatur q in casibus non expressis a iure, vbi est ratio similis, regula facit ius: hoc est sine regula aliqua, per iura quæ hoc volunt. de rescrip. inter cæteras. de transla. inter corporalia. ff. de legi. non possunt. cum similibus. Et si obijciatur de regula Catoniana, dico q non proprie 3 dr̄ regula. nec inter regulas ponit. ff. eo. tit. Et si dicatur q aliquæ regulæ præcessisse videantur iuris expressam traditionem: dico q ius quod est idem q ratio, vt. 1. dist. consuetudo. 9. dist. sana quippe. ab exordio rationalis creaturæ præcesserat. 5. dist. in prin. vel saltem dispositione concedentis regulam, ius præcessit: videns enim formator regulæ sic esse debere de iure, quod in eius saltem mente sedebat, formauit regulam. allegatur tñ regula pro iure, non tā ex origine, quàm ex forma; & potior est eius causa pro quo facit regula 4 : habet enim aduersarius necesse ostendere rationem quare in illo casu regula non loquatur. & facit qd̄ dicā. j. eo. vult. Ad fin

2 Idē Dynus & mahe secunda Philip. dicentē Bar. in rub. ff. eo tenere hanc glos. ibi. ego tamen non accedo Fō.

Regula ex iure sumitur.

3 Hoc est eo modo quo iura isto titulo posita vocantur regulæ. Fon.

4 Idē Philippus. firmiter glos. in l. omnis definitio. ff. eo. allego c. 2. in ff. de con sti tepros. Fonta.

quo quæritur qd̄ sit ius, & vnde dicatur, & quomodo hic sumatur: dicendum est breuiter, q ius est ars boni & æqui. &c. ff. de iustitia & iure. in prin. & dr̄ à iustitia, vt ibi, & ī. de verb. signifi. ius autē quam summum in rebus bonū est colere. 11. q. 3. cum deuotissimā 5 . Ius autem est generale nomen, habens multas species. 1. dist. ius generale. cuius species diuidas & subdiuidas, vt ibi per totū. & ff. & inst. de iusti. & iure, per totū. Sumitur autē hic pro nostro iure canonico, non autē pro iure ciuili. vt probatur j. eo. in secunda regula, quæ de iure ciuili non procedit, quod dic vt ibi dicam. Tertio autem ordinate has regulas est videre, & primo primam.

5 Philipp. quærit an nomine iuris veniat statutum, consuetudo. vide Lud. Rom. ff. de arbi. recēntiores. c. si. de con sue. Font.

Beneficium.] Casus in hac regula potest figurari per cap. si quis deinceps. 16. q. 7. & primo in actore: Cum ego actor tenuissem aliquod beneficiū per spatium x. vel xx. annorū, cecidi à possessione mei beneficij: feci te nouum possessorem conueniri coram iudice competente intentando petitoriū videlicet q illum beneficium ad me pertinebat & spectabat: quare petebam & supplicabam & requirebam, vt iudex compelleret te ad restituendum mihi beneficium vnà cum fructibus: tu possessor negauisti contenta in meo libello: ad probandum intentionē meam, super meo libello produxi aliquos testes: qui testes iurati deposuerunt, q tenui illud beneficium quiete & pacifice per decem, viginti, vel triginta annos: tñ de collatione vel institutione nihil dicunt, sed deponunt solum q viderūt me illud beneficium possedisse per x. xx. vel xxx. annos: vtrum illud sufficiat ad probandum q beneficium est meū? Rñdetur q beneficium ecclesiasticum non potest licite sine institutione canonica obtineri. Vel in reo ponamus sic casum: Ego tenui aliquod beneficiū per xx. vel xxx. annos: quidam alius virtute nouæ collationis & institutionis fecit me conueniri corā iudice cōpetente, & fecit fidē de sua canonica institutione: Ego autē allego & dico q tenui illud beneficiū per spatium xxx. annorū pacifice & quiete; & sic præscripsi quamuis non sim canonice institutus, vtrum bene dicā? Certe nō: quia non sufficit detentio beneficij sine canonica institutione. Sed hodie extat regula de triēnali possessore, in qua cauet, q si quis p triennium possederit beneficiū ecclesiasticū pacifice & quiete, potest se defendere contra quēcunque, quāuis non ostendat de canonica institutione. ¶ Pro expeditione glos. quæritur qualiter hic acceptus beneficiū. Dicendū q beneficiū in iure accipitur multis modis. Nam aliquotiens appellatione beneficij veniunt simplicia beneficia, vt capellaniæ: aliquotiēs appellatione beneficij veniūt omnia beneficia ecclesiastica. Et dicit glos. q beneficiū hic accipitur large pro quocunque beneficio ecclesiastico, & sic quodcunque beneficiū siue sit simplex, siue aliud, nō pōt obtineri sine canonica institutione, qd̄ verū est, qñ illud beneficiū habetur in titulū: secus si non haberetur in titulum: Nā præbenda aliqua, id est, grossum aliqñ assignatur paruulis: aliqñ vero laicis, vt pulsatoribus campanæ: & in illis non requiritur canonica institutio. Sed quia hic fit mentio de institutione: quæritur quid dicatur institutio? Rñdet q institutio est canonicum ius in beneficio ecclesiastico obtinere. Sed quæritur, ad quem pertineat institutio? Rñdet gl. q de iure cōi pertinet ad ep̄m. in c. conquerente. ī. de offi. ordi. in antiq. glos. opponit de cap. ad hæc. ī. de offi. archi. in antiq. vbi institutio pertinet ad archidiaconum. Dicendum q triplex est institutio: Quædam est institutio tituli collatiua: Alia est institutio auctorizabilis quo ad commissionem curæ animarū: Alia est institutio realis & actualis: quæ vocatur inuestitura vel inductio in possessionem realē & corporalem: duæ primæ pertinent ad ep̄m: sed tertia pertinet ad archidiaconum: quia qñ ep̄s instituit aliquem, debet mandare archidiacono, vt illum inducat & ponat in possessionem corporalē. Postea quærit glos. an sit differentia inter institutionem, & collationem, & præsentationem? Rñdetur q sic. Vnde præsentatio dr̄ illa per quam non confertur aliquod ius in beneficio ecclesiastico, sed solum à patrono præsentatur persona idonea, & illud quod patronus facit, dr̄ præsentatio. Institutio vero stricte sumpta dr̄ dupliciter: videlicet cum aliquis instituitur per diœcesanum ad præsentationem patroni: & sic ep̄s instituēs dat titulum in beneficio: Alio modo accipitur pro confirmatione, qñ superior confirmat electū. Collatio autem dr̄ quæ fit de beneficio non patronato: qd̄ spectat ad ep̄m pleno iure sine præsentatione patroni. ¶ Vlterius pro declaratione glossæ positæ in verbo, obtineri, opponitur contra textum: & vr̄ q beneficium ecclesiasticum possit obtineri sine canonica institutione. c. cura. in tit. de iure patrona. in anti. Glossa soluit sic, aut quis possidet beneficium iure proprietatis, tamquam proprietarius: aut iure administratiuo, tamquam administrator: In primo casu potest acquirere beneficium sine titulo, vt monasterium percipit bona temporalia beneficij faciendo certam pensionem vicario perpetuo: si possidet longo tempore sine titulo, potuit præscribere iure proprietatis. In secundo autem casu qñ possidet beneficium tamquā administrator, nō potest beneficium acquiri sine titulo. Et ille textus intelligitur de isto titulo administratiuo, qui nō pōt acquiri sine canonica institutione. ¶ Quæritur insuper vtrū existens in pacifica possessione beneficij teneatur facere fidem de sua cano

Beneficiū multis modis capitur.

Institutio quid dicatur.

Institutio est triplex.

Præsentatio quid dicitur.

Institutio quid dicitur.

Collatio quid sit.

nica institutione: vel verũ sit defendendus in sua pacifica possessione absq; eo ꝙ probet ꝙ fuit canonice institutus? Rñdetur ꝙ ad instantiam diœcesani cuius interest scire an possidens beneficia possideat iniuste absq; ua periculo animarum, & etiam ad instantiam subditorũ beneficiati, si exigunt, vt ipsa faciat fidem de titulo administratiuo, tenetur facere fidem: sed non ad instantiam alicuius priuati præcedentis ius in beneficio. ¶ Verũ quis possit obtinere beneficium ecclesiasticũ respectu iuris possidendi, absq; eo ꝙ probet canonicam institutionem, vt si quis dicat se possedisse & expulsum fuisse, an sit necesse ꝙ probet canonicam institutionem? Quidã dicunt ꝙ sic per istud c. Ex quo sequitur ꝙ quis non põt probare possessionem, nisi probet titulum & institutionem. Et simile est in viro repetente vxorem: quia licet homo non possit possideri: tñ cum titulo matrimoniali possidetur: ideo si vir dicat possedisse vxorem, & se spoliatum fuisse, nõ admittitur, nisi probet matrimoniũ præcessisse. Sic in spiritualibus beneficijs doctores formant istã quæstionem in c. litteras. de restit. spol. in antiq. & sunt varij: Nam quidam dicunt ꝙ petens restitutionẽ beneficij, tenetur allegare & probare titulum, id est institutionem & collationem: Alij dicunt ꝙ nõ tenetur allegare nec ꝓbare titulũ, sed sufficit ꝙ alio modo coloret suam possessionẽ. Alij dicunt ꝙ non requiritur ꝙ coloret suã possessionẽ: sed sufficit probare ꝙ ipse exercuit actus conuenientes tali beneficio; puta ꝙ habuit stallũ in choro, & vocẽ in capitulo: & sic de alijs. Cõis conclusio doctorum antiquorum & dominorũ de Rota (licet dominus Panor. recedat ab eorũ opinione) est, ꝙ ille qui agit possessorio pro recuperatione beneficij, nõ tenetur de necessitate probare canonicã institutionem: sed tenetur colorare suã possessionem vno de tribus modis: Primo probando ꝙ habuit possessionem illius beneficij auctoritate superioris: & non per dictã institutionem, sed per testes vel instrumentum in quo cõtinetur qualiter eps mãdauit alicui tali, vt poneret me in actualẽ possessionẽ, vel quia intraui possessionẽ sciente superiore, vel quia possedi longo tempore. Alij dicebant ꝙ tenebatur allegare titulum. Sed Panor. tenet ꝙ non est necesse probare, allegare, nec colorare titulũ prædictum. c. litteras. de restit. spo. in fine illius cap. & c. in litteris. eo. tit. vbi dr, ꝙ prædo venit etiam restituẽdus: Nã ex quo quis fuit spoliatus, est restituendus: veruntamen, vt dixi, seruatur ꝙ non admittitur nisi colorauerit titulum altero de tribus modis.

Vtrũ possidetur titulo matrimoniali.

Beneficium ecclesiasticum non potest [a] licite [b] sine institutione canonica obtineri [c].

¶ Glossa primo ponunt exempla, & ius nouum super huius regulæ ratione fundatum. Secundo notant causam imprescriptibilem, & de similibus remittunt. Tertio ponunt quadruplicem significationem beneficij. Quarto, quid sit instituere, & ad quem spectat & circa illud duas obiectiones soluendo. Quinto de dictione, potest, ponunt differentiam inter affirmatiuam & negatiuam locutionem. Sexto signant & soluunt tria contraria loquentia in proprietate ecclesiæ, vel in prouentibus tantum, vel in iure eligendi. Septimo ad quæstionem de clerico, à quo titulus petitur, arguunt pro & contra: ponunt duas opiniones, quas distinguendo concordant.

¶ BENEFICIVM ECCLESIASTICVM. Pone casum per c. 16. q. 7. si quis deinceps. ꝫ. de insti. ex frequentibus. ff. de decuri. l. Herennius Modestinus. Super ratione autẽ huius regulę fundatur decret. ꝫ. eod. lib. de eo qui mit. in poss. cap. eum qui. quia proceditur cũ agitur de beneficio ecclesiastico in absentia partis lite nõ contestata: nec fit missio in possessionem causa rei seruandæ: quia sic sine institutione canonica beneficium obtineret. Consideratur igitur in beneficijs canonica institutio, nõ antiqua possessio: & sic nota casum in quo non currit præscriptio. idẽ est in matrimonio carnali. 34. q. 5. quod Deo. ꝫ. de consan. & affini. non debet. & idem in alijs casibus, qui not. 16. q. 3. clerici. & ꝫ. de præscrip. cum non liceat. Sumitur autem hic beneficium largo modo, vt comprehẽdat dignitates, personatus, ecclesias omnes cum cura & sine cura, quæ cum tit. habentur. sic 1. q. 3. si quis dator. ꝫ. de conces. præbẽ. nulla. ff. de ser. expor. l. seruus. Sumitur autem interdum stricte, vt distinguatur à præbenda. 12. q. 2. alienationes. de conces. præb. ex parte. aliàs includit præbendam. 1. q. 3. c. vlt. de verb. signi. tua. in antiq. Alibi stricte sumitur. pro solis simplicibus beneficijs sine cura. ꝫ. de præb. c. vlt. & ꝫ. eo. tit. & lib. cũ in illis. & ibi ratio patet in littera. Cum igitur in beneficio quolibet requiratur canonica institutio, vt hic: videndum est quid sit institutio. Instituere autem est ius canonicũ in ecclesia vel ecclesiastico beneficio tribuere. quod dic, vt not. ꝫ. de instit. auctoritate. in antiq. Et iure cõi ad epm spectat. 16. q. 7. nullus omnino. de hære. cũ ex iniũcto. in fi. Non obstat de off. archi. ad hoc. quia institutio ibi sumitur pro inuestitura, & sic intelligatur decre. de instit. cum venissent. & quod ibi not. Vt ꝙ etiam capitulum vacante sede instituere possit. arg. 7. q. 1. pontifices. de hære. ab abolendam. ꝫ. eod. lib. de tempo. ord. cum nullus. Arg. 5. 54. dist. presbyteri. 71. dist. fraternitatẽ. ne sede vac. c. 2. Dic, vt not. ꝫ. de maio. & obe. cũ olim. & terminatur hoc ꝫ. eo. lib. de insti. c. 5. inter collationem autem, præsententationem, & institutionẽ magna est differentia, vt ꝫ. eo. lib. de præb. cum in illis. §. cum autem.

Possessio in beneficijs non attenditur.

Beneficiũ cõprehendit dignitates, personatus: quia materia patitur hic. Philip.

Instituere quid sit.

ADDITIO. Sciendum est ꝙ Dynus non fuit canonista: vnde dicebat glossam Bern. in cap. auctoritate. de institu. superius allegatam esse in decre. ex frequentibus. de insti. & de casu decre. quæstionem formabat. j. eod. indultum. volens hanc regulam (quia prima erat) copiose glossare. sicut de prima filia patres familias facere cõsueuerunt, se contulit ad summam Host. de instit. & aliquid vltra, & contra ibi descripta subuliter posuit. Ioan. And.

¶ Idem.

REGVLA II.

POSSES-

a ¶ *Non potest* ɩ.] Hæc dictio, potest, negatiue posita, vt hic, necessitatem importat: cum autẽ affirmatiue ponitur, necessitatẽ non inducit. Ad primum 2. q. 1. c. 1. ꝫ. de accu. de his. Ad secundum 4. q. 3. c. placuit. §. item in criminali. ver. potest. de præbẽ. de multa. in fi. de appel. oblatæ. ad finem. ff. de arbi. quin etiam. & ideo dicit lex, ꝙ verbum potest, necessitatẽ non importat. ff. de offic. præsi. sæpe. & l. sequen.

b ¶ *Licite.*] Superabundat. id enim dicimur posse, quod licite possumus. 22. q. 2. faciat. vbi de multiplici potentia. & ꝫ. de rescrip. sciscitatus. per Ber. & Inno. de conces. præben. accedens.

c ¶ *Obtineri.*] Contradicit huic regulæ. ꝫ. de inrepa. cura. Sol. ibi nõ præscribitur ecclesia tamquã beneficiũ, sed vt proprietas. Item necessitatis causa vel pietatis, vel causa impensi obsequij sine canonica institutione possidet quis ecclesiasticos ꝓuentus: nec ex eo canonicus vel beneficiatus propria dr. 12. q. 2. quicunque suffragio. 16. q. 1. possessiones. & q. 3. clerici & c. si eps. ꝫ de magi. quoniam. Eodem modo respondetur ad c. 31. dist. si qui vero. 12. q. 1. quia. 50. dist. studeat. de cleri. pug. in duel. Henricus. Item. arg. contra. ꝫ. de electio. in Genesi. ꝫ. de iurepatr. consultationibus. vbi possessio dat ius eligendi & præscribendi. ꝫ. de causa posses. cum ecclesia [2]. Solu. per possessionem acquiritur ius eligendi & præsentandi: quia procedit ex actibus nostris. ff. de acquirenda posses. l. 1. Institutio autem procedit ex actibus aliorum, quæ ad hoc, vt valeat, debet esse canonica, vt hic, in qua præcipue quatuor requiruntur. Primo ꝙ persona sit quæ instituere possit. 16. q. 7. nullus. Secũdo, ꝙ institutus sit talis, qui possit institui. de instit. c. fina. quia non laicus, vt ibi, vel ipse idem instituens. eod. tit. c. vlt. Tertio, ꝙ illius beneficij institutio ex iure proprio, vel deuoluto, vel delegato ad instituentẽ pertineat. eod. tit. c. 3. [Vnde secundum Dynum vicarius epi vel capitulum vacante sede, id non posset. qđ dic, vt ꝫ. eo. lib. de offic. vica. c. fi. de insti. c. 1. ne sede vacan. c. vnico.] Quarto, ꝙ seruetur forma constitutionis illius. ꝫ. eod. lib. de elect. c. vlt. [3] [Dic, vt ibi not. in vlt. glo. in confirmationibus enim locum habet, sed in collationibus non, vt ibi. Item dat exemplum per decret. 2. eod. lib. de elect. & per regulam, actus. hoc eo. tit.] Et not. ꝙ hæc regula est in argumentum ꝯ clericũ, qui est in quieta possessione beneficij suit & petitur ab eo titulus possessionis, scilicet institutio, quòd teneatur illã ostẽdere: nã & libertus Ecclesiæ licet sit in quasi possessione libertatis, probat manumissionẽ suã. 12. q. 2. c. longinquitate. & cap. seq. & hoc probat decre. de appel. personas. in parte decisa: vbi de hoc per Lau. nam & possidens pro hærede vel possessore, cogitur probare titulum. C. de peti. hære. l. cogi. ad hoc facit quod not. de dolo & contuma. contingit. in glo. vlt. circa medium. In ꝯtrarium vf argu. 20. q. 1. quem progenitores. ꝫ. de reg. vidua. & in prædicta l. cogi. 5. q. 5. § 1. & pro hoc facit qđ not. Inno. de procurato. ex insinuatione. & Ber. Compo. de rescr. capitulum. in glo. 5. §. item quæritur an executor. ver. sed secundum hæc. primam opinionem tenebant Mal. & Ber. Isi. per iura prædicta. Ioan. & Lau. not. 100. dist. ꝯ morẽ. ꝙ clericus habens duo beneficia, cogitur dicere titulum: habenti autem vnum solum, sufficit possessionẽ ostendere. arg. ad hoc ꝫ. eod. lib. de rescri. c. 2. & de offi. ordi. eo. lib. c. ordinarij [4]. Dici potest [5] primam partem veram cum eps ex suo officio vult videre institutionem clerici, hoc probatur de præben. dilecto. vt eccl. benefi. c. vnico. Secundam cum alius agit, forte dicẽs se ius habere in præbenda: tunc actor quod asseruerat, & c. 6. q. vlt. actor. & in præal. c. vnico. vt ecclesia. benefi. & C. de proba. actor. & hoc probatur ex ijs quæ not. Inno. Ber. Compost. in prædict. gl. & per Host. & de hoc de simo. licet Hely. super ver. officij sui debitum. [Cuius verba posuit Archi. in decre. ordinarij. Ioan. And.]

POssessor.] Istud capitulum habet duos intellectus secundum duos modos punctuandi textum: Nam quidam faciunt punctum post dictionem fides: Alij autem faciunt punctum post dictionem, tempore. ¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum illud quod habetur in glos. posita super verbo fidei, qualiter hic accipiatur fides, & quis dicatur bonæ fidei possessor, & quis malæ fidei possessor. vnde fides hic accipitur pro conscientia, vt dicamus possessor malæ fidei, id est, conscientiæ, vllo tempore non præscribit. quis autem dicatur bonæ fidei possessor, illud colligitur ex cap. si virgo. 34. q. 2. & l. apud antiquos. circa medium. C. de fur. & ser. corru. nam ille dicitur bonæ fidei possessor, qui putat se dominum rei, quam possidet: & ignorat rem esse alienam: Econtra vero is dicitur malæ fidei possessor, qui habet conscientiam rei

1 Põt verbum negatiue positum, necessitatem importat. Qđ non est indistincte verum. l. infra dices. ff. de re iudi. cap. quanto de præscript. Confer. in singul. incipien. verbũ, potest.

2 Dicebat Ioan. Mo. ꝙ contraria loquuntur in potestate actiua hic loquitur de passiua & ita differunt. tacit de cler excom. si celebrat. l. eod. lib. de electio. nullus in princip. & c. ex eo ꝙ in fi. Ioan. And.

3 Idẽ Dynus fallit si lex ex sua essentia misit lo ff de vt. infra. t. l. 2. in 2. Font.

4 Et ibi de hoc per Archid. & ibi nec plura ibi recitet, omnia habentur per remissionem huius glos. tenet autem qđ sequitur in glos. cum moderamine quod statim sub dam. Ioã. And.

5 Videbis Panor. c. accedens in sua xiij & ac. Pet. de Anc. nu. 9.

siã rei alienæ. ¶ Casus ſm primũ intellectũ ſic figuratur: videlicet faciendo punctũ poſt dictionẽ, fidei. Aliquis Titius vendit mihi rẽ q̃ non erat ſua: puta, vineã, domũ, pratum, vel aliquã aliam rẽ: ſed erat cuiuſdã alterius, & illã mihi tradidit: ego emptor ab initio bene ſciebã rẽ eſſe alterius, & non vendentis: & ſic qñ res fuit apud me, ſciebã illã eſſe alterius: hoc tñ nõ obſtãte detinui illã rem per xx. vel xxx. annos: Elapſo

ſor.ᵃ malæ fidei ᵇ vllo tempo-

illo tẽpore dñs rei vendicauit ſibi illam rem, & fecit me cõueniri, petẽdo, vt iudex declararet illũ dñm eſſe iſtius rei, & me cõpelleret ad ſibi reſtituendũ vnà cum fructibus: Ego autem excipiẽdo prõpoſui, q illam rem poſſederam per longum tempus, videlicet per xxx. annos: & q illo modio præſcripſeram: ille replicando propoſuit, quòd non poteram præſcribere propter malam conſcientiam: quia ſciebam rem eſſe alienam: & illud probauit: Quæritur q̃d iuris: vtrum poſſum me tueri præſcriptione? Rñdet q non, etiã ſi longiſſimo tempore poſſedero: quia poſſeſſor malæ fidei nõ præſcribit vllo tempore: ſuppleatis, nec longiſſimo: quia poſſeſſor malæ fidei eſt continue in peccato mortali: & diuturnitas tẽporis non diminuit peccata, ſed auget. c. fi. de præſcri. in antiq. ¶ Alij faciũt punctum poſt dictionem, tempore. Et ſecundum hunc intellectum caſus ſic figuratur: Titius vendidit mihi rem alienam: puta pratum vel vineam, putabam illum eſſe dominum tempore traditionis: in iſta bona fide perſeueraui per magnum tempus, ſed non per totũ tempus præſcriptionis: poſtea ſuperuenit mala fides, id eſt, ſciẽtia rei alienæ antequam compleuiſſem præſcriptionẽ, vtrum poſſim præſcribere? Rñdetur q non poſſum complere huiuſmodi præſcriptionem: quia requiritur q habeam bonam fidem in omni tempore præſcriptionis: Nam malæ fidei poſſeſſor vllo tẽpore, id eſt, q in aliquo tẽpore præſcriptionis habet malam fidem, non præſcribit. ¶ Pro expeditione primæ gl. vr̃ q poſſeſſor malæ fidei poſſit præſcribere longiſſimo tempore: & arguitur de l. cum notiſſimi. C. de præſcr. xxx. vel xl. annorum ibi præſcribitur res longiſſimo tẽpore, & cum mala fide. Gl. facit differentiam inter ius canonicũ & ciuile: & dicit q ↄ̃trium procedit de iure ciuili, quod non habuit reſpectum ad ſalutem animarum: ſed ad bonum cõe duntaxat: & ideo cum mala fide procedebat præſcriptio lõgiſſimi temporis: ſed ius canonicum habuit reſpectum non ſolum ad bonum cõe, ſed etiam ad ſalutẽ animarũ: Nam ſubiectũ ſcientiæ iuris canonici eſt homo dirigibilis nõ ſolum in bonum cõe, ſed in Deum: & ius canonicũ conſiderauit q poſſidens cum mala fide eſt continue in peccato mortali: & tanto aggrauatur peccatum, quãto diutius infelicẽ animam detinet alligatam: ideo noluit, vt poſſeſſor malæ fidei poſſet præſcribere. ¶ Sed vtrum leges ciuiles ſint correctæ per ius canonicum. gl. exorditur materiam, vtrum leges ſuccũbant canonibus, & hoc in terris imperij? Rñdet q vbi verſatur periculum animæ, leges ſuccumbunt canonibus: ideo leges illæ ſunt correctæ, ita q eſt iudicandum ſm ius canonicum, & non ſm leges: ſed in materia non concernente periculum animæ, leges ſunt ſeruandæ in foro ſuo, & ius canonicum in ſuo: Nam Papa nõ poteſt tollere leges quo ad iudicium ſeculare: niſi in ijs in quibus vertitur periculum animæ: cum poteſtates ſint diſtinctæ: videlicet eccleſiaſtica à poteſtate ſeculari: Ideo dicit Ber. q præſcriptiones longiſſimi temporis quæ procedunt ex ſola negligentia nõ petentis, & nõ ex facto poſſidentis præſcribuntur cum mala fide, vt puta, debeo tibi decem ſcuta ex aliquo ↄ̃tractu: tu non petis illa decem ſcuta per ſpatium xl. annorum: iſta præſcriptio currit mala fide, licet ſciam me eſſe debitorem tuum: ideo ſi poſtea facias me conuenire, potero me tueri præſcriptione longiſſimi temporis: quia iſta præſcriptio eſt ex ſola negligentia tui creditoris: de qua in c. fin. de præſcr. in antiq. Verũ in præſcriptione requiratur bona fides durante toto tempore præſcriptionis: an ſufficiat habere bonam fidem ab initio præſcriptionis, licet poſtea ſequatur mala fides? Rñdet q in omni tẽpore præſcriptionis requiritur bona fides, vt eſt hic tex. ſm vnum intellectum. Sed quid erit ſi completa præſcriptione ſuperuenit mala fides, vt ponamus quòd aliquis vendidit mihi rem Titij: putabam vendentem eſſe dominum rei, & ſic habebam bonam fidem, & cũ iſta bona fide tenui iſtam rem vſque ad præſcriptionem completam: Completa præſcriptione ſciui q res erat Titij: vtrum tenear ſibi reſtituere & facere conſcientiam? gl. in dicto c. ſi virgo. 34. q. 2. concludit quòd non teneor ſibi reſtituere, licet ſuperueniat mala fides: q̃a ex quo completa eſt præſcriptio, per præſcriptionẽ res eſt facta mea, ſaltem quantũ ad dominium vtile: & ſm alios quantum ad dominium directum: ſed in vſucapione res efficitur mea completa vſucapione quãtum ad dominium directum: de hoc per Panor. in c. fin. de præſcri. in antiq. Quæritur, vtrum ad hoc, vt q̃s poſſit alienam rem præſcribere, ſufficiat bona fides? Rñdet q non: ſed vltra bonam fidem requiritur titulus: & hoc in præſcriptione longi temporis. x. vel xx. annorum: vel in præſcriptione longiſſimi temporis, cum quis præſcribit rem eccleſiæ: vel eſt præſumptio contra ipſum: vel ſibi reſiſtit ius commune, niſi allegaret præſcriptionem centum annorum, vt in cap. 1. de præſ. eod. lib. vt quando quis præſcribit decimas in parochia mea, non ſufficit probare poſſeſſionem per xl. annos: ſed requiritur q ipſe alleget & probet titulum, vel alleget poſſeſſionem centum annorum, aliàs non requiritur titulus. c. de quarta. de præſcri. in antiq. Quæritur quid ſit vſucapio: & quid ſit præſcriptio. Gloſ. remittit ad ea quæ habentur in ſumma. 16. q. 3. vbi dicit gloſ. Vſucapio eſt acquiſitio dominij per continuationem temporis poſſeſſionis lege definiti. quam definitionem accepit à l. 3. ff. de vſuca. Sed præſcriptio eſt exceptio ex tempore ſubſtantiam capiens: quæ actione perſonali vel in rem, id eſt, reali opponitur. ¶ Pro expeditione glo. finalis in verbo præſcribit. vr̃ quòd quis præſcribat cũ mala fide: & arguitur de c. placuit. 16. q. 3. c. 1. de præſcr. li. 6. in antiq. vbi dr̃, q ſi populus alicuius diœceſis fuerit occupatus ab infidelibus, & lapſus in errorẽ hæreſis, ſi eps̃ proprius ſit negligens in reuocando populũ ab errore, epı̃ vicini poſſunt illum requirere, vt adhibeat diligentiam pro reuocando populo: & facta monitione debet expectari per aliquod tempus: quo elapſo ſi vicinus eps̃ reuocauerit huiuſmodi populum: & populus ſibi obediuerit per tres annos, præſcribit, licet ſciat populum alienum: & ſic præſcribit cum mala fide. Dicit gl. quòd regulariter præſcriptio non procedit cum mala fide, ſed eſt ſpeciale in illo caſu fauore fidei contra regulam communem, vt vicini epiſcopi ſpe lucri reuocent populum ab errore hæreſis.

Iuris canonici ſubiecta dicitur eſſe homo dirigibilis in Deum & in bonũ cõmune.

Dominiũ quale quæritur per vſucapionẽ, & per præſcriptionẽ.

Vſucapio quid ſit. Præſcriptio quid ſit.

¶ *Gloſ. prima ponit exempla. Secundo dicit regulam non procedere ſecundum leges niſi dicantur correctæ: circa quod ponit duas opiniones contrarias, & tertiam quæ diſtinguit. Tertio ponit aliud diuerſum inter leges & ius. Quarto dat remiſſionem de mala fide, quæ præſcriptionem ſequitur. Quinto ſubdit etiam titulum requiri: ſignat contrarium & ſoluit. Sexto remittit de præſcriptione, vſucapione, & interruptione.*

a. ¶ *Poſſeſſor.*] pone caſum. 34. q. 2. ſi virgo. & de præſcri. c. vlt. Hæc regula ſecundum leges vera eſt in præſcriptione x. vel xx.¹ annorum. C. de præſcr. long. temp. auth. malæ fidei. In præſcriptione autem xxx. vel xl. annorum non requiritur bona fides. 16. q. 3. c. placuit. vt §. poteſt. & de præſcri. vigilanti. C. de præſcr. xxx. vel xl. annorum, cum notiſſimi. Niſi velis dicere leges eſſe correctas ² per præd. decret. de præſcrip. c. vlt. vbi de hoc. Quod quidam abhorrent, dicentes Papam non poſſe tollere leges, niſi quo ad ſuum forum. Alij verò dicunt Papam indiſtinctè quo ad vtrumque forum poſſe leges tollere. de hoc. 10. di. conſtitutiones. de teſta. cũ eſſet. In his autem tenens medium, credo q Papa vbi non habet temporalem iuriſdictionem, non poſſit tollere legem quo ad forum ciuile, niſi in his in quibus vertitur periculũ animæ: cum poteſtates diſtinctæ ſint. 96. diſt. cum ad verum. 10. diſ. quoniam. vbi de hoc. & qui filij ſint legit. cauſam 2. In his autem in quibus periculum animæ vertitur, quo ad vtrunque forum tollit legem. probatur hoc de iudi. nouit. de præſcri. c. vlt. & de ſecun. nup. cap. pen. & vlt. eod. lib. de foro compe. cap. vlt. de iureiur. cap. 2. eo. lib. de excep. cap. 2. de ſenten. excommu. decernimus. nam in his leges ſacros canones imitari non dedignantur. & de iudi. clerici. in Authẽ. vt non luxu. contra natu. propterea. colla. 6. in Authẽ. vt clerici apud proprios epos. §. ſi vero eccleſiaſticum. ex quibus ſatis poſſet inferri: idem de iure canonico circa hoc quod de iure ciuili. Sciendum eſt autem, quòd ſecundum nos nõ ſolum ab initio, ſed in qualibet parte præſcriptionis ³debet præſcribens etiam agnoſcere bonam fidem, vt hic, & in concord. In his autem in quibus etiam ſecundum leges requirebatur bona fides, ſufficiebat ab initio bonam fidem agnouiſſe, vt in prædicto §. poteſt. & l. cum notiſſimi. Si autem quæratur de eo qui completa præſcriptione incipit habere malam fidem, an teneatur rem reſtituere? Dic ⁴, vt not. 14. q. 6. cap. 1. & 34. q. 2. ſi virgo. & de præſcri. vigilanti. non ſolum autem in præſcriptione requiritur bona fides, vt hic: ſed etiam ⁵ titulus, qui det cauſam præſcribẽdi. de hoc. 10. q. 3. quia. 16. q. 3. dilectio. de præſc. ſi diligenti. Arg. contra. eod. titu. de quarta. & c. ad aures. & c. vlt. vbi non ſit mentio de titu. Sol. dic breuiter, q ſi ius commune vel præſumptio non eſt contra poſſeſſorem. ſufficit bona fides: aliàs neceſſe eſt allegari titulum & probari, niſi allegetur præſcriptio tanti temporis, cuius contrarij non ſit memoria. & eod. lib. de præſcri. c. 1. Quid autem ſit præſcriptio, quid vſucapio, quæ in eis requirantur, quis eorum effectus: plene not. 15. q. 3. in ſumma. Quomodo interrumpatur, ea. q. §. poteſt. ver. hæc de præſcriptionibus. & de præſcr. c. illud.

¹ Habita diſtinctione inter præſentes, vel abſẽtes, & qui quo ad hoc dicantur præſentes: & quid de illo qui nullum habet domicilium, vel habet plura: nota. C. de præſcri. longi temporis. ſi. vide Spe. de præſcr. ver. quandnaſi quis. Ioan. And.

² Dicit Dynus, & ratio eſt ſecũdũ Pet. de Ancharan. peccatum.

³ Idem doctores.

⁴ Albe. & Anchar. dicunt quod nõ: etiam in foro cõſcientiæ.

⁵ De hoc, & an ſit neceſſe ſaltẽ allegare titulũ, & an in præſcribendo vſũfructũ vel libertatẽ alicuius ſeruitutis ſit titulus neceſſarius. hic per Dynum. Ioa. And.

ADDITIO. Quòd in præſcriptione ſufficiat ab initio bonam fidem agnouiſſe, vr̃ q melius dicant leges quàm canones: cum à principio legitime factũ vitiari nõ debeat per illud ſuperueniens, à quo non poterat inchoari. j. eo. factum legitime. ff. eo. tit. in ambiguis. §. non eſt nouũ. Sol. vt dicit hic Dynus regulæ illæ loquuntur in actibus perfectis: ſecus in inchoans tantum, vt hic: & probatur ſoln. ſecundũ eum. ff. de verb. obl. ſi ſub vna. §. 1. & l. pluribus. & de ſer. l. pro parte. de ſer. ruſt. præ. l. vta §. quæcunque. Ioan. And.

¶ *Secunda gloſ. de ſignificationibus fidei remittit.*

b ¶ *Fidei.*] multis modis ſumitur fides: quod dic, vt not. & de fide catho. in rubri. & 22. q. 1. monet. hic ſumitur pro conſcientia. ſic 28. q. 1. omnes deinceps. §. ex his. ſi. de præſcr. c. vlt.

¶ *Tertia gloſ. ponit duas lecturas.*

a ¶*Vllo tempore*.] potes facere punctum ante & post: & sic habebis duos intellectus: Primus est, q nulla antiqua dierum possessio, &c. ı̄. de præscri. vigilanti. Secundus, q nullo tempore præscriptionis debet agnoscere malam fidem ı̄. eo. c. vlt.

ADDITIO. Idem Dynus.

¶*Glo. vlt signat contrarium: et dupliciter soluit. Secundo signat aliud, in quo remittit. Tertio quærit, & remittit. Io. And.*

re non præscribit b.

¶Idem.

Ratio secundũ Io. Mon. quia peccat, & ex eo meretur pœnam: ergo non præmium. de trãsla. prælа. c. 2.

b ¶*Non præscribit*.] si ergo possidens conscientiam habet rei alienæ non præscribit. Contra 16. q. 3. placuit. vt quæcunque. ı̄. de præscri. c. 1. ibi præscribit, qui certus est rem esse alienã. Sol. illud speciale in fauorem fidei catholicæ, sicut alia. 0. q. 7. si hæreticus. ı̄. eo. lib. de hæret. c. 1. & 4. C. de epis. audien. l. nemo. cũ simi. Præterea satis vr̃ suam conscientiam purgasse, & bonam fidem agnoscere, qui verum dñm requisiuit. arg. ı̄. eod. scienti. cũ suis concor. & sic auctoritate canonis excusat. hic ff. de noxa. l. generaliter, vbi vsucapit qui scit seruum alienum, qui sibi ab alio bonæ fidei possessore fuerat datus pro noxa: ex quo verus dominus requisitus noxiam emendare non vult. Item ȝ ı̄. de iure pat. cura. Sol. vt ibi & 16. q. 3. si sacerdotes. in 1. glos. vltra medium. quod etiam vr̃ contra. Si quæratur quis dicatur bonæ fidei possessor & malæ a 1 dic, vt notatur de præscri. si diligenti. in glos. penul.

a Ad mentem respondet Arch. nu. 18. q per statutum præscribitur, debito certo tẽpore nõ petito.

ADDITIO. Et hic per Dynum repetentem quo ad hoc, quod ibi not. Ioan. And.

S*Ine possessione*.] Casus in hoc capitulo figuratur pluribus modis: Et primo per capitulum, causam. de præscr. in anti. Vnde sciendum, q iura spiritualia non cadunt in laicum, nec respectu habendi, nec respectu possidendi: hoc est nec respectu proprietatis, nec respectu possessionis, vt c. Massana. de elect. in anti. c. decernimus. de iudi. Scdo est præsupponẽdũ, q ius decimãdi est ius spirituale: & sic non cadit in laicũ: licet fructus decimales sint res tẽporales.

¶ Casus hoc præsupposito sic figuratur: Quidã laicus de facto emit ab epo ius decimandi infra limites meæ parochiæ: & cum illo titulo percepit decimas cũ bona fide: quia credebat titulum valere: Hoc facto ego rector feci illum conueniri coram iudice competenti: & proposui in meo libello q eram rector talis ecclesiæ: & in ea fueram canonice institutus: & q eram fundatus de iure cõi habendi & percipiendi decimas omnium fructuum excrescentium in mea parochia: & q iudex condemnaret talem laicum ad restituendum mihi decimas per eum perceptas, & ad cessandum in futuro: Laicus cum deberet respondere meo libello, excipiendo proposuit, q illas decimas perceperat p x. xx. xxx. xl. annos: & sic illas præscripserat: Ego rector replicando proposui, q ipse non poterat præscribere, nec possidere illas decimas propter incapacitatẽ: quia ius spirituale non cadebat in laicum: Quæritur, nunquid bene dicam, ita q non obstante detentione facti nõ possit se tueri præscriptione contra me? Respondetur quòd laicus se non põt tueri præscriptione: quia dictus laicus non habuit possessionem habentem adminiculum iuris: & præscriptio non procedit sine possessione.

¶ Alio modo potest figurari casus per c. porro. 16. q. 3. l. qui in seruitute. ff. eo. & primo per dictum capitulũ, porro. certum est q hæreticus est incapax possessionis cuiuscunque rei, id est, proprietatis & possessionis: & sic hæreticus non potest possidere: nunquid põt præscribere res quas apud se detinet bona fide? Respondetur q nõ: quia præscriptio non procedit sine possessione: & cum hæreticus nõ possit possidere, ideo nõ potest præscribere, vt in l. qui in seruitute. Certum est q seruus nõ potest aliquid possidere nomine suo: sed dicitur possidere nomine domini sui: ergo etiam non potest præscribere: quia sine possessione præscriptio non procedit.

¶ Pro expeditione primæ glossæ positæ in verbo, *Sine possessione*. quæritur quotuplex est possessio? Dicendum est q duplex est possessio: Nam quædam est possessio quæ habet plurimũ iuris, & modicum facti: Alia est possessio quæ habet plurimum facti, & modicum iuris. Prima possessio est, vt illa quæ acquiritur per procuratorem. c. cum nostris. ı̄. de concess. præbend. in antiq. nam ista habet plurimum iuris & parũ facti: quia in ea plus operatur iuris dispositio, quàm factũ hominis, & illa possessio non parit causam vsucapiendi, nisi interuenerit factum nostrum, id est, ratã habuerimus. Alia est possessio quæ habet plurimum facti, & parum iuris: sicut illa quæ per nosmetipsos acquiritur. Et illa dr̃ habere plurimum iuris, quæ per seruos nostros nobis ignorantibus acquiritur.

Possessio duplex

¶ Vtrum ad præscriptionem sufficiat possessio facti, vel requiratur possessio iuris? Rñdetur q non sufficit possessio facti, quæ dr̃ quasi pedũ positio: sed requiritur possessio iuris, id est, quod habeat adminiculũ iuris, id est, q præscribẽs sit capax possessionis, vt in primo exẽplo dictum est: videlicet de laico respectu iuris decimãdi.

¶ Vtrum ad hoc q quis possit præscribere, requiratur q possideat continue per tempus sufficiens ad præscriptionẽ, vel sufficiat possidere per interualla: licet non continue? Dicendum q possessio debet esse continua per x. xx. vel xxx. annos: si requiratur ad præscriptionem spacium xxx. annorum: ita q non fiat coniunctio temporis: & non interuenerit interruptio: quæ interruptio quandoque fit naturaliter per inundationes aquarum, quando locus fuit aqs innũdatus: & ista interruptio prodest hominibus quorum interest: & pluribus alijs modis potest fieri ista interruptio. Alia est interruptio ciuilis, quæ quandoque fit per litem contestatam: quandoque fit per solam citationem. l. cum notissimi. C. de præscri. xxx. vel xl. annorum. Et ista interruptio ciuilis non prodest omnibus quorum interest, sed prodest interrumpenti & suis hæredibus, vt Titius vendidit mihi rem alienam, quam tamẽ credebam esse ipsius Titij, & non alienam: & sic habebam bonam fidem; nondum completa præscriptione quidam non dominus fecit me conueniri, & litem fuit contestatus: & sic interrupit meam præscriptionem; ista interruptio non proficit vero domino, nec eius hæredibus: sed solum interrumpenti.

REGVLA III.

Sine possessione c

¶ Vtrum interrupta præscriptione ciuiliter possit possessor præscribere, dum tñ habeat bonam fidem: licet incipiat titubare, an res sit sua vel petentis: vtrum ista mala fides impediat præscriptionem? Glo. Respondet q de iure ciuili solum fit interruptio præscriptionis: sed si actor dimittat processum, puta quia renuntiat instantiæ, & reus acceptat istam instantiam, vt in Authen. qui semel. C. quomodo & quando iudex. licet instantia sit extincta, tñ remanet effectus, vt non possit currere præscriptio: & sic debet incipere præscriptionem de nouo; sed de iure canonico non potest præscribere, q̃a incipit esse malæ fidei. Sed ȝ istam regulam arguitur de cap. cũ ecclesia. de causa. posses. & propriè. vbi dr̃, q ius eligẽdi potest præscribi, & tñ non põt possideri, quia est incorporale: & res incorporales non possidentur: ergo male dr̃ in regula nostra, quòd sine possessione præscriptio non procedit. Gloss. mentu contrarij subaudit ad tex. sine possessione, vel quasi possessione & licet iura incorporalia non possideantur, tamen quasi possidentur: & in rebus incorporalibus habet locum ficta possessio: quæ id operatur in rebus incorporalibus, quod operatur vera possessio in corporalibus.

¶ Pro expeditione gloss. fina. positæ in verbo, procedit, vr̃ q quis potest præscribere sine possessione: Et arguitur sic, Captus ab hostibus non possidet, quia possidetur ab alio: & qui possidetur, nõ possidet. l. qui in seruitute. ff. eod. & tñ captus ab hostibus præscribit l. iusto. §. vltimo. ff. de vsucap. Rñdet glossa, q captus ab hostibus non possidet per se: sed si ante captionem ab hostibus possidebat per seruos suos vel famulos, vel filios suos, durante captiuitate possidet: Et ipse reuersus recuperat possessionem: & fingitur iure postliminij nunquam perdidisse possessionem, eo q possidebat à tempore captionis: secus si tempore captionis non possidebat per seruos, quia tunc non posset præscribere. Item secus si non possidebat per seruos vel alios quos habet in potestate, sed per seipsum possidebat ante captionem: quia tunc perdit possessionem: & sic non posset præscribere.

¶ *Prima glos. dicit vnde sumpta: & ponit & specificat exempla. Secundo de multiplici possessione remittit. Tertio tractat qualis possessio in præscriptione requiratur. Quarto quomodo possessio debet esse continua. Quinto, de quasi possessione.*

1 Prolixe tractat hic Dynus. ¶ ad præscriptionẽ requiritur ciuilis & naturalis possessio: vel ciuilis tantum: scilicet quã animo retinetur. Sed naturalis tantũ non sufficit vbi ciuilis non possidet. &c. quem vide Ioan. An.

c ¶ *Sine possessione*.] hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. qui in seruitute est. per quam etiam potest hic poni exemplum casus, & per c. 16. q. 3. porro. & ı̄. de præscr. causam quæ. Seruus cũ ab alio possideatur, nõ possidet, vt in primo casu: hæreticus & Paganus, vt in secundo: laicus spiritualia, vt in tertio. Sciendum est autem q possessionum alia iuris, alia facti: alia iuris & facti: & hæc interdum habet plurimum iuris & minimum facti: interdum eȝ. quod prosequere, vt not. ı̄. de conces. præbend. cum nostris. & C. de acquiren. posse. l. 1. Vt ergo currat præscriptio, debet quis possidere de facto & de iure. de facto planũ est: quia qui nõ possidet, non præscribit: & debet possidere proprio nomine, non alieno: aliàs ille præscriberet, cuius nomine possideret. 16. q. 3. clerici. de restitu. spolia. cũ venisset. in fine. de præscr. si diligenti. ff. de acquiren. possessio. quod meo. debet etiam possidere de iure: quia ad præscriptionẽ requiritur ciuilis possessio 2, id est, q talis sit persona, in quã cadere possit huiusmodi possessio, vt probatur per iura inducta in principio glo. ad hoc etiam 14. q. 1. in princ. Et quod ibi not. & de proba. ex literis. in fine. ff. de vsucapion. sine possessione. hoc dico: quia laici de facto interdũ possident decimas & spiritualia, vt not. Bar. Brixien. 14. q. 1. in prin. 1. glo. magnæ & in fine. ad hoc ı̄. eod. lib. de resti. spo. ad decimas. nam, vt ibi patet, aliud est possidere, aliud est legitime possidere. Et not q hæc possessio facti debet esse ɔtinua: quia si interrũpatur possessio, interrupta est p̃scriptio. 16. q. 3. c. placuit. vij. §. potest. de præscr. illud. C. de præscr. xxx. vel xl. anno. cum notissimi. si tñ fiat interruptio ciuiliter, puta per litis contestationem, sm̃ canones vr̃, q amodo non currat præscriptio: quia præsumitur titubare, & malam fidem habere 4. sed leges quæ de mala fide non curant, nouos xl. annos requirunt, vt in prædicto §. potest. & hoc not. Ioan. 16. q. 3. c. s. Et quod dicit regula de possessione, hoc intelligas, vel de quasi possessione: quia incorporalia non possidentur,

2 Verum si actum sit in iudicio glo. c. quoniam frequẽter, vt lite nõ cõte. §. penul. attamẽ actus extraiudicialis ante præscriptionẽ inceptam, contineãt seu in mala fide. l. si fundũ. C. de rei vendi. Philip.

denrur, sed quasi possidentur. ff. de vsucap. l. sequitur. §. si viam. ff. de acqui. poss. l. 3. in princ. & tamen præscribuntur. s. de cau. poss. cum ecclesia.

ADDITIO. Idem Dynus, qui de hoc formauit obiectionem ad hoc vltimum: quem vide. Ioan. And.

a ¶ *Præscriptio.*] nec vsucapio. ff. de vsuca. l. 3. & l. fine.

praescriptio [a] non procedit [b].

¶ Idem.

¶ *Vt vis. premissa ratione regula, ponit duas obiectiones legales, quas soluit: in fi. obijcit de decr. cõtingit. et tripliciter sol.*

b ¶ *Non procedit* [1].] præscriptio est verbũ iuris: parit enim actionem vel exceptionem ex tempore: & ex eo acquirit dominiũ, etiã directum secũdum Marti. Io. s. de hoc. 16. q. 3. § potest. circa principiũ [2]. Vsucapio autem est acquisitio dñij per continuationem possessionis temporis lege diffiniti. ff. de vsuca. l. 3. ex quibus satis patet ratio regulæ, quæ contrium patitur de lege dicente, ꝙ captus ab hostibus vsucapit. ff. de vsuca. l. iusto. §. vlti. & tñ nihil possidet cum ab alio possideatur. ff. de acqui. poss. cum hæredes. §. in his. Sed lex [3] intelligit, ꝙ vsucapit per alium quem habebat in potestate tempore quo captus fuit: vnde rediens postliminio recuperat potestatem, quam eius fictione vr continuasse, & sic vsucapione dñium quæsiuisse: sed si per se possidebat, perdit possessionẽ: & licet postliminio redeat, fictio postliminij non extenditur ad possessionem, quæ consistit in facto: & sic nec ad vsucapionem quæ ex possessione procedit. ff. de capt. & postli. reuer. in bello. §. factæ. & de vsucap. l. fi. is qui pro emptore. vbi de hoc. Itẽ opponitur, ignorans possessionem non quærit, cum animus sit de substantialibus. C. de acqui. poss. l. licet. & l. quemadmodum & tñ ignorans præscribit. ff. pro solu. l. 2. §. Celsus. Solu. [4] Ignorans per se possessionem non quærit, tñ bñ põt ignorans quærere possessionem ministerio filij vel serui, quem habet in potestate, vt in contrio, & sic vsucaperet, vt ibi. Item opponitur de decre. s. in an. de dolo & conm. contingit. ibi enim præscribit annaliter ille qui non possidet. Sed potest illud dici speciale in odio illius contumacis, qui non permittit actorem ingredi in possessionem secundum decretum iudicis causa rei seruandæ: vel iam missum expulit: ne sit melioris cõditionis contumax q̃ obediens, vt ibi. nec debent stulti esse melioris conditionis quàm perin. 16. q. 1. legi. s. eo. lib. de præben. eum qui beneficiũ. ff. quod vi aut clam. seruus vel aliter ibi loquitur de quodã temporis lapsu, qđ habet aliquem constituere possessorem tantũ: hic autẽ loquitur de quodam temporis lapsu, qđ per præscriptionẽ inducit dñium, vt s. dixi: & sic non obstat. Vel dic ꝙ canon fingit illum possidere in odiũ illius contumacis, vt s. dixi. ad hoc. ff. de bo. au. iudi. poss. l. quãuis. sæpe enim iura fingunt ea causa qđ non est. 50. dist. ferrũ. vbi de hoc. de transla. inter corporalia. C. de rei vxo. act. l. vnica. circa principium. & de hoc s. de spon. is qui.

Expouit Dynus, id est, ad inchoatur: li cet quandoque inchoata sine possessione continuetur. Ioan. And.

[2] Io. And. in reg. possessor. in 2. col. satis tenet cum Io. vide Dynum ibi. Feli. in rub. de præscrip. dicitem domi nium non acquiri præscribendo. qđ fallit non nem casibus.

[3] Idem Dynus.

[4] Idẽ hic Dynus Io. And.

PEccatum non dimittitur.] Istud capitulum potest intelligi de remissione peccati quò ad Deum. Item quò ad ipsam Ecclesiam, id est, de absolutione facienda à sacerdote. Itẽ potest intelligi de vitio reali: id est, de vitio afficiente rem ipsam: videlicet de vitio furti, & vitio violentiæ: ita ꝙ ista vitia reddũt rem furtiuã impræscriptibilem vel inusucapibilem. Et secundum istum intellectũ pōt figurari casus per l. sequitur. §. quod aũt. ff. de vsucap. Ponamus ꝙ Titius furatus fuit mihi rẽ meam: certũ est ꝙ illam rẽ ipse nõ potest vsucapere duplici de causa: Primo, quia ipse Titius habet malã fidem: Secundo, quia res est furtiua, & affecta vitio furti: Sed ꝙ iste fur rem ipsam furtiuã vendidit cuidã bonæ fidei emptori: nũc emptor rem ipsam vendidit, & tradidit alteri bona fide: Vtrũ iste secundus emptor possit rem vsucapere, ita ꝙ sit purgatũ vitiũ furti attento ꝙ bona fides reperitur in alienante, & in illo cui est alienata? Rñdetur ꝙ non: quia furtum est vitium reale quod afficit rẽ furtiuam, & eam sequitur quocunq; vadat: sicut lepra sequitur leprosum: nec purgatur istud vitium, nisi res fuerit restituta dño cui fuit subtracta, intantum ꝙ ipsum vitium reddit rem furtiuam inusucapibilem: quia donec fuerit purgatum vitium furti, non dimittitur peccatũ, id est, vitium furti donec restituatur ablatum, id est donec res furtiua fuerit restituta dño cui fuit subtracta.

Fur, rem per eũ subtractã, donec ipsa ẽ conseruata non vsucapit.

¶ Secundum alium intellectum casus sic figuratur: Aliquis Titius subtraxit rem alienam scienter facta subtractione, ipse forte ad cor rediens, habuit displicentiam de huiusmodi peccato, & de illo fecit confessionem suo sacerdoti: tñ vult remanere in simplicibus contritione & confessione absq; satisfactione & restitutione rei: licet habeat facultatem, & possit rem ipsam restituere: & petit impendi sibi beneficium absolutionis: vtrum suus sacerdos licite possit eum absoluere? Rñdetur ꝙ non: quia non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum.

Secundus casus.

¶ Vel etiam potest intelligi vtrum sit dimissum peccatum quo ad Deum per solam displicentiam? Rñdetur ꝙ non: quia non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum. quod est verũ si ipse habeat facultatem restituendi. cap. si res aliena. 14 q. 6. [*Peccatum.*] secundum primum intellectum: Nam peccatum violentiæ & furti non purgatur per quascunque manus ambulauerit, nisi res furtiua restituatur dño cui fuerit subtracta. l. sequitur. §. quod autem. ff. de vsucapi. sed facta restitutione dño tunc dr̃ purgatum vitium. Vel secundum alium intellectum: Peccatum non dimittitur, idest, non debet dimitti à sacerdote per canonicam absolutionem, nisi restituatur ablatum. cap. quamquam. s. de vsur. isto lib. Et dicit Panormita. in cap. cum tu. de vsur. in antiq. vbi dr̃, ꝙ quis non debet admitti ad confessionem & absolutionem, ille textus loquitur copulatine: ideo dicit Panormita. ꝙ non debent impẽdi ista duo, scilicet confessio & absolutio copulatiue: sed potest tñ admitti ad confessionem: & si noluit facere, non est absoluendus.

REGVLA IIII.

PEccatum [†] [c] nõ dimittitur,

[†] Ex D. Augustino epistola. 54. ad Macedonũ refert Iuo in Decreto, par. 13 ca. 4. & par. 11. c. 41.

¶ Pro expeditione glo. quæritur quæ differentia est inter peccatũ, delictum, & crimen? Rñdetur ꝙ peccatum consistit in faciendo: quia dr̃ prauus actus: sed delictum dr̃ desertio boni, & dr̃ delictum quasi derelictum. Sed crimen est peccatum graue accusatione & damnatione dignum: & dr̃ illud quod potest duci in publicã accusationem: & in foro contentioso potest puniri. ¶ Vtrum sit verum indistinctè ꝙ non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum? Rñdetur ꝙ non: sed intelligitur, si subtractor habeat facultatem restituendi, sed si non habeat facultatem restituendi: quia est inops: si habeat propositum restituendi dum peruenerit ad pinguiorem fortunam, peccatum ei remittitur.

Peccatum, delictum, & crimen differunt.

¶ Sed quid: ponamus ꝙ res est perempta: & sic eam non potest restituere, quia fuit combustus liber furatus, vtrum surripiens liberetur? vel vtrum teneatur restituere æstimationẽ? Rñdet glo. ꝙ si non habeat facultatem restituendi, quia res est perempta: tenetur restituere æstimationem: licet res sit perempta sine culpa sua: quia eo ipso ꝙ subtraxit rem, fuit in mora: & mora trahit ad se periculum interitus: & ideo tenebitur soluere æstimationem rei: secus si non possit restituere rem, neque æstimationem propter paupertatem. Sed vtrum propter paupertatem sit omnino liberatus? Rñdetur cũ distinctione: aut ipse sustinuit pœnam corporalem: quia cum esset debitor ex maleficio, creditor voluit vt ipse lueret in corpore: quia quis non admittitur ad faciendum cessionem bonorum, si pars requirat vt puniatur in corpore: & iudex illum punire debet corporaliter: & si postea perueniat ad pinguiorem fortunam, nõ tenetur satisfacere: secus si non sustinuit pœnas corporales, sed voluit creditor expectare pinguiorem fortunam: vel est debitor ex contractu: & tunc potest facere cessionem bonorum: l. 1. C. de ces. bono. capitu. Odoardus. de solu. & cum peruenerit ad pinguiorem fortunam, tenetur satisfacere. ¶ Alia glo. in verbo, restituatur: quærit vtrum ad dimissionem peccati requiratur actualis & realis restitutio rei subtractæ, ita ꝙ non sufficit obtinere remissionem ab illo cui facta est subtractio. Panor. format istam quæstionem. c. cum tu. de vsur. in anti. & Dynus hic. Sed dicit glo. ꝙ nõ requiritur realis siue actualis satisfactio: sed sufficit ꝙ alio modo satisfaciat, quàm per realem & actualem restitutionem. Et ideo sufficit si creditor remittat ei liberaliter: & ponderandum est verbũ, liberaliter. secus ergo si extorqueretur remissio per fraudem, vt faciunt plures, qui ita dicũt, subtraxi tibi talem rem: remittas si velis. sed debet esse liberalis restitutio, vt si dicat: subtraxi tibi rem tuam: sum paratus tibi restituere: si alius dicat, dono vel remitto: ista restitutio dr̃ fieri liberaliter: & habet pro actu & reali restitutione. Et intelligitur ꝙ remissio generalis prodest, nisi in casibus in quibus quia nõ potest remittere, vt in iuribus alle. in gl. in quibus debet interuenire realis restitutio. ¶ Quæritur cuius expensis debet mitti res subtracta ad eũ cui est subtracta, si non sit in eodem loco? glo. non soluit: sed remittit ad notata in cap. epi. §. sed notandum. 3. q. 1. Sed Panor. in cap. cum tua. de vsur. in anti. concludit, ꝙ si ille qui rem subtraxit, se absentauit à loco, & rem secum transtulit: tunc suis expensis rẽ debet mittere illi cui est subtracta: secus si ille cui facta est subtractio, se absentasset a loco. ¶ Sed quæritur cui est facienda restitutio indebite subtractorum? Rñdet ꝙ illi cui est facta subtractio, vel eius hæredibus: ita ꝙ non sufficeret si elargiretur pauperibus: nam facere eleemosynã de alieno est species furti: sed si non sint hæredes, debet dari pauperibus. ¶ Vtrum sit verũ indistinctè ꝙ indebite subtractum debet restitui illi, cui est subtractũ, si sit præsens, vel eius heredibus, & potest haberi copia sui vel hæredum? Rñdet glo. ꝙ quñ in subtractione sit turpitudo ex parte subtrahentis tantũ: tũc est facienda restitutio illi cui res est subtracta, vel eius hæredibus si possit haberi copia ipsorum: sed si sit turpitudo ex parte vtriusque, vt in eo quod quis est lucratus in ludo prohibito: quia ludens non potest licite retinere, nec restituere illi à quo lucratus est: tunc debet illud erogare pauperibus. 14. q. 5. non sane. vel ecclesiæ, si illi facta est iniuria. s. de simo. c. de hoc in antiq.

Rei æstimatio restituẽda est, si res subtracta perijt.

Fur an absoluatur si res subtracta sibi remittatur.

¶ *Glo. prima ponit exempla: Secundo distinguit tria nomina: Tertio tractat quid si restitui non possit.*

c ¶ *Peccatum non dimittitur* [5].] Hic ponitur pro regula verbũ Augustini quod habet. 14. q. 6. cap. 1. s. de vsur. cum tu. Et per hoc potes ponere casum per l. ff. de vsucap. l. sequitur. §. quod autem. Et nota quid est peccatum, delictum, & crimen. Inter hęc secundum Augusti.

[5] Dicit Io. Mo. quòd æquitas huius regulæ probatur per doctrinam, quæ datur de resolutione contractus C. qñ licet ab em ptio. di. l. 1. & 2. Io. And.

Peccatum, delictum, & crimen, differunt.

Augusti. hæc est differentia: quia peccatum est idem quod prauus actus; Delictum vero boni deserio, quasi derelictum: Crimen vero est peccatum graue, accusatione, & damnatione dignissimum. 81. dist. c. 1. 10 fi. de hoc not. de pæni. dist. 1. si peccatum [& dist. 3. ille rex. ad fi. & de hoc. C. si aduer. deli. super rubrica. alias l. 1.] Quod autem dr̃ in hac regula: verũ intelligas: si illud ablatum restitui potest, vt in prædictis iuribus: si autẽ restitui non potest, restituetur eius æstimatio: etiam si

nisi restituatur. a ablatum. b

Idem.

REGVLA V.

PEccati c venia non datur ni

res illa casu perierit sine culpa sua: quis in ipso instãti fuit in mora. ad hoc 16. q. 1. decimæ. ꝫ. de commo. c. vnico. C. de fur. subtracto. Si autem nec æstimationem potest soluere, quia euidenter est inops: tunc bene dimittitur peccatum: remanet tñ obligatio: & si postea ad pinguiorem fortunam perueniret, teneretur. Arg. 16. q. 6. si quis. ꝫ. de solu. Odoardus. ff. de cessio. bon. l. is qui. Nota tñ ꝙ inops qui debet ex ꝯctu. sufficit si bonis cedat. C. qui bo. ced. pos. l. vlt. Inops qui debet ex maleficio, castigatur verberibus. 12. q. 2. fraternitas. quod ergo ꝫ. dixi, ꝙ tenetur si peruenerit ad pinguiorẽ fortunam: verum dico, si pœnas corporales passus non fuerit: aliàs secus, vt not. Ber. ꝑm Lau. de homici. sicut dignum. §. eos. in 3. glo.

Glo. seq. ponit casum exceptum. Secundo dicit cui fieri debeat restitutio. Tertio quærit, remittit, & soluit.

Vide Abbatem in cap. 1. de iureiu. vbi ait posse iudicẽ ex officio cogere detentorem ad restituẽdũ: tem, quã sine peccato retinere nõ potest.

a *Restituatur.*] quod dicit de restitutione, intelligas nisi is cui facienda est restitutio, liberaliter remitteret: quia satisfactum intelligitur, qualitercunque satisfaciat. ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. l. item liberatus. in prin. ff. de secu. si rem. §. satisfactum. licet proprie verbis inhærendo aliud sit restituere, aliud remittere. ff. de verb. sign. si cum prætor. & l. plus est. & l. restituere. Et quod dicen de remissione: verum intelligo, nisi in casibus vbi remissio non liberat, vt ꝫ. de rescrip. eod. lib. c. statutum. §. si quidem. & ꝫ. de censi. exigit. in fi. Restitutio autem ista facienda est ei à quo fuit extortum: vel eius hæredibus, si extãt. 18. dist. quoniam. de vsu. cum iu. C. de solu. indito. Cuius autem expensis mitti debeat ad eos si sint remoti, not. 4. q. 1. §. sed notandum. & in prædic. decre. cum tu. & tene quod ibi not. Host. his autem non extantibus soluetur pauperibus. vt ibi: & eis extantibus pauperibus soluens non liberatur: quia onus non remittitur, & c. 14. q. 5. forte. de iureiur. eam te. ff. de consti. pecu. l. si vero. & expressum est de homici. sicut dignũ. §. eos. Et quod ꝫ. dixi, restituẽdum ei à quo fuit extortum: intellige si fieri potest. Si vero nescitur à quo: pone casum de iudæ. c. cum sit. pauperibus erogabitur prouidentia epĩ, vt ibi. Item dico id verum cum turpitudo versatur ex parte recipientis tantum: si vero ex parte vtriusque & transfertur dñium, nec repetitio competit, nec restituetur danti, sed pauperibus erogabitur. 14. q. 5. non sane. vel ecclesiæ, si sibi facta esset iniuria. ꝫ. de simo. de hoc. Arg. ꝯ. ꝫ. eo. tit. veniens. Sol. vt not. in prædi. decreta. de hoc. 1. q. 3. si quis dator. vbi de hoc. Pone ꝙ superest ille à quo extorsi, excõicatus tñ est: nũ quid ei debeo restituere? super hoc vide quod not. 15. q. 6. nos sanctorum. & ꝫ. de hæreti. c. vlti. Satis posset dici deponendum in ædẽ sacram. Arg. C. de iur. emphy. l. 2.

ADDITIO. Hoc quod dixit hæc glo. ꝫ. in prio. de liberali remissione, intelligit Dynus cum res est restitutioni parata, quasi tunc fingatur restituta, & postea restituenti donata. arg. ff. de donat. inter vi. & vxo. l. 3. in fi. de iure do. l. vir ab eo. si certum peta. singularia. circa fi. & de solut. l. proculo. vel non remittitur peccatum ei qui restituere potest propter rationem positam in glo. multum puto in his animum ponderandum: nec tutum puto illum qui gerit in mente non restituere remissione non facta. Io. And.

Glo. seq. quærit, & soluit.

b *Ablatum.*] pone, nihil abstuli, sed iniuste damnũ dedi, ex quo nihil ad me peruenit. Idem. teneor enim damnum passo: aliàs non remittitur peccatum. 12. q. 2. si quis de clericis. de iniur. & damda. c. 1. ff. de eiect. & effu. l. vlti. Tenetur etiam hæres meus: licet ad me vel ad ipsum nihil peruenerit ex maleficio, secũdum canones. quod dic vt not. 12. q. 2. epš qui filios. de sepul. c. vlti. secundum leges ꝯ. C. ex delic. defun. inquantum hæ. con. l. vnica. Hæc regula sic exposita non patitur instantiam: & adde quod dicam .j. c. prox.

Peccati venia.] Præsupponendum est ꝙ illud capitulum intelligitur de venia culpæ, non autem de venia pœnæ, quæ appellatur impunitas, quantum ad pœnam temporalem imponendam in hoc seculo: quia dimittitur talis pœna qñq; non correcto, vt in iuribus allegatis in glo. Casus in hoc c. potest figurari per c. vnicum de schismati. eod. lib. & c. quod quidam. de pæni. & remis. ꝙ quidam. Titius perpetrauit aliquod peccatum: quia forte tenuit aliquã concubinam, & tenet adhuc; tandem confessus fuit sacerdoti tale delictum perpetrasse, non est correctus nec emendatus de crimine: quia non habet propositum abstinendi se in futuro: quæritur vtrum ista confessio sit fructuosa? Rñdet ꝙ non quantum ad vitam æternam: quia peccati venia non datur nisi correcto. Verumtñ quantumcunque appareat sacerdoti aliquẽm esse in peccato, si velit confiteri, nõ debet ei denegari confessio, vt in dicto cap. ꝙ quidam. de pæni. & remis. Sed audita confessione debet eum inducere ad debitam correctionem, & propositum non redeundi. Si autem non possit eum inducere ad dimittendum peccatum: non debet nec potest eum absoluere, sed tñ debet sibi iniungere pænitentiam: quæ non erit sibi fructuosa quo ad vitam æternam: quoniam non est correctus, sed est inimicus Dei: & non potest mereri quo ad vitã æternam, sed proficiet

si correcto.

Idem.

REGVLA VI.

NEMO PO-

sibi ad multa bona: videlicet ad minus supplicium patiendum. Itẽ ad bona temporalia. Item vt Deus inducat eum ad veram pænitentiam. Item quia dæmon habebit minorem potestatem in eo, quàm si esset vacuus omni bono. Item vt ipse reddatur assuefactus in bono. Arguitur ꝯ textum de c. denique. 4. dist. vbi dr̃ ꝙ plures faciebant magnos excessus circa vsus carnium in diebus, dñicis, quadragesimæ, & eis videbatur ꝙ nisi facerent illos excessus, non possent paragere tempus quadragesimæ, vnde plures fuerunt moniti per superiorem vt desisterent ab illis escis: Dicit ibi textus, ꝙ cum venia relinquantur: & sic datur venia non correctis. Glo. rñdet, quòd ibi accipitur venia pro impunitate, quæ est imponenda in hoc seculo, & talis dimittitur non correcto propter scandalum euitandum: sed venia culpæ non dimittitur nisi correcto.

Prima glo. facit quatuor. Primo exemplificat regulam. Secundo illam declarat distinguendo duplicem offensam. Tertio successiue signat, & soluit duo contraria. Quarto iustificat contrarium regulæ.

c. *Peccati venia.*] Colligitur hæc regula ex c. 24. q. 2. legatur. ꝫ. eo. lib de schismati. c. vnico. C. de hære. Manichæos. per quæ pones casum. Ad huius autem regulæ euidentiam scire debes, ꝙ peccator non solum delinquit in Deum, sed etiam in ecclesiam: per contritionem autem, quæ contritio virtus vocatur, deletur peccatum quo ad Deum, & per pænitentiam susceptam à sacerdote ostenditur a deletum quo ad ecclesiam. De hoc de pæni. dist. 1. ꝑ totũ, licet tñ per contritionem deletum sit quo ad Deum: tñ adhuc de crimine accusari potest. 33. q. 2. admonere. vbi de hoc. & de accu. de his. ad hoc ff. de ædi. edic. l. quid sit fugitiuus. Si ergo semel cõteritur & pænitet, vlterius non cogetur pænitere: si in iudicio accusatus absoluitur, vlterius non poterit accusari, nisi in casibus not. 2. q. 5. habet hoc proprium. & in prædicto c. de his. Remissiones ergo quæ fiunt ab Ecclesia conferentibus ad hospitale, pontes, vel alia pia loca, nõ prosunt nisi correctis. de quibus dic vt plene not. de pæni. & remis. ꝙ autem. Signatur ꝯrium ad hanc regulam. 4. dist. denique. ibi enim datur venia non correcto: sed ibi exponitur venia, id est, impunitas. loquitur ergo hæc regula de venia culpæ, nõ pœnæ: quod patet dũ dixit, peccati venia. propter scãdalũ enim vitandum interdum relinquuntur peccata impunita. 50. dist. vt constitueretur. 23. q. 4. quidam. cũ similibus. pro quolibet igitur mortali debetur duplex pœna, æterna videlicet & temporalis. de pænit. dist. 1. si peccatum Dauid. Venia temporalis interdum in hac vita datur non correcto ex causa: & sic loquitur ꝯrium: interdũ sine causa. 17. q. 1. si qua. æterna autem non: & hoc dicit hæc regula. Item ꝯ. de pænit. & remis. ꝙ quidam. & c. officij. vbi datur pænitentia nõ correcto. Sed dic ꝙ licet ibi imponatur pænitentia, nõ tñ datur remissio: & ideo pænitentia illa inutilis dr̃ quo ad vitam æternam. de pænit. dist. 3. ad finem. & dist. 5. falsas. Merito ergo datur peccati venia correcto: quia correctionem necessario habet do lor peccati præcedere: Nam vt dicit Augustinus a in canone: Quomodo gaudebis te fore correctũ, nisi te primo doleas fuisse peruersum? 23. q. 7. c. vlti. Correctus autem vlterius peccator dicendus non est. 50. dist. ferrum. 32. q. 1. apud misericordem.

a Caute intellige hoc dictũ glossæ, nec inde inferas nõ esse necessarium confiteri: nam quãtũuis quis sit contritus, si habeat copiã sacerdotis, tenetur debito tempore et cõfiteri: & virtute sacramenti tam aterito ꝙ contrito dicitur dimitti peccata. vide concilium Tridenti. sessio. 14. de sacramento pænitentiæ, cap. 4. & 1. & canone 9. & D. Thomã lib. 4. sent. dist. 17. q. 3. art. 1. q. 1. & seq.

ADDITIO. Ad propositum materiæ de peccato tacto in princi. huius. glo. dicit Ioan. Mon. ꝙ omne peccatum committitur in Deum, vt in psalmo, Tibi soli peccaui: propter quod necessaria est ipsius remissio. est etiam necessaria peccantis dispositio: cum actus actiuorum secundum philosophum sint in patiente prædisposito. Deus ergo in venia peccati principaliter est agens: Instrumentale in hoc est homo pænitens: quia gratia diuina præueniente fit adiutor Dei secundum Apostolum, 1. ad Corint. 3. inducit. illud Aug. Qui fecit te sine te, &c. & sic soli cõtrito dat venia. I. A.

a Id habes D. Augustinum epistola 50. ad Bonifaciũ.

N*emo potest.*] Casus variatur multis modis secundum ꝙ multiplex est impossibilitas: de quibus impossibilibus vide in glo. ponamus exemplum in impossibilitate iuris, secundum l. inter stipulantẽ. §. sacram. ff. de verb. obli. Aliquis Titius mihi stipulanti promisit dare rẽ sacrã: puta ecclesiã vel calicẽ: certũ est ꝙ illud est impossibile: quia dare est accipientis facere, & res sacra est in bonis Dei: Vtrum valeat talis stipulatio? Rñdetur ꝙ non: quia est impossibilis de iure, & nemo potest ad impossibile obligari. Vel aliquis promisit mihi liberũ hominem: an valeat talis promissio? certe non. Vel ponamus exemplum in impossibilitate facti: aliquis promisit transferre ecclesiam Pictauen. ad ciuitatem Parisien. vel ad alium locum: talis promissio non valet: quia continet impossibilitatem

litatem facti. Vel aliquis promisit tangere cælum digito: talis non est obligatus, quia istud est impossibile: etiam si apponatur pœna, non est obligatus nec ad impossibilitatem, nec ad pœnam.

Prima gl. primo ponit vnde sumpta: & triplicem impossibilitatem, & cuiusque exempla: Secundo ponit triplicem rationem regulæ: Tertio in quibus locũ habeat: Quarte supplet de turpi.

Nemo potest [a] ad impossibile obligari [b].

Idem.

a *Nemo potest*] hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. impossibilium. Scire debes, ꝙ impossibilitas proprie triplex est: iuris, & facti, & naturæ [1]. De prima pone casum. 54. dist. abbati. de pact. c. vlti. ff. de verb. oblig. l. inter stipulantem. §. sacram. stipulatio enim rei sacræ vel liberi hominis, non tenet, vt ibi. De secunda ibidem, & ff. de verb. oblig. l. generaliter. & l. seq. non enim tenet promissio, si id promitto quod impossibile est de facto, vt montes Alpium vltra mare deferre. ff. de statuliber. l. cum hæres §. 1. Item si dare promitto quod natura dari est impossibile, vt Solem, Lunam, & Stellas: Vel facere quod natura est impossibile fieri, vt cælum ascendere, vel digito tangere. ff de verb. oblig. l. si stipuler. 1. & 2. rñso [2]. Huius autem regulæ ratio satis patet: quia omnis obligatio aut in dando, aut in faciendo consistit. ff. de verb. oblig. l. 2. in prin. sed quod non est nec esse potest, dari vel fieri nõ potest: ergo ibi constitui nequit obligatio. Item obligatio actioné parit. ff de procu. l. licet. §. ex. sed quod non est, nec esse potest, obligationem parere non potest, & sic nec actionem. Item actio est ius persequendi in iudicio quod nobis debetur. insti. de act. 2. rñso. Debere autem est de alio habere: sed quod non est nec esse potest de alio haberi non potest: ergo ibi non est actio. & sic nec obligatio. [Idem Ioan. Mon.] Not. tñ. ꝙ hæc regula locum habet in matrimonio. & vltimis voluntatibus [3], & singulis ꝯtractibus, in sententijs & præceptis. ff. quæ sen. sine appel. re. l. vlti. 1. & 3. rñso. in confessionibus. ff. de inter. act. l. confessionibus. & ad leg. Aqui. l. inde Neratius. §. vlti. oo. ꝫ. de confes. c. vlti. Item in legibus [4], & constitutionibus, quæ debent esse possibiles. 4. dist. erit. Est tñ in hoc differentia, ꝙ impossibilis conditio apposita in ꝯtractu, vitiat ꝯtractum, vt in p̃allegatis legibus ff. de actio. & obli. l. non solum. & insti. de inuti. stipu. §. impossibilis. In testamentis tñ & matrimonio ob ipsorum fauoré habetur pro non adiecta [5]. de condi. app. c. vlt. vbi de hoc. & C. de insti. & substitu. l. reprehendenda. Et quod dicit hæc regula de impossibili, intelligas etiam hoc de turpi & de hoc dicatur. j. eod. non est obligatorium. & c. in malis.

[1] In. Mon. addit impossibile moris. de iuramen. Quoniam in ff. de cõ di insti. §. sin cõmmu. impossibile includit naturam, & mores. & facit quod dixi in c. fin. de pac. in fi. Ioan. And.

[3] Post quã promisisti scribere librum, mañ tua amputaũ Pet. de Ancharano remittit ad Bar. l. cõtinuus §. illud ff. de verbo. obli. Item per stetuĩ effice exocuados: sed et cæcus, quid fiet? vide Ioan. An. Phili.

Additio. Ad propositum huius regulæ, Nemo potest, & c. antiqui dabant versus:

Vltra posse meum non lex me iusta coegit.
Nec putat esse reum, qui totum posse peregit.

[4] Verum si adijciatur impossibilis modus: secus si cõditio. Dynus Pet. de Ancharano.

Glo secunda primo tractat de iuramento, naturali obligatione, & pœna promissione. Secunda pars respondet per quæstionem, quam negatiue soluit præter certum casum: Solutioni opponit: & dupliciter respondet, subdens opinionem.

b *Obligari.*] etiam iuramento: quia temerarium est. 22. q. 4. per totum. & ꝫ. de iureiuran. sicut. ꝫ. de appel. quæstioni. nec obligatur etiã naturaliter. vnde dicit lex. ff. eo. tit. Impossibiliũ nulla est obligatio. vniuersale igitur negatiuũ omnem obligationem denegat, nec committitur stipulatio pœnæ promissæ. ff. de verb. oblig. si homo mortuus [6]. Nota ergo ꝙ si Bononiæ constitutus, promittam cẽtum hodie Romæ me tibi daturum: quia impossibile est promissũ, non nascitur obligatio, vt hic: & est expressum. insti. de ver. obli. §. loca. prœterquam in casu ff. de verb. obli. l. vlti. §. si inter eos. scilicet qñ stipulator & promissor Bonoñ. constituti nonficauerunt dispensatoribus suis Romæ constitutis, stipulationem eo die fore futuram: mandans promissor suo dispensatori vt solueret: & stipulator suo, vt reciperet ea die. Argu. ꝫ. ꝫ. de dolo & contu. cum dilecti. ff. de arbi. Celsus. ff. man. l. si mandato 2. §. Paulus respondit. Dic solu. ibi est vnum mandatum duo possibilia continens [7]: & ideo ad vtrunque obligatur: & si deficiat primũ, tenetur ad s̃m. hic auté vna est obligatio tantum, & tota impossibilis, vel ad minus primũ impossibile: ex quo sequitur s̃m. Præterea ꝯtctus sunt voluntarij. C. de act. & oblig. l. sicut. iudicium auté redditur in inuitũ. ff. de verb. obli. inter stipulantem. §. 1. & ob hoc etiam notauerunt Goff. & Host. in dicta decre. cum dilecti. ꝙ si iudex citet aliquem eo die, quo impossibile est eum comparere [8], ꝙ non est omnino inutile mandatum: immo licet non teneatur comparere in die propter impossibilitatem, tñ tenetur comparere post diem: & potest esse ratio huius: quia principala est ibi ꝙ veniat: accessorium, ꝙ veniat tali die: & principale non vitiatur propter accessorium, sed potius eꝯ: vt dicam j. eod. accessorium. Ioan. And.

[5] Idẽ Dynus hoc tenẽs in ãn dum quæstionis. & puto ꝙ ea noñẽ, qui sequit intẽdebat allegare, dũ dicit, vt in c. cãsta. in prin. decr. Ioan. And.

[7] Distinguit Dynus quem hic vide. Ioan. And.

[8] Idẽ Pet. tenet ibi glo & hic Dynus. Io. And.

[9] Idẽ Pet. de Anc. in principio allegãs. d. c. dilecti.

Additio. Pet. de Bellaper. ꝫ. super quo vide Cynum C. de fer. dies festos in q. 2. in fi. & quod dixi in prædic. decre. cum dilecti. & de appel. cum parati. in fi. Ioan. And.

[10] Idem vi dei si diem est feriatum. Ioan. An-

P*riuilegium personale.*] Casus in hoc capitulo figuratur per c. 2. ꝫ. de auctõ. & vsu pallij. Romanus Pontifex alicui archiepõ cõcessit pallium: quod est insigne ornamentum assumptum de corpore, hoc est, de altari beati Petri: quia consueuit Papa ibi celebrare: & quamdiu celebrat, illud pallium est supra altare: postea Romanus Pontifex assumit illud. & tradit, archiepõ, si est præsens, vel nuntijs, si est absens: Ponamus ꝙ Papa dedit vni archiepõ palliũ: vtrum suus successor possit eo vti, vel vtrum requiritur ꝙ successor obtineat aliud pallium? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ cum istud priuilegiũ sequatur personam, & extinguatur cum persona: quia etiã archiepũs sepelitur cum isto pallio: ideo requiritur ꝙ suus successor obtineat aliud palliũ.

REGVLA VII.

Priuilegiũ [c] personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

Vel potest poni exemplum in viro, qui habet priuilegium, vt nõ conueniatur à muliere pro dote, nisi inquãtum facere potest, vt puta, ꝯxi matrimonium cũ Berta per verba de præsenti. & recepi dotem ab ipsa Berta, vt possem sustinere onera matrimonij: postea solutum fuit matrimonium: soluto matrimonio, mulier vult repetere suã doté, quã mihi dedit: Certũ est ꝙ non sum excutiendus in solidũ: quia habeo istud priuilegiũ, vt non conueniar nisi inquantum facere possum: & hoc ne compellar egere. Sed quid? vtrũ mei hæredes habeant istud priuilegium: videlicet vt non conueniantur insolidum, sed deducta ratione ne egeant: quia adiuerunt hæreditatem sine beneficio inuentarij? Rñdetur ꝙ hæredes mei non habebunt istud priuilegium: quia priuilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

Prima gla primo dicit vnde sumpta: & ponit exempla: Secundo dicit regulam non procedere in iure communi: sed bene conuenire rescripto, pacto, & compromisso personali: Tertio distinguit duplex personale priuilegium, dicens quid de reali: Quarto dicit priuilegium priui quandoque extinguit, & remitti: Quinto successiue signat duo contraria: & vtrumque dupliciter soluit.

c *Priuilegium personale* [9].] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod l. priuilegia quædam. & l. in omnibus causis. Pone casum. 7. q. 1. petijt. de auctori. & vsu pal. c. 2. C. de legi. leges. in fi. ad idem. ff. de consti. princ. l. 1. 10 fi. ff. de censi. l. ætatem. in fin. & ff. solu. mat. maritus 2. & l. seq. vbi hæres mariti extraneus condemnatur insolidũ, nõ habita ratione ne egeat [10]: cum maritus condénaretur inquantum facere potest habita ratione ne egeat [11]. Item in personali priuilegio quod datur patri, patrono, & militi [12], vt condénentur inquantum facere possunt: quod cum persona extinguitur. ff de re iudi. l. sunt qui in id. & l. patronus. & l. item miles. Et nota, ꝙ dicit priuilegium: quia ius cõe ad vnam personam directum ad omnes extenditur. 61. dist. miramur. de re iudic. in causis ff. de iuris & facti ignoran. l. regula. §. vlti. Et idem in rescriptis directis ad personas: quia cum personis extinguuntur. ꝫ. de offi. dele. quoniam. sic & pacta personalia personas non transgrediuntur. ꝫ. de transactio. de cætero. & c. veniens. ff. de pact. iurisgentium. §. pactorum. & compromissum non extenditur ad hæredes, nisi de ipsis caueatur. ꝫ. de arbi. cap. vlti. Et intelligitur hęc regula de priuilegio personali, id est, personæ concesso. Idem si esset personale ex parte concedentis, vt ꝫ. eod. lib. de rescrip. si gratiose. Priuilegiorum ergo aliud personale, aliud reale, vt ꝫ. de præsum. mandata. si autem simpliciter concedantur, an dicantur personalia, an realia? Dic vt notatur 25. quæstio. secunda. in summa. 16. q. 1. possessiones. & ꝫ. de institu. cũ venisset. & quod dr̃ hic, ꝙ priuilegium personale extinguitur cum persona: intelligas idem in reali, vt scilicet extincta re extinguatur priuilegium. 16. q. 7. & hoc diximus. de verborũ significatio. Abbate. in fin. ff. qñ dies lega. ced. l. si vsusfructus. quod dic verum, qñ ipsæ res vel loca, puta ecclesia, ciuitas, vel loca alia sacra vel profana destruuntur superioris auctoritate, secũdum Io. & Lau. qui hoc not. in prædicto cap. & hoc diximus. ad hoc de consecra. dist. 1. placuit. de noui operis nuntia. cap. secundo. & in prædic. l. si vsusfructus. non ergo vlterius vocandus erit aliquis clericus illius ecclesiæ: vel municeps illius loci. Si autem destruatur ab hostibus. retinet omnia sua priuilegia: & remanent ibi clerici. 7. q. 1. pastoralis. 19. q. 3. qui semel. Item si auctoritate superioris trãsferatur ad aliũ locum, vel alij vniatur. 16. q. 1. & temporis. & cap. seq. de relig. dom. quia monasterium. ff. de ꝯhend. empt. l. ædes. secundum Ino. qui ad hoc bene not. ꝫ. de noui operis nuntia. ca. 2. Et licet hic dicatur priuilegium tunc extingui cum extinguitur persona: interdum etiam ante extinguitur, vt cum abutitur priuilegio: quia tunc meretur extingui. 11. q. 3. priuilegium. & in casibus ibi. not. & 22. distin. cap. renouantes. & de constitu. cum accessissent. & de priuileg. accedentibus. & de deci. suggestum. Ad hoc auté quod dr̃ hic, quòd priuilegium sequitur personam, ꝯdicit. ꝫ. de vsu pal. ex tuorũ. Solu. priuilegium indeterminate concessum personã sequitur præcise, vt hic: priuilegium autem vsu pallij conceditur cum determinatione loci & temporis: & ideo extra locum personam nõ sequitur [13]. tenor enim priuilegiorum attendendus est & seruandus. ꝫ. de priuileg. porro. & cap. recepimus. Vel dic vt j. dicam ꝯ de priuileg. antiqua. 21. dist. denique. ff. de offi. proconsul. l. vlt. vbi præsente maiore minor non vtitur priuilegio. Solu. speciale est ob superioris reuerentiam: & dic vt ꝫ. Vel dic ꝙ sequitur personam semper habitu, licet non actu. sic est vbi ad tempus suspenditur iurisdictio. 81. dist. si quis. vel ob reuerentiam superioris. ꝫ. de offi. leg. volentes

[9] Bene facit 2 eod. lib. de priuileg. cap. 10 §. vlti. ibi, vbi cum que alij fuerint, vt ibi scripsi Ioh. And.

[10] De hoc ꝫ. de don. inter virũ & vxo. ca. 1. Io. And.

[11] Vide Alexan. in l. maritum. ff sol. metri las § si de do. insti. de actu. ed de Campegum in tractatu ꝫ dote in 5. par. 2 quæstione 5. §. vlq; ad nonum.

[12] Etiam cælestis militiæ. gl. in l. miles. ff. de re iudi. vide tamẽ Mathesilanum sing. 66.

[13] Facit c. quoniam. ꝫ. de priuileg. Philip. allec 2. Bal. l. non solũ. C de test. tenentem contra glo. res est & glo. in c. 1 ia. 8. dist. addo tibi Rocũ Cur. c. fin. de consue. ponentem an Cathe. lani extra suam diœcesim vescantur carnibus die sabbati

volentes, vel ob causam. C. de cura. fur. l. penult. §. 1. de hoc dicā j. eod. quod alicui.

ADDITIO. Intelligitur hæc regula de priuilegio personali, id est, personæ concesso, ita q persona sit proxima causa priuilegij, vt in dictis exemplis. & sic solui quod opponitur de in integrū restitutione minoris, quę transit ad hæredes. ff. de in integrum restitutione, non solum. ff. de minori. l. interdum. Et de Velleiano, qđ etiā transit ad hæredes. C. ad Velle. hæredes. i his enim persona non est proxima & immediata causa priuilegij: sed læsio, &c. Ioan. And.

sonam sequitur, & extinguitur cum persona.

¶ Idem.

REGVLA VIII.

Semel [a] malus, semper præsumitur esse malus.

¶ Io. And. Anch. Philip. dicunt hic crimē directe nō probari in strumēto, sed bene indirecte.

Semel malus [1].] Casus in hoc capitulo formatur multis modis: Vno modo per capitulum, paruuli. 22. q. 5. hoc modo. Quidā Titius fuit in aliqua causa productus in testem: qui productus iurauit deponere meram & puram veritatem sine falsitate: postea deposuit falsum, & sic deierauit: quo facto in aliqua alia causa fuit in testem productus: fuit ꝯ ipsum propositum pro parte aduersa, q non erat admittendus ad ferendum testimonium in illa causa: quia in quadam alia causa deierauerat: & præsumptio erat q adhuc deieraret in ista causa: an sit admittendus? Rñdetur q nō: quia ex quo est conuictus de periurio, non est admittendus ad testimonium ferendum: nec recipitur eius iuramentum, quod rēdit ad suū commodum: secus ad iuramentum oneris. Alio modo potest figurari casus per capitul. scribam. de præsumptio. in antiq. quod capitulum habet duos intellectus, vt ibi dr̄, & per cap. nouit. de iudiciis. In antiq. vbi dr̄, si qs videat fratrem suum in peccato: debet ire ad eum, & illum monere secundum doctrinam Euangelicam, vnde lotio exterior non delet maculam, sed interior: & appellamus omnes fratres: ideo ponamus q video fratrem meum peccantem: monui eum secundum q dr̄ in d. c. nouit. video q mea monitio non proficit, sed efficitur deterior: vtrum tenear eum amplius monere? Rñdetur q non: quia ex prima monitione neglecta, apparet, q secundam negliget monitionem, vt dr̄ in d. c. scribam. fm vnum intellectum: ideo non teneor eum amplius monere: quia ex quo semel malus, & contumax, præsumptio est q adhuc erit malus: quia semel malus semper præsumitur malus in eodem genere delicti: & hoc verum, quando quis fuit malus in fine actus: quia qui fuit malus in aliquo actu, & tandem se maxime correxit, & fuit bonus in fine illius actus præsumitur bonus: Nam qui exercuit actum bonum, præsumitur bonus, nisi faciat actum ꝯrium: sed si fecerit actū contrarium, præsumitur malus, donec de emendatione appareat.

¶ *Prima glos. ponit exempla. Secundo, quomodo hæc præsumptio potest dici hominis, facti, & iuris, sed non de iure, interserens circa præsumptionem duas remissiones, & conuertens regulam subdit vnde procedat hæc præsumptio. Tertio dat simile de paupere, & remittit. Quarto dicit hanc præsumptionem quandoque ad filios transire. Ioannes. Andr.*

[a] Pet. de Anchar. dicit regulā velle q qui semel peccauit in aliquo actu, repellatur postea ab eodem: nō vt puniatur, si iam aliquod crimen factū est, quale ipse prius commisit.

a ¶ *Semel malus* [a].] Pone casum in semel periuro. 22. q. 5. paruuli. In semel contumace ꝫ. de præsump. scribam. In semel calumniātē. ff. de accu. l. 2. ad hoc. 25. dist. c. vlti. ꝫ. de elec. super eo. ff. de decur. l. eos. Hic ergo præsumitur eum qui semel malus fuit, semper malum esse. & potest hæc dici præsumptio hominis: quia ꝯ hominem sic præsumitur. Potest etiam dici præsumptio facti: quia ex semel facto sic præsumitur. Potest etiam dici præsumptio iuris: quia ius sic præsumit ex facto, vt hic vides, & in iuribus ꝫ. signatis, de quibus diuersis præsumptionibus ꝓsequere vt not. p Io. 50. dist. ferrum. 53. dist. fraternitatem. per Bernar. de spon. is qui. per Accur. ff. quod met. cau. l. non est verisimile. Hic ergo vides q præsumitur ex præterito circa præsens & futurum: interdum pręsumitur ex præsenti circa præteritum; interdum circa præsens; interdū circa futurū quod prosequere vt not. 44. dist. multis. 34. q. 2. cū per bellicam. de præsum. scribam. & in prædi. c. is cui. Licet autem vt ꝫ. dixi. hæc posset dici præsumptio iuris, non est iuris & de iure: admittit enim probationem in ꝯrium: & probato q pœnituerit, vlterius malus non dicetur. 50. dist. ferrū. de consecra. dist. 4. c. 2. de reiecti. eam te. de test. testimonium. ff. de ædi. edic. quod ita. saluo eo quod dr̄. de hære. ad abolendam. §. illos quoque. ꝫ. eod. lib. eod. tit. super eo. Not. ergo q si semel fuit bonus, semper præsumitur bonus. 61. dist. miramur. & ꝫ. de præsump. mandata. & prima facie quis præsumitur bonus. 11. q. 3. in cunctis. de præsump. dudum. ff. de lega. 2. cum pater. §. rogo. Qui autem semel malus, semper ꝓsumitur malus [†], vt hic. & ff. de re milit. l. non omnes. §. à barbaris. C. de suscep. & arca. l. si aliquid. lib. 10. Et procedit hæc præsumptio, tum ex præsumentis natura corrupta: tum quia natura humana prona est ad delicta. 12. q. 1. omnis ætas. in Authen. de mona. §. si vero bis coll. 1. Item in simili quilibet præsumitur pauper: quia nudus natus fuit. 47. dist. sicut hi. C. de proba. l. ex persona. ff. de

Pręsūptionum, alia facti alia iuris.

¶ Vide singul. Hipp. 74. glo. in c. ꝓposuit. de cle. excom. mini.

magistra. conne. l. 1. §. si magistratus. vbi tñ probatur semel esse soluendo: adhuc idem præsumitur [a], & sic intelligitur lex. ff. de priuileg. cred. l. si creditores. in fine. Quæritur autem quare quis præsumatur virtutibus plenus, & non diuitijs? vide per Ber. & Host. de seru. c. vnico. Et not. q hæc pręsumptio interdum transit ad filios: quia qui patrē incontinentē habuit, incontinens præsumitur, & ob hoc illegitimus nō ꝓmouetur. 56. dist. per totum. & metuitur crimē parentis in filio. 6. q. 1. si quis cū. ad hoc ā. eod. lib. de hære. statutum. de schisma. c. 1. ad hoc. ff. de ædili. edi. q si nolit. aliàs, si seruus. §. qui mancipia.

[a] Anchar. remittit ad glo. l. si fideiussor. voluit allegare in l. si vero. in ver sic dubitetur ff. ꝗ in qui satisda. cogan.

¶ Vide Ruinum cons. 17. lib. 4. & consil. 129. eod. libro.

¶ Idem.

REGVLA IX.

Ratum [b] † quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum.

ADDITIO. Facit hęc regula, semel malus, & c. ad quæstionem de notario, qui fecit vnum instrumentum falsum, an valeāt postea confecta per ipsum: quam ponit Gul. in Spe. de instru. edi. §. si restat. ver. quid si tabellio. Io. And.

Ratum.] Casus potest figurari multis modis: Primo, per cap. cum quis. de senten. excom. Aliquis Titius verberauit quendam clericum, meum inimicum, non tñ nomine meo: postea sciuī q illum clericum verberauerat: illud mihi placuit in corde meo, & laudaui, & ratificaui quod fecerat, vtrum incurram sententiam excōmunicanonis? Certe non: quia non possum habere ratū quod nomine meo non est gestum.

¶ Alio modo potest poni casus per l. si pupilli. §. sed si ego. ff. de nego. gest. Filius meus existens in mea potestate habebat peculium: quidam Titius gessit negotia in illo peculio, non nomine meo, sed nomine filij mei, & exposuit in administratione aliquid de suo: postea ratificaui illam gestionem, vtrum gestor debeat agere contra me peculio tenus vel insolidum: quia non est dubium q si gessissem illa negotia nomine meo, essem ei obligatus insolidum ad illa quę exposuit de suo? Rñdetur, q hic non teneor nisi peculio tenus: quia ex quo nō gessit nomine meo, nō possum habere ratū.

¶ Pro declaratione istius regulæ opponitur ꝯ textum de capitulo Lugduneñ. 9. q. 2. & c. quod sicut. de elec. in antiq. Dr̄ in d. c. Lugduneñ. q quidam epũs promouerat ad ordines clericos alterius diocesis proprio epo non consentiente: postea proprius epũs sciens ratificauit illam ordinationem: dr̄ ibi q illi ordinati remanebunt in ordine suscepto: & tñ non fuerant ordinati nomine proprij epi. Dr̄ in c. sicut. ā. de elect. q si canonici alicuius ecclesiæ procedant ad electionem aliquo canonico spreto: si canonicus ratificet illam electionem per alios canonicos factam, illa electio assumit vires: ergo male dr̄ q quia nō potest habere ratum illud quod nomine suo non est gestum. Rñdet glos. ad cap. Lugduneñ. q ille epũs alienus ordinauit clericos nomine proprij epi, & sub spe ratificationis, eo quia erat amicitia inter ipsos episcopos. Vel melius dicendum est q illa ratificatio non validat collationem ordinationis, quia de se valeat: quia epũs alienus potest ordinare clericos alienos, &c. recipiunt ordinem, sed non ordinis executionem: sed vbi proprius epũs ratificauit & dispensauit cum eis. Et ad c. sicut. dicendum, q loquitur de consensu confirmante.

¶ *Prima glos. ponit exempla. Secundo allegat ꝯ. iura in contrarium: & ponit tres solutiones: quarum primā reprobat, & demū soluit. Tertio subgiat contrarium de nou. l. & soluit. In fine remittit.*

b ¶ *Ratum.*] pone casum. 9. quæstio. 2. cap. 1. supra eodem libr. de sentent. excommunic. cum quis. 2. respon. ff. de nego. gest. l. si pupilli. §. sed si ego. vbi si liber homo gessit negotium filij vel serui peculiare tantum, contemplatione ipsius ratihabitio sequens patris vel domini nihil operatur: quia per ratihationem non tenetur vltra id, ad quod prius tenebatur, scilicet ad quantitatem peculij [§]. Contradicit ad hanc literam. 9. quæstio. 2. Lugduneñ. 16. q. 1. c. vlo. ꝫ. de elect. quod sicut. de iis quæ fi. à præla. cum nos. de iure pa. cura. in his iuribus habet quis ratum quod suo nomine non est gestum. Sol. dixerunt quidam, q secundum canones poteram ratum habere quod meo nomine non est gestum, per iura prædicta, vt not. de resti. spol. cum ad sedem. in glo. penult. sed hæc solutio extirpatur per hanc regulam. Alij dixerunt hoc fallere in spiritualibus, in quibus ratum habeo qđ meo nomine nō est gestum, per iura prædicta, & hæc not. in prædi. decre. quod sicut. in glo. sic patet. Vel quòd in capitulo Logduneñ. fuit ordinatio facta nomine proprij episcopi: & spes in eo posita, q ratum haberet, vt ibi not. Verius dic, q ordinatio facta à non proprio epo bene tenet quo ad ordinem, licet non quo ad executionem. ꝫ. de tempo. ordi. q translationem. ꝫ. eod. lib. eod. tit. cap. 1. & 2. Ibi igitur epũs proprius nō ratificauit collationem ordinis quo ad ordinem, quia non erat necesse: sed executionē illi dispensatiue contulit, quam nō habebat. Alia etiam iura non propoe loquuntur de ratihabitione, sed de quodam nouo consensu: quę sunt valde diuersa. & super hoc vide quod dicam j. eod. non firmatur. Item ꝯ. C. ad Macedo. l. vltim. vbi ratum habet pater contractum filij suo nomine non gestum.

[§] De hoc satis etiam per Dynū per te videns: qui etiam ponit exemplum. l. si seruus. ff. de precar. vbi si filius meus suo nomine rogauit rē precario ratum habēdo: nō plus teneor q prius. scilicet de peculio. Ioā. And.

ſtum. Sol. dupliciter poteſt eſſe geſtum meo nomine: vocaliter, vt ꝫ. eod. lib. de ſent. excom. cum quis. & realiter, ad mei præiudiciũ: vt qñ filius meus mutuum ꝯhit ſine meo aſſenſu, ſit in mei præiudicium. ff. ad Mace. l. 1. & hoc poſſum ratũ habere: quia quod ibi ius reprobat per diſſenſum, approbat per cõſenſum. An autẽ vnus iudex poſſit ratam habere ſententiam latã per aliũ? Dic vt not. 9. q. 2. c. 1. de his quæ fi. à præla. cum nos. de offi. de leg. prudentiam. in glo. 1. in fin. per Barto. Brixien. in quæſtione venereali, quę incipit. epiſcopus Mutinen. De materia huius regulæ adde quod j. dicam. cap. proxi.

¶ Idem.

REGVLA X.

RAtihabitionem † [a] retrotrahi, & mandato non eſt dubium comparari.

ADDITIO. De quatuor modis quibus negotiorum geſtoribus actio competit, notatur ff. de neg. geſt. ſi pupilli. §. quid ergo. vide libel. in Spec. de iudi. §. 1. verſi. ex prædictis, & vide quod dixi ſuper glo. in regula, Ratihabitionem. Ioan. And.

† Vide Bar. in l. ſi pupilli. §. ſed quæri. ff. de nego. geſt. Subcretum l. nõ deo minus. C. de accuſ. vbi docet qualiter hęc regula procedat in delictis. adde Romanũ ſingul. 131. Mathesilanũ ſingul. 380.

RAtihabitionem.] Caſus in hoc c. ſic figuratur per c. vlti. ꝫ. de iureiuran. & l. licet. ff. de iudicijs. & habet locum in iudicijs. Ponamus ſic caſum per dictam l. licet. Quidam Titius aſſerens ſe eſſe meum procuratorem cum non eſſet, quandam actionẽ deduxit in iudicio nomine meo ꝯ meum debitorem: nõ fuit ei oppoſitum ꝙ non eſſet procurator meus: certum eſt ꝙ proceſſus factus cum falſo procuratore non tenet. Sed quid? ponamus ꝙ poſtea ratificaui, approbaui, & laudaui geſta per ipſum, vtrum valeat proceſſum ac ſi ab initio mandaſſem ei, vt nomine meo proſequeretur ꝯ meum debitorem? Rñdet ꝙ ſic: nam ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. ¶ Alio modo poteſt figurari caſus ꝑ c. ſi. ꝫ. de iureiuran. eod. lib. Ego habebam ꝯ te aliquam cauſam: lite conteſtata inter nos & iurato de calumnia, ſeu veritate dicenda, ſi cauſa erat ſpiritalis, feci meas informatas, & extracta à meo libello: i quibus poſitionibus aſſerui duas poſitiones ꝯrias: nunquid ſum periurus? Rñdet ꝙ ſic. Sed ponamus ꝙ ego non feci illa poſitiones de directo ꝯrias: ſed procurator meus illas fecit, & poſtea ratificaui, & laudaui, & homologaui, an ſim periurus? Certe ſic, per rationem huius regulæ: quia ratihabitio retrotrahitur, &c.

¶ Alio modo poteſt poni caſus per capitulum, cum quis. ꝫ. de ſen. excom. illo met libro: Cum quidam clericus intuliſſet mihi iniuriam, quidã Titius meus familiaris volens mihi complacere, abſq; mandato meo talem clericum verberauit, & in eum manus violẽtas iniecit nomine meo: poſtea cum ſciuiſſem illud factum, mihi placuit, & ratificaui, & homologaui: Quæritur nunquid ſum excõmunicatus, ac ſi mandaſſem illum clericũ verberari? Rñdet ꝙ ſic: quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato cõparatur. ¶ Alio modo poteſt caſus figurari per l. finalem. C. ad Maced. Filiusfamilias exiſtens in poteſtate ſui patris recepit pecunias mutuo in caſibus non permiſſis: & ſic ꝯ ſenatuſconſultum Macedonianum: Certum eſt ꝙ pater ſuus non poterat conueniri à creditoribus pro illis pecuniis. Sed quid? Pater poſtea ratificauit, & approbauit ꝯtractum filij ſui: nunquid poterit conueniri pater ac ſi mandaſſet filio ſuo, vt contraheret? Certe ſic: & hoc per rationem iſtius regulæ: quia ratihabitionem, &c.

¶ *Prima gl. dicit vnde ſumpta, & ponit exempla. Secundo dicit in ea duo debere concurrere, & ad ſecundum ſignat contrarium: Tertio ſucceſſiue exprimit quatuor caſus exceptos, & ipſorũ rationem reddit: Quarto ponit ſimile. Quinto ſoluit vnum dubium. Ioan. And.*

a ¶ Ratihabitionem.] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. titu. l. hoc iure. § deiecit. & l. ſemper qui. §. 1. Pone caſum in iudicijs 2. q. 6. nõ ſolẽt. ꝫ. eo. lib. de iureiuran. capit. vlt. ff. de iudi. licet. In maleficijs. ꝫ. eod. lib. de ſent. excommunica. cum quis. r. reſponſo [Et intellige de maleficijs, quæ per alios fieri poſſunt: ſecus in ijs quæ perſonæ cohærent, vt in adulterio & ſimilibus, vt not. in §. deiecit. & hic per Dynum.] In ꝯtractibus. C. ad Macedonianum. l. vlt. Et habet locum hæc regula in caſu. ꝫ. cap. proxi. ſcilicet qñ meo nomine geſtum eſt: quia tunc ratũ habere poſſum: & ratihabitio retrotrahetur, & mandato comparabitur. Vnum nota, ꝙ ſi infra certũ tẽpus teneor aliquid facere, & alius id fecit nomine meo infra tempus quo id facere debebam, debeo illud ratum habere: aliàs ratihabitio non prodeſſet. 2. q. 6. non ſolent. ibi, quod non reus ratũ haberet. ff. rem ratam habe. l. penult. imputatur enim tunc culpa tacitæ renuntiationis [2]. Arg. ꝯ. ꝫ. eo. lib. de præb. ſi tibi s. Hæc autẽ regula fallit in caſu. ff. de ijs ꝙ not. infa. l. quid ergo. in prin. nõ enim notatur infamia pater, qui non iuſſit filium ꝯtrahere cũ muliere, quæ erat infra tempus luctus: licet poſtea conſenſerit: vel ratum habuerit: Ratio: quia ibi ſpectatur initium: vt ibi. Vel eſt ratio: quia licet ratihabitio æquiparetur mãdato, vt hic, non tñ iuſſui, vt ibi. iuſſus enim neceſſitatem imponit, mãdatum non, vt not. ex l. ff. qđ iuſſu. l. 1. §. ſed ego quæro. & ff. quod cum eo. l. 1. & l ſi mandator. Nec comparatur mandato quo ad ſpeciem actionis: quia datur actio negotiorum geſtorum [3]. ff. de nego. geſt. l. ait prætor. & l. ſi pupilli. § idem ait. vbi mandãdo datur actio mandati. ff. de procurato. l. licet. §. ea obligatio. comparatur autem quo ad effectum: & ideo nõ dixit ꝙ ratihabitio ſit mandatum, ſed ꝙ mandato comparatur. Hẽ fallit in caſu. ff. de offi. proconſul. & lega. l. obſeruare. in fine. proconſul enim dando legatum antequam ingrediatur prouinciam, nil agit: ſi autem poſtquam ingreſſus eſt, dationem illam ratam habuit, valet: non tñ retrotrahitur ad totum tempus, ſed ad id tantũ qñ ingreſſus eſt prouinciã, vt ibi. Ratio: quia ratihabitio operari non poteſt, niſi quod poſſet mãdatum expreſſum. Item fallit. ff. de acquiren. hæreditate. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. vbi ratihabitio tutoris in adeunda hæreditate mandato non comparatur. & eſſet idem inuenire in omnibus, in quibus conſideratur initium: & ſic non eſt ꝯ. 16. q. 3. §. poteſt. ff. eodem quod initio. & j. eod. non firmatur. & ibi dicam. & de hoc per Ber. ꝫ. de pact. c. 1. & per Goffredum ꝫ. qui ma. accu. poſ. inſuper. Item fallit in caſu. ꝫ. de reſcrip. nonnulli. vbi de hoc. & cap. ex parte decani. in fin. vbi non valet reſcriptum impetratum ſine mandato: licet ille cuius nomine impetratum eſt poſtea ratum habeat. & hoc facit ius acquiſitũ illi ꝯ quẽ facta eſt impetratio: quod auelli ab ipſo inuito [3] non poteſt. ad hoc ꝫ. eod. lib. de elect. ab eo qui ꝯ. Et eſt ſimile huic regulæ in eo quod dicit, ꝙ ratihabitio retrotrahitur: quod dicit lex, ꝙ appellans condemnatus de futuro, ſi non proſequitur appellationem, retro notatur infamia: vt enim ratam habere ſententiam. ff. de ijs qui not. infam. l. furti. Olim dubitabatur an idem in excommunicatione poſt appellationem lata. ſed dic vt ꝫ. eod. lib. de ſent. excõ. licet. Et ſcire debes ꝙ ſi faciens condemnatus eſt, & ſatisfecit ſententiæ: non agitur amplius ꝯ ratum habentem ad intereſſe: ſed ad pœnam bene. ff. de vi & vi arma. l. 1. § quotiens. ff. de adm. tuto. l. tres tutores. ff. de iuriſdi. om. iud. l. adeo.

ADDITIO. Idem hic Dynus, qui etiam prolixe proſequitur. Ioan. And.

a Idem hic Dynus allegat. ff. ſi ca. ſeſ. aul. eo. l. 1 §. ita autem. & in Authẽ. de iis qui ingr. ad app. §. ſi vero C. ſi re. cu. ſi quis vítam de condi inſec. l. vlt. & ff. qui ſatiſda. cog. l. de die. § vlti. Ioan. And. Phil.

2 Et qui geſſit pro abſente: nam ſi pro ſecuti epiſ fuerit, dareẽ actio mandati, vt not. in l. ſemper qui. alleg. in prin. gl. & hic per Dynũ Ioa. And.

‡ Vide Felinum in cap. ex literis. de probat. & Ruynum conſil. 14. & 135. & 149 lib. 5.

‡ Idem Io. Mo. & dux, docens ꝙ ſententia lata pro vel contra delinquentẽ operet in mandante ratum habere. & c. Archi. ponit de procuratore etiã in perſona eũ quo contraheret matrimonium: cuius factum dominus ratificat, poſt quam ratificatione mulier diſſenſit.

REGVLA XI.

CVm † ſunt [b] partium iura

CVm ſunt.] Caſus in hac regula ſic figuratur per capitulum, in noſtra. de teſti. & atteſta. in antiq. Tu actor & ego reus habebamus litem inter nos coram iudice competente: propoſuimus facta ꝯria: & fuimus admiſſi ad illa probanda: tu actor ad probandũ tuam intentionem produxiſti quatuor teſtes: ego etiã reus ad probandum meum factum ꝯrium, produxi alios quatuor teſtes: Iſti noſtri teſtes ſunt pares in dignitate, & in cæteris: & deponunt æque veriſimilia: & in effectu ſunt omnino æquales: & ſic iura noſtra videntur eſſe dubia: quæritur quorum teſtium dicta debeat iudex inſequi: & pro qua parte debet ferre ſententiam? Rñdetur ꝙ ſententia eſt ferenda pro me reo ꝯ te actorem: quia cum partiũ iura ſunt obſcura, reo fauendum eſt potius quàm actori: & hoc verum in deciſione cauſę: nã ab initio potius fauendũ eſt actori quàm reo: ideo ſi actor in ſuo libello poſuerit verba ambigua, poteſt illa interpretari ſecundum vnum intellectum. l. ſi quis. ff. de iud.

¶ *Prima gl. dicit vnde ſumpta, & ponit exempla. Secundo ponit quatuor caſus exceptos. Tertio ampliat regulã. Quarto diſtinguit, opponit, et ſoluit*

b ¶ Cum ſunt.] Hæc regula ſumpta eſt ex lege ff. eod. tit. l. fauorabiliores. Pone caſum. 3. q. 9. indicas. ꝫ. de fide inſtrum. inter dilectos. ff. de act. & obliga. Arrianus. Hęc autem regula vera eſt, niſi actor foueat fauorabilem cauſam: puta matrimonij, libertatis, teſtamenti, vel dotis: tunc enim fallit regula: quia fauendu eſt actori. 33. q. 1. ſi quis acceperit. ꝫ. de probat. ex litteris. ff. de manumiſ. l. amepenult. Et habet hæc regula locum non ſolum in ſententia ferenda, vt ꝫ. ſed etiam in iam lata: puta à duobus ordinariis: vno abſoluente, & altero condemnãte: tenet enim ſententia pro reo lata, niſi in ſupradictis caſibus. ꝫ. de re iud. c. vlti. ff. de re iudi. inter pares. Et not. ꝙ dicit obſcura: ſi enim certum eſſet reum eſſe obnoxium puniretur: quia culpa eſt relaxare vindictã. 28. diſtinctio. qua ſunt. & hoc dico, cum eſt certum iudici vt iudici: ſecus ſi vt Deo. ꝫ. de offi. ordi. ſi ſacerdos. vel vt homini. 3. q. 7. iudicet. de offi. dele. paſtoralis. §. quia vero. ſi certum eſt eum non eſſe obnoxium, abſoluitur: idem ſi dubium, vt hic vides. ſanctius eſt enim nocentem abſoluere: quàm innocentem condemnare ff. de pœnis. abſentem. & ſic in re dubia fertur certa ſententia. Contra 11. q. 3. graue. & de ſpon. de muliere. ad hoc. C. de tranſact. vt reſponſum. ſed hic nõ eſt dubium, immo certum: quia ex quo actor non probauit clare, debet reus abſolui. 6. q. vlt. actor [4]. vt eccleſia. beneficia. vt noſtrũ. C. de proba. actor. ſic notat Ber. de ſpon. iuuenis. Et vide quod de triplici ambiguitate not. 33. diſt. c. vlti.

4 Aliàs acceſſator.

ADDITIO. Not. ꝙ dicit, partium, in plurali. Fortius autẽ ſi iura actoris tantum: non ſic ſi iura rei tantum, vt in fi. Dicit Io. Mun. quòd huius regulę, triplex eſt ratio. Prima quia actor impetit, reus defendit. alleg. inſtit. de interdic. §. commodum, C. de dila. ſi quando. Secunda, quia nullus præſumitur obligatus, vel obnoxius. in Authent. collat. 6. quib. mod. natu. effi. ſui. §. natura ſi quidem. Tertia, quia reus in iudicio pugnat pro libertate: vnde debitor dicitur cliens debitoris. C. de noua. l. 3 & Prouerb. 22. qui mutuum

tum accipit, seruus est fœnerantis. Ioan. And.

a ¶ *Reo.*] sic dicto à re quæ petitur, vel super qua impetitur. ℥. de verb. signifi. forus.

¶ *Glo. secunda signat contrarium: soluit & remittit: & iterum regulam exemplificat, & exponit.*

b ¶ *Actori.*] ℥. ff. de re iud. si quis intentione. vbi ambiguam orationem actoris in sui vtilitatem interpretamur. Sol. ¶ Illud i principio litis in quo fauet actori: hoc in fine in quo fauetur reo. qd dic vt not.

¶ Idem hic Dynus, & est ratio, quia reus semper negaret se sic sensisse, q inuitus tenebitur. Ioan. And.

obscura, reo ¶ fauendum est potius quàm actori ¶ .

¶ Idem.

REGVLA XII.

In † iudicijs ¶ non est acceptio personarum habenda.

¶ Idem.

REGVLA XIII.

Ignorantia ¶ † facti, non iuris excusat.

† Vide omnino B. Thomam 2. 2. q. 63. art. 1. & 4. adde Hippolytum Marsilium singul. 182. inci. æqualitas semper seruanda.

de restitut. spoliato. cum ad sedem. in glo. 2. in fi. In summa igitur not. q in obscuris potius fauetur reo quàm actori, nisi fauor causæ aliud inducat, vt ℥. dixi. Hinc est q cũ semiplene probauit actor: & talis est causa, in qua non est deferendum iuramentum: puta criminalis, vel famosa, vel ardua. C. de proba sciant cuncti. C. de dolo, dolum. & C. quod met. cau. l. metum, absoluitur reus. Si autem talis est causa, in qua sit deferendum, deferri debet reo, nisi ex circunstantiis personarum & causæ videatur iudici illud deferendũ actori. de iureiuran. c. vlt. [Vide & adde quod ibi dixi.] Nec intelligas hanc regulam in obscuris probationibus inductis à reo: quia illas contra eum interpretamur. de probatio. licet. quod dic vt dicam ℥. eo. contra eum. Ioan. And.

I*N iudicijs.*] Casus figuratur in capitulo, necesse. 3. q. 9. Certum est quòd accusatus de aliquo crimine coram iudice competenti, tenetur comparere personaliter: ita q non admittitur eius procurator. l. fi. C. de procura. cap. tuæ. de procura. in antiq. l. penult. §. crimen. ff. de public. iudi. Sed quid de accusatore: vtrũ accusator debeat etiam comparere personaliter? Rñdet q sic: & hoc per rationem huius regulæ: quia in iudicijs non debet esse acceptio personarum. ¶ Alio modo potest poni casus per capitul. nouit. de iudi. in antiq. Ponamus q coram iudice aliquo ordinario vel delegato (non refert) conuenitur aliquis cõstitutus in dignitate vel officio, vel amicus, vel inimicus: vtrum fauore personæ debeat iudex recedere à debita iustitia, ita q fauore personæ possit aliter iudicare, quàm in persona alterius, in quo non est illa prærogatiua? Rñdet q non: quia in iudicijs non debet esse acceptio personarum: & iudex magnum debet iudicare vt paruum.

¶ Item potest poni casus per cap. statutum. §. insuper. ℥. de rescriptis. istomet libro, vbi dr: si legatus proficiscatur extra: licet recipiat expensas ab ambabus partibus, sed moderatas, non debet plus recipere ab vna parte, quàm ab alia: quia in iudicio non debet esse acceptio personarum. ¶ Item figuratur casus in l. si cum dies. §. si arbiter. ff. de arbitris, vbi est casus q si arbiter assignauit partibus locum ad audiendum sententiam: si partes non possunt honeste accedere ad locum, non tenentur comparere: & si non compareant, non incurrunt pœnam appositam in compromisso. Sed quid si vna partium poterat honeste comparere: altera autem non poterat honeste comparere: ista pars quæ poterat comparere, non comparuit: vtrum sit commissa pœna? Respondetur q non, vt seruetur æqualitas, & non sit acceptio personarum. Glo. format plura contraria: sed in hoc remanet, q quantum ad modum procedendi, & iustitiam ministrandi in iudicijs, non debet esse acceptio personarum: sed in multis alijs potest esse acceptio personarum, vt in assurgendo, & in assignando locum honorabiliorem. c. solitæ. de maio. & obe. in antiq. Nam in aduentu episcopi vel imperatoris debet iudex assurgere, & locum honorabiliorem ei dare: & sic quantum ad honores est habenda acceptio personarum. Item est habẽda acceptio personarum in impositione pœnæ: quia quantum ad impositionem pœnæ mitius agitur cum persona constituta in dignitate, quàm cum alia persona. c. 2. de off. deleg. ℥. eo. lib.

¶ *Prima glo. ponit exempla. Secunda signat in contrarium quatuor canones, 4. decret. & 2. leges soluit, & dat quinque similia. Tertia ponit quatuor modos quibus dicitur iudicium. Quarta et vltima notat, et instruit.*

c ¶ *In iudicijs.*] Pone casum. 3. q. 9. necesse. ℥. de iudi. nouit. & ℥. eod. lib. de rescr. statutum. §. insuper. & §. seq. ff. de arb. si cum dies. §. si arbiter. Aliorum enim honores alijs non debent esse occasio nocendi. C. de sta. & imagi. l. vlt. ad hoc 11. q. 3. si quis vero. Signatur ℥ria ad hanc regulam. 40. dist. c. 1. 45. dist. cum beatus. 97. dist. nobilissimus. 24. q. 1. qui ℥ pacẽ. ℥. de off. delega. sane 2. eo. lib. de off. deleg. c. 3. & de senten. excom. quia periculosum. ff. de pœnis. aut facta. C. de mo. mul. eos. in fi. & ℥. de simo. per tuas 1. vbi de hoc. Sol. in pœnis defertur dignitati & personæ ², vt ibi. & de hoc de transac. c. vlti. Arg. contra ℥. de iureiur. cum quidam. dic vt ibi. Idem in sedendo vel assurgendo. 93. dist. non oportet. & not. 3. q. 9. c. vlt. In iudicijs autem vel sententia non est habenda personarum acceptio, vt hic. in eis enim æqualitas est seruanda. C. de proxi. sac. scri. l. in sacris. lib. 12. [Et l. vnicuique. lib. 12. vnde & priuilegiũ vnius litigantiũ transit ad alterum. C. de fruct. & liti. expen. l. fi. Signatur ad hoc ℥rium Instit. de iure natura. §. sed & quod principi. vbi de hoc. & hic per Dynum.] Idem in pænitentiæ exhibitione. 26. q. 7. sacerdos in princ. in fide Christi suscipienda. de consecra. dist. 4. nec quemquam. & in alijs sacramentis. de coniug. seruo. cap. 1. Et in pauperum susceptione, cum sufficere possumus. 42. dist. quiescamus. & in alijs operibus pietatis. 16. q. 1. si cupis. hoc ergo quod dicit, In iudicijs, soluit contraria. Et not. quòd iudicium ³ interdum ponitur pro eo qd præcedit sententiam, vt hic. & 2. q. 1. sicut sine iudicio. & cap. in primis. Interdum pro condemnatione. de cõsecr. dist. 2. timorem. Interdũ pro discretione. 3. q. 7. §. tria. Interdũ pro vltima volũtate ℥. eo. lib. de sepul. c. penult. [Ioã. Mo. ponit. 15. significationes sup rubr. de iud. quas dat per hos ver.

Actio, lis, auctor, forus, arbiter, vltima velle:
Quæstio, discre. sen. instan discussio, posse.
Pernicies, pœna, processus iudicialis.]

² Fallit, si pœna lege vel statuto vniformiter inest. Bal. l. nemo. l. pen. C. de sum. tri. Philip.

¶ Adde ℥. Instit. quibus no est permis. facere. testa. §. præterea.

† Præter doctores hic, vide Alexandrum consil. 161. incip. dubitatur an mulier sufficienter. lib. 6. & Marianũ Socinum consil. 51. volumi. 4.

Et not. q licet iudex vti non debeat in iudicijs acceptione personarum, vt hic, & in concor. tamen vtile est in arbitrarijs iudicẽ gratiosum habere. ℥. de offi. deleg. c. consuluit. & facit de accusatio. nulli. & quod ibi not. Caueat tamen iudex ne in facienda gratia incurrat pœnam constitutionis, de re iud. cum æterni. ℥. eod. lib. Ioan. And.

I*Gnorantia facti* ⁴ .] Casus in hac regula primo potest figurari per capitulum, si sacerdotes. 16. q. 3. secundum tertium casum, qui ponitur in dicto cap. si sacerdotes. hoc modo: Ponamus q quidam laicus donauit monasterio sancti Cypriani aliquam ecclesiã: quæ donatio non valuit; quia laicus non potest donare ecclesiam, sed eps cum consensu capituli: accidit q prælatus ecclesiæ monasterij sancti Cypriani, qui recepit donationem, mortuus est: cui alij accesserunt, qui credebant illam ecclesiam monasterio suo donatam ab epo cum consensu sui capituli: nunquid isti potuerunt præscribere illã ecclesiam? Rñdetur q sic: quia ipsi prætendunt ignorantiã facti: quia putabant ecclesiam illam donatam esse ab habente potestatem: sed prædecessor prælatus cui donata fuit illa ecclesia non posset præscribere: quia habebat ignorantiam iuris.

⁴ Io. And. Albe. Vad. intelligũt textum de ignorãtia probabili nõ supina. & dicit Io. And & alij q ignorantia non valet vbi tacetur expectatiua aut reseruatio: g cap. in nostra de rescrip. quã. nis. de p. ben. lib. 6.

¶ Item potest poni casus per cap. si qui à simoniacis. 1. q. 1. & etiã per cap. si beneficia. ℥. de præben. eo. lib. Cum ego tenerem canonice aliquod beneficium incompatibile: fuit mihi collatum aliud beneficium incompatibile, quod fuerat reseruatum per Papam, qd ignorabam: dimisi primum beneficium, & apprehendi possessionẽ secundi: eo q istud secundum beneficiũ erat magis pingue quàm primum: postea apparuit illud beneficium secundum esse reseruatum dispositioni Papæ, & fuit à me euictum: volo nunc redire ad primum: quęritur an possim? Rñdetur q sic: quia ignorabam illud beneficium esse reseruatum Papæ: & sic errabam in facto: secus si errassem in iure, quia sciebam reseruationem Papæ, sed ignorabã q illa reseruatio Papæ impediret collationem. Iuxta illam regulã sequitur q qui habet iustam causam litigandi, licet postea condẽnetur in principali: non tñ in expensis, vt not. Bart. in l. destitisse. ff. de iudi. vbi habetur q si quis credebat habere bonam causam litigandi, & pendente lite superueniat mala fides, & si desistat à lite seu instantia, non debet condemnari in expensis. Sed vtrũ habeat locum in causa appellationis, vt si quis habeat iustam causam litigandi euitet expensas? Quidam dicunt quòd non: quia esset ignorãtia iuris: nam in causa appellationis ex actis principalis causæ iudicandum est. Glo. respondet quòd si fuit iudicatum ex eisdem actis, procedit illa opinio, vt in causa appellationis quis debeat condemnari in expensis: licet habuerit iustam causam ignorantiæ. Sed si fuit aliquid de nouo probatum, virtute cuius fuit aliter iudicandum: tunc appellans non debet condemnari in expensis: quia potest prætendere iustam ignorantiam.

¶ *Prima glo. ponit exempla, & remittit. Secunda ponit, & exponit vnum notabile. Tertia successiue signat, & soluit duo contraria.*

d ¶ *Ignorantia facti* ⁵ .] Pone casum in ignorantia facti in ordinato ignoranter à simoniaco. 1. q. 1. si qui à simoniacis. In eo qui ignorabat beneficium reseruatum per Papã, vel alij collatũ. ℥. eod. lib. de præben. si beneficia. simile ℥. eod. lib. de rescri. gratia. In eo qui locat militi credens eum paganum. ff. loca. l. si ignorans. non enim disciplinam contempsit qui militem ignorauit, vt ibi. In ignorantia iuris. Pone casum. 1. q. 4. §. notandum. in fi. ℥. eod. lib. de præben. eum qui sibi stultus, &c. C. de iur. & fac. igno. l. 2. & l. cum quis. Hæc regula non indiget glossis: cum eius materia plenissime habeatur. 1. q. 4. §. notandum. in textu & glo. 38. distinct. in summa. & de hoc dic vt ibi. Vnum not. quòd cum quæritur de condemnatione expensarum, dicimus quòd in principali causa probabilis error excusat ab expensarum condemnatione. 2. q. 3. cap. Paulum. de electio. cap. 1. in fi. ℥. eod. lib. sed in causa appellationis indistincte victus condemnatur victori in expensis. 2. q. 6. omnimodo. ℥. de appel. cos. §. ne temere. Ratio autẽ huius diuersitatis

⁵ Hanc gl. cõmendat doctores ibi, vnum not & Dynus hic ponit multiplicem ignorantiã & eius esse ẽtã in dãno vitãdo, & capiendo lucro, l per pis. & dicit Phil. ignorantiã iuris non excusare mulieres, l. Athlete. § de m. lich. ff. eo. ex caus. tum.

iuris

iuris colligitur per hanc regulam. in principali enim causa est error facti: quia in ea ex probationibus, quæ in facto consistunt, proceditur: sed in appellationis causa proceditur ex actis prioris causę: vnde ibi est error iuris: & ideo non excusat a condemnatione, vt hic. Et ideo not. Inno. & Host. ī. de dolo & contu. finem. q si in causa appellationis nō proceditur per sola antiqua acta, sed inducantur probationes nouæ, per quas pronuntietur: tūc probabilis error bene excusat victum à cōdemnatione expensarum. quod verum puto: & videtur casus prædictæ decr. ī. eo. lib. de electio. c. t. io fin. Ad primū dictū huius regulæ signatur ꝯtrium. 34. q. 1. in lectū. vbi imponitur pænitentia probabiliter ignoranti factum: sed illud ad cautelam. Item cōtra de consecra. dist. 4. qui bis. vbi ignoranter rebaptizatus ordinari non potest: illud speciale, & punitur sine culpa: subest tamen causa, scilicet iniuria primi sacramenti. Vel dic vt ibi not.

Error probabilis exmiat à cōdemnatione expensarum in causa principali.

Dicit hic Ioan. And. & Arch. & alij. q condemnatus expensis solent, sed tamen & shorum opinione maritus compensatur vt adulteri: quia culpa in oper. dolus in animo, opinio in qua lis est praefertur veri tati. arg. de senten. excom. si tamen pro na flamiti gramos esset pœna iuris communia nō punitur illa.

ADDITIO. Item contra. ff. de fideiussor. l. 3. vide quod ibi not. in glo. fina. Ioan. And.

¶Idem.

REGVLA XIIII.

Cum † quis[a] in ius succedit alterius, iustam ignorātiæ causam censetur habere.

¶Idem.

C*Vm quis in ius.*] Casus figuratur per capitulū, si sacerdotes. 16. q. 3. prout dictum fuit in primo casu præcedentis cap. qui casus est proprie casus huius cap. Item potest figurari per cap. cura. de iure patrona. in antiq. Ponamus q quidam obtinuit per sententiam rem alienam non spectantem ad illos, qui fuerunt mihi condemnati, sed ad alios: tenui illam rem per tempus sufficiens ad præscriptionem: vtrum potui præscribere? Rńdetur q non: quia habui malam fidem. Sed quid: ponamus, q ego sum mortuus: vtrū meus successor poterit illam rem præscribere? Rńdetur q sic: quia ipse habet iustam causam ignorantiæ: Nam qui in locum alterius succedit, censetur habere iustam causam ignorantiæ.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta: & ponit exempla: Tunc dicit quòd exemplificat præcedentem. Secundo dicit duo, scilicet regulam loqui quando cum successore agitur, & de quolibet successore. Tertio soluens unum contrarium distinguit.*

b ¶ *Cum quis in ius.*] Hæc regula sumpta est ex lege. ff. eod. tit. l. qui in alterius. Pone casum 16. q. 3. si sacerdotes. sed tertiū casum ibi nota. & de iurepatro. cura. & ff. de deposi. l. 1. in fine. & l. 2. ibi enim hæres vendens rem depositam credens illam fuisse defuncti, non tenetur ad rem, sed ad pretium. Quod autē in hac regula dr, verum est, si cum ipso successore agatur: secus si ipse agat: quia certus debuit esse de facto suo cum ad iudicium prouocat, vt in prædicta l. qui in alterius. Et est simile, quia deliberatoriæ dantur reo, sed non actori: quia certus debet esse ad iudicium prouocandū. de hoc dicam j. eod. non licet. cum etiā si agat, probabilis posset esse ignorantia. Intelligitur autem hæc regula generaliter de quolibet successore, siue sit singularis siue vniuersalis, de quibus dicam j. eod. is qui in ius. quæ vr ꝯ, sed non est: quia ibi loquitur de iure, hic de facto. Vbi ergo quæreretur de præscriptione, in qua sufficit bona fides: quod dic vt not. ī. eod. lib. de præscriptionib. ca. 1. præscriberet a successor bonæ fidei: quod non præscriberet prędecessor cum mala fide. vbi autem requireretur titulus: si iniustū titulum habuit prædecessor, talem qui non det causam præscribēdi: successor qui eodem iure vtitur, non præscribit. ff. de diuer. & tempo. præscriptioni. l. cum hæres. Et aduerte: quia regula ista venit exemplificatiue ad præcedentem: ignorantia facti probabilis excusat, vt ibi: vel si in ius successit alterius, vt hic.

a Et ideo pœna quæ commissa est cum effecto: nisi successor fuerit pupillus. ff. de verbo. oblig. si cū seruus §. in hac stipul. Dynus. Io. And.

a Inchoando præscriptionem. Phili. Io. And. Sed vide Imo. c. si diligē. ti. col. 5. de præscrip.

O*Dia restringi.*] Casus in hac regula figuratur multis modis. Primo per cap. quædam lex. §. quod scripsi. 35. q. 3. & per capit. tua 1. ī. de deci. in antiq. Dr in d. §. quod scripsi. q Anglici erant nouiter conuersi ad fidem catholicam: vnde à sede Apostolica obtinuerunt priuilegium, vt possent ꝯhere matrimonium cum suis affinibus & consanguineis: & Papa concessit eis istud priuilegiū generaliter. vt possent ꝯhere matrimonium cum suis affinibus: postea quidam alius populus fuit de nouo conuersus ad fidem catholicam: dubitabitur vtrum priuilegium Anglicorum esset extendēdum ad istum populum de nouo conuersum? Respondet q non. ¶ Vel dr in dicto §. quod scripsi. q Anglici postquam fuerunt roborati in fide catholica, voluerunt vti dicto suo priuilegio, & ꝯhere matrimonium cum suis affinibus & consanguineis: vtrum possint vti tali priuilegio? Rńdetur q non: quia ex quo fides catholica fuit in eis firmata, debet cessare priuilegium quod fuit eis concessum, ne haberent materiam retrocedendi.

¶ Item potest poni casus per dictum cap. tua 1. de deci. in antiq. hoc modo: Ante concilium Lateranense decimæ fuerunt laico concessæ in feudum: & erant aliquæ terrę steriles, quę postea fuerunt redactę ad agriculturam, & sic fuerunt facta noualia: Laicus voluit percipere decimas in istis noualibus, vtrum possit? Rńdet q non: sed solum percipiet decimas in terris, quę erant arabiles tempore infeudationis, non autem in terris de nouo redactis ad agriculturam: quia istud priuilegium est restringendum in odium laici, qui licite non potest percipere decimas. Vel potest poni exemplum in pręscriptione: Aliquis in mea parochia percepit decimas per xxx. vel xl. annos, & sic decimas pręscribit: Postea aliquæ terræ steriles fuerunt redactæ ad agriculturam, & sic facta sunt noualia: vtrū de illis noualib[a] possit ille qui pscribit, petere decimas? Rńdetur q nō: quia pscriptio est odiosa, ideo debet restringi. ¶ Item potest poni exēplum per c. 1. ī. de filijs presby. hoc modo: Aliquis clericus qui patiebat defectū nataliū, à sede Apostolica obtinuit priuilegiū seu dispositionē, vt posset obtinere beneficiū ecclesiasticum etiā curatū: virtute suæ dispēsationis obtinuit vnū beneficium: postea dimisit illud beneficium per renuntiationē, & vult obtinere aliud beneficium virtute suæ dispēsationis: vtrum possit? Rńdetur q nō: q a ista dispensatio restringitur ad vnicum beneficiū, cū sit odiosa: nisi diceretur in dispensatione, q posset obtinere aliud beneficiū vno demisso. Sed si simpliciter fuit dispēsatus ad beneficiū ecclesiasticū etiam curatum: virtute suæ dispēsationis nō pōt obtinere aliud beneficiū: quia ista dispēsatio est restringenda. vel si sit dispensatum cum aliquo, qui patitur defectum natalium, vt possit obtinere beneficium ecclesiasticum: virtute suæ dispensationis non poterit obtinere plura beneficia: quia ista dispensatio est odiosa, ideo debet restringi: secus est in fauorabilibus, vt in iuribus allegatis in glo. & in c. licet. 2. resp. de priuileg. eo. lib. vt ponamus q alicui epo fuit concessum priuilegiū à sede Apostolica, vt possit audire & celebrare diuina in loco interdicto: vtrum istud priuilegium restringatur ad personam suam, vt ipse solus possit audire & celebrare diuina in loco interdicto? Rńdetur q cum istud priuilegium sit fauorabile: ideo non solum epi, sed etiam familiares sui poterunt audire & celebrare diuina in loco interdicto: Nam tale priuilegium cum sit fauorabile, debet ampliari, & non restringi: quia odia restringi, & fauores conuenit ampliari.

† Cōsensit tradita per glo. in l. verba verbo, liberis C. de iu. ius vocādo. & l. i. sed si lo ge. §. vlt. ff. eod. tit. & per Bar. in l. vlti. ff. ad Tertul. & in l. maximū vitiū. C. de liberis praeterit. vt hic per Philippum Fran.

† Vide Abb. tem. in ca. finali. de offi. leg. & in cap. penul. de cleric. nō residen.

¶Idem.

REGVLA XV.

Odia † restringi, [b] & fauores conuenit ampliari.

¶Idem.

REGVLA XVI.

Decet † concess-

¶ *Primo glo. ponit exempla, & prosequitur illa. Secundo adducit regulā ad solutionem unius contrarij. Tertio ad quæstionem.*

b ¶ *Odia restringi.*] Pone casū in primo dicto 35. q. 3. qd scripsi. vbi priuilegium odiosum de ꝯhendo, scilicet in gradu prohibito, restringitur. ī. de deci. tua 1. vbi decimæ noualium non accrescūt laicis habentibus decimas in feudum. vt ī. eo. lib. de filijs presbyte. cap. 1. & vlt. In secundo pone 16. q. 2. c. 1. ī. eod. lib. de priuil. licet. 2. resp. C. de sent. pas. & testit. l. 1. quæ canonizata est 2. q. 3. in fi. & concor. ad hanc regulam 16. q. 3. §. potest. ī. eo. lib. de priuileg. ne aliqui. ff. de libe. & posth. l. cum quidam. Si ergo ius vel priuilegium odiosum est, restringendum est [a]: si fauorabile, ampliandum, vt ī. si fauorabile & odiosum. vt Macedonianum, ampliatur pacto: quia illi iuri non potest renuntiari. ff. ad Macedonia. sed & si pater. io fine. Item extenditur non solum ad pecuniam, sed ad rem aliam datam in fraudem. ff. eod. tit. sed Iulianus. §. mutui. & l. 3. §. 1. Et per hanc regulam soluunt ꝯtrium decre. de deci. ex parte 3. ad decreta. eo. tit. cum contingat. In decre. enim, ex parte, erat fauor, scilicet priuilegium: & ideo concessis decimis, intelliguntur concessa etiam noualia: sed in decreta. cum contingat. erat odium. scilicet præscriptio. ī. de præscriptio. vigilanti. & ideo licet præscripserim decimas: non videor præscripsisse noualia postea insurgentia, vt ibi. Et facit ad quæstionem quam not. Hostien. ī. de pręscriptio. cum ex officij. de prælato qui præscripsit visitationem, & nunquam suis procuratus: modo petit procurationem: an sit audiendus? Et dicit q non. Præscriptio enim odiosa est. & ideo vnum sine altero acquiri potest per eam. nec tunc est visitationi annexa procuratio, sed ius cōe fauorabile: & ideo visitationi, quæ de iure communi fit, annexa est procuratio, vt ibi. odia igitur restringenda sunt: vnde alterius odio quis grauari non debet. j. eo. cap. non debet. & adde hic quod ibi dicam. Ioan. And.

Io. Mon. ponit hic exemplum per vi q post cū de dictione beneficium, dixi s. eo. lib de sen. exco. si cl. ustas, in fi. s. tempo. Itē per l. ff. de leg. i. qui filiab. § i Dynus ponit p i decret. statutum. ī. eod. lib. de electio. Io. And.

a Nisi respiceret vtilitatem publicam l. 2. § exercitium ff de infa. Dy. Philippus.

D*Ecet concessum.*] Casus in hac regula figuratur multis modis. Primo figurari potest per capitul. si cui. de præben. eod. lib. Papa alicui epo concessit, vt ipse posset de aliquibus beneficijs prouidere idoneis personis, ita quòd istud priuilegium fuit concessum epo in fauorem epi conferentis beneficia, non autem in fauorem personarum quibus conferebantur: accidit q re existente integra, antequam eps contulisset illa beneficia, & sic antequam eps fuisset vsus suo priuilegio, Papa mortuus est: vtrum per mortē Papę sit extinctum & expiratum priuilegium? Rńdetur q nō: & hoc per rationem istius regulæ, quia indultū principis debet esse permanssurum. ¶ Item potest figurari casus per Authē. constitutio, q de dignitatibus, colla. 6. Filius aliquis familias existens in potestate patris fuit assumptus ad dignitatem patricij: certum est q liberatur à patria potestate: postea perdit illam dignitatem: quia fuit assum-

assumptus ad certum tempus: vtrum remaneat in potestate sui patris? Respondetur quòd non: sed debet esse sui iuris: quia concessum beneficium debet esse permansurum.

¶Ex hac regula colligitur primo, quod priuilegium principis alicui concessum, debet esse permansurum, & hoc intelligitur, vt dicit glo. de priuilegio reali, & nō de priuilegio personali. quod personam sequitus, & cum persona extinguitur, vt in regula, priuilegiū. ꝫ. eod. tit.

sum [a] à principe [b] beneficium esse mansurum [c].

¶Idem.

Not. vlterius. quod licet priuilegium principis debeat esse permansurum: perditur tñ certis ex caussis: scilicet per abusum, non tamen ipso iure: sed abusus est iusta causa inducendi principem ad reuocandum suum priuilegium aliquibus concessum: ideo iura dicūt, quod qui priuilegio abutitur, meretur priuilegium perdere. Item perditur priuilegium per non vsum. C. de nundi. vbi dr̃ quòd si quis à principe impetrauit nundinas, & non vtatur, perdit nundinas per non vsum. Item perditur priuilegium, si post concessionem incipiat esse grande præiudicium alterius. cap. suggestum. de deci. In antiq. vbi priuilegium concessum Cisterciẽs. de decimis non soluendis, quia incipit esse in grande præiudiciū ecclesiæ parochialis, fuit reuocatum. Item aduertendum est ad illud quod dicit glo. fi. quod verbum, decet, quantum ad principē ponitur proprie: & quantum ad subditos ponitur improprie. & est sensus, quod imponitur necessitas subditis seruandi priuilegium: sed princeps sine iusta causa non posset illud priuilegium reuocare: & hoc qñ fuit concessum subdito principis: secus si esset concessum non subdito, vt sunt priuilegia quæ principes & imperatores concesserunt ecclesijs: quia tale priuilegium concessum non subdito, est ꝯtus ab initio voluntarius: sed ex postfacto est necessitas.

¶*Prima glo. ponit exempla. Secundo tractat de personali & temporali priuilegio & dato ab alio quàm à principe. Tertio ponit quinque casus quibus perditur priuilegium: & vltimum declarat.*

a ¶*Decet concessum.*] Pone casum 25. q. 2. c. 1. & 2. ꝫ. eod. lib. de præben. si cui nulla. in Authen. coll. 6. constitutio quæ de dignitat. in fi. vbi filiusfamilias per dignitatē sibi delatā factus sui iuris, dignitatis suæ administratione finita remanet sui iuris [f]. Ad hoc ꝫ. eod. lib. de priuileg. cap. 1. in principio. Priuilegia ergo principis sunt perpetua; & hoc verum in realibus: personalia enim extinguūtur cum personis. quod dic vt dixi ꝫ. eod. priuilegium. idem dico de priuilegio ad tempus dato. Pone casum de verborum significatio. tus. ꝫ. eod. lib. de rescrip. si propter. & licet hic exprimatur de principe, idem in beneficijs aliorum. 12. q. 2. si eps. de insti. cum venissent. possunt enim epi dare priuilegia. de re iudi. cum inter vos. de hoc 25. q. 2. in summa. Et not. quod licet priuilegium debeat esse perpetuum, vt hic [g] extinguitur tamen propter abusum, delictum, negligentiam, contrarium factum, & superueniens enorme præiudicium. quod dic vt not. 11. distin. renouantes. 11. q. 3. priuilegiū. de deci. suggestum [h]. Vnde dico quòd ab ipso principe verba priuilegij interpretanda sunt, ita quod alteri enorme præiudiciū non afferant. ꝫ. de verborum significa. quid per nouale. Si autem ea postfacto superueniat præiudicium: pone casum per decreta. suggestū. de deci. hic. cum sit necesse directe venire contra verba priuilegij, crederem proponendam principi quæstionem de priuilegio, quod de nouo tendit ad noxam: & contra illud non deberet [i] propria auctoritate veniri, secundum Lau. quod hoc sentit. 25. q. 1. c. vlt. in fi. & Ber. in prædi. decreta. suggestum. in vltima glossa.

[f] Et recipit omniū cognatorū & agnatorum iura. Dynus.

[h] Vbi etiā remisi ad Specul. de instru. editio. §. nunc autem in fi. vbi plures casus tales narrat. Io. An.

[i] Not. Phil. in isto casu sequi residentiam.

Additio. Beneficium in ista regula positum large sumitur. & vide quod scripsi de verborum significatio. olim. super glo. fina. Et dic mansurum, etiam si cessat causa concessionis priuilegij: dummodo illa causa fuerit impulsiua. ff. de donatio. l. 2. §. vlti. & l. seq. ff. de postu. l. 1. §. sexum. vel fuerit finalis, sed aliquæ reliquiæ illius causæ remaneant: vt patet in quodā seruo. ff. de quæst. l. vnius. §. seruus. & in illo qui fuit decurio, qui nō torquetur. ff. de decurio. l. vlti. & in illa quæ desiit esse vxor, contra quam turpis actio non instituitur. ff. rerum amotarum. l. 2. & 3. & idem cū dubitatur an fuerit impulsius, an finalis. ff. de condi. & demonstra. l. cum tales. §. falsam. & l. Titio. §. sed cum. Secus quando causa fuit finalis, & nullæ reliquiæ remanent. facit ꝫ. eod. lib. de præbend. si pauper. ff. de actio. & obligat. qui cum hærede. de inofficio. testamento. Papinianus. §. nec impuberis. Dynus. Ioan. And.

b ¶*Principe.*] qui solus secundum quosdam potest priuilegium in alterius præiudicium conferre. 9. q. 3. nunc vero. & c. seq. ꝫ. de concess. præben. proposuit. C. de quadrien. præscri. bene à Zenone. quod non est verum, vt not. 25. q. 3. in summa, in princip.

Additio. Dic vt not. & dixi ꝫ. de relig. domi. constitutus. in glo. hoc videtur. Ioan. And.

¶*Glo. vltima ostendit illud, decet, esse æquiuocum.*

c ¶*Mansurum.*] & omni malitiæ & diminutioni ꝯtrium. in Authē. constitutio quæ de dignita. & in fi. coll. 6. Et not. quod hoc verbum, decet, qđ ponitur in hac regula, quantum ad ipsos subditos necessitatem importat; & quantum ad ipsum principem, potestatem: ipsum enim priuilegium per se concessum diminuere vel moderari, & etiam in totum tollere potest. Primum probatur ꝫ. eodem libr. de deci. cap. 2. & de sta. reg. cap. vnico. de priuile. cap. 1. & cap. ne aliqui. & cap. seq. Secundum probatur ꝫ. eod. lib. de elect. quia sæpe. de immuni. eccle. clericis. de sen. excom. cap. vlti. in fin. Ad hoc 63. dist. c. verum. C. de legi. l. digna vox.

Additio. Clementinas, quæ idem probant, vide de sepul. dudum. in princip. in glo. multotiens. Ioan. And.

REGVLA XVII.

INdultum [d] à iure beneficiū, nō est alicui auferendū.

I ¶*Ndultum à iure.*] Casus figuratur primo per capitulum, de his. 28. dist. in licentia nubendi data ab Apostolo: Licet iure ciuili cautum sit quòd vidua debet abstinere per annum numerandum à tempore mortis mariti, qui dr̃ annus: ita quod si mulier infra annum luctus ꝯhat, incurrit graues pœnas, vt C. de secun. nupt. verumtñ ab Apostolo & etiā iure canonico fuit data potestas mulieribus, vt possent ꝯhere matrimonium infra annum luctus mortuo primo marito, cum sint solutæ à lege viri: vtrum eps vel alius possit tollere mulieribus illam facultatem & licentiam nubendi infra annū luctus? Rñdet quod non: quia istud fuit concessum mulieribus à iure: & sic nō eis est auferendum. ¶Item potest casus figurari per cap. licet canon. ꝫ. de elect. eod. lib. Certum est quod clericus promotus ad ecclesiam parochialem, habet annum à iure infra quē debet promoueri ad sacerdotium: si infra annum non promoueatur ad sacerdotium, est priuandus sua ecclesia parochiali: Sed vtrum eps possit præcipere tali clerico sub pœna priuationis, vt ipse promoueatur ad sacerdotium intra dimidium: & sic abbreuiare tempus sibi indultum à iure? Rñdet quod non: quia indultum est tali clerico à iure, vt habeat annum ad promouendum ad sacerdotium: ergo eps non potest sibi auferre illud tempus. ¶Item potest poni casus in quadrimestri dato condemnato in actione personali ad soluendū. l. 4. §. si quis condemnatus. ff. de re iudi. Conueni Titium super actione personali coram iudice competente: fuit mihi condemnatus: certum est quod ipse habet quatuor menses ad soluendum. l. 1. & 2. C. de vsuris rei iudica. sed vtrum iudex possit illud tempus abbreuiare? Rñdet quod non: nisi subsit iusta causa per rationem huius litteræ: quia indultum à iure concessum nemini est auferendum: Et si iudex sine causa abbreuiauerit illud tempus, illud supplebitur à iure. l. 4. ff. de re iudica. ¶Item posset poni casus in decem diebus datis ad appellandum.

[a] Secundū Alber. hæc regu. fallit in duobus indultis: nam cum priuilegium aufert debilioci suū indultum. l. verum. ff. de mi. Itē fallit quando obligatio principalis & accessoria concurrunt in eadem persona. l. generaliter. ff. de fide ius soribus.

¶*Glo. prima primo ponit exempla. Secundo opponit de quatuor iuribus, & soluit distinguendo & exemplificando. Tertio inducit regulam ad solutionem quæstionis.*

d ¶*Indultum à iure.*] Pone casum in licentia nubēdi data ab Apostolo. 28. dist. de his. In anno dato ad promotionē sacerdotij. ꝫ. eo. lib. de elect. commissa [e]. In quadrimestri tempore dato condemnato in personali actioni ad soluendū. ff. de re iud. l. 4. § si quis cōdemnatus. Contra. ꝫ. de re iudic. quod ad consultationem. ꝫ. de appel. cum sit. & cap. oblatæ. ff. de se iudic. l. 2. cum suis similibus. Sol. quoddam est iuris beneficium quod non potest alicui auferri, vt induciæ x. dierum ad appellandum [f] ꝫ. 3. q. 6. anteriorum. Induciæ iiij annorum ad petendam restitutionem ꝫ. eod. lib. de integ. restit. cap. 1. Et illud verum est in istis & alijs inducijs, quæ dantur à lege sine tacito vel expresso ministerio iudicantis. Quoddam est quod sine causa auferri non potest: & sic intelligatur hæc regula: sed cum causa, & causa cognita bene. & not. de hoc plene in dicta decre. cum sit. & illud verum in inducijs: quæ licet dentur à iure, interuenit tñ eis tacitum vel expressum ministeriū iudicantis, vt in deliberatorijs xx. dierum & similibus. Quod ergo hic dicit, quòd beneficium iuris nemini est auferendum, intelligas ab homine, & sine causæ cognitione: alio enim iure interdū tollitur alterius iuris beneficiū. Pone exemplū in solemniter, vouente qui non ꝯbit. ꝫ. eod. lib. de vot. & voti redemp. c. vnico. In contumace, in non veniendo. In notorio criminoso, & in tertio appellante, qui nō audiuntur appellantes. 24. q. 3. de illicita. de appel. proposuit. & c. sua nobis. C. ne lice. in vna & eadem causa ter. app. per totum. sed vbi ius aufert, vel non permittit hominem auferre [g], cessat regula: sicut est videre in patre qui à iure habet vsumfructum in bonis aduentitijs filij. C. de bon. quæ lib. l. cum oportet. & l. vlti. & tñ aufertur propter relinquentem ea conditione, ne ad patrem perueniat vsusfructus. in Authen. vt lic. matri & auiæ. in prin. coll. 9. Itē à lege datur marito administratio bonorum paraphernaliū: & tñ potest auferri per mulieris prohibitionem. C. de pact. cōuen. l. hac lege. Sed ista quæ fiunt permittente lege, per hominem fieri non videntur: sed potius per legem permittentē. Et hæc est regula pro clerico electo, qui cōfirmationem debet petere infra tres menses, vt ꝫ. de elect. quàm sit. post præstitum consensum, vt ibi. eps ei mādat quod petat confirmationem infra mensem: vr̃ enim quia non possit hoc mandare: ex quo eodem vel alio iure nō cauetur, quod hoc possit: ergo beneficium illi electo indultum tollere non poterit, per hanc regulam, & ea quæ ꝫ. dixi. Ioan. And.

[e] Hoc intellige quod ad pœnā iuris, de qua ibi loquitur. Hoc dico propter id quod notatur. eo. tit. licet. canon in gl. antepenu.

[f] Idem hic Dynus per modū quæstionis. Io. And.

[g] Idem dicit Dynus vnde dicebat Ioan. Mo. regulā procedere vbi iuris beneficiū sistit in indulto, nec vltra procedit. Item nullo extrinsecus temperamento, &c.

Non firmatur.] Casus primo figuratur per capitulum, principatus. 1. q. 1. vbi dī, quòd aliquis fuit promotus ad principatū, hoc est ad praelaturam simoniace: Certum est ꝙ ista promotio est nulla, q̄a simonia est tāti effectus, vt reddat ꝓmotionē nullā: postea accidit ꝙ iste ꝓmotus simoniace administrauit irreprehēsibiliter, & fuit toleratus in sua administratione per aliqua tēpora: vtrum promotio validetur, ita ꝙ assumat vires? Rñdetur ꝙ non: q̄a qđ ab initio non valuit, tractu temporis non conualescit.

¶ Idem.

REGVLA XVIII.

Non firmatur[a] † tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit.

¶ Si tamē non constet de iure principis propter temporum memoriam. le. sec. Io. And. Phil. per l. hoc iure. §. ductus aquae. ff. de aqua quot. & aest. & per hanc regu. dicunt, si archipresbyter prope mortuus renuntiet suae dignitati in manus presbyteri acceptantis nomine episcopi, electionis à canonicis factae, confirmati nō valet.

¶ Item potest poni casus per cap. si eo tempore. ī. de rescrip. eod. lib. Ponamus ꝙ aliquis à sede Apostolica impetrauit gratiam expectatiuam, per quam Romanus Pontifex mandabat canonicis ecclesiae Pictauensis vel alicui praelato, vt ipsi de beneficio ecclesiastico ꝓuiderēt si quod vacaret, alioquin de proximo vacaturo: etiā si illud beneficium esset dignitas, personatus vel officium, aut illi immineret cura animarum, & ponamus ꝙ tempore impetrationis impetrans non habebat perfectam aetatem requisitam ad ecclesiā: Accidit quòd antequam vacaret ecclesia parochialis, effectus est perfectae aetatis: vtrū illa gratia expectatiua reassumat vires: & sic iste impetrans virtute suae gratiae possit promoueri ad ecclesiam parochialem? Rñdetur ꝙ non: quia quod ab initio non valuit, tractu temporis non conualescit. Item potest figurari casus per l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verborum obliga. Aliquis mihi stipulanti promisit rem sacram, puta calicem sacratum: certum est ꝙ ista stipulatio non valet: quia res sacra non cadit in commercio hominum: Accidit ꝙ ista res sacra desijt esse sacra: forte calix fuit conflatus: vtrū virtute stipulationis praedictae, quae erat nulla, possim petere, vt ipse compellatur ad tradendū mihi illā rē, quae amplius non est sacra? Rñdetur ꝙ non: quia quod ab initio nō valuit, tractu temporis non conualescit. ¶ Itē potest poni exemplum in homine libero, & in alijs rebus quae cadunt in commercio hominum.

¶ Prima glo. dicit vnde regula sumpta: ponit exempla: & remissiones de initio spectando: & quòd in annullandis non loquitur regula. Secundo allegat in contrarium duos canones, & decre. & duas leges, & dat vnam solutionem specialem, secundo generalem: cui solutioni opponit decre. cura. & tripliciter soluit. Iterum opponit de decre. 2. de eo qui dux. Soluit, & principalem solutionem declarat.

a ¶ *Non firmatur.*] Haec regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. quod ab initio. Pone casum. 1. q. 1. principatus. vbi non conualescit simoniacus ingressus. ī. eo. lib. de rescri. si eo tempore. vbi spectatur impetrantis aetas, quā habebat impetrationis tempore. ff. de verborū oblig. l. inter stipulantem. §. sacram. vbi non valet liberi hominis stipulatio: licet postea seruus fiat. Vel rei sacrae, licet fiat profana. Ad idem ī. eod. lib. de sent. excom. licet. ff. qui & à qui. ma. li. l. si seruo. vbi libertas data seruo alieno, non valet: licet postea efficiatur seruus meus. Ad idem insti. quibus non est permis. fac. testa. §. praeterea. vbi testamentum furiosi vel impuberis non valet: licet postea efficiatur maior vel sanae mentis. Concor. ad hoc 16. q. 3. §. potest. versi. quod ab initio. ī. de elect. auditis. cum si. [Quod dictū est de furioso vel impubere dicit idem Dynus de seruo, si postea fiat liber: de filiofamilias, si postea fiat sui iuris: de capto ab hostibus, si postea redeat, &c.] Nota ergo ex hac regula initium spectādum. alibi habes, de fine: sed prosequere hoc brochardum, vt not. ī. de elec. dudum 1. Item not. qđ à principio nullum est ipso iure, tractu temporis non conualescere: secus autem si non esset nullū, sed annullandum [1] vt ī. de postu. bonae 2. de elect. ꝙ sicut. Expresse contra. 12. q. 2. si qua de rebus. 16. q. 1. c. vltim. de ijs quae fi. à praela. cum nos. & ibi de hoc de regula. significatum. de iure pat. cura. de despon. impub. de illis. de coniug. ser. proposuit. ff. de ritu nup. l. si quis in senatorio [2] & C. de nup. & si ꝯ. in his omnibus dī, quia conualescit quod à principio nullum erat. Solut. ad praedict. cap. si qua de rebus. dic qđ nō obstat ſm Ioan. qui ibi no. ꝙ ꝯtus factus per clericos vacante sede, tenet ipso iure: sed restituitur ecclesia. Sed Hug. ibi, Tancre. & Goff. & Ber. extra de sede vacante. c. 1. dicunt ꝯrium, scilicet quòd non tenet ipso iure: & dicunt ibi rescindi quantum de facto processit: & ꝙ potest postea haberi ratum, dicunt esse speciale fauore ecclesiae. Vel dic generaliter ad illud, & ad omnia ꝯria supradicta, ꝙ illud quod ab initio nullum est, non firmatur solo tractu temporis, vt hic. Sicut enim tempus nō est modus inducendae obligationis. 10. q. 3. quia cognouimus. de censi. peruenit. C. de pac. si certis annis. nec tollendae. ī. de praescrip. causam. ff. de actio. & obligat. l. obligationum fere. §. placet. sic nec reparandae, vt hic. Ad idem. ff. de ser. expor. l. si minor. sed nouo subsequenti consensu interdum tacito, interdum expresso sublata causa impedimenti bene, vt per ꝯria probatur [3] & Ad hoc C. si ma. fac. ratum habue. l. 1. & 2. Probatur hoc optime ī. eod. lib. de despōsa. impube. c. 1. valeant ergo ex subsequenti consensu exnunc, non vt extunc. Simile ff. de officio proconsulis. l. obseruare. in fine. Speciale tñ vr̄ secundum Ber. in contractum minoris: vbi non tenet contractus, nisi tutor vel curator ibi sit praesens: licet postea consentiat. Instit. de aucto. tuto. §. tutor. ff. eo. tit. l. obligari. Item in electione, quae si nulla est, subsequenti consensu non confirmatur. ī. de elec. auditis. secundum Ber. qui hoc not. ī. eod. lib. de reb. eccle. alie. vel non. dudum. in glo. magna. in fin. Sed adhuc obstat & solutio ꝯdicit praedic. decre. ī. de iure patro. cura. Ibi etiam tractu temporis confirmatur, qđ ab initio non valebat. Solut. ibi non fuit sola tractus tēporis, sed bona fides cum tempore legitimo, quod praescriptionem inducit. & facit quod dixi ī. eo. cū quis. vel fuit illud propter scandalum: vel fuit ibi etiam tacitus consensus epi, vt ibi not. Item solutioni ꝯdicit. ī. de eo qui dux. in matrimo. quam polluit per adulte. c. 2. vbi matrimonium ꝯtum cum secunda viuente prima, mortua prima ex nouo consensu confirmari non potest. Sol. illud est propter impedimentum perpetuum, scilicet adulterium cum sponsalibus de facto, vt ī. eod. tit. c. vlti. licet ergo superueniat casus, scilicet mors primae, à quo poterat cum secunda matrimonium inchoari: remanet tñ impedimentum praedictum, ꝓp quod nouus consensus non pōt inducere matrimoniū cū secunda: & ibi de hoc [4]. Illa ergo quae de necessitate desiderant initium, vel quae ideo non valent, quia subest in eis perpetuum impedimentum, nec tractu temporis, nec nouo subsequenti consensu confirmantur, vt hic & ibi: sed ea quę de necessitate non respiciunt initium: nec subest in eis perpetuum, sed temporale tantum impedimentum: & si non solo tractu temporis confirmantur vt hic, tamen sublato impedimento nouo subsequenti consensu interdum tacito interdum expresso bene, vt in contrarijs: & sic solutionem intelligo supradictam. Ioan. And.

[1] Per hoc tollitur illud de sententia negligentiae appellantis conualescente: nam illa non fuit principio nulla. Phil. Ioan. And.

[2] Dicit Io. Mo. ꝙ ibi est vitium qualitatis, qua sublata tenet qđ est actum: hic vitiū in facto. Ioan. And.

[3] Vnde Dynus distinguit, aut durat causa impediens, aut cessat, & nulla superuenit confirmatio: Aut cessauit, & superuenit cōfirmatio. primo & secūdo casu, locum habet regula: in tertio vero casu non. & hoc sentit idem. Ioan. And.

¶ Idem.

REGVLA XIX.

Non † [b] est sine culpa, qui

† Io. And. tangit hic an clericus patrocinans coram seculari in criminali, sit irregularis, morte secuta: plenius c. 1. de postu. cap. sententiae ne cle. vel mona. Sed & teste iuramento falsum apud acta deponente, qui omni iure puniendus est secundum eum poena falsi: quā prosequitur Hippol. in l. 1. ff. de fal. Bal. in l. iurisiurandi. in fin. C. de testi. dicit talem puniendum, vt de crimine stellionatus. Philip.

Non est sine culpa.] Casus in hoc capitulo potest figurari in clerico iaciente lapidem, per cap. clerico. 50. dist. iuncto cap. nec his. §. cum itaque. 15. q. 1. Et primo pro intellectu huius c. est praesupponendum, ꝙ est permissum hominibus exercere ludos causa virtutis exercendae. sicut proijcere lapidem: vel exercere alios ludos ad exercendum fortitudinem corporis. Ponamus ꝙ aliquis clericus inter laicos dimissa veste & habitu clericali proiecit lapidem, & aliquem hominem ibidem transeuntem occidit, non proposito deliberato: quia non fuit in culpa quantum ad homicidium: vtrum sit censendus irregularis? Rñdetur ꝙ sic: quia istud, scilicet proijcere lapidem, non competebat suo statui: & sic fuit in culpa, quae praecessit casum. ¶ Item potest poni casus in clerico sagittante per dictum c. clerico. Quidam clericus cum ballista misit aliquā sagittam, & hominem transeuntem occidit non proposito deliberato: vtrū sit irregularis? Certe sic: quia culpa praecessit casum: & se immiscuit actui, qui non competebat suo statui. ¶ Item potest poni exemplum per c. tua. de homici. ī. in monacho chirurgico: Certū est ꝙ ars chirurgica est monachis prohibita: Accidit ꝙ aliquis chirurgicus monachus alicui infirmo dedit medicinam iuxta artē chirurgicam: iste infirmus mortuus est: vtrum monachus sit in culpa? Rñdetur ꝙ sic: quia immiscuit se actui non conuenienti suo statui. ¶ Item potest poni exemplum in fure: Ponamus ꝙ aliquis Titius surripuit mihi aliquas res: istas res postea perdidit ꝑ casum fortuitum: quia cum essent in domo sua, per incendium fuerunt combustae: vtrum fur teneatur mihi restituere illas res, licet sint perditae per casum fortuitum? Rñdetur ꝙ sic: quia fur semper est in mora restituendi rē. ¶ Ex hac regula colligitur, ꝙ regulariter quis non tenetur de casibus fortuitis, nisi culpa vel mora praecesserit casum.

¶ Placet Dyno per l. si expressam. ff. de appel.

¶ Prima glo. dicit vnde sumpta: & ponit exempla in princ. & in fi. ex quibus infert hunc de casu teneri: in medio obijcit, & soluit.

b ¶ *Non est sine.*] Haec regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. culpa est. Pone casum in clerico iaciente lapidē: & caeco sagittante. 50. dist. clerico. 15. q. 1. §. cum itaque. in monacho chirurgico: ī. de homi. tua. 1. responso. Scire enim debet quod suum non est, ad alios pertinere. C. vnde vi. cum quaerebatur. Si haec regula vera est: ergo est culpa gerere aliena negotia. & sic est contra. ff. de ne. gest. l. 2. & per totum. vbi prodita est actio gerenti: ex improbitate enim non debuit actionem consequi. 22. q. 4. si ad peccatum. ī. de cōsuetu. c. penul. ff. de fur. itaq; fullo. Sol. officium hoc debet homo homini. 22. q. 4. c. 2. ī. de testa. cū in officijs. ibi, primo loco, & c. ff. de ser. expor. l. seruus. Et nota ꝙ proprie loquendo inter Deum & hominem est religio: in decre. iuramenti religio. 22. q. 4. vnusquisq;. Inter praelatum & subditum obedientia. 2. q. 6. qui se scit. Inter maiorem & minorem reuerentia. ī. eod. lib. de offi. deleg. c. 2. Inter patrem & filium dilectio. 5. q. 5. nō osculatur. Inter consanguineos pietas. Inter dñm & seruum, seruitium. Inter patronum & liberū, obsequium. Inter hominem & hominem, officium. C. de ne. gest. officio. ff. de inoffi. test. l. 2. Non potest ergo dici ad eū non pertinere: nā vides ꝙ olim appellans pro cōdemnato habebat biduū vt in propria causa, non triduū vt in aliena. ff. de appel. non tantum, ff. quā appel. sit. l. 2. Ad hoc 2. q. 6. non solent. Exemplificare potes

Religio est inter Deū & hominem: Obedientia est inter praelatū & subditum. Reuerētia inter maiorem & minorem.

hanc regulam etiam in imperito medico, & iudice [1] qui per imperitiam male iudicauit, qui tenetur actione in factum inquantum religioni iudicantis videbitur æquum. ff. de var. & extraor. cogni. l. si iudex. Institu. de obli. quæ ex quasi delic. in prin. quia imperitia culpæ cōparatur. r. q. i. nō est putāda. in fi. 29. dist. c. vlt. ꝫ. de æta. & quali. ad aures. de homici. tua. ff. eo. tit. l. imperitia. si ergo est in culpa se miscendo, ergo tenetur de casu: quia semper si casum culpa præuenit [2] tenetur quis de casu, [2] de homici. presbyterum. & c. continebatur. & c. ad audientiam. & ꝫ. eod. lib. eo. tit. c. vlt. de hoc 50. dist. de his. ꝫ. de homic. sicut dignū. in gl. penul. Ad hanc regulam concor. ꝫ. de sent. excom. perpendimus. Io. And.

a ¶ *Non pertinet.*] [3] dicit Ioan. Mo. ratione facti vel modi. ad primum allegat de homi. continebatur. ad secundum eod. tit. ad audientiam. ff. ad legem Aquil. sed & si. §. si. cum l. sequen. Ioā. And.

b ¶ *Se immiscet* [3].] tractat hic Dynus an teneatur, qui impedire potuit iniuriam fieri, & non impediuit. Et dicit hoc planum de iure canonico, ꝙ tenetur. ꝫ. eo. lib. de sent. excom. dilecto. & facit ad hoc ff. de noxa. l. s. in princ. & ff. de re mili. omne delictum. §. qui præpositum. Sed vt dicit, contrarium not. ff. eo. tit. l. culpa. Tamen vt dicit textus illius legis facit pro à contrario. Item facit ad Syllania. l. 1. §. eo. autem. pro gl. facit ea. l. 1. §. sed in eo. de hoc ꝫ. de sent. excomu. quantæ. Ioan. And.

1 Et assessore. ff. ꝙ quisque iure. l. 1. Io. And.

2 Verū est si ex culpa verisimiliter sequitur casus, aliàs non. doctores l. 1. §. si vero. ff. si quis cau. Philip.

3 Io. And. hic dicit accusatum homicidij specificati, negantē, si conuincatur, excipere posse de sua defensione, etiā si suam nec canonem iurauerit. Philip. per not. Bart. in Authēt. contra qui propriam. ego allego tex. in ꝯ. itē si vassallus. si de inuesti. controuer. neque debet dicere necessariam, sicut vult Lot. sin. 18. vide Inst. §. si quis iusti. de acti.

rei quæ ad eum non pertinet [a], se immiscet [b].

¶ Idem.

REGVLA XX.

NVllus [†] [c] pluribus vti defensionibus prohibetur.

¶ Idem.

N Vllus pluribus.] Casus figuratur primo per cap. auditis. de præscript. in antiq. Ponamus ꝙ episcopus Pictauen. dicit ecclesiam beati Hilarij maioris Pictauis esse sibi subiectam de iure cōi: vnde fecit cōueniri Decanum & capitulum illius ecclesiæ corā iudice cōpetēti: & petit in suo libello, vt illa ecclesia declaretur sibi esse subiecta, & ꝙ clerici & canonici cōpellātur sibi obedire: Decanus vero & capitulū excipiendo proposuerūt, ꝙ sint exēpti à iurisdictione ordinaria ipsius epi. Item proposuerunt, ꝙ posito ꝙ non essent exempti, tñ ipsi præscripserant libertatem ꝯ epm Pictauēs. & sic ipsi allegant duas exceptiones ꝯtrias: quia si sunt exempti per priuilegium sedis Apostolicæ, non est eis necessaria præscriptio, vtrum sint admittendi ad probandum istas duas exceptiones? Vr ꝙ non: quia actor non potest simul proponere plures actiones. l. 1. C. de ser. corrup. sic videbatur in reo, ꝙ reus non posset etiam simul proponere plures defensiones. Sed hac ratione dubitandi nō obstante, respondetur in ꝯrium: videlicet ꝙ reus potest plures defensiones proponere etiam ꝯtrias: Et ratio huius colligitur per istā regulam, iuncta regula, cum sunt partium iura. ꝫ. eo. & l. fauorabiliores. ff. eo. tit. Nec obstat motiuum: nam iura magis fauent reis, quàm actoribus. ¶ Item potest figurari casus per l. interpositas. C. de transac. Titius conuenit aliquem suum debitorem coram iudice competenti, coram quo dedit in scriptis suum libellum, cui petiit per reum responderi: reus autem excipiendo allegauit transactionem factam inter ipsum & Titium: Titius replicando proposuit, ꝙ illa transactio erat nulla: Primo quia fuerat facta per metū. Item allegauit ꝙ ille cum quo fuerat facta transactio, erat seruus transigentis: vtrum debeat Titius admitti ad probandū istas duas defensiones? Respondet ꝙ sic: quia nullus prohibetur, vti pluribus defensionibus, etiam si illæ defensiones essent inuicem contrariæ, vt dictum fuit in primo casu.

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo exponit regulam etiam de contrarijs: & 12. casus. except. Tertio interserit de electionibus & actionibus, & remittit. Quarto obijcit ad id quod dixit de contrarijs: & ponit quatuor solutiones, & quamlibet impugnat: deinde soluit distinguendo, subdens adhuc aliam solutionem, quam non approbat. Quinto notat, remittit, & concor. allegat.*

c ¶ *Nullus pluribus.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. nemo ex his. Pone casum 24. q. 1. quisquis. vbi negat August. quod dicebat Vincen. eum facere: dicens ꝙ posim ꝙ id verum esset, id facit ex causa. de præscrip. auditis. vbi allegatur exemptio & præscriptio. C. de transactio. interpositas. vbi dr̃ transactionem non tenere, tum quia metu interposita, tum quia facta cum seruo proprio. Et quod dicit, defensionibus, intelligas etiā contrarijs. 11. q. 2. in principio. vbi de hoc ff. de excep. l. nemo. nisi forte specialiter ius impediat, vt prædic. l. ff. eo. tit. l. nemo ex his. impedit enim ius interdum ꝯtrias defensiones proponi. Pone casum ff. de noxa. l. quotiens. §. prætor. ibi conuentus noxali, negans seruum habere in potestate, conuictus de mendacio tenetur insolidum, nec pænitere potest. Idem in conuento de pauperie. ff. si quadru. pau. fe. dica. l. s. §. interdum. Idem in eo qui negat pecuniam numeratam: conuictus de mendacio, non potest dicere se soluisse. C. de non nume. pecu. Authen. ꝯ qui propriam. [Vide de hoc in Spec. de exceptio. §. vlto. versic. sed quid si debitor. & ibi in versic. si tractatur de creditore qui negat se numerasse, & pignus recepisse, cum ab eo pignus repetitur.] Idem in eo qui negat se socium, amittit priuilegium, vt conueniatur inquantum facere potest. ff. de re iudica. sed hoc ita. §. 1. idem in eo qui negat sibi pecuniam solutam: si conuictus de mendacio, amittit priuilegium, per quod aduersarius compellebatur probare indebitum: sed ipse compellitur probare debitum. ꝫ. de soln. is qui. ff. de probatio. cum de indebito. in princ. līē impedit. ff. de rei vend. l. vlt. C. qui potio. in pig. habe. Authent. si possessor. nam conuentus rei vendicatione vel pignoratitia, negans se possidere, conuictus de mendacio, commodum possessionis amittit, vt ibi: & Aqlia infitiatione crescit in duplum. ff. ad legem Aquiliam. l. s. & hæres qui negat legatum, conuictus non recurrit ad solemnitatem iuris. vt dicatur testamentum imperfectum. Institu. de fideicommiss. hære. §. vlt. item impedit. Institu. de fideicommiss. libertati. §. sed quod. & in Authent. de trien & semi. §. studium. & §. illud actor. colla. 3. [4] Duas autem electiones quis simul prosequi non potest: nec vna electa redire ad alteram. ꝫ. eo. lib. de elect. vt quis duas [5]. & facit ꝫ. de re iudi. cum olim. An autem quis pluribus actionibus vti possit, not. 13. q. 2. in prin. de relig. domi. cum dilectus. & per Inno. & Hosti. de resti. in integ. constitutus. & plene ff de tributo. quod in hæredem. §. eligere [6]. [Nec valet si dicas idē debere dici in exceptionibus, in quibus reus est actor. ff. de except. l. 1. quod in actionibus. & est ratio: quia rei fauorabiliores. ratio rationis: quia in potestate actorum est agere: sed conueniri non est in potestate reorū. ff. de do. excep. l. pure. § fine. Dynus.] Licet autem ex titulo duplicato non agatur. ꝫ. de si. c. in istrum. inter dilectos. C. de contrahen. empti. cum res tñ bene excipitur. ꝫ. de conces. præben. post electionem. de religio. domi. constitutus. & cap. cum dilectus. In illa autem decreta. de præscrip. veniens. simul proponebantur illa duo, priuilegium & præscriptio, per quorum vnum videbatur recedi ab altero, vt ibi patet. Sed nonne ꝯria allegans non auditur, vt 23. q. 7. quod autem. in princ. de appel. sollicitudinem. in fi. C. de fur. & ser. corru. l. 1. Quidā indistincte dixerunt allegantem ꝯria non audiri per prædictam decreta. inter dilectos. sed obstant supradicta iura. Alij dixerunt scilicet Guli. Naso. Tan. & Goffre. recitando ꝙ illud habet locum in actore, & in eadem instantia iudicij: nā secus in diuersis. ff. de inofficioso testamen. l. Papinianus. §. sed nec impuberis. in reo autem non habet locum, vt ꝫ. probaui. Sed huic opinioni ꝯdicit prædic. decret. veniens nam ibi erant mutuæ petitiones: & super eo super quo se defendebat abbas, nō auditur ibi allegans ꝯria: præscriptionem scilicet & priuilegium. Et ideo dixerunt ꝙ non auditur allegans ꝯria in eadem instantia iudicij, vt in ꝯtrijs: sed in diuersis bene: & ideo dixit lex, ꝙ qui primo egit de inofficioso testamento, & succubuit: potest postea dicere nullum, vt C. de inoffi. testa. l. ꝯ maiores [7]. Sed huic ꝯdicunt de præscrip. auditis. & cap. cum olim. vbi in eadem instantia proponuntur. Vnde dixerunt alij ꝙ sub conditione licet proponere ꝯria: puta propono talem exceptionem, in qua si succubuero, extunc propono talem. facit de excep. cum venerabilis. & quod ibi not. & sic intelligunt [8] dictas decre. auditis. & c. cum olim. & hoc recitat Gof. seruari in curia. Sed hoc nō colligitur ex ipsis decre. & vr̃ quoddam diuinare. Vnde verius dicas, ꝙ aut sunt ꝯria quæ proponuntur ex principio, aut ex fine. Si ex principio, sunt ꝯria: sed ad vnum finem tendunt: pone casum in prædicta decret. auditis. & in decre. cum olim. & in decret. post electionem. cum si. tunc proponi possunt in eadem instantia, & vnum non præiudicat alteri [9]. Si autē ad finem ꝯrium tendunt: pone exemplum per decre. sollicitudinē. tunc simul vel in eadem instantia non proponuntur, vt ꝫ. dixi. Nec credas ꝙ in prædic. decre. veniens. priuilegium in eo ꝙ priuilegium, sit ꝯtrium præscriptioni in eo ꝙ præscriptio: sed tenor priuilegij erat ꝯtrius præscriptioni: per præscriptionem enim ibi dabatur abbati plena & pura potestas recipiendi ordines à quocunque vellet epo: sed per priuilegium cum determinatione dabatur prædicta potestas: si eps catholicus non esset, & c. Dicunt tñ quidam referre in verbis an scilicet dicat, allego priuilegium & præscriptionem: & tunc debet audiri, an dicat, allego præscriptionem & priuilegium: & tunc non auditur, quia ponit carrucam ante boues. & sic intelligunt decre. Sed, vt ibi patet, primo priuilegium fuerat allegatum: vnde præcedens ratio verior est. Et nota ꝙ exceptionem obijciens nō contestatur litē. ꝫ. eo. lib. de lit. cōtest. l. s. nec fatetur, vt ꝫ. eo. exceptionē. & adde quod ibi dicam. & concor. ad hanc regulam de appel. cū parati.

[4] Io. And. tenet hic valere secundū testamentū, non abstāte primo iurato: neque testatorem esse periurum secundum Philip. sed videtis illum in c. cum contingat. de iureiurā.

4 Dicunt communiter doctores quòd 1 his omnibus est ratio specialitatis, vt puniatur mendacium. Ioan. And.

5 Ego ibi dixi contrarium post Pet. de Ancharan.

6 Pet. Dynū hic, & omnes in l. edita. C. de eden. & c. 2. de lib. oblatione.

7 Idē Dynus & est ratio: quia contrariātur origine nō effectu.

8 Vide quæ ibi dixi, super si. tempe. ꝙ ol. Ioan. And.

9 Est contra mente Dyni. ꝙ leg. seio. § vlt. ff. de appella.

REGVLA XXI.

QVOD [†]

Q Vod semel placuit.] Casus sic figuratur per capitulum primum de iudi. in antiq. Quidam Titius fuit conuentus corā aliquo iudice sibi suspecto: fuit petitum à iudice vtrum vellet eū recusare tamquam suspectum: & dicit illi: Si tu velles, posses me recusare, vt suspectum pp talem causam: verumtñ si velis corā me litigare, ego ministrabo tibi bonam iustitiam: & delibera an velis corā me litigare? Ille rñdit: ego confidens de legalitate vestra, sum contentus coram vobis litigare: & sic semel sibi placuit litigare corā eo: Postea pænitentia ductus voluit illū recusare, vt suspectū: vtrum possit?

possit? Rñdet quod non: quia quod semel placuit, amplius displicere non potest: & hoc verum, nisi superueniat aliqua causa de nouo.

Prima glossa ponit exempla quatuor specierum. Secundo ponit 23. casus, qui plures includunt, quibus regula fallit. Tertio dicit aliquid generale incidere in hanc regulam: de quo generalis remittit. Quarto ponit quatuor quae requiruntur ad regulam: scilicet quod placitum non sit à iure reprobatum: quod scienter placeat: quod non sola mente: & quod alterius intersit.

semel placuit, amplius displicere non potest.

Item.

REGVLA XXII.

Non debet aliquis alterius odio prægrauari.

Item.

REGVLA XXIII.

Sine culpa...

a *Quod semel placuit.*] Pone casum in matrimonio. 32. q. 5. horrẽdus. de iureiuran. quẽadmodum. ff. de adulter. si vxor. in fin. In electo. 8. q. 2. dilectissimi. ĩ. eod. libr. nulli. de electio. ff. si decuri. l. penulti. in fin. In iudice. 3. q. 3. offeratur. de cau. pol. cum olim. C. de iudi. apertissimi. Idem in alijs omnibus. 4. dist. in istis. ĩ. de proba. per tuas. ff. de neg. ge. l. Pomponius. a Fallit interdũ hæc regula ex causa superueniẽti: vel de nouo ad notitiã perueniente. ĩ. eod. lib. de electio. vt circa. & capi. nulli. ĩ. de except. pastoralis. quia quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio. ĩ. de offi. delega. insinuante. ff. de interrog. act. de ætate. §. ex causa. Item fallit in casu. ff. de mune. & hono. vt gradatim. §. reprobari. vbi medicus semel probatus iterũ reprobatur: & est illud speciale pp hominum sanitatem: ne vniuersitatis membra malo medico consumpãtur. Item fallit in omnibus casibus in quibus à iure permittitur pœnitere vel variare: sic in appellatione à qua licet appellãti recedere. 2. q. 6. si quis libellos. de offic. delegat. gratum. ĩ. eo. lib. de elect. quamuis. & c. prouida. & ĩ. de appel. interposita. Item in patrono laico, qui variare potest accumulando. ĩ. de iure patro. quod autem. & c. pastoralis. In Cardinali qui variat in casu. ĩ. de elec. licet. In moniali ĩ. eo. lib. eo. tit. indemnitatibus. §. si autem. Et in testamento qđ mutari potest vsq; ad supremũ vitæ exitum. 13. q. 2. vltima volũtas. de celebra. missa. cum Marthæ. ff. de a li. leg. l. 4. Non obstat pactũ de non mutando. C. de pactis. l. pactum quod dotali. ff. de leg. 3. si quis in principio. §. risio. & in libello qui vsq; ad litis cõtestationẽ mutari põt. C. de edẽn. l. edita. de hoc de libel. obla. c. 2. & accusans ante inscriptionem pœnitet. de accus. cap. licet. Item iudex mutat interlocutoriã suam. ĩ. de appella. cũ cessante. & dic, vt ibi. ff. de re iudi. quod iussit. Item in mãdato, societate, & deposito licitũ est pœnitere. Instit. mandati §. recte. ĩ. eo. lib. de procurato. c. 2. & penul. ff. pro socio. sed & socius. §. vlt. ff. de deposi. l. 1. §. penult. & regulariter in ɔ̃ctibus innominatis. quod dic vt plene not. ff. de condi. cau. da. causa non se. si pecuniam. Item precarium ad certum tẽpus concessum, etiam ante tempus reuocatur. ff. de preca. l. cum precario. ratio: quia certi temporis adiectio est ɔ̃ naturam illius ɔ̃ctus. Item soluuntur sponsalia de futuro per secuta spõsalia đ præsenti. de spon. si inter. & sponsalia de præsenti per ingressum religionis. de conuersio. coniug. ex publico. & ingressus religionem, ante annum vel professionẽ pœnitet. & de regu. ad nostrã. & professus vnam religionem, etiam inuito prælato profitetur, & ingreditur arctiorem. eo. tit. licet. Et à simplici voto receditur per sequens matrimonium. ĩ. eo. lib. de vot. & vo. redem. c. vnico. ratio ibi. Item à voto de certa religione profitenda receditur per ingressum etiam regulæ laxioris. ĩ eo. lib. de reg. qui post votum. Item fallit in casu in quo licet infra triduum pœnitere. ĩ. de regula. ad nostram. & eod. lib. & tit. constitutionem. in fine. Item in electo qui consentit electioni de se factæ: quia propria auctoritate pœnitet ante cõfirmationẽ. de transla. inter corporalia. ƒm Ber. In his igitur & similibus casibus quod semel placuit, adhuc poterit displicere. Et incidit in hanc regulam illud generale, quod nullus potest venire ɔ̃ factum suum. de quo dic vt not. 55. dist. pœnitentes. de elect. nostr. & de cleri. coniuga. diuersis fallacijs. Et not. quod hæc regula non habet locũ in ijs quæ improbantur à iure a. vt in prædic. c. pœnitentes. 55. dist. ĩ. de pact. c. vlt. ĩ. de foro comp. si diligenti. C. de arbi. l. penul. vbi licet partes faciant pactum de non recedendo ab arbitrio, & appellationi renũtient: nihilominus recedere possunt. [Expone & remitte vt dixi de arb. cum dilectus. super si. vlt. glo.] Item habet locum in ijs quæ scienter placent, & non per errorem facti. 38. dist. quãuis. 22. q. 2. in quibus. & ĩ. de elect. cũ in cunctis. & de sol. c. vlt. de cõiug. seruo. c. 2. & vlt. ff. de iurisdictio. om. iudi. si per errorem. Itẽ requiritur quod non placeant sola mente, sed verbo vel facto. ĩ. de sponsæ. Et quod alterius intersit. facit j. eo mutare. & quod ibi dicam.

ADDITIO. Dynus hic plene tractat an faciens secundum testamentum habeat necesse specialiter reuocare primum, in quo erant verba derogatoria. Secundo, an sufficiat solum generalis reuocatio. Et dicit quod forte non erraret qui diceret secundum valere. per §. & si quidẽ. in Authen. de test. imperfec. vbi sufficere vr̃ expressa reuocatio: nec requiritur specialis. Tamen ipse tenet ɔ̃trium, scilicet quod requiritur specialis. per l. si qs. in prin. ff. de lega. 3. superius allegatam: vbi dr̃, nisi specialiter dixerit, &c. Si vero specialiter reuocat, certum est valere secundum, vt ibi: nisi transisset ad naturam contractus excedens fines vltimæ voluntatis. ff. de donat. cau. mor. l. vbi ita donatur. Et quod illud in testamento fieri posset, quod in contractu, patet. ff. de assigna. liber. l. assignare. & not. ff. de testa. hæredes. §. vlt. Ioan. And.

Non debet aliquis.] Casus primo sic figuratur per capitulum, si habes 24. q. 3. Ponam quod Titius manus violentas iniecit in clericum, vel aliud graue delictũ perpetrauit dignum excõicatione: vtrum filius pro delicto sui patris delinquentis debeat excõicari? Rñdet quod non: quia quis nõ debet grauari odio alterius: & istud est regulare. Aliqñ tñ propter delictũ patris puniuntur filij, vt in crimine læsæ maiestatis. l. quisquis. C. ad legem Iuliam maiesta. & in crimine hæresis. ĩ. de hæreti. per totũ. in tomer libro. Itẽ potest figurari casus per capitulum, si compromissarius. §. 1. ĩ. de elect. Certum est quod si canonici alicuius ecclesiæ cathedralis, vel collegiatæ eligant in suum prælatum aliquem indignum, sunt priuati pro illa vice potestate eligendi. Sed ponamus quod canonici cõpromiserunt in aliquos arbitros, qui arbitri scienter elegerunt indignum: vtrum canonici compromittentes sint priuati potestate eligendi pro illa vice? Rñdet ibi quod non: ne isti canonici ex dolo arbitrorum puniãtur. Item potest poni casus in l. si quis. circa finem. l. C. de inofficio. testamen. vbi dr̃, quod antiquitus mater poterat filium suum etiam non doli capacem exhæredare odio mariti: hodie illa lex corrigitur, quod odio mariti vxor non poterit filiũ suum exhæredare, nisi commiserit causam ingratitudinis erga matrem, & hoc per rationẽ huius regulæ, ne filius grauetur odio patris sui.

Prima glossa primo ponit exempla. Secunda obijcit de tribus iuribus, Respondet, remittit, & dat simile. Iterũ successiue format quinq; obiectiones, quas soluit. Tertia dat simile ad regulã, et cõtinuat infra proxima.

b *Non debet aliquis.* 3] Pone casum in filio, qui non excõicatur pro peccato patris. 24. q. 3. si habes. In compromittensibus, quod non puniuntur dolo compromissarij. ĩ. eo. lib. de elect. si compromissarius §. 1. Idem C. de inoffi. testa. si quis in suo. versus finem, vbi reuocatur lex antiqua, quæ permittebat filium exhæredari à matre pp paternũ odiũ. Ad idem 1. q. 4. Iudæi. de simo. nobis. & c. sicut tuis. ĩ. eod. lib. de iniur. & dam. da. & si pignorationes. C. de pœnis. c. sancimus. cum simi. Contra. 2. q. 6. biduum. ver. si aduersius absent. de caus. poss. cum olim. ff. de tribut. procuratoris, vbi negligentia: vt in primo: factũ, vt in secundo: dolus, vt in tertio, procuratoris nocet dño. Sed dic quod ratione mãdati ipse dñs vĩ ad facere: vnde eius odio grauatur inquantũ fines mãdati patiũtur, in eo quod excedit not. de offic. deleg. cum olim. Intelligas hoc, vt plene not. ĩ. vt lit. non contest. c. 1. in fi. Idem dicit in hærede, qui grauatur pro defuncto: & in fideiussore, qui grauatur pro principali, vt not. de hoc per Gar. in prædicta der re. & si pignorationes. Item ɔ̃ 70. dist. neminem. vbi in odium ordinantis deponitur ordinatus. Sed ibi non solum fuit odium ordinantis: sed delictum ordinati, quia se permisit sine titulo ordinari, vt ibi not. Item ɔ̃ 56. dist per totum 1. q. 4. c. ecclesia. §. itẽ peccato. 6. q. 1. si quis cũ. 15. q. vlt. cum multæ. 24. q. 3. in princ. 25. q. 2. ita nos. de consecrat. dist. 1. in sancta. ibi perit iustus sæpe pro impio. ĩ. de filijs presby. per totum. ĩ. de spon. non est vobis. de hæret. vergentis. ĩ. eo. tit. eo. lib. c. 2. §. 2. cum multis similibus Sol. triplex est pœna: æterna, spiritalis, & temporalis: quod prosequere, vt not. 1. q. 4. in summa. & 24. q. 3. in summa. de his quæ fiunt à maio. par. cap. c. quæsiuit. Pœna 4 ergo tẽporali vel spiritali alia ab excõicatione sæpe punitur vnus p alio: & speciale est: & rationẽ videre potes, vel in odium criminis: puta læsæ maiestatis, hæresis, vel schismatis. Ad hoc ĩ. eo. lib. de sch sma. c. vnico. Vel quia incontinentia paterna timetur in filio. & facit qđ dixi ĩ. eo. semel. in fin. Item ɔ̃. ff. de insti. sed & si pupillus. § cæterum. in fi. Sed ibi fuit culpa præponẽtis. & eodem modo soluitur. ff. de offic. proconsul. obseruare. §. 1. quia ibi culpa fuit proconsulis secum ducentis vxorem. Item ɔ̃. C. in quibus cau. pig. ta. ɔ̃ l. satis. vbi bona mulieris in casu mariti primipilarij sunt tacite obligata: ita quod si ipsius bona exhausta sunt, bona vxoris distrahuntur. Sed illud est speciale. Facit ad hanc regulam j. eo. damnum quod quis. & quod ibi dicam: & satis continuatur hæc regula cum j. proxi. per quam etiam respondetur ad contraria supra signata.

ADDITIO. Dicebat Io. Mo ad propositum. 56. dist. superius al leg. & vnius delictum quandoque causat defectum in alio, vnde esse non legitime natum, non est nota delicti, sed defectus de purga. cano. accedens. & secundum eum intelligitur regula, quod nõ impingitur in toto, licet in tanto. Illegitimi tñ alieno vitio laborant: & ideo digni sunt venia. C. de na. lib. l. legem. Ioan. And.

Sine culpa. 5.] Illud capitulum continet duas regulas. Prima est, quod non debet quis puniri sine culpa: Secũda regula est, qđ punitur quis sine culpa, qñ subest iusta causa. Casus quo ad primum dictum põt figurari per l. si putatur. ff. ad legẽ Aquil. Aliquis. Titius putabat frondes alicuius arboris existentis in suo fundo: accidit quod

Io. And. hic mouet quæstionẽ an interdictum latũ contra vniuersitatẽ, cõprehendat absentes vel contradicẽtes, remittit ad not per cap. si sententia. de sent. excõ. ĩ. eo. & an virtute prælatiã capta cum bona conscientia se teneri possint. Ioan. And. & Alber. late disputant.

1 Ios. Mo. dicit exempla ponenda per c. ex illis. ĩ. ad fi. de despon. impub. per l. si d inoffi. testa. l. si. ff. de aqua pluuia arcen in diẽ de vaca. mutuo pretor. §. si post. &c. Ioan. And.

a Vnde dicit Io. Mo. quòd malum culpæ remittit, & ordinari potest in bonũ pœnæ. vel vt dicis, homo ruens in peccatũ non resurget nec ex se nec à se: sed gratia præueniente. Ioan. And.

3 Dynus ponit exẽplũ. si d bonos poss. cõtra tab. leg. 1. § si emancipatus & ff. d pœn. l. etiamẽ, vel post. & de decurion. l. 2 §. in filijs. & exa minat an exhæredatio filij pœnitus excludat nepotẽ Bart. in l. si quis posthu. ff. de lib. & posthu. Sa. l. si quis filiũ. C. de inoffi. test.

4 Vide opinionem Alfonsũ, castrum lib. 2. de iusta hæret. punitione c. 10. & 11. vbi plenissime de hac difficultate.

5 Io. And. & Philip. examinat acolithum beneficiatus suscepit filio ex cõcubina, genuit alterum ex legitima vxore: qua mortua ipse in extremis cum olim concubina matrimonia uit: an illi filio debeatur hæreditas, quam consuetudo defert primogenito.

aliquis transeundo sub illa arbore fuit occisus: vtrum putator teneatur l. Aquilia? Respondet: aut potest apprehendi culpa in ipso putatore: quia forte arbor illa erat iuxta iter publicum, & non proclamauit antequam proijceret frondes, & tunc tenetur l. Aquilia: Aut arbor ipsa erat in medio sui fundi: & quia non potuit cogitare quod ibi aliquis transitum faceret: quis alicui non erat licitū transitū facere per suū fundū: & sic non tenetur, quia nō est in culpa: & sine culpa non est aliquis puniendus. ¶ In secundo dicto figuratur casus per c. si cuius. 34. dist. Aliquis Titius cōtraxit matrimonium cum vidua corrupta: vtrum efficiatur bigamus? Dr ibi quod sic: & nō poterit promoueri ad ordines: & nō punit es culpa sua: sed quia subest iusta causa, videlicet propter defectum sacramenti. ¶ Item posset poni exemplum per c. tua. de cleri. ægro. in antiq. Aliquis Titius clericus sine culpa sua incidit in leprā: vtrū possit priuari redditibus saltem parte redituum sui beneficij? Respondet quod sic: & ideo priuatur sine culpa: non tamen sine causa.

pa[a], nisi subsit causa, non est aliquis puniendus.

¶ Idem.

REGVLA XXIIII.

QVod quis mandato[b] fecit iudicis, dolo facere non videtur: cum habeat[c] parere necesse.

¶ Idem.

REGVLA XXV.

MOra[d] † sua cuilibet est nociua.

¶ *Prima glossa ponit exempla regulæ & exceptionis: reddit rationem regulæ, & remittit.*

a ¶ *Sine culpa.*] hic ponitur regula, & eius exceptio. In regula pone casum 56. dist. satis peruersum. ī. de constit. cognoscentes. ff. ad leg. Aquil. si putator. In exceptione pone casum in marito corruptæ, qui à promotione sine culpa repellitur: tñ ex causa propter sacramenti defectum. 34. dist. si cuius. In clerico leproso, qui sine culpa propter scandalum priuatur ecclesia. de cleri. ægro. cap. tua. quod dic, vt ibi scripsi. Item in domino serui, qui noxam dedit, qui compellitur emendare noxā, vel dare seruum pro noxa. Insti. de noxa. actio. in princip. Regulariter ergo nullus punitur sine culpa. 15. q. 7. inuentum. de homi. Ioannes. & c. vlt. C. de pœnis, sancimus. ī. de consue. c. penul. & ī. regula proxi. cum suis concor. Et est ratio: quia pœna est mensura culpæ. de offic. deleg. sane 2. de transact. cap. vlt. de homi. sicut dignum. vbi autem non extat mensurandum, mensura locum non habet: ergo vbi non est culpa, nec pœna. Bene tñ ex causa punitur quis sine culpa. ī. vt lit. non conte sta. quoniā frequenter. §. si vero, in fine. Et hæc materia plus glossa non indiget: prosequere enim eam, vt not. 22. dist. renouantes. ī. de constit. cognoscentes. & de priuil. antiqua.

ADDITIO. Dynus ponit exemplū in hac regula cū fauore publicæ vtilitatis res aufertur possessori, & dat militi, qui virtuose se habuit[a]. ff de euict. Lucius. de rei vendi. itē si verberatū. §. 2. Io. And.

a Vide Fe. li. c. que in ecclesiarū. 3. col. de cōsti. Bart. in l. item si verberatum.

QVod quis mandato.] Casus figuratur primum per capitulum, miles. 23. q. 5. & aliqui intelligunt in milite: sed idem in executore sententiæ.

CASVS. Quidam Titius commisit homicidium vel aliud crimen dignum vltimo supplicio: fuit captus per iudicem secularem: quia talis Titius erat laicus: & quia iudici constitit de crimine perpetrato per ipsum Titiū, eundē condemnauit ad mortem, vt laqueo suspenderetur: & iudex præcepit militi deputato ad executionē sententiæ, vt illum Titium laqueo suspenderet: iste miles paruit iudici: & Titiū laqueo suspendit: vtrū iste miles censeatur homicida; & tamquam homicida sit puniendus? Respondetur quod non: quia non est in dolo, nec in culpa, eo quod necesse habuit iudici parere. ¶ Alij intelligunt istud capitulum in alijs militibus, & non in executoribus sententiarum: & tunc secundum istum intellectum casus sic figuratur: Aliquis miles perpetrauit rebellionē contra rempublicam: & fuit ordinatum quod bellum ei indiceretur: & fuit ordinatum quod alij milites istum militem & alios rebelles occiderent: qui milites parendo mādatis Regis vel Imperatoris rebelles occiderunt, vtrum sint censendi homicidæ, & tamquam homicidæ puniendi? Rñdet quod non: quia non sunt in dolo, eo quod istos rebelles occiderunt ad mandatum regis vel Imperatoris, vel alterius iudicis. ¶ Item potest casus poni per cap. si clericos. ī. de sentent. excom. Ponamus quod eps Pictauen. eo quia non habet territorium: nec potest capere malefactores, nisi infra septa domorum episcopalium: vnde eps præcepit laicis, vt quendam clericum criminosum caperent, & ad se adducerent: ad præceptum epi isti laici talem clericum ceperunt, & epo adduxerunt, & incarcerauerunt: vtrum ipsi incurrerint aliquam sententiam excommunicationis? Respondet quod non: quia mandato licito epi obtemperauerunt: & hoc faciendo non fuerunt in dolo. ¶ Item potest poni casus per l. si quis. §. doli mali. ff. de iurisdict. omnium iudic. hoc modo. Ibi enim dr: si quis album prætoris positum causa perpetuæ iurisdictionis corruperit, incidit in pœnam quinquaginta aureorum: Accidit quod prætor alicui iniunxit vt ipse corrūperet album: fuisse ad mandatum prætoris corrupit album: vtrum incidat in pœnam quinquaginta aureorum? Rñdet quod non: quia antequam quis incidat in illud edictum, requiritur quod ipse commiserit dolum: & dolo facere non videtur, qui ad mandatum iudicis aliquid facit.

¶ *Prima glossa dicit primo vnde sumpta, & ponit exempla: secundo exponit regulam, & rationem reddit: tertio illam conuertit.*

b ¶ *Quod quis mandato s.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. non videntur data. §. qui iussu. Pone casum in milite, qui de mandato iudicis occidit. 23. q. 5. miles. In laico vel clerico, qui de mandato epi capit clericum. ī. eo. lib. de sen. excom. si clericos. Et in eo qui iussu prætoris corrupit album: qui excusatur à pœna. ff. de iurisdict. omniū iudi. si quis id. §. doli mali. Et hæc vera, cum iudex aliquid mandat officium suum exercendo[a]. ff. ad Trebel. seruo. §. cum prætor. Et causa quare tunc excusatur parens, est iudicialis auctoritas, vt ibi secundo, ne contra publicam vtilitatem impediatur punitio maleficiorum, vt ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. Si vero nō exercet officium suū: non est parendum nisi ex reuerentiæ exhibitione. ff. de in ius vocan. l. generaliter. nam interdum resistere debent officiales[b]. de pœnit. dist. 1. nemo. ī. de elect. fundamenta. §. iudices. Apertius eod. lib. de pœnis, felicis. ad fin. C. de appel. quoniam. & hoc verum in atrocioribus: in quibus potius Deo quàm hominibus obediendum est. 11. q. 3. si dominus. de sent. excom. inquisitioni. ff. eod. tit. ad ea. In his autem quæ sine dolo committuntur, etiam extra officium parens excusatur. ff. ad leg. Aquil. liber homo 2. vbi de hoc plene not. Et not. quod sicut dolo caret qui iudicis obtemperat præcepto: ita econuerso, dolo non caret, qui iudicis non obtemperat præcepto. ff. eod. titu. l. non potest dolo carere, qui imperio magistratus non obtemperauit.

a Dynus tamen ponit exempla per l. ff. de aqua plu. arcen. l. quam quis. in principio ff. à se iuri. si si pulsatus. §. lanceam. Ioan. And.

b Dynus tractat de Interesse. & Io. Ignea in l. quatenus. ff. de reg. iur. & Phili. Ioā. And. per tit. ho. post. assignatā per emptoriā sudiatur exceptio.

c Distinguit hac Dynus, vt not. ī. de temp. ordin. ad aures § Gl. 2. Ioan. And.

ADDITIO. Facit hæc regula, quod quis, &c. ad quæstionem debitoris, qui de mandato iudicis vel curiæ ei soluit quod debebat creditori. quam vide in Specul. de solu. §. nunc aliqua. versi. illud autem quæritur, ecce. Ioan. And.

¶ Pet. Ancharā. in leg. ea q. J. eod. 2. col.

¶ *Secunda glossa not. a contrario: dat similia: arguit ad quæstionem, & remittit.*

c ¶ *Cum habeat*] redditiuum causæ. in his ergo in quibus non habet necesse parere, vt in atrocioribus, quæ ad suum non spectant officium, dolo non caret, vt ī. dixi & facit de sentent. excommu. vniuersitatis. vbi verberans monachum, si est laicus, licet faciat hoc de mandato abbatis sui, excommunicatus est: Et nota quod dicit: cum habeat parere necesse: sicut enim necessitas excusat à furto, vt de consecrat. dist. 5. discipulos. ī. de fur. cap. 3. ad hoc ff. ad leg. Rhod. de iac. l. 2. §. cum in eadem naui: sic & à dolo, vt hic vides. cum ergo nullum sit maleficium sine dolo, vel lata saltē culpa quæ dolo comparatur[f], 15. q. 1. aliquos. de sent. excom. c. 1. ff. de iniur. l. illud. ergo & à quolibet maleficio excusat necessitas. quod intelligas vt supra dixi. Est autē regula hæc in argumento ad quæstionem, de eo qui ad mandatū ecclesiæ reddit debitum vxori pendente lite adulterij vel conditionis. de hoc not. 34. dist. si cuius. de coniug. ser. proposuit.

f Do. tex. in l. cum autem. §. capitalem. ff. de add. edic.

MOra sua.] Casus in hac regula figuratur multis modis: Primo per capitulum, decimæ. 15. q. 1. Aliquis meus parochianus tempore messium vel vindemiarum non soluit mihi decimā, sed illam retinuit apud se: accidit quod aliquo casu fortuito decima perijt sine culpa sua: quia milites transeuntes violenter illam decimam rapuerunt, vel inimici sui: inimicitia tñ contracta sine culpa, decimam per violentiam acceperunt: nunquid tenetur mihi soluere æstimationem decimæ peremptæ? Respondet quod sic: quia iste fuit in mora soluendi mihi decimas: & sua mora debet ei esse nociua. Item potest figurari casus per capitolum vnicum, de commoda. ī. Sed pro intellectu huius casus est præsupponendū, quod commodatarius non tenetur de casu fortuito, quando fuit commodatum gratia recipientis: veruntamen tenetur de dolo & culpa. Ponamus ergo sic casum: Commodaui tibi librum meum ad vsum tuum: certum est quod si liber meus non perierit culpa tua, sed casu fortuito, tu es liberatus: Sed ponamus quod commodaui tibi librum meum ad certum tempus ad tuum vsum: lapso tempore isto interpellaui, & requisiui te, vt librum mihi restitueres, quod facere recusasti indebite & iniuste: & sic fuisti in mora restituendi mihi librum meum: postea liber meus aliquo casu fortuito perijt apud te: nunquid teneris mihi soluere æstimationem libri? Certe sic. Item potest poni casus in fure, qui semper est in mora restituendi rem surreptam: si res pereat perit periculo suo: ideo tenetur soluere æstimationem.

¶ *Prima glossa dicit primo vnde sumpta, & ponit exempla: secundo ponit tria quæ requiruntur ad moram. & quomodo tunc tenetur de casu etiam naturali: tertio prosequitur de mora aliena: & de materia remittit: quarto quærit an purgetur: arguit pro & contra, & soluit.*

d ¶ *Mora sua.*] hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. in condemnatione.

tione. §. vnicuique Pone casum in eo qui est in mora soluendi decimas: quia pereunt periculo suo, etiam casu fortuito. 16. q. 1. decimæ. Idem in cômodatario vel depositario, qui fuit in mora. de cômoda. c. vnico. de deposi. bona fides. Idem in fure, qui statim est in mora C. de fur. l. subtracto. Circa hanc tamen regulam not. q ad hoc q quis dicatur morosus, requiritur q sciat se debere, vel scire debeat q interpellatus fuerit à die vel homine: & q habuerit possibilitatem dandi. hoc habes ff. de reb. credi. l. quod te. & tunc tenetur morosus de casu fortuito: etiam si eodem modo fuisset res apud dominum peritura: secundum Accursium, licet Martinus contra, vt not. in dict. l. quod te. & probatur ff. de leg. 1. cum res. §. vlt. fortassis enim dominus rem vendidisset: & apud alium perijsset. & hoc tenet Ber. supra de commod. c. vnico. & de deposi. bona fides. Et not. q dicit, mora sua: nam in duobus reis debendi altero interpellato alter liberatur interitu speciei [1]: sed interpellatus tenetur. ff. de vsur. l. mora. in fine. Item mora fideiussoris sibi nocet, non reo, quominus liberetur interitu speciei: secus econuerso. ff. de verb. oblig. cum filius. & l. mora. & hoc quia fideiussor habet causam à reo, non reus à fideiussore. Et imputet sibi qui alterius obligationem in se suscepit. Vnum not. q si debitor primo fuit in mora soluendi, & postea creditor in mora recipiendi, vel contra: q vltima mora nocet, vt ff. de vsuris. l. debitor. & vide quod not. de deci. cum homines. De mora autem & multiplici eius effectu, plene not. ff. de vsur. l. mora. [Et per Hosti. in sum. de vsur. §. ex quibus causis. sub §. & mora. & per ipsum & Inno. de loca. propter. per Dynum eod. tit. posuit.] Sed numquid mora semel cômissa purgari potest [2]? Videtur q non. 12. q. 2. longinquitate. 10. q. 2. puella. de elect. cum in cunctis. ibi, decurso têpore. de supplen. negli. præla. licet. & c. viti. ff. de actio. & oblig. l. traiectitiæ C. de contrah. & commit. stipul. magnam. Contra q possit purgari. 18. distin. cap. 1. vbi de hoc. & 100. dist. quoniam. de supplen. neglig. præla. litteras. de elect. quod sicut. in fin. de rebus eccle. non alie. si quis presbyterorum. de loca. & cônduc. propter. in fi. & c. potuit. in fi. vbi de hoc. & de elect. ca. vlt. ff. si quis cau. l. & si post tres. ff. de peri. & commo. rei vend. l. 1. C. de fideius. sancimus. infra eo. lib. de præben. si tibi. Sol. dic q vbi dies præfigitur à canone vel lege pœnam imponente, mora purgari non pôt: pœna enim semel cômissa nô purgatur. & sic intelliguntur prima iura & hæc regula. & hoc est verum, nisi eadem lege vel alia, vel canone caueatur in eo casu moram posse purgari, & pœnam euitari: & sic intelligantur contraria. Lex autem illa, & si post tres. loquitur de præparatorijs iudiciorum, in quibus mora bene purgatur, vt ibi, cum suis similibus: sed post litem contestatam non purgatur. ff. de verb. oblig. l. si insulam. multo ergo minus purgabitur pœna semel cômissa, nisi forte fingeretur non fuisse in mora. 2. q. 6. biduum. de iudic. cum Bertholdus. ff. de in integ. resti. l. diuus. sicut enim à pœna canonis non appellatur. infra de appella. consuluit. 3. & cap. quia nos. nec à pœna legis, vt ff. de verb. sig. si qua pœna. sic nec purgatur, vt supra dictum est. & hoc not. Gar. infra eod. lib. de elect. cupientes. §. quod si per 20. [3] Ioan. And.

¶ Idem.

REGVLA XXVI.

Ea quæ fiunt [a] à iudice, si ad eius non spectant [b] officium, viribus non subsistunt.

Ea quæ fiunt.] Casus figuratur primo per capitulum, quorum vices. 67. dist. hoc modo. Ponamus q aliquis simplex sacerdos, vel alius constitutus in dignitate: puta Archidiaconus, decanus, vel cantor, non tamen episcopus, ordinauit aliquem in diaconum proferendo verba apta ad talem ordinem: vtrum iste sic ordinatus receperit talem ordinem? Respondet quòd non: quia potestas ordinandi clericos nô dependet ab ordine sacerdotis, nisi fuerit episcopus. Vel sic: Ponamus quòd aliquis simplex sacerdos non episcopus, protulit ista verba apta ad conficiendum chrisma: vtrum conficiat? Respondet q non. Idem est de consecratione monialium: & generaliter cum quis facit ea quæ non spectant ad officium suum: illa per eum facta viribus non subsistunt. Item posset poni aliter casus: videlicet per cap. indulgentiæ. de pœniten. & remis. eod. lib. infra. Aliquis episcopus vel archiepiscopus concessit subditis suis porrigentibus manus adiutrices ad aliquod pium opus, centum dies indulgentiarum: vtrum valeat talis concessio indulgentiarum? Certe non: quia ad officium episcopi vel archiepiscopi spectat solum dare 40. dies indulgentiarum, & non centum.

¶ *Prima glossa dicit primo vnde sumpta, & ponit exempla: secundo dicit regulam etiam in bono quod fit, locum habere: & quòd loquitur in aliàs iudice: tertio quærit, & ponit duas opiniones contrarias: quarto signat contrarium, & soluit: quinto dicit regulam non loqui in spiritualibus, quæ dependent ab ordine.*

a ¶ *Ea quæ fiunt*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. factum à iudice. Pone casum 68. dist. quorum vices. vbi simplex presbyter ordines conferendo, chrismando, virgines consecrando, nil agit. Item infra eo. lib. de pæni. & remis. indulgentiæ. vbi non tenet indulgentia data ab episcopo vltra tenorem concilij generalis. Ad idem ff. de iurisdict. omnium iudi. l. vlt. vbi dicitur, extra territorium ius dicenti nô pareatur impune. idem si supra iurisdictionem suam velit ius dicere. Et habet hæc regula locum etiam cum bonum est id quod facit iudex: tamen ex quo ad eius non spectat officium, viribus non subsistit. pone exemplum. 96. dist. bene quidem. bonum enim est statuere res ecclesiæ alienari non posse. 12. q. per totum. 2. de rebus eccle. non alien. per totum: tamen statutum Imperatoris super hoc non valuit, quia ad eius non pertinebat officium, vt ibi. Ad idem de appel dilectus. ibi enim officialis archiepiscopi bonum & æquum decreuerat: tamen quia id ad suum non pertinebat officium ratione appellationis interpositæ ad Papam. nô valuit quod fecit: generale enim est q non sufficit bonum facere, nisi & bene id fiat. 16. q. 1. monachi 2. de postu. cap. 2. ff. de re milit. l. 3. §. in bello. & facit 23. q. 5. relegentes. & de collusi. c. 1. & quod ibi not. Et quod dicit regula. ea quæ fiunt à iudice: aliàs subaudi: nam in eo quod facit non pertinens ad officium suum, non dicitur iudex. sicut ergo procurator fines mandati non debet excedere, sic nec iudex fines iurisdictionis. & hoc dico, siue sit ordinarius, siue delegatus siue arbiter: saluo eo quod de prorogatione not. supra de offi. deleg. P. & G. Quæri solet si iudex, qui de decem tantum potest iudicare, iudicat de 20. an valeat sententia in decem. Dixit Ioan. q non [4]: quia res iudicata non pôt pro parte tenere, & pro parte non tenere. ff. fam. ercis. in hoc iudicio & hoc ipse not. 2. q. 6. §. diffinitiua. ver. cum certa ratione. in fi. Ad contra ibi signata 12. q. 2. si quos de seruis. C. de dona. sancimus. potest responderi id speciale fauore donationum. Ad decre. de arbi. cum tempore. de præbend. dilectus. potest dici quòd ibi sententia continebat plura capitula: vnde in vno potest tenere, in alio non: hic autem continet vnum tantum. & cum Ioan. concor. Accur. [5] ff. de iurisdict. omnium iud. l. vlt. Hug. tamen & Lau. tenent contrarium, scilicet q sententia bene tenet in decem, & dicunt sententiam rescindi tantum in superfluo. & hoc notatur ex verbis illius ver. cum certa. dum dicit, q contra ius gestum videtur. C. quando prouo. non est neces. l. certa. & pro eis facit quod not. de dona. Apostolicæ. & regula infra eod. vtile. & quod ibi dicam. pro Ioan. optime facit prædict. decret. supra eod. lib. de pæn. & remis. indulgentiæ. Pro Hug. & Laud. infra eod. lib. de arbit. c. 1. ff. de arbi. l. diem §. si plures. Et facit hæc regula pro his quæ dixi supra eod. quod quis mandato. Ad primum casum contra. 95. dist. c. 1. vbi presbyteri chrismabant [6] in fronte. Sed illud ad tempus à Gregorio fuit specialiter concessum. & dic, vt ibi: & tunc ad eorum spectabat officium: & si non ex ordine, ex demandatione. & vide quod de hoc not. de consec. dist. 5. manus. in vlt. glos. Nec habet locum hæc regula in spiritualibus, quæ potius dependent ex potestate ordinis, quàm iurisdictionis. Hoc est q si episcopus qui hoc potest ex ordine, consecret alienam ecclesiam vel altare: vel ordinet alienum subditum, quod non potest ex iurisdictione: consecratio tamen & ordinatio bene tenet: licet ordinatus executione careat. 7. q. 1. episcopus in diœcesi. de tempo. ordin. quod translationem. & dixi supra eod. ratum. Io. An.

b ¶ *Non spectant.*] [7] & hoc constat. facit ff. de re iud. contumacia. §. contumax non videtur. vbi vero dubitatur, tenetur quis ire allegaturus priuilegium. ff. de iudi. si quis ex aliena. secundum Dynum: quod dic vt not. de accu. veniens. in glos. fi. Ioan. And.

¶ Idem.

REGVLA XXVII.

Scienti [c] & consentienti nô fit iniuria, neque dolus.

Scienti & consentienti.] [8] Casus in hac regula figuratur per l. 1. ff. de actio. emptio. & vend. & pro intellectu huius casus est præsupponendum, q quando venditor vendit aliquam rem, debet prædicere emptori onera ordinaria illius rei: aliàs teneretur ipsi emptori. Sed ponamus q tibi emptori stipulanti vendidi domum meam, quæ debebat seruitutem domui vicini mei, forte seruitutem stillicidij recipiendi, vel altius non tollendi, vel aliquam aliam seruitutem: & tu emptor sciebas bene q domus mea debebat istam seruitutem: ego autem sciens q esses informatus de ista seruitute, non prædixi tibi illam seruitutem in venditione facienda, vtrum possis agere contra me actione ex empto, vt diminuam tibi de pretio quantum minus valet domus tibi vendita propter illam seruitutem? Respondetur q non: quia eras informatus de ista seruitute: ideo non erat opus q vlterius de ea te informarem: quia scienti & consentienti non fit iniuria, neque dolus.

¶ *Prima glossa primo dicit vnde sumpta, & ponit exempla: secundo supplet de scire debente: & dicit in regula principium ponderandum: tertio ponit rationem regulæ, & notat copulam: quarto successiue signat: & soluit tria contraria.*

c ¶ *Scienti.*] hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. nemo videtur fraudare eos qui sciunt & consentiunt. Pone casum in ingenuo, qui sciens & consentiens contraxit matrimonium cum serua, vel econtrario. 29. q. 2. si quis ingenuus. & c. si fœmina. In clericis qui scienter & voluntate inuicem se adinuicem percutiunt. infra de sent. excom. c. 1. Item in eo qui sciebat rem quam emebat seruitutem debere. ff. de act. emp & ven. l. 1. in fi. [9] Et concordat ad hanc regulam infra eo. eum qui certus Et quod dicit hæc regula, scienti, dic vel scire debenti. ff. de ædil. edic.

Morosus quis dicatur.

[1] Facit hæc regula, vt dicatum commissi iudicio incompetenti non teneatur comparere. si constat de non iurisdictione Baldus in l. contumacia §. contumax. ff. de iudicijs de quo latius hic per Francum.

[2] Et sic sibi non nocet & hoc verum, nisi essent socij. ff. de duo. re. de. l. pe. secundum Dynum, secundum quod sibi imputet casum in societate participando debuit enim cogitare hoc euenire posse. ff. de condic. inde l. indebitum. ff locat. l. si quis domum. Ioan. And.

[3] Bart. l. si insulam. ff. de verb. obli. c. potuit. de loca.

Vide quæ ibi notaui in glo. primo.

[4] Videtur de mente Philippi hic, cum quantitates sint diuisibiles eddo l. 2. §. si stipulatum. Ioã. Frãc. Arec. & eundem in l. consulta diualia. C. de testamen.

[5] Qui tamen contrarium not. C. de re iudi. l. 2. Ioã. And.

[6] Vide concilium Tridentinum sessio 7 de confirmatione, cano. 3.

[7] Hæc glossula ex nouella Iod. And. huc fuit translata.

[8] Phil. hic docet præsumptionem doli. Dyn. Io. An. putant an compromittentes possent contra pactum petere reductionem ad arbitrium boni viri, quæ Ioan. And. ad notorium priuilegium fit allegandum. & quod de renuntiante foro ordinario. Fonta.

[9] Dynus contra iniuria ponit exemplum per l. 1. ff. de iniurijs. & ff. quando de dol. ponit per l. 4. ff. de lib homi exhi. §. si quis volenti. Iod. And.

l. 2. §. si intelligatur. Ad hoc 16. dist. quod dicitis. ʒ. de cleric. excõmuni. Apostolicæ. ʒ. quod met. cau. c. penult. in fi. Item dic scienti à principio: secus si ex postfacto[1]. ff. de ædil. edic. l. Iustissime. §. vlt. Et no. ꝙ dolus malus est omnis calliditas, fallacia, machinatio ad circumueniendum, fallendum, decipiendum alterum adhibita, sm Labeonē. ff. de do. ma. l. 2. §. 1. sed sciens nõ circumuenitur, fallitur, vel decipitur: ergo sibi non infertur dolus. Ergo inductus ad clericatum vel monachatum, non dr̃ dolum passus, quia non est deceptus. 20. q. 3. constituit. vbi de hoc: & de conuer. coniug. dudum. in fi. & qđ dicit hæc regula. non inferri dolum scienti & volenti: verum est, vt ex eo agi possit: infertur tñ ita ꝙ nascitur ex eo actio per exceptionem elidenda. ff. de fur. inter omnes. §. vlt. & penult. Et not. ꝙ hæc regula formata est copulatiue. & nõ disiunctiue: vnde hæc duo coniunctim requiruntur, scilicet ꝙ sciat & consentiat: scienti enim & non consentienti bene infertur iniuria & dolus. 15. q. 1. illud. cum similibus. ad hanc regulam signatur ʒ. de sentent. excõ. contingit. 2. ibi: huius manus iniectio & si non violenta, tñ iniuriosa noscitur. Sol. non est iniuriosa, quia iniuria fit ipsi clerico volenti, vt hic: sed est iniuriosa, quia fit iniuria toti ordini clericali: & ideo ibi sequitur, cum canon ille, &c. & ibi de hoc. Item ʒ. C. de rapto. vir. l. vnica. vbi si raptor virginem etiam volentē, tenetur. Sed hoc ideo: q̃a id voluit persuasione dolosa, quod plus est quàm violenta[2]. ff. de ser. cor. l. 1. §. persuadere. Item ʒ. C. de fur. & ser. corrup. l. si quis seruo. ibi sciens & consentiens agit furti & serui corrupti. Solu. de rigore & rei veritate illi scienti & consentienti non fuit facta iniuria: tñ de quadam æquitate agit, ac si iniuria vel dolus sibi fuisset illatus, vnde nec furtum fuit ibi factũ, nec seruus corruptus: ex æquitate tñ agitur de vtroque[3]. & facit hæc regula ad id quod dixi ʒ. eod. possessor malæ fidei. ad fin.

[1] Idem Dynus p modum obiectionis. Io. And.

[2] Idem hic Dynus.

[3] Propter delictum: & quia res est perniciosi exempli. & ibi vide Paulũ de Castro.

¶ Idem.

REGVLA XXVIII.

QVæ[a] à iure communi exorbitant[b] nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.

QVæ à iure.] Casus figuratur per capitulum, quanto. ʒ. de iudi. in antiq. Laicis concessum est per ecclesiam, vt quamuis laici essent incapaces iuris spiritualis & ei annexorum, vt possent iuspatronatus possidere: (quatenus ipsi inducerentur ad fundandum, vel ædificandum, aut dotandum ecclesias) vt clericos idoneos in illis ecclesijs possent præsentare diœcesanis, q. diœcesani ad præsentationem patroni illos instituerent: Sed vtrũ laici possint extendere illud priuilegium ad hoc, vt possint cognoscere de causis annexis causis spiritualibus? Est ibi textus ꝙ non: quia ista concessio facta laicis est exorbitans à iure cõi: Et illa quæ exorbitant à iure communi, non sunt trahenda ad aliquam consequentiam.

¶ Prima glossa dicit primo vnde sumpta: & ponit exempla: secundo dicit idem in ampliando: tertio soluit quæstionem.

a ¶ *Quæ à iure.*] hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. quod ɜ rationem. Pone casum 16. q. 1. hinc est etiam. ʒ. de priuileg. sane. ff. de consti. prin. l. 1. in fin. Et concordat ad hanc regulam j. eo. quod alicui. &c. in argumentum. Potes igitur intelligere hanc regulam in priuilegio, vt ʒ. quia singulorum priuilegia legem cõem non faciunt. 16. q. 2. non exemplo. Item in iure pone casum in Velleiano, nam regulariter quilibet intercedendo obligatur: fallit in muliere. hæc ergo non trahitur ad consequentiam[4]. Et idem in similibus. & vide quod dixi ʒ. eo. priuilegium. & quod not. de priori. sane. & nota ꝙ sicut ea quæ exorbitant à iure cõi, ad consequentiam trahenda nõ sunt, vt hic: sic nec amplianda, sed restringenda, vt ʒ. eo. lib. de filijs presby. is qui. in fi.[5] ad idem ʒ. eod. odia. Item licet favorabile priuilegium amplietur, vt ibi: non tñ ad consequentiam trahitur, vt hic. Et facit hæc regula ad quæstionem qua quæritur: An fratres Eremitani, vel fratres sancti Augustini, & alij religiosi Mendicantes & non Mendicantes comprehendantur constitutione illa extrauaganti nouiter edita per Bonifacium Papam octauũ, quæ incipit: Super cathedram præeminentiæ Pastoralis, quæ habetur in cle. de sepul. dudum. in qua exprimuntur solummodo Minores & Prædicatores. Et quidquid alij dicant, dicendum est ꝙ non extenditur ad alios religiosos Mendicantes vel non Mendicantes, vel ad seculares clericos, sed solum Minores & Prædicatores amplectitur: tum quia intentio Papæ vr̃ hæc fuisse, vt per verba ipsius constitutionis apparet: tum quia exorbitans est à iure cõi illa constitutio, & ideo ad consequentiam non trahenda nec amplianda, vt hic. vult enim illa constitutio dari quartam, etiam de his, de quibus de iure dari non debet: sicut de ornamentis relictis pro fabrica, anniuersario aa. aaa. & sic de singulis: puta relictis pro luminaribus vel certis personis de festa. c. vlt. de verb. sig. ex parte. 3. dicam ergo illa iura mutata & correcta per constitutionem[6] solum quo ad expressos in ea: quo ad alios remaneant adhuc ipsa iura. Correctio enim iurium est vitanda. ʒ. de elect. ecclesia vestra. 2. cũ si. In talibus enim non arguimus de similibus ad similia. & concordat quod dicam j. eod. in pœnis. & facit ad hoc optime ʒ. eo. lib. de elect. statutum. & de reg. constitutionem. & ita pronuntiatum fuit per profundissimæ scientiæ & bonæ memoriæ virum dominum Ioannem de Monte Murlo: & per me in quadam quæstione, in qua fuimus ad consulendum assumpti.

[4] Scilicet ad viros in quibus esset eadem facilitas ꝙ in mulieribus, Io. A.

[5] Per quã ponebat hic Dynus exemplũ, sed improprie, vt patet ex glos. Ioan. And.

[6] Vbi de hoc in 3. glossa, & in prealleg. clem. dudum. §. huiusmodi. in glos. vt patet. Io. And.

b ¶ *Exorbitant.*] quasi[7] deuiant vel discordant: & idem verbum in decretali prima, de filijs presbyterorum. ʒ. eodem lib. quam alleg. glos. Ioan. And.

[7] Hæc glossula. Ex nouella Io. Andr. huc fuit translata.

¶ Idem.

REGVLA XXIX.

QVod[c] omnes tãgit, debet ab omnibus approbari.

QVod omnes tangit.] Casus figuratur multis modis sm glos. Primo, per c. 1. 66. dist. Ponamus ꝙ aliquis fuit electus & confirmatus in archiepm̃ alicuius prouinciæ: q̃ qđ electus & cõfirmatus petijt munus cõsecrationis: q̃ritur q. debent esse præsentes in cõsecratione faciẽda? Rñdet ꝙ omnes suffraganei suæ prouinciæ, quia illud negotiũ omnes tangit: ideo debebat omnibus approbari. Item potest poni casus per c. quia propter de electio. in antiq. Ponamus ꝙ vacante ecclesia Pictauiẽ. canonici illius ecclesiæ voluerunt procedere ad electionem futuri prælati. Sed quæritur: qui debent adesse in electione facienda? Dicitur ibi ꝙ omnes canonici illius ecclesiæ: & si sint aliqui absentes, debent vocari: quia cum illud negotium omnes tangat, debet ab omnibus approbari. ¶ Pro declaratione istius regulæ vr̃ ꝙ illud quod omnes tangit, non debet ab omnibus approbari: Et arguitur de toto titulo de his quæ fiunt à maio. par. cap. in antiq. vbi dr̃. ꝙ talia possunt expediri per maiorem partem capituli: & tñ tale negotium tangit omnes. Item arguitur de l. maiorem. ff. de pact. vbi dr̃, ꝙ si aliquis debitor velit facere cessionem bonorum, non est opus ꝙ omnes creditores conueniant ad videndum fieri cessionem bonorum, sed sufficit ꝙ vna pars conueniatur: & alia parte creditorum inuita admittetur ad cessionem bonorum faciendam. Glossa soluit dicens, ꝙ aliqua sunt quæ pertinent pluribus vt vniuersis: & in illis ea quæ fiunt à maiori parte capituli valent, etiam altera parte contradicente: nisi contradicatur ex aliqua causa rationabili: secus si illa essent explicanda ex mera voluntate: quia tunc deberent omnes consentire: in c. cũ omnes. ʒ. de consti. in antiq. Alia sunt quæ pertinent pluribus, vt singulis: & tunc omnes debent consentire. l. si per fundum. ff. de seruit. rusti. prædio. fallit in pluribus casibus. Primo fauore liberationis. l. maiorem. ff. de pact. Item in arbitris fauore litium dirimendarum: si fuit cõpromissum in plures arbitros, valet sententia facta à maiori parte. Item si pluribus patronis competat iuspatronatus, præsentatio facta à maiori parte valet propter fauorem ecclesiæ: ne ecclesia patiatur detrimentum propter longam moram & vacationem.

[8] Io. And. & Philippus quærit. An valeat si tamen non vocatis absentibus, si in tamen præiudicabile.

¶ Prima glossa primo ponit exempla, & in fine reassumit primum exemplum: secundo signat contrarium, & remittit: declarat incidens contrarium: & ponit tot notum: tertio arguit ad quæstionem: ponit opiniones contrarias, & secundum reprobat.

c ¶ *Quod omnes tangit.*][8] pone casum in archiepiscopo consecrando ab omnibus suffraganeis. 66. dist. c. 1. In electione facienda ab omnibus canonicis. de elect. quia propter. in antiq. in concedendo haustum aquæ: in quo omnes vocandi sunt qui ius habent. ff. de aqua plu. arcen. l. In concedendo. ad idem 54. dist. c. 1. 8. q. 2. licet. de tempo. ord. si archiepiscopus. C. de authen. præstan. l. vlt. ff. de adop. l. nam ita diuus. nam sic qui læduntur, vocandi sunt in confirmatione adoptionis, vt ibi. Et not. ꝙ dicit id qđ tangit omnes, debere approbari ab omnibus: ergo non valet quod facit maior pars. & sic ɜ 65. dist. c. 1. ʒ. de his quæ fi. à maio. par. c. 1. ff. ad munici. quod maior. Solu.[9] Aut competit vt singulis, aut vt collegio: quod prosequere, vt not. per Ber. & Innoc. de consti. cum omnes. Fallit autem hæc regula in caso. Insti. de re. di. §. religiosum. versi. in commune[10], vt not. in prædic. decret. cum omnes. Ad id qđ supra dixi, ꝙ sufficit quod facit maior pars collegij, ɜ dicit decret. de re iudic. cum olim. in fine. ibi, plena omniũ qui præsentes fuerint, &c. Sed ibi subaudimr, vel maioris partis, vt ibi not. in vlt. glo. nam illud dicuntur omnes facere, quod facit maior pars[11]. 56. dist. Apostolica. de elect. cum inter canonicos. in princip. ff. ad munici. quod maior. interdum tñ requiruntur duæ partes. de elect. licet. & eo. tit. scriptum. cum similibus. ʒ. eod. lib. de clerico ægro. c. vnico. cum concor. Et facit hæc regula in argumentum ad id de quo olim dubitabatur, an in electione inferiorũ dignitatum, vel canonicorum vocentur absentes: & videbatur ꝙ non per prædict. decret. cum olim. in fin. hodie determinatum est. ʒ. eod. lib. de præbend. cum in ecclesijs. Item est arg. ad quæstionem, an Papa possit statuere Inuitis acolythis, ꝙ ipsi contineant. & hæc quæstio not. 82. dist. proposuisti. & dicit ibi Ioan. ꝙ non: quia castitas suaderi põt, non imperari. 32. q. 1. Integritas. Bartho. Brixien. ibi contra, cuius dictum penitus est falsum, nisi intelligas de promouendis: sed ipse de promotis etiam intellexit, vt eius verba demonstrant. Monachis autem professis qui renuntiauerunt propriæ voluntati, austerior regula posset indici: etiam ipsis non approbantibus, secundum Inno. qui hoc not. de regula. super eo.

[8] Dynus ponit exẽplum per l. receptũ. ff. de ser. rust. prædio. Ioan. And.

[9] Idẽ Dynus.

[10] Ad idẽ ff. de relig. si plures. in ci. etiam ff. de pact. maiorē. de cura. fur. consilio. §. si. vbi sufficit alter in auctoritate. Dynus.

[11] Nisi dicatur nomine discrepante. Cat. in cle. 2. de rebus eccle. non alienãdis.

Et est satis

Et est satis expressum ȝ. eod. lib. de statu regula. c. vnico. ibi Monialibus indicitur austerior vita: licet non possit sine omnium voluntate ordinem mutare. de his quæ vi metusve cau. fi. c. penalt. Et not. ꝙ secundum primum casum quem posui, archiepis de iure consecrandus est ab omnibus suffraganeis: Papa tñ sibi hoc vsurpat. 1 secundum Ioan. qui hoc not. 24. q. 1. pudenda. & 51. dist. qui in aliquo.

¶ Idem.

REGVLA XXX.

IN † obscuris a minimum est sequendum.

¶ Idem.

IN obscuris.] Casus in hac regula primo figuratur per cap. ex parte. ȝ. de censibus. & per l. nummis. ff. de leg. 3. in cap. ex parte, dr. Ponamus ꝙ in ciuitate Pictauen. sunt duæ mensuræ, vna maior, alia minor: aliquis emisit votum ꝙ tali ecclesiæ solueret tot mensuras: puta sex sextaria frumenti, vel sex bossellos frumenti: est mensura maior, alia minor, & non declarauit aliter animum suum: videlicet ad quam mensuram intendebat illud frumentum solui: sed locutus est indistincte: Quæritur ad quam mensurã debet solui huiusmodi frumentũ? Rñdet ꝙ ad minimam mensuram: quia in obscuris minimum est sequendum. ¶ Item potest poni casus per dictam l. nummis. Ponamus ꝙ in aliqua regione habens locum noua scuta & antiqua: aliquis in testamento suo legauit Titio decem scuta: quæritur quæ scuta videantur legata ad hoc ꝙ hæres possit compelli ad soluendum illa scuta? Rñdet ꝙ videntur legati nummi minoris valoris: & sic legata videntur scuta noua: & non vetera: nisi alias appareret de voluntate testatoris tacite vel expresse: quia tunc ad ipsam esset recurrendum: sed quando non potest coniecturari mens ipsius testatoris, in dubio habet locum ista regula.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secunda ponit præambula regulæ & ipsius rationem. Tertio signat contrarium de mediocritate sequenda: Remittit soluit, solutione obiicit, respondet, & declarat.*

a ¶ *In obscuris.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. semper in obscuris. & l. semper in stipulationibus. Pone casum ȝ. de censibus. ex parte. vbi in dubio non compelluntur soluere vota ad maximã, sed ad minimam mensuram. ad idem ff. de leg. 3. nummis. vbi nũmis sic in genere legatis, debentur minimi. Circa hãc regulã not. ꝙ in obscuris non statim inspicimus qđ est minimum: immo inspicimus primo quod est verisimilius, & quod plerumque consueuit fieri, vt j. eo. inspicimus. cum suis concor. & ff. eo. tit. l. in obscuris inspici. & si hoc scire non potest 2, tunc inspicimus quod est minimum, vt hic. Primo ergo inspicimus qđ expresse agitur: puta x. lib. Bonon. vel qđ agitur tacite 3. Tacite dico, vel ratione rei quæ vendit x. lib. vel ratione personæ, vel rõne cõsuetudinis. vltimo, qđ est minimũ, vt hic. & est simile quod dixi ȝ. eo. cũ sunt partiũ. Et potuit esse ratio huius regulæ: quia de minimo non est dubium sensisse: quia si intellexit de maximo, ergo de minimo: quia plus includit sub se minus: sed non econuerso. & de hoc dicam j. eod. plus semper. Alibi tñ habes argumẽta de mediocritate spectanda. 10. q. 2. hoc ius. de offic. custo. c. 1. & est expressum. ff. de leg. 1. l. legato. in princ. vbi de hoc 4. ff. de auro & argento leg. qui lancẽ. C. de dona. si quis argentum. §. si vero. & §. seq. cum si. vide de censi. quanto. in 3. glo. & de fil. presby. literas. in vlti. glo. Et potest dici ꝙ in speciebus & artificijs medium inspicimus, vt not. ff. mãda. l. fideiussorem. & sic intelligantur illa iura. In quantitatibus autem inspicimus quod est minimum, vt ȝ. dixi: & in prædi. l. fideiussorem. & ff. de lega. 1. apud Iulianum. §. scio ex facto. quæ vi ꝯria ad supradictam solutionem: nam ibi legato fundo, si duos fundos habebat testator, debetur minimus, si non apparet de quo senserit: sed ibi non erat medium. Et aduerte: quia vilissimum hominẽ habere non expedit: & ideo legato vel promisso homine, mediocris debetur, vt in prędic. l. legato. Sed vilissimos nummos habere nobis expedit: vnde etiam bagatinos, vt in prædic. l. nummis. & vile triticum, vt in pdicta l. fideiussorẽ. & ideo in his debetur minimũ. Itẽ habet locũ hæc regula in pœnis, vt j. eo. in pœnis. vt ibi dicã.

EVm qui certus.] Casus potest figurari primo per c. si duobus. de appel. & per l. 1. in fi. ff. de actio. emp. & vendi. Dr in illo c. si duobus. ꝙ duo litigabant coram epo Pictauensi vel eius officiali: qui talis sententiam diffinitiuam in causa huiusmodi: à qua sententia ambæ partes appellauerunt (quod potest fieri: quia forte reum condẽnauit in principali, & ipsum absoluit ab expẽsis: & sic actor appellat, eo ꝙ iudex reum non condemnauerat in expẽsis: & reus appellauit, eo ꝙ iudex eum condemnauerat in principali:) Vnde appellauit ad archiepm Burdegalen. alius ad Papã: Ille qui appellauit ad Papam, appellationem suam reuelauit coram Papa, alius coram archiepo: Iste qui reuelauit appellationem suam coram archiepo Burdegalen. fecit citare suam partẽ aduersam. & archieps sciebat, & ipsa pars aduersa appellauerat ad Papam: Hoc non obstante: quia ipsa pars non comparuit, archieps illã excommunicauit: verum valeat sententia archiepiscopi? Rñdet ꝙ nõ: quia ex quo sciebat talem appellasse ad Papam: & sic ad maius tribunal, non erat amplius certiorandus: secus si ignorasset. Ex hoc colligitur qđ prodest mittere exoniatorem: quia si aliquis fuit exoniatus, & iudex faciat processum ꝯ impeditum & exoniatũ, non valet processus: alias si non misisset exoniatorem, teneret processus: sed postea probam legitimo impedimento veniret rescidendus. c. venerabilibus. ȝ. de sent. excom. eo. lib. ¶ Item in l. 1. ff. de actio. empt. dr. ꝙ si quis vendat mihi aliquam rem debentẽ seruitutem vel alia onera, debet me emptorẽ certiorare de omnibus oneribus ordinarijs: alias possum agere ꝯ ipsum quanto minus fuissem rẽ ipsam empturus. Sed quid ponamus ꝙ ego sciebam onera illius rei: & ꝙ res ipsa debebat illam seruitutem: & venditor non me certiorauit: verum possim agere ꝯ venditorẽ actione ex empto, vt restituat mihi partem pretij, quanto minus fuissem rem empturus si me certiorasset de illis oneribus? Rñdet ꝙ nõ: qa q certus est, certiorari nõ debet. ¶ Glossa arguit de c. cum inter vniuersas. ȝ. de elect. vbi dr, ꝙ licet canonicus sciat mortem prælati, tñ est vocandus, vt ponamus sic: Ecclesia Pictauen. vacabat per mortem vel renuntiationem: & scio illam vacationem: non compareo ad electionem: etiam canonici non vocauerunt me: certum est ꝙ possum prosequi contemptum: & licet sim certus, tñ sum adhuc certiorãdus: Rñdetur ꝙ non sum certiorandus de vacatione vel morte prælati: cum sciam illam vacationem; sed sum certiorandus de die assignata ad electionem faciendam: ideo absentes sunt vocandi ad electionem, licet sciant vacationem.

Idem.

REGVLA XXXI.

EVm † qui certus est b, certiorari vlterius non oportet.

¶ Idem.

REGVLA XXXII.

NON LI-

¶ *Prima glo. primo ponit exempla. Secundo supplet de illo qui certus esse debebat. Tertio tractat de canonico qui sciebat ecclesiam vacare: & allegat concordantias ad regulam: Quarto arguit ad quæstionem.*

b ¶ *Eum qui certus.*] 5. pone casum. 11. distin. cap. vlti. ver. sæpe. dilectionem tuam, & c. ã. de appel. si duobus. In archiepiscopo qui sciens illum excommunicauit, qui appellauerat ad Papam. ff. de act. empt. & vend. l. 1. in fin. In eo qui sciebat rem quam emebat seruitutem debere, quia non aget ex empto quanto minoris 6, vt ibi. & facit ȝ. eod. scienti. & quod ibi dixi. & not. ff. eod. titu. nemo videtur. & quod ibi dicit, qui certus est, subaudi vel esse debet: nã non est necessarium singulorum auribus intimari quod est publice promulgatum. 16. distin. quod dicimus. de postula. præla. c. 1. ff. de insti. sed & si pupillus. licet autem canonicus qui certus est de morte episcopi, de ipsius morte nõ debeat vlterius certiorari, vt ȝ. de elect. cum inter vniuersas. tñ citari debet ad electionem faciendam. vt not. Ber. in dicta decre. cum inter. quod verum puto: nam qui certus est vt homo, certioratur vt iudex. 2. q. 1. multi. & interdum certus adhuc certioratur ad cautelam, vt in prædicto. cap. 11. dist. c. vlti. & concilium indistincte dicit absentes vocandos qui sunt in loco. & c. de elect. quia propter. præterea licet sciat ecclesiã vacare, diem tamen assignatam ad celebrandum electionem ignorat: & ideo vocandus 7 est, & dies notificandus. arg. ff. de adult. l. denuntiasse. Concordat ad hanc regulam ȝ. de rescript. ab excommunicato. ibi, qui de facto suo certus. &c. & de loca. & conduc. potuit. ibi dies statuta interpellari sine alia hominis requisitione, vt supra eodem lib. de elec. cupientes. circa principiũ ibi vel post obtentam de ipsorum electione notitiam, &c. Et est hæc regula in argumentum ad quæstionem qua quæritur, an is qui ingressus religione in fine anni exiuit, si iterum eandem religionem ingrediatur, an debeat habere annũ. & satis videtur quòd non per hanc regulam: nisi conditio personæ vel religionis mutata esset. & hoc tenet Bartho. Brixien. in quæstionibus suis. in quęstione quę incipit: Aliquis intrauit monasterium [Est venerialis. 68. & idem Guliel. in Specul. de statu monac. vers. 38. & vide quod ibi dicam.

ADDITIO. Qui sciebat rem quam emebat, seruitutem debere: non aget ex vendito quanto minoris, vt tactum est circa princ. huius glo. Si vero ignorabat, agit etiam si venditor sciens seruitutem vel vitium, dixit se nolle teneri nomine seruitutũ vel vitiorũ: hoc enim generale pactum non trahitur ad illa quę venditor sciuit. ff. de act. empt. & ven. l. hoc autem. & facit quod ibi not. Dynus. & dixi post Vinc. de pœniten. & remis. cum infirmitas. in fin. & vide in Spec. de empt. & vend. §. videndum. ver. quid si venditor equi. & versic. sequen. Aduerte. Dynus signans. l. denuntiasse. supra al. leg. ff. de adul. pro contraria ad regulam: soluit quod in his quibus necessaria est denuntiatio, non sufficit scientia, vbi vero sola scientia est de substantia, non requiritur denuntiatio, &c. Ioan. And. Philippus Francus.

NOn licet actori 8.] Casus hæc regula potest figurari per cap. prudentiam. ȝ. de mutuis peti. in antiq. Ponamus quòd à sede Apostolica impetraui rescriptum delegatorium ad aliquos iudices in causa quæ sperabatur moueri inter te & me: & fuit commissa causa ipsis iudicibus cum clausula, remota appellatione: Corã eisdem iudicibus conueni te: & obtuli libellum meum: Cũ restaret per

1 Dynus declarat hanc regulam in cõtractibus, in vltimis voluntatibus, & in delictis, ꝙ vltimũ pͥsequitur Philippus.

1 Rectiꝰ dixisset hoc Papæ competere suo iure, & eiꝰ auctoritate concessum suffraganeis vt ipsi Archiepm consecrent vt patet p cap. si archiepiscopus. extra de tempo. ord. nec c. qui in aliquo. 51. distin. & c. pudenda. 24. q. 1. dicunt contrarium.

2 Idem hic Dynus per modũ obiectionis. Io. And.

3 Vide qđ post Dynũ dicã j. eo. inspicimꝰ. in text. & super si. gl. Ioan.

4 Et distinctionẽ ibi positã plene psequitur hic Dynus tractãs etiam plene quãdo in contractibus & quando in delictis locum habet hæc regula. Io. An.

5 Not hãc regulã ꝙ vbi datur scientia & certitudo, ibi denuntiatio non est necessaria, de qua vide plura hoc loco p Philippum Francum.

6 Dynus ponit exemplũ per l. 4. ff. de ædili. edict. §. aiunt. & §. si intelligatur. & l. si tamen. §. ei qui seruũ vbi emptor si sciret vel scire debet sei vitium, per venditorẽ certificandus nõ est. Ioan. And.

¶ Quando vẽditor debet emptorẽ de seruitute certificare, tenetur est, & ibi Bart. ff. de euictio. Philip.

7 Vocãdus est vt eligat: ibi enim vltra scientiam requiritur factum alicuius, et de nuntiãdũ est Bar l. 2. § fin. ff. solu. matrimo. Phili.

8 Io. And. & Philip. dicunt capitulum in babitulata ... li cõnnegesto producentem literas qui bus vocatur clericus & canonicus nõ probare clericaturam. Albe. in l. non debet. ff. eo. contra: secus si habitum clericii non gestasset, ex literis deduceat.

ret per te, reum rñdere meo libello, voluisti me recōuenire: & obtulisti mihi libellum reconuentionis: lite contestata in tua causa recōuentionis. & concluso & renuntiato in causa, iudex tulit sententiam diffinitiuam ℨ me ad tuum commodum & vtilitatem: volui appellare; vtrum possim, & an sit appellationi meæ deferendū? Rñdetur q non: quia non debet licere actori quod reo licitum non existit.

cet [a] actori, quod reo licitum non existit.

¶ Idem.

¶ *Prima glos. primo dicit vnde sumpta: et ponit exēpla. Secūdo dicit quare sit formatur regula. Tertio ponit quasdā differentias.*

REGVLA XXXIII.

Mutare [b] consiliū quis non potest, in alterius [c] detrimentū.

¶ Idem.

a ¶ *Non licet actori.*] Hæc regula sumpta est ca l. ff. eod. tit. l. non debet actori. Pone casum 4. q. 4. c. 2. ibi, accusatores & accusati æqua audiantur ratione. ꝟ. de mu. pet. prudentiam. vbi remotio appellationis prodest reo, vt actori. ad hoc C. de proxi. sacr. scri. in sacris. 3. §. & quoniam. lib. 12. [Dynus ponit exempla si reus post publicationem attestationum non producit testes. Item post litis contestationem nō reuocatur procurator: ergo nec actor. in Auth. de test. §. illud. coll. 7. ff. de procur. post litem.] Et facit ad hanc regulam ꝟ. eo. in iudicijs. & quod ibi dixi. Formata autem fuit hæc regula per hunc modum: quia fauorabiliores sunt rei quàm actores: vnde si quid actori licet, multo magis reo, q fauorabilior est, vt ꝟ. eod. tit. cum sunt. sed ea ratione qua paritas est seruanda in iudicijs, vt in prædic. l. in sacris. & ꝟ. eo. in iudicijs intelligatur idē iuris. & econuerso, vt non liceat reo, quod non licet actori. Nota tñ q reus maiores habet dilationes quàm actor, vt ff. de fer. l. vlt. & reus habet deliberatorias, & non actor, vt in Auth. C. de lit. cōtest. Auth. offeratur. canonizata 3. q. 3. offeratur. Item si reus plures habet ordinarios, actor elegit vnum [1] : saluo eo quod de scholaribus dr̃ in cōstitutione Friderici. C. ne fil. pro patre. Auth. habita. & sic actor recuset ordinarium: quod non potest reus fm leges. de hoc C. de iud. apertissimi. & C. de iurisd. om. iu. l. nemo. sed fm canones bene recusatur ordinarius. 11. q. 1. peruenit. de fo. comp. si qs ℨ clericum. fm formam decr. de appel. cum speciali. adhuc remanet differentia quo ad hæc: quia in prædicto casu actor vnū eligendo [2] reliquum sola voluntate recusat, quod non potest reus [3] : immo necesse habet causam allegare, & coram arbitris probare, vt in prædict. decr. cum speciali. & à principio habet proponi exceptio de suspecto, de hoc plene 3. q. 3. offeratur. de re iud. inter monasterium. Ex superuenienti autem causa recusatur per actorem & reum. de offic. deleg. causam quæ. &c. insinuāte. cum simil. Itē reus de maiori excōicatione excipit ℨ actorem, sed non actor ℨ reum. de iudi. intelleximus. de excep. cum inter priorem. Item magis punitur contumacia actoris quàm rei. quod probatur ꝟ. de dolo & contu. causam quæ. & ꝟ. eod. tit. actor, qui. & idem in similibus. Et not. q si reus vult se onerare superflua probatione, mos ei gerendus est, vt ff. de proba. l. circa. & facit hæc regula.

[1] Istud est regulare q l. cum clerici. C. de epi. & cle. glo in ver. eligat. cū no. ꝟ. de offi. deleg. l. 1. ff d eo quod cer. lo. Philip.

[2] Vel delegatum impetrando recusat ordinarium, tñ & quādoq; reus impetrat. ꝟ. de rescr. ceterum. & ibi dedi concor. in princ. Io. And.

M *Vtare.*] Casus in hac regula potest poni primo per cap. publicato. de elect. in antiq. Vacante ecclesia Pictauēs. canonici illius ecclesiæ statim conuenerunt in vnum pro electione futuri pastoris celebranda: & ordinauerunt, q ipsi procederent ad electionem prælati per formam scrutinij: & elegerunt duos vel tres scrutatores ad recipiendum vota singulorum; scrutatis votis & publicato scrutinio, aliqui canonici videntes se deceptos ob aliquam causam, volunt recedere à sua deliberatione, & volunt mutare cōsilium: Quæritur an possint? certe non: & hoc per rationem huius regulæ: quia quis mutare consilium non potest in detrimentum alterius. ¶ Item potest figurari per l. per fundum. ff. de serui. rusti. prædio. Ponamus q sint plures habentes aliquem fundum cōem, qui volunt imponere aliquam seruitutem super suo fundo: certum est q antequam valeat impositio seruitutis, requiritur q omnes consentiant in impositione seruitutis. Sed ponamus q aliqui istorum consenserunt in impositione seruitutis: cum postea dominus speraret habere consensum aliorum, primi volunt mutare suum cōsilium, & alij postea consenserunt; vtrum possint mutare suum consilium in præiudiciū fundi dominantis? Dicitur ibi q non, per rationem istius regulæ.

[3] Et sic eo casu fallit regula. ff. eo. omnis definitio. in fin. Io. And.

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta, et ponit exempla: et remittit ad regulam, quod semel. et ad casus sic exceptos, alium addens.*

b ¶ *Mutare.*] hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. nemo potest mutare. Pone casum in electione. 8. q. 2. dilectissimi. ꝟ. de electio. publicato. & c. ab eo. lib. 6. In eo qui seruitutem cessit, qui mutare nō potest licet nōdum socij cesserint. ff. de serui. rusti. prædi. l. per fundum. ad idem C. de nego. gest. l. vlt. ff. quorū lega. l. 1. §. prodest. Illa igitur regula ꝟ. eo. quod semel. intelligitur secundum istam, scilicet quādo ex mutatione voluntatis vel placiti alteri impedimentum vel detrimentum affertur, vt dixi: & fallit in casibus ibi not. Item fallit in suo hærede abstinente vel repudiante: qui re adhuc in eodem statu manente adire potest: vel tempus ad deliberandū petere. C. de repu. hære. l. vlt. ff. de iur. deliber. si quis suus [4] [Eodem modo respondetur ad l. ff. de col. bo. nonnunquām] Et facit hæc regula ad ea quæ not. ꝟ. de elect. in causis.

[4] Gl. sequitur Philip.

c ¶ *in alterius &c.*] à contrario [5] vbi alteri non præiudicatur, licet mutare. Et sic facit ad quæstionem domini mei, quam scripsi ꝟ. eod. lib. de renun. c. 2. in glo. ca quisite. in fi. Ioan. And.

[5] Hæc glossula de nouella Ioan. And. hic est translata.

REGVLA XXXIIII.

Generi [d] † per speciem derogatur.

† Ista regula nō procedit in specie subiectum, quia illa exempli causa posita videntur. Bart. in l. quæsitum §. sic. ff. d fund. instru. Istā regula nō procedit vbi cunq; per genus quæsitum est ius parti inoītæ ina ufcribile. l. singularitet. C. qui potiores.

G *Eneri.*] Casus potest primo figurari per c. studuisti. de offic. leg. Sed pro intellectu istius casus est primo præsupponendum q legatus de latere, vel etiā alius legatus Papæ habet ordinariam iurisdictionē in prouincia sibi decreta. & concurrit cū quibuscunque ordinarijs illius prouinciæ: ita q potest adiri etiā in prima instantia. Casvs. Ponamus q cum esset in hoc regno aliquis legatus Cardinalis qui dr̃ legatus de latere, & haberet ordinariam iurisdictionem in tota prouincia sibi decreta, Papa delegauit aliquam causam inter te & me epo Pictauēs. quæritur, vtrum iste legatus de causa possit se intromittere: q a erat talis causa, in qua quilibet poterat esse actor & reus? Rñdetur q ipse legatus non potest se intromittere: quia suæ generalitati derogatur per specialem delegationem. ¶ Item potest poni casus per l. sanctio legum. ff. de pœnis. Ponamus q à principe emanauit aliqua lex, per quam generaliter imponitur pœna omnibus ℨfacientibus, vel ℨfacientes puniūtur ad arbitrium iudicis: Aliquis fecit ℨ aliquam legem antiquam, quæ imponit specialem pœnam: vtrum illa noua pœna, quæ imponitur per legē nouam, extendatur ad legem antiquā, quæ habet specialem pœnam? Rñdetur q non: quia quis duplici pœna punietur. Item quia generi per speciem derogatur: & ideo delinquens incurrit pœnā specialem & non generalem. ¶ Pro declaratione huius regulæ opponitur de c. ex parte. de offic. deleg. in antiq. vbi est textus, q Papa mandauit alicui vt mihi prouideret de tali archidiaconatu in tali ecclesia proximo vacaturo, in qua ecclesia erant plures diaconatus: postea quidam alius à sede Apostolica impetrauit rescriptum & gratiam per quam mandabat Papa cuidam executori, vt si talis vellet resignare suum archidiaconatum, reciperet illam resignationem: & illi pro quo scribebat, conferret archidiaconatū: & sic pro illo Papa scribebat in specie. & pro me scribebat generaliter: & tñ ibi dr̃. q si vacet archidiaconatus per resignationem, debetur mihi & non illi pro quo scriptum est in secundo loco: licet ego haberem generalem gratiam, & iste specialem. Item arg. de c. cum ordinem. de rescri. iuncto c. veniens. de præscr. & c. ex tua. de fil. presbyterorum. in antiq. ¶ Pro solutione istorū ℨriorum rñdet glo. q ista regula primo fallit in priuilegijs, vt si alicui concedatur priuilegium generale: postea concedatur cuidā alteri priuilegium speciale ℨ illud priuilegium generale, nō valet priuilegium speciale, nisi faciat mentionem de generali. & sic ista regula non habet locum in priuilegijs: sed habet locū in rescriptis. Sed adhuc in rescriptis fallit, si rescriptum generale venit purificandum in specie, vt in c. ex parte. de offi. deleg. vt in primo ℨrio, litteræ generales erant purificandæ in primo archidiaconatu: & primus non erat consecuturus plures archidiaconatus, sed vnum tantum. Et sic proprie non est exceptio ab illa regula. Item in c. ex tua. de fil. presby. in antiq. dr̃ q Papa concesserat priuilegium alicui epo, vt ipse eps posset dispensare cum filijs sacerdotum, vt ipsi licite possent tenere ecclesias in quibus sui patres administrauerūt immediate: videlicet, vt filius posset habere illam ecclesiā, qđ est ℨ ius: quia filius quantumcunque legitimus non potest tenere ecclesiam sui patris: sed eps (vt dictum est) habuerat priuilegium, vt ipse posset dispensare cum istis: Accidit q antequam eps vteretur suo priuilegio, accessi ad Papam. & notificaui domino Papæ q talis filius tenebat ecclesiam, in qua suus pater immediate ministrauerat, quare petebam & supplicabam, vt Papa de illa ecclesia dignaretur mihi prouidere: vnde Papa dedit mihi executorē, cui mandauit, vt ipse conferret mihi illam ecclesiam: dr̃ ibi q si eps dispensauerat cum filio antequam vterer litteris meis, q meus executor non poterit vti sua iurisdictione: & tñ litteræ meæ erant speciales, & priuilegium epi generale, & generi per speciem non derogatur? Respondet glossa q ista regula etiam fallit isto casu, qñ virtute generalis potestatis est processum ad dispensationem: ideo si antequam episcopus dispensasset præsentarem litteras meas & cœpissem illis vti: tunc per meas litteras, quæ sunt speciales, esset derogatum illi priuilegio generali.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta, et ponit exempla: Secundo dicit in rescriptis loqui regulam non in priuilegijs, et causam reddit. Tertio signat contrarium, soluit, et remittit, et ponit dictum glos. quòd tres casus excipit: Quarto not. duo, et ad secundum signat contrarium, et soluit.*

d ¶ *Generi.*] Hæc regula sumpta est ca l. ff. eo. tit. l. in toto iure. Pone casum 93. dist. c. vlt. in diacono q est minor presbytero nisi in illo speciali. c. in quo obtinet vices epi. Itē ꝟ. de offi. leg. studuisti. vbi de causa cognoscit delegat⁹ specialis, nō legatus generalis. ff. d pœnis. san-

Tenor l. sanctio legum. ff. de pœnis.

pœnis. sanctio legum, quæ nouissime certam pœnam generaliter irrogat his qui legis præceptis non obtemperant: ad eas species pertinere non vr, quibus specialiter ipsa lege pœna addita est. cōcor. ff. de leg. 3. l. vxorem. §. codicillis. supra de rescript. pastoralis. §. 1. & de hoc eod. tit. c. t. & 35. q. 2. in summa. Hæc regula habet locum in rescriptis siue primum sit generale, & secundum speciale, vt in prædict. c. pastoralis. siue primum speciale, & secundum generale. vt eo. tit. abbatem. siue eod. tempore datum sit generale & speciale. ad hoc s. eo. lib. de rescrip. c. penult. de rescrip. autem speciale non tollit priuilegiū generale, vt eo. tit. cum ordinem. quod est contra: nisi de ipso priuilegio fiat mentio in rescripto, vt ibi. Voluerunt quidam huius regulæ dictum extendere ad priuilegia, vt secundum speciale deroget primo generali: sed hoc est falsum, quia semper valet primū, siue sit generale siue speciale, si in secundo non tollatur expresse. s. de præteri. c. veniens. s. eo. decet. cū suis si. Ratio diuersitatis est: quia per primum priuilegium etiam generale consequitur quis statim plenum ius: sed per primum rescriptum generale non cōsequitur quis plenam iurisdictionem in speciebus. de rescrip. pastoralis. & c. ad hæc. & ideo statim tollitur facilius. Contra. s. de offi. deleg. ex parte. vbi secundum speciale non derogat primo generali: sed ibi si bene intueamur, vtrumque fuerat speciale: & dic vt ibi [Et vt dixi in prædict. decr. s. de rescrip. super si. vlti. gloss.] Notauit igit Goff. s. de offi. leg c. 2. ꝙ hæc regula fallit in tribus casibus: In priuilegijs, vt de rescrip. cum ordinem. & cum genus ad vnicam rem refertur, vt in hac decre. ex parte. & cum speciales litteræ nō exhibētur re integra, s. de fil. presby. ex tua. Nota ex hac regula ꝙ non tantum valet genus quo ad speciem, quantum ipsa species. ad idem s. de appel. c. 2. eo. lib. de procur. qui ad agendum. ff. si quis cau. sed & si. §. quæsitum. cum si. de hoc 13. dist. quamquam. de offi. ordi. si sacerdos. Item nota ꝙ licet per speciem generi derogetur, vt hic, & s. eo. lib. de præbend. dudum. tamen species sub genere bene continetur. 13. q. 2. non æstimemus. & prædicta decr. dudū. & optime. ff. de leg. 3. hoc legatū. vbi generale verbū, quæ vxoris causa parata sunt, singulas cōtinet species. & ff. quæ in fraudem cre. l. vlt. §. 1. & ff. eo. tit. l. semp in generalibus specialia insūt. Cōtra. ff. de dona. l. filius familias. vbi dr, ꝙ si filio concessum est donare, non potest mortis causa donare: nisi id specialiter fuerit permissum: & sic generali verbo, donatio, specialis donatio mortis causa non continetur, quæ species est, vt Instit. de dona. in princ. & est speciale ꝙ ibi non tantum valet genus quo ad speciem, quātum species, vt s. dixi. & potest esse ratio: quia de his non vr actum vel cogitatum. C. quæ res pig. oblig. pos. l. 1. vel quia quandoque genus, vt proprium attribuitur speciei. ff. de adop. l. 1.

¶ Regula procedit si affirmatiue prosferatur: si negatiue, dic vt per Bart. l. 2. ff. de ver bo. oblig. Philip.

Priuilegiū speciale nō tollit generale: nisi de eo expresse mentio fiat.

¶ Idem

REGVLA XXXV.

PLus [a] † semper in se continet quod est minus.

[1] Dic licet primū erat generale verbis, erat speciale effectu. ad hoc l. bones §. hoc sermone. ff. de verb. signi. l. nō potest. eo. titu. & est generale, vbi habēs specie non vtitur specie. l. adoptio. ff. de adoptio.

ADDITIO. Dynus qui materiam huius regulæ, generi &c. satis plene hic notauit, dixit eam exemplificari posse in legatis, in substitutionibus, in contractibus, in legum latoribus, & in rescrip. quem vide. Io. And.

PLus semper.] Casus in hoc c. figuratur primo per c. si quis dederit. 24. q. t. vbi dr ꝙ inter scholasticos erat cōtrouersia quæ pænitentia esset imponenda pro certo crimine, de quo in dicto cap. Aliqui dicebant ꝙ erat imponenda pænitentia v. annorū. alij vij. alij x. annorum: Vnde Papa approbat opinionem illorum qui dicebant, ꝙ pro illo crimine debebat imponi pænitentia quinque annorum: quia illa pænitentia imponenda plus, cōtinet in se id quod est minus. Item figuratur casus per c. 1. de arb. eo. lib. Tu & ego litigabamus ad inuicem: vnde compromisimus in tres arbitros, qui causam examinauerunt: & concluso & renūtiato in causa, ipsi tulerunt diuersas sententias, nec poterant concordare in vnā sententiam: quia vnus te condemnauit in xl. alius in xxx. alius in xx. quæritur quæ istarum sententiarum valeat? Respondet ꝙ sententia illius qui cōdemnauit te in minori summa, id est, in xx. quia omnes alij videntur consensisse in illam summam: & hoc per rationem huius litteræ: quia in maiori summa minor inest.

¶ Dynus ponit exēplū per l. qui quartā ff. de leg. 1. vbi si testator intendens legare quartā, legauit dimidiā, debetur quartā, quæ inest: & si intendens legare quinquaginta, legauit cētum. Item per l. 1. § si stipulanti. ff. de verb. oblig. Io. And.

¶ Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exēpla, & cōmentat duas alias regulas: Secundo successiue signat duo contraria, & soluit: Tertio ponit casum exceptum, & exponit de quo plus intelligatur regula.

a ¶ *Plus semper.* 1] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. in eo ꝙ plus. Pone casum 24. q. t. si quis dederit. vbi quidam imponebant pænitentiā x. annorū, alij vij. alij v. & ibi canon hanc vltimā sequitur. Item in arbitris pronuntiantibus quilibet diuerso numero. s. eo. lib. de arbit. c. r. & ff. de arbi. l. diē. §. si plures. & facit Instit. de seru. §. actus. vbi qui actum habet, scilicet ius ducendi hominē vel iumentum, vel vehiculum, habet & iter: sed non econtrario. Et est hæc regula ratio quare in obscuris sequimur minimum: quia plus, continet in se minus: sed non econtrario, vt dixi s. eo. in obscuris. Et concor. ad hanc regulam j. eo. cui licet. Cōtra s. eo. lib. de præbend. cum in illis. §. vlt. vbi dr ꝙ si mandatur prouideri de beneficio quod spectabat ad collationem capituli: non adiecto communiter vel diuisim, nō potest prouideri de beneficio qđ spectabat ad collatione alterius de capitulo. Sol. illud facit forma mandati. & intentio scribentis, qui alterum solum grauare nō intēdebat. Item contra hanc regulam & illam j. eod. cui licet & illam j. eod. quod ob gratiam. & j. eo. in toto. & s. eo. lib. de præben. cui de nō sacerdotali. vbi si mādatur alicui prouideri de præbenda integra, etiam eo volēte sibi nō poterit de dimidia prouideri: vel si mandatur prouideri de præbenda certi valoris, de præbenda minoris valoris etiam eo volente prouideri non poterit. Ibi in fine patet solutio: quia id facit forma mandati quæ exacta diligentia est seruanda, vt ibi. Item fallit hæc regula in casibus. vbi requiritur specialis expressio: vbi genus quod plus est, non continet speciem quod minus est, vt dixi supra regula proxima. Et nota ꝙ hæc regula locum habet in eo quod est plus quantitate: qđ enim plus est, vtique tanti est: sed plus qualitate, nō includit minus qualitate, vt dicam infra eodem, cui licet.

¶ Idem.

REGVLA XXXVI.

PRo possessore [b] † habetur qui dolo desijt possidere.

† Io. And. quærit hic an statuta recipiant interpretationem vel extēsionē. vide eum, & Dynum de materia regulæ.

Plus in qualitate, non includit minus in qualitate.

ADDITIO. Et sic soluitur contrarium de l. solemus. ff. iudi. §. latruncularor. vbi conceditur merum imperiū, & denegatur cognitio ciuiliū: Nam illæ sunt species distinctæ, vt not ff. de iurisd. om. iud. l. imperium. & sic vna concessa nominatim, denegata sit altera. arg. C. de procur. maritus. Dynus.

PRo possessore.] Casus in hac regula figuratur multis modis: Primo per c. ecclesia sanctæ Mariæ. s. vt lit. penden. in an. l. ꝙ si dolo. ff. de rei ven. Tu possidebas rem quam asserebam ad me pertinere: non est dubium ꝙ possum agere contra te rei vendicatione. Sed quid ponamus ꝙ tu desijsti illam rē possidere dolo tuo, quia data opera scienter ad me fraudandū desijsti illam rem possidere: numquid possum agere contra te rei vendicatione, & tecum agere ac si adhue possideres? Respondetur ꝙ sic: quia pro possessore habetur, qui dolo desijt possidere: ideo possum te conuenire vtili rei vendicatione, & in ea veniet restitutio rei, si possis rem recuperare à nouo possessore: Si autē restitutio non sit possibilis, iudex te condemnabit ad æstimationem rei: quæ æstimatio fiet per iuramentum meum: verumtamen si taxauero excessiue, iudex poterit restringere taxationem meam etiam post iuramētum, quia istud iuramentum est iuramentū affectionis: quia iurabo ꝙ nollem carere illa te pro decem scutis, & non est iuramentum veritatis: ideo nō possum redargui de periurio: sed si esset iuramentū veritatis iudex nō posset amplius restringere illā taxationem vel resecare, vt in Auth. posita super l. properandum. C. de iud. Item potest casus figurari per l. sed & si. §. quod ait. ff. de peti. hæred. Possessor pro hærede dolo desijt possidere certe potest conueniri ac si adhuc possideret: secus si non desijt dolo possidere, sed casu fortuito res perijt: & hoc verum nisi esset in mora restituendi, vt in fine.

¶ Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo dicit regulam intelligi non taliter, sed tantum. Tertio dat simile, subdens de fictione. Quarto notat tria. Primo, hoc casu quandoque iurari in litem. Secundo, regulam etiam in prælato locum habere, tamen quo ad propria. Tertio notat contra regulam: & de probatione remittens dicit illum verum in eo, qui à principio sine dolo possedit.

b ¶ *Pro possessore.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. qui dolo desierit. & l. parem esse. & l. ad ea. §. semper. Pone casū s. vt lit. pēden. ecclesia sanctæ Mariæ. 2. ff. de rei ven. ꝙ si dolo. & l. si autem. §. sed & is. vbi conuentus rei vendicatione, si dolo desijt possidere, habetur pro possessore. Idem in conuento petitione hæreditatis. ff. de peti. hære. sed & si. §. quod ait. & §. perinde inquit. Idem in conuēto noxali. ff. de noxa. si bonæ fidei. ff. si ex noxa. cau. aga. l. 2. §. 1. Idem in conuento ꝙ vi aut clam. ff. quod vi aut clam. l. semper. §. antepen. & idem in similibus. Hęc autem regula vera est quo ad hoc, vt in tantum teneatur qui dolo desijt possidere, in quantum possidens: non tamen tenetur taliter: nam contra possidentem datur directa, hic autem datur vtilis, vt ff. de noxa. l. electio. §. vlt. [Et quia illæ non differunt in substantia. ff. de nego. gest. actio. ideo effectualiter habetur pro possessore Dynus. & vide quod not. in Specu. de interro. §. s. versi. quid ergo si egis.] Quid sit dolus dixi s. eo. tit. scienti. Et est si. ad hanc regulam s. de dolo & contu. contingit. vbi ille qui causa rei seruandæ nō potest adipisci possessionem ob dolum vel potentiam rei, elapso anno efficitur verus possessor, ac si possedisset corporaliter. ad idem ff. de dolo. & eleganter. §. si dolo. Et not. hic de fictione: quia ius fingit eū possidere qui non possidet in veritate. & Imperator: Consentaneū nobis est, vbi nulla stipulatio fuit interposita, intelligi eā adhibitā. C. de rei vxor. act. circa princ. ad idem ff. de adopt. si arrogator. 16. q. 3. si sacerdotes. de transla. inter corporalia. & facit quod dixi s. eo. sine possessione. Dicit tamē lex ꝙ per fictionē iuris veritas nō cōfunditur nec deletur. C. de iure dot. in rebus. Et not. ꝙ contra eum qui dolo desijt possidere, & fecit vt non haberet possibilitatem dandi, iuratur in litem ad æstimationem rei: & ibi præcedit iuramentum, & sequitur iudicis taxatio, & est speciale: quia illud iuramentum est de

affectu

affectu non de veritate. quod dic vt plene not. ff. de in lit. iuran. l. videamus. §. iutare. Item not. quod hæc regula locum habet in priuato, & etiam in prælato quò ad bona propria. Si autẽ ecclesia desinat possidere dolo prælati, non habet locum in ecclesia iste rigor: quia delictum personę, & c. vt j. eo. delictum. cum suis concor. & hoc not. Ber. secundum Lau. s. vt lit. pen. ecclesia. t. in vlti. glo. Item not. quod regula dicit, dolo: quia sine dolo tempore quo mota est lis, vel quo res iudicatur, desijt possidere, absoluitur. s. de exceptio. aduersario. s. ff. de rei ven. si autem. circa prin. Sed si iterum incipiat possidere, & iterum agatur contra eum, non obstat exceptio rei iudicatæ vt ibi dr. Si agens dicat reum dolo desiisse possidere: reus autẽ dicat quod desijt sine dolo: quis habeat probare, quæri solet. de quo dic vt not. per Ber. in prędic. decre. de exceptio. aduersario. & quod s. dixi, quod qui sine dolo possedit. Si autem à principio dolo se possedit: puta per vsuras, furtum, vel rapinã, vel simili modo: etiam si sine dolo possidere desijt: puta naturali interemptione, vel casu, vel furto, vel violentia: nihilominus tenetur. s. de vsur. cum tu. de rap. super eo. & C. de fur. subtractio. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. rectissime. & facit quod dixi s. eod. mora.

a ¶ *Habetur.*] quò ad sui damnum, non quò ad commodum: vnde possessori cauetur, non ei qui dolo desijt. ff. de rei vendi. l. hæc si res. & l. is qui dolo. Ioan. And.

¶ Vltra Dy. nũ hic declarantem regulã, vide Philippum ponẽtem viij. limitatiões & lege Do. meum. §. quod si quis. Instit. de inuti. stip. & Panor. c. dilectus. num. 6. de præben. doctores cap. turbat. ea. si quod. 37. dist.

betur [a], quod dolo desijt possidere.

¶ Idem.

REGVLA XXXVII.

VTile [b] nõ debet per inutile vitiari.

VTile non debet.] Casus primo figuratur per l. sancimus. C. de dona. licet quilibet sit moderator rei suæ, tñ iura volunt vt quis non possit facere donationẽ vltra summam centum aureorũ absque insinuatione, & donando immense, ius præsumit quòd ibi sit aliqua circumuẽtio: ideo iura volunt, vt antequã fiat talis donatio, quod denuntietur iudici. Sed ponamus quod donaui alicui summã mille aureorum: vtrũ ista donatio annihiletur in totum, vel valeat in summa centum aureorum quam possum donare? Rñdetur quod valet talis donatio vsque ad summam legitimam, sed vltra non valet: & hoc per rationem huius litteræ: quia vtile non debet vitiari per inutile: quod verum est quã vtile separabile est ab inutile. Item potest casus figurari per cap. si quos. 12. q. 2. Dr ibi, quod eps vel alius prælatus ecclesiæ, seruum ecclesiæ bene meritum potest manumittere: licet manumissio sit alienatio: & prælatus ecclesiæ non possit alienare res ecclesiæ, maxime mancipia. Sed ponamus quod prælatus ecclesiæ alicui seruo bene merito dedit libertatẽ, & vltra dedit sibi aliquã possessionem ecclesiæ: certum est quod donatio illius possessionis ecclesiæ non valet: sed vtrum propter adiectionem istius donationis inutilis vitietur manumissio? Rñdet quod non: & hoc per rationem huius litteræ: quia vtile non debet per inutile vitiari: quia manumissio erat vtilis: ideo non potest vitiari per adiectionem donationis rerum ecclesiasticarum, quæ est inutilis.

¶ albi dixit Bernar. quod si possidens tempore litis contestat. præsumitur dolo desiisse: nisi contrarium probet. Dynus plus dicit hic scilicet, idem si post libellum receptum vel si denuntiaueras sibi actor se daturum libellum allegat ff. ex qui can. in pos. ea. l. 2. & quod not. eod. Fulcinium §. quod sic latitore. allega. etiã l. si fundũ. C. de rei vendica. & de eden. l. quædam. §. nihil. Io. And.

¶ *Prima glo. ponit exempla: Secundo vltra tria exempla alleg. ad hanc partem Brocar. xxij. iura scilicet ix. can. xiij. decr. & ix. ll. Ad partem contrariam alleg. xj. can. xj. decre. & viij. ll. ponit solu. Barth. Brixien. domum plurimi solute respondens ad contraria.*

b ¶ *Vtile non debet.*] Pone casum. 12. q. 2. si quos de seruis. vbi eps manumisit seruum bene meritum, cui dedit vltra xx. sed illud amplius tantum reuocabitur supra de præbend. dilectus. vbi confirmatur factum legati in vno capitulo & non in alio. C. de do. sancimus. vbi tenet donatio pro parte, & pro parte non tenet. [Dynus ponit exemplum per l. si duobus. §. hæres. ff. de lega. 1. vbi debetur legatum ad quod præstandum damnatus est hæres & non hæres.] Et not. quod hoc est Brocardicum: & pro hac parte faciunt iura s. inducta. ad idem 37. dist. turbat. & c. si quid veri. 1. q. 1. nonne Sodomitę. & c. dñs declarauit. 22. q. 5. q. 2. 17. q. 4. quęst. 22. q. 4. inter cętera. 13. q. 4 quid ergo. de consecr. distin. 4. si non sanctificatur. s. de arbit. cũ tempore. de do. Apostolicæ. & quod ibi not. de test. Raynutius. & c. Raynaldus. Insti. de inuti. stipu. §. quod si quis. vbi si stipulor mihi & alij, tenet stipulatio pro dimidia, pro alia dimidia non. ff. de vsu. vsuras. vbi illicitæ vsuræ etiam mistæ sorti non vitiant sortem. & eod. tit. l. placuit. vbi stipulatus vsuras vltra modum licitum, vel vsuras vsurarum, licitas tantum petit, licet non vltra. & ff. de iu. do. l. siue generalis. vbi si generalis procurator, vel specialiter dotis dãdæ causa constitutus amplius quàm fuerint mulieris facultates promiserit: non valet ipso iure promissio in superfluo: sed vsque ad licitũ modũ bñ. & C. de transact. si ex falsis. vbi trãsactio tenet pro parte, & pro parte non. C. de vsu. cũ allegas. C. si cer. peta. si pro mutua. vbi pœnæ promissio tenet vsque ad legitimam quantitatem vsurarum & non vltra. & C. de secun. nup. hac edictali. §. si vero. vbi si vltra statutum modum relinquatur vitrico vel nouercæ, id quod plus est solummodo reuocatur. C. de liber. præter. vel exhære. Auth. ex causa. vbi dr ex causa pręteritionis vel exhæredationis irritum est testamentum quantũ ad institutionem: cætera namque firma permanent [3]: per quæ & similia probatur vtile per inutile non vitiari. Econtra, quod vtile vitietur per inutile probatur. 9. dist. si ad sacra. 23. dist. c. quorundam. 3. q. 9. pura. s. de offi. deleg. cum super. & c. super questionũ. §. si vero. de re iudi. ad probandum. ff. de aqua quotidia. & æstiua. l. 1. §. item quæritur. ff. de arbi. l. Pedius. alias incipit. parui refert. vbi compromissum in seruum & liberum factum, non tenet. ff. de transactio. cum hi. §. prætor. vbi requiritur totum vtiliter gestum. & Instit. quib. mod. tol. obligat. §. pręterea. vbi prior stipulatio vtilis vitiatur prætextu sequẽtis nouationis, licet sit inutilis. Solu. dixit Bartho. Brixien. & hoc not. 3. q. 9. pura. quod vtile per inutile vitiatur, vbi in iure id inuenitur expressum: alias nõ. Vel dic plenius, quod regulariter [d] vtile nõ vitiatur per inutile, vt hic patet: vides enim quod hæc pars probandi, scilicet negatiua, hic ponitur pro regula. Habemus igitur stare regulæ nisi specialitatis ratio, vel casus specialis contra regulam appareat, vt dixi s. in rubrica. Est autem contra hanc regulam casualiter inuenire vtile vitiari per inutile, vt in contrijs. Et est specialitatis ratio, quia vtile & inutile sunt inseparabilia [5], vt vides in cap. quorundam. in decreta. cum super. & in l. Pedius. & in decre. super quæstionum. & in decre. ad probandum. in l. Pedius. & in omnibus contrijs probatur optime hæc solutio. ff. de aqua quotidia. & æstiua. l. 1. §. Trebatius. & §. item quæritur. dr enim in §. Trebatius. quod si habeo seruitutem ducendi ad aquam certum numerum pecorum, si plus ducam, superflua poterit dñs remouere. & in §. itẽ quæritur. dr, quod si habeo seruitutem ducendi certam aquam per fundum tuum, & ego aliam aquam illi misceo, quod à toto potero prohiberi. Ratio ergo diuersitatis est: quia pecora separabilia sunt, aqua mista inseparabilis: ideo in primo prohibeor solum à superfluo, in secundo à toto. Item probatur optime. ff. de ędilit. edict. l. pleruque. & l. ædiles. §. cum autem. & §. seq. vbi si difficilis est separatio, redhibito vno, redhibetur & reliquum: ad idem ff. de leg. 2. plane. in princ. ff. de verborum obliga. l. 1. §. sed si mihi. & l. quæ extrinsecus. cum similibus. Colligitur solu. ff. de vsur. l. pecuniæ. 1. respõso. in vlti. glo. Arg. contra ff. de dona. inter virum & vxo. si spõsus. §. 2. Sed illud speciale donationum fauore. Item contra prædicta. ff. cõia prædia. l. proprium solum. vbi si vendo proprium solum, ita vt mihi & vicino seruiat: mihi soli & non vicino seruitus acquiritur. & ff. quod cum fal. tu. l. 1. §. sed Pomponius. vbi si verus tutor auctoritatem præstitit cum falso tutore, tenet ipsius veri tutoris auctoritas. Et ideo subdistinxerunt quidã si vtile & inutile sunt inseparabilia. & vitium est in re: tunc vitiatur, vt supra dictum est. Si autem vitium est in persona adiecta, tunc non vitiatur: & sic intelligantur hæc contria. Sed hæc solutio reprobari vr per prædi. decreta. de offic. delega. cum super. & ideo posset rñderi ad prædict. l. quod cum fal. tut. ff. vt ibi not. Bernard. Vel posset dici quod in illa l. verus tutor & falsus auctoritatem non simul, sed separatim præstiterunt: & ideo cum actus commisceri non fuerint, vtile non habet per inutile separari. Ad l. propriũ. ff. cõia prædi. bene fateor quod seruitus est res indiuisibilis: sed ibi vendens seruitutem integram sibi & integram vicino acquirere voluit [6]. Seruitus autem vicini bene est separabilis à seruitute vendentis: & ideo altera vtilis per alteram inutilem non vitiatur. Ad leges autem superius allegatas. ff. de arbi. l. Pedius. & ff. de transactio. cum hi. §. si prętor. dico quod ibi non erant duo quorum alterum vtile esset, alterum inutile: sed vnum solum, scilicet trãsactio super alimentis in secundo casu inualida: quia non quæsierat prætor de omnibus quæ mandat orator. in primo casu vnum fuerat cõpromissum, & non duo. Sed ad hoc vltimum est melior prima solutio. Videtur tamen fallere prædicta solutio in casu. ff. de fideiusso. l. Græce. §. illud. vbi dicitur quòd si fideiussor obligatus est in duriorem causam quàm principalis, omnimodo non obligatur: sed secundum opinionem illam, quæ exponit omnimodo non obligatur, in eo scilicet quod excedit. non contradicit.

¶ Hæc glossa ex nouella Ioã. An. huc est translata.

¶ Quis in illis filius non dehonestatur, si cui per institutioné extranei & an appellatione cæterorum continentur fidei commissa, tabulæ pupillares: dixi post ignea. legens Specta. Authẽ. ex causa. C. de lib. præte.

[d] Idem Acc. in sal. leg. l. Pedius. Sed dicebat Dynus solutionẽ nõ sufficere, nisi casuum exceptorum specialis ratio reddatur. Io. An.

[5] Idem Io. Mo. hic. & Philippus.

[6] Sed in l. Pedius. nõ fiebat insolidum cõpromissũ, quia tunc secus vt in l. seq. sed cum ita. Ioan. And.

¶ Idem.

REGVLA XXXVIII.

EX eo non [c] debet quis fructum consequi, quod nisus

EX eo non debet.] Casus figuratur per l. Papinianus §. meminisse. ff. de inoffic. testa. Pater meus instituit extraneum hæredẽ suũ, quod me filium suum exhæredauit, tñ per suum testamentum legauit mihi aliquam rem: puta pratum, vineam vel domum: hæres scriptus post mortem patris adiuit hæreditatem: hæreditate adita conueni hęredem scriptum querela inofficiosi testamenti: succubui in querela: quia hæres probauit quod commiseram ingratitudinem erga patrem meum: volo postea capere legatum mihi relictum in testamento: Respondet quòd non possum: quia non debeo habere legatum ex testamento quod nisus fui impugnare.

¶ *Prima glo. ponit exempla: Secundo dicit tria debere concurrere: scilicet quòd perseueret, quòd non ratione officij id faciat, & quod idem sit capitulum. Tertio inducit concor. & simile. Quarto conuertit regulam.*

c ¶ *Ex eo non debet.*] Pone casum in eo qui dicit decretales epistolas non esse Authen. quia nullam debet pro se allegare. 19. distin. si Romanorum. ad idem 8. dist. quo iure. Item pone in eo qui impugnat compositionem, qui ex ea beneficium non consequitur. supra de censi.

de censi. cum olim. Item in eo qui impugnat testamentum, dicens illud inofficiosũ: qui si id improba dixit & succubuit[a], quicquid ex testamento capiebat, perdit. ff. de inoffi. testa. Papinianus. §. meminisse. ad idem 13. q. 2. quàm præposterum. ℥. de testi. præsentiũ. C. de iis quibus vt indig. l. alia causa est. Et dicit lex: absurdum est quẽ redire ad id quod semel renuntiandũ putauit. C. de re. credi. si quis iusiurandum. Et facit ad hanc regulam ℥. eo. quod semel. & q̃d ibi dixi. Et quod hic dicit: nisus extitit. dic cũ effectu, saltem quátũ in eo fuit: quia perseuerauit: Si autem simpliciter protestaretur, secus esset, vt intelligit Ber. prædict. decret. de sti. præsentium. Idem si inciperet agere vel excipere, & desisteret ante sententiã[a], vt probant prædictæ leges. §. meminisse. & l. alia causa est. & hoc not. Ber. in prædicta decret. de censi. cũ olim. [Et hic Io. Mo. allegat verba intelligenda cum effectu. de cleric. non residen. relatum. hæc allegatio non vĩ bona: quia effectum non habuit qui succubuit, sed intellexit effectum ex perseuerãtia.] Et q̃d dicit hæc regula, verum intelligo nisi forte ex necessitate officij habuerit impugnare[3]: nam tunc proprio nomine fructum consequi posset. hoc probatur 3. q. 7. §. tria. & cap. infames. versi. si ℥ patré pupilli. ff. de postu. l. vlti. ff. de iudi. Iulianus ait. & melius C. de admini. tuto. vel cura. cum quædã. vbi filius præteritus à matre, tutor vel curator instituti hæredis hæreditatem adeundo nomine pupilli sibi non præiudicat. ad hoc ℥. eod. lib. de elect. c. penult. §. porro. Item licet quis impugnet sententiam in vno cap. ex alio cap. cõsequitur fructũ. de testa. Raynutius. & cap. Raynaldus. & facit q̃d dixi ℥. regula proxi. Et concor. ad hanc regulam 1. q. 7. c. 1. & 96. dist. si Imperator. de postul. c. vlt. Et simile est quod dr̃, Frustra legis implorat auxilium. & c. de vsu. quia frustra. Item not. ꝙ sicut non debet quis consequi fructum ex eo quod impugnat, vt hic: ita econuerso non debet quis impugnare id ex quo fructũ cõsequitur. 19. dist. c. 1. 3. q. 3. si quis testibus. 3. q. 8. cuius in agendo. de censi. cum olim. in fi. ad hoc de transa. ex litteris. & aperte ff. de iut. dot. l. cum in fundo. ver. & si quidem. ff solut. matri. sed & si ideo. Et hoc sane intelligas secũdum ea, quæ dicta sunt supra in alio casu.

a Hoc dicitur: quia si obtinuisset, certũ esset ex illo legata non deberi, vt in l. statim allega. §. si ex causa. & l. Titia. Ioan. And.

¶ Idem.

REGVLA XXXIX.

Cvm quid[a] prohibetur, prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo.

2 Et sic etiã intelligitur ad l. post legatum. ff. de his qui. vt indi. Ioan. And.

3 Vel dic ꝙ aliud est dicere, testamẽtum falsum, aliud inofficiosum: quia sic perduntur legata. si autẽ dicatur minus solemne, legata non perduntur. Dyn. Iod. An. c. si de iuretiran. ℥. eo. item reprobans, & tñ succumbens, vtitur remedio sui aduersarij exemplũ, expositiõe negata nõ a diuinaris: dixi ℥. eo. de confes. c. 1. tamen per probationes positionis negatæ bene admittis: vt docet Philippus.

Cvm quid.] Casus in hac regula figuratur multis modis. Primo, per c. denique. 3. dist. hoc modo: statutum fuerat ante illud c. denique. quòd omnes Christi fideles ieiunarent diebus quadragesimæ & sic abstinerent ab esu carnium: Ex qua constitutione insurgebat dubium, vtrum diebus quadragesimæ esset licitum vti ouis, caseo, lacte, & alijs lacticinijs? deciditur in illo c. ꝙ non: quia cum prohibitus sit esus carnium, videntur prohibita quæ trahunt originem seminonam à carne: nam cum quid prohibetur, prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo. ¶ Item potest poni casus per ca. eos. 81. dist. sic. Ponamus ꝙ aliquis in pœnam sui delicti fuit suspẽsus ab officio: vtrum in consequentiam videatur etiam suspensus à beneficio? Rñdemus ꝙ sic: quia propter officium datur beneficium. Et cũ quid prohibetur, prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo. ¶ Itẽ figuratur casus per c. pastoralis. de app. in anti. Alicui propter contumaciam suã vel delictum suũ est prohibita cõio Ecclesiæ, in qua est stipendiatus: vtrum videantur sibi prohibita stipendia ordinaria illius ecclesiæ? Respondeo ꝙ sic, per rationem huius regulæ.

¶ *Glo. seq. ponit exempla.*

a ¶ *Cum quid.*] Pone casum in prohibito à carnibus: qui prohibitus intelligitur ab omnibus quæ trahunt sementinam originem. 4. dist. denique. Et prohibita cõcupiscentia per legem, prohibita intelliguntur omnia mala quę sequuntur ex illa. de consti. nã concupiscentiam. Item prohibita alienatione, prohibita intelliguntur vẽditio, donatio, manumissio & c. C. de reb. alie. non alie. l. vlt. ad idẽ de rebus eccle. non alie. nulli. Item prohibito officio & beneficiũ. 81. dist. eos. Item & furto prohibito, prohibetur omnis rei alienæ illicita vsurpatio: & prohibita mœchia: omnis illicitus concubitus prohibetur. 14. q. 5. pœnale. 32. q. 3. meretrices. Et cui prohibetur ecclesiæ communio, & eius stipendia prohibita intelliguntur. de appella. pastoralis. in fine, ad idem ff. de ser. expor. l. cui pacto. Et concor. ad hanc regulam ℥. eod. accessorium.

ADDITIO. Est regula huic similis: Aliquo prohibito, omne id prohibetur, per quod peruenitur ad illud. & hęc loquitur de consequentia prohibitionis mediorum, per quæ peruenitur ad extremum. Ista vero loquitur de consequentia prohibitionis extremorũ, quæ procedũt ex primo prohibito. Et in hoc simili pone exemplũ. ff. de sponsa. l. oratio & ibi concor. Ioan. And.

4 Facit hęc reg. ꝙ per duos testes reprobetur instrumentum. l. optimum. C. ℥ contra. & commi. stipula. Phi. extat c. tertio loco. de testib. dic ℥ prob. vide docto. l. in exercitũ. C. de fide instru. Ioã. And. hic.

Pluralis locutio 4.] Casus in hac regula potest figurari per c. hoc quoque. de consecra. dist. 1. Iure cautum reperitur, quod cum sacerdos Missam celebrat, de honestate debent esse plures audientes: vt illa verba, Dñs vobiscũ: possint verificari: Sed quæritur quot debent esse præsentes? Rñdemus quod sufficit ꝙ sint duo: quia pluralis locutio, duorum numero est contenta. ¶ Item potest casus figurari per c. is cui. §. 1. de præben. ℥ eod. lib. Papa dispensauit mecũ, vt possem obtinere plura beneficia, aliter non declarãdo: Quæritur quot beneficia potero obtinere virtute dispensationis? ibi dr̃ ꝙ virtute illius dispensationis potero solũ obtinere duo bñficia: quia cum dispẽsatio sit odiosa, est restringenda: & in odiosis sufficit quod verba possint verificari: & illa verba verificabũtur in duobus beneficijs: quia pluralis locutio, duorum numero est contenta. ¶ Item potest casus figurari per l. libertas. §. post annos ff. de manumis. testamen. Aliquis Titius veniens ad mortem suum condidit testamentum, & in testamento suo cuidam seruo legauit libertatem post annos: quæritur post quot annos seruus consequatur libertatem? Respõdetur post duos annos, quia verbum, annos, verificatur in duobus per rationem huius regulæ.

¶ Idem.

REGVLA XL.

Pluralis locutio[b], duorum numero est contenta.

¶ Idem.

REGVLA XLI.

IMPVTA-

¶ *Prima glo. ponit exempla. Secundo opponit de vna. l. & dupl. lector soluit. Tertio dicit in testibus regulam procedere vbi numerus nõ adijcitur. opponens 16. casus vbi plures quàm duo requiruntur. Quarto dicit regulam in pronominibus locum non habere.*

b ¶ *Pluralis locutio.*] Pone casum de consecr. dist. prima. hoc quoque. ibi. Dñs vobiscum. duos numero comprehẽdit. Item ℥. eo. lib. de præben. is cui. §. 1. vbi beneficiorum nomine duo tantum beneficia continentur. Item per l. ff. de manumis. testa. l. libertas. §. post annos. nam si legetur libertas seruo post annos, de duobus intelligitur. Item si promittitur vel legatur post dies, de duobus intelligitur. ff. de ver. significa. l. inter illam. §. ita datam. itẽ per l. ff. de testi. vbi numerus, vbi sunt hæc verba, & 4. q. 3. vbi numerus. Cõtra. ff. de opt. leg. l. 1. vbi dicitur, ꝙ si alicui legata est seruorũ optio, tres eliget. Solu. speciale est in fauorem vltimæ voluntatis, vt ibi potius sequamur quoddam medium, quàm minimum: quia ad minus de duobus intellexit, ex quo dicit in plurali, & forte de pluribus: sequamur ergo quoddam medium, & sic optet tres. Vel dic, vt ibi not. quod ibi legatum fuerat equus vel seruus, quem serui testatoris elegerint: quos seruos legatarius optare debeat? tunc optabit tres seruos qui eligent sibi equum vel seruum legatum: & ideo tres, quia duo de facili discordarent. 8. q. 1. nec nouum. ℥. de arbit. cap. 1. ff. de arbi. item si vnus. §. principaliter. Et quod hic dicit, ꝙ pluralis locutio est contenta duorum numero, verum est regulariter. & vbi eodem vel alio iure non adijcitur numerus, vt in prædicta l. vbi numerus, canonizata. 4. q. 3. c. vbi numerus. In causis igitur & instrumentis regulariter duo testes sufficiunt: interdum tñ vnus sufficit, vbi scilicet nulli fit præiudicium. de consecra. dist. 4. placuit. & multi sunt casus in quibus requiruntur tres ad minus: Primo in depositione pecuniæ. in Authen. de fide instru. §. si quis igitur. coll. 8. Item qñ imperitus litterarũ ℥hit in scriptis. C. si certũ peta. l. vlti. 5 In instrumento de quo fit comparatio. C. de fide instr. l. penult. Qñ pater legitimat filium naturalem in instrumento publico. in Authen. vt liceat matri & auiæ. §. ad hæc. coll. 8. Quando mulier fatetur se pro intercessione aliquid recepisse. C. ad Vell. antiquæ. Quando quis vult infirmare testamentum quod facit post trãscursum decennij. C. de testa. sancimus. In inuentario. C. ad leg. Fal. Authen. sed cum testator. In priuata scriptura, vt fidem faciat. C. qui po. in pig. ha. l. scripturas. Item quinque requiruntur dum ℥ctus excedit libram auri in ciuitate. C. si cert. peta. Authẽ. sed nouo. & in codicillis. & donatione causa mortis similiter quinque. C. de dona. cau. mor. l. vlt. Item in testamentis, cõmuniter septem in testamento tñ cæci, octo. C. qui testa. fa. pos. hac consultissima. aliqñ quinque, vt in testamento rustici, vt in municipijs & villis, vbi est hominum raritas. C. de testa. l. fin. Aliqñ sufficiunt duo vel tres, vt in testamento facto inter filios & nepotes. C. de testa. hac consultissima. Item interdum requiruntur xv. testes. C. de proxi. sacro. scri. l. vna. Interdum plures. 2. q. 4. præsul. & ca. seq. Vide plenius de his in Specu. de teste. §. restat de numero. Et not. ꝙ id quod hic dr̃ de plurali locutione, non habet locum in pronominibus, vt nos, vos, vester. & c. nam vnus prælatus scribit & ei scribitur in plurali: & Papa semper de se scribit. sic ℥. de cri. fal. quàm graui.

Testis vnicus sufficit vbi nulli fit præiudicium.

5 Hæc lex Codicis requirit tres testes: sed Authẽ. sed nouo. ibi posita requirit quinque. & dic vt ibi not. Ioan. And.

Testes requiruntur in diuerso numero secundũ diuersitatem causarum, vt iure cautum.

Imputari non debet 6.] Casus figuratur per cap. cum sit Romana. de appel. in antiq. Certum est appellans debet appellationẽ suam prosequi infra annum: & si non fuerit appellationem prosecutus infra annum, appellatio sua efficitur deserta: Sed ponamus ꝙ non stetit per appellantem quo minus prosequeretur suam appellationem: vtrum appellatio sua efficiatur deserta, vel debeat sibi dari alius annus? Rñdetur ꝙ ex quo fecit diligentiam sibi possibilẽ, debet sibi dari alius annus: & si in secundo anno fuerit impeditus: licet de mero iure sua appellatio sit deserta, tñ per beneficium restitutionis consequetur aliud tempus ad prosequendum suam appellationem. ¶ Item potest casus figurari per c. commissa. §. 1. ℥. de elect.

6 Per hanc reg. dicunt Ioan. And. & Phili. ꝙ Diaconus differens se vsque ad annum ominari. si tunc casu ordinari nõ possit: non habet locum c. licet canon ℥ de elect. cum primo non fuerit in mora. l. lecta. ff. si cer. pet. itẽ nisi casus contigisset, momento quodãmodo ordinatus fuisset. ergo per l. Cat. ℥ ℥ publ.

de elect. Certum est de iure, quod promotus ad ecclesiam parochialẽ debet promoueri infra annum ad sacerdotium: & si nõ fuerit promotus ad sacerdotium intra illud tempus, vacat ecclesia: & potest ordinarius ecclesiam, vt vacantem alteri cõferre: Sed ponamus quod non stetit per istum, sed ob defectum diœcesani: quia est suspẽsus vel absens, non potuit promoueri ad sacerdotium: vtrũ elapso anno sit priuatus sua ecclesia? Rñdetur quod nõ: quia ex quo per ipsũ non stetit, non debet sibi imputari. Glos. tamen dat consilium, quod quando non stat per ipsum, debet intra illud tempus facere protestationẽ qualiter nõ stat per eũ: & de hac protestatione habere actũ siue instrumentũ: tamẽ hoc nõ est de necessitate: sed glo. dat illũ consiliũ.

Im[putari] non debet ei per quem non stat, si non faciat quod per eum fuerat faciendum.

¶ *Prima glossa ponit exempla. Secundo æquiparat impossibilitatẽ a principio, & ex post facto prouenientem, dicens illum adhuc obligatum, cui signat contractum & remittit, allegans duas concord. Tertio quærit, allegat pro & contra: & soluit respondens ad contraria.*

¶ Ad hanc regulã cõcor. regula rũ nõ stat. eod. titu.

a ¶ *Imputari non debet.*] Pone casum in eo qui debet appellationem prosequi infra annum: cui non imputatur si per eum non stetit. 2. q. 6. anteriorum. In eo qui debet promoueri ad sacerdotium infra annum: cui non currit annus ipse si iusto impedimẽto detẽtus promoueri non potuit. ṡ. eod. lib. de elect. commissa §. 1. In eo qui rem emit sub pacto legis commissoriæ, scilicet quod intra terminum pretium solutum non esset, res foret inempta: & emptor in termino soluere volens si non habuit cui solueret, sibi non imputatur. ff. de lege commisso. l. lege commissoria. in fine [Aliàs incipit, si fundus lege cõmissoria] ad idẽ 44. dist. Ephesijs. ṡ. de eo qui mit. in poss. c. 5. vbi de hoc. & facit C. de condi. inser. l. vlt. Et not. quod dicit, per quem non stat: quia nõ sufficit velle, nisi ad opus procedat quantum in eo est. ṡ. de eo qui mit. in posses. capitu. 1. Impossibilitas ergo facti sicut à principio annullat obligationem. supra eod. nemo potest: ita & ex post facto elidit, vt hic. Si tamen tenetur quis aliquid facere infra certum tempus, nec per eum stetit, licet non imputetur, tamen post tempus tenetur. de do. & contuma. cum dilecti. ff. de arbit. l. Celsus. Consulo tamẽ quod si potest, infra tempus de impotentia protestetur. 2. q. 6. post appellationem. de hoc ẽ appel. c. vlti. & C. de iure emphy. l. 2. in fine. cũ suis concord. Ad id quod dicit, quod post terminum tenetur. ȝ. ṡ. de spon. sicut. ff. de leg. 3. l. ea tamẽ adiectio. Solu. vt not. in prædicta decre. sicut. &, vt dicit ṡ. eod. nemo potest. Et cõcor. ad hanc regulam de elect. c. vlt. vbi tempus datum ad eligendum non currit ei qui nõ potest eligere, nisi ex quo in mora fuerit petendi licentiam. ad idẽ de cõcess. præben. quia diuersitatem. Quid dices, de eo qui sua culpa incidit in casum, propter quem postea facere non potuit quod per eũ fuerat faciendum? Vĩ primo quod sibi sit imputandũ: quia regulariter quis de casu tenetur qui sequitur culpã. 50. dist. sæpe. & c. studeat. de æta. & quali. c. 1. & quod ibi not. & facit 86. dist. non satis. & qui ma. accu. poss. c. 1. & quod ibi not. & si. ff. quod met. cau. l. si mulier. vbi metus illum nõ excusat qui sua culpa incidit in metum. In contrarium vĩ per prædicta iura, de elect. c. vlt. de concess. præbend. qui ad diuersitatẽ. arg. de pig. significante. ibi, in exceptione, & c. de sponsa. veniens 2. Sed casus est specialis. Et dicit lex, quod qui iniuriose vel libidinis causa inimici, vel mulieris fregerit ostia, si fures non ab eo inducti postea res asportent, non tenetur furti. ff. de fur. l. verũ. & l. qui iniuriæ. In prin. præterea deportatus, si nõ potuerit procuratorem dimittere, bene restituitur: & tamen culpa sua absens erat. ff. de mino. l. Papinianus. Item debitor propter inopiã excusatur cedendo bonis, etiam si sua culpa in illam inciderit. de solu. Odoardus. ff. de dolo. nam his. Sanè vĩ dici posse, quod imputãdum sit illi propter iura primo inducta. Hinc etiam dixit lex non debere succurri ei qui in necessitate se posuit. ff. qui satisd. co. l. si fideiussor. vbi dĩ, quod si reus non potest satisdationem dare vbi conuenitur: & in alio loco eiusdem prouinciæ dare velit: si satisdatio necessaria erat, audiendus est; si voluntaria non: quia ipse sibi necessitatem imposuit. ad idem ff. si quis cau. l. 2. §. si quis tamẽ. vbi dĩ quod qui in iudicio comparere debebat: si quid est quod ei imputetur, tempestatem vel vim fluminis prætendere non poterit. ad hoc de elect. cum in veteri. Ad iura in contrarium inducta respõdeo & dico, quod decret. vlt. de elect. & decre. de concessio. præbend. quia diuersitatem. loquuntur de quadam pœna canonis prodita solum cõtra negligentes: vnde ibi culpa siue negligentia non ponitur. hoc satis probat ipsa decre. quia. Vel dic, quod si ex culpa imponitur aliqua pœna, vt suspensio, vt in prædicta decre. quia. vel deportatio, vt in l. Papinianus. tũc culpa illa vlterius puniri non debet. ad hoc 53. q. 2. c. vlt. de iudi. at si clerici. aliàs enim sequeretur quod suspẽsio idem esset quod priuatio; & deportatio, idem quod bonorũ adẽptio: quod esse nõ debet [Vide quod dixi in prædicta decret. quia. super gloss. sic patet. & quod dicam post Dynum ị. eod. quod ob gratiã.] Ad decreta. significante. dico quod forte sine culpa sua erat in exceptione. & ibi etiam est alia ratio: scilicet quod primo pecuniã miserat per eum quem fidelem nuntium credebat. Ad prædict. l. verũ. & l. qui iniuriæ. dico quod verum est, quod non tenetur furti: tamen conuẽtus de iniuria tenetur emendare damna per illos furta illata: quia qui occasionem damni, & c. de iniuri. & dam. dato. c. vlt. Ad hoc quod dĩ de inope, dico quòd impossibilitas casus hoc inducit.

Impossibilitas vitiat obligationẽ à principio, & ex post facto elidit.

Culpa sua si quis incidit in casum, propter quem nõ fecit quod facere debuit: an sibi imputandũ sit Pet. de Ancha. In hac reg. 42. docet cognoscere accessoria, & quid de iuramento accessorio, personis, rebus, iuribus accessorijs, & de personis accedẽtibus ad delictum. de quibus Hipp. sing. 371. Item tractat materiam per plenitatis: ibi vide de duobus qui promiserũt renũtiare Papatui.

A ¶ *Accessorium.*] Casus figuratur per c. de prudentia. ṡ. de dote post diuor. resti. in ant. Sed pro intellectu huius casus est primo præsupponendũ, quod dos est accessoria ad matrimonium: quia non est dos sine matrimonio, licet posset esse matrimonium sine dote. Ponamus ergo quod ego contraxi matrimonium cum aliqua Berta in casu prohibito: quia ipsa erat mea affinis, & istud ignorabamus: ipsa dedit mihi centum aureos in dotẽ: postea mulier fuit certiorata de impedimento, vnde accessit ad Papam & impetrauit iudices delegatos ad cognoscendum de isto impedimento affinitatis: istis iudicibus delegatis mandauit Papa, vt si eis constet de impedimẽto, separent matrimonium; non autem mandauit Papa, vt compellerent me ad restituendum sibi dotem: mulier in suo libello petijt separationem matrimonij & restitutionẽ dotis: Ego excipiendo proposui, quod super restitutione dotis iudices delegati nõ possunt se impedire: cum rescripta delegatoria sint stricti iuris, & non extendãtur ad alias res nõ expressas in scripto: Mulier replicabat quod ipsi iudices poterant etiam cognoscere de dote: quia dos venit accessorie ad matrimonium: & commissa causa super matrimonio, vĩ data commissio super dote: Dĩ ibi quod delegati poterũt se intromittere de matrimonio & de dote: quia dos venit accessorie ad matrimonium: modo accessorium sequitur naturam sui principalis.

¶ Idem.

REGVLA XLII.

Accessorium natu-

¶ Ioan. And. & Philip. dicunt non obligatum ad principale teneri ad accessorium faciẽdo principalẽ, tamen protestatio limitat volũtatem l. 1. ff. si quis cau. Pet. de Ancha. tenet contra.

¶ Item potest casus figurari per l. non dubium. C. de legi. & c. si diligenti. ṡ. de foro competen. in antiq. dĩ in illa l. non dubium. quod contractus contra legem celebratus est nullus. Sed quid? Ponamus quod in illo contractu interuenit iuramentum ad confirmandum cõtractum: an valeat? Dĩ in illa l. quod non: iuramentum est accessoriũ ad contractum. & istud verum, quod non valet talis contractus de iure ciuili: sed de iure canonico non est verum indistincte, si illud iuramentum sit sine interitu salutis æternæ. c. cum contingat. de iureiurando, in antiq.

¶ In capitulo, si diligenti. de foro competen. in antiq. dĩ, quod clericus nõ potest consentire in iudicẽ laicum: nec prorogare eius iurisdictionem etiam de licentia sui proprij episcopi. Sed quid? ponamus quod aliquis clericus consensit litigare coram iudice seculari: & iurauit seruare illum consensum, an valeat iuramentum? Dĩ ibi quod non: quia iuramentum est accessorium ad consensum, & accessorium sequitur naturam sui principalis.

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exẽpla. Secũdo signat & soluit sex contraria. Tertio ponit quandam distinctionem Accursij. & subdit duas concordantias.*

b ¶ *Accessorium.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. cum principalis. & l. nihil dolo. §. cum principalis. Pone casum in principali destructo: quia dĩ destructum & accessorium. 16. q. 7. & hoc dicimus. Item si causa principalis scilicet matrimonij cõmittitur: sic & accessorij, scilicet dotis. de dote post diuor. resti. de prudentia. [Ratio, vt dicit Ioannes Monachus, quia dos nõ potest esse sine matrimonio: licet matrimonium possit esse sine dote, patet: quia dos accedit matrimonio. ff. de iure dot. l. 3.] Item si non tenet contractus nec ipsius accessorium. C. de legi. non dubium. concor. de foro competen. si diligenti. de offic. deleg. prudentiam. §. sexta. in fi. de fide instrum. inter dilectos. ad finem. ṡ. eod. lib. de rescrip. c. 1. & c. penult. [& de præbendis, super eo.] Et optime per decretalem ị. eod. lib. de offic. deleg. si super gratia. vbi potestas executorum datorum ad gratiam non perit re integra morte concedentis, sicut nec gratia: quia potestas illa accessoria est ad gratiam. & de præscript. cum ex officij. vbi sicut non præscribitur visitatio, nec procuratio ratione visitationis debita. Cõtra ṡ. de iureiur. debitores. & c. cum contingat. vbi de hoc. & ṡ. eod. lib. eod. tit. licet. vbi tenet accessorium, & non principale. Sol. illud propter animæ periculum, quod eueniret, si non seruaretur iuramentum. & dic. vt in prædicta decretali, cum contingat. Item ȝ. C. de episcopali audientia, Authent. liberi furiosi. vbi tenet legatum, & non testamentum, vel hæredis institutio. Solu. illud speciale in odium filiorum, qui cõtẽpserunt patrem, vt not. Ber. in prædicta decretali, inter dilectos. Item ȝ. C. de luiti. pig. l. intelligere. vbi sublata personali, remanet hypothecaria. Sed dic, vt ibi: quia nõ fuerat sublata personalis pacto, sed tempore: & personalis tollitur spatio triginta, hypothecaria spatio quadraginta annorum: Et ideo sublata personali tempore, adhuc remanet hypothecaria per decẽ annos. C. de præscriptio. triginta annorum. l. cum notissimi. secus si pacto vel alio modo, vt ṡ. dixi. Item ȝ. C. de prædi. mino. l. & si is. vbi qui desierat esse curator, vendidit rem minoris. & sic non tenuerat venditio: valet tamen obligatio de euictione. Solu. licet non tenuerit venditio quo ad pupillum vel minorem, tenuit tamen quo ad illum curatorem olim: & ideo cum quo ad ipsum tenuerit principale, non mirum si tenet

¶ Ibi glos. dicit quod ecclesia non cognoscet de dote principaliter per l. in contractibus, in fin. C. de non numer. pec. e ex tenore. ṡ. de foro compe. Cap. in 6. par. q. 9e. tract. de dote.

¶ Per quæ iura patet, vt etiã dicit Dynus regulam locum habere, siue loquatur de principali inducẽdo, siue tollendo, siue cõfirmando. Ioan. And.

¶ Quod nõ mutat in accessorio legato locut institutione principali: ergo non sequitur principale. & ista est ratio in iuramento accessorio Hipp. sing. 226.

ſi tenet acceſſorium. Item ꝯ.C.ſi aduerſus vendi.l.prima.& Auth. ſacramenta. dic vt ſ. Item ff.quibus modis vſuſruct. amitt.l. quid tñ.in principio. & l. prece. ff. de fideiuſſoribus.l.generaliter. Sed illa ſunt ſpecialia. Item not. Accurſius.C.de pactis. l. pacta, quæ ꝯ. & ff.ad legem Falcidiam. quod de bonis.§.1. quòd in pactis quæ ſiũt præter legem, tenet acceſſoriũ, & non principale: in his quæ ſiunt ſecundum legem, vtrũque: in his quæ ꝯ, neutrũ. Concordat ad hanc regulam ff.de pecu. lega.l.prima, & ſecunda. vbi dr̃ ꝙ perempto principali perimitur acceſſorium.

ram [a] ſequi congruit principalis.

¶ Idem.

REGVLA XLIII.

Qui tacet [b], conſentire videtur.

¶ Idem.

REGVLA XLIIII.

Is qui [c] † tacet, non fatetur [d]; ſed nec vtiq; negare videtur.

¶ Idem.

REGVLA XLV.

Inſpici-

a ¶ *Naturam.*] Regulæ [1] iuris ciuilis, vt vides ſuper glo. & antiquæ concor. non poſuerunt hanc dictionem, quam tñ poſuit noua decreta. ſi ſuper. quam alleg. glo. Ioan. And.

[1] Hæc gloſſula ex nouella Io. And. huc eſt tranſlata.

Qvi tacet.] Caſus figuratur per c. nonne. ſ. de præſum. hoc modo: Dr̃ ibi ꝙ Chriſtus fuit à Iudæis de duob⁹ interrogatus ſiue accuſatus: Primo ꝙ erat Samaritanus: Secundo, ꝙ dæmonium habebat: Chriſtus rñdit ad vnum illorum: videlicet ꝙ ipſe dæmonium non habebat: de alio tacuit, an eſſet Samaritanus: nunquid videtur conſentire ꝙ erat Samaritanus? eſt ibi textus ꝙ ſic.

Item poteſt caſus figurari per l. 2. §. voluntate ff. ſoluto matrimonio. Dr̃ ibi ꝙ ſi filiafamilias ꝯhit matrimonium cum aliquo, conſtituta ſibi certa dote, & fiat diſſolutio matrimonij per mortem mariti, vel per repudium: ꝙ actio competens pro dote repetenda, eſt cõmunis patri & filiæ. Sed quid? Ponamus ꝙ pater ſolus egit ſciente filia & tacente: nũquid filia vr̃ cõſentire? Eſt ibi textus ꝙ ſic: quia qui tacet, conſentire vr̃. Qualiter autem intelligatur iſta regula, habebimus in regula ſequenti, is qui.

¶ *Prima glo. ponit exempla: ſecundo ponit ſeptem effectus taciturnitatis, & remittit.*

b ¶ *Qui tacet.*] Pone caſum 54. diſt. ſi ſeruus 2. ſ. de præſumpt. nonne. ff. ſoluto matrimonio. l. ſecunda §. voluntate. vbi dr̃, ꝙ pater agẽs de dote filię, de ipſis volũtate vr̃ agere, ſi filia non ꝯdicat. Et nota ꝙ qui tacet, interdum conſentit, vt hic, & in ſupradictis iuribus. votum emittit. 27. diſt. c. 1. & ſimulatur. 65. diſt. ſi forte. impunitatem promittit. 43. diſt. ſit rector. offert. 50. q. 5. cap. 1. occidit. 41. diſt. Epheſijs. eſt contumax. 65. diſt. cap. vlt. interdum. nec conſentit, nec ꝯdicit. ĩ. cap. proxi. & die vt ibi ſtatim dicam.

Additio. Vt dicit Ioan. Mo. ad hanc regulam, qui tacet, &c. facit ff. eod. tit. ſemper qui non prohibet. & facit ſ. de exceſ. præla. ex litteris. & ff. de ſer. l. 5. Ioan. An.

Is qui tacet.] Caſus poteſt figurari per §. anteriorum. 2. q. 6. Ponamus ꝙ Titius conuenit me coram iudice competente: iudex tulit ſententiam diffinitiuam vel interlocutoriam ꝯ me: ab iſta ſentẽtia ego non appellaui, ſed tacui, quia non dixi ꝙ ꝯ dicebam vel acquieſcebam: an videar per taciturnitatem acquieſcere ſẽtẽtiæ vel diſſentire? Certe non: immo eſt in optione mea, an infra decẽ dies velim appellare vel non: licet aliqui ad maiorem cautelam proteſtentur de appellando: ſed illud non eſt neceſſe. Sed quomodo cõcordantur iſtæ duæ regulæ: quia prima dicit, qui tacet conſentire vr̃. Glo. dat duas doctrinas: Primo dicit glo. ꝙ aliqui ſunt actus qui poſſunt explicari ſine conſenſu meo, & ꝯ meam voluntatem, vt quis poteſt vendere rem alienam contra voluntatem dñi in præiudiciũ ꝯhentis. l. rem alienã. ff. de ꝯhe. emp. & ven. Si dñs iſtius rei taceat in venditione ſuæ rei, non ſibi præiudicat tacitus cõſenſus: Alij ſũt actus qui non poſſunt explicari ſine conſenſu meo: & tunc ſi taceã habeor pro conſentiente, vt in regula præcedenti. Gloſſa dat aliam doctrinam, videlicet, ꝙ vbi agitur de commodo & honore tacentis, tacens vr̃ conſentire: Sed ſi agatur de ſuo incommodo: puta de perſona obliganda, non habetur pro conſentiẽte. l. filiusfamilias. §. inuitus. ff. de procura. ſed prima doctrina eſt verior & ſecurior.

¶ *Prima glo. dicit vnde ſumpta, & ponit exempla. Secundo alleg. 50. iura quibus fallit prima pars regulæ, & 8. quibus fallit ſecunda, remittens ad alia, & dans triplicem ſolutionem.*

c ¶ *Is qui tacet.*] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. tit. l. qui tacet. Et not. ꝙ tacere eſt quoddam mediũ inter expreſſam voluntatem, & expreſſam ꝯdictionem. Pone ergo caſum in eo ꝯ quem fertur ſententia: qui tacens non habetur pro conſentiente, nec pro contradicente infra decem dies, infra quos ſemper appellat. 2. q. 6. anteriorum. Item pone in prælato qui tacet ex cauſa, puta propter ſcandalum. ſ. de præſcri. nihil prodeſt. de cog. ſpiri. ſuper eo. de iureiur. mulieri. Item pone ſecundum Accurſium in tributoria: nam ſi ſeruus ꝯhit dño ꝯdicente, tenetur de peculio tantum: & deducitur ꝙ debetur dño. ff. de pecu. ſi quis ſeruum §. etiam. ſi eo expreſſe volente, tenetur quod iuſſu inſolidum. ff. quod iuſſu. l. 1. vbi autem ſcit & tacet: tenetur tributoria, & ſic non inſolidum: nec deducit ſibi debitum. ff. de tribu. l. 1. §. ſcientiam. ff. de exer. l. 1. §. ſed his. Prima regula fallit. 27. diſt. c. 1. 54. diſt. ſi ſeruus. 20. q. 2. c. 1. de præſum. nonne [2]. ſ. de iur. calum. c. vlti. in fi. ſ. eo. lib. de confeſ. ſi poſt præſtitum. ff. ſolu. matri. l. 2. §. voluntatem. ff. de lib. agno. l. 1. §. pœna. ff. de loca. item quæritur. §. qui pro impleto. & vbicunque tacitum pactum inducitur à lege. ff. de pact. qui in futurum. Secunda fallit in eo qui tacet verbo, ſed ꝯdicit facto vel ſigno. 74. diſt. c. 1. Item in epiſcopo qui tacet cõmonitus à vicinis epiſ, qui habetur pro contumace. 65. diſt. ſi forte. Item in his in quibus requiritur expreſſus cõſenſus, vt in adulto qui catechizatur. de conſe. diſt. 4. cum pro paruulis. & in ſeruitute imponenda. ff. de ſerui. vrb. præd. l. inuitum. & in procuratore conſtituendo. ff. de procura. l. filius. §. inuitum. & in furto. ff. de fur. qui vas. §. vetare. & in ſoluẽdo matrimonia. ff. de ritu nup. in eo iure. §. deinde. & expreſſe debet teſtator nomen hæredis dicere. C. de teſta. iubemus. item in caſibus not. 2. q. 7. plerique. Quid ergo in his dices: nunquid tacẽs habebitur pro conſentiente, an pro ꝯdicente? Sol. Dicunt quidam ꝙ regulariter tacens habetur pro conſentiente. facit ad hoc ſ. regu. proxi. Fallit in caſibus ſupradictis. Vel dic ſecundo ꝙ aut eſt tale factum quod fieri non poteſt me prohibente. Pone caſum 54. diſt. ſi ſeruus. & tunc taciturnitas habetur pro conſenſu. Fallit in caſibus ſupradictis: aut eſt tale ꝙ fieri poteſt me ꝯdicẽte. Pone caſum ff. de ꝯhen. emp. rem alienam. & tunc taciturnitas non obeſt: nam dicit regula iuris: culpa caret qui ſcit, ſed prohibere non poteſt. ff. eo. l. culpa. ſecundum Ioan. qui hoc not. 27. diſt. c. 1. & Ber. de præſump. nonne. Vel dic tertio ꝙ in facto concupiſcibili, honorabili, & meritorio taciturnitas habetur pro conſenſu, vt in primis iuribus. [Et not. ff. manda. qui patitur.] In facto autem quod non eſt cõcupiſcibile, honorabile, & meritorium, ſed oneroſum, neceſſarius eſt expreſſus conſenſus [3]: ſicut eſt ꝙ quis aſſumat procuratoris officium, ꝙ res ſua ſeruiat, vt in ſecundis iuribus ſecundum Inn. qui hoc no. de elect. in Geneſi. [Et Io. Mon. in regula, qui tacet.] Quod verum puto, hoc addito, ꝙ vbi ius in pœnam ſtatuit quem tacentem haberi pro conſentiente vel confeſſo [4], ſic habebitur: licet factum ſit oneroſum. exemplifica per decret. de iura. calum. c. vlti. in fin. & ſ. eod. lib. de confeſſ. ſi poſt præſtitum. cum ſimilibus. Concordat autem ad hanc regulã lex. ff. cõ. diui. l. Sabinus. vbi ſocius patiens habetur pro conſentiente quantum ad hoc: quia non agit ad demolitionẽ, & ſic quò ad hoc habetur pro cõſentiente: agit tñ ad intereſſe: & ſic quò ad hoc habetur pro ꝯdicente, & veritate cõſiderata tacẽs nõ loquit, & ſic nec ꝯdicere nec cõſentire vr̃. Huius aũt varietatẽ [5] videre potes per ſolutiones ſuperiores ſimul iũctas.

c ¶ *Non fatetur.*] Nota [6] quia non dicit, non conſentit. & ſic non ꝯdicit regula, qui tacet. ſuper confeſſione enim vel negatione non ſuper conſenſu & diſſenſu fundatur hæc regula. & regula iuris ciuilis: propter attinentiam autem, quam habet confeſſio ad conſenſum, & negatio ad diſſenſum. gloſſatores iuris ciuilis & noſtri illã materiam adaptauerunt huic regulæ, quæ propriè ſpectat ad regulam, qui tacet, vt ibi etiam dixi. Ioan. And.

In ſpicimus [7].] Caſus primo poteſt figurari per c. ſi quis acceperit. 33. q. 5. Ponamus ꝙ aliquis Titius ꝯxit matrimonium cum aliqua muliere corrupta: fuit longo tempore cum iſta muliere: tractu temporis mulier petiit ſeparationem, dicendo ꝙ cupiebat effici mater, & procreare filios & filias, & ꝙ maritus eius non erat potens ad coitum: Vir econtra dicebat, ꝙ immo erat potens, & eam cognouerat: Certum eſt ꝙ iſta mulier eſt corrupta: & ſic non poteſt cognoſci ex aſpectu corporis an fuerit cognita vel non: Ponamus ꝙ vir prima inſpectione apparet potens ad coitum, quid tunc præſumemus? Reſpondetur ꝙ ſi maritus prima facie appareat potens, præſumemus cognouiſſe vxorem: quia in obſcuris præſumitur quod eſt veriſimilius.

¶ Item poteſt figurari per c. 1. de frigi. & malefic. in antiq. Si mulier dicit ſe virginem, illud faciliter poteſt perpendi ex inſpectione corporis: quia deputabuntur aliquæ matronæ mulieres honeſtæ, quæ videbunt in locis, in quibus cognoſcitur virginitas, an ialis ſit virgo an corrupta. Sed quando mulier dicit ſe corruptam ab alio, tunc poteſt perpendi ex inſpectione viri, vtrum habuerit genitalia arida vel vtilia: & ſi vir habet genitalia vtilia, tunc in dubijs præſumitur quòd eam cognouit.

¶ Item poteſt caſus figurari per c. inter dilectos. de fide inſtru. vbi erat contentio de nomine, cuius erat ſigillum appoſitum in inſtrumento: quia aliqua pars ſigilli erat delata: Dicebatur ꝙ in ſcriptura ſigilli debebat eſſe Lotharius: & tamen nõ erat veriſimile ꝙ inter l, & t, poſſet poni o, propter paruum ſpatium: Dicitur ibi quòd præſumptio eſt quòd debet eſſe i, quod occupat minorem locum: quia in dubijs inſpicimus quod eſt veriſimilius.

¶ Item poteſt figurari in filio dicente ſe exhæredatum ex iniuſta cauſa, & agente querelam ꝯ teſtamentum patris, vt teſtamentum

rumpatur

[2] Et vide quę ibi ſcripſi ſup vlt. glo. contra opinionẽ, quæ habet aliud in obligatione rei alienæ, quam in vẽditione de qua ſcripſi de tranſa. ex litteris ſuper glo. 1. Io. An.

† Si tractatur collegialiter de præiudicãtibus tibi & collegio, taciturnitas tua facit conſenſum Phili. per not. c. 1. de ijs q̃ ſi. a præla.

[3] Fallit fauore reipublicę, & pupillorũ in caſib⁹ quos ſcripſi ſ. regula, qui tacet. ſup glo. Io. An.

[4] Et iſtud propriè facit ad reg. cum ſuis, bus quæ ſequũtur, & decr. nonne. de præſumpt. & quãdo habetur pro negãte, vt not. in decret. ſi poſt præſtitum. in fin. penul glo. Io. And.

[5] Aliàs, verſitatem.

[6] Hæc gloſſula ex nouella Ioan. Andr. huc fuit tranſlata.

[7] Verſiculus colligitur ex collatione iurium adinuicẽ. l. Lucius. ff. de reb' dub. ex portione. l. cum ferro. §. ſi. ff. de publ. & vecti. ex dignitate perſonæ. l. Titia. ff. de auro & arg. leg. ex amore perſonæ. l. ſi ſeruus plurium. de le. 1. à conſuetudine Dynus & Philippus.

rumpatur & redeatur ad causam intestati: si hæres scriptus dicat filium ingratum, & filius dicit se gratum: quæritur, cui incumbit onus probandi? Certe in dubio præsumitur pro filio: quia plerunque filij consueuerunt esse grati & obedientes parentibus propter affectionem sanguinis: & in dubio præsumitur quod est verisimilius: ideo ista præsumptio transfert onus probandi in hæredem.

Prima glo. dicit vnde sumpta, ponit exempla, et remittit.

a *Inspicimus.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. in obscuris inspicimus. Pone casum in viro, qui contraxit cum vidua, & longo tempore habitauit cum ea: illa dicit se incognitam: in hoc obscuro præsumitur cognita: quod est verisimilius. 33. q. 1. si quis acceperit. Item cancellata vel obscurata littera nominis, præsumitur ibi illam litteram fuisse, de qua est verisimilius. de fide instru. inter dilectos. Item in dubio verisimile est filium iniuste exhæredatum. C. de inoffic. testam. Authen. non liceat parenti. [Quia verisimile est, quod ingratitudinem non commisit, vt in hoc ad propositum.] Hic autem repete quod dixi s. eod. tit. in obscuris.

ADDITIO. Quæ est contra, cum dicat spectandum quod est minimum: & ibi soluitur: quæ solutio etiam patet ex textu. l. eo. tit. semper in stipulationibus. quem ibi vide. Ioan. And.

mus in obscuris quod est verisimilius, vel quod plerunque fieri consueuit.

Idem.

REGVLA XLVI.

IS qui in ius succedit alterius, eo iure, quo ille vti debebit.

IS qui in ius.] Casus potest figurari per c. Eleutherius. 18. q. 2. & per c. dilecti. de foro competen. in antiq. Dicitur in cap. Eleutherius. quod quædam mulier fundauit monasterium de licentia diœcesani, in cuius diœcesi erigebatur istud monasterium: & ipsum dotauit redditibus: in die dedicationis ipsius monasterij inter episcopum & religiosos fuit facta conuentio, videlicet quod oblationes quæ euenirent in festis dedicationis & martyrum, quorum reliquiæ erant in monasterio, episcopus haberet mediam partem, & abbas & religiosi aliam mediam: Hoc facto, tractu temporis mortuus est abbas: successit alius abbas, qui noluit seruare illam conuentionem: Dubitatum fuit vtrum ipse teneretur vti eo iure, quo vsus fuit prædecessor? Respondetur quod sic, per regulam huius textus.

Dicit hic Ioan. And. quod iura mētiuntur Apostolici in annis seruare statutum, non ex redditus . . . illa, quæ . . . has litteras . . . speciali decreto.

Item in cap. dilecti. dicitur, Impetraui aliquod rescriptum delegatorium contra te: antequam vterer meo rescripto es mortuus: nunquid virtute rescripti potero facere conuenire tuos hæredes? Dicitur quod sic. nec obstat cap. P. & G. de offic. deleg. in antiq. vbi dicitur quod rescriptum delegatorium non extenditur ad personas in rescripto non expressas: quia illud intelligitur quando sunt omnino alienæ personæ: secus si sint eædem personæ vere vel iuris fictione. Et istud verum, quando rescriptum est impetratum contra aliquem expressum in rescripto: secus si solum esset comprehensus virtute clausulæ generalis, & quidam alij: quia tunc hæredes illorum comprehensorum in illa clausula generali non possent conueniri virtute clausulæ generalis illius rescripti.

Prima glo. dicit vnde sumpta: ponit exempla: secundo ponit sex casus exceptos: tertio reddit rationem regulæ, dicens eam in priuilegio personali vel pacto locum non habere.

b *Is qui in ius* s.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. quod in ius. [& l. aliud. §. fi. & l. non debeo.] pone casum in pacto: quia eodem vtetur successor quo prædecessor. 18. q. 2. Eleutherius. Item conuenitur successor per rescriptum impetratum contra prædecessorem. s. de foro compe. dilecti. de hoc de rescri. significauit. Item pone in hærede qui non vsucapit quod non vsucapiebat defunctus. ff. de diuer. & temp. præscrip. l. cum hæres. quod dic vt dixi s. eo. cum quis in ius. hæres enim successor est iuris. Hæc regula fallit. ff. de proba. l. Procula. vbi illa Procula fideicommissum quod compensare potuisset cum testatore, cum hæredibus non compensat. Item fallit vbicunque morte defuncti confirmatur donatio: ibi enim non pœnitet hæres. C. fa. erciscun. l. filiæ. item in casu. ff. ad leg. Fal. reperitur. Item fallit in conuentionibus, vbi ex persona successoris mutatur forus: hinc est quod clericus etiam in ciuilibus & patrimonialibus conuenitur coram suo iudice. 11. q. 1. nullus episcopus. & c. clericum nullus. vbi de hoc de foro compe. cum sit. & c. si diligenti. Item fallit in casu. s. eod. lib. de iur. pat. c. vnico. vbi ecclesia, quæ succedit laico patrono, habet sex menses, cum tamen ipse laicus solum quatuor habeat. Item legatarius legatum acceptare non potest pro parte, & pro parte respuere: si tamen decedat pluribus relictus hæredibus, vnus pro sua parte poterit acceptare: & alter pro sua respuere. ff. de leg. 1. l. legatarius [aliàs incipit, pro parte.] Et est ratio huius regulæ quare eo iure vti debet: quia plus iuris habere non potest: quia nemo plus iuris, &c. s. eo. l. nemo potest. cum similibus. minus non: quia hæres censetur eadem persona cum defuncto, successor cum prædecessore: patet ergo idem ius vtriusque. Et not. quod dicit, eo iure: quia non eo priuilegio ex sui persona, si personale fuerat prædecessoris priuilegium, vt s. eod. Priuilegium. cum suis concor. Idem dico de pacto personali s. de transact. de cætero. & s. de præben. nisi. cum similibus. & facit hæc regula ad ea quæ not. de præben. tuis.

Aliàs incipit, si quis. sed littera quæ venit sub bulla. Ioan. And.

Ratio est: præsumitur enim successor debitum . . . , quam persona eum . . . fisse.

Idem Dyn. . . . modum obligationis de . . . per . . . ad . . . hæc gl. per quam concludit . . . præcedens . . . esse . . . persona. Ioan. And. . . .

Idem.

REGVLA XLVII.

PRæsumitur ignorantia, vbi scientia non probatur.

Idem.

REGVLA XLVIII.

LOCVPLE-

Præsumitur ignorantia.] Casus potest figurari per cap. si vero. a. de sent. excom. in antiq. vbi dicitur: si clericus non incedat in habitu clericali: & aliquis iniiciat manus violentas in eum: non incurrit excommunicationem, si ipse ignorabat talem esse clericum: secus si sciebat. Sed quid in dubio præsumemus: verum præsumetur quod ipse sciebat talem clericum vel quod ignorabat, & si sit præsumptio scientiæ, quod sibi incumbebat onus probandi? Respondeo quod præsumitur ignorantia: quia habitus demonstrabat illum laicum: ideo ista præsumptio transfert onus probandi in clericum. Item potest figurari casus per l. verius. ff. de probatio. Sed pro intellectu istius casus est præsupponendum, quod si testator legat rem suam vel alienam, valet legatum: & si legat testator rem alienam, hæres tenetur illam redimere, si possit, vel tradere æstimationem. & hoc verum si testator sciebat rem alienam: secus si ignorabat: quia credebat rem esse suam. Sed ponamus quod aliquis Titius testator legauit mihi rem alienam, forte pratum vicini sui: postea mortuus est testator: eo mortuo egi contra hæredem scriptum: & petij vt mihi traderet illud legatum: hæres excipiendo proposuit, quod illud legatum non valebat, ex eo quod testator legauerat mihi rem alienam: Ego e contra replicando allegaui: quod licet testator legasset mihi rem alienam, tamen ipse sciebat rem alienam: & sic petebam vt hæres illam redimeret, & mihi traderet: vel mihi daret æstimationem, vtrum hæres teneatur probare quod testator ignorabat illam rem alienam? Respondetur quod non: sed ego legatarius teneor probare quod ipse testator sciebat rem alienam: quia in dubio præsumitur ignorantia: quæ præsumptio transfert onus probandi in me legatarium.

Prima glo. ponit exempla. Secunda signat contraria, & soluit remittendo. Tertio dicit regulam cessare in his quæ quis scire vel indagare tenetur, in his quæ sunt iuris naturalis, intermittens de virtute huius præsumptionis, & de triplici modo probandi ignorantiam.

c *Præsumitur ignorantia* s.] Pone casum. 82. dist. proposuisti. in fi. secundum quod ibi iacet littera. de sent. excom. si vero 2. & ff. de proba. l. verius. [Sic & dominus præsumitur ignorasse cum seruus eius suscepit militiam. C. qui milit. non pos. super seruis. Dynus.] contra. 16. dist. quod dicitis. 1. q. 1. si qui à simoniacis. 9. q. 1. ordinationes. 34. q. 2. in lectum. s. de elect. innotuit. cum si. in quibus iuribus dicitur, quod non præsumitur ignorantia, sed potius scientia. Sol. dic vt not. de postu. c. 1. in 3. glo. de consti. c. 2. & in prædict. c. 82. dist. proposuisti. quod circa ea quæ publice fiunt, præsumitur scientia, nisi probetur ignorantia: circa ea autem quæ fiunt occulte, præsumitur ignorantia, nisi probetur scientia, vt hic. Et scias quod hæc regula vera est in his quæ quis scire vel indagare non tenetur. In his autem quæ quis scire vel indagare tenetur, non habet locum: sicut in eligendo prælato. 61. dist. c. 2. 8. q. 2. dilectissimi. de elect. cum in cunctis. & ideo ibi præsumitur scientia, nisi probetur ignorantia, vt eo. tit. innotuit. Ad hoc est quod dicit lex, quod magistratus tenetur de idoneitate tutoris vel curatoris, quem nominauit, inquirere: & ideo imputatur ei, si idoneus non est. C. de magistra. conue. l. penulti. & per totum. Et illud quod hæc regula dicit, præsumitur. Est autem huius virtutis hæc præsumptio, vt transferat onus probandi in aduersarium, vt s. dixi. & idem est in alijs casibus qui not. 6. q. vlti. actor. s. vt eccle. benefi. vt nostrum. Item not. quod ignorantia tribus modis probatur: Vno modo per sacramentum: & sic probo in veritate me ignorasse. de sent. excom. si vero 2. de excep. pastoralis s. eod. libr. de elect. vt circa. & tunc demum admittitur probatio hæc, cum est probabilis, vt not. in prædict. cap. proposuisti. Secundo quando probatur id ex quo necessario sequitur me ignorasse: puta me tunc aniculum, vel furiosum. 3. q. 9. indicas. de succes. ab intesta. cum dilectus. Tertio quando probatur id ex quo non necessario, sed verisimiliter sequitur me ignorasse: puta me tunc absentem fuisse. & hoc dicere voluit Ioan. 1. q. 1. si qui à simoniacis. & licet in facto proprio probabilis interdum sit ignorantia, vt 34. q. 2. in lectum. probabilior tamen in alieno. ff. pro suo. l. vlti. quod dic vt not. 1. q. 4. §. notandum. & quia ignorantia iuris præcipue naturalis non excusat: quod dic vt not. in prædi. §. notandum. de tali ignorantia non loquitur hæc regula, cum ibi par sit pœna scienti & ignoranti. 16. q. 2. si culpis. C. de in ius vo. l. 2.

Et vt dicit Dynus ad ignorantiam facti restringitur hæc regula & secundum eum potest poni exemplum de tutore qui præsumitur ignorasse se tutorem datum. ff. de admi. tu. l. hoc autem. Ioan. An.

Ad idem s. de crim. fal. ad falsariorum. in princi. Ioan. And.

Ad hoc exemplum & sequens facit. ff. de his qui sui vel alie. iu. sunt. l. filium. Ioan. And.

LOcupletari.] Casus primo ponitur per l. naturaliter. in fi. cum l. seq. ff. de condi. inde. sic. Ponamus quod alicui pupillo mutuaui pecuniam sine auctoritate sui tutoris: qui pupillus pecuniam illam non consumpsit: sed eam exposuit vt bonus paterfamilias, ita quod ex illa est factus locupletior: ipse illam pecuniam mihi restituit: postea vult repetere tanquam indebite solutam: an sit audiendus? Certe non: nam ex quo constat quod ex pecunia mea fuit factus locupletior: effect

esset ꝯ naturam ꝙ ipse locupletaretur cum damno meo. ¶ Item potest poni casus per l. vlti. C. de vsuca. pro emp. Ponamus ꝙ à pupillo emi aliquam rem, quam mihi vendidit sine auctoritate tutoris: ipse tradidit mihi rem: solui et pretium: modo ipse vult repetere ipsam rem & retinere pretium quod apud se habet, saltē ex quo factus est locupletior [a]. an sit audiendus? Rñdetur ꝙ non.

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit quatuor casus in quibus fallit, rationem reddens, & exponens hic disiunctiuam pro coniunctiua. Tertio allegat concor. signat contraria & soluit: etiam regulam exponit de enormi iactura.*

tari [a] non debet aliquis cum alterius iniuria, vel iactura [b].

¶ Idem.

REGVLA XLIX.

IN poenis [a] † benignior [d] est interpretatio [e] facienda [f].

¶ Idem.

REGVLA L.

ACtus [g] legitimi conditionem non recipiunt, neq; diem.

† Hic ad de ꝙ vbi in dubio vertitur fauor animæ, durior pœna imponit. arg. not. c. ad audientiã. de homicid. vide de Ancha. consi. 179. interpretatus eum qui consitet se vsurand. fuisse talem to[ta] vita sua.

a ¶ *Locupletari.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. iure naturæ. Pone casum 17. q. vlti. ꝯ. de dona. Apostolicæ. vbi non ditatur monasterium cum iactura cathedralis ecclesiæ. ff. de condic. indebi. l. naturaliter. in fi. & l. seq. vbi si pupillus accepit mutuum & locupletior inde factus solui, non repetit. Et emens à pupillo sine tutoris auctoritate, si ex sua pecunia locupletior factus est pupillus, cum post pubertatem agentem exceptione repellit. C. de vsuca. pro emptore. l. vlti. & cócor. 99. di. ecce. 12. q. 2. bonæ rei. 11. q. 3. si quis vero. 14. q. 5. deniq;. 22. q. 5. primũ, in prin. C. de episc. & cleri. si quis presbyter. & ꝯ. de pœ. suã. vbi sunt hæc verba: & ideo priuilegium interpretamur ne alteri enorme præiudiciũ afferat. de verborũ sign. quid p nouale. 9. q. 3. nũc vero. 25. q. 1. de ecclesiasticis. de consuc. cum olim. in fi. cum similibus. Hæc regula fallit in præscriptionibus & vsucapionibus, vt per te vides. [Vt dicit Io. Mona. hoc ne dominia rerum sint in incerto. ff de vsucap. l. 1. vt sit finis litium. ff. pro suo. l. fin. ꝯ. de præscrip. vigilanti.] Et in exceptione non numeratæ pecuniæ. quæ si infra debitũ tempus non opponitur, locupletatur petens cum aliena iactura. C. de nó numerata pecu. l. in ꝯtrac̄tibus. Item in expensis factis in re aliena. ff. de do. exceptio. l. Paulus. sed vbi est auctoritas iuris, non potest dici iniuria. 23. q. 4. qui peccat. Quod ergo hic dicit, iniuria vel iactura: expone vel, pro &. sic 87. dist. cap. 1. ꝯ. de foro compe. dilecti. C. de verborum signific. l. penult. & ideo etiam prædict. l. iure naturæ. ff. eod. tit. vnde hæc sumpta fuit, dixit detrimento, & iniuria [1], & cautius. Concord. ad hanc regulam ff. de serui. rusti. prædio. l. imperatores. in fine. vbi aqua de publico flumine ita demum duci permittitur, si sine alterius iniuria id fiat. ad idem ff. de serui. vrba. prædio. l. fistulam. C. de serui. l. vlti. in fi. cum similibus. ex quibus probatur, ꝙ etiam in meo facere non debeo quod noceat in alieno. contrarium tamen probatur. ff. de damno infect. l. fluminũ. §. vlti. & l. Proculus. ff. de aqua pluuia arcen. l. 1. §. denique. Dici solet, cum facio aliquid in meo ex quo alij noceo, aut immitto in alienum, vel, opus facio: & tunc non licet, vt ff. si serui. vendi. l. sicuti. §. Aristo. & l. testatrix. aut non immitto, nec opus facio in alienum: & tunc aut id dolo facio, vt noceã alteri: & tunc prohibeor: aut non facio dolo, sed eo solo proposito vt mihi prosim, licet per id alij noceam: & tunc non prohibeor. ff de aqua pluuia arcen. l. 1. §. denique. cum suis concor. & facit ad hoc quod not. 11. q. 3. si quis vero. de aucto. & vsu pal. cap. 3. Et quod dicit hæc regula, iactura: intelligas enormi: nam priuilegium bene affert iacturam: licet enormem inferre non debeat. de hoc 25. q. 2. rescripta. de verborum signi. olim. ad hoc C. de preci. impe. offer. l. quotiens.

Infula dici non potest, vbi est iuris auctoritas.

[1] Idẽ Arc. in prædictis tribus vel quatuor casib⁹ & idẽ Dynus p modum obiectionũ. Io. And.

b ¶ *Iactura.*] [2] Large sumitur pro omni damno. de pœnis, suam.

ADDITIO. Dicebat Dynus, ꝙ regula iuris ciuilis, scilicet. l. iure naturæ. ff. eo. vnde hæc sumpta fuit, vbi dr detrimento & iniuria: propter copulam ponebat vnum casum: Ista vr ponere duos propter disiunctam. Ad primum alleg. ff. de condi. & demon. cum pupillus. §. disiunctiuo. Ad secundum eod. tit. si hæredi plures.

[2] Hæc glossa est nouella Ioã. And. huc fuit translata.

IN *pœnis.*] Casus figuratus p c. ex litteris. ꝯ. de const. & l. hæ enim. §. 1. ff. de suspec. tut. primo. per c. ex parte. Quidam doctor Parisien. fuit priuatus à collegio aliorum doctorum & emolumentis regentię pro sua contumacia, eo ꝙ nolebat obedire statutis illius collegij: & fuit priuatus simpliciter, non dicendo in perpetuum, vel quamdiu durat in illa inobedientia: Dubitatur, vtrum illa pœna duraret in perpetuum, vel quamdiu ipse perseueraret in sua inobedientia: Rñdetur ꝙ in dubio præsumitur ꝙ illa priuatio est temporalis: quamdiu ipse perseuerabit in contumacia sua. ¶ Item potest casus figurari per l. hoc enim, alleg. Pro cuius intellectu est primo præsupponendum, ꝙ qñ tutor alicuius pupilli remouetur ab administratione propter dolum suum, efficitur infamis. Si vero fuerit remotus propter culpam suam vel negligentiam, non efficitur infamis. Insti. de suspec. tut. circa medium iii. Hoc præsupposito ponamus sic casum. Quidam Titius erat tutor alicuius pupilli, qui fuit remotus ab administratione per sententiam iudicis: sed in sententia iudicis non dicebatur quòd erat suspectus, en quòd insidijs peniatus in tali re pupilli damnificauerat, vel quia erat negligens in administratione: sed dictum fuit generaliter, quòd remouebatur ab administratione, eo quia erat suspectus: quæritur vtrum in dubio sit præsumendum ꝙ fuit remotus ob dolum vel ob culpam siue negligentiam? Rñdetur ꝙ præsumitur ꝙ ipse fuit remotus ob negligentiam siue culpam: & sic non est infamis: quia in pœnis benignior est interpretatio facienda.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exempla: secundo arguit: tertio specificat quinque modos circa regulam.*

c ¶ *In pœnis.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. factum cuique. §. in pœnalibus. Pone casum in iudice qui ita pronunciauit: temere accusasti: calumniatorem non pronuntiat. 2. q. 3. c. si quem §. notandum. Priuatus à collegio doctorum non perpetuo, sed temporaliter priuatus intelligitur. de constitu. ex litteris. Tutor remotus non expresso, an propter dolum, an propter culpam: remotus intelligitur propter culpam. ff. de suspect. tut. l. hæ enim. §. 1. concor. de pœni. dist. 1. §. pœnæ. ꝯ. eod. lib. de elect. statutum. ff. de pœn. si præses. Et ex hac regula, & eo quod dixi, est arg. [3] ꝙ in dubio præsumitur cassatio electionis facta non vitio personæ, sed electionis modo. & sic addi potest ad decret. de elect. super eo. vt ibi not. per Compost. nã etiam iudice pronuntiante ꝙ vim fecisti, de priuata intelligitur, vt in prædicta l. si præses. & l. penult. Et not. ꝙ hæc benigna interpretatio fit in multis: Primo ex multiplici pœna expressa eligimus mitiorem. 50. dist. eos. 24. q. 1. si quis dederit. Item quia si verbum potest importare pœnam perpetuam & temporalem, eligimus temporalem. 33. q. 4. non oportet. 2. saluo eo quod habes 50. dist. cap. 1. & ꝯ. de constit. ex litteris. per Ber & modernos. & per Accur. ff. de postu. puto. §. 1. Item quia de pœnis nõ arguimus ad similia [4]: quia pœnæ non excedunt proprium casum. de pœni. dist 1 §. pœnæ. Item vbi est tale verbum, puniantur, priuentur: intelligimus p sententiam, non ipso iure. de elect. cap. quia propter. nisi ibi essent verba quæ aliud saperent: puta, ipso iure, vel eo ipso. ꝯ. eod. lib. de elect. quam sit. in fine. licet ibi Gar. contra. sed primum credo secundum Gul. Item quia in dubio minorem casum eligimus. ff. de suspect. tut. l. hæ enim. & ꝯ. dixi. An iudex possit pœnas moderari, not. 2. q. 3. c. si quem. §. notandum. in glossa, quæ incipit, vt j. 3. q.

[3] Idem Io. Mon. dicit tamen, ꝙ nõ diceret dubiũ, qñ ex actis ap paret potest cassationis causa. C. de sen. quæ sine certa quãu. l. 1. ff de re iudi. [?] §. iussionum. & dr in dec. super eo. Ioan. And.

d ¶ *Benignior.*] Dicit canõ: illa digniora sunt imitatione, quæ sunt excellentiora pietate. 9. dist. c. vlti.

e ¶ *Interpretatio.*] De multiplici interpretatione vide quod not. 81. q. 5. c. clericum nullus. §. ex his omnibus. de postu. prę la. c. 1.

¶ *Glo. seq ponit rationem.*

f ¶ *Facienda.*] Ratio: quia odia restringi, & fauores conuenit ampliari. ꝯ. eod. odia. cum suis concor.

[4] Quæ nõ sint de mẽte, nec habent eundẽ effectũ. super quo vide quod scripsi ꝯ. eod lib. de elec. si post quam. & i. super gl. & ita. & remissiones quas ibi dedi, &c. Ioan. And.

ACtus *legitimi.*] Casus ponitur per cap. in electionibus. ꝯ. de elect. eo. lib. hoc modo: vacante ecclesia Pictauen. canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum, tractaturi de electione futuri pastoris: tractatu inter eos habito aliqui ex canonicis consenserunt in aliquem Titium vsque ad certum tempus: vel in ipsum cõsenserunt casu quo nauis veniret ex Asia: an valeat talis electio? Rñdetur ꝙ nõ: quia actus legitimi nõ recipiũt diẽ neq; cõditionẽ. ¶ Item potest poni casus per c. solet quæri. 32. q. 2. in matrimonio carnali hoc modo. Aliquis Titius ꝯxit matrimoniũ cũ aliqua Berta vsque ad certã diem: an valeat matrimonium? Rñdetur ꝙ non, per rationem huius regulæ: quia actus legitimi.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta: & ponit exempla: secundo signat successiue sex contraria, & soluit: tertio ostendit regulam iuris ciuilis cautius formatam.*

g ¶ *Actus legitimi.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. actus legitimi. vt emãcipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio, serui optio, tutoris datio, &c. per quam exemplificare potes hanc regulam [Ponit etiam Dynus exemplum in auctoritate tutoris: quæ si interponatur sub conditione, interpositio est nulla. ff. de aucto. tutor. l. 1. & sic conditionalis.] Item exemplum pone in sententia, quæ non debet ferri sub conditione. 2. q. 6 biduum. Item electio, vel postulatio non debet fieri sub conditione. ꝯ. eod. lib. de elect. in electionibus. Item matrimonium non ꝯhitur in diẽ 35. q. 2. solet quæri. ꝯ. de condi. appo. cap. vltimo. Contra 18. dist. c. vlti. 56. dist. tanta. 10. q. 3. vnio, in fin. in quibus excõicatur quis vsque ad duos menses. Sol. ibi sumitur excommunicatio pro remotione à sacramẽtis: excommunicatio enim debet esse perpetua. 10. q. 1. quia sacerdotes. exponimus tñ perpetuam, id est, donec pœnituerit. 27. q. 1. de viduis. 1. responso. quia pro contumacia fertur. facit ꝯ. de consti. ex litteris. Item ꝯ §. de elect. cum in veteri. vbi eligendi potestas in certum tempus confertur. Sol. electio est ille actus legitimus, qui non recipit diem: vnde non possunt canonici sibi aliquem eligere in prę latum vsque ad festum Resurrectionis, vt hic: sed potestas eligendi non est ille actus, & ideo datur in tempus, vt ibi: nam & procurator datur ad tempus. ꝯ. eod. lib. de procura. si quem sub ea. hinc est quòd etiam de iure communi tempora ad eligendum sunt taxa

ta. de

ta.de elect.na pro defectu.de concef.præben.c.2.ĩ.eod.lib.de iure patr.cap.vnico.cum simi.Item ℨ.7.q.1.pastoralis.ĩ.de fi.presby.veniens.vbi prælatura ecclesiæ dari vr̃ ad tempus.Solu. vt ibi not.in vlti.glo.₁ Item ℨ: quia matrimonium licet non recipiat diem₂,vt ĩ.recipit tñ conditionem.de condi.appo.super eo.Sol. Veritate inspecta nondum est matrimonium vbi non interuenit purus consensus, vt ibi patet, immo nec spõsaliat vt ĩ.eo.lib.de spon.c.1.in fi.Item ℨ ad id quod ĩ.dixi de donatione tutoris.instit.qui testa.tu.da.pos.§.ad certum.vbi tutoris datio diem recipit.Sol.quod ĩ.dixi,habet locum in tutore dato à iudice:secus₃ si à testatore,vt in prædic.§.Item.ad idem ℨ.ff.de tutelis l.muto.§.penul.vbi datur à iudice sub conditione, si satis dederit: & illa si satisdederit, pura est.Et facit qđ habes ĩ.de elect.significasti.Et not.ꝗ sicut hi actus non recipiunt conditionẽ vel diem,sic nec disiunctionem,vt in prædicto c.in electionibus. Et eod.tit.vt quis duas.Item nota ꝗ regula ista indistincte loquitur de actibus legitimis,qui nõ recipiunt conditionem nec diem: lex autem strictius dixit.Actus legitimi qui non recipiunt, & c. quasi dicat,aliqui sunt qui recipiunt,& aliqui non.& loquitur ipsa lex in actibus qui non sunt ℨctus, sed quasi. Contractus enim bene recipiunt conditionem.ff.de ℨhen.empt.l.hæc venditio. Et sic etiam potest solui id quod supra dixit de matrimonio, secundũ Lau.Gos.& Ber.qui hoc not.de condi.appo.super eo.in princip.& facit j.eod.contractus.

₁ Est propter mandatum Papæ. dicit Philip. allegans Io.And.c.cũ de beneficio.de p̃ben.ĩ.eo.

₂ Etiam ex dispensatione Papæ: secundum Ioã.And.licet multi dicãt cõtra.

₃ Quare secus not.C.de testa.tu.l.1.vbi duas rationes reddit glo.additur tertia: quia omissam à testatore propter diẽ vel conditionem suppleri potest per iudicem: qđ nõ conuertitur.Ioã.And.

¶ Idem.

REGVLA LI.

SEmel ᵃ Deo dicatum, non est ad vsus humanos ᵇ vlterius transferendum ᶜ.

¶ Idem.

Additio. Ad probandum ꝗ ℨctus bene recipiunt conditionẽ,allegat Dynus insti.de emp.& ven.§.emptio.ff.de in diẽ addi.l.2.de peri.& com.rei ven.l.necessario.pro empto.l.2.§.si sub cõditione.vnde locatio,societas,mandatum,& similia qui sunt legitimi actus.certum est ꝗ conditionem & diem recipiunt.Io.And.

SEmel Deo.] Casus in hac regu.figuratur multis modis. Primo ꝑ c.ligna.de conse.dist.1.Ponamus ꝗ aliqua ecclesia vetustate cõsumitur, ita ꝗ ista ecclesia pro sui conseruatione indiget nouo tecto.deponuntur ligna antiqua:vtrum sit licitum de illis lignis ædificare domum priuatam? Rñdetur ꝗ nõ,quia ex quo illa semel fuerunt Deo dedicata,non debent redire ad vsum hominum.

¶ Item potest poni casus in c.vestimenta.ea.dist.Ponamus:aliqua casula vel aliud ornamentum ecclesiæ est de panno aureo:istud ornamentum vetustate consumitur:sunt aliquæ petiæ integræ:vtrum ex illis sit licitum facere bursas ad vsus hominũ? Rñdetur ꝗ non: quia ex quo semel illæ petiæ fuerunt dicatę Deo,ex illis non debet aliquid fieri ad vsum priuatorum hominum.¶ Vel potest poni casus sic,Ponamus ꝗ aliquis priuatus fecit fieri vnum calicem: qui calix est in dñio illius qui calicem fieri fecit antequam sit consecratus.Sed ponamus ꝗ iste calix cecidit inter manus epi.qui illũ consecrauit:vtrum eps teneatur reddere calicẽ illi cuius erat ante consecrationem? Rñdetur ꝗ non:sed tenetur soluere pretium calicis illi cuius erat antequam esset cõsecratus.Et hic est vnus casus, in quo inuitus cogitur accipere pretium rei suæ.

¶ *Prima glo.ponit exempla:secundo dicit etiam in re aliena regulam procedere.Item in eadem forma:tertio dicit quod in non dicatis non procedit signat contrarium & remittit:quarto notat nedum dominiũ,sed etiã vsum prohibitum.*

a ¶ *Semel Deo* ₄.]Pone casum.12.q.2.nulli.ĩ.de relig.do.ad hæc.ff.de reli.& sum.fu.l.si quis sepulchrum.§.1.ad idem 19.q.3.quæ semel.de conse.disti.1.ligna.& cap.vestimenta.de foro competẽ.conquestus.de rerum permuta.mancipia.C.de sacrosan.eccle.Authen.præterea.Et habet locum hęc regula non solum in re propria,sed etiam in aliena consecrata:vnde si aurifaber habebat calicem,quem eps consecrauit:amplius non reddetur aurifici calix ipse:sed eius æstimatio.& est casus specialis,in quo priuatur quia re sua.14.q.6.comperimus.Et quod dixi in calice,idem est in qualibet re inanimata:secus autem in animata,puta in seruo.& sic nõ est ℨ.54.dist.si quis.& cap.seq.ratio est,quam ibi not.Ioan.in prædi.c.comperimus.& Ber.in prædi.decre.de reli.do.ad hæc.q a res animata,scilicet homo,delinquit permittendo se cõsecrari:inanimata vero non. Et est si.7.q.1.eps in diœcesi.& ff.de acqui.pos.l.si rem mobilem.& l.Pomponius.in princ.Et hoc quod hic dr̃.intelligas in eadem forma: quia ob redemptionem captiuorũ vel vrgentia debita,calices & vasa alia ecclesiastica vendi possunt etiã laicis,conflata tñ & minuta.10.q.2.hoc ius.& prædi.authen.præterea.Item not.ꝗ dicit, dicatum: quia bona ecclesiæ non dicata vel consecrata bene transeunt ad humanos vsus,etiam serui ecclesiæ venduntur vel donantur laicis,etiam ad seruiẽdum.12.q.2.ecclesiasticis.Arg contra de re.permu.c.3.dic vt ibi.Item not.ꝗ dicit ad vsus:quia non solum in dominium laicorum, sed nec etiam in vsum transire debent res Deo dicatæ.ad idem de consecr.dist.1.vestimenta.ne vltio quæ Balthasar,& c.vt ibi.[& Danielis 5.]

₄ Dynus ponit exẽplũ in qdã sacra, quæ si destruatur vel corruat: locus tamen remanet sacer.Insti.de re.diui.§.locus.ff de rerum diu.in tantũ.§.sacræ.& de contrahẽ.emptio.l.qđ.es sacræ.Ioã.And.

b ¶ *Homines.*]id est,seculares,id est,secularium personarum. ad idem 1.dis.c.1.15.q.2.qui diuinis & humanis.de testa.cum esses. Hoc dico:quia ad vsus clericorum qui & homines sunt,bene possunt reduci.de conse.dist.1.ligna.Alibi sumitur humanum pro humili.50.dist.eos.24.q.1.si quis dederit.33.q.2.latorem.in fine.

Additio. Humanus accipitur etiã ꝑ benigno, mãsueto, & misericordi:& in humanitas eℨ, pro feritate,& crudelitate,& impietate.ĩ.de p̃scr.cũ ex officij.ĩ prin.de cen.licet.& in ele.de reli.do.quia contingit.post.princ.Io.And.

REGVLA LII.

NOn ᶠ præstat impedimentum ᵈ, quod de iure non sortitur effectum.

¶ Idem.

REGVLA LIII.

CVI LI-

₅ Per hãc regu.dicit Phili.Ioã.And.non tolli sponsalia per matrimonium ob consanguinitatẽ resolutũ: & filij hæc supe.in 1.quibus medio volũtas sufficit.de lega.1.plane.in princ.Ange.Fab.§.posteriore.qui.modis infirm.

c ¶ *Transferendum.*] Adde quod dixi ĩ.eo.priuilegium.Ioan.And.

NOn præstat impedimentum.]Casus figuratur per c.si verum.31.q.2.hoc modo:Titius ℨxit matrimonium cum Berta consanguinea sua,& in effectu inter ipsos erat impedimentum, ita ꝗ matrimonium non tenet,obstante impedimento:postea ℨxit cũ alia, in qua non erat impedimentum:vtrum valeat istud secundum matrimonium? Rñdetur ꝗ sic.nec obstat primum matrimoniũ, quod fuit nullum,& ꝗ de iure non est sortitum effectum. Vel in electionibus ponamus sic casum: Canonici ecclesiæ Pictauen.vacante sua ecclesia celebrauerunt electionem nullam: postea ista electione non cassata celebrauerunt secundam electionem:vtrum prima electio quæ fuit nulla (non tñ fuit cassata) præstet impedimentum secundæ electioni? Dr̃ ꝗ non. Contra istam regulam opponit glo.de c.1.ĩ.de spon.eo.lib.vbi sponsalia quæ sunt nulla, præstant impedimentum matrimonio ℨhendo:vt contraxi sponsalia cum Berta,quę non tenuerunt propter impedimentum religionis vel consanguinitatis:vtrum potero ℨhere matrimonium cum consanguinea Bertæ? Dr̃ ꝗ non.Dicendum ꝗ illud intelligitur quando sponsalia sunt nulla non ex defectu consensus: sed si essent nulla ex defectu consensus,possem contrahere matrimonium cum consanguinea Bertæ,vt dicitur in d.c.1.

¶ *Prima glo.primo ponit exempla: secundo quinque casus exceptos, & quintum non approbat:tertio notat in maleficijs regulam non loqui.*

d *Non præstat impedimentum.*] ₅ Pone casum in matrimonio qđ non tenet:quod non præstat etiam impedimentum secundo.31.q.2.si verum.In electione quæ non tenet ĩ.de elect.congregato.In stipulatione quæ non tenet ff.de verb.oblig.si dari stipuler.Vides tñ circa matrimonium ꝗ sponsalia,quæ sunt nulla propter affinitatẽ vel consanguinitatem,præstant impedimentum in consanguineis alterutrius,ex publicæ honestatis iustitia. Ratio est: quia publicæ honestatis iustitia inducitur ex solo consensu:vnde ex quo sunt aliqua ex consensu,licet aliàs sint nulla,inducitur publicæ honestatis iustitia.Si autem essent nulla ex defectu consensus,non inducitur ĩ.eod.lib.de sponsa.c.1.sicut & impedimentum affinitatis inducitur etiam per illegitimum coitum.35.q.3.de incestis.Circa electionem etiam vides.ꝗ electio quæ nulla est,secundam impedit.ĩ.de elect.audius.quod non prosequor:sed dic vt ibi.Idem in denuntiatione noui operis quæ siue sit iusta,siue iniusta, impedimentum præstat futuro ædificio.ĩ.de noui ope.nun.c.1.& ff.eod.tit.l.1.in prin.Idem etiam in appellatione,quæ & si ex falsa causa sit interposita,dum tamen probabili:tali quæ si foret probata, debeat reputari legitima:ea interposita nihil est innouandum.2.q.6.appellatione.Item in litteris Papæ per mendacium impetratis, quæ licet sint nullæ quo ad iuris effectum, pręstant impedimentũ alijs impetrandis, si de eis mentio non fiat.ĩ.de rescrip.cæterum.& c.ex parte.secundum Goff.qui hos quatuor casus quos præmisi not.de despon.impub.litteras.Sed Ber.in hoc vlti.contra.ĩ.de rescrip.ex tenore.in glo.1.in fin. ₆ per decre.de confir.vti.vel inuti.bonæ.Et not.hanc regulam veram,tñ si in pœnam aliquibus prohibeatur:hoc dico propter maleficia,quę non sortiuntur effectum à iure:& tñ impedimentum pręstant promouendis.50.dist.c.1.2.& 3.Interdum matrimonio ℨhendo.iuxta ea quæ not.33.q.2.hoc ipsum.§.hoc autem quamquam.& ĩ.de pœnit.& remis.qui presbyterum.& est simile quod not.C.de legi.non dubium.habetur enim pro infecto quod ℨ iura fit.10.dist.vides.vbi de hoc,& j.eo.quæ ℨ ius.& ibi dicam. Et quod dicit,non sortitur effectum:dic à principio vel ex postfacto.quod dic vt dixi ĩ.eod.non firmatur.

₅ Io.Mon.allegat pro exemplis multa iura quæ hoc vt de per Io.An.in mor.

₆ Vide quæ sit dixi,& de hoc in prælic.decret.cum nostris.de conce.præben.in 4.glo.Io.An.

Additio. In hac regula,non præstat,& c.Dynus ponit exemplum cum legata est mihi optio serui,& ego elegi; sed electio non habuit effectum:iterum eligam.ff.de opt.leg.l.2.3.& 4.Item ponit per l.quod pupillæ.ff.quando di.leg.ced.de cond.& demon.hæc conditio.Ioan.And.

CVi licet.]Casus primo figuratur per cap.ecce.95.dist.vbi quæritur,vtrum liceat sacerdoti benedicere populum in fine Missæ:Rñdetur ꝗ sic:quia licitum est sacerdoti quod est plus, scilicet conficere corpus Christi: ergo est ei licitum quod est minus,scilicet benedicere populum in fine Missæ. Et hoc intelligitur de benedictione simplici, non autem de benedictione solemni, quæ de

iure com

cet †quod est plus, licet vtique quod est minus.

¶Idem.

REGVLA LIIII.

QVi prior †est tēpore b, potior est iure.

¶Idem.

REGVLA LV.

QVi c sentit onus, sentire

iure cōi spectat solis epīs & alijs superioribus: licet ex priuilegio spectet aliq bus abbatibus: quæ benedictio solemnis impertitur in tribus horis, videlicet in Matutinis, in Missa, & in Vesperis ¶ Itē pōt casus figurari per c. ex parte 3. de deci. in antiq. Papa concessit priuilegiū aliquibus religiosis, vt ipsi possint percipere decimas in certa parochia: postea fuerunt facta noualia: verū ex illis noualibus ipsi percipiāt decimas? R̄ndetur q̄ sic, per rationē huius regulæ: q̄a si fuit eis concessum qđ est plus, vr̄ eis concessum illud quod minus. Secus si illud priuilegium esset concessum alicui laico. per c. tua. eod. titu. Item secus si religiosi præscripsissent decimas antiquas: quia cum præscriptiones sint odiosæ, non possent percipere decimas de noualibus: nam præscriptio non currit sine possessione, quia illi religiosi non possent dicere q̄ habuerunt possessionem illorum noualium.

†Nota fidicium esse ie licitis & permissis arguere à maiori. de quo plene Baldus in l. commend. ..ulam. C. de episcop. & cleri.

†De materia regulæ vide q̄ plenissime tradit Cassaneus in catalogo. gloriæ mundi par. 12. consideratione 69.

¶*Prima glossa dicit vnde sumpta: & ponit exempla: secundo ponit brocharda: tertio successiue signat, & soluit septem contraria: quarto signat contraria ad negatiuam.*

a ¶*Cui licet.*] hæc regula sumpta est ex l. ff. e. tit. nō debet cui plus licet, quod minus est non licere. Et fallit hæc regula in casibus ibi not. Pone casum: Presbyter in Missa conficit corpus Christi, quod maius est: bene ergo potest benedicere populum, quod est minus. 95. dist. ecce. Item concessis decimis laborum, quod maius est, & noualium quod minus est. s. de decim. ex parte 3. Item cui concessum est testari, puta filiofamilias in peculio castrēsi: ergo & donare causa mortis. ff. de dona. causa mortis. l. tam is. concor. 12. q. 1. præcipimus. cui cōmittuntur animæ, & res ecclesiæ etiā. s. de dote post diuor. resti. per vestras. cui cōmittit vxor corpus, bene pōt cōmittere dotem. Et not. q̄ istud est vnū brochardum: cui licet plus, & minus. Aliud, quod licet maiori, & minori. 95. dist. illud superfluū. Aliud negādo: cui nō licet minus, nec maius. de sent. excom. cum illorum. & quod non licet in minori, nec in maiori. de elec. cum in cunctis vbi de hoc. Contra ad hanc regulam. supra eod. lib. de præben. cui de non sacerdotali. Solu. illud facit forma mandati. & eodem modo r̄nde ad c. eod. tit. cum in illis. §. vlti. & facit quod dixi s. e. plus semper. Item ꝫ. de consecra. dist. 2. cōperimus. Sed illud speciale propter vnionem. Et sic etiam respondetur ad l. ff. de admini. tut. cum quæritur e. Nā pupillus potest omnia nomina quæ fecit tutor respuere: sed non quædam respuere & quædam approbare. Item ꝫ. de transla. c. vlt. vbi permittitur transire ad maiorem dignitatem, sed non ad minorē. Solue vt ibi not. in glo. penul. Item ꝫ. 33. q. 2. latorem. vbi potest communicare, sed non oblationem dare. ad idem. 17. q. 4. miror. Item ꝫ de torneamentis. c. 1. de rapt. c. 2. vbi conceditur pœnitentia & non sepultura. Solu. vt not. in præd. c. 1. de torneamen. quia regulare est qđ hic dr̄: nisi à minore prohibeatur ex causa, vel vt consulatur viuis, vt ibi, vel ob aliam causam. Item ad negatiuam ꝫ. 36. dist. qui ecclesiasticis. & 1. q. 1. si qui epī. vbi qui iniuste ordinem contulit, priuatur collatione illius ordinis: sed non minoris vel maioris, secundum Berlicet Hugo contra. sed dic vt s. proxi. dixi. Plus ergo qualitate includit minus, sed non semper, vt s. sicut plus quantitate non semper includit minus, vt dixi s. eo. tit. plus semper.

e Eadem responsio ad l. in causa. ff. de procura. vbi licet procuratorē in totum reuocare, nō in parte secūdū Dynū.

ADDITIO. In hac regula, cui licet, &c. Io. Mo. dicit ponēdum exemplū per §. is qui exequitur. Insti. manda. vbi si mādaui fundū emi pro centū, mādasse videor q̄ ematur pro minori si haberi pōt: & remittit ad regulam, plus semper. Dynus ponit exemplum in patre, cui licet occidere adulterum inuentum cum filia: multo magis contumelijs afficere. ff. de adul. nec in ea. §. ius occidendi. Item iudex potest deferre actori iuramentum in litem, quod est plus: poterit ergo taxationem iurisiurandi adijcere, quod est minus. ff. de in lit. iuran. videamus. §. penult. Ioan. And.

QVi prior est tempore.] Casus figuratur per c. vlt. 17. dist. iuncto c. 1. de maio. & obe. in antiq. Ponamus q̄ inter canonicos alicuius ecclesiæ est contentio, quis debeat primo se subscribere in instrumento, in quo continētur actus capitulares. vel est contētio inter canonicos in sessionibus, quis debeat esse in loco honorabiliori: vel in optione præbendæ est contentio, quis debeat habere electionem? R̄ndetur q̄ antiquior canonicus est cæteris præferendus: quia qui prior est tempore, potior est iure. ¶Item potest poni casus in pluribus expectantibus auctoritate Apostolica, quorum vnus p̄cedit in data, vt ponamus q̄ Papa hoc anno fecit mihi gratiam in ecclesia Pictauen. quia mandauit canonicis illius ecclesiæ vt conferrent mihi præbendam si qua vacaret, aliàs primo vacaturam: postea Papa in dicta ecclesia fecit tibi similem gratiā: quæritur quis nostrum sit præferendus in assecutione præbendæ? R̄ndetur q̄ ego qui sum prior in data: quia qui prior est tempore, potior est iure. ¶Item potest poni casus in pluribus creditoribus, vt si sint plures creditores alicuius debitoris, & vendantur res ipsius debitoris: quærit quis debeat esse prior in debito consequendo? Responderur idem, q̄ ille, qui est prior in tempore.

¶*Prima glos. dicit vnde sumpta, & ponit exempla: ad vltimum exemplū signat contrarium & soluit: secundo dicit regulam procedere in his quæ pendent à voluntate duorum, non in legibus vel testamentis: signat contrarium & remittit: 3° procedit cum par est ius vtriusque.*

b ¶*Qui prior est tempore.*] Hæc regula sumpta est ex l. fi. eod. tit. l. quotiēs vtriusque. Pone casum in iure cessionis & subscriptionis. 17. dis. c. vlt. ibi p̄ponitur prius ordinat⁹. [& s̄ đ ma. & obe. c. 1. vbi de hoc. Dyn⁹ alleg. ff de albo scri. l. s. 2. & 3. & C. đ ꝯsu. l. 1. lib. 12.] In assecutione præbendæ qui primo impetrauit 2. s. eo. lib. de p̄bē. eū cui. Ex duobus emptoribus vel donatarijs præponitur in rei vendicatione ille, cui res prius tradita fuit. C. de rei vend. quotiens. in prin. & in fi. Sed quare in hoc vlt. casu p̄fertur ille, cui fuit primo res tradita, & non ille cui primo fuit vendita vel donata: quod esse deberet s̄m hanc regulam? Sol. hæc regula locum habet in ijs quorum vtriusque par est causa, vt in præd. l. quotiens. ff. eo. tit. sed post venditionē quis remanet dominus. vendendo ergo & tradendo secundo, potior est causa secundi, vt ibi 3. hoc probatur C. de hære. vel act. ven. l. qui ibi tenetur. tn̄ priori exemplo quanti sua interest, vt ibi: sed per litteras Papæ quis statim est canonicus: & ideo in eis attendimus datam, vt in prædicta decre. eū cui. & facit quod not. de spon. duorū. c. vlt. in 1. gl. Et nota q̄ hæc regula locū habet in ꝯtractibus, & in ijs quæ duorū voluntate dependent: sed in legibus & constitutionibus quæ pendent ex vnius voluntate, reuocat posterior priorem. Idē in testamentis eadem de causa: quia ex vnius voluntate dependent. Ad primum de conse. dist. 1. c. vala. de cogna. spiri. c. 1. ff. de leg. non est nouum & s. eo lib. de constit. c. 1. vbi etiam de hoc. Ad s̄m. 13. q. 2. vltima voluntas. Et s. de celebra. Mis. cum Marthæ. & ff. de lega. 1. si mihi. Ad primum, ꝫ. 33. q. 2. hoc ipsum. in fi. 50. dist. Domino sancto. vbi dr̄, q̄ potius statuus antiquo iuri quàm nouo. Sed dic vt ibi, & vt s. dixi. Hæc regula in his locum habet quæ per ius habent: nam priuilegia considerātur nō solū ex tēpore, sed ex causa. ff. de priuileg. cred. priuilegia. hinc est q̄ receptus auctoritate Apostolica præfertur omnibus etiā ante receptis aliorū auctoritate. s. eo. lib. de p̄b. hi qui. Et creditrix dotalis præfertur etiam quibusdam anterioribus creditoribus, nō tn̄ filijs ex priori matrimonio qui agunt de dote materna. C. qui pot. in pig. hab. l. vlt. & ibi de hoc: & plene per Azo: in summa eo. tit. [Sed longe plenius hic per Dynum cuius distinctionem vide.]

2 In pari forma. & de hoc plane s. eo. lib de concel præben. h solu. in vlt. glos.

3 Nisi pelus se constituisset priore nomine possidere: vt scripsit Specul. de emptione, & vendi. c. e vbi glossatur verbum, constituit possidere. Io. can. And.

ADDITIO. In hac regula, qui prior, &c. Dynus ponit exemplū in creditoribus, quibus res sunt obligatæ, vt potior sit qui prior est tempore. ff. qui pot. in pign. l. potior. & l. creditor. & C. eo. l. si fundum. &c. Ioan. And.

QVi sentit onus.] Casus primo figuratur per cap. de lapsis. 16. q. 6. Ponamus q̄ aliquis clericus perpetrauit aliquod delictum propter quod fuit condemnatus agere pœnitentiam in aliquo monasterio: nunquid bona sua transeunt in monasterium, vel monasterium teneatur ipsum alere expēsis monasterij? R̄ndetur q̄ si fuit condemnatus ad agendum perpetuam pœnitentiam in monasterio, bona sua transeunt in monasterium: quia ex quo monasterium sentit onus, etiam debet sentire emolumentum. ¶Item potest poni casus per c. 1. de sepul. s. eo. lib. vbi dr̄, q̄ si parochianus eligat sepulturā alibi quàm in sua ecclesia parochiali: ex illis quæ obuenerūt ratione funeris, ecclesia parochialis debet habere quartam, vel aliam portionem, s̄m consuetudinem regionis. c. certificari. eo. tit. in antiq. quia sicut ecclesia parochialis sustinuit labores administrando & celebrādo diuina: ita similiter debet esse particeps in emolumentis. ¶Item potest poni casus per c. filijs. 16. q. 7. Certū est q̄ patronus in ecclesia patronata ex iure patronatus consequitur aliqua emolumenta: quia ad illam ecclesiam potest præsentare virum idoneum. Item in sessionibus & sepultura est præ cæteris honorādus. Itē si patronus deueniat ad paupertatem, ecclesia tenetur sibi subuenire præ cęteris egentibus. Sed quid? ponamus q̄ ecclesia opprimitur: nunquid patronus tenetur eandem defendere? R̄ndetur q̄ sic: quia ex quo sentit commodum, sentire debet onus. ¶Item potest figurari casus per c. significatum. de præb. in antiq. vbi dr̄, q̄ ex quo clericus percipit fructus & emolumēta ecclesiæ: ita similiter tenetur & debet eam officiare, & facere diuinum seruitium: quia ex quo consequitur emolumentum, etiam debet habere onus: quia beneficium datur propter officium.

¶*Prima glossa dicit vnde sumpta: & ponit exempla in vtroque dicto: secundo ponit quatuor casus quibus fallit regula.*

c ¶*Qui sentit onus* 4.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. s̄m naturā cuiusque rei. Pone casum in clerico, qui pp lapsum detruditur in monasteriū ad pœnitentiā peragendam: quia res eius proficient monasterio. 16. q. 6. de lapsis. Ad idem s. de sepul. cap. 1. ibi, sine consola-

¶In hac regul. tenet Io. And. declaratum & Phil. q̄ monasterium priuilegiatum tēpore interdicti admittere familiares diuinis: admittet recceptum post priuilegiū. idē de episcopo priuilegiato, vt quatuor sui familiares absentes recipiant fructus suorū beneficiorum.

consolationum socij, &c. & C. de fur. & ser. cor. l. vlt. §. sed cū in secunda. vbi cōmodatarius si furtiue ab eo surripiatur res cōmodata, & agens furti cōsequatur pœnam à fure: pœnā ipsam nō restituit dño, ne sit dāno tantūmodo deditus qui rē cōmodatā accepit: sed liceat etiā lucrū sperare. In scdo dicto ibi scilicet, & ɔ̄: pone casum in patrono qui defensare debet ecclesiā. 16. q. 7. filijs. in clerico qui officiare debet ecclesiā. ꝺ præbē. significatum. Et dicit lex, non est ferendus qui lucrū amplectitur, onus autē subire recusat. C. de cad. tol. l. vnica. §. pro scdo. in fi. Cōcor. ad hanc regulā. 7. q. 1. c. ibi. 55. q. 5. charitatē. cū suis concor. & j. eo. rationi. & ī. eo. lib. de elect. cū oō deceat. ff. de peri. & cōmo. rei ven. l. id qd post. Et nota ꝙ hæc regula fallit interdū ratione ætatis vel psonæ: interdū ratione naturę ɔ̄ctuū: interdū ex speciali pacto. Primū patet. C. de leg. tut. l. vlt. in fi. ibi enim minores licet ad tutelæ grauamen nō veniant, successionis emolumentū nō amittūt. inst. de le. tu. in fi. ibi dicit text., plerunq; vbi successionis est emolumentū, ibi & onus tutelæ debet esse: ideo autē dixim', plerūq; : q̃a si fœmina impubes manumittitur, ipsa ad hæreditatē vocatur, cū alius tutor sit. Secundū patet. ff. ꝓ socio. l. de illo. & l. nō ob eā. ibi. n. nō fit cōpensatio emolumēti quod socius attulit societati dāno quod intulit: immo eo nō obstāte damnū emendare tenetur. & est ratio, vt dixi, natura ɔ̄ctus: ɔ̄hitur enim societas tantū ob lucrū. [Vide quod not. ff. de neg. gest. l. si negotia absentis.] Tertiū patet. ff. de pac. do. l. familiæ. ad idē. ff. fa. ercis. l. licet. Ad hoc ī. eo. lib. de pac. c. 1. & vlt. Item fallit vbi ex causa quis prohibetur ab emolumento, licet onus habeat: sicut in iudice qui nihil à partibus debet exigere, nisi expensas moderatas cum proficiscitur pro causa. nec tunc illas, si partes notabiliter pauperes sunt. ī. eo. lib. ꝺ rescrip. statutū. §. insuper. & §. seq. & idē in similibus. Et concor. ad hanc regulam ex. decre. §. assessorem.

debet commodū, & econtra [a].

¶ Idem.

REGVLA LVI.

In re [b] communi, potior est conditio prohibentis [c].

a ¶ *Et contra.*] Vnus intellectus est: qui sentit commodum, sentiat onus. & hanc glos. prosequitur. Alius sensus est: qui non sentit onus, non sentiat commodum. & pro hoc 33. dist. præter hæc. ī. eod. lib. de elect. generali. §. illos, &c. Ioan. And.

a Hæc glossula ex nouellis Ioā. And. huc fuit translata.

In re communi.] Casus in hac regula figuratur primo per c. 1. 33. q. 5. hoc modo: Ponamus ꝙ Titius ɔ̄xit matrimonium cum Berta: ɔ̄cto matrimonio & consummato, alter coniugum vult intrare religionem altero inuito, & in præiudicium alterius: Respondetur ꝙ nō potest: quia in re communi potior est conditio prohibentis. ¶ Item potest poni casus per cap. quia propter. de elect. in antiq. Vacante ecclesia Pictauēsi canonici ecclesiæ super electione futuri prælati voluerunt compromittere in aliquos arbitros: aliqui ex canonicis non consenserunt: sed dicunt ꝙ volunt habere vocem: vtrum possint impedire potestatem translationis in arbitros, & ne fiat compromissum? Respondetur ꝙ sic: quia in translatione potestatis in arbitros requiritur consensus omnium: & hoc per rationem huius regulæ: quia in re cōi potior est conditio prohibentis.

¶ *Prima glossa ponit exempla, & remissas: & vi. casus exceptos.*

b ¶ *In re communi* [a].] Pone casum in duobus coniugatis: quorū vno vouere volente & altero prohibente, potior est causa prohibentis. 33. q. 5. c. 1. Itē vno prohibente ne procedatur per viā compromissi, potior est ipsius conditio. ī. de elec. quia pp. ibi, vice omniū. Itē duobus cōem habētibus parietē, alter non pot destruere & reficere altero prohibente. ff. de ser. vrb. præd. parietem. & fuerant hæc verba l. ff. cōi di. l. Sabinus. & ibi de hoc. Et fallit hæc regula in casibus ibi not. Primo qñ non interest socij: puta q̃a incrustare vult vel depingere. ff. de ser. vrb. præd. l. qdā Hiberus. §. parietem. vel vult scalas iuxta parietē ponere, vt eo. tit. fistulam. in fi. Secūdo qñ ob hoc q̃sita est vt opus fiat. ff. cōi di. si ædes. [Et sic loquitur. ff. ꝓ socio, cū duobus. §. itē Mela.] Itē qñ ædificiū reficeret. C. de ædi. priua. si vt ꝓponis. ff. de dam. infec. si ædibus. & l. in reficiēdo. [Intellige ꝙ in his casibus quibus reficere vel facere licet, nō velut socius facere iure seruitutis: qd non liceret. præalleg. l. parietem. de ser. vrb. præd. sed iure cōionis licet. & sic intendit gl. Et facit ff. pro socio, cum duobus. §. idē iuidit.] Itē religionis fauore, vt si ibi sepelire velit, vt ff. de reli. si plures. vel in communoe sepulchrum alium mittere. Instit. de rerū di. §. religiosum. ver. in cōe. Item cū donator rem cōem habet cum donatario. C. de don. sancimus. §. ne autem. Accur. Et scire debes aliqd esse cōe vt singulis: aliqd vt collegio, vt tetigi ī. eo. ꝙ omnes. & habes ī. de consti. cū omnes. Ioā. And.

a Vide Decium consil. 45.

¶ *Glos. seq. ponit rationem regulæ.*

c ¶ *Prohibentis.*] quia volens non solum dominus est, vt in prædi. l. parietem. ff. de ser. vrba. prædio. Ioan. And.

Contra eum.] Casus in hac regula primo potest figurari per cap. in præsentia. de proba. in antiq. hoc modo: Ponamus ꝙ dicebat ab aliquibus ꝙ intrauerā aliqua religionē, & in ea fecerā ꝓfessionē: ego autē excipiēdo ꝓposui, ꝙ eo tēpore quo intraui religionē, erā minor annis, & sic ꝓfessio ñ tenebat: ꝓpterea nō erā obligatus religioni. Ad ꝓbandū meā intētionē, videlicet ꝙ erā minor annis, feci meos articulos, in quibus cauebatur, ꝙ erā minor annis: & nō dicebatur vtrū essem minor annis xiiij. vel xxv. vnde iudex examinauit meos testes, qui omnes deposuerunt, ꝙ qñ intraui religionē erā minor annis: publicatis attestationibus meorū testiū, pars aduersa ɔ̄ me proposuit, ꝙ non probaueram sufficienter meam intentionem: quia solum ꝓbaueram, ꝙ erā minor annis, & non ꝙ erā impubes & minor xiiij. annis: est ibi textus ꝙ fiet interpretatio ɔ̄ me, vt præsumatur ꝙ volueram dicere, ꝙ eram minor xxv. annis. ¶ Item potest poni casus per l. cum in lege. ff. de ɔ̄hen. emp. & ven. Ponamus ꝙ habebam duas ædes vicinas & contiguas: quælibet ipsarū erat altior diuersis respectibus: quia vna in parte anteriori erat altior altera: reliqua autem erat altior in parte inferiori: vendidi tibi vnā istarū domorū, & in venditione apposui istud pactū; stillicidia vt nunc sunt ita erunt in futurū: Vtrū videar apposuisse seruitutem domui retentæ, vt nō possim eā eleuare in illa parte, in qua recipit stillicidia domus venditæ? Rñdetur ꝙ in dubio præsumitur ꝙ apposui seruitutē domui retētæ, vt nō possem eā altius eleuare in illa parte, in qua recipit stillicidia domus venditæ: q̃a fuit in potestate mea apertius declarare. l. veteribus. C. de pac. Barto. in l. Labeo. ff. de ɔ̄hen. empt. & vend. Et hic est etiam glos. satis ampla. Sed quid dicemus ad l. si in emptione. ff. de act. empt. & vend. vbi textus in ɔ̄rium: quia ibi dr̄ cum fundus venderetur: seruus Stichus accederet, id est, venditus fuit seruus Stichus cū fundo: & venditor habebat duos seruos Stichos: dubitatur de quo Sticho intelligitur tale pactum? Dr̄ ibi ꝙ est in potestate venditoris retinere quē voluerit: & ibi illa verba fuerunt dicta non à venditore, sed ab emptore. Ideo dicunt aliqui, ꝙ si verba fuissent prolata à venditore, ꝙ fieret interpretatio ɔ̄ emptorē: quia verba sic proferrentur in ɔ̄ctu: nec inspiceretur à quo fuerunt prolata, sed cuius fauore proferrentur: ita ꝙ si illa verba apponerentur gratia venditoris, fieret interpretatio contra venditorem: si gratia emptoris, fiet interpretatio contra emptorem. Tamen istud non placet gloss. nec Bar. in dicta. l. veteribus. immo dicunt, si constet quis protulit verba, fiet interpretatio contra eum. sed in l. illa non constabat à quo fuerant illa verba prolata: ideo est in optione venditoris tradere quem Stichum voluerit. Vel dicit glossa ꝙ ista regula fallit in iudicijs, quia non fit interpretatio ɔ̄ proferentem. l. si quis. ff. de iudi. Ratio est: quia si fieret interpretatio secundum intentionem rei conuenti, & non actoris libellantis, reus diceret ꝙ de illa re non intellexerat. ¶ Itē fallit hæc regula quando aliàs contractus esset inutilis: vt si stipulatus sum hoc modo. Promittis mihi dare centum calendis Iulij: non dico proximis: quæritur de quibus calendis intelligatur: vtrū de proximis vel de alijs? est ibi textus quòd intelligitur de proximis, & interpretatio fit pro me stipulante: quia si attenderetur tua intentio, tu diceres quòd tu intelligeres de vltimis, quæ sunt circa iudicium finale, & sic stipulatio esset inutilis.

¶ Idem.

REGVLA LVII.

Contra [d] † eum qui legem dicere potuit apertius, est interpretatio facienda.

† Nota ꝙ verba obscura vel dubia interpretanda sunt cōtra proferentem, ꝙ apertius dicere potuit. adhoc c. cum dilectus. de cō suetud.

¶ *Glossa sequens dicit vnde sumpta, & ponit exempla, & ad alterum remittit. Secundo successiue signat, & soluit septem contraria: tertio distinguit principaliter quinque membra: sextum & septimum addit in fi.*

d ¶ *Contra eum* [3].] Hæc regula sumpta est ex l. eo. tit. l. in contrahenda venditione. Pone casum in dicto testis cuius interpretatio fit contra producentem. ī. de proba. in præsentia. Item per l. ff. de contra. emp. l. Labeo. vbi obscuritas pacti nocet venditori qui legem apertius dicere potuit. ad idem ff. de pact. l. veteribus. vbi plene de hoc. Contra ff. ꝺ iudi. si quis intentione. Sol. illud in iudicijs, hoc in contractibus. Sed adhuc contra. ī. eod. cum sunt partium iura obscura. Sed ibi solui. Item contra. ff. de contrahend. empt. l. si ita distrahatur, illa, aut illa res quam elegerit venditor, hæc erit empta. Solu. verba illa fuerunt dicta ab emptore: vel naturale est in alternatiuis: ꝙ sit debitoris electio. j. eo. in alternatiuis. cum suis concor. Item ɔ̄ eod. tit. si in emptione. in prin. vbi si in emptione fundi dictum fuerit accedere Stichum seruū: accedit ille de quo venditor intellexit. Sol. hoc in principali, illud in accessorio: sed hoc nihil est. vnde dic ibi verba prolata fuisse ab emptore. Item contra ff. de ser. vrba. prædio. si seruitus. ibi; ne luminibus officiatur: intelligitur de præsentibus & futuris. Sed ibi non est obscuritas, sed generalitas. ad idem de priuileg. quia circa. vbi generaliter remittens decimas, futuras & præsentes intelligitur remisisse. Item ɔ̄. ff. de verbo. obligat. l. eum qui. vbi intelliguntur calendæ primæ ad voluntatē stipulantis. Sol. inutilis esset stipulatio, si ad voluntatē debentis qui de vltimi mundi calendis intelligeret & diceret. Itē ɔ̄. ff. eo. tit. l. in ambiguis. vbi statur animo proferētis. Solu. illa in testamentis, rescriptis, & legibus, vt ibi not. hic autem in ɔ̄ctibus. Vt igitur plene liqueat hæc materia: licet de ipsa tractetur de spon. ex literis 1. ff. de pact. l. veteribus. tu tamen nota quòd obscuritas vel ambiguitas aut apponitur in vltimis voluntatibus, aut in conuentio-

† Circa istā glo. ibi: cū dubitatur quid sit veritatis, dicit Phil. interpretādum secūdum ꝙ apparet ex principali conuentione: aut verbis eā præcedentibus, aut sequentibus. l. insulam. ff. ꝙ potior. in pig. habē. alias interpretamur contra ꝓferentem, in d. l. veteribus. l. arborē. §. hæc lex. ff. de seruit. rust. prædio. nisi constet, an Dyuus ꝓferentē potius voluisse in suum fauorem, si non constet à quo sint prolata verba aut forte ab omnibus æqualiter dicta sunt: est interpretādum contra illum cuius fauore versatur. l. si ita. ff. de auro & argen. leg. & circa de obscu.

In præsentia. ꝺ proba. per casus positionem peculiariter declaratur.

uentionibus factis in iudicio, aut in confessionibus, aut in ȝctibus & pactis, aut in sententijs. Si in vltimis voluntatibus, subdistingue: quia aut constat de voluntate expresse vel tacite. Si expresse, illa seruatur: quia nihil est quod tantũ debeatur hominibus, q̃ ꝙ vltimæ voluntatis liber sit stylus. 23.q.2. vltima voluntas. de test. officij. de condi. appos. in ma. c. 2. C. de sacrosanctis eccles. l. 1. Si cõstat tacite, vt per coniecturam, illa seruatur. ad hoc 26. q. 6. qui recedunt. de test. requisisti. ff. de leg. 1. si seruus plurium. in fi. nisi dicta voluntas turpis esset, vt ff. de condi. insti. l. quidam. vel aliàs ȝ ius. Pone exemplũ. ẽ. de test. tua. e. Raynutius. in fi. ff. ad leg. Fal. Titia. quia priuata dispositio testatoris, &c. de testa. requisisti. ff. de leg. 1. l. nemo potest. si non constat expresse nec tacite, stetur verbis testamenti. ad hoc 22. q. 2. Is autem. de celebra. Mis. in quadã. de spon. ex litteris 1. ff de exer. l. 1. §. si is q naeuem. ff. de leg. 3. l. non aliter. Si autẽ verba sunt nimis larga, sequimur benignius, & minimũ. ff. de leg. 3. l. nummis. ẽ. eo. in obscuris. cũ suis concor. & sic esset hæredis electio. C. de cond. indeb. l. si qs seruũ. ff. de leg. 1. legato. Et lex. ff. eo. tit. si domus. & l. qui duos. loquũtur cũ hæres est in mora, vt not. de test. indicante. ad hoc. Insti. de leg. §. si generaliter. Si vero nõ apparet quæ pars sit benignior vel minor, neutra tenetur. ff. de test. tu. l. duo sunt. ff. de manumiss. test. l. cũ ex pluribus. ff. de libe. & posthu. nominatim. Si quæratur ad quẽ spectat indagatio? Dic ꝙ ad iudicẽ. C. de fideicõmis. l. volũtatis defuncti. Si in iudicijs sit ambiguitas, fit interpretatio ꝓ proferente [a]. Ratio: quia debitor semper negaret se de hoc sensisse. C. de annali excep. l. vlt. in fi. ff. de verb. ob. inter stipulantẽ. §. 1. arg. ff. de tribu. l. illud. §. 1. & ff. de eo quod cer. lo. l. nõ vtique. §. dam⁹. & hoc in huius exordio. de hoc de testi. spo. cum ad sedẽ. Si vero in probationibus sit ambiguũ, interpretamur ȝ producentẽ. de cõdi. appos. per tuas. de proba. in præsentia. de testi. cũ tu. de fide instru. inter. in fi. debent enim ꝓbationes esse claræ. de præscr. audiuis. saluo eo ꝙ possent testes obscure deponentes interdũ iterũ interrogari. de testi. cũ clamor. quod dic vt ibi notatur. Et eo. tit. ꝑ tuas. & in prædic. decr. in præsentia. in 4. glos. In confessionibus si confitetur quis incertũ, certificare cogitur. ff. de cõfes. l. certum. alioquin accipietur qd magis expediet aduersario, vt ibi: & ff. de inter. act. de ætate. §. nihil. Ad hoc ẽ. de accusa. cũ dilecti. ẽ. eo. lib. de confes. c. 2. In ȝctibus aut est certũ de consensu, aut de dissensu, aut est dubiũ. In primo statur ei qd senserũt. ff. de rebus dub. l. in ambigua. de sponsa. c. 1. Secundo nil valet. 27. q. 2. sufficiat. 30. q. 2. c. vnico. ẽ. de rapt. cum causa. de pigno. illo vos. 29. q. 1. §. 1. ff. de ȝhen. emp. l. in venditionibus. & ibi error non solum corporis, sed etiã materiæ venditionem impedit: nil enim tam ȝtlum consensui sicut error. ff. de iurisd. omnium iudi. si per errorem. ff. de iudi. l. 2. & errare est aliud pro alio putare. 37. dist. quamuis. & 22. q. 2. in quibus. non tñ omnis error [b] matrimonium impedit, sed error tantum personæ & conditionis. qd dic vt 29. q. 1. §. 1. & in summa tener etiã pignus. cũ obligatur æs pro auro. ff. de pigno. actio. l. 1. In tertio casu, scilicet cũ est dubium: subdistingue, aut potest valere ſm vnius intellectum tantum, aut ſm vtriusque: si ſm vnum tantum, valeat ſm quem valere potest. ff. de verb. oblig. l. quotiens. Et habet hoc locum etiam in ȝctu matrimoniali in foro iudiciali. In foro autem animæ staretur ei qui dissensisset in tali dubio, vt ẽ. de spon. tua nos. si ſm vtriusque intellectum potest valere, valeat quod est verisimilius. ff. de verborum oblig. l. eum qui ita stipulatus. ff. eo. tit. l. in obscuris. & de verb. sign. abbate. & ẽ. eo. inspicimus. cum suis concord. Sed si dubitatur quod est verisimilius, seruetur quod in hac regula dĩ. ff. de verb. obl. l. quicquid. & l. si quis ex pluribus fundis. Et hæc vera, cum neuter dolũ cõmittit. Si autẽ alter dolum committat, ȝ eum fieret interpretatio. 22. q. 5. exp. q. peierare. §. ex his. & c. quacunque. si vterque, tunc ad cõem significationem recurretur, vt in dicta decret. ex litteris. vbi de hoc. 22. q. 5. c. hoc vĩ. §. si ergo. & idem repetitur in iuramentis, vt ibi not. In sententijs suis interpretari poterit præses prouinciæ vel procurator Cæsaris. ff. de appel. ab executore. in prin. minor non. C. de senten. ex breuic. reci. l. 2. vbi de hoc. ff. de re iudi. l. iudex. functus est enim officio suo, siue bene, siue male iudicando quod intellige in diffinitiua; secus in interlocutoria. quod dic vt not. de apella. cũ cessante. & ibi plenius scripsi. De fructibus tñ & expensis suppleri potest eadem die. ff. de re iudi. l. Paulus. & ẽ. eo. lib. de appel. cũ appellationibus. & de hoc not. 35. q. 9. c. loci nostri. §. quia ergo. alias incipit, his ita. in 1. glos. 11. q. 1. c. clericum nullus. §. ex his. de postula. præla. c. 1. & ibi de multiplici interpretatione. De legibus non est dictum: quia in eis nihil est obscurum vel ambiguũ. 4. dist. c. erit. & in procemio decretalium. C. de nouo cod. com. in 2. consti. ibi, erit lex certa & breui sermone conscripta. Si tñ ambiguitas videretur in eis esse, recurritur ad condentem: quia ille solus interpretari potest, qui condere. 21. q. 1. §. ex his. de iudi. eũ venissent. de sen. excom. inter alia. C. de leg. l. vlt. Et idem in priuilegijs, quæ sunt leges priuatæ, per eadem iura. [& ẽ. de offic. ordi. §. si vero. & ff. eod. tit. l. Nerasius. & vide quod dixi post Innoc. Host. & Compost. de rescrip. causam. super glo. penult.]

Marginal notes: [a] Aut in stipulatione præponitur: & tunc ꝯ eorum erit interpretatio. ẽ. de pacto. stipu. l. 1. §. fi. & l. præsertim. Dyn⁹. — Vide B. Thom. 2. 2. q. 89. art. 7. — [a] Sic actor vel reus secundũ Dynum, qui allegat qd not. in l. si quis intentione. Ioã. And. — [b] Quotuplex sit error, & qualis error impediat matrimoniũ, vide Magistrũ, & ibidem late theologos Scholasticos lib. 4. sent. dist. 30. — Sententiã suã an possit iudex interpretari.

ADDITIO. Per l. veteribus. ff. de pact. superius. circa princ. huius glos. allegatam, & ff. de ser. vrb. præd. si arborem. §. hæc lex. & de ȝhen. emp. cum in lege. & l. Labeo. ponit Dynus in eo qui vendens & tradens domũ dicit; stillicidia vti nũc sunt, ita sint: videtur dicere ꝙ domui venditæ debeantur à vicinis seruitus stillicidiorum: non econtra ꝙ domus vendita debeat seruitutem vicinis. Ioan. And.

¶ Idem.

REGVLA LVIII.

Non [a] est [b] obligatorium, contra bonos mores præstitum iuramentum.

¶ Idem.

REGVLA LIX.

Do-

Non est obligatorium.] [a] Casus in hac regula potest figurari multis modis: primo per l. ȝctus. ver. excepto. ff. eod. Ego deposui apud te libros meos, vel aliam rem, & fuit appositum pactũ inter nos, quia volui, vt si res perderetur dolo tuo, vel eam venderes, ꝙ non possem agere ȝ te actione depositi, & iuraui illud, videlicet ꝙ non agerem ȝ te, etiam si in re deposita dolum committeres: vtrũ valeat tale pactum iuramento firmatum, vt non possim agere ȝ te? Respondetur ꝙ non: quia istud iuramentum est ȝ bonos mores, & inuitat te ad delinquendum: & non est obligatorium ȝ bonos mores iuramentum. ¶ Item potest casus figurari per c. 1. 22. q. 4. Ego ꝓmisi tibi occidere patrem meum: & casu quo ipsum non occiderem, tibi stipulanti promisi & iuraui soluere centum: non occidi Patrem meum: vtrum possis agere ȝ me etiam condictione ex stipulatu ad centum? Certe non: quia istud iuramentum est ȝ bonos mores, & ideo non est obligatorium. ¶ Item figuratur casus per cap. Quintauallis. de iureiur. in antiq. Vxor & filiæ Quintauallis, id est, illius hominis sic vocati, habuerunt verba, immo verbera cum vicinis suis: viciuæ fecerunt conueniri vxorem & filias Quintauallis super actione iniuriarum: Quintauallis ꝓmisit & iurauit ꝙ erat contentus stare ordinationi & volũtati vicinæ iniuriatæ: ipsa vicina noluit habere emendam pro iniuria sibi illata: sed voluit pro omni emenda ꝙ Quintauallis expelleret à se vxorem, & filias exhæredaret, si vnquam verbum iniuriosum proferrent ȝ ipsam vicinam: accidit ꝙ vxor & filiæ Quintauallis protulerunt verbũ iniuriosum ȝ vicinam, aliàs iniuriatam: dubitauit Quintauallis vtrũ esset obligatus ad repellendum à se vxorẽ, & exhæredandũ filias: vnde ipse consuluit Romanum Pontificem: qui consultus respondit ꝙ non: quia suum iuramentum erat ȝ bonos mores: & non est obligatorium contra bonos mores iuramentum.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exẽpla: secũdo dicit fallere regulã decr. si vero: tertio istius regulæ dat cõcor. & assignat duplicẽ rationẽ.*

[a] ¶ *Non est obligatorium.*] Hæc regula sumi potuit ex. l. ff. eo. tit. l. ȝctus [c] quidam. versi. excepto. ꝑ quã pone exemplũ: nam non valet pactũ ꝙ dolus futurus non præstetur, vt ibi. Item pone in eo ꝙ iurauit patrem occidere, vel simile quid facere. 22. q. 4. c. 1. & per totum. In eo qui iurauit vxorẽ & filios expellere. de iureiur. Quintauallis. & per l. ff. de leg. 1. si quis inquilinos. in fi. vbi qd scriptũ est in testamento ȝ bonos mores & iuramentum, nullius est momenti. ad idem de pact. dot. l. conuenire. vbi pactũ ne cum vxore agatur rerũ amotarum, non valet: quia per illud inuitantur mulieres ad furandũm. Non est ergo præcise vera regula, quæ dicit, ꝙ iuramentũ seruandũ est, si potest sine interitu salutis æternæ seruari. ẽ. de iureiu. si vero [d]. nã si est ȝ bonos mores, non obligat, vt hic, & in supradictis iurib⁹. idẽ in quolibet temerario. eo. tit. sicut. &c. tua nos. & qñ vi vel dolo præstitũ est. ẽ. eo. lib. de iureiur. licet. qd dic vt ẽ. ꝙ me. exu. abbas. & 15. q. 6. c. 2. Et facit ad hanc regulã. ẽ. eo. in malis. [Facit etiam ẽ. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. quid autẽ. & e. quia sæpe. de reb. eccle. non alie. §. ȝctus.] Et habuisti idẽ d impossibili. ẽ. eo. nemo potest. [vt ibi dixi, hoc est impossibile moris vel iuris: & vt hic dicit Dynus quæ ȝ bonos mores sunt impobilia dicuntur de iure. ff. de conds. insti. filius. & l. cõditiones. & l. quidẽ ergo, &c.] Non tenet ergo turpe pactum vel ȝ bonos mores. ẽ de pact. c. vlt. ergo nec iuramentum quod accessorium est. & facit. ẽ. eo. accessoriũ. & vide quod ibi dixi. Et not. ꝙ debemus reb⁹ vti eo modo ad quẽ sunt institutæ, vt. 22. q. 2. is autem. Sed iuramẽtum non est institutum, vt sit iniquitatis vinculum. 22. quæst. 4. inter cætera. ergo iniquitatem nõ vinculat vel obligat, vt hic vides.

ADDITIO. Loquitur ergo regula, cum dicit ȝ bonos mores: in prohibitis propter turpitudinem sui. In prohibitis vero fauore personæ, iuramentum illius cuius fauorem respicit, facit valere quod non valebat, ſm Dynum vt in Authen. sacramẽta. C. si aduer. ven. ẽ. eod. lib. de pact. c. 2. de iureiur. c. 2. cum suis concor. Ioan. And.

Dolo facit.] Casus figuratur per c. nullus. 14. q. 4. iuncto c. debitores. de iureiu. in ant. & l. dolo. ff. de exce. doli hoc modo: Ponamus quod Titius mutuauit mihi sub vsuris aliquã pecuniæ summã, & fuit facta pactio vallata stipulatione: quia ex nudo pacto etiã iuxta ȝctum non oritur actio, nisi sit vallatũ stipulatione.

Marginal notes: [a] Vide hic tractatum regularum Socini. — Cap. Quintauallis. de iureiur. peculiariter declaratur. — [c] Ibi vide do. Philip. — [d] Hic intellige Phil. ꝙ non solum mores qui iure canonico reprobãtur, dicuntur mali: sed etiam illi, qui iure ciuili. tamẽ Ioan. And. c. quemadmodũ. 2. de iureiu. ver. vel nasum. vult ꝙ iuramẽtum contra mores à iure ciuili reprobatos nõ sit nullũ, nisi reprobetur etiã iure canonico, sed & illo istius ibi limmo. chas. 12. & 13. Philip.

§.1.C.d vsuris.ergo Titi* mutuauit mihi pecuniã sub vsuris:satisfeci de sorte principali, de vsuris nõ satisfeci: vult agere ꝯ me ad vsuras, dico q nõ teneor: quia etiã si soluerẽ vsuras, possem eas repetere tamquã indebitas, & esset illas mihi restituturus, & sic dolo petit illud quod est mihi restituturus: verum bene dicam? Rñdetur q sic. Sed si iurassem soluere vsuras: tunc deberem soluere, vt seruarem iuramentum, non autem virtute obligationis & ex vi actionis: sed iden quia possum seruare iuramentũ sine interitu salutis æternæ: ideo debeo vsuras soluere vt seruem iuramẽtum: sed postea potero illas condicere tamquam indebite solutas.

lo[a] facit, qui petit quod restituere oportet eundem.

¶ Idem.

REGVLA LX.

NOn[b] est in mora, qui potest exceptione legitima se tueri.

¶ Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla: secundo notat duo necessaria vt procedat regula.

a ¶ *Dolo facit.*] Hæc regula sumpta ex l. ff. eo. tit. l. in condemnatione. §. dolo facit. Pone ergo casum in vsurario qui non petit vsuras à debitore: ipsas enim restituere cogeretur. 14. q. 4. nullus. ad idem de iureiur. debitores. 1. respon. ad idem. ff. de excep. do. l. dolo. vbi hærede damnato à debitore, debitor non potest ex testamento agere: & doli mali exceptione vti potest, & ibi etiam sunt hæc verba. Duo autem notantur circa hanc regulam: Primo q hic dr locum habere quando restituenda est res ei à quo petitur: commodatarius enim repetit rem à fure quam restituere eum oportet domino. C. de fur. & ser. corrup. l. vlt. § sed cum. Vir soluto matrimonio petit dotem à socero, quam vxori & eius liberis eum restituere oportet. ff. sol. matr. si socer. §. Lucius. [Et ibi de hoc, & C. loca. si quis conductionis. si enim restituturus esset socero à quo petit, locus esset regulæ.] Idem in vsurario qui vsuras repetit quas alijs soluit, si non est soluendo præstita cautione de ipsis restituendis ei à quo percepit. arg. de rest. spo. olim 2. & not. de vsu. quia frustra. Secundo nota hanc regulam nõ habere locum in possessorijs iudicijs, sed in petitorijs. & hoc etiam not. Gof. de offic. deleg. venerabili. & Ber. de resti. spo. in litteris. & probatur ff. quo. lega. l. 1. in prin. vbi dr q hæredi restituitur quod legatorum nomine præter eius voluntatem per legatarios possidetur. 3. q. 1. c. 2. de ord. cog. c. vlt. & in prædict. decre. in litteris. & in cap. seq. & C. de rei vendi. ordinarij, cum suis concor. & ff. de iudi. si de vi. Ioan. And.

Regula do lo facit in possessorijs locum nõ habet.

NOn est in mora.] Casus in hac regula figurari multis modis: Primo modo per c. incognitus. 17. q. 2. Pro intellectu huius regulæ est præsupponendum, q si seruus alicuius domini dño ignorante efficiatur monachus, & faciat professionẽ, nõ tenet professio: sed dñs põt illũ repetere. quod verũ est, nisi dñs tacuerit per triẽniũ: ita q per lapsum illius tẽporis triẽnij cũ taciturnitate validatur ingressus. & hoc facit tacitus cõsensus resultãs ex illa taciturnitate. Hoc præsupposito pone sic casum: Habebã aliquẽ seruũ, q me dño ignorante intrauit aliquã religionẽ, & in ea fecit pfessionẽ: intra triennium nõ reuocaui seruũ meũ: sed etiã per me nõ stetit: q a nõ poterã ire ad loca lõginqua pp infirmitatẽ, vel aliud iustũ impedimentũ: vtrũ debeat mihi imputari, vt nõ possim seruũ meũ repetere obstãte lapsu triennij? Rñdetur q non: sed ipsum seruũ possum repetere non obstante lapsu triennij: quia nõ fui in mora. ¶ Item potest casus figurari per c. de quarta. de præscr. in antiq. Ego rector alicuius ecclesiæ parochialis non solui quartam diœcesano, quia prædecessores mei præscripserant: vtrũ dicar esse in mora, & sim puniẽdus tamquã morosus vt incurrã pœnã impositã ꝯ morosos per diœcesanũ? Rñdetur q non: q a possũ me tueri defensione legitima. Itẽ põt poni casus per l. lecta. §. sed cũ sortis. ff. si cer. pet. Vsuræ nõ currunt qñ quis nõ est in mora: Pone q promisi tibi reddere centũ cũ vsuris: postea fecisti mihi pactũ de sorte principali soluenda: vtrũ durante tẽpore currant vsuræ? Rñdetur q nõ: quia poteram me tueri exceptione legitima: ideo propter exceptionẽ non sum in mora.

¶ Prima glossa primo dicit vnde sumpta, & ponit exempla: secundo reddit rationem, & ponderat quod dicit, legitima.

b ¶ *Non est in mora.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. nulla intelligitur. & nihil interest[1]. Pone exẽplũ in dño q nõ requisiuit infra trienniũ seruũ suum fugitiuũ monachũ factũ: dr enim fuisse in mora: qd est verũ, nisi tueri se possit exceptiõe legitima: puta longinquitate loci. 17. q. 2. si quis incognitus. Itẽ pone in clerico qui nõ dr in mora soluẽdi quartã decimarũ, si tut* est exceptione præscript. s. de præscrip. de quarta. item pone per l. ff. si cert. per. l. lecta est. §. sed cũ sortis. vbi sunt hæc verba: vbi ille qui tutus erat exceptione dilatæ sortis, per tertiũ pactũ nõ dr in mora, & sic non veniunt vsuræ, vt ibi. ad idẽ vt lit. non cõtest. quoniã. §. si vero aliter. in fi. Potes etiã exẽplificare per ea q dixi s. eo. imputari non debet. Et nota q a vt dixi s. eo. mora sua cuilibet. vt q s dicatur morosus oportet q sciat vel scire debeat se debere: sed ille qui tutus est exceptiõe legitima, nescit se debere, vel nescire debet: ergo nõ est in mora. [ita q put dicit Dynus ab omnibus effectibus moræ, quos

[1] Io. Mon. dicit ponẽ dũ casum per l. ff de compẽ. cũ alter. & l. seq. de iudi. non videtur. ff. de iudi. contumacia. §. vlt. ff de vsu. cũ quidam. § si pupillo. Io. And.

post eũ scripsi in regula, mora. sup r. gl. exẽptus erit & indẽnis.] Itẽ not. q dicit, exceptione legitima, q est cũ est obligat* iure naturali & ciuili: sed obstat exceptio: puta pactũ de nõ petẽdo, vel similis. vel est obligat* iure naturali tantũ. Et facit qd circa indebitũ no. 1. q. 4. in fi. & ff. de sol. is q. Et intelligitur exceptio illa legitima q replicatione nõ eliditur. pone exẽplũ, Debebas mihi decẽ: tibi feci pactũ de nõ petẽdo: sed p metũ vel furoris tẽpore hoc feci: tunc exceptio pacti non est legitima: q a eliditur replicatione furoris vel metus: & ideo diceris i mora fuisse. & idẽ in similibus.

Exceptio dicitur legitima, q non eliditur replicatione.

¶ Idem.

REGVLA LXI.

QVod[†] ob[c] gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum.

ADDITIO. Idem Dynus ad hoc. ff. eod. nihil. ff. de except. l. 2. De replicatione plene scripsi de excep. à nobis. Ioan. And.

[†] Nota q quod in alicuius fauorem, vel vtilitatẽ, non debẽt in ei* odiũ vel læsionẽ retorqueri Philippus.

QVod ob[a].] Casus in hac regula potest poni multis modis: Primo modo per c. ad Apostolicã. de regularibus. in anti. Intraui religionẽ nõ Mendicantiũ: nondũ lapso anno volo facere professionẽ solemnẽ, id est promittere in manibus plati seruare obediẽtiã, paupertatẽ, & castitatẽ: cõuentus autẽ cõsentit: vtrũ possim facere talẽ professionẽ probationis? Dr q sic: q a annus probationis fuit introductus in fauorẽ intrantis, vt experiatur ne assumat onus importabile. Itẽ i fauorẽ monasterij, vt possit experiri mores intrãtis: ideo nõ debet retorqueri in eorũ læsionẽ. Itẽ potest figurari per l. nõ eo minus: C. de proc. Certũ est q si minor fuit in iudicio sine auctoritate curatoris, & feratur sententia ꝯ ipsũ: nõ tenet sententia. Sed ponamus q minor fuit in iudicio sine auctoritate tutoris vel curatoris: licet aliqui teneant q si litiget per se. nõ tenet sententia: secus si per procuratorem. Ponamus ergo q minor constituit procuratorem sine auctoritate curatoris[1] q procurator fuit admissus, quia non fuit ei oppositũ q ipse fuerat cõstitutus à minore sine auctoritate curatoris, fuit deuentum vsque ad sententiam diffinitiuã, quæ fuit lata pro minore vsque ad suam vtilitatem: an valeat talis sententia? Dicitur q sic: ne illud quod est introductum in fauorem minoris, vertatur in eius detrimentum: quia fuit introductum in fauorem minoris, vt interueniret curator, ne minor decipiatur.

[1] Hic vide latiorẽ, & omnes in l. quod fauore. C. de legi. Feu. c. intelligimus de iudi. cap. dilectus. de tem. pr. a. col. ver. octaua conclusio.

¶ Prima glossa ponit exempla: secundo successiue signat & soluit septem contraria: tertio conuertit regulam.

c a *Quod ob gratiam.*] Oeconomus q in fauorẽ ecclesiæ cõstitutus est, ecclesiã vacantẽ grauare nõ debet. 12. q. 2. charitatẽ. Itẽ pone p decre. de regu. ad Apostolicã. In religionibus non Mendicantibus, per decr. eo. tit. non solũ. s. eod. lib. & c. seq. Item pone per l. C. de procu. non eo minus. vbi sententia pro minore lata qui sine tutore causam egit, bene tenet. vnde dicit ibi textus, minoribus ætas in damnis subuenire, non in rebus prospere gestis obesse consueuit. & habes idem C. de legi. l. quod fauore. ff de legi l. nulla iuris ratio. & prosequere vt ibi vtrobique. & facit in Auth. de Illustri. & q superillustres sunt. colla. 5. vbi licet concessum sit clarissimis, q p procuratorẽ agere possint, nihilominus & per se agant si volunt: nec cogere potest aduersari* minorẽ vti beneficio restitutionis in integrũ sibi concesso ꝯ ꝯtum. ff. de mino. l. si iudex. [Dat Dynus aliud exemplũ per l. 3. §. duæ. ff. ad Car. Dicit etiam q confirmatur hæc regula & ipsius exempla traduntur. ff. de leg. commi. l. 2. de in diem adiec. Sabinus de fide instr. l. plures. de secundis nuptijs generaliter. §. in his.] Contra. s. eo. lib. de præben. cui de non facer dotali. Sol. illud facit forma mandati & facit quod dixi s. eod. plus semper. item ꝯ s. de mu. pet. prudentiam. vbi clausula, appellatione remota. impetrantis fauore apposita. in læsionem retorquetur ipsius. Sol. ibi: quia id locum habet, cum princeps aliquid cõcedit ad instantiam petentis, hoc cũ motu proprio: puta minoribus vel ecclesijs[3]. Et sic etiam rñdetur ad decr. de consti. cum omnes. ff. quod quisq; iur. l. 1. & probatur eo. tit. l. 3. & facit optime ad hanc solutionẽ. s. eo. lib. de præbẽ. si motu proprio. Itẽ ꝯ. ff. de iur. au. annu. l. 2. vbi lata sententia pro me super ingenuitate, perdo ius annulorum: sed hoc non inducit sententia, sed tacita mea renunciatio: quia eligendo vnum ex ꝯrijs, alteri renuntio. s. de elect. vt quis. C. de fur. l. 2.[4] Item ꝯ. C. de quæsti. l. pridem. vbi seruus pro domino non torquetur. Sol. non posset torqueri pro dño quin etiam torqueretur contra eũ: quia pro vtraque parte testis iurat dicere veritatem. item ꝯ. C. de Iudæis. l. die sabbati. vbi præcipitur, q Iudæi non conueniantur, nec conueniant in solẽnitatibus suis. Solut. speciale est propter festiuitatẽ. Vel posset dici, q concessio illius priuilegij non stetit in finibus proprijs [propter æqualitatem in iudicijs seruandam[5].] Item ꝯ. ff. de peri. & com. rei ven. si vina. vbi in fauorem emptoris vina ementis excepta fuerunt acida & mucida, & tñ ipse emptor illa inuito venditore habere non posset. Sol. ibi nullus fauor: sed ius cõmune: hic autem de grana vel fauore loquitur, quod est proprie ꝯ ius commune. secundum Accursium. Item signatur ꝯ. ff. de auct. tut. l. obligari. §. hæreditatem. & insti. de Auct. tu. §. neque[6]. vbi dr, q pupillus non potest adire hæreditatem etiam

[3] Placet Philippo. & Dyno.

[4] Idem Dynus.

[5] Idẽ Dynus & Philippus.

[6] Ibi vide dominum meum Nico. Brus.

etiam locupletem sine tutoris auctoritate. Solut. in his quibus certum est conditionem pupilli effici meliorem, valet factum à pupillo etiam sine tutoris auctoritate, vt si feratur pro eo sentētia, vt in l. non eo minus. In his vero quibus certum est conditionem pupilli deteriorem constitui, vt si alicui se obliget, vel actioné cedat: factum sine tutoris auctoritate non tenet. C. de auct. præ. l. 1. & 3. In his vero quib⁹ dubium esse potest, an pupilli conditio constituatur melior vel deterior: vt i hæreditatis aditione, quæ potest habere

¶ Idem.

REGVLA LXII.

Nullus [a] ex consilio, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur.

latentia onera: factum à pupillo sine tutoris auctoritate non tenet, vt in dictis 3rijs: & hoc fauore pupilli, ne oneribus implicetur. ff. de acqui. hær. l. more. & l. pupillus. Et hæc regula habet veritatem in sui contrario, scilicet q̃ pœna vel odium non debet conuerti in præmium. 16. q. 1. legi. ✝. de sent. excom. si vere. cum suis concor. ff. de leg. 1. l. si seruus plurium. §. qui autem.

Pœna vel odium nō debet conuerti in præmium.

Additio. Dynus etiā allegat. ff. d inter. & releg. relegatorū. §. vlt. & l. seq. & qđ not. in Auth. de hære. & fal. §. si vero. coll. 1. Io. An.

Nullus ex consilio.] Casus figuratur per l. 2. in fi. ff. man. Cum Titius haberet aliquam pecuniam, & erat dubius an deberet illā fœnerare, id est, mutuare sub vsuris, vel exponere in emptioné prædiorum, ipse petijt à me consilium: ego dedi consilium ei, vt potius pecuniam suam fœneraret, quàm in emptionem prædiorū collocaret: quod fecit insequendo consilium meum: postea sui debitores, quibus pecuniā fœnerauerat, sunt facti non soluendo: quia mercantiæ suæ pertinebant ad alios mercatores: ipse videt se deceptum ex consilio meo: vult agere 3 me actione mandati, vt restituam sibi damna & interesse, quæ ipse consecutus est ex consilio meo: vtrum possit? Respondet q̃ nō: nisi fraudulenter fecerim, vt si erant debitores mei, & dedi ei tale consilium, vt debitores mei mihi satisfacerent: tunc ex consilio doloso tenerer.

¶ *Prima glos. dicit vnde sumpta: ponit rationem regulæ & exceptionem: secundo distinguit. tertio ostendit quid differt consilium à mandato.*

a ¶ *Nullus ex consilio.*] Hæc regula sumpta est ex l ff. eo. tit. l. cōsilij. Ratio huius regulæ colligitur ex canone 14. q. 1. quod præcipitur. ex decre. de arb. cū olim. ex l. ff. man. l. 2. in fi. per quā exēplificare potes. & ibi de hoc. Et ff. de verb. sig. sæpe. in fi. & Insti. de oblig. q̃ ex deli. §. ope. Nullus enim tenetur consiliū sequi: immo explorare & deliberare debet apud seipsum, an sibi expediat, necne, vt in p̃dictis iuribus. Si autē consiliū sit fraudulentū, bene obligatur consulens: licet duret ratio supradicta, & hoc ratione fraudis. exēplifica per canonem 86. dist. tanta. ✝. de renun. sane. ff de dolo. q̃ si cū scires. Nota igitur & breuiter circa hoc, aut consilium datur circa 3ctum vel quasi, aut circa maleficium vel quasi: Primo casu subdistingue, aut tale consiliū non est fraudulentū, & tūc nō tenetur [1], vt hic. & in supradictis iuribus. ff. de dolo, eleganter. in fi. aut est fraudulentum, & tunc tenetur actione de dolo ipsi cui cōsiliū dedit, vt in prædic. l. q̃ si cū scires. vbi ille qui dolose mihi cōsuluit, & forte sui lucri causa, mutuare debitori non idoneo: tenetur mihi actione de dolo. ad idē. ff. de proxenetis. l. 2. In secundo casu, scilicet cū datur circa maleficiū: tūc tenetur cōsulens, nō tn̄ illi cui, sed illi 3 quē consiliū dedit: nec tunc tenetur actione de dolo, sed eius maleficij nomine: nā si cōsuluit occidi, homicida est. 50. dist. si qs viduā. de homi. sicut dignū. Si cōsuluit seruo vt fugeret, vel furtū faceret, tenetur furti [2] vel serui corrupti. ff. de ser. cor. l. 1. §. persuadere. Si consuluit Titiū mihi iniuriā facere, tenetur mihi actione iniuriarum, de pœnit. dist. 1. non solū. ff. de iniur. l. non solū. Idem vbicunque cadit in nomen maleficij: ipsi autem cui dedit consiliū non tenetur: tum quia scire debebat id sibi non expedire, vt ✝. dixi. tum quia ex improbitate sua nullus consequitur actionem. ff. de fur. itaque fullo. Differentia est ergo inter mandatum & consiliū: nam mandator obligatur mandando, sed non consulens consulendo. ff. man. l. 5. & Insti. man. §. tria genera. vbi de hoc.

[1] Sentit Bart. l. non solum. §. si mādato. ff. d iniur. circa fi. & l. si remunerā-di. §. si ubi. in mandato non consilio loquitur. Philip.

[2] Non tamen condictione furtiua. ff. de condi. furt. proinde. qđ dic, vt ibi not. & prædict. l. sæpe. Io. And.

Exceptionem.] Casus figuratur per c. illud. ✝. de præscr. hoc modo: Titius detinebat rem ad me pertinentem: feci eū cōueniri corā iudice cōpetente: obtuli ei libellū, cui petij r̄ideri: Cū restaret per ipsum r̄idere meo libello: Titius excipiendo proposuit, q̃ ipse possederat illā rē per tempus sufficiens ad præscriptionem: petebā vt ipse probaret se præscripsisse illā rē: Dicebat ipse, probato primo q̃ res fuerit tua, dixi q̃ sufficienter probaui meā intentionē per tuā exceptionē peremptoriā: & q̃ aliter non teneor probare rē ad me pertinere: quæritur an bene dicā? R̄ndet q̃ non, quia teneor probare me esse dominum illius rei, quam peto: quia exceptionē obijciens non vr̄ aliquid de intentione aduersarij confiteri. Vel pone q̃ à te petij centum scuta, & per libellū meum dicebam, q̃ illa promiseras mihi soluere infra certū tempus: & petebā te condemnari ad reddendū & tradendū illa centum vnà cū expensis: tu excipiendo proposuisti, q̃ mihi solueras illa centū, vel tibi fecerā pactum de non petendo: vtrū per illā confessionē videaris mihi cōfiteri quod mihi promisisti, vt sim releuatus ab onere probandi meā intentionem? R̄idetur q̃ non. Et glos. ponit tres rationes istius dicti: quia potest fieri q̃ dicas, q̃ fecissem tibi pactū de nō petēdo, licet non esses mihi obligatus. Itē si dicat reus rē præscripsisse, non vr̄ confiteri q̃ res pertinebat ad actorem: quia forte pertinebat ad alium: & non tenetur quis rē restituere actori: nisi probet suā esse. l. si. C. de rei. ven. Item opponēs exceptionem peremptoriam vr̄ negare intentionem actoris: & si ex propositione huiusmodi exceptionis

¶ Idem.

REGVLA LXIII.

Exceptionem [b] obijciens, non videtur de intentione aduersarij confiteri.

resultaret confessio, ipsa produceret duos effectus 3rios, scilicet affirmationem & negationem: quod est 3 l. qui hominem. §. vlt. ff. de solu. Et obijciens exceptionem peremptoriam vr̄ negare intentionem actoris. Pro hoc facit l. vnica. C. de lit. contest. vnde tria sunt de substantia ordinis iudiciarij: videlicet q̃ offeratur libellus: Item q̃ fiat litis contestatio: & feratur sententia in scriptis. vt glos. in d. c. de causis. de officio & potestate iudicis delegati. in antiq. & in l. prolatam. C. de senten. & interlo. omnium iudi. Quæritur vtrū per propositionem exceptionis peremptoriæ fiat litis contestatio? Dicit Cynus in dicta l. vnica. de litis contesta. q̃ sic: quia si quis negaret intentionem actoris, vr̄ facta litis contestatio: modo proponendo exceptionē peremptoriā reus tacite vr̄ negare intentionē actoris: Nā exceptio peremptoria tacite habet negationē inclusam. Sed habemus 3rium in c. 2. de litis cōtesta. eodem lib. & Bar. in dicta l. vnica. alleg. respon. ad illud. cap dicit, q̃ procedit opinio Cyni, quando oblato libello per actorem, reus incontinenti proponeret exceptionem peremptoriam: secus si dato libello reus caperet terminum ad r̄idendum libello, & termino adueniente reus proponeret exceptionem peremptoriā. Panor. in c. vnico, de lit. contesta. in antiq. concludit 3 Bar. quia c. 2. de lit. contesta. eodem libro loquitur indistincte q̃ per propositionem exceptionis peremptoriæ non fit litis contestatio, non distinguendo vtrū illa propositio exceptionis peremptoriæ fiat ex interuallo vel incontinēti. Item quia exceptio peremptoria proponitur ad 3rium effectum litis contestationis. & iura allegata pro alia parte non faciunt 3: quia respondendo ad factum siue narrata vel ad ius fit litis contestatio: & sufficit r̄idere ad narrata dicendo, nego narrata in tuo libello esse vera: vel ad ius dico petita in libello non debere fieri: tn̄ practici communiter faciunt lit. contest. respondendo ad vtrumque, scilicet ad factum & ad ius. de hoc per gl. in c. 2. allegatam.

¶ *Prima glossa ponit exempla & remittit: secundo obijcit: ponit opinionem, quam non approbat, & soluit reddens triplicem rationem regulæ, & supplens cautelam, quam improbat: tertio prorogat regulam ad applicationem.*

b ¶ *Exceptionem.*] Pone casum ✝. de præscr. illud. ff. de excep. l. nō vtique. & habes hæc verba ✝. de excep. cum venerabilis. Et prosequere hanc materiam, vt ibi not. Et aduerte quia mirabilis vr̄ hæc regula. nam si ego excipio de pacto de non petendo, videor confiteri debitum fuisse: si dico interrupi præscriptionem, videor fateri te præscripsisse. si dico 3 te præscripsi [3]: ergo primo id tibi debitū erat qđ præscripsi, & sic actor nil amodo deberet cogi probare, sed excipiens tantum. & facit ad hoc ✝. de transact. præterea 2. & ideo dixerunt quidam [4] hic loqui de exceptione non numeratæ pecuniæ, & similibus [Quas Dynus hic dicit non esse exceptiones iuris, sed facti vel intētionis.] in quibus reus nil fatetur, vt not. in dicta l. non vtique. Sed secundum hoc mihi vr̄ hæc regula superflua, & ipsius nulla dubitatio. Die ergo q̃ huius regulæ ratio triplex est: Prima, quia licet dicā, fecisti pactum de non petendo: poterat esse, q̃ illud non erat vere debitum, vel naturaliter debitū tantum, vel nullo modo. Item licet dicam, interrupi: forte non erat completa præscriptio: immo hoc dicere videor, q̃ completa non fuerit dicendo me interrupisse, vel si cōpleta fuerat, sine titulo fuerat & bona fide. Idem in alijs exceptionibus. Secunda, quia per exceptionem nego me debere, si per ipsam de intentione actoris dicerer confiteri, eadē exceptio duos 3rios effectus haberet: quod esse non debet. ff. de sol. qui hominem. §. vlt. de baptis. & eius effect. maiores. Cum igitur per exceptionem neget intentionem aduersarij, non est congruum me per ipsam dici fateri. Et quod dicitur. ff. commo. l. si 15. §. vlt. fit speciale propter iustam ignorantiam soluentis, ne sit in damno solum. Tertia, quia reus priuilegiatus est, vt possit proponere duas exceptiones etiam 3rias, vt dixi ✝. eo. nullus plurib⁹. Sicut ergo expresse dicere posset, nego te præscripsisse: & postea si præscripsisti, interrupi: vel nego me p̄misisse, & postea pactū opponere de nō petēdo sic dicēdo tuā præscriptionē interrupi, vel pactū de non petendo fecisti, vel his simile, intentionē aduersarij non fatetur: cū adhuc dicere possit, non promisi, non præscripsisti: & sic de singulis. Titius tn̄ esset ipsi reo sic dicere [5]: Nego me promisisse: & posito q̃ p̄miserim, mibi pactū de nō petēdo fecisti: & sic d̄ singulis. Ad hoc 13. q. 2. i prin. & not. in p̄dic. decr.

[3] Not. hoc & remissione quā statim dabo. Ioan. And.

[4] Vt not. in Spec. de except. §. viso. post prin. & ibi vide qđ de præscriptione ibi scilicet supra prima. Ioan. And.

[5] Et hoc ita intelligit Dynus hanc regulam inducendo l. si quidē. C. & except. & 3 responsio. qđ non placet vt sequitur in glos. Ioan. And.

DD 3 cum ve-

cum venerabilis. & in prædic. l. non vtique. Sed q̃a hæc forma verborum docet mentiri, vbi conscientia & veritas est in ȝrium, non est amplectenda 1: cũ prius animas, demum linguas oporteat fieri eruditas, vt in procemio. ff. in fi. Et facit quod dixi ȝ. de confes. c. t. in gl. t. ver. ad positiones. Vnum no. quia idem quod dicit hæc regula in exceptione: intelligas & in replicatione: vnde sicut excipiens non confitetur actionem: ita nec replicans exceptionem, eadẽ de causa. sicut enim se habet exceptio ad actionem: ita replicatio 2 ad exceptionem: & triplicatio ad replicationẽ. & hoc satis ꝓbatur ȝ. de excep. dilecti. [ff. de excep. l. 2.]

1 Nec est necessaria, dummodo fletur in meris exceptionis. super quo vide q̃d not. ȝ. eod. lib. de lite contes. c. 1. in glos. ante pe. Ioan. And.

2 Et fortiꝰ, vt dixi de except. à nobis. in sum. replicationum. in 4. mẽbro. Ioan. And.

¶ Idem.

REGVLA LXIIII.

QVæ a contra ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi.

¶ Idem.

QVæ contra.] Casus in hac regula figuratur multis modis: Primo per c. non solum. ȝ. de regularibus. Iure prohibetur Mendicantibus religiosis ne ipsi recipiant aliquem ad professionem faciendam infra annum probationis: Sed pone ꝙ ipsi fecerunt ȝrium: vtrum teneat professio? Est ibi textus ꝙ non: quia talis professio est facta ȝ ius. ¶ Item ponitur casus per c. 2. de testib. in antiq. Prohibetur iudicibus ne recipiant aliquos testes parte non vocata. Sed pone ꝙ cum litigarem ȝ te coram iudice competente: lite cõtestata negatiue super meo libello, & datis meis articulis iudici, ipse iudex te non vocato neque citato recepit & examinauit meos testes: an valeat receptio & examinatio testium? Respondetur ꝙ non. ¶ Item potest poni casus in alienatione rei ecclesiasticæ, quæ non potest alienari sine causa, & cum auctoritate prælati: si causa non subsistente & sine auctoritate superioris fuerit alienata, non valet alienatio.

¶ *Prima glossa remittit ad exempla, & ponit alia, & remittit de materia. Secunda obijcit in specie & in genere de prohibitis, quæ facta tenent vel confirmantur, & tripliciter soluit: ponit & quartam solutionem, quam improbat: tertia obijcit de maleficijs, & soluit.*

a ¶ *Quæ contra.*] Pone exempla, quæ dixi ȝ. eo. non præstat impedimentum. Item 25. q. 2. imperiali. vbi sunt hæc verba & ȝ. eo. lib. de reg. non solum. & ȝ. de testi. c. 2. & C. de leg. non dubium. vbi de hoc. Obijcitur ad hanc regulam de matrimonio ȝcto post simplex votum, quòd tenet. ȝ. eo. lib. de vot. c. vnico. & de matrimonio ȝcto post interdictum ecclesiæ. ȝ. de ma. contract. ȝ interdi. eccle. per totum. & inter compatres ex catechismo. ȝ. eod. lib. de cogna. spi. c. 2. & de sententia sub cõditione lata, quæ tenet. 2. q. 6. biduũ. & in ecclesia consecrata per alienum epm, vt 7. q. 1. eps. in dioecesi. & de omnibus quæ fieri prohibentur: tñ facta tenent 3. Item obijcitur de ijs quæ fiunt ȝ ius, & postea confirmantur: quæ allegaui ȝ. e. non firmatur. Sol. generaliter dici potest s̃m Ioã. qui hoc not. 10. dist. vides. & Ber. qui idem not. de spon. duo. c. vlt. in vlt. gl. & Accur. in prædic. l. non dubium: hanc regulam habere locũ in ijs quæ perpetuam habent prohibitionis causam: Contraria in ijs quæ temporalem. Vel dic hanc regulam esse veram nisi eodem vel alio iure tolleretur 4. & sic intelligũtur ȝria. Et de hoc in Specul. de dispu. & alleg. eod. tit. §. post hæc. ver. vel illud ius. &c. Vel dic ꝙ illa non sunt directe ȝ ius: quia licet ius non assistat, non tñ plene resistit. Quidam tñ distinguere voluerũt, dicentes, ꝙ aut ius prohibet. & addit. ꝙ si ȝ prohibitionem fiat, non valeat: aut simpliciter prohibet. In primo casu habeat locum hæc regula cum suis concor. In secundo habeant locum ȝria & sua similia. & facit ad hoc ȝ. de reg. ad Apostolicã. sed hæc distinctio reprobatur ꝑ prædic. l. nõ dubiũ. vbi habes expresse, ꝙ sufficit legislatorem aliquid prohibuisse, licet non adiecerit, si ȝ factum fuerit, non valere. Idẽ vr̃ tenere Gul. ȝ. de offic. ord. Romana. iuxta fi. Item obijcitur de maleficijs. quæ ȝ ius fiunt, nec tñ habentur pro infectis. Solu. hæc regula habet locum in ijs quæ de iure sortiuntur effectum, id est, aliàs sortiri possunt. Et facit quod dixi ȝ. eo. tit. non præstat implementum. & illud hic adde: nam matrimonium nullum interdum non habetur pro infecto: immo præstat impedimẽtum secundo, & electio nulla interdum præstat impedimentum secundæ: quod dic vt not. de elect. auditis. Ioan. And.

3 Dat Dynus exemplum de l. relegatorũ §. ad tempus ff. de inter. & re leg. ad idẽ ff. de fer. Ioan. And.

4 Ad annullãdum certa actio vel exceptio paretur, vt in ijs q̃ fiunt dolo vel metu. Dynus q̃a factũ tenet, licet non teneat con sid crato ef fectu. ff. eo. nihil. inter est. Ioan. And.

IN pari.] Casus figuratur primum per capitulũ, non sane. 14. q. 5. Cum haberẽ litem cũ Titio, fuit taliter processum, ꝙ fuit deuentũ ad renũtiationẽ & cõclusionẽ: visis meis actis & attestationibꝰ testiũ, vidi ꝙ habebã causam iniustam, vidi iudicẽ corruptibilẽ; dedi ei certã pecuniæ quantitatem, vt ipse ferret sñiam pro me: iudex illã pecuniã recepit: nõ est dubium ꝙ ipse iudex illã pecuniã turpiter recepit, & ego similiter illã turpiter dedi: volo postea repetere illã pecuniã sic per me traditã, dicendo ꝙ ipse illam recepit ob turpẽ causam: vtrũ possim? Rñdeo ꝙ nõ: quia ipse est possessor, & in pari delicto melior est conditio possidentis: tñ pecunia non deberet remanere apud iudicem, sed fiscus debet illã habere: sed si solũ promisissem, nõ posset iudex agere ȝ me, quia sum possessor. ¶ Item potest poni casus per c. quia frustra. ȝ. de vsur. hoc modo: Exercui vsuras per aliqua tempora: postea deueni ad paupertatẽ, & illas vsuras non restitui: Et ponamus ꝙ etiam accepi pecuniã sub vsuris: illas vsuras cum sorte principali solui creditori: volo illas vsuras repetere tamquã indebite solutas: fuit pro parte aduersa oppositum, ꝙ à pluribus alijs debitoribus acceperã vsuras: dr̃ ibi ꝙ non possum repetere vsuras, nisi restituam vsuras illis, à quibus recepi. ¶ Item potest poni casus per l. vbi autẽ. ff. de condi. ob tur. cau. Aliquis Titius dedit pecuniã alicui virgini ob stuprum cõmittendum cũ ea: ista mulier recepit illã pecuniã: Titius vult eam repetere, dicẽdo ꝙ mulier illam recepit ob turpem causam, vtrũ possit? Est ibi tex. ꝙ non: quia est ibi in pari turpitudine: vnde dicit glos. in pari turpitudine, vel in pari causa. ¶ Et respectu causæ põt sic poni exemplũ per c. si à sede. ȝ. de præbẽ. eo. lib. Cũ vacaret aliquod beneficiũ, fuit collatum duobus: quia Papa illud tibi cõtulit, & ordinarius mihi: quæritur quis erit potior, quia non apparet de prioritate collationis? Dr̃ ꝙ ille est potior, qui possidet: & si neuter possidet, ille est potior qui habet causam à Papa.

REGVLA LXV.

IN † pari b delicto vel causa, potior est cõditio possidẽtis.

¶ Idem.

† De commodo possessionis vide de decretales l. quo tiens C. de rei vend.

REGVLA LXVI.

CVM

¶ *Prima glossa dicit vnde in vtroque membro sit sumpta, & vtriusque membri ponit exempla: obijcit ad vnum exemplum, & soluit: secundo notat, signat contrarium, & ibi remittit.*

b ¶ *In pari.*] Inquantum hæc regula dicit de delicto, sumpta est de l. ff. eo. tit. l. cum par delictum. inquantum dicit de causa, sumpta est de l. ff. eo. tit. in pari causa. Pone casum in delicto per can. 14. q. 5. non sane. In eo scilicet qui repetit pecuniã quam dedit pro iniquo iudicio. Item in eo qui vsuras quas soluit, repetit: cum ipse sit in pari delicto 5. de vsur. quia frustra. Item per l. ff. de condi. ob tur. cau. l. vbi autem. & l. seq. vbi habes ꝙ non repetitur quod ꝑ stuprum, vel vt male iudicetur datum est. De causa pone per decr. ȝ. eo. lib. de præben. si à sede. & per l. ff. de verb. oblig. si seruũ. aliàs incipit, si Stichum. §. sequitur. vbi dr̃, ꝙ cum quæritur de damno, & par est vtriusque causa, potior est qui tenet, quàm qui prosequitur. Et aduerte: quia male videor exemplificare per decre. illam, si à se. nam ibi nõ erat par causa: quia fuerat vni collata per Papam, alteri per ordinariũ. Sed non quæritur de paritate quo ad potestatẽ cõferentiũ: sed de paritate quo ad tempus: quia cui primo collata fuerit, dubitatur: & ideo in hac pari causa tẽporis, potior erit conditio possidentis 6. Et nota quia hic exhibetur fauor reo: quia absoluitur in pari causa vel delicto. C. de condi. ob tur. cau. l. 2. vnde semper dicere consueuimus, ꝙ in pari delicto vel causa, potior sit excipientis cõditio, vt in præalleg. iuribus. Ad hoc de cõces. ꝑb. ex tenore. de adult. c. penul. & vlt. Cõtradicere vr̃ decre. illa de cõces. præb. cũ super. sed solue vt ibi in glos. quæ incipit, quia frustra. in fine. [Dynus ponit hic distinctionẽ 7 cuius verba vide ad litterã.]

5 Nec obstat ꝙ delictũ sit circa diuersa. Dynus.

ADDITIO. Io. Mo. in decr. ȝ. en. lib. de testi. c. t. dixit regulã istã in pari, &c. locũ habere in ijs q̃ in se sunt turpia, vt occidere & furari. Vbi vero factũ in se non est turpe, sed qualitas rei adiectæ vel ꝑsonarũ facit illud turpe: tunc non est melior conditio possidentis. q̃d dicit probari de simo. veniẽs. & ratio redditur ff. de condi. sine causa. l. auunculo. 1. & 2. rñso. Et hic dicit ꝙ allegatio ibi posita facit pro regula: licet decisio videatur facere ȝ: quæ plus respexit factum q̃ qualitatẽ, ne agens esset in damno: loquitur lex de pecunia data nomine dotis per neptem auunculo: quæ permittitur repeti quasi ex nulla causa data: dare ergo non est prohibitũ etiã in spiritualibus: sed adiectio facit illud turpe, q̃si scilicet datur ex pacto, vel taxatione, quæ habet vim pacti, & ideo repetitur. facit ȝ. de magi. cap. 2. & vide quod notatur de simo. in c. de hoc. Ioan. And.

6 Vide Felinũ c. capitulũ sancte crucis col. 11. & 12. de rescrip. glos. & ibi notata. c. quia sæpe. de ꝑben. lib. 6.

7 Dicit ꝙ de eodem crimine in non accusan. sed de diuerso pari vel minori non bene; dum tuã tuorũque iniuriam ꝑsequeris. l. negãda. C. qui accusa. non pos. alias nõ auditis, nisi maius crimẽ obijciat. si enim inter agas, ꝓcedit regula Bart. l. cum mulier. solu. ma. vide Angelum insti. de exceptio. col. 11 Panor. c. intellexi mus. nu. 3. de adul ter.

CVm non stat.] Casus figuratur primo per c. si quelibet. §. prophetauit. 22. q. 2. vbi est textus, ꝙ Deus mãdauit Abrahæ, vt filiũ suũ duceret in montẽ, & sibi illũ sacrificaret: ad præceptũ Domini Abrahã filiũ suũ duxit in montẽ, & cũ paratus esset illum occidere & Deo sacrificare, fuit impeditus ꝑ Angelũ: vtrũ perinde sit ac si filiũ suũ occidisset quantũ ad meritũ? Respondetur ꝙ sic. Itẽ figuratur casus per c. quoniã frequenter. §. porro. ȝ. vt lite nõ contesta. in antiq. Certũ est ꝙ iudex nõ potest procedere ad sñiam diffinitiuã ferendam parte nõ citata, & si pars sit absens, debet citari citatione formali ad audiendũ sñiam: Ponamus ꝙ iudex decreuit citationẽ ȝ eũ absentẽ, & misit executorẽ, vt ipse reus veniret auditurus ferri sñiam: iste reus misit suos familiares, qui impedierunt executorem, ne posset eum citare: nunquid habetur pro citato? Rñdeo ꝙ sic: quia per eũ non stetit. Itẽ potest poni casus per l. vlt. C. de cõdi. insertis. Aliquis Titius veniens ad mortẽ condidit suum testamentum, in quo legauit seruo suo libertatem, si ipse seruus daret decẽ scuta hæredi testatoris: seruus post mortẽ domini sui obtulit illa decem scuta hæredi scripto, qui hæres noluit illa accipere: vtrum conditio habeatur pro cõpleta vt seruus consequatur libertatẽ? Rñdetur ꝙ sic. Idem si alius nomine serui obtulisset illam pecuniam.

¶ Prima

non [a] stat per eum ad quē pertinet, quo minus conditio impleatur: haberi debet perinde ac si impleta fuisset.

Idem.

REGVLA LXVII.

Quod [b] † alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit.

Idem.

REGVLA LXVIII.

Potest [c] † quis per aliū, quod potest facere per seipsum.

Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secunda nōtat tela. Tertia obijcit, & soluit distinguendo.

a *Cum non stat.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. in iure ciuili. Pone exemplum Abrahæ Gen. xxij. per quem non stetit quo minus sm̄ Domini præceptum filium immolaret: vnde perinde apud Dominum gratū fuit ac si immolasset. 22. q. 2. c. si quęlibet. §. pphetauit. & c. seq. Itē pone in eo q̄ impedit, ne ad eum citatio perueniat, vt s̄. vt lit. nō cō test. quoniam. §. porro. In stipulatione ff. de cō di. & demon. l. iure ciuili. Item potes ponere in libertate legata, vt aliquid detur hæredi: & per hæredem stat. C. de condi. inser. l. pe. aliàs est vlt. & idem in alijs legatis. ff. de cōdi. & demon. l. cum pupillus. & in institutione hæredis. ff. de condi. insti. l. 3. Nota tñ q̄ si mihi decem promiseris si te vicero, tacite vr̄ hoc actum, vt resistere possis: & sic habetur pro expresso. ff. si cer. pet. l. cum quid. Et not. q̄ dicit, per eum ad quem pertinet: nam si staret per alium tertium: vel etiam per impedimentū mei ipsius: non habet locum regula s̄. eo. imputari. quia tunc licet non imputetur quod per me non stat, vt ibi: tñ non habebitur pro impleto, vt hic [1]: & ff. de cond. & demon. l. quibus diebus. in princ. Itē not. q̄ si libertas legata est seruo si decē hæredi dederit, & per hæredem steterit, quo minus seruus dederit illa decem: perinde est ac si impleta esset conditio: quia ille liber erit: tenetur tñ postmodum ad illa decem, nisi forte obtulerit, & hæres nō susceperit. C. de condi. inser. l. vlt. Sed dicit lex, q̄ si testator legat liberto decē sub conditione, si cum filio steterit, & filius moriatur: & sic per eum vel per casum in eius persona contingentem stat quominus conditio impleatur: nō tñ debetur relictum ff. de adim. lega. l. Seio. in prin. Sol. cum stat per eum, id est, per factum eius vel impedimentum ab eo præstitum, habetur conditio pro impleta: & sic simpliciter vera est regula. Sed si stat per casum in persona eius contingentē, distingue: aut erat relictum contemplatione eius in cuius persona erat implenda conditio: & tunc non debetur relictum, vt in prædicta l. Seio. aut fauore eius cui relinquitur: & eo casu debetur. ff. de an. lega. l. Meuia. in prin. aut dubitatur: & eo casu relictū debetur, quia in dubio sit interpretandum legatarij fauore relictū, si ex veritate vel ex coniecturis aliud non apparet. ff. de condi. & demon. l. illis libertis. & C. de legi. l. 1.

Addition. Idē Dynus, & plenius. C. de insti. & substi. l. s. Io. And.

† Io. And. circa hanc 2ā regulā quærit, an quis possit tractare causam nomine, procuratoria, quam non posset suo, vide Bart. & doct. in l. hæredita rie ff. de furtis.

1 Et sic patet, q̄ illa per illam non est sufficiens. Dynus tamen dicit illam loqui quādo impeditur per casum istam vero quando impeditur per eū cuius interest conditionē non impleri. Ioan. And.

Quod alicui [2].] Casus figuratur per c. sicut nō suo. 46. dist. Certum est q̄ quis non potest exercere vsuras nomine suo: aliàs incurrit varias pœnas à iure statutas: quia denegatur ei cōmunio quādiu est in seculo, & sepultura post mortem: sed & patitur alias pœnas, de quibus dictum fuit s̄. de vsu. eo. lib. sed vtrum ad minus aliquis possit nomine alieno, id est, ad vtilitatem alterius exercere vsuras? Respondetur q̄ non, per rationem huius cap. Item potest poni casus per l. si quis. in si. de iurisd. om. iudi. Certū est q̄ corrumpens album prætoris incidit in pœnam illius legis. Sed vtrum sit mihi licitum corrumpere album prætoris nomine alieno, id est, ad mandatum alterius? Respondetur q̄ non: immo incido in pœnam, & etiam ipse mandans, si tantum habuerit.

2 Illis quæ Dynus dicit de tutoribus ad du singula. Gem. à Petru sancto. 57. ibi tractatur qñ tutor possit eum pupillis contrahere. & qd faciat iudicis præsentia.

Prima glossa ponit exempla: secundo dicit in maleficijs regulam loqui: alias ipsius falsitas pateret in delegato, liberto & laico: Item locum habet in ijs quæ sunt ordinis.

b *Quod alicui.*] Pone casum per capitulum 46. dist. sicut nō suo. meo enim nomine mihi non licet fœnus exercere: ita nec alieno. Item per decre. de crimi. fal. ad falsariorum. sicut enim proprio nomine litteras Papales falsare non debeo: ita nec alieno. Item nec nomine alieno nec proprio album prætoris corrumpere debeo. ff. de iurisd. om. iudi. si quis id. in fine. [Cremen. de reg. vt professores. dat nouum exemplum huic regulæ. Dynus etiā ponit per auth. vt hi qui obl. §. si quis. vbi sicut tutor nō inquietat pupillum nomine proprio, ita nec alieno, vt ex iure cesso.] Et nota q̄ hæc regula vera est in maleficijs. Indecens enim est crimen suum commodis alienis impendere, vt in dicto cap. sicut nō suo. hoc dico q̄ a delegatus ex delegatione cognoscit de causa, de qua & proprio nomine cognosceret: non posset. 2. q. 6. si quis eps. exponit quos aliàs punire non posset. ff. de offic. deleg. sane 2. Et libertus nomine alieno vocat patronum in ius: quod nomine proprio non potest. ff. de in ius vo. l. quæsitū. Et laicus qui non potest causam spiritualem tractare proprio nomine, tractat alieno, vt s̄. eod. lib. de procura. c. 1. & idē in si. Item habet locum in ijs quæ vt demandari possint, requirunt ordinis adminiculum: vnde sicut suo nomine sacerdos simplex nō chrismat in fronte, nec ordinat ad sacros: ita nec eps sui mandato: cum talis demandari [3] non possit, & de hoc s̄. de consecr. eccl. vel alta. aqua. & facit quod dixi s̄. eod. ea quæ. Ioan. And.

3 Scilicet ab episcopo. Papa tamen bene pōt cōmittere simplici sacerdoti, vt cōferat sacramentū cōfirmationis. facit concilium Tridēt. sessio 7. de confirmatiōe cano. 3. & sessio. 23. in principio c. 4. & quod dicit D. Thomas par. 3. q. 72. art. 11.

Potest.] Casus potest figurari per c. vlt. s̄. de procura. & per l. 1. ff. de procura. in matrimonio hoc modo: Aliquis vult ɔ̄here matrimoniū cū aliqua muliere per procuratorē: nunquid poterit? Et ibi teneatur q̄ sic: & hoc verum, dummodo ipse procurator habeat mandatū speciale à domino suo. Et in hoc articulo dr̄ habere mādatum speciale qñ habet mandatū de ɔ̄hendo cū certa muliere, puta cū Berta: quia nō sufficeret mandatum generale, videlicet ad ɔ̄hendum cū aliqua honesta muliere. Itē potest poni casus p l. Arethusa. in si. ff. de sta. ho. Aliquis testator dedit libertatem ancillæ suæ si ipsa daret decem millia hæredi suo: accidit q̄ ista ancilla erat prægnās, & cū esset in actu pariēdi quidā Titius adimpleuit cōditionē: nunquid statim efficitur libera, vt parias liberū? Rñdetur q̄ sic: quia qui potest per se, potest per aliū. Io. And.

† Dicit Dynus regulā restringendam ad ea quę possūt p alios explicari. alle gat qđ no. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. quotidie. Ioan. And.

Prima glo. ponit exempla, & xvi casus exceptos: secundo ponit quinque casus exceptos à regula conuersa: rationē ipsorum reddit, & adiungit dua similia, dicens regulā, quæ facit: nō esse superfluā, in si. arguit & remittit.

c *Potest.*] Potest quis per aliū iurare. 63. dist. vbi domino: sicut per alium matrimonium ɔ̄here. s̄. eo. lib. de procur. c. vlt. sic ff. de procur. l. 1. §. 2. [Et ibi de hoc. & ff. de admini. re. ad ci. l. 2. in glo.] de statu. ho. l. Arethusa. in si. Hæc regula fallit in eo cui committitur certū ministeriū. s̄. de offi. deleg. c. vlt. s̄. eo. lib. eo. tit. is cui. & optime. C. de cadu. tolleo. l. vnica. §. ne autem. ad idem 2. q. 3. ab olitio. de cleri. non resi. quia nonnulli. ff. de solu. inter artifices. Item in pœnitentia suscipiēda. de pœnit. dist. 1. quē pœnitet. & in prin. quam per se quisque recipere debet. Ratio est pudor, qui est maxima pars pœnitentiæ, vt ibi. Item in eo viro qui veniam ætatis impetrat: quod per se facere debet. C. de ijs qui ve. æta. impe. l. 2. Itē adoptare vel arrogare nō potest quis per alium. ff. de adoptio. post mortem. §. neque. Ratio est: quia adoptio imitatur naturam. Item fallit in iudice qui per seipsum recitare debet sententiam: nisi sit eps siue superior [4]. s̄. eo. lib. de re iudic. c. vlt. C. de iudi. authen. ad hæc. Item in eo qui incipit conferre sacramentum vnitatis: qui id per alium perficere non potest. 23. distin. quorundam. Item abbas per se verberando potest corrigere monachum, non per alium, maxime laicum. de senten. excom. vniuersitatis. Item dominus nouū emphyteutam non per procuratorem, sed per se in possessionē inducere debet. C. de iure emphyteu. l. vlt. §. penult. [Item violentū statim potest de possessione expellere per se, tñ non per procuratorem. ff. de vi & vi arma. l. cum fundum. Dynus.] Itē qui est in possessione seruitutis. & proclamat in libertatem: per se agit, & nō p procuratorem. C. de asser. tollen. l. 1. & regulariter in criminali causa, vt 2. q. 6. si quando. Item quæ sunt meri imperij, vel gladij potestatis, non delegantur sm̄ leges, nisi in casu. ff. de offi. eius cui mandata est iurisdi. l. 1. secus sm̄ canones. de hoc not. 95. dist. c. 1. 2 3. q. 4. illud. & s̄. de offi. ordina. quod sedem. & de rapto. in archiepatu. & per se respondere debet adultus, qui catechizatur, & non per alium. de consecra. dist. 4. cum pro paruulis. Item fallit in casu. s̄. eo. lib. de elect. cupientes. Item in casu s̄. eod. lib. de iudi. c. 1. & in casu s̄. eo. lib. de offi. lega. c. penult. 2. responso. & de hære. c. 2. in princ. hæc igitur & similia specialia sunt. Et nota q̄ etiam econuerso quædam per alium possum, quæ non per me [5]. Episcopus clericum suum per alium potest verberare, non autem per seipsum. 86. dist. non liceat. C. de episco. & cleri. authen. sed neque. Item epa per alium litigare debet. 5. q. 3. c. vlt. [Et idem in illustri. C. de procurato. l. penult. Dynus.] Item prælatus clericus habens temporalem iurisdictionem audit & iudicat de causa sanguinis per alium, non per se. s̄. eo. lib. de cleri. vel mona. c. vlt. Item religiosa mulier per alium potest esse in iudicio, non per se. s̄. eod. lib. de iudi. c. 2. s̄. eod. lib. de elect. indemnitatibus. §. sed cum eas. Item eps tuitionem, gubernationem, & curam viduarum & pupillorum & peregrinorum non per seipsum, sed per alium archipresbyterum scilicet vel archidiaconum gerere debet. 88. dist. epa gubernationem. & ibi de hoc. & omnia ista sunt etiam specialia ɔ̄ regulam secundum quam quod possum per alium, & per me. Et accidit hoc, vel ratione personæ cui hoc non conuenit, vel etiam ratione rei, puta causæ criminalis. & interdum per alterum consequitur quis quod per se consequi non posset, vt s̄. eod. lib. de conces. præb. cap. auctoritate. & ff. de statu homi. Imperator s. ff. quæ res pig. oblig. nō pos. l. Aristo. sicut & quædam potest quis tamquam alius, non tamquam ipse. insti. de inoffic. test. §. si tutor. ff. de adopt. si pater. §. qui duos. vbi nepotem ex filio adoptat auus tamquam genitum ex alio filio: & hoc non tamquam auus, sed tamquam quidam extraneus. ad idem ff. de in ius voc. l. quæsitum. cum similibus. [Multa exempla quibus licet alieno nomine, quod non licet proprio, & vt de s̄. eo. quod alicui suo. in secunda parte quæstionis.] Et not. quia id dicimur posse, quod de iure possumus. hanc igitur regulā credo loqui de ijs quæ de iure sortiuntur vel sortiri possunt effectū. non

4 Idem in inquisitore hæreticæ prauitatis, qui per alios potest aliam sententiam recitare. Germinianus, & Petrus nus & alij in cap. et commissi. de hæret. libr. 6. & Conradus Brun. lib. 4. de hæret. c. 10. in si.

5 Vt dixi s̄ de sen. excō. sacro. sup. fin. 1. glo. vbi etiam alleg. ff. de neg. gest. at qui. §. cum me. Ioan. And.

Episcopus habet tuitionem curam & gubernatione pupillorum, viduarum, & peregrinorū. per alium.

Posse dicimur, quod de iure possumus.

Igitur superabundat regula.]. eod. qui facit per alium, quæ generaliter loquitur, vt etiam maleficia cōprehendat, & ista regula loquitur de potestate faciendi, illa de effectu iam facti. Itē nota ex hac regula, ꝙ sicut per se pōt quis subscribere, ita per alium. quod dic, vt not. ꝉ. de re iudic. cum inter vos. in glo. potest enim.

a Idem ibi Dynus.

IN malis.] Casus. Titius promisit mihi suum patrem occidere, vel adulterium committere, vel aliud malum perpetrare: vtrum teneatur istam suā promissionem adimplere, & possit ad hoc cōpelli? Respondetur ꝙ non. Vel ponamus ꝙ Titius apud me deposuit rem suam: & promisit etiā ꝙ si committerem dolum in re deposita, ipse non ageret ↄ me ad rem restituendam: postea dolum commisi in ipsa re quia per dolum meum illam rem perdidi: nunquid poterit ipse agere ↄ me, non obstante sua promissione, vt sibi restituā rē depositā vel æstimationem rei? Rñdetur ꝙ sic: nec tenetur obseruare suam promissionē. De hac materia tractatur ꝉ. in regula, nō est obligatoriū, & possunt hic poni exēpla q̃ ponuntur in illa regula.

† Vide B. Thomā 2. 2. q. 89 art. 7. & Turrecrematam in c. si aliquid. 22. q. 4.

† In aliquot vulgatis codicibus legitur, electorio sed in omnibus antiquis vt est impressum.

¶ Idem.

REGVLA LXIX.

IN† malis[a] promissis fidem non expedit[b] obseruari.

¶ Idem.

REGVLA LXX.

IN alternatiuis[c] debitoris† est electio: & sufficit alterum adimpleri.

¶ *Prima glossa pro exemplis & materia remittit: & distinguit malum promissum à male promisso.*

a ¶ *In malis.*] Pone exempla quæ posui ꝉ. eo. non est obligatoriū. & prosequere hanc regulam, vt ibi dixi. Et habes hæc verba. 22. q. 4. c. in malis promissis. & ibi de hoc per totam quæstionē. Et not. ꝙ dicit, in malis promissis: nam licet mala promissa non debeant seruari: tñ interdum male promissa, puta per dolum vel metum, seruantur: quando scilicet seruari possunt sine salutis æternæ dispendio, si iuramentum intercessit. de iureiur. si vero. in antiq. & dixi in prædicta regula. ꝉ. eo. non est.

ADDITIO. Idem Dynus, qui dicit mala promissa ipso iure vitiari. ff. de pact. iuregentium. §. & generaliter. & de verb. obli. l. generaliter. & l. veluti. & l. stipulatio hoc modo. & l. si plagij. & l. si stipuler. insti. de inuti. stip. §. quod turpi. Sed male promissa: puta per dolum vel metum, vitiantur interdum ope exceptionis. C. de inuti. stip. l. dolo. & c. Ioan. And.

b ¶ *Non expedit.*] secundū[1] vtilitatem: nec licet secundum æquitatem: nec decet secundum honestatem, & de his omnibus ꝉ. de vo. magnæ. post prin. Ioan. And.

1 Hæc glossula ex nouella Ioan. And. huc fuit translata.

IN *alternatiuis.*] Casus figuratur per c. inter cæteras. ꝉ. de rescrip. Ego exposui domino Papæ, ꝙ Titius rector ecclesiæ sancti Desiderij Pictauensis erat homicida, simoniacus, concubinarius, & plures alios defectus patiebatur, propter quos erat indignus beneficio ecclesiastico: vnde Papa scribit quibusdam iudicibus, si constaret Titium esse homicidam, concubinarium, simoniacum, ꝙ ipsi sibi ecclesiam per sententiam auferrent, & forte mihi conferrent: vtrum necesse sit probare omnes istos defectus antequā possit remoueri ab ecclesia? Respondet ꝙ non: sed sufficit probare vnū ex illis: dummodo iste defectus per se sufficiat ad probationem[3]: quia illi defect⁹ sunt expressi alternatiue: & in alternatiuis erit in optione mea exprimere defectum quem voluero. Idem est si illi defectus fuissent expressi copulatiue hoc modo: Si tibi constet ꝙ talis Titius commiserit simoniam & homicidium, auferas sibi ecclesiā sancti Desiderij Pictauensis: tunc enim ex quo alterum sufficit ad priuationem: dictio, &, accipitur pro, vel, vt dr̄ in dicto cap. inter ceteras. ¶ Item potest poni casus in debitore hoc modo: Titius mihi stipulanti promisit dare equum, vel decem scuta, vtrum possim petere, vt compellatur mihi soluere equum & decem scuta? Respondet ꝙ non. sed debeo esse contentus altero ipsorum. sed vtrum sit in electione sua soluere decem scuta, vel equum? Respondet ꝙ sic: quia in alternatiuis, &c.

3 Alias, priuationem.

¶ *Prima Glossa dicit vnde sumpta: & ponit exempla. Secundo subdit de alternatiuis ordinis. Tertio signat contrarium, soluit, & remittit.*

c ¶ *In alternatiuis.*[4]] Hæc regula sumpta fuit ex l. ff. eod. tit. l. in eo quod plus est. vbi verba coniuncta non sunt, sufficit alterutrū esse factum. Pone exemplum per canonem 22. q. 2. bonæ rei. in fi. ꝉ. de rescrip. inter cæteras. & in viro qui in causam soluti matrimonij dotem, vel eius æstimationē restituere promisit. ff. de iure dot. plerunque. in fine. ad idem. ꝉ. de plus peti. c. vnico. vbi dr̄, plus petere causa: & in expensis condemnatur, qui ex duobus alternatiue debitis præcise petit alterum. ad idem de appel. significauit. vbi de hoc. & de rescr. ex parte. & facit de præben. c. 2. ff. de condi. insti. l. si hæredi plures. Sunt tñ quædam alternatiua, in quibus debet ordo seruari. ff. de leg. 2. cum pater. §. penult. vt cum mandat testator aliquid dari liberis: aut his deficientibus, consanguineis, aut affinibus: quia tunc sequimur ordinem. Est ad hoc argumentum quod dixi de ordine sequendo. 43. dist. sit rector. in fi. ꝉ. eo. lib. de elect. c. penult. in prin. & eo. lib. de præb. mādato. in fi. [Et hoc eo. tit. inspicimus. vt ibi dixi.] Contradicit ad hanc regulā instit. de leg. §. si generaliter. Sol. illud cū eligens fuit in mora. ff. de op. leg. l. mancipiorū. ꝉ. eo. lib. de consue. c. vlt. & sic not. Ber. in prædic. decre. de rescrip. inter cæteras. & facit quod dixi ꝉ. eo. ↄ eum.

4 Intellige in affirmatiuis: in negatiuis. n. requiritur quod neutrum fiat.

¶ Idem.

REGVLA LXXI.

QVI[d] ad agendum admittitur, est ad excipiendū multo magis admittendus.

¶ Idem.

REGVLA LXXII.

QVi facit[e] per alium, est perinde[f] ac si faciat per seipsum.

QVi ad agendum[5].] Casus in hac regula figuratur per §. potest. 16. q. 3. & l. si quis emptionis. C. de præscr. xxx. vel xl. annorum. Titius possedit rem alienam cum titulo, bona fida, & cum alijs requisitis ad præscriptionem legitimam: Certum est ꝙ si cadat à possessione illius rei quam præscripsit, habet actionem ad illam petendam: Sed quid, si non cecidit à possessione, & verus dominus agit ↄ eum: nunquid potest excipere de præscriptione? Respondeo ꝙ sic: quia qui admittitur ad agendum, multo magis ad excipiendum. Item figuratur casus per l. 1. §. quod ait. ff. de superficie. vbi est textus, ꝙ si quis conducat rem alienam ad longum tempus, & cadat à possessione rei, potest agere ↄ possessorem: & hoc verum, actione vtili, & nō directa: iuxta notata. ff. si ager vectigalis. Sed nunqd poterit excipere ↄ verū dominū? Rñdetur ꝙ sic, p rationē hui⁹ regulæ.

5 Io. And. & Phil. hic dicunt regulam procedere in ecclesia præscribente rem prius à longo tempore.

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit rationem regula. Tertio dicit regulam procedere in eisdem personis. Quarto dicit eam fallere in possessorijs.*

d ¶ *Qui ad agendum.*] Hæc[6] regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. inuitus nemo. § cui damus. Pone casum in eo qui legitime præscribit: quia si cadit à possessione, datur sibi actio: multo fortius dum possidet, datur exceptio. 16. q. 3. c. placuit vt. §. potest. in prin. ad idem de præscr. illud. in antiq. Item conductor soli ad superficiē ad non modicum tempus habet vtilem rei vendicationem etiam ↄ dñm: multo fortius exceptionem. ff. de superfi. l. 1. §. quod ait. Rationem huius regulæ etiā habuisti ꝉ. eo. cui licet plus, & minus licet[7]: sed plus est agere quàm excipere. ergo si potest primam, multo fortius sm̄, vt hic. nam video exceptionem dari cui non datur actio, vt excōicato ꝉ. de excep. cum inter priorem. Item qui mala fide præscripsit, sm̄ leges exceptionem habet aduersus omnem petentem: & si à possessione cadat, non habet actionem. 16. q. 3. §. potest. ver. quod si. & C. de præscrip. xxx. vel xl. an. si quis emptionis. Et vbi actio tempore tollitur, perpetuo durat exceptio. ff. de do. excep. pure. §. vlt. & venit in cōpensatione, qđ non venit in petitione, sm̄ l. vt debitum naturale. ff. de compen. l. etiam. Et econuerso interdum venit in petitione quod non in compensatione: sicut est videre in deposito. C. de compen. l. vlt. & ꝉ. de depo. bona fides. & est speciale. Et adde quod not. de iureiu. quemadmodum. in glos. nam cui. Et dic ꝙ ad agendum admittitur ↄ eum ↄ quem excipere vult. hoc dico, ne obstet quod dr̄ de Publiciana: nam habens Publicanam actionem, ↄ alios excipit non ↄ dominum. ff. de publici. l. penult. & vlt. & idem de similibus. hoc autem regulariter fallit in possessorijs iudicijs. C. de loca. & condu. l. si quis conductionis. vbi conuentus possessorio, si dicit se conduxisse, ante omnia possessionem restituit[8]: & post agit. & facit quod dixi ꝉ. eo. dolo. nam ↄ prædonem agentem possessorio [scilicet interdicto vnde vi.] non admittitur exceptio: tñ admittitur actio. de resti. spo. in litteris. & c. seq. Et generaliter agenti possessorio, refertur quæstio proprietatis agendo, & tñ non excipiendo. de ordine cognitio. c. vlt. C. de rei vend. ordinarij. de conces. præb. post electionem. in fi. de appel. constitutis 2. in fi. de accusa. accedens.

6 Hæc regula fallit si actio & exceptio separant ad diuersa. c. inter dilectos l prin. de exce. præla. Item fallit si aliquid habet ter se pellēs exceptionem. c. de bitores. de iure iurando.

7 Dynus dicit ꝙ ista similitudo regula, fauorabilior est 1. ff. eo. & sic ad idem supra eo. cū sunt. & c. non licet. Ioan. And.

8 Esset enim species spoliationis possessionem denegare locatori. ff. de preca. l. vlt. & id eo super dominio non audit, nisi facta restitutione. ff. si per vim vel alio modo. l. 1. Dy. ons.

QVi *facit per alium.*] Ponamus ꝙ iniunxi famulo meo vt clericum verberaret: quod fecit ad mandatum meum, & nomine meo: nunqd sum excōicatus ipso facto ac si ego illū verberassem: Respōdetur ꝙ sic. Item potest poni casus in matrimonio: Constitui meum procuratorem ad ↄhendum cū Berta: nunquid sum eius maritus ac si in propria persona ↄxissem? Rñdetur ꝙ sic: Quia qui facit per alium, &c. quando ille actus potest expediri per alium.

¶ *Glossa sequens dicit vnde sumpta, & pro exemplio, materia & obiectionis solutione remittit.*

e ¶ *Qui facit per alium.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. quod iussu alterius. Pone exempla in regula & prosequere eam, vt dixi ꝉ. eod. potest quis. Et non superabundat hæc regula per illam: vt dixi ibi in fin.

ADDITIO. Dynus ponit hic specialia exēpla, quæ vide. Io. And.

f ¶ *Perinde*] hoc[9] procedit de quadam iuris interpretatione, cū vere loquendo factum etiam ab eodem diuersis temporibus, non repræsentat identitatem eius facti. ff. de condi. inde. si non sortem. §. libertus. & in Auth. de si. instru. circa princip. secundum Dynū probatur hoc ꝉ. eod. lib. de elect. vt quis duas. Ioan. And.

9 Hæc glossula ex nouella Ioā. And. huc fuit translata.

Factum

FActum legitime.] Casus figuratur per cap. penult. de eo qui cog. consang. vxo. suæ. in antiq. hoc modo: Contraxi matrimonium cum aliqua Berta: contracto matrimonio cognoui consanguineam vxoris meæ, & sic est affinitas inter me & vxorem meam: vtrum propter affinitatem superuenientem dissoluatur matrimonium iam contractum? Rñdetur quod non: quia quod ab initio tenet, non dissoluitur: licet peruenit ad eum statum, in quo non valuisset. Itē potest poni casus in furioso: Certum est quod furiosus non potest matrimoniū contrahere propter defectum consensus: ponamus quod aliquis sanæ mentis contraxit matrimonium cū aliqua Berta: contracto matrimonio effectus fuit furiosus: vtrū inualidetur matrimoniū? Rñdetur quod non, licet peruenit ad eum statū, in quo non potuit inchoari.

¶ Idem.

REGVLA LXXIII.

FActum legitime[a] retractari nō debet, licet casus postea eueniat, à quo non potuit inchoari.

¶ Idem.

REGVLA LXXIIII.

QVod alicui[b] gratiose conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exempla, & inducit regulam conuersam. Secundo notat quod dicit, non retractari: non dicit, non impediri: per quod soluit contraria.*

a ¶ *Factum legitime.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. in ambiguis §. 1. Exemplifica in eo qui contraxit matrimoniū, & postea factus est furiosus. 32. q. 7. c. neque furiosus. Idem in superueniente affinitate, de eo qui cogno. consang. vxo. suæ. cap. penul. Idē in adoptione superueniente. ff. de ritu nup. adoptiuus. in princ. & l. si qua. Et not. quod habuisti aliam regulam per contrarium. s. eo. non firmatur. quia licet casus superueniat a quo potuit inchoari, non firmatur, quod ab initio non valebat, vt ibi: quod tū intelligas vt ibi dixi: ita quod in principio factum erat legitime non retractatur: licet superueniat casus à quo non potuit inchoari, vt hic. Et concor. ad hanc regulam. ff. de mine. actuque. pri. l. nec enim. ibi dicit textus: nec enim corrumpi aut commutari quod recte transactum est superueniente delicto, potest. Concordat ad hanc regulam de iurepa. consultationibus. de conuer. coniu. Placet de eo qui cog. consan. vxo. suæ. discretionem. & quod in his iuribus not. Et nota quod dicit, retractari: quasi dicat propter causam superuenientem non retractatur, ac si legitime non fuisset factum. Interdum tñ propter superuenientem causam impeditur eius effectus, quod legitime factum erat. exemplifica per can. 33. dist. cōter. & c. vsque adeo. & de cle. ægro. presbyterum. & c. tua cum si. Et eodem modo videtur ad leges, quæ pro contrariis signari solent. ff. de iud. si à me. & l. seq. ff. ad l. Aqui. quia in eum casum. in quibus dr, quod iudiciū soluitur per arrogationem eius, cum quo litem contestaturus eram: quia deuenit in eum casum, in quo à principio non poterat consistere: & in præ. l. quia. dr simile. scilicet quod cessat actio legis Aquiliæ quā seruus mortifere vulneratus liber factus est: quia iam in eū casum deuenit, in quem locum habere non poterat, &c. Et est ratio: quia l. Aquil. damnum respicit.

Illud, legitime, cōprehendit factum & modū. vt scilicet factum in se sit legitimū, & sine peccato, & legitimo modo factum secūdum Ioā. Mo. qui dicit de hoc duplici defectu vel perfectu haben. de resti. spo. Pisanis. de renunci. dilecti. Ioan. And.

Et perfectū: secus si inchoatum: & sic loquuntur contraria. ff. de seru. l. pro parte. ff. de verb. oblī. si sub vna. §. si quis viam. ff. de suspe. tu. post finitū. ff. de lib. ag. l. 3. §. quia secundū Dynū. & qua signat Ioan. Mo. de decreta. quādmodū. de luxerizan. & de cret. si pau per. ī eod. lib. de penben. Ioan. And.

QVod alicui.] CASVS. Ponamus quod Papa cum aliquo licentiato forte dispensauit super pluralitate beneficiorum, & in gratia sua apposuit causas, quæ illum mouebant ad dispensandum: quia dixit Papa: quia legisti iura canonica in tali studio, tecum dispensamus. Ponamus quod aliquis alius licentiatus similes vel maiores fructus fecit: vult extendere gratiam istam ad ipsum: an possit? Rñdet quod non, propter rationem huius regulæ: quia licet Papa fauore alicuius personæ recedat à dispositione iuris communis, non sequitur quod iste discessus debeat extēdi ad casus similes, iuxta l. nō possunt. ff. de leg. cap. translato sacerdotii. de constitu. in antiq. secus si esset ius commune.

¶ *Glo. seq. remittit pro exemplis, & pro materia: & dat concor.*

b ¶ *Quod alicui.*] pone exempla quæ dixi s. eod. tit. quæ a iure. & & prosequere vt ibi dixi. & in regula, priuilegium personale. & cō cor. ad hanc regulam. j. eod. in argumentum.

ADDITIO. Dynus ponit exemplū si cōcedatur alicui quod subire non teneatur munera publica: forsitan quia in re prospera virtuose se habuit. In aliis ius commune seruabitur. alleg. ff. de cōsti. prin. l. 1. §. plane ex his. C. de decu. l. neque Dorotheum. & l. nullus. lib. 10. & C. de episc. & cleri. quoniam. Idem dic in priuilegio decimarum, de quo s. de deci. ex parte. Ioan. And.

FRustra.] Casus figuratur per c. de forma. 22. q. 5. Pro intellectu istius est præsupponendum, quod non minus est adstrictus dñs vasallo, quàm est vasallus dño suo: Nam sicut vasallus debet fidelitatem dño suo, similiter dñs debet esse fidelis vasallo: & sicut vasallus priuatur feudo propter infidelitatem commissam erga dñm, ita dñs priuatur superioritate. Et illud quotidie fit: Nam qñ dñs supprimit vasallum, princeps eximit vasallum à iurisdictione dñi. Hoc præsupposito ponamus sic casum: Tenebam aliquam rem in feudum ab aliquo dño, & promisi ei fidelitatem: ista promissio est reciproca: nam sicut ego teneor seruare fidem dño, ita econtra dñs tenetur mihi fidem seruare. Sed quid, dominus non seruauit mihi fidem, quia me oppressit: vtrū tenear ei fidem seruare? Rñdetur quod non: quia frustra, & c. ¶ Item potest poni casus per l. cū proponas. C. de pact. Cum haberem tecum litem, transegimus simul: per quā transactionem renuntiaui liti sub hoc pacto, quod infra certū tempus dares mihi certam pecuniæ summam: non soluisti infra tēpus vt promiseras: volo redire ad litem; vtrū possim? Rñdetur quod sic, per rationē huius regulæ: quia frustra sibi fidem, &c.

¶ Idem.

REGVLA LXXV.

FRustra[c] sibi fidem quis postulat ab eo seruari, cui fidem à se præstitam seruare recusat.

¶ Idem.

REGVLA LXXVI.

DElictum[d] † personæ non debet in detrimentum Ecclesiæ redundare.

¶ *Glossa seq. primo ponit exempla. Secūdo successiue signat, & soluit duo contraria. Tertio instruit.*

c ¶ *Frustra.*] Pone casum in domino quo ad fidelē, & in fideli quo ad dñm. 22. q. 5. de forma. Item in eo qui interposita conditione promisit & iurauit aliquid facere. de iureiur. peruenit 2. vbi de hoc. In eo qui non vult transactionem interpositam obseruare. C. de pact. cū proponas. a. concor. 95. dist. esto subiectus. ibi, cur ego te habeo vt principem, cum tu me non habeas vt senatorem? Sed nonne hosti seruanda est fides? 23. q. 1. noli. innocens. 23. q. 1. noli. Sol. vt ibi not. & in dicto c. peruenit. illud enim verum est cū ipse hostis nobis fidem seruat, & sic concor. cum hac regula. Item contra 33. q. 5. quod Deo pari. vbi dr quod si vir & vxor pari cōsensu continentiā voueat, vno labente, alter perseuerare debet. Sol. ibi non fuerat fides homini promissa, sed Deo, nam sine vlla conditione adimpleri debent quæ Deo vouentur. 32. q. 8. c. vnico. in fi. Et vides quod licet vxor adulterata fuerit, nihilominus vir peccat adulterando. 32. q. 6. c. 1. per totum. frustra igitur debitum petit, qui quod debet non impendit: & frustra legis auxilium inuocat, qui committit in legē. de vsu. quia frustra. in antiq. & ibi de hoc. Vnum nota qñ partes sibi adinuicem aliquid sub pœna promittunt: & vna pars primo frāgit fidem, aut expedit magis alteri parti pœnam prosequi, & stare pacto vel contractui, aut magis expedit sibi fidem rūpere: In primo casu licet sibi fides sit fracta, ipse tñ pro sua parte seruet eandem: & pœnam petere poterit cum effectu. [ff. eo. ut. cum per. in fine.] In secundo casu secure frangit fidem, & fiet hincinde pœnarum mutua compensatio, vt s. de pœnis. constitutis. & sic illā decr. intelligas. & quæ ibi not. & est ad hoc simile quod not. de conuento super spoliatione: cui aut expedit magis rehabere rem propriam, aut retinere rem quam possidet, in primo casu agat, in secundo excipiat. hoc not. Ber. de ordi. cog. cap. vlti.

Vide gl. in cap. 1 de dilat. gl. in c. placuit. 16 q. 1. Innocent. in cap. cū dilectus. de ordi. cog. Antonium de Butrio in cap. 1. de dolo & cōtu. & doctores in l. iubemus. C. de sacrosā. eccle.

An hosti sit fides seruanda, vide Bart. & Angelum in l. conuentionum ff. de pact. & omnino B. Thomā 2. 2. q. 40. art. 3. & glossam. & ibidē Turrecrematā in cap. dominus noster. 23. q. 2.

AVDITIO. Dicebat Ioan. Mona. quod in hac regula, frustra, &c. poterat exemplum poni per l. quoniam. C. de re. permu. ff. de mino. auxilium. in fi. intelligit etiam regulam circa idem factum, non circa diuersa. arg. ff. de leg. 2. cum pater. §. plane. Dynus allegat §. liberis. Ratio etiam huius regulæ summi potest ex regula. ex eo. eo. tit. Ioan. And.

DElictum.] Casus figuratur per c. si episcopum. 16. q. 6. hoc modo: Aliquis epūs commisit aliquod graue delictum, propter quod fuit depositus & priuatus suo epatu, vtrum bona ecclesiæ debeant confiscari? Vel pone quod epūs tenebat à rege castrū in feudū: & promisit fidelitatem regi: Postea epūs deliquit in regem: quia cōmisit proditionem in regem: fuit depositus, vtrum castra redeant ad regem? Certe non. Item potest poni casus in syndico procuratore ecclesiæ, qui commisit falsum: & si fuisset causa propria, debuisset causam perdere: vtrum delictum ipsius syndici debeat nocere ecclesiæ? Certe non.

¶ *Prima glo. ponit exempla. Secundo signat contrarium, & soluit: solutionem tripliciter obiicit: & respondet. Tertio successiue soluit tria contraria. Quarto ponderat quod dicit, delictum, & quod dicit, personæ.*

d ¶ *Delictum.*] Pone casum in epō deposito propter crimē. ob hoc enim non debet ecclesia rebus suis expoliari. 16. q. 6. si epm. & ibi de hoc. Ad idem cle. de hære. nolentes. post prin. Item pone in procuratore qui falsauit instrumentum: quia propter hoc non perdet ecclesia causam, de excep. cū venerabilis, & c. & delictum tutoris non obligat pupillum[e]. ff. eod. tit. l. neque. & ff. de tab. exhiben. l. pen. Contra 16. q. 3. placuit c. vbi delictum prælati non repetentis rem ecclesiasticam, nocet ecclesiæ. ad idem de præscrip. cap. 1. & per totum. Solu. delictum aliud in faciendo, & hoc non præiudicat ecclesiæ, vt hic: & aliud in omittendo, & hoc bene præiudicat, vt ibi. Ad hanc solutionem contradicit 25 q. 2. ita nos. vbi delictū, quod est in faciendo, præiudicat ecclesiæ. Solu. dici potest secundū

Parificātur pupillus & ecclesia ex vna parte, & ipsorum administratores ex altera. C. de epis. & cleri. orphanotrophos. Dynus.

Ioan. qui hoc ibi nos. & in dicto c. si epm. ꝙ hæc regula intelligitur de detrimento facultatum; illud autem de detrimento honoris: vel potius ibi nocet delinquentibus quàm ecclesiæ. Adhuc ꝯ solutionem, de censi. cum olim. vbi delictum quod est in faciendo, nocet ecclesiæ. de in integ. resti. auditis. vbi delictũ qđ est in omittendo, non præiudicat ecclesiæ. Satis cógrue potest distingui inter iudicialia & extraiudicialia, vt in iudicialibus iudiciorũ fauore, siue sit in faciendo siue in omittendo, præiudicet ecclesiæ. & in decre. auditis. bene præiudicauit ecclesiæ delictũ, quod fuit in omittendo, sed fuit restituta: & sic non est ꝯ. In decre. cũ venerabilis. dici potuit extraiudiciale: vel ibi solus procurator deliquit in faciendo, scilicet instrumentũ falsando. Item ꝯ. 54. dist. si seruus. vbi punitur eps, ꝙ pro vno seruo duos dare debet: sed illud facere debet de proprio si habet, non de bonis ecclesiæ propter hanc regulam. Itẽ in ꝯ, de ordi. cog. cum dilectus. vbi dolus & violentia abbatis ecclesiæ nocere vř. Sed ibi soluitur per Ber. in 3. glo. scilicet ꝙ ibi delictũ fuerat commissum per prælatum & collegium communicato consilio, & eodem modo soluiř. C. de sacrosan. eccl. iubemus nullã. ibi propter delictum personæ confiscatur nauis ecclesiæ. Et nota ꝙ dicit hæc regula delictum: quia secundum propriam huius vocabuli significationem vř loqui de eo quod consistit in omittendo, secundum ea quæ not. ĩ. eo. peccatũ. tñ illi significationi non semper statur, vt ibi dixi. Item hoc ꝙ dicit personæ, intelligere possumus de prælato: & est vulgare dñorum meorũ Anglicorum. de rescrip. ex parte S. personæ. & de appel. bonæ memoriæ. vel indistincte de qualibet persona intelligatur, cuius delictũ ecclesiæ non nocebit, saltẽ cũ effectu: quia daretur restitutio vsq; ad quadriennium tantũ, nisi ex causa plus tẽporis daretur, vt ĩ. eo. lib. de resti. in integ. c. 1.

R *Ationi congruit.*] Casus figuratur per cap. filijs ac nepotibus. 16. q. 7. Certũ est ꝙ licet iuspatronatus sit annexum spiritualibus, tñ illi iuri succeditur iure hæreditario: Et non est dubiũ quin patronus ecclesiæ teneatur defendere ecclesiam si opprimatur: Sed quid de hæredibus, qui succedunt iuri patronatus: nũquid etiã tenebuntur defendere ecclesiam si opprimatur? Rñdet ꝙ sic: quia ex quo succedunt in honore, etiam debent succedere in onere.

Glo. seq. ponet exempla: & dicit regulam posse resolui.

a *Ratione.*] Pone casum in filio patroni hærede, qui succedit in honore iurispatronatus, sic in onere defensandi ecclesiã succedere debet. 16. q. 7. filijs ac nepotibus. Item pone in prælato, 1, ꝙ succedit in honore: sic & in onere soluendi prædecessoris debita pro ecclesiæ vtilitate contracta. ĩ. de sol. cap. 1. Idem in iudice. ff. de iudi. l. mortuo iudice. quod eum iudicare oportuerat. Idem eum qui ei substitutus est, sequi oportet. ad idem. ĩ. de offi. deleg. quoniã Abbas. & concor. ad hãc regulã 100. dist. rationis, & ĩ. eod. qui sentit onus. & qđ ibi dixi. hĩc adde. Et per illã regulã potest etiã hæc resolui, vt scilicet succedat in onere qui substituitur in honore. ad hoc 40. distin. non nos.

Additio. Io. Mo. dicit in hac regula. rationi, &c. esse exemplũ ponendum per l. 1. C. de fideiusso. & dic in onere non cohærente personæ: nã in illo secus. ff. de adimen. leg. l. legatum. & de alt. leg. Caio. in prin. & de condi. & demon. l. legatũ. secundũ Dynũ. Io. A.

I *N argumentum.*] Casus figuratur per cap. 1. 55. dist. hoc modo. Certum est quòd beneficia regularia debent conferri regularibus, & secularia secularibus: & maxime religiosi nunquam debẽt habere administrationem ecclesiarum secularium, ne eis detur materia vagandi. Sed ponamus quòd est tanta penuria clericorum secularium, ꝙ non inueniuntur seculares quibus possunt cõferri illa beneficia: tunc poterunt conferri regularibus in defectum clericorum secularium. Sed ponamus ꝙ modo reperiuntur seculares: vtrũ illa beneficia secularia nunc possint conferri religiosis? Rñdetur ꝙ non: quia illud ex necessitate fuit ordinatum: ideo non debet trahi ad consequentiam: nam in argumentum, &c.

Glossa sequens primo dicit vnde sumpta: & ponit exempla, interserens solutionem superfluitatis. Secundo not. ex regula generale, quod determinat.

b *In argumentum* 2.] Hæc regula sumitur ex l. ff. eod. tit. quæ propter necessitatem. Pone casum 55. dist. c. 1. vbi ex necessitate temporis propter ministrorũ defectum monachos permissum fuit assumi ad parochiales ecclesias: cessante hac necessitate in argumentũ trahi non debet, vt ibi 3. Item per decre. ĩ. de elec. cum in cunctis. ibi: ne quod à quibusdam pro necessitate temporis, &c. Et alienatio sacrorum vasorum propter necessitatem redimendorum captiuorum concessa 4 e ad consequentiã trahi non debet. C. de sacrosan. eccl. l. antepe. quæ incipit. sancimus. Et concor. ad hanc regulam. ĩ. eod. quæ à iure. & ĩ. eod. quod alicui. Nec superfluit hæc regula per illas quę loquuntur in eo quod conceditur ob fauorem vel gratiam: hæc in eo quod conceditur ob temporis necessitatem. Et dicit etiam in argumentum quasi dicat iurista, vel arguens ꝙ non debet arguere de eo quod interdum ex necessitate concessum est: quia argumenta de similibus ad penitus similia procedunt: sed inter tempus necessitatis & non necessitatis nõ est similitudo: ergo nõ procedit argumentatio. Et concordat ad hanc regulã. 35. q. 1. c. 1. per quod etiam exemplificare potes: nam à principio generis humani licite ꝯxit frater cum sorore: quia ex necessitate id fiebat: hodie autem creuit humanum genus, & sublata est necessitas: & ideo non licite ꝯhitur infra quartum gradum. de consanguinit. & affinit. nõ debet. C. de pa. qui fil. distra. l. 1. & 2. vbi propter necessitatem famis licet filium distrahere 5: quod aliàs non liceret. [Hoc ideo, quia ibi est prohibitio. dicit enim littera. l. 2. id licere in hoc tantummodo casu: aliàs vbi non esset in ꝯrium prohibitio expressa, vel quæ æquipolleret expressæ: id qđ propter necessitatem cõcessum est, propter eandem vel maiorem necessitatem bene posset in argumentũ trahi: Nam quæ conueniunt in identitate rationis, per constitutionẽ iuris separari non debent. ff. de fonte. l. vnica. §. hoc interdictum. & de inoff. test. l. quæ propter. & per hunc modum dic cõcordari gl. l. 2. ad glo. l. quæ propter. ff. eo. tit. cui vř ꝯ 6.] Et nota ex hac regula illud generale, ꝙ cessante causa cessat effectus. de iureiur. & si Christus. in fi. de appel. cum cessante. & de pæni. & remissio. cum infirmitas. de quo dic vt not. de renun. post translationem. 61. dist. §. his omnibus. 19. q. 2. duæ. cessante igitur necessitate propter quã dispensatum est, cessat constitutio. 1. q. 7. quod pro remedio. quod verum est circa facienda, non circa iam facta, vt ibi not. & de iureiu. & si Christus. in fine. ad hoc ĩ. eod. factum legitime. in fin. & est etiam hoc verũ, nisi vtilitas succedat loco necessitatis, sicut est de monachis ordinandis, vt probatur. 16. q. 1. sunt nonnulli. in fin.

N *Emo potest.*] Ponamus quòd habebam aliquam rem quæ non erat mea, sed illam detinebam inuito dño: vendidi tibi illam rem, & tradidi: vtrum in te sit translatum dñium illius rei? Rñdetur ꝙ non: quia non potui in te transferre plus iuris, quàm ego haberẽ: & cum non essem dñs illius rei, nõ potui illam in te transferre.

Prima glo. dicit vnde sumpta: ponit exempla & concor. Secundo infert tria contraria, & soluit inducendo etiam alios casus, quibus fallit.

e *Nemo potest.*] Hæc regula sũpta fuit ex l. ff. eo. tit. l. nemo plus. Pone casum 1. q. 7. Daibertum. de do. inter vi. & vxo. nuper. vbi sunt hæc verba. & ff. de acqui. re. do. l. traditio. & facit ad hanc regulam. ĩ. de pigno. cum ꝯ. & ĩ. eo. is qui in ius. Ibi dum dicit, eo iure. & sic non maiori. & concor. quod dř, nemo dat quod non habet. de iure patro. ꝙ autem. ꝯ de elec. suffraganeis. vbi mandat archieps qui consecratus non est, electum per suffraganeos consecrari. & ff. de acqui. re. do. non est nouum. vbi creditor pignus distrahit cuius dñium non habet. de consecra. dist. 4. solet. vbi etiam baptismum dat qui non habet. Sol. vt ibi not. 1. q. 1. c. 1. quia hoc est generale, illa sunt specialia: specialitatis rationem facile considerare poteris. Et idem not. Ber. in prædic. decre. nuper. & de iure pat. cura. nam speciale in baptismo, vt in prædi. c. solet. & demandare iurisdictionis est: ergo archieps confirmatus demandare potest epis qui consecrati erant, vt epm consecrent: & in creditore est speciale, sicut & in tutore & curatore. C. de admini. tuto. l. vlti. & l. lex quæ. & in procuratore. Insti. de re. diuisi. §. nihil. In iudice. Institu. de offic. iudi. §. fi. In executore. ff. de euic. si pignora. In vsufructu formali. ff. de vsufru. l. quod nostrum. [Ibi tñ plus non transfertur, sed per constitutionem variatur species vsus fructus: & qui primo erat causalis, qui nõ est seruitus, fit formalis qui est species seruitutis. Dynus] In eo ꝙ bona fide emit à malę fidei possessore, qui vsucapit. Insti. de vsucap. §. quod autem. Vel præscribit hoc secundum vetera iura: sed immutatum est per ius. Authẽ. vt spon. lar. §. rursus. In censitoribus, 7 & flumine. ff. de acqui. re. do. l. ergo. §. alluuio. In donatione libertatis. Insti. de liber. §. vlti.

Additio. De his casibus not. pę alleg. l. nemo. & prædi. l. traditio. & Inst. qui. alie. licet, post princ. Io. And.

I *N toto.*] Casus figuratur per l. si quis. ff. de except. rei iudi. Ponẽ ꝙ cum tenebas & possideres quandam domum, quam dicebam ad me spectare, feci te conueniri, & illã domũ totã volui vẽdicare: quia non probaui illam domũ ad me spectare, fuisti absolutus ab impetitione mea & ego cõdemnatus in expẽsis ratione temeræ vocationis ad ius: Postea tractu tẽporis volui à te vendicare partẽ illius

Idem.

REGVLA LXXVII.

RAtioni congruit, vt succedat in onere, qui substituitur in honore.

Idem.

REGVLA LXXVIII.

IN argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt cõcessa.

Idem.

REGVLA LXXIX.

NEmo potest plus iuris transferre in alium, quàm sibi competere dinoscatur.

Idem.

REGVLA LXXX.

IN TO-

An si illita esset Io. in enor bitantibus Bar. in l. si Iud. C. de sac. san. eccle. Ias. in §. in psonã Institu. de actio. Ioã. And. in regula ꝙ possessore. ĩ. eo. Dynus hic dicit, ꝙ sic etiã in pœnalibus fauore reipub. & animæ. Corse. singu. incipien. extẽ sio. l. s. Fõt.

Aeqi secundũ Dynum dici potest in quolibet substitutum in hæreditate: quæ honos appellatur. ff. de lega. prædan. l. alium. §. si legato. propter ꝙ succedit i onere legatorum. quę ab instituto relicta, videtur tacite substitu. repetita. ff de lega 1 l. im perator. & de legatis 2. l. si fano & Meuio. §. imuanus & l. cũ potest §. ab instituto, Ioan. And.

Io. Mon. dicit ponẽ cũ casum per cap. si cut. de con se dist. 1. & per cap. quanto in pra de con suetu. in fi. Ioan. And.

Ego addo hic i. ge neraliter. ff de docu. Fonta.

Si tamen fuissent ita etiam per homi nem de ta prohibi ta alienari no possent pro capti uis aliena. ri Opizo l. filius. §. di ui de leg anl jo.

Fallit si esset presbyter. Hip pol. singu. 3 n. cui aut des singul. Rom. [illegible]

Huic additioni obstat l. ob as 8 predi mi C vide ergo gl in ca. quamquam ĩ e. de elect. Font.

Vt not. in § natim alleg. censitores sunt qui signis prædia mi litibus adi gnada, vel qui ante rũ illa nõ soluentib9 tributa, & aliis dat. Vel indices qui vni eu ferant, obij dant ad minimum Ioan. And.

lius domus: tu excipiendo proposuisti, q allàs fuerat controuersia inter te & me de & super illa domo: & q tu eras sententialiter absolutus ab impetitione mea: & sic mihi obstabat exceptio rei iudicatæ: ego autem replicando proposui, q non debet mihi obstare exceptio rei iudicatæ. quia prius petebam totam domum, & nunc peto partem ipsius: numquid bene dico? Rñdetur q non: quia totum continet partem: & si fui expulsus à tota domo, bene sequitur q fui expulsus à parte.

¶ Glo. seq. ponitur pro exemplis & materia, & dat concor.

a ¶ *In toto.*] pone exempla quæ dixi s. eod. plus semper. & prosequere vt ibi. & concor. ff. de excep. rei iudi. l. si quis cum totum petijsset: si partem petit, exceptio rei iudicatæ nocet: nã pars in toto est. concor.

Pars in toto comprehenditur.

Omnino vide hic Bar. Ioan. de Fla. tes. l. quẽadmodũ in fi. C. de agri. & cen. si. lib. 11. doct. insti. de vsuca. in princip. Do. Celsus alleg. hic Alexand. consil. 15. colla. 3. in quarto volu.

to a, partem nõ est dubium cõtineri.

¶ Idem.

REGVLA LXXXI.

IN generali b concessione nõ veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter c in specie concessurus.

¶ Idem.

REGVLA LXXXII.

QVi contra d † iura mercatur, bonam fidem præsumitur non habere.

¶ Idem.

REGVLA LXXXIII.

BOna e fides non patitur f, vt semel exactum iterum exigatur.

¶ Idem.

REGVLA LXXXIIII.

CVm quid g vna via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.

14. q. 5. pænale. & 32. q. 4. meretrices. de pæni. dist. 1. c. facilius Deum. §. hoc idem. Ioan. And.

IN generali.] Casus figuratur per c. si eps. s. de pæ. & re. eo. lib. Eps meus dedit mihi facultatem eligendi confessorem quẽ voluero, vt illi possem confiteri peccata mea, vtrum ille confessor possit me absoluere de casibus epalibus? Rñdetur q non. Vel sic epus Picta. constituit Titium officialem suum generalem: vtrum ille habeat potestatem conferendi beneficia? Respondetur q non: nisi fuerit sibi data specialis potestas, vt possit conferre beneficia: quia in generali, &c.

¶ Glo. seq. primo ponit exempla: secundo æquiparat obscurum & generale: tertio quærit, & soluit: quarto notat, & ad quæstionem arguit, & de ea remittit.

Obligatio generalis non comprehendit vxorem & liberos.

b ¶ *In generali.*] Pone casum 16. q. 1. frater noster. vbi generalis commissio facta legato per Papam, non extenditur ad cantas fides. Item pone per decre. s. eod. lib. de pœnit. & remis. si eps. vbi habes hæc verba. Item per l. C. quæ res pig. obli. pos. l. 1. vbi in generali obligatione pignoris, non veniunt vxor & alumni, & quæ quis verisimiliter non est credendus specialiter obligasse. & facit optime s. eod. lib. de offic. vica. cum in generali. Et not. quia non solum in obscuris inspicimus id quod est verisimile, sed etiam in generalibus. De primo s. eod. inspicimus. de secundo hic, & in concor. & ff. de pecu. l. qui peculij. vbi qui administrationem concedit, vf permittere generaliter quod specialiter est permissurus. 1. Et ff. de pig. l. obligatione generali. & in pignoris obligatione generali rerum quas quis habuit vel habiturus est, ea nõ cõtinebũtur, quæ verisimile est aliquem specialiter obligaturum non fuisse, puta supellex. Item vestis relinquenda est debitori. Si quis quærat quomodo sciẽtur quæ sunt illa quæ verisimiliter in specie non diceretur quẽ concessisse? Rñdeo a potest hoc cognosci ex impossibili vel inhumana vel dura separatione, vt puta ministeria artis suæ, vel quæ ad affectionem pertinent. generali obligatione non veniunt, vt in prædicta obligatione & l. seq. & probatur optime C. cõia vtriusque iudi. l. possessionum. vbi habes q possessiones in quibus sunt adscriptitij, ita debent diuidi, q penes vnumquemque integra familia remaneat, vt pater à liberis, coniunx à viro, frater à sorore non separentur. Et not. ex hac regula verbum generale restringi. ad idẽ s. eod. lib. de rescri. c. 2. & c. si eo tempore. de præben. cum cui. & c. quamuis. cum si. [s. eod. lib. de iureiur. c. 1. de proc. qui ad agendum. Io. Mo. qui hic plus quã super omnibus alijs regulis scripsit, colligit hic quinquaginta modos quibus arctatur generalitas.] Itẽ facit hæc regula ad quæstionem de eo qui generaliter tenetur s omnes aliquem iuuare: numquid s se vel filios? & not. de hoc 22. q. 5. de forma. in 1. glo. & de iureiu. petitio. in vlti. glo.

a Vnde nõ cõcedit. q donet. ff. de dona. si fusfami lias. nec q in fraudẽ creditorũ alienet. ff. quæ in fraudẽ credi. l. si pater ff. Iso. secundum Dynum.

a Idem Io. Mona. qui etiam ponit exemplum per l. inter eos. ff. de re iu. casum tuã dini de op pel. pastora lis seg glo. fina.

c ¶ *Verisimiliter.*] 3 præsũptio igitur s cria facit ibi cessare, q dicimus tantum valere genus quò ad omnia, quantum species quò ad specialissima. ad quod allegat Dynus ff. de admini. tut. l. si duo. de leg. 3. si chorus. in prin. de vsu & habi. si ita. C. de quadri. præscri. l. 2. de præscri. xxx. ann. l. si omnes. Ioan. And.

3 Hæc glossula ex annotatis Ioannis And. huc fuit translata.

QVi contra.] Casus. Certum est, vt ad hoc q quis possit præscribere longo vel longissimo tẽpore, requiritur q habeat bonam fidem: sed vtrum possessor præsumatur bonæ fidei vel malæ? Rñdetur q si possideat s ius, præsumitur malæ fidei, vt forte aliquis rector ecclesiæ parochialis percipit decimas in aliena parochia: Certe præsumitur habere malam fidem: quia de iure cõi quis non potest percipere decimas in aliena parochia.

¶ Prima glo. ponit exempla: secundo successiue signat duo contraria: & ad ea remittit: tertio notat.

d ¶ *Qui contra.*] Pone casum in eo qui recipit ecclesiam de manu laici. 16. q. 7. si quis deinceps. In eo q emit spiritalia. de simo. nõ satis. ad idem C. de agri. & cen. l. quemadmodum. lib. 11. vbi qui emit ascriptitium sine gleba, s legum interdicta mercatur, & malæ fidei possessor dr: & ideo quia talia præsumitur non habere bonam fidem, ideo non præscribit, vt in prædictis iuribus.] Ad idem s. eod. lib. de re eccle. non alie. c. 2.] Cõtra s. de dona. Apostolicæ. sed solue vt in glo. sed vf. Item s. s. de iure pa. cura. Solue vt ibi. Et sic patet, q iuris ignorantia non excusat in præscriptionibus sicut nec in vsucapionibus ff. de vsucap. l. nunquam.

ADDITIO. Dynus in hac regula, qui s. & c. ponit exemplũ in eo qui emit à pupillo. quẽ talem sciebat, sine auctoritate tutoris. C. de aucto. præstan. cũ qui. de vsucap. pro emptore. l. vlti. de s hen. emp. qui à quolibet. & dicit q huius iuris est ratio: quia aut emptor sciebat à iure prohibitum. & sic fides mala concluditur à parte: aut ignorabat, & tunc mala fides propter iuris errorem præsumitur. ff. de vsuca. si fur. & dicã super gl. Io. An.

BOna fides.] Casus. Cum deberem Titio aliquam pecuniæ summam. sibi satisfeci, vel alius nomine meo. Vel sic: Cum Titius & ego essemus alicui obligati in aliqua sũma pecuniæ, vnus nostrum soluit illam pecuniam: vtrum ab altero possit peti illa pecunia per alium soluta? Rñdetur q non: quia bona fides, &c.

¶ Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla dicens etiam in pœnis regulam verã, vbi vnica exactio competit: tertio arguit ad quæstionẽ.

e ¶ *Bona.*] Hęc regula sumpta fuit ex l. ff. eo. tit. bona fides. Ecclesia non debet suum repetere cum augmento: sed si semel exactũ iterum exigeret, augmentum reciperet. 12. q. 2. fraternitas. ad idẽ de pœnis. c. suam. ff. de ta. exhib. l. 1. §. cõdemnatio. Et habet locũ hęc regula etiam in pœnis, quę semel exactæ. ab eodem iterũ exigi non debent 4 ad hoc 13. q. 2. c. vlti. de iudic. at si clerici. C. de pœnis. l. omnes. Ab eodem ideo dixi: quia si plures insolidum tenentur ad pœnam: soluta pœna per vnum, non liberatur alter. 12. q. 2. cũ deuotissimã. ff. ad l. Aquil. item Mela. §. sed si plures. An autem res & pœna simul peti possint? dic vt not. 25. q. 2. si ecclesię. hanc autem regulam dico veram in ijs quorum causa vnica exactione finitur: vnde si decem debeo, ipsorum solutione tollitur omnis obligatio: vnde non patitur bona fides, vt illa iterum exigantur: & si soluantur, vt indebita repetuntur. quod dic vt not. 1. q. 4. in fi. de solu. c. vlti. si autem vnica exactione non finitur obligatio: Pone casum in exactione debiti vxoris ad virum: & ecõuerso: non habet locum regula. Item in procuratione, quam exigit eps visitans primo anno: nam secundo anno visitans, iterum procurationẽ exigit: & idem si de necessitate ecclesiæ iterum eodem anno visitaret: & sic potest intelligi de censi. cum venerabilis. vbi de hoc. & 18. q. 2. visitandi. Idem dico in exactione pœnæ. vbi de hoc actum est in s ctu, vt totiens pœna committatur & exigi possit, quotiens s factũ fuit: nã tunc pœna semel exacta, etiam ab eodẽ iterũ exigetur: s ctus enim ex conuentione legem accipiunt. s. eo. s ctus. cum suis concor. Sed veritate inspecta in his casibus & similibus nõ est idẽ, sed aliud, licet eiusdem generis. Et facit hæc regula ad quęstionẽ, quam not. Io. 12. q. 2. monemus. an si ecclesia consecuta est suum à possessore, quod facere potest, vt ea. q. Apostolicos. an adhuc idem possit petere à prælato? & certe non: quia bona fides hoc non patitur, vt hic: ad pœnam tamen agere bene posset contra eum, vt dixi s. De hoc etiam not. de re. eccle. non alie. si quis.

4 Dicebat ergo Dyn. regulã intelligendã ne ab eodem exigatur vel ab eo, qui ab exactio con sũ habet, vel qui contra casũ esset habiturus regressum. &c Io. An.

f ¶ *Non patitur.*] quasi 5 non sustinet, non permittit: & hoc propter contradictorium. Ioan. And.

5 Hęc glossula aliunde fuit huc translata: à bestijs ab omnibus vetustioribus codicibus etiam impressis.

CVm quid.] Casus figuratur per l. vlti. C. si manci. ita vene. ne prostitu. Ego habebam ancillam, quam multum diligebã: verumtñ fui compulsus illam vendere: sed in venditione apposui pactum, q tu eam nõ prostitueres: & si faceres s trium, q statim efficeretur libera: accidit q noluisti eam prostituere publice, sed à caupone eam fecisti prostitui: quæritur, nunquid, efficiatur libera? Rñdetur q sic: Nam sicut tu eam non poteras prostituere. neq; etiã per cauponem per rationem huius regulæ: quia cum quid, &c. Vel sic: Pone q vendidi tibi aliquam rem, & in venditione apposui pactum, q illam rem non posses alienare: vtrum poteris eam obligare? Rñdetur q non: quia tunc indirecte illa res alienaretur. & cum quid prohibetur vna via, ad id alia via non debet admitti.

¶ Prima glo. ponit exempla: secundo sex casus, quibus fallit regula: tertio dicit quo casu procedit regula.

g ¶ *Cum quid.*] Pone casum 34. q. 5. hæc imago. s. eod. lib. de cõcess. preb.

cel. præb. detestanda. C. si manci. ita ven. ne prosti. l. vlti. vbi dicit textus, eam quæ ita venit ne corpore quæstum faciat, nec in caupona sub specie ministrandi prostitui (ne fraus dictæ legi fiat) oportet. Concor. s. de procu. tuæ. cum suis concor. [s. eod. lib. de cler. coniug. cap. vnico §. 1. Dynus ponit exemplum per l. ff. de tu. & cura. da. ab his. scire oportet. §. si mater. vbi pater prohibitus administrare, non admministrare potest vt curator. cui concor. s. eod. lib. de elect. auaritiæ. Item per l. ff. de bo. pos. non est ambigendum. §. vbicunque. & de bo. pos contra ta. l. 3. §. liberi. & l. si post mortem. §. exhæredari.] No. ergo quod cum aliquid prohibetur, prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo, vt s. eo. cum quid & per quæ perueniri possit ad illud, vt hic. Fallit hoc interdum: quia seruus non admittitur ad testimonium ferendum, neque pro domino, neque aduersus dominum: & tamen testificatur de facto suo: puta dum dicitur per eum depositum vel commodatum, vel simile. 4. q. 3. si testes. §. serui neque, circa fi. c. Item qui non potest accusare, denuntiat. de iureiu. quemadmodum. in fi. Sed alius est effectus denuntiationis quàm accusationis, vt ibi patet. sed idem est etiam vbi idem esset effectus vtriusque. de cog. spi. tua. vbi de hoc. Item patronum non vocat libertus in ius sine venia: si tamen agat alieno nomine, bene. ff. de in ius voc. l. quæsitum. Ratio: quia non ipse, sed ille cuius nomine agit, conuenire vr, & facit quod dixi s. eod. potest. Item denegatur dilatio vna via, scilicet per remedium iuris communis, cui conceditur alia via, per beneficium scilicet restitutionis in integrum, vt de in integ. resti. coram. sed dic vt ibi in vlt. glo. Item prælatus de mobilibus per ecclesiam acquisitis testari non potest: & tamen in ægritudine moderate potest de ipsis aliqua erogare. de testa. ad hoc. 10 antiq. Item pater non potest filium priuare quarta: & tamen libertates dando minuet quartam. [Vide in Authen. de trien. & semis. §. prohibemus. coll. 3. & quod ibi not. in glo. hoc est.] & sic alia via priuat eum. ff. de inof. test. Papinianus. §. quoniam autem. versum igitur. & est speciale libertatum fauore. Satis circa hoc dici posset, quod cum aliquid prohibetur habito principaliter respectu ad prohibitum, non ad viam vel modum quo prohibetur, exemplifica per iura. in prin. inducta, & per decre. de conces. præb. constitutus. tunc sufficit prohibitum vna via vel modo, vt ad id in eius fraudem alia via, vel modo admitti non debeat, vt hic: speciale tamen est in libertate. vt s. dixi. Si autem prohibitio principaliter se habet ad viam vel modum, non ad rem: tunc secus: vnde alteri ecclesiæ allegatus eps non eligitur, sed postulatur. Item qui iurauit non accusare, bene denuntiat: quia sibi non est prohibitum deferre crimen: sed per modum accusationis deferre prohibitum est. Idem in casu de iud. examinata. vbi petendo rem vna actione, repellor: & per aliam admittor; & hoc est videre in omnibus actionibus: nam deponens agens commodati repellitur: agens depositi admittitur: & sic de singulis.

† Not. quod conuentio partium legem inducit, quæ in contractibus seruanda est. Philippus.

Accusare non valens, denuntiare potest.

Pater non potest filium priuare quarta.

¶ Idem.

REGVLA LXXXV.

Contractus [a] † ex conuentione legem [b] accipere dinoscuntur.

¶ Idem.

REGVLA LXXXVI.

Damnum [c] quod quis sua culpa sentit, sibi debet non alijs † imputare.

¶ Idem.

REGVLA LXXXVII.

Infamibus [d] portæ non pateant dignitatum [e].

¶ Idem.

REGVLA LXXXVIII.

CER.

Contractus.] Casus figuratur per l. 1. §. si conuenerit. ff. depo. Certum est quod depositarius non tenetur nisi de dolo, & lata culpa: vt si res deposita perierit apud depositarium per dolum suum vel culpam tenetur soluere æstimationem rei peremptæ. Si autem res perierit leuissima culpa, non tenetur: vt ponamus quod tradidi tibi libros meos custodiendos, fecisti pactum cum aliquo vt intraret tuum studium, & acciperet meos libros; certe tu teneris: vel dimisisti illos in via publica, quia tu scis quod non erat locus tutus; perit periculo tuo: sed si adhibuisti diligentiam vt bonus paterfamilias, tu es liberatus. Sed pone quod apud te deposui libros meos, & fuit conuentum inter te & me, quod si perderentur culpa leuissima vel casu fortuito, restitueres illos: si pereant casu fortuito, nunquid potero agere contra te? Certe sic, mediante illa conuentione: quia ex conuentione partium contractus accipiunt legem.

¶ *Glo seq. primo dicit vnde sumpta, & ponit exempla, dicens regulam intelligi de conuentione honesta & possibili.*

a ¶ *Contractus.*] dicunt vulgares: pactum rumpit leges, & hoc dicit hæc regula, quæ sumpta fuit ex l. ff. eod. tit. l. Sctus. Quidam ponunt casum per canonem 18. q. 2. Eleutherius. vbi conuentio inter epm diœcesanum & fundatricem inita de oblationibus, obuentionibus, in festo ipsius ecclesiæ seruanda est. Depositarius de iure communi tenetur solum de dolo & lata culpa, quæ comparatur dolo: si tamen interuenit conuentio, vt teneatur de leui & leuissima culpa, & etiam de casu fortuito [1]: illa seruatur. de depo. c. 2. ad idem. ff. depo. l. 1. §. si conueniat. & ibi sunt hæc verba. concor. de commo. c. vnico. s. eod. lib. de pact. c. 1. Et quod dicit regula hic conuentione, intelligas honesta, & non contra bonos mores: vnde si conuenerit ne dolus præstetur, non valet conuentio. vt in prædi. l. contractus. ff. eod. tit. l. in impossibili. idem. quod dic vt dixi s. eod. nemo potest.

[1] De hoc tractat hic large Dynus dicens ad scripsi de procura. quod ad agendum. & plene s commo. c. vno Ioan. And.

b ¶ *Legem.*] hoc [2] verbum largissime ponitur, s. eod. contra eum qui legem, & c. Ioan. And.

[2] Hæc glossula alunde fuit huc translata.

Damnum.] Casus figuratur per c. displicet. 23. q. 4. hoc modo: aliquis clericus suspectus de delicto aliquo enormi, fuit conuentus coram suo epo: & quia conuictus de crimine, fuit condemnatus ad perpetuos carceres: accidit quod iste clericus putans euadere manus iudicis & carceres, se præcipitauit in terram, & se vulnerauit, & forte mortuus est: vtrum illud sit imputandum iudici, & eius familiæ? Rndetur quod non: sed est imputandum ipsi præcipitanti. ¶ Item per c. si clericus s. de præben. illo libro. Sunt duo expectantes in aliqua ecclesia, quorum vnus est prior in data, alter posterior: iste secundus fuit diligentior primo, & obtinuit præbendam vacantem: postea ille qui erat primus in data, vult illam præbendam repetere à secundo: vtrum possit? Respondetur quòd non.

† Aliàs, alij

¶ Item per l. cum duobus. aliàs est in l. si fratres. §. fin. ff. pro socio. Eramus socij omnium bonorum: accidit quòd tu commisisti aliquod delictum propter quod fuisti condemnatus ad certam pecuniæ summam: vtrum illam pecuniam possis soluere de bonis nostris communibus? certe non.

¶ *Glo seq. dicit vnde sumpta: & tota instat in exemplis.*

c ¶ *Damnum* [3].] Hæc regula sumpta fuit ex l. ff. eo. tit. quod quis ex sua culpa. Pone casum per canonem 23. q. 4. displicet. vbi si quis ad iudicem ductus se de equo proiiciat, & lædat, sibi soli imputet. Idem per decr. s. eod. lib de præb. si clericus. vbi clericus qui negligit petere præbendam sibi debitam cum vacat, sibi imputare debet, non sequenti expectanti. Ad idem. ff. pro so. l. cum duobus. §. fi. & l. seq. vbi socius omnium bonorum damnatus ex Sctis ob contumaciam suam, vel ex maleficio: puta furto vel simonia, non recuperat quid à socio [4]. Concor 50. dist. sæpe. & c. hi qui. de homi. c. vlti. ff. ad l. Aquil. si putator. Item procurator pœnam quam ex suo delicto præstitit, à dno non recuperat. ff. de procu. qui proprio. §. idem econtra. Ad idem C. de euic. l. emptor fundi. vbi dicitur, quod si emptor in iudicio non fuit, re euicta de euictione non agit contra venditorem: quia culpa sua res euicta videtur.

[3] Dicit Dynus, quod ad generalem confirmationem huius regulæ accedit ff. rem rat. hab. l. si vim. § eum autem. de instru. sed & si quis. § pupillus. & famil. ercisc. inter. cohæredes. § quod ex facto. Ioa. And.

ADDITIO. Ponit etiam Dynus per l. si quis negotia. ff. de neg. gest. vbi gestor negotiorum sibi imputat, si soluit indebitum.

[4] Et hoc quando socio non est quod imputetur: secus autem si sibi imputari possit culpa participatione causæ propter quam damnum incurrit, vt eod. tit. l. si igitur: secundum Dynum Ioa. And.

Infamibus [5].] CASVS. Conuenit Titium super actione iniuriæ: vel alia actione quæ infamat: fuit condemnatus, & fuit effectus infamis: vacat aliqua dignitas ecclesiastica vel secularis: vtrum possit illam obtinere? Certe non, eo quod est infamis: & ei potest imponi talis infamia.

¶ *Prima glossa ponit exempla: & remittit de infamia: & dicit dignitatem large sumi.*

d ¶ *Infamibus.*] Pone casum per canonem 81. dist. tantis Daniel. & de excessi. prala. inter dilectos & dicit lex, neque famosis & notatis, & quos scelus & vitæ turpido inquinat. & quos infamia ab honestorum cœtu segregat, dignitatis portæ patebunt. C. de dignita. l. 2. lib. 12. ad idem 33. dist. laici. vbi dicitur, quod opinio ordinandi vacillare non debet. de testi. c. vlti. de accu. omnipotens C. de infami. l. vnica. lib. 10. De infamia autem quid sit, & quomodo contrahitur: & de multiplici eius genere, dic vt not. 3. q. 7. §. tria. ver. porro infamia. Et quod dicit regula de dignitatibus, intelligas ecclesiasticis & secularibus: infamis enim iudex esse non potest. 3. q. 7. infamis. bene tamen potest arbiter esse. ff. de arbitr. l. Pedius. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. ver. cognitores. An procurator possit esse, quære not. 50. dist. accedens. 2. q. 7. infamis. & q. 10. c. vlti. & de iura. calumn. imperatorum. in vlti. glo. & institu. de except. §. vlti.

[5] De iuris & facti infamia. Bar. in testimonium. de testi. & priuat quem ipso iure dicat Roma. sing. consil. per l. infamia. C. de decu. lib. 10. l. a. §. miles ff de insa.

e ¶ *Dignitatum.*] Infamis [6] licet non possit esse iudex: tamen (vt dictum est) potest esse arbiter. Cum arbitrium non sit dignitas: cum nudam & simplicem cognitionem habeat, & nullam iurisdictionem. Idem in ministerio procuratoris, quod non est dignitas, sed onus vilissimum. C. de decu. l. si quis procuratorem lib. 10. secundum Dynum. dicit Dynus de infamia iuris & facti, de quibus dico hanc regulam intelligi: cum dignitatibus participare non debeant infames quacunque infamia. C. de decu. l. infamia. l. ne quis. de infamibus, & l. infames personæ. ff. de postu. l. 1. §. ait prætor 5. & de assel. l. 2. ff. de iudi. cum prætor, & c. Et vt dicit, non solum impedit præfici, sed etiam remoueri facit à dignitatibus habitis. C. de decu. l. infamia. lib. 10. de digni. l. iudices. lib. 12.

[6] Hæc glossa est nouella Ioan. And. huc fuit translata.

CErtum.] Casus figuratur per l. si quis de perpetuæ iurisdictionis. de iuris. om. iud. Si prætor in albo suo causa perpetuæ iurisdictionis aliquid posuerit, quicunque illud corruperit, debet puniri. Sed ponamus quòd prætor fecit aliquam legem generalem. & illam fecit

pon-

poni in albo prætoris: aliquis non corrupit nec deleuit, sed cum glutino posuit pannum, ita quod non potest legi: vtrum incidat in pœnam? Respondet quod sic: quia licet non committat contra verba edicti, tamen committit contra mentem.

Glossa sequens ponit exempla, et pro materia remittit.

a *Certum est.*] Pone casum. 14. q. 3. plerique. s. eod. lib. de elect. auaritiæ. ff. ad Velleianum. §. si cum essem. concor. 1. q. 1. sunt nonnulli. de simo. intantum. de emp. & ven. ad nostram. s. eo. lib. de elec. commissa. §. porro. de immu. eccl. clericis. & c. vlt. ff. de legibus. l. fraus. C. de legi. l. non dubium. vbi sunt hæc verba. Circa autem hanc regulam non insisto: prosequere enim eam vt not. 14. q. 3. plerique. Ber. de priuile. quanto. Accursius ff. de leg. l. contra legem. Et facit quod dixi s. eod. cum quid vna.

Tum[a] est, quòd is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem.

ADDITIO. Dynus hic prosequens illos iiij. modos fraudis, qui not. s. de priuileg. quanto. dicit alios, quos ibi scripsi satis reducibiles ad illos. Tractat etiam hic de eo quod ibi scripsi: an liceat offendere verba, & non mentem. Io. And.

Prima glossa arguit, et remittit.

b *Data Romæ.*] Nota argumentum, quod tabellio in instrumento debet scribere locum sui contractus. & de hoc dixi s. eod. lib. de re iudi. Abbate sane. ad finem. Ioan. And.

Secunda glos. instruit de Calendis, Idibus, et Nonis.

c *Quinto nonas Martij*] id est, tertia die intrante Martio. Scire debes quod mensis diuiditur per calendas, nonas, & idus. Et dicuntur calendæ à calo, id est, voco: quia tunc fiebat vocatio ad nundinas: & istæ nundinæ fiebant in v. dies, vel vij. mensis. vt patet in calendario. Vnde in prima die mensis dicitur calendis in ij. dicitur quarto nonas, interdum sexto nonas: quia sunt quidam menses qui habent vj. nonas, alij iiij. tantum: Et hi qui habent sex, sunt quatuor tantum, scilicet Martius, Maius, Iulius, October. vnde versus.

Mensis diuiditur per calendas nonas, & idus.

Sex nonas Maius, October, Iulius, et Mars:
Quatuor at reliqui: tenet idus quilibet octo.

In Martio igitur prima die dicimus calendis: secunda. vj. nonas, id est, vj. die ante nonas: in tertio v. nonas, id est, quinta die ante nonas: & sic deinceps vij. die dicebamus nonis: quia eo die erant nundinæ. Si vero mensis habeat iiij. nonas tantum secunda die dicebamus, quarto nonas. quinta die dicebamus, nonas: quia eadem die erant nundinæ. Post has nonas, siue essent in v. siue septimo die, secundum diuersitatem mensium quam supra posui, denominabamus dies ab Idibus. [De hoc 18. dist. propter r.] Idus autem interpretatur diuisio: quia tunc diuidebantur nundinæ: & quia idus semper erat viij. die post nonas: quia quolibet mense per viij. dies durabant nundinæ: ideo statim post nonas, siue v. siue vij. die dicebatur viij. idus, id est, viij. die ante idus. sequenti die dicebat vij. idus, id est, vij. die ante idus subsequenti vj. idus: & sic de singulis. Tertiadecima die, cum mensis habet iiij. nonas tantum: vel xv. cum habet vj. dicimus idus: quia tunc diuidebantur nundinæ: deinde denominabamus per calendas, vt si mensis habet xxxj. dies: & quatuor nonas tantum, sicut Ianuarius: post idus dicimus xix. calend. & demum xviij. & demum xvij. vsque ad calendas, id est, octauo die ante calend. Cum ergo dicimus xv. calend. Martij, idem est dicere xv. die ante calen. Martij, id est, xiiij. die exeunte Februario: & sic de singulis. Si autem mensis habet xxx. dies, post idus dicimus xviij. calen. & demum xvij. & sic de singulis, vsque ad fin. Si vero mensis habet xxviij. vt Februarius, tunc post idus sequenti die dicimus statim xvj. calen. Si vero mensis habet xxxj. dies, & vj. nonas, vt Martius: tunc post idus sequenti die dicimus xvij. calen. & sic de singulis, vsque ad calen. & cum dicimus xvij. calend. Aprilis, id est, xvij. ante calen. id est, xvj. exeunte Martio. Idem in alijs. Menses autem quot dies habent, not. per hos versus.

Idus diuisio interpretatur.

Iunius, Aprilis, Septemque, Nouemque tricenos:
Plus vnum reliqui, sed habet Februs octo vicenos.
Cui (si bissextus fuerit) supperadditur vnus.

Tertia glossa instruit de more curiæ circa episcopatum scribendum in litteris: et circa formam bullæ, et circa pontificatum, et quando incipiat.

d *Pontificatus.*] Scire debes quod Romanus Pontifex ex sola electione facta à duabus partibus Cardinalium vocem habentium: de quo dic vt s. eo. lib. de elec. vbi periculum. præsulatum assumit. s. de elect. licet de vitanda. Sed consuetudo est Romanorum Pontificum (quæ potius eorum solito vsu, quàm iure roboratur) quod post electionem ante consecrationem & coronationem non scribunt pontificatum in data: licet prædict. decret. licet. supra eod. de elect. dicat, Romanus Pontifex habeatur qui à duabus partibus, &c. In quantum dicit pontifex, videtur quod extunc pontificatum scribere possit[1]. Tamen pro illa consuetudine facit lex C. de quadri. præscrip. l. vlt. in fine. ibi: ex quo imperiales suscepimus infulas. vnde & dies coronationis dicitur ortus imperij, & sic potest intelligi. C. de fer. l. vltima. nec dicitur Imperator, nisi corona suscepta. ff. de mili. testa. l. antepenult. sicut nec archiepiscopus nisi recepto pallio. supra de vsu pal. nisi. ad idem C. lib. 12. de decu. l. fin. ff. de re mili. l. ex eo. in Authen. de con. insi. col. 5. sed tunc ante coronationem scribunt ante datam, locum & diem ponendo. Data suscepti à nobis Apostolatus officij anno, &c. & tunc etiam non scribunt se simpliciter episcopos: sed sic scribunt: Talis (pone) Bonifacius electus episcopus. Item tunc non bullant bulla integra: sed tunc temporis si quas litteras concedunt, ponunt mediam bullam, id est, illam partem, quæ habet capita sculpta: & ex alio latere quo ponitur nomen, plana est bulla sine nomine[3]. post coronationem autem scribunt pontificatum in data, vnde quod prius scribebant, data suscepti à nobis Apostolatus officij: scribunt data pontificatus nostri. Item vocant se simpliciter episcopos, & dant bullam cum nomine suo. Et sunt hæc bene notanda: quia iam vidi in quadam ecclesia cathedrali hic vicina, cuius nomen sileo, secundum expectantem ex hoc iure in assecutione præbendæ primo præferri. Et hoc modo Bonifacius fuit electus die secunda exeunte Decembri: coronatus & consecratus fuit die xxiij. Ianuarij. Habebat vnus expectans eius auctoritate litteras cum tali data: data quarto calend. Ianuarij, pontificatus nostri anno iij. Alius expectans eadem auctoritate & in eadem ecclesia, habebat litteras huius datæ: data nonas Aprilis, pontificatus nostri anno iij. & hoc est dicere, data quinto die Aprilis, & superior data tertia die exeunte Decembri. vt s. dixi proxi. glos. vacabat præbenda in illa ecclesia, & quærebatur cui deberetur: & errore peritorum huius iuris hunc modum ignorantium pronuntiatum & obtentum fuit, illum qui habebat datam sub tertia die exeunte Decembri priorem esse, & debere præferri: quia considerabant dicti iurisperiti, quod siue annus inciperet à promotione Romani pontificis, quæ fuerat, vt prædixi, die secunda exeunte Decembri, siue à natiuitate, omnimodo ille erat primus: & verum dicebant illo modo computando: sed quia annus pontificatus incipit à consecratione & coronatione, non ab electione, vt s. dixi: quæ coronatio, vt prædixi, fuerat xxiij. die Ianuarij: ideo male fuit obtentum: & huius rei errore fuit posterior priori prælatus: quia certum est, quod ex quo annus pontificatus Bonifacij incipiebat. vt prædixi, quod is qui nonas Aprilis, id est, quinto die Aprilis habuit gratiam, præcedebat in gratia illum, qui habebat datam sub tertio die exeunte Decembri, scilicet iiij. calend. Ianuarij, eodem anno fere in nouem mensibus, vt clare patet computanti. Semper ergo iurisperiti, qui pronuntiare habent super posteritate & prioritate impetrantium, aduertere debent diem pontificatus, id est. coronationis, vt recte pronuntient. & idem in similibus casibus. & hoc aliàs, vt dixi, in iure non bene probatur: qua de causa, vt talis error ab eis euitetur, hoc hic scripsi, quod aliàs scriptum non reperi.

[1] Benefacit. s. eod. lib. de concess. præbe. cap. vlt. in principio ponderato textu sūmi pontificatus, & quod ibi no. in gl. 1. & quod sequitur in hac glos. per quod coniuncta patet, quod Bonifacius tempus Pontificatus vocat quo non erat consecratus. Ioan. And.

[2] Aliàs, & firma omnem.

[3] De hoc vide in Specul. de rescrip. præsens. § vlt. vers. item quod obtentum est. & circa hoc adde extrauag. Quæ nonnulli.

ADDITIO. Computationem annorum domini quidam inchoant à natiuitate, alij à circuncisione, alij ab incarnatione, alij viij. calend. Octobris, sicut fiebat ante aduentum Christi. de hoc vide in Specu. de instru. edi. §. 2. 1. & 2. col. Ioan. And.

Vltima glossa quærit. arguit pro et contra: opiniones ponit, et soluit: vltimo ponit conclusionem operis.

e *Anno quarto.*] Fuit hæc data, & iste annus pontificatus sui currentibus annis domini M ccxcviij. Quæro autem quando inceperunt ligare nouæ constitutiones[4] huius Sexti libri? De ijs loquor quæ sunt iuris noui promulgatoriæ, non declaratoriæ veteris iuris. [Vide quod not. in proœmio cle. in gl. videtur per hanc.] Et videtur quòd à tempore huius publicationis post duos menses. in Authen. vt fa. no. constit. in rubro & nigro circa princ. §. vt autem apertius. & hoc tenet Ber. s. in proœmio, in fi. glo. & s. de consti. c. 5. & facit quod not. de postu. præla. c. 1. cum enim id sit iure ciuili expressum: & nostro iure contrarium expresse non sit cautum: ergo illud ius seruabimus: & ideo secundum hoc finitis duobus mensibus scilicet tertia die intrante Maio, eodem anno inceperunt ligare. Item & nostro videtur iure roboratum. s. ne cle. vel mo. c. vlt. & s. de sent. excom. nouerit. & s. eod. lib. de conces. præbend. quia cunctis. circa prin. & in his omnibus. De hoc tamen videtur tenere Ioan. 82. dist. proposuisti. in glos. ex hoc. quod secundum canones ligat constitutio post sex menses: allegat. 18. dist. c. vlt. quod de constitutione principis non loquitur: sed quod illud tempus duorum mensium non sit tempus ordinariorum, videtur probari s. de pœni. & remis. cum infirmitas. vbi constitutio principis non ligat, nisi ex quo per prælatos fuerit publicata. ad idem s. eod. lib. de præb. cum singula. vbi datur vnus mensis à tempore notitiæ. sed idem in Authen. vt in priuatis do. sacra myst. non fi. circa fin. col. 5. vbi dantur tres menses. & in Authen. vt neque miles neque fœderatus. §. si igitur, coll. 9. vbi dantur xxx. dies tantum. Dixit Accursius quod in prædictis legibus dicitur esse speciale. & idem de supradictis

[4] Hoc dicit propter constitutiones sæpe prædecessorum, de quibus non dubitatur quin prius ligarent: licet nouiter per Bonifacium fuerint hic insertæ. Illi autem fuerunt Gregorius ix. & x. & Inno. iiij. Alexan. vero. & Cle. Nicola iij. Aliorum constitutiones non memini hic insertas. Ioan. And.

dictis decreta. est dicendum. Fateor enim quod licet constitutio principis liget post duos menses, ut supra dixi: id locum habet cum in ipsa constitutione aliud non cauetur, nec tempus adijcitur: illud enim seruandum est: & intelliguntur sic contraria virtusque iuris. De hoc habui quaestionem de facto à principio huius libri. Et dicebant contra me quidam aduocati, quod constitutiones huius libri non ligabant, nisi ea quo iste liber publicatus fuit Bonon. vt sic ignorantes non ligarentur: per cap. propofuisti. 82. distinct. & 35. quaest. 4. dixit Sara. & ego contra eos dicens, quòd secundum dictum ipsorum in ciuitatibus, in quibus non viget studium, & ad quas liber iste directus non fuit, adhuc constitutiones huius libri non ligarent: quod esset absurdum. Satis ergo probabili ratione id tenendum videtur quod supra dixi. & audiui etiam tempore Nicolai tertij cassatam electionem cuiusdam episcopi, quia non seruauerat decret. cupientes. §. eod. lib. de elect. quae tamen ante duos menses solummodo fuerat publicata. An autem constitutio respiciat pendentia, dixi supra eod. lib. de elect. licet canon. Quae his scriptis sunt superflua, defectuosa, vel falsa, radenda, supplenda, & corrigenda se offerunt: in quibus aliqualiter excusari mereor: quia corrigi sum paratus: tum quia ex quo scribere coepi, singulis quasi diebus binis lectionibus, & alijs praeter lecturam ineuitabilibus negotijs implicatus singula ponderare non potui: tum quia domini mei superius iam dicti mandato, & studentium deuictus instantia, ea non meo velle librata publicare compellor: quinimo etiam ex falsis scriptis secundum Philo. 2. Metaphy. commendabor: quia per ipsa veritatis inuestigandae materiam alijs praeparaui. [Sicut canones. 1. quaest. 1. spiritussanctus. in fin. & c. ita fit. quòd etiam per ministeriũ reproborum spiritussanctus probos colligit.] Suscipiant igitur istic studentes minutae scientiae labores meos, reminiscentes quòd vidua, quae obtulit duo sola minuta, propter sui affectum larga plus omnibus dicitur obtulisse, Mar. 12. 24. quaestio. 1. odi. de peni. dist. 1. c. 1. versus fi. nã si Deus dederit, maiores & summe vtiles eis in posterum labores meos offeram, iam licet nouiter inchoatos.

Excusatio Ioan. And.

Largitas ex affectu, & non ex quantitate doni procedit.

Aooi7je. Data huius Sexti, vt dictum est §. in principio huius glo. fuit anno Domini M ccxcviij. de tempore compilationis Decreti not. s. quaest. 6. §. forma. De tempore Lateranen. concilij dixi de ijs quae fi. à praelatis, cum Apostolica. in fine. De tempore generalis, dixi de deci. cap. penulti. De tempore vtriusque Lugdunen. dixi supra eodem lib. de elect. nemo. super glo. 2. De tempore Vien. concilij. vide not. in clc. de censi. cum sit naturae consonum. in glo. penulti. Ioan. And.

FINIS.

REGVLAE IVRIS CAESAREI, EX QVIBVS MAIORI EX PARTE

ſumptæ ſunt regulæ pontificij iuris, ordine Alphabetico ex pandectis Florentinis hic referuntur.

ABSENTIA eius qui reipublicæ cauſa ab eſt, neque ei, neque alij damnoſa eſſe debet. Regula. clxxxiij.

a Sic Flor. in ceteris, non recipiunt. & in archetypo erat additum, nõ.

A ctus legitimi qui recipiũt a diem, vel conditionem, veluti mancipatio, acceptilatio, hereditatis aditio, ſerui optio, datio tutoris: in totum vitiantur per temporis vel conditionis adiectionem. Nõnunquam tamen actus ſupraſcripti tacite recipiũt, quæ aperte comprehenſa vitium adferunt. nam ſi acceptum feratur ei qui ſub conditione promiſit: ita demum egiſſe aliquid acceptilatio intelligitur, ſi obligationis conditio extiterit: quæ ſi verbis nominatim acceptilationis comprehendatur: nullius momenti faciet actum. lxxviij.

2 L. 11. §. ſi tutoris. ꝟ. q̃ vi aut clam.

A d ea 2 quæ non habent attrocitatem facinoris vel ſceleris: ignoſcitur ſeruis, ſi uel dominis, vel ijs qui vice dominorum ſunt, veluti tutoribus & curatoribus obtemperauerint. ¶ Semper qui dolo fecit quò minus haberet, pro eo eſt habendus ac ſi haberet. ¶ In contractibus ſucceſſores, ex dolo eorũ quibus ſucceſſerunt, non tantum in id quod ad eos peruenit, verum etiam inſolidum tenentur: hoc eſt, vnuſquiſque pro ea parte qua heres eſt 3, conueniatur. cc.

3 Duo puncta addebantur hic in archetypo, vt mos erat addi ad finẽ ſingulorũ capitũ. Ant. Aug lib. 1. cap. 1.

A liud eſt vendere, aliud eſt vendenti conſentire. ¶ Refertur ad vniuerſos quod publice fit per maiorem partem. ¶ Abſurdum eſt plus iuris habere eũ cui legatus ſit fundus quàm heredem, aut ipſum teſtatorem ſi viueret. cxxj.

A lterius circumuentio alij non præbet actionem.

B Ona fides nõ patitur, vt bis idem exigatur. lviij.

B ona fides tantũdem poſſidenti præſtat, quãtũ veritas: quoties lex impedimento non eſt. clxxix.

4 al. Rapiẽda

C Apienda 4 occaſio eſt quæ præbet benignius reſponſum. ¶ Quod factum eſt cum in obſcuro ſit, ex affectione cuiuſque capit interpretationem. cxxix.

L. 2. ꝟ. pro Soc. vnde videtur emendãda inſcriptio huius legis Vlp. lib. 31. ad edict. l. 3. §. 7. de diuor.

C onſilij non fraudulenti nulla obligatio eſt. Ceterum ſi dolus & calliditas interceſſit, de dolo actio competit. ¶ Socij mei ſocius, meus ſocius non eſt. xlviij.

5 Vulg. quidam. quã lectionem quaſi magis probãt, quam Flo.

C ontractus quidam dolum tantum dumtaxat recipiunt: quidam & dolum, & culpam. Dolum tantum depoſitum, & precarium: Dolum & culpam, mandatum, commodatum, venditum, pignori acceptum, locatum. Item dotis datio, tutelæ, negotia geſta: in his quidẽ 5 & diligentiam. Societas, & rerum cõmunio, & dolum, & culpam recipit: ſed hoc ita, niſi ſi quid nominatim conuenit, vel plus, vel minus in ſingulis contractibus. nam hoc ſeruabitur quod initio conuenit: legem enim contractus dedit, excepto eo quòd Celſus putat non valere ſi conuenerit, ne dolus præſtetur. Hoc enim bonæ fidei iudicio cõtrarium eſt: & ita vtimur. ¶ Animaliũ vero caſus mortes, quæque ſine culpa accidunt, fugæ ſeruorum qui cuſtodiri non ſolent, rapinæ, tumultus, incẽdia, aquarum magnitudines, impetus prædonum à nullo præſtantur. xxiiij.

C reditor qui permittit rem venire, pignus dimittit. cxix.

C uius effectus omnibus prodeſt, eius & partes ad omnes pertinent. cxci.

C uius per errorem dati repetitio eſt, eius conſulto dati donatio eſt. liiij.

C uius 6 eſt donandi, eidem & vendendi, & concedendi ius eſt. cxxiij. 6 al. Cui ius

C ulpa caret qui ſcit, ſed prohibere non poteſt. lj.

C ulpa eſt immiſcere ſe rei ad ſe non pertinenti. xxxvij.

C ũ amplius ſolutum eſt quàm debebatur, cuius pars non inuenitur quæ repeti poſſit: totum eſſe indebitum intelligitur, manente priſtina obligatione. ¶ Is natura debet, quem iure gentiũ dare oportet: cuius fidem ſecuti ſumus. lxxxv.

a) Iulianus ꝟ. de condic. inde.

C um par delictum eſt duorum, ſemper oneratur petitor: & melior habetur poſſeſſoris cauſa: ſicut fit cum de dolo excipitur petitoris. neque enim datur talis replicatio petitori: aut ſi rei quoque in ea re dolo actum ſit. ¶ Illi debet permitti pœnam petere, qui in ipſam non incidit. cxcvij.

C um prætor in heredem dat actionem quatenus ad eum peruenit: ſufficit ſi vel momento ad eum peruenit ex dolo defuncti. clxx.

C um principalis cauſa non conſiſtat: plerumque nec ea quidem quæ ſequuntur, locũ habẽt. cxxxix.

L. 119 ꝟ. eo. ſuper vacuo bis repetitur.

C um quis poſſit alienare, poterit & conſentire alienationi. Cui autem donare non conceditur, probãdum erit: nec ſi donationis cauſa conſenſerit, ratã eius voluntatem habendam. cxxvj.

C um ſeruis nulla actio eſt. cviij.

C um tempus in teſtamento adijcitur, credendum eſt pro herede adiectum, niſi alia mens fuerit teſtatoris: ſicut in ſtipulationibus promiſſoris gratia tẽpus adijcitur. xvij.

L. Si extraneus ꝟ de iure dotiũ.

D Iuus pius reſcripſit eos qui ex liberalitate conueniuntur in id quod facere poſſunt condemnandos. xxix.

D omum ſuam reficere vnicuique licet: dum non officiat inuito alteri, in quo ius non habet. lxij.

D onari videtur quod nullo iure cogente conceditur. lxxxiij.

E a eſt

l. 177. ff. de verb. signif.

EA est natura cauillationis, quam Græci σωρείτην appellant, vt ab euidenter veris per breuissimas mutationes disputatio ad ea quæ euidenter falsa sunt, perducatur. Regula. lxvj.

Ea quę dari impossibilia sunt, vel quæ in rerum natura non sunt, pro nõ adiectis habentur. clxxviij.

Ea quæ in partes diuidi non possunt, solida à singulis heredibus debentur. In re dubia benigniorem interpretationem sequi nõ minus iustius est, quàm tutius. cliij.

l. 1. ff. de fer. leg. l. pen. ff. de his quæ in test. del.

Ea quæ raro accidunt, non temere in agendis negotijs computantur. lxv.

Ea sola deportionis sententia aufert quæ ad fiscũ perueniunt. xcviij.

1 Perperã Haloand. Eius est nõ velle, &c. Ant. Aug. lib. 2 c. 2. quædam tamen malim probãt Haloand. lect. quia ita legisse videntur Græci, & Harmeno. In manu scrip. est, Eius est nolle

Eius est 1 nolle, qui potest velle. iij.

Et si 2 nihil facile mutandum est ex solemnibus: tamen vbi æquitas euidens exposcit, subueniendum est. clxxxiij.

Ex pœnalibus causis non solet in patrem de peculio actio dari. lix.

Expressa 3 nocent: non expressa non nocent. clvj.

Ex qua persona quis lucrum capit, eius factũ præstare debet. cxcij.

FActum à iudice quod ad officium eius non pertinet, ratum non est. cxxxij.

2 l. Diuus. ff. de in integ. rest.

Factum cuique suũ, nõ aduersario nocere debet. ¶ Non videtur vim facere, qui suo iure vtitur, & ordinaria actione experitur. ¶ In pœnalibus causis benignius interpretandum est. cxcviij.

3 l. 52. ff. de cõd. & de l. 192. ff. de verb. sign.

Fauorabiliores 4 rei potius quàm actores habentur. clxviij.

4 Idẽ Arist. problem. quæ ad ius pertinent.

Feminæ ab omnibus officijs ciuilibus vel publicis remotæ sunt: & ideo nec iudices esse possunt: nec magistratum gerere, nec postulare: nec pro alio interuenire, nec procuratrices existere. ¶ Item impubes ab omnibus officijs ciuilibus debent abstinere. ij.

Fere in omnibus pœnalibus iudicijs & ætati & imprudentiæ succurritur. cix.

l. quemadmodum ff. de adquir. posse.

Fere quibuscumque modis obligamur, ijsdem in contrariũ actis liberamur. Cum quibus modis acquirimus, ijsdem in contrarium actis amittimus. Vt igitur nulla possessio acquiri nisi animo & corpore potest: ita nulla amittitur, nisi in qua vtrumq; in contrarium actum est. cxcvj.

l. 18. ff. de castr. pecu.

Filiusfamilias neque retinere, neque recuperare, neque adipisci possessionem rei peculiaris videtur. xciiij.

Fraudis interpretatio semper in iure ciuili non ex euentu dumtaxat, sed ex consilio quoque desideratur. lxxx.

Fructus rei est vel pignori dare licere. lxxij.

5 Harmenop. lib. 6. tit. eod. nõ quid non habeat actor.

Furiosi vel eius cui bonis interdictum sit, nulla voluntas est. xlj.

GEneraliter cũ de fraude disputatur, non quid 5 habeat actor: sed quid per aduersarium habere non potuit, considerandum est. lxxix.

• l. 24. ff. de verb. signif.

6 l. 1. §. deiecisse ff. de vi & vi arma. vnde apparet hic legẽdum esse, Deiecit & qui mãdat. in maleficio tam habitio mandato comparatur.

HEredem eiusdem potestatis iurisque esse, cuius fuit defunctus, constat. lx.

Hereditas • nihil aliud est, quàm successio in vniuersum ius quod defunctus habuerit. lxiij.

Hoc iure vtimur, vt quidquid omnino per vim fiat, aut in vis publicæ, aut in vis priuatæ crimen incidat. ¶ Deiecit 6, qui vel iussit, vel mandauit, vel ratum habuit: Rati enim habitio mandato comparatur. ¶ In contractibus quibus doli præstatio, vel bona fides inest, hæres insolidum tenetur. cxcv.

ID quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest. xj.

Imaginaria venditio non est pretio accedente. xvj.

l. 9. §. 5. locat. Inst. de leg. Aquil. §. imperitia.

Imperitia culpæ adnumeratur. clxxv.

Impossibilium nulla obligatio est. cxlv.

In ambiguis orationibus maxime sententia spectãda eius est, qui eas protulisset. xcvij.

l. 70. ff. de iur. dot.

In ambiguis pro dotibus respondere melius est. ¶ Non est nouum, vt quæ semel vtiliter constituta sunt, durent: licet ille casus extiterit à quo initium capere non potuerunt. ¶ Quoties æquitatem desiderij naturalis ratio aut dubitatio iuris moratur: iustis decretis res temperanda est. lxxxvj.

l. 19. ff. de re iud.

In condemnatione personarum, quæ in id quod facere possunt, damnantur: non totum quod habent extorquendum est: sed & ipsarum ratio habenda est ne egeant. ¶ Cum verbum, restituas, in lege inuenitur: & si non specialiter de fructibus additũ est: tamen etiã fructus sunt restituẽdi. ¶ Vnicuique sua mora nocet, quod & in duobus reis promittendi obseruatur. ¶ Dolo facit qui petit quod redditurus est. cxxxiiij.

Ant. Aug. lib. 1. c. . l. videamus ff. de vsur.

l dolo. ff. de dol. except.

In contrahenda venditione ambiguum pactũ contra venditorem interpretandum est. ¶ Ambigua autem intentio ita accipienda est, vt res salua actori sit. cxxxij.

In eo quod plus sit, semper inest & minus. ¶ Nemo alienæ rei expromissor idoneus videtur, nisi si cũ satisdatione. ¶ Pupillus pati posse non intelligitur. ¶ Vbi verba coniuncta non sunt, sufficit alterutrum esse factum. ¶ Mulieribus tunc succurrendũ est, cũ defraudantur, non vt facilius calumnientur. cxj.

In eo quod vel is qui petit, vel is à quo petitur, lucrũ petiturus est, durior causa est petitoris. xxxiiij.

In his offi. cijs.

In is quæ officium per liberas fieri personas leges desiderant, seruus interuenire non potest. ¶ Non debeo melioris cõditionis esse, quàm auctor meus, à quo ius in me transit. cxxxvj.

l. 24. ff. de cõd. & demon.

In iure ciuili receptum est quoties per eum, cuius interest conditionem non impleri, fiat quominus impleatur, perinde haberi ac si impleta conditio fuisset: quod ad libertates & legata, & ad heredum institutiones perducitur, quibus exemplis stipulationes quoque committuntur, cum per promissorem factum esset quominus stipulator conditioni pareret. cxxij.

In negotijs contrahendis, alia causa habita est furiosorum, alia eorũ qui fari possunt, quamuis actũ rei nõ intelligerent. Nam furiosus nullum negotiũ contrahere potest, pupillus omnia tutore auctore agere potest. v.

In obscura voluntate manumittentis fauendũ est libertati. cl.

In obscuris inspici solet quod verisimilius est, aut quod plerumque fieri solet. cxv.

In omnib' causis id obseruatur, vt vbi personæ cõditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea, beneficium quoque deficiat. Vbi vero genus actionis id desiderat, ibi ad quemuis persecutio eius deuenerit, non deficiat ratio auxilij. lxix.

In omnibus causis pro facto accipitur id in quo quis alium perhorrescit quo minus fiat. xl.

In omnibus obligationibus in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur. xiiij.

In omnibus quidem, maxime tamen in iure æquitas spectanda est. xcj.

In pari causa possessor potior haberi debet. ¶ Hi qui in vniuersum ius succedunt, hæredis loco habentur.

bentur. clxxi.

In perſonam ſeruilem nulla cadit obligatio. ¶ Generaliter probandum eſt vbicunque in bonæ fidei iudiciis confertur in arbitrium domini vel procuratoris eius conditio, pro boni viri arbitrio hoc habēdum eſſe. xxiij.

In teſtamentis plenius voluntates teſtantium interpretantur [1]. xij.

[1] Sic Flor. paſſiue acceptādum.

In totum omnia quæ animi deſtinatione agenda ſunt, non niſi vera & certa ſcientia perfici poſſunt. lxxvij.

In toto & pars continetur. cxiiij.

Cic. 2. de Inuen. de cōtrar. leg.

In toto iure generi per ſpeciem derogatur. Et illud potiſſimum habetur, quod ad ſpeciem directum eſt. lxxxj.

Inuitus [2] nemo rem cogitur defendere. ¶ Cui damus actionē, eidem & exceptionem cōpetere multo magis quis dixerit. ¶ Cum quis in alicuius locū ſucceſſerit, non eſt æquum ei nocere hoc quod aduerſus eum [3] nocuit in cuius locum ſucceſſerit. ¶ Plerumque emptoris eadem cauſa debet eſſe circa petēdū ac defendēdū quæ fuit auctoris. ¶ Quod cuique pro eo præſtatur, inuito nō tribuitur. cxcix.

[2] l. 1. §. 4. ff. de ſuperf.

[3] Non, videtur addendū, vt in vulg. libris cū hic locus negatiue legat l. 1. §. ſi qs ff. de itin. actuque priu.

Inuito [4] beneficium non datur. lxx.

Is damnum [5] dat qui iubet dare. eius vero nulla culpa eſt, cui [6] parere neceſſe ſit. ¶ Quod pendet, non eſt pro eo quaſi ſit. cxxx.

[4] l. Solet ff. de offi. pſ.

Ius noſtrum non patitur eundem in paganis & teſtato & inteſtato deceſſiſſe: earumque rerum naturaliter inter ſe pugna eſt, vt teſtatus & inteſtatus quis ſit. vii.

[5] l. ſi fundem, §. viii. ff de his qui vt indi. l. 37. ff. ad l. Aquil.

Iure [7] naturæ æquū eſt neminem cum alterius detrimento & iniuria fieri locupletiorem. ccvij.

[6] An qui pro cui?

Iura ſanguinis nullo iure ciuili dirimi poſſunt. viij.

Libertas inæſtimabilis res eſt. cvij.

Libertas omnibus rebus fauorabilior eſt. clxv.

[7] l. 14. ff. de cond. ind.

MArcellus ait, Definit debitor eſſe is qui nactus eſt exceptionem iuſtam, nec ab æquitate naturali abhorrentem. lxviij.

Melior conditio noſtra per ſeruos fieri poteſt, deterior fieri non poteſt. clxxvj.

Minus eſt actionem habere quàm rem. ccv.

NEc ex prætorio, nec ex ſolemni iure priuatorū conuentione quidquam immutandū eſt, quāuis obligationum cauſæ pactione poſſunt immutari, & ipſo iure & per pacti conuenti exceptionem: quia actionum modus vel lege, vel per prætorem introductus priuatorum pactionibus non infirmatur, niſi tunc cum inchoatur actio, inter eos conuenit. xxviij.

Nemo alieno nomine lege agere poteſt. ¶ Temporaria permutatio ius prouinciæ nō innouat. clxvj.

Nemo damnum facit, niſi qui id fecit, quod facere ius non habet. cxciiij.

Nemo de domo ſua extrahi debet. ciiij.

l. Sed et ſi ff. de in ius uoc.

Nemo dubitat, ſoluendo videri eum qui defenditur. xcvj.

Nemo enim in perſequēdo deteriorē cauſā, ſed meliorē facit, &c. Melius eſt §. ſub regula, non ſolet deterior &c. quàm ſit regula ab aliis diſtincta. lxxxviij.

Nemo ex iis qui negant ſe debere, prohibetur etiā alia defenſione vti: niſi lex impediat. ¶ Quoties cōcurrunt plures actiones eiuſdem rei nomine, vna quis experiri debet. xliiij.

Nemo ideo obligatur quia recepturus eſt ab alio quòd præſtiterit. cxxxj.

In vulg. An nemo, legitur

Nemo poteſt gladij poteſtatem ſibi datam, vel cuiuſlibet alterius coercitionis ad aliū transferre. lxx.

Nemo poteſt mutare conſilium ſuum in alterius iniuriam. lxxvi.

Nemo plus commodi heredi ſuo relinquit, quàm quod ipſe habuit. clxij.

Nemo plus iuris ad alium tranferre poteſt, quàm ipſe haberet. lv.

Nemo prædo eſt qui pretium numerauit. ¶ Locupletior nō eſt factus qui libertum adquiſierit. ¶ Cū de lucro duorum quæritur, melior eſt cauſa poſſidentis. clxix.

l. 13. §. 6. ff. de hered. petit.

Nemo qui condemnare non poteſt, abſoluere poteſt. xxxviij.

Nemo videtur fraudare eos qui ſciunt & conſentiunt. clxxxviij.

Neque in interdicto, neque in ceteris cauſis pupillo nocere oportet dolum tutoris, ſiue ſoluendo eſt, ſiue non eſt. clix.

Neque pignus, neque depoſitum, neque precariū, neque emptio, neque locatio ſuæ rei conſiſtere poteſt. ¶ Priuatorum conuentio iuri publico non derogat. xlvj.

Neratius conſultus, an quod beneficium dare ſe quaſi viuenti Cæſar reſcripſerat, iam defuncto dediſſe exiſtimaretur; reſpondit, non videri ſibi principem quod ei quē viuere exiſtimabat conceſſiſſet, defuncto conceſſiſſe: quē tamen modum eſſe beneficij ſui vellet, ipſius æſtimationem eſſe. cliv.

Nihil conſenſui tam contrarium eſt, qui & bonæ fidei iudicia ſuſtinet, quàm vis atque metus, quem comprobare contra bonos mores eſt. ¶ Non capitur qui ius publicum ſequitur. ¶ Non videtur conſentire qui errant. ccvii.

Nihil dolo creditor facit, qui ſuum recipit. ¶ Cum principalis cauſa non conſiſtit, ne ea quidem quæ ſequuntur, locum habent. clxxij.

l. 178. ff. eo.

Nihil intereſt ipſo iure quis actionem nō habeat, an per exceptionem infirmetur. cxiij.

Nihil peti poteſt ante id tempus quo per rerum naturam perſolui poſſit. Et cum ſoluendi tempus obligationi additur, niſi eo præterito peti non poteſt. cxlvij.

l. 186. ff. e.

Nihil tam naturale eſt, quàm eo genere quidque diſſoluere, quo colligatum eſt: ideo verborum obligatio verbis tollitur. nudi conſenſus obligatio contrario conſenſu diſſoluitur. xxxvj.

Non alienat qui dūtaxat omittit poſſeſſionē. cxij.

Non debet actori licere quod reo non permittitur. ¶ In re obſcura melius eſt fauere repetitioni, quàm aduentitio lucro. xliij.

Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri. lxxv.

Non debet, cui plus licet, quod minus eſt, non licere. xxij.

Non eſt ſingulis concedendum quod per magiſtratum publice poſſit fieri, ne occaſio ſit maioris tumultus faciendi. ¶ Infinita æſtimatio eſt libertatis & neceſſitudinis. cxxxvij.

l. 13. & 14. ff. de iniurijs.

Non fraudantur creditores cum quid non adquiritur à debitore, ſed cum quid de bonis diminuitur. ¶ Nemo ex ſuo delicto meliorem ſuam conditionē facere poteſt. clxxvij.

Non omne quod licet, honeſtū eſt. ¶ In ſtipulationibus id tēpus ſpectatur quo contrahimus. clxxxvij.

Nō poteſt dolo carere qui imperio magiſtratus nō paruit. clix.

Nō poteſt videri deſijſſe habere qui numquam habuit. ccix.

Non poteſt videri improbus qui ignorat quantum ſoluere debeat. c.

Non ſolet deterior conditio fieri eorum qui litem conte-

contestati sunt, quàm si non essent, sed plerumque melior. lxxxvij.

Nemo enim persequendo deteriorem causam, sed meliorem facit. deniq; post litem contestatam heredi quoque prospicitur: & heres tenetur ex omnibus causis. lxxxviij.

Non solent quæ abundant vitiare scripturas. xcv.

Non videtur cepisse, qui per exceptionem remouetur a petitione. xiiij.

Non videtur defendere, non tantum qui latitat, sed & is qui præsens negat se defendere, aut nō vult suscipere actionem. cxliij.

l. 91. §. vlt. pronum in vulgatis Non videtur.

Non videtur quisquam id capere, quod ei necesse est alij restituere. lij.

Non videntur rem amittere, cuius propria non fuit. lxxxiij.

Non videntur data quæ eo tempore quo dantur accipientis non fiunt. ¶ Qui iussu iudicis aliquid facit, non videtur dolo malo facere, quia parere necesse habet. cxxviij.

Non vt ex pluribus causis deberi nobis idem potest, ita ex pluribus causis idem possit nostrum esse. cxx.

Non vult heres esse, qui ad alium transferre voluit hereditatem. vj.

Nullus videtur dolo facere, qui suo iure vtitur. lvj.

l. si pupillus. §. de verb. oblig.

Nulla intelligitur mora ibi fieri, vbi nulla petitio est. lxxxix.

Nullum crimen patitur is qui non prohibet, cum prohibere non possit. cx.

l. pen. §. de oblig.

Numquam actiones, præsertim pœnales de eadē re concurrentes alia aliam consumit. clxiij.

l. 15. §. de cond. & demon. Aug. lib. 4. c. 3.

Nuptias non concubitus, sed consensus facit. xxxj.

Omnis definitio in iure ciuili periculosa est: parum est enim vt non subuerti possit. cciij.

Omnis hereditas quamuis postea adeatur: tamen cum tempore mortis continuatur. ¶ Numquā ex postfacto crescit præteriti delicti æstimatio. clxxxj.

Omnes actiones quæ morte aut tempore pereunt, semel inclusæ iudicio, saluæ permanent. ¶ Non videtur perfecte cuiusque id esse quod ex causa auferri potest. clxxxij.

l. 138. §. e.

Omnia fere iura heredum perinde habentur ac si cōtinuo sub tēpus mortis heredes extitissent.

l. 9. §. 1. de off. procōs.

Omnia quæcunque causæ cognitionem desiderant, per libellum expediri non possunt. lxxij.

Omnia quæ ex testamento proficiscuntur, ita statum euentus capiunt, si initium quidem sine vitio ceperint. ccij.

Omnia quæ iure contrahuntur, contrario iure pereunt. cj.

PArē esse conditionē oportet eius qui quid possideat vel habeat, atque eius cuius dolo malo factum sit, quo minus possideret vel haberet. cxciij.

Pœnalia iudicia semel accepta, in heredes transmitti possunt. cxxv.

Plerūque fit vt etiam ea quæ à nobis abire possint, perinde in eo statu sint, atque si non essent eius conditionis vt abire possent. Et ideo quod fisco obligamus, & vendicare interdum, & alienare, & seruitutem in prædio imponere possumus. cc v j.

Plus cautionis in rem est, quàm in personam. xxvj.

Prætor bonorum possessorem heredis loco in omni causa habet. cxvij.

Priuilegia quædam causæ sunt, quædam personæ: & ideo quædam ad heredem transmittuntur, quæ causæ sunt, Quæ personæ sunt, ad heredem nō transeunt. cvij.

Pupillus nec velle, nec nolle in ea ætate, nisi apposita tutoris auctoritate creditur. nam quod animi iudicio fit, in eo tutoris auctoritas necessaria est. cl.

Pupillum qui proximus pubertati sit, capacē esse, & furandi, & iniuriæ faciendæ. ¶ In heredem nō solent actiones transire, quæ pœnales sunt ex maleficio: veluti furti, damni, iniuriæ, vi bonorum raptorum, iniuriarum. cxj.

QVamdiu possit valere testamentum: tamdiu legitimus hæres non admittitur. xc.

Quatenus cuiusque intersit, in facto non iure consistit. xxv.

Quæ ab initio inutilis fuit institutio, temporis tractū conualescere non potest. ccx. l. 210. §. eo.

Quæ dubitationis tollendæ causa contractibus inseruntur, ius commune non lædunt. lxxxij. l. 16. §. mādat.

Quæ legata mortuis nobis ad heredem nostrum transeunt, eorum commodum per nos ijs quorum in potestate sumus eodem casu adquirimus aliter atque cum stipulati sumus: nam & sub conditione stipulantes omni modo eis adquirimus: etiā si libertate nobis præstita, à dominis conditio existat. xviij.

Quæ propter necessitatem recepta sunt, non debent in augmentum trahi. cxxiij.

Perperā hic in vulga. edunt. l. si stipulamus quæ est l. 73. §. de verb. obli. nā ea non antiq. nec in manuscri. extat, nec eā sed par. interpretatus est.

Qui actionem habet ad rem recuperandam: ipsam rem habere videtur. xv.

Qui auctore iudice comparauit, bonæ fidei possessor est. cxxx.

Quidquid in calore iracundiæ vel fit, vel dicitur, nō prius ratum est, quàm si perseuerantia apparuerit iudicium animi fuisse: ideoque breui reuersa vxor, nec diuertisse videtur. xlix.

l. §. eod. 167. & 109.

Qui cum alio contrahit, vel est, vel esse debet non ignarus conditionis eius: heredi autem eius hoc imputari non potest: cum non sponte cum legatarijs contrahit. ¶ Non solet doli exceptio nocere his quibus voluntas testatoris non refragatur. xx.

l. in qui quā actionem.

Qui dolo desierit possidere, pro possidente damnatur: quia pro possessione dolus est. clxxiiij.

Qui in alterius locum succedunt, iustā habent causam ignorantiæ: an id quod peteretur, deberetur. ¶ Fideiussores quoque non minus quàm heredes, iustam ignorantiam possunt allegare. hæc ita de herede dicta sunt si cum eo agetur: non etiam si agat. nam plane qui agit, certus esse debet, cum sit in potestate eius quando velit experiri: & ante debet rē diligenter explorare: & tunc ad agendum procedere. xlij.

Qui in ius dominiumve alterius succedit, iure eius vti debet. ¶ Nemo videtur dolo exequi, qui ignorat causam cur non debeat petere. cxxxviij.

Qui in seruitute est, vsucapere non potest. nam cū possideatur possidere non videtur. cxj.

Qui nō facit quod facere debet, videtur facere aduersus ea: quia nō facit. & qui facit quod facere nō debet: nō vr̄ facere id quod facere iussus est. clxiiij.

Quintus Mutius Sempronio. Quo tutela redit, &c. in regula, Quo tutela redit. quæ est. lxxiiij.

Qui per successionem quamuis longissimā defuncto heredes cōstiterūt, nō minus hæredes intelligūtur, quàm qui principaliter heredes extiterint. civ.

Qui potest facere vt possit conditioni parere: iam posse videtur. ¶ Quod quis si velit habere non potest, id repudiare non potest. cxxxv. l. 8. § de bo. possess.

Qui potest inuitis alienare: multo magis & ignorātibus & absentibus potest. xxvij.

Qui rem alienam defendit, numquam locuples habetur. cxxvij.

Qui sine dolo malo ad iudicium prouocat: non videtur

detur moram facere. lxiiij.

Qui tacet, non vtique fatetur: ſed tamen verum eſt eum non negare. clxxxv.

Qui vetante prætore fecit, hic aduerſus edictum feciſſe proprie dicitur. ¶ Eius eſt actionem denegare, qui poſſit & dare. ciij.

Quod à quoquam pœnæ nomine exactum eſt, id eidem reſtituere nemo cogitur. xlvii.

Ariſt. 1. Polit. c. 3.

Quod attinet ad ius ciuile, ſerui pro nullis habentur: nõ tamen ex iure naturali: quia quod ad ius naturale attinet, omnes homines æquales ſunt. xxxiij.

l. Quod vero 1. ſ. de leg.

Quod contra rationem iuris receptum eſt, non eſt producendum ad conſequentia. clxxxiiij.

Quod euincitur in bonis non eſt. cli.

Quod ab initio vitioſum eſt, non poteſt tractu temporis conualeſcere. xxx.

Quod ipſis qui contraxerunt obſtat, & ſucceſſoribus eorum obſtabit. clxxxvj.

Quod iuſſu alterius ſoluitur, pro eo eſt quaſi ipſi ſolutum eſſet. cxli.

Quod nullius eſſe poteſt, id vt alicuius fieret, nulla obligatio valet efficere. cxliij.

Quod quis, dum ſeruus eſſe, egit: proficere libero facto non poteſt. clxxxix.

Quod quis ex culpa ſua damnum ſentit, non intelligitur damnum ſentire. cciiij.

l. vlt. ſ. de vſur. Ant. Aug. lib. 2. c. 4.

Quo tutela redit, eò & hereditas peruenit, niſi cum feminæ heredes intercedunt. Nemo poteſt tutorẽ dare cuiquam niſi ei quem in ſuis heredibus cum moritur habuit, habiturusve eſſet ſi vixiſſet. ¶ Vi factum id videtur eſſe, quòd de re quis cum prohiberetur, fecit Clam quod quiſque cum controuerſiã haberet, habiturumve ſe putaret, fecit. ¶ Quæ in teſtamento ita ſcripta ſunt, vt intelligi non poſſint: perinde ſunt ac ſi ſcripta non eſſent. ¶ Nec paciſcendo, nec legem dicendo, nec ſtipulando quiſquam alteri cauere poteſt. lxxiij.

Quotiẽs dubia eſt interpretatio libertatis, ſecundũ libertatem reſpondendum erit. xxj.

Quotiens duplici iure defertur alicui ſucceſſio, repudiato nouo iure, quod ante defertur, ſupererit vetus. xcij.

Quotiẽs idem ſermo duas ſententias exprimit, ea potiſſimum accipiatur, quæ rei gerendæ aptior eſt. lxviij.

Quotiẽs nihil ſine captione inueſtigari poteſt, eligendum eſt quod minimum habet iniquitatis. ccj.

Quotiẽs vtriuſque cauſa lucri ratio vertitur: is præferendus eſt cuius in lucro cauſa tempore præcedit. xcix.

1 Sic Flor. cauſæ coniectionem meminit Aſcon. & Gell. . c. 20. Gendi manuſcri. & vulg. hic legunt, cõiunctio.

Regula eſt, quæ rem quæ eſt, breuiter enarrat. non vt ex regula ius ſumatur: ſed ex iure quod eſt, regula fiat. Per regulam igitur breuis rerum narratio traditur. Et (vt ait Sabinus) quaſi cauſæ coniectio 1 eſt: quæ ſimul cum in aliquo vitiata eſt, perdit officium ſuum. j.

Res 2 iudicata pro veritate accipitur. ccviij.

Secundum naturam eſt commoda cuiuſque rei eum ſequi, quem ſequuntur incommoda. x.

3 l. 15. ſ. ſi ſtat. homi.

Semper 3 in coniunctionibus, nõ ſolũ quod liceat, conſiderandum eſt: ſed & quod honeſtũ eſt. clviij.

3 l. 41. ſ. de ſtatu lib.

Semper in dubijs benigniora præferenda ſunt. lvij.

Semper generalibus ſpecialia inſunt. cxc.

Semper in obſcuris quod minimum eſt ſequimur. ix.

Semper in ſtipulationibus, & in ceteris contractibus id ſequimur quod actum eſt: aut ſi non appareat quid actum eſt, erit conſequens vt id ſequamur quod in regione in qua actum eſt, frequentatur: Quid ergo ſi neque regionis mos appareat quia varius fuit? ad id quod minimum eſt, redigenda ſumma eſt. xxxv.

Semper qui non prohibet pro ſe interuenire, mandare creditur. Sed & ſi quis ratũ habuerit quòd geſtum eſt, obſtringitur mandati actione. lxj.

4 Ad ſimul. l. 59. ſ. de cond. & demon.

Seruitutem mortalitati fere comparamus 4. ccx.

Seruus Reipublicæ cauſa abeſſe non poteſt. ccxij.

Sicuti pœna ex delicto defuncti heres teneri non debet: ita nec lucrum facere ſi quid ex ea re ad eũ perueniſſet. xxcix.

Si filiusfamilias ſub conditione ſtipulatus emancipatus fuerit: deinde extiterit conditio, patri actio competit: quia in ſtipulationibus id tempus ſpectatur quo contrahimus. xix.

Si in duabus actionibus alibi ſumma maior, alibi Infamia eſt: præponenda eſt cauſa æſtimationis. vbi autem æquiparantur famoſa iudicia, & ſi ſummã rei diſparem habeant, pro paribus tamen accipienda ſunt. cv.

Si librarius in trãſcribendis ſtipulationis verbis errаſſet: nihil noceret quominus & reus & fideiuſſor teneantur. xciij.

l. 89. ſ. eo.

Si nemo ſubijt hereditatem: omne ius teſtamenti ſoluitur. cxlij.

l. . ſ. de ac ſum.

Si quis obligatione liberatus ſit, poteſt videri cepiſſe. ¶ Nõ poteſt videri accepiſſe, qui ſtipulatus poteſt exceptione ſubmoueri. cxvj.

Si quis prægnantem vxorem reliquit, non videtur ſine liberis deceſſiſſe. cxlviij.

5 elegãt r ſubaudi. actionem.

Totiẽs in heredẽ damus 5 de eo quod ad eum peruenit: quotiẽs ex dolo defuncti conuenitur, non quotiens ex ſuo. xlv.

l. Si quis ab alio. ſ. de re iur.

Vani timoris iuſta excuſatio 6 non eſt. cxlvj.

Vbicunque cauſæ cognitio eſt, ibi prætor deſideratur. cvj.

6 In d. l. 14. de re iud. legit, eximatio.

Vbi lex duorum menſium fecit mentionem: & qui ſexageſimo & 7 primo die venerit, audiẽdus eſt. Ita etenim Imperator noſter Antoninus cum diuo patre ſuo reſcripſit. cij.

7 Græci dicunt habent ſexageſimo die quã lectionem pleriſque magis amplectuntur.

Vbi non voce, ſed præſentia opus eſt, mutus ſi intellectum habet, poteſt videri reſpondere. Idem & in ſurdo hic quidem reſponderi poteſt. ¶ Furioſus abſentis loco eſt: & ita Pompo. libr. 1. epiſtolarum ſcribit. clxvij.

Vbi pugnantia inter ſe in teſtamento inuenirentur, neutrum ratum eſt. ¶ Quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata ſunt. clxix.

Velle non creditur qui obſequitur imperio patris vel domini. iiij.

Verum eſt neque pacta neque ſtipulationes factũ poſſe tollere: quod enim impoſſibile eſt, neque pacto neque ſtipulatione poteſt comprehendi, vt vtilem actionem aut factum efficere poſſit. xxxij.

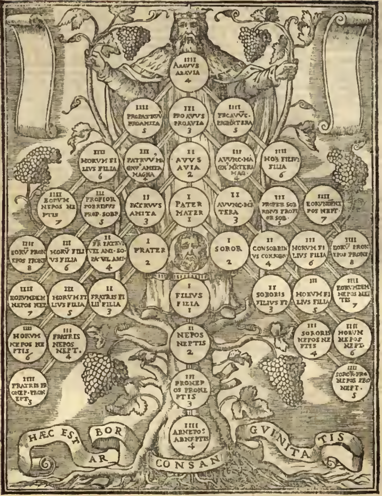
Vbi duo pro ſolido heredes eſſe nõ poſsũt. clxxxiiij.

FINIS.

Non gignunt dextros qui stant in parte sinistra.
Laua dat vxores, dat tibi dextra nepotes.

Figura p̄sens arbo- ris locat ad se- cundum di- uersi gra- dus parenta- tum, cum i- que ad eū locat in a- decreta hi posterius? comprob. § q. 3. cap. de affinita- te. & extra de consa. & affinita. c. non debet. ideo vsque ad quartū gra- dum dun- taxat figu- ram hanc duximus ex- tendendā. Nec vlterius gra- duum co- gnationem quisquam pe- dit. Quae e- nim quoni- am in co- putationē agnatio- num etiā vl- tra gra- dum centesi- mum, & co- amplius si opus fuerit procedi po- terit. Quam op- timè hęc amplectitur, cum consan- guinitatis suam affi- nitatis ar- bos, audi- ant quibus fuit cauſa (?) exigentia quam agē- monere & le- gis, & in- telligat.

Consanguinitas est attinentia personarū ex eo proueniens, q̄ vna descēdit ab altera, vel ambæ ab eadē. Vel est vinculum personarū ab eodem stipite descēdentiū carnali ꝓpagatione contractū. Et dicitur à con, qđ est simul, vel vnitū, & sanguine, quasi sanguinis vnitas.

Linea est collectio ꝑsonarū ab eodem stipite descēdentiū gradus continens, & numeros distinguens, & est triplex, scilicet graduū descendentiū, ascendentium, & collateralium.

Gradus est habitudo distantiū personarū, qua cognoscitur quota agnationis vel cognationis distantia duæ ꝑsonæ inter se differūt. Et dicunt gradus ad similitudinē graduū scalarum, vel locorū procliuiū, quos gradimur de ꝓximo in ꝓximum.

CONSANGVINITAS PER TRES REGVLAS DECLARATVR.

PRIMA *regula magistralis pro linea recta.*] Ascendentium & descendentium quot sunt personæ de quibus quæritur, computatis intermedijs vna dempta, tot sunt gradus inter eas. Si igitur vis scire quantū distat abauus à Petrucio (Petruciū esse fingimus in cellula vbi est facies) vtroque computato & intermedijs, quinque sunt personæ: deme vnam, quattuor sunt gradus: & sic de alijs.

¶ *Pro linea collaterali duæ sunt regulæ.*

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat à cōmuni stipite, toto distant inter se, vel sibi attinent. Exemplum pone: Cum facis abauum stipitem inter P. & pronepótem propatrui (nam illi sunt in linea æquali) quilibet distat à stipite quarto gradu: ergo inter se quarto. De computatione tantummodo canonica loquor.

¶ Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior distat à cōmuni stipite, toto distant inter se. Exemplū pone faciēdo abauū stipitem P. & filius propatrui sunt in linea inæquali. Cōputemus ergo à remotiori, scilicet à P. sed P. distat à stipite quarto gradu, ergo à filio ꝓpatrui quarto. Semper intellige secundū canones.

¶ *Pro arbore consanguinitatis secundum computationem ciuilem dantur tales regulæ.*

PRIMA. In linea recta ascendentium & descendentiū quot sunt personæ de quibus quæritur, computatis intermedijs vna dempta, tot sunt gradus inter eas.

¶ *Pro linea collaterali.*

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat à cōmuni stipite, toto duplicato distant inter se, vel sibi attinent. Nam secundū leges quælibet persona gradū facit in collateralibus. Computatio enim Legistarū ob aliud fit quàm cōputatio Decretistarū.

¶ Collateralium in linea inæquali quot sunt personæ stipite dempto, tot sunt gradus. Si ampliorem optas enucleationem, recurre ad Ioannis Andreæ declarationem.

* CIRCA

CIRCA lecturam arboris diuersis olim diuersum modū tenentibus, Ioannes de Deo Hispanus post illos lecturæ ipsius arboris nouum modum assumens, per suas metricas regulas ipsius intellectum nisus fuit aperire: sed propter multitudinem regularum, & versuum obscuritatem, aliquibus notū ignotum, alijs ignotum ignotius reddidit. Attendens igitur ego Ioa. And. inter decretorum doctores minimus & indignus, inuentionē arboris ex eo fuisse, vt habentibus materiam consanguinitatis & affinitatis ignotam, nota: & habentibus notam, ex oculorum inspectione notissima fieret: antiquorum scripta reuolui, & (prout expedire credidi) compilaui.

Oculis mal ta subijciuntur.

¶ Primo quærens ad vtramque arborem ad quid fuerit inuentio arboris necessaria. Secundo, an sit authentica. Tertio, ad quid in volumine decretalium repetita, quæ olim fuerat in decretis.

¶ Primæ quæstionis ex superius dictis patet solutio. probatio enim ad oculum alias vincit. Inst. de gradi. §. agnationis. 27. q. 1. nec aliqua. Ex ostensione enim facti quędam melius percipiuntur quàm elocutione. extra de dona. Apostolicæ. ver. fi. Hinc est quòd agrorum mensio subijcitur oculis. 16. q. 3. inter. de præscrip. quia indicante. C. fin. reg. l. 3. Ventris inspectio, an mulier sit prægnans. ff. de ven. inspi. l. 1. in prin. Locorum pudicitiæ inuestigatio, an mulier sit virgo. extra de prob. proposuisti. an arcta. de frig. & mal. fraternitatis. vel aliter impedita. eod. tit. ex litteris. Iniuriæ an sit atrox æstimatio. ff. de fer. l. 2. Et litteræ Papales an sint veræ vel falsæ. de crim. fal. licet.

¶ Ad secundum dic quòd arbor authentica est: quod patet ex canonibus Isidori & Alexandri. 35. q. 5. c. 1. 2. & vlt.

¶ Ad tertium dic quòd quia in decretis de consanguinitate & affinitate tractatur, vtile fuit ibi arborem ponere. & quia in decretalibus est idem tractatus, & in hoc volumine vtile fuit repeti, ex eo maxime, quia nemini venit in dubium, id satis esse validum satisq; famosum, quod repetita lectio probat. C. de emen. Iu. co. l. vna. Item ex eo quia antiqui canones circa materiam illam multū fuerunt correcti: vnde expediens fuit secundum statum iurium nouorum antiquam arborem decidere.

DEINDE ad arborem consanguinitatis specialiter descendamus. Et primo quæritur quid sit consanguinitas, & vnde dicatur: quid linea, quid gradus. Secundo quæritur quomodo arbor formetur: & quare sic formetur, & quare sic punctetur. & interseremus regulas per quas cognoscuntur gradus. Demum ponemus quædam notanda, & quasdam quæstiones.

Cōsanguinitatis diffinitio.

¶ Ad primum dico, quòd consanguinitas est attinentia personarum ex eo prouenienes, quia vna descendit ab altera: vel ambæ ab eadem. Vel est vinculum personarum ab eodem stipite descendentium carnali propagatione contractū: quod satis est idem. Dicitur autem consanguinitas, quasi sanguinis vnitas: à con & sanguine: quia de communi sanguine descendunt. Et quo ad probationem coniugij nō distinguo an tales cōsanguinei sint producti ex vxorio coitu, vel ex fornicario, quod est expressum. extra de proba. per tuas.

Lineæ diffinitio: & eius multiplicatio.

¶ Linea vero est collectio personarum ab eodem stipite descendentium gradus continens, & numeros distinguens. Et est triplex linea, scilicet graduum descendentium, ascendentium & collateralium, vt infra patebit. & ff. de gradi. l. 1. & l. iurisconsultus.

Gradus descriptio.

¶ Gradus est habitudo distantiū personarum, qua cognoscitur quota agnationis vel cognationis distantia duæ personæ inter se differunt. Et dicuntur gradus ad similitudinem graduū scalarū, vel locorū procliuiū: quia ita gradimur de proximo in proximum. ff. de gradi. l. iurisconsultus. §. gradus.

Arboris cōsanguinitatis formatio.

¶ Formatur autem sic arbor. Primo vide cellulas ascendentium: secundo descendentium: demum collateraliū. Ascende super cellulam vacuam: quæ remansit ideo vacua quia non potuit nomen proprium habere, cum aliæ cellulæ (exceptis his, quæ per genitiuum nominantur) sumant nomen ab ipsa. Quomodo enim possemus illam cellulam nominare, quam dicimus filium patris, fratrem fratris, patrem filij, & sic de singulis? & eam alij vocant Ioachim: alij ..otheum: alij truncum. Nos autem à nomine bidelli nostri vocemus eam Petrucium. Et scire debes, quòd competenter illæ cellulæ mediæ ascendentium & descendentium diuiderentur directe per medium, vt à latere dextro illarum cellularum ponerentur nomina marium, vt abauus, proauus, &c. à latere sinistro nomina mulierum, vt abauia, proauia, &c. quia positi à latere dextro descendunt à maribus, & econuerso. Supra cellulam vacuam est cellula hæc continens pater mater, & vnum punctum supra, & vnum infra. Supra illam est cellula auus auia, continens duo puncta supra, & duo infra. Supra illam est cellula proauus proauia, continens tria puncta supra, & tria infra. Supra illam est cellula abauus abauia, habens quattuor supra, & quattuor infra. Descendendo sub cellula vacua est cellula habens filium & filiam: & habet vnum punctum supra, & vnum infra. Sub illa habens nepotem & neptem, & duo puncta supra, & duo infra. Sub illa pronepotem & proneptem: & tria puncta supra, & tria infra. Sub illa abnepotem & abneptem, & quattuor puncta supra, & quattuor infra.

¶ Antequam ad collaterales transeamus, scire debes quòd punctorum numeratio est numeratio graduum habito respectu ad cellulam vacuam, & puncti superiores denotant computationem secundum ius canonicum: puncti inferiores secundum ius ciuile, &c. Ponitur autem computatio canonica in superiori parte cellularum: ciuilis vero in inferiori, vt detur intelligi excellentia iuris canonici ad ciuile: & maxime quoad hunc casum quo instruimur in matrimonijs, quæ licite contrahi possint necne, & cum matrimonium sit sacramentum ecclesiæ, in eo præcipue lex minor est canone extra de secun. nup. c. vlt. & pen. Vides autem ex punctatione prædicta, quòd in computatione ascendentium & descendentium concordat vtrumque ius: quia in eis semper persona addita personæ per carnis propagationem gradum adijcit.

Ius canonicum est excelenti° ciuili.

¶ Ad inueniendum autem gradus inter eos secundum vtrūque ius, tolle hanc magistralem regulam. Ascendentium & descendentium quot sunt personæ de quibus quæritur computatis intermedijs vna dempta, tot sunt gradus inter eas. Si igitur vis scire quantum distat abauus à Petrucio: vtroq; computato & intermedijs, quinque sunt personæ: deme vnam, quattuor sunt gradus. Idem dico de ipso P. ad abnepotē: quia eo modo erit reperire quinque personas: & sic quattuor sunt gradus. Si velis scire quot distet abauus P. ab abnepote P. inuenies ibi nouem personas computato P. & sic octo erunt gradus. Scias autem quòd iste P. non habet totā suam computationem in arbore. Scias enim quòd quilibet habet duos parentes, quattuor auos, octo proauos, sedecim abauos, & sic semper ascendentes duplicantur. Vnde impossibile fuisset tot personas in arbore scribere.

Regula linea rectæ.

¶ Quæro an inter ascendentes & descendentes prohibitio copulæ coniugalis excedat quartū gradum? Et dicit Goffre. in sum. de consangui. & affini. §. item quantum, quòd non, per decre. non debet. eod. tit. quæ generaliter loquitur. Alij cōmuniter contradicentes inter ascendentes & descendentes perpetuam esse prohibitionem dicunt: & quod de quarto gradu dicitur, in collateralibus locum habet. ad hoc 35. q. 5. progeniem. & duobus capitulis seqq. in quibus dicitur, quòd olim non solum vsque ad secundum gradum, sed etiā inquantum notitia erat parentelæ, extendebatur prohibitio. Ex quo ergo certum est alterum descendentem, & alterum ascendentem, perdurat prohitio. ad idem instit. de nupt. §. 1. ff. de ritu nupt. l. nuptiæ. & hoc verum puto.

Cōiugij prohibitio in recta linea est perpetua.

¶ Ad collaterales transeamus, & ad fratrem & sororē. & causa breuitatis prosequendo solum partem mediam arboris ad modum vexilli: qua intellecta reliqua intelligetur: quod per se patet. dicamus de fratre & descendentibus. Sub cellula fratris, fratris filius filia: ex illa fratris nepos neptis: ex illa fratris pronepos proneptis. & frater P. est cum P. in primo gradu secundum canones: in secundo secundum leges. Eius filius in secundo secundum canones: in tertio secundū leges. Nepos in tertio secundum canones: in quarto secundum leges. Fratris pronepos est ipsi P. in quarto secundum canones: in quinto secundum leges: & sic debet esse vtraq; punctatio, & isti sunt collaterales ad P. Et nunc de cellula patris fecimus stipitem. Fac consequenter stipitem de auo: ex eo patruus amita: ex illa frater patruelis & amitinus, soror patruelis & amitina: ex illa horum filius filia: ex illa ho-

Regula collateraliū.

rum ne-

rum nepos neptis. Patruus est P. secundo gradu, frater patruelis etiam secundo gradu: filius in tertio, nepos in quarto secundum canones. Per leges autem patruus in tertio, frater patruelis in quarto, filius in quinto, nepos in sexto: & sic debet esse vtraque punctatio. Postea fac proauũ stipitem, & habet filios patruum magnum, amitam magnam, auum & auiam, auunculum magnum, & materteram magnam. illos nõ prosequimur. Ex cellula patrui magni propior sobrinus, propior sobrina, ex illa horum filius filia, ex illa eorumdem nepos neptis. Et quia P. distat à proauo, quem nunc feci stipitem, tertio gradu, ergo à patruo tertio, & à propiori sobrino tertio: & à filio tertio, & à nepote, qui exit lineam æqualitatis, quarto secundum canones. Secundum leges vero distat P. à patruo magno quarto, à propiori sobrino quinto, & à filio sexto, à nepote septimo, & sic debet esse vtraq; punctatio. Modo fac abauũ stipitem cũ tribus filijs, scilicet propatruo, proauo & proauunculo. de proauunculo nõ prosequor. Ex cellula propatrui oritur cellula horũ filius filia, ex horũ illa nepos neptis, ex illa eorumdẽ pronepos proneptis. Isti omnes sunt cum P. in quarto gradu, quia P. distat a stipite in quarto gradu, & ex illa linea nullus exit lineam æqualitatis, ergo omnes distant quarto. Secundum leges propatruus distat v. filius vj. nepos vij. pronepos viij. & sic debet esse vtraque punctatio.

Regula canonum pro collateralibus in linea æquali

¶ Nunc videndum est quibus regulis gradus illorum collateralium cognoscantur. Collateralium æqualis lineæ vnam trado regulam secundum canones.

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat à communi stipite: toto distant inter se, vel sibi attinent: hoc secundum canones. Exemplum pone: quando facis abauũ stipitem inter P. & pronepotẽ propatrui. nam quia illi sunt in linea æquali, quilibet distat a stipite quarto gradu: ergo inter se quarto.

Regula ciuilis pro collateralibus in linea æquali.

¶ Secundum leges vero aliter est, & sic dicimus regulam. Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat à cõmuni stipite: toto duplicato distant inter se: vel sibi attinẽt. Vides ergo ex superius dictis, & ex punctatione, quòd prædicti P. & pronepos propatrui distant viij. Et insurgit illa diuersitas, quia secundum leges quælibet persona gradum facit in collateralibus. Vnde duo fratres faciunt duos gradus: secundum canones vero duæ personæ faciunt vnum gradum. Vnde (vt patet in cellula fratris) frater est cum P. in primo gradu secundum canones, in secundo secundum leges: sed computatio eorum ob aliud fit quàm nostra. 35. q. 5. cap. 2. Bene ergo dicitur secundũ leges, quòd in æquali linea collateralium siue linea sit paris numeri, siue disparis: non est reperire disparem gradum. vide in linea paris numeri secunda, vel iiij. disparis numeri j. vel iij. In prima ij. gradus, in secunda iiij. in tertia vj. in quarta viij. quod non est secundum canones, quia in æquali linea disparis numeri habemus disparem gradum: quia in prima primum, in tertia tertium, in quinta quintum: & sic de singulis.

Regula canonica in linea inæquali.

¶ Nunc restat videre de collateralibus in linea inæquali, de quibus traditur talis regula secundum canones. Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior distat à communi stipite: toto distant inter se. Exemplum pone faciendo abauum stipitem P. & filius propatrui sunt in linea inæquali. computemus ergo à remotiori, scilicet à P. sed P. distat a stipite quarto gradu: ergo à filio propatrui iiij. & idẽ in descendentibus vsque ad lineam æqualitatis: & hoc est quod dicimus, quòd persona addita personæ vsque ad lineã æqualitatis non crescit gradus: quia propatruus, filius eius, nepos & pronepos omnes distant iiij. gradu à P. Sed aliter secundum leges, secundum quas talem regulam tradimus.

Regula ciuilis in linea inæquali.

¶ Collateralium in linea inæquali quot sunt personæ (stipite dempto) tot sunt gradus. vnde P. à stipite distat iiij. à propatruo v. à filio vj. à nepote vij. à pronepote viij. & sic quælibet persona facit gradum. Vides ex supradictis quòd P. non potest contrahere cum aliqua de arbore. Distat enim à summo, scilicet abauo: ab imo, scilicet à nepote; ab extremis collateralium, ab omnibus his quarto: à medijs citeriori: per quod satis patet, quòd cum nullo potest contrahere. Sed si extremus in collateralibus: vtputa si pronepos propatrui, vel pronepos fratris, procrearet filiam, posset P. cum illa contrahere. Licet autem contrahatur in quinto gradu, remanet tamen consanguinitas. prohibitio enim, quæ per ius positiuum processerat, potuit tolli. sed naturalia sunt immutabilia. 5. dist. in princ.

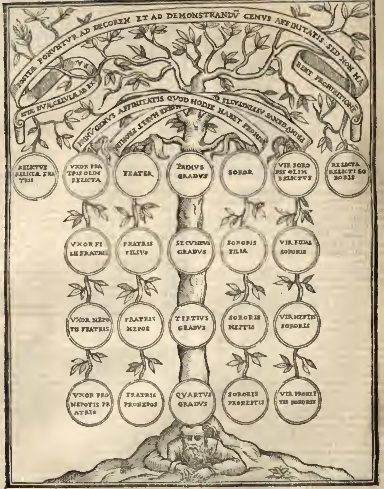
¶ Scire debes, quòd communiter dicunt doctores, quòd abauus & proauus & auus sunt bigami, dicentes, quòd si non essent bigami, non possent filij eorum coniungi, cum essent fratres: sed de hoc non multum curo: quia eadem ratione sic esset de alijs cellulis duplicibus, quòd personæ earum essent bigami vnde fingamus perinde ac si in qualibet duplici cellula haberemus quattuor personas, ac si diceretur propatruus & vxor, proamita & maritus, vnde duplicatio posita fuit, vt nomina demonstraret in vtroque sexu, non vt eos coniuges denotaret. Sciendum est etiam, quòd in collateralibus æqualis lineæ bene sequitur ista regula affirmando & negando. Ego & tu sumus consanguinei in linea æquali, & ego possum accipere filiam tuam: ergo tu meam. Et negatiue, Ego non possum accipere filiam tuam: ergo nec tu meã. Affirmatiua procedit in linea æquali quarti gradus. Negatiua in tertio vel citeriori. Sed in linea inæquali hoc nõ procedit affirmando vel negando: quia si vnus est in quarto, alter in tertio vel citeriori, qui est in tertio vel citeriori, potest contrahere cum filia eius, qui est in quarto gradu, & nõ econuerso. vnde propatruus huius filius & nepos contrahere possunt cum filia P. sed non econuerso.

Quæstio notanda.

¶ Demum quæritur, an collaterales, quorũ vnus est in quinto, & alter in primo, puta filia P. & propatruus possint ad inuicem contrahere? Dicit Hosti. quòd non. & hoc not. extra eod. quod dilectio. & cap. tua. & in summa huius tit. de consan. §. numquid. in v. & j. quod per sua argumenta nititur probare sic, scilicet pater & filius vna persona censentur. C. de impub. & alijs sub. l. vlt. sicut ergo non contrahitur cum stipite; sic nec cum filijs stipitis. benefacit prædicta decret. tua. vbi fratres videntur poni pro stipite. Contrarium tenet Bern. quod colligitur ex glos. quam ponit supra eod. tit. cap. vlt. & Ra. & Ioan. de Deo: & hoc est verissimum, quod probant verba regulæ positæ supra eod. cap. vlt. dum dicit ibi; descendentiũ ab eodem. sed certũ est quòd propatruus descendit à stipite. Præterea aut dicis quod est inter eos prohibitio ascendentium & descendentium, aut collateralium: de primo patet negando, quòd certum est filium P. non descendisse à propatruo. Est ergo prohibitio collateralium. sed certum est, quòd isti distant quintu. quid igitur impediat istos collaterales contrahere, nõ video. Ioa. And.

Arbor Affinitatis.

Multa dies, variusque labos huiusce paravit
Artis notitiam: quæ modo clara pates.

AFFINITATIS DECLARATIO.

AFFINITAS secundum canones est personarum proximitas ex coitu proueniens, omni carens parentela. Et dicitur affinitas quasi duorum ad vnum finem vnitas, eo quòd duæ cognationes diuersæ per nuptias secundum leges, vel per coitum secundū canones copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit, vt ff. de gradi. cogna. l. non facile. §. affines.

¶ Scias autem q affinitas est perpetuū impedimentū, quod durat etiā mortua persona, qua mediāte contrahit. 35. q. 10. fraternitatis.

¶ Per carnalem copulam viri & mulieris inter consanguineos mulieris & virum, & inter consanguineos viri & mulierem contrahitur affinitas primi generis eiusdem gradus, cuius est consanguinitas. Si ergo consanguineus tuus cognoscat mulierem: si vis scire quoto gradu affinitatis attinet tibi mulier illa, vide quoto gradu est tibi consanguineus tuus; & quoto est tibi ille consanguineus, toto mulier est tibi affinis, & semper in primo genere. Dictum est in regula, viri & mulieris, & non viri & vxoris: quia secundū canones etiā per coitū fornicariū & incestuosum contrahitur affinitas. patet de eo qui cog. consan. vxo. suæ. c. discretionē. & c. pen. Inter cōsanguineos mulieris & virū & consanguineos viri & mulierē, ideo dicitur: quia inter virū & mulierem nō contrahitur affinitas, sed ipsi sunt affinitatis causa. Item inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris nulla est affinitas. Vnde duo fratres cōtrahunt cū duabus sororibus, pater & filius cū matre & filia. sed est affinitas inter cōsanguineos mulieris & ipsum virū, & cōsanguineos viri & ipsam mulierē. de cōsan. & affi. q̄d super his.

REGVLA. Quotiescumque inter vnam personarum, de quibus quæritur, & coniugem alterius non est vel non fuit consanguinitas intra quartum gradum inclusiue, nulla est prohibitio, vt inter me & coniugem nepotis mei non potest esse matrimonium: quia nepos meus est mihi consanguineus intra quartum gradum.

ALIVD EXEMPLVM. Soror mea habuit maritū, ea mortua maritus eius aliā accepit, quo defuncto potero contrahere cū eius relicta: quia inter me & illam relictam nulla est nec fuit consanguinitas.

AD arborem affinitatis & eius materiam tranſeamus Et primo videndũ eſt, quid ſit affinitas,& vnde dicatur:& quomodo ipſius genera inſurgãt, & gradus computentur:deinde arborem formemus. Ponemus poſtea quędam notabilia, & quaſdã quæſtiones.

Affinitatis definitio.

¶Eſt autem affinitas perſonarũ proximitas ex coitu proueniens, omni carens parentela. hoc ſecundum canones: ſed ſecundum leges eſt proximitas proueniens ex nuptijs; & requiritur ſecundum leges, quòd legitimę ſint nuptię, non interdictæ, vt contrahatur affinitas.ff.de gradi.l. nõ facile.§.ſciendum. Et dicitur affinitas quaſi duorum ad vnum finem vnitas: eo quòd duę cognationes diuerſę per nuptias ſecundum leges, vel per coitum ſecundum canones copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit, vt in ead.l.§.affines.

Affinitas per coitũ nefarium contrahitur.

¶Sed quòd per fornicarium coitum, & inceſtuoſum ſecundum nos contrahatur affinitas, patet de eo qui cog.conſan.vxo.ſuę.c. diſcretionem. & eod. tit.c.penul.Sed conſideratio legis fuit circa hęreditates & tutelas deferendas, & ne quis cogatur aduerſus affinem teſtimonium dicere.ff de gradi.l.iuriſconſultus.in prin.& ff.de teſti.l.3.& 4.q.3.§. item in criminali. verſi. item lege Iulia. Sed canon quo ad matrimonia prohibenda cõſiderauit vnionem carnis, quę inſurgit ex copula. Et eſt videre ſecundum hoc, quòd concurrere poteſt attinentia conſanguinitatis & affinitatis: vt ſi quis cognoſcat conſanguineam ſuam, omnes conſanguinei vtriuſque ſunt vtrique affines. Scias autem quòd affinitas eſt perpetuum impedimentũ, quod durat etiam mortua perſona,qua mediante contrahitur.35.q.10.fraternitatis. Nec oritur affinitas ex pollutione extraordinaria, quę fit extra clauſtra pudoris.35.q.3. extraordinaria. & adde quod ibi nor.

¶Et inſurgit affinitas ex coitu interdum cum publica honeſtate, interdum ſine: & publica honeſtas interdum ſine affinitate, vt ſi cognoſco vxorem vel ſponſam, hic impedimentum eſt publicę honeſtatis & affinitatis: ſi cognoſco non ſponſam, hic affinitas ſola eſt. ſi ſponſam nondum cognoui, ibi ſola publica honeſtas. Hoc dico quia ſi mortua eſt vxor tua, & vis contrahere de diſpenſatione eccleſię cũ conſanguinea ſua, & eccleſia diſpenſat, quòd poſſis contrahere cum illa, nõ obſtante quòd ſit tibi affinis, tali gradu per diſpenſationem adhuc contrahere non poteris: quia licet ſublatum ſit impedimentum affinitatis, non tamen ſublatum eſt impedimentũ publicę honeſtatis. Debes ergo facere exprimi,quòd poſſis cum tali contrahere non obſtante impedimento publicę honeſtatis pro eo, quòd deſponſaſti conſanguineam eius in quarto gradu; & non obſtante quòd eſt tibi affinis in quarto pro eo quòd dictam deſponſatam carnaliter cognouiſti, & tunc matrimonium procedere poterit.

Affinitatis genus per quam regulam cognoſcitur.

¶Genus affinitatis cognoſcitur per hanc regulam, ſed non gradus. Perſona addita perſonę per carnis copulam mutat genus, ſed non gradum. Iſto modo, ſi is qui eſt mihi in ſecundo gradu conſanguinitatis, cognoſcit mulierem, illa eſt mihi ſecundo gradu affinitatis, & primo genere: ſi alius eam cognoſcit,ille attinet mihi ſecundo genere affinitatis, & ſecundo gradu:ſi ille aliam mulierem cognoſcit, illa attinet mihi tertio genere affinitatis, & ſecundo gradu Sed quia ſolum primum genus hodie habet prohibitionem, & quia B. plene tradidit extra de conſang.& affin.c.non debet, hic circa hoc non inſiſto. ergo ſi perſona mihi conſanguinea coniungat ſibi aliam perſonã carnali copula, perſona iuncta eſt mihi affinis primo genere affinitatis. ſi attinens mihi primo genere affinitatis carnali copula ſe alteri commiſceat, illa attinet mihi ſecundo genere.ſi affinis mihi ſecundo genere aliquam cognoſcat, illa eſt mihi affinis tertio genere,ſed eodẽ gradu. Eſt igitur videre de gradibus. Certum eſt, quod affinitas non habet hodie prohibitionem niſi in primo genere, & in illo vſque ad quartum gradum: licet affinitas non habeat ſuam ſpecialem computationem graduum: ſed computantur gradus affinitatis ſecundum gradus conſanguinitatis.

Affinitatis gradus computantur ſicut gradus conſanguinitatis.

Si ergo conſanguineus tuus cognoſcat mulierem, ſi vis ſcire quoto gradu affinitatis attinet tibi illa mulier; vide quoto gradu eſt tibi conſanguineus tuus ſecundũ regulas quas tradidi in proxima arbore; & quoto eſt tibi ille conſanguineus, toto mulier eſt tibi affinis, & ſemper in primo genere.

Arboris affinitatis formatio.

¶Nunc formemus arborem, & in medio arboris ſunt quattuor cellulę,& in prima ſuperiori ponitur primus gradus, in ſecunda ſecundus, in tertia tertius,in quarta quartus gradus. Et de his primo quęritur,quare ponantur in medio fratris & ſororis. Secundo, quare non exprimant attinentiam, dicendo, primus gradus affinitatis, & ſic de ſingulis. Ad primum dic, hoc fuiſſe vt detur intelligi, quòd affinitas oritur ex conſanguinitate; & quod ab vtroq; ſexu virili & feminęo affinitas contrahatur. Ad ſecundum dic, attinentiam non fuiſſe expreſſam: vt illa computatio graduum ad conſanguinitatem & affinitatem referatur. vnde ſoror & frater ſunt in primo gradu conſanguinitatis, & frater & vir ſororis ſunt in primo gradu affinitatis,& ſic de alijs. Deinde à latere dextro dictæ lineæ ponitur alia linea quattuor cellulas continens: in prima ſcribitur frater, in ſecunda fratris filius, in tertia fratris nepos, in quarta fratris pronepos. Ad dorſum huius alia linea continens alias quattuor cellulas: in quarum prima ſcribitur vxor fratris olim relicta, in ſecunda vxor filij fratris, in tertia vxor nepotis fratris, in quarta vxor pronepotis fratris. A latere ſiniſtro ſunt aliæ quattuor cellulæ:quarum prima ſoror,ſecunda ſororis filia, tertia ſororis neptis, quarta ſororis proneptis. Ad dorſum harum ſunt aliæ quattuor: prima vir ſororis olim relictus, ſecunda vir filiæ ſororis, tertia vir neptis ſororis, quarta vir proneptis ſororis. Ponuntur etiam aliæ duæ cellulæ, vna à latere dextro continens, relictus relictæ fratris: à ſiniſtris, relicta relicti ſororis; quæ ſecundum omnes ponuntur ad decorem, & ad demonſtrandum genera affinitatis, quæ hodie prohibitionem nõ habent. Adhuc habes duas lineas reflexas, quarum vna oritur in cellula fratris, & terminatur in cellula viri ſororis: in qua ſcribitur primum genus affinitatis. Item alia linea reflexa,quæ oritur in cellulla ſororis, & terminatur in cellula vxoris fratris, in qua idem ſcribitur.

Quæſtio.

¶Circa hoc quæro,quare in cellula vxor fratris ſcribitur, olim relicta, quod non ponitur in alijs cellulis inferioribus eiuſdem lineæ? Et dic hoc factum fuiſſe propter cellulam, quæ ponitur ad dorſum illius: quaſi dicat, frater habuit vxorem, mortuo fratre vxor ab eo relicta contraxit cum alio viro, illa demũ mortua iſte relictus à relicta fratris vult contrahere cum ſorore, numquid poteſt? olim non poterat,quia erat ſibi in ſecundo genere,& primo gradu: hodie

du: hodie vero potest. Idem sit repetitum quo ad cellulam viri sororis.

Regula magistralis gradus affinitatis, & generis manifestans.

¶ Ad cognoscendum ergo gradus affinitatis & genus tam per formam arboris, quàm ex prius dictis, tolle hanc solam regulam magistralem. Per carnalem copulam viri & mulieris inter consanguineos mulieris & virū, & inter consanguineos viri & mulierem contrahitur affinitas primi generis, & eiusdem gradus cuius est consanguinitas. Quare dicatur in regula per carnalem copulam viri, & mulieris, & non viri & vxoris, collige ex his, quæ in principio dixi. Inter consanguineos mulieris & virum, & consanguineos viri & mulierem, ideo dixi: quia inter virum & mulierem non contrahitur affinitas, sed ipsi sunt affinitatis causa. Item inter consanguineos viri & consanguineos mulieris nulla est affinitas: vnde duo fratres contrahunt cum duabus sororibus, pater & filius cū matre & filia. Sed est affinitas inter consanguineos mulieris & ipsum virū, & consanguineos viri & ipsam mulierem. extra de consang. & affinita. quod super his. Primi generis quare dixerim, etiam ex superioribus patuit, & eiusdem gradus cuius est consanguinitas vide hoc in arbore. nam frater & soror sunt in primo gradu consanguinitatis, maritus sororis est fratri in primo gradu affinitatis, & sic vxor fratris sorori. & sic filia sororis est filio fratris & ipsi fratri in secundo gradu consanguinitatis, maritus eius in secundo gradu affinitatis. & econuerso, & sic in reliquis. Vnde vir proneptis sororis attinet fratri & omnibus descendentibus, qui sunt in arbore, quarto gradu affinitatis. & hoc ideo, quia toto gradu consanguinitatis attinet prædictus ipsa proneptis. Qui sunt in arbore, ideo dixi, quia si pronepos fratris haberet filium, ille excederet lineam æqualitatis, & sic attinet quinto gradu secundum regulas traditas in proxima arbore.

Affinitas 2 notabilia deducit.

¶ Post hoc notandum est, illud præcise non sequitur, ego & tu sumus affines: ergo filius, quem procreo, est tibi affinis. Nam interdum filius meus mutat genus attinentiæ, quia ego sum tibi affinis, & ipse consanguineus. interdum nil attinet tibi, interdum mutat gradum, interdum nec mutat genus, nec gradum. Exemplum, si ego & tu sumus affines per appositionem mei, quia scilicet contraxi cum consanguinea tua, si ex dicta consanguinea tua filium procreo, ille est tibi consanguineus, non affinis. sed si ego maritus consanguineæ tuæ ex alia muliere filiū procreo, ille nec est tibi consanguineus, nec affinis. Si vero tu consanguineus vxoris meæ filium procreas, hic filius non mutat genus attinentiæ, quia tu pater es mihi affinis. & ipse affinis. sed si tu & vxor mea eratis in æquali linea, vel inæquali, & eras remotior, quia tu eras in tertio, ipsa in secundo vel primo: tunc ipse filius mutat gradū, quia tu pater es mihi in tertio gradu affinitatis, & ipse mihi in quarto. Si vero tu & vxor mea eratis consanguinei in linea inæquali, sed vxor mea erat remotior, vt quia ipsa in tertio, & tu in secundo: tunc filius tuus non mutat genus nec gradum, quia tu mihi affinis, & ipse affinis: tu in tertio gradu, & ipse in tertio gradu. Item nota quòd istud etiam non sequitur, ego & tu sumus affines, & ego nō possum accipere filiam tuam; ergo nec tu meam: quia si habeam consanguineam tuam in vxorem, tu bene potes cōtrahere cum filia mea, quam habui ex alia muliere: quia affinitas non contrahitur inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris: sed inter virum & consanguineos mulieris, & inter mulierem & consanguineos viri, vt dixi, & probatur extra de consang. & affini. quod super his. Sed ego non possum contrahere cum filia tua, nisi forsan illa excederet quartum gradum, vt quia esset in quinto. & est simile secundum quod dixi supra in proxima arbore circa finem.

Affinitatis prohibitio inter ascendentes & descendentes est perpetua.

¶ Nunc quæritur, an affinitas inter ascendentes & descendentes habeat perpetuam prohibitionem, an extendatur tantum vsque ad quartum gradum? Et si teneremus opin. Goffre. de qua dixi supra in arbore proxima circa medium, diceremus quod vsque ad quartum gradum tantum. Sed tenendo cōtrariam opinionem dicemus, quòd prohibitio sit perpetua. Dicit enim textus, quod ita abstinere debemus à consanguineis vxoris, vt à propriis. extra de consang. & affin. c. 1. 35. q. 3. de propinquis. & c. æqualiter. Si ergo inter consanguineos ascendentes & descendentes prohibitio extenditur in infinitum: ergo inter affines. ad idem instit. de nupt. §. affinitatis. & dicit lex, quòd tales affines ascendentes & descendentes, habentur loco parentum & liberorum. ff. de gradi. l. non facile. §. & retro. in fi. Eodē modo posset formari quæstio de affinibus, quorum vnus est in primo gradu, alter in quinto, sicut in consanguineis dixi supra in arbore proxima. in fi. An autem liceat diuersis temporibus habere in vxores duas cognatas, scilicet vxores duorum fratrum. & an coniuncti olim in gradu prohibito hodie permisso simul manere possint, de hoc vide not. extra de consang. & affinit. cap. non debet.

Consanguinei, & affines quo iure prohibiti sunt contrahere.

¶ Vltimo quæritur ad vtramque arborem, an prohibitio consanguineorum vel affinium coniungendorum procedat ex prohibitione diuina, an ex humana, & quare facta fuit prohibitio. Breuiter scias quòd olim propter necessitatem frater necessario habuit contrahere cum sorore, & consanguinei cū consanguineis. vnde tunc in collateralibus nō erat prohibitio. hoc fuit à principio generis humani in filijs & nepotibus Adæ. hoc etiam fuit post diluuiū in nepotibus Noe. In Leuitico vero prohibitę fuerunt fere duodecim personæ, quas vide nota. extra de testi spol. litteras. & de diuor. c. gaudemus. Demum ius positiuum canonicum prohibuit consanguineos & affines primi generis coniungi in septimo gradu & citeriori: quæ prohibitio postea vsque ad quartum gradum est restricta. extra eod. non debet. reuocatis etiam quibusdam alijs prohibitionibus, vt patet. Reuocatio vero fuit ex causa, quæ ibi ponitur, & extra de testi. cap. licet ex quadam. per quod patet, quòd prohibitio partim procedit ex iure diuino, & partim ex positiuo. Vnde in secundo gradu æqualis lineæ collaterales cōtrahere possunt iure diuino, sed non positiuo. Ratio vero prohibitionis sumitur 35. q. 1. §. 1. cap. 1. fuit enim propter charitatem ampliandam. Nam si contraherem cū sorore, idem esset pater & socer, mater & socrus, vir & frater, &c. Sed si alium habeo patrem, alium socerum, numerosius se charitas protenderet: in qua vniuersi fideles & pręcipue studentes continue perseuerent per gratiam eius, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

[illegible]MENTOS [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

CLEMENTIS PAPAE V.

CONSTITVTIONES
SVAE INTEGRITATI
VNA CVM GLOSSIS RESTITVTAE.

Cum priuilegio GREGORII XIII. Pont. Max. & aliorum Principum.

DE LICENTIA SVPERIORVM.

ROMAE

In ædibus Populi Romani M. D. LXXXII.

CLEMENS Papa V. natione Gallus, prouincia Vasconia, diœcesis Burdegalensis, anno MCCCV. Romanus Pontifex creatur. Is non modo in concilio Viennensi, sed etiam ante & post ipsum concilium plurimas constitutiones edidit: quas cum & assidua occupatione,& morte præuentus in vnum collectas volumen,& sub congruis titulis collocatas edere vt decreuerat, non potuisset; Ioannes XXII. eius successor publicauit. Eas Ioannes And. Bononien. glossis illustrauit.

TABVLA
TITVLORVM ET CAPITVLORVM
CLEMENTINARVM.

Tabula Titulorum CLEMENTINARVM *secundum ordinem alphabeti.*

Tabula Capitulorum CLEMENTINARVM *secundum ordinem Alphabeti.*

FINIS.

a 2

S·AVGVSTIN·
S·HIERONYM
S·IOANNES
MOYSES
S·MATTHÆVS
IOB
S·LVCAS
DAVID
S·MARCVS
ESAIAS
S·PAVLVS
S·GREGORIVS
S·ANBROSIVS
IEREMIAS

IOANNES

Procemij diuisio, & ipsius familiaris declaratio secundum dominum Helia.

Oannes episcopus.] Diuide in quatuor partes, aut in duas, & secundum in tres: In prima ponitur salutatio, dum dicit: *Ioannes eps seruus seruorum Dei,* mandat suppleo, & dicit salutē & Apostolicā benedictionem; *Dilectis filijs,* scilicet doctoribus & vniuersis scholaribus Bononię cōmorantib⁹: idest, morā gerētibus & facientib⁹. Et seqtur in textu; *Quoniā nulla iuris sanctio.* Et ibi ponit exordiū. Dicit Clemens in hoc exordio, ꝙ iura sūt ita ambigua & dubia, ꝙ non pōt reperiri modus aliqs, vt iura bene declarentur pp malitiā hominū: q̄a du iura fiūt

CLEMENTIS † PAPAE QVINTI

CONSTITVTIONES

PROOEMIVM.

IOannes * episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs doctoribus, & scholaribus vniuersis Bononiæ cōmorantibus, salutem & Apostolicam benedictionē.

† In antiquis codicibus titulus huius libri habet ita, Incipiunt constitutiones Clementis Papę Quinti.

de nouo, & quāuis bñ & sufficiēter clara, tñ homines sunt adeo & intantum procliui & habiles, seu ꝓni ad malū, ꝙ ipsi interpretāť iura aliter q̄ legis lator ea intellexerit, & illa diuertūt & subuertūt ď intētione ipsius legislatoris. Et narrat Clemēs Papa, ꝙ tāti casus emergūt de nouo quotidie, ꝙ impossibile est tot iura condi & fieri: quare dicit, vt tantæ malitiæ vitētur, & iura aliquo modo clarificentur, & decætero nō tm̄ diuersificentur, ꝙ recurēdū est ad auctoritatē principis, q̄ in hoc est necessaria, qui princeps declarabit ipsa iura & declarationē illā tenebūtur hoies insequi, & sic suo sensui nō innitētur. Quare dixit formalis textus. Qm̄, p q̄a. Et not. ꝙ q̄a, & qm̄, ponunť in eodē sensu, sed qm̄, ꝓprie præponiť. & sic sequentē sensum alligat, vt qm̄ discis, disco: q̄a q̄ppe postponitur, & superiorē sensum cōfirmat. dic ergo q̄a nulla sanctio, id est, nulla cōstitutio iuris digesta, id est, ordinata, consummata, & explicata, quantūcunq; cōsilio ꝓpenso, id est, valde pensato & cogitato, sufficit ad varietatē humanæ naturæ: nec sufficit ad machinationes, id est, ad dubitationes inopinabiles ei⁹, scilicet iuris: nec vlla sanctio attingit, id est, iuxta tāgit, ad decisionē lucidā, id est, lucidādā: ambiguitatis nodosæ, id est, difficilis, eo ꝑsertim, id est, intantū ꝙ vix aliqd statuitur: adeo certū, id est, taliter, & sic certū: quoq; p &, & clarū quin reuoceť in dubiū, idest, q̄n dubiteť, ex causis emergētibus iura iā posita, id est, iā edita & facta nō possunt mederi, scilicet quo ad decisionē q̄onū emergentiū. Sequitur in textu: *Quia ergo*] alias est, q̄a etiā. Et hic dat ꝯsiliū ac si diceret. Postquā iura sūt taliter & ita ambigua seu dubia, ꝙ nulla sanctio possit fieri ita clara, q̄n adhuc remaneāt dubia aliqua: & ideo hic dat vnū cōsiliū, ꝙ auctoritas principis est necessaria pp malitiā hominū, q̄ homines ab adolescētia sua sunt procliui ad malū, ideo dicit textus, Ergo, id est, pp ratioñē sequētē: q̄a sensualitas humana declinat ad malum ab adolescentia viri procliui, id est, facilis, scilicet ad malū: p qď, id est, pp quā malitiā nō possunt fieri iura ita clara, quin homo, q̄ est procliuus ad malū, ea reddat ambigua: ideo subuersio, id est, destructio morū, scilicet bonorū obrepit, id est, latēter subintrat: frequenter, id est, sæpe, in clero, in omnibus clericis & populo intellige: quare auctoritas superioris est necessaria, vt declaret iura dubia sic facta dubia pp malitiā hominis ꝓcliui ad malū, vt ipsa auctoritas, idest, vt ipsa iura declarata auctoritate principis, seu declaratio ipsius principis tollat ambigua, scilicet dubia, lites auferat per elucidationē, id est, p declarationē iuriū: & dirimat, id est, incipiat & extinguat altercationes tā p suffragiū, id est, auxiliū determinationis opportunæ, q̄ extirpet vitia per sarculū cultoris ꝓuidi. Et ponitur ibi sarculū trāsumptiue: nā sarculū dr̄ instrumentū quo euelluntur inutiles herbæ: sic princeps p sarculū suū, id est, per auctoritatē suā tollit fatuas interpretationes hominū. Et dic vt auctoritas principis inserat, id est, seminet virtutes per declarationē iuris: quia qñ princeps declarabit iura ambigua, id est, seminabit virtutes & verā scientiā, cū sua auctoritas non minorē vim habeat, q̄ ipsa lex bene interpretata. Et vt auctoritas ipsius principis corrigat excessus: q̄, pro &, & vt reformet mores corruptos in bonos [*Hæc sane.*] Hic est narratio, in qua Ioannes Papa cōmendat vel laudat actū Clementis, id est, laudat Clementē q̄ fecit istas Clemētinas, & excusat tarditatē suā, videlicet quare cinus librū istū nō tradidit Clemens. Et dicit ipse Ioannes narrans ꝙ Clemens Papa vidēs & attendens hæc quæ diximus in exordio, & volens seu cupiens prospicere reformationi deformatorū, & soluere difficilia, & intendēs promulgare, id est, pronnnciare & manifestare plurimas constitutiones quas edidit, id est, quas fecit & cōposuit, in q̄b⁹ statuit multa salubria, id est, multa vtilia ad salutē. Et quāuis ipse Clemēs decreuisset, id est, deliberasset mittere istas cōstitutiones collectas, id est, simul aggregatas in vnū volumē: tñ pp hoc ꝙ nimium, id est, valde fuit occupatus circa magna, & pp hoc ꝙ sublatus est de medio, id est, pp hoc ꝙ mortuus est, scilicet non nimis senex, ista fuerunt in causa quare non expleuit, id est, quare non adimpleuit ꝓpositū suū, id est, suā volūtatē, quæ erat de mittendo subditis Clementinas: quare dicit Ioannes Papa sic: Nos Ioannes, qui successimus eidem Clementi Papæ, etiā impediti fuimus à tēpore nostræ promotionis, id est, à tēpore quo fuimus electi in Papā, ꝙ nō potuimus cōmittere, & mittere prędictas cōstitutiones: s. istas Clementinas sub bulla nostra. Et dic ordinādo aliqualiter textū: Sane, id est, certe, Clemens Papa quintus prædecessor noster, attendens, id est, intelligens hęc quæ diximus in exordio: & cupiēs, id est, desiderās prospicere reformationi deformatorū, & cupiens soluere difficilia; edidit, id est, fecit cōstitutiōes plurimas ante & post conciliū, in q̄b⁹ cōstitutionibus ipse statuit multa salubria, id est, vtilia; & ipse Clemens decidit, id est, terminauit nonnulla dubia, id est, aliqua dubia, quæ dubia sunt frequentata in iudicijs & extra iudicia. Et licet, id est, quamuis Clemens decreuisset mittere eas, scilicet, Clementinas collectas; id est, aggregatas in vnū volumen: & quamuis decreuisset, id est, deliberasset mittere eas collocatas sub congruis titulis, & dare eas subiectis, scilicet suis in cōe, id est, vt cōicarentur inter subditos; tñ occupatio assidua circa magna, q̄a erat impeditus super rebus arduis: ac, id est, etiā conditio humanæ sortis, id est, humanæ formæ, quæ sustulit, id est, remouit ipsum Clemētē ď medio p mortē; ista scilicet fuerūt in causa, quare ipse Clemēs nō expleuit propositū suū, id est, suam deliberationē: Nos etiā Ioānes qui successimus eidē Clementi Deo permittente, & sic disponente in officio Apostolatus: q̄a sumus Papa, id est, vicarius Christi, sicut & ipse Clemēs fuit: Et supple postquam successimus eidē Clemēti in officio Apostolatus, sic debemus sibi successisse in plenitudine effectus & potestatis: suppleo, & maxime debemus sibi successisse in his, scilicet rebus, q̄ cōcernūt cōpēdiū, id est, lucrū vniuersi, scilicet orbis: Et nos Ioānes circūsepti, id est, circūquaq; septi & circūdati, & vndiq; cincti tot grādibus agēdis, & arduis rebus fuimus hactenus, id est, vsq; huc, & vsq; ad hoc tēpus impediti ab exordio, id est, à principio nostrę promotionis, ꝙ tā ex hoc qď dicimus, q̄ ex alijs causis rationabilib⁹, quas prouidimus cōmittēdas sub silētio, id est, quas tacemus, p nūc suppleo, nō potuimus has cōstitutiones seu Clementinas cōicare. Nunc igitur, id est, modo & in ꝑsenti tēpore trāsmittimus, id est, vobis mittimus illas constitutiones seu Clemētinas, captata opportunitate, id est, captato & desiderato tempore congruo & conuenienti. Sequiť textus, *Vniuersitati.* Et hic ponitur cōclusio: quare nos Ioānes mandātis vniuersitati Bononiēsi per scripta Apostolica, quatenus eas, scilicet Clementinas suscipiatis prompte affectu & studio alacri, vsuri scilicet sitis eis Clementinis seu cōstitutionibus de cætero. i. amodo ī iudicijs & scholis, illis suppleo cōstitutionib⁹ seu Clementinis existētibus vobis manifestatis & cognitis. hoc dicit præsens decretalis. Nota primo ibi, *Doctoribus.* doctores præferēdos scholaribus ex ordine litteræ. pro hoc. 43. dist. sit rector. Not. ea verbo, *Commorantibus.* id quod notat glossa, & extra glo. in prooemio Gregoriano. Et colligit Paulus quinq; necessaria scholaribus vt proficiāt, quæ ponit Hostien. in c. vnico. de officio primi. & ibi dixi. Not. ꝙ sensualitas humana procliuis est ad malum. Not. causas quare oportet aliquē esse principē humani generis. Zabar.

Glossa prima primo allegat duo propter quæ nomen Ioannis nō extollit, ostendens hoc nomen viguisse in Romanis Pontificibus, in glossatoribus & doctoribus canonistis. Secundo rationē inducens, operis imperfectionē excusat. Tertio auctoritem prooemij de sex virtuosis cōmendat, & de mutatione nominis & alijs in salutatione dicēdis remittit, & prooemium diuidit.

a *Ioannes.*] Gratiosum hoc nomen per interpretationes, deriuationes, vel etymologias extollere non est meū: suspiciosa rō patet. Esset etiā hoc refricare notissima. In apostolatu tñ hoc nomē super cætera viguit xxij. Est. n. ipse q̄ loqtur, cū tñ reliqua Romanorū Pontificū nomina xj. nō trāscēderint numerū, ad quē etiā solius Bēdicti nomē ascēdit. Inter canonistas & cōmētarios hoc nomē viguit. Habuimus enim Ioannē Theutonicū pręferendū, nō ex ordine sed ex fructu. Ioannē Galēsi. Vulteranū, Ioannē Hispanū, Ioannē Fauētinū, Ioannē de Faucona, Ioannē de Anchona, Ioannē de Deo etiā Hispanū: Ioannē de Languicella Cesenatēsi. Ioannē monachū cardinalē: Ego etiā q̄ minor sum inter xij. doctores collegij Bononiensis me quartū fuisse Ioannē. nunc inter eos solus, sed inter cōmētatores decimus: & denigro forte papyrū nō dignus occupare mēbranas. Et q̄a (ꝓut patet hic in exordio) etiā cōpositores iuriū vix possunt iā clarū certūq; statuere, q̄n dubia multa relinquāt, excusabilis ero, ꝙ in hac prima lectiōe vel glossatiōe singula nō ꝑfecte timātur. Nā etiā in rebus experimur, q̄ naturaliter generātur, ꝙ in eis paulatim de impfecto ad ꝑfectū venitur. Sic & q̄ de veritatis cognitione à principio parū attingunt, postea quasi pedetentim ad quandā plenioꝛē veritatis mensurā perueniunt. Igitur sub hoc excusationis clypeo, licet varijs occupatus, p̄ fiducia clementiæ diuinæ has

Ioannis nomen viguit super cæteros inter summos Pontifices, & iuris canonici interpretes.

S·AVGVSTIN·
S·HIERONYM·
S·IOANNES
MOYSES
S·MATTHÆVS
IOB
S·LVCAS
DAVID
S·MARCVS
ESAIAS
S·PAVLVS
S·GREGORIVS
S·AMBROSIVS
IEREMIAS

Proœmij diuisio, & ipsius familiaris declaratio secūdū dominū Heluī.

CLEMENTIS†PAPAE QVINTI

CONSTITVTIONES

PROOEMIVM.

IOannes[a] episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs doctoribus,& scholaribus vniuersis Bononiæ cōmorantibus,salutem & Apostolicam benedictionē.

Ioannes episcopus.] Diuide in quatuor partes, aut in duas, & scd'am in tres: In prima ponitur salutatio, dū dicit: *Ioannes eps seruus seruorum Dei*, mandat suppleo, & dicit salutē & Apostolicā benedictionem; *Dilectis filijs*, scilicet doctoribus & vniuersis scholaribus Bononię cōmorantib⁹, idest, morā gerētibus & facientib⁹. Et sequitur in textu; *Quoniā nulla iuris sanctio*. Et ibi ponit exordiū. Dicit Clemens in hoc exordio, ꝙ iura sūt ita ambigua & dubia, ꝙ non pōt reperiri modus aliqs, vt iura bene declarentur pp maliuā hominū: qa dū iura sūt de nouo, & quāuis bñ & sufficiēter clara, tñ homines sunt adeo & intantum procliui & habiles, seu ꝓui ad malū, ꝙ ipsi interpretāt iura aliter q̄ legis lator ea intellexerit, & illa diuertūt & subuertūt ꝯ intētione ipsius legislatoris. Et narrat Clemēs Papa, ꝙ tāti casus emergūt de nouo quotidie, ꝙ impossibile est tot iura condi & fieri: quare dicit, vt tantæ malitiæ vitētur, & iura aliquo modo clarificentur, & decætero nō tñ diuersificentur, ꝙ recurēdū est ad auctoritatē principis, q̄ in hoc est necessaria, qui princeps declarabit ipsa iura & declarationē illā tenebūtur hoies insequi, & sic suo sensui nō innitētur. Quare dixit formalis textus. Qm̄, ꝓ qa. Et not. ꝙ qa, & qm̄, ponunt in eodē sensu, sed qm̄, ꝓprie præponit. & sic sequētē sensum alligat, vt qm̄ discis, disco: qa q̄ppe postponitur, & superiorē sensum cōfirmat. dic ergo qa nulla sanctio, id est, nulla cōstitutio iuris digesta, id est, ordinata, consummata, & explicata, quantūcunq; cōsilio ꝑpenso, id est, valde pensato & cogitato, sufficit ad varietatē humanæ naturæ: nec sufficit ad machinationes, id est, ad dubitationes inopinabiles ei⁹, scilicet iuris: nec vlla sanctio attingit, id est, iuxta tāgit, ad decisionē lucidā, id est, lucidādā: ambiguitatis nodosæ, id est, difficilis, eo ꝓsertim, id est, notantū ꝙ vix aliqd statuitur: adeo certū, id est, taliter, & sic certū: quoq; ꝓ &, & clarū quin reuocet in dubiū, idest, q̄n dubitet, ex causis emergētibus iura iā posita, id est, iā edita & facta nō possunt mederi, scilicet quo ad decisionē qōnū emergentiū. Sequitur in textu: *Quia ergo*] altās est, qa etiā. Et hic dat ꝯsiliū ac si diceret. Postquā iura sūt taliter & ita ambigua seu dubia, ꝙ nulla sanctio possit fieri ita clara, q̄n adhuc remaneāt dubia aliqua: & ideo hic dat vnū cōsiliū, ꝙ auctoritas principis est necessaria pp malitiā hominū, q̄ homines ab adolescētia sua sunt procliui ad malū, ideo dicit textus. Ergo, id est, pp rationē sequētē: qa sensualitas humana declinat ad malum ab adolescentia viri procliui, id est, facilis, scilicet ad malū: p qd, id est, pp quā malitiā nō possunt fieri iura ita clara, quin homo, q est procliuus ad malū, ea reddat ambigua: ideo subuersio, id est, destructio morū, scilicet bonorū obrepit, id est, latēter subintrat: frequenter, id est, sæpe, in clero, in omnibus clericis & populo intellige: quare auctoritas superioris est necessaria, vt declaret iura dubia sic facta dubia pp malitiā hominis ꝓcliui ad malū, vt ipsa auctoritas, idest, vt ipsa iura declarata auctoritate principis, seu declaratio ipsius principis tollat ambigua, scilicet dubia, lites auferat per elucidationē, id est, ꝑ declarationē iurū: & dirimat, id est, incipiat & extinguat altercationes iā ꝑ suffragiū, id est, auxiliū determinationis opportunæ, q̄ extirpet vitia per sarculū cultoris ꝓuidi. Et ponitur ibi sarculū trāsumptiue: nā sarculū dr̄ instrumentū quo euelluntur inutiles herbæ: sic princeps ꝑ sarculū suū, id est, per auctoritatē suā tollit fatuas interpretationes hominū. Et dic vt auctoritas principis inserat, id est, seminet virtutes per declarationē iuris: quia qñ princeps declarabit iura ambigua, id est, seminabit virtutes & verā scientiā, cū sua auctoritas non minorē vim habeat, q̄ ipsa lex bene interpretata. Et vt auctoritas ipsius principis corrigat excessus: q̄, pro &, & vt reformet mores corruptos in bonos [*Hæc sane.*] Hic est narratio, in qua Ioannes Papa cōmendat vel laudat actū Clementis, id est, laudat Clementē q fecit istas Clemētinas, & excusat tarditatē suā, videlicet quare citius librū istū nō tradidit Clemens. Et dicit ipse Ioannes narrans ꝙ Clemens Papa vidēs & attendens hæc quæ diximus in exordio, & volens seu cupiens prospicere reformationi deformatorū, & soluere difficilia, & intendēs promulgare, id est, pronuntiare & manifestare plurimas constitutiones quas edidit, id est, quas fecit & cōposuit, in qb⁹ statuit multa salubria, id est, multa vtilia ad salutē. Et quāuis ipse Clemēs decreuisset, id est, deliberasset mittere istas cōstitutiones collectas, id est, simul aggregatas in vnū volumē: tñ pp hoc ꝙ nimium, id est, valde fuit occupatus circa magna, & pp hoc ꝙ sublatus est de medio, id est, pp hoc ꝙ mortuus est, scilicet non nimis senex, ista fuerunt in causa quare non expleuit, id est, quare non adimpleuit ꝓpositū suū, id est, suā volūtatē, quæ erat de mittendo subditis Clementinas: quare dicit Ioannes Papa sic: Nos Ioannes, qui successimus eidem Clementi Papæ, etiā impediti fuimus à tēpore nostræ promotionis, id est, à tēpore quo fuimus electi in Papā, ꝙ nō potuimus cōmittere, & mittere prędictas cōstitutiones: s. istas Clementinas sub bulla nostra. Et dic ordinādo aliqualiter textū: Sane, id est, certe, Clemens Papa quintus prædecessor noster, attendens, id est, intelligens hęc quæ diximus in exordio: & cupiēs, id est, desiderās prospicere reformationi deformatorū, & cupiens soluere difficilia; edidit, id est, fecit cōstitutiōes plurimas ante & post conciliū, in qb⁹ cōstitutionibus ipse statuit multa salubria, id est, vtilia; & ipse Clemens decidit, id est, terminauit nonnulla dubia, id est, aliqua dubia, quæ dubia sunt frequentata in iudicijs & extra iudicia. Et licet, id est, quamuis Clemens decreuisset mittere eas, scilicet, Clementinas collectas; id est, aggregatas in vnū volumen: & quamuis decreuisset, id est, deliberasset mittere eas collocatas sub congruis titulis, & dare eas subiectis, scilicet suis in cōe, id est, vt cōicaremur inter subditos; tñ occupatio assidua circa magna, q̄a erat impeditus super rebus arduis: ac, id est, etiā conditio humanæ sortis, id est, humanæ fortunæ, quæ sustulit, id est, remouit ipsum Clemētē ꝯ medio ꝑ mortē; ista scilicet fuerūt in causa, quare ipse Clemēs nō expleuit propositū suū, id est, suam deliberationē: Nos etiā Ioānes qui successimus eidē Clementi Deo permittente, & sic disponente in officio Apostolatus: qa sumus Papa, id est, vicarius Christi, sicut & ipse Clemēs fuit: Et supple postquam successimus eidē Clemēti in officio Apostolatus, sic debemus sibi successisse in plenitudine effectus & potestatis: suppleo, & maxime debemus sibi successisse in his, scilicet rebus, q̄ cōcernūt cōpēdiū, id est, lucrū vniuersi, scilicet orbis: Et nos Ioānes circūsepti, id est, circūquaq; septi & circūdati, & vndiq; cincti tot grādibus agēdis, & arduis rebus fuimus hactenus, id est, vsq; huc, & vsq; ad hoc tēpus impediti ab exordio, id est, à principio nostrę promotionis, ꝙ tā ex hoc qd dicimus, q̄ ex alijs causis rationabilib⁹, quas prouidimus cōmittēdas sub silētio, id est, quas tacemus, ꝓ nūc suppleo, nō potuimus has cōstitutiones seu Clementinas cōicare. Nunc igitur, id est, modo & in ꝑsenti tēpore trāsmittimus, id est, vobis mittimus illas constitutiones seu Clemētinas, captata opportunitate, id est, captato & desiderato tempore congruo & conuenienti. Sequit textus, *Vniuersitati*. Et hic ponitur cōclusio: quare nos Ioānes mandātes vniuersitati Bononiēsi per scripta Apostolica, quatenus eas, scilicet Clementinas suscipiatis prompte affectu & studio alacri, vsuri scilicet iuris eis Clementinis seu cōstitutionibus de cætero. i. amodo ī iudicijs & scholis, illis suppleo cōstitutionib⁹ seu Clementinis existētibus vobis manifestatis & cognitis. hoc dicit præsens decretalis. Nota primo ibi, *Doctoribus*. doctores præferēdos scholaribus ex ordine litteræ, pro hoc. 43. dist. sit rector. Not. ex verbo, *Commorantibus*. id quod notat glossa, & extra glo. in procemio Gregoriano. Et colligit Paulus quinq; necessaria scholaribus vt proficiāt, quæ ponit Hostien. in c. vnico. de officio primi. & ibi dixi. Not. ꝙ sensualitas humana procliuis est ad malum. Not. causas quare oportet aliquē esse principē humani generis. Zabar.

¶ *Glossa prima primo allegat duo propter quæ nomen Ioannis nō extollit, ostendens hoc nomen viguisse in Romanis Pontificibus, in glossatoribus & doctoribus canonistis. Secundo rationē inducens, operis imperfectionē excusat. Tertio auctorem procemij de sex virtuosis cōmendat, & de mutatione nominis & alijs in salutatione disēdit remittit, & proœmium diuidit.*

a ¶ Ioannes.] Gratiosum hoc nomen per interpretationes, deriuationes, vel etymologias extollere non est meū: suspicionis rō pareret. Esset etiā hoc refricare notissima. In apostolatu tñ hoc nomē super cætera viguit xxij. Est n. ipse q loqtur, cū tñ reliqua Romanorū Pontificū nomina xj. nō trāscēderint numerū, ad quē etiā solius Bēdicti nomē ascēdit. Inter canonistas ēt cōmētarios hoc nomē viguit. Habuimus enim Ioannē Theutonicū pręferendū, nō ex ordine sed ex fructu. Ioannē Galeē. Vulteranū, Ioannē Hispanū, Ioannē Fauētinū, Ioannē de Faucona, Ioanē de Anchona, Ioannē de Deo etiā Hispanū: Ioannē de Languicella Cesenatē. Ioannē monachū cardinalē: Ego etiā q minor sum inter xij. doctores collegij Bononiensis me quartū fuisse Ioanē, nunc inter eos solus, sed inter cōmētatores decimus: & denigro forte papyrū nō dignus occupare mēbranas. Et q̄a (ꝑut patet hic in exordio) etiā cōpositores iuriū vix possunt tā clarū certūq; statuere, q̄n dubia multa relinquāt, excusabilis ero, ꝙ in hac prima lectiōe vel glossatiōe singula nō ꝑfecte rimātur. Nā etiā in rebus experimur, q̄ naturaliter generātur, ꝙ in eis paulatim de imꝑfecto ad ꝑfectū venitur. Sic & q de veritatis cognitione à principio parū attingunt, postea quasi pedetentim ad quandā pleniorē veritatis mensurā perueniunt. Igitur sub hoc excusationis clypeo, licet varijs occupatus, ꝑ fiducia clementiæ diui-

† In antiquis codicibus titulus huius libri habet ita, Incipiunt constitutiones Clementis Papę Quinti.

Ioannis nomen viguit super cætera inter summos Pontifices, & inter canonicos interpretes.

pro has Clemētinas glossandas aggredior. Est aūt sciendum, q iste dñs Io. Pontifex industriosus & modus, simoniā fugans & iustitiā amās, scientia magnus, statura pusillus, cōceptu magnanimus, prius Iacobus vocabatur. De hac vero mutatione nominis & alijs, q salutationē hac respiciunt, dic vt not. in salutatiōe lib. 6. Diuiditur autē hoc procemiū præter datā, in quatuor partes, aut in duas, & secūdam in tres, vt ibi. In prima ponitur salutatio vsque ibi: *Quoniam.* ibi exordium, vsque ibi. *Hæc sane.* ibi narratio vsque ibi, *Vniuersitati.* ibi cōclusio vsque in finem.

¶ *Glossa seq. primo ponit actū diuersum Clementis & Ioannis: Secundo quærit de differentia triū exordiorum, quam declarat.*

QVoniam nulla.] Exordium. Est sciēdū q Clemens suo exordio ad instar Innocētij iiij. & Gregor. x. narrabat, quomodo cōstitutiones quasdā ante conciliū & in concilio Viēnen. & post concilium promulgauerat: quibus præcipiebat vti in iudicijs & in scholis: Ioannes autē decisio sub bulla illa procemio Clemētis, ponit procemium suum cum exordio. Sed cū habeamus tria exordia Gregorij ix. Bonifacij viij. & Io. xxij. in quo differāt videamus. & dico q Gregorius in suo exordio principaliter ostendit qualiter emanauerit ius positiuū, & ipsius iuris effectus; vt ibi plenius dixi. Bonifacius in suo exordio recognoscit, q ex debito regiminis sibi cōmissi habet intendere subiectorū cōmodis: quod dicit se sollicite facere noua iura cōdendo, & antiqua declarando, vt tollat ipsorum lites & scandala. Ioannes autem in hoc exordio volens excusare multiplicationem constitutionū & voluminū, quod præuiderat Ecclesiastes vlt. c. sic dicēs, Faciēdi plures libros nullus est finis: dicit, q principis auctoritas necessaria est pp duo: Primo, quia ius positiuū quantūcunque mature certe & clare compositū, non sufficit ad casus emergētes: pp qd opportuna est [& necessaria z] declaratio principis. Secundo, quia homo pronus ad malū, facile mores subuertit: pp quod est necessaria principis potestas ad inserendas virtutes, & vitia extirpanda. Patet ergo q in his tribus exordijs nulla est inculcatio, superfluitas vel repetitio. Quomodo autem exordientium proposito prædicta conueniant, per se patet.

† Alias, Quia ergo.
† Alias, obrepsit.
† succidat.
† Alias, reformationem prospicere.
z Hæc duo verba: & necessaria: desunt antiquioribus codicibus.

QVoniam nulla [a] iuris [b] sanctio [c] quantūcunque perpenso [d] digesta [e] cōsilio ad humanæ naturæ varietatem [f], & machinatiões [g] eius inopinabiles sufficit, nec ad decisionē lucidā suæ nodosæ [h] ambiguitatis [i] attingit: eo præsertim quòd vix [k] aliquid adeo certum clarūque statuitur, quin ex causis emergētibus, quibus iura iā posita mederi [l] non possint, in dubiū reuocetur: Quia etiā † ab adolescētia viri procliuis [m] ad malum sensualitas [n] humana declinat: per quod morum subuersio in clero & populo frequenter obrepit [o] †, necessaria est superioris auctoritas, vt tam per determinationis [p] opportunæ suffragiū tollat ambigua, lites auferat, altercationes [q] dirimat, & obscurā succidat [r] †, quàm per cultoris prouidi sarculū [s] extirpet vitia, virtutes inserat [t], corrigat excessus, moresque reformet [u]. ¶ Hæc [x] sane felicis recordationis Clemens Papa [y] quintus prędecessor noster prudēter attendens, & prouide cupiēs deformatorū reformationi † prospicere, soluere difficilia, ac sanctiones quæstionibus & negotijs imminentibus consonas [z] promulgare: Dudū nedū in cōcilio Viennensi, quinimo etiā ante [a] & post ipsum concilium cōstitutiones plurimas edidit, in quibus multa vtilia statuit atque salubria, & nōnulla dubia in iudicijs & extra frequentata decidit [b]. Et licet eas collectas in vnū [c] volumen, & sub congruis titulis collocatas mittere decreuisset, & dare [d] in commune subiectis: assidua tamen occupatio circa magna, ac sortis [e] humanæ conditio, quæ ipsum de medio [f] sustulit, in causa fuerunt, quare suū in hac parte propositū non impleuit [g]. ¶ Nos etiam qui sicut eidē (licet immeriti) in Apostolatus officio, Domino permittēte [h], successimus; sic & in affectus plenitudine, in his quæ cōpendiū [i] vniuersi concernūt [k], successisse debemus [l], tot grādibus agendis & arduis fuimus à nostræ promotionis exordio circumsepti [m], quod tā ex hoc, quàm ex causis rationabilibus alijs, quas sub † silentio [n] prouidimus committendas, prædictas vobis communicare cōstitutiones fuimus hactenus impediti. Nūc igitur (opportunitate [o] captata) illas vobis sub bul-

b ¶ *Iuris.*] humani positiui, sicut canonicum vel ciuile, synodale vel municipale a, Naturale vero vel diuinum morale est immutabile. 5. dist. in prin. & est perfectum: quia manauit ab illo qui nō nouit imperfectum opus, de bap. maiores. ver. sed adhuc.

a Placet Panor. in c. Quanto nullis. de iureiuran.

c ¶ *Sanctio.*] hic & j. ver. hæc sane late sumitur: nam ponitur stricte pro constitutione pœnali. vt not. 3. dist. in summa.

d ¶ *Perpenso.*] quasi perfecte pensato & deliberato. habetur simile verbum de pac. c. vlt. circa medium. lib. 6.

e ¶ *Digesta.*] alibi dr decocta. 35. q. 9. Apostolicæ. & hæc bene conueniunt. de conse. dist. 5. nec tales. & cap. penul. Ioan. And.

f ¶ *Varietatē.*] sumi potuit de corpore auth. qd nō alie. aut permu. re. ec. §. vt autem. in prin. coll. 2. & de instr. cau. post prin. coll. 6.

g ¶ *Machinationes.*] quasi astuta ingenia, quid est enim quod homo semel deditus malitiæ non adinueniat ; ? in Authen. vt hi qui se ob. per hi. post prin. coll. 6.

; Vt aduocatus. gl. ab Anastasio. C. man dat.

h ¶ *Nodosæ.*] qd ver. sig. cū olim. & de reliq. c. vnico. in prin. lib. 6.

i ¶ *Ambiguitatis.*] de triplici ambiguitate iuris, facti, & personæ, nota. 33. dist. c. fi. in glo. 1.

k ¶ *Vix.*] sonuit fieri posse. de cog. spi. c. 2. lib. 6.

l ¶ *Mederi.*] facit in Auth. hæc constitutio inno. cō. in prin. coll. 8.

m ¶ *Procliuis.*] 20. q. 3. procliuus. facit 15. q. 1. c. 1. & in Authen. de mo. §. si quis igitur. ad fi. coll. 1. Et dicitur procliuis quasi præceps, prompta, facilis vel inclinabilis.

n ¶ *Sensualitas.*] de hac, de sacra vnc. cap. vnico. ver. in vertice. & per hanc appetimus delectabilia corpori, & fugimus nociua: nec omnino potest extingui, vt dicam infra. de hære. ad nostrum. versi. secundo q [in verbo, sensualitas.]

o ¶ *Obrepit.*] quasi latenter subintrat. & idē verbū. 61. dist. nullus inuitis. & de cele. Miss. cū creatura. & j. de statu mo. ne in agro. i prio.

p ¶ *Determinationis.*] facit j. de elect. ne Romani. in prin.

q ¶ *Altercationes.*] quo ad verborū certamina.

r ¶ *Succidat.*] respicit qd prius dixerat vsque ad vers. quia etiā. qd sequitur respicit quod dixerat in ipso ver. quia.

s ¶ *Sarculum.*] Instrumentū quo euelluntur malę & inutiles herbę, quæ nascuntur inter bonas: quod Boss. vocant roncare. Esaiæ 7. in fi. Vepres & spinæ in vniuersa terra, & omnes montes sarculo sarcientur. Et 1. Reg. 13. in fi. Descendit omnis Israel vt acueret vnusquisque vomerē suum, ligonē, securim, & sarculū. Differentia inter fullonē & sarcinatorem notatur instit. man. in fine.

Sarculum quid sit præter glo. hic, vide Isidorum lib. 10. Etymologiarū cap. 14.

t ¶ *Inserat.*] Hiere. 1. &. de maio. & obe. solitæ. ver. potuisses.

u ¶ *Reformet.*] de accusa. sicut olim.

x ¶ *Hæc sane.*] Narratio ponens & commendās actum Clemētis, illius etiam propriam tarditatem excusans.

† Dictio, sub, deest in antiquioribus exemplaribus.

y ¶ *Papa.*] id est, admirabilis. Et dr à Papę, qd est interiectio admirantis, & vere admirabilis: quia vices Dei in terris gerit. Inde dixit ille Anglicus in poetria noua: Papa stupor mundi. & circa finem, Qui maxima rerum. Nec Deus es 4, nec homo, quasi neuter es inter vtrumque. Etymologia vero nominis est, id est, pater patrū.

4 Hæc verba sano modo sūt accipiēda: prolata enim sunt ad ostendendam amplissimam esse Romani Pontificis potestatem.

z ¶ *Consonas.*] 4. dist. erit autem.

a ¶ *Ante.*] istæ solæ emanauerūt ante cōciliū. de iud. dudū. de immu. eccl. qm. de sen. excō. ex frequentibus. Reliquæ omnes in concilio vel post concilium, vt in ipsarum subscriptionibus patebit.

b ¶ *Decidit.*] concor. procemium Gregorij ix.

c ¶ *In vnum volumen.*] nō tā sub nomine libri. vnde male dicūt q allegant septimū librū: nā si sub nomine libri composuisset constitutiones, quæ emanauerunt post compilationem sexti, iuxta morē insertæ fuissent. Item hoc expressisset, vt fecit in procemio sexti.

d ¶ *Dare.*] nota pro eo quod in fine dicam.

e ¶ *Sortis.*] sumitur hic pro fortuna vel euentu. sic 26. q. 2. sors. alibi p sortilegio. de sorti. c. 1. alibi p capitali. de vsur. c. 1. & 2. alibi pro parte vel portione. de præb. cum sm. 21. dist. cleros. in prin.

f ¶ *De medio.*] id est, de hac vita: quæ quare dicatur medium, habes 23. q. 4. hæc autem vita.

g ¶ *Non impleuit.*] concor. de pigno. c. 3.

h ¶ *Permittente.*] & forsan agente. omnia enim quæ fiunt, aut iusto iudicio facit, aut suo permissu ita fieri finit. 26. q. 5. nec mirum. §. aruspicine. ver. nec ideo.

i ¶ *Compendium.*] quod est breue & vtile. de hoc de rescri. dispendia. lib. 6.

k ¶ *Concernunt.*] quasi simul cernunt, vel conspiciunt.

l ¶ *Debemus.*] debet ergo successor perficere factum prædecessoris sui. 1. q. 5. quia Ioannes. 63. dist. c. 2. de rescri. litteris. vbi de hoc. & 11. q. 3. si episcopus ante.

m ¶ *Circumsepti.*] id est, circundati, vel vndique cincti.

n ¶ *Silentio.*] sit rector discretus in silentio. 43. dist. sit rector. in princ. 3 illos qui dicunt tacenda. Ouidius sine titulo: *Quis minor est vnquam, quam tacuisse labor?* & Cato; *Virtutem primam esse puto, compescere linguam.* & Seneca ait: Dixisse me quandoque pœnituit, tacuisse nunquam.

o ¶ *Opportunitate.*] 23. q. 4. non potest. in fi. & de eo qui cogno. consan-

consangui.vxo.veniens s.

a ¶ *Vniuersitati.*] conclusio huius procemij.

b ¶ *Alacri.*] concordat procemium institutionum.in fi.

c ¶ *Sic.*] scilicet permissionem nostram sub bulla.

¶ *Glo.seq.primo per hunc textum arguit & remittit, Secūdo excludit v. casus non dubios, contra quantum allegant, dicens reliquos sic examinādos, maxime in tribus speciebus. Tertio narrat quadā euenientia tēpore Clemētis & post mortē ipsius: ex quibus arguēs pro & contra tribus rationibus cōcludit, quòd eius tempore ligauerint: & tribus alijs concludit contrariū, quod dicit aequum, definitionem Papæ reseruans.*

la nostra trāsmittimus: Vniuersitati [a] vestræ per Apostolica scripta mādantes, quatenus eas prompto affectu suscipiatis, & studio alacri [b], eis sic [c] vobis manifestatis & cognitis, vsuri de cætero [d] in iudicijs & in scholis [e]. Data [f] Auinione [†] viij. Calend. Nouembris [g], Pontificatus [h] nostri anno secundo.

TITVLVS I.

De summa trinitate & fide catholica.

† Hoc loco dicit Zabarella ed quæstionē, an videlicet in instrumētis apponi debeat locus in quo sit cōfecta: eū audeto.

d ¶ *De cætero.*] Vī per hanc litterā q̄ hæ constitutiones non ligauerint tēpore Clementis. Itē nec tēpore Ioannis: nisi post hāc datam, & post duos menses ab illa. & vide qd̄ scripsi super data 6. lib. Huoc passum (quem periculosum est decidere) prosequendo, excludamus primo casus indubios. Indubitatum est autem, q̄ cōstitutiones quæ præcesserunt cōcilium, de quibus dixi super verbo, ante, etiam tunc ligabant. Item indubitatū est q̄ ante mortē Clemētis ligabant. j. eo. tit. c. vnico. & j. de elect. ne Romani. de iureiu. Romani. de re iudi. pastoralis. Constat enim q̄ Papa Clemens solēniter illas publicauerat, & q̄ statim ligarēt, mādauerat. Itē indubitatum est, q̄ constitutiones declaratoriæ ligabant: & hoc siue princeps in illis vtatur verbo, declarationis, vt j. de elect. qd̄ circa. & c. seq. siue nō, vt j. tit. 2. gratiæ. & j. tit. 3. constitutionē. de offi. dele. iudices. de testi. c. 5. & decr. quæ sunt sub tit. de præb. & 3. & vlteriores sub tit. d̄ ap. & his similes. Item sunt quædā quæ sine pœnæ adiectione præcipiūt vetera iura seruari, vt j. de æta. & quali. c. 1. de offi. ord. c. 1. de censi. c. fi. & de reliqui. & vene. san. c. 5. & de illis nō expedit dubitare vel quærere. Idem dico d̄ his quæ priuilegiāt. j. de celebra. Mis. dignū. de bap. c. vnico. de prileg. archiepo. & facit ad hoc d̄ concel. præb. c. 1. post prin. lib. 6. Hæc vera, tu si dicas aliud in priuilegio [i] simpliciter dato, & aliud in eo quod dat cōstitutio: quo casu imitari debet naturā cōstitutionis. 'Ja cit de offi. deleg. si super gratia. lib. 6. in alijs ergo remanet dubiū quod expedit examiōari, & maxime in pœnalibus, quæ sunt multæ, & in his quæ decretū apponunt. de elect. c. 4. & vlt. & c. in plerisque. vel quæ excludūt: de æta. & quali. vt hi qui. de reg. vt professores. Circa hoc sciendū est, q̄ cōstitutiōes cōcilij, licet nō omnes fuerint in cōcilio publicatæ, tñ postea de facto fuerūt publicatæ: & ipsarū habita copia. & iā habebatur, q̄ ligarent: & quia patuit aliquas ex illis inepte, aliquas prolixe, aliquas defectiue compositas, aliquas etiā nō expedire, noluit Clemens q̄ cōpositio illa procederet: sed (vt fertur) sub excōicationis pœna mādauit, q̄ illas habētes infra certos dies restituerent cameræ, vel incenderent, vel dilacerarent etiā easdē. Demū p peritiores fecit illas recenseri, qui aliquas & paucas in totū reseruauerunt, aliquas in totum resecarunt, aliquas mutauerunt quo ad verba, mēte seruata: in aliquibus mēti & verbis detraxerūt, & addiderūt: & has licet nō sub his verbis in cōcilio publicatæ fuissent, voluit sub nomine cōcilij reseruari. & multas cōstitutiones vtiles addēs, de qbus nō fuerat in cōcilio tractatum, vt de rescriptis omnes, quę sunt post scd̄am. & de elec. oēs post primā, cū similib⁹, fecit illas vnà cū quibusdā cōstitutionib⁹, quas prius ediderat sub debitis titulis cōpilari. Et (vt à dño Attrebaten. audiui, q tunc erat p̄dictarū auditor) Clemens præcepit illas in audiētia publicari, & ipse dñs auditor dixit, q̄ inchoauit & finiuit ī audiētia publicationē illarū. Memini tūc audiuisse, q̄ Clemēs mādauerat, q̄ cōstitutiones p̄ter p̄dictas quatuor ligarēt post quatuor mēses. Aliq dicebāt, q̄ ordinauerat eas ligare, postquā essent p studia publicatæ: mortuo Clemēte istarū cōstitutionū habere copia de cancellaria nō poterat, & sic seouerūt curiales, q̄ vltra illas quatuor non ligarent. Creato autē dño Ioāne, adhuc primo anno sui Pōtificatus & vltra viguit hoc dubiū. Sed qa qbusdā petentibus p ipsum auditores dari in causis beneficialibus cū clausula, simpliciter & de plano, &c. interdum sic rñdit, constitutionē habetis: cœperunt dicere auditores palatij, q̄ ipse videbatur velle, q̄ cōstitutiones ligarent. Contrariū videbatur: quia petiuerat & recepetat cōstitutiones ipsas examinādas, & corrigendas, & aliquas correxit & mutauit, vt j. tit. 5. c. vnico. Finaliter deliberauerunt auditores illam babere pro constitutione, de qua Papa sic dixerat, reliquas priori dubio relinquendo. Ex his ergo concluditur, pro & p̄r q̄ ligauerint, facit prædicta assertio dñi auditoris q dicit se de mādato Clementis publicationē in audientia finiuisse [a] [z] & sic fuit omnis actus legis condendæ perfectus. de quo C. de legi. humanū.

[i] Ex quod priuilegiū corpori iuris insertū regulariter sit ius, vide Felynū in c. 1. extra de rescrip. & contra hanc glossam vide eundē Felynū in c. 2. de constit.

[a] An credatur doctoribus, aliquid de facto allegantibus, presertim consuetudinē, pulchre Rochus & curte in notabilibus. c. fi. de consuet. Fran.

Item 3rium sonat in absurdum, q̄ constitutiones quæ attribuūtur concilio & Clementi, à tēpore finiti concilij nō ligent infra quinquennium, & à tempore Clementis infra bienniū. ex quo ergo fuit constitutio concilij vel Clemētis. & verbum, statuo, designat rem perfectam. de verb. sig. in his. cū cōcor. ergo ligabant post tempus limitatum à iure. Item non apparet nec fertur q̄ dñs Ioannes de his cōstitutionibus fecerit aliam publicationē in audientia, ergo innititur iam factæ. Sed hoc dicere multos illaqueat, & maxime ponderatis constitutionibus. de vi. & hone. cle. quoniam. de sepul. c. 1. d̄ statu monacho. c. 1. de reli. do. c. 5. de pri. c. 1. per quas id tenēdo multi clerici & infiniti religiosi ligati dicentur. Item sonat in absurdum dicere, q̄ ligarent constitutiones, quæ occultabantur [3]. Quare benignius videretur id quod in prin. glossæ dixi, quasi his perplexitatibus ponderatis, dñs Ioānes hic voluerit per hoc verbū, de cætero, q̄ tēpore huius datæ sit ipsarū publicatio facta. Nec obstat publicatio facta tempore Clementis: q̄a licet illas publicare fecerit, illas tñ non dedit: quod patet: quia supra dr̄, q̄ dare decreuerat, sed suum propositum nō impleuit: quod satisfacit. Hæc sic dicta sumantur in modum collationis, non definitionis, quam hoc casu conditor facere posset, non glossator.

[t] Placet Panormitano nisi ex pœnitetur, statim ligent. Font.

¶ Clemens v. in concilio Viennen.

¶ *Fatetur concilium vnicum Dei filiū in essentia Dei æternaliter subsistentē, verum corpus humanum assumpsisse de Virgine, & in eo passum, & iā mortuum lancea perforatum, approbans in hoc ordinem quem tradidit Euāgelista Ioannes. hoc dicit.*

CAP. I.

FIDEI CAtholicæ [1] funda-

e ¶ *In scholis.*] de his verbis dic vt s̄. in procemio Greg. in vlt. glo.

f ¶ *Data.*] circa hāc datā vide qd̄ notaui in fi. 6. lib. sup eius data.

g ¶ *Nouembris.*] quare mensis iste sic denominetur. dicam j. de reliq. & vene. san. si dominum. ver. licet igitur.

h ¶ *Pontificatus.*] q incepit Nonis: id est, qnto die Septēbris, anno domini M cccxvj. qua die consecratus fuit Benedictus & coronatus, licet prius fuerat electus septima Augusti. Et per hoc patet, q̄ tardauerat mittere constitutiones has fere per xiiij. menses post coronationem, & hæc est causa quare superius se excusauit. Io. And.

DE SVMMA TRINITATE. & fide catholica.

¶ *Circa rubricas huius voluminis nō est innouandas, repete quod not. eod. tit. lib. 6. quod etiā hic fortius locū habet, cum hoc volumē nō emanauerit sub nomine libri, vt in procemio dixi. Et licet hac ratione viderentur constitutiones Gregorianæ compilationis & Sexti allegandæ in hoc volumine secundum suas materias, prout s̄. & j. omnes. tamē allegabo, vt supra ex quo in altera illarum compilationū hac infert non mandatur. Io. And.*

Fidei catholica.] Prima glossa sufficere potest pro casus figuratione. Not. q̄ Ecclesia dr̄ mater nostra scilicet ratione principij institutionis: nā vberibus suis nos nutrit. 2. q. 5. ad Romanam. s. & in ea renascimur per baptismum & sacramentū. 12. q. 2. quia abstulerit. Not. q̄ confessio fidei debet esse firma. in ver. firmiter. & aperta ī verbo, aperte. Ad primum, eod. tit. firmiter. Ad f̄m, est illud ad Romanos 10. Corde creditur ad iustitiā, ore autē cōfessio fit ad salutem. ad hoc. 11. q. 3. nolite. Zaba. Nota q̄ statim tēpore cōceptionis Christi, fuit perfectus homo. & fuit anima rationalis sibi infusa: q̄a fuisset incongruum filium Dei assumpsisse corpus non formatū. pro hoc facit glossa in verbo, vnigenitum: & allegat Aristotelem in 1. physicor. vbi dicit. frustra fit per plura, quod potest fieri per pauciora. In alijs autem à Christo non infunditur anima statim cū fit conceptio: sed oportet quòd prius recipiat fœtus alimentū, & quod recipiat suā dilatationem, & extensionem membrorū, vt sic disponatur ad animam recipiendā. Et dr̄ quòd in femina expectatur per lxxx. dies à conceptione embryonis: in masculo vero per xl. dies. vide glos. in verbo, vnitas. Et in Decreto 5. dist. §. 1. in glo. fin. Not. quòd corpus Christi erat passibile: quare poterat pati frigus, calorem, famē, sitim, & omnes alias pœnalitates humanas, præter ignorātiā & peccatū. & si ipse nō fuisset mortu⁹ in cruce, ad vltimū senio defecisset. De hoc habetur in glos. in verbo, passibile. p̄senis decre.

¶ *Prima glossa summat & diuidit.*

i ¶ *Fidei catholica.*] Summa huius cōcilij hæc est: Fatetur conciliū vnicū Dei filium in essentia Dei æternaliter subsistentem, verū corpus humanū assumpsisse de Virgine: & in eo passum: & iam mortuū lancea perforatum: approbans in hoc ordinem, quem tradidit Euangelista Ioannes. Secundo reprobat & hæreticam iudicat doctrinam, quæ habet quòd substantia animæ rationalis seu intellectiuæ, vere & per se humani corporis non sit forma. Tertio asserens cōfitendū vnū baptisma, sicut vnū Deū, & vnā fidē, approbat opinionē, quæ habet per illud conferri etiā paruulis quoad habitū

informantē gratiā & virtutes. Partes patēt: secunda ibi, *Porro.* Tertia: ibi, *Ad hoc.* licē hæc prima pars facit tria, primo fatetur æternā diuinitatē Christi: Secundo verā humanitatē ipsius: Tertio ipsius passionē & mortē: & figurā inducens ordinē approbat, quem de plagis Christi ponit Euangelista Ioannes.

mēto[a] præter quod (teste Apostolo[b]) nemo potest aliud ponere, firmiter inhærentes, aperte cū sancta matre Ecclesia cōfitemur, vnigenitū[c] Dei filiū[d] in his omnibus[e], in quibus Deus pater existit[f] vnà cū patre æternaliter[g] subsistentē, partes nostræ naturæ simul vnitas[h] (ex quibus ipse in se verus Deus existens, fieret[i] verus homo) humanum videlicet corpus passibile[k], & animam[l] intellectiuam, seu rationalem[m], ipsum corpus vere per se & essentialiter informantem, assumpsisse ex tempore[n] in virginali[o] thalamo[p] ad vnitatem suæ hypostasis[q] & personæ. Et quod in hac assumpta natura[r], ipsum Dei verbū pro omniū[s] operanda salute, nō solū affigi cruci[t],

a ¶ *Fundamento.*] quod est Christus.

b ¶ *Apostolo.*] 1. ad Corinth. 3. & concor. 1. q. 1. cum Paulus. de presby. non bap. c. fin.

¶ *Glossa sequens probat per rationem Anselmi, Dei filium vnigenitum.*

c ¶ *Vnigenitum.*] vt dicit Anselmus: In sancta trinitate quātūlibet paruū inconueniens est impossibile, sed si pater aliū filiū genuisset, ille per omnia similis esset iam genito filio: & cū iam genitus filius sit verbū, reliquus esset verbū: & sic essent i deitate duo verba: sed cū vno Dei verbo omnia pfectissime dicantur & creentur, aliud superfluū & nugatoriū fuisset: nā duorū ad idē suffragātiū quorū vnū sufficit, alterū superfluū est: qd nō est in deitate possibile. & Philosophus 1. physicorū. Frustra fit p plura, quod pōt fieri per pauciora. Io. And.

[1] Ad hanc glossam vide Magistrum, & ibi Theologos scholasticos lib. 4. sēt. dist. 8. & B. Thomā 1. par. in multis quæstionibus.

d ¶ *Filiū.*] de spiritusancto & eius æterna pcessiōe. ī. eo. fideli lib. 6.

e ¶ *Omnibus.*] per hoc[1] cōprehendit immensitatē, incōmutabilitatē, incōprehēsibilitatē, omnipotētiā, & ineffabilitatē. Itē essentiā, substantiā, seu naturā. de his omnibus. ī. eo. firmiter. in princ. Et in diuinis hæc tria vltima repetimus ad maiorē expressionē. Si. n. ad diuinam essentiā habeat respectus quasi matematice, idest, abstracte, non reducta consideratione ad personas, sic est essentia. Si consideretur concrete habito respectu ad personas, sic est substantia: quia in qualibet persona subsistit, & est tota. ī. eo. damnamus. ver. nos autem. Si vtroque modo: quasi in cōsideratione vniuersali, sic est natura: quia naturale est diuinæ essentiæ q sit vna, & q in ea sint personæ: simplex tamen est impartialis & indiuisibilis.

[2] De horū damnatione frequēs fit mentio ab Innocētio Papa 1. epistola 18. & 22.

f ¶ *Existit.*] damnati sunt ergo Bonosiani[2], qui Christum dicebant non proprium, sed adoptiuum filium Dei. 24. q. 3. quidam. versic. Bonosiani. & de hoc de cele. Mis. in quadam.

¶ *Glos. seq. ponit errorem Arianorum & ipsorum motiuū, cui respondet.*

[3] De Ario & eius condamnatione facta in cōcilio Niceno, vide latissime p Nicephorū Calixtū li. 8. historiæ ecclesiasticæ, cap 5. & multis seq.

g ¶ *Aeternaliter.*] Ariani[3] negauerunt filiū coæternum patri. 15. dist. c. 1. 24. q. 3. quidam. ver. Ariani. & arguebant sic: omne quod natū est principium habet: ergo filius qui natus est, principiū habuit, & esse cœpit. vnde dicebat Arianus: si filius est, natus est; si natus est, ergo tēpus fuit q nō erat filius. Sed vt ī eū dicit Ambrosius lib. 1. de trini. c. 5. idem posset dicere de Deo, q si cœpit esse pater, ergo primo fuit Deus, q pater, & fuit tēpus quo nō erat pater: sed cū ea hoc sequeretur eū mutabilem primæ generationis accessione mutatū, hoc dicere amētia est: semp enim fuit pater, semp & filius: nā ex vi correlatiui, posito vno ponitur & reliquū. Dicebat ergo Augustinus lib. de fide ad Petrū c. 2. si Dei filius virtus & sapiētia Dei est, nec vnq fuit Deus sine virtute & sapiētia: Dei ergo filius coæternus est Deo patri. Primū pbat Apostolus 1. ad Cor. 1. & habet 37. dist. §. hinc eciā. Ergo dicit Gregorius & Augustinus q sicut splēdor q gignit ab igne, coætern⁹ est illi, & esset coætern⁹, si ignis esset ætern⁹: sic est intelligēdū ex Deo natū esse sempiternū: vt sit patri filius coætern⁹. & hoc plequit magister sniarū. li. 1. dist. 9.

[4] Vide Magistrum & Theologos lib. 3. sent. dist. 2. & B. Thomā 3. par. q. 6. art. 3. & 4.

h ¶ *Simul vnitas.*] dicūt theologi[4] q i instāti cōceptionis pfectus fuit homo, & fuit anima rationalis infusa: tum pp infinitā virtutē agentis. s. spiritussancti: tum quia incongruū fuisset filiū Dei corpus assumpsisse nisi formatum. In alijs autem nō infunditur nisi organizato embryone, & bene habilitato ad ipsam recipiendam. de hoc 32. q. 2. q vero. quod dicunt quidam fieri per differentiam sexuum à al. vel lxxx. die à conceptione embryonis. de hoc 5. dist. §. 1. de purifi. post partum. c. vnico.

i ¶ *Fieret verus homo.*] concor. ī. eo. firmiter. ver. & tandē. ibi, verus homo factus est. & considera verba: nō enim fuit Christus cōpositus ex deitate & humanitate: nam simplicitas deitatis nullā recipit cōpositionē, vt ibi satis not. in prin. Et quod ibi dr, Christū fuisse compositum: verum est respectu humanitatis, q fuit composita ex anima rationali & humana carne, vt ibi, & hic: & ī. de hære. cum Christus. & vide quod not. de conse. dist. 2. hoc est quod dicimus.

[5] Vide B. Thomā 3. par. q. 14. & 15. vbi plene.

¶ *Glossa sequens primo exprimit quomodo corpus Christi fuit passibile. Secundo, quare, tres causas reddens.*

k ¶ *Passibile.*] intātū q (vt dicit Augustinus) omnes defectus[5] nostros assumpsit filius Dei præter ignorātiā & peccatū. de hoc 3. sen. 15. dist. licet igitur in assumptione sui ipsius caro fuerit à spiritusancto ab omnibus reliquijs peccati mūdata[6]: vnde Angelus ad Virginē, Luc. 1. Spiritussanctus superueniet in te, & virtus altissimi obūbrabit tibi: qd ex te nascetur sanctū, vocabitur filius Dei: tñ vt dicit ipse Augustinus: Si i cruce mortuus nō fuisset, ad vltimū senio defecisset, tūg ergo, calorē, famē, sitim, & alias humanas pœnalitates

[6] Exponas hoc modo, mūdata, id est, immunis, & penitus libera.

pati poterat, & sic habuit corpus passibile. Fuit autem hoc cōgruū pp nostros defectus: ē illuderet pp iustitiam satisfactionis, quā p oībus faciēdā assumpserat, vt pro nobis plecte satisfaceret p pœnalitates carnis nostræ. Itē pp hūē incarnationis: sine his. n. pœnalitatib⁹ humana natura hominibus nota non fuisset. Itē pp exēpiū patientiæ nobis præbēdū ad tolerandas pœnalitates carnis humanæ.

l ¶ *Animam.*] nō spiritū vitalē tm. de cele. Mis. in quadā. vbi plurib⁹ auctoritatibus pbat quod hic de vera anima dr.

m ¶ *Rationalem.*] non dicit sensitiua vel vegetabilē tm. de qbus j. in parte proxima dicetur.

¶ *Glossa sequens præmittit de duplici annorum computatione, & quærit quare tunc, & solutionem ciulat, deinde soluit.*

n ¶ *Ex tempore.*] quod tēpus satis notū est. Et ab hac incarnatione cōputant quidā annos Domini. 23. dist. in nomine Dōi. in princ. alij à natiuitate. & de hoc in Spe. de instru. edi. in 1. col. Dubitari[7] posset de tempore incarnationis quare tunc & non prius. vel tardius: canonistæ dicunt satis esse dicere cū Paulo, O altitudo diuitiarū, &c. ad Roma 11. in fi. de pœ. dist. 4. si ex bono. circa principium. versic. cur ergo. nam & in potestate misericordis est qñ & quantum misereri velit. facit de pœ. dist. 2. si enim loquit. vltra mediū. versic. sicut. & quod not. qui cle. vel vo. c. 2. Dicunt tñ theologi, q certū est non fuisse conueniens ante peccatū Deū incarnari, cum opus incarnationis principaliter ordinetur ad abolitionē peccati, & vedē Lucæ 5. Non sanis, sed infirmis opus est medico, nec venit vocare iustos, sed peccatores. 2. q. 1. multi. de pœ. dist. 1. libēter. Itē nec fuit conueniens statim post peccatū Deum incarnari: cū enim ex superbia peccatū prouenisset, sic liberandus erat homo, vt humiliatus recognosceret se liberatore indigere. quod magno cōsilio Dei actū fuit, vt cognita sui infirmitate homo clamaret ad medicū, & gratię posceret auxiliū. Ad finē vero seculi nō debuit differri. vt de imperfectione humanæ naturæ p incarnationē perueniretur gradatim ad perfectionē gloriæ in fine seculi. Itē fuit æquum post datā legem Moisey cam & propheticā, quā multi spernebant, iustificari Deo genus humanū per incarnationē & tempus gratiæ, qd si dilatū fuisset ad finē seculi, forsan reuerentia & notitia Dei, & morū honestas in terris fuisset abolita. fuit etiam hoc conueniens ad manifestationē diuinam virtutem seruantem per fidem præteriti, præsentis, & futuri, vt not. Ber. ī. eod. tit. super rubrica.

[7] De hac dubitatione vide omnino B. Thomam 3 par. q. 1. art. 5 & 6. vbi plenissime.

¶ *Glossa sequens quærit quare de Maria voluit incarnari, et non de alia, & tres rationes reddit.*

o ¶ *Virginali.*] quare de Maria virgine, & nō de alia voluit incarnari? Dicūt sancti, q sicut ex superbissima natus est morbus, sic p ōtriū ex humillima inchoari debuit medicina: vnde verso nomine Euæ ipsi virgini dictum est, Aue. Luc. 1. Itē sicut ad summā humilitate Dei filius voluit incarnari, sic summe humilē eligere voluit, i qua & à qua tāta deberet humilitas inchoari, vñ ipsa in cāntico suo dixit ibidē, Respexit Dñs humilitatē ancillæ suæ. Tertio, q (vt quā refert historia[8]) prima ipsa fuit q virginitatē Deo obtulit, vñ q nouū doni genus obtulit, nouo & inaudito dono debuit honorari. In coniugiu autē Ioseph consensit instinctu spiritus sancti ad celādum mysterium, quod dic vt 37. q. 2. c. 2. ver. fin. & c. inuenta.

[8] Vide B. Augustinū in libro de sancta virginitate c. 4. & B. Thomā 3. par. q. 28. art. 4.

p ¶ *Thalamo.*] id est, cubiculo vel vtero.

q ¶ *Hypostasis.*] Græci eodem modo vtuntur hoc nomine hypostasis[9], quo nos vtimur hoc nomine persona. de hoc nomine 1. sen. 23. & 25. dist. hypostasis autem componitur ab hypos, quod est sub: & stasis, quod est status vel stans. & df hypostasis substātia intellectiua siue forma: scilicet primordialis materia, & df quasi substans: quia habet substare omnibus accidentibus, & omnia accidentia ad se recepit, à nullo tñ informatur, secundum Hug.

[9] Vide B. Thomam. 1. par. q. 29. art. 1. vbi plena de hypostasi.

r ¶ *Natura*] scilicet vera humana. Ioan. And.

s ¶ *Omnium.*] quo ad sufficientiam; sed quo ad efficaciam pro prædestinatis tantum. de hoc de conse. dist. 2. semel.

¶ *Glos. seq. de cruce tria præmittit, ponens quatuor quare Christus crucis mortem elegit, subdens de quadruplici specie lignorum ipsius.*

t ¶ *Cruci.*] in huius passionis memoriā videmus in singulis particularibus ecclesijs depictā crucē in altū erigi; celebramus etiā festū inuentionis ipsius. de cōse. dist. 3. crucis. Dicit Augustin⁹: Crux quæ erat suppliciū latronū, nūc trāsit ad frōtes Imperatorū: si tm honorē De⁹ cōtulit supplicio suo, quantū cōferet seruo suo? Inter alia fuit quadruplex causa, quare Christus crucis[10] mortē elegit. Primo, vt in illa pēdens in aere se inter Deū & homiē mediatorem ostēderet: & sic not. 1. ad Timoth. 2. & 10. dist. qm. Scdo, vt dāna quæ obuenerāt per lignū primis parentibus vetitum, per lignū crucis restauraret. Tertio, vt diabolū q per lignū vincebat, p lignū superaret; & hæc duo Gregorius exprimit in pfatione de cruce, Qui salutem

[10] Plures causas cur Christus mortē Crucis pati debuerit, refert B. Thomas. 3 par. q. 46. ar. 4.

& in ea mori [a] voluit: sed etiã emisso † iam spiritu perforari lãcea sustinuit latus suũ, vt exinde profluentibus [b] vndis aquæ [c] & sanguinis, formaretur vnica & immaculata [d], ac virgo sancta mater Ecclesia coniunx Christi. Sicut [e] de latere primi hominis soporati [f] Eua sibi in cõiugiũ est formata [g]: vt sic certę figurę primi & veteris Adæ (qui secundũ Apostolũ [h] est forma futuri) in nostro nouissimo Adã, id est, Christo veritas responderet. Hæc est, inquã, veritas illius prægrãdis aquilæ vallata testimonio, quam propheta vidit Ezechiel [i], animalibus cæteris Euãgelicis transuolantẽ, beati Ioãnis videlicet Apostoli & Euãgelistæ, qui sacramenti huius rem gestã narrãs & ordinem in Euãgelio suo, dixit [k]: Ad Iesum autem cũ venissent, vt viderunt eũ iã mortuũ, nõ fregerũt eius crura, sed vnus militũ lãcea latus eius aperuit, & continuo exiuit sanguis & aqua: & qui vidit, testimonium perhibuit, & verum est testimoniũ eius: & ille scit, quia vera dicit, vt & vos credatis. ¶ Nos igitur ad tã præclarũ testimoniũ, ac sanctorũ [l] patrũ & doctorũ [m] cõmunẽ sentẽtiã Apostolicæ considerationis (ad quã dumtaxat [n] hæc declarare pertinet) aciẽ cõuertẽtes, sacro approbãte cõcilio: Declaramus, prædictũ Apostolũ & Euangelistã Ioannem rectũ in præmissis factæ rei ordinem tenuisse: narrando, quòd Christo iam mortuo vnus militum lancea latus eius aperuit [o].

¶ *Reprobat & hæreticã iudicat doctrinã quæ habet, quod substãtia animæ rationalis seu intellectiuæ, vere & per se humani corporis non sit forma. Io. A.*

¶ Porro [p] † doctrinã omnẽ seu positionẽ [q] temere asserẽtẽ, aut vertentẽ in dubiũ [r], ꝙ substãtia aĩę rationalis, seu intellectiuę [s], vere ac per se humani corporis

salutẽ humani generis, &c. de qua de cõse. dist. 1. inuenimus. & j. de reli. & vene. san. si Dñm. ante mediũ. Quarto, vt euidẽter ostẽderet, pro quibus restaurãdis patiebatur, scilicet pro superis angelorũ ruinis replẽdis: pro iustis de limbo educendis: pro amicis colligendis & adiuuandis: pro inimicis recõciliandis. Primũ designatur per brachiũ superius. Secundũ per inferius. Tertiũ per dextrũ. Quartũ per sinistrũ. Fertur etiam crux quatuor genera lignorũ habuisse scilicet, cedrũ in stipite: palmã in palo per longũ: cupressum in ligno ex transuerso: oliuam in tabula super crucẽ loco quarti brachij. & datur versus.

Vide Guidonẽ Carmelitã in summa de hæresibus, tit. de hæresibus Petri Ioannis & eius sequacium, cap. 3.

Gen. c. 2. *Ligna crucis, palma, cedrus, cupressus, oliua.*

Rom. c. 5. Et quomodo proprietates lignorũ bene conueniant, instant theologi, quod omitto.

a ¶ *Mori.*] de consecr. dist. 2. timorem.

b ¶ *Profluentibus.*] separatim de hoc de consecra. dist. 2. c. r.

Ezec. c. 1. c ¶ *Aquæ.*] & fuit vera aqua. de quo satis de cele. Mis. in quadã & fuit aqua regenerationis, & sanguis redẽptionis. vt ibi.

d ¶ *Et immaculata.*] ad Ephesios 5. ante finem.

Io. c. 19. e ¶ *Sicut.*] ponit figurã quã etiã inducebat Hostiensis de celeb. Mis. in quadam. ver. per hoc.

f ¶ *Soporati.*] ergo dormitio Adæ & mors Christi cõueniũt in figura, sicut cõueniunt in figura vigilãs & viuẽs: sed de latere ergo viuẽtis debuisset formari cõiux, eo quod de latere vigilãtis fuisset Eua formata

g ¶ *Formata.*] Genesis. 2.

h ¶ *Apostolum.*] ad Roma. 5. post medium.

¶ *Glos. seq. exponit secundum Greg. figuras quatuor Euangelistarum.*

i ¶ *Ezechiel.*] 1. c. & 17. in prin. Io. Gregorius in 4. homi. sup Ezechielẽ de visione quatuor animaliũ habẽtiũ facies diuersas, scilicet hois, leonis, bouis, & aquilæ, dicit ꝙ iure per hominẽ figuratur Matthæus: quia cœpit ab humana generatiõe. Marcus per leonẽ: quia cœpit à clamore in deserto. Lucas per vitulũ: quia cœpit à sacrificio. Ioã. vero digne per aquilã: quia cœpit a diuinitate Christi. Sicut enim aquila cunctis auibus altius volat, & irreuerberatis oculis solis radios intuetur, sic iste altius cæteris ascẽdit, quando dicẽs, In principio erat verbũ, & verbũ erat apud Deũ, & Deus erat verbũ: dũ in ipsam diuinitatis substantiã intendit, quasi more aquilæ oculos fixit in solẽ.

De materia huius glossæ per eo Cassanæum in catalogo gloriæ mundi par. 4. consideratione 15.

k ¶ *Dixit.*] 19. dist. c. 1. ad finem. Et ad litteram hic ponitur textus Euangelij, quem glosare non est meum.

l ¶ *Sanctorum patrum.*] scilicet Aug. super Ioan. sermone 120. & 55. de ciui. Dei. c. 26. ipse & Amb. super epistola ad Roma. & Theophyl. super Ioan.

m ¶ *Doctorum.*] vt Thomæ 3. parte. q. 62. art. 5. Ioan. Scoti super 4. sen. Fertur etiam ꝙ tempore concilij congregati fuerunt ad hoc theologi doctores per Clementem, qui hoc tenuerunt.

n ¶ *Dumtaxat.*] de bap. maiores. in princi. cum suis concord. Non obstat 79. dist. c. 2. vt ibi not.

¶ *Gl. seq. ponit litteram antiquã, & decisionis causam, & illam exponit. Secundo quærit, quæstionem fortificat, & illam tripliciter soluit.*

o ¶ *Aperuit.*] sequebatur in cõstitutione cõcilij etiã correcta, & in audiẽtia publicata, vt dixi in proœmio, ꝙ textus Matthæi qui dicebatur in quibusdã libris antiquis sub alio ordine hoc narrare per anticipationẽ intelligi & exponi debebat. Et hoc remouit Ioãnnes forte ex eo ꝙ ille textus in Matthæo cõiter nõ habetur. Et anticipatio dicitur ab ante & capio, cũ scilicet antecapitur vel ponitur postponendũ. j. de rescri. causam. Sed quæritur quid valet ad fidẽ hoc disputasse, quod hic dicitur de hoc ordine? Sine dubio coniunx Christi Ecclesia quæ regenerat à Deo genitos, ita formari poterat per plagã & vndas fluẽtes Christo viuẽte, sicut Christo mortuo: nec in hoc disputatio hæc respicit fidẽ. Sed opinio hic dãnata detrahit miraculo: euidentius enim fuit miraculũ hoc de corpore mortuo, quam de viuo manasse. Itẽ detrahit figuræ hic positæ, vt s. dixi. Itẽ detrahit fidei Ioã. Euãgelistæ, qui vltimus Euãgeliũ suũ scribẽs notabiliter expressit hũc ordinẽ. & his respectibus cõciliũ hunc ordinem approbat.

p ¶ *Porro.*] Secunda pars quæ duo facit: Primo quandã opinionẽ reprobat: Secundo illam pertinaciter tenentes hæreticos iudicat.

¶ *Porro.*] Casus. Hæc est secunda pars, in qua tangitur, ꝙ dicebãt aliqui animã intellectiuã seu rationalẽ seu substantiã aĩæ rationalis nõ esse formã vere & per se humani corporis. Et opinionẽ istorũ sic dicentiũ dicit Clemens erroneã, & contra veritatem: & dicit eos esse hæreticos, qui talem opinionẽ pertinaciter sustinere voluerint. Porro, pro sed. sed nos reprobamus omnẽ doctrinã, id est, reprobamus omnes qui dant talẽ doctrinã asserẽtem, id est, affirmantẽ: temere, id est, fatue. aut etiã nõ solũ reprobamus doctrinã vel positionẽ asserẽtẽ, sed etiã vertentẽ in dubium, id est, reprobamus illos qui dubitãt, ꝙ substantiæ aĩæ rationalis seu intellectiuæ non sit forma vere ac per se humani corporis: talẽ opinionẽ reprobamus vt erroneã ac veritati inimicã, & fidei catholicæ: Diffinientes, id est, determinãtes s. nos Clemẽs. vt veritas fidei syncerę. i. integræ. nota. i. manifesta & cognita sit cũctis. i. omnibus hominibus. ac etiã ne subintrẽt aditus vniuersis erroribus: ꝙ si quis deinceps. i. amodo præsumpserit asserere. i. affirmare, defendere seu tenere pertinaciter, ꝙ aĩa rationalis seu intellectiua nõ sit forma humani corporis per se & essentialiter, talis sit cẽsendus. i. iudicãdus tãquã. i. sicut hæreticus. Not. ꝙ ista dictio, præcludatur. s. posita, est cõposita de præ, & cludo, cludis. Vnde antiq. dicebãt cludo cludis, sed moderni dicũt claudo, claudis. Et põt cõponi secundum antiquitatẽ cõcludo cõcludis, excludo excludis, & præcludo præcludis. Et quod dicitur in tex. præcludatur aditus. i. claudatur introitus seu via, ne de cætero homines dicãt illã falsam opinionẽ. Et nota super dictione, porro: ꝙ porro est aduerbiũ ordinis. i. cõsequenter. Porro etiam dicitur certe, vel valde, vel lõge, vel sed, vel vtique. Not. in verbo, pertinaciter: ꝙ pertinax, cis, penultima correpta, sed producta in genitiuo omnis generis. i. valde vel impudẽter & sine verecũdia tenẽs, durus, perseuerãs in sua opinione, impudẽs, cõstãs, irreuocabilis, indocilis, obstinatus. Nã pertinax nullo modo vult doceri, sed semper putat habere saniorẽ intellectũ: ideo dicitur indocilis. Inde pertinacitas, tis. i. assiduitas, perseuerãtia, impudẽtia: idẽ & pertinacia, ciæ. & secundum Papiam perseuerantia est in virtute, pertinacia in malo. Nota verbũ temere, quod est in principio. temere aduerbiũ est, id est, præsumptuose, stulte, sine causa, sine cõsilio. Itẽ verbũ, deinceps, exponas, i. ab hodie in antea. & est aduerbium temporis vel ordinis, & desinit in ps, & vt dicit Huguitio, componitur à de, & incepto. Not. ꝙ veritas debet esse syncera, id est, non inuoluta. de sen. excom. à nobis 2. Et quid sit veritas, not. Archi. eo. tit. c. vnico. lib. 6. & de consecr. dist. 2. corpus. Nota in verbo, pertinaciter. ꝙ sola pertinacia est quæ facit hominem hæreticum. de quo in glos. Franc. Zaba.

† Vide concilium Lateranẽ. sub Leone x. sessione 8. in decreto incip. Apostolici regiminis.

q ¶ *Positionem.*] vtuntur theologi & artistæ hoc verbo, quo etiam nos vtimur. de confes. c. 1. vbi de hoc satis lib. 6. fatetur autem quis & credit id quod ponit. de iureiur. c. vlt. eo. lib.

r ¶ *In dubium.*] de hæreticis, dubius.

¶ *Glos. seq. primo excludit animarũ dubium, declarans quare de ista dubitatur. Secundo probat opinionem hic approbatam tribus rationibus, exprimens duo propter quæ contraria opinio est hæretica. Tertio respondet ad quatuor rationes opinionis contrariæ.*

s ¶ *Intellectiuæ.*] de sensitiua. n. & vegetatiua nõ fuit opinio: sensitiua. n. qua sentimus per sensus corporeos, certũ est ꝙ corrũpitur corpore corrupto: & sic nõ põt dubitari quin sit corporis forma. Idẽ de vegetatiua qua vegetamur, nutrimur, & augmẽtũ sumimus. In prima cõicamus brutis, in secũda etiã plãtis. Sed de intellectiua, i. vel rõnali fuit cõtraria opinio, quæ præcipue fundabatur sup rõne prædicta. Cũ n. vniri, nõ dico accidẽtaliter, sed per se & essẽtialiter sit inseparabiliter vniri: ergo forma nõ põt esse sine materia propria. sed aĩa intellectiua cũ sit incorruptibilis remanet corrupto corpore, corpori nõ vnita: ergo si vnitur corpori vt forma per se & essẽtialiter. Sed anteq̃ huic inductioni rñdeã, est sciẽdũ ꝙ opinio hic approbata, pro qua facit quod

De materia huius glossę vide plenissime D. Thomã citatũ etiã in fine glossæ par. 1. q. 76. art. 1. & ibidem Caietanũ.

non sit forma: velut erroneā, ac veritati catholicæ [a] inimicā fidei, prædicto sacro approbante concilio reprobamus. Diffiniētes, vt cūctis nota sit fidei syncerae veritas, ac præcludatur vniuersis erroribus aditus, ne subintrēt, quòd quisquis deinceps asserere, defendere, seu tenere pertinaciter [b] præsumpserit, quòd ānima rationalis seu intellectiua, nō sit forma corporis humani ꝑ se & essētialiter, tāquā hæreticus sit censendus.

¶ *Asserēs confitendū vnū baptisma, sicut vnū Deū & vnam fidem, approbat opinionē, quæ habet, per illud conferri etiā paruulis (quo ad habitū) informātem gratiam & virtutes. Ioan. And.*

¶ Ad hoc [c] † baptisma vni-

celebr. Mis. in quadā. sic probat ſm Philosophū viij. Metap. Differētia sumitur à forma rei, sed differētia cōstitutiua hominis est rationale, quod de homine dr ratione animæ intellectiuæ: ergo ipsa est hominis forma. Itē demōstratur ex ratione speciei humanæ: nam vna enim res ostēditur ex ipsius operatione: propria vero operatio hominis, inquantū homo, est intelligere: oportet ergo ꝙ sortiatur speciem ſm illud quod ipsius operis est principium: sortitur autem speciem vnumquodq; per propriam formā, ex quo relinquitur ꝙ principium intellectiuum, vel anima intellectiua sit ꝓpria hominis forma. Sed aduertendū, ꝙ quanto forma est nobilior, tāto plus dominat materiæ corporali, & min⁹ ei immergitur, & plus eam excedit sui virtute: vnde anima vegetabilis, plus quā forma metalli: sensibilis, plus quam vegetabilis: intellectualis ergo in nobilitate vltima intantū excedit in homine materiā corporalē, ꝙ habet aliquam operationem & virtutem, in qua corporalis materia non cōicat: quæ virtus dr intellectiua. Demonstrat etiam id Aristo. 2. de anima: quia id quo primum aliquid operatur est forma illius cui operatio attribuitur: sicut quo primo sanatur corpus, est sanitas: quo primo scit anima, est scientia: sanitas ergo est forma corporis, & scientia forma est animæ ad corporis vnionē. Scḋo inducebāt id qḋ dicit Philo. 3. de anima. anima ergo est forma corporis, & scientia est forma animæ. Certū est autem ꝙ primū quo viuit corpus, est anima: & cū vita manifestetur ſm diuersas operationes in diuersis gradib⁹ viuentiū, id quo primo operamur vnūquodq; illorū operum vitæ, est anima. Anima enim est quo primo nutrimur, sentim⁹, & mouemur ſm locū: ergo similiter id quo primo intelligimus: siue dicatur intellectus, siue anima intellectiua, est forma corporis. Et hoc negans oportet ꝙ inueniat quomodo ista actio ei conueniat: experitur enim quisquis seipsum esse q intelligit. Attribuitur autem actio alicui tripliciter, vt patet. 5. Physico. aut ſm se totū, sicut medicus sanat: aut ſm partē, sicut homo videt per oculum: aut per accidens, sicut dicimus ꝙ albū ædificat: quia accidit ædificatori esse albū. Cū ergo dicimus Andreā intelligere: certū est hoc sibi non attribui per accidens: cū hoc inquantum est homo de ipso essentialiter ꝑdicetur: ergo aut oportet dicere ꝙ intelligat ſm se totū, quod etiā posuit Plato dicēs hominē esse animam intellectiuā: aut dicere oportet ꝙ intellectus sit pars ipsius animæ: primū stare nō pōt: quia idē ipse homo est q percipit se intelligere & sentire: sentire vero nō pōt sine corpore: vñ oportet animā sensitiuā esse aliquā hominis partē, relinquitur ergo ꝙ intellectus quo Andreas intelligit, sit pars ipsius Andreæ, ita ꝙ intellectus aliquo modo ipsi corpori vniatur. Et licet aliq dixerint hāc vnionē esse per speciem intelligibilē: quæ duplex habet subiectū, intellectū possibilē, & phātasmata; alij ꝙ intellectus vt motor vnitur corpori: quod vanū esse patet multis rationibus, & illæ duæ sufficiant. intellectus nō mouet corpus nisi per appetitū: cuius motio præsupponit operationē intellectus: Non ergo ideo intelligit A. q a mouetur ab intellectu, sed potius ꝯrio quia intelligit, ideo ab intellectu mouetur. concluditur ergo ꝙ vnitur vt essentialis forma. Item si anima intellectiua se haberet vt motor, certum est ꝙ nauta pōt esse sine naui: qui se habet ad eā vt motor: ergo etiā posset esse ꝙ Christus corpus humanū sine anima sumpsisset: quod est ꝯ fidē. s. eo. c. & s. eo. firmiter. Cū ergo principaliter incarnatio ordinetur ad salutē animæ, inutilis fuisset incarnatio, si anima nō esset essentialis corporis forma. Et ꝑ hoc vides rationem quare opinio hic damnata iudicatur hæretica: quia est ꝯ fidē incarnationis. Est etiā ꝯ fidem resurrectionis: habet enim fides ꝙ resurgemus cū corporibus, q nunc gestamus, vt patet eo. tit. c. firmiter. in fi. 1. partis. sed si anima non esset essentialis forma corporis: ad quid resurgerent corpora, nō videmus. Tenentes opinionem hic reprobatā, primo inducebāt qḋ in principio dixi. Ad qḋ rñdetur ꝙ ſm se conuenit animæ corpori vniri, ſm se conuenit corpori leui sursum esse, & sicut leue manet cū à loco proprio fuerit separatū cū aptitudine & inclinatione ad propriū locū, ita anima humana manet in suo proprio esse cū fuerit à corpore separata habens aptitudinē & inclinationē naturalem ad corporis vnionē. Secūdo inducebāt quod dicit Philosophus 3. de anima, ꝙ intellectus est separatus, & ꝙ nullius corporis est actus: ergo non vnitur corpori vt forma. Sed dic ꝙ Philosophus intelligit separatum: quia intellectus nō est virtus alicui⁹ organi corporalis, sicut virt⁹ visiua oculi: cōstat etenim ꝙ intelligere nō est actus q posset exerceri ꝑ aliquod organū corporale sicut visio, sed est in materia inquātū ipsa anima cuius est hæc virtus est hominis forma & terminus generationis humanæ. Et ꝙ sit in materia probatur 2. Physico. quia homo generat hominem: dr ergo anima intellectiua separata ſm virtutē intellectiuā, quę non est alicuius organi corporalis. Et sic etiā rñdetur ad id qḋ tertio dicebāt, ꝙ si intellectus vniretur corpori vt forma, cū omne corpus habeat determinatā materiā, sequeretur ꝙ intellectus haberet determinatam materiā, & sic nō esset cognitiuus omniū. quod est ꝯ rationem intellectus. Sed dico ꝙ hoc ꝓcederet si virtus intellectiua esset actus organi corporalis: fateor enim ꝙ actus illos, visus cum oculo. tactus cū manu, & similes bene oportet limitari ex materia: sed cum anima intellectiua his organis non vtatur, limitationi non subiacet. Dicebant quarto ꝙ cum anima sit quid subsistens, & habeat esse ſm se, ergo alterius forma esse nō potest: quia forma dat aliqd esse, & sic esse formæ nō est ipsius formæ ſm se: anima ergo intellectiua habēs esse suū & suū subsistens, nō vnitur corpori vt forma. Ad quod rñdetur, ꝙ anima intellectiua illud esse in quo subsistit, cōicat corporali materiæ, ex qua materia & anima intellectiua fit vnū: ita ꝙ illud esse quod est totius compositi, est etiā ipsius animæ, quod nō est in alijs formis, q nō sunt subsistētes. Et ꝑꝑ hoc anima humana remanet in suo esse destructo corpore: non autem aliæ formæ. Curiosus qui hoc plenius disquirere vellet videat in summa S. Thomæ parte 1. q. 76. in princ. Io. An.

Actio alicui tripliciter attribuitur.

Responsio ad quatuor rationes opinionis contrariæ.

Aliàs, Ad hoc.

a ¶ *Catholicæ.*] fidei. qḋ sequit. & postpositū fuit vt euitaret hiat⁹, qḋ proprie in Rhetorica dr cum vocalis eadem sequitur vocalem.

b ¶ *Pertinaciter.*] pertinacia in malo, ꝑseuerantia in virtute: vnde pertinax valde vel imprudenter tenens, durus, irreuocabilis, indocilis, obstinatus. & idem verbum ꝯ. de vsur. ex graui. §. penulti.

Pertinax quis dicatur.

c ¶ *Ad hoc.*] tertia pars. primo ponens de esse baptismi. Secundo, de ipsius effectu. Ioan. And.

¶ § *Ad hoc.*] Casus Hæc est tertia pars, quæ primo ponit de esse baptismi: Secundo, ponit de effectu ipsius. Et primo dicit, ꝙ omnes debent fideliter cōfiteri vnicū baptisma, quod regenerat omnes baptizatos in Christo Iesū, & tale baptisma celebratur in aqua, in nomine patris & filij & spiritussancti. Et credimus esse perfectū remedium ad salutem habendam, tam paruulis quàm adultis. Et sic extra casum & pro casu notemus, ꝙ baptisma nos nō generat, sed bene regenerat: quia qñ generamur, habemus iā labē peccati originalis, quæ labes ꝓcessit à nostro primo parente, sed vt ista labes nobis remittatur, habemus remedium ad nostrā salutē, s. baptisma, per quod videmur esse renati: q a baptisma nos regenerat in hoc ꝙ ꝑ ipsum labes originalis peccati nobis remittitur. Et dr peccatum originale: q a illud peccatū nos cōcomitatur à nostra origine seu natiuitate: ita ꝙ ita cito ꝙ habemus originē & sumus geniti, sum⁹ in peccato, qḋ dr originale. Sed procedamus in casu, sed quia ḋ effectu baptismatis doctores habuerunt varias opiniones: Nā qdā dicebāt ꝙ per baptisma culpa remittitur paruulis, sed ꝑꝑ hoc eis nō cōfertur gratia, nisi qñ decedunt, id est, qñ moriuntur: vel nō cōfertur eis paruulis gratia, nisi qñ perueniunt ad ætatē adultā, quę ætas est infra xxx. annos. & opinio istorū reprobatur. Alij dixerūt ꝯ, q a per baptisma, culpa remittitur paruulis, & gratia infunditur eis & etiā virtutes. Et istā opinionē approbat: quia pariter omnibus baptizatis scilicet tā paruulis q adultis confertur gratia, & remittitur culpa: sed gratia infunditur in paruulis, quo ad habitū, quāuis nō quo ad vsum pro illo tēpore quo sunt paruuli. Vide textū aliqualiter ordinatū. *Ad hoc.* id est, insuper cōfitendū est ab omnibus fideliter baptisma vnicū regenerans omnes baptizatos in Christo, sicut nos cōfitemur ꝙ est vnus Deus. *Ac.* id est, etiā vnica fides ꝙ s. baptisma celebratū est in aqua, In nomine patris, & filij, & spiritus sancti: q a baptizās debet accipere aquā, & ꝓijcere sup capul illius q vult baptizari, dicēdo formaliter hæc verba, in nomine patris & filij, & spiritussancti. Et nos Clemens credimus hoc baptisma esse ꝑfectū remediū ad salutē habēdā tā paruulis, q adultis, id est cōmuniter omnibus. *Verum,* ꝓ sed: sed doctores quidā theologi reperiūtur habuisse ꝯrias opiniones quātū ad effectū baptismi, scilicet traditū paruulis: *Quibusdā*, idest, aliq bus ex ipsis scilicet doctoribus, dicētib⁹ culpā remitti ipsis paruulis ꝑ virtutē baptismi. Sed ipsi doctores dicebāt eis paruulis gratiā nō cōferri: *Alij*, s. doctoribus asserētibus, & dicētibus ꝯ, s. ꝙ etiā culpa q ꝓcessit nō ab ipsis, sed à peccato primi parētis remittitur, & virtutes & gratia informās infundūtur, scilicet in eis paruulis quo ad habitū: *Etsi*, id est, quāuis nō infundant ꝑ illo tpe quo ad vsum. *Ideo nos.* Clemēs attedētes, i. respiciētes gñralē efficaciā mortis Christi, q efficacia mortis applicat pariter, tā paruulis q adultis ꝑ baptisma baptizatis, duxim⁹ scḋam opinionē eligēdā tāquā ꝓbabiliorē & cōsonā dictis sanctorū & doctorū modernorū theologiæ, q, s. scḋa opinio dicit gratiā informātē cōferri, tā adultis q paruulis ī baptismo, & etiā virtutes infundi.

a ¶ *Vnicum.*]

a ¶ *Vnicum.*] quare sic dicatur, habet̃ de cōs. dist. 4. aliud. Io. And.
b ¶ *Vnus.*] ad Ephesi. 4. habetur de hac triplici vnitate, & j. de excess. præla. frequens, ad finē. & j. de sent. excō. c. 1. & vt dicit Ambro. lib. de trini. & exponit magister 1. sen. 24. dist. circa princ. cū vnū dicimus Deū, vnitas excludit numerū deorum, nec quantitatē in Deo ponit: quia nec numerus, nec quantitas in Deo est.
c ¶ *Deus.*] in hoc verbo ponit causam efficientem baptismi.
d ¶ *Vnica.*] licet specie differat, qd̃ dic vt not. Ber. j. eo. tit. super rubr.
e ¶ *Confitendum.*] vnde in symbolo dr̃: Confiteor vnum baptisma.
f ¶ *In aqua.*] causa materialis.
g ¶ *In nomine.*] causa formalis.
h ¶ *Perfectum.*] sine pænitentia exteriori. de cōse. dis. 4. sine pænitētia.
i ¶ *Remedium.*] causa finalis Ioan. And.
k ¶ *Theologi.*] & canonistæ. de hoc de conse. di. 4. nihil. & c. paruuli.

cū[a] baptizatos omnes in Christo regenerans est (sicut vnus[b] Deus[c] ac fides vnica[d]) ab omnibus fideliter confitendum[e]. Quod celebratum in aqua[f], in nomine[g] patris, & filij, & spiritussancti, credimus esse tā adultis, quàm paruulis cōmuniter perfectum[h] remedium[i] ad salutem. ¶ Verum, quia quantū ad effectum baptismi in paruulis, reperiuntur doctores quidā theologi[k] opiniones[l] contrarias habuisse: Quibusdā ex ipsis dicentibus, per virtutem baptismi paruulis quidem culpā remitti, sed gratiam non cōferri: Alijs econtra asserentibus, quòd & culpa eisdem[†] in baptismo remittitur, & virtutes[m] ac informans[n] gratia infundūtur quo ad habitum[o], & si nō pro illo tempore, quo ad vsum. Nos autem attendentes generalem efficaciā mortis Christi (quæ per baptisma applicatur pariter omnibus[p] baptizatis) opinionem secundam (quæ dicit, tam paruulis, quàm adultis conferri in baptismo informātem gratiam & virtutes) (tamquam probabiliorem, & dictis sanctorū[q], ac doctorū modernorum theologiæ magis consonā, & concordē, sacro approbāte cōcilio duximus eligendā[r].

quàm prius, qa caret vtroq; tēpore vsu liberi arbitrij. Itē nec Deus influēs aliter se habet: Cōcluditur ergo, q pueri etiā baptizati gratiā & virtutes nō recipiūt. Ad quod rñdetur, q licet agens principale sit immobile, agens instrumentale aliter se habet nunc q̃ prius ad puerū: quia nunc & non prius baptizatur: ex quo etiam sequitur, q aliter se habet baptizatus: quia nūc & nō prius impressus est character in ipso. Item constat q sine aliqua sui immutabilitate Deus sine sacramento posset gratiam conferre, vt patet in sanctificatis in vtero. de renū. nisi cū pridem. in princi. Curiosus etiā videre posset in Thoma 4. senten. dist. 4. & in 3. parte summæ q. 68. & 69.

m ¶ *Virtutes.*] de theologicis non est opinio inter modernos, sed de moralib' sic, vt j. dicā. dicūtur autem virtutes quasi virum tuentes, & præseruantes à vitijs. de pæn. dist. 2. illa anima. & c. seq. Ioan. And.

¶ *Glos seq. dicto vnde oritur dubium, ponit de infusione virtutum in baptismo duas opiniones, quas reprobat, & tertiam hic approbatam probat per figurā, rationē ostendens non obstare vllū ex quinque impedire valentibus. Vltimo respondet duabus rationibus opinionis ȝriæ, & remittit.*

l ¶ *Opiniones.*] est sciendum q primo fuit opinio Donatistarum[a] q paruuli inutiliter baptizabantur, quæ reprobata est, & ad ipsorū rationes responsum est, de baptis. maiores. Sed ibi dubium est relictum, an paruulis infundantur[b] virtutes & gratia: quod hic soluitur Est ergo hic sciendum, q quorundam fuit opinio, q pueris nullo modo dātur virtutes in baptismo, sed solū ab originali mundantur: sed postea qn̄ decedunt, vel qn̄ perueniunt ad ætatem adultam eis virtutes infunduntur, si seruent innocentiam. Hanc cōiter theologi reprobant per id quod habet Ecclesiastes 11. quod sonat illud quod habetur 25. dist. qualis. in prin. quare si pueris ante mortem non fuerint concessæ virtutes & gratia informans, in morte nō cōferētur, & sic nō saluabuntur, quod est falsum. Error autem huius opinionis vr̃ fuisse ex ignorantia discernendi habitū ab actu. Alij dixerunt q pueris dantur virtutes & gratia: non tñ in seipsis, sed in sua radice, scilicet charactere sacramenti: cuius virtute cū venerint ad perfectam ætatem, & cum perfectis organis solutæ fuerint potentiæ, consequētur gratiam & virtutes. Et Hug. videbatur miscere hanc opinionē primæ. de conse. dist. 4. nihil. Sed q hoc esse nō possit, patet: quia si puer verteretur in furiā ante perfectā ætatē, potentiæ in eo nō soluerētur, & ita nūquā haberet virtutes explicite. Itē q potentiæ sint aliquo impedimēto ligatæ, nō impedit habitū, sed actū: quia dormientes & vinolenti habitus habent, sed ligatos. Tertia fuit hic opinio approbata, q virtutes & gratia dentur in habitu ligato pp pueritiam: sicut in dormiente pp somnum, sed discedente pueritia inclinantur ad bñ operandum: nisi aliquid spiritusancto resistat: & habetur de hoc figura j. Regū. xvij. vbi Dauid paruulus armatus armis Saul regis nō potuit eis vti ȝ Goliam: Sic puer in baptismo armatus gratia & virtutibus, pp imbecillitatem illis vti nō potest quo ad actum. Et q hoc sit verum, patet: quia cū pueri sicut adulti per baptismum efficiantur membra Christi, necesse est q à capite recipiant fluxum [vel fructus] gratiæ & virtutis: cuius influxionis non est impedimentū ex parte Dei, qui omnes vult saluos fieri, & ad agnitionē veritatis venire. j. ad Timot. ij. & ȝ. de baptis. maiores. ver. absit. Nec ex parte gratiæ, quæ ex vi sacramenti omnibus præstā est: & facit de conse. dist. 4. sine pænitentia. Nec ex parte sacramenti, quod pro omnibus institutū est, nec ab illo vllus excluditur, vt in decre. maiores. ver. cū ergo. Nec ex parte paruuli, qui nec resistit, nec resistere potest infusioni gratiæ, nec curamus ipsius reluctantiam vel gemitum in baptismo. de conse. dist. 4. cum videmus. & c. seq. Nec ex parte Ecclesiæ in cuius fide saluatur, & quæ nulli claudit gremiū. de hær. super eo. lib. 6. nec aliquem decipit. 22. q. 1. de viduis. de dona. per tuas. Huic autem opinioni[c] approbatæ, non obstat q habitus virtutū habilitat ad actum, sed pueri non sunt habiles ad agendum quæ s̃m virtutes sunt, ergo non recipiunt habitum virtutum in baptismo: Nam dico q habitus facit habilem ad actum, tollendo inhabilitatē, quæ est ex imperfectione potētiæ, nō quæ est ex parte corporis, vt patet in dormiente. Nec obstat quod dr̃ in noua influentia oportere q recipiens vel influens aliter se habeat nunc quam prius, sed anima pueri baptizati nō alio modo se habet in instāti post baptismū

¶ *Glos seq ponit duas opiniones, ad primam tres rationes inducens.*

n ¶ *Informans gratia.*] hanc multi theologi dicunt esse idem in re quod habitus charitatis, tum quia charitas & gratia habent easdē operationes, tum quia dicit Augustinus 15. de trini. c. 18. loquens de charitate: Nullum est illo Dei dono excellentius. Sed omni dono distincto à gratia, ipsa gratia excellentior est, tum quia si sic distinguerentur, possent à Dei virtute separari. & sic aliqs esset Deo gratus, sed non charus, & econuerso. Alij vero dicunt, q gratia est habitus qui fundatur in essentia[d] animæ: charitas vero est alius habitus, qui fundatur in voluntate.

o ¶ *Ad habitū.*] de similib' de baptis. maiores. ver. quāuis. ȝ 1. glos.

ADDITIO. Habitus hic accipitur pro quadam habituatione, quæ proprie dr̃ habitudo, & sic non est aliud quàm quædam habilitatio per remotionem impedimenti. Vnde quod dicit hic textus, habitum, textus in cap. maiores. versi. quamuis. de baptis. vocat aptitudinem. Est ergo sensus, q baptizatis etiam paruulis infundantur virtutes quo ad habitum, id est, vt habitus virtutum, quos postea acquirent, sint eis meritorij ad salutem. Card.

p ¶ *Omnibus.*] etiam ficte recipientibus quo ad characterē, & gratiam gratis datam; sed non ad gratiam facientem gratum: nisi cum fictio illa recesserit. de conse. dist. 4. tunc valere. &c. penult.

¶ *Glos. seq. primo nominat vnū sanctum, & quatuor doctores, dicens eos conuenire in virtutibus theologalibus: de moralibus ponit primo opinionē, Thomæ, & vnā rationem ipsius. Secundo ponit opinionem contrariam, quæ ad rationem illam respondet, & pro se duas rationes inducit.*

q ¶ *Sanctorum ac doctorum modernorum.*] de sanctis habemus Augustinum ȝ Iulianum, lib. 1. d̃ baptis. paruulorum. doctores habemus Magistrum 4. sentē. 4. dist. in prin. & ibi Alex. Alber. & Thomam apertius. Et breuiter omnes Theologi moderni in hoc concordant quo ad virtutes theologicas, scilicet fidem, spem, & charitatem: sed de virtutibus moralibus, vt iustitia, fortitudine, temperantia, prudentia, & alijs de quibus 28. q. 1. §. ex his. bene discordant moderni theologi. Thomas enim & sui tenent etiam morales infundi: nā vt dicunt morales, acquisitæ non ordinant ex se in vltimum finem, nec inclinant q homo sit bene mobilis à spiritusancto, ergo est fatendum illas infusas. Sed qui tenēt ȝrium respondēt ad hoc, q morales acquisitæ coniunctæ charitati, quæ est forma virtutum, vtrumque sufficienter peragunt: & sic non est necesse ponere eas infusas. Inducūt etiam isti illud physicorum, q frustra fit per plura, &c. vt dixi in principio capituli: sed per virtutes morales acquisitas potest homo cum theologicis finem suum acquirere sine moralibus infusis: proprium enim est charitati nos Deo vltimo fini coniungere. Est enim s̃m Aug. rectissima affectio, quæ nos Deo coniungit: ergo non requiritur infusis theologicis q aliæ virtutes morales infundantur. Item si paruulis infunderentur, ergo & adultis: sed experimur q adultus non ficte baptizatus non plus se sentit sobriū, prudentem, temperatum, vel iustum, quàm prius: q si infunderentur, sentire deberet, ex quo ætas non impedit, cum virtus moralis sit habitus inclinans per modum naturæ: quia s̃m Philosophum ij. Ethi. Virtus est quæ habentem perficit, & opus eius bonum reddit: ergo cum sacramentum baptismi sit commune, omnia gratis donans, vr̃ quod non infundatur adultis nec paruulis.

r ¶ *Eligendam.*] ergo illam sequi tenemur. de hoc eo. tit. c. vnico. lib. 6. in 6. glos.

[†] Alias, ipsis.

[a] Hanc hæresim pelagiani tribuit Augustinus lib. de hæresibus, c. 88. tribuunt etiam & alij.

[b] De hoc dubio vide theologos lib. 4. sent. dist. 4. & B. Thomā. 3. par. q. 69. art. 6.

Gratia paruulis per baptismū confertur.

Salutem omnium optat Deus: vult enim omnes ad agnitionē veritatis venire.

[c] Ex hac glos habetur q baptizatis infunduntur virtutes: Nā habilitatur anima in baptismo, sed nō corpus, cuius habilitas requiritur in operatione virtutum. Zabarella.

[d] Vide B. Thomā. 1. 2. q. 110. art. 4. & ibidē Caietanum.

TITVLVS II.

De rescriptis.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

§ *Maior prælatus pro membris suis (etiam si sint de mensa) reum conuenire non potest per rescriptum Apostolicum, nisi vbi possent administratores membrorum. Contrafaciens in expẽsis, & interesse punitur, & processus est irritus. Ioan. And.*

CAP. I.

ABbates [a] †, aut alij [b] religiosi, quibuslibet administrationibus præsidentes [c], occasione [d] Prioratuum, seu aliorum locorum subditorum eisdem, nullum auctoritate litterarũ Apostolicæ sedis, vel legatorũ [e] ipsius, quomodolibet valeant conuenire [f] †: Nisi vbi, & coram [g] quibus, Prioratuum & locorum ipsorum Prioribus, aut alijs gubernatoribus hoc liceret [h]. Nec occasione [i] locorũ ad mensas pertinentiũ eorundẽ, aliud ipsis super hoc [k] liceat, quàm si loca ipsa sic præmissa speciales sub eis gubernatores haberẽt [l]. ¶ Si quis autẽ

DE RESCRIPTIS.

ABbates.] Sunt duæ partes: in prima duplex prohibitio. in secunda: ibi, *Si quis*. duplex pœna, scilicet iuris & hominis. ¶ Ad euidẽtiam præmittas s͠m dom. An. ꝙ si actor & reus sunt eiusdẽ diœcesis, oportet ꝙ actor impetret in diœcesi, de qua sunt. de rescrip. statutum. §. cum autẽ. lib. 6. Si vero diuersarum, actor necessitatur ad impetrandum vel in diœcesi rei, vel in propinqua per dietã: in ꝓpria autẽ actoris impetrare non potest, vt ibi. Secundo præmitte ꝙ pro membris subiectis abbates agere possunt & appellare. Et quando agentes præferantur, habetur materia de iudi. cum deputati. de testi. cum olim. de relig. domi. cũ venerabilis. & plenius de resti. spol. olim causam. Tertio præmitte, ꝙ pro locis spectantibus ad mensam, non semper expedit præponere gubernatores speciales. quod dic vt in glos. in verbo, haberent.

His præsuppositis ad casum huius capituli accedamus.

¶ Ista constitutio fuit edita propter fraudem, quæ fiebat ad decretalẽ, statutũ. eo. tit. lib. 6. in versicu. cum vero. in quo dr̃, ꝙ cũ actor & reus sunt eiusdẽ ciuitatis, & eiusdẽ diœcesis, extra ipsas ciuitatẽ & diœcesim nõ est causa delegãda, nisi ex iusta causa: scilicet q͠n impetrat ꝯ ep͠m vel ꝯ eius capitulũ ecclesiæ cathedralis, vel ꝯ vniuersitatem, qui habent iurisdictionem in tota diœcesi, ratione cuius potuerunt impetrare, vt dictas personas cõueniant alibi quàm in ciuitate sua. Et adhuc limita, ꝙ nõ poterunt impetrare vt dictas personas cõueniant alibi quod distet vltra vnã dietã à sua diœcesi. Itẽ dicit illud c. statutũ. in versi. cũ autẽ. ꝙ si actor & reus sint diuersæ diœcesis, ꝙ actor debet impetrare delegatos in diœcesi rei, nisi ipse haberet homines illius diœcesis suspectos: q͞a forte reus est magnus dominus in illa diœcesi, & gẽtes illius diœcesis vellẽt sibi fauere potius q̃ actori. Pone sic casum: Ante istã Clementinã fiebat talis fraus illi c. statutũ. eo. tit. li. 6. & ꝑcipue illi ver. cũ aũt. & illi ver. cũ vero. Si ergo erã Prior illius prioratus, qui prioratus erat in vna diœcesi, & suberat alicui abbatiæ, quę erat in alia diœcesi: ego prior habebã vnũ reũ debitorẽ q̃ erat eiusdẽ diœcesis & eiusdẽ ciuitatis, & ego istũ reũ cõuenire volebã: sed ego nolebã eũ conuenire in ciuitate nostra, de qua eramus, & in qua morabamur; sed bene volebã eũ cõuenire extra, sed hoc nõ poterã facere: q͞a c. statutũ. s. allegatũ hoc ꝓhibet, sicut dixi in præsuppositione. Quid faciebã? certe vt ego ipsum reũ vexarẽ, & facerẽ eũ cõueniri extra nostrã ciuitatẽ, ego ini ad meũ abbatẽ, cui suberat bñficiũ, & dixi: Dñe Abbas ratione mei prioratus, q̃ vobis subest, habeo vnũ reũ q̃ mihi debet pecunias, quas nõ vult mihi soluere: etiã nõ vult soluere iura debita ipsi prioratui: vos habebitis dãnũ sicut ego, nisi mihi soluatur: Ego facerẽ eũ cõueniri, sed ego non possum, nisi in ciuitate in qua moramur: ego volo eũ bene vexare, sed nõ possum, capiatis istã causam ad manũ, & faciatis eũ conueniri: Dicit abbas, Dñe prior, nõ possum: q͞a ego sum de aliena diœcesi à sua, & dicimus ꝑ c. statutũ. in versi. cũ autem. ꝙ si actor & reus sint diuersæ diœcesis, ꝙ actor debet cõuenire reũ in sua diœcesi, & in ciuitate sua: ideo si vellẽ illũ cõuenire, oporteret ꝙ illũ cõuenirẽ in ciuitate sua, q͞d nõ vis. Dixit Prior suo abbati, Dñe abbas, nõ timeatis, immo faciens illũ cõueniri alibi, q͞a vos impetrabitis literas à sede Apostolica, vt eũ cõuenire valeatis in ꝓxima ciuitate distãte à sua diœcesi vna dieta, & sic fecit abbas. Et ꝑ istã fraudẽ fiebat. ꝙ q̃ erat actor & reus eiusdẽ ciuitatis, efficeretur reus & actor diuersarũ ciuitatũ: & sic multotiens excludebãt reũ à sua diœcesi ꝯ voluntatẽ & intellectũ c. statutũ. s. alleg. Vnde Clemens vidẽs istã fraudẽ sic fieri, fecit istã cõstitutionẽ, in qua continet ꝙ de cætero, abbates vel religiosi ꝑsidentes alicui administrationi, nõ poterunt auctoritate literarũ Apostolicarũ vel legatorũ, conuenire reos eis subditos occasione dictorũ bñficiorũ, vel occasione suarũ abbatiarũ, nisi vbi & corã q̃bus sunt subditi immediate, vel nisi vbi cõuenirẽt, si haberẽt specialẽ administrationẽ. Etiã si illa bñficia essent de mẽsa abbatis: q͞a abbas nõ poterit cõuenire homines illius bñficij, nisi in loco in quo potuisset antequã bñficiũ esset vnitũ, & de mẽsa sua. Si autẽ ꝯ factũ fuerit, in expensis cõdẽnabitur abbas, & ꝓcessus habitus est irritus, nisi ꝑdicta sint facta de partiũ cõsensu.

Additio ex Ioanne de Imola, & ex Cardinali de Zabarellis.

† Hi habent dignitatẽ principaliter. c. hac constitutione. de offic. dele. lib. 6. Bal. per illum tex. in Aughen habita. C. ne fil. pro patre. glo c. à subdiacono. dist. 93. quæ glos. limitatur à Dom. ibi per c. quia. §. quãquã de præbẽ. lib. 6. Barba. Fonta. No. primo ꝙ in realibus computantur dietæ à loco in quo est res. sic colligit Laud. ibi, loca ipsa: cuius dictũ tenet hic Cardinalis per c. dilectius 2. s. eod. tit. Not. secũdo pœnã indebite vexantium aliqua in iudicio.

¶ *Glossa prima ponens casum simul summat: diuidit, & declarat quare emanauerit hæc constitutio.*

a ¶ *Abbates.*] Casus. Maior prælatus pro mẽbris suis, etiam si sint de mensa, reum conuenire non potest per rescriptum Apostolicũ, nisi vbi possent administratores membrorũ. Cõtra faciens in expẽsis & interesse punitur, & processus est irritus. Et sunt duæ partes: in prima duplex prohibitio: in secũda ibi: *Si quis* duplex pœna, scilicet iuris & hominis. Causam dedit constitutioni fraus, quæ sæpe cõmittebatur ad decre. statutum. s. eo. lib. 6. quia si Prior alicuius domus Bon. diœcesis ꝯ me. Bon. impetrare volebat, habebat necesse impetrare Bon. Sed si plus expediebat, vel placebat ei me cõuenire Ferrariæ, impetrabatur ibi rescriptum sub nomine maioris, puta Camaldulen. Cisterciẽn. Carthusien. & similis, cui suberat illa domus, & sic quasi actor & reus essent diuersarum diœcesum fiebat commissio in loco vicino diœces. Bon. infra dietam: & constat ꝙ hoc multum frequentabatur ad excludendam diœcesim rei. Eodem modo si domus erat Ferrariæ, me Bon. conueniebat Ferrariæ ipse maior, quod Prior loci non potuisset. Ioan. An.

a ¶ *Abbates.*] solent isti vocari patres abbates. s. de regu. c. si.

b ¶ *Alij.*] hoc nomen non semper positionem facit. de hoc s. eod. tit. c. sedes. in 3. glos.

¶ *Glos. seq. tripliciter exemplificat præsidentes regularibus, Secundo, dicit idem de secularibus.*

c ¶ *Præsidentes*] vt magistri hospitalis Cruciferorum, & his similes. Idem si denominentur Priores, vt Camaldulen. vel Ministri, vt in ordine Minorum: vel quodcunque sit nomen præsidentiũ tali loco vel ordini cui subsunt hæc mẽbra. Et late intelligas litterã, siue sint prælati ordinũ, vt prædicti: siue sint prælati monasteriorũ habentiũ mẽbra, vt Nouantulanũ, Põposianũ, Fructuarienſem & his similes. Et licet [z] nõ intellexerit, vt puto de præsidẽtibus capitulis prouincialibus monachorũ, de quibus de sta. mo. in singulis. & c. ea quæ. illi enim nõ impetrãt ꝑ monasterijs ꝓuinciæ: si tñ daretur ꝙ impetrare possent, locũ haberet q͞d hic dr̃ ex idẽtitate rationis. Et licet de religiosis loquatur: idẽ tñ de secularibus, q̃ simili modo præessent: sed q͞a id rarũ, hoc frequẽtatũ, ideo de religiosis loquitur.

d ¶ *Occasione.*] si enim causam propriã vel capituli talis prælatus agere vellet, & pro illa impetraret, tunc non haberetur consideratio loci, vbi situm est membrum.

e ¶ *Legatorum.*] vel delegatorũ. s. eo. statutũ. §. in nullo. lib. 6. De inferioribus ordinarijs nõ est dubiũ, cũ in eis locũ nõ habeat decr. statutũ [a], sed id q͞d habet de offi. ordi. cũ ep͠s. & c. vt litigãtes. li. 6.

¶ *Glossa sequens soluit dubium casus conuersi.*

f ¶ *Conuenire.*] in actore loquitur, nõ in reo. hinc est, ꝙ si ego Bonon. ꝓ mẽbro Bon. volo cõuenire ipsius mẽbri maiorẽ, q̃ est diœcesis Aretinæ, nõ potero impetrare Bon. sed Aretij, vel in loco vicino, infra dietã, s͠m formã decr. statutũ. §. cũ autẽ. Idẽtitas enim quæ hic idẽ fingitur administrator mẽbri & suus maior, in reorũ fauorẽ inducta, in eorũ grauamẽ retorqueri nõ debet. de reg. iur. q͞d ob gratiã. li. 6. cũ suis cõc. Priorẽ autẽ illius mẽbri bñ cõueniã Bon. vt ibi. §. cũ vero. Et q͞d pri⁹ dixi, ꝓcedit hic, posito ꝙ etiã in realib⁹ cõsideret loc⁹ domicilij, vt not. i pall c. §. cũ vero. i gl. olim dicebam [y].

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

g ¶ *Coram quibus.*] d̃ loco erat dubiũ, d̃ ꝑsonis nõ. sed forsan hoc intẽdit, ꝙ si is q̃ impetrat à priore loci poterat recusari, & recusari poterit impetrat⁹ ꝑ maiorẽ ordinis. facit q͞d scripsi de of. del. insinuãte. Hoc scias, ꝙ licet Prior domus ꝑꝑ excõicationẽ repelleretur ab agẽdo, iste maior nõ repellitur q̃ excõicat⁹ nõ est: solũ enim ꝑsonas corã q̃bus, & loca in q̃b⁹ sit cõuẽtio, determinat hæc littera.

h ¶ *Liceret.*] agere eñ possent, & defendere quãdiu administrationes tenẽt, quãuis sint obediẽtiarij. de hoc satis. & q͞a cui præferatur, not. post Inno. & Host. de iudi. cũ deputati. de resti. spo. olim [1]. de testi. cũ olim. de relig. domi. cũ venerabilis [3], vbi not. Inno. ad fi. ꝙ q͞n in casu defensionis iudex ꝓcedere debet ad missionẽ in possessionẽ, hoc nõ facit etiã si vnus sit contumax, nisi omnes vocentur. alleg. ff. de euic. Aemilius. & ff. ex qui. cau. in pos. ea. l. hoc autem.

i ¶ *Nec occasione.*] iste ver. non fuit de prima cõpilatione concilij.

k ¶ *Super hoc.*] scilicet super reconuentione reorum.

l ¶ *Haberent.*] innuit ꝙ loca, q̃ sunt de mẽsa, interdũ nõ habẽt speciales

† Nisi hoc fuisset eis prohibitũ, potuissent quia impetrare rescriptum regulariter permittitur, quandoq̃ &c. docet hic Barb. Fonta.

z Ad hanc glossam sentit Imolã & alios hic, vide tradita per Iasonem in. l. tale pactũ. §. vlt. ff. de pact.

a Idẽ Barba. inferẽs ꝙ ordinarij citãt vltra vnam dietam.

y Et c. ed. cod. de rescri. in omnibus his plene de hoc. Et est simile in patre & filia, qui concurrunt in petitione dotis, & inuicem de prælatione contendũt quod dic vt l. 3. ff. so. ma. & l. 1. §. fi. & l. non solum. eod. tit. Pet. de Ancha.

ciales gubernatores. concor. j. de supplen. neg. prælа. c. vnico. vnde licet illorum fructus clericis concedantur ad firmam, non vacant per mortem illorum. j. de exces. præla. frequens. ver. quidam etiam. & ibi dicam quæ loca proprie fiot de mensa: & aliquid not. Inno. & Hostiensis de reb. eccl. non alie. vt inper.

aliquem contra hæc vexare [a] præsumpserit, in expensis [b] sibi & interesse per iudicem (corã [c] quo vexatio fiet huiusmodi) cõdemnetur: omnisque processus [d] contra præmissa habitus sit irritus ipso iure [e] †.

a ¶ *Vexare.*] ex sola enim impetratione non veniunt expensæ, vel interesse, nisi sequeretur vexatio vel côuictio.

b ¶ *In expensis.*] legitimis. s. eod. statutum. §. cum vero, in fin.

c ¶ *Corã quo.*] cõcor. qđ not. s. eo. c. fi. in vlti. gl. & qđ illa decret. vocat dãna, hęc vocat interesse.

d ¶ *Processus.*] circa principale.

e ¶ *Ipso iure.*] idest, sine ope exceptionis. concor. s. eod. c. 1. & c. statutum. in fin. lib. 6.

† In quibusdã exemplaribus post hæc verba: ipso iure: mox subsequuntur hęc: nisi ad id expressus potatum accedat assensus.

¶ Idem in eodem.

¶ *Principalis officialis episcopi, & Prior conuentualis, licet obedientiarius, delegari possunt à Papa: officialis vero foraneus, vel Prior claustralis non. Ioan. And.*

ET si principalis.] Pro euidentia huius cap. not. id quod habetur in cap. statutum. §. 1. eod. tit. lib. 6. scilicet ꝙ inter cetera, quæ exiguntur in delegato Papæ, exigitur ꝙ sit in dignitate: per qđ apparet ꝙ stricte intelligitur de dignitate, scilicet ꝓpria iudicis delegati: quia sic in dubio verba debent intelligi, vt naturalem & propriam naturam plus respiciant quàm accidentalem. de senten. excom. si quem. de testa. si pater. lib. 6. quod non est modicũ fundamentum ad dicenda. Ioan. de Imola.

¶ Ista Clementina seu cõstitutio fuit edita ad excludendũ & remouẽdũ vnũ dubiũ qđ erat: Diceret aliquis iuuenis canonista, Pater sanctissime, scio per decretalẽ vestram, statutũ. sitam in rub. de rescri. lib. 6. ꝙ causę delegatę à sede Apostolica possunt cõmitti ꝑsonis decoratis dignitate, id est, existẽtibus in dignitate vel ꝑsonatus obtinẽtibus personatũ, vel canonicis ecclesiæ cathedralis: Sed dubito, an officialis principalis epi, & etiam officialis foraneus, & Prior conuentualis, vel Prior claustralis monasterij sint in tali dignitate constituti, vel personatu, ꝙ possunt causæ illis delegari & committi ab Apostolica sede? Et respondet Papa, ꝙ principalis officialis epi, & prior conuentualis, quamuis etiam tales non sint assumpti per electionẽ, sunt tñ tales ꝑsonæ, ꝙ eis possunt & debẽt causæ à Papa delegari, & erũt idonei iudices delegati: Officialis aũt foraneus, qui solũmodo in certa parte diœcesis, vel ad certos actus cõstituitur, & non ad omnẽ iurisdictionem epi exercendã, & Prior claustralis sui monasterij nõ sunt capaces formæ hoc est, nõ sũt tales personæ quibus Papa intẽdat cõmittere causas suas delegatas, nisi expresse exprimat dum delegabit, sic dicendo: Et volumus ꝙ talis officialis foraneus, vel talis prior claustralis cognoscat de tali causa, hoc dicit. Ideo dicit text. quamuis principalis officialis epi, aut pro vel, religiosus obtinens prioratum conuentualem dari valeat delegatus (cape parenthesim.) Et quamuis prior cõuentualis non consueuerit assumi per electionem ad prioratum: Et sic remouet vnum dubium: quia quis posset dubitare quomodo Papa delegat causas tali priori conuentuali, qui non eligitur ad prioratum suum: videtur ꝙ non habeat dignitatem, cum talis sit solũmodo prior ad voluntatem sui abbatis, & est obedientiarius: & sic vr̃ ꝙ non sit constitutus in dignitate? Remouet illud dubiũ per hoc quod dicit; quamuis ad prioratum eundem non consueuerit per electionem assumi: tñ tali priori poterit committi causa à sede Apostolica. & sequitur in textu: Officiali tñ foraneo aut religioso claustrali priori sui monasterij Papa non committit causas à sede Apostolica. Ex dictis nota ꝙ principiũ nostri textus non vr̃ dicere ꝙ principalis officialis epi, vel prior conuentualis, sint tales personæ, ꝙ eis potest delegari: sed vr̃ dicere ac si illud confirmaret, & esset notum satis per se: tamen non reperio alibi in textu formaliter. Not. ꝙ officialis foraneus est qui constituitur in certa parte diœcesis, vel ad certos actus: vel etiam foraneus, vt est decanus ruralis, vel etiam quia foris in diœcesi constituebatur, vel foraneus qui forũ teneat, vel foraneus quia de foris venit, vt aduena vel peregrinus, cuius sunt reprobata iudicia, vt in gl. in ver. foraneos. s. de offi. ord. in c. Romana. talis officialis non est persona cui possit delegari à Papa, nisi hoc dicat Papa in sua cõmissione. Per. Not. đ dictione, & si, quæ ponitur hic pro vna dictione, pro quauis, vt in gl. s. ad hoc de postu. c. fi. vbi dixit. Not. ꝙ prior cõuẽtualis est in dignitate, quod no. glo. in ver. conuentuale. & eã signa. Franc. Zaba.

¶ *Glo prima summat, diuidit, & dicit quid declaret.*

f ¶ *Et si.*] Casus. Principalis officialis epi & prior cõuentualis licet obediẽtiarius, delegari possũt a Papa: officialis vero foraneus, vel Prior claustralis nõ. Et partes patent: quia Prima duorũ permissiua: Secunda duorum prohibitiua; ibi, *In officiali*. Et declarat in quantum de religioso loquitur. not. 16. q. 1. de præsentium. de priuileg. cum olim. s. per Hosti. in sum. de offi. deleg. §. cui possit. ver. sed nunquid. & per Guil. in Spe. tit. 1. §. 1. nũquid ergo monacho. [& ff. de iudic. l. cũ prętor.] Et multũ olim dubitabam de his casibus, & forte fui pars impulsiuæ causæ constitutionis istius. Et exponas, Et si, pro quamuis. Ioan. And.

¶ *Glo seq. vnum thematis duo dubia soluit: de tertio remittit. Item quartũ, & remittendo soluit, & ad simile remittit.*

CAP. II.

ET si [f] † principalis [g] officialis [h] episcopi [i] †, aut religiosus conuentualem [k] obtinens Prioratum, (quamuis ad Prioratum eundem Prior non consueuerit per electionẽ [l] assumi) à sede Apostolica, vel legato [m] eiusdẽ, dari valeat delegatus [n]:

g ¶ *Principalis.*] quid ergo si plures officiales insolidum habet episcopus? Innuit hæc littera ꝙ delegari possit is qui est principalis. Itẽ quid si simpliciter delegetur officialis? Intelligitur đ principali, iuxta not. de offi. deleg. quoniã abbas. Et si neuter principalior, sed æque principalis vterque, dic vt ibi. Sed quid si desijt esse officialis? Vide quod not. in Spe. tit. 1. §. fi. ver. quid si causam. Dico per prædictam decr. quoniam. ꝙ si non erat expressum proprium nomen, desijt esse iudex: aliàs iudex remanet, nisi aliud canonicum eum impediat. & de hoc saos per Archid. in canonico qui desijt esse canonicus. de rescrip. statutum. §. 1. lib. 6.

† Vide concilii Trident. sessio. 3. d. refor. c. 10.

† Barbatia exponit, id est generalis vicarius episcopi, & est generalis dicẽdus etiã si constituatur ad certum locũ, quod Cardi. negat. addẽ etiã si sint plures æque principales omnibus poterit delegari.

¶ *Glo. seq. addit duo talium nomina, & ius vetus. Secundo soluit dubium.*

h ¶ *Officialis.*] Alibi dr̃ missus dñicus. de regu. c. 1. de frig. cap. 1. Alibi vicarius. de offi. vica. c. fi. lib. 6. Olim etiam delegabatur officialis. de offi. deleg. insinuante. de appel. dilecti. vlti. Et per hoc verbum vr̃ vicarium in spiritualibus, qui aliàs officialis non est, delegari non posse. Ad hoc de tempo. ordi. cum nullus §. 1. & in lib. 6. salua certa scientia principis, vt dicam in vlti. glo.

¶ *Glo seq. arguit à contrario. Secundo duas quæstiones sibi similes soluit.*

i ¶ *Episcopi.*] ergo secus in officiali archidiaconi, vel inferioris ab epo. Sed quid de officiali quem dat capitulum episcopali sede vacante? Licet ille dici nõ possit officialis epi, qui non est. facit de cõsti. cum accessissent. j. de procu. c. fin. credo tñ ꝙ hæc constitutio etiam illum intendit includere, cum sit officialis iurisdictionis episcopalis. facit de maio. & obe. c. vnico. lib. 6. Et idem puto de officiali electi confirmati nondum consecrati. s. de elect. transmissam. maxime quia quo ad officium iurisdictionis consecratio nihil addit. facit de tempo. ordi. cum nullus. §. 1. in fi. lib. 6.

k ¶ *Conuentualem.*] de istius ætate. j. de sta. monach. ne in agro. §. cæterum. Et quæ dicatur ecclesia conuentualis, plene scripsi de in repa. nobis. vbi not. Host. & Inno. eod. tit. postulasti. & de hoc de elect. c. 1. Et hic patet approbatum quod not. Abb. de præben. nisi. scilicet ꝙ Prioratus est dignitas, si conuentualis est, aliàs non.

Prioratus an sit dignitas.

¶ *Glo. seq. fortificat dubium, & dupliciter respondet. Secundo arguit ad quæstionem de qua remisit.*

l ¶ *Per electionem.*] sed per prouisionem. Et intelligo de obedientiario, qui remoueri potest ad nutum sui maioris: aliàs nulla fuisset dubitatio. de isto vero, & de officiali quem eps ad nutum remouet, merito dubitabatur, quasi isti non sint in dignitate: ex quo non sunt perpetui: sed satis est ꝙ possunt esse perpetui [1], id est, quamdiu viuent. ff. pro soc. l. 1. facit de his quæ fiunt à præla. cum Apostolica. Institu. de auctori. tut. §. neque. ff. de condit. indebi. l. sufficit. Item per mortem vel remotionem talium Priorum, licet obedientiarij, vacat prioratus, vt patet j. de supplen. negli. præla. quia regulares. Facit autem hoc ad quęstionem de claustrali, an possit vicarius esse epi vel coadiutor prælati: de quo satis notaui de cle. ægro. c. fi. in summa, coadiutor. In 4. q. tertij membri. & ibi remissionẽ inuenies. an possit esse delegatus ordinarij, vel arbiter.

1 Ad de gl. & quæ ibi notant. c. vt circa §. de elec. lib. 6. & vide glo. in l. 3. ff. pro so.

m ¶ *Legato.*] vel delegato, vt dixi s. c. prox.

¶ *Glo. seq. quærit, quæstionis dubium aperit, allegans ad negatiuam: deinde ad affirmatiuam.*

n ¶ *Delegatus.*] quid dices de conseruatore: procedit dubium in officiali, non in priore per decre. vlti. 1. respon. de offi. deleg. lib. 6. quæ requirit, ꝙ conseruator sit eps [a], vel superior, vel abbas, vel habens dignitatem, vel personatum in ecclesia cathedrali vel collegiata: sub quibus non videtur officialis includi, quem tñ quo ad alios delegatos bene includit decre. statutum. in princi. quæ simpliciter requirit, ꝙ sit dignitate præditus, vel personatum obtineat. sic per hoc videtur ꝙ licet dignitate præ alijs donatus possit esse delegatus: quia tamen non habet dignitatem in ecclesia cathedrali vel collegiata non possit esse conseruator. In contrarium ex quo dignitatem damus, non constat ꝙ ista sit alterius ecclesiæ quàm cathedralis: ex dignitate enim episcopi descendit iure connexionis: ergo idem ius. de consti. translato. egeret declaratione.

a Licet nõ consecratus. Imola. quamuis enim non veniat appellatione episcopi, venit appellatione habentis dignitatẽ. Barb. Fon.

¶ *Glo. seq. recitat opi. quæ quæstionem soluit. Secundo textum prorogat. Tertio determinat.*

a ¶ *Foraneo.*]

a ¶ *Foranea.*] de quo de offi.or di. Romana.in prin.lib. 6. vbi tenent Inno.& Host.ꝙ tales officiales foranei, qui in certa parte diœcesis, vel ad certos actus constituuntur, habent delegatum, & ꝙ ab eis appellatur ad constituentem. Et ꝙ dr vnum consistoriũ epi & officialis, intelligitur de generali.& principali.ad quod bene facit hæc decre.de appel. Romana.in prin. lib. 6. Et qđ hic dr đ officiali foraneo, intelligo etiã de decano rurali. qui in parte diœcesis ad tempus gerit vices epi, de quo s. de offi. archi.ad hæc.in fi. qui etiam officialis foraneus dici potest. Et hæc intelligo vera, nisi tales officiales vel decani ex alio capite admittantur, vt qa canonici cathedralium ecclesiarum, vel his similes. Ioan. And.

Alias itẽ In officiali tamẽ foraneo, aut religioso monasterij. seu priore claustrali. nequaquã. &c.

Vide doctores in c. super eo. de offi delleg.& Alexandrũ in ḷ.more.ff.d iurisdic. om.iudi.

In† officiali tamen foraneo aut religioso, monasterij sui Priore claustrali, nequaquam hoc volumus obseruari.

¶ Idem in eodem.

¶ *Breuius non potest summari.*

CAP. III.

Auditor † in Romana curia deputatus a nobis, de beneficio (quod pronuntiabit alicui de iure fore debitum) poterit sibi absque commissione alia (vt euitetur circuitus) prouidere.

¶ Idem.

¶ *Expectans beneficium perdit gratiam, si consequitur aliud, quod cum illo, quod expectat, de iure tenere non potest. Ioan. And.*

a *Glo. seq. ponit casum. Secundo signat duo iura in contrarium, & soluit.*

b ¶ *Claustrali.*] de quo de statu mona. cum ad monasterium. ver. Prior. & idem dicit Guli. in prædicto ver. ꝙ tenet curia de sacrista, custode, vel camerario monasterij. Sed ꝫ. s. de præben. licet. de cõces. præben. ex tenore ex quarum subscriptionibus patet ꝙ claustralis & superior delegantur à Papa. Sol. tempore illorum iurium adhuc non erant determinatæ qualitates personarũ, quibus debent tales causæ delegari: sed postea fuerunt per decre. Inno. iiij. quam hodie non habemus. eod. tit. præsenti. & postea immutatum in parte per decreta. Bonifa. eod. tit. statutum. in princ. lib. 6.

Videtur mirum, ꝙ habeat delegatum, cũ vniuersitas causarum certi loci & hominum sic ei cõmissa. ad hoc vide qđ legitur & no. in. ff. quis & à quo appell. l. 1. §. 1. Feli.

¶ *Glo. seq. ponit casum exceptum.*

c ¶ *Obseruari.*] nisi id fieret ex certa scientia principis hoc expresso, vt not. in prædicta decr. cũ olim. de priuileg. & facit qđ not. ꝫ. eod. statutum. lib. 6. in glo. pone. In legato secus, quem arctat cõstitutio maioris, facit j. de offi. ordi. collatio. & quod not. de hære. c. vlti. lib. 6. in magna glo.

A *Vditor.*] Summus Pontifex facit hoc nouum statutum. Et figuratur sic casus, Titius & Caius erant in controuersia super aliquo beneficio, quod quidem beneficium Titius ad se pertinere dicebat. Econtra autem Caius illud beneficium prætendebat ad se spectare. Illi duo adiuerunt summum Pontificẽ, qui impeditus alijs negotijs non potuit cognoscere, nec declarare ad quem beneficiũ spectaret, sed quendam Sempronium in curia existentem deputauit auditorem, qui audiret de controuersia Titij & Caij, & pronuntiaret dictũ beneficium fore & esse debitum Titio, si quod ius ipse Titius haberet; vel pronuntiaret debitum Caio, si Titius non haberet. Iste auditor sic disceptauit seu terminauit dictã controuersiã, & pronuntiauit beneficium fore debitũ Titio, & Caium condemnauit ad ea ad quæ veniebat condemnandus. Modo ille Titius vidẽs beneficium de iure fuisse sibi adiudicandum ab ipso auditore, volebat vt ipse auditor conferret sibi beneficium, quod sibi adiudicauit. Quæritur, an iste auditor possit conferre illud beneficiũ cui ipsa adiudicauit fore debitum. Et rñdet summus Pontifex quòd auditor in curia Romana ab ipso deputatus: si pronuntiet beneficiũ deberi alicui, ꝙ etiam ipse poterit dictum beneficium conferre ei cui adiudicauit. Et reddit rationem, vt vitetur circuitus. nã qñ Papa deputauit aliquem auditorem vt cognosceret de controuersia aliquorum: postquã ipsa cognouit, si ipse auditor non posset prouidere nec conferre, oporteret ꝙ ille cui auditor declarauit beneficiũ sibi debitum, iterum iret ad Papam, vt ipse Romanus Pontifex sibi conferret, & sic esset circuitus: quia primo fuit ad Papã & fuit delegata causa, & sic de Papa iuit ad aliquem auditorem, & iterũ de auditore ipso rediret ad Papam, vt Papa sibi beneficiũ conferret, quod auditor declarauit sibi esse debitum: quod esse non debet, quia circuitus est vitandus. Not. ꝙ dubium istius capituli erat ex eo ꝙ Papa qñ deputauit Sempronium auditorem in commissione sua, dixit quòd cognosceret cui beneficium erat de iure debitũ & non dixit ꝙ conferret ei cui declarabit debitum. Modo dubitatur, an virtute illius commissionis poterit dictum beneficiũ conferre, & sic suam sententiam mandare executioni? Et rñdetur ꝙ sic, vt vitetur circuitus. Not. ꝙ est quidam auditor ꝫdictarũ & cameræ, & de isto videas Gof. & Host. in summa. de of. ord. in prin. & talis habet iurisdictionem ordinariam. Alius est auditor causarum qui habet ordinariam iurisdict. in cognoscendo, & delegatã in definiendo. Et de isto vide Guli. in Spe. tit. 3. §. post principiũ. dicit in Bonifacium octauum fuisse interlocutum, ꝙ in curia Romana nullus habeat ordinariam nisi Papa. Nota differentiã inter suum & debitum: quia si auditor pronuntiaret esse suum, tunc non posset alio modo prouidere. Secus si pronuntiaret beneficium fore debitum, quia tunc auditor non pronuntiat simpliciter suum esse, sed restat adhuc executio suæ declarationis. Not. dum dixit in textu, *Vitetur*, quod ibi ponitur simplex pro composito, vitetur idest, euitetur circuitus. Nã frustra fit per plura qđ æque commode possit fieri per pauciora. h. d. Nota ꝙ expectans habet ius ad beneficium, & potest dicere beneficium sibi de iure debitum: licet glo. in c. veniens. de renun. dicat ꝙ habet potius officij implorationem. qđ dic vt ibi dixi. Not. finaliter casum mirabilẽ in quo potestas delegati extenditur ad nõ commissa, vt euitetur circuitus. Zabarel.

Quod fuerit fecit, secundũ Baro. & si nõ dicatur, non obstãte tali lege. Vide doctores in cap. nonnulli. ꝫ. eo. do. c. a. ꝫ. lib. 6. Bal. per illũ text. in l. ff. ad ff. C. de lat. lib. toll. & certa sciẽtia põt per mẽtes ꝑhs ri, vt ait Barba. hic.

Idem tenet Imo. ad de glos. c. fi de hære. lib. 6. Bar. tenet contra glos. Fõ lan.

¶ *Glo. primo dicit quid determinat. Secundo an in libello sit peti necesse. Tertio an auditor habeat ordinariam.*

d ¶ *Auditor.*] Breue est & nouum quod hic statuitur, determinãs not. per Compost. eod. tit. mandatum. ad fin. & per Guli. in Spec. tit. de actio. & peti. §. super actionibus. versi. sed si ad ipsam præbendam. & versi. seq. Et patet hic expeditum quod ibi not. scilicet quòd coram auditore peti poterat beneficium pronuntiari debitum & cõferri. Et scias ꝙ hodie est tutum hoc in libello petij; puto tñ ꝙ etsi non petatur in libello conferri, sed solum debitum pronuntiari, ꝙ post pronuntiationem peti poterit & conferri: sicut enim confert, licet non fuerit commissa collatio; sic conferat, licet non fuerit in primo libello petita. Item scias ꝙ de auditore ꝫdictarum & Cameræ tenent Gof. & Host. in sum. de offi. ordi. in prin. ꝙ habent ordinariam. De alijs auditoribus causarum not. Guliel. in Spec. in titu. 3. §. 1. post principium, ꝙ habent ordinariam in cognoscendo, delegatam in definiendo. Sed Archid. 11. q. 1. experientiæ. dicit Bonifacium octauum interlocutũ fuisse, ꝙ in curia nullus habeat ordinariam nisi Papa, & facit quod dicam j. tit. 1. ne Romani. Io. A.

Quare fututum, satis patet in cunctis aer batam & glo. in ver li. poterit. & ideo dicit hic Cardinalis nõ directe petetur collectio, sed implorando solum officium iudicis. facit glo in c. si. a. eod. Barba. Fonta.

¶ *Glo. seq. arguit à contrario, & dat simile.*

e ¶ *In Romana curia.*] in dato ergo extra curiam non habet hoc locum, nec in aliquo corrigitur decretalis, super eo. ꝫ de offi. delega. & est sim ĩ. de sequestr. pos. c. vnico.

¶ *Glossa sequens argumentatur à contrario, dicens quis dicatur datus à Papa.*

f ¶ *Deputatus à nobis.*] ergo ab alio, puta legato, ad quem etiã spectaret beneficij prouisio non poterit prouidere, etiam si fuerit sibi commissa pronuntiatio: quia nec aliter auditor pronuntiat, sed audit & refert. & de offi. deleg. super quæstionum. facit ad primum ꝫ. eod. tit. super eo. Et intelligo deputatum à Papa illum qui secundum morem curiæ, per referendarium vel officialem ad hoc datũ ex auditoribus palam deputatur ad talem beneficialẽ causam delatam ad curiam audiendam, & hoc in minoribus: Cathedralium enim, & regularium ecclesiarum causas propria voce Papa committit, & vt plurimum Cardinalibus.

g ¶ *Beneficio.*] large sumitur vt comprehendat etiam dignitates ꝫ cum eadem sit ratio. concor. de reg. iur. c. 1. vbi de hoc.

Adde & ejarũ, qui semper in fauorabilibus venit sub nomine dignitatis argu. c. 1. ꝫ. a 2. di. Barbatia. Fonta.

h ¶ *Pronuntiabit.*] & sic videbatur functus officio suo. de offi. deleg. in litteris. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. declarat vnum quare. Secundo quærit, arguit negatiue, contrarium soluit.*

i ¶ *Debitum.*] si pronuntiaret illud suum, tunc cessaret prouisio. Est ergo differentia inter suum & debitum. de præbend. si tibi absenti. lib. 6. sicut inter ius in beneficio & ad beneficium. eo. tit. c. pen. de conces. præben. c. vlti. eo. lib. Quid de electo qui appellauit à denegatione confirmationis, vel cassatione electionis. numquid auditor qui pronuntiat bene appellatum, vel reuocat cassationem electionis, poterit confirmare? Vr ꝙ non, quia hic solum loquitur de prouisione illius cui debitum erat. In contrarium vr. nã hoc faceret delegatus. de excep. significauerunt. de re iudica. ad probandum. ex quo enim bene appellatum est, facit quod facere debebat principalis. de excep. dilectæ. & facit quod not. C. de appel. eos. in princ. & quod dixi de testa. Raynaldus. ver. cõdemnauitq;. Item de confirmatione non videbatur dubium, sed de prouisione: nam primam facit officialis & capitulum vacante sede, qui non faciunt secundam, vt de offi. vica. c. vlti. & de insti. c. 1. lib. 6. quia ergo illud plus dubitabile, ideo concessum.

Nam petens beneficium tãquam debitum, per viam exceptionis potest repelli: Si vero repetat tãquam suũ vtrum possessorio vel petitorio, an possit per viam exceptionis cõminus, vel defectus, vel formæ repelli, dic vt supra de elec. quod sicut. & c. inter dilectos. de excessib prælat. Petrus.

k ¶ *Poterit.*] non quicquid iudicis potestati committitur, & c. ff. de iudic. non quicquid. de offi. deleg. consuluit. licet ergo auditor hoc possit, non tamen tenetur ad hoc.

l ¶ *Circuitus.*] C. de arbi. l. ne in arbitris. in fi. de adop. l. fi. ff. de condi. indebi. dũs testamẽto. & ibi cõcor. de hoc in fi. vlt. gl. Esset aũt circuitus si oporteret ad Papam redire pro noua commissione, vel pro collatione ad ipsum, vel ad executorem. Dicebãt ergo qui hoc tenebant, ꝙ auditor fungitur vice iudicis in sententiando, & vice executoris in conferendo, vt not. in glo. in prin. alleg.

¶ *Glo. seq. ponit dictum, tũ obijcit & soluit.*

m ¶ *Prouidere.*] Intelligo etiam si non ex facto Papæ, sed inferioris legati,

ris legatis, vel delegati fuerit beneficiũ illi debitũ, qđ esse posset: iuxta not. de cõce. præb. si soli. lib. 6. Huic tñ obstat ratio, quã inducebant Compostel. & Guli. scilicet ꝙ per talem collationem nulli fit præiudicium: quia cum conferre spectat ad Papam, non refert an per auditorem, an per executorem cõferatur. Sed in decre. super eo. non spectabat collatio ad Papam: fieret ergo præiudicium ei ad quem spectat collatio vel institutio. Sed cum potestas nedum delegati, sed etiam legati causetur à Papa, nec ex facto alterius possit esse debitum vel affectum, satis conuenit illa ratio. Ioan. And.

† Gratiæ quæ Expectatiuæ dicitur omnino sublatæ sunt cõcilio Trident. sessio. 14. de reforma. c. 19.

† Alias litteræ gratiæ prædictæ.

CAP. IIII.

GRatiæ[a] †, vt de dignitate vel beneficio curato tibi prouideatur, renuntiare[b] videris, si ante adeptionem eiusdẽ[c] aliud beneficium[d] pacifice[e] assequaris, quod simul de iure[f] cum dignitate, vel beneficio virtute dictæ † gratiæ tibi debito, retinere non posses[g]; licet illud[h] resignaueris[i], aut sis resignare paratus[k].

¶ Idem.

¶ *Gratia super vacaturo non comprehendit beneficium post datam in substãtia creatum. hoc dicit. Ioan. de Imola.*

CAP. V.

LITTE-

GRatiæ.] Istud cap. ampliat cap. si pauper. de præb. lib. 6. In illo cap. dr. ꝙ mandatum factum alicui à Papa, vt pauperi clerico prouideatur: si clericus pauper antequã fuerit sibi prouisum virtute illius mandati, aliud beneficium fuerit cõsecutus, tunc mandatum expirat. Sed quærit in hac Clementina Papa Clemens, an sit idem in quocunque clerico, vel in quacunq; gratia? Et vr̃ rñdere ꝙ cum Clementina indistincte & generaliter loquatur, nos debemus illam indistincte & generaliter intelligere, vel de mandato quod impetratum est in forma pauperum: sicut intelligebat cap. si pauper. de præb. lib. 6. vel de mandato quod impetratum est in forma gratiæ, de quo dubitatur, vel etiam in quocunque clerico paupere, vel non: & nunc per istam constitutionẽ seu Clementinam tollitur dubium: quia de vtraque gratia siue impetrata in forma pauperum, siue impetrata in forma gratiæ, vel impetrata à Papa, vel ab altero. His præsuppositis figura sic casum ꝓ iuuenibus canonistis, qui subtilitates iuris non nouerunt, sine quibus profundi esse non possunt. ¶ Quidam Petrus iuit ad Romanum Pontificem, & conquestus est in hunc modum: Pater sancte, ego per multos annos studui in iure canonico, & vt studium mihi afferret aliquam vtilitatem aliàs veni ad vos, & impetraui gratiam, quam gratis mihi contulistis fauore mei studij, vt prouideretur mihi de primo beneficio proxime vacaturo: steti bene per decem annos cum gratia vestra. quia per ipsam aliquod beneficium non potui habere: Videns hoc, inueni aliom modom, taliter ꝙ cõsecutus sum beneficium curatum, sed est modici valoris: Modo curatus meæ parochiæ est mortuus, & cura mea est bona & sufficiens: ego volo illam curam habere, virtute vestrę gratiæ iam pridem à vobis impetratæ, non obstante hoc, ꝙ sum aliud beneficiũ curatum consecutus: Quæro à vobis, pater sanctissime, an ego possim illam habere per vestram gratiam, & virtute ipsius? Rñdet Papa, Amice rñdeo tibi ꝙ renuntiare videris gratię impetratæ, vt de dignitate, vel beneficio curato tibi prouideatur, si assequeris aliud beneficium pacifice ante adeptionem eiusdem, id est, ante adeptionem beneficij virtute gratiæ obtenti: quod, scilicet beneficium obtinuisti, non per gratiam nostram, sed alio modo retinere non possis simul de iure cum dignitate vel beneficio curato virtute gratiæ tibi debito, licet illud beneficium qood habuisti non virtute gratiæ, sed alio modo, forsan quia fuit tibi resignatum, resignaueris, vel resignare paratus sis. Et per hoc solue istud dubiũ, & pone sic: Pater sanctissime, ego audio ꝙ vos dicitis, quia ego non possum habere curam meæ parochię virtute meæ gratiæ, eo ꝙ assecutus sum aliud beneficium curatum: Ego bene ponã remedium: quia ego resignabo vobis primam curam quam habui, aliàs quàm per vestram gratiam, & assequar istam curam. & sic satisfaciã huic textui, ꝙ simul de iure cũ dignitate vel de beneficio retinere nõ possim? Rñdet Papa ad illud dubiũ, tu arguis in vanũ: q̃a licet, id est, quamuis paratus sis illud beneficium resignare, aut iamque resignaueris, tu non potes aliud beneficiom consequi virtute gratiæ, postquam executionem & prouisionem tuæ gratię, vel mandati non expectasti. hoc dicit. Notemus ꝙ ista Clementina ampliat decretalem, si pauper. quia glo. prima illius decretalis dicit. nota verbum, pauper. quod non sine mysterio dictum puto. Si enim gratia speciali quæ non est de iustitia, sit prouisum alicui, & postea antequam vacet aliquod beneficium quod posset habere per suam gratiam, ipse adeptus est aliud beneficium nõ virtute suæ gratiæ, non expirat gratia, quia illa decretalis loquitur de forma gratiæ, qua prouidetur necessitati pauperum, quæ est iustitia, vel quasi. prouisione igitur facta impetranti cessat causa ioris, & sic ipsius executio. Sed ista Clementina non distinguit de qua gratia, vel de gratia speciali, vel de gratia quæ fit pauperi, quæ est quasi iustitiæ: ideo generaliter debemus eam intelligere, nec facere dictam distinctionem ad capitulum, si pauper. lib. 6. de præben. Not. ꝙ vbi canon non distinguit, nec nos distinguere debemus: sic vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. in l. de pretio. ff. de Publicia.

¶ *Prima glo. ponens casum summat, dicit quid approbat, & quid addit: tertio quæstionem soluit.*

a ¶ *Gratiæ.*] Expectans beneficium perdit gratiam, si consequitur aliud, quod cum illo, quod expectat de iure tenere non posset. Et approbat quod notauit de præb. si pauper. lib. 6. in prima glo. & idẽ ibi Archid. Et per illam decretalem determinatur quid iuris si consequitur beneficiũ is, pro quo scriptum est in forma pauperum, hic de illo pro quo scriptũ est in forma gratiæ. & in illo casu non distinguitur qualitas beneficij adepti: illo sic. Et quia generaliter loquitr̃ hoc principiũ, generaliter intelligatur de cuiuscũque gratia Papæ, vel alterius.

¶ *Glo. seq. arg. pro opinione. secundo dubium soluit.*

b ¶ *Renuntiare.*] idem tenet Inno. & Compostellanus in illo qui litigabat super beneficio, & recepit secundum, quod cum primo tenere non posset, scilicet ꝙ per hoc renuntiat liti. hæc not. ĩ. eo. in nostra. vt ibi plenius scripsi. Et puto hanc decr. locum habere etiã si protestetur recipiendo, secundum ꝙ gratiæ renuntiare non intẽdit, cum protestatio sit facto ꝯria. de const. cum M. nec defendat in his præiudicialibus. ĩ. de elect. vt quis dus. lib. 6. facit quod scripsi cum Inno. ꝯ Hostien. in prædi. decr. in nostra.

c ¶ *Eiusdem.*] dignitatis vel curati quod expectas.

d ¶ *Beneficium.*] curatum scilicet vel dignitatem, vel personatum. per decre. de præben. de multa. Et idem puto in casu decre. litteras. de conces. præben. vel cõ secundom. de speciali iure requirit cõtinuam residentiam. iuxta not. per Innocent. de cle. non resi. c. fin.

e ¶ *Pacifice.*] puto idem si accepta a collatione per eum staret, quominus haberet pacificam. ad quod ĩ. de elect. commissa. §. 1. de præben. licet episcopus. lib. 6.

ADDITIO. Idem Pau. & Stepha. & Zenzel. qui intelligit possessionem pacificam liberum exercitium curæ, licet possessionem pacificam maioris partis beneficij non sit adeptus. de quo dic, vt not. ĩ. de elect. commissa. lib. 6. nec desinit esse pacifica, si ex post facto controuersia moueatur: secus si in ipsa apprehensione, vt L. si post perfectam. C. de euictio. Pet.

f ¶ *De iure.*] de hoc ĩ. eo. gratia. lib. 6.

g ¶ *Non posses.*] si ergo esset tale ꝙ cum illo teneri posset, non perit gratia: vt Inno. in decr. si pauper. & hoc etiam tenet Io. de Deo in quæstionibus suis lib. 1. q. 23.

h ¶ *Illud*] quod adeptus es interim.

i ¶ *Resignaueris.*] gratia ergo perempta non reuiuiscit, licet res reuertatur in pristinum statum. Et facit ad quæstionem de clerico q̃ contraxit matrimonium, quod postea dissoluitur per professionem sponsæ non cognitæ, vel quia reperitur consanguinea, de quo scripsi de cle. coniug. cap. 1. [r] in prin.

k ¶ *Paratus.*] Si tamen vellet dimittere secundum beneficiũ, posset per collationem ordinarij consequi primum olim sibi debitum: non enim intendit ꝙ sit inhabilis ad illud, sed ꝙ ex vi gratiæ non est sibi plus debitum: nec per executorem gratiæ cõferendum. Et sic not. casum, quòd ex facto superuenienti paratur exceptio contra gratiam, quæ tenuit à principio. Alios casus colligas ex not. de præb. quia sæpe. lib. 6. in vlti. glo. Ioan. And.

[r] Ibi Do. & capel. Tholosan. q. 319. Ponta.

[s] In hac glo. satissime examinat Barbatia post Cardinalẽ pluralitatẽ beneficiorum. Pon.

LItteras.] Istud cap. inducit nouum ius, & est indoctum ꝯ illos qui nimis cito volunt habere fructum de gratijs suis. Pone sic casum: Quidam cupidus beneficiorum (& per consequens credo ꝙ cupidus suæ damnationis) iuit ad Papam & eum requisiuit, ꝙ sibi prouideret de beneficio aliquo, à quo posset lenius & blandius in futurum sustentari: Papa videns suam supplicationem esse gratiosam, dedit ei gratiam quæ erant datæ mensis Ianuarij: in qua cõtinebatur ꝙ prouideretur sibi de beneficio proxime vacaturo: Iste reuersus ad prouinciam suam non expectans nisi mortẽ alicuius, & cogitans quis antiquior curatus vel canonicus esset in ecclesia, & ipse videns quia omnes erant iouenes, & nõ naturaliter in proximo morituri, valde contristatus est: Sed quid accidit, certe vna dierum accidit, ꝙ quidam miles redeundo de bello, & existens in grabato tendens & anhelans ad mortem, vt aliqualem recompensationem de forefactis suis Deo perageret, quandam capellam construxit & ędificauit: sic ædificatam & dotare voluit, & centũ marchas auri cuidam, qui per tempora perpetua Deum, Mariam, & sanctos perorarét pro redemptione animæ suæ contulit: His peractis, vt donatio sua esset valida, & vt beneficium crearet in sua capella de nouo ædificata, misit ad epm, vt de licentia eius beneficiũ crearet, qui quidem eps omnia quæ voluit decretauit, & beneficiũ creauit calendis Nouembris: iste qui impetrauerat gratiam suam, iucundus illam accepit, & venit ad militem, & eum requisiuit, vt ipsum

ipsum virtute gratiæ suæ præsentaret epo, & quod eps beneficium sibi conferret: Eps videns istam gratiam & datam suæ gratiæ esse de calendis Ianuarij, & videns creationem beneficij esse de data calendarum Nouembris, rndit sibi eps, Amice, ego non teneor tibi conferre beneficium istud nouiter creatum virtute tuæ gratiæ: q a tua gratia habet vires suas in beneficijs creatis ante datam tuæ gratiæ, seu litterarum tuarum: modo ista capella est creata post datam litterarum tuarum: Iste impetrans non contentus de epo iuit ad Papam, & narrauit sibi casum, vt s. Cui rndit Papa, Amice nos statuimus litteras nostras directas super beneficio vacaturo tibi conferendo non extendi ad beneficium creatum post datam ipsarum litterarum. hoc dicit. Not. q per istam Clementinam Papa statuit nouum ius: & probo per hoc quod dicit, *Statuimus*. Not. q Papa dat litteras ad beneficium vacaturũ: sic & legatus de latere reseruat vacaturum per modum de quo in penult. c. de of. leg. lib. 6.

Not. initium spectandum. de elec. dudum. §. Item attendendum tempus datæ. eo ti. eam te. de quo j. plene. Zaba.

Vide concilium Tridenti. super proximo cap. citatum, vbi prohibentur gratiæ Expectatiuæ, & mandata de prouidendo.

Item de lite orta post datã rescripti c. fi. s. eo. de iure etto post lit. cõtestatã. l. non potest videri. ff. de iu. similiter arbitratãnõ extenduntur ad futura. l. de his. de arbitr. nec pactum. l. tractatores. de pec. nec transactio. l. cũ Aquiliane C. de transac. nec stipulatio. l. ita stipulatus §. Chrysogonus. nec testamentum. l. si ita. de au. & arg. leg. nec iuramentum. c. etsi Christus. de iureiu. nec renunciatio. de quo pacto lege nro. Barba. Fõt.

ras a † nostras b super conferendo tibi c beneficio vacaturo d directas, ad beneficium post datam e ipsarum creatum f † statuimus g non extendi.

TITVLVS III.

De electione & electi potestate.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Prima glo. dicit qualis sit dispositio huius cap.*

a ¶ *Litteras.*] Breuis & fortis est, ius nouũ inducens; quod forsan plus ab extrinseca, quàm intrinseca causa iustificatur, vt infra dicã.

¶ *Glo. seq. cum sequenti ampliat litteram in tribus casibus.*

b ¶ *Nostras.*] Idem in litteris reseruationis legatorum, cum eadẽ & fortior sit ratio.

c ¶ *Tibi.*] Idem puto vbi Papa dedisset potestatem conferendi primum vacaturum, non expressa persona cui conferri deberet. Idem si contulisset fructus beneficiorum primi anni, quæ vacare contingeret in diœcesi, vel prouincia, cum in his sit eadem ratio.

¶ *Glo. seq. exponit litteram, & soluit dubium.*

d ¶ *Vacaturo.*] in vacãte non procedebat dubitatio: nec distinguo an debeatur simpliciter vacaturum, an debeatur cum beneficio acceptandi, cum eadem sit ratio.

¶ *Glo. seq. soluit litteram, & dat simile.*

e ¶ *Post datam.*] etiam si paulopost: & facit quod not. Hosti. s. eo. c. fi. Inspicimus ergo an extaret beneficium tempore datæ: sicut inspicimus ætatem impetrantis illo tempore. s. eo. si eo tempore. lib. 6. & concor. s. eo. l. eam te. de præben. dilectus. s. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. primo ponit tria exempla, Secundo quærit de renouato: pro allegationibus remittit & soluit. Tertio quærit quid in dubio alleg. contra impetrantem. Secunda pro, & illud approbat, & contrarijs respondet.*

f ¶ *Creatum*] Pone, construitur noua ecclesia, de eccl. ædi. ad audientiam. creatur noua dignitas. de consue. cum olim. construitur noua præbenda. de præben. dilecto. & c. vacãte. Sed quid dices de beneficio olim creato, sed tempore datæ suppresso, nũc autem renouato? pro & contra quæ not. s. eo. quamuis. lib. 6. Vr q bene extendatur ad illud. arg. eius quod not. de const. cum accessissent. in fi. & facit quod scripsi post Hostiensem de censi. significauit super fi. penulti. glossæ. & hoc præcipue, quia hoc ius nouum est, vt j. dicetur. & de creato tantum loquitur, non de renouato. Sed quid si dubitatur an data præcedat creationem beneficij, vel ecõtra: puta quia eadem die factum est vtrumque, nec apparet quod prius fit. s. eod. ti. c. pen. lib. 6. Contra impetrantem facit: quia ipse petit beneficium. probet ergo illud sibi debitum: ad quod vr necessarium q illud prius fuerit creatum: si ergo hoc non probat, non fiat executio. facit de sent. excom. venerabilibus. ad fin. & quod ibi not. in glo. penult. lib. 6. & in dubijs iudicamus pro reo. de proba. in præsentia. & c. ex litteris. de testi. cum tu. secundum vnam lecturam. succũbet ergo in dubio iste petens. Pro impetrante facit: quia in tali dubio fauetur ei qui potiorem habet gratiam, vel habet eam à maiore, vt in prædicta decre. penult. & de præb. si à sede. lib. 6. Itẽ in dubio interpretamur vt res valeat. de ver. sig. abbate. Item si ponimus impetrantem esse reum, planum est q succumbit actor: idẽ vr si ponimus eum actorem: Nam aduersarius excipit, & quo ad onus probandi reus in excipiendo fit actor. ff. de excep. l. 1. si ergo exceptionem nõ probat, scilicet quod post datam creatum fuerit, succumbet. Nec dicas q hæc sit negatiua, quia etiam si per verba negatiua proponeretur, vt nego tunc extitisse, vel dico q tunc non extabat, habet resolutam affirmatiuam, & quæ probari potest. de renun. super hoc. Item multũ facit pro ipso: quia hæc decr. ponens ius nouum, parat exceptionem ꝯ impetrantem. Obtinebit ergo vt olim impetrãs, nisi de illa fiat fides. & hoc verum puto. Nõ obstant prius allegata: quia hic de iure actoris constat de facta fide, de gratia, & de vacatione.

Concludit ergo hæc glo. q si dubitatur, vtrum beneficiũ sit creatũ ante vel post datã litterarũ, onus probandi incumbit nõ impetranti, sed aduersario, q negat ipsũ ante creatum: siue agat siue contra impetrantem se defendat. Idem Pau. & Gemi. plenius Idem Stepha. præsens enim status beneficij, qđ deprehenditur extare, & a nemine possessum, releuat eum ab onere probandi & incumbit aduersario. C. si ser. exte. vẽ l. mo. ...Pet.

¶ *Gl. seq. obijcit & obiectionem fortificat per sex absurditates: soluit inducens rationem extrinsecam & vnum simile: demum rationem impugnat. In fi. reassumit quandam absurditatem, dicens in canonicis expectantibus capitulum locum non habere.*

g ¶ *Statuimus.*] non dicit declaramus. ponit ergo ius nouũ, quod vr iniquum: quia certum est beneficium nouiter creatum nondũ ordinatum vacare: quare ergo nõ debetur expectanti vacaturum alteri non debitum: maxime cum fauorabilior sit expectatio vacationis p creationẽ, quàm per mortẽ. facit de cõces. præb. accedẽs. Nec vr ponderandũ tempus datæ: quia si tunc extaret beneficiũ quod debito modo, & non in fraudẽ expectantis suppressum esset vel extinctum, non deberetur expectanti. de constitutionibus, cum accessissent. Item sequeretur ex hoc, q si impetraui litteras ad beneficium cum cura, illud quod tempore datæ simplex erat, sed nunc curatũ, non deberetur. & idem ecõtra in simplici. Item q si impetrarẽ ad collationem alicuius, & beneficium tempore datæ non spectabat ad ipsius collationem, licet tempore vacationis spectet, q non deberetur: & hæc falsa, cum inspiciamus in his tempus vacationis & collationis, vt pbatur j. de præb. si d beneficio. & eo. ti. ei cui. lib. 6. Plus, quia per hoc vr q canonico expectanti pbendã nõ deberetur pbenda ex superexcrescentibus, cũ illud sit pbendã de nouo creare. de constitutionibus cũ M. de pben. dilecto. Itẽ q non deberetur præbenda vel portio in ecclesijs non habentibus numerum: eadem ratione ꝯ id quod not. de conces. præb. c. si. lib. 6. Quare dico q hoc nouum inducit hæc constitutio: q sicut rescripta ad lites non extenduntur ad lites post exortas, vt s. eod. c. fina. sic nec rescripta beneficialia, ad beneficia post creata, cum illa etiam sint odiosa. de præb. quamuis. lib. 6. & sic duo requiruntur coniunctim, q beneficium in rerum natura fuerit tempore datæ, & q vacet tempore collationis. ad quod facit ff. de ꝯhen. emp. l. Rutilia Polla. & l. in lege. & concordantias ad idem collige per not. s. eod. c. fin. in 4. glo. Et fuit forte motiuum, quia forsan creatores beneficiorũ retraherentur ab illis creandis, qñ viderent illa statim impetrantib' deberi. Sicut ergo voluit æquitas beneficium permutatione vacãs expectanti nõ deberi. de re. permu. c. vnico. lib. 6. quia forsan aliàs vacaturum non fuisset, ita noluit deberi beneficium nouiter creatum, licet vacet; quod aliàs forte creatum non fuisset. Et tñ dico a q hæc decr. generaliter loquens locum habet non solum in primã ordinatione beneficij, sed etiam in vlteriori, vt si Calend. Ianuarij data sit gratia, Calend. Februarij creatur beneficium quod confertur Titio per cuius mortem nũc vacat, & tñ tunc deficit illa ratio. Sed si ponis quem expectantem ex canonia, non ex reseruatione vacaturi tantum, cum canonico non debeatur simpliciter vacaturum, sed cum se facultas obtulerit, non puto decretalem hanc locum habere: sed debebitur illi præbenda per augmentum creata. de præben. relatum. de conces. præben. cum super. & in prædicta decretali. cum M. de constitu.

De materia huius c. vide notam p Antonium de Butrio in cap. abbate extra de verb. significa. adde textum cũ ibi not. in c. sicut tunc in princip. extra de simo.

a Idẽ Pau. super verbo extẽdi. vbi supplet etiã in secunda vel vlteriori collatione idẽ & plenius Gem. nam secundum eum x. dicat generaliter nõ extendi, & c. debet intelligi in quacũque vacatione: quoad hoc ergo vt impetrati nõ debeatur, censeri debet perpetuo nouiter creatũ, qđ post datã creatũ fuit. alleg. quod not. de priui. c. vlti. Pet.

¶ *Religiosus eligi non potest ad prælaturam non episcopalem alterius religionis vel habitus: si cõtra fiat, est irritũ. hoc dicit. Ioan. An.*

CAP. I.

Vm † ra-

Vm *rationi*.] Ista constitutio prohibet religiosis vnius professionis, ne eligantur prælati in professione alterius religionis. Et figura sic casum: Cũ in ciuitate aliqua, puta ciuitate Parisiensi, sint religiosi diuersæ professionis, scilicet monachi nigri, & monachi albi, qui nuncupantur vulgariter monachi sancti Ambrosij: Accidit q abbas monachorum nigrorum senio fractus sublatus est de medio: conuentus tendens ad electionem noui abbatis, camerarium sancti Ambrosij (qui erat alterius professionis, quia monachus albus) elegit in suum abbatem & prælatum: quæritur an bene fecerint? Rñdet Papa in hac Clementina & dicit: Prohibemus ne religiosus aliquis eligatur in abbatẽ alterius religionis vel habitus, quàm suæ. Et reddit rationem, cum rationi non congruat, vt homines dispares professionis vel habitus socientur simul, id est, eisdem monasterijs: quod si secus, id est, aliter fuerit factum quàm ista Clementina intelligat, eo ipso irritũ fit & inane. Et sumus in versiculo, *Per hoc autem*. Pater sanctissime audiui qualiter prohibuistis ne religiosi vnius professionis eligantur in abbatem alterius: Sed quæro a vobis quid si aliquod capitulum seculare vellet eligere vnũ monachum nigrum vel album in suum epm: quæritur an possit eligi in epm cuiuslibet ecclesiæ regularis vel secularis? Et vr q non: cũ idẽ monachus non sit eiusdem professionis cum capitulo: Ad hoc rñdet Papa in hæc verba: Per hoc autem non intendimus prohibere quin religiosus licite possit eligi in episcopum cuiuslibet ecclesiæ hoc dicit. Not. q est idem in mulieribus religiosis: cum dicat, *Homines*; quod nomen comprehendit vtrumque sexum: cum declinetur

declinetur hic & hæc homo, cōis generis. Not. rationē de omnibus esse reddendā: de quo hic tractat Zenzelinus: sed plene dixi de rescrip. si qñ. Not. q sufficit inducere rationem etiam non inducto aliquo textu vel glo. vel alia auctoritate alicuius doctoris: qd not. hic Zēzel. & probat principium hic in verbo, rationis, pro hoc de præb. ratio. nam etiā lex non est aliud quàm id quod ratione consistit. 1. dist. consuetudo. Zabarel.

Prima glo. summat, & diuidit, & dicit quid corrigit, & soluit quæstionē.

a *Cum ratione.*] Religiosus eligi non potest ad prlaturā non epalem alterius religionis vel habitus: Si contra fiat, est irritū. Et primo plii binonis causam ponit: secundo prohibet: tertio decernit: quarto ptestatur. partes patent.

tioni a non congruat, vt homines b disparis professionis vel habitus, simul in eisdem monasterijs c socientur d: Prohibemus, ne religiosus aliquis in abbatem, vel prælatum e alterius religionis f vel habitus g decætero h eligatur i. Quod si secus actum extiterit, sit eoipso irritū & inane k †. Per hoc autem, quin religiosus l in episcopum secularis m, vel cuiuslibet n regularis ecclesiæ licite possit eligi, non intendimus prohibere.

Prima pars corrigit cōem opinionem iure fulcitam & consuetudine approbatam, quæ habebat, q professus vnius religionis in prælatum alterius posset assumi. Et licet quidā distinguerent religionem maiorem à minori, ego putabam q satis esset eligendum esse professum tria substantialia regulę, vt maiori vel minori religioni præfici posset. quod etiam placebat Archid. 16. q. 1. qui vere. eo. tit. nullus. lib. 6. per quam decretalē aperte hoc probatur ibi dum dicit, vel alterius. Probabam etiam hac ratione: quia si præfici potest religiosus ecclesiæ seculari propter curam, vt probatur 16. q. 1. doctos. & c. seq. de stat. mon. q Dei. Fortius ergo regulari. licet minoris religionis, vt dicere soleo in decret. cum ad monasterium. eod. tit. hic autem expediuntur ibi not. & 16. q. 7. in nona.

Glo. seq. soluit dubium respondens huic decretali. Secundo quærit: arguit pro: contrarium soluit, & ad simile remittit.

b *Homines.*] hic & hæc homo comprehendit etiam feminam: vnde etiam in monasterio monialium quo ad suas prælaturas habet hoc locum; nec impedit verbum, religiosus, quod sequitur: q a femininum sub illo masculino comprehenditur. de hoc eo. tit. generali, lib. 6. in glo. 2. Sed dubitari posset an locū haberet in monasterio monialiū ‡, quæ per mares legunt. 18. q. 2. qui religiosis. & in c. decima. Vr q nō: q a inter illos nō est societas, d qua sequitur, nec esse debet, vt in cap. in decima. Satis puto idem per verba generalia quæ sequuntur. & similis quæstio not. eo. tit. indemnitatibus. §. sane. in fi. magnæ glo.

Glo seq. quærit & soluit.

c *Monasterijs.*] ecclesias ergo seculares non cōprehendit, vt j. dicetur. Quid de ecclesia sancti Ambrosij Mediolañ. vbi est duplex collegium, scilicet monachorum & regularium canonicorū? Dic q cum quodlibet collegiū sit ibi diuisum: quia monachi per abbatem reguntur, & canonici per præpositum, locus erit huic constitutioni in illis prælatis assumendis. Ioan. And.

Glo. seq. alleg. duas concor. ponit prouisionem & responsionem antiquā.

d *Socientur.*] habebatur hoc 16. q. 7. in nona. & facit eo. tit. cū causam. sed secundum statum antiquum prouidebamus ad hoc: quia se conformabat prælatus habitui illorum, quibus præfectus erat. j. de vi. & hone. cler. Deus qui. vbi de hoc. Ad cap. in nona. respondebamus illud in vera disparitate, qualis est secularis clerici vel laici ad professos. & circa hoc vide quod scripsi de testa. Ioānes. in 3. appositione. & quod not. eod. tit. officij. in glo. penulti.

Glo. seq. ponit nomina, soluit dubium, & remittit.

e *Prælatum.*] puta Priorem, Magistrum, Ministrum, Custodem, Præpositum, Archipresbyterum, vel quodcunq; sit nomen. Et not. q licet ratio superior sit generalis etiam quo ad socios, tñ nō prohibet eligi in socium & fratrem: quod intellige cum distinctione, an sit minoris religionis, paris, vel maioris, vt not. de præben. cum singula. §. penulti. lib. 6.

f *Religionis.*] j. dixit, professionis. ex quo ergo diuersa est religio, puta Cistercieñ. & Cartusieñ. licet forsan idem profiteatur, vtraq; cadit sub prohibitione.

Glo. seq. tractat de regularibus canonicis, licet diuersi coloris.

g *Vel habitus.*] non dicit coloris. per quod vr q omnes regulares canonici, q profitent regulā Augustini, licet varient in colore, q a aliq habent colorē nigrū, alij albū, alij griseū, alij miselū, inuicem eligi possunt, quod vr, maxime ‡ quia dr ipsorum habitū esse lineam togam quam sub cappa deportant. facit etiam j. de stat. mone in agro. post prin. facit etiam qd not. 16. q. 7. in nona. Itē in quibusdam religionibus est videre, q est etiam duplex color: vnde vidsíimus q Cistercienses & griseo & albo colore, prout placet, vtūtur: vbi vero color esset de habitu & ipsius substantia, diuersitas coloris induceret diuersitatē habituū. & facit j. de reg. aos qui. l. A.

h *Decætero.*] electiones ergo prius factas nō vitiat, etiam si super illis constitutionis tempore lis penderet. facit qd not. & dixi de postu. c. vnico. lib. 6.

Glossa sequens primo soluit duo dubia, secundo quærit, arguit pro, & soluit.

i *Eligatur.*] non prohibet postulari ex causa: sed puto q à Papa. & simi. not. de elect. c. indēnitatibus. post principium. lib. 6. Sed nunquid per viam prouisionis talis pfici poterit? Quod vr, cum ista sunt diuersa. de præben. cum in illis. lib. 6. & hæc constitutio ius vetus corrigit: in casu ergo nō expresso stetur iuri antiquo. C. de app. præcipimus. in fi. de testa. sancimus. & licet hoc posset defendi: contrarium tñ esse vr ‡ de mente constituentis per rationem hic expressam, quæ cōis est, & hoc saltem in eo qui prouidet ex iure ad ipsum deuoluto, propter delictum vel negligentiam electoris. facit j. de sup. neg præla. cap. 1. & quod ibi dicam.

k *Inane.*] confirmatio ergo secuta nihil operatur, concor. quod not. j. eod. quàm sit. lib. 6. in fi. vlti. glo.

l *Religiosus.*] etiam nouitius. j. eod. tit. nullus. lib. 6. & vide qd ibi not. in vlti. glo. etiam si sit mendicans: saluo quod habes eod. tit. quorundā. lib. 6. j. de regula. vt professores.

Glo. seq. ponit opinionem quam reprobat de secularibus collegiatis: arguit pro & contra, & declarationem exposuit.

m *Secularis.*] dicūt quidam q ex quo religiosus permittitur eligi in epm ecclesiæ secularis ‡, in prælatum alterius secularis ecclesię non poterit eligi: sed hoc non credo per prædictum verbum, scilicet in eisdem monasterijs; & cum id non sit expresse mutatum, in suo statu persistant antiqua iura quæ id permittunt. 51. dist. priscis. 58. dist. c. 1. 16. q. 1. doctos cum multis cap. seq. de sta. mo. q Dei. Incidenter ergo dictum est hic de seculari, cum principaliter de regulari intenderet protestari, vt sequitur: & satis placet hoc in secularibus ecclesijs non collegiatis. Sed de collegiatis maius est dubium: sed q & in illis possit, facit qd not. Ber. j. de sta. mona. c. 2. in 3. glo. & c. q Dei timorem. & not. Ioan 68. dist. c. 2. 74. dist. c. quorundam. 16. q. 7. in nona. In contrarium facit qd not. Hosti. in prædicta decr. q Dei. vbi tenet monachum non posse habere præposituram vel decanatum ecclesiæ secularis, nisi ex dispensatione hoc fiat ob necessitatem curæ animarum. Item hic sola disparitas habitus impedit: fortius impedire debet disparitas habitus & professionis, vt in casu isto: scilicet cum religiosus præficitur collegio secularium clericorū, & hoc maxime in simul viuentibus, in quibus plus arctat principium decre. & qui quandoque funguntur priuilegijs religiosorum. de vi. & ho. cler. quoniam. & not. 16. q. 1. decimas. Egeret hoc declaratione: sed vt prædixi verbum, In eisdem monasterijs, multum facit, quòd possit hodie sicut olim: nisi dicas q verbum, monasterijs, ponatur pro ecclesijs. sic 16. q. 7. nemini. Posset etiam dici, q clerici seculares nō habent certū habitū: cū nō sit expressum in iure de colore vel forma, per quæ vel quorum alterum oportet habitum discerni, vt prædixi. & licet fatear certas formas, & colores eis esse prohibitos. j. de vi. & ho. cle. quoniam. j. eod. tit. clerici. non ex hoc sequitur certum habitum esse præfixum. large tñ dicimus habitum clericalem conuenientem & non prohibitum clericis, sicut & laicalem conuenientē laicis. de sen. excom. si iudex. lib. 6.

n *Cuiuslibet.*] quasi diceret etiam si sit alterius religionis vel habitus. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ Cœtus Cardinalium sede vacante iurisdictionem Papalem non exercet, nisi inquantum permittit concilium Lugdun. nec illud, vel eius partem alterare potest. Ioan. And.

CAP. II.

NE RO-

NE *Romani.*] Diuiditur in sex partes: Quia primo ponit de potestate Cardinalium sede vacante: secundo de officio Camerarij vel pœnitentiarij: ibi, *Eo tamē:* Tertio determinat quid cōprehendatur appellatione diœcesis, & quid si Papa moritur extra curiam: ibi, *Sane.* Quarto determinat quid si contingat omnes Cardinales exire conclaue: ibi, *Porro.* Quinto de exceptione censuræ nō opponendæ contra Cardinales eligentes Romanum Pontificem: ibi, *Cæterum.* Sexto arctat venire debentes existentes extra curiam vt veniant, licet intellexerint sedem vacare: ibi, *Verum.* Ioannes de Imola. Diuisio.

¶ Illud cap. determinat seu supplet concilium Lugduñ. in cap. vbi periculum. lib. 6. eod. tit. In illo cap. ista dicūtur: Si Papa moriatur, Cardinales præsentes debent expectare absentes per decem dies, vt ipsi congregati in vnum tractent de electione noui Romani Pōtificis: qui quidem Cardinales intrabunt quoddam conclaue, idest, quendā locum secretum, qd conclaue erit planū, & nulla erunt in illo cōclaui intermedia, seu nullæ erūt partes in medio: & isti Cardinales

† Barbatia pulcherrime examinat virtutem decreti & tenet contra Card. illud esse decreti ignorantem etiā aura publi[..] omnē ob [...] solus princeps tamē ignorantes ligare pōt. Compost. in cap capitulum fan[cte] cruc. de resc. rip. & distin. Io. de Imol in l. ex facto. ff. de vulga. & pupil. q princeps confirmans statuta inferiorū per appositionem decreti non possit inferiores illa declarata. Font.

‡ Vide ad hanc glossam quæ notat hic Ioannes de Imola.

‡ Vide concilium Trident. sessio. 25. tit. de Regularibus & Monialibus, c. 7.

‡ Idē Pan. quia ratio huius cap. adaptatur ad omnē modū quo ecclesiis pficiatur; & ratio legis extēdit se ad causam vbi eadem ratio reperitur: facit quod dixi j. eo. tit. si. post quam lib. 6. Pet. ad. & Barbat. tractantē de extēsione pœnali. Font.

‡ Quomodo hic viuent, vide glo. cap. de monachis. 16. q. 1. & plenissime D. Thoma & Caietanum 2. 2. q. 185. art. 8.

Additio domini Heliæ pro præsenti casu.

dinales semel inclusi in conclaui, non poterunt exire, & nullus cũ eis poterit loqui. Et per vnam fenestram bene arctam & strictam ministrabitur Cardinalibus potus & cibus: Et si infra tres dies nõ eligant Papam, ipsi non habebunt per quinque dies tñ vnum ferculum, id est, non comedent tñ de vno epulo: Et si in illis quinque diebus adhuc non eligant, ipsi non habebunt nisi panem, vinũ, & aquam, & non recipient suas distributiones de camera: immo si aliquas recipient ibi tenebuntur illas restituere. Et debent esse ita intenti ad electionem dicti dñi Papæ, ꝙ non debent se interponere de aliquo alio negotio quousque electionẽ suã fecerint. Item si quis Cardinalium non intrauerit conclaue, vel si intrauerit tñ exijt: alij existentes nihilominus procedant in dicta electione, & illum exeuntem non admittent, id est, illum amplius non recipient, nisi exierit propter infirmitatem: quia post infirmitatem recipietur, si intret pendente negotio electionis. Item expectati per decem dies, si ipsi veniant, ipsi admittentur. Item illud cap. vbi periculum. dicit ꝙ aliquotiens Papa moritur alibi quàm Romæ, quid erit si moriatur alibi? Ibi dicit ꝙ si Papa obierit extra ciuitatem Romanam, ꝙ Cardinales debent illum eligere in ciuitate illius territorij, in quo obijt. Et dicit ꝙ rectores illius ciuitatis ita cito quàm scient mortem Papæ, ꝙ ipsi debent compellere Cardinales, vt ipsi eligant Papam, & si ipsi non faciant (dicit Papa) ipsi rectores erunt infames, & priuabuntur officijs suis. Et dicit concilium ꝙ feudis, si feuda habeant. Item dicit ꝙ Cardinales debent eligere Papam libere, & sine conuentione vel pactione aliqua. Et si aliquod iuramemũ ipsi Cardinales alicui præstitissent de aliquo eligendo, dicit Papa ꝙ tale iuramentum non valet. Item dicit ꝙ tota ecclesia debet orare super prouisione electionis noui Pontificis. ¶ His suppositis accedo ad Clementinam, quæ aliquotiens aliquid supplet ad dictum capitulum: aliquotiens confirmat & determinat ea quæ deciduntur in dicto cap. vbi periculum. iam determinata. ¶ Figura sic casum: Pater sancte, Deus vos conseruet à mala peste, quia vidi si aliquo casu essetis sublatus de medio, id est si essetis mortuus, quomodo vos docetis me qualiter deberem eligere, si ius haberem eligendi Romanum Pontificem? Sed quæro a vobis, an nullæ sint aliæ solemnitates ad eligendum Romanum Pontificem præter istas positas in dicto capitulo, vbi periculum. & si ego obseruarem dictum capitulum, vt iacet ad pedem litteræ, an mea electio esset valida? Et respondet Papa, ꝙ sic: dummodo adiungam ea quæ sunt in isto capitulo, seu in ista Clementina: in cuius principio dicitur, ꝙ olim erant diuersæ opiniones an cap. vbi periculum. posset modificari, corrigi, vel immutari, vel aliquid ei detrahi, vel addi per coetum Cardinalium: Summus Pontifex considerans, ꝙ lex superioris non debet tolli per legem inferioris, reprobat opinionem satagentem, id est, dicentem & procurantem, ꝙ constitutio edita in concilio Lugdun. in c. vbi periculũ. (Ecclesia vacante) potest corrigi, immutari, aut quicquam, id est, aliquid potest ab ea detrahi. Et dicit ꝙ non vult ꝙ Cardinales sede vacante aliam iurisdictionẽ habeant, præter iurisdictionem eis cõcessam in dicto concilio, vbi periculum. ¶ Hoc tñ plus habent: qa si contingat ꝙ Camerarius moriatur pendente tempore, quo Papa est mortuus: vel maior, vel aliqui ex pænitentiarijs, Papa Clemẽs vult, ꝙ coetus & congregatio Cardinalium tales personas eligant: quia Papa non intendit ꝙ per obitũ suũ talia officia vacent. Et maxime, id est, præcipue vult vt pænitentiarij eligantur, cum sint ipsi populo per quàm necessarij: quia ipse Clemens vult, si pænitentiarij moriantur, non obstante ꝙ sint impediti in electione Romani Pontificis, tñ vult ꝙ eligantur noui, & ꝙ in locum pænitentiariorum mortuorum Cardinales subrogent nouos. ¶ Item quia concilium dicit in c. vbi periculum. ꝙ si contingat Papam mori extra ciuitatem Romanam, ꝙ Papa est eligendus in ciuitate illius territorij, in quo mortuus est: Sed supplico, declaretis mihi quid vos intelligatis per territorium, & dicatis quid continet? Rñdet Papa, ꝙ nomine territorij tota dioecesis intelligitur, & intelligatis ꝙ si audientia causarum & litterarum Apostolicarum sit in vno loco, & ꝙ contingat Papã mori in alio loco, ꝙ Papa non est eligendus in loco in quo moritur, sed in quo remansit curia sua. Et tñ forsan Papa antequam moreretur determinasset audientiam causarũ alibi profecturam, quo casu constitutio concilij Lugdun. obseruaretur. ¶ Sed pone, Accidit ꝙ Cardinales existentes in conclaui non fecerunt electionem, immo omnes simul exierunt conclaue, vel successiue exierunt, quæritur qd iuris, an pp hoc electio non sit facienda? Rñdet Papa, ꝙ rectores ciuitatis ad quos executio prædictæ constitutionis, vbi periculum. pertinet, constringent ipsos Cardinales ad iterum intrandum conclaue: aliàs si non faciant, incurrunt poenas contentas in dicta constitutione, vbi periculum. Sed quæreret aliquis: qñ Cardinales reintrabunt conclaue deputatũ, incipient ne ipsi de nouo procedere in electione, ac si nunquam intrassent? Rñdet Papa, ꝙ non: sed incipient in statu in quo erãt qñ exierunt cõclaue. ¶ Item quæro, pone ꝙ sũt multi Cardinales excõicati, eruntne ipsi repellendi ab electione, cũ sint incapaces? Rñdet Papa, ꝙ tales non poterunt repelli aliqua exceptione, vt vitentur seu euitentur dissensiones vel diuisiones seu schismata: quia si possent repelli exceptione excõicationis, ipsi Cardinales fortasse negarent se excõicatos, & esset longum expectare probationes aliorum, & nimis prolongaretur vel differretur electio, qđ esse nõ debet. ¶ Sed quæro, durãte tẽpore electionis sunt aliqui in prouincijs, qui fuerunt electi in aliquibus dignitatibus: qd facient ipsi, quomodo ipsis prouidebitur de confirmatione suæ electionis, an teneantur venire ad ciuitatem Romanam, ac si Papa non esset mortuus? Rñdet ꝙ tenentur venire vel mittere, ac si curia Romana non vacaret. hoc dicit totum istud cap. cuius ordo facilis est. Not. ꝙ opiniones doctorum variẽ præbent obstaculum & dilationem expeditioni alicuius negotij: Nam in tali varietate alteram sequi, non est temerarium, vt notatur in d. c. ne innitaris. ẽ. de constit. Et secundum Pau. sine reprehensione potest vnus adhærere vni, & alter alteri: quia opinionibus est deferendum. ẽ. de restit. spo. Et per hoc dicendum est, ꝙ si iudex in iudicando sequitur vnam opinionem de pluribus, non facit litem suam. quod dic vt not. Bar. in l. cum prolatis. ff. de re iudi. Vide hic plenius per Pet. de Anch. Not. ꝙ opinio nõ consonans veritati est reijciẽda. Zaba.

Casus litteralis domini Helie. (margin)

Casus. §. Eo tamẽ. (margin)

Casus §. Sane (margin)

Casus §. Porro. (margin)

Casus §. Cæterum. (margin)

mani[a] electioni Pontificis indeterminata[b] opinionum diuersitas aliquod possit obstaculum vel dilationem[c] afferre: Nos inter cætera[d] præcipue attendentes, quòd lex superioris per inferiorem[e] tolli[f] non potest[g]: opinionẽ astruere (sicut accepimus) satagentem, quod constitutio foelicis recordationis Gregorij Papæ decimi prædecessoris nostri, circa electionem præfatam edita in concilio Lugdunen.[h] per coetum[i] Cardinalium[k] Romanæ Ecclesiæ (ipsa vacante) modificari[l] possit, corrigi vel immutari, aut quicquam ei detrahi, siue

¶ *Prima glossa ponens casum simul summat, & diuidit: & dicit quod supplendo determinat: & quod prima pars approbet vel reprobet.*

a ¶ *Ne Romani.*] Casus. Coetus Cardinalium sede vacante iurisdictionem Papalem non exercet, nisi inquantum permittit conciliũ Lugdun. nec illud vel eius partem alterare potest. Secundo dicit, quod officium Camerarij, vel Pænitentiariorum Papæ durat eo mortuo, qui si deficiunt, poterit coetus pro tẽpore vacationis alios subrogare. Tertio determinans dioecesim intelligi id quod in concilio dicit de territorio & districtu, statuit moriente Papa extra curiam, ipsius electionem fieri debere in loco, vbi erat causarum & litterarum audientia, licet suspensa: nisi prius ordinatum esset de curia transferenda. Quarto prouidet casui, quo contingeret Cardinales omnes exire conclaue. Quinto statuit per exceptionem excõmunicationis, suspensionis, vel interdicti ab electione non repelli. Vltimo electos & alios, qui mittere vel ire tenentur ad curiam, astringit ad id sede vacante. Et principaliter determinat & supplet decre. vbi periculum. ẽ. eo. Quas autem opiniones approbet vel reprobet, dicam per partes. Et prima pars determinat qđ not. 79. dist. nullus a. & corrigit quod not. Host. de pæni. & remis. cum ex eo. cuius opinionem & rationes scripsi, de schisma. cap. vnico. lib. 6. & approbat quod ibi not. & quod tenet Archi. in decre. prædicta, vbi periculum. §. cæterum. in fi. quod specialius contingit hũc casum. Gar. etiam sequebatur Hosti. eo. titu. cupientes. §. ꝙ si. vt etiam dicam j. §. fi.

b ¶ *Indeterminata.*] habes igitur exemplum opportunæ determinationis, de quo loquitur proœmium harum constitutionum.

c ¶ *Dilationem.*] summe periculosã, vt in ea. consti. in prin. Io. An.

d ¶ *Cætera.*] quæ patere possunt ex glo. prædictis supra.

e ¶ *Inferiorem.*] 21. dist. inferior. ẽ. de maio. & obe. cum inferior. C. de leg. l. fin. & hoc maxime cum ille inferior ab illo superiore recipit potestatem, vt in casu nostro coetus Cardinalium à Papa: per quod idem vr̃ de concil. ẽ. eod. tit. significasti. 9. q. 3. cuncta.

f ¶ *Tolli.*] iuuari posset per poenæ adiectionem, de hoc dixi de offi. archipresbyte. cap. si.

g ¶ *Non potest.*] hoc etiam fatebatur Hosti. ẽ. eod. licet. dicens ꝙ Cardinales illi constitutioni expresse renuntiare non poterant per hanc rationem: tacite sic, vt j. dicam.

h ¶ *Lugdunensi.*] ẽ. eod. vbi periculum. lib. 6.

¶ *Glo. seq. ponit alia duo nomina, & remittit.*

i ¶ *Cætum.*] Collegium vocatur. de schisma. c. vnico. lib. 6. quę satis resonant in idem, vt patet 15. dist. canones. in fi. alibi dr̃ gremium. 23. dist. in nomine Dñi. ante medium. Quomodo vero Cardinales habent ius collegij vel capituli. nec cẽsentur iure singulorũ in diuersis titulis locatorũ, satis tractauit Host. đ Iudæ. ad libertãdã.

k ¶ *Cardinalium.*] vnde sic dicantur, not. ẽ. de offi. archipresby. c. 2. in 1. glo. Ioan. And.

l ¶ *Modificari.*] diminutionem continet. de verbo. signi. c. fi. & multa ve.

† Fallit illud secundum Barbat. in aliis capitulis, quæ sede vacante habent iurisdictionẽ; sed ratio istius tex. est periculũ vacationis sedis Papalis. Ponta. (margin)

‡ Casus §. Verum. (margin)

‡ Hacuie doctoribus & nota, ꝙ inferior nõ semp (gratia exempli) episcopus recipit potestatẽ à superiore, scilicet archiepiscopo. c. pastoralis. Ĩ prin cip. de off. ord. (margin)

‡ Sequuntur doct. facit c. vt animarũ periculis. de constit. lib. 6. cl. 1. de æta. vt hi q. de æta. & qualit. Barba. Ponta. (margin)

ta verba hic ponit, septem scilicet, vt omnem modum per quem constitutio tangi posset, includat. Ioan. And.

a ¶ *Dispensari.*] hoc addit: quia stante constitutione maioris, minor quandoque contra illam dispensat. de ætate & qualita. cap. vnico. lib. 6. cum similibus.

b ¶ *Partem.*] quid iuris sit de toto, & c. ff. de rei ven. quæ de tota. & ỹ. de dona. inter virum & vxo. nuper.

¶ *Glo. seq. respondet ad rationem Host. quam excusat, & hanc definitionem coadiuuat.*

addi, vel dispensari ᵃ quomodolibet circa ipsam seu aliquã eius partem ᵇ, aut eidem etiã renuntiari per eum, tamquam veritati non consonam ᶜ de fratrum nostrorum cõsilio reprobamus ᵈ †: irritum nihilominus & inane decernentes, quicquid potestatis ᵉ aut iurisdictionis ad Romanum, dum viuit, Pontificẽ pertinẽtis ᶠ (nisi quatenus in constitutione prædicta permittitur) ᵍ cœtus ipse duxerit (eadem vacante Ecclesia) exercendum.

¶ *Officium Camerarij, vel Pœnitentiariorum Papa durat eo mortuo, qui si deficiant, poterit cœtus Cardinalium pro tempore vacationis alios subrogare. Ioan. And.*

¶ Eo tamen prouiso, quòd si eiusdẽ Ecclesiæ Camerariũ ʰ, aut maiorẽ ⁱ, vel aliquos alios ex pænitentiarijs (quorum ᵏ officium per obitum eiusdem Pontificis nolumus expirare ˡ) per mortem, vel alias deficere quouis modo ᵐ contingat; valeat idem cœtus ⁿ ad tempus vacationis huiusmodi, pro numero deficientium ᵒ, vel ampliori etiam, quantum ᵖ ad pænitentiarios (si hoc ᑫ eidem cœtui cõcorditer ʳ expedire videbitur) alios subrogare.

¶ *Determinans diœcesim intelligi id quod in concilio dicitur de territorio & districtu, statuit moriente Papa extra curiam, ipsius electionem fieri debere in loco, vbi erat causarum & litterarum audientia, licet suspensa: nisi prius ordinatum esset de curia transferenda. Ioan. And.*

¶ Sane cum iuxta constitutionem ˢ prædictam Papa extra ciuitatem, in qua cũ sua erat curia, moriente ᵗ, in ciuitate in cuius districtu seu territorio moritur, sit regulariter ᵛ successoris electio celebrãda: districtus, seu territorij nomine, diœcesim ˣ

Notat Barbat. quod Papa põt forte constitutionẽ super electione sine successoris, nõ sic episc: quia post obitũ nõ erit iudex, ergo non valet quod ago. l. eum qui. §. si. ff. de iur. om. iu. Fonta.

c ¶ *Non consonam.*] quod ergo dicebat Hostiensis quod alia collegia hoc habent, ergo & collegium Cardinalium? Respondetur illis permissum, huic expresse prohibitum, & si per antiqua iura cõcessum prius erat, per istam posteriorem constitutionem est correctum. de constitu. cap. 1. lib. 6. Et sic breuiter respondetur ad quamplures ex rationib. Hostiensis, qui tñ excusabilis est: quia non vidit decret. vbi periculum. Ad id quod dr non esse verisimile, filium Dei voluisse mortuo Papa gregem fideliũ esse sine pastore, vel Ecclesiã sine sponso: Rñdetur quod sponsus, rector & pastor est Christus, & caput ⁵ Ecclesiæ, quæ est ipsius corpus. Primum patet 76. dist. ieiunium a. io fine. Secundum 96. dist. cap. 1. circa medium. Tertium de sacra vnctio. cap. 1. versi. sed vbi. 3. q. 4. cap. fin. Licet ergo deficiat vicarius, non deficit principalis, qui vicariatus solum Petro & successoribus Apostolicis datus fuit. Absurditas autem huius opinionis apparet: quia secundum eam non esset necessariũ Papam eligi ², ex quo cœtus Cardinalium Christi vicarium haberet. Itẽ nec esset hoc expediens, quod cuique patet. & facit de concess. præben. quia diuersitatem. in prin. & in decisa.

⁵ Vide Turrecrematã in summe de ecclesia lib. 1 cap. 44. & seq.

² Quod est falsum. vide in fecet Barbat. quod auctoritas Christi nõ transit ad concilium sede vacante, vide gl. ii. quodcunque ligaueris. 24. q. 1. Fons.

¶ *Glo. seq. quærit, negatiue soluit.*

d ¶ *Reprobamus.*] Sed nunquid per hoc reprobatur opinio Goffre. Hostien. & Compost. & Guliel. quæ habet, Cardinales tollere posse, quod de numero duarum partium statuit concilium Lateran. ỹ. eod. tit. licet. scilicet ordinando quod nominatus à pluribus in scrutinio sit Papa, vt ibi scripsi? Dic quod non: quia illud concilium illam opinionem approbat cum dicit, nisi maior interuenerit cõcordia. ex quo ergo concordant nominatum vel nominandum à plurib. esse Papam, vñ ille nominatus ab omnibus, & facit quod not. ỹ. eod. tit. si cui. lib. 6. in glo. nota.

¶ *Glo. seq. dicit ops. Hug. reprobatam, & rationem eius tolli per instantiam.*

e ¶ *Potestatis.*] reprobatur ergo quod notat Hug. 79. dist. in. nullus s. cuius dictum recitat Hostien. ỹ. eod. licet. qui dixerat Cardinales posse tunc creare Cardinalem: cum possint tunc creare Papam, quod plus est: sed videmus quod capitulum creat epm, nec tamen confert beneficia ad illius solius collationem spectantia, oe sede vacante. cap. vnico, lib. 6.

f ¶ *Pertinentis.*] si ergo aliquid diuisim ad collegium pertinet, quod forte prior ipsorum expedit, vt est moris, hoc non impedit. facit prædic. decre. vnica. & de rescrip. edoceri.

g ¶ *Permittitur*] in §. idem quoque.

h ¶ *Camerarium.*] ad quem spectat temporalia pauperibus erogare, vt not. lo. 8. q. 1. c. 1. hodie autem magnum est officium: & iurisdictionem exercet circa omnes debentes Cameræ; & auditorem habet etiam ad hoc, quem puto quod habere possit sede vacante, per hanc litteram. prouisione tñ pendente Cardinales nil ab ipso recipient, vt in prædicta decre. vbi. §. prouisionis.

i ¶ *Maiorem.*] ex pænitentiarijs ³, quod sequitur, & est sensus quod officium pænitentiarij maioris, qui solet esse Cardinalis, vel aliorũ minorum, non expirat. Tempore tñ inclusionis maior pænitentiarius, si est Cardinalis, per se non potest vti officio: si tamen nollet in clausura manere etiam personaliter vtetur officio, vt fecit dominus Tusculanus.

³ Vide Ludouicum Gomes in proœmio regularum Cancellariæ de officio sacræ pœnitentiariæ.

k ¶ *Quorum.*] interpositio.

¶ *Glo. seq. dicit quid approbat, duas lecturas ponens.*

l ¶ *Expirare.*] hoc de pænitentiarijs tenebat Host. de sen. excom. quod de his. in fin. vbi determinat quod not. in Specula. tit. 3. §. 1. vbi defendit Guli. quod Camerarius Mareschallus, & auditor cameræ habent ordinariam. quod si verũ esset de iure cõmuni duraret illorum officium mortuo Papa. de offic. leg. c. 2. lib. 6. sed hic de mareschallo nil df. & vide quod dixi ã. ead. compil. tit. 1. audito. in 1. glo. Secundũ quod dicimus illos habere delegatam, specialiter hic inducit, quod durat delegata post mortem delegantis, sicut & supra de hære. in fidei. lib. 6.

Camerari. Papæ & Mareschallus an habeãt ordinariã vel delegatam.

m ¶ *Quouismodo* ⁴.] puta qa incidit in furorẽ, vel infirmitatem, quæ impedit executionẽ officij. idem puto si recederet, vel nollet officiũ exercere.

⁴ De hoc verbo vide Decium in c. sedes. extra de rescrip.

n ¶ *Cœtus.*] potest suppleri vel pars maior, quod maior. & c. 61. di. Apostolica. de electio. cum inter canonicos. in prin. ff. ad munici. l. quod maior. & hoc verũ vbi solum pro numero deficientium subrogant. vbi vero pro ampliori, necessaria sit plena concordia ⁵. & sic intelligo quod sequitur.

⁵ Vide Abbatem in c. non potest. extra de iu ind.

o ¶ *Deficientium.*] tolle quod est j. alios subrogare.

p ¶ *Quantum ad pænitentiarios.*] secus ergo quo ad Camerarium.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

q ¶ *Si hoc.*] videlicet quòd pro ampliori numero sobrogentur pænitentiarij. Sed nunquid nullo deficiẽte poterit cœtus pro ampliori numero concorditer pænitentiarios subrogare? De verbis vĩ quod non, cum constitutio sit prohibitoria præter casus præmissos. & istud non videtur permissum, nisi cum aliquis deficit. Io. And.

r ¶ *Concorditer.*] idem in decre. vbi periculum. §. nulli. & §. idem quoque. vnus ⁶ ergo solus hoc impedire poterit. facit quod not. ỹ. eod. tit. quia propter. ver. vel saltem.

⁶ Vide Alexandrum consi. 124. in 2. volu.

s ¶ *Constitutionem prædictam.*] in §. porro.

¶ *Glo. seq. soluit dubium, & respondet contrario.*

t ¶ *Moriente.*] vel cedente, quod esse potest, vt de renun. c. 1. lib. 6. Nam tunc quo ad sedem censetur mortuus ⁷. 7. q. 1. §. ecce. in quibus. & cum hic sit eadem ratio & fauor prouisionis Ecclesiæ, & cesset ambitio, cessat etiam contrarium de decre. susceptum. de rescrip. lib. 6.

⁷ Mors. n. ciuilis æquiparatur naturali, vbi operatur eundẽ effectũ, de quo vide Abbatem in c. nisi. de probat. & Alexandrum consil. 1 in 5. volum.

v ¶ *Regulariter.*] hoc dicit propter casus interdicti & rebellionis ibidem exceptos. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. fortificat textum per simile, & per rationem. Secundo obijcit, & respondet.*

x ¶ *Diœcesim.*] iustum fuit hic plus ponderari diœcesim, quàm districtum, sicut & in casu, de rescrip. statutum. lib. 6. maxime quia stante diœcesi, districtus facile variantur, quandoque per concessiones imperiales, quandoque per occupationes principum, vel ciuitatũ. ad tales autem mutabilitates ecclesiarum status non mutatur. 10. dist. cap. 1. 101. dist. c. 1. & de relig. domi. c. 2. Si ergo Papa moritur apud Bazanum vel Nouantulam, quæ loca sunt districtus Bonon. quia tamen loca ipsa sunt diœcesis Mutinen. in ciuitate Mutinen. conuenire debent Cardinales, & ibidem includi. Sed cum locus ille non distinguatur per ciuitatem Mutinen. quomodo regẽs ciuitatem Mutinen. illos includet? quare melius videbatur accipere proprie territorium vel districtum. Sed forte ponderauit auctor quod multa sunt loca ⁸, quæ non distinguuntur per ciuitates aliquas, sed per singularia dominia, quæ tñ etiam ciuitatibus non respondent. Illa ergo non sunt de districtu ciuitatis, sunt tamen de diœcesi. Ad primum dico quòd Cardinales se debent offerre, & sperandum est quòd hoc facient: quia non facile continget quin aliqui se offerant, quo alij sequentur nolentes perdere vocem suam. vt de facto videmus. Posset etiam esse locus remissioni, de qua j. de re iudic. pastoralis, circa medium.

⁸ Talia loca nõ sunt de districtu ciuitatis secundum hanc glo. quam not. & adde quod not. Ioan. And. ỹ. de iureiuran. nimis & dem in c. statutum. §. cum vero. de rescrip. & in c. si propter. extra. ver. ad idem quæritur. lib. 6. Pet.

a ¶ Hoc

a ¶ *Hoc casu.*] alijs ergo casibus sumitur vt habetur. ff. de verbo. sig. pupillus. §. territorium. sic & alibi territorium ponitur pro diœcesi. 26. q. 2. si quis episcoporum. cui concor. de consti. c. 2. lib. 6. Quandoque etiam parochia ponitur pro diœcesi. 12. q. 2. bonæ rei. de dona. Apostolicæ. in prin. quãdoque ponitur pro regione 9. q. 2. episcoporum.

municando talibus: faciunt enim hoc auctoritate illius iuris, quod omnẽ exceptionem remouet. alleg. ff. de riuis l. Seruius. §. si quis riuum. Itẽ secundũ ipsum in casu necessitatis licite excõicato cõicatur, sed maior necessitas, q̃ carentia vicarij Iesu Christi non posset haberi. 25. dist. omnes. 2. q. 6. ad Romanã. & facit š. de hær. profidentes. lib. 6. hic approbatur hæc opinio, etiam quo ad actum electionis faciendæ.

hoc casu[a] intelligendam fore censemus. Eo tamen adiecto, quòd si in certo loco causarũ & litterarum Apostolicarum audientia remanente, Papam alibi [b] mori contingat, non [c] ibi, sed vbi prædicta fuerit audientia, memorata electio celebretur: etiam si eadem audientia tempore mortis huius vacare[d] noscatur: nisi forsan ante mortem eandem ordinatum[e] esset per Papam de curia transferenda[f]: quo casu seruetur prouisio[g] constitutionis prædictæ.

¶ *Prouidet casui, quo contingeret Cardinales omnes exire conclaue.*

¶ Porro[h] si Romano non electo Pontifice, Cardinales omnes[i] simul vel successiue (quod absit) exire contingeret conclaue deputatum eisdem: hi (ad quos[k] pertinet executio constitutionis prædictæ) illos ex ipsis, quibus infirmitas corporis, aut nota debilitas excusationẽ nõ dabit, idem conclaue (quam cito poterunt) reintrare compellant[l] †: Pœnas in dicta constitutione contentas[m], nisi hoc fecerint, incursuri[n]. Cardinales autem huiusmodi conclaue reintrantes, ad electionem iam dictam procedant: & aliàs constitutionem præfatam obseruent secundum statum in quo[o] erant in eodem conclaui, quando ipsum (vt præmittitur) exiuerunt.

¶ *Statuit Cardinales per exceptionem excommunicationis, suspẽsionis, vel interdicti ab electione non repelli. I. A.*

¶ Cæterum[p], vt circa electionem prædictam, eo magis vitẽtur dissensiones, & schismata, quo minor eligentibus aderit dissidendi facultas[q]: Decernimus, vt nullus † Cardinalium cuiuslibet[r] excommunicationis, suspensionis, aut interdicti prætextu, à dicta valeat electione repelli: Iuribus alijs[s] circa electionem eandem hactenus editis, plene in suo robore duraturis.

¶ *Electos & alios (qui mittere vel ire tenentur ad curiam) astringit ad id sede vacante. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Verum[t] quia tam ex prouisis[u] remedijs, quàm ex orationibus[x] ad Deum super † huius negotio effundendis[y], quòd breuiter huiusmodi celebretur electio, præsumendum est probabiliter, & sperãdum: Statuimus, vt electi & alij[z] (qui ex quacunque[a] causa ad sedẽ Apostolicam venire, vel mittere[b] sunt astricti) ad ipsam cum vacat, ac[c] si non vacaret, venire vel mittere teneantur.

¶ Idem.

¶ *Primo ponit formam secundum quã appellans appellationem intimat appellato, vt per ipsam causa beneficialis ad curiam deuoluatur. Secundo, prouidet cum appellatus vel ipsius specialis procurator nequit haberi. Tertio, prouidet cum per metum appellati, vel suorum intimatio fieri non potest. Quarto, vitiat intimationem aliter factam. Quinto, prorogat hunc modum intimãdi ad alios casus. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. III.

CAV:

b ¶ *Alibi.*] id est in loco alterius diœcesis.

c ¶ *Non ibi.*] vt morif.

¶ *Gl. seq. dat duo similia.*

d ¶ *Vacare.*] licet vacet inspicimus primum statum, ita mulier vidua vacans denominatur à dignitate prioris mariti, donec alteri nupserit. concord. in decr. de fo. competen. ex parte. in fin. vlti. glo. Ponderamus igitur hic habitum sine actu. sic š. ead. compil. de sum. trinit. c. 1. in fin.

e ¶ *Ordinatũ.*] Ad idẽ de præben. si Apostolica. in fin. lib. 6.

f. ¶ *Transferenda.*] ad aliam diœcesim, alias idem quod š.

g ¶ *Prouisio.*] scilicet q̃ fiat electio in loco vbi Papa moritur. vt in dicto §. porro.

h ¶ *Porro.*] prouidet casui non determinato per c. vbi periculum: Nam licet ibi in §. sane. prouiderit quid iuris est aliqui ex Cardinalibus exeunt cõclaue, improuisum erat quid iuris, quando omnes exeunt. & casus iste post mortẽ Clemẽtis fuit de facto.

i ¶ *Omnes.*] bene dicit: quia si aliquis vel aliqs remaneret, in illos vel illum resideret ius eligendi, vt colligitur ex prædicta decret. §. sane. & facit quod not. de postul. prælat. gratum. cũ suis concor. § Vbi vero omnes mortui essẽt, quid iuris: scripsi post Host. š. eod. licet.

k ¶ *Hi ad quos.*] de quibus habetur i §. præterea.

¶ *Glo. seq. quarit, & solvit: secundo duas quæstiones subdit, de quibus remittit: Tertio quærit, & quæstionem ampliando, prouisionem exponit.*

l ¶ *Compellant.*] sed quid si aliqui territorium illorum exeant? faciant de his qui infra districtum ipsum manent. Sed nunquid illi soli poterunt eligere? Item quid si nulli remanent? Vide quod dixi š. in glo. iustum. Item quid si omnes remanent. & aliqui citius reintrant conclaue, nunquid illi poterunt eligere? etsi alij non haberent iustam causam, planum esset. Sed quid si alij non intrantes habent iustum metum mortis, vt allegabatur post mortem Clementis, & dicatur dominus temporalis non esse potens ad securitatem ipsorum, vel etiam tunc dicebatur: quid fiet, & quis de iusta causa metus cognoscet? Ista non decisa, nec tunc prouisa adhuc egebunt prouisione.

m ¶ *Contentas.*] in §. quod si præmissa.

n ¶ *Incursuri.*] quia pœnis ciuium & rectorum est punitio ciuitatis videntur etiam includi pœnæ, de quibus ibi in §. ciuitas.

o ¶ *In quo erãt.*] habita distinctione, an lapsi essent tres dies tantũ, an etiam octo. vt ibi in §. conclaue.

¶ *Glo. seq. dicit quod approbat, & quid prorogat, & opi. Campo. recitat.*

p ¶ *Cæterum.*] iste §. approbat quod not. Ioan. 79. dist. c. 1. vbi not. de vitio eligentium obijci non posse: & prorogat opinionem Cõpost. not. š. eod. licet. qui dixit contra electionem factam per duas partes excipi non posse de excõicatione vel suspensione eligentiũ, etiam si sit notoria. Nec obstat secundum eum q̃ peccant alij cõ-

q ¶ *Facultas.*] facit š. eod. indemnitatibus. §. vt autem. lib. 6.

r ¶ *Cuiuslibet.*] iuris vel hominis. Item qualiscunque sit suspensio, vel interdictum.

s ¶ *Iuribus alijs.*] 79. distin. per totum. 23. dist. in nomine Domini. š. eod. licet.

¶ *Glo. seq. dicit approbatam opi. Gar. & Io. Mona. licet mala ratione falsificatam, & contrariam reprobatam, subdens absurditatis causam.*

t ¶ *Verum quia.*] approbat qđ not. Gar. & Ioã. Monachus š. eod. cupiẽtes. 1. respon. lib. 6. sup versi. comparere. qui dicebant electum non venientem tunc infra tps illius constitutionis incurrere pœnã. mouebãtur autem illa ratione: q̃a iurisdictio Papæ. & ipsius exercitium remanet penes collegiũ Cardinalium, quæ ratio reprobatur. š. e. ubi sic. Dicebant in si q̃ Papa deberet pœnã remittere, ex quo venit ante creationẽ Papæ, licet post tempora. alle. ff. si quis in ius vo. non ierit. l. 2. §. si. Archi. ibi in fine primæ partis propter verbum, coram nobis, tenebat contrarium, scilicet q̃ non incideret in pœnam sic non veniendo. Cũ scripsi super illa decretali, hunc casum non tetigi, quia mihi videbatur contra æquitatem, q̃ tunc incideret, & p illud verbũ, coram nobis. de rigore videbatur q̃ incideret: Quis enim põt diuinare astrictus ad veniendũ qñ sit Papa creandus? cũ ergo posset omni die creari, ergo omni die paratus sit is qui astrictus est ad causam prosequendã. & licet rigorosum videatur, respicit tñ expeditionem Ecclesiarũ. & forte p̃p hoc non vtitur hic verbo, declaramus: sed verbo, statuimus.

u ¶ *Prouisis.*] per decr. vbi. & iura quæ allegaui in si. proxi. partis.

x ¶ *Orationibus.*] qualis debeat esse oratio š, vide quod dicam š. de reliqui. & venera. san. si Dominum. ad fi. & quomodo in ea sperandum est, ibi dixi satis in vltimo membro glossæ.

y ¶ *Effundendis.*] vt in decre. vbi periculum. in fi. & verbum, effusionis, largitatem & abundantiam denotat. 16. q. 1. reuertimini.

z ¶ *Alij.*] personæ instructæ opponentes & appellantes š.

a ¶ *Quacunque causa.*] per hoc vř q̃ citatus qui tenetur ire vel mittere ad curiam, mortuo Papa teneatur ad idem: cuius contrarium not. Hosti. š. de accusa. licet. vt ibi scripsi super verbo, accessisses.

b ¶ *Mittere.*] sicut hi quos arctat decre. 1. š. eod. lib. 6. decre. 1. de appellat. & decre. quamuis. de offi. ordi. eo. lib. Item electi cathedralium vel regularium ecclesiarum, quos arctat cõstitutio, cupiẽtes. nisi sint iuste impediti, vt eo. c. §. q̃ si. Item postulati, quia sunt ecclesijs alligati, vt ibi. §. denique. vel fœminæ. š. eo. indemnitatibus. §. sed cum eas. lib. 6.

c ¶ *Ac si non vacaret.*] & sic patet q̃ infra tempora statuta.

CAusam electionis.] Diuiditur in quinque partes, vt patet in rubro, quarum secunda est: ibi, *Quòd si forsan*: Tertia: ibi, *Verum*: Quarta:

† Notat Pet. de Anchara. q̃ si prima exeuntium non est sortita effectũ iterum inchoatur. al leg. Bar. in l. si fideiussor. § meminisse. ff. de lega. 2.

† Capitulo igitur aggregato, nõ dicitur dissolui collegium per recessum etiam maioris partis: quia in solo remanente dicitur ius collegij remanere: sed antequam congregentur, nisi duæ partes accedant, non fingitur capitulũ conuenisse in loco. Pet. de Ancha.

† Alibi lcs: vt nullus ex Cardinalibus.

† Alibi ita: super hoc eius negotio. alibi ita: super huiusmodi negotio, &c.

† De hac materia vide plene per S. Thomam 2. 2. q. 83. arti. 11. 15. & 24.

† Et secundum Bart. personas Apostolicas p defensam Papam põ desando verbũ, astricti. & ver. prouisi. in cla glo. in c. cupientes. §. 1. in verbo, electi de electi lib. 6. Fonta.

Quarta: ibi, *Intimatio*. Quinta: ibi, *Idem quoque*.

¶ Præsupponatis notata in c. statuimus. lib. 6. eo. tit. vbi dr, si aliquis fuerit electus ad aliquam dignitatem, vel fuit sibi prouisum de beneficio, vel forsan fuit postulatus, q si aliquis ꝯ talem prouisionē electionem, vel postulationem se opponat, vel forte fuit appellatū à tali electione, prouisione, vel postulatione, q talis appellans similiter & appellatus seu defendens, debent arripere iter suū à die quo se opposuerunt vel appellauerunt infra mensem, vt vadāt ad Papā, qui de causa appellationis disceptabit. Item dicit dictum cap. q si vna pars à die quo se opposuit, infra mensem iuit Romam, & ibi suā partem aduersam per xx. dies expectauit, & non venit, procedetur in negotio electionis, non obstāte cuiusque absentia, sicut de iure fuit. Item aliquotiens aliquis opponit in formā electionis, id est, ꝯ formam electionis, dicendo electionē rite nō esse factā: immo q fuerunt omissæ solēnitates iuris: si talis opponēs nō possit probare peccatū formæ, id est, electionē nō esse factam s̄m formam, quā accepit à iure, tunc talis condemnabitur alteri parti in expensis: quia ipse soluet expēsas, damna & interesse, quæ vel quas habuit ille vel fecit, cōtra quē oppositū est in formam. Aliquotiens aliquis se opponit non in formā electionis, sed in personam, id est, ꝯ personam electam, dicens eam non esse capacem electionis: quia dicit talem esse excōicatum, quare est ineligibilis. Vel dicit talem personam nō esse legitimā, nec de legitimo matrimonio, ideo illā personā dicit non esse eligendam, & sic opponit in personā, id est, ꝯ personam illā electam. Et ille qui opponit in personam, si non probet ea quæ opponit ꝯ illam, tunc talis opponens est suspensus triennio à suis beneficijs: immo perpetuo priuatus est, si se interim, id est, pendente illo triennio immiscuerit ad illa beneficia. His auditis figura casum in Clemētina. Pater sanctissime, audio doctrinam vestram, in qua dicitis, quòd si aliquid opponatur ꝯ prouisionē, electionem, vel postulationē factā ad personatū, dignitatem, vel canoniam, & ob hoc fuerit appellatū ad Papā, appellans & defendens, & quorū interest à die oppositionis vel appellationis infra mensem arripiant suū iter eundi Romā: qa causa est deuoluta ad summum Pontificem: Sed quæro, an eo ipso q opposui me ꝯ aliquem, quia fuit electus ad dignitatē, & me oppono ꝯ formam, vel an eo ipso q appellaui vel me opposui, causa ipsa sit deuoluta ad sedem Apostolicam? Et rīdet Papa q non, sic dicendo: Nos censemus causam electionis, postulationis, seu prouisionis emissam, id est, deuolutam ad sedem Apostolicam, cum ipsa appellatio fuerit specialiter interposita in præsentia appellati, id est, in præsentia illius ꝯ quem appellatur: aut si fuerit interposita in præsentia procuratoris eiusdem appellati, aut cum fuerit intimata, id est, notificata alteri eorum, scilicet, in personam appellati, aut in personā sui procuratoris infra mensem ab interpositione ipsius appellationis, vel saltem cum fuerit intimata post lapsum tēporis, s. post mensem quam cito poterit fieri commode. Intelligatis cum fuerit intimata, porrecto, id est, dato libello sub scriptura authentica, vel lecto tenore illius: quia talis appellatio qñ intimatur, debet legi coram appellato, & copia appellationis data modo simili sicut modis supradictis, si ipsa copia fuerit petita, & inde fuerit data. Et sic habemus, q causa appellationis non dr emissa, nec deuoluta ad sedem Apostolicam, nisi fuerit infra mensem, vel post mensem quàm cito commode poterit intimata & notificata: sic videlicet, vobis Petro tali electo ad talem dignitatem: quia scio electionem esse inualidam, vel [illegible] scio vos incapacem illius electionis, vobis intimo & notifico [illegible] de tali electione de vobis facta appello ad curiam Romanam: ibi causam appellationis prosequi intendo. Hoc facto, causa appellationis dr emissa ad sedem Apostolicam. Sed quæro, si appellans non possit intimare, id est, notificare appellationem suam appellato, quomodo prouidebitur: quia forsan appellatus aufugit, & nō est in prouincia, nec potest eius procurator inueniri, vel forsan quia appellatus habet domum remotam, ita q appellans non potest sibi intimare: Respondet Papa, q appellans debet ire ad ecclesiam cathedralem in ciuitate vel diœcesi cuius sit beneficium vel dignitas de qua fuit electus, & ibi suā appellationem publicari faciet, & copiam dabit appellato modo præmisso supra, quandocūque copia petita fuerit. Et ideo dicit textus, q si forsan contingat appellatum abesse, id est, absentem esse, & contingat talem procuratorem non inueniri, scilicet, q possit intimari appellatio: tunc appellans faciat appellationem suam publicari in domo, in qua ipse appellatus consueuit cōiter habitare. Vel si talis publicatio non possit fieri in domo, quia domus eadem existit in remotis partibus, tunc faciat publicari suam appellationem in ecclesia cathedrali, in cuius ciuitate vel diœcesi beneficium quod litigiosum est, consistat, id est, sit. Et nihilominus volumus publicari dictam appellationem vtroque casu, scilicet, in ecclesia cathedrali, vel in loco in quo est beneficium, ac de ipsa, scilicet, publicatione quādocūq; fuerit petitum, fieri copiam appellato volumus modo præmisso & supradicto. Et sum in versiculo, *Verum*. Et quæro ponendo sic, q appellans non abest, nec eius procurator, nec domus eius longe distat: sed ipse appellatus, hoc est, ille ꝯ quem appellatum est, est ita potens & ita timendus, q appellans nō audet intimare suā appellationem? Rñdet Papa, q talis appellatio debet publicari solemniter in loco publico, in quo loco est verisimile ipsum appellatum vel eius procuratorem verisimiliter nō posse ignorare. Et ideo dicit textus, *Verum*, pro, sed, si intimatio fieri nequeat, vt præfertur propter metū appellati: q. d. ita est ita potens q appellans non est audens ire ad eum: vel si intimatio fieri nequeat propter metum & timorē suorum parentum: Nos Clemens volumus eandem appellationem sic publicari solemniter in loco publico, q possit verisimiliter peruenire ad notitiā appellati, seu procuratoris eius. Intimatio vero aliter facta careat omni effectu: nec causa censeatur deuoluta ad sedem Apostolicam per eandē appellationem, nisi certa notitia eius appellationis aliter peruenisset ad appellatum infra tempus prædictum, scilicet, infra mensem. Et istum modum intimandi vult obseruari in alijs casibus, in quibus requirit intimatio faciēda: ideo dicit textus. *Idem quoque obseruari volumus in alijs casibus, in quibus requiritur intimatio facienda*. hoc dicit. Not. primo ibi, *Vel saltem*, de aduersatiua, *Vel*, cui quando adijcitur dictio, *Saltem*, vt hic, signat diminutionem. de rescrip. statutum. §. cum vero. lib. 6. Nota secūdo casum, in quo datur tēpus arbitrariū ad purgandū morā temporis determinati. de quo in glo. in verbo, cōmode. Zabar.

† Vide concilium Trident. sessio. 24 de reformat. c.

sam a † electionis b, postulationis, seu prouisionis c, per appellationem ab ipsa vel occasione d ipsius, ad sedem e Apostolicam emissam: tunc demū ad sedem eandem deuolui f censemus, cū in appellati g aut procuratoris eiusdē in ipsa causa specialiter h cōstituti pręsentia interposita i fuerit: aut eorum

¶ *Prima glossa ponens casum simul summat, & diuidit, & dicit quid determinat.*

a ¶ *Causam.*] Casus primo ponit formam, secundum quam appellans appellationem intimat appellato, vt per ipsam causa beneficialis ad curiam deuoluatur. Secundo prouidet cum appellatus, vel ipsius specialis procurator nequit haberi. Tertio prouidet cum per metum appellati, vel suorum intimatio fieri non potest. Quarto vitiat intimationem aliter factam. Quinto prorogat hunc modum intimandi ad alios casus. Et determinat not. per Innocentiū. Host. Io. Mo. & Archi. eo. tit. c. 1. lib. 6. super verbo, infra mensem. per Compost. ibidem. & Guliel. in Spec. tit. de citatio. §. sequitur. post princ. plenius de appel. §. qualiter. versic. cautus etiam sit. & versi. quid si procuratori. adhuc apertius per Guliel. Mandegot, in libello electionum. in fi. per ipsum Ioan. Monachum de reg. iur. in generali. lib. 6. vltra medium. & quod not. ſ. eod. cupientes. 1. respon. lib. 6. super ver. notitiam.

b ¶ *Electionis.*] certā epālis vel cathedralis ecclesiæ, vt dicā. ĵ. §. pen.

c ¶ *Prouisionis.*] hæc tria exprimit decre. 1. eo. tit. lib. 6.

¶ *Glos seq. approbat op. Compost. quam plenius recitat.*

d ¶ *Occasione.*] id est, propter causam electionis, postulationis, vel prouisionis, vt si appelletur à grauamine illato in iudicio: quo casu locum habet decre. 1. ſ. eo. lib. 6. secundū Compost. qui plus ibi not. q si super prima appellatione dentur iudices extra curiam, & ab illorum grauamine appelletur, locū habet decr. illa. & dicit sic seruasse Innocentium, licet quidam contra, q solum in causa primæ appellationis habet locum hæc decretalis, quod est contra mentem: quia per secundam appellationem sicut per primam possit protelari vacatio.

e ¶ *Sedem Apostolicam.*] in alijs enim non habet locum prædicta decre. 1. ſ. eod. lib. 6. vt ibi not.

f ¶ *Deuolui.*] quo ad hoc vt principale negotium sit in curia, vt dicam. ĵ. §. penult.

g ¶ *Appellati.*] si contra capitulum vel collegium appelletur. vide qđ not. ſ. eo. bonæ. 1. in glos. 1. soli. de concess. præb. si capitulo, in lib. 6. in glos. 6. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens dicit approbatam opinionem Speculatoris; arguit ad simile, & dat rebus remittit.*

h ¶ *Specialiter.*] approbat opinionem Spec. in prin. versic. quid si procuratori. vbi positus duabus opinionibus, quarum prima habebat, q non sufficit intimare procuratori: secunda, q sufficit: dicebat primam veram in generali procuratore, secundam veram in speciali: allegabat de testi. præsentium. §. cæterū. lib. 6. ff. de liber. cau. l. immo. ff. de ꝯhen. emp. l. in huiusmodi. de procu. dilectus. & c. non iniuste. in fi. Sicut autem speciali procuratori appellati fieri potest intimatio, ita etiam potest fieri per specialem 1 procuratorem appellantis; nam & talis in his causis appellati quod dic vt not. eod. titu. procurator. libr. 6. Quomodo vero formetur procuratorium ad intimandum, & quomodo per procuratorem fiat intimatio, vide in præd. libel. electionū. in fi. & quomodo de procuratorio suo sicut & de appellatione debet fidem facere.

1 Est bona & singularis secundum Cal. fecit in so. glo. b. ie c a & cōse. Bart. tamen putat sufficere generalem.

i ¶ *Interposita.*] & tunc interponitur simul & intimatur quare cum illis constet illum appellasse, alia intimatio facienda non est.

non sit forma: velut erroneã, ac veritati catholicæ [a] inimicã fidei, prædicto sacro approbante concilio reprobamus. Diffinientes, vt cũctis nota sit fidei syncerae veritas, ac præcludatur vniuersis erroribus aditus, ne subintrẽt, quòd quisquis deinceps asserere, defendere, seu tenere pertinaciter [b] præsumpserit, quòd ânima rationalis seu intellectiua, nõ sit forma corporis humani ꝑ se & essẽtialiter, tãquã hæreticus sit censendus.

¶ *Asserẽs confitendũ vnũ baptisma, sicut vnũ Deũ & vnam fidem, approbat opinionẽ, quæ habet, per illud conferri etiã paruulis (quo ad habitũ) informã tem gratiam & virtutes. Ioan. And.*

¶ Ad hoc [c] † baptisma vni-

celebr. Miss. in quadã. sic probaĩ ſm Philosophũ viij. Metap. Differẽtia sumitur à forma rei, sed differẽtia cõstitutiua hominis est rationale, quod de homine dr ratione animæ intellectiuæ: ergo ipsa est hominis forma. Itẽ demõstratur ex ratione speciei humanæ: natura enim rei ostẽditur ex ipsius operatione: propria vero operatio hominis, inquantũ homo, est intelligere: oportet ergo ꝙ sortiatur speciem ſm illud quod ipsius operis est principium: sortitur autem speciem vnumquodq; per propriam formã, ex quo relinquitur ꝙ principium intellectiuum, vel anima intellectiua sit ꝓpria hominis forma. Sed aduertendũ, ꝙ quanto forma est nobilior, tãto plus dominaĩ materiæ corporali, & min' ei immergitur, & plus eam excedit sui virtute: vnde anima vegetabilis, plus quã forma metalli: sensibilis, plus quam vegetabilis: intellectualis ergo in nobilitate vltima intantũ excedit in homine materiã corporalẽ, ꝙ habet aliquam operationem & virtutem, in qua corporalis materia non cõicat: quæ virtus dr intellectiua. Demonstrat etiam id Aristo. 2. de anima: quia id quo primum aliquid operatur est forma illius cui operatio attribuitur: sicut quo primo sanatur corpus, est sanitas: quo primo scit anima, est scientia: sanitas ergo est forma corporis, & scientia forma est animæ ad corporis vnionẽ. Scdo inducebat id qd dicit Philo. 3. de anima. anima ergo est forma corporis, & scientia est forma animæ. Certũ est autem ꝙ primũ quo viuit corpus, est anima: & cũ vita manifestetur ſm diuersas operationes in diuersis gradib' viuentiũ, id quo primo operamur vnũquodq; illorũ operum vitæ, est anima. Anima enim est quo primo nutrimur, sentim', & mouemur ſm locũ: ergo similiter id quo primo intelligimus: siue dicatur intellectus, siue anima intellectiua, est forma corporis. Et hoc negans oportet ꝙ inueniat quomodo ista actio ei conueniat: experitur enim quisquis seipsum esse q intelligit. Attribuitur autem actio alicui tripliciter, vt patet. 5. Physico. aut ſm se totũ, sicut medicus sanat: aut ſm partẽ, sicut homo videt per oculum: aut per accidens, sicut dicimus ꝙ albũ ædificat: quia accidit ædificatori esse albũ. Cũ ergo dicimus Andreã intelligere: certũ est hoc sibi non attribui per accidens: cũ hoc inquantum est homo de ipso essentialiter ꝑdicetur: ergo aut oportet dicere ꝙ intelligat ſm se totũ, quod etiã posuit Plato dicẽs hominẽ esse animam intellectiuã: aut dicere oportet ꝙ intellectus sit pars ipsius animæ: primũ stare nõ põt: quia idẽ ipse homo est q percipit se intelligere & sentire: sentire vero nõ põt sine corpore: vñ oportet animã sensitiuã esse aliquã hominis partẽ, relinquitur ergo ꝙ intellectus quo Andreas intelligit, sit pars ipsius Andreæ, ita ꝙ intellectus aliquo modo ipsi corpori vniatur. Et licet aliq dixerint hãc vnionẽ esse per speciem intelligibilẽ: quæ duplex habet subiectũ, intellectũ possibilẽ, & phãtasmata; alij ꝙ intellectus vt motor vnitur corpori: quod vanũ esse patet multis rationibus, & istæ duæ sufficiant. intellectus nõ mouet corpus nisi per appetitũ: cuius motio præsupponit operationẽ intellectus: Non ergo ideo intelligit A. q a mouetur ab intellectu, sed potius ↄ̃rio quia intelligit, ideo ab intellectu mouetur. concluditur ergo ꝙ vnitur vt essentialis forma. Item si anima intellectiua se haberet vt motor, certum est ꝙ nauis põt esse sine nauta: qui se habet ad eã vt motor: ergo etiã posset esse ꝙ Christus corpus humanũ sine anima sumpsisset: quod est ↄ̃ fidẽ. s. eo. c. & s. eo. firmiter. Cũ ergo principaliter incarnatio ordinetur ad salutẽ animæ, inutilis fuisset incarnatio, si anima nõ esset essentialis corporis forma. Et ꝑ hoc vides rationem quare opinio hic damnata iudicatur hæretica: quia est ↄ̃ fidẽ incarnationis. Est etiã ↄ̃ fidem resurrectionis: habet enim fides ꝙ resurgemus cũ corporibus, q̃ nunc gestamus, vt patet eo. tit. c. firmiter. in si. 1. partis. Sed si anima non esset essentialis forma corporis: ad quid resurgerent corpora, nõ videmus. Tenentes opinionem hic reprobatã, primo inducebãt qd in principio dixi. Ad qd rñdetur ꝙ ſm se conuenit animæ corpori vniri, ſm se conuenit corpori leui sursum esse, & sicut leue manet cũ à loco proprio fuerit separatũ cũ aptitudine & inclinatione ad propriũ locũ, ita anima humana manet in suo proprio esse cũ fuerit à corpore separata habens aptitudinẽ & inclinationẽ naturalem ad corporis vnionẽ. Secũdo inducebãt quod dicit Philosophus 3. de anima, ꝙ intellectus est separatus, & ꝙ nullius corporis est actus: ergo non vnitur corpori vt forma. Sed dic ꝙ Philosophus intelligit separatum: quia intellectus nõ est virtus alicui' organi corporalis, sicut virt' visiua oculi: cõstat etenim ꝙ intelligere nõ est actus q posset exerceri ꝑ aliquod organũ corporale sicut visio, sed est in materia inquãtũ ipsa anima cuius est hæc virtus est hominis forma & terminus generationis humanæ. Et ꝙ sit in materia probatur 5. Physico. quia homo generat hominem: dr ergo anima intellectiua separata ſm virtutẽ intellectiuã, quę non est alicuius organi corporalis. Et sic etiã rñdetur ad id qd tertio dicebãt, ꝙ si intellectus vniretur corpori vt forma, cũ omne corpus habeat determinatã materiã, sequeretur ꝙ intellectus haberet determinatam materiã, & sic nõ esset cognitiuus omniũ, quod est ↄ̃ rationem intellectus. Sed dico ꝙ hoc procederet si virtus intellectiua esset actus organi corporalis: fateor enim ꝙ actus illos, visus cum oculo. tactus cũ manu, & similes bene oportet limitari ex materia: sed cum anima intellectiua his organis non vtatur, limitationi non subiacet. Dicebant quarto ꝙ cum anima sit quid subsistens, & habeat esse ſm se, ergo alterius forma esse nõ potest: quia forma dat aliqd esse, & sic esse formæ nõ est ipsius formæ ſm se: anima ergo intellectiua habẽs esse suũ & suũ subsistens, nõ vnitur corpori vt forma. Ad quod rñdetur, ꝙ anima intellectiua illud esse in quo subsistit, cõicat corporali materiæ, ex qua materia & anima intellectiua fit vnũ: ita ꝙ illud esse quod est totius compositi, est etiã ipsius animæ, quod nõ est in alijs formis, q̃ nõ sunt subsistẽtes. Et ꝑꝑ hoc anima humana remanet in suo esse destructo corpore: non autem aliæ formæ. Curiosus qui hoc plenius disquirere vellet videat in summa S. Thomæ parte 1. q. 76. in princ. Io. An.

a ¶ *Catholicæ.*] fidei. qd sequiĩ. & postpositũ fuit vt euitareĩ hiat', qd proprie in Rhetorica dr cum vocalis eadem sequitur vocalem.

b ¶ *Pertinaciter.*] pertinacia in malo, ꝑseuerantia in virtute: vnde pertinax valde vel imprudenter tenens, durus, irreuocabilis, indocilis, obstinatus. & idem verbum j. de vsur. ex graui. §. penulti.

c ¶ *Ad hoc.*] tertia pars, primo ponens de esse baptismi. Secundo, de ipsius effectu. Ioan. And.

¶ § *Ad hoc.*] Casus Hæc est tertia pars, quæ primo ponit de esse baptismi: Secundo, ponit de effectu ipsius. Et primo dicit, ꝙ omnes debent fideliter cõfiteri vnicũ baptisma, quod regenerat omnes baptizatos in Christo Iesu, & tale baptisma celebratur in aqua, in nomine patris & filij & spiritusancti. Et credimus esse perfectũ remedium ad salutem habendam, tam paruulis quàm adultis. Et sic extra casum & pro casu notemus, ꝙ baptisma nos nõ generat, sed bene regenerat: quia qñ generamur, habemus iã labẽ peccati originalis, quæ labes ꝓcessit à nostro primo parente, sed vt ista labes nobis remittatur, habemus remedium ad nostrã salutẽ, s. baptisma, per quod videmur esse renati: q a baptisma nos regenerat in hoc ꝙ ꝑ ipsum labes originalis peccati nobis remittitur. Et dr peccatum originale: q a illud peccatũ nos cõcomitatur à nostra origine seu natiuitate: ita ꝙ ita cito ꝙ habemus originẽ & sumus geniti, sum' in peccato, qd dr originale. Sed procedamus in casu, sed quia de effectu baptismatis doctores habuerunt varias opiniones: Nã qdã dicebãt ꝙ per baptisma culpa remittitur paruulis, sed ꝑꝑ hoc eis nõ cõfertur gratia, nisi qñ decedunt, id est, qñ moriuntur: vel nõ cõfertur eis paruulis gratia, nisi qñ perueniunt ad ætatẽ adultã, quę ætas est infra xxx. annos. & opinio istorũ reprobatur. Alij dixerũt e ↄ̃, q a per baptisma, culpa remittitur paruulis, & gratia infunditur eis & etiã virtutes. Et istã opinionẽ approbat: quia pariter omnibus baptizatis scilicet tã paruulis q̃ adultis confertur gratia, & remittitur culpa: sed gratia infunditur in paruulis, quo ad habitũ, quãuis nõ quo ad vsum pro illo tẽpore quo sunt paruuli. Vide textũ aliqualiter ordinatũ. *Ad hoc.* id est, insuper cõfitendũ est ab omnibus fideliter baptisma vnicũ regenerans omnes baptizatos in Christo, sicut nos cõfitemur ꝙ est vnus Deus. *Ac.* id est, etiã vnica fides ꝙ s. baptisma celebratũ est in aqua, In nomine patris, & filij, & spiritus sancti: q a baptizãs debet accipere aquã, & ꝓijcere sup capui illius q vult baptizari, dicẽdo formaliter hæc verba, in nomine patris & filij, & spiritussancti. Et nos Clemens credimus hoc baptisma esse ꝑfectũ remediũ ad salutẽ habẽdã tã paruulis, q̃ adultis, id est cõiter omnibus. *Verum.* ꝓ sed: sed doctores quidã theologi reperiũtur habuisse ↄ̃rias opiniones quãtũ ad effectũ baptismi, scilicet traditũ paruulis: *Quibusdã*, idest, aliqbus ex ipsis scilicet doctoribus, dicẽtib' culpã remitti ipsis paruulis ꝑ virtutẽ baptismi. Sed ipsi doctores dicebãt eis paruulis gratiã nõ cõferri: *Alijs.* s. doctoribus asserẽtibus, & dicẽtibus ↄ̃. s. ꝙ etiã culpa q̃ ꝓcessit nõ ab ipsis, sed à peccato primi parẽtis remittitur, & virtutes & gratia informãs infundũtur, scilicet in eis paruulis quo ad habitũ: *Etsi*, id est, quãuis nõ infundanĩ ꝓ illo tpe quo ad vsum. *Ideo nos.* Clemẽs attẽdẽtes, i. respiciẽtes gñralẽ efficaciã mortis Christi, q̃ efficacia mortis applicaĩ pariter, tã paruulis q̃ adultis ꝑ baptisma baptizatis, duxim' scdam opinionẽ eligẽdã tãquã ꝓbabiliorẽ & cõsonã dictis sanctorũ & doctorũ modernorũ theologiæ, q̃, s. scda opinio dicit gratiã informãtẽ cõferri, tã adultis q̃ paruulis i baptismo, & etiã virtutes infundi.

a ¶ Verum.]

Actio alicui tripliciter attribuitur.

Responsio ad quatuor rationes opinionis contrariæ.

† Alias, Ad hoc.

Pertinax quis dicatur.

cū[a] baptizatos omnes in Christo regenerans est (sicut vnus[b] Deus[c] ac fides vnica[d]) ab omnibus fideliter confitendum[e]. Quod celebratum in aqua[f], in nomine[g] patris, & filij, & spiritussancti, credimus esse tā adultis, quàm paruulis cōmuniter perfectum[h] remedium[i] ad salutem. ¶ Verum, quia quantū ad effectum baptismi in paruulis, reperiuntur doctores quidā theologi[k] opiniones[l] contrarias habuisse: Quibusdā ex ipsis dicentibus, per virtutem baptismi paruulis quidem culpā remitti, sed gratiam non cōferri: Alijs econtra asserentibus, quòd & culpa eisdem† in baptismo remittitur, & virtutes[m] ac informans[n] gratia infundūtur quo ad habitum[o], & si nō pro illo tempore, quo ad vsum. Nos autem attendentes generalem efficaciā mortis Christi (quæ per baptisma applicatur pariter omnibus[p] baptizatis) opinionem secundam (quæ dicit, tam paruulis, quàm adultis conferri in baptismo informātem gratiam & virtutes) tamquam probabiliorem, & dictis sanctorū[q], ac doctorū modernorum theologiæ magis consonā, & concordē, sacro approbāte cōcilio duximus eligendā[r].

† Alias, ipsis.

a ¶ *Volumus.*] quare sic dicatur, habes de cōs. dist. 4. aliud. Io. And.

b ¶ *Vnus.*] ad Ephesi. 4. habetur de hac triplici vnitate, & j. de excess. præla. frequens, ad finē. & j. de sent. exco. c. 1. & vt dicit Ambro. lib. de trini. & exponit magister 1. sen. 24. dist. circa princ. cū vnū dicimus Deū, vnitas excludit numerū deorum, nec quantitatē in Deo ponit: quia nec numerus, nec quantitas in Deo est.

c ¶ *Deus.*] in hoc verbo ponit causam efficientem baptismi.

d ¶ *Vnica.*] licet specie differat, qd dic vt not. Ber. s. eo. tit. super rubr.

e ¶ *Confitendum.*] vnde in symbolo dr: Confiteor vnum baptisma.

f ¶ *In aqua.*] causa materialis.

g ¶ *In nomine.*] causa formalis.

h ¶ *Perfectum.*] sine pœnitentia exteriori. de cōse. dis. 4. sine pœnitētia.

i ¶ *Remedium.*] causa finalis Ioan. And.

k ¶ *Theologi.*] & canonistæ. de hoc de conse. di. 4. nihil. & c. paruuli.

¶ *Glos seq. dicto vnde oritur dubium, ponit de infusione virtutum in baptismo duas opiniones, quas reprobat, & tertiam hic approbatam probat per figurā, rationē ostendens non obstare vllā ex quinque impedire valentibus. Vltimo respondet duabus rationibus opinionis 3tia, & remittit.*

l ¶ *Opiniones.*] est sciendum q primo fuit opinio Donatistarum[t] q paruuli inutiliter baptizabantur, quæ reprobata est, & ad ipsorū rationes responsum est, de baptis. maiores. Sed ibi dubium est relictum, an paruulis infundantur[a] virtutes & gratia: quod hic soluitur. Est ergo hic sciendum, q quorundam fuit opinio, q pueris nullo modo dātur virtutes in baptismo, sed solū ab originali mundantur: sed postea qñ decedunt, vel qñ perueniunt ad ætatem adultam eis virtutes infunduntur, si seruent innocentiam. Hanc cōiter theologi reprobant per id quod habet Ecclesiastes 11. quod sonat illud quod habetur 25. dist. qualis. in prin. quare si pueris ante mortem non fuerint concessæ virtutes & gratia informans, in morte nō cōferētur, & sic nō saluabuntur, quod est falsum. Error autem huius opinionis vr fuisse ex ignorantia discernendi habitū ab actu. Alij dixerunt q pueris dantur virtutes & gratia: non tñ in seipsis, sed in sua radice, scilicet charactere sacramenti: cuius virtute cū venerint ad perfectam ætatem, & cum perfectis organis solutæ fuerint potentiæ, consequētur gratiam & virtutes. Et Hug. videbatur miscere hanc opinionē primæ. de conse. dist. 4. nihil. Sed q hoc esse nō possit, patet: quia si puer verteretur in furiā ante perfectā ætatē, potentiæ in eo nō soluerētur, & ita nūquā haberet virtutes explicite. Itē q potentiæ sint aliquo impedimēto ligatæ, nō impedit habitū, sed actū: quia dormientes & vinolenti habitus habent, sed ligatos. Tertia fuit hic opinio approbata, q virtutes & gratia dentur in habitu ligato pp pueritiam: sicut in dormiente pp somnum, sed discedente pueritia inclinantur ad bñ operandum: nisi aliquid spiritusancto resistat: & habetur de hoc figura 1. Regū. xvij. vbi Dauid paruulus armatus armis Saul regis nō potuit eis vti 3 Goliam: Sic puer in baptismo armatus gratia & virtutibus, pp imbecillitatem illis vti nō potest quo ad actum. Et q hoc sit verum, patet: quia cū pueri sicut adulti per baptismum efficiantur membra Christi, necesse est q à capite recipiant fluxum [vel fructus] gratiæ & virtutis: cuius influxionis non est impedimentū ex parte Dei, qui omnes vult saluos fieri, & ad agnitionē veritatis venire. 1. ad Timot. ij. & s. de baptis. maiores. ver. absit. Nec ex parte gratiæ, quæ ex vi sacramenti omnibus præsto est: & facit de conse. dist. 4. sine pœnitentia. Nec ex parte sacramenti, quod pro omnibus institutū est, nec ab illo vllus excluditur, vt in decre. maiores. ver. cū ergo. Nec ex parte paruuli, qui nec resistit, nec resistere potest infusioni gratiæ, nec curamus ipsius reluctantiam vel gemitum in baptismo. de conse. dist. 4. cum videmus. & c. seq. Nec ex parte Ecclesiæ in cuius fide saluatur, & quæ nulli claudit gremiū. de hær. super eo. lib. 6. nec aliquem decipit. 22. q. 1. de viduis. de dona. per tuas. Huic autem opinioni[3] approbatæ, non obstat q habitus virtutū habilitat ad actum, sed pueri non sunt habiles ad agendum quæ scdm virtutes sunt, ergo non recipiunt habitum virtutum in baptismo: Nam dico q habitus facit habilem ad actum, tollendo inhabilitatē, quæ est ex imperfectione potētiæ, nō quæ est ex parte corporis, vt patet in dormiente. Nec obstat quod dr in noua influentia oportere q recipiens vel influens aliter se habeat nunc quàm prius, sed anima pueri baptizati nō alio modo se habet in instāti post baptismū quàm prius, qa caret vtroq; tēpore vsu liberi arbitrij. Itē nec Deus influēs aliter se habet: Cōcluditur ergo, q pueri etiā baptizati gratiā & virtutes nō recipiūt. Ad quod rñdetur, q licet agens principale sit immobile, agens instrumentale aliter se habet nunc q̄ prius ad puerū: quia nunc & non prius baptizatur: ex quo etiam sequitur, q aliter se habet baptizatus: quia nūc & nō prius impressus est character in ipso. Item constat q sine aliqua sui immutabilitate Deus sine sacramento posset gratiam conferre, vt patet in sanctificatis in vtero. de renū. nisi cū pridem. in princi. Curiosus etiā videre posset in Thoma 4. sentent. dist. 4. & in 3. parte summæ q. 68. & 69.

[t] Hanc hæresim pelagianis tribuit Augustinus lib. de hæresibus, c. 88. tribuunt etiam & alij.

[a] De hoc dubio vide theologos lib. 4. sent. dist. 4. & D. Thomā. 3. par. q. 69. art. 6.

Gratia paruulis per baptismū confertur.

Salutem omnium optat Deus: vult enim omnes ad agnitionē veritatis venire.

[3] Ex hac glos habes q baptismus solum adoptat virtutes: sed habilitat anima in baptismo, sed nō corpus, cuius habilitas requiritur in operatione virtutum. Zabarella.

m ¶ *Virtutes.*] de theologicis non est opinio inter modernos, sed de moralib⁹ sic, vt j. dicā. dicūtur autem virtutes quasi virum tuentes, & præseruantes à vitijs. de pæn. dist. 2. illa anima. & c. seq. Ioan. And.

¶ *Glos seq ponit duas opiniones, ad primam tres rationes inducens.*

n ¶ *Informans gratia.*] hanc multi theologi dicunt esse idem in re quod habitus charitatis, tum quia charitas & gratia habent easdē operationes, tum quia dicit Augustinus 15. de trini. c. 18. loquens de charitate: Nullum est isto Dei dono excellentius. Sed omni dono distincto à gratia, ipsa gratia excellentior est, tum quia si sic distinguerentur, possent à Dei virtute separari, & sic aliqs esset Deo gratus, sed non charus, & econuerso. Alij vero dicunt, q gratia est habitus qui fundatur in essentia[4] animæ: charitas vero est alius habitus, qui fundatur in voluntate.

[4] Vide D. Thomā 1. 2. q. 110. art. 4. & ibidē Caietanum.

o ¶ *Ad habitū.*] de similib⁹ de baptis. maiores. ver. quāuis. s. 1. glos.

ADDITIO. Habitus hic accipitur pro quadam habituatione, quæ proprie dr habitudo, & sic non est aliud quàm quædam habilitatio per remotionem impedimenti. Vnde quod dicit hic textus, habitum, textus in cap. maiores. versi. quamuis. de baptis. vocat aptitudinem. Est ergo sensus, q baptizatis etiam paruulis infundantur virtutes quo ad habitum, id est, vt habitus virtutum, quos postea acquirent, sint eis meritorij ad salutem. Cardi.

p ¶ *Omnibus.*] etiam ficte recipientibus quo ad characterē, & gratiam gratis datam; sed non ad gratiam facientem gratum: nisi cum fictio illa recesserit. de conse. dist. 4. tunc valere. & c penult.

¶ *Glos. seq. primo connotat vnū sanctum, & quatuor doctores, dicens eos conuenire in virtutibus theologalibus: de moralibus ponit primo opinionē, Thomæ, & vnā rationem ipsius. Secundo ponit opinionem contrariam, quæ ad rationem illam respondet, & pro se duas rationes inducit.*

q ¶ *Sanctorum ac doctorum modernorum.*] de sanctis habemus Augustinum 3 Iulianum, lib. 1. de baptis. paruulorum. doctores habemus Magistrum 4. sentē. 4. dist. in prin. & ibi Alex. Alber. & Thomam apertius. Et breuiter omnes Theologi moderni in hoc concordant quo ad virtutes theologicas, scilicet fidem, spem, & charitatem: sed de virtutibus moralibus, vt iustitia, fortitudine, temperantia, prudentia, & alijs de quibus 28. q. 1. §. ex his. bene discordant moderni theologi. Thomas enim & sui tenent etiam morales infundi: nā vt dicunt morales, acquisitæ non ordinant ex se in vltimum finem, nec inclinant q homo sit bene mobilis à spiritusancto, ergo est fateri illas infusas. Sed qui tenēt 3ium respondēt ad hoc, q morales acquisitæ coniunctæ charitati, quæ est forma virtutum, vtrumque sufficienter peragunt: & sic non est necesse ponere eas infusas. Inducūt etiam isti illud physicorum, q frustra fit per plura, &c. vt dixi in principio capituli: sed per virtutes morales acquisitas potest homo cum theologicis finem suum acquirere sine moralibus infusis: proprium enim est charitati nos Deo vltimo fini coniungere. Est enim scdm Aug. rectissima affectio, quæ nos Deo coniungit: ergo non requiritur infusis theologicis q aliæ virtutes morales infundantur. Item si paruulis infunderentur, ergo & adultis: sed experimur q adultus non ficte baptizatus non plus se sentit sobriū, prudentem, temperatum, vel iustum, quàm prius: q si infunderentur, sentire deberet, ex quo ætas non impedit, cum virtus moralis sit habitus inclinans per modum naturæ: quia scdm Philosophum ij. Ethi. Virtus est quæ habentem perficit, & opus eius bonum reddit: ergo cum sacramentum baptismi sit commune, omnia gratis donans, vr quod non infundatur adultis nec paruulis.

r ¶ *Eligendam.*] ergo illam sequi tenemur. de hoc eo. tit. c. vnico. lib. 6. in 6. glos.

TITVLVS II.

De rescriptis.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Maior prælatus pro membris suis (etiam si sint de mensa) reum conuenire non potest per rescriptum Apostolicum, nisi vbi possent administratores membrorum. Contrafaciens in expẽsis, & interesse punitur, & processus est irritus. Ioan. And.*

CAP. I.

Abbates [a] †, aut alij [b] religiosi, quibuslibet administrationibus præsidentes [c], occasione [d] Prioratuum, seu aliorum locorum subditorum eisdem, nullum auctoritate literarũ Apostolicæ sedis, vel legatorũ [e] ipsius, quomodolibet valeant conuenire [f] †: Nisi vbi, & coram [g] quibus, Prioratuum & locorum ipsorum Prioribus, aut alijs gubernatoribus hoc liceret [h]. Nec occasione [i] locorũ ad mensas pertinentiũ eorundẽ, aliud ipsis super hoc [k] liceat, quàm si loca ipsa sic præmissa speciales sub eis gubernatores haberẽt [l]. ¶ Si quis autẽ

DE RESCRIPTIS.

Abbates.] Sunt duæ partes: in prima duplex prohibitio. in secunda: ibi, *Si quis*. duplex pœna, scilicet iuris & hominis. ¶ Ad euidẽtiam præmittas sm dom. An. q si actor & reus sunt eiusdẽ diœcesis, oportet q actor impetret in diœcesi, de qua sunt. de rescrip. statutum. §. cum autẽ. lib. 6. Si vero diuersarum, actor necessitatur ad impetrandum vel in diœcesi rei, vel in propinqua per dietã: in ppria autẽ actoris impetrare non potest, vt ibi. Secundo præmitte q pro membris subiectis abbates agere possunt & appellare. Et quando agentes prælerantur, habetur materia de iudi. cum deputati. de testi. cum olim. de relig. domi. cũ venerabilis. & plenius de resti. spol. olim causam. Tertio præmitte, q pro locis spectantibus ad mensam, non semper expedit præponere gubernatores speciales. quod dic vt in glos. in verbo, haberent.

Addit. ex Ioanne de Imola, & ex Cardinali de Zabarellis.

† Hi habent dignitatẽ principaliter. c. hac constitutione. de offic. dele. lib. 6. Bal. per illum text. in Authen. habita. C. ne fil. pro patre glo. c. à subdiacono. dist. 93. quæ glos. limitatur à Dom. ibi per c. quis, §. quãquã de præbẽ. lib. 6. Barba Fonta. Nota primo mo q in realibus computantur dietæ à loco in quo est res. sic colligit Laud. ibi, loca ipsa cuius dictũ tenet hic Cardinalis per text. ilectus a. §. eod. tit. Nota secũdo pœnã indebite vexantium alios in iudicio.

His præsuppositis ad casum huius capituli accedamus. ¶ Ista constitutio fuit edita propter fraudem, quæ fiebat ad decretalẽ, statutũ. eo. tit. lib. 6. in versicu. cum vero. in quo dr, q cũ actor & reus sunt eiusdẽ ciuitatis, & eiusdẽ diœcesis, extra ipsas ciuitatẽ & diœcesim nõ est causa delegãda, nisi ex iusta causa: scilicet qñ impetrat ꝯ epm vel ꝯ eius capitulũ ecclesiæ cathedralis, vel ꝯ vniuersitatem, qui habent iurisdictionem in tota diœcesi, ratione cuius potuerunt impetrare, vt dictas personas cõueniant alibi quàm in ciuitate sua. Et adhuc limita, q nõ poterunt impetrare vt dictas personas cõueniant alibi quod distet vltra vnã dietã à sua diœcesi. Itẽ dicit illud c. statutũ. in versi. cũ autẽ. q si actor & reus sint diuersæ diœcesis. q actor debet impetrare delegatos in diœcesi rei, nisi ipse haberet homines illius diœcesis suspectos: qa forte reus est magnus dominus in illa diœcesi. & gẽtes illius diœcesis vellẽt sibi fauere potius q̃ actori. Pone sic casum: Ante illã Clementinã fiebat talis fraus illi c. statutũ. eo. tit. li. 6. & pcipue illi ver. cũ aũt. & illi ver. cũ vero. Si ergo erã Prior illius prioratus, qui prioratus erat in vna diœcesi, & suberat alicui abbatiæ, quę erat in alia diœcesi: ego prior habebã vnũ reũ debitorẽ q erat eiusdẽ diœcesis & eiusdẽ ciuitatis, & ego istũ reũ cõuenire volebã: sed ego nolebã eũ conuenire in ciuitate nostra, de qua eramus, & in qua morabamur; sed bene volebã eũ cõuenire extra, sed hoc nõ poterã facere: qa c. statutũ. ĩ. allegatũ hoc phibet, sicut dixi in præsuppositione. Quid faciebã? certe vt ego ipsum reũ vexarẽ, & facerẽ eũ cõueniri extra nostrã ciuitatẽ, ego iui ad meũ abbatẽ, cui suberat bñficiũ. & dixi: Dñe Abbas ratione mei prioratus, q vobis subest, habeo vnũ reũ q mihi debet pecunias, quas nõ vult mihi soluere; etiã nõ vult soluere iura debita ipsi prioratui: vos habebitis dãnũ sicut ego, nisi mihi soluatur; Ego facerẽ eũ cõueniri, sed ego non possum, nisi in ciuitate in qua moramur: ego volo eũ bene vexare, sed nõ possum, capiatis istã causam ad manũ, & faciatis eũ conueniri: Dicit abbas, Dñe prior, nõ possum: qa ego sum de aliena diœcesi à sua, & dicimus p c. statutũ. in versi. cũ autem. q si actor & reus sint diuersæ diœcesis, q actor debet cõuenire reũ in sua diœcesi, & in ciuitate sua: ideo si vellẽ illũ cõuenire, oporteret q illũ cõuenirẽ in ciuitate sua, qđ nõ vis. Dixit Prior suo abbati. Dñe abbas, nõ timeatis, immo facietis illũ cõueniri alibi, qa vos impetrabitis literas à sede Apostolica, vt eũ cõuenire valeatis in pxima ciuitate distãte à sua diœcesi vna dieta, & sic fecit abbas. Et p istã fraudẽ fiebat. q q erat actor & reus eiusdẽ ciuitatis, efficeretur reus & actor diuersarũ ciuitatũ: & sic multotiens excludebãt reũ à sua diœcesi ꝯ voluntatẽ & intellectũ c. statutũ. ĩ. alleg. Vnde Clemens vidẽs istã fraudẽ sic fieri, fecit istã cõstitutionẽ, in qua continet q decætero, abbates vel religiosi psidentes alicui administrationi, nõ poterunt auctoritate literarũ Apostolicarũ vel legatorũ, conuenire reos eis subditos occasione dictorũ bñficiorũ, vel occasione suarũ abbatiarũ, nisi vbi & corã qbus sunt subditi immediate, vel nisi vbi cõuenirẽt, si haberẽt specialẽ administrationẽ. Etiã si illa bñficia essent de mẽsa abbatis: qa abbas nõ poterit cõuenire homines illius bñficij, nisi in loco in quo potuisset antequã bñficiũ esset vnitũ, & de mẽsa sua. Si autẽ ꝯ factũ fuerit, in expensis cõdẽnabitur abbas, & pcessus habitus est irritus, nisi pdicta sint facta de partiũ cõsensu.

¶ *Glossa prima ponens casum simul summat: diuidit, & declarat quare emanauerit hæc constitutio.*

a ¶ *Abbates.*] Casus. Maior prælatus pro mẽbris suis, etiam si sint de mensa, reum conuenire non potest per rescriptum Apostolicũ, nisi vbi possent administratores membrorũ. Cõtra faciens in expẽsis & interesse punitur, & processus est irritus. Et sunt duæ partes: in prima duplex prohibitio: in secũda ibi: *Si quis* duplex pœna, scilicet iuris & hominis. Causam dedit constitutioni fraus, quæ sæpe cõmittebatur ad decre. statutum. ĩ. eo. lib. 6. quia si Prior alicuius domus Bon. diœcesis ꝯ me. Bon. impetrare volebat, habebat necesse impetrare Bon. Sed si plus expediebat, vel placebat ei me cõuenire Ferrariæ, impetrabatur ibi rescriptum sub nomine maioris, puta Camaldulen. Cistercien. Carthusien. & similis, cui suberat illa domus, & sic quasi actor & reus essent diuersarum diœcesum fiebat commissio in loco vicino diœces. Bon. infra dietam: & constat q hoc multum frequentabatur ad excludendam diœcesim rei. Eodem modo si domus erat Ferrariæ, me Bon. conueniebat Ferrarię ipse maior, quod Prior loci non potuisset. Ioan. An.

† Nisi hoc fuisset eis prohibitũ, potuissent quia impetrare rescriptum regulariter per mittitur, quandoq̃ &c. docet hic Barb. Fonta.

a ¶ *Abbates.*] solent isti vocari patres abbates. ĩ. de regu. c. fi.

b ¶ *Alij.*] hoc nomen non semper positionem facit. de hoc ĩ. eod. tit. c. sedes. in 3. glos.

¶ *Glos. seq. tripliciter exemplificat præsidentes regularibus. Secundo, dicit idem de secularibus.*

c ¶ *Præsidentes.*] vt magistri hospitalis Cruciferorum, & his similes. Idem si denominentur Priores, vt Camaldulen. vel Ministri, vt in ordine Minorum: vel quodcunque sit nomen præsidentiũ tali loco vel ordini cui subsunt hæc mẽbra. Et late intelligas litterã, siue sint prælati ordinũ, vt prædicti: siue sint prælati monasteriorũ habentiũ mẽbra, vt Nouantulanũ, Põposianũ, Fructuariensem & his similes. Et licet [1] nõ intellexerit, vt puto de præsidẽtibus capitulis prouincialibus monachorũ, de quibus de sta. mo. in singulis. & c. ea quæ. illi enim nõ impetrãt p monasterijs puinciæ: si tñ daretur q impetrare possent, locũ haberet qđ hic dr ex idẽtitate rationis. Et licet de religiosis loquatur: idẽ tñ de secularibus, q simili modo præessent: sed qa id rarũ, hoc frequẽtarũ, ideo de religiosis loqtur.

1 Ad hanc glossam pter Imolã & alios hic, vide tradita per Iaso nem in. l. tale pactũ. §. vlt. ff. de pact.

d ¶ *Occasione.*] si enim causam propriã vel capituli talis prælatus agere vellet. & pro illa impetrare. tunc non haberetur consideratio loci, vbi situm est membrum.

e ¶ *Legatorum.*] vel delegatorũ. ã. eo. statutũ. §. in nullo. lib. 6. De inferioribus ordinarijs nõ est dubiũ, cũ in eis locũ nõ habeat decr. statutũ [2], sed id qđ habet de offi. ordi. cũ eps. & c. vt litigãtes. li. 6.

2 Idẽ Barba infert q ordinarij citãs vltra vnam dietam.

¶ *Glossa sequens soluit dubium casus conuersi.*

f ¶ *Conuenire.*] in actore loquitur, nõ in reo. hinc est, q si ego Bonon. p mẽbro Bon. volo cõuenire ipsius mẽbri maiorẽ, q est diœcesis Aretinæ, nõ potero impetrare Bon. sed Aretij, vel in loco vicino, infra dietã, sm formã decr. statutũ. §. cũ autẽ. Idẽtitas enim quia hic idẽ fingitur administrator mẽbri & suus maior, in reorũ fauorẽ inducta, in eorũ grauamẽ retorqueri nõ debet. de reg. iur. qđ ob gratiã. li. 6. cũ suis cõc. Priorẽ autẽ illius mẽbri bñ cõueniã Bon. vt ibi. §. cũ vero. Et qđ prius dixi, pcedit hic, posito q etiã in realibus cõsideret locus domicilij, vt not. i pall. c. §. cũ vero. i gl. olim dicebamus.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

g ¶ *Coram quibus.*] đ loco erat dubiũ, đ psonis nõ, sed forsan hoc intẽdit, q si is q impetrat à priore loci poterat recusari, & recusari poterit impetrans p maiorẽ ordinis. facit qđ scripsi de of. del. insinuãte. Hoc scias, q licet Prior domus pp excõicationẽ repelleret ab agẽdo, iste maior nõ repellitur q excõicatus nõ est: solũ enim psonas corã qbus, & loca in qbus sit cõuẽtio, determinat hæc litteia.

† Et c. edocet. de rescri. in omnibus hæc plene de hoc. Et est simile in patre & filia, qui concurrunt in petitione dotis, & in vicem de prælatione contendũt quod dic vt l. 3. ff. so lu. matri. & l. 1. §. si. & l. non solum. eod. tit. Pet. de Ancha.

h ¶ *Liceret.*] agere enim possent, & defendere quãdiu administrationes tenẽt, quãuis sint obediẽtarij. de hoc satis, & qs cui pręferatur. not. post Inno. & Host. de iudi. cũ deputati. de resti. spo. olim. 1. de testi. cũ olim. de relig. domi. cũ venerabilis [3], vbi not. Inno. ad fi. q qñ in casu defensionis iudex pcedere debet ad missionẽ in possessionẽ, hoc nõ facit etiã si vnus sit contumax, nisi omnes vocentur. alleg. ff. de euic. Aemilius. & ff. ex qui. cau. in pos. ea. l. hoc autem.

i ¶ *Nec occasione.*] Iste ver. non fuit de prima cõpilatione concilij.

k ¶ *Super hoc.*] scilicet super reconuentione reorum.

l ¶ *Haberent.*] innuit q loca, q̃ sunt de mẽsa, interdũ nõ habẽt speciales

ciales gubernatores. concor. j. de supplen. neg. præls. c. vnico. vnde licet illorum fructus clericis concedantur ad firmam, non vacant per mortem illorum. j. de exces. præla. frequens. ver. quidam etiam. & ibi dicam quæ loca proprie sint de mensa: & aliquid not. Inno. & Hostiensis de reb. eccl. non alie. vt loper.

a ¶ *Vexare.*] ea sola enim impetratione non veniunt expensæ, vel interesse, nisi sequeretur vexatio vel côuētio.
b ¶ *In expensis*] legitimis. s. eod. statutum. §. cum vero, in fin.
c ¶ *Corā quo.*] côcor. qđ not. s. eo. c. fi. in vlti. gl. & qđ illa decret. vocat dāna, hęc vocat interesse.
d ¶ *Processus.*] circa principale.
e ¶ *Ipso iure.*] idest, sine ope exceptionis. concor. s. eod. c. t. & c. statutum. in fin. libr. 6.

† In quibusdā exēplaribus post hæc verba: ipso iure: more subsequuntur hęc: nisi ad id expressus partium necedas assensus.

aliquem contra hæc vexare [a] præsumpserit, in expensis [b] sibi & interesse per iudicem (corā [c] quo vexatio fiet huiusmodi) cōdemnetur: omnisque processus [d] contra præmissa habitus sit irritus ipso iure [e] †.

¶ Item in eodem.

¶ *Principalis officialis episcopi, & Prior conuentualis, licet obedientiarius, delegari possunt à Papa: officialis vero foraneus, vel Prior claustralis non. Ioan. And.*

uileg. cum olim. s. per Hosti. in sum. de offi. deleg. §. cui possit. ver. sed nunquid. & per Guli. in Spe. tit. r. §. 1. nūquid ergo monacho. [& ff. de iudic. l. cū prętor] Et multū olim dubitabam de his casibus, & forte sui pars impulsiuæ causæ constitutionis istius. Et exponas, Et si, pro quamuis. Ioan. And.

CAP. II.

ET si [f] † principalis [g] officialis [h] episcopi [i] †, aut religiosus conuentualem [k] obtinens Prioratum, (quamuis ad Prioratum eundem Prior non consueuerit per electionē [l] assumi) à sede Apostolica, vel legato [m] eiusdē, dari valeat delegatus [n]:

¶ *Glo. seq. varias schematis duo dubia soluit: de tertio remittit. Item quarto, & remittendo soluit, & ad simile remittit.*

g ¶ *Principalis.*] quid ergo si plures officiales insolidum habet episcopus? Innuit hæc litera q̄ delegari possit is qui est principalis. Itē quid si simpliciter delegetur officialis? Intelligitur đ principali, iuxta not. de offi. deleg. quoniā abbas. Et si neuter principalior, sed æque principalis vterque, dic vt ibi. Sed quid si desijt esse officialis? Vide quod not. in Spe. tit. 1. §. fi. ver. quid si causam. Dico per prædictam decr. quoniam q̄ si non erat expressum proprium nomen, desijt esse iudex: aliàs iudex remanet, nisi aliud canonicum eum impediat. & de hoc satis per Archid. in canonico qui desijt esse canonicus. de rescrip. statutum. §. 1. lib. 6.

† Vide concilū Trident. sessio 2. 4. de refor. c. 10.

† Barbatia exponit, id est generalis vicarius episcopi, & est generalis dicēdus etiā si constituatur ad certum locū, quod Card. negat. addē etiā si sint plures æque principales omnibus potest delegari.

¶ *Glo. seq. addit duo talium nomina, & ius vetus. Secundo soluit dubium.*

h ¶ *Officialis.*] Alibi dī missus dñicus. de regu. c. 5. de frig. cap. 1. Alibi vicarius. de offi. vica. c. fi. lib. 6. Olim etiam delegabatur officialis. de offi. deleg. insinuante. de appel. dilecti. vlti. Et per hoc verbum vī vicarium in spiritualibus, qui aliàs officialis non est, delegari non posse. Ad hoc de tempo. ordi. cum nullus §. 1. & in lib. 6. salua certa scientia principis, vt dicam in vlti. glo.

¶ *Glo. seq. arguit à contrario. Secundo duas quæstiones sibi similes soluit.*

i ¶ *Episcopi.*] ergo secus in officiali archidiaconi, vel inferioris ab epō. Sed quid de officiali quem dat capitulum episcopali sede vacante? Licet ille dici nō possit officialis epi. qui non est. facit de cō sti. cum accessissent. j. de procu. c. fin. credo tñ q̄ hæc constitutio etiam illum intendit includere, cum sit officialis iurisdictionis episcopalis. facit de maio. & obe. c. vnico. lib. 6. Et idem puto de officiali electi confirmati nondum consecrati. s. de elect. transmissam. maxime quia quo ad officium iurisdictionis consecratio nihil addit. facit de tempo. ordi. cum nullus. §. r. in fi. lib. 6.

k ¶ *Conuentualem.*] de istius ætate. j. de sta. monach. ne in agro. §. cæterum. Et quæ dicatur ecclesia conuentualis, plene scripsi de iurepa. nobis. vbi not. Host. & Inno. eod. tit. postulasti. & de hoc de elect. c. 1. Et hic patet approbatum quod not. Abb. de præben. nisi. scilicet q̄ Prioratus est dignitas, si conuentualis est, aliàs non.

Prioratus an sit dignitas.

¶ *Glo. seq. fortificat dubium, & dupliciter respondet. Secundo arguit ad quæstionem de qua remittit.*

l ¶ *Per electionem.*] sed per prouisionem. Et intelligo de obedientiario, qui remoueri potest ad nutum sui maioris: aliàs nulla fuisset dubitatio. de isto vero, & de officiali quem eps ad nutum remouet, merito dubitabatur, quasi isti non sint in dignitate: ex quo non sunt perpetui: sed satis est q̄ possunt esse perpetui [1], id est, quamdio viuunt. ff. pro soc. l. 1. facit de his quæ fiunt à præla. cum Apostolica. Institu. de auctori. tut. §. neque. ff. de condit. indebiti. l. sufficit. Item per mortem vel remotionem talium Priorum, licet obedientiarij, vacat prioratus, vt patet j. de supplen. negli. præla. quia regulares. Facit autem hoc ad quæstionem de claustrali, an possit vicarius esse epi vel coadiutor prælati: de quo satis notaui de cle. ægro. c. fi. in summa, coadiutor. in 4. q. tertij membri. & ibi remissioné inuenies. an possit esse delegatus ordinarij, vel arbiter.

1 Adde gl. & quæ ibi notaui. c. vt circa §. de elec. lib. 6. & vide glo. in l. 1. ff. pro so.

m ¶ *Legato.*] vel delegato, vt dixi s. c. proxi.

¶ *Glo. seq. quarit, quæstionis dubium aperit, allegans ad negatiuam: deinde ad affirmatiuam.*

n ¶ *Delegatus.*] quid dices de conseruatore: procedit dubium in officiali, non in priore per decre. vlti. 1. respon. de offi. deleg. lib. 6. quæ requirit, q̄ conseruator sit eps [a], vel superior, vel abbas, vel habens dignitatem, vel personatum in ecclesia cathedrali vel collegiata: sub quibus non videtur officialis includi, quem tñ quo ad alios delegatos bene includit decre. statutum. in princi. quæ simpliciter requirit, q̄ sit dignitate præditus, vel personatum obtineat. sic per hoc videtur q̄ licet dignitate præ alijs donatus possit esse delegatus: quia tamen non habet dignitatem in ecclesia cathedrali vel collegiata non possit esse conseruator. In contrarium ex quo dignitatem damus, non constat q̄ ista sit alterius ecclesiæ quàm cathedralis: ea dignitate enim episcopi descendit iure connexionis: ergo idem ius. de consti. translato. egeret declaratione.

a Licet nō consecratus. Imola. quamuis enim non veniat appellatione episcopi, venit appellatione habentis dignitatē. Barb. Pon.

¶ *Glo. seq. recitat opi. qua quæstionem soluit. Secundo textum prorogat. Tertio determinat.*

¶ *Et si principalis.*] Pro euidentia huius cap. not. id quod habetur in cap. statutum. §. 1. eod. tit. lib. 6. scilicet q̄ inter cetera, quæ exiguntur in delegato Papæ, exigitur q̄ sit in dignitate: per qđ apparet q̄ stricte intelligitur de dignitate, scilicet ꝑpria iudicis delegati: quia sic in dubio verba debent intelligi, vt naturalem & propriam naturam plus respiciant quàm accidentalem. de senten. excom. si quem. de testa. si pater. lib. 6. quod non est modicū fundamentum ad dicenda. Ioan. de Imola.

¶ Ista Clementina seu cōstitutio fuit edita ad excludendū & remouēdū vnū dubiū qđ erat: Diceret aliquis iuuenis canonista, Pater sanctissime, scio per decretalē vestram, statutū. sitam in rub. de rescri. lib. 6. q̄ causę delegatę à sede Apostolica possunt cōmitti ꝑsonis decoratis dignitate, id est, existētibus in dignitate vel ꝑsonis obtinētibus personatū, vel canonicis ecclesiæ cathedralis: Sed dubito, an officialis principalis epi, & etiam officialis foraneus, & Prior conuentualis, vel Prior claustralis monasterij sint in tali dignitate constituti, vel personatu, q̄ possunt causæ istis delegari & committi ab Apostolica sede? Et respondet Papa, q̄ principalis officialis epi, & prior conuentualis, quamuis etiam tales non sint assumpti per electionē, sunt tñ tales ꝑsonæ, q̄ eis possunt & debēt causæ à Papa delegari, & erūt idonei iudices delegati: Officialis autē foraneus, qui solūmodo in certa parte diœcesis, vel ad certos actus cōstituitur, & non ad omnē iurisdictionem epi exercendā, & Prior claustralis sui monasterij nō sunt capaces formæ hoc est, nō sūt tales personæ quibus Papa intēdat cōmittere causas suas delegatas, nisi expresse exprimat dum delegabit, sic dicendo: Et volumus q̄ talis officialis foraneus, vel talis prior claustralis cognoscat de tali causa. hoc dicit. Ideo dicit text. quamuis principalis officialis epi. aut pro vel. religiosus obtinens prioratum conuentualem dari valeat delegatus (cape parenthesim.) Et quamuis prior cōuentualis non consueuerit assumi per electionem ad prioratum: Et sic remouet vnum dubium: quia quis posset dubitare quomodo Papa delegat causas tali priori conuentuali, qui non eligitur ad prioratum suum: videtur q̄ non habeat dignitatem, cum talis sit solūmodo prior ad voluntatem sui abbatis, & est obedientiarius: & sic vī q̄ non sit constitutus in dignitate? Remouet illud dubiū per hoc quod dicit; quamuis ad prioratum eundem non consueuerit per electionem assumi: tñ tali priori poterit committi causa à sede Apostolica. & sequitur in textu: Officiali tñ foraneo aut religioso claustrali priori sui monasterij Papa non committit causas à sede Apostolica. Ex dictis nota q̄ principiū nostri textus non vī dicere q̄ principalis officialis epi, vel prior conuentualis, sint tales personæ, q̄ eis potest delegari: sed vī dicere ac si illud confirmaret, & esset notum satis per se; tamen non reperio alibi in textu formaliter. Not. q̄ officialis foraneus est qui constituitur in certa parte diœcesis, vel ad certos actus: vel etiam foraneus, vt est decanus ruralis, vel etiam quia foris in diœcesi constituebatur, vel foraneus qui forū teneat, vel foraneus quia de foris venit, vt aduena vel peregrinus, cuius sunt reprobata iudicia, vt in gl. in ver. foraneos. s. de offi. ord. in c. Romana. talis officialis non est persona cui possit delegari à Papa, nisi hoc dicat Papa in sua cōmissione. Per. Not. đ dictione, & si, quæ ponitur hic pro vna dictione, pro quamuis, vt in gl. 1. ad hoc de postu. c. fi. vbi dixit. Not. q̄ prior cōuētualis est in dignitate, quod no. glo. 10 ver. conuentuale. & eā signa. Franc. Zaba.

¶ *Glo prima summat, diuidit, & dicit quid declaret.*

f ¶ *Et si.*] Casus. Principalis officialis epi & prior cōuentualis licet obediētiarius, delegari possūt a Papa: officialis vero foraneus, vel Prior claustralis nō. Et partes patent: quia Prima duorū permissiua: Secunda duorum prohibitiua: ibi, *In officiali*. Et declarat in quantum de religioso loquitur. not. 16. q. 1. de præsentium. de pri-

a ¶ *Foranee.*]

n ¶ *Foraneo.*] da quo de offi. ordi. Romana. in prin. lib. 6. vbi tenent Inno. & Host. q̄ tales officiales foranei, qui in certa parte diœcesis, vel ad certos actus constituuntur, habent delegatum, & q̄ ab eis appellatur ad constituentem. Et q̄ dī vnum consistoriū epi & officialis, intelligitur de generali, & principali. ad quod bene facit hæc decre. de appel. Romana. in prin. lib. 6. Et qđ hic dī đ officiali foraneo, intelligo etiā da decano rurali, qui in parte diœcesis ad tempus gerit vices epi, da quo s. de offi. archi. ad hæc. in fi. qui etiam officialis foraneus dici potest. Et hæc intelligo vera, nisi tales officiales vel decani ex alio capite admittantur, vt q̄a canonici cathedralium ecclesiarum, vel his similes. Ioan. And.

Alias ita: In officiali tamē foraneo, aut religioso monasterij. seu priore claustrali, nequaquā. &c.

In† officiali tamen foraneo^a aut religioso, monasterij sui Priore claustrali^b, nequaquam hoc volumus obseruari^c.

¶ Idem in eodem.

¶ *Breuius non potest summari.*

CAP. III.

AVditor^d † in Romana^e curia deputatus a^f nobis, de beneficio^g (quod pronuntiabit^h alicui de iure fore debitum^i) poterit^k sibi absque commissione alia (vt euitetur circuitus^l) prouidere^m.

¶ Idem.

¶ *Expectans beneficium perdit gratiam, si consequitur aliud, quod cum illo, quod expectat, de iure tenere non potest. Ioan. And.*

Vide de choro in c. super eo. de offi. deleg. & Alexandrū in l. more. ff. d iurisdict. om. iudi.

¶ *Glo. seq. ponit ap. Secunda signat duo iura in contrarium, & soluit.*

b ¶ *Claustrali.*] de quo da statu mona. cum ad monastarium. ver. Prior. & idem dicit Guli. in prædicto ver. q̄ tenet curia da sacrista, custode, vel camerario monasterij. Sed j. s. de præben. licet. de cōces. præben. ex tenore ex quarum subscriptionibus patet q̄ claustralis & superior delegatur à Papa. Sol. tempore illorum iurium adhuc non erant determinatæ qualitates personarū, quibus debant tales causæ delegari: sed postea fuerunt per decre. Inno. iiij. quam hodie non habemus. eod. tit. præsenti. & postea immutatum in parte per decreta. Bonifa. eod. tit. statutum. in princ. lib. 6.

Videtur mirum, q̄ habeāt delegatam, cū vniuersitatis causa iam certi loci & hominum sit eis cōmissa. ad hoc vide qđ loquitur & nota. ff. quis & à quo appel. l. 1. §. 1. Fere.

¶ *Glo. seq. ponit casum exceptum.*

c ¶ *Obseruari.*] nisi id fieret ex certa scientia principis hoc expresso, vt not. in prædicta decr. cū olim. da priuileg. & facit qđ not. s. eod statutum. lib. 6. in glo. pone. In legato secus, quem arctat cōstitutio maioris. facit j. de offi. ordi. collatio. & quod not. de hære. c. vlti. lib. 6. in magna glo.

AVditor.] Summus Pontifex facit hoc nouum statutum. Et figuratur sic casus, Titius & Caius erant in controuersia super aliquo beneficio; quod quidem beneficium Titius ad se pertinere dicebat. Econtra autem Caius illud beneficium prætendebat ad se spectare. Isti duo adiuerunt summum Pontificē, qui impeditus alijs negotijs non potuit cognoscere, nec declarare ad quem beneficiū spectaret, sed quendam Sempronium in curia existentem deputauit auditorem, qui audiret da controuersia Titij & Caij, & pronuntiaret dictū beneficium fore & esse debitum Titio, si quod ius ipse Titius haberet, vel pronuntiaret debitum Caio, si Titius non haberet. Iste auditor sic disceptauit seu terminauit dictā controuersiā, & pronuntiauit beneficium fore debitū Titio, & Caium condemnauit ad ea ad quæ veniebat condemnandus. Modo iste Titius vidēs beneficium de iure fuisse sibi adiudicandum ab ipso auditore, volebat vt ipse auditor conferret sibi beneficium, quod sibi adiudicauit. Quæritur, an iste auditor possit conferre illud beneficiū cui ipse adiudicauit fore debitum. Et rīdet summus Pontifex quòd auditor in curia Romana ab ipso deputatus: si pronuntiet beneficiū deberi alicui, q̄ etiam ipse poterit dictum beneficium conferre ei cui adiudicauit. Et reddit rationem, vt vitetur circuitus. nā qñ Papa deputauit aliquem auditorem vt cognosceret de controuersia aliquorum: postquā ipse cognouit, si ipse auditor non posset prouidere nec conferre, oporteret q̄ ille cui auditor declarauit beneficiū sibi debitum, iterum iret ad Papam, vt ipse Romanus Pontifex sibi conferret, & sic esset circuitus: quia primo fuit ad Papā & fuit delegata causa, & sic de Papa iuit ad aliquem auditorem, & iterū de auditore ipso rediret ad Papam, vt Papa sibi beneficiū conferret, quod auditor declarauit sibi esse debitum: quod esse non debet, quia circuitus est vitandus. Not. q̄ dubium istius capituli erat ex eo q̄ Papa qñ deputauit Sempronium auditorem in commissione sua, dixit quòd cognosceret cui beneficium erat da iure debitū: & non dixit q̄ conferret ei cui declarabit debitum. Modo dubitatur, an virtute istius commissionis poterit dictum beneficiū conferre, & sic suam sententiam mandare executioni? Et rīdetur q̄ sic, vt vitetur circuitus. Not. q̄ est quidam auditor j. dictarū & cameræ, & da isto videas Gof. & Host. in summa. da of. ord. in prin. & talis habet iurisdictionem ordinariam. Alius est auditor causarum qui habet ordinariam iurisdict. in cognoscendo, & delegatā in definiendo. Et de isto vide Gulie. in Spe. tit. 3. §. post principiū. dicit tñ Bonifacium octauum fuisse interlocutum, q̄ in curia Romana nullus habeat ordinariam nisi Papa. Nota differentiā inter suum & debitum; quia si auditor pronuntiaret esse suum, tunc non posset alio modo prouidere. Secus si pronuntiaret beneficium fore debitum, quia tunc auditor non pronuntiat simpliciter suum esse, sed restat adhunc executio suæ declarationis. Not. dum dixit in textu, *Vitetur*, quod ibi ponitur simplex pro composito, vitetur idest, euitetur circuitus. Nā frustra fit per plura qđ æque commode possit fieri per pauciora. h. d. Nota q̄ expectans habet ius ad beneficium, & potest dicere beneficium sibi da iure debitum: licet glo. in c. veniens. de renun. dicat q̄ habet potius officij implorationem. qđ dic vt ibi dixi. Not. finaliter casum mirabilē in quo potestas delegati extenditur ad nō commissa, vt euitetur circuitus. Zabarel.

Quod sufficit, secundū Baro. & si nō dicatur, non obstāte ra. li. lege. Vide doctores in cap. nonnulli. j. eo. de c. 1. j. lib. 6. Bal. per illū text. in l. 8. ad fi. C. de lat. lib. tol. & certa scientia pōt per textū ꝓbe n. vt ait Barba. hic.

Idem Io. de Imo. ad de glos. c. si de hære. lib. 6. Bar. tenet contra glos. Fd tan.

¶ *Glo. prima dicit quid determinat. Secundo an in libello sit peti necesse. Tertia an auditor habeat ordinariam.*

d ¶ *Auditor.*] Breua est & nouum quod hic statuitur, determinās not. per Compost. eod. tit. mandatum. ad fin. & per Guli. in Spec. tit. de actio. & peti. §. super actionibus. vers. sed si ad ipsam præbendam. & vers. seq. Et patet hic expeditum quod ibi not. scilicet quòd coram auditore peti poterat beneficium pronuntiari debitum & cōferri. Et scias q̄ hodie est tutum * hoc in libello peti; puto tñ q̄ etsi non petatur in libello conferri, sed solum debitum pronuntiari, q̄ post pronuntiationem peti poterit & conferri: sicut enim conferat, licet non fuerit commissa collatio; sic conferat, licet non fuerit in primo libello petita. Item scias q̄ da auditore j. dictarum & Cameræ tenent Gof. & Host. in sum. da offi. ordi. in prin. q̄ habent ordinariam. De alijs auditoribus causarum not. Guliel. in Spec. in titu. 3. §. 1. post principium, q̄ habent ordinariam in cognoscendo, delegatam in definiendo. Sed Archid. 11. q. 1. experientiæ. dicit Bonifacium octauum interlocutū fuisse, q̄ in curia nullus habeat ordinariam nisi Papa, & facit quod dicam j. tit. 1. ne Romani. Io. A.

* Quare statutum, satis patet secundū Barbariam & glo. in vers. si. poterit. & ideo dicit hic Cardinalis nō directe petetur collatio, sed implorando solum officium iudicis. facit glo. in c. fi. s. eod. Barba. Fonta.

¶ *Glo. seq. arguit à contrario, & dat simile.*

a ¶ *In Romana curia.*] in dato ergo extra curiam non habet hoc locum, nec in aliquo corrigitur decretalis, super eo. de offi. deleg. & est sim j. de sequestr. pos. c. vnico.

¶ *Glossa sequens argumentatur à contrario, dicens quis dicatur datus à Papa.*

f ¶ *Deputatus à nobis.*] ergo ab alio, puta legato, ad quem etiā spectaret beneficij prouisio non poterit prouidere, etiam si fuerit sibi commissa pronuntiatio: quia nec aliter auditor pronuntiat, sed audit & refert. & de offi. deleg. super quæstionum. facit ad primum j. eod. tit. super eo. Et intelligo deputatum à Papa illum qui secundum morem curiæ, per referendarium vel officialem ad hoc datū ex auditoribus palatij deputatur ad talem beneficialē causam delatam ad curiam audiendam, & hoc in minoribus: Cathedralium enim, & regularium ecclesiarum causas propria voce Papa committit, & vt plurimum Cardinalibus.

g ¶ *Beneficio.*] large sumitur vt comprehendat etiam dignitates † cum eadem sit ratio. concor. de reg. iur. a. t. vbi de hoc.

† Adde & expressū, qui semper in fauorabilibus venit sub nomine dignitatis argu. c. 1. & 22. di. Barbatia. Fonta.

h ¶ *Pronuntiabit.*] & sic videbatur functus officio suo. de offi. deleg. in litteris. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. declarat vnum quare. Secundo quærit, arguit negatiue, contrarium soluit.*

i ¶ *Debitum.*] si pronuntiaret illud suum, tunc cessaret prouisio. Est ergo differentia inter suum & debitum. de præbend. si tibi absenti. lib. 6. * sicut inter ius in beneficio & ad beneficium. eo. tit. c. pen. de conces. præben. c. vlti. eo. lib. Quid da electo qui appellauit à denegatione confirmationis, vel cassatione electionis, numquid auditor qui pronuntiat bene appellatum, vel reuocat cassationem electionis, poterit confirmare? Vī q̄ non, quia hic solum loquitur da prouisione illius cui debitum erat. In contrarium vī. nā hoc faceret delegatus. de excep. significauerunt. de re iudica. ad probandum. ex quo enim bene appellatum est, facit quod facere debebat principalis. de excep. dilectæ. & facit quod not. C. de appel. eos. lo prioc. & quod dixi de testa. Raynaldus. ver. cōdemnauitq́;. Item de confirmatione non videbatur dubium, sed de prouisione: nam primam facit officialis & capitulum vacante sede, qui non faciunt secundam, vt da offi. vica. c. vlti. & de insti. c. 1. lib. 6. quia ergo illud plus dubitabile, ideo concessum.

* Nam potens bene scitum tāquam debitum, per viam exceptionis potest repelli: Si vero repetat tāquam suū vtrum possessorio vel petitorio, an possit per viam exceptionis eximi, vel defectus, vel forme repelli, dic vt supra de elec. quod sicut. & c. inter dilectos. de excessib. prælat. Petrus.

k ¶ *Poterit.*] non quicquid iudicis potestati committitur, & c. ff. de iudic. non quicquid. de offi. deleg. consuluit. licet ergo auditor hoc possit, non tamen tenetur ad hoc.

l ¶ *Circuitus.*] C. de arbi. l. ne in arbitris. in fi. da adop. l. fi. ff. de condi. indebi. dūs testamēto. & ibi cōcor. da hoc in fi. vlt. gl. Esset aūt circuitus si oporteret ad Papam redire pro noua commissione, vel pro collatione ad ipsum, vel ad executorem. Dicebāt ergo qui hoc tenebant, q̄ auditor fungitur vice iudicis in sententiando, & vice executoris in conferendo, vt not. in glo. in prin. alleg.

¶ *Glo. seq. ponit dictum, cui abijcit & soluit.*

m ¶ *Prouidere.*] Intelligo etiam si non ex facto Papæ, sed inferioris legati,

ris legatis, vel delegati fuerit beneficiū illi debitū, qđ esse posset: iuxta not. de cōce. præb. si soli. lib. 6. Huic tñ obstat ratio, quā inducebant Compostel. & Gult. scilicet q per talem collationem nulli fit præiudicium: quia cum conferre spectat ad Papam, non refert an per auditorem, an per executorem cōferatur. Sed in decre. super eo. non spectabat collatio ad Papam: fieret ergo præiudicium ei ad quem spectat collatio vel institutio. Sed cum potestas nedum delegati, sed etiam legati causetur à Papa, nec ex facto alterius possit esse debitum vel affectum, satis conuenit illa ratio. Ioan. And.

† Gratias quæ Expectatiuæ dicūtur omnino sublatæ sūt cōcilii Trident. sessio. 24. de reformat. c. 19.

† Aliàs lutgratiam præ dictæ.

CAP. IIII.

GRatiæ [a] †, vt de dignitate vel beneficio curato tibi prouideatur, renuntiare [b] videris, si ante adeptionem eiusdē [c] aliud beneficium [d] pacifice [e] assequaris, quod simul de iure [f] cum dignitate, vel beneficio virtute dictæ † gratiæ tibi debito, retinere non posses [g]; licet illud [h] resignaueris [i], aut sis resignare paratus [k].

¶ Idem.

¶ Gratia super vacaturo non comprehendit beneficium post datam in substātia creatum. hoc dicit. Ioan. de Imola.

CAP. V.

LITTE-

GRatiæ.] Istud cap. ampliat cap. si pauper. [d] præb. lib. 6. In illo cap. dr̃. q mandatum factum alicui à Papa, vt pauperi clerico prouideatur: si clericus pauper antequā fuerit sibi prouisum virtute illius mandati, aliud beneficium fuerit cōsecutus, tunc mandatum capirat. Sed quærit in hac Clementina Papa Clemens, an sit idem in quocunque clerico, vel in quacunq; gratia? Et vr̃ rñdere q cum Clementina indistincte & generaliter loquatur, nos debemus illam indistincte & generaliter intelligere, vel de mandato quod impetratum est in forma pauperum: sicut intelligebat cap. si pauper. de præb. lib. 6. vel de mandato quod impetratum est in forma gratiæ, de quo dubitatur, vel etiam in quocunque clerico panpere, vel non: & nunc per istam constitutioné seu Clementinam tollitur dubium: quia de vtraque gratia siue impetrata in forma pauperum, siue impetrata in forma gratiæ, vel impetrata à Papa, vel ab altero. His præsuppositis figura sic casum p iuuenibus canonistis, qui subtilitates iuris non nouerunt, sine quibus profundi esse non possunt. ¶ Quidam Petrus iuit ad Romanum Pontificem, & conquestus est in hunc modum: Pater sancte, ego per multos annos studui in iure canonico, & vt studium mihi afferret aliquam vtilitatem aliàs veni ad vos, & impetraui gratiam, quam gratis mihi contulistis fauore mei studij, vt prouideretur mihi de primo beneficio proxime vacaturo: steti bene per decem annos cum gratia vestra, quia per ipsam aliquod beneficium non potui habere: Videns hoc, inueni alium modum, taliter q cōsecutus sum beneficium curatum, sed est modici valoris: Modo curatus meæ parochiæ est mortuus, & cura mea est bona & sufficiens: ego volo illam curam habere, virtute vestrę gratiæ iam pridem à vobis impetratæ, non obstante hoc, q sum aliud beneficiū curatum consecutus: Quæro à vobis, pater sanctissime, an ego possim illam habere per vestram gratiam, & virtute ipsius? Rñdet Papa, Amice rñdeo ubi q renuntiare videris gratię impetratæ, vt de dignitate, vel beneficio curato tibi prouideatur, si assequeris aliud beneficium pacifice ante adeptionem eiusdem, id est, ante adeptionem beneficij virtute gratiæ obtenti: quod, scilicet beneficium obtinuisti, non per gratiam nostram, sed alio modo retinere non possis simul de iure cum dignitate vel beneficio curato virtute gratiæ tibi debito, licet illud beneficium quod habuisti non virtute gratiæ, sed alio modo, forsan quia fuit tibi resignatum, resignaueris, vel resignare paratus sis. Et per hoc solue istud dubiū, & pone sic: Pater sanctissime, ego audio q vos dicitis, quia ego non possum habere curam meæ parochię virtute meæ gratiæ, eo q assecutus sum aliud beneficium curatum: Ego bene ponā remedium: quia ego resignabo vobis primam curam quam habui, aliàs quàm per vestram gratiam, & assequar istam curam, & sic satisfaciā huic textui, q simul de iure cū dignitate vel de beneficio retinere nō possim? Rñdet Papa ad illud dubiū, tu arguis in vanū: q a licet, id est, quamuis paratus sis illud beneficium resignare, aut iamque resignaueris, tu non potes aliud beneficium consequi virtute gratiæ, postquam executionem & prouisionem tuæ gratię, vel mandati non expectasti. hoc dicit. Notemus q ista Clementina ampliat decretalem, si pauper. quia glo. prima illius decretalis dicit. nota verbum, pauper. quod non sine mysterio dictum puto. Si enim gratia speciali quæ non est de iustitia, fit prouisum alicui, & postea antequam vacet aliquod beneficium quod posset habere per suam gratiam, ipse adeptus est aliud beneficium nō virtute suæ gratiæ, non expirat gratia, quia illa decretalis loquitur de forma gratiæ, qua prouidetur necessitati pauperum, quæ est iustitia, vel quasi. prouisione igitur facta impetranti cessat causa iuris, & sic ipsius executio. Sed ista Clementina non distinguit de qua gratia, vel de gratia speciali, vel de gratia quæ fit pauperi, quæ est quasi iustitiæ: ideo generaliter debemus eam intelligere, nec facere dictam distinctionem ad capitulum, si pauper. lib. 6. de præben. Not. q vbi canon non distinguit, nec nos distinguere debemus: sic vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. in l. de pretio. ff. de Publicia.

¶ Prima glo. ponens casum summat, dicit quid approbat, & quid addit: tertio quæstionem soluit.

a ¶ *Gratiæ.*] Expectans beneficium perdit gratiam, si consequitur aliud, quod cum illo, quod expectat de iure tenere non posset. Et approbat quod notauit de præb. si pauper. lib. 6. in prima glo. & idē ibi Archid. Et per illam decretalem determinatur quid iuris si consequitur beneficiū is, pro quo scriptum est in forma pauperum, hic de illo pro quo scriptū est in forma gratiæ. & in illo casu non distinguitur qualitas beneficij adepti: isto sic. Et quia generaliter loquit̃ hoc principiū, generaliter intelligatur de cuiuscūque gratia Papæ, vel alterius.

¶ Glo. seq. arg. pro opinione. secundo dubium soluit.

b ¶ *Renuntiare.*] idem tenet Inno. & Compostellanus in illo qui litigabat super beneficio, & recepit secundum, quod cum primo tenere non posset, scilicet q per hoc renuntiat liti. hæc not. ī. eo. in nostra. vt ibi plenius scripsi. Et puto hanc decr. locum habere etiā si protestetur recipiendo, secundum q gratiæ renuntiare non intēdit, cum protestatio sit facto ꝯria. de const. cum M. nec defendat in his præiudicialibus. ī. de elect. vt quis duas. lib. 6. facit quod scripsi cum Inno. ꝯ Hostien. in prædi. decr. in nostra.

c ¶ *Eiusdem.*] dignitatis vel curati quod expectas.

d ¶ *Beneficium.*] curatum scilicet vel dignitatem, vel personatum. per decre. de præben. de multa. Et idem puto in casu decre. litteras. de conces. præben. vel cum secundum. de speciali iure requirit cōtinuam residentiam. iuxta not. per Innocent. de cle. non resi. c. fin.

e ¶ *Pacifice.*] puto idem si acceptata collatione per eum staret, quominus haberet pacificam. ad quod ī. de elect. commissa. §. 1. de præben. licet episcopus. lib. 6.

ADDITIO. Idem Pau. & Stepha. & Zenzel. qui intelligit possessionem pacificam liberum exercitium curæ, licet possessionem pacificam maioris partis beneficij non sit adeptus. de quo dic, vt not. ī. de elect. commissa. lib. 6. nec desinit esse pacifica, si ex postfacto controuersia moueatur: secus si in ipsa apprehensione, vt l. si post perfectam. C. de euictio. Per.

f ¶ *De iure.*] de hoc ī. eo. gratia. lib. 6.

g ¶ *Non posses.*] si ergo esset tale q cum illo teneri posset, non perit gratia: vt Inno. in decr. si pauper. & hoc etiam tenet Io. de Deo in quæstionibus suis lib. 1. q. 23.

h ¶ *Illud*] quod adeptus es interim.

i ¶ *Resignaueris.*] gratia ergo perempta non reuiuiscit, licet res reuertatur in pristinum statum. Et facit ad quæstionem de clerico q contraxit matrimonium, quod postea dissoluitur per professionem sponsæ non cognitæ, vel quia reperitur consanguinea, de quo scripsi de cle. coniug. cap. 1. 1 in prin.

k ¶ *Paratus.*] Si tamen vellet dimittere secundum beneficiū, posset per collationem ordinarij consequi primum olim sibi debitum: non enim intendit q sit inhabilis ad illud, sed q ex vi gratiæ non est sibi plus debitum: nec per executorem gratiæ cōferendum. Et sic not. casum, quòd ex facto superuenienti paratur exceptio contra gratiam, quæ tenuit à principio. Alios casus colligas ex not. de præb. quia sæpe. lib. 6. in vlti. glo. Ioan. And.

§ Ibi Do. & capel. Tholosan. q. 319. Fonta.

§ In hac glo. sauffime examinat Barbatius post Cardinalē pluralitatē beneficiorum. Fon.

LItteras.] Istud cap. inducit nouum ius, & est inductum ꝯ illos qui nimis cito volunt habere fructum de gratijs suis. Pone sic casum: Quidam cupidus beneficiorum (& per consequens credo q cupidus suæ damnationis) iuit ad Papam & eum requisiuit, q sibi prouideret de beneficio aliquo, à quo posset lenius & blandius in futurum sustentari: Papa videns suam supplicationem esse gratiosam, dedit ei gratiam quæ erant datæ mensis Ianuarij: in qua cōtinebatur q prouideretur sibi de beneficio proxime vacaturo: Iste reuersus ad prouinciam suam non expectans nisi mortē alicuius, & cogitans quis antiquior curatus vel canonicus esset in ecclesia, & ipse videns quia omnes erant iuuenes, & nō naturaliter in proximo morituri, valde contristatus est: Sed quid accidit. certe vna dierum accidit, q quidam miles redeundo de bello, & caistens in grabato tendens & anhelans ad mortem, vt aliqualem recompensationem de forefactis suis Deo perageret, quandam capellam construxit & ędificauit: sic ædificatam & dotare voluit, & centū marchas auri cuidam, qui per tempora perpetua Deum, Mariam, & sanctos peroraret pro redemptione animæ suæ contulit: His peractis, vt donatio sua esset valida, & vt beneficium crearet in sua capella de nouo ædificata, misit ad epm, vt de licentia eius beneficiū crearet, qui quidem eps omnia quæ voluit decretauit, & beneficiū creauit calendis Nouembris: iste qui impetrauerat gratiam suam, iucundus illam accepit, & venit ad militem, & eum requisiuit, vt

ipsum

ipsum virtute gratiæ suæ præsentaret epo, & quod eps beneficiom sibi conferret: Eps videns istam gratiam & datam suæ gratiæ esse de calendis Ianuarij, & videns creationem beneficij esse de data calendarum Nouembris, rñdit sibi eps, Amice, ego non teneor tibi conferre beneficium istud nouiter creatum virtute tuæ gratiæ: qa tua gratia habet vires suas in beneficijs creatis ante datam tuæ gratiæ, seu litteratum tuarum: modo ista capella est creata post datam litterarum tuarum: Iste impetrans non contentus de epo iuit ad Papam, & narrauit sibi casum, vt s. Cui rñdit Papa, Amice nos statuimus litteras nostras directas super beneficio vacaturo tibi conferendo non extendi ad beneficium creatum post datam ipsarum litterarum. hoc dicit. Not. q per istam Clementinam Papa statuit nouum ius: & probo per hoc quod dicit, *Statuimus*. Not. q Papa dat litteras ad beneficiom vacaturũ: sic & legatus de latere reseruat vacaturum per modum de quo in penult. c. de of. leg. lib. 6.

† Vide concilium Trident. super nota proximo cap. et tarum, vbi prohibentur gratiæ Expectatiuæ, & mandata de prouidendo.

ras a † nostras b super conferendo tibi c beneficio vacaturo d directas, ad beneficium post datam e ipsarum creatum f † statuimus g non extendi.

TITVLVS III.

De electione & electi potestate.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

† Item de hic vsu post datã reseruati c. si. s. eo. de iure vero post lit. cõtestatã. l. non potest videri. ff. de iu. similiter arbitrariã nõ extendantur ad futura. l. de his. de arbitr. nec pactum. l. transactionis. de pac. nec transactio. l. cũ Aquiliana C de transac. nec stipulatio. l. stipulatio. s. Co sogonus. nec testamentum. l. si ita. de au. & arg. nec iuramentum. c. etsi cum de iureiu. nec renunciatio. de quo pacto lege mo Baiba. Fol.

Not. initium spectandum. de elec. dudum. Item attendendum tempus datæ. eo tit. eam te. de quo j. plene. Zaba.

¶ *Prima glo. dicit qualis sit dispositio huius cap.*

a ¶ *Litteras.*] Breuis & fortis est, ius nouũ inducens; quod forsan plus ab extrinseca, quàm intrinseca causa iustificatur, vt infra dicã.

¶ *Glo. seq. cum sequenti ampliat litteram in tribus casibus.*

b ¶ *Nostras.*] Idem in litteris reseruationis legatorum, cum eadẽ & fortior sit ratio.

c ¶ *Tibi.*] Idem puto vbi Papa dedisset potestatem conferendi primum vacaturum, non expressa persona cui conferri deberet. Idem si comulisset fructus beneficiorum primi anni, quæ vacare contingeret in diœcesi, vel prouincia, cum in his sit eadem ratio.

¶ *Glo. seq. exponit litteram, & soluit dubium.*

d ¶ *Vacaturo.*] in vacãte non procedebat dubitatio: nec distinguo an debeatur simpliciter vacaturum, an debeatur cum beneficio acceptandi, cum eadem sit ratio.

¶ *Glo. seq. soluit litteram, & dat simile.*

e ¶ *Post datam.*] etiam si paulopost: & facit quod not. Hosti. s. eo. c. fi. Inspicimus ergo an extaret beneficium tempore datæ: sicut inspicimus ætatem impetrantis illo tempore. s. eo. si eo tempore. lib. 6. & concor. s. eo. l. eam te. de præben. dilectus c. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. primo ponit tria exempla. Secundo quærit de renouato: pro allegationibus remittit & soluit. Tertio quærit quid in dubio alleg. cõtra impetrantem. Secundo pro, & illud approbat, & contrarijs respondet.*

f ¶ *Creatum.*] Pone, construitur noua ecclesia, de eccl. ædi. ad audientiam. creatur noua dignitas. de consue. cum olim. construitur noua præbenda. de præben. dilecto. & c. vacãte. Sed quid dices de beneficio olim creato, sed tempore datæ suppresso, nũc autem renouato? pro & contra quæ not. s. eo. quamuis. lib. 6. Vĩ q bene extendatur ad illud. arg. eius quod not. de consti. cum accessissent. in fi. & facit quod scripsi post Hostiensem de censi. significauis super fi. penulti. glossæ. & hoc præcipue, quia hoc ius nouum est, vt j. dicetur. & de creato tantum loquitur, non de renouato. Sed quid si dubitatus an data præcedat creationem beneficij, vel ecõtra: puta quia eadem die factum est vtrumque, nec apparet quod prius sit. s. eod. tit. c. pen. lib. 6. Contra impetrantem facit: quia ipse petit beneficium. probet ergo illud sibi debitum: ad quod vĩ necessarium q illud prius fuerit creatum: si ergo hoc non probat, non fiat executio. facit de sent. excom. venerabilibus. ad fin. & quod ibi not. in glo. penult. lib. 6. & in dubijs iudicamus pro reo. de proba. in præsentia. & c. ex litteris. de testi. com in. secundum vnam lecturam. succũbet ergo in dubio iste petens. Pro impetrante facit: quia in tali dubio fauetur ei qui potiorem habet gratiam, vel habet eam à maiore, vt in prædicta decre. penult. & de præb. si à sede. lib. 6. Itẽ in dubio interpretamur vt res valeat. de ver. sig. abbate. Item si ponimus impetrantem esse reum, planum est q succumbit actor: idẽ vĩ si ponimus eum actorem: Nam aduersarius excipit, & quo ad onus probandi reus in excipiendo fit actor. ff. de excep. l. 1. si ergo exceptionem nõ probat, scilicet quod post datam creatum fuerit, succumbet. Nec dicas q hæc sit negatiua, quia etiam si per verba negatiua proponeretur, vt nego tunc extitisse, vel dico q tunc non extabat, habet resolutam affirmatiuam, & quæ probari potest. de renun. super hoc. Item multũ facit pro ipso: quia hæc decr. ponens ius nouum, parat exceptionem cõ impetrantem. Obtinebit ergo vt alium impetrãs, nisi de illa fiat fides. & hoc verum puto. Nõ obstant prius allegata: quia hic de iure actoris constat de facta fide, de gratia, & de vacatione.

g Concludit ergo hæc glo. q si dubitatur, vtrum beneficiũ sit creatũ ante vel post datã litterarũ, onus probandi incumbit nõ impetranti, sed aduersario, q negat ipsũ ante creatum: siue agat siue contra impetrantem se defendat. Idem Pau. & Gem. plenius Idem Stepha. præsens enim statim beneficij, qd deprehenditur creare, & à nemine possessum releuat eum ab onere probandi & incumbit aduersario. C. si ser. exte. vem l. mo. neor. Petr.

¶ *Gl. seq. obijcit & obiectionem fortificat per sex absurditates: soluit inducens rationem extrinsecam & vnum simile: demum rationem impugnat. In fi. reassumit quintam absurditatem, dicens in canonicis expectantibus capitulum locum non habere.*

g ¶ *Statuimus.*] non dicit declaramus. ponit ergo ius nouũ, quod vĩ iniquum: quia certum est beneficium nouiter creatum nondũ ordinatum vacare: quare ergo nõ deberetur expectanti vacaturum alteri non debitum: maxime cum fauorabilior sit expectatio vacationis p creationẽ, quàm per mortẽ. facit de cõces. præb. accedẽs. Nec vĩ ponderandũ tempus datæ: quia si tunc extaret beneficiũ quod debito modo, & non in fraudẽ expectantis soppressum esset vel extinctum, non deberetur expectanti. de constitutionibus, cum accessissent. Item sequeretur ex hoc, q si impetraui litteras ad beneficium cum cura, illud quod tempore datæ simplex erat, sed nunc curatũ, non deberetur. & idem ecõtra in simplici. Item q si impetrarẽ ad collationem alicuius, & beneficium tempore datæ non spectabat ad ipsius collationem, licet tempore vacationis spectet, q non deberetur: & hæc falsa, cum inspiciamus in his tempus vacationis & collationis, vt pbatur j. de præb. si d beneficio. & eo. ti. ei cui. lib. 6. Plus, quia per hoc vĩ q canonico expectanti pbendã nõ deberetur pbenda ex superexcrescentibus, cũ illud sit pbendã de nouo creare. de constitutionibus cũ M. de pben. dilecto. Itẽ q non deberetur præbenda vel portio in ecclesijs non habentibus numerum: eadem ratione cõ ad quod not. de conces. præb. c. fi. lib. 6. Quare dico q hoc nouum inducit hæc constitutio: q sicut rescripta ad lites non extenduntur ad lites post exortas, vt s. eod. c. fina. sic nec rescripta beneficialia, ad beneficia post creata, cum illa etiam sint odiosa. de præb. quamuis. lib. 6. & sic duo requiruntur coniunctim, q beneficium in rerum natura fuerit tempore datæ. & q vacet tempore collationis. ad quod facit ff. de cõhen. emp. l. Rutilia Polla. & l. in lege. & concordantias ad idem collige per not. s. eod. c. fin. in 4. glo. Et fuit forte motiuum, quia forsan creatores beneficiorũ seraherentur ab illis creandis, qñ viderent illa statim impetrantib' deberi. Sicut ergo voluit æquitas beneficium permutatione vacãs expectanti nõ deberi. de re. permu. c. vnico. lib. 6. quia forsan aliàs vacaturum non fuisset, ita noluit deberi beneficium nouiter creatum, licet vacet: quod aliàs forte creatum non fuisset. Et tñ dico a q hæc decr. generaliter loquens locum habet non solum in prima ordinatione beneficij, sed etiam in vlteriori, vt si Calend. Ianuarij data fuit gratia, Calend. Februarij creatur beneficium quod confertur Titio per cuius mortem nũc vacat, & tñ tunc deficit illa ratio. Sed si ponis quem expectantem ex canonia, non ex reseruatione vacaturi tantum, cum canonico non debeatur simpliciter vacaturum, sed cum se facultas obtulerit, non puto decretalem hanc locum habere: sed debebitur illi præbenda per augmentum creata. de præben. relatum. de conces. præben. cum super. & in prædicta decretali. cum M. de constitu.

† De materia huius c. vide notata p Antonium de Butrio in cap. abbate extra de verb. significa. adde textum cũ ibi not. in c. sicut tuis in princip. extra de simo.

a Idẽ Pau. super verbo extiti. vbi supple etiã ex secunda vel vlteriori collatione idẽ & plenius Gem. nam secundum eum cum x. dicat generaliter nõ extendi, & c. debet intelligi in quacũque vacatione: quod hoc ergo vt im petrari nõ debeatur, censeri debet perpetuo nouiter creatũ, qñ post datã creatũ fuit. alleg. quod not. de priui. c. vlti. Pet.

¶ *Religiosus eligi non potest ad prælaturam non episcopalem alterius religionis vel habitus: si cõtra fiat, est irritũ. hoc dicit. Ioan. An.*

CAP. I.

Cum † ratione.

Cum ratione.] Ista constitutio prohibet religiosis vnius professionis, ne eligantur prælati in professione alterius religionis. Et figura sic casum: Cũ in ciuitate aliqua, puta ciuitate Parisiensi, sint religiosi diuersæ professionis, scilicet monachi nigri, & monachi albi, qui nuncupantur vulgariter monachi sancti Ambrosij: Accidit q abbas monachorum nigrorum senio fractus sublatus est de medio: conuentus tendens ad electionem noui abbatis, camerarium sancti Ambrosij (qui erat alterius professionis, quia monachus albus) elegit in suum abbatem & prælatum: quæritur an bene fecerint? Rñdet Papa in hac Clementina & dicit: Prohibemus ne religiosus aliquis eligatur in abbatẽ alterius religionis vel habitus, quàm suæ. Et reddit rationem, cum rationi non congruat, vt homines dispares professionis vel habitus socientur simul, id est, eisdem monasterijs: quod si secus, id est, aliter fuerit factum quàm ista Clementina intelligat, eo ipso irritũ sit & inane. Et sumus in versiculo, *Per hoc autem*. Pater sanctissime audiui qualiter prohibuistis ne religiosi vnius professionis eligantur in abbatem alterius: Sed quæro a vobis quid si aliquod capitulum seculare vellet eligere vnũ monachum nigrum vel album in suum epm: quæritur an possit eligi in epm cuiuslibet ecclesiæ regularis vel secularis? Et vĩ q non: cũ idẽ monachus non sit eiusdem professionis cum capitulo: Ad hoc rñdet Papa in hæc verba: Per hoc autem non intendimus prohibere quin religiosus licite possit eligi in episcopum cuiuslibet ecclesiæ hoc dicit. Not. q est idem in mulieribus religiosis: cum dicat, *Homines*; quod nomen comprehendit vtrumque sexum: cum declinetur

declinetur hic & hæc homo, cōis generis. Not. rationē de omnibus esse reddendā: de quo hic tractat Zenzelinus: sed plene dixi de rescrip. si qñ. Not. q sufficit inducere rationem etiam non inducto aliquo textu vel glo. vel alia auctoritate alicuius doctoris: qđ not. hic Zēzel. & probat principium hic in verbo, rationis, pro hoc de præb. ratio. nam etiā lex non est aliud quàm id quod ratione consistit. 1. dist. consuetudo. Zabarel.

tioni [a] non congruat, vt homines [b] disparis professionis vel habitus, simul in eisdem monasterijs [c] socientur [d]: Prohibemus, ne religiosus aliquis in abbatem, vel prælatum [e] alterius religionis [f] vel habitus [g] decætero [h] eligatur [i]. Quod si secus actum extiterit, sit eoipso irritū & inane [k] †. Per hoc autem, quin religiosus [l] in episcopum secularis [m], vel cuiuslibet [n] regularis ecclesiæ licite possit eligi, non intendimus prohibere.

Prima glo. summat, & diuidit, & dicit quid corrigit, & soluit quæstionē.

a Cum rationi.] Religiosus eligi non potest ad platurā non epalem alterius religionis vel habitus: Si contra fiat, est irritū Et primo phibitionis causam ponit: secundo prohibet: tertio decernit: quarto ptestatur. partes patent. Prima pars corrigit cōem opinionem iure fulcitam & consuetudine approbatam, quæ habebat, q professus vnius religionis in prælatum alterius posset assumi. Et licet quidā distinguerent religionem maiorem à minori, ego putabam q satis esset eligendum esse professum tria substantialia regulę, vt maiori vel minori religioni præfici posset. quod etiam placebat Archid. 16. q. 1. qui vere. eo. tit. nullus. lib. 6. per quam decretalē aperte hoc probatur ibi dum dicit, vel alterius. Probabam etiam hac ratione: quia si præfici potest religiosus ecclesiæ seculari propter curam, vt probatur 16. q. 1. doctos. & c. seq. de stat. mon. q Dei. Fortius ergo regulari. licet minoris religionis, vt dicere soleo in decret. cum ad monasterium. eod. tit. hic autem expediuntur ibi not. & 16. q. 7. in nona.

† Barbatia pulcherrime examinat vtrum decet & tenet ctra Cardi illud asserere ignorantes etiā ante publicationē cōstitutionis. solus princeps tamē ignorantes ligare pōt. Compost. in cap capitulum ista de crum. de ref. rip. & dixit Io. de Imol in l. ex facto. ff. de vulga. & pupil. q principe confirmante statuta inferiorū per oppositionem decreti non possūt inferiores illa declarare. Font.

Glo. seq. soluit dubium respondens huic decretali. Secundo quærit, arguit pro: contrarium soluit, & ad simile remittit.

b Homines.] hic & hæc homo comprehendit etiam feminam: vnde etiam in monasterio monialium quo ad suas prælatas habet hoc locum; nec impedit verbum, religiosus, quod sequitur: q a femininum sub illo masculino comprehenditur. de hoc eo. tit. generali, lib. 6. in glo. 2. Sed dubitari posset an locū haberet in monasterio monialiū [a], quæ per mares leguntur. 18. q. 2. qui religiosis. & in c. decima. Vr q nō: q a inter illos nō est societas, đ qua sequitur, nec esse debet, vt in cap. in decima. Satis puto idem per verba generalia quæ sequuntur. & similis quæstio not. eo. tit. indemnitatibus §. sane. in fi. magnæ glo.

Glo seq. quærit & soluit.

c Monasterijs.] ecclesias ergo seculares non cōprehendit, vt j. dicetur. Quid de ecclesia sancti Ambrosij Mediolañ. vbi est duplex collegiū [a], scilicet monachorum & regularium canonicorū? Dic q cum quodlibet collegiū sit ibi diuisum: quia monachi per abbatem reguntur, & canonici per præpositum, locus erit huic constitutioni in illis prælatis assumendis. Ioan. And.

a Vide ad hanc glossam quæ notat hic Ioannes de Imola.

Glo. seq alleg. duas concor. ponit prouisionem & responsionem antiquā.

d Socientur.] habebatur hoc 16. q. 7. in nona. & facit eo. tit. cū causam. sed secundum statum antiquum prouidebamus ad hoc: quia se conformabat prælatus habitui illorum, quibus præfectus erat. j. de vi. & hone. cler. Deus qui. vbi de hoc. Ad cap. in nona. respondebamus illud in vera disparitate, qualis est secularis clerici vel laici ad professos. & circa hoc vide quod scripsi de testa. Ioānes. in 3. appositione. & quod not. eod. tit. officij. in glo. penulti.

a Vide concilium Tridēt. sessio. 25. tit. de Regularibus & Monialibus, c. 7.

Glo. seq. ponit nomina, soluit dubium, & remittit.

e Prælatum.] puta Priorem, Magistrum, Ministrum, Custodem, Præpositum, Archipresbyterum, vel quodcunq; sit nomen. Et not. q licet ratio superior sit generalis etiam quo ad socios, tñ nō prohibet eligi in socium & fratrem: quod intellige cum distinctione, an sit minoris religionis, paris, vel maioris, vt not. de præben. cum singula. §. penulti. lib. 6.

f Religionis.] j. dixit, professionis. ex quo ergo diuersa est religio, puta Cistercieñ. & Cartusieñ. licet forsan idem profiteatur, vtraq; cadit sub prohibitione.

Glo. seq. tractat de regularibus canonicis, licet diuersi coloris.

g Vel habitus] non dicit coloris, per quod vr q omnes regulares canonici, q profitenf regulā Augustini, licet varient in colore, q a aliq habent colorē nigrū, alij albū, alij griseū, alij misclū, inuicem eligi possunt, quod vr, maxime: quia dr ipsorum habitū esse lineam togam quam sub cappa deportant. facit etiam j. de stat. mo. ne in agro. post prin. facit etiam qđ not. 16. q. 7. in nona. Itē in quibusdam religionibus est videre, q est etiam duplex color: vnde vidimus q Cistercienses & griseo & albo colore, prout placet, vtūtur: vbi vero color esset de habitu & ipsius substantia, diuersitas coloris induceret diuersitatē habituū. & facit j. de reg. eos qui. l. A.

h Decætero.] electiones ergo prius factas nō vitiat, etiam si super illis constitutionis tempore lis penderet. facit qđ not. & dixi de postu. c. vnico. lib. 6.

Glossa sequens primo soluit duo dubia, secundo quærit, arguit pro, & soluit.

i Eligatur.] non prohibet postulari ex causa: sed puto q à Papa. & simi. not. de elect. c. indēnitatibus. post princip. lib. 6. Sed nunquid per viam prouisionis talis pfici poterit? Quod vr, cum ista sint diuersa. de præben. cum in illis. lib. 6. & hæc constitutio ius vetus corrigit: in casu ergo nō expresso stetur iuri antiquo. C. de app. pręcipimus. in fi. de testa. sancimus. & licet hoc posset defendi: contrarium tñ esse vr [3] de mente constituentis per rationem hic expressam, quæ cōis est, & hoc saltem in eo qui prouidet ex iure ad ipsum deuoluto, propter delictum vel negligentiam electoris. facit j. de sup. neg. præla. cap. 1. & quod ibi dicam.

3 Idē Pau. quia ratio huius cap. adaptatur ad omnē modū quo ecclesiis p videtur; & ratio legis extēdit verba ad casum vbi eadem ratio reperitur: facit quod dixi j. eo. tit. §. postquam lib. 1. Pet. ade de Ansbar. tractatu de exectione pœnali. Font.

¶ Idem.

Cœtus Cardinalium sede vacante iurisdictionem Papalem non exercet, nisi inquantum permittit concilium Lugdun. nec illud, vel eius partem alterare potest. Ioan. And.

CAP. II.

NE RO-

k Inane.] confirmatio ergo secuta nihil operatur, concor. quod not. j. eod. quàm sit. lib. 6. in fi. vlti. glo.

l Religiosus.] etiam nouitius. j. eod. tit. nullus. lib. 6. & vide qđ ibi not. in vlti. glo. etiam si sit mendicans: saluo quod habes eod. tit. quorundā. lib. 6. j. de regula. vt professores.

Glo. seq. ponit opinionem quam reprobat de secularibus collegiatis: arguit pro & contra, & declarationem exposuit.

m Secularis.] dicūt quidam q ex quo religiosus permittitur eligi in epm ecclesiæ secularis [4], in prælatum alterius secularis ecclesię non poterit eligi: sed hoc non credo per prædictum verbum, scilicet in eisdem monasterijs; & cum id non sit expresse mutatum, in suo statu persistant antiqua iura quæ id permittunt. 51. dist. priscis. 58. dist. c. 1. 16. q. 1. doctos cum multis cap. seq. de sta. mo. q Dei. Incidenter ergo dictum est hic de seculari, cum principaliter de regulari intenderet protestari, vt sequitur: & satis placet hoc in secularibus ecclesijs non collegiatis. Sed de collegiatis maius est dubium: sed q & in illis possit, facit qđ not. Ber. j. de sta. mona. c. 2. in 3. glo. & c. q Dei timurem. & not. Ioan 68. dist. c. 2. 74. dist. c. quorundam. 16. q. 7. in nona. In contrarium facit qđ not. Hosti. in prædicta decr. q Dei. vbi tenet monachum non posse habere præposituram vel decanatum ecclesiæ secularis, nisi ex dispensatione hoc fiat ob necessitatem curæ animarum. item hic sola disparitas habitus impedit: fortius impedire debet disparitas habitus & professionis, vt in casu isto: scilicet cum religiosus præficitur collegio secularium clericorū, & hoc maxime in simul viuentibus, in quibus plus arctat principium decre. & qui quandoque funguntur priuilegijs religiosorum. de vi. & ho. cler. quoniam. & not. 16. q. 1. decimas. Egeret hoc declaratione: sed vt prædixi verbum, in eisdem monasterijs, multum facit, quòd possit hodie sicut olim: nisi dicas q verbum, monasterijs, ponatur pro ecclesijs. sic 16. q. 7. nemini. Posset etiam dici, q clerici seculares nō habent certū habitū: cū nō sit expressum in iure de colore vel forma, per quæ vel quorum alterum oportet habitum discerni, vt prædixi. & licet fateat certas formas, & colores eis esse prohibitos. j. de vi. & ho. cle. quoniam. j. eod. tit. clerici. non ex hoc sequitur certum habitum esse præfixum: large tñ dicimus habitum clericalem conuenientem & non prohibitum clericis, sicut & laicalem conuenientē laicis. de sen. excom. si iudex. lib. 6.

4 Quomodo ille viuet, vide glo cap. de monachis, 32. q. 1. & plenissime S. Thomā & Caietanum 2. 2. q. 185. art. 8.

n Cuiuslibet.] quasi diceret etiam si sit alterius religionis vel habitus. Ioan. And.

NE Romani.] Diuiditur in sex partes: Quia primo ponit de potestate Cardinalium sede vacante: secundo de officio Camerarij vel pænitentiarij: ibi, Eo tamē: Tertio determinat quid cōprehendatur appellatione diœcesis, & quid si Papa moritur extra curiam: ibi, Sane. Quarto determinat quid si contingat omnes Cardinales exire conclaue: ibi, Porro. Quinto de exceptione censuræ nō opponendæ contra Cardinales eligentes Romanum Pontificem: ibi, Cæterum. Sexto arctat venire debentes existentes extra curiam vt veniant, licet intellexerint sedem vacare: ibi, Verum. Ioannes de Imola. Diuisio.

¶ Illud cap. determinat seu supplet concilium Lugduñ. in cap. vbi periculum. lib. 6. eod. tit. In illo cap. ista dicūtur: Si Papa moriatur, Cardinales præsentes debent expectare absentes per decem dies, vt ipsi congregati in vnum tractent de electione noui Romani Pōtificis: qui quidem Cardinales intrabunt quoddam conclaue, idest, quendā locum secretum, qđ conclaue erit planū, & nulla erunt in illo cōclaui intermedia, seu nullæ erūt partes in medio: & isti Cardinales

Additio domini Helix præmittens casū.

dinales semel inclusi in conclaui, non poterunt exire, & nullus cũ eis poterit loqui. Et per vnam fenestram bene arctam & strictam ministrabitur Cardinalibus potus & cibus: Et si infra tres dies nõ eligant Papam, ipsi non habebunt per quinque dies nisi vnum ferculum, id est, non comedent nisi de vno epulo: Et si in illis quinque diebus adhuc non eligant, ipsi non habebunt nisi panem, vinũ, & aquam, & non recipient suas distributiones de camera: immo si aliquas recipient ibi tenebuntur illas restituere. Et debent esse ita intenti ad electionem dicti dñi Papæ, q non debent se interponere de de aliquo alio negotio quousque electionẽ suã fecerint. Item si quis Cardinalium non intrauerit conclaue, vel si intrauerit tñ exijt: alij existentes nihilominus procedant in dicta electione, & illum exeuntem non admittent, id est, illum amplius non recipient, nisi exierit propter infirmitatem: quia post infirmitatem recipietur, si intret pendente negotio electionis. Item expectati per decem dies, si ipsi veniant, ipsi admittentur. Item illud cap. vbi periculum. dicit q aliquotiens Papa moritur alibi quàm Romæ, quid erit si moriatur alibi? Ibi dicit q si Papa obierit extra ciuitatem Romanam, q Cardinales debent illum eligere in ciuitate illius territorij, in quo obijt. Et dicit q rectores illius ciuitatis ita cito quàm scient mortem Papæ, q ipsi debent compellere Cardinales, vt ipsi eligant Papam, & si ipsi non faciant (dicit Papa) ipsi rectores erunt infames, & priuabuntur officijs suis. Et dicit concilium q feudis, si feuda habeant. Item dicit q Cardinales debent eligere Papam libere, & sine conuentione vel pactione aliqua. Et si aliquod iuramentũ ipsi Cardinales alicui præstitissent de aliquo eligendo, dicit Papa q tale iuramentum non valet. Item dicit q tota ecclesia debet orare super prouisione electionis noui Pontificis. ¶ His suppositis accedo ad Clementinam, quæ aliquotiens aliquid supplet ad dictum capitulum: aliquotiens confirmat & determinat ea quæ deciduntur in dicto cap. vbi periculum. iam determinato. ¶ Figura sic casum: Pater sancte, Deus vos conseruet à mala peste, quia vidi si aliquo casu essetis sublatus de medio, id est si essetis mortuus, quomodo vos docetis me qualiter deberem eligere, si ius haberem eligendi Romanum Pontificem? Sed quæro à vobis, an nullæ sint aliæ solemnitates ad eligendum Romanum Pontificem præter istas positas in dicto capitulo, vbi periculum. & si ego obseruatem dictum capitulum, vt iacet ad pedem literæ, an mea electio esset valida? Et respondet Papa, q sic: dummodo adiungam ea quæ sunt in isto capitulo, seu in ista Clementina: in cuius principio dicitur, q olim erant diuersæ opiniones an cap. vbi periculum. posset modificari, corrigi, vel immutari, vel aliquid ei detrahi, vel addi per cœtum Cardinalium: Summus Pontifex considerans, q lex superioris non debet tolli per legem inferioris, reprobat opinionem satagentem, id est, dicentem & procurantem, q constitutio edita in concilio Lugduñ. in c. vbi periculũ. (Ecclesia vacante) potest corrigi, immutari, aut quicquam, id est, aliquid potest ab ea detrahi. Et dicit q non vult q Cardinales sede vacante aliam iurisdictionẽ habeant, præter iurisdictionem eis cõcessam in dicto concilio, vbi periculum. ¶ Hoc tñ plus habent: q si contingat q Camerarius moriatur pendente tempore, quo Papa est mortuus: vel maior, vel aliqui ex pænitentiarijs, Papa Clemẽs vult, q cœtus & congregatio Cardinalium tales personas eligant: quia Papa non intendit q per obitũ suũ talia officia vacent. Et maxime, id est, præcipue vult vt pænitentiarij eligantur, cum sint ipsi populo per quàm necessarij: quia ipse Clemens vult, si pænitentiarij moriantur, non obstante q sint impediti in electione Romani Pontificis, tñ vult q eligantur noui, & q in locum pænitentiariorum mortuorum Cardinales subrogent nouos. ¶ Item quia concilium dicit in c. vbi periculum. q si contingat Papam mori extra ciuitatem Romanam, q Papa est eligendus in ciuitate illius territorij, in quo mortuus est: Sed supplico, declaretis mihi quid vos intelligatis per territorium, & dicatis quid continet? Rñdet Papa, q nomine territorij tota diœcesis intelligitur, & intelligatis q si audientia causarum & litterarum Apostolicarum sit in vno loco, & q contingat Papã mori in alio loco, q Papa non est eligendus in loco in quo moritur, sed in quo remansit curia sua. Et nisi forsan Papa antequam moreretur determinasset audientiam causarũ alibi profecturam, quo casu constitutio concilij Lugduñ. obseruaretur. ¶ Sed pone, Accidit q Cardinales existentes in conclaui non fecerunt electionem, immo omnes simul exierunt conclaue, vel successiue exierunt, quæritur q̃d iuris, an pp hoc electio non sit facienda? Rñdet Papa, q rectores ciuitatis ad quos executio prædictæ constitutionis, vbi periculum. pertinet, constringent ipsos Cardinales ad iterum intrandum conclaue: aliàs si non faciant, incurrunt pœnas contentas in dicta constitutione, vbi periculum. Sed quæreret aliquis: q si Cardinales reintrabunt conclaue deputatũ, incipient ne ipsi de nouo procedere in electione, ac si nunquam intrassent? Rñdet Papa, q non: sed incipient in statu in quo erãt qñ exierunt cõclaue. ¶ Itẽ quæro, pone q sũt multi Cardinales excõicati, eruntne ipsi repellendi ab electione, cũ sint incapaces? Rñdet Papa, q tales non poterunt repelli aliqua exceptione, vt vitentur seu euitentur dissensiones vel diuisiones seu schismata: quia si possent repelli exceptione excõicationis, ipsi Cardinales fortasse negarent se excõicatos, & esset longum expectare probationes aliorum, & nimis prolongaretur vel differretur electio, qd esse nõ debet. ¶ Sed quæro, durãte tẽpore electionis sunt aliqui in prouincijs, qui fuerunt electi in aliquibus dignitatibus: qd facient ipsi, quomodo ipsis prouidebitur de confirmatione suæ electionis, an teneantur venire ad ciuitatem Romanam, ac si Papa non esset mortuus? Rñdet q tenentur venire vel mittere, ac si curia Romana non vacaret. hoc dicit totum istud cap. cuius ordo facilis est. Not. q opiniones doctorum variæ præbent obstaculum & dilationem expeditioni alicuius negocij: Nam in tali varietate alteram sequi, non est temerarium, vt notatur in d. c. ne innitaris. ĩ. de constit. Et secundum Pau. sine reprehensione potest vnus adhærere vni, & alter alteri: quia opinionibus est deferendum. ĩ. de resti. spo. Et per hoc dicendum est, q si iudex in iudicando sequitur vnam opinionem de pluribus, non facit litem suam. quod dic vt not. Bar. in l. cum prolatis. ff. de re iudi. Vide hic plenius per Pet. de Anch. Not. q opinio nõ consonans veritati est reijciẽda. Zaba.

Casus litteralis domini Helie. — *Casus. §. Eo tamẽ.* — *Casus §. Sane.* — *Casus §. Porro.* — *Casus §. Ceterum.* — *Casus §. Verum.*

Fallit illud secundum Barbat. in tali capitulo, quæ sede vacante habent iurisdictionẽ; sed ratio illius text. est periculũ vacationis sedis Papalis. Fonta.

mani[a] electioni Pontificis indeterminata[b] opinionum diuersitas aliquod possit obstaculum vel dilationem[c] afferre: Nos inter cætera[d] præcipue attendentes, quòd lex superioris per inferiorem[e] tolli[f] non potest[g]: opinionẽ astruere (sicut accepimus) satagentem, quod constitutio fœlicis recordationis Gregorij Papæ decimi prædecessoris nostri, circa electionem præfatam edita in concilio Lugdunen.[h] per cœtum[i] Cardinalium[k] Romanæ Ecclesiæ (ipsa vacante) modificari[l] possit†, corrigi vel immutari, aut quicquam ei detrahi, siue

¶ Prima glossa ponens casum simul summat, & diuidit: & dicit quod supplendo determinat: & quod prima pars approbet vel reprobet.

a ¶ *Ne Romano.*] Casus. Cœtus Cardinalium sede vacante iurisdictionem Papalem non exercet, nisi inquantum permittit conciliũ Lugduñ. nec illud vel eius partem alterare potest. Secundo dicit, quod officium Camerarij, vel Pænitentiariorum Papæ durat eo mortuo, qui si deficiunt, poterit cœtus pro tẽpore vacationis alios subrogare. Tertio determinans diœcesim intelligi id quod in concilio dicit de territorio & districtu, statuit moriente Papa extra curiam, ipsius electionem fieri debere in loco, vbi erat causarum & litterarum audientia, licet suspensa: nisi prius ordinatum esset de curia transferenda. Quarto prouidet casui, quo contingeret Cardinales omnes exire conclaue. Quinto statuit per exceptionem excõmunicationis, suspensionis, vel interdicti ab electione non repelli. Vltimo electos & alios, qui mittere vel ire tenentur ad curiam, astringit ad id sede vacante. Et principaliter determinat & supplet decre. vbi periculum. ĩ. eo. Quas autem opiniones approbet vel reprobet, dicam per partes. Et prima pars determinat q̃d not. 79. dist. nullus 2. & corrigit quod not. Host. de pæni. & remis. cum ex eo. cuius opinionem & rationes scripsi, de schisma. cap. vnico. lib. 6. & approbat quod ibi not. & quod tenet Archi. in decre. prædicta, vbi periculum. §. cæterum. in fi. quod specialius contingit hũc casum. Gar. etiam sequebatur Hosti. eo. titu. cupientes. §. q si. vt etiam dicam ĩ. §. fi.

b ¶ *Indeterminata.*] habes igitur exemplum opportunæ determinationis, de quo loquitur procemium harum constitutionum.

c ¶ *Dilationem.*] summe periculosã, vt in ea. consti. in prin. Io. An.

d ¶ *Cætera.*] quæ patere possunt ex glo. prædictis supra.

e ¶ *Inferiorem.*] 21. dist. inferior. ĩ. de maio. & obe. cum inferior. C. de leg. l. fin. & hoc maxime cum ille inferior ab illo superiore recipit potestatem ‡, vt in casu nostro cœtus Cardinalium à Papa: per quod idem vĩ de concil. ĩ. eod. tit. significasti. 9. q. 3. cuncta.

f ¶ *Tolli.*] iuuari posset per pœnæ adiectionem ‖, de hoc dixi de offi. archipresbyte. cap. fi.

g ¶ *Non potest.*] hoc etiam fatebatur Hosti. ĩ. eod. licet. dicens q Cardinales illi constitutioni expresse renuntiare non poterant per hanc rationem: tacite sic, vt ĩ. dicam.

h ¶ *Lugdunensi.*] ĩ. eod. vbi periculum. lib. 6.

¶ Glo. seq. ponit alia duo nomina, & remittit.

i ¶ *Cœtum.*] Collegium vocatur. de schisma. c. vnico. lib. 6. quę satis resonant in idem, vt patet 15. dist. canones. in fi. alibi dĩ gremium. 23. dist. in nomine Dñi. ante medium. Quomodo vero Cardinales habent ius collegij vel capituli. nec cẽsentur iure singulorũ in diuersis titulis locatorũ, satis tractauit Host. ď Iudæ. ad liberãdũ.

k ¶ *Cardinalium.*] vnde sic dicantur, not. ĩ. de offi. archipresby. c. 2. in 1. glo. Ioan. And.

l ¶ *Modificari.*] diminutionem continet. de verbo. signi. c. fi. & multa vę.

‡ Facit doctoribus & nota. q inferior nõ semp (gratia exempli) episcopus recipit potestatẽ à superiore, scilicet ab archiepiscopo. c. pastoralis. i prin. cp. de off. ord.

‖ Sequuntur doct. facit c. vt animarũ periculo. de constit. lib. 6. & l. 1. cle. vt hi q. de æta. & qualit. Barba. Fonta.

ta verba hic ponit, septem scilicet, vt omnem modum per quem constitutio tangi posset, includat. Ioan. And.

a ¶ *Dispensari.*]hoc addit: quia stante constitutione maioris, minor quandoque contra illam dispensat. de ætate & qualita. cap. vnico. lib. 6. cum similibus.

addi, vel dispensari [a] quomodolibet circa ipsam seu aliquã eius partem [b], aut eidem etiã renuntiari per eum, tamquam veritati non consonam [c] de fratrum nostrorum cõsilio reprobamus [d] †: irritum nihilominus & inane decernentes, quicquid potestatis [e] aut iurisdictionis ad Romanum, dum viuit, Pontificẽ pertinẽtis [f] (nisi quatenus in constitutione prædicta permittitur) [g] cœtus ipse duxerit (eadem vacante Ecclesia) exercendum.

¶ *Officium Camerarij, vel Pœnitentiariorum Papæ durat eo mortuo, qui si deficiant, poterit cœtus Cardinalium pro tempore vacationis alios subrogare. Ioan. And.*

¶ Eo tamen prouiso, quòd si eiusdẽ Ecclesiæ Camerariũ [h], aut maiorẽ [i], vel aliquos alios ex pœnitentiarijs (quorum [k] officium per obitum eiusdem Põ

b ¶ *Partem.*]quid iuris sit de toto, & c. ff. de rei ven. quæ de tota. & ∫. de dona. inter virum & vxo. nuper.

¶ *Glo. seq. respondet ad rationem Host. quem excusat, & hanc desinitionem coadiuuat.*

† Nota Barbat. quod Papa pôt facere constitutionẽ super electione sua & successoris, nõ sic episcopus: quia post obitũ nõ erit iudex, ergo non valet quod agit. l. cum qui. §. fi. ff. de iur. om. iu. Fonta.

c ¶ *Non consonam.*]quod ergo dicebat Hostiensis quod alia collegia hoc habent, ergo & collegium Cardinalium? Respondetur illis permissum, huic expresse prohibitum, & si per antiqua iura cõcessum prius erat, per istam posteriorem constitutionem est correctum. de constitu. cap. 1. lib. 6. Et sic breuiter videtur ad quamplures ex rationib[us] Hostiensis, qui tñ excusabilis est: quia non vidit decret. vbi periculum. Ad id quod dr non esse verisimile, filium Dei voluisse mortuo Papa gregem fideliũ esse sine pastore, vel Ecclesiã sine sponso: Respondetur quod sponsus, rector & pastor est Christus, & caput [1] Ecclesiæ, quæ est ipsius corpus. Primum patet 76. dist. ieiunium 2. in fine. Secundum 96. dist. cap. 1. circa medium. Tertium de sacra vnctio. cap. 1. versi. sed vbi. 3. q. 4. cap. fin. Licet ergo deficiat vicarius, non deficit principalis, qui vicariatus solum Petro & successoribus Apostolicis datus fuit. Absurditas autem huius opinionis apparet: quia secundum eam non esset necessariũ Papam eligi [2], ex quo cœtus Cardinalium Christi vicarium haberet. itẽ nec esset hoc expediens, quod cuique patet. & facit de concel. præben. quia diuersitatem. in prin. & in decisa.

[1] Vide Turrecrem. in summa de ecclesia lib. 2 cap. 44. & seq.

[2] Quod est falsum. vnde infert Barbat. quod authoritas Christi nõ mansit ad concilium sede vacante, vt in gl. c. quodcunque ligaueris. 24. q. 1. Fona.

¶ *Glo. seq. quærit, negatiue soluit.*

d ¶ *Reprobamus.*]Sed nunquid per hoc reprobatur opinio Goffre. Hostien. & Compost. & Guliel. quæ habet, Cardinales tollere posse, quod de numero duarum partium statuit concilium Lateran. ∫. eod. tit. licet. scilicet ordinando quod nominatus à pluribus in scrutinio sit Papa, vt ibi scripsi? Dic quod non: quia illud concilium illam opinionem approbat cum dicit, nisi maior interuenerit cõcordia. ex quo ergo concordant nominatum vel nominandum à plurib[us] esse Papam, vt ille nominatus ab omnibus, & facit quod not. ∫. eod. tit. si cui. lib. 6. in glo. nota.

¶ *Glo. seq. dicit opi. Hug. reprobatam, & rationem eius tolli per instantiam.*

e ¶ *Potestatis.*] reprobatur ergo quod notat Hug. 79. distin. nullus 1. cuius dictum recitat Hostien. ∫. eod. licet. qui dixerat Cardinales posse tunc creare Cardinalem: cum possint tunc creare Papam, quod plus est: sed videmus quod capitulum creat epm. nec tamen confert beneficia ad illius solius collationem spectantia, ne sede vacante. cap. vnico, lib. 6.

f ¶ *Pertinentis.*]si ergo aliquid diuisim ad collegium pertinet, quod forte prior ipsorum expedit, vt est moris, hoc non impedit. facit prædic. decre. vnica. & de rescrip. edocere.

g ¶ *Permittitur.*]in §. idem quoque.

h ¶ *Camerarium.*]ad quem spectat temporalia pauperibus erogare, vt not. lo. 8. q. 1. c. 1. hodie autem magnum est officium: & iurisdictionem exercet circa omnes debentes Cameræ; & auditorem habet etiam ad hoc, quem puto quod habere possit sede vacante, per hanc litteram. prouisione tñ pendente Cardinales nil ab ipso recipient, vt in prædicta decre. vbi. §. prouisionis.

i ¶ *Maiorem.*] ex pœnitentiarijs [3], quod sequitur, & est sensus quod officium pœnitentiarij maioris, qui solet esse Cardinalis, vel aliorũ minorum, non expirat. Tempore tñ inclusionis maior pœnitentiarius, si est Cardinalis, per se non potest vti officio: si tamen nollet in clausura manere etiam personaliter vtetur officio, vt fecit dominus Tusculanus.

[3] Vide Ludouicum Gomes in proœmio regularum Cancellariæ de officio sacræ pœnitentiariæ.

k ¶ *Quorum.*]interpositio.

¶ *Glo seq. dicit quid approbat, duas lecturas ponens.*

l ¶ *Expirare*]hoc de pœnitentiarijs tenebat Host. de sen. excom. quod de his. in fin. vbi determinat quod not. in Specula. tit. 3. §. 1. vbi defendit Guli. quod Camerarius Mareschallus, & auditor cameræ habens ordinariam. quod si verũ esset de iure cõmuni duraret illorum officium mortuo Papa. de offic. leg. c. 2 lib. 6. sed hic de mareschallo nil dr. & vide quod dixi ∫. ead. compil. tit. 1. audito. in 1. glo. Secundũ quod dicimus illos habere delegatam, speciale hic inducit. quod durat delegata post mortem delegantis, sicut & supra de hære. in fidei. lib. 6.

Camerarius Papæ & Mareschallus an habeat ordinariã vel delegatam.

tificis nolumus expirare [l]) per mortem, vel alias deficere quouis modo [m] contingat; valeat idem cœtus [n] ad tempus vacationis huiusmodi, pro numero deficientium [o], vel ampliori etiam, quantum [p] ad pœnitentiarios (si hoc [q] eidem cœtui cõcorditer [r] expedire videbitur) alios subrogare.

¶ *Determinans diœcesim intelligi id quod in concilio dicitur de territorio & districtu, statuit moriente Papa extra curiam, ipsius electionem fieri debere in loco, vbi erat causarum & litterarum audientia, licet suspensa: nisi prius ordinatum esset de curia transferenda. Ioan. And.*

¶ Sane cum iuxta constitutionem [s] prædictam Papa extra ciuitatem, in qua cũ sua erat curia, moriente [t], in ciuitate in cuius districtu seu territorio moritur, sit regulariter [v] successoris electio celebrãda: districtus, seu territorij nomine, diœcesim [x]

m ¶ *Quouismodo* [4].]puta quia incidit in furorẽ, vel infirmitatem, quæ impedit executionẽ officij. idem puto si recederet, vel nollet officiũ exercere.

[4] De hoc verbo vide Decium in c. sedes. extra de rescrip.

n ¶ *Cœtus.*] potest suppleri vel pars maior, quia quod maior. & c. 61. di. Apostolica. de electio. cum inter canonicos. in prin. ff. ad munici. l. quod maior. & hoc verũ vbi solum pro numero deficientium subrogant. vbi vero pro ampliori, necessaria sit plena concordia [5]. & sic intelligo quod sequitur.

[5] Vide Abbatem in 2. non potest extra de re iud.

o ¶ *Deficientium.*] tolle quod est j. alios subrogare.

p ¶ *Quantum ad pœnitentiarios.*]secus ergo quo ad Camerarium.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

q ¶ *Si hoc.*]videlicet quòd pro ampliori numero subrogentur pœnitentiarij. Sed nunquid nullo deficiẽte poterit cœtus pro ampliori numero concorditer pœnitentiarios subrogare? De verbis vr quod non, cum constitutio sit prohibitoria præter casus præmissos. & illud non videtur permissum, nisi cum aliquis deficit. Io. And.

r ¶ *Concorditer.*]idem in decre. vbi periculum. §. nulli. & §. idem quoque. vnus [6] ergo solus hoc impedire poterit. facit quod not. ∫. eod. tit. quia propter. ver. vel saltem.

[6] Vide Alexandrum consi. 834. in 2. volu.

s ¶ *Constitutionem prædictam.*] in §. porro.

¶ *Glo seq. soluit dubium, & respondet contrario.*

t ¶ *Moriente.*] vel cedente, quod esse potest, vt de renun. c. 1. lib. 6. Nam tunc quo ad sedem censetur mortuus [7]. 7. q. 1. §. ecce. in quibus. & cum hic sit eadem ratio & fauor prouisionis Ecclesiæ, & cesset ambitio, cessat etiam contrarium de decre. susceptum. de rescrip. lib. 6.

[7] Mors. ciuilis æquiparatur naturali, vbi operatur eundẽ effectũ, de quo vide Abbatem in 2. nisi. de probat. & Alexandrum consil. 1 in 5. volum.

v ¶ *Regulariter.*] hoc dicit propter casus interdicti & rebellionis ibidem exceptos. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. fortificat textum per simile, & per rationem. Secundo obijcit, & respondet.*

x ¶ *Diœcesim.*]iustum fuit hic plus ponderari diœcesim, quàm districtum, sicut & in casu, de rescrip. statutum. lib. 6. maxime quia stante diœcesi, districtus facile variantur, quandoque per concessiones imperiales, quandoque per occupationes principum, vel ciuitatũ. ad tales autem mutabilitates ecclesiarum status non mutatur. 10. dist. cap. 1. 101. dist. c. 1. & de relig. domi. c. 1. Si ergo Papa moritur apud Bazanum vel Nouantulam, quæ loca sunt districtus Bonon. quia tamen loca ipsa sunt diœcesis Mutinen. in ciuitate Mutinen. conuenire debent Cardinales, & ibidem includi. Sed cum locus ille non distringatur per ciuitatem Mutinen. quomodo regẽs ciuitatem Mutinen. illos includet? quare melius videbatur accipere proprie territorium vel districtum. Sed forte ponderauit auctor quod multa sunt loca [8], quæ non distringuntur per ciuitates aliquas, sed per singularia dominia, quæ dñi etiam ciuitatibus non respondent. Illi ergo non sunt de districtu ciuitatis, sunt tamen de diœcesi. Ad primum dico quòd Cardinales se debent offerre, & sperandum est quòd hoc facient: quia non facile continget quin aliqui se offerant, quo alij sequentur nolentes perdere vocem suam, vt de facto videmus. Posset etiam esse locus remissioni, de qua j. de re iudic. pastoralis, circa medium.

[8] Talia loca nõ sunt de districtu ciuitatis secundum hanc glo quam not. & adde quod not. Ioan. And. ∫. de iureiuran. nimis & dixi in c. statutum. §. cum vero. de rescrip. & in c. si propter. e. tit. vers. ad idem quæritur. lib. 6. Fel.

a ¶ Hoc

a ¶ *Hoc casu.*] alijs ergo casibus sumitur vt habetur. ff. de verbo. sig. pupillus. §. territorium. tñ & alibi territorium ponitur pro diœcesi. 16. q. 1. si quis eporum. cui concor. de consti. c. 2. lib. 6. Quandoque etiam parochia ponitur pro diœcesi. 12. q. 2. bonæ rei. de dona. Apostolicæ. in prin. qñq; ponitur pro regione 9. q. 1. episcoporum.

b ¶ *Alibi.*] id est in loco alterius diœcesis.

c ¶ *Non ibi.*] vt morif.

¶ *Gl. seq. dat duo similia.*

d ¶ *Vacare.*] licet vacet iospietmusprimum statum, ita mulier vidua vacans denominatur à dignitate prioris mariti, donec alteri nupserit. concord. in decr. de so. competen. ex parte. in fin. vlti. glo. Ponderamus igitur hic habitum sine actu. sic ꝟ. ead. compil. de sum. trinit. c. 1. in fin.

e ¶ *Ordinatũ.*] Ad idẽ de præben. si Apostolica. in fin. lib. 6.

f ¶ *Transferenda.*] ad aliam diœcesim, alias idem quod ꝟ.

g ¶ *Prouisio.*] scilicet ꝗ fiat electio in loco vbi Papa moritur. vt in dicto §. porro.

h ¶ *Porro.*] prouidet casui non determinato per c. vbi periculum: Nam licet ibi in §. sane. prouiderit quid iuris cũ aliqui ex Cardinalibus exeunt cõclaue, improuisum erat quid iuris, quando omnes exeunt. & casus iste post mortẽ Clemẽtis fuit de facto.

i ¶ *Omnes.*] bene dicit: quia si aliqui vel aliqua remaneret, in illos vel illum resideret ius eligendi, vt colligitur ex prædicta decret. §. sane. & facit quod not. de postul. prælat. gratum. cũ suis concor. Vbi vero omnes mortui essẽt, quid iuris: scripsi post Host. ꝟ. eod. licet.

k ¶ *Hi ad quos.*] de quibus habetur ĩ §. præterea.

¶ *Glo seq. querit, & solut: secundo duas quæstiones subdit, de quibus remittit: Tertio quærit, & quæstionem ampliando, prouisionem exponit.*

manicando talibus: faciunt enim hoc auctoritate illius iuris, quod omnẽ exceptionem remouet. alleg. ff. de nuis l. Seruius. §. si quis tiuum. Itẽ secundũ ipsum in casu necessitatis licite excõicato cõicatur, sed maior necessitas, ꝙ carentia vicarij Iesu Christi non posset haberi. 12. dist. omnes. 2. q. 6. ad Romanã. & facit ꝟ. de hær. præsidentes. lib. 6. hic approbatur hæc opinio, etiam quo ad actum electionis faciendæ.

hoc casu[a] intelligendam fore censemus. Eo tamen adiecto, quòd si in certo loco causarũ & litterarum Apostolicarum audientia remanente, Papam alibi [b] mori contingat, non [c] ibi, sed vbi prædicta fuerit audientia, memorata electio celebretur: etiam si eadem audientia tempore mortis huius vacaro[d] noscatur: nisi forsan ante mortem eandem ordinatum[e] esset per Papam de curia transferenda[f]: quo casu seruetur prouisio[g] constitutionis prædictæ.

¶ *Prouidet casui, quo contingeret Cardinales omnes exire conclaue.*

¶ Porro[h] si Romano non electo Pontifice, Cardinales omnes[i] simul vel successiue (quod absit) exire contingeret conclaue deputatum eisdem: hi (ad quos[k] pertinet executio constitutionis prædictæ) illos ex ipsis, quibus infirmitas corporis, aut nota debilitas excusationẽ nõ dabit, idem conclaue (quam cito poterunt) reintrare compellant[l] †: Pœnas in dicta constitutione contentas[m], nisi hoc fecerint, incursuri[n]. Cardinales autem huiusmodi conclaue reintrantes, ad electionem iam dictam procedant: & aliàs constitutionem præfatam obseruent secundum statum in quo[o] erant in eodem conclaui, quando ipsum (vt præmittitur) exiuerunt.

¶ *Statuit Cardinales per exceptionem excommunicationis, suspẽsionis, vel interdicti ab electione non repelli. I. A.*

¶ Cæterum[p], vt circa electionem prædictam, eo magis vitẽtur dissensiones, & schismata, quo minor eligentibus aderit dissidendi facultas[q]: Decernimus, vt nullus † Cardinalium cuiuslibet[r] excommunicationis, suspensionis, aut interdicti prætextu, à dicta valeat electione repelli: Iuribus alijs[s] circa electionem eandem hactenus editis, plene in suo robore duraturis.

¶ *Electos & alios (qui mittere vel ire tenentur ad curiam) astringit ad id sede vacante. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Verum[t] quia tam ex prouisis[u] remedijs, quàm ex orationibus[x] ad Deum super † huius negotio effundendis[y], quòd breuiter huiusmodi celebretur electio, præsumendum est probabiliter, & sperãdum: Statuimus, vt electi & alij[z] (qui ex quacunque[a] causa ad sedẽ Apostolicam venire, vel mittere[b] sunt astricti) ad ipsam cum vacat, ac[c] si non vacaret, venire vel mittere teneantur.

¶ Idem.

¶ *Primo ponit formam secundum quã appellans appellationem intimat appellato, vt per ipsam causa beneficialis ad curiam deuoluatur. Secundo, prouidet cum appellatus vel ipsius specialis procurator nequit haberi. Tertio, prouidet cum per metum appellati, vel suorum intimatiõ fieri non potest. Quarto, vitiat intimationem aliter factam. Quinto, prorogat hunc modum intimãdi ad alios casus. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. III.

CAV:

q ¶ *Facultas.*] facit ꝟ. eod. indemnitatibus. §. vt autem. lib. 6.

r ¶ *Cuiuslibet.*] iuris vel hominis. Item qualiscunque sit suspensio, vel interdictum.

s ¶ *Iuribus alijs.*] 79. distin. per totum. 23. dist. in nomine Domini. ꝟ. eod. licet.

¶ *Glo. seq. dicit approbatam opi. Gar. & Io. Mona. licet mala ratione falsificatam, & contrariam reprobatam, subdens absurditatis causam.*

t ¶ *Verum quia.*] approbat qđ not. Gar. & Ioã. Monachus ꝟ. eod. cupiẽtes. c. respon. lib. 6. sup versi. comparere. qui dicebant electum non venientem tunc infra tps illius constitutionis incurrere pœnã. mouebãtur autem illa ratione: qa iurisdictio Papæ. & ipsius exercitium remanet penes collegiũ Cardinalium, quæ ratio reprobatur. ꝟ. 1. resp. Dicebant ꝯñ ꝙ Papa deberet pœnã remittere, ex quo venit ante creationẽ Papæ, licet post tempora. alle. ff. si quis in ius vo. non ierit. l. 2. §. fi. Archi. ibi in fine primæ partis propter verbum, coram nobis, tenebat contrarium, scilicet ꝙ non incideret in pœnam tũc non veniendo. Cũ scripsi super illa decretali, hunc casum non tetigi, quia mihi videbatur ꝯ æquitatem, ꝙ non incideret, & ꝑ illud verbũ, coram nobis. de rigore videbatur ꝙ incideret: Quis enim põt diuinare astrictus ad veniendũ qñ sit Papa creandus? cũ ergo posset omni die creari, ergo omni die paratus sit is qui astrictus est ad causam prosequendã. & licet rigorosum videatur, respicit tñ expeditionem Ecclesiarũ. & forte ꝑꝑ hoc non vtitur hic verbo, declaramus: sed verbo, statuimus.

u ¶ *Prouisis.*] per decr. vbi. & iura quæ allegaui in fi. proxi. partis.

x ¶ *Orationibus.*] qualis debeat esse oratio, vide quod dicam ꝟ. de reliqui. & venera. san. si Dominum. ad fi. & quomodo in ea sperandum est, ibi dixi satis in vltimo membro glossæ.

y ¶ *Effundendis.*] vt in decre. vbi periculum. in fi. & verbum, effusionis, largitatem & abundantiam denotat. 16. q. 1. reuertimini.

z ¶ *Alij.*] personæ instructæ opponentes & appellantes.

a ¶ *Quacunque causa.*] per hoc vr ꝙ citatus qui tenetur ire vel mittere ad curiam, mortuo Papa teneatur ad idem: cuius contrarium not. Host. ꝟ. de accusa. licet. vt ibi scripsi super verbo, accessisses.

b ¶ *Mittere.*] sicut hi quos arctat decre. 1. ꝟ. eod. lib. 6. decre. 2. de appellat. & decre. quamuis. de offi. ordi. eo. lib. Item electi cathedralium vel regularium ecclesiarum, quos arctat cõstitutio, cupiẽtes. nisi sint iuste impediti, vt eo. c. §. ꝙ si. Item postulati, quia sunt ecclesijs alligati, vt ibi. §. denique. vel fœminæ. ꝟ. eo. indemnitatibus. §. sed cum eas. lib. 6.

c ¶ *Ac si non vacaret.*] & sic patet ꝙ infra tempora statuta.

l ¶ *Compellant.*] sed quid si aliqui territorium illorum exeant? faciant de his qui infra districtum ipsum manent. Sed nunquid illi soli poterunt eligere? Item quid si nulli remanent? Vide quod dixi ꝟ. in glo. iustum. Item quid si omnes remanent, & aliqui citius reintrant conclaue, nunquid illi poterunt eligere? etsi alij non haberent iustam causam, planum esset. Sed quid si alij non intrantes habent iustum metum mortis, vt allegabatur post mortem Clementis, & dicatur dominus temporalis non esse potens ad securitatem ipsorum, vel etiam hoc dicebatur: quid fiet, & quia de iusta causa metus cognoscet? Ista non decisa, nec tunc prouisa adhuc egebunt prouisione.

m ¶ *Contentas.*] in §. quod si præmissa.

n ¶ *Incursuri.*] quia pœna ciuium & rectorum est punitio ciuitatis. videntur etiam includi pœnæ, de quibus ibi in §. ciuitas.

o ¶ *In quo erãt.*] habita distinctione, an lapsi essent tres dies tantũ, an etiam octo, vt ibi, in § conclaue.

¶ *Glo. seq. dicit quid approbat, & quid prorogat, & opi. Compo. recitat.*

p ¶ *Cæterum.*] iste §. approbat quod not. Ioan. 79. dist. c. 1. vbi not. de vitio eligentium obijci non posse: & prorogat opinionem Compost. not. ꝟ. eod. licet. qui dixit contra electionem factam per duas partes excipi non posse de excõicatione vel suspensione eligentiũ, etiam si sit notoria. Nec obstat secundum eum ꝙ peccant alij cõ-

C *Ausam electionis.*] Diuiditur in quinque partes, vt patet in rubro, quarum secunda est: ibi, *Quòd si forsan*: Tertia: ibi, *Verum*: Quarta:

† Notat Pet. de Anchara. ꝙ si prima exeuntio non est fortita effectũ licitum inchoatur. alleg. Bar. in l. si fideiussor. § meminisse. ff. de lega. 1.

† Capitulo igitur aggregato, nõ dicitur dissolui collegium per recessum etiam maioris partis: quia in solo remanente dicitur ius collegij remanere: sed antequam congregentur, nisi duæ partes accedant, non fingitur capitulũ conuenisse in loco. Pet. de Ancha.

† Aliàs irã: vt nullus ex Cardinalibus.

† Aliàs: super huius negotio. aliàs: super huiusmodi negotio, &c.

† De hac materia vide plene per s. Thomam 2. 2. q. 83. arti. 12. 13. & 14.

† Et secundum Bart. personæ ꝑ vsã ꝑ defunctum Papam põderando verbũ, astricti & ver. prouisi, sec. glo. in c. cupientes. §. 1. in verbo, electi. de electi. lib. 6. Contra.

Quarta: ibi, *Intimatio*. Quinta: ibi, *Idem quoque*.

¶ Præsupponatis notata in c. statuimus. lib. 6. eo. tit. vbi dr, si aliqs fuerit electus ad aliquam dignitatem, vel fuit sibi prouisum de beneficio, vel forsan fuit postulatus, q si aliquis ꝫ talem prouisionē electionem, vel postulationem se opponat, vel forte fuit appellatū à tali electione, prouisione, vel postulatione, q talis appellans similiter & appellatus seu defendens, debent arripere iter suū à die quo se opposuerunt vel appellauerunt infra mensem, vt vadāt ad Papā, qui de causa appellationis disceptabit. Item dicit dictum cap. q si vna pars à die quo se opposuit, infra mensem iuit Romam, & ibi suā partem aduersam per xx. dies expectauit, & non venit, procedetur in negotio electionis, non obstāte cuiusque absentia, sicut de iure fuit. Item aliquotiens aliquis opponit in formā electionis, id est, ꝫ formam electionis, dicendo electionē rite nō esse factā: immo q fuerunt omissæ solēnitates iuris: si talis opponēs nō possit probare peccatū formæ, id est, electionē nō esse factam sm formam, quā accepit à iure; tunc talis condemnabitur alteri parti in expensis: quia ipse soluet expēsas, damna & interesse, quæ vel quas habuit ille vel fecit, cōtra quē oppositū est in formam. Aliquotiens aliquis se opponit non in formā electionis, sed in personam, id est, ꝫ personam electam, dicens eam non esse capacem electionis: quia dicit talem esse excōicatum, quare est inelegibilis. Vel dicit talem personam nō esse legitimā, nec de legitimo matrimonio, ideo illā personā dicit non esse eligendam, & sic opponit in personā, id est, ꝫ personam illā electam. Et ille qui opponit in personam, si non probet ea quæ opponit ꝫ illam; tunc talis opponens est suspensus triennio à suis beneficijs: immo perpetuo priuatus est, si se interim, id est, pendente illo triennio immiscuerit ad illa beneficia. His auditis figura casum in Clemētina. Pater sanctissime, audio doctrinam vestram, in qua dicitis, quòd si aliquid opponatur ꝫ prouisionē, electionem, vel postulationē factā ad personatū, dignitatem, vel canoniam, & ob hoc fuerit appellatū ad Papā, appellans & defendens, & quorū interest à die oppositionis vel appellationis infra mensem arripiant suū iter eundi Romā: quia causa est deuoluta ad summum Pontificem: Sed quæro, an eo ipso q opposui me ꝫ aliquem, quia fuit electus ad dignitatē, & me oppono ꝫ formam, vel an eo ipso q appellaui vel me opposui, causa ipsa sit deuoluta ad sedem Apostolicam? Et rñdet Papa q non, sic dicendo: Nos censemus causam electionis, postulationis, seu prouisionis emissam, id est, deuolutam ad sedem Apostolicam, cum ipsa appellatio fuerit specialiter interposita in præsentia appellati, id est, in præsentia illius ꝫ quem appellatur: aut si fuerit interposita in præsentia procuratoris eiusdem appellati, aut cum fuerit intimata, id est, notificata alteri eorum, scilicet, in personam appellati, aut in personā sui procuratoris infra mensem ab interpositione ipsius appellationis, vel saltem cum fuerit intimata post lapsum temporis. s. post mensem quam cito poterit fieri commode. Intelligatis cum fuerit intimata, porrecto, id est, dato libello sub scriptura authentica, vel lecto tenore illius: quia talis appellatio qn intimatur, debet legi coram appellato, & copia appellationis data modo simili sicut modis supradictis, si ipsa copia fuerit petita. & inde fuerit data. Et sic habemus, q causa appellationis non dr emissa, nec deuoluta ad sedem Apostolicam, nisi fuerit infra mensem, vel post mensem quàm cito commode poterit, intimata & notificata: sic videlicet, vobis Petro tali electo ad talem dignitatem: quia scio electionem esse inualidam, vel quia scio vos incapacem illius electionis, vobis intimo & notifico, q de tali electione de vobis facta appello ad curiam Romanā: & ibi causam appellationis prosequi intendo. Hoc facto, causa appellationis dr emissa ad sedem Apostolicam. Sed quæro, si appellans non possit intimare, id est, notificare appellationem suam appellato, quomodo prouidebitur: quia forsan appellatus aufugit, & nō est in prouincia, nec potest eius procurator inueniri, vel forsan quia appellatus habet domum remotam, ita q appellans non potest sibi intimare: Respondet Papa, q appellans debet ire ad ecclesiam cathedralem in ciuitate vel diœcesi cuius si beneficium vel dignitas de qua fuit electus, & ibi suā appellationem publicari faciet, & copiam dabit appellato modo præmisso supra, quandocūque copia petita fuerit. Et ideo dicit textus, q si forsan contingat appellatum abesse, id est, absentem esse, & contingat talem procuratorem non inueniri, scilicet, q possit intimari appellatio: tunc appellans faciat appellationem suam publicari in domo, in qua ipse appellatus consueuit cōiter habitare. Vel si talis publicatio non possit fieri in domo, quia domus eadem existit in remotis partibus; tunc faciat publicari suam appellationem in ecclesia cathedrali, in cuius ciuitate vel diœcesi beneficium quod litigiosum est, consistat, id est, sit. Et nihilominus volumus publicari dictam appellationem vtroque casu, scilicet, in ecclesia cathedrali, vel in loco in quo est beneficium, ac de ipsa, scilicet, publicatione quādocūq; fuerit petitum, fieri copiam appellato volumus modo præmisso & supradicto. Et sum in versiculo, *Verum*. Et quæro ponendo sic, q appellatus non abest, nec eius procurator, nec domus eius longe distat: sed ipse appellatus, hoc est, ille ꝫ quem appellatum est, est ita potens & ita timendus, q appellans nō audet intimare suā appellationem? Rñdet Papa, q talis appellatio debet publicari solemniter in loco publico, in quo loco est verisimile ipsum appellatum vel eius procuratorem verisimiliter nō posse ignorare. Et ideo dicit textus, *Verum*, pro, sed, si intimatio fieri nequeat, vt præfertur propter metū appellati: q. d. ita est ita potens q appellans non est audens ire ad eum: vel si intimatio fieri nequeat propter metum & timorē suorum parentum: Nos Clemens volumus eandem appellationem sic publicari solemniter in loco publico, q possit verisimiliter peruenire ad notitiā appellati, seu procuratoris eius. Intimatio vero aliter facta careat omni effectu: nec causa censeatur deuoluta ad sedem Apostolicam per eandē appellationem, nisi certa notitia eius appellationis aliter peruenisset ad appellatum infra tempus prædictum, scilicet, infra mensem. Et istum modum intimandi vult obseruari in alijs casibus, in quibus requirit intimatio facienda: ideo dicit textus. *Idem quoque obseruari volumus in alijs casibus, in quibus requiritur intimatio facienda*. hoc dicit. Not. primo ibi, *Vel saltem*, de aduersatiua, *Vel*, cui quando adijcitur dictio, *Saltem*, vt hic, signat diminutionem. de rescrip. statutum. §. cum vero. lib. 6. Nota secūdo casum, in quo datur tēpus arbitrariū ad purgandū morā temporis determinati. de quo in glo. in verbo, cōmode. Zabar.

† Vide cōcilium Tridēt. sessio. 24 de reformat. c. 20.

sam[a] † electionis[b], postulationis, seu prouisionis[c], per appellationem ab ipsa vel occasione[d] ipsius, ad sedem[e] Apostolicam emissam: tunc demū ad sedem eandem deuolui[f] censemus, cū in appellati[g] aut procuratoris eiusdē in ipsa causa specialiter[h] cōstituti presentia interposita[i] fuerit: aut eorum

¶ *Prima glossa ponens casum simul summat, & diuidit, & dicit quid determinat.*

a ¶ *Causam.*] Casus primo ponit formam, secundum quam appellans appellationem intimat appellato, vt per ipsam causa beneficialis ad curiam deuoluatur. Secundo prouidet cum appellatus, vel ipsius specialis procurator nequit haberi. Tertio prouidet cum per metum appellati, vel suorum intimatio fieri non potest. Quarto vitiat intimationem aliter factam. Quinto prorogat hunc modum intimandi ad alios casus. Et determinat not. per Innocentiū. Host. Io. Mo. & Archi. eo. tit. c. 1. lib. 6. super verbo, intra mensem. per Compost. ibidem. & Guliel. in Spec. tit. de citatio. §. sequitur. post princ. plenius de appel. §. qualiter. versic. cautus etiam sit. & versi. quid si procuratori. adhuc apertius per Guliel. Mandegot, in libello electionum. in fi. per ipsum Ioan. Monachum de reg. iur. in generali. lib. 6. vltra medium. & quod not. ī. eod. cupientes. §. responso. lib. 6. super ver. notitiam.

b ¶ *Electionis.*] etiā epalis vel cathedralis ecclesiæ, vt dicā. j. §. pen.

c ¶ *Prouisionis.*] hæc tria exprimit decre. 1. eo. ti. lib. 6.

¶ *Glos. seq. approbat op. Compost. quam plenius recitat.*

d ¶ *Occasione.*] id est, propter causam electionis, postulationis, vel prouisionis, vt si appelletur à grauamine illato in iudicio: quo casu locum habet decre. 1. ī. eo. lib. 6. secundū Compost. qui plus ibi not. q si super prima appellatione dentur iudices extra curiam, & ab illorum grauamine appelletur, locū habet decr. illa. & dicit sic sensisse Innocentium, licet quidam contra, q solum in causa primæ appellationis habet locum hæc decretalis, quod est contra mentem: quia per secundam appellationem sicut per primam possit protelari vacatio.

e ¶ *Sedem Apostolicam.*] in alijs enim non habet locum prædicta decre. s. ī. eod. lib. 6. vt ibi not.

f ¶ *Deuolui.*] quo ad hoc vt principale negotium fit in curia, vt dicam j. §. penult.

g ¶ *Appellati.*] si contra capitulum vel collegium appelletur. vide qđ not. ī. eo. bonæ 1. in glo. 1. soli. de concess. præb. si capitulo, in lib. 6. in glos. 6. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens dicit approbatam opinionem Speculatoris; arguit ad simile, & de tribus remittit.*

h ¶ *Specialiter.*] approbat opinionem Spec. in prin. versic. quid si procuratori. vbi positis duabus opinionibus, quarum prima habebat, q non sufficit intimare procuratori: secunda, q sufficit: dicebat primam veram in generali procuratore, secundam veram in speciali: allegabat de testi. præsentium. §. cæterū. lib. 6. ff. de liber. cau. l. immo. ff. de ꝯhen. emp. l. in huiusmodi. de procu. dilectus. & c. non iniuste. in fi. Sicut autem speciali procuratori appellati fieri potest intimatio, ita etiam potest fieri per specialem procuratorem appellantis; nam & talis in his causis appellat: quod dic vt not. eod. titu procurator. libr. 6. Quomodo vero formetur procuratorium ad intimandum, & quomodo per procuratorem fiat intimatio, vide in prædi. libel. electionū. in fi. & quomodo de procuratorio suo sicut & de appellatione debet fidem facere.

Est bona & singularis secundum Car. facit in fin. glo. fi. io c. a. & cōfe. Bart. tamen putat sufficere generalem.

i ¶ *Interposita.*] & tunc interponitur simul & intimatur quare cum illis constet illum appellasse, alia intimatio facienda non est.

alteri a infra mensem ab interpositione b ipsius, vel saltẽ post lapsum eiusdem mensis (quàm cito commode c fieri poterit) legitime intimata: porrecto d videlicet e sibi sub scriptura authentica f, vel perlecto g illius tenore & copia modo consimili h (si petita i fuerint †) inde facta. ¶ Quòd si forsan appellatũ abesse, & procuratorem talẽ k non inueniri contingat l, In domo m, quam ipse appellatus habitare n communiter o consueuit: vel (si domus eadẽ in remotis p existat) in ecclesia cathedrali q, in cuius ciuitate vel diœcesi cõsistit beneficium: & nihilominus vtroque r casu in ecclesia vel beneficio s de quo agitur, volumus appellationẽ huiusmodi publicari, ac de ipsa quandocunque petitum fuerit, copiam modo t præmisso fieri appellato. ¶ Verum si propter appellati aut suorum metum u, vel potentiam intimatio fieri nequeat, (vt præfertur x) appellationem eandem in loco y aliquo publico z sic solemniter a volumus publicari, quòd ad appellati, seu eius procuratoris b notitiã possit verisimiliter c peruenire. Intimatio vero aliter facta, omni † careat iuris effectu: Nec causa per appellationẽ eandẽ ad sedẽ cẽseatur deuoluta d prædictã, nisi ad

a ¶ *Alteri.*] scilicet appellato, vel speciali procuratori: ergo fortius si vtrique simul vel diuisim. & tolle hic literam, legitime intimata, quæ sequitur.

b ¶ *Ab interpositione.*] & sic currit de momento in momentum. concor. ĩ. de re iud. q ad consultationem. ibi, à cuius probatione. Et quot dies habeat mẽsis, not. ĩ. eod. tit. quàm sit. lib. 6.

¶ *Glossa sequens ponit duas concor. soluit dubium: ponit simile per contrarium.*

c ¶ *Commode.*] concor. prædicta decret. quàm sit. in prin. libr. 6. & c. cupientes. §. cæterum. veniet hoc in arbitratu boni viri: & datur hic tempus arbitrarium ad purgandum moram tẽporis determinati: alibi ecõuerso datur tempus determinatum ad purgandum moram temporis arbitrarij in prædicto. §. cæterum. & per hoc vĩ q post hoc tempus facta intimatio, nõ deuoluat, vt dicã in fi.

† In antiquioribus codicibus legitur, fuerint.

d ¶ *Porrecto.*] per hoc patet q expensis intimantis habet hoc fieri. sicut de libello dicitur. 3. q. 3. c. induciæ. ver. offeratur.

e ¶ *Videlicet.*] declarat verbum, legitime, quod præmisit.

¶ *Glossa sequens dubium soluit, & textum iustificat.*

f ¶ *Authentica.*] scilicet confecta manu publica, vel habente sigillum authenticum. de senten. excomm. cum medicinalis. libr. 6. & satis dixi. de proba. post cessionem. vt enim dicebat Specul. in ver. princi. allegato graue esset dicere; q aduersario meo dicenti se appellasse ad curiam, tenear credere, cum appellatio hoc casu habeat vim citationis, vt infra dicam. Et quomodo appellato interdum expediat authentica scriptura, patet j. c. proxi. §. penulti.

g ¶ *Vel perlecto.*] patet q primo casu cum porrigitur, non est legi necesse. concor. de appella. appellatio. lib. 6. Et illud, per, designat integrã lectionẽ. simile. ff. de ver. significa. Vrbana. §. pernoctare.

h ¶ *Consimili.*] scilicet sub scriptura authentica.

i ¶ *Si petita.*] si ergo non petitur z, sufficit legisse. concord. ĩ. de sepultu. c. 1. in fin. lib. 6. de sent. excom. c. 1. eo. lib. per quod c. patet, q vtile consilium esset appellato de petitione prædicta facere confici publicum instrumentum: satis tamen esset de hoc per testes fidem fieri posse: licet ibi secus, vt ibi notaui. Ioan. And.

z Vide Felinum in c. cum M. de constit. vers. quarta conclusio.

k ¶ *Talem.*] specialem, de quo præmisit.

l ¶ *Contingat.*] collige litteram quæ est infra, volumus appellationem huiusmodi publicari. Ioan. And.

m ¶ *In domo.*] idest ante domum. eo enim inuito non debet domum ingredi. faceret enim iniuriã. ff. de in ius vocan. l. plerique. & l. seq. hoc dixi, de eo qui mit. in pos. c. fi.

n ¶ *Habitare,*] etiam si sit inquilinus. ff. de dam. infec. l. 4. §. si domum.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

o ¶ *Communiter.*] licet ergo ibi non habitet vltra dimidium anni, sed minus, ex quo tñ ibi habitat plus quàm alibi, ibi poterit fieri intimatio. ad hoc ff. de verb. signifi. maiore. Sed si æqualiter habitaret in duobus locis, in quolibet illorum fieri poterit, vbi elegerit appellans, & tutum esset fieri in vtroque. facit de sepult. cum quis. §. 1. lib. 6.

p ¶ *In remotis.*] ex remotione ergo loci statuitur ius diuersum. de sent. excom. relatum. de temp. ordi. cum nullus. §. 2. lib. 6. & vt ibi not. puto hoc arbitrariũ. de hoc ĩ. de resti. in integ. tum ex litteris. in glo. penulti.

q ¶ *Cathedrali.*] concor. j. de fo. comp. quamuis.

r ¶ *Vtroque casu.*] scilicet cum publicatio fit ad domum, vel in ecclesia cathedrali propter domus instantiam.

s ¶ *Beneficio.*] etiam si esset campestre, vel rurale. & si non sit ibi notarius, nec præsentia testium illos adducat, & sic seruatur in hoc casu, & in casu decre. vlt. eod. tit. lib. 6.

t ¶ *Modo præmisso.*] scilicet sub authentica scriptura.

u ¶ *Metum.*] iustum. de appel. si iustus.

¶ *Glossa sequens litteram exponit, & dubium soluit.*

x ¶ *Vt præfertur.*] quia nec domino, nec speciali procuratori, nec ad domum habitationis, & in beneficio, nec in ecclesia cathedrali & beneficio. Si autem dominus vel appellans locum adire non possit personaliter a, posset tñ adire per procuratorem, vel e cõ, non per procuratorem, sed personaliter potest adire; non erit locus ei quod dicitur, sed intimationem ad domum fieri oportebit. & hoc vult littera illa, vt præfertur.

a Not. hic si met' est personalis tantũ o loci, vbi debet actus necessario explicari, an per aliũ debeat actus necessario expediri, ad quod vide quod not. In c. bona. j de electio. Fe.

¶ *Glossa sequens notat ex singulari.*

y ¶ *Loco aliquo.*] licet ergo sanum sit consilium, quod not. Guli. Mande. in libello prædicto super forma pen. scilicet q in pluribus locis fiat publicatio, quia tanto maior præsumptio erit contra appellatum de scientia. facit de postul. præla. c. 1. qui ma. accu. pos. cũ in tua. per hanc tamen litteram patet satis esse, q fiat in vno loco, dũmodo sit publicus, &c. vt hic dicit.

z ¶ *Publico.*] ad tollendas illorum fraudes, q captata opportunitate absentiæ illorum quos tangit, vel per quos posset insinuari, faciunt tales intimationes. facit in Authen. de litig. §. omnem. colla. 8. & similiter quod not ĩ. eo. tit. c. vlt. lib. 6.

† Alias, omnino.

a ¶ *Solemniter volumus publicari.*] concor. ĩ eod. tit. quia propter. in fin. fiet autem in loco viciniori. eod. tit. vbi periculum. §. porro. lib. 6. de præsump. quosdam. & c. quanto. in publica Missa populosa, vel sermonibus, vel nundinis, vel alio actu per populum frequentato.

b ¶ *Procuratoris.*] specialis, de quo prius dixi.

c ¶ *Verisimiliter.*] facit extrauag. Boni. rẽ non nonam. post princ. Et not. q inspicitur verisimilitudo. concor. ĩ. de præsumpt. quia verisimile. & c. litteras. de reg. iur. inspicimus. lib. 6.

¶ *Glos. seq. primo declarat opi. Inn. & Host. secundo decre. cupientes. tertio, an vitietur appellatio: & notans tria tempora, ponit duas opiniones contrarias, & ponit quam approbat: obijcit & soluit.*

d ¶ *Deuoluta.*] quod z ergo not. Inn. & Host. in glos. in prin. allegata, q decre. 1. eod. tit. lib. 6. arctat etiam ignorantes, ex quo appellatio publice fuit emissa, cum constitutio illa voluerit prouidere contra vacationes ecclesiarum; vel est falsum, vel intelligendum non de appellato, sed de alijs quorum interest: vel intelligendum est secundum proximum dictum, quando scilicet ita publice factum est, q verisimiliter potuit ad appellati, vel specialis procuratoris notitiam peruenire: & hoc nunc demum, qñ propter metum vel potentiam a, &c. vt ibi: cũ enim talis appellatio habeat vim citationis peremptoriæ, vt ibi. ad idem de app. sæpe. ita q nõ veniens in termino iuris habetur contumax, & proceditur cõ cum vt cõ contumacem, & in principali absurdum esset contumacẽ censeri ignorantem, cui appellatio intimata non esset. Et hæc omnia vera puto, etiam in electionibus cathedralium & regularium ecclesiarum, de quibus loquitur decre. cupientes. vt ex quo non aliter quàm per appellationem deuoluuntur ad curiam, necesse sit p hunc modum intimationem fieri. Fortius enim punit & arctat cõstitutio, cupientes. quàm decr. 1. priuat enim iure quæsito, & totali prosecutione processus, & ad personalem arctat comparitionem. Sed decre. 1. punit solum in processu fiendo in partis absentia, & per eam satis est procuratorem mittere, ergo etiam fortius ibi facienda est intimatio. Et sic ab olim seruauit curia. quando tñ appellatus non poterat haberi, varie loquebãtur doctores, quod tñ hic expeditum est. Et nota q licet hæc littera vitiet intimationem, & impediat deuolutionem, non vitiat appellationem, quo minus super ea posset extra curiam impetrari. Vnde in talibus appellationibus not. tria tempora. Primum, quo præscribitur appellationi ne possit interponi, & est x. dierum notitia. de app. concertationi. lib. 6. Secundum, quo præscribitur deuolutioni principalis negotij ad curiam: si non fiat intimatio, vel fiat, sed non debito tempore & debita forma; & de hoc hic. Tertium, quo præscribitur prosecutioni, & in deuolutis seruanda sunt tempora decre. 1. & decre. cupientes. in alijs datus annus, & ex causa biennium & vltra. de appel. cum sit. & c. ex ratione. Prædictorum autem secundum non potest esse sine primo, id est, deuolutio sine appellatione: sed primum bene potest esse sine secundo. de ap. cordi. lib. 6. vnde dicit Ioan. Monachus in prædi. regula, in generali. q cum negotium tractari in consistorio principis sit hic speciale, hoc ius singulare facilius tollitur, quàm commune. allega. ff. de pact. si vnus. §. pactus. in Auth. de non alie. §. quia vero. coll. 2. Audiui aliquos dicentes, q mens est huius literæ, q nõ valeat appellatio prædicto modo non intimata; ita q non valeat impetratio super ea facta, etiam extra curiam. Mihi placet primum dictum, quod etiam placet Ioan.

z Ad hanc glossam vide aliqua per Felinũ in c. cum dilectis. extra de rescript.

a Idem dominus Fe.

cet Io. Monacho, vt prædixi. sed obstat, quia ſm hoc erit in potestate appellantis eludere decre. statuimus. & non deferre principale negotium ad curiam. Sol. appellato & ignoranti nō appellanti intendit hæc constitutio prouidere. & quare consulo ꝙ appellās vadat, vel sufficientem mittat, vt si veniret appellatus, forte sciens quem ignorare credebat, procedi possit: vel si Papa ad curiā citare vellet appellatum: aliàs ex parte appellati nullo veniente, planum est ꝙ pœna processus ď qua decre. 1. loquitur, locum babere nō posset. sed pœna decre. cupientes, de qua prædixi, bene posset habere locum, etiam appellato non veniente.

[a] Ad hanc glosā vide decisionē Rotæ. 42. incip. fuit dubitatū. in nouis. & decisio. 44. incip. quoniam.

appellatū [a] eius plena [b] & certa notitia, infra tempus [c] prædictum aliter peruenisset. Idem quoque in alijs [d] casibus obseruari volumus, in quibus requiritur intimatio facienda.

¶ Idem.

¶ *Decretalis, Vt circa. locū non habet, cum appellans ius suū vel ecclesiæ directe prosequitur: sed cum in formam vel personas opponit crimina vel defectus; quorum circumstantias si non specificat, super illis non auditur, etiam si iuret illas didicisse de nouo. Nec etiā in eadē causa super illis auditur alius non appellans, & prosequens commune, non proprium interesse: potest tamen assistere appellanti. Appellans qui nō seruat formam, etiā si appellationi renunciat, per viā querela non prosequitur obiecta, nec etiā alia, nisi in casibus exceptis. Omissio formæ, licet appellātē à probatione repellat, non tamē infirmat probationē super his legitime factā aduersarij cōfessione, vel aliter. h. d. I. A.*

a ¶ *Appellatum.*] non reperit de procuratore. per quod vř ꝙ hoc casu, vbi non per modos prædictos haberetur notitia, non sufficiat procuratorem sciuisse.

¶ *Glossa sequens exponit, & exemplificat.*

b ¶ *Plena & certa.*] Nota ꝙ non sufficit talis [b] qualis, sicut in casu decre. illud. de cleri. excom. mi. cum similibus. Et plena dicit, vt totius appellationis & omnium obiectorum in illa notitiā habueri; sic etiam testis dicit plenam veritatem. de accu. cū dilecti. Certa dicit, vt indubitatum sibi sit, vel esse debeat sic appellatum: ex quo autem certus est, certificari vlterius nō debet. de reg. iur. eum qui certus. Posset autem hoc constare: quia super appellatione consuluit aduocatos, amicos, vel simili modo, forte per amicum proprium vel amicum appellantis. [c] sibi plene fuerat intimata.

[b] Vide Decium consil. 74. & Rotā decisione. 117. in nouis.

¶ *Glo. seq. notat notificationem post tempus factā non deuoluere: secundo quærit an appellet: ponit opinionem Compost. & contrariā, & remittit.*

c ¶ *Tempus prædictum.*] scilicet mensis, vel postquam cito commode fieri posset. š. eo. cap. in princip. Et not. quia per banc litterā puto ꝙ notificatio facta post tempus prædictum, non arctat appellatum, nec deuoluit: aliàs sequeretur absurdum, ꝙ si post annum vel quinquennium notificaret appellationem, arctaret appellatum, & deuolueret. Hæc autē temporis determinatio procedit ab hac constitutione, de qua prædicti doctores non cogitauerunt. Inter alia ergo substantialia, vt deuoluat appellatio causas beneficiales ad curiam, de quibus š. eo. c. 1. & c. vt circa. lib. 6. requiritur debita notificatio, de qua bic loqtur: & ꝙ fiat infra tempus hic expressum, his & alijs concurrentibus sic deuoluitur, ꝙ constituit absentem contumacem, & proceditur in ipsius absentia in principali, etiam ad diffinitiuam, ex quo non venit infra tempora. Sed an sic constituat eum contumacem, ꝙ non possit appellare à diffinitiua ꝫ se lata, dubitari solet. & Compost. in prædi. decre. 1. eo. tit lib. 6. in gl. qualiter probationes. in 5. q. tenet ꝙ quando citatio vel notificatio personaliter apprehendit, sit vere cōtumax, nec appellet: qñ vero facta fuit ad domum, ecclesiam, vel locum publicum; tunc sit ficte contumax, & appellare possit. & fertur hanc opinionem multū vigere in curia. Aliquibus vř. ꝙ satis sit hoc casu absentem puniri in processu & diffinitione causæ: non est autem per hoc ęquū appellatione priuari, cum non sit expressum: & vide quod dicam į. de dolo & contu. si ante. Supradicta procedunt in his beneficialibus, in quibus locū habet hæc decr. 1. In his vero in quibus locū habet decre. cupientes. planum est, ꝙ non punitur contumax solū in processu, immo cadit ab omni suo iure, vt ibi. §. ꝙ si per xx.

[c] Glossam tenet Barbatia: quia vt dicit Barto. in l. nō solum. §. si alieno. ff. de procu. amicus agit ꝓ amico sine mādato. facit glo. in l. in testamento. ff. de fidei. liber. & amicus impetrat ꝓ amico. glos. in c. ad aures. & c. nonulli. de rescr. addo quæ dicit idem Barba. in l. cum eos tissimi. C. de fideicō. Fonta.

¶ *Glos. seq. primo allegat in exemplum quatuor iura: secundo amplians casum allegat octo: tertio allegat quinque, quibus dicit constitutionem cessare.*

d ¶ *In alijs casibus.*] vt į. de ap. c. 1. į. de renun. c. vnico. š. de procu. mandato. ad idem š. vt lit. non conte. quoniam. In casibus tenetur quis non solum intimare, sed requirere. 16. q. 3. placuit 2. š. de emp. & ven. c. fi. š. de off ord. si canonici. & c. quamuis. de senten. excom. c. 1. de sepul. c. 1. lib. 6. & į. de sepul. dudum. & į. de hære. c. 1. cum simi. In quibus etiam tutum est būc ordinem obseruari. Sunt etiam quædam intimationes, quæ fieri debent Papæ, in quibus non puto ꝙ hic dř locum habere vt š. de præbē. graue. versi. metropolitani. de sta. mo. c. fin. versi. quod si forsan. de cleri. ægro. cap. vnico. §. si autem. lib. 6. & in extrauag. Bonifa. sancta Romana. & į. de hæreti. nolentes. ad fi. Ioan. And.

Constitutionem.] Consueuit bic dicere dominus Pet. ꝙ tex. huius Clement. est difficilior aliquo alio huius voluminis, adeo ꝙ nunquam legebat hanc decre. & præcedentem, quin sibi darent laborem. Diuiditur autem in quinque partes, quia in prima declarat decre. vt circa. nō habere locū vbi exceptio quæ opponitur directe seu principaliter cōcernit opponētis ius, vel ecclesiæ. In secunda: ibi, *Ceterum*: declarat in casibus exceptis in decre. vt circa. non admittendum eum, qui omisit debitā specificationem circunstantiarum. In tertia: ibi, *Sane*, declarat appellationem factā in cā beneficiali, & eum qui prosequitur proprium interesse omissa forma decreta. vt circa. alium volentem venire pro interesse cōs, & non appellantem non debere admitti contra appellatum in eadem causa prosequendo eosdem articulos, licet possit assistere appellanti ne colludat, & psequi suum interesse, si illud prætendat. In quarta: ibi, *Insuper*. declarat appellantem non seruata forma debita decret. vt circa. non esse audiendum per viam querelæ regulariter, etiam si illa appellatione oobleı vii. In quinta: ibi, *Illius*, declarat omissionē formæ decret. vt circa. repellere ꝓbationē fiendā, & nō vitiare iā factas. Io. de Imola.

CAP. IIII.

CONSTITV-

¶ *Constitutionem.*] debetis scire ꝙ lib. 6. eo. tit. est vnum capitulū nuncupatum, vt circa. quod multum erat ab initio in se dubium: sed Bonifacius illud capitulum suo tempore declarauit inquantū potuit: & illud declarauit ꝑ quatuor capitula: ideo si sciatis illud capitulum, vos bene scietis quatuor vel quinque alia. Capitulum, vt circa. lib. 6. fuit declaratum à Bonifacio per c. is qui circa. per c. qui ꝫ. per c. procurator. & per c. constitutio. lib. 6. Et illa quatuor capitula bic nominata sunt declaratiua illius decre. vt circa. ita ꝙ tempore Bonifacij nulla dubia noua emerserunt super illa decre. vt circa. quæ non declarasset: sed eo mortuo dicta decre. seu cap. vt circa. aliqualiter adhuc fuit dubium, & reperta sunt dubia: quare videns Clemens Papa, ꝙ Bonifacius tantum laborauerat ad declarandum illam decretalem, quæ adhuc post ipsum Bonifaciū remāserat dubia: ipse Clemens voluit illam de dubijs nouiter emersis declarare per istam cōstitutionē seu Clementinā hic positam. Et vt bene intelligatis illam Clemētinam, vos oportet scire quæ dicit cap. sæpe nominatum, vt circa. & scire dubia, quæ emerserunt tēpore Bonifacij, & etiam declarationes dubiorū, aliàs istā Clemētinam ꝓfunde nō intelligetis: quare nō admiremini si aliqualiter sit prolixa, quia dū eā intelligetis, verbis breuioribus bñ & subtiliua eā redigetis. Capitulū, vt circa. ista dicit quæ sequūtur: Illi qui opponunt ꝫ electionem alicuius, q fuit electus ad aliquā dignitatē, vel qui se opponūt ꝫ postulationem alicuius: quia aliquis fuit postulatus qui eligi non potuit; vel illi qui se opponunt ꝫ prouisionē alicuius, cui fit ꝓuisum de aliquo beneficio, tales se opponētes ꝫ electionem, postulationem, vel prouisionem, antequam recipiantur in oppositionibus suis, ipsi debent exprimere in libello seu instrumento publico omnia ea quæ intendunt opponere ꝫ personas eligentium, quia dicit personas eligētes nō posse eligere: quia sunt excōicatæ vel suspensæ, ſm ꝙ dř in c. cum inter. š. de consue. vel secundum c. cum dilectus. vel quia scienter elegerunt indignum, secundum c. cum in cunctis. Vel opponit ꝫ eligentes: quia dicit ꝙ sunt infames, quibus sunt actus legitimi interdicti, & eligere est actus legitimus. ff. de re. iu. l. actus. Vel forsan opponit ꝫ personam electi, dicendo & exprimendo electum esse illegitimum: ergo incapacē, vel dicendo excōicatum, vel dicendo infamem. Vel forsan opponit ꝫ formā electionis, dicendo electionē non esse factam secundum formam decretalis, quia pp. Vel opponit ꝫ formam postulationis; quia dicit ꝙ nō est concors; vel saltē à duabus partibus celebrata, & hoc qñ vnus eligitur & alius postulatur. vt š. c. scriptum, in antiq. Et omnia ista debet exprimere opponens in instrumento publico: & debent iurare opponētes, ꝙ credunt ea quæ opponunt ꝫ electionē, postulationē, vel prouisionem esse vera, & se posse probare. Si autē talia nō exprimerēt opponentes, ipsi vel eorū adhærentes non audiantur, nisi aliqua de nouo emergant vel peruenīāt, seu superueniat facultas ꝓbandi. Et opponētes debebūt iurare corporaliter, id est, sacrosanctis Euangelijs tactis, aliàs nō satisfacient isti constitutioni: & contra non probantes ea quæ obijciunt in personam vel in formam, intelligitur pœna statuta in c. statuimus š. eo. & sic habemus ea quæ dicuntur in c. vt circa. Nūc videamus qualiter illud c. vt circa. fuit declaratū per c. is qui. & certe sic intelligitur, q a ille q obijcit ꝫ formā electionis, vel qui obijcit seu opponit ꝫ personā & præstat iuramentū corporale, š. recitatum, ꝙ credit esse vera, & credit se posse probare ea quæ opponit, nō est adhuc audiendus, quāuis talia exprimat: & nō satisfacit cōstitutioni, vt circa. nisi determinate & nō diffiūcte iurauerit se credere ea quæ opponit, esse vera, dicēdo: Ego scio ꝙ ille, quē vos elegistis, est illegitimum & excōicatus; quare electio vestra est nulla: &

non la-

non satisfeceret constitutioni si diceret opponens, credo vel scio, vel credo ꝙ talis electus est illegitimus vel excõicatus. Itẽ illa decretalis, vt circa. dicit ꝙ qñ ego appello ꝯ aliquam personam nominatam puta ꝯ Petrum ne eligatur ad dignitatem aliquã. debeo obseruare formã illius decreta. vt circa. quæ forma declaratur ꝑ illud c. q ꝯ. videlicet, ꝙ ego debeo inscribere in instrumento authẽtico & publico, ea quæ volo ꝯ eũ obijcere, sic ac si esset iã que electus, qđ nõ fuerat dictũ formaliter in illa decretali vt circa. sed fuerat dictũ virtualiter & intellectiue, vt declarat illa decre. qui ꝯ. lib. 6. Si autẽ appellans vel opponẽs nõ sic fecias, nõ valet eius appellatio interposita, nec etiã appellãs audietur sup expressis in appellatione sua. Et sic habemus capitulũ, vt circa. declaratũ ꝑ duo c. s. per c. is qui. & per c. qui ꝯ. & ꝑ hoc possumus intelligere illa duo cap. & illa scire. itẽ cap. procurator. declarat illud c. vt circa. q a illud cap. vt circa. dicit ꝙ appellantes ab electione, postulatione, vel prouisione, debent exprimere ea quæ volunt obijcere ꝯ aliquẽ in instrumento publico & authentico, & fuit declaratũ ꝑ c. q ꝯ. Sed quæro so ille qui se vult opponere vel appellare ab electione, postulatione, vel prouisione in personã vel in formã, an ipse possit cõstituere procuratorẽ ad appellandũ ꝯ postulationẽ, prouisionẽ, vel electionẽ. Et si possit cõstituere, quæro qualiter debet constituere, & qñ sit idoneus procurator? Rñdet Papa in illo c. procurator. Procurator nõ reputetur decætero idoneus ad appellandũ ꝯ electionẽ, postulationẽ, aut ꝑuisionẽ: quã si, id est, nisi omnia sint specialiter expressa, quæ vult obijcere in formã vel in personã in ꝓcuratorio eius, & nisi habeat speciale mandatũ corporaliter iurandi in animas eorũ, quorũ ipse extitit ꝓcurator: & iurabit in animas dñorũ suorũ, ꝙ ipsi credunt expressa in procuratorio ꝙ sibi miserunt vera esse. Et per hoc habes c. vt circa. declaratum in hoc ꝙ loquitur de constitutione procuratoris per c. procurator. lib. 6 & per cõsequẽs habes illud c. ꝓcurator. declaratũ. Restat finaliter c. vt circa. declarare per c. cõstitutio. lib. 6. eo. tit. & postea accipiemus nostrã Clementinã, & facillime eã intelligemus: Nos videmus quam formã debent habere appellantes ab electionibus, postulationibus & ꝓuisionibus. Sed quæro, mihi vr̃ ꝙ vidi vnũ c. de appellationibus, nuncupatũ, vt debitus honor. qđ dat formã qualiter debemus appellare. Itẽ vidi c. cordi. lib. 6. eo. tit. quod c. dat formã appellandi. Et vidi cap. 1. j. eo. quod dat etiã formã appellationis: ergo mihi vr̃ ꝙ illud c. vt circa sit superfluũ. Dicit Papa: Amice nõ turberis ꝓp diuersitatẽ multorũ capitulorũ: q a capitula quæ allegas ꝯ illud c. vt circa. intelliguntur qñ contingit appellari in iudicio: illud vero cap. vt circa. intelligitur qñ appellatur extra iudicium: ideo dicit c. illud. constitutio. in textu formaliter: Cõstitutio felicis recordationis prædecessoris nostri Gregorij Papæ edita. id est, facta & compilata in concilio Lugdunensi exprimens, id est, declarans formã ꝑm quã debeat appellari ab his, qui se opponunt electionibus, postulationibus, ac prouisionibus: talis cõstitutio nõ vendicat sibi locũ, id est, nõ habet locũ, nec intelligitur nisi cũ, id est, qñ solũ appellatur extra iudiciũ. Quando vero cõtingit appellari in huiusmodi negotijs, scilicet qñ appellatur ꝯ electionem, postulationẽ, vel prouisionẽ: quia qñ cõtingit appellari in huiusmodi negotijs, & in iudicio, oportet iura anteriora obseruari, s. cap. vt debitus. de appell. & c. cordi. lib. 6. cũ talia iura per illã cõstitutionẽ, vt circa. nõ fuerint immutata. Et hæc sufficiant pro præsumptione. ¶ Or accedimus ad casum nostræ Clementinæ, quæ etiã tendit ad declarationẽ dicti c. vt circa. de dubijs emergentibus post obitũ Bonifacij. Et dicit ꝙ illud cap. vt circa. nõ habet locũ qñ ea, quæ opponuntur, directe respiciunt ius ecclesiæ, vel iua personæ opponentis, sed tñ habet locũ vbi crimina vel defectus opponuntur ꝑ quemlibet cõpetitorẽ appellantẽ, vel oppositorẽ in formã vel personas, id est, ꝯ formã electionis, vel ꝯ personas electas. Et sum in ver. *Cæterum.* Et pone ꝙ appellans qñ interponit appellationẽ suã ꝯ electum, vel ꝯ forma electionis, ꝙ ipse omittit debitam specificationẽ circunstantiarũ vel defectus: Quæro si postea in prosecutione negotij velit specificare circunstantias criminis vel defectus, an sit audiendus? Rñdet ꝙ non, quamuis asserat dictas circunstantias de nouo ad se peruenisse. Sed antequã ꝓcedã ad declarationẽ versiculi sequẽtis, volo declarare aliqua verba supra posita. Et quæro, quid hoc est dictu, quod dicit hæc decretalis, vt circa. non habet locũ qñ ea quæ opponuntur, respiciunt directe ius ecclesiæ vel ius opponentis? Ad hoc rñdeo, ꝙ qñ capitulũ eligit aliquẽ ad aliquã dignitatẽ, & non aduocauit epm vt veniat ad electionem, & eps se opponit tali electioni, dicẽdo ꝙ de iure ecclesiæ est, ꝙ eps vocet ad electionẽ talis dignitatis. Vel sic, ꝙ ecclesia habet ius ꝙ eligat aliqs de gremio ipsius, & si aliquis non existens de gremio fuerit electus, ille qui se opponit tali electioni, dicendo ꝙ electus non est de gremio ecclesiæ, talis opponit ea quæ respiciunt ius ecclesiæ, & in tali oppositione non seruatur forma illius decre. vt circa. vel sicut dicit glo. in verbo ecclesiæ. ꝙ si ecclesia vel prælatus nomine ipsius se opponit, puta dicendo hoc esse de iure ecclesiæ, ꝙ alius abbas alicuius monasterij habeat vocẽ in cap. vel alius habeat vocem in electione, tũc illud respicit ius ecclesiæ, vt s. eo. in anti. c. scriptum. & cap. constitutus. & cap. Cumana. & de causa possessionis, cum ecclesia. ideo pro hoc videas glos. istius Clementinæ. Similiter illa verba quæ respiciunt ius opponentis, hoc volunt dicere, puta q a aliquis qñ videt ꝙ volunt canonici aliquem eligere ad aliquã dignitatẽ, cuius dignitatis collatio ad ipsum pertinet, tũc talis se opponit, dicẽdo, vos non potestis eligere, q a ego solus habeo ius eligẽdi, & si contingat vos eligere, tali electioni faciendæ me oppono, vel fortassis opponit se electioni iã factæ de Petro, quia cũ ipse esset de electoribus, ipse fuit contemptus & neglectus: vel forte aliquis opponit ea quæ respiciunt ius suũ, dicẽdo, Ego fui legitime electus, quare nõ procedatis ad aliã electionẽ, alias electioni me oppono. His & similibus casibus non est necesse obseruare cõstitutionẽ, vt circa. Item in hoc quod dicit, ꝙ opponẽs crimina nõ debet dimittere, quin dicat circunstantias criminis ꝯ personã, ꝯ quã opponit, nec debet omittere specificationẽ circunstantiarũ: Quæro, q d hoc est dictu? Rñdeo ꝙ si opponens ꝯ personã dicens eam homicidã, & nil aliud dicat, talis non dicit nisi crimen, & non dicit circunstantias. Item si opponens dicat, ille quem vos vultis eligere, vel ille quem iam elegistis, est periurus, non satis dicit: sed debet dicere, talis est homicida, & talem interfecit in tali loco, in præsentia taliũ. Item si dicat eũ esse periurũ, debet dicere, talis est periurus, quia in tali causa tulit testimoniũ, & iurauit ea quæ dicebat esse vera, postea fuit probatum ꝯrium, & fuit reprobatus tãquã periurus in tali foro corã tali iudice, in præsentia taliũ, vt patet per acta grapharij illius curiæ. Et sum in versiculo, *Sane.* Et pone ꝙ aliquis cuius intererat, puta canonicus illius ecclesiæ, vel patronus, appellauit ab electione, postulatione, vel prouisione: quia opponit crimina vel defectus ꝯ electum, & non seruauit formam decretalis, vt circa. quia illa q̃ vult opponere ꝯ electũ, non expressit in suo libello, vel si illa expressit, non iurauit corporaliter sacrosanctis Euãgelijs tactis: vel econtra, si iurauit corporaliter nõ expressit ea q̃ vult obijcere in libello vel instrumẽto authentico: isto nõ obstãte ꝙ non obseruauit formã dictæ constitutionis, ipse semper prosequitur suam appellationem, quia quo ad aliqua bene obseruauit formam constitutionis, vt circa. quo ad alia non obseruauit, & sic quo ad illa quæ obseruauit constitutionem, vt circa. potest prosequi appellationem suam. Et dum prosequeretur suam appellationem, venit quidam alius, qui non appellabat ab electione, nec appellabat ꝯ personã electam, qui voluit admitti, id est, recipi in eadem causa principaliter, quia dicebat habere commune interesse, sicut ille qui appellauerat sic talis eligeretur, quia homicida vel illegitimus, quare volebat admitti ad eandem causam, sicut ille q appellauerat, quamuis ipse non appellaret, & volebat admitti in causa ꝯ electum, non tamquam adhærens cum appellãte, sed volebat admitti vt principalis: quæritur, an talis bene dicat? Dicit ꝙ non debet admitti pro interesse communi, etiam prosequendo eosdem articulos, quos prosequebatur appellans: tñ poterit assistere appellanti, ne ipse colludat, id est, ne ipse fraudem committat cum illo contra quem appellauit. Sed quæro vltra, Pater sancte, ego pono ꝙ iste superueniens habet aliquod interesse particulare, si talis eligatur, vult admitti ad causam, an possit. Dicit ꝙ sic, nam persecutionem proprij interesse non denegamus. Et sum in versi. *Insuper.* & pone ꝙ ille appellans ab electione, postulatione, vel prouisione, videns ꝙ melius prosequeretur si ageret per viam simplicis querelæ illud quod intendit, quàm faceret per suam appellationem: Quid fecit, certe ipse qui appellauerat hoc fecit: quia ipse egit contra eum, contra quem appellauerat, & deserebat suam appellationem. Vel forsan econtra: quia appellatus egit contra eum: quid facit ista qui appellauit & deseruit appellationem, & & egit per viam simplicis querelæ: ipse vult vti suis obiectionibus tam expressis quàm non expressis in ipsa appellatione sua, quã interposuerat, an possit? Respondemus ꝙ ipse debet repelli ab obiectionibus expressis in appellatione sua, & alijs non expressis, si nõ seruauit formam dictæ constitutionis, vt circa. puta quia non iurauit, & ille qui non iurauit corporaliter, non auditur nisi super obiectionibus expressis, præterquam in casibus in constitutione præmissa exceptis, videlicet quando ille qui appellauit, non seruauit formam constitutionis, vt circa auditur super nouiter emergentibus, vel ad suam notitiam de nouo peruenientibus, vel super illis, quibus superuenit probandi facultas: quia in illis casibus ipse non excludetur, si agat per viam simplicis querelæ, quamuis non obseruauerit formam constitutionis, vt circa. qñ interposuit appellationẽ quã deserit. Et sum ibi: *Etiamsi appellationem suam non prosequatur.* Et miror de eo quod dicitis, ꝙ appellãs volens deserere, id est, dimittere appellationem suam, & agere per viam simplicis querelæ, ꝙ non poterit se iuuare de obiectionibus suis expressis, nisi obseruauerit formã dictæ constitutionis, & dicitis maxime de non expressis, nisi obseruauerit formam illius constitutionis: quæ forma tenet, ꝙ iuret corporaliter: quia si non iurauerit, nõ auditur nisi super expressis. Sed pono casum, ꝙ ipse appellans nõ vult illã appellationẽ suã ꝓsequi, immo vult illi appellationi renũtiare: vel nõ vult illã appellationẽ exhibere, id est, mõstrare seu ostẽdere, immo asserit se nolle vti tali appellatiõe: & quãuis faciat fidẽ corã iudice, ꝙ si ipse mõstraret suã appellationẽ, ꝙ ipse pararet arma ꝯ se:

quis per

tionem a, Vt circa b †. editam in concilio Lugdunēsi, locū decernimus non habere, quando quæ opponūtur directe c respiciunt ius ecclesiæ d, vel opponētis e personæ: sed f tantū vbi per competitorē g † vel oppositorē quēlibet appellantē h in formā aut personas i defectus k vel crimina opponuntur l. ¶ Cæterū cum circa crimina vel defectus debitā circunstantiarū m specificationē prædictus omittit appellās, nō est postmodū in prosecutione negotij super his n audiēdus, etiā si circūstātias huiusmodi, vel probationes earū per iuramētū asserat ad se per-

quia per ipsum est quæsitum ius aduersario: puta quia expressit ali qua in appellatione ꝫ electū, quæ non posset probare, & sic reus posset absolui: tū his non obstantibus nō poterit agere per viā simplicis querelæ, sic ꝙ possit opponere ea quæ obiecit in appellatione. Item dicit vltra, ꝙ quamuis omissio illius constitutionis repellat appellantem ꝫ formā electionis, vel ꝫ personas eligentium, vel ꝫ personā electi ab obiectionibus ꝓpositis vel proponendis, & quamuis illū repellat à probatione facienda: tū omissio formæ illius constitutionis non infirmat, nec inualidat probationē iam factam per confessionē aduersarij. hoc dicit. Totum istud cap. est satis obscurum, sed pro Deo pensetis ad casum, & ad aliquas glo. Ordinetis: Nos Clemēs decernimus cōstitutionem seu decretalem, vt circa. editam, id est, factam seu compilatam in concilio Lugdunensi, id est, dum concilium Lugdunense celebrabatur, locum non habere: qū ea, id est, qū illa quæ opponūtur, scilicet ab appellante, ab electione, postulatione, seu prouisione respiciunt directe ius personæ opponentis, sicut declaraui; vel qū respiciunt ius ecclesiæ, vt etiā dixi in casu vel præsuppositione. Sed decernimus illā constitutionem, vt circa. lib. 6. tantum habere locū, vbi crimina vel defectus opponuntur per competitorem, id est, illum qui appellat, & petit eligi appellando, ne alius eligatur; vel appellando ab electione iam facta vt ipsa cassetur, vel per oppositorem vel quemlibet aliū appellantē in formā vel in personā. Et dic, vbi crimina opponuntur, scilicet ꝫ personā electā, vel defectus ꝫ formā electionis. Cæterū pro sed: sed cum prædictus appellans circa crimina vel defectus omittit, id est, dimittit debitā specificationem causarū, sicut declaraui ꝫ. postmodū in prosecutione negotij, hoc est in prosecutione oppositionis vel appellationis, nō est audiendus super his, scilicet quibus omisit debitā specificationē causarū, etiā, id est quamuis asserat, id est, affirmet per iuramētum huiusmodi circunstantias vel probationes peruenisse ad se de nouo: Sane pro sed, vel pro certe, si quis cuius interest, puta canonicus eiusdem ecclesiæ duxerit appellandum ab electione, postulatione vel prouisione, opponendo crimina vel defectus: omissa id est dimissa, & non seruata forma dictæ constitutionis, vt circa. eo. scilicet appellante postmodum huiusmodi appellationē prosequente: alius scilicet nouus superueniens non appellans, non debet admitti in eadē causa principaliter ꝓ cōi interesse prosequendo eosdem articulos ꝫ appellatum: quos articulos appellans, suppleo ꝓsequitur: licet, id est, quāuis possit assistere appellanti ne colludat: ꝑꝑ hoc tū quod dicimus, sed ei scilicet nouiter veniēti nō denegamus prosecutionem proprij interesse. Insuper si appellans ab electione, postulatione, vel prouisione, agat causam per viam simplicis querelæ, vel defendat eam scilicet causam appellato agente, repellitur ab obiectionibus expressis in appellatione sua: & repellitur in alijs, id est, ab alijs obiectionibus, scilicet non expressis, nisi constiterit ipsum seruasse formā prædictam, vt circa. Et dic prædictam formam: scilicet iurando: quia aliàs non audiretur: & si seruauerit prædictam formam, scilicet iurādo: quia aliàs non auditor super non expressis, præterquam in casibus exceptis in cōstitutione præmissa: quia in illis non tenetur seruare formā illius constitutionis. Etiam si non prosequatur appellationē suam, nec illam exhibeat, id est, ostendat & asserat, id est, affirmet se nolle vti illa, dū tū fides fiat ab eo, scilicet ab appellante: quia per ipsam appellationem quæsitum est ius aduersario suo repellendi eundem appellantem per ipsam appellationem: licet, id est, quamuis omissio formæ istius constitutionis repellat appellantē ab obiectionibus propositis vel proponendis, & eorum probatione faciendo in formam electionis, vel in personas eligentium, vel in personam electi: tū illa omissio formæ constitutionis, vt circa. non infirmat probationem factam per confessionem aduersarij, vel aliàs factā legitime.

¶ *Glos. prima dicit quod approbet vel declaret: & summat.*

a ¶ *Constitutionem.*] Licet Bonifacius aliqua declarauerit, de quibus suo tempore dubitabatur circa decret. vt circa. vi ꝫ. eo. is qui. & c. qui ꝫ. & c. procurator. & c. constitutio. lib. 6. post eum tū noua dubia emerserunt: quæ Clemens hac sua cōstitutione declarat. quæ breuiter summari non potest. Sed hoc dicit: decretalis, vt circa. locum non habet, cum appellans ius suum, vel ecclesiæ directe prosequitur: sed cum in formam, vel personas opponit crimina, vel defectus: quorū circunstantias si non specificat super illis, non auditur, etiam si iuret illas didicisse de nouo: Nec etiā in eadem causa super illis auditur alius non appellans & ꝓsequens cōe nō proprium interesse; potest tū assistere appellanti. Appellans, qui nō seruat formā, etiamsi appellationi renuntiat, per viam querelæ non prosequitur obiecta, nec etiam alia, nisi in casibus exceptis. Omissio formæ licet appellantē à probatione repellat: non tū infirmat probationem super his legitime factam aduersarij cōfessione vel aliter. Aliquas opiniones determinat, de quibus dicam per partes. Et principaliter approbat quod obscure not. Archidiaconus in decreta. vt circa. dicens ibi, quòd electus non tenebatur seruare illam constitutionē: sed satis erat quòd in sua appellatione seruaret antiqua iura. Ioan. And.

b ¶ *Vt circa.*] ꝫ. eo. lib. 6. & ita restringas hāc declarationē ad illā decre. nam decre. 1. & decre. cupientes. eo. tit. & lib. nō cōtingit hæc declaratio: Nam illæ locū habent etiā si nō appelletur ꝑꝑ crimina vel defectus, sed ꝑꝑ interesse propriū appellantis: nec mireris; nam illæ arctant ad veniēdum vel mittendū infra certa tempora. decre. vt circa. ad exprimendum & iurandum.

c ¶ *Directe.*] semp enim secūdario vel indirecte cōtingit ecclesiā.

¶ *Glos. seq. dupliciter exponit vel restringit, exprimens quare.*

d ¶ *Ecclesiæ.*] posset coniungi & non coniungi verbum, opponentis, quod sequitur, & hoc intendit, ꝙ si ecclesia vel prælatus ipsius nomine se opponit, puta dicendo hoc esse de iure ecclesiæ, illius ꝙ vocem habeat in electione. ꝫ. eo. scriptum. & c. constitutis. & c. Cumana. de causa pos. cū ecclesia. vel ꝙ de ipsius gremio debeat eligi, vel ꝙ ad eam spectat prouisio. de consue. cum dilectus. de test. in inte. c. 1. de ver. sig. abbate. non erit locus formæ decre. vt circa. Idem si loquitur de ecclesia ad quam facta est electio, postulatio, vel prouisio, vt quia dicuntur facta prædicta contra priuilegia ipsius ecclesiæ. de electio. considerauimus. vel opponitur de numero. ꝫ. de rescrip. constitutus.

¶ *Glos seq. declarat, quærit, arguit negatiue, & contrarium soluit.*

e ¶ *Opponentis.*] vt quia dicit beneficium ad se spectare, vel sibi debitum, vel ꝙ in se habet prouidere forte iure ad ipsum solū deuoluto, vel ꝙ fuit cōtemptus, vel quia est canonice electus; his & similibus casib⁹ in appellatione nō est necesse seruare cōstitutioné. vt circa. Percepi dubitatum in curia in hoc casu: Scripserat Papa mihi prouideri de beneficio in certa diœcesi quod nō excedat valorem 50. florenorum, vel si de loco sim oriundus: pro Titio scripsit simpliciter secundo, ꝙ sibi prouideretur in eadem diœcesi de vacanti, vel primo vacaturo: post hoc vacāte beneficio in diœcesi, facio mihi per meum executorem illud conferri: Titius etiam facit sibi idem beneficiū per suos executores conferri, & appellat à prouisione mihi facta, & processibus executorū meorū, dicens ꝙ beneficiū excedat summam taxatā, vel ꝙ nō sum de diœcesi oriundus: dubitabatur an decret. vt circa. in appellatione seruari debuerit? Vī ꝙ non, per hoc principium, quasi appellatio fundetur super iure appellantis, non super defectibus vel criminibus. Contrarium vī, quia vtroque casu opponitur ꝫ formam prouisionis, & non solum ꝫ electionem, circa quam statutæ sunt formæ concilij. quia ꝑꝑ. eod. ti. sed etiā ꝫ prouisionem cadit obiectus in formā, vt patet in littera ipsius decre. vt circa. Item secundus obiectus satis est in personam, vt defectus dicatur ex loco originis, quo ad illud beneficium: & licet illud procedat à rescripto, satis tamen conuenit iuri communi. facit quod not. de rescri. si proponente. in glo. fina.

f ¶ *Sed.*] repete, decernimus locum habere tantum, & cætera.

g ¶ *Competitorem.*] eiusdem dignitatis, vel beneficij cuiuscunq;. & coniunge appellantem, quod sequitur.

h ¶ *Appellantē.*] non dicit ad sedem Apostolicam, vel ad nos, vt ꝫ. prox. quod facit pro opinione, quam tenui in decr. vt circa. in glo. ad Papam. tamen certum est ꝙ solum in extraiudicialibus appellationibus hoc locum habet. ꝫ. ead. constitutio. lib. 6.

i ¶ *Personas.*] eligentium vel electi, prouidentium vel prouisi, postulantium vel postulati: ideo vtitur plurali. ad hoc ꝫ. §. fin. & quæ possunt in his opponi, notaui in decr. vt circa.

k ¶ *Defectus.*] respicit formam & personas: sed quod sequitur, crimina, respicit personas.

l ¶ *Opponuntur.*] satis notabant hæc verba istius constitutionis, ibi dum dicebatur, se opponunt proponendo aliqua, &c. vtilissimum tamen fuit hoc declarari.

m ¶ *Circunstantiarum.*] approbat hæc littera quod nota. in decr. vt circa. in glo. quid ergo. & in decre. procurator. eo. tit. lib. 6. scilicet quòd non sufficiat opponere periurium vel homicidium, nisi fiat illorum expressio, sic & alibi debent exprimi circunstantiæ. de elec. ægro. c. vnico. lib. 6.

n ¶ *Super his.*] scilicet, super quibus omisit debitam specificationem: ac si dicatur, ꝙ si quædam plene specificauit, quædam non, & legitime iurauit, super specificatis audietur, super alijs non, etiam si vult iurare ꝙ circunstantias seu probationes ipsarum de nouo percepit. vt sequitur.

† Hic not. Cas ꝙ lex aut capitula allegandū est per suum principiū. Fon.

† Non differentiam inter competitorem & oppositorem. & qui sit competitor, dic vt in glos. eiusdem. oppositor autem est quidē electionē vel aut, vt lit. pen. c. 1. & 2. lib 6 Zabarel.

Exceptiones, quæ opponuntur contra beneficiales interdum concernūt ius ecclesiæ: vt hic exemplificat gl. cū qua concor. Guil. Pau. & Ge. interdum exceptiones concernūt ius opponentis, & exemplificat vt in gl. seq. interdū concernūt formam, interdū personā, contra quā crimina opponuntur. Circa istos obiectus in formā vel personam quærit d. gl. se. & dubitabili quæstione. quā vide. Bel.

Quia rescriptum est per rescriptum Apostolicū contra numerum, nō facta mentione de numero. Imola. Fonta.

a ¶ De ipsa.] appellatione, in qua non fuit forma seruata, vel illorum expressio facta.
b ¶ Iudice.] coram quo per viam querelæ simpliciter agitur causa.
¶ *Glos. seq. soluit dubium, simpliciter dissimilitudinem exprimens.*

tamen de ipsa a coram iudice b fiat fides c: quia per ipsam ius repellendi eundem aduersario est quæsitū d. ¶ Illius vero cōstitutionis formæ e omissio, licet appellātē ab obiectibus in formā electionis, vel personas eligentiū, vel electi propositis vel proponendis, & eorū facienda probatione repellat †: probationē tamen factā super his per aduersarij confessionē †, vel aliàs legitime f non infirmat g.

¶ Idem.

c ¶ Fides.] plena. Nec sufficeret illa semiplena, de qua not. Compost. in c. 1. §. eo. lib. 6. in glos. qd si Papa. vbi dicit per vnū testem, & litteras quas pcurator absentis de cuius procuratorio constat, vult impetrare super appellatione probari appellatum. Illud enim locum habet quo ad pcessum in partis absentia faciēdum, & quo ad probationem deuolutionis, sed hic loquitur de pœna repulsionis, vt statim sequitur. Item illud coram iudice appellationis, hoc coram iudice querelæ. Item ibidē de probatione appellationis, hic necesse est probare formam appellationis. Vides autem per hoc quomodo expedit appellato, q sibi in forma publica appellatio intimetur. s. eo. c. proxi.
d ¶ Quæsitum.] optime concor. s. eo. ab eo. lib. 6. & cum hoc respiciat fauorē appellati, eo patiente bene procederet hæc obiectio ad hoc i. §. prox. nō sic in casu illius decr. ab eo. vt ibi not. in vlt. glo.
e ¶ Forma.] si intelligas de forma iuramenti, planum est: si de forma expressionis, idem; cum distinctione, quam scripsi s. §. proxi. in prin. hoc dico quo ad repulsionem de qua sequitur.
f ¶ Legitime.] si ergo inuito appellato fieret probationū exceptio super articulis, super quibus recipi non debeat, hoc sibi non nocet. consueuerunt articuli admitti, saluo iure impertinentiū, & nō admittendorum: de quo scripsi de offi. deleg. cum contingat. super glos. penult. de testi. ex parte.
g ¶ Non infirmat.] bene concor. de accu. cap. 1. & 2. lib. 6. & facit quod not. s. eo. si forte. lib. 6. in 5. glos.

† Nota hic confessionem in iudicio nullo factam valere. idē dixit Ioan. c. §. de re. spo. Pano. Fontan.

† In quacunq. parte litis opponatur secūdū Imolam. sed Fran. dicit hanc exceptionē dilatoriā: & ideo quia in istis spiritalibus non contestatur lis, cle. sæpe. opponendā antequam procedatur ad illa, quæ aliàs fiunt post litem contesta. p gl. & q ibi dicit. c. 1. s. e. ij. lib. 6. Fontan.

In plerisque.] Casvs. ¶ Pater sanctissime, video multas ecclesias cathedrales pauperrimas, & priuatas auxilio, facultatū seu diuitiarum, quæ non habent clerum nec populum, & video aliquā istas ecclesias vacare prælato, & hi ad quos spectat eorū prouisio, frequenter assumant religiosos mendicantes ad honorem Pontificatus vel prælaturæ, qui religiosi assumpti, nō possunt prodesse aliquo modo ipsi ecclesiæ, nec possunt præesse, vt decet & conuenit: immo obnubilant & obscurant serenitatem seu claritatem Pontificalis dignitatis instabilitate vagationis, & opprobriosæ mendicitatis: Ego quæro pater sancte, an isti tales prouidentes ecclesijs de talibus personis pauperrimis bene faciant? Et rñdet Papa, q decætero nullum religiosum vel mendicantē eligant ad dignitatē ecclesiæ cathedralis, quæ careat clero & subditis Christianis. Item dicit Papa, q talis religiosus nunquā petat licentiā à suo superiori, vt talem dignitatem adipiscatur, nec ipse superior forsan prouincialis vnquam valeat dare licentiā tali religioso mēdicanti: immo dicit, si religiosus petierit licentiā ad adipiscendam, id est, ad capiendā talem dignitatē, & passus fuerit eligi in epm, vel permiserit se consecrari, q ipse nullo modo recipiatur in epm, sed patietur talis religiosus pro ambitione tali, q ipse erit redactus, id est, positus ad suū monasteriū, vt in illo viuat seu degat humiliter, & q in illa religione seu monasterio suo nunquā assumatur, nec ascendat ad aliquā dignitatē. Et si aliquid ꝯ præmissa fuerit attentatū, omnia decernimus vana, non obstante, id est, non ꝯtriante quacunque consuetudine. Or pater sanctissime, video vestram constitutionē nobilem, in qua non vultis pauperē cū paupere nubi, quia non vultis q ecclesia cathedralis priuata subsidio facultatum, habeat prælatum religiosum & pauperē: Sed quæro, an similiter intelligatis in alijs ecclesijs tam cathedralibus, quàm non habentibus diuitias & bonos redditus, an in talibus prohibeatis ne religiosi mendicantes eligantur? Et rñdet q non: immo vult Papa Clemēs, q in talibus ius cōe seruetur, nec vult in illis ius cōe coarctari, id est, restringi vel ampliari. hoc dicit. Ideo vide textum: improuida superiorum prouisio assumit multos, præsertim religiosos. frequenter, id est, sæpe: ad honorem pontificatus, id est, in epos in plerisque ecclesijs nedum priuatis: subsidio, id est, auxilio: facultatum, id est, diuitiarū, sed etiam carentibus clero & populo Christiano: quod referimus, id est, recitamus & narramus: dolentes, id est, cum dolore: qui scilicet religiosi assumpti: nec sunt valentes, id est, potentes prodesse: prout expediret, id est, prout conueniens esset ipsi ecclesiæ, nec valentes præesse: vt, id est, sicut deceret. Et quia religiosi electi ad ecclesias cathedrales carentes populo & clero, obnubilant serenitatem, id est, deturpant & obscurant nobilitatem pontificalis dignitatis instabilitate vagationis & mendicitatis opprobriosæ: Et sic ista instabilitate vagationis, quia per totā suā vitam stant vagādo & discurrendo per diœceses quærendo vicariatus ab epis habentibus latas diœceses, & vt ipsi sint epi portatiui, sicut videmus in multis ciuitatibus, in quibus non resident epi, & isti epi non residentes dant vicariatum suum cuidam religioso epo, qui vulgariter appellatur eps portatiu', qui cōfert ordines epi. Vel dic instabilitate vagationis, quia isti vadunt ad curias principum, & quærunt habere pensionem, & multoties principes eos habent tamquam familiares, & tamquam capellanos. & dic mendicitatis opprobriosæ, quia opprobriosum, id est, turpe est epis mendicare. Et sequitur in textu. Nos igitur volentes prouidere ꝯ temeritatem, id est, ꝯ fatuitatem tam facientium, id est, eligentium tales religiosos, quàm frequentius recipientiū huiusmodi prouisiones, quia etiam punit religiosos patientes se eligi, & sibi prouideri de talibus dignitatibus: statuimus de consilio nostrorum fratrum, scilicet Cardinaliū, vt nullus de cætero, id est, amodo vel deinceps: præpollens, id est, clarens quantacunque dignitate, prouideat de pastore ecclesiæ cathedrali sibi: qualitercunque, id est, quomodocunque subiectæ, quæ cathedralis ecclesia careat clero & populo vel subditis Christianis, nisi fulciat sup hoc speciali auctoritate sedis Apostolicæ, id est, nisi hoc, scilicet q eligat religiosum ad talē dignitatē, impetret à sede Apostolica, q talē religiosum eligat: vel nisi ipse religiosus impetret à sede Apostolica q eligatur: quæ pro &c: & nullus religiosus vnquā licentietur à prælato forsan prouinciali, q cōsentiat tali prouisioni, scilicet q eligatur: q, id est, quia: q si licētiatus cōsenserit huiusmodi prouisioni, & fecerit se aut permiserit se in epm consecrari, nullatenus, id est, nullo modo recipiatur in epali honore, sed in pœnam tantæ ambitionis, id est, pro pœna huius q ambiuit talem honorē, ipse degat, id est, viuat cum paupertate: quæ pro &c: & iaceat semper prostratus & humilis sub prælato, id est, subditus suo prælato suæ religionis aut monasterij, ita q eidem religioso passo de se fieri talem electionem nullus sit accessus in religione sua, aut extra religionē suā; cuiuslibet, id est, cuiusuis honoris, vel administrationis: enim pro quia, vel p certe, nos Clemēs decernimus irritū esse & inane, id est, vanum & nullius effectus quicquid contingit attentari vel fieri, supple ꝯ præmissa vel ꝯ aliquid præmissorum, id est, antedictorum in ista constitutione: non obstante, id est, non ꝯtriante quacunque cōsuetudine. Sane, id est, certe, & recte decernimus præmissa esse specialiter prouidēda, circa præfatas ecclesias, id est, circa ecclesias cathedrales carentes clero & populo Christiano: q, id est, quia: quia nec, id est, non intendimus circa prouisionem quarumlibet aliarum ecclesiarum non carentium clero & populo coarctare limites iuris cōis, nec intendimus ampliare vltra. Et sic concludit q ista constitutio habet locum solum in ecclesiis cathedralibus carentibus clero & populo, & non habet locum in alijs ecclesijs habētibus populum, immo in ipsis omnimodo vult seruare ius commune. Not. primo q ecclesiæ (maxime cathedrales) debent habere facultates: & facultates dicuntur earum præsidiū. ibi, præsidio facultatū: nā sine tēporalibus spiritualia diu esse nō possunt. 1. q. 3. si quis obiecerit. de vi. & ho. cle. vt quisq; & c. qm. Not. secundo q in epis opprobriosa est mēdicitas. p hoc gl. in verbo, opprobrio, ad hoc de renun. ad supplicationē. Zabar.

¶ *Sine speciali licentia Papæ nullus prouidere potest ecclesiæ cathedrali clero carenti & populo Christiano. Religiosus per prælatum licentiari non debet, vt tali prouisioni consentiat, consentiens etiam si fuerit consecratus priori prælato subiacet, nec in episcopum recipitur, nec ad aliquem honorem promouetur: quę contra fient irrita decernit. Ioan. And.*

CAP. V.

IN plerisque h ecclesijs nedū (quod dolentes i referimus) præsidio k facultatum priuatis:

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

h ¶ In plerisq.] Casus. Sine speciali licentia Papæ nullus prouidere potest ecclesiæ cathedrali clero carēti & populo Christiano. Religiosus per prælatū licentiari non debet, vt tali prouisioni consentiat: consentiens etiam si fuerit, consecratus, priori prælato subiacet: nec in epm recipitur, nec ad aliquem honorem promouetur: quæ ꝯ fient, irrita decernit. Et sunt tres partes. In prima, constitutionis causa. In secunda, constitutio. In tertia, potestatio. Secūda pars, quam summaui quatuor facit, Primo prohibet prouisionē fieri. Secundo licentiam dari. Tertio punit consentientem. Quarto decernit. partes patent. Et summe fuit honestum quod hic dicitur.
i ¶ Dolentes.] concor. s. de cele. Mis. dolentes. s. de sta. mo. recolentes. i. eo. c. i. attēdentes. & de censi. ad nostram. in prin.
k ¶ Præsidio.] id est, subsidio sine quo spiritalia diu esse non possunt. 1. q. 3. si quis obiecerit.
¶ *Glossa sequens quærit, arguit negatiue & affirmatiue, & declarationem ponit, dicens primum plus placere.*

sed & clero carentibus & populo Christiano, multos frequenter & religiosos præsertim improuida superiorū prouisio ad Pōtificatus assumit honorē: qui nec (vt expediret) prodesse, nec præesse (vt deceret) valentes, instabilitate vagationis & mēdicitatis opprobrio serenitatē Pōtificalis obnubilāt dignitatis. ¶ Volentes igitur contra temeritatē tā facientium, quam vt frequentius recipientiū prouisiones huiusmodi prouidere: de cōsilio fratrū nostrorū statuimus, vt nullus de cætero quantacunque dignitate præpollēs (nisi speciali super hoc auctoritate sedis Apostolicæ fulciatur) de pastore prouideat cathedrali ecclesię sibi qualitercunque subiectæ, quæ clero careat & subditis Christianis: Nullusque religiosus à suo vnquā, quod prouisioni tali cōsentiat, licentietur prælato. Quòd si licentiatus etiā huiusmodi prouisioni consenserit, & in episcopū se fecerit, aut permiserit cōsecrari, in episcopali nullatenus recipiatur honore. Sed in tātæ ambitionis pœnā sub religionis, aut monasterij sui prælato sēper sic degat humilis, iaceatq; prostratus, quod nullus eidē in religione sua, vel extra ad gradū honoris vel administratiōis cuiuslibet sit ascēsus. Nos enim quicquid cōtra prę missa vel aliquod præmissorū contigerit attētari, irritū esse decernimus & inane, cōtraria quacūque cōsuetudine non obstāte. ¶ Sane circa præfatas ecclesias præmissa sic specialiter prouidēda decernimus, quòd circa prouisionem quarumlibet aliarū, facultatem superiorū nec coarctare intendimus, nec vltra iuris cōmunis limites ampliare.

¶ Idem.

¶ Capitulum, quorundam. quo ad discordiam & minoritatem numeri, intelligitur quo ad voces facti, non secundū iuris fictionem. hoc dicit. Ioā. And.

CAP VI.

QVOD

a ¶ *Et populo.*] certum est q clerus & populus, sunt diuersa. de priui. ex parte. de s. n. excom. si sententia. lib. 6. Quid si habet alterū tantum? hic & j. eo. c. ponitur copula, per quod vr q carere debeat vtroque. Habens autem alterū, non caret vtroque, & sic non vr arctare constitutio. vide simile: habens codicem, non includitur sub carentibus Decreto & Codice: & habens panem, nō includitur sub carentibus pane & vino. & habens argentū, non includitur sub carētibus auro & argēto: ita nō includitur ecclesia habens clerū vel populū, sub carētibus clero vel populo: aliàs nō esset diuersum dicere, clero & populo; & dicere clero vel populo: & esset hoc incidere in improprietatē locutionis sumendo copulatiuam pro disiunctiua, quæ improprietates excusandæ sūt. nō sequēdę, vt not. de verbo. sig. propterea. pro hoc facit, q a foret absurdum, q illi clero vel populo, quem habet ecclesia, subtraheretur eps, & hoc multum vrget. Contra, carere est non habere, sed si dixisset, si non habeat, vel nisi habeat clerum & populum propter copulam requiritur q habeat vtrumque, ergo si habet alterum tantum, arctat cōstitutio, & idē in prædictis exemplis si dicatur: si nō habeat, vel nisi habeat Decretum & Codicem: requiritur q habeat vtrumque. Idem cum dr. si non habeat panem & vinum, argētū & aurū, & in similibus: vt cū dr, nullus eligatur nisi habeat, vel si non habeat ætatem, scientiam, & mores, singula requiruntur, vt ī. eod. cum in cunctis. Idem si dicatur, si careat scientia, moribus, & ætate. facit de æta. & qualit. eam te. Pro vtraque parte posset induci ff. de rebus dub. si is qui ducenta. §. vtrum. Egeret declaratione, sed primum plus placet.

1 An populus cōprehendat clerum, vide Bald. in l. 1 §. huius studij ff de iust. & iure. & Pelinum in c. Ecclesia sanctæ Mariæ. extra de con stit.

2 V. de Decia consil. 477. col. 2.

¶ Glossa sequens primo ponit dictum, & pro solutione contrarij remittit: secundo soluit dubium.

b ¶ *Christiano.*] talia loca quæ sunt in potestate hostiū non desinunt esse sacra. Ad l. cum loca. ff. de reli. & sumpti. fu. vnde vt not. 7. q. 1. pastoralis. in fi. Nō putes tñ q sit necessarium, q locus sit captus ab hostibus: satis enim est, q clero careat & subditis Christianis: per verba huius decret. licet non sit in hostium potestate.

3 Faciunt notata per Innocentium in c. penult. & vlt. extra de sepult.

c ¶ *Religiosos.*] qui laborant ad hoc etiam interdum importune & per corruptelas, vt dicere possint cum psalmista: Laqueus contritus est, &c. psal. 123. Nisi quia dñs erat. Vidi iā religiosum consecratū ad titulū, qui non erat in rerū natura, nec fuerat: quod patere posset per prouincialē, [id est, per librū in quo scriptæ sunt prouinciæ.]

d ¶ *Superiorum.*] ad quos spectat quouis iure prouisio: Et maxime quatuor principales patriarchæ, & quidam archiepiscopi, qui sub eis sunt, consueuerant hoc facere.

e ¶ *Deceret.*] 8. q. 1. qui episcopatum.

f ¶ *Vagationis.*] consueuerunt tales discurrere, & vicarias episcoporum quærere maxime habentium diœceses latas, interdum principibus adhærere familiariter, qui causa honoris quærunt habere capellanos episcopos.

4 Vide Cōcilium Tridentinum sessio 2.. de reformat. c. 2.

g ¶ *Opprobrio.*] nedum in episcopo, sed in quolibet clerico. 93. dist. diaconi. vlt.

h ¶ *Serenitatem.*] de qua j. de pœnis, si q̄s suadēte. circa fi. Io. And.

i ¶ *Obnubilant.*] saltem quo ad vulgus. de hoc. 93. dist. legimus. facit ī. de priuileg. c. 1.

k ¶ *Quantacunque.*] propter patriarchas hoc dicitur, vt prædixi.

l ¶ *Speciali.*] si ergo haberet generalem auctoritatem prouidendi episcopatibus spectantibus ad prouisionem Papalem, non sufficit per hanc litteram.

m ¶ *De pastore.*] vtitur hic vocabulo generali, vt archiepiscopos, episcopos, & etiam patriarchas comprehendat. alibi latius. ī. eo. ne pro defectu. de reg. tur. quamuis.

n ¶ *Cathedrali.*] in alijs locum non habet, vt in fi.

o ¶ *Qualitercunque.*] non distinguit: ergo siue plene subsit, siue quo ad prouisionem tantum.

p ¶ *Christiano.*] circa quatuor patriarchales, sedes principales quandiu sunt in potestate infidelium vel schismaticorum, prouidit Bonifacius in sua extrauaganti, sancta Romana.

1 De his quatuor sedibus Patriarchalibus, vide concilium Lateranē. sub Innocētio iij. c. 5. refertur in c. Antiqua. extra de priuilegijs.

q ¶ *Prælato.*] qui cōtra faciens puniendus esset pœna arbitraria, ex quo circa ipsum certa hic non statuitur. de of. deleg. de causis.

r ¶ *Licentiatus etiam.*] ergo & habita licentia consentire non potest. concor. ī. eod. quorundam. §. 1. in fi. lib. 6.

s ¶ *Et in episcopū.*] Not. q ex solo consensu non est locus pœnæ inferioribus, sed tunc demū cum sequitur consecratio. hoc probat hæc copula.

t ¶ *Permiserit.*] in absolute coacto cessaret pœna. ī. quod met. cau. sacris. nec imprimeretur character. ā. de bap. maiores.

u ¶ *Honore.*] quia nec admittetur quo ad executionem Pontificalis officij, nec permittetur Pōtificalibus insignijs vti: & sic minus poterit quàm alter episcopus nullius ecclesiæ. de ordi. ab epi. c. 1.

x ¶ *Monasterij.*] includit etiā canonicā regularem. de æta. & qualit. intelleximus. de priuileg. cum olim. 2. in princi. & per hanc litteram patet hanc pœnā solum in religiosis locum habere.

5 Vide Felinū in c. nouualis. vers. amplius ista. extra de sent. excom.

y ¶ *Prælato.*] ergo p talē promotionē non fuit soluta obediētia, secus si prouisio tenuisset. 18. q. 1. c. vnico. 16. q. 1. ne pro cuiuslibet.

z ¶ *Prostratus.*] concor. de deci. quamuis sit, in fine.

a ¶ *Cuiuslibet.*] concor. j. de regular. vt professores. & per hoc excludit etiam temporales.

b ¶ *Vel aliquod.*] igitur prouisio de tali ecclesia facta non valet, nec licentia consentiendi religioso data, vel ipsius consensus, vel consecratio subsecuta quo ad ipsius executionem, non dico quo ad characterem. facit qđ not. de consecratio. dist. 5. manus. in vlt. glo. & facit qđ dixi ī. de consuetu. quanto. super 1. gl. Item nec valet promotio facta de tali contra proximum dictum.

c ¶ *Non obstante.*] multa similia vide de constitu. c. 1. lib. 6. in glo. penult. & concor. j. eod. statutum.

d ¶ *Præfatas.*] cathedrales clero carentes & populo Christiano.

e ¶ *Aliarum.*] non cathedralium, vel etiam cathedralium habentium clerum & populum Christianum.

f ¶ *Ampliare.*] simile de innouatione dr, q ius vetus ꝯseruat, nouū autem non creat. de priuil. ex parte 1. in fi. & c. quia intentionis. & optime cōuenit huic fini extrauag. Cle. quę incip. meruit. Io. And.

QVod circa.] illud c. determinat seu declarat cōstitutionē, quorundam. lib. 6. in illo c. dr, q ex vocatione quocunque modo facta in discordia, de religioso mendicante ad prælaturā extra administrationē sui ordinis, non acquiritur illi ius, nec tali electioni poterit consentire, etiam de licentia prælati sui. Itē dicit de vocatione facta à minori parte seu numero ad quamlibet prælaturā de religioso non mendicante; & secus factum irritum decernit. Hoc habito præsuppono q duplex est electio, quædam est quæ in facto consistit: vt qñ sunt decem electores, & octo vnū eligunt, alij duo eligunt alium. Sed ꝯ illos duos opponitur q sunt excōicati, quare ille qui est electus ab octo, dicit: Ego sum electus ab omnibus: & si aliquis dicat: Certe tu non es electus nisi ab octo, & sunt decem electores: ergo tu non es electus ab omnibus: Ipse respondet: ius fingit me esse electum ab omnibus, quāuis non sim electus nisi ab octo: quia potestas eligendi est translata in octo, postquam alij sunt excōicati. His præsuppositis cū glossa posita in verbo quæ in facto: Pone casum, Quidā religiosus fuit in aliqua dignitate electus, quę nō est de ordine suo, sed extra suū ordinem, & cum essent decē electores, fuit electus ab octo de electoribus, & alij duo electores elegerunt quendā alium nō religiosum: sed iste religiosus opponebat ꝯ eos, quòd

eos, q erant excõicati, & sic non habebant vocem in capitulo: & q vox illorum duorum est translata, & confusa in alios octo, qui ipsum elegerunt, & sic fictiue dicebat se electum ab omnibus: Modo quæro an ipse bene dixit, & an satisfaciat cõstitutioni quorũdam. positæ eo. lib. 6. Ad quod rñdet Papa q non, & dicit in textu:

Nos Clemens declaramus illud qđ cauet in cõstitutione Bonifaciana circa electiones religiosorum super discordia numeri, scilicet in religiosis mendicantibus, & minoritate numeri, scilicet in religiosis non mendicãtibus, debere intelligi secundum ea quæ consistunt in facto: quia requiritur q ab omnibus eligatur, & q omnes concordēt.

circa [a] religiosorũ electiones [b] super discordia [c] & minoritate [d] numeri Bonifaciana constitutione [e] cauetur, de discordia & numeri minoritate, quæ [f] in facto non in fictione vel iuris effectu consistunt, debere intelligi declaramus [g].

¶ Idem.

¶ *Emolumentum ex iurisdictione sigillo curiæ, vel aliàs pertinens ad prælatum cathedralis ecclesiæ vel collegiatæ ea vacante, non obstante consuetudine (deductis expensis, reseruandum est successori: Nisi tunc certæ dignitati competat iurisdictio cum ipsius emolumento. Ioan. And.*

CAP. VII.

STATV-

non autem in fictione iuris vel eius effectu: quia quamuis sint aliqui qui sint excõicati, & non concordant electioni ipsius religiosi, ideo propter hoc nõ dr̃ nec est electus. quia illa constitutio intelligit, q de facto eligatur ab omnibus, vide glo. super verbo, quæ de facto. Not. q electio dr̃ actiue & passiue. & pro hoc glo. a. quæ hic dicit, intelligi de passiua. & idem Pau. pro hoc not. eo. tit. illa. & probatur de cle. excom. mi. c. fin.

Nota casum in quo computantur voces in electione, quæ tamen de iure non valent. & est casus specialis quo ad c. quorundam. in duobus casibus ibi positis & hic, licet breuiter enumeratis. Zab.

¶ *Glo prima commendat, dicit quod determinat, & quid approbat.*

a ¶ *Quod circa.*] Breue & vtile, determinans decre. quorundam. s. eod. lib. 6. & approbans quod ibi not. Ioan. Monachus, & Archid. & quod not. s. eod. tit. indemnitatibus. §. sane. in 4. glo. Ioan. And.

b ¶ *Electiones.*] passiuas: nam constitutio hic declarata loquitur quando religiosi eliguntur, quicunque sint eligentes, religiosi, vel alij. Et dic, electiones, postulationes, prouisiones, vel quaslibet vocationes, vt ibi.

c ¶ *Discordia.*] hoc quo ad mendicantes, circa quos prouisum est, q ex electione in discordia facta de ipsis extra administrationes sui ordinis, nullum ius eis acquiratur, nec audeant consentire.

¶ *Glo. seq. exponit, & id dupliciter probat, & prorogat.*

d ¶ *Minoritate.*] hoc quo ad religiosos nõ mendicãtes, circa quos statutum fuit, idem circa electiones factas de ipsis ad quascunque prælationes à minori parte numero.

e ¶ *Constitutione.*] s. eod. quorundam. & patet per singulare q non loquitur de decr. indemnitatibus. Itẽ illa non tractat solum de discordia & minoritate numeri, immo tractat in forma scrutinij & compromissi de numero duplo maiori. Item maiori, non duplo maiori. Item minori: Sed illa, quorũdam. solum tractat de electione discordi, & facta per minorem partem numero. fateor ab identitate rationis hoc qđ hic dr̃ etiam in numero de quo loquitur decre. idemnitatibus. locum habere, & saltem quo ad §. si qua vero.

¶ *Glo. seq. primo declarat literam: secundo querit, & soluit que ad decre. quorundam, que ad decre. indemnitatibus distinguit, & declarationem exposcit, subdens de non vocandis, vel vocatis, qui contemnunt vel renunciant, & de constitutis in sacris.*

Quando verba intelligãtur tam de iure, quàm de facto, vide doctores in cap. si. iscatarum, extra de rescrip.

f ¶ *Quæ in facto, non in fictione.*] hoc intendit. Si ex decem electoribus octo elegerunt mendicantem: duo alium, vel ꝫ dicunt, sed ꝫ istos duos aliquid opponitur propter qđ negatur ipsos vocem habuisse, vt quia dicuntur excõicati, suspensi, irregulares, priuati ea vice potestate eligendi, vel his similes: propter qđ dr̃ totum capitulum eligentium in illis octo consistere, & per consequens electionem fingi concordem: hoc non iuuat mendicantem; Item si ex decem canonicis vel monachis quatuor tantum elegerunt religiosum non mendicantem: qui dicit illos sex vel tres ex illis fuisse tales, vt s. per quod concludit fingi electionem suam factam à toto capitulo, vel à maiori parte: hoc eum non iuuat. vide qđ not. de concess. præb. auctoritate. lib. 6. in vlti. glo. Sed quæro, si ita est q voces in iuris effectu aliàs non valentes, vt excommunicatorum, & his similium, computantur in numero, quo ad hoc vt reliqua electio dicatur discors, vel facta per minorem partem: an prædictorum voces augeant etiam numerum & suffragium, intantum q ex illis vocibus sequi posset confirmatio, quæ aliàs fieri nõ posset illis exclusis, vt patere potest in prædictis terminis de electo per vj. de x. qui vj. omnes vel tres ex eis sunt excõicati, vel similes. Aperte dico q non, quo ad casus decre. quorundã. quia in quolibet prædictorum casuum constitutio solum nocet: quia scilicet impedit mendicantem, & non mendicantem, quãlibet suo casu, sed coelectũ non iuuat: nec hoc colligi poterit ex verbis vel mente constitutionis ipsius. Non enim hoc ipso q non valet electio mendicantis facta in discordia, valet electio coelecti: aliàs sequeretur q si ex xx. canonicis, xviij. elegerunt mendicantem, valeret electio facta per duos. Item nec sequitur q si ex xx. electoribus nouem elegerunt professum: q per hoc valeat electio facta per xj. vt patet. s. eod. scriptum. ad fi. & c. indẽnitatibus. §. si vero. & §. si qua

Hic habemus secundum Gen. q quandoque quis alteri nocet, & sibi non prodest. Et est simile in vxore defuncti, quæ licet agnatis ex testibus non succedat viro, vt C. vnde vir & vxor. l. 1. nocet tñ filiis naturalibus defuncti, & eos succedere impedit, qui

vero. quod ergo non mutatur. & c. C. de testa. sancimus. nec correctiones iurium dilatamus. s. eod. cum expediat. lib. 6. Sed in casu decre. indemnitatibus. vr̃ secus quo ad electum per scrutinium, à duplo maiori numero, à principio, vel per accessum debito modo factum, vel per compromissum, cui minor pars se opponit: cuius confirmationem exceptio partis aduersæ impedire non potest. Et sic erit in hoc simile electioni Cardinalium, vt vtrobique voces talium suffragium afferant, & computentur in numero duarum partium, vt in consti. cle. s. eod. ne Romani. § cæterũ, & satis credo, q hoc fuit de mente. Sed tenẽs ꝫriũ, dicere posset, q illa decre. dicit etiam eo casu officium confirmatoris non deficere. hoc ergo venit in examinatione electionis, an ex vocibus eligentium sit canonica. Sed si litera ibi in §. *Sane.* quæ dicit, si alias inuenta fuerit, & c. intelligatur aliàs, scilicet quam cõsideratione numeri, faciet pro priori dicto. qñ vero electa est à maiori parte, sed non duplo maiori: tunc cum admittantur partis minoris exceptiones, licet summarie cognoscẽdæ: vr̃ q licet non quo ad administrationem impediendam, tñ quo ad electionem cassandam hæc obijci poterunt. Et in his etiam expediret declaratio, & etiam circa voces absentium non vocandorum, vel vocatorum, qui venire noluerunt, vel expresse renuntiauerunt, quas computari sonat in absurdum, licet hoc videatur ex fictione. Item de non constitutis in sacris in collegijs manuum, communiter tenetur per decre. s. j. de æta. & quali. q illorum ratio, vel computatio non habeatur, sicut nec haberetur illorum qui canonici vel professi non essent, quasi sit mens huius, q aliàs vocem habens ex fictione, non excludatur à numero: talis autem vocem nõ habet, licet iure nouo. Vnde idem vr̃ de absente non vocando vel vocato, qui venire noluit, vt prædixi. vnde nec in duabus partibus Cardinalium eligentium Papam computamus non exclusos, licet computemus excõicatos, vt in prædicta decre. ne Romani. §. cæterum. primum patet eod. tit. vbi periculum §. sane. lib. 6.

possent aliàs succedere C. de na. lib. Authen. licet idem erat olim in lege Fusia. insti. de le. Fu. can. vel Pet. da Ancha.

g ¶ *Declaramus.*] idem fertur olim Bonifac. declarasse, vt dixi in decreta. indemnitatibus. §. sane.

S*Tatutum.*] Prima pars ponit dictum cum certa determinatione: Secunda ab illo excipit: ibi, *Cæterum.* ¶ Præsuppone statutum cap. quia sæpe. quod est istud: Vacante cathedrali, regulari vel collegiata ecclesia, singulares personæ, capitulum vel conuẽtus, quæ occupant bona à prælato dimissa, vel vacationis tempore obuenientia, tales sunt suspensi ab officio & quibuscunque beneficijs seu quibuscunque dignitatibus, nisi plene restituant, non obstantibus priuilegijs, consuetudinibus, vel statutis quacunque firmitate vallatis, id est, firmatis. Figura sic casum: Video q statutũ dicit q omnia bona, omnes fructus vndecunque prouenientes, & bona dimissa à prælatis debent fideliter reseruari successori: Et videbatur q non: quia debent illis esse vel pertinere ad quos transit iurisdictio: cum accessorium sequatur principale, sed iurisdictio transit ad capitulum: ergo & fructus transire debent: cum fructus sint accessorium ad illã iurisdictionem: quia mediante iurisdictione veniũt fructus. Illa dubitatione non obstante decidit in ꝫrium, nisi in vno casu, quem ponit: ibi, *Cæterum.* & pone q ita fuit statutũ, q archidiaconus vel archipresbyter haberent iurisdictionẽ epalẽ cũ emolumẽto, vel est cõsuetudo: an talis cõsuetudo vel statutũ corrumpatur per constitutionem, quia sæpe? Et dicit q non. & sic habes q illud statutum, quia sæpe. qđ est super bonis dimissis à prælatis ecclesiarum cathedralium, corrumpit & derogat omni statuto vel consuetudini, præterquam statuto vel consuetudini positæ in §. cæterum. hoc dicit. Nos Clemens declaramus statutum editum, id est, factum & compilatum super bonis dimissis à prælatis cathedraliũ vel collegiatarum ecclesiarum, aut super bonis obuenientibus tẽpore vacationis earum, scilicet ecclesiarum, reseruandis fideliter futuris successoribus, habere locum in omni emolumento quod prouenit ex iurisdictione, id est, ratione iurisdictionis, & q prouenit ex sigillo curiæ ecclesiasticæ vel secularis: aut aliàs vndecũq; quod scilicet emolumentum pertineret ad prælatos non vacantibus ecclesijs, consuetudine qualibet contraria, scilicet isti statuto non obstante; ita tamen q in illis & similibus rationabiles expensæ deducantur: quia isti qui receperunt illos fructus dimissos à prælatis tempore vacationis, si aliquos sumptus faciãt, ipsi poterũt deducere tales sumptus. *Cæterum*, pro sed: sed nolumus præsentẽ constitutionem extendi ad singulares personas, ad quas iurisdictio deuoluitur ratione dignitatum, quas dignitates obtinent cum emolumento, cõsuetudine, priuilegio, vel alio iure speciali. Not. q expensæ debẽt deduci, & illæ solæ deducunt, de quibus de dolo & contu.

Ordo literæ.

& contu. fine n. & ibi glo. Not. in ver. cæterum. q consuetudo dat iurisdictionem, etiam spiritualem. de hoc 9 q. 3. conquestus. de fo. compe. cum contingat. Zabarella.

¶ *Glo prima summat, & dicit quod reprobat, vel approbat.*

a ¶ *statutum.*] Emolumentum ex iurisdictione sigilli curiæ, vel

tum[a] super bonis à prælatis cathedralium regularium & collegiatarum[b] ecclesiarum dimissis[c], aut obuenientibus tēpore vacationis earum, futuris successoribus fideliter reseruandis[d] editum, locū declaramus[e] habere in omni emolumēto[f], quod prouenit ex iurisdictione[g], & sigillo[h] curiæ ecclesiasticæ vel secularis[i], aut aliàs vndecunque, quod ad prælatos (ecclesijs non vacantibus) pertineret, consuetudine[k] qualibet contraria non obstante: ita tamen quòd in istis & similibus rationabiles deducantur expensæ[l]. ¶ Cæterū ad singulares[m] personas, ad quas ratione dignitatum[n], quas obtinent, iurisdictio cū eius emolumento[o] deuoluitur, sede vacāte de cōsuetudine, priuilegio, vel iure alio speciali[p], nolumus præsentē constitutionem extendi[q].

alias pertinens ad prælatū cathedralis ecclesiæ, vel collegiatæ ca vacante: non obstante consuetudine (deductis expensis) reseruandum est successori: nisi tunc certæ dignitati cōpetat iurisdictio cum ipsius emolumento. reprobat qd not. s. eo. quia sæpe. lib. 6. Et approbat qd ibi not. Archid. de quo statutum hic loquitur.

b ¶ *Collegiatarum.*] in aliis enim non habet locum decre. quia sæpe. sed decre. præsenti. de offic. ord. eo. lib. de qua fit extensio. j. titu. 2. quia in fin.

¶ *Gl. seq ponit opinionē, contra quam allegat.*

c ¶ *Dimissis.*] per hoc probabat ibi Archid. q decret. loquitur de bonis prælati distinctis, non de cōibus prælato & capitulo. alleg. 12. q. 2. hæc huius. & c. non liceat. & c. charitatem. & c. de laicis. & c. illud. & q. 5. sicubi. facit s. ne se. va. c. voico. lib. 6. d reg. c. vlt. eo. lib. Sed littera, aliàs vndecūque, quæ hic sequitur, multum facit j.

d ¶ *Reseruandis*] nec occupandis, per collegia, conuentus, capitula, vel singulares personas ipsorum, circa quod principaliter prouidet ista constitutio[1]. Per quem autem sint reseruanda, ibi dixi. [quia per œconomum vel per alium deputatum.].

[1] Quæ intelligitur de bonis ecclesiasticis. secus si erant patrimonialia ipsius prælati, In talibus tātum non succedat ecclesia, sed propinqui. 12. q. vlt. c. fi. & q. 5. quicūque. Ad quem autē spectat talium custodia dixi in c. quia sæpe. & c. is cui. s eod. lib. 6. Pet. de Ancha.

¶ *Glo seq. ponit motiua opi. reprobata Secundo opin. approbata, ad quæ respondet. Tertio declarationem iustificat.*

e ¶ *Declaramus.*] hic patet q reprobat, non corrigit opinionem meam: quia non statuit hoc esse de iure nouo: sed declarat hoc fuisse de veteri, & approbat opinionem Archi. Sed videamus motiua. Mihi prius videbatur, q ex quo iurisdictio transfertur in capitulū iure cōi, q omnis fructus iurisdictionis iure accessorij capitulo deberetur. Sed Archi. j, propter verbum ibi positum, vacationis tempore obuenientia. Item vt dicebat, capitulum habet custodia, & administrat non suo, sed alieno nomine: vsurpare igitur non debet qd habet custodire, & dicebat Bonifa. sic declarasse. Cum vltimo legi Sextum, dixi, q non recederem ab opinione mea, nisi declarationem viderem. Ad verbum, obuenientia, respondebam per relatiuum, quæ, vt ibi not. Ad id qd dicit, de custodia, respondebam q in iurisdictione non succedat quo ad custodiam tantum, immo quo ad exercitium, aliàs sequeretur q visitando non posset procurationem recipere: de qua dicam j. de hæret. multorum. Stemus declarationi, quæ iustificari potest ex eo qd ibi notaui in prima gl. cū enim canonici videntes fructus sibi deberi, vacationē prolixam forte procurent, difficultates ingerant, & tardius eligant: quia propter fructus iurisdictionis vel sigilli si eos perciperent, hoc contingere posset, merito & hi censentur esse prohibiti.

f ¶ *Emolumento.*] idem verbum de simo. nemo. in prin. de testi. cap. 1. lib. 6.

¶ *Glo. seq. ponit duas lectiones, & secundam reprobat.*

g ¶ *Ex iurisdictione.*] ex qua soluuntur iudicis officio pœnæ pecuniariæ vel emendæ. de offi. ordi. dilectus. facit de sent. excom. venerabilibus. § denique. lib. 6. & quod not. de pœ. licet. Forsan etiam loquitur de quota litis, quæ de consuetudine deberi potest secundū Guil. qui hoc notat in Spec. de sala. § 1. ver. si vero ordinarius. & §. seq. quod non placet per decre. cum ab omni[2]: de vita & hone. cleri. vt ibi dixi.

[2] vbi dicit Panor. per hanc glo. q non valet consuetudo inducens corruptionē iudicis. & an malo consuetudo excuset à pœna. vide glo. in c. cū venerabilis. de consue. Ludouicum Singu. xix. Frā et. Clemē. sing. clau. Fonte.

h ¶ *Sigillo.*] siue ad vsum causarum, vt cum sit littera citatoria, vel aliquid tale: siue ad cōtus: puta quia recognoscuntur vel publicātur sub sigillo curiæ, forte cum non sit ibi vsus tabellionum. facit de fi. le. instru. cum dilectus. de foro compe. Romana. ad fi. lib. 6.

i ¶ *Vel secularis.*] vt quia prælatus temporalem iurisdictionem habebat in loco. de appel. si duobus. de delic. pue. cap. 2.

¶ *Glo seq. mouet dubium, soluit, & littera respondet.*

k ¶ *Consuetudine.*] Not. quia decre. quia sæpe. vitiat non solū cōsuetudines, sed etiam priuilegia & statuta: hic vero solum consuetudinem. dico q hoc ipso q declaratur illud statutum locum habere in casibus prædictis, cuius statuti pars est vitiare priuilegia, consuetudines, & statuta contraria, ergo & illa quo ad hos casus sublata dicantur[3]. Sed puto q consuetudinem, quæ secuta esset cōstitutionē ipsam, quia sæpe. hæc littera tollere voluit[4], ne obstet decre. 1. de consti. lib. 6.

[3] Not. q cōstitutio declaratoria, tēpus amplia tiones & limitationes constitutionis declaratæ Card. Fōt.

¶ *Glo. seq. ponit opinionem, & exemplificat.*

l ¶ *Expensæ.*] hoc etiam tenebat ibidem Archid. vt quia salaria dantur officiali, qui iurisdictionem exercet, vel q sigillat, vel fiunt expensæ in ministris, chartis, cera, & similibus. facit s. eod. vt præteritæ. 1. 21 q. 2. hæc huius placiti. ff. de admi. tu. cum plures. § 1. & l. 1. ff. de tu. & ratio. di. l. 1. §. sed nonnullos. ff. de pet. hære. si quid. §. sicut.

[4] Not. limitatio. q simplicitas dānata consuetudine intelligi de præterita non futura. Font.

¶ *Glo seq. mouet dubium, arguit negatiue. Item affirmatiue, quod approbat, & contrariis respondet.*

m ¶ *Singulares personas.*] salua pace componentis hic remanet dubium, an hoc intelligatur de singularibus personis, etiam ipsorum collegiorum? Et videtur q non: quia constitutio expresse tollebat quo ad hos contra priuilegia, &c. Videtur contra: quia aliàs ista verba sunt superflua, cum certum esset constitutionem ipsam extraneos non ligare, sed solum capitula & personas ipsorum: per quod puto q etiam de singularibus personis collegiorum intelligatur. Et secundum hoc dicam ibi, sublata priuilegia, & c. quo ad singulares personas collegiorū, quæ non iure dignitatum hoc vendicant, cum priuilegia dignitatum ibi sublata non essent.

¶ *Glo. seq soluit duo dubia.*

n ¶ *Dignitatum.*] quid si ratione personatuum vel officiorum? Vt q idem. & intelligo hanc literam, siue dignitas sit in ipsa ecclesia vacante, siue in alia, puta quia archidiacono in ecclesia cathedrali hoc competit, vel in ecclesia collegiata hoc competit archidiacono, qui tamen ipsius est canonicus.

o ¶ *Cum eius emolumento.*] ergo secus si iurisdictio tantum.

¶ *Glo. seq dat tria exempla.*

p ¶ *speciali.*] puta statuto facto in fundatione dignitatis vel ecclesiæ. 18. q. 2. Eleutherius. de consue. cum dilectus. vel re iudicata. de re iud. c. cū inter. vel arbitrio. d præscr. cū olim. de arb. cū olim.

q ¶ *Extendi.*] ti. s. de offi. ordi. præsenti. § porro. lib. 6.

¶ **Idem.**

¶ *Concessio licentiæ generalis religioso de consentiendo electioni factæ vel fiendæ, non valet. Ioan. de Imola.*

CAP. VIII.

CVm[r] concessa religioso à superiore[s] suo licentia, vt electioni vel prouisioni[t] (si quam[u] de ipso contigerit fieri) suum dare possit assensum, ambitionis[x] vitio viam paret; nullius[y] eam existere

C ¶ *Vm concessa.*] Casus. Fuit aliquis valde ambitiosus, qui quotidie non pensabat aliud, nisi quomodo posset habere beneficia vel dignitates, quid fecit? ipse vidēs q erat religiosus, dixit, ego non possum habere beneficia, quia non possum eligi nec postulari sine licentia mei superioris: Certe (dicit ipse) ego vadam ad eū, impetrabo licentiā, vt ego possim eligi, vel q mihi possit prouideri de aliquo bñficio: quæro an per talem licentiā impetratā à meo superiori possim obtinere bñficia? Rñdet Papa q non, cū ista cōcessio licentiæ paret viā vitio ambitionis. hoc dicit. Cū licentia cōcessa religioso, a suo superiori vt ipse religiosus possit dare assensum, id est, consensū electioni vel prouisioni, si quā electionē vel prouisionē contigerit de eo fieri, paret, i. præparet viā vitio ambitionis, eā licentiā sic cōcessā volumus existere. i. esse nullius firmitatis, i. nullius valoris. Not. ambitionē reprobari. pro hoc 7. q. 1. ambitiosis. eo. tit. auaritiæ. & c. quorundā. lib. 6. Not. q non est aperienda via vitijs: sed potius præcludenda. C. de indi. vidu. l. 2. in fi. Zabarella.

¶ *Glo. prima dicit quod inducat.*

r ¶ *Cum.*] Se summat, inducens ius nouum, & æquissimum.

s ¶ *Superiore.*] qui sine capitulo solus hoc potest. s. eod. si religiosus. 2. responso. lib. 6.

t ¶ *Prouisioni.*] latum verbum, quod comprehendere potest nominationem, postulationem, præsentationem, & collationem: & facit quod not. s. eod. si compromissarius. §. idem. in fi. vlt. glo. lib. 6.

¶ *Glo. seq. textum iustificat, & prorogat.*

u ¶ *Si quā.*] licet hic videatur reprobare licentiā generalem[5], & merito: quia forsan eligeretur ad locum cui nō expediret illum præfici: & forsan prælatus licentiam specialem daturus non esset ad illum, tamen credo idem in speciali: vel si exprimatur locus, vt puta quod consentire posset, si eligatur ad talem prælaturam forte vacantem, cum ibi etiam subsit ratio ambitionis quæ sequitur.

[5] Nam res quæ nō est, vel esse nō scitur priuilegiū nō cōceditur. de ecclesi. ædi. c. ad audientiā. & de de spon. impub. ad dissoluendū. vbi de hoc vide quod not. Io. A. s eo. si cōfirmationē. lib. 6. Pet. de Anchara.

x ¶ *Ambitionis.*] quæ sæpe religiosorum oculos excæcat. s. eo. quorundam. in princ. lib. 6.

y ¶ *Nullius.*] per hoc dico q etiam electioni prius factæ ipso ignorante

tante consentire non posset, quasi super certo danda sit talis licentia. facit de conces. præben. c. 1. lib. 6. ver. subiectum. in fin.

¶ *Glo. seq. exponit litteram, & probat inductiue rationem, per quam contrarium seruabatur: secundo soluit quæstionem de clerico seculari.*

volumus firmitatis a.

TITVLVS IIII.

De renuntiatione.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Renuntiatio dignitatis vel beneficij facta per procuratorem ad hoc constitutũ, tenet: licet prius procurator fuerit reuocatus; ipso tamen & superiore cui fiebat cessio, ignorante, nisi per malitiam ipsorum vel aliorum reuocatio ipsis fuerit occultata. Ioan. And.*

a ¶ *Firmitatis.*] si ergo ex tali licentia consentiret, consensus non valeret, & priuatus esset omni iure sibi ex electione quæsito. j. eo. si religiosus. 1. responso. lib. 6. Et satis videbatur hoc esse de mente veteris iuris, in quantum prædic. decre. 1. & 2. respon. loquitur de electione facta, & eo. tit. quàm sit. Tñ tenebamus contrarium, dicentes quòd si male facit abbas absoluens monachum ad aliud monasterium, nisi illud habeat paratum, & cõstet q illum recipere velit: tamen valet si hoc facit. & de hoc per Inno. de renuo. cap. si. per Hostien. de iureiur. sicut ex litteris. ita male faciebat prælatus talem dando licentiam, tñ data tenebat, per quod vr q valeret talis licentia si daretur clerico seculari de consentiendo & transeundo: quia quo ad solum cõsensum non est necessaria: propter vim enim possessionis magis notatur ambitio in professo. Et licet actiua potestas eligendi non detur ad beneficium non vacans. de conces. preben. cõstitutus. passiua bene datur. de transla. c. si. de si. presb. c. 1. & 2. lib. 6.

DE RENVNTIATIONE.

¶ *Dictum est supra tit. proxi. de modis medijs acquirendi beneficia ecclesiastica, videlicet electione, postulatione, prouisione: veruntamen beneficia modis supradictis acquisita aliquotiens perduntur seu dimittuntur, & illud accidit per renuntiationem, resignationem siue cessionem, quod idem est, ideirco post rubricam præcedentem ponit rub. de renuntiatione.*

C*Vm illusio.*] Casus. Abbas nostræ dominæ de Exulduno, vel prior aliquis, forsan sancti Paterni, constituit procuratorẽ suum ad resignandum beneficium suum in manibus sui superioris: facta constitutione procuratoris ad renunciandũ beneficio suo vel abbatiæ suæ: ipse vel prior constituens pœnitentia ductus reuocauit huiusmodi procuratorem: sed ipsam reuocationem non notificauit, nec insinuauit ipsi procuratori, nec superiori in cuius manibus erat fienda renuntiatio: procurator constitutus ignorans istam reuocationem, hoc est ignorans quòd fuit reuocatus, renuntiauit, id est, resignauit huiusmodi beneficium in manibus superioris, quæ renuntiatio fuit admissa per superiorem: quæritur vtrum teneat renuntiatio siue resignatio, & vtrum superior possit illud beneficiũ conferri alteri? Dicit q cum illusio sit reprobata in personis ecclesiasticis, quæ debent monstrare exemplum bonitatis cæteris hominibus; ideo valet renuntiatio facta per procuratorem, & collatio alteri facta per superiorem valet, ac si nunquam fuisset facta reuocatio per ipsum constituentem: Et hoc nisi ipse constituens notificauerit procuratori vel superiori ipsam reuocationem: quia si constituens (puta abbas prædictus) notificaret qualiter ipse reuocauit procuratorem suũ, tunc talis procurator non posset resignare dictũ suum beneficium. Sed vtrum istud indistincte sit verum, etiam si per procuratorem steterit, quo minus reuocatio fuerit sibi notificata, quia forte procurator intelligens reuocationem factam, celauit se, ne sibi notificaretur q ipse esset reuocatus, vel forsan ipse procurator fecit detineri nuntium in itinere, vel si forte steterit per superiorem, ne notificatio resignationis perueniret, vel forte stetit per extraneum, dicit quòd tunc renuntiatio siue cessio vel resignatio beneficij habetur pro non facta, & intimatio seu notificatio resignationis habetur pro facta. hoc dicit H. r. Nota primo casum, in quo sufficit quòd reuocatio perueniat ad procuratorem: rationem reddit glossa in verbo, *Ignorantem*. Nota secundo, q reuocatio procuratoris potest fieri expresse & tacite. probat verbum, *Quomodolibet*, iuncta glossa. Zabar. Not. q quis potest renuntiare beneficio per procuratorem. Pro hoc vide glossam super verbo, *Procuratorem*. Nota principium huius textus, ad quod allegatur q maior constantia & honestas requiritur in personis ecclesiasticis, quàm in cæteris; ideo variatio magis reprobatur in clericis quàm in laicis; nam laici se conformant vitæ clericorum & prælatorum, iuxta illud: Si peccauerit vnctus, faciet peccare populum, & dic *Vnctus*, idest, clericus vel prælatus. Nota q varians non est audiendus. l. si quis. C. de iureiuran. Nota principalem effectum, q si quis reuocauerit procuratorem suum, & non notificauerit reuocationem, si aduersarius fecerit impensas, ipse reuocãs tenetur soluere expensas. Not. q paria sunt notificatio reuocationis, vel si steterit per procuratorem vel per alium, quo minus reuocatio veniret ad eius notitiam; & hoc quo ad audiendam renũtiationem, & effectum ipsius. Sed quæritur, quid iuris si constituẽs non notificauit reuocationem, sed ipse procurator fuit aliũde certioratus, q ipse est reuocatus, forte per aliquos vicinos vel extraneos, reddendo ei instrumentũ reuocationis; verũ hoc sufficiat? Dicendum q sufficit q fiat sibi notificatio, & non refert, id est nõ est curæ per quẽ notificatio fiat. Sed qd in tacita reuocatione, quia cõstituens est mortuus, vtrum valeat renuntiatio siue resignatio beneficij postea per procuratorem facta? Dicendum est q non: quia per mortem constituentis beneficium erat vacans. Et hoc fuit practicatum in archiepiscopum Tholosanum, qui licet haberet archiepiscopatum per renuntiationem seu resignationem, tamen necessaria fuit alia collatio.

† Vide Felinũ in c. ex parte decani, extra de rescrip.

CAP VNICVM.

C*Vm* b †illusio c & variatio in personis ecclesiasticis d maxime e sint vitandæ; præsenti constitutione sancimus; vt si quis ad cedendum f Pontificali aut alij cuilibet dignitati †, vel beneficio procuratorem g sponte h ac libere i constituerit, & ipsum ignorantem k postmodũ duxerit quomodolibet l reuocandum: te-

† Sub ista voce dicit Car. g tex. hunc non comprehẽdi episcopatum. Felin. in rub. de maio. & obed. in col. 6. Fon.

¶ *Prima glo summat, & dicit quod determinat.*

b ¶ *Cum illusio.*] Renuntiatio dignitatis vel beneficij facta per procuratorem ad hoc constitutum, tenet: licet prius procurator fuerit reuocatus: ipso tñ & superiore, cui fiebat cessio ignorante: nisi per malitiam ipsorum, vel aliorum reuocatio ipsis fuerit occultata. Ponit dictũ, & exceptionem à dicto: ibi, nisi forte. Et determinat not. per Inno. j. eod. tit. veniens. quæ quasi ad litteram not. Archid. j. eod. c. 2. lib. 6. Item not. per. Goff. Inno. & Host. & Aegi. j. eo. quidam. Ioan. And.

¶ *Gl. seq. alleg. duas concor. vbi idem verbum habetur, & illud exponit.*

c ¶ *Illusio.*] Ideo verbum de postu. præla. bonæ 2. ver. nec obstabat. de re iud. cum olim. de ali. iudi. mu. cau. fac. c. 1. de appel. suggestum. de præben. dilectus. ff. de re iudi. si prætor. de iudæ. in nõnullis. j. de re. permu. cap. vnico. Et ponitur pro deceptione † vel derisione.

† Illusio qd significet, & de ea vide Felinum in c. ex parte decani. extra de rescript.

d ¶ *Ecclesiasticis.*] de iurepa. cum autem. j. de elect. publicato. & eod. tit. nullis. lib. 6. 8. q. 2. dilectissimi.

e ¶ *Maxime.*] hoc dicit: quia etiam laicis regulariter prohibetur variatio, de quo satis not. de reg. iur. quod semel. lib. 6.

¶ *Glo. seq. quærit, epenenem ponit, quæ contrario respondet, soluit, & de alia casu remittit.*

f ¶ *Cedendum.*] quid de procuratore dato solum ad petendam licẽtiam cedendi? Dicebat Vin. de elec. cum post petitam. per ver. ibi, obtentam, & Inno. in decre. quidam. per decre. lectæ. eo. tit. q valet reuocatio, etiam post petitionem præsentatam superiori. Nec obstat quod dr̃ de postulatione, cum ista non fiat ita publice & solemniter vt illa, & cum hic nullius intersit, & sic soluitur de postulat. bonæ 2. ver. nec obstabat. sed si superior ignorans reuocationem, dedit licentiam, tenet licentia secundum Innocen. quamuis secundum eum distingui posset, an per procuratorem, an per nuntium petierit cessionem. ad quod facit littera sequens, & quod infra dicam. Satis dici posset per hanc decr. quòd si procuratori ad hoc constituto, & hoc petenti data sit licentia cedẽdi priusquam reuocatio peruenerit ad procuratorem vel superiorẽ, cessãte malitia, cogatur cedere per decre. quidam. De postulatione vero post reuocationem superiori præsentatã quid iuris, scripsi post Host. in prædi. decre. bonæ. ver. nec nocebat. super verbo, videtur.

Procurator ad petẽdã licentiam cedẽdi datus, quãdo potest reuocari.

g ¶ *Procuratorem.*] non video q quo ad hoc sit ius diuersũ: an constituat vnum vel plures insolidum vel coniũctim, laicum vel clericum. de procu. c. 1. lib. 6. videtur tamen tutius constituere clericum. facit quod scripsi de procu. accedens.

g ¶ *Sponte.*] secus ergo si per iustum metum.

h ¶ *Ac libere.*] potest respicere libertatem constituentis. & facit j. de procu. accedens. & libertatem constituti: scilicet pure, non in diem vel sub conditione. sed hoc casu putarem idem: si tñ ante cessionem & notitiam reuocationis dies vel conditio euenisset, cum ea tunc censeatur pura. ff. qui po. in pig. ha. l. potior. 2. resp. & facit de rescrip. si pro te. lib. 6. & quod ibi not.

i ¶ *Ignorantem.*] planũ est ergo, q si reuocatio peruenisset ad procuratorem, satis esset per hanc litteram. & sit ratio: quia talis procurator censetur constitutus ad negotium, in quo sufficit q reuocatio ad ipsum peruenerit. ff. man. si mandassem. j. de rescript. ex parte decani.

k ¶ *Quomodolibet.*] puta, expresse reuocando, vel inhibendo. vel alium

alium ad illud constituendo, non refetuato primo. de procura. nō insuste. Si vero mortuus fuisset prius ipse constituens, planum est mandatum tunc reuocatum, & diceretur beneficium vacare morte, non renuntiatione. de præben. dudum. lib. 6.

¶ *Glo. seq. ponit opinio. Vin. & tres alias, quas omnes quo ad hunc casum ostendit reuocatas.*

a ¶ *Tenetur.*] Vincentius primo videbatur hoc tenere in prædict. decre. veniens. sed subdebat postea, ꝙ si constituens possessioni incumbebat, & publice reuocauerat mandatū, quòd concedi poterat, ꝙ renuntiatio non tenebat, licet teneatur ad expēsas & interesse ei, cuius interfuit. allega. ff. si cer. pet. eius qui. & quod habetur de præb. dudum. in sio. lib. 6. facit ad idem de procu. c. vlt. lib. 6. in si. Sed illud specialissimum in carnali matrimonio 𝔷ben do. vt ibi not. concor. ff. de manumis. vin. l. si pater. in prin. pro & 𝔷. ff. de diuo. l. si pœnituit

neat[a] cessio facta per eum, antequam ad ipsius vel illius (in cuius manibus[b] cessio fuerat facienda[c]) notitiam reuocatio huiusmodi sit deducta[d]: Nisi forte per ipsos[e] aut alios[f] malitiose factum fuerit, quo minus ad eos, vel eorum[g] alterum ante cessionem potuerit reuocatio peruenisse[h].

TITVLVS V.

De supplenda negligentia prælatorum.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Si prælati regulares non conferunt infra sex menses prioratus, administrationes, & ecclesias vacantes, quæ non sunt de mensa: sed solent speciales, licet obedientiarios, rectores habere: diœcesani auctoritate sua, vel Apostolica, si sint exempta, conferunt illa personis, quibus per prælatos fuerant conferenda. Nec permittunt illa applicari mensis prælatorum: vel pensionibus grauari. Declarantur etiā decr. de of. ordi. præsenti. & de præbend. cū singula. in talibus prioratibus & ecclesiis locū habere. Ioan. And.*

C. VNIC.

Via[i]

Et vide: quia quo ad casum istum tollitur opinio Dyni, qui dicebat in præallega. l. si pater. ꝙ sufficiebat procuratorem reuocatū, licet non certioratum, ad hoc vt impediretur actus, quem procurator gerebat, ex quo ipsius mandatarij non intererat. Alij dicebāt semper procuratorem de expressa reuocatione certificari debere, per prædi. l. si mandassem. ff. man. secus in tacita, quæ fit per mortem; & sic rńdent ad l. eius qui. sed primo dicto 𝔷dicit. l. illa, si pater. Quare dicunt alij, ꝙ aut mandatarius interuenit vt nudus minister, aut vt procurator: Primo casu reuocatio sine certioratione impedit actum gerendum, & sic loquitur lex illa, si pater. vbi filius erat minister patris, quod probant: quia manumissus nō est ipsius, sed patris libertus. ff. de manumis. l. nepos. ff. de iurepa. filius. & sic loquatur l. prædic. si pœnituit. & prædic. decre. vlti. de procura. Secundo casu cum procurator verba contractus concipiat in suam personam. ff. de consti. pecu. eum qui. §. sed si actori. distinguunt, si actus gerendus est talis ad cuius esse requiritur voluntas dñi: tunc vt non valeat actus, sufficit reuocatio sine certioratione: exemplū in translatione dñij rei meæ. ff. de reg. iur. id quod nostrum. sic loquitur l. eius qui. §. quas vero. ff. de dona. l. 2. §. sed si quis donaturus. Fallit fauore liberationis. ff. de sol. cum quis. §. 1. & l. qui hominem. §. si Titium. Si vero ad esse contractus non requiritur consensus domini, vt si mandauit librum vel equum emi, reuocatio sine certioratione non impedit illum actum, vt l. si mandassem. Quicquid dicatur in alijs casibus, quo ad casum istum reuocatio sine certioratione procuratoris vel superioris non impedit cessionem, licet mandatarij non intersit, & tractetur de perdendo dño: ratio constitutionis ponitur in prin. & concor. quod not. ff. de contrahen. emp. l. 5. in fin.

Procuratoris actus post reuocationem gestus an sit validus.

b ¶ *Manibus.*] scilicet Papæ, si fuit dignitas epalis. de transla. c. 1. & 2. si inferior, in manibus confirmatoris vel collatoris, etiam si sit inferior epo. de hoc 𝔷. eod. admonet. & 7. q. 1. de loco. Not. tñ Inno. ꝙ in dubijs non improbabiliter dr in illius manibus quem renuntiare debere, qui posset illum inuitum destituere.

Renuntiatio beneficiorum in cuius manibus sit facienda.

ADDITIO. Vide 𝔷. eod. cap. si. & ibi Inno. Quid iuris si ad abbatem spectat præsentatio, & ad epm confirmatio? Dicit ibi Inno. ꝙ requiritur consensus abbatis in renuntiatione, cum eius intersit. de offi. Archi. ad hæc. Similiter in renuntiatione requiritur consensus eligentium, sicut & præsentantis. quod tenet hic Paulus, & remittit ad not. per Inno. in c. super hoc. eo. tit. Pet. de Ancha.

c ¶ *Facienda.*] si persona cui facienda erat cessio, fuit expressa in mandato, illi facienda erat notificatio. Si vero mandatum erat generale, puta ad cedendum in manibus eius, qui recipere posset, nō vī iuuare notificatio, nisi facta sit illi qui recipit: imputet enim sibi qui omnibus debuit intimare, vel saltem procuratori.

d ¶ *Deducta.*] & de hoc per ipsum fiat fides. simile 𝔷. ea. compil. de ele. constitutionem. §. penulti.

e ¶ *Per ipsos.*] superiorem vel procuratorem.

f ¶ *Alios.*] resolue plurale in singulare, vt 𝔷. de priuil. vt priuilegia. facit. ff. vi. bo. rap. l. prætor ait. §. homines.

g ¶ *Eorum alterum.*] satis est ergo ꝙ impedita fuit notificatio facienda, etiam si alteri fieri potuisset.

h ¶ *Peruenisse.*] videtur ꝙ in hac intimatione seruanda sit forma decret. de elect. causam. vt ibi dixi in fi.

DE SVPPLENDA NEGLIGENTIA prælatorum.

¶ *Visum est supra qualiter prælati in ecclesia instituantur: verum quia aliquando prælati sunt negligentes, dubitaret aliquis quis posset supplere negligentiam ipsorum: ideo hic inferitur rubrica, de supplenda negligentia prælatorum.*

Continuatio.

Via regulares.] ¶ Pro intellectu huius cap. præsupponitur illud qd dictum est in c. nolla. 𝔷. de concef. præben. in antiq. vbi dr, ꝙ si collatio alicuius beneficij spectet ad prælatum alicuius ecclesiæ, forte ad prælatum inferiorem episcopo: quia forte ad prælatum ecclesiæ collegiatæ, si ipse prælatus intra sex menses non conferat, & hoc à tempore suæ scientiæ, id est, à tempore quo ipse scit ꝙ beneficium vacat: tunc collatio deuoluitur ad superiorem, scilicet ad episcopum.

CASVS. Aliquis abbas regularis fuit negligens ad conferendū aliquod beneficium per sex menses à tempore quo beneficium spectabat ad eius collationem; an diœcesani, hoc est, epi vel archiepiscopi possint supplere negligentiam prælati regularis, sicut possunt supplere negligentiam prælati secularis? Rńdet Clemens, ꝙ sic. Sed quæritur, qua auctoritate possunt supplere, an auctoritate sua iure ad eos deuoluto, vel auctoritate Apostolica sibi à Papa delegata? Clemens distinguit: aut ille prælatus negligens erat exēptus à iurisdictione epi, aut non erat exemptus: Si ipse non erat exemptus, tunc iure suo collatio deuoluitur ad ipsum epm: Si vero erat exemptus à iurisdictione epi: tunc prælatus superior facit auctoritate Apostolica sibi delegata per hoc cap. & non sua: cum nō sit superior ad illum prælatum. Sed quæritur, vtrum eps illud beneficium regulare poterit conferre clerico seculari: vel si sit beneficium seculare, vtrum poterit conferre regulari: Dicit ꝙ non: sed regulare beneficium debet conferre clerico regulari, & seculare seculari. Et sum in versi. *Eadem quoque auctoritate.* Sed quæritur, quid iuris si prælati regulares volunt huiusmodi beneficium vacans retinere, & suæ mensæ venire, vtrum eps debeat illud tolerare, id est, pati? Dicit ꝙ non: sed ad epm spectat vtrum debeat vniri vel non. Sed quid si ipse prælatus velit augmentare pensiones antiquas. vtrum sit ei permissum? Dicit Clemens ꝙ non. & sum in versi. *Præmissa.* Sed quæritur, vtrum illud sit verum indistincte, ꝙ infra sex menses ipsi prælati teneantur huiusmodi conferre beneficia: Dicit ꝙ non est intelligendum de beneficijs spectantibus ad mensem post vnionem. hoc dicit. R. Not. ꝙ eps potest supplere negligentiam prælati regularis, & cōferre beneficia regularia, etiā posito ꝙ prælatus regularis negligens sit exemptus à iurisdictione epi: quia tunc confert auctoritate Apostolica delegata per hoc cap. Not. ꝙ qñ collatio deuoluitur ad superiorem, tunc superior tenetur conferre illi personæ, cui prælatus negligens debebat conferre. Not. ꝙ collatio deuoluitur ad superiorem, in cuius diœcesi est beneficium vacans, & non ad epm in cuius diœcesi est prælatus negligens. Not ꝙ prælati exempti à iurisdictione epi, non possunt beneficia spectantia ad suam collationem vnire suæ mensæ, etiam si ipse prælatus haberet epalem dignitatem: quia nullus est auctor in causa sua: tñ bene posset vnire mensæ conuentus.

Casus. §. Eadē quoque.

Not. ꝙ prælatus regularis non potest imponere nouas pensiones nec antiquas augere: sed spectat ad epm ne illud fiat. Not. ꝙ prælati regulares non possunt occupare bona alicuius beneficij, quod spectat ad ipsorū collationem, sed debent reseruare successoribus.

Not. finaliter id ad quod allegatur istud cap. ꝙ regulares non possunt retinere beneficia plura, etiā simplicia. Et not. ꝙ omnia beneficia secularia regularibus sunt incompatibilia.

¶ *Prima glo. summat, & dicit quod declarat: deinde diuidit, & rursus dicit quod declarat.*

i ¶ *Quia regulares.*] Casus. Si prælati regulares non conferunt infra sex menses prioratus, administrationes, & ecclesias vacantes, quæ non sunt de mensa: sed solent speciales (licet obedientiarios rectores) habere: diœcesani auctoritate sua, vel Apostolica, si sint exempta, conferunt illa personis, quibus per prælatos fuerant conferenda. Nec permittunt illa applicari mensis prælatorum, vel pensionibus

nibus grauari. Declarantur etiam decre. de offi. ord. præsenti. & de præbend. cum singula. in talibus prioratibus & ecclesijs locum habere. Et sunt quatuor partes: prima ponit de negligentia Regularium in beneficijs conferendis per diœcesanes supplenda: & de modo supplendi. Secunda de ecclesijs non applicandis mēsis prælatorum: nec pensionibus grauandis: ibi, *Eadem*. Tertia determinat de quibus ecclesijs ꝓdicta intelligantur: ibi, *Præmissa*. Quarta declarat duas Bonifacianas: ibi, *In quibus*. & quas opioiones declaret infra dicetur.

a ¶ *Regulares.*] in secularibus ergo non haberet locum hæc constitutio, inquantum ponit ius nouum, & præiudicat priuilegio exemptionis.

b ¶ *Prælati.*] si ad collegia regularium sine prælato spectaret collatio, quod esse potest. de regu. cap. fi. lib. 6. prius ad prælatum, & demū ad diœcesanum deuolueretur potestas ¹. facit j. de præben. fi. de beneficio.

c ¶ *Beneficia.*] ecclesiastica. & vide quod dixi de cle. coniug. c. cum Ioannes.

regulares [a] prælati [b] prioratus, ecclesias, administrationes, aut quæuis alia beneficia [c] ad eorum dispositionem [d] spectantia cum vacant, interdum conmittere [e] negligunt, vel conferre infra tempus in Lateran. [f] † concilio constitutum: diœcesani locorum [g] in nō exemptis sua [h], in exemptis [i] vero Apostolica [k] auctoritate negligentiam [l] super hoc suppleant eorundem: Prioratus, ecclesias, administrationes & beneficia huiusmodi, illa † videlicet quæ consueuerunt per seculares clericos gubernari, secularibus [m] clericis: alia † vero quæ religiosis [n] dumtaxat committi sunt solita vel conferri, religiosis monasteriorum [o], quorū prælati huiusmodi negligentes fuerint conferendo. ¶ Eadem [p] quoque auctoritate [q] diœcesani susfulti nullo modo permittant, quod ijdem prælati prioratus, ecclesias, administrationes, aut beneficia huiusmodi applicent [r] mensis suis, pensionesve [s] nouas [t] eis imponant [v], aut veteres augeant, siue quæ ipsis de nouo impositæ, siue auctæ soluantur [x]. ¶ Præmissa [y] vero de prioratibus, ecclesijs, administrationibus, & beneficijs, intelligimus, quæ non sunt de mensa [z] prælatorum ipsorum, sed speciales priores, administratores seu rectores consueuerunt habere, licet priores seu administratores huiusmodi libere possint ad claustrum (cum oportuerit [a]) reuocari [b]. ¶ In qui-

¶ *Glo. seq. soluit vnam quæstionem.*

l ¶ *Negligentiam.*] inquantum hæc decre. ponit ius nouū, & præiudicat priuilegijs exemptionis, non puto ꝙ locum habeat qñ ꝓlatus priuatus esset propter delictum, cum hoc non sit expressum. facit de elec. quamquam. 1. responso. lib. 6. secus in non exemptis, vt eo. c. in fin.

¶ *Glo. seq. alleg. vnam cōcor. et arguit pro opi. quā determinat.*

m ¶ *Secularibus.*] facit de præben. cum de beneficio. lib. 6. Facit hæc littera pro eo quod not. Per. & Abbas in præd. decre. eod. tit. sicut. vbi dicunt, ꝙ ad ecclesiam quæ consueuit regi per seculares clericos, monachi regularem præsentare non possunt. qđ verum crederē in non curatis: vel si præsentāt illum vt claustralem.

¶ *Gl. seq. idem facit quod superior proxima.*

n ¶ *Religiosis.*] concor. de reb. eccle. non alie. possessiones. dicebat ibi Abbas ꝙ illud cap. non loquitur de conuētualibus ecclesijs monachorum, sed de alijs, in quibus ministrare consueuerunt, & ꝙ si per negligentiam monachorum deuoluitur ius conferendi talem ecclesiam ad ep̄m, non ponet ibi clericum, sed monachum [l] : qđ hic approbatur, & limitatur per literam quæ sequitur.

d ¶ *Dispositionem.*] id est collationem vel prouisionem. hoc dico: quia si ad solam præsentationem vel electionem ipsorum spectarent: tunc ad confirmantem vel instituentem deuolueretur potestas, siue sit diœcesanus, siue alius [a].

e ¶ *Committere.*] vtitur isto verbo: quia se prælati excusabant dicentes, ꝙ illarum ecclesiarum non fiebat collatio vel prouisio, sed solum quędam commissio, quasi illi essent castaldi, ministri, vel pædagogi.

¶ *Glo. seq. ponit lecturam secundum quam reprobat opinionem, subdens casum indubitatum.*

f ¶ *Lateranen.*] de conce. præbē. c. 2. Et si intelligimus de prioribus etiam conuentualibus, hic reprobatur opinio quæ habet, ꝙ tempus generalis concilij, scilicet trium mensium, locum habeat in prouisionibus talium, sicut in electionibus: nam vt dicebat Innoc. decre. ne pro defectu. de elect. inter electionem & prouisionem diuersitatis ratio non apparet: qđ Compost. verum esse dicebat in perpetuis, sed non in temporalibus. Hoc autem certum est, ꝙ si prioratus est principalis prælatura in ecclesia regulari collegiata, & ei prior per viam electionis prouidetur, locum habet cap. ne pro defectu.

g ¶ *Locorum.*] ergo nō personarū. si ergo ꝓlatus alterius diœcesis habet prioratū, quē conferre negligit in diœcesi Bonon. eps Bonon. supplebit. ꝓbat hoc decr. 2. eo. tit. ibi, in tuo ep̄atu, nec distinguit vnde sint collatores. facit quod dicam infra in glo. proxi.

¶ *Glo. seq. soluit duo dubia, & obiectioni respondet: secundo soluit alia duo fortiora.*

h ¶ *Sua.*] auctoritate. qđ sequitur, Et procedit hoc in prioratibus, ecclesijs, & administrationibus non exemptis: etiam si prælati ad quos prouisio pertinet, sint exempti. de priuileg. quoniam. & c. ex ore. facit de præben. c. 1. lib. 6. Item procedit hæc suppletio quam facit diœcesanus suo iure infra secundum semestre: quo elapso ad proximum superiorem, siue sit metropolitanus siue Papa, collatio deuoluetur. eo. tit. c. vlti. Non obstat littera quæ sequitur: quia licet circa exempta concedat Papa ius suū, circa non exempta nō. Item licet concedat suppleri vice sua negligentiam aliorum, non tamen concedit diœcesanis vt suppleant suam propriam. Sed modo remanet dubium satis forte, nunquid in exemptis deuolutis ad ep̄m currat tempus semestre ep̄o; & si currit, an ad metropolitanū deuoluatur potestas tempore lapso, an ad Papam: Et circa primū vī ꝙ non currat. j. de præben. si de beneficio. & quod ibi not. in glo. sed nunquid. Circa secundum, dato ꝙ currat, vī ꝙ ad Papam non ad archiep̄m deuoluatur. ad hoc de cler. ægro. cap. vnico. lib. 6. & vide quod dixi de hære. ad abolendam. super glo. fi.

i ¶ *In exemptis.*] olim secus. eo. tit. sicut. & de pręben. cum singula. in fi. lib. 6. & sic in hoc ius nouum inducit.

K ¶ *Apostolica.*] concor. de offi. ordi. irrefragabili. & de hære. ad abolendam. de cleri. ægro. c. vnico. lib. 6. eod. lib. de sta. mo. cap. vnico. & j. de statu mona. attendentes. de reli. do. quia contingit.

¶ *Glo. seq. alleg. concor. & ibi remittit, & arguit ad duas quæstiones.*

o ¶ *Monasteriorū.*] concor. de præben. cum singula. §. prohibemus. lib. 6. Et quid si non sit idoneus in monasterio: ibi not. Et optime facit hæc littera coniuncta cum illa, ad quæstionem quam olim disputaui: An is ad quem deuoluitur eligendi potestas, teneatur eligere de illo collegio, de quo tenebatur qui neglexit: quam vide in mercurialibus sub hoc tit. & est posita sub regula, contra eum. Item benefacit ad id quod scripsi ş. de elec. c. publicato. in vltima quæstione.

p ¶ *Eadem.*] Iste §. & sequens determinat not. per Inno. & Hostiē. de præben. in Lateranen. de priuileg. pastoralis.

q ¶ *Auctoritate.*] scilicet Apostolica, etiam in exemptis.

r ¶ *Applicent.*] vide quod dicam j. de sta. reg. ne in agro §. ad hoc. vbi patet, ꝙ licet esset casus veniendi, per ordinarios fieri debet.

s ¶ *Pensionesve.*] de præben. auaritiæ. de censi. prohibemus.

t ¶ *Nouas.*] quæ dicantur nouæ, not. de censi. significauit.

v ¶ *Imponant.*] auctoritate sua: aliàs ex causa possent, nouæ pensiones imponi, vel antiquæ augeri per episcopum. de hoc de censi. prohibemus. quod quomodo intelligant Innocen. & Hostien. ibi dixi super glo. 2.

x ¶ *Soluantur.*] concor. præ li. decreta. significauit. de censi. & de iureiuran. tua nos 2. Ioan. And.

y ¶ *Præmissa.*] scilicet quæ dicta sunt ş. in 1. & 2. responso.

z ¶ *De mensa.*] illa ergo non intelligerentur vacare: & sic in illis non habebit locum quod dī de negligentia supplenda. vt probatur j. de excessi. prælato. frequens. versi. quidam etiam. Item nec habebit locum quod dicitur de pensione imponenda vel de augenda, cum totum sit abbatis. & abbates fructus talium possunt vendere & locare, vt in prædi. ver. quidam. & facit quod not. Innoc. de sta. reg. c. 2. versi. prioratus.

a ¶ *Cum oportuerit.*] idem videtur de sta. mona. cum ad monasterium. versi. tales. & vide quod ibi dixi, & qui cle. vel vo. insinuante. super glo. 2.

¶ *Glo. seq. ponit dictum de quo remittit: Secundo obijcit, & soluit: Tertio dat dubium solutum super quo nouum statutum exposcit.*

b ¶ *Reuocari.*] Et in talibus claustralibus habet locum quod dicitur eos non debere stare solos, vt patebit j. de statu regula. ne in agro. §. ad hoc. Sed aduerte: quia non videbatur ꝙ in talibus obedientiarijs locum haberet concilium Lateranense: derisorū enim est dicere, ꝙ ep̄s hodie conferat monacho prioratum, & abbas cuius negligentiam suppleuit ep̄s, cras reuocet illum. Nec dicas ꝙ sic institutum per episcopum supplentem, abbas reuocare nō possit: quia nec plus nec aliter confert supplens quàm negligens, vt probatur ş. 1. rñso. Item secundum illud aperta esset via ad perpetuandum claustrales: quod tamen etiam Papa non facit. ş. de confir. vti. vel inuti. ad nostram. & c. porrecta. Volens enim abbas ꝓficere

† Id est, cō cilium Lateran. sub Alexandro iij. cap. 8.

† Vide concilium Tridēt. sessio. 24. de reformat. c. 18.

† Aliàs ista illa vero, &c.

ª Idem Panor. & Imola hic notantes, ꝙ ob negligentiam antedictam deuoluitur ius immediatum ad superiorē. Fonta.

ª Idem Panor. hic, & c. cum in cunctis. de ele. notans ꝙ negligētia deuoluitur ius eligendi, præsentādi ad confirmantem. Fon.

Papa non concedit alicui, vt suppleat propriam negligentiam.

¹ Et sic potestas superioris in cōferendis beneficijs deuolutis, modificatur & regulatur secundum potestatem, & fines intentionis: vt quibus ipse conferre non potuisset, similiter nec possit superior. translationem enim ē ꝑsona in ꝑsonam suā cū sua causa, & suis qualitatibus, modis & cōditionibus, vt l. Caio Seio. ff. de alim. & ciba. lega. & l. legatum sub conditione. de adi. leg. Fel.

Religiosus per episcopum institutum, supplendo abbatis negligentiā, non possit per ipsam abbatem reuocari.

ficere nepotem vel sibi charū, permitteret labi tempus, vt ille demū p epm iostitutus esset perpetuus, & tali fraudi claudenda est via. de electio. quanto. in fi. & propter hanc causam cōsiter olim hæ suppletiones non fiebant, sed satis est q satisfiat iuri io eo q suppletur, quod abbas facere neglexit. Nec potest negari quin hoc sit vtile: saltem etiam erubescent abbates de negligētia notari. Et scias per hanc decre. hodie teneri, q manualia q non sunt de mensa, & tēporales prioratus vacant per mortē vel remotionem eorum, qui præsident illis: Vnde & hodie Papa qui recipit fructus vacantium, recipit fructus taliū, nec resisti potest per hanc litteram & per sequentem, & tendit hoc ad noxiam: quia superiores locorum manualiū tales occupationes fructuum o mentes dimittunt in talibus prioratibus illos, quos aliàs remouerent, & quos remoueri forsitan expediret: & sic inducit hic quasi quandam perpetuationem claustraliū. Et ob haoc causam si assisterem Papæ, consulerem declarari vel statui, q cum sibi reseruat, vel alteri concedit fructus vacantium in vrbe, prouincia vel diœcesi, non includerentur manualia, sed quādiu duraret gratia xx. vel alia quota, de qua videretur statuendum fructuum ipsorum manualiū solueretur priuilegiato singulis annis: & sic non impediretur claustralium priorum correctio & remotio, nec in illis priuilegiatus frustraretur priuilegio.

bus etiam constitutionem [b] Bonifacij Papæ octaui prædecessoris nostri bona beneficiorū vacantium occupari à prælatis vel alijs prohibentem, ac nihilominus in prioratibus huiusmodi & ecclesijs illud Bonifacij eiusdem statutum [c] quod religiosum quemcunque pluribus præesse prohibet prioratibus, aut ecclesijs curam [d] animarum habentibus (etiam si cura ipsa non per eum, sed per alium [e] habeat exerceri) locū sibi censuimus vendicare, licet etiam eisdem prioratibus cura non immineat supradicta.

TITVLVS VI.

De ætate & qualitate, & ordine præficiendorum.

Clemens v. in concilio Viennensi.

a *In quibus.*] prioratibus, administrationibus, & ecclesijs manualibus, quæ non sunt de mensa.

Glo. seq. dicit quod determinat, & quid reprobat.

b *Constitutionem.*]de of. ord. præfecti. lib. 6. & determinat quod ibi prolixe not. Archi. & reprobat quod ibi not. Ioan. Monac. qui dicebat prioratus commendatitios proprie non vacare: & ideo in illis decretalem illam locum non habere. Sed si intellexit de his quæ sunt de mensa, tunc vera.

Glo. seq. dicit quod approbat, & reprobat, & rationi contrario respondet.

c *Statutum.*] de præben. cū singula. lib. 6. & approbat hic duas opiniones meas ibi not. in 1. responso. in 4. & vlt. glo. Prima scilicet q decretalis illa locum haberet etiam in prioratibus manualibus: Secunda, q locum haberet etiam in non curatis. In secunda concordabat Archi. In prima resistebat, probans per id quod habetur ibi. In secundo casu datur illis optio. Dicebat enim Bonifaciū consultum sic respondisse, sed cum vltimo legi Sextū, quod inducit Archi. pro se, reuoluebam contra eum: Certum est enim q in perpetuis non daretur optio, etiam ante illam decretalem, per decre. de multa. ergo de temporalibus debebat intelligi.

d *Curam.*]hoc inducebat dubium, an determinaret etiam verbum, priorabus. & hoc decidit in fine.

e *Alium.*] puta secularem presbyterum, vt in dicta decret. cum singula. in prin. de sta. mo. ne in agro. §. cæterum.

DE ÆTATE ET QVALITATE, &c.

Visum est quibus titulis & modis præficiuntur homines in ecclesijs: dubitaret aliquis vtrum prælati debeant esse idonei: Et quia idoneitas consistit in ætate, & qualitate, & ordine: ideo annectit rubricam de ætate & qualitate ordinandorum.

Cum ecclesiæ.] Præmissa ratione excitat officium diœcesanorum circa obseruantiam canonum loquentium de promouēdis ad beneficia: ibi, *Nos volentes.* Imola.

CASVS. Iure cautum est in c. cum in cunctis. c. ne pro defectu. c. nihil. de elec. in antiq. c. graue. de præben. & digni. q ille ad quē spectat collatio beneficiorum, debet illa conferre personis idoneis, quæ idoneitas consideratur respectu ætatis, videlicet q ille qui cui confertur dignitas minor dignitate episcopali, sit ætatis xxv. annorum. & ille cui confertur epatus, sit ætatis completæ triginta annorum, & inchoauerit xxxi. annum. Itē idoneitas consideratur respectu qualitatis, puta q ille cui confertur dignitas, sit bonæ famæ & honestæ conuersationis, ex legitimo matrimonio, & q sit sufficientis scientiæ. Item idoneitas consideratur respectu ordinis, vt nemo assumatur in epm, nisi sit in ordine subdiaconatus. Sed quæritur, ad cuius officiū pertinet ista obseruare? Dicit Clemens, q eps quantum ad se debet seruare iura antiqua, videlicet q non conferat beneficia vacātia, nisi personis idoneis. Item eps quantū ad patronos sibi subditos, debet illos compellere, vt non conferāt beneficia, nisi psonis qualificatis. Et in hoc istud capitulum continet aliquid noui: quia nihil dr de diœcesano in iurib^9 antiquis, licet dicatur aliquid de concilio generali. c. graue. allegato. hoc dicit. Colligo aliqua notabilia. Not. q quis non est præficiēdus, id est, instituendus in aliqua ecclesia, nisi sit idoneus scientia, moribus, & ætate: Vnde secundum diuersitatem beneficiorum requiritur diuersa ætas, quia in epatu requiritur ætas triginta annorum, in ecclesia parochiali & alijs dignitatibus inferioribus ab epatu, requiritur ætas xxiiij. annorum, tn̄ pro simplici dignitate pōt eps dispensare in xx. anno. in alijs beneficijs, vt in præbendis requiritur ætas xiiij. annorum: quia ibi sufficit maturitas cōsilij: ideo illa ætas requiritur. In alijs, vt in capellaniis, quę non requirunt maturitatem consilij, requiritur ætas septem annorum. In alijs, vt in prioratibus qui non habēt curam animarum, requiritur ætas xx. annorum. Et de hac materia singulariter tractat Panor. in c. cum sis. de præbend. & digni. in anti. Itē in præficiēdo requiritur idoneitas in moribus: quia si esset malæ vitæ, posset inducere laicos ad malū exemplū. Itē requiritur q sit sufficientis scientiæ: quia in epo requiritur theologia, & q sciat nouū & vetus testamentū ad pdicandū suis subditis. Itē requiritur q sit iurista, vt possit conseruare iura suæ ecclesiæ. In abbate vero non requiritur magna scientia: sed sufficit q sit expertus in negotijs. In rectore ecclesiæ parochialis sufficit scientia canonū pœnitentialiū. Hæc optime tractat Inno. in c. cū in cunctis. de elec. in antiq. Not. q eps potest compellere subditos suos ad obseruationem canonū, id est quòd potest monere prælatos sibi subditos, vt non conferant bñficia personis non idoneis. Quæritur hic: Si prælati sint negligētes super eo qd hic disponitur, qualiter peccēt. Dicit Lau. & Zen. q mortaliter. 4. dist. denique. qd not. glo. de of. Archid. ea quę. de quo per Archid. 76. dist. vtinam. pro hoc ista littera ibi, *Districte iniungimus.* Zabarella.

Diœcesani seruare debent, & à suis subditis seruari facere iura loquentia de qualitate personarum præficiendarum ecclesijs. Ioan. And.

CAP. I.

Cum [f] ecclesiæ [g], quib^9 pręficiuntur personæ min^9 idoneæ scientia [g], moribus, vel ætate [h], grauia propter hoc (vt docet [i] experientia) nonnūquam perferant in spiritualibus & tēporalibus detrimēta: Nos volentes per locorū diœcesanos, quibus ratione [k] officij hoc competit, præcipue [l] super hoc diligentius præcaueri, eis districte iniungimus, vt ipsi statuta canonica [m], quæ super

Vide concilium Tridēt. sessio. 24. de reformat. c. 6.

Prima glo. summat, & exponit.

f *Cum ecclesiæ.*]Casus. Diœcesani seruare debent, & à suis subditis seruari facere iura loquentia de qualitate personarum præficiendarū ecclesijs. Et nescio si aliquem fructum inducet hæc cōstitutio. Sed hoc scio, q innouata sine pœnarum adiectionibus raro proficiunt, vide sub rubri. 3. de magi. & potest exponi, ecclesiæ, id est ecclesiastica ministeria, de elec. cū in cunctis. in princi. de quibus etiam potest intelligi, licet solum de regimine ecclesiarum videatur hic loqui: nihil enim interest, cum nil nouum inducat.

g *Scientia.*]qualis scientia requiratur in episcopo & in alijs ministris, & quæ sit eminens, & quæ competens, & quid de parum sciente, an possit promoueri, & an peccet recipiendo officium, ad quod scientia sua non sufficit, scripsi post Innocen. & Hostien. & Compost. de elect. cum in cunctis. super ver. scientia.

h *Ætate.*] de ordine nihil dixit, sicut nec decre. cum te. 3. eo. Et vide quod not. de præben. si pro pauperibus. lib. 6. in glo. 2.

i *Docet.*]facit 3. de elect. quàm sit. in princip. lib. 6. vbi de hoc.

k *Ratione officij.*] excitat ergo ipsorum officium, non constituit illos delegatos. 3. de offi. ordi. licet. & c. penult.

l *Præcipue.*]duplex punctuatio.

m *Canonica.*] supra eodem per totum. de elect. cum in cunctis. & cap.

& cap. nihil. de præbend. graue. cum similibus.

a ¶ *Subditis.*]non sufficit prælato, q̄ sit bonus in se: nisi etiam sit, quantū est in se, bonus in subditis. de simo. licet. in prin. cū cōcor.

b ¶ *Diuinam offensam.*] concor. huic fini de elect. vbi periculum. §. qui autem. & c. perpetuæ. & c. commissa. in fi. lib. 6. & j. de cen. ad nostram. in fin.

c ¶ *Vltionem.*] specialiter circa hoc statutā: q̄d generali vide q̄d not. de treu. & pa. c. 1. de cele. Mis. dolentes. de ele. generali. lib. 6.

VT q qui.] ¶ Primo declarat non existentem in sacris nō habere vocē in capitulo cathedralis ecclesię vel collegiatæ: Secūdo idē dicit de habente beneficium, cui annexus sit ordo, nisi ad illum promoueatur cessante impedimento infra annū: quia illo elapso tūc nō habet vocem in capitulo, & ei subtrahitur pars dimidia distributionum. Secunda: ibi, *Ils vero.* Imola.

præficiendis personis in huiusmodi ecclesijs hactenus emanarunt, diligentius per seipsos obseruent: & faciant à suis subditis a inuiolabiliter obseruari: si diuinam b offensam, & sedis Apostolicæ debitam vitare voluerint vltionem c.

¶ Idem.

¶ *In capitulo cathedralis ecclesiæ vel collegiatæ vocem non habet qui non est subdiaconus. Habens beneficium, cui annexus est ordo, post annum, nisi prius (impedimento cessante) promoueatur ad illum, in capitulo vocem non habet donec fuerit ordinatus: & interim perdit distributionem dimidiam. I. A.*

CAP. II.

VT † ij d, qui diuinis in cathedralibus vel collegiatis secularibus vel regularibus e ecclesijs sunt mancipati f officijs g, vel mancipabuntur in posterum h, ad suscipiendos sacros ordines propensius i inducantur: Statuimus, vt nullus k de cætero in huiusmodi ecclesijs vocem in capitulo l habeat

Casus. Vacat ecclesia cathedralis, collegiata vel conuentualis forte per mortem prælati: tunc canonici vel regulares professi conuenerunt super electione facienda: sunt tñ aliqui canonici vel religiosi, qui non sunt in sacris constituti, licet sunt professi vel canonici præbendati: sed constituti in sacris proposuerūt ex parte sua, q̄ alij non constituti in sacris non admitterentur, id est, non reciperentur ad electionem faciendam: Quæritur, quid iuris? Dicit Romanus Pontifex Clemens, vt intitulati in ecclesia inducantur ad suscipiendos sacros ordines: statuit, id est, statutū facit, q̄ tales non constituti in sacris non habeant vocem in capitulo, dum celebrabitur electio, vel aliud capitulum. Sed ponamus q̄ sit dignitas vacans, vel personatus, vel aliud beneficium, q̄d requirit certum ordinem: puta q̄ si quis assumatur ad talem dignitatem, q̄ ipse sit diaconus vel presbyter: quidam subdiaconus fuit assumptus ad illam dignitatē vel beneficium, & non fecit se promoueri infra annum ad ordinem requisitum illi dignitati vel beneficio: quæritur quam pœnā incurrit talis qui accepit talem beneficium vel dignitatem, & non ponit se in ordine annexo illi beneficio vel dignitati? Rñdet Clemens, q̄ talis non habebit vocē in capitulo, & q̄ perdit medietatem distributionum, donec fuerit promotus ad ordinē requisitum in tali beneficio. Sed quæritur vtrum pœnæ antiquæ sint sublatæ per istud capitulum? Dicit q̄ non: sed remanent in suo robore. Et sunt illæ pœnæ, q̄ si quis beneficiatus fuerit monitus vt infra annum promoueatur ad sacros ordines, & infra annum non fecerit se promoueri, tunc poterit priuari illo beneficio. Sed per c. licet. de ele. in 6. fuit statutum in ecclesia parochiali, q̄ ipso iure perdit beneficium absque monitione: sed non loquitur in alijs beneficijs: ideo in alijs beneficijs remanent iura antiqua incorrecta: videlicet q̄ debent promoueri post monitionem: sed absque monitione incurrunt pœnas huius capituli. Not. q̄ ordo non dr̄ annexus ita q̄ non constitutus in tali ordine non possit habere illud beneficium: sed intelligitur q̄ habens illud beneficium debet promoueri ad illū ordinē. Not. q̄ mancipati, id est, deputati diuinis officijs & ministeriis, quācitius possūt debēt ꝓmoueri ad sacros ordines ad illum finem, vt ab illo statu non possint retrocedere: hoc est, q̄ postquam habent beneficiū, & dicunt velle ecclesiasticari, & sub illa spe accipiunt beneficium, non retrocedant, id est, non mutent suam voluntatem, nec vxorem accipiant: quare q̄ñ sunt semel in ordine, non possunt retrocedere, id est, reaccipere statum quem dimiserunt tacite, accipiendo beneficium vel dignitatem. Et si retrocedit, & habebat animū retrocedendi dum accepit beneficium: talis tenetur ad restitutionem omniū fructuū beneficij: Secus autem si non haberet animū retrocedendi à principio: quia forsan postquam tenuit beneficium per aliquod spatiū, ipse cognouit q̄ non posset saluari cum beneficio, & q̄ melius solueretur cū matrimonio, & dimittit beneficium & retrocedit: credo q̄ talis nō tenetur ad restitutionem fructuū, nisi esset opulentissimus, ita q̄ restituendo, facultates suæ & status eius parū diminuerentur. Not. q̄ constitutus in sacris habet vocem in capitulo: & hoc accipiēdo capitulum improprie, scilicet pro collegio & conuentu: quia proprie capitulū dr̄ in ecclesia cathedrali, collegium dr̄ in alijs ecclesijs secularibus, & conuentus in ecclesijs regularibus: sed vnū sæpe ponitur pro reliquo. Not. q̄ habens dignitatem requirentem certum ordinem, & illam tenet per lapsum vnius anni, & nō promouetur ad illum ordinē requisitum illi dignitati, non priuatur illa dignitate, sed punitur pœnis hic contentis in c. cum in cunctis. de elec. in antiq. & in c. licet. de elec. lib. 6. Not. de dictione, *Vt,* quæ hic ponitur in vim causæ: sed regulariter facit modum. de condi. appo. verum. & quod ibi dixi. Not. q̄ inhabilitas vocis, surgens ex defectu ordinum sacrorum, non est remissibilis per habiles: etiam si hoc sibi ab alijs concedatur. concor. ponit glo. in verbo, *Concordatur.* Zaba.

¶ *Prima glo. summat, & dicit quod dederit causam constitutionis: & insert à simili.*

d ¶ *Vt q.*] Casus. In capitulo cathedralis ecclesiæ, vel collegiatæ vocem non habet, qui nō est subdiaconus, habens beneficium, cui annexus est ordo, post annum, nisi prius, (impedimento cessante) promoueatur ad illum, in capitulo vocem non habet donec fuerit ordinatus: & interim perdit distributionem dimidiā. partes sunt duę: quæ satis patent. Causam dedit constitutioni. quod not. Host. de præben. extirpandæ. §. qui vero. vbi dicit esse æquum, q̄ sicut minor subdiacono non eligitur in ep̄m; ita nec eligat, vt bene conueniant electus & eligentes: dicens ibi per constitutiones legatorum in prouincia Prouinciæ hoc esse statutum, q̄ non existentes in sacris non habeāt vocem. talem autem constitutionē facere possunt nedum legati, sed etiam ep̄i †, vt scripsi post eum de offic. archipres. c. fi. vnde constat, q̄ multi ep̄i tales constitutiones habebant. Not. etiam ipse Host. eod. tit. de offi. archipres. cap. 2. q̄ sicut inter Cardinales nullus est quin sit saltem diaconus; ita & inter canonicos nullus deberet esse, quin esset saltem subdiaconus. argu. ī. eo. quæris. de conse. dist. 1. episcopus Deo sacrificans. & c. iubemus. facit q̄d dicit canō, illicitum esse eum qui non sit in ordine, ecclesiasticis misceri tractatibus. 96. dist. satis euidenter. tales enim retrocedere possunt à statu clericali. de elec. cum ex eo. lib. 6.

† Vide ad illom Tri dēt. sess. 7. de refor. cap. 12. & sess. 24. de refor. c. 12.

† Vide Alexandrum consi. 106. in 2. volū. colum. 6.

e ¶ *Regularibus.*] Si ergo in ecclesijs regularibus nō constitutus in sacris vocē non habet: ergo nec in numero cōputatur de facto, non de fictione, vt not. in cle. ī. de elec. quod circa. in fine penulti. glo.

¶ *Glo. seq. exponit & infert solutionem dubij, quam fortificat, prorogat & determinat.*

f ¶ *Mancipati.*] quasi dicat, nuncupati, electi, vel deputati. & quia mancipare est seruire, vel in seruitium, vel in potestatē reducere: ideo vtitur hoc verbo: quod etiam habetur 18. dist. de his. in prin. 1. q. 3. saluator. vltra medium. In his ergo qui non sunt deputati ad diuina officia, quales sunt conuersi vel professi laici, præcipue in ecclesijs regularibus, nihil puto mutatum per hanc constitutionē. & sic saluum manet quod not. de elect. ex eo q̄. lib. 6. in fi. & ita seruatur: aliàs sequeretur q̄ per hanc constitutionem moniales nō haberent vocem in suis capitulis, quæ propter sexus fragilitatem non sunt capaces †, ordinum. de hoc 27. q. 1. diaconissam. hac eadem ratione videretur q̄ extranei, qui non sunt in ecclesijs instituti, sed in certis actibus habent vocem in capitulo, non includantur hac constitutione. q̄d intelligo, nisi per ius capituli suæ ecclesiæ habeant talem vocem in aliena.

† Feminæ sacrorum ordinum sunt incapaces, docēt theologi schola stici lib. 4. sent. dist. 25. vbi late Sotus. q. 1. art. 1.

g ¶ *Officijs.*] etiam si sacri ordines annexi non sint, & sic differt à proxi. responso.

¶ *Glo. seq. dupliciter obijcit, soluit, & vtrique obiectioni respondet.*

h ¶ *In posterum.*] q̄ posteris indici posit asperior status, non dubitatur: sed vr̄ absurdum q̄ hic indicatur iam intitulatis, saltem nō professis. hoc dico propter id quod not. de reg. iu. quod omnes. lib. 6. Item vr̄ absurdum, q̄ constitutio liget præterita ꝫ id. ī. de consti. c. fi. Dicas q̄ hæc decre. non priuat eos beneficio. sed solum voce capituli: & tñ certum est, q̄ cum beneficium assumpserit, vt expediens & necessarium officiū ecclesiæ gerat, si ingrueret necessitas eū ad sacros ordinari, & hoc renueret, posset etiā priuari bñficio. ī. eo. quæris. Nō māducet ergo qui nō vult laborare. Quod primo in ꝫrium allegaui, locū habet in continentia, quæ non inducitur inuito. 32. q. 2. integritas. Quod dixi secundo, non obstat: quia cōstitutio ista non ligat præteritas institutiones, sed futuros tractatus & actus capitulorū. Itē non vitiat vocē in capitulo præstitā: q̄d esset respicere præterita, sed præstandam; & sic respicit futura.

i ¶ *Propensius.*] idem verbum de offi. ord. c. 1. deriuatores exponunt. id est, extensius. sed illud: vbi dicimus protensius: sed propensius deriuatur à prope vel propere, quasi velociter, vel festine.

Propensius quid significat.

k ¶ *Vt nullus.*] iā institutus vel instituēdus, vt patet per p̄cedentia.

¶ *Glo. seq. ponderat verbum, per quod soluit dubium: ad solutionem inducens quatuor similia.*

l ¶ *In capitulo.*] stallum chori non aufert. & per hoc verbum patet, q̄

ter, q si esset actus expediendus vt à priuatis non à capitulo, ad tale bene admitterentur. per quod puto q talis canonicus non in sacris, præbendam & domum optare potest, sicut constitutus in sacris, si ecclesiæ statutum vel consuetudo non obuiet: cū ille actus non sit collegialis, & competat ex canonia & præbenda, non ex voce capituli: sicut & potest delegatus dari. de rescrip. statutū. lib. 6. agere pro præbenda. de proba. ex litteris. episcopum sociare, & fructus pcipere, de cle. non resi. ad audientiā. ecclesiā defendere. de conces. prçben. ex parte. de elec. generali. de reb. eccle. non alienan. c. 1. lib. 6.

Canonicus non in sacris, optare non collegiales exercere potest.

(etiā si hoc sibi ab aliis libere cōcedatur[a]) nisi saltem in subdiaconatus ordine fuerit constitutus[b]. Illi vero qui dignitates, personatus, officia, vel præbendas[c], quibus certi[d] ordines sūt annexi[e] pacifice nūc obtinent in eisdem[f] ecclesijs vel obtinuerint in futurum: nisi (iusto impedimento[g] cessante) ad huiusmodi ordines se promoueri fecerint infra annum[h], extunc[i] donec[k] ad eos promoti fuerint, nullo modo[l] vocem in capitulo habeāt earundem. Ipsisque distributionum[m], quæ dantur his, qui certis[n] horis intersunt[o], pars

Glo seq. alleg. duas concordantias: quærit pro, contrarium soluit, illud amplians.

a *Concedatur.*] concor. s. de elect. constitutus. & j. de regul. vt professores. Sed quid si actum electionis imminentis participent sibi socij? Videtur q possint, per ea quæ not. s. de elect. cum Vintosi. in vlti. glos. Cōtrarium crederem, quasi sit inhabilitas in persona, per hanc litteram, per quam etiam non credo epm s hoc dispensare posse. & facit verbum, nullo modo. j. proximo responso.

Glo seq. primo quærit: arguit negatiue, contrarium soluit per duo iura & tria similia, & contrario respondet: secundo quærit, & soluit per vnum capitulum, & quatuor absurditates: tertio subdit duas quæstiones, & soluit.

b *Constitutus.*] & habens ætatem, de qua infra, cap. proxi. quod cap. fuit summe necessarium propter illud, vt ibi dicam. Sed pone (quod de facto nunc satis occurrit) canonicus dum vacat ecclesia non est in sacris, sed tempore quo imminet electio facienda, est in sacris. habet ne vocem in electione? Si ponderemus initium iuxta ea quæ not. de elect. dudum 1. vr q non: quia tunc non erat habilis: Tu dicas q satis est, q tempore faciendæ electionis sit habilis: quod satis probatur s. de elect. cum inter R. in fi. & s. de excep. Apostolicæ. Idem enim decernimus de eligendo, vt in præd. decr. dudum 1. & 2. Sic etiam is qui non esset canonicus tempore vacationis, si tempore electionis canonicus esset, admitteretur cum alijs, & eligeret. & qui tempore vacationis non esset in loco vnde vocari deberet, si tempore electionis præsens esset, admitteretur ad eligendū. de hoc s. de elect. ecclesia 2. Quod dr in electionibus spectari initium, intelligitur de initio electionis, non vacationis. Sed fortius quæro, nunquid canonicum nō constitutum in sacris, in proximis temporibus ordinari volentē, quę tempora incidunt intra terminum iuris datum ad eligendum, teneantur socij expectare: maxime si hoc petat? Puto q non: quod bene probatur. ne se. vacan. c. vnico. 1. responso. lib. 6. aliàs sequeretur q secundum iura vetera impuberem, cuius pubertas sinitur infra terminū, expectare tenerentur, vel absentem in loco de quo vocari non debet, dicentem se velle ad ecclesiā redire: vel excommunicatum, dicentem se velle absolutionem petere: vel nouitium, dicentem se velle profiteri, vel his similia. Sed quid si nullus de capitulo est in sacris? tunc solus prælatus expediat quæ incumbunt, per decreta. præalleg. & facit quod scripsi de elect. cum ecclesia. Sed quid si ipsius prçlati electio immineat faciēda, & nullus de capitulo est in sacris? Hic satis crederem, q superior habeat expectare lapsum termini iuris. facit prædicta decre. vnica. ne sede va. 2. respon. de elect. commissa. in prin. lib. 6. licet ergo canonici, qui sunt in sacris non expectēt canonicum, cum ipsi sint capitulum: superior tū qui habet vt iure deuoluto, vt pœnæ deuolutionis sit locus, habebit necesse vsque ad iuris terminum capitulum expectare. & hæc etiam egerent declaratione, & repetita intelligantur infra proxi. respon.

Canonico sufficit esse in sacris tempore electionis, ad hoc vt eligere possit.

Canonicus in sacris nō constitutus nō est ab alijs expectandus, licet velit ordinari infra terminum iuris datū ad eligendum.

Electio prælati q quē fiet, si nullus de capitulo sit in sacris.

c *Præbendas.*] in collegiatis ecclesijs, vt j. dicam.

d *Certi.*] non dicit, sacri: per quod dico etiam in minoribus hoc locum habere.

Glo. seq. tria dicit exponendo quod de annexione dixit.

e *Annexi.*] de iure communi, primæua institutione, antiqua cōsuetudine vel statuto. Et intelligo hanc litteram, siue certis præbēdis annexi sint ordines, siue incertis, quæ tamen postea certificatæ sunt, puta quia tertia vacans est sacerdotalis[1], vt scripsi de conces. præben. proposuit. in princi. Nec intelligo de annexione, qua nō possunt conferri, nisi ei q sit in illo ordine: quia tunc nō est dare q habeat istud beneficiū nō habens ordinē annexum. Dico tū q si per litteras Papales ad hoc sufficiētes cōsequeretur beneficiū non existens in ordine, adhuc locus esset huic decret. nisi etiam ad non recipiendum ordinem sufficientem dispensationem haberet.

[1] Vide cōcilium Tridēt. sessio. 24. de refor. c. 12.

Glo. seq. quærit de principali prælato: allegat propter duas rationes, cōtrario plus accedit, & declarationem exposcit.

f *In eisdem.*] cathedralibus vel collegiatis, de quibus pręmisit. Sed mihi remanet dubium, an hoc cap. in vtroque responso locū habeat in principalibus prælatis ecclesiarum collegiatarum, puta archipresbyteris vel plebanis plebium, vel his similibus. Et videtur q sic per verbum, dignitates, quod præcedit. facit de rescript. statutum. lib. 6. eod. lib. de offic. leg. cap. penult. in princip. Certū est autem q illi dignitati annexus est ordo presbyteralis. s. eo. c. 1. si ergo non fiat presbyter infra annum, locus erit huic pœnæ. Nec occurrit ratio quare plus arcteatur habens personatum vel canoniā, quam habens principalem prælaturam, immo videtur maior in isto ratio, quia plus est adstrictus. de rescript. edoceri. & ī seipso debet ostēdere quid subditis facere oporteat. de elect. cum in cunctis, in princip. & à capite inchoari debet rationis editio. ff. de eden. argentarius. §. edi autem. In contrarium facit de elec. statutum. lib. 6. Nec obstat hæc littera: quia tales non habent dignitatem in ecclesijs: immo habēt ecclesias vel dignitates ecclesiarum. super quo vide quod dicam j. de præben. c. 1. item absurdum videretur principalem prælatum ecclesiæ priuari voce propter ordinis defectum, non sine graui dāno ecclesiæ, cuius negotia debet ordinare. Vnde potest dici, q cū prælatus & capitulum sint diuersa. s. de his quæ fi. à præla. in rub. & nigro. ne sede vacan. cap. vnico. lib. 6. cum multis similibus. sub appellatione capituli non includatur prælatus, vt hic, & s. proxi. responso. Et si dicatur, q de quadam largissima verbi significatione prælatus nomine capituli comprehendatur, quasi illius corporis caput, de his quæ fi. à prælat. nouit. & faciunt not. de conces. præben. post electionem. Mihi tamen est satis, q communiter non comprehendatur, vt probant iura prædicta. vt sit hoc ius correctiuum iuris veteris, & pœnale non largissimā, sed potius strictam, interpretationem recipiat. de regu. iur. quæ à iure. & cap. in pœnis. lib. 6. Item licet prælatus & capitulum faciant vnum corpus & vnam ecclesiam, & sic loquutur s. ia, non per hoc sequitur prælatum includi sub appellatione capituli, immo potius sumitur contrarium. & idem videretur dicendum circa decretalem. vt professores, j. de regu. & tamen vtrobique necessaria esset declaratio.

Archipresbyter si nō fit presbyter, an possit admitti ad eligendum.

g *Impedimento.*] concor. s. de elect. commissa §. 1. lib. 6. & ibi videas exempla: vbi vero impedimentum prouenisset ex culpa sua, non videtur excusari. de hoc s. eo. c. 1. & in hoc differt à parte. s. proxi. in qua non excusat impedimentū, & merito. hic aliud: quia hic est pęna negligentis.

h *Infra annum.*] à tempore quo ligat constitutio in prius institutis, & à tempore habitæ possessionis: vel quo per eos stetit, quo minus haberet in instituendis. s. de elect. commissa. §. 1. & de præbē. licet. 2 lib. 6.

i *Extunc.*] scilicet anno elapso. prius ergo non est locus huic pœnæ: posset tamen excludi etiam prius à voce capituli ex alio capite. s. proxi. responso. hoc est dicere, si habens præbendam diaconalem subdiaconus est, licet non diaconus, non excluditur à voce nisi post annum. Si vero nec esset subdiaconus, & si ipsa præbenda esset subdiaconalis tantum, excluditur etiam infra annum: sed à distributionibus solum post annum, & eum excusat impedimentum.

K *Donec.*][2] Illis ergo ordinatis cessat pœna. concord. s. de elec. quia sæpe. lib. 6. & quod not. de mat. contract. contra, c. fin.

[2] De hac dictione, donec vide Alexandrum cons. 66. incip. viso testamento, in 1. volum.

l *Nullo modo.*] Vniuersale negatiuum excludit concessionē capituli, vt s. proxi. respon, & dispensationem episcopi, vt ibi dixi.

Glo. seq. arguit, & dubium soluit.

m *Distributionum.*] per hoc verbum, & verbum, capitulo, quod precedit, patet in beneficijs quibus non debetur vox capituli, & in quibus non sunt distributiones, has pœnas non competere: puto tamen q si in ecclesia collegiata est capellania vel altare, ex cuius institutione etiam capellanus tenetur officiare ecclesiam: vt in ecclesia Bonon. si in illis horis aliquæ distributiones eis deberentur, quo ad illas locus esset huic pœnæ. si promotus non esset, licet non quo ad redditus capellaniæ vel altaris. de quibus hic non cauetur.

n *Certis horis.*] Not. pro cōsuetudine ecclesiarum collegiatarū, quæ distributiones ordinant non per omnes horas[3], sed per certas, & aliquas attribuunt Missæ, q non est de horis. de cele. Mis. c. 1. & decr. vnica. de cler. nō resid. non dicit de horis. sed de officijs. Honestius esset & iuri consonans, vt per omnes horas fieret ipsarū compartitio. q autē pro Missa, matutino, & vespera debeat fieri æqua contributio, facit infra, de reliq. & vene. sanct. cap. vnico. in fine.

[3] De his horis vide Abbatem in c. 1. extra de celebrat. Mis.

o *Intersunt.*] dato q prædictis intersint, aliàs priuarentur illis in totum. quod dic vt s. de cler. non resi. c. vnico. lib. 6.

Glo. seq. soluit duo dubia de inopia: & cui pars accrescat.

a *Pars dimi.*

dimidia [a] subtrahatur, non obstãtibus quibuslibet consuetudinibus [b] vel statutis [c]. Pœnis alijs, quæ contra tales promoueri ad ordines recusantes statuuntur in iure [d], nihilominus in suo robore permansuris.

¶ Idem.

¶ In xviij. anno ad subdiaconatum. In xx. ad diaconatum. In xxv. ad presbyteratum potest quis libere promoueri, hoc dicit. Ioan. And.

CAP. III.

GEneralem [e] † Ecclesiæ obseruantiam [f] volentes antiqs [g] iuribus in hac parte præferri: Decernimus [h], vt (alio non obstante impedimento † canonico) possit quis libere [i] in decimooctauo [k] ad subdiaconatus, in vigesimo ad diaconatus [l], & in vigesimo quinto ætatis suæ anno [m] ad presbyteratus ordines promoueri [n].

a ¶ *Pars dimidia.*] etiam si reliqua dimidia ad substentationẽ ipsorũ non sufficit [1]; & imputent sibi cũ per ordinis receptionẽ hãc pœnã vitare possint. facit qđ not. de elec. q ꝫ sæpe. lib. 6. in glo. aliud. Et sic non obsta: quod not. de elec. cũ Vintoniẽ. in glo. nota ꝙ. in fi. & vide qđ not. & dixi de appel. pastoralis. in fi. vlt. gl. Et scias ꝙ ista dimidia subtracta accrescit alijs interessentibus diuinis. instit. de leg. §. si eadem. ff. de vsufr. accresc. l. 1. in fi. nisi esset aliter ordinatum. facit de cler. nõ resid. c. vnico. lib. 6. & vide quod dicam j. de vita & hone. cleric. c. 2.

b ¶ *Consuetudinibus.*] concor. j. de sepul. c. 2. §. pen. in fi. & j. de stat. mona. c. 1. §. sane. & a. in fi. de relig. do. c. 1. §. vt autẽ. & §. penul. de iure patro. c. 1. in prin. & i fi. & simi. j. de pœ. si qs suadẽte. post prin. de pœni. & remis. c. 1. de sen. excom. c. 1.

c ¶ *Statutis.*] Nota ꝙ non reuocat priuilegia. concor. de capel. mo. c. vnico. libr. 6. & quod ibi not.

d ¶ *In iure.*] j. s. eod. quæris. de elect. licet canon. lib. 6. & vide quod ibi not. in glos. antepenult. de regularibus. habes. j. de sta. mona. ne in agro. §. ceterum. Ioan.

[1] Hæc glossa impugnatur per Gul. de monte Lauduno: sed eã defendit hic Ioan. Imola, quem videto.

† Vide qđ disponat concilium Tridẽt. sess. 23. de reforma. cap. 12.

† Dictio, impedimẽto, deest in antiquioribus exemplaribus.

GEneralem.] *Casus.* Visum est s. qualiter requiritur certa ætas in præficiendis: nunc quæritur vtrum requirantur certa ætas in ordinandis? Et rñdet ꝙ sic: quia in subdiacono requiritur ꝙ cõpleuerit decimũ septimũ annũ, & attigerit decimũoctauũ: In diacono requiritur quod compleuerit xix. & ꝙ sit in xx. In presbytero requiritur ꝙ compleuerit xxiiij. annum, & ꝙ sit in xxv. anno. In minoribus vero ordinibus sufficit ꝙ fuerit extra infantiã, & cõpleuerit septimũ annũ. h. d. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia: Primo, ꝙ qs nõ potest promoueri ad diaconatus ordinẽ, nisi sit in xx. anno: nec ad presbyteratũ, nisi sit in xxv. Sed quæritur vtrum defectus ætatis impediat receptionẽ ordinis? Dicendũ ꝙ nõ, immo quis in xx. anno poterit recipere ordinem presbyteratus, sed nõ habebit executionẽ illius ordinis donec attigerit ætatẽ legitimã, & ipso iure est suspensus ab executione ordinũ vsq; ad illã ætatẽ legitimam: & si quis presbyter in ætate minori xxv. annorũ celebraret, tunc ꝯtraheret irregularitatem. Not. dictionem *Vero*, vt s. in c. constitutionem. de elect. etiam videbis dictionem, *Decernimus*. Not. ꝙ ad receptionem ordinũ requiritur, vt ordinato non obstet aliquid canonicum: suppleт Paulus scilicet impedimentum. de sen. excom. ꝙ de his. & c. quamuis. puta secundum Gen. irregularitatis defectus vel vitium. de corp. vitia. per totum. Zabarella.

¶ Glossa prima commendat cap. & dicit quid corrigit, & quid determinat, & obiectionem soluit.

e ¶ *Generalem.*] breue & summe necessarium propter constitutionẽ s. proxi. Determinat autẽ ætatẽ sacrorũ ordinum, & corrigit canones. 87. dist. peruenit. per totum. 78. dist. c. 1. & 3. & vlt. & 28. dist. de his. in quibus dicebatur, ꝙ habens xx. annos subdiaconus, xxv. diaconus, xxx. presbyter fieri poterant, & debebant esse anni completi, & ibi determinat etiam not. de elect. cum in cunctis. §. Inferiora. de tempo. ordin. vel non est compos. Et sine dubio, licet hæc decretal. optime coniungatur proximæ: melius tñ intitulata fuisset sub rubr. de temp. ord. ista enim rubrica tractat de ætate & qualitate eorum qui præficiuntur, illa de qualitate illorum qui ordinantur. sed propter connexitatem sic transit. & est simile quod dixi supra eodem, ad aures.

¶ Glossa sequens allegat simile: probat obseruantiam: ponit opinionẽ quam impugnat, & expedientiam huius iuris. in fin. quærit & soluit, de alia quæstione remissiue.

f ¶ *Obseruantiam.*] simile [2] j. de appella. quamuis. Procedebat autem hæc obseruantia à præalle. §. inferiora. quia cum ibi de ætate antiquorũ canonũ in sacerdotio demantur v. anni & plus: quia qui xxv. attingit, potest fieri sacerdos, ita videbantur v. demendi de ætate diaconi & subdiaconi, per quem etiam in xv. dabatur subdiaconatus. nec mirũ, si dicebantur antiqui canones in hoc correcti: nã per illos seruabantur interstitia temporũ inter ordinẽ, & ordinẽ, quæ hodie non seruantur. Vnde laicus in carnispriuio, in festo resurrectionis presbyter esse posset. Sed Hostien. dicens antiquos canones seruandos, dicebat ꝙ in §. inferiora. dispensabatur in ætate propter curam animarum: & sm Innocen. suberat necessitas, ex quo vocatus fuerat ad beneficium, quod requirebat ordinem. Sed mirandum est hoc, cum enim sine aliqua dispensatione promoueatur ad curam, ergo & ad ordinem annexum curæ. Item sonat in absurdum, ꝙ maior xxiiij. annis possit habere curam & sacerdotium, & non solum sacerdotium. Item aliud absurdum: quia secundum id eadem erit ætas epi & sacerdotis: quare sæpe clamaui in scholis, & ad curiam scripsi, & præcipue domino Richardo sancti Eustachij diacono Cardinali, vt determinaret hęc ætas, quod summe fuit necessarium propter proximam decretalem, aliàs innumerosæ & inextricabiles quæstiões emersissent. volens enim habere vocem in capitulo maior xiiij. minor xx. recepisset subdiaconatum, fuisset obiectum, illum nihilominus excludendum, quasi non rite promotum propter defectum ætatis, iuxta illud quod not. de præben. ei cui. lib. 6. Ipsi replicassent antiqua iura correcta per diluendi nem. & per §. inferiora. ꝯ quos duplicatum fuisset de prædicta opinione Innocen. & Hostien. quam etiã sequitur Archidiaco. in prædicta decreta. ei cui. Sed quid de promotis ante hanc decretalem infra hanc ætatem? puto satis esse ꝙ nunc sit in ætate. s. de tempo. ordin. vel non est. Si vero nec adhuc sunt in ætate, excludentur ab executione ordinis vsque ad ætatem legitimam, vt ibi. De ordinato vero infra pubertatem ad sacros, an teneatur continere [3], not. & scripsi de cleri. per salt. promo. cap. vnico.

g ¶ *Antiquis.*] allegatis in 1. glo. Sed ꝯ: quia canon antiquus. 77. dist. c. 1. permittebat quem subdiaconari in xiiij. anno. Sol. illud verum, computationem inchoando post infantiam, vt ibi not.

h ¶ *Decernimus.*] non dicit declaramus, qđ facit pro opinione Innoc. & Hostiensis.

i ¶ *Libere.*] id est, sine dispensatione, dato ꝙ non habeat beneficium quod ordinem requirat.

k ¶ *In decimooctauo.*] intelligo inchoato: satis ergo ꝙ attigerit, vt in §. inferiora. & idem de sequentibus. Certum est enim ꝙ maior xvij. est in anno xviij. nec littera requirit ꝙ sit xviij. annorum, sed in xviij. olim secus, vt dixi in 1. glos. Nota per hanc decretalem coniunctam s. c. proxi. 1. responso, hodie puberem non habere vocem in capitulo, nisi excesserit xviij. annum.

l ¶ *Diaconatus.*] licet in anno xx. possit quis esse diaconus, non per hoc putes quòd possit esse archidiaconus. De ætate [4] enim promouendorum ad dignitates terminata per §. inferiora. nihil hic immutatus: aliàs sequeretur, ꝙ cum subdiaconus possit in episcopum eligi, eo. tit. à multis. & maior xvij. subdiaconus esse possit, vt hic, ergo potest eligi: quod est falsum.

m ¶ *Anno.*] si prius ordinatur, suspenditur ordinans à collatione ordinũ. & ordinatus ab executione ipsius ordinis vsq; ad ætatẽ legitimam. de tempo. ordin. vel non est. & per prædi. decre. eo. tit. dilectus. non puto episcopum circa ætatem hanc dispensare posse.

n ¶ *Promoueri.*] sed quæ est ætas minorum ordinum? Dic ꝙ maior infantia. 58. dist. de his. de temp. ord. nullus. lib. 6. 78. dist. cap. 2. & vide quod ibi notaui in summa. & c. super inordinata. de præbend. Ioan. And.

[2] De materia huius glossæ tene quod nouissime statuit concilium Tridẽt. sess. 23. de reforma. c. 11. 12. & seq.

[3] De hoc dubio vide Richardũ lib. 4. sent. dist. 25. art. 4. q. 1. & Paludanum eadẽ dist. q. 1.

[4] Vide concilium Tridẽt. sess. 24. de reforma. c. 12.

TITVLVS VII.

De officio vicarij.

¶ Clemens v. in concilio Viẽnensi.

¶ Iura loquentia de ecclesiis curatis, locũ habent quo ad tria in vicarijs perpetuis ecclesiarum parochialium. Ioan. And.

C. VNIC.

QVæ de ec-

DE OFFICIO VICARII.

¶ Ista rubr. continuatur ad præcedentes: Dictum est supra per discursum tituloꝝ de promotione clericorũ ad beneficia ecclesiastica: verum quia sic promoti, quandoque sub se habent vicarios: ideo annectitur rubr. de officio vicarij. Continuatio.

QVæ de ecclesiis.] Diuiditur in tres partes. Secunda: ibi, *Ac de ipsarum.* Tertia: ibi, *Et de eorum.*

Casus. Illud cap. sm glos seipsum summat, & decidit tria dubia. Casus sic potest poni secundũ primum dubium: Cauetur in cap. de multa. de præben. & digni. in antiq. & in constitutione, Execrabilis. ꝙ si obtinens ecclesiam parochialẽ, dignitatem, personatum, aut beneficium acceperit, & apprehendat pacificam possessionem illius beneficij secundi, seu dignitatis, vacat prima ecclesia, seu primum beneficium. Sed quæritur vtrum sit idem de vicaria perpetua, vt ipsa vicaria perdatur per

 affecutio-

assecutionem secundæ vicariæ perpetuæ, sicut perditur ecclesia parochialis, dignitas, vel personatus: Et respõde Romanus Pontifex ꝙ idẽ est: Nam quod iura sanxerunt circa ecclesias parochiales perdendas per assecutionem secundi beneficij, illud idem sanxeruot in vicarijs perpetuis. Secundum dubium oritur ex cap. licet canon. de elect. lib. 6. vbi dr̃, quòd promotus ad ecclesiam parochialem debet facere se promoueri ad ordinẽ presbyteratus infra annum oumerandum à tempore habitæ possessionis. Sed ponamus ꝙ quidam fuit promotus ad vicariam perpetuã, & sic non erat rector, sed vicarius perpetuus: quæritur vtrum promotus sic ad vicariam debet promoneri ad sacerdotium infra annum numerandum à tempore adeptæ pacificæ possessionis: & si non fuerit promotus, vtrum vacet illa vicaria perpetua: Respondet ꝙ sic. Tertium dubiũ sumitur ex cap. cum in cunctis. de elect. in antiq. vbi dr̃ ꝙ promotus ad eccclesiam parochialem debet habere ætatem xxv. annorum: Quæritur vtrum sit idem in promouendo ad vicariam perpetuam? Respondet Romanus Põtifex ꝙ sic. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo iuncta glos. ꝙ si obtinenti ecclesiã parochialẽ conferatur alia ecclesia parochialis, vel vicaria perpetua ecclesiæ parochialis: & habuerit istius ecclesiæ secundæ adeptæ pacificam possessionem: immediate & ipso facto vacat prima parochialis, & poterit superior cui spectat collatio illius ecclesiæ, illam conferre, etiam non vocato possessore. Not. ꝙ sicut promotus ad ecclesiam parochialem debet promoueri iotra annum ad sacerdotium, ita etiam promouendus ad vicariã perpetuã debet promoueri ad sacerdotiũ infra annũ. Nota ꝙ io promouendo ad vicariam ecclesiæ parochialis, requiritur ætas xxv. annorũ: quia ista ætas reqritur in promouẽdo ad ecclesiã parochialem. Not. de vicario perpetuo, ex quo nota esse dare etiã temporalẽ, vt patet in iuribus allegatis in glo. in ver. perpetuis. Nota ꝙ verb. *Volumus*, est inductiuũ noui iuris: quod colligitur ex glo. & ideo vtitur verbo, volumus. Fran. de Zabar.

¶ De vicariis perpetuis vide multa per Felinũ in cap. G. perpetuus extra de fide instru.

ecclesijs [a] curam [b] animarum habẽtibus per receptionem aliarum similium amittendis [c], Ac de ipsarum [d] rectoribus promouendis [e] ad sacerdotiũ [f], Et de eorũ [g] ætate [h] à iure statuta noscũtur: in perpetuis [i] † ecclesiarũ parochialiũ [k] vicarijs & assũptis ad eas volum[9] [l] obseruari.

TITVLVS VII.

De officio & potestate iudicis deleg.

¶ *Prima glossa dicit quid facit.*

a ¶ *Quæ de Ecclesijs.*] Se summat tria dicens.

b ¶ *Curam.*] in foro iudiciali vel pænitentiali, vt scripsit post Innoc. & Host. de præben. de multa.

¶ *Glossa sequens remittit ad casus exceptos: & dubium soluit.*

c ¶ *Amittendis.*] nisi in casibus exceptis, quos collegi ĩ. de præben. de multa. & puto quòd etiam constitutio Ioao. xxij. execrabilis. locum habeat in his vicarijs, cum expresse loquatur de beneficijs & officijs curatis in §. qui vero.

d ¶ *De ipsarum.*] ecclesiarum curatarum: & intellige de non collegiatis. de elect. statutum. lib. 6.

¶ *Glossa sequens ponit vnam differentiam, & dubium soluit.*

e ¶ *Promouendis.*] iofra annum. de elect. licet canon. lib. 6. & qñ iocipiat currere, ibi patet, & eod. tit. commissa. Et io hoc differt à commenda talis vicaria, quia commenda parochialis ecclesiæ nõ potest fieri non sacerdoti. de elect. nemo deinceps. lib. 6. vicaria sicut & rectoria. de institut. c. a. lib. 6. concedi potest non sacerdoti, dummodo sacerdos fieri possit, vt hic, & eo. tit. cap. fin. Et scias ꝙ pœna illius decre. vlt. non est sublata per istam. quod est dicere, ꝙ etiam iofra annom si moniti non promouentur, priuari possuot, sicut de rectore not. quo ad pœnam. §. inferiora. in decre. licet canoo. in glo. antepe. in principio.

Commenda & vicaria differunt.

¶ *Glossa sequens dicit quid reprobat: quærit, arguit negatiue, contrariã soluit, & in contrarium allegatis respondet.*

f ¶ *Sacerdotium.*] in hoc corrigitur quod not. Archid. de elec. licet canon. lib. 6. in ver. is etiam. vbi tenebat in perpetuis vicarijs illud capitulũ locũ oon habere, cũ de rectore loquatur, vt ibi patet. Sed nunquid epi cũ istius vicarijs super differendo sacerdotio per septennoiũ poterunt dispensare s'm formã c. cum ex eo. de elect. lib. 6. Vr̃ ꝙ non: fortius enim adstrictus est vicarius ad residentiã personalem, q̃ rector. de præben. extirpandæ. §. q vero. Item vicarius non dat vicarium. eod. tit. clericos. Contrarium puto per decre. istam. & quia decre. cum ex eo. generaliter permittit epos dispensare cum his qui obtinent ecclesias, quod verbum ita includit vicarios vt rectores. Item ratio permissionis illius est commune ius istis vt illis, ergo idem ius. de consti. translato. Ad decre. clericos, respondeo, ꝙ hic vicarius non dabit vicarium, sed episcopus dispensans, sic vt aliàs loco rectoris: ita & hic loco perpetui vicarij ponet vicarium septennalem, vt in decre. cum ex eo. §. porro.

g ¶ *Eorum.*] scilicet rectorum.

h ¶ *Aetate*] scilicet ꝙ attigerint xxv. annũ. habetur hoc de elect. cum in cunctis. §. inferiora. eo. tit. licet canon. lib. 6. Et dico ꝙ sicut cum rectore non dispensat eps in ætate, de æta. & quali. c. vnico. lib. 6. ita nec cum vicario per hanc litteram.

¶ Clemens quintus io concilio Viennensi.

¶ *Iudex ad receptionem testium in ciuili, & executor ad prouidendum certæ personæ, cognitione præmissa à Papa deputati licite subdelegãt.*

C. VNI.

IVDI-

i ¶ *Perpetuis.*] In temporalibus ergo non habet hoc locũ. de quibus ĩ. de appel. peruenit 2. de cle. non resi. c. pen. de voto. c. 1. de elect. cũ ex eo. lib. 6. de regularib. beneficium. eo. lib. Sic & alibi distinguimus vicariam perpetuã à tẽporali. de rescrip. postulasti. de filijs presbyte. constitutus. & c. Michael. Perpetuos autem vicarios cognoscas per id quod habes eo. tit. ad hoc. de præben. extirpãdæ. §. qui vero. & capel. mo. cap. vno. lib. 6.

k ¶ *Parochialium.*] de his loquitur, & non simpliciter de curatis, quia solum in ecclesijs parochialibus annexis perpetua vicaria vr̃ permissa, & non simpliciter in beneficijs curatis per decret. extirpandæ. §. qui vero. de præben.

Vicaria perpetua in quibus ecclesijs est permissa.

¶ *Glos. seq. obijcit quod vti debuerat verbo declarationis, & soluit.*

l ¶ *Volumus.*] probari videbantur hæc per antiqua iura. primum, de pluralitate. ĩ. eo. c. 1. & c. prouideas. secundum, de sacerdotio. ĩ. eo. tit. c. fin. tertium, de ætate probari poterat per eandem decre. si. quæ probat eum curatum: & per decre. super eo. de præben. lib. 6. Sed quia licet decret. 1. prohiberet eum habere vicariam cum ecclesia: Et decre. prouideas. prohiberet illum plures habere vicarias, non tñ priuabant illum prima per adeptionem secundæ. Item licet decre. vlt. præciperet illum fieri sacerdotem, non tñ priuabat illum hoc non facientẽ. Idẽ de ætate. ideo vtitur verbo volumus, non verbo declaramus, protogando his casibus pœnas iuris ad tales vicarios. & forte satis erat de mente, vt in primo casu not. Ber. ĩ. eo. c. 1. de secundo probat decre. commissa. de elect. lib. 6. quæ sic late in suo princ. ponit ver. commissa. de tertio satis patet. vbi ponimus secundum. Siue ergo recipiat talis vicarius similem vicariam, siue dignitatem, personam vel beneficium curatum, vacat prima. Idem si conuertas, vt quia habens dignitatem, personatum vel beneficium curatum, recipit talem vicariam, vacat prima. De dignitatibus vero & personatibus hic subticuit, quia non conueniebat illis, ꝙ hic de sacerdotio dicitur.

Verbum, volumus, indicat ius de nouo, vide Abbatem in cap. Sedes Apostolica de rescrip. & in c. 1. as ratione de appella. & Bart. & doctores in l. 1. C. de sum. trini. & fid. catho.

DE OFFICIO ET POTESTATE, &c.

¶ *Visum est de his qui gerunt vices aliorum in foro pænitentiali: nunc videndum est de his qui gerunt vices aliorum in foro iudiciali, & contentiosa.*

Continuatio.

IVdices.] Præsupponendum est primo, ꝙ ille cui à sede Apostolica commissum est nudum ministerium, debet illud in propria persona exercere; ita ꝙ non potest alteri vices suas committere seu subdelegare: secus esset si haberet iurisdictiooem delegatam. l. à iudice. C. de iudic. Secundo præsupponendum est illud quod dr̃ io c. si. eod. tit. in antiq. videlicet, ꝙ ille cui Papa committit ꝑ industriam suæ personæ, talis non potest subdelegare nec cõmittere alijs vices suas. CASVS. To & ego habebamus caosam, in qua processum fuit vsq; ad productionem testium hincinde super petitione tua, & super meis defensionibus: quia tñ testes erant in patria longinqua, & multum distantes à nobis, nec commode venire potuissent, nisi cum magnis sumptibus & expensis, Papa commisit vices suas alicui iudici de receptione & examinatione istorum testium: Accidit ꝙ iste commissarius Papæ fuit impeditus, & non potuit vacare receptioni, & examinatiooi testium, & voluit subdelegare aliũ, qui reciperet & examinaret: Quæritur vtrum possit? Dicit Romanus Pontifex quòd sic: nam iste deputatus seu delegatus non est nudus minister, nec recipit nudum ministerium: ideo potest vices suas subdelegare: secus si reciperet nudum ministerium, puta solam examinationem sine iurisdictione. Sed quid sanctissime pater, si aliquis fuit datus executor ad prouidendum aliquibus certis clericis de aliquibus beneficijs in genere, puta quia mãdauit executori vt prouideret isti, & contentus io rescripto de beneficio, si essent vitæ laudabilis, & honestæ conuersationis: Si iste executor fuerit impeditus, vtrum possit alium subdelegare? Vr̃ ꝙ non, quia Papa videtur elegisse suam industriam, & noo fuit ei mandatum simpliciter, sed sub conditione: Tamen dicit Romanus Pontifex quòd potest subdelegare, posito quòd fuit ei mandatum sub condi-

ditione

ditione si iste esset vitæ laudabilis & conuersationis honestæ. & p illam clausulam nō vř elegisse industriam personæ, sed solum declarasse officium: quia si illa clausula non fuisset expressa, tñ tacite intelligebatur. hoc dicit. Not. ꝙ in causa criminali iudex nō debet committere examinationē testiū, sed ipse personaliter eos debet examinare: secus in causa ciuili: & tunc iudex cui committitur receptio & examinatio testium, potest alium subdelegare. Not. ꝙ executor datus ad prouidendum alicui de beneficio, potest vices suas committere. Sed vtrum sit dandus casus in quo deputatus à sede Apostolica in causa ciuili ad examinandum testes, non possit committere alteri? Et dicēdū est ꝙ sic, videlicet, si iste qui vult subdelegare, non recipiat iurisdictionem, sed ei solum sit delegatum nudum ministerium, puta ad examinandū solum, & non ad recipiendum, iurari faciendum, & ad citandum partem aduersam vt det interrogatoria: quia tunc vř sibi commissa iurisdictio, quam posset subdelegare. Et sic nota ꝙ cōmissarius ad testes recipiendos & examinandos potest exercere omnia sine quibus non posset negotium explicari, licet de illis non fiat mentio in rescripto. Nota dictionem, *Solertem*: Solers, tis, id est, sapiens, ingeniosus, sagax, cautus. Nota ꝙ inquisitio debet fieri cum solertia, in verbo solertem, quod expone vt in glos. quasi. & concor. j. de statu. reg. c. 2. Nota ꝙ beneficiandi debent esse vitæ laudabilis, & conuersationis honestæ. simile j. de concess. præben. clemen. vnica. Zabarel.

An quod hic dicit si receptione testiū, procedat in qualibet parte iudicij, vt deputatus sit à papa illa, & postea possit subdelegare, vide Innocent. in c. quoniā contra falsam. extra de probat.

Causa criminalis potest delegari.

Negatio duplex affirmat.

Facit 90. d. §. indiciū & de iud. exhibita. cum ibi notatis. Ioā. de Imola.

De materia huius glossæ vide Alexandr. consil. 28. incip. visis verbis. lib. 2. & Oldradum consil. 41. incip. breuiter videt. & Baldum & Felinū in p. fin. de præsump.

ces [a] super receptione [+] testiū in causa ciuili [b]: Necnon [c] executores [d] ad prouidendum aliquibus [e]: si per inquisitionem [f] solertem [g] eos [h] esse vitæ laudabilis, & conuersationis honestæ repererint [i], à sede Apostolica [k] deputati, alijs possint committere [l] licite vices suas [m].

Prima glossa dicit quid primum, & secundum dictum determinat, ponit differentiam inter iudicem & ministrum.

a *Iudices.*] Se summat dicens duo. Et primū determinat not. per Inno. & Host. s. eo. tit. c. fi. & q̄ ibi scripsi in vlt. glos. & de re iud. cū Bertholdus. & quæ ibi scripsi super gl. sed qualiter. Secundū dictum approbat, quod not. Io. Mo. s. eo. tit. is cui. lib. 6. vbi tenet, ꝙ si committitur executori examinatio illius cui est facienda prouisio, vt fit in forma pauperum, ꝙ subdelegare poterat. & not. hoc principium quod dicit, iudices: per quod patet, ꝙ tunc demū talis receptor testiū subdelegat, q̄ñ iudex est: secus ergo si sit nudus minister: puta quia receptis testiū iuramentis, examinatis articulis super quibus producuntur, & interrogatorijs. ſm quæ debet fieri examinatio, cōmittitur id alicui expediendū: iste enim non est iudex, nec proprie receptor, sed potius examinator ipsorū testiū, & talis actus fieret die feriato, vt no. Gul. in Spe. de ferijs. §. 2. ver. sed quid si tunc. receptor autem, qui iudex est, cogit testes, citat eum ɔ quē producuntur ad videndū eos iurare, audit exceptiones, recipit iuramenta, refrēnat multitudinē testiū, examinat interrogatoria, punit testē qui aures eius offendit. C. de testi. l. nullū. cū ergo iurisdictionē habeat, ex quo illam habet à principe, subdelegat. Videbatur autem ɔrium, quasi esset nudus minister: per prædict. decr. vlt. s. eod. sed illud procederet in examinatore. Et huic versi. iudices. coniunge litteram. j. in fine, à sede Apostolica deputati.

b *Ciuili.*] Non intendit per hæc verba excludere causas spirituales, sed criminales, in quibus debent testes exhiberi corā iudice, vt in Authen. de testi. §. & quoniā. coll. 8. C. de fide instru. authen. apud eloquentissimum. & not. 3. q. 9. testes. de iudi. at si clerici. in 4. glos. de test. cog. c. 1. Bene tñ posset criminalis causa delegari. de hoc. 23. q. 4. istud. 95. dist. c. 5. de rapto. in archiepatu. de testi. in integ. c. penult. & in Spec. de iudi. deleg. §. fi. ver. item ꝙ est delegatus in causa. Ioan. And.

c *Necnon.*] resoluuntur in vnam affirmationem. ff. de verb. sig. duobus & operantur copulam, scilicet ac si diceret, &c.

d *Executores.*] deputati à sede Apostolica. quod est infra. Et ex titu. patet ꝙ isti habent delegatam iurisdictionem, vt not. de rescript. tibi qui. in glo. 2. lib. 6.

e *Aliquibus.*] nominatis. s. eo. is cui. lib. 6.

f *Si per inquisitionem.*] hoc inducebat dubium quasi in inquisitione sit electa industria personæ [1]. & hæc clausula communiter ponitur in forma pauperum, in qua scribitur, ꝙ cum fuerit repertus idoneus in litteratura per examinatores ad hoc deputatos, cōmittit Papa, ꝙ si, &c.

g *Solertem.*] quasi solicitam, vigilantē, astutam, sagacē, & industriosam, & scribitur, per vnicū l. datur versus:

Exiguo pulchram ducit solertia vitam. Aliàs,

Exiguo placitam ducit solertia vitam.

h *Eos.*] pro quibus scribitur. Ioan. And.

Glos. seq. quæris arguit pro, ponit distinctionem Inno. an sapiat monitionem, an conditionē: secūdo, in arbitrio executoris: tertio, in effectu processus. Secundo ponit aliam opi. in forma conditionis, an alius lædatur necne: tunc obijcit, & dupliciter soluit: Tertio ponit finale dictum Innoc. non curantis an sit monitio vel conditio, sed an dicatur si est, an si constiterit, & an alter lædatur vel non: & per id dicit quæstionem solui.

i *Repererint.*] sed nunquid [2] eis necesse erit ꝙ præcedet super hoc cognitio vocatis quorū interest? Vř quòd sic pp verbū illud. & verbū, per inquisitionē. dicit Innoc. in decre. vlt. de præsump. ꝙ sunt clausulæ, quæ sonant in monitionē. nō in conditione, puta si persona sit idonea, & similia: & istæ non dant nouam formā mandato, sed instruunt executorē quasi personæ prouideat: quare teneret tunc prouisio facta indigno, & excommunicatio propter hoc lata, licet sit iniusta: cum executor in his iurisdictionem habeat. Sed sunt quæ bene sonant in cōditionem, vt si dř prouideas P. in tali ecclesia, si de tali vico sit oriundus: hoc enim sapit conditionem, & formam certam adijcit mandato, vnde si non est vera, non valet prouisio, nec excommunicatio propter id lata, propter transgressionem mandati. de rescript. cum dilecta. nec audiretur prouisionem ante omnia sortiri suum effectum, cum negetur iurisdictionis fundamentum, cuius accessorium est prouisio, vt ibi plenius prosequitur. Dicit tñ Inno. ꝙ in prima & secunda clausula is cui scribitur si vult, potest esse merus executor. & sine causæ cognitione prouidere de vacante: pōt etiā assumere partes iudicis, inquirendo de prædictis vocatis. & non vocatis ijs, quos res tāgit, dummodo committens iurisdictionem habuerit, vt sic possit delegatus qđ poterat delegans. Differunt tñ processus facti cum causæ cognitione, ab ijs qui fiunt causa non cognita quo ad præiudiciū eorum quos res tangit, vt ibi not. Inno. & Host. qui etiam dicunt, ꝙ dato ꝙ clausula: si persona sit idonea: non sit in rescripto, potest executor super ea partes iudicis assumere, cū subintelligatur hæc vera, nisi merum ministerium esset illi commissum. Dicit demum Inno. alios melius distinguere in clausula, quæ sonat in conditionem. si de tali vico est, vel si doctoratus est in theologia, vel simile: ꝙ si per tales litteras tollitur vel læditur ius alicuius, puta prouisoris ordinarij, non prouidebit executor, nisi vocatis his quos res tangit, de conditione cognoscat: tñ de plano sine libello & litis cōtestatione, qđ hodie patet j. de iudi. dispendiosam. Et idem in similibus vbi in rescripto præambula est conditio non subintellecta, vt scilicet primo partibus præsentibus illa diffiniatur: vt si mandaretur inquisitio veritatis fieri contra aliquem si fuerit infamatus. Si vero per litteras non tollitur nec læditur ius alterius, vt si prouisor mandat alicui quòd prouideat sub illis conditionibus, tenet prouisio etiam super illa inquisitione non facta, nec vocatis partibus: quia nec congruæ sunt hic partes. Et si dicis præiudicium fit ecclesiæ, cui plus expediret habere istum sic conditionatum, quàm aliū, respondeo ꝙ opponi non potest contra prouisionem delegati, sicut nec delegātis. Vel dic ꝙ licet prouisio delegati ex eo quod non seruauit formam, sit nulla, non per boc sequitur ꝙ necesse fuerit partes in prouisione vocari. Dicit demum Inno. ꝙ siue in monitionem, siue in conditionem sonet clausula, tenet prouisio delegati non præmissa cognitione: quia non est iudex, sed prouisor. de elect. venerabilem. versi. exercuit. tñ si monitio vel conditio non est vera, cassatur vel cassum nuntiatur quod attentauit prouisor tamquam obreptitium. de re iud. cum olim. in fi. potest tñ prouisor assumere partes iudicis: & tunc si non admittit oppositionem contradictoris de falsitate clausulæ, poterit ab eo appellari, ex quo partes iudicis assumpsit, vt prædixi. Alij contra, cum ad id non teneatur: & facit id solum ad suam instructionem, nec fit sententia necessaria. secus si dicatur in littera, si tibi constiterit, ꝙ sit de tali vico, &c. tunc enim si iuri alterius præiudicatur: cum talis fungatur vice iudicis, non poterit constare nisi partibus præsentibus, & si non præmittit cognitionem, processus non valebit: ꝙ si alteri nō præiudicatur, tunc valebit quod sine cognitione facit: cum non tamquam iudici, sed tamquam bono viro sit hoc sibi commissum. ex quo ergo non est iudex vel inquisitor, satis est ꝙ instruat se. Et placuit (quia vtile hoc putaui) sic summare prædictas glossas Innocentij & Hostiensis valde prolixas. Et per hunc finem pateat solutio quæstionis.

k *A sede Apostolica.*] aliàs non esset dubium.

l *Committere.*] eadem ratione dicam, ꝙ succedat in his illius successor, si scriptum fuit dignitati non expresso nomine personæ. s. eod. quoniam abbas. Quid autem si fuisset nudum ministerium [3], an tunc succederet, not. Inno. & Hostien. s. eod. cap. finali.

[3] Vide Abbatem in cap. de cætero. extra de re iudicata.

m *Vices suas.*] de ministerio quod occurreret in iudicio faciendum, nō dubitatur: quia illud committit delegatus ab ordinario, vt dixi s. eod. super quæstionum. in princ. super glos. si ergo. de hoc per Guliel. in Spec. eod. tit. §. 1. vers. sed nunquid.

DE OFFICIO IVDICIS ORDINARII.

Continuatio.

¶ Quia iudicum duplicia sunt genera: Nã quidam sunt delegati, & quidã ordinarij: De delegatis visum est in tit. praecedenti, qui delegati sunt maiores quibuscunque ordinarijs, quia repraesentãt principem, & tamquam princeps sunt honorandi: ideo dicendum est nunc de ipsis ordinarijs.

TITVLVS IX.

De officio iudicis ordinarij.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ Episcopi ita debent corrigere clericorum excessus, quòd metu poenae ipsi arceantur, & alij pertimescant. Io. An.

CAP. I.

VT clericorũ [a] audacia [b] (qui praetextu priuilegij [c] clericalis ordinis † impunitatem excessuum obtinere sperantes [d], † nonnulla multotiens committunt enormia, per quae nimirum † diffamatur [e] Ecclesia, & scandala [f] grauia in populo [g] generantur, potissime cum talia per episcopos, ad quos horũ spectat correctio, deferantur vt plurimum) incorrecta propensius [h] compescatur: Eisdem episcopis [i] districte iniungimus †, quatenus sic circa correctionẽ clericorum huiusmodi vigilanter intendãt, & diligenter sui officij dubium exequantur, quòd & ijdem clerici metu [k] poenae à suis arceãtur insolẽtijs [l], † & alij eorũ exẽplo perterriti [m] prosilire ad similia merito pertimescãt.

¶ Idem.

¶ Valet collatio beneficij facta à collatore quolibet citra legatũ Apostolicũ, non facta mentione de beneficio, quod prius habebat is cui fit. h. d. Io. And.

CAP. II.

ET si ab Apostolicae [n] sedis legato [o] de beneficio facta [p] collatio beneficium [q] aliud obtinenti, non valeat, nisi de illo quod obtinet facta fuerit mentio specialis [r]: In alijs tamen quibuslibet [s] collationem [t]

V T clericorũ.] ¶ Illud capitulũ continet exhortationem ordinariorũ, vt ipsi intendant ad ea quae pertinẽt ad eorum officium.

CASVS. Qoidam clerici alicuius dioecesis perpetrauerunt aliqua crimina, puta homicidium, vel furtũ, vel rapinam, vel aliud delictum: nunc quaeritur ad quẽ spectat correctio, & quis debet illos punire: Dicit Romanus Pontifex q correctio ipsorum de iure cõi spectat ad epm, qui eps io clericis corrigendis debet adhibere tantã diligentiã, q metu poenae alij pertimescant in futurũ talia perpetrare. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo huius capituli flores: Primo ex principio textus iuncta gl. q clerici pro suis delictis oon suot conoeniendi coram iudice seculari, sed corã iudice ecclesiastico, nec per iudicem secularem sunt puniendi. Secundo nota, q impunitas parit & tribuit iocentiuum & cupiditatem delinquendi, & sic facilitas veniae tribuit incentiuũ delinquẽdi. Tertio not. q pp excessus clericorũ Ecclesia dehonestatur & scandalum in populo generatur. Et hoc verum de Ecclesia quo ad opinionem vulgi, quia Ecclesia non dehonestatur Vel dicendum, q Ecclesia dehonestatur, id est, status clericorũ vilificatur & deturpatur. Not. q nomine clericorum veniunt omnes clerici etiã in sacris constituti. 11. q. 1. de persona. in fi. Nota q audacia reprobatur, & accipitur hic io malum. glo. 2. alleg. coocor. Zarabel.

† Dictio, ordinis, deest in antiquioribus codicibus.

† Debent merito spe frustrati q. l. sed si ex parte §. quamquã. ff. quod cũ eo. l. relegatorũ. §. fin. ff. de i-erd. & releg. l. senult. ff. si iure dot. per quam legem hoc nos ad in c. ex parte de consuet. facit l. etiam. §. 1. ff. solut. mat. est text. in l. 2. §. 1. ff. sig. testa. libea esse.

¶ Prima glossa summat, diuidit, & remittit.

a ¶ *Vt clericorum.*] Episcopi ita debent corrigere clericorum excessus, quòd metu poenae ipsi arceantur, & alij pertimescãt. Et praemittit causam mandati quod secundo submittit: ibi, *Eisdem.* & repete quod dixi ĩ. ea. compilatione de aeta. & qualit. c. 1. in. 1. glos.

† Aliàs nimium.

b ¶ *Audacia.*] tolle verbum, propensius compescatur, quod est j. & ponitur hic audacia in mala parte. sic 3. dist. factae sunt. alibi in bona. 8 q. 1. audacter.

c ¶ *Priuilegij.*] tam immunitatis personae, de qua 17. q. 4. siquis. quàm fori. ĩ. de foro compe. nullus.

a Et glos. notat Car. q priuilegiũ deuocat immunitatẽ personae & fori. Fonta.

d ¶ *Sperantes.*] propter quam spem qui sunt nequam, fiuot oequiores. de sen. excomm. vt famae. & facilitas veniae incentiuum, &c. de vita hone. cleri. vt clericorum.

e ¶ *Diffamatur.*] id est, male de ipsa praedicatur: vel, id est, vilificatur & dehonestatur. sic etiã exponitur ĩ. de oblig. ad ratiocinia. cap. vnico. in fi. & concor. 2. q. 5. si mala fama.

f ¶ *Scandala.*] quibus obuiandum est etiam si pusilla sunt. ĩ. de noui ope. nun. c. 2.

g ¶ *Populo.*] concor. 2. q. 5. presbyter si à plebe. de purg. can. c. 2.

h ¶ *Propensius.*] idem verbum vide ĩ. ea. compil. de aeta. & qualita. vt hi qui. & vide quod ibi dixi.

i ¶ *Episcopis.*] ad quos de iure communi hoc pertinet: posset tamen ad alios de iure speciali spectare a. eod. tit. irrefragabili. de fo. compet. cum contingat. dic vt ibi.

a Vide simul in cap. cum contingat.

k ¶ *Metu poenae.*] concor. de elect. cum in cunctis. de vita & hone. cle. vt clericorum. cum suis concor.

l ¶ *Insolentijs.*] de accus. qualiter 2. ver. verum. Insolentia est morum inconuenientia, fatuitas, vel superbia. vel prauus vsus, quasi contra solitum & debitum naturae cursum.

† Hunc spectat illud: oderũt peccare boni virtutis amore: oderunt peccare mali formidine poenae.

m ¶ *Perterriti.*] cõcor. 2 q. 7. quapropter. eo. titulo, irrefragabili. de calum. c. 2. de Iudae. ad liberandam.

ET si ab Apostolicae.] Ponit duo dicta: Primo vnum io legatis sedis Apostolicae: Secũdo, aliud in alijs collatoribus: ibi, *In alijs.* Imola. ¶ Praesupponendum est, q obtinens beneficiũ quantumcunque modicum, si impetrat aliud à Papa, & non facit mentionẽ de primo, sua impetratio est surreptitia, & nulla ipso iure: & hoc verum, nisi Papa suo proprio motu ei concederet beneficium, vt in c. si motu proprio. de praeben. lib. 6.

CASVS. Est aliquis Cardinalis legatus in Francia in ciuitate Parisiẽsi, habens potestatem conferendi beneficia ex legatione generali, vel aliàs habens ad hoc speciale mandatũ, quia legatus concurrit cum quocunque ordinario, & si inter ipsum & ordinarium est locus praeuentioni: quia primus qui confert beneficium, dat ius illi cui confert: Ego impetraui beneficium à legato, & nullam feci mentionẽ de beneficio quod obtinebam: modo quaeritur an mea impetratio sit surreptitia, ac si esset impetrata à Papa? Respondetur q sic. Sed quid si impetraui ab epo, & nõ feci mentionem de primo, vtrum impetratio cẽseatur surreptitia? Dicit, q non, nisi illud esset incompatibile cum primo: quia tunc primum ipso iure vacaret. c. vnico. ĩ. de offi. vic. & cap. de multa. extra de praeb. in antiq. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia: Primo q legatus de latere, hoc est Cardinalis, ex legatione sua generali potest conferre beneficia in prouincia sibi decreta, durante tempore suae legationis. Not. q legatus oon habet potestatem exclusiue supra ordinarios, sed accumulatiue: quia concurrit cum alijs ordinarijs, & inter ipsos est locus praeuentioni: hoc est, si legatus primo conferat, tunc collatio ordinarij est nulla: Si ordinarius primo conferat, & legatus post, collatio legati est nulla. Not. iuncta glo. q in legatione legati cauetur, q possit conferre beneficia: quia si est legatus, & oon est Cardinalis, tunc non põt conferre beneficia. nisi ad hoc habeat speciale mandatum. Quòd caueatur in commissione legati, q possit conferre beneficia, cauetur in c. 1. de offi. leg. in 6. Not. q sicut taciturnitas beneficij vitiat collationem Papae, ita etiam vitiat collationẽ legati: non tñ vitiat collationem epi, & aliorum ordinariorum. Et sic est differẽtia inter legatos Papae, & inter ordinarios: rationẽ assignat glo. penult. Nota casum io quo oon sufficit mentio generalitatis. quod dic vt io gl. in verbo, specialis. Zabar.

† Si negligant peccant mortaliter. 4. dist. c. denique. Aufre. Font.

† Ob istam causam puniẽtur rei in ipso loco delicti. gal. ce. in Authen. si vero. C. de adult. Font.

¶ Prima glossa dicit quid declaret, & quid corrigat, & exponit.

n ¶ *Et si ab Apostolica.*] Breue est declarans decre. vlti. de offic. leg. lib. 6. Et principale dictum corrigit, quod ibi not. Arch. qui dicebat idem in alijs ordinarijs, quod io legatis, qui etiam sunt ordinarij: & approbat quod ibi not. Et exponas, etsi, pro quamuis.

o ¶ *Legato.*] de latere: nam alij beneficia conferre non possunt. quod dic vt de offic. leg. c. 1. lib. 6.

p ¶ *Facta.*] declarari debuisset (q procurassem si compilatoribus adhaesissem) an intelligeretur hoc de collatione facta etiam motu proprio legati, circa qd sunt opiniones: mihi videtur q valeat [a]. Ioan. Mo. contra. in decre. vlt. de offi. leg. & Arch. in decr. si motu. de praeben. lib. 6. in princ.

a Idẽ Cardinalis, & Io. Imola.

q ¶ *Beneficium.*] quantumcunque modicum. de praeben. si motu proprio. lib. 6. in princip.

r ¶ *Specialis.*] In hoc approbat quod not. Archi. lo praedic. decre. vlt. vbi dicebat q in tali collatione facienda erat mentio specialis [a] beneficij: nec sufficiebat generalis, qualis est illa de praeben. non potest. in fi. lib. 6. & facit pro Hosti. ꝫ Compostellanum in his quae scripsi de praescrip. in nostra. in fi. Ao vero etiam de qualitate curae beneficij quod habet impetrans, facienda sit mentio, dicam j. de praeben. c. 1.

a Specialis id est, expressa, Alexand. in l. 2. post. glo. ff. de offic. eius, cui mand. est iurisd. & 8 materia glossae vide Calder. in cap. in nostra. de rescripti. & Rotã decis. 205. & alias in antiquis.

s ¶ *Quibuslibet.*] Si ergo metropolitanus, eps, archidiaconus, vel quiuis alius confert beneficiũ, in collatione non est facienda mentio prioris beneficij: sed habeatur distinctio, an de iure communi possit vtrunque teneri, vel an sit dispensatio necessaria, & cuius.

t ¶ *Collationem.*] De electione vel praesentatione non dubitabatur, pendent enim illa ex officio confirmatoris ĩ. eod. tit. cum vos. de elect. nihil est.

a ¶ Haben-

a ¶ *Habentibus.*] iure proprio vel deuoluto. Et licet de ordinarijs loquatur: quod patet ex titu. idem in delegatis ab eis. ad hoc verbum ī. quibuslibet.
b ¶ *Nolumus.*] Sed quæ est ratio huius iuris diuersi legatorum ad alios ordinarios? Solu. licet legati de latere per potestatem expressam in iure, & alij legati ex speciali commissione quandoque beneficia conferant; faciunt hoc Apostolica auctoritate, nec sunt collatores ordinarij, immo per factum ipsorum fit præiudicium illis, ad quos collatio pertinet: ipsorum ergo collatio vt extraordinaria super inducta, & collatoribus præiudicans est restringenda: Ordinariorum vero collatio vt naturalis & fauorabilis amplianda. facit de rescri. ad hoc. de re iud. c. fin. de reg. iur. odia. lib. 6. & est similis differentia, de restrip. statutum. lib. 6.
c ¶ *Obseruari.*] licet ergo interdum non valeat collatio in casu ī. eo. ordinarij. in fi. lib. 6. hoc tñ non est ex vi suppressionis tantum. & vide quod dicam j. de præben. si plures. in glo. si intelligas.

beneficiorum habētibus [a], hoc nolumus [b] obseruari [c];

TITVLVS X.
De procuratoribus.

¶ Clemens v. in concilio Vienensi.

¶ *Qui sciens sine protestatione recipit instrumentum, vel litteras suæ procurationis, quibus constituens pro ipso cauebat, super inclusis in procuratorio, dominum defendere cogitur. Io. And.*

CAP. I.

Instrumento [d] † vel litteris [e], quibus te aliquis in causis [f] suis procuratorem constituens, pro te debito modo [g] cauit [h], simpliciter (nulla facta protestatione [i]) à te scienter [k] receptis [l], non potes postea recusare defensionem illius: immo cogi [m] poteris ipsū defēdere in omnibus [n] causis [o] & negotijs, ad quæ prædicta instrumenta seu litteræ se extendunt: Cum per hæc [p] ad omnia tuum præstitisse videaris assensum [q].

¶ Instrumento, sed licet manu publica debere confectio, vt differat à scriptura alia, & qua sequitur. Bonifaci° de Vital.

DE PROCVRATORIBVS.

¶ *Visum est supra de iudicibus, nunc videndum est de iudicijs, quæ exercentur per ipsos iudices: verum quia personæ quandoque non possunt personaliter comparere, & constituunt alios procuratores: ideo præmittit rubricam de procuratoribus.*

Continuatio domini Heliæ.

I*nstrumento.*] Ponitur dictū & eius ratio: ibi, *Cum per hæc.* Præsupponendum est illud quod dr in l. filiusfamilias. & in l. non cogendum. ff. de procu. videlicet, q procurator alicuius, non potest cogi præcise, vt defendat causam sui domini: Immo potest causam sui domini deserere & dimittere: sed tñ tenetur domino ad interesse: hoc fallit in casu huius capituli.

CASVS. Feci te citari corā iudice, noluisti vel non potuisti personaliter comparere, & constituisti procuratorem, & in procuratorio seu instrumento procurationis cauisti de iudicato soluendo: nuntius tuus notificauit constitutionem tuam tuo procuratori: ipse procurator certioratus per receptionem instrumenti procuratorij dicit se comparitarum, tñ sine protestatione: scilicet quia non dicit, suscipio procuratorium, & postea dabo responsionem: sed simpliciter dicit q ipsum defenderet adueniēte die assignationis: post dationem mei libelli petij, vt procurator tuus responderet libello meo: dicit procurator q te non defenderet, sed q acciperem defectum: imploraui officium iudicis vt procuratorem compelleret ad respondendum libello: quia malo q causa accipiat bonum finem, quàm acciperet defectum: Quæritur vtrum procurator possit compelli? Dicit Romanus Pontifex q sic: quia s̄m leges si procurator præsens fuerit constitutus, ipse compellitur ipsum defendere, ita etiam si fuerit absens, vt hic. ¶ Colligo aliqua notabilia iuncta gl. Primo q procurator potest constitui per litteras priuatas signatas signo manuali dñi constituentis, dū tñ fuerit probatū signū: & sic est casus in quo priuata littera facit fidē. Not. q procurator rei quantumcunque constet de procuratorio, tenetur cauere. id est cautionē dare de iudicato soluendo, quæ cautio continet tres clausulas: Primo, q defendet dominum vsque ad finem: secundo, q dolum non committet: Tertio, q soluet id in quo reus erit condemnatus: Secus de procuratorio actoris, qui non præstat istam cautionem, nisi qñ est dubium de procuratorio. l. 1. C. eo. Et dr esse dubiū de procuratorio, qñ ipsum procuratorium est suspectum; quia dubitatur vtrum notarius scripserit vel non. Non autē dr dubium q omnino reprobetur, & perinde esset ac si nullum esset reprobatum: & tunc qñ procuratorium est dubium, procurator debet cauere de rato. Nota casum in quo procurator rei præcise compellitur ad defendendum dominum suum. Nota q potest procurator constitui ad plures causas per verbum, *In causis* sic etiam ad vnam, vt hic in glos. 3. Idem Zenzel. Nota q paria sunt non facere, vel non debito modo facere: ibi, *Debito modo.* quod dic vt in glos. 4. & idem Paulus. pro hoc quod not. ī. eod. c. 2. & c. mandato. Zabar.

¶ *Prima gla. summat, & diuidit.*

d ¶ *Instrumento.*] Casus. Qui sciens sine protestatione recipit instrumentum, vel literas suæ procurationis, quibus cōstituens pro ipso cauebat super inclusis in procuratorio, dominum defendere cogitur. Ponitur dictum, & eius ratio: ibi, *Cum per hæc.*

e ¶ *Vel litteris.*] per quas etiam constituitur procurator. ff eo. l. 1. in prin. ī. eo. ex insinuatione. de cēsi. sopitę. & est casus quo littera & sigillū priuati facit fidem. ff. eo. tit. si procuratorem. vbi de hoc.

f ¶ *Causis.*] Ad vnam enim & ad plures, & ad omnes dari potest. ff. eo. l. 1. & 3. & ī. eo. is qui lib. 6.

g ¶ *Debito modo.*] An sit idonea cautio cum promittit dominus ratū habere quod legitime fecerit procurator, satis scripsi de dila. c. fina. & huic litteræ concor. l. ff. qui satisda. cog. quotiens. quod enim vitiose cautum vel satisdatum est, non vr̄ cautū.

Cauere nō sufficit habere ratū, quod legitime fit p procuratorem.

h ¶ *Cauit.*] de iudicato soluendo. loquitur enim hic de procuratore rei, vt j. patet per verbum, defensionem. ad idem ff. eo. filius. §. fi. & de hac cautione not. ī. eod. mandato. Ioan. And.

¶ *Glos seq. ponit duas lecturas, & contrarium soluit.*

i ¶ *Protestatione.*] Potest intelligi de generali & speciali protestatione. de prima, puta quia protestatur q recipiendo instrumentū procuratorium vel literas, non intendit se obligare mandato, sed se velle deliberare. facit de restit. spo. c. lim. 3. De secundo, vt quia de certa cā inclusa in procuratorio protestatur, q illam vel illius mandatum suscipere non intendit: & sic protestatio iuuat: quia nec primo nec secundo casu est ɔ̄ria facto. bene enim compatiuntur se instrumentum recipere & deliberare velle. Item recipere & acceptare mandatum in quibusdam, & in alijs [1] non: vbi vero protestatio & factum se non compatiuntur, protestatio nō iuuat. de hoc ī. de consti. cum M. cum sinis concor.

1 Scilicet separatis. Idem in ratificante Alexandr. & Aret. in l. 4. §. Cato. ff. & vet bo. oblig. vbi Romanus on. 6. forsassis in casu dicit dominum non posse reuocare quo ad quidam: quia immo potest p parte reuocare in separatis: sed tunc procurator potest totum negotium relinquere significando dño, ni si dñs ex iusta causa iuuaret.

¶ *Glossa sequens vet. à contrario, & illud probat: addit secundum, inducens duo similia.*

k ¶ *Scienter.*] Requiritur scientia: secus ergo si ignoraret quid cōtineretur in instrumento, vel literis. ignorans autem vel errans non consentit. 38. dist. quamuis. de præben. si de beneficio. lib. 6. de iuris. om. iu. si per errorem. sicut nec contemnit. de excep. Apostolicæ. de senten. excom. si vero aliquis. de consti. c. 2. lib. 6. Requiritur etiam q sponte receperit, quia officium est voluntariū. C. eo. l. inuitus. sic alibi requiruntur hæc duo coniunctim. de regul. constitutionē, in fi. lib. 6. & in cōfessione. de hoc ī. de cōfes. c. fi. lib. 6.

l ¶ *Receptis.*] etiam si prius recusauerat, & re integra pænituit, & recepit. ī. eo. licet. lib. 6. Post hanc autem receptionem compellit huic exercitium officij, sicut de iudice dicitur. de appel. super eo. s. facit eod. tit. is qui. lib. 6. 4. q. 5. c. vnico. & quod not. de cle. excom mi. c. penul.

¶ *Glossa sequens ponit regulam, & quatuor casus, quibus fallit: obiectionem soluit, & vnum casum excipit.*

m ¶ *Cogi.*] præcise. Licet enim regulariter pcurator specialis vel generalis non cogatur præcise dñm defendere, etiam si satisdedit de iudicato soluēdo & de dño defendēdo. ff eo. l. mutus. §. vlt. & l. seq. sed satis est stipulationē cōmitti. ff. eo. nō cogendū. & eū teneri dño ad interesse. insti. man. §. mandatū. tñ in casibus cogitur: scilicet cū dñs satisdedit pro procuratore præsente, & non ɔ̄dicente. ff. eo. filius. §. fi. vbi de hoc. & in l. sed & hæ. §. pen. & hoc ne fallat fidē dño & aduersario. & idē si pro absente, & postea procurator expresse vel tacite ratū habet. ff. eo. si defunctus. 1. respon. & circa hoc versatur decreta. ista. Est & alius casus qñ agit: cogitur enim defendere, aliàs denegat actio. ff. eo. l. mutus. §. poena. Alius casus est in actione peritura, vt cogatur saltē litē cōtestari. ff. eo. sed etiā ex his. & l. mutus. §. fi. [a] Et per hoc soluitur q obijci posset procuratorē etiā post susceptū mandatū re integra pænitere priusquam intersit aduersarij. institu. man. §. mandatum. quia illud verū in procuratore, pro quo constituens non cauit, secus in illo pro quo cauit, de quo hic loquimur. Quod autem dicit hæc littera talē procuratorē cogi, verū intelligas nisi iusta causa procuratorē excusaret, vt prædicta l. filius. §. fi. cū l. seq. ex quibus patent exēpla. nā ex illis etiā dñs eum reuocaret post litē contestatam. ī. eod. c. 2. lib. 6.

a Hic sunt casus in quibus quis præcise cōpellitur ad factū contra regulā, qua cauetur, quòd quis ad factū præcise non cōpellitur, sed sufficit quod succedat obligatio: de quo plene per Bar. in l. stipulationem nō diuidi. §. Celsus. ff. de verb. obli. Fer.

n ¶ *In omnibus.*] tacita ergo acceptatio vniuersalis est ad omnia etiā futura, si sint inclusa, quod esse potest. ī. eo. non iniuste.

o ¶ *Causis & negotijs.*] quid ista sint, habetur de verbo. sig. forus.

p ¶ *Cum per hæc.*] scilicet quòd procuratorium vel litteras sine protestatione recepisti.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & soluit.*

q ¶ *Assensum.*] ɔ̄, procurator non datur inuitus. C. eo. l. inuitus & qđ dicit l. 1, ff. eo. ad fi. q officium istud est necessariū, sumitur ibi necessa-

necessarium pro vtili vel expedienti, interdū tñ etiā est necessariū ex parte constituentis. ĩ. de elect. cupientes. §. ꝙ si. de sta. reg. c. vnico. §. eps. lib. s. C. eo. tit. l. penul. sed ex parte cōstitui nō: quia etiā dr̃ inuitus, non solū cū ꝫdicit, sed etiā si nō consentit. ff. eo. l. filius. §. inuitus. Sol. §. ille determinatur per hanc decre. Verum est enim ꝙ institutus simpliciter tacens, nō habetur pro consentiente, vt ibi. sed qui non simpliciter tacet, sed agit recipiendo simpliciter chartā procuratorij, iste cōsenuit, vt hic. q̃d ergo dicit l. 2. in fi. & l. 2. ff. eo. ꝙ absens constituitur procurator, dūmodo ratū habeat, determinatur per hanc decre. vt ratū censeatur habere simpliciter recipiendo chartam procuratorij. Multos casus quibus quis ipso facto agit, vel consentit, vide not. 11. q. 3. æstimant. de appel. dilecti ĩ. de offic. deleg. cū super. & facit de hære. accusatus. §. ille. lib. 6. Ioan. And.

† Idem & multo magis si ad alterum tantum: cum ꝗ̃ne procuratoris minor esset potestas.

¶ Idem.

¶ *Procurator habens mandatum iurandi & omnia faciendi quæ requirunt speciale mandatum, cōtra electum vel prouisum opponere non potest crimina vel defectus. Ioan. And.*

CAP. II.

NOn potest[a] procurator ad agendum vel defendendū †, iurandumque[b] de calūnia, & veritate dicenda, & generaliter ad omnia alia, quæ speciale mandatū exigunt, constitutus (nisi aliud super[c] hoc in mādatis[d] habeat[e]) opponere in personā[f] electi[g], seu eius cui est prouisio facienda vel facta, crimina † vel defectus: Cū sub generalitate tali, grauiora[h] nō veniant, vel maiora[i], quàm in ipso procuratorio sint expressa.

NOn potest.] Ponit dictū & eius rationem: ibi, Cum sub. ¶ Præsupponēdum est illud q̃d habetur in c. qui ad agendū. eo. tit. in 6. vbi dr̃, ꝙ si quis fuerit constitutus procurator ad omnes causas, & fiat specificatio aliquorū requirentiū speciale mādatū, & ipsis aliquibus expressis ponatur clausula generalis: & generaliter ad faciendum omnia alia & similia, quæ ipse constituens faceret, si præsens esset: talis procurator admittitur ad alia specialia, licet de ipsis non fuerit mentio facta in procuratorio.

Casus. Cum quidam Titius electus fuisset in epm̄ Pictauen. vel forte sibi fuisset prouisum iure deuolum per archiepm̄ Burdegalen. ego volens impedire confirmationem vel consecrationē ipsius me opposui, & cōstitui procuratorem specialiter ad petendū restitutionem in integrū cū clausula generali: & generaliter ad faciendū & exercendū omnia alia & similia, q̃ ipse ego constituens facerem, si præsens essem: procurator meus voluit obijcere aliqua crimina, vel defectus ꝫ ipsum Titiū electū, forte quia homicida vel irregularis, vel illegitim⁹: oppositū fuit ꝓcuratori meo ex parte Titij electi, ꝙ ipse non habebat sufficiens mandatum ad opponendū ista crimina vel defectus: quæritur quid iuris? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ licet procurator meus cōstitutus sit generaliter aliquibus specialiter expressis, puta iurandi de calumnia vel petendi restitutionem, & postea supposita clausula generali, tñ ille procurator nō admittitur ad opponendum defectus vel crimina, nisi nominatim illud caueatur in ꝓcuratorio: Ratio dicendi est in c. qui ad agendum. in 6. hoc dicit H. R. Not. ꝙ in causis ciuilibus iuratur de calumnia, & in criminalibus iuratur de veritate dicenda. Not. ꝙ ad iurandū de calumnia & veritate dicēda, requiritur mandatum speciale. ex p. fi. de iuramento calumniæ. in 6. Not. ꝙ istud cap. limitat cap. qui ad agendum. eo. tit. in 6. quia illud c. intelligitur quando paria vel æqualia, & non maiora opponuntur, quàm fuerint illa specialiter expressa in procuratorio: secus si maiora vel grauiora, vt in fi. huius c. Not. ꝙ procurator vt sit idoneus, debet dari nō intantū ad agendū, sed etiā ad defendendū. pro hoc eo. tit. accedens. vbi de hoc. Not. ex hoc c. ꝙ verborum subsequentiū generalitas restringitur ad ea quæ sunt similia præcedentibus. Zenzelinus pro hoc iura allegat in glo. fin. in princ. Zabarel.

¶ *Prima glos. summat, diuidit, & dicit quod determinat.*

a ¶ *Non potest.*] Casus. Procurator habens mandatum iurandi & omnia faciendi, quæ requirunt speciale mandatum ꝫ electum, vel prouisum, opponere non potest crimina vel defectus. ponit dictū, & eius rationē, ibi: Cum sub. Determinat quod not. Inno. de accus. super his. in fine. & Compost. de elect. c. 1. lib. 6. in gl. quæritur q̃s procur. & Pet. de Samp. & Archid. ibi. & Guli. in Spec. de procu. §. 1. ver. sed nunquid media, vt ĩ. declarabitur. Expressius autē fuerat hæc quæstio deputata per recolendæ memoriæ dominum Ioā. de monte Murulo, vt in mercuria. eod. tit. sub littera G.

b ¶ *Iurandumque.*] hoc verbum cum clausula quæ sequitur, inducebat dubium per decr. qui ad agendum. ĩ. eo. lib. 6. vbi habes, ꝙ si in procuratorio exprimatur aliquid requirens mādatū speciale, generali clausula submissa, illius virtute poterit non expressa. ista vero iuramēta requirūt speciale mādatū. de iura. calum. c. fi. lib. 6.

c ¶ *Super hoc.*] quod sequitur de oppositione criminū & defectuū.

¶ *Glossa sequens soluit dubium, ex quo infert differentiam.*

d ¶ *In mandatis.*] quia scilicet habet mandatum opponendi crimina & defectus ꝫ illum: nec est necesse ꝙ crimina vel defectus specificentur in procuratorio. vt not. Compost. in gl. præc. & ibi per Archid. & Ioan. Mo. in quæst. prædict. & Guli. in præd. §. ver. sed nunquid sufficit. Et in hoc differt procurator solum excipiens vel opponens ab appellāte: ille enim habere debet crimina & circūstantias specificatas in procuratorio. ĩ. de elect. procurator. lib. 6.

e ¶ *Habeat.*] tenet Compost. in fi. glo. quam allegaui in 1. gl. & Guli in prædi. §. ver. sed quid si procuratorium. ꝙ non est satis de hoc casu procuratorium factum esse, nisi per procuratorem sit receptum, & officium susceptum. facit ĩ. eo. c. prox. & quod ibi dixi super verbo, receptis.

¶ *Glossa sequens soluit dubium.*

f ¶ *In personam.*] in formam ergo posset, vel in personas eligentium, vel prouidentiū, iudicum, testium, & his similium: nam tales etiā ex probatione non puniuntur. de ord. cog. c. 2. & Guli. hoc tenet in ver. alleg. in 1. glo. in fin. Sit etiam ratio, q̃a exceptio illos principaliter non cōtingit.

† Crimina intellige magna vel parua, dū tamen talia sint, ꝙ probata repellerēt electum a beneficio, de quo agitur. ut c. ... de elect. li. 6 & Clement. constitutionē. ĩ. de elect. Bonifac.

¶ *Glossa sequēns primo soluit duo dubia: secundo not. contra opinionem & distinguit, & altero membro reaptat rationes Inno. ex quibus infert quod reprobat.*

g ¶ *Electi.*] vel eligendi ex quo contra certam personam. de elect. qui contra certam. lib. 6. ad hoc ver. facienda, quod sequitur. & idē dic de postulato. de elect. c. 1. in prin. lib. 6. Et[1] not. ꝙ ista litera non distinguit an causa illius electi sit in curia per appellationem necne, & sic vr̃ tolli q̃d not. Cōpost. in gl. præ. & Guli. in Specul. in præc. §. ver. sed quid si causa. qui dicebant pœnam decre. 1. de elect. lib. 6. non habere locum, nisi cum causa est in curia per appellationem. Si ergo esset coram metropolitano, vel alio ordinario, vel in curia aliter quàm per appellationem, dicebant non esse locum pœnæ, & per consequens generale procuratorium sufficere propter rationem, quam statim dicam. Sed hoc dictum vr̃ hic tolli, quare posset dici, ꝙ licet decret. 1. de elect. lib. 6. quo ad deuolutionem negotij & citationem partium locum solum habeat in appellationibus interiectis ad Papam, & sic intelligatur quod ibi not. quo ad pœnam opponentium, locum habeat etiam in appellationibus interiectis ad alios, vel etiam si non fuerit appellatum, quod forte fuit de mente. Facit de elect. vt circa. in fi. & c. si forte. lib. 6. & sic intelligamus rationes, quas inducebat Inno. in prædi. decre. super his. bene adaptabuntur huic casui sic generaliter posito: dicebat enim ꝙ quia per obiectiones criminū, de quibus hic loquimur, diminuebatur status opponentis ex eo ꝙ in ꝓbatione deficiens suspensus erat ab ecclesiasticis beneficijs per triennium, per constitutionem prædictam, & si se interim diuinis ingereret, perpetuo erit priuatus. ergo hic procurator per quē status diminui poterat. ff. de va. & extraor. co. l. pe. sine speciali mandato non poterat opponere. alleg. ff. de mino. l. illud. de procu. nō solum. §. fi. & licet primo gradu pœna sit temporalis, nihilominus diminutionē status cōtinet: nam & relegatio & damnatio in opus publicum sunt temporales, & tñ diminutionem status continent. ff. de pœnis. l. quidam. & sic videbat ad leges. ff. ꝓ socio. actione. §. renuntiare. ff. de iniur. sed si vnius. §. procuratorem. Quia dissoluere societatem, vel agere iniuriarum actione, dato ꝙ succūbat, non continet diminutionem status, & ideo non requiritur expressum hoc in illo qui habet omnium administrationem: hanc tñ rationem textus infra non exprimit, nisi dicas maioritatem vel grauitatē ex prædictis considerari, quod satis videretur, vt statim dicā. Sed cū prædicta pœna sit hodie restricta ad beneficia ipsius ecclesiæ. de elect. si compromissarius. lib. 6. in fi. si constituens nō habet ibi beneficia, cessat ratio: ergo sufficiat generale, sed puto primum per ibi not. in vlt. glos. & per decret. per inquisitionem. de elect.

[1] Nota bene hāc gl. ex qua inter alia habes intellectum c. 1. de elect. lib. 6. & nō est alibi hæc glos. Io. Imolae.

Pœna etiā temporalis diminutionem status continet.

¶ *Gl. seq. alleg. vnā cocor. ponit dictū, de quo remittit & soluit obstaculū.*

h ¶ *Grauiora.*] concordat quo ad rescripta. ĩ. de rescr. sedes. quod tñ regulariter etiam in procuratoribus locum non habet, vt ibi scripsi super 3. glo. nec obstat hæc littera, per quam prima facie videretur (quod non puto de mente) ꝙ si in procuratorio expressit causam fidei episcopalem, vel similem, generalitas tunc comprehendet hunc casum. Sunt enim causæ maiores, mediæ, & minores[2], de quibus scripsi post Host. de cri. falsi. c. fi. Sed si diligenter attendas, littera non dicit, ꝙ generalitas adiecta in procuratorio expressioni causæ, non includat maiores causas: nam & illa generalitas sine expressione includeret: vt si nulla causa expressa constitui se procuratorem ad omnes causas meas. ff. eo. l. 1. sed dicit ꝙ generalitas adiecta in procuratorio causæ, quæ requirit speciale mandatum, non includit grauiora. Et satis puto ꝙ grauiora intellexerit per modum de quo prædixi. Item sunt ista odiosa intantum ꝙ ecclesia exclusa per peremptoriū non restituitur ad ista proponenda, secundum Compostel. q. hoc not. de elect. ꝙ sicut. & Guli. in Spec. parte 3. de rest. in integ. §. 2. ver. sed pone, ecclesia.

[2] Not. hic Lau. quatuor esse genera causarū: quasdam maximas, vt causa fidei. de baptis. c. maiores. quasdam maiores, sicut eporū & maiorum dignitatum. de elect. quā sit tua. lib. 6. quasdam medias, vt causæ beneficiales & spirituales de cri. fal. c. fi. vbi plene per Hostien. Et quasdam inferiores, vt ciuiles, & pecuniarias. Ferrinus de Anchara.

¶ *Glos. seq. allegat 4. concor. obijcit, & soluit.*

i ¶ *Maiora.*] ꝯcor. ff. de vino, tritico & oleo leg. l. vlt. in fi. d̃ auro & arg. leg.

arg. leg. l. Plautius. i a. dist. nos consuetudinem. de elect. scriptum. a/i si. Sed cum anima sit pretiosior corpore. de poenit. & remis. cum infirmitas. in fi. cum concor. ergo expressa iuramenta, quæ ligant animam ad pœnam æternam, grauiora videntur q̃ isti obiectus, qui ligant corpus ad pœnam temporalem. Sol. nego animam constituentis ligari ad periurium per procuratorem, nisi constituens sit in culpa, quod dic vt d̄ iureiu. c. vlt. lib. 6.

R *Eligiosus.*] Primo ponit casum similem, per quem secundo decidit casum aliũ: ibi, *Ita*, Immola.

¶ Præsupponendum est q̃ religiosus non potest esse procurator vel aduocatus nisi in vno casu, videlicet pro vtilitate sui monasterij; & tũc requiritur q̃ assumat illud officium de licentia abbatis.

¶ Idem.

¶ Religiosus etiam pro cõreligioso, nisi pro consorte eiusdem litis, non potest procurator constitui sine licentia superioris, nec etiam alium constituere, nec substituere, licet hoc habeat in mandatis. Ioan. And.

CAP. III.

RELigiosus [a] procurator, etsi per aliũ [b] religiosũ sui vel alterius monasterij fuerit constitutus, sicut nõ potest sine sui superioris licentia [c] procura- †officiũ suscipere [d], nisi pro suo in eadem lite consorte [e]: Ita non potest alium procuratorẽ constituere [f] seu substituere [g], etiam si per constituentem hoc sibi expresse [h] fuerit commissum [i].

† Alias procuratoris.

CASVS. Aliquis religiosus claustralis, vel alius fuit constitutus procurator, vel aduocatus à conuentu in causis monasterij: certum est q̃ non potest assumere procuratoriũ, nec exercere nisi de licẽtia sui abbatis: quæritur si conuentus illum constituit procuratorem ad substituendum alios, vtrum possit accipere procuratorium sine licentia sui abbatis? Dicit Romanus Pontifex q̃ non: quia sicut non potest assumere procurationem siue instrumentũ procuratoriũ sine licentia sui abbatis, vt in c. s. de postulando, in antiq. ita nec potest assumere procuratoriũ ad alium substituendum sine licẽtia sui abbatis. hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia: Primo, q̃ religiosus regulariter non põt esse procurator: fallit in casu istius capituli, q̃si est pro vtilitate monasterij, & de licentia sui abbatis. De hac materia vide Panor. in dicto c. 2. de postu. in antiq. Not. q̃ licet miles armatæ militiæ possit esse procurator pro suis commilitonibus, tñ religiosus non potest esse procurator pro suis conreligiosis. Not. q̃ religiosus in causa aliqua potest esse procurator vel aduocatus p̃ monasterio, si habet cõsortem eiusdem litis, potest esse procurator pro suo consorte: nã ratione huiusmodi cõionis causæ aliqua permittuntur, quæ aliàs non permitterentur. Not. q̃ textus iste facit in argumentum q̃ inhabilis ad constituendũ vt sit procurator, puta miles, vel mulier, vel minor, nõ est etiã habilis nec aptus vt cõstituatur ad substituendũ: & sic facit pro illa q̃one quæ formatur p̃ legistas in l. quod quis. C. eo. tñ ista gl. distinguit, q̃a si sit inhabilis omni inhabilitate, vt seruus vel monachus, tunc nõ admittatur ad substituendum, sicut nec ad constituendũ, vt hic: Sed si sit solũ inhabilis ope exceptionis, quia miles tunc potest aliũ substituere.

Nota q̃ ratio huius c. est, quia monachus posuit velle & nolle in sinu & archa sui abbatis, q̃ si assumeret onus ad substituendũ, ipse abdicaret, id est separaret, abstraheret & denegaret suum velle & nolle. Not. q̃ sufficit licentiam superioris interuenire in susceptione mandati, vt probat verbum, suscipere. Not. finaliter q̃ pro consorte eiusdem litis potest religiosus sine licentia superioris esse procurator. quod dicit Panor. verum in ciuilibus. pro hoc quod not. Archid. s. q. 5. statuit. & a. q. vlt. si quando. Zabarel.

¶ Glo. prima dicit quid determinat, & litteram exponens, dubium soluit.

Religiosus est verbũ generale.

a ¶ *Religiosus.*] Se summat determinans notata per Inno. & Host. de re iud. cũ I. & A. in prin. Et qđ dicit, religiosus, generale verbũ est, & includit omnem professum: intelligo tñ de claustrali, secus in prælato. & facit de censi. sopitæ. & quod ibi not. Host. & Ioan. s 6. q. r. de præsentium. & quod not. de testa. c. a. lib. 6.

b ¶ *Et si per alium.*] hoc dictum: quia quandoque licet inter homines eiusdem collegij vel professionis, quod non licet inter extraneos. ĩ. ead. compil. de elect. c. i. eod. or. quia propter. ad finem.

c ¶ *Licentia.*] i 5. q. r. monachi a. ĩ. de postu. c. a. per quæ iura vr̃ q̃ non sufficiat licentia, nisi subsit vtilitas monasterij. Ad id quod opponitur de milite qui procurat causam numeri sui, responde vt not. in prædic. c. monachi.

¶ Glos. seq. ponit duas op. contrarias: & remittit.

d ¶ *Suscipere.*] Et si suscipiat & contestetur litem, licet quidã dicant deinceps excipi non posse: verius tñ est q̃ excipi potest, secundũ Host. vt satis scripsi ĩ. eo. in nostra. super glos. q̃si dicatur. vt quo ad ipsum mundo mortuum exceptio sit peremptoria. Et quare aliud in milite, ibi dixi.

e ¶ *Consorte.*] vt patet in prædic. decre. cum I. & A. in prin. de accusat. olim. & cap. ex parte. de censi. sopitæ. An vero consors pro consorte audiatur ante litẽ cõtestatã, vel post sine mãdato, collige p̃ not. de consti. cũ M. in r. gl. de dolo & cõtu. cũ dilecti. in i. gl. & in his q̃ ibi dixi. & patet C. de cõsor. l. i. & a. ff. de iudi. si petitor.

¶ Glos. seq. litterã determinat: & determinationẽ tripliciter exẽplificat.

f ¶ *Constituere.*] repete sine licentia prælati. & intellige in his casibus, quibus sine licentia prælati personaliter esse in iudicio non posset: aliàs in illis casibus quibus quod per se potest, per aliũ potest. de reg. iur. põt. lib. 6. ff. eo. tit. l. filius. in prin. immo melius est q̃ per alium. de syndi. c. vnico. puta. cũ ipsum superiorẽ denunciat vel accusat, vt in præd. decret. de accus. ex parte. & c. olim. Item ad causam electionis monasterij sui. de consue. cũ dilectus. de rescri. cũ dilecta. de re iud. ad probandum, vel suæ propriæ, cui de superioris licentia consensit: ergo procuratorem dare poterit quasi licentiã ẽt ad hoc habuerit. ex quo licentiam habuit consenuẽdi de offi. deleg. præterea. & cap. suspicionis.

Religiosus quandoq; sine prælati licentia potest esse in iudicio.

¶ Idem.

¶ Per obitum rectoris ecclesiæ reuocatur procurator ab eo pro ecclesia constitutus, etiam quo ad iam cœpta.

CAP. IIII.

PRocuratorem [k] à prælato, rectore [l], vel alio quolibet,

¶ Glos. seq. obijcit & sol.

g ¶ *Substituere.*] repete, sine superioris licentia. Per verbũ, Ita, qđ precedit. videbatur ꝫ, quasi iste esset pica vel organũ cõstituentis, & per ipsum, quasi per fistulam vel lapideum canalem deueniret potestas de constituente ad substitutum. arg. i. q. i. si fuerit. Sed negari nõ põt quin in eo q̃ vult actũ substitutionis suscipere & substituere, frangatur abdicatio voluntatis, & obedientia quam promisit: & hæc est ratio huius iuris. i s. q. i. nõ dicatis. de elect. si religiosus. lib. 6. nec sine eius actu recipit officiũ substitutus. Et facit qđ not. de elec. c. pen. lib. 6. in vlt. gl. & vide quod dicã in vlt. gl.

h ¶ *Expresse.*] forsan expressa p̃sona: sed de hoc nõ curo, satis est. n. q̃ habeat mandatũ substituendi etiã incertũ. ĩ. eo. c. i. a. responso.

¶ Glos seq. not. ad quæstionem. op. ponit, & distinguit.

i ¶ *Commissum.*] Not. ad quæstionem de illo qui constituit procuratorem inhabilem cui dedit mandatum substituendi, an substituere possit? Et videbatur quibusdam, vt Petro de Bel. C. eod. quod quis. iur. q̃ sic per regulã, qui per aliũ. de reg. iur. lib. 6. quasi videatur à dño constitutus. ff. quod cuiusque vni. l. item eorũ. §. si decuriones. ff. de condi. insti. l. institutio talis. vbi licet hæres non instituatur in codicillis, potest tñ institui in testamento nominandus in codicillo. ad hoc facit ff. de seruit. rust. præd. cum essent. §. i. vbi seruitus concessa ab eo qui habuit ab alio potestatẽ concedendi, non ab ipso, sed à primo domino videretur esse concessa. ad hoc bene facit de offic. deleg. iudex. lib. 6. vbi delegatus inhabilis subdelegat. Tu distinguas inhabilitatis speciem: aut enim penitus & ipso iure inhabilis est, quo casu nec substituet. ad hoc præd. decr. iudex. in fin. Aut est inhabilis ad officium propter defectum auctoritatis, qua intercedẽte habilis esset, & eo casu necesse sit illius auctoritatẽ interuenire, vt substituere possit, vt hic. Aut est inhabilis per exceptionẽ, qua nõ opposita habilis esset, & eo casu substitueret. argumen. prædi. decr. iudex. in princ. & p̃ hoc soluitur quæstio de excuicato, an substituat, quam dixi de proba. post cessionem.

Procurator inhabilis habens mandatũ substituendi, an substituere possit.

ADDITIO. Huic est similis quæstio de incapace instituto, & rogato restituere capaci, vtrum possit cogi adire, & restituere, de qua plene in l. eam quam. C. de fideicõ. Item & illa vtrum nepos filij spurij possit institui ab auo: per medium enim filium spurium deuenitur ad nepotem. vtrum ergo radix infecta inficiat totum, de qua per Bart. in l. Gallus. ff. de lib. & posthu. Petrus.

P *Rocuratorem s.*] Notabilis est casus ꝫ quẽ prima facie quilibet cõsideret. Primo, ponit dictũ: Scđo, illud ampliat & declarat: ibi, *Etiam*. Imol. ¶ Præsupponendũ est illud qđ dr̃ insti. mandati. & l. mãdatũ. C. mãdati. vbi dr̃, q̃ re integra morte mãdãtis expirat mãdatũ. Et dr̃ res integra vsque ad litis contestationem, sed in mandato iurisdictionis res dicatur integra vsque ad citationem. & extra iudicium dicitur res integra antequam mandans, vel mandatarius fecerit aliqua præparatoria.

* Iste Clement. an habeat locum in cõmitternot tuo, vide omnino Guidonẽ Papæ decisione 57. Font.

CASVS. Cum essem litigaturus ꝫ te: quia occupabas decimas meæ ecclesiæ, cõstitui p̃curatorẽ: lite cõtestata sum mortuus: vtrũ per mortẽ meã sit reuocata potestas mei procuratoris, & vtrũ sit necesse q̃ prælatus mihi succendens cõstituat nouũ procuratorẽ? Et dicit q̃ sic. hoc dicit. H. R. Nota casum in quo reuocatur mãdatum per obitum constituentis, etiam re non integra. Zabare.

¶ Glossa prima dicit quid approbet, vel reprobet.

k ¶ *Procuratorem.*] Se summat reprobans quod not. Inno. de foro compet. dilecti. & approbat in parte quod ibi not. Host. de hoc in Specul. de syndi. §. i. ver. quid si aliqua. & hoc eod. tit. §. s. ver. sed nunquid procurator. per Arch. eod. tit. si duo. lib. 6.

l ¶ *Rectore.*] de ecclesiastico loquitur, quod patet per verba sequentia, tñ etiã de rectore ciuitatis loquebantur Innoc. & Specul.

¶ *Glos. seq. dicit quid de causa propria, & explanat opi. Inno.*

Mandatũ an finiatur per mortẽ mandãtis.

e ¶ *Pro ecclesia.*] Innuit quod secus si pro causa propria, mandatum enim tunc finiretur morte re integra: re non integra, non. ff. eo. si defunctus. insti. man. §. item si adhuc. ff. man. inter causas. C. man. l. mandatum. & ibi not. & in præd. §. item si. Quando dicatur res integra, dic ꝙ in iudicijs, aute litem contestatam; in negotijs, antequam fecerit præparamenta. Hoc autẽ ꝙ p ecclesia cõstitutus erat: mouebat Inno. qui dicebat, ꝙ cum ecclesia nõ moriatur. 1 a q. 2. c. libern. de rescr. si gratiose. lib. 6. & procurator pro ea sit datus ab eo q poterit, scilicet prælato etiam sine consensu capituli. de rescrip. edoceri. nihil est ꝙ prohibeat illum agere causam sibi commissam, etiam si res sit integra, p præd. decre. dilecti. & per decre. petitio. ĩ. eo. tit. & per l. annua. ff. de annu. lega. de procuratore constituto ad negotia, quamuis generaliter fatebatur, ꝙ post mortẽ constituentis non debebat incipere noua negotia. ff. de neg. gest. nam & Seruius. §. si viuo. sed Host. aliter, vt statim dicam.

† Nota ꝙ beneficiatus potest dicere beneficium esse suum. facit c. si d bi absenti. de preben. lib. 6.

Ecclesia non moritur.

pro ecclesia [a] † sua vel beneficio constitutum, per mortem constituentis reuocari [b] censemus: Etiam quo ad negotia [c] iã incepta, & causas in quibus per ipsum lis fuerit ante mortem huiusmodi contestata [d].

TITVLVS XL

De restitutione in integrum.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Ecclesia probans se læsam per lapsum temporis, ad illud tempus tantum restituitur, & infra quadriennium à tempore læsionis.*

¶ *Glossa sequẽs primo ponit opi. Host. & ipsius motiua, quam ostendit partim reprobatam secundo opi. Archid.*

b ¶ *Reuocari censemus.*] dicebat Hostiensis ꝙ procurator iudiciorũ non agit prælato mortuo † donec sit ecclesiæ de prælato prouisum: Ratio ẽm eum est; quia tunc cum vacat sedes, nil debet innouari, ne se va. c. 1. & vlt. ꝙ loquitur de lit. contest. cũ tractet de receptione testium, & mirabatur Hostien. quomodo dubitabatur de hoc. nec valet ẽm cũ si dicas ꝙ in prædictis c. loquitur de prælato conuento, non dẽ agente: nã si non permittitur tunc defendere qd fauorabilius est, multominus egere. alleg. ff. en. seruũ quoque. §. publice. & l. Pomponius. in si. & C. eo. alienã. etsi Hostiensis per hæc verba intellexit ꝙ prædictus procurator substituto prælato ex primo procuratorio litem consequi possit: hoc reprobaretur per hanc literam quæ dicit, reuocari censemus: non dicit, impediri vel suspendi. Archi. tractans hanc materiã satis exquisite in prædi. decr. si duo. dicit procuratorẽ constitutũ à prælato & capitulo in causa cõi vel principaliter capituli durare post mortẽ plati: in causis vero discreta prælati secus: & sic opiniones prædictas voluit concordare. Et en hãc opinionẽ hæc decre. reuocare intẽ lat, nõ video: qd exprimi fuisset expediens. p ca. si tacit qd scripsi post. Inno. de cõsue. cũ dilectus. super 1. glo. & quod not. de resti. in integ. c. 2. vbi dicit ꝙ mortuo abbate cõuentus per syndicũ agere põt, & cõuentui de iuribus quæ pertinẽt ad cõuentũ, vel simul ad vtrosque: secus in his quæ segregatim ptinent ad abbatẽ. ne se. va. c. vlt. Posset tñ dici hanc opinionẽ Archid. verã, ꝙ durat procuratoriũ primis duobus casibus, non tñ procedat procurator vacante ecclesia, in causis quæ illa vacante tractari nõ possunt: instituto tñ prælato procedet ex veteri procuratorio. In tertio vero casu locũ habet hæc decret.

† Procurator, si est cõstitutus à collegio in causis 1 quibus põt omnibus d collegio mortuis & alijs subrogatis, durat eius officium, vt determinat Dynus in cõpromisso facto ad collegiũ, vbi fuit de &c. ex quibus v. vel vij. postea mortui fuerunt: nec enim ꝙ non extinguatur cõpromissum: quia ora & idẽ collegium romanorum, & cẽsetur etiam alijs subrogatis. [illegible] ponebat ff. de iud. & ita notat Bar. in l quod in rerum §. & si nauẽ. ff de lega. 3 Petrus.

c ¶ *Negotia.*] credo ꝙ intendit per hoc designare procuratorem negotiorum, & per verba sequentia procuratorem iudiciorum.

¶ *Glossa sequens dat simile, & notat ad duas quæstiones.*

d ¶ *Contestata.*] quantumcunque ergo sit dñs instantiæ, mors reuocat, sicut & viuens ex certis causis reuocare posset inuitum. de quibus ĩ. eo. c. 2. lib. 6. Et facit hæc decre. ad id quod not. post Hostien. de offi. vica. c. penult. ꝙ mortuo eo cui dedi vicarium, expirat illius officiũ [a]; & ita seruamus allegat. de offi. vica. Romana. lib. 6. per quẽ pbatur ꝙ si non esset mortuus, sed excõicatus suspẽdnur. sed non reuocatur officiũ vices gerentis, & sic diceremus in procuratore prælati egentis. Facit etiam ad qõnem not. in Specul. de arbi. §. finitur ver. quid si prælatus. scilicet ꝙ mortuo plato, qui compromisit de rebus ecclesiæ, finiatur cõpromissum. ibi videas.

a Per istã glo. Panor. in c exigẽpondo §. quia vero. tradit: ꝙ [illegible] vicari[9] nomine suo mortuo, in [illegible] vel officio suo suspẽso, nõ ad ministrat [illegible].

DE RESTITVTIONE IN INTEGRVM.

¶ *Visum est supra de procuratoribus; verum quia Ecclesia aliquando litigat per procuratorem, & per negligentiam procuratoris sui aliquando læditur, & tunc debet restitui; ideo occasione à procuratoribus sumpta, ponit titulum generalem, de in integrum restitutione,*

a ecclesia.]¶ Ponit primo dictũ: Secundo illud terminat & declarat: ibi, *Sed non fiet.*

CASVS. Ecclesia aliqua litigat per procuratorẽ ꝯ Titium, & procurator ecclesiæ petijt terminũ ad producendum testes, acta, litteras, & quæcunque aliæ munimenta sub pœna exclusionis: procurator iste fuit negligens ad producendum suos testes & munimenta: quæritur vtrum aduersus istũ lapsum tẽporis ecclesia habeat releuamentũ: hoc est, verũ hoc lapsu non obstante possit producere suos testes, &c. Dicit ꝙ sic. Sed quæritur ad quantũ tẽpus ecclesia restituitur: puta q a forte ecclesia habuit tres mẽses. & fuit impedita per duos menses, vtrum restituetur ad tres mẽses? Dicit ꝙ non, sed solum restituetur ad tempus, in quo fuit læsa. Sed quærit infra qd tẽpus possit repetere istã restitutionem? Dicit ꝙ infra quadriẽniũ. Not. ꝙ causa restitutionis in integrum debet inchoari & finiri infra quadriẽnium à tempore læsionis: & sic officiũ nobile quod imploratur ad impetrandã restitutionem in integrũ, non perpetuatur per litis contestationẽ: Secus est de actione. l. fi. C. de præsc. xxx. vel xl. annorum. & C. qñ libe. prin. dat. l. 1. &

CAP. VNICVM.

AB ecclesia [e] † aduersus [f] lapsũ tẽporis [g], in quo [h] se læsam [i] affirmat [k], in integrũ restitutio peti [l] potest: & causa restitutiõis huiusmodi finiri [m]

† De iure lesiu huius Clement. Matthæus de Afflictis, decisione 175.

2. Not. ꝙ ecclesia petit restitutionem infra quadriẽniũ, licet tẽpus sit minus quadriennio. Et sic confunditur opinio aliquorum legistarũ dicentiũ, ꝙ solum quis debet restitui infra illud tempus ad quod fuit læsus. vt si aliquis in præsentia mea inceperit vincapere rem meam per biennium, & in primo anno fui absens causa reipublicæ, durante illo anno vsucapit, volo restitui: Dicũt isti ꝙ non possum restitui nisi infra annũ. Not. ꝙ officiũ rescindens est officium nobile, quod imploratur, vt iudex tollat impedimentum quod obstat, puta tollat vsucapionem vel præscriptionem: quo impedimento sublato, restituor ad actionem, quam prius habebam, & ista actio dr̃ actio rescissoria, & ipsam debeo intentare post restitutionẽ infra tempus quo fui læsus. Not. ẽm glo. ꝙ ista restitutio intelligitur de lapsu tẽporis iudicialis. Hoc idẽ tenet glo. in c. auditis. in antiq. tñ maior pars doctorum tenet ꝯtrium, & dicunt ꝙ illud cap. loquitur indistincte, siue ecclesia sit læsa in iudicio, siue extra. Not. ꝙ ad hoc vt audiatur ecclesia petens se restitui, sufficit quòd affirmet se læsam, vt hic in verbo, affirmat. & glo. in hoc verbo. Not. ꝙ ecclesia læsa restituitur in integrum, & est hæc restitutio in pristinum statum restauratio. C. de reputa. quæ fiunt in iudi. l. 1. ff. de mino. l. quod si. §. restitutio. Zabarel.

¶ *Prima glossa summat & dicit quod determinat.*

e ¶ *Ab ecclesia.*] Casus. Ecclesia probans se læsam per lapsum temporis, ad illud tempus tantũ restituitur. & infra quadrienniũ à tẽpore læsionis determinat. not. ff. ex quib. cau. ma. sed & si per prætorem. § quotiens. & l. necnon. §. si quis sæpius. C. de tem. in integ. restit. l. fi. de resti. mi. l. quod tempore. & quod not. Guli. in Specul. 2. perte. eod. tit. §. infra quod. in prin. & §. 2. ver. sed cum dixerim.

e ¶ *Ecclesia.*] cuius nomine hanc restitutionẽ petet prælatus, etiã sine speciali mandato, ẽm Inno. q hoc not. ĩ. eod. suscitata. & Gul. in Spec. eo. tit. § 2. ver. prælatus autem. Si vero per lapsum temporis non læderetur ecclesia, sed solum personæ ipsius ecclesiæ, vt quia lapsum est tempus quo prælatus debuit prouidere, vel canonici debuerunt eligere; tunc non competit restitutio, vt scripsi ĩ. eod. c. fi. in 4. oppo. & not. in prædi. §. ver. vt autem.

Prælatus sine mandato põt nomine ecclesiæ restitutionẽ petere.

f ¶ *Aduersus.*] vsitatum est hoc verbum in iure, & maxime in hac materia, patet C. si aduer. rem iu. & in rub. seq. ĩ. eod. c. 2. lib. 6. & ponitur pro contra.

g ¶ *Lapsum temporis.*] pone exemplum ĩ. c. 2. & c. auditis. & c. coram. quia infra tempus statutum probationes non produxit, vel non obtulit infra tempus statutum pretium emptori, cum posset. eo. tit. constitutus. vel pone in decennio appellationis interponendæ eo. tit. c. fi. Quid de biennio prosequendæ appellationis, an ecclesia infra illud tempus non prosequens iuste impedita indigeat restitutione, vel ipso iure seruetur illæsa? not. per Inno. & Hosti. de appel. ex ratione. De præscriptione vero xl. annorum ꝯ ecclesiam nil immutatur per hanc constitutionem: sed dic vt not. ĩ. auditis. loquitur enim hic de illo temporis lapsu, contra quod restitutio competit. sed contra illud non competit, vt ibi.

De dictione, aduersus, vide Cald. in c. super spoliatione, de ord. cog. Ruinã consil. 76. lib. 2. & cõsil. 3. lib. 3.

h ¶ *In quo.*] scilicet lapsu temporis.

i ¶ *Læsam.*] enormiter. quod dic vt not. ĩ. eod. c. 1. & patet. de re. eccl. non alienen. c. pen. Nunquid autem ex eo ꝙ non posuit declinatorias infra terminum ad id datum sit læsa. & restitutio competat? satis scripsi post Inno. & Host. ĩ. eod. coram.

k ¶ *Affirmat.*] in fine dicit, probabit: & ibi dicam.

l ¶ *Peti potest.*] de hoc non dubitabatur, nam maior læsus ex tempore quo abfuit causa reipu. vel alia iusta causa, restituitur. ff. ex qui. cau. ma. l. 1. cum similibus.

m ¶ *Finiri.*] hoc est quod dicimus non perpetuari hoc casu iudicis officium

cis officiom per contestationem. de hoc. ʒ. de offi. iud. c. 2. si tamẽ non staret per ecclesiam, sed per iudicem vel aduersarium, non im putatur ecclesiæ. C. de tempo. io integrum. restit. l. petendæ. in fi. vnde si per appellationem aduersarij fuerit protelata, non imputatur ecclesiæ, sicut nec minori. ff. de mi. infra vtile. & facit de re iu. imputata lib. 6. & facit eod. tit. c. 1. lib. 6. & vide quod scripsi ʒ. eod. tũ ex litteris. super glo. 2. Sed quid si post finitum quadriennium detur restitutio? glo. in l. fi. C. de temp. in integ. restit. dicit quòd tenet, quia contra ius litigatoris, quod puto eum intellexisse, si non appelletur. C. quando prouo. non est neces. l. 1. ʒ. de re iudi. cum inter vos. Quidam contra [b] dicentes, quòd quia huiusmodi constitutiones contra ius commune conceduntur, sunt restringendæ. ff. de actio. & oblig. in honorarijs. §. sed cũ rescissa. de reg. iur. quæ à iure. lib. 6. Item qua raoone oon tenet ipso iure sententia lata post tempus accusationis. ff. de excu. tu. scire oportet. §. consequens. eadem ratione nec hic. & facit quod not. C. de iud. properandum. post prin. & hoc placuit Dyno, pro quo facit ʒ. de appel. si appellationem.

Officium iudicis nõ semper ꝑpetuatur ꝑ litis contestationẽ.

Restitutio post quadriennium data, an teneat.

[b] Et bene Panot. nesciens glo. istã alibi: per quam dicit sententiã contra ius litigatoris priuilegiati aduersus ius commune esse nullam ipso iure. sic limitatur c. interros. de re iudi. Panot.

debet infra quadriennium [a] continuum [b] tempore [c] læsionis, etiam si minus [d] quadriennio [e] tempus læsionis existat. Sed non fiet restitutio nisi ad tantum tempus, quantum se læsa fore probabit [f].

FINIS LIBRI PRIMI.

a ¶ *Quadriennium*] olim dabatur annus vtilis, qui vario modo computabatur ex diuersitate locorum, quæ hodie sublata est. & loco illius, datur quadriennium. C. de temp. in integ. restit. l. fin.

¶ *Glo. seq. instruit de tempore continuo & vtili.*

b ¶ *Continuum*] habemus in iure tempus continuum & vtile: cõtinuum est qđ cõtinue currit, diebus feriatis & non feriatis: in ꝑsentia & in absentia, siue sit copia iudicis siue non. C. de præscri. long. temp. l. fina. Tempus vero vtile nõ currit diebus feriatis, diebus absentiæ, & diebus quibꝰ nõ est agẽdi copia. Et istud est multiplex: quia quoddã est continue vtile, quoddã vtile quo ad sui principiũ tantom, quo ad progressum oon: qñque est continuum vno respectu, vt veniant dies feriati, & non alio, quia non currit iuste impedito. de hoc scripsi de conces. præbend. cap. 2. & cap. quia diuersitatem. in fi. & forte hoc intendit hæc littera, ꝙ continuum sit in principio: per litteram quæ sequitur.

Restitutio quãdo petenda debet ab ecclesia, minore & maiore læsis.

¶ *Glo. seq ponit differentiam: secundo notat pro epi. Inno.*

c ¶ *A tempore.*] læsionis. in hoc differt ecclesia à minore & à maiore, qoia minori currit in princ. xxvi. anni ætatis suę: scilicet cum factus est maior. C. de temp. in integ. resti. l. fi. maiori læso tempore absentiæ currit post reuersionem. ff. ex qui. cau. ma. ab hostibus. §. fi. in ecclesis ooo sic, vt patet hic, & ʒ. eod. c. 1. & 2. lib. 6. Et not. ꝙ hæc littera facit pro eo quod not. Inno. ʒ. eod. coram. vbi dicit. ꝙ si ecclesia non probauit in peremptorio: à fine termini incipit currere quadriennium petendæ restitutionis, & non à die sententiæ: quod patet, quia finito termino completa fuit læsio ex qua daretur restitutio, etiam si nulla sequeretur sententia, ʒ. eo. tit. c. 2, & 3. vnde dicit ꝙ caute facit læsus in omissione probationum, & in sententia, si petit restitui ꝯ sententiam, & ad probationes omissas. Alij secundum eum, ꝙ quadriennium computatur à tempore sententiæ, & satis est ꝯ sententiam restitutionem petere. ad hoc ff. de mino. l. 1. §. 1. sed prius dictum plus placet Innocentio.

¶ *Glo. seq. ponit tres opin. & tertiam hic approbatam coadiuuat, & contrarijs respondet.*

d ¶ *Si minus.*] Hic erant [a] opiniones legistarum, de quibus in t. glo. Dicebant enim, aut est læsio in contractu vel sententia, aut in tempore. Primo casu fatentur indistincte verum ꝙ datur integrũ quadriennium. ʒ. eod. c. 1. lib. 6. ʒ. eod. constitutus. C. de temp. in integ. rest. l. fi. secundo casu. subdistinguunt, aut læsio est tanti temporis quantum est quadriennium; & tunc infra quadriennium in integ. datur restitutio: aut læsio est minoris temporis; & tunc dicunt ꝙ oon datur integrum quadriennium, sed solum tantum tempus ad restitutionem petendam, quantum fuit tempus læsionis. & hoc placuit Bul. & Azo. & Accur. quos sequitur Dynus in §. rursus. inst. de act. Iac. Bal. contra quem sequi videtur Odofredus distinguens tempus infra quod, & tempus ad quod fit restitutio, dicens ꝙ dummodo non reperiatur negligens infra tantum tempus quantum erat tempus læsionis, habebit integrum quadriennium, aliàs si infra illud tempus reperiatur negligens, non restituitur postea etiam infra quadriennium, quia tempus negligentiæ computatur cum tempore læsionis vel absentiæ. & sic intelligit ff. quæ in frau. cred. aut prætor. §. si conditionalis. quam primi allegant pro se. Alij in hoc vltimo dicto discordant, dicentes quòd tempus infra qđ, semper est vniforme, & semper habet quatuor annos, vt hic, & in con cor. tẽpus vero ad qđ, non dat amplius quàm fuerit tempus læsionis. & sic loquitur ff. ex qui. cau. ma. sed & si ꝑ prætorem. §. si feriæ. & l. nec non. §. si quis sæpius. ff. de mino. l. fi. nam in lucro foret is qui restituitur si amplius haberet de tempore quàm fuerit tempus lęsionis: quod esse non debet. ff. ex quib. cau. ma. l. 1. in prin. & l. videlicet. & hoc placuit Petro de Bel. & hoc approbatur, & merito: esset enim mirabilis rigor dicere ꝙ læsus in die debeat obtinuisse restitutionem infra diem, quod vult prima opinio, vel saltẽ necessario separasse, qđ vult secunda. Item cõcludit prima opinio quadriennium non dari contra vsucapionem, quæ finitur triennio. instit. de vsucap. in princip. cum tamen loco anni vtilis qui dabatur olim. C. de rest. mili. si quid. & l. seq. detur hodie quadriennium. C. de temp. in integ. resti. l. fi. qđ ꝑscriptioni & vsucapioni est commune. Restat ergo respondere ad contraria quæ inducit gl. in §. quotiens. primo ipse §. quotiens. & ead. l. §. si feriæ. determinant solum tempus ad quod, puta vt læsus in die restituatur ad diem, & sic concordant, sed non determinant tẽpus infra quod. Eodem modo responderi potest ad l. necnon. §. si quis sæpius. eod. tit. vt scilicet loquatur de tempore ad quod. Vel si vis intelligere de tempore infra quod, loquitur de anno vtili: cuius loco datur hodie quadriennium: sicut si hodie diceremus læsum in quadriennio restitui infra quadriennium. Lex vlt. ff. de mino. facit pro: quia ibi tempus iofra quod præcedit tempus ad quod, & daotur ibi hæc duo tempora diuersis. Ibi enim ex tempore in integrum restitutionis concessæ minori qui nouauerat, restituitur creditori tempus quod sibi supererat de tẽporali actione nouationis tempore. Per eundem modum responderi potest ad l. si debitrix. §. fi. ff. ad Velle. si diceretur ꝙ ibi restitutio fiat per iudicis officium. Vel dic verius, vt ibi not. scilicet ꝙ sine temporis interuallo ipso iure per l. restituitur prima actio. & per eundem modum responde ad §. si conditionalis. superius alleg. ad l. cum post. ff. quando act. de pec. respõde vt ibi not. nec ibi de restitutione loquitur. Ad rationem quam dicebant primi, ꝙ aliàs erit deterior conditio illius qui vsucepit tempore minoris ætatis, vel absentiæ causa reipublicæ, quàm si non vsucepisset: cõpleta enim ætate vel cessante causa vsucepisset per triennium, & tu das quadriennium: Rñdeo ꝙ non est deterior, quia cessante vsucapione ille posset vendicare quod modo non potest: immo secũdum quosdam est prius necessarium iodicium rescindendæ; quod est dicere, ꝙ prius rescindatur impedimentum vsucapionis, & postea rescissorium datur, id est, pristina actio, quæ datur vsucapione rescissa; tamen seruatur ꝙ simul vtrumque intentatur: quod fieri potest. vt not. Guli. in Specu. iiij. parte eod. tit. ver. sed nunquid in eodem. Nec est melior conditio eius contra quem vsucapitur in absentia, quàm in præsentia, quia vendicando infra triennium perpetuaret sibi actionem per contestationem, sed officium oon perpetuatur per contestationem, vt supra dixi, æque igitur datur tempus longius.

[a] Hãc glossam late suo more declarat hic Ioannes Imola. eum vide.

Iudicium rescindẽs & rescissoriũ simul intentari possunt.

¶ *Glo seq. obijcit, & remittit.*

e ¶ *Quadriennio.*] Sed contra, temporalis præscriptio non currit minori, sed ipso iure seruatur illæsus. C. in quib. cau. l. fi. ergo nec ecclesię. Solue vt dixi ʒ. eod. constitutus. super glo. consuetudo. & cap. fin. in 6. oppo.

f ¶ *Probabit.*] Licet ergo ex affirmatione minoris vel ecclesiæ examinentur causæ restitutionis in integrum, vt supra: non tamen cõceditur restitutio nisi læsione probata, vt hic, de quo vide in Spec. eod. tit. §. 2. ver. illud quoque.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER SECVNDVS.

DE IVDICIIS.

Bonifacius. ¶ *Visum est de præparatorijs iudiciorum & iudicibus, nunc videndum est de iudicijs, quæ per magistratus exercentur, & redduntur, quare ponitur rubrica, de iudicijs.*

LIBER SECVNDVS.

TITVLVS I.

De iudicijs.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Cõstitutio Bonifacij, quæ habet, quòd citationes etiam extra dies solemnes publice factæ de mandato Papæ, in audientia litterarum Apostolicarũ, vel Papali palatio affixæ ianuis maioris ecclesiæ loci in quo Papa cũ curia sua degit, arctent citatum ac si ad eũ personaliter deuenissent, restringitur ad eos, qui impediunt ne ad eos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tute non potest adiri. Ioan. And.*

CAP. I.

Dudum[a] † Bonifacius Papa octauus prædecessor noster constituit[b], vt citationes[c] auctoritate Apostolica de personis quibuscunque[d], ac etiam vndecunque[e] ad instar edictorum in albo[f] prætoris propositorum, etiam extra dies solemnes[g], in quibus Romani Pontifices processus consueuerunt facere generales[h], ipso Papa[i] specialiter[k] & ex certa scientia[l] id mandante[m] factæ, in Apostolicarum audientia publica litterarum[n]: vel in Papali palatio[o] publice postmodum maioris[p] ecclesiæ loci, in quo Romanus Pontifex cum sua curia residebit, ianuis affigendæ, sic valeant atque ar-

Vdũ.] ¶ Primo, ponit cõstitutionem Bonifacij: secundo, illã restringit, ibi: *Quia vere*: Tertio, protestatur, ibi: *Porro*.

¶ Præsupponendũ est qđ habetur in constitutione Bonifacij octaui, quæ incipiebat, rẽ non nouam. videlicet, ꝙ citandus citabatur in audientia cõtradictoriarũ, vel in aula palatij Papæ. & postea affigebatur schedula in valuis, id est, in portis ecclesiæ principalis vbi erat Papa, & hoc fiebat si per ipsum steterat quo minus posset citari, vel si ad eum non patebat tutus accessus: Et condita seu facta fuit hæc Clementina propter opiniones. quia aliqui exponebant, præsertim, id est, maxime; alij exponebant, præsertim, id est, tantum. Secundo, præsupponendum est, ꝙ auditor seu audientiarum audientiarum dat litteras simplices iustitiæ. & non tenet suum auditorium cum alijs in palatio Papæ, sed exercet in tertio ponte eundo versus sanctum Michaelem.

¶ Modus citãdi per edictũ in forma huius Clem. locum habet in solo Papa, vt not hic Zabarella. et videto.

CASVS. Inter Titium & me pendebat lis corãm Papa. & erat articulus, qui non poterat expediri nisi citato Titio, quia erat sententia ferenda, vel testes producẽdi: quæritur qualiter sit citandus? Dicit ꝙ secundum constitutionem Bonifacij sufficit ꝙ citetur in ordinario contradictoriarum, vel in palatio Papæ, dum tamen nõ citetur in diebus solemnibus, sed citetur extra dies solemnes. & post affigatur citatio in valuis ecclesiæ principalis, vbi est Papa cum collegio: Tamen illa erat nimia rigorosa pluribus, ideo hic mitigatur, quia illa constitutio Bonifacij solum habet locum contra eos, qui impediunt quominus possint citari, vel quando ad eos tutus non patet accessus, & tunc valet modo prædicto, videlicet ꝙ citetur vt tactum est: tñ si Papa decerneret ex certa scientia eum citandum ex constitutione Bonifacij, quamuis per eum non stat quominus citetur, vel si ad eum bene sit tutus accessus, & dicat ꝙ ipse vult vt executio talis citationis valeat, tunc valebit perinde ac si esset facta in personam. Not. ꝙ quis est citandus personaliter, si possit apprehendi, aliàs citandus est de intimatione. ỹ. de elect. io c. causam. videlicet ꝙ citatio est affigenda in valuis ecclesiæ vel alterius loci, ita ꝙ verisimile sit, ꝙ executio citationis deueniat ad eius notitiam. Not. casum in quo citatur quis vltra duas dietas, vt hic in glo. in verbo. vndecunque. & idem Lau. & Zen.

Not ꝙ cessante causa legis, cessat lex. probatur hoc in eo ꝙ excusat constitutionem Bonifacij propter malitiam temporis. Zaba.

¶ *Primo glo. summat, & diuidit: & ponit tempus constitutionis.*

a ¶ *Dudum.*] Casus. Constitutio Bonifacij, quę habet, quod citationes etiam extra dies solemnes publice factæ de mandato Papæ in audientia litterarum Apostolicarum, vel Papali palatio, affixæ ianuis maioris Ecclesiæ loci, in quo Papa cum curia sua degit, arctent citatum ac si ad eum personaliter deuenissent: restringitur ad eos, qui impediunt, ne ad eos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tute non potest adiri. Et primo ponit cõstitutionem Bonifacij: secundo illam restringit: tertio protestatur, ibi: *Porro*. Et constitutio ista præcessit concilium, vt in procœmio dixi, & patet infra cap. proximo.

¶ *Glo. secunda tempus exprimit.*

b ¶ *Constituit.*] in sua Extrauag. quæ emanauit post Sextum, quæ incipit, rem non nouam.

¶ *Glo. seq. soluit obiectionem intitulationis.*

c ¶ *Citationes.*] Licet (quia de citatione hic tractatur) competenter poni potuisset sub ti. de dilationibus, maxime cum prima[t] citatio videatur anteiudicialis. iuxta not. per Inno. & Hostien. de proba. quoniam. vt ibi scripsi super versi. citationes. quia tñ etiam

¶ Vide Mariannum Socinũ tract. de citatione, art. 31.

per primam firmatur iudicium, & perpetuatur, & præuenitur iurisdictio. de foro comp. proposuit. de offi. deleg. gratum. cum concor. & ideo in illo titulo congrue ponitur, vt sciatur super tali citatione posse firmari iudiciũ. facit instit. de pœna teme. lit. § fin. & qđ not. ff. de in ius vo. sup rub. & est huic si. 10. ti. c. 1. & 2. li. 6.

d ¶ *Quibuscunque.*] exprimit ipsa constitutio cuiuscunq; sint status, dignitatis vel præeminentiæ ecclesiasticæ vel mundanæ, etiam si imperiali a vel regali ꝑfulgeant dignitate: tollit etiam omnes cõtrarias indulgentias, vt ibi patet.

a Not. hic per verba generalia comprehẽdi etiam illustres. Fe.

e ¶ *Vndecunque.*] Etiã vltra duas dietas & extra prouinciã: est enim Papa vicarius illius, cuius est terra & plenitudo orbis terrarum, & c. de dec. tua 1. 9. q. 3. cũcta per mundum. Io. A.

f ¶ *Albo.*] erat locus[b] dealbatus vbi scribebantur edicta, de quo in Authen. de liti. §. omnem. coll. 8. ff. de iurisd. om. iu. si quis id. ff. de albo scri. l. 1. & 2. de hoc vide in Specul. de do. & cõtu. §. restat. io prin. & de cita. §. sequitur. ver. & not. secundum Vber. vbi etiam not. qui iudices citare poterant per hæc edicta, & qui non.

b Quid sit album ꝑtorum vide per recentiores lexicographos.

¶ *Glo. seq. exprimit tres dies, & sequens quinque crimina, in quibus & contra quæ fieri solent processus.*

g ¶ *Solemnes.*] Solent[c] esse dies Iouis septimanæ sanctæ, dies Ascensionis, & festum dedicationis basilicarum Petri & Pauli: quod fertur esse de mense Nouembris in octaua beati Martini.

c Vide Io. And. & alios in ca. vt nemini ſ. de hæret. lib. 6.

h ¶ *Generales.*] contra hæreticos credentes, &c. vt scripsi de hære. excõicamus. §. sane. super 1. glo. portantes Sarracenis merces prohibitas, vt scripsi de Iudæ. ꝙ olim super glo. 2. & piratas de hoc de rapt. excõicatione. exigentes vel imponentes noua pedagia. de censi innouamus falsarios litterarum Papalium. de crimine fal. ad falsariorum. & his similes[d].

d Tales sũt omnes casus, qui continentur ĩ processu bullæ, quæ singulis annis Romæ in die cœnæ Domini legi solemniter solet.

i ¶ *Papa.*] in inferioribus etiam locum non habet, saluo eo quod dicitur. j. ot. 1. quamuis.

K ¶ *Specialiter.*] non sufficeret ergo generale mandatum de citando talem, nisi Papa specialiter exprimat citationem fieri per hanc formam.

¶ *Glo. seq. probat per scientiam excludi ignorantiam & errorem, & dicit quare.*

l ¶ *Ex certa scientia.*] idem verbum de offi. deleg. pastoralis. §. præterea & vide qđ ibi not. ignorãtia opponitur scientiæ. de ordi. ab episc. c. 1. de sen. excom. pro illorum. sicut error opponitur consensui. ff. de iurisd. om. iud. si per errorem. & canon dicit, ꝙ proprium erroris est approbare falsum pro vero. 38. dist. quamuis. & alibi, ꝙ errare est aliud pro alio putare. 2 1. q. 2. in quibus cadit tñ error in ignorantia, vt prædi. c. quamuis. quare littera ista videtur excludere mandatum qđ Papa faceret per ignorantiam vel errorem, ac si intendat ꝙ requiritur certa scientia, per quam intendat tollere ius cõe, quo debeat citatio fieri personaliter vel ad domum, vt lit. non contesta. quoniam. §. porro. de eo, qui mit. in pos. c. si. cum suis concor. j. tit. 2. c. 1. & requirendi sunt amici. ff. ex quib. cau. maiores. itẽ ait. §. vlti. & l. seq. super quo vide quod not. de dolo. & contu. excusam.

e Error opponitur cõsensui, & falsum pro vero approbat.

m ¶ *Mandante.*] constitutio, rem non nouam. dicit iubente, per quod videntur hęc paria. & facit ad not. 14. q. 2. cap. fin. 18. q. 2. dudum.

¶ *Glo. seq. ponit duas vel quatuor æquiparationes.*

n ¶ *Litterarum.*] de simplici iustitia, de cri. fal. c. penult. & ibi manere solet contradictarũ auditor. Alij auditores in palatio, de quo sequitur. & propter hoc decre. ne Romani. §. sane. ỹ. eo. lib. de elec. dicit excusatum & litterarum audientia.

o ¶ *Palatio.*] constitutio illa dicit, aula: cui verbo concordat j. de bap. præsenti.

p ¶ *Maioris.*] nõ dicit cathedralis. sicut ỹ. eadem compilatione de elect. causam. §. 1. & j. tit. 1. quamuis ratio. quia curia posset esse in castro, villa, vel oppido[f], vbi non esset ecclesia cathedralis. & concor. j. de sen. excom. ex frequentibus. vbi æquiparat cathedralem & matricem ecclesiam loci.

f Not. ex glo. vbi est Papa, ibi est Romana curia. facit c. 2. iuncta glo. in verbo. sede d præm. lib. 6. Fent.

a ¶ *Locorum.*]

a ¶ *Locorum.*] conditionibus personarum & negotij. de appel. cũ sit Romana.

b ¶ *Personaliter.*] ergo sicut personalis citatio constituit quem verum contumacem, non tñ manifestum. de senten. excomm. venerabilibus. § secus. lib. 6. sic & ista. Circa talium appellationem vide quod dicam j. de dolo & contu. si ante. Et hoc intẽdit, ꝙ ille processus, qui fieri possit ꝫ personaliter citatũ, fieri poterit ꝫ istum, & econuerso: scilicet in eo qui fieri non posset cõtra illum. nec ꝫ istum. super quo vide quod scripsi de eo qui mit. in pos. c. si. & in quęstione, quam disputaui de receptione testium facta contra citatum ad domum, in mercu. sub tit. de testib. Item id qđ ad excusationem contumaciæ posset docere personaliter citatus, poterit & iste: & quod ille non posset, nec iste: facit de appel. sæpe. versi. quicquid autem.

Not. Imo. ꝙ præsumptio notitiæ citationis, non est iuris & de iure. Fent.

c ¶ *Rationabiliter.*] cõcor. j. de rescrip. statutum. de concess. præbẽ. c. 2. lib. 6.

d ¶ *Temperantes.*] 45. dist. disciplina. & c. aũt namque.

¶ *Glo. seq. alleg. duas con. et duplicitur iustificat hanc restrictionem.*

In quodam manuscripto, ita: Ecclesia Romana diuersis ex causis processus interdum, &c.

... stent citatos post lapsum terminum †, quem (considerata distantia locorum a) citationibus ipsis apponi conuenit cõpetentem, ac si ad eos personaliter b deuenissent. ¶ Quia vero statutũ ipsum rationabiliter c editum propter malitiam temporis tunc instantis nonnullis nimis rigorosum videtur: Nos rigorem ipsum mansuetudine temperantes d, idem statutum & præfatum modum citandi restringimus e ad illos tantum, & in illis locum volumus sibi vendicare, qui faciunt, impediunt, vel procurant per se vel per alios f quoquo modo, ne ad eos possit citatio peruenire g, vel quorum h domicilia siue loca non possunt i tute k libereve adiri. ¶ Porro ei quod circa citationes absentium tã diebus solemnibus quàm alijs, Ecclesia † Romana diuersis ex causis interdum facere consueuit l, per præsentem constitutionem seu moderationem in nullo volumus derogari.

¶ Idem.

¶ *In causis etiam pendentibus beneficialibus, decimarum, matrimonialibus, & vsurarum, & ipsas tangentibus, procedi potest simpliciter & de plano, absque iudiciorum strepitu & figura. Ioan. And.*

CAP. II.

Dispendiosam m † prorogationem litium (quam interdum n ex subtili o ordinis iudiciarij obseruatione causarũ docet experientia p prouenire) restringere q in subscriptis r casibus cupientes s: Statuimus, vt in causis super electionibus t, postulationibus, vel prouisionibus u, aut x sup dignitatibus, personatibus, officijs, canonicatibus y, vel prębendis, seu quibusuis beneficijs z eccle...

dedo. & contu. c. finem. Not. finaliter differentiam inter illa verba, simpliciter de plano, sine strepitu iudicij & figura. de hoc in glo. in verbo, figura. Zabarel.

¶ *Prima glo. summat, diuidit, & exponit principium.*

m ¶ *Dispendiosam.*] Casus. In causis etiam pendentibus beneficialibus, decimarum, matrimonialibus, & vsurarum, & ipsas tangentibus procedi potest simpliciter & de plano absque iudiciorũ strepitu & figura. Et primo ponit constitutionis causam: secundo ibi, *Statuimus*, constitutionem: tertio ipsius extentionẽ ibi: *Volentes*. Et hoc est ius omnino nouum corrigens quædam iura, vt j. patebit. & dic, *Dispendiosam*, id est, damnosam. de constit. c. 2. j. tit. proxi. c. 1. §. eisdem. & concor. huic princ. de rescrip. dispendia. lib. 6.

Nota dispendium esse si lites prorogentur. cap. vlt. fin. em. de dolo & cõtuma. l. properandum C. de iudi. Zabarella.

n ¶ *Interdum.*] innuit ꝙ non semper, alias esset dare ꝙ omnia iura per quæ datur ordo iudiciorum, essent dispẽdiosa: quod esset absurdum.

o ¶ *Subtili.*] subtilitas quãdoque reprobatur, quandoque commendatur à iure. de hoc j. eod. tit. dilecti. in glo. 1. & ibi scripsi.

Vide glo. 2. q. 1. in summa. Fontanus.

Vt in c. capellanus de fer. Fõt.

p ¶ *Experientia.*] concor. de elect. quàm sit. in princ. lib. 6.

e ¶ *Restringimus.*] simile de elect. statutum. de hære. statutum 1. lib. 6. & j. cap. proxi. Et constitutio Bonifacij dicebat, ꝙ in his præsertim casibus locum habebat illa citationis forma, & accipiendo illud præsertim, pro tantum, habebamus mentem huius constitutionis, quæ fuit æquissima: nam graue est dicere, ꝙ dicatur vere contumax ex tali citatione, quæ facile poterit non venire in eius notitiam, sicut dr̃ de voce præconis: quæ quandoque paucis innotescit. in Authent. de lit. § omnem. coll. 5. C. quo. & quando iud. Authen. qui semel.

f ¶ *Vel per alios.*] simile j. ea. compi. de renun. c. vnico. & de offi. deleg. statuimus. lib. 6.

g ¶ *Peruenire.*] vt lite nõ contest. quoniam. §. porro. & ibi de hoc.

h ¶ *Vel quorum.*] alternatiua demonstrat, ꝙ sufficiat alterũ istorũ.

i ¶ *Non possunt.*] hoc æstimabit Papa specialiter, & certa scientia citationis modum committens, vt supra.

k ¶ *Tute.*] dicit constitutio Bonifacij, cum (vt scriptum est) æstimare debeamus, an eo ire liceat vbi est citatio facienda.

l ¶ *Consueuit.*] de quo videre potes in Specul. de cita. c. vlti. per totum. Ioan. And.

D*ispendiosam.*] ¶ Primo ponit constitutionis causam. Secundo ibi, *Statuimus*, constitutionẽ. Tertio, ipsius extensionem: ibi, *Volentes*.

CASVS. Inter aliquos est controuersia & contentio de aliquo beneficio: quia aliquis clericus intendit ius in illo beneficio, vel forte est quæstio de aliqua dignitate, vel super aliqua electione, postulatione, vel prouisione, vel de aliquo matrimonio, vel super repetitione vsurarũ, vel super illis causis in textu numeratis: quæritur vtrum iudex cognoscens de istis causis, debeat procedere secundum ordinem iudiciarium ad longum: puta ꝙ detur libellus in scriptis, ꝙ lis contestetur, ꝙ fiant productiones testium, dilationes, & concludatur, ꝙ renuntietur, vel vtrũ possit procedere summarie ordine iudiciario non seruato? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ in his causis in textu positis iudex potest procedere summarie de plano si velit, vel etiam si potest obseruare ordinem iudiciarium. hoc dicit. Et dicit ꝙ de his verbis, *Summarie & de plano*, habemus in Cle. sæpe. đ verbo. signi quæ facta fuit ad exponendum ista verba. summarie & de plano. & dic *Dispendiosam*, id est, dãnosam. Ordina sic: Nos Clemens cupientes restringere in casibus scriptis, scilicet in textu dispendiosam prorogationem, id est, dãnosam prolongationem litium, quam interdum, id est, aliquotiens experientia causarum, scilicet sic prolongatarum docet prouenire ex obseruatione subtili iudiciarij ordinis, &c. Et sic colligo notabile. ꝙ quandoque subtilitas reprobatur vt in glo. ¶ Item not. dispendium esse si prorogantur lites. C. de iudi. l. properandum.

Ordinatio literæ.

¶ *Gl. se. obijcit et soluit, et quæstioni de nouo iuris causa speciali respõdet.*

q ¶ *Restringere.*] non vr̃ hoc verbum conuenire proeo quod non restringit. sed subtilitatem laxat iudiciarij ordinis in his casibus. Sed dic ꝙ restringit dispendiosam prorogationem, de qua præmisit, & hæc est cõstitutionis causa generalis, sed causa causæ, id est, quare plus in his quàm in alijs potest dici de arbitrarijs, de quibus non cogimur reddere rationem, vt dixi de rescrip. si quando. ita etenim potuisset auctor adiungere causas primitiarum, oblationum, mortuariorum, testamentorum, legatorum, maxime ad pias causas, & his similes, in quibus vrget eadem ratio. Mouit autem forsan auctorem, ꝙ protelatio causarum beneficialium & matrimonialium est periculosa, vt lit. non contest. quoniam. & idem periculum ponderauit in debentibus vsuras vel decimas. & hęc faciunt ad infra dicenda.

Ratio de arbitrarijs non redditur.

r ¶ *Subscriptis.*] in alijs ergo secus. in quibus non esset id expresse statutum vel à principe specialiter cõmissum, & vide quod not. de verb. sig. sæpe. in principio.

s ¶ *Cupientes.*] hic incipe constructum.

t ¶ *Electionibus.*] olim non tenebat processus in causis electionũ partibus præsentibus, lite non contest. j. de elect. dudum 2. quæ in hoc corrigitur. & concor. illi iuri de dolo & contu. eum qui. lib. 6. [& de eo qui mit. in pos. c. eum qui]

u *Prouisionibus.*] factis vel faciendis. j. de elect. vt circa. & c. qui contra certam. lib. 6.

x ¶ *Aut.*] repete in causis.

y ¶ *Canonicatibus.*] concor. de elect. c. 2. lib. 6.

¶ *Glo. seq. quærit, arguit negatiue, contrarium soluit: secundo soluit tria dubia: primum, de causa monachationis per tres rationes: secundum, de causa proprietatis ecclesiæ per rationem, & quatuor similia: tertium, de causa priuationis, in quo distinguit.*

z ¶ *Beneficijs.*] nunquid in causis super hospitalibus, eleemosynarijs, vel leprosarijs habebit hoc locum? Videtur ꝙ non. j. de præ. p literas. Tu dic contra per verbum officijs, quod præmisit. ad hoc j. de reli. do. quia contingit. vbi rectores vocantur, & tutoribus & curatoribus similantur 4. Eadem ratione cum monachatus sit officiũ, puto idem in causa monachationis: & si dicatur monachus eligi. postulari, vel prouideri, hoc est planum 5 per litteram superiorem. & facit quod dixi post Inno. & Hostien. de elect. officij. Aliqua tamen iura dicunt monachum fieri, creari, reci p ordinari. de regula. c. 1. & vlti. lib. 6. de elect. indemnitatibus. §. si vero. 16. q. vlt. c. vlt. tamen negari non potest, quin canonicatus regulares in verbis superioribus includantur, quo iure monachatus excluderentur

4 Idẽ Lanfran. hic.

5 Not. hic Imo. ꝙ ad monachatum quis potest eligi si gl. c. indemnitatibus. §. si vero. de elect. lib. 6. Font.

deretur, non video. Item prorogatio dispendiosa non minus in regularibus, quam in secularibus est. causa ergo non deficit 5. Tñ per litteram istam, beneficijs, dico q si de ecclesia agatur vt de proprietate, non est locus constitutioni, cum illa quæstio beneficialis non sit, nec hic dicatur de causis ecclesiarum. similis differentia quoad missioné, vt lit. non contest. c. 2. de do & cōm. c. 2. de eo qui mit. in pos. c. 1. & 2. & eo. tit. eum qui. lib. 6. & quo ad permutationem. de re. permu. ad quæstiones. & c. cū olim. & c. cum vniuersorum. & quo ad præscriptioné. de iure patr. cura. de regu. iur. c. 2. lib. 6. & quo ad transactionem, vt not. de transa. super eo. Si vero agatur ad remotionem beneficij, & negatur fœdus coniugij spiritualis vel titulus, puto decre.

5 Hic notat Imol. exorbitantia extendi ex identitate rationis. & glo. in de. auditor. & rescrip. Fontan.

siasticis a, aut super decimis b (ad quarum etiam præstationem c possunt, qui tenentur d, ad eas, præmoniti e censura ecclesiastica coerceri f) necnon super matrimoniis g vel vsuris h, & eas quoquo modo tangentibus i ventilandis, procedi valeat k de cætero simpliciter & de plano, ac sine strepitu iudicij & figura l. Volentes non solum ad futura negotia, sed ad præsentia m, & adhue etiam per appellationem pendentia n hoc extendi.

locum habere: secus si non negatur titulus, sed propter crimen petitur remoueri. facit quod dixi post Inno. & Hosti. vt lit. non cō test. quoniam. §. porro, super 5. glo.

a ¶ *Ecclesiasticis.*] In secularibus ergo nil est mutatum, quamuis in ecclesiastico foro tractentur.

¶ *Glo. sequens primo soluit dubium de decima singulari: secundo quærit de Papali, & soluit per tres rationes: tertio quærit de iure percipiendi, & soluit tollens duo obstantia.*

Decimæ Papalis quæstio an debeat tractari de plano.

b ¶ *Decimis.*] intelligo communibus, & quæ iure diuino debentur, quod probat sequens littera. ergo si debebantur ex pacto, pollicitatione, vel voto, non erit locus huic constitutioni. & facit qđ not. ꝫ. de deci. tua 2. in fi. 1. gl. Quid de decima Papali. de qua j. de deci. si beneficiorum. si inter illum cui Papa concessit & clericū sit quæstio, eritne locus huic constitutioni? puto q non fuerit hoc de mente, nec semper est illa decima, sed quandoque vicesima, vel alia quota. de vot. c. fi. Et ista constitutio iura corrigens & exorbitans non est amplianda vel habilitanda. de regu. iur. quæ à iure. lib. 6. Sed quid si non est quæstio cum debitore decimæ, sed inter duas ecclesias super iure percipiendi? tunc puto locum esse cōstitutioni per hanc litteram, & litteram quæ sequitur, & eas quoquo modo, & c. Nec obstat littera quæ sequitur, quæ non est determinatio huius casus, vel restrictio, sed interpositio: quod probatur ex eo quod dicit, ad quarū etiam, & c. Non obstat qđ dixi sup ver. beneficijs: quia causa super proprietate decimarum sit decimalis.

c ¶ *Præstationem.*] integram, & sine deductione seminis, vel sumptuum quo ad prædiales. de deci. cum sint homines. & c. non est. & c. tua 2. Quo ad personales dic vt eo. tit. pastoralis.

5 Vide B. Thomam 2. 2. q. 87. art. 3. & seq.

d ¶ *Tenentur.*] Quilibet 5 autem laicus tenetur qui se non ostendit immunem. ꝫ. de deci. ꝫ nobis. De clericis dic vt eo. tit. nouum. De religiosis dic vt ꝫ. eo. tit. ex parte 1. & contra quoscunque ex his agitur, locum habet constitutio: & contra religiosos asserentes saltem decimam integram in præcepto non esse, emanauit constitutio j. de pœnis. cupientes.

¶ *Glo seq. alleg. tres concor. & ponit quorundam obseruantiam.*

e ¶ *Præmoniti.*] ꝫ. de decim. peruenit. j. de sen. excom. sacro. & c. constitutionem. lib. 6. Multi seruant & videtur expediés ecclesijs, q faciant monitionem generalem fulminantem excōicationis sententiam in non soluentibus decimas fructuum prædiorū, quæ habēt in parochia, & postea non soluentes, petit ecclesia denuntiari. facit de iureiu. ad nostram 2. & coaptant eam præcedenti culpæ, moræ, vel offensæ, vt satisfiat decre. Romana. §. caueant. de senten. excom. lib. 6.

f ¶ *Coerceri.*] Appellatione remota, de deci. tua 2. in fin. quod intellige vt ibi scripsi, & contra pertinaces 5 inuocari potest brachiū secutare. de homici. postulasti.

5 Lanfran. dicit q ecclesia non vocabitur seculare brachium. Fonta.

¶ *Gl. se. primo distinguit an de fœdere matrimonij agatur, an de adulterio, primum multipliciter exemplificans & ostendens in quo corrigitur ius vetus. Secundo quærit de sponsalibus. Tertio quærit de causa matrimoniali, quæ succedit causa successionis.*

g ¶ *Matrimonijs.*] Si quæratur de fœdere, non est dubium, siue agatur ad impediendum, siue ad dirimendū, siue ad declarandū, vt quia vendicatur coniunx negans contractum. Quod autem de dirimendo dixi, intelligo siue petatur dirimi matrimonium, quod à principio non tenuit, vt contractum inter infideles, inter quos erat impedimentum dirimens: siue quod à principio tenuit, dirimi petatur propter creatoris contumeliam superuenienté in casibus. de diuor. quanto. & c. gaudemus. Hoc autem casu quando de fœdere quæritur per vetera iura, procedi non poterat lite non contestata, nisi parte contumace, vt lit. non contest. accedens 5, & cap. quoniam. hodie secus, vt hic. Quid si agatur de crimine adulterij ad separationem thori? vſ per decre. 1. ꝫ. vt lit. non contest. q constitutio locum non habeat: nam vt ibi patet, processus qui per iura vetera fieri poterat, parte cōtumace in causa matrimoniali fieri nō potest eo casu. Quid si agatur de sponsalibus? certum est q ista sunt diuersa, vt patet in rubrica, de sponsalibus & matrimonijs: tñ per litteram sequentem videretur constitutio locū habere 5, quasi spōsaliorū causa sit de tāgētibus. Quid si sit quæstio successionis & natalium, in qua incidit causa matrimonialis in principali? Non habebit locum constitutio, si tamen incidens matrimonialis quæstio defertur ad iudicem ecclesiasticum 5, potest locum habere constitutio: nam etiam per iura vetera, secundum Inno. & Host. non erat tunc necesse libellum fieri, vt scripsi. qui filij sint legi. lator.

5 Scito q constitutio odiosa de matrimonijs loquens, nō comprehēdit sponsalia. glo. in clem. 1. de cō san. & affi. Fonta.

5 Imola dat hic regul. q quando incidens diuersæ naturæ a principali, nunquam tractatur coram eodē, nisi competens sit in vtraque quæstione. Fontanus.

TITVLVS II.

De foro competenti.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ *Concedit concilium certo casu episcopis expulsis à suis sedibus, quòd in locis aliarum diœcesum seruata forma, quā limitat; possint procedere cōtra expulsores, consiliarios & fautores, & inter subditos ius dicere. Ioan. And.*

¶ *Gl. se. exēplificat, et duo dubia soluit: scdo tractat quid de seculari foro.*

h ¶ *Vsuris.*] Cum repetuntur, vel petitur vt illas compenset vsurarius, vel ipsius hæres. Nec impediret hunc procedendi modum, si dicat reus q casus est quo compensare non tenetur: pone exemplum de vsur. salubriter. & c. conquestus. Satis est enim, q forma petitionis concludit causá vsurariá 6, & facit qđ scripsi post Inn. & Hostien. de fo. compe. cum sit. Non sic forte si creditor petit debitū, & debitor excipit illud vsurarium: nam hic principalis causa non est super vsura: immo super credito vel alio contractu ex quo agitur, nec constitutio ista manauit in fauorem, sed in odium vsurariorum. Et vide quod scripsi de fideiuss. constitutus. super verbo, calumniæ. vbi vero debitor non simpliciter exciperet, sed peteret pronuntiari contractum factum in fraudem vsurarū, tunc procedit constitutio. Et aduerte: quia si opinio Hug. & Lau. & quæ placet Archid. 14. q. 4. qđ dicā. & Gof. de fo. comp. cū sit. esset vera, scilicet q vsuræ possint peti ꝫ laicum in seculari foro, decret. tñ ista non haberet locum in illo foro: non enim potest nec intendit Papa iudiciarium ordinem tollere, nisi quo ad suum forum. facit quod not. de arbi. c. 2. lib. 6. & eo. lib. de reg. iur. c. 2. decre. tamen ad nostram 2. de iureiu. quæ ad prædictam opinionem inducitur, non facit: quia illa non sunt ibi verba Papæ, sed partis iurantis. & sic non ponunt ius nouum. Et ꝫ illam facit quod not. eod. tit. ex litteris. in vlti. glo. & in prædicta decre. cum sit. de offic. ord. c. 2. & 11. q. 1. in summa. & 6. q. 1. c. 1. & hæc decre. quæ tribus tantū ecclesiasticis causis hanc admiscet. Ad id quod dr, q leges etiam in his ecclesiasticis pœnam imponunt: respondet per decre. de hære. vt inquisitionis §. penult. & c. seq. in fi. lib. 6.

6 Nota hic ad cognoscendam qualitaté causæ inspici conclusionem libelli. Fō.

i ¶ *Tangentibus.*] causas electionū & promissionum tangeret cū quæreretur ad quem pertineret electio vel prouisio; causas vsurarū, cum peteretur relaxari iuramentū de illis soluendis. de iureiu. c. 1.

k ¶ *Valeat.*] nō dicit debeat 7, per quod patet, q potest iudex etiā ꝫ dicentibus partibus seruare iudiciarium ordinem in causis prædictis. ff. de iudi. non quicquid. de offi. deleg. consuluit. non sic in illis, in quibus procedi debet, vt patet j. de verb. signi. sæpe cōtingit. in fin. per quod consulo, q in casibus, in quibus dubitatur, an constitutio ista locum habeat, de quibus ꝫ. not. & similibus. iudex ad omne dubiū tollendum seruet ordinem iudiciarium.

7 Quia sic necessitaretur. vide glo. in cap. attendentes. de sta. mon. Imo. Fonta.

l ¶ *Et figura.*] Quid importent hæc verba, determinat prædicta cōstitutio, sæpe. j. de verb. sign. quæ summe fuit necessaria propter istam, vt ibi not. in 5. glo.

m ¶ *Præsentia.*] cōcor. de of. leg. c. penult. in fi. lib. 6. ad idé C. de sacrosan. eccl. sancimus 1. & 2. & l. vlt. in fi. C. de trāsac. l. vlt. i princ.

¶ *Glo seq. notat differentiam ex qua consilium infert.*

n ¶ *Pendentia.*] Concor. j. de seq. pos. c. 1. de proba. c. 1. de re iud. c. 1. de sen. excom. c. 1. in fi. Fuit autem hoc dictum de pendentibus per appellationem: quia quo ad illa non sufficeret verbum, præsentia, per id quod not. in prædicta l. sancimus. in fi. & propter ea quæ not. ꝫ. de elect. licet canon. & quæ not. Compost. de consti. cognoscentes. quæ quasi ad litteram ponit Guli. in Specul. de appel. §. de officio. ver. sed quid si dum causa. Dato tamen q hæc verba non fuissent expressa: quia tamen constitutio ista dat modum procedendi tantum, de sui natura respiciebat pendentia quo ad facienda, vt not. in prædi. decre. licet canon.

DE FORO COMPETENTI.

¶ *Visum est supra de iudicijs; verum quia contingit in iudicio quandoq; excipiunt de incompetentia fori, & dubitatur aliquis quid esset forū cōpetens; ideo, &c.*

Continuatio domini Hostiæ.

Quoniam.]

Quamuis.] ¶ Præsupponendum est illud qđ dr̃ in c. epm.9.q.2.& in duobus c.seq.& illud qđ habebetur 7.q.1.c.placuit. & in duobus c.seq.& illud qđ habetur in l.extra territorium.ff.de iurisdi. om.iudi.videlicet, ꝙ iudex qui habet territorium limitatū potest sedere in quacunque parte sui territorij, debet tñ seruare limites maiorum suorum: hoc est, debet sedere vbi sui maiores consueuerunt sedere: extra territorium est priuatus iurisdictione, nisi inter subditos volentes. & iudice illius territorij consentiente: & tunc fit prorogatio de loco ad locum.

CAP. VNIC.

Q VAM-

CASVS. Aliquis dñs secularis, puta dux, comes, baro, miles, concepit odium ꝯ epm Niuersi. vt vidimus à temporibus retroactis, & illum expulit à suo epatu; ita ꝙ non auderet intrare epatum: etiā istud extitit practicatum in epo Engolismensi. modo quæritur, vtrū eps possit exercere iurisdictionem in diœcesi, in qua est vt exul & expulsus à sua, ꝯ expulsores, id est. ꝯ illos, qui illum expulerunt? Item ꝯ fautores & consiliarios ipsius comitis, ducis, vel baronis expellentes ipsum epm? Respondet Romanus Pontifex ꝙ sic: dūmodo petat licētiam ab epo in cuius diœcesi est: & quamuis etiā licentiam non obtinuerit ab eo, poterit suam iurisdictionem exercere. Sed vtrum possit exercere iurisdictionem suā inter suos subditos: quia dicimus ꝙ potest exercere in diœcesi alterius petita licentia à diœcesano, quamuis non obtenta. ꝯ fautores, expulsores, & consiliarios; quare dubitatur, an posset inter subditos: Et distinguit Romanus Pontifex. Aut eps expulsos pōt exercere suā iurisdictionem per alium; & tunc non potest exercere in aliena diœcesi inter subditos inuitos, sed debet deputare officialem. Si vero non posset exercere per se, nec per alium: quia iste dñs temporalis hoc non permittit, nec patitur, tunc petita licentia & non obtenta ab epo in cuius diœcesi est, potest inter subditos inuitos suam iurisdictionem exercere, dum tñ eos subditos qui non sunt de fautoribus, consiliarijs, non conueniat ad locum distantem à sua propria diœcesi vltra duas dietas. Sed quid si isti epi expulsi dicunt ꝙ non audent conuenire vel citare vt iurisdictionem suā exerceāt ꝯ illos fautores, consiliarios, vel expulsores, nec ad domum nec ad ecclesiam cathedralem: quia ipsi sunt ita malitiosi & potentes, ꝙ nullus audet eis facere quicquam quod ipsis displiceat. Itē si ipsi epi expulsi dicunt, ꝙ non possunt exercere suam iurisdictionē in sua diœcesi nec per se, nec per alios, an ipsis simpliciter sit credendū, & an nulla requiratur probatio, vel saltem nunquid tenebuntur iurare sic esse vt dicunt? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ ipse vult stare super his assertionibus eorundem eporum simpliciter: tñ Romanus Pontifex iniungit ipsis epis sub pœna quam expectabunt à diuino iudice, hoc est, à Deo, ne circa præmissa afferant aliquid dolose & ꝯ conscientiam. hoc dicit. H.

Et vt bene ad longum ponatis casum, accipiatis diuisionem gl. & procedatis per partes, & sic nihil omittetis. ¶ Colligo aliqua notabilia: Primo ꝙ eps non potest iurisdictionem suam exercere extra suam diœcesim, nisi cognosceret inter volentes. & haberet licentiam ab epo illius diœcesis siue illius territorij, & de hac licentia debet fieri mentio in processibus, puta sic dicendo, solo tibi accommodato. Not. secundo casum quo iudex potest exercere iurisdictionem extra territorium inter subditos inuitos, dummodo petierit licentiam, licet non obtinuerit. Not. ꝙ si eps expellatur iniuriose à sua diœcesi, tunc in persona ipsius fit iniuria suæ ecclesiæ, & eam potest vindicare, & sic eps potest esse iudex in causa suæ ecclesiæ. Not. ordinem obseruandum in citando expulsores, fautores, & consiliarios: quia si possint commode apprehendi, debēt citari personaliter: si vero non possint cōmode apprehendi, debent citari ad suum domicilium: Si non possint citari ad domicilium, tunc debent citari in valuis suæ ecclesiæ parochialis vel ecclesiæ cathedralis: aliàs si nō possint citari in valuis suæ ecclesiæ parochialis vel cathedralis, debent citari in propinquis locis, qđ est bene notandum. Not. dictionem, *Quamuis*, id est, quamquā: videlicet, tñ coniunctio aduersatiua, & acuit penultimam. Not. ꝙ dictio, *Canonibus*, canon canonis. m.t. græce, latine dr̃ regula cōsuetudo approbata, siue institutio. 3. dist. canon. Et in vna significatione est id, quod in concilio generali vel prouinciali statuitur, & sic accipitur de consti. c. canonum statuta. In alia significatione vr̃ esse id quod ab emphytheuta de re emphyteutica soluitur. & sic vr̃ sumi ab Azone in summa. C. de iure emphy. versi. ex hoc autē ꝯctu. Etiam dr̃ illud quod sumitur pro pedagio vel vectigali. ff. de publica. & vectiga. Vel canon largitionalium titulorum est summa tributi, & præstatur de regulari præstatione à prouincialibus fisco. Et dicitur tituli: quia ex specialibus titulis, id est, litteris breuibus cauta leguntur. vt C. de iure fisci. l. penult. Canon frumentarius vrbis Romæ est certus numerus mensurarum frumenti, quod singulis annis metebatur Romæ. l. 1. & s. de canone frumentario vrbis Romæ. C. lib. 11. quod etiam de oleo. & ꝯ hoc non licebat alicui beneficium vel indulgentiam aut priuilegium impetrare, & impetratum non valuit, vt ibidem dr̃. Inde venit canonia, & est ius qđ peruenit ex electione vel receptione in fratrem. Vel est ius percipiendi fructum præbendæ siue redditus. c. relatū. de præben. Canonica monitio est qñ interuenit citatio cum tribus monitionibus, vel vna peremptoria tres continens, de qua in c. constitutionem. de sen. excom. lib. 6. Not. interdictum, id est, prohibitū, de interdico interdixi interdictū, quasi interim dicere vel interim dictum: scilicet ꝙ interim annuntiatur à iudice, non ꝙ perpetuo maneat, quasi quamdiu dictum & statutum est à iudice. ¶ Et not. hic ꝙ in generali interdicto debent ista conferri ab ecclesia, scilicet baptismus paruulorum, pœnitentiæ morientium. Potest etiam eps paruulos baptizatos confirmare. Item semel in mense vel septimana populum interdictum & excōicatum ad ecclesiam aliquam conuocare & ei prædicare. Item potest Eucharistia in morte vere pœnitētibus dari. Vnde in decretali noua, scilicet, c. permittimus. de senten. excom. 3. in antiq. dr̃: Permittimus ecclesiarū ministris semel in hebdomada tempore interdicti non pulsatis campanis, voce submissa, id est, bassa & suppressa, ianuis clausis & firmatis, excōicatis & interdictis exclusis, Missarum solemnia celebrare causa conficiendi corpus Dñi, qđ decedentibus in pœnitentia non denegatur. Item permittitur in c. quod in te. de pœni. & remi. ꝙ clerici decedētes, qui plene seruauerunt interdictum in cœmeterio ecclesiæ sine campanarū pulsatione, cessantibus solemnitatibus omnibus cum silentio tumulentur. Item conceditur ꝙ in conuentualibus ecclesijs bini & bini, vel simul tres horas canonicas valeant & possint legere potius quàm cantare, ianuis clausis, interdictis & excōicatis exclusis & expulsis. voce ita demissa & suppressa siue bassa, ꝙ exterius non possint audiri, id est, ꝙ existentes extra ecclesiam illos dicentes horas non possint audire. Et sic patet ꝙ interdicti & multo fortius excōicati non possunt auscultare horas canonicas. Item peregrinis accipientibus signum Crucis ob reuerentiā Crucifixi, non est pœnitentia deneganda, qđ etiam alijs peregrinis potest misericorditer indulgeri. ¶ Item not. ꝙ extrema vnctio, hoc est vltimum sacramentum, non debet dari alicui laico vel clerico, vel etiam religioso in loco generali interdicto supposito, nisi super hoc habeat priuilegium speciale. ¶ Et not. ꝙ olim interdictū aliud erat: nam erat quædam formata & solemnis conceptio verborum, quibus prætor aliquid fieri iubebat vel prohibebat, qđ tunc maxime faciebat cum de possessione vel quasi possessione inter aliquos contendebatur, vt insti. de interdi. circa princi. & ff. eod. Et plura sunt interdicta: Vnum est interdictum, de aqua quotidiana & æstiua: & datur habenti ius aquæ quotidianæ, vel etiam æstiuæ ducendæ ad prædia sua, cum aliquis ducere prohibet, vt ff. de interdi. l. 1. in princ. Item est interdictum, de aqua de castello ducenda, & datur habenti ius ducendi aquam de canali vel castello ad irrigandū. Item est interdictum de arboribus cædendis: & datur contra hos qui habent arbores, quarum folia pendent super ædificia vicinorum, vel agrum, ita ꝙ eis damnum inferant, & cōsulitur eis ꝙ huiusmodi arbores succidant, & ligna tollant, & eas arbores deglobent à terra vsque ad quindecim pedes. Idem est si per radices minatur periculum, vt l. 1. C. de interdi. & hoc interdictum est prohibitorium. ¶ Item est interdictum de cloacis priuatis reficiendis & reparandis: Si volens quis suam cloacam. id est, latrinam priuatā vel etiam publicam, vel fistulas. vel meatus seu conductus reficere & reparare vel purgare, vel etiam de nouo facere, ab alio prohibetur: tunc prouisum est ei de interdicto de cloacis: quod est interdictum publice deputatum: Et priuatum de priuatis cloacis, & est prohibitorium. Etiam est aliud restitutorium, scilicet quod datur ꝯ inijcientem & proiicientem in cloacam meam vel publicam, vel immissum in cloacam impedit, vel quo iubetur auferri, id est, deiectum est, vt ff. de cloac. l. 1. & §. deinde. & §. cloacæ. l. fina. de interdictis. ¶ Item est interdictum de aqua pluuiali arcenda, vel de aqua pluuiali. Si facis opus aliquod in fundo tuo propter qđ aqua pluuialis potest nocere fundo vicini tui, datur ꝯ te actio pluuiæ arcendæ, per quam tuis expensis opus teneris destruere, & damnum contingens emendare. Si vero possideas opus ab alio factum, teneris patientiam præstare, vt id opus quod nocet destruatur. argumēto. l. prima. & secunda. §. 3. & fin. & l. si tertius colonus. §. Celsus scribit. versi. siquidem alius. ff. de interdictis. & Specul. ibidem. ¶ Item est interdictum de fonte, quod datur ei qui ducit aquam de fonte hoc anno, nec vi nec clam, nec precario de alterius fonte vel lacu, puteo, piscina. fossa, stagno, vt ff. de interdi. l. 1. in princ. ¶ Itē est interdictum fraudatorium quo tutoris creditor tenetur pupillo, vt si cum consilio fraudis participasse constabit vt fraudaretur, vt ff. de solu. l. pupilli. circa princi. Hoc interdicto tenetur qui fraudē participando emit à creditore, qui non sit soluendo: melius forte diceretur, à debitore. ¶ Item est interdictum de glande legenda, id est, colligenda vt alios fructus. Et datur ei cuius glans vel fructus in fundū alienū ceciderit, vt singulo tertio die liceat legere, id est, colligere & exportare. Et glandis nomine omnes fructus cōtinentur

tinentur, vt l. vnica. ff. de interdic. ¶ Item est interdictum, de itinere actuque priuato restituendo, prohibitorium ad tuendas, id est, defendendas tantummodo rusticas seruitutes, & datum contra prohibentes aliquem vti seruitute sua, vt ff. eod. l. 1. §. 1. Et datur confessoria contra negantem seruitutem, vt l. si forte §. sciendum. ff. si seruitus vendicetur. & etiam datur aduersus eum qui alium iniuste prohibet sua vti seruitute, nam tunc etiam dicitur confessoria, vt dicto §. sciendum. l. praeallegata. ¶ Item est interdictum, de libero homine exhibendo, id est, ostendendo: & competit vnicuique de populo ad petendum in publicum hominem liberum contra & aduersus eum, qui liberum hominem inuitum captum dolo malo detinet in seruitute. Item est interdictum, de liberis exhibendis, seu deducendis: & datur patribus vel parentibus contra eos qui liberos suos vel nepotes in potestate eorum existentes sine eorum voluntate detinent. vnde l. 1. ff. eo. tit. de interdi. ait praetor. Qui quaeve in potestate Lucij Titij est, si is eave apud te est, dolove tuo factum est, quo minus apud me patrem esset, ita eum eamve exhibeas. ¶ Item est interdictum de migrando, quod datur inquilino, id est, conductori, qui domos conduxit, vt ipse libere cum rebus suis possit de habitatione migrare, si tamen locatori satisfaciat, & de pensione totius temporis, vt ff. eo. l. 1. §. si pensio. Domini mei plura alia interdicta habetis, quae vobis scribam j. in cap. eos qui. de sepul. sub verbo interdicti. Nam habetis interdictum, de mortuo inferendo. Item interdictum, momentaneae possessionis. Item interdictum, ne quid in loco sacro fiat. Item interdictum, ne quid fiat in loco publico vel itinere. Item interdictum, ne quid fiat in mari, vel flumine publico. Item interdictum, ne quid fiat in flumine publico, vt aliter fluat quam priori aestate fluxit. Item interdictum, de noui operis nuntiatione. Item interdictum, de loco publico fruendo. Item interdictum, de precario. Item interdictum, quod vi aut clam. Item interdictum, quorum bonorum. Item interdictum, quorum legatorum. Item interdictum, de riuis. Item interdictum, Saluianum. Item interdictum, de sepulchro aedificando. Item interdictum, de tabulis exhibendis. Item interdictum, de ripa munienda. Item interdictum, vt in flumine publico nauigare liceat. Item interdictum, vnde vi. Item interdictum, de vi & vi armata. Item interdictum, vti possidetis. Item interdictum, vtrobi. Item interdictum, de vxore deducenda marito. Et sic habetis 35. vel 36. interdicta, quare ite ad c. eos qui. de sepulturis.

uis [a] sacris canonibus [b] sit generaliter [c] interdictum, ne quis episcopus iurisdictionem [d] in dioecesi exerceat aliena: Nos tamen episcopis [e], qui a suis sedibus proteruia [f] impiorum [g] expulsi [h] non audent propter metum persequentium [i] in suis ciuitatibus vel dioecesibus, aut earum [k] parte aliqua residere: nec iurisdictionem ad se spectantem per se, vel per alium [l] inibi [m] exercere [n]: ne iniuria in eorum expulsione, ipsorum irrogata ecclesijs [o] hoc praetextu remaneat impunita, duximus indulgendum [p], vt in dioecesibus alienis, in ciuitatibus videlicet, vel locis insignibus [q] suis ecclesijs vicinioribus [r], in quibus poterunt secure morari, & iurisdictionem [s] suam libere exercere, possint [t] contra suos expulsores [u], & eorum in hac parte consiliarios [x] & fautores [y] (dummodo ciuitates vel loca [z] huiusmodi eisdem expulsoribus, consiliarijs, & fautoribus [a] sint secura [b], & ipsi [c] personaliter vel ad domum [d] si hoc tute fieri valeat, alioquin [e] publice in ecclesia cathedrali [f] loci vel domicilij eorundem citati fuerint) libere procedere, prout iustitia suadebit. ¶ Si vero dicti episcopi ausi non fuerint huiusmodi suos expulsores, vel eorum consiliarios, aut fauto-

¶ *Prima glo. summat. diuidit, & causam impulsiuam ponit.*

a ¶ *Quoniam.*] Casus. Concedit concilium certo casu episcopis expulsis a suis sedibus, quod in locis aliarum dioecesum, seruata forma, quam limitat, possint procedere contra expulsores, consiliarios, & fautores: & inter subditos ius dicere. Et primo statuit de processu faciendo contra expulsores, consiliarios, & fautores: Secundo de iurisdictione alias inter subditos exercenda: Tertio de licentia dioecesanorum petenda: Quarto de fide adhibenda verbo ipsorum episcoporum: Quinto de suffragio vicinorum episcoporum: Sexto protestatur de iure praesidentium locis, vbi tales episcopi iurisdictionem exercent. Secunda: ibi, *Eisdem.* Tertia: ibi, *Volumus.* Quarta: ibi, *Sane.* Quinta: ibi, *Eorundem.* Sexta: ibi, *Per praemissa.* Et quia in Viennensi concilio plures erant episcopi a suis sedibus expulsi, & maxime Italici, vt Mediolanen. & Vincen. & aliqui alij, illis instantibus fuit haec constitutio promulgata.

Quando ad exercitium iurisdictionis contentiosae requiritur episcopus ad instar priuati postquam sua dioecesi egressus est, vt l. 2. ff. de offi. procon. & leg. & l. si de offic. praesidis. Ratio est, quia iurisdictio cohaeret loco siue territorio, vt l. fi. & ibi Bar. C. vbi & apud quos.

b ¶ *Canonibus.*] 9. q. 2. episcopum. & duobus c. seq. 7. q. 1. placuit a. & cap. seq. & nota pro generali allegatione, de quo dixi de cohabi. cleri. & mulie. vestra.

c ¶ *Generaliter.*] vt clarius pateat exceptio, praemittit regulam generalem. ff. vt lite non contestata, quoniam. in princ.

d ¶ *Iurisdictionem.*] contentiosam s. De illa quae consistit in excommunicando, & absoluendo, & in collatione beneficiorum & delegatione causarum, dic vt not. de offi. deleg. nouit. Celebrare potest etiam ibi cum altari viatico. de priuil. c. fi. lib. 6. sed an cum pontificalibus, dicam j. de priuil. c. 2.

e ¶ *Episcopis.*] secus de inferioribus. in electis tamen confirmatis idem puto de elect. transmissam. de transac. c. 1. & 2.

f ¶ *Proteruia.*] id est credulitate vel terribilitate. in Graecismo vers. *Improbus est aliquis verbis, factisque proteruus.*

g ¶ *Impiorum.*] etiam fidelium, & de istorum poena, j. de poen. si quis suadente.

h ¶ *Expulsi.*] 7. q. 1. pastoralis. & cap. sciscitaris. 3. q. 6. hoc quippe. 17. q. 4. si quis deinceps.

i ¶ *Persequentium.*] Quando persecutionem fugere a liceat nec ne, plene in textu, & in gl. 7. quaest. 1. §. hoc tuoc. de renun. nisi. §. propter malitiam.

a De hoc articulo vi de omnino B. Thomas 2. 2. q. 186. art. 5.

¶ *Glo. seq. soluit vnum quaere: quaerit de loco exempto. arg. pro & contra, et soluit.*

k ¶ *Aut earum parte.*] quia nomine partis continetur dimidia. de deci. c. 2. §. 2. lib. 6. cum concor. ne aliquis crederet hic sic sumi: ideo subdit, aliqua b. Si ergo in aliqua etiam minima particula dioecesis propriae secure morari & procedere potest, non est locus constitutioni per hanc litteram: statur tamen ipsius assertioni super hoc, vt sequitur j. Quid si in aliquo loco dioecesis suae tamen exempto securus manere & procedere posset, & ibi de facto recipitur: quaeritur an possit ibi sedere pro tribunali? Videtur quod non. 18. q. 2. luminoso. de offi. ord. cum episcopus lib. 6. pro & contra j. de priuileg. cap. 2. Dico per hanc litteram & per praedi. c. luminoso. ad fin. ibi: nisi ab abbate. & c. quod ex quo ibi recipitur, ibi sedere poterit: nam si haec constitutio dat sibi licentiam sedendi in loco non subdito dioecesis alterius, fortius in non subdito suae dioecesis. qui etiam quo ad aliqua subditus est, vt in praedic. decre. 2. j. de priuileg. & tunc per hanc litteram sedere non poterit in alia dioecesi.

b Dictio pars, dicta verbo, aliqua, verificatur in qualibet minima parte vide Bar. in l. si fecum. §. praetor ait. ff. de acquiren. haered. latone in l. 1. C. de pact. & Alexan. consil. 68. lib. 4.

l ¶ *Per alium.*] si ergo per alium potest in propria, non procedat in aliena.

m ¶ *Inibi.*] id est, in aliqua parte dioecesis propriae.

n ¶ *Exercere.*] contra illos. j. §. sane.

o ¶ *Ecclesijs.*] quasi innuat episcopum iniuriam ecclesiae vindicare posse, sed non propriam. de hoc 2. q. 7. si quis erga. & c. si quis ab episcopo. & j. de maledic. c. 1. de poenis. Romana. lib. 6. & per Inno. de verbo. sig. c. ex parte.

p ¶ *Indulgendum.*] Olim enim hoc non licebat, vnde dixit Vincen. de procura. petitio. in fi. 1. gl. quod episcopus expulsus non possidens iurisdictionem exercere non poterat. alleg. 11. q. 1. si quispiam. de conse. dist. 5. hoc ergo. facit quod post eum scripsi, qui filij sint legi. per venerabilem. §. rationibus. super verbo, loco.

q ¶ *Insignibus.*] quod expone vt de rescrip. statutum. post prin. lib. 6.

r ¶ *Vicinioribus.*] Concor. j. de elect. vbi periculum. §. porro. lib. 6. in viciniori ergo id facit siue sit ciuitas, siue locus insignis.

s ¶ *Et iurisdictionem.*] ista duo requiruntur coniunctim, habitatio secura & liberum iurisdictionis exercitium. per hanc copulam requiritur & tertium, quod locus sit securus citatis, vt sequitur.

t ¶ *Possint.*] tolle litteram. j. libere procedere.

u ¶ *Expulsores.*] tales censentur etiam qui venientem non admittunt. ff. de acqui. pos. clam possidere. §. qui ad nundinas.

¶ *Glo. seq. distinguit & remittit.*

x ¶ *Consiliarios.*] Est consilium & fauor qui adijcit ad delictum, & qui non adijcit. de poenis, felicis. §. illud. lib. 6. & vterque tenetur, sed primus plus, vt ibi. Quomodo autem de fraudulento consilio dato circa delictum quis obligatur ei contra quem, non cui dedit, not. de reg. iur. nullus ex consilio. lib. 6.

y ¶ *Fautores.*] vide quod dicam j. de poenis, si quis suadente. in prin.

z ¶ *Loca huiusmodi.*] viciniora, in quibus habitare, & ius dicere possunt.

¶ *Glo. seq. soluit vnum quaere.*

a ¶ *Fautoribus.*] non dicit, vel ipsorum procuratoribus: quia in his arduis non cogitur quis procuratorem dare. de hoc de procura. querelam. 5. q. 8. si aegrotans.

b ¶ *Secura.*] Vide quod dicam j. de re iudi. pastoralis. versi. Pisana. & super hac securitate non statur verbo episcoporum, vt j. dicam. & debet esse secura, etiam quo ad iter, vt lite non contestata, accedens 2.

c ¶ *Et ipsi.*] expulsores, consiliarij vel fautores, & tolle litteram, citati fuerint, quae est infra.

d ¶ *Domum.*] habitationis. facit Clem. j. de elec. causam. §. 1.

e ¶ *Alioquin.*] id est, si personalis citatio, vel ad domum tute fieri potest.

f ¶ *Cathedrali.*] Concor. praedi. decre. causam. & est hoc specialissimum;

mum. & facit quod dixi ꝰ. tit. proxi. du lum.

a ¶ *Dicto modo.*] personaliter ad domum habitationis, vel in ecclesia cathedrali domicilij.

b. ¶ *Vt.*] tolle litteram, citent vel citari facient, &c.

c ¶ *Diebus.*]Non vr̃ ergo sufficere, ꝙ vna die fiat citatio, duo autem sufficiant, quia pluralis locutio. & cap. de præben. Is cui. lib. 6. secundo rñ. de regu. iur. pluralis. lib. 6. tutius tñ est ꝙ fiat tribus dieb⁹. de cle. non resi. ex tuæ. 2 9. q. 3. de illicita.

¶ *Glo seq. soluit contrarium, ponit opi. de quo remittit.*

Citatio an possit fie ri die feriato.

d ¶ *Festiuis.*] Specialis casus, quo fit citatio die feriato. contra id ꝰ. de fe. c. 1. & vlti. in princ. C. de fer. l. fi. & ratio huius statim sequitur. Aliqui non curant, an fiat citationis præceptũ vel citatio die feriato: sed an fiat ad diem feriatam, & tũc etiam distinguunt, an citetur vt compareat, an vt respõdeat. de quo satis scripsi in prędi. decre. vlti. de fe. in princ. & Guli. in Spe. de cita. §. 1. ver. Item excipitur ꝙ citatio fit ad diem. & ver. sequen.

† al. verisimiliter.

res dicto modo [a] citare, vel ipsi malitiose impedimentum præstiterint, ne potuerint sic citari, licitum sit eisdem episcopis vt [b] expulsores, consiliarios, & fautores eosdem diebus [c] aliquibus Dominicis vel festiuis [d], cum populus conuenerit ad diuina [e], vt sic facta citatio ad eos peruenire verisimilius [f] † præsumatur [g], citent, vel citari faciant publice in ecclesiis [h] ciuitatum vel locorum insignium prędictorum: & procedant deinde contra ipsos, si citati taliter statuto ipsis peremptorio termino competenti [i] coram eisdem [k] episcopis noluerint comparere, ac si citati legitime aliàs extitissent. ¶ Eisdem etiam episcopis indulgemus [l], vt inter suos subditos [m] (ne ob defectum iustitiæ dispendium aliquod patiantur [n]) possint in diœcesibus alienis, in quibus moram traxerint [o] (dummodo per se, vel per alium hoc in suis proprijs diœcesibus [p] facere non audeant, vel non possint) iurisdictionem suã omnimodam [q] exercere [r]: Ita tamen quòd subditi, qui expulsores vel eorũ fautores aut consiliarij nõ fuerint [s], vltra duas dietas [t] a fine [u] suæ diœcesis nõ trahantur [x]. ¶ Volumus insuper vt ante omnia [y] à diœcesanis [z] locorum, in quibus morã traxerint, petant licentiam in præmissis [a]: quam si obtinere nequiuerint [b] † procedant [c] nihilominus prout superius est

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

e ¶ *Ad diuina.*]quid si conuenissent ad audiendum verbum Dei? satis puto satisfactum constitutioni per id quod sequitur, & quia prædicatio verbi Dei in diuinis includitur. facit de offic. ord. inter cætera. & sic in loco interdicto hæc citatio fieri non poterit. de sen ten. excom. 1. responso. & facit quod scripsi post Host. de clan. despon. c. si. super verbo ecclesijs.

f ¶ *Verisimilius.*] quàm si fieret aliis diebus, vel loco.

g ¶ *Præsumatur.*]Non est præsumptio iuris & de iure 1, quæ dr̃ fictio. reciperet enim probationem ꝯtriam qui ma. accu. pos. c. fin.

1 Ad hoc vide Alex. in Rubri. de sequi ten. hæredit. & Aretinum in cap qualiter & quãdo, el 2 extra de accusat.

h ¶ *Ecclesiis.*]non repetit, cathedralibus propter verbum, locorũ, quod submittit. & est simi. j. de sen. excom. c. 1. & ꝰ. tit. proxi. c. 1.

i ¶ *Competenti.*] de appel. cum sit.

k. ¶ *Eisdem episcopis.*] expulsis.

¶ *Glo. seq declarat duo hic indulta.*

l ¶ *Indulgemus.*]in duobus consistit hæc indulgentia: quia subditos trahunt inuitos, & quia sufficit diœcesanorum licentiam petere; & hoc locum habet in expulsis. Alij vero inter subditos volentes in aliorum diœcesi de licentia diœcesanorum ius dicere possent, vt satis scripsi de offi. leg. nouit. super 1. glo. inter inuitos nõ. de offic. ordi. cum episcopus. lib. 6.

¶ *Glo. seq soluit quatuor dubia, scilicet de laicis, de prorogantibus, qui aliàs non subsunt, si alter solus subest, & de sortitis forum.*

m ¶ *Subditos.*]etiã laicos in his quæ de iure vel consuetudine spectant ad forum ipsorum. de except. c. 2. lib. 6. Inter non subditos ergo qui prorogare vellent iurisdictionem ipsius, non habita, licet petita diœcesani licentia, iudicare non possent per hanc litteram, per quam 2 idem puto si alter solus est subditus, sit reus vel actor, cuius aduersarius non subditus ibi litigare consentit, cum hoc ius præiudiciale & exorbitans à communi iure non sit dilatandum. de reg. iur. quæ à iure. lib. 6. fortius si alter dissentit, si dixisset de suis subditis, tunc potuisset de subdito etiam inuito actori non subdito iustitiam facere. ista tamen littera sic late posita, comprehendere etiam videtur eos, qui non ratione domicilij, sed delicti vel contractus subditi sunt, qđ non puto fuisse de mente, nec talis proprie subditus dicitur 3, licet sortiatur forum quo ad casum illum.

2 Facit in simili distinctio, quam facit Decius in cap. licet. in 2. notab. extra de probat.

3 Idẽ Card. Feli. in c. 1. de fo. cõpe. Font.

n ¶ *Patiantur.*] ipsi subditi.

o ¶ *Moram traxerint.*] in hoc differt dictum à præcedenti: nã ibi procedit in loco viciniori. hic nõ curamus, an alter locus insignis sit vicinior: dummodo iste non distet vltra duas dietas, vt sequitur.

p ¶ *Diœcesibus.*] vel ipsarum parte, vt ꝰ. in principio.

¶ *Glo. seq. primo declarat latam significationem: secundo tractat an ibi secundum suas constitutiones procedere possit.*

q ¶ *Omnimodam.*] temporalem & ecclesiasticam, spiritualem, ciuilem, & criminalem, etiamsi depositionem beneficij vel ordinis exigat. Per istud enim, omnimodam, satis patet ꝙ iurisdictio sumitur hic vt genus comprehendens etiam merum & mixtũ imperiũ 4. ff. de iuri. om iud l. 3. & 4. exigentibus ergo culpis incarcerare possent. de sen. excom. vt famæ. eod. tit. si clericos lib. 6. de pœnis. quãuis. eod. lib. Item per hanc litteram puto ꝙ nedum secundum ius cõe, sed etiam secundum constitutiones suas possit inter subditos iudicare 5, siue constitutiones ordinent litem, siue decidant casus vel puniant, dummodo casus decendi vel puniendi infra suam diœcesim euenerint, vt hæc sit mẽs, ꝙ iurisdictionem, quã in diœcesi existens inter subditos exerceret, exercere possit hoc casu: sed certũ est ꝙ existẽs in diœcesi, non iudicaret vel puniret subditos secundũ cõstitutiones suas de actibus commissis extra diœcesim. de consti. c. 2. lib. 6. ergo nec illud facere poterit extra diœcesim existens.

4 Glo. commẽdat Fa. cor. in ca. conquest⁹. de fo. cõp. Fonta.

5 Idem doctores, & est singul. glo. secundũ Barb. in c litter. de proba. Font.

r ¶ *Exercere.*] etiã per alium, dummodo in loco illo moram trahat. ad hoc ꝰ. proxi. responso. ibi. citari faciant. de reg. iur. potest. lib. 6.

¶ *Glo. se. litterã exponit, & dubium mouet.*

s ¶ *Non fuerint.*] quasi hi qui tales fuerunt possint vlterius trahi: nam si proceditur contra eos vt expulsionis culpabiles, satis est quòd locus sit vicinior, licet vltra duas dietas, vt ꝰ. Sed si ad petitionem aliorum citantur, vr̃ sufficere ꝙ eps ibi moretur, licet locus distet vltra duas dietas: & hoc dunim est secundum quod posset trahi vltra quatuor dietas. Si ergo hoc intendit littera, debuerat aliquam metam adijcere: puta, ꝙ tunc licet vltra duas dietas, non tñ vltra quatuor trahi posset. vt sæpe facit curia Romana, maxime in litteris conseruatorijs.

† al. nequiuerunt.

t ¶ *Dietas.*] vulgares. de hoc satis de rescri. nonnulli.

u ¶ *A fine.*]concor. de rescrip. statutum. §. cum vero. lib. 6.

x ¶ *Non trahantur.*] quod intellige etiam si infra illas de facto trahi non possint.

y ¶ *Ante omnia.*] non valet ergo processus factus licentia non petita. simile de electio. prouida. lib. 6.

Additio. Vtrum illa licentia debeat præcedere exercitium. vide hic per Pet. de Ancha. in 24. notabili, qui dicit, ꝙ qñ dispositio requirit iussum tunc debet præcedere, & non sequi. Auctoritas autem debet adhiberi in ipso actu incontinenti ante vel post: Consensus vero potest præcedere vel sequi. Sed licẽtia debet præcedere. vt hic. Et similiter consilium. concor. vide hic per eum. ista est distinctio Bar. in l. si autem plures. ff. de aqua plu. arcen. Ex Pet. de Ancharano.

¶ *Glo. seq soluit quatuor dubia: scilicet de inferiori, de officiali, de distantia, & de capitulo vacante sede.*

z ¶ *Diœcesanis.*] Per diœcesanos intelligo eos qui habent in loco episcopali iurisdictionem vel quasi 6. facit si. c. & qđ ibi dicã, qđ intelligo si eam sic habent ꝙ diœcesanus eps illam exercere non possit ibidem, aliàs si diœcesanus posset, licet & illi possint, semper eps requiretur. Sed an officialis episcopi dare poterit hanc licẽtiam, vel sufficiet ab eo peti. non puto ex generali officialatu. facit de tempo. ordi. cum nullus. 2. rñso. lib. 6. eod. lib. de offi. vica. cap. 2. & 3. & maxime præsente epo. de offi. ordi. Roma. in fin. eo. lib. per quam vr̃ epm requirendum, si est in diœcesi, vel circa illã. Sed quid si multum distat, nec est ibi officialis à quo possit haberi? vr̃ de mente ꝙ facta requisitione apud locũ habitationis hoc poterit, facit 2. q. 6. biduum. j. ead. compi. de elect. causam. ff. de iud. si longius. & facit quod not. de restit. in integ. cum ex litteris. in fi. Capitulum autem vacante sede hanc licẽtiam dare poterit, vel sufficiet illam ab eo peti. facit fin. cap. & prædic. decre. cum nullus. §. 2. & j. de hære. c. 1. & quod ibi dicam.

6 Idẽ Card. licet irregulariter, appellatione diœcesanorũ veniant soli episcopi. glo. in c. 1. de vi. & hone. cle. glo. in c 1. de iure patro. Font.

¶ *Glo. seq. soluit dubium: quærit, & soluit.*

a ¶ *In præmissis.*]Per hoc puto ꝙ etiam primum casum includat, qui est de præmissis. Sed nunquid sufficiet generalis petitio, scilicet ꝙ posset contra expulsores procedere, & inter subditos ius reddere? puto ꝙ sic. graue enim esset in singulis personis vel causis licentiam petere: dico tñ ꝙ si de speciali causa fuit petita licentia, siue data fuerit, siue denegata, pro alia causa debebit peti.

b ¶ *Nequiuerint.*] concor. j. de sepul. dudũ. versi. si vero. ꝰ. de regu. licet. & satis est per hanc litteram, ꝙ nequit habere licentiam, siue quia denegatur, siue quia petita & expectata non datur. facit de appel. ab eo. lib. 6.

¶ *Glo. seq soluit quæstionem, & de incidenti remittit.*

c ¶ *Procedant.*] virtute huius constitutionis. Et per hoc patet, ꝙ si subditi

si subditi de processu inique epi vellent conqueri coram dioecesano loci, non possent, cum propter necessitatem expulsionis haec constitutio communicet sibi locum: & par in parem, &c. de elect. innotuit. si tamen alias praeter casum quo ledere potest ibi per hanc constitutionem, ibi delinqueret, bene cognosceret dioecesanus. 4. q. 6. c. 1. & de rapt. c. 1.

Quid de minore praelato habente iurisdictionē in loco, scripsi post Inno. & Host. de ma. & obe. cum inferior.

expressum. Sane si praedicti episcopi asseruerint se non suisse ausos praefatos expulsores, consiliarios, vel fautores, personaliter, vel ad domū aut publice (vt premittitur) in eorū ecclesia cathedrali citare, vel ipsos malitiose prestitisse impedimētū, ne per eos potuerint sic citari, aut quòd in suis dioecesibus iurisdictionē per se vel per aliū contra ipsos exercere nequeunt vel non audent, stari super his volumus assertionibus eorundem: Ipsis districtius iniūgentes sub interminatione diuini iudicij, ne circa praemissa contra cōscientiam quicquā mendaciter aut dolose asserant, vel confingant. Eorundem autem episcoporum sententias & processus, quos in praemissis casibus in alijs dioecesibus duxerint faciendos, denuntient seu denuntiari faciāt per suas dioeceses conuicini episcopi, cum ab eis fuerint requisiti. Per premissa quoque nullum ex transcursu tem-

a *Sane.*] summe fuit necessarius iste §. vt aliquis fructus ex superioribus haberetur.

b *Contra ipsos.*] Not. quia dato q epi expulsi contra alios vel circa alia possent per se, vel per alios iurisdictionē in suis dioecesibus exercere; satis est q cōtra illos non possint, vt locum habeat constitutio.

Glo. seq. notat à contrario, tria ponens exempla.

c *Super his.*] Super alijs ergo ipsorum assertioni non stabitur; vnde si dicant loca ad quae citant illos eis fore secura, in hoc eis nō creditur, cum hoc non sit de hic expressis. Eadem ratione non creditur si dicant loca in quibus procedunt, esse viciniora, in quibus possint tute manere & processus facere, & citati venire. Item nec creditur eis in eo q dicant aliquem expulsorem, consiliarium, vel fautorem: ille tamē cui hoc impingitur, habet se super eo defendere. & sic intelligas supradicta.

Glo seq. exprimit quatuor specialia, sic soluens contrarium.

d *Assertionibus.*] Hic multa specialia, quòd creditur assertioni iudicis. Itē q creditur sine iuramento, & q vni soli, & in causa propria. Regulariter cōtra. de proba. quoniam. de testi. veniens. & c. licet. & c. nuper. vbi de hoc. de conse. dist. 4. paruulos. 4. quaestio. 4. nullus. cum similibus.

e *Conscientiam.*] concor. de renun. nisi. in fi. de voc. c. fi. de rescri. statutum. §. assertorem lib. 6.

Glo seq. arguit à contrario: contra illud argumentū obijcit, & soluit.

f *Praemissis casibus.*] ergo alios processus vicini nuntiare non tenentur. cōtra. 11. q. 3. curae. de treuga & pa. c. 1. Sol. patet per litteram sequentem, nam factos in alienis dioecesibus extra praedictos casus exequi non tenentur, factos in proprijs sic, vt in contrarijs.

g *Ab eis.*] non videtur ergo sufficere q requirantur à tertio, etiā cuius interest.

Glo. seq. alleg. duas concor. & dubium soluit.

h *Requisiti.*] simile de fo. comp. postulasti. eo. tit. Romana. ver. fi. lib. 6. episcopus requirens illos non facientes punire non posset: aget tamen coram illius superiore, vt illum cogat & puniat. de iurepatro. nullus. nisi iustam haberet causam non parendi, vt quia notorij sunt iniusti. de offi. deleg. si quando. de offi. leg. studuisti.

i *Quantiscunque.*] etiam cuius initij vel contrarij non sit memoria, quod alias releuat ab onere probandi titulum. de praescri. c. 1. lib. 6.

k *Habentibus.*] habent enim quandoque inferiores in loca vel in personas episcopalem iurisdictionem vel quasi. de priuileg. abbates. in fi. lib. 6.

Ex hoc glo. iuncto textu. notat Cardi. q vicarius potest esse sibi personis cōmune ante priuilegium competenti, nō censetur hoc facere animo praescribendi. Fontanus.

Glo. seq. arguit à contrario, & huius rationem reddit.

l *Vt praedicitur.*] dat intelligere q si aliàs inter subditos ipsorum dioecesanorum iudicarent, bene per taciturnitatem & temporis lapsum eis praeiudicari posset: sed isto casu cū hoc faciunt iuris auctoritate, dioecesanis nulla negligentia potest adscribi, ergo nec contra ipsos praescribi.

m *Generetur.*] quando exercens iurisdictionem in loca vel in certas personas vel causas acquirat possessionem illius generalem vel specialem, & quando praescribat, satis scripsi post Inno. de capel. mona. c. 1. & de hoc in Spec. de iurisd. om. iud. ad fi. ver. illud cuā & de praeben. §. 1. versi. sed pone miles.

DE CAVSA POSSESSIONIS ET proprietatis.

Visum est supra de iudicijs & foro competenti: verum quia aliqua causa intentatur super proprietate rei deducta in iudicio, quandam super possessione ipsius rei, ambitarei aliquis quid sit causa proprietatis, & quid causa possessionis: ideo ad nos informandum annectit rubricam, de causa possessionis & proprietatis. Continuatio.

poris quanticunque, vel aliàs quoquo modo locorum dioecesanis vel alijs quibuscunque iurisdictionem habentibus in locis praemissis, in quibus praedicti episcopi sic expulsi iurisdictionem (vt praedicitur) exercebunt, praeiudicium generetur.

TITVLVS III.

De causa possessionis & proprietatis.

Clemens v. in concilio Viennensi.

In causa beneficiali delata etiā per appellationem ad curiam, vtraque pars potest petitorium & possessorium intentare. Et ante causae conclusionem potest spoliatus suspenso petitorio suo vel aduersarij, possessoriū prosequi.

C. VNIC. AV-

Ausu.] Duę sunt partes sicut duo sunt dicta. Secūda ibi. *Et in spoliatis.* Imo. Praesupponendū est primo illud qd dr in c. appellanti. j. de appel. & 2. q. 6. ad fin. & l. eos. C. de app. videlicet, q ad officiū iudicis appellatiōis spectat cognoscere an bene vel male fuerit appellatū, sed de alio articulo appellationis non debet se intromittere. Simile dr in cap. Romana. de fo. compe. in. 6. Secundo praesupponitur pro ratione decidendi ad textum, q licet de iure ciuili non possit adiri Imperator in prima instantia omissis medijs: tamen de iure canonico licitum est adire Papam omissis medijs etiam in prima instantia: quia Papa est ordinarius totius orbis, & concurrit cum omnibus alijs: ideo in electione actoris est coram quo velit defensorem siue reum conuenire, vel coram epo, hoc est coram iudice ordinario, vel coram Papa, qui Papa dr ordinarius ordinariorum. al. permittitur.

Casus. Tu & ego litigabamus coram officiali Pictauen. super aliquo beneficio, qui officialis cōtra te tulit sententiam, à qua appellasti immediate ad Papam, tū poteras si voluisses appellare ad archiepm Burdegalen. quod non fecisti: Intimasti & notificasti appellationem, & comparuimus ambo coram Papa, & volumus q dimissa causa appellatiōis ipse Papa cognosceret de causa principali. quaeritur vtrum possit istud fieri? Et vr prima facie q non, vt dictum est in prima praesuppositione: tū Romanus Pontifex dicit q poterit cognoscere de principali, id est, dimisso articulo appellationis, cum ipse Papa sit generalis ordinarius, & concurrat cū omnibus ordinarijs. Sic etiam, vt dr, legatus Papę omisso articulo appellationis potest cognoscere de principali causa. cap. 1. de offi. dele. in antiquis. Sed ponamus sanctissime pater q aliquis fuit spoliatus re aliqua, & mouit controuersiam super articulo proprietatis, in quo processum extitit vsque ad conclusionem & renuntiationem causae: Ego actor qui fui spoliatus antequam fuerat renuntiatum & conclusum in causa, volo suspendere causam proprietatis, & venire ad possessionē, an possim? Dicit q sic, & hoc in odiū spoliātis. hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia. Et primo q quis non debet appellare ad Papam omisso medio, nisi obseruet formam c. 1. de appel. in 6. Not. secundo, q quis etiam in prima instātia pōt litigare corā Papa omisso medio. Not. tertio, q si spoliatus intentauit petitorium infra cōclusionem & renuntiationē, id est, ante quàm fuerit conclusum & renūtiatum in causa, potest suspēdere & dimittere petitoriū, & venire ad possessorium. Et est ratio: quia probationes sunt faciliores in possessorio, quàm in petitorio: quia in possessorio sufficit probare possessionem & spoliationem: in petitorio vero requiritur probatio dnij, quae probatio est valde difficilis; ideo consuluit lex, qui petitorio. ff. de rei vendi. q quis primo agat possessorio, quàm petitorio. Sed tū (vt hic dr, & in c. pastoralis. eod. tit. in antiquis) aliquis potest primo intentare petitorium, deinde venire ad possessorium. Sed quaeritur, nonne dimittens petitorium, & veniens ad possessorium venit condemnandus in expensis? Dicit glo. q non: quia nihil praeiudicat aduersario, cum poterit postea venire ad petitorium in eodem statu, in quo prius remansit. Et hoc debet facere ante cōclusionem causae,

videlicet

videlicet ꝙ potest suspendere petitorium & venire ad possessoriũ: secus si post conclusionem. Vnde concludere & renuntiare in causa, est qñ partes nihil amplius volunt allegare nec producere, & tunc iudex dicit, postquã nihil aliud vultis allegare nec producere, ego habeo pro concluso & renuntiato. Not. vlterius. ꝙ vt actus pariat effectum, debet esse legitime factus: ꝓbatur in verbo, legitime. ad hoc de translat. c. 2. de proc. cle. 1. & quod ibi not. gl. in verbo, debito. Not. finaliter, ꝙ appellatio est commune remedium appellanti & appellato, ibi, *Tam appellanti quàm appellato*: pro hoc de appel. sępe. c. oblatę. & c. Nicolao. & cap. interposita. Zabarel.

† Vide Paulum de Castro consil. 277. lib. 1. & de latel lectis Co. uatrumiã lib. 1. capiat. resolut. cap. 46. nu. 13.

sa [a] † beneficiali [b] per appellationem [c] ad sedem Apostolicam [d] legitime deuoluta [e], tã appellanti, quàm appellato [f] licere decernimus nedum petitorium, sed & possessorium intentare. Et in spoliantis [g] odiũ ante causæ conclusionem [h] suspendere [i] petitorium à se & [k] ab aduersario [l] intentatum, in solo [m] possessorio procedendo.

TITVLVS IIII.
De dolo & contumacia.

a ¶ *Causa.*]se summat.

¶ *Glossa secunda soluit duo dubia.*

b ¶ *Beneficiali.*] cõprehendit minora & maiora beneficia, & præbẽdas. & de hoc de reg. iur. c. 1. lib. 6. in non beneficialibus autẽ nõ habet hoc locũ, etiã si de ecclesia vt đ proprietate sit quæstio. facit quod dixi ſ. ea. cõpil. de iu ſ. dispendiosam. super verbo, beneficijs.

¶ *Glossa sequens obijcit, & soluit.*

c ¶ *Per appellationem.*] fortius si per querelam, videbatur autem ꝙ illud solum super quo appellatum erat, esset per appellationis iudicẽ cognoscendũ, vnde corã iudice appellationis nõ fit reconuentio. de hoc scripsi de mu. pet. c. 1. cognoscat ergo id solũ super quo appellatur, siue ante sñiam fuerit appellatũ, ad hoc ĩ. de appel. appellanti. cum suis concor. siue à sñia. 2. q. 6. ad finem: siue extra iudicium, de elect. vt circa. lib. 6. sed ex quo deuoluta est causa per decret. 1. de elect. lib. 6. non expectato appellationis euentu, voluit Papa hoc licere. & hoc probat ver. ĩ. decernimus. per quod respondetur ad iura prædicta. Potest etiam dici, ꝙ decret. vt circa. locum non habet cum quis suum prosequitur interesse, vt ſ. ea. compil. de elect. constitutionem. in principio.

Reconuentio non fit corã iudice appellationis.

d ¶ *Ad sedem Apostolicam.*] in inferioribus ergo secus.

e ¶ *Deuoluta.*] ita ꝙ causa ipsa est in curia, ſm formã decret. 1. de elect. lib. 6. vt quia appellatio legitime interposita est. eo. tit. vt circa. & appellato legitime insinuata, vt in cle. ĩ. de elect. causam. & infra debitum tempus, vt ibi. §. penult.

f ¶ *Appellato.*] vtrũque. n. æqualiter arctat illa cõstitutio 1. de elec. vterq; ergo sentiat cõmodũ sicut onus. de reg. iur. qui sentit. lib. 6.

¶ *Glo seq. notat & remittit; contra glo. obijcit, & dupliciter respondet.*

g ¶ *Spoliantis.*] per hoc patet ꝙ loquitur in possessorio recuperandæ. de possessorio retinendæ, an intentari possit per eum qui petitoriũ intentauit illa pendente, notaui & dixi ſ. eo. pastoralis. super 4. glo. quæ gl. in ea parte qua dicit ante mediũ, ꝙ đ possessorio potest rediri ad iudiciũ proprietatis, reprobari vr̃ per hunc textũ: Si enim speciale hoc inducitur in odiũ spoliãtis, ꝙ suspenso petitorio transitur ad possessorium, ergo id non licebit in casu conuerso, in quo casu cessat. Sed glossa dupliciter põt defendi, scilicet qa nõ dicit ꝙ suspenso possessorio redeatur ad petitoriũ: sed ꝙ de possessorio inchoato reditur ad petitoriũ, qđ põt intelligi renuntiato priori iudicio. Itẽ volens dicere ꝙ suspẽdi & pẽdere possit possessoriũ. dicet hoc speciale hic addi in causa appellationis, vt dixi in gl. fortius, vt quod ibi olim nõ licuisset, hodie liceat in odiũ spoliantis.

Petitorio suspenso transire licet ad possessorium, sed nõ cõuerso.

¶ *Glos. seq. soluit obiectionem; arguit à contrario, & illud determinat.*

h ¶ *Conclusionem.*] quæ licet fieri possit, vt hic: tñ in his beneficialibus potest omitti. ĩ. de verb. sig. sæpe contingit. facta ergo conclusione hoc non licebit. quod verum puto nisi in casu decret. pastoralis. in fi. ſ. eod. vt sicut hoc in alijs causis non beneficialibus tũc liceret, & in ista saltem eo casu quo suspendit petitorium inchoatum à se, in quo loquitur illa decret.

Conclusio in causis beneficiali põt omitti.

i ¶ *Suspendere.*] sine metu condemnationis expensarum, vt dixi, eod. tit. pastoralis. super ver. agi potest.

k ¶ *Et.*] pro vel, vt ff. đ ver. signi. sæpe. de rescrip. c. 2. vbi de hoc.

¶ *Glos seq. not. pro opi. & recitat contrarium.*

l ¶ *Aduersario.*] Hæc littera & sequens approbare vr̃ qđ not. Ioan. 2. q. 2. c. 1. & Ber. ſ. de ordi. cogni. c. fi. Goffre. & Innoc. & Abbas de restit. spo. ex conquestione. scilicet qñ super eadem re intentat vnus petitorium, alter super illa intentat possessorium recuperandæ, prius auditur, & sic vtilius est sibi agere quàm excipere. quod Host. non placuit: qui dicebat ex vi actionis eum non prius audiẽdum sed simul, dicens ꝙ in decret. ex conquæstione. prius excepit. postmodum egit, vt ibi scripsi.

Petitoriũ si intẽtetur per vnum, & possessoriũ per alterũ, quis prius audietur.

¶ *Glo seq. not. signat contrarium, ibi remittit, & huic littera respondet.*

m ¶ *Solo.*] quasi nil habeat docere de petitorio. Et per hoc vr̃, ꝙ

Beneficij restitutionẽ petens, an habeat probare titulum.

petens restitutionẽ beneficij, non habeat iustificare possessionem, vel probare titulũ. de resti. spo. in litteris. ꝫ. de filijs presby. constitutus, vide qđ dixi super glo. 2. & qđ not. Host. in sum. de rest. spo. §. in casibus. ver. quid ergo. volẽs se defendere ꝫ hunc tex. rñdebit per decr. ex parte, de resti. spo. vbi intẽtãs possessoriũ, probat coniugium. & per decr. ad decimas. eod. tit. lib. 6. Aliud est ergo intentare petitoriũ, aliud iustificare possessoriũ ex titulo, vbi natura possessorij hoc requirit: sed vide qđ dixi in ꝑdi. decre. ex parte. in glo. quia si dicat, vltra medium.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Appellans ante diffinitiuam, etiam à diffinitiua lata eo absente citato vel non, appellare potest: nisi prima appellatio fuerit friuola manifeste, quo casu non appellat tanquam manifestus contumax. Io. And.*

DE DOLO ET contumacia.

¶ *Visum est supra de causa possessionis & proprietatis: & quia aliquando in causa possessionis & proprietatis dolus committitur ratione contumaciæ, quare posset aliquis dubitare de effectu illius doli vel contumaciæ: ideo ponit Clemens de dolo & contumacia rubricam.*

Continuatio.

C. VNIC.

I † ANte.

† Nota ꝙ appellans potest ante diffinitiuã: quod est verum indistincte de iure canonico, cũ tamen appelletur ex causa rationabili cap. vt debitus. extra de appel. sed de iure ciuili non appellatur, nisi in certis casib⁹. Zabarella.

S *I ante.*] Ponit dictum, à quo secundo excipit: ibi, *Nisi.* Imola. ¶ Præsupponendum est ꝙ contumax in non veniendo non potest appellare, & hoc in odium suæ contumaciæ, puta si fuit citatus vt veniret coram iudice ad audiendam sententiam & non venit, & sic fuit contumax, talis non potest appellare. 2. q. 6. §. sunt quorum. in prin. 24. q. 3. c. de illicita. C. de iudi. l. properandũ. §. cum autem. & quorum appellationes non recipiuntur. l. 1. & l. cum autem. C. de iudicijs. Secundo præsupponendum est, ꝙ iudex non tenetur deferre appellationi friuolæ interiectæ ab interlocutoria. & potest dare apostolos refutatorios & procedere ad vlteriora, & citare partem appellantem si velit, vel si nolit, non requiritur ꝙ citet, vt in c. cum qui. eod. tit. in 6. quia frustra citaretur.

Casus. Ego conueni te coram competenti iudice, & processum fuit vsque ad productiones testium hincinde, saltem pro parte mea feci probationes & productiones, & probaui meã intentionem: tu reus proposuisti tuas defensiones, & admissus, id est, receptus ad illas probandas, cum velles producere aliquos testes, ego actor dixi illos non esse recipiendos: iudex in loquendo pronuntiauit nõ debere recipi: tu reus ab illa sententia interlocutoria appellasti: iudex vidit ꝙ tua appellatio erat friuola, forte quia inserta in instrumento appellatorio erant falsa, & sic non detulit, id est, aliquẽ honorem non fecit tuæ appellationi ob reuerentiam iudicis superioris ad quem appellabas, sed dedit tibi apostolos refutatorios, & citauit te ad procedendum ad vlteriora causæ, vel te non citauit: nunc adueniente die assignationis iudex procedit ad expeditionem causæ, & tandem tulit sententiam diffinitiuam ꝫ te: Postea peruenit ad notitiam tuam ꝙ sententia fuit lata ꝫ te: voluisti appellare, quæritur, vtrum possis? Dicit ꝙ si manifeste constaret, ꝙ appellatio prima interiecta ab interlocutoria esset friuola, puta quia nullam causam grauaminis expresserat in sua appellatione: vel forte bene expressit causam, sed illa causa erat notorie falsa: vel forte expressit causam veram, sed non erat rationabilis; certe illo modo secunda appellatio à diffinitiua non est admittenda: & ea non obstante iudex à quo non debet exequi suam sententiam diffinitiuam. hoc dicit. H. R. Nota ꝙ appellans ante sñiam diffinitiuam à iudice & recedens, etiam si eo citato ꝫ eum feratur diffinitiua sñia, potest à dicta sñia appellare infra tẽpus debitũ, nisi eius prima appellatio esset friuola manifeste: quia si prima appellatio interposita in interlocutoria esset friuola, tunc ipse non posset amplius appellare à diffinitiua: & istud notabile continet medullã totius capituli. Nota ꝙ de iure canonico quis potest appellare à sñia interlocutoria, & à quocunq; grauamine: Secus est de iure ciuili, nisi esset tale grauamen ꝙ non posset reparari in diffinitiua: quia si non posset reparari in diffinitiua, etiã de iure ciuili ab interlocutoria posset appellari. l. ante diffinitiuæ tempus. C. quorum appellationes nõ recipiuntur. & l. 2. C. de epali audientia. Nota ꝙ qñ appellatur ab interlocutoria, iudex potest dare apostolos refutatorios, & non obstante appellatione ipse põt procedere ad vlteriora, posito ꝙ causa appellationis sit irrationabilis. c. cum qui. eo. tit. in 6. nisi post cognitionẽ appellationis dicatur, bene appellatũ: quia tũc reuocatur qđ gestũ est pendente appellatione: Secus in diffinitiua: quia ibi pendẽte appellatiõe iudex nõ potest ꝓcedere, nec debet. Not. ꝙ si is qui appellauit ante sententiam, appellet iterũ à sñia diffinitiua ꝫ se lata, propter hoc non renuntiat appellationi prius interpositæ, vt in gl. super verbo, appellare. Not. ex

magna glo. in prin. quatuor modos, per quos qualibet appellatio ab interlocutoria dr manifeste friuola, & quilibet illorū modorū excludit à facultate denuo appellādi. videatis dnm Panor. in cle. ista: quia bene elucidat istā magnā gl. Not. tex. ibi, *Diffinitiuā sententiā*, & not. primo quod sententia in genere fm Hug. est iudicium, vel litis decisio, vel infirma

te[a] diffinitiuam sententiā[b], à iudice quis appellādo recedat, & iudex suæ appellationi non deferens[c], eo citato vel etiam non citato[d] vlterius in causa procedens, cōtra ipsum etiam absentem[e] sententiam diffinitiuam promulget[f]; poterit idē appellans à dicta sententia infra tēpus debitū[g] appellare[h]: Nisi eius prima appellatio esset friuola manifeste[i].

& inoubitata & secura responsio, vel animaduersio, vel sensus siue intellectus, & dr à sentio, sentis. Item sententia quidam color rhetoricus dr: scilicet breuis oratio aliquid moralitatis generaliter comprehendens. vt, *Obsequium amicos, veritas odium parit*: Inde sententiosus sa, sum, id est, plenus sententijs. Itē fm Isidorum, sententia est determinata acceptio alterius partis contradictionis. Sententia fm Azonē in summa. C. quomodo & quā iudex sniam proferre debeat: quandoque potest dici cuiusque orationis significatio, quandoque ponitur pro opinione magistrorū, quandoque dr quicquid de re aliqua placet: quandoque est deportatio, quandoque excōicatio, vel interdictū, sed improprie: quia excōicatio vel interdictū potius punit quàm finē sententiæ imponit, ideo potius potest pœna dici quàm snia vel diffinitio: quandoque snia dr quandoque iudicantis præceptū, nō naturæ, non iuri, nō bonis moribus contrium. Et fm hanc significationē distinguitur: quia sniarū alia est diffinitiua, alia interlocutoria, alia conuentionalis, alia quæ dr præceptū, alia multa, alia dispensationis. Snia diffinitiua est diffinitio iudicialis cōtrouersiæ finē imponens ex pronūtiatione iudicis, dānationē, id est, condēnationē vel absolutionē cōtinens. Et hæc snia diffinit principalem quæstionē, vt quā auditis vtriusque partis allegationibus causa terminatur, & finis principalis negotio imponitur, quā semel latā iudex reuocare non potest. Sententia interlocutoria est snia semiplena, quæ profertur inter principiū & finē causæ, nō sup principali, sed super emergentibus & incidentibus quæstionibus, puta super libello offerendo vel concipiendo, vel danda dilatione aut deneganda, & super testibus recipiendis vel non, & similibus, principali causa durāte, vt quā iudex nō residens pro tribunali, id est, in tribunali interloquendo inter partes sine solēnitate scripturæ aliquid pronūciat de plano, vel super aliquo incidenti vel emergenti extra primū intentū principale: & hanc sniam potest iudex reuocare siue ipse sit ordinarius, siue sit delegatus, siue arbiter. Hoc debet tn fieri cum causæ cognitione & iudice cōcedente nō procedēte. 3. q. 3. §. à iudice. fm Gof. Sentētia cōuentionalis est amicabilis compositio, vt quā iudex conuenit aliquē & commonet eū, ne faciat contra cōuentionē. Sententia per errorem lata, à qua non est appellatū, reuocatur si error probabilis postea detegatur, vt in c. fraternitatis, de frigidis & maleficiatis. sufficiat pro nunc. Vide glo. in c. ad compescendas. in verbo diffinitiua. Not. textum *Appellando*. appello, las, lare. a. p. id est, ad aliū iudicē vocare, vel alterius iudicis audientiā postulare. Et vt dicit Ber. in lib. de consideratione. Appellasse inique iniquū est. Inique & impune, iniquarū appellationū fomes. iniqua autem omnis appellatio, ad quem iustitiæ inopia non coegit: Appellare nō vt graues, sed si graueris licet. Vnde appellatione interiecta debet apostolos petere à iudice à quo appellans. Vnde apostoli in iure, dicūtur literæ datæ appellanti, in quibus continentur allegationes, & qualiter in causa processum sit. Item apostolorū alij sunt conuentionales, scilicet quā pars admittit appellationem, siue in iudicio iudice refutante siue tacente, vel extra iudiciū, vt extra de appel. c. sæpe. & c. oblatæ. Alij sunt apostoli testimoniales, testificantes de appellatione facta. Alij sunt dimissorij per quos apparet, quod iudex detulit appellationi. Alij sunt apostoli refutatorij, per quos apparet quod iudex non detulit appellationi. Alij sunt reuerendi siue reuerentiales, scilicet quando ob reuerentiam superioris appellationi defertur, vt in c. 1. de appel. in lib. 6. in glo.

Glossa prima dicit quod determinat.

a *Si ante.*] Se summat, & determinat casum dubiū circa decre. eum qui. eo. tit. lib. 6. & quod ibi tangit Archid. & quod not. de re iudi. inter monasterium. in vlt. glos.

b *Sententiam.*] & sic oportet appellationē iustificari solū ex virtute grauaminis illati, propter quod appellauit, vt j. de appella. appellāti.

c *Non deferens.*] si detulisset, sententia postea per ipsum lata nō valuisset. quod dic vt de appel. cum appellationibus. lib. 6. Bene autem fecit iudex non deferendo, ex quo putabat ex falsa causa appellatum, nūquam enim reuocabitur quod per eum fiet, nisi prius iustificetur appellatio, quod dic vt eo. tit. non solum. lib. 6.

d *Non citato.*] quia citare non tenetur, vt in prædi. decre. eū qui.

e *Absentem.*] Fortificabant dubium hæc duo, quod citatus fuit. & quod fuit absens: per quæ aperte videbatur contumacia in non veniendo, vt j. dicam.

f *Promulget.*] quod potuit si lis erat contestata, & liquebat de causa s. eod. prout. Et idem si non erat contestata, sed erat de casibus, quibus procedi potest ad sententiam lite non contestata contra contumacem: qui habentur vt lite non contestata, quoniam. in textu. & in glos.

g *Tempus debitum.*] scilicet decem dierum, & à tempore notitiæ. de appel. concertationi. lib. 6.

Glos. seq. ponit. opin. quam probat: & pro solutione contrarij. remittit.

h *Appellare.*] Not. Ioan. & post eum Host. de appel. dilecto. vt ibi scripsi in fi. vlt. glos. & Guli. in specu. de sententia. §. iuxta. versi. quid ergo si appellatio. quod appellans ante sententiā, quod postea appellat à sententia per hoc non renuntiet primæ appellationi, nec sententiam ratificat: geminatio enim appellationum non submittit, sed subtrahit appellantem à iudicis potestate. 31. q. 2. Lotharius. de apel. bonæ. & cap. dilectæ. Non obstante ff. rem ratam hab. l. 3. §. falsus. quod solue vt not Ber. de re iudica. cap. 1.

Glos seq. primo ponit quatuor exempla. Secundo not. pro vero contumace non manifesto. Tertio ponit duplicem distinctionē Guli. Quarto, distinctionem Ia. de Arena. Quinto, quatuor opi. de vero cōtumace, et quatuor de ficto contumace, & vtriusque secundam approbat. Sexto, de appellatione contumacis ponit alias quatuor, ex quibus nouam opi. infert & concludit. Septimo, contra conclusionem obijcit per locū a diuisione, & quadrupliciter respondet. Octauo & vltimo, infert solutionem quæstionis.

i *Manifeste.*] vt quia nulla causa fuit ibi expressa, vel non legitima, dato quod esset vera: vel licet legitima, manifeste falsa, vel iam pronuntiatū esset illam falsam, & non appellatum [1]. Et [2] aduerte quia probare vr̄ hæc littera, quod vera contumacia in non veniendo non impedit appellātem vel appellationē, nisi sit manifesta, vt sic in vera contumacia distinguatur inter manifestā & dubiā: appellans enim friuole, & recedens, vere cōtumax est: & tn̄ si hoc nō est manifestū, appellat. & fm hoc intelligenda videntur iura quæ dicunt contumacē in nō veniendo non appellare. 2. q. 6. §. sunt quorū. in prin. 24. q. 3. de illicita. C. de iudic. properandū. §. cum autē. C. quorū appel. non re. l. 1. In nō veniendo ideo dixi, quia contumax in nō parendo, appellat. ff. de appel. creditor. §. iustus. & pro ratione diuersitatis dicit ibi glo. quod iste peccat in vno tm̄, ille in duob[3]: quod intelligo, quia iste venit, sed non paret; ille nec venit, nec paret. Guli. [3] in specu. de contu. §. 1. ver. & not. Primo distinguit duplicē contumaciā, verā & præsumptā: Secundo triplicem, scilicet euidentē, verā, & præsumptā aut fictā, dicēs quod verus cōtumax quē citatio apprehendit, nō auditur appellans, & multo minus euidēs. Et euidentē vocat contumaciā illius qui dixit se nō venturū, & an sufficiat hoc extra iudiciū dixisse nūtio citanti, vide quod not. de sen. excō. venerabilibus. §. secus. lib. 6. Verā, illius quem citatio nō apprehendit: Fictā vel interpretatiuā, citati ad domū, quem citatio non apprehendit. Iacobus [4] de Arena contumaciā quā s. dixi euidentē, dicebat verissimā, & dicebat fictum contumacem appellare, verū venientē iudice sedēte pro tribunali restitui ad appellandū. ff. de in integr. resti. l. diuus. verissimum nullo iure ad appellandū admitti. ff. ex quibus cau. in pos. ea. l. Fulcinius. §. fin. Sed circa [5] hoc est sciendum, quod in vero contumace quadruplex est opinio, & in ficto quadruplex: Nam aliqui dicunt verum quem supra dixi euidentem vel verissimum, alij inuentum, alij non inuentum: tunc demum si se citatum nouit, alij citatum ab homine. Item quidam dicunt fictum inuentum qui dicit se venturum, vel tacuit, sed non venit. & hanc etiam recitat glo. vlt. in l. fi. ff. de resti. in integ. Alij dicunt hunc verum: sed fictum, non inuentum. facit quod not. in l. ex cōsensu. §. fi. ff. de appel. Tertij in nō inuento distinguūt, an citatio postmodum ad illum peruenerit, & sit verus, an non. & tunc sit fictus. & facit quod not. in l. 1. §. 1. ff. quando appel. sit. Alij dicunt fictū cū ius citat, verum cū citat homo, quia nuntius. &c. ff. de arbi. Celsus. & facit quod not. Compost. & Archid. de elect. c. 1. lib. 6. Sic vera interpellatio, quæ fit expresse per hominem. ff. de vsur. mora. Ficta quæ tacite fit per legem, vt in persona minoris. ff. de lega. 2. Titia Seio. §. vsuras. C. in quib. cau. resti. in integ. non est ne. l. in minorum. De vero & ficto placet opinio secunda: reprobata prima & quarta. Et licet tertia in se sit vera, quia vere iudici contumaciter resistit is, qui non inuentus citationis notitiam habuit, & non venit: tamen quia id iudicialiter non constat, & ex præsumptione iudicamus: habemus illum pro ficto [6]: vbi iudicialiter ergo constaret, haberetur pro vero, & sic posset intelligi §. finantem. de quo submittam. Item [7] sciendum quod circa contumacia appellationem est opinio etiam quadruplex: Communis habet quod fictus appellat. C. quomodo & quando iud. ab eod. ff. quando appel. sit. l. 1. in fio. C. de lib. cau. si is. & facit hæc decre. Secunda singularis opinio Iac. Bal. & Odof. quam sequebatur dominus meus in l. properandum. quod etiam ficte contumax non appellet. & hoc dicunt per §. finautē. ex l. de iudi. quæ loqtur de parte nō inuenta. pro his facit. ff. de iudi. l. & post edictū. in fi. fine supplecione legendo. Sed vt ibi dicit glo. si finis ille loqueretur de eo qui nec

[1] Glos. hic relatam ad tex Card. & Pan. repudiat sing. Fontu.

[2] Hic incipit secunda pars glossæ.

[3] Hic tertia pars glossæ.

[4] Hic incipit quarta pars glossæ.

[5] Hic quinta pars glossæ.

[6] Iste ergo quem citatio a principio non apprehendit, sed ipsum notitiæ superuenit postmodū, nec comparuit debet censeri fictus, & non verus, quia & ista scientia non apparet iudici in figura iudicij. Et hoc tenet Cy. in l. properandum. C. de iud. in §. q. vers. sed quid si citatus. al. leg. ff. quod tal. in l. 2. Petrus de Anchara.

[7] Hic est sexta pars glossæ.

qui nec vere, nec ficte cõtumax esset: non esset necessaria appellatio: quia ipso iure sententia nulla esset. & si exponas quod ibi dicit: audietur beneficio nullitatis sine appellationis remedio, non conuenit responsio narrãtis. ȝ illud de fide instru. inter. §. cæterum. Alij dicunt ficte cõtumacem appellare posse, qui venit iudice sedẽte pro tribunali, aliàs non appellat: & sic intelligunt §. finautẽ. Alij dicunt nedum fictum, sed etiã verũ appellare posse dummodo non sit manifestus, quem ĩ. vocaui euidentẽ vel verissimum. & pro his facit hæc littera & de senten. excom. venerabilibus. §. idẽ est. vbi vr expressum ꝙ citatus non veniens sit præsumptiue contumax: quia potuit impediri sic ꝙ venire non potuit. Cum ergo eo casu beneficio absentiæ restitueretur ȝ sententiam, de re iudi. cum Bertholdus. de resti. in integ. ex litteris. & de hoc ff. de dam. insec. si finita. §. si forte. de re iudi. quæsitum. fortius ergo beneficiũ probabilis absentiæ illũ excusabit à contumacia, vt appellare possit vt præsens, & obtinere sententiam retractari propter iniquitatẽ sui, non propter absentiam tantum. fateor tñ ꝙ vbi præsens appellare non posset: vt quia tertio citatus; tunc necessaria esset restitutio, de qua in prædictis iuribus. Et ex his concludi posset (& scio ꝙ nouum videbitur) ꝙ si contumax qui non venit, appellat; iudex à quo appellat, si scit illum euidentem vel verum contumacẽ, appellationi non deferet, sed in causa vel executione procedet: iudex tamen ad quem appellationem recipiet, & prius, de hoc præiudiciali cognoscet, scilicet an potuerit appellare: & si causa cognita inuenerit illũ manifestũ vel euidentẽ contumacẽ vel verũ, siue inuentũ, siue nõ inuentũ: quia tñ postea citatũ se nouit, nec apparet ipsius iustũ impedimentũ vel excusatio, & sic contẽpsit, pronuntiabit appellationem non deuoluere, & in appellationis causa non procedet. Si vero sibi constabit illũ, licet inuentũ, fortius non inuentũ qui postea se citatũ nouit, iuste impeditum. pp quod venire non potuit, vel saltẽ excusabilẽ, vt quia credidit terminũ prorogatũ. de resti. in integ. ex litteris. & facit quod ibi scripsi post Vin. & Tan. cũ per hoc appareat eũ nõ fuisse contumacẽ, q̃a nõ contẽpsit. ff. de re iud. contumacia. pnuntiabit appellationẽ deuoluere, & de illa cognoscet. Et est simile quod scripsi ĩ. de appel. ad hoc si in vna. & ĩ. de resti. spo. solicite. de test. veniẽs 2. de appe. nõ solũ. lib. 6. in 3. glo. Ad tertiũ ergo redeũdo vĩ ſm prædicta, ꝙ de prima appellatione vt præiudiciali primo cognoscetur. de ord. cog. tuã. cuius euentus alterius cognitioni dabit vel denegabit initium. de elect. si forte. lib. 6. Sed [1] ſm hoc quid releuat scd̃a appellatio, cũ pronuntiato ꝙ primo fuerit bene appellatũ, reuocetur snia p modũ nullitatis vel attentati. de appel. non solũ. lib. 6. & pronuntiato, ꝙ male fuerit appellatũ, apparet illũ postea contumacem fuisse, & sic nil reuocabitur. & facit qđ scripsi post Inn. & Host. de appe. interposita. in fi. 1. rñ. Rñdeo: valet ad hoc: quia nõ cogitur psequi primã, sed psequendo scd̃am. si excipiatur de cõtumacia. replicabit de tuita appellatione, de qua iudex scd̃o cognoscet, nõ vt pronuntiet bene vel male appellatũ, vel vt reuocet attentata, sed solũ vt pronuntiet illũ appellare potuisse vel nõ; & sic appellationẽ deuoluere vel non: & sic iudex appellationis tertio super eodẽ articulo interiectæ (quod non licuit) de hoc cognoscit & pronuntiat. ĩ. de appel. sua nobis. Itẽ valet: q̃a ſm hoc audietur psequẽs scd̃am, licet tẽpore quo prosequitur sit lapsum tẽpus primæ psequẽdæ. bene facit de sen. excõ. licet. lib. 6. Si vero etiã tẽpore scd̃æ appellationis lapsum erat tẽpus prosecutionis primæ, vide quod scripsi de appel. directe. super gl. a. Itẽ valet ꝙ posset aliquod probabile dubiũ primo appellantẽ excusare à contumacia, licet appellatio per probata iusta pronuntiari nõ potest: facit de elect. c. 1. lib. 6. Itẽ posset scd̃a esse interposita ad aliũ iudicẽ qui magis expediret appellanti q̃ primus. Ex prædictis [2] solui vr quod not. ã. ea. compil. de elect. cautam. §. penult. in vlt. glo. ꝙ arctatus per decre. illam, qui non venit nec misit, si appellat à diffinitiua, si non doceat de iusto impedimento, quod excuset contumaciam, non debeat audiri: fortius enim cadit vera contumacia in citato per ius commune, quod ignorare non licuit, quàm in citato per iudicem.

[1] Hic incipit septima pars glossæ.

[2] Hic est octaua & vltim. pars glossæ.

TITVLVS V.

Vt lite pendente nil innouetur.

¶ Clemens v. in concilio Viennen.

¶ *Si duo litigantes super beneficio, moriantur, siue vterque in curia vel solus possidens, vel neutro possidente alter tantum, altero alibi moriente, ad Papam, & in conuersis casibus ad ordinarium spectat collatio, si ad alterum beneficium pertinebat. Si autem alter tantum moritur; si superstes vel alius cuius interſit, litem prosequitur, ex futuro euentu apparebit, ad quem collatio spectat. Ioann. And.*

CAP. I.

S I duobus[a]

VT LITE PENDENTE NIL INNOVETVR.

Continuatio domini Heliæ.

¶ *Visum est supra de contumacia: quia per eã fit missio in possessionẽ, quãdoque ex primo decreto, quandoque ex secundo, & sic fit nouatio & aliquid innouatur. Et dubitaret aliquis vtrũ lite pẽdente aliquid debeat innouari, vel vtrum omnia debeant manere in eodem statu, quo sunt lite pendente, ideo annectit, id est, adiungit hic rubricam, vt lite pendente.*

S i duobus.] Præsupponendum est illud qđ habetur in c. 2. de præben. lib. 6. videlicet ꝙ licet generaliter collatio beneficiorũ spectet ad Papam ratione plenitudinis potestatis: tñ specialiter & priuatiue collatio beneficiorũ vacantiũ in curia Romana ad ipsum Papã spectat: itaꝙ null⁹ alius illa beneficia põt conferre sine ipsius mãdato speciali: Alia vero beneficia vacantia extra curiam Romanam ordinarij possunt conferre, & concurrunt cũ Papa accumulatiue, & possunt præuenire Papam, nisi Papa inhibuisset ne ipsi haberent conferre.

CASVS. Duo litigabant coram Papa in curia Romana super aliquo beneficio, qđ bñficium quilibet dicebat ad se pertinere: isti litigantes sunt mortui in curia Romana: quæritur ad quem spectat collatio beneficij? Dicit Romanus Põtifex Clemens, ꝙ ad solũ Papã spectat collatio, nisi ius illi⁹ beneficij neutri competisset: quia si nullus eorum litigantiũ haberet ius in beneficio, sed aliquis tertius habebat ius: tunc Papa illud beneficiũ cõferre nõ debet, cum non vacet. Sed quid si vnus est mortuus in curia, alius mortuus est extra curiã, quæritur ad quem spectat collatio? Distinguit Clemens, an possidens beneficiũ mortuus est in curia, & alius non possidens mortuus est extra curiã: & tunc collatio beneficij pertinet ad solũ Papã priuatiue: si autẽ possessor mortuus est extra curiã: tũc collatio pertinet ad ordinariũ loci in quo est beneficiũ, qui ordinarius potest præuenire Papã. Sed qđ iuris si neuter possideat, & vnus mortuus est in curia, alius mortuus est extra? Dicit Clemens ꝙ collatio spectat ad Papã ratione suæ potestatis. Et idem si ambo possedissent. ſm gl. Sed quid si vnus mortuus est altero superstite, id est viuente: Dicit ꝙ non est conferendũ donec lis fuerit finita ȝ superstitẽ, & tunc euentus demonstrabit ad quẽ spectat collatio: quia si dicatur beneficiũ spectare ad defunctũ, tũc cõsiderandũ an defunctus sit mortuus in curia Romana. quo casu collatio beneficij spectat ad Papã: aut mortu⁹ est extra curia, & tũc collatio spectat ad ordinariũ. Sed q̃ritur, oũnq̃d loco defuncti poterit ordinarius alium subrogare? Dicit Clemens ꝙ sic. Sed quæritur an per istã Clementinã Papa idẽ intelligat in personatibus, in dignitatibus, & alijs beneficijs in quibus ratione suæ potestatis habet plenam & merã dispositionem: ita ꝙ si is qui moritur extra curiam, habebat personatum vel dignitatem in controuersia cũ aliquo, an ordinarius possit personatum vel dignitatem conferre, sicut diximus de simplici beneficio? Dicit Clemens ꝙ per istã clementinã nõ intendit derogare principio capituli secundi de præb. lib. 6 sed ista clementina fuit specialiter facta ad decidendũ dubiũ qđ fuit qñ vnus moritur in curia, alius autẽ moritur extra curiã. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo ꝙ si beneficiatus moriatur in curia Romana, tũc collatio ipsius spectat ad solum Papam priuatiue, ita ꝙ nullus alius potest conferre illud beneficium nisi ipse Papa, & sic collatio ad ipsum Papam spectat priuatiue: quia priuat omnes ordinarios. Not. ꝙ ista clementina venit declaratiue siue ad declarationem capituli secundi de præben. lib. 6. Nota de Romana curia, & dicit Pau. ꝙ pro eodem accipiuntur hoc casu sedes Apostolica & Romana curia. de concess. præb. c. 1. & c. præsenti. lib. 6. cuius c. præsenti. moderationẽ dicit Paulus locum habere in casu huius cle. Not. ꝙ per obitum beneficiati extinguitur titulus beneficij. Nam secundum Zen. mors est dissolutio corporis & animæ. de pœnit. dist. 2. charitas. ver. corpus. de cele. Mis. in quadam.

¶ *Prima glos. dicit quid determinat, ponit casum, & diuidit.*

a ¶ *Si duobus.*] Determinat casum dubium circa decret. scd̃am de præb. lib. 6. quæ reseruat collationi Papali beneficia in curia vacãtia, an locum habeat in duobus litigantibus in curia super beneficio sibi collato si alter moritur, vel vterque. Et distinguit principaliter duo membra: quia aut vterque moritur in curia: aut vterque extra: aut alter tantum. In primo distinguit, aut vterque moritur in curia: aut vterque extra: aut alter intus & alter extra. & hoc vltimo casu, aut alter tantum possidebat: aut neuter. & si alter, aut qui moritur in curia, aut qui extra. In secundo etiam principali membro, scilicet cum moritur alter tantum: tunc subdistinguit: quia aut beneficium spectabat ad mortuum, aut ad superstitem, aut ad neutrum. & si ad mortuum: aut moritur in curia, aut extra. & secundum principale membrum prosequitur; ibi, *Si vero alter*. Tertio protestatur: ibi: *Salua tamen*.

a ¶ *Duobus*.] vel pluribus, cum sit eadem ratio. concordat quod not. de rescrip. duobus. lib. 6.

in Romana [a] curia super beneficio [b] sibi collato [c] litigantibus [d], in eadem † curia mori [e] contingat [f] vtrūque, collationē huiusmodi beneficij ad Romanum Pontificem [g]; si vero extra dictam curiā [h], ad ordinarium [i] decernimus pertinere: nisi [k] forsan alius ab eis [l] in dicto beneficio ius [m] haberet. Quòd si vnum in dicta curia, alterum vero extra mori contingat; si moriens in curia beneficium possidebat [n] †, ad Romanum Pontificē [o]: si vero alius [p], ad ordinarium pertineat collatio supradicta. Neutro [q] autem ipsorum [r] beneficium possidente, erit Romanus Pontifex propter auctoritatis prærogatiuā [s] in collatione huiusmodi præferendus. ¶ Si vero [t] alter tantūmodo siue possessor, siue petitor decedat [u]: lite superstes vel alius cuius intersit [x], causam nihilominus prosequatur [y]: (cū interim [z] beneficium de iure conferri non possit [a]) ad quem collatio eius pertineat, futurus declarabit euentus [b]. Nā si ad defunctū pertinuisse beneficiū fuerit declaratum, pertinebit [c] ad Papam, si ille in curia [d]: vel ad ordinarium, si extra curiam sit defunctus. Quòd si ad neutrū [e] illud spectasse constiterit, ad ordinariū collatio pertinebit [f]: Salua tñ in pmissis omnibus Romani Pōtificis potestate, ad quē Ecclesiarū, personatuū, dignitatū, aliorūq; bñficiorū ecclesiasticorū plena & libera dispositio, ex suæ potestatis plenitudine noscit pertinere [g].

¶ Idem.

¶ *Lis dicitur pendere quo ad hoc, vt nihil debeat innouari cū citatio legitime peruenit ad partē, vel per eā stetit quo minus perueniret, cum tali expressione quòd potuit instrui sup quo cōueniatur.*

C A P. II.

CVm † lite pen-

---

a ¶ *Romana curia.*] quod dic vt not. ȝ. de præben. præsenti. lib. 6.
b ¶ *Beneficio.*] large sumitur comprehendens dignitates. de pręb. c. 2. lib. 6. saluo quod ibi not. in 2. glo.
¶ *Glos. seq. primo notat à contrario: secundo soluit dubium de electo, & per id opi. fortificat: tertio quærit: ponit opi. quam partim reprobat: quarto impugnat obseruantiam curiæ.*
c ¶ *Collato.*] Secus ergo si litigarent illud sibi debitum. & concor. qđ dici ȝ. i cle. de rescr. auditor. Et per hoc puto solui qđ dubie tangebat Archi. de elect. si electio. lib. 6. de electo in præpositum non confirmato, qui moritur in curia, an præpositura vacet in curia. al legabat pro & ȝ. quæ not. 63 dist. quanto. puto q̃ non, etiam si ibidē super electione vel confirmatione litigabant, per hanc litterā: durat enim prima vacatio, vsque ad confirmationē. facit de elect. cupientes. & c. quàm sit. in prin. lib. 6. quæ p confirmationem desinit. de transla. c. 1. & 2. facit hoc pro opinione quam tenui de elect. cupientes. §. qd si. in vlt. glo. quæ incipit, & pertinet. Sed de prioribus beneficijs cōfirmati in curia ad dignitatem cuius adeptio facit illa vacare, dubitatur an vacent in curia, & placet Archid. in decre. commissa. de electio. lib. 6. q̃ non: quia non vacant per confirmationem, sed per possessionem pacificam: vel ex quo stat per confirmatum quo minus illam habeat, vt ibi. & de præbend. licet eps. eod. lib. dicebat tñ, q̃ si ille confirmatus manet in curia, & per procuratores possessionē apprehendit, q̃ beneficia vacabunt in curia, qa talis possessio quo ad priora beneficia fingit illum mortuū. 7. q. 1. §. ecce in quibus. sed mori non potest nisi vbi personaliter est, ergo &c. Non placet hoc dictum. ex quo sequeretur, q̃ beneficium per procuratorem renuntiatum in curia, vacaret eo loco vbi esset renuntiationis tempore qui procuratorem constituit: quod est falsum, vt ipse idē not. in decr. 2. de præben. & ad §. ecce. responde per not. de rescript. susceptū. lib. 6. in glo. penult. quia non est vere mortuus. sed fingitur: & illa fictio bene potest trahi ad locum vbi possessionem apprehendit: vbi ergo procurator mandatū habens possessionem apprehendit: ibi & ea die vacat beneficium: sed vbi amicus vel negotiorū gestor [a] id fecisset, procedere posset illa opinio, quia tunc vacant per acceptionem vel ratificationem per illum factam in curia, & non prius. facit de præben. si tibi absenti. lib. 6. Itē aduertendum est, q̃ sæpe curia priora beneficia electi in epm in curia consecrati statim cōferi: qđ puto fieri non posse illo non consentiēte, nisi prius habeat possessionem epatus: non enim per solam consecrationem vacant priora, sed p consecrationē & translationem, & lapsum temporis quo debuit consecrari, prout etiam scripsi post Inno. & Compost. de elect. cum in cunctis. ver. eū vero. super vlt. gl. si ergo consecrationis tempore possessionē habebat, tunc statim vacant priora, & in curia vbi consecratur. & per hoc vř q̃ si consecratus in curia possessionem non habens, vadit ad partes episcopatus, & possessionem apprehendit, q̃ priora illius beneficia non vacent in curia, nisi specialiter fuerint reseruata. Scio tamen q̃ curia hoc non reciperet.
d ¶ *Litigantibus.*] in hoc ad titulum.
¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*
e ¶ *Mori.*] Idem puto in renuntiatione, vel alia vacationis forma, etiam si immisceantur, vt quia vnus moritur, alius renuntiat, cum sit eadem ratio, & facit prælleg. §. ecce. 7. q. 1.
f ¶ *Contingat.*] simul vel successiue.
g ¶ *Pontificem.*] tolle litteram, decernimus pertinere.
h ¶ *Curiam.*] repete. mori contingat vtrumque, collationem huiusmodi beneficij, & cætera.
i ¶ *Ordinarium* ȝ.] id est, collatorem, etiam si aliàs non haberet ordinariam iurisdictionem. sic de concess. præben. si soli. lib. 6.
k ¶ *Nisi.*] hanc exceptionem etiam in inferioribus membris intelligas repetitam.
l ¶ *Ab eis.*] litigantibus mortuis.
m ¶ *Ius.*] in re vel ad rem. de vtroq; de cōcess. præben. c. vlt. lib. 6.
¶ *Glossa sequens primo dat simile: Secundo ponens ius vetus commendat hoc nouum.*
n ¶ *Possidebat.*] Sicut ergo in multis casibus est melior conditio possessoris. de præben. si à sede. lib. 6. sic fit melior conditio illius, penes quem moritur possessor. Et not. q̃ si hæc constitutio non emanasset, videretur adhuc post mortem quærendum ad quem de iure beneficiū spectasset, vt ȝ. dř, cū alter morit, vt eo cognito haberetur consideratio loci mortis illi⁹: sed qa hoc fuisset difficile, & facile neglectū; ideo fuit vtiliter prouisum.
o ¶ *Pontificem.*] collatio, &c. vt sequitur.
p ¶ *Alius.*] scilicet moriens extra curiam: & repete, beneficium possidebat.
¶ *Glossa sequens quæstionem soluit.*
q ¶ *Neutro.*] Idem puto vbi possidebat vterque, vt in paritate possessionis semper sit potior conditio Papæ. facit de rescr. duobus. lib. 6. & quod not. eo. lib. de præben. si à sede. & possent ambo prouocare in interdicto vti possidetis: vel quia vterq; ȝ reliquum appellauit, vt sæpius experimur. sed forte hunc casum omisit, quia vtroq; possidente neuter possidere vř, quia non insolidum. facit de probatio. licet. vel quia non pacifice. facit de electio. commissa. lib. 6.
r ¶ *Ipsorum.*] scilicet quorum alter mortuus est in curia, & alter extra curiam.
s ¶ *Prærogatiuam.*] concor. de præb. si à sede. lib. 6.
t ¶ *Si vero.*] secundum principale membrum distinctionis.
u ¶ *Decedat.*] in curia vel extra.
x ¶ *Intersit.*] siue ratione tituli, in quo ius habebat in re, vel ad rem, siue ratione iuris eligendi, vel præsentandi, vel conferendi quod se contendit habere: & forte mortuum elegerat, vel illi prouiderat. ȝ. eod. cap. 2. lib. 6. in glo. penult.
y ¶ *Prosequatur.*] si [a] non prosequeretur, lis non penderet.
z ¶ *Interim.*] scilicet illa lite pendente.
a ¶ *Non possit.*] ȝ. eod. c. 2. lib. 6.
b ¶ *Euentus.*] Cōc. de elec. si forte. lib. 6. de frigi. fraternitatis. in fi. cū suis cōcor. iste autē euentus est dubius. ff. de pecul. qđ debetur.
c ¶ *Pertinebit.*] collatio de qua præmisit.
d ¶ *In curia.*] sit defunctus, quod sequitur.
¶ *Glossa sequens soluit duo quærit.*
e ¶ *Ad neutrum.*] Alterū membrū subdistinctionis qā pronuntiaretur beneficiū spectare ad superstitē, non exprimit quasi indubitatum, quia tunc non vacat: & sic nec per Papam, nec per ordinariū conferendum. ad vtrumque autē impossibile est spectare. facit de elect. vt quis duas. lib. 6. & ideo etiam illud non fuit exprimendū.
f ¶ *Pertinebit.*] Constat enim q̃ in curia non vacauit. etiam si ille qui mortuus est, decesserit in curia.
g ¶ *Pertinere.*] concor. de præben. cap. 2. lib. 6. & facit de concess. præbend. proposuit.

C*Vm lite.*] Ponit dictum quod secundo limitat & declarat: Secunda: ibi. *Dumtamen.* Imola.

¶ Lite pendente nihil est innouandum. Et quo ad hoc litem dicimus pendere postquam à iudice competenti citatio emanauit, & ad partem peruenit. Et capitulum istud venit declaratiue ad titulum, videlicet quando dicatur litis pendentia. Et dicit ex quo reus est citatus, & libellus est oblatus: qa in eo fuit inserta petitio actoris, vel aliquid æquiualens, tunc lis dř pendere. Sed quæritur, Iudex decreuit aliquem fore citandum, qui audiens q̃ iussus erat citari, se absentauit, & per eū stetit, quo minus citaretur: Quæritur si nuntius iuerit ad domū & illū non reperit, sed misit citationē ad domum, vel eū citauit in persona vxoris, quæritur an per hoc lis dicatur pendere? Et vř q̃ sic. hoc dicit. Not. q̃ competens iudex seu idoneus dř, qui habet in causa iurisdictionem cum exercitio, dato q̃ illa iurisdictio posset per exceptionem elidi, siue exceptio contingat

---

Marginal notes:

† Allis. Romana.

[a] Vide Decium in c. 3. de consti. vtil. vel inutili. & consil. 149.

[a] Vide Rotam decisione 197. in nouis.

[a] Vide Decium in c. post cessionē. in primo notab. de probat. & Felinū in c. olim, in principio, de præscript.

† Vide Decium in c. 2. in fine. de rescrip. & in c. [illegible] debitum & app & Abbatem in c. causam. de iudic.

[a] Vide Rotam Decisione 411. in nouis.

contingat iurisdictionem, siue contingat personã, valet enim vtroque casu processus, si non excipiatur, merito ante exceptionem dr competens, seu idoneus. Et not. gl. in cle. nostra singulariter: quia potest facere ad multa, cum sæpe fiat mentio de iudice competenti. Not. ꝙ quamquam ad perpetuandam iurisdictionem sufficiat citationem emanasse à iudice, licet non peruenerit ad partem, tñ quo ad inducendã litis pendẽtiam, oportet ꝙ peruenerit citatio ad partem, vt in glos. in ver. & ad partem. tñ dicit tex. si factum est per partẽ, quo minus citatio perueneris ad eã, tunc non impeditur litis pendentia. Not. consiliũ glo. vlt. ad inducendam litis pendentiã, ꝙ inseratur in citatione copia libelli, vt pars citata possit plene instrui super quibus sit in iudicio conuenienda. Not. ꝙ quo ad hoc vt citatio inducat litis pendentiam, quo ad reuocandum innouata, expedit ꝙ facta sit à iudice competenti. Not. ꝙ is per quẽ stat ꝙ citatio ad eũ nõ perueniat, habetur ꝓ citato. similé ſm Zenze. ff. de euic. l. si ideo. & l. si dictum. §. præsente. Zabarel.

dẽte, a nihil debeat innouari b: litem quo ad hoc c pendere cẽsemus, postquam d à iudice cõpetenti e in ea citatio f emanauit, & ad partem g citatam peruenit, vel per eam factũ h fuit, quo minus ad eius notitiã perueniret i: Dũtamen in citatione prædicta talia sint expressa k: per quæ plene l possit instrui super quib' in iudicio cõuenitur.

TITVLVS VI.

De sequestratione possessionum & fructuum.

¶ Idem †.

† In vno manuscri pro sicut est impressum.

Glossa prima dicit, & prosequitur quid determinat.

a ¶ *Cum lite pendente.*] Declarat qñ lis pendere dicatur: determinans quod not. Hosti. eo. tit. c. 2. vbi dixit, ꝙ lis pendet nedum ea contestata. de verb. sig. ex parte. 2. sed etiam libello principi oblato. C. qñ libel. prin. da. l. 1. & si ad hoc non sit impetratum. C. eod. tit. l. 1. fortius ex quo impetratum est. de appel. suggestum. & fortius ex quo negotium est commissum. de testi. causam. 2. & fortius facta citatione. de offic. deleg. gratum. per quæ dixi ibi secure tenendũ, ꝙ non solũ ea quæ post litem contestatã, sed etiã ; ea quæ ante saltẽ post citationem attentantur sine libello ex puro & mero iudicis officio, reuocantur in statũ pristinũ. alleg. de constit. cũ M. in fi. de despon. impu. ad dissoluendũ. de accus. olim. in quibus nõ potest dici, ꝙ fuit lis contestata. Et in hoc differt hæc rubrica à rubrica de restit. spol. ſm ipsum. q̃a hic de plano expeditur: ibi libellus offert, & lis ꝯtestatur. de rest. spol. olim. & trib' c. seq. & c. vlt.

Vide Petrusinũ in cap. consultatio. lo. 2. in 2. colum. extra de appel.

a ¶ *Pendente.*] Quosdam casus in quibus ponderatur pendentia, vide not. de offic. lega. præsenti. § 1. in glos. 2. lib. 6.

b ¶ *Innouari.*] Quod fieret si possessor priuaretur possessione, vel alienaretur res litigiosa, vel super ea interpretaretur priuilegiũ tacita litis pendentia: antiqua vero possessione vti, non est innouari. & vide quod scripsi eo. tit. super rubrica.

An per impetrationem dicatur aliquid innouari, vide Felinũ in cap. ceterum. de rescrip.

c ¶ *Ad hoc.*] scilicet quo ad innouationem impediendam, & fortius quo ad iurisdictionem perpetuandam. de fo. comp. proposuisti. de offic. deleg. gratum.

d ¶ *Postquam*] In pendentia ponderamus principium & finẽ: hic determinat primum, scilicet qñ incipiat. ſm, scilicet qñ desinat, patet eo. tit. c. 2. lib. 6. & 11. q. 1. quia res. scilicet lite finita: quod esse potest per sententiam, à qua non est appellatum, vel aliter, vt not. de lit. contest. c. 1. lib. 6. & vide quod dixi de confes. cap. vlt. super vlt. glo. & quod not. ĩ. tit. proxi. c. vnico.

Glos. seq. alleg. simile, & arguit: quæstionem soluit, & prorogat.

e ¶ *Competenti.*] Alibi dr idoneo. de appel. vt debitus. & facit hæc littera ad id quod ibi not. in glos. 2. Competentem autem hic dico eum, qui causæ iurisdictionem habet cum exercitio, dato ꝙ illa possit per exceptionem elidi, siue exceptio contingat personam, vt quia suspectus, siue iurisdictionem, vt quia rescriptum surreptitium. planum est enim ꝙ his casibus valet processus in principali si non excipiatur. de re iudi. inter monasterium. de hoc de rescrip. ad audientiam 2. sicut autem requiritur competentia in iudice, sic & in citatione. facit quod scripsi de foro compe. proposuisti. de offic. delega. cum plures. lib. 6. in glo. finali.

Vide Decium in c. ex tenore. de rescrip. & in c. si duobus. de appel. & Felinum in c. cũ ordinem. de rescrip.

f ¶ *Citatio.*] priuilegia vel rescripta videntur impediri per solam causæ cõmissionem sine citatione. de test. causam 2. & vide quod ibi dixi super glos. penult.

Glossa sequens ponit differentiam.

g ¶ *Ad partem.*] Licet ergo quo ad perpetuandam iurisdictionem sufficiat citationem emanasse secundum canones, & vide quod dixi de offic. deleg. c. vlt. in fi. tamen quo ad inducendam litis pendentiam non sufficit emanasse, nisi peruenerit, vt hic.

h ¶ *Factum.*] dolose, vt in iuribus statim allegandis.

i ¶ *Perueniret.*] Concor. cle. ĩ. de elect. causam. de renuntia. c. vnico. de iudi. dudum. de fo. compe. quamuis.

k ¶ *Expressa.*] Concord. ĩ. de procura. non potest. ad idem. de elect. vt circa. & c. procurator lib. 6.

Vide Aretinum in c. licet de secularib. in 2. col.

Glos. seq. litteram exponit, consulit, & dubium soluit.

l ¶ *Plene.*] Si ergo dicat iudex, compareas die tali responsurus Titio super quadam domo, non erit sufficiens expressio. nec dicetur lis pendere sup domo: vel domus esse litigiosa. & est simile de do. & contu. cap. 2. est ergo consilium actoris cui expedit inducere litis pendentiam, ꝙ inseratur libellus ĩ citatione. de dila. c. 2. bene facit cle. ĩ. de elect. causam. tñ licet id nõ fiat, si tñ talis est expressio, ꝑ quã plene posset instrui, sufficit vt hic: vbi vero iudex sufficienter expressit, sed nuntius non sufficienter retulerit, non iuuat: debuit enim emanasse & peruenisse, vt ĩ. dicitur.

Vide Rotam decisione 179. in nouis.

¶ Si super beneficio contra ipsius possessorem qui triennio non possedit in petitorio vel possessorio vna definitiua fertur in curia, etiam si nulla fore dicatur, ipsius beneficij sequestratio per loci ordinarium fieri debet, quam impediens, vel sequestratos fructus occupans excommunicatus est: & si est de litigantibus, cadit à iure suo, & respicit pendentia. Io. And.

C. VNIC.

AD † compescendas ...

DE SEQVESTRAtione possess. &c.

Vide Ægidium Bellamerum decisione. 14.

¶ Visum est supra an & quãdo nouatio possit fieri: dubitari posset an possit fieri sequestratio rei litigiosæ possessionis & fructuum: ideo, &c.

Continuatio dñi Henr.

AD compescendas.] CASVS. Tu & ego litigabamus in curia Romana coram aliquo auditore super beneficio in petitorio vel in possessorio: processum intantum extitit, ꝙ auditor tulit sñiam diffinitiuã ꝯ te possessorem, qui ab hoc triennio non posséderas, appellauisti: pendẽte appellatione peto vt beneficium contentiosum sequestretur vnà cum fructibus percipiendis: quæritur vtrum debeat fieri sequestratio? Dicit Clemens ꝙ sic, etiam si opponatur de nullitate sententiæ ipsius auditoris, & dicatur ꝙ sententia auditoris lata ꝯ possessorem, non valet: tñ hoc non obstante iudex ordinarius poterit sequestrare dictum beneficium. Sed quæritur, per quem fiet sequestratio? Dicit ꝙ per iudicem, & sequester exercebit ea, quæ pertinent ad beneficium. Item redditus non conuertentur in vtilitatem ipsius sequestri: sed imputabit beneficio: Et residuũ debet reseruare & restituere illi, qui habebit victoriã. Sed quid iuris si aliquis impedit sequestrari, vel fructus sequestratos occupat, vtrum iste impediens vel occupans incidat in aliquã pœnã? Clemens distinguit: aut ille q̃ impedit est vnus de litigatoribus, aut nõ, sed alius: Si secũdo modo. incurrit pœnã excõicationis: q̃a ipso facto ꝙ impedit vel occupat fructus, ipse est excõicatus, nec venit absoluendus, nisi omnia restituerit in manibus sequestri: Primo casu etiã incurrit sñiam excõicationis, & vltra ꝑdit ius qd̃ habet, vel qd̃ sibi cõpetebat in beneficio. Et hæc Clementina seu cõstitutio habet locũ in litibus pendentibus, & nõ solum in futuris. hoc dicit. H. K. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo, si super beneficio ꝯ ipsius possessorẽ, qui triennio non possedit in petitorio vel possessorio vna diffinitiua fertur in curia, etiam si nulla fore dicatur, ipsius beneficij sequestratio per loci ordinarium fieri debet: quam impediẽs vel sequestratos fructus occupans, excõicatus est. Et si est de litigantibus, cadit à iure suo, & respicit pendentia. Et est istud summarium Clementinæ. Not. ꝙ iudex & superior debent obuiare malitijs hominũ subditorũ: q̃a melius est ante tẽpus occurrere, q̃ post causam vulneratam remediũ quærere. Not. text. *Ad compescendas*, id est, refrænãdas, vt in glos. Not. *Apud*, id est, circa, & debet scribi per d. Not. *Promulgata*, vt ĩ. in cle. si ante. de do. & cõtu. Not. *Sequestretur.* sequestro, strãa 2. p. id est separare, & proprie certãtes pacificare. vnde: *Diuido, pacifico, dic designare sequestra.* Inde sequester, stri qd̃, & tertiæ declinatiõis inuenit: sed regulariter, id est, cõiter & sæpius est scd̃æ, vt hic sequester, stri, stro. Et dr sequester reconciliator, qui discordes pacificat, & qui certantibus medius interuenit, qui apud Græcos amesos dr, apud quem pignora vel res aliæ litigiosæ deponi solent, id est, solent tradi in custodiã. Et dr sequester à sequendo, vel à sequor: eo ꝙ eius qui electus est vtraque pars certantium & litigantium sequatur fidem: vnde Deut. 5. Ego sequester & medius fui inter Deum & vos. Inde hæc sequestra, stræ, id est reconciliatrix: & ꝓprie certantes pacificans. Itẽ proprie (vt ad nostrũ propositũ) sequester est is apud quem res litigiosa deponitur à pluribus, & sequestratur, vt ei qui in causa vicerit, reddatur. Itẽ sequestrũ dr illud scriptũ, qd̃ de sequestratione cõficitur, & si fit ex causa volũtaria, transfert possessionẽ in sequestrũ. Sequestratio est rei de qua agitur separatio, vel dispositio, vel possessiõis interdictio: Interim. n. q̃ res apud sequestrũ est, nec actor

das[a] litigantium malitias, diffinimus, vt vna[b] contra[c] possessorem diffinitiua[d] sententia super beneficio[e] apud sedē Apostolicam dumtaxat[f] in petitorio vel possessorio[g] promulgata[h], beneficium[i] ipsum, etiam si[k] dignitas vel personatus existat, & curam habeat animarū, à possessore huiusmodi (dum tamen triennio[l] † pacifice antea[m] ab eo possessum non fuerit) per loci[n] Ordinarium apud aliquam personam idoneam[o] sequestretur †, quæ plenam de ipso & debitam curam gerens, id quod de fructibus ipsius (debitis eiusdem supportatis oneribus[p]) superesse contigerit, illi restituat[q], qui finalem[r] in causa victoriam obtinebit[s]. ¶ Si quis[t] autem sequestrationē huiusmodi impedire; vel fructus sequestratos quoquo modo præsūpserit occupare[u], excōicationis incurrat sententiam ipso facto[x]: à qua (nisi impedimento prius amoto, & occupatis per eū fructibus[y] restitutis[z]) nullatenus[a] absoluatur. Etnihilominus[b] si de litigātibus fuerit[c]: à iure (si quod in huiusmodi beneficio, vel ad ipsum[d] forsitā cōpetebat eidem) hoc ipso se nouerit cecidisse[e]: Præmissis nedum circa futura, sed † etiā circa per appellationē pēdentia[f] negotia obseruādis: Nō obstāte[g] si cōtra prelatā sententiam de nullitate forsan opponatur.

nec reus possidet. ff. depo. l. licet. Not. q sententia lata super possessorio, potest esse diffinitiua. quod colligit glo. in verb. possessorio. quam nota. Nota finaliter casum in quo titulus beneficij potest sequestrari. quod colligit glo. in verbo, beneficium. Zabarel.

a ¶ *Ad compescendas.*] si super beneficio ꝯ ipsius possessorem, qui triennio non possedit, in petitorio vel possessorio vna diffinitiua fertur in curia, etiamsi nulla fore dicatur, ipsius beneficij sequestratio per loci ordinarium fieri debet: quam impediens vel sequestrator fructus occupans, excommunicatus est: & si est de litigantibus cadit à iure suo, & respicit pendentia. Nouum & æquissimum est, quod inducit hæc cōstitutio: quæ primo ponit nouū casum sequestrationis fiendæ: secūdo punit impedientem: ibi, *Si quis autem.* Tertio constitutionem ad pendētia prorogat: ibi, *Permissis.* Quarto exceptionem: ibi, *Non obstante.*

† Supplet Bart. si ante lit. cō test. dicens q in præscriptione articulādū est annos esse cōpletos ante motionē litis. c. commisse de elec. l. 6. notabi. Bart. & moder. ni in l. Celsus. ff. de vsucap. Fō.

a ¶ *Compescendas.*] id est, refrænandas. Et componitur à con, & pesco, quod verbum non est in vsu. concor. Clement de offic. ord. cap. 1.

b ¶ *Vna.*] fortius ergo si plures.

¶ *Glossa sequens soluit tres casus.*

† De sequestratione vide glo. in cap. dilectus. e eo doc l. ab executore. C. quorū appel. nō recipi.

c ¶ *Contra possessorem.*] si ergo ꝯ petitorem pro possessore fertur sententia, non fit sequestratio. Item si inter duos vel plures petitores beneficij fertur sententia pro vno ꝯ reliquum vel reliquos, nō fit sequestratio hoc probat hæc littera. Item si fertur sententia ꝯ possessorem, non tñ pro petitore, qui forsan ad probationem agebat. non est locus sequestrationi †. quod probat littera sequens ibi, petitorio vel possessorio, & in fine huius partis. & facit quod no. Host. in summa huius tituli, ad finem.

d ¶ *Diffinitiua.*] in interlocutoria ergo non habet locū hæc cōstitutio. Est autē interlocutoria, quæ inter principiū & finē causæ fertur super ijs quæ incidunt vel emergunt. Diffinitiua vero principalē quæstionē diffinit: de quo satis in Spec. de sentē. prola. in 1. colum.

† Tenet Bar. dicens idem si feratur pro petitore prætendēti in beneficio ius reale. Fontanus.

e ¶ *Super beneficio.*] ecclesiastico. concor. ꝫ. ea. compil. de iudi. c. 2. si ergo inter petitorem beneficij & possessorem esset quæstio alia personalis vel realis, & feratur diffinitiua pro petitore, non erit locus constitutioni.

f ¶ *Dumtaxat.*] si. ꝫ. ea. compil. de rescriptis, auditur. & fuit hoc prudenter sic temperatū: absurdū enim fuisset per singulas sententias ordinariorū vel delegatorum possessores possessione priuari.

g ¶ *Possessorio.*] hic patet q etiam super possessorio fertur sententia diffinitiua †. concor. de iud. c. vlt.

h ¶ *Promulgata.*] per auditores curiæ, à quorum sententijs appellatur. & puto decr. procedere, siue principalis sententia feratur in curia, siue super sententia lata per ordinarium à qua fuit appellatum ad curiam, diffinitiua sententia feratur ibidem, dummodo pro petitore contra possessorem, vt dixi.

† Et à tali appellatur si præiudicetur proprietati, etiā si cras. sic intelligit de Anche hoc notet a q. 6. in summa. & c. cū al sedē. ē. de re. spoliat. Fontanus.

i ¶ *Beneficium.*] Not. q non fructus tantum, immo etiam beneficium sequestratur: & hæc sunt diuersa. & est simile quod notatur de præb. si tibi concesso. lib. 6. in glos. 2. Iura ergo beneficij & beneficiati exercebit sequester qui possidet. super quo vide quod not. & scripsi de iud. examinata.

k ¶ *Etiamsi.*] prudēter fuit hoc additū ad tollēdas cauillatiōes dicētiū, q in materia sequestrationis odiosa appellatio beneficij non cōprehendit infra scripta. de præben. c. vlt. eo. tit. cū in illis. lib. 6.

l ¶ *Triennio* †.] pacifice. si. C. de fideic. l. 1. Ista duo requiruntur ne fiat sequestratio, q triennio sit possessum, & q pacifice. de his ergo præiudicialibus bene poterit possessor excipere & probare, nec puto sufficere annum tertium inchoatum, vel pro maiore parte illius tertij anni illum possedisse: requiritur enim triennium consummatum. simile de regula. ad nostram.

† Vide regulā Cancellariæ de triennali possessore.

m ¶ *Antea.*] id est ante litem motam, quæ nunc est finita per vnā sententiam: post litem enim motam non possidetur pacifice, quod requirit hæc constitutio: & per hoc patet inutiliter de illo quæri, qui tempore sententiæ non possederat triennio: quod tñ triennium est completum tempore quo petitur sequestratio.

n ¶ *Loci ordinarium.*] non distinguit, an ad illum spectet institutio necne. & est simile de vsu. quamquam. lib. 6. & quod ibi not. quandoque tñ per ordinarium comprehenditur instituens & destituens. de offi. ord. c. 3. in prin. lib. 6. & ꝫ. tit. proxi. c. 1. Et not. casum, in quo de causa deuoluta ad curiam se inferior intromittit. ad idem de appel. cum teneamur. & quod ibi dixi post Hosti.

o ¶ *Idoneam.*] æquum esset hanc sequestrationem fieri existenti in ordine quem requirit beneficium †. de elect. nemo deinceps. & c. cū ex eo. lib. 6. de regula. beneficiū. eo. lib. ad hoc littera q sequitur.

† Facit a examinatione de ætate & qualit. in verb. idoneus clericus & æstimatur idoneitas ex eo à summatione. l. si bonæ fidei ff. & res vel vnde si reponat continue. legum est consuetudo. l. ergatu. ff. commu. & in c. cū Apostolica de iis quæ fi. à prela. Fontanus.

p ¶ *Oneribus.*] concor. de offic. ordi. præsenti. §. porro. lib. 6.

q ¶ *Restituat.*] cum sequester habet limitatā potestatē, scilicet de restituendis fructibus, qui ad onera supersunt, dico q illos non posset in emptionē prædiorū pro beneficio vel aliàs in vtilitatē beneficij conuertere: qd posset vbi nō esset talis limitatio, vt in prædicta decr. præsenti. & de off. ord. cū vos. in fi.

¶ *Glossa sequens dat tria exempla.*

r ¶ *Finalem.*] per pronuntiationem Papalē, vel factam de ipsius speciali mandato. facit de verb. sig. constitutionē. a responso. lib. 6. vel per secundam sententiam, à qua non est appellatum, vel per tertiam, licet sit appellatum. de appel. directæ. & c. sua nobis quod dic vt ꝫ. de re iudi. cap. 1.

† Aliàs sine sed & circa etiam per appellationem, &c.

s ¶ *Obtinebit.*] hoc proprium est sequestri, q res sequestrata restituatur victori.

¶ *Glos. seq. ponit dictum, cuius obiectionem soluit.*

t ¶ *Si quis.*] pars vel alius, & includit epos. Non obstat de sent. excom. quia periculosum. lib. 6. quia non loquitur hic de interdicto vel suspensione, sed de excommunicatione.

u ¶ *Occupare.*] in mala parte ponitur, quandoque in bona. de hoc de elect. in generali. 1. respon. lib. 6.

x ¶ *Ipso facto.*] alios casus in quibus ipso facto per has cle. quis excommunicationem incurrit, not. & vide ꝫ. de sen. excom. c. 1.

y ¶ *Fructibus.*] vel ipsorum æstimatione, si fructus non extant. facit de transf. veniens.

z ¶ *Restitutis.*] non sufficit ergo cautio de restituendo. & concor. quod not. de elect. quia sæpe. de immu. ecclesia. qm. in fin. lib. 6.

¶ *Glossa sequens dicit per quem: secundo arguit ad quæstionem pro & contra & remittit.*

a ¶ *Nullatenus absoluatur.*] per ordinariū qui aliàs his concurrentibus absoluere poterit. de sent. excom. nuper. & per illud negatiuum verbum vr q absolutio ꝯ hæc facta non teneat †. cui concor. ꝫ. de sepult. c. 1. & de hære. c. 2. in fi. & c. 3. post princ. de pœnis. c. 1. In ꝯrium vr, cū hæc forma sit à iure data, non ab homine. facit quod scripsi post Got. de resti. spo. c. vlt. in prin. ad idem facit de sen. excom. venerabilibus. §. vbi autem. lib. 6. vide quod dicam ꝫ. de iurepa. c. 1. post princip.

† Vel tenet Zen. per c. Romana. §. censentes de sent. excom. Do. Pet. tenet secundam opinionē. Barb. Fon.

b ¶ *Nihil ominus.*] id est, non eo minus q excommunicatus est, & sic imponitur duplex pœna: quod dic vt not. de iudi. at si clerici.

c ¶ *Fuerit.*] ille impediens, vel fructus occupans.

d ¶ *Vel ad ipsum.*] hæc enim sunt diuersa, habere ius in re, vel ad rem. vt satis patet. de conces. præben. c. vlt. lib. 6.

¶ *Glo. seq. alleg. concor. mouet dubium. alleg. pro & contra.*

e ¶ *Cecidisse.*] simile de præben. cum qui. 2. respon. lib. 6. Probabiliter dubitatur, an ordinarius ipse pronuntiare vel declarare possit ipsum impedientē vel occupantem cecidisse à iure suo: mouet dubiū: quia causa est in curia, vnde non vr plus posse ordinarius, q permittat ista constitutio: & hoc non est de præmissis. Ad ꝯriū mouet, q occupatio vel impedimentum fuit infra suam diœcesim. & sic poterit pœnam iuris pro delicto declarare, præcipue cum hic non sit necessaria priuatio, sed sufficit declaratio.

f ¶ *Pendentia.*] concor. cle. ꝫ. de iud. dispendiosam. in fin. & vide quod ibi notatur.

¶ *Glos. seq. commendat finem, & dubium soluit.*

g ¶ *Non obstante.*] multum expediens fuit iste finis. aliàs ad impediendam sequestrationem quilibet de facto opposuisset nullitatem sententiæ. & allegasset pro se q sententia nulla nō meretur habere nomen sententiæ. de iudi. c. fin. lib. 6. ff. de re iudi. l. 4. §. condemnatū cū suis concor. ff. de testa. tute. l. 4. & de bo. pos. ꝯ tabu. l. nō putauit. §. 2. sunt autem multi modi nullitatis, quos not. de re iud. cap. 1. vbi de hoc. & remisi ad Specu. de senten. prola. §. iusta. puto tamen q licet alia nullitas non possit opponi; illa tamen opponi po-

Haec glossa est singularis secundum Baldum in l. generali. C. de episcop. & clericis & Marsilium singul. 10. & Decium consil. 2.

poni poterit, per quam negetur iurisdictio, oportet enim q contra dicat de sententia, vt hic dr, & per consequens de iurisdictione auditoris, qui tulit illam sententiam. bene facit ff. de poenis l. 1. in fi. & quod not. de offic. deleg. cum in iure. ex quo tn de iurisdictione & pronuntiatione constat, alia nullitas allegata sequestrationem nō impedit. facit de testib. veniens 2. de spon. cap. vnico. lib. 6. C. de edic. di. Hadri. tol. l. fin.

TITVLVS VII.

De probationibus.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Verba litterarum Apostolicarū quibus Papa proprium factum narrat, plene probant, si super illis gratia vel intentio Papae fundatur. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

Litteris[a] † nostris[b], quib' nos dignitates quaslibet seu beneficia collationi nostrae, vel sedi Apostolicae[c] reseruasse[d], aut resignationem beneficij alicuius recepisse, seu recipiendi potestatem alij commisisse[e], vel aliquem excommunicasse, seu suspendisse, seu aliquem capelanum nostrū vel familiarē fuisse, vel alia[f] similia, super quib' gratia vel intentio[g] nostra fundatur[h], fecisse narramus, censemus[k] super sic narratis fidē plenariam adhibendam: Volentes ad praeterita & pendentia[l] (etiam per appellationem) negotia hoc extendi.

† Vide Alexan. consil. 94. lib. 6. & Deciū consil. 85. & 4. de gan. & Crauet. tam consil. 904 & Mattheum de Afflictis de cisione, 301.

DE PROBAtionibus.

¶ *Visum est supra de iudicijs: verum quia in iudicijs probationes sunt necessariae, ideo annectit rubri. de probationibus.*

Litteris. Primo ponit dubiū. Secdo, illud ostendit. Secunda: ibi, *Volentes*. Imola.

CASVS. Papa mandauit archiepo Bituricen. vt mihi conferret & prouideret de beneficio vacante, puta sic dicendo, Venerabili fratri archiepo Bituricen. in dño salutem, & Apostolicam benedictionem: Mandamus quatenus conferas tale beneficium vacans isti; quod beneficium reseruauimus nobis cum decreto irritante. Accidit q archieps Bituricen. dicit se beneficium alteri cōtulisse, an possit illud dicere: & si contulerit alteri, an valeat eius collatio? Certe dicit q non potest hoc dicere, quia Papa illud beneficiū reseruauerat sibi cum decreto irritante. Et ad hoc probandum propono meā gratiam, in qua Papa dicit, q illud beneficiū sibi reseruauerat cum decreto irritante: vtrum sim audiendus, ita q illa verba narratiua in gratia mea faciant fidē? Dicit q sic, cū super illis verbis Papa fundat intentionē suā: ideo faciunt plenam fidē, vt dicit gl. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia, q verbis narratiuis alicuius non creditur citra Papam regulariter, etiam si narrans sit legatus, & de reseruatione per eum facta vult facere fidē, vt in gl. in verbo, reseruasse. & dic vt not. in c. post cessionem. de proba. & in c. super his. de fida instr. Not. verba narratiua rescriptorū Papalium qn faciant fidem & qn non, & quam fidem faciant, distingue vt colligitur ex glo. fin. quia aut super illis non fundatur intentio Papae, & tunc non probant, & tunc habet locum c. si Papa. de priuile. lib. 6. & patet exemplum ibi in glo. 2. aut super illis fundatur intētio Papae, vt puta, quia confert beneficiū, quod dicit suae collationi prius reseruasse per mortem beneficiati: & tunc aut illa verba sunt super facto alieno, & tunc faciunt fidē, sed admittitur probatio in ɜriū: aut sunt de facto proprio, & tunc faciunt adeo fidem, vt non admittatur probatio in ɜrium, secundum gl. & cōem intellectum. Vide dñm Panor. super hoc in eo. c. Nota differentiam an Papa dicat, reseruamus nobis; an dicat, sedi Apostolicae. de hoc in glos. 3. & idem Pau. nam primo casu morte Papae extinguitur: secundo non. de rescrip. si gratiose. in 6.

a Hic est la se recitatis per Barb. collige q creditur Cardinali asserenti se legatum. Arch. c. nobilissimus. 97. dist. idē si asseras aliqd fore etiam sibi cōmissū, quod solet committi legatis, & non probas dicas alte... c. quod translationē. de offi. lega. cum l. 2. de sa per andu. lib. 10. C. Pont.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quod inducebat dubium.*

a ¶ *Litteris.*] Verba litterarū Apostolicarū, qbus Papa propriū factū narrat, plene pbant, si super illis gratia vel intentio Papae fundatur. Inducebat dubiū decret. si Papa. ī. de priuil. lib. 6. vt ĵ. dicā.

b ¶ *Nostris.*] de litteris enim inferiorum dubitabatur, an fidem faciant etiam quo ad assertiua, de quo satis not. & scripsi ī. eod. post cessionem.

c ¶ *Sedi Apostolicae.*] quomodo haec sunt diuersa. patet de rescrip. si gratiose. lib. 6.

d ¶ *Reseruasse.*] narramus, qđ est ĵ. Has reseruationes faciunt etiā legati, cum moderatione tñ, quae habetur de offic. deleg. c. 2. & 4. lib. 6. sed in hoc differunt, qa de legati reseruatione nō sufficeret fieri fidē per ipsius verba narratiua a. de testi. cū à nobis. salua cōsuetudine curiae, de qua ibi scripsi. & de fide. instr. quod super his.

e ¶ *Commisisse.*] haec possunt facere inferiores, non tamen possent concedere facultatē recipiendi renuntiationē, & conferendi. quod dic vt de offic. leg. c. penult. a responso. lib. 6.

f ¶ *Alia similia.*] vt quia confert beneficiū quod narrat vacare per priuationē, quā fecit de Titio: vel scribit ordinario, q nullam iurisdictionem exerceat in personas, vel loca quae narrat se exemisse.

g ¶ *Intentio.*] licet ergo littera non sit gratiosa, sufficit q & super illis narratis intentio Papae fundetur, vt quia mādat contumacē citati, moneri, priuari, vel capi, quem dicit saepius excōicasse, vel suspendisse; vel mandat eum euitari: vel committit alicui prouisionē beneficij expressa persona, vel nō expressa, cui prouideri debeat, quod vacare narrat altero de praedictis modis.

¶ *Glos. seq. soluit ɜrium, & de quaestione remouet.*

h ¶ *Fundatur.*] in narratiuis ergo super quibus non fundatur papalis intentio, haberet locum decr. si Papa. ī. eod. de priuil. lib. 6. patet exemplum in eo qđ ibi not. glos. 2. facit qđ not. 3 q. 6. haec quippe. & 93. dist. Dñs. Nunqd autem instrumentū sententiae, in quo dr libellū oblatum, litē contestatam, & similia, de his fidē faciat? Scripsi post Innoc. & Host. eīem ī. eo. quoniā ɜ. super verbo, quae occurrerint. & not. in Spec. de instru. edi. §. restat. ad fi. ver. in summa. & facit qđ not. in Spe. de proba. §. fi. ver. sed pone iudex. & de procura. §. 2. ad fi. ver. illud quoque.

TITVLVS VIII.

De testibus.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Per testes Christianos conuinci possunt Iudaei & Sarraceni, non obstantibus contrarijs priuilegijs regum & principum, quibus si vtantur, subtrabitur illis Christianorum cōmercium. Ioan. Andr.*

CAP. I.

C VM † IV-

† Iudaei qđ possint esse testes cōtra Christianos, vide doctores in cap. cōtra Christianos. de haeret. lib. 6. & Felinum in c. Iudaei extra de testib.

¶ *Glossa sequens quaerit, arguit, & soluit distinguendo.*

i ¶ *Fecisse narramus.*] quid si talia narrata 3 super quibus fundatur intentio Papae non sunt de facto suo? Per hanc litterā vr q illa non probēt, & facit versi. qui sequitur, super sic narratis: secundū quod vr. q si confert beneficium quod narrat in curia vacasse per mortē beneficiati, cum haec narratio non sit de facto suo, non probet: qđ vr graue, tñ rationem habet in tanto: quia in facto proprio non sic praesumitur error, vt in alieno. de rescrip. ab excommunicato. cum suis concor. bene facit ĵ. de sent. excom. si summus. Satis puto q talia verba probant saltem praesumptiue, ex quo super illis fundatur intentio Papae, ita q praesumptioni stabitur, nisi ɜrium probetur. facit quod not. de rescrip. nonnulli. in glos. penult. poterit tñ probari ɜrium, puta illū mortuū esse extra curiam, quod fieri non posset in ijs quae Papa narrat de suo facto. & hoc forte vult littera infra ibi, fidem plenariam 4. quasi intendat, vt ɜ illam rationem nō admittatur probatio: quod intelligo de probatione, quae perimat narrationem, vel ipsam falsam ostendat. Probatio vero per quam stante narratione releuaretur probans, bene admitteretur. Pone in terminis. Papa narrans renuntiationem beneficij factā in manibus suis, & per eum acceptatam, confert illud. vel conferri mandat. bene potero probare q illud beneficium tempore concessionis spectabat ad me, non ad cedentem: vel q ipse cedens prius cesserat in manibus ordinarij, vel per ipsum fuerat illo priuatus, & his similia, quae narrationem Papae non perimunt. facit de accu. cum dilecti. Ex his distingue narratiua rescriptorum Papalium: aut super his non fundatur intentio Papalis, & tunc non probant, vt in decre. si Papa. aut fundatur, & tunc subdistingue, aut sunt de proprio facto, & faciunt plenissimam, quae perimi non potest: aut de alieno. & tunc faciunt plenam, sed perimi potest, vt praedixi.

† Vide Alexandrum consil. 11. loco nisi narratis, lib. 5.

4 Et an q tale verbū excludat contraria probatio, vide Deciū in c. proposuisti in 4. notab. de probat. & Alexādrū consil. 81. lib. 4.

k ¶ *Censemus.*] quasi iudicamus, sententiamus, statuim', iubemus, deliberamus, existimamus, haec omnia sonat hoc verbum, vt ĵ. dicam de conces. praeb. c. 1.

l ¶ *Pendentia.*] cōcor. Clemēt. de iudi. dispendiosam. in fi. ibi vide.

DE TESTIBVS.

C Vm Iudaei.] Primo, ponit dictum. Secundo, contrafacienti poenam imponit: ibi, *Quod si.* ¶ Aliqui ponunt istam cle. in tit. de prob. tñ dñs Panor. ponit in tit. de testi. Illud capitulū supplet conciliū Lateran. ī. eod. in c. Iudaei. In principio cap. dr, q Christianus ɜ iudaeum in testem admittitur. vbi dicit; decernimus feriendos quicunque voluerint Iudęos praeferre Christianis, & reddit rationem, cū eos scilicet Iudaeos vel Sarracenos oporteat subiacere Christianis, & cum oporteat eos foueri ab ipsis Christianis sola humilitate. Ista Clementina plus

pa plus dicit, quia aliquotiẽs principes auari vt tributum haberẽt ab istis Iudæis, ipsos faciebant venire ad suas ciuitates, & fulciebant quàm plurimis priuilegijs, forsan Iudæi erant priuilegiati, ꝙ in quacunque causa, siue in criminali, siue in ciuili, Christiani nõ possent esse testes ꝯ ipsos Iudæos, ita ꝙ nullus ꝯ Iudæos ferret testimoniũ, nisi esset Iudæus, & sic cõueniebat & decebat Christiano, si volebat habere testẽ ꝯ Iudæum, ꝙ ipse Christianus acciperet Iudęũ pro teste: Et illud erat bene graue ipsis Christianis, ꝙ ipsi Iudæi infideles essent melioris conditionis, quàm ipsi Christiani: Ideo Papa Clemens fecit hãc Clementinam, in qua cauetur ꝙ non obstante consuetudine quacunq; vel priuilegio, ipsi Iudęi cõuincantur ꝑ testes Christianos. His pręsuppositis figura sic casum: Sunt nonnulli principes & quãplurimi, q auaritia cæci attrahunt ad prouincias multos Iudæos vel Sarracenos, vt ab istis Iudæis, vel Sarracenis quotãnis, id est singulis annis possint ab ipsis Iudæis vel Sarracenis pecuniã quasi infinitã extorquere, dictos Iudæos vel Sarracenos priuilegiãdo priuilegijs priuantibus quãplurima iura cõia; & nõ solũ iura, sed etiã Christiana religionẽ inficiũt, & in opprobriũ quãplurimũ habent, siue religioni opprobriosum est: Nos Clemens Papa constituti ad hoc vt orthodoxa, id est sanctã fidẽ cõseruemus, quẽmadmodũ, id est sicut fecit beatus Petrus, & melius si possibilitas nos nõ redarguat, in Dño exhortamur & supplicamus principes tales: ne decætero, id est deinceps, & amodo concedant talia priuilegia ipsis Iudæis vel Sarracenis, & ne permittant, idest patiantur seruare iam concessa: quia si ipsi Iudæi vel Sarraceni præsumpserint vti talibus priuilegijs cõcessis à principibus: nos volumus ꝙ cõio, id est cõicatio Christianorũ: eis id est ab eis, subtrahat, id est secludatur & remoueatur: & si ipsi Christiani ꝑꝑ hoc noluerint abstinere à cõione dictorũ Iudæorũ vel Sarracenorũ: cõpellantur ipsi Christiani abstinere censura ecclesiastica, id est per censurã ecclesiasticã, quæ est excõicatio, si opus fuerit. hoc dicit. H.R. Not. ꝙ Christiani producti in testes ꝯ Iudæos pñt per exceptionẽ criminis à testimonio repelli: quia licet Iudæi sint, nõ tñ debet legitima exceptio illis subtrahi, vt not. gl. in verbo, Christianos. Not. ꝙ Iudæi regulariter non cõpellũtur per Ecclesiã, sed per iudices seculares, in casibus tñ de eis iudicat ecclesia, vt in gl. in verbo, principũ. Not. ꝙ principes nõ possunt priuilegiare Iudæos vel Sarracenos in ijs quæ sunt opprobriosa fidei, vt hic textus iuncta gl. præal. in verbo. principũ. in fi. Not. ꝙ exhortatio est quoddã cõsiliũ, & est regulariter ad instar cõsilij. Cõsiliũ autẽ reuerẽtiæ obligat, secus in cõsilio perfectionis, vt in gl. in verbo, exhortamur. vide Panor. Not. de religione Christiana. sumitur autẽ & alijs modis religio. de quo remittit gio. in verbo. religioni. sed Paul. ꝓsequitur. Not. ꝙ superior ex officio debet ꝓhibere obseruantiã illiciti & prohibiti, ſm Pau. de ijs q̃ fi. à ma. par. c. 2. de sen. ex cõ. nouerint. de sup. negl. præla. cle. vnica. Zabar.

† Alibi, seruari.

Prima glos summat, & dicit quod supplet.

a *Cum Iudæi.*] Casus. Per testes Christianos conuinci possunt Iudæi & Sarraceni, non obstantibus ꝯrijs priuilegijs regum & principum: quibus si vtantur, subtrahitur illis Christianorum commercium. per hoc partes patent. Secunda: ibi, *Quod si.* supplet concilium Lateranen ꝫ. eod. Iudæi.

b *Sarracenos.*] vnde vtrique dicantur, scripsi de Iudæis & Sarracenis super rubrica.

c *Criminalibus.*] de vtrisque forte continebat priuilegiũ, sed forsan de alteris tantum.

d *Christianos.*] licet Christiani ꝯ illos recipiantur in testes, possunt tamen per exceptionem criminis per eos à testimonio repelli, vt satis scripsi post Host. ꝫ. eo. Iudæi.

Glo seq. ponit regulam: remittit ad casus exceptos. & ponit motiuum.

e *Principum.*] vide qđ dixi ĩ. de bap. c. vnico. regulariter Iudæi nõ compescuntur per ecclesiam, sed per seculares principes sub quibus degunt. de Iudæ. Iudæi s. & c. postulasti. & c. nonnullis. in fi. & facit ĩ. de re iud. pastoralis. in prin. & ꝫ. de vsur. post miserabilem. in casibus tñ eos iudicat ecclesia, qui not. in prædicto c. Iudæi. ad quos addas istũ casum. Consueuerunt autẽ principes propter magnũ lucrum, quod à Iudæis in terris suis degentibus consequũtur, eis fauere, & eos priuilegiare, vt hic, & de vsu. quanto. circa illa tñ quæ sunt opprobriosa fidei, illos priuilegiare non debent, vt hic.

Glossa sequens obijcit, & soluit.

f *Iuri.*] ꝫ. eo. Iudæi. Sed cum in iudicijs sit seruanda paritas, de mul. pet. c. 2. C. de proxi sa. scrin. in sacris. de excep. cum inter. ergo vĩ iuridicum, ꝙ sicut Christiani Iudæos non recipiunt ꝯ se, sic nec ipsi ꝯ Iudæos recipi debeant. Solu. æqualitas illa respicit personas actoris & rei, vt regulariter nõ liceat vni quod non liceat alteri. de reg. iur. non licet. lib. 6. sed non respicit personas testium, alias sequeretur ꝙ hic dignus q nõ recipit ꝯ se criminosum vel excõicatũ in testẽ, nec ꝯ illũ in testimonium recipi posset.

g *Religioni.*] quatuor modos quibus sumitur religio, not. ꝫ. de regula. super rubrica.

h *Exhortamur.*] curialiter loquitur hic Papa, & est simile ĩ. sta. mo. recolentes. ĩ. de iud. c. 1. poterat enim eis cõminari, & infligere eis pœnam. de iudę. Iudæi 2. de maio. & obe. omnes. & c. solitæ. de iudi. nouit. Licet autem hæc exhortatio videatur consilium, est tamen reuerentiæ [a], cui necessario parendum est. de hoc de æta. & quali. ad aures.

[a] Vide Decium in c. nam concupiscentiã de const. & in cap. si pro debilitate. in primo notab. de offi. deleg.

i *Permittant.*] cõcor. de his q̃ fiunt à ma. par. c. quæsiuit. de sent. excom. nouerit. cõcor. cõcil. Viẽnen. ꝫ. de sup negli. præla. c. vnic.

k *Vti.*] non punit impetrantem tantum, sed vtentem. simile de rescrip. ex tenore.

l *Subtrahatur.*] sic indirecte excommunicat illos ecclesia. de Iudæis. Iudæi. & c. si Iudæos. & c. postulasti. de deci. de terris. de vsu. post miserabilem. & c. quanto. de priui. quanto.

m *Si opus fuerit.*] scilicet quia monitioni non parent, quæ semper præcedit censuram. de sent. ex com. sacro.

Cum Iudæi [a] quidam & Sarraceni [b] (sicut accepimus) quod super ciuilibus aut criminalibus [c] conuinci per Christianos [d] non possint, se priuilegijs regũ & principũ [e] tueãtur: quia id nedũ iuri [f] contrariũ, sed & Christianæ religiõi [g] opprobriosum est quãplurimũ & aduersum: reges eosdẽ & principes in Dño exhortamur [h], ne cõcedant huiusmodi decætero priuilegia, vel seruent, aut seruare † permittãt [i] etiã iã concessa. Quod si Iudæi aut Sarraceni priuilegijs talibus vti [k] præsumpserint, Christianorũ cõio eis subtrahatur [l], sic quod Christiani ab eorũ abstinere cõione, cẽsura ecclesiastica (si opus fuerit [m]) cõpellãtur.

Idem.

Publicatis attestationibus testes produci non possunt (etiam in causa appellationis) super eisdem articulis vel directe contrarijs. Ioan. And.

CAP. II.

Testi-

Testibus.] Primo, decidit casum dubium. Secundo, illius rationem reddit: ibi, *Cum non minus.* Imola.

Ista Clementina determinat cap. fraternitatis. in quo dr̃, ꝙ in cã appellationis super nouis articulis seu capitulis testes noui & veteres producantur: erat etiã dubiũ & nõ terminabatur per illud c. an in causa principali etiã liceret producere nouos testes vel veteres. si minus fuerat probatum, & fuerat renuntiatũ & cõclusum in causa. Et ibi rñdet ꝙ nõ licet nouos testes producere, nec in causa principali super eisdẽ articulis seu directo ꝯrijs. His ꝑsuppositis. Casus est. Titius habebat domũ quã dicebã meã esse, & sic intentabã ꝯ ipsum rei vendicationẽ, & sic controuersia inter nos fuit nata: nos in iudicio intantũ processimus, ꝙ articulos, positiones, & testes nostros hincinde produximus, ita ꝙ renuntiauimus & conclusimus in causa, & testes publicauimus: id est quicquid testes deposuerunt. & dicta ipsorũ legimus, & sciuimus quicquid dixerunt & deposuerunt. Hoc facto publicatis testibus, video ꝙ testes quos produxi, non satis dicunt pro me, vt possim per eos probare me dñm domus, quã Titius possidet: quid fac o? adu isaui me ꝙ producerẽ tales & tales, & instruã eos taliter, ꝙ ipsi dicant verba per quæ domus mihi adiudicabitur, vel etiã non volo producere testes nouos super eisdem articulis datis, sed super directo ꝯrijs, quæritur an possum? Rñdet Clemens ꝙ non, ꝑꝑ metũ subornationis. Or video ꝙ in causa principali nõ possum producere testes nouos sup eisdẽ articulis, vel directe ꝯrijs: pono ꝙ in pricipali causa fui condẽnatus, à qua quidẽ sñia appellaui: quæro mõ an corã iudice ad quẽ, hoc est, corã iudice q cognoscit an bñ appellauerim vel nõ, possim producere testes nouos ad plenius probandũ quod minus plene probaui in causa principali? Et rñdet ꝙ nõ, pari rõne: Videlicet ꝑꝑ metũ subornationis. Sed an iterũ possim producere testes q fuerunt producti in causa principali super nouis articulis? Rñdet ꝙ sic. hoc dicit. H.R. Videtes. Sicut nõ licet in causa principali producere alios vel eosdẽ testes super eisdẽ articulis, vel sup directo ꝯrijs; hoc dico. testib⁹ & eorũ attestationibus rite receptis & publicatis: sic nõ debet licere in cã appellationis, cũ subornatio nõ sit minus timenda, immo tã est timenda, q̃ in causa principali. hoc dicit. Not. ꝙ publicatio attestationũ impedit testes super eisdẽ articulis vel directe ꝯrijs produci, qñ receptio illorũ testiũ seu depositio tenuit aliàs, vt in gl. cũ tex in verbo, rite. Not. ꝙ si publicatio attestationũ est indiscrete facta: puta inscia vel inuita parte ex causa rationabili ꝯdicẽte, nõ impedit quo minus pars quę restificata nõ adhuc vidit, testes producere possit, vt gl. in verb. publicatis. Not. ꝙ parte aduersa consẽtiẽte cessat dispositio huius cle. Not. gl. in verbo, *Perducere,* qa nescio alibi. Not. ꝙ sup veterib⁹ capitulis nullo modo ꝓbatis vel ꝓbabilibus aliter q̃ ꝑ testes puta ꝑ instrumẽta, licet ꝓducere testes ĩ causa appellationis, in q bus casibus nõ habet locũ hæc Clemẽtina, sed ꝓcedit lex. ꝑ hãc. C. de tẽporib⁹ appel. ĩ gl. fi. Not. tex. *Rite,* id est recte ſm Priscianũ. & dr̃ à ritu. Papias vero dicit, rite recte. i. iuxta morẽ, legitime, probe. Not. attestatio-

Alibi Iudæi & alij infideles, an & quãdo puniantur ꝑ Ecclesiã, & in quibus casib⁹, vel an ꝑ principes seculares, v. de Anchara-num consil. 25. Nicolaũ Eymericũ in Directorio Inquisitorũ par. 2. q. 46. Zancarinũ trac. de hæret. cap. 46. Innocentiũ & doctores in c. quod super his. de vot. & voti redẽp.

Attestationibus, id est, dictis testium. Vnde attestationes sunt dicta testium vel testimonia ordine iuris in scriptis redacta. Not. Publicatis. nota quod dicta testium dicuntur publicata quando inter partes legitur illud quod quilibet testis deposuit, & partes sciunt quomodo testes deposuerunt, vel pro eis, vel contra, & actor scit quod talis testis deposuit tale quid,

bus [a] rite [b] receptis, & eorum attestationibus publicatis [c], sicut non licet super eisdem [d] vel directo [e] contrarijs articulis alios [f] vel eosdem testes in principali causa producere [g]: sic non debet in appellationis [h] causa licere: Cum [i] non minus in appellationibus, quam in principali causa subornatio [k] sit timenda.

& illud facit pro me; & talis testis deposuit tale quid, & illud facit contra me, & seruit reo. E contra autem reus scit quod talis testis deposuit tale quid, quod facit pro eo: alius testis deposuit aliud quod facit contra eum: & isto modo dicta testium dicuntur publicata, quia publice fuerunt lecta, id est, coram partibus. Not. Non minus, immo tantum: quia tantum est timenda subornatio testium in causa appellationis sicut in causa principali. Not. de verbo, rite, quod exponit Zen. id est, solemniter. quia hoc verbum iuris solemnitatem denotat. ff. de bo. poss. contra tab. l. non putauit. §. nō quæuis. de inoff. test. l. 5. pro hoc de sum. tri. c. 1. ver. vnam. vbi distinguitur inter rite & recte. Not. de articulis exhibendis in litibus. de hoc j. de ver. signi. sæpe Zabar.

¶ *Prima glo. summat, & ponit causam quare breuiter glossauerit hanc decretalem.*

a ¶ *Testibus.*]Casus. Publicatis attestationibus testes produci non possunt (etiā in causa appellationis) super eisdē articulis, vel directe contrarijs. Determinat not. s. eo. fraternitatis. & 4. q. 3. si quis testibus. Et quia decretalem illam solemniter commentaui, & ipsius commenti habetur copia, facilius hanc transibo.

b ¶ *Rite.*]hoc dicit pro tanto, quia si receptio testium non teneret, puta facta per eum non erat iudex causæ [1], vel facta super principali lite nō contesta. eo casu quo fieri nō potuit, vt lit. nō conte. accedens s. publicatio [2] istarum attestationum non impediret productionem rite fiendam. facit quod not. s. eod. cum causam. in fin. vlti. gl. Item si aliqui testes deposuissent super articulo non incluso. super quo vide quod scripsi post Inno. de decr. fraternitatis. in 5. quæst.

[1] Fallit si testes esse periturі. Ang. in l. nam hi. §. transactione. ff. de transact.

[2] Idē ait Cardi si testes non iurauerunt. An partes possunt iuramentū remittere, vide hic Barb.

c ¶ *Publicatis.*] repete, rite. hoc dico pro tanto, quia si indiscrete, inscia vel inuita parte iudex publicaret, pars quæ testificata nōdum didicit, adhuc & testes producere posset [3]; & hoc casu verificari posset quod not. Ber. s. eo. cōstitutus 2. in vlt. gl. vt ibi scripsi.

d ¶ *Eisdem.*] super nouis enim hoc licet etiam in causa principali, & quæ sint noua, plene scripsi in decre. fraternitatis. in q. 2.

¶ *Glo. seq. primo dicit quid de indirecta, Secundo, de directa, dat casum exceptum: & ponit exempla.*

e ¶ *Directo contrarijs* [4].] indirectam vero contrarietatem bene liceret probare per testes post tot attestationes publicatas, puta absentia partis vel testis, à loco, eo tempore de quo deponit, per modum decre. ex tenore s. eod. quod intellige vt ibi dixi. ad idem C. de cōtrahen. stipul. optimam. super directa vero contrarietate non licet, nisi opponeretur falsitas directa ipsius testis cum corruptione. de quo scripsi de proba. cap. licet. super glo. 5. Essent autem directe contraria capitula de maioritate & minoritate, de legitimitate & illegitimitate, de præsentia & absentia, de furore & sana mēte, de actu spontaneo & coacto, de virginitate & corruptione, quādo ista & similia de eisdem personis & actibus, de eodem instanti tēporis sic contrarie formarentur.

[3] Idē dicit Zen. si iudex rite publicasset. addit Bar. & probet se non didicisse testificata. & procedit etiam ten. si pars didicerit nul la publicatiōe facta.

f ¶ *Alios vel eosdem.*]reprobat opinionem Host. qui dicit in appellationis causa articulum antiquum posse reprobari per testes nouos, sed non per antiquos.

[4] Testis si primo dixit vnum, deinde aliud, cum dicto stabitur: vide hic g Pet. & per Bar. ba. l. 1 eos. ff. de fal.

g ¶ *Producere.*] hoc regulare fallit in multis casibus, quos scripsi in decret. fraternitatis. in 9. q. & nota Spe. in ti. de testi. §. satis vtiliter. & quod dicit producere, intellige contra partem inuitam, super quo vide quod scripsi in vlti. q.

ADDITIO. Petrus de Ancharano ponit hic xij. vel xiij. casus, in quibus licet super eisdem articulis testes recipere attestationibus publicatis.

¶ *Glo. seq. ostendit quid reprobat, & quid approbat. & remittit.*

h ¶ *In appellationis causa.*]Reprobat cōem opinionem legistarum dicentium, quod publicatis attestationibus in principali, licebat producere in causa appellationis testes super eisdem capitulis. In hoc concor. Hug. Io. cre. Azo, & Accur. per l. eos. C. de app. l. & C. de temp. appel. per hanc. dicentes, quod §. qui vero. in Authē. de testibus coll. 7. loquitur de testibus producendis in causa principali, sed canonistæ contra, scilicet Glo. Lau. Vin. Tan. Phil. Goffre. & Inno. in præd. decre. quibus vr consentire Guliel. in Spec. de testi. §. satis vtiliter. versi. & breuiter. & mouebantur per rationem hic insertā. & vide quod not. in c. fraternitatis. in 3. glo. & quod ibi scripsi.

Attestationibus publicatis in principali, nō licet in causa appellationis testes producere super ijsdem capitulis.

i ¶ *Cum.*]pro qnia. redditiuum causæ. concor. de consue. cap. 2. & certe huic rationi legistæ respōdere non possunt, quæ sumitur etiā ex præcedenti §. quia vero. vbi de hoc. Ad leges Codicis, quas pro se inducunt facile rñdetur, vt intelligatur de veterib[us] capitulis nullo modo probatis. vel probatis aliter quam per testes, super quibus in appellationis causa bene licet producere testes. Ioan. And.

K ¶ *Subornatio.*] ad huiusmodi intellectum, vide quod scripsi in decr. fraternitatis. in 8. q.

TITVLVS IX.

De iureiurando.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Iuramenta, quæ Romanæ Ecclesiæ præstant Romani principes, fidelitatis existunt. Ioan. And.*

CAP. VNIC.

Romani [l] princi-

DE IVREIVRANDO.

Romani. Istam clemētinam lego vsque ad §. Dudum. quæ ponit vnum exordium, in quo dicit, quod Romani principes, id est, imperatores submiserunt & astrinxerunt se vinculo iuramenti: puta iurando, sua capita Romanis pontificibus submittēdo. Sed figura sic casum: Certum est quod Deus nobis dedit vicarium in terris, cui dixit, Quæcunque ligaueris, ligata erūt, & quæcunq; solueris, soluta erunt. hoc dicebat Iesus beato Petro vicario suo, Petre quoscunque excōicaueris in terris, excōicati & maledicti erunt in cælis: Et quoscunque solueris, id est, dissolueris absoluendo in terris, erunt absoluti in cælis: Modo quæro, nōne Iesus voluit illos principes quibus dedit iurisdictionem temporalem, hoc est, dedit eis potestatem super rebus temporalibus exercendis, esse aliquo modo subiectos suo vicario, id est, Romano Pontifici; & nonne voluit vt isti principes præstent ipsi Romano Pontifici aliqua iuramenta, & nonne voluit vt ipsi submittant sua capita ipsi Romano Pontifici? Ad quod rñdet in textu Clemens, quod sic, dicendo vt sequitur, Principes Romani professores fidei orthodoxę, id est, sanctæ venerantes feruore fidei, id est, cum magno affectu & prōptitudine claræ deuotionis sacrosanctam Romanorum Ecclesiam cuius Romanę Ecclesiæ noster redemptor Christus est caput: ac, id est, etiam principes Romani, venerantes Romanum Pontificem vicarium eiusdem Christi nostri redemptoris, nō reputauerunt indignū submittere. id est, subijcere sua capita, id est, seipsos eidem Romano Pontifici, à quo ipsi principes assumunt approbationem suæ personæ ad apicem imperialis celsitudinis assumendæ: Nam Romanus Pontifex approbat eos, scilicet inspiciendo an sint tales quod possint tempore necessitatis fidem Christianam, id est, fidem Christi defendere. Et à quo Romano Pontifice ipsi principes assumunt. id est, habent vel capiunt coronam imperij: nec non. id est, etiam ipsi principes accipiunt vnctionem, id est, vnguentum quo vnguntur & consecrationem, quia Papa eos cōsecrat: quæ pro, &c. & ipsi principes non reputauerunt indignum, immo crediderūt bene dignum se adstringere illi Romano Pontifici & eidem Ecclesiæ vinculo iuramenti, quæ ecclesia transtulit imperium a Græcis in Germanos, id est, Alemanos. Nam Græci solebant habere imperiū. Et à qua Ecclesia ius & potestas eligendi regem aliquem, super eo postmodum promouendum in Imperatorem peruenit ad certos principes eorum, quia sunt certi principes in Germania qui habent potestatem & ius eligendi aliquem regem in Imperatorem, quod ius ecclesia eis concessit. Textus de se satis patet. Not. quod Papa est Christi vicarius, & si alicubi inuenitur quod est Petri vicarius, illa est impropria locutio, vel exponitur, id est. gerit vicariam, quā gessit Petrus. Vicarius enim non dat vicarium. de offi. vica. c. clericos. hoc vult glo. in verbo, *Christus.* Nota in versi. *Prout tammen,* & c. quod Papa probat iuramentum Imperatoris esse præstandū propter morem obseruantiæ antiquæ. Antiqua ergo diutina præstatio inducit obligationem in futurum. Quod quando sit verum, dic per doct. in l. si certis annis. C. de pact. & l. cum de in rem verso. ff. de vsur. per Bar. in casu vero huius Clementinæ non erat nuda præstatio: sed titulus, ex quo & alijs verisimilibus coniecturis Papa hic ipsum exigit tamquam debitum. facit quod legitur & notatur in c. peruenit. de censibus. Petrus de Ancharano.

Casus sine tela domini Helias.

¶ *Prima glo. ponit casum, & simul summando diuidit.*

l ¶ *Romani.*] Casus. Declarat illa fore fidelitatis iuramenta, quæ præstat Imperator Ecclesiæ Romanæ approbationis suæ tempore, secundum formam capituli, tibi domino. & tēpore coronationis, secundum formam in Pontificali descriptam. Et primo ponit exordium in quo dicit, Romanos principes pro tempore Romanis Pontificibus sua capita submisisse, & se illis adstrinxisse vinculo iuramenti. Secundo ibi: *Dudum.* narrat assertionem Imperatoris Henrici se negantis Romano Pontifici per fidelitatis iuramentū adstrictum, exprimens quòd dedit causam denegationi prædictæ. Tertio ibi: *Nos itaque.* prouidens contra futura pericula, ponit duo iuramēta, quæ præstiterat ipse Henricus Ecclesiæ Romanæ. Primum approbationis

pes† orthodoxę[a] fidei professores[b], sacrosanctam Romanam Ecclesiam, cuius caput est Christus[c] redemptor noster, ac Romanum Pontificem eiusdem redemptoris vicarium †[d] feruore fidei & claræ deuotionis promptitudine[e] venerantes[f], eidem Romano Pōtifici, a quo approbationem personę ad imperialis celsitudinis apicem[g] assumendæ, necnon vnctionem, consecrationem, & imperij coronam accipiunt, sua submittere[h] capita non reputarūt indignum, seque[i] illi & eidem Ecclesię, quæ a Græcis imperiū transtulit † in Germanos, & à qua ad certos[k] eorum principes ius & potestas eligendi regem in Imperatorem postmodum promouendū peruenit[l], astringere vinculo iuramenti, prout tam mos obseruationis antiquæ[m] temporibus nouissimis renouatæ, quàm forma iuramēti huiusmodi sacris inserta canonibus[n] manifestant.

¶ Dudum sane inter quondam Henricum Imperatorem tunc Romanorum regem[o], & charissimum in Christo filium nostrum Robertum Siciliæ[p] regē graui discordia[q] suscitata: Nos multis grādibusque periculis, quæ exinde prouentura verisimiliter timebantur, intendentes celeri[r] & opportuno remedio obuiare[s], quibusdam ex fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus existentibus tunc in vrbe[t] pro reformanda pace[u] & solidanda concordia inter reges eosdem, litteras nostras sub certa forma duximus destinan-

probationis suæ tempore per procuratores ad id mādatum habentes, secundum formam c. tibi dño. Secundum, tempore coronationis & consecrationis suæ, quod in vrbe præstitur per seipsum, secundum formam in Pontificali descriptam. Quarto ibi: *Cæterum.* narrans talia etiam sacramenta præstita per Albertum immediatū pdecessorē ipsius Rodulphi, & alios reges Romanos, declarat illa fore fidelitatis iuramēta. Quinto ibi: *Porro*, ponit formam iuramēti, quam ipse Henricus præstiterat in ingressu Italiæ, & quam innouauerat coronationis tempore, quæ dicit patere per litteras ipsius Henrici in archiuis curiæ Romanæ reseruatas. Ioan. And.

† al. tempe statores.

† Vide Turrecrematā in summa de ecclesia lib. 4. c. 37.

a ¶ *Orthodoxæ.*] simile argu. de sum. tri. damnamus. versic. licet ergo. & ibi exponitur.

b ¶ *Professores.*] venerantes, quod est j. & redeas retrograde vsque ibi, fauore.

† De hac imperij translatione vide in c. 1. vene rabilem. & ibi late p glossam & doctores. extra de elect.

c ¶ *Christus.*] ad Collos. 1. de sac. vnc. cap. vnico. versi. sed vbi.

d ¶ *Vicarium.*] de homi. pro humani. lib. 6. de transla. c. 2. & 3. Et cum dī q̄ est vicarius Petri, vt 63. dist. ego Ludouicus. 1. q. 1. non æquales. & q. 7. quotiens. est impropria locutio. Vel exponitur, id est, gerit vicariam quam gessit Petrus: Vicarius enim non dat vicarium, de offi. vica. clericos.

e ¶ *Promptitudine.*] quasi parata & expedita affectione, & sine difficultate.

f ¶ *Venerantes.*] 17. dist. §. huic. & 19. dist. in memoria. 21. distin. nunc autem. & c. intantum. cum si. & hic tolle litteram, non reputarunt indignum sua submittere capita.

g ¶ *Apicem.*] apes, apis, volatilis quædam est, de qua de consec. distinct. 5. numquam. de deci. nuntios. & 7. quæstio. 1. in apibus. sed apex, apicis, ponitur pro summitate, honore, vel distinctionis nota: quod enim in summo est, à pedibus vel infimis distat, & hæc summitas temporalia respicit. de maioritate & obedientia, solitæ.

h ¶ *Submittere.*] facit 63. dist. Valentinianus. de iudi. nouit. versi. nos igitur.

i ¶ *Seque.*] astringere vinculo iuramenti. quod est infra.

k ¶ *Ad certos.*] qui sunt illi. not. de re iudi. ad Apostolicæ. in fin. lib. 6.

l ¶ *Peruenit.*] de elect. venerabilem.

m ¶ *Antiquæ.*] concor. §. de transla. quanto. & mos fidelissimæ vetustatis seruandus est. C. de testa. testamenta.

n ¶ *Canonibus.*] 63. dist. tibi domino.

DVDVM. Postquā diximus in §. præcedēti, qualiter principes non reputauerunt indignum subijci sua capita Romanis Pontificibus vinculo iuramenti: Iste §. dudum. narrat qualiter Henricus Imperator asserebat & affirmabat se non esse astrictum Romanis Pōtificibus vinculo iuramenti ab ipso Henrico præstiti. Et dat seu exprimit causam quare dicit se non esse astrictum, vsque ad §. *Nos itaque.*

CASVS. Diabolo patre litis instigante, bellum inter Henricum regem Romanorum Imperatorem, & charissimum Robertū amicum nostrum, filium nostrum in Christo regem Siciliæ fuit suscitatum, ita q̄ grande damnum ecclesię imminebat, nisi pax in proximo tempore fuisset tractata: Et nos Papa videntes grandia pericula, quæ timebantur ex hoc bello prouentura: intendentes celeri, id est, veloci & opportuno, id est, conuenienti obuiare remedio, misimus litteras quibusdam Cardinalibus existentibus tunc in ciuitate Romana: quæ litteræ tractabant de pace reformanda & fienda inter ipsos reges: Et inter alia inserentes & affirmantes, q̄ cum ipsi reges essent specialissimi filij Ecclesiæ, & cum ipsi debeant esse promptissimi defensores, & q̄ aliàs fuissent astricti multipliciter iuramento fidelitatis ipsi Ecclesiæ: Nos Papa supplicabamus eis q̄ inirent pacem adinuicem, & q̄ essent muniti decætero pro omni genere armorum scuto pacis. His auditis & visis, Cardinales quibus litteræ fuerant missæ, istas litteras præsentauerunt Henrico regi Romanorum & Imperatori, & illi supplicauerunt, vt suū propositum & voluntatem pro ipso haberent: Qui quidem Henricus audiens istas litteras facientes mentionem, q̄ multipliciter erat astrictus iuramento fidelitatis; & hoc moleste ferens, tamquam iratus respondit, se non fore cuiquam ad fidelitatis iuramentum astrictum, & de sua responsione publice tabelliones requisiuit, quod secrete facere debebat, & voluit acta habere qualiter ipse dicebat se non esse subditum, nec confitebatur se alicubi subditum. Et ista dicebat in præsentia plurium hoc audire volentium. Item vltra dicebat, q̄ ipse nesciebat quòd antecessores sui Romani Imperatores vmquam iuramentum huiusmodi præstitissent; & dicebat quòd non erat memor quòd vmquam talia iuramenta præstitisset. Hoc dicit. vide tex. *Sane*, pro sed. *Dudum*, id est, olim. graui discordia suscitata, id est, orta inter Henricum quondam Imperatorē, tunc regem Romanorum, & Robertum charissimum filium nostrū in Christo regem Siciliæ. Nos Romanus Pontifex intendentes obuiare, id est, contraire, ne bellū fortius insurgat: celeri. id est, veloci remedio: & opportuno, id est, conuenienti: multis grandibus periculis, quæ pericula timebantur verisimiliter prouentura exinde, id est, mediante illo bello, duximus litteras destinandas, id est, mittendas sub certa forma, hoc est, deliberauimus mittere litteras quibusdam ex fratribus nostris Cardinalibus sanctę Romanæ ecclesiæ tunc in vrbe Romana existentibus: quæ, scilicet litteræ erāt pro pace reformanda, & pro concordia solidanda, id est, firmanda inter eosdem reges iam nominatos. Et nos, scilicet inserentes in eis litteris, quòd cū ipsi reges sint specialissimi filij ipsius Ecclesiæ, & quòd cum ipsi sint astricti ipsi Ecclesiæ multipliciter, & ipsi debeant esse promptissimi defensores eiusdem ecclesiæ, vult concludere Romanus Pontifex, quòd amplius bellum contra se inuicem non ducant; sed pacifice viuant: quia scribitur, Regna in se diuisa desolabuntur. Dictis autem litteris deductis, id est, lectis & declaratis in notitiam dicti Henrici iam promoti ad imperiū, idem Henricus requisitus ab eisdem Cardinalibus vt ipse responderet, id est, declararet voluntatem & propositum suum super contentis in litteris illis: Et cum ipse Henricus, suppleo, tulisset, id est, portasset in animo suo moleste, id est, male contentus, ex eo scilicet quòd habebatur mentio in dictis litteris de iuramento fidelitatis per eum præstito, ipse non respondit Cardinalibus familiariter nec secrete, vt, id est, sicut qualitas pacis tractandæ exigebat, id est requirebat, & c. textus de se satis patet. Not. de dictione *quondam*, quæ remouet de præsenti, & ponit de præterito, vt hic. & ff. de postula. l. cui. § affinitates. tamen de sui natura denotat tria tempora: præteritum, præsens, & futurum: sicut olim & dudum. de quo de offic. deleg. cum olim. Not. quòd ad Papam spectat reformare pacem inter Christianos, & sedare discordias & scandala. Item & ad alios prælatos similiter hoc pertinet, & maxime ad bonos iudices, vt l. æquissimum. ff. de vsufru. & cap. in præsentia. de probatio. in nouel. post Innocen. facit de treug. & pac. cap. 1. & de iudi. cap. nouit. & 23. q. 1. per totum. Petrus de Ancharano.

o ¶ *Regem.*] qui nondum coronatus erat. Ioan. And.

p ¶ *Siciliæ.*] quæ est speciale patrimonium Ecclesiæ. de re iudi. ad Apostolicæ. versi. præter hæc. cum suis concor. lib. 6.

q ¶ *Discordia.*] diuersitatem cordium designat.

r ¶ *Celeri.*] de celeritate vide pro & contra. de electio. cap. fina. lib. 6.

s ¶ *Obuiare.*] vide quod not. de rescript. ad hoc. in vlti. glossa. & quod ibi dixi.

t ¶ *In vrbe.*] antonomasice. de pænit. & remis. significauit. ibi, de hoc de verb. signi. forus. ver. testes.

u ¶ *Pace.*] quod ad eum spectabat. de iudi. nouit. & ad alios prælatos. 90. dist. per totum. de treug. & pa. cap. 1. & vide quod not. de re iudi. ad Apostolicæ. ver. deierauit. lib. 6. [per Archid. 23. quæstio. 1. noli.]

a ¶ In cit.

a ¶ *In eis.*] litteris ad Cardinales directis.
b ¶ *Non familiariter.*] quasi non mansuete, domestice, & amicabiliter.
c ¶ *Secreto.*] 5.q.3.in loco.
ADDITIO. Tangit hic Paul.remissiue, quis grauius peccet, vel ille qui delinquit occulte, vel ille qui publice. not.de cele. Miss. de homine. 81. distinct. clericus. 32. quæstio. 4. nemo. Petrus.
d ¶ *Accersitis.*] quasi collectis, vel circa se situs.
e ¶ *Requisitis.*] Nota tabellionem debere esse rogatum. de hoc in Spec. de instru. edi. §. 2. vers. sed pone. & §. 3. in 1. col. (per Inno. supra de fide instru. c. 1.)
f ¶ *Instrumenta.*] ad perpetuam rei memoriã. 1. q. 7. maximum. 27. q. 1. omnes fœminæ.
g ¶ *Respondit.*] tria capitula continet hæc responsio.
h ¶ *Cuiquam.*] Romanum Pontificẽ includebat. d maior. & obe. solitæ. ad finem.
i ¶ *Præstiterat.*] per nuntios, vt sequitur.
k ¶ *Innouarat.*] per seipsum. Ioan. And.

das, inter alia inserẽtes in eis [a]: quòd cum ipsi reges eiusdem Ecclesiæ specialissimi filij sibi † iuramento fidelitatis †, & aliàs multipliciter essent astricti, ipsius Ecclesiæ debeant † esse prõptissimi defensores. Dictis autem litteris in notitiam dicti Henrici ad imperium iam promoti sic deductis, idem Henricus ab eisdem Cardinalibus requisitus, vt super contentis in illis suum propositum responderet, quasi moleste tulisset, quòd de iuramento fidelitatis huiusmodi per eum præstito in dictis litteris mentio haberetur, non familiariter [b], nec secrete [c], vt tractandæ pacis qualitas exigebat, sed multis tabellionibus accersitis [d] & requisitis [e] ab eo quòd de responsionibus suis conficerent publica instrumenta [f]: inter cætera publice, præsente multitudine hominum copiosa, respondit [g], se non fore cuiquam [h] ad iuramẽtum fidelitatis astrictum, & † quòd numquam fecerit iuramentum propter quod foret ad iuramentum fidelitatis alicui obligatus, & † quòd ipse nesciebat, quòd antecessores sui Romani † Imperatores vmquam iuramentum huiusmodi præstitissent, simulans se immemorem iuramentorũ, quæ nobis ante coronationem suã præstiterat [i], & post coronationẽ etiã innouarat [k]. Nos itaq; attendentes quòd huiusmodi responsio si sub dissimulatione pertranseat, vel silentio pallietur [l], posset in magnũ & euidẽs præiudiciũ Romanæ Ecclesiæ redundare [m], dignũ admodũ [n]

† al. iur: sibi sub iuramento, &c.

† Loquet enim ex epistola Leonis, 30. die Aprilis anno pontificatus sui 6. scripta Heluetiis tredecim Cãtonum cõfœderatis. vnde q reges Suitzer iurant põtifici.

† al. debebant.

† al. eo q

† al. eo q

† al. Romanorum

¶ Nos itaque. Iste §. legitur vsque ad §. cæterum. Et dicit quid fecit Papa quando audiuit Cardinales referentes ea quæ dixit Henricus, & quod responsum ipse Hẽricus dedit litteris suis. & quomodo Henricus non habuit litteras Papæ gratas, & quomodo ipse Henricus dixit se non iurasse in coronatione sua qñ fuit promotus in Romanum Imperium, nec post coronationem: Et etiam Cardinales retulerunt ipsi Papæ, qualiter ipse Henricus qñ recepit litteras Papæ, quæ tractabant de pace: & cum secretæ esse deberent q ipse eas publicauit, accersitis, id est, conuocatis tabellionibus, & in copia multorum hominum: & quomodo ipse nesciebat q antecessores sui iurassent: & q ipse erat immemor q vmquam iurasset. Et per hoc habes totum §. præcedentem repetitum. His sic recitatis à Cardinalibus Romano Pontifici, ipse Romanus Pontifex attendens q si ipse dimitteret ipsum regem, qui de responsione sua haberet tabelliones vt conficerent instrumenta, vt posset in futurum præiudicare Romanæ Ecclesiæ, & talia sic recitata in principio istius §. in graue præiudicium redundarent ipsi Ecclesiæ: quare ipse Papa siue Romanus Pontifex prospexit annectere & in ius commune siue in corpore iuris redigere, & scribere de huiusmodi iuramentis in huiusmodi constitutione seu Clementina, recitãs quomodo dictus Henricus quamprimum, id est, quamcito, & illico siue statim q fuit electus in Romanum regem, ipse misit nuntios & procuratores ad nos, hoc est, ad Romanam curiam, vt ipse confirmaretur in Imperatorem: qui nuntij procuratorium habebant ad iurandum in animam ipsius q omnia quæ iuranda erat iuraret: quæ quidem iuramenta recepimus in Auinione, vbi tũc eramus in præsentia plurium Cardinalium, archiepiscoporum, episcoporum, & abbatum hic existentium: quare illum regem nominauimus: & eius personam approbauimus: & declarauimus eum esse habilem & idoneum ad apicem, & imperialis celsitudinis dignitatem: & decreuimus illum inungi & consecrari, & à prædictis nũtijs accepimus iuramẽtum. Item similiter misimus Cardinales ad eum vt ipsi sibi impenderent & darent insignia consecrationis: qui Cardinales]nomine nostro receperunt ab eo iuramentum corporale, sicut continetur: & forma illius iuramenti describitur in libro Põtificali Romano: Et forma qualiter ipse iurauit ponitur ibi, Ego A. rex Roman. hoc dicit. vide text. Nos itaque attendentes. q si huiusmodi responsio facta per regem Henricum pertranseat sub dissimulatione, vel q pallietur silentio, ipsa posset redundare in magnum & euidens præiudicium Romanæ Ecclesiæ: ideo prospeximus admodum dignum, id est, valde dignum, fore, id est, esse opportunum, idest, conueniens, vt annectamus aliqua breuiter huiusmodi constitutioni præsenti in huiusmodi Clementina. Et sunt in tex. ibi: *Dictus namque*. Et recitat qualiter Henricus rex quãdo fuit electus, quomodo ipse iurauit & fecit illa quæ tenentur facere Imperatores, quando eliguntur: ideo dicit. Dictus namque Henricus quamprimum, id est, ita cito q fuit electus in regem Romanorum. ipse destinauit, id est, misit ad nos nuntios solemnes. hoc est, vnam ambasiatam quam gallice Ambassade appellamus, dans eis nuntijs mandatum speciale & plenum per suas litteras patentes, id est, apparentes, & manifestas, & bene cognitas, nobis exponendi pro eo, id est, nomine eius deuotionem ipsius, quia præceperat nuntijs suis dicendo, Dicatis Romano Pontifici, qualiter ego sum deuotus & obediens. Et dans eis nuntijs mandatum speciale exponendi reuerẽtiam filialem, quam ipse dicebat gerere ad nos syncero, id est, integro affectu, id est, desiderio. & etiam ad Romanã Ecclesiã, dicẽdo q erat filius ipsius Ecclesiæ: quare supplicabat vt electionẽ de se factã Papa cõfirmaret: & eũ discerneret inungendũ & cõsecrandum: necnon, id est, etiã habebant dicti nuntij speciale mãdatũ petendi & impetrandi gratiã à nobis & fauorẽ: Et ipsi nuntij habebãt mãdatũ speciale offerendi & præstãdi pro eo, id est, nomine eius iuramẽtũ fidelitatis debitæ nobis, & debitæ ei Romanæ Ecclesiæ in ipsius animam: quia per suam animam iurabat, q teneret & faceret omnia quę sui prædecessores fecerant. Ideoque ipsi nuntij habebant mandatum iurandi in ipsius animam per iuramentum fidelitatis, & per iuramentum cuiuslibet alterius generis: ac nihilominus, id est, non minus habebant tales nuntij mandatum speciale petendi à nobis vnctionem: & habebant speciale mandatum petendi consecrationem impendi ipsi Henrico regi per manus nostras: Et etiam petebat diadema imperij impẽdi, id est, tradi per manus nostras. hoc dicit. Not. *Decreto*, id est, statuto. & habemus decretus, ta, tum. & hoc decretum, ti, statutum patrum, definitum iudiciũ. Inde hic & hęc decretalis, & hoc le. vt ista dicta sunt decretalia, id est, quæ in decretis continentur. Et pluraliter hæc decreta, torum pro libro in quo continẽtur decreta. Inuenitur etiam decretalis substantiue, vt in tali decretali dicitur. Item decretus, ta, tum, inuenitur à decresco, scis, & potest, de, ibi esse augmentatiuum vel priuatiuum. Et decretum est supinum duorum verborũ, scilicet decresco & decerno. & decreui est eorum præteritum. Decretum secundum Specul. dicitur multis modis: quandoque dicitur sentẽtia diffinitiua, vt ff. de re iud. l. decreta. vel interlocutoria. ff. de assesso. l. 1. in fin. Quandoque dicitur id quod Papa constituit seu statuit de consilio Cardinalium nulla facta consultatione, & tunc in scriptis redigitur, vt d rescrip. c. pꝛsenti. Et accipitur hic sic in proposito. Quandoque dicitur consensus eligentium in scriptis redactus, vt 1. q. 1 legum. de elect. innotuit. Quandoque est illud quod capitulum vel ordo, siue vniuersitas vel maior pars ordinauit, vt ff. quod cuiusque vniuer. nomine. l. plane. Quandoque est iudicis auctoritas in alienationibus rerum præcipue minorum interposita. vt C. de prædijs mi. l. interposita. Quandoque dicitur auctoritas principis in rescriptis beneficialibus interposita, vt de rescrip. cap. gratia. lib. 6. Et secundum Azonem illud decretum est confirmatorium gratiæ: quia ex hoc princeps insinuat suam voluntatem, quæ seruanda etiam secundum eum ligat ignorantes. Est etiam quoddam decretum decurionum, quod in inuitos super muneribus rerum tribui potest, exceptis qui liberalium studiorum laboribus inseruiunt, & qui medendi causa funguntur, vt medici. C. de decr. decuri. l. exceptis. lib. 10. Et dicuntur decuriones, id est, existentes de curia. Quandoque decretum est iussus iudicis, quo mandat bona alicuius propter eius contumaciam possideri. Et est duplex: quoddam est primum, quoddam secundum, vt ff. de dam. infect. l. si pupillus. §. Iulianus. Not. q contra ea quæ publice delinquuntur, publice prouideri debet: sic enim prouidit Papa per hanc publicã constitutionẽ ꝫ publica delicta Henrici. Not. q dicitur breuiter fieri, quamuis multa dicantur dummodo breuiter, vt hic in ver. breuiter. Zabarella.

l ¶ *Pallietur.*] id est, quasi pallio cooperiatur. concor. de vsu pal. cap. nisi. in fine.
m ¶ *Redundare.*] prouidet circa futura. de hoc d fer. non ordi. c. 1.
n ¶ *Admodum.*] ponitur pro valde. concor. de cen. grauia. & de cor. vi. c. 1. de magistris, quanto. ĩ. de re iudi. pastoralis. ver. nun-

quid

& opportunum fore prospeximus, vt † de iuramentis huiusmodi cōstitutioni præsenti aliqua breuiter annectamus. Dictus namque Henricus quamprimum fuit in regem Romanorū electus, solemnes ad nos nuntios destinauit, dans eis per suas patentes litteras plenum & speciale mandatum exponēdi a nobis pro eo deuotionem ipsius & reuerentiā filialē, quā ad nos & Romanam Ecclesiā syncero gerere se dicebat b affectu: necnon petendi & impetrandi à nobis fauorem & gratiam consuetos: offerendi quoque nobis & præstandi pro eo & in ipsius animam c debitæ nobis & eidem Ecclesię fidelitatis & cuiuslibet alterius generis iuramentum, ac nihilominus petendi à nobis per nostras sibi manus impendi vnctionē, cōsecrationem, & Romani imperii diadema d. Præfatis itaq; nuntiis in nostra & fratrū nostrorum præsentia constitutis, ac secundum dicti tenorē mandati Auinione, vbi tūc eramus cum nostra curia residentes in publico cōsistorio, in quo erat prçlatorum & aliorū, tam clericorum quàm laicorum non modica multitudo, præmissis per eos coram nobis expositis supplicando petitis humiliter & oblatis e: Nos eodem mandato & decreto f electionis eiusdem Henrici ex parte principū tam ecclesiasticorum quàm secularium, qui eundem elegerant, nobis per dictos nuntios præsentatis plena cum eisdem fratribus deliberatione discussis, factaque nobis de electione huiusmodi concordi & legitima plena fide, examinata quoque persona ipsius Hērici, prout absentia patiebatur eiusdē, & de ipsius fide, probitate, & aliis quæ in persona Imperatoris sunt merito requirenda g, cum pluribus prælatis & aliis magnæ auctoritatis viris, qui eiusdem Henrici mores, conditionem, & statum plenius nouerant h, inquisito, eiusq; personâ, cuius etiam nos & fratres nostri aliqualem i prius notitiam k habebamus, propter quod facilius transiuimus in examinatione huiusmodi, idonea reputata, ipsum nominauimus, denuntiauimus †, & declarauimus regem Romanorum, ipsius approbantes personam, eumque sufficientem & habilem declarantes ad suscipiendam imperialis celsitudinis dignitatem, ac decernentes vnctionem, consecrationem, imperiique Romani coronam sibi per manus nostras debere concedi: Et subsequēter à præfatis nuntiis sufficiens ad hoc ab eo (vt præmittitur) mandatum habentibus secundum formam in decretis, quæ incipit: Tibi domino l, cōprehensam, fidelitatis recepimus iuramentum. Postque idem Henricus consecrationis & coronationis suæ tempore aliud eisdem Cardinalibus, quos ad impendendum sibi huiusmodi consecrationis & coronationis insignia miseramus ad vrbem, illud nostro nomine recipientibus iuramentum præstitit corporale, quod in libro Pontificali m Romano præstandum Pontifici per Imperatorem coronationis suæ tempore continetur: cuius tenor dignoscitur esse talis: Ego Henricus Romanorū rex annuente Domino futurus n Imperator, promitto, spondeo & polliceor o, atque iuro corā Deo, & beato Petro, me decætero protectorem, procuratorē † & defensorem fore summi Pontificis, & huius sanctæ Romanę Ecclesiæ in omnibus necessitatibus & vtilitatibus suis, custodiendo & conseruando possessiones, honores, & iura eius quantum diuino suffultus adiutorio fuero, secundum scire & posse meum recta & pura fide: sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia. ¶ Cæterum quin iuramenta huiusmodi fidelitatis existant à retro Romanis principibus, non fuit hactenus hæsitatum, immo tā quondam Albertus rex Romanorum immediatus p prædecessor memorati Henrici Bonifacio q Papæ viii. prædecessori nostro tēpore approbationis eiusdē Alberti, quam Rodulphus pater ipsius & alii prædecessores eiusdem Romanorum reges diuersis nostris prædecessoribus iuramentum fidelitatis & obedientiæ præstiterunt. Idēque Bonifacius memoratum Albertum iuramento huiusmodi ab eo recepto de fratrū suorum consilio (præsente prælatorum & aliorum multitudine copiosa) auctoritate Apostolica recepit in specialem suum filium r & Ecclesiæ memoratę, ipsumque in regem Romanorū assumpsit, in Imperatorem postmodum promouendum. Verum quia sępe fatus Henricus, qui in proximis diebus fuit de hac luce subtractus,

† vel Iurare de iuramē pro huiusmodi constitutioni præsenti aliqua annectamus.

quid etiam. & ī. de magistris. c. 1. post princ.

a ¶ *Exponendi.*] Nota formam secundum quā constituendi sunt nuntii Romanorum regis petentis approbationē Ecclesiæ.

b ¶ *Dicebat.*] Seneca 82. epistola, Nil carius existimamus, quàm beneficium quamdiu petimus: nil vilius cū accipimus.

c ¶ *Animam.*] concor. de iuramen. cal. c. fin. lib. 6. & de testi. præsentium. lib. 6.

d ¶ *Diadema.*] propria dicitur corona imperialis vel regia, & differt à serto, quod fit de floribus insertis, & à corona quæ dicitur circulus capitis, de quolibet metallo; diadema vero solum de auro, & lapidibus pretiosis. & componitur à dia, quod duo, & demo, is. ex sui enim rotunditate principium demit & finē.

Diadema regiū, tam Romanum, quàm exteris gētibus candidā fasciā esse cōstat. vide legendum de Alexandro Genial. dierum lib. 2. c. 24. de variis corona rum generib. Aulū Gellīū lib. 5. noctium Attic. c. 6.

e ¶ *Oblatis.*] respicit tria, ad quæ mandatum habebant, scilicet exponendi deuotionem, petendi fauorem, vnctionem, & c. offerendi iuramentum.

f ¶ *Decreto.*] de quo 61. distin. episcopus. & de elect. innotuit.

g ¶ *Requirenda.*] facit de sup. negligen. prælatorum grandi.

h ¶ *Nouerant.*] ab his inquirenda sunt talia. de purga. cano. cum P. de elec. postquam. & c. scriptum.

i ¶ *Aliqualem.*] quasi non plenam, quia tunc non videtur examinatio personæ necessaria. de hoc 33. distinct. qui episcopus. in glos. a. 47. distinct. de Petro. & facit de appel. constitutis 2.

k ¶ *Notitiam.*] fuerat enim pro promotione fratris sui Treuerensis archiepiscopi aliquo tēpore in curia.

l ¶ *Tibi domino.*] 63. distinct. & fuit iuramentum Ottonis, vt ibi patet. & dicebat Gulielmo Specul. eod. titul. §. 1. versicu. illud autem. post principium, quòd electus præstabat primo illud iuramentum legato Apostolicæ sedis: postea quando coronabatur, iterum præstabat illud Papæ.

† Not. bene in hac tex. pro executoribus apostolicis, vt prius personam declarēt idoneam, & tamē pronūciant.

m ¶ *Pontificali.*] quod aliàs vocatur ordinariū episcopale. & not. Hostien. de ser. nō ord. consuluit. quòd ille liber authēticus sit: quia illius libri verba ibi ponuntur: simile quod de arbore dicitur per cap. 35. q. 5. ad sedem. Inducit etiam 15. dist. canones. & cap. sancta. 38. distin. quæ ipsis. facit de offic. archid. cap. 1. & cap. ad hæc. hoc apertius probat hæc litera.

n ¶ *Futurus.*] illud est contra Ioan. qui not. 93. dist. legimus. quòd sola principum electio facit verum Imperatorem: vides enim quòd etiam approbatus ab Ecclesia Imperator non est, donec coronationē & consecrationem receperit ab Ecclesia. & facit quod dicam in §. porro. [super verbo, reges, in glo.]

o ¶ *Polliceor.*] dicitur l. 3. ff. de polli. quòd pactum est duorum consensus atque conuentio: pollicitatio vero solius offerentis promissum.

¶ CASVS. Casus. Hic Papa siue Romanus Pontifex probat ꝙ ipsum regem qui dicebat se nescisse, seu ignorasse, ꝙ antecessores sui Imperatores vnquam præstitissent iuramentum: Et probat Papa dicendo, ꝙ numquā fuit hæsitatum, id est, dubitatum, quin huiusmodi iuramenta exstans data à retro principibus, id est, ab antecessoribus suis; immo probat ꝙ Albertus quondam Imperator prædecessor ipsius Henrici, similiter Rodulphus tēpore Bonifacij viij. præstiterunt iuramentum fidelitatis ipsi Bonifacio. Domini mei aperui vobis portam istius capituli: ideo vos supplico vt residuum videatis per vos. Nota text. Cæterum, vt ī. in cle. ne Romani. de ele.

† Dictio, procuratorem, deest in nonnullis codicibus.

p ¶ *Immediatus.*] significanter hoc dicit. cū in possessione vltima tempora spectanda sint. de causa possess. cum ecclesia. post princip. cum concor.

q ¶ *Bonifacio.*] familiaris est hęc probatio, cum Papa alium Papam inducit in testem, vt not. Ioan. 9. quæstio. 3. patet.

r ¶ *Filium.*] de priuile. si Papa. ver. similiter. lib. 6.

subtractus, non virtutem & mẽtem, sed nedum verborum insectans corticem, sensumq; confundens, iuramenta restringendo prædicta, curiose videbatur asserere (vt præfertur) illa ad debitum fidelitatis huiusmodi non extendi: nouo morbo curiositatis huius luculentæ veritatis antidotum præsentis declarationis oraculo prouidimus apponendum. Quia ergo capitulis iuramento fidelitatis contentis sollicita meditatione pensatis, ipsa capitula in præfatis Imperatoris iuramentis quantum ad effectũ, mentem, & virtutem ipsorũ non est dubium contineri: Nos præmissis & alijs rationibus, ne quis in Romanum assumptus principem, vel in posterum assumendus, an iuramenta huiusmodi per dictum Hẽricum Imperatorem præstita, & per successores ipsius in futurum præstanda fidelitatis existant, in dubitationem deducere audeat, vel super his cõtrarium astruere veritati, auctoritate Apostolica de frarrum nostrorum consilio declaramus, illa iuramenta prædicta fidelitatis existere, & censeri debere. Porro præter iuramenta prædicta idẽ Henricus suorũ inhærens prædecessorum vestigijs, priusquam ingrederetur Italiam, vel ibidem iura aliqua exerceret, sub testimonio suarum patentium litterarum in manibus dilecti filij Ioannis de Mollianis scholastici ecclesiæ Tullẽn. capellani nostri ad hoc specialiter per nos missi, nostro & præfatæ Ecclesiæ nomine recipiẽtis promisit, & tactis sacrosanctis Euangelijs iuramento firmauit, quòd eandem Ecclesiam, & fidem catholicam pura fide, totisque viribus conseruaret reuerenter, & etiam defensaret: omnemque hæresim, schisma, & hæreticos quoslibet, fautores, receptatores, & defensores ipsorum exterminaret pro posse: ac numquam cum Sarraceno, Pagano, schismatico, seu alio quolibet communionem catholicæ fidei nõ habente, aut cum aliquo alio præfatæ Ecclesiæ inimico, vel rebelli, seu eidem manifeste suspecto, vnionem quãlibet seu parentelam, aut confœderationem iniret: sed tam nostrã, quàm successorum nostrorũ personas, honorem & statum manuteneret, defenderet, & cõseruaret contra omnes homines cuiuscunq; existerent præeminẽtiæ, dignitatis, vel status. Eidem etiam adijciens iuramẽto, quòd manuteneret semper atque seruaret priuilegia omnia per prædecessores suos reges ac Imperatores Romanos præfatæ Romanæ, & alijs quibuslibet Ecclesijs quocunque concessa tempore, & continentiæ cuiuscunque. Ipsaque omnia, & specialiter ac præcipue per claræ memoriæ Constantinum, Carolum, Henricum, Ottonem quartum, Fridericum secundum, atque Rodulphum prædecessores ipsius super concessione, recognitione, aduocatione, adnotatione, quitatione, & libera dimissio-

a ¶ *Corticem.*]quod facere non debuit. 1. q. 1. Marcion. de verbo. signifi. præterea. & c. intelligentia. ff. de legi. l. scire. Io.

b ¶ *Curiositatis.*]sumitur hic pro subtilitate exquisita, nimia cura. sic de renun. c. 1. in prin. lib. 6.

c ¶ *Antidotum.*]ponitur pro contra domum. dic vt not. ff. de petitione hære. sed & fi. §. consuluit. vel pro ℥ datũ, vnde dici solet id quod datur ℥ venenum, vnde pro medicina ponitur. de iura. calum. cæterũ. inde dr̃ quidam liber Antidotarius: quia contra vitia cõpositus est.

d ¶ *Fidelitatis.*] quod habetur 22. q. 5. de forma & facit ĩ. eod. ego N. & videre potes quod not. Hostien. in summa. de feu. §. quid si fidelitas. vbi etiam ponit plenam & pleniorem fidelitatis formam. In quo & quid differat ab homagio, dicam ĩ. de re iudic. pastoralis. §. rursus. [de hoc per Innoc. de regu. iur. c. vlti.]

e ¶ *Ipsa capitula*]contenta in fidelitatis iuramento.

f ¶ *Virtutem.*] ad maiorem expressionẽ inculcat hæc verba.

g ¶ *Existere.*] non per hoc sequitur quod subiecti Imperatori sint de temporali dominio Ecclesiæ. facit quod not. 51. distin. legitur. & in Spec. de feu. §. 2. ver. 14. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. tractat de tribus coronis imperij, & vbi, & per quos dentur, & quomodo de triplici sunt metallo, & quare, & dat simile.*

h ¶ *Vestigijs.*]qui, scilicet in ingressu Italiæ iuramentum tale præstiterat. Scire debes (prout habetur etiam in Pontificali) q̃ rex Romanorum coronatur triplici corona. Prima est ferrea, quam recipit ab archiepiscopo Coloniẽsi. in Aquisgrano eiusdem diœcesis: ferrum autẽ fortitudinem designat, qua vincere debet rebelles, & infideles conculcare. Secunda est argentea, quam ingressus Italiam recipit à Mediolanensi archiepiscopo in villa Modiceñ. eiusdem diœcesis: vñ ipse Hẽricus recepit illam Mediolani in ecclesia sancti Ambrosij: argentum autem designant munditiam & claritatem, significat ipsum principem talem esse debere. Tertia est de puro auro, qua coronatur per Papam in ecclesia sancti Petri, ad altare sancti Mauritij: & designat aurũ, quod omnibus metallis est excellentius, ipsum Imperatorem alijs regibus & principibus in potentatu & iustitia excellentiorem esse debere. Sic olim in his tribus metallis dabatur tributũ Romanis, vt scripsi de fide instru. inter dilectos. super glo. indictio.

ADDITIO. Hanc triplicem coronam triplici carmine adnotatam videas.

Ferrea Romani gestant diademata reges:
Est argentea post hac his oblata corona.
Hinc aurum capiti fuluum datur imperiali.

i ¶ *Tactis.*]episcopi etiam cum fidelitatem iurant tangunt sacra, vt probatur ĩ. eod. Ego N. in fin. Non sic quando testimonium dicunt, vel de calumnia iurant. quod dic vt de iura. calum. capit. fi.

k ¶ *Exterminaret.*]idem verbum de hæret. excõmunicamus §. moneantur. & §. seq. Et dicitur quasi extra terminos vitæ, vel iurisdictionis suæ eos ponere: vnde ponitur etiam pro dissipatione, delelatione, & exilio.

l ¶ *Parentelam.*]alludit vulgari Italicorum, & ponitur pro affinitate. Consanguinitatem enim inire non posset. facit instit. de legitima agnat. tu. in fine.

m ¶ *Successorum.*] vide quod not. & dixi eod. tit. veritatis.

¶ *Glo. seq. arguit non coronatum priuilegiare posse: remittit: & tria diuersorum dicta ponit, subdens textum antiquum.*

n ¶ *Reges.*] Romanos vt sequitur. Et per hanc literam videtur q̃ rex Romanorum, qui nondum est Imperator vel coronatus, priuilegia dare possit. de quo satis not. in Specul. de rescrip. præsentata. §. fin. ver. item quod est obtentum. & hoc disputauit, & tenuit Iac. de Are. cuius quæstionem ad literam posuit Cynus in l. beoe à Zenone. C. de quadri. præscrip. Inno. in decre. venerabilem, dicit q̃ si Imperator nõ possit recipere coronam in loco debito, nihilominus auctoritatem administrandi recipere potest à Coloniensi archiepiscopo, ad quẽ spectat, vel ex ipsa electione habet illam secũdum eũ. refert Hostien. de verbo. signifi. super quibusdam. q̃ vidit in Alemania per principes iudicari & teneri, q̃ rex Romanorum post electionem cõcordem habeat omnem potestatẽ, quã Imperator, & q̃ vnctio nihil addit. & facit quod not. Ioan. 93. distinctio. legimus. vt scripsi super ver. postquam. [& super ver. futurus. in glo.] Sed quod plus est, vidi & habeo formas quarundam litterarũ, quæ de regestris Inn. iij. dicuntur extractæ, quæ manarunt super negotio discordiæ electionis, de qua loquitur decre. venerabilem. quarum altera dirigebatur archiepiscopis, episcopis, & prælatis, & principibus Alemaniæ & Sclauiæ [vel Sclauoniæ:] altera specialiter Moguntino, inter alia referentes q̃ inconcussa consuetudo imperij facta, certa, rationi consona, iuri subnixa, per patientiam sedis Apostolicæ tolerata, & per tolerantiam approbata, hoc habet, q̃ duobus electis in discordia, vterque administrat vt rex, & omnem imperij iurisdictionem exercet: quod declarat ibi Papa locum habere, donec per Papam alterius electio fuerit approbata, aut reprobata.

¶ *Glossa sequens de donatione Constatini ponit duas opiniones, secundam approbans.*

o ¶ *Constantinum.*] disputant aliqui, an donatio per Constantinum facta Ecclesiæ Romanæ in persona beati Siluestri, de qua 96. distinctio. Constantinus. (Palea est) valuerit, & an successor illam reuocare potuerit? Accursius tenet quòd donatio non valuit, in Authentic. quo modo oportet episcop. post princip. Sed Ioannes contra, qui hoc notat 63. distinctio. Ego Ludouicus. quòd valuerit: & quòd sit irreuocabilis, probat hæc littera, & supra de electio. fundamenta. §. ne autem. libr. 6. & facit quod not. Hostien. in sum. de immunit. eccles. §. penultimo, ad finem.

p ¶ *Carolum.*]de quo vndecima quæstione prima, volumus. de iudicijs, nouit.

q ¶ *Aduocatione.*]

¶ al. in iuramento.

¶ Dictio, prædicta, deest in antiquioribus codicibus.

¶ al. Mediolaneñ.

¶ Qui electus est imperator an possit ante coronationem priuilegia concedere, vide late Felinum in c. eam te. de rescrip. & Decium consi. 140. incip. viso tenore.

¶ Dictio, etiam, deest in antiquioribus codicibus.

¶ Vnctionẽ nihil addere, accipiẽdum est sano modo: id est, nihil addit quoad ius administrandi.

¶ Vide textum in c. fundamenta de elec. lib. 6 & extrauagan. Vnam sanctã. de maior. & obedient. Bal. & Cagnolum in prima constitutione Digestorum Antoniũ past. s. hinc. tit. 6. cap. 1. §. 8. & Gozadinum con. 51. 1.

ne terrarum & prouinciarum Romanæ Ecclesiæ vbilibet positarum, quarum etiã multas nominatim expressit: sedi Apostolicæ Romanisque Pontificibus super † quocunque tenore concessa recognouit, confirmauit, & ex certa scientia innouauit, ac etiam de nouo cõcessit: & terras ipsas atque prouincias recognouit ad ius & proprietatem ipsius Ecclesiæ plenissime pertinere: easq; nihilominus ex abundanti de nouo ecclesiæ sæpesatæ donauit, sub prædicto se obligans iuramento, quòd ipsas aliquamve ipsarum partem nullo vnquam tempore occuparet, seu quantum in eo esset, ab alio permitteret occupari: Nec in eis aut aliqua parte ipsarum iura aliqua, possesiones, aut tenutas haberet, seu quomodolibet possideret: nec in eis etiam potestariæ seu cuiusuis capitaniæ, aut iurisdictionem quancunq; per se vel per alium exerceret: quodque (vt princeps catholicus & sæpedictæ Ecclesiæ aduocatus [a] atque defensor) ipsam iuuaret, & consilijs, & auxilijs illi assisteret opportunis contra quoscunque inobedientes & rebelles eidem: & præcipue cõtra occupantes seu turbantes terras prædictas, seu prouincias, vel partem quamlibet earumdem. Sub eodem etiam iuramento promisit, quòd tam ipsam Romanam Ecclesiam, quàm alias ecclesias, libertatem ecclesiasticam, bona, iura, prælatos, & ministros ecclesiarum ipsarũ manuteneret, conseruaret, atque defenderet, suo posse: Et quod Ecclesiæ Romanæ vasallos contra iustitiam nullatenus offensurus deuotos ac fideles Ecclesiæ, etiam in imperio constitutos benigne tractaret, nec eos opprimeret contra iustitiam, aut (quantum in eo esset [b]) per alium opprimi sustineret, sed in suis potius iuribus & iustitijs conseruaret. Hoc quoque iuramentum & etiam pristinum pro eo nobis per suos nuntios (vt præmittitur) præstitum, receptis suæ coronationis insignijs innouauit, prout in patentibus ante coronationem ipsam eius regio magno sigillo, & alijs post coronationem eandem eius imperiali aurea [c] bulla munitis inde confectis litteris, (quas in archiuis [d] Romanæ Ecclesiæ reponi & diligenter conseruari fecimus) plenius continetur.

† al. sub

TITVLVS X.

De exceptionibus.

Clemens quintus in concilio Viennensi.

Exceptio excommunicationis opponitur dilatorie quandocunque, peremptorio nõ obstante. Io. And.

C. VNIC.

EXcommu-

a [*Aduocatus.*] vide quod notaui, & scripsi de elect. venerabilem. ver. si. quod autem.

b [*In eo esset.*] facit 43. dist. Ephesijs. 47. distin. q ad nos. de testi. constitutus.

c [*Aurea bulla.*] patet ergo q ante coronationem non vtitur bulla. sed sigillo. Sic & Papa aliter vtit bulla ante coronationem quàm post, vt not. in fin. lib. 6. super data. Priuilegia imperialia cum aurea bulla vidisse non memini nisi vnum: nec etiam multum vr expediens priuilegijs bullam auream appendi: propter pretiositatem enim metalli est de subtractione bullæ periculũ, ob quã etiam causam prudentes prælati & principes temporis nostri sigillis argenteis vel aureis nõ vtuntur.

d [*Archiuis.*] habetur idem verbum. C. de fide instrum. Authen. ad hæc. 30. q. 1. peruenit. vt ibi not. Dicuntur archiui armaria librorum, & deriuatur ab arca. Hieronymus in prologo Hester, dicit seipsũ librum leuasse de archiuis Hebræorum. [vide not. de probatio. cum causam. de præscrip. ad audientiam.]

Archiua dicuntur grammatophylacis, siue chartophylacia, quæ latine tabularia ac tablina dicũtur. vide Vlpianum in l. moris. ff. de pœnis.

DE EXCEPTIONIBUS.

Visum est supra de armis actorum, nunc videndum est de armis reorum, quæ appellãtur exceptiones siue defensiones.

E [*Excommunicationis.*] Primo decidit dubium. Secũdo illud determinat & declarat: ibi, *Seruata tamen.* Imo. Præsupponẽdum est qđ habetur in §. qui autem se vult excusare. insti. de excu. tu. vel cura. videlicet si alicui competant plures excusationes, si velit tantum vnam proponere, potest: Et si succumbat in illa, quia non potest eam probare, tunc potest proponere aliam, & sic de alijs. Ergo idem est dicendum partibus vocatis ad iudicium, vt si competũt eis plures exceptiones dilatoriæ, possum vnã opponere post aliam: Et si primo proposui iudicem excõicatum, possum postea proponere q est infamis. Secundo præsupponendũ est illud quod dr in c. pastoralis. eod. titul. in antiq. q iudex potest præfigere terminum peremptorium partibus ad proponendũ omnes suas exceptiones dilatorias, vt ipse obuiet malitijs hominum, vt lites abbreuientur. Tertio præsupponendum, q exceptio excõicationis est dilatoria. Quarto præsupponendum est qđ habetur in c. pia. eod. tit. lib. 6. videlicet q exceptio excõicationis potest opponi in quacunque parte litis: etiam post sententiam diffinitiuam. Casus. Feci te citari coram iudice competenti: die aduenıente comparuimus coram iudice: dedi libellũ meum: captasti terminũ ad rñdendum eidem, vel proposuisti exceptionem dilatoriã: iudex timẽs ne velles proponere alias exceptiões, vt differres & plongares litis contestationem, præfixit tibi terminum ad respondendum & proponendum omnes tuas exceptiones dilatorias: die præfixa aduenıente nullam exceptionẽ dilatoriam proposuisti, sed litem es contestatus: postea circa medium processus proposuisti exceptionẽ excõicationis ꝯ me, & petebas causam differri & protendi, siue prolongari vsque post absolutionẽ: Ex parte mea fuit propositũ, q non poteras opponere illam exceptionẽ: quia tu fueras litem contestatus, & illa est dilatoria, & ante litem contestatam debet opponi: item quia iudex tibi assignauit terminum peremptoriũ ad proponendum omnes dilationes, & in die præfixa nullas proposuisti, quæritur vtrum bene dicam? Dicit Romanus Pontifex, q non: Nã exceptio excõicationis est exceptio anomala, nec est de natura aliarũ exceptionum dilatoriarũ: quia ibi est periculum excõmunicationis, qđ imminet in quacunq; parte litis, & incurrit sententiam excõicationis minoris, & aliqñ maioris, qui participat cum excõicatis in crimine prohibito. hoc dicit. H.R. Colligo aliqua notabilia. Primo, q exceptio excõicationis põt opponi in quacunque parte litis, etiã post renuntiationem & conclusionem in causa ad impediendam prolationem sententiæ diffinitiuæ, immo etiam potest opponi post sententiam ad impediendam executionem sentẽtiæ.

Not. cum glo. q exceptio excõicationis aliqñ est dilatoria, vt si opponatur ꝯ actorem, aliquando est peremptoria, vt si opponatur contra electum vel ꝯ eligẽtes. Et dr peremptoria: quia perimit & destruit electionem eligentiũ, & consecrationem seu confirmationem electi, ita q reddidit electum inhabilẽ ad electionẽ.

Not. q iudex potest præfigere & statuere terminum ad proponẽdum omnes exceptiones dilatorias, & post illum terminum non auditur reus: quia ille terminus perẽptorius habetur loco litis contestatæ: quia sicut post litis contestationem quis non auditur ad proponendum exceptiones dilatorias: sed omnes debet proponere ante litis contestationem; ita q post terminum peremptorium quis nõ auditur. c. pastoralis. allegato: sic & ille terminus peremptorius habetur pro litis contestatione quo ad exceptiones dilatorias proponendas. Not. tex. *Excõicationis*. Excõicatio. s. 1. est extra cõionem Ecclesiæ separatio, vel censura ecclesiastica excludens à communione fidelium. 11. q. 3. c. nihil. & §. euidenter. Vel est æternæ mortis damnatio. 11. q. 3. nemo episcoporum. & c. nullam. Et excommunicationis duæ sunt species, quæ frequenter vsitantur, de quib9 3. q. 4. Engeltrudam. Vna quæ maior est, & dr anathema, & excludit ab ingressu Ecclesiæ, & à cõione fidelium, & à sacramentis: Alia est minor, quæ solum separat à sacramentorum perceptione, id est, receptione. de qua in cap. si celebrat. de cle. excom. mini. Not. exceptio est rei defensio, per quam ipse reus se defendit & tuetur ab actore. Et secundum Azonem in summa. C. eod. tit. qñque ponitur large & improprie pro omni defensione prout reo cõpetit, etiam si nulla actori competit actio: Et tunc quidam vocant eam exceptionem facti, vt qñ sine actione quis calumniose petit. Et plures sunt exceptiones, quædam sunt dilatoriæ, quædam perẽptoriæ, quædam perpetuæ, quædam temporales, quædam sunt anomalæ, & est exceptio rei iudicatæ. Exceptio dilatoria est quæ causam differt & prolongat. insti. eo. §. appellantur. Exceptio peremptoria secundum Spec. vocatur sic, quia actionem vel intentionẽ

agentis

agentis perimit, vt cum quis petit decem ex causa mutui, alius excipit de pacto facto inter ipsos de non petendo, dicendo: Domine actor tu petis à me decẽ ex causa mutui, reminiscere ꝙ tali die fecisti pactum mecum, ꝙ numquam petes à me illa decem, quare excipio de pacto non petendo. & ista exceptio perimit actionem. Exceptio perpetua est, quæ perpetuum habet effectum, vt cum petis a me decem ex causa debiti, excipio ꝙ mi remisisti mihi. hęc exceptio perpetua dici potest, & perpetuo compe tit, quandocunq; actor agit: quia exceptio non cõpetit, nisi quis agat. ff. de exceptio. Exceptio temporalis est, quæ ad tempus vtilis est, vt cũ petis debitum, excipio ꝯ de pacto facto de non petẽdo, nisi vsq; ad quinquenniũ: ideo si petis à me ante quinquenniũ, excipiã, post quinquenniũ nõ possem excipere: quia mea exceptio est tẽporalis, & solũ durat vsque ad quinquenniũ. de qua de rescri. c. plerũque. Exceptio anomala est, quæ non sequitur normã, id est, regulam aliarum: quia potest opponi ante litẽ contestatã & post, & intra litis contestationem, vt exceptiones & aliæ de quibus scilicet dubitatur an sint perpetuæ an temporales, vt exceptio matrimonij, & exceptio non numeratæ pecuniæ, & nõ numeratæ dotis, vt not. insti. de excep. §. appellantur. Exceptio rei iudicatæ non potest opponi, nisi qñ fit super eadem re, & qñ est ex eadem causa & eadem persona. Not. *Termino peremptorio*. peremptorium dicitur à perimendo, eo ꝙ omnino perimat, vt terminus peremptorius vltra quem non dantur vlteriores dilationes: Similiter exceptio dr̃ peremptoria, quæ perimit actionem. Etiã citatio dr̃ peremptoria: quia omnes aliàs citationes abbreuiat & accelerat, vt quando quis citatur vno edicto perẽptorio pro tribus, vel tribus citationibus præmissis, & quartum peremptorium, vel ad peremptorium. ff. de iud. Not. *Seruata constitutione*. scilicet c. pia. eod. tit. lib. 6. vbi dr̃, si quis reus actori opponat excõicationem, exprimat speciẽ excõicationis maioris vel minoris, & nomen excõicatoris, quam nisi infra octo dies probauerit, die qua proponitur non computata, condemnatur in expensis: Sed si tunc deficiat, & iterum candẽ opponat & probet, repelletur excõicatus, & valebit processus interim subsecutus. Item non nisi bis potest opponi excõicationis exceptio, nisi emergat noua vel euidens probatio de antiqua. Et si opponatur post sententiam, impediet sententiæ executionem, sed sentẽtia valebit. Item ex officio suo potest excõicatum publice repellere qñcunque. Hoc dicit illa constitutio, pia. quæ est constitutio fel. re. Innoc. Not. ꝙ generalis renuntiatio tacita, vt hic, vel expressa, sicut illa quæ fit in fine litis, de qua de causa pos. pastoralis. in fi. speciales prouisiones non tollit. pro hoc quod not. de transact. cap. 1. Zabarel.

† Nota ꝙ excommunicationis exceptio licet sit dilatoria potest obijci in qualibet parte litis contra naturam dilatoriarũ. pulchram rationem huius nob. assignat hic Imola.

† Aliquo non iudice præfigente terminum ad declinatorias & dilatorias ꝓponendas, nõ potest postea opponi declinatoria iudicij: quia si proponeretur, nil operatur ꝓfixio termini respectu declinatoriæ. Barba. per tex. hic põderando eum in verbo, iudice. alleg. Anchar. cap. exceptionem. ẽ. eo.

nicationis [a] † exceptio dilatoriæ [b] in qualibet parte litis opponi [c] potest, termino peremptorio [d] per iudicem assignato [e], ad proponẽdum exceptiones declinatorias [f] & dilatorias [g], non obstante [h]: Seruata tamen constitutione [i] felicis recordationis Innocentij Papæ quarti edita circa hoc in concilio Lugdunensi.

TITVLVS XI.
De sentẽtia, & re iudicata.

f ❡ *Assignato.*] iste terminus assignari debet ad petitionem actoris, non rei, vt satis dixi ẽ. eod. pastoralis.

g ❡ *Dilatorias.*] nunquid ad peremptorias proponendas possit iudex statuere terminum peremptorium? Fuit opinio ꝙ non, de qua ẽ. eo. pastoralis, super. 1 glo.

❡ Clemens quintus in concilio Viennensi.

❡ *Qui tres sententias contrarias in quauis causa reportauit, de illarum nullitate non agit, nec excipit ipsarum executione non facta, & respicit etiam pendentia. Ioan. And.*

CAP. I.

VT † calũ-

❡ *Glo. seq. iustificat textum, & ampliat.*

b ❡ *Non obstante.*] hanc opinionem in decre. pastoralis. approbare solebam hac ratione: quia quadruplex ratio illius decre. pia. ita vrget post terminum, sicut prius. Item quia lis contestata est quasi quidam perẽptorius terminus dilatoriarũ: de re iudic. Inter monasterium. & tñ post illam proponitur hæc exceptio. Item terminus datus ad exceptionem illam probandam, qui lapsus est, non impedit illam proponi de nouo: ergo nec terminus datus ad proponendum. Item sententia non præcludit viam huic exceptioni, multo minus termini lapsus. hæc omnia probantur in prædicta decre. pia. Et his rationibus puto decret. hanc locum habere, etiã si nominatim de exceptione excõicationis terminus datus esset: Nec enim potest iudex beneficium iuris auferre reo, per quod est sibi permissum quod in qualibet parte litis illam opponat. de reg. iur. indultum. cum concor. lib. 6.

i ❡ *Constitutione.*] eod. tit. pia. lib. 6. quæ statuit sub qua forma proponatur, & quotiens, terminũ probandi, & pœnam nõ probantis.

† De intellectu vide Oldradũ consi. 106. incip. quæ littera executoria.

Excõicatio in qualibet parte litis opponi potest.

DE SENTENTIA ET RE IVDICATA.

❡ *Visum est supra de partibus iudicis, & de iuribus actoris & rei: verum quia examinato negotio, & iuribus partium auditis, iudex debet ferre sententiam secundum allegata & probata: ideo annectitur sequens rubrica.*

VT *calumnię*.] ❡ Primo præmissa ratione decidit vnum casum. Secundo simili ratione decidit aliũ ibi, *Similiter*. Tertio declarat & ostendit constitutionem locum habere, etiam ad pẽdentia per appellationem: ibi, *Qua ad causas*. Imola. a Præsupponẽdum est primo, ꝙ ab vna & eadẽ sententia non est licitum ter appellare. Secundo præsupponendum est, ꝙ licet ab vna & eadem sententia non possim ter appellare: tamen possum illam dicere nullam, & agere de nullitate, puta quia lata est die feriato, vel me non citato: vel ꝙ lata est iudice deambulante, & non sedente pro tribunali, vel si allegem aliquam aliam causam.

CASVS. Tu & ego habuimus litem coram auditore Caluiginaci, vel coram alio iudice inferiore: ipse tulit ꝯ me sententiam: appellaui ab illa sententia coram officiali Pictauen. qui officialis sententiam ipsius auditoris confirmauit: ab illa confirmatoria iterum appellaui, & sic bis appellaui, & appellaui ad auditorem archiepi Burdegalen. qui etiam confirmauit duas primas sententias: Certũ est ꝙ non possum appellare ab illa tertia sententia. Sed ponamus ꝙ antequam faceres exequi tuam sententiam, feci te citari coram iudice ordinario, & proposui ꝙ prima sententia lata per auditorẽ Caluiginaci erat nulla: Modo quæritur, vtrum pendente causa nullitatis sententia debeat exequi, vel vtrum sit differenda & prolonganda in euentum nullitatis, id est, quousque fuerit iudicatum, an sententia prima auditoris Caluiginaci valeat, an non? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ vt obuietur malitiis hominum, ꝙ pendente causa nullitatis, sententia debet exequi: sed si postea pronuntietur sententiam fuisse nullam, tunc executio reuocabitur. Sed quid sanctissime pater, si non appellaui a tertia sententia, sed appellaui à quadam interlocutoria: quia forte auditor Burdegalen. me grauauit in aliqua interlocutoria à qua appellaui, & dedit mihi apostolos refutatorios, & pendente appellatione processit ad diffinitiuã, & voluit exequi suam sententiam? Ego dico ꝙ non potest pro eo ꝙ non pendet lis super appellatione interiecta super interlocutoria. Quæritur, vtrum ista litis pendentia debeat impedire sententiam? Dicit ꝙ non: sed si iudicetur bene appellatum, quia sententia erat nulla, tunc executio sententiæ reuocabitur. hoc dicit. H. R.

❡ Colligo aliqua notabilia. Et primo, quòd habens tres sententias ꝯ se super eodem articulo, non potest appellare à tertia, siue sit diffinitiua, siue interlocutoria: sed bene potest agere de nullitate. Not. iuncta glo. ꝙ habens tres sententias conformes ꝯ se, si agat de nullitate antequam admittatur ad agendum: prius debet parere sententiæ

❡ *Glo. prima dicit quod reprobet, vel approbet.*

a ❡ *Excõicationis.*] Se summat reprobans quod not. Host. eod. tit. pastoralis. qui dixit obstare lapsum termini huic exceptioni proponendæ, licet vbi terminus statutus non est, opponi posset vsque ad sententiam. & approbat quod ibi not. Ber. & Hostien. & Guli. in Spec. eo. tit. §. 2. ver. sed nunquid post. & intelligitur hoc de maiore excommunicatione, quæ repellit ab agendo. ẽ. eod. à nobis. facit de sen. excom. si quem. Ioan. And.

❡ *Glo seq. distinguit, & de quæstione remittit*

b ❡ *Dilatoria.*] scilicet ad differendam litem actoris excõiexti. de iudi. intelleximus. opponitur enim interdum in vim perẽptoriæ, puta ad perimendam electionem propter excõicationem eligentium vel electi: quo casu locum non habet decre. pia. eod. tit. lib. 6. & ibi not. dicit Gul. in spec. ꝙ etiam quando opponitur contra iudicem, vel contra procuratorem, non obstat lapsus termini. hoc not. in prædicto §. ver. quid si termino. & ver. seq. de secundo dixi de procura. in nostra.

Excõicatio dupliciter opponitur.

c ❡ *Litis.*] principalis. de causa vero appellationis plene scripsi eo. tit. significauerunt. in textu. & super glo. penult.

d ❡ *Opponi.*] quadruplex huius iuris ratio habetur in decret. pia. in princ. glo.

❡ *Glo. seq. ponit opinionem quam contra hunc textum tuetur.*

e ❡ *Peremptorio.*] tenet Hostien. in decre. pastoralis. & Guliel. in Specu. de dila. §. 1. ver. exceptoriæ. ꝙ talis terminus, etiam si hic non exprimatur, intelligitur peremptorius. allegat decret. consuluit. de offi. deleg. hoc probat littera illius decret. pastoralis. & Guliel. ibi. extunc. vt ibi scripsi. Sed dato ꝙ iudex peremptorie expressit, non obest. hoc vult hæc littera.

Terminus ad exceptiones opponendas est peremptorius.

sententiæ & executioni cum effectu. Not. q per appellationem ab interlocutoria non suspenditur officium iudicis, nisi iudex detulerit suæ appellationi. c. 1. ī. de dolo & contum. argu. sumpto à 5trio sensu. Not. q si appellauit ab interlocutoria, & pendēte appellatione feratur sententia & executioni demandetur: si dicatur bene appellatū & male pronuntiatum; tunc sententia est nulla, & executio reuocabitur, nec nocebit appellāti. Not. tex. vt calumnijs. & dic illas præsumi in quotidiano litigatore, q nec accusator nec testis esse potest. Romanus sing. 314. per cap. suspectos. 3. q. 5. Idem Corsetus in sing. suis. ver. an redēptor. sub litera T. p c. nulus. ea. causa & q. facit §. 1. 46. dist. & habens iustā causam decipiat illos calumniatores. cap. dss. 23. q. 2. adde quæ ego dixi in c. cupientes. de elect.

† Causa dicitur beneficialis, quādo agitur de titulo beneficii simplicis, aut maioris scilicet dignitatis: secus si agatur de ecclesia, vt de proprietate. glo. in cle. 1. ī. de causa possessio.

† In quondam manuscripto ita: ad agēdū vel excipiendū de nullitate, &c.

nijs a litigantium occurratur, is qui in beneficiali †, vel alia quauis b causa tres c contra d se in petitorio vel possessorio e sententias f reportauit, ad † agendum g de nullitate ipsarum, vel alicuius h ex eis nullatenus admittatur i, donec k huiusmodi sententiæ plenarie l fuerint executioni mandatæ. ¶ Similiter si ille contra quem tres sententiæ diffinitiuæ m latæ fuerint n, ab interlocutoria vel grauamine ante prolationem ipsarum vel earum alicuius o se appellasse p, & causam appellationis huiusmodi q adhuc pendere r proponat s sententiarum prædictarum executionē tali prætextu nolum' impediri t. Quæ ad causas qualitercunque etiā per appellationē pendentes †† duximus extendenda.

¶ Idem.

¶ *Sententia lata cōtra citatum extra citantis territorium existentem, nulla est ipso iure. hoc dicit.*

Not. quid sit causa possessionis, & quid causa proprietatis. ī. de cau. poss. & proprie. c. causa. & in c. ecclesia Sutrina. illo eod. tit. & notatur in cano. redintegranda. 3. q. 1. Et dr̄ petitorium qn̄ quis petit rem pure & simpliciter. Sed possessorium dr̄ qn̄ duo sunt in controuersia de aliqua re vel beneficio, & alter petit sibi possessionem illius rei adiudicari, & postea cognoscitur super proprietate: & si fuerit victus in proprietate seu in petitorio, ipse restituet possessionem quam habuit. Not. *Executioni*. tamen tex. fallit si executio sit irreuocabilis. argu. cap. baptizari. 5. distin. exemplum, vt cognitio virginit in causa matrimoniali. 32. q. 6. si Paulus. est decisum per 430. q. Tholosanæ capellæ. Itē fallit si nullitas sit euidentissima. Bald. per illum textū ibi. C. ne liceat in vna eademque causa tert. prou. l. 1. Oldrad. consil. 106. idem tenet declarans hanc cle. item non fiet executio, si adsit prompta probatio nullitatis. arg. l. is à quo. ff. vt in poss. lega. & hic vide sing. Corseti versi. sententia. positum sub littera S. ¶ Et not. q si iudex tolit sententiam, in qua condemnat Titium in centum, ipse illico non mādat suam sententiam executioni: immo Titius habet tempus quod datur iudicatis ad soluendum, scilicet quatuor mēses. Quatuor mēsibus elapsis si Titius non soluerit, iudex mittit apparitorem, id est, clientem ad domum Titij: & facit executionem de bonis suis vsq; ad summam illorum centum, in quibus fuit condemnatus, & bonis acceptis vsque ad dictam quantitatem, sententia iudicis dicitur executioni mandata. Not. *Sententiæ diffinitiuæ*. quid sit sententia diffinitiua, & sententia interlocutoria, vide ī. in cle. si ante. de do. & contu. Et not. hic plures diffinitiuas ferri super eodem facto: & illæ simul plus possunt vna sola. l. de pupillo. §. qui opus. ff. de ope. no. nun. per quam dixit Ang. referente hic Barba. q optimum est petere confirmationem sententiæ, quamuis ab ea appellatum non sit. facit text. in l. si quos. & ibi Bart. suadet. C. de decur. q confirmetur contractua iurisgentium. Not. *Tali prætextu*, id est, tali colore, q dicit se appellasse ab interlocutoria vel grauamine, non debet pendere executio prædictarum trium sententiarum, vt apparet in textu ibi, *Similiter*.

¶ *Glo. prima summat, dicit respicere pendentia, cōmendat & dat simile.*

Calumnijs litigātiū est obuiandum.

a ¶ *Vt calumnijs.*] Casus. Qui tres sententias contrarias in quauis causa reportauit, de illarum nullitate non agit nec excipit, ipsarū executione non facta. Et respicit etiam pendentia nouum & æquū quod hic dr̄; cui est simile ī. ea. compil. de sequestra. poss. c. fi. & huic princ. concor. de pœnis calumniam.

b ¶ *Quauis.*] includit spirituales, quasi spirituales, criminales, ciuiles. & mistas.

c ¶ *Tres.*] successiue, & super eodem articulo: non enim locum habet hæc pars qn̄ super diuersis tribus articulis, licet eiusdē causæ, tres interlocutoriæ sunt latæ contra partem.

d ¶ *Contra se.*] de tertio qui vult propter suum interesse executionem sententiæ impedire, habetur eod. tit. cū super. & ibi satis not. Inno. & Hostien.

e ¶ *Possessorio.*] concor. prædic. decre. 1. de sequestra.

f ¶ *Sententias.*] non dicit diffinitiuas: sicut j. parte proxi. per quod patet etiam in interlocutorijs quarum facienda sit executio, locū habere quod hic dr̄, & quo iure petatur illarum executio, vide in Specul. de sen. excom. §. penult. circa fi.

† De materia huius glossæ vide Sebastianū Vantiū in tract. de nullitatib' processuū, & sententiarum.

¶ *Glo. seq. quatuor remissiones facit.*

g ¶ *Agendum de nullitate.*] modos † nullitatis, & coram quo iudicetur agatur de nullitate, & an coram iudice appellationis de hoc agi possit, scripsi post Inno. & Hostien. eod. tit. c. 1. de appel. dilecto. & Specul. eod. tit. §. iuxta. per totum. & ad fi. & ibi ver. sed si causa. tractatur an sententia pronuntiata nulla, ex prioribus actis causa indicetur.

h ¶ *Alicuius ex eis.*] hoc intelligo qn̄ simpliciter in secundo & tertio iudicio confirmata est prima sententia, & si diuersa continebat capitula, vel vnum separabiliter, licet in parte fuerit infirmata: tn̄ quo ad illa capitula, vel partem, in qua vel in quibus cōfirmata fuit, primo & secundo dicā hoc locum habere, & in alijs non. exemplum patet de testa. Raynutius & c. Raynaldus.

¶ *Glo. seq. dubium soluit.*

i ¶ *Nullatenus admittatur.*] per hanc litteram vr̄ q etiam si non petat a victor executionem, per modum tn̄ exceptionis repellere poterit de nullitate agentem. & est simile quod plene scripsi d' ord. cog. cap. fi. vltro ergo se offerat executioni, & sentētijs pareat. si de nullitate vult agere. cōcor. de ord. cog. cū dilectus.

† Nisi hoc fuisset expressum, non comprehendisset ista cle. causas, per appellationem pendētes. de dispendiosam. de iu dic. de. 1 & seque sent. Barb.

k ¶ *Donec.*] facta ergo executione poterit agere, & si obtinebit in causa nullitatis, obtinebit etiam reuocationem executionis. facit de test. in integ. suscitata. C. d' preci. impe. offe. Auth. supplicatio.

a Vide Felinum in cap. exceptionem. extra de excep.

l ¶ *Plenarie.*] concor. de resti. spo. c. fi. & patet per hoc verbum, q non facta executione etiam minimæ partis eius quod pronuntiatum fuit, impedietur agens. fi. 3. q. 1. reintegranda.

m ¶ *Diffinitiuæ.*] hoc non expressit ī. proxi. respon.

n ¶ *Fuerint.*] successiue, vt ī. dixi: quia victus à prima & à secunda sententia appellauit: à tertia vero non potuit appellare. de appel. sua nobis.

¶ *Glo. seq. practicat quomodo id esse possit.*

o ¶ *Alicuius.*] maxime in vltima. hoc procedit cum scilicet dico me appellasse à grauamine illato per iudicem secundæ appellationis, qua appellatione pendente confirmauit ipse iudex primam & secundam sententiam. hoc dico, quia si à grauamine illato per iudicem primæ appellationis appello, & iste postea fert diffinitiuā, si ab illa non appello, non erit dare tertiam diffinitiuam: multo minus si appellarē à grauamine iudicia causæ principalis. si vero appellauero ab illa sententia, & vtramque appellationē prosequor, tunc procedere posset casus iste. facit cle. ī. de do. & contu. si ante.

p ¶ *Appellasse.*] proponat, quod est infra.

q ¶ *Huiusmodi.*] emissæ ante sententiam ab interlocutoria vel grauamine, cuius prosecutio forte studiose differtur, vt videatur finis causæ principalis.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

r ¶ *Pendere.*] aliàs appellasse non iuuaret illum, si desert, vel 5 eū finita esset illius appellationis causa. Sed quid si dicat se sic appellasse, & causam appellationis finitam pro se, scilicet quia pronuntiatum fuit bene appellatum? Dico etiam, q tunc non impeditur executio per respon. ī. proxi. allegat enim nullitatem: quia per id constat iudicem à quo fuit appellatum, diffinitiuam ferre non potuisse. Sed si aduersarius ab illa pronuntiatione qua pronuntiatum fuit bene appellatum, infra tempus debitum appellasset, tunc adaptaretur hæc littera: qa adhuc illius appellationis causa penderet.

s ¶ *Impedire.*] licet ergo ex pendentia illius appellationis dubitetur, an saltem vltima sententia tenuerit, vult tn̄ q fiat executio, saluo iure retractationis, tam sententiæ quàm executionis si iudicetur bene appellatum, vt dixi ī. proxi. responso: non enim impedit hæc littera appellationis illius prosecutionem: dummodo ipsius fatalia non sint lapsa.

t ¶ *Pendentes.*] vide ī. ea. compil. de indi. dispendiosam. in fi.

CAP. II.

PASTORA-

P*Astorales.*] ¶ Præsupponendum est secundum opinionem Legistarum in l. omnes. §. executoribus. C. de episco. & cleri. videlicet q licet iudex non possit facere citari aliquem realiter extra territorium: tn̄ potest facere citari verbaliter, puta siquis de prouincia Lemouicensi deliquerit in prouincia Pictauēsi. præses Pictauēsi. non potest illum facere citari realiter, id est, non potest facere illū capi in prouincia Lemouicēsi: sed ipse præses Pictauēsi. debet rogare præsidem Lemouicēsi. vt illum qui deliquit in Pictauēsi. quæ est in prouincia sua capiat, & sibi remittat. sed si aliquis habeat principale domicilū in prouincia Lemouicensi, & in hac ciuitate Pictauensi habeat operatorium, & contrahat in hac ciuitate: tunc ratione 5ctus poterit hic cōueniri, vel si possidet aliquas res in hac ciuitate: tamen principale domicilium habet in ciuitate Lemouicensi: tunc poterit citari verbaliter in ciuitate Lemouicensi: tenent Legistæ q decretum de citando debet fieri in territorio Pictauensi, & non Lemouicensi: quia decretum de citando est iurisdi-

iurisdictionis. Sed denuntiatio per clientẽ seu apparitorem põtest fieri extra territorium: quia denuntiatio per clientẽ facta nõ est iurisdictionis, sed nudi ministerij. & hoc præsuppositũ est pro ratione dubitandi. Sed pro ratione decidẽdi præsupponendũ est, ꝙ sñia lata ʒ non citatũ, est nulla ipso iure, nec opus est ꝙ declaretur nulla per iudicem. Itẽ præsupponendum est, ꝙ rex Siciliæ est vasallus Ecclesiæ Romanæ, & in aliquo non subest Romano Imperatori, quia regnũ Siciliæ est in partibus imperij, quas donauit Imperator Cõstantinus Siluestro Papæ, qñ illum sanauit seu curauit à lepra.

Casus. Olim fuit controuersia seu lis inter Henricũ Imperatorem & Robertũ regẽ Siciliæ, occasione cuius inter ipsos fuit cõceptum odiũ capitale seu inimicitia mortalis: quia rex Siciliæ procurauit mortẽ Imperatoris, & quasdã ciuitates Imperatoris fecit sibi rebelles: Imperator indignatꝰ fecit citari regẽ Siciliæ voce præconis, id est voce clientis, & cum tuba, vel forte fecit citari personaliter, vt ipse rex compareret corã ipso Imperatore in ciuitate Pisana: quæ ciuitas inimicabatur capitaliter ipsi regi Siciliæ: Quare hoc videns & sciens ipse rex Siciliæ, non cõparuit, & sic fuit reputatus contumax, & ꝓꝑ eius contumaciã Imperator declarauit crimina ʒ ipsum obiecta esse vera & notoria, & tulit sñiam ʒ ipsum regẽ, dicendo ipsum regem Siciliæ esse proditorẽ, & hostẽ Romani imperij. Itẽ declarabat illũ esse reũ criminis læsæ maiestatis, & bona sua confiscauit, non solũ bona quæ tenebat ab Imperatore: sed etiam regnũ Siciliæ, quod pertinebat ad Papã, & indixit seu præcepit debitoribus ipsius regis, vt nihil ipsi regi, vel eius fisco seu receptori vel procuratori soluerent sub certis pœnis sibi Imperatori applicandis: Lapsu tẽporis Henricus Imperator mortuus est: rex Siciliæ conquestus est Romano Pontifici de ista sñia ʒ ipsum ab Imperatore lata: Et ad tollẽdum murmur populi licet sñia esset nulla, tñ Romanus Pontifex declarauit illam esse nullã ꝓꝑ multas causas quæ clare patẽt. hoc dicit H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo, ꝙ citatus ad locũ nõ tutũ & nõ securũ, nõ tenetur cõparere, sed tenetur mittere exoniatorẽ, immo etiã si nõ notoriũ sit ꝙ ille locus nõ sit tutus, ipse nõ tenetur mittere exoniatorem, nec appellare, & ꝓcessus factus est nullus. Not. ꝙ iudex nõ debet sñiam præcipitare, & maxime in crimine graui: sed plene debet omnia rimari & inquirere. l. omnes. C. de episco. & cleri. & in hoc c. ibi, nõ maturo fuit iudicio, sed præcipitio, & ꝗ tanto crimine ꝓmulgata. Not. ꝙ iudex non potest aliquẽ citare extra territoriũ etiã verbaliter. Et si arguatur de le. omnes. §. executoribus. C. de epis & cler. dicit Bart. ꝙ qñ ista duo territoria sunt sub dñio alicuius principis, tunc præses vnius territorij põt citare in territorio alterius, vt præses Pictauẽs. in territorio Lemouicensi. & sic intelligitur illa l. omnes. C. de episco. & cleri. §. executoribus. Si vero illa duo territoria nõ sunt sub dñio alicuius principis: tunc præses vnius territorij non potest citare nec realiter nec verbaliter aliquẽ in territorio alterius, vt hic in proposito nostro: quia regnũ Siciliæ dr̃ subiectum Romano Pontifici & non Imperatori. Sed hoc nõ placet dño Saliceto in dicta l. omnes. nec voluit dicere illa lex, omnes. quod quis posset citare extra territoriũ, vel nõ citare: quia illa lex solũ dicit ꝙ cliens vel apparitor citans in territorio, habebit certas sportulas, id est certũ salariũ. Si extra prouinciã citet, habebit duos solidos, nõ autẽ dicit ꝙ iudex possit facere citari extra territorium. Vel illa lex intelligitur, ꝙ iudex territorij potest rogare aliũ iudicem, vt faciat citari aliquẽ de suo territorio, & tunc cliens habebit duos solidos. vt dicit illa lex, omnes. alleg. Et hoc cõcludunt hic doctores iuris canonici & Salicetus in prædicta l. omnes. ꝙ iudex extra territoriũ nõ potest citare nec realiter nec verbaliter: sed debet requirere iudicem illius territorij, vt faciat illũ citari quẽ vult. & ꝙ sibi illũ remittat. Notemus textũ. Et primo primã orationẽ. c. videlicet, Pastoralis cura solitudinis nobis diuinitus super cunctas Christiani populi nationes iniuncta, nos inuigilare remedijs subiectorũ eorundẽ periculis obuiare, & scandala remouere compellit, &c. Et dic, cura solicitudinis pastoralis cõpellit. Crimen læsæ maiestatis est, vbicunq; quis ʒ vrbẽ aliquid molitur, idest machinatur, aut vbicunq; quis profugit ad hostes, vel hostes iuuat qualicunq; causa, vel armis, vel consilio, vel pecunia, vel qui subiectas prouincias nititur facere rebelles, vel seditiones aut bella mouet in ciuitate, vel qui prælatũ, magistrũ, vel principẽ occidit, vel qui ʒ latus eius militat, vel arma fert. & occupat ʒ rempublicã. Et idem dr̃ crimen perdullionis. id est hostile: nã perdulliones dicuntur hostes. Secus si committitur hoc crimen, non ʒ rempublicam: quia tunc non dr̃ perdullionis, sed simpliciter læsæ maiestatis. Et not. quod non subditus crimen læsæ maiestatis non committit, vt hic in clementina nostra, maxime in §. rursus. Nam Robertus rex Siciliæ nõ eo modo subfuit, idest, eo modo non fuit subditus imperatori Henrico, ꝙ crimen læsæ maiestatis in eũ commiserit. Et dicit Buinardus in repet. l. quisquis. C. ad leg. Iul. ma. ꝙ extraneus etiam in imperio ʒ Imperatorem conspirans, non committit istud crimen læsæ maiestatis. Sed Bar in extrauag. qui sint rebelles, in gl. verbi rebellãdo, sentit ʒriũ, dicẽs præsentẽ textũ solũ loqui in hominibus Ecclesię. Adde etiã ʒ Guil. de monte Lau. ꝙ prælati ecclesiastici habentes temporalia, committunt istud crimẽ. Arg. in c. causam. qui fil. sint leg. & facit sing. Lo. Roma. docj. Nota *Iurisdictionum*, vt ĩ. in cle. quamuis de for. compe. Not. *Si quando veniret in suam imperij fortiam*; quia supra dixit, ꝙ Imperator protulit ʒ eum sententiam declarando eum conuictum de criminibus impositis ʒ eum. Item priuauit eum terris suis, & etiam regno Siciliæ. Item promulgauit sententiam capitalem, puta & condemnamus eum ad sustinendũ mortem quotiescunque inciderit in manus nostras, & quotiescunque inciderit in potestatem ipsius Henrici. Et hoc est quod vult dicere, quando dicit: etiam promulgauit sententiam mutilationis & capitis: si quando, idest si contigerit ꝙ aliquando ipse Robertus veniret in suam fortiam, idest in suam potestatem, & in potestatẽ sui imperij. Notat Pet. Anchara. ibi, quia verũ. ꝙ Papa hic ex officio reuocauit sententiam Imperatoris: constito enim iniquitate iudicis inferioris, nullo petente superior reuocat acta. c. ex tenore. in fin. ibi not. de rescript. Not. *Notorium*, id est manifestum, bene cognitum omnibus. Inde notorius, notoria, rium, idest manifestus. Et s̃m iuristas notorium multipliciter dr̃, vel distinguitur: Nã aliud est notorium iuris, aliud facti. Notorium iuris est, de quo qs canonice est condemnatus, vel in iure confessus, vel per legitimas probationes conuictus. Notorium vero facti est, cuius testis est populus, & dissimulationi siue inficiationi non est locus. Et intelligitur populus esse testis, siue sit crimen omnibus notum qui sunt in loco illo, siue maiori parti. Item in notorio iuris exigitur quandoque probatio ʒ negantem. In notorio vero facti non requiritur ordo iuris, qui est aliàs regulariter obseruandus. Euidentia enim patrati sceleris, clamore non indiget accusationis. Et si forte iudex velit taliter delinquentem, secundum ꝙ ius postulat, & requirit, corrigere vel punire, & ille appellat, non est appellationi huiusmodi deferendum: immo semper debet procedere iudex corrigendo vel puniendo. Item notorium facti subdiuiditur: quia aliud est notorium facti permanentis actu, vt cum quis publice tenet adulterã vel concubinam in domo: Aliud est notoriũ facti transeuntis actu, vt si quis in publico interfecit hominem, vel fecit sacrilegium, vel aliquid simile: Aliud est notorium facti præsumpti: vt si aliquis publice habitus est pro filio, consanguineo, vel affine alicuius. Et hoc à quibusdam dr̃ notorium præsumptum. Dicunt autem ꝙ est notorium iuris, notorium facti: & notorium præsumptum. Et est notorium, vt si aliquis publice habitus est pro filio alicuius, vbi non sequitur alia probatio, nec requiritur: quòd enim aliquis sit filius istius, non potest vere probari. Idem dicũt in fornicatione: Si enim clericus iuuenis & cupidus secũ habeat euidenter in domo iuuenculam suspectam, non est notoria fornicatio, sed præsumpta. Nam vt dicit Ouidius in epis. *A iuuene & cupido, credatur reddita virgo.*

Notant Imo. & Pet. Anch. in ver. esto igitur. ꝙ rex: ꝙ non obstante l. 1. C. de ijs qui per me. iu. & l. non est verisimile. ff. quod metus causa. Robertus non tenebatur comparere: quia factũ fuit ʒrium præsumptioni ll. allegatarum. Et terror armorum per l. 3. ff. de vi & vi. arma. efficit ne propter fidei promissionẽ teneat credere capitalibus inimicis. c. accedens. vt lite non contest. neque offerre me iniuriosæ morti. Vnde relaxatus à carcere, non debet ad mortem vel iustam vel iniustam redire secundũ Pet. Anch. & Anto. quem refert & sequitur Imola. cui puncto ait Pet. Ancha. obstat l. nã & Seruius. ff. de neg. gest. & l. 4. ff. de cap. & postli. reuer. ibi est pulcher tex. de Marco Atilio Regulo, qui è Roma rediјt ad Carthaginenses. allego gl. bene facientem in l. succurritur. ff. ex q. cau. ma. Card. in cle. 1. §. fi. de spon. dicentem periurium esse maius homicidio. Sed Card. non vidit glo. in c. 1. 13. dist. & gl. c. ille qui. 22. q. 5. Nota, *De more*, idest de consuetudine. immo etiam de iure naturali quis repellit inimicum, & nõ male diceres de more, idest de iure naturali: sed proprie de more, idest de consuetudine. Et declinatur hic mos, ris. mascu. geñ. id est consuetudo, vt talis mos est in partibus nostris, id est talis consuetudo: & iste sequitur morem patriæ suæ, idest consuetudinem. Sed differunt: quia mos est quod facit moram, & sic diffinitur: Mos est quædam consuetudo de minoribus tracta tantummodo. Vel sic: Mos est quædã lex viuendi nullo vinculo adstricta. siue lex non scripta, sed tantum vsu æui retenta. Vel mos est vetusta & probata consuetudo, siue lex non scripta. Sed consuetudo est quoddam ius moribus institutum quod pro lege suscipitur cũ lex deficit. Item mos, idest virtus hominis. sed proprie in plurali habet hanc significationem, vt iste habet bonos mores: & proprie dr̃ de bono, sicut vitium de malo. Inde morosus, sa, sum: & producit primam mos, ris. Nota in versi. *Absoluendo*, ꝙ Imperator propter delictum in eum commissum non potest absoluere qui condemnato tenentur, à fidelitate & alijs hic expressis, si nõ sibi, sed Papæ subsunt: econuerso Papa absoluit fideles imperij ab Imperatoris obedientia cum ipsum deponit, similiter absoluit alios laicos ab obedientia & fidelitate dominorũ temporalium. c. Apostolicæ. circa fi. ĩ. eod. 15. q. 6. alius. & c. nos sanctorum. de hære. c. fin. de pœnis. c. fi. Quærit Pau. si sñia hic tenuisset, nunquid debitores debuissent soluere? Hostien. c. significauit. de censi. ꝙ non ex quo super crimine lata est sñia, & bona confiscata debent fisco tamquam hæredi solui. C. de bo. dam. l. fi. inest enim tali iuramento conditio, nisi creditor mutauerit statum. ad

k hoc ĩ,

hoc. ꝟ. de iurelu. quemadmodū. ita ꝙ à fidelitate ſecuta depoſitiōne, nō intelligaꝉ liberatus, ſed à principio rebellionis: vꝉ enim ſub ipſa condi tione, niſi ſit rebellis, &c. ita intelligatur quod not. in l. qui ergo. §. ſi hæres. ff. de leg. 1. Petrus de Ancha. allegat etiā notata in c. 1. tit. Hic fini. lex Cor. in vſibus feud. col. 10. adde quæ pulchre notatur per docto. in l. ſi cū Cornelius fundum. ff. de ſolu. & libe. Not. in *feudū*. Feudū id eſt beneficiū, & beneuola actio tribuēs gaudiū capienti, capienſque tribuendo in id quod facit, & ſua ſponte parata. Vel feudum eſt illud beneficiū, quod ex beneuolentia alicuius ita traditur alicui, vt proprietate rei quæ in feudum datur penes dantē remanente, vſumfructū eiuſdem rei ita ad accipientem transferat, vt ad eum hæredeſq; ſuos maſculos & fœminas, ſi de eis nominatim dictum fuerit, & in perpetuum pertineat: ad hoc vt ipſe & ei⁹ hæredes fideliter ſeruiāt domino, ſiue illud ſeruitium nominatim dictum fuerit à domino quale eſſe debeat, ſiue indeterminate promiſſum ſit. Dicitur autem feudum à fidelitate, vel à fide quā vaſallus domino præſtare tenetur: Nec enim debet aliqua inueſtitura fieri ei qui fidelitatem facere recuſat, id eſt non vult: niſi feudum eo pacto ſit acquiſitum, vt de eo fidelitas nō præſtetur, vt in conſtitutionibus feudorum, per quos fiat inueſtitura, & per quos recipiatur ibidem. in quibus cauſis feudū amittatur. c. 2. §. 1. in vſibus feudorū not. Habemus etiā feudū ligium ſm Spec. Et eſt qſi cauſa & occaſio homagij ccepit à dño, vt quia Baro dicit alicui pauperi militi ꝙ aliquam rem immobilē ſibi daret, ſi ei faceret homagiū, & illam dedit: talia res vocatur feudū ligiū, & talis vaſallus vocatur homo ligius. Et feudatarius eſt ille, qui feudum recipit ab aliquo dño: qui etiam vaſallus dꝉ à vulgariter loquentibus: latino vocabulo beneficiarius appellatur. Nota in hoc textu, ꝙ quædam ſententiæ quæ ſunt inualidæ in ſubſtantia, ſunt validæ quo ad opinionem vulgi: & quandoq; exigitur caſſatio ſententiæ nullæ propter opinionem vulgi. & ſaluātur text. dicentes caſſari ſententiā, quæ eſt nulla, electionē, quæ eſt nulla: quia caſſantur quo ad opinionem in labijs vulgi. ad hoc gl. in c. auditis. de elect. cap. inter dilectos. de exceſſibus prælatorum. Imola. Nota, *Iuris naturalis*. ꝙ ius naturale cōe eſt omni nationi, eo ꝙ vbique inſtinctu naturæ habetur, non aliqua conſtitutione facta ab homine, ſed ab ipſo naturæ conditore, ſcilicet Deo, vt maris & fœminæ coniunctio, liberorum ſucceſſio, & puerorum educatio, id eſt nutritio. Item ius naturale dꝉ æquiſſimum, veluti, Quod tibi non vis fieri, alij non feceris: id eſt tu nō facias alijs illud quod tibi non vis fieri. Inde dicuntur etiam præcepta naturalia, quæ in lege & Euangelio continentur, vt, non mœchaberis. Nos enim habemus etiam ius ciuile. & accipitur diuerſimode, vt diſt. 1. c. ius naturale. Vno modo ius ciuile eſt id quod quiſque populus, vel etiam quæque ciuitas ſibi propriū diuina humanaque cauſa conſtituit, ſm Iſidorū. lib. 5. Secundo dꝉ ius ciuile, lex duodecim tabularū, quæ fuit origo totius iuris ciuilis, ſm gl. inſt. de iure naturali gentiū & ciuili. §. ex non ſcripto. in verbo, origo. ff. de origine iuris. l. 2. §. t. Et dꝉ lex duodecim tabularū, lex ſcripta in duodecim tabulis, quarum decem à ciuitatibus Athenienſium & Lacedæmoniorū à decem viris fuerunt allatæ, id eſt apportatæ, & duæ ad declarationem illarum per eoſdem decem viros poſtea additæ, vt dicit gl. in verbo, decē viros. §. deinde. c. Moyſes. diſt. 7. Tertio dꝉ ius ciuile, quod ex legibus plebiſcitis, conſtitutionibus, ſenatuſconſultis, principum decretis, vel auctoritate prudentium inuenitur. Quarto dꝉ ius ciuile, illud quod nō eſt prætorium. Quinto dꝉ diſputatio prudentium, quæ fuit facta ſub lege duodecim tabularum. Sexto dꝉ ius ciuile, quicquid habemus ſcriptum de iure. Septimo, quicquid iure naturali, vel gentium ſubtrahitur, vel quod non eſt ius naturale, nec gentium. Et ſic accipiendo, ius canonicum dꝉ ius ciuile. & ita ſumitur 1. diſtinctione ius autem. Nos habemus etiam ius gentium, quod eſt ſedium, ſcilicet hoſtilium occupatio, munitio, bella, captiuitates, ſeruitutes, poſtlimina, fœdera pacis, induciæ, legatorum non vetandorum, vel non violandorum religio, connubia inter alienigenas prohibita. Et dꝉ ius gentium: quia eo omnes fere gentes vtuntur. c. ius gentium. 1. diſt. † Multa ſunt alia iura, ſcilicet ius aureorum annulorum, ius militare, iuſpatronatus, ius publicum, ius priuatum, ius quaſi naturale, ius Quiritium, ius prætorium, ius canonicum. Et ſi vis, vide de omnibus iſtis iuribus breuiloquium qui intitulatur. Guarinus Veronēſis, Floro ſalutem plurimam, &c. Et dꝉ ius iuris, à iubeo, bes, quia iubet. Et eſt ius lex diuina. Fas lex humana. Tranſire autem per agrum alienum fas eſt, ius vero nō eſt. Item ius dꝉ eſſe lex ſcripta. Item leges humanæ ſunt, iura diuina ſūt. Ius ē ius generale eſt: Lex eſt ei⁹ ſpecies. No. *Vulgi*, vulgus, gi, id eſt, plebs, populus, multitudo gentium: dꝉ à volo, vis, eo ꝙ vnuſquiſque facit qd vult: inde hic & hæc vulgaris & hoc vulgare. Inde vulgariter aduerbium, vt iſte loquitur vulgariter, id eſt, ſicut vulgus, & non literaliter.

† Vide extrauagantem Bonifacij octaui, incip. Vnam ſanctam. tit. ꝟ maior. & obedien.

† Qui tamē hic nō nominantur. vide not Anch. quòd in huiuſmodi proceſſib⁹ ſufficit nominare pri cipalē ſpecialiter, & acceſſorios gñaliter.

† Aliàs itaꝉ genteſque ſui ipſius ſubſidio, &c. ſed in antiquiori bus cōſtanter legitur: genteſque ſui ipſius fultæ ſubſidio, &c.

† Aliàs, ſunt.

† In recentioribus legitur, declarato.

lis^a cura^b ſollicitudinis nobis diuinitus^c ſuper cunctas † Chriſtiani^d populi nationes iniuncta, nos^e inuigilare^f remedijs ſubiectorū, eorūdē periculis obuiare, & ſcandala remouere cōpellit. ¶ Sane^g cum iam dudū inter quondā Henricū Imperatorē^h Romanū, & chariſſimū in Chriſto filiū noſtrū Robertū Siciliæ regē, grauis fuiſſet materia turbationis exorta: aſſerente^i deinde Imperatore prædicto, quòd cū quibuſdā ipſius^k ſubditis^l † rex cōfœderationes & cōſpirationes^m fecerat in ipſius maieſtatis offenſā: Quodq; tractauerat & ordinauerat^n, vt ciuitates quædā ſub imperij & Imperatoris eiuſdē obedientia conſiſtentes, cōtra eū & imperiū rebellarent, genteſque † ſui ipſius fultæ^o ſubſidio, nonnullas alias imperij ciuitates & caſtra (inde violenter eiectis ipſius Imperatoris officialib⁹) occuparunt, & pro ipſo rege occupata tenebant: Ac aliàs etiā^p in vrbe & alibi imperij & imperatoris eiuſdē contemptū, & ſuæ maieſtatis iniuriam, & reipublicę detrimentū multa grauia fuerunt † per regē eūdē, ac malitiā & inſtigationē ipſius tā à ſuis ſtipendiarijs, quàm à ſubditis Imperatoris cōmiſſa. Præhabitis per Imperatorē eundem quibuſdā proceſſibus cōtra eū, abſentē^q tamen, quāuis legitime (iuxta Imperatoris aſſertionē) citatū, ac quòd ſupradicta erant notoria, p imperialē interlocutoriā declarato^r † Imperator ipſe regē affirmans propter pmiſſa lęſæ maieſtatis criminis reū eſſe, in eū perēptorie (vt di-

¶ *Prima gloſſa ponit caſum, & ſimul ſummas, & diuidit.*

a ¶ *Paſtoralis.*] Caſus. Tres partes principales habet hæc conſtitutio, ſcilicet exordium, narrationem, & concluſionem. Prima ponit exordium breue. Secunda: ibi, *Sane.* narrans cauſas & effectum cuiuſdam ſententiæ latæ per quondam Imperatorem Henricum in regem Robertum cū ſuppletione defectuum, oſtendit nullitatem illius tam ex ipſius cauſis & alijs inſertis in illa, quàm ex perſonis à quo & in quem ſententia lata fuit. Tertia: ibi, *Vt igitur.* concludendo declarat illam ſententiam irritam: & illam etiā irritat, quatenus de facto proceſſit. Secundo ſubdiuiditur: quia primo narrat ſniæ cauſas, defectum & ſuppletionem, vt dixi. Secūda ibi, *Verum.* ſubijcit illam examini, & dicit quare. Tertia: ibi, *Notorium.* improbat citationem, & proceſſum ex metu citati ratione aſtantium Imperatori, & ratione loci Quarta: ibi, *Vt illud.* illam improbat ratione loci in quo & de quo citatio facta fuit. Quinta: ibi, *Denique.* cōcludendo ꝫ ſnīam, prius ſoluit duplex obſtaculum, quo dici poſſet regem vaſallum imperij in imperium deliquiſſe. Sexta: ibi, *Rurſus.* oſtendit diuerſis modis in illa ſnīa Imperatorem ſuæ poteſtatis terminos exceſſiſſe. Septima: ibi, *Ceterum.* ſoluit ſuppletionem defectuum, quā in ſententia fecit Imperator.

b ¶ *Cura.*] hic incipe conſtructum. & tale vel ſimile puto ꝙ erat exordium deciſum de decre. paſtoralis. in compil. Grego. ſub diuerſis titulis collocata. vt dixi ꝟ. de reſcrip. paſtoralis. in principio.

c ¶ *Diuinitus.*] per verbum ¹ illud: Paſce oues meas. Ioan. vlt. de elect. ſignificaſti. de maio. & obed. ſolitę.

¹ Vide Turrecrematā in ſumma de Eccleſia lib. 2 c. 19. & cap. 77.

d ¶ *Chriſtiani.*] de homi pro humani. lib. 6. & facit extrauag. Boniſacij vnam ſanctā. Et facit hæc littera ad id quod dixi ꝟ. ea. cōpil. de teſti. c. 1. ſcilicet ꝙ regulariter Iudæos ² non cōpeſcit Eccleſia.

² In quib⁹ caſibus Eccleſia cōpeſcat Iudæos, declarauit Sanctiſſimus dominus Gregorius xiij. in ſtatuto incip. Antiqua Iudæorum improbitas. edito hoc anno. 81.

e ¶ *Nos, &c.*] quod eſt infra.

f ¶ *Inuigilare.*] ponitur hic, in, pro valde, ſicut de fideiuſſ. cap. primo. de quo vide in Specul. de diſput. & alleg. §. poſt hæc. verſi. illis. ibi, imponitur. Et huic exordio. concor. prooemium ſexti. & de officio deleg. officij. eod. lib.

g ¶ *Sane.*] narratio.

h ¶ *Imperatorem.*] inchoauerat enim diſcordia eo nondum coronato. ꝟ. ea. compil. de iureiur. c. 5. poſt principium.

i ¶ *Aſſerente.*] forte veraciter, quod tamen ſententiam non iuſtificat, vt ſequitur in §. rurſus.

k ¶ *Ipſius.*] Imperatoris, vel regis. primum placet.

l ¶ *Subditis.*] idem ſi cum non ſubditis vel hoſtibus. C. ad leg. Iul. maie. ſi quis. canonizata. 6. q. 5.

m ¶ *Conſpirationes.*] vide quod ſcripſi de iudi. exhibita.

n ¶ *Et ordinauerat.*] rex Romanorum Robertus.

o ¶ *Fulta.*] id eſt munitæ, firmatæ, vel adiutæ.

p ¶ *Etiam in vrbe.*] Romana ſcilicet.

q ¶ *Abſentem.*] an uper crimine contra abſentem ſententia ferri poſſit. not. de dolo & contu. veritatis.

r ¶ *Declarato.*] vtile conſilium eſt in notorijs ſic interloqui. & facit ad not. de iureiur. ad noſtram 3. ꝟ. de off. deleg. c. 1. lib. 6.

a ¶ *Supplendo.*]

a ¶ *Supplendo.*] de effectu huius clausulæ. videas in Spec. tit. 2. §. nunc ostendendum. ver. 18.
b ¶ *Si quis.*] scilicet defectus.
c ¶ *Matre.*] 1. q. 5. præsentium. de offi. custo. c. 1.
d ¶ *Nouerca.*] sicut se habet nouerca ad priuignos, quæ sæuire solet in illos, sic se habet ad iustitiā voluntas præcipitantis iudicis. hoc intēdit. Inde dicit quidā: *Gaudet in afflictos sæuire nouerca potestas.* sic etiā dicit canon, quod negligētia est nouerca eruditionis. 83. dist. nihil.
e ¶ *Præcipitatione.*] de iniquitate dr, quod omnia præcipitat, de pœn. dist. 3. inter hæc hireū 1. Et est præcipitiū qd fit sine modo, & cū periculo. de sepul. ex parte.
f ¶ *Profutura.*] vt eccle. bene. c. vnico.
g ¶ *Limæ.*] 7. q. 1. §. cū vero. versic. ferrū. Et est instrumentū fabrile & ferreū, quo metalla roduntur, poliuntur, minuuntur, & purgantur.
h ¶ *Libramini.*] habetur hoc verbū 45. dist. omnis. de re iudi. cū æterni. lib. 6. Et est librare per librā, quæ certū habet pōdus, aliqd pōderare vel æquare: inde dr quod in mense Septembri sol ingreditur signū libræ: quia tunc dies & noctes æquantur.
i ¶ *Causis.*] ex causa facile deprehēdimus iniquitas sniæ. de restit. in integ. cū ex litteris. & ideo dat cōsiliū ne causa exprimat. de re iud. sicut.
k ¶ *A quo.*] scilicet Imperatore.
l ¶ *Et in quem.*] scilicet regem.
m ¶ *Illius.*] sententiæ.
n ¶ *Exercit*.*] collectio hominū in expeditiōe.
o ¶ *Suos.*] propinquos, familiares, & subditos.
¶ *Glossa sequens argu. pro opp. & remittit.*
p ¶ *Notorio.*] facit hæc litera ad ea quæ scripsi de appel. ex parte 1. Nā vr hic colligi, quod non solū assignato loco notorie non tuto possit appellari etiā exceptione non opposita: sed etiam quod sine appellatione citatio nō arctet. & facit qd not. Spec. de cita. §. 1. versi. item quod citatio fit ad locum. 1. & 3. versi. sed quid si citatus. & quod not. Inno. & Host. de dila. c. 2.
q ¶ *Stipatum.*] quasi vallatum, circundatum, vel fulcitum.
r ¶ *Admodum.*] pro valde. sic in decre. Romani. ver. nos itaque. de ea. compil. de iureiur.
s ¶ *Ac præfato.*] capitali.
t ¶ *Consistorij.*] Idem verbum 2. q. 6. anteriorum. §. ad hoc. & authen. sed hīs. de appe. ex insinuatione. & dr à consisto, stis. Hester v. in prin. Sedebat super solium in consistorio palatij.
u ¶ *Sinu.*] Idem verbum. 13. q. 1. §. 2. circa. fin. de Iudæ. & si Iudæos. & huic cōcor. vt lit. nō contest. accedens 2. vbi patet, quod non sufficerent litteræ de conductu.
x ¶ *Per violentam.*] per hanc litteram vr quod si captiuus ad pœnā vel periculū mortis relaxatur iuramento suo de redeundo ad carcerē certa die, si mors erat iniuriosa, redire non teneatur: aliàs tenetur.
y ¶ *Offerre.*] quasi dicat nullus, nisi ex multæ patientiæ merito, sicut Ambrosius 23. q. 4. conueniot.

xit) & sufficienter citatum, sed comparere contumaciter recusantē, tamquā rebellē, proditorem & hostem imperij, ac reū criminis supradicti, priuationis omnium dignitatū quocunque cōprehensarū titulo, & quibus se intitulabat rex ipse, auctoritatū quoque, honorū, prouinciarū, terrarū, bonorū, iuriū & iurisdictionū, tam perpetuorū, quàm temporalium, & si quando veniret in suam & imperij fortiam, mutilationis † etiā capitis sententiā promulgauit, omnē supplendo [a] defectū siquis [b] forsitan fuerat ex solemnitate iuris omissus † in processib' memoratis præmissa (vt asseruit) faciens exigēte iustitia, & de imperiali etiam potestate. ¶ Verū quia huiusmodi sententia, quæ nō à discretione matre [c] virtutū, sed à nouerca [d] iustitię, voluntaria scilicet iudicantis præcipitatione [e] processit, partus forsan se deteriores haberet, si ipsius sniæ † inefficacia in publicū præcone iustitia nō prodiret. Nos circa eā tali vti prouisione volētes, quæ (detectis ipsius defectibus) seminata per eā extinguat pericula, & in ratione reddenda sit posteris profutura [f] ipsam subijciendā esse prouidimus limæ [g] iustitiæ, ac rectæ libramini [h] rationis. ¶ Eiusdē igitur causis [i] & cōtinentia, necnō conditione illorū, à quo [k] & in quem [l] lata fuit, diligenti & debita cōsideratione pensatis, patēter ex eis illius [m] astruitur euidentia nullitatis, & manifeste arguitur temeritas promulgantis. ¶ Notoriū quippe ac indubitatū extitit, quòd grādis exercitus [n] tempore dictorū processuū & sniæ, continue Imperatori assistens regē ipsum & suos [o] persequebatur odio capitali: Pisanaque; † ciuitas, in qua lata fuit memorata snia, regē capitali habebat odio notorio [p] & antiquo. ¶ Esto igitur quòd rex ipse aliàs ad † præmissa fuisset legitime per Imperatorē citat', nūquid venire debuit ad iudicem exercitu feroci ac grandi, ipsique citato (vt præmittitur) odio so stipatū [q]? Nunquid etiā debuit comparere in loco admodū [r] populoso, multū potēti, ac præfato [s] in eū odio prouocato? Quis enim auderet, vel qua ratione audere aliquis teneretur cōsistorij [t] talis subire † iudiciū, & se in hostiū sinu [u] reponere, ac ad mortē per violentā [x] iniuriā, nō per iustitiā inferendā vltroneū se offerre [y]? Hęc quidē iure timentur, hæc de more vitantur [z], hæc humana fugit ratio, hęc abhorret natura [a]. Desiperet [b] igitur qui citationē huiusmodi saperet arctasse citatū. Vt † illud tamquam notissimum nullatenus omittamus, quód regē extra districtū [c] imperij in regno scilicet Siciliç notorie ac continue tēpore supradicto morantē citare nō potuit Imperator: nec citatio si quam forsan de ipso infra imperij fines fecit, citatum extra imperium constitutum arctauit [d]. ¶ Nos quoque regis ordinarius iudex quód ad Imperatoris iudiciū citarem [e], vel citari aut remitti faceremus eundē, nequaquā [f] fuimus requisiti [f]: immo licet ad nos & curiā nostrā tēporibus illis rumores frequenter de curia Imperatoris venirēt, & iuxta eū etiā quidā ex fratribus nostris essent [g], prius tamen dictæ sniç promulgatio, quàm aliquid de processibus [h] antecedētibus ad audientiā nostrā peruenit. ¶ Deniq; licet rex ipse terras † aliquas ab Imperatore tenere dicatur in feudū, nō tamen in eis, sed ī regno præfato domiciliū suū fouebat: vnde Imperator in ipsi' personā, nullā rōne terrarū huiusmodi (nisi ex natura feudorū) debitā superioritatē habebat. ¶ Quód si punitio criminis infra districtū imperialē cōmissi, ad Imperatorē forsan [i] pertinuisse asseratur: Verū est quidē si ī eodē districtu fuisset inuētus delinquēs, vel ad illū de more [k]

z ¶ *Vitantur.*] etiā per volucres. Ouidius 2. de remedio amoris. *Quæ omnis apparent retia vitat auis.*
a ¶ *Natura.*] qua quis non solum seipsum, sed nec aliū vult offendi, vñ Tul. lib. 3. de offic. Homo naturæ obediēs, homini nocere nō potest.
b ¶ *Desiperet.*] concor. de renun. nisi cum pridem. versi. sed dices.
¶ *Gl. so. not. & remittit.*
c ¶ *Districtum imperij.*] per hanc litteram & sequentes patet, quod Imperator nō distingit totū orbē, licet dicatur dñs mūdi. 2. ff. ad leg. Rhod. de iactu. l. deprecatio. 7. q. 1. in apibus. facit tamen pro ipso ius cōe, quo fundat intentionem suā in orbe, sicut epūs in diœcesi, de quo scripsi post Hostien de offi. archid. c. fin. super. 1. glossa.
d ¶ *Arctauit.*] de constitu. c. 2. lib. 6.
e ¶ *Nequaquam.*] asserit puram negatiuam, quā percipere poterat.
f ¶ *Requisiti.*] hic & in inferiorib' declarat no. de for. compe. c. vlt. in princ. 3. q. 6. c. 1. de rapto. c. 1. De hac requisitione vide quod not. in Specul. de compe. iu. adi. §. 1. ver. sed quomodo. & de accu. §. 1. ver. sed nunquid. & §. fin. ver. vt autem.
g ¶ *Essent.*] pro ipsius coronatione, vt in c. Romani. de iureiur.
h ¶ *De processibus.*] de discordia bene sciuerat pri'. de iureiu. Romani.
i ¶ *Forsan.*] non est nota dubitationis. de hoc de testa. c. 5.
¶ *Glos. seq. quærit, ponit duas opi. & duas incidentes quæstiones, in quarum qualibet ponit duas opiniones contrarias.*
k ¶ *De more.*] sed nūquid de iure volun hoc decidere? Accursi' in l. si cui. §. fi. ff. de accu. dicit quod remissio ista fit ex vrbanitate vel ex voluntate, vel locum habet sm eum cū reus latitat, qd etiā vr placere Innocētio. de rap. c. 1. Sed gl. ibi & Host. dicunt in omni graui delicto remissionem fieri ad iudicē delicti, per §. si vero quis cōprehensorū. in authent. vt nulli in coll. 9. Immo dicunt quidā quod iudex delicti ad hoc pōt cogere iudicē sub quo degit per verbū, iubemus. ibi positū, qd est necessitatis. 14. q. 1. quod percipitur. ff. qd iussu. l. 1. & 2. & sic nō obstat quod dr, quod par in parē nō habet imperiū. de elect. innotuit. cum in hoc iudex delicti sit maior, & hoc placuit Iacobo de Rauena & Pet. in Auth. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi oportet. pro his facit qd not. Hug. 6. dis. c.

† Notāter dixit, pœnæ capitalis, cū illa sit vasa se cūdū Pet. de Anch. & l. rei capitalis. ff. de pœnis. adde glo. & modernos in l. trāsigere. C. de trāsa. intelligere tur in dubio de mi nori. allega. Ioan. And. in c. quanto de iure iur. glo. in l. criminali. C. de iurisd. omn. iud. adde etiam glossam l. 1. C. ne christ. man. vide Fel. c. ex litteris. 11 col. de offi.

† Aliàs omissa.

† Dictio, sententiæ, deest in antiquis codicibus.

† Aliàs, Pisana quoque.

† Aliàs lta: si præmissa fuisset perempto ne citatus, nunquam venire debuit ad iudicem exercitu feroci & grandi, ipsique citato, vt præmittitur, odio constipatū nunquid etiā &c.

Cōsiliū de vade dicitur.

† Aliàs ita: subire iudicium, se in hostiū sinu reponere ad mortē, &c.

† Vide Cassaneum in catalogo gloriæ mūdi parte. 5. consideratione. 25. vbi plenissime.

† Aliàs, vel id.

† Comitatū prouinciæ dicit Bar. in extrauā. qui sint rebelles. in glo. rebellādo.

† De hac remissione vide Bart. & doctores in Authēt. qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi oportet. & Guidonem Papæ, Decis. 201.

ſi. Contra eos facit quod ibi not. Io. quod credo verius, ſcilicet q̄ male faciat iudex requiſitus nō remittendo: is tñ qui requirit, ſi alias non eſt illius iudex, illū cogere vel punire non poterit, ſed agetur coram ſuperiore illius. ad quod facit de for. compe. Romana. §. contrahentes. lib. 6. ibi, ad denuntiationem, non dicit ad mandatum vel præceptum. facit etiam de offic. ord. paſtoralis. in prin. & qđ not. de offic. deleg. prudentiam. §. adijcimus, in vlt. glo. Nec obſtat illud verbum, iubemus. in §. ſi vero. quia licet Imperator ibi iubeat, nō dat per illud iudici requirenti poteſtatē iubendi vel puniendi. nō conceſſum igitur non ſtienter. 25. q. 1. amputato. Dicunt etiam prædicti dñi legum, q̄ iudex requiſitus remittet ſine aliqua cognitione, tum quia præſumptio eſt pro iudice requirente. de renun. in præſentia. tum quia requiſitus eſt merus executor. de offic. deleg. paſtoralis. §. præterea. C. de exe. cut. rei iu. ſi vt propoſuis. & pro eis facit prædi. l. ſi cui. §. ſi. ff. de accu. Quidam ꝫ, q̄ præcedet aliqualis cognitio, aliàs ſine cauſa infamaretur, qui ſic ſtatim ligatus remitteretur. ad hoc ff. de cuſto. & exhib. re. l. diu⁹. C. de exhib. re. l. fina. C. vbi de crimine agi oportet. l. 1. Et hoc in ſua diſputatione tenuit Barto. de Pratis, per prædictam l. diuus. inducēs etiā l. ne in arbitris. C. de arbit.

† Alias, ſegnis.

† In quodam manuſcripto ſta: ac in eodem regno, vt p̄mittitur, non imperio certum &c.

† Alias ſepe dictam.

a ¶ *Citatum.*] vide qđ not. & dixi eod. tit. renou. in glo. penultima.

¶ *Gloſſa ſequens alleg. 4. concur. dupliciter exponit & remittit, & differentiam ſubditi.*

b ¶ *Homoque ligius.*] đ homagio habetur de accuſ. veniens. de ſimo. ex diligenti. de exceſ. præla. grauem. de reg. iur. c. fin. quod aliàs dī hominis ligium. Dī antem ligius quaſi ligatus, vel legius quaſi legalitatē ſeruans. de hoc Martinus de Fano compoſuit quendam tractatum, quem ponit Speculator, & latius proſequitur de feu. §. ſecūdo. Et vt ibi not. hominis ligium ſit Imperatori vel regi nullius alterius fidelitate ſalua, ſed in vaſſallitico vel fidelitate reſeruatur ſaltem Imperatoris fidelitas vel auctoritas. In lib. feu. de probi. feu. alie. l. imperialem. Nec v̄ quis eſſe poſſe ligius duorum, ſed bene poteſt eſſe ligius vnius, & vaſallus alterius, vt hic vel vaſallus plurium, & ibi de hoc verſi. 10. & ver. ſequentibus.

† Et tunc fœmina potest ſuccedere. De cius conſil. 139. & vide Abbatem in c. eam te. de ſtrepatio-nat.

† Vale hæc glo. iuncto text. q̄ ratione originis ſortitur quis forum. qđ intellige tā de origine propria q̄ paterna, vel auita, vide p Bar. in l. aſſum ptio. ff. ad municip. Abbas ſi-culus.

c ¶ *Originem.*] Nota pro foro originis a, de quo de paro. c. ſi. in 1. glo. de temp. ordi. cum nullus. lib. 6. & in Spec. de compet. iudi. adi. §. 1. verſic. 42. & 43.

d ¶ *Non ſubfuit.*] innuit per non ſubditum crimen læſæ maieſtatis non committi.

remiſſus. Dicine ergo ſententia meruit, quæ à iudice, qui per regem tute† adiri non potuit, & in loco notorie (vt præfertur) nō tuto, in abſentē nec citatū[a] legitime ac inauditū per conſequēs & indefenſum nō maturo fuit iudicio, ſed præcipitio, & de tāto præſertim crimine promulgata? Rurſus non eſt ſilētio relinquendū, q̄ ipſe rex noſter & Eccleſiæ Romanæ ratione regni prædicti notorie ſubditus, homoq;[b] ligius & vaſallus, ac† in eodē regno, nō vt præmittitur, in imperio certū, continuū & notoriū ſuū habens domicilīū, ac originē[c] inde trahēs, Imperatori eo modo nō ſubfuit[d], quòd in eū crimē læſæ maieſtatis cōmiſerit, quātūlibet omnia in ſententia ſupradicta cōtenta veritatē indubiā cōtinerēt: ſicq; nedū non iure, immo nec iuris colore tulit Imperator ſnīam ſupradictā † in regē, ex cauſa, q̄ veritatis ſubſiſtentiā nō habebat[e], pp quā[f] etiā quatenus in eo fuit, regē eundē priuādo regno & regia dignitate, ac terris etiā alijs, & iuriſdictionibus ꝑpetuis & tēporalib⁹, quę ſub eo nullaten⁹ vel ab eo, ſed à nobis & ſub nobis tenebat, necnō ꝓcedēdo cōtra regē eūdē ex illis, q̄ ꝑ ipſius ſtipēdiarios ac nōnullos Imperatoris eiuſdem ſubiectos ꝑ malitiā & inſtigationē regis ipſius cōtra eū fuiſſe cōmiſſa in vrbe dicebat: Cū etſi illa fuiſſent ibidē reuera cōmiſſa: punitio tamē eorū in regē veluti extra diſtrictū[g] imperij commiſſorū ad Imperatorē nullatenus pertineret: inhibēdo etiā in eadē ſnīa ſub magnarū appoſitione pœnarū, quarū aliquas ſibi applicari mādauit, ne quis dicto regi præſumeret in ſuis rñdere debitis[h], in ipſiusve familiaritate vel ſeruitio remanere, aut eidē cōtra ipſū Imperatorē quouis modo impēdere ꝯſiliū, auxiliū, vel fauorē: cum debitores, ſeruitores, & auxiliatores huiuſmodi extra imperiū & in regno cōſtituti prędicto nullaten⁹ Imperatori ſubeſſent†, nec ex cōmittēdis in regno eodē dictis poſſent pœnis adſtringi, vel aliqualiter condēnari per ipſum: abſoluēdo quoq; ab omni fidelitate[i], obligatione, ſeruitio, ꝓmiſſione, ac pacto prouincias omnes, ciuitates, & caſtra [& † loca] ipſiusq; vaſallos, & feudatarios, & alios quoſlibet eidē regi quomodolibet obligatos: cū includerētur in abſolutione huiuſmodi terrę & pſonæ nobis & Eccleſiæ Romanæ ſubiectæ[k], propriæ terminos poteſtatis exceſſit, in meſſem noſtrā mittēs perperā ſuā falcē[l]. ¶ Cęterū defectus ſuppletio circa proceſſus adhibita ſupradictos, nō tantū valet ad iuſtificationē ipſorū & ſnīæ ſupradictæ, quātū ad eorū ſugillationē & notā: cū nullā ſuper pręmiſſis poteſtatē haberet Imperator in regē, ſibi aliàs q̄ vt præfertur nō ſubditū, nō citatū legitime aut remiſſum, & extra diſtrictū ipſius cōtinue ac notorie cōſiſtentē: nec prędicta ſuppletio circa ſubditū etiā ad ea potuiſſet de ratione referri, per quæ de crimine præſertim ſic graui[m] delato defenſionis (quæ à iure ꝓuenit naturali †) facultas adimi valuiſſet: cū illa Imperatori tollere nō licuerit[n]; quæ iuris naturalis exiſtūt. ¶ Vt igitur ſicut memorata ſnīa iuris caret effectu, ſic auctoritate & nomine[o] rei careat iudicatę, vt nec in opinione cōi aut vulgi[p] labijs nomen habere ſnīæ mereātur: vt etiā ī magnū iuſtitiæ ac pacis obſequiū ſcādaloſis occurratur periculis, quæ cū noſtræ & Eccleſiæ, prouinciarū multarū, regnorū & gentiū turbatione nō modica poſſent occaſione ipſius ꝓ tēpore ſuboriri: Nos tā ex ſuperioritate[q] quā ad imperiū nō eſt dubiū nos habere, q̄ ex poteſtate, in qua vacāte imperio Imperatori ſuccedimus[r]; & nihilominus ex illi⁹ plenitudine poteſtatis, quā Chriſt⁹ rex regū & dñs dominantium[s]

e ¶ *Non habebat.*] Not. non valere ſententiam ex cuius tenore deprehenditur euidens iniquitas. de hoc dixi poſt Inno. eod. tit. cum Bertholdus. ſuper verſi. conceſſimus.

ADDITIO. De hoc videre poteris Panor. in capit. quoniam. de probat.

f ¶ *Propter quam etiā.*] tolle hic litteram quæ eſt in fin. huius §. proprie terminos poteſtatis exceſſit in meſſem, noſtram, &c.

† Alias ſubiacentes.

g ¶ *Diſtrictum.*] cum Roma ſit de temporali dominio Eccleſiæ. quadrageſimatertia diſtin. ego Ludouicus. vigeſimatertia q. vltim. igitur de elect. fundamenta. lib. 6.

† Hæc duo verba, & loca, deſunt in antiquioribus codicibus.

¶ *Gloſſā ſequens querit & remittit.*

h ¶ *Debitis.*] quid de debitoribus per iuramentum obligatis, hoc poſito quòd hæc ſententia fuiſſet iuſta, ſcripſi poſt Hoſtiē. de cen. lib. ſignificauit. ſuper gloſ. 2.

i ¶ *Fidelitate.*] hoc benefacit Papa de ſubditis imperio. 15. q. 6. alius. & c. nos ſanctorum. & eod. tit. cap. 2. lib. 6. & hoc ratione criminis. de hære. cap. fin. de pœnis. c. ſi. procedit autem hoc ex ſuperioritate, de qua infra, §. fin.

k ¶ *Subiectæ.*] argu. ad not. 16. q. 7. filijs. in 1. glo. ſcilicet q̄ per damnationem vel confiſcationem iudicis ſecularis non perdit quis iuſpatronatus †.

l ¶ *Falcem.*] qđ facere non licuit. de elect. venerabilē. in princ. cum ſuis concor.

† l. vt vim. vbi late doctores ff. de iuſtit. & iure.

m ¶ *Sic graui.*] læſæ maieſtatis.

† Hāc gloſſam late proſequitur hic Io. Imola, q. re. an homo conſiſcatis cōſiſcetur ius patronat⁹.

n ¶ *Licuerit.*] facit ad not. ff. de conſti. prin. l. 1. & C. ſi contra iua vel vtil. pu. l. vltim. per Innoc. de conſtit. quæ in eccleſiarum. per Hoſtienſem in ſum. de reſcript. §. quas vires. ver. poteſt autem. facit etiā ad quæſtionem de iudice habente arbitrium, quam not. j. de verb. ſignific. ſæpe. ſuper verſi. defenſiones.

o ¶ *Nomine.*] ſic eod. tit. cap. ſi. lib. 6. 2. q. 1. in primis in fin.

p ¶ *Vulgi.*] cuius opinio quandoque inſpicitur. ff. de ſtu l. 1 & ff. de fun. inſtrum. l. cum de lanionis. §. aſinam. de pui. vul. per totum. & not. de reſcriptio. nonnullis. in 4. gloſ. Ouidius de Ponto: *Vulgus amicitias vtilitate probat.*

q ¶ *Superioritate.*] vt in conſtitutione. Romani. ſ. de iureiur.

r ¶ *Succedimus.*] de fo. compe. licet ex ſuſcepto. & huiuſmodi poteſtati non participans legati de latere. de hoc Spec. tit. 2. §. nunc oſtendendum. ver. 19. Ioan. And.

ſ ¶ *Dominantium.*] Apoca. 19. c. vltra medium. 1. ad Timoth. 6. & facit 7. diſt. quæ contra mores. in ſi. de deci. tua a.

a ¶ *Conceſſit.*]

a ¶ *Concessit.*] Matthæi xvi.
b ¶ *Ex eis.*] concor. de elect. qualiter. in fin. §. de immu. eccle. quũ.
c ¶ *Consilio.*] vide quod not. eo. tit. c. 2. lib. 6. in 1. glo.
d ¶ *Reuocamus.*] Concor. de te. eccl. non alie. si quis. eo. tit. ad audientiam. & quod not. ibi. de offi. ordi. c. penul. & 2. q. 1. primates.

nobis licet immeritis in persona beati Petri cõcessit[a], iniam & ꝓcessus oẽs prędictos, & quicquid ex eis[b] secutũ est, vel occasione ipsorũ, de fratrũ nostrorũ cõsilio[c] declaramus fuisse ac esse omnino irritos & inanes, nullumq; debere aut debuisse sortiri effectũ, seu nocumentũ vel notam afferre cuiquã, vel quomodolibet attulisse. Ipsosque nihilominus quatenus processerunt de facto, & quicquid ex eis secutum est, vel ob eos, vel in posterum sequi posset, in irritum reuocamus[d].

S I à iudicibus.] Casus. Tu & ego litigabamus sup aliqua re corã pluribus iudicibus delegatis nobis datis vel ordinarijs: tulerunt sententiã ꝯ te absentem legitime citatũ, vel ꝯ te præsentem, & non appellasti, sed voluisti peritos consulere, id est voluisti petere consiliũ à peritis & sapientibus, an deberes appellare vel non: consilio habito vis appellare: quæritur, vtrum ad hoc ꝙ valeat appellatio, requiratur ꝙ omnes iudices simul conueniantur, vel an sufficiat ꝙ adeantur separatim vnus in domo, alius in ecclesia, & an etiam possis petere apostolos separatim ab eis? Dicit Romanus Pontifex, ꝙ sufficit interponere appellationem coram omnibus, vel coram maiori parte etiã separatim, & valet ac si simul conuenirentur. Sed quid? appellasti ab omnibus simul, & interposuisti appellationẽ tuã in absentia mea, nunquid debes mihi appellationẽ intimare, & etiã delationẽ vbi delatũ est negotiũ principale, & etiã termini præfixionẽ, vt in termino possim me presentare corã iudice ad quẽ appellatur? Dicit ꝙ sic: quia intimatio legitime est fienda mihi appellato, ſm tenorẽ c. causam. §. de elec. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo iuncta gl. ꝙ quis põt appellare à pluribus iudicib' separatim, vel à maiori parte, licet olim secus. Not. secundo differentiã inter appellantẽ ab electione, prouisione, vel postulatione, & appellantẽ à diffinitiua vel ab interlocutoria: quia appellans ab electione, postulatione, vel prouisione debet intimare, id est notificare appellationẽ suam parti appellatæ, hoc est ꝯ quem appellatur, & sic debet intimare appellationẽ tantum. Sed qñ appellatur à diffinitiua snia, vel ab interlocutoria, reqritur intimatio recusationis, quia non detulit appellationi tuæ, vel admissioni appellationis siue delationis, vel quia detulit iudex appellationi tuæ, & debet intimare terminũ sibi ꝑfixũ infra quẽ debet arripere iter suũ ad ꝓsequendã appellationẽ, vt ipse appellatus etiã suũ iter arripiat ad rej ꝑsentandũ & defendendũ. Et ratio diuersitatis est, qa qñ appellat ab electiõe, postulatiõe, vel ꝓuisione, solũ intimat appellatio, nõ tñ delatio, vel termini præfixio: qñ autem appellatur à sententia diffinitiua, requiritur ꝙ intimetur appellato appellatio. ¶ Item delatio vel recusatio, & termini præfixio est: quia in primo casu terminus statuitur à iure infra quem quis debet arripere suũ iter, si appellatio fuerit admissa, puta quia appellans intra mensem: in secundo casu, qñ appellatur à diffinitiua, non statuitur à iure terminus, vt q. s prosequatur vel defendat appellationem, quare statuitur ab homine.

Nota iuncta gl. Paria sunt intimationem nullã facere, & facere, sed non legitime. Et dr̃ fieri non legitime, qñ fit ad domicilium cũ possit apprehendi personaliter. Not ꝙ licet quis possit appellare à pluribus separatim iuxta formam hic cõtentam, tñ cum quis appellat, non debet ab vno solo, sed ab omnibus vel à maiori parte appellare, ex quo omnes pariter procedunt: quia non potest vnus solus iudex grauare, vt glos. in verbo, simul. prope finem: Si autem vnus solus ex pluribus grauet, tunc ab illo solo potest appellari.

Not. ꝙ tam appellatio, quàm apostolorum petitio potest separatim corã iudicibus fieri, vt gl. hic in verbo, appellare. Ex quo not. ꝙ qualitas in fine posita concernit omnia præcedentia. de quo per Bart. in l. præter. ff. vt bonorum rapto. Nota ꝙ appellatio non est necessario interponenda in præsentia appellati, sed sibi ignoranti est postea intimatio, id est notificatio, seu insinuatio fienda, qñ talis est appellatio, quę ipso facto non deuoluit causam. Et vtrum appellatus tñe teneatur nisi citetur, vide hic per doctores, & in cle. causam. §. de elect. Nota licet coram pluribus iudicibus possit separatim appellari, ipsi tñ iudices debẽt postea simul conuenire ad deferendum appellationi, id est, an debeant admittere appellationem vel non, & debent simul conuenire ad præfigendum, id est ad statuendum terminum, vt in glos. in verbo, præfixionis.

Nota iceatum, *à iudicibus*. Iudex enim dr̃, quasi ius dicens populo, vel iure, siue iuste disceptans, & est etymologia. Iure autem disceptare est iuste iudicare. Non enim est iudex, si non est in eo iustitia, vt cap. forus. §. in omni quoque negotio. de verbo. sig. Et iudex est q ex iurisdictione ꝓpria aut sibi delegata & cõmissa, ius habet super causas litigiorũ vel litigantiũ cognoscendi. Et multi sunt iudices: Quidã est iudex ordinarius, & est ille q habet potestatẽ à se iure suo hoc ipso ꝙ est talis, vt eps, balliuus, præses ꝓuinciæ, & cõsimiles. Est alius iudex qui dr̃ delegatus, & est ille qui habet po-

TITVLVS XII.

De appellationibus.

¶ Clemens v. in concilio Viennen.

¶ *Valet appellatio coram maiore parte plurium iudicum. Sed appellato est appellatio, delatio, & termini præfixio intimanda. Zabarella.*

CAP. I.

SI à iudicibus[e] † duobus aut pluribus fuerit appellandum[f], quia forte de facili eorũ præsen-

testatẽ de causa aliqua cognoscẽdi ab aliquo sibi cõmissa, qui etiã dr̃ iudex extraordinarius. Vel iudex delegat' est, cui causa cõmittitur terminãda vel exequenda, vices delegãtis repræsẽtans, & in iurisdictionẽ nihil propriũ habẽs, vt ff. de offi. eius cui man. est iuris. l. 1. in fi. & l. 3. de offi. dele. Vel delegatus est is cui à sũmo Põtifice, vel ordinario, vel delegato principis causa cõmittitur. Inde subdelegatus qui dr̃ respectu delegati. Est alius iudex qui dr̃ iudex cõpetens, qui causæ iurisdictionem habet cum exercitio sibi dato, quod per exceptionem possit elidi, siue exceptio contingat personam, vt quia suspectus; siue contingat iurisdictionem, vt quia rescriptum surreptitium, vt in cle. cum lite. §. vt lite penden. nihil inno. in glos. Est alius iudex, q dr̃ incompetens, & est in quem, licet non idoneum cõsenserimus, vel quia ipse nullã iurisdictionem habebat, vel quia interuenit error in adeundo ipsum, vel quia compulsus sum in eum consentire. Est alius iudex qui dr̃ compromissarius, & est ille qui ex compromisso, id est ex consensu partium, & ex litigantiũ electione de causa cognoscit, qui nullam habet iurisdictionem propriam seu delegatã. ff. de arbi. l. 1. Est alius iudex qui dr̃ Pedaneus iudex, & est ille cuius officium est de minutis causis & infirmis cognoscere, & inutilibus & vilibus, licet sit ordinarius. Est alius iudex qui dr̃ iudex Chartularius. Et olim tales iudices erant priuilegiati ab Imperatore, vt qui vellent corã eis litigare, possent: sed ipsi non poterant aliquẽ cogere ad litigandũ corã eis. Et dicuntur etiam hodie iudices ordinarij creati à comite Palatino, qui non habent administrationẽ nisi in habitu, vt notatur in l. prima. ff. de iudici. & l. fina. C. vbi & apud quos cognitio restitutionis agenda sit. & isti iudices vocantur hodie notarij Apostolici & imperiales, & chartularij à charta: quia dũ creantur, mittuntur in possessionem chartæ. Est alius iudex qui dr̃ domesticus, & isti iudices dicuntur esse, ex quibus pro magna parte pendet ius & consilium. Hi etiam dicuntur assessores, eo ꝙ assident, id est, iuxta sedent. Vel fiunt similes, siue comparantur iudici: & in causæ cognitione simul præbent consiliũ vel officium, vt patet ex rubric. C. de Assessor. Not. *Apostolus*. Apostoli in iure dicuntur litteræ datæ appellãti, in quibus continentur allegationes, & qualiter in causa processum sit. Item apostolorum alij sunt conuentionales, scilicet qñ pars admittit appellationẽ, siue in iudicio iudice refutante siue tacente, vel extra iudicium, vt extra de appellatio. c. sæpe. & c. oblatæ. Alij apostoli sunt testimoniales, testificantes de appellatione facta. Alij sunt dimissorij, ꝑ quos apparet quòd iudex detulit appellationi. Alij sunt refutatorij, per quos apparet ꝙ iudex nõ detulit appellationi. Alij sunt reuerẽdi siue reuerẽtiales, scilicet qñ ob reuerentiã superioris appellationi defertur, vt c. 1. de appellatio. lib. 6. in glo. & §. in cle. si ante. de dolo & cõtu. Not. *Delationis*. Delatio, delationis venit à defero, defers, quid significet, vide §. in cle. si ante. de do. & contu.

Not. *Terminum præfixionis*. Præfigo, gis, cõponitur de præ & figo, quod idẽ est qđ imponere, immittere, inferre, fortiter & stabiliter imponere, & producit fi. Et dic terminum præfixionis, id est impositionis termini, qa iudex debet imponere, statuere, & ordinare terminũ ipsi appellanti, intra quẽ ipse arripiat iter suũ ad eundũ ꝓsecutũ appellationẽ suã. Not. *Intimatio*, onis, venit đ intimo, as, aui. a. p. id est demonstrare, indicare, nũtiare, notificare. Et dr̃ ab intimus, vel ab in & timos, qđ est mens, quasi in mẽte inculcare, & immittere, ſm Hug. Vel dr̃ ab in, & time, quod est anima vel mẽs ſm Papiam. Nota ꝙ appellatio debet intimari appellato ignoranti. Dic tñ sufficere ꝙ eius procuratori specialiter in causa constituto intimetur. de elect. cle. causam. 1. respon. Zabarel.

¶ *Prima glos. diuidit, & declarat de quibus iudicibus intelligatur.*

e ¶ *Si à iudicibus.*] Se summat. Et sunt duæ partes. Secunda ibi, *Est tamen*. Et quod dicit iudicibus, intelligo ordinarijs vel delegatis, siue sint ad causas, siue sint executores ad gratias: & idem etiã puto de arbitris iuris, à quibus appellari potest. de of. dele. ab arbitris. cum eadem sit ratio.

f ¶ *Appellandum.*] in iudicio vel extra à snĩa vel grauamine forte.

† Nota ꝙ indistincte dicitur, iudicibus; in omnibus igitur causis, unq; speciei iudicibus vendicat sibi locũ, vt in glos. 1. Petrus & Anchara.

dato ergo ꝙ haberi posset ipsorum copia, locus esset ei quod hic dr. Sed ante constitutionem istam tunc solum sic diuisim de facto appellabamus, quando cõiter iudices haberi non poterant, vnde seruabatur, ꝙ singulariter requirebantur, vt conuenirent.

¶ *Glossa sequens ponit opinionem Inno. quam corrigit.*

tia simul ᵃ haberi non posset, liceat coram ipsis ᵇ vel maiori ᶜ parte ipsorum appellare ᵈ, & apostolos petere separatim: valebitque appellatio talis ᵉ, ac si simul ᶠ fuisset in eorum præsentia ab omnibus appellatũ. Est † tamen appellato ignoranti ᵍ, appellationis, necnon delationis ʰ eorum ⁱ, & termini præfixionis ᵏ, si subsecutæ fuerint, intimatio legitime ˡ facienda.

¶ Idem.

Appellans ab vno ex pluribus iudicibus an bene appellet.

a ¶ *Simul.*]Scire debes ꝙ Inno. in decr. cum super. de offic. delega. in gl. magna circa mediũ, dicit quòd ab vno ex pluribus iudicibus non potest appellari, nisi appelletur ab omnibus: quia cum non sit licitũ appellare nisi à grauamine, & vnus sine alijs grauare non possit, quia solus iurisdictionem nõ habet, ergo nõ ab vno, sed ab omnibus simul appellandum est. Sed si Inno. intellexit simul in loco, scilicet congregatis tẽpore quo appellatur, hoc hic corrigitur: sed si intellexit simul respectu formæ vel interpositionis, hoc hic nõ tangitur: licet. n. hic separatim appelletur, tñ ab omnibus appellat. Hoc tñ sciás, ꝙ quoties vnus ex pluribus iudicibus pcedere põt, & ab ipso solo si procedit, poterit appellari. de primo vide quod not. de arbi. c. 2. lib. 6.

† In quodam manuscripto ita: Est tamen appellato etiam ignoranti. &c.

b ¶ *Coram ipsis.*] vide quod not. de elect. vt circa. lib. 6. in præsentia enim iudicis appellandum est. 2. q. 6. biduum. vbi de hoc. & ĩ. eod. tit. suggestum.

¶ *Glossa sequens exponit, quærit & soluit.*

Appellatio qualiter interponatur à duobus in diuisim, qui etiam diuisim haberi non possunt.

c ¶ *Maiori.*]quando sunt plures q̃ duo. Nam in duobus nõ est dare partem maiorem: oportebit ergo tunc ꝙ coram ambobus fiat appellatio, si diuisim possunt haberi. Sed quid si ambo etiam diuisim non possunt haberi, vel qñ sunt plures, non potest haberi pars maior etiã diuisim? Solu. ex quo non stat per appellantẽ, sibi non nocet. facta igitur protestatione appellet coram illis, vel illo, quos vel quem habere potest, vel si nullũ potest habere, coram publicis & honestis personis. eo. tit. c. fi. de offic. ord. pastoralis. si haberet copiam iudicis ad quem, coram illo appellet. 2. q. 6. biduum.

d ¶ *Appellare.*] separatim, vt sequitur. est enim mens literæ, quòd quilibet istorum actuum appellatio & apostolorum petitio separatim fieri possit.

e ¶ *Talis.*]supple, & apostolorum petitio.

f ¶ *Ac si simul.*] concor. de re iudi. c. penul lib. 6.

Ignorãtia præsumit.

g ¶ *Ignoranti.*] sciens enim certificari non debet. de reg. iur. eum qui certus. lib. 6. Præsumitur autem ignorantia. de reg. iur. præsumitur. lib. 6. cum concor.

h ¶ *Delationis.*] vbi delatum est, tunc negotiũ principale per hoc est corã iudice appellationis. ĩ. eo. cũ appellationib⁹. lib. 6. & ideo intimandũ est appellato. Et facit hæc littera ad id quod not. ꝙ deferre appellationi, & terminum illi præfigere sunt diuersa.

i. ¶ *Eorum.*] scilicet iudicum.

¶ *Glossa sequens rationem reddit, quærit & soluit.*

Iudex appellationis põt præfigere terminum appellãti ad iter arripiẽdũ, & ad se supponendi psentandũ.

k ¶ *Præfixionis.*]ad iter enim arripiendum, vel ad se præsentandũ potuerunt terminũ assignare. eod. tit. cũ sit Romana. quæ termini assignatio, quia multũ operatur, vt eo. tit. sæpe. ideo parti hoc ignoranti debet intimari. Sed nunquid hæc delatio & termini præfixio separatim per illos iudices fieri poterit? quod vr̃ per hanc litterã: sed forsan est mens litteræ, ꝙ iudices illi postea conuenient, & deferent, vel terminum statuent, quod intimari debet appellato.

¶ *Glos. seq. exponit, dubium soluit, & vnam diuersitatis rationem subdit.*

Appellanti in causa beneficiali sufficit solam appellationẽ appellato intimare.

l ¶ *Legitime*] per modũ qui habetur ĩ. ea. cõpil. de elect. causam. vt ibi patet in fin. Nec puto hanc intimationẽ solum faciendã, qñ sic separatim appellatur, sed etiam fieri qñ simul à iudicibus appellatur, vel qñ vnus solus esset iudex à quo appellatur, propter rationes quas s̃. notaui. Et aduerte, quia decre. illa causam. nil dicit de intimatione delationis vel termini, sed solius appellationis. & est ratio, quia causæ beneficiales, de quibus ibi dr̃, quo ad principale deferuntur per appellationes, & habẽt terminũ statutum à iure ad se præsentandum. & hæc pars cui notificatur appellatio ignorare non debet, aliæ vero non: & ideo si deferatur, vel terminus statuatur ab homine, notificentur hæc appellato, qui potuit ignorare.

Q ¶ *Vamuis.*] Præsupponẽdum est, ꝙ qui potest appellare à quocunque grauamine, siue inferatur in interlocutoria, siue in diffinitiua. Et appellans debet petere apostolos, id est responsionẽ iudicis. Et quare dicantur apostoli, vide s̃. de apostolis dimissorijs & reuerentialibus.

Casus. Iudex dedit sñiam ꝫ me, appellaui: quæritur an debeam petere apostolos sæpius, vel vltra sit necesse ꝙ inter petitiones apostolorũ sit aliquod interuallũ, id est, aliquod spatiũ tẽporis, vel vtrũ sufficiat multiplicare vno & eodem contextu, dicendo: Dñe detis mihi apostolos, & iterũ supplico ꝙ detis mihi apostolos, & iterũ vos deprecor ꝙ detis mihi apostolos? Et dicit ꝙ possum petere apostolos sæpius vno & eodẽ cõtextu. Sed quid erit si iudex à quo appellaui non dedit apostolos, sed mihi assignauit terminũ ad dandũ apostolos, quæritur vtrum die assignata debeã cõparere corã iudice, vt illa die recipiam apostolos, ita ꝙ videar renunciare appellationi, nisi compaream? Dicit ꝙ illa die debeo cõparere, aliàs si non compaream, sentẽtia potest executioni demandari. Sed quid si iudex assignet mihi diem infra terminum iuris, qui terminus est triginta dierum à die sententiæ, cõputando quando fertur sententia ꝫ præsentem. l. à iudicibus. C. eod. Si autem feratur ꝫ absentem, tunc incipiunt currere illi dies triginta à tempore notitiæ. l. 2. C. quomodo & quando iudex. vtrũ sit necesse comparere in omnibus illis triginta diebus, vel vtrum sufficiat semel comparere? Dicit ꝙ sufficit aliquo die comparere, dũmtamen compaream loco & tempore cõgruis, puta, ꝙ non compaream dum iudex est in mensa, vel in lecto, vel in balneo. Sed quid iuris, si iudex noluit dare apostolos, vel promisit dare, & assignauit terminum; ille autem die assignata, siue in illo termino assignato nõ dedit apostolos? Dicit ꝙ possum prosequi meam appellationem, ac si iudex apostolos dare denegasset. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo nota, ꝙ æquitas præfertur rigori. & hoc verum, loquendo de æquitate scripta, & rigore scripto. secus si nõ esset æquitas scripta: quia nullus alius à principe potest sequi æquitatem non scriptam, dummodo rigor sit scriptus: quia nullus alius potest iudicare vtrum rigor contineat æquitatem vel nõ. l. inter æquitatem. C. de legib. tñ dicunt aliqui, quòd domini de parlamento possunt præferre æquitatem non scriptam rigori scripto, tñ istud non reperitur iure cautum, licet dñi de parlamento illud obseruent. Nota ꝙ apostoli sunt sæpius petendi, & non requiritur ꝙ petãtur per interuallum, id est, ꝙ interponatur actus extraneus, sed sufficit ꝙ eodem contextu petantur.

¶ *Sufficit apostolos peti vno contextu sæpius & instanter: ad quos recipiendos si iudex certum terminum statuat, appellans illos non petens in termino, appellationi renuntiat. Idem cum iudex statuit terminum iuris incertum, intra quem appellans illos debite non petiuit, vel oblatos recipere renuit.*

CAP. II.

Qᵐ Vãuis rigor iuris ⁿ exposcat, eũ qui appellat debere petere apostolos congruo loco & tẽpore ᵒ, sæpi⁹ & instãter:

Nota ꝙ si alicui appellanti iudex assignet certum terminum ad dandum apostolos, tunc appellans debet comparere illa die, aliàs sententia non impediretur executioni mandari. Nota quarto, ꝙ si iudex assignet appellanti terminum iuris, sufficit appellanti semel comparere coram iudice. Nota ꝙ paria sunt denegare expresse apostolos, & fraudulenter dissimulare. Nota ꝙ tempus, præfixum, id est statutum ad petendum apostolos, currit à tempore sententiæ, & illud tempus est triginta dierum: quia appellans infra xxx. dies à tempore latæ sententiæ debet petere apostolos, vel incipit currere eo tempore quo incipit currere decendium appellationis interponendæ, id est tempore sententiæ latæ, vt in glos. 3. hic. Nota ibi, *Decernimus.* ꝙ istud verbum decernimus, inducit ius nouum, vt gl. in verbo, decernimus. Nota ꝙ apostoli, qui petuntur in causa appellationis, interdum vocantur epistolæ, interdũ dimissoriæ. Et quid sint apostoli, & vnde dicantur, dixi s̃. proxime. & etiam vide Specul. eo. tit. in quarta parte. versi. sequitur. & glos. in c. cordi. eod. tit. lib. 6. Et dantur apostoli vt instruatur iudex ad quem, vt dicit gl. in versi. nec petat. Nota ꝙ obseruantia cõis attendenda est: talis enim obseruantia secundum Lau. est optima legum interpres. de consue. cum dilectus. maxime si in Romana curia obseruetur: quia quod Romæ fit, spectandum est. ff. de offi. præsi. sed licet. 12. dist. c. 1. 2. & 4. Nota infra iuris terminum. qui terminus dicitur triginta dierum, & infra illos triginta dies debet apostolos petere, & etiam infra illum terminum debet iudex illos dare vel recusare, & iste terminus ita bene arctat iudicem sicut appellantẽ. Nota, *Cõgruo*, id est cõpetenti, apto. Not. *Renuat*, id est refutet, renuat, vt s̃. in cle. pastoralis. de sen. & re iud. in verbo. recusantẽ. Nota *Oblatos*, i. datos de offero, vt ĩ. ea. cle. prox. allegata.

Apostoli intra triginta dies sunt petenda.

¶ *Glossa prima summat, diuidit, & dicit quod determinat, & remittit.*

m ¶ *Quãuis.*] Casus. Sufficit apostolos peti vno cõtextu sæpius & instãter: ad quos recipiẽdos si iudex certũ terminũ statuat, appellãs illos nõ petẽs i termino, appellationi renũtiat. Idẽ cũ iudex statuat terminũ iuris incertũ, infra quẽ appellãs illos debite nõ petiuit, vel oblatos recipere renuit. ponit vlti. tres casus, q b⁹ appellãs si habẽs apostolos, appellationẽ prosequi põt. Et sunt quatuor partes. Scđa: ibi, *Verum.* Tertia: ibi, *Similiter.* Quarta: ibi, *Quod si.* Et determinat primũ dictũ quod not. ĩ. eo. tit. ab eo. lib. 6. in 3. gl. vbi patet quòd mihi placebat ille rigor, de quo loquit principiũ, & idẽ ibi Arch.

n ¶ *Iuris.*] 2. q. 6. post appellationẽ. & §. vlt. ad fi. C. eo. tit. iudicib⁹.

o ¶ *Tempore.*] scilicet xxx. dierum, qui currunt à tẽpore sententiæ, vel ab eo

vel ab eo tempore, à quo incipit currere decendium appellationis interponendæ. sic intellige quod not. s. eod. tit. ab eod. in glo. 2. & est simile qd̃ not. ff. de execu. tuto. l. quinquaginta. olim dabantur v. dies. 2. q. 6. ab eo. & est iste terminus etiam iudicis ad tradendũ, vt probant iura prædicta.

a ¶ *Obseruantiam.*] simile s. ea. cõpil. de æta. & quali. generalẽ. intantũ autem vigebat hæc obseruãtia, quòd dicebat Gug. q nunquam viderat hoc opponi, vt not. in decre. ab eo.

Not. quòd obseruantia cõis attendenda est. talis. n. obseruantia secundũ Laud. est optimo legum interpres. de consuetu. cum dilectus. Zab.

b ¶ *Præferri.*] simile de re. permu. c. vnico. lib. 6. Quibus autem casibus præferatur æquitas rigori, & econtra, satis scripsi de transa. c. fi.

c ¶ *Decernimus.*] per viã declarationis. debuisset enim dici 𝔷riũ, vt s. patet. & ideo vtitur isto verbo. simile de regula. constitutionem. lib. 6.

Not. quòd terminus iuris hic æquiparatur termino hominis: sicut enim non petẽs apostolos in termino hominis, censetur appellationem deseruisse, supra §. proximo: ita & in termino iuris, vt hic.

¶ *Gl. seq. litterã exponit, & dubium soluit.*

d ¶ *Vno contextu.*] Lex dicit de testamento in scriptis, quòd vno cõtextu fieri debet. & declarat vno contextu fieri, cum nullus alienus actus interscerit. ff. de testa. hæredes palam. ad fi. sic etiã electio vno cõtextu fieri debet. s. de elect. quia pp. sed hic non imponitur necessitas hoc faciẽdi vno contextu: sed dr̃ quòd si sic fiat, valet. & non curat an hæc petitio fiat vno contextu cũ appellationis interpositione necne. facit quod not. ff. eod. l. 1. in gl. fi. & in Specul. de appel. §. sequitur. in fi.

al. tradi

Nos tamen antiquam & communem obseruantiam [a] litigantium sequi, & æquitatem rigori præferri [b] volentes: decernimus [c] sufficere, quòd per appellantem simul vno contextu [d] apostoli [e] instanter & sæpius postulentur. § Verum si iudex à quo appellatur, certum [f] terminum ad recipiendos apostolos appellanti assignet, & appellans in assignato sibi termino non compareat coram eo, nec petat [g] apostolos sibi tradi, appellationi suæ renuntiasse videtur [h]. § Similiter si iudex appellanti responderit, intra iuris terminum apostolos se daturum, appellationi suæ renuntiasse appellãs intelligitur, nisi intra dictum [i] terminum [k] congruo loco & tempore instanter & sæpius saltem vno contextu petat apostolos ab eodem iudice sibi dari, vel si reciperet recusat oblatos [l].

¶ *Ponit tres casus, quibus appellans non habens apostolos, appellationem prosequi potest. hoc dicit. Ioan. And.*

§ Quòd si iudex in termino ad dandum apostolos præfixo per eum, ipsos appellanti petenti non dederit [m]: aut si [n] dum peterentur apostoli responderit se daturum eosdem, nullo termino certo sibi præfixo [o]: vel infra [p] iuris terminum se eos asseruerit velle dare, & postea per appellantem congruo loco & tempore sæpius & instanter vno contextu etiam requisitus, eos non curauerit infra eũdem terminum exhibere: appellationẽ suã extũc [q] prosequi possit appellãs, ac si expresse fuissent eidem apostoli denegati [r].

¶ Idem.

¶ *Appellãs, prosequi & finire tenetur appellationẽ extraiudicialẽ infra annũ à die interpositæ appellatiõis, vel illati grauaminis: quo nõ facto (impedimento iusto cessãte) appellatio est deserta. h. d.*

CAP. III.

Sicut appella-

¶ *Glo seq. quærit, & soluit, contrariam obseruantiam ponens, quã partem emendat: in fine quærit, & arguit.*

l ¶ *Oblatos.*] Sæpius vidi dubitari, cuius expẽsis apostoli sint tradendi. Cõius seruatur quòd expensis appellantis: sed hæc littera facit in 𝔷riũ dum dicit, oblatos. sicut ergo libellũ, quẽ actor tenetur reo offerre, 3. q. 3. offerat. suis expensis tradit: sic & iudex, apostolos. ad idem de offi. ordi. si canonici. per hoc facit 2. q. 6. ab eo. vbi dr̃ quòd traditio apostolorum expeditur ex officio iudicis. Item facit C. eo. tit. eos. in fin. vbi dr̃ quòd etiam non petenti dari debent. hic etiã vtitur verbo dandi, & verbo exhibendi, quo verbo etiam vtitur decre. pia. & decre. ab eo. eod. tit. lib. 6. & decre. vt super. eod. tit. dicit, tribuat. & l. iudicibus. C. eod. canonizata. 2. q. 6. in fi. dicit, cõuenit pstari. satis est ergo, quòd cuicunque horum verborum attribui possit gratuita datio. Itẽ præcedens decre. 1. & decre. vt super. præcipiũt eos exhiberi, & quod præcipitur necesse est fieri. 14. q. 1. quod præcipitur. de verbo. signi. in his. ex quibus vr̃ gratis offerendos apostolos. & facit ad materiam quod scripsi de electio. vt præteritæ. vt dixi. Contrarium seruatur, quod æquitatẽ habet saltem in delegatis. Dubitari solet etiã an clausos & sigillatos appellans recipere teneatur. & arg. decret. intimasti. eod. tit. videtur quòd non.

se daturũ apostolos infra terminum iuris, terminum assignat incertum.

Apostoli cuius expẽsis debent tradi.

Dicto, præfixo, de est in antiquioribus codicibus.

Habes quod illud quod incumbit iudici, debet quis petere congruo loco & tẽpore. loco, non quia est in prandio, vel in Missa. tempore, non de nocte, vel cũ est in maioribus occupatus facit l. cum filius. §. fin. ff. de verb. obli. & ibi per Bar. fere.

¶ *Glo. seq ponit alias denominationes, & de 4. remittit.*

e ¶ *Apostolis.*] quos interdum epistolas, interdum dimissorias vocamus. 2. q. 6. ab eo. & cap. post appellationem. Quid sint apostoli, & vnde dicantur, & de quadruplici eorum specie & eorum formis, vide in Specul. eod. tit. 4. parte, §. sequitur.

Apostoli varia habẽt nomina.

f ¶ *Certum.*] siue per denominationem diei, puta die Iouis proxima: vel per numerũ, puta hodie ad viij. dies, vel octaua die mensis.

¶ *Glo. seq. ponit diuersitatem, & eius rationem.*

g ¶ *Nec petat.*] sola ergo cõparatio non sufficeret. non sic in casu decr. si à iudice. eo. tit. lib. 6. est enim casus ille ab isto diuersus: apostoli enim dãtur vt instruatur iudex ad quẽ. eo. tit. vt sup. lib. 6. sed reuocatio grauaminis fit: vt iurisdictionẽ resumat iudex à quo. non est ergo mirũ. si plus circa primũ quàm circa 2m arctat appellans. & iudex à quo plus circa secundũ quàm circa primum. Ioan. And.

¶ *Glo. seq fortificat textum quærit: & sub dubio soluit.*

h ¶ *Videtur.*] etiã si iret vel mitteret pro illa psequenda s. eo. ab eo. lib. 6. Sed quid dices: si in isto casu vel sequẽti cõparuit appellans in termino certo, vt hic: vel infra incertũ, vt j. proxi. rñ. iudex assignat nouũ terminũ ad illos recipiẽdos, in quo nõ cõpareat appellans; nunquid renuntiasse vr̃? Forte fuit de mente huius iuris, quòd vltra secundã vicẽ nõ teneatur appellans corã ipso p hac causa cõparere. Tutius est ex quo secundus terminus est infra tẽpus iuris [1], infra qd̃ ad hũc actũ iudex est, corã illo in termino prorogato cõpareat: non tñ puto quòd teneatur plus petere. sic procedat qd̃ dixi de vice secunda: sed satis est quòd exhibeat se paratũ recipere, sicut in prædi. decr. si à iudice. Et licet (vt dixi) hoc sit tutius: non tñ æstimo eum qui bis cõparuit negligentẽ vel renuntiantẽ dici posse: aliàs sequeretur quòd singulis diebus de termino xxx. dierum post appellationem existantibus ad comparendum posset vrgeri.

Not. quòd iudex potest præfixe termi num sibi statutum: sed terminum, quod ius: parti assignat, non potest arctare. de reg. iur. indultum. 98. dist. de his. nisi vbi ius hoc permittit. c. cum sit. s. ea. 1. mo. Fonta.

¶ *Glo. seq. not. differentiam littera, quam declarat, & ex ea differt.*

i ¶ *Infra dictum.*] Not. quia s. proxi. rñso dixit in assignato termino: hic dicit, infra dictũ terminũ. vbi ergo est certus terminus, debet in termino cõparere; nec tunc sufficeret id ante terminũ facere. vbi vero sub hac incertitudine, scilicet infra terminũ iuris, satis est infra illũ terminũ petere iterato. Et not. quòd licet terminus sit incertus, cũ rñdit se daturũ infra terminum iuris: puto tñ quòd si rñderet se daturũ in termino iuris, vel vltima, vel penultima die termini iuris, quòd terminus certus esset, nec tunc sufficeret ante terminũ cõparere. Et p id vr̃ hic expressum, quòd citatus vel iussus vt cõpareat. vel al. quid agat infra certum terminum, vt quotidie fit, satis est quòd in-

Iudex respondens

m ¶ *Dederit.*] hic tolle litteram infra appellationem suam, extũc. & c. idem facias in fine sequen. vers.

n ¶ *Aut si.*] secundus casus per quẽ patet, quòd appellans si sufficienter petit apostolos coram iudice, qui rñdit se illos daturum, nullo termino statuto, cõparere vlterius nõ tenetur. fortius ergo si nihil rñderit, aliàs inutile foret qd̃ dr̃ s. 1. rñso. & adhuc fortius si denegauerit; sed hoc erat expeditum in decre. ab eo.

o ¶ *Præfixo.*] tunc vel postea.

p ¶ *Vel infra.*] tertius casus. & per id qd̃ dr̃ hic, & s. eo. §. similiter; patet. quòd iudex à quo, potest infra tempus iuris tenere impeditum appellantem: nec enim cogitur infra terminum illos dare. facit de elect. commissa. lib. 6. licet ergo satis sit appellanti infra terminum illos petere per modum qui sequitur, tenetur tñ finem termini expectare, vt videat an iudex offerret & moram purgaret.

q ¶ *Extunc.*] scilicet in primo casu lapso termino præfixo per iudicem in secundo post respõsionem iudicis, si postea terminũ non statuerit, in tertio post iuris terminum. sic intelligo litteram, vt sic cuique casui continuetur iste finis, vt s. dixi.

¶ *Gl. seq. specificat septem casus ex textu, & duos addit, & pœnã ponit.*

r ¶ *Denegati.*] nec tenet processus super principali postea factus p iudicẽ à quo. qd̃ dic vt s. eo. ab eo. in fi. lib. 6. Ex hac ergo constitutiõe elicias quatuor casus 𝔷 appellantẽ, & tres 𝔷 iudicẽ. Primus, 𝔷 appellantem, cũ apostolos non petit. Secundus & tertius, cũ in termino certo ad id dato, vel infra incertũ illos non repetit. Quartus, cũ illos sibi oblatos non recepit. Contra iudicẽ, vt denegasse videatur, sunt tres casus, cũ in certo termino p se statuto illos nõ tradit, vel se traditurũ dicit, sed terminũ nõ statuit, vel dicens se daturũ, infra iuris terminũ requisitus illos non tradit. Duos casus addit, scilicet qñ nil rñdet vel denegat. Iudicis pœna est, vt processus per ipsum habitus postea non teneat. Appellantis, vt appellationi renuntiasse videatur. s. eod. vt super. & c. ab eo. lib. 6. & hic. Io. An.

S ¶ *Icut appellationẽ.*] Præsupponendũ est quòd appellatio debet prosequi & finiri infra annum, & si appellans fuerit impeditus in primo anno, dabitur sibi alius annus. Sed quæritur, quid iuris si fuerit impeditus etiã in secundo anno, vtrũ dabitur sibi tertius annus?

Vide Panormit. in c. si ratione. in antiq. eod. tit.

Casvs. Appellaui à grauamine extraiudiciali, puta cum essem in pacifica possessione vineæ, domus, prati, vidi te paratū cū armis ad me impediendū: appellaui à futuro grauamine. vel cū canonici vellent eligere inhabilē in epm; ego decanus me opposui: vtrum ista appellatio debeat terminari & prosequi infra annum? Dicit q sic: aliàs appellatio censebit̄ deserta, id est, derelicta. Sed quęrit̄, qñ incipit currere annus? Dicit q si appellauerim à grauamine illato: tunc incipit currere annus à die interpositæ appellationis. Si vero appellaui à futuro grauamine, tunc incipit currere à die grauaminis. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo nota, q dies appellationis in qua interponitur appellatio, non computatur in termino anni ad prosequendum & finiendum præfixi. gl. in verbo, à die. Ex quo nota, q dictio, a, coniuncta dierum numero, excludit illam diē cui adiungitur: exemplū hic in littera à tali die. simile notatur in c. statutū. de præbend. lib. 6. Nota q à futuro grauamine appellatur extra iudicium dumtaxat, & tunc tempus anni currit non à die interpositionis ipsius, sed à die illati grauaminis. Et not. singulariter duo ex hac littera. Primum notabile: quia sicut datur annus ad prosequendum in appellatione iudiciali, & ex causa datur biennium, ita in extraiudiciali. Secundū notabile, q tēpus anni datur ad prosequendū & finiendū in vtraque appellatione: & q cessante impedimento vtraque appellatio per lapsum anni remanet deserta. Et circa impedimenta vide hic. glo. penult. Et dic latius vt notatur in c. cū sit. de appella. Nota q appellatio extra iudicium comparatur appellationi iudiciali. discomparatur etiam, vt not. eo. tit. bonæ. de hoc in glo. 3. in fine. Not. q extra iudicium appellatur à futuro grauamine. de hoc in glos. in verbo, à futuro. Zabarella.

tionē[a] iudicialem[b], sic & extraiudicialem[c] infra annum à die[d] interpositionis ipsius, vel à die illati grauaminis, vbi à futuro[e] grauamine appellatur, prosequi & finire[f] tenetur appellās. Quod si iusto impedimēto[g] cessante nō fecerit, debebit eius appellatio deserta[h] cēseri.

¶ *Prima glo. dicit quod approbet, & reprobet, & remittit.*

a ¶ *Sicut appellationem.*] in hac decret. & sequent. breuiloquus fuit auctor, ita quòd summandæ non sunt. Hic approbat in vno dicto quod not. Inn. eo. tit. cōstitutus. & c. bonæ. in alio determinat not. C. de tempo. appel. l. fi. §. illud. & reprobat opinionē Host. qua not. eo. tit. ex rōne. approbat qđ olim disputādo terminaui, vt ĩ. patebit.

b ¶ *Iudicialem.*] 2. q. 6. ei qui. š. eo. tit. cum sit Romana.

c ¶ *Extraiudicialem.*] De qua eod. tit. concertationi. lib. 6. & hoc probabamus olim per decret. constitutus. eod. tit. quæ loquitur de appellatione extraiudiciali: & tñ appellans non impeditus excluditur à prosecutione post annū. qđ ibi Inno. tenebat cum determinatione huiusmodi capituli, scilicet q quādo appellat à futuro grauamine, tunc à tempore grauaminis annus prosecutionis incipiat. Et aij. differentias inter extraiudicialem & inter iudicialem appellationem scripsi post Host. eod. tit. bonæ.

¶ *Glo. seq. primo notat, allegans 4. concor. & vnā differentiā. Secūdo ponit 5. opi. & quintā coadiuuat 5. rationibus. Tertio primā approbatā probat alijs 5. rationibus. Quarto respondet ad opi. & rationes contrarias.*

d ¶ *A die.*] Ergo vr̃ q illa pars diei in qua appellatur, cedat lucro appellantis, nec cōputetur in anno. sic de elect. c. 1. de except. pia. de resti. spo. frequens. š. de præben. statutum. lib. 6. & in hoc differat à tempore appellationis interponendæ. qđ currit de momento ad momentū. de re iud. q ad consultationem. Scire debes q olim hanc quæstionē disputaui, scilicet qñ deberet currere tempus appellationis prosequendę. Accur. in l. fi. C. de temp. appel. ponit tres opiniones, scilicet hic approbatam, & aliā q incipiat à tempore inchoatæ prosecutionis: p qua facit lex illa ibi; & annale tempus post inchoatā litem præterierit. Tertia est, q appellans si nō prosequitur infra anoū à tempore appellationis, vel biennium ex causa, rata manet sententia: sed si inchoauit infra hæc tempora: tunc à tempore inchoationis habet annum, & ex causa biennium: sed vt ibi not. fm has duas opiniones posset prosecutionis tēpus extendi ad quadriennium. Est quarta opinio, quam ipse not. in Auth. de iud. §. appellationes. coll. 6. vt cursui ipsius anni præponantur duo menses per §. prædictum. vbi vr̃ expressum. Et quinta opinio, quæ placet Host. eo. tit. ex ratione. q currat annus à tempore sententiæ, à qua fuit appellatum. alleg. 2. q. 6. anteriorum. ver. & sancimus. sed ibi loquitur de tempore appellationis interponendæ. Iuuabam hanc opinionē per l. iudicibus. C. eo. quæ habetur 2. q. 6. in fi. vbi tempus apostolorum petendorū currit à tempore sententiæ, vt etiā dixi š. c. proxi. in gl. 3. ad idē ea. q. propter superfluam. facit eo. tit. non solū. lib. 6. vbi attentata post sententiam, scilicet ante appellationem reuocantur per modum attentati. Idem tempus restitutionis in integrū & supplicationis ȝ sentētiam currit à tempore sententiæ. de resti. in integ. c. 1. lib. 6. C. de preci. Impe. offe. Authen. quæ supplicatio. Itē annus executionis, qui datur delegato, currit à tempore sententiæ. de offic. deleg. quærenti. sic dicam de isto. & vr̃, casus C. de temp. appel. l. 1. quod de tēpore prosecutionis vr̃ debere intelligi. Prima opinio quam in solutione tunc tenui, sic probatur: illud tempus datur appellāti & ad prosecutionē appellationis. 2. q. 6. ei qui. aliàs incipit, si quis appellat. C. de tempo. appel. ei qui. eo. tit. cum sit. & c. reprehensibilis sæpe. & c. constitutus. đ sen. excom. licet. lib. 6. ergo oportet appellationem præcedere huius tēporis cursum, ne lex sit impossibilis. 4. dist. erit autem. cū si. Item decre. ad hoc 2. eod. tit. dicit post appellationem. Itē lex 5. in prin. & l. 3. post prin. C. de tēp. appel. ad idem. eo. tit. Nicolao. de do. & contu. cum olim. in fi. Itē cum decem dies dentur ad deliberandū an expediat appellare. non cōputabunt̄ in tempore prosecutionis: nam ista diuersa sunt. quod patet de procu. nō iniuste. in fi. C. eo. tit. inuitus. Et facit qđ ibi not. aliàs cū tempus interponendæ currat à tēpore scientiæ illius sniæ. 2. q. 6. biduū. eo. tit. concertationi. lib. 6. si tēpus prosequendæ curreret à tempore sniæ[1], fm id post annum posset appellare, sed non prosequi. simile quod not. ff. de excu. tu. quinquaginta. facit ff. de requi. re. l. annus. per quæ iura, & per decret. ex parte. š. de rescr. hāc partē elegi, quæ hic approbatur. Ad ȝria rñdetur, q secunda & tertia opinio absurditatē habent, de qua dixi š. potest ergo exponi qđ dicit ibi lex, vt ibi not. præterierit, id est, pręterisse noscatur, vel clarius, id est, cursum suum compleuerit; & per eūdem modū tollitur quarta. & qđ dicit. §. appellationes. post duos mēses tempus fatale suum inchoare cursum, exponas, id est, inchoatum prosequi & finire. vel quod ibi dr̃ est locale vel speciale. vt ibi not. Pro quinta opinione non facit decre. ex ratione. vt patet ex ea, & ibi scripsi. Lex iudicibus non obstat: quia licet appellare & apostolos petere sint diuersa, & habeant diuersa tempora: quia tñ fiunt corā eodem & fm accessoriū primi, & in sola verbali petitione consistunt, voluit ius vnū tempus cum alio cohfundi: sed appellatio & prosecutio fiunt coram diuersis: quæ prosecutio in multa difficultate consistit, quare ius noluit vnum tempus in aliud imputari. in tempore restitutionis, supplicationis, & executionis, nō est dare diuersa tempora, quæ possunt confundi, sed vnum solum. decret. non solum. in beneficio deliberandi procedit, quod habet victus per decendiū quo reuocantur ante appellationem & post sententiam innouata. Lex 1. C. de temp. appel. varios habet intellectus, vt ibi not. Ioan. And.

e ¶ *A futuro.*] quia in iudicio non appellatur nisi à grauamine illato, vel cōminato: ideo non in iudiciali, sed extraiudiciali pcedit hæc distinctio. si ergo appellat canonicus ne fiat electio eo excluso, vel ne fiat de Titio, vel ne fiat nisi de nominato p maiorē partē capituli, vel appellat possessor ne possessione inquietet̄, ex tūc & nō prius cū ȝ appellationes factū fuerat, illas pseq tenetur. sic loquuntur de elect. cū nobis. & c. auditis. & eod. tit. constitutus. c. bonæ.

f ¶ *Finire.*] in hoc conuenit tempus restitutionis in integr. š. ea. compil. de restit. in integ. c. vnico. & approbat in hoc quod not. Inno. š. eo. ex ratione. & Ber. š. eo. cum sit. & c. oblatæ.

g ¶ *Impedimento.*] de hoc quod prouenit quandoque ex parte iudicis, quandoque ex parte appellantis, quandoque ex parte appellati, satis š. eo. ex ratione. & in Specul. eo. tit. §. nunc breuiter.

h ¶ *Deserta.*] idem verbum. ĩ. eo. c. 3. & C. eo. l. qñ. r. Ioan. And.

Appellationis prosequēdę, quādo incipit tēpus currere.

Restitutionis, & executionis tēpus currit à tempore sententię.

1 aliàs, scientiæ.

Appellari non potest in iudicio à grauamine futuro.

¶ Idem.

¶ Tempus ad prosequendam appellationem ab homine vel à iure præfixū, non currit appellanti compromisso durante, vel de partium expresso consensu, nisi periculo imminente ex mora iudex aliud decernat.

CAP. IIII.

QVAM-

QVamdiu.] Primo ponit dictum. Secundo, ab illo exceptionem: ibi, *Nisi*. Imo. ¶ Præsupponēdū est illud qđ dr̃ in c. Romana. eo. tit. lib. 6. videlicet, q licet appellās de iure habeat annū ad prosequendam suam appellationē, ita q non efficitur deserta nisi post annum: verumtamen iudex à quo, potest illū terminum abbreuiare. & hoc verum, respectu prosequendæ appellationis, non autem respectu finiendæ & terminandæ appellationis.

Casvs. Tu & ego litigabamus: fuit lata sententia ȝ te: appellasti: Iudex dedit tibi apostolos assignando tibi terminum duorum mensium ad prosequendam tuam appellationem: Pendente illo termino duorum mensium. compromisimus in arbitros, id est, cōsensimus in aliquos arbitros. qui haberent decidere causam principalem infra medium annum: Quæritur vtrum pendente illo termino medij anni, currat tempus assignatum ad petendam apostolos? Dicit q non. sed pendente termino arbitrij, terminus assignationis quiescit. Et finito compromisso habebis tēpus, quod restat. Sed quid si expresse. & ex consensu nostro prorogauimus terminum vsque ad anoum: quia forte viget tempestas & pestis: Vtrum pendente prorogatione currat tempus assignationis? Dicit q non, immo partes possunt facere istam prorogationem, nisi iudex ex suo officio videns periculum imminere, præciperet partibus vt procederent. & inciperet tunc currere à tempore præcepti: quia forte ex causa matrimonij vel electionis, vbi imminet, peri-

net, periculum. Nota primo, quòd pendente compromisso inter appellantem & appellatum, nõ currit tempus assignationis ad prosequendã appellationẽ tantũ, vel prosequendam & finiendam. Not. ꝙ partes ex cõi cõsensu aliter q̃ per cõpromissum possunt ꝓtelare & prorogare tẽpus ad prosequendã appellationẽ tantum, vel prosequendã & finiendã. Not. ꝙ iudex ex causa põt ꝓcipere partib', vt ꝓcedant in causa appellationis, non obstante cõpromisso vel alio cõsensu partium: & sic ista Clementina addit tria ad Authen. si tñ. C. de temp. appel. quæ sumitur ex illa Authent. vt prima glo. dicit. Primo addit: quia Authentica bene dicit, ꝙ pendente compromisso nõ currit tempus ad finiendam appellationẽ, & nihil dicebat de termino assignationis ad prosequendam tantũ. Secundo, quia illa Authentica solum loquitur de compromisso, & non de prorogatione vel alio consensu: ista cle. loquitur de omni consensu. Tertio addit in hoc quod dicit, ꝙ iudex de officio suo potest præcipere partibus vt procedant, & hoc ex causa, videlicet qñ causa appellationis desiderat celeritatem, vt in matrimonio spirituali & carnali. Not. *Ex dilatione*, id est, ex prorogatione. Nam dilatio, est temporis in causa prorogatio. Vel secundum Bal. est tẽpus quod habent certum principium & certum finem. Vel sic: Est tempus datum à lege vel à iudice partibus ad veniendum. Et talis est duplex, scilicet prima, quæ datur ab homine vel à iudice. Secũda, quæ datur à iure vel à lege, vt patet in rubrica de ferijs. Et dilationum (secundum Host. in sum. tit. de dilatio. §. 1.) aliæ sunt citatoriæ, quæ dantur vocato ad causam, vel ad veniendum ad iudicẽ ante litis cõtestationem: infra quas citatus se præparabit, vt veniat in termino, & nihilominus post terminum, vt de offic. deleg. consuluit. Aliæ sunt dilationes restitutoriæ, quæ dantur his qui spoliati fuerunt, vel quæ dantur ad appellandum, quæ sunt decem dierũ, vel ad restitutionem in integrum petendam, quæ olim infra annũ vtilem, hodie infra quadriennium continuum dantur, vt C. de in integ. resti. l. fin. Aliæ sunt deliberatoriæ, quæ dantur reis ad deliberandum, de quibus C. de litis contesta. Aliæ sunt peremptoriæ, quæ dantur volenti probare, de quibus io l. 1. C. de dilationibus. Aliæ sunt executoriæ, quę dantur cõdemnato ad hoc ꝙ satisfaciat, de his l. e. de vsur. Aliç sunt reuocatoriæ, quæ dantur habenti ius reuocandi domum: de quibus habetur l. 1. §. legatis. ff. de iudicijs. Aliæ sunt vocatoriæ siue feriales, vt in l. 1. C. de ferijs. & ff. eo. & 25. q. 4. per totum. Aliæ sunt persecutoriæ, quæ dantur ad appellationem prosequendam, de quibus in Authen. ei qui appellat. C. de temp. appel. Et hic in nostro proposito. Aliæ sunt saluatoriæ, vt pœnitentiales. Aliæ præceptoriæ, de appel. c. præterea. Aliæ electoriæ, vt de conuer. coniu. c. ex publico. ff. de adop. l. mancipiorum. & de elect. ne pro defectu. Aliæ expertoriæ, vt de frigi. & malefi. cap. laudabilem. Aliæ exemptoriæ, vt qui matri. accu. possunt. c. si. Aliæ refutatoriæ, vt de appel. personas. & c. secundo requiris. Aliæ executoriæ, scilicet ad proponendas exceptiones concessas à iure. de excep. pastoralis. Not. ꝙ pendente compromisso, dormit cursus fatalium, & sic finito compromisso, reassumit suum cursum, & cõputantur vltima tempora cum prioribus. de ver. signifi. dilecto. & de in integ. resti. cle. vnica. Not. ꝙ in causis in quibus vertitur periculum, potest iudex etiam partibus non prosequentibus ad appellationem procedere. de hoc in glo. in ver. imminere. Zabarel.

† De intellectu vide Matthesilanum in Authen. si tamen. C. de tempo. appel.

Dilatio quid sit.

diu [a] † appellationis prosecutio per compromissum [b] vel aliàs [c] de partium expresso [d] consensu differtur, tempus ad prosequendum eandem ab homine [e] vel à iure præfixum, currere [f] nolumus appellanti [g]: Nisi [h] forte iudex videns ex dilatione periculum imminere [i], præciperet [k] in illa procedi.

Glo. prima dicit vnde sumpta, & litteram exponit.

a *Quamdiu.*] Sumi potuit ex Authẽ. si tamen. C. de temp. appel. sumpta de corpore Authenticorum de appe. §. 1. coll. 8. quæ tamen in tribus hic suppletur, vt ℥. dicam. & qđ dicit quamdiu, exponas, id est, quantumcunque diu, vnde dicit Authent. etiam si decies mille anos influxerint.

Glossa sequens ponit casum diuersum, pro ratione remittit, & litteram declarat.

b *Compromissum.*] non sic in eligentibus, qui compromittunt, quibus bene currunt electionum tempora. de elect. si compromissarius. 2. responso. lib. 6. & ratio diuersitatis ibi not. in glo. fi. Si ergo compromissarius non pronuntiat: reuertitur appellans ad iudicem, & idem puto si pronuntiat; sed appellans vult pœnam soluere & appellationem prosequi: nec illa littera ℥ dicit: immo fauet, cum dicit tempus interim non currere. Item etiam ante pronuntiationem compromisso durante, poterit appellans ad iudicem redire soluendo pœnam, vt not. de offi. dele. significantibus. in 3. gl.

c *Vel aliàs.*] hoc supplet hæc decre. quod non dicebat Authent. pone mortalitas, vel alia pestis cœpit esse in loco appellationis prosequendæ, ita ꝙ conuenerunt appellans & appellatus differre ad certum tempus, ita ꝙ tempora nõ currerent, vel aliquid tale.

a Si nõ cõuenissent, pestis non excusaret, inquit Fanot. vide eãdem in c. cum dilecti. de dolo & contu. Pont.

Glo. seq. not. à contrario, ponit exempla, & causam reddit.

d *Expresso.*] non sufficeret ergo tacitus. puta ꝙ simul appellans & appellatus ad domicilium redeunt, vel longam peregrinationẽ simul arripiunt, vel aliquid tale: imputet enim sibi appellans, qui sic itinerat. Item per procuratorem prosequi poterat.

e *Ab homine.*] hoc est secundum, in quo suppletur Authen. quæ loquebatur solum de tempore iuris.

f *Currere.*] non intelligas, ꝙ compromisso deserto, vel tempore, de quo conuenit, finito, habeat appellans integrum tempus: sed solum habebit quantũ tempore compromissi supererat: dormit enim tunc illius temporis cursus. facit ℥. ea. compil. de resti. in integ. c. vnico. quod plene not. de verb. signi. dilecto. ff. ex qui. cau. ma. sed & si per prætorem. §. quotiens.

g *Appellanti.*] nec appellato.

h *Nisi forte.*] tertium, in quo suppletur Authentica.

i *Imminere.*] ℥. eod. oblatæ. ad fi. quæ ponit exemplum de causa electionis, vel matrimonio spirituali. idem ibi dicit de matrimonio carnali, secundum Gof. Host. & Aegi. alleg. vt lit. non conte. quoniam. Item dicit ibi Gof. in alijs quæ celeritatem desiderant. ff. de dam. infec. l. 1. de fer. l. 1. & 2.

ADDITIO. Idem si ex dilatione fit alijs præiudicium, vt si esset quæstio hæreditaria, vel natalium, quæ differtur in fraudem legatorum, qui filij sint legi. lator. Ex quo not. secundum Lau. ꝙ vbi interest tertij, puta reipublicæ, seu Ecclesiæ, vel priuati: vel vbi periculum animarum imminet, potest iudex compellere partes ad litigandum. C. quomodo & quando iudex. Authen. qui semel. de col lu. c. 1. & quod ibi not. Cardinalis.

k *Præciperet.*] post illud ergo præceptum incipient currere tempora. hoc intendit.

Idem.

Ante diffinitiuam appellanti non licet prosequi causas in appellatione nominatim non expressas. Nec processus primi iudicis iustificari, vel impugnari potest, nisi ex actis coram eo.

CAP. V.

Appellanti [l] ab interlocutoria [m], vel à grauamine iudi

APpellanti 2.] CASVS. Appellaui ab interlocutoria iudicialiter lata, vel à grauamine extraiudiciali. A grauamine hoc modo: quia cum essem canonicus Ecclesię Bituricensis, alij canonici volebãt eligere Titiũ: appellaui ne eligeret, & in appellatiõe inserui causam appellationis: quia dixi ꝙ erat illegitimus: inueni ꝙ hæc causa erat falsa: volo ꝓsequi aliã, scilicet ꝙ est excõicatus, vtrũ possim? Dicit ꝙ nõ. Sed qđ si iudex aliqs fecit me citari ad locũ non tutũ, & est notorium, ꝙ locus non est tutus? Certum est ꝙ non teneor comparere: verumtamen ex abundanti appellaui: pendente appellatione fui reconciliatus, ita ꝙ modo habeo tutum accessum: aduersarius meus vult impugnare assignationem mihi factam ex ista noua causa, quia nunc patet tutus accessus, vtrum possit? Dicit ꝙ ex causa superueniente assignatio non iustificatur. Et quid si iudex fecit me citari? Dicit ꝙ non teneor rñdere corã ipso, quia excõicatus est minori excommunicatione. Iudex interlocutus est ℥ me: appellaui: nunc dico ꝙ erat excõicatus maiori excõicatione, vtrum ex ista noua causa possim iustificare meã appellationem? Dicit ꝙ non. hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia: & primo ꝙ appellans ab interlocutoria vel grauamine, tenetur causam grauaminis exprimere in sua appellatione, nec potest iustificare appellationem suam ex nouis causis expressis in appellatione: secus si appellatur à diffinitiua: quia non est opus exprimere causam, sed sufficit dicere: volo à vestra sententia diffinitiua tamquam iniusta appellare: vel appello à vestra sententia diffinitiua tamquã iniusta. Not. secundo, ꝙ sicut appellatio non potest iustificari ex causa non expressa in appellatione, ita processus iudicialis nõ potest iustificari ex causa coram iudice non proposita, vel de nouo expressa: fallit, vt dictum est, in sententia diffinitiua, vbi non requiritur expressio causæ, & hoc verum nisi in casibus, in quibus ius dicit appellationem non esse admittendam, quia tunc causa etiam in definitiua esset exprimenda. Not. ibi, *Causas*, ꝙ in appellatione ante sententiam potest quis exprimere & prosequi plures causas: & de hoc in glo. in ver. expressas. ibi, & not. quę hic vult. Zab.

2 Lud. Roma. singulari 178. 2. partem huius Clem. post Bal. & per hanc. C. de tem. appel. limitat nõ procedere in causis, quę de nouo superuenerũt. Item si interlocutoria sic grauet, ꝙ per appellationẽ à diffinitiua nõ posset separari. sed an verũ dicat Lud. tu videbis hic Zabarel. & Bar. cum Alex. ibi in prime additione in l. eius qui. ff. de appel. vide Felin. c. qualiter colom. 4. de accusa. Pontu.

Prima glo. dicit quid facit.

l *Appellanti.*] Se summat, habens duo dicta, quæ varias opiniones determinant, vt infra dicetur.

Glossa sequens excludit reprobatam opi. Innocentij & contrariam reprobatam.

m *Ab interlocutoria.*] Per hoc & per verbum, nominatim, quod ℥. sequitur, reprobatur opinio Inno. quam not. de no. oper. nun. c. penult. vbi tenet, ꝙ satis est appellantem ab interlocutoria exprimere illam iniustam, etiam si non adijciat in quo, vel quare: & licet ibi hoc approbet, prius tamen ibi dixerat, ꝙ nimis est generale hoc verbum, sicut & si diceret se grauatum, & non exprimeret in quo. Dicit autem opinionem suam amplius procedere, quando appellans

Appellans ab interlocutoria, quid exprimere debet.

appellans diceret sententiam iniustam, quia ex instrumentis, testibus, vel aliis productis aliter vel ↄtrium pronuntiari debuerat. inducit decre. eod. tit. ex parte 1. Host. ibi contra, dicens, ꝙ appellãs habet exprimere causam quare sit iniusta, & maxime per decre. cordi. eod. tit. lib. 6. & hoc placet Guli. in Spec. de appel. §. qualiter. in prin. & hic approbatur. & merito, quia non esset aliàs differentia in expressione inter appellantem à diffinitiua & ab interlocutoria, cuius ↄtrũ vult decre. vt debitus. ĩ. eod. & prædi. decre. cordi. & facit quod ibi not. in 5. glo. An vero sententia super peremptorio sit diffinitiua vel interlocutoria, dicam ĩ. cap. fi. in princ.

cie[a], nõ licet alias[b] causas prosequi, quàm in appellatiõe sua nominatim[c] dumtaxat expressas[d]: Nec processus[e] primi iudicis[f] ex nouis[g] aut de nouo probandis[h] iustificari potest, vel etiam impugnari[i]: sed tantum ex illis, quæ acta fuerunt, vel exhibita coram ipso.

¶ Idem.

¶ *Prosecutio appellationis desertæ nõ impedit quin sententia censeatur in rẽ iudicatam transiuisse. hoc dicit. Zaba.*

a ¶ *Iudicio.*] Facit pro Inno. qui intellexit decre. cordi. quando extra iudicium appellatur tantum à iudice. vide quod ibi not. in 4. glo. & hoc dicit, quia appellatio ↄ partem, iustificatur ex futuro grauamine. vt ĩ. c. 2.

b ¶ *Alias causas.*] etiam notorias, licet enim notoriũ releuare possit ab onere probandi, non tamen releuat ab onere proponendi[1], vt scripsi ĩ. vt lit. non contesta. c. 2. super 1. glo.

[1] Sequuntur Pa. & Imol. hic. vide Ia. in l. 1. col. 7. ff. si quis ius iud. voc. non ieris. Fe. c. cum dilecta de rescript. col. 16. Fõ ta.

c ¶ *Nominatim.*] Concor. de sen. excom. constitutionem. lib. 6. in appellationibus, in quibus arctat decre. vt circa. de elect. lib. 6. fortiot sit expressio, vt ibi, & eo. tit. constitutio. & in cle. de elect. constitutionem. 2. respon.

¶ *Glo. seq. primo dicit opi. Ber. approbatam, & contrariam reprobatam. Secundo notat & remittit.*

d ¶ *Expressas.*] Approbat quod not. Ber. eod. tit. cum causam. in vlti. glo. & reprobat quod not. Ioan. 2. q. 6. non ita, & ipse Vin. & Goff. in decre. vt debitus. vt ibi scripsi super verbo, probabili. & iura quæ pro eo faciunt loquuntur cum appellatur à diffinitiua. ff. eo. l. 1. in fin. Et not. per hoc plurale quod adiicitur causas, & per istud singulare verbum, appellantis, ↄ stylum curiæ, quæ habet ex pluribus causis expressis in appellatione non exprimere nisi vnam in rescripto commissionis, super quo vide quod scripsi in prædi. decre. cum causam. super vlti. glo. & quod not. in Spec. de appel. §. de officio. in penulti. col.

Stylus curiæ in committenda causa appellationis.

¶ *Glo. seq. ostendit opi. Inno. approbatam, & contrariam reprobatam, cuius motibus respondet hic, & infra. glo. 2.*

e ¶ *Nec processus.*] Hic approbat quod not. Inno. in prædi. decret. penulti. de noui ope. nun. reprobans quod ibi not. Hostiẽ. & quod not. glos. in decret. 2. vt lit. non contest. in glo. quare dicit. qd etiã tenebat Ioan. & Vin. ibi. tñ Hostien. ↄ. & not. ꝙ dicit processus, q a diffinitiua à qua fuit appellatum, bene potest iustificari, & impugnari ex nouis causis vel nouiter probandis, & sic loquuntur iura quæ inducebat Hostien. de fide instru. cum Ioan. de testib. fraternitatis. saluo quod habes in cle. de testi. c. 2.

Appellatio à diffinitiua ex nouis causis iustificari potest.

f ¶ *Iudicis.*] à cuius grauamine vel interlocutoria fuit appellatũ, de quo præmisit.

g ¶ *Ex nouis.*] Vnde quod dicebat glo. prædi. decre. 2. vt li. non contest. ꝙ ex grauamine receptionis testium factæ lite non contestata iustificabatur præcedens appellatio, reprobabã olim inducẽs decre. dilecto. ĩ. eod. tit. per quam patet, ꝙ etiam præcedens grauamen non iustificat appellationem, nisi fuerit expressum in illa: si ergo iniquitas iudicis præcedens appellationem illam non iustificat, ergo nec subsequens. duo ergo requiruntur coniunctim, ꝙ grauamen præcesserit appellationem, vt hic, & ꝙ fuerit expressum in illa, vt supra proximo responso.

¶ *Glo. seq. reprobat vnam lecturam, ponens aliam quam exemplificat.*

h ¶ *Probandis.*] Non intelligas ꝙ veritas grauaminis probanda nõ sit coram iudice ad quem, etiam ad iustificandam appellationem, licet probata non fuerit coram iudice à quo: quod dic vt ĩ. eod. tit. interposita. 1. respon. sed hic intelligit grauamen iudicis, vel iniustitia processus oportet ꝙ pateat ex actis coram iudice; vnde si ꝓposui exceptionem, probationem obtuli, & admissus non fui, hoc probato apparet grauamen: sed si exceptionem legitimam probaui, & iudex illam repulit, hoc probato grauamẽ apparet. Sed si excipiebam actorem excõicatum minori, iudex illam repulit, non iustificatur appellatio, nec impugnatur processus probando illum excõicatum maiori, de quo in primo iudicio non fuerat obiectũ. Item si appellaui propter exceptionem de loco non tuto, non admissam, non iustificabitur processus, licet nunc probetur me postea reconciliatum.

i ¶ *Impugnari.*] Impugnatio respicit appellantem, iustificatio respicit appellatum: neuter autẽ ipsorum vti poterit his quæ coram ipso acta vel exhibita non fuerunt.

S i *appellationem.*] Casus. Tu & ego litigabamus coram officiali Bituricensi: ipse tulit sententiam ↄ te: infrã xxx. dies non petisti Apostolos; vel si petisti, non comparuisti in termino tibi assignato per iudicem à quo, ad dandum tibi apostolos; vel si comparuisti tñ non introduxisti tuam appellationem infra terminum tibi assignatum, tamen postea prosecutus fuisti tuam appellationem: Vtrũ non obstante prosecutione prima sententia transierit in rem iudicatam? dicit ꝙ sic.

CAP. VI.

SI[1] appellationem[k] per negligentiã[l] appellantis desertam[m], appellans ipse cum appellato[n], aut appellatus[o] etiã per se & principaliter prosequatur; non ideo minus in rem

¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo ꝙ ꝑ negligentiam appellantis efficitur appellatio deserta, id est, perinde habetur ac si non fuisset appellatum; nec tunc fiet deuolutio ad superiorem. Not. secundo ꝙ appellatus potest prosequi causam appellationis appellante non prosequente: quia appellans potest renuntiare appellationi quo ad effectum eius, ita ꝙ appellatio deserta non assumit vires ex ꝓsecutione. Not. ergo sententiam totius c. videlicet; ꝙ sentẽtia à qua fuit appellatum, transit in rem iudicatam ac si non fuisset appellatum, dummodo appellatio non fuerit prosecuta sed deserta, puta, lata est sententia ↄ me, à qua appellaui, sed infra xxx. dies nõ petii apostolos: Quæritur, an talis sententia trãsiuerit in rem iudicatam ac si non fuisset appellatum? Dicit ꝙ sic. Sed pono ꝙ post xxx. dies petii apostolos, & prosequor meã appellationem: Quæro an ista prosecutio impediat executionem sententiæ? Certe non: quia postquam transiuit in rem iudicatam potest mandari executioni infra tempus legitimum, forsan infra quatuor menses, qui dãtur iudicatis ad soluendum iudicatum.

[1] Pro limitatione huius Cle. vide Abbatem in ca. ex parte. el 2. extra de rescrip. & de materia multũ plenissime Felinum.

¶ *Glo prima dicit quid reprobet vel approbet.*

k ¶ *Si appellationem.*] Reprobat quod not. Inno. eod. tit. ex ratione. approbans & fortificans quod ibi not. Hostiensis.

l ¶ *Per negligentiam.*] vt quia neglexit apostolos petere, vt in cap. quamuis. ĩ. eod. vel neglexit prosequi infra tempus iuris vel hominis, vt in decre. sicut. ĩ. eo.

¶ *Glo seq. alleg. concor. & soluit duo dubia.*

m ¶ *Desertam.*] Idem verbum in prædi. decre. sicut. Et not. quia si in appellatione quæ à principio tenuit, & postea tenere desiit, procedit hoc dictum, fortius puto procedere in appellatione quæ diceretur à principio non tenuisse, vt quia dr̃ interposita tertio vel post decem dies. Item si procedit in tacite deserta per negligentiam, fortius in expresse deserta per renuntiationem. facit eod. tit. Romana. §. si vero. & §. si autem. lib. 6.

Appellatio potest esse deserta tacite & expresse.

n ¶ *Cum appellato.*] Licet ergo dilationes quas petit appellatus, ꝓ quas proteratur appellationis prosecutio, prosint appellanti, sicut etiã restitutionẽ petenti prosunt quas petit reus ↄ quẽ petitur. C. de tempo. resti. in integ. l. penulti. ipsa tñ ꝓsecutio, quã facit etiã appellatus sibi non prodest. vt hic per rationem quam ĩ. dicam.

Dilationes appellati prosunt appellãti.

¶ *Glo seq. ponit dictum Inno. & duas rationes ipsius, ad quas secundo respondet, ponens contrarium dictum Host. quod fortificat, & rationem reddit, cui rationi obiicit & soluit.*

o ¶ *Appellatus.*] Hic fortificat dictũ Hostiensis. quærebat enim Inn. quid si post lapsum tempus prosecutionis fertur sententia infirmãs primam sententiam, postea petit appellatus ipsam primam executioni mandari? Tenebat ꝙ ipsi appellato obstabit exceptio rei iudicatæ ex secunda sententia infirmationis: nec valebit si dicat per lapsum temporis ante sententiam infirmationis primam sententiã ratificatam; quia secundum eum prætextu huiusmodi defensionis non debet secunda infirmationis sententia retractari. de re iud. inter monasterium. C. de transact. sub prætextu. nec valet etiam dicere ꝙ non valet secunda sententia lata ↄ primã: quia vt dicis, s̃m id numquam valeret sententia appellationis primam infirmans: nec est etiam super eo prima lata in causa principali, & secunda lata in causa appellationis. & hoc reprobat Hosti. dicens, ꝙ lapsus temporis ratificat sententiam, & facit haberi perinde ac si non fuisset appellatum: sententia ergo infirmationis postea lata, à non suo iudice lata fuit. Item non valet sententia ↄ rem iudicatam. de hoc in prædi. decre. inter. Nec obstat prima ratio Inn. quæ procederet in sententia lata à suo iudice. Nec obstat secunda ratio: quia vbi per appellationem suspensa manet prima sententia, bene tenet secunda ↄ primam: sed ex quo cessat prædicta suspensio appellatione deserta, non valet secunda, sicut non valeret si appellatũ non fuisset. hoc hic approbatur & fortificatur intantũ: quia prædicta procedunt nõ solum cum solus appellans prosequitur, sed etiam cum vterque: & quod plus est, etiam si solus appellatus, quod forsan non cogitauerat Hostien. Sit huius ratio, quia petendo pronuntiari male appellatum. non est sibi contrarius in eo ꝙ dicit sententiam transisse in rem iudicatam: licet enim de appellante dubitetur propter ↄtrariatem, quæ

Sententia infirmationis lata post tẽpus appellationis prosequẽdæ, an possit appellans petere, vt prima sententia executioni mãdetur.

judicatam [a] censebitur transisse sententia [b], à qua fuerat appellatum.

¶Idem.

¶ *A peremptoria repulsa ex alio quàm propter ineptitudinem, secundo appellans & succumbens non auditur super ea in appellatione à diffinitiua. hoc dicit. Zabarella.*

tem, quæ vr inesse, an possit simul prosequi appellationem & nullitatem sententiæ: de quo satis scripsi eo. tit. dilecto. in vlt. gl. [post Inno. & Hostien. & vide in Specu. de sen. prolat. §. iuxta. ad fin.] In appellato tñ dicente male appellatũ & sententiam transisse in rem iudicatam, nulla est Ʒrietas. Sed dices, immo est Ʒrietas inquantum dicit appellationem desertam; & propter hoc sententiam transisse in rem iudicatam, & non desertam, in quantum super eius iustitia pronuntiari petit per appellationis iudicem, & sic negat & asserit illum iudicem. Sol. Et si vis ꝙ fatear hic aliquam Ʒrietatem inesse, tñ appellatus qui reus est, pot vti Ʒrijs, maxime quorum finis non est cõtrarius. & actor potest in diuersis instantijs. quod dic vt not. de reg. iur. nullus pluribꝰ. lib. 6. nec hic dicitur, ꝙ in eadem instantia hæc duo proponat appellatus.

a ¶ *Rem iudicatam.*]hoc est ergo quod dicunt iura. ꝙ rata manet sententia, & ꝙ appellans cadit à causa. eod. ór. cum sit. & c. sæpe.

¶ *Glo. seq. dubium resoluit.*

b ¶ *Sententia.*] quæ tñ erat aliqua, vt quia Ʒ ius litigatoris lata. si enim à principio fuisset nulla, sicut propter appellationẽ omissam non transiret in rem iudicatam, ita nec propter interpositã & desertam. de senten. excom. licet. lib. 6. & quod ibi not.

C *Vm.*]¶ Primo ponit dictum à quo, secundo excipit: ibi, *Nisi.* Imola.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram archidiacono Pictauens. proposuisti defensiones peremptorias ad excludendam intentionẽ meam; archidiaconus interlocutus est illas defensiones non debere admitti, nec esse admittendas: Appellasti de archidiacono ad officialem epi, qui confirmauit sententiam Interlocutoriam archidiaconi: Secũdo appellasti da officiali epi ad archiepm Burdegalens. qui etiá confirmauit illas duas sententias Ʒ te latas: certum est, ꝙ tu non posses amplius appellare: Tu reuersus ad archidiaconũ, qui cognouit super principali, qui etiam sententiam diffinitiuam tulit Ʒ te. & iterum ab illa sententia diffinitiua appellasti: in causa appellationis vis allegare exceptiones peremptorias, quę fuerunt repulsæ à principio, quæritur vtrum possis? Dicit Clemens ꝙ non, nisi repulsæ fuerint, quia eas proponebas inepte, & nunc in causa appellationis proponis rite: quia forte allegabas præscriptionẽ, & non allegabas bonam fidem & titulum. & ideo archidiaconus illas non admisit: Nunc vero proponis bonam fidem & titulũ, ideo possum admitti in causa appellationis. Not. ꝙ non licet tertio appellare. de hoc in glo. in verbo, *Succumbit.* Not. ꝙ sicut actor succumbens propter ineptitudinem iterum auditur. de iudi. examinata. ita & appellans. Zabarel.

¶ *Glo. prima dicti quod determinet, & casum ponit.*

c ¶ *Cum à repulsione.*] determinat casum dubium circa decre. vlti. eod. titul. lib. 6. qui talis est: Titius Ʒ me opposuit exceptionẽ peremptoriam, quæ per interlocutoriam est repulsa: appellauit, & cõfirmata est prima interlocutoria, iterum appellauit & iterum confirmata est prima & secunda: quia non potuit plus appellare: processit in principali, & lata Ʒ ipsum diffinitiua appellauit ab illa, & in causa huius appellationis vult repetere Ʒ illam interlocutoriam, & videbatur ꝙ posset per prædictam decre. Ʒrium hic respõdetur, vnus tamen casus excipitur.

¶ *Glo. seq. primo dat duas lecturas, & duas remissiones circa illas, Secundo prosequitur quæstionem, opinionem ponens, & probat.*

d ¶ *Repulsione.*] verbali per interlocutoriam, vt prædixi. non est tñ necesse in peremptorijs interloqui. de hoc satis de ordi. cog. c. 1. Idem tñ in repulsione facti, cum illá non recipit, vel ad vlteriora litis procedit. eod. tit. ex parte 2. caute tñ facit excipiens, si procurat interloqui, vt not. in Specul. de appel. §. qualiter. vers. Item ꝙ faciat. & dixi eo. tit. dilecto. Et per hanc decre. & illam patet ꝙ sententia lata super peremptoria, interlocutoria est, nõ diffinitiua: & hoc tenebat Gar. in decr. cupientes. de elect. ver. insuper. vbi etiam allegabat ad hoc decre. cum dilecti. de electio. & decre. sua. hic eod. tit. Ad idem de offic. delega. significantibus. & quia vt hic patet, hæc repulsio peremptoriæ non est diffinitiua, ergo nec pronuntiatio pro ipsa erit diffinitiua. vbi enim absolutoria definit, & condemnatoria, & eƷ. C. de sen. & interlo. præses. ff. de re iudi. l. 2. vt Ʒriorum sit eadem disciplina. 3 2. dist. hospitiolum. ff. de his qui sui vel alieni iu. sunt. l. 1. de accusa. qui accusare. Præterea natura diffinitiuæ est, ꝙ ex ea oriatur actio in factum, sed à sententia lata super peremptoria non oritur actio, sed exceptio. arg. in prædi. decr. cum dilectu. in fi. C. de te. credi. l. actori. Item si sententia super peremptoria & pro ea lata esset diffinitiua, non esset alia diffinitiua ferenda, cum tñ de necessitate super principali, voluntarie super peremptoria pronuntietur de hoc in prædi. decre. 1. de ord. cog. dicebat ergo Gar. ꝙ siue super dilatoria, siue super peremptoria, siue super eo qđ perimit appellationẽ, id est, ꝙ appellans non potuerit appellare, feratur sententia, interlocutoria est: secus cum iudex cognoscens de appellatione interposita à diffinitiua, pronuntiat bene iudicatum & male appellatum, vel econuerso: tunc enim diffinitiua est. C. de appel. eos. ff. de his qui not. infa. l. furti. In effectu tamen fatetur, ꝙ sententia lata super peremptoria ꝙ obstet, habet vim diffinitiuæ. Actio in factum oritur ex sententia diffinitiua.

CAP VII.

CVm [c] à repulsione [d] exceptionis peremptorię [e] secũdo [f] appellãs succũbit [g], nõ est in causa appellationis postmodum à diffinitiua [h] emissæ audiendus vlterius super [i] ea: Nisi tunc rite proposita ex eo prius [k] repulsa fuisset, quia proponebatur inepte [l].

e ¶ *Peremptoria.*]& sic parat præiudicium negotio principali: aliàs non liceret repeti, vt in prædi. decret.

¶ *Glo. seq. notat à contrario, mouet dubium, allegat, pro & contra, & soluit.*

f ¶ *Secundo.*]Si ergo semel tantum appellasset & succubuisset, nõ haberet locum qđ hic dr: Si vero secundo appellat, sed appellationem non prosequitur, hic vr decre. locum habere. arg. ꝯ. cap. proxi. vr Ʒ per id quod j. dicam. quod credo vbi renuntiat sponte: quasi licet tarde vtatur iuris consilio expectando euentum negotij principalis: & sic non postetenus resistat, vt j. dicam

g ¶ *Succumbit.*]si succumbit in secunda appellatione, ergo tres habet sentẽtias Ʒ se, & sic à tertia nõ licuit appellare. eo. tit. directe. & c. sua nobis. C. ne lib. in vna causa l. vna. ꝯ. ea. cõpi. de re iudi. c. 1. Appellare tertio non licet.

¶ *Glo. seq. ponit tria exempla.*

h ¶ *Diffinitiua.*] prolata siue per primum ad quem debuit causa remitti, ex quo fuit pronuntiatum male appellatum, per quascunque manus. de excep. dilectæ. siue p vltimũ, qui forsan ex vi dilationis in principali processit: siue per alium, ad quem forte post causam remissam ad primum fuit in alio articulo bene appellatũ, ita ꝙ expedito appellationis articulo, definit postea principale.

¶ *Glo. seq. obijcit & soluit.*

i ¶ *Super ea.*] peremptoria sic tertio repulsa. & est mirabile ꝙ nõ appellans auditur, vt in prædi. decre. fi. sed secundo appellans & succumbens non, vt hic, cum secunda repulsio appellationis non deberet plus posse quàm appellationis omissio. Nam & in appellatione à diffinitiua, æquiparamus ista, non appellare. vel, secundo appellare & succumbere: sed licet ista æquiparentur in diffinitiua, in interlocutoria non. lata enim tali interlocutoria, secundum leges debuit, sed secundum canones potuit appellationem differre ad euentum negotij primi. Primum patet C. de epis. audi. l. 2. de iudi. apertissimi. C. eo. tit. eos. §. super his. & quorum appel. non recip. l. penult. secundum patet in prædi. decre. vlti. si ergo distulit iuris consilio. & postea victus appellauit, Ʒ talem interlocutoriam auditur: sed si postetenus interlocutoriam impugnauit, scilicet semel & iterum appellando, ille articulus tam solemniter discussus vlterius examinari non debet, ex quo in secũda succubuit. per qđ vr ꝙ etiam iudex causæ principalis ante diffinitiuam non possit illam interlocutoriam reuocare, nisi tunc, scilicet in causa appellationis interpositæ à diffinitiua. Appellare secundo & succumbere, tantum est quantum non appellare. Idem videtur Cardi. hic. Feli. in c. qualiter & quando. de accusa. Fonta.

k ¶ *Prius.*]in causa principali.

¶ *Glo seq. ponit quatuor exempla.*

l ¶ *Inepte.*]simile de iudi. examinata. ff. de flu. l. 1. §. Labeo. exemplum: petebas hæreditatem vel electionis confirmationem, excipiebam te illegitimum, & quia nõ specificaui qđ debui, tertio succubui: qđ modo specifico in appellatione diffinitiuæ: super quo vide qđ scripsi, ꝙ filij sint legi. perueni. super 1. glo. Ad idem faciũt quæ scripsi de elect. dudum 2. in prin. Vel Ʒ prouisum possessionẽ petentem excipiebam de crimine, nunc addo infamiam. de accu. accedens. Vel cum ius cõe fundaret actionem suam, excipiebam de præscriptione: nunc exprimo titulum de præscrip. c. 1. lib. 6. Vel opponebam peremptoriam non priuilegiatam, vt lite non cõtest. c. 1. lib. 6. in vim dilatoriæ ad impediendum litem contestatã succubui primo, secundo, & tertio; rediens ad iudicem principalis causæ, lata diffinitiua à qua appellaui, illam exceptionem in vim peremptoriæ proponere potero.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER TERTIVS. DE VITA ET HONESTATE clericorum.

Continuatio triplex.

¶ *Visum est supra de iudicijs & singulis partibus iudiciorum: verum quia clerici in sacris constituti debent ab ipsis abstinere per cap. vnicum supra de synds. & supra de postul. per totum: ideo post illa annectit rubricã, &c. Vel sic: Visum est supra de iudicijs & singulis partibus iudiciorum, à quibus clerici debent abstinere: Et quia non solum ab illis debent abstinere, sed etiam à vita & moribus malorum debent abstinere, vt præstent exemplũ bona vita cæteris: ideo, &c. Vel sic: Visum est supra de actibus iudicialibus, nunc videndum est de actibus extraiudicialib⁹, qui competunt tam laicis quam clericis: Et quia clerici sunt digniores, ideo præmittit de actibus competentibus clericis, & postea determinat de actibus competentibus laicis.*

LIBER TERTIVS.

TITVLVS I.

De vita & honestate clericorum.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ *Punit clericos coniugatos, & alios personaliter & publice carnificum & tabernariorum officium exercentes, qui per diœcesanos nominatim & tertio moniti illud officium non dimittũt, vel dimissum reassumunt. Excitat etiã diœcesanos contra illos clericos, qui seculares actus exercẽt. Ioan. And.*

CAP. I.

Diœcesanis [a] † locorum districte præcipimus, vt clericos [b] carnificũ [c], seu macellariorum [d], aut tabernariorum [e] officium publice & personaliter [f] exercentes, nominatim [g] & tertio [h] moneant, vt sic ab huiusmodi officijs infra conuenientem, † terminum monentium ipsorũ arbitrio moderandũ [i] desistant, & quòd ipsa nullo [k] vmquam tempore reassumãt. ¶ Qui si taliter [l] moniti ab his non destiterint, aut ipsa (vt præmissum [m] est) exercẽdo resumpserint [n] quandocunque [o], coniugati omnino [p], non coniugati vero in rebus [q], & si omnino incedant vt laici †, in personis priuilegium clericale, quamdiu [r] præmissis institerint, eo ipso [s] amittant.

† Vide concilium Trident. sessio. 22. de reformat. c. 1. & Bernardinum Diaz in pract. crimi. canonica c. 65.

a ¶ *Diœcesani.*] ¶ Tria facit: præcipit, punit & excitat. Secunda ibi, *Qui si.* Tertia ibi, *Aduersus.* Casus. Quidam iuuenis cõstitutus in præsentis Romani Pontificis quæsiuit ab eo, vtrum omnes artes competant clericis ex debito suæ honestatis: Et Rñdet Romanus Pontifex quod non, immo si velint euitare pœnas hic cõtentas, ipsi debent abstinere ab officio carnificum, & ab officio tabernariorum. Et spectat ad officium diœcesani, vt clerici abstineãt ab istis officijs. Sed quæritur, quibus pœnis diœcesani possint compellere clericos, vt abstineant ab istis officijs? Dicit quod non beneficiati, & non existentes in sacris debent moneri vt à talibus officijs desistant: & si non desistant & sint coniugati, ipsi amittunt duo priuilegia clericalia: videlicet quod quis verberando eos non incurrit sententiam excõicationis, & pro crimine poterunt conueniri coram iudice seculari: Si ipsi non sint coniugati, perdunt priuilegium in rebus suis tantum: quia tenentur soluere subsidia extraordinaria de rebus suis. hoc dicit H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo nota duo officia proposito clericali non conuenientia: scilicet officium carnificis, & officium tabernarij. Not. quod clericus coniugatus si exercet illa officia, ipse perdit duo priuilegia clericalia, de quibus in glo. Sed non coniugati perdunt priuilegium, quod eis competit in rebus suis.

Not. *Commercijs.* Commercium commercij, cio, n. s. id est, pluribus rebus vna venditio, vel diuersarum rerum commutatio, vt si quis daret vel commutaret mantellũ pro capa: vel econuerso: Vnde dr commercium quasi commutatio mercium. Illa vero mirabilis incarnatio Iesu Christi fuit commercium quasi commutatio mercium, scilicet diuinitatis & humanitatis: Nam homo quodammodo concessit Deo humanitatem, Deus homini largitus est diuinitatem. Descendit diuinitas, & ascendit humanitas, & exaltata est super choros angelorum: Vnde canitur, O admirabile commercium, creator generis humani animatum corpus sumens, &c. Not. quod hæc dispositio est stricti præcepti: ibi, *Districte præcipimus.* concor. de decimis. non est. Ex quo infertur contrafacientes mortaliter peccare. 4. dist. denique. in fin. de offi. archi. ea quæ. vbi de hoc. Not. casum in quo requiritur monitionem fieri per ipsum prælatum in verbo, *Moneant.* vnde secundum Pau. non sufficeret alterius monitio. de hoc j. de deci. cle. 1. Zabarella.

¶ *Glo. prima summat, diuidit, dicit quod determinat, & dubium soluit.*

a ¶ *Diœcesanos.*] Casus. punit clericos coniugatos, & alios personaliter & publice carnificũ, & tabernariorum officiũ exercentes, qui per diœcesanos nominatim & tertio moniti illud officium nõ dimittũt, vel dimissum reassumũt. Excitat etiã diœcesanos contra illos clericos, qui seculares actus exercent. Et tria facit: præcipit, punit, & excitat. secũda ibi: *Qui si.* Tertia ibi: *Aduersus.* Determinat & declarat decre. penult. in prin. & vlti. eod. tit. & quod not. Guli. in specul. de cleric. coniu. ver. sed nunquid dices. Et not. Verbũ, *Diœcesanis,* non dicit ordinarijs locorum. sicut j. ea. cõpi. de seque. post cap. 1. per quod vr quod alij ordinarij licet in loco iurisdictionem habeant, hoc non possint inquantum hæc constitutio nouũ inducit. & tacit quod dicam j. de iurepa. c. 1. post princ.

¶ *Glo. seq. soluit dubium de exemptis: circa quod distinguit.*

b ¶ *Clericos.*] puta quod includat etiã exemptos qui delinquerent in loco non exẽpto: cũ per id subsint diœcesanis: vbi vero delinquerẽt in loco exempto, nõ vr quod ad illos extendatur hæc cõstitutio, cũ excitet officiũ diœcesanorũ tñ. ad hoc de offi. ordi. licet. & c. penult. maxime: quia qñ iura ista volunt dare iurisdictionẽ sup exẽptos, hoc exprimunt, vt patet j. ea. cõpi. de sup. negli. prælatorum. c. vnico. cũ suis concor.

† el. competentem.

c ¶ *Carnificum.*] carnifex dr à carnifico, cas: quia carnes facit & vẽdit. facit de appel. significãte. vnde & homicidæ solẽt dici carnifices.

Carnifex vnde dicatur.

¶ *Glo. seq. dicit vnde dicãtur, causam ponit, & duo notabilia.*

d ¶ *Macellariorũ.*] Hi sic dicuntur: quia pecora vel quadrupedia mactãt: à macello, as, quod est mactare & trucidare. & propter horrorẽ & vilitatem istorũ duorum officiorũ, scilicet macellarij & tabernarij, hoc est specialiter de his prouisum: & licet multa alia sint vilia, puta aptare pelles & coria, & his similia: tamen constitutio locum habet solum in expressis.

Macellarij qui dicantur.

† A contrario ergo si saltem non furtum puniendi. Card. Fonta.

e ¶ *Tabernariorũ.*] Taberna dicta est a tabulis, quæ mercibus substernuntur. & proprie dicitur domus in qua panis, vinum & carnes coctæ venduntur: talia loca nedum tenere, sed nec ingredi debent clerici. eod. tit. clerici. 44. dist. clerici.

Taberna vnde dicatur.

¶ *Glo. seq. soluit dubium, & contrario respondet.*

f ¶ *Publice & personaliter.*] Cõiunctim requirunt hæc duo. si ergo occulte vel per aliũ hoc exercet, cessat pœna, licet si culpa. & sic soluit quod opponi posset de decr. fundamẽta. de elect. lib. 6. §. vi ergo. & §. seq. de decr. mulieres de sen. excõ. quod per aliũ de reg. iur. li. 6. cu. cõco.

g ¶ *Nominatim.*] id est, proprijs nominibus eorum expressis: quasi non sufficiat diœcesano monere in genere clericos diœcesis suæ, vel clericos talis plebanatus, vel talis ecclesiæ: sed monere debet exprimendo illius vel illorũ nomina. & concor. de sen. excom. constitutionẽ. lib. 6. & j. de sen. excom. grauis. in fin.

h ¶ *Tertio.*] de sen. excõ. sacro. & c. constitutionẽ. lib. 6. debet ergo habere aliquorum dierũ interualla, vt ibi dr. nec vr hoc sufficere quod emanaret vnum peremptorium per hanc litteram.

i ¶ *Moderandum.*] de appel. cum sit Romana.

k ¶ *Nullo.*] Simile de coha. cleri. & mulie. sicut.

l ¶ *Taliter.*] scilicet per diœcesanos nominatim, & tertio præfixo termino congruenti.

m ¶ *Præmissum.*] scilicet publice & personaliter.

n ¶ *Resumpserint.*] lapso termino. hoc dico: quia si habuisset terminum mensis, & v. die dimisissent, decimaquinta resumpsissent: dũmodo infra terminũ postea dimisissent, nõ esset locus pœnæ † e

† Quia in talibus finis est spectandus. Panor. Card. Fonta.

o ¶ *Quandocunque.*] quasi etiam post tempora longiora. & est simile de ordi. cog. c. 1. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. litteram exponit, duas lecturas ponit, & inducit simile.*

p ¶ *Omnino.*] s. quo ad duo priuilegia, quæ poterant habere, per decre. vnicã de cle. coniu. lib. 6. & si hic cõiungis totã illã partẽ, scilicet priuilegiũ clericale quãdiu, & c. multũ facit ad id quod not. de cle. coniug. Ioões. in 4. q. sed si istud, omnino, imẽdiate perpetuitatẽ priuationis inducere, vt si coniũgatur hic illud verbũ solũ, priuilegiũ clericale eo ipso amittant, resultaret contrarius intellectus. similis disputatio de hac dictione, omnino. ff. de fideiussoribus. l. Græce. §. illud.

q ¶ *In rebus.*] proprijs, in quibus aliàs gauderent immunitate. eo. tit. cap. vlti. de immu. eccle. c. 1. lib. 6.

r ¶ *Quamdiu.*] Recuperabunt ergo desistentes priuilegium. & facit de vita & hone. cle. c. vlti. & quod ibi dixi post Inn. ibi, etiã. not. Ber. & facit quod not. 32. dist. nullus. & 81. dist. si qui sunt presbyteri.

s ¶ *Eo ipso.*] † Licet ergo sit necessaria monitio: non tñ est necessaria priuatio. concordat de sen. excom. in audientia. & c. contingit. simile de præben. extirpandæ. de rapto. excommunicationi. j. de deci. c. 1. de sta. mo. attendentes. in fi.

† De hoc verbo vide Iasonẽ in l. Centurio ff. de vulgar. & Abbatem in c. 1. in vlt. no. extra de sent. & re iudicata.

a ¶ *Alios.*]

¶ Aduersus vero alios [a] clericos negotiationibus vel commerciis secularibus, vel officijs non conuenientibus clericali proposito publice insistentes, vel arma portantes, sic canonica seruare studeant instituta [b], quód & illi ab excessibus compescantur huiusmodi, & ipsi de damnabili circa hæc negligentia nequeant reprehendi.

¶ Idem.

¶ *Præmisso exordio punit primo clericos beneficiatos vtentes publice virgata vel partita veste. Secundo subdiaconos, & diaconos. Tertio, omnes clericos tonsuram publice cum tali veste portantes. Quarto, habentes dignitatem, personatum, beneficium curatum, & sacerdotes & religiosos publice portantes talem vestem vel infulam. Quinto, punit omnes prædictos vtentes tabardo notabiliter breui, integre foderato Sexto, certas caligas clericis interdicit. Ioan. And.*

CAP. II.

QVoniam [c] † qui obiectis vestibus proprio congruentibus [d] † ordini, alias assumere, & in publico portare rationabili causa cessante [e] præsumit, professorum illius ordinis prærogatiua se reddit indignum [f]; Præsenti constitutione sancimus, quòd quicunq; clericus [g] virgata vel partita [h] veste publice [i] vtetur [k] (nisi causa rationabilis [l] subsit) si beneficiatus extiterit, per sex menses [m] à perceptione fructuũ beneficiorũ [n], quæ obtinet, sit [o] eoipso suspensus [p]. Si vero beneficiatus non fuerit; in sacris tamen ordinibus citra sacerdotium [q] constitutus, per idem tempus [r] reddatur eoipso inhabilis [s] ad eccle-

† Hanc cõstitutionẽ innouat & amplius cõcilium Tridẽt. sessio. 14. de refor. c. 6.

† al. conuenientibus.

a ¶ *Alios.*]non carnifices, vel tabernarios.
b ¶ *Instituta.*] eod. tit. cap. 2. & c. clerici. & cap. vnico. lib. 6. ne clerici vel mona. c. 1. de senten. excom. contingit.

QVoniam.] ¶ Diuiditur in sex partes, vt patet in rubro. Secunda ibi, *Si vero.* Tertia ibi, *Idem quoque.* Quarta ibi, *Dignitaté.* Quinta ibi. *Sed tales.* Sexta ibi. *Huic insuper.* Imola.

CASVS. Visum est supra qualiter clerici debent abstinere à quibusdam artibus: Sed quæritur vtrum debeant abstinere à quibusdã vestibus, vel vtrum sit eis licitũ vti quibuscunque vestibus? Dicit quod clerici debent abstinere a veste diuerso colore colorata, & si vtantur publice, ipsi incurrunt pœnas hic contentas. Sed quæritur nũquid presbyteri possunt portare caligas scacatas? Dicit quod non. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo, quod per decentiam exteriorem cognoscitur honestas mentiũ interiorũ. Not. quod clerici prohibentur portare vestes diuersis coloribus coloratas: Vnde si sint clerici beneficiati, ipso facto sunt suspensi à perceptione fructuum sui beneficij per sex menses: Si non sunt beneficiati, tunc per sex menses sunt inhabiles ad obtinendũ beneficium quodcunque. Si vero sint in dignitate constituti, tunc magis puniuntur. Not. quod clerici interueniente causa sufficienti, puta causa timoris, possunt assumere vestes laici. Not. *virgata* id est, viridi. Not. *Sancimus.* vt supra in clem. cum illusio. de denontiatione. Not. *Censemus.* vt supra cle. causam. de electione. Not. *Tonsuram,* id est, coronam clericalem. de tondeo. Not. *Deferentibus,* id est, portantibus. à defero, defers, detuli: quod est compositũ de fero, fers, vt supra in clem. si aote. de dolo & contu. Not. *Personatũ* personatus, tus, tui. Et persona sec. gc. est rationabilis creaturæ indiuidua essentia. Et secundũ hoc dr persona, quasi per se vna. & est etymologia. Et secundũ hoc persona vr spectare ad deitatem. Item persona dr histrio, repræsentator comœdiarũ: quia diuersis modis personat diuersas personas repræsentando. Et hinc persona dr in Grammatica ipsum suppositum, quandoque proprietas suppositi, quandoq; proprietas vocis, quandoq; vox ipsa, quandoq; modus significandi. & quandoq; personalis proprietas. Item persona dr in Ecclesia, qui dignitatem habet præ cæteris. Et hoc ab histrione sumptum est, qui diuersas personas repræsentando, diuersos solet accipere ornatus, secundũ dignitatem personæ, quam habet repræsentare. Et hinc tractũ est vt persona dicatur in Ecclesia, quæ dignitas personatus dr, nam secundum diuersos gradus dignitatis personæ distinguuntur in Ecclesia. Et hinc etiam tractum est, vt in Grammatica vna persona dicatur prima, alia secunda, alia tertia, quod fit ratione dignitatis. Inde venit hic personatus, tus, tui, dignitas vel officium personæ, secundum Hug. & hæc personalitas, tatis. Not. *Per decentiam*, id est, per conuenientiã habitus: quia non omnes habitus sunt conuenientes clericis. Not. ibi, *Scacatis.* quod scacatio dr claudũ vel claudico, siue inæqualitas, & est Græcum. & inde sumptum est hoc nomen scacatus, ta, tũ. Et dic caligis scacatis, id est, inæqualibus. Glo. tractat pro residuo. Not. ex causa rationabili licitum est clerici vti veste virgata vel partita, & dic rationabilem causam scilicet timoris. eo. tit. clerici. Not. quod hic punitur solũ qui publice vtitur tali veste: secus ergo si occulte, puta in camera vel in prandio: vt quia caret alio panno. solus ergo publicus vsus hanc pœnam meretur. fi. supra c. proxi. secundum Pau. Zabarella.

¶ *Glo. prima summando diuidit, & dicit ad quid emanauit.*

c ¶ *Quoniam.*] Casus. præmisso exordio punit primo clericos beneficiatos vtentes publice virgata vel partita veste: Secundo subdiaconos & diaconos. Tertio, omnes clericos tonsuram publice cum tali veste portantes. Quarto habentes dignitatem, personatum, beneficium curatum, & sacerdotes & religiosos publice portantes talem vestem vel infulam. Quinto punit omnes prædictos vtentes tabardo notabiliter breui integre foderato. Sexto certas caligas clericis interdicit. emanauit executiue ad iura. 21. q. 4. per totum. eo. tit. c. penult.

d ¶ *Congruentibus.*] congruentiam vestium respicit non solũ clericos. de quibus hic & in iuribus præallegatis, & monachos, de quibus infra de sta. mona. ne in agro. sed etiam omnes laicos. 41. dist. §. 1. & cap. parsimoniam. 30. dist. si quis virorum. & variatur ex diuersitate sexuum. ea. dist. si qua mulier.

e ¶ *Cessante.*] supra eo. De quí.

f ¶ *Indignum.*] de sent. excom. in audictia. eo. tit. si iudex laicus. lib. 6. de iniu. item apud. § si quis virgines. & est simile de stat. mona. recolentes.

g ¶ *Clericus.*] includit habentem primam tonsuram tantum. de æta. & qualita. cũ cõtingat.

¶ *Glo. seq. allegat duas concor. & dubium soluit.*

h ¶ *Partita.*] dicit canon, quod diuersi coloris, vel diuersæ partis vestis esse non debet. 40. q. 1. c. vlti. in fi. alibi, quod vestis non debet esse varia sericis texturis, nec habere varium colorum ornamenta. 21. q. 4. c. 1. in fi. Et not. quod licet vestes rubei & viridis coloris prohibitæ sint clericis. supra eo. c. pe. pœnæ tñ istius constitutionis locum habent solum in vestibus hic expressis. & concor. quod dixi supra c. proxi.

Clericus est qui primam tonsuram habet.

Vestes viridis & rubeæ, sunt clericis prohibitæ.

† al. lata: sit ipso facto suspensus.

i ¶ *Publice.*] concor. supra c. proxi.

ADDITIO. Dicit Lau. quod dicitur publice portare, cum multitudini hoc patet: sicut etiam dicitur publice aleator, vel vsurarius, vel maleficus, vel meretrix, vel excõicatus. de exces. prælat. inter. de malefi. c. 2. de exceptione. exceptionem. 34. dist. vidua. In domo vero dicitur secrete: quia domus rem secretam, & non publicam denotat. 6. q. 1. ex merito. Zabarella.

¶ *Glo. seq. soluit dubium, & solutionis obiectionem.*

k ¶ *Vtetur.*] vestibus ergo etiam prius factis publice vti non poteris sine hac pœna, nec propter hoc constitutio respicit præterita: damnat enim solum futurum vsum. & facit quod dixi supra ea. compi. de æta. & quali. vt hi qui. in glo. quòd posteris.

l ¶ *Rationabilis.*]puta timoris. eo. tit. c. penult.

m ¶ *Sex menses.*]inchoandos post talem publicam delationem.

¶ *Glo. seq. quæst. soluit, & rationem reddens contrario respondet; inde est simile, & dubium soluit.*

n ¶ *Beneficiorum.*] omnium, propter indefinitam. de hoc de elect. vt circa. lib. 6. offendit enim vniuersum statum Ecclesiæ, nec minus vnam ecclesiam quàm aliam. & sic soluitur de elect. si cõpromissarius. §. huiusmodi. & §. seq. lib. 6. vbi specialiter offenditur ecclesia, ad quam indignus eligitur, vel ad quam dignus electus impeditur. & est simile infra de pœnis. cap. 1. post princip. posset autem talis eligere de elect. cum Viotosi.

o ¶ *Eoipso.*]hic ergo non est necessaria monitio nec sententia. aliter supra cap. proximo.

¶ *Glo. seq primo soluit tria dubia: secundo quærit & soluit, & de duobus remittit.*

p ¶ *Suspensus.*] si tñ interim illos perciperet, non est irregularis, cum hoc non sit expressum in iure. de sent. excom. is qui. lib. 6. nec beneficijs priuatus, cum hoc hic non exprimatur. sicut in casu de elect. c. 1. §. fi. & c. cupientes. §. cæterum. lib. 6. tenetur tñ ad ipsorũ restitutionem. Sed cui fiet restitutio? hic videndum est cui accrescant fructus tempore suspensionis, puto quod quotidianæ distributiones accrescant socijs, vt dixi supra ea. compi. de æta. & qualita. vt hi qui. fructus præbendæ vel distincti beneficij accrescant ecclesiæ. de cleri. non resi. c. penult. & sic intellige quod not. 91. dist. clericus victum. & quod not. Inno. de coha. cleri. sicut. Quid autẽ si isti suspensi nollent interim officiare ecclesiam, & an interim eligant vel eligantur? Vide quod not. in præalleg. §. cæterum. in gl. non ergo.

Suspensionis tempore datam cui accrescunt fructus clerici suspensi.

q ¶ *Sacerdotium.*]hic ergo est ius diuersum inter sacerdotium & alios sacros ordines. cõcor. 54. dist. ex antiquis. ne cle. vel mo. c. fi.

r ¶ *Per idem tempus.*]sex mensium.

s ¶ *Inhabilis.*]tenet Guil. in Specul. tit. 2. §. superest. versi. sed nunquid potest. quod legatus & eps hanc pœnam infligere possint, etiam in perpetuum clerico & laico ex causa. & vides quod in defectum beneficij

neficij succedit hæc pœna inhabilitatis: alibi deficienti beneficio succedit pœna excõicationis j. de deci. cap. 1.

a ¶ *Aliis.*] qui nec beneficiati sunt, nec in sacris.

b ¶ *Talem.*] virgatam vel partitam.

¶ *Glo. seq. infert ex copula, & arguit. Secundo quærit: quæstionem declarat. soluit. op. ponit. Tertio, specialia quærit & soluit.*

Notat Imo. ꝙ inferior a Papa ex statuto inhabilitare potest clericos ad obtinẽda beneficia. Fom.

c ¶ *Et tonsuram.*] si ergo vestem ferãt sine tonsura, non est locus pœnæ. & facit ad ea quæ not. & scripsi de apost. tuæ. vides enim ꝙ constitutus in minoribus, secularib[us] vestibus vtens, non incurrit hãc pœnã, nisi immisceat tonsurã. Et quia de tonsura clericorum iura varijs verbis vtuntur: quædam dicunt rasuram in parte superiori ad modum sphæræ. 24. dist. §. clerici. & c. seq. Dr autem sphæra rotunditas, vel corpus, seu spatium rotundũ: quædam dicunt coronã & rasuram. 12. q. 1. duo sunt. quædam tonsurã & coronam. eo. tit. clerici. de cle. conju. c. vlt. & j. de celeb. Miss. c. 2. quædam simpliciter tõsuram. eod. tit. clericis.

† al. pileũ squentium.

Corona, tonsura, & rasura differentes aliqualiterquã in clerico repræsentant.

...siasticum beneficium obtinendum. Idem quoque censemus de clericis alijs[a] vestem talẽ[b] simul & tonsuram[c] publice deferentibus clericalem. ¶ Dignitatem vero, personatum, seu beneficium aliud obtinẽs, cui cura immineat animarũ, necnon cæteri in sacerdotio constituti, ac religiosi quilibet, quos oportet per decentiam habitus extrinseci[d] morum intrinsecam honestatem ostendere, si (præterquam ex causa rationabili) publice vestem ferant huiusmodi, aut insulam[e] seu pileũ† lineum[f] publice portent in capite, sint eo ipso beneficiati videlicet à perceptione fructuũ beneficiorum, quæ obtinent, suspensi per annum. Cæteri[g] vero sacerdotes & religiosi quilibet per idem tempus[h] reddantur inhabiles ad quodcunque[i] beneficium ecclesiasticum obtinendum. ¶ Sed & tales[k] & cæteri quicunque clerici vtentes epithogio[l] seu tabardo foderato vsque ad oram[m], & ita breui, quod vestis inferior notabiliter videatur[n]: epithogium ipsum† seculares clerici & religiosi administrationem habentes, teneantur infra mensem[o] dare pauperibus. Cæteri vero religiosi administrationem nõ habentes, infra idem tempus illud teneantur suis superioribus assignare in pios vsus aliquos conuertendum[p]. Alioquin beneficiati suspensionis, cæteri[q] vero inhabilitatis pœnas prædictas per idem tẽpus[r] se nouerint incurrisse. Huic insuper adijcimus sanctioni[s], vt clerici præsertim[t] beneficiati, caligis[u] scacatis, rubeis, aut viridibus[x] publice non vtãtur[y].

simile de cle. conju. Ioannes. & c. ex parte. eod. tit. c. vnico. lib. 6. & eod. lib. de biga. altercationis. de sen. excom. si iudex. & hic, quid hæc verba intendant videamus. Circa hoc sciendum, ꝙ clericis deputatis ad diuina ministeria, competit rasura & tonsura in modum coronæ ratione figuræ: quia corona est signum regni & perfectionis, cum sit circularis carens angulo, in signum carentiæ sordium, quia vbi angulus, ibi sordes: se ergo & alios virtutibus regere, & sordibus mundare debent: & sic in Deo regnabunt, vt in præd. decre. duo. per rasuram autem ex parte superiori capilli subtrahuntur, ne mens ipsorum per occupationes temporales retardetur à contemplatione mysteriorum diuinorum. Summitas enim capitis est eminentia mentis facit de sacra vnct. c. vnico. versi. in vertice. per ipsius ergo denodationẽ mentis releuatio designatur: Et quia conuersi ministerijs diuinis non occupantur, superius non raduntur, licet inferius tondeantur, quia tẽporalia deponunt. Tonsura vero ex parte inferiori capillos tondet vsq; ad releuationem sensuum, scilicet visus & auditus: ne scilicet oculos vel aures impediant. & est signum ꝙ præscindenda sunt vitia cordis & corporis, ne intuitum diuinorum impediant: & ex his debetur corona cœlestis. Vnde dicit canon, ꝙ incedere debent clerici detonso capite & patentibus auribus. 24. dist. c. penult. Ex prædictis vr ꝙ proprie rasura respiciat partem superiorem, quam dicimus clericalẽ: corona, circulum capillorum: tonsura, abscissionem ipsorum. facit de sent. excom. contingit 2. ibi, circũcisis crinibus. Hostiensis tñ in decre. clerici. eod. tit. vt ibi scripsi, quod ã. dixi clericam, vĩ vocare tonsuram, dicens ꝙ maiorem tonsuram & altiorem & rotundiorem coronam debet habere monachus, quàm clericus. & notauit etiam de hoc in summa, eod. tit. §. 2. Hæc dicta ad discutiendũ an tonsura consistat in clerica, vel in tõsione crinium, vel in vtroque: & specialiter per hoc ad textum, an clericus in minoribus deferens talem vestem cum clerica & longis crinibus, vel econtra tonsis crinibus, sed sine clerica incurrat hanc pœnam. Et in primo casu, si clericam caputio vel aliter cooperit, & in secundo, si tonsionem crinium coopertam portat forte vestito caputio: certũ est ꝙ non est locus pœnæ: per verbum, publice, quod respicit vtrumque, scilicet vestem & tonsuram: remanet ergo dubium cum alterum solum desert & publice, egeret declaratione: sed credo de mẽte, ꝙ si tantum in publico exhibet, ꝙ videatur clericus cum ea veste, locus sit pœnæ. raro enim vel numquam in capite caputium, birretum, capellum vel aliquid tale deferens, ostendit vtrunque.

Sordes aũt in angulis.

Clericus aures habeat patẽtes.

¶ *Glo. seq. notat ad quæstionem disputatam.*

d ¶ *Extrinseci.*] Hæc litera & principium huius capituli ibi, in publico portare. facit ad quæstionem olim disputatam de monacho, qui bene portat habitum suum, quem tñ cooperit habitu clericorum secularium, ꝙ sit apostata: & ita fuit hic terminatum. & inducebatur decre. penult. eod. tit. de iudæ. in nonnullis. & ponitur in Mercuria. sub tit. de apostatis.

e ¶ *Insulam.*] Sumitur interdum pro corona imperiali. C. de quadri. præ. l. fi. quandoq; pro alba fasciola sacerdotalis capitis, & ideo subnusit, seu pileũ: quod dr à pilis, quia pilos capitis tegit & stringit. & nota ꝙ etiam diaconum portantem insulam non punit hæc constitutio: nisi fit de hic expressis.

a Insula fascia erat in modũ diadematis (vt ait Seruius lib. 10. Æneid.) a qua dependebant vittæ ab vtraque parte.

f ¶ *Lineum.*] Idem puto si sericum, qđ apud nos multum est in vsu, cum maior vel saltem eadem sit ratio.

g ¶ *Cæteri.*] non beneficiati, & religiosi pœnam hic expressam incurrunt vltra pœnã excõicationis, qua ligantur per aliam constitutionẽ. ne cleri. vel mo. c. 2. lib. 6.

† al. ipsi

h ¶ *Per idem tempus.*] annale.

i ¶ *Quodcunque beneficium.*] includit præstimoniam, vel pensionẽ, quã haberet in titulũ. facit quod dixi de sescri postulatr.

k ¶ *Et tales.*] de quibus proxime dictũ est.

l ¶ *Epithogio.*] Dictum est ab epi, quod est supra, & tego tegis.

m ¶ *Oram.*] sine aspiratione designat finem vel extremitatem rerũ, præcipue regionum & vestium. Vnde dĩ. 1. Regum 24. ꝙ Dauid præcidit oram clamidis Saulis. 2. q. 7. §. de his. & Genesis 42. Repererunt in ora saccorum ligatas pecunias. ad Hebræos 11. Sicut arena, quæ est ad oram maris. Nõ aspiratur etiã qñ scribitur pro plurali de os oris. aspiratur autem quando designat tempus: vt horam Tertiæ, vel Nonæ.

Ora sine aspiratione & cum aspiratione, quid denotat.

n ¶ *Videatur.*] Dicit canon ꝙ superior vestis clericorum debet esse talaris, id est, longa vsque ad talos. 23. dist. c. penult. & si breuitatem vestis superioris diceremus huius constitutionis causam, videretur constitutio locum habere etiam in tali tabardo non sic foderato: quod non credo, cum sit pœnalis, & sic non extẽdenda. de electio. statutum, lib. 6.

o ¶ *Infra mensem.*] quia supra dixi vtentes, vr ꝙ mensis incipiat post inchoationem vsus.

¶ *Glo. seq. arguit, quærit & soluit.*

p ¶ *Conuertendum.*] Facit ad not. 12. q. 1. non dicatis. ꝙ monachus administratione carens eleemosynam facere non possit. Sed quid si talis monachus erat in studio de licẽtia abbatis, à quo multum distat? Satis puto ꝙ tunc quamuis administrationem non habeat hanc erogationem facere possit: per ea quæ not. Host. in summa. de pœnit. & remiss. §. quibus & qualiter. char. penult. ver. qđ de facientibus eleemosynam. vbi tenet ꝙ monachus qui de licentia abbatis est in studio vel peregrinatione, potest facere gratuitam eleemosynam moderatam. allegat de offic. deleg. præterea. ff. de procu. ad rem. & l. ad legatum. de iud. si longius. fortius ergo faciet hanc necessariam. & facit quod not. de accu. ex parte.

Eleemosynam facere, an sit monacho permissum.

q ¶ *Cæteri vero.*] non beneficiati.

¶ *Glo. seq. ponit tres lecturas.*

r ¶ *Per idem tempus.*] annale, vt sic respiciat quod proxime dictum fuit, à ver. dignitatem, citra. vel vt restringatur pœna potest intelligi de sex mensibus, de quibus in principio dixit. vel dic diuersificari pœnas prædictas, scilicet anni & sex mensium secũdum qualitates diuersas clericorum, de quibus præmisit, vt semestre locũ habeat in ijs, de quib[us] loquitur vsq; ad ver. dignitatẽ. annua in alijs.

¶ *Glo. seq. soluit obiectionem & dubium.*

s ¶ *Sanctioni.*] Non dicit ꝙ iste finis sit sanctio, sed additur sanctioni. In præcedentibus enim constitutio est pœnalis, hic non. hoc dico propter not. 3. distinctio. in fin. summæ. erit autem hic locus pœnæ arbitrariæ ex quo certa non statuitur. de offic. deleg. de causis.

t ¶ *Præsertim.*] pro maxime.

u ¶ *Caligis.*] 21. dist. c. clerici.

x ¶ *Viridibus.*] isti colores in ipsorum vestibus erant prohibiti. eod. tit. cap. penult. & vide quod ibi scripsi.

y ¶ *Vtatur.*] Prouidit Clemens circa insulas, caligas, & vestes, prouideat successor circa scarpitulas, quarum perforationem vel incisionem multiformem superstitiosa curiositas apud clericos pullulans adinuenit.

DE PRAEBENDIS ET DIGNITATIBVS.

Continuatio. *¶ Visum est supra de vita & honestate clericorum: verum quia clerici non possunt viuere nisi habeant beneficia & dignitates, vnde commode possint vitam sustentare: ideo, &c.*

TITVLVS II.

De præbendis & dignitatibus.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ Clausula inserta litteris gratiosis super dignitate concessis, per quam prouideri mandatur, ne animarum cura, si dignitati imminet, negligatur: vel per quam inhibetur electionem fieri dignitatis, non facit extendi gratiam ad dignitatem curatam, vel ad quam quis per electionem assumitur. hoc dicit. Ioan. And.

S *i dignitatẽ.*] ¶ Duo sũt dicta secundum: ibi, *Ad hoc.* ¶ Præsupponendum est quod habetur in c. cum in illis. eo. tit. in sexto. quia ad eius declarationem fuit facta hæc Clementina. videlicet, ꝙ si Papa mandet prouideri alicui de aliquo beneficio, virtute illius mandati nõ potest prouideri de beneficio curato, nisi expresse fiat mentio de beneficio curato. Secundo præsupponendũ est qđ dr in eo. cap. cum in illis. ꝙ si Papa mandet prouideri alicui de aliqua dignitate vel personatu. virtute illius mandati non potest prouideri de dignitate electiua, nisi expresse caueatur in litteris de beneficio electiuo.

CASVS. Habebam vnam dignitatem: volui habere aliam, cuius collatio pertinebat ad Papam, quia forte collationem illius dignitatis sibi reseruauerat, vel vacauerat in curia Romana, vel forte impetraueram ab ipso iure præuentionis: porrexi preces supplicatorias Papæ, vt mihi conferret illam dignitatem, & in precibus continebatur, ꝙ habebam aliam dignitatem, & petebam dispensari ad obtinendam aliam, in qua imminebat cura animarum: Papa dispensauit: in litteris non fuit appositum ꝙ illi dignitati imminebat cura animarum: sed tñ apposita fuit hæc clausula, prouiso ꝙ cura animarum nullatenus negligatur: Quæritur vtrum illa clausula sit sufficiens, vt mihi prouideatur de illo beneficio cui imminet cura animarũ? Dicit Clemens ꝙ non, nisi in litteris: ponatur talis clausula: prouideas tali habẽti tale beneficiũ, cui imminet cura animarũ de tali bñficio, cui etiã imminet cura animarũ. Sed qđ si Papa mãdet ꝙ mihi prouideat de dignitate ad cuiuscunq; collationẽ, prouisionẽ. vel institutionẽ pertineat, & non dicit electionẽ: tñ in prohibitione fecit mentionẽ de electione sic dicẽdo: Inhibeatis oĩbus ad quos pertinet institutio vel electio, vt nihil habeãt attentare in p̃iudiciũ nostri: Quæritur, vtrũ virtute illius rescripti possit mihi ꝓuideri de dignitate electiua? dicit ꝙ nõ, nisi fuerit etiã facta mẽtio đ dignitate electiua in parte dispositiua rescripti. Vnde in rescriptis Apostolicis sunt multæ partes, scilicet salutatio, exordium, narratio, dispositio & prouisio. Not. primo iuncta glo. ꝙ licet Papa in litteris gratiæ faciat mentionem de beneficio aliquo incompatibili, non propter hoc vř secum dispensare; sed solum mentio illius beneficij incompatibilis hoc operatur, ꝙ collatio alterius nõ erit surreptitia. c. non potest. eod. tit. in 6. Et hoc verum, nisi Papa proprio motu illi concederet beneficium. c. si motu proprio. eod. tit. in 6. immo secundo impetrans debet petere Papæ. vt secum dispenset. aliàs non posset obtinere. Not. secũdo, ꝙ impetrãs aliud beneficium debet facere mentionem de qualitate sui beneficij, an fuerit dignitas cui immineat cura animarum, vel non. Not. tertio differentiam inter litteras gratiæ & litteras iustitiæ, quia litteræ gratiæ vitiantur, & sunt ipso iure nullæ, si fuerunt obtentæ per surreptionẽ: Litteræ vero iustitiæ non sunt ipso iure nullæ, sed veniũt annullandæ per exceptionẽ. c. cum dilecta. de rescriptis. in antiq.

Not. ꝙ executor mandati Apostolici non potest alicui prouidere de dignitate electiua, nisi fiat expressa mentio de dignitate electiua in mandato in parte dispositiua. Not. *Dispensantes.* Dispensatio est iuris cõis prouida relaxatio, vtilitate seu necessitate pensata, secundum Guliel. in Specul. tit. de dispensa. Vel sic, Dispensatio est rigoris iuris per eum ad quem spectat canonice facta relaxatio. 1. q. 7. nisi rigor. & cap. seq. Capitur tñ qñq; dispensatio improprie, scilicet pro iuris declaratione, vt in cap. Quintavallis. de iureiur. Not. in §. ad hoc. ibi, *Consueuit.* ꝙ per consuetudinem dignitas efficitur electiua. pro hoc eo. tit. cũ đ beneficio. lib. 6. Zaba.

¶ Glo. prima summat, diuidit, & dicit quod principium approbet.

e ¶ *Si dignitatem.*] Casus. Clausula inserta litteris gratiosis super dignitate concessis, per quam prouideri mandatur ne animarũ cura, si dignitati imminet, negligatur: vel per quã inhibetur electionem fieri dignitatis, non facit extendi gratiam ad dignitatem curatam, vel ad quam quis per electionem assumitur. Duo sunt dicta. Secundum ibi: *Ad hoc.* Quod in principio dr de dispẽsatione, vsque ad vers. quamquam. tenebat Hosti. de rescrip. postulasti. & Guli. in Spec. de leg. §. videndum. versi. sed nunquid nocet.

h ¶ *Mandemus.*] Idem puto si prouideat. dum tñ nõ motu proprio. j. c. 3. cum eadem sit ratio.

¶ Glo. seq. prorogat dictum.

CAP. I.

SI dignitatem a haberi de alia prouideri mandemus b, dispensantes c cum eo, vt simul vtramque valeat retinere d: de animarum cura, quæ illis, vel alteri e earũ imminet non habita mentione, gratia huiusmodi velut surreptitia nullius f

c ¶ *Dispensantes.*] Quid si nulla fiat dispensatio super pluralitate, sed solum prouidere mandatur de dignitate, non adiecto de cura, postea submittitur hæc clausula? Dicas idem, cũ eadẽ sit ratio. Sed quia clausula illa poni non solet nisi cum fit dispensatio super pluralitate vel simili, facit de offi. ordi. c. ordinarij. §. ꝓuideat. lib. 6. ideo sic loquitur. similis, ideo dixi, quia qñ fit super ætate, ordine vel residentia, etiam apponi solet hæc clausula. vnde quamuis in litteris gratiæ super his dispẽsetur, adiecta ista clausula, gratia tñ non extẽditur ad curatã.

De mandatis de prouidendo, vide qđ nouissime sanxiuit concilium Tridẽt. sessio. 24. cap. 1.

Nota ꝙ obreptio vitiat litteras beneficiales ipso iure quod melius probatur hic quàm alibi. & de hoc de rescripto ad audientiã. Zabarel.

d ¶ *Retinere.*] quod non posset sine dispensatione ex vi expressionis, vt eod. tit. non potest. § fi. lib. 6.

¶ Glo. seq. ponit tres lecturas, contra tertiam allegat, & declarationem poscit sub dubio, primam eligens, & contrarijs respondens.

e ¶ *Vel alteri.*] Si intelligas secundæ, planum est quod sequitur de gratia surreptitia. vt eod. tit. cap. cum in illis. lib. 6. sed si de prima hoc intelligas: tunc licet gratia sit surreptitia quo ad dispensationẽ pluralitatis, non tñ quo ad prouisionem dignitatis, ex quo propter illam paratus est dimittere primam. Vnde si Mutinensis Archidiaconus impetrat archidiaconatum Bononiensem non curatum, vel curatum, hoc tñ expresso: & dispensatur cum ipso super vtroq; tenendo, licet dispensatio pluralitatis non valeat, ex quo Mutinensis Archidiaconus habet curam, & hoc non expressit propter rationẽ quam infra dicam super verbo, momenti, vř tñ ꝙ valeat impetratio, ita ꝙ per ipsam Mutinen. dimittendo, consequi possit Bonon. Non enim habetur in iure expressum, ꝙ impetrans qui tenetur facere mentionem beneficiorũ quę habet, teneatur etiam qualitatẽ eorum exprimere; sicut nec habetur in iure, ꝙ teneatur exprimere qualis ordo sit annexus beneficio, vel quantitatem redditũum quã habet ex vno beneficio vel pluribus, licet beneficia teneatur exprimere. cum ergo per expressionem nulla fiat dispensatio, sed solum vitatur surreptio. eo. tit. non potest. in fi. lib. 6. vř ꝙ valeat impetratio, ex quo illud expressit, licet nõ expresserit illius curam: sicut valet, licet non expresserit annexionem ordinis, vel redditũum quantitatem, vt dixi. & ratio decre. cum in illis. adaptatur, cum de dignitate consequenda quęritur, nõ cũ de exprimẽda: Nisi dicas aliter legendo, ꝙ hoc nouum declarat vel inducat hæc constitutio ꝙ etiam qualitas curæ imminens beneficio qđ habet impetrans, exprimenda sit in impetratione, qđ probat littera, nullius penitus, quæ sequitur: quasi hoc sit de his quæ possent mouere principem ad gratiam denegandam. facit eo. tit. quamuis. & c. is cui. t. respõ. lib. 6. & qđ not. Compost. de rescri. c. capitulũ. in fine magnæ glossæ & vř expressum. 3. ea. compi. de offi. ordi. c. 1. si intelligatur illud speciale quod ibi ponitur de specialitate, quæ etiam exprimat qualitatem curæ: & talem expressionem cõiter hodie faciunt impetrantes, & caute. Posset dari tertia lectura, ꝙ mistura dispẽsationis & gratiæ prouisionis in eadem littera concessarum vitiat vtrãque, quæ si segregatæ forent, valeret prouisionis gratia, vt primo dicebatur. Contra hanc facit de reg. iur. vtile. lib. 6. & qđ ibi not. licet enim secunda gratia dispensationis pendeat à prima, & sic sit inseparabilis, prima tñ gratia. scilicet prouisionis bene est separabilis à secunda: quare illa vtilis per illam inutilem vitiari non deberet. hoc egeret declaratione. in dubio tñ placet prima lectura. Ad inducta secundo respondetur, primo ad litteram sequentem, vt statim dicam. Ad id quod allegatur de motu principis, responde per decret. non potest. in fine superius allega. in decre. is cui. secundũ cũ primo tenebatur, & ideo primum esse debuit nõ curatum: si enim primum dimitteret, cura non obstaret, vt ibi. t. respon. decre. 1. de offi. ordi. requirit specialẽ mentionẽ beneficij, vt non sufficiat generalis. & est pro Host. 3 Compost. in ijs quæ not. de rescri. in nostra. in fi. sed non requirit expressionem qualitatis, vt superius dixi.

Sic dicendũ est: quia si dictio, alteri, referatur ad secundũ tantum, violabis litterã cõtra l. nõ aliter. ff. de legat. 3. & Hostien. c. in nostra. supra de rescri. refert Clemensẽ pronũtiasse pro hac opinione & illã seruat hodie Cãcellaria. Font.

f ¶ *Nullius.*] vniuersale negatiuum est, & adhuc submittit penitus. & facit ad superius dicta: quibus tñ non obstabit hæc littera si dicas gratia, scilicet super pluralitate concessa. fecit enim mentionẽ 3. de mandato prouisionis & de gratia dispẽsationis. Primũ consistit in gratia facienda: Secundum, in iã facta. facit quod not. de præbẽ. si cui.

Nullus est vniuersale negatiuũ.

si cui. lib. 6. in v[?]d. glo. vel si exponas alteri ad secunda, vt ibi dixi in prin. glo.

a ¶ *Momenti.*] hoc tenebat Host. in prædi. decre. postulasti. reddēs rationem quod circa pluralitatem in personatu cū cura duo sunt impedimenta: scilicet personatus & cura. eo. tit. de multa. sublato ergo primo impedimēto, scilicet personatus, remanet secundum scilicet, vt ibi scripsi. & idē Guil. in prædi. vers. sed numquid.

in aliqua ecclesia, & non est ibi nisi vnica & principalis, illa non debetur: & sic etiam tenuit: quia prouidere de illa dignitate, non est prouidere in ecclesia, sed de ecclesia. alleg. etiam decisam decr. vlti. eo. tit. & facit quod not. de offi. leg. c. penult. in glo. 2. lib. 6. dicit etiam ibi Io. Mona. & Archi. eo. tit. si pro clerici. lib. 6. Bonifaciū viij. pronuntiasse in forma pauperū, quod cū scribitur alicui de aliquo beneficio in ecclesia prouideri, si non sit ibi nisi vnicū, vel scribitur ad collationem alicuius quod non confert nisi vnicū, de illo prouideri nō poterit, cum illud, in aliquo, sit relatiuum supponens diuersitatē. circa primum tū refert Archidiaconus in addi. quod quidam magni viri tenent contrarium per decre. eo. tit. quamuis lib. 6. de conces. præb. nulla. 6. q. 2. scire. quin ad superficien. facit de simo. c. fi. & faciunt prædicta contra Io. Mo. & Archid. in hiis quæ not. de elect. quam sit. lib. 6. qui dicunt decr. illā quæ statuit tempus præsentandæ electionis & petendæ confirmationis locum habere solū in principalibus prælaturis ecclesiarū, & isti tex. ibi dicit, electio in aliqua ecclesia celebrata. Contrarium etiā probatur ibi. 6. fi. dum dicit, quiuis electus.

penitus est momenti[a]: quamquam confectis super ea litteris sit insertum[b], quod animarum[c] cura (si dignitatibus[d] ipsis vel alteri earū immineat) nullatenus negligatur. ¶ Ad hoc si alicui prouideri mandemus de dignitate[e] ad cuiuscunque vel quorumcumque collationem, prouisionem, seu quāuis[f] dispositionem aliam in certa[g] ecclesia[h] pertinente, quam infra mensem[i] duxerit acceptandam, inhibentes illi vel illis, ad quorum collationē, prouisionem seu electionem[k], dignitates in ipsa ecclesia pertinere noscuntur, ne interim[l] ad collationem ipsarū seu prouisionem procedant, vel quem quam eligant ad easdem, de dignitate ad quam cōsueuit[m] quis per electionem assumi, impetranti non poterit prouideri: cum[n] in concessione gratiæ[o] (ad quam non augendā, sed exequendam debent quæ de inhibitione sequuntur referri) nullam de electione fecerimus mentionem.

¶ Idem.

¶ *Littera super prouisione clericorum non includens hospitalia & loca similia, & habentia iura spiritualia, nisi id exprimatur. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

PEr litteras[p] à sede Apostolica vel legatis[q] ipsius super prouisione[r] quorumlibet clericorum directas[s] †, de xenodochijs[t], leprosarijs,

† Directas. iubendi, alicui, vel aliquibus executoribus.

ADDITIO. Inferas ex hoc textu, quod cū obreptio vitiet literas beneficiales ipso iure, processus vigore talium factus est nullus, licet secus sit in litteris iustitiæ. de rescrip. super litteris. Et dicit Lau. quod quandoque littera est falsa, vt quando omnino præter cō scientiā principis emanat: & tunc quicquid ex ea fit, nullum est. de falsis, super eo. per hoc de offi. vica. c. penulti. Quandoque subreptitia, vt quando de scientia principis est habita, sed aliquid falsum est suggestum, vel verum suppressum, vt hic; de conces. præb. cum nostris. Cardina.

Panor. sequitur istā glo. sancto tex. in 2. respon. quē dicit non esse alibi. Fonta.

b ¶ *Insertum.*] quod sumi potest ex decre. de offi. ordi. ordinarij. §. prouideat. lib. 6.

c ¶ *Animarum cura*] hoc inducebat dubium: quasi per hoc de curato Papa prouideri voluerit. & sufficiat quacunque parte literæ talis voluntas appareat, vt sic finis trahatur ad principium. facit de appel. secundo requiris. cum concor. de rescrip. olim. sicut sufficit quacunque parte actorum certificetur sententia. C. de sen. quæ si. cer. quan. l. 3. sed hæc clausula non ponitur ad gratiam augendam, vt j. proxi. re. sed ad indemnitatem dignitatis in executione seruandam, nec sonat in conditionem prouisionis vel qualitatis expressionis, sed potius in monitionem: vnde valeret prouisio hac monitione non seruata, vt not. eod. tit. non potest. 2. respon. lib. 6.

Idem Panor. facit c. sedes. §. de rescrip. cap. qui ad agendum. de procur. lib. 6. nec obstat quod Hippo. in l. vnius §. cinoris. §. cognitorū. ff. de q. in 2. col. notabiliter voluit, quod ista generalis adiectiua ampliant significatū dictionis cui adiungunt ad latissimam significationem. c. generali. §. vxor. ff. de vsufr. lega. addo quæ singulariter not. Flo. de san. Pet. l. alienationes. ff. fami. ercisc. quia respondeo sicut Alex. Fran. Are. in l. 2. quod verba generalia recipiunt restrictionē à iure datā. Fonta.

d ¶ *Si dignitatibus.*] quid si non ponitur si, puta quia dicitur prouiso quod animarum cura dignitatibus imminens nullatenus negligatur? Idem puto per id quod proxime dixi. Item intelligitur imminens, id est si qua imminet.

e ¶ *De dignitate.*] decre. etiam, cum in illis. eo. tit. 2. re. loquitur de dignitate vel personatu, & ibi in 3. re. quod de beneficio loquitur, de electione non repetit. declarari vellem. an in beneficijs minoribus, quibus per electionem & confirmationem prouidetur, locum habeant hæc iura, cōmuniter tenetur quod sic. & facit j. de relig. do. c. 2. 2. respon. in princ.

¶ *Glo. seq. ponit opi. & contrarium consilium, & duas ipsius rationes. Secundo mouet dubium. ponit opi. contra quam alleg. respondet.*

f ¶ *Quamuis.*] istud verbum non est in decre. cum in illis. per quod quandoque dicebant impetrantes, ad hoc vt aliquid adderet electionem includi. Iamdudum consulueram contrarium in quadam causa Florentina, illa ratione: quia cum regulariter in iure indefinita æquipolleat vniuersali. de quo not. de elect. vt circa. lib. 6. illud verbū nihil adder. Item quia cum per decre. cum in illis. verbum dispositionis, nō includat electionem, quasi diuersæ sint species, vniuersale adiectum illi speciei, quamuis illam amplificet, tamen aliam non includet maxime in hoc casu, quo de materia restringibili loquimur[a], vt ibi in secundo §. modo vides hoc hic approbatum. Vidi etiam dubitari, si nullus ipsorum modorum exprimatur: quia simpliciter mandatur prouideri de dignitate vel prima quæ vacabit, vel quam duxerit acceptandam: nunquid includatur dignitas, cui prouidetur per electionē? Et tenēt aliqui quod hoc casu ita veniet modus electionis sicut quiuis alius[?]: ex quo nullus exprimitur cū illa decr. & ista nō dicāt modū electionis nō includi nisi exprimatur: sed dicūt vno casuū expresso aliū non venire. Contradicere videtur finis huius capituli. Sed videri pōt quod respicit casū narratū, vt ibi dicā.

¶ *Glo. seq. de præpositione in, duo dicta ponit, & opi. contra primum. refert contra opinionem.*

Est de mente Panor. facit c. dilect. de offi. leg. & tenet Rota in nouis decisio. 194. Fons.

g ¶ *In certa.*] de isto enim scias, quod Ioan. Monac. not. de reg. iur. in generali. lib. 6. & Archidiaconus eo. lib. de conces. præben. ne expectandæ. Clementē quartum terminasse auctoritate sumpta de lib. 2. Reg. 12. capitulo. [& 3. q. 7. §. vlti.] de illo qui habebat vnicam ouem. & ex l. illicitas. §. ne tenuis. ff. de offi. præsi. de illo qui habebat vnicum lumen, quod cum scribitur alicui prouideri de dignitate

h ¶ *Ecclesia.*] diœcesi vel prouincia, cum sit eadem ratio.

i ¶ *Mensem.*] solet dici in litteris, à notitia vacationis. vt j. tit. 1. c. vnico. & quando tunc incipiat mensis currere, ibi habes in fine.

k ¶ *Seu electionem.*] hoc inducebat dubium.

l ¶ *Interim.*] scilicet infra mensem acceptationis.

m ¶ *Consueuit.*] vide quod dicam j. c. penult. in glo. coniunge.

n ¶ *Cum*] pro quia, redditiuum causæ, & iunge hic litteram nullam. &c. quæ est in fine.

o ¶ *Gratiæ.*] superius narratæ, scilicet quæ certos modos habebat expressos.

PEr litteras.] ¶ Ponit dictum à quo excipit: ibi, *Nisi*. Imol.

CASVS. Papa mandauit reuerendo in Christo patri & dño, dño Ioanni cordis diuina fauente gratia Bituricen. archiepo, vt mihi qui erā de sua diœcesi, prouideret de beneficio primo vacaturo, sub hac forma: Siue esset dignitas vel personatus, vel ei imminere cura animarū, siue aliud beneficiū ad quod quis consueuerit assumi per electionē, siue quodcunque aliud beneficiū ecclesiasticū: Vacauit hospitale vel eleemosynaria, vel leprosaria: Quærit vtrū ista loca pia comprehendantur sub illa clausula? Dicit quod non, nisi expresse fuerit dictū de istis locis: nec sufficit clausula generalis, siue cuiuscunque cōditionis fuerit illud beneficiū ecclesiasticū, etiā posito quod illa loca pia haberēt iura spiritualia, puta decimas, & sepulturas. hoc dicit H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo not. quod in materia odiosa appellatione bñficij ecclesiastici nō veniunt ista loca pia de quibus in littera ista dr: Et insurgit istud odiū, quia ista loca pia sunt ambitiosa. Itē vt euitet votū captandæ mortis. Not. quod ad hoc vt ista loca pia cōprehendant sub gratia, nō sufficit mentio sub clausula generali cuiuscumque cōditionis sit beneficiū ecclesiasticū, sed oportet quod de illis fiat mētio expressa: hoc modo, Siue sint hospitalia, vel eleemosynariæ, vel leprosariæ. Not. textū, *Directas*. i. missas, & venit à dirigo, gis, direxi, quasi in diuersā partē rego. Et dr à di, & rego, gis, & cor. ri. Vnde dirige gressus meos, id est, rege passus meos. Not. quod cōparant litteræ Apostolicæ & litteræ legatorū. simile de offi. leg. collatio. lib. 6. quandoque tamē discomparantur, vt tangit hic Cardinalis in 3. quæstione.

¶ *Glossa prima summat.*

p ¶ *Per litteras.*] Casus. litteræ sup prouisione clericorū nō includūt hospitalia & loca similia, & habētia iura spūalia, nisi id exprimatur.

q ¶ *Legatis*] de latere, per decre. 1. de offi. leg. lib. 6.

¶ *Glo. seq. cum secunda sequenti soluit duo dubia.*

r ¶ *Super prouisione.*] satis videretur idem in litteris quæ emanant super reseruatione fructuum beneficiorum, vt talia illis non includantur, nisi exprimantur per rationem quam j. dicam.

s ¶ *Directas.*] intelligo etiā proprio motu: nam motus proprius non ampliat gratiam vel viam verborū, licet excludat surreptionē eius, pro quo scribitur j. eo. tit. si Romanus.

t ¶ *Xenodochijs.*] de relig. do. c. 3. & varia nomina talium locorū. vide 23. q. vlti. sancimus. & ibi de hoc, & 1. q. 7. si quis omnem. ad fin. in

ſi.ſ Auth. ꝺ ali. & emphy. in prin. coll. 9. & de eccl. ti. §. ſi. ea. colla.

Eleemoſynaria, hoſpitale, & Dei dom⁹, idem.

a ¶ *Eleemoſynarijs.*] In multis locis hoſpitalia vocantur eleemoſynariæ, in aliquibus domus Dei. de appel. dilecti. multa etiã monaſteria ſine certo loco hoſpitalitatis habent talia officia eleemoſynariorum: & cum omnia iſta deputata ad certũ vſum, ad aliũ vſum

eleemoſynarijs [a] ſeu hoſpitalibus (etiamſi eccleſias [b] vel capellas, decimas [c] aut alia ſpiritualia [d] iura noſcãtur habere) nulli poſſe decernimus [e] † prouideri [f]: Niſi hoc in Apoſtolicis [g] litteris [h] caueat̃ expreſſe [i].

¶ Idem.

¶ *Quo caſu vacat vna dignitas per retentionem alterius, vacant etiã plures.*

ſine Papæ licentia conuerti non debeant. j. de reli. do. c. 2. poſt princ. merito nõ comprehenduntur ſub litteris beneficialibus, qua ratione idẽ puto de ſabricis.

† Nota ꝙ hoc verbũ facit nouũ ius. & hoc tenet Zen. ꝛc. do hoc de iudi. de cernimus. Zabarel.

¶ *Gloſ. ſeq. rationem ponit quam determinat: ſecundo, diuidit quatuor membra, & in tertio diſtinguit.*

b ¶ *Eccleſias.*] quia talia ſunt loca religioſa, quod intelligas ſi auctoritate epi ad hoc ſunt inſtituta. de reli. do. ad hæc. & ideo talia ſpiritalia poſſunt illis accedere. & facit quod ſcripſi poſt Inno. & Hoſt. de iure pa. ex litteris. Et aduerte, q a ſi hoſpitale ſit principale cui accedit eccleſia vel capella, per litteras nõ debetur, vt hic: ſi vero conuertas ꝙ eccleſia ſit principale habens annexũ hoſpitale: tunc non puto hoc locũ habere, ſed tunc iure acceſſorij veniet quod principaliter non veniret. benefacit eo. tit. ſuper eo. lib. 6. de reg. iur. acceſſorium. & quod ibi not. Quid in dubio, vt quia extat hoſpitale & eccleſia, & neſcitur quod ſit principale. & quod acceſſoriũ? Sol. ſi apparet poſſeſſio & denominatio per quã poſſumus alterũ præeligere, illud ſequemur. eo. tit. cũ de beneficio. lib. 6. de proba. per tuas. cum ſi. ſed ſi non apparet repellam impetrantẽ: conſtat enim de hoſpitali, nec conſtat illud acceſſoriũ eccleſię: nã & ſi hoſpitale & eccleſia eſſent annexa, ita ꝙ neutrũ principale, puto hanc decret. locũ habere per not. ne ſe vacan. c. 1. facit qđ not. de cõceſ. præb. ſi capitulo. lib. 6. in glo. ꝗro. in fin.

Acceſſorij iure venit quod principaliter non veniret.

c ¶ *Decimas.*] id eſt ius percipiendi decimas. An autem de redditibus horum locorum debeat ſolui decima, habetur in declarationibus, de quibus dicam j. de deci. c. 2.

d ¶ *Spiritualia.*] vt cœmeterium, & ius funerandi. j. de relig. do mi. quia contingit. in fin.

e ¶ *Decernimus.*] Vr̃ ergo eſſe ius nouum, & hic incipe cõſtructũ.

¶ *Gloſſa ſequens quærit & ſoluit, ſecundo quærit & remittit.*

f ¶ *Prouideri.*] vnde nec hodie talia clericis ſecularibus in beneficium dari poſſunt. j. de relig. do. c. 2. a. reſpon. in princ. Sed eſt dubium, an in duobus caſibus ibi exceptis in ver. niſi in fundatione, &c. locum habeat hæc decre. & puto ꝙ ſic, cũ generaliter loquatur: nec ſequitur, ſi concedi poſſunt illis caſibus in beneficiũ: ergo includuntur in litteris: tolle inſtantiam. s. c. proxi. eo. tit. quamuis j. lib. 6. Sicut ergo certæ qualitates ſunt in litteris bñficialibus exprimendæ; ſic & iſta ad hoc vt talia in litteris includantur. & tunc facta expreſſione talium debebuntur ſolum in illis caſibus, niſi in expreſſione appareat Papam amplius voluiſſe. Et nunquid cum beneficijs permutari poſſint, dicam j. de re. permu. c. vnico.

g ¶ *Apoſtolicis* [k].] Not. ꝙ non repetit de legatis, & hoc forſan per id qđ dixi in glo. proxi. Et eſt ſimel, quia legatus non confert eccleſiam ſpectantem ad præſentationem laici patroni: quam tñ Papa confert. de inrepa. com dilectus. de offi. leg. dilectus. qđ intelligas hoc expreſſo, vt ibi dixi. ſi ergo ſit circa iſta reſtricta poteſtas legatorum, & circa alia: de offi. leg. c. pen. & antepe. lib. 6.

[k] Secundũ Imol. qui vult ꝙ legatus non poteſt expreſſe collationi ſuę reſeruare hæc loca, vnde per hanc gloſ. notat Barbat. & poſt eum Feli. c. nullus. & ſoro cõpe. col. 12. ꝙ procedit arg. à contrario, etiã ſi corrigat ius commune in genere. Pont.

h ¶ *Litteris.*] Probatio ergo teſtiũ vel alia non ſufficerent in hoc caſu. facit quod not. eo. tit. ſi motu proprio. lib. 6. in vlt. glo.

i ¶ *Expreſſe.*] per quod ſufficere non videntur verba generalia, vt ꝙ de quibuſcunq. beneficijs, dignitatibus, perſonatibus, officijs, &c. & facit s. ea. compil. de offic. ordi. c. 2.

Si plures.] Ponit dictum ad quod adducit ſimile, ſecunda ibi, Sicut. Imola. ¶ Præſupponendum eſt illud qđ dictum eſt in c. de multa. eo. tit. in antiq. videlicet ꝙ ſi alicui obtinenti dignitatẽ vel perſonatum, vel eccleſiam parochialem cõferatur aliud ſimile beneficium incompatibile, & accipiat poſſeſſionem pacificã illius: tunc vacat ipſo iure primum, ita ꝙ collator poterit illud conferre.

Casvs. Ex diſpenſatione tenebam duas dignitates, vel duos perſonatus, vel duas eccleſias parochiales, vel vnam dignitatem & vnam eccleſiam parochialem, vel perſonatum, & vnam dignitatem, vel duo beneficia incõpatibilia: fuit mihi collatum tertium beneficiũ ſimile: Iſtud tertium acceptaui, & adeptus ſui poſſeſſionem pacificã: Quæritur, vtrum duo beneficia ſuperiora, quæ obtinebã, vacent ipſo iure, vel tantũ vnum ex illis? Dicit Clemens Papa ꝙ duo prima beneficia vacant ipſo iure, ſicut ſi tenerem tantũ vnũ ſine diſpenſatione, per adeptionem alterius ſimilis beneficij vacat primũ ipſo iure, per dictũ c. de multa. eo. tit. in antiq. Not. primo iuncta glo. ꝙ quis nõ poteſt obtinere duo beneficia incõpatibilia ſine diſpenſatione: tñ eps poſſet diſpenſare in duabus dignitatibus, non autẽ in duabus eccleſijs parochialibus. De hac materia vide Panor. in c. de multa. de præben. in antiq. Not. ꝙ beneficia, quæ requirunt reſidentiam perſonæ, dicuntur incompatibilia: quia nemo poteſt eſſe in duobus locis ſimul & ſemel naturaliter.

Not. ꝙ ſi alicui habenti duo beneficia incompatibilia, ex diſpenſatione conferatur tertiũ, & habuerit pacificã poſſeſſionẽ illius tertij, ipſo facto vacãt duo prima: Vnde diſpenſat⁹ ad duo beneficia incõpatibilia, ſua diſpenſatio non ſe extẽdit niſi ad duo beneficia, quæ primo obtinebat. c. non poteſt. eo. tit. in 6. & ſi vellet dimittere vnũ & aliud acceptare, nõ poſſet, niſi illud caueatur in ſua diſpenſatione ꝙ poſſit dimittere vnum vel ambo. & aliud acceptare: & tunc debet eligere vnũ de duobus primis, qđ ſi detur ſibi, ipſe nõ debet acceptare aliud, ſed debet prius dimittere vnũ de obtentis. Sed ſi nolit ſe ponere in iſto periculo, quia forte ſcđm bñficiũ eſt litigioſum, tũc corã tabellione debet pteſtari, ꝙ habita pacifica poſſeſſione illius ſcđi bñficij, ipſe nõ intẽdit tale primũ bñficiũ retinere, ſed intẽdit reſignare illud in manibus alicuius tertij.

† Vide cõcilium Tridẽt. ſeſſio. 7. de reformat. c. 4. & ſeſſio. 24. de reform. c. 17.

CAP. III.

SI plures [k] † obtinẽs [l] dignitates [m] aliam dignitatem aut beneficium curam animarum habẽs acceptet, diſpẽſatione ſuper [n] hoc legitime nõ obtenta, eius [o] poſſeſſiõe adepta [p] pacifice, dignitates quas pri⁹ habebat ipſo facto vacare [q] cenſemus:

¶ *Gloſ. prima ſummat, dicit quod approbet, & conqueritur.*

k ¶ *Si plures.*] Caſus quo caſu vacat vna dignitas per receptionẽ alterius vacant etiam plures. Approbat quod not. Cõpoſt. de elect. dudum 2. ad fin. & Guli. ponens ad litteram ipſius verba in Speculo. tit. 2. §. videndum. verſi. quid ſi habens duos. & Io. Mo. de offi. ordi. c. ordinarij. lib. 6. & Archidiaconus in decre. non poteſt. eo. tit. lib. 6. debuiſſet clarius formari, vt j. dicam.

l ¶ *Obtinens.*] per ſufficientẽ diſpenſationẽ, vt aliqua ſit dubitatio.

m ¶ *Dignitates.*] perſonatus vel beneficia curata, vel alterum cum altero, cum ſit eadem ratio.

n ¶ *Super hoc.*] ſcilicet ſuper illa vel illo retinendo vnà cum primis, vel cum altera primarum.

o ¶ *Eius.*] dignitatis vel bñficij curati vltimo collati & acceptati.

¶ *Gloſ. ſeq. prorogat, probat & determinat.*

p ¶ *Adepta.*] Idem vr̃ ſi per eũ ſtaret quo minus adipiſceretur. eod. tit. licet eps. de elect. cõmiſſa. lib. 6. qđ probat ſimilitudo quæ ſequitur. hoc verũ qñ tenet collatio vltimi. ſecus ſi collatio nõ teneret: quia tũc abſtinẽdo à poſſeſſione pœnã iſtã euaderet, vt j. dicã.

¶ *Gloſ. ſeq. primo ſoluit obiectionẽ ſuperfluitatis. ſecundo, ponit duas opi. reprobatas, & ipſarum motibus reſpondet, tertio mouet & aperit dubiũ: ponit opi. & diſtinguendo ſoluit.*

q ¶ *Vacare.*] Si intelligas de ijs quæ per diſpenſationem habebantur, videbatur expeditum. eo. tit. nõ poteſt. 2. reſpon. lib. 6. inquantum ibi dr̃ ꝙ diſpenſatio data ſuper duobus, intelligitur de primis duobus: ergo tertiũ in locũ primi vel ſecundi ſurrogare non põt: ſed quia poterat etiã nominatim ſuper illis diſpenſatũ eſſe, ſcilicet ſuper tali & tali beneficio & dignitate, quem caſum 9. ille nõ contingebat, vtilis fuit declaratio. Et videbatur quibuſdam ꝙ non vacarent, ſed princeps deberet eligere quã ex primis dimitti volebat. arg. ff de excu. tut. l. 6. quæ incipit. ſi duas. Alijs videbatur ꝙ ipſe idẽ promiſſus eligeret, per decre. præterea. eo. tit. &c. referente. expeditum eſt ꝙ vacant omnes primæ. Ad l. prædictã reſpondebat Cõpoſt. ꝙ licet quis pluribus tutelis grauari non debeat: per vnius tñ receptionem non vacat altera. Ad decretales rñdebat ꝙ correctæ ſunt per decre. de multa. & hæc ſatis ſunt plena. Sed remanet dubiũ ſatis forte, nunquid valeat collatio vltimi? hoc dico pp decre. ordinarij. de offi. ord. lib. 6. vbi dr̃ ꝙ habenti pluralitatẽ taliũ, etiã cum diſpenſatione ſufficienti non poteſt aliud tale conferri, niſi diſpenſatio etiã extendatur ad illud: vel niſi prius habita reſignet, & vitiat collationem aliter factam. & facit quod ibi not. poſt Gar. in vlt. glo. & forte fuit hoc dubiũ huius decre. cum enim illa decre. ordinarij. dicat collationem vltimi nullius eſſe momenti: ergo per eam non vacat prima. Sed in prædicta decre. non poteſt. Archidiaconus tenet ꝙ non valet collatio vltimi: nihilominus vacat, ex quo poſſeſſionem habuit vltimi. Ad hoc. eod. tit. eum qui. lib. 6. & ſic dr̃ per magnũ virum pronunciatum in curia: ɔ quam tñ pronũciationem refert ꝙ pendebat appellatio: hoc ergo declarare procuraſſem ſi compoſitoribus adhæſiſſem. Puto tñ ꝙ ſi habenti vnum curatum confertur ſecundũ tale, valeat collatio ſecundi, & ex quo ſtat per eum quo minus habeat poſſeſſionem ſecundi, vacat primum. Si vero habenti plura talia ex diſpenſatione ſufficienti confertur aliud tale, valet collatio, ſi diſpenſatio ſufficiens eſt etiã quo ad illud. & tunc de vacatione non quærimus. Si vero diſpenſatio ad hoc vltimũ nõ iuuat, dico ꝙ ſi dimiſit primũ ante collationẽ vltimi, valuit ipſius collatio, nec tunc etiã de vacatione iuris quærimus. Si vero non [a] dimiſit, collatio vltimi nõ valuit, tñ per acceptationẽ nõ perdit prima: immo illa retinet, ſed ſano vſus conſilio videns collationẽ vltimi nõ valere, ipſius poſſeſſionẽ nõ apprehẽdat,

Diſpenſatio ſuper duobus beneficiis, intelligitur de duobus primis.

Beneficiorũ incõpatibiliũ pluralitatẽ habẽti, an poſſit aliud tale cõferri.

[a] Glo. vult ꝙ poſt collationẽ de tertio beneficio diſpẽſetur ad duo incõpatibilia, non poteſt primũ ex illis duob⁹ incompatibilibus relinquere, vt acceptet tertiũ ſibi iam collatum Card. Pont.

F vt ſic hu

vt sic humanitas iustæ plenitudinis non auferatur. a. q. 6. si qui alij libelloa. de appel. cum cessaote. & faciunt oot. de cler. coniug. diuersia. cũ concor. Si vero possessionẽ ipsius vltimi apprehẽdit, hæc possessio facit primã vacare, nã hoc casu cum ex tali vitiosa possessione vacaret vnicum, vacabunt & illa per litteram quæ sequitur.

¶ *Glos seq. quæstionem soluit, & ampliat.*

a ¶ *Sicut si.*] Per hanc litteram dño o quod si casus esset, quod possessio secuodi non faceret vacare vnicum, vt eo. tit. super eo. & c. si tibi concesso. lib. 6. nõ vacabunt illa plura, & hoc puto verũ siue valuerit siue nõ valuerit collatio vltimi.

b ¶ *Vacaret.*] Per decre. de multa. eod. tit. & hodie per constitutionẽ Ioannis. execrabilis. § primum absque mora, dispendio, verbo, & facto in manibus ordinarij sub testimonio publico non dimittat, priuatus est secundo & inhabilis ad sacros ordines & beneficia, vt ibi. §. porro quia.

Sicut [a] si dignitatem vnicã obtinenti alia similis conferretur, eius pacifica possessione habita prima de iure vacaret.[b]

¶ Idem.

¶ *Valet prouisio facta proprio motu Papa tacentis beneficia prouisi quæcunque sint, & quotcunque. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. IIII.

SI Romanus [c] Pontifex [d] de beneficio [e] alicui motu proprio [f] prouideat [g], de beneficijs quæ obtinet [h] non habita mentione, prouisionem seu gratiã huiusmodi fore validam [i] declaramus [k], qualiacunque fuerint beneficia, dignitates, aut personatus cum cura, vel sine cura, & in numero quantocunque [l] † quæ is habebat, cum sibi prouisio facta fuit.

SI Romanus.] Non recipit diuisionem. ¶ Præsupponendum est quod habetur in c. si. ĩ. de offic. ordi. videlicet, quod si beneficiatus impetret aliud beneficium à Papa, in impetratione secundi beneficij debet facere mentionem de primo obtento; & si non fecerit mentionem, sua impetratio erit surreptitia.

CASVS. Obtinebam duo beneficia simplicia, vel non simplicia, cum dispensatione vel sine? Romanus Pontifex proprio motu contulit mihi aliud beneficium, & non fecit mentionem de obtentis: quæritur, vtrum illa collatio sit surreptitia? Dicit Clemens quod non: quia proprius motus tollit omnem surreptionem: si per illam collationem Papa non vř mecum dispensasse de obtentis beneficijs incompatibilibus, si illud beneficiũ est incompatibile, nisi istud dicatur in collatione. Quæritur quomodo cognoscemus, quod Papa proprio motu mihi confert beneficium, vel quõ confert ad preces meis? Dicit Clemens, quod Romanus Pontifex non vř mihi conferre beneficium proprio motu, nisi expresse illud dicatur in collatione, vt in c. si proprio motu. eo. tit. in 6. Not. quod proprius motus Papæ validat gratiam ꝫ vitium surreptionis, id est validat gratiã, vt illa gratia nõ dicatur surreptitia. Aliã autẽ inhabilitatem illius pro quo scribitur, non tollit, nisi aliud exprimatur, etiam si in illa inhabilitas surgat ex detentione plurium beneficiorum incompatibilium, vt gl. in ver. validat. quam tene mente, & maxime in eo quod postea dicit satis esset illi clausulæ quod certum operetur effectum. Et adde hic aliam glos quæ habetur ĩ. eo. tit. in cle. a. in versi. directas. quæ dicit quod motus proprius non ampliat gratiam vel vim verborum, licet excludat surreptionem. Nota quod nomine beneficij intelligitur de quocunque, vt hic, iuncta glo. 3. & idem Pau. Nota de verbo, declaramus. per quod nouum ius non inducitur. de hoc de iudic. decernimus. Zabarella.

Papæ motu proprio quid operatur.

¶ *Glossa prima summat, & dicit quid approbet & reprobet.*

c ¶ *Si Romanus.*] Valet prouisio facta proprio motu Papæ tacentis beneficia prouisi quæcunque sint, & quotcunque. Approbat quod not. per Archid. & me. eod. tit. si motu proprio. lib. 6. & reprobat quod ibi not. Ioan. Monachus.

d ¶ *Pontifex.*] De legato est opinio [i] not. de offi. leg. c. vlti. lib. 6. & not. ĩ. ea. compi. de offi. ordi. c. fi.

i Dic idẽ in eo. Car. hic de n ... inde vlti. vt ibi notatur. Pont.

e ¶ *Beneficio.*] Large sumitur, de reg. iur. c. 1. lib. 6.

f ¶ *Proprio*] quod non intelligitur nisi exprimatur, vt in prædicta decre. si motu. in fi.

g ¶ *Prouideat*] vel prouideri mandet: cum eadem sit ratio.

h ¶ *Obtinet.*] iure vel spe. ĩ. eadem compi. de rescrip. gratiæ.

¶ *Glossa sequens exponit litteram dicens, quare sic.*

i ¶ *Validam*] quo ad vitium surreptionis, id est non surreptitiam: aliam enim inhabilitatem illius pro quo scribitur non tollit motus proprius, vbi aliud non addatur, etiam si illa ex talium pluralitate procedat, vt quia sine dispensatione habebat pluralitatẽ dignitatum vel curatorum, quæ facit quem inhabilem, etiam ad minora beneficia. de elect. dudum a. & ibi dixi in 1. glo. & patet apertius per constitutionem Ioannis, execrabilis. satis est ergo illi clausulæ quod certum habet effectum, nec alium [s] operabitur præter intentionem scribentis. ĩ. c. 1. de qua intentione si appareat, illi stabitur, vt dixi de rescript. cum adeo. in fine.

s Idem Zabarella & Panormitanus hic. Rota decis. 81 cum seq. in nouis. Geminianus consil. 104. & Alexander consil. 83. lib. 5.

k ¶ *Declaramus.*] Reprobat ergo, nõ simpliciter corrigit opi. ĩris.

¶ *Glossa sequens rationem reddit.*

l ¶ *Quantocunque.*] Ratio enim proprij motus excludens surreptionẽ prouisionis ita coaptatur curatis vel simplicibus multis vt vni. Itẽ per id non intelligitur in retentione dispensatũ esse. eo. tit. non potest. in fi. lib. 6. & per hoc ibi hanc opinionem tenebã in 1. glo.

† Alias quotcunque.

¶ Idem.

¶ *Expectans beneficium ad collationẽ episcopi deuolutum, ad illius capitulũ obtinere non poterit: deuolutum tamen ad episcopum vel etiam ad Papam ex cuiuscunque negligentia poterit obtinere.*

CAP. V.

SI de beneficio [m] ad cuiuscũque [n] episcopi collationem spectante alicui cõferendo scribamus [o]: sibi illud conferri nõ poterit, cuius collatio ex negligentia [p] † ipsius epĩ [q] ad eius

SI beneficio.] CASVS. Papa mãdauit Priori sancti Cirici de Exolduno, vt mihi prouideret de primo beneficio vacaturo in collatione epĩ Lemouicen. vacauit beneficium per tantum tempus, quod collatio deuoluta fuit ad capitulum ecclesiæ Lemouicen. sm tenorem c. nulla. de conces. præben. in antiquis. Quæritur vtrũ de illo beneficio mihi possit prouideri virtute meæ gratiæ seu mãdati, ita quod Prior sancti Cirici executor possit mihi prouidere de beneficio illo quod deuolutum est ad capitulũ? Dicit Clemens quod non, quia Papa per suas litteras nõ intẽdit grauare nisi epm Lemouicen. & non capitulum: Sed beneficium vacauit per tantũ tẽpus, quod collatio deuoluta est ad Papam: quæritur vtrum virtute meæ gratiæ possit mihi prouideri de illo beneficio? Dicit Clemens quod sic, & sic gratia conceditur in præiudicium concedentis. Sed quid si collatio beneficij pertinet ad inferiorem, puta ad abbatem, qui prælatus fuit negligens in conferendo, ita quod collatio deuolum est ad episcopum: quæritur, vtrum illud beneficium cadat sub gratia mea, quandiu est intra sex menses, in quibus episcopus potest conferre? Dicit quod sic. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, quod quando episcopus est grauatus vt aliquis executor de beneficijs ad episcopum pertinentibus prouideat alicui, tunc executor potest prouidere de beneficio eius collationi spectante iure deuolutio, siue etiam ad eius collationem pertinet originaliter. Nota quod executor poterit prouidere de beneficio spectante ad collationem episcopi, etiam si deuolutio fuerit facta ad Romanum Pontificem. Et hoc est verum, dum tamen deuolutio habeat initium in persona episcopi originaliter, quia prima collatio pertinebat ad episcopum: secus si deuolutio habuit initium in persona alicuius inferioris, & collatio propter negligentiam inferioris fuit deuoluta ad episcopũ, & de episcopo ad Papam. Et possem reddere rationem, quia dum Papa mandabat executori, vt mihi prouideret de beneficio vacaturo in collatione epĩ, ipse solum volebat grauare ipsum episcopum, sed si ipse conferret beneficium, quod fuisset deuolutum, ipse non videretur grauatus, & per consequens intentio Papæ non adimpleretur. Item si Papa conferret vel executor illud beneficium, quod sibi deuolutum fuit ab episcopo, quod etiam ad episcopum fuerat deuolutum per negligentiam prælati inferioris, ipse exoneraret episcopum, ita quod episcopus non amplius teneretur conferre beneficium: quare executor non poterit prouidere de beneficio quod deuolutum est ad ipsum Papam per deuolutionem episcopi.

† Nota quod per negligentiã episcopi deuoluitur collatio ad capitulo & dicit Lau. quod ipso iure deuoluitur nõ indiget facto hominis, quod statim incipiat ... ipso negligente deuoluatur in manus superioris, nec potest purgare moram. de sup. neg. prælat. c. 1. cum seq. Et dic quod negligentia sit a die scientiæ ... de elect. c. fin. de conces. præb. quia ... Card. Not. secundo, quod tempore ... collationẽ episcopi prouidetur de beneficio ex negligentia episcopi ad Papã deuoluto. Zaborel.

¶ *Prima glossa dicit quod facit.*

m ¶ *Si de beneficio*] Se summat quatuor ponens casus, & quasdam opiniones determinans, vt infra dicam.

n ¶ *Cuiuscunque.*] exemptos, & non exemptos, & superiores episcopis per hoc intendit includere.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem distinguendo.*

o ¶ *Scribamus.*] executori idem si scriberetur ipsi episcopo. saluo, quod in vlt. casu cum est deuolutum ad Papam, distinguitur, an per litteras excitetur officium, an constituatur delegatus. de offic. ordi. licet. & c. penul. de rescrip. cum aliquibus. lib. 6.

¶ *Glossa sequens duo dubia soluit.*

p ¶ *Ex negligentia.*] Idem si ex delicto, licet sit opinio an hoc casu deuoluatur ad capitulum, vt scripsi de election. cum in cunctis. in fin. & super vlti. glos. vbi vero ex commissione episcopi capitulum vel alius haberet conferre: hoc non impedit executorem, vt probatur eod. titu. cap. fin. lib. 6. facit quod not. de instit. c. fi. aliàs posset facile episcopus eludere impetrantem.

¶ *Glossa sequens quærit: opinionem ponit, quam determinat.*

q ¶ *Episcopi.*] Sed nunquid negligentia ipsius executoris, quando scilicet eo sciente vltra sex menses vacauit beneficium, quod conferre poterat, oberit ei? Compost. in decre. capitulum. de rescrip. in magna glos. in 4 chart. ver. item nunquid executor. tenet quod non. & decre.

& decre. 2. de concef. præben. in ordinarijs collatoribus loquitur, non in executore, qui confert vice Papæ. Aduerte ꝙ verum est hoc si executor prouidere potest ad cuiuscunque collationem spectet, nec tempus acceptationis adijcitur. hoc dico per decre. vnicam. ĩ. tit. 1. & vide quod ibi dicam in glo. iste terminus. sed si certa persona grauatur p rescriptum, & illius tempus est lapsum: tunc confer re non poterit donec deuoluatur ad Papam, hoc probat decret. ista.

a ¶ *Capitulum.*] vel alium, cum eadem sit ratio. & facit ĩ. versi. vel alterius.

b ¶ *Existit.*] Intelligo tẽpore prouisionis suæ, non datæ, & sic est date ꝙ potestas huius executoris variatur fm tẽpora. & si. ĩ. tit. 1. c. vnico. quamdiu enim beneficium est in collatione epi, confert illud, illo ad alium deuoluto non confert illud. ita est de beneficio ad inferiores spectante, ꝙ ipse non confert donec ad epm deuoluatur, vt sequitur. Ratio, quia cũ epm Papa grauare voluerit, confert executor quandiu est in manibus epi: nam licet ex deuolutione: propriũ tñ est pro ea vice, & ipse tunc ex collatione grauatur: quando est in manibus alterius non confert executor, quia Papa illum grauare noluit.

¶ *Glossa sequens quærit, dubium aperit, & soluit.*

c ¶ *Capitulo.*] Coniunge hic & in casu sequenti finẽ capituli. Sed quid si ad capitulum spectabat electio tantũ, & scribebatur ad collationem epi, nunquid deuoluto iure ad epm confert executor? Dubium facit illud quod quæritur, an deuoluatur eo casu prouisio, an electio, de quo satis scripsi de elect. ne pro defectu. Item facit dubium, quia etsi dicatur deuolui collatio, tñ ex quo primo gradu assumebatur per electionem, nõ videbatur includi in litteris, in quibus solum de collatione fit mentio. ad quod satis facit. ĩ. eod. tit. c. 2. circa si. ibi, ad quam consueuit quis per electionem assumi.

d ¶ *Cuiuscunque.*] Hoc dicit, quia per quotcunque gradus, siue proximos siue mediatos ad episcopum deuenerit, executor confert quandiu est in manibus episcopi. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. dicit primo quid determinat: secundo distinguit inter deuoluta & propria: rationem reddit: tertio arguit ad quæstionem.*

e ¶ *Siue ad nos.*] Determinat quod not. Inno. & Pet. de offic. deleg. super eo. vbi dicebant quosdam tenere, ꝙ delegatus Papæ prouidere de beneficio ad Papam deuoluto. Fuit etiam hæc quæstio olim disputata per dominum Iacobũ Canonicum Bonoñ. quam in Mercu. vide in litera D. sub rub. de offi & pote. executorum. & tenuit ꝙ non posset si dicatur in rescripto, volentes illi gratiã facere specialem. dixit enim ꝙ cum in illo alius quàm Papa non lædatur, nõ debet dici gratia, nec de deuolutis Papa sic scribit. induxit ḋ cõce. præb. litteras. & c. cũ nostris. mirabilis solutio fuit ista. Scias autẽ ꝙ beneficium deuolutum ad Papam semper confert executor: ex quo primus collator est de his qui per litteras grauabantur: siue nominatus, vt hic: siue innominatus, vt quia scribitur ad cuiuscunque collationem, cum eadem sit ratio: sed secus in beneficijs spectantibus ad collationem Papæ, quia vacauerunt in curia. eod. tit. c. 2. lib. 6. tunc enim Papa confert iure proprio non deuoluto: nec mirum si aliud in deuoluto: nam Papa dando executorem ad prouidendum auferebat collatori potestatẽ. de concef. præb. si capitulo. lib. 6. ex quo ergo collatio de illo deuoluta est ad Papam, conferat executor, vt hic. Et licet aliàs in bñficijs fiat stricta interpretatio. eod. tit. quamuis lib. 6. hic tñ fit larga contra concedentem. de cõsuetud. cum dilectus. Facit etiam hæc littera ad quæstionem nota. de offic. leg. cap. 1. lib. 6. scilicet ꝙ legatus Papæ possit talia beneficia ad Papam deuoluta conferre, præferretur tñ delegatus quo ad illa quæ sibi specialiter sunt commissa. de offic. legat. studuisti. & facit de reg. iur. generi. lib. 6.

Executor Papæ beneficiũ ad Papam deuolutum confert.

¶ *Glossa sequens exponit, dicens quare sit.*

f ¶ *Episcopi.*] primi collatoris. quod puto necessarium. si enim de Archidiacono vel capitulo ad epm, & demum per ipsius negligentiam gradatim ad Papam eatur, non confert executor, cui ad collationem episcopi scribebatur. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens distinguit tria tempora.*

g ¶ *Succedentium.*] Et sic habemus primo tempus epi: secundo tẽpus medium aliorum facientium gradum inter ipsum & Papam: tertio tempus Papale. primo & vltimo tempore confert executor, medio vero non. & semper intelligas vbi tempus acceptationis elapsum non impediat executorem. ĩ. tit. proxi. c. vnico.

S ¶ *Si inata.*] Primo ponit vnum dictum. Secundo circa illud soluit vnum dubium. secunda: ibi. *Primaque.* Imola. ¶ Præsupponendum est, ꝙ quis non potest obtinere duas præbendas in vna & eadem ecclesia. c. nulla. de concef. præben. in antiq.

dem capitulum[a] deuoluta existit[b]: Licet prouideri sibi possit de illo etiam, cuius ad ipsum episcopum ex sui capituli[c] vel alterius cuiuscunq;[d], siue ad[e] nos ex ipsius epi[f], & aliorũ in hoc eidẽ succedentium[g] negligẽtia, collatio fuerit deuoluta.

¶ Idem.

¶ *Adeptus in ecclesia dignitatem habentem præbendam annexam, perdit primam præbendam, quam habebat in illa. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. VI.

SI inata[h] nostri formam mãdati[i] canonicatũ & præbendã ecclesiæ Rutinẽsis adeptus, dignitatẽ quã duxerit acceptandã[k] ibidẽ expectet: archidiaconatũ[l] † inibi[m] post[n] vacãtẽ nõ obstãte ꝙ certa sit sibi annexa[o]

CASVS. Papa mandauit epo & capitulo ecclesiæ Rutinẽsis, vel Pictauensis, vel Bituricensis, vt me reciperent in canonicũ & fratrem, & vt mihi assignarent præbendã vacantẽ, vel primã vacaturã. & etiã ꝙ assignarent dignitatẽ vacantẽ vel dignitatẽ vacaturã: fui receptus in fratrem, etiam fui adeptus possessionẽ eiusdẽ præbendæ: postea vacauit dignitas, cui annexa est præbenda, puta archidiaconatus; quæritur, vtrum possim acceptare dignitatem cũ præbenda? Vĩ ꝙ non, quia in ista ecclesia non possum habere duas præbendas, tñ Romanus Põtifex decidit ɔ̃trium, sed per adeptionem dignitatis & præbendæ sibi annexæ, prima præbenda vacat ipso iure, & collator potest illam conferre. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo ꝙ si mandatur prouideri per rescriptum Papæ alicui de dignitate, an prouideri possit illi de dignitate habente præbendam annexam. Glo. est in versic. mandati. quæ vĩ in hoc dubitare. Et primo dicit ꝙ hoc egeret declaratione: In fine vero sentit ꝙ debeatur, sed loquitur cũ mandatur prouideri de dignitate alias habenti præbendam à capitulo. Nota ꝙ expectans præbendam ex gratia Apostolica, non potest acceptare præbendam dignitati annexam: quia dignitas quæ est principalis, non est debita: secus si expectat dignitatem: tunc enim illam potest acceptare, licet præbenda sit ei annexa. Nota ꝙ archidiaconatus est dignitas, quia ex vi mandati super dignitate consecutus hic fuit archidiaconatum. Nota casum singularem, in quo rescriptum ad præbendam consummatur successiue in duobus. quod est mirabile, cũ videatur consummatum per adoptionem primæ. eo. tit. lib. 6. Zabarella.

† Nota ꝙ archidiaconatus est dignitas, vide doctores in cap. de multa. de præbẽ. Archidiaconum in c. 1. de consuetu. lib. 6. & Abbatem in c. nouit. de iudic.

¶ *Prima glossa summat.*

h ¶ *Si inata.*] Adeptus in ecclesia dignitatem habentem præbendam annexam, perdit primam præbendam, quam habebat in illa.

¶ *Glossa sequens ponit duas lecturas; declarationem petit; æquitatem exprimit.*

i ¶ *Mandati.*] Non solum fm vnam lecturam factum narrat, prout acciderat in hac ecclesia, de qua loquitur, sed etiam fortificat dubium: quia fortius si ex receptione capituli vel aliter habet hanc canoniam & præbendam facit eo. tit. c. antepe. lib. 6. vbi enim auctoritate Apostolica prębendam expectans consecutus est vnam, non videbatur ꝙ aliam consequi posset. facit eo. tit. non potest. 2. respon. lib. 6. cum concor. sed cum adhuc penderet gratia in parte principaliori, & facta fuisset super vtroque vno contextu, æquum fuit vt prima dimissa secundam consequi posset. Alia lectura est, ꝙ iste textus ponat ius, quasi dicat ex quo Papa de dignitate & pbenda sibi voluit prouideri, consequitur dignitatem habentem † præbendam annexam, licet prius aliam fuisset adeptus: sed vbi solum de dignitate scribebat, non poterat consequi dignitatem habentem præbendam annexam: cum hoc Papa non intenderet. Egeret declaratione. Suadet tamen æquitas ꝙ decret. locum habeat siue ex vnico rescripto debeatur vtrumque, siue ex diuersis successiue, siue sola dignitas debeatur per rescriptum aliàs habenti præbendam ab ordinario collatore.

† Contrarium tenet Zabarella hic ergo annexum tãquam accessorium non consideratur. c. super eo. ĩ. de præbẽ. lib. 6. sed idẽ q̃ glossa tenet Ioã. Staphileus de litteris gratiæ, c. 2.

¶ *Glos. seq. remittit: quæstionem soluit: ponit dictum quod determinat.*

k ¶ *Acceptandam.*] De quo dic vt ĩ. tit. 1. c. vnico. & idẽ puto si nõ haberet beneficiũ acceptandi, sed deberetur prima vacans. cũ ratio sit eadem & fortior. Quod autem hic dr̃ de potestate acceptandi, respicit dignitatem: præbendã ergo quæ prius vacauerat necesse habuit petere, ne sibi fieret præiudicium, per decret. si clericus. eo. tit. lib. 6. vł tñ ꝙ si habens canonicatum & ius ad prębendã primo vacantẽ, & ad dignitatẽ quam duceret acceptandã: præbendã quæ primo sine dignitate vacauit, noluerit petere, protestãs ꝙ hæc faciebat quia omnes dignitates ecclesiæ præbendas habebant annexas, & vtrunque simul consequi volebat, satis esset hæc iusta causa ad negligentiam excludendam, cum mutationes beneficiorũ nec populo, nec iuri sint gratæ. 21. q. 1. c. 1. de trasla. quanto. sed si potestas acceptandi respiceret etiã præbendam, tunc nullum dubium.

Beneficiorum mutationes gratæ nõ sunt.

l ¶ *Archidiaconatum.*] Factũ ponit, nã idẽ in quauis alia dignitate.

m ¶ *Inibi.*] in ecclesia illa. & vide ĩ. de regula. c. 1. lib. 6.

¶ *Glos. seq. ostendit per textum quæstionem solui.*

n ¶ *Post.*] Datur intelligi, ꝙ si prius vacauerat cum sua præbenda, & ipse sciens recipit aliam præbendam: in acceptatione archidiaconatus sibi viam præclusisse videtur.

¶ *Glos. seq. aperit dubium: quærit & soluit.*

o ¶ *Annexa præbenda.*] Istud inducebat dubiũ: si enim non fuisset annexa retenta prima præbenda consequeretur dignitatẽ sine præbenda. quæ cũ illa vacauit. eo. tit. quia sæpe. lib. 6. sed cum dignitatẽ sine præbenda non possit habere propter annexionem, nec duas

præbendas in eadem ecclesia. de conces. præb. litteras. ratione annexi in principali impediri vi: sed prompta est prouisio, scilicet vacationis primæ, quam submittis. Sed quid dices in casu conuerso: adeptus sum dignitatem per rescriptum Apostolicum: expecto ibi præbendam cum beneficio acceptandi, vel si vacat præbenda cum dignitate cui est annexa; nunquid prima dignitate dimissa conseq. potero hanc præbendā cum sua dignitate? Puto q non, quia non est eadem ratio principalis ad accessoriū, & accessorij ad principale. de consecra. eccl. vel alta. c. vnico. lib. 6. Facit. eo. tit. q a sæpe. & c. super eo. de reg. iur. accessorium. lib. 6. cū concor.
a ¶Poterit.] Quod intellige vbi alteri nō debetur ex prioritate tēporis, vel prærogatiuæ, gratiæ, vel alio iure.
b ¶Hoc ipso.] Patet q in præbendis eiusdem ecclesię ipso iure per receptionem secundæ vacat prima.

præbenda, poterit [a]acceptare; Primaque præbenda hoc ipso [b] vacabit [c]quòd secundam cum archidiaconatu prædicto pacifice fuerit assecutus,

TITVLVS III.

De concessione præbendæ, & ecclesiæ non vacantis.

¶Clemens v. in concilio Viennensi.

¶*Decretum conditionale ante conditionis euentū non afficit potestatē ordinarij vel alterius collatoris: secus quando acceptationi beneficij tempus adijcitur cum decreto. Et qui beneficiū vacans ab executore petit vel recipit, illud intelligitur acceptasse; quæ vacatio nota dicitur expectanti, ex quo in loco beneficij publice scitur.*

¶*Gl. seq. rationē reddit, notat, arguit, et op. ponit*

c ¶Vacabit.] Non enim posset esse triplex in ecclesia sine dispensatione Papali, nec valet in hoc consuetudo. de cosuet. c. 1. lib. 6. Et not. q plus abhorrēt iure habere duas pbendas in vna ecclesia, q̄ aliàs habere duo curata. primū enim non licet etiā iure annexionis, quam habet præbenda ad dignitatem, vt hic: sed ſm licet iure annexionis, quā habet curatum ad præbendam. eo. tit. super eo. lib. 6. Et facit ad opinionem quā teneo in decr. litteras. de concel. præben. sequendo Inno. scilicet q in duabus canonijs eiusdē ecclesię non possit eps dispensare, licet dispensare possit in canonia & personatu vel officio. rationem huius ibi plene scripsi super vlt. glos.

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ ET ecclesiæ non vacantis.

¶*Visum est supra de præbendis & dignitatibus; verum quia aliquis dubitare posset vtrum præbendæ, dignitates, & alia beneficia ecclesiastica possint conferri antequam vacent, vel etiam promitti; ideo annectit rubricam de concessione præbendæ.*

CVm ei.] Diuiditur in quatuor partes: Primo declarat quando afficit decretū conditionale non adiecto termino mensis. Secundo, quando afficiat illo adiecto: ibi, *Secus*. Tertio, an petendo sibi conferri beneficio, vel recipiendo illud collatum videatur quis acceptare: ibi, *Quinetiam*. Quarto declarat quando quis dicatur habere notitiam vacationis beneficij: ibi, *Caterum*. Imola. ¶Præsupponendum est q si Papa mandet alicui prouideri de beneficio ecclesiastico vacante, alioquin de proxime vacaturo, licet collator non obediendo mandatis Apostolicis male faciat: tñ si conferat alteri, collatio valet, ex quo mandatum non continet decretum irritans: aliàs si haberet decretum irritans, collatio alteri facta esset nulla. Et appellamus decretum irritans, istam clausulam quæ consueuit apponi in mandatis Apostolicis. scilicet decernētes irritum & inane quicquid in præiudicium mandati nostri attentatum fuerit. Vel decretum irritans est quando Papa mandat epo vel archiepiscopo, conferas beneficium primo vacaturum tali: quod si non feceris, & alteri feceris collationem, omnia sint irrita & vana.

CASVS. Aliquis pauper clericus promotus ad sacros ordines sine titulo vnde possit sustentari, accessit ad Apostolicam sedem & notificauit Papæ q suus eps sine titulo eum ordinauit, & q recusauit sibi pūidere de aliquo beneficio vnde possit sustentari, adeo q ipse clericus cogitur mendicare: Papa deputauit aliquos ad ipsum examinandum, an esset idoneus scientia ad obtinendum beneficium: hoc facto, quia constitit Papæ q erat idoneus, ipse mandauit epo cum decreto irritante, vt si constaret istum pauperē clericum esse vitæ laudabilis & honestæ cōuersationis, sibi conferret beneficium certi valoris, puta xx. vel xxx. librarum, vel etiam minoris valoris, si ipse vellet acceptare: antequam executor istarū litterarum præmisisset inquisitionem super vita laudabili istius clerici pauperis, vacauit beneficium valoris xx. vel xxx librarū, quod beneficium ordinarius contulit alteri: Quæritur, vtrum valeat talis collatio? Vr q non: quia in mandato continebatur decretum irritans, qđ ligat manus ordinarij ne possit cōferre illud beneficiū: tñ dicit Romanus Pōtifex, q collatio per ordinarium facta valet: quia decretum erat conditionale. Vel etiam ponamus q executor fecerat inquisitionē super vita & honestate istius clerici: tñ beneficiū istud erat minoris valoris xx. vel xxx. librarum, & scribebatur sub conditione, si vellet acceptare, & antequā iste clericus illud beneficium acceptasset, ordinarius contulit alteri, quæritur, vtrum valet collatio? Dicit q sic. Sed quid si mādabatur isti clerico prouideri d̄ beneficio vacante, vel pximo vacaturo, si infra mensem ipse acceptat cū decreto irritante: tñ ordinarius contulit alteri infra mensem, quæritur, vtrum valeat collatio? Dicit q nō: q a tempus vi apponi in fauorem acceptantis. Sed quęritur qñ dicatur iste clericus acceptasse beneficium: vtrum solum qñ exprimit verbū acceptationis corā executore, dicendo: accepto illud beneficiū, & peto vt mihi conferatur: vel qñ non exprimit, accepto: sed tantū dicit, confer mihi? Respondet q sufficit petere collationem beneficij sine expressione verbi acceptationis. Sed quæritur qñ currit tempus illius mensis infra quem pauper clericus potest acceptare? Dicit q tempus incipit currere à tempore scientiæ & notitiæ, quo ipse scit beneficium vacare. Sed quæritur vtrum ad hoc q ipse dicatur habere notitiam, & scire beneficium vacare, requiratur q aliquis sibi notificet, dicēdo, vade ad collatorem, vacat tale beneficium, quod potes acceptare infra mensem: Respondetur q hoc non requiritur, immo dr habere notitiam vacationis illius beneficij, ex quo vacauerit publice: immo sibi imputabitur si ipse non fecerit inquisitionem. Not. primo iuncta glo. q qñ Papa scribit pro clerico paupere, ipse consueuit illum facere examinari, vtrum sit scientia idoneus, postea mandat vt sibi conferatur beneficium si constiterit q sit vitæ laudabilis & honestæ conuersationis. Not. secundo, q qñ scribitur pro clerico paupere sub forma prædicta cū decreto irritante, illud mandatum nullas habet vires, nisi prius constiterit de vita laudabili: ideo est consiliū q impetrans citius quàm poterit faciat inquiri de sua vita & conuersatione. Nota q si mandetur epo vt conferat beneficiū certi valoris, ipse eps non potest conferre beneficiū maioris valoris nec minoris: quia verba gratiæ nō sunt amplianda nec restringenda. Nota q decretum conditionale irritans non habet effectum, nisi impleta conditione. Nota q qñ Papa scribit, cum decreto irritante, si acceptet infra certū tempus, manus ordinarij sunt ligatæ vsque ad illud tempus. Not. q non refert qñ quis acceptet beneficium verbo, vel re ipsa. Not. q promouendus ad beneficiū, debet esse idoneus in scientia. & quæ scientia exigitur notat Inno. de elect. cū in cunctis. in prio. Not. q promouendus debet esse vitæ laudabilis, & hoc perpenditur ex bonis operibus & abstinentia vitiorum, secundū Pau. Zabarella.

dicitur expectanti, ex quo in loco beneficij publice scitur.

CAP. VNICVM.

CVm †el [d] quem in scientia reputam[e] idoneū [f] si per [g] inquisitionem [h] executoris sibi deputati à nobis repertus fuerit esse vitæ laudabilis, & conuersationis honestæ, de beneficio certi valoris [i] alicui prouideri mandamus, adijcientes [k], quód de beneficio minoris valoris possit eidē si voluerit [l] prouideri, ac extunc [m] †etiā inane

¶*Prima glo. summat, diuidit, & dicit quid determinat.*

d ¶Cum ei.] Decretum conditionale ante conditionis euentū nō afficit potestatem ordinarij vel alterius collatoris: secus qñ acceptationi beneficij tempus adijcitur cum decreto. Et qui beneficium vacans ab executore petit vel recipit, illud intelligitur acceptasse: quæ vacatio nota dr expectanti, ex quo in loco beneficij publice scitur. Partes patent. Secūda: ibi, *Secus*. Tertia: ibi, *Quinetiam*. Quarta: ibi, *Caterum*. Et determinat casus dubius circa decr. quia cunctis. eod. tit. lib. 6.

e ¶Reputamus.] per relationem examinatorum ad hoc deputatorum, quibus creditur. & est ista forma pauperum, in qua fit examinatio quomodo legant, cantent, & construant.

f ¶Idoneum.] iunge hic litterā, pūideri mādamus de bñficio, &c.

g ¶Si per.] ecce conditionem de qua j. loquitur.

h ¶Inquisitionem.] An ad hanc vocanda sit pars, plene not. s. ex. compil. de offic. deleg. c. vnico.

i ¶Valoris.] De pēsione pūideri nō posset. de pb. quāuis. 1. lib. 6.

k ¶Adijcientes.] nisi hoc fuisset additum, de beneficio minoris æstimationis etiam sibi volenti prouideri non potuisset. de præb. cui de non. §. vlt. lib. 6.

l ¶Si voluerit.] secunda conditio.

¶*Glos seq. aperit dubium, & respondet & contra opi. notat.*

m ¶Extunc.] Hoc fortificabat dubium, quasi à tempore datæ Papa voluerit

†Nota q per munera dem ab beneficium, debet esse idoneum, & quo præter doctrinam, hic vide ca. nona... c. si est tem pore de præsumpt. lib. 6 & in ca. cum de præbend. eod. lib. Ab ad in c. dott. de elect. & Peh... in cap. vlt. de præsumpt.

†In antiquioribus libris constanter legitur, ac ex nunc.

ª Imola notat hic, quòd clausula, ex nũc prout extunc, respicit conditionem extantē, non tẽpus actus celebrati, rem tetigit ad not. in l. 1. C. de codi cil. in l. huiusmodi. ff. de verb. obl. l. lectis. ff. si cer. pet. Font.

pa voluerit ꝙ decretum afficeret, sed ʒrium uidetur, & supplemus ex nunc vt valeat extunc [1]. Facit de vot. & vot. red. licet. ad fi. & sic facit hæc littera ʒ Aegi. pro Inno. Hostie. & Abbate in eo quod scripsi de appel. præterea a. super ver. excommunicatum.

a ¶ *Attentari.*] Non dicit etiam ignoranter. & tñ ex inferioribus patet, ꝙ certis casibus hoc decretum afficit ignorantes. per quod patet, ꝙ decretum Papæ afficit ignorantes. & de hoc de electio. si eo tempore. lib. 6. & probatur de præbend. cap. penult. eod. lib.

b ¶ *Effectum.*] Aliàs fuisset edictum super incerto, eod. tit. cap. 1. §. subiunctum. in fin. lib. 6.

decernentes & irritum si secus à quoquam quauis auctoritate contigerit attentari [a]: Quia decretum huiusmodi in euentum dumtaxat prædictarum conditionũ suum sortitur effectũ [b]: antequam extet [c] prima conditio, beneficium prætaxati valoris, & etiam minoris priusquã suam impetrans super valore huiusmodi voluntatem declaret [d], cõferri libere poterit per ordinarium [e], aut alium executorem [f] à nobis ad prouidendũ de tali beneficio deputatum. ¶ Secus [g] autẽ fore censemus [h], cum decreto apposito alicui prouideri mandamus de beneficio, quod infra mensem [i] à vacationis ipsius notitia [k] duxerit

¶ *Glossa sequens exponit & consulit.*

c ¶ *Extet.*] Prima scilicet ꝙ per executoris inquisitionem sit repertus. &c. vtile consiliũ est ꝙ super illa pronũtiet executor: vel ꝙ facta mentione de illa inhibeat, vel saltẽ suã potestatem insinuet collatori, aliàs non facile forte constare posset conditionẽ extitisse.

ᵃ Supple secundo. & hoc verũ est Pet. de Ancha. si secũdus non habet decretum.

d ¶ *Declaret.*] etiam in executoris absentia: dummodo de ea constet, vt infra dicam.

e ¶ *Ordinarium.*] Hoc probamus per prædict. decret. 1. eo. tit. lib. 6. vt sicut ibi decretum datum cum beneficio acceptandi, ante acceptationem non impedit potestatem ordinarij: ita nec datum sub conditionibus istis, vel alijs ante conditionis euentum. Ioan. And.

³ Pet. de Ancha. post Lap. tenet contrariũ: quia gratia facta prius illi secũdo statim habuit effectũ suum, quem iam non debet existentia cõditionis impedire. arg. cap. ab eo. de elec. lib. 6. l. insulam §. si. ff sol. matrimo.

¶ *Glossa sequens fortificat textum. secundo tribus rationibus quæstionem soluit, solutioni obijcit, & respondet, opin. ponit, & dicit primum æquum, tertio format dubium, & soluit.*

f ¶ *Executorem.*] Si enim non afficit potestatẽ ordinarij, ergo nec executoris alterius, qui maior est ordinario. de offi. deleg. sane. 2. & cum hoc oporteat intelligi de executore secundo: primus enim cõferret beneficium etiã postquã euenisset conditio. Item cũ hic dicatur ꝙ secundus confert ante conditionis euentum, per quod à ʒrio infertur ꝙ postquã euenisset cõditio primi, cõferre nõ posset [a]. Item cum generaliter de executore loquatur, per quod etiam executorem in forma gratiæ vĩ includere: hic vĩ solus ꝙ hic fuit disputatum, an impetrans primo in hac forma pauperum præferatur secũdo, qui impetrauit in forma gratiæ in eadẽ ecclesia, vel ad collationem eiusdem, & ponitur in Mercuriali, in littera N. sub tit. de præben. hic enim vĩ ꝙ dummodo conditio præcesserit vacationẽ, vel saltem collationem factam secundo, debetur primo [3]. Facit de rescr. tibi qui. lib. 6. sed obstat eo. lib. & tit. c. si pro te. Sol. ibi conditio pendebat ex alterius arbitrio, ita ꝙ illo recusante nullum ius habeat impetrans: hic vero pendet ex existentia rei [4], vt in primo casu, vel ex voluntate ipsius cui facta est gratia in secundo. Aliquibus vĩ ꝙ secundus impetrans ante cõditionẽ in forma gratiæ præferatur, & ẽm hoc licet hæc prima conditio quo ad idoneitatem personæ sit de præsenti, inquisitio tñ circa id fienda est de futuro. De sc̃da etiã nõ dubitatur quin sit de futuro, & ẽm hoc sequeretur ꝙ si duo impetrauerunt sub hac forma, si secundus primo peruenit ad conditionem, erit potior [5], cum prius ipsius decretum afficiat, vt hic. facit prædi. decre. si pro te. & quod not. eod. tit. si soli. lib. 6. æquum vĩ quod prius dixi, vt ex quo conditio primi præcessit collationem factã secundo, præferatur primus secundo habenti formam gratiæ vel pauperum: nec verũ est ꝙ semper debeatur illi pro quo prius est affecta, vt probat prædi. decr. ubi [6]. sic ergo est fortior gratia conditionata ex existentia rei vel voluntate eius pro quo scribitur, q̃ dependens ex voluntate tertij vt prædixi. Sed fingas hunc casum: Habet A. hanc formam pauperum in certa ecclesia, secundo habet B. specialẽ gratiã in eadẽ, & talẽ quæ afficit: vacat beneficium in ipsa ecclesia, quod ante primi conditionẽ extantẽ ordinarius confert C. demũ extitit conditio postquã executor B. sibi contulit illud: post quæ executor A. primi illud sibi contulit, quæritur cuius sit beneficiũ? Dico ẽm prædictã opinionẽ per decr. pen. de præben. lib. 6. ꝙ primus est potior: collatio enim ordinarij facta C. nõ valuit nec tenuit impediente gratia illius B. pro quo beneficiũ illud erat affectũ in eũ casum in quẽ nõ debebatur illi A. affectus ergo cõditionis postea existentis, q̃ est vt decretũ afficiat, vt hic, per illã collationẽ impediri nõ potuit. collatio. n. facta B. nõ tenuit, ex quo prius extiterat primi cõditio [7]. ex quibus concluditur qđ prædixi. assurgat ergo primus sc̃do, ex cuius persona cõsequtur qđ aliàs sibi perijsset: & est simile eo. ti. auctoritate. lib. 6. Si vero collatio facta B. præcessisset conditionẽ primi, tunc etiã planũ esset ꝙ B. potior esset in beneficio, per hanc litteram. Idẽ si tenetur secunda opinio, quæ habet, ꝙ forma gratiæ præueniens cõditionẽ faciat ẽm potiorem, etiam in beneficio post cõditionem vacante.

⁴ Anchar. dicit ex potestate executoris, cuius declaratiõe statur, arg. not. in si. c. pendẽtiã, de offi. deleg.

⁵ Idẽ Anchar. quia beneficiũ est ei affectũ. & forte sic prædicaretur. Imola.

⁶ Immo nõ probat cũ vtraque gratia fuerit sibi pura, vna hic cõditionalis, quæ pẽdẽte nil est in obligatione. Fõt.

⁷ Immo tenuit Pet. Ancha. sortites repugnans glo. Immo etiã ait glos. in prima conditione hu ius tex. de iure non procedere. Font.

¶ *Glossa sequens dicit quid approbat, & exponit.*

g ¶ *Secus.*] Hic approbat quod not. ʒ. eod. tit. quia cunctis. in prin. lib. 6. & quod not. Archid. eo. lib. de præben. dudum. & dic secus in hoc, scilicet ꝙ in casu isto non valeret collatio ordinarij, vel alterius executoris infra mensem facta, licet ante acceptationem.

¶ *Glossa sequens soluit dubium, & littera respondet.*

h ¶ *Censemus.*] Licet per hoc verbum videretur ius nouũ inducere, cum tñ ratio antiqua & directe ab olim inuẽta fuerit hæc forma ʒ decret. quia cunctis. vt ibi not. in 1. glos. puto ꝙ respiciat præterita [a]. nec ʒdicat hoc verbũ, quod ẽm derivatores ponitur etiã pro iussu, deliberatione, æstimatione, & sniæ prolatione. & cõcor. 1. proxi. respon. & dixi ʒ. ea. compil. de proba. litteris.

ᵃ Ex hac glos. nota ꝙ quando cõstitutio nis tũ est antiqua, extẽditur tunc constitutio et ad præterita, quod est valde notabile. Abbas.

¶ *Glo. seq. soluit dubium, & ponit stylum. secundo quærit. ponit opin. & duas ipsius rationes, & soluit, ad rationes illas respondens. tertio etiam quæstionem soluit, & solutionem impugnans tenet ipsius contrarium.*

i ¶ *Infra mensem.*] Iste terminus inualuit de stylo & more curiæ. Idem tñ dicas de quolibet alio termino maiori vel minori in litteris expresso. Solet autem curia sic scribere: Beneficiũ ecclesiasticũ cum cura, &c. etiam si dignitas, &c. si quod vacat ad præsens, vel vacabit in tali, &c. quod per te vel procuratorem tuum ad hoc legitime constitutũ infra vnius mensis spatium postquam tibi vel eidem procuratori vacatio huiusmodi innotuerit, duxeris acceptandum, conferendum tibi, &c. districtius inhibentes venerabilibus, &c. ne de illis interim etiã ante acceptationẽ huius disponere quoquo modo præsumant: ac decernentes irritum & inane, &c. tñ ex hac littera vĩ quod minus plena clausula, scilicet habens mandatũ cum potestate acceptandi & spatio temporis & decreto sufficiat. Sed quæritur an talis expectans possit acceptare post mensem beneficium adhuc vacans? Vĩ ꝙ sic: cum hæc clausula in ipsius fauorẽ apposita ad ligandas manus ordinarij, in ipsius expectantis odiũ nuo debeat retorqueri. de reg. iur. ꝙ ob grauam. lib. 6. cum suis concordan. & hoc placet Archidiaco. ʒ de præbend. dudum. lib. 6. & vĩ expressum eod. lib. & tit. si tibi absenti. non credo quòd si clausula reseruationis & potestas executoris adiungitur beneficio vacaturo, ꝙ acceptabit impetrans infra mensem, vt in text. & in forma quam superius scripsi: ꝙ post mensem per expectantem acceptari possit beneficium, vel ei conferri. Et tunc ad regulã, quod ob gratiam, respondetur vt ibi not. ꝙ hoc inducit forma mandati. per decre. cui de non. de præben. lib. 6. Ad decre. si tibi. respondeo ꝙ loquitur cum collatio præcedit acceptationem, scilicet cum beneficium ab ordinario pure confertur, & postea ad acceptandũ terminus assignatur: tunc enim cũ prima pura collatio per illius termini lapsum perempta non sit, prouisus re integra post terminum acceptabit: hic vero acceptatio præcedit collationẽ cuius faciendę potestatem executor non habet, nisi infra tempus limitatum fuerit acceptatum. fateor tñ ꝙ ita posset esse diuisa reseruatio à spatio temporis, ꝙ locus esset opinioni ʒriæ, vt si dicatur, beneficium quod in tali loco vacauerit, quod duxeris acceptandum, tibi conferendum collationi nostræ præsentibus reseruamus, inhibentes ne infra mensem post quam tibi de vacatione constiterit, aliquis de illo præsumat quacunque auctoritate disponere, &c. ponderetur ergo rescriptorum tenor. de priuileg. porro. Si autem ẽm nouam formam Papa dat canonicatum, & circa præbendam dat beneficium acceptandi infra mensem, tunc licet reseruatio & executoris potestas adiũgatur præbendæ, infra mensem acceptare poterit, vt supra dixi: ita ꝙ post mensem ex vi reseruationis acceptari vel per executorem conferri non posset: quia tñ canonicus est ex vi canonicatus, videtur ꝙ si nullus ibidem expectat etiam post mensem, sibi petenti per ordinarium conferri debet, & cum decreto, id est quod alteri collata non tenet. per decret. si clericus. 2. respon. de præbend. lib. 6. sed hoc casu posset dici contrarium: quia in casu decret. si clericus expirauerat potestas executoris: sed hic adhuc durat quo ad aliam quæ vacabit, si acceptabitur infra mensem: nihil ergo mirum si ibi ordinarius auditur. Item sicut nec ibi ordinarius habet potestatem super neglecta [10], ita nec hic. & hoc teneas.

Acceptatio valens intra mẽsem an post mẽsem acceptare possit.

. Cuius dictũ fortificat Pet. Anchar. per l. is qui bonis §. 1. ff. de cess. bo. tamẽ tenet cũ gl. per l. Thais. § fin. ff. de fideicõ. lib. & sequitur Imo. Font.

Rescriptorum tenor est ponderandus.

¹⁰ Dicit Imo. si nemo alius ibi expecter ordinarius potens ex sui liberta te conferre neglegenti. Fonta.

¶ *Glossa sequens primo soluit vnam quæstionem. secundo soluit incidentem ex tertia.*

k ¶ *Notitia.*] hoc determinabit in fine. Et nota, quia in ista forma non est locus decret. ne captandæ. eod. tit. lib. 6. vt possit acceptare primum incertum quod vacabit: illa enim locum habet vt ibi patet, cum simpliciter scribitur de beneficio quod duxerit acceptandum: tunc enim potest se fortunæ submittere acceptando primum vacaturum, vel vlterius ex causa: sed qñ scribitur de beneficio quòd à vacationis notitia infra mensem duxerit acceptandum, hæc verborum forma non patitur quòd vacaturum acceptet:

acceptandū: vt appositio mensis eiusdem aliquid afferrat [a] imperrāti. Quin etiam [b] beneficiū quod acceptare poterat, petendo sibi per suum executorem [c] conferri, aut [d] recipiendo sibi præsenti [e] collatum: ipsum ex hoc acceptare, & collationē taliter sibi factam valere censemus. ¶ Cæterum [f], vt tam diuturnis vacationibus, quàm fraudibus & litibus occurratur: prędictæ vacationis notitiā impetrantē interpretamur habere, ex quo ipsa vacatio in loco [g] vel ecclesia [h] huiusmodi beneficij publice nota [i] erit. Impuret quidem sibi si hoc casu, quo de ipsius cōmodo agitur, id quod per se vel per alium scire [k] potuerit, ignorauit.

TITVLVS IIII.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

¶ Clemens v. † in concilio Viennensi.

¶ *Religiosus qui concedit alicui ad vitam vel certum tempus iura, redditus vel possessiones administrationis cui praeest, suspensus est ab officio, nisi duo concurrant: nec valet concessio. duos casus excipit. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. I

Monasterio-

fateor tñ ꝙ vacans potest acceptare, etiam si vacabit tempore gratiæ: verbum enim notitia vacationis, præsentē & futurū includit, dummodo vacet. de priuileg. quia circa. nec obstat si præcedat verbū, ꝙ vacabit in reseruatione, sine verbo præsentis tēporis, si quod vacat: nam illud vacabit, quod vacans reperitur: vnde dicit lex ꝙ verbum, oportebit, tam præsens quàm futurum tempus significat. ff. de verborum significatio. l. verbum in princi. tit. Ad idem eo. tit. verbum erit. & aliud est dicere, vacabit; aliud, vacare inchoabit. & hoc conuenit huic mēti, secus vbi mens resisteret, vt ibi.

Oportebit, præsēs & futurū tempus significat.

a ¶ *Afferat.*] Simile de priuileg. si Papa. lib. 6.

¶ *Glo. seq. commendat & fortificat, obijcit et soluit.*

b ¶ *Quin etiam.*] Summe fuit vtilis ista particula, cum enim executor datus cum clausula acceptandi, potestatem non habet in conferendo beneficium, nisi ex quo fuerit acceptatum, tota die de collationibus opponebatur ꝙ non valebant, quia non præcesserat acceptatio, & quia ipsius præcedentis acceptationis deficiebat quandoque probatio, succumbebat expectans. licet igitur verbum acceptationis non exprimat, satis est tñ ꝙ petit conferri, vel recipit collatū. Multa similia colligas ex not. de ijs quæ fin. à maio. parte cap. ex ore. de appella. ad audientiam. & c. dilecti s. vnde ex quo per instrumentum de promissione constat, præsumitur interrogationem præcessisse. insti. de inuti. stipul. §. si scriptum. ff. de verb. obl. sciendum. Sic satis est ꝙ hæres se immisceat, licet verbo non adeat. insti. de hære. quali. §. pen. ff. de acq. hære. Iulianus. §. si seruū. & l. si quis extraneus. §. interdum. Tamen quādoque nō sufficit facti prosecutio. de appel. ab eo. t. respon. lib. 6 de elect. ecclesia. ĵ. de baptis. c. 1. & penult. sed in decre. ab eo. eundo ad iudicem appellationis non satisfit iuri volenti per apostolorum delationem ipsum iudicem instrui. Electio & baptismus formas habent, nec sine illis sufficeret [1] animus etiam de quo constaret: sed cum hic solū de animo & acceptatione quæratur: de illo satis cōstat per hic expressa. Ioan. And.

[1] Si baptismus aquæ suscipi potest, omnino suscipiēdus est, nec sufficit animus seu propositū: quod si suscipi non possit tunc per baptismum flaminis, vel sanguinis quis saluari potest. vide B. Thomam par. 3. q. 66. art. 11.

c ¶ *Executorem.*] Licet petitio & collatio de quibus hic loquitur, requirant executoris præsentiā, cum aliàs de acceptatione non appareat: acceptatio tñ sine præsentia executoris fieri potest, dummodo de illa fides fieri possit, vt not. eo. tit. quia cunctis. ad fin. lib. 6. quod etiā ibi placet Inno. Host. Archi. & Guli. in Specul. de act. & peti. §. pen. vers. item not. ad fi. licet Compost. videatur velle 3riū. de rescrip. capit. in glo. magna. circa fin. versi. quid si literæ.

d ¶ *Aut.*] Nota alternatiuam: sufficit ergo alterum.

e ¶ *Præsenti.*] Idem in procuratore habente ad hoc speciale mandatum quod probat stylus curiæ quem præmisi, & scripsi de præben. accedens. ad hoc finis huius cap. ibi, vel per aliū. Sicut & electio per procuratorem fieri potest. de elect. quia propter. & c. nonult. & matrimonium contrahi. de procur. c. fi. lib. 6. facit etiā eo. lib. de reg. iur. potest quis. & ff. de procur. si is qui Stichum. & ff. de leg. 1. si fir. §. si quis ita. Non obstat. ff. de verb. obli. l. vlt. in prin. & l. si stipulatus fuerim. in princ. quæ nō loquuntur in ꝓcuratore.

¶ *Glossa sequens quæstionem soluit.*

f ¶ *Cæterum.*] Aequissima & expediens fuit etiam hæc prouisio.

g ¶ *Loco.*] Si locus vbi sita est ecclesia careret habitatoribus, satis videretur ponderanda notitia loci vicinioris, facit ĵ. ea. compil. de foro compe. quamuis. de elect. vbi periculum. §. porro. lib. 6.

h ¶ *Vel ecclesia.*] Not. per alternatiuam, ꝙ satis est ꝙ in ecclesia sit publica, licet in loco vel oppido sit occulta.

¶ *Glos. seq. sub dubio forte ponit dictum, per quod etiam soluit quatuor dubia, & solutionem fortificat.*

i ¶ *Nota erit.*] Forte quo ad hunc casum inductus est rigor iste, ꝙ mensis currat etiam ei qui non fuit in culpa, vt quia tantum distabat à loco beneficij quod post factam gratiam cum tunc vacaret, vel paulo post vacasset, infra mensem id scire non potuit, vel procuratorem habebat in loco, sed mortuus est, vel his simile. per hoc tñ quod in hoc casu specialiter statuitur, vt probat litera quæ sequitur in hoc casu: & quod præcedit ibi prædictæ vacationis, non recedo ab eo quod not. de præben. si clericus. lib. 6. hic enim datus est mensis in litteris qui currit à tempore notitiæ. Determinat ergo quando dicatur habere notitiam in hoc casu, ibi vero puniatur simpliciter negligentia, & sic non se tangunt. Et idem dico de ijs quæ notaui de rescrip. capitulum super glos. & ita dico etiam quod hic dicitur locum non habere in casu decret. si pluribus. de præben. lib. 6. Vnde si Papa contulit proprio motu præbendam si qua vacabat in ecclesia, & duæ æquales vacabant: notitia vacationis postquam currunt decem dies prouiso ad eligendum, non recipitur per hunc modum, quia ibi forsan tēpore quo fiebat gratia, vel prius erat notitia vacationis, de qua hic dicitur, quam forsan impossibile esset scire prouisum infra decem dies: & sic in totum sibi periret priuilegium optandi, qui non fuit in culpa: & idē dico de extrauagan. Io. quę incipit: suscepti. circa medium. sed dato ꝙ hic subsit impossibilitas vel desit culpa, durat tñ circa alia beneficia priuilegium acceptandi: facilius ergo ꝓcedit hic ille rigor. vt in principio dixi. & tñ ex littera sequenti vr colligi, ꝙ vbi ita deficit culpa, ꝙ nec per se, nec per alium scire potuisset, non est locus huic rigori.

† Alibi ... Idem.

K ¶ *Scire potuerit.*] Imputatur ergo illi qui scire potuit inquirendo. sic etiam imputatur illi qui scire potuit peritiores consulendo. ff. de bono. pos. l. in bonorum. vnde dicitur ꝙ vigilantibus, &c. ff. de his quæ in fraudem credi. l. pupillus.

Imputatur ei qui peritiores consulere potuit.

DE REBVS ECCLESIÆ NON alienandis.

¶ *Visum est supra de concessione præbendæ & ecclesiæ non vacantis. posset aliquis dubitare, vtrum res ecclesiæ possint alienari vel non, ideo annectit rubricam, de rebus ecclesiæ non alienandis.*

Continuatio.

Monasteriorum.] CASVS. Quidam religiosus Prior alicuius prioratus, vel habens aliquam administrationem in abbatia nostræ dominæ de Exolduno, concessit alicui ad suam vitam redditus & fructus suæ administrationis siue prioratus: & hoc fecit sine causa rationabili, vel si fecerit cum causa, tñ sine decreto abbatis: quæritur, vtrum valeat talis concessio? Dicit ꝙ non: & concedens incurrit pœnas huius cap. Sed quæritur, vtrum religiosus possit locare, vel dare ad firmam, aut vendere ad modicum tempus fructus suæ administrationis siue prioratus? Dicit quòd sic. hoc dicit. H. R.

Nota quòd religiosus non potest alienare fructus & redditus sui prioratus siue administrationis ad magnū tempus, & si contra fecerit incurrit pœnam suspensionis, quæ suspensio etiam suspendit à celebratione, & si celebrauerit incurrit irregularitatem.

Nota ibi, *Conuentus*. quòd abbates aliquando habent specialem iurisdictionem in prioratibus sibi subiectis, & tunc alienatio fructuum & iurium prioratus potest fieri cum consensu abbatis & conuentus seu etiam capituli quando capitulantur, & non requiritur consensus episcopi. Et istud hodie seruatur, quia priores faciunt decretari istas alienationes in capitulo generali.

Nota quòd beneficiatus potest locare fructus sui prioratus ad modicum tempus. Sed quæritur quod tempus dicitur modicum? Quidam dicunt per cap. si. ne prælati vices suas, in antiq. quòd beneficiatus potest locare fructus sui beneficij ad septem annos. sed communis opinio est, quod potest locare ad decem annos. Nota ibi, *Cupientes occurrere dispendijs*, id est damnis, quòd melius est ante tempus occurrere quàm post causam vulneratam remedium quærere. Nota inhibemus perpetuo edicto, idest prohibemus statuto in æternum duraturo: quia volumus quòd istud edictum siue statutum, de rebus ecclesiæ non alienandis, sit perpetuum, ita quòd numquā alienentur res ecclesiæ. Not. reditus, tus, tui, penultima correpta. & dicitur à redeo redis, & significat duo. Reditus enim dicitur quod redit, quia singulis annis redeat: Vnde Ouidius de fine titulo.

Turpe thori reditu census augere paternos.

Item reditus, id est reuersio: Vnde Ouidius in Epist.

Vera queror reditu verba carere fide.

Et dic redditus, id est census qui singulis annis redduntur. Nota possessio-

Possessiones. Possessio, ſm Azo. C. de acqoi. & retinen. poss. est corporalis rei detentio, corporis & animi & iuris adminiculo concurrente. Vel sic, Possessio est ius quoddam quo aliquis rem corporalem vere in potestate habet. Et di corporalis rei, ideo quia sola corporalia possidentur. Incorporalia autem dicuntur quasi possideri, & quasi tradi per patientiam & vsum: Nam incorporalia non possunt corporaliter apprehendi, sicut sunt iura & seruitutes. & ideo nō possidentur. c. conquestus. de foro compe. in glo. ff. de vsuca. l. sequitur. §. si vina. & tñ præscribuntur. Possessiones sunt agri. fundi late patentes, publici, priuati, quos etiā in initio quisque vt potuit occupauit atque possedit, vnde & nuncupati sunt. Inde possessiumcula, culæ, id est parua possessio: nomen diminutiuum de possessio, nis.

† Propter expressionem huius verbi hæc cōstitutio ab omnib' vt lex generalis est seruanda. vt l. s. C. de legib. Bonifacius de Vital.

rum a & aliarū administrationū regulariū dispendijs occurrere cupiētes, perpetuo b prohibemus c edicto †, ne quis religiosus d monasterio, prioratui, ecclesiæ, seu administrationi cuiuis e præsidens, iura, redditus f, aut possessiones g eiusdē, alicui h ad vitā eius i seu aliud certū tēpus, pecunia k etiā inde recepta quouismodo l concedat: nisi necessitas m aut vtilitas n monasterij, priorat', ecclesię, aut administrationis huiusmodi hoc exposcat: cōuēt' sui, aut si cōuētū nō o habeat, prælati proprij p assensu ad hoc nihilominus q accedente. Si qs autē ɔ̄ hoc fecerit †, pœnā r suspēsionis ab officio s eoipso incurrat, nec ex cōcessione ipsius recipiēti ius aliqd acquirat t. ¶ Verū pmissa ad locationes u vel etiā reddituū aut fructuū x vēditiones ad tēpus modicū y faciēdas declaramus vllaten' nō extēdi.

¶ Idem.

¶ *Episcop' vnire potest ecclesiā alteri, vel loco religioso donare, etiā nō vocato rectore vel defensore. h. d. Zabarel.*

CAP. II.

SI vna † ecclesia...

Not. in verbo, *Conuentus*. q sicut non licet prælato sine consensu capituli agere. sic nec ɔ̄here. Lau. qui alleg. de iudi. causam. Sed primū regulariter oō est verū. de rescr. edoceri. dic vt ibi. Item nec ſm, nisi quando contractus sapit alienationem, vt hic. Zaberella.

¶ *Prima glos. summat. & dicit quod facit, & diuidit.*

a ¶ *Monasteriorum*.] Religiosus qui concedit alicui ad vitam vel certum tēpus iura, redditus, vel possessiones administrationis cui præest. suspensus est ab officio, nisi duo concurrant: nec valet talis concessio. Duos casus excipit. & tria facit. Primo prohibet. Secundo: ibi, *Si quis*, punit & decernit. Tertio excipit: ibi, *Verum*.

b ¶ *Perpetuo*.] id est, generali, vel perpetuo duraturo. de elect. vt circa. & cap. perpetuo. lib. 6.

c ¶ *Prohibemus*.] saltem quo ad pœnam fateri oportet, q est iuris noui editoria.

¶ *Glossa sequens notat à contrario, & incidens dubium soluit.*

d ¶ *Religiosus*.] Seculares ergo clericos non comprehendit hæc constitutio: sed si tales concessiones faciunt, dic vt legitur & not. s 6. q. 1. possessiones. de ijs quæ fiunt à prælat. continebatur. si aliàs alienant, locus est canoni. 1 2. q. 2. monemus. eod. tit. si quis. si locant. dic vt not. ne prælati vices suas. c. fi.

¶ *Glossa sequens exponit, & quæstionem soluit.*

e ¶ *Cuiuis*.] id est siue perpetuæ siue tēporali. maxime enim propter obedientiarios, qui faciebāt hos ɔ̄ctus reuocari timentes ad claustrum emanauit hæc constitutio, & dato q non sint obedientiarij, facilius remouentur à suis administrationibus. de accusa. qualiter; 2. in fine. de simo. licet. & cap. per tuas. non autem puto eam locum habere in religioso, qui præest ecclesiæ seculari. & quasi clericus secularis. & hoc probat principium.

f ¶ *Redditus*.] differunt à fructibus, vt patebit in fine. Io. And.

g ¶ *Possessiones*.] certas 1, vel omnes.

1 Not. Panor. q indefinita in ris nō equipollet vniuersali. Fōtan.

h ¶ *Alicui*.] priuato vel collegio.

i ¶ *Eius*.] recipientis vel cōcedentis: & talis concessio dicitur perpetua. ff. pro soc. l. 1. & not. 10. q. 2. perpetua.

k ¶ *Pecunia*.] an dans hanc pecuniam repetat 2? vide quod not. & dixi eod. tit. ad audientiam.

2 Ita, si habebat ibi bonam fidē si malā datur fisco, aut pauperibus. glo. 3ut in L. iubemus. §. sanc. C. de sa. san. eccl. Font.

l ¶ *Quouismodo*.] ab hac generalitate excipit duos modos in fine c.

m ¶ *Necessitas aut vtilitas*.] sufficit alterum. sic alibi æquiparātur hæc duo. de æta. & quali. quærn. de præben. exposuisti. & in dispēsationibus. 1. q. 7. tali. & facit eo. tit. dudum. lib. 6.

n ¶ *Vtilitas*.] de syndi. cap. vnico.

¶ *Glossa sequens notat a contrario, & illud determinat.*

o ¶ *Non habeat*.] Innuit q si habeat conuentum, non requiritur consensus prælati. hoc verum quo ad euadendam huius constitutionis pœnā: sed aliàs ad validandum contractum perpetuum requiritur omnis solemnitas alienationis. eo. tit. dudum. lib. 6. & cōsensus episcopi. 1 2. q. 2. abbatibus. & c. seq. & c. placuit. 17. q. 4. in venditionibus.

¶ *Glossa sequens dupliciter exponit, & not. pro Innocentio.*

p ¶ *Proprij*.] De epo 3 videtur intelligendum in non exemptis per iura allegata in fine proximæ glossæ. in exemptis de Papa. de priuileg. auctoritate. §. 5. lib. 6. forsan intēdit iste textus approbare quod recitabat Inno. de transact. statuimus. vbi dicit quosdā dicere, q abbates qui habent ecclesias ad se pertinētes pleno iure, possint in illarum alienationibus auctoritatem præstare. & facit j. de statu mona. attendentes. post prin. & quod not. in authent. de ali. & emphy. ɔ̄c. in princ. colla. 9. & hoc cōiter seruatur: qd vr fieri posse. ex quo habent epalē iurisdictionē vel quasi. ad hoc de priuileg. abbates. in fi. lib. 6. vñ dicebat ipse Innoc. de priuil. cū & plantare. §. in ecclesijs. & placet ibi Host. q presbyteri nō poterāt alienare, nec maximas causas agere sine consensu patronorū exēptorum: quia tales exempti vices epōrum gerunt. argu. 1 2. q. 2. si qua. & c. placuit. de vo. magnæ. §. cum igitur. cum concor.

3 Pro hac glos. vide Felinū, & alios in c. audiuimus. ex tra de præscript. Panormitanū in cap. at si clerici. §. J adulterijs. & in d. c. & in c. statuimus. de trāsact.

q ¶ *Nihilominus*.] id est non co minus q subsit necessitas, vel vtilitas in contractu.

¶ *Glossa sequens ponit dictum, & remittit. secundo quærit & remittit.*

r ¶ *Pœnam*.] quæ de sui natura perpetua est, ex quo tempus nō adijcitur. de hoc de consti. ex litteris. sed quis absoluet? Vide quod dixi de solu. c. 2. in fi. & qd dicam j. de hæret. cap. 1. circa finem.

Pœna de sui natura est perpetua.

† Aliàs attētauerit.

s ¶ *Officio*.] Vide quod dixi super eod. ver. j. de deci. c. 5.

t ¶ *Acquiratur*.] Simile eo. ut. hoc consultissimo. lib. 6. vbi contractus non valet. & punitur faciens.

† Circa vniones vi de storta in concilio Trident. sessio. 7. de refor. cap. 6. & sessio. 24. de refor c. 11. & 13. & sessio. 23. de reformat. cap. 9.

¶ *Glos. seq. dubium soluit, & solutioni obiectioni respondet. opi. ponit, quam improbat, & de incidenti quæstione remittit.*

u ¶ *Locationes*.] prohibitus alienare, obligare, vel vendere, potest locare, & quod plus est ɔ̄ductorē creditoribus delegare. ff. de leg. 2. l. penul. §. instituto. Ad id ff. loca. non solet. prælati ergo locant, nec per statutū epi possunt adstringi vt locent certis personis. de loc. c. 2. Quod autē dixi q locare non est alienare, illud verū est si fiat ad modicū tēpus, vt hic. & sic non obstat eodē titulo, nulli. vt ibi dixi. licet Accur. in prædicto §. instituto. in fi. dicat q phibitus alienare locet ad centū vel mille annos, sed non approbatur. & Dynus ibi ɔ̄. Si autem prælatus locans ad modicum tempus, infra tempus moritur: quid iuris, not. ne præla. vices suas. c. fin.

Loca e nō est alienare.

x ¶ *Fructuum*.] Concor. de elect. generali. io fin. lib. 6. & quomodo plus est in reditu quàm in fructu, ibi not. in glo. pe.

¶ *Glos. seq. exponit. quærit. ponit opi. quam commendat, subdens quinque alias opi. & pro pluribus habendis, remittit.*

y ¶ *Ad tempus modicum*.] Determinat tam verbum, locationes, q̄ verbum, venditiones, vt sit sensus: q locatio ad modicum tempus, & venditio fructuum ad modicum tempus non includatur in phibitione. Sed dubitatur quod dicatur modicum tempus. gl. ff. de superfi. l. 1. §. quod ait. dicit id relinquendum iudicis arbitrio. allegat. ff. de iure delibe. l. 1. in fin. ff. de effrac. l. 1. §. 1. & facit de offic. deleg. de causis. de accu. inquisitionis. 1. responso. & quod not. de loca. potuit. & quod not. ī. eo. hoc consultissimo. lib. 6. & vr hoc æquum propter varias conditiones regionum. Idem tenuit olim in l. fi. ff. si ager vectiga. sed postea in additione vr approbasse q modicum tempus dicatur infra decenniū. C. de præscr. long. temp. l. fi. qui & à qui. ma. si cū fideicommisso. §. Aristo. ponit etiam opinionem, quæ habet, q modicū tempus dicatur triginta dierum. ff. de iti. actuque priuato. l. 1. §. 1. Alij biennium. ff. loca. & condu. cū domini. instit. de libel. ob. in fin. Alij quinquennium. facit quod not. lo. de coniu. ser. licet. & qd not. Hosti. vt eccl. bene. c. vnico. in fin. Alij septennium. ne præla. vi. su. cap. fi. De diuersis spatijs temporum potest argui per ea quæ scripsi de fideiuss. cap. fin. de cleri. coniuga. Ioannes, in 4. quæstione.

Tēpus modicū quid contineat.

SI *vna*.] CASVS. Papa vel eps considerans paupertatem alicuius ecclesiæ, voluit vnire aliam ecclesiam illi ecclesiæ certis ex causis: Et ponamus q iste ecclesiæ habēt rectores: quæritur, vtrum ad vnionem requiratur cōsensus rectorum? Dicit q non. Sed quid si velit vnire ecclesiam parochialem alicui monasterio: quæritur, vtrum requiratur consensus rectoris? Dicit q non, tñ non auferatur propter aliquod præiudicium ipsi rectori durāte vita sua, sed quantum ad valetudinē vnionis non requiritur consensus rectoris. Sed quid si eps vult vnire ecclesiam suæ mēsæ epali, quæritur, vtrum possit cum consensu capituli? Dicit quòd non: quia non potest se auctorizare in causa sua, sed opus est quod adeatur archieps. Sed vtrum ipse possit aliquam ecclesiam parochialē vnire mensæ sui capituli? Dicit q non, quia capitulū non potest dare consensum ad ad suā vtilitatem. Not. q eps potest vnire vnam ecclesiam alteri sine consensu rectoris, sed tñ per hoc nō fit præiudiciū ipsi rectori.

Not. q eps alicui loco religioso pōt concedere aliquas ecclesias cū consensu capituli. c. pastoralis. de dona. in antiq. tñ vt dictū est, non fit præiudiciū rectori. c. cōsultationibus. eo. tit. in antiq. Not. q antiqtus vt eps esset particeps i suffragijs aliquorū religiosorū, donabat ecclesiā tenēdā cū pceptione iurium & fructuū. Not. per hoc qd dicit, *Decernimus*, qd hic Papa inducit nouū ius. Not. q di

 ctio alter,

ctio *Alter*, reperit eandē qualitatē, probatur hic in verbo, *Alteri*. iuncta glo. quæ intelligit alteri, scilicet ecclesiæ. Simile not. de dictione alius. de rescripti. sedes. Nota q ecclesia dari potest loco religioso, & multis modis potest ecclesia spectare loco religioso. de quibus de præben. de monachis. & 3. de supplen. negli. præla. cle. vnica. Zabarella.

¶ *Glo. prima dicit quid sit vnio, & quid determinet.*
a ¶ *Si vna ecclesia.*] Se summas duo dicens: & quas opiniones determinet, infra dicam: sed quæ not. Innocentius & Hostiēsis, vt ecclesiast. benefi. exp. vno. in fine.
b ¶ *Alteri ecclesia.*] 10. q. 3. vnico. Et si sit alterius diœcesis per vnionem nō præiudicatur diœcesano. de relig. do. cap. s. & scripsi de priui. pastoralis.

clesia [a] alteri [b] ecclesiæ, seu dignitati [c] alicui vel præbendæ [d] per episcopū [e], suo cōsentiēte [f] capitulo vniatur [g], aut religioso loco donetur [h], ex eo quód rector [i] ipsius ad hoc vocatus [k], vel si vacabat [l], defensor [m] ei super hoc datus nō extitit, nequaquam id poterit impugnari. § Quòd [n] si episcopus (sui etiā capituli accedente consensu) mēsæ [o] suæ, vel ipsi [p] capitulo [q] aliquā duxerit ecclesiā [r] vniendā: hoc irritū esse decernimus [s].

c ¶ *Dignitati.*] de præben. extirpandæ. §. qui vero.
d ¶ *Præbendæ.*] vt in prædic. §. qui vero. & eo. tit. exposuisti. & intellige per prædic. decreta. etiam de præbenda cathedralis ecclesiæ. non obstante §. proxi. responso, vt ibi dicam.
¶ *Glos seq. opi. ponit, quam probat, & remittit.*
e ¶ *Episcopum.*] de exces. præla. sicut vnire. vbi not. Inno. & Abbas post eum, q licet ad abbates spectent ecclesiæ pleno iure, tñ illas vnire non possunt, vel vnam alteri subijcere, cum hoc sit episcopale, per prædi. decre. alleg. etiam de consue. cū dilectus. facit quod dicam j. c. proxi. & j. de sta. mo. ne in agro. §. ad hoc. vbi dicam, an hoc præscribere possint.
¶ *Glos. seq successiue ponit duo dicta Hosti. quæ improbat.*
f ¶ *Consentiente.*] Non est iste casus in quo sufficiat consilium. & hic reprobat quod not. Hosti. de ijs quæ fi. à præla. nouit. vbi dicit epm sine capitulo posse donare ecclesiam loco egenti ad sustentationē ministrorū: allegat de dona. consultationibus. Itē q facit qd debet, prouidendo egentibus, & in hoc officium suum exercet. 12. q. 1. præcipimus. & c. seq. 10. q. 1. regenda. & c. seq. 93. di. diaconi. ergo nō est locus 3dictioni. de præben. extirpandæ. 1. & 2. tñ. Dicebat tñ, q tutius erat consiliū canonicorū requirere. sed prout vides hic requiritur consensus. & sm hoc intellige prædic. decre. sicut vnire. in prin. & de priuil. tua ū. in prin. Not. etiā ipse Hostien. eo. tit. ex noscitur. q de consuetudine præscripta [1] potest epo competere, vt sine consensu capituli possit conferre ecclesiā alteri ecclesiæ ad ædificationem. Et 3ria eod. tit. tua. & c. pastoralis. & de dona. pastoralis. intelligit de iure cōi: & cum eps circa hoc indulgentiam vel præscriptionem non habet, tñ consilium præscribi non potest, secundum eum. secus etiam dixi de voluntaria concessione. quæ sine causa fieret ecclesiæ habenti congruam sustentationem. arg. 1. q. 2. pastor vel quæ fieret laico: sed non puto hoc præscriptibile q etiam in casu licito alienet prælatus sine consensu capituli, vt scripsi de do. pastoralis. in fi. & facit finis huius capituli.

[1] Vide Felinū & alios in c. audiuimus. eo tit. de præscri. & omnino eundem Felinū in c. cū causa. de re iudicata.

g ¶ *Vniatur.*] De vnione satis not. ne sede va. c. 1. 16. q. 1. & tēporis.
h ¶ *Donetur.*] Hic iunge litteram infra, nequaquā id poterit impugnari. & facit quod metus causa, cum dilectus. & quod ibi not.
i ¶ *Rector.*] De rectore ecclesiæ, non de prælato cui subest ecclesia loquitur, cuius consensus requiri vr [2] .j. de sta. mo. c. 1. §. ad hoc.

[2] Idem Panor. Font.

¶ *Glossa sequens rationem reddit, quam opi. coadiuuat, & ostendit reprobatam opi. Hostiensis.*
k ¶ *Vocatus.*] non extitit. quod est j. Et ratio huius sumitur de dona. consultationibus. fit enim talis vnio vel donatio sine præiudicio rectoris, vt ibi. Dicebat ergo Inn. in decr. vt nostrū. q dignitas instituta diminui non poterat irrequisito illo, cuius erat sine causę cognitione. Not. tñ Hosti. de exces. præla. sicut vnire. q eps ecclesias vnire non poterat sine collaudatione vel consensu ambarum ecclesiarum. alleg. eo. tit. c. 1. & de iis quæ fi. à præla. c. 1. & in hoc dicebat eum à Papa differre, vt ibi scripsi: qd hic reprobatur.

Vnio duarum ecclesiarum potest fieri sine consensu ambarum.

¶ *Glos seq. docet quod approbat, signat contrarium, & dupliciter soluit.*
l ¶ *Vacabat.*] Approbat quod not. Inno. & Host. vt eccle. benef. vt nostrum. in fine, vbi tenent ecclesiā vacantē vniri & donari posse: sicut & dignitas vacās supprimi posset. de cōst. cū accessissent. Cōtra, ne se. va. c. 1. vbi sede vacante nō dissoluitur vnio: æque igitur videtetur q tunc fieri nō posset. Sol. illud in epalibus sedibus. Vel ibi Papā principalius mouit secūda rō: ne scilicet notari posset de subita mutatione. & q ordinationē prius factā fecisset contemplatione personæ tunc viuentis nunc defunctæ: aliàs etiā vnionem epatuum facit mortuo altero epo, vt 16. q. 1. & temporis.

Ecclesia vacans vniri & donari potest.

¶ *Gl seq. ponit obie. & solu. quam fortificat per simile, & per opinionē.*
m ¶ *Defensor.*] Videbatur 3rium: quia si res ecclesiæ vacantis ex causa dignitati donetur, oportet defensorem dari, vt eod. tit. dudū. lib. 6. Est ergo hoc de casibus, in quibus minus phibetur, vbi maius permittitur: potest enim ecclesia vacans dari sine defensore, vt hic. sed possessio vel res ecclesiæ nō, vt ibi. Et est simile de elec. nemo deinceps. lib. 6. & quod not. de consuet. cum dilectus. in 3. gl. de transla. c. vlt. in gl. pen. Dicebat Inno. de elect. significasti. vt ibi scripsi, super glo. 2. q eps & capitulū poterant aliquid statuere super beneficio vacante. & electus illud seruare tenebat. alle. decr. vt nostrum. quod intelligit ibi Host. ex causa & ad tempus [3], sed perpetuū præiudiciū nō posse eos inferre dignitati vel rectoriæ, ipsa sic manente: licet illā possent in totū tollere. de consti. cum accessissent. vel religioso loco conferre. de don. cōsultationibus. & c. pastoralis. Et ad id qd dr, qui pōt totū, pōt & partē. de offic. deleg. pastoralis. in princ. ff. de rei vē. quæ de tota. Rñdet Hostien. q in totū conferri permittitur vt diuinus cultus augeatur. de consti. ex parte. & vt pauperes substententur. de præb. exposuisti. Permittitur etiam tolli: quia superflua vel onerosa. arg. 68. dist. chorepi. Diminutio vel detractio denegat, vt ecclesiastica bñficia in sua integritate pmaneant, nisi ex cā magna. remittit ad decr. dudū. eo. ti. de pb. maioribus. & c. vacante. Ex his patet, q sæpe id qd minus vr, est maius, eo respectu quo ius pl' illi resistit ex cā [4].

Minus prohibetur quandoque vbi maius permittitur.

[3] Idem Panormitanus.

[4] Placet Florentinus. Font.

¶ *Glos. seq. iustificat, & dicit quod approbat & reprobat.*
n ¶ *Quod si episcopus.*] Quod hic dr probabatur olim per c. questi sunt. 17. q. 4. & approbat quod not. ibi Io. in §. præcedente. & quod not. de don. pastoralis. & reprobat quod not. Inno. in d. c. vt nostrum. vt eccl. benef. vbi tenebat, q auctoritate capituli sui episcopus poterat ecclesiam in suos vsus conuertere.
¶ *Glos. se. primo rationem reddit, quam per opi. coadiuuat. Secundo arg. à menari, quæstionem soluit. Tertio not. ad duas opini. Host. & vtramque determinat.*
o ¶ *Mensæ suæ.*] vt dicebat Io. in gl. prius alleg. eps non potest auctorizare in facto pprio [5], sicut nec œconomus, 10. q. 2. hic vius. in fi. nec tutor. ff. de au. tu. l. 1. & l. pupillus. nec prælatus. de insti. c. fin. & idem de capitulo, vt statim sequitur: quod etiam tenebat Gul. in Specul. de ijs quæ fiu. à præla. in fin. & facit quod dixi post Innoc. de censi. prohibemus. super glos. 2. Et not. quia si non valet vnio, cum alter solus, scilicet eps vel capitulum auctorizat in facto proprio: fortius non valeret cum auctorizaret vterque, vt si cōiter mensæ epi & capituli per eos vtitur ecclesia. Facit autem hæc littera ad not. per Host. in summa de deci. §. & vtrum. ver. t. 2. in fi. vbi tenet q laicus habens decimam p antiquum feudum ab alia ecclesia. non potest illam donare epo. ne ipse eps auctorizet in facto pprio. Puto tñ q bene posset illā donare capitulo epali, auctoritate epi: & est ratio: quia cum in casu illo sufficiat auctoritas epi sine capitulo, vt dixi in decret. cum Apostolicæ. de ijs quæ fi. a præla. non potest dici q capitulum eo casu auctorizet in facto pprio: sed in vnione vel datione ecclesiæ secus, cum ibi consensus capituli sit necessarius. de ijs quæ fi. à præla. tua. de dona. pastoralis. Item facit pro & 3 ad id quod ipse Host. not. de consti. cum accessissent. vbi tenet, q dignitas non confirmata per Papam, de ecclesia cathedrali tolli potest per ipsius capitulum ex iusta causa, & epo auctorizante, si bona epi & capituli sint diuisa: si vero essent communia, nonne auctorizaret eps in facto suo? Sed dicit tunc recurrendum ad archiepiscopum vel ad Papam. de iurepa. nullus. Videtur q cum iste non sit de casibus archiepiscopo reseruatis, qui not. de offic. ord. pastoralis. q eo casu & isto de quo textus loquitur, ad Papam sit necesse recurri [6].

[5] Vide Alexandrum consil. 79. lib. 1. incip. circa primū & consil. 76. incip. quo ad prēsea. eod lib.

[6] Idem Panor. dicens glo. mente tenendam. Font.

p ¶ *Ipsi.*] suo scilicet.
¶ *Glossa sequens in quæstione remittit. secundo diuersitatem ponit, & rationem reddit.*
q ¶ *Capitulo.*] Cum capella curata donatur capitulo, quis habeat eius curā, vide qd scripsi post Host. de præb. exposuisti. super glo. 3. & eo. tit. cum non ignores. in prin. Et not. q a singulari præbendæ etiam maioris ecclesiæ potest vniri ecclesia per epm & capitulū, vt s. proxi. rñ. capitulo vero nō, vt hic. & ratio sumitur 12. q. 2. qui manumittitur. cū suis cōcor. quia capitulū non auctorizat in facto proprio, cū singulari præbendæ capituli vnitur ecclesia.
¶ *Glos. seq ponit dictum Host. quod dicit declarari debuisse.*
r ¶ *Ecclesiam.*] Declarari debuisset, an sit idem in donatione, quā facit eps capitulo suo, de eo qd spectat ad mensam suā. qd not. Host. de ijs quæ fi. à præla. nouit. & ponit casum de epo abundante, & capitulo egente, & dicit q valet. inducit quod s. dixi in glos. non est. Dicit etiam q non obstat iuramentū de non alienando, cū nō sit proprie alienare quod in dñio ecclesiæ retinetur. ff. de leg. 1. vnū ex familia. & l. Imperator. §. fi. & l. seq. dicit tñ q tutius esset, q illud fieret superioris auctoritate. insti. de aucto. tut. in fi.
¶ *Glo seq sub dubio quæstionem soluit, & contra solutionem allegat.*
s ¶ *Decernimus.*] Licet ratio huius iuris sit antiqua: forte noluit cōprehendere præterita. Et est simile de postu. c. vnico. lib. 6. Sed 3 hoc facit littera sequens, quæ consuetudinem damnat, consuetudo vero notat tempus præcedens. ergo vr præterita respicere.
¶ *Glossa sequens exponit, & dat simile.*

a ¶ Quamuis.]

† In quodam manuscripto satis vetusto post verbum, non obstante statum subsequuntur hæc verba: nisi ad id superioris sui consensus accedat.

a ¶ *Quamuis.*] scilicet etiam cuius contrarij vel initij non sit memoria. Damnatur ergo hæc consuetudo, q quis auctorizet in facto proprio. Alibi q quis sit iudex appellationis à se interiectæ. de consuc. c. 2. lib. 6.

& inane, contraria quauis[a] consuetudine non obstante †.

TITVLVS IIII.

De rerum permutatione.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ *Collatio de beneficijs causa permutationis vacãtibus facta alijs quàm permutantibus, non tenet. hoc dicit. Zabarella.*

CAP. VNICVM.

Ne concessione[b] iuris vtentibus[c] præsertim circa spiritualia illudatur[d]: si qua † beneficia[e] ex causa[f] permutationis ab aliquibus resignata, alijs quàm ipsis permutare volentibus[g] cõferantur[h]; nullius hoc esse volumus[i] firmitatis.

TITVLVS V.

De testamentis & vltimis voluntatibus.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ *Ordinarius loci rationem exigit à religiosis etiam exemptis de testamentorum executionibus, quas gesserunt: & si circa id deliquerint, illos punit. Ioan. And.*

C. VNIC.

Eligio-

DE RERVM PERMVTATIONE.

¶ *Visum est supra de bonis ecclesiæ non alienandis, dubitaret aliquis, vtrum res ecclesiæ possent permutari, hoc est de vna persona in aliam transferri: ideo annectitur rubrica, de rerum permutatione.*

† Idem Panor. dicit glo. procedere, si ponantur verba similia, scilicet, quantocunque tempore, nulla consuetudine: secus tamen si simpliciter damnetur consuetudo, sicut præscriptione simpliciter damnata, non intelligitur statim de omni præscriptione. c. 2. de præs. li. lib. 6. vide hic do. Cardi. §. q si eps. 2. colum. versi. octaua quæstio. Fonta.

N *E concessione.*] a Præsupponendũ est primo illud qđ habetur in c. vnico. eod. tit. in 6. videlicet, q beneficium quod est resignatum in manibus superioris causa permutationis faciendæ, q per talem resignationẽ non dr beneficium vacare, sic q possit alteri qui non sit de compermutantibus conferri. Secundo præsupponendum est, q actus legitimus non recipiunt diem nec conditionem, & sicut collatio beneficij non potest fieri sub conditione, ita nec resignatio.

† In vetustioribus codicibus etiam impressis constanter legitur ita: si beneficia ex causa, &c.

CASVS. Cum possideres iuste & canonice aliquod beneficium mihi propitium, & ego possiderem aliud beneficiũ tibi propitiũ, affectabamus permutare adinuicem huiusmodi beneficia: Et tractauimus de permutandis beneficijs nostris: qui tractatus est permissus, dummodo non fiat pactio arrestata inter partes, sed totum ponatur in arbitrio superioris: accessimus ad epm & supplicabamus, vt ipse vellet acceptare resignationes causa permutationis faciendæ: eps recepit resignationem, & sic vacauerunt nostra beneficia: quæritur, vtrum eps possit illa beneficia vacantia conferre & dare quibus voluerit? Dicit q non: sed tuum mihi, & meum tibi conferre debet. hoc dicit. H R. Colligo aliqua notabilia. Primo, q quis non debet decipi legis auctoritate. Secundum, q beneficia vacantia causa permutationis faciendæ, non possunt conferri nisi cum compermutantibus. Not. tertio q volentibus permutare sua beneficia, licitum est exprimere q resignant causa permutationis faciendæ, & non alias. Not. q maxime in spiritalibus debet euitari illusio; sic etiam duplicitas, & fraudandi voluntas. 22. q. 2. ne quid. 24. q. 3. excõicatorum. de postula. c. si. Not. finaliter. q ante permutationem potest præcedere tractatus. de hoc in glo. in ver. volentibus. Zabarella.

¶ *Glo prima dicit quid facit, & quid determinet.*

b ¶ *Ne concessione.*] se summat ponens ius nouum & æquissimũ: Et determinat decretalem, inter cetera. de præbend. & supra eod. tit. cum vniuersorum.

c ¶ *Vtentibus.*] per hanc litteram dico decre. hanc locum habere vbi in fraudem expectantium fieret permutatio, cum illi non vtantur concessione iuris: sed ius fraudent. eod. tit. c. vnico. lib. 6. de renun. c. vlti. eod. lib.

d ¶ *Illudatur.*] Concor. cle. ĩ. de renun. c. vnico. & ibi concor.

² Vide Felinũ in c. de quarta. extra de præscrip.

e ¶ *Beneficia.*] Includit ² etiam hospitalia & loca similia, quæ permutari possunt his casibus quibus in beneficiũ conceduntur: quæ habentur ĩ. de relig. domi. quia contingit. §. vt autem. illa vero quæ non conceduntur in beneficium, non videntur posse cum beneficijs, permutari, cũ beneficiorũ adinuicẽ permutatio fieri debeat.

f ¶ *Ex causa.*] Bene ergo licet renuntianti in actu renuntiationis hoc exprimere, q renuntiat permutationis causa, & dato q hoc non exprimatur, satis est q constet ex coniecturis vel prius actis.

g ¶ *Volentibus.*] Ergo tractatus permutationis inter partes procedere potest: tamen ipsa permutatio expeditur superioris officio. & vide quod scripsi ĩ. eo. quæsitum.

¶ *Glo seq generaliter intelligit, dicens, quòd episcoporum est permutare, & rationem reddit: quærit de capitulo vacante sede, & soluit distinguendo, in si amplians textum, & soluit contrarium.*

h ¶ *Conferantur.*] p illos in quorũ manibus fiebat resignatio, vel per alios collatores. Hoc tñ scias, q epõrũ est pmutare, vel permutationibus auctoritatẽ præstare, & non inferiorum, vt not. Host. in summa huius tit. §. quis potest. ver. & nunquid. & dixi ĩ. eo. quæsitum. cum enim conciliũ Turon. prohibet permutationem, ẽ id nõ dispensat, nisi cui permissum est. & idem Archidiaconus eo. tit. c. vnico. lib. 6. & facit quod not. ĩ. c. proxi. in prin. ipsi tñ inferiores, quorum est cõferre vel eligere, habent consensore, vt not. in prædict. decr. vnica. Quid de capitulo vacãte sede epali: poterit ne permutationi auctoritatẽ præstare? Puto q sic: cum hoc sit iurisdictiõis episcopalis, in qua tũc succedit. de maio. & obe. ijs quę. & c. cum olim eo. tit. c. vnico. lib. 6. cũ concor. hæc vera, nisi beneficia illa vel alterũ illorũ spectarent ad collationem epi solius sine capitulo: quia cũ in talium beneficiorum collationem non succedãt: ergo nec ĩ cõsensu, quẽ necesse haber pręstare collator. & idem si habet eligere vel præsentare, vt scripsi, ne sede vacante. c. 2. ne vna via concedatur quod alia prohibetur. de regu. iur. cũ quid. lib. 6. Si vero vnà cum capitulo haberet facere prædicta cum capitulum tunc possit conferre, eligere, vel præsentare. ne sede va. c. vnico. lib. 6. ergo poterit vt capitulum consentire, & vt eps auctorizare. Puto autem q hoc decretum afficiat, nedum collationem, sed etiam omnem electionem, postulationem & præsentationem, quæ fieret de alio ad aliud beneficium sic renuntiatum: hoc enim est de mente, & eadem ratio est; Et decre. de pręb. com in illis. lib. 6. loquitur in impetrationibus beneficiorum, quæ sunt odiosæ.

Episcoporum & nõ inferiorũ est permutationibus auctoritatẽ pręstare.

Capitulũ sede vacante, potest permutationib' auctoritatem præstare.

i ¶ *Volumus.*] Hoc iure nouo: quasi innuat q olim in hoc casu necessaria erat gratiosa prouisio, & sic soluantur not. eod. in c. cũ vniuersorum. de præben. inter cætera. sicut aliàs in simili casu agitur ad interesse. ff. de præscrip. verbis. l. naturalis. in prin. & in fine.

Nota nõ contrahentes ex iddẽtitate rationis extendi, Fe.

DE TESTAMENTIS ET VLTIMIS voluntatibus.

¶ *Visum est supra de actibus viuentium; nunc videndum est de actibus decedentium, siue morientium: ideo annectit rubricam, de testamentis, &c.*

Continuatio.

R *Eligiosis.*] Præsupponendum est primo, q ad curam epi spectat & pertinet, vt vltimæ voluntates demandentur executioni: Et ex officio potest cogere executores vel hæredes ad exequendũ huiusmodi voluntates, & ad reddendum rationẽ de ijs quæ fuerunt relicta à testatore. Secundo præsupponendum est, q religiosi non possunt deputari executores alicuius testamenti sine consensu sui abbatis.

CASVS. Titius tendẽs ad mortem fecit suũ testamentũ: instituit pauperes hæredes, vel aliqua legata eis reliquit: ad exequendum suam voluntatem, fecit suum executorem aliquẽ religiosum, qui acceptauit huiusmodi officiũ executoris, petita prius licentia à suo abbate & obtenta: Eps voluit cogere illum religiosum, vt ostenderet qualiter fuerit executus voluntatem testatoris: dicit ille religiosus, q erat exemptus à iurisdictione epi, & q nõ tenebatur coram eo comparere: quæritur vtrum iste religiosus bene dicat? Dicit q non, immo non obstante sua exemptione potest compelli ad reddẽdum rationem: & si deliquerit, eps poterit illum punire. Not. q religiosus datus executor ab aliquo testatore, non potest huiusmodi officium acceptare, nisi petita & obtenta licentia à suo abbate.

Not. q eps potest cogere hæredes qui nõ sunt executores specialiter deputati ad reddendũ rationẽ qualiter impleuerũt voluntatẽ defuncti. Not. q si executor testamenti deliquerit in exequendo testamento, eps poterit illum punire. Not. casum in quo exempti perdunt priuilegium exemptionis, videlicet si fuerint deputati executores alicuius testamenti. Aliũ casum habes in c. 1. ĩ. tit. proxi.

Not. q quis dicitur præscindere materiam delinquendi, quando obuiat rei quæ posset esse causa delinquendi, vt hic clare patet.

Not. q con-

Not. q consummatio testamẽti dr executio testamenti. simile s. eo. tit. Zabarella.

Prima glo. summat, diuidit, & dicit quid determinat.

a *Religiosis.*] ordinarius loci rationem exigit à religiosis etiam exemptis de testamentorũ executionibus, quas gesserunt: & si circa id deliquerint, illos punit. Et primo ponit motiuum cõstituentis. Secundo constitutionẽ. Tertio pœnam. Et incipe constructum ibi: *Volentes.* Et quo ad rationẽ per executorem reddendam determinat quod not. in Specul. de instr. edi. §. nec vero aliqua, ver. sed an simplex. qd quasi ad litteram ponit Archi. 88. dist. eps tuitionem.

sis a etiam exẽptis, deputatis b ad executionem cuiuslibet c vltimæ volũtatis, circa ipsius executionis officium (quod vtique d non possunt nisi à superiori suo petita super hoc licentia & obtenta e, suscipere f) volentes præscindere materiam g delinquẽdi: Prçsentis constitutionis auctoritate statuimus, quòd tales h (etiam si prælationis fungantur officio) locorum i ordinarijs † debitam reddere k, ipsique ordinarij ab eisdem absque dolo fraude seu negligentia, de susceptæ executionis officio teneantur exigere l rationem: Illos quos circa id deliquisse repererint, in aliorum exemplum m pœna de-

Vide cõsilium Tri dẽt. sessio. 22. à reformã. cap. 8.

Glo. seq. tractat quid de deputatis, soluens distinguendo tria membra, et in tertio subdistinguit.

b *Deputatis.*] Not. q non dicit, deputandis: per quod vr velle q cõstitutio respiciat præterita: quod verum puto de futuris gestionibus fiendis etiam per iam deputatos, quamuis exemptos. & facit qd not. s. ea. compl. de æta. & quali. vt hi qui. in glo. quod posteris. & de vi. & hone. cleric. c. 2. post prin. Sed in præteritis gestionibus factis iam per exemptos ante hanc constitutionem, non puto q hæc decre. locum habeat: ad quod facit littera sequens: constat enim q circa iam gesta præcidi non potest materia delinquendi. Si vero exemptus religiosus prius deputatus iam ante constitutionem, partem gesserat, partem vero gessit post constitutionem, si ratio post gestorum non connectitur prius gestis: quia singulis annis pcipit certos redditus, quos conuertit in certos pios vsus, de postea gestis rationem reddat. ad hoc de elect. si eo tempore. lib. 6. sed si ratio post gestorum sine prius gestis inutilis videretur, non tñ cogetur ad illam reddendã. ad hoc s. de appel. super eo[.] 1. reddat ergo Papæ, legato, vel suo superiori, vt quo ad illam stemus antiquo iuri.

c *Cuiuslibet.*] Comprehendere vult etiam codicillos. & vide qd scripsi eo. tit. super rubrica.

ADDITIO. Dicit Paulus q vltima voluntas comprehendit omnem testamentorum speciem, siue sit militare vel priuatum solemne, vel nuncupatiuum. C. eo. hac consultissima. & l. iubemus. & & de his per Host. in summa eod §. 3. & in Specul. de instru. edi. §. compendiose. ver. ad huius autem. Zenzelinus dicit, q comprehendit quamlibet vltimam voluntatem, siue sit testamentum, siue codicillus, siue donatio causa mortis, siue epistola, cum indistincte loquatur. ff. de extra. l. 1. de priuileg. quia circa. dicit etiam Pau. q procedit, quod hic dicitur, etiã si vltima voluntas sit confecta in sanitate, dum tñ sit morte confirmata. 13. q. 2. c. fi. de cele. Mi. cũ Marthæ. Zabarella.

d *Quod vtique.*] Interpositio: quæ tñ habebatur eo. tit. c. 2. lib. 6. & de claustralibus loquitur, vt ibi not.

Glo. seq. primo dicit quid reprobat. secundo quærit, arguit negatiue, & soluit.

Testamenti executiõdi licentia religioso data, an p superiorẽ re integra reuocari possit.

e *Obtenta.*] Reprobatum vr qd disputando soluerat dñs meus, in hoc casu tacitam licentiam superioris sufficere. quod vide in Mercu. eo. tit. sub littera G. [aliàs sub littera S.] Sed dubitatur nũquid superior qui religioso dedit licentiam suscipiendi hoc executionis officium, possit licentiã reuocare re non integra, vt fortior sit quæstio: Et vr q reuocari non possit, cum sit adstrictus rationi reddendæ, vt hic: & qui semel suscepit, exequi cogitur. eo. tit. Ioannes. puto q male facit sine causa reuocando, non tñ credo q subditus resistere possit, cum velle non habeat. & optime facit 13. q. 5. manifestum. tunc ergo perficiet executionem collega, si quem habet, vel is de quo testator prouidit, vel eps. quod dic vt eod. tit. c. 2. lib. 6. & vt ibi not. in glo. penult.

Fratres Minores nõ possũt esse testamentorũ executores.

f *Suscipere.*] Fratres Minores non licentiantur hodie ad hæc officia, nec illa suscipiunt. quod dic, vt j. de verb. signifi. exiui. §. proinde. vel sic. item q executione. & §. cupientes. versi. verum etiam.

g *Materiam.*] Concor. de vsuris. cap. 1. lib. 6.

Glo. seq quæstionem soluit.

Not. hic Card. q licet ius odiosum ex

h *Tales.*] scilicet religiosi etiam exempti. & per hoc puto q in secularibus exemptis non habeat locum quod hic dr. & licet subsit eadem ratio: satis est tñ q eorum priuilegijs constitutio illa nõ derogat, & fuit forte impulsiua ratio; quia religiosi plus delin-

quebant in his. Est simile j. de cen. c. 1. & de priuile. c. 1. & de pœnis. cupientes. post princ. de sen. excom. c. 1. de deci. c. 1. & vide qd not. in 1. glo.

i *Locorum ordinarijs.*] Non dicit, diœcesanis. & facit ad id quod scripsi eo. tit. Ioannes. super ver. diœcesanum.

tendatur per identitatem rationis, nõ tamen extenditur ad casum priuilegiatum, vnde posset inferri quod priuilegiũ nõ tam facile perditur sicut ius cõmune. de quo Gabr. in l. centurio. Fonta.

bita n (quocumque non obstante priuilegio o) punituri.

TITVLVS VII.

De sepulturis.

Clement v. in concilio Viennẽ.

Excommunicati sunt etiam exempti, qui in casibus non permissis defunctos sepeliunt in cœmeterijs tempore interdicti, vel qui scienter sepeliunt excõicatos publice, nominatim interdictos, vel manifestos vsurarios, Io. A.

CAP. I.

E Os †

Glo. seq. alleg. concor. quærit & remittit.

k *Reddere.*] rationem teneantur, quod sequitur. concor. j. de relig. domi. quia contingit. §. illi etiam. Quid si testator liberauit eũ ab onere rationis reddendæ. Vide quod scripsi eod. tit. Ioannes. in penulti. q. vbi etiam aliquid de modo rationis reddendæ not. & in Spec. prædic. §. nũc vero. ver. sed nũquid secundũ dictũ.

Glo. seq. notat, per quod dubium soluit.

l *Exigere.*] Nota q duo ponit & vt diuersa: per quod vr, q isti executores etiam ordinarijs non petentibus rationẽ reddere debeãt: si tñ offerunt: sed si ordinarius non recipit, eis non imputabitur. de reg. iur. imputari. lib. 6.

† De intellectu vide Decium in c. ad hæc. extra de priuileg.

m *Exemplum.*] s. ea. compil. de offic. ordi. c. 1. cum suis concor.

n *Debita.*] arbitraria, ex quo certa statuta non est. de offi. deleg. de causis.

o *Priuilegio.*] j. c. proxi. & vide quod ibi dicam.

DE SEPVLTVRIS.

Continuatio.

Visum est supra de testamentis: verum quia testatores in testamento eligunt suas sepulturas, ideo annectit rubricam, de sepulturis.

E Os qui.] CASVS. Certis ex causis posuit eps istam ciuitatẽ sub interdicto ecclesiastico, cuius interdicti effectus est, vt tempore interdicti non administrentur mysteria diuina, exceptis duobus, videlicet baptismatis, & Eucharistiæ: Durante interdicto aliquis mortuus elegit sepulturam apud locum nostræ dñæ Burdgalẽsi. vel apud alium locum exemptũ ab epo vel archiepo: modo quæritur, vtrũ isti exempti possint impune tradere sepulturæ corpus istius mortui? Dicit q non: immo ipso facto sunt excõicati. Et idem dicendum est, si aliquis tradat sepulturæ alicui ecclesiæ excõicatum publice, vel interdictum vel publicũ vsurarium. Not. *Temeritatis.* Temeritas, tis, id est, fatuitas, præsumptio. & habemus temere aduerbium, vt s. in cle. de sum. tri. & fide catho. Not. *Cõtemptũ*, i. sprẽtũ. Not. *Interdictis*, Quid sit interdictũ dixi s. in cle. quãuis. de fo. comp. & ibi dixi q sunt plura interdicta: & promisi vobis ibi dicere de alijs interdictis, quæ hic subijciã, & cõtinuabo ad alia s. videlicet, q est interdictũ, quod dr interdictũ de mortuo inferendo, & habet locũ, vt quis nõ phibeatur mortuũ inferre & sepelire, quo licet ei inferre, & sepelire vt ff. de interd. l. 1. in prin. vt si via phibeat, vel sepulchrũ ædificare, vel lapides ad ædificãdũ per fundũ ducere, vt ff. eo. l. 1. §. prætor ait. & §. si iter mihi. §. vim habere. & §. fi. Item est interdictum momentaneæ possessionis, & est illud quo agitur de possessione retinenda, sicut vti possidetis, vt ff. vti pos. l. 1. §. 1. vel agitur de possessione adipiscenda, vt est quorũ bonorũ, quorũ legatorũ. vel quo agitur de possessione recuperanda, vt vnde vi. ff. eod. tit. de interdictis. §. 1. Item est interdictum, ne quid in loco sacro fiat. & omnia sequentia huiusmodi dantur cuilibet de populo ad prohibendum ne fiat, contra quam prohibitionem si quid actum fuerit interdicto q vi aut clam, suis sumptibus vel destruere cogetur omne quod factum fuerit, aut in pristinum statum reducere vel reddere tenetur. vt ff. ne quid in loco publico. l. 2. §. ait prætor q in via. Item interdictum, ne quid fiat in loco publico vel itinere, & hoc interdictum prohibitorium est, & tam publicis vtilitatibus, quàm priuatorum per hoc prospicitur. Loca enim publica vtique priuatorum vsibus deseruiũt iure scripto ciuitatis. vt l. 2. §. 1. Itẽ interdictũ ne qd fiat in mari, vel flumine publico ripave eius quo peius nauigetur, aut in via publica quo peius eat. Hoc interdictũ datur perpetuo omnibus: & in omnes habet condemnationem in id quod actoris intererat, vt l. 1. in fi. ff. de via pub. & itinere publico reficiendo. Item interdictum, ne quid fiat in flumine publico, vt aliter fluat quàm priori æstate fluxit, id est, vt aqua fiat altior, depressior,

depressior, rapidior cum incommodo euellentium: vt ff. ne quid in flumine publi. l. 1. in prin. §. non autem omne. ¶ Item interdictū, de noui operis nuntiatione, datur ei qui prohibetur ædificare, nisi postquam satisdederit. vt ff. de no. ope. nuntia. l. prætor ait. §. hoc autem interdictum. ¶ Item interdictum de loco publico fruendo, est publicæ vtilitatis causa propositum: quia tuetur vectigalia publica: ergo quis prohibetur vim facere ei socio ve eius, qui conducit locum publicum fruēdū ab eo qui locandi ius habuit, quo minus loco publico sibi frui liceat ex lege locationis vel conductionis. & hæc habentur l. 1. §. 2. in princ. ff. de loco publico fruendo. ¶ Item interdictū, de precario, quod restitutoriū est, datur ei qui precario rogauit. & precario habet, immo etiam si non rogauit. dum tñ possideat, vt ff. eo. l. 2. in rebus. §. 1. & per totam l. precarium vł rogare & habere, si rogauit pro se, & habet pro suo, vel si rogauit procurator suus vel negotiorum gestor, & ipse ratum habet, vt ff. eod. l. certe. §. 1. dum tñ accipiat in personam suam ꝯtum, aliter non. ff. de acqui. pos. l. possessio. §. fi. ¶ Item interdictum ꝙ vi aut clam, datur aduersum eum qui in loco alterius aliquod opus construxit vel destruxit. dū tñ factum sit in solo ff. eo. tit. l. 1. §. hoc interdictum. Et etiam si vi, id est, per violentiam, aut clam, id est, occulte sine notificatione alteri facta fecit, cum timeret ne si sciret sibi prohiberetur, vt ff. eo. tit. l. 1. ¶ Item interdictum, quorum bonorum, à prætore inuentū est. Et datur filio emancipato aduersus hæredem vel possessorem, vel ꝯ illum qui pro hærede vel possessore possidet ad vniuersa bona adipiscenda, non ad singulares res. Et est duplex, scilicet directum & vtile: Directum datur ei qui est bonorum possessor: Vtile datur ei qui succedit iure ciuili ex testamento vel ab intestato. ¶ Item interdictum quorum legatorum, competit hæredi ad repetendum legata quæ sine voluntate eius legatarius occupauit. Repetet itaq; hæres vt deducat falcidiā: alioquin si repeteret statim recepturus, exceptione doli poterit remoueri. ¶ Item interdictum, de riuis, est vtilissimum: quia riuos, specus, & septa reficere & purgare prætor aquæ ducendæ causa permittit: dum tñ non aliter aquā ducat, quam priore æstate fluxit, vt in l. 1. in princ. ff. de riuis. ¶ Itē interdictum Saluianum, competit dño fundi aduersus colonum in sua domo habitantem, & eius hæredes de rebus coloni tacite pignoratis pro mercibus. quas colonus in fundum intulit, vt l. 1. ff. eod. tit. ¶ Item interdictum, de tabulis exhibendis, datur omnibus quibus aliquid est adscriptum in tabulis, vel pure. vel in diem, vel sub conditione, siue sint hæredes siue legatarij, siue fideicommissarij. ¶ Interdictum de ripa munienda, merito propositum fuit: Nā ripas fluminum publicorum reficere & munire vtilissimum est, ne ob id omissum nauigatio deterior fiat, vt in l. vnica. §. 1. ff. de ripa munienda. Item interdictum vt in flumine publico nauigare liceat, est quo prospicitur, ne quis in flumine publico nauigare. nauem, ratem ve agere, vel in ripa onerare prohibeatur: sed vt per lacū, fossam, stagnum publicum nauigare liceat, vt in l. vnica. §. 1. in princip. ff. eo. tit. vbi subdit Vlpianus: Lacus est qui habet perpetuam aquam: Stagnum vero, quod temporalem continet aquam ibidem stagnantem, quæ quidem aqua plerumque hyeme colligitur. Fossa est receptaculum aquæ manufactum. ¶ Item interdictū vnde vi, locum habet cum quis possessionem soli per vim amisit: Et datur directe ꝯ deiectorē illi qui de possessione alicuius rei immobilis deiectus est sine omni causa, vt restituatur possessio de qua deiectus est & omnia ablata: immo dato ꝙ ibidem essent aliqua, quæ penes violentum fuerint mortua, vel aliquæ res quæ casu fortuito perierunt, non propter hoc liberabitur, sed in totum condemnabitur ad earum æstimationem: quia nec mortalis, nec fortuitus casus liberat deiectorem. ¶ Item interdictum, de vi & vi armata: cum interdicto vnde vi, datur & proponitur ei qui deiectus est: Fuit enim æquissimum vi deiecto subueniri, ergo ad recuperandam possessionem hoc interdictum inuētum est: Ne quid enim per vim admittatur legibus prospicitur publicorum & priuatorū, necnon constitutionibus principum, vt l. 1. ff. eod. tit. §. hoc interdictum. & §. seq. Item interdictum, Vti possidetis, locum habet in rebus immobilibus, scilicet dum de fundi vel ædium possessione contenditur. Insti. eod. tit. de interdictis. §. sed interdictum. Habet etiam locū in incorporalibus, vt in quasi possessione: & datur possidenti ciuiliter, & possidenti naturaliter: vel etiam quasi possidenti gratia retinendæ possessionis. Et proponitur quotiens inter litigatores contentio est, vtrū possideant: quia alteruter magis se possidere affirmat. ¶ Item interdictum Vtrobi, idem est cum interdicto vti possidetis: nisi ꝙ in hoc differunt: quia illud interdictum, scilicet vtrobi, locum habet cum quæstio est de retinenda possessione rerum mobilium, vt ff. vtrobi. l. vnica. §. hoc inter. Sed vti possidetis, locum habet cum quæstio est de retinenda possessione rerum immobilium. ¶ Item interdictum de vxore ducenda, marito datur aduersus & ꝯ eum, qui dolo eam retinet sine volūtate mariti, licet ipsa volente. ff. eod. tit. de interd. l. 1. Et de omnibus istis interdictis nihil ad propositum nostrū, nisi in illa significatione, vt dixi ṡ. in cle. quamuis. de sor. compet. quia tempore interdicti nulla conferuntur sacramenta, vel nulla solemniter celebrantur diuina, & tempore interdicti solum confertur baptismus & pœnitentia & alia, vt dixi ṡ. in illa cle. in prin. Sed omnia illa alia interdicta scripsi pro dominis canonistis, vt ipsi non habeant pœnā ad illa interdicta inuestiganda: quia ipsi quam plures allegantias abhorrent, ideo continuetis adinuicem illa interdicta: quia vtile est ista scire. ¶ Not. ibi: *Decernimus*, ꝙ totiens quotiens vtitur Papa hoc verbo. decernimus, ipse nouum ius inducit. Not. ꝙ temeritas reprobatur. 17. q. 4. si quis. ne cle. vel mona. cap. 2. lib. 6. Not. de pluralitate clauium. de hoc in glo. 2. & 20. dist. §. 1. Zabarella.

qui[a] propriæ temeritatis audacia defunctorum corpora, non sine contemptu clauium[b] Ecclesiæ, in cœmeterijs[c] interdicti tempore[d], in casibus non concessis à iure[e] vel excommunicatos[f] publice[g], aut nominatim[h] inter-

¶ *Glo. prima summat, diuidit, & dubium soluit.*

a ¶ *Eos qui.*] Excõicati sunt etiam exempti, qui in casibus nõ permissis defunctos sepeliunt in cœmeterijs tempore interdicti: vel q scienter sepeliunt excõicatos publice, nominatim interdictos, vel manifestos vsurarios. Et primo ponit: secundo tollit obstantia: ibi. *Nulla.* Et per hoc quòd dicit eos, includit cuiuscunque professionis viros, clericos, & laicos: includit etiam mulieres. & de hoc de elect. in generali. lib. 6.

b ¶ *Clauium.*] de exces. præla. c. fi. de pœn. c. fi. & not. pro pluralitate clauium. [1] de hoc remissionem dedi. de sum. tri. c. 1. ad fi.

[1] Vide B. Thomam in quæstionibus additis ad 3. par. q. 17. art. 1. & 2. & 3.

¶ *Glo. seq. notat & fortificat.*

c ¶ *Cœmeterijs.*] si igitur in campis & locis priuatis eos sepeliant, non est locus huic pœnæ: quod intelligo etiam si locus ille esset vicinus vel contiguus ecclesiæ vel cœmeterio: quia ex quo ad vsum cœmeterij non est per epm benedictus. de conse. dist. 1. nemo. non erit locus huic pœnæ. quare autem in cœmeterijs corpora sepeliātur, vide not. 13. q. 2. cum grauia.

d ¶ *Tempore.*] quo tempore interdicta est ecclesiastica sepultura. de pœnit. & remis. quod in te. de priuileg. vt priuilegia.

¶ *Glo. seq. ponit duo exempla, & dubium soluit.*

e ¶ *A iure.*] hoc dicit propter clericos, qui seruauerunt interdictū: quibus conceditur eo tempore sepultura cum silentio, & absque campanarum pulsatione: vt in prædic. decre. quod in te. & propter priuilegiatos circa contraries. de quibus in prædi. decre. vt priuilegia. In quatuor vero festiuitatibus in quibus eo tempore celebrari potest alta voce, & c. de quibus in decr. vlti. §. penult. de senten. excom. lib. 6. non puto posse mortuos sepeliri, licet multotiens fuerit ꝯtrarium obseruatum. & hoc bene probat decre. cum & plantare. §. ꝙ si. de priuileg. & ille §. qui diebus illis permittit participationem diuinorum, de audiendis officijs loquitur, non de sacramētis; quod patet ex diuisione cap. Item cessat causa ibidem expressa de spe reconciliationis.

Sepeliri non possunt mortui tempore interdicti, etiam in quatuor magnis festiuitatib.

f ¶ *Excommunicatos.*] ab homine vel à iure. & intelligas de excõicatione maiori. de sen. excom. si. quem. licet enim excommunicati minori sic decedentes sepeliendi non sint, vt not. Inno. eod. tit. sacris. huic tñ pœnæ tunc locus non esset. de hæreticis qui excõicati sunt, specialiter fuerat prouisum. de hære. c. 2. 1. respon. lib. 6.

¶ *Glossa sequens tractat quæ sit excommunicatio publica, & quid de occulta, ibi not.*

g ¶ *Publice.*] de hoc de re iudic. ad probandū. de excep. exceptionē. in glo. penult. quæ gl. nõ placet simpliciter quo ad casum istū: licet enim fateat illum publice excõicatum ꝯ quem publice lata est sententia, licet denuntiatus non sit: cum prædicta decr. ad probandum. non dicat publice nunciatum, sed publice excõicatum: nõ tñ fateor ꝙ hoc ipso ꝙ excõicatus est ꝑ iudicē, loco quo iudicare cõsueuit, ꝑsentibus officialibus suis & partibus, vel altera cõtumaciter absente dicat publice excõicatus: sed ex qualitate fori multitudine, s. vel paucitate officialiū & astantiū, dicat publica vel non publica: ita ꝙ in hoc veritas rei põderetur [2] vt quo ad hūc casum videamus an ꝓsumant sepeliētes scire. vel talē sit casus quo sit eis imputandū si ignorarūt qđ publice sciebat. 11. q. 3. qui & humanis. alias posset esse occultus: licet per iudicē in banco corā duob⁹ vel tribus fuerit ꝓmulgata: facit in Authen. de litig. §. omnē vero. coll. 8. ad hoc mouet mens & ratio iuris ꝓponderanda verbis [3] & qđ alleg. ibi in glo. nõ probat, vt ibi dixi: & vltra iura quæ cõiter allegantur de do. & contu. c. fin. de eo qui mit. in pos. c. fin. de cle. nõ resi. ex tuæ. ff. de insti. sed & si. §. 1. & 2. bene facit cle. ṡ. de elect. c. cautam. §. verū. & facit ṡ. de iudi. dispendiosam. de so. compe. quamuis. facit quod not. Compost. de consue. cū dilectus. quod scripsit de elect. illa. in glo. magna circa fi. Et per hoc ꝙ dicit, publice, dico ꝙ si esset occultus dato ꝙ sepeliens sciret, non est locus huic pœnæ. An vero sit locus excõicationi minori, not. de priui. ad hæc. in glo. 1. additur autem hic pœna ad pœnā, quam statuit decre. epūrum. de priuileg. lib. 6. quæ per hanc sublata non est.

Excõicatus per iudicem in loco iudiciali, an dicatur publice excõmunicat⁹.

[2] Placet Pet. de Anchara. & Imo. qui mihi videtur probare glos. vbi est imponenda pœna: sed alias in iudicio excõmunicat⁹. dicetur publice excõmunicat⁹. Ponta.

[3] Facit gl. Zen. in extrauag. execrabilis. §. statuimus. in verbo, immiscere Pon.

h ¶ *Nominatim.*] concor. de priuileg. cum & plantare. §. excõicatos. &

tos. & vide quod ibi not. ad idem. eod. tit. si priuilegia. de præbē. in Laterañ de cle. excom. proposuit. & est simile j. ea. compila. de vi. & ho. cle. c. 1. & per hanc litteram & prædictas similes videtur q possit in cœmeterio sepeliri interdictus non nominatim, dummodo locus interdictus non sit.

a ¶ *Interdictos.*] vt suf ficere, q interdictū sit tale, q priuet sepultura, vt in casu. de sen. excom. is cui. 2. rñ. lib. 6. facit quod scripsi post Inno. & Host. hoc eod. tit. sacris.

¶ *Glo. seq. remittit, excipit, determinat, id declarat.*

b ¶ *Manifestos.*] qui sint manifesti, not. de vsur. c. 1. & 2. in princ. lib. 6. & intelligas nisi cautū sit de restituēdo, vt ibi. & puto sufficere quo ad sepulturam: non dico quo ad validandum ipsius testamentum, q caueatur post mortem[1], quod verum intelligo in illo qui iussit satisfieri de vsuris, aliàs enim non sufficeret cautio hæredum, cum decesserit in peccato. de vsur. quia in omnibus. & hoc probat littera illius decre. quamquam. de vsur. lib. 6. in princ. & §. 1. rñ. accumulatur autem hæc pœna ad pœnam prædicti Laterañ. concilij. quæ adhuc hodie locum habet, cum expresse sublata non sit.

dictos [a], vel vsurarios manifestos [b] scienter [c] sepelire [d] præsumunt: Decernimus ipso facto excommunicationis sententiæ subiacere [e]: à qua nullatenus absoluantur, nisi prius [f] ad arbitrium diœcesani episcopi eis [g], quibus per præmissa fuerit iniuria irrogata, satisfactionem exhibuerint competentem: nullo eis [h] circa præmissa exemptionis, vel quouis alio priuilegio [i] sub quacūque forma [k] verborum concessio aliqualiter suffragante.

[1] Secus ergo si ante mortē. nō obstat. l. filius. & l. eius. ff. de test. immo idē si post mortem, vt voluit Ioan. And. in c. quāquam. de vsu. lib. 6. in col. fi. ad fi. quāquā. Imo. hic neget ibi hoc dici per Io. An. Font.

c ¶ *Scienter.*] requirit ergo scientiā hæc excōicatio. concor. de sen. excō. significauit. & c. cū desideres. & de hæret. c. 2. in prin. lib. 6.

¶ *Glo. seq. declarat, & petit quinque dubia, circa quæ ponit nouem modos quibus iura loquuntur; inducit tres rationes pro, & vnam contra.*

d ¶ *Sepelire.*] hic occurrunt dubia, quæ principia declarationem plusquam glossantis opinionem exposcunt: scilicet an portantes ad sepulturam, qui tñ non sepeliunt, sint excōicati. Item quæritur de concomitantibus funus. Itē de fodiētibus, fabricātibus, vel aperiētibus sepulchrū. Itē de platis, clericis, vel ministris ecclesiarū, in quarum cœmeterijs sepeliunt, qui id non prohibent, vel patiuntur. Item de ijs clericis vel laicis, qui portant cereos, cruces, & similia. Et circa hoc aduertendum, q quandoque iura prohibent in cœmeterio sepeliri, vt hic, & de priui. ad hęc. de sen. excom. is cui a. respon. lib. 6. quandoque in cœmeterio tumulari. eod. tit. sacris. Quandoque sepulturæ tradi. de vsur. quia in omnibus. de hære. c. 2. 1. respon. lib. 6. Quandoque ad sepulturam admitti. de vsur. quāquam. lib. 6. eo. lib. de priuileg. eṗorum. Quandoq; sepulturæ clericos interesse. de rapt. super eo. Quandoque corpora cum psalmis ad sepulturam duci. 23. q. 5. placuit. Quandoque iubent sepultura carere. de tornea. c. 5. de pænit. & remis. omnis. Quandoque præcipiunt extra cœmeterium subterrari. de sta. mo. cum ad monasterium. Quandoque permittunt cum silentio tumulari. de pænit. & remis. quod in te. Cum ergo hic puniat sepelientem, non admittentem, interessentem, vel cooperantem (sepelire autē est mortuum humo vel tumulo condere) videretur solos humo vel tumulo corpus imponētes ligatos esse. facit ꝑ hoc æquitas, ne ex vnius funere multitudo ligetur. Item constat q portantes & concomitantes, vel fabricantes, si non sequeretur talis sepelitio, excommunicati non essent. In ꝯtrium: esset hæc constitutio ludibrio, si vnus solus ribaldus vel seruiens, per quem poterit id expediri, ligari dicatur, reliquis vsitatis pompose & solemniter expeditis.

Sepultura varijs modis à iuribus inhibetur.

Sepelire, est mortuū humo vel tumulo cōdere.

¶ *Glo. seq. remittit, dubium soluit, remittit etiam de quæstione, & de ipsius dubio incidente quod soluit.*

e ¶ *Subiacere.*] alios casus quibus quis ipso facto excōicatur per has cle. vide not. j. de sent. excom. c. 1. hanc autem pœnam locum habere non puto in alijs casibus quibus denegatur sepultura: quos habes not. eo. tit. ex parte. de sta. mo. c. 2. & cap. cum ad monasterium. Quid de illo qui sepelijt manifestum vsurarium, excommunicatum publice, nominatim interdictum, & tempore interdicti: nunquid vna vel quadrupli excōicatione ligabitur ex hoc facto? vide de hoc plene quod scripsi in quæstione Gualterij; siue tñ vna sola, siue pluribus sententijs ex his diuersis causis, quarum quælibet, per se sufficiat, excommunicatus dicatur: planum est q de omnibus debet satisfacere, & ab omnibus absolui. de quo satis not. de offic. ordi. ex parte. de sent. excom. cum pro causa.

Excōicatio an multiplicetur multiplicato delicto.

f ¶ *Nisi prius.*] concor. cle. j. de sequest. pos. cap. vnico. & vide qđ ibi not. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. successiue de duobus quæris, & soluit, ponit duo dicta Innoc. & Hostien. & secundum determinat.*

g ¶ *his quibus.*] sed qui sunt hi? forte intellexit de iis quorum fauore fuerant latæ sententiæ excōicationis, vel interdicti in loca vel personas quoad vsurarios illos quibus fieri debebat restitutio: si qua etiam violentia in his fuisset illata clericis vel ministris illis etiam fiet satisfactio. Itē si illorū corpora vel ossa discerni possint, exhumanda sunt. eo. tit. sacris. & hoc in vltimis tribus casibus. Sed quid de primo? Dic q si ille fuit pænitens, licet non debuerit sepeliri, tñ non exhumabitur, saltem post relaxatum interdictū, vt not. de sent. excom. si ciuitas. in glo. penult. lib. 6. & not. Inno. & Host. in decre. vlti. de excessi. prela. ad fi. & facit qđ not. de sent. excō. à nobis 2. in gl. penult. not. etiam Inno. & Hosti. in prædi. decre. vlti. q pænitens qui sepultus non fuit in cœmeterio ꝑꝑ interdictū, relaxato interdicto debet in cœmeterio sepeliri. Inno. alleg. de sen. excō. cum illorum. & Hosti. in ṗdi. decre. à nobis. & dicunt, q ex quo pænitēs est mortuus: mortuaria ab eo licite recipi possunt: cū pro ipso sit orandum. alleg. 13. q. 3. quæcunq;. secus si nō fuisset pænitens. 88. dist. c. si. & vide quod post eos dixi de sen. excō. cum voluntate. si intelligas de mortuarijs, quæ ipse pænitens de loco interdicto reliquit in morte, verum puto. Idem si intelligas de mortuarijs, quæ postea darentur cum funere sepulto in cœmeterio post relaxatum interdictum. De funeralibus vero quæ darentur cum funere sepulto de facto tempore interdicti, non puto clericos licite recipere posse: quia viderentur participare delicto.

Sepultus in cœmeterio tempore interdicti, an debeat exhumari.

h ¶ *Eis.*] sic sepelientibus.

i ¶ *Priuilegio.*] vt si priuilegiati essent contra decre. 5. de priuileg. lib. 6.

k ¶ *Quacumque forma.*] Arg. q generalia & derogatoria verba sufficiant. facit de hære. sicut. j. c. prox. ver. nos etenim. & per Dynum de reg. iur. quod semel. lib. 6.

¶ Idem in eodem.

¶ *Pars quæ titulum respicit, hoc intendit: Prædicatores & Minores in locis suis libere sepeliāt illos qui hoc libere elegerint. De funeralibus tamē & quibuscunque obuentionibus et relictis, etiam de quibus aliàs non debetur canonica, quartam & non vltra soluent ecclesiæ parochiali. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

Du-

D *Vdum.*] Præsupponendum est q facultas prædicandi verbum Dei pertinet solis eṗis & rectoribus parochialium ecclesiarū de iure cōi. Item facultas audiendi confessiones, iniungendi pænitentias & absoluendi, de iure cōi pertinet eṗis, & archieṗis, & rectoribus parochialium ecclesiarū. Item facultas funerandi, id est, sepeliendi, pertinet solis rectoribus parochialium: & non pertinet monasterijs, nisi respectu suorum fratrum. Item præsuppone q Minores & Prædicatores fuerunt priuilegiati in illis tribus: quod priuilegiū fuit eis concessum multum large: postea fuit cassatū huiusmodi priuilegiū: & tūc quia erāt magnæ discordiæ, ideo huiusmodi ṗdicandi facultas eis fuit data, videlicet q ipsi possent ṗdicare in suis domibus & alijs locis publicis: nisi eṗs vellet ṗdicare, vel ṗdicari facere: quia tūc ipsi cessant. Quantū ad secundā facultatē ipsi Minores & Prædicatores petant licentiā pro audiendis cōfessionibus ab ipsis eṗis: & licentia obtenta eligant ex fratribus idoneiores ad confessiones audiendas, & absoluant à peccatis, nisi à casibus eṗalibus: tñ absoluere possunt à casibus eṗalibus, si sibi fuerit permissum ab eṗo. Quantum ad tertiam facultatem ipsi Minores & Prædicatores possunt sepelire corpora mortuorum, dum tñ soluant quartam vel legitimam rectori ecclesiæ parochialis. Itē ipsi non debent procurare q aliqui eligant sepulturam in domib9 ipsorum, vt faciant eis donationes inter viuos, quas facerent inter mortuos. aliàs ipsi rectores habebunt quartam siue legitimam, ac si illi fecissent donationem in morte. hoc intendit totum istud magnum capitulum. Not. q de iure communi officium prædicandi spectat ad episcopos & rectores parochialium; tamen etiam ex speciali priuilegio potest competere alijs. & non extenditur illud priuilegium ad alios Mendicantes, cum sit odiosum: sed crederem q alij Mendicantes etiam haberent simile: sed illud non est clausum in corpore iuris; ideo si eis moueretur quæstio, ipsi tenerentur probare. Not. q Prædicatores & Minores solum habent facultatem prædicandi in suis domibus & locis publicis. Not. q parochianus dimisso proprio curato potest fratribus priuilegiatis confiteri: nec tenetur petere licentiā à suo proprio curato: licet esset sibi meritorium, si peteret propter bonum obedientiæ. Not. formam, quam debet quis obseruare in confessionibus audiēdis: quia primo debet audire confessionem: deinde pænitentiam iniungere, & postea absoluere. Et si cōfitens sit excommunicatus, tunc presbyter debet illum absoluere ab excommunicatione. Not. q isti Prædicatores & Minores eandem habent potestatem quam habent rectores parochiarum. ¶ Item nota quòd ipsi habent ius liberæ sepulturæ. Et dicunt doctores, quòd si cōsuetudo sit quòd primo portetur corpus ad ecclesiam parochialem: & ibi rector seu curatus liberet eis illud corpus, quòd illa consuetudo est seruanda: sed alias ipsi Mendicantes possunt processionaliter ire ad domum defuncti, & portare corpus: licet glo. teneat contrarium: quia in

quia in hoc non approbaint. Not. de verbo, innouamus. quod exponit Lau. ideſt, reſtituimus: quia fuerat reuocata. de reſcrip. quamuis lib. 6. q. 3. §. notandum. & dicit Lau. ꝙ innouare nihil aliud eſt niſi canones qui in deſuetudinem abierant reparare 18. diſt. propter. Not. ibi, *Bonifacius*. ꝙ conſtitutiones fiunt ad perpetuam memoriã, pro qua etiam fiunt inſtrumẽta & ſcripturæ aliæ: & ſic recipiuntur teſtes & publicantur. 1. q. 7. ſalubertimum. Zabare.

Not. ꝙ quæſtio erat inter rectores, & clericos ex vna parte. & iſtos fratres ex altera. Ex hoc colligit Paulus, ꝙ nedum ſacerdos ſed clericus habeat partem oblationum & funeralium. ad hoc de fil. pſby. c. propoſuit. & c. ex parte. quod ſatis vĩ verum ſm eum: niſi conſuetudo vel ſtatutũ aliud inducat. de verb. ſignifi. cum inter. In ꝯ̃rium tñ facit littera ĩ. in verſi. verum. ibi. *Sacerdotibus & eccleſiarum rectoribus*, &c. Soluit ꝙ illud non excludit portionem clerici, ſi eſt in eccleſia cauſa iuuandi ſacerdotem, qui ſine clerico celebrare & alia ſimilia facere nõ poteſt. de conſec. diſt. 1. iubemus. & de vita & honeſtate cleric. vt quiſquis.

Not. in ver. *Hora illa dumtaxat*, &c. ꝙ in concurſu prædicationis ꝓferũtur prælati iſtis fratribus: habent enim ꝓlati in hoc ius potẽtius, vt pote ordinariũ & ius cõe: fratres autem extraordinarium & priuilegium: ſed in concurſu talium fortius eſt ius cõe, quàm ſingulare, & ordinarium auxilium quàm extraordinariũ: vt l. eius militis. §. ſi militia. ff. de teſta. mili. & l. in cauſæ. ff. de mino. §. cauſa. Et potentior eſt cauſa naturalis quàm accidentalis. vt l. qui habet. ff. de tutel. & l. libertus. §. præſcriptio. ff. ad municipa. Petrus de Ancha.

An hæc Clement. comprehẽdat alios religioſos Mendicantes, vel nõ Mendicantes præter comprehẽſos ſub eo minores I ca. vide omnino gloſſam in cap. quæ à iure de re gul. iur. lib. 6.

al. frequẽtibus.

al. nummi.

dum [a] † à Bonifacio Papa octauo prædeceſſore noſtro infraſcripta edita decretali, Benedictus Papa vndecimus prædeceſſor noſter aliam [b] illius reuocatoriam promulgauit: quæ quia (vt probauit effectus) nedum [c] pacis ab auctore [d] ipſius ſperatæ fructum non attulit, quinimo diſcordiæ, pro qua ſedanda proceſſerat, fomentum [e] non modicum miniſtrauit [f]: nos eã omnino [g] caſſantes, aliã à præfato Bonifacio editã ſacro inſtante [h] & approbante concilio innouamus: ſubijcientes tenorem [i] illius, qui dignoſcitur eſſe talis: Bonifacius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam [k]. Super cathedram [l] præeminentiæ paſtoralis diuina diſponente clementia conſtituti: etſi [m] multis & arduis, quæ in amplum Romanæ curiæ alueum [n] vndique confluũt [o] quaſi torrens [p], prægrauemur negotijs, curis excitemur innumeris, cogitationibus plurimis diſtrahamur, circa id tamen feruentibus † votis intendimus, vacamus inſtantius [q], ac operoſæ ſtudium ſollicitudinis impartimur, vt ad diuini nominis † gloriam, exaltationẽ catholicæ fidei, & profectum fideliũ animarum (præciſis radicitus [r] diſſidiorum vepribus [s], & litigiorum anfractibus [t] omnino ſubductis) inter eccleſiarum antiſtites [u] ad curam & regimen gregis Dominici deputatos, cæteraſque perſonas, quas ordo clericalis includit [x], pacis tranquillitas vigeat, feruor charitatis exæſtuet [y], inualeſcat [z] concordiæ vnitas †, animorum identitas perſeueret: Scimus enim & ex euidentia [a] facti colligimus, quòd non niſi in pacis tempore bene colitur pacis auctor: nec ignoramus, quod diſſenſiones & ſcandala prauis actibus [b] aditum præparant, rancores & odia ſuſcitant, & illicitis moribus auſum prębent [c]. ¶ Ab olim ſiquidem inter pręlatos & rectores ſeu ſacerdotes ac clericos parochialium eccleſiarum per diuerſas mundi prouincias conſtitutos ex vna parte, & Prædicatorum & Minorum ordinum fratres ex altera (pacis æmulo [d] ſatore [e] † zizaniæ [f] procurante) grauis & periculoſa diſcordia extitit ſuſcitata, ſuper prędicationibus fidelium populis faciendis, eorum confeſſionibus audiendis, pænitentijs iniungendis eiſdem, & tumulãdis defunctorum corporibus, qui apud fratrum ipſorum eccleſias ſiue loca noſcuntur eligere ſepulturam. ¶ Nos autem (pij patris [g] more laudabili) moleſte ferentes incommoda fi-

gatur priuilegijs vel exemptionibus.

h ¶ *Inſtante.*] multotiens dixi quòd concilia fieri priuilegiatis vel exemptus non expedit. quod collige ex hoc Vienneſi. concilio hic, & ſupra cap. proxi. & s. tit. proxi. cap. vnico. & ſupra de ſup. negli. prœla. quia regulares. de ſta. reg. attendentes. de religio. do. quia contingit. de iure patronatus, vt conſtitutin. de priuileg. religioſi. & cap. archiepiſcopi. de pætu. & remiſ. abuſionibus. de ſenten. excommu. cap. 1.

Concilia fieri exemptis nõ expedit.

i ¶ *Tenorem.*] ſimile de confirma. vti. vel inuti. cap. penult.

k ¶ *Memoriã.*] vide qđ not. de re iudi. ad Apoſtolicæ. in 1. glo. lib. 6.

al. & animorum, &c.

l ¶ *Cathedram.*[ſecundum Hug Gręcum eſt, & ponitur pro alta vel excelſa ſede iudicis ꝓſidentis: & componitur à chatos, quod eſt ſedes; & edra, quod eſt ſponda, quaſi ſpondara ſedes, ponitur etiã pro ſede doctoris. vnde in Græciſmo:

Rex ſolium, doctor cathedram, iudexque tribunal,
Poſſidet, ac ſedẽ præſul: prætorque curule,

Quaſi currule: quia ſerebantur in curru. De hac cathedra iudicatus & docentus 40. diſtin. multi.

al. Sateque.

m ¶ *Etſi.*] pro quamuis.

n ¶ *Alueum.*] alueus dicitur venter fluuiorum. dicitur etiam vas factum ad modum aluei fluuij, in quo lauantur pedes, carnes, & olera: & dicitur ab aluo quod eſt quoddam ventris receptaculum recipiens cibum.

o ¶ *Confluunt.*] 2. q. 6. c. 2. cum ſeptem c. ſeq.

p ¶ *Torrens.*] dicitur fluuius vel aqua veniens cum impetu in imbre, quæ in æſtate torreſcit, ideſt areſcit.

q ¶ *Inſtantius.*] Nota quòd habens ad multa intendere, ad id quod eſt grauius debet manum apponere: ſicut iuris præſumptione, qui vult ſe liberare, ſoluendo ſe liberat ab eo, quod eſt grauius. ff. & C. de ſolutio. leg. 1. ſecundum Ioan. Monac.

r ¶ *Radicitus.*] fruſtra ramos conatur incidere, qui radicem non euellit. de pæni. diſt. 2. quia radix.

ſ ¶ *Vepribus.*] vepres dicuntur ſpinæ, quæ vi præhendunt, & lacerant carnes & veſtes.

t ¶ *Anfractibus.*] ſic dicti: quia vndique frangunt, & dicuntur viæ aſperæ plenæ diuerticulis circunfractionibus & ruinis. & habetur idem verbum de elect. quorundam. lib. 6.

u ¶ *Antiſtites.*] hi ſolent dici epiſcopi, quaſi ante alios ſtantes.

x ¶ *Includit.*] 12. quæſtio. 2. duo ſunt. de æta. & qualita. cum contingat.

y ¶ *Exæſtuet.*] quaſi ferueat, bulliat, vel caleſcat.

z ¶ *Inualeſcat.*] quaſi valde valeat, creſcat, & abundet.

a ¶ *Ex euidentia.*] de electio. quàm ſit. in prin. lib. 6.

b ¶ *Actibus.*] Eccleſiaſt. 28. abſtine te à lite, & minues peccata.

c ¶ *Prębent.*] concor. C. de iudi. properandum. in principio.

d ¶ *Æmulo.*] concor. proœ. compila. Grego. de hoc ver. not. 43. diſtinctio. ſcimus. & facit 16. quæſtio. 2. capitul. 1. poſt. principium.

e ¶ *Satore.*] ideſt, ſeminatore.

f ¶ *Zizania.*] ſeges vel herba peruerſa, ſcilicet lolium. 56. diſt. naſci. 24. q. 1. quoniam. Et quandoque ponitur pro ſorde omnium ſegetum. huic litteræ concor. de elect. licet.

g ¶ *Patris.*] qui habet quærere conſilium pro liberis. ff. de adult. nec in ea. in fine. Ioan. Mona.

a ¶ *Exaſte.*]

¶ *Gloſſa prima diuidit, & ſubdiuidit, & docet quid vnaquaque pars faciat: & ſummat partem, quæ titulum recipit.*

a ¶ *Dudum.*] Duæ ſunt principales partes: in prima procœmium Clementis innouans in concilio conſtitutionem Bonifacij, & caſſans reuocatoriam benedicti: in ſecũda conſtitutio ibi, *Bonifacius*, quæ ſubdiuiditur in titulum & conſtitutionem, ibi: *Super Cathedram*, quæ conſtitutio præmittit exordium: in quo dicit ſe vigilẽ circa ſcandala cleri tollenda. Secunda ibi: *Ab olim*, narrans diſcordiam Prædicatorum & Minorum cum clero ſuper prædicationibus, confeſſionibus, & ſepulturis, primo prouidet circa prędicationes. Secundo ibi: *Statuimus*., circa confeſſiones. Tertio ibi: *Huiuſmodi*, circa ſepulturas. Quarto ibi: *Nos etenim*, reuocat priuilegia, conſuetudines, ſtatuta & pacta contraria. Quinto ibi: *Caterum*, hortatur & præcipit prædictos ordines, & profeſſores ipſorum p clerum benigne tractari: & cõtrafacientibus comminatur. Et pars quæ titulum reſpicit hoc intendit: Prædicatores & Minores in locis ſuis libere ſepeliunt illos, qui hoc elegerint. De funeralibus tñ & quibuſcunq; obuentionibus, & relictis etiã de quibus aliàs nõ debetur canonica, quartã & non vltra ſoluent eccleſiæ parochiali.

b ¶ *Aliam.*] quæ incipiebat: inter cunctos.

c ¶ *Nedum.*] non attulit fructum, quod eſt infra.

d ¶ *Ab auctore.*] Benedicto.

e ¶ *Fomentum.*] id eſt, nutrimentum.

f ¶ *Miniſtrauit.*] ſimile de æta. & qualita. ad aures.

g ¶ *Omnino.*] ſimile de immu. eccle. quoniam.

¶ *Glo. ſeq. alleg. n. iura hanc conſtitutionem præter iſtud, per quæ derogatur priuilegijs vel exemptionibus.*

liotum, reducentes ad exactæ[a] considerationis examen, ac infra pectoris claustra sollicite reuoluentes, quàm sit plena periculis[b], quàm onusta[c] dispendijs, quamque in diuinæ maiestatis conspectu reddatur exosa[d] discordia supradicta: Et propterea intendentes paternæ sollicitudinis studio illam prorsus euellere, ac omnimode submouere, nullis vmquam futuris temporibus fauente† Domino suscitandam: grādi quoque desiderio cupientes, vt huiusmodi negotium quod potissime insidet cordi nostro, finē salubrem[e] & celerem per Apostolicæ solertiæ[f] studium consequatur, diligenti cum fratribus nostris deliberatione præhabita super eo, ad honorem[g] Dei & exaltationem catholicæ fidei, quietum statum partium prædictarum, ac salutis animarum fidelium incrementum, de† ipsorum fratrum consilio, auctoritate Apostolica: statuimus & ordinamus, vt dictorum ordinum fratres in ecclesijs & locis[h] eorum, ac in plateis communibus[i]† libere valeant clero & populo prædicare[k], ac proponere verbum[l] Dei hora illa dumtaxat excepta, in qua locorum prælati[m] prædicare voluerint, vel coram se facere solemniter prædicari, in qua[n] prædicare cessabunt: præterquam si aliud de prælatorum ipsorum voluntate processerit ac licentia speciali. In studijs autem generalibus[o], vbi sermones ad clerum ex more fieri solent diebus illis, quibus prædicari solemniter consueuit, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus siue peculiaribus eorundē fratrum, possunt ijdem fratres, & liceat eis libere prædicare†: nisi[p] forte illa hora, qua solet ad clerum in prædictis locis Dei verbum proponi, episcopus vel prælatus superior[q] clerum ad se generaliter[r] conuocaret, aut ex aliqua ratione vel causa vrgente clerum ipsum duceret cōgregandum. In ecclesijs[s] parochialibus fratres illi nullatenus audeant, vel† debeant prędicare, vel proponere verbum Dei: nisi fratres prędicti à parochialibus sacerdotibus[t] inuitati fuerint vel vocati, & de ipsorum beneplacito & assensu, seu petita licētia fuerit & obtenta: nisi episcopus vel prēlatus superior per eosdē fratres prędicari mandaret.

§ Statuimus[u] etiam & ordinamus auctoritate prędicta, vt in singulis ciuitatibus & diœcesibus, in quibus loca fratrum ipsorum consistere dignoscūtur, vel in ciuitatibus & diœcesibus locis ipsis vicinis, in quibus loca huiusmodi non habentur[x], Magistri†, Priores prouinciales Prædicatorum aut eorum vicarij: & Generales† & prouinciales Ministri & custodes[y] Minorum, & ordinum prædictorum, ad præsentiam prælatorum[z] eorundem locorum se conferant per se vel per fratres, quos ad hoc idoneos fore putauerint, humiliter petituri, vt fratres qui ad hoc electi fuerint in eorum ciuitatibus & diœcesibus confessiones subditorum suorum confiteri sibi volentiū audire[a] libere valeant, & huiusmodi confitentibus (prout secundum Deum expedire cognouerint) pœnitentias imponere salutares, atque eisdem absolutionis beneficium impēdere de licentia, gratia, & beneplacito eorūdem: Ac deinde[b] præfati Magistri, Priores, prouinciales & Ministri[c] ordinum prædictorum, eligere studeant personas sufficiētes[d], idoneas, vita probatas[e], discretas, modestas atque peritas, ad tam salubre ministerium & officiū[f] exequendum: quas sic ab ipsis electas repręsentent, vel faciāt pręsentari[g] pręlatis, vt de eorū licentia gratia, & beneplacito in ciuitatibus & diœcesibus eorūdem huiusmodi personę sic electę confessiones confiteri sibi volentium audiāt, imponāt pęnitentias salutares, & beneficium absolutionis [in posterum†] impendant[h], prout su-

a ¶ Exacta.] quasi exquisitæ. C. mandati, in re mandata. Ioan. Mo.
b ¶ Periculis.] dictus à perco peris.
c ¶ Onusta.] quasi onerata. de elect. vbi periculum. in prin. lib. 6.
d ¶ Exosa.] idest, perfecte odiosa.
e ¶ Salubrem.] quasi salutis vberem.
f ¶ Solertia.] vide quod dixi ī. ea. compila. de offic. deleg. c. vnico.
g ¶ Ad honorem.] simile de vsu pal. cap. ad honorem.
h ¶ Locis eorum.] quicquid est infra septa vel ambitum, etiam in pratis, vel hortis, vel alijs spatijs, vt includere.
i ¶ Communibus.] in priuatis ergo secus.
k ¶ Prædicare.] etiam tempore interdicti. de sen. excōicationis. risio.
l ¶ Verbum Dei.] de of. ordi. inter cætera. in princip.
m ¶ Prælati.] iure cōi vel consuetudinario. secundum. Io. Mo. qui dicit rectorem ecclesiæ non contineri nomine prælati, cū supra sit expressus post prælatū in ver. ab olim. de vicario. Iā dicit idē quod de prælato: quia qd per se non possunt ordinarij, per alios faciunt, de offic. ordi. inter cętera. & eo. tit. si episcopus. lib. 6.
n ¶ In qua.] hora.
o ¶ Generalibus.] idest, locis habēnbus studiū ex priuilegio, vel cōsuetudine: cuius initij non sit memoria. de cle non resi. tuæ. infra de priui. c. 1. lib. 6. & in procemio digestorum §. hæc autem tria.
p ¶ Nisi.] à primo dicto huius ver. excipit, non à duobus sequentibus, quod satis verba demonstrant.
q ¶ Superior.] non respectu epi de quo præmisit, sed clerici cui superest de consuetudine vel priuilegio, secundū Ioan. Monac.
r ¶ Generaliter.] secus ergo vbi specialiter vocaret prælatos, doctores vel huius similes.
s ¶ Ecclesijs.] nec ipsarum cæmeterijs vel cœmeterijs. de sen. excō. si ciuitas. lib. 6. sm. Io. Mo. sm quē not. q in ver. præceden. permittitur his prædicare cū certa modificatione: hic prohibetur nisi certis casibus: quare cum de iure cōi illis prædicare non cōpetat, sed solū prælatis & curatis. infra §. huiusmodi. reputat istis omnem locum interdictum, qui non reperitur hic permissus.
t ¶ Sacerdotibus.] puto sufficere si isti sunt vicarij perpetui, cum ad eos spectet cura. de offi. vica. c. si. de præb. super eo. lib. 6 & idē puto in temporalibus datis in casu licito auctoritate eius. opi, vt de elect. cum ex eo. lib. 6.

† al. Iesu Christo Dño.
Prælati nomine, non venit rector ecclesię.
† al. item de fratrū nostrorum cōsilio, &c.
† Idest publicis. & ideo ait Pet. de Ancha. Papa sine aliorū præiudicio de iis disponit arg. l. sicut locus. §. si. ff. quemadmodū. seru. amitt. ex quo ego infero, q Papa pōt disponere aliquid faciendū in re domini temporalis fauore fidei. Fran.
† Supple: Ien. etiā extra monasterium & loca sua, vt verba opponentur aliquid vltra pro. elen. de verbo. signif. Abbate. Fran.

¶ Glossa sequens subdiuidit.
u ¶ Statuimus.] secundus articulus confessionum circa quas prouidet, primo, de licentia petenda. secundo de confessoribus eligendis & præsentandis, ibi: Ac deinde. tertio limitat locum & numerum: ibi, Extra ciuitates. quarto prouidet qn licentia datur, & electi acceptantur, & qn non acceptantur ibi: Et si quidem. quinto, qn denegatur licētia, dat gratiam cum certo moderamine, ibi Si vero.
x ¶ Non habentur.] dato ergo q fratres nō haberent locum Mutinæ, possent tñ prælati de q bus sequitur ab epo Mutinen. petere quod sequitur, & pro ipsa diœcesi electionem facere.
y ¶ Custodes.] Priores ergo conuentuales quo ad Prædicatores, & Guardiani quo ad Minores, hoc nō possunt.
z ¶ Prælatorum.] scilicet eporum & superiorum de quibus præmisit, & patet hoc j. ibi, in eorum ciuitatibus, &c.
a ¶ Audire.] Nota hunc ordinem, vt primo audiatur confessio, secundo imponatur pœnitentia, tertio fiat absolutio. non ergo præcedat absolutio impositionē pœnitentiæ, vt sic absolutionē præcedat cordis contritio, oris cōfessio, operis satisfactio, saltē affectu.
b ¶ Deinde.] ergo non prius: nō tñ est necesse q talem licentiam habeant: sed satis est q petant quo ad hoc, vt eligere possint.
c ¶ Ministri.] scilicet generales vel prouinciales. Et nota, quia de vicarijs Priorum prouincialium, & de Custodibus non reperit, de quibus præmiserat. licet ergo illi petitionem possint facere, de qua præmisit: non tñ electionē, de qua hic loquitur.
d ¶ Sufficientes.] ex qualitates exprimit. Io. Mo.
e ¶ Probatas.] Beatus Bernardus ad Eugeniū Probatos oportet eligi non probandos. & facit de præbē. in Laterañ. in fin.
f ¶ Officium.] quod est ars artium. de æta. & quali. c. cum sit. Io. Mo.
g ¶ Præsentari.] personalis ergo præsentatio fieri debet. Nā dr præsens qui præbetur sensibus corporis. facit ff. de verbo. obli. l. 1. in prin.
¶ Glo seq. arguit istos curatos: tenet contrarū, & rationem reddit.
h ¶ Impendant.] cū determinatione, quæ habetur j. ver. per huiusmodi. & licet ista sint de cura animarum, & articulus præcedens & subsequens per quod videretur istos esse curatos saltem in tanto, vel ex delegata potestate, vt hic: vel ordinaria, vt j. ver. si vero. Dicit finaliter Ioan. Monac. q isti non sunt curati: quod etiam

secundum

† al. seu debeant
† In quadā antiqua compilatione: inuitati fuerint, vel vocati aut tamen, siue de ipsorum beneplacito, &c.
Pœnitentiæ impositio absolutionem præcedere debet.
† al. Magistri.
† al Generales Ministri
† vide textum & notata ibi: in hac editione in cap. vlt. de cens. lib. 3. vbi refellitur hæc gl.
Probati & non probādi sunt eligendi.
Præsens dicitur qui præbetur sensibus.
† Hæ duæ dictiones in posterum, desunt in antiquioribus codicibus.
† Ex hac glo cognosces quando beneficium dicatur incuratū. Pan. in c. de multa. de præb. Fran.

secundum eum esset quo ad fratres Minores ꝫ constitutionẽ, extra de verb. sig. lib. 6. sit ratio: quia nec ipsi adstricti sunt ad executionem vel exercitium istorum actuum: nec fideles sunt adstricti, vt in his ad eos recurrant: & sic licet ex priuilegio huius perpetuæ cõstitutionis hoc possint, non per hoc sunt censendi curati.

a ¶ *Deputari.*] simile de accu. sicut olim.

¶ *Glo. seq. dubium soluit, & remittit.*

b ¶ *Audituræ.*] si non electus se ingerit, vel elect⁹ extra diœcesim, in qua deputatus est bona fide illi confessus & ab illo absolutus, tutus esset quo ad Deum. & vide quod not. de elect. dudum 2. in glossa, quia cum iam deserit. & qđ ibi scripsi.

c ¶ *Paucitas.*] simile de voto ꝙ super his. ver. quamuis. 12. dist. in nouo. in fi.

¶ *Glo. seq. notat, quæstionem soluit, & consulit.*

d ¶ *Exigit.*] Not. numerum præsidiorum deputari secundum quantitatem subiectorum. Simile de vi. & hone. clerici. quoniam. cum suis concor. si autem contẽdit ep̃s cũ fratribus, dicẽs minorẽ numerũ sufficere: recipiat ep̃s numerũ de quo sibi vĩ, de reliquis recurrat ad arbitriũ boni viri, idest, iudicis. ff. de verb. obli. continuus. §. cum ita. secundum Ioan. Mo. qui dixit, ꝙ caute forte faceret ep̃s, si in principio cum concedit licentiã, taxaret numerum: liceret enim à principio quandoque quod nõ liceret ex postfacto. ff. de pact. in traditionibus. C. de do. quæ sub mo. l. 1. & l. perfecta. facit de condi. appos. verum.

† al. ita: prout vniuersitas cleri & populi multitudo vel paucitas exigit eorundem.

Numerus præsidentium secũdum quantitatẽ subiectorũ est deputãdus

† De hoc verbo, libere, vide Frãciscum de Aretio consil. 76. inci. Diligenter & Decium consil. 1. & in c. Si pro debilitate. in offic. deleg.

perius est expressum: extra ciuitates & diœceses, in quibus fuerint deputatæ, per quas eas volumus & non per prouincias deputari [a], confessiones nullatenus audituræ [b]. ¶ Numerus autem personarum assumendarum ad huiusmodi officiũ exercẽdum, esse debet prout † vniuersitas cleri & populi ac multitudo vel paucitas [c] exigit [d] eorundem. ¶ Et si ijdem prælati petitam licentiam confessionum huiusmodi audiendarũ concesserint [e]: illam præfati Magistri, Ministri & alij cũ gratiarum recipiant actione [f], dictæque personæ sic electæ cõmissum sibi officium exequantur. Quòd si forte iã dicti prælati quemquam [g] ex dictis fratribus præsentatis eisdem ad huiusmodi officium nollent [h] habere, vel nõ ducerent admittendum: eo amoto vel subtracto loco ipsius similiter eisdem præsentandus prælatis possit & debeat alius surrogari [i]. ¶ Si vero ijdẽ prælati præfatis fratribus ad confessiones (vt præmittitur) audiendas electis, huiusmodi exhibere licentiam recusarint [k]: nos exnunc ipsis vt cõfessiones sibi cõfiteri volentiũ [l] libere [m] † liciteq; audire valeãt, & eisdẽ pænitentias imponere salutares, atque eisdẽ beneficiũ absolutionis impartiri [n] gratiose concedimus [o] de plenitudine Apostolicæ potestatis. ¶ Per huiusmodi autem concessionẽ nequaquam intendimus personis seu fratribus ipsis ad id taliter deputatis, potestatẽ in hoc impendere ampliorem, quàm in eo curatis vel parochialibus sacerdotibus est à iure concessa [p]: nisi forsan eis ecclesiarum prælati [q] vberiorem in hac parte gratiam specialiter ducerẽt faciẽdam. ¶ Huiusmodi [r] quoque statuto & ordinationibus nostris adijcimus, vt fratres dictorum ordinũ in ecclesijs vel locis suis † vbilibet constitutis liberam (vt sequitur) habeant sepulturam [s]: videlicet quòd omnes ad eam recipere valeãt, qui sepeliri elegerint in locis & ecclesijs memoratis. ¶ Verum ne parochiales ecclesiæ & ipsarum curati siue rectores, qui ministrare habent ecclesiastica sacramẽta, quibus noscitur de iure cõpetere, prædicare [t], seu proponere verbum Dei, & confessiones audire fidelium debitis & necessarijs beneficijs defraudentur, cũ operarijs mercedis exhibitio debeatur [u]: auctoritate Apostolica constituimus & ordinamus eadem, vt dictorum ordinum fratres de obuentionibus [x] omnibus, tam †

† al. cont.

† al. ita: tã de funeralib⁹ quam de quibuscunq; &c.

n ¶ *Impartiri.*] absoluti ergo non habebunt necesse vlterius confiteri proprio sacerdoti: nec obstat decre. omnis. in princ. de pæni. & remis. quæ intelligitur de illo qui alteri legitime confessus non est, vt dicebat Benedictus in cõstitutione, inter cunctas. Et vide qđ scripsi post Host. in c. omnis. super verbo, proprio. huius in ꝯtrarium tenebat prolixe hic Io. Mo. nisi cum iusta causa subesset, non confitẽdo proprio sacerdoti. Ioan. And.

† Et hæc sententia est iam declarata per extrauagãtem incip. Vas electionis. habetur in extrauagã. cõmunib. tit. de hæret.

o ¶ *Concedimus.*] concor. 3. ea. compil. de fo. compe. quamuis. §. volumus.

¶ *Glo. seq. exponit & remittit: quæstionem soluit: solutionis obiectioni respondet.*

p ¶ *Concessa.*] hoc intẽdit: ꝙ in casibus ep̃is reseruatis non possunt absoluere: & qui sint illi not. de pænit. & remiss. si ep̃s. lib. 6. & hic per Io. Mo. & plene per Host. in summa huius tit. §. cui confitendum. in fi. 2. coll. Dicit autẽ hic Io. Mo. ꝙ ep̃s casus de quibus ante hanc cõstitutionem poterãt curati absoluere, sibi reseruare posset hac constitutione nõ obstãte, quia licet fratres sint exempti, parochiani non: allegat de priui. ex ore. eod. tit. per exemptionem. lib. 6. Nec dicitur à iure concessum, quod iure reuocatum est, argumen. ff. de diuer. l. diuortium. Item si potest arctare potestatem ordinariam curatorum, fortius hanc extraordinariam, ne idem subditus censeatur diuersi iuris quo ad curatos & quo ad fratres. de priuileg. quia circa. fit ergo sensus ꝙ non absoluat frater, quẽ nõ absoluit curatus. ista igitur accidẽtalia & de bene esse, non mutant substantialem & ordinariam potestatem ep̃orum. de hære. per hoc lib. 6. Nõ obstat si dicas, ꝙ hoc erit auferre vel decurtare priuilegium: quod fieri non poterit, etiam indirecte. de priui. quanto. quia licitum est cuilibet facere quodlibet in re propria: dummodo non faciat animo iniuriandi, nec alicui faciat iniuriã, & c. de elect. cum ecclesia Vulterana. cum suis concor.

e ¶ *Concesserint.*] quam sine causa reuocare non possent. de regu. iur. decet. lib. 6.

f ¶ *Actione.*] simile de censi. cum Apostolus. ante medium. de immunita. eccle. aduersus.

¶ *Glo seq. arguit ad quæstionem, & contrarium soluit.*

g ¶ *Quemquam.*] videtur ꝙ omnes refutari nõ possint: dic ꝫ secũdum Io Mo. cum hoc verbum, iuris æquipolleat vniuersali: & extendatur in edictis prætorum. ff. vi bo. rap. prætor. §. homines. ff. de consti. pecu. l. 1. §. 1. de neg. gest. l. 1. §. 1. & 3. aliàs secundum eum fieri posset fraus constitutioni: quæ multa requirit in talibus fratribus. ĩ. ver. ac deinde.

h ¶ *Nollent.*] factum & proprium motum, non causæ cognitionem denotat, secundum. Ioan Monac.

i ¶ *Surrogari.*] si non recipitur, sed ex iusta causa: quia non est qualis supra describitur, sibi imputent qui malum elegerunt, si sine causa succedit Papæ licentia, vt statim sequitur, secundum Ioan. Monac.

¶ *Glo. seq. supplet tertium casum.*

k ¶ *Recusarint.*] si non recusat expresse: sed non dat vel negligit, videretur ꝙ locum haberet hoc priuilegium post trinam monitionem vel requisitionem: per decre. 1. de supplen. negli. præla. & facit de appel. ab eo. lib. 6. & ĩ. ead. compil. de appel. quamuis.

l ¶ *Volentium.*] forte non intellexit de religiosis, qui secundũ suorum ordinum statuta suis prælatis confiteri debent, vt etiam dicebat constitutio Benedicti.

¶ *Glo. seq. notat contra opinionem.*

m ¶ *Libere.*] denotat ꝙ non est necesse licentiam sacerdotis parochialis haberi. & est simile de præben. licet episcopus. lib. 6. cuius contrarium videtur hic velle Ioan. Monac.

¶ *Glo. seq. soluit dubium, respondens ad contrarium, & opi. ponit.*

q ¶ *Prælati.*] ep̃i & superiores: vnde videmus ꝙ hodie aliquibus ex illis conceduntur casus reseruatos.

r ¶ *Huiusmodi quoque*] circa partem istam plures quæstiones occurrunt quàm circa præcedentes: ratio patet, quia hic de lana & lacte vel redditu agitur, sed non ibi. vidi autem & habeo formam cuiusdam litteræ, quæ dr̃ ab ipso Bonifacio ep̃o Moren. emanasse ad querelam cleri Moren. quæ quasdã ex illis determinat, declarando & iudicem dando in modum conseruatoris, quas infra subiũgam, & rationes quas inducit, per iura probabo.

s ¶ *Sepulturam.*] quam aliàs de iure communi non haberent, ex quo populum non habent. & hoc scripsi post Inno. & Hostien. eo. tit. c. 1. in principio.

t ¶ *Prædicare.*] vide quod scripsi post Inno. & Host. de hære. excommunicamus 1. §. quia vero.

u ¶ *Debeatur.*] ĩ. eod. tit. c. 1. 12. q. 2. quicunque suffragio.

¶ *Gl. seq. tractat de distributis in ipsos, de mandato defuncti vel sine, per executores vel legatarios.*

x ¶ *Obuentionibus omnibus.*] declarat prædicta commissio, ꝙ si non relinquitur fratribus: sed frater datur executor ad certam summam distribuendam arbitrio suo, vel sibi legatur aliquid distribuendũ: quam summam, vel quod legatum ipse executor vel legatarius postea distribuit in eosdem, ꝙ debetur quarta: cum eo casu recipiatur ab executore vel legatario, vt à ministro. ff. de lega. 1. si quis Titio. & si cui plus quàm per legem Falcidiam. l. diuus. Nec obstat littera infra, ad

funeralibus, [a] quàm quibuscũque & quomodocumq. relictis distincte vel indistincte, † ad quoscũque certos vel determinatos usus, de quibus etiã quarta siue canonica portio dari siue exigi nõ cõsueuit, vel nõ debet de iure [b], necnon de datis [c] vel qualitercumque donatis in morte, seu mortis articulo in infirmitate donantis, vel dãtis, de qua decesserit [d] quomodocumque directe vel indirecte [e] fratribus ipsis, vel alijs pro eisdẽ quartam [f] partẽ (quam auctoritate Apostolica taxamus & etiam limitamus) parochialibus sacerdotibus & ecclesiarũ rectoribus seu curatis largiri [g] integre [h] teneantur: Facturi & curaturi, quòd nec alij, nec alijs a quibus quarta huiusmodi minime deberetur, ad ipsorũ fratrum vtilitatem vel commodũ huiusmodi fiant relicta, aut in eos taliter data vel donata procedant, seu quod in morte vel ab infirmis huiusmodi dandũ vel donandũ fratribus ipsis existeret, in eorundem dantiũ vel donantiũ sanitate sibi dari vel donari procurent. In quibus per ipsos vitandis, eorum intendimus conscientias onerare [i]: vt si (quod absit) per fratres ipsos dolo vel fraude quicquam in hac parte agi fortasse contigerit (præter id quod eos propterea dictis sacerdotibus, rectoribus & curatis teneri uolumus) etiam districta ratio in extremi iudicij examine requiratur ab eis. Vltra portionem autẽ huiusmodi nihil valeãt parochiales rectores, curati & prælati exigere supradicti, neque illis dicti fratres amplius impendere sint adstricti, neque ad id a quoquã possint aliqualiter coerceri. [k] Nos etenim (vt in cunctis æqualiter & pacifice fauente Domino procedatur) vniuersa priuilegia, gratias, indulgentias, verbo [l] seu scripto, sub quacumque forma [m] vel expressione seu conceptione uerborum, à nobis vel prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus cuicumque ordinũ prædictorum concessa, necnon consuetudines, conuentiones, statuta & pacta [n], inquantũ sunt præmis-

ra infra, ad quæscunque. & c. quæ cum causa dubitationis tollendæ adiecta fuerit, obuẽtionum generalitatẽ non minuit. ff. mand. qui mutuam. & ff. de reg. iur. quæ dubitationis. Idẽ ibi declaratur qñ nil relinquitur fratribus: sed decedens mandat executori, vt ipsis fratrib⁹ det aliquid vel promittat: quia cũ illud palã capere possint, relicti iure censetur & debetur quarta, sicut & fideicommissũ tacitũ nõ capaci dimissũm subiacet Falcidiæ: probantur hæc ff. de iure fisci. l. 3. §. si quis. & §. qñ. ff. de ijs q. vt indig. l. in fraudem. C. ad legẽ Falcidiam. l. 3.

† Ista verba dicit Oldra. consil. 124. quod videtur loqui de legatis factis vniuerso collegio fratrum, non de ijs quæ fiũt alicui singulari fratri, quia de illis non est dicta quarta. arg. l. in rot petitus §. e. ff. de cast. pec. l. a filio §. fi. ff de ali. & cib. leg. Fo.

Glo. seq. ponit vnũ renocationem in quo infert duo rigorosa.

a *Funeralibus.*] declarauerat Benedictus illa esse funeralia, quæ cũ funere deferunt, in prædicta constitutione, inter cũctas. & ibi statuerat de candelis quæ dãtur ad manus, quartam non deberi: sed ex quo reuocata est illa cõstitutio, puto etiam de illis cãdelis deberi: & licet hoc sit rigorosum: hoc tñ vult ista littera, & verbũ, omnibus, quod præcedit, & quibuscũque, quod sequit: per hæc [g] verba etiã puto eos teneri de ijs, quæ legãtur pro Missis dicendis.

g Vide Alexandrum consil. 136. incip. Viso testamento, lib. 2.

Gloss. sequens quæstionem soluit & remittit.

b *De iure.*] vt patet de testa. c. fin. de verbo. significat. ex parte 3. Et per hoc patet, q ista cõstitutio est iuris veteris correctoria: & sic restringenda, & ad alios quàm ad Prædicatores & Minores nõ extendenda: vt not. de regu. iur. quæ a iure. lib. 6. & eo. lib. de regula. constitutionem.

ADDITIO. Ista cõstitutio est ueteris iuris correctoria: cum debeatur quarta vigore eius etiam de relictis priuilegiatis. 3 c. fin. de testa. ideo merito est restringẽda. vt dicit hæc glo. Abbas Siculus.

Gloss sequens dicit quid de legato in uita soluto.

c *Datis*] declarat prædicta commissio, quòd si testator legatum soluit in uita, nihilominus debetur quarta: quia vt soluere vt legatum: vnde legatarius illud iterum post mortem non petit: & si Falcidiæ locus sit, illã propterea non euadit. primum probatur C. de lega. l. filia. ff. de leg. 2. Lucius 1. & l. Lucius. 2. §. impuberem. ad idem ff. ad leg. Falc. cum qui. §. fin. secundum probatur C. ad. leg. Falcid. in donationibus. & l. penult. C. fami. ercis. si cogitationem.

Gloss seq. dicit quid de sepulto in ipsorum habitu.

d *Decesserit.*] hac ratione declarat prædicta commissio, quòd licet tales petant cum illorum habitu sepeliri, quarta debetur: nam etsi ad ipsorum religionem transirent in ægritudine, de qua decederent deberetur quarta. eod. tit. de his.

Idẽ Fredericus de Senis cõsil. 4. Calderinus consil. ult. eo tit. Petrus de Ancharano, consil. 369. & Geminianum consil. 46. ubi quod non cadit in quartã cessante fraude, vt quãdo cõtemplatione consanguinitatis tenet Oldradum quæst. 184. & q. 187. & q. 089. & Baldus consil. 104. lib. 1. & cõ. 036. li. 2.

Gloss seq. tractat quid de dato vel relicto singularibus fratribus.

e *Indirecte.*] per hoc dicit commissio prædicta patere, q quarta debetur de ijs, quæ testatores reliquunt, vel dant in infirmitate de qua decedunt vel dari mandant post mortẽ, de hoc in testamento mentione non facta singularibus [2] fratribus, ad eorum commoditates: puta emptiones librorum vel vestium: addens rationem, q id eis vel conuentui quæritur: sicut per monachum monasterio, per seruum domino, & patri per filium. xij. q. 1. non dicatis. 19. q. 1. cap. 1. in fin. insti. per quas personas. in prin. C. eod. tit. l. 1. in fi. & l. vlti. & in legato serui inspicitur persona domini: & an sibi legare potuerit: & ex tali legato potest dominus fidei commisso grauari. hæc probantur ff. de lega. 1. l. cum filiofa. de lega. 2. si alienus seruus. de hæred. insti. l. non minus. C. de hæred. insti. l. neq. Non obstat prædictis de testa. requisisti. ad fi. quod loquitur in illo, qui potest habere proprium. Ioan. And.

Gloss. seq. quærit, recitat opi. contrarias, & declarat circa primam.

f *Quartam.*] quærit an Prædicatores & Minores teneantur ad hanc quartam de ijs quæ relinquuntur eisdem per eos qui apud illos non sepeliuntur? Prædicta commissio recitat q non leuis opinionis doctores dixerunt quartam deberi ecclesiæ parochiali de omnibus relictis a suis parochianis, etiam si sepulti fuerint apud illam. placuit autem hæc opinio Hostien. Pet. & Aegid. Sed Tancr. gloss. Innocen. & Abbas contra: quæ opinio placet Archidia. & mihi, vt scripsi eod. tit. cap. 1. & hic Ioan. Mona. dicit demum illa commissio, q ex qualitate personarum, & quantitate relictorum, & ex præteritis præsumi potest fraus, maximeque quando nõ tenebãtur ad quartam, sepulturas præcipue diuitum totis viribus procurabãt, & vt dicit ex his iura quandoque præsumunt fraudẽ & faciunt coniecturas: supposita vero fraude constat q debetur. de testamen. officij. & cap. requisisti. in fin. & cap. fin. primũ probat de sententia. c. 2. lib. 6. ff. si quis omis. causa test. l. 6. & l. Iul. de actio. emp. Iulianus aliàs inter eum. § ibidẽ de vsur. qui semisses. de pig. act. l. vel vniuersorum. de lega. 1 si servus plurũ. in fin. Ioannes And.

Glos. seq. tractat an legatum integrum soluendum sit fratribus.

g *Largiri.*] per hoc dicebant ipsi fratres, q hæredes debebant eis soluere integra legata, quorum quartam curati de manibus suis recipere debebant, sed declarat prædicta commissio, quòd sicut Falcidia est in bonis hæredis, sic ista quarta in bonis ecclesiarum parochialium, quare curati [3] eam vendicare possunt, & inhibere hæredibus, vel per fidei commissum grauatis, ne illam soluant fratribus: præcipue cum illos suspectos habere possint, quòd sibi non soluant eandem. ad hoc ff. ad Trebel. hæres. in fi. ff. ad leg. Falc. l. lineam margaritarum.

3 Præter Panor. hic vide Fredericum de Senis consil. 20. & Oldradum consil 287.

Glos seq. tria dicit circa funus: primo deferendũ ad ecclesiã parochialẽ.

h *Integre.*] ita quòd non diminuetur propter obuentiones quas habuit parochialis sacerdos in Missa funeris dicta apud suam ecclesiam priusquam funus portaretur ad fratres. secundum Io. Mo. quia iuri communi statur, vbi non est mutatum. alleg. de elect. constitutio. lib. 6. Dicit etiã q si consuetudo habet, semper prius funus portabitur ad propriam ecclesiam. ista enim decre. non tollit consuetudines, nisi præcedentibus aduersas. Dicit etiam, quòd vbi non est consuetudo etiam esset deferendum, vt sic haberet Missam in propria ecclesia. & sic recipiat ibi ultimum vale, a suo curato. alleg. in argu. de conse. di. 5. non oportet. 2. nec istud electioni sepulturæ repugnat, sed concordat.

i *Onerare.*] concord. 3. ead. compil. de foro competen. quamuis. §. penult. in fine.

k *Coerceri.*] innuit q ad quartam coerceri possent: sed propter exemptiones ipsorum non habet clerus a quo iustitiam consequi possit, & de hoc summe conqueritur.

Gloss. seq. notat ad quæstionem, de qua remittit.

l *Verbo.*] hic uidetur expressum, q valeat priuilegiũ vel gratia Apostolica de qua constat, licet scriptura super ea confecta non sit. de quo satis not. Archid. in proœ. sexti. & vltra ea quæ ibi allegat, bene facit 25. q. 2. institutionis. & quod ibi not. de hoc uide Io. Mercu. sub rub. de priuileg.

Priuilegiũ etiã sine scriptura valet.

m *Forma.*] concor. 3. eod. c. proxi. in fi. Io. And.

Gloss. sequens tractat quid de pacto firmato per sententiam & confirmationem.

n *Pacta.*] dicit Ioan. Mona. q si super pacto quod erat super sepultura, sententiatum erat per Papam, & confirmatũ pactum ante hanc constitutionem, q per istam litteram illa sententia & cõfirmatio non tollitur, immo stabit, quia non est expresse sublatum C. de appell præcipimus. in fi. nec sequitur, pactum est sublatum. ergo & pactum firmatum sententia & confirmatione [4]. Plus enim potest hoc tale quàm hoc simplex. facit de pact. quamuis. de iureiur. licet. de foro competenti. c. fi. lib. 6. inducit etiã authent. vt cum

4 Romanus singul. vij. per glo. dicit pactũ iurato nõ tolli per clausulam non obstãte pacto. vt de Rotam in nouis decisi. 198. Cor. in repet. rubr. de iureiur. in 22. priuil. remissiones ibi positas, & glo. cũ ibi per me notans. cap. cũ non deceat. de electio. lib. 6. Ponta.

vt cũ. ď appel. cog. in prin. & §. 1. colla. 8. vbi not. legẽ nouã nõ extendi ad causam pendentẽ vel decisam, etiã si ad præterita referat.
a ¶ *Præmissorum.*] ergo non solum vltimum articulum de sepulturis, sed etiam præcedentes duos respicit, secundum Ioan. Mon.
b ¶ *Cooperatores.*] de offic. ordin. inter cætera. in fine.

Item mista possunt hic separari: & de ista mistura separabilium & inseparabilium. vide (ait Ancha.) quæ in simili notat glos. in l. si sponsus. §. generaliter. ff. de ijs, qui not. insa. Et Bart. in l. cotem ferro. §. dominus. ff. de public. nota de confiscatione illicitorũ adiunctorum licitis. Fontanus. Nota de verbo, *Vsurpare*, quòd sumitur in malum. de elect. generali. vbi de hoc per Archid. Nota de verbo *Requisitionem*, quòd cum sit in singulari, probat hoc casu sufficere vnam requisitionem, & de hoc in glos. concor. Zabarel.

DE DECIMIS, primitijs, & oblationibus.

Continuatio.

¶ *Visum est supra de vno iure parochiali, scilicet de iure funerandi: verum quia est vnum aliud ius parochiale, scilicet ius decimarum; ideo, &c. De iuribus parochianorum vide Panor. in rub. de paroch. & alien. parochian. in antiq.*

R ¶ *Eligiosi.*] ¶ Præsupponendũ est, q̃ licet religiosi cuiuscunq; ordinis teneantur soluere decimas de fructibus suarum possessionum: tñ sunt aliqui exempti, vt non soluant decimas de terris quas proprijs manibus excolunt, & excoli suis faciũt ꝓprijs sumptibus: similiter nõ soluunt decimas de fructibus animalium. Secundo præsupponendũ est, q̃ isti religiosi exẽpti aliquando committebant fraudes: quia coniungebant animalia suorum vicinorum cum suis, vt fraudarent ecclesias parochiales à decimis: vel etiam fingebãt emere animalia, & dimittebant empta apud venditorem.

† Aliàs ita: nihilominus eis districte præcipiendo mandantes, &c.

† Aliàs, & propositionale

CASVS. Sum in titulo de decimis, vellem informari de tali dubio, scio q̃ sanctitas vestra aliquos religiosos priuilegiauit, vt non teneantur soluere decimas de fructibus possessionum suarum, quas proprijs manibus excolunt, vel etiam quas excolunt proprijs sumptibus, nec etiam de suis animalibus. sed accidit q̃ isti religiosi tradunt possessiones suas excolendas aliquibus colonis pro certis redditibus, & tradunt illas possessiones liberas à decimis, vt cõsequantur maiores redditus. Item ducunt animalia vicinorum suorum cũ suis, vt vicini sui non soluant decimas. quæritur, vtrũ possint istud facere impune? Dicit Clemens q̃ non: immo si tales religiosi habeant administrationem, post vnum mensem postquã fuerint requisiti à rectoribus ecclesiarum restituere decimas, sunt suspensi à diuinis. Si vero sint simplices religiosi, tunc post duos menses ipso facto incurrunt excõicationem, à qua non veniunt absoluendi nisi post restitutionẽ. Sed ponamus q̃ laicus donauit se & sua monasterio priuilegiato: quæritur, vtrum talis laicus debeat soluere decimas? Dicit Clemens q̃ non. hoc dicit Helias Regnier. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, q̃ religiosi priuilegiati magis sũt puniẽdi q̃ nõ priuilegiati: qa priuilegiati faciẽtes fraudes circa decimas, sustinent pœnas hic contentas. secus de nõ priuilegiatis. Not. q̃ religiosi exẽpti à solutione decimarũ circa decimas nõ debent facere fraudes. Nota q̃ religiosi isti nõ sunt exẽpti à decimis, nisi quando excolunt possessiones proprijs manibus, vel colere faciunt proprijs sumptibus. Et dicuntur excolere proprijs sumptibus quando habent aliquem mercenarium, cui tradunt aliquam pensionem annuam: siue percipiant fructus, siue non. Nota, ibi, *Immixtionem*, contra cap. quod in dubijs. de consec. eccles. vel altaris admistum non sortitur naturam eius qui admiscetur, & hoc quia tali admistione fieret legi fraus. l. athletas. §. prætor ait. ff. de insa.

sis vel alicui præmissorum[a] cõtraria, ea penitus reuocamus, vacuamus, cassamus & irritamus: quinimo cassa, vacua & irrita nuntiamus, & decernimus nullius prorsus existere firmitatis. ¶ Cæterum vniuersos ecclesiarum prælatos cuiuscunque præeminentiæ, status vel dignitatis existant, ac sacerdotes parochiales, & curatos siue rectores prædictos, præsentium tenore rogamus & hortamur attente, nihilominusque† eis districte præcipiendo mandamus, quatenus pro diuina & Apostolicæ sedis reuerentia prædictos ordines & professores eorum habentes affectu beneuolo cõmendatos, fratribus ipsis non se difficiles, graues, duros, aut asperos, sed potius fauorabiles, propitios, ac benignos, piaque munificentia liberales se studeant exhibere: sic eos in prædicationis officio &† propositionibus verbi Dei, ac in omnibus alijs supradictis tamquam cooperatores[b] eorum idoneos, & laborũ suorũ participes prompta benignitate recipiant, ac affectuose admittere non omittant, vt proinde illis æternę beatitudinis præmium augeatur, & animarum salutis incrementa felicia procurentur. Nec ipsos lateat, quòd si secus ab eis agi fortasse contigerit in hac parte, Apostolicæ sedis benignitas, quæ ordines & professores eosdẽ vbere fauore prosequitur, & gerit in visceribus charitatis, contra eos non immerito turbaretur: nec eadem ęquanimiter pati posset, quin super hoc prouisionis opportunę remedium adhiberet, ipsosq; nihilominus cælestis indignatio principis digna ꝓ meritis rependẽtis: cuius obsequia fratrũ ipsorũ sedulitas curiosa ꝓsequitur, minime præteriret.

TITVLVS VIII.

De decimis, [primitijs † & oblationibus.]

† In antiquioribus codicibus etiam impressis desunt hæc duo verba, primitijs, & oblationibus.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Ponit quatuor casus, in quibus religiosi grauãtes vel fraudantes ecclesias circa decimas eis debitas, si requisiti per illos quorum interest, non desistunt infra mensem, vel de vsurpatis vel retentis infra duos menses non fecerint emendam, suspensi sunt ab officijs, administrationibus, & beneficijs: & talia non habentes sunt excõmunicati. Secundus, tertius & quartus casus ibi, Seu qui. Ioan. And.*

CAP. I.

RELIGIOSI[c] † quicunque[d], qui noualiũ[e] aut alias decimas ecclesijs[f] debitas[g] ad eos ex aliqua causa legitima nõ spectantes[h], appropriare[i] sibi præsumpserint, aut exqsitis fraudib⁹ siue colorib⁹[k] vsurpare. Seu q̃ de animalib⁹[l]

† Vide cõcilium Tridẽt. sessio. 25. de reforma. c. 12.

¶ *Prima glos. summat, diuidit & soluit dubium.*

c ¶ *Religiosi.*] Ponit quatuor casus, in quibus religiosi grauantes vel fraudantes ecclesias circa decimas eis debitas, si requisiti per illos, quorum interest, nõ desistunt infra mensem, vel de vsurpatis vel retentis infra duos menses non fecerint emendam, suspensi sunt ab officijs, administrationibus, & beneficijs: & talia non habentes sunt excõmunicati. Secundus, tertius, & quartus casus: ibi, *Seu qui*. Et primo ponit constitutionem cum suis pœnis, quã secundo moderatur: ibi, *Cæterum*. Ex per hoc verbum, religiosi, patet in secularibus clericis vel laicis q̃ in hoc delinquerent, nõ esse locum his pœnis. concord. §. ea. compil. de testa. cap. vnico. j. de priuil. c. 1. & facit quod j. dicam in casu secundo. & potest esse ratio: quia communius religiosi delinquebant in his: & quia ambire & concupiscere aliena reprobabilias est in religioso. de electione, quorundam. libr. 6. simil. de hæreticis accusatus. in fi. eod. lib. In religioso translato ad ecclesiam secularem (licet forte non fuerit de mente) videtur has pœnas locum habere per verbum vniuersale quod sequitur. & facit quod notat de electione. quorundam. libro sexto, in glos. penult.

d ¶ *Quicunque.*] etiam Hospitalarios & Cistercienses includit. de quibus eo. tit. ex parte. 1. Et comprehendit etiam fœminas. de hoc de elect. generali. lib. 6. in glo. 2.

Fœminini comprehenduntur per masculinum.

e ¶ *Nonalium.*] quid si nouale, habetur de verb. sig. cap. 1. & cap. quid per nouale. de priuileg. cap. vlt.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem, quando debentur priuatis.*

f ¶ *Ecclesijs.*] per hoc puto constitutionem locum non habere, quando illæ decimæ deberentur priuatis, puta per antiquum feudum. de ijs quæ fiu. à præla. cum Apostolica. vel priuilegium. facit j. cap. proxi. agant ergo tunc via ordinariã. ista enim constitutio illis noluit subuenire. facit eo. tit. tua 2.

g ¶ *Debitas.*] de iure communi vel singulari: est autem debitum quod exigitur ab inuito. ff. de verbo. signifi. l. debitor. facit. 14. q. 1. quod debetur. Ioan. And.

h ¶ *Spectantes.*] tunc ergo cessat constitutio, & merito: quia nemini facit iniuriam qui iure suo vtitur, vt s. de elect. cum ecclesia. cum concor.

i ¶ *Appropriare.*] infra dicit, vsurpare. & de his j. dicam.

k ¶ *Coloribus.*] concor. de elect. auaritiæ. lib. 6. & infra nt. 2. cap. s. §. quis vero.

¶ *Glossa sequens notat pro Aegidio.*

l ¶ *Animalibus.*] per hunc verb. & sequentem approbata vr̃ lectura

Aegidij dicentis, de eccl. ædifi. cum dicat, ꝙ priuilegium leprosorum de non soluendis decimis, de nutrimentis animalium intelligitur, id est, de animalibus quæ nutriunt. sic enim adaptantur fraudes quæ sequuntur. sic ergo vt intelligenda decre. ex parte 1. ẽ. eo. tit. Licet autem religiosi facientes has duas fraudes ligentur his pœnis, leprosi non: si aliàs religiosi non sint, vt dixi in r. glos. Ioan. And.

familiarium [a] & pastorū [b] suorum, vel aliorum etiam animalia ipsa eorum gregibus [c] immiscentium [d]: Seu qui de animalibus, quæ in fraudem ecclesiarum in pluribus locis emunt, emptaq; tradunt venditoribus, vel alijs ab ipsis tenenda [e]: Seu qui de terris, quas tradunt alijs excolendas [f] decimam solui ecclesijs non permiserint [g], aut prohibuerint [h]: nisi post requisitionem per eos, quorū interest [i], super hoc eis factā [k] à præmissis [l] destiterint infra mēsē [m] aut si de ijs quæ contra præmissa vsurpare vel retinere præsumpserint, infra duos [n] menses damnificatis ecclesijs emendam non fecerint competentē: sint & tandiu maneant ab officijs [o], administrationibus & beneficijs suis suspēsi, donec [p] destiterint & satisfecerint, vt superius est expressum. Quòd si religiosi huiusmodi administrationes vel beneficia nō [q] habeāt, eo casu quo alij supradicti suspensionis, ipsi sententiam excommunicationis incurrant, ante satisfactionem cōdignam nullatenus absoluendi: priuilegijs nō obstantibus quibuscunque [r]. ¶ Ceterū præmissa [s] extēdi nolumus ad animalia, quæ per religiosorum ipsorum donatos, seu oblatos [t] tenentur, dum tamen illi religiosis eisdē cum effectu [u] donauerint, aut obtulerint se [x] & sua.

¶ Idem in eodem.

¶ Decima beneficiorum alicui concessa, sibi debetur secundum taxationem, & de moneta currente. Nec possunt collectores propter hoc distrahere vel occupare ornamenta diuinis officijs deputata. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

SI BENEFI-

a ¶ *Familiarium.*] famulantium: scilicet: in hoc tñ non est vis per id quod sequitur, intelligitur tñ de non plene oblatis, vt in fin. & est si. de priuilag. auctoritate. in fi. lib. 6.

b ¶ *Pastorum.*] qui tenentur de custodia. de hoc de regu. iur. quamuis. Ioan. And.

c ¶ *Gregibus.*] licet stricte grex differat ab armento, quod est maiorum animalium, vt equorū & boum, grex vero minorum: vt porcorum, caprarum, & ouium: hic tñ large sumitur pro maioribus & minoribus, quæ gregantur. & facit ff. de abigeis. l. fina. Cui vero ecclesiæ debeatur decima de fructu gregis. not. 13. q. 1. §. 2. & eod. titu. ad Apostolicæ. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens arguit & respondet.*

d ¶ *Immiscentium.*] hic iunge litteram infra, decimam solui, &c. ex hac mistura vr̃, ꝙ deberent perdere priuilegiū etiam circa propria animalia, vt sic inutile adiectū vitiaret quod erat vtile. de offi. delaga. cum super. sed hic ista sunt separabilia. ff. de aqua quotid. & æsti. l. 1. §. Trebatius. de quo dic vt not. de reg. iu. vtile. lib. 6.

e ¶ *Tenenda.*] sicut ergo priuilegium de decimis laborum non extenditur ad terras quas colendas tradunt, vt sequitur: ita priuilegiū de nutrimentis animalium, non extenditur ad animalia, quæ tradunt alijs nutrienda.

¶ *Glos. seq. primo dicit in priuilegijs duo requiri, secundo tractat de quibus colonis intelligatur; tertio, an coloni teneantur ad decimas.*

f ¶ *Excolendas.*] in priuilegio enim de decimis laborū hæc duo requiruntur, ꝙ prædia sint propria. eod. tit. dilecti. & ꝙ illa laborent proprijs manibus vel sumptibus [1]. eo. tit. licet. & intelligo hoc nō solū de colonis censualibus, sed etiā partiarijs. de vtrisque not. eo. tit. tua. a. [2] Dicebant tñ quidam ex his priuilegiatis super decimis laborum, ꝙ includabantur terræ datæ colonis partiarijs: quia sumptibus ipsorum coluntur propter partem, scilicet fructuū, propter quam habent ex cultura coloni. sed vt dixi in prædicta decre. tua. & c. cum sint homines. pars talis coloni potius est fructus quàm lucrum: submittit enim illā fortunæ, & diuinæ misericordiæ. qñ igitur conducunt operarios, dant certum pretium vel certos corbes pro cultura: dato ꝙ nil proueniat ex prædio, tunc suis sumptibus colunt [4]. Sed nunquid coloni partiales val censuales priuilegiatorum, simpliciter super decimis nō soluendis tenentur ad decimas? Puto ponderanda verba priuilegiorū. facit de priuileg. porro. quæ si eximunt terras ipsorum ab hoc onere: coloni colentes illas priuilegio participant. si vero eximunt personas, tunc licet illi de sua parte non soluant, coloni non exempti de sua soluent [5]. facit eod. tit. à nobis. & 16. q. 1. questi. de priuileg. per exemptionem. lib. 6.

g ¶ *Non permiserint.*] facto.

¶ *Glos. seq. addit tertium casum, de quo quærit, arguit pro, & primo soluit.*

h ¶ *Prohibuerint.*] verbo. In tribus ergo vltimis casibus punit hæc constitutio non permittentem vel prohibentem: in primo, appropriantem vel vsurpantem. Sed dubitatur an liget non soluentem, quod vr̃ per verbum quod sequitur, retinere? Non puto ꝙ hoc sit de mente, ꝙ religiosi nō soluentes decimas incurrant has pœnas: aliud enim est appropriare vel vsurpare, aliud non soluere: & verbum retinere, quod sequitur, respicit illas appropriatas vel vsurpatas. vbi ergo ex aliquo feudo sibi rite donato, vel per priuilegium percipiunt decimas infra certos limites, quos excedunt, vel certa quota illis debetur quam excedunt vel non permittunt, vel prohibent colonos suos decimas soluare in casibus in quibus debentur, locus est his pœnis.

i ¶ *Intereest.*] scilicet per prælatos & ministros illarum ecclesiarum, quibus debentur.

¶ *Glos. seq. alleg. concor. notat differentiam & tres casus.*

k ¶ *Factam.*] concordat de offic. ordin. si canonici. lib. 6. sufficit autem quomodocunque de hac requisitiona legitime constet. non sic in casu decre. 1. de sen. excom. lib. 6. vbi oportet constare per publicum instrumentum, vel sigillum authenticum, & est speciale, vt ibi not. Et ex illa & isto cap. & ex decre. 1. j. de priui. not. casus in quibus reqsitio partis etiã vnica constituit quem cōtumacem: etiam quo ad incurrendas suspensionis & excommunicationi [6] pœnas.

l ¶ *A præmissis.*] prohibitione, fraudulēta emptione, & immistione.

m ¶ *Mensem.*] quot dies habere debeat, nnt. de elect. quàm sit. lib. 6.

¶ *Glos. seq. ponit diuersitatis rationem, & dubium soluit.*

n ¶ *Duos menses.*] ʒ. dat vnum mēsem tantum, quia sufficit desistere: hic vero requiritur emēda, quam durius est facere. & ideo datur maius tempus. & vr̃ ꝙ isti dum menses currunt ab vsurpatione vel retentiona, licet superior curat à requisione. simile de sepul. c. 1. in fin. lib. 6. sed puto de mente ꝙ requisitio respiciat vtrunque casum.

¶ *Glos. seq. declarat, ponit dubium quod aperit.*

o ¶ *Officijs.*] declarari debuisset, an intelligeret de diuinis, an de alijs officijs, puta ga sacrista, cellarius, camerarij, eleemosynarij, vel his similes. & ꝑ hac littera & lectura facit de solu. c. 2. de reg. iur. in pœnis. lib. 6. ꝑ prima facit: quia infra nō repetit de officijs.

¶ *Glos. seq. dubium soluit, & ei ponit quam determinat.*

p ¶ *Donec.*] sic suspensi indigent absolutione: quia de satisfactione dubitari posset, non sic in suspensis ad tempus determinatum, puta mensem vel annum secundū Inno. qui hoc not. de æta. & qualita. cum bonæ. Satis crederem ꝙ sufficiat iudicis declaratio super satisfactiona sine alia absolutione. In excommunicatis vero necessaria est absolutio post satisfactionem, vt infra patet.

q ¶ *Non habeant.*] similis distinctio ʒ. aa. cōpil. de vita & honest. cleri. quniuam, in prin. & circa fi. & j. de statu mona. ne in agro §. si quis. & j. de pœn. multorum.

r ¶ *Quibuscunque.*] per quæ possent prædictæ sententiæ impediri: priuilegia enim super decimis illis concessa, tollere non intendit, quod paret ex principio.

s ¶ *Præmissa.*] i. secundo & tertio casu. Ioan. And.

t ¶ *Oblatos.*] de his 2S. q. 1. vt lex continentiæ. vbi not. an tales conuersi & oblati intelligantur renunciasse proprijs, & continentiam vouisse Ioan. And.

u ¶ *Cum effectu.*] tollit hoc verbū fictiones & fraudes. Itē conditiones & pacta, quæ suspensum tenerent talium oblationum effectū.

¶ *Glos. seq. declarat, & obiectionem soluit.*

x ¶ *Se & sua.*] non sufficit argo ꝙ bona dānassent manentes in seculo, ipsorum fructu retento: non obstat de priuilegijs, vt priuilegia. tales enim confratres sunt, & in aliquibus priuilegiati, vt ibi, sed plene oblati non sunt, vt hic.

S*i beneficiorum.*] Duæ sunt partes principales, prout duo sunt dicta: primo enim declarat secundum quam taxationem, & secundum quam monetā solui debet decima beneficiorū alicui concessa. Secūdo prohibet propter illā occupari vel distrahi ornamēta diuinis deputata. secunda ibi, in ver. *Nec per collectores.* Imola.

Casus. Certis ex causis Papa donauit regi Francorū decimam omnium beneficiorum existentium in suo regno: Ponamus ꝙ aliqua abbatia est taxata ad mille aureos, & tñ valet plus vel minus, quæritur vtrum rex debeat habere decimam ſm antiquam taxam, vel ſm valorem ipsius beneficij: Et vtrum quis possit soluere decimam in moneta loci in loco beneficij: puta si collectores decimæ volunt ꝙ soluat in sua moneta, & nō in moneta loci beneficij? Dicit Clemens ꝙ debet solui in moneta loci beneficij. Sed quæritur vtrum collectores possint capere calices & alia ornamenta ecclesiæ deputata ad seruitium Dei? Dicit Clemens ꝙ non, sed si ecclesia habeat

[1] Vide Ab batem in c. extra de sol. eo. pet.

[2] Idē doct. Ponta.

[3] Idē doct. placet Pet. de Ancha. & Imol. cō mendanti bus glo. & facit hic dicta Bart. in l. si mer ces § vis maior. ff. loca. c tua. cap. cum sit. ʒ. eod.

[4] Idem Io. Imo. & Pet. de Ancha.

[5] Quia separs totū est separata cō onc. Archi. 11. q. 1. c. clericum sicut fructus ecclesiæ ad firmam dati aut vendiri immo si possent etiã vendendum, dicit Pet. de Ancha non gaudent priuilegio ecclesiæ sed l. 1. lucia rio. §. vlt. ff. de publ. c. pō de censi. lib. 6.

[6] Dicunt hic Pet. de Anchara. & Imol. ꝙ habēs curã exercere diuina officia, & etiam alia de quibus in glo. hic ab illis suspenditur. si autē habeat solū diuina officia exercere: benigniꝰ est quòd ab illa suspensio diceretur potiꝰ ꝙ excommunicatum, cum excommunicatio sit nimis magna pœna. c. fermum 2. q. 1. mē ꝙ si videtur dicere, quòd si excōmunicatum, non currit repetere officia, quasi solo suspensio ab alio esset nimis parua pœna. & hoc crederem. Panor. aũt dicit. Pet. Anchar. & Imol. glos. non satis exemplificant. Vide si quid boni dicat Zab. Pont.

sia habeat alia bona, illa debent capi. Not. ꝙ Papa ab omnibus ecclesijs orbis, id est ab ecclesijs sibi subditis potest decimam petere, tñ istud non facit nisi cum magna necessitate. Not. ꝙ Papa illam decimam potest donare principi seculari. Not. ꝙ cum illa decima est data alicui, tunc ipsa est solueda ſm taxationem antiquam, & non ſm valorem beneficij. Not. ꝙ sicut pro exccutione rei iudicatę non capiuntur illa, quibus vitam quis sibi quærit; multo fortius non debent capi illa bona, quæ sunt deputata cultui diuino: sed si ecclesia habeat aliqua bona superflua, tūc possunt illa capi. Not. de taxatione beneficiorum cōsueta, quæ attenditur: sic & aliàs attenditur status beneficij cōsuetus de pręb. cū de beneficio. lib. 6. & dic. taxationem, id est terminationem. sic ff. de vi. triti. & oleo lega. cū certus. Not. ꝙ attenditur moneta currens censualis, & in tali facienda est solutio etiam si non exprimatur. ff. de leg. 1. si seruus plurium. §. fi. de reg. iur. semper in stipulationibus. de censi. c. penult. Zabarella.

† Vide Geminianū consil. 257. & Albertum Brunum consil. 98.

† De potestate collectorum, & subcollectorum, & an debeat constare ꝑ litteras vide Rotam decisione 166. in nouis.

ciorum [a] decima cuiuis [b] simpliciter [c] concedatur ad [d] tempus: secundū taxationem [e] decimę in illis partibus, in quibus fiet concessio, consuetam [f], & ad monetam [g] currentem [h] † communiter ipsa decima leuari poterit, & debebit. Nec per collectores [†], leuatores, siue exactores ipsius decimæ, ecclesiarum calices [i], libros, & alia ornamenta diuinis officijs deputata [k], ex causa pignoris vel distractionis capi [l] vel recipi volumus, nec distrahi, seu quomodolibet occupari.

TITVLVS IX.

¶ *Prima gl. summat, diuidit, notat ad rubricā, quærit de quinq; & sol.*

a ¶ *Sa beneficiorum.*] Decima beneficiorū alicui concessa sibi debetur ſm taxationem, & de moneta currente. Nec possunt collectores propter hoc distrahere vel occupare ornamenta diuinis officijs deputata. Secunda: ibi, *Nec per.* Et nota ꝙ sub rubrica de decimis, ponit de decimis beneficiorum, quas Papa † sæpe imposuit sibi vel alijs soluendas ea causa & ad tempus. facit de Iudæ. ad liberandam. de vo. c. fi. & an in his locū habeat constitutio, dispendiosam. ẽ. ea. compi. de iudi. dixi super verbo, decimis. Itē per hoc ꝙ dicit, beneficiorum, quæritur de quinque. Primo, an includantur hospitalia, xenodochia, & loca similia. Secundo, de fabricis. Tertio, de ijs qui habent Prioratus, domos, grangias, pensiones, vel reddit⁹ à monasterijs vel ecclesijs. Quarto, de quotidianis distributionibus, quæ dātur solum interessentibus horis, & de minutis oblationibus an veniant decimandæ. Quinto, quid de capellanis vel beneficijs altarium. Et sciendum ꝙ tempore Clementis quarti & Honorij emanauerunt declarationes super solutione decimarum, quas repetitas tempore Bonifacij octaui vidi sub bulla. De primo vr ꝙ non † includantur. ẽ. ea. compil. de præben. per literas. pro & ẽ. 7. de relig. do. quia contingit. §. vt autem. Expeditū est in prædictis declarationibus in principio, vbi sic dr, de redditibus & ꝓuentibus leprosariarum, domorum Dei, & hospitalium pauperū, qui in vsus infirmorum & pauperum conuertuntur, decimæ non soluentur. Secundum etiam expeditur ibi in fine, vbi dr. ꝙ de redditibus ecclesiasticis deputatis ad fabricam ecclesiarum decima persoluetur. submittit demum ꝙ de oblationibus & eleemosynis, quæ dantur ad opus fabricæ, nō debetur decima. Tertium etiā ibi est expeditum, ꝙ si habentes prædicta habent illa † in beneficium vel ex mera gratia, ipsi tenentur ad decimam. Si autem habent illa ex ꝯtu conductionis ad firmam, vel emptionis fructuum, vel pro mercede vel remuneratione sui laboris, tunc illi quorum est proprietas, illa decimare debebunt. Quartum etiam ibi expeditur, ꝙ de minutissimis oblationibus quas recipiunt ecclesiasticæ personæ ratione ecclesiarum pro sepulturis & dandis pœnitentijs & distributionibus, soluetur decima. De quinto nihil ibi dr, sed vr ꝙ non includantur, sicut nec includebantur in reseruatione fructuū, quam sibi fecit Dominus noster. Tu dic ꝯ: quia constat illa esse beneficia ecclesiastica ex quo sic sunt per episcopum ordinata. 1. q. 3. quæsitum. & c. penult. de præben. significatum. quod dicitur de reseruatione fructuū, facit pro: quia nisi fuissent excepta, intelligerentur inclusa.

† Vide Abbatem in cap. nouā genus. eo. tit.

† Vide Decium consil. 156.

† An habens pensionem teneatur pro rata, vide Belemzinū in tract. de charitatiuo subsidio. q. 17. & Decium consil. 155. incip. statutum & Felinum in c. de quarta, extra de præscript.

b ¶ *Cuiuis.*] prælato, principi vel alteri. In regno Franciæ sæpe practicatur iste casus.

c ¶ *Simpliciter.*] si ergo aliquid certum exprimat Papa, illud seruabitur.

d ¶ *Ad tempus.*] hoc dicit: quia perpetua curia non fecit per tempora nec facere intendit. facit de rescrip. c. fi. lib. 6.

¶ *Glos. seq. declarat duas diuersas consuetudines.*

e ¶ *Taxationem.*] In quibusdam partibus sunt beneficia taxata † in communi æstimatione prouentuum, vt si taxatum sit in centū, soluat decem: & si haberet mille, non plus soluet: & si haberet solum quinquaginta, tantum soluet: & hoc voluit reseruatio fructuū beneficiorum, quam nunc fecit Papa, qui dat collectoribus electionem, an velint recipere fructus secundum taxationem decimæ, an velint illud relinquere beneficiato & recipere residuum. In multis tñ partibus nulla est taxatio, sed singulis annis prout plus vel minus recipit beneficiat⁹, plus vel minus soluit. patet hoc in extrauag. Io. quę incipit: suscepti. ex quo ergo habet consuetudo, ꝙ plus vel minus singulis annis soluitur secundum quantitatem fructuum, & illud reseruabitur. Et quæ expensæ deducantur, & d quibus fructibus soluatur, patet in declarationibus prædictis. Nam inter cætera deducuntur expensæ factæ pro fructibus, & sine quib⁹ fructus haberi non poterant, quod nō est in cōibus decimis. ẽ. eo. cum sint homines.

† In impetratiōe beneficij valor illi⁹ est exprimendus secundum cōem cursū, non secundum taxationē decimæ, vide Rotā decisio. 291. in nouis.

De regularibus & transeuntibus ad religionem.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Professi ordinum Mendicantiū, etiā licite transeuntes ad nō Mendicantes, licet administrationes habeant, non habent vocem in capitulo, etiam si alij de capitulo id concedant: nec deinceps cōsequi possunt administrationes, Prioratus, vel officia, etiam tanquam vicarij, nec pro se vel alijs animarū curam gerere: & irritat contra factum. vltimo ponit casum exceptum. Ioan. And.*

CAP. I.

V T pro-

¶ *Glos. seq. aliam casum per hanc soluit.*

f ¶ *Consuetam.*] hic iunge litteram, ipsa decima, &c. & quod hic dr, locum habet etiam cum Papa mandat alicui prouideri de beneficio vsque ad summā tot librarum paruorum Turonēs. ad taxationem decimæ: inspicitur enim illarum partium consuetudo in taxatione, vt hic: & si nō currunt ibi Turon. monetæ currentis ad taxationem Turon. fiet computatio vel comparatio iuxta pondus & consuetudinem cambij, quæ communiter esse solet, non iuxta casualem caristiam vel vtilitatem quæ propter casum accideret.

g ¶ *Monetam.*] in pecunia enim, & non in ipsis rebus debet fieri solutio decimæ, vt in declarationibus.

¶ *Glos. seq. alleg. concor. declarat, & notat,*

h ¶ *Currentem.*] facit de malefi. c. 2. cum forte currerent ibi Turon. Bon. vel Sterlingi †, collectores volebant ꝙ fieret solutio in florenis, vel soluentes volebant soluere in Turon. vel florenis, cum illa moneta ibi non curreret, hoc prohibet. & hoc dicebatur in illis declarationibus, ꝙ soluentes pecuniam cambire non tenebantur. Et nota, ꝙ dummodo moneta communiter currat, licet & alia currat, in illa fieri poterit solutio, per hanc litteram, & sic erit electio soluentis. de reg. iur. in alternatiuis. lib. 6.

† Qualis nummus fuerit sterlingus, vide Couarruuiā tract. 3 collatione veterum numismatū cap. 2.

i ¶ *Calices.*] concor. de pig. c. 1.

k ¶ *Deputata.*] in alijs ergo non habet locum hæc prohibitio, vt si extant ciphi argentei, libri iuris, vel artium vel romancij, ornamenta, mensalia, lectisternia, vel similia.

l ¶ *Capi.*] dr in declarationibus, ꝙ non soluentes per secularem potestatem cogi non debent, nisi non soluentis tanta fuerit rebellio, ꝙ propter ecclesiasticæ censuræ contemptum inuocandum sit contra ipsum brachium seculare.

DE REGVLARIBVS, &c.

¶ *Quia clericorum duo sunt genera, quidam enim sunt seculares, alij religiosi. De primo genere dictum est in titulis præcedentibus, nunc dicendum est de alio genere clericorum, videlicet de regularibus.*

Continuatio.

V T *professores.*] Casus. Est aliquis religiosus de ordine Mendicantium, qui tractu temporis de licentia Papæ transiuit ad ordinē non Mendicantium, videlicet ad ordinem sancti Benedicti, vel sancti Augustini: quæritur an in huiusmodi, ordine possit obtinere aliquē Prioratū, vel aliā administrationē, vel etiā aliquod beneficiū: vel an cogatur remanere simplex monachus claustralis? Dicit Clemens, si ante tēpus huiusmodi constitutionis talis transiens ad ordinē non Mendicantiū habeat aliqua officia vel administrationē: illa officia vel administrationes debēt sibi remanere: sed tñ nō habebit vocē in capitulo, etiā si alij monachi cōsentiant. Sed qd si aliquis Mēdicans post illā cōstitutionē velit trāsire ad ordinē nō Mendicantiū: quæritur, vtrū possit obtinere illa officia & administrationes? Dicit ꝙ nō, nec etiā possunt esse vicarij ꝓ alijs: ratio est in principio c. Sed ponamus ꝙ erat religiosus de ordine non approbato: vtrū ista cōstitutio cōprehendat ipsum? Dicit ꝙ nō. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, ex prin. c. ꝙ quilibet debet esse cōtentus ea vocatione qua vocatus est, nisi vellet dimittere primam religionem, & transire ad frugē melioris vitæ. c. licet. eo. tit. in antiq. Not. secundo. ꝙ ordines Mendicantiū appellantur ordines paupertatis: nam

fessores a cuiusuis paupertatis b ordinis eo c libentius in qua vocati sunt vocatione d persistere e, trãseunteſque ad nõ Mendicantiũ ordinẽ in eodẽ cõuerſari quietius ſtudeant, quo f in ipſis g diſcordiarũ h & ſchiſmatũ productiua ambitio i reprimetur †: Sacro concilio approbante ſtatuimus k Mendicantes quoſlibet l, qui ad non Mendicantium m ordines, etiam auctoritate Apoſtolica n tranſibunt in poſterum, quive hactenus tranſiuerunt o, quamuis nunc Prioratus, adminiſtrationes, vel officia, aut curam animarũ vel regimen quodcunq; obtineant inibi p, vocem aut locum q in capitulo non habere, etiã ſi hoc ſibi ab alijs r libere cõcedatur. s Ad † Prioratus

tales nec in cõi nec in particulari quid debent habere. Alij vero religioſi etiam nihil debent habere in particulari, ſed bene in cõi. Tertio, ꝙ religioſus Mendicans de licentia ſedis Apoſtolicę poteſt tranſire ad ordinem non Mendicãtem, etiam ad ordinẽ laxiorem: ſed talis tñ Mendicans nõ habebit vocẽ in capitulo etiã ſi ab alijs religioſis ſibi concederetur, ſed tales debent eſſe ſimplices monachi clauſtrales. Not. ꝙ cõſtitutio iſta incipiebat ibi: *Sacro concilio*. & principium Clementinæ, videlicet, vt profeſſores. eſt cauſa ſeu motiuum quare iſta conſtitutio fuit facta. Vide diuiſionem glo. & maxime gl. in verbo, inibi. quia gloſ. vr̃ tenere ꝙ debemus ponctare noſtrum tex. poſt aduerbium, *inibi*. & non ante, videlicet ibi, *obtineant*. Not. iterum iſtam conſtitutionem videlicet ꝙ profeſſi ordinum Mendicantium, & licite tranſeuntes ad non Mendicantes, licet adminiſtrationem habeant, non habent vocem in capitulo, etiam ſi alij de capitulo id concedant, nec deinceps conſequi poſſunt adminiſtrationes, Prioratus, vel officia, etiam tamquam vicarij, nec pro ſe, nec pro alijs animarum curam gerere: & irritat ꝫ factum, & vltimo ponit caſum exceptum. Et ratio totius iſtius notabilis eſt, vt profeſſores & religioſi, etiam cuiuſcunque ordinis melius maneant in ſuis religionibus: quia ſi tranſeundo de vno ordine in alium, haberent in alio in quo ſecundo intrant, tantam auctoritatem, præeminẽtiam, vel maiorem vt alij: ipſi numquam vel vix ſtarent in vno ordine per annum: ſed quolibet anno ipſi caſrẽt & ingrederentur nouum ordinem: ideo conſtitutum eſt, ꝙ tales ſic tranſeuntes, de cætero non poſſent obtinere aliquas adminiſtrationes, Prioratus, vel officia; immo oportet ꝙ ſint ſimplices religioſi. ¶ Item propter iſtam rationem quæ ſequitur, fuit edita iſta conſtitutio: quia ſi tales qui tranſeunt forſan de ordine Mendicantium ad ordinem non Mendicantium, poſſent habere beneficia, adminiſtrationes, &c. multæ orirentur diſcordię, multa ſchiſmata, id eſt, multæ diuiſiones, quæ ſæpe producunt & generant ambitionem. Nam religioſi, qui primo intrauerunt ordinem, ſi viderent iſtos religioſos qui venerunt de alia religione, aſſumere beneficia vel adminiſtrationes, ipſi ſibi inuiderent, & ex illa inuidia oriretur multa alia inconuenientia, vt apparet bene inſpicienti: quare Clemens fuit motus facere hanc conſtitutionem. & iſta ratio habetur in textu in primo capitulo, vſque: ibi, *Sacro*. Not. ꝙ idem eſt dicere ordo paupertatis, quod ordo Mendicantium. & dicit Lau. Mendicantes dici à mene, quod eſt defectus: ideo luna dr̃ mene pp defectus quos patitur. Not. caſum in quo non poſſunt illi de collegio alij cõicare vocem. de hoc in glo. de capitulo. Zabarella.

¶ *Prima gloſſa ſummat, diuidit docens quid ſingulæ partes contineant, & quæſtionem ſoluit.*

a ¶ *Vt profeſſores.*] profeſſi ordinum Mendicantium etiam licite tranſeuntes ad non Mendicantes, licet adminiſtrationes habeant, nõ habẽt vocẽ in capitulo, etiamſi alij de capitulo id cõcedãt: nec deinceps conſequi poſſunt adminiſtrationes, Prioratus, vel officia, etiam tamquam vicarij: nec pro ſe vel alijs animarum curam gerere: & irritat ꝫ factũ. vltimo ponit caſum exceptũ. Et primo ponitur conſtitutionis cauſa: ſecundo conſtitutio: ibi, *Sacro*. Tertio ipſius moderatio: ibi, *Ad illarum*. Secundo tria facit. Primo prouidet circa vocem & locum capituli. Secundo circa futuras adminiſtrationes vel officia: ibi, *Ad prioratus*. Tertio decretum apponit: ibi, *Quicquid*. Et per hanc litteram, *profeſſores*, & qđ infra ſequitur, *Mendicantes quoſlibet*, dico decre. non habere locum in illo qui infra 15. ſuæ ætatis annum, vel aliàs infra annum probationis fecit t profeſſionẽ in ordine Mẽdicantiũ. ſi infra ipſũ annũ exiuit, & trãſiuit ad non Mendicantes, cum illa profeſſio non aſtrinxerit eum ordini in ſpecie, ſed religioni in genere. eod. tit. c. 1. & c. non ſolum. & c. conſtitutionem. lib. 6.

b ¶ *Paupertatis.*] vide qđ dixi đ ſtatu monachorũ, recolẽtes. in fi.

c ¶ *Eo.*] id eſt, inquantum. Ioan. And.

d ¶ *Vocatione.*] id eſt, religione.

e ¶ *Perſiſtere.*] ſtudeant. quod eſt j. & habetur hoc. 1. ad Corinth. vij. 21. q. 1. c. 1. eo. tit. licet, in principio.

f ¶ *Quo.*] id eſt, inquantum.

g ¶ *In ipſis.*] Mendicantibus, manentibus. vel tranſeuntibus. & hic iunge verbum, reprimetur: & redeas retrograde.

h ¶ *Diſcordiarum.*] facit ſ. ea. compil. de ſepul. dudũ. poſt princip.

¶ *Gloſ. ſeq. contra ambitioſos duo iura, & tres rationes inducit.*

i ¶ *Ambitio.*] concor. de elect. auaritiæ. in princ. & cap. quorundam. in princ. lib. 6. dixit ille Statius Poeta.

Ambitus impatiens, & ſummo dulcius vnum.

Stare loco. ſociiſque comes diſcordia regnis.

Et Seneca epiſt. 78. Ambitioſa, aliàs ambitioni, non tam iucundum eſt multos videre poſt ſe, quàm graue aliquem ante ſe.

k ¶ *Statuimus.*] conſtat ꝙ aliqui ordines Mendicantes habebant quædam ex his per priuilegium, quod modo in multis ampliatur, & fit ius commune. ſimile de offi. leg. ꝙ tranſlationem. de ſent. excom. cap. vlt. lib. 6.

¶ *Gloſ. ſeq. caſus differentiales colligit, & dubium ſoluit.*

l ¶ *Quoſlibet.*] Prædicatores, Minores, Eremitas ſancti Auguſtini & Carmelitas. de elect. quorundam. de reli. do. c. vnico. lib. 6. & ibi habetur qui dicantur ordines Mendicantes. & ex illis iuribus, & hoc c. eo. tit. non ſolum. & c. conſtitutionem. lib. 6. de ſta. reg. c. vnico. §. ſane. eo. lib. de excel. præla. c. vnico. eo. lib. & j. de pœnis. cupientes. in prin. collige differentias Mendicantium ad non Mendicantes, & adde quod dicam j. de ſentent. excom. c. 1. & per prædi. §. ſane. dico hanc conſtitutionem locum habere, etiã in fœminis ordinum Mendicantium, ſi tranſeant ad non Mendicantes. facit quod not. de elect. generali. in prin. lib. 6.

m ¶ *Non Mendicantium.*] ceſſat ergo conſtitutio, cum Mendicans tranſit ad alium ordinem Mendicantem: vel cum ille qui tranſit, eſt non Mendicans: ſiue tranſeant ad Mendicantem, ſiue ad non Mendicantem, vt ſic ex quatuor caſibus vnum ſolum includat.

n ¶ *Apoſtolica.*] ab hoc incipit. in ſi.

o ¶ *Tranſiuerunt.*] repete. etiam auctoritate Apoſtolica. & vide qđ dixi ſ. ead. cõpil. de ætate & quali. vt hi qui. ſuper ver. in poſterum.

¶ *Gloſſa ſequens præmiſſo dicto Ouidij, ponit duas lecturas, obijcit, ponit, ſolu. quam impugnat. demum ſoluit, & huic litteræ tripliciter reſpondet, & remittit.*

p ¶ *Inibi.*] aduerbium ex in & ibi compoſitum. Ouidius fecit librũ quem intitulat in Ibim, id eſt ꝫ Ibim. Aduerſarium enim ſuum & corriualẽ, quia cum vxore ſua mœchabatur, vituperare volens, vocatur illũ Ibim, ab ibis, ibidis, quæ dr̃ ciconia, auis vituperabilis quia immunda ex cauſa quam taceo: aliàs tñ auis commendabilis: quia pia in parentes ſenes. quod proſequitur Ambr. in Hexameron. v. dixit ergo ibi Ouidius *Ibidis interea tu quoque nomen habe*. Sed iſtud inibi difficilius exponitur, nam clarius formari debuiſſet. Circa quod ſciendũ eſt, ꝙ hic eſt duplex pũctuatio: Prima poſt hoc aduerbiũ: & tũc exponitur inibi, ſcilicet in ordinibus nõ Mendicantibus: & iungitur ibi: quamuis nunc inibi obtineant prioratus. &c. & ſic legendo nõ prohibet hanc vocem habere in ſeculari eccleſia collegiata, ſi ibidem adminiſtrationem haberent. Sed ſi punctuetur prius, id eſt ante hoc aduerbium, reſultat ꝫrius intellectus, & exponitur inibi, ſcilicet in eccleſijs, in q̃bus obtinẽt Prioratus, adminiſtrationes, &c. Credo tñ ꝙ prima punctuatio ſit de mente. Sed vr̃ admirandum quoad prius tranſeuntes & prælatos, ꝙ remaneant prælati, & in capitulo vocẽ non habeãt. Et ſi dicis, capitulum expediret negotia ſine tali prælato ac ſi vacaret ſedes: Rñdeo ꝙ in vacatione eſt iſtud expreſſum quoad quædam. Item vacatio præſumitur eſſe breuis propter tempora à iure limitata, de quibus not. de elect. ſi electio. lib. 6. in glo. penul. & facit ſ. ea. compil. de elect. ne Romani. in ſi. ſed prælatus iſte vltra quadraginta annos viuere poſſet: quare nõ puto hoc fuiſſe de mente, ꝙ ſi talis eſt abbas vel principalis prælatus monaſterij, quod in tractãdis negotijs monaſterij vnà cum capitulo vocem non habeat. Vnde poteſt intelligi littera de voce habenda in capitulo generali vel prouinciali. de ſtatu monacho. in ſingulis. j. tit. 1. cap. 1. in ſi. talis enim abbas vel prior in illis capitulis vocem non habebit cũ alijs abbatibus vel Prioribus: & hoc ſonat littera. aut locũ. ſolent enim tales in talibus capitulis ſibi vendicare certũ locũ in numero, puta ſecundum vel quartum. facit de priuileg. ex ore. Vel intelligatur 2 de Prioribus & alijs adminiſtrationem habentibus in monaſterijs, qui tñ non ſunt principales prælati monaſterij, & illi in capitulo etiam ſpeciali ipſius monaſterij vocem non habebunt. vnde nec de abbatibus expreſſit littera. Et licet quædam monaſteria regantur per Priores, de illis tñ non intelligãt: tñ illud verbum, regimen quodcunque, multum eſt generale 3, ſed cum excludat a voce capituli, & capitulum ſit quid diuerſum à principali prælato 4, non puto ꝙ ipſum excludat, vt not. ead. compil. de ætate & quali. vt hi qui. in glo. cathedralibus. vt ibi vide.

q ¶ *Locum.*] hoc plus ponit quàm prædict. decre. vt hi qui. forte propter illud quod proxime dixi: & licet prohibeat locum capituli, non prohibet ſtallum chori, vt ibi dixi.

r ¶ *Ab alijs.*] de capitulo. & concor. prædict. decret. vt hi qui. & de elect. conſtitutus.

¶ Gloſſa

† Aliàs. reprimetur.

t Quoto ætatis anno debeat fieri profeſſio, ad hoc vt ſit valida, vide omnino concilium Tridẽt. ſeſſio. 25. tit. de regularibus, cap. 15.

In manuſcripto verſiculo ſic, & ex fidem ita: Ad Prioratus quoſlibet, adminiſtrationes, aut quæcumque etiam ſub nomine officia nõ officiũ, & tanquam cuiuſcumque miniſtros, vel loca aliorum tenẽtes, &c.

2 Idem Panor. Imol. & Pet. Ancharan. expreſſe, quia poſſet euenire caſus, quo nullo ſine principali liceret ſe re. eccl. nõ alie. ſe dum. lib. 6. Font.

3 Reſtringe tamen ad ſimilia præcedentibus. l. ſ. ff. de tranſ. & alleleg. Itẽ hic non eſt pœnalis. ergo. Font.

4 Pacis rubrica & nigra ſe ijs quæ ſunt à præla. ſine conſenſu c. iſta vox ſtricta ſignificatione dicit Ancharan. comprehendit membra nõ caput, ſed larga ſignificatione etiã caput ſe ijs quæ ſiunt. nouit. Font.

¶ *Glo. seq. exemplificat, & opponit, declarationem poscens. Secundo, quærit. arguit pro; contrarium soluit; & allegatis respondet.*

a ¶ *Officia.*]ergo non poterunt sacristæ, camerarij, castaldi, œconomi, syndici, vel his similes. & egerent hæc etiam declaratione. vr enim includere solum officia subiecta ecclesiasticæ regulæ. pro & 3. r. q. 3. saluator. circa medium. Sed vidi dubitari an possint prædicare? & vr φ sic: quia verbum Dei non debet esse alligatum. 2. ad Timoth. 2. & Apostolus ad Philippens. 1. siue per occasionem, siue p veritatem Christus annunttetur, in hoc gaudeo, & gaudebo. ad idē 29. dist. secundum. vbi dr φ non refert quis p̄dicet. sed quali a prædicet. Contrarium puto, cum prædicare sit officium curæ: & officium & cura sint eis hic prohibita, nec etiam pro alijs exerceant. Primom probatur de officio ordina. inter cætera. 3. ead. compil. de sepul. dudum. §. huiusmodi. de hære. cum ex iniuncto. & cap. excommunicamus. §. quia vero. & quod ibi dixi, & cap. sicut. si. de Iudæis. quàm sit. Auctoritates Apostoli intelligūtur de ijs quibus competit. 42. dist. quiescamus. qui licet propter vanam gloriam vel temporale commodum prædicent, gaudet Apostolus de prædicatione, licet non de ipsorū motiuo. Ad cap. secundum responde vt ibi not. & vide quod not. 92. dist. In sancta. 16. q. 1. adijcimus. Fateor tñ φ in hoc inferior pœna non competit, vt 3. dicam. sed ad hoc valet istud scire, quia possunt prohiberi, & hoc facientes puniri.

quoque, administrationes, aut quæcunque in antea non assumi officia a, etiam tamquam vicarios b seu ministros, vel locum aliorū c tenentes: quodq; animarum curā & regimē, nec pro se possint, nec pro alijs exercere d Quicquid autē in cōtrariū attentatū fuerit, sit irritū e ipso iure quouis priuilegio f non obstante. ¶ Ad illorū autē Mēdicātiū ordines g, quos Apostolica sedes eo modo subsistere † voluit, vt eorū professorib' ita in illis remanere liceret † h, φ nullū extunc admitterent h ad professionē eorū, quibusq; concessit licentiam generalem ad approbatos i alios ordines transeundi k, præsentem noluimus constitutionem extendi.

¶ Idem.

¶ *Pubes per annū deferēs habitū nouitiorū non patenter distinctū ab habitu professorū, intelligitur professus. I. A.*

CAP. II.

EOs† qui l deinceps m in di-

Alijs, secus . . . [margin]

b ¶ *Vicarios.*] prouidet ergo 3 fraudē, qua tales procurassent amicos præfici administrationibus vel curæ animarum, per quos fecissent se constitui vicarios. & facit de regu. iur. quod alicui. lib. 6.

c ¶ *Locum aliorum.*] plura ponit, vt omnem fraudem quæ in nomine fieri posset, excludat. facit in Authent. vt nulli iu. li. ha. lo. serua. in princip. coll. 9. de elect. auaritiæ. & c. fundamenta. lib. 6. cum similibus. & forte hoc dictum propter id quod not. Host. de offic. vi. c. clericos. vbi dicit φ vicarius non sobstituit aliom in vicaria, ex causa tñ ad modicum tempus ponit alium loco sui.

d a *Exercere.*] repete, statuimus.

¶ *Glossa sequens in hoc decreto distinguit.*

e ¶ *Irritum.*] irritat ergo suffragium vocis, & promotionem fiendam 3 hanc constitutionem: illa enim cadunt in decretum istud. quæ sunt retractabilia. Sunt enim quædam de officio curæ, quæ si exercuissent, non essent irrita, vt baptizare, Eucharistiam dare, & his similia. Item quædam quæ consistunt in facto, & nequeunt nō fuisse, sicut prædicare. de quo prædixi, Castaldi. & similia. & vide quod dicam 3. de hær. c. 5. ver. duro.

f ¶ *Priuilegio.*] prius cōcesso, tñ iam cœpit curia tales priuilegiare contra hanc constitutionem, nec voluit nec potuit Papa legē indicere successori. de elect. innotuit. cum concor.

Vide Felinum in c. nonnulli. vers. secundo amplia. extra de rescript. [margin]

g ¶ *Ordines.*] approbatos per sedem Apostolicam. tamen post concilium generale.

h ¶ *Admitterent.*] ita φ oportet φ desinant in seipsis.

i ¶ *Approbatos.*] etiam minoris religionis.

k ¶ *Transeundi.*] singulariter, non collegialiter, vt patet de religi. do. cap. vnico. in fi. lib. 6. In his ergo cessat ratio inducta. in princi. cap. quia non expedit in ea vocatione manere, in qua vocati sunt.

E*Os qui.*] Se summat. Præsupponendum est primo, φ duplex est professio, per quam quis obligatur religioni: Quædam est expressa, quæ fit per ista verba: Promitto Deo & tali sancto, puta sancto Benedicto (si sit in ordine sancti Benedicti) & tibi abbati obedientiam, & reuerentiam, & castitatem: & iste talis obligatur irreuocabiliter, dumtñ aliquod impedimentum non obstet. Alia est professio tacita, quæ inducitur pluribus modis: Aliquando inducitur quando nouitius immiscet se actibus professorum: Aliqñ inducitur assumptione habitus professorū, & perseuerat triduo professor. Aliquando inducitur talis professio tacita ex delatione habitus religionis: id est portando habitum religionis per annum integrū, & ista est materia huius capituli. Secundo præsupponendum est, φ inter habitus religiosorum professorū est aliquando differentia latens, idest nō apparēs: aliquādo est differentia patens & apparēs. Differentia habituum professorū dr latens, qñ nō est differentia in colore, sciffora, & figura: sed est alia differentia, forte quia habitus professorum benedicuntur, habitus autem nouitiorum non benedicuntur. Vel nulla est alia differentia inter habitus professorum & habitus nouitiorum, nisi quia habitus professorum dantur in capitulo, vel ante magnum altare: habitus vero nouitiorum dantur in alio loco. Vel forsan talis est differentia, quia habitus professorum dantur per abbatem, & habitus nouitiorum dantur per aliū, forsan per priorem vel alium officiarium seu religiosum. Alia est differentia inter habitus professorum & nouitiorum, quæ est patens & omnibus nota, quæ est in colore, vt habitus nouitiorū sunt alterius coloris ab habitu professorum. Est etiam differentia patēs in scissura, sicut in ordine fratrum Minorum, quia nouitij non habēt caputium sutum cum suo habitu: professores vero habent. est etiam differentia in figura, qa nouitij habent habitū breuiorem in aliqua parte habitus, quàm habeant professi.

Alijs licet. [margin]

Casus. Titius intrauit religionem approbatam, recepit habitū: tñ voluit experiri & tētare asperitates & labores illius: etiam monasterium voluit experiri mores illius Titij: Ipse Titius portauit habitum per lapsum vnius anni, non proclamauit nec protestatus fuit, vtrum per delationem habitus videatur fecisse tacitam professionem? Distinguit: aut habitus nouitiorū non sunt distincti ab habitibus professorum, & tunc dr fecisse tacitam professionē, & inducitur professio per lapsum anni, etiam si maneret in monasterio per xx. annos in tali habitu nouitiorum: Si autē habitus nouitiorum & professorum sunt distincti in colore, in scissura, & in forma, siue figura. & non accipit alium habitum, nisi habitum nouitiorum, tunc per lapsum anni non dr professus. Not. φ quis obligatur religioni, etiam per tacitam professionem. & qa glos. 2. vr iuuenibus intricata propter diuersitatem casuum, pono aliquas conclusiones. Prima est: Delatio habitus manifeste distincti, vt in colore, scissura, vel forma seu figura, quantocunque tempore non inducit professionem. hoc probatur hic in fine textus iuncta glos. fi. Secunda conclusio: Delatio habitus indistincti siue per modum, de quo in c. 1. eod. tit. lib. 6. vt quia non solum professi & monachi illo vtuntur, sed etiam gerentes vitā communem cū eis: non inducit professionē in eo qui in pupillari ætate eū assumpsit, quantocunq; tempore deferatur, vt pbatur in d. c. 1. eod. tit. lib. 6. nec hodie corrigitur per istum tex. vt not. hic in glo. super verbo, portauerint. secus autem in eo qui eum habitum assumpsit in pubertate: inducit enim in eo tacitam professionem post annum, vt probatur in d. c. 1. §. qui vero. lib. 6. Tertia conclusio: Delatio habitus extra religionem quantocunque tempore non inducit professionem. Hoc voluit tacite iste text. in ver. in aliqua religione. argumento isto sumpto per 3rium, & expressius tenet hic gl. in ver. aliqua. quam singulariter notabis. facit c. vt clerici. de reg. Quarta conclusio: Delatio habitus indistincti, vt est ille quo vtuntur pariter monachi & conuersi, inducit infra annum post pubertatē professionem tacitam in c. 1. eo. lib. 6. Quinta conclusio: Delatio habitus distincti latenter, puta per benedictionem, inducit per annū professionem in illo monasterio, in quo habitus delatus fuit. Hæc conclusio singulariter probatur per istum tex. assumptio autem habitus professorum inducit professionem in genere, si datur perseuerantia tridui. de quo tñ dicendū, vt habetur in c. constitutionē. eo. tit. lib. 6. in fi. etiam si talis habitus patenter distinguatur ab habitu professi, vt probatur in d. c. 1. in fi. nec in hoc ille tex. mutatur per istum, quia loquitur in alio casu, ad quem littera ista restringitur, vt notatur hic in gl. magna, in verbo, hodie vero quo ad hunc casum. Ex prædictis & ex magna glo. in vers. ex his. nota triplicem habitum nouitiorum. Et φ ad professionem faciendam tacite vel expresse requirit pubertas, ita φ masculus debet esse xiiij. annorum, fœmina vero xij.: nec sufficit ad istum effectum φ prudentia vel malitia suppleat ætatem. & hoc voluit glos. in vers. ætate.

De materia vide omnino Abbatem, & doctores post glossam in c. ex parte, extra de regularib. & doctores in cap. 1. 3. distinctio. de regular. lib. 6. [margin]

Nota de habitu nouitiorum. & quo ad hoc dr nouitius quicumque non professus. aliter accipitur hoc verbum 3. ne cle. prout. §. sane 1. vbi de hoc. in gl. 1. scholasticis. Nota de professione quæ obligat speciali religioni in genere. de hoc in gl. licet igitur. Zaba.

¶ *Glossa prima dicit quid determinat.*

l ¶ *Eos qui.*] Se summat determinās decret. ex parte. eo. tit. & quod ibi not. Ber. & Inno. & ipse Innoc. & Hosti. eo. tit. c. 2. & Abb. eo. tit. consulti. & decre. 1. eo. tit. lib. 6.

¶ *Glo. seq. probat quòd ius nouū continet, dicens quid iure veteri, & quomodo capitulum suum casum non excedit, distinguens triplicem habitum.*

m ¶ *Deinceps.*] per hoc patet. & per verbum infra. decernimus, φ hæc constitutio ius nouum statuit, & præterita non respicit. Dicebamus enim olim, φ tunc delatio habitus per annū inducebat p̄fessionē tacitam, qñ erant habitus indistincti: & sic intelligebatur

Habitus distinctio quandoque est patens, quandoque vero latens.

decre. ex parte. eo. tit. vt ibi not. In fi. vlt. gl. Si vero erant distincti, secus, qualiscunque foret distinctio. eod. tit. statuimus. & apertius. eo. tit. c. 1. in fi. lib. 6. Hodie vero quo ad hũc casum distinguimus qualis sit distinctio habitus, an patens altero de tribus modis hic expressis: an latens, puta per benedictionem vestium, personã dantem, locum vel formã dationis. ex duabus enĩ capis quarum altera benedicta vel data per prouincialem vel in capitulo, altera non, primã à secũda discernere nescis. Primo casu delatio talis habitus, etiam vltra annum non inducit tacitã. secundo sic. Ideo autem dixi quo ad hũc casum: quia quo ad alios casus adhuc stamus iuri antiquo, vt sufficiat qualiscunque distinctio: Vnde adhuc hodie maior qui scienter & sponte recipit habitum distinctum per modum, quem s. dixi latentem, si perseuerat triduo, professus est. quod dic vt eo. tit. constitutionem. lib. 6. Ex his not. triplicem habitum nouitiorum, distinctum, indistinctum, & indistinctissimum. Item primus, scilicet distinctus duplex, habens scilicet distinctionẽ latentem & patentem, vt hic. In habitu ergo nouitiorum latenter distincto, vel indistincto, vel indistinctissimo, dummodo receptus fuerit ab adulto, delatio per annum inducit tacitam, & hoc indubitatũ. Delatio vero habit⁹ nouitiorũ patẽter distincti, vel indistincti, vel indistinctissimi, vbi receptus fuerit ab impubere, per lapsum anni nõ inducit tacitam. & in his casibus adhuc verum esset quod not. Inno. in decre. ex parte. & Abbas in decre. consului. qui dicebant, quod delatio habitus nouitiorum distincti quãtocunque tempore, nõ inducit professionem. Et Abbas dicebat quòd vidit litteram Papalem absolutoriam concessam illi, qui talem habitum detulerat fere per xx. annos. hæc probantur s. eo. ex parte 1. & c. statuimus. & eo. tit. c. 1. lib. 6. & hic. Dubitatur tamen ne decretalis ista intendat corrigere quod vltimo dixi de habitu indistinctissimo recepto ab impubere, vt j. dicam.

Nouitiorum habitus triplex.

scretionis constituti ætate[a] nouitiorum habitum in aliqua[b] religione[c] per annum[d] portauerint[e], hoc ipso religionem illam[f] decernimus esse professos: Nisi huiusmodi habitus in colore[g], scissura[h], vel forma se distinctum patẽter exhibeat ab habitu professorum[i].

TITVLVS X.

De statu monachorum, vel canonicorum regularium.

a ¶ *Aetate.*] xiiij. † in viro, & xij. in muliere. & requiritur ætas consummata. s. eo. ad nostram. Nec sufficit quod prudentia vel malitia suppleat ætatem. de hoc s. eo. postulasti.

† Vide omnino concilium Tridẽt. sessio. 25. titu. de Regularib. cap. 15. vbi ad professionem validam tam in masculis, quàm in feminis ætas sexdecim annorum requiritur.

b ¶ *In aliqua.*] secus ergo si extra religionem, & sic non corrigitur decre. vt clerici. s. eod.

c ¶ *Religione.*] per sedem Apostolicam approbata. de vo. c. vnico. lib. 6. s. eo. c. proxi. in fi. siue sit Mendicans vel non. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens exponit, & dubium soluit.*

d ¶ *Per annum.*] integrum. eo. tit. c. 1. lib. 6. ibi, & quod si totũ, &c. & per hanc litteram quæ habetur s. eo. ex parte. & eod. tit. c. 1. lib. 6. patet. satis esse quod detulerit per integrum annum, licet annum non excesserit: debet ergo nolens obligari, infra annum deponere. s. eod. statuimus. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens exponit, casum excipit, quem dicit non correctum, & dubium soluit.*

e ¶ *Portauerint.*] licet enim ante annos discretionis induerint: ex quo tñ post illos per annum portauerunt, sunt professi. hoc verũ, nisi eo casu tanta esset indistinctio habitus quod seculares illis conuiuentes vterentur illo. eo. tit. c. 1. 2. respon. lib. 6. Nisi dicatur quod hæc decre. quæ solum ponderat delationem non assumptionem, illud corrigat, secundum quod non esset hodie dare habitum indistinctissimum. Sed nõ credo quod hæc decret. illud corrigat, quod probat littera s. nouitiorum habitum. facit de electione. cum expediat. lib. 6. cũ concor. Item intelligas hanc litteram de illo, qui sponte recepit, vel saltem portauit, aliàs non obligaret portatio, quæ fieret durante probabili metu. quod me. cau. c. 1. Ioan. And.

f ¶ *Illam.*] licet igitur illa tacita professio, de qua eo. tit. constitutionem. 2. respon. lib. 6. obliget religioni in genere, vt ibi: ista tamen obligat in specie, vt hic.

g ¶ *Colore.*] vt quia nouitij album, alij grisæum vel nigrum: apud quasdam Moniales distinguuntur professę per velum album ab nigro. Sed communis est illod distinctiuum consecratoris.

h ¶ *Scissura vel forma.*] patet in ordine Minorum, vbi noui nouitij non habent sutum caputium.

¶ *Glossa sequens addit casum de quo remittit.*

i ¶ *Professorum.*] adde casum quando protestatur quod per lapsum non intendit obligari religioni: & hoc præcipue si protestatio fuit conuentionalis. de hoc scripsi post Vin. eod. tit. ex parte. post Host. eod. titu. cap. 2. & cap. ad Apostolicam. & de hoc in Spec. de sta. mo. in vlti. quæstione.

DE STATV MONACHORVM VEL canonicorum regularium.

Continuatio.

¶ *Visum est supra qualiter quis obligatur religioni etiã per tacitam professionem, verum quia posset dubitare aliquis de statu obligatorum: ideo subijcit rubricam, de statu monachorum, & canonicorum regularium.*

¶ Clemens v. in concilio Viennẽs.

¶ *Præmittit exordium breue, in quo constitutionis causam ponit, & generale interdictum monachorum nigrorum circa exquisitum ornatum vel notabilem excessum in vestibus, cibis, potibus, equitaturis, & lectisternijs.*

CAP. I.

NE in† agro[k] Dominico sacra[l] vi-

† Responso de addibus religiosorum hoc in gl. 1. Non secundo. ibi in vestibus & ibi, in abus de morsibus refert mandis si in vestibus quàm in cibis. & quo ad cibos, dic quod quinque modis exceditur. de consecr. dist. 5. quia que, quæ assequitur Sopha. In quo nõ expedit insistere. Zabarella.

NE in agro.] Diuiditur in decẽ partes, vt patet in rubro. Secũda: ibi, *Statuimus*. Tertia: ibi, *Sane*. Quarta: ibi, *Porro*. Quinta: ibi, *Si quis autem*. Sexta: ibi, *Quia vero*. Septima: ibi, *Ad hæc*. Octaua: ibi, *Cæterum*. Nona: ibi, *Ad ampliationem*. Vltima: ibi, *Præmissa*. Imola.

CASVS. Vidi s. de regularibus, & qualiter quis obligatur religioni: sed vellem informari de conuersatione obligatorum religioni, & vtrum sit eis licitum vti quibuscunque vestibus, cibis, & lectisternijs ad libitum suæ voluntatis? vel vtrum aliquam modestiam in prædictis teneãtur seruare? Dicit Clemens Romanus Pontifex, ipsi debent cauere ne ponant excessum in vestimentis, cibis, & lectisternijs. Et ratio huius constitutionis ponitur in prin huius cap. Et quia cap. est nimis longum, ideo, accipiatis diuisionem glo. vestræ, & procedatis per partes sm diuisionem. Nota quod ista cle. habet decem partes. Prima incipit: ibi, *Ne in agro.* in qua ponit exordium & causam quare fecit istam constitutionem: & prohibet generaliter monachis ne excedant in habitu, siue in vestibus, cibis, & potibus, equitaturis, & lectisternijs. Secundo: ibi, *Statuimus*, specialiter prouidet circa vestes proximas habitui, vt sunt almutia, caputia, calceamenta, zonæ, cultelli, calcaria, sellæ, & frena equorũ: & vltimo circa habitum superiorem. Tertio: ibi, *Sane*. prouidet circa ipsorum monachorum confessionem, communionem, & circa expositionem regulæ, & circa instructionem seu doctrinam paruorum nouitiorum, Quarto: ibi, *Porro*. prouidet circa venationes, & aucupationes, qualiter & quando debent venari. Quinto: ibi, *Si quis autem*. punit aliquos transgressores istius constitutionis, & & iubet puniri alios secundum disciplinam regularem. Sexto: ibi, *Quia vero nonnulli*. prouidet seu statuit contra professos euntes ad curias principum, vel alias vacantes, vel intra septa monasterij arma tenentes. Septimo: ibi, *Ad hæc prædecessorum*. prouidet contra ipsorum solitudines. Octauo: ibi, *Cæterum prioratus*. prouidet de Priorum ætate & ipsorum sacerdotio, professione & habitatione. Nono: ibi, *Ad ampliationem autem*. prouidet de monachorum ordinatione, & de ipsorũ doctrina. Decimo: ibi, *Præmissa igitur omnia*. cõfirmat, & innouat decretalem. s. eo. cum ad monasterium. & c. in singulis. Et per partes poteris legere Clementinam.

¶ *Prima glossa summando diuidit.*

k ¶ *Ne in agro.*] præmittit exordium breue, in quo constitutionis causam ponit, & generale interdictum monachorũ nigrorum circa exquisitum ornatum vel notabilẽ excessum in vestibus, cibis, potibus, equitaturis & lectisternijs. secũdo specialiter prouidet circa vestes habitui proximas, almutias, capucios, calceamẽta, zonas, cultellos, calcaria, sellas, & frænos ipsorũ, & vltimo circa habitũ superiorẽ. Tertio circa ipsorũ cõfessionẽ, cõ[munio]nem, expositionem regulæ, & instructionem nouitiorum. Quarto circa venationes, & aucupationes ipsorum. Quinto punit certos prædictorũ transgressores omnes alios puniri iubens iuxta disciplinã regulæ. Sexto contra professos euntes ad curias principum, vel alios vagantes, vel infra septa monasterij arma tenentes. Septimo circa ipsorũ solitudines. Octauo prouidet de priorum ætate, & ipsorum sacerdotio, professione, & habitatione. Nono de Monachorum ordinatione, & ipsorum doctrina. Vltimo confirmat & innouat decret. supra eod. cum ad monasterium. & cap. in singulis. partes huius diuisionis, quæ aliter etiam fieri possent, signabo in textu.

k ¶ *Agro.*] habet Dñs agrũ, vt hic: & vineam de magist. c. vlt. in fi. domũ. de elect. cũ in cũctis. in prin. de custo. Eucha. c. 1. & amplã, in quã sunt mãsiones multæ. de pœnit. dist. 4. in domo. quid vltra? nõ insistemus in his, quia ipsius est terra, orbis terrarũ. & c. de deci. tua 2.

¶ *Glos. seq alleg. duas concor. & ponens antiquum & modernum statum ordinis, & duplex significatum coloris, constitutionem commendat.*

l ¶ *Sacra.*] concor. s. eo. recolentes. in prin. de priuil. cum & plantare. in prin. Sanctitatẽ & venerationẽ huius ordinis ostendunt documẽta patrũ, & abundantia tẽporalium, quibus monasteria huius ordinis pullularũt: sed nũc[a] proh dolor quàm in multis deficiunt verborum

a Hæc accipiẽda sunt de stolis & discolis religiosis: nunquã enim defuerũt, nec desunt, qui obseruent disciplinã regularẽ, quamuis numero pauciores.

verborū & exemplorū documenta. & ad instar filij prodigi dissipatæ sunt patrum substantiæ, & quique nostri cupiunt replere de siliquis ventrē suum, Lucæ xv. 38. dist. §. hanc cū ille filius. & cum habitus nigredo in mortificationē carnis vitiorum fuerit inuenta, vtinam meritorum & virtutum obfuscationes per illam hodie nō signentur. ad quod aptatum laborat hæc constitutio. Ioan. And.

delicet monachorum nigrorum religione, indecorū aliquid obrepat, aut vitiosum quicquam perniciose in segetē coalescat, sed vt in illa potius flores honoris, & honestatis fructus in vbertate succrescant: eis in vestibus inordinatum omnē seu exquisitū ornatum aut cultum, necnon in cibis & potibus, equitaturis, & lectisternijs quēuis notabilē interdicētes excessum.

Specialiter prouidet circa vestes habitui proximas, almutias, caputia, calceamenta, zonas, cultellos, calcaria, sellas, & frenos ipsorum; & vltimo circa habitum superiorem. Ioan. And.

Statuimus, vt superior vestis ipsorū habitui proxima, nigri, bruni, aut albi coloris existat, iuxta morem apud eos seruari solitū in regione, qua degunt: nec in qualitate panni regularis excedatur modestia, nec quæratur quod pretiosius & subtilius, sed quod vtilius valet inueniri. Sit etiam vestis ipsa rotunda per circuitū & non scissa, nec longitudine nimia aut breuitate notanda: largas etiam manicas habeat vsque ad pugnum protensas, non consutitias vel quomodolibet botonatas. Almutijs de panno nigro vel pellibus caputiorum loco cum caputiis habitus, quem gestauerint, sint contenti: iuxta tamen dispositionē abbatis scissis super humeros, & honestis caputijs vti possint. In vestibus sendatum pro foderaturis non portent. Estiualibus largis aut botis altis pro calceamentis vtantur. Nullus zonam, cultellum, calcaria cum ornatu deferre, aut cū sella clauorum ornatu decorata superfluo, vel nimis aliàs sumptuosa, siue cū fræno ferraturā ad ornatū habente equitare præsumāt. Rursus in locis in quib' fuerit cōgregatio duodecim monachorū, aut supra, infra septa monasterij abbas, Prior, aut ali' præsidens portet flocū de panno pro flocis aut cucullis in ipso monasterio cōsueto: monachi vero alij in monasterijs, in quibus flocos soliti sunt portare, debent etiā vti eis. In alijs autem monasterijs & infra domos & alios Prioratus, vbi nō est tanta congregatio monachorum, cucullas clausas deferant & honestas. Cū vero Abbates, Priores, aut alios præsidentes & monachos alios extra monasterium proficisci continget: flocum, cucullam, aut capam clausam habeant: & subtus capam, si eam portauerint, cucullam deferāt: aut si maluerint scapulare. Cum autem ad seruiendum in diuinis officijs albis vel sacris vestibus induentur, aut cum occupabuntur in operibus, vti eis liceat scapulari. Verum ne ex diuersa acceptione, quam in diuersis regionib' huiusmodi vocabula, flocus videlicet & cuculla, dicuntur habere, hæsitandi circa præmissa materia relinquatur: cucullæ nomine habitum longum & amplum, sed manicas nō habentem: nomine vero floci habitum qui longas & amplas habet manicas, nos intelligere declaramus.

Prouidet circa monachorum confessionem, communionem, expositionem regulæ, & instructionem nouitiorum. Ioan. And.

Sane singulis mēsib' tā in

Gloss. seq. soluit dubium, & rationem diuersitatis reddit.

a Nigrorum.] in alijs non vt hæc constitutio locum habere, inquantū scilicet ius nouū induci, saluo q infra dicam. §. sane. in prin. & §. quia vero. cū §. sequētibus. & potuit esse cōsideratio, quia alij monachi cōiter habēt cor p' & caput mai', vt Cisterciens. camaldulens. & his similes: quo q a carent nigri monachi, nl n' ibi viget correctio. facit j. c. pxi. in princip.

Aliàs: perniciosum in segetē.

b Obrepat.] quasi latenter subintret. & est idem verbum in procemio huius compil. post princip.

c Segetem.] 24. q. 1. qm vetus. 66. dis. nasci.

d Coalescat.] quasi calescat. aliās, vel nutriat.

e In illa.] religione nigrorum.

f Honestatis.] Ecclesiastici 24. Flores mei fructus honoris & honestatis.

g Eis.] interdicentes. quod est infra.

h Inordinatum.] beatus Bernardus 3 Cluniacens. Nullus quidem ordo quippiam recipit inordinatum.

i Exquisitū.] hoc soluit omne 3rium, quod de munditia vel ornatu posset opponi. quod dic vt not. 21. q. 4. in summa. & p totū de custo. Eucha. c. vlt. in vl. glos.

k Cibis & potibus.] d vi. & ho. cle. à crapula. & de his in regula 39. & 40. dist. capitulis. Dicit autē Anastasius: Abstinentia continētiæ nutrix est, q facilius frænos patit, si nō deliciarū calcaribus incitetur.

Aliàs foderatura.

Abstinentia est continentiæ nutrix.

l Equitaturis.] de his infra dicetur.

m Lectisternijs.] componitur lectus cum sterno: & sumitur pro lecto strato & parato, & omni ipsius paramento.

Lectisternium quid significat.

n Excessum.] sonat in vitium j. tit. a. c. 1.

o Statuimus.] secunda pars.

p Habitui.] floco, cucullæ vel scapulari, vt j. dicetur.

q Nigri, bruni, aut albi.] hos tres colores permittendo alios omnes, vel misculos prohibet, quod multi non ponderant. quod ergo dicit regula 45. c. de colore, non causentur monachi, non intendit q omnibus coloribus liceat eis vti, nam etiam secularibus clericis sunt quidam interdicti. de vi. & hone. cle. clerici 2. sed hoc intendit, quod nō causentur inter colores permissos, q iste sit fixior, pulchrior, vel melior illo.

r Coloris.] isti colores sine tinctura ex lana possunt haberi, & ideo potius approbati.

s Regione.] regio, regionis dr à rex, regis, patria scilicet quā rex regit, & habet diminutiuum regiuncula, quasi parua regio.

Regio dicitur à rege.

t Degunt.] concor. 12. dist. illud. 76. dist. vtinam.

u Subtilius.] vnde dicit regula prædicta. cap. 51. de grossitudine non causentur monachi.

x Breuitate.] de vita. & hone. cle. clerici. 23. dist. non liceat 2.

y Pugnum.] hoc est clausa manus cum apprehensione digitorū, & dr à pugo, qui enim manu vult pungere, stringit pugnum. non denudēt ergo brachiū, vt faciunt oīæ, & quidam Hispani, nec vtantur guernachijs, quas prohibet hæc littera.

Pugnus vnde dicitur.

z Quomodolibet.] ergo etiam vnū vel duos botonos portare non licet.

a Humeros.] apud nos communius scindunt ante pectus: & tñ infra imponitur pœna. Et aduerte quia modum scissuræ nō reliquit hic dispositioni abbatis, sed solum in deferendo vel non: satis tñ videretur sufficere dispositio tacita, scilicet cum ipse abbas caputio vtatur. ista vero scissura debet esse tanta, q appareat & patens sit. facit j. titu. proxi. c. fina. & qd dixi j. ead. compil. de vita & honesta. cleri. c. 2.

† Aliàs Ibat abbas, aut prior, aut alius præsidēs portet flocum de panno pro flocis: aut cucullā in ipso Monasterio consuetum.

b Sendatum.] omne sericum comprehēdit, & vide quod dixi j. c. 1. super versicu. sericis.

Sendatum qd notat.

c Estiualibus.] in vulgari vocamus stiuale & sunt calceamenta corij, quibus in æstate vtor. & optima fiunt apud sanctum Seuerinum.

d Botis altis.] quæ capiunt supra talos, & aliquid de crure, & ligantur quandoque, & hos infra vocat sotulares corrigiatos.

e Ad ornatum.] per hoc verbū supra duplicatum patet q quando non ad ornatu, sed propter ingruentem necessitatē talibus vterentur, essent excusabiles. ad hoc de vita & honest. cleric. clerici. & infra. §. porro.

f Duodecim monachorum.] incluso prælato. de simo. cap. fina. de priuileg. ex ore.

† Vide cōcilium Tridēt. sessio. 25. titu. de Regularibus c. 10.

g Septa.] id est clausuram sic dictam à sepio, pis. per. e, scripta aliud significabit, vt dicetur infra, de hær. ad nostrum. in princip.

Et quod dispositio ha lus §. habeat locū in canonicis Regularibus tradit Oldradus consil. 212.

h Flocum.] in regula non habetur hoc nomen, & infra dicet quid sit flocus.

i Consueto.] sic ergo videntur excusabiles monachi Angliæ, si meliori panno vtuntur quàm nostri.

k Solit.] concor. 31. dist. c. 1. de cōs. cū Apostolus. in fi. Io. And.

l Cucullas.] de hoc 20. q. 3. præsens. 19. q. 3. cap. 2. de ætate & qualita. c. intelleximus.

Sepes & septa differunt.

m Capam.] rondelli qui nunc in vsu sunt, non sunt propriæ capæ, siue capa dicatur à capite, siue à capio capis: quia totum hominem capiat: non enim habent caputium appēsum. Et not. quia licet sub capa sit portandum saltem scapulare, sub floco vel cuculla non: quasi illa sint habitus, sed non capa.

Capa vnde dicitur.

n Albis] non ponitur pro colore, sed pro veste sacra, de qua sequitur versus. *Dicitur vrbs Albe, vestitur presbyter alba.* vrbs illa de qua loquitur versus, est de prouincia [Lombardiæ.]

Albæ capiuntur accipitur.

o Sane.] tertia pars.

p Mensibus.] arctantur ergo monachi singulis mensibus ad quod

Monachi singulis mensibus communicent.

G 4 fideles

fideles arctantur singulis annis. de pœniten. & remis. omnis. propter religionis enim perfectionem aliquid debent ad pensum sanctæ institutionis adijcere. 4. dist. denique.

a ❡ *Singuli.*] concord. de exces. prælat. nimis. 1. & 2. in fine. Et dubito an per hoc intendat dilatare hanc constitutionẽ quo ad alios monachos: quod satis est honestum.

b ❡ *In prima.*] non puto quod solemnitas festi occurrentis ea die, puta Resurrectionis, Pentecostes, vel patroni monasterij habeat hoc alterare. facit eod. tit. cũ ad monasterium. in princ.

c ❡ *Abstineant.*] cõcor. de pœnitent. & remiss. omnis.

d ❡ *Iuniores.*] vbi ergo tales non essent, ista expositio nõ fieret. facit de elect. indemnitatibus. § pen. lib. 6. & j. de iure patron. c. 1. § fane.

e ❡ *Exponatur.*] 8. q. 1. oportet. 43. distinct. § vltimo.

f ❡ *Nouitijs.*] id est scholasticis non instructis, qui sub disciplina degunt: dato etiam quod sint professi, cũ eadẽ & fortior sit ratio. aliter sumitur ſ. tit. 1. c. fi. cũ cõcor.

g ❡ *Fidelis.*] nõ solum catholicus, sed etiam diligens, & fidelis & legalis.

h ❡ *Instructor.*] 12. q. 1. c. 1. 28. dist. de his. in Authent. de mona. §. volumus. in fin. coll. 1.

i ❡ *Porro.*] quarta pars.

k ❡ *Venationibus.*] Hæ propriæ sũt ad bestias. aucupationes d quibus sequitur, sunt ad aues: inde aucupator, auium captor.

l ❡ *Interesse.*] concord. j. de baptis. præsenti. cum concord.

m ❡ *Venaticos.*] de alijs qui sunt ad custodiam, non prohibet.

n ❡ *Præsumant.*] hæc prohibentur etiam secularibus clericis. de cleri. vena. cap. 1. & 2. cum suis concord.

o ❡ *Familiaribus.*] tenetur quis de factis familiæ. de hoc de restitut. spoliat. cum ad sedem. 10 glos. penult.

p ❡ *Saltus.*] de saltibus & viuarijs habetur ff. de vsufruct. vsufructuarium venari. primo responso, & primo §. Dicitur autem saltus nemus raras habens arbores, vbi feræ, & venatores & canes bene saliunt, dixit quidam: *Esse nemus saltus, salientes dicitur actus.* Viuaria dicuntur talia loca, quia ibi viuunt & nutriuntur feræ, & circa pisces vtimur hoc verbo. Garenæ non est nostrum vulgare, & forte dicuntur à garrio garris. Et quomodo & quare dicantur ista loca forestæ, syluæ, insulæ, & prata, scripsi post Hostien. de dona. cum dilecti. super 1. glos.

❡ *Glossa sequens ostendit reprobatam opinionem Hostien.*

q ❡ *Personalem.*] reprobat quod not. Host. de cle. vena. c. 2. vbi dicit per ver. vagationes. quod si redditus clericorũ etiam religiosorum consistunt in venatione, puta cuniculorum, vt in Prouincia; vel testarum, vt in Anglia, licebat illis tũ tempore competenti, maxime deficiente familia, in proprijs personis venationem capere & vendere, cum id nõ fit vagari, sed necessitati & vtilitati ecclesiæ sub-

Not. de regula exponenda vulgariter quod sit ad plenẽ eum nouitium. Et hoc infert Paulus ad examinandum testium, quibus capitula debent legi vulgariter. si nõ intelligũt litteraliter & debent gis exponi de verbo ad verbũ, vt not. in spec. de teste § nunc tractandũ. post prin. Card.

Religiosorum redditus quandoque consistunt in venatione.

monasterijs, quàm extra (sublata occasione quacunque) ad confessionem saltem semel accedant omnes & singuli a monachi. Et in prima b Dominica mensis cuiuslibet in monasterijs semper communicent: nisi ex causa forte, quam abbati, Priori, aut pœnitentiarijs monasteriorum non differant intimare, eorumq; iudicio, vel abstineant c, vel accedãt. Regula quoque cũ in capitulo legitur ab illo qui præest ipsi capitulo, vel alio cui hoc ipse iniunxerit, propter iuniores d vulgariter † exponatur e. Nouitijs f etiam fidelis g deputetur instructor h tam in diuinis officijs, quàm in obseruantia regulari.

❡ *Prouidet circa venationes, & aucupationes monachorum. Ioan. And.*

❡ Porro i à venationibus k & aucupationibus omnes semper abstineãt: nec eis interesse l, aut canes, vel aues venaticos m per se, vel alios tenere præsumãt n, nec à familiaribus o secũ morãtibus teneri permittant, nisi saltus p, viuaria, vel garenas proprias, vel ius venandi in alienis haberẽt, in quibus cuniculi vel feræ aliæ forsan essent, quo casu hoc eis permittitur: dũ tamẽ infra monasteria seu domos, quas inhabitant, aut eorũ clausuras venaticos canes non teneant, nec venationi præsentiã exhibeant personalem q.

❡ *Punit certos prædictorum transgressores, omnes alios puniri iubens iuxta disciplinam regulæ. Ioan. And.*

❡ Si quis autem r præmissorum temerarius extiterit violator, regulari s subiaceat disciplinæ: Et nihilominus si sotulares t non corrigiatos & altos u, aut caputia (vt præfertur x) nõ fissa y portare præsumpserit, si quidẽ abbas, vel Prior non z habens abbatem proprium fuerit, per annum se nouerit à beneficiorũ collatione suspensum: Si vero alius a fuerit, ab administratione, si quam obtinet, sit per annum suspensus. Quód si nullã b habeat, eoipso per annũ reddatur inhabilis ad administrationem & ecclesiasticũ beneficiũ obtinendum. ❡ Si qui vero eorum venationi, aut aucupationi clamosæ, vel aliàs cũ canibus aut auibus c ex proposito d interfuerint, iuxta præmissam personarũ distinctionẽ e dictarum suspensionis & inhabilitatis pœnas per biennium ipso facto incurrant. Abbate autẽ vel Priore à collatione (vt præmittitur f) beneficiorũ suspenso, ad Priorem claustralem cum consilio & assensu conuentus vel maioris partis ipsius, eorũdẽ beneficiorũ collatio deuoluatur.

❡ *Prouidet contra professos euntes ad curias principum, vel aliàs vagantes, vel infra septa monasterij arma tenentes. Ioan. And.*

❡ Quia vero g nonnulli monachorum ipsorum (sicut accepimus) suaui h iugo i obseruantiæ regularis abiecto, interdum (proprijs relictis monasterijs se in eis secure morari non posse fingentes, vel alio colore quæsito) per curias principum euagando discurrunt: & nisi à prælatis eorum petita pensio vel subuentio assignetur eisdem, cõspirantes in illos eisque proditionem, vel alia grauia imponentes, eos capi & incarcerari, ipsorumque monasteria comburi procurant, & interdũ monasteriorum ipsorum bona in totũ vel † in partẽ non modicã occupare p̃sumũt: Nos eorũ in hac parte repbis ausib' obuiare volẽtes, hoc edicto perpetuo p̃hibem', ne monachi aut regulares canonici k administrationẽ aliquã nõ l habẽtes, ad curias m

t ❡ *Si quis autem.*] 5. pars.

s ❡ *Regulari.*] id est, quam dictat regula, scilicet 23. c. & duobus seq. 18. & duobus sequẽtibus. & de hoc scripsi de regu. cap. fin.

t ❡ *Sotulares.*] à sub & talo, nec recedit à præmissa permissione estiualium: sed dicit sotulares cum illis vtuntur tales esse debere.

u ❡ *Altos.*] de quibus prædixi tibi, botia aluis.

x ❡ *Præfertur.*] in parte 2. verb. almutijs.

y ❡ *Non fissa.*] super humeros.

z ❡ *Non habens.*] concor. eod. tit. in singulis. in princip.

a ❡ *Alius.*] quã abbas, vel Prior non habens abbatem.

b ❡ *Nullam habeat.*] similis dist. ſ. ead. compil. de vita & honesta. clerico. quoniam. de deci. cap. 1. & j. de pœnis. multorum.

c ❡ *Auibus.*] si ergo sine his fieret venatio vel aucupatio cũ retibus vel laqueis, non est locus huic pœnæ.

d ❡ *Ex proposito.*] secus si ex casu. & concor. de sent. excom. cum voluntate. in princ. de schis. c. vnico. ver. omnem.

e ❡ *Distinctionem.*] vt scilicet abbates & Priores non habentes, abbates à collatione beneficiorum, alij ab administratione beneficiorum sint suspensi, & non habentes sint inhabiles per biennium. & ex maioritate pœnæ patet quod ista est maior culpa quàm p̃cedens. 23. q. 1. non afferamus.

f ❡ *Vt præmittitur.*] restringit ergo hanc prouisionem ad hos casus. in alijs ergo seruetur quod habetur ne sede vacan. c. vnico. lib. 6.

g ❡ *Quia vero.*] sexta pars, cuius causa potuit esse, quod not. Io. Mo. de elect. generali. ver. clericos. lib. 6.

h ❡ *Suaui.*] Matthæi. xi. in fine. & dic suauis iustis & appetentibus. de pœnit. dist. 1. perfecta. quibus est claustrũ quasi aqua piscibus. 16. q. 1. placuit 2. alijs est carcer. de sentent. excom. vt famæ. ad vtrumque. 18. dist. de his.

i ❡ *Iugo.*] idem verbum in prædic. c. de his. & de præsumpt. cum in iuuentute. in princ. & dicitur à iungo, gis. & sic solet vocari instrumentum, quo boues iunguntur.

k ❡ *Canonici.*] de hac ergo parte non dubitamus quin liget etiam monachos non nigros.

l ❡ *Non habentes.*] illos enim quandoque pro ipsarum administrationum causis illuc ire oportet, quas prosequi possunt, licet non sint perpetui. de iudi. cum deputati.

❡ *Glos. seq. ponit secundum Hug. xij abusiones claustri: primã prosequens, de qua hic loquitur, & totidem seculi, secundum Cyprianum.*

m ❡ *Curias principũ.*] de offi. ordin. quãto. Inter duodecim abusiones claustri enumerat istã Hug. de Folleto, lib. 2. de aiæ claustro, sic dicens:

Sotulares vnde dicitur.

† Aliàs integ vel in parte non modica.

Iugum vnde dicitur.

sic dicens: Duodecim sunt abusiones claustri, quibus tota religionis massa corrumpitur. prælatus negligens, discipulus inobediens, iuuenis ociosus, senes obstinatus, monachus curialis, monachus, causidicus, habitus pretiosus, cibus exquisitus, rumor in claustro, lis in capitulo, dissolutio in choro, irreuerentia circa altare. Et hæc singula ibi pulchre prosequitur, & dicit ibi ad propositum, q cum dicitur monachus curialis, ex adiuncto designatur aliquid leuitatis. Ordo enim claustri & ordo curiæ, diuersus est, ibi dextra tua repletur muneribus, hic lauas manus tuas inter innocentes. Ibi pauperũ res violenter auferuntur, hic à paupere sponte offeruntur. Ibi laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, hic bene fit iusto Et post pauca subiungit q monachus curialis pro seculari principe Alpium frigora, & Italicos calores libẽter patitur, qui pro magistro spirituali multo minora forsan inuitus pateretur, & huic concor. 47. dist. oẽs. Et ex quo circa ista vagamur, ad religiosorum refrigeriũ scire debes, q Cyprianus librũ fecit de duodecim abusionibus seculi, dicens q sunt hæ: sapiens sine operibus, senex sine religione, adolescens sine obediẽtia, diues sine eleemosyna, fœmina sine pudicitia, dñs sine virtute, Christianus contentiosus, pauper superbus, Rex iniquus, episcopus negligẽs, plebs sine disciplina, populus sine lege, dicens q sic suffocatur iustitia: & ibi singulas ordinate prosequitur.

Ordo claustri diuersus est ab ordine curiæ.

† Idem si inferre attentauerit, & non inferant, vt dicit glos. in verb. ipso facto. fa. ci. l. quisquis C. ad leg. Iuliam maiest. sed Ioan. And. in capit. in pœnis de regul. iur. lib. 6. dicit q̃ pœna, q legem ipso facto infligitur, requirit perfecta delicti consummatio. Fé.

a ¶ *Speciali.*] generalis ergo, puta q possint se, quò voluerint absentare, non sufficit.

¶ *Glo seq. notat ad hanc pœnam duo requiri, & illa sufficere, & contrarium soluit.*

b ¶ *Ipso facto.*] ad hanc excommunicationem contrahendam duo videntur necessaria, scilicet q intrauerint curiam, & q causa damnificandi monasterium vel prælatũ: licentiam vero habere, nõ puto pondetandum, cum hic non repetatur. hinc est q etiam de licẽtia prælati intrans curiam, si ad hoc intrat, ligatus est. ex solo igitur exitu claustri ob hanc causam non ligatur. simile ne cler. vel mona. cap. 3. & vlti. Idem ex quo intrauit ob hanc causam, licet damnum non intulerit. siue quia non potuit, siue quia pœnituit, ligatus est. ff. de homi. pro humani. lib. 6. & quod ibi not. Non obstat. ff. de furtis, vulgaris. §. qui furti. quia licet is qui domum intrauit animo furandi, adhuc non teneatur furti; tenetur tñ iniuriarum, vel de vi, si vim intulit. vt ibi. sic & iste licet de damno non teneatur qḋ nondum intulit, tamen intrando consummauit delictum quo ad hanc pœnam.

Domum intrãs animo furandi, an statim teneatur furti.

c ¶ *Monachos.*] non repetit regulares canonicos.

d ¶ *Infra.*] pro intra. Et patet per hoc q extra tenentem pœna nõ includit. Ioan. And.

e ¶ *Arma.*] in communi significatione comprehendunt tela, sed dicuntur arma stricte quibus defendimur, tela quibus impugnamus. institu. de publi. iudi. §. item lex Cornelia de homi. si persodiens. sed vt ibi not. telorum appellatio, etiam fustes & lapides comprehendit, & omne quod arcu & manu mittitur, prædicto §. item lex Cornelia. & ff. de verb. signifi. armorum appellatio. non puto tñ auctorem sic latissime intellexisse. Ioan. And.

Arma & tela differũt.

f ¶ *Tenentes.*] veniens de foris ad claustrum cum armis non animo tenendi, nec tenet. ex delatione ligari non videtur, vt verbum cum effectu, & c. de cleri. non resi. relatum, cum concor.

g ¶ *Ad hæc.*] septima pars. & expone, id est, præter, vel vltra hæc.

h ¶ *Nostrorum.*] scilicet Alexandri & Honorij. eod. tit. c. 2. de capel. mona. cap. penulti. & vlti.

i ¶ *Inhærentes.*] concor. de iuramen. calum. cap. 1. & de re iudi. cum olim. de tornea. cap. 1. Ioan. And.

k ¶ *Monachi.*] simpliciter loquitur, vnde de omnibus intelligitur. Ioan. And.

principũ absq; speciali [a] prælatorum suorum licentia se conferre præsumant. Quòd si vt suis prælatis aut monasterijs damnum aliquod inferant †, ad dictas curias se cõferre præsumpserint, excommunicationis sententiam eos incurrere volumus ipso facto [b]. Prælatis eorum districte nihilominus iniũgentes, vt ipsos à prædictarum curiarum accessu, & alijs quibuslibet vagationibus & discursu diligenter compescere, ac super hoc non parentes eisdẽ, seuere corrigere non omittant. Præfatæ quoque sententiæ, monachos [c] infra [d] septa monasteriorum sine licentia abbatum suorum arma [e] tenẽtes [f] decernimus subiacere.

¶ *Prouidet circa monachorum solitudines. Ioan. And.*

¶ Ad hæc [g] prædecessorum nostrorum [h] vestigijs inhærentes [i] perpetuo prohibemus edicto, ne monachi [k] singuli in singulis sibi commissis administrationibus, vel Prioratibus habitare præsumant: Sed si prouentus Prioratuum seu administrationum huiusmodi duobus [l] forte non suppetãt ijdem Prioratus seu administrationes, nisi per abbates ad sustentationem duorum sufficientes reddãtur, locis alijs vicinioribus ad eorũ monasteria pertinentibus, vel ipsorum monasteriorum officijs [m], aut inter se inuicem [n], prout erit commodius, cũ consilio & assensu [o] abbatum per locorum ipsorum ordinarios [p] vniãtur. Monachis locorũ quæ alijs vniẽtur prioribus, ad claustrũ [q] primitus reuocandis, & † clericis seruituris [r] ibidem, de locorum ipsorum prouẽtibus prouisione debita facienda.

¶ *Prouidet de Priorum ætate, & ipsorum sacerdotio, professione & habitatione. Ioan. And.*

¶ Cæterum [s] Prioratus conuentuales [t] alicui, nisi xxv. annum attigerit, alij vero curam animarum habentes, etsi [u] cura

¶ *Glo seq. notat contra opi. & remittit.*

l ¶ *Duobus.*] scilicet Priori & socio: & per hoc patet non esse necesse q Prior habeat duos socios: licet quidam contra per decret. vlti. de capellis mona. ad quam responde, vt ibi scripsi super verbo, monachos.

m ¶ *Officijs.*] vt eleemosynariæ, sacristiæ, cellerariæ, & similib⁹.

n ¶ *Inuicem.*] quia scilicet duo talia loca, quorum neuter sufficit ad Priorem & socium vniẽtur.

o ¶ *Assensu.*] si hoc nõ addidisset, sufficiebat consilium quærere. de arbi. cum olim. & licet hic requiratur consensus abbatis, nihilominus necessarium puto consensũ capituli ecclesiæ cathedralis. ℥. ea. compila. de rebus eccle. non alie. si vna.

¶ *Glo. seq. dicit quod approbat. secundo quærit, alleg. pro & contra. ponit opi. quam approbat cum determinatione.*

† al. in eis & ecclesijs.

p ¶ *Ordinarios.*] approbat quod not. Innoc. & Abbas de exces. præla. sicut. vbi tenent, quòd abbates ecclesias, etiã pleno iure sibi subiectas [1], vnire non possunt. & facit quod dixi ℥. ead. compila. de re. eccle. non alie. si vna. de rerum permu. cap. vnico. Quærit Archid. de præben. cum singula. lib. 6. an abbates possint hoc præscribere, allegat q sic. de exces. præla. accedentibus. Allegat ad contrarium, 100. dist. contra morem. 94. distin. illud. tenet q possint saltem circa Prioratus simplices manuales non habentes curam, sicut possent vnire grangias vel maneria. ff. de leg. 1. q in rerum. §. vlti. de leg. 2. Casus §. 1. ff. de verb. sign. l. locus ad hanc allegationem facit quod not. de præben. iure. Satis videtur per ea quæ not. de præscrip. auditis. & quæ scripsi in prædicta decre. accedentibus. q cum istud sit dignitatis & iurisdictionis non ordinis, q præscribi possit, tamen cum titulo, nisi præscriptio sit talis cuius initij non sit memoria. de præscrip. c. 1. lib. 6.

[1] In hoc casu dubitat Abbas: nũ q̃ sũt pleno iure subiecta, possent vniri habentia ini lis exercere episcopalia iurisdictionalia, vt not. glo. singularis in cle. 1. de rebus ecclesi. non alie. & facit q̃ì pleno dixit ipse Abbas in c. significasti. de fo. compe. hæc ex Panormit.

¶ *Glo seq probat quod dicitur, monachos non manere solos, de claustralibus intelligi.*

q ¶ *Ad claustrum.*] sæpius dixi & scripsi, de capel. mona. cap. fi. quæ concor. huic. quòd iura quæ tractant de monachis ne soli maneant in capellis, de claustralibus intelliguntur: quod patet hic & ibi. Si ergo monachus est perpetuus institutus ad curam populi, & sic nihil habet commune cum monasterio. 15. quæstio. 1. ne pro cuiuslibet. socium non tenet, & sic seruatur de facto, nec occurrit ratio, quare abbas talem monachum de suo claustrali monacho sociaret: sed obedientiarius, qui claustralis est, qui solo nutu abbatis reuocatur ad claustrum, iste non debet esse solus, vt cum socio aliqualem stabilitatem claustri seruet, & idem in regulari canonico, vt scripsi eod. titul. quòd Dei timorem. super magna glos.

Monachi claustrales soli in capellis manere non debẽt, sed bene perpetuo instituti.

¶ *Glo. seq. exponit, & obiectionem soluit.*

r ¶ *Seruituris.*] cum titulo vel sine. de capel. mona. cap. fin. ℥. de exces. præben. frequens. versi. quidem. Sed dices q etiam clericus secularis debet habere socium cum quo celebret. de fi. presbyte. veniens. cum concor. fateor, quòd eget seruitore, sed non socio. & ideo sufficere poterit talis locus presbytero & seruienti, qui duobus monachis non sufficeret.

s ¶ *Cæterum.*] octaua pars.

t ¶ *Conuentuales.*] in quibus scilicet sunt plures collegialiter, de quo satis scripsi de iure patronat. nobis. non vt singuli. facit de exces. præla. dilecta. talis autem potest dari delegatus per Papam. ℥. ead. compil. de rescri. c. 2.

u ¶ *Etsi.*] pro quamuis. vbi vero curam deberet exercere per seipsum, puto q debeat attigisse xxv. annum. de elec. cum in cunctis. §. inferiora. Non obstat quòd sit manualis. facit de elect. nemo deinceps. lib. 6. & per istud, quamuis, videtur comparare ad minorẽ ætatem; videtur enim aliquibus sufficere talem esse maiorẽ xiiij. annis

Claustralis curam populi gerere nō debet.

annis ex quo alius curam exercet, & hoc tollit: tamen de mente iuris non est q claustralis gerat curam populi. de capel. monacho. c. 1. & vide quod ibi dixi.

Gloss sequens alleg. quinque concor. & remissis, & rationem diuersorum dicti non reddendam.

ipsa per seculares habeat presbyteros exerceri, cuiquam nisi xx annum peregerit a, conferri nequeant aut committi. Qui autē prioratus istos b, vel illos habuerint c, infra annum computandum a tempore collationis seu commissionis sibi factæ de eis, & possessionis eorū adeptæ d, vel infra vigesimumquintum ætatis suæ annum, si ante e annum ipsum non conuentuales Prioratus eis commissi fuerint, aut collati, se faciant ad sacerdotiū promoueri. Quòd si (cessante rationabili f causa) non fecerint, eo ipso nulla etiā monitione præmissa prædictis Prioratibus sint priuati, qui ipsis iterum ea vice nullatenus conferantur g. ¶ Sane, Prioratus aliquis siue administratio cōmitti alicui vel conferri non possit, nisi expresse h professus fuerit ordinem monachalem: neq; Prioratus aut administrationes extra monasteria obtinē tes, permittantur in monasterijs, sed teneantur in ipsis Prioratibus seu administrationibus (quacumque non obstante cōsuetudine i) residere k: nisi ex studiorum l vel alia causa m rationabili ad tēpus forte ab huiusmodi residentia excusentur.

¶ *Prouidet de monachorum ordinatione & ipsorum doctrina. Ioan. And.*

¶ Ad ampliationem n autē cultus diuini: statuimus, quòd monachi quilibet o ad monitionē abbatis se faciant ad omnes ordines sacros (excusatione cessante legitima p) promoueri q. Rursus, vt ipsis monachis proficiendi in scientia, via opportuna non desit r, in singulis ipsorū monasterijs, quibus ad hoc suppetunt facultates s, idoneus teneatur magister, qui eos in primitiuis scientijs instruat diligenter.

¶ *Confirmat & innouat decretalem supra eodem, cum ad monasterium. &c. in singulis. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Præmissa t igitur omni, & ea nihilominus quæ felicis recordationis Innocētius papa quartus prædecessor noster circa statutū monachorū ipsorum pro vberiori cultu obseruātiæ regularis quo ad vsum camisiarū, abdicationem proprietatis, silentium, & esum carniū, ac de eorum capitulis de triennio in trienniū celebrandis, & etiam quo ad quælibet alia statuit, u (quæ omnia innouamus & approbam⁹) expresse: volumus, & statuimus firmiter obseruari. x

¶ Idem in eodem.

¶ *Moniales quæ nulli subsūt nisi Papæ, & canonici seculares, per ordinarios, & alia exempta per suos prælatos debent annis singulis visitari. Et ponit numerum personarum visitationi interesse debentium. hoc dicit. Zabarella.*

CAP. II.

Attendētes y † quòd vbi gubernaculū disciplinæ contemnitur z, restat vt religio naufragetur a, prouidendum censuimus esse præcipue, ne per contemptū huiusmodi b in his

a ¶ *Xx. annū peregerit.*] concor. de regula. ad nostram. de offic. deleg. cum vicesimum. vbi de hoc plenius. de elect. cū in cunctis. ad idem eo. tit. indemnitatibus. lib. 6. de ęta. & quali. c. vni. lib. 6. q autem hic requiratur annus perfectus, & supra sufficit inchoat⁹, & est de arbitrarijs quæ pendēt ex principis voluntate.

b ¶ *Istos vel illos.*] scilicet conuētuales, vel nō conuentuales curatos. Et not. quòd licet decr. licet canō. de elect. lib. 6. locum non habeat in ecclesijs collegiatis, & assumptis ad ipsarū regimen. vt eod. tit. statutum. in Prioratibus tñ conuentualibus, & religiosis, & ipsorū Prioribus locū habet, vt hic.

Cap. licet canon. in Prioratib⁹ habet locū.

¶ *Gloss seq. notat spectalem casum.*

c ¶ *Habuerint.*] non dicit, receperint, per quod vult cōprehendere etiā iam promotos. & est simile de elect. cū in cunctis. §. hoc sane. sed contradicit littera sequens: ibi, a tempore collationis, &c. sed supplēdum videtur in prius commissis a tempore quo ligat constitutio.

d ¶ *Adepta.*] vel ex quo per eos staret. de elect. commissa. lib. 6.

e ¶ *Si ante annum.*] & sic non sunt apti ad sacerdotium. ȝ. ead. compi. de æta. & qualita. generalem.

f ¶ *Rationabili causa.*] vt infirmitatis, irregularitatis superuenientis sine culpa sua, vel præcedentis. in qua sufficienter dispensatum esset. de æta. & quali. tuam. vel his similibus.

g ¶ *Conferantur.*] concor. de elect. commissa. §. porro. lib. 6.

h ¶ *Expresse.*] Reprobat quod not. Aegidius de elect. cum in magistrum. vbi dicebat temporalibus administrationibus monasteriorum posse præfici non professos, cum illi sint quasi castaldi. hic autem uides quòd non sufficit tacita professio, vt sic decre. nullus. de elect. lib. 6. etiam in his hodie locum habeat.

Consuetudo de non residendo in prioratibus non ualet.

i ¶ *Consuetudine.*] Not. casum nonum quo damnatur consuetudo. sic j. c. proxi. io fi. & j. tit 1. c. a § vt autem. & ȝ. ead. compil. de æta. & quali. vt hi qui. cū suis concor. Et not. q licet damnet cōsuetudinē de nō residēdo in Prioratibus, nō per hoc damnat illā quæ habet, quòd tales Priores vocē habeāt in electione maioris abbatis de qua not. de priuil. c. 1. in fi. lib. 6. & dixi de relig. domi. c. fi.

Prioratus manualis æquiparatur in multis perpetuis beneficijs.

¶ *Gloss seq. notat septem æquiparantias.*

k ¶ *Residere.*] collige ex hac constitutione, & ex illa ȝ. ead. compil. de supplen. negl. præla. c. vnico. quomodo in multis æquiparantur Prioratus manuales perpetuis beneficijs, scilicet in tempore Lateranēs. concilij. de concess. præben. c. 2. in censibus nouis non imponendis, neq; antiquis augendis, in fructibus ipsorum cum vacāt non occupandis, in ipsorum pluralitate non habenda, in ætate, in ordine, in professione, & residentia.

l ¶ *Ex studiorum.*] de cle. non resi. relatum.

m ¶ *Causa rationabili.*] propter infirmitatem, aeris intemperiem, capitales inimicitias, vel similia.

n ¶ *Ad ampliationem.*] nona pars. & huic princip. concor. de consti. cap penultimo.

o ¶ *Quilibet.*] non potest ergo negari quin in omnibus monachis locum habeat quod hic dicitur.

p ¶ *Legitima.*] quam si habet & non exauditur, supplicet vel appellet ad superiorē abbatis, ad instar serui supplicantis contra dominum. C. de preci. impe. offe. l. 1. de ap. de priore. de iure pat. nullus.

Seruus contra dominū supplicare pot.

q ¶ *Promoueri.*] ita & contra prohibitionem abbatis promoueri nō debent, de temp. ordi. ad aures.

r ¶ *Non desit.*] concor. de magistris. c. 1. & c. quia nonnullis.

s ¶ *Facultates.*] Si abbas hoc nō seruans, dicit facultates non sufficere, episcopus, facta de hoc inquisitione, si inueniat illas sufficere, illum coget ad hoc, vel ponet ibi magistrum. de magistr. s. c. a.

t ¶ *Præmissa.*] decima pars.

u ¶ *Statuit.*] eo. tit. cum ad monasteriū. & c. in singulis. & ibi uide de his prohibitis.

x ¶ *Obseruari.*] præcedēs ergo dissuetudo circa præscripta vel supradicta non iuuat, & tamen innouatio ista de facto non proficit.

Attendentes.] CASUS Sanctissime pater, vellē informari a sanctitate vestra: uidelicet vtrū ordinarij, hoc est episcopi debeāt visitare monasteria Monialiū, & qualiter debeant visitare: Dicit Clemēs, sine monasteria sint exempta siue nō, ordinarij debent illa visitare: sed si sint exempta, visitant auctoritate huius c. sibi delegata a Papa: si non sint exempta, tunc visitant auctoritate sua ordinaria. Sed quærit, sub qua forma debeant visitare illa monasteria? Dicit quòd forma hic contenta. Nota ibi, *Monialium &c.* de monasterijs Monialiū visitandis. Et dicit Pau. q nomine Monialium non comprehenduntur monasteria uirorū. ff. de leg. 2. si ita scriptū. quia fœmininū nō cōprehendit masculinū, vt ibi: pro hoc. not. infra. §. statuimus in glo. in abbatibus 3. Nota de macula euitanda in religione: nā sine macula & ruga debet esse spōsa Christi. 21. dist. quāuis. Zabarella.

† Vide cōcilium Trident. sessio. 25. capit. de Regularib⁹ cap. 9.

¶ *Prima glossa simul diuidit, & summat.*

y ¶ *Attendentes.*] Primo ponit exordium. Secundo, constitutionem: ibi, *Hoc igitur sacro*, in quo primo statuit, q ordinarij singulis annis visitent monasteria Monialium non exempta, & exempta, quæ soli Papæ subsunt: reliqua exempta visitent superiores ipsorum. Secundo statuit de officio visitantium: ibi, *Visitatores*. Tertio præcipit abbatissas benedicendas debere infra annum post cōfirmationem benedici, & pœnam imponit: ibi, *Statuimus*. Quarto: ibi, *Illas quoque*. constitutionem prorogat ad canonicas, cum quadam protestatione. Quinto: ibi, *Ipsos autem*. determinat comitiuam visitantium, Sexto: ibi, *Si qui vero*. punit illos qui uisitantes prædictos impediunt.

z ¶ *Contemnitur.*] 45. dist. Salomon. &c. seq. Ioan Chrysostomus: Vbi nō timetur reprehēsor, securus accedit tentator, & facilius venit. &c. de vita & honesta. cleri. vt clericorum, cum suis concord.

a ¶ *Naufragetur.*] quasi naufragiū patiatur. facit de pœnit. dist. 2. post naufragium. 24. q. 1. non turbatur. 23. dist. c. 1. post princip.

b ¶ *Huiusmodi.*] correctionis & disciplinæ.

quæ se Christo [a] voto celebri [b] desponderunt, quicquam reperiatur incongruum, quod in regularis ponat honestatis gloria maculam, & diuinam merito possit offendere [c] maiestatem. Hoc igitur sacro approbante concilio duximus statuendum, vt singula Monialiũ monasteria per ordinarios, [d] exẽpta videlicet, quæ ita sedi Apostolicę quòd nulli alij subiecta noscuntur, Apostolica [e]; non exempta vero ordinaria auctoritate, ac exempta alia [f] per alios quibus subsunt, annis [g] singulis debeãt [h] visitari. Visitatores autem huiusmodi sollicitudinis studiũ diligenter impendant [i], vt Moniales [k] ipsæ (quarum nonnullas dolẽtes [l] audiuimus in subscriptis excedere [m]) pannis sericis [n], variorum foderaturis, sandalicijs, [o] comatis & cornutis [p] crinibus, scacatis & virgatis [q] caputiolis non utantur: non choreas [r], non festa [s] sæcularium prosequãtur, nõ die noctuve per vicos & plateas incedant [t], aut uoluptuosam alias vitam ducant, easq; solertius [u] retrahant ab insolentijs [x] quibuslibet & mundi huius illecebris [y], ac inducant easdem ad impendendum in monasterijs suis deuotũ & debitum virtutũ Domino famulatũ. Ad quę omnia [z] obseruanda Moniales easdem (nõ obstantibus exemptionibus & priuilegijs quibuscunque, quibus tamẽ quo ad alia [a] nolumus præiudicium generari) per illos de quibus supradictum est, compelli [b] iubemus remedijs opportunis. Statuimus insuper, vt quæuis ad regimen abbatiatum assumptæ in monasterijs, in quib' abbatissæ sunt solitæ [c] benedici [d] intra annum a suæ confirmationis tempore [e] computandũ †, munus benedictionis suscipiant: alioquin a iure suo, nisi subsit causa rationabilis [f]) prorsus se no-

a *Christo.*] 27. q. 1. quæ Christo.

b *Celebri.*] dicitur a cælo, & ponitur pro sancto, pro solemni, pro festiuo, pro frequentato.

c *Offendere.*] quod grauius est, quàm offendere terrenam. de hæ ret. vergentis.

d *Per ordinarios.*] Iam nis singulis debeant visitari, quod est infra.

e *Apostolica.*] auctoritate, quod sequitur.

Glo. seq. distinguit duas species exemptorum, & ad quæstionem respondet.

f *Alia.*] istorum ergo monasteriorum exemptorũ duæ sunt species: aliqua sunt exẽpta, quæ non recognoscunt superiorem nisi Papam: alia sunt exempta, quia sunt ordinũ exemptorum; sicut monasteria ordinis Cisterciẽs. Camaldul. & similiũ: illa ergo nõ corriget ordinarius loci, sed Abbas vel Prior, cui subsunt. Si autem monasteria Monialium subsunt alijs monasterijs Monialium, cum illa maior prælata clausuram exire non debeat. eo. tit. c. vnico, lib. 6. videtur quòd illud monasteriũ sic subiectũ possit ordinarius visitare. Archidiaconus in præ di. decret. vnica. tenet quòd illa maior pręlata per se visitare non possit, sed cum iuste sit impedita, visitabit per aliũ. 10. q. 2. episcopum. facit de offic. ord. inter. eod. tit. si episcopus. lib. 6. & secundum hoc cessabit ibi officium ordinarij.

Monasteriorũ exẽptorũ duæ sunt species.

Glossa seq. in quæstione remittit, & aliam soluit.

g *Annis singulis.*] an sufficiat hoc fieri in fine primi anni, & in principio secundi, vide qđ scripsi eo. tit. in singulis. in princip. hęc autem uisitatio fiet semel tantum in anno: iterari tamen poterit, si subsit causa: quod dic vt not. de offi. archi. mandamus. de censi. cũ venerabilis. quod de non exẽptis est indubitatum: sed idem puto de exemptis. nec ista littera contradicit.

Visitatio iterari potest.

h *Debeant.*] male faciunt prælati, qui has visitationes omittunt, cũ hoc verbũ sit præcepti, & necessitatem importet. de appel. oblatæ. in fi. de senten. excom. vt famæ. & si quandoque sapiat honestatem: sed illud speciale. de despon. impu. c. 1.

Debeo debes, necessitatem importat.

i *Impendant.*] capitula super quibus inquirunt visitatores monasteriorum, formauit Gul. in Specu. de inquisitione. §. nunc tractemus. versic. licet autem.

k *Moniales.*] Abbatissas includit. de simo. cap. fi. de priui. ex ore.

l *Dolentes.*] concor. ĩ. eo. recolentes. in prin. de celeb. Miss. dolentes. j. de censi. ad nostrũ. in princ. ĩ. ea. cõpil. de elect. in plerisque.

m *Excedere.*] iunge hic litteram, non utantur. Ioan. And.

n *Sericis.*] immo nec habere debent sericam textiuram. 21. q. 4. c. 1. sed portare debent uestes aptas pfessioni & sanctimoniæ. 21. q. 4. cap. fi. 23. di. sanctimoniales. & facit ĩ. ea. compil. de uita & honest. cleri. quoniam. in prin. Fulgentius ad Probam: Vestis talis sit sacræ virginis, quæ testis sit innocentiæ castitatis.

Fulgentij dictum.

o *Sandalicijs.*] de his de vsu pal. c. fi. & 93. dist. §. compagis. & sunt calceamenta, quibus vtuntur episcopi induti pontificalibus.

Gloss seq. tractat an Moniales tondeantur.

p *Et cornutis.*] per hanc copulam non uidetur prohibere comas ipsarum, vbi cornutæ non sunt. facit. 30. di. quicumque. & 30. q. 3. c. 2. vbi tenet hoc Lau. cum ibi præcipiat clericos tonderi, & non Moniales. apud nos communiter tondentur Moniales. & c. quæcunque. de secularibus feminis intelligitur. quæ in sui velamẽ & subiectionis signum crinibus vtuntur. Refert Vegetius de re militari, q cum Romanis neruorum & funium copia defecisset, & non possent ad resistendum bellatoribus machinas reparare, Romanę mulieres abscissis crinibus eos maritis tradiderunt, per quos reparatis machinis aduersariorum impetum repulerunt: maluerũt enim (vt ipse dicit) pudicissimæ feminæ maritis conuiuere capite deformato, quàm integris crinibus hostibus seruire. sic puto plus Monialibus expedire deformato capite Deo conuiuere, quam crines poliendo humani generis hosti seruire. Ioan. And.

Mulieres Romanæ pro machinarum reparatione crines absciderunt.

q *Virgatis.*] hæc prohibentur etiam secularibus clericis. ĩ. ea. compil. de vita & honesta. cleri. quoniam. in prin. & in fine.

r *Choreas.*] vide quod dicam infra, de celeb. Miss. cap. vnico. circa medium.

s *Festa.*] Cyprianus de laude virginitatis sic loquitur: Nec computari iam potes inter puellas virgines Christi, quæ sic viuis, vt possis adamari.

t *Incedant.*] etiam ex honesta causa, debent enim manere sub clausura. eo. tit. c. vno, lib. 6.

u *Solertius.*] ĩ. ea. cõpil. de offi. ordi. c. vnico ibi exponitur.

x *Insolentijs.*] ĩ. ead. compil. de offi. ordi. c. 1. ibi exponitur.

y *Illecebris.*] scilicet carnalibus, vel illicitis delectationibus; sic dictis, quia illiciunt.

z *Omnia.*] & similia de consti. translato. de rescri. inter. ff. de legi. nõ possunt. vnde si portarent vestes rubeas vel virides, vel in similibus hic non expressis excederent, coercebunt ordinarij.

a *Alia.*] legis diœcesanę vel iurisdictionis, quæ plene not. ff. de offi. ordi. dilectus. per hoc tamen non eximit illas a procuratione, cum illa sit annexa visitationi. de præscrip. cum ex offi cij. de censi. cum venerabilis.

† Al. numerandũ.

Procuratio uisitationi est connexa.

Gloss. seq. soluit dubium principale, & quoddam incidens.

b *Compelli.*] per hoc videtur q non possint exemptas destituere. facit qđ scripsi post Inno. de æta. & quali. quęris. in fin. de rescrip. dilectus 1. & facit. ĩ. eod. tit. ea quæ ver. hæc eadẽ. quam per hanc immutatam nõ puto, quinetiã hodie illa loca uisitent uisitatores a capitulis prouincialibus deputati: qđ patet quia visitant etiã nõ exemptes, vt ibi. ergo ordinariorũ potestas nõ impedit ipsorũ officiũ. exercẽt ergo ordinarij quòad exẽptas censuram & disciplinas regulæ. ĩ. c. proxi. §. si quis. & hæc sunt remedia opportuna, de qbus sequit.

Glos seq. infert, quærit & soluit.

c *Solitæ.*] licet ergo Abbatissæ benedicãtur, tñ non omnes. insp icit ergo mos monasterij. cõcor. ĩ. c. prox. par. 2. ver. monachis alienationes. & 12. q. 1. allegationes. Quid si aliquæ fuerint benedictę, aliquæ nõ? puto si de more seruato per 40. annos patere posset, illũ sequendũ, licet pri' vel post seruatũ fuerit contrariũ. arg. de præb. cũ de beneficio. li. 6. vbi vero affirmatiua vel negatiua tãti tẽporis non apparet: puto pœnam istam locum nõ habere, quasi ex uaria obseruatione uideatur hoc uoluntarium. ad hoc de censi. ex parte.

Abbatissæ nõ omnes benedicuntur.

Glos seq ponit differentiam inter benedictionem abbatis & abbatissæ: secundo quærit, an sit iterabilis: & duas opiniones ponit.

d *Benedici.*] vt scripsi post Hostien. de accusa. meminimus. minus habet benedictio abbatissæ quàm abbatis: quia abbas benedict' monachos benedicit. de sup. negli. præla. c. 1. & cõfert minores ordines. de æta. & quali. cũ cõntingat. qđ ex fragilitate sex' abbatissa non facit. de pænit. & re. noua. cũ similibus. Licet ergo benedictio abbatis nõ sit simplex, sed mista inter simplicẽ & ordinariã, vt scripsi post Hostiẽs. de æta. & quali. tuã. benedictio tñ abbatissæ simplex videt. Itẽ licet benedictio abbatis, a qua depẽdet ordinãdi potestas, his dieb' dari debeat quibus dãdus est ordo, secũdũ Host. qui dicit ad rutius. de æta. & quali. cũ cõtingat. de ista tñ, a qua potestas illa nõ depẽdet, mio' vĩ dubiũ quin quolibet die dari possit. facit de cõl. eccl. vel alta. c. 2. & satis est certũ tempus illi vel suis depẽdẽtijs nõ esse præfixũ. Sed dubitat an hæc benedictio sit iterabilis? Hug. hic tenet q nõ. 1. q. 1. man'. est enĩ quasi sacramentum, & ad instar benedictionis nuptiarum. de secun. nup. c. 1. & 3. Quidam contra. Inquirendum esset quid seruet curia. certum est autem pro his benedictionibus dandis vel datis pretium exigi non debere. de simo. sicut 3.

Abbas plus cõsequitur per benedictionem quam abbatissa.

De hoc dubio uide omnino Turrecrematam in cap. manus impositio. 1. q. 1.

e *Tempore.*] sic etiã currit tẽpus ɔsecrationis epi, scilicet post cõfirmationẽ. 100. dist. c. 1. de hoc de elect. cũ in cunctis. ver. cũ vero.

Glos seq. ponit quinque exempla notabilia pro necessitate.

f *Rationabilis.*] puta ipsi' infirmitas, volũtas diœcesani per ipsũ

sæpius

sæpius requisiti, vacatio sedis, uel his similia. Idem puto si possessioné abbatiæ non habuisset, neq; per eam stetisset. ad hoc 92. dist. si qui epi. de elect. commissa. lib. 6. Item si corrupta promota esset per eum qui posset, non benediceretur. & facit qd not. Host. 30. q. 1. iuuenculas. per eum qui posset, dixi: quia corrupta non potest in abbatissam eligi, vt ibi. & facit 1. q. 7. c. 8. ver. ponimus. & not. 31. q. 1. quomodo virginib[9]. non enim posset corrupta virginitaté honorari. 26. di. c. penul. in fi. ergo nó præsit virginib[9].

¶ Glo. so. quæstioné soluit.

a ¶ Cecidisse.] in abbatibus, in quibus hoc nó exprimitur, nó habet locú hæc pœna: licet em̃ masculinú[p] comprehédat fœmininum non tamen conuertitur: exemplo enim. &c. ff. de leg. 3. si ita sit scriptum.

[p] Vide Archidiaconum in c. siquis suadente. 17. q. 4.

b ¶ Per illos.] siue sint collegia ad quæ spectat de iure cõi elect. 16. q. vlt. c. vlt. & de ele. c. 1. siue sint alij ad quos de iu. speciali spectet puisio. de resti. in inte. c. 2.

c ¶ Vulgo.] facit j. c. p xi. in princ. cũ concor.

d ¶ Canonicæ seculares.] de his de elect. c. indemnitatibus. §. pen. lib. 6. & not. 12. q. vlt. c. vlt. & d̃ maio. & obe. dilecta. in glo. penult.

e ¶ Approbare.] immo reprobari uidetur 18. q. 2. perniciosam.

uerint cecidisse[a], per illos[b] ad quos id pertinet prouisione de abbatissis monasterijs ipsis canonice facienda. ¶ Illas quoq; mulieres quæ vulgo[c] dicuntur canonicæ seculares[d], & vt seculares canonici vitam ducunt non renuntiantes proprio, nec professionem aliquam facientes, per locorũ ordinarios, si exẽptæ nõ fuerint, sua: si uero exẽptæ fuerint, Apostolica auctoritate præcipimus visitari: Per hoc tamen non intendentes earum statum, regulam seu ordinem approbare[e]. ¶ Ipsos autẽ visitatores notarijs duobus[f], & personis duabus[g] suæ[h] ecclesiæ: quatuorque viris[i] alijs honestis vtique & maturis[k] præcipimus in ea, quam visitando facient, inquisitione fore contentos[l]. ¶ Si qui uero visitatores ipsos[m] in præmissis impedire[n] præsumpserint, seu aliquo præmissorum (nisi moniti resipiscant) ipso[o] facto excommunicationis sententiam se nouerint incursuros, priuilegijs, statutis, & consuetudinibus quibuslibet in contrarium minime valituris.

f ¶ Duobus.] negatiue sumitur, id est, non pluribus. facit 26. dist. c. 1. & de hoc not. de testi. licet. 1. Idem repete de sequentibus, & hoc probat littera, contentos, quæ sequitur.

¶ Glos. seq. soluit contrarium.

g ¶ Duabus.] decre. vt iuxta. de offi. ord. dicit de duabus vel tribus: sed hæc decre. specialiter loquit in monasterijs Monialium.

h ¶ Suæ ecclesiæ.] cathedralis vel inferioris.

i ¶ Viris alijs.] non distinguit, sint clerici vel alij, tamen decre. vt iuxta. de offi. ordina. præcipit seculares excludi.

k ¶ Maturis.] ætate. de elect. cum in cunctis, in princip.

¶ Glos. seq. ponit duo diuersa, & dubium soluit.

l ¶ Contentos.] circa uisitationem aliorum monasteriorum & locorũ seruetur decret. vt iuxta. de offic. ordi. circa visitationem quã facit eps de proprio capitulo, præcipue regulari, seruetur extraua. Bonifacij de offic. ordi. debent. hic autẽ taxat numerũ intromittendorũ in capitulo tẽpore visitationis. per hoc tñ nõ restringit numerum procurandorum statutum. de censi. cum Apostolus.

Visitans quot personas secũ debet habere.

m ¶ Ipsos.] ordinarios visitantes Apostolica auctoritate, vel propria, vel superioris ipsorum monasteriorum.

¶ Glos. seq. primo soluit quæstioné. secundo quærit, arguit pro & cõtra.

n ¶ Impedire.] per hanc litterã puto q necesse sit impedimentum præcedere, & monitioné sequi ad hoc vt locus sit huic pœnæ: hoc dico quia vidi prælatos scribentes quandoq; Monialibus, quòd pareant se certa die ad recipiendã uisitationé ipsorum. & in eisdẽ litteris faciunt monitioné q nullus impediat: talis enim monitio debet fieri vt desistant ab illato impedimento, vt locus sit huic pœnæ. facit quod scripsi de conces. præben. cum nostris. & super glo. 2. Sed numquid illato impedimento fiet monitio nominatim, an sufficiet generalis? pro & contra facit ĩ. ead. compil. de uita & honesta. cleri. c. 1. de sent. excom. constitutionem. lib. 6.

Visitare volens, an debeat præmonere uisitandos.

¶ Glos. seq. remittit ad simile: secundo dubium soluit.

o ¶ Ipso facto.] est ergo iste casus quo sufficit monitio, nec est necessaria infra. concor. decr. ĩ. ead. cõpil. de vi. & hone. cle. c. 1. Absoluit autẽ ordinarius ex quo Papa nõ reseruat, vt de sent. excõ. nuper.

C[Vm de quibusdã.] Accipe glo. & secundũ diuisioné prosequere particulas, & nõ indigebis positione casus. Not. primo, q ad hoc q quis dicat religios[9], oportet q promittat tria uota, quæ sunt de substantia cuiuslibet religionis, scilicet obediẽtiã, paupertaté, & castitaté. Secũdo not. ioncta glo. personas quibus permittitur prædicare. Not. tertio casum, in quo quis ipso facto incurrit sententiã excõmunicationis: uidelicet si mulieres Beguinæ assumãt statũ suũ post istã cõstitutioné. vel si nõ dimittãt, tũc em̃ ipso facto sunt excõmunicatæ.

Not. q tres sunt ordines beati Frãcisci: Primus est masculorum, qui pfitentur omnia substãtialia ordinis & religionis cuiuslibet: Et iste est strictissimus, de quo in clemẽ. exiui de paradiso. de verb. sig. Secundus ordo beati Frãcisci, est ordo sanctæ Claræ sororum, quæ etiã pfitẽtur illa substãtialia: Sed differt a primo, quia iste habet pprium in cõi, qđ nõ hẽt primus ordo Minorũ. Tertius est ordo cõis masculis & feminis, in quo existẽtes promittũt obedientiã, & quandã habent regulã, nõ proprie quo ad tria substantialia, sed ad quendam modũ uiuendi per sedẽ Apostolicã approbatũ. & hoc uoluit gl. in ver. obedientiã. Et ille terti[9] ordo est pro uiuentibus in cõiugio, tñ t'm modũ viuẽdi eis datũ abstinẽt certis diebus qualibet septimana a thoro: Ideo nota ex prædictis, q nõ profitentes tria substantialia, non dicũtur proprie habere regulã, sed quendã modũ uiuendi, & per consequẽs, nõ dicũt proprie regulares.

† Vide clement. Ad nostrum. infra de hæret. & extrauag. Ioannis xxij incip. Sancta Romana. tit. de religio. domibus.

Not. etiam q nedum feminis & laicis maribus prædicare nõ licet, sed nec etiam clericis, qui non sunt curati vel priuilegiati. Not. q nomine mulierum continentur mulieres cuiuscumq; cõditionis, etiã virgines. de hoc in glo. 2. Not. in §. Sane. in fine, q inspiratio ad bonũ procedit a Deo: & hæc est lex priuata, quæ superat omnẽ, de reg. licet. de renun. nisi. §. verũ. 21. q. 2. duæ. dat Lau. ver.

Tu speras vbi vis, tu munera diuidis vt vis,
Tu quod vis cui vis, tu quem vis munere quo vis. Zabarella.

TITVLVS XI.

De religiosis domibus, vt episcopo sint subiectæ.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Mulieres statum Beguinarum sectantes, & de nouo assumentes, ac religiosi in hoc dantes consilium vel fauorem ipso facto sunt excommunicati: status tamen pœnitentialis per hoc non interdicitur, secundum Paulum.*

CAP. I.

CVm[p] † de quibusdã mulieribus[q] Beguinab[9][r] vulgariter[s] nuncupatis[t] (quæ cũ nulli † promittãt obedientiã[u],

† al. nulli.

¶ *Prima glossa summando diuidit, dicit quod causam constitutioni dederit, tandem subdit de quibusdam declaratorijs.*

p ¶ Cum de quibusdam.] primo ponens constitutionis causam abolet & damnat statum Beguinarũ, & excommunicat illorũ sectãtes, vel de nouo assumentes. Secundo ibi: *Prædictis.* excommunicat religiosos dantes circa id consilium, auxilium, vel fauorem. Tertio protestatur statum pœnitentiæ & humilitatis per id mulieribus nõ prohiberi: ibi, *Sane.* Constitutioni forte causam dedit, qđ not. Hostien. de pœnit. & remis. cum ex eo. dum enim ibi dr̃, q quæstores eleemosynarũ nõ hospitẽtur in locis incõgruis, dicit ibi Hostiensis, patet q non dicit prostibulis: sed cauendũ est a quasi prostibulis, sicut sunt hospitia Beguinarũ, qđ perniciosum genus est mulierũ, quæ[a] de facili alios q̃ religiosos admittunt, a quibus omnib[9] modis est cauendũ. 18. q. 2. diffinimus. & c. perniciosam. Alibi etiã not. Host. q a Beguinis cauendũ est. de fri. fraternitatis. post prin. de ui. & hone. cleri. monasteria. alibi not. de iureiu. & si Christus. net. Angelus quendã dixisse tẽpora mutata in malũ, ex quo cõsciẽtia cœpit esse peccatũ: Deus nouit iuramentũ, & Beguinatus religio. Dicitur quãdã declaratoria super hac cõstitutione emanasse, quã de curia habere nõ potui, & a quibusdã audiui, q a curia non manauit. Vidi autẽ duas cõtrarias, & vt puto in Alemania cõpositas, quarũ altera videbatur edita ad cõsultationẽ episcopi Argẽtini.

a alias lit: nec de facili alios &c.

q ¶ Mulieribus.] virgines, nuptas, & uiduas comprehendit. de hoc ff. de uerb. signi. mulieris. in princip.

r ¶ Beguinabus. De erroribus[1] Beguinarum & Beguardorum Alemaniæ j. de hæret. ad nostrum.

s ¶ Vulgariter.] Inspicitur elocutio uulgi. ĩ. tit. prox. c. vlt. ver. illas quoq. j. de hære. c. 1. §. sane. de torne. cap. 1. de iniurijs. & si pignorationes. in princip. lib. 6. cum suis concor.

t ¶ Nuncupatis.] Hic iunge litteram, nobis fide digna. &c. quod sequitur est interpositio.

¶ *Glos. seq. remittit, & quæstionem soluit.*

u ¶ Obedientiam.] vide quod scripsi, qui cler. vel vo. cõsuluit. & q not. in Specul. de sta. mo. ver. 37. Et per hoc vr̃, q hæc constitutio sorores Minorũ quæ dicuntur tertij ordinis, non includat, cũ illæ promittãt obedientiã, & habeãt regulã nõ proprie quo ad tria substantialia:

1 De hoc erroribus vide plene per Guidonem Carmelitam in sũma de hæresibus tit. de hæresibus Beguinorum & Beguinarum.

Sorores Minorum sunt in duplici differentia.

stantialia: sed quendam modum viuendi per sedem Apostolicam approbatum, qđ mihi constat. & facit j. de sen. excom. cum exeo. in prin. Secundus autem ordo est sororum sanctæ Claræ, quæ profitentur substantialia, sed differunt a primo, quia habent proprium in communi, quod non habet ordo Minorum.

a ¶ *Affectio.*] sic 95. distin. olim.

b ¶ *Insaniam.*] sicut illæ de quibus habetur 26. q. 5. epi. quæ sequi se dicunt Dianam.

c ¶ *Disputent.*] quod etiã maribus laicis nõ licet. de hæret. c. s. §. 1. lib. 6. C. de sum trini. l. penult.

d ¶ *Prædicent.*] hoc nõ licet mulieribus etiã prælatis. de pænit. & remiss. noua. 53. dist. mulier. 33. q. 5. mulierem. nec licet maribus laicis. de hæret. cũ ex iniũcto. nec clericis, nisi sint curati vel sup hoc priuilegiati. j. ead. compil. de sepul. dudũ. post princ. & §. huiusmodi. in princip.

e ¶ *Introducant.*] quod hæreticũ est. de hæret. ad abolendã. in princi.

f ¶ *Sanctitatis.*] secundum Gregorium: Simulata æquitas, duplex est iniquitas: ratio est, quia malum facit, & abutitur bono.

g ¶ *Abolendum.*] concor. 68. dist. corepi.

h ¶ *Ipso facto.*] ex quo Papa sibi vel alteri absolutionem non reseruat, absoluet ordinari⁹. de sent. excom. nuper.

i ¶ *Dudum.*] respicit præterita, quia illud exprimitur, & quia ratio huius antiqua.

k ¶ *Sectentur.*] quasi sequantur vel assequantur.

l ¶ *Religiosis.*] alios nõ ligat. vt dicam j. de sent. excom. cap. 1.

¶ *Glos. seq. absolutionem soluit.*

† Vide cõcilium Carthaginense 4. cap. 9. refert hoc in decreto par. 8. cap. 334. & Gratianus in c. mulier. hoc loco citato. 23. dist.

† al. item, ac circa fidei catholicæ articulos, &c.

† al. parentia.

nec proprijs renuntient, neque profiteantur aliquam regulam approbatam religiosæ nequaquam existunt: quamquam habitum qui Beguinarũ dicitur, deferãt, & adhæreant religiosis aliquibus, ad quos specialiter trahitur affectio ᵃ earundem) nobis fide digna relatione insinuatum extiterit, quòd earum aliquæ quasi perductæ in mentis insaniã, ᵇ de summa Trinitate ac diuina essentia disputent ᶜ & prædicent ᵈ, ac circa † fidei articulos & ecclesiastica sacramenta opiniones catholicæ fidei cõtrarias introducãt ᵉ, & multos super his decipientes simplices, eos in errores diuersos inducant, aliaque quamplura periculum animarum patientia † sub quodam velamine sanctitatis ᶠ faciant & committãt: Nos tam ex his, quàm ex alijs de ipsa tum opinione sinistra frequenter auditis, eas merito suspectas habentes, statum earundem sacro approbãte concilio perpetuo duximus prohibendum, & a Dei Ecclesia penitus abolendum ᵍ: eisdẽ & alijs mulieribus quibuscumque sub pœna excommunicationis, quam in contrarium facientes incurrere volumus ipso facto ʰ, iniungentes expresse, ne statum huiusmodi dudum ⁱ forte ab ipsis assumptum quoquo modo sectentur ᵏ vlterius, vel ipsum aliquatenus de nouo assumant. ¶ Prædictis uero religiosis, ˡ per quos eædem mulieres in huiusmodi Beguinagij statu foueri, & ad ipsum suscipiendum induci dicuntur, sub simili excommunicationis pœna, quam eo ipso quod secus egerint se nouerint incursuros ᵐ, districtius inhibemus, ne mulieres aliquas prædictum statum (vt præmittitur) dudum assumptum sectantes, aut ipsum de nouo forsitan assumentes quomodocumque admittant: ipsis super eo sectando vel assumendo præbentes vllo modo consilium, auxilium, vel fauorem, nullo contra præmissa priuilegio valituro. ¶ Sanæ per prædicta prohibere nequaquam intendimus, quin si fuerint fideles aliquæ mulieres, quæ promissa continentia vel etiã non promissa honeste in suis cõuersantes hospitijs pænitentiã agere uoluerint, & virtutum ⁿ Domino in humilitatis ᵒ spiritu deseruire, hoc eisdẽ liceat prout † Dominus ipsis inspirabit.

m ¶ *Incursuros.*] quia participans crimini damnato, incurrit eandem pœnã excommunicationis. de sent. excom. nuper. & c. si cõcubinæ. non uidebatur hoc exprimi necesse: sed quia vt scripsi in prædi. decret. nuper. illa pœna locum non habet, nisi duo concurrant, quod crimini & criminoso participet, ideo fuit hic expressum.

n ¶ *Et virtutum.*] j. tit. proxi. c. vlt. ver. uisitatores. in fine.

¶ *Glos. seq. de humilitate dicit vnde dicatur, & pluribus auctoritatibus illam commendat, tres ipsius gradus interserit.*

o ¶ *Humilitatis.*] † ab humo dicitur, & vt beatus Bernardus dicit lib. de gradibus humilitatis: Humilitas est virtus, qua homo verissima cognitione sibi uilescit. & post multa: Gloriosa res est humilitas, qua ipsa quoque superbia palliari se appetit ne vilescat. facit 8. q. 1. in scripturis. in fine. de talibus dicitur quod sub specie agni lupum gerunt. de hæret. vt officium. lib. 6. Cassianus ponens decẽ humilitatis indicia, ponit illud octauum, cum quis se reliquis inferiorem non superficie pronuntiat labiorum, sed intimo cordis credit affectu. Inde dicuntur tres gradus humilitatis: Primus, subdere se maiori, & non præferre se æquali. facit 22. dist. de Constantinopolitanę. in fine. Secundus, subdere se æquali, nec preferre se minori. Tertius subdere se minori. facit de pænit. dist. 2. c. 1. Prima dicitur sufficiens & necessaria, secunda abundans, tertia superbundans. De humilitatis efficacia, diabolus ad Macharium, vt legitur in vitis patrum: Ieiunas interdum, & ego nullo vnquam cibo reficior: tu sæpe uigilas, me numquam sopor oppressit: humilitas tua sola me vincit. & Ambrosius dicit quod humilitas est clauis quæ aperit regnum cælorum, & reserat mysteria scripturarum. Et Gregorius in 4. Dominica de aduentu: Qui sine humilitate virtutes con

† Humilitas quid sit & de reliquis spectantib⁹ ad materiam huius glossæ, vide plene Beatũ Thomam 2. 2. quæst. 161.

gregat, quasi in uentum puluerem portat, & unde aliquid ferre cernitur, inde deterius cæcatur. & vide 93. dist. Dominus. 100. dist. contra morem.

Q*Via contingit.*] Diuiditur in quatuor partes, vt patet in rubro. secunda: ibi, *Vt autem.* tertia: ibi, *Præmissa* quarta: ibi, *cæterũ.* Imol.

C. A. I. Quia rectores eleemosynarum & leprosariarum negligebant curam dictorum locorũ, & illa cura seu sollicitudine postposita res & bona ipsorum locorum non curabant reuocare ad proprietatẽ, & bona ipsorum locorũ conuertebãt in suos vsus, quod est cõtra intentionem fundatorũ, & augmentationem ipsorũ locorum; ideo fuit Papæ supplicatũ, vt cõcilium dignaretur prouidere, quod conciliũ statuit, vt bona alienata reuocent, & de redditibus faciãt reparationes viles & necessarias ipsis locis. & nõ cõuertãt in suos ꝓprios vsus: Et quia rectores isti possent esse negligentes, ideo statuit conciliũ, quod ordinarius loci eos cõpellat ad faciẽdum inuentarium de omnibus bonis spectantibus ad ista loca. Item quod cõpellãt ipsos ad reddendum rationẽ quolibet anno. Item ordinauit cõciliũ quod illa loca non dentur clericis in titulum, sed personis honestis, quæ habẽt vnde possint resarcire damna, si qua eisdem locis intulerint. Item dicit, quod si in illis locis sint pauperes tendẽtes ad mortẽ, licet de iure cõi deberẽt recipere sacramẽta ecclesiastica a rectore parochialis ecclesiæ. c. 1. de sepul. & c. 1. de cele. Miss. in antiq. tamen stabitur cõsuetudini illius loci, vt si consueuerint accipere sacramenta a capellano illius eleemosynariæ vel hospitalis; tunc rectore illius ecclesiæ parochialis inconsulto, debet eis ministrare sacramenta.

† al. Item prout ipsis Dominus ministrabit.

¶ Idem.

¶ *Ponens constitutionis causam, statuit hospitalia reformari per collatores ipsorum, & cogi rectores eorum ad conseruationem locorum, & suorum iurium, & ad hospitalitatem tenendam, statuens per locorum ordinarios suppleri defectũ vel negligentiã collatorum etiam circa exempta. Ioan. And.*

CAP. II.

QVIA † CON-

Not. primo quòd episcopus non potest redditus deputatos ad locum pauperũ deputare ad alium locũ: immo pertinet hoc soli Papæ. Et sic est casus pertinens ad solum Papam, quod Papa potest alienare redditus deputatos ad hospitalia & eleemosynarias. Not. quòd rector hospitalis tenetur episcopo vel archiepiscopo loci reddere rationem de male administratis. Not. quòd eleemosynariæ, quæ non sunt annexæ alicui ecclesiæ parochiali: vel quæ sunt ad aliquod monasterium, non possunt alicui conferri in titulum.

Not. quod collator illorum locorum debet exigere a rectoribus vt faciant inuentarium & reddant rationem de redditibus illorũ locorum: aliàs collatio est nulla, & sic fuisse factum scio in hospitali villæ Exolduneñ. Not. iuncta glos. quod pauperes existentes in eleemosynarijs & leprosarijs, debent recipere sacramenta diuina a rectore ecclesiæ parochialis, in qua fuerit eleemosynaria: nisi aliud habeat consuetudo, vt in dicto hospitali villæ Exolduñ. est quidam vicarius perpetuus, qui singulis hebdomadis tenetur celebrare vel celebrari facere duas Missas tali die qua voluerit, & tenetur audire confessiones pauperum existentium in domo seu hospitali, ita quod si ueniret infirmus ad portam volens intrare, rector non tenetur illũ recipere, nisi primo fuerit confessus a suo curato: & eo existẽte in domo, si iterũ petat cõfiteri, vicarius tenetur illũ audire confiteri, & sibi conferre alia sacramenta: & iste uicarius est perpetuus, & tenetur intra annũ promoueri ad sacerdotium secũdum formam cle. j. ead. compil. quæ de ecclesijs. de offic. vica. immo cum simplici

† Vide cõcilium Tridẽt. sessio. 7. de reforma. c. 15. vbi hãc cõstitutionẽ innouat, cum derogationibus in ea contẽtis. & sess. 25. de reforma. cap. 8.

plici tonsura dictam vicariam poterit tenere. Not. quod rectores hospitalium non possunt vltra victum & uestitum fructus & redditus connertere in proprios vsus, etiam si fructus sint a solo separati, vide hic textum iuncta glo. in uerbo, vsus suos. Not. per te expositionem textus: quia multa exposui supra quæ uidentur sufficere pro multis dictionib⁹.

m ¶ *Cõuerti.*] per sollicitudinẽ diœcesani. eo. tit. de xenodochijs.
n ¶ *De iure.*] vt episcopi, vt in prædi. c. de xenodochijs.
o ¶ *Apposito.*] per diœcesanum de consensu patroni. de consuet. cum dilectus. facit. 18. q. 2. Eleutherius. de iurepa. præterea 2.
p ¶ *Legitime.*] spatio 40. annorum cum titulo, nisi sit tanti temporis præscriptio, cui⁹ initij non sit memoria. quod dic vt de præscri. cap. 1. lib. 6.

Not. ibi, *Interdum*, quod iura aliquando adaptantur ad ea quæ raro emergunt, contra id. ff. de legi. nam ad ea. de quo de despon. impu. lineras. Nota contra eos qui nolunt recuperare bona ecclesiæ; male enim faciunt: quia vt dicit Zenze. nedum deperdita recuperare, immo si possunt noua acquirere tenẽtur, aliàs enim imputatur. 12. q. 4. quicũque. C. arb. tut. quicquid. Zabarella.

[† al. repa-rentur.]

¶ *Glos prima summat, & diuidit.*

a ¶ *Quia cõtingit.*] primo ponens constitutionis causam statuit hospitalia reformari per collatores ipsorum, & cogi rectores eorum ad conseruationem locorum, & suorum iuriũ, & ad hospitalitatẽ tenendam, statuẽs per locorum ordinarios suppleri defectum vel negligentiam collatorum etiam circa exempta. Secundo præcipit hospitalia in beneficium nõ concedi, nisi in duobus casibus: & reprobat cõtrariam consuetudinẽ, submittens quales esse debeant, quibus administratio ipsa committitur, & de ipsorum iuramento, inuentario, & ratione reddẽda: & decretum apponit. Tertio declarat cõstitutionem non extendi ad hospitalia religiosorũ, vel militarium ordinom. Quarto cõseruat antiquas consuetudines talium locorum circa diuina officia & sacramenta. Secunda ibi: *Vt autem* Tertia: ibi, *Præmissa*. Quarta: ibi, *Cæterum*.

[† Vide l. legatũ ff. de administr. rerũ ad ciuit. pertinen. ca. reuera. de consec. dist. 2. cap. quãuis. de pœn. lib. 6.]

[† al. iniu-stum.]

Quia contingit ᵃ interdum quòd xenodochiorum ᵇ, leprosariarum, eleemosynariarũ, seu hospitalium rectores, locorum ipsorũ cura ᶜ postposita, bona, res, & iura ipsorum interdum ab occupatorum & usurpatorũ manibus excutere ᵈ negligũt: quinimo ea collabi & deperdi ᵉ, domos & ædificia ruinis desormari ᶠ permittunt: & nõ attento quod loca ipsa ad hoc fundata, & fidelium erogationibus dotata fuerunt, vt pauperes infectique lepra reciperẽtur † inibi, & ex prouentibus sustentarentur illorum, id renuũt inhumaniter ᵍ facere, prouẽtus eosdẽ in vsus suos ʰ damnabiliter conuertẽtes, † cum tamen ea, quæ ad certum vsum largitione ⁱ sunt destinata fidelium, ad illum debeant non ad alium ᵏ (salua quidẽ sedis Apostolicę ˡ auctoritate) conuerti ᵐ: Nos incuriam † & abusum huiusmodi detestãtes, hoc sacro concilio approbante sancimus, vt hi ad quos id de iure ⁿ vel statuto in ipsorũ fundatione locorũ apposito ᵒ, aut ex consuetudine præscripta legitime ᵖ, vel priuilegio sedis ᵠ Apostolicæ pertinet, loca ipsa studeant in prædictis omnibus salubriter reformare, ac occupata, deperdita, & alienata indebite ʳ in statum reduci debitum faciãt, & ad ipsarum miserabiliũ personarum receptionem, & sustentationem debitam, iuxta facultates ˢ & prouentus locorũ ipsorum rectores prædictos cõpellere nõ omittant. In quo ᵗ si forte cõmiserint negligentiã ᵘ, vel defectũ, ordinarijs locorũ iniungimus ˣ vt etiam si pia loca prædicta exẽptionis priuilegio munita cõsistant †, per seipsos vel alios impleãt omnia præmissa & singula, & rectores eosdẽ vtiq; nõ exemptos, propria; exemptos uero & alios priuilegiatos ʸ, Apostolica ᶻ ad id auctoritate compellant: ¶ Contradictores cuiuscumq; status aut conditionis existãt, ac præbentes eisdem circa præmissa consilium, auxilium, vel fauorẽ per censuram ᵃ ecclesiasticam, & alijs iuris remedijs ᵇ compescendo: nullum tamen per hoc exemptionibus seu priuilegijs ipsis quo ad alia ᶜ præiudicium generando.

¶ *Præcipit hospitalia in beneficium nõ concedi nisi in duobus casibus, & reprobat contrariam consuetudinẽ, submittens quales esse debeant, quibus administratio ipsa committitur, & de ipsorum iuramento, inuentario & ratione reddenda, & decretum apponit. Ioan. And.*

¶ Vt autẽ † præmissa promptius obseruentur, nullus ex locis ipsis secularibus ᵈ clericis in beneficium ᵉ conferatur, etiam si de consuetudine (quam repro-

q ¶ *Sedis Apostolica.*] hoc dicit: quia licet episcopi possint aliqua episcopalia iura remittere vel conferre, non tñ possunt a se correctionẽ & visitationẽ de qua hic loquimur abdicare. de hoc de cẽsi. cum uenerabilis. de reli. do. constitutus.

[† Al. exẽ-tam.]

¶ *Glossa sequens notat.*
r ¶ *Indebite.*] ad hæc recuperanda admittitur quilibet de loco. & dic vt de reb. eccle. nõ alie. si quis presbyterorum.
s ¶ *Facultates.*] quarũ semper in sumptibus & procurationibus habenda est ratio. de vi. & ho. cle. quoniam. de censi. sopitæ. cum suis cõcor.
t ¶ *In quo.*] scilicet in reformando & complendo, vt dictum est.
u ¶ *Negligentiam.*] hoc patebit ex facto notorio. de cens. Romana. §. notoria. vel per assignationem termini ad hoc præfixi & elapsi. facit. §. ut. proxi. c. 1.
x ¶ *Iniungimus.*] nõ dicit, permittim⁹. per hoc patet quòd ordinarij ad hoc tenentur ex præcepto: & facit quod dixi. §. ti. prox. c. 2. post prin. super ver. debeant.

[† Vide cõcilium Trident. sess. 22 de reformat. c. 8. 9. & sess. 25. de reforma. cap. 18.]

y ¶ *Priuilegiatos.*] de priuileg. quoniam. & c. cum capella. eod. tit. volentes. § in eos. lib. 6.
z ¶ *Apostolica.*] cõcord. 3. ead. compil. de suppl. negli. prælato. c. vnico. & ibi concor. de hoc.

b ¶ *Xenodochiorum.*] de hoc & sequentibus nominibus supra ead. compil. de præben. per literas. & ibi dedi remis.
c ¶ *Cura.*] temporalium, vt innuunt sequentia.
d ¶ *Excutere.*] repetẽdo illa in iudicio, quod possunt in ecclesiastico, etiam si illi sint laici. de foro compe. cum sit.
e ¶ *Deperdi.*] permittunt, quod sequitur.
¶ *Glos. seq. not. pro curatis & alijs beneficiatis.*
f ¶ *Desormari.*] hæc est probatio malæ administrationis. 12. q. 2. quatuor. de elect. fundamenta. ver. numquid. lib. 6. C. de admi. tu. lex quæ. facit constitutio Ioan. Execrabilis. t. respon. reparari autem debent de redditibus locorum qui supersunt. quod dic vt de eccle. ædi. c. 1. & c. de his.
g ¶ *Inhumaniter.*] de præscri. cũ ex officij. post prin. de cẽsi. licet.
h ¶ *Vsus suos.*] scilicet vltra victum & vestitum, forte in patrimonio augendo vel conseruando. facit de pig. c. 3. & patet quòd isti fructus etiam separatos a solo suos non faciunt. De alijs clericis & prælatis not. de offic. ordi. præsenti. lib. 6.
i ¶ *Largitione.*] in uita & morte.
k ¶ *Non ad alium.*] etiam pium. & est huic simile de appel. cap. 3. & ibi concord. de hoc in prima glos. & bene facit ff. de admi. re. ad ci. perti. l. 1. cum concor. primæ glosæ: quandoque tamen rebus vtimur ad aliũ vsum quàm fuerint inuentæ. de pœnis, quamuis. lib. 6.

[† Vide Tur. recremati in c. hinc sedi. 27. dist. vbi plura refert quæ à solo Papa fieri pos-sunt.]

l ¶ *Sedes Apostolica*] Nota per hanc litteram solum Papam alterare posse vsum illorum quæ per fideles donata sunt uel relicta. & addendus est iste casus ad alios. de offi. leg. quòd translationem. s

a ¶ *Censuram.*] de uerborum signi. quærenti.
b ¶ *Remedijs.*] inuocando (si expedierit) brachium seculare, de offi. ordi. c. 1. & c. quoniam.
c ¶ *Ad alia.*] sic ĩ. tit. 1. cap. 2.
¶ *Glo. seq. quærit de monacho: dicit quid iudicatũ, & quare, ponit opi. cõtra viam. subdit quod de laico. & ponit huius cõstitutionis prohibitionem.*
d ¶ *Secularibus.*] s dubitatur, an hospitalibus præfici possint. & de leprosarijs iam vidi obtentum quòd eis præfici poterant per illud quod not. Inno. de eccl. ædi. cũ dicat, vbi dicit collegiũ leprosorũ religiosum & licitũ, & a iure approbatum. & per c. quidã. 18. q. 2. Archid. ibi cõtra, dicens quòd ipsum c. quidam. loquitur de triplici genere locorũ & personarũ. Vnde quod ibi de monachis dr̃, non hospitalia, sed martyria & monasteria respicit. sit ratio: quia quod monachus extra monasteriũ intituletur, nõ est permissum, nisi propter curam animarũ. de reg. super eo. vbi ergo regimen hospitalis caret cura, qui dicit religiosum illi præfici posse, ostẽdat ius expressum. Nec est etiã verũ quod dicit Inn. collegium leprosorũ religiosum, vt ibi etiam scripsi. & facit quod not. de exces. præla. tuminis 1. in 3. glo. De laicis autẽ fatemur per prædi. c. quidã. quòd præfici possint etiam si habeat rector curã pauperũ, vel familiæ extra potestatem clauiũ: talem enim curã habet & pater & dominus super familiã. Ista ergo nõ impedit laicũ præfici. facit de sent. excõ. canonica. & quod ibi dixi. Nec sufficeret ad pficiendũ monachũ talis cura, nisi ex potestate clauiũ curã habeat. de hoc de offi. Archi. cũ satis. de pœn. & remis. omnis. In prima tñ editione huius concilij hoc fuerat prohibitũ, ne laicis habẽtibus filios vel vxorẽ ex qua possent verisimiliter filios procreare, talia loca cõferrent, quod postea fuit sublatũ.

[s Moderni huius glo. in hoc casu dat hoc loco, more suo Ioannes Imola hic. eũ videas.]

e ¶ *Beneficium.*] concor. 3. ead. compil. de præben. per litteras. & vide

vide qđ ibi dixi in gl. vñ nec. & qđ statim dicā sup ver. cōmittatʳ.
a ¶ *Reprobamus.*] concor. 3. ead. compil. de æta. & quali. vt hi qui. cum iois concor. Si autem expresse non reprobasset consuetudinē, puto ꝙ durasset sicut statutum, de quo sequitur de constitutionibus. c. 1. lib. 6.

k ¶ *Annis singulis.*] per hanc litteram uidetur quòd etiam non petitam teneatur offerre, aliàs si terminus statutus non esset (pone exemplum supra ead. compil. de testa. c. vnico.) satis uideretur sufficere quòd hoc faceret cum requisitus esset. de iureiur. c. breui. & facit quod not. de elect. cupientes. §. si uero. in 1. glos.

Idem Zabarella & Panormitanus hic & Alexander cōsil. 1. nu. 4. lib. 7.

b ¶ *Electionem.*] per superiorē confirmandā.

Vide Felinum in cap. in nostra. colo. 12. de rescrip. & Oldrada cōsil. 146.

¶ *Glos. seq. ponit lecturam quod dicit consuetudine nō approbari, & declarationem ponit.*

e ¶ *Cōmittatur.*] si intelligeretur ad tēpus, scilicet quādiu placuerit committenti, tunc esset littera illa clarior, quæ scilicet prohibuit illa in beneficiū cōcedi, quasi diceret. beneficia de sui natura sunt ppetua. 95. dist. præcepta. iste vero erit tēporalis ad instar tutorum & curatorū, de quib' sequitur, & præsidentiū ciuitati Romanæ, de quibus de electione. fundamēta. lib. 6. vel alijs ciuitatibus vel uniuersitatibus, de quibus satis scripsi post Hosti. de iud. c. fin. facit ad hoc 3. ea. compil. de sup. neg. præla. c. vnico. in princip. ibi, committere. & quod ibi dixi. consuetudo nō recipit hāc litterā. Immo, ita hodie sicut olim instituuntur ppetui rectores in locis talibus: & sacit littera. regere, quæ sequitʳ: declaranda esset in hoc mens huios litteræ.

† Al. conferentur.

† al. personis.

† al. gubernatio.

† al. inuentarium.

d ¶ *Valeāt.*] cū effectu. supra de cle. non resi. c. 3. & 4.

¶ *Glos. seq. ponit formam iuramenti tutorum & curatorū, & quibus dantur.*

e ¶ *Tutorū et curatorū.*] iurāt eñ isti facere utilia pupillis vel adultis quib' deputātur & præter mittere inutilia ipsorum, etiā res & personas ad commodū & vtilitatē eorū bona fide custodire & saluare, inuentariū de rebus eorū facere, & administrationis suæ rationē tēpore debito reddere eū resi duorū resignatione: eo saluo ꝙ semper vti ualeāt veritate. qđ vide in Spe. de tut. in 5. col. & probatʳ C. de epi. audiē. l. de creationib. C. de curato. furio. l. fi. cū similibus. Tutor aūt datur pupillo. curator adolescenti. & interdum maiori furioso vel prodigo, vel his similibus. datur etiam bonis & ad causas & lites, de quibus omnibus in Spec. de curatore.

Tutores & curatores quid iurare tenent.

Tutor & curator quibus dātur.

bamus[a] penitus, hoc fuerit obseruatum: nisi in illorū fundatione secus constitutum fuerit, seu per electionē[b] sit de rectore locis huiusmodi prouidēdū. Sed eorū gubernatio uiris prouidis, idoneis, & boni testimonii committatur[c], † qui sciant velint, & valeant[d] loca ipsa, bona eorum ac iura vtiliter regere, † & eorum prouētus & redditus in personarum vsum miserabilium fideliter dispensare, & quos in vsus alios bona prædicta cōuertere præsumptio verisimilis non existat: in quibus sub obtestatione diuini iudicij illorum ad quos dictorum locorum commissio † pertinet, cōscientias oneramus. Illi etiam quibus dictorum locorum gubernatio seu administatio cōmittetur, ad instar tutorum[e] & curatorum iuramentum[f] præstare[g], ac de locorum ipsorum bonis[h] inuentaria[i] † conficere, & ordinarijs seu alijs quib' subsunt loca huiusmodi vel deputādis ab eis, annis[k] singulis de administratione sua teneantur reddere[l] rationē. Quod si secus a quoquā fuerit attentatū[m] collationē, prouisionē, seu ordinationē ipsā carere decernimus omni robore firmitatis.

¶ *Declarat constitutionem non extendi ad hospitalia religiosorum vel militarium ordinum. hoc dicit.*

¶ Præmissa[n] vero ad hospitalia militarium[o] ordinum, aut religiosorum etiam aliorum[p] extēdi minime uolumus: quorum tamen hospitalium rectoribus in sanctæ obedientiæ virtute mandamus, vt in illis secūdum suorum ordinum instituta & antiquas obseruātias prouidere pauperibus & hospitalitatem debitam in illis tenere procurent: ad quod per superiores eorū arcta † districtione cogantur, statutis aut consuetudinibus quibuslibet non obstantibus in præmissis.

¶ *Conseruat antiquas consuetudines talium locorum circa diuina officia & sacramenta. Ioan. And.*

¶ Cæterum[q] nostræ intētionis existit, quòd si qua sint hospitalia, altare[r] vel altaria, & cœmeterium ab antiquo habentia: & presbyteros celebrantes & sacramēta ecclesiastica pauperibus ministrantes, seu si parochiales[s] rectores consueuerint in illis † exercere præmissa, antiqua cōsuetudo seruetur, quo ad exercenda & ministranda spiritualia supradicta[t].

TITVLVS XII.

De iure patronatus.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Si præsētatis ad ecclesias per patronos ecclesiasticos, in quibus ipsi non cōsueuerunt omnia onera supportare, nō assignetur intra terminum competentē congrua portio, diœcesanus eam assignare debebit: Quod locum non habet, quando onera sunt per patronos supportanda. hoc dicit. Zabarella.*

¶ *Glos. seq. signat contrarium: ponit opinionem & soluit.*

l ¶ *Reddere rationem.*] Cōtra. C. de epi. & cle. orphanotrophos. in fi. & authen. de eccle. tit. §. pen. coll. 9. vbi dicitʳ tales ad rationem reddendam nō teneri. Sol. illud correctum per authent. posterior. de san. epi. §. œconomos. coll. 9. ita ibi soluit glo. Tu dic uerius primas leges non correctas, sed loquuntur de ratione reddenda orphanis vel pauperibus ad quā illi non tenētur, quod sonat ibi textus, dicēs ꝙ nō subiacēt tutelaribus vel curatoris rationibus. §. œconomos. loquitʳ expresse de ratione reddēda episcopo, ad quam tenētʳ, vt ibi & hic: sed hoc ibi additʳ, ꝙ singulis annis ad hoc teneātʳ.

† al. ecclesiastica.

Hospitalis magistri pauperib' rationem reddere no tenentur.

m ¶ *Attentatum.*] scilicet quia conferuntur in beneficium secularibus clericis vel personis, non talibus, vt dictum est supra.

† al. ita in illis parobus, & c.

n ¶ *Præmissa.*] scilicet de suppletione ordinariorum, etiam quo ad exempta, quòd non cōferantur in beneficium, de iuramento, inuentario, & ratione reddenda.

o ¶ *Militarium.*] vt sancti Ioannis Hierosolymitani sanctæ Mariæ Theutonicorum, Calastrensium, & similium.

p ¶ *Aliorū.*] sunt quædam religiones super hospitalitate fundatæ, vt Cruciferorum: vel dato ꝙ non sint ad hoc fundatæ, habent tamen hospitalia.

f ¶ *Iuramentum.*] concordat infra de hæret. cap. 1. §. porro.

¶ *Glos. seq. notat istos ad satisdandum non arctari, & dat simile.*

g ¶ *Præstare.*] Not. quia de satisdatione nil dicitʳ ad quam tñ tutores & curatores tenētur, nisi sint testamentarij. vel ex inquisitione dati. C. de tutore vel cura. qui non satisde. l. in dubium. & l. nō omnium. de curatore furioso l. fin. instit. de satisda. tuto. in prin. & sic soli legitimi, & sine inquisitione dati satisdant. & ibi de hoc: & in Spec. de tuto. §. si autem. ver. horum. cum autem isti rectores ex inquisitione dentur. merito satisdatione non onerantur. facit C. de episcop. & cle. orphanotrophos. in princip. nisi propter vxorem & filios suspectus esset. vigesimatertia dist. de Syracusanæ. sed tali suspecto committi non debet, vt supra.

Tutorum, quidam tenentur satisdare, quidam non.

h ¶ *Bonis.*] mobilibus & immobilibus. de testa. relatum a. ff. de verborum signifi. bonorum.

i ¶ *Inuentaria.*] quæ aliàs repertoria dicuntur. ff. de admi. tu. tutor qui repertorium. & ad hoc tutores & curatores tenentur. C. de admi. tuto. l. tutores. 1. de cura. fu. l. fi. & formas diuersorum inuentariorum vide in Specul. de instr. edi. §. fi. & de his ib. ver. sunt etiā.

Inuentariū & repertorium idē.

¶ *Glos. seq. soluit dubium respondens contrario.*

q ¶ *Cæterum.*] quarta pars.

¶ *Glos. seq. ponit duas hospitalium species, & remittit.*

r ¶ *Altare.*] talia hospitalia cum ecclesia vel altari, cœmeterio vel alio iure parochiali, vel quæ aliàs sint perpetua & religiosa, erigi non possunt sine auctoritate diœcesani, aliàs tamen quilibet domum suam vel partem domus ad hospitalitatem pauperum disponere posset: sed tunc pœnitere posset. & uide quod dixi eod. tit. ad hoc. super prima glos. & quod not. Hostien. in summa de regu. §. 1. vers. quid de rusticis. ex quo autem hospitale est locus religiosus, & auctoritate episcopi deputatus, bene possunt talia sibi accedere. supra ead. compil. de præben. per litteras.

Hospitalia de cuius licentia sunt erigenda.

s ¶ *Parochiales.*] scilicet in quorum parochiis constructa sunt hospitalia, pro quibus facit ius commune. de præscrip. ex transmissa. & de reli. spo. ad decimas. lib. 6. statur tamen consuetudini. Licet ergo hospitale & ipsius familia & pauperes ibi degentes sint de parochia matricis ecclesiæ, potuit tamen præscribere hospitale, quòd per proprium sacerdotem illis spiritualia ministrentur.

Hospitalia cuius parochiæ sunt.

t ¶ *Supradicta.*] concor. vigesimaquarta quæstione prima, pudenda. de elect. nihil est. in fine. & facit infra de priui. c. 1. in fine.

DE IVREPATRONATVS.

¶ *Vidimus supra de præbendis, & dignitatibus & alijs beneficijs clericorum tam secularium quam religiosorum: uerum quia nonnunquam in dictis beneficijs est effectus præsentationis, & aliquod ius, quod patronus debetur ideo annectit rubricam, de iurepatronatus.*

Continuatio.

Vt eun-

V T constitutio.] Præsupponendum est qd' dicitur in c. de monachis. de præbendis. in antiq. videlicet q̃ si aliquibus religiosis vel clericis cõpetant ecclesiæ quantũ ad proprietatẽ, forte ex donatione capituli vel cõuentus facta cũ consensu episcopi vel abbatis, & cũ causa rationabili, scilicet pro alimẽtis religiosorũ, & isti religiosi p̃sentant episcopo clericũ secularẽ, quem appellamus uicariũ perpetuum vel rectorẽ: ratione cuius ep̃s nõ debet instituere aliquẽ nisi sibi cõstet, q̃ ipse præsentatus habeat portionẽ seu pẽsionẽ à dictis religiosis vnde decenter possit viuere, & soluere iura episcopalia. & hospitalitatẽ tenere. Secundo præsupponendũ est qd' dicitur in c. 1. eod. tit. in 6. videlicet, q̃ illud c. intelligitur etiam si monachi sint exẽpti a iurisdictione episcopi. istud cap. venit quodam modo executiue: quia ponit quid iuris si patroni præsentantes nolint assignare pensionem decentem ipsi vicario perpetuo.

CAP. I.

VT constitutio[a], quæ ad ecclesiam aliquã, quẽuis etiam ad exemptorũ pręsentationem admitti consuetudine nõ obstante[b] contraria prohibet, nisi præsentato de prouentibus einsdem ecclesię, talis coram diœcesano portio fuerit assignata, vnde iura possit episcopalia soluere, & sustentationẽ habere[c] congruam sicut expedit[d], obseruetur; ipsam declarare,[e] ac † quędam adiicere[f] consulta huiusmodi sacri cõcilij approbatione prouidimus, Diœcesanis[g] sub obtestatione diuini iudicij districtius inhibẽtes[h], ne præsentatum[i] aliquẽ per quamcumque personam ecclesiasticam ius[k] pręsentandi ...

CASVS. Fuit à nõnullis in cõcilio Viennensi propositũ, q̃ cap. de monachis. alleg. & c. 1. eod. tit. in 6. erat quasi nullius efficaciæ, eo q̃ nõ prouidebat si religiosi nollent assignare certã pensionẽ dictis vicarijs: vnde conciliũ primo prohibuit episcopis, vt nõ instituerent aliquem vicarium ad præsentationẽ religiosorũ patronorum, nisi prius eidem vicario fuerit assignata certa portio: Et si patroni nollent portionem illã assignare: tunc ep̃us debet eis præfigere terminũ ad assignandũ huiusmodi portionẽ, & termino elapso facultas assignãdi huiusmodi portionẽ deuoluitur ad ipsum in pœnã patroni: quæ pœna est ista? quia forte episcopus assignabit prædium vel partẽ parochię, quę erat magis propitia ipsis religiosis: & debet episcopus pcedere cum summa cõscientia in assignatione huiusmodi, ita q̃ non inducatur odio, prece, fauore, vel pretio. Sed quæritur, vtrũ ista sint vera indistincte, videlicet q̃ episcopus non debet vicarium instituere, nisi prius fuerit sibi assignata portio cõgrua? Dicit quod nõ est verũ indistincte: quia in aliquibus prioratibus ipsi religiosi supportant omnia onera, quia soluũt iura episcopalia & tenent hospitalitatẽ, idest tractant vicariũ honeste tamquã hospitem, & non tenentur assignare aliquã portionẽ: sed sufficit q̃ teneant vicariũ honeste tam in victu quàm in vestitu, vt non uituperetur sacerdotale officiũ. Not. q̃ cũ ecclesia competit ad clericos ex donatione episcopi cum cõsensu capituli, cuius donationis effectus est, q̃ omnes redditus & omnia temporalia pertinent ad clericos, ipsi clerici tenentur assignare congruã portionẽ ipsi vicario ppetuo vnde possit viuere, iura episcopalia supportare, & hospitalitatẽ tenere.

Not. q̃ si religiosi vel clerici nolint assignare congruã portionẽ, episcopus potest illi assignare, & de hoc Papa onerat conscientiã episcopi. Not. q̃ si religiosi supportent onera illius ecclesię, tunc non tenẽtur assignare portionẽ siue pensionẽ ipsi vicario, sed sufficit q̃ uicariũ habeant honeste tractare. Not. casum in quo cessat priuilegiũ exẽptionis, sic q̃ religiosi exẽpti subsunt episcopo: puta si nolint decẽter tractare uicariũ perpetuũ. Not. q̃ institutis in beneficijs debet assignari vnde possint habere congruã sustẽtationẽ, & iura ep̃alia soluere: subaudit Pau. & alia incũbẽtia supportare. de p̃ben. de monachis. & eo. tit. c. 1. lib. 6. Et quę dicatur sufficiẽs portio istorũ, no. de præb. extirpãdæ. 21. q. 1. c. 1. de ref. cũ adeo. Not. q̃ debet assignari terminus cõpetẽs habẽtibus p̃sentare, intra quẽ puideãt de cõgrua portione. de hoc in glos. in ver. cõpetẽtẽ. Zaba.

¶ *Prima glos. simul summat & diuidit, item remittit, & exponit.*

a ¶ *Vt constitutio.*] in prima exordium, in quo expedientiam obseruantiæ antiqui iuris pro constitutionis causa ponit. in secunda constitutio, ibi: *Diœcesanis*. quæ tria facit: primo prouidet circa assignationem partis prouẽtuum ecclesiarum faciendam prælatis, vel vicarijs ipsarum, per patronos ecclesiasticos, qui non solent ipsarũ onera supportare. secundo ibi: *Sane*. circa illos patronos, qui solent supportare prædicta. Tertio ibi: *Ad quæ*. circa executionem constitutionis dat potestatem diœcesanis, & tollit obstantia. determinat opiniones de quibus dicam super uerbo, *Deuoluatur*. & hic, Vt, ponitur causatiue. sic de appel. vt debitus. vbi dicit.

¶ Constitutio Clementis 4. de præben. c. 1. lib. 6. quæ supplet constitutionem Alexandri, eod. tit. de monachis. circa exemptos, & consuetudinem reprobandam, de qua sequitur.

b ¶ *Non obstante.*] concor. de præben. extirpandæ.

c ¶ *Habere.*] & reliqua incumbentia onera supportare, vt in prædictis iuribus.

d ¶ *Expedit.*] ecclesiarum vtilitati, & animarum saluti, vt ibi.

e ¶ *Declarare.*] hoc facit j. §. sane.

f ¶ *Adijcere.* adijcit circa formã inhibitionis. Itẽ de termino statuẽdo, de præsentato instituendo, de assignatione post terminũ per ordinarium facienda, & illud qd' habetur in fine.

¶ *Gl. se. quærit et soluit.*

g ¶ *Diœcesanis.*] quid de inferioribus ad quos spectat institutio, quod esse potest de offi. dele. sup eo. de cler. peregr. c. fi. de pręben. referẽte. j. ea. cõpi. de præben. si de beneficio? Solu. in quantũ ponit hæc decr. ius nouum, in illis non habet locum: aliàs simpliciter dixisset, ordinarijs. simile j. ea. com. de sequestr. pos. c. vnico. de statu reg. c. 2. j. tit. prox. c. 2. post princip. j. de priui. c. s. de pænit. & remis. cap. s. & tunc tales comprehenderet. de offi. ord. ordinarij. in prin. lib. 6. & qd' ibi not. Nec potest negari quin seriose diœcesanos exprimat: cũ hoc sit hic octies repetitũ, nec mirũ: quia decre. de monachis. & decre. 1. lib. 6. de p̃ben. de diœcesanis etiã expresse loquitur. sic j. ea. cõp. de sup. neg. præla. c. vnico. de so. cõpe. quãuis §. vltimus. de vi. & hone. cleri. c. 1. in prin. & qd' ibi dixi. Inferior ergo prælatus habẽs instituere, ad diœcesanum recurret, vt terminũ statuat ad assignationẽ. facit prin. huius c. q̃ si non fiat per inferiorẽ ad quẽ spectat, admittetur institutus, & per diœcesanos fiet assignatio, & reliqua hic expressa. & est simile quod de literis cõmendatitiis scripsi in prædi. decret. fin. de cleri. pere. soper. vlt. gl.

¶ *Glo. seq. primo dicit quid addit, quærit quid si contra fiat, alleg. quod valeat, secundo quod nõ valeat, respondens ad quædam contraria: tertio soluit tenendo primum, & contrarijs respondet.*

h ¶ *Inhibentes.*] hic addit fortiorem expressionẽ inhibitionis: Scripserat enim Alexãder diœcesano, q̃ prouideret, q̃ nullũ, &c. Clemẽs quartus statuerat & mandauerat constitutionẽ inuiolabiliter obseruari. hic Clemens quintus inhibuit districte sub obtestatione. &c. Sed quæro qd si ꝯ hanc inhibitionẽ diœcesanus admittit pręsentatũ, assignatione nõ facta? Vr q̃ ualeat. de p̃ben. dilectus 2. de conces. præb. si soli. in prin. & facit qd' not. de offi. ord. Romana. ad fi. lib. 6. & eod. lib. de immu. eccle. decet. ad fi. ex quo nõ apponitur decretũ, vt ibi. & facit de despon. impu. ad dissoluendũ. in fi. Item cũ hæc principaliter fauorem ep̃i & instituẽdi recipiãt, vt j. in princ. possunt sui renũtiare fauori. de regula. ad Apostolicã. C. de legibus qd' fauore. & facit ff. de no. op. nunu. l. 1. §. & post operis. Cõtra de elect. puida lib. 6. vbi non ualet cõfirmatio facta, illa inquisitione omissa, quæ p̃mitti debebat: ita nec hic ualeat nõ præmissa hac assignatione. ad idẽ eo. ti. c. fi. vbi omissio citationis vitiat cõfirmationẽ. Itẽ cõtra hoc eod. tit. cum dilectus. vbi non ualet collatio post inhibitionẽ legati. Ad idẽ pręditc. decre. si soli. ver. aut. vbi inhibitio executoris ad cõpellendum afficit etiã sine decreto: nã plus operatur expressa inhibitio q̃ mandatũ, s vt ibi patet. & sic respõdetur ad principiũ ipsi decreta. & decr. dilecti. in ꝯtriũ allegatãũ. Itẽ nõ obstat q̃ hic nõ apponitur decretũ: q̃a sufficit legislatorẽ aliqd phibuisse, & c. C. de legibus, non dubiũ. de reg. iur. quæ ꝯtra, li. 6. cum concor. Nec est verũ q̃ hic versetur solũ fauor instituẽtis & instituti, immo versatur fauor ecclesiarũ & salus animarum, vt patet in dec. 1. de præb. & sic renũtiare nõ potuerũt. facit qd' dixi post Inn. & Ho. & Cõp. de rescrip. cũ dilecta. sup 4. glo. Per hoc vr q̃ institutio vel cõfirmatio nõ ualeat, puta q̃ cum diœcesanus nõ recipiat potestatẽ cõfirmandi ab hac cõstitutione, sed det cõstitutio iurisdictionẽ habẽti certũ modũ sine decreto, q̃ cõfirmatio ꝯ hãc inhibitionẽ facta ualeat 3: & q̃ hoc sit de mẽte, colligo per uerbũ præcedẽs; sub obtestatione, &c. Fateor tñ q̃ puniẽdus est faciẽs, vt in decr. si soli. cũ concor. facit j. de Iudæis, cap. vnico. Ad decre. prouida. respondeo q̃ ibi ordinarius recuperat iurisdictionem per constitutionem Gregorij, quamuis eod. tit. sed modificatam. si ergo modum non seruet, deficit iurisdictio. facit ff. de transac. cum hi. §. si prætor. & de te. eo. qui sub tu. vel cur. l. magis. §. si æs alienum. Ad decre. vl. eo. ti. dico q̃ ex vi decreti nõ valet ibi cõfirmatio, quæ aliàs valuisset. In decr. cũ dilectus. & decr. si soli. uer. aut erat ius alteri acquisitũ pro quo scribebatur. Lex, nõ dubiũ. loquitur in his quæ habent perpetuã prohibitionis causam, vt not. de spon. duorũ. tua. quæ hic cessat: nam etiã post institutionẽ assignatio fieri potest, vt sequitur. & ad hoc adde qd' dixi j. ea. com. de sequest. pos. c. vnico. vet. a qua.

i ¶ *Præsentatũ.*] instituendũ ad regimẽ ecclesiæ, vel curã populi.

k ¶ *Ius præsentandi.*] nõ nudum, sed unã cum dominio temporalium, vt j. §. sane. aliàs non fieret assignatio ista: quia rector totum habeset

Appellatione diœcesanorum non veniũt inferiores prælati, ut de Abbatẽ in c. cum olim. in 4. not. extra de præb. ti.

† In antiquioribus codicibus constanter legitur itar ac et quandam, &c.

Actus cõtra mandatum an teneat, & an contra decretum, vide per Decium in c. cum in ma trimonij. in 4. colu. in fine, de offic. deleg.

Vide ad istã glossam Decium in c. ne e contra. de offi. deleg. & similiter illam et per Perusinum in c. quæ fronte. de appell. adde Felinum in c. ex parte. de confessis & in c. cum dilecta. de rescrip.

haberet. super quo uide quod scripsi de præben. de monachis. super fin. vlt. glo.

a ¶ *Competentem.*] de elect. c. 1. de appel. cum sit.

b ¶ *Coram.*] vide quod super hac dictione not. de elect. vt circa. li. 6.

c ¶ *Terminum ipsum.*] à diœcesano statutum.

d ¶ *Noceat.*] facit de elect. publicato. & ad ea quæ ibi scripsi in 10. q.

e ¶ *Ex tunc.*] id est, lapso termino. & extremum tempus designat. ff. de condi. & demonstra. l. 4. in fine.

Alias episcopus.

Alias permittitur.

¶ *Glo. seq. ponderat litteram per id quæstionem soluit: secundo quærit, & soluit.*

f ¶ *Et in pœnam.*] nō dicit, & postea in pœnā nec supra. proxi. dixit, prius debeant per quod dico quod dūmodo lapsus sit terminus non attento ordine huius litteræ, sicut assignatio patronorum præcedit institutionem, sic & diœcesani prius poterunt assignare, & postmodum instituere. faciunt not. de rescrip. cum dilecti. in 4. glo. & sic illud, ex tunc, quòd præcedit, determinat uerbū, debeāt, & verbū, deuoluatur. Sed in quo est hic pœna, cū nihil uideatur referre, an per ipsos, an per episcopum hoc fiat ex quo modus non exceditur? Sol. assignabit forte episcopus tale prædium quod sibi tenere uoluissent: perditio ergo electionis est hic pœna. facit de præben. si pluribus. in fin. lib. 6. ff. de leg. 2. statuliberū. §. Stichū. & est simile de sup. negli. præla. c. vnico. ea. cōpil.

Alias personis

di ad ecclesiā aliquam habentem admittant, nisi intra certū terminū competentē[a] per diœcesanos ipsos[b] præsentantibus præfigendū, ipsi præsentato fuerit corā[b] eis (vt præscribitur[c]) congrua de prouentibus ecclesiæ portio assignata: Quam si forsan iidem præsentātes intra terminū[c] ipsum assignare[d] neglexerint, ne factum eorum noceat[d] præsentato: statuimus, vt extunc[e] diœcesani debeāt præsentatum (nisi aliud canonicū obsistat) admittere, & in pœnā[f] præsentantium ad diœcesanos ipsos potestas assignationis huiusmodi deuoluatur[g]. Præcipimus autem diœcesanis eisdem sub ipsius obtestatione diuini iudicij, ipsorumque conscientias oneramus[h], quòd moderationē[i] portionis ipsius debite faciant, nec odio[k] vel fauore, vel aliàs[l] in pluri vel minori[m] circa illā scienter excedant. ¶ Sane[n] in prioratuū vel aliorum tam regularium quàm secularium locorum ecclesijs, in quibus religiosi vel alij ad quos eorum redditus pertinere noscuntur, prędicta consueuerunt onera supportare: pręmissa nul

¶ *Glossa sequens ponit duas opiniones hic decisas.*

g ¶ *Deuoluatur.*] Tan. Goffr. Inno. & Host. dicebant de præben. de monachis. quod si monachi assignare nollent hanc portionē, eps elapsis sex mensibus ordinaret ecclesiam, per decr. sicut. de sup. negl. præla. Sed Archid. in decr. 1. de præ. lib. 6. dicit decr. sic loq. in defectu præsentati, non in defectu prouentuum, quare dixit epm hoc casu non posse ecclesiam ordinare, sed coget illos ad assignationem faciendam. hodie melius prouisum est per hanc litteram.

¶ *Glossa sequens allegat duas concor. & dubium soluit.*

h ¶ *Oneramus.*] Concor. j. de vo. c. fin. vbi cōcor. de hoc j. tit. proxi. c. vlt. §. vt autē. in fi. j. de hæret. c. 1. post prin. Et per hanc litterā & ea quæ not. de rescr. statutū. §. assessorē. lib. 6. vr quod per patronos vel presbyteros nō possit epo quo referri, & quod si appellarent patroni, dicentes quod excessit, vel presbyter, dicens quod portio nō sufficit, eps nō deferret: fateor tñ quod superior ad quē appellatū est, emēdaret quod male factū esset. j. de appel. pastoralis. in prin. Idē puto cū ante lapsum termini est contentio inter patronos, qui dicunt portionē antiquā vel auctam per ipsos sufficere, & episcopum hoc negantem.

Moderatio sapit diminutionem.

i ¶ *Moderationem.*] id est, moderatam taxationem, hoc dico, quia moderationis verbum diminutionem sapit. de verb. sig. c. fin. & est huic simile de elect. cupientes. post prin. lib. 6.

k ¶ *Odio vel fauore.*] præsentati, vel præsentantium.

l ¶ *Vel aliàs.*] puta præmio vel timore. 11. q. 3. quatuor. de re iud. cum æterni. lib. 6. j. de hære. c. 1.

m ¶ *Vel minori.*] cōcor. de offi. custo. c. 1. & quod ibi not. in 3. gl.

n ¶ *Sane.*] hic declarat prædicta omnia, vt j. dicam.

¶ *Glossa sequens rationem reddit, infert, sed tenet contrarium.*

o ¶ *Obseruentur.*] ex quo enim præsentati & instituti non sustinēt onera, sed procurationem, cathedraticum. & alia iura epalia. & hospitalitatis onera. & his similia subeunt patroni, non fiet assignatio prædicta etiā pro sustentatione rectoris, vt sequitur. Si ergo aliqua onera, puta procurationum subeunt patroni, reliqua subit presbyter. vr quod assignatio fieri debeat sufficiens pro his oneribus tantum, quæ subit presbyter. facit de præscrip. accedentes. de statu mo. in singulis. de deci. tua. 2. puto enim hoc esse de mente horum iurium, quod aut omnia subeant patroni, aut omnia presbyter. facit de conse. dist. 2. comperimus. ff. de admi. tu. cum quæritur. Nam particularis exactio multa habet incōmoda. ff. fami. erci. l. plane. facit de exerci. act. l. 2. §. de censi. cum instantia. & hoc probat sequens littera.

Exactio particularis multa habet incommoda

p ¶ *Perpetuis.*] de capel. mona. c. vnico. lib. 6.

latenus obseruentur[o]: sed onera omnia, quæ ecclesiarum ipsarum perpetuis[p] presbyteris, aut vicarijs[q] incumberent si dicta eis assignatio facta esset, religiosi & alij supradicti plene subire[r], ac presbyteros, seu vicarios ipsos decenter[s] tractare, necnon sustentationem eis præstare[t] sufficientem[u], & cōgruā teneantur. ¶ Ad quæ omnia integraliter adimplenda, & nihilominus ad obseruationē[x] debitam assignationis per diœcesanum in casu alio[y] (vt præmittitur) faciendæ, religiosos prædictos & alios quoslibet à diœcesanis eisdem ecclesiastica[†] volumus censura compelli: Non obstantibus exēptionibus aut alijs quibuslibet priuilegijs, consuetudinibus[z], vel statutis, quæ circa præmissa[a] vel eorum aliquod religiosis ipsis, aut alijs in nullo volumus suffragari.

q ¶ *Vicarijs.*] repete perpetuis. de offic. vica. ad hæc.

r ¶ *Subire.*] teneantur, quod sequitur.

s ¶ *Decenter.*] hoc respicit honestatē. de vo. ma gnæ. honeste ergo locabūtur in sede. de exces. præla. c. 1. de ma. & obe. solitę. & honorabitur in eis sacerdotale officiū. de hære. cum ex iniuncto. verb. licet autem. 95. dist. esto.

t ¶ *Præstare.*] hic patet quod etiam pro sustentatione rectoris non fiet assignatio.

u ¶ *Sufficientem.*] vide quod not. 21. q. 1. c. 2. de rescri. cū adeo. in glo. 2.

x ¶ *Ad obseruationem.*] non poterunt ergo tollere vel minuere portionem per episcopum assignatam: facit de præben. auaritiæ.

y ¶ *Alio.*] scilicet cum rector vel vicarius sustinet onera, & infra tempus per diœcesanū statutum assignatio per patronos facta non fuit.

z ¶ *Consuetudinibus.*] cōcor. vide j. ead. compil. de ætat. & quali. vt hi qui. ad finem.

a ¶ *Circa præmissa.*] In alijs ergo non lęduntur priuilegia. sic j. tit. 1. c. vlt. versi. nullo. Io. And.

† In quodam manuscripto ita: Ecclesiastica volumus censura, compellis nulla petitione seu conuentione in contrarium habita, valituris non obstantibus, &c.

¶ Idem.

¶ *In plures heredes vnius ex pluribus patronis transit iuspatronatus per stirpes. hoc dicit. Zabarella.*

CAP. II.

PLVRES[a] †

PLures.] Se summat, tria dicens. Secunda ibi, *Et vt facilius.* Tertia ibi. *Quibus.*

† De intellectu vide Lambertinum de iure patronatus art. 12. q. 7. par. 1. ...

CASVS. Frater meus & ego habebamus ius patronat[a] in aliqua ecclesia; uolumus præsentare personam idoneam: certum est quod si patroni dissentiāt, tunc præsentatus à maiori parte debet institui. c. quoniā. eo. tit. in antiq. Sed quæritur, vtrū filij fratris mei habebunt quilibet suā uocē, vel utrū ipsi simul habeant unā vocē? Dicit quod solū habēt vnā uocē, quia iuspatronatus competit per stirpes, nō per capita. Sed quæritur, vtrū possumus cōuenire inter nos vt præsentemus episcopo aliquē clericū alternis vicibus? Dicit quod sic, vt facilius prouideatur ecclesijs. Sed utrum laicus possit præsentare tres clericos sub conditione, vt episcopus eligat quem uoluerit? Dicit quod sic, quia potest laicus patron[us] uariare; secus si esset patronus clericus. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, quod plures hæredes nō habent nisi unam uocem, quia si defunctus viueret, ipse non haberet nisi vnam uocem. Nota, quod patroni possunt conuenire inter se, vt præsentent alternatis uicibus. Not. quod patroni plurium ecclesiarum inter se possunt illa iura diuidere, vt scilicet vnus sit patronus in vna, alius in alia, licet sit secus in patronatu libertorum: talis enim patronatus inter patronos diuidi non potest, licet alimētorum præstantiones diuidere possint. ff. famil. ercis. l. quædam. Et primo ideo quia fortius est ius patronatus libertorum, quàm ecclesiarum: vnde illud non alienatur, istud autem sic. Item illud transit in suos, etiam non hæredes, vt ff. de iurepatro. l. filij. istud non. Hoc uult glo. in uersi. libere. Not. dicitur patronis ecclesiæ, & dic ecclesiæ: quia sunt & alij patroni, de quibus in glo. habemus. Not. in §. *Quibus.* de uerbo, *permittimus.* ex quo inducitur nouum ius, vt probatur hic, iuncta glossa in hoc uerbo, quod not. singulariter. Zabarella.

¶ *Glo. prima primo dicit quid prima pars determinet, recitans duas opiniones contrarias, & tertiam mediam, quam impugnat. secundo pro opinione reprobata inducit tres æquitates, & tria similia, & unam decre. & intricationem, quæ insurgit ex opinione hic approbata, quam explicat tertio subdit dictum Goff. quarto inducit pro opinione approbata duo iura, & æquitatem, propter quam indicat quid uidetur faciendum.*

a ¶ *Plures.*] Se sūmat tria dicēs: & partes, quarū prima pars deter-

 minat

minat notata 16. q. vlt. piæ mentis. plenius ead. q. si plures. & eod. ti. c. 1. per quæ patet hic reprobari opinionẽ, quæ placere videbat Alan. Hug. Lau. Ioan. Tancr. Vincen. Bernard. & Goffre. quæ mihi etiam placebat. Et approbatur opinio Innoc. & Hostien. dicentiũ in præd. c. 1. q in iurepatronatus successio fit per stirpes, non per capita: cum hoc esse debeat in linea descendẽti, institu. de hæred. quæ ab intesta. defe. §. & quia placuit. vt sic plures vni succedentes, loco vnius habeantur. ff. de condi. & demonst. cui fundus & dicebat Inno. hanc æquitatem præferendam subtilitati ꝯriæ. ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. in fi. ff. de insti. l. 1. his concor. Roffredus Beneuentanus in libello suo, eo. tit. §. nunc de vltimo. Primi ꝯ. Ad quod inducebat Vin. q patroni veniunt ad successionem liberti per capita, non per stirpes. instit. de succes. liber. §. sed nostra. aliàs incipit, multis. facit ad hoc: quia stipulationes indiuiduæ non diuiduntur inter hæredes. ff. de ver. obli. l. 2. & l. eadem. §. Cato. & l. stipulationes non diuiduntur. Archid. in præd. c. si plures. concordare voluit opiniones, dicens opinionem Innocentij esse veram in his, qui ex diuersis causis sunt patroni. Et ita ponebat Rof. vt si vnus ex fundo, alter ex dote: Omnes. n. ex altero descendentes loco vnius habentur: qñ vero vnicus fuit patronus, tunc locum habeat opinio ꝯria, vt sic inspiciamus initium. Sed licet hoc aliquantulũ mulceat aures, cui nec vr̃ hæc decr. obstare: quæ ponit plures patronos, & vnum ex pluribus, non vnum solum: tñ non video rationem quare aliud in duobus patronis ex diuersa causa, quàm ex eadem, vt si duo dederint dotem. Itẽ nec video quare magis inspiciamus stirpem primo gradu, quàm secundo vel vlterioribus. Cum igitur in hoc omnes concordent, q hoc ius est simplex & indiuisibile: Item cõcordent q in hęredes & in æqualibus partibus æqualiter transit, licet forsan vt dicebat Innoc. pinguior sit vox illius qui plus habet in hæreditate: Item cum omnes concordent eum qui aliquid in dote posuit, ita patronũ esse sicut eum qui plus posuit. & de omnibus his scripsi eo. tit. c. 1. mihi placebat opinio hic reprobata, quæ licet in parte haberet ꝯriã æquitatem, tñ expediens mihi videbatur ecclesijs, vt sicut patronis per capita debetur ius processionis, ius alimentorũ, & ius defensionis. ita per capita debeat ius præsentationis: scilicet vt quot sunt capita patronorum, tot sint suffragia vocum, & non plura. ad hoc facit eo. tit. c. 3. qđ loquit etiã de hæredibus fundatorũ in pluri, & tñ dicit præficiendũ illum qui plurimorum approbatur assensu: & non plura dixit, vt scilicet si patronus sit hæres cõpatroni, solũ vnã vocẽ habeat, cuius ꝯriũ innuit hæc littera, vt scilicet si sit de hæredibus trium patronorum, in tribus vocibus partem habeat, vel si solus esset hæres trium, habeat tres voces. facit de re iudi. cũ olim. Et ex opinione hic approbata timeo q nascentur inextricabiles quæstiones. Pone q A. patronus, cuius hæredes haberi debent pro vna voce, habuit tres filios, quorum primus B. nomine. habuit duos filios, secũdus C. nomine. habuit quatuor, tertius D. nomine, habuit sex, quo iure oẽs isti habent vnã vocẽ, eo iure habent duo filij B. tertiã illius vocis, quatuor filij C. aliã tertiã: sex filij D. aliam tertiã. Si ergo ad aperiendũ intellectum dicendorum, hanc vocem seducamus ad vnũ as, idest ad xij. vncias, & faciamus q quęlibet vncia in voce sit Bonon. grossus. & quilibet grossus valeat. xij. Bonon. paruos, quælibet stirps habebit quatuor vncias: quid erit ergo si vnus ex duobus, tres ex quatuor. & duo ex sex. præsentant Titiũ: & reliq. scilicet vnus ex duobus, vnus ex quatuor, & quatuor ex sex p̃sentant Seiũ, de numero personarũ, patet. de vncijs etiã patet: quia præsentatores Titij habẽt sex vncias & quatuor denarios. p̃sentatores Seij habẽt quinq; vncias & octo denarios: sed explica stirpẽ. Itẽ descendẽdo ad tertiũ gradũ: si vnus ex illis duobus filijs B. habeat vnũ solũ filiũ q clericꝰ est, alter octo, quorũ duo etiã sunt clerici, ille solꝰ habebit duas vncias, & illi octo diuidẽt alias duas, & sic quilibet ex illis octo habebit tres denarios. Itẽ si quilibet ex quatuor filijs C. habuit filios: primus quatuor, quorũ vnus clericꝰ: secũdus tres, quorũ duo clerici: tertius duos clericos: quartus vnũ, quatuor filij primi habent vnciã, & sic quilibet tres denarios, tres filij secundi vnciã, & sic quilibet quatuor denarios: duo filij tertij vnciã aliã, & sic quilibet sex denarios, & solus filius quarti habet integrã vnciã. Itẽ si ex tertia stirpe, scilicet ex sex filijs D. quilibet habet filios: pone quilibet ex tribus duos, & sic sex: quorũ vnus solus est clericus, & quilibet ex alijs tribꝰ quatuor, & sic duodecim, quorũ octo sunt clerici, quilibet ex parentibus habebit octo denarios: quilibet ergo ex duobus filijs primorũ trium habebit quatuor denarios: & quilibet ex quatuor filijs secundorũ triũ habebit duos denarios. Habemus ergo ſm prædicta triginta septẽ pronepotes ex duodecim nepotibus natis ex tribus filijs patroni: Finge q vacat ecclesia, & isti triginta septẽ discordant: viginti laici ex eis præsentant vnũ, decẽ & septẽ quos dixi clericos, aliũ: Tu qui dicis per stirpes deberi voces patronorũ, extrica mihi casum istũ, quo iure etenim ponderas stirpẽ in primo gradu, eo iure & in vlterioribus, vt prædixi, in vncijs bene põt explicari: q a pars clericorũ habet sex vncias & vnũ denariũ, pars laicorũ sex vncias minus vno denario. Adhuc fortior intricatio, vbi ponit aliũ cõpatronũ habuisse totidẽ descendentes, quorũ aliqui cõcordant cũ clericis prædictis, alij cũ laicis. Et scias q si in prædicto cõputo fuissem vltra ternariũ vsus impari numero: vt v. vij. vel ix. adhuc fortior esset intricatio. Itẽ si esset intricatio tanta in pronepotibus, quanto amplior in filijs pronepotũ vel vlterioribus? qđ est dicere, si hæc intricatio est in tertio gradu, quanto maior in quarto, quinto, & vlterioribus. Itẽ si intricatio est in casu sic explicite & certitudinaliter posito, quanto maior in eo post ꝓbationes certificãdo? Pro tãto terreor de hac approbatione: nec sic terreor đ eo qđ scripsi post Inno. & Host. de elect. scriptũ. sup verbo ꝓpositi: vbi dico q prælatus possit habere tertiã electionis, capitulũ tertiã, clerus tertiã: q a fateor vt ibi scripsi, q possit esse intricatio in calculo, nõ tñ tãta vt hic: & hoc ꝑꝑ successiuas stirpes. Dicebat ergo Gof. eo. tit. c. 1. q cõsuetudo per quã in quibusdã partibus, vt Neapoli, ius patronatus diuiditur per vncias, possit excusari, vt fiat diuisio nõ respectu iuris patronatꝰ, qđ est indiuisibile. sed respectu portionũ ſm quas hæredes successerũt patrono vni vel pluribus, & nõ respectu portionum, quas contulerunt ædificando vel dotando. & potest esse vtilitas harũ diuisionũ, vt ecclesia in alendo & in honoribus magis teneatur ei à quo plus receperit, sed actus præsentandi cõis sic omnibus. Posset etiã circa gratificationem (quæ aliquando facienda est. eo. tit. cũ autẽ.) vox illius præferri. q plus cõtulit, & hoc dictũ mihi placebat. Sed vt dixi, opinio hic approbata pro qua facit de rescrip. pastoralis. in princ. de testa. licet ex quadã. ibi, non vtique, vno. & c. in tanto. habet æquitatẽ: quia absurdũ erat patronũ instituendo decẽ hæredes. forsan ad hũc finẽ, vt defraudare posset cõpatronũ actu præsentandi, quod esset si isti haberent decẽ voces. & ille vnã. & q a hoc ita posset cõtingere in secđo gradu, tertio & vlterioribus, sicut in primo, nõ vr̃ habere rationẽ opinio Archidiaconi. Et ꝑꝑ hanc fraudẽ vel iniquitatẽ multotięns cogitaueram, q bonũ esset statuere, q extantibus descendentibus hæredibus sanguinis ex aliquo patronorũ, ius istud nõ posset transmitti in extraneos. In hæredes vero sanguinis trãsiret per capita etiã quo ad actũ præsentationis: & tunc non conqueratur patronus de cõpatrono, sed de Deo creante, si plures descendentes præbuit compatrono q̃ sibi. Deficientibus vero compatronis, tũc patronus descẽdentes non habens, posset transmittere in extraneos: quibus etiam succederent soli descendentes sanguinis, & per capita. Et forsan non esset absurdum statuere, q nullo casu in extraneos, id est, non descendentes posset transmitti. vt sic facilius liberarentur ecclesiæ ab hoc iure. facit de deci. prohibemus. & c. si.

Ius patronatus transit ad hæredes per stirpes.

Stipulationes indiuiduæ inter hæredes non diuiduntur.

Patrono due iura debentur.

Ius patronatus quæstiones inextricabiles producere põt ex hæredum multitudine ad quos transit.

Ius patronatus per vncias Neapoli diuiditur.

ab vno [a] ex patronis [b] ecclesiæ relicti [c] hæredes [d], vocem dumtaxat vnius habebũt in præsentatione rectoris [e]. § Et vt [f] facilius [g] prouideatur ecclesijs, non inconueniens reputamus, patronos [h] ipsos inter se posse libere [i] conuenire, de recto-

Glossa secunda quærit, & soluit.

[*Plures*.] quæcunque, cum sit eadem ratio, sed ad minus duos comprehendit de reg. iur. pluralis. lib. 6. cum concor. & dic plures etiam singulares: in collegiatis enim minus est dubium. de ijs quę fi. à præla. cap. ea noscitur.

a [*Ab vno*.] ergo secus si plures à pluribus, vel vnus à pluribus, vt dixi in magna glossa.

b [*Patronis ecclesiæ*.] habemus patronos libertorum, & patronos causarum, de quibus dixi eo. tit. super rubrica.

Patroni sunt triplices.

Glossa sequens dubium soluit.

c [*Relicti*.] licet verbum, relicti, ad viui tabulas non pertineat. ff. de tab. exhi. l. 1. ad fi. facit de so. comp. conquestus. idem tñ puto si inter viuos transferat vendendo pluribus vniuersitatem, vel permutando cum pluribus, vel pluribus donando, qui sunt modi transferendi, vt not. eo. tit. cum seculum. donationem tñ non posset facere priuatis sine consensu episcopi. vt plene scripsi eo. tit. illud.

Ius patronatus multipliciter transfertur.

d [*Hæredes*.] sui vel extranei, cum non distinguat. de hoc. 16. q. 7. considerandum, & dixi eo. tit. cum seculum.

e [*Rectoris*.] & clerici, cũ eadẽ sit ratio. est tñ in hoc opinio, an patronus præsentet clericum: tenet tñ quod not. eod. tit. postulasti.

Glo. seq. docet de tribus opi. primã approbatã, & duas alias reprobatas.

f [*Et vt*.] circa hunc ver. erat triplex opinio. Prima, q hoc fieri posset: Secunda, q non posset: Tertia, q posset de auctoritate epi, aliàs non. hic reprobatur secunda quam tenebat Inno. eo. tit. c. 3. & tertia, quam ipse idem tenebat eo. tit. querimoniã. & approbat primam quam tenebat Ber. eo. tit. c. 1. in fi. 1. glossæ. & apertius ibi Tan. quod placebat Vin. Phli. & Gofr. inducebant l. quotiens. ff. de vsufru. & ff. de ser. l. via. in fine. ad idem ff. communi diui. l. communi diuidundo. §. cum de vsufructu.

g [*Facilius*.] optarẽ hanc rationẽ ponderatã fuisse ĩ. proxi. versi.

h [*Patronos*.] omnes. facit quod not. de elect. quia propter. versi. vel saltem. aliàs iure cõ:, &c. de reg. iur. in re communi. lib. 6.

Glo. seq. dupliciter litteram exponit, & contrariũ soluit: secundo soluit quæstionẽ. cõtra sol. alleg. iura iura quibus respõdet, & solutionẽ iustificat.

i [*Libere*.] id est sine superioris auctoritate. & sic improbat quod tiot. Inno.

not. Inno. in decre. querimoniam. Item dic libere etiã si non vacet ecclesia. facit de dona. consultationibus. ℥. ee. compil. de reb. eccle. non alie. si vna. hoc probat plurale alternis vicibus: certũ est enim ꝙ vna vice non concurrit duplex vacatio. Non obstat de conces. præb. c. fi. quia illud fiebat in fraudẽ vacaturæ, hoc autẽ fit ad tollẽdã discordiã, & ad faciliorem prouisionem ecclesiæ. Et eadẽ ratione videretur patronos plurium ecclesiarum posse inter se diuidere: scilicet vt vnus sit patronus in vna, & alius in alia. vt not. Vin. eo. tit. c. 1. & c. ex insinuatione. Sed ℥ ff. fami. ercis. l. quædam. ff. de ali. leg. l. 3. ff. de iurepa. l. fi. per quæ patet, patronatũ libertorũ inter patronos diuidi nõ posse, licet alimentorũ præstationes diuidere possint. Sed dici posset ꝙ fortius est iuspatronatus libertorum, quã ecclesiarum, vnde illud nõ alienatur, illud sic: illud transit in suos etiã nõ heredes. ff. de iurepa. filij. ff. de lib. le. Aurelio. §. Caius. istud nõ, vt scripsi post Inno. eo tit. cum seculum. Itẽ vt ibi not. permutatur patronatus cum patronatu, quare ergo pars patronatus vnius ecclesiæ cum parte quam habet compatronus in alia, nõ poterit permutari, vt quod iuris de toto, &c. de offic. deleg. pastoralis. §. 1. ff. de rei vendic. quæ de tota.

Patroni plurium ecclesiarum, possunt inter se facere, ꝙ vnus sit patronus in vna, & alius in alia.

re ab eis alternis[a] vicibus præsentando: Quibus[b] etiam ex eadem[c] causa permittimus[d], vt plures[e] ad vacantem ecclesiam possint eo modo præsentare[f] personas[g], quòd vna ex eis eligi per episcopum[h] valeat, & admitti.

TITVLVS XIII.

De censibus, exactionibus, & procurationibus.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ *Religiosi subire tenentur onera, quæ incumbebãt ecclesiis per eos ante hoc concilium acquisitis, nisi privilegio, exemptione, vel alia iusta causa iuventur, quæ privilegia vel exemptiones non iuvant in ecclesiis post concilium acquirendis. hoc dicit. Ioan. Andr.*

a ¶ *Alternis vicibus.*] id est, ꝙ vnus prima vice qua occurreret vacatio, alius secunda, alter tertia, has etiam vicissitudines quandoque seruant singulares personæ collegiorum in collationibus spectantibus ad collegia. de præben. c. vlt. lib. 6.

Collationes quandoque fiunt per vices.

b ¶ *Quibus etiam.*] tertium dictum inducens ius nouum & æquissimum. quod intelligo de laicis, vt ℥. dicam.

c ¶ *Ex eadem causa.*] facilioris prouisionis ecclesiarum.

d ¶ *Permittimus.*] olim ergo hoc nõ licebat: bene. n. poterat laicus præsentato vno alium præsentare. eo. tit. quod autẽ. & c. cũ autem. & potior erat conditio instituti ab epo, vt ibi. videbatur tñ eps primo teneri: qđ intellige vt dixi eo. tit. pastoralis. Si ergo licebat sic successiue accumulare, honestũ est, vt liceat etiam sic præsentare.

e ¶ *Plures.*] quotcunque, vt dixi in prin. cap.

f ¶ *Præsentare.*] simul vel successiue, licet enim cũ olim laicus præsentabat s̃m, daretur optio epo, ipse tñ laicus instabat pro secũdo: modo vero potest relinquere hoc epi optioni. Et sic not. ꝙ licet electiones non possint fieri alternatiue. de elect. c. 2. lib. 6. præsentationes sic, vt hic. quod de laicis intelligo vel clericis præsentantibus ex patrimonio, in quibus locum habebat quod dixi supra.

Electiones nõ possunt alternatiue fieri.

g ¶ *Personas.*] etiam in minoribus constitutas. quod dic vt de insti. cap. 2. lib. 6. Ioan. And.

h ¶ *Per episcopum.*] vel alium instituentem, cum eadem sit ratio.

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS, &c.

¶ *Visum est supra de iu. pat. verũ quia patroni aliquando in fundatione & etiam dotatione retinet aliquẽ cẽsum auctoritate episcopi, & aliquas procurationes seu comessationes: ideo annectit rubricam de censibus, &c.*

Continuatio.

C[VM sit.] Duæ sunt partes: quia primo, ratione præmissa ponit statutũ suũ cũ exceptione. Scdo, exceptionẽ limitat & declarat: ibi, *Privilegia.* Imol.

CASVS. Papa alicui loco religioso ecclesiam Pictauen. vel Biturcen. diœcesis donauit, vel forte ipse eps cum consensu sui capituli, à qua ecclesia eps consueuerat habere iura epalia, puta exigere procurationem ratione visitationis: quæritur vtrum per istam donationem ecclesia sit exempta ab omnibus oneribus & iuribus epalibus, vel vtrum religiosi illa onera teneantur soluere? Dicit Clemens ꝙ tenentur supportare huiusmodi onera, nisi velint assignare congruam pensionem vicario, vt possit illa onera supportare: & hoc verum nisi iuuarentur privilegio exemptionis, vel alia causa legitima, tñ privilegium vel exemptio (si qua competat) non proficit in ecclesijs post concilium acquirendis. Not. ꝙ qui sentit commodum, non debet onus recusare vulgariter: Qui sentit onus, sentire debet & cõmodum. Et sumpta sunt hæc. ff. de reg. iu. tñ melius diceretur ꝙ sumunt à iuribus vnde sumitur regula l. 10. ff. de reg. iur. Not. magis specifice cum ecclesia datur loco religioso ex donatione epi, Papæ, vel legati. tunc datur cũ omnibus oneribus suis, & hoc nisi donarent pensionem vicario, vt sustineret huiusmodi onera. Not. iuncta glos. ꝙ Papa potest privilegiare aliquem, vt non teneatur ad procurationẽ Apostolicę sedis, vel vt non teneatur ad iura epalia. Et sic princeps potest privilegiare aliquem à solutione talliarum, vt ille privilegiatus non teneatur soluere talliam: tñ s̃m doctores illam portionem nõ debet imponere alijs, alias peccat. Not. ꝙ vicarij constituti in beneficijs spectantibus ad monachos, nõ tenentur ad onera, sed ipsi monachi. Not. ꝙ privilegia sunt restringenda. pro hoc hæc littera i fi. ibi, *Non extendi.* & de rescrip. c. vlt. lib. 6. de deci. c. 2. eo. lib. Zabarel.

CAP. I.

CVm sit[i] naturæ[k] cõsonũ illos non recusare onera, qui rerũ commoda cõplectuntur: Hac in perpetuũ valitura constitutione sancimus, vt religiosi[l] quicunque pro monasterijs & ecclesijs, quæ ad eos quocunque sunt titulo[m] deuoluta, procurationes legatorũ sedis[n] Apostolicæ, ac iura episcopalia[o], & alia præstari pro ipsis antequam ad eos peruenissent, solita[p], prompte soluere studeant: nisi forsan sedis Apostolicæ privilegio[q], exemptione[r], vel alia causa legitima[s] ab his se valeant excusare. ¶ Privilegia vero seu exemptiones[t] huiusmodi ad monasteria, seu ecclesias, quæ ad eos obuenire contingent,

¶ *Glossa prima summat, & diuidit.*

i ¶ *Cum sit.*] Religiosi subire tenentur onera, quæ incumbebant ecclesijs per eos ante hoc concilii acquisitis: nisi privilegio, exemptione vel iuste causa iuuentur: quę privilegia vel exẽptiones non iuuant in ecclesijs post concilium acquirendis. Secunda: ibi, *Privilegia.*

¶ *Glos. seq. dubium soluit inducens duo similia.*

K ¶ *Naturæ.*] sumptum de regula formata per modum cõuersum. ff. de reg. iur. secundum naturam. & vide de reg. iur. qui sentit. lib. 6. & dicit lex ꝙ non est ferendus qui lucrum amplectitur, &c. C. de cadu. tol. l. vnica. §. pro secundo. in fine.

l ¶ *Religiosi.*] in elijs ergo locum non habet inquantum inducit ius nouum. simile. ℥. compi. de deci. c. 2. de testa. c. 1.

¶ *Glos. seq. tria exempla approbat, & tria reprobat.*

m ¶ *Titulo.*] vt donatione. de do. consultationibus. permutatione. de re. permut. ad quæstiones. vel præscriptione. de iurepa. cura. titulo uero emptionis haberi non potest. de simo. querelam. de iurepa. de iure. & an transeat cũ vniuersitate, scripsi eo. tit. ex litteris. titulus etiã ædificationis vel fundationis nõ adaptatur huic casui.

Titulo multiplici possunt ecclesiæ ad religiosos peruenire.

n ¶ *Sedis Apostolicæ.*] de iureiur. ego N. de cens. cum instantia.

¶ *Glos. seq. quæstionem soluit.*

o ¶ *Iura episcopalia.*] de quibus de offi. ord. conquerente. ℥. tit. 1. c. 2. Et vides quòd procuratio legatorum & iura episcopalia ponuntur vt diuersa: per quod patet, quòd qui ex pacto tenentur ad iura episcopalia, non per id tenentur ad procurationem prædictam.

a *Glos. seq. tria ponit exempla.*

p ¶ *Solita.*] vel ex impositione facta tempore fundationis. 18. q. 2. Eleutherius. eod. tit. quanto. de iur. pat. præterea 2. vel ex antiquo vsu. de hoc eo. tit. peruenit. vel qa res aliqua habens onus annexũ, peruenit ad ecclesiam, in quã trãsiuit cũ suo onere. 16. q. 1. si quis laic[9], de deci. pastoralis. de pig. c. ex litteris. ff. de ℥h. emp. alienatio.

q ¶ *Privilegio.*] hoc iuuat quo ad omnia prædicta.

r ¶ *Exemptione.*] si intelligas ab epalis iurisdictione, hoc non iuuat quo ad procurationes legatorũ sedis Apostolicæ, ad quas exempti tenentur. non obstat eo. tit. cum instantia. quod expone vt ibi dixi. ℥ illas etiam non valet præscriptio. de præscrip. accedentes.

¶ *Glossa sequens ponit tria exempla, in primo & tertio distinguit, secundo quærit & soluit.*

s ¶ *Legitima.*] puta compositione. ĩ. e. proxi. vers. nec compositiones, quod intellige quo ad illa in quibus valeret cõpositio. de hoc eo. tit. cum venerabilis. vel res iudicata. de re iudi. cum inter. & not. de præscrip. cum ex officij. in vlt. glo. Præscriptio non vr̃ hic adaptari, cũ loquatur textus de his q̃ præstari solebant: noua vero præscriptio post acquisitionem illarum bene posset adaptari in his iuribus quæ sunt præscriptibilia. de præscrip. de quarta. Sed nunqđ erit legitima causa si dicatur indebita fuisse? Sol. puto de mente huius constitutionis ꝙ percipiens in possessione defendatur donec probetur indebitum. eod. tit. peruenit. facit de elect. querelam. ad finem. & quod ibi not. de offi. ord. duo simul. in 3. glos.

t ¶ *Exemptiones huiusmodi.*] intelligo generales vel à p̃dictis iuribus.

¶ *Glos. seq. alleg. 2. concor. ponit tempus concilij: quærit & soluit.*

in posterum [a] volumus [b] non extendi.

¶ Idem.

¶ Ponit quaedam grauamina, quae praelati inferebant exemptis, praecipue Cisterciensibus, & illa fieri prohibet, statuens quòd episcopi qui in monasterijs Cisterciensis ordinis charitatiue procurantur, sint contenti cibarijs, quae per illos sibi ministrantur. Si vero procurantur ex debito, ipsis volentibus carnes ministrari debent extra septa monasterij, vel saltem extra portam, quae dicitur Regularis. Ipsorum etiam eleemosynarij fragmenta mensarum possunt pauperibus erogare. hoc dicit. Io. And.

CAP. II.

AD † nostrum [c] (quod dolentes [d] referimus) peruenit auditum, quòd ecclesiarum praelati ad monasteria Cisterciensis ordinis accedentes, licet ab eis charitatiue recipiantur, & eis curialiter necessaria ministrentur; cibis tamen regularibus [e] non contenti contra priuilegia dicti ordinis carnes petunt, & si eis non ministrentur, auferunt violenter. Et licet in locis eisdem fiant eleemosynae competenter, ipsi tamē praelati ipsis religiosis inuitis [f] alias eleemosynas faciūt, etiam in aliquibus locis in quibus procurationes non habent de cōsuetudine, vel de iure. Pro equitaturis quoque ferrandis, licet ferris [g] non egeant, & coci eorum sui officij [h] ratione pecuniam exigunt & extorquent: Nec cōpositiones [i] super procurationibus inter praelatos ipsos & eos initas eis seruant: Ipsis [k] etiā in recipiendis procurationibus ita graues existunt, quòd ipsis in eorum monasteris & ecclesijs procurationes recipienti bus longi tēporis victū breuis hora cōsumit [l]: & dū procurationes recipiunt, canes venaticos, falcones, & accipitres secū

a ¶ *In posterum.*] Concor. de deci. super. simile ē. ead. compi. de rescri. literas. Vides ergo q priuilegia vel exemptiones, quas habebant religiosi, etiam circa ecclesias acquirendas, non habent locum nisi in acquisitis ante concilium Viennen. De religiosis dixit quia circa seculares nil immutat ista constitutio. Et scias q concilium inchoauit anno dñi M. cccxi. die cal. Octobris. & terminatū fuit anno sequenti 6. die Aprilis, & sic durauit vltra sex menses. Scito ergo quando acquisiuerint, scias ante concilium vel post. Quid de acquisitis durante concilio, vel post conciliū antequam constitutiones ligarēt? de quo satis dixi in procemio, aequū videretur q acquisitae antequā ligarent constitutiones, priuilegijs & exēptionibus gaudeant per ea quae ibi dixi.

Clementinae quādo inceperāt ligare.

¶ *Glossa sequens obiectionem soluit, & allegat quaedam similia.*

b ¶ *Volumus.*] sit pro ratione voluntas, cum aliàs deceat priuilegiū principis esse mansurū. de reg. iur. decet. lib. 6. cum concor. & est si. ē. ead. compil. de sepul. dudum. §. pen. in fi. & ē. tit. 1. c. 1. in fi. de rescript. cap. vlt. de deci. cap. 5. lib. 6. fuit tamen motiuum, quia priuilegium tendebat ad noxam. de deci. suggestum. vbi de hoc.

Voluntas quandoq; est pro ratione.

† Vide eum Apostolus, extra de censibus. & c. § 2. & 1. eo. titu lib 6. & omnino concilium Tridēt. sess. 24 de reforma. c. 3. vbi plene de materia visitationis.

AD *nostrum.*] ¶ Praesupponendum est q aliquando patroni faciunt ordinari per episcopum, vt tali die illa ecclesia teneatur dare vnam procurationem, id est, comestionem.

CASVS. A nonnullis in concilio Viennensi fuit expositū, q epi in fundatione ordinis Cisterciensis, qui ordo est exēptus à dioecesanis, petebant pcurationes, siue comestiones quas monasteria tenebantur soluere: isti epi non erant cōtenti cibis vel epulis regularibus & cōibus ipsis sm regulā suā, sed petebant carnes. & etiā illas petebant administrari sibi infra septa monasteriorum, quod est ꝯ ipsorum regulam. Et cum ipsi Cistercienses non velint sibi dare procurationes, vt ipsi epi petunt, ipsi rapiunt violenter, & faciunt q plures eleemosynas de bonis religiosorū, quamuis etiam ipsi religiosi sufficientes eleemosynas faciāt, & etiā epi istas pcurationes accipiunt in pluribus locis, in quibus non debent habere de iure vel consuetudine. Item epi vt magis grauarent monasteria Cistercien. faciebant ferrari equos suos quamuis non indigerent. Item coci eporum dicebant, date mihi pecunias, ego feci coquinam, & paraui cibaria vestra domino meo, ego non teneor sibi parare tempore visitationis. immo monasteria tenentur mihi soluere. & sic iste cocus exigebat vnam quantitatem pecuniae. Item isti epi non approbabāt compositiones factas inter praelatos super procurationibus recipiendis, immo existebant graues & rebelles, sic q multa bona monasteriorum dilaniabant & consumebant in modico tempore, & adhuc non erant contenti de procurationibus suarum personarum, sed etiam habebant magnos & paruos canes venaticos, quibus necesse erat procurationes dari. Item habebant aues venaticas, vt accipitres, & quàm plurima alia onera inferebant. Nam si religiosi non satisfaciebant voluntati ipsorum eporum, ipsi vel seruitores frangebant portas monasteriorum. Item ipsi recipiunt plures procurationes in die: quia accipiunt pecuniā loco procurationum, & non visitant quae visitare debent, immo omittunt visitare accepta pecunia pro procurationibus. & sic ipsi praelati accipiunt & exigunt ab ipsis religiosis illa ad quae ipsi nō tenentur. Item sunt aliqui praelati qui quando vident q Papa mittit aliquos nuntios in dioecesi ipsorum, ipsi exigunt pecuniam pro procuratione illorum nuntiorum, & illam exigunt: saltem exigunt maiorem partem à locis exemptis & alijs locis religiosis. & hoc faciunt vt ipsi non tantum grauent presbyteros suos, & etiam vt ipsi seipsos liberent. Et illi qui ista exposuerunt in concilio, dicebant q isti praelati grauabant monasteria exempta in multis alijs, quare isti exponentes quaerunt à Romano Pontifice quid fiendū de illis? Et dicit Clemens, q si isti praelati epi veniant ad ista monasteria exempta non causa visitationis, sed charitatiue & gratia hospitalitatis: tunc ipsi debent esse contenti & debent recipere victualia regularia, & ista cibaria debēt illis tradi intra septa ipsorum religiosorum, non tñ intra portam quam regularem appellant, & hoc maxime si illa cibaria non sint consueta nec secundū regulam ipsorum religiosorum. Et ad hoc quod supra dixi, q isti faciebāt eleemosynas, quamuis religiosi sufficienter facerēt: Respondet, q ipsi possunt facere eleemosynas de fragmentis mensae, hoc est, de residuo eorum quae restant ex mensa. Et si de cetero isti praelati velint euitare indignationem sedis Apostolicae, decet eos quiescere ab istis grauaminibus superius expressis. Not. q eps non debet recipere eadē die plures procurationes, nisi hoc haberet ex priuilegio sedis Apostolicae: ideo dicit textus, pluresque procurationes recipiūt vna die sedis Apostolicę priuilegio non suffulti.

Nota iuncta glossa, q potest fieri compositio de & super modo procurandi & numero procurandorum, si contentio & ꝯtrouersia fuerit inter procurandum & illum qui debet procurare: puta eps potest facere talem compositionem, totiens quotiens ego veniam charitatiue vos visitando, dabitis procurationem, id est alimenta pro me, & sex de meis seruitoribus, vel quatuor, vel plus, vel minus. Nota q episcopi cum visitant, non debent habere canes venaticos, nec aues: immo etiam non debent habere dum non visitant: quia omnia ista sunt prohibita clericis etiam secularibus. Nota: ibi, *Sunt nonnulli.* q tam exēpti quàm non exempti tenentur conferre ad procurationem legati seu nuntij sedis Apostolicae. Nota: ibi, *Charitatiue recipiantur.* quòd monasteria tenentur ad recipiendos hospites. sic & alij clerici. de praeben. de monachis. de emp. & vend. c. 1. Et dicit Lau. q ad hoc possunt per excommunicationem compelli. 44. dist. §. hinc etiam. Nota de cibis regularibus. & de hoc in glos. 3. & sunt oua, caseus, & pisces. Zabarella.

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

c ¶ *Ad nostrum.*] Ponit quaedam grauamina, quae praelati inferebāt exemptis, praecipue Cisterciensibus, & illa fieri prohibet, statuens quòd epi, qui in monasterijs Cistercien. ordinis charitatiue procurantur, sint contenti cibarijs, quae per illos ministrantur. Si vero procurantur ex debito, ipsis valentibus carnes ministrari debent extra septa monasterij, vel saltem extra portam, quae dr Regularis. Ipsorum etiam eleemosynarij fragmenta mensarum possunt pauperibus erogare. Prima pars ponit grauamina, secunda prouidet: ibi, *Nos igitur.*

d ¶ *Dolentes.*] ē. eod. compil. de statu mona. cap. 2. ver. visitatores. & ibi concor.

e ¶ *Regularibus.*] de quibus in regula B. Benedicti. 39. cap.

f ¶ *Inuitis.*] non erat ergo dicenda eleemosyna quae de rapina fiebat. 1. q. 1. non est putanda.

g ¶ *Ferris.*] vide quod not. eo. tit. exigit. in glo. 2. lib. 6.

h ¶ *Officij.*] contra id eo. tit. Romana. §. procurationes. lib. 6.

¶ *Glossa sequens obiectionem soluit.*

i ¶ *Compositiones.*] compositio † per quam tollatur procuratio debita visitanti, non valet: sicut enim visitatio per compositionē tolli non posset, ita nec procuratio quae debetur iure annexionis, sicut de praescriptione dr. de praescrip. cum ex officij. sed erant compositiones super modo procurandi vel numero procurandorum, quae seruandae erant. facit quod not. 16. q. 7. quicunque; sicut etiam super decimis fit compositio. de deci. ex multiplici.

† Procuratio visitanti debita tolli non potest per cōpositionem. vide plene Abbatem in c. cum ex officij. de praescript.

k ¶ *Ipsis.*] praelatis.

l ¶ *Consumit.*] contra id eod. tit. cum Apostolus Refert Suetonius libro 3. quòd Tiberius praesidibus suadentibus prouincias onerari tributo, rēscripsit: boni pastoris est tondere pecus non deglutire.

Pastoris boni officiū.

ADDITIO. Vel potius deglubere, id est, pilos euellere: ita debet esse: qui aliter legit, non intelligit.

a ¶ *Habent.*]

a ¶ *Habent.*] cōtra id eo. tit. cum Apostolus. de cle. vena. c. 1. & 2.
b ¶ *Valuæ.*] de spon. consultationis. in principio.
c ¶ *Franguntur.*] an hæc liceant etiam habenti iustam causam & possidenti, cui denegatur pensio vel hospitium, vel procuratio: plene scripsi post Inno. de immu. eccle. c. 1.

* Vide ibidem Panormitanum.

x ¶ *Euitare.*] vide quod dixi ĩ. de sentent. excom. cap. 1. in glos. Mendicantes. in fine.

P*Ræsenti.*] CASVS. Ista Clementina venit executiue, vel est executio cap. quamquam, eo. tit. lib. 6. quia illud c. dicit ꝙ exigentes à clericis pedagia vel guidagia ipso facto sunt excommunicati: Istud c. mandat omnibus diœcesanis, vt illos exactores denũtient & faciant publice denuntiari excommunicatos, donec & quousque venerint ad condignã satisfactionem.

habent [a]: Et nisi voluntati satisfiat eorum, valuæ [b] monasteriorum seu ecclesiarũ per violentiam sæpe franguntur [c], & ornamenta ecclesiæ exportantur [d], pluresque procurationes recipiunt vna [e] die sedis Apostolicæ priuilegio non suffulti: interdum in pecunia numerata, visitationis etiam officio nõ impenso [f], & occasione dictarum procurationum ijdẽ prælati ab ipsis frequenter exigunt, quæ illis soluere non tenentur, intolerabilia eisdem grauamina cumulantes. Sunt [†] & nonulli, qui procurationes nuntiorũ Apostolicæ sedis, aliaque extra ordinaria onera exemptis, & alijs religiosis pro maiori parte imponunt: vt se ac presbyteros liberent seculares religiosos ad ordinandum huiusmodi onerum distributionem minime assumentes [g]: In multis etiam alijs [h] præfati prælati, exempta monasteria, & ipsorũ ecclesias vtroq; [i] illis iure subiectas, grauant in procurationibus recipiẽdis, & oneribus insolitis imponẽdis. [l] Nos igitur super his volentes de opportuno remedio prouidere, sacri approbatione concilij duximus statuẽdum, vt si episcopi non causa visitationis, sed charitatiuæ hospitalitatis ad monasteria venerint supradicta [k], victualia gratiose [l] recipiant, quæ charitatis gratia eis fuerint ministrata. Ipsis autẽ episcopis ad monasteria venientibus supradicta, & procurationes ibidem recipiẽtibus sibi debitas de iure communi, cõsuetudine, priuilegio, vel iure alio speciali [m], in domibus ipsorum [n] monasteriorũ, extra tamen septa ipsorum existentibus, si quæ fuerint ad hoc aptæ, alioquin [o] intra septa ipsa, non tamen intra portam, quam regularem [p] appellant, carnium pro congruentia temporis si voluerint [q] (priuilegio non obstante quocũque) cibaria ministrentur. Nec inconuenies reputamus, si fragmenta [r], quæ de mẽsis ipsorum episcoporum, & suorum familiarium [s] colliguntur [t], per ipsorũ episcoporũ eleemosynarios ibidẽ [u] pauperibus erogentur. Ab alijs autem grauaminibus expressis superius, prælati diligenter [†] abstineant, si Dei & Apostolicæ sedis indignationem voluerint euitare [x].

¶ Idem in eodem.

[f] *Diœcesani (quibus hoc constat) illos qui exigendo à clericis pedagia vel guidagia excommunicati sunt vel interdicti, publicare debent. Ioan. And.*

CAP. III.

PRæsenti [y] † constitutione lubem [z], vt locorũ diœcesani contra eos, qui ab ecclesijs vel personis [a] ecclesiasticis ꝓ earũ rebus [b] proprijs [c], quas nõ negotiãdi [d] causa deferũt, aut deferri faciũt vel trãsmittũt, pedagia [e] vel guidagia suo vel alieno [f] nomine exigũt vel extorquẽt [g] in

d ¶ *Exportantur.*] hoc nõ possunt etiã collectores decimarũ. ĩ. ea. compil. de deci. si bñficiorũ.
e ¶ *Vna die.*] cum tñ numerus procurationum nõ debeat excedere numerum dierum. eo. tit. procurationes. quod locum habet etiã in visitante plura loca, quorũ quilibet ad procurationem sufficiat. eo. tit. felicis. lib. 6.

Procurationum numerus dierum numerum non excedat.

f ¶ *Impenso.*] ꝫ id, eo. tit. procurationes. & c. exigit. lib. 6. eod. lib. de offic. ordi. si episcopus.
g ¶ *Assumentes.*] ꝫ id de reg. iur. ꝙ omnes. li. 6.

† Al. sunt etiam, &c.

h ¶ *Alijs.*] de quibus de excess. præla. frequens.
i ¶ *Vtroque.*] de priuileg. quoniam.
k ¶ *Supradicta.*] scilicet Cisterciensis ordinis. tñ & de alijs idem videretur. ab identitate rationis. & ĩ. proxi. generaliter loquitur de exẽptis.
l ¶ *Gratiose.*] dicit prouerbium Italicorũ, non respiciendum dentem equi donati [vnde quidam: *Quadrupedis dentes donati cernere noli*] cui conuenit. ff. de ædi. edic. ad res donatas.
m ¶ *Speciali.*] puta pacto vel onere imposito fundationis tempore. vt dixi ĩ. c. proxi.
n ¶ *Ipsorum.*] ergo non aliorum priuatorum, vel ecclesiarum, etiam si domus essent ad hoc aptæ, nisi ipsi prælati consentirent ibi procurari.
o ¶ *Alioquin.*] idem si extra septa non fuerint domus monasterij ad hoc aptæ.

Not. *deferunt*, id est, portant. Nota ꝙ verbum, *iubeo*, est præceptiuum & obligat, vt glo. hic in verbo, *iubemus*. & per consequens infertur ꝙ prælati non obseruantes huiusmodi clementinæ dispositionem, peccant mortaliter, vt in cap. quod præcipitur. 14. q. 1. iuncto. c. 2. de maio. & obed.

Nota: ibi, *Vel personis*. ꝙ bona clericorum gaudent eodem priuilegio cum rebus ecclesiarũ, ſm Lau. & Pau.

Nota ex verbo, *negotiandi*, à contrario, ꝙ in his quæ deferunt clerici causa negotiandi, nõ gaudent immunitate. de hoc in glo. à contrario. Zabarella.

† Alias ita: diligenter prorsus abstineant.

* *Prima glos. summat & dicit quod declarat.*

y ¶ *Præsenti.*] Casus. Diœcesani (quib⁹ hoc constat) illos qui exigendo à clericis pedagia vel guidagia excõmunicati sunt vel interdicti, publicare debẽt. venit executiue ad decret. quamquam. eod. tit. lib. 6.
z ¶ *Iubemus.*] ergo obligat ex præcepto. 14. q. 1. quod præcipitur. qd non bene ponderatur. simile ĩ. ea. cõpil. de sta. mo. c. 2. de relig. do. c. 2.

† Nota ꝙ res clericorum gaudent eodẽ priuilegio, quo res ecclesiarum c. vit. de vita & honest. cleri. c. ecclesiarum. de non. 12. q. 1. Anchar.

* *Gl. seq. alleg. vnam concor. quærit & soluit, & solutionem determinat.*

p ¶ *Regularem.*] licet ergo in partes domus quod in alia parte nõ licet. de sta. mo. cum ad monasterium. Sed quid si extra portam illam non est locus aptus? Satis vr̃ ꝙ propter necessitatem, quæ sic arctat, possint tunc intra portam illam ministrari, vt sicut propter necessitatem tempore prohibito licet carnes comedere, sic liceat ex eadem causa etiam in loco prohibito. de obser. ieiu. consilium. in fine de reg. iur. quod non est. facit de custo. Eucha. c. 1. Posset tñ dici ꝙ cum priuilegium istorũ nõn tollatur intra portam, ꝙ tunc ep̃a ſm formã priuilegij cibis regularibus debeat contentari: vbi vero non haberent priuilegiũ ꝯrium, sit locus ei quod prius dixi.

Carnes licet comedere tempore prohibito propter necessitatem.

q ¶ *Si voluerit.*] honeste facerent episcopus declinando ibidem sexta feria vel sabbato, vel die qua cibaria regularia conuenirent: tamen si alio die declinant, subditi superiori inuito legem cibariorum non dabunt. 41. dist. non cogantur. & concor. de cen. cum instantia. in fine.
r ¶ *Fragmenta.*] dicta à frango, gis. panes ergo integros, qui de mensa leuantur, inuitis monachis non dabit eleemosynarius, vel capones integros, vel similia.
s ¶ *Familiarium.*] cum episcopo, vel post comedentium.
t ¶ *Colliguntur.*] in procuratione quæ datur ex debito, hoc est certum; sed in illa quæ datur gratuito, non vr̃ id inuitis monachis fieri posse, & forsan auctor de vtraque intendit, quasi fragmenta videantur esse largita.
u ¶ *Ibidem.*] ad alium ergo locum mittere non posset distribuenda illis inuitis.

a ¶ *Personis.*] vide quod dixi in decre. quamquam.
b ¶ *Rebus.*] vel personis, vt in prædicta decre. quamquam.
c ¶ *Proprijs.*] scilicet personarum vel ecclesiarum, vt sic etiã professos, qui proprium habere nõ possunt, includat. pro talibus rebus quæ ad vsum proprium portantur, etiam laici non soluunt vectigalia. C. de vecti. & com. l. vniuersi. Plures alios casus in quibus non soluuntur, vide quæ not. ff. de publi. l. 4.

Laici quandoque vectigalia nõ tenentur soluere.

* *Glos. seq. arguit ad contraria, & remissiue: mouet dubia, & soluit.*

d ¶ *Non negotiandi.*] à ꝯrio datur intelligi quòd in his quas causa negotiandi deferunt, non gaudent immunitate, vt etiam not. Guli. in Specu. de immu. eccl. in fi. vbi etiam arguit ꝫ. emptores redditum clericorum, qui volunt immunitate gaudere, sed ipsi etiam clerici nõ gauderent negotiationis causa deferendo, vt hic. Si autem inter leuatorem pedagij & delatorem sit quæstio, vt quia ille negat eum clericum, vel dicit res deferri negotiationis causa, vel res illius non esse, graue esset semper iudicem adiri pro fide huius rei recipienda, vnde vr̃ committendum iuramento deferentiũ vel suorum nuntiorum si personarum qualitas non dissuadeat, vel nisi de ꝯrio fides haberetur in promptu. facit de iureiur. c. fi. quod metu. c. fin. Quo ad personam videtur sufficere si sit in habitu & tonsura clericali. per decre. si iudex. de senten. excom. lib. 6.

Pedagij ratione orta quæstio inter leuatorem ipsius & delatorem testĩ, qualiter terminabitur.

e ¶ *Pedagio vel guidagio.*] exponuntur hæc de verborum significatione. super quibusdam. & omnia ista dicuntur portaria vel vectigalia, vt ibi not.
f ¶ *Alieno.*] de reg. iur. quod alicui. lib. 6. cum concor.
g ¶ *Extorquent.*] vbi enim reciperentur ista à sponte soluentibus, non est locus pœnis. simile de simo. dilectus 2.

a ¶ *Excommunicationis*.] quo ad singulares personas.
b ¶ *Interdicti*.] quo ad ciuitates, castra, vel loca, quorum collegia vel vniuersitates delinquunt, & periculosissimum est: per quod forsan tota Italia est interdicta; de vltra Italiam testificẽtur experti. & vide quod dicam j. de sent. excom. grauis. in princip.
c ¶ *A iure*.] eod. tit. quamquam. lib. 6.
¶ *Glossa seq. supplet & remittit: secundo dubium soluit per duas rationes.*
d ¶ *Constiterit*.] parte vocata, contra quam fit publicatio. de quo satis scripsi ea compi. de offi. deleg. c. vnico. Puto autem de hoc inquiri, & constare posse etiam in illo qui soluit de hoc non conquerente: tum quia hoc beneficium respicit fauorem ordinis clericalis, non personæ tantũ, & spectat ad ius publicum. de foro compe. si diligenti. de sent. excom. cõtingit. 1. dist. ius publicum. tum propter animarũ periculũ, de quo præmisi, & præcipue in facto manifesto. de vsu. cum in diœcesi. de diuor. porro.
e ¶ *Subditis*.] vicinos etiam epos requirere possunt. 11. q. 3. curæ. de treu. & pace. c. 1. s. ead. compi. de foro compe, quamuis. §. penult.
f ¶ *Donec*.] Licet isti restituant, & satisfaciant, vt sequitur: est tñ necessaria absolutio excommunicationis, vel relaxatio interdicti, vt in prædicta decre. quamquam. in fine.
g ¶ *Restituerint*.] plenarie dicit decre. quamquam. quod forsan hic omittit: quasi sonet in idem verbum restitutionis & plenæ restitutionis. facit ff. de verb. signi. cum prætor. ff. de vsur. videamus 2. §. in Fauiana. nec sufficeret hic cautio. concor. quod not. de elect. quia sæpe. lib. 6.
h ¶ *Satisfecerint*.] vide quod dixi post Inn. de cohabi. cleri. sicut.

† Alias, de ipsis eis cõstiterit, &c.

† Alias, extortis.

† Alias [illegible] de celebratione Missarum, & aliorum officiorum.

† De materia huius Clement. præter doctores hic, vide canonistas in c. 1. & c. dolẽtes extra de celeb. Missarum.

Restitutio & plena restitutio in idẽ sonãt.

animarum suarum periculũ, & eorum à quibus ea exigũt præiudicium & grauamen excommunicationis a & interdicti b sentẽtias à iure c prolatas, postquam de † his ipsis cõstiterit d, omnino publicẽt, vel à suis subditis e tãdiu faciant publicari, donec f illi sic exacta † restituerint g, & de trãsgressione huiusmodi satisfecerint h cõpetẽter.

TITVLVS XIIII.

De celebratione † Missarum, & alijs diuinis officijs.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Prælati ad quos spectat correctio, & illis negligentibus superiores ipsorũ debent esse solliciti, vt horis debitis in cathedralibus, regularibus & collegiatis ecclesijs Horæ canonicæ deuote psallantur, & quòd in ecclesiis alijs celebretur conuenienter & debite diurnum officium & nocturnum, Ioan. And.*

CAP. I.

GRaui † nimirum turbatione mouemur, quód ex nonnullorum rectorum negligentia, quæ k dum spem impunitatis permittit, multam nutrire pestilentiam consueuit l in subditis, plerique ecclesiarum ministri m modestia ordinis clericalis abiecta, dum offerre Deo sacrificiũ laudis n fructum o labiorum suorum in puritate conscientiæ & animi deuotiõe deberent, Horas p Canonicas q dicere, seu psallere r, transcurrendo, syncopando s, extranea quidem & plerunque vana t, profana & inhonesta intermiscendo colloquia u, tarde ad chorũ conueniendo, seu ecclesiã ipsam absque rationabili x causa ante finem officij exeundo y frequenter, aues interdũ portando seu faciendo portari, canesque secum ducendo venaticos z, ac quasi nihil prętendentes de clericali militia a, in corona vestibus & tonsura b diuina etiam celebrare, aut eis interesse nimis indeuote præsumũt. ¶ Nõnulli etiam tam clerici quàm laici præsertim in festorũ certorum vigilijs c, dum in ecclesijs

Deus, quare tu enarras iustitias meas? Zabarella.

¶ *Prima glossa dicit quid facit, & diuidit, & summat.*

¶ *Graui*.] Prima pars ponit tres species excessuum, quos secunda pars per superiores corrigi præcipit: ibi, *Nos igitur*. Et est prima species de clericorum excessibus in celebratione diuinorum. Secunda: ibi, *Nonnulli*. de dissolutionibus clericorũ & laicorum, quas in ecclesijs & suis cœmeterijs faciebant. Tertia: ibi, *In molis*. de indecentia vestimentorum, vasorum, & ornamentorum ecclesiasticorũ. Et principaliter hoc intendit: prælati ad quos spectat correctio, & illis negligentibus superiores ipsorum debent esse solliciti, vt horis debitis in cathedralib9, regularibus, & collegiatis ecclesijs Horæ Canonicæ deuote psallantur, & quod in ecclesijs alijs celebretur conuenienter, & debite diurnum officium, & nocturnum.

k ¶ *Quæ*.] negligentia.
l ¶ *Consueuit*.] de vita & hone. cle. vt clericorum. cum suis concor.
m ¶ *Ministri*.] argue ꝙ clericis qui beneficiati non sunt, ꝙ non teneantur ad horas. de quo satis scripsi. eod. tit. c. 1. super glo. finali.
n ¶ *Laudis*.] Psalm. 49. Deus Deorum. ibi, Immola Deo sacrificiũ laudis.
¶ *Glossa sequens dat quotam: arguit & remittit.*
o ¶ *Fructum labiorum*.] sumptum ad Hebræos vltimo, vltra medium. Et arguitur ex hoc ꝙ satis est labijs seruire in diuinis Horis, licet cor diuertat ad alia. de hoc scripsi post Inno. & Hostien. eo. tit. dolentes. & facit quod de oratione dicam j. de relig. c. vnico. in glossa de oratione, in septimo membro.
p ¶ *Horas*.] aspiratur, vt dixi s. ead. cõpil. de vi. & hone. cleri. c. 2.
q ¶ *Canonicas*.] septem de quibus eod. tit. c. 1. & quare sic fuerint per ecclesiam institutæ, & qui teneãtur ad eas dicendas, ibi scripsi: Missam de officio dicimus, sed non de Horis: quod patet, quia etiã epi de honestate inuitantur ad illas dicendas vel audiendas. de priuileg. c. si. lib. 6. distributiones tñ pro Missis vt pro Horis in ecclesijs statuuntur. facit j. tit. 2. c. 1. in fine. Canon distinguit solũ duas Horas, Matutinalem. & Vespertinam. 11. q. 3. si quis episcopus in concilio. quod quomodo intelligatur, not. 91. dist. c. vlt. Pythagoras etiam dicebat duorum temporum curam habendam, scilicet mane & vesperi, id est eorum quæ acturi sumus, & eorum quæ gessimus.
r ¶ *Psallere*.] hic iunge litteram infra, nimis indeuote præsumunt.
s ¶ *Syncopando*.] hoc exponitur. eod. tit. dolentes. in 1. glos.
t ¶ *Vana*.] cum tñ de omni verbo otioso reddituri sumus rationem in die iudicij. Math. 12. 22. q. vlt. c. quotiens.
u ¶ *Colloquia*.] 1. ad Corinth. 15. Corrumpunt bonos mores colloquia mala. & not. 37. dist. iuthat.
x ¶ *Rationabili causa*.] esset rationabilis qñ nimis fatigatus est spiritus, & causa recreationis sine scandalo aliquantulum exijret ecclesiam, vt scripsi post Inno. eo. tit. dolentes. Idem si infirmitas vel iusta occupatio superuenisset. 7. q. 1. illud. & c. seq. de conse. dist. 1. nullus. de cleri. non resi. ex parte 2. eo. tit. c. vnico. lib. 6.
y ¶ *Exeundo*.] etiam laici Missam audientes ante benedictionem sacerdotis exire non debent. de conse. dist. 1. Missam. & c. sequẽti.
z ¶ *Venaticos*.] quod etiam extra ecclesiam eis non licet. de cle. venа. per totum.
a ¶ *Militia*.] quę cælestis est. 11. q. 1. Christianis. de cleri. ægro. c. 1. ne cle. vel mo. c. 1. in fine.
b ¶ *Tonsura*.] sic de vita & hone. cleri. clerici 2. & s. ead. compil. eo. tit. c. 2. & quid corona & tonsura designet, ibi scripsi, & habetur 12. q. 1. duo sunt.
c ¶ *Vigilijs*.] in quibus clericalis modestia deberet studiosius obseruari.

† Vide Io. And. & alios in c. 1. de celebr. Missa. & Archidiaconum in c. Eleutherius 9. dist.

† Prius quã descendas in hãc glossæ sententiam, consule Theologos, & præsertim S. Thom. lib. 4. sent. dist. 15. q. 4. art. 2. q. 4. & ibidẽ Paludanũ dist. 15. q. 4. & Gabrielẽ in canone Missę lectione 62.

Verbi cuiuslibet otiosi reddẽda est ratio.

Missa integraliter est audienda.

DE CELEBRATIONE MISSARVM, &c.

¶ *Visum est supra de capellis & ecclesiis tam religiorum, quàm secularium, in quibus diuina officia & Missarum solemnia celebrantur: ideo, &c.*

Graui.] CASVS. Concilio generali Spiritu sancto legitime congregato fuit propositum, ꝙ plures clerici dicebant Horas Canonicas discurrendo, & quandoque verba inhonesta proferendo, & dum ibant ad diuinum officium, ducebant secũ canes venaticos, & aues: vnde modicam reuerentiam faciebant ipsi ecclesiæ, & scandalum inde oriebatur: constituit concilium ꝙ ipsi celebrent diuinum officium cum deuotione & reuerentia, & pro hoc deputauit aliquos, vt cõpellant clericos ad celebrandum cum deuotione vt decet: & cantor, vel decanus, vel Prior tenetur compellere clericos suæ ecclesiæ, & in defectu ipsorum eps. Nota: ibi, *Ministri*. iuncta glossa, ꝙ clerici non beneficiati non tenentur ad Horas Canonicas dicendas, nisi essent in sacris constituti. Nota: ibi, *Fructum*. Iuncto c. dolentes. eod. tit. in antiq. videlicet ꝙ qui est astrictus ad dicendũ Horas, illas debet dicere attente. Nota ꝙ obligatus ad Horas Canonicas debet singulas dictiones & syllabas distincte proferre.
Nota ꝙ beneficiati cum ad ipsas ecclesias accedunt, debent accedere, id est ire cum humilitate. Itẽ debent esse honesti in corona seu tonsura & in vestibus: Vnde tonsura est rasura in superiori parte capitis. Sed rasura est in inferiori parte capitis. Nota ꝙ in cœmeterijs non debent celebrari choreæ, nec cantilenæ dici, & multo minus in ecclesijs. Nota quòd licitum est turbari super delinquentes: nam Deus turbatur & irascitur. de reb. eccle. non alie. si quis. Nota ꝙ Horæ Canonicæ debent dici cum puritate. Ex hoc arg. ꝙ qui est in mortali, si dicit eas, nihil egit, sicut sunt concubinarij, fures, & similes, vnde in psal. Peccatori autem dicit

seruari.de statu mona. cum ad monasterium.ver.in refectorio.vbi sæpius dixi verbum Senecæ.18.epistola ad Lucillum: Festiuis maximè diebus animo imperandum est, vt tunc à voluptatibus solus abstineat, cum in illas omnis turba procubuerit.

a ¶ Orationi.] vide quod de oratione dicam j.tit.2.c.vnico.ad fi.

b ¶ Choreas.] dr à choro: chorizantes enim in suis ludicris, cantilenis & saltibus quodammodo tenent chorum. & de his forte loquitur Psal. 11 In circuitu impij ambulant. & facit de vita & honesta. cleric. cum decorem. 16. q. 1. legi. & has cuitare debent Moniales. s. ead. compil.de sta u mona.c. 2.

c ¶ Cantilenas.] 37. dist.c.2.

d ¶ Insolentias.] de offi. ordi.c.1.ea. compil. & ibi exposui.

e ¶ Violationes.] in talibus enim facile venitur solet de ludo ad rixā ex qua sequi solent effusiones sanguinis, vulnera & homicidia, per quæ loca polluuntur. de consecra.eccle.vel alta.proposuisti.& qñ vno polluto pollutum sit reliquum, die vt eod.tit. c. vnico.lib.6.

f ¶ Perturbatur.] vide quod not.& dixi de appel.dilectus.

g ¶ Indecentibus.] non ex immunditia quam prouisum erat. de custo. Eucha. cap. 2.sed ex vilitate pretij, vel æstimationis ipsorum: quod patet ex eo quod de facultatibus quæritur. & de his de consec.dist. 1. altaris palla. & c. vasa. cum duobus cap. seq. In fratribus vero Minoribus reprobatur excessus circa ista ornamenta.j.de verb. signi. exijui.versus finē §.quāuis.

h ¶ Inualescant.] principijs obsta, & c. vt not. de rescr.ad hæc.in finē.

¶ Glossa sequens arguit, & remittit.

i ¶ Negligentiā.] arguo quod de iurisdictione minorum prælatorum diœcesani se non intromittunt, nisi in casu negligentiæ.de hoc de offi.ordi.cum ab ecclesiarum.& c.pastoralis.

¶ Glossa sequens quæstionem soluit.

k ¶ Superiores.] voluit his casibus dare diœcesanis delegatam potestatem, sicut fecit ead. compil.de supplen. negli.præla.cap. vnico. de sta.mona.c.1.de relig.domi.c.2.quia propter hæc multum vsitata, tumis præiudicatum fuisset priuilegijs exemptionis.

l ¶ Relegata.] hic iūge litterā, sollicitā curēt diligentiā adhibere.

m ¶ Debitis.] dicebat Host.eo.tit.c.1 quod pulsare & psallere Horas debitis horis seruabatur in cathedralibus & collegiatis ecclesijs.

n ¶ Nocturnum.] eod.tit.dolentes.in fine.

o ¶ Exercere pertineat.] excludit fœminas licet prælatas. quod dic vt de maio.& obe.dilecta. De maioribus curatis, & qui iurisdictioni præsunt.dic vt not. 2.q.1.nemo.de offic.ordin.cum ab ecclesiarum. plenius per Hostien.in sum. de senten. excom. §. quis possit excommunicare, in vlt.col.Ioan.And.

p ¶ Ad quæ.] statuta.Ioan.And.

q ¶ Sciendā.] propter mediū horū trium quæ præmisit, scilicet de reformatione morū, nō esset facile iura colligere, de quibus sciendis hortatur, sed sufficiat allegare.de vi.& hone.cle.per totum. ad primū eo.tit.per totum.de consec.dist. 1. per totum.ad vltimū.de cul.Eucha.c.2.de immuni.eccle.per totū.& eo.tit.per totū.lib.6.

deberent orationi insistere, nō verentur in ipsis earumque cœmeterijs choreas ᵇ facere dissolutas, & † interdū canere cantilenas ᶜ, ac multas insolētias ᵈ perpetrare, ex quibus ecclesiarum & cœmeteriorū violationes ᵉ, inhonesta variaque delicta quādoque sequuntur, & ecclesiasticum plerunque perturbatur ᶠ † officium in diuinę maiestatis offensam, & astantium scandalum populorū. ¶ In multis insuper ecclesijs cum vasis, vestimentis, & cæteris ornamētis ad diuinum cultum necessarijs, indecentibus ᵍ vtique (pensatis earum facultatibus) deseruitur. ¶ Ne igitur transgressiones inualescant ʰ huiusmodi, alijsque veniāt in exemplum, sacri cōcilij approbatione hoc fieri prohibentes: sancimus, vt illi ad quos id pertinet, & in eorum si vtique exempti nō sint, negligentiam ⁱ vel defectum locorum ordinarij: si vero exempti fuerint, aut aliàs circa hoc priuilegiati, superiores ᵏ ipsorū (omni negligentia vel incuria penitus relegata ˡ) circa reformanda præmissa, & eorum singula corrigenda, necnon vt in Cathedralibus, Regularibus & Collegiatis ecclesijs horis debitis ᵐ deuote psallatur. In alijs vero conuenienter & debite celebretur diuinum † diurnum, & nocturnum ⁿ officium, si Dei & Apostolicæ sedis indignationem euitare uoluerint, sollicitam curent diligentiam adhibere: contradictores per censuram ecclesiasticam (dummodo ad eos illam exercere ᵒ pertineat) alijsque opportunis remedijs compescendo, facientes prout ad eos spectat in his, & alijs quæ ad diuinum cultum, & morum reformationem pertinent, ac ecclesiarum & cœmeteriorum respiciunt honestatem, sacrorum statuta canonū, ad quæ ᵖ scienda ᵠ diligens curent adhibere studium ʳ, irrefragabiliter obseruari.

¶ Idem in eodem.

¶ Clerici etiam religiosi, domestici, commensales Cardinalium vel episcoporū, se possunt illis in diuinis officijs coaptare. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

Dignum ˢ † prorsus & congruū ᵗ arbitrantes, quòd clerici tā religiosi, quàm alij ᵘ Cardinalium sacrosanctæ Romanæ ˣ Ecclesiæ, ac quorumcūque Pontificū ʸ gratiam & cōmunionem Apostolicæ sedis habentium ᶻ, commensales domestici ᵃ se possint ᵇ ipsis ᶜ in diuinis officijs coaptare ᵉ, vt illud quod ijdē Cardinales seu Pontifices dicent officium ᶠ licite ᵍ dicere valeant: Nec ad dicendum aliquod aliud teneantur, sacri † approbatione concilij indulgemus ʰ.

TITVLVS XV.

De baptismo & eius effectu.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ In fontibus ecclesiarum non in priuatis domibus debet baptisma concedi. duos casus excipit, & transgressores puniri præcepit. Io. And.

r ¶ Studium.] 20.dist. si decreta.

Dignum.] Primo ponit dictum. Secundo circa illud remouet dubium. Secunda: ibi, *Nec ad dicendum*. Imol. ¶ Præsupponendū est quod quilibet tenetur dicere Horas canonicas ad vsum illius ecclesiæ, in qua est beneficiatus.

CASVS. Ego sum cōmensalis vel domesticus alicuius Cardinalis vel epi, qui dicit Horas ad vsum ecclesiæ Romanæ: Ego sum de alia diœcesi, quæritur, an possim dicere Horas meas sicut ipse. & in tali vsu? Dicit Clemens quod sic.

Not. quod appellatione Pontificum non veniūt electi in epos & confirmati, nisi sint consecrati, etiam in concessione priuilegiorum, vt glos. cum tex. in verbo, Pontificum. Not. quod quis debet se coaptare ijs cū quibus conuersatur. 12. dist. illa. in fin. 40. dist. c.1. in tantum quod etiam sibi propter hoc licent aliqua, quę non licerēt, vt hic. de hoc de statu. mo. recolentes.

¶ Glossa prima summat.

s ¶ Dignum.] Clerici etiam religiosi, domestici, comensales Cardinalium vel epōrum, se possunt illis in diuinis officijs coaptare.

t ¶ Congruum.] quasi conueniens.

u ¶ Alij.] commensales domestici, quod est j.

x ¶ Romanæ.] non Cōpostellanæ vel Rauennatis. de offi. archipresbyt. c. 2. & dixi de constit. cum omnes. super tertia glossa.

y ¶ Pontificum.] electos confirmatos nondum consecratos non videtur includere.

z ¶ Habentium.] simile de præscrip. veniens. & exponitur hoc verbum de offi. ordin. quod sedem. in vlt. glos.

a ¶ Domestici.] de his de verborum signific. cap. fin. lib. 6.

b ¶ Possint.] non dicit quod teneantur: facit ff. de iud. non quicquid.

c ¶ Ipsis.] Cardinalibus vel episcopis.

d ¶ Officijs.] si de cibis addidisset, hoc multum monachis placuisset, per ea quæ not. 16. q. 1. cap. 3.

e ¶ Coaptare.] facit. 12. dist. illa. & hic iunge finem.

f ¶ Officium.] sit Gregorianum, Ambrosianum, vel monachale cuiusuis ordinis. Item siue dicant de Feria, vel de festo.

g ¶ Licite dicere.] Nota ad quæstionem † de monacho prælato ecclesiæ secularis, quod reget illam secundum officium clericale non monachale. hoc placet Ioan. 16. q. 1. c. 3. Goffr. de statu mona. in summa. §. sed nunquid absoluitur. & Host. in sum. ipsius tit. §. 2. versi. sed nunquid talis. facit de præscrip. cum olim. Sed dices contrarium probari per hanc decretalem. dum hic fuerit concessa specialis indulgentia, præter quam hoc non licuisset, vt dicam in fin. Soln. isti non sunt perpetuo translati, sed ille nihil habet commune cum monachis. 16. q. 1. ne pro cuiuslibet.

h ¶ Indulgemus.] prius ergo hoc non licebat.

DE BAPTISMO ET EIVS EFFECTV.

¶ Visum est de sacramento Ecclesiæ, quod est sacramentum Eucharistiæ: nunc videndum est de sacramento baptismi.

† Vide omnino Extrauagantem P. V. Pontificis maximi Incip. Quod à nobis. per quam recognitio Romani Breuiarij restituitur, & aliorum aboletur.

† Aliàs leg: sacro approbante cōcilio indulgemus.

† Monachus prælatus ecclesiæ secularis quod est sciendum, huc spectat traditio per B. Thomā 2. 2. q. 185. art. 8. cum videto.

PRæsenti.] Tres sunt partes principales, quia primo ponit regulã. Scdo, duos casus excipit ab ea: ibi, *Nisi*. Tertio punit ɔ̃facientes: ibi. *Qui autẽ*. Imol.

CASVS. Fuit à nonnullis in concilio generali expositum, ꝙ licet fuissent in ecclesijs parochialibus deputati sacri fontes ad baptizandos paruulos: tñ plures baptizabant in suis domibus, vel alijs locis priuatis, propter quod fuit ortum scandalum: ideo constituit concilium, quòd decætero nullibi baptizentur nisi in ecclesijs, demptis & exceptis filijs principũ, vel nisi subsit rationabilis causa, & ɔ̃facientes puniuntur, vt in textu. Nota ꝙ æquiparantur nobilitas & necessitas. de hoc in glos. hic, comparãtur.

Nota ꝙ necessitas legi non subiacet. de obser. ieiu. consilium. regula, quod non est. lib. 6. Zabarella.

CAP. VNICVM.

PRæsenti [a] † prohibemus edicto, ne [b] quis decætero in aulis [c], vel cameris [d], aut alijs priuatis [e] domibus, sed duntaxat in ecclesijs, in quibus sunt ad hoc fontes specialiter deputati [f], aliquos [g] (Nisi regum [h] vel principum, quibus valeat in hoc casu deferri, liberi [i] extiterint, Aut talis necessitas [k] emerserit, propter quam nequeat ad ecclesiã absque periculo [l] propter hoc accessus haberi) audeat baptizare. Qui autem secus præsumpserit [m], aut suam in hoc præsentiã [n] exhibuerit, taliter per epm suũ castigetur [o], quòd alij attẽtare similia nõ præsumãt [p].

† Conferunt tralli te per d. Thomam par. 3. q. 68. art. 3.

¶ *Glossa prima summat, & diuidit.*

a ¶ *Præsenti.*] in fontibus ecclesiarũ, nõ in priuatis domibus debet baptisma cõcedi. Duos casus excipit, & transgressores puniri præcipit. Exceptio: ibi, *Nisi*. punitio: ibi, *Qui autẽ*.

b ¶ *Ne quis.*] omnes comprehendit, nedum eos quibus ex officio competit baptizare †, vt presbyteros. De diaconibus dic vt 94. dist. diaconos.

† Vide B. Thomam 3. part. q. 67. de ministris sacramenti baptismi.

c ¶ *In aulis.*] aula dicitur sala vel spatiosum habitaculum communiter quatuor habens alas.

d ¶ *Cameris.*] concor. de appel. qua frõte. & quod ibi not. in gl. 2.

e ¶ *Priuatis domibus.*] bene concor. in Authent. vt in priua. do. sacra myst. non fiant, coll. 5. per totum.

f ¶ *Deputati.*] de maio. & obe. his quæ. ꝺ capel. mo. c. 2. & tales ecclesiæ dicunt baptismales. de no. ope. nun. c. 1. in prin. & de his 16. q. 2. de decimis. §. 2. 13. q. 1. §. 2. ver. decimas. & quia renascimur per baptismum, dicuntur matrices. de præscrip. ex transmissa. ɉ. de sent. excom. cap. 1.

Ecclesiæ baptismales dicuntur matrices.

g ¶ *Aliquos.*] hic iunge literam infra, audeat baptizare.

¶ *Glossa sequens dat tres concord. quando quis dicatur princeps: ponit iij. æquiuocationes, & soluit, dicens tyrannos non includi, & respondet contrario.*

h ¶ *Regum.*] simile ꝺ offi. delega. c. vltimo. de priuil. ne aliqui. lib. 6. Sed iura illa loquuntur solum de regibus, hic addit de principibus. sic ĩ. ead. comp. de testib. c. 1. Et quos hic dicas princeps, dubitatur. Deus enim princeps dr̃, Isaiæ 9. ibi, Deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis. Interdum Angelus de se dicẽs Iosuæ 9. Ego sum princeps exercitus. Interdum Papa. de consecra. dist. 1. corpora. Interdum epi. de maio. & obe. si quis. vel alij iudices ecclesiastici. 17. q. 4. diffiniuit. in fin. Imperator. de re iudic. ad Apostolicæ. in princ. lib. 6. Rex. de sacra vnc. cap. vnien. ver. vnde in veteri. de accus. veniens. de elect. innotuit. de bap. maiores. circa fi. 45. dist. de Iudæis. vel alius principans populo. de maio. & obe. omnes. Exodi. 22. principi populi tui non maledices, vel loco. de Iudæis. Iudæi. & cap. seq. & c. in nonnullis. in fi. de vsuris. quanto. & ɉ. de Iudæis. c. 1. in prin. de hæreti. cum secundum. in fin. de homi. pro humani. lib. 6. Sed si sic large principatus sumatur pro dominio vel dominatione populi, iam videretur ꝙ omnis baroniam habens, sit princeps: sic & large omnis regens prouinciam, dominiũ, gentem, populum vel plebem dici potest rex. 23. q. 4. duo ista. Apes etiã & grues habent principem. 7. q. 1. in apibus. & diabolus etiã dr̃ princeps mundi, Ioan. 14. & vitiorum. de pœnit. dist. 2. princeps. & in his multum possem insistari, sed non expedit. Et componitur princeps ex primum & capio, & di quasi primum capiens locum vel dignitatem. Sunt etiam certæ dignitates seculares specialiter sic vocatæ, vt principatꝰ Achaiæ. & his similes. ad illas in hũc reatum non puto restringi. facit de ver. sig. quamuis. Est aduertendum, ꝙ decret. fundamenta. §. vt ergo. loquens de Imperatore, rege, & principe, submittit de marchione, duce, comite, & barone, vel alio † notabili potentatu: per quod vr̃ ex ordine quòd princeps maior sit prædictis, marchione, duce, &c. Et ex hoc puto ꝙ principatus hic sumatur pro notabili potentatu merito comparando regiæ dignitati. facit ea. decre. fundamenta. in fin. Tyrannos autem (quibus in Italia constellatio nunc fauet) includi non puto: Nam (vt ait Gregorius) Tyrannus est proprie qui in republica non iure principatur: Et Philosophus: ꝙ sicut regnum est rectus principatus, ita tyrannis est peruersum dominium. de quo satis. 4 & 5. Politi. cum ergo princeps tendat ad bonum commune, tyrannus ad proprium: ergo non est princeps: Vnde Isa. 32. Princeps ea quæ sunt digna principe cogitat. Absit ergo ꝙ illos quãticunque sint potentatus, hęc cõstitutio priuilegiet. ad hoc de rescri. si gratiose. in fi. lib. 6. ff. de leg. 1. legata inutiliter. a. responso. Nõ obstat de hæret. præsidẽtes. lib. 6. quia illud speciale fauore fidei.

▼ Principis appellatio multos cõprehẽdit.

Princeps vnde dicitur.

† Alias latè vel alio notabili potentatu.

Tyrannus qui dicitur.

TITVLVS XVI.

De reliquijs & veneratione Sanctorum.

¶ Clemens v. in concilio Viennẽsi.

¶ *Festũ corporis Christi celebrari debet feria quinta post octauam Pentecostes, & certa indulgentia conceduntur ijs qui in festo vel intra octauam officio, vel horis interfuerunt. Ioan. And.*

C. VNI.

SI Domi-

¶ *Glossa sequens ponit differentiam inter filios & liberos: arguit pro naturalibus; soluit contrarium, ad allegata respondens.*

i ¶ *Liberi.*] comprehendit nepotes ex filijs & alios descendentes. ff. ꝺ verb. sign. l. liberorum. secus si dixisset, filij. Appellatio enim filiorum regulariter non cõprehendit nepotes. institu. qui. testa. dari tu. pos. in fi. casus liter ɔ̃. ff. de verborũ signific. filij. & ibi de hoc. Et quod dixi, comprehendit nepotes. intellige de descendentibus ex filijs masculis. ff. de sena. l. liberos. in fin. de pœnis, vbicunque. lib. 6. Vr̃ hoc etiam intelligi posse de naturalibus, non de legitimis, per prædictam l. liberos. 1. responso. & per id quod notat de probat. in præsentia. in princ. 1. glo. & dixi post Hostien. de sent. excom. si vero. §. fina. Verius vr̃ illos non comprehendi, per l. cum legitime. & per ibi nota. ff. de stat. ho. facit institu. de nup. §. fina. ff. de in ius vo. quia semper. in authen. qui. mo. na. effi. sui. §. fin. colla 8. & 3 l. liberos. non intelligitur de naturalibus qui legitimi sunt, vt ibi not. Ad not. in decreta. in præsentia. responde per not. in l. ibi allegata. ff. ad Trebel. l. ex facto. §. si quis rogatus. Ad vlt. allega. dic ꝙ quo ad parentum reuerentiam bene habetur ratio naturalium tantum, sed quo ad commodum liberorum vel honores, non: vt in contrarijs.

Liberi & filij differũt.

‡ In pleris que antiquioribus codicibus ita: & sex liberos. intelligitur de naturalibus, qui legitimi sunt, & stat videtur legere Ioan. Imola.

k ¶ *Necessitas.*] hic comparantur nobilitas & necessitas, alibi nobilitas & literatura. de præben. de multa. in fine.

l ¶ *Periculo.*] forte pueri baptizandi existentis in mortis articulo, eod. tit. cap. penult. vel deferentium, vt quia est hostilitas vel locus obsessus.

m ¶ *Præsumpserit.*] baptizando in locis talibus.

n ¶ *Præsentiam.*] ex proposito. ĩ. ea. compil. de sta. mo. ne in agro. §. porro. in fi. & §. seq. & huic concor. de vi. & hone. cle. clerici. ne cle. vel mo. c. penult. in princip. & de clande. despon. c. vlt. circa finem. de vsur. quamquam. lib. 6. ad finem.

o ¶ *Castigetur.*] arbitrarie. de offic. deleg. de causis. cũ cõcordãtijs.

p ¶ *Non præsumant.*] ĩ. ead. compil. de offi. ordinar. c. 1. cum suis concordantijs. licet autẽ puniatur faciens, baptismi collatio tenet: ex quo enim cõcurrunt debita materia & debita forma cũ intẽtione baptizandi, valet à quocunq; † collatũ. de summa trinitate, c. 1. §. sacramentum. & in quocunque loco. facit de baptis. debitum.

† Vide B. Thomam 3. par. q. 67. per totam quæstionẽ. vnde intelliges veritatem huius glossæ.

DE RELIQVIIS ET VENERAtione Sanctorum.

¶ *Visum est supra de ecclesijs tam secularibus quàm regularibus, etiam de quibusdam sacramentis ecclesiasticis: nunc videndum est de reliquijs & veneratione Sanctorum.*

SI dominum.] ¶ Præsupponendum est ꝙ Vrbanus Papa Gallicus qui præfuit Ecclesiæ Romanæ tribus annis, fecit constitutionem, ꝙ feria quinta post festum Pentecostes celebretur festum de corpore Christi, & ad animandum populum Christianum dedit indulgentias illis qui interessent diuinis officijs. Et quia illa constitutio Vrbani non fuit recepta ab omnibus, ideo Clemens Papa quintus innouauit illam constitutionem, & illam præcepit ab omnibus seruari. Accipiatis diuisionem glos. & prosequamini sicut ipsa tradit.

¶ Colligo aliqua notabilia. Primo ex principio textus, quòd valet argumentum

num a † in sanctis eius laudate iubemur b, dignum profecto c iustum & salutare nobis existit, vt sibi in sui d quo nos quotidie spiritualiter reficit e memoriā corporis, laudes festiuæ venerationis & gratias referamus. Hac igitur cōsideratione inducti, constitutionem à bonæ memoriæ Vrbano f Papa quarto prædecessore nostro super hoc editam, de fratrum nostrorum consilio districte præcipimus g obseruari, cuius tenor sequitur in hæc uerba: Vrbanus Episcopus seruus seruorum Dei venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & alijs ecclesiarum prælatis: & cætera. ¶ Transiturus de hoc † mūdo ad patrē Saluator noster Dominus Iesus Christus, cum tempus suæ passionis instaret, sumpta h cœna, in memoriam mortis suæ instituit i † summū & magnificum sui corporis & sanguinis sacramentū, corpus in cibum, & sanguinem in poculum k tribuendo: Nam quotiens hunc panem manducamus, & calicem bibimus, mortē Domini annuntiamus l. In institutione quidem huius sacramēti dixit ipse Apostolis m:

Hoc facite in meam commemorationem: vt præcipuum & insigne memoriale sui amoris eximij, quo nos dilexit, esset nobis hoc præcelsum & uenerabile sacramentum: memoriale, inquam, mirabile ac stupendū, delectabile, suaue, tutissimum, ac super omnia pretiosum n, in quo innouata sunt signa, & mirabilia o immutata, in quo habetur omne delectamētum, & omnis saporis suauitas p ipsaq; dulcedo Domini degustatur, in quo utique vitæ suffragium consequimur & salutis q. Hoc est memoriale dulcissimum, † memoriale sacratissimum, memoriale saluificū, in quo gratā redemptionis nostræ recensemus memoriam r, in quo à malo retrahimur & in bono s confortamur, & ad uirtutum & gratiarum proficimus incrementa, in quo profecto proficimus ipsius corporali præsentia Saluatoris. Alia nāque quorum memoriam agimus, spiritu menteq; cōplectimur: sed non propter hoc realem eorū præsentiā obtinemus. In hac vero sacramentali Christi cōmemoratione Iesus Christus præsens sub alia quidem

argumentum à minori ad maius affirmatiue, vt in authen. multo magis. C. de sacrosan. eccle. Nota plura miracula & plures effectus sacramenti altaris. Nota rationem constitutionis festi omnium sanctorum, cur in illo die fiat. Nota effectum huius cap. quòd die Iouis post festum Pentecostes debet celebrari festū Corporis Christi. Et nota indulgentias concessas illis, qui intererūt omnibus diuinis officijs.

† Vide cōcilium Trident. sess. 13. de sanctissimo Eucharistiæ sacramento. & sessio. 22. de sacrificio Missæ, & B. Thomam opusculo 57.

Nota lecturā tui textus, & pulchra verba in illo existētia. Nota quòd Deū iubemur laudare in sanctis eius, id est laudare Dei mirabilia, laudādo ea quæ sancti fecerunt in Dei virtute. de hoc in gloss. a.

Nota quòd quandoque iustum & honestū simul concurrunt, vt in littera ibi, *Dignū profecto, iustum*, &c. quādoq; videt aliter. Zabarella.

¶ *Prima glo. diuidit dicēs quod singulas partes facit, & deinde ponit summā.*

a ¶ *Si Dominum.*] duæ sunt principales partes: in prima procemiū Clemētis, q expresso motu seruari præcipit cōstitutionē Vrbani. in secūda prædicta cōstitutio ibi: *Vrbanus*. quæ subdiuiditur in titulum & prosam ibi. *Transiturus*. in qua præmittit de corpore Christi suaue, formosum & prolixū exordium, principaliter ostēdens causam institutionis ipsius sacramenti, & ipsius effectum. Secunda ibi, *Licet igitur*. ponitur narratio: in qua pmissa multiplici causa celebrationis festi corporis Christi, diē statuit, qua debeat celebrari. Tertio ibi, *Idoque*. cōcludit ponēs exhortationē de festo colendo cum certis indulgentijs. Et hoc intendit. Festum corporis Christi celebrari debet feria quinta post octauā Pentecostes, & certæ indulgentiæ cōceduntur his, qui in festo vel infra octauam officio uel Horis intererunt.

† In antiquioribus codicibus deest dictio, hoc.

† Vide omnino B. Thomam par. 3. que. 73. ar. 5. & q. 13 art. 1. vbi agit de gloriosa & sanctissima huius venerabilis sacramēti institutione.

b ¶ *Iubemur.*] Psalm. vlt. Laudate Dominum in sanctis eius.

ADDITIO. Facit eod. tit. c. 2. & eod. tit. gloriosus. lib. 6.

c ¶ *Profecto.*] pro certe. 1 & est sensus, si laudare iubemur Dominum in sanctis, fortius in seipso. & est argumentum à minori. de quo de elect. cum in cunctis. vel quo dicimus, propter quod vnumquodque tale, & illud magis.

1 Hæc glos. notāda est propter modos arguēdi. Ioa. Imola.

d ¶ *In sui.*] corporis memoriam, quod sequitur.

e ¶ *Reficit.*] de consecra. dist. 2. qui manducat, in principio.

f ¶ *Vrbano.*] qui fuit natione Gallicus & Trecensis, & parū vixit ultra triennium in Papam. & fuit is qui regnū Siciliæ contra Manfredum contulit Carolo fratri regis Franciæ, vt patet in Chronicis.

g ¶ *Præcipimus.*] Licet hoc procemium sit simile illi quod habetur 3. ca. compil. de sepul. dudum. tamē in hoc differunt: quia illud in concilio, hoc est extra concilium. Item hic constitutio Vrbani solum seruari præcipitur: ibi constitutio Bonifacij innouatur. ratio patet quia illa fuit per constitutionem Benedicti reuocata, ista uero non fuit reuocata, sed per aliquos non recepta.

h ¶ *Sumpta cœna.*] ratio huius habetur de conse. dist. 2. liquido.

i ¶ *Instituit.*] Matthæi 26. de conse. dist. 2. panis est in altari. de celebra. Mis. cum Marthæ.

k ¶ *Poculum.*] facit hæc littera quòd alia sit transubstātiatio corporis, & alia sanguinis. de hoc de consecra. dist. 2. cum omne. & cap. comperimus. & cap. quia corpus.

l ¶ *Annuntiamus.*] 1. ad Corinth. 11. circa finem.

m ¶ *Apostolis.*] Lucæ 22. de conse. distin. 2. in Christo semel. in fine. & vide quod ibi not.

n ¶ *Pretiosum.*] 95. dist. ecce. de consecra. dist. 2. nihil.

¶ *Glos seq. primo allegat quotam, & remittit: secundo ponit septē mirabilia in corpore Christi, ad singula inducens saltē vnū casum & figurā.*

o ¶ *Mirabilia.*] quod optauit Ecclesiast. 36. c. ibi: Innoua signa, & immuta mirabilia. de his mirabilibus dixi de celebr. Miss. cum Marthæ. §. quæsiuisti. Et nunc aliter tractando dicamus cum theologis, quòd in hoc sacramento notatur mirabilis productio: quia de cælo nobis productum est, & ad uocem sacerdotis aperiuntur cæli, &c. de consecra. distin. 2. quid est sanguis, quod figuratum 2 fuit Exod. 16. in prin. Ego pluā vobis panes de cælo. Itē notatur mirabilis multiplicatio, quæ quotidie cōficitur & sumitur, nec consumit. de cōse. dist. 2. in Christo semel. & cap. qui manducat 2. quod figuratum fuit 2. Regū. 6. circa finē, vbi dicit, quòd Dauid partitus est in vniuersalem Israelis multitudinē singulis collyridam panis vnam, & assaturam bubalæ carnis vnam. & 4. Regum 4. in fine. de viginti panibus saturati sunt centū viri. Item mirabilis ministratio, quia quoad effectum, ita per malos 3 vt per bonos ministratur. 1. quæst. 1. intra catholicam. cum cap. sequen. vsque ad §. sed obijcitur. de consec. distin. 2. virum. quod figuratum est 3. Regum 17. in principio. vbi dicitur quòd Heliæ qui fugerat ad torrentem, corui deferebant panem, & carnes mane & vespere. Item mirabilis confortatio: quia fulcit animæ nostræ substantiā, & quotidie 4 accipiendus est iste panis, vt quotidie prosit. de consecr. distinctio. 2. non iste panis. & qui de eo manducat, in æternum non deficit. ead. dist. Christus panis est. & hoc figuratum fuit 3. Regum 19. post princ. ubi Heliæ fugienti per desertum uiam vnius diei, & tandem dormienti angelus ad caput eius posuit panem subcinericium, dicens: surge & commede, qui cum comedisset, ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Et qui contemnit vel negligit hunc panem sumere, debilitatur & cadit a uirtutibus. de consecr. distinct. 2. si quotiens. & cap. si quis intrat: quod figuratum est 1. Regum. 28. ad finem, ibi: statimq. Saul cecidit super terram, & robur non erat in eo: quia panem non comederat illa die. Item mirabilis munditia: quia nisi digne & a dignis sumatur, propinat mortis iudicium 5 de consecra. distinctio. 2. qui scelerate. & capitu. timorem. quod tangere uoluit Psalm. dicens: Qui manducatis panem doloris. & cum bucella quam Christus dedit Iudæ, introiuit diabolus in eum. de consecra. distinct. 2. esca. Item mirabilis translatio. qui etiam prece iniusti 6 fit transubstantiatio uirtute Spiritus sancti, non merito sacerdotis. 1. quæstio. 1. cum scriptura. quod figuratū fuit in historia, quæ ibi legitur de Gedeon, Iudicū 6. circa mediū, cui præcepit angelus, quòd panes azimos & carnes tolleret, & illa poneret super petrā: & extēdit angelus summitatē virgæ quā habebat in manu, & ascendit ignis de petra, & consumpsit sacrificiū. Item mirabilis transmissio, quia trāsmittitur etiā ad defunctos: nō summe malos, nec summe bonos. 13. quæst. 2. nō æstimemus. & cap. animæ. quod figuratum fuit Danielis vlt. ad finē. vbi præcepit angelus Abachuc quòd panes & pulmentū quod ferebat messoribus, portaret in Babylonē Danieli posito in lacu leonum, & cum nesciret Abachuc locū, apprehendit illum angelus capillo capitis sui, & posuit eum in Babylonē super lacū, & accepit Daniel prandiū, &c. Quædā alia mirāda ex inferioribus collige. I. A.

2 De figuris huius sacramēti, B. Thomas 3. par. q. 73. art. 6 & q. 80. ar. 10. ad. 1. argumentū.

† B. Thomas opusculo 57.

3 B. Thomas 3. par. q. 82. art. 7. & 8.

4 Vide omnino B. Thomam 3. par. q. 80. art. 10.

5 B. Thomas 3. par. q. 80. art. 4. & 5.

6 B. Thomas 3. par. q. 82. art. 7. & 8.

p ¶ *Suauitas.*] Sapientiæ 16.

q ¶ *Salutis.*] de consec. dist. 2. cum omne. in princip. & c. species. in fin. Ioan. And.

r ¶ *Memoriam.*] de consecr. dist. 2. semel Christus. & cap. in Christo semel.

s ¶ *In bono.*] sic de statu mona. cum ad monasterium. ver. prior.

a ¶ *Forma*

forma [a]. In propria vero substãtia est nobiscum: Ascensurus enim in cælũ dixit [b] Apostolis & eorũ sequacibus [c]: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationẽ seculi: benigna ipsos ꝓmissione confortãs, quod remaneret, & esset cum eis etiam præsentia corporali. O digna & nunquam intermittẽda memoria, in qua mortem [d] nostram recolimus mortuam, nostrumq; interitum interijsse, ac lignum [e] viuificum ligno crucis affixum fructum nobis attulisse salutis.

Hæc est commemoratio gloriosa, quæ fidelium animos replet gaudio salutari, & cum infusione lætitiæ deuotionis lacrymas subministrat. Exultamus nimirum nostram memorando liberationem, & recolendo passionem Dominicã, per quã liberati sumus, vix lacrymas continemus. In hac itaque sacratissima commemoratione assunt nobis suauitatis gaudium simul & lacrymę: quia & in ea congaudemus lacrymãtes, & lacrymamur [f] deuote gaudentes, lætas habẽdo lacrymas, & lætitiam lacrymantem: nam & cor ingenti perfusum gaudio, dulces per oculos stillat guttas. O diuini amoris immensitas, diuinæ pietatis superabũdãtia, diuinæ affluẽtia largitatis: dedit [†] enim nobis Dominus omnia, quę subiecit sub pedibus [g] nostris, & super vniuersas terræ creaturas cõtulit nobis dominij principatũ. Ex ministris etiã spirituũ superiorum [†] nobilitat & sublimat hominis dignitatem: Administratorij [h] namq; sunt omnes in ministerium propter eos qui hæreditatem salutis capiũt destinati. Et cum tam copiosa fuerit erga nos eius munificentia, volens adhuc ipse in nobis suam exuberantem charitatẽ præcipua liberalitate monstrare, semetipsum [i] nobis exhibuit, & trãscendẽs omnem plenitudinem largitatis, omnem modum dilectionis excedens, attribuit se in cibum. O singularis & admiranda liberalitas, vbi donator venit in donũ, & datum est idem penitus cũ datore [k]. Quàm larga & prodiga largitas, cum tribuit quis seipsum [l]. Dedit igitur nobis se in pabulum; vt quia per mortem [m] homo corruerat, & per cibum ipsẽ [n] releuaretur ad vitam: cecidit homo per cibum ligni mortiferum: [‡] releuatus est homo per cibum ligni uitalis: In illo pepẽdit esca mortis, in isto pependit vitæ alimentũ. Illius esus meruit læsionẽ, istius gustus intulit sanitatem: gustus sauciauit & gustus sanauit. vide quia vnde uulnus est ortũ, prodijt & medela [o]: & vnde mors subijt, exinde vita euenit [p]. De illo siquidẽ gustu dicitur [q]: Quacũq; die comederis, morte morieris. De isto uero legitur [r]: Si quis comederit ex hoc pane, viuet in æternũ. Hic est cibus qui plene reficit, vere nutrit, summeq; impinguat: nõ corpus sed cor, nõ carnẽ sed animam [s], nõ ventrem [t] sed mentem. Homini ergo qui spirituali alimonia indigebat, saluator ipse misericors de nobiliori & potentiori huius mundi alimento pro animæ refectione pia dispositione prouidit. decens quoque liberalitas extitit, & [†] cõueniens operatio pietatis, vt uerbum Dei æternũ quod rationabilis creaturæ cibus est & refectio, factũ [u] caro, se rationabili creaturæ carni & corpori, homini videlicet in edulium largiretur: panẽ enim Angelorũ manducauit [x] homo: & ideo saluator ait [y]: Caro mea uere est cibus. Hic panis sumitur, sed uere non cõsumitur: manducatur, sed non transmutatur: quia in edẽtem minime transformatur: sed si digne recipitur, sibi recipiens conformatur [z]. O excellentissimum sacramentum. O adorandum, venerandum, colendum, glorificandum, præcipuis magnificãdũ laudibus, dignis pręconijs exaltandum, cunctis honorandum studijs, deuotis prosequẽdum obsequijs, & syn ceris mentibus retinendum. O memoriale nobilissimum intimis commendandum præcordijs, firmiter animo alligandum, diligenter reseruandum in cordis vtero & meditatione, ac celebratione sedula recensendum. Huius memorialis continuã debemus celebrare memoriam, vt illius cuius ipsum fore memoriale cognoscimus, semper memores existamus: quia cuius donum vel munus frequẽtius aspicitur, huius memoria strictius retinetur. ¶ Licet [a] igitur hoc memoriale sacramẽtũ in quotidianis Missarũ solẽnijs frequentetur [b], conueniẽs [†] tamẽ arbitramur & dignũ, vt de ipso semel saltẽ in anno ad cõfundendam specialiter hæreticorũ perfidiã & insaniã [c], memoria solẽnior & celebrior habeatur. In die itãq; cœnę Domini, quo die ipse Christus hoc instituit sacramentũ, vniuersalis Ecclesia pro penitentiũ reconciliatione sacri confectione [d] chrismatis, adimpletione mandati circa lotionẽ [e] pedum, & alijs plurimum occupata, plene vacare noit

a ¶ *Forma.*] & quare hoc, not. de conse. dist. 2. sorte.
b ¶ *Dixit.*] Matthæi vltimo in fine. — Matt. vlt.
c ¶ *Sequacibus.*] per fidem. de successoribus Apostolorum not. 12. q. 1. videntes.
d ¶ *Mortem nostram.*] æternam.
e ¶ *Lignum viuificum.*] scilicet Christum.
f ¶ *Lacrymamur.*] simile ad Corint. 6. de excess. prǽl. nouis 1. in princip.
g ¶ *Sub pedibus nostris.*] Psal. 8. Domine Dominus noster. & ad Hebr. 2. vbi dicit Apostolus, quæ omnia submittendo nil dimisit non subiectum. & concor. de maio. & obed. solitæ. circa finem.
h ¶ *Administratorij.*] sumptum ad Heb. 1. c.
i ¶ *Semetipsum.*] ad Ephesios. 5.
k ¶ *Cum datore.*] concor. de consecr. dist. 2. nec Moyses. de sum. trinit. c. 1. §. vna. in princ.
¶ *Glos. seq. duo notat, & secundum tripliciter probat.*
l ¶ *Seipsum.*] Not. pro forma salutationis, qua quis offert seipsum: qua breuitatis etiam causa multum vtor. Item not. pro theologis qui tenent, quòd idem opus meritoriũ laudabilius est in vouente vel professo, quàm in alio. probant, quia uouere opus latriæ est, quæ præcipua uirtus est inter morales: opus autem nobilioris virtutis est melius & magis meritoriũ, ergo & de latria quæ est cultus & seruitus, quę soli Deo debetur. de consecr. dist. 3. venerabiles. Secundo, quia vouens non solum quo ad actũ, sed etiam quo ad potestatẽ subijcit se Deo, vt de cætero aliud agere non possit: ergo plus dat. secundum Anselmum lib. de similitudinibus: cum det fructum & arborem, quàm qui dat solum fructum. Tertio, quia propter votum immobiliter voluntas firmatur in bonum: Ad perfectionem autem virtutis pertinet aliquid agere ex uoluntate firmata in bono, vt patet per Philosophum 2. Ethicorũ. Et Augustinus: Felix necessitas quæ ad meliora compellit. ergo magis meritoriũ. Ioan. And.

‡ Al. legitur. Dominus nobis omnia, quia subiecit omnia sub pedib' nostris, & super, &c.

† Al. superiorum.

⁂ Vide præceteris D. Thomam. 2. 2. quæst. 88. art. 6. vbi plenè de hac quæstione. & eũ per omnia sequitur hic glossa.

m ¶ *Mortem.*] clarius ad propositum dixisset, quia per cibum in mortem homo. & cetera.
n ¶ *Ipse.*] homo.
o ¶ *Medela.*] & sic de cibo dicere possumus, cibus damnauit qui saluauit, vt de muliere dicitur. & not. de sacra vnct. c. vnico. uer. per frontis. sed non est idem specie, vt hic patet. Ioan. And.
p ¶ *Euenit.*] concor. præfatio crucis. vt dixi. 3. ead. compil. de sum. trinit. c. 1. super ver. cruci.
q ¶ *Dicitur.*] Genes. 2. circa medium.
r ¶ *Legitur.*] Io. 6. circa finem. de pœnit. dist. 2. charitas est à qua. Io. Andr.
s ¶ *Animam.*] de offic. ordi. inter cætera.
t ¶ *Non mentem.*] de conse. dist. 2. vt quid paras.
u ¶ *Factum caro.*] Io. 1. de biga. debitum.
x ¶ *Manducauit homo.*] Psal. 77. Attendite popule meus.
y ¶ *Ait.*] Io. 6. de cõse. dist. 2. dupliciter.
z ¶ *Conformatur.*] vide quod not. de consecrat. dist. 2. non iste. & quod not. & dixi de Iud. etsi Iudæus.
a ¶ *Licet igitur.*] secunda pars.
b ¶ *Frequentetur.*] quòd ex multis causis sapientia Dei voluit fore frequentandũ. quod dic vt de consecr. dist. 2. iteratur.
c ¶ *Insaniam.*] de quibusdam illorum erroribus. de consecra. dist. 2. cum omne. Ioan. And.
d ¶ *Confectione.*] quæ fieri debet singulis annis & vetus cremari. de conse. dist. 3. in litteris. Et potest fieri tempore interdicti. de sen. excom. quoniam. lib. 6.
e ¶ *Lotionem pedum.*] Ioan. xiij.

a ¶ *Cer-*

‡ Al. mortiferum.
Gen. 2.
Ioan. 6.
† Al. ita: & non inconueniens, &c.
Psal. 77.
Ioan. 6.
† Vide cõcilium Trident. sess. 13. de sanctissimo Eucharistiæ sacramẽto c. 5. & cano. 6.
Ioan. 13.

non potest celebrationi huius maximi sacramenti. Hoc enim circa sanctos, quos per anni circulum ueneramur, ipsa obseruat Ecclesia, vt quamuis in letaniis & Missis, ac alijs etiam ipsorũ memoriam sæpius renouemus: nihilominus tamen ipsorum natalitia certis diebus per annum solemnius recolat, festa propter hoc eisdem diebus specialia celebrando. Et quia in his festis circa solemnitatis debitum aliquid per negligentiam, aut rei familiaris occupationem, aut aliàs ex humana fragilitate omittitur; statuit ipsa mater Ecclesia certam [a] diem, in qua generaliter omnium [b] sanctorum commemoratio fieret: vt in hac ipsorum celebratione communi, quicquid in propriis ipsorum festiuitatibus omissum existeret †, solueretur. Potissime igitur exequendum est erga hoc uiuificum sacramentum corporis & sanguinis Iesu Christi, qui est sanctorum omnium gloria & corona [c], vt festiuitate ac celebritate præfulgeat speciali: quatenus in eo, quod in alijs Missarum officiis circa solemnitatem est forsitan prętermissum, deuota diligentia suppleatur, & fideles, festiuitate ipsa instante, intra se præterita memorantes, id quod in ipsis Missarum solẽniis secularibus forsan agẽdis impliciti, aut aliàs ex negligentia vel fragilitate humana minus plene gesserunt; tunc attente in humilitate spiritus & animi puritate restaurent. Intelleximus autem olim dum in minori essemus officio constituti, quòd fuerat quibusdam catholicis diuinitus reuelatũ [d], festum huiusmodi generaliter in Ecclesia celebrandũ. Nos itaque ad corroborationem & exaltationẽ catholicæ fidei, digne ac rationabiliter duximus statuendum, vt de tanto sacramẽto præter quotidianam memoriam, quam de ipso facit Ecclesia, solemnior & specialior annuatim memoria celebretur: certum ad hoc designantes & describentes diem, uidelicet feriam [e] quintam proximam [f] post octauam [g] Pentecostes [h]: vt in ipsa quinta feria deuotæ turbæ fidelium propter hoc ad ecclesias affectuose concurrãt, & tã clerici, quàm populi gaudentes in cantica [i] laudum surgant: tunc enim omnium corda & uota, ora & labia, hymnos [k] persoluant lætitiæ salutaris: tunc psallat fides, spes tripudiet, exultet charitas, deuotio plaudat [l], iubilet [m] chorus, puritas iocundetur: tunc singuli alacri animo pronaque uoluntate conueniant, sua studia laudabiliter exequendo tanti festi solemnia celebrantes: & utinã ad Christi seruitium sic eius fideles ardor inflammet, vt per hæc & alia proficientibus ipsis meritorũ cumulis apud eum, qui sese dedit pro eis in pretiũ [n], tribuitque se ipsis in pabulum, tandem post huius vitæ decursum eis se in præmium [o] largiatur. † Ideoq; uniuersitatem vestram monemus & hortamur in Domino, & per Apostolica scripta in uirtute sanctæ obedientię districte pręcipiẽdo mãdamus in remissionem peccaminum iniungentes, quatenus tam excelsum & tã gloriosum festum, prædicta quinta feria singulis annis deuote ac solemniter celebretis, & faciatis studiose per uniuersas ecclesias ciuitatum uestrarum & diœcesum celebrari subditos vestros in Dominica, dictam quintam feriam proxime præcedẽte, salutaribus monitis sollicite per vos & per alios exhortantes, vt per ueram & purã confessionẽ, eleemosynarũ largitionem [p], attẽtas [q] & sedulas orationes [r], & alia deuotionis & pietatis

a ¶ *Certam diem.*] scilicet calendæ Nouembris sic dicti: quia nonus mensis inchoando à Martio, vt inchoabant antiqui, qui solum decem menses habuerunt usque ad tempus Iulij Cæsaris & Numæ Pompilij, & tunc distincto & correcto anno secundum cursum solis redeuntis in finem anni ad eundem punctum additi fuerunt duo mẽses in principio anni, scilicet Ianuarius & Februarius: & ppter horas sex quæ supererant, oportuit singulis quatuor annis addi diem bissextilem. qđ dic vt de uerb. sig quæsiuit. & tunc temporis Iulius vocabatur Quintilis, & Augustus Sextilis: qui postea à Iulio & Augusto denominati fuere uel propter ipsorum ortum, vel propter rem prospere gestam.

b ¶ *Omnium sanctorũ.*] quo Italici anseres deuorant: quod Romani facere non deberent. vt enim dicit Ambrosius in Hexameron, 5. Merito debes anserib9 Roma q regnas. dij tui dormiebant & anseres vigilabant; illis potius debes sacrificare quàm Ioui, cedãt enim dij vestri anseribus, a quibus se sentiunt esse defensos: ne & ipsi ab hoste caperentur. Et Isidorus 12. etymolog. Gallorũ ascẽsus in Capitolio an seris clangore deprehẽsus est. nullum enim animal ita odorem hominis sentit vt anser. Ioan. And.

¶ Alias, existunt.

c ¶ *Corona.*] ad Philip. iiij.

Philip. 4.

d ¶ *Reuelatũ.*] hoc nõ creditur simpliciter asserenti. de hæret. cum ex iniuncto: Mihi autẽ reuelatur, q hoc festũ adiungetur ad alia festa: de quibus in decre. vlt. de sent. excom. lib. 6. & tunc eadem constitutione notabilia ipsius cõstitutionis dubia supplico declarari.

Feria quid significat, & unde dicitur.

e ¶ *Feriam quintã.*] scilicet diem Iouis. & licet proprie feria sumatur pro festo: tamen omnem diem vocamus feriã, vel a fando: quia qualibet die fabat De9 Geñ. 1. vel quia singulis diebus fari possumus in diuinis vel humanis. simile de verb. signifi. forus.

f ¶ *Proximam.*] intelligebat. ff. de verb. oblig. eum qui calendis.

¶ *Glo. seq. signat contrarium & soluit.*

g ¶ *Octauam.*] cõtra de ferijs, capellanus. illud quo ad officij celebrationem, hoc quo ad dierum numerum. & concor. eod. tit. c. 2. de resti. in integ. coram, in fine.

Pentecoste quid est & vnde dicitur.

h ¶ *Pentecostes.*] sic dicitur a pẽte quod est quinque (facit de deci. cap. 1. in fi. & quod ibi not.) & coste decem, quia quinquies x. dies sunt inter festum Resurrectionis & Pentecostes, copulato vtroque festo, & quidam declinant pentecoste pentecostes: alij vero hoc pentecoste indeclinabile.

i ¶ *Cantica.*] ad Ephesios 5.

k ¶ *Hymnos.*] hi sunt cantica laudis, sicut Threni cantica lamentationis, vt scripsi de immu. eccle. non minus.

Hymni & threni differunt.

l ¶ *Plaudat.*] quasi manus iungat.

m ¶ *Iubilet.*] quod est cantare voce quadam confusa præ gaudio. vnde dicunt quidam quòd iubilus est gaudium quod uerbis explicari non potest, nec tamen penitus reticeri.

Iubilus quid est.

n ¶ *In pretium.*] 1. Corint. 6. in fi. ibi. Empti enim estis pretio magno.

o ¶ *In præmium.*] Thobiæ iiij. post. princip.

p ¶ *Largitionem.*] 86. di. fratrem. de triplici eleemosyna 45. di. tria. sed aliter per Host. in summa de pœnit. §. quis sit effectus. ver. eleemosyna. de temp. ord. §. & cui. sub §. septima.

Eleemosyna est triplex.

q ¶ *Attẽtas et sedulas.*] idest continuas vel assiduas.

¶ *Glos. seq. de oratione. primo remittit. secundo format summam, quærens de nomen, in fi. gl. prolixitatem excusat. Ad primũ membrum summa quadrupliciter respondet. Ad secundum datur unica etymologia. Ad tertium unica diuisio. Ad quartum & ad incidens prouerbium respondet, & obiectionem soluit. Ad quintum respõdet & incidenter quærit, an peccatorum oratio exaudiatur, arguit pro et contra, & soluit. Ad sextum respondet, & responsum determinat. De septimo remittit ad plura: sed quattuor prosequitur, incidenter quærens an oratio debeat esse uocalis. allegat pro & contra. & soluit. Circa octauum tria prosequitur. Circa nonũ & ultimum ponit duplicem effectum: secundum probans in rebus, quinque authoritatibus, & tribus exemplis, de pluribus remittens.*

r ¶ *Orationes.*] De oratione † tractauit Hosti. in sum. de pœnit. §. quis sit effectus. uer. carnis autem maceratio. Sed plenius per modũ summæ videamus quid sit oratio: vnde dicatur, quæ sit eius diuisio, ad quem sit porrigẽda, per quem, ad quid, qualiter vbi, & quis sit eius effectus. De primo: oratio secũdum Augustinum lib. de verbis Domini, est quædam petitio. Alibi dicit, q est pius mentis affectus directus in Deum, & plerumq; oe pigritetur in uocem prorumpens: & colligit de consec. dist. 1. quando autem. Vel oratio est congeries uocum in Deum tendentium ad aliquid impetrandum. Et secundum Damascenum est ascẽsus intellectus in Deum, vel petitio ducentium ad Deum, vel petitio descendentium a Deo. 20. dist. cap. fi. Ad secundum dic, q dicitur secundum Cassianum Isidorum & Bernardũ quasi oris ratio: vt scilicet, rationabile petatur: aliàs non esset oratio: simile de reb. eccle. non ali. c. fi. & per hoc uidetur quòd debeat esse uocalis: de quo dicam sub septimo membro. Detertio sciendum quòd Cassianus † post Apostolũ 1. ad Timo. 2. hanc diuidit in quatuor species: In obsecra-

† De materia huius glossæ vide plenissime B. Thomã 2. 2. quæst. 83. per totam quæstionem.

† In collationibus patrum, collat. 9. cap. 11. 12. & 13.

opera, taliter se studeant preparare, quòd huius pretiosissimi sacramẽti mereantur fieri participes illa die, possintq; ipsum suscipere reuerẽter, ac eius virtute augmentum consequi gratiarum. Nos enim Christi fideles ad colendum tantum festũ & celebrandum donis uolẽtes spiritalibus animare, omnibus

obsecrationem, qua quis compunctus pro commissis veniam deprecatur: Orationem, per quam fit ascensus intellectus in Deum, vel per quam aliquid Deo uouetur vel offertur: Postulationem, quam constitutus in spiritus feruore pro alijs solet emittere: Gratiarum actionem, quam mens Deo refert per excessum ineffabilem recolendo præterita Dei beneficia, vel contemplando præsentia, vel prospiciendo futura iam præparata dilectis. Beatus Bernardus in quodam sermone dicit, quòd obsecrationes fiunt affectu uerecundo, orationes puro, postulationes amplo, gratiarum actiones deuoto.

Oratio ad quem porrigi debet.

De quarto dic, quòd porrigenda est ad Deum, Matthæi 6. Cum oraueritis, dicite: Pater noster. &c. Ad Sanctos autem porrigi potest non tamquam per ipsos implenda, sed vt precibus & meritis ipsorum exaudiatur à Deo. patet hoc ex modo orandi, quo vtitur Ecclesia: ad Christum enim non dicit ora pro nobis: sed audi nos, uel miserere nobis: ad Sanctum dicit, ora pro nobis. Et tenent theologi, quòd Sancti orationes nostras cognoscunt: vnusquisque enim beatus tantum in essentia Dei uidet quantum perfectio beatitudinis requirit: hoc autem requiritur ad perfectionem beatitudinis, vt homo habeat quicquid velit, nec uelit aliquid inordinatum: sed recta uoluntate quilibet cognoscere vult quæ ad eum pertinet: ergo etiam Sancti (cum eis nulla rectitudo desit) hoc uolunt: oportet igitur quòd vota hominum, orationes & deuotiones in uerbo cognoscant: Nam ad eorum gloriam pertinet quòd auxilium egentibus præbeant ad salutem: Sic enim Dei cooperatores efficiuntur. Et si dicis, solus Deus cognitor est cordium: de simo. tua. in fin. cum concor. sed oratio consistit in corde: ergo &c? Respondeo quòd cordium cogitationes solus Deus nouit per seipsum, sed tantum alij cognoscere possunt quantum eis reuelatur, vel per uisionem uerbi uel alio modo. Fatendum ergo quòd orationes quas ad Sanctos uerbo vel corde dirigimus, Deo manifestante cognoscunt. De quinto dic, quòd porrigenda est per bene dispositum, contritum & pænitentem: quia cum is qui displicet, &c. 3. q. 7. iudicet. 49. distinct. §. 1. vbi etiam not. an orationes malorum prosint ijs pro quibus orant. Competit autem orare etiam summe perfectis: vt dicam j. de hæret. ad nostrum. uersic. 2. De hoc autem dubitatur, an exaudiat Deus peccatores orantes. Argu. quòd sic. 1. q. 1. ipsi contra. ead. q. si quis inquit. uer. ad hæc omnia. & c. sacrosancta. Dicit Thomas[1] quòd si peccator petit aliquid inquantum peccator, idest secundum desiderium peccati, non auditur à Deo ex misericordia: sed quandoque exauditur ad uindictam, dum permittitur amplius ruere in peccata. Vnde secundum August.[2] Deus quædam negat propitius, quæ concedit iratus. Sed si peccatoris oratio procedit ex desiderio bonæ naturæ, Deus exaudit, non quasi ex iustitia: quia talis non meretur: sed ex pura misericordia: si tamen alia in oratione concurrant, de quibus j. dicetur. De sexto dicendum, quòd orare debemus principaliter salutifera, Matth. 6. Primum quærite regnum Dei, & iustitiam eius. & licet Valerius lib. 7. cap. 2. dicat quòd Socrates quasi quoddam humanæ sapientiæ terrestre oraculum nil vltra petendum à dijs immortalibus arbitrabatur quàm vt bona tribuerent: patet tamen ex oratione Dominica quòd etiam aliquid determinate petere possumus. unde August. ad Probam:[3] dicit quòd ad Deum id licet orare, quod licet desiderare: dicens quòd oratio Dominica ostendit etiam temporalia à Deo peti posse. dum dicit: Panem nostrum quotidianum, &c. Tenent ergo Theologi quòd temporalia à Deo orando petere possumus, non vt finem constituamus in illis, sed vt fini adminicula beatitudinis consequendæ: vt scilicet quasi instrumentaliter nobis deseruiant ad sustentationem vitæ corporalis exercendæ ad actus virtuosos. facit 8. q. 3. si quis obiecerit. & quod dixi de regula. Ioannes. in oppo. 2. De septimo scias, quòd Host. in prædict. ver. ponit xiiij. quæ requiruntur in oratione: scilicet quod sit fidelis, secura, humilis, discreta, deuota, uerecunda, secreta, pura, lacrymosa, attenta, communis, feruida, operosa, & assidua. Sed tu quantum ad præsens membrum pertinet, breuiter dic quòd modus orandi requirit humiliationem corporis, deuotionem cordis, attentionem, & breuiloquium. de primo Eccles. 35. Oratio humiliantis se penetrabit nubes. de elect. vbi periculum. §. pen. li. 6. & Cyprianus lib. de oratione Dominica. Sit orantibus sermo cum disciplina quietem continens & pudorem: incuruatio tamen uel corporis humiliatio, non refectionis sed deuotionis obtentu fieri debet: vt dicit Cassianus. & facit 8. q. 1. sciendum. C. de ijs qui spon. mu. sub. l. 1. & 2. Et de secundo probatur de uo. magnæ. circa fin. & prædic. decr. vbi periculum. §. penult. Et Aug. Quid prodest strepitus labiorum si mutum est cor?

1 Id habet B. Thomas 2. 2. quæst. 83. art. 16.

2 Tractat. 73. in Ioannẽ. & de uerbis Domini sermone 53.

3 Epistola 121. cap. 4. 5. & 12.

& Grego. in moral. Veraciter orare est amaros in compunctione gemitus, non uerba composita resonare. Et ibidem: Animarum verba sunt ipsa desideria, in quibus tanto quis minus clamat, quanto minus desiderat. De tertio patet hic, de consecr. distinct. 5. numquam. in princip. & Cyprianus: Nil aliud cogitet animus quàm id solum quod precatur. de consecr. distinct. 1. quando autem. & dicit Grego. quòd illam orationem Deus non audit, cui ille qui orat non attendit. Dicunt tamen theologi[4] hoc intelligendũ quando attentio nullo modo orationi coniungitur; non enim requiritur quòd attentio semper maneat in oratione per actus essentiam. unde Psalm. 37. Cor meum dereliquit me. satis enim est quòd maneat per uirtutem: quod est quando cum bona intentione quis ad orationem accedit, etsi in prosecutione mens ad alia rapiatur. Semper enim primæ intentionis vis permanet: nisi tanta sit euagatio quòd attentio omnino depereat, & tunc locus esset ei quod dicit Cyprianus lib. de oratione Dominica: Quomodo à Deo audiri te postulas, cum ipse te non audias? & Beatus Bernardus: Causamur nobis deesse gratiam: sed iustius ipsa gratia conqueritur nonnullos deesse sibi. & Cassianus: Numquam orat quisquis etiam flexis genibus, si uagatione distrahitur. & facit quod de officijs scripsi de celebra. Mis. dolentes. De quarto Matth. 6. Cum oraueritis, nolite multum loqui, & c. facit de consecr. distin.[5] non mediocriter. & uide quod not. de æta. & qualita. cap. penult. in vlt. glos. Nec tamen putes breuiloquium esse de necessitate orationis: nam oratio non solum secundum suam causam, quæ est desiderium charitatis: sed etiam secundum seipsam potest esse diuturna: nam & de Christo legimus quod pernoctauit orando, Lucæ 6. & quod prolixius orauit, Lucæ 22. Item dicitur Luc. 18. in prin. Oportet semper orare, & non deficere. facit 76. distinct. nosse. ibi: orationi pernoctanter insistimus. Sed quia vt dicit Aug. ad Probam: Multum loqui in orando, est rem necessariam superfluis agere uerbis, cum plerumque hoc negotium plus gemitibus quàm sermonibus agatur: ideo monemur ad breuiloquium: nam vt dicunt Sancti, frequens & breuis debet esse oratio: ne immorantibus nobis aliud cordi nostro inserat inimicus. Sed dubitatur an oratio debeat esse uocalis:[6] quod uidetur Psalm. 3. & 76. Voce mea ad Dominum clamaui: uoce mea ad Dominum deprecatus sum. Contra, oratio Deo porrigitur, vt dictum est: sed Deus cordis locutionem cognoscit: frustra igitur uox oris adiungitur. facit 38. distinct. sedulo. Dicunt theologi, quòd communis oratio quæ fit per ministros Ecclesiæ 12. quæst. 1. duo sunt. in princip. in personam totius populi: vt innotescat ei pro quo fit, merito ex institutione debet esse uocalis: Sed singularis, quam quis pro se vel alio porrigit, de necessitate non est uocalis: adiungitur tamen uox triplici ratione: Primo ad excitandum interiorem deuotionem: uerbis enim & signis nos ipsos interius excitamus ad sanctum desiderium augendum, vt dicit August. ad Probam[7]. Secundo ad redditionem debiti, scilicet vt seruiat orans Deo, secundum se totum, scilicet corde & corpore. de consecr. distinct. 5. numquam. Tertio ex quadam redundantia ab anima in corpus ex uehementi affectione. vnde Psalm. 15. Lætatum est cor meum, & exultauit lingua mea. De octauo patet Matth. 6. Cum oraueris intra cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum in abscondito. Et vt dicit Cassianus, intra cubiculum oramus, cum à cogitationum & sollicitudinum strepitu corde remoto, secrete & familiariter preces nostras soli Deo referamus. & facit quod not. 41. distinct. parsimoniam. & August. de sermone Domini: Videri ab hominibus non est nefas, sed id agere vt ab hominibus uidearis: recipit enim ille mercedem suam. de pænit. distinct. 3. cauendum. Orationes enim principaliter sunt in Ecclesia faciendæ. de pur. post par. cap. unico. de immu. eccles. decr. lib. 6. supra ead. compul. de cele. Mis. cap. 1. Sed vt dicit beatus Bernar. lib. meditationum: Vbicumque fueris, intra teipsum ora, si longe fueris ab oratorio, non quæras locum, quoniam ipse locus est. Videtur quibusdam quòd fieri debeat ad Orientem: sed cum Deus sit vbique, ad omnem partem possumus ad eum orare: atque tamen oramus & Missæ sacrificium facimus uersus Orientem. de hoc 11. distinct. ecclesiasticarum. De vltimo dicendum, quòd orationis effectus[8] est duplex: habet enim uirtutem merendi & impetrandi. primum dupliciter. Primo, quia uitatur per eam tentatio. Hieron. super Matth. 14. In tentationem intrat, qui orare negligit. Et August. Oratio est orantis præsidium, aduersario incendium, angelis solatium, Deo gratum sacrificium. Nam principaliter ualet contra uitia spiritalia. vnde Hierony. super Matth. c. 17. ibi, Hoc genus dæmoniorum non eiicitur, nisi in oratione & ieiunio.

4 Vide B. Thomam, 2. 2. quæst. 83. art. 13.

5 B. Thomas 2. 2. q. 83. art. 14.

6 Oratio an debeat esse vocalis, B. Thomas 2. 2. q. 83. ar. 12.

7 Epistola. 121. cap. 9.

8 B. Thomas 2. 2. q. 83. art. 15.

iunio. quod etiam habetur Matth. ix. dicit sic: Non sanat oculum quod sanat calcaneum: Ieiunio sanatur pestes corporis: oratione vero sanantur pestes mentis. Secundo quia procedit ex radice charitatis, penes quam consistit omne meritum, & est fons uiuus, &c. de pœnit. dist. 2. charitas 2. de regula. licet. in fi. De uirtute impetrandi probatur 23. q. 8. in qualibet. & ea. compil. de elect. ne Romani. in fi. Mar. xi. Quodcumque orantes petitis credite quia accipietis. Vnde per orationem reuelantur secreta diuina. 8. q. 1. si ergo. Boetius dicit: non frustra in Deo spes ponitur: preces enim quæ rectæ sunt, inefficaces esse non possunt, & beatus Bernardus lib. meditationum: Ex duobus unum indubitanter sperare debemus: aut dabit nobis quod petimus, aut quod nouit esse vtilius. Et Au. in lib. sent. Prosperi dicit orans misericorditer auditur, & misericorditer non auditur. Quid enim infirmo sit vtile, magis nouit medicus quàm ægrotus. De his Valerius lib. 7. c. 2. dicit, quòd votis sæpe experimus quod nō impetrasse melius foret. & ponit exempla, dicens: Diuitias appetis, quæ multis fuerunt exitio: honores concupiscis, qui quamplures pessundederunt: regna tecum ipsa uoluis, quorum exitus sæpenumero miserabiles cernuntur: splendidis coniugijs manus inijcis ad hoc vt aliquando te illustrent, ista nonnumquam funditus domos euertunt. Suadet ergo cælesti arbitrio nos submitti a: Effectū orationis sumus in Italia nuper experti: quando enim cum uersibus illis: Exurgat Deus, &c. cœpit Ecclesia contra rebelles orare: perempti & exterminati sunt quasi subito qui censura ecclesiastica & armis bellicis iam dudum domari non potuere. bene facit. 36. dist. c. vlti. vbi dicitur quòd orante Moyse uincebat populus: vincebatur autem dum dimittebat manus. & vide Host. in sum. de remis. §. ad quid ualent. versic. fateor. vbi ponit exempla de Daniele, Moyse, & Dauid orantibus. Sed qui leget tripertitam historiam Hug. Horacen. Helimandum, Rufinum & historiographos, inueniet quòd Theodosius Imperator senior suis orationibus miraculosam victoriam obtinuit contra Eugenium & Arbogastem, quorum exercitus iacula vehementissimus uentus retorquebat in ipsos, & iacula partis Theodosij cum maiori fortitudine vltra mensuram humani ictus impingebat in illos, & hoc uoluit ipse Claudianus poeta qui tunc florebat dicens:

O nimium dilecte Deo, cui militat æther:
Et coniurati ueniunt ad classica uenti. Hoc autem obtinuit ipsius Theodosij oratio quæ talis fuisse legitur: Omnipotens Deus, tu nosti quòd in nomine Christi filij tui ultionis iustæ, vt puto, prælia suscepi: sin aliter in me uindica. si uero cum iusta causa, & in te confisus huc ueni, porrige dexteram tuis: ne forte dicant gentes, vbi est Deus eorum. concor. huic si. de uo. magnæ. post princip. Et huic glo. fit finis: de cuius prolixitate sum excusabilis: tum quia in orationis suffragio sperans, sum effectum illius expertus in assequendis prosperis & euitandis vel saltem temperandis aduersis: tum quia secūdum materiam deberem esse prolixior: & si per ista nō satisfeci, excuset coæquatio textualis [de hoc de immuni. eccl. decet. lib. 6. per Archid. 1. q. 1. dictum.]

a ¶ *Confessis.*] Quis est hic, & laudabimus illum? Eccle. 31. has ergo remissiones quibus pauci participāt, amarè interpretari nec decet, nec expedit. vt dixi de pœnit. & remis. quòd autem.

b ¶ *In Ecclesia.*] per hanc litteram quæ habetur etiam supra parte proxi. in fi. patet quòd non sufficit interesse Horis extra ecclesiam: quod intelligo etiam si dicantur in priuato oratorio. de quo de consecra. dist. 1. concedimus. & cap. vnicuique. & cap. si quis. extra de censibus. cap. si.

c ¶ *Centum.*] dies. quod est infra.

d ¶ *In primis.*] facit ad not. de senten. excommu. c. vlt. §. in festiuitatibus. lib. 6. in 1. glo. & quod de cōpletorio sequitur facit contra.

¶ *Glo. seq. arguit ad duo.*

e ¶ *Totidem.*] argue pro æquandis distributionibus in his tribus Horis: Matutino, Missa, & Vespere. item argue quòd vbi in illis Horis dantur decem, in alijs dari debent quatuor. unde quod dixi s. ead. compil. de ætat. & qualitat. vt hi qui. ad finem.

f ¶ *Quadraginta.*] & sic ducentos.

¶ *Glos. sequens dubium soluit.*

g ¶ *Officijs.*] omnibus quo ad dies octauæ. nec puto quod hic fiat distributio, vt partem habeat qui certis interest.

h ¶ *De iniunctis.*] vide quod scripsi de pœnit. & remis. cum ex eo.

Vere pœnitentibus & confessis a, qui Matutinali officio festi eiusdem in ecclesia b in qua idem celebrabitur, interfuerint, centum c: Qui vero Missæ, totidem: Qui autem in primis d ipsius festi vesperis interfuerint, similiter centum: Qui uero in secundis: totidem e: Illis vero qui Primæ, Tertiæ & Sextæ, Nonæ ac Cōpletorii officijs interfuerint, pro qualibet Horarum ipsarum quadraginta f: Illis autem qui per octauas † illius festi Matutinalibus, Vespertinis, Missæ, ac prædictarum Horarū officijs g interfuerint, centum dies singulis octauarum ipsarum diebus de omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Apostolorum eius Petri & Pauli auctoritate confisi de iniunctis h sibi pænitentiis relaxamus.

---

† al. octauam.

‡ cap. 252.

Valerij dignissima sententia.

a Non tamen hinc inferas nō esse orandum: sed ita orandū, vt ipse qui omnia nouit, liberet nos à malo.

Claudiani uersus.

Oratio Theodosij.

Remissiones festi corporis Christi pauci participant.

TITVLVS XVII.

De immunitate ecclesiarum.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ *Reuocat & pro infectis vult haberi decretalem, clericis. eod. tit. lib. 6: cum suis declarationibus. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

Quoniā i † ex constitutione Bonifacii Papę octaui prædecessoris nostri, quę incipit, Clericis k laicos. & ex declaratione l seu declarationibus m ex illa postmodū subsecutis, nonnulla scandala, magna pericula, & incommoda grauia sunt secuta, & ampliora sequi (nisi celeri n remedio

¶ *Visum est supra de ecclesijs & rebus ipsarum: nunc uerum quas res ecclesiæ gaudeant immunitate ecclesiarum: ideo, &c.*

Quoniā.] Primo prōmittit causam & reuocationem constitutionis clericis laicos. supra eodem lib. 6. Secundo illam reuocat. Tertio seruari præcipit ius antiquum ante prædictā constitutionē. Secunda ibi, *Nos.* Tertia ibi. *Volentes.* Imol. ¶ Præsupponendum est illud quod habetur in c. non minus: & in cap. aduersus. eod. titu. in antiq. dicitur in cap. non minus quòd clerici pro rebus suis non debent soluere tallias, nec aliqua onera, ad quæ laici adstringuntur: Et si domini temporales compellant eos ad soluendum huiusmodi onera de rebus ecclesiarum suarum, etiam de rebus proprijs. tales domini temporales sunt monendi vt non compellant: & si non desistant, sunt excommunicandi: tamen dicitur quòd clerici possunt dare per modum eleemosynæ de consensu prælati aliquid laicis. Et dicitur in cap. clericis. eod. tit. lib. 6. quòd etiam clerici de consensu prælati non possunt dare laicis: immo dicitur quòd recipientes huiusmodi dona etiam gratis, sunt excommunicati ipso facto: & positum fuit illud cap. clericis. in odium Philippi regis Franciæ, qui conferebat beneficia in suo regno: unde Papa indignatus fecit illam constitutionem. clericis. & ex illa constitutione fuerunt orta multa scandala: vnde Clemens Papa voluit quod antiqua iura seruarentur, & non illa constitutio, clericis. eod. tit. in 6. vide diuisionem glos. Not. quòd laudatur celeritas. de hoc in glos. concor.

† Not. sic cursūdum esse magis periculis & incōmodis grauibus. de dolo, & contum. c. fin. de off. ord. vt litigantes. li. 6. de statu Regul. vt periculosa. lib. 6.

¶ *Prima glos. summat & diuidit, ponit tempus editionis, & causam constitutionis.*

i ¶ *Quoniam ex constitutione.*] Casus reuocat, & pro infectis vult haberi decret. clericis. eod. tit. lib. 6. cum suis declarationibus, & præmittit reuocationis causam. Secundo reuocat ibi: *Nos.* Tertio seruari præcipit ius antiquum ibi: *Volentes.* Et fuit ista de primis constitutionibus Clementis editis à principio promotionis suæ, & incipiebat, Pastoralis. cuius decidit exordium, post quod sequebatur, sane quoniam &c. Et Rex Franciæ qui fuit passiua causa cōstitutionis, fuit actiua causa reuocationis, vt sic conueniat. de reg. iur. cap. 1.

k ¶ Clericis. eod. tit. lib. 6.

l ¶ *Declaratione.*] declarauerat enim Benedictus in sua extrauag. quæ incipit: Quod olim. illam quo ad sui poenas extendi solum ad exigentes, vel dantes in exigendo auxilium, consilium, vel fauorem: ita quòd pœnæ locum non haberent in soluentibus, vel recipientibus a sponte soluentibus.

m ¶ *Declarationibus.*] dicebantur & aliæ processisse: & ideo ad omne dubium tollendum plurali utitur.

n ¶ *Celeri.*] concor. de accu. cap. si. supra ead. compil. de iureiu. Romani. in principio.

ADDITIO. De rescript. ad hæc. Et casus in quibus desideratur celeritas, not. Archid. 93. distin. cap. 1. & illos in quibus non desideratur, notat 53. dist. communis. & de hoc de elect. cap. fin. lib. 6. Cardinalis.

(succurratur) præsumitur † verisimiliter in futurum: Nos de consilio fratrum nostrorũ constitutionem & declarationem seu declarationes prædictas, & † quicquid ex eis secutũ est, vel ob a eas, penitus reuocamus, & eas haberi uolumus pro infectis b: Volentes & firmiter statuentes illud c (contra quoscumque d laicos exigentes seu extorquentes ab ecclesijs ecclesiasticisque personis tallias, seu collectas, aut exactiones quascumq; e, & cõtra dantes f ad id faciendum consiliũ, auxilium, uel fauorem g: nec nõ & circa præstandas subuentiones laicis ab ecclesiarũ Prælatis, ac alijs viris ecclesiasticis) inuiolabiliter obseruari, quod super his à prædecessoribus h nostris in Lateranen. & generali conciliis i, quæ nos sub obtestatione diuini iudicii præcipimus obseruari districte, salubriter est prouisum.

a Ob eas.] concor. de elect. qualiter. in fine.

b Pro infectis.] per hoc puto quòd excommunicatus ex viribus illius cõstitutionis absolutione non egeat. Et vide quanta est papalis potestas circa ea quæ simpliciter sunt de iure positiuo: quia reuocat illa vt ex tunc. & facit ad ea quæ scripsi, qui fi. sint legi. per venerabilem glo. a.

c Illud.] inuiolabiliter obseruari: quod est infra.

d Contra quoscumque &c.] quod super his &c. vsque ad finem.

e Quascumque.] vide quod not. & dixi eod. tit. non minus. Io. An.

f Dantes.] dicebat cõstitutio Bonifacij publice vel occulte: per quod probatur quòd excommunicatio canonis ligat etiam occulta a delicta: vt j. dicam de hæret. multorum. ad finem.

g Fauorem.] vide quæ dicam j. de pœniten. si quis. in princip.

h Prædecessoribus.] Alexand. iij. eo. tit. non minus. Innoc. iij. eod. titu. aduersus.

i Conciliis.] vtrumq. generale, & Lateran. sed Alexandrinum vocamus Lateranense: Innocentianum uocamus generale. de hoc de cap. monach. c. finali.

Al. præsumantur.

In uetusto codice manuscripto statuit omnia & singula cõtẽta in eis penit⁹, &c.

a Vide Turrecrematã in summa de Ecclesia lib. 2. cap. 92. ver. nono, plenitudo Romani Pontificis.

a Vide singularem in Enchor. Caietani apud D. Thomam 2. 2. quæst. 67. art. 3. & Alfonsum Castr. lib. 2. de iust. hæret. pu. nit. cap. 7.

F I N I S L I B R I T E R T I I.

LIBER QVARTVS DE CONSANGVINITATE & affinitate.

Continuatio.

Visum est s. de actibus clericis competentibus: nunc videndum est de actibus laicis conuenientibus: ideo &c.

Eos qui.] Primo ponit statutũ pœnale. Secundo illud aggrauat. Tertio protestatur. Secunda ibi: *Præcipientes.* Tertia ibi: *Per prædicta.* Imola.

Habemus in iure, q̃ contrahentes incestas nuptias, graues pœnas sustinent: videlicet q̃ sunt infames, & q̃ bona ipsorũ confiscant, & plures alias pœnas sustinẽt: de quibus in authẽ. incestas. C. de incest. & inutilibus nuptijs. Sed quæritur, vtrũ de iure canonico, incurrant alias pœnas. Dicit Clemens q̃ sic. Et dicit, Contrahens cũ consanginea sua, incurrit sententiã

† Vide concilium Tridentinum sessione 24. de reformat. matri. ca. 5. & de intellectu B. Antoninũ tract. de excommunicatione, cap. 14. ad de Couarruuiã lib. 4. Decretalium part. 2. cap. 5. §. 2. nu. 5.

LIBER QVARTVS.

TITVLVS I.

De consanguinitate [a] & affinitate.

Clemens v. in concilio Viennensi.

Scienter contrahens matrimonium in gradu consanguinitatis vel affinitatis prohibito, vel cum moniali, excommunicatus est ipso iure, & publicari debet & uitari. Idem in professo & professa vel constituto in sacris. Ioan. And.

CA. VNI.

Eos [b] † qui diuino timore [c] postposito, in suarum periculũ animarum scienter [d] in gradibus consanguinitatis & affinitatis constitutione canonica [e] interdictis [f], aut cum Monialibus contrahere [g] matrimonialiter [h] non uerentur: Necnon religiosos [i] & Moniales [k] ac clericos in sacris [l] ordinibus cõstitutos matrimonia † contrahentes [m], refrenare metu pœnæ ab huiusmodi eorum temeritatis audacia cupientes: Ipsos excommunicationis sententiæ ipso facto decernimus subiacere: Præcipientes ecclesiarum prælatis, vt illos quos eis cõstiterit [n] taliter contraxisse, excommunicatos publice tandiu nuntient, seu à suis sub-

excommunicationis ipso facto. Idem si cum moniali. Idem si clericus in sacris constitutus cõtrahat matrimoniũ. Idem si monachus professus contrahat, posito q̃ matrimonium non fuerit consummatum. hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia. Primo, q̃ ratione consanguinitatis vel affinitatis matrimonium est prohibitũ vsque ad quartũ gradum. c. non debet. eod. tit. in antiq. Not. secundo, q̃ nõ solũ contrahentes in casibus prohibitis in lege canonica, debent sustinere pœnas hic contentas: immo etiã contrahentes in casibus prohibitis in lege diuina. Not. q̃ contrahens cum cõsanguinea vel affine ipso facto incurrit sententiã excommunicationis, nec ipsa excommunicatio est relaxanda, nisi satisfactione habita. Not. quòd si sint alia iura imponentia pœnam sic contrahentibus, quòd ipse Clemens non intendit illis iuribus per hanc clementinam derogare.

Glos. super Rubrica notat varietatem.

a *Rubrica de consanguinitate & affinitate.*] ita uenit sub bulla: sed uidi quosdam hic habere rubricam de sponsalibus. Ioan. And.

Prima glos. summat, & duas quæstiones soluit.

b *Eos qui.*] Scienter contrahens matrimonium in gradu consanguinitatis vel affinitatis prohibito, vel cum Moniali, excommunicatus est ipso iure: & publicari debet & uitari, idem in professo & professa, vel constituto in sacris. Et incipe constructum ibi. *Cupientes*. Et nota [1] quòd in sex casibus hic expressis tantum locum habet hæc constitutio & eius pœna: vnde si contrahat quis cum habente maritum, vel cum Iudæa, vel cum Pagana, vel cum cognata spiritualiter vel legaliter, vel contra impedimentum publicæ honestatis, licet non teneant matrimonia: tamen non est locus huic pœnæ, quæ in ijs casibus vel similibus expressa non est. Item in his sex casibus tunc demum est locus pœnæ, quando illicite contrahuntur. Si enim licite, vt ex dispensatione Papæ: tunc cessat culpa: ergo & pœna. de consti. c. 2. de qua dispensatione not. de rest. spol. litteras. in prin. de sta. mona. cum ad monasterium. & scripsi de uo. cap. 1.

1 Hanc glossam suo more explicat hic Ioannes Imola, eũ uideto.

c *Timore.*] concor. de elect. cum in cunctis. ad finem.

Glo. seq. primo not. à cõtrario, & illud determinat, & incidens dubiũ soluit secũdo quærit, arguit: pro cõtrario soluit: tertio quærit & remittit.

d *Scienter.*] Ignorantes [2] ergo non ligat constitutio quod intelligo in ignorantia facti probabili, & nõ affectata, scilicet quia ignorabant se cõsanguineos vel affines. Si uero ignorabant ius, nescientes gradum in quo erant, esse prohibitum: ex quo enim sciebant gradum, ligat constitutio. de reg. iur. ignorãtia lib. 6. cum suis concor. Si uero alter solus sciebat, ille solus ligatur. facit 34. q. 2. non satis. & c. in lectum. de simo. de simoniace. C. soluto matri. si ignorans. Sed quid si contraxit ignorans: post tempora sciuit & cohabitauit consanguineæ? videtur ligari. arg. 1. q. 1. eos. in fi. de simo. sicut tuis. C. de incest. nupt. cum ancillis. Contrarium credo cũ ista constitutio non puniat cohabitationem vel incestũ, sed contractũ: vt s. dicam. facit ff. de iis qui not. infamia. quid ergo. in princ. C. de vsufca. transfor. l. 1. ad fi. ff. de vsu. qui scit. in fi. & ff. de bo. lib. qui cum maior. & de minori. l. 3. §. scio. sicut qui ignoranter eligit indignum, licet postea sciat, non incurrit pœnam concilij, cum in cunctis. de elect. cum in hoc ponderetur initium. eod. tit. dudum. probatur hæc solutio ex eo, quia sine iudicio Ecclesiæ ab illa diuertere non posset. de diuor. porro. cum suis cõcor. fateor tñ q̃ peccat cognoscendo: & sic loquuntur contraria. de sent. excõ. inquisitioni. Quid si contraxi cum illa, quam credebam esse consanguineam, affinem, vel Monialem, sed in veritate non erat? Solue per not. de sent. excom. si uero 2. & c. in audientia 2.

2 Vide Præpositũ in cap. nõ debet. extra de cõsang. & affinit. circa finẽ. nu. 21. ne sic pro cõplemento quæsti.

e *Canonica.*] nedum diuina.

f *Interdictis.*] scilicet in quarto vel citeriori gradu consanguinitatis vel affinitatis primi generis. eo. tit. non debet.

4 In vetusto codice manuscripto ita: matrimonia contrahentes, & inter conscios eadem celebrantes, refrænare, & c.

Glo. seq. notat, quærit. allegat duo iura pro: soluit contrarium, & ad illa iura respondet.

g *Contrahere.*] nõ punit ergo incestũ vel coitum, sed contractum: vt sic contrahens ligetur, licet non consummet. Quid si non contraxit matrimoniũ, sed sponsalia tantum? Arg. q̃ ligetur. ff. de spon. oratio. vbi prohibitio nuptiarum includit sponsalia. Ad idem, de eo qui duxit in matrimonium. c. cum haberet. vbi æquiparantur sponsalia & matrimonium. Non puto ligari cũ constitutio sit pænalis, & verba hoc nõ importent: quod verum puto nisi cõsummauerit per copulam carnalẽ: quia tunc ligatur quasi tunc contraxisse videatur. de sponsa. veniens. & c. is qui. Contrariũ non obstat: quia licet fatear, q̃ vbi prohibetur matrimonium, prohibentur sponsalia: non sequitur quòd contrahenti sponsalia sit eadem pœna quæ contrahenti matrimonium. bene facit de elect. perpetuo. lib. 6. In decre. cum haberet. sponsalia cum adulterio inducunt impedimentum matrimonij, sicut inducunt publicam honestatem. de spon. c. unico. lib. 6.

Glo seq. arguit & illud determinat in vno membro: in alia alleg. pro: soluit contrarium, & allegatis respondet.

h *Matrimonialiter.*] per hanc litteram, & per litteram. j. eod. matrimonia contrahentes. videtur q̃ coactus ad contrahendum non incurrat hãc pœnam. Et si de absoluta coactione loquimur, hoc est certum. quod met. caus. sacris. sed si de conditionali, licet tali, quæ debuerit cadere in constantẽ uirum, videtur ligari per eam decretalem: sed cum non sit matrimonium deficiente consensu, ita quòd non inducit publicam honestatem. de spon. cap. vnico. lib. 6. de æquitate uidetur talis non ligari. facit de sen. excom. significauit. In decre. sacris. punitur communio, quæ ibi interuenit, licet per metum.

i *Religiosos.*] scilicet professos [5] tacite vel expresse religionem approbatam. de uo. c. vnico. lib. 6. quod intelligo etiam si professio illa tacita vel expressa non obligat illi religioni, sed religioni in genere. pone exemplum de reg. non solum. & c. seq. lib. 6.

5 Quis dicatur religiosus vide per doctores in Rubrica de rel gi. dom. & in c. ecclesia sanctæ Mariæ de cõstit. & in c. 1. de voto lib. 6. adde Felinũ in c. non dubium. de senten. excom. lib. 6.

k *Et Moniales.*] quia supra iam nominauerat cõtrahentem cum Moniali, & hic repetit de Moniali: videtur hic probari q̃ communicans in illo actu pro quo quis excommunicationem incurrit, excommunicatus non est. de hoc scripsi de sent. excomm. contingit. 2. Posset tamen dici quòd supra punit scienter contrahentem cum Moniali: hic uero punit Monialem contrahentem etiam eo casu, quo cum ea contrahens non ligatur: vt quia hoc ignorat.

l *In sacris.*] stricte hoc dico propter not. 32. dist. in summa.

Glo. seq. dicit quare non repetit scienter, & dictum illud determinat.

m *Contrahentes.*] non repetit scienter: quia licet ignoranter posset quis contrahere cum consanguinea, affine, vel monacha: non tamen in monachum, monacham, uel constitutum in sacris contrahentem cadit ignorantia. facit de rescript. ab excommunicato. C. de hæret. instit. l. fin. Puto tamen, quòd vbi esset probabilis ignorantia, vt in ordinato ad sacros in amentia vel dormitione: etiam eo casu quo character imprimitur. de bap. maiores. in fin. vel intra pubertatem de cleri. per sal. promo. c. unico non esset locus huic pœnæ.

n *Constiterit.*] etiam ex officio & nemine deferente: de diuor. porro.

ditis faciant nuntiari, donec suum humiliter recognoscentes errorē separentur[a] † abinuicē, & absolutionis obtinere[b] beneficiū mereantur. Per prædicta quoq; iuribus[c], quę sic cōtrahentibus alias pœnas imposuūt, in nullo volum⁹ derogari.

F I N I S L I B R I Q V A R T I.

porro. 2. respon. & vide quod dixi s. ex. compil. de censi. c. fi.

Satisfactio pcedit in manifesta offensa.

a ¶ *Seperentur.*] Præcedit satisfactio sicut in manifesta offensa. de sent. excom. venerabilibus. lib. 6.

b ¶ *Obtinere.*] per epm. de sent. exco. nuper. & hic patet q nō sufficit satisfactio, nisi sequatur absolutio. eod. tit. cū desideres. in fi.

¶ *Glos. seq. ponit triplicē speciem iurium.*

† In eodē versulo eo dice manu scripto ita: separentur ab inuicē, & tam ipsi quàm celebrantes prædicti absolutionis beneficiū obtinere, &c.

c ¶ *Iuribus.*] de clandest. despon. cap. fi. C. de incest. nupt. qui contra. Instit. de nupt. §. si aduersus. de hære. cum secundum. in princi. lib. 6. & hic. Quo ad primum, de consanguineis & affinibus. de hoc de dona. inter virum & vxo. & si necesse. Quo ad secundum, de professis. 27. dist. cap. 3. & cap. seq. 27. q. 1. per totum. 26. q. 2. si quis non dicam. Quo ad tertium, de cōstitutis in sacris. 28. dist. presbyterū. 15. q. vlt. cum mulię. de cleri. coniug. cap. 1. & c. sane 2. qui cler. vel vo. cap. 1. & 2. cum similibus.

RIBER QVINTVS DE MAGISTRIS: ET NE ALIquid exigatur pro, &c.

LIBER QVINTVS

TITVLVS I.

De magiſtris: & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.

¶ Clemens quintus in concilio Viennenſi.

¶ In ſtudijs Romanæ curiæ, Pariſieñ. Oxonieñ. Bononieñ. & Salamantino, debent eſſe magiſtri catholici ſcholas regentes in linguis Hebraica Arabica & Chaldæa, duo ſcilicet pro qualibet lingua. Et ſtatuitur per quos eis debeat de ſtipendijs & ſumptibus prouideri.

CAP. I.

INter [a] † ſollicitudines [b] noſtris humeris incumbentes perpeti [c] cura reuoluimus, vt errantes in viã veritatis inducere [d], ipſoſque lucrifacere Deo ſua nobis cooperante [e] gratia, valeamus: hoc eſt quod profecto deſideranter exquirimus, ad [f] id noſtre mentis ſedulo deſtinamus affectũ, ac circa illud diligenti ſtudio, & ſtudioſa diligentia vigilamus. ¶ Non ambigimus autem, quin ad huiuſmodi noſtrũ deſideriũ aſſequendũ † diuinorũ eloquiorũ ſit expoſitio congrua, ipſorumque fidelis prædicatio admodum [g] opportuna. Sed nec ignoramus, quin & hæc promi [h] noſcantur inaniter [i], vacuaque redire, ſi auribus linguam loquẽtis ignorantium proferantur [k]: Ideoque illius cuius vicem in terris (licet immeriti) gerimus, imitantes exemplum, qui ituros per vniuerſum mundum ad Euangelizandum Apoſtolos, in omni linguarum genere fore voluit [l] eruditos, viris catholicis notitiam linguarum habentibus, quibus vtuntur infideles præcipue, abundare ſanctam affectamus eccleſiã, qui [m] infideles ipſos ſciant, & valeant ſacris inſtitutis inſtruere, chriſticolarumque collegio per doctrinam Chriſtianæ fidei, ac ſuſceptionem ſacri baptiſmatis aggregare. ¶ Vt igitur peritia linguarum huiuſmodi poſſit habiliter per inſtructionis efficaciam obtineri [n]: Hoc ſacro approbante concilio ſcholas in ſubſcriptarum linguarum generibus vbicunque Romanam [o] curiam reſidere [p] contigerit †, necnon in Pariſieñ. & Oxonieñ. Bononieñ. [q] & Salamantino ſtudijs prouidimus erigendas: Statuentes, vt † in quolibet locorum ipſorum teneantur viri catholici ſufficientem [r] habentes Hebraicæ [s] †, Arabicæ, & Chaldææ linguarum notitiam: duo videlicet vniuſcuiuſque linguæ periti, qui ſcholas regant inibi, & libros de linguis ipſis in Latinum fideliter transferentes, alios linguas ipſas ſollicite doceat, earumque peritiã ſtu-

Continuatio domini Heliæ.

¶ Continua ſic rubricam. Viſum eſt ſupra de eccleſijs & rebus ipſarum: verum quia eccleſia ad ſui regimen indiget magiſtris: ideo annectit rubricam de magiſtris, &c.

INter.] Iſtud cap. dicit, q in ciuitate Romana, in ciuitate Pariſieñ. Oxonienſi, Bononienſi, & Salamantina: vbi eſt vniuerſitas generalis, debent eſſe duo magiſtri, qui ſciant loqui idiomata de quibus in textu, & q valeant docere & erudire infideles, & errantes ibi exiſtentes, qui diuerſarum linguarum exiſtunt: & iſti magiſtri in vniuerſitate Pariſienſi debent inſtitui per regem Franciæ: In Oxonienſi debent inſtitui per regem Angliæ: & ſic de alijs: vt in littera. hoc dicit. H.R. Nota q in hac cle. primo ponit exordium: in quo facit duo. Primo ponit intentionem ſuam generalem. Secundo ſpecialem: ibi, *Non ambigimus*. Et dic, nõ ambigimus, id eſt dubitamus, de ambigo, gis, quod idem eſt quod dubito dubitas. ſecunda: ibi, *Vt igitur*. vide glo. Not. q Papa debet eſſe ſollicitus vt errantes reducat ad viam veritatis. de hoc in gloſ. 2. 3. & 4.

† Vide Ludouicum Gomezij in regula cancellariæ de idiomate vbi plene de materia linguarum.

Nota q commendatur vigilia cum ſtudioſa diligentia. Zabarel.

¶ Prima gloſſa ſummat, & diuidit.

a ¶ *Inter.*] In ſtudijs Romanæ curiæ, Pariſieñ. Oxonieñ. Bononieñ. & Salamantino debent eſſe magiſtri catholici ſcholas regentes in linguis Hebraica, & Arabica, & Chaldæa, duo ſcilicet pro qualibet lingua. Et ſtatuitur per quos eis debeat de ſtipendijs & ſumptibus prouideri. Et ponitur primo exordium, in quo duo facit, primo ponit intentionem ſuam generalem, Secundo ſpecialem: ibi, *Non ambigimus*. In ſecunda: ibi, *Vt igitur*. ponitur conſtitutio primo prouidens circa loca magiſtrorum. ſecundo circa expenſas: ibi, *Quibus*.

† Aliàs, cum quidam.

b ¶ *Sollicitudines.*] concor. de purga. cano. inter. vbi ponitur alia. ſcilicet de vulpeculis capiendis.

c ¶ *Perpeti.*] quaſi perpetua, continua, vel aſſidua, & eſt infinitiuum huius verbi perpetior: & ponitur pro diu tolerare, vel valde pati.

d ¶ *Inducere.*] 45. diſt. tria ſunt. de ſpon. inter opera.

¶ Gloſſa ſequens exponit, & de gratia duas opin. ponit: quibus inducit duo ſimilia.

e ¶ *Cooperante gratia.*] per quam cognoſcitur quid agendum ſit, & quid vitandum, & adiuuamur ad faciendum. de conſe. diſt. 4. gratia. & tribus vltimis capitulis. Eſt autem gratia operans †, & cooperans: prima præparat hominis voluntatem vt velit bonum: Secunda adiuuat ne fruſtra velit. videtur tamen quibuſdam q eadem ſit gratia, idem donum, vel eadem virtus operans & cooperans: ſed propter diuerſos affectus diſtinguuntur in verbo. Gratia enim quæ parat hominis voluntatem ad bonum, cum non ſit otioſa, vt augeatur & aucta perficiatur, coadiuuat ne fruſtra velit, ſed perducat ad opus: quodcunque recipias coaptabitur hæc littera. Huic altercationi Theologorum eſt ſimilis altercatio Canoniſtarũ, an ſit vna fides coniugij, an ſint duæ, de qua 27. q. 2. coniuges. Item alteratio Legiſtarũ, an ſint duæ poſſeſſiones differentes ſpecie, an vna tantum diuerſificata per accidẽtia. de qua ſatis patet per Dynum de reg. iur. in tertia regul. lib. 6. Et an ſit vnicum intereſſe, an triplex de quo etiam ſatis per eum. cod. tit. mora. Ioan. And.

† De hac gratiæ diuiſione vide omnino B. Tho. 1.2. quæ. 3. ar. 2.

f ¶ *Ad id.*] ſcilicet ad inducendum errantes ad veritatis viam.

g ¶ *Admodum.*] pro valde. concor. vide ſ. ead. compil. de iureiuran. Romani. ver. nos itaq.

h ¶ *Promi.*] id eſt proferri vel promulgari. & habetur hoc verbum, de iud. nouit. ver. quicunque. 23. q. 4. non poteſt. in fi. ponitur enim promere pro proferre, manifeſtare, aperiæ, ore dicere.

Promo quid ſignificat.

i ¶ *Inaniter.*] quaſi in vanum vel inutiliter.

k ¶ *Proferantur.*] ſimile de offic. ordin. quoniam.

l ¶ *Voluit.*] Actuum. 2. in prin. & de varietate linguarum. 16. diſt. ſeptuaginta. in fine.

† Aliàs, contingit.

m ¶ *Qui.*] viri catholici.

† Aliàs, ſtatuentes vt in loco rum iſtorum ſtudijs, &c.

n ¶ *Obtineri.*] ſimile eod. tit. c. finali.

o ¶ *Romanam curiam.*] quæ habet ſtudium generale. & priuilegia ſtudij. de priuileg. cap. 2. lib. 6.

p ¶ *Reſidere.*] quod dic vt ſ. ead. compil. de elect. ne Romani. §. ſane.

† In aliquot antiquioribus codicibus ita: Hebraicæ, Græcæ, Arabicæ, & Chaldææ, &c. vide gloſſam hic in verbo, Hebraicæ.

¶ Gloſſa ſequens ponit etymologiam tractans de ordine litteræ, & de tempore huius ſtudij.

q ¶ *Bononien.*] dr̃ Bononia, quaſi ſuper omnia bona, vel bonorum notitia nimis amabilis. non puto q ordo iſte procedat ex ordine ſtudiorum, ſed ex gratificatione prouinciarum. & hoc quia dicebat Romanam curiam præmitti, quæ vltimo ſtudium habuit à tempore Inn. iiij. vt præd. decre. 2. de priuil. lib. 6. Quicquid ſit, hoc conſtat q Bonon. habuit priuilegia ſtudij a Theodoſio: de minore iſ intelligo, qui regnare cœpit (prout ex Chronicis quas veriores puto, percipio) anno Domini ccccxxv. & regnauit annis xxvij. quo tamen anno ſui imperij hæc conceſſerit, non percipio. currentibus autem ccccl ij. ſucceſſit Martianus.

r ¶ *Sufficientem.*] non dicit eminentem. concor. de elect. cum nobis olim. de præb. c. penult.

ſ ¶ *Hebraicæ.*] in originali habuimus Hebraicæ, Græcæ, Arabicæ. &c. & illud, Græcæ, in ipſo originali erat cancellatum: & forte propter litteram, quæ eſt ſupra, quibus vtuntur Infideles, &c. cancellata fuit, cum Græci fideles ſint, & olim ſub obedientia Eccleſiæ. de baptiſ. licet. & facit quod not. de ſum. tri. c. 1. lib. 6. tamen hodie ſchiſmatici ſunt, nec recognoſcunt caput Romanæ eccleſiæ: & forte eſſet expedientior ſuæ linguæ doctrina q aliarum.

I Iudæi

Iudæi autem habent litteram Hebraicam: sed linguam specialem in vulgari non habent: habemus enim quod euanuit ipsorum lingua vulgaris. Arabica littera est Sarracenorum, Chaldæa Chaldæorū. de qua 37. dist. §. hinc etiam. & c. turbat. & c. de quibusdam. & tamen fertur quod hæc littera hodie non habeatur.

ne. dicitur etiam à monendo vel à monstrando. & de his per Hostien. in sum. eod. tit. §. 1.

k ¶ *Honorem.*] hunc honorem sine peccato quis postulat in quacunque scientia si est dignus. 8. q. 1. in scripturis. ver. ecce ego. contra. quanto. Ratio quia per hoc petit opportunitatem communicandi quod habet, & quod laudabile est, & ad charitatem pertinens. In indigno vero est peccatum præsumptionis. de hoc per Archidi. 48. dist. cap. 1.

Doctoratus & magisterium sine peccato postulari possunt.

a ¶ *Per sedem Apostolicam.*] in stipendijs competentibus & sumptibus volumus prouideri, quod sequitur.

b ¶ *Vualiæ.*] scribitur per duplex u, vt dixi de tempo. ord. cap. 2.

c ¶ *Rectores.*] alios beneficiatos non videtur excludere.

Aliàs, regentibus.

d ¶ *Volumus.*] hæc volūtas in suia manet terminis: quia non fuit de executore prouisum.

e ¶ *Facultatum.*] de cen. sopitæ. cum suis concordan. & infra c. proximo.

f ¶ *Ad alia.*] concor. ;. ead. compil. de statu monac. cap. 2. de relido, cap. 2.

CVm sit.] ¶ Quia nōnulli doctoratum siue magisterium assumentes, considerantes quod non erant perfecti in scientia, faciebant magnum festum in assumptione ipsius gradus, vnde multotiens redibant ad suas partes vacui, & nihil possidentes, & etiam multis creditoribus obnoxij, id est obligati; propter quod oriebatur magnum scandalum: ideo Papa Clemēs in concilio Viennensi statuit, quod nullo modo tales recipiantur ab ijs qui sibi dant auctoritatem magisterij, nisi prius iurauerint non expendere vltra summam ducentorum quinquaginta aureorum.

¶ *Prima glossa summat & diuidit.*

Not. primo principiū, quòd nimis absurdū est, vt quis cū vanitate vel imperitia ascendat ad honorem peritiæ litterarum: pro hoc, quia ascēsus debet esse p gradū virtutum nō vitiorum. de pœnit. dist. 1. c. dū sanctam. in fine.

g ¶ *Cum sit.*] Is ad quē spectat magisterium, vel doctoratum tribuere, prius à doctorando recipiat iuramentum, quod in solemnitate sua nō expendet vltra summam trium milliū Turoneñ. argēteorum: quod si nō fecerit, etiamsi sit eps, per sex menses à collatione magisterij est suspensus. partes patent. In prima exordium ponens constitutionis causam. In secunda constitutionem: ibi. *Volentes.* In tertia punitionem transgressorum: ibi, *Si quis.*

h ¶ *Scholasticos.*] idem verbum. 38. dist. sedulo. in prin. de hæret. cum ex iniuncto §. licet. de restit. spol. frequens. lib. 6.

¶ *Glossa sequens ponit differentiam, quam improbat, & diuinationem subdit.*

Not. secundo, quòd prohibetur excessus expensarū de hoc in glo. in ver. excedunt. Zabarella.

i ¶ *Doctoratus vel magisterij.*] sic 37. dist. de quibusdam. Et dicunt quidam, quod doctores in iure canonico vel ciuili: magistri dicuntur in theologia vel artibus: & qui doceant septem liberales artes, secus per Hostien. in summa huius tit. §. 4. facit ad primum, procemium lib. 6. circa medium. ad secundum eod. tit. cap. penult. & vlt. & hoc recipitur apud Italicos. Sed vltramontani communiter vocant magistros. Nec debet alicui hæc denominatio fore molesta, cum Christus sic à discipulis vocaretur. Ioan. 1. quod ipse acceptabat Ioan. 13. dicens, Vos vocatis me magister & Domine, & bene dicitis: sum etenim. Et dicitur magister quasi maior in statione: sicut minister quasi minor. ibidem infra tit. 1. cap. 1. §. fa-

Magister vnde dicatur.

diosa in illos instructione transfundant: vt instructi & edocti sufficienter in linguis huiusmodi, fructum speratum possint (Deo auctore) producere, fidem propagaturi salubriter in ipsos populos infideles.

Quibus equidem in Romana curia legentibus † per sedē Apostolicam [a], in studijs vero Parisieñ. per regem Franciæ, in Oxonieñ. Angliæ, Scotiæ, Hyberniæ, ac Vualiæ [b], in Bononieñ. per Italiæ, in Salamantino per Hispaniæ prælatos, monasteria, capitula, conuentus, collegia exempta & non exempta, & ecclesiarum rectores [c] in stipendijs competentibus, & sumptibus volumus [d] prouideri: contributionis onere singulis iuxta facultatum [e] exigentiam imponendo: Priuilegijs & exemptionibus quibuscunque contrarijs nequaquam obstantibus: quibus tamen nolumus quo ad [f] alia præiudicium generari.

¶ Idem.

¶ *Is ad quem spectat magisterium vel doctoratum tribuere, prius à doctorando recipiat iuramentum, quòd in solemnitate sua non expendet vltra summam trium milliū Turoneñ. argenteorum: Quod si non fecerit, etiā si sit episcopus per sex menses à collatione magisterij est suspensus. hoc dicit. Ioan. Andr.*

CAP. II.

CVm † sit [g] nimis absurdū, vt quis cum vanitate & imperitia ad honorem ascendat peritiæ litterarum, non sine turbatione miramur illum apud scholasticos [h] inualuisse abusum, quòd plerique eorum, qui in quauis scientia ad doctoratus [i] vel magisterij assumuntur honorem [k], cum sua solemniter principia [l] faciunt, aut sui recipiunt insignia [m] doctoratus, circa cibos, vestes, & alia sic in expensis excedunt [n], quòd & ipsi transeunte expensarum huiusmodi vanitate vacui [o] plerunque remaneant & grauati [p]. Et cæteri, qui vel nolunt, vel nequeūt similes expēsas subire, hac occasione frequenter à receptione honoris huiusmodi retrahuntur. ¶ Volentes igitur de opportuno super his remedio prouidere, illis ad quos vbilibet pertinet honorem tribuere memoratum, districte præcipimus, vt quoscunque ab eis decætero dictum recipientes honorem, iuramēto [q] prius astringant, ne vltra tria millia Turoneñ. argenteorum [r] † in solemnitate, circa huiusmodi doctoratum [s] aut magisterium quomodolibet adhibenda, expendant: Ipsos † nihilominus (nisi forsan notabilis † conditionis extiterint) vt infra summam prædictam huiusmodi moderentur expensæ, efficaciter exhortantes: ac si hoc illorum cōgruere statui viderint, iuramentum exigentes ab eis, quòd certos intra summam præfatam taxandos [t] ab ipsis expensarum terminos non excedant. ¶ Si quis autem pontificali [u] etiam † dignitate præfulgens, non recepto prius iuramento præfato, honorem cuiquam tribuerit supradictum: à collatione magisterij seu doctoratus cuiuslibet [x] per sex menses sequentes [y] eoipso no-

l ¶ *Principia.*] ita loquuntur quidam in studijs quibusdam vltramontanis.

m ¶ *Insignia doctoratus.*] ita loquimur nos. & ista insignia sunt cathedra, birretum: apud aliquos liber, annulus, osculum.

n ¶ *Excedunt.*] sicut quandoque imperfectum scientiæ supplet perfectio charitatis. de renun. nisi. §. pro defectu. sic quandoque in talibus imperfectum scientiæ supplet perfectio expensarum.

Scientiæ imperfectum expēsarū perfectione quandoque suppletur.

o ¶ *Vacui.*] prius habitus & consumptis.

p ¶ *Grauati.*] onere debitorum. Ioan. And.

q ¶ *Iuramento.*] simile de Iudæ. significauit. ;. ead. compil. de relig. dom. quia. ver. illi etiā. & ;. tit. 1. c. 1. §. porro. De multis iuramētorū formis expressis in iure, vide in Spec. de iureiuran. §. 1. ver. illud. ad quas addas istas.

Aliàs argenti. Iuramentorum formæ multæ sunt.

Aliàs, Ipsosque.

Aliàs, nobilis.

r ¶ *Argenteorum.*] ascēdunt [s] ad monetam Bonon. quingentas libras Bononenorum paruorum: ponendo Turoñ. pro duobus Venetis vel 40. Bonoñ. paruis, vt valere consueuerant.

Vide Couarruuiā tract. de veterum numismatū collatione cap. 5. §. 3.

s ¶ *Doctoratum.*] expensas priuati examinis non videtur includere.

t ¶ *Taxandos.*] simile ;. de vsu. quamquam. ver. cæterum. lib. 6.

u ¶ *Pontificali.*] Aliàs non includeretur. de sentent. excommunic. quia periculosum. de elect. si compromissarius. § huiusmodi. lib. 6.

Dictio, etiam, deest in antiquioribus exemplaribus etiam impressis.

x ¶ *Cuiuslibet.*] non illius scientiæ tantum, cuius doctoratum contulit non recepto iuramento. & est simile de tempor. ordina. vel non est.

¶ *Glossa sequens quærit, soluit, & remittit, Iterum quærit & remittit.*

y ¶ *Sequentes.*] immediate. si autem pendente primo semestri iterum violet hanc constitutionem, an statim currat secundum semestre, an tunc cum finitum fuerit primum, dubitatur & cōiter tenetur quod non sit duplicatio totius: sed statim post secundam transgressionem, inchoat secundū semestre per leges. ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. & ad Turp. l. in senatus. in fi. ad Carbo. l. Carbonianum. §. si. & l. sequen. & facit ;. de priuil. c. 1. ver. si qui vero. de hoc satis scripsi de elect. cum in cunctis. in fi. Sed nunquid suspensione pendente valet collatio doctoratus facta per suspensum? constat quòd iste non est casus quo imprimatur character: Item nec datur hoc officiū ex impresso charactere, sed ex potestate officij: & est quædam auctorizatio & declaratio, quæ declarat illum dignum ad officium doctrinæ, & dat auctoritatem vt doceat: puto igitur quòd si suspensio erat occulta, hanc auctoritatis dationem non fit necesse ite-

cesse iterari: secus si esset publica. facit de re iud. ad probandum. & quod ibi not. & vide quod dixi de hæret. si aduersus. & quod not. in Spec. de instru. edi. §. restat. versi. quid si tabellio.

Glossa sequens primo soluit dubium. Secundo mouet aliud dubium & soluit. tertio quærit & soluit.

a *Suspensum.*] violans hanc suspensionem, irregularis non est. de sent. excom. is qui. lib. 6. & dixi de excess. prælat. cap. fi. declarari debuisset ad quem tunc spectaret collatio: sicut factum fuit in ead. compil. de stat. mo. cap. 1. verb. abbate. Et sciendum, quod aliqui conferunt auctoritate Apostolica: vt archidiaconus Bononiensis aliqui de cõsuetudine, aliqui de iure communi, secundum Hostien. qui not. in sum. eod. tit. §. penult. in princ. quod vbi aliud non apparet, episcopus cum capitulo hoc faciet. alleg. eo. tit. quia. verb. verum. parũ facit & maxime ponderata decre. a. eod. tit. & ipsius superscriptione: puto quòd in studio isto, cum ex priuilegio Apostolico dato ab Honorio iij. archidiaconus hoc faciat, deuolueretur ad Papam. de concess. præb. quia diuersitatem. sed quia per aliud priuilegium Apostolicum mortuo vel absente archidiacono eps & capitulum exercent officium, ipsi succederent. & idem esset vbi archidiaconus vel alius conferret de consuetudine vel de iure: quia superior suppleret. eo. tit. c. 2. 1. responso. Quid de officiali archidiaconi? Dico quod ipse suspensus est, nõ archidiaconus, nisi ratum habuisset. de elect. si compromissarius. §. porro lib. 6.

Doctorat & alij gradus à quibus conferri possunt.

uerit se suspensum a.

TITVLVS II.

De Iudæis & Sarracenis.

Clemens v. in concilio Viennensi.

Principes Christiani compescere debent Sarracenos sibi subiectos ab inuocatione publica nominis Machometi, & à peregrinatione, quam facere solent ad sepulchrum ipsius. hoc dicit. Ioan. Andr.

CAP. VNICVM.

Edit quidem b in offensã c diuini nominis, & opprobriũ fidei Christianæ, quod in quibusdam mundi partibus principibus Christianis subiectis, in quibus interdum seorsum d, interdum vero permistim e cum Christianis habitant Sarraceni f sacerdotes eorum Zabazala g vulgariter nuncupati, in templis seu Mesquitis h suis, ad quæ ijdem Sarraceni conueniunt i, vt ibidem adorent perfidum Machometum k, diebus singulis, certis horis in loco aliquo eminenti eiusdem Machometi nomen, Christianis & Sarracenis audientibus, alta voce inuocant & extollunt, ac ibidem verba quædam in illius honorẽ publice profitentur. Ad locum l insuper vbi olim quidam sepultus extitit Sarracenus m, quem vt sanctum Sarraceni alij n venerantur & colunt, ma-

DE IVDÆIS ET SARRACENIS.

C *Edit.*] Ista clementina iubet principibus, vt ipsi compescant Sarracenos sibi subditos ab inuocatione Machometi: & prohibet ipsis principib' ne patiantur eos ire ad sepulchrum ipsius. Figura sic casum: Sunt aliqui principes Christiani in pluribus mundi partibus, qui propter eorum auaritiam, vt accipiant tributum à Iudæis & Sarracenis, in suis partibus tolerant & patiuntur esse & morari: aliquotiens patiuntur eos esse seorsum, id est diuisos à Christianis: aliquotiens patiuntur & tolerant esse mistos cum Christianis in eadem ciuitate. in eodem vico: qui quidem Sarraceni conueniunt in vnum, idest simul in Mesquitis, id est templis eorum: & ibi faciũt inuocationem Machometi. Item quid vltra faciunt? Certe sciatis quod ipsi faciunt talia: Est vnus qui aliàs fuit sepultus in quodam sepulchro, & istum tamquam sanctum in lege eorum habent, & annis singulis & diebus vadunt ad peregrinationem ad illud sepulchrum: quare graue scandalum in cordibus fidelium generatur. Quare quæro à vobis sancte pater, an tales principes benefaciant? Et respondet quod non: quia illud quod Deo displicet, non est tolerandum: quare inhibem' & prohibemus vniuersis & singulis principibus catholicis, sub quorum dominio isti Sarraceni morantur, quod de terris suis omnimodo dictos Iudæos & Sarracenos auferant, depellant. & procurent auferri à subditis suis. Et inhibemus & prohibemus expresse, ne præfata inuocatio Machometi seu professio sui nominis publice valeat ab aliquo Sarracenorum subditorum inuocari: quòd si qui contrarium fecerint, castigentur, id est, puniantur ob diuinam reuerentiam, vt alij perterriti exemplo, talia facere non præsumant. videatis textum. Not. quod aliqui puniuntur vt cæteri capiant exemplum. simile in clemen. vt clericorum. §. de offic. ordin. Nota quòd cauenda est Dei offensa, & per superiorem non est dissimulanda: vt dicit glos. 2. Nota de modo quo Sarraceni conueniunt ad suas Mesquitas. de hoc in glos. audiui. Zabarella.

Prima glossa summat, & diuidit.

b *Cedit quidem.*] Principes Christiani compescere debent Sarracenos sibi subiectos ab inuocatione publica Machometi, & à peregrinatione, quam facere solent ad sepulchrum ipsius. Et prima pars ponit duplicem Sarracenorum excessum, quem secunda corrigi præcipit: ibi, *Cum autem.*

c *Offensam.*] quæ dissimulanda non est. eodem titulo in nonnullis.

d *Seorsum.*] puta quia totam vnam terram, villam, vel populationem tenent sub principe Christiano: vel habent vnam extremitatem terræ vel parochiæ.

e *Permistim.*] quia in qualibet parte ciuitatis cohabitant Christiani: quodlibet istorum fertur esse in Aragonia, & diuersis terris Hispaniæ.

f *Sarraceni.*] qui debent à Christianis publice distingui per habitum. eod. tit. in nonnullis.

Glossa sequens de sacerdotibus Sarracenorum. ponit duas species. Item ponit de ipsorum ministerijs, & eorum officijs. Item de horis ipsorum.

g *Zabazala.*] habui à reuerendo viro antiquo domino Ioanne thesaurario regis Franciæ, qui fuit captiuus eorum per quadriennium, quod erratum est in vocabulo: quia duo habent genera sacerdotum. Primi in singulari vocantur Foqui: in plurali vocantur Foca: & isti sunt vxorati: & manent in Mesquitis. Secundi vocantur Alhages: & isti communiter non sunt vxorati, & relinquunt mundum, & sic diuersi sunt à primis in habitu & alijs: sicut apud nos religiosi à secularibus clericis: & isti semel accedunt ad sepulchrũ Machometi: & qualibet mesquita habet vnum sacerdotem de primis, & vnum ministrum, qui vocatur Muedem, quod sonat præco, qui supplet defectum campanarum, quas licet Sarraceni multum commendet: quia tamen Christiani in eis habendis præuenerunt, nolunt eis vti. Illius præconis officium est: quia horis de quibus infra dicetur, ascẽdit turrim Mesquitæ quadratam, in qualibet parte sui fenestram magnam habentem: & ad illarum quamlibet clamat alta voce obturatis auribus cum digitis, vt vox fortius resonet in sua lingua verba hæc sonantia: nil aliud posse, nisi Deus & Machometus eius nuntius: venite ad orationem faciendam in releuationem peccatorum vestrorum: & postea submittit: Legalip'ille Halla: quod est dicere, non est alius victor, nisi solus Deus & hæc verba omnes milites Sarraceni portant in scutis suis. & adhuc submittit: Deus est omnipotens. Horæ autem quibus hoc facit (de quibus infra sequitur) sunt quinque. Pima est in aurora quam vocant Zalarazobh, quod est dicere oratio matutinalis. Et forte hæc fuit causa erroris huius verbi secundum eum male recepti, cum ab illo præcone profertur. Secunda hora est in tertijs. Tertia, in vesperis. Quarta, in completorio, quæ resonat in cœnam. Quinta, in crepusculo noctis, quæ sua lingua resonat in tenebris: & qualibet istarum horarum Sarraceni faciunt certas genuflexiones: sicut de sero nos facimus ad laudem Virginis.

Sarraceni duo genera sacerdotũ habent.

Sarraceni campanis nõ vtũtur.

Sarraceni quinque horas obseruant.

h *Mesquitis.*] quod nos vocamus basilicas vel ecclesias: ipsi vocant Mesquitas, Iudæi synagogas eodem titulo, Iudæi. & cap. consuluit.

Basilicæ, Mesquitæ, synagogæ differunt.

i *Conueniunt.*] audiui quod feminæ non conueniunt ibi cum maribus: & quando intrant, hoc faciunt nudis & lotis pedibus, & cum certa deuotione.

k *Machometum.*] in historia ecclesiastica legitur Machometum 1 nutritum fuisse à quodam clerico nobili Romano: qui cum tempore Bonifacij Papæ quarti quandam petita impetrare non potuisset: apostatauit à fide, & nutriuit illum cum quadam columba alba, quæ recipiebat grana de aure eius: & sic erudita per hoc quòd quando volebat Machometus, illa ponebat in publico os ad aurem: & sic dicebat quod spiritus sanctus alloquebatur & instruebat illum: iste postmodum dedit legem Sarracenis, vt hæc in historijs ecclesiasticis plenius reperiri possunt.

1 De Machometi initijs incremento, & nefaria ac impia secta consule bonorum auctorum historias.

l *Ad locum.*] qui dicitur Mœcha.

m *Sarracenus.*] communiter habemus quod fuerit Machometus de quo præmittit.

Machometus legem Sarracenis dedit.

n *Alij.*] qui non cohabitant Christianis.

a ¶ *Principibus.*] ad quos spectat coercere tales: cum enim non sint creaturæ ecclesiæ, illos ecclesia non coercet. de diuor. gaudemus. Ioan. And.

b ¶ *Portoreris.*] § ead. compil. de offic. ord. cap. 1. cum concor.

h ¶ *Innoxij.*] quod esse non debet. de sentent. excommu. Romana. in fin. lib. 6.

i ¶ *Detrimentum.*] quod esse non debet. de pœnis. in quibusdam. de appel. c. 3. & c. suggestum. de offic. ord. irrefragabili.

k ¶ *Indago.*] quasi indagatio, inquisitio, vel inuestigatio, de iureiura. quanto. post prin. de offi. deleg. cap. 1. & vlt. lib. 6.

Mgna Sarracenorum earundem partium, & etiam aliarum confluit publice multitudo: ex quibus nostræ fidei non modicum detrahitur, & graue in cordibus fidelium scandalum generatur. ¶ Cum autem hæc in † diuinæ maiestatis displicentia non sint vllatenus toleranda, sacro approbante concilio, ipsa in terris Christianorum districtius fieri deinceps inhibemus: vniuersis & singulis principibus [a] catholicis, sub quorum dominio dicti Sarraceni morantur, & fiunt prædicta sub obtestatione diuini iudicij obnoxius † iniungẽtes: quatenus ipsi tamquam veri catholici & Christianæ fidei seduli zelatores, opprobrium, quod tam ipsis quam cæteris Christicolis per præmissa ingeritur, debita consideratione pensantes, ipsum (vt proinde æternæ beatitudinis præmium assequantur) de terris suis omnino auferant, & à suis subditis auferri procurent: inhibendo expresse, ne præfata inuocatio seu professio nominis ipsius sacrilegi Machometi publice, aut peregrinatio prælibata ab aliquo in eorum existente dominio audeat attentari decætero, vel quomodolibet sustineri. Hi vero qui secus præsumpserint, taliter ob diuinam reuerentiam castigentur ab ipsis, quòd alij eorum exemplo perterriti [b] à præsumptione simili arceantur.

TITVLVS III.

De hæreticis.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Præmittit constitutionis causam. Ioan. And.*

CAP. I.

M Vltorum [c] † querela sedis Apostolicę pulsauit [d] auditum, quod nonnulli inquisitores per sedem eandem contra prauitatem hæreticam deputati metas [e] sibi traditas excedentes [f], sic interdum extendunt † suæ potestatis officium, vt quod in augmentũ fidei per circumspectam eiusdem sedis vigilantiam salubriter est prouisum (dum sub pietatis [g] specie granantur innoxij [h]) cedat in fidelium detrimentum [i].

¶ *Ponit constitutionem de officio inquisitionis exercendo per diœcesanos & inquisitores: primo ponens quinque, quæ potest alter sine altero. Secundo tria, quæ non potest, & decretum apponit submittens, quomodo impeditus vel interesse nolens committit alij vel consentit. Ioan. And.*

¶ Propter quod ad Dei gloriã & augmentum eiusdem fidei, vt negotium inquisitionis huiusmodi eò prosperetur felicius, quò deinceps eiusdem labis indago [k] solemnius, diligentius, & cautius peragetur: ipsum tam per diœcesanos Episcopos, quàm per inquisitores à sede Apostolica deputatos [l] (omni carnali amore [m], odio, vel timore, ac cuiuslibet commodi temporalis affectione semotis) decernimus exerceri: Sic quod quilibet de prædictis sine alio citare [n] possit, & arrestare siue capere [o], ac tute custodiæ mancipare [p], ponendo [q] etiam in compedibus vel manicis [r] ferreis si ei visum fuerit faciendum: super quo ipsius cõscientiam oneramus [s], necnon inquirere [t] contra illos, de quibus pro huiusmodi negotio, secundum Deum & iustitiam viderit expedire: Duro [u] tamen tradere carceri siue arcto, qui magis ad [x] pœnam, quàm ad custodiam videatur, vel tormentis [y] exponere illos, aut ad sententiam [z] procede-

Vltorum.] ¶ Ista clementina est longa, cape diuisionẽ glossę, & prosequere tex. Et dicit, querela multorum pulsauit auditum sedis Apostolicæ: se si diceret Papã: fuerunt nonnulli, qui conquerebantur de tali rẽ vel tali. Not. quod querelæ multorum mouent principem. de hoc in glo. 2. & dicit Paulus eũ moueri, quando querelantes mouentur bono zelo: vt hic, & de accusat. qualiter. 2. aliàs sec°. vt in c. cum in iuuentute. de pur. cano. Nota quod non debemus excedere metas nostras. de hoc in glo. 3. & pro hoc fines mandati sunt diligenter seruandi. de rescrip. cum dilecta. de offic. deleg. cum venerabili. Zabarel.

† Dictio, in, deest in antiquioribus codicib° cum impressis.

† In antiquioribus etiam impressis constanter legitur, ob nimium.

¶ *Prima glossa simul diuidit & summat.*

c ¶ *Multorum.*] Primo præmittit constitutionis causam. Secundo: ibi, *Propter quod.* ponit constitutionem de officio inquisitionis exercendo per diœcesanos & inquisitores. Primo ponens quinque, quæ potest alter sine altero. Secundo tria, quæ nõ potest: & decretum apponit: submittẽs quomodo impeditus, vel interesse nolens committit alij vel cõsentit. Tertio: ibi, *Sane.* prouidet circa muros, vel carceres hæreticorum ipsorum, claues, custodes, & custodum ministros. Quarto: ibi, *Porro* ponit iuramẽtum custodũ, ministrorum suorum, notariorum, & aliorum officialiũ. Quinto: ibi, *Verum.* punit episcopos, inquisitores, & eorum substitutos, qui faciendo vel omittendo delinquunt in officio. Sexto: ibi, *Alia.* confirmat antiqua iura huic constitutioni non obuia. Ioan. And.

† De mentis & intellectu vide doctores in c. vt commissi. & c. per hoc de hæreti. lib. 6.

d ¶ *Pulsauit.*] talis pulsatio cõiter principem mouet, vt hic: quandoq; etiam non mouet ex causa. de purg. cano. cum in iuuentute.

e ¶ *Metas.*] dr̃ à metior metiris: & est finis vel terminus agri, vel cuiuscunque rei. habemus meto metis, quod ponitur pro collectione messium. de pænit. & remissio. cum ex eo. post princ. inde dixit quidam: *Dum ma cura metis, metam parcite meis.* Has vero metas non licet transgredi. de sepul. c. 1. vbi de hoc.

Meta quid est. vide l. c. in definitio. ff. de fund. instru. vel instr. leg. & c. 6. de offic. delegat.

f ¶ *Excedentes.*] aliàs, extendentes.

g ¶ *Pietatis specie.*] concor. 30. q. 1. nosse. cum suis concor. eo. tit. excommunicamus § quis vero. de simo. ad Apostolicam. infra cap. fin. versi. nonnulla.

l ¶ *Deputatos.*] generaliter. š. eod. tit. per hoc. lib. 6. & vide quod ibi notatur ĩ prima glossa.

m ¶ *Amore.*] quatuor modos † exprimit, quibus peruerti solet humanum iudicium. 11. q. 3. quatuor. de re. iud. cum æterni. lib. 6. [Et isti quatuor modi possunt his versibus comprehendi:

Quatuor ista: metus, odium, dilectio, census,
Sæpe solent hominum rectos peruertere sensus.

† Alias excedunt.

† Vide alium modum quib° peruerti humanũ iudicium per glossam & Turrecre matam in c. quatuor. & c. quicquid. 11. q. 3.

n ¶ *Citare.*] hoc est primum de quinque, de quibus dixi.

o ¶ *Capere.*] secundũ quod differt a sequenti. sæpe etenim capitur qui non incarceratur. de senten. excomm. si iudices. lib. 6. infra de excel. præla. frequens. in princip. & post principium.

p ¶ *Mancipare.*] tertiũ.

q ¶ *Ponendo.*] quartũ.

r ¶ *Manicis.*] sicut compedes sunt cateræ vel vincula circa pedes: ita manicæ cateræ vel vincula circa manus. de vtroque Psal. penult. [a] Ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Ioan. And.

Manicæ & compedes quid sint.

[a] Psal. 149. Incip. Cantate Domino canticum nouum.

s ¶ *Oneramus.*] concor. š. ead. compil. de iurepa. c. 1. & ibi dedi concord. de hoc.

t ¶ *Inquirere.*] quintũ.

u ¶ *Duro.*] posuit quinque alteri soli permissa: nunc ponit tria prohibita: & ecce primũ.

x ¶ *Ad pœnam.*] de pœnis quamuis. lib. 6. de verb. sign. nouimus. de aposta. cap. penult.

¶ *Glossa sequens de tormentis remittit, & dubium soluit.*

y ¶ *Tormentis.*] secundum. De tormentis testium actoris & rei notatur 15. q. 6. in summa. facit 5. q. 5. illi qui. de regul. iur. cũ in contemplatione. Poro autem quod ieiunia, quæ inquisitores ad veritatem eruendam solent indicere, sint tormenta: ita quod alter hoc non possit sine altero: per hãc litteram. Nam quæstionis verbo, intelligimus tormenta corporis, dolores, & malam mansionem. ff. de iniu. item apud. §. quæstionem. & §. quęstionis & ff. ad Syllania. l. 1. §. quæstionem. item patet per etymologiam, qua dicitur tormentum, quasi torquens mentem. Ioan. And.

Quæstio quid comprehẽdat.

Tormentũ torquens mentem.

z ¶ *Ad sententiam.*] tertium. Olim autem quando alter solus procedebat, solus sententiabat. Si ambo procedebant licet diuisim, communicabant sibi processus in fine, cum non restabat nisi ferre sententiam. eod. tit. per hoc. lib. 6. & in extrauag. Benedicti, ex eo. quod

re contra ᵃ eos, episcopus sine, inquisitore, aut inquisitor sine episcopo diœcesano, aut eius officiali, vel episcopali sede ᵇ vacante capituli ᶜ super hoc delegato, si sui adinuicem copiam habere valeāt intra octo dierum spatium, postquam se inuicem requisierint ᵈ, non valebit. Et si secus præsumptū fuerit, nullum sit, & irritum ipso ᵉ iure. ¶ Verum si episcopus vel eius capituli sede vacante delegatus cum inquisitore, aut inquisitor cum altero eorundem propter præmissa nequeat, aut nolit ᶠ personaliter conuenire: possit episcopus vel eius seu capituli sede vacante delegatus inquisitori ᵍ, & inquisitor episcopo vel eius delegato: seu sede vacante illi, qui ad hoc per capitulum fuerit deputatus super ʰ illis committere vices suas, vel suum significare per ⁱ litteras consilium & consensum ᵏ.

¶ *Prouidet circa muros vel carceres hæreticorum, ipsorum claues, custodes, & custodum ministros. Ioan. And.*

¶ Sane, quia circa custodiam carcerum hæreticalium, qui muri ˡ in quibusdam partibus vulgariter ᵐ nuncupātur, multas fraudes dudum intelleximus perpetratas: Nos† volentes super hoc prouidere: statuimus, vt quilibet talis carcer vel murus, quem de cætero episcopo & inquisitori prædictis volumus fore communem, duos ⁿ custodes habeat principales, discretos, industrios & fideles; vnum quem volet episcopus & prouidebit ᵒ eidem, alium, de quo voluerit inquisitor, cui etiam ᵖ prouidebit: & quilibet prædictorum custodum sub se alium bonum & fidum poterit habere ministrum ᑫ. In quolibet etiam conclaui ʳ eiusdem carceris siue muri erunt duæ claues diuersæ ˢ: quarum vnā vnus, aliam alius tenebit prædictorum custodum, & eam cum officio ministrandi, quæ incarceratis fuerint ministranda, suo poterit committere vel subdelegare ᵗ ministro.

¶ *Ponit iuramentum custodum, ministrorum suorum, & notariorum, & aliorum officialium. Ioan. And.*

¶ Porro coram episcopo vel capitulo sede vacante & inquisitore prædictis, vel substitutis ab eis custodes supradicti, antequam suum officium exequantur, iurabunt ᵘ

eo. quod tamen adhuc hodie seruabitur: quod dicit decretalis per hoc vt si discordent in sententia. consulatur Papa.

¶ *Glos sequens quærit an solus absoluat. soluit quod sic.*

a ¶ *Contra eos.*] sed nunquid pro eis ¹ posset alter sine altero definire? videtur q̃ sic: quia à iure veteri non recedimus, nisi in quantum inuenitur expressum. Sed ita est q̃ olim & hodie alter solus potest inquirere, & de iure veteri, cum solus procedit solus pronuntiat: vt dixi in glo. proxima. quod hodie immutatum est si condemnat per hanc litteram: ergo si absoluit, remanet ius antiquum. facit de elect. statutum. lib. 6. & est simile quod notatur 12. dist. præceptis. 3. quæst. 6. accusatus.

¶ *Glossa sequens ad duos casus prorogat.*

b ¶ *Sede vacante.*] vel quasi vacante: vt in casu decretalis si episcopus. de supplen. negli. præla. lib. 6. Item intelligo sedem vacare quo ad hunc casum iurisdictionis capituli: etiā quando prouisum est, sed prouisus administrare non potest: quia nondum habet litteras per constit. Bonifacij iniunctas. facit de transla. cap. 2.

¶ *Glos sequens ad quæstionem, an capitulum visitet, arguit pro & contra. ponit opinionem Ioan. Monac. & contrariam: & declarationem exposcit, & opiniones concordat.*

c ¶ *Capitulo.*] hæc littera infra pluries repetita: & decretalis infra proxima faciunt ad quæstionem, an capitulum sede vacante ² possit visitare, & debeat procurari: de quo per Ioan. Mona. de supplen. negli præla. ecclesiæ. & per Archid. eod. tit. si episcopus. & quòd possit, alleg. quia episcop⁹ hoc potest: & est iurisdictionis in qua succedit capitulum. de maio. & obed. his quæ, & c. cum olim. eo. tit. cap. 1. lib. 6. de instit. c. 1. eod. lib. ergo hoc poterit: aliàs tempore vacationis remanebunt crimina incorrecta. alleg. etiam prædictam decretalem, ecclesiæ. vbi visitator datus à metropolitano à quo certus casus excipitur, in alijs videtur potestatem habere: quasi per exceptionem firmetur regula. ff. de fun. instr. quæsitum. § denique Neratius. 32. q. 7. dominus. Cum autem metropolitanus nil habeat nisi de iure transfuso de capitulo in metropolitanum: ergo capitulum hoc habet. faciunt notata per Inno. de hær. ad abolendam. In contrarium hoc non est iure expressum, ergo nec attribuendum: licet enim capitulum conseruet iura episcopatus. 12. q. 2. charitatem. & cap. illud. & ius reddat agentibus, accusantibus, & denuntiantibus; non tamen visitat: sed is qui datus à Papa. 61. dist. obitum. vbi probatur quòd vacans Ecclesia destituitur visitatione. Sed secundum Archidia. dici posset, q̃ illud destitutæ non respicit visitationis operam, sed ecclesiæ vacationem: sicut de elect. ecclesia 1. & 2. in princ. Item capitulum ³ est necessarius, non voluntarius administrator. ergo non poterit quod administrationi necessario non incumbit. Et hoc tenet Ioan. Monac. sed Archidia. non eligit: videtur tamen plus accedere primo dicto, pro quo facit: quia iste non est actus per quem præiudicetur episcopo: sicut beneficiorum collatio, & alienatio personarum, & rerum. de quibus de maioritate & obe. cap. 1. 71. dist. fraternitatem. 12. q. 2. si qua de rebus. egeret declaratione non solum in hoc, sed in pluribus alijs articulis hoc quod dicitur, capitulum succedere in iurisdictione vacante sede. Volens tenere opinionem Ioan. posset dicere illam veram in generali visitatione ciuitatis & diœcesis, contrariam in speciali visitatione vel inquisitione contra certas personas vel loca.

¶ *Glos seq. notat & remittit, & duo dubia soluit.*

d ¶ *Requisierint.*] requirit ergo par parem. de hoc de offic. deleg. cū causa, in 1. glos. & puto sufficere vnam ⁴ requisitionem. & facit quod notatur 18. dist. si episcopus in vlt. glos. & quod dixi de iureiurando, ego N. & in requisitione non est necesse terminum exprimi, sed ipso iure statim currit. sic de excep. pia. lib. 6. & 3. eadem compilatione de deci. cap. 1. & hic adde quod ibi dixi. Io. And.

e ¶ *Ipso iure.*] quo ad iotia effectū 5. si enim de facto tortus est, vel dure carceratus hoc nequit non fuisse. ff. de capti. & postliminio reuer. l. in bello. §. factæ. & facit quod dixi de appel. vt nostrum. Sed si interlocutoria solum lata esset super carcere vel tortura, illa nulla esset: & lex permittit tūc appellare: quia grauamen tolli non posset per appellationem interponendam postmodum à definitiua. de appella. super eo 2. 1. re spon. 2. q. 6. ante sententiam. ff. de appel. recip. vel non. l. 2.

f ¶ *Nolit.*] simile de rescrip. sciscitatus. in fi.

g ¶ *Inquisitori.*] hic iunge finem, super illis, &c.

h ¶ *Super illis.*] carcerationc, tortura, & sententia.

i ¶ *Per litteras.*] concord. 64. dist. cap. 1. & 2. de temp. ordin. nec episcopi.

¶ *Glossa sequens ponit diuersitatem & rationem diffinctæ.*

k ¶ *Consensum.*] sufficit ergo q̃ committat vel consentiat illum procedere: quæ sunt diuersa. facit quod scripsi de foro comp. significasti. super glo. fin. de eccle. ædifi. ad audientiam 2. super 1. glos. vnde in electione licet primum, & non secundum. de elect. c. pen. in fi. lib. 6. ita hic delegatus episcopi vel capituli potest secundum & nō primum: quod forte fuit causa huius disiunctæ: alterum vero istorum hic est necessarium infra octo dies post requisitionem. post octo vero dies neutrum est necessarium, vt supra.

l ¶ *Muri.*] eod. tit. vt commissi. lib. 6. ver. & illorum.

m ¶ *Vulgariter.*] simile 3. ead. compilatio. de relig. domib. c. 1. in prin. & ibi concordan.

¶ *Glos seq. in quæstionem allegat pro, & soluit contrarium.*

n ¶ *Duos.*] nisi de vno concordauerīt: in casu enim discordiæ manasse videtur hæc prouisio. facit de appel. cum speciali. puto contrariū, scilicet q̃ de vno conuenire nō possint: sed necessarij sint duo: nec est hoc prouisum propter discordiam, sed ad securiorem custodiam: quod satis sonant verba. facit optime ff. de custodia reorum. l. vlt. in prin. ibi, nec vni. sed duobus custodia committenda est. & idem dicimus de ministris, de quibus sequitur.

o ¶ *Prouidebit eidem.*] de suis redditibus, non de parte prouentuum inquisitionis officio deputata, vt in extrauagan. Benedicti, ex eo quòd. §. verum quia.

p ¶ *Etiam prouidebit.*] inquisitor. s. de prouentibus deputatis officio.

q ¶ *Ministrum.*] simile de fili. presb. proposuit. in fi. facit quod dixi super rubrica, de offi. cust. Ioan. And.

r ¶ *Conclaui.*] concordat de elect. vbi periculum. §. in eodem, cum suis concor. lib. 6.

s ¶ *Diuersæ.*] ne vn⁹ custos sine altero possit aperire. Interdū enim in eadem sera habent plures socij plures claues, vt quilibet per se & aperire & claudere possit: cuius contrarium hic intendit.

t ¶ *Subdelegare.*] quod aliàs non posset: cum sibi ministerium demandetur sine iurisdictione, in quo videtur electa industria personæ. de offic. dele. c. fi. & puto per hanc litteram, quòd in assumēdo ministro non requiretur consensus episcopi vel inquisitoris.

u ¶ *Iurabunt.*] simile 3. ca. cōpil. de relig. domi c. 2. ver. illis etiā de magist. c.

¹ De memoria glossæ & an vnus possint absolui ab inquisitore sine episcopo, & è cōtra vid. Zanchi. tract. de hæret. c. 19. nu. 2. Felinū in c. 3 & seqq. & in indi. Decium in l. nemo ff. de reg. iur.

² Capitulum verū sede vacante possit visitare & procurationē exigere, vide Io. de Lignano, & Abbatem in cap. cū olim. extra de maior. & obedi.

³ Vide Abbatem in c. verum. de foro comp. & Felin. in c. cum omnes. de cōstitut. & not. illud Rota 92. in nouis.

⁴ Vide Felin. in c. ex litteris. de const. Panorm. c. ego enim. de iureiurand. Roman. consil. 420. Alciat. consil. 27. lib. 1.

† De materia istius §. vide Zanchi. tract. de hæret. c. 8 & 10. Gondisaluum tract. de hære q. 11. Syluest. in verb. hæresi. 2.

5 De materia glossæ vide Corse rū in suis singularibus in verbo confessio. & in verbo appellatio, & Zanchinū in tract. de hæret. cap. 19.

magi st. c. 2. sed in illis nihil dicitur de corporali tactu.

¶ *Glossa sequens de corporali iuramento remittit, & opinionem ponit, cuius rationem determinat, ponit dictum Innocentij: subdit quadruplicem formam iurandi, & consuetudinis interpretationem quā determinat.*

o ¶ *Tacta.*] vt not. de electio. vt circa. ver. coram. lib. 6. in glos. 2. in corporali iuramento non sufficit præsentia, sed requiritur tactura Euangeliorum. Quidam dicunt, quòd corporale iuramentum satis est quod habeat corporis sensum, vt visum. facit 35. q. 6. episcopus. per id quod de possessione dicitur, quòd ibi requiritur actus corporalis, & cum visu transfertur. ff. de acquir. possess. leg. quod men. §. si per venditorem. & l. 1. §. penult. & not. de consue. c. 2. sed illud verum, cum tradens & accipiens hoc intendunt. secus si possessio erat vacua, vt ibi not. Vt ergo scripsi post Innocen. de iureiuran. etsi Christus. versic. quod autem. iuramenta quæ præcipiuntur à iure, sicut testis, calumniæ, veritatis, vel quæ à iure, iudice, vel parte ex necessitate deferuntur, debēt fieri tactis Euangelijs: aliàs fieri possunt sine tactura. & vide de quod not. 22. q. 1. in summa. Sed videtur quòd plus obliget corporale. facit 2. quæst. 5. quanto. & cap. seq. C. si minor se maior dix. l. si alterius. Quædam autem iura dicunt simpliciter iurari, quædam corporaliter, quædam super sancta Dei Euangelia, quædam adiunt ipsorum tacturam, vt hic, & 2. q. 7. quoties. & 3. eadem compilat. de iureiuran. Romani. verb. porro. de frigid. & malefi. laudabilem. Patet de primo, de iureiuran. eod. titu. per totum. lib. 6. de testib. præsentium. & cap penult. de excep. pastoralis. qui ma. ac. poss. cum in tua. de sentent. excommu. ex tenore. De secundo, de hære. ad abolendam. §. statuimus. de sentent. excommun. venerabilibus. de elect. vbi periculum. §. super his & cap. vt circa. & cap. procurator. lib. 6. De tertio, de purga. cano. quoties. Apud Italicos interpretatus consuetudo, quod sufficit quemlibet librum vel quamlibet scripturam tangere: quod satis puto procedere, etiam vbi de corporali iuramento exprimitur. non sic vbi de tactura Euangeliorum: vt hic, & in concordan.

† Vide Archidiaconum in c. clericus. 8z. dist. & in c. si peccauerit 1. q. 2. & Ioan. And. in c. vlt. de hæret.

Iuramenta an semper præstari debeant tactis Euangelijs. Vide abbatē in c. etsi Christus de iureiuran. & in c fraternitatis. de testib. Ancharanum in cap. vt circa. de elect. lib. 6. & Felinum in c. 3. de fide instr.

† De iuramento notariorum. Hostien. & doctores in c. vt offi. cium. § ad conscribēdas. de hæret. lib. 6. & in c. sicut. ne cleri. vel monachi.

ad sancta Dei Euangelia corporaliter à se tacta [a], quòd in custodia immuratorum & aliorum pro crimine supradicto in sua custodia positorum & ponendorum [b], omnem diligentiam & sollicitudinem, quam poterunt [c], fideliter adhibebunt: Et quòd alicui incarcerato nihil vnus in secreto [d] † loquetur, quin hoc audiat alter custos. Et quòd prouisionem, quam incarcerati recipiunt ex ordinatione communi, & illud quod à parentibus & amicis, vel alijs personis fidelibus offeretur eisdem (nisi episcopi & inquisitoris vel suorum commissariorum ordinatio refragetur) ipsis fideliter & absque [e] diminutione aliqua ministrabunt, nec in his fraudem aliquam adhibebunt. Et idem iuramentum & coram [f] eisdem personis ministri custodum, priusquam suum exerceant officium exhibebunt. Et quia sæpe cōtingit episcopos proprios habere carceres, sibi & dictis inquisitoribus non communes: volumus & districte præcipimus, vt custodes ad incarceratorum pro dicto crimine [g] custodiam per episcopos, vel sede vacante per capitulum deputandi [h], & eorum ministri coram dictis inquisitoribus vel substitutis ab eis præstent simile iuramentum. Notarij [i] † quoque inquisitionis coram episcopo & inquisitore vel substitutis ab eis, iurabunt [k] suum officium fideliter exercere. Et idem fiet de alijs personis [l] necessarijs ad prædictum officium exequendum.

¶ *Punit episcopos, inquisitores & eorum substitutos, qui faciendo vel omittendo delinquunt in officio. hoc dicit.*

¶ Verum, quia nimis est graue ad exterminationem prauitatis prædictæ non agere [m] quod ipsius contagiosa enormitas agendū requirit: graue est quoque & damnatione dignissimum [n] malitiose insontibus eandem imponere prauitatē: episcopo & inquisitori prædictis, ac alijs ad dicti executionē officij substituendis ab eis, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ præcipimus, vt sic discrete & prompte contra suspectos vel diffamatos de huiusmodi prauitate procedant, quòd malitiose aut fraudulenter [o] tantam labem, seu quòd ipsos in executione officij inquisitionis impediat, falso alicui non imponant. Quòd si odij, gratiæ, vel amoris, lucri aut commodi temporalis obtentu [p], contra iustitiam & conscientiam [q] suam omiserint, contra quenquam procedere vbi fuerit procedendum super huiusmodi prauitate, aut obtentu eodem [r] prauitatem ipsam vel impedimentum officij sui alicui imponendo, eum super hoc præsumpserint quoquo modo vexare (præter alias pœnas, pro qualitate culpæ imponendas eisdem) episcopus aut superior suspensionis ab officio per triennium, alij vero [s] excommunicationis sententias eoipso [t] incurrant:

b ¶ *Ponendorum.*] vbi hoc exprimitur, iuratur super futuris: & sic non obstat de iureiur. c. penult.

c ¶ *Poterunt.*] 22. q. 2. faciat.

d ¶ *Secreto.*] simile de electio. vbi periculum. §. nulli. lib. 6. cum suis concord. & de secreto habetur infra capitu. proxi. de pœnitent. dist. 1. §. hoc ergo. in princ. & verb. filiam. & de hæret. c. vlt. lib. 6. nec sumitur tam amarè hoc verbum, quin alter custos in absentia alterius captiuum alloqui possit, de non secretis ipsis incarceratis.

e ¶ *Absque diminutione*] non sicut infideles seruientes: vel ministri; qui semper de eo quod dominus datur, decimam, vel aliam quotam subtrahunt. vt notat. 1. q. 1. Christus. 13. q. 1. §. 2. verb. sed videte.

Ministri quidam sunt infideles dominis suis.

f ¶ *Coram eisdem.*] episcopo, vel capitulo, & inquisitore vel substitutis ab illis.

g ¶ *Pro dicto crimine.*] de incarcerandis ergo pro alijs criminibus non iurant inquisitori.

h ¶ *Deputandi.*] dato ergo quod capitulum haberet iurisdictionem & carcerem: non tamē in suo carcere, sed episcopali tales tenebit sede vacante.

i ¶ *Notarij &c.*] qui possunt esse constitui in sacris & religiosi: quod dic vt eod. titu. vt officium. §. ad conscribendas. lib. 6.

k ¶ *Iurabunt.*] speciale † est propter magnitudinem criminis, & fauorem fidei: aliàs sufficere deberet iuramentum in creatione præstitum. de præscriptio. ad audientiam. de cuius forma scripsi. ne clerici. vel monach. sicut te. [& Spec. de fide instr. §. restat. verb. sed quæro.]

† Vide Aretinum & botet notab 16 2ce notandum lacerna. verb octa tiua primo

l ¶ *Personis.*] officialibus nuntijs ad citationes faciendas, & apparitoribus, de quibus infra cap. proxi.

m ¶ *Non agere.*] concor. de simo. nemo. & quod ibi notat.

n ¶ *Dignissimum.*] idem verbū. 81. dist. cap. 1. in fin.

o ¶ *Fraudulenter.*] falso alicui non imponant quod sequitur.

p ¶ *Obtentu.*] vbi ergo non propter alterum prædictorum: sed forte timore, vel propter vitandum scandalum hoc omitterent, non est locus pœnæ.

q ¶ *Et conscientiam.*] Nota, &c. quòd copulas. [a] concord. de re iudicata, cum æterni. lib. 6.

a Et copulat. l. et tamen adin ctio. ff. de leg. 1 l. hæredi § Cu io. ff. de fund. instr.

r ¶ *Eodem.*] odij, gratiæ, &c. vt supra.

s ¶ *Alij vero.*] scilicet Inquisitores, vel substituti ab eis, vel ab episcopis, vel capitulis vacante sede.

¶ *Glossa sequens inducit hoc computato, ex. iura, quòd constitutio ecclesiæ liget ad pœnam omnino occultam: dicens per hoc indubiam quæstionem de dubio hæretico. In qua recitat opinionem. In contrarium inducit eq. iura: subdit duas opiniones, & prius dictum approbat.*

Crimina omnino occulta an ligentur per constitutionem ecclesiæ militantis Vide doctores infra citatos.

t ¶ *Eo ipso incurrant.*] Hic patet aperte, quòd constitutio ecclesiæ militantis ligat crimen omnino occultum quo ad pœnas suspensionis & excommunicationis. ad idem 3. ead. compilat. de statu monach. cap. 1. §. quia vero. infra de pœnis. cap. cupientes. §. qui vero. Nec turbentur aliqui: nam hoc idem probatur de schisma. cap. 1. verb. omnem. lib. 6. & eod. lib. de electio. vbi periculum. verb. nulli. & cap. fundamenta. §. quod si secus. & c. quia sæpe. facit eo l. tit. sciant. & cap. sequen. & cap. indemnitatibus. §. postremo. de offic. deleg. cap. fin. §. pars vero. de offic. ordin. cap. vlt. de iudic. cap. 2 verb. prouiso. de re iudic. cap. 1. & 2. ad fin. de homici. pro humani. verb. sacri. Ad idem antiqua iura. de sentent. excommun. porro. & cap. cum non ab homine. de tempor. ordin. cap. vlt. patebat idem de immunitate ecclesiæ, clericis. lib. 6. verb. necnon. Et ex hia videtur indubitatum, quod Archid. habebat pro dubio: & disputationi relinquebat in decretali, cum quis. de sent. excom. lib. 6. an hæreticus omnino occultus sit excommunicatus. Ioan. tenet quod sic. 24. q. 1. in summa, & in glo. seq. de pœni. dist. 1. cogitationis. Placet etiā Gof. & Ray. in summa, de hære. Ad cuius a-tium indu-

† Hæreticus omnino occultus, an sit excommunicatus, de quo vide omnino Antonium Castrum lib. 2. c. 13. de iusta hæret. punit. & Caietanum apud B. Thoma. 2. 2. q. 11. art. 3.

rium inducitur. 32. dist. erubescant. & quod ibi notatur. 33. dist. habuisse. 50. dist. §. sed illud. in fi. 2. q. 1. nomen. & q. 5. consuluisti. & 6. q. 1. si omnia. 15. q. 6. c. 1. ver. non potest. 30 q. vlt. §. his ita. & c. sequen. 32. q. 5. c. vlt. de simo. sicut tuis. in fi. & c. sequen. Facit ad hoc: quia ex voluntate, quæ non procedit in actum, non scandalizatur Ecclesia. 14. q. 3. Deus quibus. Sunt qui nolunt fateri per clauẽ Ecclesiæ ligari posse omnino occulta, nisi illa sint expresse lege diuina damnata: vt vsura in qua damnatur spes occulta. de vsu. consuluit. Alij dicunt, quod si factum est publicum, sed occultum quis fecerit, ligari potest per Ecclesiam. 5. q. 1. quidam. de offi. ordi. si sacerdos. Si vero & factũ & faciens sunt occulta: secus vt in 3rijs. Sed vtrique dicto obuiant iura allegata in princ. glossæ: quare de plano fateamur, quod constitutio militantis Ecclesiæ liga: omnino occulta: non tñ nominatim de illis iudicat tribunal Ecclesiæ: immo ipsa Ecclesia inquantũ per hominem, iudicat hominem nominatim. & inquantum est collectio fidelium: ligatos sic occultos habet pro solutis. de senten. excõ. à nobis. 2. & sic loquuntur contraria.

A qua quidem excommunicationis [a] sententia, qui eandem incurrerint, nisi per Romanum Pontificẽ nequeant, præterquã in mortis [b] articulo †, & tunc [c] satisfactione præmissa, absolutionis beneficium obtinere: nullo in hac parte priuilegio suffragante.

¶ Confirmat antiqua iura huic constitutioni non obuia. Ioan. And.

¶ Alia sane, quæ circa præmissum inquisitionis officium à nostris sunt prædecessoribus instituta (quatenus præsenti decreto non obuiant) sacri approbatione concilij roborata, in sua volumus firmitate manere [d].

† In mortis articulo nulla est casuum reseruatio: atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusuis peccatis & censuris absoluere possũt. ita concilium Tridẽt. sess. 14. c. 7. de casuũ reseruatione.

¶ Idem in eodem.

¶ Primo, ponens constitutionis causam, determinat ætatem inquisitorum. Secundo, punit inquisitores, qui prætextu officij pecuniam illicitis modis extorquent, vel ob delictũ clericorũ Ecclesiarum bona confiscant. Tertio, præcipit notarijs, officialibus & socijs, vt hoc facientes reprehendant, & superioribus denuntient si probare possunt. Quarto, prohibet inquisitoribus abusum armorum, & circa quantitatem vel qualitatem officialium. hoc dicit. Ioan. And.

¶ Glossa sequens in questione alleg. affirmatiue, & soluit contrarium. format incidentem quæstionem, quam soluit.

a ¶ *Excommunicationis sententia.*] de suspensione 1 nil dicit, quare vl quod ab illa superior possit absoluere. Dic 3: & ratio illius omissionis fuit, quia tempus habet determinatum: & vbi sic determinatũ est, vl quod non possit superior absoluere: vt not. de electione. cupientes. §. cæterum. in glo. est ergo. Sed quid si tempus determinatum non esset? Vl quod possit, ex quo superior non reseruat. de sent. excom. nuper. nec prohibet. vt j. de priuileg. c. 1. ver. si qui. facit quod not. de regu. non solum. in fi. lib. 6. & quod dixi de solu. c. 2. in fi. secus si reseruasset. de testi. tam litteris. in fi.

1 Vide Abbatem in c. in literis, de testibus.

b ¶ *Mortis articulo.*] qui casus semper excipitur. j. c. proxi. de offi. ordi. pastoralis. & vide quod ibi not.

c ¶ *Et tunc.*] scilicet quando in mortis articulo per epm vel presbyterum absoluuntur: & hoc intelligo si facultas est satisfaciendi, & tempus hoc patitur: aliàs absoluetur cum cautione. facit j. cap. proxi. de sepul. c. vlt. de sent. excom. à nobis.

d ¶ *Monere.*] concor. eo. tit. c. vlt. in fi. lib. 6.

NOlentes.] Diuiditur in quatuor partes, vt patet in rubro. Secunda: ibi, *Inquisitoribus*. Tertia: ibi, *Notarij*. Quarta: ibi, *Porro*. Imola. ¶ Pro casu nota quod Inquisitor hæreticæ prauitatis non est aliquis deputandus, nisi habeat quadragesimum annum. Et sic est casus specialis cõtra c. cũ vicesimũ. de officio, & potestate iudicis deleg. in antiq. Et istud fit, quia agitur de magno scandalo.

Nota quod inquisitor vel eius commissarij sub vmbra sui officij facientes illicitas exactiones, est ipso facto excommunicatus, à qua excommunicatione non absoluitur nisi satisfactione plenarie facta: nisi in articulo mortis. Nota quod pro delicto Prælati bona Ecclesiæ non confiscantur. & hoc verum, quando solus Prælatus deliquit. secus si Prælatus & capitulum deliquerunt habita deliberatione, tunc enim bona Ecclesiæ confiscarentur. l. iubemus. de sacros. eccle. C. vbi nauis ecclesiæ fuit confiscata Imperatori.

Ecclesiæ bona propter delictum prælati non confiscantur.

Nota quod si in constitutione ponatur verbum, extunc, incipit ipsa constitutio obligare à tempore ipsius publicationis: non expectato lapsu duorum mensium, qui aliàs regulariter præfigitur: quod intelligo quo ad hoc vt econtra factum nõ valeat: non autem quo ad hoc vt contra facientes hoc ignorantes obligati sint ad culpam: vt not. glo. notabilis in verbo, extunc. Pro clara intelligentia huius Clementinæ accipe diuisionem glossæ, & illam prosequere. Nota de splendore fidei. Et dicit Laurẽt. quòd talia quæ sunt fidei, in luce & splendore tractari debent. Nota quod improbi actua vitandi sunt. de hoc in glo. 2. Zabarella.

¶ Prima glossa simul diuidit & summat.

e ¶ *Nolentes.*] Casus. Primo, ponens constitutionis causam, determinat ætatem inquisitorum: Secundo, punit inquisitores, qui prætextu officij pecuniam illicitis modis extorquent, vel ob delictum clericorum Ecclesiarum bona confiscant. Tertio, præcipit notarijs, officialibus & socijs, vt hæc facientes reprehendant, & superioribus denuntient si probare possunt. Quarto, prohibet inquisitoribus abusum armorum, & circa quantitatem vel qualitatem officialium. partes patent.

CAP. II.

NOlentes [a] splendorem solitum negotij fidei per actus indiscretos & improbos [f] quorumuis inquisitorum hæreticæ prauitatis, quasi tenebrosi fumi caligine [g] obfuscari: hoc sacro concilio approbante statuimus nullis extunc [h], nisi qui quadragesimum [i] ætatis annum attigerint, officium inquisitionis prædictæ committi [k] inquisitoribus. Et tam ipsorum [l], quàm episcoporum seu capitulorum, sede vacante super hoc deputatis commissarijs [m], quibuscunque districtius iniungentes,

f ¶ *Improbos.*] qui dederunt causam & merito hinc constitutioni & præcedenti.

[Adde. Abbas et Zabar. 49. distin. huic etenim. Zabarel.]

g ¶ *Caligine.*] Esaiæ 5. in fin. Lux obtenebrata est in caligine.

¶ Glossa sequens duas lecturas ponit.

h ¶ *Extunc.*] ac si dicat, deinceps. vel forsan [1] voluit Papa per hoc quod hæc pars constitutionis statim ligaret à tempore promulgationis, non expectato lapsu duorum mensiũ. de quo dixi in procœmio: non quo ad hoc quod contra facientes hoc ignorantes obligati essent ad culpam: sed quo ad hoc vt cõtra factum non valeret: prius vero datos afficere non intendit.

1 Vide Abbatem Felinũ & doctores in c. 1. de constitut.

i ¶ *Quadragesimum.*] concor. 20. q. 1. sanctimoniales. Et 3 est mirãdum quod in Inquisitore maior ætas requiritur, quàm in episcopo, qui tamen Inquisitor est. & est simile de elect. nemo deinceps. lib. 6. & hoc est de arbitrarijs de quibus non cogimur reddere rationem: vt scripsi de rescrip. si quando.

1 Inquisitor debet esse antiquior Episcopo. Vide Conradũ Brunum de heret. lib. 4. c. 1.

¶ Glos. seq. dicit per quos. secundo quarit, soluit & remittit.

k ¶ *Committi.*] per prælatos prouinciales, vel Ministros illorum ordinum, quibus deputatio talium à sede Apostolica est commissa. Idem puto de inquisitoribus ab episcopis vel capitulis sede vacante: vt ij quibus cõmittunt, habere debeant hanc ætatem. Sed quid si contra fiat? certum est quod puniendi sunt cõmittentes, transgredientes hoc præceptum. & vide quod not. de elect. generali. §. illos. in vlt. glos. lib. 6. & licet hic non apponatur decretum: videtur tamen quod non valeat commissio. pro & contra. de elec. licet canon. lib. 6. & vide quod ibi not. in glos. 2.

¶ Glossa sequens dicit hoc quæstionem solui, contra quam allegat, deinde illud fortificat, & contraria respondet.

l ¶ *Ipsorum.*] commissarijs, quod est infra. Et per hoc. & per cap. j. proxim. soluitur quod olim dubitabatur, an Inquisitores possent committere vices suas: & videbatur quòd non: quia decretalis vt commissi. in princ. eod. tit. lib. 6. permittit vt committant citationes & sententiarum denuntiationes: vltra illa ergo permissa committere non poterant. de transla. c. 2. facit de offic. delega. cap. vlt. §. vices quoque. vbi etiam conseruator non committit nisi illa duo. videtur enim electa industria personæ. de offic. deleg. cap. vltimo & cap. 15 cui. lib. 6. Contra: quia siue ordinariam, siue delegatam iurisdictionem inquisitor habeat, committere potest. Primum patet. Secundum scilicet cum dicitur, delegatus: quod videtur verius per decretalem, per hoc. eod. titu. lib. 6. pro & contra eod. tit. ne aliqui. est tamen delegatus principis, & cum iurisdictione, non cum ministerio tantum: ergo committit. ita seruatur. dant ergo inquisitores commissarios, quos vocamus vicarios vel substitutos. j. eod. cap. proxi. §. porro. & §. notarij. & §. verum. Ad decretalem vt commissi. respondetur quòd non loquitur negatiue, sicut illa quæ loquitur de conseruatore, scilicet quòd non possint nisi illa duo committere, sed loquitur affirmatiue [a], scilicet quòd illa duo committere possint. & de illis forte dubitabatur quasi ante citationem non esset perpetua iurisdictio: & per definitiuã esset functus suo officio. Ad primum, de offi. deleg. pastoralis §. 1. Ad secundum, eod. tit. in litteris. Ioan. And.

Inquisitores hæreticorum an possint alijs vices suas committere. Vide Decium in c. causam. & appellat. Gondisaluũ de here. q. 7. Zanchinum de here. c. 30.

a Vide Felinum in c. nonne. de præsumptio.

m ¶ *Commissarijs.*] de episcopis loqui non videtur: & ideo licet etiam ipsi ab his debeant abstinere; pœna tamen quæ sequitur

non habet locum in illis. concor. infra ver. notarij. voluit ergo dignitati deferre. de offic. deleg. c. 2. lib. 6.

a ¶ *Prætextu.*] vbi ergo non eo prætextu illicite exigit licet male faciat, non tamen est locus pœnæ.

b ¶ *Officij.*] & sic committit crimen concussionis de quo. 2. q. 1. ad fin. 23. q. 1. c. 2. in fi.

sunt, sed non corrigere: manus comprimere possunt, sed non animum mutare. 47. dist. §. necesse. in fi. Ioan. And.

Corrigere & corripere differunt.

s ¶ *Secreto.*] 2. q. 1. si peccauerit.

t ¶ *Valeant.*] aliàs, teneant. 2. q. 7. plerumque. Ioan. And.

u ¶ *Amouere.*] licet Prælatus inquisitoris, scilicet Prouincialis

ne prætextu[a] officij[b] inquisitionis quibusuis modis illicitis[c] ab aliquibus pecuniam[d] extorqueant: nec scienter[e] attentent ecclesiarum[f] bona ob clericorum delictum[g] † prædicti occasione officii fisco etiam ecclesiæ[h] applicare[i]. Quod si secus in his[k] vel eorum altero fecerint, excõmunicationis sentẽtiæ eos subiacere decernimus ipso facto: A qua nõ possint absolui[l], præterquã in mortis[m] articulo, donec illis à quib[us] extorserint, plene satisfecerint[n] de pecunia sic extorta: Nullis priuilegijs, pactis, aut remissionibus[o] super hoc valituris. Notarij vero & officiales dicti officij, necnon fratres & socij inquisitorum & commissariorum ipsorum, qui dictos inquisitores aut commissarios[p], secrete nouerint talia[q] commisisse (si indignationem Dei & Apostolicæ sedis vitare voluerint, & offensam) ipsos grauiter arguere & corrigere[r] studeant in secreto[s]. Quòd si taliter ea sciuerint, vt ea probare valeant[t]: si sit opus, hæc prælatis inquisitorum & commissariorum eorundem, ad quos id pertinebit, nuntiare sollicite debeant. Qui equidem prælati, inquisitores & commissarios prædictos reos inde repertos ab officijs amouere[u], & amotos aliàs punire debite seu corrigere teneantur[x]. Prælatis autem inquisitorum id negligentibus agere, præmissa omnia nuntiari per prædictos[y] locorum ordinarios volumus: quibus[z], vt ea in Apostolicæ sedis notitiam perferant[a], in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus & mandamus. ¶ Porro inquisitoribus ipsis districtius inhibemus, vt nec abutantur quomodolibet concessione[b] portationis armorum †, nec officiales, nisi sibi necessarios habeant, tales, qui se conferant ad sua cum inquisitoribus ipsis officia exequenda[c].

¶ Idem in eodem.

¶ *Damnat sectam Beguardorum & Beguinarum Alemaniæ, & octo ipsius errores, excitant diœcesanorum & inquisitorum officium contra illos. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. III.

AD† nostrum[d] (qui desideranter in votis gerimus, vt fides catholica nostris prosperetur temporibus, & prauitas hæretica de finibus fidelium extirpetur) non sine displicentia[e] grandi peruenit auditum, quòd secta[f] quædam abominabilis, quorundam hominum malignorum, qui Beguardi, & quarundam infidelium mulierum, quæ Beguinæ[g] vulgariter appellantur in regno Alemaniæ (procurante satore[h] malorum operũ) damnabiliter insurrexit: tenens & asserens doctrina sua sacrilega & peruersa inferius designatos errores.

& c. militare. & de immunit. eccles. quia plerique. tñ tales absolui permittit infra restituendo simplum tantum: cum tamen concussor soluat quadruplum. 18. dist. quoniam. in fin.

† Delictũ prælati quã noceat ecclesijs vide Felinũ in c. ad audientiam. de rescrip. & Alexan. consi. 23. lib. 1.

c ¶ *Illicitis.*] pœnas pecuniarias[1] applicandas officio non prohibet imponi & exigi, sed illicitas exactiones fieri. ff. de offi. præsid. illicitas. in princ. de simo. intantum. & cap. audiuimus. & cap. sequen.

[1] Vide glossam in c. licet & pœn. Ioan. And. in c. 1. de homi. in 6. Anchar. consi. 11. & Zanchin. tract. de hære. c. 29.

d ¶ *Pecuniam.*] intelligo large. 1. q. 3. per totum.

e ¶ *Scienter.*] ignoranter ergo non tenet hæc pœna. simile ĩ. ead. cõpi. de consan. & affin. c. vnico.

¶ *Glossa sequens not. à contrario: & soluit quæstionem de monacho.*

f ¶ *Ecclesiarum.*] de bonis ergo clericorũ propriis non prohibet. Et per hoc dico, quod si monachus æpresset Ecclesiæ, quod etiã eorum quæ acquisiuit intuitu personæ, applicatio ista fieri nõ posset. cum enim impediente professione sibi non possit acquirere: & sic acquisita post possessionem adeptam sint Ecclesiæ. 18. q. 1. c. vnico. de priuileg. cum olim 2. ergo etiam in illis est locus ei quod hic dr. quod tñ in quodam. inquisitoris consilio ante hanc constitutionem clamare non profuit.

Monachus sibi acquirere non potest.

g ¶ *Delictum.*] de reg. iur. delictum. cum suis concor. lib. 6.

h ¶ *Ecclesiæ.*] multo minus sibiipsis, vel officialibus, vel fisco seculari, cui aliàs applicata sunt ipso iure bona laicorum damnatorum. de hære. eod. tit. cum secundum. lib. 6. Et uide quod not. de conces. præben. quia diuersitatem. & quod ibi dixi super glossa antepenulti.

i ¶ *Applicare.*] idem verbum, de præb. c. 3. probatur autem hoc eod. tit. excommunicamus. in prin. vbi bona clericorum damnatorum diuidi iubentur inter Ecclesias, à quibus beneficiati sunt.

k ¶ *In his.*] duobus proxime dictis, scilicet de pecunia extorquenda, & de bonis Ecclesiæ confiscandis. primum enim casum, scilicet de ætate, includi non puto. quod patet per sequentia: ibi, donec illis, &c.

l ¶ *Absolui.*] per ordinarios. cum sibi non referuet. de senten. excom. nuper.

m ¶ *In mortis articulo.*] ĩ. c. proxi. in fi.

n ¶ *Satisfecerint.*] si habent vnde: aliàs vero paupertas excusat. de vsu. cum tu. de rap. c. 2. & vide quod not. de verb. signific. ex parte 1. in fin. 4. glos.

Paupertas excusat.

o ¶ *Remissionibus.*] concor. de censi. exigit. ad fi. de rescrip. statutum. circa finem. lib. 6. & adde quod ibi not.

p ¶ *Commissarios.*] nil dicit de episcopis, vt etiam ĩ. dixi. & facit ĩ. verbum, prælatis.

q ¶ *Talia.*] in alijs ergo non habet locum quod sequitur.

r ¶ *Corrigere.*] quantum in eis est: vel, id est corripere. quod possunt, sed non corrigere: ...

illum ab officio remouere possit, vt hic patet: iurisdictio tamen inquisitoris non ab ipso Prælato, sed à Papa immediate dependet: vt solus actus committendi vel remouendi pendeat penes illum. & hæc patent in priuilegijs officij: ex quo sequitur quod corrigere vel alterare non posset facta per illum virtute officij: sed illum amotum puniat, vt hic.

† Inquisitores hæreticæ prauitatis an possint remoueri ab eo, qui sibi iurisdictionem non dedit vide notata per doctores in c. fin. de rescript. & Cynum in Authent. quæ in prouincia cap. vbi de crimine agi oport.

x ¶ *Teneantur.*] non dicit, possint.

y ¶ *Prædictos.*] notarios, officiales, & socios. Ioan. And.

† Vide Gl. di. salu...m de hæret. q. 18.

z ¶ *Quibus.*] ordinarijs locorum.

a ¶ *Perferant.*] de statu reg. cap. vlt. de cleri. ægro. cap. vnico. §. si autem. lib. 6.

b ¶ *Concessione.*] facta per priuilegia officij, vt habere possint officiales armatos.

c ¶ *Exequenda.*] sint enim tales qui velint & possint officio deseruire. si. de præben. super inordinata. de cleri. nõ residen. c. 3. & 4.

† De secta & erroribus Beguardorum, vide Clement. 1. ĩ. de religio. dom. & extrauag. Ioan. xxij. incip. Sancta Romana de religio. domib. & extrauag. eiusdem Ioannis xxij incip. Ratio recta. eod. tit. de relig. dom. inter cõmunes. & doc Guidonẽ Carmelitã in summa de hæresibus tit. de hæresibus Beguinorũ, & Eymericũ in Directorio inquisitorum par. 2. q. 13.

AD nostrum.] A nonnullis in concilio Viẽnensi fuit expositũ, quòd erat quædam secta hominum, qui homines vulgariter appellatur Beguardi: & quædam mulieres nuncupatæ Beguinæ: quæ sub vmbra cuiusdam sanctitatis seminabant multos errores: de quibus ponũtur octo in textu: tunc concilium reprobauit illam sectam & errores suos: & præcepit eis vt desisterent à tali secta: & similiter præcepit epis vt illos non admitterent: & imponit pœnam si perseuerauerint in sua secta. Nota de verbo, *Secta*, quod accipitur hic in malum, alibi in bonum. de hoc in glos. 3. Nota quòd diabolus dicitur sator malorum. de hoc in glos. in verb. satore. de sepul. clemen. dudum. versi. ab olim. Zabarel.

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

d ¶ *Ad nostrum.*] Casus, Damnat sectam Beguardorum & Beguinarum Alemaniæ, & octo ipsius errores, excitans diœcesanorum, & inquisitorum officium, 3 illos, & Primo ponit sectam & errores. Secundo: ibi, *Cum autem*, illã damnat. Tertio excitat: ibi, *Porro*.

e ¶ *Displicentia.*] simile ĩ. ea. compil. de censi. ad nostrum.

¶ *Glossa sequens ponit differentiam.*

f ¶ *Secta.*] scribitur per c, & non per p, & dr̃ à seco secas. alij quod à sequor sequeris: & est proprie habitus animorum, & propositum in malo circa falsam disciplinam. inde tales dicũtur secti, id est separati & diuisi ab vnitate fidei & Ecclesiæ: tñ interdum sumitur in bona parte. C. de pact. l. vlt. in fi. Per p, scripta designat clausuram ĩ. ead. compil. de statu mona. ne in agro. post prin.

ADDITIO. Scribitur etiam seta sine c, & p, & significat pilum durum cum quo potest trahi filum. de pænitent. dist. 2. sicut seta. Zabarella.

g ¶ *Beguinæ.*] de quibus ĩ. ead. compil. de relig domi. c. 1.

h ¶ *Satore.*] id est seminatore diabolo. ĩ. de elect. licet de euitanda. in prin. & ĩ. ead. compil. de sepult. dudum. post prin.

a ¶ Primo

Primo[a] videlicet, quòd homo in vita præsenti tantû & talem perfectionis gradû[b] potest acquirere, quod reddetur penitus impeccabilis[c], & amplius in gratia proficere nô ualebit[d]: nam (vt dicunt) siquis semper posset proficere, posset aliquis Christo perfectior[e] inueniri. Secundo[f], quòd ieiunare non oportet hominem, nec orare[g] postquam gradum perfectionis huiusmodi fuerit assecutus: quia tunc sensualitas[h] est ita perfecte spiritui & rationi subiecta, quod homo potest libere corpori côcedere quicquid placet[i]. Tertio, quòd illi, qui sunt in prædicto gradu perfectionis & spiritu libertatis, nô sunt humanæ subiecti obediêtiæ[k], nec ad aliqua præcepta Ecclesiæ[l] obligantur: quia (vt asserunt) vbi spiritus Domini, ibi libertas[m]. Quarto, quòd homo potest ita finalem beatitudinem,

a ¶ *Primo videlicet.*] Scio q̀ expolit textum cuicunque facultati conueniat per glossam aperiri. Item puto dicere q̀ in declarandis infrascriptis erroribus loquar apertius mere canonista: quia in sacra pagina licet modicum studui sub ipso excellentissimo doctore magistro Ioan. de Parma ordinis Prædicatorum, per cuius doctrinam Deo duce ista clarescêt: hoc dixi, vt prolixitati parcatur.

b ¶ *Gradum.*] vide q̀d not. de pænit. dist. 2. radicata. §. hæc quæ de charitate, in 1. & 2. glo. & 47. dist. omnes. in fi.

¶ *Glo seq. ponit duos intellectus, quorum primus catholicus, secundus hæreticus ad auctoritatem quæ facit pro secundo, remittendo respondet.*

Impeccabilis an possit aliquis fieri.

c ¶ *Impeccabilis.*] si hoc intelligeretur de Dei potentia absoluta: catholice dictû esset, per eam reddi posse quem impeccabilem. & hoc priuilegium gloriosæ Virgini Mariæ creditur datum esse diuinitus: dicere autem hominem hoc posse secundum legem communem, que Deus sanctis dona gratiæ suæ dispensat, hoc est hæreticum. Nam secundum legem communem nullus potest impeccabilis fieri, nisi per Dei beatificam uisionem, qualis solum post hanc uitam datur beatis, vt infra dicetur. & etiam dicit Beatus Thomas parte. 1. q. 100. arti. 2. Forte mouebantur isti auctoritate Ioan. in epistole 1. c. 3. ibi: *Omnes qui natus est ex Deo, non peccat.* Sed Hieronymus contra Iouinienû plene huic auctoritati respondet. de pæni. dist. 2. si enim. inquit, probans multis auctoritatibus, hominem etiam perfectum in via ent in hac uita peccare posse: illud idem probans exemplis Dauidis, Salomonis, Iosuæ, Petri, & aliorum prælectorum, qui in uie peccauerunt. Ioan. And.

d ¶ *Non ualebit.*] Augustinus ad Hieronymum contradicens, q̀ charitas in quibusdâ est perfecta, in quibusdâ imperfecta, sed perfectissime in hac uita haberi nô potest. de pæni. dist. 2. charitas in quibusdam facit. ead. dist. siquis tantam. dicebat enim Psalmista, Ambulabunt de virtute in virtutem. & Apostoli Lucæ 17. in prin. Auge nobis fidem. quæ plene uideas de pæni. dist. 2. cum sanctam.

Charitas perfectissime in hac vita haberi nô potest.
Psal. 83.

¶ *Glossa sequens arguit. respondet per rationem, quam per simile probat, & concludit.*

e ¶ *Perfectior.*] hoc est falsum: minus enim per augmentum potest peruenire ad quantitatem maioris in ijs quæ habent quantitatem unius rationis. & facit de priuileg. ex ore. versi. porro. sed gratia alterius hominis se hebet ad gratiâ Christi, sicut uirtus perticularis ad uniuersalê. unde sicut uirtus ignis quantûcumq; crescat, nô potest æquari uirtuti Solis: ita gratia hominis quantûcumq; perfecta, nô potest æquari virtuti & gratiæ Christi: vt etiam dicit Tho. 3. parte. q. 7. arti. 11. in fin. non est ergo facienda æquatio finiti ad infinitum. facit de sum. trini. damnamus. ver. cum ergo. in fine.

Gratia hominis gratiæ Christi æquari nô potest.

¶ *Glos. seq. primo hoc dictum improbat ratione & exemplo. Secundo allegat pro illo dicto auctoritatem Euangelij: & tripliciter respondet.*

f ¶ *Secundo quod ieiunare.*] hoc est hæreticum. constat enim quòd perfectio quantumcumque magna in hac vita ordinem Ecclesiæ non subuertit, sed perficit: sed quamdiu manet ordo Ecclesiæ, manet obedientia inferiorum ad superiores: sic scilicet q̀ eorû præceptis obedire tenentur. 93. di. per totum, de maio. & obedien. per totum. ergo per nullum gradum perfectionis absoluitur à præcepto ieiunij uel alijs præceptis Ecclesiæ: vt dicâ infra uersic. proxi. Qui tamen teneantur ad ieiunia Ecclesiæ, scripsi de obser. ieiu. super rubrica, & c. 2. in fine. Paulus ergo qui perfectissimus fuit, per ieiunia & corporalie exercitia castigabat corpus suum, dicens: Castigo corpus meum. &c. 1. ad Corin. c. 9. in fine. & de pæni. dist. 2. si enim. versi. Paulus. Sed pro istis faciebat Lucæ 5. ibi, Non possunt filij sponsi ieiunare quamdiu cum ipsis est sponsus. Sed sponsus est cum perfectis spiritualiter illos inhabitens. Matthæi ult. Vobiscû sum vsque ad consummationem sæculi: ergo perfecti ad ieiunia Ecclesiæ non obligantur. Sed ad hoc respondetur tripliciter. Primo secundum Chrysost. istud intelligitur de discipulis, qui adhuc imbecilles in corporali præsentia Christi, magis erant fouendi dulcedine, quàm exercendi austeritate ieiunij. Vel secundum Hieronymum, illud de ieiunio veterum obseruantiarum, quasi per id innuat Dominus Apostolos non detinendos in ueteribus obseruâtijs, quos perfundi oportebat gratiæ nouitate. vel tertio secundum Augustinum illud intelligitur de ieiunio quod pertinet ad humilitatem tribulationis. vnde vbi Lucas dixit filios sponsi ieiunare. Matth. 9. c. dixit lugere. hoc non conuenit perfectis, quibus conuenit ieiunium cum gaudio mentis in spiritalia suspensæ. & de hoc Tho. 2. 2. q. 147. art. 4. in fine.

Ieiunare tenentur etiam perfecti.

¶ *Gloss. sequens probat duplicem orationem conuenire cuique perfecto. & de vtraque remittit.*

g ¶ *Nec orare.*] hoc est falsum: nam homo quantumcumq; in statu uitæ perfectus, habet orare: vt diuina uirtute perseueret in illa perfectione, ad quam perseuerantiam virtus propria non sufficit. vnde omnibus uiatoribus quantûcumq; perfectis dicere incumbit ex Dei præcepto. Matt. 6. Et ne nos inducas in tentationem: & reliqua côtenta in oratione Dominica. hoc dicit Augustinus. in lib. de perseuerantia. côstet etiâ quòd multis daf gratia, quibus non datur perseuerantia in gratia: nec neges per hoc illam gratiam. habebant enim per illam quòd perseuerare poterant: Item illa inchoata est quantum ad mentem, sed non consummata quantum ad carnem quod prius erit in patria. vbi non solum perseuerare poterit, immo non perseuerare non poterit. & hoc per Tho. 1. secundæ q. 109. ar. vl. Item quantumcumque in uita perfectus habet orare pro beatitudinis adeptione, quam nondum habet sicut Psalmiste. Vnam petij a Domino, hâc requirâ vt inhabitê in domo Domini. Vnde Christus in quantû homo orauit pro corporis gloria & similibus dicens. Ioan. xvij. Clarifica filium tuum, &c. & de hoc etiam quomodo Christo conueniebat oratio. Tho. parte 3. q. 21. art. 3. De oratione autem satis scripsi s. ead. compil. de reli. c. vnico. ad finem.

Orare tenêtur etiâ perfecti.

h ¶ *Sensualitas.*] quæ est uis animæ appetens desiderabilia corpori: & refutens nociua: & hanc dicimus animam sensitiuam: de qua satis dixi s. ead. compil. de sum. trin. c. vnico. 2. responso.

Sensualitas quid est.

i ¶ *Placet.*] dicunt illi licere quodlibet. 4. dist. denique. in fi. Alexander ad Didymum. Ea quæ uoluntas sibi uendicat, honestate plerunque negemus admittere: dedit nobis multas natura blanditias, quas plerumque virtus cohibet. Ouidius epistolarum:

Est virtus, placitis abstinuisse bonis.

facit 11. q. 1. aliud. & q. 3. quid ergo.

Ouidii dictum singulare.

k ¶ *Tertio, quod &c. obedientia.*] Reprobatus, de renuntia. nisi. ver. sed dices. de regul. licet. & peccatum paganitatis incurrit qui cum Christianum se asserat, sedi Apostolicę obedire contemnit. 81. dist. si qui sunt. in fi. quod intellige vt not. 19. dist. nulli fas. & de elect. generali. §. illos. lib. 6.

Papæ contemnens obedire paganitatem incurrit.

¶ *Glo seq. improbat dictum per auctoritatem & similitudinem Ecclesiæ triumphantis, & per naturalem rationem.*

l ¶ *Ecclesiæ.*] hæc sunt omnino hæretica & contrarie illi articulo fidei, vnam sanctam catholicam Ecclesiam. Constat enim Ecclesiam ideo vnam, quia in uniuersali Ecclesia est vnum caput supremum, cui omnes de Ecclesia obedire tenentur, scilicet Papæ. hoc illo statuente per quem reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Prouer. 8. aliàs 3. Est enim Ecclesia militans exemplata diuinitus a triumphante, dicente Ioan. in Apoc. 21. in prin. vidi Hierusalem sanctam nouam descendentem de cælo, &c. Et Moysi dictum est Exod. 25. in fi. quòd omnia faceret secundum exemplar sibi monstratum in monte. cum igitur in Ecclesia triumphante sit vnus princeps supremus, cuius obedientiæ tota ipse Ecclesia perfectissime est subiecta, scilicet Deus: necessario sequitur toti militanti unum supremum Principem præsidere scilicet Papam, cuius præceptis omnes obedire tenêtur: & hoc est de necessitate salutis, vt in extrauag. Bonifacij, unam sanctam. & fortius in iis qui sunt perfecti. 22. q. 2. ne quis. Inde prædictum fuit, Osee. 1. Congregabuntur filij Iudæ, & filij Israel pariter, & ponent sibi caput unum. & Ioan. 10. Fiet unum ouile & unus pastor. de bap. licet. & infra de senten. excommu. c. 1. cum concor. Hanc obedientiam probat naturalis ratio: sicut enim operationes rerum naturalium procedunt ex naturalibus potentijs, ita operationes humanæ procedunt ex humana voluntate. oportuit autem in naturalibus vt superiora mouerent inferiora ad suas actiones per excellentiâ naturalis uirtutis collatæ diuinitus: sic oportet in rebus humanis q̀ superiores moueant inferiores per suam voluntatem ex vi auctoritatis diuinitus ordinatæ: vt satis probat Tho. 2. 2. q. 104. art. 1. Istorum autem superiorum mouentium unus est supremus, vt prædixi. Omnes igitur sunt subiecti motioni illius: & sunt in illo quasi membra de membro, & c. de elec. significasti. quod allegant isti. non obstat vt statim dicam.

Ecclesia quare est vna.

Obedire Papæ est de necessitate salutis.

¶ *Glos. seq. respondet auctoritati Apostoli.*

m ¶ *Libertas.*] 2. ad Corint. 3. 19. q. 2. duæ sunt, in fi. & hoc intelligitur de libertate a seruitute peccati: non e seruitute qua uiri quantumcumque perfecti sunt adstricti Prælatis Ecclesiæ vel secularibus

Seruitus est duplex.

bus principibus: nã virtus qua homo subijcitur homini ad corpus pertinet, nõ ad animã, quæ manet libera: licet ergo in via per Christi gratiam à defectibus animæ liberemur, nõ tamen à defectibus corporis: quod patet per Apostolum ad Rom. 7. Filij ergo Dei per gratiam licet sint liberi à spirituali seruitute peccati, non tamen à corporali, qua ecclesiasticis vel temporalibus dominis sunt adstricti: vt dicit glossa super 1. ad Timoth. 6. illi quicumq. sub iugo, &c.

¶ Glos. seq. improbat primo hoc dictum per rationem, de qua remittit. Secundo distinguit absolutã Dei potentiam & legem communẽ. Itẽ beatitudinẽ accidentalẽ & essentialẽ.

secundum omnem gradũ perfectionis in præsenti assequi, sicut eam in vita obtinebit beata a. Quinto, quòd quælibet intellectualis natura in se ipsa naturaliter est beata: quodque anima nõ indiget b lumine gloriæ ipsam eleuante ad Deum videndum, & eo beate fruendum. Sexto, quòd se in actibus exercere virtutum est hominis imperfecti c, & perfecta anima licentiat à se virtutes. Septimo d, quod mulieris osculum (cum ad hoc natura nõ inclinet) est mortale peccatũ: Actus autem carnalis (cum ad hoc natura inclinet) peccatum

ignoret, fortitudo passiones nesciat, prudentia solis diuinis intendat, iustitia mentẽ cum Deo perpetuo fœdere teneat: & hæ virtutes dicuntur animi purgati, quia sunt solũ hominũ totaliter purgatorum à passionum molestijs, qđ est solũ beatorũ vel paucissimorum in hac vita perfectissimorũ. huic conuenit qđ dicit Augustinus 14. de Trini. quod nũc agit iustitia in subueniendo miseris, quod prudentia in præcauendis insidijs, qđ fortitudo in pferendis molestijs, qđ temperantia in coercendis delectationibus prauis, ibi non erit vbi nil mali erit: sed iustitiæ erit Deo regenti subditum esse: prudentiæ nullum bonũ Deo præponere vel æquare: fortitudinis, ei firmissime cohærere: temperantiæ, nullo affectu noxio delectari. Et per hoc patet hoc sustineri posse, quòd anima perfecta perfectione patriæ vel summa perfectione, quã paucissimi habuerunt in via, licentiat virtutes has quantũ ad actũ: quia habent alios actus specie ab ijs, qui in viatoribus inueniuntur: sed nõ licentiat quo ad habitũ: immo tũc perfectissime illas habet: nã habet charitatẽ in summo: & per consequens omnes habitus virtutũ moraliũ. Vnde Apostolus 1. ad Corint. 13. Charitas patiens est, benigna est, &c. & facit de pæni. dist. 2. charitas 2. Hoc viso sciendum est, quòd dicere imperfecti hominis esse se exercere in actibus virtutũ moraliũ reprimendo scilicet impetũ passionũ per iudiciũ rationis, & imperiũ voluntatis, hoc est bene dictũ: si summamus imperfectũ pro nondũ habente summã perfectionem, vt prius dixi, qualẽ scilicet habent beati in patria: & qualem habuerunt paucissimi in hac vita, scilicet Christus, beata Virgo, primi Parentes in statu innocentiæ: & forsan alij ex priuilegio speciali. Sed si sumamus imperfectũ pro vitioso, vel carente perfectione necessaria ad salutẽ, hoc est hæreticũ. Apostolus enim qui perfectissimus fuit in via, reprimebat insultus carnaliũ passionũ. vnde dicit 1. ad Corinth. 9. in fi. Sic pugno, nõ quasi aerẽ verberans: sed castigo corpus meũ, scilicet motus carnis illicitos reprimendo, secundum Augustinũ, & in seruitutẽ redigo, scilicet carnẽ spiritui seruire cogendo, secundum eũ ad idem ad Rom. 7. Video aliã legẽ, &c. & 2. ad Corint. 12. Ne magnitudo reuelationũ me extollat, datus est mihi stimulus carnis.

Perfectionis beatificæ omnem gradũ an quis in hoc seculo possit obtinere.

a ¶ *Quarto, quòd homo, &c. Beata.*] Hoc est falsum: quia vt supra dixi, in via huius peregrinationis charitas quantũcumq. perfecta doceri potest, sed nõ in patria. & vide qđ notaui de pæni. dist. 2. in summa. & dist. 4. si ex bono. circa mediũ in glo. vnde Ouidius. & facit Prou. 24. de pæn. dist. 3. sepiens. vnde Apostolus 1. ad Corint. 13. in fine. Videmus nũc per speculũ in ænigmate, tunc autẽ facie ad faciẽ. Circa hoc autẽ sciendũ quòd homo mortalẽ vitã agens, etiã per Dei potentiã absolutã nõ videtur posse obtinere omnẽ gradum perfectionis beatificæ, loquendo de beatitudine accidentali. Ratio: quia ad illius beatitudinis perfectionẽ pertinet perfecta impassibilitas & glorificatio, quæ propter contradictionẽ cũ eius passibilitate stare nõ potest: secundũ etiã legẽ cõmunẽ, qua Deus beatificat homines, nullus põt eleuari à Deo ad suæ essentiæ beatificã visionẽ, nisi totaliter moriatur, sicut cõiter est de animabus nũc beatis. vnde Exo. 33. Nõ videbit me homo, & viuet: vel nisi sic abstrahat à sensib' corporis, quòd nesciat an sit in corpore, vel extra corpus sicut accidit Paulo, vt j. dicã. & de hoc Tho. par. 1. q. 12. ar. 11. Sed dicere hominẽ per Dei potentiã absolutã, & ipsius priuilegiũ speciale posse finalẽ beatitudinẽ consequi secundum omnẽ gradũ beatificæ perfectionis, quantũ ad essentialẽ beatitudinẽ, quæ cõsistit in perfecta visione diuinæ essentiæ: & secundum quoŝdã in perfecta Dei dilectione & fruitione, secundum doctorẽ meũ catholicũ est: & inducit illud Augustini 12. super Genesim ad litterã: & in lib. de videndo Deũ ad Paulinã dicẽtis, quòd Moyses ex Dei priuilegio speciali adhuc mortalẽ vitã agẽs, Deũ per essentiã vidit tanquã futurus Iudæorũ doctor. vnde Numeri 12. de ipso, palã vidit Deũ, & nõ per ænigmata: & facie ad faciem allocutus est eum, Exod. 33. 8. q. 1. Moyses. vbi de hoc. & Paulus idem priuilegium habuit tanquam futurus doctor gentium. vnde dicit 2. ad Corinth. 12. se raptũ in paradisum Dei. constat autem intelligentibus secundum eum, quòd omnem perfectionem beatificæ visionis & fruitionis puræ creaturæ possibilem potuisset Deus eis conferre & communicare per suam potentiam absolutam. alleg. Tho. 4. sent. dist. 46. art. 7.

¶ Glossa seq. errorẽ litteræ ostendit per canonẽ, auctoritatẽ, & rationẽ.

b ¶ *Quinto quòd, &c. Non indiget.*] quasi hoc possit sua naturali virtute. Hoc expresse est hæreticum & reprobatum. de cons. dist. 4. c. vlt. & ibi soluitur quod opponitur de libertate arbitrij: & est contra doctrinam Apostoli ad Rom. 6. Gratia Dei vita æterna, id est beatitudo perfecta. Huius ratio est: quia illud quod est propriũ superioris naturæ, non potest natura inferior assequi: nisi per actionem superioris naturæ, cuius illud est propriũ: sicut nec aqua potest fieri calida, nisi per actionem ignis: videre autẽ Deum per essentiam (in quo perfecta beatitudo consistit) soli Deo est propriũ:

Deũ videre per essentiã nulla intellectualis natura põt.

nulla igitur natura intellectualis potest Deum per essentiam videre, nisi Deo hoc faciente: propter quod Dominus Ioan. 14. Qui diligit me, diligetur à patre meo, & ego diligã eum, & manifestabo ei meipsum. & vide quod dixi supra ead. compil. de magist. cap. 2. in princ. in glos. per quam.

¶ Glossa sequens ponit duplex significatũ imperfecti, scilicet pro nõ habente summam perfectionem, & pro vitioso. ponit etiã duas species virtutum purgatorias, & animi purgati: per hæc concludens hæresim. in fine ostendit insaniam.

c ¶ *Sexto quòd se, &c. Imperfecti.*] Ad huius intelligentiã sciendũ quòd Macrobius super secundo de somno Scipionis dicit, quòd Plotinus inter philosophiæ professores cum Platone maxime distinguebat duo genera moraliũ virtutum. quã distinctionem approbant Theologi. quædam enim sunt modificatiuæ passionũ insurgentium in sensualitate hominis, vel actionũ occurrentiũ homini, sicut temperantia modificat delectationes existentes in cibis & venereis; fortitudo timores & audacias, quæ sunt circa pericula mortis, & sic de alijs. & istæ dicuntur purgatoriæ: quia sunt hominũ nondũ purgatorum à passionũ insultibus, & per consequens nõ summe perfectorum, sed ad id toto conatu tendentiũ. Aliæ sunt non regulatores passiones sensualitatis, sed solũ tenentes animã hominis in Deo & in summa perfectione, vt si temperantia terrenas concupiscentias

Virtutum moralium duo sunt genera.

Exercere se in actib' virtutum moralium an sit hominis imperfecti.

Ioan. Bapt. & Hieremias fuerunt in vtero sanctificati.

Item Hierem. & Ioan. Bapt. qui fuerunt sanctificati in vtero, secundum Theologos habuerunt fomitẽ inclinantẽ ad venialia, licet nõ ad mortalia: & contra tales insultus bellauerũt. vnde cantat Ecclesia de Ioan. Baptista: Antra deserti teneris sub annis, ciuiũ turmas fugiens petisti, ne leui saltẽ maculare vitã famine posses. Beatus Martinus legitur quòd carnẽ spiritui seruire cogebat. De beato Benedicto Gregorius dicit 2. dialogo, quòd insult' carnalis tentationis repressit proijciendo se inter vrticas & spinas, vt per vulnera corporis educeret ab animo vulnus mentis. Ex quibus patet quòd perfecti perfectione necessaria ad salutẽ nõ licentiant à se virtutes etiã in actu: immo se exercent in actibus virtutũ moraliũ. vnde ipse Apostolus ad Philipp. 4. Quæcumq. sunt vera, quæcumq. pudica, quæcumq. iusta, quæcumq. amabilia, quæcumq. bonæ famæ: si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hoc cogitate quæ accepistis, & audistis, & vidistis in me. De hæresi vidimus. De insania etiã huius opinionis patet: quis enim sciat se perfectũ vt licentiare possit virtutũ actus; certe nullus. de pæni. dist. 2. si enim. vers. nos autẽ iuxta. & de purg. can. c. vlt. ver. sed hoc. & qđ ibi dixi. Io. An.

¶ Glossa sequens distinguendo duplex mortale, scilicet secundum speciẽ, & secundum causam: concludit hæresim, & negat rationem, in fine ostendit insaniam, dato quòd ratio esset vera.

Peccatum dicit mortale dupliciter.

d ¶ *Septimo, quòd mulieris osculum.*] Et est sciendum, quòd peccatum mortale dicitur dupliciter. Vno modo secundum suam speciem, vt furtum, adulterium, periurium. de iureiur. etsi Christus. ver. quædam. & hoc modo oscula, amplexus, vel tactus non sunt mortalia, cum possint absq. libidine fieri, vel ex consuetudine regionis, vel propter pacem, vel aliam necessariam vel rationabilẽ causam. Alio modo dicitur mortale, procedens ex inordinata & mala causa: vnde peccat mortaliter dans eleemosynam pauperi, vt illum inducat ad hæresim. Cum ergo non solum deliberatus consensus in actum peccati mortalis, sed etiã in delectationem ei annexam (secundum Augustinum & Theologos) sit peccatum mortale: & per consequens consensus deliberatus in actum luxuriæ & delectationis ei annexæ, vt probant doctores sit mortale: oscula autem libidinosa, amplexus, & tactus si fiant propter delectationem huiusmodi, sic enim solum libidinosa censentur, manifestũ est propter hanc causam libidinosa oscula fore mortalia: & hoc tenet Tho. 2. 2. q. 154. art. 4. nec mirum, cum id dicatur etiam de libidinoso aspectu. 32. q. 5. nec solo. & c. seq. Et falsa est ratio, quòd natura non inclinet ad illa, cum illa ordinentur ad actum carnalem consummandum sicut ad finem. sicut autem natura inclinat ali-

Oscula libidinosa sunt mortalia.

quid

quid in proprium finem. ita inclinat in omnia de se ordinata in illum finem. sicut enim grauitas rei grauis naturaliter inclinat illam ad esse deorsum; ita ad descendendũ deorsum. Itẽ dato quòd ratio esset vera: non tamen concludit. si enim aliquid esset mortale, quia natura nõ inclinat: ergo ieiunare & peregrinari, & alia pœnalia facere: credere Deum trinũ & vnũ, & alia quæ fidei sunt, ad quę non inclinat natura, essent mortalia: quod est insanum.

Glos. sequens reprobat id per canonem, & quinque auctoritates: & de ratione remittit.

Fornicatio simplex est peccatum mortale.

a *Non est.*] hoc reprobatur etiam in simplici fornicatione. 25. dist. 6. aliàs ea demum. 22. q. 1. prædicandum. 32. q. 4. meretrices. Hoc probat Apostol^9 ad Galat. 5. vbi præmissa fornicatione, & alijs vitijs submittit: Qui talia agũt, regnum Dei non possidebunt. solum autem mortale excludit à regno Dei: ergo, &c. ad idem Tob. 4. ibi, Attẽde tibi ab omni fornicatione: & præter vxorem tuam non patieris crimen scire: sed crimẽ importat mortale. 81. dist. c. 1. ad idẽ. de pæn. & remis. Deus qui. Itẽ est præceptum decalogi, Non mœchaberis. Exod. 20. 32. q. 6. non mœchaberis. Ad idem Deute. 23. ibi, Non erit meretrix, &c. & 1. ad Corinth. 6. Fugite fornicationem, &c. hoc idem ratione cõcluditur, quam plene Tho. prosequitur quæstione, quam proxima glossa allegaui in secundo articulo.

non a est, maxime cum tentatur b exercens. Octauo, quòd in eleuatione corporis Iesu Christi, non debent assurgere, nec eidem reuerentiã exhibere c: asserentes quòd esset imperfectionis eisdem, si à puritate & altitudine suæ contemplationis tantũ descenderent, quòd circa ministeriũ seu sacramentum Eucharistiæ, aut circa passionẽ humanitatis Christi aliqua cogitarent: Nonnulla etiã alia sub simulata quadam sanctitatis d specie dicunt, faciunt & cõmittunt, quæ oculos diuinæ maiestatis offendunt, & graue in se continent periculũ animarum. Cum autem ex debito commissi nobis officij huiusmodi sectam detestabilem, & præmissos ipsius execrandos errores (ne propagentur e vlterius, & per eos corda fidelium damnabiliter corrumpantur) extirpare ab Ecclesia Catholica necessario habeamus: Nos sacro approbante concilio, sectam ipsam cum præmissis erroribus damnamus & reprobamus omnino, inhibentes districtius, ne quis ipsos decætero teneat, approbet vel defendat: Eos autem, qui secus egerint, animaduersione canonica decernimus puniendos. Porro diœcesani & illarum partium inquisitores hæreticæ prauitatis, in quibus Beguardi & Beguinę huiusmodi commorantur f, suum officium circa eos diligẽter exerceãt, inquirentes de vita & conuersatione ipsorum, qualiterve sentiant de articulis fidei & Ecclesiæ sacramentis. In illos vero quos culpabiles repererint (nisi abiuratis sponte prędictis erroribus pænituerint, & satisfactionem exhibuerint competentem) debitam exerceant vltionem g.

b *Cum tentatur.*] Tunc est resistendum, & actu virtutis vtendũ, vt dixi supra versi. proxi. non ferro. de corpo. viti. significauit.

Glossa sequens reprobat hoc dictum per auctoritates, canones, & per rationes in fine ostendens illorum rationem esse insaniam.

c *Octauo, quod, &c. Exhibere.*] cum tamen scribatur ad Philip. 2. ꝙ in nomine Iesu omne genu flectatur. & de immu. eccl. decet. lib. 6. reprobatur etiam hoc de celeb. miss. sane. de consec. dist. 2. nihil. Nam etiam cum Euangelium legitur, curuari debemus. de consec. dist. 1. Apostolica. ad idem 50. dist. in capite. Hæresia autẽ & insania huius dicti patet: quia contradicit doctrinæ vtriusque testamenti. præcipit enim Propheta etiã perfectis in Psal. 97. Dominus regnauit, irascantur populi: ibi, Adorate scabellum pedũ eius, quoniam sanctum est: quod de Christi humanitate, & specialiter de Christi carne exponit Augustinus: sic etiam dicit Apostolus ad Hebrę. 1. Introducit primogenitum in orbem terræ, & adorent eum omnes angeli Dei. Constat etiam non solum per præceptum Ecclesię de pæn. & remis. omnis. sed etiam per præceptum Christi, ꝙ omnes, quantumcumq. perfecti, tenentur determinato tempore sumere corpus Christi. Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnẽ filij hominis, & biberitis eius sanguinẽ, &c. de cons. dist. 2. prima. & Luc. 22. Apostolis summe perfectis i dixit: Hoc facite in meam cõmemorationem. 5. ead. compil. de reliq. & vene. sã. dominum. post prin. Sed qua ratione tenetur quis corpus Christi sumere & spiritualiter manducare, eadẽ ratione tenetur ipsum adorare, etiam latriæ adoratione, vt probat Augustinus super Psal. prædi. & probat Tho. 3. par. q. 25. art. 1. & 2. Ratio autem istorum quæ sequitur est insania, secundũ quam Virgo beata, Euangelistæ, Apostoli: item Patriarchæ, Prophetæ fuissent summe imperfecti. cum ex gestis & verbis ipsorum appareat, ꝙ circa hoc iugiter cogitabant plus: quia omnes beati de imperfectione notarentur, qui in diuina essentia vident quotidie omnia sacramenta humanitatis Christi, & illa liquidissime contemplantur.

i Cassianus eum eis q fu:cesserit tamquam fundamenta totius Ecclesiæ.

d *Sanctitatis.*] vide quod super eodem versi. dixi. ead. compil. &

relig. dom. c. 1. Tullius lib. 1. de Offi. Totius iniustitiæ nulla capitalior, q̃ eorũ qui eũ maxime fallãt, id agũt vt boni viri videant.

Tullius cõtra simulatores.

e *Propagentur.*] est propago propagitur vitis extensa sub terra. Item alicuius progenies vel prosapia. est propago propagas, quod respicit producentem vel procreantem. inde dixit quidam:

Propago est æquiuocum.

Vitem propago, habet indefutura propago.

f *Commorantur.*] vide eod. tit. vt commissi. li. 6. ver. & cõtra illos.

g *Vltionem.*] eod. tit. ad abolendam. & c. excommunicamus.

TITVLVS IIII.

De homicidio voluntario, vel casuali.

Clemens v. in concilio Viennensi.

Furiosus, infans, vel dormiens hominem mutilans vel occidens, non efficitur irregularis: nec etiam ille qui aliter mortẽ vitare nequiẽs, suum inuasorẽ occidit vel mutilat. hoc dicit.

C. VNIC.

SI † furio-

DE HOMICIDIO voluntario, vel casuali.

Visum est superius de crimine hæresis, quod est grauissimum crimen: nunc videndum est de alio crimine, videlicet de homicidio. Et quia homicidium aliquando committitur voluntarie cum deliberatione, aliquando casualiter: ideo annectitur præsens rubrica, de homicidio voluntario vel casuali.

Continuatio.

1 *furiosus.*] Sũmarium habẽa duo dicta, in quorũ primo determinat tres casus: in secundo, quartum. Præsuponendum est ꝙ si quis hominem occiderit, vel hominis membrũ mutilauerit, idest, separauerit, talis efficitur irregularis: adeo ꝙ si tempore homicidij non sit promotus ad sacros ordines, non poterit promoueri. Si vero sit promotus, non poterit ministrare in ordinibus susceptis, nisi cum eo dispensetur. Et licet dicant quidam, ꝙ nullo modo possit dispensari cum talibus: quia sunt irregulares de iure diuino per illa verba ad Dauid regem: Non ædificabis mihi templum, quia vir sanguinis es: tamẽ communis opinio est, quòd possit dispensari: sed Papa non consueuit dispensare cum talibus.

† Hic Clementinã latissime repetiuit Didac^9 Couarruuias, eũ videto.

Casvs. Quidam furiosus incidit in furiam, adeo ꝙ erat mente alienatus: ille non fuit positus sub custodia à suis parentibus: q^d fieri debebat, per l. diuus. ff. de offic. præs. Ille furiosus occidit aliquem, vel mutilauit membrum hominis: postea fuit à furore liberatus: Quæritur, an possit in ordinibus susceptis ministrare: Dicit Clemens ꝙ sic. Idem dicendũ est de infante. Idem de illo qui dormiendo aliquẽ occidit. Idem de illo qui occidit aggressorem, cum non possit aliàs mortẽ euitare, adeo ꝙ iste sic inuasus posset se defendere. hoc dicit H. R. Colligo aliqua notabilia. Primo, ꝙ mutilatio fit per separationẽ membri: sed debilitatio est quando non fit separatio, sed redditur corpus debile. Nota ꝙ furiosus ex homicidio non incurrit irregularitatem. Nota ꝙ furiosus proprie non delinquit, quia delictum non fit sine animo delinquendi.

Nota ꝙ ex homicidio vel mutilatione incurritur irregularitas.

Nota quòd idem dicendum est de infante, sicut dictum est de furioso: secus de impubere proximo pubertati: quia in eo cadit omne delictum præter delictum carnis, nisi malitia & vigor naturalia suppleãt ætatem: quia etiam talis impubes potest contrahere matrimoniũ. Nota ex quibus quis incurrit irregularitatẽ, scilicet ex homicidio & mutilatione, & requiritur ꝙ sit membrum principale: ideo clericus mutilando digitum, non efficitur irregularis, quia digitus nõ est membrũ, sed officium membri. l. hermaphroditus. ff. de statu homi. Nota ꝙ licet sit licitum alicui vim illatam repellere, ita ꝙ non teneatur fugere, cum esset honesta persona, cui non esset honestum fugere, si resistendo occidat: incurrit irregularitatem. licet non veniat puniendus in foro seculari.

Nota ꝙ mutilare & occidere æquiparantur quoad contrahendam irregularitatem. de hoc in glo. not. quo ad irregularitatem.

Nota

Nota ꝙ multiplex est irregularitas, quã videtur velle littera ibi: *Nullã irregularitatẽ.* est enim quædã quæ ĩm impedit ꝓmouendũ: quædã deijcit etiã iã ꝓmotũ, vt not. 50. dist. de his. de homi. ficut.

Prima glossa dicit quid determinat.

a *Si furiosus.*]Se sumat habẽs duo dicta, in quorũ primo determinat tres casus: in secundo quartum. Et primũ determinat, quæ habentur 15. q. 1. §. ꝺ furiosis. vsq; ad finem quæstionis. & quæ not. ead. q. in summa. & c. merito.

Glo. seq. per septem similia, & per rationẽ coadiuuat textum.

...sus [a], aut infans [b] seu dormiens [c], hominem mutilet [d], vel occidat, nullam [e] ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem [f] de illo censemus, qui mortẽ [g] aliter vitare nõ [h] valens, suum [i] occidit [k] vel mutilat inuasorẽ.

TITVLVS V.

De vsuris.

Clemens v. in concilio Viennensi.

Officiales communitatum facientes, dictantes, vel scribentes statuta super vsuris soluendis, non repetendis, vel nõ restituendis, vel iudicantes secundũ illa, vel non delentes illa (si possint) infra tres menses de libris communitatum, vel illa seruantes, excommunicati sunt. Ioan. And.

a *Furiosus.*] iste siue cõtinuo furore laboret, siue per interualla: quãdiu furit, pati potest iniuriam, sed non facere. ff. de iniur. illud. canonizata 15. q. 1. illud. & quod per eum fit, habetur perinde, ac si casu aliquo accidisset sine facto personæ. ff. de adminis. tuto. l. vlt. in fi. vnde si damnum dat, non tenetur Aquil. sed est perinde ac si quadrupes fecisset, vel tegula cecidisset. ff. ad leg. Aquil. sed & si quæcumque. §. 2. Et idem ibi dicitur de infante: & alibi dicitur, quod infans vel furiosus perdidit vel corrupit, impunitum est. ff. de rei vendi. quod infans. & rationem reddit lex, quæ de homicidio loquitur. ff. ad leg. Corne. de sicar. l. infans. vbi dicitur: infans vel furiosus si hominem occiderit, lege Cornelia nõ tenetur, cum alterũ innocentia consilij, alterũ fati infelicitas excuset. satis ergo suo furore punitur. ff. ad leg. Pomp. de paric. l. pen. in fi. ff. de offic. præsi. diuus. 1. respon. & afflicto nõ est addẽda afflictio. 7. q. 1. cũ percussio. de cler. ægro. c. pen. C. de epi. aud. tam dementis. in fi. Sicut ergo furiosus nõ testatur. C. qui testa. fac. pos. furiosum. de suc. ab intest. c. fi. nec religionem profitetur. 17. q. 1. Gonsaldus. de regula. sicut tenor. nec matrimoniũ contrahit. de spon. dilectus. nec baptizat. de hoc. 1. q. 1. §. ecce. quando nec baptismum recipit nisi in casu. de bapt. maiores. ita nec occidendo irregularitatem contrahit, vt hic. & facit 3. q. 9. indicas. & quis probet, ibi not. & in præl. decre. cũ dilectus. in glo. hoc ideo. & quomodo probetur, ibi scripsi. & facit quod not. 46. dist. cap. 1.

Furiosus iniuriã facere non potest.

Furiosus testari nõ potest, nec religionẽ profiteri, &c.

Glo sequens rationem reddit, quam fortificat, secundo ponit op. Host. hic reprobatam.

b *Infans*] minor septẽnio. C. de iure deli. l. si infanti. ꝺ despon. impu. c. vnico. in prin. lib. 6. & est ratio (de qua s. dixi) quia ætas illa ignorat quod videt. C. de sal. mo. l. 1. inde est ꝙ ex taliũ sponsalibus nõ contrahitur publica honestas. de despon. impub. litteras. & c. accessit. Sed Host. in decret. illa de delictis puerorũ, dicebat ꝙ puer nõ doli capax si proijciendo lapidem vel cultellum occidit aliquem, irregularis est, licet non habuerit animũ occidendi: quia in lege promotionis non voluntas, sed factum attenditur: dicebat tamen tale homicidium dispensatione dignum, cũ censeatur quasi casuale non habita distinctione, ex quo non discernit an dederit operam rei licitæ, vel adhibuerit diligentiã. hoc hic reprobatur.

Puer non doli capax aliquẽ occidens, a ꝯ sit irregularis.

c *Dormiens.*] de isto habetur de baptis. maiores. §. verum. ff. de acquir. pos. l. 1. § furiosus. sicut aliqui dormiendo loquuntur, ita sunt qui agunt etiam dormiendo.

Dormiendo aliqua agi possũt.

Glo. sequens æquiparationem probat per alia nouem iura

d *Mutilet.*] Not. quo ad irregularitatẽ mutilationẽ homicidio cõparari. ad idẽ 51. dist. aliquãtos. & c. si quis post. & c. qui in aliquo. 54. dist. si Euãgelica. ne cler. vel mon. clericis. & c. sententiã. ꝺ rapt. in archiepatu. de cler. pug. in due. c. 1. in fi. eo tit. is qui. lib. 6.

e *Nullam.*] hoc tollit dictũ illorũ ꝙ dicebãt tales quo ad ordines suscipiendos irregulares esse, sed nõ quo ad susceptos: quod videbatur placere Gratiano 15. q. 1. in fi. Item illorũ qui distinguebant dispensabilem ab indispensabili, vt dixi in glo. minor. in fine.

Glo. seq. dicit quod determinat secunda pars, & tres opi. ponit.

f *Et idem.*] determinat not. 50. dist. de his s. eod. tit. c. 2. & c. sicut dignum. in fi. magnæ glo. per quæ patet, ꝙ triplex in hoc erat opinio: Prima, Hug. ꝙ talis erat irregularis. Secunda, Ioa. & Gos. ꝙ quo ad suscipiendos irregularis esset, sed dispensabilis: sed in susceptis licite ministraret. Tertia hic approbata fuit. Bart. Brixien. in prædicto cap de his. & in quæstione quæ incipit: Aliquis repellendo violentiam, quam tenebat Host. in præd. decret. 2. & in decre. sicut. dicens ꝙ Clemens quartus & curia sic tenebat.

Vide Alexandrũ cõsil. cap. lib. 1 Incip. Visis & vt operiet consideratis. & Aretinũ consil. 89.

g *Mortem*] propriam, vt sequitur.

Glo. sequens exemplificat, & dubium soluit.

h *Non valens.*] Inangulatus erat, vel sic arctatus ꝙ fugere nõ poterat: nec se iuuare clamore, vel aliter. Si de hoc dubitatur, in foro contentioso non crederetur sibi: sed per circunstantias apparentes oporteret hoc iudicari. in foro pænitẽtiali crederetur hoc allegãti. eod. ti. significasti 2. de spon. tua.

Glo. sequens not. a contrario, & id approbat, & obiectioni respondet.

i *Suum.*] Hæc littera innuit secus in illo qui occiderit volentem occidere patrem, filiũ, coniugem, vel personã coniunctam, quam aliter iuuare non poterat: quod verum puto, quasi casus ille non includatur sub necessitate ineuitabili, sed euitabili. Et hoc dico, dato ꝙ verum sit quod not. Inno. de sent. excom. si vero 1. vbi tenet, ꝙ eo casu percutiens clericũ non est excõmunicatus, vt ibi scripsi. irregularitas enim ista cõtrahitur sine culpa etiam ex merito, vt in iudice iuste occidente. 51. dist. c. 1. & dixi de spon. inter opera. sed illa excommunicatio nõ: immo oportet ꝙ præcedat diabolica suasio circa clericum percutiendum. 17. q. 4. si quis suadente.

Pro materia istius lectio vide B. Thom. 2. 2 q 7. per totam quæstionẽ.

k *Occidit.*] etiam vibrando, nec restringas ad exemplum quod ponit glo. penul. Ber. in decret. sicut.

CAP. VNICVM.

Ex grauil ad nos insinuatione peruenit, quòd quorũdã cõitates locorũ in offensam Dei & proximi [m], ac contra iu...

DE VSVRIS.

Visum est supra de quibusdam delictis: nunc quia crimen vsurarum est graue; ideo videndum est de vsuris.

Continuatio.

Ex graui.] Tres facit partes principales. In prima parte præmittit abusum circa vsurarũ solutionẽ, & repetitionem, & constitutionem per quam excommunicat ipso facto fauentes vsurarijs in sex casibus hic positis. In secunda præmissa ratione statuit librum seu codicem rationũ vsurarij debere exhiberi: ibi, *Cæterum.* In tertia parte declarat hæreticũ esse asserere pertinaciter exercere vsuras nõ esse peccatũ: & cõtra suspectos de hoc vel diffamatos de hoc velut de hæresi posse procedere: tertia ibi, *Sane.* Imola. In concilio generali in ciuitate Viẽnensi celebrato, plures iudices ciuitatũ in fraudẽ cõcilij Lateranẽsis, de quo in c. quia frustra. eod. tit. in antiq. faciebãt statuta de vsuris nõ repetẽdis, & nõ soluẽdis: & per sua statuta cogebãt debitores ad illas vsuras soluẽdas indirecte, sic videlicet, cũ bene scirẽt ꝙ vsuras nõ possent habere à suis debitoribus, ipsi mutuabant pecunias, & conueniebãt simul dicentes: Ego mutuabo tibi centũ vsq; ad decẽ annos, & tu in termino solues mihi illa centũ: Et iterũ dabis mihi nomine mutui totidẽ. hoc est iterũ te obligabis in centũ: & istud erat magis graue debitoribus, quàm si soluerent vsuras. Conciliũ ordinauit, ꝙ talia statuentes, & etiã dictãtes statuta illa, & etiã successores eorũ vtẽtes illis statutis sunt excõmunicati. Sed quid si solui vsuras, & illas volo repetere, ad ꝓbandũ solutionẽ vsurarũ peto mihi edi librũ rationũ: vtrũ teneatur creditor mihi edere, idest monstrare & ostendere librũ rationũ? Videtur ꝙ nõ: quia est instrumentũ priuatũ, & instrumenta priuata nõ debẽt edi: Dicit ꝙ immo debet edi: & hoc est speciale in odiũ vsurarũ. Colligo aliqua notabilia. Primo ꝙ facientes statuta impedictia repetitionẽ vsurarũ, vel cõpellentia debitores ad solutionẽ vsurarũ, ipso facto sunt excõicati. Idẽ de scribentibus vel dictãtibus illa statuta. Not. ꝙ licet regulariter reus nõ teneatur edere instrumenta ad fundandũ intentionẽ actoris. l. qui accusare. C. de edẽ. fallit in vsurarijs. & hoc in odiũ vsurarũ, vt ipse teneatur edere, idest monstrare instrumentũ ad fundandam intentionẽ actoris.

Not. ꝙ asserens, idest affirmans exercere vsurã nõ esse peccatũ, potest vt hæreticus puniri si pertinaciter asserat, & peccat contra articulũ, In vnã sanctã ecclesiã catholicã. Not. ꝙ in offensam Dei est quidquid statuit in fauorẽ vsurarũ, & dicit Stephanus, ꝙ est in offensã: quia per hoc ei animas furãtur. 14. q. 5. pœnale. Not. ꝙ statuta iniqua: & facit Isa. 10. Væ vobis qui cõditis leges iniquas. Zaba.

Prima glossa simul summat, & diuidit.

l *Ex graui.*]Casus. Officiales cõitatũ faciẽtes, dictantes, vel scribentes statuta sup vsuris soluẽdis, nõ repetẽdis. vel nõ restituẽdis: vel iudicantes ſm illa, vel nõ delẽtes illa si possint infra tres menses de libris cõitatum: vel illa seruantes excõicati sunt. hoc primo. Fœneratores in causis vsurarũ edere coguntur libros rationũ suarum. hoc secundo. Pertinaciter asserens exercere vsuras non esse peccatum, hæreticus est. hoc tertio. partes patent.

Glossa sequens in quæstione remittit.

m *Proximi.*] cui restitutio debetur. An vero valeant talia statuta quæ tollunt rerũ dominia, vel actiones ꝓuenientes de iure gentiũ, vel ci-

vel ciuili, satis scripsi post Inno. & Host. & Compost. de cōsti. quæ in ecclesiarū. & facit quod not. ff. de consti. prin. l. 1.
a ¶ *Iura diuina.*] Leuitici 25. Deut. 23. Lucæ 6.
b ¶ *Humana*] idest ab homine tradita, & de iure canonico loquitur, saluo ꝙ not. 14. q. 4. quid dicam. & eod. tit. cap. 3. & C. eo. tit. Auth. ad hæc. & in Auth. ꝺ eccl. tit. in pri. coll. 9.

¶ *Glo. seq. ponit dictum, & eius rationem, & obiectionem soluit.*

[Iu]ra [a] diuina pariter & humana [b] vsurariam approbantes quodam modo prauitatē, per statuta sua iuramento [c] quandoque firmata, vsuras exigi & solui nedum concedunt, sed † ad soluēdas eas debitores sciēter compellunt, ac † iuxta ipsorum continentiam statutorum grauia imponendo plerunque vsuras repetentibus onera [d], aliisque vtendo super his diuersis coloribus, & fraudibus exquisitis [e] repetitionem impediunt earundem. ¶ Nos igitur perniciosis his ausibus obuiare volentes, sacro approbante cōcilio statuimus, vt quicumque communitatum ipsarum Potestates, capitanei, rectores, consules, iudices, cōsiliarii, aut alii quiuis officiales statuta huiusmodi decætero [f] facere [g], scribere, vel dictare [h], aut quòd soluantur vsuræ, vel quòd solutæ cū repetuntur non restituantur plene ac libere, scienter iudicare [i] præsumpserint, sententiam excōmunicationis incurrant [k]: Eandem etiam sententiam incursuri, nisi statuta huiusmodi hactenus edita de libris communitatum ipsarum (si super hoc potestatem [l] habuerint) infra tres [m] menses deleuerint, aut si ipsa statuta siue consuetudines effectum eorum [n] habentes quoquomodo præsumpserint obseruare [o].

c ¶ *Iuramento.*] quod non obligat †. de reg. iur. non est. lib. 6. cum principale non teneat. de so. comp. si diligēti. Non obstat de iureiur. debitores. quia licet valeat iuramentū debitoris super vsura soluenda, cū seruari possit sine periculo animæ, nec sit in alterius præiudicium: iuramentū tamē super seruando iniquo statuto, de quo hic loquitur, respicit alterius præiudicium, vt supra: nec seruari potest sine periculo salutis ęternę, sicut nec statutum.

† al. & ad soluendum easdem, &c.

† al. aut

† Vide B. Thomā 2. 2. q. 89. ar. 7.

d ¶ *Onera.*] Fertur ꝙ Pergami est statutū, ꝙ repetentes vsuras in foro ecclesiastico per Potestatem cogantur vsurario mutuare tantā pecuniam à tanto tempore, quanto tenuerūt pecuniam vsurarii: deducunt ergo naturalē obligationem in ciuilē, qđ nō licet [3], vt scripsi eodem tit. consuluit. [ibi scribit Ioan. & Goffred. 14. q. 3. cap. 1.]

³ Vide Decium cōsi. 68. col. 3.

e ¶ *Exquisitis.*] simile de hæret. statutum 1. lib. 6.
f ¶ *Decætero.*] quo ad pœnam excōmunicationis, quam imponit infra, respicit futura: ratio tamen constitutionis est antiqua. eo. tit. cum tu. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. quærit, arguit pro, soluit: contrarium.*

g ¶ *Facere.*] quid si fiat statutum, ꝙ nullus pro vsura recipiat vltra [5] duos denarios pro libra in mense? videtur quòd locū habeat pœna. quasi de pluri negando videatur de tanto concedere. de præsumpt. nonne. cum concor. contrarium puto eod. titu. quanto. de treug. & pace. cap. 1.

⁵ Idem dā dictione, præter, ⁊ mēt notād. In ed. Abbatem in c. litteras. de pśump. & Decium consil 87. col. 1. in 2. volum.

h ¶ *Dictare.*] concor. ne cler. vel mon. sententiam.
i ¶ *Iudicare.*] de scribentibus iudicata non exprimit, sicut in decre. nouerit. de sent. excommuni.
k ¶ *Incurrant.*] incontinenti sine temporis interuallo, & vide qđ scripsi in decret. nouerit. super verbo, statuarios.
l ¶ *Potestatem.*] sic ergo intelligatur de sent. excomm. nouerit. & ibi not. per Inno. & Host. & eod. tit. grauem. & intelligo de potestate iuris & facti.
m ¶ *Tres menses.*] in decret. nouerit. dantur duo tm̄, sed casus sunt diuersi: & ibi statutū erat ꝯ libertatem Ecclesiæ, hic aliàs iniquū.
n ¶ *Eorum.*] scilicet statutorū. Et hoc dicit, quia quandoque non statuunt talia, sed assuescunt, idest consuetudinem deducunt.
o ¶ *Obseruare.*] vt scripsi secundum Inno. in decret. nouerit. obseruantes, nisi sint de personis expressis, excōmunicati non sunt.
p ¶ *Dolose.*] satis scripsi de empt. & vend. ad nostram.
q ¶ *Agetur.*] quo casu proceditur simpliciter & de plano. supra ead. compil. de iudi. dispendiosam.
r ¶ *Codices.*] licet hoc sit speciale nomē cuiusdā libri ciuilis scientiæ: tamen ampliatur ad omnes libros. de sum. trin. damnamus. ver. non enim. ff. de eden. argentarius. §. 1.

Codex qđ significat.

¶ *Glos. seq. de rationum editione remittit, distinguens triplicem formā petendi, ostendit quod addit decret. hoc: in fine dubium soluit.*

s ¶ *Rationum.*] vide quod not. & dixi de prob. c. 1. & per Azonem in sum. de eden. §. nunc de editione rationū. Quicquid scribatur đ rationibus edendis, veritas videtur, ꝙ rationis editio per speciales actiones petiē à tutore, curatore, socio, procuratore, & gestore, scilicet ꝑ actiones tutelæ, pro socio, mādati, & his similes: sed per edictū đ edendo iuste petitur ab illo qui fecit illā ex publico officio: sed si nō petitur ratione publici officii, tunc videtur idē in illis qđ in instrumentis. Si igitur vt priuatus quis conficiat scripturā in libro de datis & acceptis, nō cogitur ad illas rationes edendas sine causæ cognitione, & in causæ cognitione vertit ꝙ illis vtatur, vel ꝙ petens sit priuilegiatus, vt fiscus. ff. de eden. l. 3. & sic potest recte intelligi. l. 1. C. de eden. hoc ergo nouū facit hæc constitutio, ꝙ addit aliū casum priuilegiatū, in quo etiam taliū rationū fit editio, quæ ante constitutionē istam non fiebat, vt fuit olim determinatū ꝑ dominū Iacobum de Mysio fratrem Archidiaconi, qui quærebat de manifesto vsurario, qui epī scopo satisdederat. qđ vide in Mercu. hoc tit. sub littera E. Item scias ꝙ istis rationibus statur [4] contra eos, pro eis nō. C. de prob. l. instrumēta. & l. rationes. & l. exemplo. & not. ff. de edend. l. quædam. §. nūmularios. in glos. sed an idem hodie. & facit quod not. de fid. inst. c. 2. in fi. 1. glo. & 24. q. 2. sane ꝓfertur. in glo. sed quod.

Edictio rationis per quas actio nes petiē.

⁴ Vide Abbatē in c. 2. de fi. instr.

¶ *Fœneratores in causis vsurarū edere coguntur libros rationum suarum. Ioan. And.*

¶ Cęterum quia fœneratores sic vt plurimum contractus vsurarios occulte ineunt & dolose [p], quòd vix conuinci possunt de vsuraria prauitate, ad exhibendum cū de vsuris agetur [q] suarum codices [r] rationum [s], censura [t] ipsos [u] decernimus ecclesiastica compellendos [x].

¶ *Pertinaciter asserens exercere vsuras non esse peccatum, hæreticus est. Ioan. And.*

¶ Sane si quis [y] in illum errorē inciderit, vt pertinaciter [z] affirmare [a] presumat, exercere vsuras non esse [b] peccatū: Decer-

¶ *Glo seq. not. ex pœna expressa, & remittit, secūdo, quæstionem soluit.*

t ¶ *Censura.*] quid contineat, habetur de verb. signi. quærenti. Nō vult ergo hæc constitutio, ipso inuito domū ipsius ingredi, vel arcā ipsius frangi. & vide qđ not. in Spec. de instru. edi. § videndum restat. ver. pone instrumenta. Et quia hanc censuram licet non directe, tamen indirecte contra Iudæos exercet Ecclesia. eo. tit. post miserabilem, &c. quanto. sanè videretur, ꝙ etiā in Iudæis haberet hoc locū si per seculares principes tales libros edere non cogantur per iura prædicta. & facit quod dicam infra parte proxima.

Iudæi indirecte possunt ab Ecclesia excōmunicari.

u ¶ *Ipsos*] vsurarios. & idem puto de ipsorum hæredibus suis vel extraneis. de vsur. tua nos. & c. Michael. ff. de eden. si quis ex argentariis. §. 1. & l. quædam. §. nihil.

¶ *Glo. sequens quærit, arguit, & soluit; contrario respondet, & solutionem modificat.*

x ¶ *Compellendos.*] quid si dicat vsurarius vel hæres se non habere rationes, vel se illas perdidisse? Videretur credendū ipsius sacramento. ff. de eden. l. prætor. § sed si seruus. C. de fid. inst. l. vlt. quod me. cau. c. vlt. & facit quod not. de priuil. cū olim 1. dic cōtra. facit de pur. can. c. 1. In eo ergo ꝙ dicit se nō habere vel perdidisse, nō credetur nisi aliter probet. habet ergo probare amissionē cū casu: pone incēdio, vel ruina. ff. de eden. si quis ex argentariis. in fi. l. vlt. de fid. instr. Et qđ not. in decre. cū olim. nō obstat: quia ibi necesse est plene ꝓbari tenorē: nō fit ergo magnū ꝑiudiciū, si super amissione statur iuramēto. facit de proc. ex insinuatione. Sed cognosco vsurariū, nō qui scribit rationes in libro, sed in schedulis, quas statim dilacerat solutis credito & vsuris: si talis succederet hæres nō vsurarius, sed aliàs fide dignus, statim videretur stari iuramento, si huic rei fama consentit. de testi. præterea. de prob. cum causam. de præsump. illud. & hoc casu, vel qñ aliàs nō possent haberi, posset recurri ad suffragiū decret. ad nostrā 2. de iureiur.

Vsurarius, qui tenet rationes edere, si dicat se illas nō habere, qđ iuris.

y ¶ *Si quis*] vsurarius vel non. Et sic not. ꝙ iura non solum puniunt vsurarios, de quorum pœna eod. tit. quia in omnibus. & cap. præterea. & c. quamquam. lib. 6. sed etiam puniunt fauentes, qui scilicet ad hoc opus alienigenis domos concedunt: vel tales in terris suis habitare permittunt. eod. tit. vsurarum. lib. 6. Item fauentes per modum, de quo supra 1. responso. grauius autem puniuntur fauentes per modum hic expressum. Et sic patet plus puniri auctorizantem, quàm facientem. de hoc de offic. deleg. cap. 1. [5]

⁵ Et vide ibi Philippū Deciū.

z ¶ *Pertinaciter.*] habetur hoc verbum supra ead. compil. de summa trinit. cap. vnico. §. porro. & ibi exposui.
a ¶ *Affirmare.*] vide quod not. de sum. trini. c. 1. lib. 6. in vlt. glos.

¶ *Glossa sequens ponit duo dicta, quæ reprobat & remittit.*

b ¶ *Non esse peccatum.*] ex his aliqui dicunt vsurarium non obligatum restitutioni: alii fatentur eum restitutioni obligatum: sed sicut

Vsurarius etiā facta restitutione pœnitentia tenetur.

mu-

mutuum, commodatum, vel depositũ recipiens facta restitutione ad quam obligatus est, nõ pœnitet: ita vsurarius facta restitutione vsuræ, pœnitere non tenetur. sed hoc est falsum: quia obligatus restitutioni ex delicto, furto, vsura, rapina, vel simili modo, etiam post restitutionem habet pœnitere. de homic. sicut dignum. §. eos. de fur. c. vlt. de rapto. c. 2. de iniur. si quis domum. cũ similibus. & vide quod not. Host. in summa. de pœn. in vlt. col. ver. sed numquid sufficit. & sequentibus.

Glo. sequens rationem ponit: & soluit quæstionẽ de Iudæis.

a *Hæreticum.*] nõ solum est hæreticus male sentiens de articulis fidei, vel sacramentis ecclesiæ. de hæret. ad abolendã. in princ. sed etiã qui peruersũ habet dogma, vel falsas, vel nouas opiniones gignit, aut sequitur. 23. q. 3. ioter schisma & hæresim. & c. hæreticus. illud autem est contra doctrinã Ecclesiæ. eo. tit. c. 3. & c. cum tu. in fi. Iudæi vero qui dicunt hoc inducẽtes auctoritatẽ Deut. 23. Non fœneraberis fratri tuo: pro quibus facere videtur 14. q. 4. ab illo. non includuntur hac constitutione: quia non cadit in illos proprie hæresis quæ diuisionẽ notat, quia ipsi nunquã in vnitate fuerunt. Item certũ est, quod peccant in articulos fidei, qui sapiunt humanitatem Christi, de quibus dicitur de sum. tri. firmiter. & hoc scit Ecclesia, & illos sustinet, & nihil ad nos, &c. 2. q. 1. multi. de diuor. gaudemus. possent tamẽ super his per Ecclesiam cõpesci, si talia dogmatizarent inter Christianos, vt scripsi post Inn. & Host. de voto, quod sup his. ver. defensione. sicut & in alijs casibus coercẽtur, quod not. de Iudæ. Iudæi siue. Ad rõnes vero ipsorũ respõde vt scripsi eo. tit. conquestus. & not. Host. in sum. eo. tit. §. in aliquo.

b *Non omittant.*] per modũ de quo ĩ. ead. compil. de hæret. c. 1.

Hæreticus quis est, & vide Turrecrematam in summa de Ecclesia lib. 4. par. 2. cap. 12. & 13.

Iudæi quando quo possint ab Ecclesia coerceri, & in quibus casib' per Ecclesiã puniãtur vide in extrauagãti Gregorij xiij. incip. Antiqua Iudæorum improbitas. edita anno Dñi 1581.

nimus eum velut hæreticum [a] puniendum: locorum nihilominus ordinarijs & hæreticæ prauitatis inquisitoribus districtius iniungentes, vt contra eos, quos de errore huiusmodi diffamatos inuenerint aut suspectos, tanquam contra diffamatos vel suspectos de hæresi procedere non omittant [b].

TITVLVS VI.

De excessibus prælatorum.

Clemens v. in concilio Viennensi.

Prouiderat Gregorius contra xxvij. grauamina, quæ prælati religiosis inferebant. eod. tit. nimis 1. & 2. hoc vero concilium prouidet contra triginta, à quibus prælatos cessare præcipit, & per suos subditos cessari facere, iubens ipsorum priuilegia & iura seruari. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

FRequens [c] & assidua nos quorundam religiosorũ querela circunstrepit [d], quòd plerique episcopi, & eorum superiores [e], ac cæteri ecclesiarum prælati, ipsorum religiosorum quietem iniuste in subsequentibus multipliciter inquietant [f] Quidam enim exemptos capiunt [g], & incarcerant, in casibus non concessis à iure [h] Quidam per grauium interminationem [k] pœnarũ impediunt, ne debentes exemptis decimas seu redditus illos soluant eisdẽ: Neve [l] aliqui Missas eorum audiant [m]: Molentes [n] in molendinis, & coquentes in furnis eorum: Seruientes quoque & vassallos, & domesticos [o] eorundẽ, vel alios qualitercunque contrahentes & participantes cum ipsis suspendunt, interdicunt, & excõmunicant absque causa rationabili [p] pro libito volũtatis [q]: Bona illorum interdum nihilominus illicite occupantes: Et appellationibus [r] quas prædicti exempti ob prædicta, vel alia grauamina rationabiliter interponunt [s] quandoque minime deferentes, appellantes occasione appellationũ huiusmodi interdum capiunt, aut capi faciunt, & carceri mancipari [t] Quidam [u] præterea capellanos in ecclesijs pleno [x] iure spectantibus ad eosdem (licet nulla causa subsit legitima) celebrare non sinunt, nec ministrare parochianis ecclesiastica sacramenta. Nonnulli [y] etiã indebite abbates, monachos, & conuersos exemptos, necnõ & clericos ipsis pleno iure subiectos, si eis non pareant in his etiam, in quibus non tenentur eisdem, inconsulta facilitate, suspendunt, excommunicant, capiunt, & incarcerant, ac loca & ecclesias interdicunt [z] ip-

DE EXCESSIBVS PRAELATORVM.

Visum est supra de vsuris. de diuersis criminibus, & eorum pœnis: verũ quia quandoque prælati excedunt fines, siue limites suæ potestatis: ideo ad nos informandum ponit rubricam, de excessibus prælatorum.

c *Frequens.*] Diuiditur in tres partes: quia primo conciliũ narrat xxx. grauamina, quæ inferebantur religiosis. Secundo præmissa ratione contra illa prouidet. Et sic præcipit ab illis prælatos cessare, & facere suos subditos cessare: iubens ipsorum religiosorum priuilegia & iura seruari, ibi: *Verum.* Tertio contra xxx. grauamina prouidet, ibi: *Et quoniam.* Prima pars posset subdiuidi in tot partes quot sunt grauamina. Imola. In concilio Viennensi fuit expositũ, quod diœcesani non contenti suis finibus & metis, sed in odiũ exemptorũ, qui subsunt dño Papæ immediate, vel alij cui Papa dedit in conseruatione, cõmittebant xxvij. vel xxx. excessus in ipsos exẽptos, qui excessus sunt clari in textu: Concilium ordinauit, quod diœcesani cessent ab huiusmodi excessibus, & quod dimittant ipsos exemptos in quiete. hoc dicit H. R. Colligo aliqua notabilia. Primo, quod ordinarius nõ habet iurisdictionẽ in exemptos, nisi in casibus à iure permissis: ideo processus corã ordinarijs agitatus est nullus ipso iure, ita quod exempti nõ tenentur appellare. Not. quod diœcesani nõ debent per obliquũ exercere illud quod de directo eis nõ permittitur: & sic nõ permittitur vna via, quod alia est prohibitũ. Itẽ nota quod exẽpti debent contribuere in iucundo aduentu epi: quod appellam' subsidiũ charitatis. Not. quod Christianitas est vna Ecclesia, licet habeat plura mẽbra. Not. ibi, *Cum armis & erecto vexillo*, quod eps vel etiã quicunque alius nõ debet violentiã publicam cõmittere cũ armis & vexillo erecto, immo violẽtiæ sũt à iure reprobatæ. Not. quod hic prouidetur contra grauamina, quæ prælati religiosis inferunt. cõcor. eod. tit. sanc. de priuil. dilecti. & c. quanto. de censi. cle. ad nostrũ. Not. ibi, *cæteri ecclesiarũ prælati*: quod prælati dicuntur nõ epi: alibi prælati dicuntur soli epi de sepul. cle. dudũ. Zaba.

Prima glo. dicit quod facit, & dat simile.

e *Frequens.*] prouiderat Greg. contra xxvij. grauamina, quæ prlati religiosis inferebãt. eo. tit. nimis 1. & 2. hoc vero concilium prouidet contra triginta, à quib' prælatos cessare præcipit, & per suos subditos cessari facere, iubẽs ipsorũ priuilegia & iura seruari: & est huic simile supra ead. compil. de censib. ad nostrum.

d *Circunstrepit.*] sumptum § 4. dist. frequẽs. & de rest. spol. frequẽs. & in princ. lib. 6. & ibi exponitur.

e *Superiores*] archiepiscopi & patriarchæ.

f *Inquietãt.*] sumptũ eod. tit. nimis. in prin.

g *Capiunt.*] etiã prælati sunt excõmunicati cum iniuriosas manus iniiciunt in clericos. de sent. excõ. vniuersitatis.

h *A iure.*] de priuil. cap. 1. lib. 6. de hæret. ad abolendam. Per has tamen constitutiones Clemen. in multis casibus habent ordinarij iurisdictionem super exemptos, quos dicam infra de pœnis. cap. 2.

i *Quidam.*] secundum

k *Interminationem.*] hoc non ligat ad pœnam. quod dic vt not. de sagit. cap. vnico. cum concordan.

l *Neve.*] tertium.

m *Audiant.*] quod tamen licet sine præiudicio parochialium ecclesiarum. de paro. cap. 2. quod dic vt ibi, & quod eis offertur, suũ est. de sta. mona. c. 1. religiosi tamen non debent aliquos retrahere ab accessu vel frequentia suarum ecclesiarum. ĩ. tit. 1. cap. 1.

n *Molentes.*] quartum.

o *Domesticos.*] infra tit. 1. cap. 1. ad finem.

p *Causa rationabili.*] cõtra hoc erat prouisũ. de sent. excõ. sacro.

q *Voluntatis.*] contra hos erat prouisum. de priuil. quanto, sed illa loquitur de exemptis vel priuilegiatis: ista generalius de omnibus, vt patet in fine.

r *Et appellationibus.*] quintum.

s *Interponunt.*] vide quod not. de priuil. auctoritate. lib. 6. in vlt. glo. per Inno. & Host. de appella. dilectus.

t *Mancipari.*] puniendi sunt, vt 2. q. 6. decreto. de appel. de priore. Et timentibus talia sufficit protestari. quod dic vt de appel. c. vlt.

u *Quidam præterea.*] sextum.

x *Pleno iure.*] 16. q. 2. visis. de priuil. quoniam.

y *Nonnulli.*] septimum.

z *Interdicunt.*] si de exemptione constat, sententiæ non ligant. de appel.

In vetusto quodã manuscripto ita: Nonnulli etiam abbates indebite monachos & conuersos eorũ exemptos, &c.

de appel. si duobus. de relig. dom. cum dilectus. de hoc de accusa. veniens. to vlt. glo. cum suis remissionibus.

a ¶ *In exigendo.*] octauum. & argue ad ea quæ scripsi de censi. cũ Apostolus. super verbo, charitate. q episcopus potest exigere charitatiuum subsidium, dummodo sit moderatum. Ioan. And.

Episcopus charitatiuum subsidiũ potest exigere.

sorum. In exigendo [a] insuper ab ipsis exemptis, ipsorumque subditis subsidia charitatis, exigere cedunt [b] nimium contra eos. Et insolitas [c] ac indebitas ipsis contra [d] iura exactiones imponunt: Nouos [e] census & indebita onera parochialibus imponunt ecclesijs, in quibus exẽpti ius obtinẽt patronatus: Processus [f] iuste factos seu sententias iuste latas à delegatis sedis Apostolicæ, vel à conseruatoribus pro exemptis, publicari seu executioni mandari à suis subditis non permittunt [g]: Tabellionibus [h] publicis inhibent ne instrumenta conficiant [i]: Et iudicibus ne iustitiam faciant, ac iurisperitis ne consilium vel auxilium præbeant in causis seu negotijs eorundem: Præsentatos [k] per exemptos ad ordines vel beneficia, quorum præsentatio ad eos pertinet, nolũt admittere, nisi præsentantes ponant obedientiã [l] in salutatione litterarum [m], quas pro huiusmodi præsentatione transmittunt: Ecclesijs [n] quoque vacantibus, in quibus monasteria ius obtinent patronatus (repulsis personis idoneis præsentatis ad eas) personas instituunt inhabiles & indignas [o]. Quidam [p] etiam ecclesias curã animarum habẽtes ad mensam [q] abbatum spectantes, quarũ fructus quandoque clericis secularibus tradunt seu cõcedunt ad firmã [r] clericis ipsis decedentibus, suis cõferunt clericis: quãquam ipsæ propter hoc ecclesiæ in veritate nõ vacent [s]. Nõnulli [t] quoque in ecclesijs monachorum iura ipsorũ iniuste sibi appropriant; & de ipsorum redditibus vt volũt, ordinãt: ita quòd rectoribus [u] earum † nõ remanet vnde valeant sustentari [x]. Quidam [y] cum [z] armis & erecto vexillo, molendina, & alia bona contra iustitiam destruunt exemptorum: quæ etiã tãto tempore possederũt, quòd de contrario memoria non existit [a]: Mittuntque [b] frequenter ad monasteria suarum ciuitatum & diœcesum suos consanguineos & nepotes, & interdũ animalia sua cum custodibus, vt eis [c] de bonis monasteriorũ debeat prouideri: Abbates [d] insuper & Priores monasteriorũ frequenter compellunt, vt suis cõsanguineis & nepotibus monasteriorum suorum seu Prioratuũ possessiones † concedãt in perpetuum vel ad tempus: quas quidẽ concessiones [vel † pensiones] nos nullas esse volumus ipso iure [e]: Eosdem [f] quoque abbates & Priores quandoque compellunt ad præsentandum sibi ad ecclesias vacantes, in quibus ius obtinent patronatus, & ad monachandum [g] interdum suos familiares consanguineos vel nepotes. Frequenter [h] etiam permittunt & tacite consentiunt, quòd in suo dominio temporali per milites, vasallos & ipsorum temporales officiales monasteriorũ bona mobilia & immobilia per violentiam occupentur, in casibus nõ permissis à iure: Et [i] aliæ variæ iniuriæ personis ecclesiasticis, & monasteriorum hominibus irrogentur. Pretetrea [k] interdum iniuste abbates, Priores, ac alios beneficiatos beneficijs suis priuant, vt sic fructus beneficiorum illorũ percipere valeant primo anno, prætextu priuilegij, quod asserunt se habere, quòd vsque ad certum tempus fructus beneficiorum vacantium possint percipere primi anni [l]: Qui-

† al. earũ

† al. pẽsiones

† Hæc duo verba: vel pẽsiones, nõ habentur in antiquioribus codicibus etiam impressis.

b ¶ *Excedunt.*] cum tamen illud esse debeat moderatũ. de censi. cum Apostolus. §. prohibemus. de offic. ordi. conquerente. in fine.

c ¶ *Et insolitas.*] nonũ.

d ¶ *Contra iura.*] eo. ti. c. 1. de censi. c. 3. & c. ecclesijs.

e ¶ *Nouos.*] decimum. & est hoc contra id. de censi. prohibemus.

f ¶ *Processus.*] vndecimum.

g ¶ *Permittũt.*] per hoc possunt à delegatis vel cõseruatoribus puniri, cũ illorũ iurisdictionẽ impediãt. de offi. deleg. c. 1. etiã ab ipsis subdelegatis si iurisdictionẽ habẽt. eo. tit. ex litteris. saluo qd̃ de conseruatoribus dicitur. eod. tit. c. vlt. §. vices. lib. 6.

h ¶ *Tabellionibus.*] duodecimum.

i ¶ *Conficiant.*] in causis vel negotijs, &c. vt sequitur. & hoc est contra formã iuramẽti ipsorũ: de quo dixi, ne cler. vel mo. sicut te. & not. ĩ Spe. d̃ iost. edi. §. restat. ver. sed quæro sub qua.

k ¶ *Præsentatos.*] decimum tertium.

l ¶ *Obedientiã.*] dicẽdo, salutẽ & obedientiã debitã & deuotã: vel his similia; si sint exẽpti, nõ tenentur obedientiã pfiteri. de priuil. cũ olim 2. si nõ sint exẽpti, satis est q à principio pmiserunt. de simo. ne Dei.

m ¶ *Litterarũ.*] fit ergo psentatio per litteras. & de his q̃ fiũt à prælatis. ea noscitur. vbi de hoc in prima glossa.

Præsentatio fit p litteras. vide Lapum allegatione 71. & Rocũ Curte de iure patrona.

n ¶ *Ecclesijs.*] decimũ quartũ. aliàs ĩ ecclesijs.

o ¶ *Indignas.*] ad eorũ remotionẽ dato etiã q essent digni, agere possunt præsentantes & psentati. 16. q. 7. decernimus. d̃ iure patr. ex lfis. & c. ex insinuatione. de re iudic. cũ Bertholdus.

p ¶ *Quidam etiam.*] decimum quintum.

¶ *Glo. seq. ponit dictũ Inno. circa id q̃rit & soluit. sol. obijcit & respõdet.*

q ¶ *Ad mensam.*] Not. Inno. de reb. eccle. nõ alie. vt super. q res in quibus ecclesia habet directum dominiũ, sed alius vtile, vt sunt feuda, nõ possunt dici de mensa: cũ alius fructus percipiat: & pro tanto illorũ etiã ad Ecclesiã reuersorũ fieri permittitur noua infeudatio. de feudis. c. 2. Sed quæritur, quæ ecclesia dicatur proprie de mensa prælatorũ vel capitulorũ, vel singularũ dignitatũ vel præbendarũ? Et videtur q illæ quæ sunt mensis eorũ vnitæ, in tantũ q rectorẽ vel vicariũ perpetuũ nõ habent alium quàm illũ, cui facta est annexio: quod probat hæc litera, &c. ĩ. ead. compil. de rescript. c. 1. de sup. negl. præl. c. 1. Istud autẽ potest sic esse per vnionẽ sic factã per epm de cõsensu capituli. ĩ. ead. cõpil. de reb. eccl. nõ alien. si vna. de sta. mon. c. 1. §. ad hæc. per præscriptionẽ, vt not. in pdi. decre. vt super. per papalẽ concessionẽ, & de hac non dubitatur. d̃ priuil. pastoralis. Nec putes q ecclesia quæ pleno iure subiectionis spectat ad illos, propterea dicatur de mensa: licet enim rector talis ecclesiæ institutionẽ & destitutionẽ ab illis recipiat, & ab illis visitetur, etiã quo ad temporalia, nõ tamen possunt fructus ad suos vsus conuertere, nisi illã habeant in mensam vel in suos vsus conuertendã. quod probãt prædicta decreta. Sed obstat ei quod dixi in ecclesia, quæ spectat ad mensam, poni & deponi pro libito vicariũ temporalẽ. decre. extirpandæ. §. qui vero. de præb. & ĩ. ea. cõpil. de iure patron. c. 1. per quæ patet, q in ecclesia, annexa quo ad temporalia instituitur rector vel perpetuus vicarius. Sed dico q aut ecclesia spectãs ad mensã prælati, vel collegij, vel dignitatẽ habentis, vel præbendarij recipit superioris institutionem quo ad regimen ecclesiæ, vel saltẽ populi: & tunc locũ habet quod dicitur de vicario ppetuo: aut pleno iure spectat ad illũ etiã quo ad spiritualia, & tunc habet locũ quod dicitur de vicario temporalis, etiã si sit curata, vt hic. & super his vide quod scripsi de pbendis, de monachis. & d̃ priuilegijs, pastoralis.

Mensa prælatorũ aliquãdo bona quædã applicãtur.

Ecclesiæ possunt effici de mẽsa prælatorum multis modis.

r ¶ *Ad firmã.* [s]] d̃ loc. vestra. ne prælati vices suas. c. finali.

[s] Firma vero est Anglica, de qua vide Hostiensẽ l. c. vestra. de locato, vbi declarat quãdo quid dari dicatur ad firmam.

s ¶ *Non vacẽt.*] facit ĩ. ead. cõpi. d̃ rescrip. c. 1. de sup. negl. pls. c. vnico. §. pmissa. illi nõ erãt rectores, sed firmarij, secus si rectores fuissent, licet manuales, vt ibi.

t ¶ *Nonnulli.*] decimũ sextum.

u ¶ *Rectoribus.*] qui alibi dicuntur vicarij. de pbend. de monachis.

x ¶ *Sustentari.*] cõtra id ĩ. ea. cõpil. de iure patr. c. 1. cum concordan.

y ¶ *Quidam.*] decimũ septimum.

z ¶ *Cum armis.*] tenentur ergo de vi publica. de hoc de ord. cog. c. 2. in 1. glossa.

a ¶ *Non existit.*] & sic in præscriptione releuaretur ab onere probandi titulum. de præscrip. cap. 1. lib. 6.

b ¶ *Mittuntque.*] decimum octauum.

c ¶ *Vt eis.*] scilicet cõsanguineis, nepotibus, animalibus, & custodibus ipsorum.

d ¶ *Abbates.*] decimum nonum.

e ¶ *Ipso iure.*] concor. ĩ. ead. compil. de reb. eccle. non alie. c. 1. & ibi concedenti pœna suspensionis imponitur.

f ¶ *Eosdem.*] vigesimum.

g ¶ *Monachandũ.*] quod quandoq. spectat ad solos prælatos. quod dic vt de regula. cap. fin. lib. 6.

h ¶ *Frequenter.*] vigesimum primum.

i ¶ *Et.*] repete permittunt quod aliæ, &c.

k ¶ *Præterea.*] vigesimum secundum.

¶ *Glo. seq. dicit quod probet, & quod non pbet, & quid de casu tenendũ.*

l ¶ *Primi anni.*] de rescript. si ppter. lib. 6. Et licet hæc litera posset induci, q priuilegium tale comprehendat beneficia etiam spectantia ad exemptos: non tamen probat de beneficijs exemptis: ex quo per episcopum fit priuatio, vt præmisit. Quicquid tamen dicat Archid. in decret. si propter. puto q si in priuilegio dicitur de beneficijs

bus[a] non contenti equos, bones, thesaurum, & alia bona monasteriorum & beneficiorũ vacantium illicite[b] occupant, quę essent futuris successoribus reseruanda[c]. Quidã[d] militibus, & alijs potẽtibus dignitatũ suarum redditus & prouentus vendunt ad tẽpus, vt per ipsos[e] exempti vicini fortius opprimantur: Nonnulli[f] etiam indebite[g] monasteria dirimunt: Alij[h] domos & hospitalia, & alia bona monasteriorum mobilia & immobilia frequenter occupant[i], & detinent occupata: Pluries[k] quoq; sine causa iusta impediunt, ne exempti loca sua valeãt reparare[l]: Quidam[m] statuta faciunt, per quæ derogatur priuilegiis[n] exemptorũ. Et generaliter[o] quamplures prælati religiosis præsertim exemptis & priuilegiatis in personis & rebus suis ac iuribus spiritualibus & temporalibus graues inferunt, contra iustitiã & eorũ priuilegia[p], iniurias & iacturas. ¶ Verum quia vna est regularium & seculariũ prælatorũ & subditorum exemptorum & non exemptorũ vniuersalis Ecclesia, extra quam nullus omnino saluatur[q], quorum omnium vnus[r] est Dominus, vna fides, & vnum baptisma: decet[s] vt omnes qui eiusdem sunt corporis[t], vnius etiã sint voluntatis; & sicut fratres ad inuicem vinculo charitatis sint astricti. Decet igitur vt & prælati & alij, tã exẽpti quàm non exempti suis iuribus sint contenti[u], & alter in alterius iniuriã non prosiliat seu iacturam. Vniuersis itaque prælatis ecclesiarũ præsentis sanctionis edicto districte pręcipiẽdo mãdamus, quatenus ipsi à prædictis grauaminibus omnino cessantes, & cessare suos subditos facientes, viros religiosos, exẽptos, priuilegiatos, & non exẽptos, mendicantes & non mendicantes charitatiue tractẽt & foueant, & sua iura & priuilegia inuiolabiliter eis seruẽt. Et quoniã[x] plus solet timeri quod specialiter, quàm quod generaliter inhibetur[y], eisdẽ prælatis districtissime inhibemus, vt abbates, Priores, & alios religiosos, ne ad sua generalia vel prouincialia vadãt capitula[z], impedite quomodolibet non præsumant.

TITVLVS VII.

De priuilegijs & excessibus priuilegiatorum.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Ponit sex casus in quibus religiosos excommunicat, & absolutionem Papa reseruat: & priuilegijs & exemptionibus non obstantibus eos per ordinarios locorũ denũtiari pręcipit. 10. An.*

CAP. I.

RELigiosi[a], qui clericis, aut laicis sacramentum Vnctionis[b] extremæ, vel Eucha

beneficijs diœcesis suæ, venient exempta: secus si diceretur de beneficijs sibi subiectis. & est simile quod ſ. scripsi de rescrip. abbatẽ. vbi patet respon. ad decr. graue. de offic. ordi. quæ inducit ad ɜtiũ.
a ¶ *Quibus.*] vigesimum tertium.
b ¶ *Illicite.*] illa enim quę ad fructus nõ pertinẽt, vsurpare nõ debẽt. de elect. generali. §. vlt. lib. vj. & cõcord. ſ. ea. cõpil. de deci. cap. 1.
c ¶ *Reseruanda.*] de off. ordi. præsẽti. lib. 6.
d ¶ *Quidam.*] vigesimũ quartum.
e ¶ *Vt per ipsos.*] hoc aliàs licitum, ex animo fit illicitum: super quo vide quod not. de reg. iur. locupletari. lib. 6. 11. q. 3. si quis vero. & est simile huic de deci. in aliquibus. de Iudæ. c. penult. & quod scripsi de sent. excõ. quãtæ.

Licitũ ex animo fit illicitum.

f ¶ *Nonnulli.*] vigesimum quintum.
g ¶ *Indebite.*] ergo secus si ex causa iusta. 7. q. 1. & temporis. 16. q. vlt. si quis vult. de consec. dist. 1. tribus.
h ¶ *Alij.*] vigesimũ sextũ
i ¶ *Occupant.*] dicendo sibi ius per violentiam, & cadunt à iure suo, si quod habent. C. vnde vi, si quis in tantam. 16. q. 6. placuit. de præbẽ. eum qui. lib. 6.
k ¶ *Pluries.*] vigesimũ septimum.
l ¶ *Reparare.*] quod tñ Iudæis permittitur de suis synagogis, iuxta primum statutum. de Iudæis. consuluit.
m ¶ *Quidã.*] vigesimũ octauum.
n ¶ *Priuilegijs.*] hoc nõ possunt. 25. q. 2. c. 1. & 2. immo nec ipsũ principẽ decet hoc facere. de reg. iur. decet. cum suis concor. lib. 6.
o ¶ *Et generaliter.*] vicesimũ nonũ generale.
p ¶ *Priuilegia.*] decurtãda erãt ipsis eorũ priuilegia. de priuil. dilecti.
q ¶ *Saluatur.*] de summa trinita. c. 1. §. vna.
r ¶ *Vnus est Dominus*] ad Ephes. 4. habetur de hac triplici vnitate, & ſ. ex. compi. de summa trini. c. 1. §. ad hoc. & ĩ. de sent. excõ. c. 1. ad idem 24. q. 1. loquitur.
s ¶ *Decet.*] inspicimus quod deceat, quod propriè respicit honestatem. de vot. magnæ. de elect. cum non deceat. lib. 6.

Decet concernit honestatem.

t ¶ *Corporis.*] mystici, qđ est collectio fideliũ. de cõsecrat. dist. 1. Ecclesia. cuius caput est Christus. de sacra vnctio. c. vnico. ver. sed vbi.
u ¶ *Contenti.*] ſ. eod. tit. accedentibus.
x ¶ *Et quoniam.*] trigesimum.
y ¶ *Inhibentur.*] 24. dist. quamquam. de hæret. si aduersus.
z ¶ *Capitula.*] concor. 33. q. 4. sicut. circa finem.

DE PRIVILEGIIS, &c.

¶ *Visum est supra de excessibus prælatorum: qui sunt causa priuilegiorum & exemptionum: ideo sequitur de priuilegijs: quia priuilegiati quandoque abutuntur suis priuilegijs.*

Continuatio.

R*Eligiosi.*] CASVS Aliquis meus parochianus petijt sibi dari extremã vnctionẽ, quæ fuit sibi data p religiosũ forte mendicãtẽ sine meo mãdato: vel etiã forte in die Paschæ religiosi receperunt aliquos in suo altari ad recipiendũ corpus Christi: vel fecerũt solẽnia nuptiarũ: quæritur, qualiter veniãt puniẽdi? Dicit Clemens q̃ sunt excõicati ipso facto, & solũ veniũt absoluẽdi p Romanũ Põt. Sed quid si curatus præcipit parochianis, vt in vna de tribus dñicis venirent ad suã ecclesiã: illi q̃ nõ veniũt, sunt excõicati à canone. Ponamus q̃ aliqui religiosi dicebãt habere potestatẽ absoluẽdi excõicatũ à canone, & de facto absoluerũt: Quęritur, quã pœnã incurrũt? Dicit q̃ ipso facto sunt excõicati. Sed sanctissime pater, vellẽ informari, an sint alia à quibus isti religiosi se debeant abstinere? Dicit Clemẽs q̃ sic: videlicet ne in suis sermonib⁹ detrahãt prælatis, ep̃is, archiep̃is, vel curatis, ne diminuant famã ipsorũ prẹlatorũ: etiã cauere debent, ne extrahant personas à suo curato, & ecclesia parochiali: aliàs puniuntur, vt in ver. si qui vero præmissa. ¶ Collige aliqua notabilia, Primo, q̃ quilibet tenetur recipere sacramenta Eucharistiæ & extremæ Vnctionis, & alia sacramẽta à suo proprio sacerdote: falsi in sacramento pœnitentiæ. Nota q̃ quis nõ debet admittere, id est, recipere alienos parochianos ad solẽnia nuptiarũ, nisi de consensu curati. Not. q̃ absoluẽtes aliquos à sñia canonis, vel à sñia lata in synodo, sunt ipso facto excõicati. Not. q̃ in casibus positis in litera religiosi subsunt ordinarijs, & possunt cõueniri coram episcopo & possunt declarari excõmunicati vsq; ad cõdignam satisfactionem.

Nota q̃ citatio debet esse formata ad casum: sic, Citetis talẽ P. significaturũ q̃ recepit tales ad solẽnia nuptiarũ: vel quia ministrauit sacramentum Eucharistiæ. Not. q̃ in virtute sanctæ obedientiæ prædicatores in suis sermonibus debẽt esse sobrij in loquela: nec debent aliquid detrahere prælatis, ipsos demonstrando digito, vel alijs demonstrationibus & coniecturis. Not. q̃ religiosi nõ debent detrahere testatores a legato, vel electione sepulturæ in sua ecclesia matrice. Not. q̃ religiosi nõ debẽt inducere testatores vel sibi cõfitẽtes vt aliquid dẽt suis monasterijs: aliàs sunt puniẽdi, vt hic: & superiores illos non puniẽtes, ipso facto sunt excõmunicati. Not. q̃ quandoque quis excõmunicatur à canone: & in quibus casibus hoc accidat, prosequitur Matth. dic vi ſ. de sent. excom. cle. 1. in glo. est sciendum.

Not. ibi, *vt verbis eorum vtamur,* modũ excusandi impropriã locutionẽ. de hoc in glo. concor. Et vtimur quandoque improprijs locutionibus causa maioris expressionis. vt hic, & in iuribus alleg. in glo. cap. ver. vtamur. Zabarella.

¶ *Glossa prima sũmãt & diuidit, soluit vnũ dubiũ, & de alio remittit.*
a ¶ *Religiosi.*] ponit sex casus, in quibus religiosos excõmunicat, & absolutionẽ Papæ reseruat; & priuilegijs & exẽptionibus non obstantibus eos per ordinarios locorũ denũtiari præcipit. Secundo ibi, *Quibus.* ponit septem culpas religiosorum, à quibus eos præcipit abstinere sub certis pœnis, quas eis imponi iubet: & quas prẹlatis ipsorũ imponit, si non satisfecerint. Tertio ibi, *Sane.* ponit moderationẽ circa duos primos casus. & Nota per hoc principiũ hanc constitutionẽ cũ suis pœnis ita locũ habere in religiosis, q̃ seculares clericos nõ includit. An vero includat religiosos p̃fectos ecclesijs parochialibus quo ad non suos parochianos, dubitatur; & vide quod dixi ſ. ea. compil. de deci. c. 1. in 1. glossa.
b ¶ *Vnctionis.*] de hoc sacramẽto 95. dist. §. sed istud. & c. seq. de

sacra

sacra.vnc.c.vnico.in prin.de verb.signifi.quæ sinit. de pæniten.& remis.quod in te [& dic vt ibi.]

a ¶ *Eucharistia.*] dr ab eo, qđ est bonũ, & charis, qđ est gratia, qua si bona gratia. & đ hoc satis s. ea.cõpil.de reliq.& vene.san.c.vni. (Eucharistia vnde dicitur. & vide B. Thomam. part. 1. q. 73. art. 4.)

b ¶ *Solemnizare.*] id est, solẽniter benedicere. de hac benedictione habetur 30.q.5.c.1. & 4.cap.seqq. 23. dist. cap. vlti. de spon. consultationi. de secundis nup.cap.1.& 3.

¶ *Glos.seq.quærit & soluit.contra solutionem obijcit, & respondet.*

c ¶ *Non habita.*] sed nũquid credet religiosus parochiano dicenti se habere talem licentiã? Vr q sic: per id quod not. de pænis. dist. 6. placuit. quia non est psumẽdus immemor suę salutis. 1. q. 7. sancim⁹. de homi. significasti 2. Sed ɔ. quia videmus in sacramento ordinis cũ datur à non suo epo, q ibi requiritur plena fides de licentia, & qsiq; de causa. de temp. ordi.cap.1.& 2.lib.6. cũ similibus. Item ista est quædam absolutio facta per parochialẽ presbyterum super qua nõ creditur ei, qui se dicit absolutum.de offi.ord. ex parte. de sent. excõ. sicut. idem si dicatur delegatio.de offi.deleg.cum io iure. Sed posset ad primum rñderi illud speciale: quia sacramentum ordinis non datur pp recipientẽ tantũ, immo propter alios: & ideo dr sacramentum dignitatis.1.q.1.§.si ergo. & §. ecce si clericus. & facit quod not.de coniu. seruo.c.1.in glo. 2.sed ista sacramenta recipit quis propter seipsum. Ad secundo allegata rñdetur, q illa vera in foro contentioso: secus in pænitentiali, vt dixi in prædi.decret. sicut.super 1. glossa. (Parochiano creditur qui se dicit habere licentiã à curato.)

¶ *Glos.seq.soluit dubium & remittit.*

d ¶ *Parochialis.*] per hoc quo ad scholares, mercenarios, & his similes intelligo presbyterũ in cuius parochia inhabitãt. facit quod not.de pœnis dist.6.placuit.de hoc scripsi de pænit. & remis.omnis.super verbo, sacerdote. & Host.tractauit in summa.de paro. §. penult.ver.quis intelligatur parochianus. & de pæni.& remissio. §.cui confitendum.ad finem.

¶ *Glos.seq.soluit tria dubia. & tertio tamen aliud consulit.*

e ¶ *Presbyteri.*] puto licentiam parochialis sufficere, qui adhuc presbyter non est: puta quia est infra annum: vel dispensatum est cum ipso sm formam decre.cum ex eo.de elect.lib.6.vel est parochialis collegiata.eod.tit.statuimus.facit de elect. suffraganeis. de transla.c.1.& quod ibi not. Vr etiam sufficere licentia vicarij gerentis curã per modum prædi.decre.cum ex eo.facit j. de pœnis. cupientes. Puto etiã post factũ à pœnis excusari illum qui hoc fecit de auctoritate diœcesani. facit de pænit.& remis.c.2.in fi.lib. 6.nam diœcesis est parochia epi.de dona. Apostolicæ. in princi. & epa presbyter. 95. dist.olim.de pecu.cleri.c 2. & facit qđ scripsi de pænis. & remis.omnis. super verbo, proprio. & hoc eo fortius quando vacat parochialis ecclesia: sed quando non vacat ante factum, consulas abstineri: & ex licentia epi vel archipresbyteri Ciuitanensis hoc non fieri: licet ab illis recipi possint: vt scripsi de offic.archipresbyteri. c. 3. & est simile de iureiu. verum. & quod dixi de Iudæis, significauit. de re iudic. inter. super 3. glossa. (Curatus nõdũ presbyter suis parochianis potest dare licentiam alibi sacramenta recipiendi.) (Diœcesis est parochia epi.)

¶ *Glos.seq.quærit, consulit, & soluit. in fin soluit aliam quæstionem.*

f ¶ *Speciali.*] hic etiam est dubium, an hæc specialitas respiciat solum expressionẽ sacramentorũ: an etiam requirat expressionẽ personarũ, quod est dicere, an sit satis q presbyter licẽtiet religiosũ, vt parochianos suos possit iniungere[a], & eis Eucharistiam præbere: an requiratur parochianorũ expressio, quibus hæc sunt præbenda. Itẽ an sufficiat generalis licentia data parochiano, q possit illa recipere à quo vult religioso: an vero tali religioso vel parochiano de tali religioso specialis licẽtia requiratur. Vt bene satisfiat huic litteræ, consulo q de personis & de cõferente & recipiẽte, & de sacramentis fiat specificatio. ad hoc de sen. excom. cõstitutionem. lib. 6. de do. & contu. c. 2. cui concor. s. ea. compil. de vita & bone. cleri. c. 1. j. de sent. excõ grauis. in fi. Crederẽ tñ q ex quo de sacramento sit specificatio, licet non exprimatur nomen paro- (a Forta ssis legendũ, Iniungere.)

ristię[a] ministrare, matrimoniave solemnizare[b], non habita[c] super his parochialis[d] presbyteri[e] licentia speciali[f]: aut qui excõicatos à canone[g], præterquã in casib' à iure expressis[h], vel per priuilegia sedis Apostolicæ concessis[i] eisdem, vel à sententijs[k] per statuta prouincialia[l], aut synodolia promulgatis, seu (vt verbis eorum vtamur[m]) à pœna & culpa absoluere quemquam[n] præsumpserint: excõicationis incurrant[o] sententiã ipso facto per sedem Apostolicã dumtaxat absoluendi[p]: quos etiam locorũ ordinarij (postquam de hoc eis constiterit) excõicatos faciant publice nuntiari[q], donec de absolutione ipsorum eis fuerit facta fides, nullo religiosis eisdẽ super hoc exemptionis, vel alio priuilegio suffragante[r].

¶ *Ponis septem culpas religiosorum, à quibus eos præcipis abstinere sub certis pœnis, quas eis imponi iubet: & quas prælatis ipsorum imponis, si non satisfecerint. Ioan. And.*

¶ Quibus etiam in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ districtius inhibemus, ne in sermonibus suis ecclesiarũ prælatis detrahant[s]: Ant etiã retrahant laicos ab ecclesiarũ suarũ frequentia vel accessu[t], seu indulgẽtias pronũtient indiscretas[u]: Neve cum confectionibus[†] testamentorum interfuerunt, à restitutionibus debitis, aut legatis matricibus[x] ecclesijs faciendis retrahant testatores: Nec legata, vel debita, aut male ablata incerta sibi, aut alijs singularibus sui ordinis fratribus, vel conuentibus in aliorum[y] præiudicium fieri, seu erogari procurent: Nec etiam in casibus sedi Apostolicæ[z], aut locorum ordinarijs[a] reseruatis quemquam

chiani, cũ datur licentia religioso: vel nomen religiosi, cum datur licentia parochiano: euitetur pœna. facit de temp.ordi. c. 1. & de offi.vicarij.c. vlt. lib. 6. Et not. q hic de pænitentia non dr, quæ etiam de licentia sacerdotis proprij recipi non possit à presbytero non habente curã. de hoc de pænit.& remis. omnis. & tñ dato q reciperetur, non est locus huic pœnæ: sicut etiam non habet locum pœna in sacramẽto baptismi, cum illud hic non exprimatur. Ioan. And. (An à sententia canonis alij quis absoluere possit præter episcopum, vide Abbatem in cap. at si clerici. §. de adulterijs. de iudicijs vbi limitat.)

¶ *Glossa seq. exponit. ad quæstionem alleg. & contrarium soluit.*

g ¶ *A canone.*] quocunque: etiam à quo epis[3] vel sacerdos posset absoluere. de sent. excõ. nuper. & vr idem de sñia hominis, đ qua forte ideo nõ expressit: quia ab illa absoluit q excõicauit, vel eius superior. de offi. ordi. pastoralis. sed ɔriũ puto, vt in casu illo nõ expresso non sit locus pœnæ. de elect. statutum. cum cõcor. lib. 6. & ad hoc. j. eo. tit. ibi, à sententijs per statuta, & cætera. (3 vide omnino concilium Lateranẽ. sub Leone x. sessio. 11. in decreto incip. Superna maiestatis præsidio.) (Abbas, actionibus.)

h ¶ *Expressis.*] de sent. excom. monachi. & cum illorum.

i ¶ *Cõcessis.*] habẽt multi religiosi priuilegiũ ab Apostolica sede super absolutionibus diuersorum casuum.

k ¶ *Sententijs.*] puto q omnem sententiam includat excommunicationis, suspensionis, vel interdicti: cuius necessaria sit absolutio.

l ¶ *Prouincialia aut synodalia.*] de vtrisque de accusatio. sicut olim. cum concor.

m ¶ *Vtamur.*] concor. de hæreti. accusatus. §. ille quoque. lib. 6. j. de pæni. & remis. c. 2. & vide quod ibi dicam.

n ¶ *Quemquam.*] etiam religiosum vel consocium: nihil enim excipit qui dicit, quodcunque. de maio. & obe. solitæ. in fine. (Quodcunque dicens nihil excipit.)

o ¶ *Incurrant.*] quid de recipiẽtibus absolutiones vel sacramenta prædicta: an ex tali participatione sint damnati? vide quod dixi de senten. excom. contingit. cap. 1.

p ¶ *Absoluendi.*] nisi in mortis articulo. s. ea. compi. de hæret. cap. 1. & 2 de pænit. cap. 1.

q ¶ *Nuntiari 4.*] sic s. ea. compil. de censi. c. fi. j. tit. 1. c. 2. in fine. (4 Vide Palliaum in c. non potest lo. co lom. extra de re iudi.)

r ¶ *Suffraganti.*] quin scilicet pœnam incurrant & denuntientur, vt dictum est. priuilegia enim super his concessa tollere nõ intendit: vt s. patet. concor. quod dixi s. ea. compil. de deci. c. 1. in fine.

¶ *Glos seq. inducit duas auctoritates, & litteram exponit.*

s ¶ *Detrahant.*] 6. q. 1. deteriores. dicit Hieronymus ad Rusticũ: Non est humilitatis meæ atque mensuræ de ministris ecclesiarum sinistrum quippiã dicere: habeant illi ordinẽ suũ & gradũ. 16. q. 1. si clericatus. Tullius in inuectiua ɔ Sallustium, in fine. Sæpe vidi grauius offendere animos auditorũ eos qui aliena vitia aperte dixerunt, quàm eos qui cõmiserunt. Intelligo autẽ hanc literã cum nominatim detrahunt, vel per circumlocutionem, quæ vicem habeat proprij nominis: aliàs in genere bene liceret prædicatori tangere vitia prælatorũ. vnde Dominus dixit: super cathedram Moysi sederunt scribæ, &c. Matthæi 23. 1. q. 1. omnia. licet ergo in genere quod non in specie. de offi. ordi. si sacerdos. caueant tamen vt etiã in generali locutione linguam refrænet: quia qui inconsiderate loquitur, sentiet mala. 5. q. 5. §. sed aliud. 44. distin. si rector.

t ¶ *Accessu.*] facit de paro. cap. 2.

u ¶ *Indiscretas.*] scilicet nõ cõcessas. de his j. de pæn. & remis. c. 2.

x ¶ *Matricibus.*] cathedralibus, vel alijs de verb. signifi. venerabili. de præscrip. cap. 1. & c. ex transmissa. de transac. præterea 2. j. de sent. excom. cap. 1.

y ¶ *In aliorum.*] scilicet quibus debentur, vel quibus legare volebant. posset etiam intelligi de episcopis, quibus competit dispositio male ablatorum incertorum, de quibus præmisi: & tunc faceret pro Hostien. in his quæ scripsi post eum. de Iudæis. cum sit. de vsu. cum tu. aliàs videretur facere contra per Archid. in eo quod legitur & not. de testa. c. s. lib. 6.

z ¶ *Sedi Apostolicæ.*] hos colligit Guli. in repertorio. đ pæ. & remis.

a ¶ *Ordinarijs.*] de hoc not. de pænit. & remis. si eps. lib. 6. & per

K Hostien.

absoluere a: Aut personas ecclesiasticas præsertim b coram iudicibus delegatis c à nobis, suā cōtra eos iustitiā prosequētes vexare indebite, aut ad loca d plura, & præsertim multū remota e cōuenire prçsumāt. Si qui vero pręmissa, vel aliquod f de præmissis attentare præsumpserint, per duos menses subiaceant pœnis illis, quæ secundū eorum regulam, vel statuta pro grauibus g criminibus seu culpis eis consueuerunt imponi: Super h quibus absque manifesta necessitate i cum eis non valeāt dispensari. Cæterum prælati eorum, nisi de his quæ occasione præmissorum † excessuū, ad eos quoquo modo peruenerint k, ecclesijs aut personis ecclesiasticis l damnificatis, vel læsis satisfactionē plenariā m exhibuerunt infra mēsem, postquā super hoc fuerint requisiti n, suspensionis o sententiā vsq; ad satisfactionē debitā eo ipso incurrant, nō obstātibus † præmissis statutis, aut quibuslibet priuilegijs cuiuscunq; tenoris existāt.

Ponit moderationem circa duos primos casus. hoc dicit. Ioan. And.

Sane religiosis illis, quibus est ab Apostolica p sede cōcessum, vt familiarib⁹ suis domesticis q aut pauperibus in hospitalibus suis degētibus, sacramenta possint ecclesiastica ministrare r, nullum ex præmissis volumus quo ad hoc p̄iudiciū generari.

Idem in eodem.

Archiepiscopi per loca exēpta prouinciæ suæ faciunt crucem ante se deferri: ipsi etiam & diœcesani ibi benedicunt, audiunt diuina, & illa celebrant, & faciūt celebrari: per hoc tamē exēptis vel priuilegiatis in alijs nullum fit præiudicium. Ioan. And.

CAP. II.

ARchiepiscopo s † per quęuis loca exempta t suæ prouinciæ facienti transitū, aut ad ea forsitan declinanti u, vt crucem x ante se libere portari faciat, benedicat y populo, diuina officia priuatim vel publice ibidē audiat, & ea etiā in pontificalibus z celebret, & faciat in sua præsentia sine a pontificalibus celebrari b (quouis priuilegio cōtrario nō obstante) sacro approbante concilio, præsentis cōstitutionis serie duximus cōcedendū. Simili modo concedimus epō, vt in locis eisdē c suę diœcesis possit populo benedicere, audire diuina officia, & ea etiā d celebrare, & in sua pręsen

Hostien. in summa. de pœnit. §. cui confitendum. in fi. 2. colum.

a Absoluere.] a peccato vel culpa. de absolutione enim ab excommunicatione dixi in prima parte.

b Præsertim.] hic duplex punctuatio.

c Delegatis à nobis.] facit de immu. eccl. cap. quoniam. lib. 6.

d Ad loca plura.] de rescrip. c. finali.

e Remota.] licet enim in hoc sit prouisum per decre. nonnulli. de rescrip. & eo. tit. statuitū. lib. 6. tñ qñque dantur eis conseruatores, quibus datur potestas trahēdi vltra duas dietas, non obstantibus, &c.

f Vel aliquod.] Nota q̄ æqualis est pœna in vno actu prohibito, & pro pluribus. sic j. tit. 1. cap. 1. §. ciuitas. & facit ad not. 6. q. 1. immare. & ad id quod scripsi in quæstione Gualteri.

g Grauibus.] decret. non solum. in fi. de reg. lib. 6. dicit, pro grauioribus.

† Alias, §. dictorum.

h Super quibus.] pœnis.

i Necessitate.] puta infirmitate, senectute, vel his similibus.

k Peruenerint.] ergo vbi nil peruenit, non est locus huic pœnæ.

l Ecclesiasticis.] laicis ergo non prouidet.

m Plenariam.] concor. j. ea. compil. de hæret. c. 2. ver. à qua. intelligo autē q̄ fiat plenaria, quando pręceptum ad illam sufficit: vt probat præcedens littera.

† In antiquioribus codicibus etiam impressis constanter legitur ita: non obstātibus in præmissis, statutis, &c.

n Requisiti.] facit j. ex. compil. de deci. c. 1. & dic, requisiti ab his quorum interest, vt ibi.

o Suspensionis.] declarari debuisset an ab officio, an ab administratione: puto tñ q̄ de suspensione ab officio loquatur: & an includat suspensionem beneficij, dicam j. de pœn. cupientes.

p Apostolica.] generale priuilegiū circa hoc, scilicet totū orbem respiciēs solus Papa cōcedit: speciale tñ quo ad suā diœcesim concederet eps ex causa. quod dic vt de relig. do. constitutus. de reg. iur. cum inter. Simile quod dixi de altari viatico. de priuile. in his.

q Domesticis.] de verb. sig. cap. vlt. lib. 6.

r Ministrare.] concor. j. ea. compi. de relig. do. quia contingit. in fi. per quam quod hic de priuilegio dr̄, vt etiam ex consuetudine posse competere: nisi dicas q̄ illa decret. non dicit valere consuetudinem, q̄ religiosi talia ministrent: sed dicit valere cōsuetudinē, q̄ sacerdotes hospitaliū vel sacerdotes parochiales pauperib⁹ & familiæ illa ministrent. posset ergo priuilegium hoc casu, quod non potest consuetudo: facit de pœnit. & remis. si eps. in fi. lib. 6.

ARchiepiscopo.] Tria sunt dicta, quæ patent in rubro. secundum: ibi, *Simili modo.* tertium: ibi, *Sic tamen.* Præsupponendum est, q̄ archiepiscopus non potest ante se crucem facere portari, nisi in sua prouincia. Item q̄ licet loca exempta non sint de sua diœcesi, sunt tamen in sua diœcesi.

CASVS. Archiepiscopus Bituricensis faciens transitum per prouinciam Lemouicorum, certum est q̄ potest facere portari crucē ante se in sua particulari diœcesi: Sed quid si intret locum exemptum: quæritur vtrum possit facere portari crucem? Dicit q̄ sic: & etiam celebrare Missam in pontificalibus. Item potest dicere benedictionem solemnem: non tñ per hoc fit præiudicium illis locis exemptis, q̄ possit dicere illa loca sibi subiecta. Not. q̄ archieps transiens vel declinās ad locū exemptū suæ prouinciæ, potest ibidem benedicere populum etiam solemniter per illa verba: Sit nomen dñi benedictū. Et idem in epō quo ad loca exempta suæ diœcesis: vt glo. in verbo, benedicat. Et not. ex textu quoque, quæ potest facere archiepiscopus in locis exemptis suæ prouinciæ: & episcopus in eisdem locis suæ diœcesis, præter crucis delationem, quæ non competit episcopo, sed archiepiscopo.

Glossa prima summat & diuidit.

s Archiepiscopo.] Archiepiscopi per loca exempta prouinciæ suę faciunt crucem ante se deferri: ipsi etiam & diœcesani ibi benedicunt: audiunt diuina: & illa celebrant, & faciunt celebrari: per hoc tamen exemptis vel priuilegiatis in alijs nullum fit præiudiciū. Secunda: ibi, *Simili.* Tertia: ibi, *Sic tamen.*

t Exempta.] hoc decernitur per ea quæ habentur eod. tit. si Papa. lib. 6.

u Declinanti.] q̄d præscrip. cum ex officij. Et hic iunge litterā, sacro approbante concilio præsentis constitutionis serie duximus concedendum. Ioan. And.

x Vt crucem.] de hac eod. tit. antiqua. & vt lit. pen. cap. 1.

y Benedicat.] solemniter per illa verba: Sit nomen Domini benedictū. & vide quod not. de consecra. dist. 1. cum ad celebrandas. 26 q. 6. ministrare. 95. dist. ecce. & quod not. de priuile. abbates. lib. 6.

Benedictio solemnis p̄ quæ verba fiat.

† Vide notata per doctores in c. 1. vt lite pendente, & in cap. antiqua. de priuileg.

z Pontificalibus.] intelligo etiam cum pallio, quod est pontificale archiepiscopi: diebus tamen permissis, qui not. de vsu pal. ad honorem. & infra ecclesiam. eod. tit. cap. 1.

a Sine pontificalibus.] ergo eps non posset ibi facere in pōtificalibus celebrari: q̄d intellige, nisi esset diœcesanus, cui hoc competit suo iure, vt j. dicam facit pro Innoc. hæc littera.

b Celebrari.] ponit hic duo vt diuersa: vnde aliud est celebrare; aliud quasi auctorizādo sibi facere celebrari: aliud simpliciter audire. In primo & secundo casu excōicatus irregularitatem incurrit. & sic loquitur de cleri. excom. illud. in fi. In tertio non. de hoc scripsi de exces. præla. c. finali.

c Eisdem.] scilicet exemptis, vel circa hoc priuilegiatis.

Glossa sequens ponit dictum Inno. & contrarium Hostien. pro vtroque alleg. & illa distinguenda concordat.

d Etiam celebrare.] In pontificalibus. Per illud quod dicit, simili modo. scias quod not. Inno. de vsu. pal. c. fin. q̄ epi in diœcesibus alienis, etiam si de licentia diœcesanorum celebrent, non vtuntur pontificalibus, nisi super hoc sint priuilegiati. allegat de renuo. ad supplicationē. Sed Host. ibi dicit, q̄ etiam in pōtificalibus, & sine licentia poterunt celebrare. sicut seruat generalis consuetudo, & etiam prædicare, nisi specialiter prohibeantur, remittens ad not. extra de hæret. cum ex iniuncto. Ista litera vr̄ facere pro Hosti. inquantum in locis exemptis his vtitur. In ɔ̄trium facit pro Inno. inquantum littera dicit, q̄ archieps sibi celebrare facit sine pontificalibus, fortiter facit. Item quia hic dicit litera vsum pontificaliū competere archiepo intra prouinciam: epo intra diœcesim, facit eo. tit. abbates. &c. vt Apostolicæ. lib. 6. Posset dici dictum Hostiē. procedere quando pontificalibus vtitur suo iurisdictionis exercitio: vt Missam celebrando, & prædicando. facit eod. tit. cap. vlt. lib. 6. & quod not. 6. q. 3. c. 1. Sed obstat j. proxi. respon. vt prædixi. Dici posset q̄ archiepiscopus non committit epo vsum pontificalium extra suam diœcesim: sed suo iure eps celebrans vtitur illo: quod (vt dixi) approbat consuetudo. Sed si iurisdictione vel officio vti vellent: puta ordinando, degradando, schismando, vel similia faciendo: tunc sine licentia epi id non poterunt. 9. q. 3. per totum. si tñ circa illorum exercitium habent licentiam epi: puto q̄ vti poterunt pontificalibus. & in hoc differunt pōtificalia à pallio, quo non vteretur archieps in aliena prouincia: etiam de licentia illius ad quem spectat, nisi super hoc esset priuilegiatus. q̄d vsu pal. ex litarum. strictior est enim vsus pallij, quàm pontificalium: vt ibi patet. & eod. tit. ad honorem. & c. 1. & 2.

Episcopi in diœcesib⁹ alienis celebrantes, an possint vti pontificalibus.

e Glo. placet Card. & eam extollit, vt sing. Barb. in c. excōmunicatus de offic. leg. Font.

Pallio archiepiscopus vti nō potest in aliena prouincia.

a Facere

a ❡ *Facere celebrari.*] sine pontificalibus, vt supra.
b ❡ *Iurisdictionem.*] facit 18. q. 2. luminoso. de offic. ordi. cum episcopus. lib. 6.
c ❡ *Generetur.*] concor. 3. ea. compil. de fo. compet. quáuis. in fine.
d ❡ *Acquiratur.*] concor. 3. eo. tit. quia intentionis.

tia facere[a] celebrari. Sic tamẽ quòd prætextu concessionis huiusmodi, in locis ipsis exemptis vel circa hoc priuilegiatis, nullam aliam iurisdictionem[b] idẽ archiepiscopus vel eps̃ exerceat †, nec personis exemptis vel priuilegiatis molestiam inferat † vel grauamen, nullumque † exemptioni vel priuilegijs eorundem aliud præiudicium generetur[c], nec ipsis archiepiscopo vel epõ ius aliud quomodolibet acquiratur[d].

† Aliàs, exerceant.

† Aliàs, inferant.

† Aliàs ita: nullumque exemptioni eorum vel priuilegijs aliàs præiudiciũ generetur.

TITVLVS VIII.

De pœnis.

❡ Clemens v. in concilio Viennensi.

❡ *Percutiens episcopum, capiens, & banniens, vel hoc mandans vel ratificans, socius, consiliarius, fautor, & defensator cũ suis posteris, ciuitas in hoc delinquens, & eius officiales, pœnis varijs per conciliũ puniuntur. Ioan. And.*

DE POENIS.

❡ *Visum est simpliciter & diuisim de pœnis: verum quia non est nouum, vt aliquibus specialiter enumeratis subijciatur verbũ generale. Vel sic, Visum est de pœnis in specie, nũc videndum est in genere.*

S I quis suadẽte.] CASVS. Aliqs fuit ita temerarius, quod iniuriose, id est non iure, vel animo iniuriandi manus iniecit in epm̃: vel ipsum inuitum detinuit in carcere: vel illũ tamquam bannitum expulit à terra: vel si non fecit, tñ id mandauit fieri, vel fuit factum sine mandato eius: & postea ratum habuit: vel etiã fuit particeps, & præbuit auxilium: Quæritur, quas pœnas talis incurrit? Dicit Clemens, quod ipso facto, id est eo ipso, & ita cito quod fecit illud factum, ipse incurrit sententiam excõicationis: etiam in casibus in quibus olim nõ incurrebat excõicationem: etiam in casibus de quibus in littera. Itẽ si talis talia faciens obtinebat res ab ecclesia ad locationem vel in emphyteusim, perdit illas ipso facto: & filij eius sunt inhabiles ad obtinendũ beneficia in illa diœcesi. Item terra illius delinquentis, si non contineat vltra vnam diœcesim, est supposita interdicto ecclesiastico: Si vero contineat vltra vnã diœcesim: tunc terra principalis domicilij vel ciuitas est supposita interdicto. Item consiliarij illius sunt excõicati ipso facto. Postea remouet vnum dubium, quod non est mirandum si pro isto delicto imposuerit tantas pœnas: quia illud delictũ adhuc requirit maiores. Nota primo, quod Christus dictus est primo pontifex, quasi pontẽ faciens, quo imus ad regnũ cælestè: postea fuit appellatus Papa vicarius Christi: postea epi qui faciunt nobis pontem dando indulgentias peccatorũ. Not. quod si Papa scribat epõ, dicit: dilecto fratri, si alter scriberet, literæ essẽt surrepetitiæ. Si vero scribat laicis vel abbatibus: dicit, dilecto filio. Not. ex principio tex. quod inijciens manus violentas in epm̃ dr̃ sacrilegus: quia violat rẽ sacrã. Idẽ de sacerdotibus. l. si quis. C. de episco. & cler. Not. quod talis inijciens manus in epm̃ vel præbens auxilium ad illud faciendũ, incurrit sententiam excõicationis ipso facto: à qua non potest absolui nisi à Papa, præterquam in mortis articulo: tñ recepta sanitate tenetur adire Papam super satisfactione: aliàs incideret in eandem excõicationem. Not. quod talis violator perdit ipso iure emphyteusim, & locationes, quas habet ab ecclesia ipsius epi. Nota casum in quo filius punitur pro delicto patris. & sic aliquis est habilis ad obtinenda beneficia in vno loco & non in alio. Not. quod terra illius violatoris supponitur interdicto. cuius interdicti effectus est iste, quod ibi sacramenta non ministrentur: exceptis necessarijs, scilicet sacramento baptismi, & pœnitentiæ siue confessionis. Nota quod diuersa sunt genera sacrilegiorum: quod innuit littera ibi, in hoc sacrilegij genus. & sic præsupponit quod sit & aliud genus. de hoc in gl. sunt enim. Nota quod anathema dicitur mucro. Et quid dicatur anathema, notatur de iudi. cum non ab homine. Zabarella.

❡ *Prima glossa simul summat & diuidit.*

e ❡ *Si quis suadente.*] percutiẽs epm̃, capiẽs, banniens, vel hoc mãdãs, vel ratificãs, socius, cõsiliarius, fautor, & defensator cũ suis posteris, ciuitas in hoc delinquẽs, & ei⁹ officiales pœnis varijs per cõciliũ puniũtur. Scd̃o: ibi, *Nos super hoc.* excusat rigorẽ dicẽs, quod grauiores pœnæ deberẽt imponi. Tertio: ibi, *Sane.* repetit ius antiquũ de absolutis in mortis articulo, quod sanati reincidũt, si nõ satisfaciãt.
f ❡ *Diabolo.*] concor. 17. q. 4. si quis suadente diabolo. & facit ad casum ea. q. si quis deinceps. 2. q. 2. in primis. versi. de persona Ianuarij. C. de epis. & cler. si quis in hoc.
g ❡ *In hoc.*] sunt enim diuersa genera sacrilegiorum. de quibus 17. q. 4. §. sacrilegium. & c. seq. & de hoc & de ipsius varijs pœnis not. ead. q. sacrilegium.

❡ *Glossa sequens soluit duo dubia.*
h ❡ *Quemuis pontificem.*] illos ergo qui renuntiauerunt loco nõ ordini vr̃ includere. de or. ab epo. c. 1. sed tunc nõ erit locus pœnæ, de qua j. ver. à feudis. & ver. ipsius filij. electos vero nondum consecratos, qui pontifices, id est, epi non sunt, nõ videtur includere.

CAP. I.

S Igs † suadẽte[f] diabolo[f] in hoc[g] sacrilegij gen⁹ proruperit, quòd quẽuis[h] pontificẽ iniuriose vel temere[i] percusserit, aut ceperit, seu bãniuerit[k], vel hæc mandauerit[l] fieri, aut facta ab alijs rata[m] habuerit, vel socius in his fuerit facientis, aut consilium in his dederit, aut fauorem, seu scienter[n] defensauerit[o] eundem: in illis

† De intellectu huius Clemẽ. vide Ioãnem Lupũ in trac. de libertate Ecclesiastica, par. 2. q. 1.

i ❡ *Vel temere.*] ille igitur quod percuteret se defendendo, non ligabitur his pœnis. facit eo. tit. in quibusdam. & qd̃ ibi not. & eod. tit. felicis. in princi. lib. 6.
k ❡ *Banniuerit.*] concor. de iniurijs, olim. Et not. quod pl⁹ habet decre. felicis. eo. tit. lib. 6. quàm ista. in eo quod punit hostiliter insequentem, ista sola percutientem, capientẽ, vel bannientem: habet tñ plus ista in eo quòd punit bannientem, quod illa non facit.
❡ *Glossa seq. notat speciale, quod impugnat, quis dorum.*
l ❡ *Mandauerit.*] Nota casum quo punitur solum mandatum: & est maleficium perfectum. concor. de homi. pro humani. ad fi. lib. 6. & vt ibi not. pœnitentia & reuocatio hoc casu non prodest. Sed quia hoc durũ vr̃, quẽ ex solo mãdato maleficio nõ secuto, tot pœnis inuolui: & quia regulariter verba cũ effectu recipiuntur. de cle. nõ residen. relatũ. cũ concord. ideo põt exponi: vel hæc, scilicet percussiones, captiones, vel bãna iam facta. facit eo. tit. felicis. in princ. de sen. excõ. quicunque. lib. 6.

Mandatũ solũ quandoque punitur.

m ❡ *Rata habuerit.*] oportet ergo quod hæc facta fuerint ipsius cõtẽplatione. aliàs ratũ habere non posset. de reg. iur. ratũ quis. lib. 6. & eod. lib de sent. excõ. cum quis. & not. eo. tit. felicis. in prin. lib. 6.
n ❡ *Scienter.*] qui hoc allegat, hoc probet. qd̃ dic vt de reg. iur. præsumitur. lib. 6.
❡ *Glos. seq. quatuor prosequitur, quæ ponit littera, & primo de socio secundum deriuationes, deinde secundum iuristas ponit sex societates. De secunda scilicet criminis, ponit triplicem modum: & secundum primum dicit hoc intelligi scilicet de cooperante. De cõsiliario dat quatuor remissiones. De fauente dat triplicem modũ: & de secundo remittit. De defensore ponderat litteram distinguendo duplicem defensionem in facto & post: & in secunda distinguit tres species: & de tertia remittit.*
o ❡ *Defensauerit.*] quia littera ista de his quatuor tractat, scilicet de socio, consiliario, fauorẽ dante, & defensante: de singulis videamus. Circa primũ sciendũ est, quod socij[1] proprie dicuntur s̃m deriuatores pp̃ periculi vel operis societatẽ: & dr̃ soci⁹ à sequor sequeris: vnde dicunt quod socius proprie in periculo, collega in officio, comes in itinere, consors in præmio, sodalis in mẽsa vel in sede. Sed nos iuristæ dicimus sociũ in crimine. 22. q. 4. si ad peccatũ. 26. q. 2. illud. in fi. in ecclesia. de offi. deleg. cũ R. de sen. excõ. ex tenore. In ordine. de cõfessis. c. 1. in fi. In via. de vo. c. 2. In cõiugio. 27. q. 2. cũ societas. In lucro. de spõ. c. 2. d̃ sepul. c. 1. De socio criminis, q̃ quo ad propositũ: & quẽ quandoque vocamus cõsortẽ. de hæret. cũ s̃m. lib. 6. Dicit canõ, quẽ malis tripliciter sociari: cõmittẽdo, fauẽdo, nõ corripiẽdo. 23. q. 4. ita plane. & ideo nõ caret scrupulo societatis occultæ, & c. 86. dist. faciẽtis. 2. q. 7. negligere. de homi. sicut. §. 2. Hic tñ puto stricte sociũ sumi pro agẽte, q aliqd cooperatur ad actũ percussionis, captionis, vel bãni. Et licet in delinquẽdo sint quandoque plures socij, quorũ nullus est principalior: & tales includũtur sub agẽtibus de quibus præmisit: quandoque tñ vnus est principalis, alter cooperans: & sic sumitur hic socius; quod patet: quia de faciente præmiserat. & est similis distinctio circa vnionẽ. not. ne sede vacan. c. 1. Circa s̃m de cõsiliario[2], nõ insisto. sed vide quod not. de reg. iur. nullus. ex cõsilio. lib. 6. ff. de ver. sig. sæpe. in fi. ff. manda. l. 2. in fi. insti. de obli. quæ ex delic. §. ope. Circa tertiũ de fautore, vel fauẽte sciẽdũ est, quod est simplex fauor qui nil adijcit ad peccandũ. de quo eo. tit. felicis. §. illud. lib. 6. & de tali non vr̃ hic intelligendum per id quod dicit in his: vt statim dicam. Itẽ sciendum, quod canon dicit illum impietati fauere, qui obuiare potest, & non obuiat. 23. q. 3. qui potest. 83. dist. error. de sent. excom. quantæ. sed de hoc dic vt ibi. Et quia littera hic dicit, in his, scilicet percussione, captione, vel banno: patet quod fauẽs huic deliquenti post delictum præter defensorẽ de quo sequitur, non incurrit hanc pœnã. In materia hæreticorũ latius recipiũtur fautores[3], de quibus de hæreticis, excõicamus. §.

1 Vide Alexandrum consil. 40. Incip. prospecta. lib. 4.

2 De materia vide plene Philippum Decium in c. 1. de offic. deleg.

3 De his vide Eymericum in Directorio inquisitorũ. par. 2. q. 53. & Zanchinũ trac. de hæret. c. 5.

casibus de prædictis [a], in quibus excommunicationem per iam editos canones [b] non subiret, sit huius nostræ constitutionis auctoritate (non obstante quacunque consuetudine [c], quam reputamus approbante sacro concilio potius corruptelam) anathematis mucrone percussus, à quo nequeat, nisi per summum † Pontificem [d] (præterquam in articulo mortis†) absolui. A feudis insuper, locationibus, officiis, & beneficiis spiritualibus siue temporalibus, quæ ab ecclesia, cui sic offensus præest episcopus, obtinet, cadat hoc ipso, ac ad eandē ecclesiam libere reuertantur [e]. Ipsius filii per masculinam [f] descendentes lineam vsque ad generationem [g] secundam (omni spe dispensationis adempta) reddantur ipso facto inhabiles ad ecclesiastica beneficia in ciuitate [h] & diœcesi, in quibus idem episcopus præsidet, obtinenda [i]. Terra quoque ipsius (duntamen vltra vnam diœcesim non contineat) vsque ad condignam satisfactionē eiusdem: Necnon † locus aut loca in quibus captus episcopus detinebitur [k], quandiu detentio ipsa in eisdem durauerit, ecclesiastico subiaceant interdicto. Quòd si terra eiusdem duas diœceses vel vltra contineat, diœcesis domicilii principalis ipsius & † illa etiam in qua fuerit delictum commissum, si sua [l] sit, & duæ aliæ, quæ sub ipso sint eidem loco magis vicinæ [m], interdicto subiaceant supradicto. Et quia eo maior erit ipsius confusio, quo sua fuerit culpa patentior: quousque dignam † satisfactionem præstiterit, per omnes illius loci, in quo commissum est facinus, necnō ciuitatum & diœcesum vicinarū ecclesias, quibuslibet diebus Dominicis & festiuis, pulsatis campanis, & candelis accēsis [n] excommunicatus publice nuntietur. Et cum absoluendus fuerit, sufficiēter & idonee caueat quòd inferendæ pœnæ parebit, & auxiliante Domino pœnitentiam peraget iniungendam [o]. Ciuitas autem quæ præmissa, vel eorū aliquod in episcopum suum commiserit, interdicto [p] donec [q] satisfecerit, subiaceat memorato. Potestas vero, consiliarii, balliuus [r], scabini [s], aduocati, consules, rectores, & officiales ipsius, quocūq; nomine censeantur, in præmissis culpabiles existentes, similiter excommunicationis sententiæ, à qua (nisi vt præmittitur [t]) non valeant absolutionis obtinere beneficium, sint subiecti. Quæ † omnia tanto [u] magis in episcoporum interfectoribus sunt seruanda, quanto in eos seuerior quàm in præfatos pœna debet exurgere, & grauioris indignationis aculeus desęuire [x].

¶ *Excusat rigorem dicens quod grauiores pœnæ deberent imponi. Ioan. And.*

¶ Nec super hæc quisquā miretur, quod præmissa perpetrātibus pœnas non inferimus grauiores: licet enim (quod dicere pudet) hæc proh dolor [y] frequenter occurrant: multisque grassantibus [z] opus esset exemplo [a], & ex dignitate offensi [b] pœnā metiri deceat offendentis: Episcopi enim dicuntur sanctissimi [c], Christi legati [d] existunt, spirituales sunt patres [e], nostrique fratres [f] & coepiscopi [g], columnę [h] comprobantur ecclesię: quare grauē oporteret esse pœnā [i] culpæ violantis dignitatē tātæ præeminētiæ adæquādā: Volumus tamē ad pręsens in pœnarū exaggeratione tēperare rigorē: ad pœnas alias processuri, si proteruitatē [k] delinquētiū hoc exposcere videam[us].

¶ *Repetit ius antiquum de absolutis in mortis articulo: qui sanati reincidunt, si non satisfaciant. Ioan. And.*

¶ Sane si quis in aliquo casuū prædictorum fuerit ab excōicationis sententia in mortis arti-

...mus. §. credentes. eo. tit. c. 2. & c. 3 Christianos. lib. 6. vt ligētur ibi etiam post delictū, & post sniam fauentes. de quo per Hostiensem in summa. de hæret. §. penul. & dixi io prædi. §. credentes. & facit de heret. accusatus. §. penul. lib. 6. Circa quartum de defensore, est aduertendum q̄ littera non repetit in his quod prædixi in tribus proximis casibus: per quod puto q̄ etiam defensorem post maleficium punire intendit. Est ergo quidam defensor vel auctorizator delicti: & talis grauius punitur, quàm agēs. 11. q. 3. qui consentit. 24. q. 3. qui aliorum. & not. 2. q. 1. notum. de offic. deleg. c. 1. Est alius defensor, qui etiam delictum defendit, puta impediendo ne delinquēs ad maio[rem] iudicis veniat examinandus, vel puniendus. 27. q. 1. si custos facit 21. q. 5. per totum, vel ne fiat executio. d offic. deleg. ex litteris. & hunc etiā intēdit includere & probat eo. tit. felicis lib. 6. post prin. ibi, postea receptauerit vel defensauerit, &c. Nō tñ puto q̄ is qui talem defenderet ne læderetur à priuato: nedum tertio: sed illo offenso, puta epō vel eius consanguineis vindicare volentibus. includatur hac pœna: cum illa sit iniuria, ad quam etiam propulsandam à socio quis tenetur. de senten. excom. dilecto. cū suis concord. lib. 6. De illo qui defendit in iudicio patrocinādo, vide quod dixi post Hostiē. de cle. excommu. proposuit. super ver. fautorem.

a ¶ *De prædictis.*] vt in banniente, vel id mandante, vel id ratum habente socio, &c. & hęc littera probat, q̄ in his casibus, quibus per antiqua iura contrahebatur excommunicatio: non iteratur per hanc constitutionem.

b ¶ *Canones.*] 17. q. 4. si quis suadente. de sent. excom. ouper. & c. quicunque. Ioan. And.

c ¶ *Consuetudine.*] q[u]o[d] forsan habebat tales capi, vel banniri per reges vel principes. concor. de iudi. clerici.

d ¶ *Pontificem.*] concor. de sent. excom. c. 1.

e ¶ *Reuertantur.*] concor. eod. titu. ad aures. &c. in quibusdam.

f ¶ *Masculinam.*] intelligebatur etiam si non fuisset appositum. eo. tit. vbicunque. lib 6.

¶ *Glossa sequens obiectionem soluit, diuersitatem casuum exprimens.*

g ¶ *Generationem secundam*] decret. in quibusdam. eod. tit. punit quartam: sed illa in homicidio vel mutilatione, & quo ad personas ibi expressas: scilicet patronos, aduocatos, vice dominos, feudatarios, & beneficiatos: & priuat quartam generationem, etiam à clericorum collegio. ista latius loquitur quo ad personas: strictius quo ad descendentes: & pœnam inhabilitatis beneficiorum in illis diœcesibus tantum.

h ¶ *In ciuitate.*] Not. inhabilitatem beneficii in vno loco, non in alio. concor. de exces. præla. illud. & facit q[uo]d not. de appel. pastoralis. in vlt. glo. & est simile de elect. si cōpromissarius. §. pen. lib. 6.

i ¶ *Obtinenda.*] non priuat obtentis: credo tamen q̄ illa permutare non posset cum alio beneficio illius diœcesis.

k ¶ *Detinebitur.*] concor. de spon. nō est vobis. & vide q[uo]d ibi not.

l ¶ *Si sua sit.*] vide quod not. & dixi de postula. præla. c. 1.

m ¶ *Vicinæ.*] concor. de priuil. c. super specula. cum suis concor.

n ¶ *Accensis.*] extinctis, & pedibus conculcatis. 11. q. 3. debent.

o ¶ *Iniungendam.*] concor. eod. titu. felicis. §. cum autem. lib. 6.

p ¶ *Interdicto.*] cōcor. eod. tit. felicis. in fin. de elect. vbi periculum. §. ciouas. lib. 6.

q ¶ *Donec.*] vide q[uo]d super eodem verbo dixi [in] ea. cōpil. de deci. c. 1.

r ¶ *Balliuus.*] vulgare Prouincialium. de sent. excom. dilecto. lib. 6. & in Francia dicuntur præpositi. de verb. signi. ex parte. 1.

s ¶ *Scabini.*] vulgare Gallicorum. concor. de ali. iu. mu. cau. fac. c. 2. de immu. eccle. c. 1. lib. 6.

t ¶ *Vt præmittitur.*] scilicet per sedē Apostolicā in mortis articulo.

u ¶ *Tanto magis.*] Arguit à minori. de hoc de elect. cū in cunctis.

x ¶ *Deseuire.*] concor. eod. tit. felicis. §. si quis vero. lib. 6.

y ¶ *Proh dolor.*] interiectio dolentis: cum aliquis in dolore loquitur. aliqui dicūt q̄ sunt duę partes, & duobus accētibus debent legi.

z ¶ *Grassantibus.*] quasi crudeliter gradientib[us]. 2. Regum vlti. Cesset interfectio, aliàs indignatio, q̄ grassatur i populo. ad idē 23. q. 1. militare. ff. eo. capitaliū. vltra mediū. & §. finali.

a ¶ *Exemplo.*] ff. de pœ[nis] aut facta. §. finali.

b ¶ *Offensi.*] de sen. exco. cū illorū. & vide q[uo]d not. de calum. cap. 1. in glossa 2. de æta. & qua. cum bonæ. in 1. glos.

c ¶ *Sanctissimi.*] in Authe. de san. epis. coll. 9.

d ¶ *Legati.*] 2. q. 7. accusatio quoque. in fi. & 21. dist. in nouo.

e ¶ *Patres.*] 2. quæst. 7. qualis.

f ¶ *Fratres.*] de crimi. fal. quàm graui.

g ¶ *Coepiscopi.*] 24. q. 1. quotiens. de accus. licet. in fine.

h ¶ *Columnæ.*] 2. q. 7. accusatio. de accus. qualiter 2.

i ¶ *Pœnam.*] adæquandam culpæ violantis dignitatem tantæ præeminentiæ. quod sequitur.

k ¶ *Proteruitatem.*] vt lite non contesta. quoniam. in fin. de iudi. cum non ab homine.

¶ *Glos. seq. alleg. concor. & similis litteræ ponit glo. Host. & ex hoc quæstionem soluit: & solutionis obiectioni respondet.*

† al. supremum

† In articulo mortis nulla est casuum reseruatio. 26. q. ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis & censuris absoluere possunt ita concilium Tridentinum sessio. 14. cap. 7. de casuum reseruatione.

† al. Ita: Necnō locum, aut locum alia, in quib[us], &c.

† al. Ita: & illa etiā terra, in qua, &c.

† al. condignam.

Balliuus, ruralis dictio, & q[uo]d significet.

† al. Ita: Quæ etiā tanto magis, &c.

a ¶ Quāmerito

a ¶ *Quamcito commode poterit.*] idem verbum de sent. excom. eos qui. 1. & 2. respon. lib. 6. decret. de cætero. eod. tit. dicit quàmcitus opportunitaté habuerit. quod exponit ibi Hostiensis id est, cessante impedimento, & aliquo modico tempore indulto, quo sibi de necessarijs valeat prouidere. allegat ff. ex qui. cau. ma. l. ab hostibus. §. si. per hoc patet q non crederetur circa hoc absoluto: sed index habebit hoc arbitrari. facit de electio. quàm sit. in princip. & quod ibi not. & eo. tit. cupientes. §. cæterum. lib. 6. aliàs ipse absolutus ex friuolis excusationibus frigoris & caloris, & his similibus constitutionem eluderet. facit de do. & contu. cum olim. de accu. veniens. Nec obstat q de occulta re & de animæ periculo quæritur, & sic sibi credendum. de homi. significasti 2. de sententia excommunicat. si vero 2. fateor id verum in foro pœnitentiali. de sponsalibus, tua. & quo ad vinculũ occulte cõtrahendum: vnde ex quo scientiam habet de mora, scire debet se excommunicatum: iudex tamen eum non denuntiabit, nisi prius eo vocato per cõiecturas viderit illum esse morosum, cognitione super hoc summaria præmissa. ĩ. tit. proxim. in fine. & facit ad ea quæ not. ĩ. ead. compil. de hæret. c. 1. ad fin.

Absolutus in infirmitate ab inferiori, qui debet se repræsentare superiori.

†Aliàs, mandata

b ¶ *Alibi.*] de sent. excom. eos qui. lib. 6.

c ¶ *Excusare.*] simile de loca. cap. 1. in fine. de simo. quoniam. in fin. de pœniten. & remis. omnis.

culo absolutus, nisi postquam pristinę restitutus fuerit sanitati, quamcito commode poterit [a] conspectui Romani Pontificis se præsentare curauerit, eius mandatum †humiliter recepturus, prout iustitia suadebit: in eandẽ excõicationis sententiam reincidat ipso facto. Quamuis enim super hoc satis plene in iure alibi [b] sit prouisũ: ne tamẽ aliquis in hoc ex ignorantia iuris se satagat excusare [c], hoc expresse præmissis duximus annectendum.

¶ Idem.

¶ *Procurantes capi viros ecclesiasticos, vt renuntient beneficijs, vel vt citati non vadant ad curiam: præter pœnam excommunicationis, quam per canones antiquos incurrunt, si sint prælati, à perceptione fructuum per trienniũ sunt suspensi: inferiores vero beneficijs sunt priuati. Eandem pœnam incurrũt ipsi citati, qui se capi procurant. Resignatio etiam sic facta non tenet, etiam si per prælatos recepta fuerit vel ratificata. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

Multorum [d] ad nos gratis querela deduxit, quòd nonnulli obtinentes temporale dominium [e] viros sæpe ecclesiasticos [f] capere, captosq; [g] donec sua resignent beneficia, aut ne citati ad Apostolicam [h] sedem ab homine [i] vel à iure [k] venire ad ipsam valeant, ausu detinere sacrilego non verentur: citatos eosdem in exitu eorum †districtuum vt plurimũ capientes. ¶ Considerantes igitur quantum ex his tam nostro & Apostolicæ sedis honori [l], quàm personarum ecclesiasticarum quieto & prospero statui, non sine damnanda exempli pernicie derogetur: sacro approbante cõcilio statuimus, vt præter sententiam canonis [m] quam facientes & fieri procurantes præmissas [n] †incurrere dignoscuntur: procurantes ipsi personæ ecclesiasticæ [o] existentes, à perceptione fructuum ecclesiarum suarũ si fuerint prælati [p], triennio sint suspensi [q]. Quòd si inferiores [r] extiterint, eo ipso obtentis [s] beneficijs sint priuati. Illis pœnam incursuris eandem [t], qui ne citati (vt præmittitur) ad sedẽ Apostolicam veniãt, sed vt se sub obtẽtu huiusmodi à veniẽdo excusent, à potestate seculari [u] se capi,

hic duos casus, quibus aliquis ipso facto incurrit sentẽtiam excõicationis. Not. q ad Papam pertinet conseruare personas ecclesiasticas in quieto & prospero statu. & exponit Zenzel. *quieto* ab actibus humanis. ne cleri. vel mona. per totum. *prospero*, quo ad actus spirituales inducendos. 23. q. 8. conuenior. Not. q in pœnis ponendis distinguitur inter maiores & minores, de hoc in glos. similis. & pro hoc de accus. inquisitionis in prin. & c. qualiter 2. §. licet. Zabarella.

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

d ¶ *Multorum.*] procurantes capi viros ecclesiasticos, vt renuntient beneficijs, vel vt citati non vadant ad curiam, præter pœnam excommunicationis, quam p canones antiquos incurrunt, si sint prælati à perceptione fructuum per triennium sunt suspensi: inferiores vero beneficijs sunt priuati. Eandem pœnam incurrunt ipsi citati, qui se capi procurant. Resignatio etiam sic facta non tenet, etiam si per prælatos recepta fuerit, vel ratificata. Et primo ponit excessum. Secundo: ibi, *Considerantes.* prouidet, statuendo pœnã. Tertio: ibi, *Locorum.* prouidet circa ipsius publicationẽ, & executionẽ.

†Aliàs, [illegible] suorum districtuum, &c.

†In antiquioribus codicibus etiam impressis constanter legitur, præmissa.

e ¶ *Dominium.*] quod quãdoq; etiam habent clerici: quẽ casum etiã vł includere. ne cleri. vel mona. c. vlt. lib. 6.

¶ *Glossa sequens notat à contrario.*

Multorum.] Casus. Cum haberem titulum canonicum, id est, iustum & æquum in beneficio, fui à possessione expulsus per aduersarium meum: vel aduersarius meus procurauit, vt incarcerarer donec renuntiassem meo iuri in manibus collatoris, vt sibi conferret beneficium: Non est dubium, vel saltẽ nemo debet dubitare, quin capiens & procurans sint ipso facto excõicati: Sed quæro, nonne incurrunt ipsi alias pœnas? Dicit q sic: vnde si sint prælati, sunt suspensi à beneficijs p tres annos: si non sint, tunc ipso facto perdunt omnia sua beneficia: Idẽ de illis qui capiunt citatũ ad curiã Romanã, ne ad diẽ assignationis cõpareat. Idem est de citato, qui procurat capi, ne possit cõparere ad diem suæ assignationis. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, q constitutio pœnalis de clericis disponens, nõ extenditur ad laicos, licet in eis videatur ratio eadem: tamen constitutio pœnalis disponens contra obtinentes dominium temporale certis casibus, extenditur etiam ad personas ecclesiasticas dominium temporale obtinentes, vt dicit glossa in verbo, dominium. iuncto text. in verbo, ecclesiasticos.

Nota quòd quamuis lex vel canon imponat priuationem omnium beneficiorum obtentorum: non tamen propter hoc videtur inhabilitare ad obtinenda: vt glo. in verbo, obtentis. Idem est in casu conuerso: inhabilitatus enim circa obtinenda nõ censetur priuatus obtentis, vt in clemen. si quis suadente. ĩ. eo. tit. iuncta glos. in verb. obtinenda. Nota q secularis capiens clericum, licet nõ animo iniuriandi seu iniuriam faciendi, ne citatus vadat ad curiã Romanam, incidit in excommunicationem: quia manus sua sæua & iniuriosa est sedi Apostolicæ, & toti ordini clericali. vt in glos. in verbo. seculari. Not. q procurans suam captionem ne citatus ipse vadat ad curiam Romanam, incidit non solum in pœnam hic contentam: sed cum de hoc constiterit cõ ipsum procedetur tamquam contumacem, vt in glo. in verbo, procurauit. Nota q resignatio beneficiorum facta per intrusum in carcerem, ad istum effectum resignationis consequendæ, est ipso iure nulla, etiam quo ad ipsum resignantem: quamquam à resignantium ipsorum prælatis recepta vel rata habita sit: vt dicit glos. in verb. nullius. Et not.

f ¶ *Ecclesiasticos.*] in laicis ergo si caperentur ad impediendam citationem ipsis factam ad curiam, non est locus pœnæ.

¶ *Glossa sequens dubium soluit.*

g ¶ *Captosque.*] hic iunge litteram, ausu detinere sacrilego non verentur: & per hanc copulã dico, q procurans capi clericum nõ ad resignationem beneficij vel ad citationem impediendam: licet excommunicationem incurrat, non tñ alias pœnas hic insertas.

h ¶ *Ad Apostolicam sedem.*] si citati essent per alium, non est locus huic pœnæ.

i ¶ *Ab homine.*] de do. & contu. cum dilectis. de accus. veniens.

k ¶ *A iure.*] de elect. c. 1. & c. cupientes. de offic. ordi. quamuis. de appel. c. 1. lib. 6.

l ¶ *Honori.*] quem Papa negligere non debuit. de vsu. pal. nisi. de immu. eccle. quoniam. lib. 6.

m ¶ *Canonis.*] 17. q. 4. si quis suadente. de senten. excom. nuper.

n ¶ *Præmissas.*] captiones scilicet & detẽtiones ob causas pdictas.

o ¶ *Ecclesiasticæ.*] laicos non punit, nec sunt capaces huius pœnæ.

p ¶ *Prælati.*] non curo siue sint ad quorũ collationem spectant beneficia, de quorũ renũtiatione quæritur, vel alij: cũ generaliter loquatur. & fortius hoc quo ad 2m casum de impediẽda citatione.

q ¶ *Suspensi.*] vide qđ not. de elect. cũ Vuilhel. in glo. not. q in fin.

Glossa sequens alleg. 3. concordan. & ex his infert, & remittit.

r ¶ *Inferiores.*] similis distinctio ĩ. ead. compil. de vi. & hone. cle. quoniam. in princip. & circa fin. de deci. cap. 1. de statu monac. ne in agro. §. si quis. Et sic patet q in pœnis defertur dignitati. de offic. delega. c. 2. lib. 6. de hoc de transactio. cap. vlt. in vlt. glossa. de iureiur. cum quidam.

s ¶ *Obtentis.*] in obtinendis non videtur impedire: econtra ĩ. cap. proximo, ver. ipsius filij.

t ¶ *Eandem.*] suspensionis à perceptione fructuum per triennium, si sint prælati, & priuationis beneficiorum quo ad inferiores.

u ¶ *Seculari.*] non est ergo locus pœnæ, cum per potestatem ecclesiasticam se capi procurant. Et scias q secularis potestas hoc faciens, canonis excommunicationem incurrit, etiam si clerico non intendat iniuriari: manus enim est sæua & iniuriosa sedi Apostolicæ, & ordini clericali. de sent. excom. contingit. Ioan. And.

a ¶ *Procurarint.*]& tales nón solũ hanc pœnã incurrunt:sed etiã, si de hoc constiterit, procedetur ꝫ ipsos vt ꝫ contumaces: vt iit.nõ conte.qm.post prin.š.ea.cõpil.de iudi.dudũ. ff.si quis cau. l.2. in fi.cum concor.& huic est simile de offi.delega.pastoralis. in fine.

b ¶ *Modo supradicto.*] scilicet per captionem & detentionem secularium potestatum. & facit quod not. quod metus cau. abbas. & cap.seq.

c ¶ *Recepta.*] à principio.

d ¶ *Rata habita.*] ex post facto.

¶ *Glos seq. exponit, arguit, quærit, remittit & soluit.*

e ¶ *Nullius omnino.*] ita ꝙ nõ valeant etiã quo ad renuntiantem. & facit ad ea quæ notaui & scripsi de renun. ꝙ in dubijs. Quid si interuenerit iuramentum? vide quod not. de iureiuran. si vero. & tene quod habes eod. tit. verum.

† Singularis tex. ad hoc quod not. in š. not. quia aliàs vt no tãt ĩ Imo la in glos. nullus. & Anchar. gesta per metum tenẽt ipso iure. c. Abbas. quod met. cau. & dicit hic Imola. generaliter actus qui fiunt cum incarcerato nõ valere. l. q in carcerẽ. ff quod me. cau. Fons.

f ¶ *Constiterit.*] parte vocata. & vide quod not. š. ead. compil. de offic. deleg. c. vnico.

g ¶ *Publicare.*] non requiritur sententia, quã incurrũt ipso facto, sed sufficit publicatio. cõcor. de homi. ꝓ humani. in fi. lib. 6. š. ead. cõpi. de censi. præsenti. de priuileg. c. 1. in princ.

CVpientes.] Tres sunt partes principales. secunda: ibi, *Illos.* tertia: ibi, *Sane.* Imola.

CASVS. Dicitur in c. 1. de exces. præla. in 6. ꝙ religiosi Mendicantes non acquirant aliqua loca de nouo, Romano Pontifice inconsulto: nec loca donata à laicis recipiant, nec aliquas domos permutent ipso Romano Pontifice incõsulto, & ignorante: Ponamus ꝙ quidam religiosi fecerunt totum ꝯtrium, quia acquisiuerunt res hæreditarias, domos suas permutauerunt, & sine cõcilio Romani pontificis; quæritur quam pœnam tales incurrunt?

† Vide cõcilium Tridẽt. sessio. 25. de reformat. c. 32.

Dicit Clemens ꝙ vltra pœnas contentas in cap. illo primo de exces. prælat. in 6. ipsi incurrunt sententiam excõicationis. Item multi erant religiosi, qui in sermonibus suis subtrahebant parochianos à solutione decimarum. Item in confessionibus dicebant populo, ne decimas soluerent suæ ecclesiæ parochiali: & ꝙ non soluendo non peccabant. Dicit Clemens Pontifex Romanus, ꝙ tales ipso facto sunt excõicati, immo mandat ipse Pontifex Romanus ꝙ ipsi religiosi commoneant populum, vt soluant decimas locis quibus debentur, & ꝯfacientes vltra pœnam illius capituli incurrunt sententiam excõicationis. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia, & primo ꝙ constitutio disponens ꝯ mendicantes, non includit alios religiosos nõ mendicãtes: secus si constitutio disponat ꝯ religiosos in genere: tunc enim cõprehendũtur Mendicãtes & nõ Mendicantes, vt dicit gl. in verbo religiosus: Not. diuisionẽ glo. & summariũ; & ꝑm illã lege text. & facilem reperies. Not. ꝙ virtutibus præmia tribuẽda sunt. de hoc in glo. s. & pro hoc 12. q. 2. ecclesiasticis. vnde in psalm. Beati qui faciũt iustitiã in omni tẽpore. Not. ꝙ qui nõ possunt per præmia induci ad obseruantiã iuris, debent per pœnas coerceri. pro hoc quia quos Dei timor, & c. de elect. cum in cunctis. §. clerici. & de hoc in glo. 4. Zabarel.

¶ *Prima glossa dicit quid faciat.*

(vt interdum contigisse audiuimus procurarint[a]. Sane resignationes beneficiorum modo[b] supradicto extortas (licet à resignantium ipsorum prælatis receptæ[c], aut ratæ[d] habitæ fuerint) nullius[e] omnino decernimus † esse firmitatis: Locorum ordinarijs iniungentes, vt postquam eis constiterit[f] aliquos sibi subiectos pœnam & sententiã incurrisse præmissas, ipsas publicare[g] non differant, executioniq; debitæ (prout ad eos pertinuerit) demandare.

¶ Idem.

¶ *Excommunicat religiosos Mendicantes transgressores constitutionis Bonifacij de excessibus prælat. c. vnico. lib. 6. Item omnes religiosos, qui in sermonibus vel alibi proferunt aliqua, vt retrahant à solutione decimarum, quarũ solutionem certis diebus & in confessionibus suadere tenentur sub certis pœnis, quas incurrunt: Nisi sint tales, quorum monasterijs vel ecclesiis competat percipere decimas. Ioan. And.*

CAP. III.

CVpientes[h] eos, quos ad obseruantiam iurium virtutum[i] præmia non inducunt, tam adiectarum exaggeratione[k] pœnarum, quàm addijciẽdarum de nouo formidine[l] à temerarijs ausibus refrenare, transgressores cõstitutionis[m], quæ religiosis mẽdicantibus[n] domos ad habitandum, vel loca quæcunque de nouo recipere, recepta hucusque mutare, vel ea transferre in alios cuiuscuis alienationis titulo interdicit: Illos † etiã religiosos[o], qui aliqua vt audientes à decimarum ecclesijs debitarum solutione retrahant, in sermonibus suis vel alibi proferre præsumunt: excommunicationis subiacere sententiæ decernimus ipso facto. ¶ Et quia nisi fiat quod bonum est, à malo abstinere nõ sufficit[p]: religiosis omnibus iniungimus sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ, vt quotiens populo[q] prædicabũt in prima[r] Dominica, quarta, & vltima Quadragesimæ, & in festis ascensionis Dominicæ, Pentecostes[s], natiuitatis beati Ioannis Baptistæ, assumptionis, & natiuitatis beatissimæ virginis Mariæ matris Dei, audientes expresse[t] studeant informare, si ab ecclesiarum rectoribus vel vicarijs, aut loca tenentibus eorundem requisiti[u] fuerint: Necnon & his, quorum confessiones audient, conscientiam facere, quòd decimas soluere non omittant. Quòd si forte in prædicationibus hoc ipsum supradictis diebus suadere scienter omiserint, per superiores eorum grauiter arguantur[x]. Quibus etiam superioribus in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus, vt contra taliter omittentes statuta pœnalia faciant[y]: secundum quæ sic acriter puniant transgressores, quòd pœna eorum sit cæteris in exemplũ: Constitutione bonæ memoriæ Gregorij[z] Papæ decimi † prædecessoris nostri circa hæc edita in suo nihilominus robore duratura. Qui vero scienter postposuerint confitentibus conscientiã facere de soluendis huiusmodi decimis, ab officio prædicationis

h ¶ *Cupientes.*] Excõicat religiosos Mendicantes transgressores constitutionis Bonifacij de excessibus prælat. c. vno lib. 6. item omnes religiosos, qui in sermonibus vel alibi proferunt aliqua, vt retrahant à solutione decimarum: quarum solutionem certis diebus & in confessionibus suadere tenentur sub certis pœnis, quas incurrunt: nisi sint tales, quorũ monasterijs vel ecclesijs competat percipere decimas. Vltimo ibi, *Sane.* excommunicat violatores decret. 1. de sepult. lib. 6. & absolutiones Papæ reseruat.

i ¶ *Virtutũ præmia.*] facit C. ꝗ sta. & ima. l. vl. in princ. ff. de iusti. & iur. leg. 1. post princip.

k ¶ *Exaggeratione.*] id est, aggrauatione.

l ¶ *Formidine.*] ꝗ elect. cum in cunctis. in fin. cum sua concordan. & de præben. eum qui. 2. respon. lib. 6. (adde not. de offi. ord. irretragabili. in vlt. glo.)

m ¶ *Constitutionis*] Bonifacij de exces. præla. c. vnico. lib. 6.

n ¶ *Mendicantibus.*] ꝗ sint hi, habetur de religi. domi. c. vnico. lib. 6. sic & alibi differunt mendicantes à non mẽdicãtibus. de elect. quorundam. lib. 6. de reg. non solum. & c. constitutionem. de sta. reg. c. vnico. §. sane. eo. lib. & facit quod dicam j. de sent. excom. c. 1.

o ¶ *Religiosos*] Mendicantes vel alios. facit j. ver. proxi. seculares ergo clericos vel laicos non arctat hæc pœna. concordantias dabo j. de senten. excom. c. 1.

p ¶ *Non sufficit.*] Psal. 33. Benedicam Dominũ. ibi, declina. aliàs diuerte à malo & fac bonũ. inquire pacẽ. &c. & 2 2. q. 5. de forma. 1 1. q. 3. duo. in fi. ꝗ pæn. dis. 3. fi. n. ibi, scienti bonũ & nõ facienti illud peccatũ est. quod fuit verbum Iaco. c. 4. in fine.

† In manuscripto codice legitur noni.

Iam constitutio, cuius hic fit mentio, ꝙ habetur in c. 1. de decimis lib. 6. in certis exemplaribus, & in manuscripto, quem etiam impressis, que videre licuit, tribuitur Gregorio nono.

q ¶ *Populo.*] cum sermocinantur, ad clerum non videntur astringi.

¶ *Glossa sequens quæstionem soluit.*

r ¶ *In prima.*] octo festa enumerat quibus voluit hoc prædicari. fuit autem de arbitrarijs. & facit quod dixi de rescrip. si quando. & sic non cogimur aliter respondere, quare non dixerit de festo natiuitatis Domini & Resurrectionis.

s ¶ *Pentecostes.*] vide quod dixi š. ea. compi. de reliq. & vener. sanctorum. c. vnico. circa finem.

t ¶ *Expresse.*] satis exprimunt, sed parum informant.

u ¶ *Requisiti.*] aliàs non tenentur. de iureiur. breui. de sent. excom. cap. 1. cum concor. lib. 6.

x ¶ *Arguant ur.*] hoc spectat ad prælatorum officium. dist. 45. c. 5. & c. cum beatus. in prin. de accus. qualiter 2. ver. licet autem.

y ¶ *Faciant.*] Nota ꝙ religiosi correctio primo spectat ad suum prælatum. de hoc de offi. ord. quanto.

z ¶ *Gregorij.*] de deci. c. 1. lib. 6. quæ dirigitur solis Prædicatoribus & Minoribus. & loquitur non solum de decimis, sed de alijs rebus ecclesijs debitis: hic solum de decimis.

¶ *Glos seq. primo remittens de varietate pœnarum, de suspensionis pœna prosequitur ponens xxv. suspensionis species cum suis diuisionibus. secundo infert suspensum ab officio non suspensum à beneficio, ponens circa id quinque opiniones, quarum tres vltimas dicit coniungendas.*

a ¶ *Suspensi.*]

tandiu maneant ipso facto suspensi[a], donec confitentibus ipsis (si hoc ipsum sibi dicendi[b] commode facultatem habuerint) conscientiā fecerint: Exinde[c] excommunicationis incursuri sententiam ipso facto, si prædicare præsumpserint prædicta negligentia (vt præmittitur) nō purgata. Ad† religiosos tamen monasteriorum vel rectores ecclesiarum decimas percipientium[d] noluмus hoc extendi[e].

¶ *Excommunicat violatores decre. 1. de sepul. lib. 6. & absolutiones Papa reseruat. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Sane temeratios violatores constitutionis[f] illius, quæ religiosis & clericis secularib9 prohibet, ne aliquos ad vouendū, iurādū, vel fide interposita, seu aliàs promittendū inducant, vt sepulturam apud eorum ecclesias eligant, vel iam electam vlterius non immutent: similē[g] sententiam (pœna in dicta cōstitutione cōtenta[h] in suo perdurante robore) incurrere volumus ipso facto: ab alio quàm à sede Apostolica (præterquam in mortis† articulo) nullatenus absoluēdos[i]: nullis priuilegijs, aut statutis cuiuscūq; tenoris existant, super his valituris.

Pœnarum species, variæ sunt iure statutæ.

a ¶ *Suspensi.*] Nota nouam speciem suspensionis. Ad cuius euidentiam sciendum varias species pœnarum à iure statutas. de offic. ordi. ad reprimendam. & ibi de his in glos. 2. plenius per Hostien. in summa, de pœnis. §. quot sint species. inter quas est pœna suspensionis, de qua prosequendo sciendum est, q de suspensione multiplici tractant iura:

Suspensio est multiplex.

Est enim suspensio à communione fratrum simplex. 18. dist. si quis autem. determinata ad duos menses. ea. dist. c. si. Quādoque ad fratres non suæ ecclesiæ. ead. dist. placuit. 58. dist. c. si. Et etiam suspensio à cōione Eucharistię donec pæniteat. de elect. Oñus. de his quæ fiūt à ma. par. ca. c. 1. in fi. Itē ab oblatione altaris. 17. q. 4. miror. Item à perceptione sacramentorū. 11. q. 3. sicut Apostoli. & c. sequentibus. de cleri. excom. mini. c. fi. Item à consecratione eporum simpliciter. de transla. c. 2. & determinata ad annū. de elect. prouida. lib. 6. Item à collatione ordinū omnium & simpliciter. de temp. ordi. vel non est. & c. dilectus. & cum determinatione anni eo. tit. eos qui. lib. 6 & triennij. de simo. c. pen. Quandoque cæterorum ordinū tantum. eo. tit. litteras. Quandoque clericalis tonsuræ tantum eo. tit. nullus. lib. 6. Item ab ipsorum executione quandoque simpliciter. eo. tit. nullus. lib. 6. Quandoq; certi ordinis tantum simpliciter. eo. tit. litteras. vel ad tempus. eo. tit. vel non est, de simo. c. pen. Quandoque à pontificalibus tantum. de transla. c. 2. Quandoque ab officio sacerdotali. de offi. deleg. sane. 2. eod. tit. c. 2. lib. 6. Quandoqoe non à toto sacerdoli officio, sed solum à celebratione Missæ. Quandoque per duor menses. de cleri. percus. præterea. Quandoque per annum. 55. dist. nullus. de consecra. dist. 2. relatū. Quandoque per duos annos. de cleri. percus. præsentium. Item est suspensio ab ingressu ecclesiæ quandoque simplex. 17. q. 4. nullus. & c. si quis deinceps. de pænit. & remis. omnis. de offi. deleg. c. 2. lib. 6. Quandoque determinata ad mensem. de sent. excom. sacro. Quandoque qoousque satisfecerit de censi. exigit. lib. 6. Quandoque suspenditur quis ab ingressu & diuinis per mensem. de sent. excom. c. 1. lib. 6. Et quid importet suspensio ab ingressu, habetur de sen. excom. is cui. lib. 6. Item est suspensio ab officio quandoq; simplex. de vsur. quia in omnibus. in fi. & 3. ea. compil. de reb. eccle. non alie. c. 1. Quandoque per annum. de offi. deleg. c. vlt. §. vt autem. lib. 6. de re iud. cum æterni. eo. lib. Quandoq; per trienniū. de cland. despo. c. fi. ad fin. & 3. ead. cōpil. de hæret. c. 1. ad fin. Item est suspensio à voce capituli donec quis ordinetur. 3. ea. compil. de æta. & quali. vt hi qui. 2. respon. Item à beneficio habitu simplex. de elect. nihil est. determinata ad sex menses & annum. 3. ea. compil. de vita & honesta. cleric. c. 2. Ad triennium. de rebus eccle. nō alie. c. 2. lib. 6. de elect. cum in cunctis. eo. tit. c. 1. & c. cupientes. §. cæterum. lib. 6. Ad tempus incertum, scilicet quandiu tacuerit. de elect. generali. lib. 6. determinata etiam quo ad partem distributionum, vt in prædict. decr. vt hi qui. 2. respon. Suspenditur etiā quis à beneficio obtinendo per sex menses & per annū, vt in prædi. decret. 2. de vita & honesta. cleric. Quandoque per annum, & biennium. de statu mo. ne in agro. §. si quis. Item est suspensio ab officio & beneficio simplex. de testi. tā litteris. in fi. de secun. nupt. c. 1. de priuileg. tuarum. Quandoque determinata ad tempus satisfactionis vel restitutionis. de electio. quia sæpe. de censi. exigit. lib. 6. & quandoque hæc suspensio dr ab ordine & dignitate. de schismati. c. 1. in fin. & quandoque fit alternatiue. de vita & honesta. cleric. à crapula. Item suspenditur quis ab administratione simpliciter. de solut. c. 2. & cum determinatione triennij. de reb. eccl. non alien. c. 2. Et interdum suspenditur ab officio, administratione, & beneficio vsque ad satisfactionem. 3. ead. compil. de deci. c. 1. Item suspenditur quis à priuilegio clericali, quandoque in persona, quandoque in rebus. de vita & honestate cleric. cap. vlti. & 3. ead. compil. eod. tit. c. 1. Item suspēditur quis à collatione beneficiorum simpliciter. de præbend. graue. ne sede vacante. cap. vnico. lib. 6. & cum determinatione anni vel biennij. 3. ead. compil. de statu mona. ne in agro. §. si quis. Item suspenditur quis à cōfirmatione eporum simpliciter. de translatio. c. 2. quandoque per annum. de elect. prouida. lib. 6. & quandoqoe à confirmatione inferiorum. de elect. nihil est. Item suspenditur prælatus regularis à receptione professionis. de regular. non solum. in fin. lib. 6. Item suspenditur officium minoris legati præsente legato de latere. de offic. lega. volentes. Item suspēditur status canonicarum Alemaniæ. de elect. indemnitatibus. §. penult. lib. 6. & 3. ea. compilatione. de statu. regul. attendentes. §. illas quoque. Item suspenditur quis ab officio aduocationis & notariæ. de hæret. si aduersus. Item à collatione magisterij. 3. ead. compilatione. de magi. cum sit. Item ab officio prædicandi: vt hic. Et quia supra posui vt diuersa suspensionem officij & beneficij, vt q suspensus ab officio, non per hoc sit suspensus à beneficio: aliàs superflue adderetur secunda, si includeretur sub prima. & hoc putabat Hostiensis: verum in suspensione iuris. vt not. post eum de re iud. cū æterni. lib. 6. cui concor. Archid. ibi, vt sic statutum iuris pœnale restringatur. de elec. statutū. lib. 6. facit de deci. ad audientiam. cum cōcor. Secus dicunt ibi in suspensione hominis. de cleri. coniuga. diuersis. & cap. Ioannes. de præbend. cum secundum. de ætate & quali. cum bonæ. de appel. pastoralis. de excep. Apostolicæ. & sic dicit Hostiensis intelligendū quod not. in summa de verb. sig. §. vlt. versi. in fi. not. & seq. Ad hoc facit quod dr mitius agi cum lege quàm cum ministro legis ff. de arbi. l. Celsus. nec debet iudex esse clementior lege. in Authen. de iudic. §. oportet. colla. 6. In 3rium 81. dist. si quis sacerdotum. & cap. eos. & quod ibi not. de consue. cum dilectus. in glos. suspensus. circa medium. & de cleri. excom. mini. latores. nam beneficium datur propter officium. de rescri. c. fi. lib. 6. & vr expressum. 32. dist. præter hoc. & ibi directe 3dicit Ioannes supradictæ distinctioni Hostiensis, vt scilicet suspensus ab officio à iure, sit suspensus à beneficio: si ab homine, non: nisi in sententia exprimatur. & ibi vide. Tancre. & Vinc. dicebant de ætate. & qualita. cum bonæ. vt ibi dixi super glos. 2. tunc demum suspenso subtrahi beneficium, cum est in mora petendi absolutionem; aliàs non: allegant de electio. c. vlt. 2. q. 5. super causa. facit ne sede vac. cap. vnico. §. cum vero. lib. 6. Abbas in decreta. à crapula. de vita & hone. cleri. vt ibi dixi, super glo. 2. distinguebat suspensum ab officio pro crimine, vel pro infamia tantum, vel facto, de quo dubitetur an sit mortale: vt primo casu sit suspensus à beneficio: secundo, non. facit secunda q. 5. presbyter. de purg. cano. c. 2. & cap. inter. hoc forsan habuit à Goffr. qui not. de appell. pastoralis. in vlt. glo. q cum plerunque suspensio fiat ex leui causa vt propter infamiam vel scandalum: vt prædicto cap. presbyter. non subtrahetur per id beneficium, quod sine magna causa subtrahi non debet. 16. q. 7. inuentum; quia nec sunt subtrahenda stipendia quandiu, &c. C. de execu. rei iu. l. stipendia. secus vbi suspensio sit ex magna causa. de pur. c. cum inter. vel si suspensus contemnit suspensionem. de ætate & quali. cum bonæ. Videntur istæ tres vltimæ opiniones coniungendæ & sequendæ: nisi aliud pro vel contra in sententia iuris vel hominis exprimatur.

† In antiquioribus codicibus etiam impressis contrarie legitur ita: Ad religiosos tamē, monasteriorum vel ecclesiarū decimas percipientium, &c.

† In articulo mortis nulla est casuū reseruatio atq; ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitētes à quibuscunque peccatis & censuris absoluere possunt. ita cōcilium Trid. sess. 14. c. 7. de casuum reseruatione.

Supplicium leuius datur, quā in iure statuatur.

Beneficiū sine magna causa nō est subtrahendū.

b ¶ *Dicendi.*] Nota contraria contrarijs purgari. ad idem de purg. can. inter. &c. cum in iuuentute. de hæret. c. 2. in prin. lib. 6. peccatum ergo tacendi dicendo purgatur. 43. dist. sit rector.

c ¶ *Exinde.*] posset exponi, id est post suspensionem, vel, id est, postquam omiserint: cum potuerint conscientiam confitentibus facere, de qua præmisit. Ioan. And.

d ¶ *Percipientium.*] soli. n. nō percipientes solēt in his delinquere.

e ¶ *Hoc extendi.*] in originali littera est hæc, per quod videtur respicere etiam versicu. illos etiam. vt scilicet religiosi tales asserentes aliqua quæ retrahant à solutione decimarum, excommunicati non sint.

f ¶ *Constitutionis.*] de sepul. c. 2. lib. 6.

g ¶ *Similē sententiam.*] excommunicationis, de qua dixit vltimo. & illam supra vocauit sententiam. reliquæ sunt pœnæ,

h ¶ *Contenta.*] punit illa constitutio eligentes, vt quo ad sepulturam intestati decedant. Item allicientes, vt si eos sepelierint, restituere teneantur corpora, si petantur, & omnia quę peruenerunt ad eos ratione sepulturæ infra decem dies, aliàs ipsorum ecclesiæ vbi sepulti fuerint, & ipsarum cœmeteria sunt interdicta.

i ¶ *Absoluendos.*] hoc respicit vltimum casum tantum sic separatum ab alijs: à superioribus ergo excommunicationibus absoluent ordinarij. de sententia excommunicationis, nuper.

DE PÆNITENTIIS ET remissionibus.

Visum est supra de pœnis in foro contentioso seu litigioso: nunc videndum est pœnis in foro pœnitentiali. Et quia in remissionem vel diminutionem pœna solent concedi indulgentia: ideo, &c.

Cum secundū. Casus. In cōcilio Viennē. fuit à nonnullis expositum, q̄ licet in statutis canonicis sit cautum, q̄ condemnatis nō debet denegari sacramentum pænitentiæ & Eucharistiæ: tamen plures iudices temporales cōdemnatis hoc denegabant, & ad suam excusationē allegabant consuetudinem: Conciliū primo damnauit illam consuetudinem, quæ potius abusus est, & mādat ordinarijs locorū, vt moneant iudices, vt non faciant denegari illa sacramenta condemnatis: & si recusauerint obedire, illos compellant censura ecclesiastica, id est, excommunicatione & interdicto quod cōtinetur nomine censuræ. hoc dicit. H. R. ❡ Colligo aliqua notabilia. Primo q̄ sacramentum pænitentiæ condēnatis ad mortem non debet denegari. Idem d̄ Eucharistia, quamuis non loquatur textus Clemen. formaliter. nec valet consuetudo 𝔠ria. Nota q̄ aliquando verba exhortatiua & deprecatiua imponunt necessitatem: quia habemus consiliū reuerentiæ, quod obligat sicut præceptum, quando materia est necessaria, scilicet ob reuerētiam personarum, quib⁹ Papa scribit verbis deprecatiuis, & exhortatiuis, vt hic. Nota quòd diœcesanus potest monere & excommunicare dominum temporalem. Nota modum obsecrandi per viscera misericordiæ Iesu Christi. concor. de electio. vbi periculum. §. cæterum. lib. 6. Nota q̄ qui misericordiam facere recusat, Christum qui est misericordia, negat. 7. q. 1. omnis. de pœnit. dist. 1. serpens. Zabarella.

† Vide notata per doctores in c. 2. extra de furtis.

TITVLVS IX.

De pænitentijs & remissionibus.

❡ Clemens v. in concilio Viennensi.

❡ *Damnatis ad mortem hoc petentibus pænitentia concedi debet, nec valet contraria consuetudo. Secundo locorum ordinarios ad hoc exequendum excitat: ibi, Locorum. hoc dicit. Ioan. Andr.*

CAP. I.

Cum † secūdū[a] statuta canonica[b] vltimo deputandis supplicio, negari (si petant[c]) non debeat pænitentiæ[d] sacramentum: abusum damnabilē in quibusdam partibus contra hoc introductum aboleri omnino volentes, iustitiarios omnes & dominos temporales, vt ab huiusmodi desistant abusu, hortamur in Domino, & obsecramus per viscera misericordiæ[e] Iesu Christi: Locorum ordinarijs nihilominus iniungentes, vt eos ad hoc cum primum commode[f] poterunt diligenter monere, & si necesse[g] fuerit, ecclesiastica censura[h] compellere non omittant.

❡ Idem.

❡ *Repetit concilium generale de quæstoribus non admittendis sine litteris Apostolicis, vel diœcesanorum. Et addit per diœcesanos litteras Apostolicas prius examinari. h. d. Ioan. And.*

CAP. II.

Abusionibus[i] †, quas nonnulli eleemosynarū quæstores in suis proponunt prædicationibus, vt simplices decipiant, & aurū subtili vel fallaci potius ingenio[k] extorqueāt ab eisdē: cum in animarū cedat † periculū & scandalū plurimorum, viam, prout est nobis possibile[l], præcludere cupientes, iuxta statuta † concilij generalis[m] duximus prohibendum districte, ne quæstores[n] aliqui (nisi Apostolicas, vel diœcesani episcopi litteras exhibuerint) quomodolibet admittantur, nec permittantur[o] (Cum solū ipsis competat[p] indulgentias sibi cōcessas insinuare populo, & charitatiua postulare subsidia suppliciter ab eodē) vllatenus ipsi populo p̄dicare, nec[q] aliud exponere, quàm quod in litteris cōtinebitur supradictis: Litteras[r] quoque Apostolicas diœcesani episcopi (ne quid fraudis cōmitti valeat per easdem) antequā admittant quæstores ipsos examinēt diligēter.

❡ *Ponit octo reprehensibiles actus quæstorum, quos fieri prohibet, & contraria priuilegia reuocat. Ioan. And.*

❡ Ad hæc cū aliqui ex huiusmodi quæstoribus, sicut ad nostrā audientiā est perlatū, non sine multa temeritatis audacia, & deceptiōe multiplici animarū indulgentias populo motu suo p̄prio de facto[s] cōcedāt, super

❡ *Prima glossa summat, & diuidit.*

a ❡ *Cum secundum.*] Damnatis ad mortem hoc petentibus pænitentia concedi debet, nec valet contraria consuetudo. Secundo, locorum ordinarios ad hoc exequendum excitat: ibi, *Locorum.*

b ❡ *Canonica.*] 1. q. vlt. c. penult. de furtis. c. 2.

c ❡ *Si petant.*] facit de eo qui dux. in matrim. cap. significasti. in fine. & quod ibi not.

d ❡ *Pænitentiæ.*] nec Eucharistiæ. eo. tit. quod in te. & de hoc satis dixi. de cebra. Mis. sane. & de sepultura patet in princ. c. vlt. 13. q. vlt. not. Hostien. de sepult. ex parte 2. q̄ furca suspensus non deponetur sine licentia † iudicis. quam tamen petitam facile concedere debet. ff. de cada. pu. l. 1. & 2. & 3. & si postea fuerit pænitens, sepelietur, vt in præd. c. vltimo.

† Vide Anton. Gomezij tomo 3. variar. resol. c. 24. nu. 8. vbi pulchre agit de materia huius glossæ.

e ❡ *Misericordiæ.*] cui nec mensura poni potest, nec eius tempora possunt definiri. 26. q. 6. is qui. de pæni. dist. 1. multiplex.

f ❡ *Commode poterunt.*] simile de elect. quàm sit. & cap. cupientes. §. cæterum. lib. 6.

g ❡ *Necesse.*] quia monitioni non parent.

h ❡ *Censura.*] de verb. signi. quærenti.

Abusionibus.] Tres sunt partes principales, quæ patent.

Casus. Fuit in concilio Viennensi expositum, q̄ nonnulli, id est, aliqui quæstores eleemosynarum plures abusus perpetrabant, vt subtraherent pecunias à populo. Concilium decreuit vt nullus quæstor admittatur, nisi ostendat litteras domini Papæ, vel diœcesani, per quas sit ei concessa facultas & licentia faciendi quæstum: & nisi etiam declaret causam sui aduentus, & debet litteras suas ostendere diœcesano, in cuius diœcesi vult facere quæstum. Et si Diœcesanus timet de abusu, non debet illos admittere, nisi constet de approbatione sedis Apostolicæ. Postea in versicu. *Ad hæc.* recitat Clemens abusus quos perpetrabant & faciebant isti quæstores, & mandat vt ab ipsis abstineāt. hoc dicit. H. R. ❡ Collligo aliqua notabilia. ❡ Primo, ex principio cap. q̄ quæstores non sunt permittendi prædicare, sed solū declarare contenta in suis indulgentijs. Nota q̄ quæstores non sunt recipiendi, nisi exhibeāt, id est, nisi ostendant litteras suæ facultatis & potestatis. Nota iuncta glo. q̄ minores epis non possunt sua auctoritate concedere indulgentias. Not. ex fine, q̄ quæstores in huiusmodi officio subijciuntur ordinarijs: non obstante priuilegio exemptionis Nota q̄ abusio est euitanda: vnde priuilegium perdit qui abutitur. 11. q. 3. priuilegium. damnatur etiā abusus clauium. 11. q. 3. ipse. Not. q̄ simplices nō sunt decipiendi. & vī hic excusari simplicitas. & quo ad hoc simplices dicuntur qui de facili credunt. 22. q. 4. innocens. Zabarella.

† Quæstorū nomen & vsū omnino abolevit concilium Trid. sess. 21. de reform. c. 9.

† Abhorrent.

† Aliás, statutum.

❡ *Prima glossa dicit quod facit, & diuidit.*

i ❡ *Abusionibus.*] repetit concilium generale de quæstoribus non admittendis sine litteris Apostolicis, vel diœcesanorum. Et addit per diœcesanos litteras Apostolicas prius examinari. Ponit secundo octo reprehensibiles actus quæstorum, quos fieri prohibet: & contraria priuilegia reuocat. Tertio delinquentes per episcopos puniri præcipit non obstantibus priuilegijs. Secunda: ibi, *Ad hæc.* Tertia: ibi, *Quæstores.*

k ❡ *Ingenio.*] sumptū. C. de cōmer. & mer. l. 2. facit 14. q. 5. dixit.

l ❡ *Possibile.*] de elect. vt circa. in princ. lib. 6. ĵ. de ver. signi. sæpe.

m ❡ *Generalis.*] eod. tit. cap. cum ex eo.

n ❡ *Quæstores.*] eleemosynarum. de quibus de priui. tuarum. in princ. habemus enim quæstores iudiciorum, de quibus de verb. signi. forus. & de his quæstoribus pecuniarum & æratiorum, vide quod not. ff. de offi. quæsto. l. vnica.

o ❡ *Nec permittantur.*] vllatenus ipsi populo prædicare, quod sequitur.

p ❡ *Competat.*] concor. de hæret. vt officium. §. cōpescendi. lib. 6.

q ❡ *Nec.*] repete, permittantur.

r ❡ *Litteras.*] hoc addit concilium generale.

s ❡ *De facto.*] Hoc enim est episcoporum, & non inferiorum. de excel. præla. accedentibus. & quo ad proprios subditos, non quo ad extraneos. eod. tit. quod autem.

a ❡ *Votis.*]

a ¶ *Vatis.*] hoc etiam est episcoporū. quod dic vt dixi de vo. c. 1.
b ¶ *Incerta.*] vide qđ dixi s. ea. cōpil. de priuil. c. 1. ver. nec legata.
c ¶ *Quartam.*] idem puto de alia quota.
d ¶ *Mendaciter.*] cum sint Dei iudicio reseruatæ. 25. dist. qualis. prosunt tamen suffragia, † de quibus 14. q. 2. animæ defunctorū. & vide quod dixi s. eo. tit. ꝙ autem. & quod not Host. in summa. de remis. §. quibus prosint. & §. vlt.

† V. ē Theologos scholasticos li. 4. sen dist. 41. & Ioannē Roffensem cōtra Lutherum arti. 19. & aliquot sequētibus.

e ¶ *A pœna & culpa.*] ista est illa plenissima peccatorū remissio, quę conceditur cruce signatis pro subsidio vltramarino. de qua scripsi post Hosti. de Iudæ. ad liberandā. † datur in anno centenario, † ii. extrauagāti Bonifacij: Antiquorū habet. quam solus Papa concedit.

† aliās lra: tertiā, aut quartā partē alijs de pœnitētijs, &c.

† Vid̄ allas extrauagātes aliorū pontificū, vt d̄ pænl. & remis. l cōibus. vbi annus centesimus ad minus idē pus reducitur.

f ¶ *Vtamur.*] concor s. ead. compil. de priuile. c. 1. in principio.
g ¶ *Vel personis.*] quandoque hæc differunt. de priuil. ne aliqui. lib. 6.

¶ *Glo seq. ponit quatuor species interfulationis, quas per Clement. habent ordinarij in exempt.*

h ¶ *Puniri.*] p has Clementinas qñque ordinarius punit exemptos, vt hic, & s. de testa. c. 1. đ sta. reg. c. 2. đ reli. dom. c. 2. de iure pat. c. 1. qñque nō punit, sed pœnā iuris publicat. s. đ priu. c. 1. qñque nō punit, sed absoluit. de sepul. c. 1. qñque solum circa loca datur iurisdictio. đ sup. negli. præla. c. vnico. de priuile. c. 2. generaliter datur iurisdictio contra eos. de priuil. c. 1. lib. 6.

Exempti quandoq; puniantur per ordinarium.

† al. quoquomodo

i ¶ *Propensius.*] idē verbum s. ead. compila. de ætate & qualitate. vt hi qui. & ibi exposui.

votis [a] dispensent, à periurijs, homicidijs, & peccatis alijs sibi confitentes absoluant: male ablata incerta [b] (data sibi aliqua pecunię quantitate) remittant; tertiam †, aut quartam [c] partem de pænitentijs iniunctis relaxent; animas tres vel plures parentum vel amicorum illorum, qui eleemosynas eis conferunt, de purgatorio (vt asserunt mendaciter [d]) extrahant, & ad gaudia paradisi perducāt; benefactoribus locorum, quorum quæstores existunt, remissionem plenariam peccatorū indulgeāt, & aliqui ex ipsis eos à pœna [e] & à culpa (vt eorum verbis vtamur [f]) absoluant: Nos abusus huiusmodi p quos censura vilescit ecclesiastica, & clauium Ecclesię auctoritas ducitur in contemptū, omnimodo aboleri volētes: Ea per quoscumque quęstores fieri. vel attentari decætero districtius inhibemus: Omnia & singula priuilegia, si qua super præmissis, vel eorū aliquo sint aliquibus locis, ordinibus vel personis [g] quæstorū huiusmodi quomodocumque † concessa (ne ipsorum prætextu sit eis materia talia vlterius præsumendi) auctoritate Apostolica quantum ad præmissa penitus reuocantes.

¶ *Delinquentes quæstores per episcopos puniri præcipit, nō obstantibus priuilegijs. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Quæstores autē qui deinceps in præmissis vel aliquo præmissorū deliquerint, vel aliàs, etiā quibuscuunque suis priuilegijs abusi fuerint, sic per locorū episcopos puniri [h] volumus (nullo prorsus eisdem quęstoribus in hac parte priuilegio suffragante) quòd à suis temerarijs ausibus, qui vbique (vt communis habet assertio) nimium excreuerūt, pœnæ formidine propensius [i] compescantur.

DE SENTENTIA excommunicationis, suspensionis & interdicti.

¶ *Visum est supra per discursum titulorū de pluribus delictis: verū quia pro delictis homines incurrūt sententiā excōmunicationis: ideo videndum est de sententia excōmunicationis: Vel sic potest cōtinuari ad rubricā præcedentem, vi. delicet, de pœnitētijs, &c. Visum est de sacramento pænitentiæ, cuius sacramenti excōmunicati sunt incapaces: ideirco videndum est de sententia excommunicationis.*

E X frequentibus.] ¶ Casus sic figuratur. Concilio generali in spiritu sancto legitime celebrato, fuit à nōnullis prælatis expositū, ꝙ plures religiosi, maxime exempti tā Mendicantes, quàm nō Mendicantes violabant interdictū generale celebratū in aliqua prouincia, & istud faciebant latenter & secrete seu colorando facta sua: Cum enim prohibitū sit omnibus clericis celebrare diuinū officiū quotiens interdictū est positū. Item cū sit prohibitū, vt nulli accedant ad Ecclesiā, vt valeant audire Missam vel aliud diuinū officiū: Isti religiosi faciebāt foramina in ianuis suis & in parietibus suis, vt populus audiret diuinū officiū: ex quo ecclesiæ cathedrali graue generabat scandalū, propter quod ordinauit conciliū, vt postquā interdictum generale erit celebratū, ꝙ nulli sint tā audaces vt faciant decætero & amodo seu deinceps talia foramina in ianuis suis vel parietibus suis: aliàs ipso facto incurrunt sententiam excōicationis, vt in c. alma. lib. 6. hoc dicit. H. R. Nota quòd vnica est ecclesia, licet ipsius plura sunt membra. Et dicitur ecclesia congregatio fideliū in ea existentiū: quia Sarraceni & Turci nō sunt de ecclesia. Not. ꝙ vniformitas ecclesiæ est seruanda. Not. ꝙ religiosi exempti debēt seruare interdictū celebratū in ecclesia matrice vel cathedrali. Not. ꝙ nō solū in legē cōmitit qui offendit verba: sed etiā ille qui offendit mentē legis. Not. ꝙ tempore interdicti in tantum debet ianuis clausis celebrari, vt nec per foramina vel fenestras laici respiciant. Not. ꝙ sententia censuræ est neruus ecclesiasticæ disciplinæ. de hoc in glo. s. Zabarella.

¶ *Prima glossa summat, diuidit, & in fine remittit de temporibus constitutionis.*

† Not. ex verbo, frequētibus, quod iura adeptātur ad ea, quæ frequenter emergunt. de hoc de despon. im pub litteras Zabarella.

k ¶ *Ex frequētibus.*] Casus. Religiosi etiā exēpti violantes interdictū positū per sedem Apostolicā, vel ordinariū loci, vel generalē cessationē diuinorū factam per prouinciale conciliū, vel eū, qui hoc possit; seruatā per cathedralem, vel matricē ecclesiā loci, excōicati sunt ipso facto: nō obstantibus priuilegijs, conuentionibus, consuetudinibus & statutis. Et respicit pendentia. Et primo ponit religiosorū excessum, qui fuit constitutionis causa. Secundo: ibi, *Nos igitur.* prouisionem circa obseruationē interdictorū, & cessationū cum sui pœna, quā tertio ibi, *Porro.* prorogat ad pendentia, & tollit obstantia. Et vt in procemio dixi hæc decretalis præcessit concilū: & hęc pbat sequēs.
l ¶ *Querelis.*] simile de priuileg. epōrū. lib. 6.

TITVLVS X.

De sententia excommunicationis, suspensionis & interdicti.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Religiosi etiam exempti violātes interdictum positum per sedem Apostolicam vel ordinarium loci, vel generalem cessationem diuinorum factam per prouinciale concilium, vel eum qui hoc possit, seruatam per cathedralem vel matricem ecclesiam loci, excommunicati sunt ipso facto: Non obstantibus priuilegijs, conuentionibus, consuetudinibus & statutis: & respicit pendentia. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. I.

EX frequentibus [k] † prelatorū querelis [l] accepim[m] & nos ipsi experientia [m] certa probauimus in minoribus constituti, quòd plerumque religiosi nunc patenter excusationibus fucaris [n] & friuolis innitentes, nunc latenter ecclesiarum suarum ianuis perforatis, aut in eis factis fenestris, seu modis alijs exquisitis non absque damno cathedralium & parochialiū ecclesiarum & scandalo plurimorum, dirumpendo neruū [o] ecclesiasticæ disciplinæ, ciuitatum, terrarum, & aliorum locorū generalia [p] interdicta præsumptione damnabili violare præsumunt. ¶ Nos igitur in sancta Dei Ecclesia, cui disponente Domino præsidemus, quæ quidem vnica est, & vnum Deū prædicat atque colit, vnam [q] fidē firmiter & simpliciter cōfitetur, vniformitatem (quantum commode possumus) conseruare volentes: circa interdictorum obseruantiā prædicto-

m ¶ *Experientia.*] quæ est rerum magistra. de elect. quàm sit. in princ. lib. 6. vbi de hoc.
n ¶ *Fucatis.*] quasi tinctis vel coloratis. & habetur hoc verbū de conse. dist. 5. fucare. vbi not. versus:
Si vitium frontis alicuius fucus inauret, &c.

Fucatus quid significat.

o ¶ *Neruum.*] de consue. cū inter. [Et expone neruū, idest vigorem. Panormitanus.]
p ¶ *Generalia interdicta.*] de verb. signi. cum in partibus.
q ¶ *Vnam fidem.*] ad Ephes. 4. s. ead. compil. de sum. tri. c. vnico. §. ad hęc. de excel. præl. frequens. ad fin. Vide quod de multiplici vnitate scripsi de sum. tri. damnamus. super verbo, collectiuam.

Vnitas est multiplex.

a ¶ *sedis*

a ¶ *Sedis Apostolicæ.*] per hoc vr cõprehendere interdictum iuris. exemplũ š.ea.cõpi.de pœnis.si quis suadente.§.ciuitas.cũ cõcor.

¶ *Glo. seq. præter istam ponit decem clementinas, quæ ligant solos religiosos, & quatuor, diuersimode tamen, ligant mendicantes, & duas eis fauentes, & ipsorum querelam.*

ter interdicto nulla ecclesia esset, nisi illa religiosorũ nõ seruãtib. Habeant ergo tunc locum iura antiqua, vt dicam j.in glo.additur.

e ¶ *Sciuerint.*] alio sensu quàm per visum, de quo præmisit. proba biliter ergo ignorantes talem obseruantiam non ligat hæc pœna.

¶ *Glo.seq.quæstionem soluit, quinque rationes inducens.*

Religiosi p multas clementinas ligantur.

b ¶ *Religiosi quicũque.*] mendicãtes vel non. Et per hoc patet q cle.seculares non seruantes interdictũ vel cessationem, quæ seruat matrix Ecclesia, non ligat hæc constitutio. Et multos tales casus quibus per has clementinas ligantur religiosi tantũ, colli ge š. de elect.c. in plerisq; ver.nullus.de sup.neg.præ.c.vnico.de rebus eccle.non alienan. c. 1.de testa.c. vnico.d dec.c. 1.de sta.mo.c. 1. de reli.do.c. 1.ver.prædictis.de censi. c. 1. de priui.c.1.de pœnis, cupiẽtes.ver.illos etiã. & ver.seq.Specialiter contra mendicãtes qui transeunt ad non mendicãtes, prouidet decr. 1.de regul.Generaliter contra mendicantes prædi. decre.cupiẽtes.in prio.de pœnis.Specialiter ʒ prædicatores & minores decre. dudũ. de sepul. specialius ʒ minores.j.eo. cũ ex eo.pro religiosis emanauit. de cẽsibus, c. 2.de exces.præl.frequens.conquerũtur tñ religiosi, q constitutiones quæ fauorẽ ipsorum respiciunt, sunt sine pœna: sed contra ipsos editæ sunt pœnales.

† Hæc duo verba: seu parochialẽ, desunt i antiquioribus exẽplaribus etiam impressis.

† al.ita etiã inuiolabiliter ea seruent.

rũ auctoritate sedis[a] Apostolicæ, vel à locorum ordinarijs positorum, de fratrum nostrorum consilio districte præcipiẽdo mandamus: quatenus religiosi[b] quicũque tam exẽpti[c], quàm non exempti cuiuscumque ordinis & conditionis existant, cum cathedralẽ vel matricem[d] [seu parochialem †] loci ecclesiam illa viderint aut sciuerint[e] obseruare[f] (nõ obstantibus quibuscumque appellationibus[g] antea etiam ad eandem sedem, vel alium seu alios interiectis, & alijs obiectibus quibuscumque[h]) absque dolo & fraude cum moderatione tamen decretalis Alma[i], inuiolabiliter † cõseruẽt: Alioquin non seruantes excommunicationis sententiæ[k] hoc ipso volumus subiacere[l]. ¶ Quod etiã in interdictis, & in cessationibus[m] à diuinis indictis per prouincialium conciliorũ statuta, vel ipsorum auctoritate (cum maius sit prouinciale cõcilium, quàm singularis prælati prouinciæ, ac iudicium integrum, quod plurimorum sententijs comprobatur[n]) volumus obseruari. ¶ In cessationibus vero generalibus[o] à diuinis ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex consuetudine, vel aliàs capitula, collegia, vel conuentus secularium, aut regularium ecclesiarum sibi vendicant (quia ipsos hoc vnico[p] lumine ad repellendas iniurias eis factas priuare noluimus nec debemus) idem intelligimus obseruandũ. Ipsi vero sint diligẽter attenti, vt statuta Romanorũ pontificum prædecessorũ nostrorũ super his edi-

f ¶ *Obseruare.* Not. q non obseruando nõ dicit q se cõforment: addere enim intẽdit hæc constitutio non diminuere ad obseruantiam interdictorũ, vt patet in principio.š.ea.compi. de præben.c. 1. in fine. Et statutũ hic factũ ad pœnã, non debet trahi ad gratiã.de trãslat.c. 2. vltra mediũ. Et argumẽtũ à contrario sensu cessat: vbi illius argumẽti contrariũ reperitur in iure, vt satis scripsi de elect.publicato.sup vltima glo.Itẽ contrariorũ non est eadẽ disciplina, vbi verba & mẽs resistunt.de verb.signi fic.c. fin.de offic.lega. studuisti. Excessus ergo clericorũ matricis ecclesiæ nõ dabit religiosis materiam delinquẽdi.de priuileg.pessim.intelligo autem illos seruare quando abstinent animo obseruandi. & facit quod ibi dixi super verbo, violauerint.

Argumentum à contrario sensu quando cessat.

Contrariorũ nõ semper est eadem disciplina.

¶ *Glossa sequens soluit contrarium.*

g ¶ *Appellationibus.*] non dicit q præcedens appellatio non vitiet interdictũ ne corrigat. de appell.ad hoc quoniam & c.dilectis.cũ similibus. Sed dicit q quamuis interdictũ sit nullum propter præcedentẽ appellationẽ vel aliã causã, ex quo tamen matrix ecclesia illud seruat, religiosi violantes sunt excommunicati.

h ¶ *Quibuscumque.*] quibus allegarent nullitatem sententiæ, quod potest esse multis modis. not. eo. tit. præsenti.lib. 6.

i ¶ *Alma.*] eo.tit.lib. 6.

¶ *Glo seq.enumerat 52.casus quibus excommunicant clementinæ; quorũ 16 sunt reseruati.*

k ¶ *Excommunicationis sententiæ.*] est sciendũ q p 18. constitutiones clementinas comprehensi sunt quinquaginta casus, quorũ 16. sunt reseruati Papæ, quibus quis ipso iure excõicationem incurrit expresse, & per duas duo tacite. Et est præmittendũ qđ Hostiensis colligit triginta tales casus iuris veteris in sum. eodem titu.§. 3. in princip.ego collegi 32.lib.6.eod.tit.eos qui. Nunc exprimam hos nouissimos. primus est de seque.pos.c. 1. Quatuor de sepul.cap. 1. Alij quatuor, de deci.c. 1. Duo de statu mona.cap. 1.§. quia vero. Duodecimus, eo.tit. c. 2.in fin. Tertiusdecimus & 14 de relig. do. c. 1. Alij sex & sic 20. de cõsangui.& affini.c. 1. Tres, & sic 23.& sũt Apostolicæ sedi reseruati.de hæreti.c. 1.ad finẽ. Duo & sic 25. eo.ti.c. 1. Septẽ, & sic 32.đ vsu.c. 1. Alij 6.& sic 38.& sũt etiã Apostolici de priuil. c. 1.stringamus sub duobus casibus qui sunt etiã Apostolici.š.de pœnis c. 1.in princip.& versic.potestas.Duo.& sic 42.eod.tit.cupientes.in princip.43.eod.tit.§.qui vero. 44.eo.c.in fi.& est Apostolicus.45.hic quatuor etiã Apostolici, & sic 49.j.c. proxi. Quinquagesimus j.eo. cũ ex eo. Duos autem casus tacitos habemus de sum.tri. c. vnico.§ porro.de vsu.ex graui.in fi.

Excõmunicantur quis ipso facto p clementinas in 52. casibus.

c ¶ *Exempti.*] quomodo per diuersas constitutiones Clementinas probatur non expedire priuilegiatis vel exemptis q fiant generalia concilia, dixi š.ea.compil.de sepul.dudum.in principio.

¶ *Glo.seq.primo exponit quæ sit matrix, & quare de ea dictum, & dubium soluit. Secundo quærit mistum de duobus, & soluit. Tertio quærit de metropolitana. Arguit pro, soluit contrarium. Quarto quærit, quæstionem specificat, & soluit illam & similem.*

Matrix est ecclesia baptismalis.

d ¶ *Matricem.*] id est maiorem & baptismalem, quæ dr matrix: quia sicut mater generat, sic & illa regenerat per baptismum. sic sumitur de præscrip.c. 1.& c.ex transmissa.de transac. præterea a. igitur interdicũtur quandoque loca non habentia intra se ecclesiã cathedralẽ, habent tñ matricẽ, ideo hoc expressit. & dico hoc locũ habere etiam cum illa matrix ecclesia religiosis non seruantibus subest quo ad præsentationem, collationem, vel quia sit ipsorum vicaria cũ hic generaliter loquatur. Sed quid dices hic ecclesiã, an episcopum vel prælatũ tantum, vel capitulũ tantum, vel vtrũque mistum? Et quid si vacat ecclesia cathedralis, & pars capituli seruat: & pars non seruat, & partes forte sunt æquales? In omnibus his casibus puto ecclesiã sumi pro ipsa materiali ecclesia & ipsius ecclesiæ parietibus. de hoc, ne præla.vi.su.c.vlt.cũ concor.& q ex quo in ecclesia celebretur continue ianuis apertis, &c. siue p prælatũ siue p capitulũ totũ, vel p partẽ, siue per alios clericos ecclesiæ, non sit locus huic pœnæ licet pœnæ irregularitatis & aliæ de quibus j.dicã, possent locũ habere, vt sit mens litteræ, q ex quo in matrice ecclesia seruatur & in alijs obseruetur. Sæpissime videm q in cathedralibus & matricibus ecclesijs inferiores clerici, mansionarij & capellani, vt plurimũ etiã sine prælato & canonicis officiant ecclesias ipsas. Sed nunquid quo ad interdictum prouinciæ dicetur ecclesia metropolitana matrix, ita quòd illa seruãte interdictum religiosi totius prouinciæ non seruantes ligati sint hac pœna: & de scientibus loquor. Vr q sic.de post.c. 1.ver.sed inde. 12. dist.de his.contrariũ puto per hanc litterã quæ dicit. cathedralem vel matricẽ loci. Constat aũt q metropolitana ecclesia, pone Rauennas, nõ est matrix vel cathedralis ciuitatis Bonon. vel Mutin. de offic.ord.pastoralis.9.quæst.3.si autem.&c. nullus.ligabuntur ergo religiosi diœcesis Rauẽnæ tãtũ. Item quid si interdicta est villa vel castrum non habens inclusam certam ecclesiam cathedralẽ vel matricẽ, quod esse posset: puta quia matrix ecclesia est in alia terra non interdicta, vel quia plures sunt ecclesiæ in villa vel castro & nulla principalior. quia quælibet baptizat suos parochianos, & forte ex illis ecclesijs aliquæ seruant interdictũ, aliquæ nõ. Puto quod tunc non sit locus huic constitutioni: deficiunt enim mens & verba sicut nec locũ haberet quando in loco singulari-

Ecclesia quid comprehẽdit, in cle. 1. de sent. excõ.

Ecclesia metropolitana an dicatur matrix quoad interdictũ prouinciæ.

Glos.seq.distinguit quatuor casus diuersos.

l ¶ *Subiacere.*] addit hæc pœna ad alias quæ habẽtur de exces.pl. c.fi.đ priui. auctoritate.& c. epõrũ.lib.6.eo.ti.is qui.eo.lib. Posset tñ casus esse in quo ista pœna sine illis ligaret, & econtra. Pone q sententia interdicti vere non ligat impediẽte appellatione vel alia nullitate, tñ matrix ecclesia illã seruat, ligantur religiosi hac pœna, sed non illis. Econtra bene ligat sententia cum matrix ecclesia non seruat illã: tunc ligãtur illis & nõ ista. Quando vero tenet & seruatur per matricẽ tũc locũ habet qđ prius dixi, q ligãtur vtrisq;: quãdoque nõ tenet nec seruatur p matricem, & tunc neutris ligantur.

m ¶ *Cessationibus*] generalibus, vt sequitur.

n ¶ *Comprobatur.*] 20.dist.de quibus.đ of.deleg. prudentiã. post prin. Prouer. 14. Ibi salus vbi multa consilia, & 15. Dissipantur cogitationes vbi nõ est cõsiliũ.& vbi sũt plures cõsiliarij, cõfirmant.

o ¶ *Generalibus.*] speciales enim seruãtur solum in ecclesijs. in quibus sunt inductæ. de appell. dilectis.

p ¶ *Vnico lumine.*] sumptum.ff. de off.præs. Illicitas.§. ne tenuis.

a ¶ *Edita.*]

a ¶ Edita.] de off. ord. irrefragabili. §. cæterum. eo. tit. si canonici. & c. quamuis. lib. 6. & ibi, vide in vlti. glo.
b ¶ Pendentia.] cōcor. ī. ead. cōpi. de iud. dispēdiosā. cū suis cōcor.
c ¶ Conuentionibus.] sic ī. ea. compi. de sepul. dudum. circa finem.

Grauis.] ¶ Præsupponendū est illud quod dicitur in c. alma. lib. 6. eod. titu. q si interdictum sit celebratum in aliquo loco, canonici possunt celebrare diuinum officiū: sed hoc debent facere voce submissa & bassa, & ianuis clausis, & q null' admittatur ad diuinum officium audiendum: aliàs si quem admittant seu recipiant, ipso facto sunt excōmunicati. Casus sic figuratur Côcilio generali in spiritusancto legitime celebrato fuit expositum, q plures domini tēporales, reges, barones in contemptū ecclesiæ cogebāt presbyteros tempore interdicti in omnibus ecclesijs celebrare diuina, & cum non poterant habere facultatē campanarum, faciebāt populum per præconē cum sono tubæ conuocari, vt veniret ipse populus & omnes de populo ad diuinū officiū. Et istud non solum faciebant in suis capellis quæ capellæ sunt in domibus ipsorum seu in castris, sed hoc faciebant in ecclesijs cathedralibus & matricibus, & aliquando vocabant aliquos, vt venirent ad diuinum officium, aliquando alios, & si venire ad diuinum officium nolebant, illos compellebant, quod est peius: Aliquando isti domini temporales conuocabant aliquos excommunicatos, vt venirent ad diuinum officium, & dum clerici videbant illos excommunicatos, nolebāt finire nec perficere diuinum officium, & sic remanebat inexpletum & imperfectum: propter quos excessus oriebatur scandalum in clero & populo: Vnde constituit concilium, vt decætero talia nō faciant ipsi domini temporales: Et quòd excommunicati moniti vt exeant ab ecclesia, immediate recedant ab ea: quod si secus fecerint, id est, si contrarium fecerint, ipsi sint excommunicati, nec absolui poterunt nisi per Romanum Pontificem. Nota primo, q tempore interdicti generalis, puta quia tota vna diœcesis est supposita interdicto, non sunt diuina officia celebranda. Nota pœnam principum, qui compellunt celebrare clericos tempore interdictinam ipso facto incurrūt sententiā excommunicationis.

Not. q quis non debet celebrare in præsentia excōicati quē scit publice excommunicatum: aliàs ipse suspenditur à suis beneficijs.

Not. ex tex. iuxta glo. q licet sacerdos inceperit celebrare Missā, si superueniat excōmunicat', debet ipse sacerdos cessare à celebratione Missæ. Et si ipse excōicatus monitus noluerit exire, ipse sacerdos debet illum realiter extrahere ab ecclesia: & si non possit, debet vocare præsentes in auxilium. Not. q excommunicatus potest iterum excōmunicari: tamen secunda excōmunicatio non habebit effectum, nisi effectum retentionis: quia retinebit eū extra gremium ecclesiæ, quamuis fuerit reconciliatus de prima excommunicatione: tamen retinetur adhuc vt expulsus à gremio ipsius ecclesiæ, donec reconcilietur secundo. Not. ibi, *Nobiles*, q dicuntur nobiles etiam si delinquant, vt hic. & hoc quia hic dicuntur nobiles à coruscatione clari sanguinis, secundum Lau. Nota de locis insignibus. de hoc in verbo, insignium. in glos. & in Spec. de citatione. §. 1. ver. sed quæ loca. Zabarella.

† al. ita: porro hāc etiam sanctionē, &c.

† al. ita: nō obstantibus priuileg. concessis eis, & statutis, & cōsuetudinibus quibuslibet, q super præmissa, &c.

† Nobiles qui dicantur, & cur ita vocentur late docet Tiraquellus tra. de nobilitate, c. 2.

ta a, diligenter obseruēt. ¶ Porro hanc † sanctionē ad pendentia b trahimus, non † obstantibus priuilegijs, conuentionibus c, statutis, & consuetudinibus quibuslibet, quæ cōtra præmissa seu aliquod præmissorū religiosis ipsis in nullo volum' suffragari.

¶ Idem.

¶ *Domini temporales, qui cogunt aliquos in loco interdicto celebrare diuina, vel qui per præcones faciunt tunc ad illa audienda populum euocari, vel prohibent ne publice excommunicati vel interdicti super hoc per illos, qui Missas celebrant, moniti ecclesias exeant, & ipsi nominatim moniti qui nō exeunt, excommunicati sunt, & per Papam absoluendi. hoc dicit. Ioannes And.*

CAP. II.

GRauis d ad nos prælatorū querela perduxit, quòd nobiles † quidā & domini temporales e (terris eorum ecclesiastico suppositis f interdicto) nedum in locorum suorum capellis g, sed & in collegiatis & alijs insignium h locorum ecclesijs, Missas & † alia diuina officia publice & solemniter faciunt celebrari. Ad officia eadem celebranda, nunc hos, nunc i illos vocantes k, & interdum (quod est deterius) cōpellentes: hisq; non contenti excessibus l, per campanarum m non solum pulsationem, sed & voce præconia n populos etiā interdictos, vt (interdicti non obstante sententia) ad audiēdas Missas huiusmodi veniant, faciunt euocari. Nōnulli quoque ipsorum suis plerumque subiectis o, ne (licet excommunicationis, vel interdicti sententia publice p sint innodati) de ecclesijs dum in ipsis Missarum celebrantur solemnia instantibus etiam celebrantibus exeant, præcipere non verentur: Ex quo frequenter contingit, quòd nō sine Dei offensa, clerique ac populi scandalo, ipsa Missarum solemnia remanent inexpleta q. ¶ Ne igitur excessus sic graues excedentium impunitate trahantur ab alijs in exemplum r, præsumptores præfatos, qui locis interdicto suppositis quemquam decætero diuina celebrare officia quomodolibet s coge-

Prima glo. summat & diuidit.

d ¶ Grauis.] Casus. Domini temporales, qui cogunt aliquos in loco interdicto celebrare diuina, vel qui per præcones faciunt tunc ad illa audienda populum euocari, vel prohibent ne publice excōmunicati vel interdicti super hoc per illos, qui Missas celebrant moniti ecclesias exeant, & ipsi nominatim moniti, qui nō exeunt excommunicati sunt, & per Papam absoluendi. Et primo narrat, secundo pœnā imponit ibi, *Ne igitur*.

e ¶ Temporales.] etiam si sint episcopi vel ecclesiarum prælati, videtur locum habere quod hic dicitur. ne cle. vel mo. c. vlt. lib. 6. facit de exces. plat. tāta. & facit qđ dixi ca. cōpi. de pœnis, multorū.

¶ *Glos. seq. notat ad quæstionem, pro qua alleg. duo iura & regulam, & opp. distinguendo. alleg. duo iura in contrariū ad quæ pro ipsorum responsione remittit, & prouisionē petit.*

f ¶ Suppositis.] ab homine vel à iure. & hæc littera facit ad quæstionem de illo qui scit locum interdictum ab homine vel à iure: tamen denuntiatio eius nō est facta, an illud seruare teneatur: satis enim est locum esse interdicto suppositum vt hic, licet non sit publicatum. facit eo. tit. cum non ab homine. & qđ ibi not. eo tit. cum desideres. 2. respon. in fine. Qui em̄ sciuit, certiorari non debuit. de reg. iur. cū qui. lib. 6. cum concor. & hoc placet Archid. eod. tit. is qui. lib. 6. illa etiā ratione: quia celebrare depende à volūtate agētis: Vnde in culpa est agendo rem illicitā propter superioris prohibitionē. & loci inhabilitatem. allega. de conse. dist. 1. sicut. quod verū intelligis nisi factū esset occultum. 6. q. 2. si tantum. & prædi. decre. cū nō ab homine & facit quod ī. dicā in glos. occultum. In contrariū facit 11. q. 3. §. euidenter. ibi soluitur. Item contra. ī. cap. prox. à contrario ibi soluitur in glos. not. Forsan expediret a per constitutionem prouideri clericos non teneri ad obseruationem interdictorum latorum à iure, nisi prius fiat illorum declaratio. simile de hæret. cum secundum. lib. 6. Ad quod dicendū multū mouet de cens. quamquā. lib. 6. & ī. ea. cōpil. eo. tit. præsenti. cuius etiam littera satis huic dicto conuenit.

g ¶ Capellis.] nō intendit q in talibus capellis sitis in loco interdicto hoc liceat: sed dicit vt aggrauet contemptum: quasi dicat malum esset hoc facere in capellis, sed grauius in talibus ecclesijs.

h ¶ Insignium.] de rescr. statutum. post prin. lib. 6.

i ¶ Nunc illos.] concor. de sta. mo. cū ad monasteriorū. ver. sed nec.

k ¶ Vocantes.] licet de vocatione narret, solam coactionem punit.

l ¶ Excessibus.] tolle litteram infra, faciunt euocari non solū per campanarum, &c.

m ¶ Campanarum.] de offic. custo. cap. 1. cum concor. & ibi dixi de diuersis campanarum officijs.

¶ *Glo. seq. obiectionem soluit.*

n ¶ Voce præconia.] vt dicitur in Authen. de litig. §. omne m. coll. 8. vox præconis quādoq; paucis innotescit: & hoc respectu fortior videtur vocatio per campanam: sed quia præco loquitur & edictum ponit ex parte mandantis, ideo maior est contemptus.

o ¶ Subiectis.] præcipere non verentur. quod est infra.

p ¶ Publice.] occultū. a enim excōicatum non vitamus in publico. 6. q. 2. c. 2. eo. tit. cum nō ab homine. vnde dicit Ray. in sum. huius tit. § itē quæritur. q ille qui scit occultum excōmunicatū euā in ecclesia, causæ si poterit exibit: si autem id non posset sine scandalo, nō debet exire, p iura p̄dicta, & ne sit p̄ditor. 2. q. 1. si peccauerit.

q ¶ Inexpleta.] debet enim sacerdos dimittere officium Missæ propter præsentiam excōmunicati, nisi iam incepisset canonē Missæ. de quo scripsi post modernos. eo. tit. c. nuper. & facit 7. q. 1. illud. & c. nihil. & quod not. 11. q. 3. sicut Apostoli.

r ¶ In exemplum.] quia si ea quæ male vsurpantur, &c. 94. distinct. peruenit 2. facit 23. q. 1. paratus. in fin.

s ¶ Quomodolibet.] omnem modum compulsionis realem, personalem, directum & indirectum comprehendit, vt si res ipsorum occupant, consanguineos grauant in personis vel rebus. facit de elect.

† al. ita: & alia diuina officia, & quandoq; publice ac solemniter, &c.

Interdictū nondū denunciatū an quis illud seruare teneatur.

a Vide Felinū in c. Rodulph'. extra de rescript. 2.

a De articulo huius glossæ plene Felinus in c. Rodulphus extra de rescrip. nu. 19. eū videto.

Cōpulsio est multiplex.

elect. sciant cuncti. eod. tit. quicumque. lib. 6.
a ¶ *Cogere.*] præsumpserint, quod est infra, & hoc est primum.
b ¶ *Euocare*] præsumpserint, quod sequitur: & est secundum.
c ¶ *Publice.*] concor. s. ead. compil. de sepul. c. 1. & ibi videas.
d ¶ *Missarum.*] in alijs ergo diuinis officijs non est locus pœnæ.

hæret. ad abolendā. & sup. neg. pl. cle. vnica. & sta. mo. cle. vlt. Zaba.
¶ *Prima glossa summat.*
k ¶ *Cum ex eo.*] Fratres Minores si tempore interdicti recipiunt in suis ecclesijs ad diuina fratres & sorores tertij ordinis, excōmunicati sunt, nec priuilegia iuuant.

re [a]: Aut qui modo prædicto ad officia eadem audienda aliquos excommunicationis præsertim vel interdicti ligatos sententia euocare [b]: Seu qui ne excōmunicati publice [c] aut interdicti de ecclesijs, dum in ipsis Missarum [d] aguntur solemnia, à celebrantibus moniti [e] vt exeant, prohibere [f] † Necnon excōmunicatos publice & interdictos, qui in ipsis ecclesijs nominatim [g] à celebrantibus vt exeant moniti, remanere [h] præsumpserint: excommunicationis [i] sententia (a qua per sedem dumtaxat Apostolicam possint absolui) sacro approbante concilio innodamus.

¶ Idem.

¶ *Fratres Minores si tempore interdicti recipiunt in suis ecclesiis ad diuina fratres & sorores tertij ordinis, excōmunicati sunt, nec priuilegia iuuant. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP III.

CVm † ex eo [k] quòd religiosi viri fratres Minores in suis recipiunt ecclesijs ad audienda diuina officia tempore interdicti, fratres & sorores [l] de ordine tertio [m] (quē beatus Franciscus instituit) existentes, qui continētes [n] seu de pænitentia nuncupantur, scandalū [o] aliorū, qui ab his excluduntur, mētibus generetur, censura vilescat [p] ecclesiastica, & minoris auctoritatis interdicti sententia reputetur: Eisdē fratribus Minoribus [q] districti⁹ inhibemus, ne decætero aliquē vel aliquos prædictorū (etiam si super hoc hi [r] vel illi [s] priuilegijs quibuscunq; muniti extiterint, quæ ipsis in nullo prorsus quo ad hoc volumus suffragari) ad diuina in suis ecclesijs [t] tempore interdicti quoquomodo admittāt [u]. Quod si fecerint, eo ipso excōmunicationis sentētiæ se nouerint subiacere [x]: à qua per aliū quàm per Romanū Pontificē, vel satisfactione præmissa per locorū episcopos (quos auctoritate Apostolica [y] fungi volumus in hac parte) absolutionis beneficiū nequeant obtinere.

¶ Idem.

¶ *Si Papa etiā scienter excommunicato participat, illum per hoc non absoluit, nisi exprimat hoc se velle. Et si scienter sub titulo dignitatis aliquem nominet vel honoret, per hoc illum in dignitate non approbat. Ioan. And.*

CAP. IIII.

SI SVM-

e ¶ *Moniti.*] non dicit nominatim, vt j. proxi. versi. per quod patet, q ad prohibentes sufficit generalis monitio, puta monet q omnes excōicati & interdicti exeāt, ille pcipit vt nō exeant.
f ¶ *Prohibere*] præsumpserint, quod sequitur: & est tertium.
g ¶ *Nominatim.*] ex generali ergo monitione nullus ligatur ex eo, q remanet: soli ergo nominatim moniti remanētes ligabūtur. cōcor. eo. ti. constitutionē. lib. 6. & s. ea. cōpil. de vita & honesta. cleri. c. 1.
h ¶ *Remanere.*] intellige etiā si ipsi tēporales dñi hoc non mandent.
i ¶ *Excōmunicationis.*] excōicatus ergo iterum excōicatur. de hoc 3. q. 4. Engeltrudam. de Iudæis. ita quorundam.

† In manu scripto ita: prohibere, vel eis im pedire: nec non, &c.

CVm ex eo.] ¶ Primo pmissa ratione ponit statutū suū: secundo cōtrafaciētes punit: ibi, Quod si. Imola. ¶ Præsupponendū primo est illud quod habetur s. in c. 1. videlicet, q religiosi cuiuscunq; status vel præeminentiæ existant violantes seu nō seruantes interdictū quod debuit seruari ab ecclesia cathedrali seu matrice, hoc est parochiali, sunt excōmunicati. Et dicitur ecclesia matrix quasi mater suorū parochianorū. Præsuppono vlterius illud quod habetur in glo. posita in ver. Tertio. videlicet, q tres sunt ordines Minorū: Primus fuit fratrū Minorū viuentium secundū regulā beati Francisci: quorū ordo est multū arctus, & strictus, & nō possunt habere propriū nec in particulari nec in communi. Est secundus ordo sanctæ Claræ, & talis non est ita arctus: quia possunt aliquid habere in communi. Tertius est ordo, in quo sunt homines qui dicuntur cōtinentes. ¶ Casus sic figuratur: Nos vidimus in cap. præcedenti s. eo. tit. seu rubrica, q religiosi cuiuscunq; status existāt nō seruātes interdictū seu violantes q celebratur in ecclesia cathedrali vel matrice, sunt ipso facto excōicati. Sed quæro, an fratres Minores qui sunt de primo ordine, possint admittere & recipere homines continētes seu de pænitentia, qui sunt de tertio ordine sancti Frācisci? Et respōdet Papa q nō, qd si fecerint, sunt ipso facto excōicati, nec poterūt absolui nisi per summū Pontificē. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia, primo ex princ. cap. iuncta glo. q beatus Franciscus tres ordines instituit. Primo ordinē fratrū Minorū: & iste ordo est arctissimus & strictissimus, quia ipsi nō debent habere granaria, sed debent viuere ex incerta pensione. Item nō debēt habere duas vestes. Et alius ordo quē instituit beatus Franciscus, qui dicitur ordo sanctæ Claræ: & talis ordo nō est ita arctus, nec strictus: quia bene possunt habere aliquid in cōi. Alius est ordo cuius professores vocātur cōtinentes: & iste nō est proprie verus ordo: quia nō vouerūt tria necessaria quæ sunt in professione. Not. q licet tertius ordo fuerit institutus à beato Francisco sicut ordo Minorū, & sit aliqua cōio: tñ Minores nō possunt illos admittere seu recipere ad diuinū officiū, ac si essent extranei: & si de facto admittant, sunt ipso facto excōicati. & nō possunt absolui nisi per Romanū Pontificē. Not. q mulieres de tertio ordine beati Francisci dicuntur sorores. Ex hoc infert glo. a. q nō sunt Beguinæ, & infert hoc ex eo: quia sunt sub obedientia secūdū traditiones tertij ordinis: Beguinæ vero non sunt sub obedientia. remittit glo. de relig. dom. clem. 1. vbi de hoc in glo. vide.
Not. casum in quo ordinarij sunt delegati Apostolici. simile de

† Not. q ista constitutio est particularis, quia solum cōcernit Fratres Minores & eorū ecclesias: vnde nō concernit alios Mendicantes. Bonifacius de Vitalinis.

l ¶ *Sorores.*] illæ igitur nō sūt Beguinæ, vt dixi s. ea. cōp. de reli. do. c. 1.
¶ *Glo. seq. declarat tres ordines beati Francisci, & in quo differant.*
m ¶ *Tertio.*] Prim⁹ fuit fratrū Minorū, qui est arctissimus, & caret pprio etiā in cōi: de hoc satis j. tit. 1. c. 1. Secundus fuit sanctæ Claræ, qui differt à primo, q ordo ille licet etiā feminis arctissimus, habet tamen propriū in cōmuni. Sed iste tertius [1] etiam pro viuentibus in coniugio maribus & feminis adinuentus est; & habent professi propriū in singulari: & potius est modus viuēdi, quàm proprie dicatur regula: est tamen approbatus per Nicolaum tertium, & hoc constat.

Ordo sancti Francisci est triplex.

1 Vide glo. cle. 1. super ver. obediētiā. s. de reli. do. Pon.

¶ *Glossa sequens obiectionem soluit.*
n ¶ *Continentes.*] non promittūt continentiā, immo viuunt in coniugio, vt prædixi. tñ & fm modū viuēdi eis datū certis dieb⁹ qualibet septimana abstinent à thoro, sicut & septimana vicis suæ abstinebāt sacerdotes veteris testamēti. 82. dist. plurimos.
o ¶ *Scandalum*] vitandum. quod dic vt not. de noui ope. nun. cap. 2.
p ¶ *Vilescat.*] ad hoc & ad id quod sequitur, concor. s. ea. compil. de pænit. & remis. c. 2.
q ¶ *Minoribus.*] alios non ligat constitutio.
r ¶ *Hi.*] fratres Minores.
s ¶ *Vel illi.*] fratres & sorores tertij ordinis, & est mirabile [t] quia eo casu in alijs recipi possent. si priuilegium est generale.
t ¶ *Suis ecclesijs.*] per hoc verbū, quod etiā s. præmisit, dico q si in alienis ecclesijs hoc facerēt: cessat hæc pœna, posset tñ habere locū alia pœna cōis. & est simile qd dixi s. hoc tit. c. 1. in glo. addit.
u ¶ *Admittant.*] nisi in quantum illis & alijs permittitur. per decret. vlt. eod. tit. lib. 6.
x ¶ *Subiacere.*] si aliàs bene seruant interdictum, quod seruat matrix ecclesia, non ligātur pœna illius decre. s. cap. 1. sed ista tantū. facit de iudi. at si clerici. in fin. cum suis concord.
y ¶ *Auctoritate Apostolica.* [s]] hoc dicit propter exemptionem. & quia deliquerant in locis exemptis.

SI summus.] ¶ Primo ponit vnū dictū. scdo, aliud illi simile: ibi, Similiter. Imola. ¶ Pro declaratione huius c. sciendū est, q istud cap. emanauit ad declarationē c. si aliqñ. eo. ti. in ant. Et psuppono, regulariter cū aliquis excōicatur, oportet q absoluat in forma Ecclesiæ, videlicet q pster cautionē de parēdo iuri. Præsuppono etiā q Imperator siue rex nō est subdit⁹ legibus suis. ¶ Casus sic figuratur: Ponamus q ego sum excōicatus iuste, forte p cōtumaciā vel aliàs: Papa sciēs me esse excōicatū habuit mecū cōionē: quia forte misit mihi litteras, in qbus dabat mihi bñdictionē, & bene me excōicatū sciebat: vel forte tradidit mihi osculū, vel alio modo habuit mecū cōicare. Quærit, vtrū Papa ex hoc videatur mihi impēdisse bñficiū absolutionis? Rñdet q nō, nisi ipse Papa expsse dicat, volo te absolutū esse, & tibi bñficiū absolutionis impēdo. Sed ponamus, q erā intrusus in aliquo bñficio, ita q nō habebā titulū, & Papa scripsit mihi litteras, in qbus appellauit me epm illius loci, quē obtinebā sine titulo: Vel ponamus q illud bñficiū vacabat, & nullius obtinebat, & ipse in litteris suis appellauit me epm illius loci, s n p hoc videat mihi ius tribuere in illo bñficio? Rñdet Clemēs Papa, q nō. hoc dicit. H. R. Not. q nō solū sufficit nō loqui cū excōicato,

s Sing. glo. secūdū Pa nor. hic & in c. cū tēpore. s. de arb. ad hoc q exēptus nō pōt renūtiare priuilegio suę exēptiōis, etiā se subijciēdo ordinario. Pona.

cōicato, sed etiā nō debent sibi mitti litteræ. Not. q scribens litteras excōicato, incurrit minorē de hoc in glos. arg. Idē dicit Lau. si mittit ei nuntiū: quia hæc sunt paria. de elec. vbi periculū. §. nulli. lib. 6. & de hoc ibi. Not. q multis modis cōmunicari dicitur excommunicato. de hoc in glo. vt in conuiuio. Zabarella.

¶ *Glos. 1. summat, & dicit quare emanauit, & quid prima pars determinat.*

† Ratio decidendi in hac clementina potuit esse illa, quā assignat glossa in c. 2. extra de schismaticis. In verbo dispensatā quis dispēsatio debet esse expressa. adde Decis. in cap. si quando in 9. not. de rescript.

a ¶ *Si summus.*] Si Papa etiā sciēter excōmunicato participat, illū per hoc non absoluit, nisi exprimat hoc se velle. Et si scienter sub titulo dignitatis aliquem nominet, vel honoret, per hoc illum in dignitate nō approbat. Creditur q propter dominū Fredericū de Sicilia emanauerit hæc decre. Pars prima determinat not. 92. dist. si inimicus. & eod. tit. si aliquando. p Goff. in procem. cōpil. Greg. per Inno. & Host. de priuil. cū olim 1. Et facit hoc c. pro ibi not. per Innoc. & Host. vt sicut per participiū Papa non absoluit, ita nec p euitationē excōicat: vt de non incurrit minorē qui participat illi, quē Papa vitat. & c. si inimicus. loquit de illo quē vitat, & vitari pręcipit.

† Vide Felinum in rubri. per mij Gregoriani, & in cap. cū vigesimam. de offic. del.

b ¶ *Scienter.*] etiam si ignorāter. non erat dubium per præcedentem decret. si aliquando.

c ¶ *Participet.*] quo participio nō ligatur minori, vt not. in iurib^s alleg. in 1. glo. eo. tit. nulli.

d ¶ *Litteris.*] argue q scribēs excōicato incurrit minorē. de hoc eod. tit. constitutionē. lib. 6. in 3. glo.

Ecclesiastici 24.

† Ioa An. cuius sunt glosse in clemen. nihil scripsit sup hac Clement. omnā tradunt Archidiaconus, Zabarella, & alij glos. Ex esto q apponantur cum mentarija Zabarellæ sunt desūpta.

e ¶ *Osculo.*] formatur ab os oris, nec debet s. ibi per h.

f ¶ *Quouis modo.*] vt in conuiuio, oratione, vel itinerādo, vel cōsedēdo.

g ¶ *Velle.*] est sibi pro rōne volūtas Inst. de iure natu. §. sed & q princi. sic & princeps sola volūtate manumittit. ff. de manu. apud eū. C. de fidei cō. lib. si volūtate. in inferioribus à Papa non haberet hoc locū. eo. tit. cum desideres.

h ¶ *Dignitatis.*] ecclesiasticæ vel secularis, cum eadem sit ratio.

i ¶ *Nominet.*] contrariū videbatur notari 99. dist. dūs. & vide qđ not. 15. q. 1. sacerdotibus. qui fil. sint leg. per tuas. cum concor.

k ¶ *Tractet.*] vocans illos qui sunt eiusdē dignitatis, vocat illum.

¶ *Glossa sequens notat ad opinionem.*

Episcopus audiens Missam à male ordinato, non dispensat cū eo.

l ¶ *Approbare.*] facit ad not. p Inno. & Host. de fi. presb. veniēs. vbi tenent q si eps Missā audiat vel procurationē recipiat à male ordinato vel instituto, q per hoc non dispensat cum illo, dato quòd sit casus quo dispensare posset. & ibi scripsi.

¶ *Glossa sequens obiectionem soluit.*

m ¶ *Non intelligitur.*] non obstat 3. ea. compil. de proba. c. vnico. illud enim intelligitur cum Papa narrat factū propriū, & super eo fundatur ipsius intentio, vt ibi not. in glo. quid si talis.

n ¶ *Noui iuris.*] simile de hæret. præsidentes. in fin. lib. 6. & intellige nisi hoc exprimat se velle, vt §. proxi. responso.

Continuatio.

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

¶ *Visum est supra per discursum titulorum de singulis partibus iuris: verum quia in iure multa dubitationes oriuntur circa verborum significationem; ideo præsens annectitur rubrica.*

mus [a] † Pontifex scienter [b] etiā excōmunicato participet [c] litteris [d], verbo, vel osculo [e], seu alio quouis [f] modo: ipsum per hoc absoluere nulla ratione cēsetur, nisi se velle [g] forsitan exprimat illum ex hoc pro absoluto haberi. ¶ Similiter quoq; si quem sub titulo cuiuslibet dignitatis [h], ex certa etiam scientia verbo, constitutione, vel litteris nominet [i] †, honoret, seu quouis alio modo tractet [k]; per hoc in dignitate illa ipsum approbare [l] nō intelligitur [m], aut quicquā ei tribuere noui [n] iuris.

TITVLVS XI.

De verborum significatione.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Declaratur in aliquibus capit. Exiit. eo. titulo, libro sexto. præsertim an fratres Minores teneantur ad obseruationem eorum omnium, quæ in regula sub verbis imperatiui modi ponuntur: deinde multa inseruntur, ad quæ fratres ipsi obligantur. Et consequenter eorum nonem excessibus prolixe discussis, de electione ministri ipsorum luculentissime tractatur.*

CAP. I.

EXiui † de paradiso, dixi, rigabo hortū plātationū [o], ait ille cælestis agricola [p], qui vere fons sapientiæ verbū Dei, à patre in patre manens, genitum ab æterno, nouissime diebus istis (fabricante sancto spiritu) in vtero Virginis caro factum, exiuit homo ad opus arduum redemptionis humani generis peragendum: exēplar † se dando cælestis vitæ, præbēs hominibus semetipsum. Verū quia plerumque mortalis vitæ sollicitudinibus pressus homo, mentis aspectum ab exemplaris huiusmodi intuitu † diuertebat: verus noster Salomon [q] in solio militātis ecclesiæ hortū [r] voluptatis inter ceteros quendam fecit à procellosis mundi fluctibus elongatū, in quo quietius ac securius vacaretur contēplandis seruandisq; huiusmodi operibus exemplaris in hūc mundum introiuit ipse, vt rigaret ipsum fœcundis aquis spiritualis gratiæ & doctrinæ. Hic hortus [s] si quidem est fratrum Minorum sancta religio, quæ muris regularis obseruantiæ firmiter vndique circumclusa, intra se solo cōtenta Deo adornatur abūde nouellis plātationibus filiorū. Ad hunc veniēs dilectus Dei filius mortificātis pænitentiæ myrrham metit [t] cum aromatibus [u], quæ suauitate mira vniuersis odorem attrahentis sanctimoniæ circunfundunt. Hæc est illa cælestis vitæ forma & regula, quam descripsit ille confessor Christi eximius sanctus Franciscus, ac seruandā à suis filijs verbo docuit pariter & exēplo. ¶ Quia vero dictæ sanctę regulæ professores ac æmulatores deuoti, vt & alumni & veri filij tanti patris affectabant, sicut & feruenter affectant, ad purum & ad plenum præmissam regulā firmiter obseruare: Attendentes quædā,

† Al. sunt exemplar se ipsum dando cælestis, &c.

† Aliàs, cōtuitu.

Exiui.] ¶ Glossa & alij scribentes quamplures nihil hic scripsere: fortequia Nicolaus iij. eo. tit. lib. 6 (qđ cap. etiam exponit regulam sancti Francisci) excommunicauit glossantes illud cap. & in glossando inducentes contrarietates, concordantias, seu opiniones diuersas vel aduersas: quia tamen permisit glossas fieri per quas verbum, vel verbi sensus, seu constructio quasi grammaticaliter ad litteram vel intelligibilius exponatur. & quia etiam pœna illius c. suspēdit Ioa. xxij. in extrauagan. Quia nō numquam & quia licet illa constitutio prohibita fuerit glossari, non sic ista. Item quia dimittendo hanc sine expositione, inducūtur legentes ad omittendā ipsā, vnde causaē eius ignorantia, cum tamen ipse Nicolaus præceperit vt illud cap Exiit. sicut cæteræ decretales legerentur in scholis, ideo aliqua breuia hic scribo. Quoniam autē per diuisionem res melius intelligitur. Inst. de leg. §. sed non vsque. not. ff. de do. excep. l. 1. gl. 1. Ideo diuide: quia primo exordium. secundo narratio & petitio: ibi, *Quia vero dicta*. tertio, exaudino: ibi, *Nos igitur*. Et ibi primo declarat non omnia euangelica consilia esse præcepti quo ad fratres, declarans quæ obligēt eos ex præcepto. Secundo, in §. *Ceterum*. determinat qđ seruandum quo ad bona ingredientiū. Tertio, in § *Preterea*. de vestibus & calceamentis fratrum. Quarto, in §. *Deinde*. de ieiunijs eorum. Quinto ī §. *Porro*. de non recipienda per eos pecunia. Sexto, ī §. *Prouide*. de paupertate & humilitate ipsorum. & enumerat 11. excess^s qui sunt contra paupertatem & humilitatem, quibus prouidet. Septimo, in § *Ex præmissis*. soluit dubium oriens ex his quæ de paupertate dicta sunt. Octauo, in §. *Dicere*. remouet quendam errorem. Nono, in §. *Demum*, determinat de electione vel institutione ministri prouincialis. Decimo in §. *In destitutione*. determinat de ipsorum ministrorum prouincialium destitutione. Vndecimo, in §. *Ceterum*. determinat, quòd fratribus carentibus ministro generali suppleat vicarius ordinis vices eius. Duodecimo, in §. *Porro*. apponit decretum in his quæ dicta sunt de prouinciali ministro, si aliter fiat.

Diuisio materiam reddit faciliorem.

o ¶ *Plantationum.*] Ecclesiastici 24.

p ¶ *Agricola.*] Christus.

q ¶ *Salomon.*] Christus, de quo Matth. 12. Ecce plusquam Salomon hic.

r ¶ *Hortum voluptatis.*] vitam Christi. ipse enim cœpit facere & docere, Actuum 1.

s ¶ *Hic hortus.*] descendit ad speciē, & applicat quæ dixit ad propositum.

t ¶ *Metit.*] aliàs messuit.

u ¶ *Aromatibus.*] Cant. 5. & per myrrham intelligit pænitentiam: per aromata fructum exempli inde prouenientem.

a ¶ *Temerata.*]

quæ dubium poterant afferre sensum in ipsius regulæ serie contineri pro ipsorum declaratione habenda recurrerũt prudenter olim ad apicem Apostolicæ dignitatis †, vt certificati per ipsam, cuius pedibus etiã per ipsam regulam sunt subiecti, possent Domino (pulsis cũctis dubijs) cum plena charitate conscientiæ deseruire. Horum autem pijs ac iustis supplicationibus plures prædecessores nostri Romani Pontifices successiue (sicut dignum erat) applicantes aures & animum, declarauerunt ea quæ dubia videbantur: ediderunt nonnulla, & aliqua concesserũt, sicut expedire videbant Fratrum conscientijs, ac puræ obseruantiæ status. Verum quia plerunque vbi culpa non est, eam timere solent conscientiæ timoratæ [a], quæ in via Dei quodcunq; deuium expauescunt, non sunt ad plenum ex dictis declarationibus dictorum omnium Fratrũ conscientiæ quietatæ, quin circa aliqua ad regulam ipsorũq; statum pertinentia, dubitationum in ipsis fluctus aliqui generentur & oriantur, sicut ad aures nostras pluries, & de quãpluribus in publicis & priuatis consistorijs est perlatum. Quapropter per ipsos fratres nobis extitit humiliter supplicatum, quatenus prædictis dubijs, quæ occurrerunt, & quę possunt occurrere in futurum, adhibere opportuna declarationis remedia, de benignitate sedis Apostolicę curaremus. ¶ Nos igitur (cuius animus ab ætate tenera pia deuotione efferbuit ad huiusmodi professores regulę, & ad ordinem ipsum totũ: nunc autem ex communi cura pastoralis regiminis, quam immeriti sustinemus, ad ipsos fouendos dulcius, & attentius gratiosis fauoribus prosequendos tanto prouocamur ardentius, quanto frequentius intenta mente reuoluimus fructus vberes, quos ex eorum exemplari vita & salutari doctrina, toti vniuersali Ecclesię continue cernimus prouenire) tam pia supplicantium intentione cõmoti, ad peragendum diligẽter quod petitur, studia nostra duximus conuertenda: ipsaq; dubia per plures archiepiscopos & episcopos, & in Theologia magistros, & alios litteratos prouidos, & discretos examinari fecimus diligenter. ¶ Cũ igitur † in primis ex eo, quòd in dictę regulę principio habetur: Regula & vita fratrum Minorum hæc est: scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangeliũ obseruare, in obedientia [b] viuendo sine proprio, & in castitate. Item infra: Finito vero anno probationis † recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper & regulam obseruare. Item circa finem regulæ: Paupertatem, & humilitatem, & sanctum Euangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promisimus, obseruemus: Fuit hæsitatum, an Fratres eiusdẽ ordinis ad omnia, tam præcepta, quàm consilia Euãgelij, ex professione suæ regulæ teneantur: Quibusdam dicentibus, quòd ad omnia: alijs autem asserentibus quod ad sola illa tria consilia, videlicet, viuere in obedientia, in castitate, & sine proprio, & ad ea quæ sub verbis obligatorijs ponuntur in regula, obligantur. Nos circa hunc articulũ prædecessorum nostrorum vestigijs inhęrentes, ipsumque articulũ quo ad aliquid clarius prosequentes, dictę hæsitationi duximus respondendũ: quòd cum votum determinatum † cuiuslibet habeat cadere sub certo, vouens regulam non potest dici teneri ex vi voti huiusmodi ad ea cõsilia Euangelica, quę in regula nõ ponuntur. Et quidem beati Francisci conditoris regulę hęc probatur fuisse intentio, ex hoc quòd quędam Euangelica consilia in regula posuit, alijs pręteremissis. Si enim per illud verbũ: Regula & vita fratrum Minorum hęc est, & cętera: intendisset eos ad omnia consilia Euangelica obligare, superflue & nugatoriç quędam eorum, suppressis cęteris, in regula expressisset. Cum autem [c] natura termini restrictiui hoc habeat, quòd sic excludit ab ipso extranea, quòd cuncta ad ipsum pertinentia cõcludit †: Declaramus & dicimus, quòd dicti Fratres non solum ad illa tria vota nude & absolute accepta ex professione suę regulę obligãtur, sed etiã tenentur ad ea omnia implenda, quę sunt pertinentia ad hęc tria prędicta, quę regula ipsa ponit. Nam si ad hęc tria prędicta tantum pręcise & nude promittentes se seruare regulam viuendo in obedientia, castitate, & sine proprio, & non etiam ad omnia contenta in regula, quę hęc tria modificant, arctarentur, pro nihilo & vane proferrentur hæc verba: Promitto semper hanc regulam obseruare: ex quo ex his verbis nulla obligatio nasceretur. Nec tamen putandum est, quòd beatus Franciscus professores huius regulę, quantũ ad omnia contenta in regula modificantia tria vota, seu ad alia in ipsa expressa, intenderit ęqualiter esse obligatos; quin potius aperte discreuit, quòd quo ad quędam ipsorum ex vi verbi transgressio est mortalis, & quo ad quędam alia non: Cum ad quędam ipsorum verbum apponat pręcepti, vel ęquipollentis eidem, & quo ad aliqua verbis alijs sit cõtentus. ¶ Item [d] quia pręter ea, quę expresse verbo pręcepti, ac exhortationis seu monitionis ponũtur in regula: nõnulla verbo imperatiui modi negatiue vel affirmatiue apposito inseruntur, hactenus extitit dubitatum, an tenerentur ad ista, vt ad habentia vim pręcepti. Et quia vt intelleximus, non minuitur hoc dubiũ, sed augetur ex eo quòd felicis recordationis Nicolaus Papa tertius † prędecessor noster noscitur declarasse, quòd fratres ipsi ex professione suę regulæ sunt astricti ad ea consilia Euangelica, quę in ipsa regula pręceptorie vel inhibitorie, seu sub verbis ęquipollentibus exprimuntur, & nihilominus ad eorum omnium obseruantiam, quę ipsis in eadem regula sub verbis obligatorijs indicuntur; supplicauerunt prędicti fratres, vt ad ipsorum conscientias seruandas † declarare, quę horũ censeri debeant pręceptis ęquipollentia ac obligatoria dignaremur. Nos itaque, qui in synceris horum conscientijs delectamur, attendentes quòd in his quę animę salutẽ respiciunt, ad vitandos graues remorsus conscientię pars securior est tenenda †: dicimus,

a ¶ *Timoratæ.*] quinta distinctio. ad eius.

b ¶ *In obedientia.*] sine proprio, & in castitate: tria substãtialia religionis. de statu mona. cum ad monasteriũ. Not. ibi *Superflue & nugatorie*. quòd superfluitas & nugatio reprobãtur in proœmio Greg. §. sane.

c ¶ *Cum autem.*] Nota de natura termini restrictiui: quia per exclusionem aliquorũ cætera includit, & hoc idem est dicere quod aliàs dicimus, quòd exceptio firmat regulam. ff. de mili. testa. tribunus. §. fin. 32. q. 7. dominus. not. Dynus de regulis iuris. super rubr. in fin. lib. 6. Secundo not. ibi, *Pertinentia*. quòd id quod disponitur de aliquo, intelligitur etiam de illo quod ad aliud pertinet. de offi. deleg. c. 1. & c. præterea. Tertio not. ibi *Pro nihilo, & vane*, quòd verba debent poni cum ministerio. de priuile. in his. & eodem titulo, si Papa. lib. 6. Quarto not. quòd de æquipollentijs idem iudicium hic, vij. proximo §. & ff. manda. l. fina. de verbor. signific. in his. de consang. tua. & facit de iudic. cap. 1. Quinto not. ibi, *Quo ad aliqua*. quòd id quod de vno dicitur, de alio excluditur. ff. de iudi. cum prætor. de præsumpt. nonne.

d ¶ *Item quia.*] Not. quòd in his quæ animæ salutem respiciunt, pars securior tenenda est. 68. dist. presbyter. de sponsal. iuuenis. not. quod scru, in ord. fac. c. vnico. in glossa finali. Secundo not. quòd non omnia quæ imperantur, important necessitatem. 28. q. 1. sic enim. not. glo. 14. q. 1. quod præcipitur. regulariter cõtra dicto cap. quod præcipitur.

† Cap. Exijt. § pen. eo. tit. lib. 6. Fontan.

† Vide cõcilium Trid. sessio. 25. in de Regularibus & Monialibus, c. 3.

† Vide cõcilium Trid. sessio. 25. in de Regularibus, & Monialibus, c. 15.

† Vide B. Thomã 2. 2. q. 88. art. 1. & 2.

† Per l. obtas. C. de præd. min. ibi Sal. Bartol. l. seruũ meis. ff. de vsucap. etiã si consuetudo esset pœna. gl. Sall. l. fin. C. de reuo. don. aut si solũ essent pœnitentia. & cõsuetudine. Bart. l. vltimos. C. de diuer. offi. lib. 12. ita de cõcessionib., quòd capiat maiorisq; ad etiam, non potest capere ad cambia: quia ita consuetum est. Pontanus consil. 824. Fontanus.

† In codicibus antiquioribus etiam impressis constanter legitur ita: Nicolaus Papa quartus. Et decretalis, Exijt, de qua loquitur hic textus, quę habetur eo. titu. lib. 6. etiam tribuitur Nicolao quarto in antiquioribus, & emẽdatioribus exemplaribus, sicut hac editione obseruatum est.

† Aliàs, fecundandas. idest clarificandas, siue ad serenitatem & tráquillitatem deducendas.

† C. pœn. cũ sũ. & ibi glo. de sub. les. iuuenis. de spõ. c. Iu. in eũ. 2. 4. q. 2. facit singulare Hippolyti 251. ibi allegatus Felin. c. audit. de præscrip.

dicimus, quòd licet fratres nõ ad omnium, quæ ſub verbis imperatiui modi ponuntur in regula, ſicut ad præceptorum ſeu præceptis æquipollentium obſeruantiam teneantur: Expedit tamen ipſis fratribus ad obſeruandã puritatẽ regulæ & rigorem, quòd ad ea ſicut ad æquipollentia pręceptis ſe nouerint obligatos, quæ hic inferius annotantur. Vt autem hæc quæ videri poſſunt æquipollẽtia pręceptis ex vi verbi, vel ſaltem ratione materiæ de qua agitur, ſeu ex vtroque ſub compendio habeantur: Declaramus, quòd illud quod ponitur in regula de non habendo plures tunicas, quàm vnam cum caputio, & aliam ſine caputio: Item de nõ portandis calceamentis, & de non equitando extra caſum neceſſitatis: Item quòd fratres vilibus induantur: Item quòd ieiunare à feſto omnium ſanctorum vſque ad natale Domini, & in ſextis ferijs teneantur: Itẽ quòd clerici faciant diuinum officium ſecundum ordinẽ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ: Item quòd Miniſtri & Cuſtodes pro neceſſitatibus infirmorum, & fratribus induendis ſollicitam curã gerant: Item quòd ſi quis fratrum in infirmitatẽ ceciderit, alij fratres debent ei ſeruire: Item quòd fratres nõ prædicent in epiſcopatu alicuius epiſcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum: Item quòd nullus audeat penitus populo prędicare, niſi à Generali Miniſtro vel alijs, quibus ſecundum declarationem prædictam id cõpetit, fuerit examinatus, approbatus, & ad hoc inſtitutus: Itẽ quòd fratres qui cognoſcerent ſe non poſſe præmiſſam regulã ſpecialiter obſeruare, debeant & poſſint ad ſuos Miniſtros recurrere: Item quòd omnia quę ponuntur in regula ad formã habitus tam nouitiorũ, quàm etiam profeſſorum: necnon ad receptionis modum ac profeſſionem ſpectantia, niſi recipientibus quo ad habitum nouitiorum (ſicut dicit regula) ſecundum Deũ aliter videatur: Hęc, inquam a, omnia ſunt à fratribus tanquàm obligatoria obſeruanda: Item b ordo cõmuniter ſenſit, tenet & tenuit ab antiquo, quòd vbicumque ponitur in regula hoc vocabulũ, teneantur, obtinet vim præcepti: & obſeruari debet à fratribus ſicut tale. ¶ Cæterũ c quia Chriſti cõfeſſor prædictus agendorum ac ſeruandorum circa recipiendos ad ordinem Miniſtris & Fratribus modum præbens, dixit in regula, quòd caueant Fratres & eorum Miniſtri, ne ſint ſolliciti de rebus ſuis temporalibus, vt libere faciant de eis quicquid ipſis à Domino fuerit inſpiratum: licentiam tamen habeant ipſi Miniſtri mittẽdi eos ad aliquos Deũ timentes ſi conſilium requiratur, quorum conſilio ſua bona pauperibus erogentur: Dubitauerunt & dubitant multi Fratrũ, an liceat ipſis de bonis ingredientium quicquam recipere ſi donetur: & ſi ad dandum perſonis & cõuentibus poſſint eos inducere ſine culpa: ſi etiã ad diſponendũ de diſtributione rerum talium debeant ipſi miniſtri ſeu fratres dare conſilium, vbi ad conſulendum alij quàm ex ipſis ad quos ingreſſuri mittantur, poſſint idonei inueniri. Nos autem conſiderantes attente intendiſſe ſanctum Franciſcum ſuæ regulę profeſſores, quos fundauerat in maxima paupertate, ab affectu temporalium rerum ipſorũ ingredientium per dicta verba ſpecialiter & totaliter elongare, vt quantum eſt ex parte fratrum ipſorum, receptio ad ordinem ſancta & puriſſima appareret, & ne aliquo modo oculum viderentur habere ad bona eorũ temporalia, ſed ad ipſos tantũ diuino ſeruitio mancipandos: Dicimus † decætero debere tã miniſtros quam fratres cæteros, à dictis inductionibus ad ſibi dandum & ſuaſionibus, necnõ & dandis circa diſtributionẽ conſilijs abſtinere: cum per hoc ad timentes Deũ ſtatus alterius mitti debeãt, nõ ad fratres: vt vere cunctis pateant eſſe tã ſalubris inſtituti paterni ſtudioſi zelatores ſeduli, & perfecti. Cũ vero d facere de rebus ſuis quod Dominus inſpirabit, ipſamet regula ingredientibus liberum velit eſſe: non videtur quin liceat eis recipere: conſideratis ſcilicet eorũ neceſſitatibus & moderaminibus declarationis iam dictæ, ſi quid de bonis ſuis intrãs ſicut & cæteris pauperibus per modũ eleemoſynæ libere velit dare. Cauere tamen in acceptatione oblatorum taliũ decet fratres, ne ex receptorum quantitate notabili, præſumi poſſit ſiniſter oculus contra ipſos. ¶ Præterea e cum dicatur in regula, quòd illi qui iam promiſerunt obedientiã, habeant vnam tunicam cum caputio, & aliam ſine caputio, qui habere voluerint: Item quòd fratres omnes veſtimentis vilibus induantur: Noſque prædicta verba declarauerimus ęquipollere pręceptis: Volentes hęc determinari plenius; dicimus, quantum ad numerum tunicarum quòd pluribus vti non licet, niſi in neceſſitatibus quę haberi poſſunt ex regula, ſecundũ quòd hunc paſſum memoratus prędeceſſor noſter plenius declarauit. Vilitatem f autẽ veſtium

† al. lit. Dicimus omnino debere tã miniſtros, &c.

a ¶ *Hæc inquam.*] omnia repetit vt clarior ſit oratio, & poteſt dici color rhetoricus, qui dicitur repetitio.

b ¶ *Item ordo.*] Not. ꝙ antiqua interpretatio habet vim iuris: minime enim mutãda ſunt, &c. ff. de legi. minime. de conſuet. cum dilectus.

c ¶ *Cæterum.*] ſecunda tertiæ vbi de bonis ingredientium. Not. ibi, *Maxima paupertate.* ꝙ ordo Minorum fundatus eſt in maxima paupertate. de excel. prælatorum nimis 2. vbi de ipſis & Prædicatorib' dicitur, ꝙ in altiſſima paupertate Chriſto pauperi famulãtur. & dicitur maximum quod principalem gradum tenet. ff. de verb. oblig. vbi autem. in prin. nam ſuperlatiuum vni ſoli conuenit. 63. diſt. metropolitano. vbi glo. Quomodo autem paupertas conueniat religioni, dixi, de regul. ſane. q. 14. & per ibi notata patet, ꝙ in paupertate nõ eſt perfectio ſimpliciter, ſed in ſequela Chriſti: paupertas autem eſt inſtrumẽtũ perfectionis: & hoc vario modo prout variæ ſunt religiones. de hoc ibi, & per Thomam 2. 2. q. pen. art. 7. & j. §. proinde. Secũdo not. ibi, *Cunctis pateant.* ꝙ curandum eſt de bono teſtimonio & opinione. de ſacra vnct. c. vnico. §. ad exhibendũ.

Gradus ſuperlatiuus vni ſoli cõuenit.

d ¶ *Cum vero.*] hic de eadem declaratione Nicolai iij. ã. §. item quia. Nota ꝙ quantitas notabilis facit illicitũ quod aliàs licet. ſic de reſcri. ſtatutum §. inſuper. lib. 6. Secundo not. ꝙ ex futuris præſumitur circa præteritum: nam hic vetat accipi notabilẽ quãtitatem etiam gratis: ne præſumatur ꝙ moti fuerint ad recipiendũ iſtũ: quia oculum habuerũt ad eius bona temporalia. ſic 31. q. 2. cum per bellicã. in fine. vbi glo. de multiplici præſumptione ſcribam in glo. fin. Quæro, quia hic & in §. præcedẽti dicitur, ꝙ fratres non ſint ſolliciti de bonis temporalibus eius qui recipitur ad ordinem, licet poſſit ipſe dare fratribus de ſuis bonis per modum eleemoſynæ: quid ſi ingreditur non facta diſpoſitione de bonis ſuis? Solu. Quicquid ſit de alijs Mendicantibus, de quo not. de prob. in præſentia. quia ad Fratres Minores dic. ꝙ nihil habebũt fratres: dicitur enim in regula, ꝙ volentibus ingredi dicatur ꝙ vendant omnia ſua, & ſtudeant pauperibus erogare: & ſic fuit intentio beati Franciſci, ꝙ nõ recipiantur niſi prius diſpoſito de bonis ſuis: quod ſi non fuit factum, dic ꝙ tranſeant bona ad veniẽtes ab inteſtato: nam ſolus vnus modus permittitur fratribus habẽdi de bonis illius, ſcilicet ſi ille contulit per modum eleemoſynæ, vt hic: ergo alij prohibentur. ff. de iudic. cum prætor. de præſumptionibus, nõne. pro hoc quod dico infra §. proinde. quæſt. 2.

Præſumitur ex futuris circa p̃terita.

Religioſi ſi quis ingredit non diſpoſitis bonis, quid fiet d illis?

e ¶ *Præterea.*] Hic de veſtibus fratrum declarauit in dicto c. exiit. §. licet ſutem. ibi dicitur, quòd de licentia Miniſtrorum & Cuſtodum cõiunctim & diuiſim in adminiſtrationibus ſibi commiſſis poſſint fratres vti pluribus: ipſi autẽ Miniſtri & Cuſtodes licentiam concedant cum eis videbitur, penſatis neceſſitatibus & alijs circunſtantijs, quæ ſecundum Deum & regulam attendendæ videntur. pro hoc infra §. proximo, vbi vilitas attenditur ſecundum conſuetudinem patriæ, & arbitrium Miniſtrorũ & Cuſtodum.

f ¶ *Vilitatem.*] de eodẽ nota ꝙ vilitas rei conſideratur ex pluribus. in eo autẽ qđ dicit, vilita-

ſtium tam habitus, quàm interiorum tunicarum, illam intelligi debere dicimus, quæ ſecũdum conſuetudinem vel cõditionem patriæ, debeat quantũ ad colorem panni & pretium vilitas merito reputari: non enim quo ad regiones omnes poteſt determinatus vnus modus in talibus aſſignari. Huiuſmodi etiam vilitatis iudicium Miniſtris & Cuſtodibus ſeu Gardianis duximus committendũ, eorum ſuper hoc conſcientias onerantes: ita tamen quòd ſeruent in veſtibus vilitatẽ. Quorum[a] etiam miniſtrorum, cuſtodum, & gardianorum iudicio eodẽ modo relinquimus, pro qua neceſſitate poſſint ipſi fratres calceamenta portare. ¶ Deinde[b] cum duobus temporibus annotatis in regula, ſcilicet, à feſto omnium Sanctorũ vſque ad natiuitatem Domini, & maxime Quadrageſimæ, in quibus ieiunare tenentur, inſeratur in eadem regula: Alijs autem temporibus nõ teneantur niſi ſexta feria ieiunare: & ex hoc voluerunt aliqui dicere, quòd dicti ordinis Fratres non tenentur niſi ex cõdecentia ad alia ieiunia, quàm ad iſta: Declaramus, debere intelligi eos non teneri ad ieiuniũ alijs temporibus, præterquã in ieiunijs ab Eccleſia conſtitutis: non eſt enim veriſimile, quòd vel inſtitutor regulæ, vel etiam confirmator, abſoluere ipſos intenderit à ſeruandis illis ieiunijs, ad quæ de cõmuni ſtatuto Eccleſiæ obligantur cæteri Chriſtiani. ¶ Porro[c] cũ dictus ſanctus volẽs fratres ſuos ſuper omnia à denarijs ſeu pecunia eſſe totaliter alienos, præcepit firmiter Fratribus vniuerſis, vt nullo modo denarios vel pecuniã recipiant per ſe, vel per interpoſitam perſonã: iſtumque articulũ declarans idem prædeceſſor noſter, caſus & modos poſuerit[d], quibus ſeruatis à fratribus non poſſint dici nec debent per ſe, vel per alium pecuniæ receptatores contra regulã vel ſui ordinis puritatem: Dicimus, fratres teneri cauere ſummopere, quòd pro alijs cauſis, & ſub modis alijs, quàm ponat dicti prædeceſſoris noſtri declaratio ad dãtes pecunias ſine deputatos nuntios nõ recurrant: ne (ſi ſecus ab ipſis attentatum fuerit) tranſgreſſores præcepti & regulæ merito poſſint dici. nam vbi aliquid alicui generaliter prohibetur, quod expreſſe nõ conceditur, intelligitur denegatũ. Quocirca quæſtus omnis pecuniæ, ac oblationũ pecuniarum receptio in eccleſia, vel alibi, cippi[e] vel trunci ordinati ad offerentium ſeu donantiũ pecunias reponendas: necnon & quicunque recurſus alius ad pecunias ſeu habẽtes ipſas, qui per declarationem prædictam nõ conceditur: hæc inquã omnia ſunt eis ſimpliciter interdicta. Cum[f] etiam recurſus ad amicos ſpeciales expreſſe tantum in duobus caſibus ſecundum regulã concedatur: videlicet, pro neceſſitatibus infirmorum, & fratribus induendis: idque pie & rationabiliter conſiderata neceſſitate vitæ ad alias neceſſitates Fratrũ pro tempore occurrẽtes[g], ceſſantibus eleemoſynis ſeu etiã ingruentes, ſæpedictus prædeceſſor noſter duxerit[h] extendendũ: Attendant fratres præfati, quòd pro nullis cauſis alijs quàm prædictis vel ſimilibus[i], in via vel alibi recurrere licet eis ad amicos huiuſmodi, ſiue ſint dantes pecunias ſeu deputati per ipſos, ſiue nuntij vel depoſitarij, ſeu alio quouis nomine appellentur: etiam ſi conceſſi per eandem declarationem modi[k] circa pecuniã integre ſeruarentur. De-

tem attendi ſecundũ conſuetudinẽ patriæ. pro hoc 93. diſt. legimus. vltra mediũ. ibi, *Priuilegium, &c.* Secundo, not. ꝙ in iudicando vilitatẽ attenditur reputatio. de hoc ĩ. in proximo notabili. ſic etiã in æſtimando pretiũ rei attenditur reputatio nõ ſingulorũ, ſed cõis. ff. ad leg. Falcid. pretia. in prin. Tertio, not. ꝙ qñdoque ſpecialiter oneratẽ cõſcientia commiſſarij, vt hic. Et an hoc caſu poſſit committere vices ſuas, dixi ĩ. de conceſ. præb. cle. vnica. in princ. q. 6. Quarto not. ꝙ hoc de vilitate veſtiũ nõ indiſtincte cõmittitur Miniſtris & Cuſtodibus: quia nõ poſſunt cõcedere ꝙ vtãtur nõ vilib⁹, ſed habẽt declarare quæ cenſeãtur viles: tñ ſi declararent cenſeri viles eas q̃ eſſent manifeſte ꝓtioſæ, talis declaratio nõ excuſaret fratres talibus vtẽtes. ſic nec præceptũ iniuſtũ excuſat. de temp. or. ad aures. immo nec cõpulſio ſuperioris. de exceſ. ꝑla. tãta. 32. q. 5. ita ne. & qđ hic de vilitate relinquiẽ arbitrio Miniſtrorũ & Cuſtodũ, extẽditur per extrauag. Ioan. xxij. quorundã. ad lõgitudinẽ, latitudinẽ, graſſitiẽ, & ſubtilitatẽ, & quo ad formã & figuram, & ſimilia accidentis, quę omnia relinquũtur arbitrio prædictorũ.

Vilitas habitus corrigendorũ committitur arbitrio Miniſtrorum.

a ¶ *Quorum.*] hic đ calceamentis.

b ¶ *Deinde.*] Hic đ ieiunijs eorũ. Not. ibi, *Sexta feria*, ꝙ licet exceptio vnius aliorũ ſit incluſio: quia exceptio firmat regulã. vt dixi ĩ. §. cũ autem. in primo notabili. tñ ſi per alia iura de illo erat diſpoſitũ, nõ tollitur illa diſpoſitio[1]: licet enim hic dicat, & alijs temporibus quàm à feſto omniũ ſanctorũ vſq; ad natiuitatem, vel in Quadrageſima fratres nõ tenẽtur ieiunare, niſi ſexta feria, non per hoc includitur ꝙ poſſint non ieiunare in ieiunijs ab Eccleſia inſtitutis: eſt ergo tantũ ſenſus, ꝙ ad ieiunia alia extra ſextã feriã nõ tenentur ex ꝓcepto regulæ, & ſic nõ plus quàm alij: ſed ad ieiuniũ ſextæ feriæ tenenẽ plus quàm alij. de obſer. ieiun. c. ſi. Secundo, nota argum. à veriſimili. ff. qđ met. cau. nõ eſt veriſimile. de prob. cũ de ætate. de teſtib. ob carmẽ. §. fin. de reg. iur. l. in obſcuris. de præſump. quia veriſimile. Tertio, not. ꝙ inductũ ad augendũ nõ debet operari diminutionẽ: & idem ẽ conuerſo. ff. de adimen. lega. legata inutiliter. de condict. & demonſt. cum tale. § fina. quia idem non operatur contrarios effectus, de iureiur. intellecto. regula, quod ob gratiam. lib. 6. Quarto nota, ꝙ ad ieiunia indicta ab Eccleſia, omnes Chriſtiani obligantur. de obſerua. ieiun. conſilium. §. cũ autẽ. quod declaro ibi q. 1. & 2. & dixi ĩ de hæret. ad noſtrũ. §. 2. q. 5.

Exceptio firmat regulam.

1 Facit c. litteras. & ibi Pan. de reſti. ſpoli. vide Deciũ in l. 1. ff de reg. iur. & ſcribentes reputant iſtum tex. hic ſingularẽ. Font.

c ¶ *Porro.*] hic de non recipienda per eos pecunia.

d ¶ *Poſuerit.*] dicto cap. exiit. §. cæterũ. vbi determinat ꝙ nõ licet eis mutuũ contrahere, ſed ſi quis vult ſuccurrere, poſſunt ſe offerre ꝙ volunt fideliter laborare vt ei ſatisfiat. & hoc male ſeruatur, quia ſæpe contrahunt mutuũ. declarantur ibi & quædã alia. ſed præcipuũ eſt ꝙ fratres nõ recipiant ipſi pecuniã: ſed tamẽ ꝙ dare poſſunt aliquem eis notũ, cui per eum qui vult eis facere eleemoſynam cõmittatur executio: dominiũ tamen ac proprietas ac poſſeſſio pecuniæ remanet penes dantem, cum libera poteſtate reuocandi vſque ad conuerſionẽ ipſius in rem deputatam. & dic plenius in dicto cap. & duobus ſequentibus.

e ¶ *Cippi vel trunci.*] vel, pro, ideſt: & eſt cippus lignũ inornatũ & magnũ, & perforatur vt cedat loco capſæ. hæc tamẽ male ſeruant fratres. nota differentiã inter denarios & pecuniã: quia denarius eſt q pro decẽ nummis olim computabatur: pecunia vero proprie eſt ſubſtãtia de pecoribus proueniens: tamen hoc hodie cõiter hic accipitur pro eodem. & ideo expone litteram ibi, denarios vel pecuniam, vel, pro ideſt, & hic nomine denariorũ continetur omnis moneta magna vel parua, aurea vel argentea, vel alteri⁹ generis. & hoc, quia fauorabile eſt ſic intelligi, & quia indiſtincte loquitur licet nummis legatis veniant exiguiores tantũ. ff. de legat. 3. nummis. Secundo, nota quòd id quod per me non licet, nec per interpoſitã perſonam. regula, qui per alium. lib. 6. Tertio nota, quòd in ijs, quæ generaliter prohibentur, omnia intelliguntur prohibita quæ non inueniuntur conceſſa. de hoc de transla. c. 2. ver. ſed neque. in glo. argumentũ. vt ibi dixi.

Pecunia & denarius differunt.

f ¶ *Cum etiam.*] de eodem cum præcedenti.

g ¶ *Occurrẽtes.*] pro quibus ſubuentum fuit ab aliquo, cui habent fratres procurare vt reddatur pecunia, & ſic dicũtur neceſſitates non ingruẽtes, ideſt, imminentes de præſenti, ſed iam præteritæ: tamẽ quo ad hoc quod hic dicitur, idem in vtriſque, vt ꝓbat quod ſequitur.

h ¶ *Duxerit.*] eod. cap. exiit. §. porro. in fine.

i ¶ *Vel ſimilibus.*] neceſſarijs non voluntarijs. declaratur autem in dicto §. porro. quòd in ijs, quæ ſunt neceſſaria ad victum, veſtitum, diuinum cultum, & ſpirituale ſtudium, conceſſus eſt fratribus vſus neceſſariarum rerum. & hæ cauſæ videntur generaliter omnes neceſſitates comprehendere: tamen quia quædam etiam ſunt eis neceſſaria, quæ non præciſe concernunt cauſas præmiſſas immediate: ideo hic adiecit quòd etiã hoc eis liceat pro cauſis ſimilibus, vt ſi dum tranſeant de loco ad locũ ex cauſa ordinis, non permittuntur in certo loco tranſire, niſi ſoluant pedagiũ: licet enim non debeant ad hoc cogi, tamen ex quo de facto coguntur, licitum eſt eis acquirere per eleemoſynam vt ſoluant, ne impediantur pro hoc quod in via ſequitur, &c.

k ¶ *Modi.*] vt quòd ipſi non recipiant nec adminiſtrent. pro hoc quod dixi ſupra, §. porro. ſuper littera. & infra, §. proximo.

a ¶ *Totaliter.*]

niqne cũ idem confessor summe affectauerit suæ regulæ professores totaliter [a] esse abstractos ab affectu & desiderio terrenorum, & specialiter à pecunia & eius vsu totaliter inexpertos, sicut probat prohibitio de recipiēda pecunia in regula sæpius repetita [b]: curare Fratres vigilanter necesse est, quód cũ ex causis prædictis & modis ad habentes pecunias deputatas pro ipsorum necessitatibus recurrere oportebit ad tenentes ipsas, quicunq; hi fuerint principales vel nuntij in omnibus sic se gerant, quód se cunctis ostendant in dictis pecunijs (sicut nec habent [c]) penitus nil habere. Quapropter [d] præcipere quód & qualiter pecunia expendatur, computumque exigere de expensa, eam quomodocuuque repetere siue deponere, aut deponi facere capsulam pecuniæ, vel eius clauem deferre, hos actus & consimiles sibi Fratres illicitos esse sciant: Prædicta enim facere ad solos dominos pertinet, qui dederũt, & eos quos ipsi deputauerunt ad hoc ipsũ. ¶ Proinde [e] cũ vir sanctus paupertatis præmissæ in regula modũ exprimens dixerit in eadem: Fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: sed tanquam peregrini & aduenæ in hoc seculo, in paupertate, & humilitate Domino famulantes, vadant pro eleemosyna confidenter: Sicque declaratum extitit per nonnullos prædecessores nostros Romanos Pontifices, hanc expropriationem intelligi debere tam in speciali, quàm etiam in cõmuni, propter quod & rerum omnium concessarum, oblatarũ, & donatarum Fratribus (quas & quarum vsum facti, scilicet ordini vel ipsius Fratribus licet habere) proprietatem & dominium in se & Romana Ecclesia receperunt, dimisso ipsis fratribus in eis tantummodo vsu facti simplicis. Ad nostrũ fuerunt deducta examen, quæ in ordine fieri dicebantur, & videbantur prædicto voto & puritati ordinis repugnare: videlicet, vt ea prosequamur ex ipsis quæ remedio credimus indigere, quód se institui hæredes non solum sustinent, sed procurant: Item quód redditus annuos recipiunt interdũ in tam notabili quantitate, quód conuentus habentes totaliter inde viuunt. Item quód cũ ipsorũ negotia etiã pro rebus tẽporalibus in curijs agitantur, assistunt aduocatis & procuratoribus, & ad inuestigandũ eosdẽ se ibi-

Possessio in pecunia non est à dominio separata.

Fraticellorum error.

al. ius & vel ipsis

Fratres Minores an nihil proprij possint habere.

a ¶ *Totaliter.*] nam hic ordo fundatus est in maxima paupertate. supra §. cæterum.

b ¶ *Repetita.*] supra 2. §. proximis.

c ¶ *Nec habent.*] vnde contra tales non habent actionem nec persecutionem in iudicio, nec extra. dicto cap. exiit. §. cæterum. & infra, proximo §.

d ¶ *Quapropter.*] Not. singulariter, quod in pecunia non est dare possessionem separatam à dominio: quod probat littera in eo quod dicit, ad solos dominos vel eorum cõmissarios spectare hæc quæ hic enumerantur: & est ratio, quia pecunia facile fit nostra: vnde etiam aliena mihi mutuata per non dominum per cõmistionem cũ mea fit mea, si bona fide accepi. ff. de solut. si alieni. quod est singulare. & est hoc propter singularia præcepta pecuniæ numeratæ. ff. si cert. peta. l. singularia.

e ¶ *Proinde.*] hic de paupertate & humilitate ipsorũ. Et numeratis nouem excessibus prouidet de primo: deinde prouidet de alijs in §. sequenti. Nota quód fratres Minores non habent proprium nec in speciali, nec in communi. & hoc non videtur speciale in eis, sed locum habet etiã in alijs mendicantibus, vt in Prædicatoribus & similibus: quia ex regula nõ licet habere redditus aut possessiones, sed per quæstum publicum victum tribuere solet incerta mendicitas. de relig. dom. capitulo vnico. libro sexto. tamen non in omnibus æquiparantur. Nam Prædicatores habent aliqua in communi quo ad proprietatem, vt in extrauagan. Ioa. xxij. quia quorundam. §. præterea. hic autem dicitur generaliter, quod fratres Minores nihil sibi approprient: & quod hæc expropriatio intelligitur tam in speciali, quàm in communi. differunt & in alijs. quod dic plenius, vt infra, quæstione prima, in solutione tertiæ rationis. Secundo, not. in versiculo, cum enim. quod ex exterioribus actibus repræsentatur mentis dispositio. de præsump. ex studijs. quod tamen proprie non colligitur hic, sed potius colligitur, quod is qui vult esse rectus in mente, hoc indicet ex operibus: nam ex fructibus eorum cognoscetis eos. Matt. 8. de regul. iur. cap. 2. Tertio not. quod fratres Minores non sunt capaces successionum, sed legatorum sic: nisi fiat in fraudem. de hoc ȷ. q. 2. Quæro in eo quod dixi in primo not. quod fratres minores non habent proprium, nec in speciali, nec in communi: An hoc procedat quo ad omnia? Antequam veniam ad argumenta, sciendum est, quod hæc quæstio scrupulosa est, & peperit in Ecclesia Dei perniciosos effectus, præcipue tempore Ioannis Papæ xxij. quia nonnulli magistri sacræ paginæ verbis & scriptis nisi sunt ostendere, quod fratres prædicti etiam in rebus vsu consumptibilibus habent tantum simplicem vsum facti: & quod hæc est altissima paupertas, in qua sunt fundati, & quod hæc etiam fuit vita Christi & Apostolorũ: dicentes quod perfectioni vitæ Christi & aliorum perfectorum non est consonum aliquid habere proprium, sed solum facti vsum: & inter istos fuit Marsilius de Menandrino Paduanus, de quo memoraui de elect. venerabilem. versi. verum. qui multis rationibus & auctoritatibus prædicta confirmat in libris quos allegaui in d. ver. verum. Ipse autem Ioa. xxij. in extrauag. cũ inter nonnullos. declarauit, quod asserere pertinaciter, quod redemptor noster & eius Apostoli non habuerunt ius vtendi in ijs quæ sacra scriptura eos habuisse commemorat, & illa vendendi seu donandi, aut ex ipsis alia acquirendi, est hæreticum. & idem Ioan. xxij. in extrauag. quia quorundam. late prosequitur hæc, respondendo rationibus, quas tenentes primum adducebant: & in eandem extrauag. dicitur, quod in ijs quæ sunt vsu consumptibilia, Fratres Minores habent ius vtendi. & idem dicitur in extrauag. eiusdem Ioa. ad conditorem. quia non est possibile, quod sit vsus facti licitus sine iure vtendi: & quia illi magistri, qui tenuerunt contrariũ, vsi sunt rationibus apparẽtibus, habuerũt sequaces multos: vnde secutum est, quód adhuc hodie est magna multitudo, quæ dicitur Fraticellorum, qui ex hoc errore lapsi sunt in alios, dicentes quód à tempore illius Ioan. xxij. quem damnant propter prædictas extrauagãtes tanquam hæreticum, non fuit aliquis verus Pontifex: & alia multa nefaria dogmatizant: & in his si cõprehenduntur per episcopos, persistunt etiam permittentes se comburi, vt vidi Florentiæ. vnde sæpe cogitaui, quod vtile esset, quód Ecclesia Romana permitteret libere de hoc disputari, an Christus habuerit, vel nõ habuerit, vel habere potuerit proprium, vel non potuerit: & similiter de vita Fratrum Minorum, an possint aliquid habere propriũ, cum in hoc nõ versentur articuli fidei: ex tali enim libertate occurretur eorum erroribus, qui forte de facili corrigerentur in alijs. nec per hoc etiã si diceretur quód Christus non habuerit proprium, aliquid inferri possit contra proprietatem Ecclesiæ Romanæ: cum multa sint & in alijs immutata, prout visum fuit sancita patribus secundum exigentiam temporum. Sed interea stantibus illis extrauagantibus, & hac constitutione, & constitutione cap. Exiit. videamus aliqua de quæstione: Et videtur quód Fratres habeant quo ad omnia solum simplicem vsum facti. per cap. exiit. §. porro. vbi dicitur quód in rebus temporalibus est considerare proprietatem, possessionem, vsumfructum, ius vtendi, & simplicem facti vsum: & quód vltimo tanquam necessario eget vita mortalium, licet prius carere possit, & quód cõdecens est huic professioni, quæ sponte deuouit Christum pauperem in tanta paupertate sectari, omnium abdicare dominium, & rerũ sibi necessario vsu fore contentam. Secundo ad idem inducitur hæc littera, in eo quod dicit quód rerum concessarum Fratribus, licitum est eis habere simplicem vsum facti: & quód dominium & proprietas est penes Ecclesiam Romanam. Tertio quia Fratres isti profitentur altissimã paupertatem. de excess. præla. nimis 2. & sic talem, qua nulla maior dari potest. ȷ. §. cæterum. vbi dixi in 1. not. maior autem est paupertas, quæ nihil sibi appropriat, quàm quæ habet aliquid proprij. Quarto, quia in eorum regula ponitur in principio: Regula & vita Minorum hæc est, scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangelium obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate. ex quibus verbis videtur quód beatus Franciscus voluerit, quód Fratres obseruarent consilium Euangelij traditum illis qui volunt esse perfecti, de quo Matth. 19. Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurũ in cælo. Quinto ad idem infra §. dicere. vbi dicit quód temerarium est asserere, quód sit hæreticum dicere vsum pauperum includi, vel non includi sub voto Euangelicæ paupertatis: & videtur velle, quód sub voto Euangelicæ paupertatis includitur vsus pauper. Sexto, inducitur Matth. 10. vbi Christus dicit Apostolis: Nolite possidere neq; aurũ, neq; argentũ, neque pecuniã, neq; perã, neq; duas tunicas, neq; calceamenta, &c. Item Matth. 19. Apostoli dixerũt ad Iesum, Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te.

dem personaliter repræsentãt. Item quòd executiones vltimarum suscipiunt † voluntatum, & gerunt, seq; intromittũt quãdoq; de vsurarum vel male ablatorum dispositionibus seu restitutionibus faciendis: Item quòd alicubi non solum excessiuos hortos, sed etiam vineas magnas habent, de quibus tam de oleribus, quàm de vino multum colligitur ad vendendum: Item quòd tẽporibus messiũ vel vindemiarũ sic copiose granum & vinũ mendicando, vel aliunde emendo colliguntur à fratribus, & in cellariis & granariis reconduntur, quod per anni residuũ & absq; eorũ mendicatione possunt transigere vitã suã: Item quòd ecclesias vel alia ædificia faciunt, vel procurant fieri in quantitate & curiositate figuræ & formæ, ac sumptuositate notabiliter excessiua, sic quòd non videntur habitacula pauperũ, sed magnatũ: Paramenta etiam ecclesiastica in plerisq; locis tam multa habent, & tã notabiliter pretiosa, quòd excedũt in his magnas ecclesias cathedrales: Equos insuper & arma eis oblata in funeralibus recipiunt indistincte: Tamen communitas fratrũ & specialiter rectores ipsius ordinis asserebant, quòd prædicta seu plura ex ipsis in ordine non fiebant, quòd & si qui reperiũtur rei in talibus, rigide puniũtur: necnõ contra talia ne fiãt, sunt facta pluries ab antiquo statuta in ordine multum stricta. Cupientes igitur nos ipsorũ fratrũ prouidere conscientiis, & cuncta dubia (quantũ possibile nobis est) de ipsorum pectoribus remouere, ad prædicta, modo qui sequitur, respondemus. Cũ enim ad veritatem vitæ pertineat, vt id quod exterius agitur, interiorem mẽtis dispositionẽ & habitum repræsentet: necesse habent fratres, qui se expropriatione tanta à tẽporalibus abstraxerunt, ab omni eo quod dictæ expropriationi esset, vel posset videri contrarium, absti-

Item ipse redemptor de se dixit Matt. 8. Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput reclinet. Ex quibus & similibus auctoritatibus & rationibus, quæ ad hoc inducuntur, nitũtur aliqui inferre, q perfectissima vita sit carere omni proprio, & habere solum simplicem vsum facti, & q hæc fuerit vita quam Christus docuit verbo, & exemplo firmauit, vt dr̃ in eo. c. exiit. §. porro, in ɔ̃trium sunt rationes, quæ sunt in extrauag. præalleg. ad conditorẽ. & in extrauag. quia inter nonnullos. & in eadem extrauag. ad conditorẽ. determinatur, q in bonis quæ in posterum conferentur vel offerentur, vel aliàs quomodolibet obuenire contingit fratribus, seu ordini supradictis, nullum ius seu dominium acquiratur ecclesiæ Romanæ, cuius contrarium dr̃ hic, vt dixi s. in rationibus partis ɔ̃riæ, ratione secunda. Item vr̃ q nihil habere proprii, non sit summæ perfectionis: quia epi habent propria. 12. q. 1. epi 2. & c. sequ. & tñ status eporũ est perfectior, quàm religiosorum. de regula. licet, de renun. nisi. ad fi. ex quibus colligitur, q ex vita epali surgit maior fructus & vtilitas quàm ex religione. Vnde monachus licite potest eligi in epm. 18. q. 1. c. vnico. de elect. nullus lib. 6. & quia in hoc habemus extrauagantes illas, quibus est standum in eo q dicitur, q in his quæ conceduntur fratribus ad vsum, ipsi fratres nõ habent simplicem vsum facti, immo habent ius vtendi. non expedit in hoc instare in pluribus rationibus. Sol. vr̃ dicendum, q fratres nõ habent aliqua propria, nec in cõi nec in speciali, sed habẽt vsum facti nõ nudi, sed facti iusti & liciti, vt volunt dictæ extrauagãtes. & sic aliquo modo possunt dici aliquid habere propriũ: scilicet, ipsum vsum. Et ex hoc vr̃ q res vsu cõsumptibiles eorũ proprie dici possint: quia neque naturali ratione neque ciuili hæ res recipiunt vsumfructum. insti. de vsufru. §. constituitur. & sic cum vsus nõ separetur à dñio, videtur q eoipso q possunt vti, debeant censeri habere proprietatem. Sed qui vellet satisfacere tenentibus ɔ̃trium, dicere posset, q licet in his rebus non possit constitui vsusfructus, proprie tñ constituitur quasi vsusfructus, & satisdatur de restituendo tantundẽ in quantitate: dicto §. constituitur. ff. de vsufru. earum rerum quæ vsu consu. l. 1. & 2. de pig. c. fi. Item licet nõ possit dari vsus licitus sine iure vtẽdi: tñ dici posset q hoc ius vtẽdi nõ est nisi quædã facultas, quæ nõ infert aliquid esse propriũ: dr̃ enim res propria qñ quis põt de ipsa libere disponere vt vult per modos iure non improbatos. quod dixi de resti. spo. olim 1. fratres autem non accipiunt res vt velint posse disponere vt volunt, sed ad vsum tñ facti, vt s. in 1. & 2. ratione partis contrariæ, id est, vt vtãtur de facto in suas necessitates: qui tñ vsus non infert aliquã proprietatem: sed vtuntur de licentia dantis. & dicemus q ipse dans: libere potest id quod dedit, reuocare quousque vtantur: & sic dicendo saluaretur intentio illorum qui dixerunt fratres excludi ab omni proprio quoquo modo: nec esset aliqua absurditas: sed non video q in hoc sit summa perfectio, sed potius est contentio de verbis: Nam dũmodo abdicauerint propria, ita q nihil dicãt propriũ quin parati sint illud dimittere, nec velint pro illo in iudicio cõtendere, non potest dici q habeant propriũ quod impediat perfectionem. vbi considerandum q abrenuntiatio proprii prout est in actu, non dicit perfectionem, sed est instrumentum perfectionis, sm ea quæ dixi de regula. sane. q. 14. & s. §. cæterum. sed prout ex animo surgit in hoc est perfectio, vt sit homo paratus, si opus fuerit, omnia dimittere, vel distribuere. de hoc per Thomam secũda secundæ q. 182. art. 7. fratres tñ habent hanc expropriationem, seu habere debent vtroque modo. in epis autem sufficit q sit vltimo modo, nec ex hoc dicũtur fratres esse in perfectiori statu, quia aliis respectibus epi sunt perfectiores tamquam per quos veluti alios regentes maior fructus prouenit in congregatione fidelium, immo & inter religiones non potest argui, q vna sit perfectior altera, ex eo q pauperior posset etiam alias excedere in iis quæ pertinẽt ad obedientiam & castitatẽ: & tunc diceretur similiter perfectior: quia id quod excedit in melioribus, est simpliciter melius. de hoc per Thomam secunda secundæ. q. 188. art. 7. & dixi de regula. sane. q. 14. & seq. Et si dicatur saltem cæteris paribus perfectior est status quãdo renuntiat quis omni proprietati: Dic q etiam hoc concesso nihil resultat ɔ̃ superius dicta. Et denique cum multum cogitaui, videtur q dũmodo fratres minores abstineãt à proprio, ita q non habeant possessiones immobilium, ex quibus fructus colligãtur, nec insuper habeant mobilia de quibus agant tãquam dñi contrahendo: sed habeant solum ad vtendum, & quæ parati sunt dimittere, vt proximo dixi, nihil refert interdicere. q ipsi sint domini locorum suorum suo modo, sicut & alia collegia ecclesiastica, vel q sint domini suorum librorum, vel aliorum vtensilium, siue dicatur q habent tantum vsum, nam etiam si dicantur domini, tamen improprie dicuntur solũ quo ad hoc, quia possint libere vti: nec in hoc est vis nisi in verbo. nisi quo ad hoc q alii seculares vel religiosi nõ mendicantes pro prædictis agere possunt in iudicio: Ipsi autem fratres minores non. i. §. verum. illa vero diuersitas quæ turbauit mundum, vr̃ penitus exigua & nullius effectus quo ad fratres minores, an dicatur q in iis quibus vtuntur habeãt ius vtendi, an vero dicatur q habeãt vsum facti, quia vtroque modo saluatur perfectio status eorum, & consistit hoc in sola disputatione respectu eius quod proxime dixi, nec est conueniens in hac religione, quæ in simplicitate fundata est, his insistere: sufficit enim q sibi nihil approprient, vt per hoc velint iudicio contendere. pro hoc dictum cap. exiit. §. ceterum.

Ad contraria dic ad primam & secundam rationem, cum dr̃ q habent tantum vsum facti: dic q habent vsum tñ licitum, qui aliquo modo est iuris, nec propterea dr̃ non esse simplex vsus facti, quia in his in quibus vsus separatur à dominio, habẽt tantũ vsum licitum. In aliis autem si dicis q habeant proprietatem, dic q non habent tamquam proprietatem, sed in consequentiam vsus. si autem dicis q non habent proprietatem, sed est concedentis donec vsi fuerint, tunc cessat ratio. Et licet extrauagantes prædictæ approbent primum dictum, aliàs modum, q habent proprietatẽ propter inseparabilitatem: non tñ multum in hoc refert, vt prædixi, quodcunque teneatur. Ad tertium cum dr̃, q sunt in altissima paupertate: dic q non excludit hæc paupertas vsum necessarium modo nunc dicto. Item cap. nimis. præalleg. loquitur etiam de prædicatoribus, quos pariter dicit esse in altissima paupertate, & tñ fratres prædicatores habent aliqua in cõi quo ad proprietatem, vt in extrauag. quia quorundam. §. præterea. & dic aliqua vt sunt horrea & cellaria, vt dicit ibi gl. Zen. quod dixi s. eo. §. in 1. notabili. fratres vero minores in altiori paupertate sunt in eo quod dr̃ de pecunia. i. §. porro. & quia non habent proprietatem aliquam tñ vt prædixi s. ea. q. Item non possunt capere etiã vt vendant. i. §. prox. quod secus vr̃ de prædicatoribus, vt dico i. q. seq. c. fi. Ad quartũ dic q obseruant illud consilium, vende omnia quæ habes, & c. nã qñ ingrediũtur, nihil secum afferunt, nec ex hoc aliquid fratribus obuenit nisi dederint eis intuitu eleemosynæ. s. §. cæterum. & §. cũ vero. Ad quintũ dic, q vsus paupertatis includitur in voto perfectionis seruato vsu licito, vt s. hac q. dixi. Ad sextum dic q illud, nolite possidere neque aurum, &c. non prohibet conseruationem rerum ad tempus, & quo ad vsum, de quo per Thomam secũda secundæ q. 188. art. 7. in fi. Ad illud, ecce nos reliquimus omnia. dic q facit pro his quæ dixi s. ea. q. q non sit perfectio in hoc quod re-

† An ipsi possint esse testes in vltimis voluntatibus, Guido in decis. Delphinatus. q. 517. tenet quòd sic: per gl. §. cogitandũ. authẽ. de mona. collat. 1. & l. licet Faber §. testes. Institu. de testa. dicens contrariũ. Et idẽ Guido q. 118. dicit, q possunt institui hæredes. Pont.

Fratres prædicatores habere possunt aliqua in cõmuni.

nere. Quia igitur in successionibus transit non solum vsus rei, sed & dominium suo tempore in hæredes: Fratres autem præfati nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini possunt, etiam in cõi: declarando dicimus, quòd successionum† huiusmodi, quæ etiam ex sui natura indifferenter ad pecuniã, & etiam ad alia mobilia & immobilia se extendunt, (considerata sui puritate voti) nullatenus sunt capaces: Nec licet eis valorem hæreditatum talium, vel tantam earum partem, quòd præsumi posset hoc in fraudem fieri, quasi sub modo & forma legati sibi dimitti facere, vel sic dimissa recipere: quin potius ista sic fieri ab ipsis simpliciter prohibemus. Cumque annui[a] redditus inter immobilia censeãtur à iure, ac huiusmodi redditus obtinere; paupertati & mendicitati repugnet, nulla dubitatio est, quod prædictis fratribus redditus quoscunque sicut & possessiones, vel earum† etiam vsum (cum eis non reperiatur concessus) recipere vel habere (conditione considerata ipsorum) non licet. Amplius[b], cũ non solum quod malũ esse dignoscitur, sed & omne quod speciẽ habet mali sit à viris perfectis specialiter euitandũ[c]: Ex talibus autẽ assistentijs in curijs & instigationibus, cũ de rebus agitur ipsorũ cõmoda cõuertendis, creduntur verisimiliter ex his quæ foris patẽt

quod reliquerunt, sed in hoc quòd Christo adhæserunt. vnde subiungitur, & secuti sumus te. quod dixi de regu. sane. q. 13. Ad illud. vulpes foueas habent, & c. dic q nõ probat nisi q Redemptor non habuit propriam domum, non per hoc infertur quin habuerit aliqua propria. vt dr in extraua. cũ inter nõnullos. nam loculos habuit, Io. 12. & licet illi q tenent vsum facti simplicem pertinere ad summam perfectionem, dicant, q habuit solum quo ad vsum facti simplicem, vt cõseruaret ad casum deficientium necessariorum. Sciũ tñ voluit Nicolaus iij. in c. exijt. §. porro. vbi dicit. q in hoc Christus assumpsit personam infirmorum. quod dic vt in dicta extrauagante, quis quorundam. & de hoc per Thomam in dicto art. 7. in solutione. Et potest in hoc etiã dici, q Christus conseruauit in loculis etiã p distribuendo in pauperes, vt patet Io. in. 12. & hoc etiã non dissonat religioni, immo consonat, dum tñ conseruatio ista non fit ita diuturna, q per eã tollatur mendicitas. j. §. rursus. Secundo, quæro in eo q dixi in 3. not. q fratres non sunt capaces successionum, an hoc sit indistincte verum? Sol. Bartolus fecit quendam libellum qui dr Minoricarum, in quo hæc & alia quàmplura similia prosequitur, quæ non est ad propositũ attingere, nisi quatenus declaretur hæc littera. Quo ad quæsitum autem dic, q quæri põt, an sint capaces successionum vniuersalium ex testamento, item an ab intestato? De vtroque tñ modo satis hic deciditur, q taliũ successionũ non sunt capaces, & q etiam nõ debeatur eis æstimatio. vr ex eo quod hic dicit, q etiam iure legati non licet eis dimitti valorem hæreditatum, vel tantam earum partem, q præsumi possit hoc in fraudem fieri, & sic si iure successionis relinquitur, non tenet etiam quo ad æstimationem. pro hoc §. cæterum. & §. cum vero. quia nõ transeunt ad eos bona etiam eius qui profitetur eorum ordinem, de quo dixi in d. §. cum vero. quæ tñ bona transeunt ad religiosos aliarum religionum non Mendicantium. de proba. in præsentia. ergo multo minus debent posse capere ab extraneis hæreditates vniuersales. Et si dicatur q hoc casu cessat ratio de qua in prædictis §. quæ est, ne videantur habere oculum ad bona ingredientium: subest tñ ratio generalis de qua ibi, vt fratres sint remoti ab affectu temporalium: nam si succederent in hæreditate, tenerentur ad onera, dicto c. in præsentia. & sic oporteret eos implicari litibus. Contra id j. §. verum. Et licet in hoc possit instari ex his quæ not. Bar. in tract. Minorica. & Bal. C. de sacrosan. eccl. Autht. ingressi. tñ hæc littera clare hoc probat: quæ (vt prædixi) etiam iure legati prohibet fratres accipere valorem hæreditatum, vel tamtam earum partem, q præsumi possit hoc fieri in fraudem, & sic reliquit vnum solum casum qñ legatur eis aliquid de hæreditate: quod non est tantum, q possit præsumi in fraudem hoc fieri. omnis ergo alius modus est prohibitus per id quod dixi 3. §. cum vero. Ad idẽ 3. §. porro. & § cum etiam. vbi solum certi modi consequendi eleemosynam permittũtur. Ad idem est. c. exijt §. ad hæc. vbi permittit tantum q iure legati possit eis relinqui. & vltra hoc oportet q in legato non adijciatur modus, qui non sit lictus fratribus: vnde si legatur fratribus vinea vel ager ad excolendum, vel domus ad locandum, vel similia, à tali legato debent fratres abstinere, vt ibi: secus si modus est licitus, vt quia legatur pecunia pro necessitatibus fratrum, vel domus, ager, vel vinea vt per idoneas personas distrahatur. & pecunia in necessitates fratrum conuertatur. Si autem modus non fuit adiectus in legato, declaratur in eodẽ §. q valet legatum, & intelligitur relictum sub modo licito. cũ ergo tantũ de legato ibi permittatur, vr aliud dicendum de vniuersali successione. Et si dicatur q eodem modo deberet valere institutio vniuersalis, si adiectus est modus licitus q bona distribuantur, & pecunia in eorum vsus conuertatur, vel etiam si nullus modus est adiectus, vt proxime dixi. De legato, respõdeo vt dixi 3. ea. q. eo tñ casu quo instituto aliquo vniuersaliter, præcipitur ei q hæreditas per eum vendatur & erogetur in fratres, non prohibebuntur capere talem erogationẽ, quia cessat ratio præmissa: transibunt enim bona in eos deductis oneribus alieni æris & similibus. Et per hoc de æquitate dici posset, q quandoque frater instituitur eps, qui est executor legalis vltimarum voluntatum, præcipue piarum, qualis est hæc. arg. de testa cum tibi. cap. et tamquam hæres, & deductis oneribus distribuet in fratres: sed nõ potest hoc bene probari iure, & hoc quo ad fratres Minores, per ea quæ dixi ead. q. licet multi hoc vltimum seruent. In fratribus autem Prædicatoribus facilius hoc potest defendi, præcipue quia dicuntur habere priuilegium Apostolicum, q sint capaces successionum. & q possint apprehendere & vendere, & per illud priuilegium consuluit Gaspar de Calderinis; quòd bona ingredientis transeant in monasterium, vt possit vendere & cõuertere in vsus suos: quia per hoc non dicuntur habere proprium, sicut non dr verum quod nõ durat versum. ff. de in rem ver. l. si pro parte. §. versum. pro hoc quod dico de verb. sign. nam & ego. & ita vt opinor tandem concedatur fratribus Minoribus: quia in multis locis habent & ipsi & Prædicatores possessiones & annuos redditus. licet faciant instrumenta fieri nomine monasteriorum monialium eis sub ditarum: & sic fit fraus legi. & q a hæc altissima paupertas (intelligo rigide vt volunt hæc constitutio, & cap. exijt.) propter refrigescentem charitatem non bene seruatur, propterea ad euitãda peiora, fateri potest opinioni illi, quæ vult q capiant valorem successionum: nam etiam ex cõiecturis potest percipi: tandem fient possessionati, & vtinam in alijs saltem bene seruent. stantibus autem illis constitutionibus fratres minores non possunt capere immobilia, etiam vt vendant. j. §. proxi. vbi dico in a. not.

† Per istũ text. dicit Bar. in 1. lib. minor. 2. dist. q non potest eis relinqui hæreditas iure fidei commissi si tamẽ esset clausula: & omni meliori modo: etiã deberetur æstimatio cessante suspicione fraudis. & vide hæc q dixi in §. rursus in extrauagã. ad conditorem, & eundem Bart. i. lib. per totam primã dist. Fontan.

Legati iure cordigeri possunt aliqua relinqui.

Fratres Prædicatores possunt recipere & vendere bona illorum, qui ingrediuntur religionẽ ingrediuntur.

† Aliàs, eorum.

a ¶ *Cumque annui.*] prouidet secũdo excessui. Not. q annui redditus inter immobilia computantur, & ad hoc singulariter allegatur & pro hoc in Authen. vt hi qui obli. se habe. perhi. res minorum §. si vero. colla. 6. ibi glo. in versi. redditus. de hoc. j. q. 1. Secundo not. q fratres isti non possunt recipere possessiones, & sic etiam si sint distracturi. pro hoc quod dico j. seq. qũ. Quæro in eo quod dixi in 1. not. q annui redditus computantur inter immobilia, an hoc sit indistincte verum? Sol. Fridericus in consi. 175. aliàs 180. vbi refert id quod sibi quærenti respondit Ioan. Paliarensis, q dixit q si legatum annuum potest cõtinere perpetuitatem, vt quia legatarius non potest de facili deficere: tale legatum impugnatur in hoc §. sed si persona legatarij deficere potest, cum non sit aptum esse perpetuũ, vr valere. Vnde dixit, q si legat hospitali sanctæ Mariæ domus, ita q singulis annis teneatur dare Prædicatoribus annuatim decem solidos, illud legatum non valet: sed si limitetur vsque ad decem annos, vr valere arg. opt. ff. qñ dies leg. ced. si cum præfinitione hæc tñ lex non vr facere: ibi enim dr q legatum annuum cum præfinitione temporis, puta 2. an. si est relictum causa alimentorum, intelliguntur plura legata: si ex alia causa, intelligitur esse vnum legatum, & primo casu legatarius decedens non transmittit legatum sequentiũ annorum ad hæredem: secundo casu sic: illa tñ lex melius faceret si relinqueretur quòd daretur certis fratribus: quia tunc eorum obitu extingueretur legatum. Ipse autem Frider. in consi. 112. super hoc ponit duo consilia: & tandẽ cõcludit distinguendo, q aut redditus annuus relinquitur ad certum vsum diuini cultus, puta vinũ pro sacrificio, frumentum pro hostijs, & conuentus est capax. arg. de exces. præla. nimis 1. in fi. de testa. c. fin. de sepul. Clemen. dudum §. verum. vbi dicit de relictis fratribus ad certos vsus quartam deberi & sic præsupponit relinq. posse pro hoc: quia per hoc non tollitur mendicitas fratrũ: aut redditus deputantur victui vel vestitui, vel indistincte relinquitur, & aut ad modicum tempus, & conuentus est capax: quia vr vnum esse legatum, cuius summa est diuisa quo ad solutionẽ: nec per hoc tollitur mendicitas, sed subleuatur: aut relinquitur ad tempus non modicum, & non valet, quia tunc computatur inter immobilia, vt hic: quæ distinctio est æqua. & dic non modicum tempus esse decennium vel vltra. not. de rebus eccle. non alie. clemen. 1. in glo. fi. & bene facit ills cle. ad prædicta: quia ibi locatio redditũum ad modicum tempus non prohibetur tamquam alienatio.

b ¶ *Amplius.*] prouidet de tertio.

c ¶ *Euitandum.*] 2. ad Thessal. 5. de vi. & hone. cle. cum ab omni.

(de quibus habent homines foris iudicare) in ipsis rebus fratres† assistentes aliquid quęrere tamquã suũ [a]; nullo modo debent huiusmodi voti & regulæ professores se talib' curijs & litigiosis actibus immiscere: vt & testimonium habeant ab his qui foris [b] sunt, & puritati satisfaciant voti sui, ac euitetur per hoc scandalũ proximorum [c]. Verumetiam [d] cum dicti ordinis fratres non solũ à receptione, proprietate, dominio, siue vsu ipsius pecuniæ, verumetiã à contractatione qualibet ipsius & ab ea sint penitus alieni, quẽadmodum sępedictus prędecessor noster in declaratione huiusmodi regulæ plane dixit [e]: Cumq; dicti ordinis professores pro nulla re temporali possunt in iudicio experiri, prædictis fratribus non licet nec competit, quin potius considerata sui puritate status, debẽt sibi scire interdictũ, quòd huiusmodi executionibus & dispositionibus se exponãt: cũ hæc sæpius absq; litigio, & contrectatione vel administratione pecunię nequeãt expediri. Verumtamen in his exequendis dari consilium ipsorum statui non obsistit, cum ex hoc ipsis circa bona temporalia nulla iurisdictio, siue actio in iudicio, siue dispensatio tribuatur. ¶ Licet [f] vero non solũ sit licitum, sed & multum conueniens rationi, quòd fratres qui in laboribus spiritualibus orationis & studij sedulo occupantur, hortos & areas habeãt competentes ad recollectionẽ vel recreationem sui, & interdum ad seipsos post labores huiusmodi corporaliter deducendos, necnõ ad habenda necessaria hortalitia pro seipsis: habere tamen hortos aliquos vt colantur ac olera, & alia hortalitia pretio distrahantur, necnõ & vineas, repugnat suæ regulæ, & ordinis puritati, secundum quòd dictus prædecessor declarauit [g] ac etiã ordinauit: quod si talia ad vsus proxime dictos, vt puta agrum vel vineam ad colendum, & consimilia fratribus legatentur, per omnẽ modum fratres à receptione taliũ abstinerent, cum etiam præmissa habere vt pretium fructuum suis temporibus habeatur†, ad naturã & formam prouentuum appropinquet. Rursus [h] cum prædictus sanctus, tam in exemplis vitæ, quàm verbis regulæ ostenderit se velle, quòd fratres sui & filij diuinæ prouidentiæ innitentes, suos in Deũ iacerẽt cogitatus, qui volucres cæli pascit [i], quæ non congregant in horrea, nec seminant, nec metunt: non est verisimile voluisse ipsum eos habere granaria, vel cellaria, vbi quotidianis mendicationibus deberent sperare posse transigere vitam suam. Et idcirco non ex timore leui relaxare† se debent ad congregationes & cõseruationes† huiusmodi faciendas: sed tunc tantum, cũ esset multum credibile ex iã expertis, quòd nõ possent vitæ necessaria aliter inuenire. Hoc autẽ ministrorũ & custodũ simul & separatim in suis administrationib' & custodijs (cũ gardiani & duorũ de cõuentu loci discretorũ sacerdotũ & antiquorũ in ordine fratrũ consilio & assensu) duximus iudicio relinquẽdũ, eorũ super hoc specialiter conscientias onerãtes. Hinc est [k] etiã quòd cũ vir sanctus fratres suos in paupertate sũma, ac humilitate fundare voluerit, quo ad affectũ pariter & effectũ, sicut fere regula tota clamat: cõuenit ipsis, quòd nullo modo deinceps fieri faciant, vel fieri sustineãt ecclesias vel alia quæcunq; ædificia, quæ (cõsiderato fratrũ inhabitãtiũ numero) excessiua in multitudine

† Al. fra fratres & assistẽtes, &c.

† Alias labrant.

† Alias, laxare.

† Alias. obseruatiões

a ¶ *Tamquã suũ.*] id est tẽporale. ad Phili. 2. de cẽs. cũ Apostolus.
b ¶ *Foris.*] 1. ad Timoth. 3. de sacra vnc. cap. vnico, vers. ad exhibendum. & dic foris, id est, infidelibus. vel id est, non tantum domesticis, sed etiam alienis, secundum Hieronymum.
c ¶ *Proximorum.*] 1. ad Corinth. 8. de renuntiatione. nisi. §. pro graui. de noui ope. nun. cũ ex iniuncto. Nota q fratres non debent se curijs immiscere. & hoc non est in fratribus minoribus speciale, sed locum habet in omnibus monachis. de statu monac. cleme. ne in agro. §. qui vero.
d ¶ *Verumetiam.*] prouidet de quarto.
e ¶ *Dixit.*] eo. tit. exiji. §. cæterum. ad idem ĩ. §. porro. Nota q fratres non possunt esse executores vltimarum voluntatum, sed possunt super eis exequendis dare cõsilium, quod dic vt in seq. q. Quæro, an hæc ꝓhibitio, ne fratres sint executores vltimarum voluntatum indistincte procedat? Sol. Bartolus in Minorica distinguit: inter cętera dicit, q certo casu valet: vt si quis requirit q x. floren. expendantur in x. pauperes, qui eligantur per talem fratrem Minorem, quia nullum litigium habebit fieri, nec ipse frater habebit administrare pecuniam, sed solum eligere: & sic cessant rationes de quibus hic. Item nec hoc habet speciẽ mali, immo si fideliter fiat, meritorium est: quam etiam ipsi fratres, qui audiũt confessiones, melius cognoscunt pauperes verecũdos, quàm alij. Dic indistincte standum litterę, quæ generaliter prohibet, ne suscipiant executionem. arg. dist. 19. si Romanorum. de maio. & obed. solitæ. & sic tollitur distinctio Bart. etiam in qbusdã alijs, in quibus limitat hanc litteram. Item quia electio est pars executionis: quia nec ista fuit sola ratio prohibendi ne sint executores, vt non sint in iudicio, vel ne contrectent pecuniam, sed etiam subest ratio generalis, ne auocentur à spiritalibus laborib', quibus quotidie debent occupari. ĩ. §. prox. Item posset fieri fraus, quia frater eligeret aliquos, cum quibus participaret: facile namque in talibus fraudes cõfinguntur: nam nec potest negari quin electio sit pars executionis, vt nunc dixi: & indistincte hic prohibetur ne sint executores: vnde etiam si ratio prohibitionis cessaret, staret prohibitio: sufficit enim q hoc aliquando contingere potest. pro hoc littera ibi, cum hæc sæpius absque litigio & contrectatione &c. & sic etiam si hoc non accidat, locum habet prohibitio.
f ¶ *Licet.*] prouidet de quinto.
g ¶ *Declarauit.*] dicto c. exiji. §. ad hæc. Not. q orõ & studiũ sunt labores spirituales. & quomodo cõueniunt religioni, dixi de reg. ꝑne. q. 5. & 6. & de orõne. ĩ. ď reliquijs. clem. si dominũ. ver. ideoque. in glos. de oratione. Scdo nota, q etiã religiosis licitũ est spatiari: dum tñ honeste & per areã vel hortũ. & hoc pp recreationẽ sui a laboribus studij vel orationis: quod facit ɔ̃ eos qui sine modestia immorantur studio vel orationi: vnde accidit, q sæpe incurrunt graues ægritudines, & qñque etiam mentis alienationẽ, quod est cauendum: nam in omnibus debet seruari modus, vt cũ discretione fiant. de offi. cust. c. vnico. Terentius in Andria: Id arbitror in vita apprime esse vtile, vt ne quid nimis. Tertio nota, q non licet fratribus habere hortos, vt inde nascentia pretio distrahantur: quia hoc appropinquat ad naturam prouentuum. vt in littera. & de hoc seq. ɔ̃rio.
Oppono ad hoc q istud nõ appropinquet ad naturã prouentuum, immo sint ꝓuentus: nã fructus generali vocabulo dicuntur redditus seu prouentus. ff. de annu. leg. libertæ. in prin. C. de dona. si quis argẽtum. §. 1. & redditus seu prouentus, quod dixi de deci. pastoralis. q. 5. & 4. tñ vt ibi dixi, & probant iura alleg. hæc accipiuntur promiscue: potius enim hæc littera habere respectum, quia ĩ. §. cumque annui. prohibiti sunt fratribus annui redditus, qui tunc videntur dicendi annui qñ sunt certi & constituti: quod non sic est in fructibus horti, qui nõ sunt certi. Item nõ semper venduntur: propterea dicit q habere talea fructus vt pretium suis temporibus habeatur, appropinquat ad naturã prouentuũ, q̃a non est proprie prouentus.
h ¶ *Rursus.*] prouidet de sexto.
i ¶ *Pascit.*] Matthæi 6. Lucæ 12. Not. arti. à verisimili. ĩ. §. deinde. vbi dixi in 2. not. Secundo, not. q timor leuis non excusat. quod metus causa. cũ dilectus. Tertio, not. argumen. ab experientia, de electio. quàm sit. vbi de hoc in glossa tertia. lib. sexto. Quarto, nota quòd ex præteritis præsumitur circa futura. de præsump. scribam. qñque e conuerso. ĩ. §. cum vero. vbi dixi. Quinto nota, q non repugnat mendicanti conseruare victualia, qñ timetur q aliquo modo haberi non poterunt. Sexto not. differentiam inter consilium & assensum. de hoc de elect. cum in veteri. de arbit. cũ olim. & in regula, nullus ex consilio. libro sexto. Septimo nota, q quandoque specialiter oneratur conscientia commissarij. ĩ. §. vtilitatem. vbi dixi in 3. notabili.
k ¶ *Hinc est.*] prouidet de septimo. Nota q fratres fundati sunt in summa paupertate & humilitate. & de paupertate ĩ. §. cæterũ. vbi in 1. not. dixi. & §. proinde. in 1. q. de humilitate. de maior. & obed. humilis. Scdo nota, q nõ debent habere ecclesias, vel alia ædificia excessiua: hæc tñ nõ seruantur. & mirũ est q actor hoc adiecit, cui vsq; tunc debuit constare, q in multis locis habent excellentiores ecclesias

& magnitudine debeāt reputari. Ideoq; volum[a], quòd vbiq; in ſuo ordine deinceps tēperatis & humilib[9] ædificijs ſint cōtenti, ne huic tātæ paupertati promiſſæ, quod patet oculis, cōtrarium foris clamet. Quamuis[a] etiam paramenta & vaſa eccleſiaſtica ad honorem diuini nominis ordinentur, propter quē omnia fecit ipſe Deus: tamen qui aſcōditorum eſt cognitor, ad animum ſibi miniſtrātium reſpicit principaliter, non ad manum: nec per illas ſibi vult ſeruiri, quæ ſuorum ſeruitorū conditioni & ſtatui diſſonarēt: propter quod ſufficere debent eis vaſa & paramenta eccleſiaſtica decentia, in numero & in magnitudine ſufficientia competenter. Superfluitas autē aut nimia pretioſitas, vel quçcunq; curioſitas in his ſeu alijs quibuſcunque, non poteſt ipſorū profeſſioni vel ſtatui conuenire: cū enim hæc ſapiant theſaurizationem ſeu copiam, paupertati tantæ quo ad humanum iudicium derogāt manifeſte: Quapropter præmiſſa ſeruari à fratribus volumus & mandamus. Circa[b] equorum vero & armorum oblationes, illud decernimus in omnibus & per omnia obſeruandum[†], quod per declarationem prædictam[c] in pecuniarijs noſcitur eleemoſynis diffinitum. ¶ Ex præmiſſis[d] autem ſuccreuit non parum ſcrupuloſa quæſtio inter fratres: videlicet, vtrum ex ſuæ profeſſione regulæ obligentur ad arctū & tenuē, ſiue pauperem vſum rerum: Quibuſdam ex ipſis credentibus & dicentibus, quòd ſicut quo ad dominium rerum habent ex voto abdicationem arctiſſimam, ita ipſis quo ad vſum arctitudo maxima & exilitas eſt indicta: Alijs in contrarium aſſerentibus, quòd ex profeſſione ſua ad nullum vſum pauperem, qui non exprimatur in regula obligantur, licet teneantur ad vſum moderatum temperantiæ, ſicut & magis ex condecenti quàm cæteri Chriſtiani. Volentes itaque cōſcientiatum prædictorum fratrum prouidere quieti, & his altercationibus finē dare declarando dicimus, quòd fratres minores ex profeſſione ſuæ regulæ ſpecialiter obligantur ad arctos vſus ſeu pauperes, qui in ipſorū regula cōtinentur: & eo obligationis modo, ſub quo continet ſeu ponit, regula dictos vſus. ¶ Dicere[e] autem, ſicut aliqui aſſerere perhibētur, quòd hæreticum ſit, tenere vſum pauperē includi vel non includi ſub voto Euangelicę paupertatis, prçſumptuoſum & temerarium iudicamus. ¶ Demum[f] quia ex eo quòd dicta regula per quos & vbi fieri debeat miniſtri Generalis electio tradens, nullam facit de miniſtrorū prouincialium electione vel inſtitutione penitus mentionem, oriri ſuper hoc poterat dubitatio inter fratres: Nos volentes poſſe ipſos clare ac ſecure procedere in omnibus factis ſuis: Declaramus, ſtatuimus etiam & ordinamus in hac conſtitutione in perpetuum valitura, vt cum alicui prouinciæ de miniſtro fuerit prouidendum, ipſius miniſtri electio[†] penes capitulum prouinciale reſideat, quam idem capitulum die ſequenti, qua fuerit congregatum, facere teneatur. Ipſius autem electionis confirmatio ad miniſtrum pertineat generalem. Et ſi quidem ad electionem huiuſmodi per formā ſcrutinij procedatur (votis in diuerſa diuiſis) electiones plures in diſcordia celebrari contingat, illa quæ à maiori parte capituli numero (nulla zeli vel meriti collatione, aut conſideratione habita) fuerit celebrata, exceptione ſeu contradictione quacunque alterius partis non obſtante, per dictum generalem miniſtrum de conſilio diſcretorum de ordine (prius tamen ex officio, prout ſpectat ad ipſum, diligenti examinatione præmiſſa) confirmetur, vel etiam infirmetur, prout eis ſecundum Deum viſum fuerit expedire: Et ſi fuerit

eccleſias, quàm ſint cathedrales, & Papa ſcit, & tolerat. Tertio, not. ꝙ ex actibus illicitis præſumitur de mente contaminata. de præſump. c. 1. ſic enim dicit ꝙ ex ædificijs immoderatis præſumitur contra humilitatem & promiſſam paupertatem fratrum.

a ¶ *Quamuis.*] prouidet de octauo. Not. ꝙ Deus fecit omnia ad honorē ſui ordinis Prou. 16. Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus: & dic propter ſe, id eſt, propter ſuam bonitatem, vt ea fruamur. de hoc per Thomam parte 1. q. 45. art. 2. Secundo nota, ꝙ ſolus Deus eſt cognitor abſconditorū. 32. diſt. erubeſcant. de iudi. nouit. de ſent. excom. à nobis 2. quamquam enim hic non dicat ꝙ ſolus Deus, tñ illa iura hæc ſupplent. Item latis dr hic cum hoc tamquam propriū ſibi attribuatur. Tertio nota ꝙ ſuperfluitas etiā reprobatur in rebus ad cultum diuinum deputatis: & ratio redditur in littera. & pro quia debet in omnibus ſeruari modus. quod dixi 3 ꝗ. licet in 2. 10. Quarto nota, ꝙ curioſitas reprobatur. de cenum. c. 1. lib. 6. Quinto nota, ꝙ curandum eſt etiam per religioſos ne humano iudicio damnentur. 5. ꝗ. cæterum.

b ¶ *Circa.*] prouidet de nono.

c ¶ *Prædictam.*] ſupra ꝗ. porro.

d ¶ *Ex præmiſſis.*] ſoluit dubium oriens ex prædictis de paupertate, & refert duas opiniones. & ſecundam approbat.

e ¶ *Dicere.*] remouet quendam errorem: quidam enim dicebant, ꝙ hæreticum erat dicere, ꝙ vius pauper, id eſt, abdicatio paupertatis includatur vel non includatur ſub voto Euangelicæ paupertatis. Et videtur iſti velle, ꝙ ad votum Euangelicæ paupertatis nihil pertinet dicere ꝙ Redēptor & Apoſtoli habuerunt bona tātum in vſu, hoc autē aſſerere dicit temerarium & præſumptuoſum: & ſic videtur fauere illis qui dicunt, ꝙ vſus pauper includitur ſub voto Euangelicæ paupertatis: tamen hoc non affirmat: & hodie ſtandū eſt extrauaganti, cum inter nonnullos. de qua dixi 3. ꝗ proinde. q. 5. poſt principium.

f ¶ *Demum.*] hic de electione vel inſtitutione miniſtri Prouincialis. Et primo determinat generaliter quo ad totum ordinem: ſecundo, ſpecialem modum tradit quo ad prouincias vltramarinas Hyberniæ, & Græciæ, in ꝗ verum Prima ſubdiuiditur, quia primo determinat ꝙ electio fiat per capitulum prouinciale: & ꝙ fiat die ſequenti poſtquam fuerit congregatum. ſecundo: ibi, *Ipſius.* ꝙ confirmatio ſpectet ad Generalem. tertio: ibi, *Et ſi quidem.* ꝙ ſi plures eligerentur in diſcordia, confirmetur electus à maiori parte numero, omiſſa collatione, & reiectis exceptionibus. quarto: ibi, *Et ſi fuerit.* ꝙ ſi electio fuerit infirmata, redeat ad capitulum. quinto: ibi, *Cæterum.* ꝙ ſi capitulum prædicta die non elegerit, deuoluatur ad Generalem. Nota differentiam inter hæc verba: declaramus, ſtatuimus, & ordinamus, pro hoc quod not. de iudic. decernimus. videtur tamē ꝙ verbum, ordinamus, idem importet ꝙ ſtatuimus: & ſic ꝙ nouum ius inducat: ſimile quod not. de verbo, volumus. de off. vica. clem. vnica. in glo. fin. Secundo, not. ꝙ in electione miniſtri Prouincialis non habet locum tempus Lateran. concilij de conceſ. præben. c. 2. hic tamen non diſponit de congregatione concilij, ſed debet intelligi ꝙ fiant prout conſtitutum fuerit in capitulo ante celebrato. Item ex hac cauſa quandoque congregatur, & ſolū poſt congregationem currit tēpus, quod hic breuiſſimū cōſtituitur, ſcilicet diei: nec timeri poteſt ꝙ differatur capituli cōgregatio: quia ſup hoc prouidet Generalis vel vicarius ordinis: de quo j. ꝗ. cæterū. Tertio not. caſum ſingularem, in quo confirmatur electio celebrata à minori parte capituli: dummodo ſit facta à maiori parte partium comparatione minorum: cuius contrarium aliàs eſt de iure. de elect. eccleſia 1. Quarto nota alium caſum ſingularem, in quo in electione omittitur collatio zeli & meriti. Simile in electione abbatiſſæ, quæ fit per moniales. de elect. indemnitatibus ꝗ vt autem. lib. 6. Quinto nota, quòd in confirmatione Miniſtri prouincialis non proceditur iudicialiter: quia vt dicitur hic, non admittuntur exceptiones partis alterius, quæ tamen in alijs confirmationibus admittuntur de election. cap. fin. lib. 6. Simile in electione abbatiſſæ facta à duabus partibus monialium, quæ etiam confirmatur non obſtante contradictione partis alterius, dicto cap. indemnitatibus. ꝗ. ſane. quamquam autem gloſ. ibi dicat, ꝙ admittatur exceptio quæ votū eligentis reddat nullum, tñ hic vr ꝙ ſufficiat, ꝙ ſit facta à maiori parte numero, & ſic attēdūtur voces factis, ſicut fit de elect. 3. cle. qd circa. Sexto not caſum in quo infirmata electione indiſtincte reuertitur ius eligendi ad eligētes: nec diſtinguitur an

Abs. fer mandum.

† De modo electionis faciendæ, vide nouiſſime ſancita in cōcilio Tridēt. ſeſſio. 25. titu. de Regularibus & Monialibus, cap. 6.

Electione caſſata quāque indiſtincte ius ad eligentes reuertitur.

guitur an elegerint indignum scienter vel ignoranter: cum tamen aliàs si elegerunt indignum scienter, non ad eos, sed ad superiorem deuoluatur. de elect. cum in cunctis. in fin. & cap. bonæ 1. & c. quamquam. lib. 6.

a ¶ *Verum.*] hic de modo creandi ministrū prouincialem in ꝓuincijs vltramarinis Hyberniæ, & Græciæ: & permittit ministro generali ꝙ si ei & capitulo generali videbitur, possit ipse enim proborum ordinis consilio præficere Ministrum in prouincijs Hyberniæ & vltramarina: in Romana vero seu Græcia hoc idem possit quando minister illius prouinciæ moritur vel absoluitur citra mare.

Nota casum in quo electio ministri prouincialis non spectat ad capitulum prouinciale: sic etiam electio abbatis quandoque non libere spectat ad conuentum. de consue. cum dilecti. Secundo not. in fin. ꝙ quandoque oneratur specialiter conscientia cōmissarij. ī. §. rursus. vbi dixi in 7. notabili.

b ¶ *In destitutione.*] hic de destitutione ministrorū Prouincialium.

c ¶ *Cæterum.*] hic determinat, ꝙ fratribus carentibus ministro generali, suppleat vicarius ordinis vices eius. Quæro per quem creabitur iste vicarius? Sol. videtur ꝙ per Papam ex quo alius modus nō traditur. fratres autem Prædicatores dicuntur obseruare, ꝙ minister illius prouinciæ, in qua occurrit celebrandum generale capitulū post obitum sui magistri generalis, vicarius est ordinis vsque ad tempus capituli: & similiter fratres minores habent constitutionem generalem, ꝙ generali mortuo, minister prouinciæ vbi occurrit celebrandum generale capitulum, potestatem habet super alios in capitulo, quo ad ea quæ spectant ad expeditionem capituli: & ex hoc quia solum habet potestatem in his quæ spectant ad capitulum, patet ꝙ in alijs. arg. de præsump. nonne. & ꝙ mortuo generali non debeant fratres aliquem vicarium ordinis facere sine licentia Papæ & protectoris ordinis, qui est. Contrarium determinat Nicolaus Papa, vt patet in eius literis, quarū copiā vide inter cōstitutiones fratrum.

d ¶ *Porro.*] apponit decretum in his quæ de ministro prouinciali dicta sunt supra. §. demum. & duobus seq. Not. de clausula decreti. simile de rescrip. statutum in fin. lib. 6. & pro hoc quod not. ī. de immu. eccle. clem. vnica. in 6. notab. & 1. contrario. Cardinalis de Zabarella.

SAepe contingit.] Casus. Ponamus ꝙ Romanus Pontifex alicui iudici commisit aliquam causam, & eidem mandauit, ꝙ in eadem causa procedat de plano, summarie, sine strepitu & sine figura, id est, sine aliqua forma iudicij: quæritur quid significāt ista verba ꝙ procedat de plano, summarie, &c. Vel sic: Ponamus ꝙ tales causæ sint examinandæ simpliciter & de plano summarie, & sine strepitu iudicij: Quæro quid important talia verba, de plano &c. Rñ. ser Clemens, ꝙ talia verba hoc volunt: Nam iudex debet ꝓcedere in illa causa, & debet dimittere plures solemnitates: Primo enim vr̄ esse remissa & dimissa illa solemnitas, quæ fit in iudicio: videlicet oblatio libelli: quia sufficit ꝙ in tali causa, in qua Papa mandat vt iudex procedat summarie & de plano, vt actor faciat demandā seu petitionem suam verbo, & ꝙ graphiarius illam redigat apud acta curiæ: Item per dicta verba vr̄ esse remissa litis contestatio: Item per dicta verba dictus iudex accipit facultatem procedendi in causa tempore messium & vindemiarum, quod in alijs causis facere non pōt propter ferias: Itē per huiusmodi verba iudex qui cognoscit, accipit facultatē amputandi dilationes: nam ipse nullas debet dare dilationes: Item recipit facultatem, vt possit repellere dictas dilationes seu prolongationes, & exceptiones. & appellationes: Item aduocatorū & procuratorum iurgia seu contentiones potest repellere. Item potest repellere multitudinem testium. Et sum in versiculo: *Non sit tamen iudex.* Et quæritur, vtrum iudex possit procedere reo non citato: Et respondet Clemens quòd non. Item dicit Romanus Pontifex, quòd per talem facultatem datam iudici, videlicet ꝙ procedat summarie & de plano: nō videtur esse remissa iuramenta de calumnia, nisi expresse remitteret. Et sum in versicu. *Verum quia.* quod declarat principium capitu. dicimus, ꝙ actor potest in causa sine libello procedere, quæro quomodo debeat illud intelligi: & quomodo sciet iudex quid vult habere actor, nisi ipse actor proponat libellum suū? Respondet Clemens ꝙ ista demanda seu petitio actoris debet dari siue verbo siue in scriptis. Videatis ergo textum, & melius dicetis omnia: quoniam dummodo proponat suam demandam verbo, sufficit: & hoc modo quòd graphiarius redigat dictam demandam seu petitionem in actis esse prolatam verbo, & sicut ipse illam profert & pronuntiat. Hæc dicit H. R. doctor egregius. Nota in verbo, *Significatione.* iuncta glossa in hoc quòd decretales debent congruere titulis, ī. in proœmio Grego. & in proœ. Sexti, & in versicu. *Tandem.* Nota differentiam inter constitutionem & sanctionem. de hoc in glo. non dicit.

infirmata, ad capitulū prouinciale electio huiusmodi reuertatur. ¶ Cæterum si capitulum memoratum die prædicta ministrum eligere prætermittat: extunc ministri prouincialis prouisio ad generalem ministrum libere deuoluatur. Verum[a] si ministro prædicto & capitulo generalibus ex certa, manifesta, ac rationabili causa videretur aliquando in prouincijs vltra marinis Hyberniæ, Græciæ, seu Romę, in quibus hactenus alius prouidendi modus dicitur ex causa certa & rationabili fuisse seruatus, expedire ministrum prouincialem per ministrum generalem, cum proborum ordinis consilio potius quàm per capituli prædicti electionem præfici in prouincijs Hyberniæ etiam vltramarinis irrefragabiliter: In Romana vero vel Græcia quando minister dictæ prouinciæ moreretur vel absolueretur citra mare, illa vice seruetur absque dolo, partialitate & fraude (super quo eorum conscientias oneramus) quod super hoc dictus minister cum dictorum proborum consilio duxerit ordinandum. ¶ In destitutione[b] vero dictorum ministrorum prouincialiū seruati volumus, quod super hoc hactenus de ipso ordine extiterit obseruatum. ¶ Cæterum[c] si contingeret eosdem ministro generali carere, per vicarium ordinis fiat super hoc, quod faciendum fuerit per eundē ministrū vsquequo prouisum fuerit de generali ministro. ¶ Porro[d] si quid de huiusmodi ministro prouinciali secus attentari forte contigerit, illud ipso facto sit irritum & inane. Nulli igitur omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum dictorum commissionis, responsionis, prohibitionis, ordinationis, mandati, constitutionum, iudicationū, & voluntatū infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorū eius se nouerit incursurum.

¶ Idem [Clemens † quintus.]

¶ *Determinat & declarat quid significent hæc verba inserta in iudicialibus commissionibus, quæ fiunt à principe vel à iure, scilicet quòd procedatur simpliciter & de plano & sine strepitu & figura iudicij. Ioan. And.*

CAP. II.

SAepe contingit[a], quòd

¶ *Glos. prima primo decretalem commendat dicens illam summe necessariam. secundo dicit quid & quas opiniones determinat. tertio diuidit summando quarto aliter summas recitando.*

a ¶ *Sæpe contingit.*] Quoniam secundum Quintilianum. lib. 7. de oratoria institutione, Optimarum rerū inuentio, & si lenocinijs verborum destituta sit, ipsa tamen sui natura satis ornatur. cui bene conuenit ff. de in integ. resti. l. 1. in prin. hanc constitutionem verborum blanditijs non egentem, glossandam aggredior: de cuius causa impulsiua pars fui: Ex quo enim sciui mandasse concilium Viennen. ī. de iudi. dispendiosam. existimans non tantum vtile sed summe necessarium, verba de quibus hic loquimur declarari, dominos ac peritos curiæ sollicitaui sæpius pro constitutione declaratoria procurāda, quæ desiderata se nunc exhibet. Et in summa determinat & declarat quid significent hæc verba inserta in iudicialibus commissionibus, quæ fiunt à principe, vel à iure, scilicet quòd procedatur simpliciter & de plano, & sine strepitu & figura iudicij. Determinat autē notata per Innocen. & Hostien. de accus. olim. de statu regul. ea quæ per Aegid. de iudicijs nouit. in fin. per Gul. in Spec. de inquisi. §. nunc tractemus. versicu. quid igitur. & per Archidiac. de election. indemnitatibus. §. si vero. lib. 6. & per Ioan. Monac. & per me. eod. lib. de hæret. cap. fin. Et sunt 4 partes. In prima ponitur quæstio. In secunda solutio: ibi, *Nos autem.* In tertia prorogatio: ibi, *Quæ omnia.* In quarta quædam instruens protestatio: ibi, *Si tamen.* Secunda pars in qua ponitur solutio subdiuiditur: quia primo ponit nouem specialia. vel vndecim si diuidatur octauum in tria, quæ potest iudex sic datus. secundo: ibi, *Non sic.* ponit quintū vel septimū diuidendo quartū in tria per formā huius non exclusa. tertio: ibi, *Et quia.* ponit sex, quæ talis iudex pōt, quatuor interserens quæ nō potest. Si igitur non contentat summarie quod posui: quia non est recitare summando, sic recites diuidendo prohibita à permissis, vt melius apprehendas. Iudex qui

† Illa duo verba: Clemens quintus, absunt à constitutionibus codicibus.

Res optime sui natura satis ornatur.

Diuisio & subdiuisio textus.

Declaratio textualis.

dex qui datus est simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicij, procedere potest sine libello, litis contestatione & iuris iodultis fauore hominum, amputat dilationes, abbreuiat lites, repellit frustratorias exceptiones & appellationes, refrænat iurgia partium, & multitudinem testium: dat simul terminum ad ponendum & articulandum primo, secundo ad producenda omnia acta & munimenta causæ: interrogat partes vbi suadet æquitas: non citat peremptorie ad sententiam, quā profert stans vel sedens etiam cōclusione non facta. Citare tamen tenetur & recipere petitionem in scriptis vel verbotenus, tunc scribendam in actis. Item iuramenta calumniæ, veritatis vel malitiæ, probationes necessarias & defensiones legitimas, & facta remissione pro testibus producendis debet tunc instrumenta recipere: tenetur partes ad sententiam citare, quam tenetur in scriptis ferre, etiam secundum acta causæ. hoc dicit.

causas[a] committimus, & in earum aliquibus simpliciter[b] & de plano, ac sine strepitu, & figura[c] iudicij procedi mandamus[d]: de quorum significatione[e] verborū à multis contenditur, & qualiter procedi debeat, dubitatur. Nos autem dubitationem huiusmodi (quantū nobis est possibile[f]) decidere cupientes[g] hac in perpetuū[h] valitura cōstitutione[i] sancimus, vt iudex, cui taliter causam cōmittimus, necessario[k] libellū

Glossa secunda dat concor. & dicit cur constitutum.

Sæpe contingit.] concor. de resti. spol. sæpe. de appella. sæpe. ex quo vero id sæpe accidebat, per constitutionem fuit prouidendū, quæ tamen interdum etiam prouidet de raro contingentibus. de hoc de despons. impub. litteras. in 3. glossa.

a *Causas.*] de negotijs extraiudicialibus sic commissis nō erat dubium. de accus. sicut olim.

Simpliciter vnde dicitur.

b *Simpliciter.*] quasi sine plica vel inuolutione. facit de sum. tri. firmiter. in princ. ff. de leg. 2. codicillis. §. instituto.

Glo. sequens not. ad quæstionem quam specificat ponendo sex alias species, & eam dubie soluit, declarationem poscens. secundo quærit quid si vnica vel nulla sit, vel ponantur hæc disiunctim, & omnia soluit.

Causa si cō mittatur simpliciter solum, vel simpliciter & de plano, an possit expediri sine ordine iudiciario.

c *Et figura.*] Notandum est, quòd ad hæc quatuor verba triplex inseritur copula, per quod videtur solui quod quæritur, an si aliquod istorum verborum desit in forma commissionis, locus sit huic constitutioni. vnde aduertendum est, quòd quandoque in commissione ponitur solum verbum, de plano. supra de iudic. non uit. ad fin. de spons. cum in tua. concord. ff. de offic. procons. nec quicquam. §. de plano. ff. de accus. leuia. & de adult. l. miles §. sexaginta. ff. de quæst. vnius. in fi. quis ordo in bon. possess. ser. l. 2. Quandoque ponuntur simpliciter & de plano. de accu. sicut olim. Quandoque absque strepitu. de statu monach. ea quæ. §. quòd si. Quandoque de plano & absque strepitu. de accus. olim. Quandoque sine strepitu & figura. de elect. indemnitatibus. §. si vero. lib. 6. Quandoque hæc quatuor coniunguntur, vt hic, & supra de iudic. c. dispendiosam. Quandoque ad hoc additur verbum aduocatorum. de hæret. cap. fin. in prin. lib. 6. Quid ergo dicemus de his formis vbi ista quatuor non coniunguntur? Satis videtur constitutionem totam & quo ad omnem sui partem tunc locum non habere propter has copulas repetitas. infra §. penul. & in cap. dispendiosam. supra de iudic. cum enim exorbitet à iure communi, habilitandum vel dilatandum non est. de reg. iur. quæ à iure. cū suis concord. lib. 6. dicebamus tamen olim principaliter per hoc vltimum verbum, figura, substantialia iudiciorum tolli, vt patet in glo. in princ. alleg. & dicam infra glos. est mens. & in glossa facit ad hoc. & forsan adhuc idem dicere non esset absurdum, secundum quòd etiam in casu prædi. decre. indemnitatibus. §. si vero. locum haberet hæc constitutio ex vi verborum suorum, posito quòd ille casus non includeretur sub prædicta constitutione, dispendiosam sed certum est hodie, quòd illa constitutio includit casum illius §. & sic in illo non est dubium hanc constitutionem locum habere. In alijs ergo non inclusis remanet dubiū, an aliquo suppresso habeat locum hæc constitutio. Si adhæsissem compilatoribus, procurassem declarari: quædam tamen ex infra dicendis alteri tantum istorum verborum adaptari videntur, vt infra dicam. Sed quid si ista quatuor ponantur sine copulis, vt quia dicitur, simpliciter, de plano, sine strepitu & figura? Dicas idem, quòd vltima copula in præcedentibus repetita censetur. de appella. secundo requiris. facit ff. de hæret. Instit. cum in testamento. § 1. Plus dico, quod etsi nulla sit copula, idem erit. facit ff. de verb. signific. triplici modo. Et satis æque videretur dicendum, quòd etiam si disiunctæ ponantur, puta simpliciter vel de plano, vel absque iudicij strepitu vel figura: idem sit sensus, & locus erit constitutionis: cum ratio sit eadem: & poneretur tunc disiuncta pro coniuncta. C. eod. tit. l. penul. ff. eod. l. sæpe. Non sic si verba huius constitutionis prolata fuissent disiunctiue: quia tunc soluta esset quæstio principalis: & esset sensus, quòd quodlibet prædictorum verborū haberet hunc effectum, quem ponit hic constitutio.

d *Mandamus.*] quod alius non posset etiam legatus de latere, vt satis not. in præd. decret. si. de hæret. lib. 6. Et Guliel. in Spec. tit. 2. §. superest. in 1. colum.

e *Significatione.*] in hoc respicit titulum.

f *Possibile.*] facit procœmium harum constitutionum in princ. de elect. vt circa. lib. 6. sæpe etenim per solutionem vnius dubitationis inducitur alia fortior. eod. tit. cum olim. vbi de hoc.

Glossa sequens ostendit indigentiam nouæ constitutionis.

g *Cupientes.*] ad eū enim promulgatorem talium iurū vel rescriptorum hoc spectabat. supra de sent. excōmu. inter alia. cū suis cōcor. & sine dubio ad hoc dubium tollendum glossæ non sufficiebant, sed necessaria erat constitutio, vt per inferiora patebit: quis enim glossando probare potuisset plus requiri iuramenta præstari, vel sententiam in scriptis ferri, quàm litem contestari? idem in similibus.

h *In perpetuum valitura.*] superfluit, quia intelligebatur 50. dist. cap. 1. sed est modus loquendi, cui concord. de postula. cap. vnico. de elect. perpetuæ. lib. 6.

i *Constitutione sancimus.*] non dicit, sanctione statuimus: quia potius est constitutio, quàm sanctio[1], de quo vide 3. distinct. in summa.

[1] Quia hic pœna non adijcitur. Zabarel.

Glossa sequens arguit in alijs causis libellum offerendum: de quo remotis ad gloss. & ad Specu. ponit quinque opiniones, & suam solutionem, quam impugnat per hoc cap. & impugnationi respondet.

k *Necessario.*] datur per hoc intelligi quòd in alijs causis, quibus non proceditur simpliciter, &c. necessario fit libellus offerendus. de hoc notaui supra de libel. obla. cap. 1. vbi Ber. Inno. & Hostien. tenent libellum esse de substantia iudiciorū. inducunt prædict. decretal. & Authent. offeratur. 3. q. 3. & Inno. inducit Authēt. de temp. non solu. pen. super dote. § contestationem. coll 7. Host. inducit Authent. de exhiben. & introd. re. §. illud. coll. 5. vbi dicit expressum. & respondet ad cap. si quis cum clerico. 11. q. 1. & ad decret. prout. de dolo & contuma. & ibi not. pro hac opinione facit: quia Auth. dicit libellum offerendum: sed offertur proprie nō petenti. ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si rem. de resti. spol. litteras. circa fi. de appell. interposita. in princ. Tancre. Vinc. & Phil. dicebant per prædi. cap. si quis. & prout. quòd de iure canonico libellus non erat de substantia. Guliel. de hoc tractabat nil approbans in Spec. de libe. concep. §. vtrum libellus. Accursius in Authē. offeratur. C. de lit. contest. tenet quòd tacite posset omitti. sed in principio §. illud. alleg. § seq. in Auth. de exhib. & introd. re. tenet quòd etiam remitti expresse possit: vltra medium magnæ glo. Dominus meus in legibus dicebat, quòd si libellus petitur & offertur, bene proceditur: si nec petitur nec offertur, non tenet processus: quia licet posset expresse remitti, secundū eum. C. de epis. & cler. Authen. generaliter. in fine C. lib. 12. de priuileg. schol. l. quoties. in fi. non tamen tacite: per præd. Authen. offeratur. & C. de sent. & interlo. l. prolatam. Si vero petitur & non offertur, non valet processus, cum nulla remissio interuenerit. Si vero offertur, sed non petitur nec recipitur oblatus, tunc valet processus: tum quia fauore rei videtur inducta oblatio, & quilibet suo fauori renunciat. C. de pact. si quis in conscribendo. & quia inuito nō confertur beneficium, vt ff. de reg. iur. inuito. & quia secundum eum expresse renuntiare videtur oblatum non recipiendo. Alij dicunt reum renunciare posse, ne libellus tradatur in scriptis: & tunc remittitur tacite, sed ne vllo modo tradatur, renunciari non potest tacite vel expresse. arg. ff. communi diuid. vt fundus. ff. de pœnis. si præses. Vnde dicere soleo in præd. cap. 1. quòd petitio sit de substantia: sed si fiat in modum petitionis apud acta, non in modum libelli, & super ea lis contestetur, credo tenere processum: satis enim prouisum est menti iuris, vt infra dicetur in ver. verum. parte vero petente necesse sit in modum libelli petitionem offerri per iura primo allegata. Sed hæc opinio videtur hic reprobari: si enim speciale est in his in quibus proceditur simpliciter & de plano, &c. quòd non est necesse libellum offerri, sed sufficit petitionem apud acta describi vt sequitur: ergo in alijs sufficit petitionem sic scribi, sed est necesse libellum offerri. Solu per hanc decret. ab opinione prædicta non recedo: Nam primo approbatur ea parte, qua dico de necessitate petitionem describendā in actis: Si etiam hoc in his, fortius in alijs. Ad oppositionem respondeo in his casibus speciale, quod in his etiam parti petenti non est necessario libellus offerendus: qui tamen petenti in alijs necessario debet offerri. quod intelligo exceptis his casibus, quibus sine libello proceditur, quorum aliquos not. Hosti. in præd. decret. prima de libel. oblat. & Accursius in glo. præalleg. in Authen. de exhib. & introd. reis. sed Guliel. plenius colligit in Specul. de libel. conte. §. nunc dicendum. Non tamen putes quòd in omni casu quo non exigitur libellus, locus sit huic cōstitutioni: quod per multa exempla ibi posita videre potes: & satis est hoc expressum non esse.

Libellus est de substantia iudiciorum.

Libellus debet offerri si petatur à parte, sed si non petatur, sufficit quod petitio sit in actis redigenda.

Glo.

¶ *Glo. sequens ostendit per verbum figura, ista remissa: & ponit duas opiniones contrarias, & remittit.*

non exigat, litis contestationem non postulet, tempore etiam feriarum ob necessitates hominum indultarum à iure, procedere valeat: amputet dilationum materiam, litem quantum poterit faciat breviorem, exceptiones, appellationes dilatorias & frustratorias repellendo: partium aduocatorum & procuratorum contentiones & iurgia, testiumque superfluam multitudinem refrænando. Non sic tamen iudex litem abbreuiet, quin probationes necessariæ, & defensiones

a ¶ *Non exigat.*] est mens litteræ, quòd iudex necessario non habet exigere, nec actor necessario habet offerre: sponte vero offerri posset & recipi, vt in fine. Illud autem & sequens proprie sunt de figura iudicij. Cum enim figura cuiusque rei sit ipsius apparens forma vel facies, in qua rei substantia fingitur. ff. de actio. & oblig. nō figura. facit de celebra. Miss. cum Marthæ. ver. ex eo. & iudicium sit actus trium personarū: iudicis, actoris, & rei. eo. tit. forus. C. de asser. tol. l. 1. in fi. ipsius forma, facies & figura principaliter consistit in his, ita quòd altero deficiente dicitur quasi figura. C. de caduc. tol. l. vnica. §. simili modo. ibi enim quia non erant nisi duæ personæ: scilicet iudicis & domini, serui nominantia illum filium, non erat proprie figura. Sublata igitur figura non videtur iudex astrictus ad aliquas formas, rimulas vel figuras iudiciorum, nisi quantum hic exprimitur, & expressa plus respiciunt figuram facti, negotij vel causæ, quàm iudicij, vt infra dicam. Dicunt etiam quidam libelli oblationem remitti per verbum, de plano. C. de naufra. l. de submersis nauibus. lib. 11. Alij contra. & de hoc ff. de accu. leuis. & de offic. proconsul. nec quicquam. §. vbi decretum. & in tractatu quē allegabo infra glo. 2.

¶ *Glossa sequens quærit de deliberatorijs: dicit quid in alijs causis, arguit in his illas non dari, soluit contrarium tribus rationibus.*

Deliberatoriæ non sunt reo dādæ in causis summarijs.

b ¶ *Litis contestationem.*] sed cum petitio sit in actis scribenda, vt infra versi. verum. sed lit. contest. non est facienda vt hic, quid erit de deliberatorijs: dabuntur ne aliquę deliberatoriæ reo? In alijs judicijs planum est deliberatorias esse de substantia, si petantur, vt not. 1. q. 1. in summa. & 3. q. 3. cum accusatus. & patet in Auth. offeratur. ea. q. vnde dicūt Inn. & Host. de libel. obla. c. 1. vt ibi scripsi super 1. glo. deliberatorias arctari posse, sed non penitus denegari, licet tacite & expresse possit illis renuntiari. alleg. ff. de fer. l. 1. C. de episco. & cleri. Auth. generaliter. & hoc etiam de dilat. c. 1. & 2. sed in his causis ex quo non est necessaria contestatio, non videtur necessaria deliberatio. Ad hoc facit, quia interdum in his quæ summariam cognitionem requirunt, simul petitur & iuratur. ff. de eden. quædam. §. fi. Sed contra exigitur iuramentum calumniæ in his causis, vt sequitur. Item potest reus cōuenire, vt infra ver. verum. in deliberatorijs autem quomodo iurabit vel reconueniet? Item per hanc formam non tollitur iudicis recusatio, cum exceptiones & defensiones legitimæ reseruentur, vt sequitur. Item absurdius esset hunc iudicem, si suspectus est, recusari non posse, quàm eum qui procedit in figura iudicij, cum iste plus lædere possit: saltem igitur super hoc deliberare permittatur, nec arctetur tam præcipiti festinatione iudicium suscipere. ff. de administ. tuto. tutor qui repertorium. §. 1. in fi. ff. de iure fis. l. edicto. §. cum autem.

c ¶ *Non postulet.*] Scire debes quòd Ioannes Fascioli Pisanus legū doctor composuit quendam tractatum de summaria cognitione, quem Guli. posuit in Spec. 2. parte de offic. iud. §. fi. vbi inter alia tractat, an in summarijs requiratur libellus vel contestatio. de quo vide in prædi. §. ver. quinto. & ver. sequenti.

d ¶ *Feriarum.*] istud forsan induceret solum verbū, de plano: quasi plane & in domo, non pro tribunali sedendo id valeat expediri. facit ff. de fer. l. 2. & l. miles. §. sexaginta. ff. de adulte.

¶ *Glo. seq. primo exemplificat: ponit differentiam: & à contrario quæstionem soluit. secundo quærit de repentinis, & soluit.*

Feriæ quotuplices sint, & quibus possint litigantes renūtiare.

e ¶ *Ob necessitates.*] sicut est tempus vindemiarum & messium, quibus etiam ferijs partes renuntiare possunt. supra de fer. cap. fi. in fi. In hoc ergo differunt hæ causæ ab alijs: quia in his procedit iudex inuitis partibus, in alijs secus, in quibus præter appellationem sententia esset nulla lata parte inuita vel absente. ff. de fer. l. 2. A contrario vero huius litteræ patet, quòd ferijs introductis in honorem Dei vel Sanctorum, procedere non potest talis iudex. per quod videtentur expedita quæ not. 15. q. 4. in summa, per Guli. in Spec. de fer. §. 2. ad fin. vt scilicet in causis matrimonialibus, beneficialibus, decimarum, & vsurarum non possit procedi ferijs indictis ob honorem Dei, sed in ferijs rusticis sic, cum in illis procedatur simpliciter & de plano, &c. vt in decret. dispendiosam. 3. ead. compil. de iudic. Sed quid dices de ferijs repentinis, quæ repente indicuntur propter principis coronationem, victoriā prospere gestam, vel similem causam. de quibus ff. ex quibus causis maio. sed & si per prætorem. §. si feriæ. C. de dila. siue pars. C. de fer. l. 1. in fi. Puto quòd in illis procedere nō potest talis iudex: ad quod sufficit in illis nō esse permissum, maxime eū ab alio, quàm à principe indici non possint. C. de fer. à nullo. ergo prout ab eo

Feriæ repentinæ à solo principe indicantur.

sunt indictæ, seruentur. Hoc maximè secundum veram opinionē, quæ habet etiam talibus ferijs renuntiari non posse. de quo in Spec. de fer. §. fin. in principio.

f ¶ *A iure.*] tamen in ministerio hominis: quia ius nō determinat tempus propter varietatem locorū, quibus citius vel tardius prædicta colliguntur: & sic citius vel tardius prædicta indicuntur. ff. de ferijs. l. præsides. de offic. proconsul. si in aliquem. in principio.

¶ *Glossa sequens notat ex littera id quod dicit æquum, & illud probat per rationem, & simile.*

g ¶ *Valeat.*] non quicquid iudicis potestati, &c. ff. de iudi. non quicquid. ff. de offic. præsid. l. sæpe. supra de offic. deleg. consuluit. propter quod honestum puto, quòd si iudex sic datus viderit grauiter lædi partē ex processu tali tempore fiendo supersedeat: habet enim iudex prouidere vtilitati causæ & partium, vt lit. non contest. accedens 2. de rescript. statutum. §. insuper. lib. 6. C. communi diuidun. l. iudicem. ff. de leg. 1. l. potest. & facit quod not. in Spec. de arbi. in fi. ver. sed nunquid tunc sedere. vbi tractatur quòd arbiter in cuius compromisso renuntiatum est his ferijs, non tenetur procedere tali tempore feriato.

h ¶ *Amputet.*] istud & quæ sequuntur vsque ad ver. non sic. non videntur in his causis specialia, cum in omni causa iudex laborare debeat ad lites breuiandas, dilationum materias amputandas: & alia quæ sequuntur, iura sunt vulgaria. Sed dici potest speciale, quòd in his fortius, quàm in alijs iudex hoc poterit.

i ¶ *Poterit.*] id dicimus posse quod honeste possumus. 22. q. 2. faciat. ff. de cond. insti. filius qui. de verb. signi. l. nepos. vnde hoc determinat fiendum sine partium præiudicio. infra ver. non sic. — Posse quod honeste possumus.

k ¶ *Exceptiones.*] hæc & sequentia videntur tolli per verbum, absque strepitu: talia enim per quendam conuocū clamorem & tumultum solent examen obstrepere, & veritati habendæ obstaculum præbere: vnde dicit canon, quòd cultum suum iustitia perdit quando silentia iudicij obstrepentium turba perfundit. 5. q. 4. in loco. ad quod facit C. de inoffic. testa. si quis in suo. de consor. eiusdem tit. l. 1. & de adult. l. adulterij. C. de stud. lib. vrb. Ro. l. vnica. in fi. lib. 11. de tali strepitu habetur de synd. c. vnico. de electio. quorundam. lib. 6.

¶ *Glo. seq. dicit quare sic ordinetur littera, quærit, & solutionem poscit.*

l ¶ *Dilatorias.*] non dicit exceptiones dilatorias & appellationes frustratorias, vt per hoc innueret exceptiones surreptionis vel nullitatis contra rescriptum, vel recusationis contra iudicem, vel dilatoriam solutionis, vel his similes repellendas: sed hoc intendit quòd omnis exceptio frustratoria & ad differendum iudicis processum malitiose opposita repellatur. Sed quæro quam exceptionem vel appellationem per hæc verba, non dico per hanc constitutionem, possit talis iudex repellere, quam alter iudex teneatur admittere: hoc vellem doceri.

m ¶ *Iurgia.*] de his supra de verb. signi. forus. §. iurgium.

n ¶ *Multitudinem.*] hoc commune videtur in omnibus causis. supra de testi. significauerunt. & cap. seq. & ff. de testi. l. 1. in fi. tamen hoc in his amplius quàm in alijs poterunt per hanc litteram.

o ¶ *Necessariæ.*] actori vel reo.

¶ *Glossa sequens allegat quatuor iura, & notat ad quæstionem Legistarum, quam soluit, & solutionis oppositione distinguendo respondet.*

p ¶ *Defensiones legitimæ.*] facit ad hoc de offic. deleg. ex parte 2. q. 7. lator. & ibi not. C. de preci. Imper. offer. l. quotiens. Et facit hæc littera, & finis istius secundæ partis, & iura prædicta ad quæstionem Legistarum de Potestate, qui habet arbitrium, an teneatur iustitiam partis seruare, vel possit illam contra iura & iustitiam condemnare, & voluntate vti. Et tenent quòd iustitia & legitima partis defensio nō tollitur per dationē arbitrij. alleg. C. de inoffic. testa. si quādo. ff. de condi. inde. si procurator. in prin. ff. de dona. si filius. & de pecul. l. qui peculij. ff. manda. l. creditor. §. Lucius. ad municip. l. Lucius. §. Imperator. ff. de pact. contra iuris. ff. ad Treb. si cum hærede. facit de reg. iur. in generali. lib. 6. cum suis concor. & optime probat constitutio clem. supra de re iud. pastoralis. §. pen. in fi. Et si dicas arbitrium, ab eo qui potuit concessum, debet aliquid operari: Respondetur, quòd ad solemnitates quæ figuram iudicij respiciunt, non tenetur, vt hic. Vnde not. quòd de ijs quæ in iudicio aguntur, quædā sunt acta causæ vel litis: quædam iudicij. confessiones ergo, attestationes, & ea quæ respiciunt factum, proprie sunt acta causæ: Citationes, satisdationes, & similia sunt acta iudicij. de hoc per Inno. & Hosti. de testi. causam. & per Archi. de elect. indemnitatibus. §. si vero. Verba igitur, sine figura iudicij, licet tollant aliqua ex ijs quæ ordinant iudicium, non tamen illa quæ instituunt & decidunt causam. nō est ergo mirum si probationes & legitimas defensiones talis iudex admittit.

Iudex habens arbitrium, partem contra iura condemnare nō potest.

Actorum quædam sunt acta causæ, quædā iudicij.

legitimæ admittātur. Citationem ᵃ vero ac præstationem iuramenti de calumnia vel malitia, siue de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per commissionē huiusmodi intelligimus non excludi ᵇ. ¶ Verum quia iuxta petitionis formam ᶜ pronūtiatio ᵈ sequi debet, pro parte agentis, & etiam rei, si quid ᵉ petere voluerit, est in ipso litis exordio ᶠ petitio facienda, siue in scriptis, siue verbo ᵍ, actis tamen continuo ʰ (vt super quibus positiones & articuli formari ⁱ debeant, possit haberi plenior certitudo, & vt fiat diffinitio clarior ᵏ) inserenda. Et quia positiones ˡ ad faciliorē expeditionem litium propter partium confessiones ᵐ & articulos ⁿ ad clariorem probationem vsus longæuus ᵒ in causis admisit: Nos vsum huiusmodi obseruari ᵖ volentes: Statuimus, vt iudex sic deputatus à nobis (nisi aliud de partium ᵠ voluntate procedat) ad dandū simul vtrisque ʳ terminum dare possit, & ad exhibendū om-

admittit. Nil igitur talis iudex omittit per quod impediatur vel occultetur cognitio veritatis, vt sequitur, & per singula discernere potes. illa vero quæ solemnitatem respiciunt, siue sint actus, qui respiciunt iudicem, siue partem vtranque vel alteram, remittuntur. & facit ff. de leg. 1. l. si seruus vetitus. cum suis concor.

Citatio debet esse trina vel peremptoria.

a ¶ *Citationē.*] per hoc singulare videtur quòd sufficiat vnica, cum aliàs saltem in principio causæ requiratur trina vel peremptoria. vt lit. non contest. quoniam. §. porro. de hoc 24. q. 3. de illicita.

b ¶ *Non excludi.*] intellige plusquam in alijs, in quibus non proceditur simpliciter & de plano: vnde sicut in illis, sic & in illo: si tamen tacite omittantur hæc iuramenta, nō vitiatur processus. de iur. calu. cap. 1. lib. 6.

c ¶ *Formam.*] de ordi. cogn. cap. 2. de accus. qualiter 2. de simo. licet. vbi de hoc. facit de caus. poss. cum super. ff. de iudi. de qua re. supra de instr. inter dilectos. ver. cæterum.

¶ *Glossa sequens ponit tres expedientias petitionis scribendæ. subdit opinionem, & casum quo procedit.*

d ¶ *Pronuntiatio.*] expedit igitur petitionem in actis describi propter iudicem, vt pronuntiationem petitioni conformet, vt hic, & ff. commun. diuid. vt fundus. propter actorem, ne frustra fatigetur, & vt videat super quibus positiones & articulos formet, vt sequitur: & vt sibi ex alia causa agenti non obstet exceptio rei iudicatæ. supra de re iudic. abbate. lib. 6. expedit reo vt deliberare possit. 3. q. 3. offeratur. suas defensiones formare, vt ex ineptitudine absoluatur ab instantia. & absolutus in principali, non possit iterum conueniri. Dicunt quidam quòd oblatio libelli solum respicit fauorē rei: quod si teneri velis, dicas id verum de oblatione quæ sibi fit expensis actoris. petitionem vero in actis describi, triplicem fauorem respicit, vt prædixi.

¶ *Glossa sequens tractat an in his fiat reconuentio de causa, quæ requirit plenam cognitionem, ponit opinionem quod non. secundo ponit contrariū. tertio reuertitur ad primam, respondens ad legem contrariam. quarto hanc opponit, & dupliciter soluit.*

e ¶ *Si quid petere voluerit.*] quod requirat summariam cognitionem, & sit eius naturæ quòd in eo possit procedi sine strepitu & figura, &c. hoc dico, quia not. Innoc. & Host. post eum de mut. peti. cap. 1. quòd conuentus in causa quæ requirit summariam causæ cognitionem, reconuenire non potest, nisi super causa consimilis cognitionis: sit ratio secundum eos, quia cum conuentio & reconuentio simul sint tractandæ. de ordi. cog. cap. 2. vbi vna requirit plenā cognitionem, altera summariā: restat quòd sine alterius præiudicio simul tractari nō possint, cum altera accelerationē exigat, altera dilationes longiores exposcat. facit pro Inno. C. deposi. l. fi. & C. de compen. l. fi. & supra depo. bona fides. in fi. & facit hoc dictum multū contra opinionem Inno. & pro opinione mea, de qua statim dicam. Sed quidam Legistæ contra, per l. sed hæc. §. non solum. ff. de procu. vbi si per procuratorem actoris petitur cautio damni infecti, quæ tamen celeritatem desideret. ff. de dam. infec. l. 1. & 4. §. pen. ff. de fer. l. 2. & reus velit dominū in aliqua actione reconuenire: procurator tenetur illum defendere, & hunc intellectum approbat ibi glo. Petr. de Bel. sequitur Inno. per l. 2. C. vbi cau. sta. vbi hoc not. & C. de sent. & inter. Authē. & consequenter. & Cynus idem post eum per rationem Inno. Ad §. nō solum. respondent, quòd §. est volubilis, & debet intelligi in procuratore, qui reconueniretur causa damni infecti, iuxta secundum intellectum ibi positum in glo. Prædictis obstare videtur decret. 2. de mut. peti. vbi modus præter vel contra ius datus in conuentione, seruatur in reconuentione. & sic arguitur quòd in causis quæ requirunt plenam cognitionē, beneficio reconuentionis possit hoc casu procedi summarie sicut in conuentione, & sic cessabit ratio Inno. Volens tenere quod præmisi, dicere posset, quòd aliud est per rescriptum id tolli quod respicit fauorem partium, vt appellare, & tunc sicut illud non licet reo in conuentione: ita non licebit actori in reconuentione, vt ibi: aliud est tolli substantialia iudicij per rescriptum: & tunc restringitur ad casum conuentionis expressum. facit de reg. iur. quæ à iure. lib. 6. cum concor. & sit huius ratio: quia in primo valeret impetrātis renuntiatio. C. de temp. appella. l. vlt. ad fin. in secundo non, vt dicam infra in vlt. glos. Aequa tamen dici posset quòd aut ordinarius vel delegatus cognoscit de causa, in qua de sui natura summarie proceditur, & tunc sit locus prædictæ opinioni Innoc. & sequacium, vt qualitas causæ reconuentionem impediat, sicut & aliàs not. de mut. peti. c. 2. in fi. in pen. glo. & de arb. cum dilectus. in glo. 1. Aut delegatus virtute commissionis in causa, in qua aliàs plena cognitio requirebatur, summarie cognoscit: & tunc subdistingue, aut Papa proprio motu tollit substantialia; & tunc idem quod supra: aut ad petitionem impetrantis: & tunc arg. prædictæ decretalis. & l. vlt. C. de fru. & li. expen. videat esse remissa plena cognitio etiā in reconuentione, & sic cessabit obstaculū Innoc. vt prædixi. Pro hoc facit hæc littera sic generaliter loquens, si quid peterē voluerit, &c. & ad subdistinctionem facit de præb. si motu proprio. & c. seq. lib. 6. & quod not. in præd. decr. 2. in fi. vlt. glo.

Conuentus in causa summaria, an possit reconuenire in causa plenaria.

¶ *Glossa sequens de conuentione, an fiat post litem contestatā ponit duas opiniones contrarias, & secundam approbat per hunc textum.*

f ¶ *Exordio.*] Not. cōtra opinionē Ber. Vinc. Inno. & Guli. & Archid. quæ habet, quòd vsque ad conclusionem possit fieri reconuentio. & pro opinione Alani, Tan. Gof. & Host. & Ioan. Mon. quæ placet, quòd ante lit. contest. sit facienda, vel statim post lit. contest. vt not. Accursius in Authen. & consequenter. in glo. fi. in Authen. de execu. §. sancimus. in 1. glo. vt plene scripsi de mut. peti. cap. 1. super 1. glo. & contra ipsum Inno. facit quod post eum dixi supra proxi. glo. Hoc ergo teneas, quòd licet quandocunque reus conuenire possit actorē durante iudicio: non tamen illa conuentio vim reconuentionis habebit, vt scilicet simul tractetur, & firmatur, vt de ord. cog. c. 2. nisi fiat in litis exordio, vt hic.

Nota quòd positiones sunt inuētæ ad faciliorem litis expeditionem. si enim quis confitetur, cito causa terminatur. vnde dicit Paul. quandoque datur nō posse deliquere propter cōtumaciā partis: quia cōfessio habetur pro, vt not. In noc. de do lo. procu. Cardinalis.

g ¶ *Siue verbo.*] eligat ergo petens quod vult, vel scriptā dare vel verbo proferre, vt de suo ore scribat apud acta, vt solet fieri postea.

h ¶ *Continuo.*] tolle verbum, inserenda, quod infra, & interserit quare.

Libellus triplicant cauti aduocati.

i ¶ *Formari debeant.*] cauti aduocati actorum faciunt triplicari libellos: vnum dant notario, qui scribit acta: alium reo: tertium sibi seruant ad finem de quo dicitur, vt melius & certius positiones & articulos forment.

Memoria labilis est.

k ¶ *Clarior.*] tum ratione memoriæ, quæ labilis est. 23. dist. præterea. C. qui test. fac. pos. hac consultissima. vers. at cum humana. propter quod non scribere petitionem, posset impedire & occultare veritatem: tum quia ex quo petitio in actis descripta est, exprimi poterit in sententia, vt moris est.

Positionis vsus multū releuat probantē.

l ¶ *Positiones.*] de his & ipsarum formis satis not. de confes. cap. 3. lib. 6.

¶ *Glo. sequens obijcit quòd positiones inutiliter fiant, & soluit.*

m ¶ *Confessiones.*] sed si pars negat quod petitur, quid releuat positiones facere, quas etiam negabit? Solu. sæpe contingit quòd vsus positionum multum releuat probantem, vt si petam à te centum, quæ mutuaui Titio cuius es hæres, resistis negando: modo ponam quòd mutuaui Titio centum, quòd promisit illa restituere tali die, quòd Titius instituit te hæredem. quòd mortuus est, quòd hæreditatem adiuisti vel habuisti; hæc omnia habeo necesse probare: sed forte duas primas negabis, reliquas confiteberis: multum ergo me iuuat posuisse: forte etiam licet resistas, dicens exceptionem pacti solutionis vel similem tibi competere: omnes prædictas positiones confiteberis: per quod patet quòd etiā super principali, cui resistit aduersarius, ponere quandoque multum iuuat.

n ¶ *Articulos.*] de his supra de testi. per tuas. & eod. tit. præsentium. lib. 6. Et in quibusdam foris dicitur intentio vel assertio. facit supra de caus. pos. cum ecclesia. post prin. C. de tempo. appella. l. per hanc.

o ¶ *Longæuus.*] scilicet à tempore Gregorij ix. quia prius de positionibus non habebamus expressum: sed per ipsum habemus. de elect. dudum 2. de lit. contest. cap. vnico.

p ¶ *Obseruari volentes.*] in omnibus causis, nedum in his in quibus sine figura proceditur, ita puto auctorem intellexisse. Et dato quòd dicas illum intellexisse solum de his in quibus proceditur sine figura: fortius ergo seruandus est in alijs.

q ¶ *De partium.*] propter plurale non puto quòd pars altera sola resistere possit: ambabus autem resistentibus non videtur iudicē hoc posse: sed per hoc collige, quòd si iudex, qui sine figura procedit inuitis partibus non dat simul terminum ad ponendum & articulandum, multo minus & alius.

Positiones negans in articulos deducuntur.

r ¶ *Vtrisque.*] scilicet positiones & articulos: vnde & quidam in

causa

causis hæc coniunguat : dicentes ponit, & si negetur probare intendit. &c. non tamen in alijs causis debet quis ad hoc cogi: primo enim potest ponere, & demum negata in articulos deducere.

ADDITIO. De quo Specu. in titu de test. §. nunc videndum. in principio.

a *Munimenta.*] scilicet per quæ munit causa. & idem ver. de electio. cupientes. in fi. 2. respon. & §. electos. de offic. ord. quamuis. lib. 6. & supra de io integ. resti. coram.

Glossa sequens ostendit hoc speciale in his: ponit dictum Gulielmi.

b *Partes.*] patet ergo quòd in his causis, quibus sine figura proceditur, vnus & idem terminus datur actori & reo ad probandum, cū in alijs causis dicatur fatuum esse, quòd reus pbet defensiones suas, nisi prius actoria intentio sit fundata. vt not. supra de testi. cap. de testibus. Dicebat Guliel. in Specul. de inst. edi. §. nunc dicamus. sæpe obtinuisse, quòd post litis contestationem & iuramentum, iudex possit partibus statuere terminū peremptorium ad exhibenda omnia quibus in causa sunt vsuræ. alleg. ff. de eden. l. prima §. edenda. & quod ibi not. dicit tamen quòd quibusdam videtur hoc durum, cum id liceat vsque ad conclusionem. de fid. instr. cum dilectus. & dicunt quòd licet iudex id possit, non tamen debet. ff. de iudic. nō quicquid. 11. quæst. 1. aliud, & adde quod statim dicam.

al. ita: assignatione termini nō obstante.

Reus fatu° esset si probaret defensiones suas actoris intentione non fundata.

nia acta & munimenta quibus partes vti volunt in causa post dationem articulorum diem certam, quandocunque sibi videbitur, valeat assignare: eo saluo, quòd vbi remissionem fieri contingeret, pro testibus producendis possint etiam instrumenta produci, assignatione huiusmodi nō obstante. Interrogabit etiam partes, siue ad earum instantiā, siue ex officio vbicunque hoc æquitas suadebit. Senrentiam vero diffinitiuam (citatis ad id, licet non peremptorie partibus) in scriptis, & (prout magis sibi placuerit) stans, vel sedens proferat: etiam (si ei videbitur) conclusione non facta, prout ex petitione, & probatione, & alijs actitatis in causa fuerit faciendum. Quæ omnia etiam in illis casibus, in quibus per aliam constitutionem nostram, vel alias procedi potest simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicij, volumus obseruari. Si tamen in præmissis casibus solemnis ordo iudiciarius in toto vel in parte non contradicentibus partibus obseruetur, non erit processus

Glossa sequens ponit duas lecturas, & primam approbat.

c *Post dationem.*] si verbum istud coniungitur cum verbo, assignare, quod sequitur. est sensus, quòd datis articulis, & nō prius, assignare possit hunc terminum. Si vero coniungatur cum verbo, exhibenda. erit sensus, quòd poterit dare terminum, pone decem dierum, ad ponendum & articulandum, & ex tunc dare alios decem vel mensem ad producendum, &c. vt sic simul dentur duo termini. simile de testibus cogen. cap. 2. & facit littera, quandocunque sibi videbitur. prima placet maxime: quia positionibus datis in termino, respondendum est: articuli etiam examinandi. illud ergo tempus quo super his instatur, non currit in termino productionis: nec est congruum parti statui terminum ad probandum prius quàm sciat in quibus relenetur, & quos articulos probare teneatur.

d *Remissionem.*] cuius formam habes supra de testibus. præsentium. lib. 6.

e *Pro testibus*] probatorijs, & hoc est certum: sed quia littera generaliter loquitur, videtur idem in reprobatorijs, de quibus de proba. licet. de testib. licet 3. nam in illis etiam fit remissio. vt in præd. decreta. præsentium.

f *Producendis.*] non semper in dilatione data ad producenda instrumenta, licet producere testes, vt dixi post Pet. & Guli. de testib. cogen. peruenit 1.

g *Non obstante.*] vbi ergo non fit remissio pro testibus producendis, terminus datus & elapsus bene obstat ne produci possint vlterius instrumenta. Et sic videtur solui quod quæritur, an post terminum datum ad producenda instrumenta audiatur volens illa producere. Odof. & Gulsel. in Specu. de dila. §. videndum. ver. quid si datus. dicunt quòd non: alleg. Gulsel. ff. de optio. lega. l. mancipiorum. C. de inge. ma. diffamari. facit pro eis C. qui accus. non pos. si ea quæ. de remis. pig. si eo tempore. supra de prob. licet. in princ. & quod ibi not. in 1. glo. & quia boni iudicis est lites dirimere. supra de dolo & contuma. finem litibus. & cap. fi. Alij contra, cum non sit quis cogendus edere instrumenta, nisi cum eis vtitur. ff. de eden. l. 1. §. edenda, & videtur expressum supra de fid. instru. cum dilectus. vbi patet hoc licere vsque ad conclusionem. ad idem C. de iudi. iudices. & Authent. iubemus. & quod ibi not. inducitur ad idem C. de lib. cau. nec omissa. ff. de quæst. vnius. §. fi. Confitebitur enim forsan aduersarius videndo instrumenta pro & contra. facit constitutio Clem. supra de excep. excommunicationis. Tertij distinguunt (quod videtur æquum) an ius aduersarij sit læsum, vt quia perierunt testes per quos poterat instrumentum reprobasse si fuisset productum in termino: quo casu audiatur, aut ipsius ius est illæsum, & eo casu produci poterunt. hoc probant per prædictam l. mancipiorum. ff. de opt. leg. ad quod facit de dolo & contuma. cap. 1. de præbend. si tibi absenti. lib. 6. & quod not. ff. de custo. si tem. §. quolibet. & dixi de emptione & venditione, cap. finali. super 1. glossa.

h *Interrogabit.*] hoc non videtur in his speciale. 30. q. 5. iudicantem. de fide instrumen. cum Ioannes. ad fin. ff. de interroga. actio. vbicunque. facit de iuram. calum. cap. 2. in fi. lib. 6. nisi dicas in his speciale quòd etiam post conclusionem ad petitionem partis interroget.

i *Ad id.*] non sufficit ergo citari nisi exprimatur ad, quod ad sententiam audiendam. ff. quæ sent. sine appella. rescin. l. 1. §. item cum ex edicto. facit de testi. cum olim. in fi. de dolo & contuma. cum qui. lib. 6. nā si hoc in summarijs. fortius in alijs, vt sæpius dixi.

In summarijs etiam in processibus oportet scripturae prout in petitione, & probatione, & alijs, &c.

k *Non peremptorie.*] Argu. quòd in alijs causis, in quibus seruatur iudiciorum figura, sit necesse peremptorium exprimi, vbi non fit trina citatio ad sententiā audiendam. quod videtur tenere Ioan. 24. q. 3. de illicita. Bern. de offic. deleg. consuluit. Innoc. de accus. ad petitionem. Gulsel. in Specul. de cita. §. viso de tempore. ver. alias autem. & in ver. quid si lata.

Citatio peremptoria non sit ad sententiam audiendam necessaria.

l *In scriptis.*] proferat quod est infra. Et huius contrarium tenebat Aegidius. in decreta. nouit. etiā solum ex vi illius verbi, de plano. Et per hoc not. duo, in quibus conueniunt istæ & aliæ causæ, scilicet quòd in his vt in alijs necesse sit diffinitiuam in scripto proferri. Item quòd iudex sicut in alijs, ita in his habet illam per se ipsum proferre. & de vtroque satis not. de sent. & re iud. c. fi. lib. 6. vbi videas. noluit ergo scripturam quæ in sententijs requiritur, & prolationem iudicis in his causis prætermitti, ne per id contingeret occultari veritatem propalatam & in iudicio diffinitam, & per consequens victorem ridiculose & frustra in tali processus iudicio laborasse.

m *Stans.*] in hoc diuersum est ius in his causis ad alias quæ requirunt figuram iudiciorum, quæ ferri debent à iudice sedente. de quo vide not. in prædi. decret. in fi. de re iud. lib. 6. in glo. penul. & videtur quibusdam hoc induci etiam per solum illud verbum, de plano. vt dixi in principio huius partis. & hoc tenebat Aegid. in decreta. nouit.

n *Conclusione.*] ista littera videtur velle, quòd in alijs causis requirentibus figuram iudiciorum necessaria sit conclusio, & de conclusione habetur supra de procur. auditis. de causa possess. pastoralis. & in constitutione Clem. eod. tit. causa. de prob. quoniā contra. de fide instru. cum dilectus. & cap. cum Ioannes. Communiter in secularibus foris apud nos non fit conclusio: in ecclesiasticis fit per partes. Item ipsis vel altera ipsarum inuita: ex quo sufficientes dilationes datæ essent & elapsæ, pronunciaret iudex conclusum in causa. & vide in Spec. de renun. & conclu. in princ.

Conclusio I causa ī sit necessaria.

o *Faciendum.*] patet ergo etiam in causis quibus tollitur figura iudicij, secundum ius pronunciari debere, vt dixi super verbo, defensiones.

p *Constitutionem nostram.*] supra de iudic. dispendiosam.

q *Alias.*] vt in casu decret. fi. de hæret. lib. 6. & in casu decret. indemnitatibus, §. si vero. de electio. eod. lib. quòd dic vt dixi in princ. super ver. figura.

r *Solemnis ordo.*] vt libelli oblatio, litis contestatio, & similia.

s *Non contradicentibus.*] innuit quòd partibus contradicentibus non possit iudiciorum figura vel solemnitas vltra id quod hic exprimitur obseruari: quod verū intelligo quando sic procedere non est in iudicis potestate, vt quia Papa sic procedi mādat, vt in prin. cap. secus si sic procedere voluntati iudicis relinquatur, vt in constitutione, dispendiosam. supra de iudic. vt ibi dixi super ver. valeat. Secundo nota casum quo sufficit tacitus consensus non reclamantis. concor. de accus. cap. 2. lib. 6. interdum requiritur expressus. eod. lib. de rescript. statutum. in nullo. aliàs non contradicere sapit medium inter consensum & dissensum: quod dic vt not. de reg. iur. is qui tacet. lib. 6.

Consensus tacit° quādoque sufficit.

t *Partibus.*] videtur per plurale quòd contradictio vnius partis tantum non vitiet processum: ita res de facili reuertitur ad sui naturam, vt dicam in vlt. glo. & facit quod dixi super ver. & quia in glo. propter. aliàs dixisset. vel earū altera. Sed forte hoc subauditū est de mente: quod patet si resoluatur non contradictio in sensum, vt si dixisset, consentientibus partibus: quia tunc patet ꝙ alterius cōtradictio vitiaret. & est similis altercatio quā scripsi ī. ea. comp. de elect. in plerique. Sed pone ꝙ de cōsensu partiū iudex seruauit solemnia

Iudex procedēs vno modo de consensu partiū, non potest illis pœnitentibus & inuitis aliū modū prosequi.

solemnia ordinis iudiciarij: postea pœnitet partes, & volunt quòd procedat sine figura: nunquid deinceps illis inuitis poterit seruare solemnia? Videtur quòd sic, per regulam, quòd semel. de reg. iur. lib. 6 cum suis con. or. & vnico actu quis renuntiat & consentit. de constit. cum accessissent. vbi de hoc. de offi. deleg. gratum. de appella. sollicitudinem. & sufficit semel factum. qui matr. accus. pos. insuper. & propter sui contrarietatem istæ viæ præiudiciales videntur, & sic vna electa non venit alia. de postul. c. vnico. de elect. si quis. lib. 6. Item vniformis debet esse finis principio, de baptis. maiores. ante medium. de appella. secundo requiris. His rationibus puto, quòd si partes expresse consenserunt, quòd iudex in tota lite vel simpliciter seruaret ordinem iudiciarium, quòd inuito iudice qui sic inchoauit procedere, pœnitere nõ poterunt: vbi vero non consenserunt expresse, sed non contradixerunt: puto quòd in occurrentibus postea contradicere poterunt. facit littera præcedens ibi, *In toto vel in parte.* Item singulares actus iudiciorum sunt per se actus perfecti: vnde singulariter intitulatur, de libel. obla. cum rubr. seq. bene facit quod scripsi post Vincen. & Compost. de rescrip. dilectus 2. in princ. quod etiam not. Guiliel. in Specu. de appella. restat. ver. & not. secundum Vincen. de cita. §. 1. versi. quid si reus.

a ¶ *Propter hoc.*] poster enim subesse alia causa irritationis.

b ¶ *Irritus*] ipso iure, vt aliàs de lit. contest. cap. vnico. & titu. seq. accedens 1. & 2.

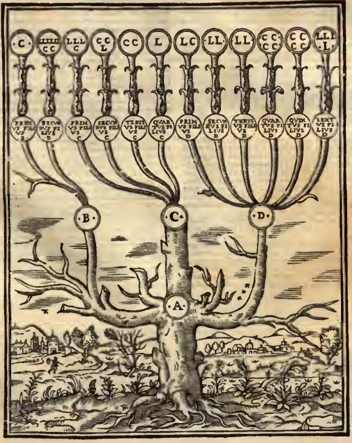
propter [a] hoc irritus [b], nec etiã irritandus [c]. Data Auinione xiij. Kalen. Decembris, Pontificatus nostri anno secundo.

c ¶ *Irritandus*] per sententiam, vt aliàs de re iudicata, cum causa. & cap. cum Bertholdus. in fi. & concor. huic fini de iuramen. calum. c. 1. 2. respon. in fi. lib. 6. Et scias quòd iste finis non conuertitur: nam si in causis quæ requirunt figuram iudicij, procederetur, non contradicentibus partibus sine figura, non teneret processus, & idẽ si expresse consentirent. de hoc de offic. deleg. de causis. in glo. 2. 2. q. 1. in primis. in fi. & cap. seq. & in Specu. de sent. prola. §. iuxta. ver. quid si de partium. quod intellige, vt not. de re iudic. cap. vlt. lib. 6. in 5. glo. Ratio diuersitatis patet: quia in casu isto fit contra ius commune; sed in casu quẽ ponit littera, res redit ad ius commune, & ad sui naturam: quod facile fit. 35. dist. ab exordio. ff. de pact. si vnus. §. quod si non vt totum. natura vero naturans, cum ad illam redibimus, per intercessionem Virginis gloriosæ nos collocet cum electis. Amen.

Processus in causis plenis omisso iuris ordine, etiam de partiũ consensu non tenet.

FINIS.

ARBOR SEV FIGVRA DECLARATIVA TITVLI DE IVRE PATRONATVS.

PRO

PRo istius arboris declaratione, quam format glossa hic præmitte quòd A. patronus positus in radice siue in prima cellula istius arboris habuit tres filios, scilicet B. C. D. vt patet ascendẽdo ad tres cellulas sequentes. & duodecim nepotes, vt patet ascendendo ad duodecim cellulas immediate sequentes: & triginta & septem pronepotes tam laicos quàm clericos, vt patet ascendendo ad duodecim vltimas cellulas. Et aduerte quòd in istis vltimis cellulis clerici significantur per istam litteram C & laici, per istam litteram L. ita q; quotiens ponitur littera C in cellulis superioribus significat tot fore patronos clericos. & idem de littera L quo ad laicos.

SEcundo aduerte, quòd iste A. patronus habebat iuspatronatus quod reliquit vnà cum hæreditate tribus filijs quos habebat, scilicet B. C. D. Cuius præsentationem secundum Cardi. hic ipsi filij diuiserunt in tres partes, & sic per capita: nec adhuc habet locũ dispositio istius clem. Iuspatronatus tamen est insolidum penes quemlibet illorum, cum sit indiuisibile: eius præsentatio tamen potest diuidi, secundum Inno. in c. 1. supra eod. tit. & Cardi. hic: & in prima voce succedet primus filius istius A. scilicet B. & post eum duo filij eius, scilicet primus & secundus, & isti succedent in illa voce per stirpes, secundum dispositionem istius clem. secundum cõmunem intellectum: & post istos duos filios B in eodem iure succedent nouem nepotes ipsius B. scilicet tres clerici & sex laici qui ponuntur in duabus cellulis descendentibus à duobus filijs B in quarum est prima littera C & in secunda sunt litteræ C duæ, & litteræ L sex: & isti nouem sunt pronepotes ipsius A. primi patroni positi in prima cellula.

SImiliter C secundus filius ipsius A. succedet in secunda voce: & quattuor filij eius positi in quattuor cellulis descendentibus à cellula C. succedent eidem C. in illa voce per stirpes, iuxta tenorem istius clem. & eodem iure decem nepotes ipsius C. succedent in eodem iurepatronatus per stirpes, quorum nepotum quinque sunt clerici & alij laici. Et ponũtur omnes isti nepotes in quattuor cellulis superioribus trahentibus originem à quattuor filijs C in quarũ prima sunt vna littera C & tres L. in secũda, duæ C. & vna L. in tertia, duæ C. in quarta vna L. & omnes isti sunt pronepotes ipsius A sicut alij nouẽ, secundũ computationem glos. hic.

SImiliter D tertius ipsius filius A. succedet in tertia voce sicut dictum est de duobus primis filijs: & sex filij eius post eum succedent in illa tertia voce iuris præsentandi per stirpes, eodem modo sicut dictum est de alijs. ita quòd illi sex non computabuntur nisi pro vno, sicut eorum pater quando viuebat, scilicet D. & decem & octo nepotes ipsius D eodem modo succedent in illa voce per stirpes succedendo sex filijs ipsius D. & isti decem & octo nepotes ponuntur in sex cellulis descendentibus à sex filijs D quorum nepotum nouem sunt clerici, & alij sunt laici, vt patet in figura, secundum Imolam hic: & omnes isti decem & octo sunt pronepotes ipsius A primi patroni.

TErtio considera, secundum glos. hic, quòd isti tres, scilicet B. C. & D æqualiter successere isti A in hæreditate, & in iure patronatus ei hæreditati annexo: & sic diuisa hæreditate quilibet habuit quattuor vncias & totidẽ in iurepatronatus ei annexo, licet secundum Imol. hic. & Innoc. in cap. 1. eod. tit. hæredes inæqualiter succedant: iuspatronatus tamen ad eos transit æqualiter, vt ponamus quòd A. habet hæredes B. C. & D & quòd B succedat eidem in sex vncijs, D in quattuor, C in duabus. & sic in portionibus inæqualibus: omnes tamen æqualiter succedent in iurepatronatus annexo illi hæreditati.

QVarto notandum est pro declaratione vltimarum cellularũ, in quibus reponuntur pronepotes ipsius A. quòd licet aliqui illorum pronepotum sint clerici, aliqui laici: iuspatronatus tamen illis competit iure laico, non iure ecclesiastico, immo iure successionis: & perinde haberi debent ac si essent omnes laici quo ad istud ius, ita quòd clericorum non erit melior conditio propter clericatum in isto casu: ex quo infertur quòd clerici in isto casu poterunt variare in eorum præsentatione sicut laici vsque ad acceptationem à superiore factam, nec habebunt nisi quattuor menses ad præsentandum sicut laici, secundum Cardi. hic, & Panorm. in c. cum te. de iurepatro. & secundum Spec. in tit. de relig. domi. in §. vnico. ver. esset etiam sufficiens. quod est valde notandum pro declaratione istius figuræ.

QVinto notandum est, quando vni soli patrono originario succedunt plures hæredes per capita: illi etiam sunt patroni in capita, & tunc non seruatur dispositio istius clem. filij vero istorũ hæredum succedunt in stirpes eorum patribus, vt est videre in tribus cellulis B. C. D. descendentibus à cellula A. nam illi tres respectu A eorum patris succedent in capita: duo filij B. quattuor filij C sex filij D succedent in stirpes sublatis de medio eorum patribus, scilicet B. C. D. & tunc seruabitur dispositio istius clem. secundum glo. hic Cardi. & Imol. & secundum Roc. de cur. in tract. de iurepatro. colum. 148.

SExto pro declaratione discrepantiarum, quæ solent esse in istis compatronis, aduertendũ est circa præsentationes, quòd in pari numero stipitum siue patronorum originariorum regulariter locus est gratificandi, dummodo merita præsentatorum paria sint, & non obstet aliud canonicum impedimentum. Numerus tamen stirpis põt esse par, & ius præsentatorũ erit impar, vt est videre si vnus præsentaretur ab vno filiorũ B & à tribus filijs C. & alter præsentaretur à tribus filijs D & ab vno filio C ibi quilibet præsentatur à quattuor: & tamen si cætera sint paria, præsentatus ab vno filiorum B & à tribus filijs C præfertur: quia licet ab æqualibus præsententur in numero, non tamen in suffragio. Cardi. in princ. q. 2. & Imol. col. 5. Ex quo infert Cardi. vbi supra, quòd non sunt hic tot suffragia vocum, quot sunt capita patronorum: nam vna stirps non habet nisi vnam vocem, vt decem & octo nepotes ipsius D qui ponuntur in sex cellulis superioribus partis dextræ, nõ habent nisi vnã vocem sicut D eorũ auus habebat. & de alijs idẽ.

ADuerte tamen ad vnum, licet glos. magna aliter dicat hic & male, quòd illud quod sit à maiori parte vnius stirpis, respectu minoris partis eiusdem, habetur pro valido quo ad illam stirpem, respectu præsentationis fiendæ per totam illã stirpem, dummodo non contemnatur minor pars: quia plus obest contemptus vnius quàm contradictio multorũ, vt dicit tex. in c. venerabilem. supra de elect. & ideo si minor pars stirpis recte vocata à maiori in præsentatione fienda discordet, nihil habebit in præsentatione pro illa vice, vt possumus videre si tres ex quattuor filijs C præsentarent vnum, & quartus nollet eum præsentare, ille quartus nihil haberet in præsentatione. Idem si quattuor ex sex filijs D præsentarent vnum, & alij duo alium, præsentatus à duobus non haberet ius ex parte præsentationis illorum duorum: immo dicit Panorm. in cap. cum inter canonicos. de elect. post tex. ibi, quòd maior potest renuntiare fauori introducto in honorem totius collegij, quod est valde notabile & regulariter verum. & traditur regula per Bar. in l. quod maior. ff. ad municip. fallit tamen in sex casibus positis per Sozi. in regula, factum. in fallen. suis.

SEptimo not. secundum Roc. vbi supra in declaratione illius verbi, ipse vel is à quo causam habuit. & glo. hic, quòd licet ista arbor intelligatur in descendentibus, eodem modo dicendum est in collateralibus, scilicet quòd fiat successio in stirpes in iurepatronatus, licet aliter dicatur de hæreditate collateralium, vt per scriben. in §. cum filius. Inst. de hære. quæ ab intest. defe. Alia tamen iura debita patronis ratione iurispatronatus, vt alimenta in egestate pinguiora quàm alijs pauperibus de fructibus ecclesiæ patronatæ, honorarius locus processionalis, studiosum obsequium debentur per capita patronis, licet iura præsentandi debeantur per stirpes, secundum Innoc. & Panorm. in cap. 1. supra isto tit. Card. & Imol. hic, & Roc. vbi supra.

ADuerte tamen ad vnum dictum Ioa. de Imol. hic. col. 2. circa medium. quòd declarare sigillatim quot gradus præsentationis haberet quælibet istarum personarum situatarum in cellulis superioribus, illud esset magis tædiosum quàm subtile, cũ quilibet bonus computator hoc facilius inueniat quàm bonus canonista, & etiam propter difficultatem probationis: nam pauca habemus alia iura hæc probantia, nisi istam clem. ideo non eget altiori declaratione.

SEV BREVIVSCVLAE SVPPLETIONES

Titulos Clementinarum luculenter declarantes, cum capitulorum numero in marginibus signato.

Cap. 1. *De summa Trinitate & fide catholica.*

FIRMITER credenda pro fundamento circa titulos humanitatis Christi, iuxta Euangelium Ioan. xix. & quòd virtutes per baptismum infundantur infantibus in habitu.

Cap. 5. *De rescriptis.*

Subaudi regulariter exequendis: & fallit in quinque casibus, de quibus hic.

Cap. 8. *De electione.*

Subaudi formaliter facienda, & etiam confirmanda, canonice aliter cassanda. fallit in quinque casibus, & qualiter causæ beneficiales, quæ ad curiam Romanam deuoluuntur, per appellationes prosequi debeant.

Cap. 1. *De renuntiatione.*

Subaudi vt facta canonice admittatur, & teneat: nisi cum procuratoris ad renuntiandum reuocatio intimatur superiori, &c.

Cap. 1. *De supplenda negligen. prælat.*

Subaudi, auctoritate Apostolica per superiores & ordinarios circa collationes prioratuum regularium, vt non applicentur mensæ.

Cap. 3. *De ætate & qualita. ordinand.*

Subaudi necessario requisita, & ad consequenda beneficia iuxta canones: & de promotione canonicorum ad sacros ordines obseruanda iuxta ecclesiæ consuetudinem generalem.

Cap. 1. *De officio vica.*

Subaudi perpetui, vt etiam assimiletur alijs sacerdotibus curatis in iure.

Cap. 1. *De officio deleg.*

Subaudi & executoris apostolici cum potestate subdelegandi certum articulum.

Cap. 2. *De officio ordi.*

Subaudi & eius potestate & iurisdictione plena sibi competente: & collatione beneficiorum etiam per legatos facta.

Cap. 4. *De procura.*

Subaudi vt eorum mandata generalia vel specialia ad iudicia vel negotia exequi debeant, etiā probari per litteras: fallit in quatuor casibus, de quibus hic.

De in integ. restit. Cap. 1.

Subaudi concedenda ecclesiæ læsionem probandi intra quadriennium continuum, &c.

De iudicijs. Lib. 4. Cap. 1.

Subaudi ordinarijs & quandoque summarijs & citatione, & alijs eorum partibus: & in toto iudiciali processu canonice procedendo: & de citatione per edictum.

De foro compe. Cap. 1.

Subaudi, vt scilicet forum rei actor quilibet sequatur. fallit in casu de quo ibi.

De causa possessio. & proprieta. Cap. 1.

Subaudi scilicet simul eodem iudicio tractāda: nisi suspendatur possessorium, etiam in secunda instantia alterius partis.

De dolo & contu. Cap. 1.

Subaudi scilicet canonice punienda: vt scilicet absque alia citatio e procedi possit ad definitiuā contra friuole appellantem.

Vt lite pendente nil inno. Cap. 1.

Subaudi scilicet neque per iudicem, neque per actorem, neque per alium quemcumq; etiam post citationem intimatam partem plene informantē.

De sequestra. posses. & fruct. Cap. 1.

Subaudi quandoque permissa, scilicet post primam sententiam latam in Romana curia in possessorio, vel petitorio.

De probation. Cap. 1.

Subaudi quibuscunque regulariter admittendis, scilicet ex verbis Papæ renuntiatiuis de facto proprio vel alieno, in quo fundat intentionem.

De testibus. Cap. 2.

Subaudi & attestationibus regulariter admittendis; etiam Christianis contra Iudæos & Saracenos etiam in criminalibus: non tamen post publicationem, & in causa appellationis super eisdem vel directo contrarijs articulis.

De iureiurando. Cap. 1.

Subaudi regulariter præstando, & obligatorio, & obseruando: & per Imperatores, & reges Romanæ fidelitatis in forma, de qua hic.

De exceptionibus. Cap. 1.

Subaudi, excommunicationis & alijs regulariter admitten-

admittendis tam dilatorijs, quàm peremptorijs.

Cap.1. *De sententia & re iudi.*

Subaudi ferenda canonice, & exequenda, & confirmanda.

Cap.7. *De appellationibus.*

Subaudi iudicialiter & extraiudicialiter regulariter admittendis, & temporibus earum.

Lib.iii. Cap.2. *De vita & honestate clericorum.*

Subaudi moraliter obseruanda iuxta canones.

Cap.6. *De præbendis.*

Subaudi canonice impetrandis, per quarum impetrationem etiam motu proprio vacant priora beneficia incompatibilia, nec in ea veniunt dignitates curatæ, eleemosynariæ, nec hospitalia.

Cap.1. *De concessione præben. & ecclesiæ non vacantis.*

Subaudi & mandato de prouidendo, cum afficiente decreto, ne ad id compellatur, aliàs puniantur ordinarij ante conditionis insertæ euentum siue temporis adiectione currentis, ex quo publice in loco est nota vacatio.

Cap.2. *De rebus ecclesiæ non alienandis.*

Subaudi nisi ex necessitate seruatis seruandis: & vnione earum mensæ episcopi non facienda.

Cap.1. *De rerum permutatione.*

Subaudi & beneficiorum aliàs quàm permutantibus non conferendorum.

Cap.1. *De testamentis & vltimis voluntatibus.*

Subaudi & eorũ executione: ad cuius rationem reddendã religiosi etiam exempti sunt cõpellendi.

Cap.3. *De sepulturis.*

Subaudi ecclesiasticis regulariter prohibitis tempore interdicti ecclesiastici, aliàs exempti contrafacientes eoipso sunt excommunicati.

Cap.2. *De decimis.*

Subaudi nõ vsurpandis & appropriandis per religiosos: & de decimis beneficiorum secundum taxam & monetam loci exigendis absque occupatione ornamentorum ecclesiasticorum.

Cap.2. *De regularibus.*

Subaudi mendicantibus, scilicet etiam licite ad non mendicantes translatis, non assumendis regulariter ad locum, nec vocem capitulo, nec ad prioratus. & tacite per annum professis cum habitu professorum.

Cap.2. *De statu monachorum.*

Subaudi nigrorum & alborũ moderando in vestibus, cibo, potu & sacramentis: vagatione & armis: & monasterijs monialium visitandis annis singulis.

Cap.2. *De religiosis domibus vt episcopo sint subiectæ.*

Subaudi Beguinis abolitis, &c. & pijs locis, vt eorum cura non postponatur.

Cap.2. *De iurepatronatus.*

Subaudi vt patroni per diœcesanum compellantur ad assignandum congruam portionem præsentatis, &c. & vt eorum plures hæredes vocem vnius tantum habeant.

Cap.3. *De censibus.*

Subaudi & procurationibus per religiosos regulariter soluendis, visitantibus in temporibus à iure statutis. Et pedagijs & guidagijs non exigendis ab ecclesiasticis vel ecclesijs.

Cap.4. *De celebratione missarum.*

Subaudi & diuinis officijs debite celebrandis in cathedralibus & collegiatis, & cũ in quibus commensales Cardinalium & episcoporum possunt se illis coaptare.

Cap.1. *De baptismo.*

Subaudi in ecclesijs & fontibus deputatis faciendo: salua necessitate & potestate deferendi principibus: aliàs præsumentes castigentur.

Cap.1. *De reliquijs & veneratione sanctorum.*

Subaudi in quibus Dominus laudari iubetur, & de festo sacri corporis Christi cum indulgentia.

Cap.1. *De immunitate ecclesiarum.*

Subaudi regulariter seruanda, iuxta concilium generale & Lateranen. reuocato capitulo, clericis. eod. tit. in 6.

Lib.iiii. Cap.1. *De consanguinitate & affinitate.*

Subaudi regulariter non contrahenda in gradibus prohibitis, neque alias per clericos vel religiosos: aliàs eoipso sunt excõicati sæpius nuntiandi.

Lib.v. Cap.1. *De magistris.*

Subaudi deputandis ad linguam Hebraicam, Arabicam, & Chaldæam docendã. Et de moderatione expensarum circa doctoratum.

Cap.1. *De Iudæis & Sarracenis.*

Subaudi quibus Machometi nominis prohibetur inuocatio, & ad veneranda corpora suorum deuotorum peregrinatio.

Cap.3. *De hæreticis.*

Subaudi per diœcesanũ & inquisitorem simul condemnandis, &c. & de octo erroribus Beguiturum vel Beguinorum.

Cap.1. *De homicidio voluntario & casuali.*

Subaudi commisso per furiosum, infantem, vel arctatum vt non inducat irregularitatem.

Cap.1. *De vsuris.*

Subaudi super quibus statuentes, aut statuta nõ reuocantes, aut indicantes quod soluantur, aut solutæ non repetantur, sunt excommunicati: & quòd eorum libri edantur, & pro hæreticis habeantur negantes eas exigere non esse peccatum.

Cap.1. *De excessibus prælatorum.*

Subaudi nõ committendis & puniendis scilicet si suis iuribus non contenti alijs iniuriantur.

Cap.2. *De priuilegijs.*

Subaudi ministrandi sacramenta prohibitis religiosis: alias ipso facto sint excommunicati. Et quòd liceat archiepiscopis crucem ante se deferre etiam per loca exempta.

Cap.3. *De pœnis.*

Subaudi offendentium episcopos & filiorum, & capientium ecclesiasticos, vt propterea renuntient beneficijs: & excõmunicantur etiam religiosi prohibentes decimas solui.

Cap.2. *De pœnitentijs.*

Subaudi non iniungendis per quæstores: aliàs puniuntur per ordinarium.

Cap.4. *De sententia excommunicationis.*

Subaudi ipso facto incurrenda à religiosis & dominis temporalibus & eorum subditis violantibus interdictũ: & vt sorores scilicet tertij ordinis tunc ad diuina non admittantur.

Cap.1. *De verborum significatione.*

Subaudi videlicet illius clausulæ, simpliciter & de plano sine strepitu & figura, &c. Et regulæ Mendicantium.

FINIS.

ROMAE
In ædibus Populi Romani M. D. LXXXII.

EXTRAVAGANTES
TVM VIGINTI
D. IOANNIS PAPAE XXII.
TVM COMMVNES
SVAE INTEGRITATI
VNA CVM GLOSSIS RESTITVTAE.

Cum priuilegio GREGORII XIII. Pont. Max. & aliorum Principum.

DE LICENTIA SVPERIORVM.

ROMAE
In ædibus Populi Romani M. D. LXXXII.

IOANNES Papa XXII. natione Gallus, patria Caturcensis ex prouincia Aquitania, anno M CCCXVI. Romanus Pontifex creatus est. Is præter constitutiones Clementis V. prædecessoris, multas quoque suas publicauit. Ad quas Zenzelinus de Cassanis, quem alij Genzelinum vocant, vberes composuit commentarios.

TABVLA EXTRAVAGANTIVM TVM VIGINTI Ioannis xxij. tum etiam titulorum & capitulorum Extrauagantium communium per alphabeti ordinem distincta.

Tabula Extrauagantium viginti Ioannis xxij. secundum ordinem alphabeti, numerumque columnarum singulas demonstrans.

Tabula titulorum quinque librorum Extrauagantium communium secundum ordinem alphabeti.

Tabula omnium capitulorum Extrauagantium communiū per alphabeti ordinem, & numerū columnarum singula demonstrans.

S·AVGVSTIN·
S·HIERONYM.
S·IOANNES
MOYSES
S·MATTHÆVS
IOB
S·LVCAS
DAVID
S·MARCVS
ESAIAS
S·PAVLVS
S·GREGORIVS
S·AMBROSIVS
IEREMIAS

DIVINI

Diuini ac humani Iurisconsulti, & causarum sacri palatij auditoris, D. Ioannis Francisci de Pauinis, ad Extrauagantium, Regularum cancellariæ, & Decisionum Rotæ notitiam, vtile præludium.

QVintus Mutius versus Seruium Sulpitium illo fuit vsus sermone: Turpe est patritio & nobili viro ius in quo versatur ignorare, sed longe magis in plerosque nostra ætate hæc sententia retorquenda est, qui Extrauagantium sanctiones, Pontificum iura enucleata, desidia aut ignauia contemnere videntur: cum omnes magistratus, præsertim ecclesiastici, in dicendis sententijs, & cæteri iurisperiti, quibus interpretandi consulendique tribuitur facultas, responsa sua, iuxta illarum decisiones sint prolaturi, si ipsis Extrauagantibus adsint requisita, quæ epistola Inno. iij. ad Helien. episcopum deposcit. Quare ad ipsarum lectionem iterū atque iterum hortor moneoque, ne cum Sulpitio iure obiurgemur, immo illum imitemur, qui post reprehensionem adeo iuri operam dedit, vt inter iurisconsultos merito palmā fuerit assecutus. Verū ipsis Extrauagantibus parem vim pene regulæ Cancellariæ viuente earum conditore, & non mediocrem decisiones Rotæ vti prudentum responsa auctoritatem habere censentur. sicut enim illis interpretandi ius ciuile & prætorum edicta potestas summa erat: ita & auditoribus Rotæ in summorum Pontificum leges impertitum est ab ipso principe summum arbitrium. Igitur circa tria hæc breuem & perutilem subieci notam.

Loquitur de c. pastoralis. extra de fi. instr.

Sententia contra extrauagantem lata, an teneat.

NOtandum est, quòd sententia lata contra Extrauagantem publicatam & indubitatam, est ipso iure nulla: ante publicationem vero secus, vt not. in proœmio Clementinarum, in verbo, decætero. & in cle. nolentes. de hæret. Sed si est publicata & indubitata, sententia contra eam lata est ipso iure nnlla, vt dictum est tamquam lata contra legem scriptā, vt not. Bal. in l. 2. C. quando prouo. non est necess. & Butri. in c. 1. & c. cū inter. de re iudi. & probatur in l. 1. §. item cū contra sacras. ff. quæ sen. sine appel. rescin. exemplū in Extrauaganti, execrabilis. secundum Abbatem in c. pastoralis. de fide instr. idē de Extrauaganti, ad regimen. quam allegat decisio in nouis 349. incipit, item si mandatur. Secus autem si de ea dubitatur, per c. pastoralis. de fide instru. & l. cum prolatis. ff. de re iudi. secundum vnam lecturam. ideo super ea Papa est consulendus: & si reperitur in archiuo publico, dicitur indubitata, per authenticam, ad hæc. C. de fide instru. & l. Celsus. ff. de proba. secundum vnam lecturam. facit c. ad audientiam. de præscrip. & idem præsumitur quando reperitur inter Extrauagantes. 20. q. 1. c. quoniā progenitorum. maxime si reperitur glossata per doctorem famosum: sicut Zenze. Lau. & Io. Mo. & alios: per not. in dicto c. pastoralis. probatur l. 1. in fi. C. de nouo codi. com. & quod not. in l. 3. C. de legi. vel si fuit diu obseruata, vt not. Bar. in glo. fi. super Extrauaganti, qui sint rebelles. de quibus plenius per Bar. in l. cum prolatis. præalle. & Butri. & Abbatem, & modernos in dicto c. pastoralis. vbi secundum Boati. potest de ea dubitari ad instar eius quod not. in c. nemo. de elect. in 6. de quibus etiā per Lodoui. in consil. 250. quod incipit, in Christi nomine in proposito casu. vbi etiam subdit quòd si fuisset temporalis, per declarationem successoris efficitur perpetua: quia declaratio Papæ, etiam ad petitionem singularis personæ facta ad legem vel ordinationem aliquam præcedentem, legem generalem constituit ad omnes: per l. fi. C. de legibus: & not. in c. in causis. de re indi. quod facit ad id quod dicam super Extrauaganti, ad onus. & Extrauaganti, iniunctæ. & ad Apostolatus, &c. Ex quibus idem dicit Bal. in statutis in suo peculio, in ver statutum. licet nō sic, &c. Itē nō est necesse quòd constet de datis, secundū Bar. in dicta data, qui sint rebelles. Præmissa intelligo de Extranagantibus emanatis post compilationē lib. 6. secundū Ioa. And. in proœmio lib. 6. ad fi. & in c. fi. de hæret. eo. lib. Et si contradicant iuri scripto, dic vt plene per Ioa. And. Io de Ligna. Io. de Sandæis, & Dominicū post Ioa. Mon. in c. 1. in prin. de consti. lib. 6. & per Archi. post Hug. 19 dist. c 1. si Romanorū. & in summa. Adde Bal. in l leges sacratissimæ. C. de legi & in c. si in laicis. 30. dist. Nec est de substātia vt redigatur in scriptis. de quo plenius per Ioa. And. in reg. nemo potest. de reg. iu. in mer. lib. 6. & in decisionibus Rotæ, decisione 238. per gl. in l. 1. C. de legi. probatur in c. 1. de renun. lib 6 & per Abbatem in c. 1. de postu. præla. qui dicit quòd de hoc videtur communis opinio.

Scriptura non est de substantia extrauagantium.

Extrauagātes qualiter & vbi debēt produci, si de eis dubitatur.

Debent autem Extrauagantes quando de eis dubitatur per allegantem in forma authentica produci sub plumbo, si extra curiā sunt producendæ: vel snb signeto vice cancellarij, si in curia snnt producendæ: & hoc de illis quæ snnt descriptæ in libro cancellariæ: illæ autem quæ sunt descripte in camera Apostolica, signantur cum signeto camerarij vel sub plumbo, &c. Et ita seruatur in curia Romana. Et idem scilicet qnòd in forma authentica debeat produci, dicimus in statuto non contento in volumine statutorū, secundū Bar. in l. omnes populi. ad fin. ff. de iu. & iur. & modernos in dicto c. 1. de const. lib. 6. & in dicto c. pastoralis. forma autē authentica habetur in regulis & stylo cancellariæ. Quid autem de sententia principis diffinitiua vel interlocutoria? Dic vt in c. in causis. de re iudi. & 16. q. 3 licet. & ff. quod met. cau. l. metū §. sed quòd ait prętor. Et præsumitur quæstio determinata pro illa parte & opinione pro qua fuit vltima collatio facta, vbi aliter non constar de expressa decisione, secundū Bal. in l. bona fides. ff. deposi. Et not. Domi in c. fi. de hæret. lib. 6. quòd ordinationes & mandata Papæ habent eandem vim, quam habent constitutiones, per not. in cap. à nobis 1. de sent. excom. per l. 1. & fi. C. commina. vel epistol. Item quòd responsa Papæ ad consultationem inferiorum sunt pro iure seruanda, alleg. 3. dist. in summa.

Mandatū Papæ habet vim constitutionis.

De interpretatione autem doctorum & communi opinione, dic vt per Abbatē in c. 1. de postu. præla. vbi gl. & not. in c. vnico, eo. tit. lib. 6. & in l. 1. C. de prosel. qui in vrbe Constantinopolitana, &c. de cōmuni opinione notatur 3. q. 7. §. tria. & an excuset à dolo, not. decisio Rotæ 279. & Oldra. in l. quæsitum. ff. de fun. instru. Et an sit standum vltimæ opinioni glo. & Inno. &c. not. Ioan. And. de pœnis. c. 3. & de sent. excom. c. 1. lib. 6. in nonella. & not. in l. qui filium. ff. ad Trebel. & per Bal. in l. si mater. §. tua. ne de statu defuncto. & in l. 1. ff. de consti. principum. & in tit. apud quem controuersia feudi determi. in vsibus feu. faciunt not. in c. capellanus. de fer. De his tamen plenius tractat Matihæ. de Matthesilanis in

suo tractatu de electione opinionum: qui incipit, quidam tractatellus Et de opinione glossæ præferenda, dic vt per Iac.But.& alios in l.1.C.qui pro sua iuris.& Lapum alleg.38.incipit, magister Hospitalis.

Regulæ cancellariæ quam vim habent.

Regulæ cancellariæ sapiunt naturam legis, vt not.in c.à nobis.de sentent.excom.& in cle.1.de vi.& hone.cle.de quo per Butri.in proœmio Clementinarum, vbi videtur aliter sentire: quia non sunt perpetuæ.not.Ioan.And.in regula, nemo potest. in vlt col.in nouella.& quale ius faciant,not. per Pet. de Ancha.in consi.296. & 298. in quibus vult quòd non censeantur constitutiones generales, sed derogatoriæ voluntatis Papæ edentis, & expirāt morte, &c.de quo tamen dic vt in decisione 349. quæ incipit,Item si mandatur. Quædam vero ex eis sunt de dandis,& istæ vt fidem faciant extra curiam dantur sub plumbo in forma aliarum bullarum: Aliquæ autem dantur cum subscriptione duorum officialium de Parco maiori & signeto vicecancellarij: & istæ fidem faciunt solum in Romana curia si producantur in Rota, vel apud alios officiales & commissarios curiæ Romanæ. Et productæ semel corā vno auditore, possunt postea reproduci coram omnibus alijs, habita de hoc fide à notario producente. Illæ vero quæ non sunt de dandis, non faciunt fidē extra cancellariam, quasi dent normam solis officialibus cancellariæ:& si non essent seruatæ in confectione litterarum, remittentur litteræ ad cancellarium corrigendæ,&c.vel de speciali mandato Papæ, vel per auditorem, aut alios commissarios coram quibus causæ penderent.

Decisiones Rotę nō faciunt ius.

Decisiones Rotæ non faciunt ius, nec iudex secundum eas tenetur iudicare: sed habentur pro decisionibus magistralibus, per not. per glos.de postu. præla.cap.1.in glos.not.quòd,&c. Et sæpe Rota iudicat contra ipsas, vt dicit Cardi.in c.pastoralis. de fide instru. in vlt. q. quod intellige, nisi secundum eas sæpius reperiatur iudicatum: adeo quòd introductus sit stylus vel consuetudo, per l.si de interpretatione.& l.nam Imperator ff.de legi.& not.in l.nemo iudex C de sentent. Et si reperiantur contrariæ adeo quòd per distinctionem non possunt concordari; tunc stabitur vltimis, secundum doctores in simili.in c.1.de consti lib.6.& in c.contingit.de iureiur.eod lib. Et quod decisiones faciant ius, probat text.in c.sicut.de re iud.vbi Papa allegat stylum sapientum.facit quod not.in c.fi.20.dist. Not.tamen quòd Cardi.& Pet.de Ancha.& Domi.consuluerunt contra decisionem Rotæ not.114.incipit, item si vnus. inquantum approbat opinionem Archid. vt refert idem Domi.cap.duobus.de rescri.lib.6.Et (cum pace eorum) minus bene: quoniam ad auditores principaliter spectat interpretari verba,& mentem Papæ in rescriptis,& cum causæ cognitione & pleno examine,&c.& sunt in hac quasi possessione sciente & patiente,immo volentē & mandante Papa.arg.eius quod not. Ioan. And. post Host.in c.1.de postu.præla.quòd non est dubitandum in curia Romana propter earum obseruantiam continuam, quod clemen. 2. vt lit. pend. non habet locum in curia Romana decisio.275.incipit,itē quòd cle.2.Similiter c. oblatæ. de appel. vt patet in decisione 99.incipit,item not.quòd c.oblatæ.Similiter, quòd c.nonnulli.de rescrip.& c.ipso iure.eo.tit.lib. 6.non habent locum in Romana curia, vt patet in decisione 167.incipit,item quod commissio. Quòd patet etiam determinatum expresse per decisiones in nouis 35. incipit, item legitimus. vbi reprobatur opinio Ioan.Mona. & Ioan. And. Item decisio 65. quæ approbat opinionem Ioan.Mona.c.1. de offic. vica. Approbant etiam & allegant opiniones doctorum,vt patet in opinione Ioa.And.in c. duobus. de rescrip.in 6.per decisionem 48.quæ incipit,item voluerunt.& idem in decisione 213. incipit, item si quis dicit. vbi patet quòd color probandus est per spoliatum petentem se restitui in beneficialibus. & not.in cle.1.de cau.pos.& propriet.& per Ioan.And. in additione Spec.de resti.spo. in prin. & in multis alijs similibus. ad idem decisio 364. incipit, item si in forma communi,&c.& in decisionibus antiquis. 316. & idem cle.1.cū in multis.de rescri.lib.6. & in decisionibus antiquis.incipit,item cum actor.& patet in decisione 96.incipit,item omnes domini. Itē decisio in nouis 359.quæ incipit, item si mandatur mihi prouideri.Item decisio in nouis 258.quæ incipit, item in religiosa. quæ concludit contra communem sententiam doctorum. Item in nostris constitutionibus approbatur opinio Ioan. And. in c.fi.de consue.lib.6. quòd motus proprius cū clausulis generalibus apponi consuetis in bullis tollat statuta & consuetudines de optando. Ex quibus patet quòd saliē decisiones in curia Romana faciunt ius ad instar styli, per not.in c.ex litteris. de consuetudine. & in cle. 1. de sequest. pos. & fruct.& quòd not.Lap.allegatione 43.c.fraternitatis.de frigidis.& not.in cle.1.de senten. excom. & c. quàm graui. de crimi. falsi. & c.pen. de confir. vti. vel inuti.& c. ad audientiā 1. de rescrip. Et extra curiam tamquam responsa prudentum.insti.de iure natu.gen.& ciui. §. responsa prudentum. velut electiua discrepantiū opinionum doctorum, quibus reuelat præcipuam sanctus spiritus veritatem in medio illorum constitutus, tam in Missa quàm in peculiari eorū oratione inuocatus.20.dist.c.si. & Matth.17.cap.

FINIS.

Reuerendissimo in Christo patri domino, domino suo Arnoldo Dei gratia sancti Eustachij diacono Cardinali Zenzelinus de Cassanis vtriusque iuris doctor minimus cum recommendatione sui ad intellectus acumen deducens praesens opus. Deus ab aeterno prauidens, & humana natura ad malum procliua misericorditer prospiciens, vicarium suum in terris instituit vniuersalis Ecclesiae regiminis praesidentem: qui in varietate causarum, personarum, locorum, & temporum, nunc per nouorum editionem iurium, nunc antiquorum declaratione, modificatione, correctione, necnon & rebellium debita coercitione ad ea quae medentis sunt, manum apponat. Cum igitur instructor peruigil humani generis verbo pariter & exemplo, videlicet sanctissimus pater dominus Ioannes digna Dei prouidentia Papa xxij nonnullas constitutiones per se noniter editas promulgauit; mundo prospicere cupiens vniuerso, quas quidem propter intellectus simplicium ruditatem in eruditionem aliquam dirigendam, expositionem, interpretationem, elucidationem in aliquibus exposcere dignoscuntur; ea propter ad honorem illius cuius opera sunt inseparabilia, sanctae scilicet & indiuiduae Trinitatis, ad etiam matris vnigeniti Dei filij incarnati in eius vtero virginali, & vniuersalis Ecclesiae sponsae suae, suique vicarij generalis veri pastoris & gregis Dominici directoris, ac etiam vestri decus; licet hebes & ingenio rudis & imbecillis in iurium intellectu, confisus de omnipotentis Dei gratia, reuelaudo filio viam meã, & sperans in eo vt ipse faciat, iuxta verbum prophetae, audaciam sumpsi (vtinam ad vtilitatem publicam) aliqua per modum commenti in scriptis redigere super constitutionibus antedictis, eadem vestrae paternitatis salubri correctioni more solito commendando.

CONSTITVTIONES XX. Ioannis Papae xxij. cum familiari apparatu domini Zenzelini de Cassanis, adiectis patentibus summarijs, dataque singulis apta situatione, nec praetermissa glossarum vtili explicatione.

TITVLVS I.

De electione & electi potestate.

¶ Electi qui pro suarum electionum negotio ad curiam venire tenentur etiam sede vacante non tenentur de necessitate in ipsa curia moram trahere: & licet alibi morentur, nullum eis praeiudicium generatur. facit Clement. ne Romani. §. fi. eod. tit.

CAP. I.

Ad onus[a] Apostolicae seruitutis[b] superna dispositione[c] vocati, ambiguitates[d] ex quibus possent ecclesijs[e] damnosa prouenire dispẽdia tollere cupientes[f], de potestatis plenitudine[g] ac fratrũ[h] nostrorum consilio[i]: ordinamus[k] quòd quibuscunque[l] electis[m], qui ad sedem[n] Apostolicã venire[o] vel mittere[p] tenebantur[q], ac ipsorum electio-

Diuisio.

A Donus.] Haec extrauagans licet propter styli connexitatẽ commode diuisionẽ non recipiat: tñ non inepte dici potest ꝙ habet duas partes. In prima parte cõstitutio iuris electorum conseruatiua ponitur: In secunda obstaculum huic obuians tollitur; ibi, *Non obstantibus.*

a ¶ *Ad onus.*] Nota reputari onus in Apostolica sede seruire. Multae enim & innumerabiles sunt ei praesidentis sollicitudines. extra de purg. cano. c. inter sollicitudines. & de magi. inter sollicitudines. cle. 5. per quas ad morũ correctionẽ & vitiorũ extirpationẽ adstringitur attendere, ne sanguis subditorum de suis manibus requiratur. 43. dist. c. Ephesijs. extra de offi. ord. c. irrefragabili. cum & ſm beatũ Hieronymum non sit facile stare in loco Petri & Pauli. 40. dist. c. non est. & ad hoc adde quod dixi in decre. suscepti. in verbo, sollicitat. licet autẽ istis respectibus dicatur onus, nihilominus tñ honor est summus, cũ dicatur apex dignitatis, omnes qui ad eam eriguntur, illustrans. 40. distin. c. non vos.

Papa se vocat seruũ à seruiẽdo.

b ¶ *Seruitutis.*] à seruiendo reipublicae dictae. ff. rem. pu. sal. fo. l. 2. ff. de adop. l. non aliter. C. eo. tit. l. 2 & hoc respectu Papa se vocat seruum seruorum. quod dic vt not. 1. q. 7. c. quoties cordis. non autem à seruando. de qua loquitur lex. insti. de iure personarum. §. serui. illa enim est quae impedit ad honorem prouehi. C. si seruus aut libertus ad decur. aspi. l. 1. & 2. lib. 10. extra de seruis non ordi. c. 1. 54. distin. quasi per totum.

c ¶ *Superna dispositione.*] hoc dicit, quia non debet sibi quisquam honorẽ assumere, nisi qui vocatur à Deo tãquam Aaron. ad Heb. 5. 8. q. 1. in scripturis. & extra de elect. qualiter post obitum. C. de epis. & cle. l. si quenquã. potissime autem in tanti honoris fastigio hoc praecauendum, cũ vniuersitas fidelium ex illius incolumitate animaduertat se pendere perpẽsius. 40. dist. c. si Papa. Iuxta illud; integritas praesidentium salus est subditorum. 61. dist. miramur. in corp. authent. vt iudi. sine quoquo suffra. §. cogitatio. coll. 2.

d ¶ *Ambiguitates.*] id est, dubitationes. simile C. de vsufru. l. ambiguitatem. de test. l. ambiguitates.

e ¶ *Ecclesijs.*] hoc videas qđ not. in c. suscepti. sup verbo, ecclesijs.

f ¶ *Cupientes.*] attende principem Ecclesiae cupere & desiderare, vt tollantur ab Ecclesijs damnosa, sollicitando, remedijs inuigilat subiectorum, vt quietem etiam eis praeparet, labores voluntarios appetendo. in corp. authẽ. vt diuinae iussiones. in prin. coll. 8. & in procemio 6. libri.

g ¶ *Plenitudine.*] qua solus princeps Ecclesiae gaudere reperitur: caeteri enim in parte sollicitudinis sunt vocati. 2. q. 6. c. decreto. & c. qu se. extra de vsu pal. c. ad honorem. de elect. illa. de ista enim plenitudine[t] potestatis nõ oportet sermonẽ effundere: quia superfluum est solem facibus adiuuare. 6. q. 1. si omnia. & super hoc videre potes quod not. Ber. extra de transla. epi. c. quanto. & Host. plenius de cõcess. praebend. proposuit. de vot. & vo. redẽp. c. magnae. Quibus autẽ rationib. fulciri potest talis plenitudo, vide quod not. per Hostiensem extra qui filij sint legiti. c. per venerabilem. circa fi. in verbo plenitudine potestatis.

t De plenitudine potestatis Romani Pontificis vide Ioan. Turrecrematã in summa de ecclesia lib. 2. c. 51. & 52.

h ¶ *Fratrum.*] hic videas quod dicã in decr. execrabilis. in verbo, fratribus. & in decret. quia quorundam.

i ¶ *Consilio.*] & hic si placet, attende quod dicam in decr. execrabilis.

k ¶ *Ordinamus.*] non dicit, declaramus, vt denotet quod ĩ. sequitur, esse ius nouum. non antiquum: cum forte secundum hoc esset contrarium eius qđ hic statuitur, vt ĩ. subijcietur.

l ¶ *Quibuscunque.*] Nota verbũ vniuersale, vt omnes electos venire adstrictos vel mittere comprehendat, siue sint exempti, siue non ad cathedrales, vel regulares, vel collegiatas ecclesias electi. arg. ff. de haere. insti. l. hoc articulo. extra de maiori. & obe. cap. soliitae. 19. dist. si Romanorum. sic sentit Car. de elect. cupientes. in verbo cathedralium. & ibi. dixi, licet Guil. ibi contra sentire videatur.

m ¶ *Electis.*] subaudi vel prouisis: à quorum prouisione appellatur ad Papam, cum in illis sit eadem ratio & penitus similis: vnde constitutio illa, cupientes. licet poenalis loquens tantũ de electis, in casu penitus simili idẽ statuisse vr. arg. ff. de adul. l. si postulauerint. §. ratio. de eden. l. quaedam. ver. nummularios. & colligitur ex decret. cupientes. iuncta ad illam decre. si postquã. §. vlt. de elect. lib. 6.[a] & ex decre. licet canon. eo. tit. iuncta cum decr. vnica. de offi. deleg. cle. 5. sic sentit Car. dicto c. cupientes. in verbo, omnes electi. & Accur. in corpore authen. vt hi qui obli. se ha. perhi. res minorum. §. 1. vbi lex poenalis inducta ꝯ creditorem suscipientẽ curam sui debitoris, extenditur, vel inducta censetur ꝯ suscipientẽ tutelam propter identitatis rationem, vt ibidem not. gl. quae incipit, nunquid idem. de hoc scripsi plenius de rescr. abbates. cle. 5. in glo. sed gratia huius. Item intellige, electis per quorum mortem vacare dicuntur ecclesiae. arg. de elec. ne pro defectu. & sic electus in magistrum maiorem Hospitalis vel quondam Templi, non adstringitur dicta constitutione. cupientes. cum per eorum mortem vacare ecclesiae non dicantur cum iuris spiritualis & ecclesiastici non sint capaces: vt pote in pluribus laici, vel illi etiam qui eliguntur ad dignitates, quae subsunt alijs: puta ad praepositura, ac archidiaconatus vel similes. sic not. Car. dicto cap. cupientes, in verbo, omnes electi. & in verbo cathedralium. Item ꝙ dicit, electis, debet intelligi de masculis: secus de foeminis. in illis enim constitutio, cupientes. non vendicat in omnibus sibi locum ob sexus fragilitatem. extra de elect. c. indemnitatibus. §. sed cum eis. lib. 6. & antea idem not. Car. in dicto c. cupientes. in glo. 1. episcopalium.

Constitutio poenalis propter identitatẽ rõnis est prorogabilis.

a Vide quae ego ibi not in glo. fi. & in gl. Italiae c. 1. de tempo. ord. lib. 6. & vide Euerardũ doctorẽ Louaniẽsem in loco à ratione legis larga. ver. tertio casu principali, quo remi- & secure nauigabis illud periculosũ mare extensionũ. Pont.

n ¶ *Sedem Apostolicam.*] intellige etiam vacantem per iura noua. de elect. ne Romani. §. vlt. cle. 5. & sic sentire videbatur Car. licet ex falsa causa. dicto c. cupientes. in verbo, corã nobis. in verbo. canon. Guil. autẽ ꝯrium ibi tenebat, cuius opinio hodie succumbit.

o ¶ *Venire.*] personaliter.

p ¶ *Mittere.*] procuratores sufficienter instructos.

q ¶ *Tenebantur.*] exempla pone de his per decret. statuimus. cupientes. indemnitatibus. § sed cum eas. lib. 6.

r ¶ Instructo-

num instructoribus[a], qui in veniendo ad sedem[b] ipsam & se præsentando[c] ipsa sede vacãte vel non vacante seruauerunt[d] tempora à canonibus[e] instituta (dũmodo præsentialiter[f] assint[g] in ciuitate[h] Lugduneñ. vel fuerint Auinione in Calendis[i] Octobris) vbicunque[k] sede vacante moram traxerint, nullum[l] ipsis[m] seu eorũ[n] iuri præiudiciũ ex mora interim facta vbilibet[o] generetur[p]: sed[q] eorum iura circa electiones huiusmodi hoc[r] non obstante perinde seruentur illæsa, ac si apud sedẽ Apostolicam[s] morã cõtraxissent[t]. Nõ[u] obstantibus

a ¶ *Instructorib⁹.*] de istis habes ad. c. cupiẽtes. §. ad hoc. & §. si vero.

b ¶ *Ad sedem ipsam.*] vacantem: ad quam sicut ad tuos vacantem te nentur hodie venire, vt s. dixi.

c ¶ *Se præsentando.*] scilicet personaliter. & hoc si possent: aliàs suf ficeret hoc publice protestari. argu. ff. de nauti. fœno. l. 2. Sed an vnica protestatio eis suf ficeret, vide quod not. Car. dicto c. cupientes. in verbo, prædictos.

d ¶ *Seruauerunt.*] in illis igitur qui non seruauerunt, non habet locũ quod infra sequitur, nec beneficio huius constitutionis gaudent, Tum quia quod de certis statuitur contra ius cõe, de alijs denegatũ vr. ff. de iud. l. cũ prætor. extra de præsum. nonne. Tum quia si de omnibus conditor idem statuere voluisset, hoc vtique expressisset. arg. extra de deci. ad audientiã. C. de cadu. tollen. l. 1. §. fin. autem ad deficiẽtis. Tũ etiã quia in seruãtibus tẽpora diuersa, ratio iura diuersa inducere facit. C. de transac. l. interposita. ff. de legi. l. quod vero omnes. extra de regn. iur. quæ à iure. lib. 6. quia ipsi nullã diligentiã adhibuisse reperiuntur, sed seruantes sic tã in veniendo quàm in præsentando.

e ¶ *A canonib⁹ instituta.*] extra de elec. statuim⁹. & c. cupiẽtes. lib. 6.

f ¶ *Præsentialiter.*] non ergo sufficeret per alium ibi esse: cũ opus sit præsentia personali. arg. C. de procu. l. vlt. si mi. se maio. di. l. 5. extra de iudi. c. 1. de elect. vt circa. lib. 6.

g ¶ *Assint.*] scilicet de præsenti tempore huius constitutionis. verbum enim, quod de se præsentis temporis est, nec ad præteritum nec ad futurum proprie trahi potest. arg. ff. de iniu. & irri. test. l. cum in seruo. si cer. pe. cum quid præsens.

Præsens in ciuitate est qui in suburbijs est.

h ¶ *Ciuitate Lugdun.*] in qua fuit creatus in Papam dñs noster Io. Pape xxij. Sed qualiter intelligas istos præsentes in ciuitate, an illos qui sunt infra muros, vel etiam qui sunt in suburbijs? Vr quod illi qui sunt infra muros tantũ. arg. ff. de verbo. sig. l. verbis. extra de sen. excom. c. si ciuitas. lib. 6. Sed contrarium credo, cum hic agatur de poena vitanda: cuius vitatio est fauorabilis, & sic extẽdenda. ff. de lib. & posthu. l. cum quidam. extra de reg. iur. odia. lib. 6. & quia satis censetur præsens in ciuitate, qui in suburbijs est. ff. de verbo. sig. l. qui in continentibus. & l. ædificia. & l. pupillus. §. incola. & de penu leg. l. namque liquide. §. item si ita. ad mu. l. qui ex vico. de procu. l. præsens. C. de epi. & cle. l. nulli. §. quod si in vico. de ma. li. l. si quis seu liber. extra de ele. vbi maius. §. porro. lib. 6. ad idẽ 63. dist. c. ego Ludouicus. cũ ibi not. & per Guli. extra de rescrip. statutũ. in verbo, ciuitatib⁹. Quid enim si electi essent tot numero, quod cũ alijs curialibus non possent intra muros ciuitatis commode recipi? eos non reputari fuisse præsentes videtur fore absonum & iniquum.

Calendæ sunt de proximo intelligendæ.

i ¶ *In calendis Octobris.*] sed de proximis calendis post huius constitutionis publicationem debet intelligi. ff. de verb. obli. l. eum qui calendis. & hoc si à tempore publicationis huius constitutionis restabat tantum de tempore, quod in calendis Octobris posset commode apud Auinionẽ peruenire: aliàs non de proximis primis, sed alijs subsequentibus haberet intelligi. arg. de verb. obli. l. interdũ. de eo quod cer. loco. l. non vtique. §. si quis ita. Sed si in die ipsarum calendarum fuisset huius constitutionis facta publicatio, de sequentibus videretur intelligendum. vt dicta l. eum qui.

k ¶ *Vbicunque.*] in hoc inducit ius nouũ hæc constitutio: nã alia primæua iura arctãtia electos ad veniendũ, & se personaliter præsentandũ videbãtur exposcere, quod ipsi sede vacãte in curie haberẽt morã trahere: cũ nec ab ea sine licentia possint discedere donec ecclesiæ esset de pastore prouisum. extra de elec. cupiẽtes. iũcta decr. si postquã. §. fi. eo. tit. lib. 6. & c. ne Romani. §. vlt. cle. v. ad quid n. arctarentur electi venire sede vacãte ad curiã, vt ibi dixi, nisi & venientes expectarent creationẽ noui pastoris? certe frustra; potissime cũ spes sit de proxime ei⁹ creatiõe: vt ibidẽ. & adde quod dixi s. in gl. intellige.

l ¶ *Nullum.*] præiudicium, quod statim sequitur.

m ¶ *Ipsis.*] scilicet electis.

n ¶ *Eorum iuri.*] id est, eis per electionem quæsito. quod & quale sit illud, dic vt not. 63. dist. quanto.

o ¶ *Vbilibet.*] ex hoc verbo & alio simili vbicunque, quod est s. intelligam: siue in loco proximo ad curiam, siue remoto electi moram traxerint: cum hæc duo verba singula per se loci vacationem de sui natura denotent. extra de priuil. antiqua. §. dominicæ. & eo. tit. c. vlt. lib. 6. sicut & temporis. ff. de interrog. act. l. vbicunque. extra de pœnis. c. vbicunque. lib. 6.

p ¶ *Generetur.*] quod ante hãc decr. generandũ videbatur: scilicet priuationis ipso iure ab omni iure sibi per electionem acquisito. dicto c. cupientes. §. insuper. & c. si postquam. §. 1. de elect. lib. 6.

q ¶ *Sed eorum iura.*] id est, eis per electionem quæsita.

r ¶ *Hoc non obstante.*] scilicet quod sede vacante vbilibet alibi moram traxerint.

s ¶ *Sedem Apostolicam.*] Sed vbi reputabis esse sedẽ Apostolicã cũ vacat? Potest dici quod sicut sedes reputatur esse vbi Papa viuens morã trahit. arg. extra de præb. c. præsenti. §. loca. lib. 6. cum cathedra sacerdotẽ nõ faciat, sed sacerdos cathedrã: nec locus sanctificat hominẽ, sed homo locũ. 40. dist. c. multi. de quo plenius dic in cap. Execrabilis. in verbo, Romanæ Ecclesiæ. sic & ipsa remanere dicetur in ciuitate, in qua vel in cuius territorio ipsum mori contingit: cum ibi successoris sit regulariter electio celebranda. extra de elect. vbi maius. §. 1. & §. porro. lib. 6. & eo. ti. ne Romani. §. sane. cle. 6. Et quia per mortem Papæ sedes vacare dr, alibi nisi vbi est mori non potest: ergo ibi erit sedes vacans, vbi mors eius contingit. Nisi diceres Papa moriente in certo loco causarum & litterarum Apostolicarum audientiam alibi remansisse: nec per Papam viuentem ordinatum fuisse de ipsa alibi transferenda: in illo. n. casu sedes vacans remanere diceretur forte vbi audientiæ remanserat: cũ ibidẽ sit successoris pastoris electio celebranda, vt d. § sane. & in sede vacãte si cõmode fieri põt, sit electio facienda. 23. dist. in nomine Dñi. extra de elect. quod sicut.

Sedes Apostolica vbi dicitur esse cum vacat.

t ¶ *Moram contraxissent.*] sed quare Papa sic voluit istis electis iura sua seruari ac si statuta canonũ obseruassent, quæ tñ nõ seruauerũt: immo illa contẽpserunt alibi quàm apud sedẽ ipsam morã trahendo? Ad hoc põt dici, quod quia per creationẽ de se factã ad apicem summi pontificatus de puro homine primæuo factus fuit Christi vicarius, & sic quo ad potestatẽ clauium nouus homo factus. arg. ff. de adi. leg. l. si seruus. igitur ob tã iocundã creationẽ exuberare suam munificentiã voluit. arg. C. de fer. l. omnes dies. circa fi. ibi, nostris etiã diebus. & c. & extra de priuil. c. vt priuilegia. §. illud. vel potest aliter ad hoc dici, quod Papæ sic disponere placuit: quia cũ sede vacante ante sui creationẽ dñi Cardinales, ad quos spectat futuri pastoris electio, essent in multis partibus & locis dispersi, vt experientia facti manifestauit, quorũ aliquos electi, & alij alios sequebantur, forte pro suarũ electionũ expeditione in futurũ fructuosius cõsequenda: vel forte ad eos inducendũ, vt se congregare vellent simul pro futuri electione pastoris, & sic in totum desides forte non erant in procurãdo quantũ in eis erat honorẽ & cõmodũ vniuersalis Ecclesiæ & suorũ mẽbrorũ: merito ergo remuneratione aliqua digni fuerunt, maxime cũ supponãtur statuta canonũ tã in veniendo quàm in se præsentando legitime obseruasse: nec enim ad alios huius cõstitutionis beneficiũ se extendit, vt s. in verbo, seruauerunt. quasi etiã in satis leui culpa dicantur fuisse, si continue apud sedem vacantẽ morã traxerint: cũ tũc suarũ electionũ expeditionẽ obtinere minime potuissent à cœtu dñorum Cardinaliũ sede vacante iurisdictionẽ aliquã nõ habente. de elect. ne Romani. cle. v. licet Gar. contrariũ notaret in c. cupientes. arg. ff. si quis in ius vo. nõ ie. l. 2. §. vlt. & eorũ quæ not. in simili per Ber. extra de do. & contu. c. vlt. & eo. tit. c. actor. lib. 6. quare talis culpa de facili potuit & debuit remitti. arg. extra de accu. c. cũ dilecti. ff. de ven. inspi. l. 1. §. vlt. Vel dicas quod Papæ sic placuit ordinare reuocando in hoc suorũ prædecessorũ statuta, vt sequitẽ de suæ plenitudine potestatis, vt s. dr. Sed cũ ibi subiungitur quod de fratrũ cõsilio sic ordinauit, & nõ sit verisimile Papã cõsulentem & fratres cõsiliũ dantes motos fuisse sup hoc sine causa. arg. C. de legi. l. humanũ. potissime cũ in reb⁹ nouis cõstituẽdis, & c. ff. de cõst. prin. l. in rebus. extra de cõsue. cõsuetudinis. quod pri⁹ dixi magis placet. Per hoc autẽ quod dicit textus perinde seruentur illæsa ac si, &c. apparet, quod si isti electi venerũt ad curiã sine munimẽtis & actis factũ electionũ suarũ cõcernentibus, nõ seruãtur indẽnes vel illæsi in hoc quod possint obtinere remissionẽ pro illis exhibẽdis alibi quàm in curia, nisi ex causa: vt in decr. cupiẽtes. §. insuper. ver. electos. cũ nec ob hoc seruentur immunes illi qui apud sedẽ continue resedissent, & isti ex beneficio cõstitutionis huius habentur solũ perinde ac si continuam traxissent ibidem moram: vt hic dr.

An Cardinaliũ cœtus sede vacante iurisdictionẽ habeat.

Papa cum Cardinalibus nihil facit sine causa.

n ¶ *Non obstantibus.*] attende quod Papa hic in ordinatione sua contraria primæuis iuribus facit mẽtionẽ de illis vt illa reuocet: sed hoc facit ex abũdanti: quia ista ordinatio sua vltima ius inducens, quo ad electos de quibus fit hic mẽtio, reuocaret priora iura sibi contraria, licet de illis nõ faceret mentionẽ, extra de cõst. c. licet Romanus. lib. 6. de cog. spi. c. 1. ff. de legi. l. sed & posteriores. Vel forte ideo hoc fecit, quia iura prædecessorũ expresse nõ statuebãt electos apud sedẽ vacantẽ debere morã cõtinuã facere, licet ex illorũ mẽte & sñie hoc colligeretur: vt ergo illæ quo ad eorũ mentẽ reuocaret, quantũ ad istos electos de istis facere voluit mentionẽ: vel quia quo ad istos electos fuit indulgentia specialis, vt innuit vr s. cum dr de potestatis plenitudine, quæ haberet de iure communi contrario facere mentionem. extra de appel. mo. ex parte. licet illa possit intelligi de indulgentia singulari. Vel dic vt supra in glos. sed quare.

Cõstitutio secũda primam reuocat etiam non facta mentione.

a ¶ *Præde.*

prædecessorum [a] nostrorũ constitutionibus quibuscunque: quibus tamen quo ad alia nullum volumus [b] præiudicium generari. Nulli [c] ergo, &c. nostræ ordinationis infringere, &c. Datum [d] Lugduni viij. Idus Septembris, anno primo.

¶ Beneficio vacante, cuius fructus ad certum tempus debentur alicui annalia habenti, vel alij qualiter debeant fructus ipsi diuidi inter ipsum annalia habentem & beneficiatum, & diuisione facta cuius sit electio, hac declarat constitutio. Et potuisset poni sub titulo, de rescrip. vel, ne sede vacan. vel vt eccles. beneficia. vel de verbor. significa.

CAP. II.

Suscepti † regiminis [a] nos cura [f] sollicitat, vt quæ in ecclesijs [g] non absque dispendio [h] ministrorum, & cultus [i] detrimẽto diuini seruari viderimus, per appositionem congrui moderaminis [k] in melius reformemus [l]. ¶ Cum [m] itaque in [n] nõnullis ecclesijs obseruetur, & à longis retro temporibus fuerit obseruatum, quòd fructus primi vel secundi aut alterius cuiuscunque sequentis [o] anni beneficiorum vacantiũ in eisdem defuncto [p], vel fabricæ [q], aut ecclesijs [r], vel [ſ] personis habentibus annalia † [s] de consuetudine, priuilegio [u], vel statuto applicantur in [x] totum: ita quòd illi, qui huiusmodi beneficia canonice [y] obtinent,

a ¶ *Prædecessorum.*] scilicet Nicolai iiij. qui cõdidit c. cupientes. & Bonifacij viij. qui fecit decr. si postquã. de elect. lib. 6. & Clementis v. qui promulgauit decr. ne Romani. eod. tit.

b ¶ *Volumus.*] quia quod non mutatur, &c. C. de appel. præcipimus. & de testa. sancimus. in corpore authent. de admi. offic. circa fi. col. 3. & sic constitutio in vno articulo reuocata in alijs firma remanet, vt hic.

c ¶ *Nulli ergo.*] super hac clausula, quæ sequitur, vide quod plene notaui in decr. Execrabilis. vbi est similis clausula.

d ¶ *Datũ.*] & hic recita quæ dixi in dicto c. Execrabilis. Zenzelinus.

Suscepti.] Diuide constitutionem in partes septem. In prima præmittitur harenga & cõstitutionis ratio. In secunda subiungitur facti dantis causam cõstitutioni recitatio: ibi, *Cum itaque.* In tertia annectitur ipsa constitutio: ibi, *Nos de illa, &c.* In quarta subinfertur, cõstitutionis determinatio seu declaratio: ibi, *Et hoc in ecclesijs.* In quinta determinationem nõ seruantis punitio: ibi, *Quòd si aliter, &c.* In sexta constitutionis præsentis transgressorum poenæ inflictio: ibi, *Et si quicquam, &c.* In septima priuilegiorum & cæterorum constitutioni obuiantium reuocatio: ibi, *Non obstantibus, &c.*

† Hæc Extrauagans reperitur inter communes sub tit. ne sede vacant. cũ glos. Domini Guibel. de Monte Lauduno. Et vid. Extrauagantem Pij V. incip. Durũ nimis.

a ¶ *Regiminis.*] id est, gregis Dominici & vniuersalis Ecclesiæ Petro Apostolorum principi regendæ commissæ, Lucæ 22. c. 21. dist. §. 1. extra de elect. significasti. & in eius personam omnibus suis successoribus. extra de re iud. c. ad Apostolicæ. §. nos itaque. lib. 6. 40. dist. c. non nos.

f ¶ *Cura sollicitat.*] Hoc dicit constitutionis præsentis conditor, attendens non esse facile stare in loco Petri & Pauli, tenere cathedram regnantium cum Christo: non enim sanctorum sunt filij, qui loca tenent sanctorum, sed qui exercent opera sanctorum. 40. dist. c. non est. 37. dist. c. Ecclesiæ. coram ergo sollicitam non refugiis in summi Pontificatus regimine ad mentem reducens verbum beati Gregorij tanto quis esse humilior, atque ad seruiendum Deo promptior quisque debet ex munere, quanto obligatorem se conspicit in reddenda ratione, volensque vitare negligentiam quæ in prælato frequenter mortale peccatum inducit. 81. dist. c. dictum. extra de reg. iur. quamuis. de offi. archi. c. ea quæ. in quibus de hoc.

Filij sanctorum nõ sunt qui loca sanctorum tenent, sed qui exercẽt opera sanctorum.

g ¶ *Ecclesijs.*] verbum, Ecclesia †, multipliciter sumitur, vt plene not. extra ne præla. vices suas. c. vlt. & propriè ecclesia dicitur congregatio fidelium. de conse. dist. 1. c. Ecclesia. quæ vna tantum est, vt in symbolo Apostolorum: & vnam sanctam Ecclesiam. de quo habetur 15. dist. c. canones. & quòd sit vna, patet extra de sum. tri. c. firmiter. §. vna. de exces. præla. c. frequens. §. vtrum Cla. Papa v. in plura tamen membra dispersa. 7. q. 1. Nouatianus. de quibus membris vniuersalis Ecclesiæ hic loquitur.

† De multiplici significatione huius verbi, Ecclesia, late Turrecremata in summa de Ecclesia. lib. 1. c. 1.

h ¶ *Dispendio.*] id est, damno, quod vitandum est. de rescrip. dispendia. lib. 6. licet ibi aliter hoc verbum per alios exponi consueuerit.

i ¶ *Cultus detrimento diuini.*] qui potius augeri quàm minui desiderandus est. extra de consti. ex parte. de rescrip. quia per ambitiosam. lib. 6. Sed in quo est detrimentum cultus diuini, dispendium ministrorum? Respondeo quia sublata sufficientia victus ipsis ministris, necesse est summoueri cultũ diuinum: cum corporalis Ecclesia sine rebus corporalibus in nullo proficiat: sicut nec anima sine corpore exercendo sensus corporeos viuit. 1. q. 7. si quis obiecerit.

k ¶ *Moderaminis.*] Nam nouis morbis noua cõuenit antidota præparari. extra de iura. calum. cæterum. & rei nouæ est nouum consilium & remedium suggerendum. ff. de ven. insp. l. 1. nam quod medicamenta morbis exhibent, hoc exhibent iura negotijs. in corpore authent. hæc constitutio innouat. coll. 8. extra de rescrip. ad hoc. & experimenta morborum nos cogunt multas adinuenire medicinas. 50. dist. vt constitueretur. not. dicto. c. cæterum.

Nouæ rei nouũ suggeratur remedium.

l ¶ *Reformemus.*] ad hoc præsidentis officium debet esse attentum. in procemio Domini nostri Ioan. Papæ xxij. clementinarũ constit. §. hæc sane. & arg. 22. q. 4. c. magnæ. ff. de colla. bo. l. nonnumquam.

m ¶ *Cum itaque.*] secunda pars.

n ¶ *In nonnullis.*] id est, aliquibus, duabus negatiuis affirmatiuæ æquipollentibus. ff. de verb. sig. l. duobus. & dixi plenius in decre. cum inter nonnullos.

o ¶ *Sequentis anni.*] puta tertij, & vlterioris.

p ¶ *Defuncto.*] id est, expendendi pro redemptione animæ defuncti, vel in cæteros modos liberandi animam à purgatorio, qui sunt multi, vel eleemosynæ largitio. 13. q. 2. c. animæ defunctorum. & c. tempus. 81. dist. c. presbyter. aliter enim defuncto applicari non possent. arg. ff. de ope. li. l. qui libertus. §. posthumus. 10. dist. c. qualis. cum mors omnia soluat. in corpore authent. de nup. §. deinceps. coll. 3.

q ¶ *Fabricæ.*] scilicet piæ, puta hospitalis, pontis, vel ecclesiæ. simile de rescrip. si propter. lib. 6.

† Aliàs, annualia.

r ¶ *Ecclesijs.*] quibus forte applicabantur tales fructus conuertendi in ornamenta ipsarum, vel aliam iustam causam: vt ad exonerationem æris alieni, vel simile. arg. ad hoc extra de testi. c. vlt. vt ecclesiast. bene. c. vnico.

ſ ¶ *Vel personis.*] Si intelligas de ecclesiasticis, planum est quòd ad eas fructus tales spectare possunt de consuetudine, priuilegio, vel statuto: cũ ipsi viri ecclesiastici sint capaces. extra de so. compe. cũ contingat. not. Inno. de testa. spolia. c. olim inter. Si intelligas de secularibus, poterunt ne tales fructus & ipsorum perceptio ad ipsos pertinere? Dic quòd sic speciali priuilegio Papæ: nam frequenter visum est de regibus & alijs mundi magnatibus, quibus Papa ipsos per priuilegium concedebat. arg. 63. dist. Hadrianus. & c. seq. cum excommunicare clericum possint de speciali Papæ commissione. arg. 96. dist. c. bene. & ibi not. & 32. dist. §. verum quidem. per Guli. extra de offic. deleg. c. ab arbitris. lib. 6. Sed vtrum de consuetudine talium fructuum perceptio possit ad tales spectare personas? Videtur quòd sic: quia quod potest pactum, potest præscriptio. arg. ff. de pact. not. impossibile: vt not. de suo. pa. l. vlt. lib. 11. sed per pactum tempore fundationis appositum potest sibi laicus tales fructus retinere beneficij cum vacabit. 18. q. 2. Eleuterius ergo & per præscriptionem. Sed contrarium dicas: cum nec iura ecclesiastica tractare vel spiritualia sibi possidere, & sic nec præscribere potest ius ipsum talia percipiendi. arg. extra de elect. Massana. & c. sacrosanctã. de iudi. decernimus. & c. quanto. de arbi. c. contingit. de re. eccle. non alie. c. cum laicis. de præsc. c. causam quæ. 96. dist. bene quidem. cum si. & quia talis consuetudo reputari posset ecclesijs onerosa, & sic inualida. extra de consue. c. 1. quia laici clericis oppido sunt infesti. 2. q. 7. c. laici. extra de immu. ec. clericis. lib. 6. Nec obstat quid dictũ est de fundatore laico: quia illud est specialiter introductum in patrono: vt per pactum fructus tales sibi possit retinere in suæ liberalitatis fauorem, vt sic quilibet laicus citius inducatur ad fundandum vel dotandum ecclesias, & ne à tali exercenda liberalitate detrahantur: arg. ad hoc. C. de bo. quæ libe. l. 2. ff. de ope. pu. l. 2. & ista ratione de sola gratia non de mero iure laico tali ex fundatione seu donatione seu constructione de iure permittitur iuspatronatus. arg. 19. q. 2. c. si quis episcoporum. extra de iurepa. c. quoniam. & ibi not. per Host. ista etiam ratione ecclesia patronalis non potest erigi in collegiatã per ordinarium inuito patrono, secundum Ber. notantem extra de iurepa. c. nobis.

Excõicare potest laicus ex Papæ cõmissione.

Ius patronatus quare laicis cõcedatur.

s. ¶ *Annalia.*] sic vulgariter dicta: quia per annum emolumenta talium beneficiorum percipiebantur: & sic ad vulgi denominationem respectus habetur. arg. ff. de fu. l. 2. §. 1. de fun. instru. l. cum de lanionis. §. asinam.

u ¶ *Priuilegio.*] intellige per Papam concesso, quo ad personas seculares: illis enim ab alio tale priuilegium concedi non posset, iuxta not. 3. in glo. si intelligas. & super hoc vide quæ not. per Ino. & Host. extra de arbi. contingit.

a ¶ *In totum.*] & male. extra de præben. c. de monachis. & eod. tit. c. vlt. constitutio. Cle. Papæ v.

y ¶ *Canonice obtinent.*] hoc dicit quia aliter obtineri beneficia nõ possunt. extra de insti. c. ex frequentibus. de reg. iur. lib. 6. c. beneficium. & arg. ff. de decur. Herennius. Vnde ad titulum beneficij exhibendũ bñficiatus possidens põt cogi ex officio ordinarij absque libello, reiecta omni recusatione, licet non ad partis instantiam:

& ad quos aliàs de iure fructus, ipsi spectare deberent nihil inde percipiunt: vnde illud inconueniens sequitur, quòd commode nequeũt ad impendendum seruitium debitum residere in ecclesijs, in quibus beneficiati existunt: Nos † de illo super his remedio prouidere volentes, per quod hi & illi in fructuum prædictorũ perceptione participent, & ecclesiæ debitis seruitijs non fraudentur: Præsenti decreto statuimus de fratrũ nostrorũ consilio, quòd illi qui fructus prędictos ibi † hactenus integre vendicabant ex priuilegio, cõsuetudine vel statuto, nihil exinde vltra summã, pro qua vnumquodq; beneficiorũ ipsorũ cõsueuit in solutione decimæ taxari, prætextu cuiuscuis priuilegij, consuetudinis vel statuti quouis modo percipiant: sed ipsius summę perceptione dũtaxat sint omnino cõtenti, totali residuo p̃dicta obtinẽtibus beneficia remãsuro: nisi forsã illi qui fructus eosdẽ soliti fuerant (vt præfertur) cũ integritate percipere, pro se mallẽt ipsum habere residuũ, & obtinẽtibus ipsa beneficia summã dimittere memoratã: quo casu pcipiẽdi quod maluerint illis relinquimus optionẽ: sic quod infra decẽ

vt not. Hostien. extra de simo. c. licet Hely. & clarius Compost. ꝫ. de rescr. capitulum. in glo. magna super verbo: sed secundum hoc.
a ¶ Alias.] scilicet deficiẽti tali cõsuetudine, priuilegio, vel statuto.
b ¶ Deberent.] arg. e contrario vr hic sumi posse, ꝙ beneficiatus fructus beneficij suos, faciat. ad idẽ ext. de fideiuss. peruenit. ꝺ cle. nõ resi. c. vnico. §. qui vero. lib. 6. & hãc opinionem amplectitur Host. extra de præb. de multa in verbo, de suis. & lo. 12. q. 1. c. duo sunt genera. ipse th ꝫ. not. ca. q. c. res Ecclesiæ. quod psequere vt plene not. Guil. extra de rescript. statutum. §. assessorem. lib. 6. Et huic textui potest colorate rñderi, ꝙ ad bñficiatum spectent, scilicet percipiendi & custodiendi, & in suas necessitates conuertendi, & fideliter inter pauperes distribuendi.
c ¶ Percipiunt.] vnde scrupuloso corde moueri possunt. 12. q. 7. c. decimas. ca multis. quæ reatualiter leguntur. 13. q. 1. §. quia ergo.
d ¶ Inconueniens sequitur.] quod vitandum est per ea quæ notaui ꝫ. in glo. qui potius.
e ¶ Commode nequeunt.] vñ nõ p potentibus habẽtur. ff. de ver. sig. l. nepos. & arg. de pe. liber. l. eis. & l. hoc. n. 12. q. 2. c. faciat homo. & per ea quæ plene not. in deci. Execrabilis. in verbo, mendicant.
f ¶ Seruitium.] occasione cuius datur beneficium. de rescrip. quia per ambitiosam. lib. 6. 1. dist. c. eos.
g ¶ Residere.] Sed in quo beneficio quis residere tenetur? Dicas ꝙ in quocunque in dubio: cum omne beneficium residentiam exigat, nisi de contrario constet: vt not. Iono. de cle. non resi. cap. vlt.
h ¶ In quibus.] subaudi, vel ad quas. proprie enim loquendo aliud est beneficiari in ecclesia, & aliud ipsam ecclesiam assequi: vt dixi de æta. & quali. c. vt hic. cle. 5.
i ¶ Nos de illo.] tertia pars.
k ¶ Volentes.] salutare & æquum fuit hoc remedium, cum per ipsum habentes fructus percipere in totũ non frustrẽtur effectu cõsuetudinis vel statuti. arg. ad hoc decre. Execrabilis. §. nos itaque. & beneficiati onus seruitij sine fructu se subire nõ lugeãt. arg. 13. q. 1. §. quia ergo. 12. q. c. hæc huius placiti. & c. charitatem. & c. ecclesiasticis de reg. iur. c. qui sentit. lib. 6. de dona. l. Aquilius. in corpore authent. de iud. §. ne autẽ. colla. 6. C. de asses. l. 1. cũ similibus.
l ¶ Hi.] scilicet beneficiati: de quibus immediate prædixerat, vt sic ad proxima fiat relatio. arg. ff. de iurisdi. om. iu. si idem.
m ¶ Et illi.] scilicet habentes fructus percipere. vt supra.
n ¶ Participent.] talis participatio seruat consuetudinem, priuilegiũ & statutum, ne totali careant effectu, & ne beneficiati & ipsa beneficia à suo iure in toto priuentur. arg. ne quid in flu. pu. l. 1. §. sunt qui putant. de leg. 3. l. fideicommissa. §. si quis decem.
o ¶ Non fraudentur.] similiter de appel. peruenit. de elect. cũ in eo. lib. 6. fraudarentur autem ipsorum rectoribus residere non potentibus, ob temporalium defectum: vt ꝫ. dixi in glo. qui potius.
p ¶ Statuimus.] per hoc videtur constitutio fore noui iuris editiua.
q ¶ De fratrum.] quid hæc clausula operetur, dixi in decre. Execrabilis. §. nos.
r ¶ Integre.] id est in totum, vt ꝫ. dixi: & sic nulla parte saltem modica beneficiatis reseruata. Pone igitur ꝙ ipsi beneficiati percipiebant portionem paruulam de fructibus, toto residuo habentibus annalia applicato: habet ne hoc casu locũ qđ sequitur? vr ꝙ non: cum in hoc casu non loquatur: & ad casum omissum prouisio se extendere nõ vr. arg. ff. de lib. & posthu. l. cõmodissime. solu. mat. l. si cũ dotem. cum si. In ꝯtrium vr attenta mente præsentis constitutionis prouidentis ne ecclesiæ debitis fraudentur seruitijs, quibus fraudarentur si beneficiati ita modicum perciperent de fructibus, ex quibus non possent sustentari perinde ac si nihil perciperent. arg. ad hoc ff. de admi. tu. l. ita autẽ. de admi. re. ad ciui. perti. l. legatam & derisoria posset esse talis perceptio, vnde debet haberi pro nulla. arg. ff. de iure do. l. cum posset. §. igitur. arg. de leg. 2. l. legato. cum not. in eis & quo ad hoc modicum & nihil æquiparantur. de præb. c. de monachis. & c. auaritiæ. & eo. ti. c. susceptis lib. 6. de appel. c. peruenit. quasi illi hoc casu videãtur integros fructus percipere, qui modicũ beneficiatis relinquunt. arg. de cõse. dist. 2. c. re vera. ff. de iud. l. sed & si susceperit. §. sed & si pponas. & alibi paria videntur, quẽ esse spoliatũ omnibus bonis suis, vel

Beneficiatus ex fructus beneficij faciat suos. Et vide de hac quæstione Couarruuiã in cap. cũ in officijs. extra de testament.

Ergo ex hoc. §. notã, quòd princeps modificare potest aliorũ priuilegia, siue à se cõcessa siue sua. & doctores ibi. C. de omni agr. deser. lib. 11. siue ob causam. c. quãto. & ibi Pet. de Ancharano de censi. Fon.

Aliàs, sibi.

Beneficiũ quodlibet residentiã exigit.

Nota ꝙ modificare & minuere priuilegium non est ipsum tollere. Font.

Spoliari omnibus bonis, & maiori parte bonorum, paria sunt.

maiori ipsorũ parte. extra de resti. spo. frequens. lib. 6. vel pari liss in omnibus bonis suis, vel maiori ipsorum parte. ff. de excu. tu. l. pp luem. insti. eo. tit. §. item pp. & minus debito dare & nihil dare, paria censeri videntur. ff. de trib. act. l. illud quoque. §. minus. de verb. sig. l. verbum amplius. & l. minus. & talis mens constitutionis cortici superficiali verborũ præferenda est. ff. de excu. tut. l. credendũ. ext. de elect. si postquam. §. 1. lib. 6. de iureiur. c. Romani. §. verũ. cle. 5. ff. de leg. l. scire. nam & à ppria & stricta verborum significatione discedatur vbi mens aliàs salua esse non potest. C. de lib. præte. l. 3. ff. de iur. pat. adigere. §. quamuis. & ciuili modo, nõ calumnioso verba sunt intelligẽda. ff. ꝺ serui. l. si cui. ad exhiben. l. pe. de lega. 2. l. debitor. §. vlt.
s ¶ Vendicabãt.] id est, sibi appropriabant vel applicabãt. simile verbũ & similis expositio extra de elect. c. generali. §. verũ. lib. 6. cũ similib⁹.
t ¶ Nihil.] intellige etiam modicum: tum quia dicit, nihil qđ verbum de sui natura nihil includit: sicut per ꝯtrium vniuersale affirmatiuum nihil excludit. extra de ma. & obe. c. solitæ. de priui. quia circa. ff. de hære. insti. l. hoc articulo. tum quia dicit vltra percipi, diceretur etiam pro modico. ff. de offi. p̃cõs. lec. præto. l. 1. §. 10 initio. de ver. sig. l. collegarum. §. qui extra. tum quia ꝫ. dicit, nullo modo, & duntaxat. & sint omnino contenti. & totali, &c.
u ¶ In solutione.] scilicet decimæ, si nõ habes in textu. & ꝫ. colligitur.
x ¶ Priuilegij.] sic vides ꝙ priuilegiũ alicui concessum restringitur & limitatur, nisi aliàs foret enormiter iuri alterius derogatiuũ. nec mireris đ hoc: cũ alias cõtingat ex hac cã ipsũ totali effectu vacuari, extra de deci. suggestũ. & c. dilecti. de verb. sig. l. quid p nouale.
y ¶ Consuetudinis vel statuti.] collige etiam effectum consuetudinis vel statuti in partem tolli ob vitandum enorme alterius detrimentum. nec de hoc etiam est admirandum, cum & statuta iuris communis ex tempore & loco & ex causa sepæ mutationem recipiant. 29. dist. sciendum. extra de consan. c. non debet. cum si.
z ¶ Quouis modo.] quasi dicat, siue in ipsismet fructibus, siue in ipsorum æstimatione.
a ¶ Summe.] id est, taxationis decimæ.
b ¶ Duntaxat.] id est, tantum. hoc enim verbum limitationem & taxationem denotat. arg. ff. de tri. vi. & ole. leg. cum certus. de contrahen. emp. l. si debitor. §. verisimile.
c ¶ Omnino.] id est, in totum, vt plus petere non possint. simile de rescrip. duobus. circa finem. lib. 6.
d ¶ Totali residuo.] id est, restanti vltra summã taxationis decimæ.
e ¶ Remansuro.] considerato iure communi secundum quod ad eos fructuum perceptio pertinebat, vt supra.
f ¶ Nisi forsan.] exceptionem ponit ad proximum dictum.
g ¶ Fructus eosdem.] scilicet vacantium beneficiorum primi vel secundi, vel vlterioris anni.
h ¶ Vt præfertur.] scilicet ptextu cõsuetudinis, priuilegij, vel statuti.
i ¶ Pro se.] id est, pro suo commodo vel vtilitate.
k ¶ Residuum.] id est, qđ restat detracta summa taxationis decimę.
l ¶ Summam.] scilicet taxationem decimæ.
m ¶ Quo casu.] scilicet vbi magis volunt residuum summæ, quàm ipsam summam habere.
n ¶ Illis.] scilicet qui soliti erant fructus integre percipere.
o ¶ Optionem.] id est electionẽ. arg. ad hoc. ff. de man. vin. l. pater.
p ¶ Decem dies.] similis decem dierum dilatio ad optandũ datur. de præb. si pluribus. lib. 6. & alibi. ff. de consti. pe. l. promissor. & in corpore authen. de appel. §. 1. coll. 4. Et si quæras quare talis dilatio ad hoc datur, nõ maior vel minor? Rñdeo quia sic iuris conditori placuit: nã in talibus iuribus positiuis est pro ratione voluntas. instit. de iure nat. §. sed & ꝙ principi. ff de consti. l. 1. & habet locum qđ dr, non omniũ quæ à maioribus statuta sunt ratio reddi potest. ff. de leg. l. nõ omnium. 23. q. 4. Nabuchodo. §. de Tyrijs. & pro hoc facit quod not. extra de rescri. si quando. Si etiam quæras à me, an talis terminus vel dilatio possit minui vel augeri: dico ꝙ nõ: tum quia talis est, cuius lapsus ius aufert vni eligendi & in alium trãsfert, vt sequitur. arg. C. de dila. l. 1. sicut nec terminus x. dierum ad appellandum vel anni ad appellationem prosequendam: vt not. C. de lit. contest. authent. offeratur. tum etiam quia à Papa arbi-

Verba ciuiliter sunt intelligenda.

Priuilegiũ quandoq; in totum euacuatur.

Ius cõmune quãdoque mutatur.

Voluntas in iuribus positiuis est pro ratione.

Terminus ad appellandum, non potest augeri nec diminui.

dies postquã ^a sciuerint bñficia ipsa vacare, ij quib' annalia ^b † ipsa debentur ex priuilegio, cõsuetudine vel statuto, vel ipsorum annalium † collectores ^c quã partẽ habere voluerint, an scilicet decimæ ^d taxationem ^e vel illa dimissa residuũ ^f nullã ^g subhastatione præmissa eligere teneãtur ^h: Quã electionẽ ^i si infra dictos decẽ dies nõ fecerint, (vt dictũ est) extunc ^k ad eũ cuius † est ^l bñficiũ huius optio ^m vel electio ^n trãseat ^o ipso iure.

† Aliàs, an annalia.

Ignorans nõ dicitur negligens.

† Aliàs, an nualium.

Papa arbitrarie statutus est. arg. extra de offic. deleg. de causis. de iudi. cum venissent. C. de temp. in integ. resti. l. superuacuam. & arg. eorum quæ not. extra de accus. cum. P. in gl. vlt. de sorti. c. 2.

a ¶ *Postquam sciuerint.*] nõ ergo prorsus ignoranti currit tale tempus. arg. extra de conces. præben. c. quia diuersitatem. C. quomodo & qñ iud. l. ab eo. cũ enim præscriptio de se ꝯ negligentem currat, arg. C. de ãno. excep. l. vlt. & ignorans negligens dici non possit: sibi igitur nec curret, nẽ iusta ignorantia feriatur. C. de tab. generali. lib. 10. Sed qualem reputabis vel præsumes scientem? Forte illũ qui vere scit vel iuris interpretatione, iuxta c. cum ei quem. in fine. de conces. præben. cle. 5. & arg. ff. de insti. l. sed & si pupillus. §. proscribere. Sed dicas hic arbitrarie cõsiderandum iuxta locorum distantiã vel vicinitatem, & beneficij qualitatẽ & famã super hoc exortam. arg. extra de præsump. c. quosdam. qui matri. accu. pos. cum in tua. & per ea quæ not. Hostiensis extra de conces. præben. ex parte. in gl. quasi archieps. Nõ obstat c. cũ ei. Tum quia loquitur de impetrante literas ad beneficium, in quibus vt pote ambitiosis stricta fit interpretatio. extra de rescri. si gratiose. de præben. quamuis. lib. 6. Hic autẽ agitur de mero priuilegio, consuetudine vel statuto, quę vel ex superioris liberalitate vel consensu illorũ quibus præiudicant, sunt inducta, quare nõ sic ambitiosa dici possunt. arg. de præb. c. si cui nulla. lib. 6. C. de bo. va. l. si qñ. lib. 10. Tum quia periculũ diuturnæ vacationis & vitatio fraudis ibi præsumptam scientiam introducunt. q periculũ hic non subest, cũ infra tempus à iure statutum beneficiũ vacans haberet conferri, licet illius fructus ad tempus ad alium spectent: vt not. Ber. extra de magi. c. q̃a nonnulli. in glo. vlt. & Host. de verb. sig. c. tua. & aliàs dixi d̃ præb. c. si tibi concesso. lib. 6. Tũ etiã quia ibi fingitur inesse sciẽtia in certo, quæ fictio ad casum non expressum non extenditur, cũ sit ꝯ ius cõe, præsumens ignorantiam vbi scientia nõ probatur. ff. de proba. l. verius. extra de reg. iu. lib. 6. c. quæ à iure & c. ꝓsumitur. ff. de leg. l. quod vero. & hunc intellectũ innuit si. c. cum dicit, impetrantem interpretamur habere. & sic loquitur in certo casu. arg. ad hoc extra de re. permu. c. 1. lib. 6.

Fictio non extẽditur ad casum non expressum.

b ¶ *Annalia ipsa.*] hoc expone vt dixi in parte præcedenti.

c ¶ *Collectores.*] qui frequenter per Papam vel reges vel alios, q̃bus tale datur priuilegium, ad hoc præficiuntur. Sed pone q tales collectores non eligunt, vt hic statuitur infra x. dies: nocebit ne regi vel alteri qui tales præposuit? Potest dici q sic: nã negligentia taliũ nocere vĩ præponenti eosdẽ. arg. C. de acqui. pos. l. ex libertis. §. 1. ff. loca. l. videamus. & l. cũ plures. §. seruum. de neg. gest. l. nam & seruus. §. vlt. imputatur enim talium negligentiũ electio præponenti eosdẽ. arg. ff. de mino. l. 3. §. vlt. & l. cum mandato. de insti. act. l. sed & si quis. §. fi. & arg. extra de elect. c. generali. lib. 6.

Decimarũ collectores à quibus deputantur.

d ¶ *Decimæ.*] cuius perceptio per Papam quandoque conceditur regibus vel alijs: quo casu qualiter seruari possit colligitur de dec. c. si beneficiorum. cle. 5.

e ¶ *Taxationem.*] illa deficiente quid iuris sit, dicitur in §. seq.

f ¶ *Residuum.*] expone vt supra.

g ¶ *Nulla subhastatione.*] id est, proclamatione vel præconizatione per quam appareat fructus beneficiorum fore æstimandos, & plus offerenti dandos. arg. C. de sacrosanct. eccles. authen. hoc ius porrectum: & talis proclamatio vel subhastatio alibi appellatur hastarum solemnitas, quæ deficiens in venditione rerum debitoris fisci reuocari facit eam. & sic sumitur C. de fi. instru. & iure hastæ fisca. l. 1. & 2. & vlt. lib. 10. vbi talis expositio colligitur. & qui in tali subhastatione in plus offerendo alium superat, ipsum licitãdo vincere dr. ff. de publi. l. licitatio. Si quæras quare talis subhastatio hic prohibetur: potest dici, q cum esset facienda non ob necessitatem beneficij, sed solum ad commodum habentis fructus percipere prohibetur, ne qualitercunq; dehonestari dicatur status & qualitas beneficij, detegendus per talem subhastationem. arg. ff. ad legem Aquil. si quis testamentum. C. de ali. pup. præstan. l. 2. & accedat quod agitur: quid enim tam durum, tam inhumanum est, quàm publicatione pompaq; rerum familiarium & paupertatis detegi, vilitatem & inuidiæ patere diuitias? C. qñ & à qui. quarta pars. l. 2. in ver. mobiles autem res, & c. lib. 10. & ne per talẽ subhastionem oblata licitatione in dubium de facto reuocetur quid vtilius sit vel recipere taxationem vel residuum, vel vt sic beneficiati citius certi reddantur, quid eis fuerit remansurum. Sed huius gratia quæro, nunquid beneficiatis sit licitum fructus horum beneficiorũ suorũ præmissa subhastatione vendere? Vr q non, per iam dicta. Sed ꝯtrium credo: tum quia prohibitum non reperitur, quare permissum debet intelligi. arg. C. de reli. l. statuas. ff. qui. ex cau. ma. l. necnon. §. q eis. 30. q. 4. illud, 1. q. 4. spiritalem. Tũ q̃a subhastatio de se est fraudis vitatiua, cum fiat publice. arg. ff. de ti. nup. l. vlt. de admi. tu. l. nõ æstimo. inducit frequenter vtilitatẽ beneficiati, & per consequens beneficij per pluris oblationem & licitationẽ: vt dicta l. licitatio. Tũ quia permissum est indistincte beneficiatis bñficiorũ fructus vendere, illos ad firmã concedere libere, meliorẽ suã cõditionẽ faciendo. extra de loca. c. vestra. ne præ. vi. su. c. vlt. sicut vsufructuario permittitur. ff. de vsufr. l. arboribus. §. vsufructuarius.

h ¶ *Teneantur.*] simile de præben. si pluribus. lib. 6. in decre. execrabilis. §. vos.

i ¶ *Quam electionem.*] scilicet de taxatione decimæ vel residui.

Aliàs, ita q cuius est beneficium huiusmodi, optio, &c.

k ¶ *Extunc.*] hoc verbũ temporis extremitatẽ denotat, vt ante lapsum decẽ dierum talis optio in beneficiatum non transeat. arg. ff. de leg. 2. liberam. §. Stichus. iuncta l. 4. ff. de condi. & demonst.

l ¶ *Cuius est.*] facit in arg. q res & iura beneficij sint ipsius beneficiati. super hoc vide quod not. de cau. pos. c. cum super. & Host. de pecu. cle. c. vlt. & Gar. de reb. eccl. non alie. c. hoc consultissimo. lib. 6 & iosu. 12. q. 1. expedit.

m ¶ *Optio.*] scilicet retentionis, taxationis, decimæ, vel residui, vt supra.

n ¶ *Vel electio.*] pro eodẽ sumi videntur hæc duo verba: vt hic colligitur. & de conces. præb. quia cunctis. §. pe. & fi. lib. 6. ff. de opt. lega. l. 2. in princip. & §. 1. & l. cũ optio. cũ similibus: q̃a hic nõ copulatur per copulatiuam, quæ de sui natura cõiungit diuersa. ff. de lega. 3. l. ea tamen adiectio. de hære. insti. si hæredi. plures. Sed disiunctiuam, vt innuat non referre an dicatur optio vel electio.

Copulatiua coniūgit diuersa.

o ¶ *Transeat ipso iure.*] quasi dicat absque ministerio, & translatione hominis. simile de rescrip. ipso iure. de elec. quàm sit. de hæret. c. cum fm. lib. 6. in corpore authent. de rap. mu. §. vlt. coll. 9. ff. de pu. vec. & commis. l. cõmissa. de iur. fis. l. 1. §. an bona. cũ si. Et p hoc collige q vbi ille cui datur electio infra certũ tẽpus faciẽda, negligit eligere: ad aliũ potestas deuoluitur eligẽdi: siue detur electio ab homine, vt ff. de leg. 2. statu liberũ. § Stichũ. siue à lege, vt hic, & de præb. c. si pluribus. lib. 6. d̃ elect. ne pro defectu. lib. 6. cũ si. Vnde facit ad decisionẽ quæstionis, quæ fieri posset, vtrũ mora in hoc casu tẽpore lapso purgari possit? Et dicas q nõ: quia cũ per lapsũ eius ad aliũ eligendi potestas sit trãslata, in eius præiudiciũ, alius cõsiliũ mutare nequibit. ff. de reg. iur. nemo potest. & eo. tit. c. mutare. lib. 6. & arg. de elec. c. constitutionem. §. insuper. cle. 5. & vr expressum. ff. de fideicõ. li. l. Thais ancilla. §. infra. & sup hoc vide quod plene not. de cõces. præb. c. cũ ei quẽ. cle. 5. pro hoc etiã facit q̃d not. Car. dicto cap. quàm sit. Sed pone, q ille qui poterat optare, eligit vnũ. puta taxationẽ decimæ, post adhuc existẽs intra decẽ dies vult variare & eligere residuũ, vel ecõ: poterit ne? Vĩ q sic. arg. ff. de act. emp. & ven. l. si sterilis. §. vlt. de li. leg. Aurelius. §. pen. de proc. c. licet. lib. 6. cum si. Sed ꝯtriũ dicas: quia per electionẽ de vno ex his factũ semel ius in alio alteri q̃situ remanet: quare nõ est locus variationi, vt s̃. proxi. dixi & probatur ff. de op. leg. l. apud. de leg. 1. fm. de elect. c. nullij. & c. ab eo. lib. 6. & quia quod semel placuit, &c. ff. de neg. gest. l. Põponius. de reg. iur. q̃d semel lib. 6. 8. q. 2. dilectissimi. cum similibus. ad hoc etiam facit quod not. per Compost. de rescri. capitulum. in glos. magna. § sed quid si ꝯ beneficia. Et hoc verũ intelligas: nisi eligens in eligendo fuisset deceptus: puta persuaso sibi q taxatio decimæ erat maior, & illam elegit, vel persuaso sibi q residuũ maius erat, cũ esset minus, & illico elegit: quia adhuc eligere poterit. arg. ad hoc. ff. de adul. l. si maritus. §. vlt. de opt. leg. l. 2. extra de præsum. quia verisimile. sic sentit Host. in si. de cõces. præb. quia cunctis. circa fi. in ver. existẽtibus. Supradicta autẽ vera dicas vbi ius eligẽdi cõpetit de præsenti vt hic: secus si in tẽpore mortis alicuius sit collatũ: quia tunc variare põt habẽs eligere. Sic nõ obstat ff. de lega. 2. l. vnũ ex familia. & l. cũ pater. §. à filia. Et ad arg. in contrariũ allegata patens est rñsio: quia in l. si sterilis. obligatus alternatiue ad habitationem domus emptæ præstandã, vel decẽ, singulis annis semel vel plories vnũ de illis præstando eligens in reliquo non transtulit ius eligendi in creditorẽ: quare variare potest, & aliud soluere: naturæ obligationis alternatiuæ satisfaciens, quæ variantẽ admittit. ff. de ver. ob. l. cum qui certarũ. cũ in alternatiuis sit electio debitoris. ff. de ꝯhẽ. emptione. l. si emptione. §. si emptio. de iure do. l. plerũque. §. vlt. extra de rescri. c. inter cætera. d̃ reg. iur. c. in alternatiuis. lib. 6. hic autẽ secus: quia semel vnũ eligẽdo reliquũ fecit aduersario effectualiter applicari. l. Aurelius. §. pen. nõ obstat. ibi enim nõ agitur de semel eligente variare volente: sed de test. pro parte approbante vel pro parte non approbante: quare potius casus est dissimilis quàm ꝯtrius. c. licet. nõ obstat: quia ibi variatio admittitur: quia fit sine alterius præiudicio, & in illo prima voluntate manente, hic autem non ita. Vel potes ad hæc ꝯtria & similia respondere si vis. vt not. per Dynum de reg. iu. c. mutare. & c. quod semel. lib. 6.

Mora purgari nõ potest ab eo qui infra tẽpus non elegit taxationẽ decimæ vel residuum.

Eligere habens taxationẽ decimæ vel residuũ infra decẽ dies: si vnũ elegerit, licet adhuc infra tempus existat, variare non poterit.

nus esse possint ista dimidia. & licet ibi maior vel maius possit esse, adhuc videtur idem dicendum: cum enim taxationem decimæ possit eligere: certum est, vt videtur quod decima debetur absque omni onere, & apud eligentes illam absque onere remanebit. Et si dicas, quare vbi residuum eligit, pro illo ad onera non tenetur saltem pro rata, cum si omnes integros fructus perciperet, ad omnia teneretur, maxime si supponatur residuũ decimæ plus valere, quàm ista dimidia? Potest dici quod ideo, quia ex beneficio huius canonis potest illud eligere quod ab omni diminutione debet esse extraneum. in corpore auth. constit. quæ de dig. §. illud. coll. 6.

supportandis. ¶ Quòd [a] si alter de prædictis [b] præfata [c] medietate noluerit [d] esse contentus, altero contentari volẽte [e] pars nolẽtis transeat ad [f] volentẽ † : & volens fructus & obuẽtiones illius beneficij percipiet vniuersos [g], eidẽ beneficio congrue [h] faciens deseruiri, ac eius supportans † onera [i] consueta [k]:

† Et sic videtur quòd portio accrescat personæ, cum tamẽ Legistæ dicant portionẽ non personæ, sed portioni accedere. l. si ita. ff. de acqui. hæred. l. hæc scriptura. § si. ff. de cõdi. & demon. Ioan.

† Not. quod portio accrescẽs tamẽ fit cũ suo onere. l. vnica super alleg. ibi Bal. tractat materiã iuris accrescendi. & Lud. Romana subtiliter in l. 1. C. quando nõ pe par. pe accresc. Ioan.

† Sunt enim aliquando cõsiderãda quæ cõtingere possunt. l. servo. ff. de ... di lega. §. libertas. in fi. de sing. ... per ... deinc. ... Ioan.

a Adde §. porro. de pœnitent. dist. 1. facit l. ... quidam. ff. de lib. & posth. l. ... C. de interdi. ma. gl. c. 1. de tempo. ordi. lib. 6. licet allegetur in contrarium, & male, vt patet ex fine ipsius glo. de vide § ibi dict. Ioan.

& quia ius habet constitui vniforme: vnde si pro decima electa nõ tenetur, ergo nec pro residuo, vt videtur arg. C. de temp. in integ. resti. l. super vacuam. aliàs si contra diceres, posset contingere priuilegium, consuetudinem vel statutum esse derisoria, & omni carere effectu: quia tanta possent esse onera quæ præponderarent fructibus pro taxatione decimæ vel pro residuo ad tempus tantummodo percipiendis: quæ quidem onera, totum statum perpetuum beneficii, & per consequens ipsum beneficiũ concernunt, secundũ præmissa si bene attendas effectus dicti §. porro. per hoc c. videtur hodie sublatus: & vtinã super hoc maior declaratio foret facta.

a ¶ *Quod si alter.*] quinta pars.

b ¶ *De prædictis.*] scilicet habẽti percipere annalia vel beneficiato.

c ¶ *Præfata medietate.*] fructuũ scilicet & obuentionũ beneficij.

d ¶ *Noluerit.*] contra dispositionem & distributionem æqualem. §. præcedente.

e ¶ *Volente.*] pœna ergo consequens locum habet, cum vnus nõ vult, & alter vult: vbi ergo vterque nollet dimidia fore contentus, pœna non vendicat sibi locum, puta si super maiori vel minori parte conuenirent. arg. ad hoc ff. de nou. ope. nun. l. 1. §. & post.

f ¶ *Ad volentem.*] per hoc patet effectum consuetudinis, priuilegij vel constituti totaliter quo ad fructus annales tolli ex non obseruantia seu transgressione dispositionis huius decret. quasi nõ debeant illorum gaudere beneficio, qui contemnendam legem censuerunt. arg. C. de iure deli. l. vlt. §. si vero postquam. & aliàs priuilegium vel statutum tollitur per abusum vel non vsum. extra de consti. cum accessissent. de præb. pro illorum. ff. de nundi. l. 1. not. extra de deci. suggestum. Sed hic quæro, vtrum pœna hic apposita locum habeat contra illum, qui dispositionem factam in §. præcedente nõ seruat, vt quia habens annalia percipere, non vult cõtentari taxatione decimæ, nec residuo? Videtur quòd sic, quasi vtrobique sit eadem ratio. Sed contrarium dicas, cum quia hæc pœna statuitur mero casu contra nolentem esse contentum dimidia, vt patet per hũc textum: ergo ad casum alium non extendam arg. de elect. statutum. lib. 6. ff. de pœn. lege interpretatione. a. tum quia in casu § præcedentis contra non seruantem eius dispositionem est certa pœna ibidem inducta: igitur ista non erit cumulanda, cum illa per se sufficiat. arg. ad hoc extra de iudi. at si clerici. 81. dist. c. presbyter aut diaconus. & quia semel afflicto, &c. 7. q. 1. cum percussio. C. de episc. audien. l. tam dementis. & quia contenti debemus esse pœnis legibus comprehensis. ff. de verb. oblig. l. si ita stipulatus.

g ¶ *Vniuersos.*] & sic vides emolumentum abdicatum à non obtemperanti applicari obedienti, & hoc inducit malum inobedientiæ & virtus obtemperantiæ. arg. extra de postul. præl. ad hoc. ff. de re mili. l. 3. §. in bello.

h ¶ *Congrue.*] quasi dicat debite, iuxta morem & qualitatem & facultates beneficij. arg. ad hoc ff. de ali. leg. l. cum alimenta. extra de æta. & quali. cap. ex ratione. de appella. peruenit. de elect. cum ex eo. §. porro. lib. 6.

i ¶ *Onera.*] de quibus dixi in parte præcedenti.

k ¶ *Consueta.*] intellige consueta iuxta morem dudum rationabiliter obseruatum, vel ab initio institutum. extra de censi. c. 1. & c. peruenit. cum ibi not. 18 q. 2. Eleutherius. vel intellige, consueta, scilicet de iure. vel intellige, scilicet de iure imponi, licet aliàs non fuerint præstita, puta pro procuratione ratione visitationis vel delegatorũ, seu nuntiorum sedis Apostolicæ occasione debita. extra de censi. cũ instantia. de præscript. cum ex officij. ad insolita ergo vel ratione institutionis vel temporis iure, iste non tenebitur, sicut nec alius beneficiatus. extra de censi. prohibemus. & cap. præterea.

l ¶ *Et si quicquam.*] sexta pars.

m ¶ *Prædictorũ.*] scilicet habẽtis annalia percipere vel beneficiati.

n ¶ *Vltra præmissa.*] idest, vltra taxationem decimæ vel residui in beneficijs pro decima taxatis, vt in §. & hoc.

o ¶ *Perceperit.*] scire debet quod suum non est, ad alium pertinere. C. vnde vi. l. cum quærebatur.

p ¶ *Illudque.*] scilicet perceptum vltra præmissa, vel eo nõ obstante æstimationem. arg. ff. de condic. fur. l. in re furtiua. extra de tran sact. veniens.

q ¶ *Ad quos pertinebit.*] iuxta dispositionẽ dicti §. nos. & §. & hoc.

Et [l] si quicquam aliquis prædictorum [m] vltra [n] præmissa perceperit [o], illudque [p] his ad quos [q] pertinebit intra [r] mensem non restituerit [s] cũ [t] effectu: eoipso si episcopus vel superior [u] prælatus fuerit, à † pontificalibus [x] & ingressu [y] ecclesię sit suspensus: Si autẽ capitulũ [z], vniuersitas, vel collegium, interdicto [a]

r ¶ *Infra mensem.*] intellige vt in calendario computandum. extra de sup. negl. præl. licet. & si qui dies de illo lapsi erant, supplebuntur de sequenti, vt not. Gar. in simili. de elect. cupientes. & c. quàm sit. lib. 6.

s ¶ *Non restituerit.*] scilicet quãtum in eo est. si enim per ipsum non steterit quominus restitueret, tunc pro restituente habendus est. arg. ff. de condi. & demon. l. iure ciuili. de re iud. l. in iure. C. de insti. & substi. l. 1. extra de eo qui mit. in poss. cap. 2. de reg. iur. cum non stat. & c. imputari. lib. 6.

† al. ita quod à pontificalibus honore, & ingressu ecclesię non desit se suspensum.

t ¶ *Cum effectu.*] quasi realiter, vt innuat quod non sufficeret obligatio verbalis facta de restituendo: quia vbi opus est facto, sola voluntas non sufficit. extra de eo qui mit. in pos. c. 1. & ibi not. vt lit. non contest. c. quoniam. §. in alijs. ad hoc ff. de re iudic. l. 4. §. at prætor quib. mod. pig. vel hypo. sol. l. sicuti. §. si voluntate. cum similibus. Et verba accipienda sunt cum effectu. ff. ne quis eũ qui in ius. l. si per alium. §. docere. quod quisque iur. l. 1. §. hæc autẽ verba. extra de cler. non resid. c. relatum. & hoc etiam bene denotat verbum, restituat, quod de sui natura plenam habet significationem. ff. de vsur. l. videamus. § in Flauiana. de verb. sig. l. restituere.

Voluntas sola nõ sufficit, vbi factũ requiritur.

u ¶ *Superior prælatus.*] vt Archiepiscopus vel patriarcha. & sic vides quod in paritate delicti, in pœnis mitius agitur cum episcopo vel superiore, quàm cum alijs. & hoc propter dignitatem pontificalis officij. de offi. deleg. c. quia pontificali. lib. 6. & quia in pœnis infligendis deferendum est. &c. extra de offic. deleg. pastoralis. & super hoc vide quod not. 40. dist. c. homo Christianus. & clarius extra de iureiur. c. cum quidam vbi not. Bernar. quod in pœnis pecuniarijs plus punitur maior quàm minor: sed vitimum cõfundi videtur per l. quædam. ff. de pœn. vbi militi artem ludicram exercenti, aut se vendi tanquam seruum patienti, pœna capitalis imponitur. quæ pagano talia facienti minime imponeretur, vt ibi. Sed illud speciale potest dici in odium militis tale quid perpetrantis. per quod ab exercitio militari, & sic à defensione reipublicæ habet abdicari: ob quam se morti exponere & mortem nõ vitare tenebatur. ff. ex quib. cau. maio. l. pen. cum ibi not. & in corpore authen. de mand. princ. § vlt. coll. 3. & ob quam pater filium, & filius patrem potest interficere sine pœna. ff. de reli. l. minime.

x ¶ *A pontificalibus.*] idest, ab illis quibus potest dici pontifex: & sic celebrare Missam cum mitra & baculo non poterit: nam suspensus ab istis, prohibetur ab his quæ sunt sibi aliàs vt pontifici permissa: & dependentibus ab eis, puta ab ordinũ celebratione, frontis chrismatione, basilicarum seu virginum consecratione & similibus: non autem ab alijs, puta à Missæ celebratione sine ornamentis pontificalibus, baptizare, pœnitentias dare, & alia quæ competunt ratione sacerdotalis officij. sic sentit Compost. de consuetud. cum dilectus. & Ber. de offic. deleg. sane 2. aliquando tamen suspenditur à sacerdotali officio, vt dicto c. sane. & tunc nec ista posset facere, nisi in pœnæ impositione sibi permitterentur. de corpore vitiato, cap. significauit. Sed pone aliquem suspensum ab officio sacerdotali: poterit ne vti pontificali, & alibi quàm in Missa? Videretur quod non: quia interdicto vno, omnia interdicta sibi censentur, quæ sine illo explicare non posset. de reg. iur. c. cum quid prohibetur. lib. 6. sed sine sacerdotali officio impleri non potest pontificale. de excess. præla. ex litteris. circa finem.

y ¶ *Et ingressu ecclesię.*] à quibus videatur prohibitus cui talis ingressus interdicitur, habes de sent. excom. cap. is cui. lib. 6. & vide super hoc quod not. per Inno. & Hosti. de sent. excom. sacro. & per Guli. de offic. deleg. quia pontificali. lib. 6.

z ¶ *Capitulum.* hoc verbum & duo sequentia nomina sunt intellectualia anima carentia. & ideo excommunicari proprie non possunt. de sent. excom. Romana. § in vniuersitatem. lib. 6. illa enim sententia de se animã ligat. extra de reb. eccle. nõ alie. c. si quis presbyterorum. In his autem quæ facti sunt, coguntur facere capitulum, vniuersitas, collegium per compulsionem membrorum suorum. arg. C. de appari. præfec. præto. l. cornicularij. lib. 12. de exec. mu. l. maximarum. lib. 10 de hoc not. dicto cap. Romana. & Compost. de rescript. ex rite.

Capitulũ caret anima, & excommunicari nõ potest.

a ¶ *Interdicto.*] scilicet ecclesiastico: de cuius transgressione satis cauetur. de excess. præla. tanta. & per talem sententiam interdicti, ligati dicuntur singuli de capitulo, vniuersitate, vel collegio, vt alicubi audire diuina non possint, nec ecclesiastica recipere sacramenta.

cramenta. de sent. excom. c. si sententia. §. cum vero. lib. 6.
a ¶ *Donec prædicta.*] innuitur à contrario sensu, quod statim restitutione integraliter facta esset talis suspensionis & interdicti sententia relaxata r, ad hoc arg. ff. de postu. l. puto. & 81. dist. c. si qui sint. vbi de hoc. Sed contrarium dicas, quod etiam post restitutionem est necessaria relaxatio sententiæ, cum in dubiũ possit reuocari restitutionis integritas: sic notat Inno. de æta. & quali. c. cum bonæ.

se nouerint (donec[a] prædicta cũ integritate restituerint) subiacere[b]. Si vero aliqua[c] singularis persona ecclesiastica vel mundana id fecerit[d]: excommunicationis[e] incurrat sententiam ipso facto, à qua sine restitutione[f] præmissa præterquã in mortis articulo[g] minime absoluatur[h]: Nõ obstantibus[i] quibuscunque[k] priuilegijs vel indulgentijs, aut contrarijs cõsuetudinibus, & statutis, iuramento[l] †, confirmatione[m] sedis Apostolicæ, aut alia quacũque[n] firmitate vallatis, quæ omnia[o] quo[p] ad hoc auctoritate Apostolica reuocamus †, & nullius deinceps esse volumus firmitatis[q]. Nulli[r] † ergo, &c. nostræ constitutionis, reuocationis, cassationis, irritationis & voluntatis, &c.

TITVLVS II.

De maioritate & obedientia.

¶ *Quia multi assumebant dominiũ & se creari faciebãt Potestates & capitaneos in comitatu Sabinæ, & alijs locis hic nominatis, qui sunt de patrimonio Ecclesiæ Romanæ, inhibetur, ne tales decætero assumantur, neq; illis tanquã talibus obediatur, & quòd nullus huiusmodi præeminẽtiã sibi audeat adscribere sine speciali licẽtia sedis Apostolicæ. Et si sint aliqua ciuitates quę habeant ius eligendi tales capitaneos per sedem Apostolicã confirmandos, vetat Papa quòd ante cõfirmationẽ debitã nulla eis tamquã talibus prę̃stetur obedientia.*

b ¶ *Subiacere.*] in hoc casu & sequenti hæc decret. est canon sententiæ latæ.
c ¶ *Aliqua.*] intellige quæcunque & qualiscunque sit, cum indefinite loquatur. de priui. quia circa. 59. dist. si Romanorum. ff. de leg. præstan. l. 1. §. generaliter. & quia hic agitur de incurrenda sententia excommunicationis, quæ in dubio tanquã in totum lata, præsumi debet in quemcunque, de cler. excom. mi. illud. §. licet.
d ¶ *Id fecerit.*] idest, vltra pmissa aliquid perceperit.
e ¶ *Excommunicationis*] scilicet maioris. illa enim in dubio inflicta videtur. de sent. excom. si quem.
f ¶ *Sine restitutione.*] ergo cum illa absolui poterit. arg. 25. dist. qualis. extra de præsumpt. nonne.
g ¶ *Mortis articulo.*] iste casus semper excipitur etiã vbi sedi Apostolicę absolutio reseruatur. de sent. excom. nõ dubiũ.
h ¶ *Minime absoluatur.*] intellige per ordinariũ, qui talẽ absolutionem poterit impendere restitutionẽ facienti, cũ hoc Papa sibi non reseruauerit. de sent. exco. nuper. Sed pone quod ordinarius absolutionẽ talem impendit restitutione nõ facta; proderit ne talis absolutio? Videtur quod sic, licet iniusta. arg. de sent. excõ. venerabilibus §. vbi antẽ. lib. 6. Sed in contrariũ multũ vrget iste textus prohibẽs absolutionẽ impendi, cũ dicit, minime. & nullo modo sine restitutione. ergo factũ contra legis prohibitionẽ nõ tenebit, licet non sit adiectum quòd factum contra non teneat. C. de legi. nõ dubium. a 1. q. 4. imperiali. sic sentit Gul. in sententia lata. de offic. ord. Romana. § si. licet Ber. aliter in eis sentiat. & ad hoc vide quod not. Host. de priuileg. volentes. in verbo, non præsumat. lib. 6.
i ¶ *Non obstantibus*] Septima pars. Hanc clausulam fore referendam dico ad omnia præcedentia. arg. ff. de leg. 1. talis scriptura. §. vlt. extra de appel. c. inquisitioni. & c. secundo requiris. & ista non obstantia tollunt effectum talium, vt saltem in aliquo obstare non possint huic decre. & dispositis per eam. arg. extra de rescrip. cum aliquibus. vbi de hoc dixi lib. 6. & ad hoc de elect. c. vbi maius. §. cæterum. circa si. de offic. ord. c. quia plerique. eod. lib.
k ¶ *Quibuscunque.*] idest sub quacunq; forma verborũ concessis.
l ¶ *Iuramento.*] arg. quod Papa super iuramento præstito ex causa posset dispensare vel disponere tanquam ille cuius auctoritas in illo intelligitur excepta. arg. ff ad municip. l. Imperatores. extra de iureiur. c. venientes. & super hoc vide quod not. eod. tit. c. quanto.
m ¶ *Confirmatione.*] intellige etiã ex certa scientia: tũ quia generaliter loquitur, tum etiã propter verbũ, quacunque, quod sequitur.
n ¶ *Quacunque firmitate.*] puta pœnæ adiectione, pignorum datione, fideiussorum vel obsidum obligatione, vel alia simili.
o ¶ *Quæ omnia.*] scilicet priuilegia, indulgentias, consuetudines, statuta, iuramenta, confirmationes, & firmitates quascumque.
p ¶ *Quo ad hoc.*] scilicet in hac decre. statuta. quantum ergo ad alia in hoc cap. nõ expressa, talia intelliguntur cassata nec sublata. arg. ff. solu. matri. l. si cũ dotem. & l. si vero. § si socero. in lib. feud. de reg. feu. c. 1. & hoc facit pro ijs quæ not supra in §. & hoc.
q ¶ *Firmitatis.*] Not. Papam posse tollere ex causa talia, de quibus hic dicitur. & simile de elect. quia sæpe. cũ similibus. huius ratio potest esse, quia in omni consuetudine vel statuto, & in iuramento semper intelligitur principis auctoritas, excepta. 10. col. de prohi. feu. alie. l. imperialem. §. vlt. & dixi §. in verbo, iuramento.
r ¶ *Nulli ergo.*] super hac clausula dic vt dixi in decr. Excerabilis. in fine. Zenzelinus.

s Vide hic Ioa. Cald. in tract. de eccle. inter dicti, membro, quæst. Fonta.

† Nisi enim hoc fuisset expressum per clausulam generalẽ, nõ obstantibus, non tollerẽtur iuramẽto firmata. habes glo. in c. cũ nõ deceat. de elect. lib 6. & l verbo, pacta. cle. dudum de sepul. vide quod ego vtrobique dixi Font.

† al. ita: reuocamus, cassamus, & irritamus, & nullius, &c.

† al. ita: Nulli ergo omnino hominum liceat hãc paginã nostræ constitutionis, reuocationis, cassationis, irritationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autẽ, & cætera. Datũ Auinione viij. Calen. Nouemb. pontificat.[9] nostri anno secundo.

CAP. VNICVM.

ECclesiæ Romanæ suorũq;[s] fidelium dispẽdia[t] dissimulare nõ possumus, quin postquam nobis cognita[u] fuerint, aduersus ea opportunis[x] remedijs occurramus. Attendentes[y] igitur grauia nocumenta, quæ nonnullis[z] ciuitatibus[a], terris, castris, intra patrimonium[b] beati Petri in Tuscia, comitatum[c] Sabinæ, & terram[d] Arnolphorum constitutis eidem Ecclesiæ Romanæ subiectis, & personis singularibus eorundem, & diuersorum tam nobilium, quàm etiam aliorum vsurpato[e] regimine prouenerunt[f], & volentes super hoc in,

Ecclesiæ Romanæ] Diuide istam decr. in partes quatuor. In prima cõstitutionis causa seu ratio præmittitur. In secunda facti prohibitioni subijciendi recitatio subiungitur: ibi, *Attendentes, &c.* In tertia cõstitutio prohibitoria super creatione officialiũ B. Petri, vel creatorum habentiũ per sedẽ Apostolicã confirmari, annectitur: ibi, *Omnibus & singulis, &c.* In quarta factũ in contrariũ irritũ decernitur: ibi, iuxta fin. §. *Decernẽtes &c.*
s ¶ *Suorũque fidelium.*] collige hic dominũ temporalem posse & debere se opponere pro conseruando iure suorum subditorum. arg. ad hoc ff. de dolo. l. cum quis. extra de ordi. cog. c. 2. de resti. spol. c. 1. de appel. dilectis. in tantũ quod ipse guerram mouere s potest contra dominum temporalem opprimentem iura sui subditi, si requisitus iustitiam de illo facere negligat. vel recuset. 23. q. 2. c. dominus. sic not. Ioo. & Hostien. dicto c. dilectus. & Hosti. de treuga & pa. c. 1. & contra subditi opponere se possunt, si eorum dominus alteri se subijcere velit, quod eorum interest dominum suum alteri non subijci, ne cogantur plures dominos habere. arg. 10. col. de prohib. feu. alien. l. imperialem. §. præterea ducatus. super quo vide quod not Hosti. de maio. & obedien. dilecti. & Inno. de præscrip. auditis.
t ¶ *Dispendia.*] idest damna. simile de rescrip. dispendia. vt lite pend. dispendijs. lib. 6.
u ¶ *Cognita fuerint.*] super ignoratis enim vel ignotis non possunt opportuna remedia adhiberi, ne ante iuris, quàm personæ vel facti ratio habeatur. ff. de iure codicil. l. quidam referunt. Sicut nec super incerto certa dari potest sententia vel respõsum. 11. q. 3. graue. C. de transact. l. vt responsum. extra de spon. cap. de muliere.
x ¶ *Opportunis.*] vt iuxta facti quantitatẽ & qualitatem, personæque conditionem, loci & temporis, causæque distinctionem remedium inducatur. ff. de pœnis, l. aut facta. de pœni. dist. 1. aut facta. extra de homic. sicut dignũ. cum similib. nõ autẽ more imperiti medici, qui vno collyrio omniũ oculos vult sanare. 29. dist. cap. necesse.
y ¶ *Attendentes.*] secunda pars. & est simile de statu reg. cap. attendentes. clem. 5.
z ¶ *Nonnullis.*] idest aliquibus. duobus verbis negatiuis affirmatiuo æquipollentibus. ff. de verb. signi. l. duobus. de quo plenius dixi in decret. cum inter nonnullos.
a ¶ *Ciuitatibus.*] hic videri potest, quod not. Guliel. de rescript. statutum. in verbo, ciuitatibus.
b ¶ *Patrimoniũ.*] talia loca dicunt esse in patrimonio S. Petri, rõne iurisdictionis & superioritatis, quas in eis Rom. Ecclesia habet.
c ¶ *Comitatum.*] repete verbum, intra.
d ¶ *Et terram.*] & hic repete verbum, intra.
e ¶ *Vsurpato.*] hic sonat vitium. quandoque autem in bono sumitur. super quo vide quod not. in decreta. si fratrum. circa princ. in verbo, vsurpationis. & expone vsurpato, idest inuaso, vel illicite occupato.
f ¶ *Prouenerunt.*] hoc dicit quia ex vtro male initiato regimine

s Sed vt in istã sit bellum quid obseruare debeat, vide S. Thomam 2. 2. quæst. 40. art. 1. & Al fonsũ Castro lib. 2. cap. 14. de iusta hæret. punitione.

Sententia certa super incerto dari nequit.

maia

mala multa sequuntur. in corpore authent. vt iudi. sine quoquo suffragio. §. cogitatio. & ibi not. coll. 7. nã ad vnũ malũ frequenter aliud sequit. ff. de rei ven. l. ex diuerso. §. 1. Vix enim bono peraguntur exitu, q̃ malo fuerunt inchoata principio. 1. q. 1. c. principatus.

a ¶ *In posterum.*] exempla enim præsentia, & præterita cauere nos præmonẽt in futurum. 81. dist. c. plurimos, in fi.

b ¶ *Omnibus et singulis.*] tertia pars. hic sume illa verba, quæ sũt circa finem, auctoritate Apostolica districtius inhibemus. & inhibitio talis facta comitatibus, vel vniuersitatibus facta videtur singularibus personis comitatũ vel vniuersitatem constituentibus, vt plene dixi in decreta. si fratrum. in verbo, ciuitatibus.

c ¶ *Prædictos.*] per hoc videtur q̃ hæc constitutio sit localis, cum ad certa loca & districtus certos se limitet: sed nihilominus ius constituit ad alia vel alius. C. de legi. l. 2. & arg. ff. de iustitia, & iure. l. omnes populi. Insti. de iure natura. §. ius autẽ.

d ¶ *In quibus videlicet.*] ex hoc dicas prohibitionem & decretũ huius decre. se non extendere ad loca, in quibus ius talia faciendi Papæ vel suis officialibus non competit: quia in illis de nullo præiudicio Romanæ Ecclesiæ agitur, nec de illis Papa intromittere se intendit, nisi ratione peccati. extra de iud. nouit.

posterum[a] eorum dispendijs præcauere: Omnibus[b] & singulis comitatibus, seu vniuersitatibus, & singulis personis ciuitatũ, terrarũ, castrorũ & locorũ intra patrimoniũ, comitatum, & terrã prædictos[c] constitutis, in quibus[d] videlicet nobis, seu quibusuis officialibus nostris ius[e] competit deputandi, vel instituendi, aut eligendi seu ponendi potestates[f], capitaneos, dominos vel rectores aut officiales quoslibet alios, ne ipsæ[g] potestatem, capitaneum, dominum, rectorem, vel defensorem seu quemcumque alium officialem, quocumque nomine[h] censeatur, in ciuitatibus, castris, terris, & locis prædictis, aut eorum aliquo eligere, assumere, vocare vel recipere, retinere[k], aut iam electo vel assumpto, vocato seu recepto tamquam[l] potestati seu capitaneo, rectori seu defensori vel officiali obedire quoquomodo[m] præsumant, neve[n] taliter electus, assumptus, receptus, seu vocatus, huiusmodi potestariæ, capitaneatus, dominij, vel rectoriæ seu defensoriæ, aut quodcũque aliud cuiuscumque nominis officium recipere, acceptare, assumere vel gerere (nisi de nostra & Apostolicæ sedis licentia[o] speciali) quomodolibet[p] audeat: sed assumptũ omnino[q] dimittat. Vbi vero ad communitates seu vniuersitates & singulares personas ciuitatum, terrarum, castrorum & locorum prædictorum, vel eorum aliquem[r] ius competit eligendi potestatem, capitaneum, dominũ, vel rectorem, seu officialem quemlibet aliũ qui per nos seu quosuis officiales nostros debeat[s] aut consueuerit[t] confirmari, nec ante de-

vniuersitati talis electio competat: q̃d ab omni diminutione idest superioris adiectione debet extraneũ esse. in corpore auth. constitutio, q̃ de dignitatib'. §. illud. coll. 6. Præterea qua ratione increato syndico ab vniuersitate non est opus confirmatione superioris vel decreto, cum sic creato lex potestatem tribuat. ff. q̃ cuiusque vni. not. l. 1. §. quibus. & l. nulli. idem videtur de electo in iudicem. sic not. Inno. de syndico extra d' procu. consulti. & de iura. calum. c. 1. in peratorum. vbi de hoc per Host. licet Accursius in l. nulli. aliter sentire videatur: sed iura p̃ quæ ad dicẽdum contra mouetur, hoc non probant. in contrarium videtur ad instar tutoris qui actorẽ nõ cõstituit nisi cum decreto superioris. ff. de tutel. l. infer. de admi. tu. l. decreto. insti. de cura. §. vlt. ad idem, quia cõsensu maioris partis vniuersitatis videtur auctoritate solemni superioris fore censendus confirmandus. C. de leg. si quid. & l. quoties. lib. 10. itẽ quia videtur interesse superioris scire & examinare cui tamquã iudici vniuersitas, & singuli ex ea per cõsequẽs sunt subiecti: quare eius assensus videretur exposcendus. extra de offi. archi. c. ad hoc. §. vlt. de exces. præla. dilecta, cum ibi not. p Host. licet eadem ocer. pro parte contraria præstet efficax argumentum. q̃d enim schismaticum vel hæreticum sibi iudicem constitueret? non videtur aliqua re tolerandum. arg. extra de elec. c. venerabilem. Et istã opinionem declarare videtur Host. extra de iudi. c. vlt. Sed q̃ prius dictũ est, fortioribus vinci vr̃ argumẽtis, potissime supposita tali vniuersitate, quæ superiorem non recognoscat, sicut sunt multæ in Italia de quibus loquitur textus iste in illa enim infallibiliter videtur q̃ assumptus per eam in iudicem confirmatione aliqua non egeat, cum non sit superior, qui eam dare possit, sed in alia quæ superiorem recognoscat, magis procedit dubitatio, & de illa potest dici q̃ sine eius assensu sibi perpetuũ iudicem vel potestatem eligere non possit, etiam prætextu consuetudinis. in corpore authen. de desen. ciui. § vlt. coll. 3. C. de suscepto. & arca. l. neminem. lib. 10. & multis alijs iuribus statuentibus officia publica, potissime iurisdictionalia, quæ iure successorio non transferunt, debere esse temporalia, nõ perpetua: quæ allegata reperies tu meris canonistã legum ignarus per Host. dicto cap. vlt. & ad hoc de elect. fundamenta. lib. 6. Ratio huius fuit, ne tales perpetuo rempublicam occupatam retinentes, aspera dominatione eam opprimerent. ff. de origi. iur. lib. 2. §. & cum placuisset. & ne concessionum dominatione subditos vexarent. 50. dist. nemini. Temporalem autem iudicem sibi forte constituere poterit absque superioris cõfirmatione: quia non reperitur de iure scripto fore necessaria hæc in defensore ciuitatis. C. de iurisdict. omn. iudic. l. vlt. & per iura superius allegata. intellige tamen iurisdictione superioris integre reseruata, & omni eius emolumento: aliàs forte se posset opponere pro suo interesse, ne ius q̃d habet in subditis perdat. ff. de aqua plu. ar. l. in concedendo. & l. iudicem. extra de testi. veniens. & not. de præscript. auditis. & plenius per Host. de offi. ord. cũ ab ecclesiarum. aliàs esset in potestate subditorum se subtrahere à superioris dominij ditione. Non est autem absonum plures iudices vniuersitati præesse, vno sub alio existente. in corpore authen. de desen. ciui. §. nos igitur. coll. 3. & arg. eorum quæ not. Inno. extra de præb. cũ non ignores. de reli. do. cum venerabilis. & per Guli. de re iud. ab bate. in subscriptione. sed licet præmissa probabiliter dicta videantur, tutius tamen est dicere, q̃ superioris confirmatio requiratur, per ea quæ sunt pro hac parte allegata. & est expressum in defensore ciuitatis, qui electus ab vniuersitate confirmari debet per superiorem. in corpore authent. de desen. ciu. §. vlt. coll. 3. C. eo. tit. l. defensores. ita nec occurrit probabilis ratio, quare non ita requiratur in alio iudice, sicut in defensore. sic sentit Accursius. ff. de iurisdi. om. iud. l. & quia. & dicam ĩ. in glo. nedum ergo.

Iudices plures vniuersitati præesse possunt.

e ¶ *Ius competit.*] principi soli competit, & nulli singulari de iure communi scripto dare iudices ordinarios: nisi aliud de consuetudine competat, vt est videre hodie in multis Baronibus & dominis temporalibus habentibus iurisdictionem omnimodam in suo patrimonio incorporatã. arg. C. de emanci. libe. l. 5. de appell. iudi. l. viros. lib. 12. extra de foro compe. cum contingat. de offic. ordi. Romana. lib. 6. sic sentire vr̃ Ber. extra ne præla. vices suas. c. 2.

f ¶ *Potestates.*] hoc verbum & sequentia sunt nomina præsidentium iurisdictioni. ff. de verb. sig. l. potestatis. & patet in c. fundamenta. de elect. lib. 6. & in Extrauag. si fratrum. & ibi dixi.

g ¶ *Ne ipsæ.*] scilicet communitates vel singulares personæ.

h ¶ *Nomine censeatur.*] simile in c. si fratrum. de variatione enim nominis in talibus non curatur, sicut nec alibi. 14. q. 3. ca. plerique. extra de simo. in tantum. ff. si cer. peta. l. lecta.

i ¶ *Vel recipere.*] scilicet de nouo.

k ¶ *Retinere.*] scilicet prius electum vel receptum.

l ¶ *Tamquam potestati.*] non est ergo hic prohibitum ei tamquam alij absque iurisdictione obedire. quod dic vt not. in c. si fratrũ.

m ¶ *Quoquomodo.*] quasi dicat etiam leue mandatum facienti, quia extra territorium ius dicenti impune non paretur. ff. de iurisdic. om. iudi. l. vlt. extra de constit. cap. vt animarum. lib. 6.

n ¶ *Neve.*] repete verba, districtius inhibemus, quæ sunt infra.

o ¶ *Licentia speciali.*] ergo cum illa posset.

p ¶ *Quomodolibet.*] quasi dicat nec per se nec per alium nedum inter inuitos, immo nec inter volentes. simile huic de rescri. statutũ. §. in nullo. lib. 6.

q ¶ *Omnino dimittat.*] id est in totum nulla parte iurisdictionis vel officij sibi retenta.

r ¶ *Ius competit.*] forte ratione consuetudinis, vel etiam ratione iurisdictionis: quo cauetur q̃ vniuersitas per electionem sibi iudicem constituat. C. de iursdi. om. iud. l. vlt. cum sic electo lex dat ordinariam iurisdictionem. arg. 63. dist. c. si plebibus. in corpore authẽ. de desen. ciui. §. nos igitur. coll. 3. vt not. extra ne præl. vi. suas. cap. 2.

Iudex electus ab vniuersitate, an sit in iure communi debeat per superiorem confirmari.

s ¶ *Debeat.*] vt puta ex pacto vel transactione. Sed hic quæro verũ de iure communi electus ab vniuersitate in iudicem, habeat confirmari per superiorem? Videtur q̃ non. arg. ff. quando appel. sit. l. 1. §. solet. de decr. ab ordin. faci. l. 1. Itẽ ex quo tali electioni lex dat iurisdictionem ordinariam, vt dixi in gl. præcedenti, non videtur necesse adcuodus superior pro aliqua confirmatione. arg. ff. de condi. insti. l. quæ sub conditione. §. vlt. in corpore authent. de hære. & fal. circa princ. coll. 1. cũ etiam ex iuris communis beneficio

t ¶ *Consueuerit confirmari.*] in confirmatione igitur consuetudo attenditur, vt hic. & arg. extra de capel. mo. dilectus. de consue. cũ

dilectus

dilectus.de ma.& obe.his quæ.de ver.sig.abbate.ff. quod cuiusq; vniuer.nomine.l.nulli.de mune. & ho.l.vt gradatim.§.1.cũ multis similibus.

Consuetudo in confirmatione attéditur.

a ¶ *Debitam confirmationem.*] debitam dicit, quia examinatio in confirmandis habet præcedere.extra de elect. venerabilem.de iureiu. Romani.§.itaque. Cle.§.ita demum confirmabitur, si est idoneus alijs rite concurrentibus.ff.de mune.& ho.l. vt gradatim.§.1. de decur.l.eos.extra de elect.cum nobis olim.

b ¶ *Tamquã potestati.*] tamquam alij, ergo obediri posset fraude cessante, vt dixi in cap. si fratrum.

c ¶ *Præsumat.*] nedum ergo electus ad dignitates ecclesiasticas ante confirmationẽ non administrat.de elec. qualiter post obitũ. & eo.tit.c.auaritiæ.lib.6.imo nec electus ad seculares, vt hic, & C. de diuer.offi.& appar. iudi.& proba.eo.l.probatorias. lib.12.in corpore authen.de defen. ciui.§.interim.& §. si eadem.coll.3.

d ¶ *Inhibemus.*] talis inhibitio quem ad obtemperandum adstringit, non obtemperanti inobedientiæ notam peccatum inducentem adscribit. extra de ma. & obed.c.si quis. & c. illud. ff. de re mil. l.3. §.in bello.cum ibi not. & Host.de offi.ord.inter cætera.§.vlt.de treu. & pa.c.1. dignum est enim detrimẽtũ vetitos sustinere,&c.extra de consti.c.cognoscentes.

bitam [a] confirmationem obtentam, ipsæ vel earum aliquæ sic electo tamquam [b] Potestati seu capitaneo,rectori vel defensori seu officiali in quibusuis obediant, neve taliter electus quousq; confirmationem habuerit, (vt præfertur) huiusmodi Potestariæ,capitaneatus, dominij vel rectoriæ seu defensoriæ, aut cuiusuis alterius nominis officio se immiscere, vel illud gerere aut exercere quouismodo præsumat [c], auctoritate Apostolica districtius inhibemus [d]: Decernentes [e] extũc irritum [f] & inane quicquid [g] contra huiusmodi inhibitionis tenorem cõtigerit attentari [h]. Nulli ergo, &c. nostræ inhibitionis & constitutionis infringere. Datum Auinioni iiij. nonas Augusti, anno ij.

TITVLVS III.

De præbendis & dignitatibus.

¶ *Tempore huius cap. obtinentes plures dignitates, personatus vel beneficia curam animarum habentia ex dispensatione, virtute illius non poterunt retinere nisi vnum, & reliqua tenebuntur resignare verbaliter & realiter coram ordinario sub testimonio publico intra mensem à tempore notitiæ huius cap. nisi fuissent Cardinales aut regum filij. Illi autem qui plura talia sine dispensatione obtinebant, poterunt vltimum retinere, reliquis forma præscripta & sub eodem tempore resignatis. Qui vero deinceps tale habuerit beneficium, si cum illo secundum simile receperit, quamprimum illius possessionem habuerit, vel per eum steterit quominus habeat, primum quo est ipso iure priuatus, modo prædicto resignare tenetur: aliàs vtrumque perdit, & inhabilis fit ad sacros ordines suscipiendos, & ad quodcumque beneficium habendum. Tandem qui dicantur ordinarij quantum ad præmissa, & quæ sint beneficia curam animarũ habentia hic manifestatur. hoc dicit hæc extrauagans, quæ est notabilis & multum practicabilis, & grauius obligat quàm cap. de multa. eod. titu. in antiq. vt patet ad oculum.*

e ¶ *Decernentes.*] quarta pars. Et tale decretum principis factum in contrarium reddit nullum, vt hic vides: non quia ratione factũ contra legis scriptæ inhibitionem nullum est.C. de legi l.non dubium.25.q.2.cap.imperiali.eadem ratione factum contra inhibitionẽ principis, qui lex est animata in terris, in corpore authen. de consul.§.vlt.coll.4.cum & dici consueuerit, q mitius agitur cum lege, quàm cũ legis ministro.ff. de arbitr.l.Celsus. & notari consueuit.extra de cle.excomm.min.cap.si celebrat.

Princeps est lex animata in terris.

f ¶ *Irritum & inane.*] simila C. de sacrosac.eccl. authent. cassa & irrita.& sic cessatione aliqua vel irritatione hominis non est opus nisi quatenus de facto processerit, cum de se nullum irritari non possit.ff.de iniusto testa.l.nam & sibi.de ædili. edic.l. bouem.§.vlt.& arg.extra de despon.impu.C.ad dissoluendum.

g ¶ *Quicquid.*] & ita facta electio de talibus, iuxta §. omnibus & singulis.vel obedientia eis præstita, vel factum per eos, iuxta ver. non vero.& consequenter mandata quæcumque, processus sententiæ per tales facti & prolatæ, nulli & nullæ sunt tamquam facta ab illis q ius faciendi non habuerint post talem inhibitionem. ff. de off.pconsl.l. obseruare.§.vlt.extra de consuet.ad audientiã. de iurepa.q autem.& in decre.sancta Romana,in fi.vbi de hoc dixi.

h ¶ *Attentari.*] simile de rescrip.statutum.lib.6.Zenzelinus.

E*xecrabilis.*] ¶ Decretalis præsens diuisibilis est in duas partes principales: In prima constitutionis ratio multiplex præmittitur: In secunda ipsa cõstitutio modificatiua contra obtinentes iam plures dignitates, vel personatus, seu beneficia cum cura subsequitur infra in §. *Nos itaque.* Et illa diuidi potest in quinque partes: In prima enim cõtra prædicta obtinentes cum dispensatione legitima, cum pœnæ adiectione & certa protestatione certũ quid disponitur. In secunda contra illa obtinentes absque dispensatione canonica statutum nouum editur: ibi, in §. *Porro quia.* In tertia contra recipientes secundum beneficium secum primum non compatiens, ius nouum annectitur: ibi, in §. *Qui vero.* In quarta qui in hoc casu intelligentur ordinarij, declaratur: ibi, in §. *Cæterum ordinarios.* In quinta contra modificatiuam constitutionem interpretatio subinfertur: ibi, in §. *Quantum autem.*

i ¶ *Execrabilis.*] Exponi potest hoc verbum, idest, abominabilis, seu detestabilis, vel euitabilis. simile verbum & similis expositio C.de aquæduct.l.ad reparationem. lib.11. ff. de ali.iu.mu.cau.fac.l. item.§.potest.C.de adminis.tut. l. lex quæ tutores.circa mediũ. Et merito talis ambitio execrabilis dicitur, eũ circa spiritualia versetur. C.de epis.& cle.si quẽquam.nã & contra temporalia est vitanda. cũ dicatur radix omnium malorũ. 1. ad Timoth. cap.6.de pœnit. dist.2. quia radix.47.dist.c.bonorũ. & alibi appellat mater omniũ malorũ. in corpore auth.vt nulli iudi.ver.agitur. coll.2. Et periculũ animæ inducitur in assecutione pluralitatis beneficiorũ sine dispensatione legitima.extra de præb.quia intantũ. & ibi not. per Host.de excep.cum ecclesiasticæ. licet Innoc. ibi notauerit nõ esse crimen plura beneficia simul habere. & de præb.cum iamdudũ.sed infallibiliter Host.opinio est præstantior, saltẽ in beneficijs se concursu non compatientibus, de quibus præsẽs cap. loquit. sic etiam not.idem Inn. de elect. dudum 2. Sed hoc qualiter, nonne hic obtinebantur plura talia beneficia ex dispensatione Papali? vtique, vt patet infra.nõne ergo tutius erat à periculo animæ ille cũ quo dispensatũ erat? Dicas q sic, etiã si absq; omni causa rationabili dispensationẽ obtinuisset: nã prohibitio retentionis taliũ beneficiorũ nõ à Deo, sed à sola volũtate conditoris canonis fuit inducta: quare sola voluntate cõtraria tolli põt, iuxta illud: Est eius tollere vel interpretari, cuius fuit cõdere.C.de legi.l.vlt.extra de sen.excõ.inter alia.11.q.3.§.ex his.sic expresse tenet Inn.& Host.post eũ.extra de statu mon.cum ad monasteriũ.in glo.nisi ex causa.& Guli.in Spe.in tit.de dispen. secus si dispensatio fiat cõtra votũ tacitũ vel expressum, vel contra legẽ Dei, vel cõtra statutũ generalis Ecclesiæ. nã in his facta sine causa in foro animæ nõ pdesset, sic intellige qd not.p Ber.extra de voto.c.nõ est.& clarius per Host.& Inn.extra de renũ.c.eũ inter P.

† Hæc extrauagans reperitur inter communes sub tit. de præbend.cum glo. Guli. de Monte Lauduno. Et de materia vide concilium Triden.sub sess.7.de reformatio. cap.2.4.& 5.& sess.24. de reformatione,c.17.

Dispensatio in beneficiorũ pluralitate, an secus tuta sit in periculo animæ.

†

CAP. VNICVM.

EXecrabilis [i] † quorũdam tam religiosorũ [k], quã seculariũ ambitio [l], quæ semper [m] plus ambiens eo [n] magis fit insatia-

k ¶ *Religiosorum.*] cũ isti sint plus Deo astricti quàm cæteri: nã per professionẽ contẽpsit honoribus, abiectis diuitijs, spretisq; delitijs arbitriũ propriũ subiugarũt alterius ditioni. extra de elect. quorũdã.lib.6.in eis periculosior est ambitio, cũ non sint peiores experti quàm qui nõ in monasterijs defecerũt, sm Aug.47.dist.c.quantumlibet.& scriptũ est: Post cõcupiscẽtias tuas nõ eas. mens etiã potentiæ, idest humanæ dignitatis auida, nec abstinere nouit à vetitis, nec gaudere cõcessis, nec pietati adhibere cõsensũ, vt ea.dist.c.visũ.& extra de cõces.pb.c.detestãda.lib.6.& alibi legit: Quos amor dominationis inuasit, iugũ disciplinę fecit respuere. 96.di.c.bñg dẽ.

Dignitatis auidus à vitijs non abstinet.

l ¶ *Ambitio.*] expone.idest, aspiratio vel anhelatio ad dignitatem vel bñficiũ, vt colligitur C.si cert. pet.l.quisquis.extra de præb.eũ iamdudũ.alibi tñ sumitur aliter ff.de decre.ab ord.fac.l.ambitiosa. Et de hac ambitione scribit B. Bernardus: O, ambitio ambientiũ crux, idest, pœna, quo omnes torquens omnibus places? hoc ex praua intẽtione. sic recitat Host.de præb.c.quia intantũ. ipsa tñ nisi ad actũ realẽ processerit, sola pœnitẽtia tollitur.arg. extra de simo. cap.vlt.& not.Host.de cler.non resi.c.relatum.in verbo,amoueri.

Ambitio torquet omnes.

m ¶ *Semper.*] hoc aduerbium denotat omnimodã temporis continuationem ff. de ann.leg. l.Caio.§.Imperatore.de condi.& demonstra.l.si quis ita.§.Titio.de consecra.distin.5.cap.numquam.

n ¶ *Eo.*] ponitur pro tanto, vel pro ideo.

a ¶ *Insatiabilis.*]

a ¶ *Insatiabilis.*] ꝓprie loquitur huius cup. cū litor: nā nec satietas vnquā nec finis aderit cupiditati. 47. dist. sicut hi. nā totus mūdus nec obolus est auaro. 14. q. 4. c. quid dicā. vnde versificator dicit:
Diues habere cupit quanto plus omnia sumit. & de ipso dicitur:
Eris seruus aris, si te species trahat aris. & not. c. sicut hi.

bilis [a] quo [b] sibi amplius indulgetur [c], & improbitas [d] importuna petentium à nobis & prædecessoribus [e] nostris Romanis Pontificibus, nō tā [f] obtinuisse, quàm [g] extorsisse plerunq; noscuntur, quòd [h] vnus interdū etiā ad vnū beneficiū [i] ecclesiasticū minus [k] idoneus, in [l] diuersis ecclesijs nedū [m] vicinis, sed etiā ab inuicem longe distantibus, immo [n] nōnunquā in diuersorū [o] regnorū partibus situatis, duas aut tres, aut plures [p] dignitates [q], personatus, officia seu Prioratus [r] [s] aut diuersa ecclesiastica beneficia curā animarū [t] habentia [u] possit dispensatiue [x] (cū aliàs non liceret de iure [y] cōmuni) reci-

b ¶ *Quo.*] expone pro quantū, vel pro quia.

c ¶ *Indulgetur.*] hoc dicit, quia cum vni indulgetur indigno, ad prolapsionis contagiū prouocat vniuersos. 33. q. 4. c. est iniusta. & si ea quæ male vsurpantur omittimus, excessus viā alijs aperimus. 35. q. 9. c. loci. 81. dist. peruenit. facilitas etenim veniæ incentiuum tribuit delinquendi. dicto c. est iniusta. & extra de vita & hone. cler. c. vt clericorum. & hoc intellige de facto. de iure enim non tribuit. & sic non obstat 1. q. 7. c. exigunt, vel aliter, vt ibi not.

d ¶ *Improbitas importuna.*] idest infesta, seu inquieta, per quam nō concedenda frequenter conceduntur. C. de pe. bo. subla. l. 1. lib. 10. extra de conces. præb. detestanda. lib. 6. quare valere non debent, vel saltem concessa reuocari merentur, vt dictis iuribus. & extra de purg. cano. c. cum in iuuentute. de rescript. quia per ambitiosam. lib. 6. Per hoc quod dicit, improbitas: apparet, quòd alia importunitas, puta quæ non ad noxam tendit, sed ad remediū vel iuris proprij conseruationem, vel persecutionem non est inhibita, sed permissa: quare exaudienda. de pœnit distin. 1. cap. importuna. 100. distin. cap. prisca. 2. q. 6. §. post appellationem. ff. de libel. dimis. l. 1. extra de appel. ab eo. lib. 6.

e ¶ *Prædecessoribus.*] hic dic si placet quod dixi in procemio constit. Clem. 5. in §. hæc sane.

f ¶ *Tam obtinuisse.*] scilicet à liberaliter concedente.

g ¶ *Quàm extorsisse.*] scilicet ab inuito per talem importunitatem. extra de purg. cano. c. cum in iuuentute. extorsio enim liberalitatē nescit. & violentiam sapit. ff. de leg. 3. l. fideicommissa. §. si rem. quare per eam concessa extorta potius quàm obtenta dicuntur. de electio. quorundam. lib. 6.

De materia huius glossæ vide late Ioannem de Ligoano in tracta. de pluralitate beneficiorum.

h ¶ *Quod vnus.*] hoc contra ius commune est, vt infra sequitur, quòd vnus plura beneficia se simul non compatientia obtineat, cum singula sint singulis committenda personis. 79. dist. c. singula. extra de præb. c. cum singula. lib. 6. cum sibi quis vendicare nō debeat stipendia plurimorum. de cler. non resi. quia nōnulli. nam & hoc idem in honoribus vel militijs secularibus reperitur. Duos enim honores simul agere quis non potest. ff. ad municip. libertus. §. præscriptio. nec duas militias habere. C. qui mi. pos. vel nō. l. 4. §. in posterum. lib. 12. nec in duobus collegijs simul esse. ff. de colleg. illi. l. 1. §. vlt. not. de hoc de præb. c. præterea.

i ¶ *Beneficium ecclesiasticum.*] verbum istud comprehendit nedum canoniam, præbendam, dignitatem, personatum, officium, ecclesiam, vicariam: immo & præstimoniam & pensionem ad vitam pro titulo assignatam. arg. 1. q. 3. c. si quis dator. & c. ex multis. & sic videtur sentire Inno. & Host. de rescript. postulasti. & c. ad audientiam. In genere autem sumptum hoc verbum, beneficium, nihil aliud est quàm beneuola actio gaudium tribuens capienti. in lib. feud. in quib. cau. feud. amit. §. in primis. ad hoc autem adde quod not. Host. de præb. c. super inordinata. in verbo, reputati.

k ¶ *Minus idoneus.*] hoc ex multis causis potest contingere, not. Host. de præb. c. super. Sed hic quæro, nunquid ille qui scienter indignū promouet ad beneficium, peccet vtique, cū contra conscientiam faciat, & sic ei gehenam ædificet. 18. q. 1. §. ex his. extra de resti. spol. litteras. Iterum: quia ex hoc mandatur puniri, qđ non fieret nisi peccasset. de elect. nihil. de præben. graue. de æta. & qualita. ex ratione. & c. indecorum. 23. dist. c. tales. 50. dist. c. aliquantus. Item cum hoc faciat contra expressam prohibitionem canonis vel præceptum, vt in dictis iuribus, contra faciens peccat mortaliter. 4. dist. §. vlt. extra de maiorit. & obed. c. si quis. sic sentit Host. de offic. ord. inter cætera. §. vlt. de treu. & pa. c. 1. Nec tales canones inhibitionem vel præceptum continentes de consuetudine tolli possunt, licet secus sit in alijs. 4. dist. §. leges. not. Host. 10 d. c. 1. In foro contentioso tenetur promouens de mala administratione taliū promotorum. arg. ff. de magi. conue. l. 3. ad municip. l. Lucius. §. Imperator. C. de magi. conue. l. in magistratus. extra de offic. archid. ea quæ. Sic sentit Inno. & Host. post eum. dicto c. ex ratione. potest enim hoc dici, quòd mali ministri electio est in culpa, vt dictis iuribus. & arg. ff. nau. caup. stabu. l. 1. §. vlt. nau. caup. stab. l. 1. §. hac actione. ad leg. Aquil. si seruus. §. Proculus. Insti. de oblig. quæ ex quasi male. §. item exercitor. & dicto c. ea quæ. Quid autem de illo qui se idoneum non sentit, an recipiendo beneficium peccet? Dicas quòd sic. extra de elect. innotuit. §.

Indignus beneficiū recipiens peccat.

multa. 28. dist. priusquam. 48. dist. c. sicut neophitus. & arg. ff. ad leg. Aquil. item iure. in princ. & §. 1. l. & si seruus. §. si calicem. cū similibus. receptionis enim suæ tempore debuit suam inhabilitatem patefacere. & sic vel non recipere vel dispensationem obtinere. 50. dist. ex pœnitentibus. 24. dist. c. 1. extra de corp. vitia. exposuisti. quisque enim cū onere in quo substitutus est, vires suas metiri debet: & si impar est, abstineat, & ad id cum metu etiam cui se sufficere æstimat, accedat. 1. q. 1. non est putanda.

l ¶ *In diuersis ecclesijs.*] in quibus impossibilitas residēdi, & sic Deo seruiendi in eodem instanti temporis. arg. ff. de eo quod cer. lo. l. nō vtique. §. si quis ita stipulatur. Insti. de verb. oblig. §. loca. induciti prohibitionem pluralitatis talium beneficiorum, cum nec in eadem ecclesia in qua potest Deo continue deseruire, obtineri possint etiam prætextu consuetudinis. extra de consue. cap. 1. lib. 6.

m ¶ *Nedum vicinis.*] hoc casu vicinæ ecclesiæ vel longe distantes intelligerentur iuxta communem patriæ consuetudinem & opinionem. arg. ff. de flu. l. 1. §. flumen. de fun. instru. l. cum de lanionis. §. asinam. de damno insec. l. inter quos. licet quandoque loca dicantur vicina intra duas dietas non distantia. de præbend. cap. præsenti. §. loca. lib. 6.

Immo, multipliciter sumitur.

n ¶ *Immo.*] hæc dictio potest esse aduerbium affirmandi, & ponitur coniunctiue pro, et, sicut alibi. C. de nouo condi. faci. §. quibus. aliàs ponitur disiunctiue pro, vel. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. §. œconomū. aliquando est aduerbium eligendi, & tunc ponitur correctiue, vt potes videre in iuribus. ff. de manu. testa. l. Stichus. de hæred. insti. l. si ita scriptum. de condi. & demon. l. cū ita legatum. de pœnit. dist. 1. cap. qui dicit. 1. q. 1. §. opponitur. extra vt lit. non contesta. accedens. cum similibus.

o ¶ *Diuersorum regnorum.*] ex hoc potissime insurgere possent multa mala, de quibus infra dicitur: nam & contra promotionem vel prouisionem, quæ fieret ad dignitatem vnius regni de incola alterius regni, admitteretur exceptio domini temporalis, si promouendū haberet suspectū de proditione terræ suæ vel consiliorū & secretorū suorū. arg. ff. de pœnis. l. si quis aliquid. §. transfugæ. de re mili. l. omne. §. exploratores. extra de iu iud. petitio. ita sentit Inno. & Host. clarius post eū de accus. c. super his. nā alieni regni arcana scrutari non conuenit. C. de commer. & merca. l. mercatores.

p ¶ *Aut plures.*] puta 4. 5. & vltra.

Dignitas & quid differunt.

q ¶ *Dignitates.*] quid sit dignitas, personatus, officiū, in quo differunt secundū ius scriptum, vide quod super hoc not. Guli. de consue. c. 1. lib. 6. Vel dic ꝙ ista discernuntur ex institutione vel consuetudine cuiuslibet ecclesiæ: nam dignitas in vna aliquando in alia est personatus vel officium. & sic Host. de præb. de multa.

r ¶ *Prioratus.*] super istis prioratibus, si placet, vide quod dixi de offic. ord. cap. præsenti. lib. 6.

s ¶ *Curam animarum.*] intellige qualitercunq; siue in foro pœnitentiali, de qua cura loquitur decre. omnis. de pœn. & dic vt ibi per Host. super hoc notatur, siue in contentioso, de qua loquitur decr. dudum 2. §. tandem. de elect. de hoc per Host. de præb. de multa.

t ¶ *Habentia.*] sed quæ beneficia dicuntur habere curā, an illa sola, quæ eam habent actu vel solo etiam habitu, puta illa quæ desierunt penitus parochianos habere? Car. Guli. Duran. & Ioa. Mon. dicunt de elect. licet canon. ꝙ sola illa quæ in actu, non autem habitu. Guli. autem contra sentit ibidem. Sed aliorum opinio plus mihi placet, vt ibi dixi, & illam amplectitur Host. de cler. non resi. quia nonnulli. qui contra hanc materiam multa quæritibidē, quæ hic mihi attribuere non curo.

Dispensatio quid est.

u ¶ *Dispensatiue.*] dispensatio dicitur esse iuris rigorosi relaxatio. 1. q. 7. c. exigunt. & not. 50. dist. vt constitueretur. & an sit debita vbi subest causa, & quo iure possit peti, & an peccet non dispensans vbi causa subest, vide qđ not. in dictis cap. vt constitueretur. &, exigunt. & 50. dist. domino sancto. Sed per quē super talibus beneficijs pluribus retinendis dispensari possit? Dic breuiter ꝙ ob prærogatiuam meritorum personæ solus Papa. sic intelligitur decre. de multa. §. vlt. de præben. Sed ob causam vtilem vel necessariam potest episcopus dispensare. arg. extra de conces. præb. cum nostris. §. ad hoc. de æta. & quali. c. tuam. sic not. Host. dicto c. de multa. licet Bern. aliter ibi sentire videatur. de hoc aliàs scripsi de consue. c. 1. lib. 6. vbi Guliel. hanc opinionem sequitur; & Pet. de Samp. dicto c. de multa. & Guliel. in Spec. tit. de leg. §. videndum. ver. sed nunquid episcopus. & de hoc etiam not. 70. dist. c. sanctorum. & 21. q. 2. si quis iam translatus.

Dispensatio super beneficiorum pluralitatem à quo fieri potest.

x ¶ *Iure communi.*] de cler. non residen. quia nonnulli. de præben. quia in tantum. 70. dist. sanctorum. cum similibus.

a ¶ *Recipere.*]

a ¶ *Recipere.*] sume verbum, simul, quod sequitur: aliàs enim receptio plurium talium beneficiorum permissa est saltem successiue, intantum quòd receptio secundi facit ipso iure vacare primū. de præb. de multa. & hoc intellige quo ad ipsum recipientem, nō autem quo ad illum à quo primum beneficium habuerit: nam per illum beneficiatus in primo beneficio inuitus ex causa retineri potest, vt not. Pet. de Sāp. dicto c. de multa. & Ioānes 21. q. 2. si quis iam translatus. vel potest primum beneficium tanquam spoliatum ab illo repeti, vt ibi not. Ber.

...pere[a], & simul licite retinere: Vnde inter cætera[b] inconuenientia, subscripta[c] sequūtur: quòd[d] videlicet interdū vnius, qui vnicum quamuis[e] modicū vix[f] officium implere sufficeret[g], plurimorum sibi vendicet[h] stipendia[i], quæ multis litteratis viris[k] vitæ[l] puritate ac testimonio bonæ[m] famæ pollētibus[n], qui mendicant[o], possent abūdè[p] sufficere æqua[q] distributione collata habentibus ipsa paratur[r] vagādi[s] materia.

b ¶ *Cætera.*] subaudi multa damna vel pericula: & tunc punctabis post verbum, cætera. Vel potest punctuari post verbum, inconuenientia. & dices inter cætera inconuenientia.

c ¶ *Subscripta.*] idest, infra posita. scilicet mala vel inconuenientia sequentia, quæ sunt xj. numero.

d ¶ *Quod videlicet.*] Primum inconueniens.

Honores maiores assequi non potest qui minoribus indignus est.

e ¶ *Quamuis modicum.*] multo minus sufficeret ad magnum: nam insufficiens & sic indignus in feriori beneficio, indignior est superiore. ff. de sena. l. qui indignus. & cui minor honor interdictus est, omnes honores maiores interdicti censentur: ridiculum enim est quòd minoribus prohibitus, ad maiores honores valeat aspirare. ff. de interdict. & releg. l. relegatorum. §. vlt. iuxta illud, Carens minoribus non fruatur maioribus. ff. de ser. expor. l. cui pacto. 24. q. 1. miramur. 51. dist. cap. submittatur. cum similibus. & hoc verum, nisi ex causa contrarium inducatur. extra de tornea. cap. 1. dic super hoc vt ibi not.

Vix, difficultatē inducit.

f ¶ *Vix.*] hæc dictio quandoque difficultatem inducit, non tamen impossibilitatem: quia quod via fit, tamen fit. ff. de iudi. l. vix certis. C. de pœnis. l. incredibile. extra de cler. non resi. conquerente. 93. dist. miratus. 19. dist. memoriā. de cogna. spi. c. per cathechismū. lib. 6. & hoc nisi in absolute prohibitis vel de iure impossibilibus: tunc enim impossibilitatē denotat. ff. de assignan. libe. l. vlt. §. fin. de leg. 1. si seruus legatus. §. quicunque. ad Velle. l. tutor. de verb. signi. l. alienationis. de mune. & hono. l. rescripto.

g ¶ *Sufficeret.*] C. de asses. l. nemo. de præpo. sacro scri. l. hac parte. de agen in rebus. l. agentes. lib. 12. 16. q. 1. presbyteros. 79. dist. singula. extra de cler. non resi. quia nonnulli. ex quibus iuribus & similibus fuit sumptum quod hic dicitur.

h ¶ *Vendicet.*] idest, appropriet vel applicet.

i ¶ *Stipendia*] plurimorū, quod est supra, idest, plurimis debita, vt in iuribus ī. prox. allegatis. vt ī. in glo. hoc contra ius commune.

Ecclesia viris litteratis permaxime indiget.

k ¶ *Litteratis viris.*] quibus Ecclesia Dei permaxime noscitur indigere, vt circumcincta muro inexpugnabili pugnatorum & bellatorum, &c. extra ne cleri. vel mona. super specula. §. vlt. de elect. cum in eo. lib. 6. ipsorum enim scientia est circa spiritualium administrationem potissimum necessaria, & circa curam temporalium quamplurimum opportuna. extra de renun. nisi cum pridē. §. pro defectu. de offic. ordi. inter cætera. vnde immerito sunt maioribus beneficijs honorandi. de præb. de multa. §. vlt. & tanquam illi qui ecclesiasticis vtilitatibus desudarunt, dignis sunt prouisionibus consolandi. 12. q. 2. c. ecclesiasticis. & secundū labores suos ad meliores gradus & ad meliores dignitates producendi. C. de offic. præfe. præt. Afri. l. in nomine Domini. circa finem. de agen, in re. l. 1. lib. 6.

Castitas depurat à carnis lubrico.

l ¶ *Vitæ puritate.*] idest, munditia & castitate quem depuratū reddente à carnis lubrico, de qua vtpote Deo grata. 32. q. 5. c. 1. & quasi per totum. & legi amica, & per legem laudanda. in corpore authen. de non alie. aut permu. rebus. §. optimū itaque. coll. 1. in l. scribitur ꝙ sola est, quæ cum fiducia potest Deo animas hominū præsentare. in corpore authen. de leno. §. sancimus. coll. 3. nec luxuriantibus, sed pudicis priuilegium legis datur. in corpore authen. quib. mod. nat. effi. sui. §. si quis autem defectus. coll. 7. Vel potest exponi vitæ puritate, idest, candore & nitore, quam depuratame ab omni peccati vitio detersa eius macula, vt colligitur in corpore authen. de mona. in prin. coll. 1. aliàs parum prodesset castitatem corporis seruare & alijs vitijs maculari, cum omnis virtus patiatur ab vno vitio detrimentum: & delinquens in vno factus est omnium reus. de pœnit. dist. 5. consideret. extra de reg. iur. defleat. vnde promouendi vita nedum honesta quo ad castimoniæ obseruationem, immo inculpabilis quo ad alia debet esse. in corpore authen. qño opor. epis. §. sancimus. coll. 1. 25. dist. §. nunc autem. & patens esse debet alijs, vt ex eius visione sedula exemplum profectus sumant. 2. q. 6. cum pastoris. & talis vitæ puritas virtutes inducens, quem promotione dignū reddit. extra de elect. c. innotuit. §. multa. vnde alibi scribitur, quòd non omnes prælati pro prælatis habentur: nomen enim quem episcopum non facit, sed vita. 2. q. 7. §. his ita. & per contrarium, secundū beatū Gregorium sequitur, quòd cuius vita dispicitur, restat vt eius prædicatio contemnatur. 3. q. 7. §. porro.

Virtus omnis ab vno vitio detrimentum patitur.

Episcopū facit non nomē, sed vita.

m ¶ *Bonæ famæ.*] hoc dicit ad denotandū quòd promouendus bonum testimoniū habere debet, ab his etiam qui foris sunt. in corpore authen. de mona. §. cogitandū. & §. ordinationem. qño opor. epis. §. sancimus. coll. 1. & de armis. §. hanc igitur. coll. 6. & in nullo debet eius opinio vacillare. 33. dist. laici. cū æstimatio, quæ idē est quod opinio, sit illæsæ, idest, non diminutæ dignitatis status. ff. de variis & extraord. cog. l. cognitionū. §. æstimatio. quæ multum cooperari dicitur, cū per eam nōnulla ad illuminandā veritatem in lucem emergant. ff. de quæst. l. de minore. §. tormenta. & præsumptionem magnam in bonū inducit. extra de elect. innotuit. §. multa. quare præferenda est eius reseruatio quantiscunque diuitijs. ff. si quis omis. cau. testa. l. Iulianus. vnde crudelis dicitur qui eam negligit. 12. q. 1. nolo.

Aestimatio quid est.

n ¶ *Pollentibus.*] resplendentibus vel fulgentibus. 12. q. 1. nolo. nā tanquā luminosæ ardentesque lucernæ super candelabrū in domo Domini positæ fulgere dicuntur iusti per vitæ puritatem, iuxta dictum Apostoli: Fulgebunt iusti, &c. extra de relig. cap. gloriosus. lib. 6. & non loci vel generis nobilitate, sed virtute animi gratiam sibi comparare dicuntur. 40. dist. cap. illud.

Ecclesiæ ministerii vituperat, si per clericū eius mendicatur.

o ¶ *Qui mendicant.*] quod redundare dicitur in vituperiū ministerij ecclesiastici. 93. dist. c. diaconi. extra de renun. c. ad supplicationem. cuius mendicitatis vitatio cordi fuit huius cap. conditori. vt patet per effectū. nec mirū, quia cum clerici in sortem & hæreditatē Domini sint vocati, & eius obsequio deputati, & diuinis obsequijs adscripti, de eius patrimonio viuere debent, & Ecclesiæ stipendijs sustentari. extra de præb. cum secundū. nam Ecclesia cuius sunt obsequio dedicati, ipsos Dño sociauit. extra de pœnis, presbyteri. vnde turpe est illū vel illos videri egentes, quos quis habuit in ministros vel coniuges. in lib. seu. de notis seu. §. 1. & arg. ff. solu. matr. l. alia. de re iudi. l. sunt qui. Sed quos clericos appellabis mēdicantes, an illos qui victū habent, sed respectu qualitatis personarum suarū pauperes sunt? Videtur ꝙ illi soli mendicare videntur, qui victū nō habent, quasi aliàs paupertas nō prosit. arg. 16. q. 1. c. vlt. extra de sen. exco. ea noscitur. de fur. c. si quis. & C. de mendi. vali. l. 1. lib. 11. Sed dicas mendicitatem considerandā iuxta personarū qualitatem. Quid enim si homo illustris genere vel eminentis scientiæ, habeat victū suum, sed iuxta decentiā suam indumenta vel societatē & alia necessaria nō habet, & solo victu sine dedecore status sui contentus esse nō potest? negari nō debet quin ille secundū se mendicare dicatur. arg. ff. ex quib. cau. ma. l. in eadem. de vsu. l. sed & si quid. de admi. tut. l. cū plures. §. cū tutor. vbi pupil. edu. debe. l. ius alimentorū. §. ante oculos. de ali. leg. l. cū alimenta. de iure dot. l. quæro. & l. cū post. §. gener. de iudi. l. si longius. in fi. & l. sed & si susceperit. §. sed & si proponas. extra de præben. de multa §. vlt. de simo. c. & si quæstiones. 51. dist. c. nō cogantur. pro hoc facit quod not. Host. ea pressè de sent. exco. ꝙ de his. & Ber. de testi. c. si quis testiū. Inno. de consti. cū omnes. in glo. vlt. & quod dicā etiā in glo. æquam intellige. ordo enim naturæ est, ꝙ nō omnes sint æquales. in corpore authent. de mona. §. ordinatione. coll. 1. quia nō omnes per omnia, &c. C. de vete. iure enu. l. 1. §. 1. circa fi. de offic. rect. prouin. l. potioris. nec vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi ordo magnæ differentiæ eam seruaret. 89. dist. c. ad hoc. potissime cum talis mendicitas non sit à iure determinata: vnde arbitrarie erit consideranda. arg. extra de offi. deleg. de causis. ff. de leg. 1. l. si domus. §. in pecunia. de iure delibe. l. 1. arbitrium autem suum firmabit iudex secundum personarū qualitatem. per iura prædicta. ff. de testi. l. 3.

Clerici mendicantes ꝙ appellandi sunt.

p ¶ *Abunde sufficere.*] Nota verbum, abunde sufficere: quasi dicat non ad superfluitatem, ne mala quæ sequuntur insurgant, nam secundū Hieronymum, aliena rapere conuincitur, qui vltra necessaria sibi retinere probatur. 62. dist. §. hospitalem. & 48. dist. c. sicut hi. Et super hoc vide quod not. Host. de præb. de multa. & plenius prosequitur Guliel. de rescript. statutum. §. assessorem. in glo. proprium.

q ¶ *Aequa distributione.*] æqua intellige iuxta qualitatem & conditionem personarum. quod prosequere vt not. tam per ordinariam quàm per extraordinariam glo. de rescript. cum à Deo. & 51. q. 1. c. extra. de præb. de monachis. & signanter dicit textus, æqua: nam attenta personarum qualitate non debet tantum vni dari, quòd alij scrupuloso corde moueantur. 16. q. 1. de decimis. hoc tamen intellige iuxta not. per Inno. extra de consti. cap. cum omnes.

r ¶ *Paratur.*] Secundum inconueniens.

s ¶ *Vagandi materia.*] quæ periculosa potissime religiosis existit. extra ne cleri. vel mona. c. vt periculosa. de præb. cum singula. lib. 6. de offi. ord. quanto. 16. q. 1. c. monachi. & c. quidam. C. de episc. & cleri. generaliter. cum ex debito teneantur esse in claustro saltē adminis-

Religiosi extra claustrū singulariter viuere non possunt.

ria diuinus a cultus minuitur b, hospitalitas c in ipsis beneficijs debita d non seruatur. Et dum non sunt sui in vnaquaque regione rectores e, ecclesiarum detrahitur f commodis & g honori, quæ h carentes defensorum i auxilio in k iuribus suis & libertatibus l multipliciter m collabũtur n, & ruinis o patent ædificia p nobilia q, quæ magnificentia r extruxerat s decessorum t: & (quod u amarius x est dolendum y) animarum

administationem non habentes: finganturq; sine illo viuere non posse, sicut piscis sine aqua, eadem causa & quæstione. c.placuit. Clericis secularibus est etiam inhibita. extra de præb. quia intantum. cum non debeant deesse horis canonicis in ecclesijs, in quibus sunt beneficiati. 91. dist. Eleutherius. & multis cap. seqq. aliàs puniuntur, vt ibi. Sed pone clericum beneficiatũ residentem in beneficio habere aliquod priuilegium, quia residet: perdet ne illud si vagari incipiat? Dicas ꝙ sic. C. de episc. & cleri. generaliter canonizata. 16. q. 1. generaliter. & videtur expressum. C. de domesti. & protect. l. si quis domesticorum. lib. 12. ibi not. & arg. ff. pro socio. l. actione. §. item qui societatem. ff. de iudi. l. 2. §. item si. ex qui. cau. maio. l. miles. & l. sicut. §. tandiu. C. de testa. mili. l. sancimus. qui. nõ ob lon. temp. præsc. l. sancimus. Quid autẽ si se excusare nitatur dicens se habere licentiã vagandi à prælato, vel de cõsuetudine, quã allegat super hoc introductã, proderũt ne sibi talia? Dicas ꝙ nõ. per ea quæ not. per Inno. de cler. nõ resi. ex tuæ. Item cũ secularis clericus in pluribus locis domiciliũ possit habere. ff. ad municip. l. assumptio. §. iuris. extra de rescrip. dilectus 2. de foro comp. ex parte B. vbi in dubio præsumitur habere domiciliũ? Dicas ꝙ in loco beneficij, ad cuius residentiã teneretur. Regularis autẽ prælatus in solo monasterio suo domiciliũ reputatur habere, secundũ Inno. not. de priuil. ex ore. & quicunq; in loco domicilij reperitur, præsumitur à locis alijs ex causa probabili foro absens. ff. de fideicõ. lib. l. si cũ seruũ. §. vlt. & per cõtrariũ absens à loco vbi residere tenetur, malitiose esse abiens præsumitur, nisi aliud constet. vt not. Inno. de eo qui mit. in pos. c. si aduersarius. Et per hoc videtur ille vagabundus reputari, qui à loco in quo assiduus habet esse, aberrat, vt in dicta l. si quis domesticorum. & C. de deserto. & occul. l. 1. lib. 12.

Clericus priuilegiatus quia residet, si vagari incipiat, illud perdet.

Domiciliũ clerici in dubio vbi præsumit.

Vagabundus quis dicatur.

a ❡ *Diuinus.*] Tertium inconueniens.

b ❡ *Minuitur.*] qui deberet potius augmentari. extra de consti. ex parte. de rescript. quia per ambitiosam. lib. 6. nam & diminutio diuini cultus facit reuocari licentiam de nõ residendo à prælato obtentam. de cleri. non residen. cum ad hoc. sicut alia necessitas ecclesiæ. not. Inno. de cler. non residen. tuæ. & magnus fauor ei debetur, nam ipsum turbans capitali sententia damnatur, secundũ legem. C. de ijs qui ad eccles. confug. denuntiamus. de episcop. & cleri. l. si quis in hoc genus.

c ❡ *Hospitalitas.*] Quartũ inconueniens, de ista hospitalitate vide quod legitur & not. 42. dist. c. hospitalem.

d ❡ *Debita.*] intellige solita & congruens, iuxta quantitatẽ prouentuum beneficij. sic not. Host. de præb. de monachis. Per hoc autẽ quod dicit, debita, videtur innuere, ꝙ necessitatis, nõ tantũ voluntatis est hospitalitas: & in beneficiatis hoc certũ est. 85. dist. Florentinum. & 41. dist. §. 1. & quicquid habet ecclesia, &c. 16. q. 1. quoniam quicquid. not. Ber. dicto c. de monachis. Sed quid da alijs, puta laicis & clericis non beneficiatis, est ne quo ad eos necessitatis? Ber. innuere videtur ꝙ sic, intantum quòd excõmunicari possint, nisi hospites recipiant. 42. dist. §. hinc etiam. not. de empt. & vend. c. 1. Inno. tamen contrariũ ibi not. Host. autem videtur applaudere opinioni Ber. dicens, ꝙ non sufficit soluere integrã decimã, nisi de nouẽ partibus eis remanentibus eleemosynã faciant. 16. q. 1. reuertimini. 86. dist. c. non satis. Tu potes dicere, ꝙ illi in foro contentioso non dicuntur adstricti ad hospitalitatem, cũ per legem nullus benefacere sit cogendus, cum coactus nullum meritum consequeretur. 23. q. 5. fidem. 45. dist. c. qui syncera. & c. de Iudæis. nec bonus inuitus quis efficitur. 23. q. 6. c. vides. & sic potest saluari opinio Inno. Sed in foro animæ secus dicas, cum misericordiã exercere omnibus sit præceptũ. dicto c. non satis. & ex præcepto legis quis tenetur diligere proximum ad id, ad quod se ipsum, idest ad humanum genus. extra de maio. & obed. c. dilecti. Præmissa etiam dicas in hospitalitate charitatiua: ad aliam enim clerici non tenentur. extra de immu. eccle. c. 1. de epis. & cler. l. 1. nisi in concessione possessionis facta Ecclesię concedens albergã vel hospitiũ sibi retinuisset: tunc enim secus. arg. extra de censi. c. 5. & c. quãto. 18. q. 2. c. seruitiũ. ff. de pac. in vẽditionibus. cũ simi.

Hospitalitas an sit necessitatis.

Laici an sint ad hospitalitatẽ adstricti.

e ❡ *Rectores.*] singuli in benficijs residentes.

f ❡ *Detrahitur cõmodis.*] Quintũ incõueniens. & talis detractio est vitãda cũ ad contrariũ, scilicet ad procurandã ecclesiarũ vtilitatẽ clerici sint adstricti. 12. q. 2. sine. & extra de reb. eccl. nõ ali. dudũ. lib. 6. & c. si quis. C. de sacrosan. eccle. authẽ. hoc ius. 10. q. 2. hoc ius.

g ❡ *Et honori.*] Sextum inconueniens. & talis honor non est prætermittendus, immo quandoque lucro pecuniario præferendus. ff. si quis omissa causa testa. l. Iulianus.

h ❡ *Quæ.*] scilicet Ecclesiæ.

i ❡ *Defensorum.*] sine quibus nihil in præiudicium Ecclesiæ attentari potest. extra ne se. vac. c. 1. de reb. eccle. non alie. dudum. lib. 6. & arg. C. si aduer. rem iudi. l. cum & minores. cum similibus.

k ❡ *In iuribus suis.*] collabuntur, quod est infra, & est septimũ inconueniens, & per hoc quod dicit, iuribus. cõprehendere videtur bona quæcunq; sint mobilia, vel immobilia: vel per se mouentia, corporalia vel incorporalia. arg. C. de sacrosan. eccl. l. iubemus. de quadrien. præscript. l. 2. de præscrip. xxx. vel xl. an. si quis in rem. Instit. de reb. corp. & incorp. circa finem.

l ❡ *Libertatibus.*] Octauum inconueniens. & in quibus consistant libertates Ecclesiæ, vide quod not. per Inno. de sent. excom. c. nouerit.

m ❡ *Multipliciter.*] hoc dicit, quia quandoq; iura Ecclesiæ depereunt ex negligentia beneficiati, de qua scribitur ꝙ omnia lædit. in corpore authen. de quæsto. §. hæc omnia. coll. 6. & eruditionis nouerca dicitur. 84. dist. c. nihil. quandoque ex indebita occupatione seu inuasione aliorũ. 12. q. 1. quæcunq; militũ. 3. q. 1. redintegrãda.

Ecclesiæ iura ꝗ duo depereãt.

n ❡ *Collabuntur.*] idest, in totũ vel in partem pereunt seu damnificant. simile verbũ. C. de admi. tut. l. lex quæ tutores. circa medium.

o ❡ *Et ruinis.*] Nonũ incõueniens. Et cũ ex talibus ruinis publicus deformetur aspectus. ff. ne quid in loco pub. l. 2. §. si quis nemine. & l. vlt. extra de elect. c. fundamenta. §. dignæ. itaque vitandæ sunt, vt ibi. & C. de edi. priua. l. 2. de ope. pu. l. intra. & ideo marmora vel columnæ domus etiã per dominum eius legari vel in terminos alienari non possunt. ff. de lega. 1. cætera. & dicta l. 2.

p ❡ *Aedificia.*] quæ forent potius reparãda, & in suo bono statu cõseruãda. de elec. generali. lib. 6. & patẽt expressius C. de admi. tut. l. lex quæ tutores. circa mediũ. & hoc citius quàm noualia opera inchoanda. per hoc enim plurimũ laudis acquiritur, si ædificatio collapsa vetustate vel desidia derelicta vel aliàs inchoata imperfecta, perficiantur. C. de ope. pub. l. vlt. & arg. ff. eo. l. opus. & l. vlt.

q ❡ *Nobilia.*] qualia possint dici illa ex quibus expugnari possunt inimici, vel ex quibus patens est tuta defensio contra eos, vt sunt turres, mœnia & alia fortalitia, de quibus loquitur cap. Pisanis. extra de resti. spol. & C. de offi. præfe. præto. l. in nomine Domini. Et possunt dici nobilia iuxta vsum loquẽdi cõmunẽ. arg. ff. de flu. l. 1. §. 1. de fun. instr. l. cũ de lanionis. §. asinã. quia ad cõseruationẽ nedũ rerũ, immo & humanorũ corporũ sunt cõstructa, quæ dicũtur nobilissima creaturarũ. ff. de ædil. edi. l. iustissime. Vel dicuntur nobilia propter sui pretiositatẽ & valorem, licet modicũ annui redditus afferentia, de quibus loquitur lex in corpore authẽ. de nõ alie. §. si vero alicuius. coll. 2. C. de sacrosan. eccl. authẽ. perpetua. vers. ꝙ si res pretiosa. Sed iuxta hoc põt quæri, vtrũ priuato liceat facere talia ædificia, vel habere? Breuiter dicas ꝙ in lumine impediri nõ licet. C. de sun. limi. l. 2. lib. 11. & dicta l. in nomine Domini. Sed an alibi possit? Dic ꝙ ad æmulationẽ alicuius alterius, si materiã seductionis inducat, nõ licet. ff. de ope. pu. l. opus. aliàs autem licitũ est. C. de edi. priua. l. per prouincias. & ibi not. in dicta l. 2. Quid autẽ præsumetur in dubio? Dic ꝙ pręsumetur non ad inuidia vel æmulationẽ facere. arg. dictæ l. per prouincias. iuxta l. merito. ff. pro socio. cũ ibi not. & arg. eorũ quę not. ff. de dam. infe. l. fluminũ. §. vlt. Si autem non licet, vt dictũ est, noua ædificia vel fortalitia talia facere vel habere: sic nec prius facta nec habita talium est incastellare vel propugnaculare: & si contra factum est, cõdictione ex dictis iuribus vel officio iudicis agi põt per quemcunque cuius interest, vt ipsa in statum pristinum reducantur, vt not. Inno. c. Pisanis. & Hostien. post eum.

Turres & mœnia dicũtur ædificia nobilia.

Turres habere an liceat in priuato.

r ❡ *Magnificentia.*] idest magnanimitas, vt colligitur de supl. negl. prælat. c. grandi. lib. 6. simile verbũ in psal. Quoniã eleuata est magnificentia tua, &c. & in corpore authen. hæc constitutio. in fi. de litigiosis, in fi. coll. 8. vel expone, magnitudo. C. de offi. pręf. pręt. l. in nomine Domini. alibi reperies diuersa nomina, quæ attribuũtur alicui præsidenti, quasi in fi. omniũ constitu. in corpore authẽ.

s ❡ *Extruxerat.*] idest construxerat: syllaba enim, ex, hic non priuat, sicut nec in Euangelio. Et quædã mulier Martha nomine excepit eum, idest suscepit. & extra vt lit. non contesta. quoniam frequenter. §. quòd si super. C. vbi in rem actio. l. 2.

Ex, nõ semper priuat.

t ❡ *Decessorum.*] quandoque ponitur decessorum, quandoque prædecessorum, quandoque antecessorum. C. de ope. pu. l. vlt. quod dic si placet, vt dicit in procemio domini Ioannis Papæ xxij. super constitutionibus Clementis.

u ❡ *Et quod.*] Decimum inconueniens.

x ❡ *Amarius.*] idest periculosius, cum animæ & ipsarũ cura sint rebus omnibus præferendæ. C. de sacosan. eccle. l. sancimus.

Animæ est omnibus præferẽda.

y ❡ *Dolendum.*] cum sanguis, idest conscientiæ subditorũ de præsidentium negligentium manibus requiratur. 43. distin. Ephesijs. extra de offic. ord. irrefragabili. de regul. iur. quamuis. cum enim ratione officij ad animarum custodiam teneantur, præsumitur

contra

contra eos si pereant. ff. de eden. l. si quis ex argentarijs. §. vlt. cum ibi not. & ad hoc ff. loca. si quis domum. §. Imperator. extra de offic. archi. ea quæ.

a ❡ *Negligitur.*] talia negligentia contra negligentem peccatum mortale inducit. 81. dist. cap. dictum. extra de offic. archi. ea quæ. vbi de hoc.

cura negligitur [a], & vitiorum [b] sentibus [c] fomentum [d] periculoso [e] præbetur [f]. ❡ Nos itaque [g] tot [h] malis tantisque discriminibus [i] occurrere cupientes [k], omnes & singulas dispensationes [l] super receptione [m] aut retentione [n] plurium [o] dignitatum [p], personatuum, officiorum, Prioratuum, aut beneficiorum, quibus cura animarum sit annexa, sub quacumque forma [q] vel expressione verborum à nobis vel prædictis prædecessoribus, cuicunque [r] personæ [s] concessas (Cardinalibus [t] tamen sanctæ Romanæ [u] Ecclesiæ, qui cir-

b ❡ *Et vitiorum.*] vndecimum inconueniens.

c ❡ *Sentibus.*] si habes sentibus, potes exponere, idest incentiuis vel inflammatiuis occasionibus, iuxta illud vulgare quo dicitur: Opportunitas quem peccare facit, quæ opportunitas est vitanda. de elect. c. fundamenta. de sta. reg. c. 1. lib. 6. 18. q. 2. c. definimus. de cohabi. cler. cap. 1. C. de episc. & cle. l. eum qui. ff. de vsu & habi. non aliter. cum sim. Si habes cœtibus, expone, idest, coadunationibus vel societatibus. sic sumitur extra de iudi. c. mulieres. lib. 6. & illis est via præcludenda, iuxta illud. *Si non vis calui, fugias consortia talis.* 28. q. 2. c. sæpe malorum. ff. de ser. cor. l. 1. §. persuadere. de iureiur. l. item apud. §. appellare. & seq. & sic secundũ hoc, verbum cœtibus, in mala parte sumitur: alibi sumitur in bona. C. de profes. qui in vrb. l. 1. lib. 12. Si habes, sensibus, prout est cõmunis litera; tunc planum est, & expones, sensibus, scilicet quinque corporalibus per quos tamquam per fenestras mors ad animam intrat, secundum beatum Ambrosium.

Mors per sensus ad animã intrat.

d ❡ *Fomentum.*] idest, nutrimentum.

e ❡ *Periculoso.*] vt puta animæ præiudiciale. simile de pœniten. distinct. 1. periculose.

f ❡ *Præbetur.*] hoc potest referri ad illos ex quorum personis prædicta inconuenientia procedunt, vt ex tale fomentum præbeatur in suarum periculum animarum, vt dixi in glo. si habes. vel parochianorum ipsorum ex curæ negligentia. arg. extra de sent. excom. alma. lib. 6. vel potest referri ad illorum superiorem, si in illis prædicta incõuenientia tolcraret. quia error cui non resistitur, &c. & negligere cum possis perturbare peruersos, &c. nec caret scrupulo societatis occultæ, &c. 83. dist. error. & in extrauag. dicti domini Ioan. si fratrum. §. qui igitur. & si ea quæ male vsurpantur, omittimus, &c. 43. dist. peruenit. 35. q. 9. loci. ideo vicarius Christi huius cap. conditor volens quo ad subditos, & quo ad supradicta inconuenientia penitus cuitare, statuit vt sequitur.

g ❡ *Nos itaque.*] secunda pars.

h ❡ *Tot malis*] prouenientibus ex vndecim inconuenientibus, vt in parte præcedenti.

i ❡ *Discriminibus.*] de quibus dixi supra proxi.

k ❡ *Cupientes.*] simile de elect. cupientes. de conces. præben. cap. detestanda. lib. 6.

l ❡ *Dispensationes.*] hic posset repeti quod dixi in parte præcedenti, in verbo, dispensatiue.

m ❡ *Receptione.*] dic vt dixi supra circa principiũ capituli, in vers. recipere. & expone, receptione, scilicet simul facienda.

n ❡ *Aut retentione.*] intellige etiam de collatis successiue talibus beneficijs. de quibus sequitur, vt sit sensus ad dispensationes obtentas super receptione taliũ insimul facienda, vel retentione ipsorũ etiã successiue obtentorum moderationem infra positã suscipiant.

o ❡ *Plurium.*] quotcunque sint numero, vt patet s. circa princip.

p ❡ *Dignitatum.*] super hoc verbo & sequentibus dic vt dixi in parte præcedenti.

q ❡ *Forma.*] de conces. præben. detestanda. de iureiur. c. contingit. §. finali. lib 6.

r ❡ *Cuicunque.*] Cum nedum infinite, immo & vniuersaliter loquatur ad cuiuscunque qualitatis personas extendatur. ff. de hære. insti. l. hoc articulo de leg. præstan. l. 1. §. generaliter. extra de maio. & obedien. c. solitæ. circa fin. de priuileg. quia circa. 19. dist. si Romanorũ. & quia certæ personæ ab ista vniuersalitate excipiuntur vt sequitur: vnde per hoc in cæteris effectus vniuersalitatis cõfirmatur. ff. de fun. instru. l. quæsitum. §. idem respondit domo instructa. in corpore authen. de non alie. aut permu. eccles. §. vt autem. coll. 2. cum not. in eis.

s ❡ *Personæ.*] per hoc verbum videtur quòd hæc decreta. & eius moderatio extendantur & comprehendant dispensationes personis non locis concessas: nã si idem de omnibus voluisset, hoc vtique expressisset, quod cum non fecerit, pro omisso debet haberi. extra de deci. ad audientiam. ff. de libe. & posth. l. cõmodissime. solu. matri. l. si cũ dotẽ. C. de cadu. tol. l. 1. §. fin. autem ad deficientis. Sed in contrariũ videtur: quia in omnibus videtur eadem ratio, ergo idẽ ius, scilicet vitatio multorũ inconuenientiũ, quibus præsens cap. occurrere intendit, vt hic dicitur. arg. extra de transl. epis. c. inter. de confir. vti. cum dilecta. ff. de fon. l. 1. §. hoc interdictũ. C. de cõsti. pecu. l. vlt. Nam & statutum in vno, licet de se odioso, statutũ censetur in alio. vbi est penitus rationis identitas. ff. de adul. l. si postulaueris. §. ratio. de eden. l. quædam. §. nummularios. Et not. Garsias de elect. cupientes. in princ. in glo. sed potio. & colligitur ex decre. cupientes. iuncta ad illam decre. si postquam. §. vlt. eod. tit. & ex decr. licet canon. eod. tit. & iuncta ad decre. vnicã. de offi. vica. Clem. v. & arg. in corpore authen. vt iij qui obl. se habe. perhi. res mi. §. 1. coll. 6. vbi statutum licet pœnale in curatore extenditur ad tutorem propter identitatis rationẽ. & de hoc plene alias dixi de rescript. abbates. Cle. v. respondendo ad decre. statutum. de elect. lib. 6. quæ prædictis prima facie videtur obstare. Quid ergo dices? Respondeo ꝙ dispensationes locis vel dignitatibus concessas non tollit hæc decre. tum quia hoc non exprimit, & agitur de iure personarũ per dispensationem quæsito tollendo, quare remanet. argu. 26. q. 2. cap. 1. & in multis capitulis eiusdem quæstionis. & in lib. feud. de feud. cog. c. 2. in fi. tum quia in illis cessat personalis ambitio, vagatio & importunitas, quæ dederunt causam ob inconuenientia inde sequentia editioni huius decret. vt patet in princ. ergo cessare debet eius effectus. 72. dist. §. verum. C. de transa. l. interpositas. tum quia citius personis quàm locis vel dignitatibus concessæ dispensationes alibi summouentur. de rescript. quia per ambitiosam. de priuileg. c. ne alicui. lib. 6. & argum. ff. de censi. l. ætatem. §. rebus. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. præmittitur.

Statutum pœnale quandoq; extẽditur ex ratione idẽtitatis.

t ❡ *Cardinalibus*] sic dictis, quia sedi Apostolicæ, quæ axis est & cardo aliarum ecclesiarum. 22. dist. sacrosancta. seruiunt, vt sequitur: & sic cognomen sumitur ab eo cui deseruitur. arg. C. de excu. mu. l. hydrauliæ. lib. 10. de aquæductu. l. decernimus. §. vniuersos. de fabricen. quasi per totum. lib. 11. ff. de verb. sign. l. ferri. §. fin. in corpore authen. de defen. ciui. circa princ. coll. 3. de armis. circa prin. C. de epis. & cle. l. decernimus. 21. dist. cleros 26. q. 1. si cupis.

Cardinales quare sic dicãtur.

u ❡ *Romanæ Ecclesiæ.*] cui soli competit Cardinales habere, & non alteri, nisi hoc haberet ex priuilegio. not. Compostel. de constitu. eum accessissent. Quid ergo erit de dominis Cardinalibus moderni temporis per dominum nostrum Papam hodie præsidentem & suum antecessorem creatis dicerentur ne de iure Cardinales Romanæ Ecclesiæ? Videtur ꝙ non, cum proprie Romana Ecclesia sit in vrbe Romana. arg. ff. de verb. signi. l. bona ciuitatis & l. eũ qui. vnde à propria verbi significatione recedi non debet in dubio, nec ad abusiuam respectus haberi. ff. de leg. 3. l. nõ aliter. in princ. & §. 1. circa fin. de verb. signi. l. nepos. Item quia in vrbe ipsa locũ sedis Apostolicæ Dominus dicitur elegisse. extra qui fil. sint legi. c. per venerabilem. §. rationibus. & ipsam vrbem Apostoli Petrus & Paulus vno die pro merito, loco vno pro gloria, sub vno persecutore pro pari virtute compassi glorioso cruore martyrij Christo Domino consecrarunt. 2. q. 7. c. beati. extra de elect. fundamenta. & ad illam venit Dominus iterum crucifigi, vt dicto § rationibus. scilicet in personam Petri. 3. q. 1. noli. in fi. Sed his & alijs omissis quæ possent ad hoc allegari, dicas contrarium: certum est enim ꝙ Deus non in loco, sed in persona sancti Petri suam Ecclesiam fundauit, dicens: Tu es Petrus, &c. vt in Euangelio Matth. & recitatur 21. dist. §. 1. & c. vt not. in dicto c. fundamenta. & potestas clauium Petro data in eius persona, suis est successoribus attributa. 40. dist. c. non nos. extra de transla. episc. c. quanto. & c. inter. de re iud. ad Apostolicæ. §. nos itaque. lib. 6. constat enĩ personã non solum sedem vel cathedram facere. 40. dist. c. multi. Not. etiam de iure episcopum esse in ecclesia quo ad gubernationem & protectionem, & ecclesiam esse in illo quo ad obedientiam. 7. q. 1. c. scire. vbi est ergo summus episcopus, qualis est Papa, ibi est Romana Ecclesia, ibi est sedes Apostolica: nam cum de iure communi in ecclesia vacante sit electio facienda. 23. dist. in nomine Domini. extra de elect. quod sicut. & Papa vbicumque moriente, sit ibidem vel saltem in ciuitate proxima noui pastoris electio facienda. extra de elect. vbi maius § porro. & cap. ne Romani. Clem. v. ergo sequitur, ꝙ ibi Ecclesia Romana & sedes Apostolica vacet, & sic necessario haber dici, quòd ibi sit, quia nõ potest vacare proprie, nisi vbi est, sicut non potest quis mori vbi non est. not. Guil. de elect. cõmissa. lib. 6. ad præmissa. facit satis expresse extra de præb. c. præsenti. lib. 6. vbi not. Guil. ꝙ vbi est Papa, ibi est Romana curia. Ex his igitur resultat clare, ꝙ creati Cardinales per Papã vbicunque, dici debent Romanæ Ecclesiæ Cardinales. & diligenter aduertenti facilis est responsio ad allegata in contrariũ. licet enim Deus disposuerit in vrbe Romana Apostolos martyrium pati, & ipsam eorum sanguine consecrari: hoc fuit ideo, vt in ea quæ caput erat superstitionis, caput quiesceret sanctitatis, & vbi gẽtiliũ principes

Cardinales per Papam creati vbicunque, an dicãtur Cardinales Romanæ Ecclesiæ.

Ecclesia fuit fundata non in loco, sed in persona.

Vbi Papa, ibi Romana curia.

cipea habitabāt. illic Ecclesiæ principes morerétur, vt dicto c. beati. in fi. quare nō sequitur, q ibi solū & nō alibi. scilicet vbi Papa est, sit ecclesia Dei & sedes Apostolica, licet etiam respectu habito & ad locum peculiarem in vrbe Romana dicatur Ecclesia Romana. quod verum est de illa, quæ membrū est vniuersalis Ecclesiæ, ipsa autem vniuersalis Ecclesia in plura membra hodie est dispersa. 7. q. 1. Nouatianus. in persona Petri fundata censetur fuisse vbicunque fuit Petrus, & adhuc esse vbi est hodie

ca[a] nos vniuersali[b] Ecclesiæ seruiendo[c] singularum[d] ecclesiarum commoditatibus se impendunt[e], ac regum[f] filijs[g], qui propter sublimitatem[h] co-

successor eius, vt dixi, & patet expresse per hunc textum. Sed ideo generaliter dicitur Romana, à ciuitate in qua Petrus fundamentum Ecclesiæ mortem subijt temporalem.

a ¶ *Circa nos.*] ad instar senatorum lateri principis assistentium, de quibus & eadem ratione de dominis Cardinalibus potest dici, q censentur pars corporis principis. vnde sicut in illis, ita in istis crimen læsæ committi dicitur maiestatis. C. ad leg. Iul. maiest. l. quisquis. extra de pœnit. c. felicis. lib. 6.

b ¶ *Vniuersali.*] quæ proprie dicitur collectio fidelium. de conse. dist. 1. c. Ecclesia. & dicitur vna, quia vna fides. extra de sum. trinit. firmiter. §. vna. in plura tamen membra singularia per orbem terrarum diffusa. 7. q. 1. Nouatianus. 16. q. 7. c. decimas.

Papa & Imperator vocant se seruos.

c ¶ *Seruiendo.*] Not. Cardinales dici seruitores Ecclesiæ: nec mirum, cum & Papa seruire ei dicatur, quare se seruum appellat: & Imperator seruum vltimum Ecclesiæ se vocat. C. de offi. præfect. præ. l. quas gratias. §. 1. cupiens Dei & Ecclesiæ seruitiū adimplere. ead. l. §. hoc etiam. ordo enim seruiendi est in humana creatura, vt inferior superiori deseruiat. aliter enim vniuersitas nulla poterit ratione subsistere, nisi ex diuersitate graduum ordo diuersitatem in ea seruaret. 89. dist. cap. ad hoc.

d ¶ *Singularum ecclesiarum.*] quæ membra dicuntur vniuersalis Ecclesiæ. 7. q. 1. Nouatianus.

e ¶ *Se impendunt.*] idest exhibent & promptos & obsequiales offerunt. simi. huic extra de cle. non resi. cum dilectus.

f ¶ *Regum.*] intellige catholicorum: infidelium enim filijs non est verisimile Papam voluisse aliquid prærogatiuæ circa pluralitatem beneficiorum seruare, cum de iure communi illorum ipsi capaces non sint, saltem vsque ad secundam generationem. de hæret. quicunque. §. hæretici. lib. 6. per lineam tamen masculinā descendentes. eo. tit. c. statutum felicis. & hoc verum esse probabiliter potest dici de dispensationibus per eos obtentis post incursam hæresim per parentes, quia negari non potest, quin tales dispensationes sint noui iuris ecclesiastici acquisitiuæ, à quo tales excluduntur, vt dicto §. hæretici. Sed si ponas dispensationes obtinuisse ante hæresim parentum, erit ne idem? Credo q non: immo habebit locum quod hic dicitur, quia ius quæsitum filijs, per talem hæresim parentum tolli non debet. arg. ff. de sena. l. filiam. de pœnis. l. crimen. C. eo. tit. l. sancimus. extra de ijs quæ fi. à ma. par. c. quæsiuit. & arg. dicti c. quicunque. §. ad hoc. & §. vlt. vbi post hæresim parentum prohibetur filijs beneficiorū acquisitio, non tollitur antefacta, & emancipatio facta de liberis post hæresim parentum, nulla dicitur, ergo à contrario sensu ante bene tenet, & suo vigore potitur, ita & hic: quia non portabit iniquitatem patris filius. 1. q. 4. c. 1. & 2. & arg. C. de hære. authen. idē est. potissime, quia tales dispensationes non peruenerunt ad filios ex personis parentum, sed aliunde. arg. ad hoc ff. de interdi. & releg. l. 2. de decu. l. 2. §. nullum. de iure pa. l. 3. in fi. de bon. pos. contra tab. l. 3. §. emācipatus. Sed mitta hoc quæro: pone aliqua nobilis vel alia mulier fuit vxor regis, illoque mortuo retinuit dignitatē reginæ. ff. ad municip. l. filij. §. vidua. extra de foro compet. c. ex parte. sed post suscepit filium ex aliquo nouo marito: nunquid ad aliud extendetur quod hic dicitur? Dic q non: tum quia non est filius regis, qd iste textus exposcit: tum quia & si à marito, nō tamen à rege illum suscepisset, ad illud quod hic dicitur, minime traheretur: nam contrahendo cum viro inferiori quàm rege, illa desit habere dignitatem reginæ. C. de inco. & muni. l. vlt. lib. 10. & dicto §. vidua. & ff. de sena. l. fœminæ. C. de nup. l. cū te. & dicto c. ex parte. & sic nec ex rege nec ex regina ille natus est, qd hic requiritur: & quia in ipso deficit claritas generis regalis & potissime ob verbum dumtaxat, quod de se omnium aliorum quàm regum filios excludit. argu. ff. de triti. vi. & oleo leg. l. cum certus. de contrahen. emp. l. si debitor. §. verisimile.

Filij hæreticorū an perdant suā dispensationem propter hæresim parentum.

Regina vidua reginæ nomē perdit si nubat inferiori.

g ¶ *Filijs.*] quid autem esset de filiabus: pone autem q tempore huius constitutionis aliqua filia regis dispensatiue teneret duas abbatias, vel alias dignitates Monialium: nunquid exceptio, quæ hic fit de filijs censebitur facta de filiabus? Videtur q non: certum est enim, q filia nō est filius, & textus alios excepit. & illos dūtaxat videtur excipere, cum dicit, dūtaxat. Sed contrariū teneas: q a hæc cum sit sublatiua iuris ex dispensatione legitima quæsiti, rigorosa est, & quo ad hoc odiosa, quare restringenda: de reg. iur. odia. lib. 6. ff. de lib. & posthu. l. cū quidā. quare per cōsequens exceptio

Regum filiæ an potiantur priuilegio filiorum.

quæ ad eam fit, est fauorabilis: & hoc denotant verba hic posita, prærogatiua gratiæ, &c. quare extendēda, vt dictis iuribus. & arg. de præb. c. si pluribus. lib. 6. vt sic & ad filias referatur, cū in eis generis claritas inducēs prærogatiuam gratiæ, vt hic dicitur, sicut in masculis reperitur. ff. de sena. l. fœminæ. & l. filiā. nec debet in eis accusari natura: quia ipsas masculos non generauit. C. de lib. præte. l. maximū vitiū. de legi. hære. l. lege 12. tabularum. & quia in fauorabilibus appellatione filiorum filiæ continentur. ff. de testa. tute. l. si quis ita dixerit. de leg. 2. si ita sit scriptū. Et verbū, dumtaxat, hic positū excludit hic filios aliorū quàm regū, vt dixi s. in glo. præcedenti. nō autē regū filias, cū pro filijs sint habendæ quo ad hoc, vt prędixi, & probatur. ff. de verb. sig. l. filij. & arg. de mu. & hono. l. vacatio. de iure immu. l. 4. Sed pone q talis filius vel filia concepti fuerint tempore quo pater rex erat: sed tempore quo nascuntur, desijt esse rex: puta quia depositus vel iuri regni renuntiauit, nunquid ad talē filiā vel filiū exceptio q fit hic extendetur? Dic breuiter q sic: quia concepti pro iā natis habentur, cū de eorū cōmodo tractatur. ff. de sta. homi. l. qui in vtero est. & l. qui in vtero sunt. vnde superueniens patris calamitas seu casus non tollit eis dignitatem quæsitā. ff. de sena. l. filiā. & est expressum eod. tit. emancipatū. §. si quis cōceptus. & ibi casus: & de decur. l. 2. §. in filijs. ver. si pater. & §. proinde. vnde nulla relinquitur quæstio, cū sit casus legis. in corpore authent. de non eli. secun. nube. §. 1. C. de sur. l. ancillæ: & in eis not. Sed qd esset ecōtra: pone aliquē conceptū ex inferiori quàm sit rex: puta ex comite vel alio: tēpore quo nascitur, pater fact⁹ est rex: nunquid quo ad efficaciā exceptionis quæ hic fit, reputabitur ille filius regis? Videtur q nō. arg. eorū quæ not. C. de nup. l. imperialis. §. & his illud. & arg. C. de suis & legi. li. l. ex libera. vbi cōceptus ex libera & seruo nō habet priuilegiū filij decuriōis, licet pater factus liber possit creari decurio. Sed ɔtriū dicas: quia expresū est. ff. de sena. l. senatoris filiū. & de decu. l. 2. §. in filijs. vt sic natiuitatis liberorū tēpore superueniēs patris dignitas eis psit, vt ibi. & C. de nat. lib. l. nuper. & de nup. si liberā. Nō obstat dicta lex libera, q a ibi ab initio iure ciuili nullū fuit matrimoniū inter liberā & seruū: quare cōceptus ex eis fuit natus spurius, vt ibi: nec libertas vel honor patri obueniens illū legitimum reddit, quare vt spurius nō gaudet priuilegio filij decurionis, vt ibi dicitur: cū illegitimus originali nobilitate patris non gaudeat. ff. de sta. ho. l. cū legitime. Itē pone q natus est quis & cōceptus ex non rege, qui tñ rex fuit, & esse adhuc speratur, vt quia depositus est ad tēpus, ante aduētū tēporis illius mortuus est: nunquid tā natus reputabitur filius regis esse. Videtur q sic. arg. ff. de decu. l. 2. §. si ad tempus. Et idem videtur dicendū, si quis sit conceptus ex nō rege, & antequā sit natus, suus pater rex efficitur, & demū ipso nondum nato pater esse desijt rex, vt quia depositus vel alio modo, natus postea filius regis videatur censendus. vt l. eo. §. præterea. Sed quid dices, an hic appellatione filiorū cōtinebuntur nepotes saltē nati ex filijs? Videtur q nō. cū etiā in fauorabilibus appellatione filiorū nō cōtineātur. ff. de testa. tute. l. q si nepotes. insti. qui dari tu. pos. §. vlt. Sed ɔtriū potest dici. arg. ff. de verb. sig. l. liberorū. §. sed & Papianus. & l. filij appellatione. & l. iusta. nā de propria significatione verbi filiorū, nepotes ex eis nati cōtinentur: q a per eos vt per filios in æuū memoria generis retinetur, vt dicto §. sed & Papinianus. cuius generis claritas hic exceptionē inducit: licet aliquando de vsu & in cōsuetudine loquendi aliter nepotes, aliter filij appellentur: vt in primis iuribus. & sic not. dicto §. vlt. quare in dubio hic filiorū appellatio comprehendit nepotes iuxta propriā verbi significationē, ad quā & nō ad aliā in dubijs respectus habetur. ff. de leg. 2. l. non aliter. de ver. sig. l. nepos. Et an qd hic dī de alijs sit intelligēdū de legitime natis. an etiā de alijs: vt quibusdam omnibus, cū omnes sint filij: & hic indistincte loquit. Sed ɔtriū videretur, cū illegitimi de se nō sunt capaces taliū beneficiorū. de filijs presby. c. 1. & si. nec dicuntur fulgere claritate generis patrū, vt s. dixi. vnde nō est verisimile, q hic Papa talibus dispēsationes reseruare voluerit. Sed supposito q dispēsatiōes sufficiētes obtinuissent, ois illegitimatio fuit sublata. extra q. filij sint legi. p venerabilē. quare p hūc textū indistincte loquētē eis reseruare videretur: potissime cū hic agat d sublatione iuris per dispensationē quæsiti, vt s. tetigi circa prin. huius glossæ.

Filius cuius pater rex erat tēpore conceptionis, nō autem tēpore natiuitatis, vel econtra, an potiatur priuilegio filij regis.

Nepotes etiā regū cōtinētur appellatione filiorū.

[a] An illi veniāt appellatione filiorum, vide de quo dixi in c. statutum. de hæret. lib. 6. Adde hic singul. Hipp. 15 & incipiē. tu sus. Font.

h ¶ *sublimitatem eorum.*] hoc ad Cardinales referas propter hoc quod sequitur de generis qualitate: quod ad filios regum propterea est referendum, licet ad eos hæc sublimitas referri possit, per hunc tex. & arg. de præb. de multa. §. vlt. Ista autē sublimitas in dominis Cardinalibus attendenda est principaliter quo ad mores & merita vitæ. 52. dist. c. miramur. nā nō qui maior in honore fuerit, ille est iustior: sed qui fuit iustior, ille maior, sm Io. Chrysost. 40. dist. c. multi. in fi. & alibi legitur, q nō in sublimitate graduū, sed in amplitudine charitatis acquiritur regnū Dei. extra de temp. ordi. c. ad aures. Sublimitas hic sumitur quo ad eos pro status præeminentia vel excellentia: & vt alibi in corpore authent. de filijs ante dot. instr. natis. in fi. coll. 3. quib. mo. na. effi. sui. in fi. coll. 7. cum simi. & dicto c. de multa. c. vlt. Sed tñ (vt dixi) sublimandi merita & mores nō inordinati affectus sunt intuendi. extra de præb. graue. Quid præsumetur in dubio de sublimato, an ob sua merita, vel

Sublimari præsumitur quis ob sua merita.

ex alia causa sit sublimatus? Dic præsumendum fore, quòd ob sua merita. extra de præsump. cũ in iuuentute. & dicto c. miramur. & 40. dist. c. 1. & not. Ber. extra de rescr. c. præsenti. q̃d hodie est sublatũ. Ad hoc præstat efficax arg. lex dicens, ꝙ quanto quis melioribus præest, tanto maior & honestior est, idest esse præsumitur, in corpore authent. de defen. ciuit. §. nos igitur. coll. 3. licet glos. dicat ibidem, ꝙ non de honestate animi, sed seculi

rũ ac generis[a] claritatẽ sunt potioris prerogatiua[b] gratię attollẽdi, dũtaxat[c] exceptis) deliberatione[d] super hoc cũ fratribus[e]

loquitur. & alibi loquitur: quanto quisque est celsior, tanto & alijs potentior. 16. q. 1. c. sunt nonnulli. & quia sacrilegij instar obtinet, dubitare an ille dignus sit, quem princeps elegerit. C. de cri. sacri. l. 2. 17. q. 4. §. qui autẽ. ver. si quia. aliàs est ibi. e. & arg. C. de aduo. diuers. iudicum. l. restituendæ. in fi. Sed gratia huius quæro quale sit istius sublimitatis Cardinalatus priuilegium? Ad hoc dicas, ꝙ est multiplex priuilegium: quia hostiliter cardinalẽ insequens 37. pœnas patitur & incurrit, quas saltẽ omnes non incurrit insequens proprium suum epm, vt colligitur extra de pœnis, felicis. lib. 6. & eo. tit. c. si quis suadẽte. Cle. Papa v. Secundum, quia cum domini Cardinales sunt legati, conferre possunt beneficia, etiam ad Papã deuoluta. de præb. venerabilis. de off. leg. c. officij. lib. 6. Tertium, quia legati excõicatos pro iniectione manuum vndecunq; venientes absoluunt. extra de offic. leg. c. excõicatos. Quartum, ꝙ legati de latere mare transeuntes, vti possunt insignijs Apostolicæ dignitatis, puta palefredo vel equo albo, vestimentis rubeis, fręno & calcaribus deauratis, & similibus. de priuileg. antiqua. vbi de hoc per Host. Quintum, quia dici possunt patricij, quorum nomina in diademate principia scribi consueuerunt, sm̃ Guli. notantem in dicto c. officij. Sed me cum ipso tenere hoc casu non audeo, quia patricios Imperator sibi in patres eligebat. insti. qui. mo. ius pa. pot. sol. §. filius. C. de cõsul. l. vlt. lib. 12. Papa autẽ Cardinales non assumit in patres, sed tantum in filios. extra de testi. c. licet dilectus. de præb. dilecto. nisi faciat eos epos, quia tunc in fratres eos assumit. extra de crim. fal. quàm graui. Sextum, quia pars corporis Papæ dici possunt ad instar senatorũ. 6. q. 1. §. verũ. C. ad l. Iul. ma. l. quisquis. sm̃ Guli. notãtem in dicto c. officij. vnde alibi not. Inn. ꝙ collegiũ Cardinaliũ habet senatũ. arg. 96. dist. Cõstantinus. vt no. ipse extra de re iud. cum te. & de hoc 16. q. 1. ecclesia. Illud autẽ aliter persuaderi potest: nã cũ promiscue loquendo de Cardinalibus, omnes fratres appellet: ipsi tanquã fratres corporis sui pars fore sunt censendi. arg. C. de agri. & censi. l. cũ scimus. §. vlt. lib. 11. & sicut in persona senatorũ cõmitti dicitur crimen læsæ maiestatis, quia pars corporis principis censentur, vt dicta l. quisquis, ita & cõmitti dicitur in personis dominorũ Cardinaliũ, vt dicto c. excõicatis. vbi de hoc. Septimũ, ꝙ ex præmissis insurgit: nã si ipsi censeantur veri patricij statim cũ sunt creati, sunt liberati à patria potestate: dicto §. filius. & dicta l. vlt. de cõsul. sed hoc nullo iure cauetur, ꝙ sunt patricij. si censeantur senatores, nõ sunt liberati ex hoc. dicto §. filius. cũ ea illis dignitatibus solũ quis liberetur à patria potestate, ex quibus liberatur à curiali conditione, in corpore authẽ. consti. quæ de di. §. generaliter. coll. 6. Sed à curiali liberatur propter 12. dignitates. C. de decu. l. vlt. lib. 10. de quarũ numero non est senatoria. Quid ergo super hoc dices? Dic ꝙ si sint creati Cardinales epi, nulla est dubitatio: quia saltẽ ex epali adepta dignitate liberi facti sunt à patria potestate. in corpore authen. cõsti. quę de dignі. §. illud. coll. 6. C. de epi. & cle. authent. sed dignitas. aliàs incipit, sed hodie. extra qui. fi. sint legi. per venerabilẽ. Sed si tantũ sint creati Cardinales, quid dices? videtur ꝙ nõ sint liberati. nã cũ iura patriæ potestatis cõsistit in multis, puta in 8. quæ nominantur insti. tu. de patria potesta. §. ius autẽ. nõ debet dici sublatũ in patris præiudiciũ, nisi vbi in iure statutũ reperit, cũ nõ sit lex aliqua istud dicẽs. arg. in corpore authẽ. de nõ eli. secun. nubẽtes. §. optimũ vtiq; coll. 1. vbi dicitur, nõ fraudetur pater iure filij, nec enim lex est aliquid tale dicẽs. ad idẽ C. de colla. l. illã. de repu. l. dissentiẽtis. extra de sup. negli. præla. Romana. lib. 6. ne se. vacan. c. illa. & p̃ hoc scribitur erubescendũ fore loq sine lege. in corpore authent. de triẽ. & semis. §. cõsideremus. coll. 3. & quia aliorũ honores alijs damnorũ occasionẽ fieri nõ oportet. C. de sta. & ima. l. & virtutũ. & de silẽtia. iubemus. lib. 12. nec vlli est cũ alterius iniuria cõsulẽdũ. 22. q. 2. c. primũ est. C. de offi. perfect. vrb. l. præfectus. Sed his nõ obstãtibus ɔ̃riũ nõ improbabiliter põt dici: certũ est enim ꝙ multiplex est dignitas secularis vel officiũ, quæ vel quod aliquẽ liberat à curiali cõditione. vt colligitur dicta l. vlt. C. d̃ cõsul. lib. 10. & illa eadẽ, quæ est in numero duodeno, vt prædixi, hodie filiũ liberat à patria potestate, vt dicto §. generaliter. in quo numero cõputãtur aduocati fisci, quæstores, principatus agẽtiũ in rebus. & similes multæ, de q̃bus minus videtur ꝙ liberẽt, cũ ex earũ virtute nullus effici dicatur pars corporis principis, & tñ liberãt: ergo multo fortius dignitas Cardinalatus, sumpto arg. à minori. de quo not. de elect. cũ in cũctis. vñ licet nõ sit hoc expresso iure cautũ, tñ de similibus ad similia proceditur. ff. de legi. l. nõ possunt. cũ plura sint negotia quàm vocabula. ff. de præscr. verb. l. natura. & statutũ in vno, statutũ censetur in alio, vbi est penitus eadẽ vel maior ratio. not. ff. de iud. l. cũ prætor. nec videtur damnũ ex hoc pater vel iniuriã pati: eũ enim naturaliter augmentũ in honorẽ filij desideret. extra de testi. c. super eo. cum eadem persona fingatur esse cum eo. C. de impub. & alijs substi. l. vlt. & eadem caro. 35. q. 3. in hac auctoritate. & excellentia & nobilitas filij patrẽ nobiliorem reddat, & laudem magnam patri afferat, & magnæ lætitiæ præbeat occasionem, vt legitur in dicto §. generaliter. & gloria patris est filius sapiens, Prouerb. 17. & 25. c. 95. dist. c. esto subiectus. in fi. tales honores, laudẽ, lætitiã, & gloriã debet omni pecuniario cõmodo, quod ex patria potestate potest contingere, præferre. ff. si quis omis. cau. testam. l. Iulianus. Octauum priuilegium, ꝙ Cardinali asserenti se legatum creditur absque litteris. 97. dist. c. nobilissimus. licet aliqui hoc reuocent in dubium. Nonum, ꝙ assertioni Cardinalis absque actis creditur super his quæ coram eo acta sunt saltem de consuetudine curiæ. extra de appel. constitutus. vbi hoc not. per Host. in verbo, assertioni. & pro tali consuetudine põt esse ratio, quasi credatur principem, qui ipsum ob singularem industriam explorata eius fide & grauitate ad tantæ dignitatis magnitudinem adhibuit, non esse aliàs aliter processurum seu iudicaturum esse pro sapientia ac luce dignitatis suæ, quàm ipse foret iudicaturus. arg. ff. de offic. præfect. præto. l. vnica. circa finem.

a ❡ *Generis claritatem.*] Not. habendam rationem nobilitatis generis, & hoc etiam in pœnis infligendis. de quo dic vt legitur, & not. 24. q. 1. quid circa pacem. extra de iureiu. cum quidam. ff. de pœnis. l. quædam. de incen. rui. nau. l. Pedius. C. de paga. sacri. & tẽ. l. vlt. cum similibus multis. Quantum in honoris exhibitione, & salutatione, & sedis inter iudices assignatione. de quo dic vt legitur. C. de offi. diuer. iu. l. 2. & 3. vbi sena. vel cla. l. 3. §. sedendi. de offi. ciui. iu. l. 2. de hoc etiam not. 3. q. 9. c. necesse. Quantum in beneficiorũ obtinenda multiplicatione, vt hic, & de præb. c. de multa. §. vlt. Quantum in facienda de ipsis præ alijs cæteris paribus electione. in corpore authent. de defen. ciui. §. interim coll. 3. extra de appel. constitutis. cũ notatis in ipsis. Quantũ etiam in beneficiorũ æquali facienda distributione. super quo vide quod dixi s̃. eo. c. in ver. mendicant. Necnõ in aliorũ bonorum vberi administratione, ac etiam consumptione. ff. de dona. l. filius. §. nõnumquam. de admin. tu. l. cũ plures. §. tutor. de iudi. l. si longius. in fin. de iure do. l. quæro. & in multis quæ diligens indagator per se poterit reperire.

b ❡ *Prærogatiua gratia.*] simile de offi. deleg. hac constitutione. de offic. lega. c. officij. lib. 6.

c ❡ *Dumtaxat exceptis.*] eadem verba reperies de priuileg. c. ne aliqui. de offi. deleg. hac cõstitutione. lib. 6. vnde hæc verba tollũt dubiũ, si quod fieret, an inferior Cardinale, puta patriarcha, primas, archieps. abbas, vel filius inferioris rege, puta ducis vel comitis dispensatione obtenta possit gaudere contra hanc decret. & dic ꝙ non per hunc textum, & per ea quæ notaui s̃. in verbo, cuicunque.

d ❡ *Deliberatione.*] Not. principem qui omni lege solutus[1] est. ff. de leg. princeps. extra de cõcel. præb. proposuit. deliberatione vel le vti in agibilibus. si. de offic. leg. c. deliberatione. lib. 6. C. de leg. l. humanum. ne filius pro patre. auth. habita. ff. de his quæ in testa. delen. l. proxime de iure patr. l. diui fratres. Eius igitur exemplo quicunq; alius idem facere debet. arg. 79. dist. legitur. 5. q. 1. Deus omnipotens. extra de re iu. in causis. dubiũ enim nõ est omnia omnino quæ consilio recto geruntur, iure meritoque, effectu & firmitate niti. C. de repu. l. 3. & veritas sæpius examinata citius splendescit in lucem. & fructus diuinus est iustitiam sæpius recenseri. 35. q. 2. c. graue. vnde alibi statuitur, ꝙ nõ cum præcipitatione nec subitanee, sed cum deliberatione sunt sententiæ proferendæ. C. de senten. breui. reci. l. 2. extra de re iud. pastoralis. cle. 5. §. verum. vbi etiam de hoc dixi.

e ❡ *Cum fratribus.*] collige hic, ꝙ cum Papa de Cardinalibus loquitur, indefinite vel promiscue appellat eos omnes fratres, vt hic & in locis multis alijs reperitur. Et potest ratio reddi, quia licet soli epi Cardinales regulariter & peculiariter fratres, cæteri vero filij appellentur. de crimi. falsi. c. quàm graui. de testib. licet dilecte. de præb. dilectus. ne igitur epi notabili fraterno nomine nũcupandi, vt ibi, negligi videantur: ideo & alij propter alios fratres appellantur. arg. ff. de iniur. item apud. §. hoc edictum. 23. dist. c. quamquã. extra de hæret. cap. si aduersus. Et domini Cardinales non episcopi, qui fraterni nominis appellatione non sunt nuncupandi, vt dicto c. quàm graui. nisi propter illos qui episcopi sunt, fratres appellari mererentur, sicut nepotes ex filijs, qui vere filij non sunt, nec sic appellari consueuerunt. ff. de testa. tut. l. ꝙ si nepotes. insti. qui da. tu. pos. §. vlt. tamen propter filios, & ipsi filij appellantur. Et sic ex personis episcoporum consequuntur quod ex sua singulariter non possunt, vt aliàs contingit. ff. de ædili. edi. l. cum autem. §. si. de bo. pos. contra tabulas l. non putauit. §. si exhæredatus. quæ res pig. ob. pos. l. Aristo. extra de priuil. licet. §. 2. de conces. præben. c. auctoritate. lib. 6. cum multis similibus.

Cardinales nouem habent priuilegia.

Erubescimus sine lege loqui.

Pater & filius fingũtur eadem persona.

Nobilitatis ratio in multis est habenda.

1 Qualiter intelligatur principem solutũ esse legibus, vide per D. Tho. 1. 2. q. 96. art. 5. adde Burchardum lib. 15. decretorum cap. 40.

Cardinales an sint à Papa sibi vt fratres nuncupandi.

nostris habita diligenti, de[a] ipsorũ consilio & ex certa scientia[b] nostra, in forma subscripta duximus taliter moderandas[c], quòd per moderamẽ nostrum effrẹnatam[d] circa easdẽ[e] personas talium beneficiorũ multitudinem refrẹnemus, ipsique impetrantes fructu dispensationum huiusmodi totaliter[f] nõ frustrentur†. ¶ Statuimus[g] itaque, & de fratrum ipsorum consilio ordinamus, quòd obtinẽtes nunc[h] ex dispensatione[i] legitima pluralitatẽ huiusmodi dignitatum, personatuũ, officiorum, aut prioratuũ seu beneficiorum, quæ aliàs absq; dispensatione[k] obtinere nequibãt, vnũ tantũ ex dignitatibus, personatibus, officijs, prioratibus, ecclesijs vel beneficijs huiusmodi, quibus cura imminet animarum, cum dignitate, personatu vel officio, prioratu, ecclesia vel beneficio sine cura, quæ habere maluerit[l], prætextu dispẽsationis sufficientis circa id eisdem indultæ, possint licite[m] retinere: Quæ tamẽ[n] teneantur[o] eligere[p] intra[q] mensem[r] numerandum à tempore notitiæ[s] † constitutionis istius: cæteris beneficijs[t] cũ cura vel sine cura, quæ ipsius dispensationis prætextu tenebãt, & quæ aliter non poterant[u] de iure[x] absq; dispẽsatiõe[y] licite retinere, quę[z] nos† extũc[a] vacare[b] decernimus, corã[c] ordinario[d]

a ¶ *De ipsorum consilio.*] scilicet Cardinalium, quorum consilio Papa vtitur: quia vult, vt hic vides, non autem ad hoc de necessitate tenetur[s], vt not. extra de re iudi. ad Apostolicæ. lib. 6. vocatus enim est in plenitudinem potestatis. 2. q. 7. c. decætero. extra de vsu pal. ad honorem. nec potest ei dici, domine cur ita facis? de pæni. dist. 2. §. ex persona. Et super hoc, quia aliqua quandoque habent fieri simpliciter cõsilio alterius. aliquando cum consilio, aliquando de consilio, aliquando nõ possunt fieri sine consilio, & aliquando habent fieri cum alterius assensu, & quid iuris in omnibus istis sit, vide quod not. Compost. extra de constit. cap. penult. & Guli. ne sede vacan. c. 1. lib. 6. & ibi dixi.

s De hoc articulo vide plenissime Filippũ Francum & alios doctores in c. super eo. de hæret. lib. 6. Hostiensem & Ioannẽ And. in c. requisisti. de testam. & Panormitanum in c. quæsitu. de his quæ fiunt à præl. sine consen. c.

† Aliàs frau dantur.

b ¶ *Scientia.*] factũ ex certa scientia Papæ robur obtinet firmitatis: etiam si de se nullum erat. extra de trãsact. c. 2. de accusa. c. ad petitionẽ. 3. q. 7. c. hoc quippe. & arg. C. de testa. l. omnium. de appari. iudi. l. probatorias. lib. 12.

c ¶ *Moderandas.*] Diminutionem non augmentum denotat istud verbum. extra de verbo. sign. c. transmissæ.

d ¶ *Effrenatam.*] id est immoderatam & indecentem. simi. ff. de testi. l. 1. in fi. extra eo. tit. c. significauerunt. & cap. cum causam.

e ¶ *Easdem personas.*] scilicet quascunque, præterquam hic exceptas, vt s. patet.

f ¶ *Totaliter non frustrentur.*] sic enim est interpretanda indulgentia principis, vt aliquã gratiam afferat impetranti. C. de lega. l. 2. ff. de iure immu. l. 1. in fi. extra de verb. sig. c. in his. nec aliter est interpretanda. extra de ver. sig. olim. ne aliàs delusoria videatur. ff. ne quid in lo. pu. l. vlt. de iudi. l. si prætor. extra de verb. signi. abbate. §. vlt. & c. cum olim. de priuileg.

Principis indulgẽtia aliquid afferre debet.

g ¶ *Statuimus.*] hoc verbũ rẽ perfectam significat, & cum effectu, nõ verbotenus accipiendũ est. extra de verb. sig. c. in his. & tale statutũ principis, ex quo animo legẽ cõdendi factũ est, omnino seruandõ est. C. de legi. l. leges. 100. dist. contra morẽ. 19. dist. memoriã.

h ¶ *Nunc.*] scilicet tempore publicationis huius decre. ante enim non ligauit. in corpore authent. vt factæ nouæ constit. coll. 5. extra de cõsti. c. cognoscẽtes. de præb. cũ singula. §. cõtra. lib. 6. & j. sequitur, durũ enim esset sentire, quòd statim à tẽpore editionis ligaret forte penitus ignorantes cõtra iura. ff. de decret. ab ordi. faci. l. vlt. 32. q. 4. dicit Sara. 82. dist. proposuisti. quod enim peccare diceretur antiquitas, si huius decre. inscia, &c. C. de testa. l. iubemus. consensum enim non ignorantiam volumus obligari. C. de tab. generali.

Cõstitutio non ligat à tempore editionis.

i ¶ *Ex dispensatione legitima.*] sed quã dispensationem reputabis legitimã? Respõdeo illam, in qua nihil tacetur, vel nihil exprimitur, quo expresso vel non tacito princeps verisimiliter doci potest ad dispensationẽ denegandã. de elect. dudũ. §. pen. de præb. c. si dignitatẽ. Cle. v. sic enim dici cõsueuit in impetrationibus beneficiorũ. de rescri. si proponente. de præb. si motu[a]. & c. non potest. lib. 6. Sicut enim in illis tamquam ambitiosa fit stricta interpretatio. de rescri. si gratiose. & de præb. quamuis. lib. 6. sic fit in dispensationibus, vt pote à iure cõi exorbitantibus. extra de fil. presbyt. c. 1. & 2. lib. 6. & arg. ff. de nata. resti. l. 1. de excu. tu. l. qui testamento. strictæ forma mandati in illis, & forma dispensationis in istis seruata cessante argumento in vtrisque sumpto à minori vel maiori. super quo vide quæ not. per Host. de rescrip. postulasti[t]. & c. in nostra. & per Inno. de conces. præben. dilectus. & quod aliàs super hoc dixi dicto cap. si dignitatem. & quod not. de capel. mo. ex parte.

Dispensatio legitima quæ dicitur esse.

a Vide quæ ibi notaui. Fanc.

t Et Cyn. in l. quod fauore. C. de leg. Fõ.

k ¶ *Absque dispensatione.*] illa autem facta per illum qui potest & legitime, vt dixi in not. præcedenti, redditur licitum quod aliàs erat illicitum. argu. de elect. c. dudum. §. nos igitur. de conces. præben. cum nostris. §. nos vero. de transact. cap. 1.

l ¶ *Maluerit.*] reseruat ergo optionem circa vnum cum cura, & circa aliud sine cura, sicut alibi reseruatur optio retinendi vnũ de prius obtentis, de præben. cum singula. lib. 6. & eo. tit. c. referente. c. præterea. & c. tuæ. ff. de colleg. illi. §. vlt. & per hoc refrænatur hæc effrænata multitudo super retentione plurium: per hoc etiam in totum non frustrantur effectu dispensationis ipsam obtinentes: cum aliàs de iure communi vna dignitas vel personatus se non compatiatur cum alia, vel alio etiam sine cura. de præben. de multis. §. hoc idem. de elect. dudum. §. penult.

m ¶ *Licite.*] idest de nostra licentia per hanc. decre. concessa. vel. id est non obstante alia iuris communis prohibitione.

n ¶ *Quæ tamen.*] scilicet vnũ cũ cura, & aliud sine cura, vt supra.

o ¶ *Teneantur.*] hoc verbũ necessitatẽ videtur imponere eligendi.

p ¶ *Eligere.*] simile de præbend. cum singula. §. circa. lib. 6.

q ¶ *Intra.*] limitatiuũ est tẽporis istud verbũ, & vltra illud nõ est locus tali electioni. arg. ff. de fideicõ. liber. l. Thais ancilla. §. intra. de leg. 2. l. statuliberũ. §. Stichum. de condi. & demon. l. si in diem. Super quo vide, si placet quod not. pro & contra de conces. præb. c. cum ei. Cle. Papa v. in glos. per hoc patet.

r ¶ *Mensem.*] sed quot dies facient mensem? Dic quod tot, quot continebit mẽsis, in quo fiet notificatio præsentis constitutionis, vt sequitur: nisi enim sic dices, non numeraretur mensis à tempore talis notificationis: quod tex. requirit. & si de illo mense erant aliq dies lapsi, supplebuntur de sequenti. arg. ff. de verb. sign. l. cum bissextus. de diuer. & temp. præscri. l. 1. de re iud. l. nisi lex. sic not. Gar. de elec. cap. quàm sit. & de rescrip. si propter tua. lib. 6.

Not. hic probari glo. in c. 1. de reb. eccle. non alien. lib. 6. dicẽtem constitutionẽ non iam, quam ius non publicatam litigare subditos, aliquo etiam c. 2. ibi, id sola sufficit. de post. prælat. l. fin. ff. de decret. ab ord. Fon.

s ¶ *Notitia.*] scilicet vere vel interpretatiue, quæ accidit lapsis duobus mensibus à tempore publicationis præsentis constitutionis. in corpore authent. vt factæ no. constit. coll. 6. extunc enim ius interpretatur & fingit quem habere notam constitutionem principis, nec ex tunc est probabilis ignorãtia. arg. 16. dist. quod dicitis. extra de postula. præla. c. 1. ff. de insti. act. l. sed & si. §. proscribere. cum si. A quo autẽ tempore ligent statuta vel constitutiones aliorũ, dic secundum quod not. Host. in summa, de consti. §. quando.

t Vide quæ dixi in cle. 1. de concess. præbẽ. de illis dictionibus ex nunc, & ex tunc. Fonta.

t ¶ *Cæteris beneficijs.*] scilicet non electis.

u ¶ *Non poterant.*] vt sunt personatus plures vel dignitates, etiam sine cura, vt supra dixi.

x ¶ *De iure.*] per hoc videtur innui aliqua beneficia, etiam plura numero de iure communi posse teneri. ad idẽ de rescr. c. gratia. [4] lib. 6. & eo. tit. c. gratiæ. Cle. 5. sic sensit Inno. de pręb. cum iam dudum. hodie autem aliter sentire videtur ibidem. de conces. præb. litteras. de hia plene per Gulie. in Spec. tit. de leg. §. videndũ restat. ver. illud autem. per Guli. dicto c. gratia.

4 Vide quæ ibi notaui super glo. de iure. & in c. cũ singula. de præben. §. eod. lib. 6. Fanc.

y ¶ *Absque dispensatione.*] per hoc excludit beneficia curata etiam vel dignitates seu personatus, cum non sint dimittenda si sunt talia vel tales, quæ de iure communi plures vel plura possunt teneri, vt quia annexa vel annexæ, dependentia vel dependentes ab alijs. de præben. c. super eo. de æta. & quali. eam te.

z ¶ *Quæ.*] scilicet beneficia curata, vel alia de iure sine dispensatione non se compatientia.

a ¶ *Extunc.*] scilicet lapso mense à tempore notitiæ huius constitutionis. non ergo ante finguntur vel censentur vacare: verbum enim, tunc, extremum tempus significat. ff. de condi. & demon. l. 4. §. 1. & est simile de præben. cum singula. §. 1. & §. circa.

Tũc, extremum tempus notat.

b ¶ *Vacare decernimus.*] Nota ex potestate principis Ecclesiæ induci fictionem vacationis beneficij, vbi aliàs non esset: naturã enim rei immutare[5] potest in aliam, & fingere esse quod aliàs vere nõ est. C. de rei vxo. actio. l. 1. & arg. de conces. præben. cap. cum ei. Cle. 5. not. de transla. epi. cap. quanto. Quibus autem auctoritatibus, iuribus & rationibus probatur Papam habere auctoritatem summã & excellentem, & potestatem in omnibus, & per omnia, & præ omnibus: vide quod diffuse not. Hosti. extra qui fi. sint legiti. per venerabilem. §. rationibus.

5 Cum Papa dicatur immutare naturam rerum, intelligitur in his quæ sunt iuris positiui, vt notatũ est in c. quanto. extra de translat. episco. in glos. in verbo: veri Dei vice. In hac editione.

c ¶ *Coram.*] tunc coram aliquo fieri dicitur, cum fit eo præsente & intelligente, licet aliàs nolente: vnde coram demente, vel infante, vel dormiente fieri non posset. ff. de verb. sig. l. coram.

d ¶ *Ordinario.*] idest epo, vel sede vacante capitulo, vt in §. cæterum. sed quem aliàs quàm in casu huius capituli appellabis ordinarium quo ad talẽ dimissionẽ? Videtur quod epm, cum pręordinator dicatur in cunctis. 25. dist. perlectis. & quia omnes ecclesiæ cum suis iuribus in eius potestate consistunt, & regendæ sunt parochiæ sub eius tuitione. 10. q. 1. decretũ. & c. regenda. extra de relig. do. c. de xenodochijs. cũ similibus. Sed cũ nõ dicas de diœcesano, nec de loci ordinario, sed simpliciter de ordinario, illũ dicã ordinariũ quo ad hoc, qui aliàs iure suo põt cõferre. arg. extra de offic. ord. c. cum

ab ecclesiarum. de iud. c. decernimus. & de offi. ord. c. si ab Apostolicæ. Cle. 5. & hoc denotat tex. sequens cum dicit, siue noua collatione ab eo qui facere poterat facienda, vt sic dimissio beneficiorum talium fiat coram illis, à quibus procedere poterat collatio. not. de renun. c. admonet. Si autem quæreretur de diœcesano vel ordinario loci nullo alio subiuncto, videretur de episcopo fore intelligendum. arg. de vi. & honest. cle. c. diœcesani. de æta. & quali. cap. cum ecclesiæ. de sequestr.

sub testimonio [a] publico intra idē tempus [b] verbaliter [c] & realiter [d] cū [e] effectu dimissis, absque [f] eo quòd ad illa nūquā si-

poss. ad compescendas. Clem 5. in quibus de hoc dixi.

a ¶ *Sub testimonio publico.*] non dicit sub instrumento publico, vel literis sigillo authentico sigillatis, sicut alibi sit de elect. vt circa. de offi. or. si canonici. lib. 6. 2. q. 1. legatum. C. de epi. & cle. si qua per calumniam. quare videretur satisfactū fore præsenti cōstitutioni, si aliqua beneficia dimittuntur corā ordinario sub testimonio fide dignorū testiū, per quos facta dimissio reuocata in dubiū probari possit. arg. ff. de testa. l. hæredes palā. de ritu nup. l. palā. in princ. & §. quæ vt in adulterio. attenta mēte potissime huius decre. vt plura beneficia se aliàs non cōpatientia nō retineātur nisi hic reseruata: quæ mens penitus est seruanda. ff. de excu. tut. l. sciie. §. aliud. de elect. si postquā. §. 1. lib. 6 vnde cum non arctet dimittentem ad dimittendū sub publico testimonio scripturæ, relinquā dispositioni iuris cōis. arg. in lib. feu. de cogni. feu. c. 1. quo iure cauetur regulariter pasē esse fidē testiū & scripturæ. C. de fi. instr. l. 10 exercendis. de pac. l. pactū. licet fallat in casibus ibi not. & plenius p Host. de cens. Romana. lib. 6. hoc maxime dico, quia præsens constitutio contra nō dimittentē sub testimonio publico est pœnalis. vt sequitur, quare ob odiū pœnæ vitandū. arg. de elect. statutū. de reg. iur. c. odia. lib. 6. intelligā testimoniū publicū nedū instrumentorū sed & testiū: arg. ad hoc extra de præben. c. si beneficia. lib. 6. vbi habens beneficiū dimittere. liberatur dimittendo sub qualicunq; testimonio, cū ibi ad certā speciē testimonij non arctetur: aliàs videretur arctari qs ad impossibile. vbi forte scripturæ testimonium habere nō posset, quod sentire foret absurdū: tutius [1] tñ reputo q̄ sub testimonio scripturę fiat talia dimissio, cū promptior sit pbatio per scripturā quàm per testes. ff. de pigno. l. cōtter. cū scripturæ fides nō variet vel labilitatē memoriæ patiatur, sed testiū sic frequēter. ff. de Carbo. edic. l. 3. §. duæ causæ de acq. pos. l. peregre §. 1.

Testiū & scripturæ fides par est.

1 Immo est verius, ponderando verbū. publico. Fonta.

Probatio per scripturā est promptior q̄ per testes.

b ¶ *Idem tempus.*] scilicet mensis, vt ī. Igitur infra eundem mensem intra quem de altero de duobus habet electio fieri, debent alia dimitti per hunc textum; aliàs pœna sequens locum habet: si enim aliter diceres, non haberet fieri talia dimissio intra idem tempus, sed diuersum. arg. de condi. & demon. l. si in diem. de fideicom. liber. l. Thais ancilla. §. intra.

c ¶ *Verbaliter.*] id est verbis expressis, quasi nō sufficiat hoc in mēte gerere, nisi verbis oretenus exprimatur. ff. de verb. obl. l. quicq; astringendæ. de cōdi. indebi. l. q̄ qui sciens. C. de cōdi. ob causam. l. si repetendi. Et hoc sane intelligas in illo qui loqui potest: in alio autē, puta muto facto, maxime sine culpa ista verbalis dimissio cadere nō pōt: vnde videtur sufficere q̄ nutu vel signo vel in scriptura, si sit litteratus, se velle dimittere ostendat. arg. ff. de leg. 3. nutu. de procu. l. motus. de iure do. l. mutus. C. qui testa. face. pos. discretis. extra de spon. c. tuæ. & c. cū apud. non enim talis videtur ad impossibile per hanc cōstitionē adstrictus. 12. q. 2. faciat homo. 4. dist. erit autē lex. ff. de reg. iur. l. impossibilium. Quid autē de illo qui loqui non potest, sufficeret ne q̄ nutu, vel signo sine verbis dimitteret? Videtur q̄ non. arg. dicti c. tuæ. cū ibi not. per Ber. & 43. dist. c. sit rector. per Io. & per hunc tex. qui exposcere videtur etiā verbalē & realē dimissionē. Sed non improbabiliter videretur posse dici contrariū. arg. eorū quæ not. Host. dicto c. tuæ. etiā in Summa. de spon. in rubricella, de matrimonio. §. qualiter contrahatur. vbi tenet q̄ matrimonium per potentem loqui nutu vel signo contrahi potest: non enim quis videtur esse deterioris conditionis ex hoc q̄ loqui potest, quin signo, nutu vel litteris exprimere suum consensum possit. arg. ff. de condi. & demon. l. falsa. C. de adop. per adoptionem. & de digni. l. maior. de agen. in rebus. l. hac saluberrima. lib. 12. maxime, quia verba ad aliud inducta non sunt nisi ad declarandum consensum. 22. q. 2. c. is autem. qualitercunque ergo constet de consensu dimittentis, sufficere videtur. arg. ff. de leg. 3. l. Pamphilo. §. propositum. & ad hoc facit quod not. C. de testa. l. iubemus §. vlt. Et nunc respondebis ad hunc textum, cum dicit verbaliter: subaudiens, vel alio modo æquipollenti, puta signis, nutu, vel litteris, vt mens seruetur, quæ verbis est præferenda, vt dixi ī. in glo. nō dicit. nam verba ad extraneū sensum trahuntur vt mens seruetur. C. de libe. præte. l. 3. legis enim verba ciuiliter intelligenda sunt. arg. ff. de serui. l. si cui. cum nec lus calumniari, nec eius verba captari; sed qua mente dicantur conuenit animaduerti. ff. ad exhiben. l. ad exhibendum. caute tamen egerit qui loqui poterit, si verbali dimissione vsus fuerit intra tempus huius constitutionis, vt opinionum periculum vitetur, vt satisfiat superficiei huius

Beneficiū si debeat dimitti verbaliter, qualiter à muto dimittitur.

Matrimoniū per potentem loqui an sine verbis possit contrahi per nutus solum & signa.

text. cum in his quæ de facto possunt deduci in dubium, tutius sit sequendum. ff. de ven. in pos. mit. l. 2. §. sed si incertum. extra de spon. iuuenis. de cleric. excommun. min. cap. illud. de pœnit. dist. 7. cap. 1. cum similibus.

Tutius in dubio declarant iura sequendum.

d ¶ *Realiter.*] quasi dicat eorum possessionem dimittendo: parum enim prodesset verbaliter illa dimitti, si de facto adhuc detinerentur. arg. ff. de pig. act. non est mirum. de act. emp. & vend. l. 2. §. vacua. extra de re iud. cū

ne noua [g] collatione, ab eo q̄ facere [h] poterit faciēda, redire [i], aut eorū administrationi se immiscere [k] præsumāt: Alioquin [l]

aliquibus. & arg. efficax ad hoc in corpore authen. de incest. nup. §. ad hoc quidem. coll. 3. ex cuius §. mente videtur sumptum quod hic dicitur.

e ¶ *Cum effectu.*] puta nullo in eis custode pro se dimisso, & abstinendo penitus à perceptione obuentionum talium beneficiorum: verba enim cum effectu intelligenda sunt. ff. ne quis eum qui in ius voca. l. si alium. §. docere. quod quisque iur. l. 1. §. hæc verba. extra de cle. non resi. c. relatum.

f ¶ *Absque.*] hæc præpositio, absque, priuationem denotat, sicut & præpositio sine. ff. de exer. act. l. 1. §. plures. & de inst. act. l. sed & si §. conditio.

Absque, & sine priuāt.

g ¶ *Sine noua collatione.*] ergo cum illa poterit. sumpto argu. à contrario sensu in iure fortissimo reputato [1]. ff. de testa. qui testamen. §. mulier. de offic. eius cui. l. 1. §. huius rei. de testi. l. ex eo. extra de his quæ fi. à præla. cum Apostolica. §. vlt. & hoc verum, nisi ex illo sequeretur absurditas: tunc enim tale argumentum cessat. C. de epi. & cle. conuenticulam. cum similibus. cessat etiam vbi iura alia contradicerent. not. de fo. comp. c. significasti [3]. Sed huic obstare videtur extra de elect. commissa. §. porro. lib. 6. vbi beneficium amissum in illa vacatione prima, quæ occurrit conferri non potest dimittenti. Sed patens est solutio: quia ibi ex culpa sua habens illud amisit: qui absque iusta causa cessauit intra annum ad sacerdotium promoueri: hic autē obtinens plura beneficia, absque culpa sua licet non sine causa, aliqua dimittere habuit ex dispositione huius constitutionis. arg. ad hanc solutionem. extra de æta. & quali. c. 1 de elect. cum in cunctis. §. hoc sane. cum not. in eis.

1 Quia ipsum est mēs legis, gl. in l. qui testamēto. §. mulier. ff de testa.

3 Ego adde c. 2 nobis 2 de senten excomm. ibi Panor. & Feli. l. si. §. filium. C. de bo. quæ liber.] pen. C. q̄ testa. face possunt: quas [illegible] allegat Bor c. nullus. de foro comp. quē vide late lo quentem de argu. à contrario sensu. Fon.

h ¶ *Facere poterit.*] istud dicit ideo: quia aliàs pro non facta habetur collatio, quæ fieret per illum, qui non posset eam facere. 1. q. 7. Daibertum extra de iurepatro. c. q̄ autem. ff. de offi. proconsul. l. obseruare. § vlt.

i ¶ *Redire.*] non est mirum si ad ea non pateat regressus: quia cum decernantur vacare per lapsum mensis, vt ī. dicitur, sine institutione canonica non possent licite detineri. extra de insti. ex frequentibus. de reg. iur. c. t. lib. 6. & arg. ff. de decu. l. Herennius. immo aliter ea recipiens, intrusus non intitulatus diceretur. de præb. eum qui. lib. 6. extra de elect. quisquis. & quasi fur & latro. cū per ostium ingressum ad ea non haberet. argu. de elect. dudum 2. & 7. q. 1. cap. non furem.

k ¶ *Immiscere præsumant.*] scilicet iure primæuo, cum nullum competeret, vt dixi in glo. præcedente. Quid autem si ad dimissa beneficia iuxta hanc constitutionem aliqui redijssent, vel eorum administrationi se immiscuissent non iure suo, sed ex alia causa probabili: vt puta ne ipsorum prouentus perditioni seu consumptioni expositi perirent, vel ne ab inimicis occuparentur, sed vt salui reseruarentur successoribus: haberet ne locum contra tales pœna sequens? Videretur q̄ sic, ob istius textus indefinitatem, quasi in culpa censeantur immiscendo se rei ad se nō pertinenti. ff. de reg. iur. culpa. vt sic color omnis administrationis eis interdictus videatur. arg. de elect. auaritiæ. lib. 6. & in extrauag. si fratrum. domini Ioannis. Sed contrarium credo ad instar tutoris, qui ante factum inuentariū administrare non potest: & tamen vt occurrat periculo bonorum consumendorum pupilli, administrationi illorum se potest ingerere sine pœna. ff. de admi. tut. l. tutor qui repertorium. & arg. etiā ad hoc ff. de neg. gest. l. nam & seruus. §. si vino. & de fur. l. falsus §. alienum. circa fin. ex illa enim causa se administrationi ingerens, magis videtur implere officiū, ad quod homo homini tenetur. ff. de ser. expor. l. seruus. extra de testa. cap. cum in officijs. 22. q. 4. c. 2. quàm rei alienæ se immiscere: vt not. dicta l. culpa. nisi enim sic intelligas, quod in fauorem beneficiorum videretur introductum, in eorum læsionem & damnum retorqueretur contra legem, sancimus. C. ad Trebel. de secun. nup. l. generaliter. extra de reg. iur. c. quod ob gratiam. lib. 6. & officium charitatiuum de se meritorium videretur interdictum, & esse pœnæ inductiuum, cōtra communem legem. arg. ad hoc facit ff. de iur. do. l. cū in fundo. & deterioris conditionis diceretur talis se immiscens ex hoc, quia semel beneficiorum illorum rector verus extitit ex dispensatione, quàm alius, qui nullum ius in eis habuisset: & hanc credo fuisse mentem conditoris huius capituli: vnde eius verba indefinita ciuiliter & sine calumnia sunt intelligenda. ff. de lega. 2. l. debitor. §. vlt. & dixi ī. in gl. 1. verbis.

Tutor quandoq; ante inuentariū potest administrare.

l ¶ *Alioquin.*] ad omnia supradicta referas: & expone. id est, si infra mensem,

tam ^[a] his, quàm alijs omnibus beneficijs ^[b], quæ virtute huiusmodi nostri moderaminis retinere poterant (vt præfertur ^[c]) sint ipso ^[d] iure priuati, & prorsus inhabiles ^[e] ad ^[f] similia beneficia ^[g] obtinẽda. Per hoc autem ^[h] ijs ^[i] qui dignitates, personatus, officia, vel alia beneficia curam animarum habẽtia ex dispensatione, quæ ius ^[k] † tribuat iuxta nostram moderationem præscriptam ^[l], obtinent, & alia similia beneficia nostrorum, vel aliàs eorundem prædecessorũ auctoritate litterarum expectant: cũ quibus ^[m] est vt illa cum vacauerint, recipere, & vnà cũ obtentis retinere licite valeant, dispensatũ, nolumus derogari ^[n], quin ea cũ ^[o] vacabunt infra dicti ^[p] temporis spatiũ possint eligere, & dimissis ^[q] alijs recipere in forma præscripta ^[r], ac licite ^[s] retinere: pœnas ^[t] similes incursuri ^[u] si huius nostræ contraire ^[x] præsumpserint sanctioni ^[y]. ¶ Porro ^[z] quia quorũdã oculos ^[a] sic auaræ cupiditatis vitiũ ^[b] excæcauit ^[c], quòd plurima talia ^[d] beneficia simul absq; dispẽsatione canonica retinere præsumunt: Nos de illis præsenti decreto ^[e] statuimus, vt omnia & singula beneficia sic ^[f] detẽta, illo ^[g] tãtũ retento, quod vltimo ^[h] receperũt, dummodo in ^[i] eo ex collatione ^[k] canonica

mensem, vt ſ. non elegerint: vel si nunc electa non dimiserint: vel ad dimissa sine noua collatione redierint: vel eorum administrationi se immiscuerint.

a ¶ *Tam his.*] scilicet non dimissis: si ad illa redire vel administrationi eorum se immiscere præsumpserint.

b ¶ *Beneficijs.*] scilicet vno curato, vt supra.

c ¶ *Vt præfertur.*] ſ. in verbo, statuimus.

d ¶ *Ipso iure.*] & sic est canon latæ sententiæ. simile de elec. auaritiæ. & cap. quàm sit. cum similibus multis. Sed hic fortiter obstare videtur de præben. cum singula. §. statuentes. & §. circa eos. vbi non eligentes infra mensem, vel non electa dimittentes, non ipso iure, sed per sententiam priuantur illis. Sed ibi in alijs illi incurrunt maiores pœnas quàm isti: cum ibi ex hoc fiant ineligibiles, & sic inhabiles nedum ad similia obtinenda beneficia, immo ad maiora, hic autem solũ ad similia: quare ibi exaggeratur pœna in vno, mitigatur in alio: hic autem non ita. Item hic fauorabilius est actum cum eis ꝗ ibi: quia ex moderatione huius constitutionis permittitur duorum beneficiorum retentio de iure communi se aliàs non compatientium: quare eius non debent perfrui beneficio, quam contemnendam censuerunt pro nouo beneficio vetus eligentes grauamẽ. arg. ad hoc C. de iur. delibe. l. vlt. si vero postquam. & §. sin autem. ibi autem non permittebatur nisi solius non vnius retentio: quare ibi minor pœna quàm hic.

Oppositio contra textum.

† Not. texto pro statuto faciẽte mẽtionem de beneficijs, quæ iure obtinẽtur. an in tali veniant beneficia dispensatiue retẽta: per text. hic. Host.

e ¶ *Inhabiles.*] ista inhabilitas ambitionis vitio inducitur, vt de elect. dudũ a. de præb. cũ singula. lib. 6. & sic collige hic illud qđ dici consueuit, qui totum vult, totũ perdit. simile de præb. de multa. & dicto c. cũ singula. de despõ. impu. c. accessit. de rescri. ex tenore. de transla. episc. quãto. & arg. C. q. mili. non possunt. l. 3. lib. 12.

f ¶ *Ad similia.*] scilicet iam non obtentis, vel non dimissis.

g ¶ *Beneficia.*] scilicet cũ cura dispensationẽ in sui retentione exposcentia. Nunquid igitur hæc inhabilitas illos reddidisse intelligetur inhabiles ad simplicia ruralia beneficia obtinenda? Dicas ꝙ nõ, tum ob odium pœnæ de sui natura restringendæ. ff. de pœnis, l. interpretatione. de pœnit. dist. 1. pœnæ. Tum quia inhabilitatus ob pœnam ad maius assequendum, non censetur inhabilitatus ad minus ff. de inter. dic. & releg. l. relegatorũ. §. solet. Tum etiam quia in illis simplicibus hæc inhabilitas à iure non inducitur per hanc decre. ergo per hominem induci non debet. ff. de reli. l. at si quis. §. & generaliter. de sepul. vio. l. 3. §. non perpetuæ. 33. q. 3. §. in hoc. contenti enim debemus esse pœnis legibus comprehensis. ff. de verb. obli. l. si ita stipulatio. tum etiam quia si huius canonis conditor voluisset inducere inhabilitatum in simplicibus, hoc vtique expressisset, quod cum non fecerit, pro omisso debet haberi. de deci. ad audientiam. C. de cadu. tol. l. vnica. §. sin autem ad deficientis. Tum etiam quia in certis beneficijs inducta non extenditur ad alia. de elect. statutum. lib. 6. Tum insuper quia inhabilis de sui natura ad maiora beneficia consequenda, non sic inhabilis censetur ad simplicia. idẽ ergo censeri debet de reddito inhabili ex aductu per hanc constitutionẽ. argu. extra de fil. presby. c. 1 & vlt. Quòd autẽ dicit, similia, subaudias & merito vel maiora. de elect. dudũ: & per ea quæ dixi ſ. in parte prima, in verbo, quamuis modicum.

h ¶ *Per hoc autem.*] scilicet quod hic statuitur, vt non curatum beneficium ad aliud incuratum se aliàs non compatientia, quia valeat eligere infra mẽsem, & electa retinere, & cætera omnia dimittere, & quòd alias pœnas hic positas patiatur.

i ¶ *Ijs.*] Datiui casus est pluralis numeri.

K ¶ *Quæ ius tribuat.*] vt quia est legitima, sufficiens, & quæ dicatur legitima ſ. notaui in verbo, legitima.

l ¶ *Præscriptã.*] dic vt ſ. not. verbo ꝓcedẽti in glo. scilicet cũ cura.

m ¶ *Cum quibus est.*] sume verbum dispensatum, quod est infra.

n ¶ *Derogari.*] non immerito, quia qua ratione de pluribus iã obtentis vnum cum cura, & aliud sine cura possunt eligi, eadẽ ratione de obtinendis, prætextu dispensationis, quæ ius tribuat.

o ¶ *Cum vacabunt.*] istud dicit, quia nõ vacantia effectualiter quisque eligere non potest. de concel. præben. c. qui in vsuorum. 7. q. 1. non satis & c. cũ qui. ff. de vul. & pup. substi. l. moribus. §. interdũ. licet impetran cum clausula acceptandi incertum, puta primum vacaturum vel ex causa secundum posset acceptare quo ad hoc, vt manus ordinarij ligari dicantur. de concel. præben. quia cunctis. §. pen. & cap. ne captandæ. & c. executor. de quibus contra hoc posset opponi, sed non obstat per iam dicta.

p ¶ *Dicti temporis.*] scilicet mensis, vt ſ. in verbo, statuimus.

q ¶ *Dimissis.*] ab his: scilicet prætextu moderaminis huius constitutionis obtentis.

r ¶ *Præscripta.*] supra, in verbo, statuimus.

s ¶ *Licite retinere.*] ex huius capituli permissione etiam hic adde quod dixi ſ. in verbo, dispensatione.

t ¶ *Pœnas similes.*] scilicet illas quas patiuntur illi, qui tempore huius decret. plura talia beneficia obtinebant, & formam huius decret. non seruauerunt.

u ¶ *Incursuri.*] scilicet priuationis ipso iure nõ dimissorum, prætextu moderaminis huius decret. obtentorum. & inhabilitatis similium obtinendorum.

x ¶ *Contraire.*] scilicet non eligendo intra mensem, vel non dimittẽdo beneficia nõ electa, vel ad dimissa sine noua collatione & electione redeundo vel eorũ administrationi se immiscendo, vt ſ. Sed à quo tempore computabis istum mensem? ipsum enim non potes cõputare à tẽpore notitiæ huius constitutionis, cũ expectantibus post eius publicationẽ hic reseruetur ius. Dicas igitur ipsum cõputandũ hoc casu à tẽpore notitiæ vacationis veræ vel interpretatiuæ bñficijs recipiendi, iuxta c. cũ ei. de cõcess. præb. Cle. 5. non ante, per ea ꝙ dixi ſ. in glos. scilicet tẽpore publicationis, sicut nec habẽti cõferre currit tẽpus, nisi à tẽpore scientiæ de cõcel. pb. quia diuersitatẽ. vtrũ autẽ in illo præsumatur sciẽtia vel ignorantia. vide quod not. Host. eo. tit. c. ex parte Astensis sup verbo, recurrerunt.

y ¶ *Sanctioni.*] sanctio proprie est principis constitutio pœna adiecta. 3. dist. in summa. qualis est ista, vt patet supra.

Sanctio quid est.

z ¶ *Porro.*] Tertia pars.

a ¶ *Oculos.*] scilicet interioris intellectus, de illis loquitur, non de corporalibus, vt alibi de elect. quorundam lib. 6. Oculi enim tales debent esse depurati ab omni conscientiæ prauitate. 1. q. 1. multi. de hoc in dicto c. quorundam. oculi vero corporales debent esse pudici ab omni immundo aspectu. 32. q. 5. qui viderit. aliquando vero certæ personæ administrandæ rei præpositæ dicuntur oculi, q perulgiles & prouidi debent esse in agibilibus. 93. dist. diaconi. 6. q. 1. c. oues. extra de offic. archid. ad hoc §. 1. 29. dist. cap. pœnis.

Oculi sunt duplices.

b ¶ *Vitium.*] ergo vitandum, cum sit animarum deuoratiuum. de vsu. cap. vsurarum. lib. 6.

c ¶ *Excæcauit.*] Not. auarũ dici cæcũ, q a nõ hẽt oculos interioris intẽtionis ad Deũ. 47. dist. sicut. đ elec. auaritiæ. & c. quorũda. lib. 6.

Auarus q. [illegible]

d ¶ *Talia beneficia.*] quæ in parte præcedenti vocantur legitima, vel sufficientia. & hæc verba synonyma reputantur quo ad hoc: quia idem in effectu significant. si enim est canonica, per consequens legitima. 3. dist. c. canon. iuncta l. 3. ff. de legi. Item ex consequenti sufficiens: quia cum talis dispensatio lex priuata dicatur. 3. dist. c. priuilegia. nihil imperfectũ, nihil insufficiens continere debet. C. qui mili. pos. vel non. l. si quis seruum. lib. 12.

e ¶ *Decreto.*] q d sit ꝓprie decretũ, vide quod not. 3. q. in summa.

f ¶ *Sic detenta.*] scilicet sine dispensatione.

g ¶ *Illo tantum.*] in hoc strictius agitur cum istis cum dispensationem non habeant, quàm cum alijs habentibus, vt patet in parte præcedenti: & ratio ibi ex textu colligitur.

h ¶ *Vltimo receperunt.*] sed quare magis permittitur illius retentio quàm aliorum: Potest dicere ideo: quia etsi alia fuissent legitime quæsita per effectualem susceptionem vltimi: prima omnia vacassent sicut vacaret primum vnicum. de præb. de multa. & eo. tit. cũ singula. lib. 6. nisi ea dispẽsationis iure aliud cõtingeret, vel nisi ex causa in primis vel primo detineretur beneficiatus, vt not. 21. q. 1. si quis iam translatus. & per Pet. de Sam. dicto c. de multa.

i ¶ *In eo.*] scilicet vltimo recepto.

K ¶ *Ex collatione canonica.*] Sed qualis collatio poterit hic dici canonica: cum detentio plurium beneficiorum iniusta quem à promotione repellat. de elect. dudum a? Dicas ꝙ illa quæ facta fuit à Papa, non obstante prædicta iniusta detentione vel ab alio potente illam impromouibilitatem tollere. arg. de præben. c. non potest. §. penul. lib. 6. a

a Vide quæ ibi not Doct. in c. col. & quæ ego notaui in c. si gratiose. & resc. lib. 6. Post.

competat[a] ius eiſdem, intra tēpus (vt præſcribitur) limitatum[b], verbo[c] & facto[d], ac ſine[e] fraude coram[f] ordinario ſub teſtimonio ſimiliter publico dimittere teneātur. Quod[g] ſi non fecerint, etiam illo[h] ſint ipſo[i] iure priuati, in quo ius eis aliàs cōpetebat, & inhabiles penitus ad quæcunque[k] obtinenda eccleſiaſtica beneficia cenſeātur. ¶ Qui vero[l] deinceps[m] receperint[n] dignitatem, vel perſonatum, ſeu officium, aut aliud beneficium animarū curam habēs[o] annexam, ſi antea ſimile[p] beneficiū obtinebāt, illud (quo ipſo[q] iure poſtquā ſecūdi poſſeſſionē[r] habuerint[s], vel per eos omni dolo & fraude ceſſantibus[t] quo minus habeāt ſteterit, priuati noſcūtur) abſq;[u] moræ diſpendio in ordinariorum[x] manibus dimittere[y] debeant pari[z] modo: Alioquin[a] extūc[b] ſint ipſo[c] iure ſecundo priuati, & nedū ad[d] ſacros ſuſcipiēdos ordines, quin etiā ad habendū quodcunq;[e] beneficiū eccleſiaſticū inhabiles reputentur. Quæ omnia & ſingula beneficia vacatura[f] (vt[g] præmit-

a ¶ *Competat ius.*]Not per ſolā collationem canonicam etiam ſine traditione tribui ius in beneficio, vt hic, & de præb. ſi tibi abſenti, & c. quorundam. in ſi. lib. 6. & c. accedens. Sicut & in vltimis voluntatibus rei legatæ dominium ſine traditione tranſit in legatarium, & rei donatæ in eccleſiam. ff. de leg. 1. l. ſi ubi homo. §. cum ſeruus. ḋ leg. 2. cum pater. §. ſurdo. quemadmodum ſer. amit. l. ſi partē. §. 1. de furtis. l. à Titio. C. de ſacroſan. ec. l. vlt. Vnde pro beneficio collato & eius iuribus agi poteſt per beneficiatū actione in rem, etiam poſſeſſione nondum apprehenſa per dicta iura. ſic etiam not. Compoſt. de conſtit. cum M in rebus pſanis regulariter ſecus eſt. C. de rei ven. l. ſeruum. de pact. l. traditionibus. ff. furt. l. cum qui. cum ſimilibus. Sicut autem inter iſta eſt differentia in acquiſitione iuris, ſic etiā eſt differentia inter iſta in acquiſitione poſſeſſionis. ſuper quo vidḋ qḋ plene not. p Iano. de reſti. ſpo. c. in litteris. ſuper verbo. pems.

b ¶ *Limitatum.*] ſcilicet menſis, vt in parte præcedenti.

c ¶ *Verbo.*] hoc eſt quod ſ. dixerat, verbaliter. & dic vt ibi dixi.

d ¶ *Et facto.*] ſ. dixerat realiter in parte præcedenti: ſed idem eſt in effectu.

e ¶ *Sine fraude.*] quaſi dicat non retinendo illa per aliquam perſonam ſubmiſſam. & hoc deſignat quod in parte præcedenti dictum fuerat, cum effectu.

f ¶ *Coram ordinario.*] ſuper hoc verbo & ſequenti dic vt ſ. proxi. §. dixi.

g ¶ *Quod ſi non fecerint.*] id eſt ſi beneficia omnia obtenta ſine diſpenſatione excepto vltimo rite collato, verbo & facto ſine fraude non dimiſerint.

h ¶ *Etiam illo.*] ſcilicet vltimo recepto, in quo eis ius quæſitum fuerat ex canonica collatione, vt ſequitur.

i ¶ *Ipſo iure.*] dic vt dixi in verbo ſimili. ſ. proxi. §.

k ¶ *Ad quæcunque.*] magis generaliter ſeu vniuerſaliter in hoc §. incurritur inhabilitas iſta, quàm ſ. §. proxi. vnde dicit quæcunque, nedū ſimilia non dimiſſis, de quibus non eſt dubiū per §. præcedentē, immo etiā diſſimilia, puta, inferiora etiā ſimplicia, cum dicat quæcunque. arg. ff. de hæred. inſtit. l. hoc articulo. extra de maior. & obed. c. ſtatuimus. illa quæ aliàs diſpenſatione præcedente legitime poterant retineri, & ad quæ dimittenda quia nullatenus arctabitur, vt quē maior præcedit culpa, maiori plectatur vindicta. 50. diſt. c. quia tua & c. in quo maior eſt culpa. & extra de hæret. excōicamus. § credentes. & de cle. ex. mi. latores. & ff. ad legem Aqui. l. item Mela. §. ſi plures. ad leg. Cor. de ſic. l. vlt. cū ſimilibus.

l ¶ *Qui vero.*] Quarta pars.

m ¶ *Deinceps.*] poſt huius decret. editionem.

n ¶ *Receperint.*] iuſte vel iniuſte: puta per violentiam vel intruſionem. de præben. eum qui. lib. 6.

o ¶ *Habens annexam.*] ſuper hoc verbo & alijs, quæ præcedunt, dicas vt dixi ſ. circa princip. decret.

p ¶ *Simile.*] puta dignitatem, perſonatum, vel officium, etiā ſine cura, vel quodcunque aliud cum cura: quia quo ad habendā plura litatem idē iudiciū eſt de illis, licet nō curatis & alijs curā habentibus. extra de præb. de multa. §. hoc idem. de elect. dudum 2. §. ſed cū in iure. nō aūt quo ad omnia alia, vt colligitur de æta. & quali. c. 1. iuncta decre. licet canon. de elect. lib. 6. & colligi etiam poteſt extra ne cler. vel mo. c. ſup ſpecula. ſicta decr. ſtatutū. eo. tit. lib. 6.

q ¶ *Ipſo iure.*] quaſi dicat non expectata ſententia hominis, cum ſit ſentētia iuris. Et vbi conſtat quem ipſo iure priuatum, vel aliàs ius non habere in beneficio quod detinet, de facto expelli ab illo per iudicem poteſt, nec poteſt dicere ſe ſpoliatū, & ſic reſtituendum: quia iudex eps magis exequi ſui beneficij debitum dicitur, quàm violentiam inferre. ſic not. Inno. & Hoſt. poſt eum. de reſti. ſpo. c. accepta. & de ſi. presby. conſtitutus.

r ¶ *Poſſeſſionem.*] ſcilicet pacificam. & ſuper hoc ſi placet, videas quod dixi & notaui de elect. commiſſa. lib. 6.

ſ ¶ *Habuerint.*]ſubaudi & fructus ex eo percipere potuerint: aliàs primū qs dimittere nō tenetur. de præb. c. ſi tibi conceſſo. lib. 6. 2

t ¶ *Ceſſantibus.*]nam dolū vel fraudē adhibentes, in conſequenda poſſeſſione haberi debent quo ad hoc pro poſſidētibus. ff. ne quid in lo. pub. l. 2. §. hoc interdictum. & de reg. iur. l. qui poteſt facere. ſicut per contrarium dolo deſinentes poſſidere. pro poſſeſſoribus ſunt habendi. ff. de rei ven. l. ſi autem §. 1. de reg. iur. l. parem. & eod. tit. cap pro poſſeſſore. lib. 6.

u ¶ *Abſque mora diſpendio.*]quaſi dicat non expectata ſententia priuatoria facti: vel litis conteſtatione: omiſſa facti allegatione, vt alibi. & ſimili modo exponi & dici conſueuit de reſcrip. cap. ab excommunicato, de præb. ſi beneficia. lib. 6.

x ¶ *Ordinariorum.*] q ſint illi, cauetur ſ. pa. §.

y ¶ *Dimittere.*]hæc dimiſſio ad factū ſolū refert, cū iure in illo cōpetētis ſint priuati, vt ſ. dſ, ſicut aliàs contingit de elect. noſti. & ibi not. cum ſimilibus.

z ¶ *Pari modo.*] ſcilicet verbo & facto, & ſine fraude cū effectu, & ſub teſtimonio publico, vt ſ. proxi. §. & præcedenti: quod dic vt ibi dixi.

a ¶ *Alioquin.*] id eſt ſi primum adepta poſſeſſione ſecundi, vel per eos ſteterit in ordinariorum manibus ſine mora non dimiſerint verbo & facto ſine fraude.

b ¶ *Extunc.*] non ergo ante, vt dixi ſ.

c ¶ *Ipſo iure ſecundo priuati.*]per hoc patet, q hæc decret. eſt canon latæ ſententiæ nedum in priuando quem primo beneficio tali per ſuſceptionem ſecundi ſimilis, immo & etiam priuando illū ſecundo, vbi illud non dimiſerit prout hic ſtatuitur. olim autem videbatur ſententia neceſſaria quo ad priuationem ſecundi. de præb. de multa. ver. ſed ſi forte. vbi dicit, etiam alio ſpolietur. non dicit ſpoliatus ſit. & eo. tit. cum ſingula. lib. 6 cum dicit, repellatur. nō dicit repulſus ſit, vt aliàs in ſimili dici cōſueuit & notari de ſo. compet. ſi diligenti. de ex. eſ. præla. grauem. 11. q. 1. inolita. C. de iur. om. iud. l. in criminali. vnde vi. l. ſi quis in tantam. in quibus & ſimilibus ſententiis priuatoria eſt neceſſaria: qa ipſo iure vel eo ipſo nō inuenitur inflicta. Et ita ſecundum hoc decre. de multa dicetur per iſtam in hoc correcta 3: vel trahetur ad iſtam vt verbū, ſpolietur, ibi poſitum exponatur, id eſt, ſit ſpoliatus, vel ſpolietur de facto, quatenus de facto tenet: cum ipſo iure ius ſibi competens in illo amiſerit, vt hic dicitur: certum eſt enim q hæc decret. exaggerat pœnam. & inducit alias duas nouas, quæ ſtatim ſequuntur, quę ipſo facto incurruntur, & quæ in dicta decret. non erant. 3 Contra iſtud pũctum vide ibi Panor. Fons.

d ¶ *Ad ſacros.*] de non ſacris nihil ſtatuitur hic, quare non videntur prohibiti ſuſcipi. arg. ff. de interdi & releg. l. relegatorū. §. vlt. extra de biga. c. 2 cum ibi not. per Hoſti. de cle. pu. in duello. c. Henricus. 50. diſt. quicunque. & c. placuit.

e ¶ *Quodcunque.*] de hoc dic vt dixi ſ proxi. § in gl. vlt.

f ¶ *Vacatura.*]ſcilicet ipſo iure ex diſpoſitione hu' cōſtitutionis.

g ¶ *Vt præmittitur.*] ſcilicet præcedente diſpenſatione electis duobus vno cū cura, alio ſine cura, vel illis nō electis, vel cęteris nō dimiſſis vel dimiſſis. ſi ad alia quis ſine noua collatione redierit, vt ſ. in §. nos itaque. vel nulla præcedente diſpenſatione retentis pluribus illiſque non dimiſſis, retento vltimo rite collato. iuxta §. porro. vel ſecundo ſimili ſuſcepto, & primo non dimiſſo, iuxta illum §. in his enim inducitur vacatio per hanc conſtitutionem. in omnibus. in §. nos. in vltimo receptis. in §. porro. & in iſto. & hunc intellectum innuit §. ſequens cum dicit, vt præmittitur perditis. niſi enim ſic intelligas, videretur hic innui, q omnia bñficia in futurū vacatura per ſuſceptionem ſimilium eſſent hic collationi Papæ reſeruata: & ſup eis ſublata poteſtas ordinarijs vel legatis ſedis Apoſtolicæ Cardinalibus cōferendi. quod eſt expreſſe ꝯ decret. de multa. §. his quoque. & ꝯ decret. cū ſingula. §. ſtatuentes. etiam de præben. & haberet dici neceſſario, q illa iura cum ſuis ſimilibus ſint correcta. & non eſt veriſimile conditorem huius canonis hoc ſenſiſſe. arg. de elect. c. eccleſia 2. §. denique. C. de inof teſt. l. ſi q̃ſ. nā iurium correctio vitanda eſt. de elect. cum expediat. lib. 6. in corpore authent. de admi. oſſi. in ſi. coll. 3. nec voluiſſe intantū reſtringere poteſtatē ordinariorū in beneficijs cōferendis, in magnū forte periculū diutinæ vacationis. arg. extra de prius. paſtoralis de pben. ſtatutū. lib. 6. vt ergo intelligendū hic reſeruationē factā eſſe de beneficijs, quæ per hāc cōſtitutionē vacare cenſentur, & quæ aliàs nō vacarēt: vt ſic in hoc intelligatur inquātū minus derogare dicetur alijs iuribus cōibus. arg. de reſ. c. r. c. cauſam quæ. de cōiuc. cū dilectus. ff. de legi. l. ſed & poſteriores. iuxta id qḋ alibi ſtatuiſt quotiēs enim ſermo duas ſignificationes exprimit: ea potiſſime recipiat, q rei agendæ aptior eſt, id eſt iuri cōi nō ꝯtra. ff. ḋ reg. iur. l. quotiēs idē ſermo. & alibi legitur, quotiēs ſine captione nihil inueſtigari pōt, eligēdū eſt qḋ minus habet iniquitatis, vt eo. ot. l. quotiēs nihil. & opinor hanc mentē fuiſſe conditoris huius capituli. Iuriū correctio vitanda eſt.

a ¶ *Vel dimiſſa.*]

titur) vel dimissa[a], nostræ[b] & sedis Apostolicæ dispositioni de ipsorū fratrū cōsilio reseruamus[c]. Inhibentes[d] ne quis prçter Romanū Pontificē[e] quacūque[f] sit super hoc auctoritate munitus, de huiusmodi[g] beneficijs disponere[h], vel circa illa per viam permutationis[i], vel aliàs[k] innouare quoquo modo præsumat. Nos enim si secus actū seu attentatū fuerit, irritū[l] decernimus & inane. ¶ Cæterum[m] ordinarios intelligimus in casibus[n] supradictis episcopos[o], in quorū ciuitatibus[p] vel diœcesibus cōsistunt beneficia seu aliquod eorū, quæ debent secūdū[q] præmissa dimitti, aut ipsi qui ea debēt dimittere cōmorātur[r], vel ecclesijs cathedralibus[s] vacātibus[t] capitula eo-

a ¶ *Vel dimissa.*]intellige prætextu dispensationis sublatæ, vt statuitur s. in §. nos itaque. quid ergo si nulla sint dimissa, iusta illum §. sed habens dispensationem super pluribus, omnia de facto retinuit contra hanc decret. quæ & qualia tamquam dimissa dices hic reseruata? Videtur ꝙ nulla, sed dic ꝙ saltem censebuntur reseruata tamquam pro dimissis habenda, vel tamquam vacatura, vt dixi in glo. præcedente Non sic autem de obtentis pluribus sine dispensatione, iuxta §. porro. illa enim tamquam vacatura per lapsum mensis non possunt dici reseruata, cum tempore huius constitutionis editæ vacarent: sed nec tamquam dimissa vbi dimissa non fuerant: nisi diceres ipsa pro dimissis fore habenda. Sed si ponas ipsa dimissa, censebuntur ne ipsa reseruata? Videtur ꝙ non: sicut nec dimissa prætextu adeptorum secundorum similium: cum hic videatur Papa reseruasse solum illa, quæ per hanc constitutionem ipso iure dicuntur vacare: vt dixi in glo. præcedenti vel quæ sunt dimittenda ex dispositione huius constitutionis, non autem alterius.

b ¶ *Nostra & sedis Apostolicæ.*]differentiam collige inter ista. de rescrip. cap. si gratiose. lib. 6. ff. loca. l. 4. sed in casu præsenti quo ad effectum reseruationis nulla videtur differentia: quia licet hæc reseruata per conditorē huius cōstitutionis nō conferentur: remanerent conferenda per successorem, cum nedum sibi reseruauerit, sed & sedi ipsi, quæ nō moritur, vt dicto c. si gratiose. & arg. in corpore authen. quomodo opor. epi. §. licentiam. coll. 1. 12. q. 1. cap. liberti.

c ¶ *Reseruamus.*] sed supposita plenitudine potestatis iuxta quam Papæ dici non potest, domine cur ita facis? de pænit. dist. 3. §. ex persona. si quçras à me quæ potuit esse causa rationabilis, ꝙ ipse talia beneficia ad se renocauerit conferenda, possum respondere ꝙ cum sollicitudo onerosa Pontificalis officij Papæ imposita, vt in extrauaganti eiusdē dñi Papæ, quæ incipit: Ad onus. multis indigeat ministris: cū messis quidē multa, operarij vero pauci. 21. dist. c. in nouo. vocandis per eū in partē sollicitudinis. 2. q. 6. c. qui se. extra de vsu pal. c. ad honorē. quos remunerare tenetur, necnon illos qui suis antecessoribus seruierūt. 12. q. 2. c. hoc huiusmodi. & c. charitatem. & c. ecclesiasticis. & ad eius sedē confluant vndecunq; clerici indigentes, quibus paterna prouisione subuenire tenetur, maxime ne in cleri opprobriū mēdicare cogatur. 93. dist. c. diaconi. extra de renū. c. ad supplicationē. habeatque multis mundi magnatibus, illis potissime qui Dei Ecclesiā in multis dotauerunt, vel illorū antecessores: & qui Ecclesiæ Dei fuerūt deuoti filij & defensores, se fauorabilē eshibere. de rescrip. sedes Apostolica. in beneficijs conferendis ad eorū instantiam, vt ad subsidiū Ecclesiæ pro tempore citius inducuntur: & ne aliàs ab eo retrahantur. arg. C. de bo. quæ libe. l. 2. ff. de ope. pub. l. 2. iustū fuit & æquū adinuenire modū per quē Papa possit de multis beneficijs prouidere, vt p eū iusta fiat distributio de eisdem, vt in prin. huius capituli, potissime cū in eo donandi immensitas mensura dicatur, in corpore authen. de nō alie. aut permu. re. eccl. §. si minus. coll. 2. & ista pōt dici ratio quare beneficia vacantia per aliū q̃ per eū regulariter conferri non possunt. de præb. licet ecclesiarum. lib. 6. & ibi de hoc dixi.

Papa multa beneficia sibi reseruat, cū multos p. uideat habeat.

d ¶ *Inhibētes.*]post talē inhibitionē vel reseruationē ligatæ sunt manus ordinarij, vt tunc conferre nō possit. arg. de rescrip. tibi q gratiā. de cōces. præb. c. executor. & c. si capitulo. lib. 6. cū similibus.

e ¶ *Romanum Pontificem.*] subaudi; vel alium ab eo super hoc potestatem habentem, de præben. licet. lib. 6. tunc enim per alium faciens, hoc ipse facere censetur. de reg. iur. c. qui per alium. lib. 6. omnia enim nostra facimus. & c. C. de vete. iur enu. l. 1. §. sed neque. extra de præben. cap. si Apostolicæ lib. 6.

f ¶ *Quæcunque.*] etiam legationis Cardinalis, cum sic indeterminate & vniuersaliter loquatur, & nihil excipiat. arg. de ma. & obe. c. solitæ. circa fi. de hære. insti. l. hoc articulo. & extra de præb. c. licet. lib. 6. vbi sunt verba similia, & magis specificata quàm hic, licet aliàs ex virtute legationis suæ posset conferre beneficia, etiam ad collationem sedis Apostolicæ deuoluta. de præb. c. venerabilis.

g ¶ *Huiusmodi beneficijs.*] scilicet dispositioni sedis Apostolicæ reseruatis.

h ¶ *Disponere.*] puta illa conferendo, vel ad ipsa aliquē eligendo, vel de eis prouidendo. An autē per hoc videatur laico patrono interdicta potestas præsentandi ad talia beneficia: Sentire vr Gul. ꝙ non, de præb. c. licet. cum de iure præsentandi non fiat mentio. itē quia qui præsentat aliquē ad beneficiū, nihil disponit de ipso, cū p præsentationē aliquod ius in eo nō quæratur. de re iud. cum Bertholdus. & ibi not. in 3. glo. sed textus huius indefinitas & vniuersalitas cōtrariū innuit, potissime cū statim subiungat, vel aliàs innouare quoquo modo prçsumat. nulli autē venire debet in dubiū, quin per præsentationē aliqd in beneficio innouari dicatur, cū alteri quàm præsentato de iure conferri nō possit, saltē durante præsentatione, & agi potest vt præsentatio admittatur. dicto c. cū Bertholdus. cū ibi not. maxime si sit facta à clerico, cū illa vim electionis habeat. not. Inno. de iure pa. cū autē. nec ille variare possit, vt ibi, & eo. tit. c. pastoralis. & si præmissa vera sint, vt hic patrono, etiā laico, sublata præsentandi potestas, quod fieri bene potest per Papā, cum ꝙ sola gratia iuspatronatus in laico toleretur. 16. q. 5. si quis epōrum. extra de iurepa. quoniā. & quo ad illud sit de foro Ecclesiæ. extra d iud. quāto. de hoc etiā notari cōsueuit extra de iurepa. c. cum dilectus.

Præsentato ius ex præsentatione non quæritur.

i ¶ *Permutationis.*] igitur permutatio de talibus etiā vacaturis hic est inhibita tāquā per reseruationē, inhibitionē, decreti interpositionē affectis. arg. extra de cōces. præb. si capitulo. & c. si soli. lib. 6.

k ¶ *Vel aliàs.*] puta trāslationis de aliquo beneficio ad alia facienda: vel forte illa alteri vniendo, vel alia diuidendo, vel alia submittendo, vel censum eis imponendo, vel similia faciendo, cum hic generaliter dicatur innouare quoquo modo. Vel potest dici aliàs innouare, puta ad illa aliquem præsentando. vt dixi s. proxi.

l ¶ *Irritum.*]hæc clausula ligat penitus etiam ignorantes. de præben. si postquam. & c. dudum. de rescrip. c. tibi. lib. 6.

m ¶ *Cæterum.*]Quinta pars.

n ¶ *In casibus suprascriptis.*] In §. nos itaque. & §. porro. & §. qui vero. & per hæc verba innuit & denotat, ꝙ aliàs sint vel esse possint alij ordinarij quàm episcopi, vt s. notaui in §. nos itaque. in verbo coram ordinario.

o ¶ *Episcopos.*] intellige etiam talium beneficiorum collationem non habentes, cum generaliter loquatur. & hoc innuit textus sequens de capitulis ecclesiarum cathedralium mentionem faciens. ad quæ certum est de iure communi beneficiorum collationes non spectare. extra ne sede va. cap. illa. cum similibus.

p ¶ *Ciuitatibus vel diœcesibus.*] disiunctiue ponitur hæc duo, quasi vnum non sit reliquum. de rescrip. cap. Rodulphus.

q ¶ *Secundum præmissa.*] scilicet in §. nos itaque & in §. porro. & §. qui vero.

r ¶ *Commorantur.*] epūs igitur beneficij. & epūs domicilij hic ordinarij quo ad hoc sunt censendi. simile extra de temp. ord. c. cū nullus. lib. 6. Si quæras quare hic cōditor canonis non reputauit superiorem ordinarium epm originis sicut ibi? Potest dici, ꝙ ex causa ibi de illo & alijs fit mentio, vt liberius & facilius possit quia ad ordines promoueri ab alieno epo, cū à pluribus possit licentiā obtinere, & hoc denotatur ibi cum dr, hoc casu: hic autem non curauit conditor de originario epo facere mentionem, cum facilius corā ordinario domicilij (cum ibi commoretur beneficiatus) possit beneficia dimittere, vel saltē coram ordinario beneficij, cum sub illo in dubio præsumatur beneficiatus domicilium habere, vt notat Inno. de petiti. ex ore. quàm coram ordinario originis, qui beneficia dimittenda in sua diœcesi forte non habet, nec personam habentem illa dimittere saltem quo ad forum, vt not. ff. ad municipa. l. assumptio. §. 1. Sed cum in loco originis dicatur quis habere domicilium regulariter & quo ad honores, & quo ad munera. ff. ad municipa. l. ordine. §. vlt. de mune. & hono. l. & qui originē. non videtur probabilis ratio, quare non sic talia possent dimitti beneficia coram ordinario originis sicut coram ordinario domicilij vel beneficij. cum ille sicut iste Papam certificare possit de beneficijs dimissis coram eo. Sed cum textus ordinarios tantum reputat epos beneficij vel domicilij, vel capitula ecclesiarum cathedralium eorundē, & nihil de ordinario originis dicat, non audeo dicere, ꝙ corā illo dimittēdo quis bñficia satisfaceret huic cōstitutioni: vnde ex quo sic scripta est, seruāda est. 6. q. 3. scriptū est. 19. dist. in memoriā. ff. qui & à qui. l. prospexit. & in dubio verbis cōstitutionis habet stari. ff. de exerci. act. l. 1. §. si is qui. vel. in re igitur. ad muni. l. cōstitutionibus. vt pœnæ hic impositæ euitentur. Ratio autem quare sic scripta est, potest reddi: quia epi illi, & maxime epūs beneficij plenius Papam certificare poterunt de dimissione beneficiorum potissime reali, quàm episcopi originis. arg. extra de præsumpt. c. quoidam. & c. quamo. C. de rescin. ven. l. quisquis.

Episcopus est triplex scilicet originis, domicilij, & beneficij.

s ¶ *Cathedralibus.*]id est episcopalibus, ob honorem cathedræ sic dictis. arg. de offic. ordi. conquerente. de dona. pastoralis.

t ¶ *Vacantibus.*] intelligo qualitercunque siue morte, siue renunciatione, depositione, translatione, vel aliàs quoquo modo, cum indistinctè loquatur. arg. 7. q. 1. §. ecce quibus. ff. de bono. possessi. contra tabu. l. 2. §. vlt. pro socio. l. actione. §. publicatione. Et quia

Vacatio multipliciter contingit.

 vtrobique

rundē[a] : & hi[b] de beneficijs tā dimissis, quàm (vt pmittitur[c]) perditis[d], nos[e] vel Apostolicā sedē[f] certificare studeant quāprimum[g] commode poterunt indilate[h], vt de illis salubriter disponere valeamus[i]. ¶ Quantum[k] autē ad modificationē attinet ante factam[l]: illa dumtaxat & nō alia beneficia ecclesiastica[m] quocunq; nomine[n] nuncupētur, curā animarū habere cēsemus, quæ parochias[o] habent, in quibus est animarū cura, non per vicarios[p] perpetuos, sed per rectores aut ministros beneficiorū ipsorū, vel illorū tēporales[q] vicarios exercēda: necnon & illa, quorū ministris ratione beneficiorū huiusmodi cōpetit visitare[r], inquirere[s], procurationes[t] recipere, suspendere[u], excommunicare[x] seu ab excommunicationis & suspensionis sententijs absoluere[y] de consuetudine[z] vel de iu

vtrobique est eadem ratio: hoc igitur casu capitulum cathedralis ecclesiæ vices sustinet episcopi quo ad beneficiorū dimissionem recipiendam, licet ipsa vel alia de se non cōferant. ne sede va. illa.

a ¶ *Eorundem.*] scilicet eporum beneficij & domicilij, vt supra.

b ¶ *Et hi.*] scilicet episcopi: vel eis deficientibus, capitulum.

c ¶ *Vt præmittitur.*] s̄. in tribus proximis §.

d ¶ *Perditis.*] sed de q̄bus perditis hoc intelliges? dices ne loqui de perditis illis, quæ retineri poterant: quia alia nō dimittuntur iuxta præcedentes §. vt eorū collatio spectet ad Papam? Dicas q̄ sic: mens enim fuit conditoris huius canonis suæ collationi reseruare omnia beneficia, quæ ipso iure per hanc constitutionem vacare censentur, vt s̄. dixi.

e ¶ *Nos.*] scilicet viuentes.

f ¶ *Vel Apostolicam sedem.*] scilicet, nobis ad æternæ salutis gaudiū euocatis. Vel potes dicere sedem Apostolicam, etiam nobis viuentibus; cum vbi sit Papa, ibi sedes Apostolica, vt notaui s̄. in §. nos itaque. in ver. Romanæ Ecclesiæ.

g ¶ *Quam primum commode.*] scilicet arbitrarie, iuxta regionū longinquos vel propinquos viarum discursus. arg. de elect. c. cupientes. & c. quàm sit. lib. 6. de appel. cū sit Romana. C. eo. tit. l. cū post. & est simile huic de cle. ægro. c. vnico. §. si autē episcopus. lib. 6.

h ¶ *Indilate.*] id est, absque corpore, mora, vel negligentia.

i ¶ *Valeamus.*] non dicit, de perditis aliquid quòd de illis valeat disponere tamquā per hanc constitutionē reseruatis: quare facit pro hoc quod dixi in verbo, perditis. sed cum quantum ad certificationem Papæ faciendam, hic æquiparari videantur dimissa, & perdita: vr̄ q̄ sicut illa sunt hic reseruata, ita & perdita. Sed ad hoc potest dici, q̄ licet de hoc sit Papa certificandus, vt valeat de illis disponere: non ex hoc sequitur, q̄ de omnibus vt de reseruatis dispo nat vel disponere velit, aliàs hæc reseruatio iuris cōis sublatiua, potestati ordinariorū derogatiua, & sic odiosa ampliaretur, & extenderetur ad casus nō expressos. qđ de iure tolerabile nō videtur. per hoc autem quod dicit, salubriter disponere valeamus: videtur innui, q̄ Papa sit certificandus de talibus beneficijs, & eorū qualitatibus: quia illarum expressio aperire & parare potest viam salubri dispositioni Papæ.

k ¶ *Quantum autem.*] Sexta pars.

l ¶ *Ante factam.*] s̄. §. nos itaq;. scilicet q̄ quis vnā dignitatē personatum, officium, prioratum, ecclesiam vel aliud beneficium cum cura possit cum aliquo vel alio simili sine cura licite retinere.

m ¶ *Ecclesiastica.*] qualia sunt illa proprie, quæ clerico tantum conceduntur in perpetuum, id est ad vitam, quæ residentiam exposcunt: quam exigit omne beneficium, nisi de ɔ̄rio constet: vt not. per Inno. de cle. non resi. clericos. & de talibus dr̄, q̄ sine canonica institutione detineri non possunt. de insti. ex frequentibus. de reg. iur. c. 1. lib. 6. ad differentiam illorum quæ conferuntur etiam laico tamquam bene merito. 16. q. 1. c. possessiones. & q. 6. c. illud. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. 12. q. 2. quicunq; suffragio. vel causa pietatis. 12. q. 1. quia tua. 22. dist. c. si qui vero.

n ¶ *Nomine.*] de nomine enim curandum non est, ex quo constat de corpore. argum. extra de procura. petitio. ff. de hære. insti. l. quotiens. cum similibus.

o ¶ *Parochias.*] sed quæ beneficia habere dices parochias? Dic vt not. per Gar. & Guido. de elect. licet canon. lib. 6.

p ¶ *Vicarios perpetuos.*] beneficia igitur in quibus instituuntur vicarij perpetui, non dicuntur quo ad hanc modificationem habere curam, quin cum alio curato possint retineri, vt hic, & de præb. super eo. lib. 6. de se tn̄ curata sunt quo ad vicarios ipsos, vt not. Ber. de offic. vica. ex parte. Sed an rector principalis nihilominus dicatur curam habere? Dicas q̄ sic: quia cum spiritualem iurisdictionē super vicarium & alios habeat, vt dicto c. super eo. curam habere dicetur. de elect. dudū. & j. statim sequitur. sic sentit Host. de præb. expostulasti. de si. presby. constitutus. in verbo, perpetuus. & in c. ad hoc. super verbo, præfuerunt. Nō enim est incōueniens, q̄ in eadē ecclesia sint plures curam insolidum habentes vno super alio existenti. not. Inno. de præb. cū nō ignores. ad hoc facit in arg. efficax iste textus: q̄a cū tn̄ quo ad modificationē præfatā tales ecclesiæ habētes vicarios, nō dicantur habere curā quo ad rectorē principalē, vt hic: ergo aliàs cēsentur quo ad illū curā habere: aliàs quo ad modificationē istā nihil specialitatis induceret p hāc decr. arg. ad hoc de præb. lib. 6. præsenti. §. loca. de rerū permuta. c. 1. liē q̄ a statutū in certo casu singulariter, in alio effectū suū nō extēdit. arg.

Curā insolidum possunt plures in eadē ecclesia habere.

ff. de lega. 3. l. hæres meus. §. 1. de aur. & arg. lega. l. 1. §. itē si dux.

q ¶ *Temporales vicarios.*] ideo sic dictos: quia ad tēpus, nō in perpetuum duratura est eorum vicaria: puta cessante causa vel lapso tempore, ob quam & vsq; ad quod talis vicaria concessa est. extra de appel. peruenit. & de æta. & quali. c. ex ratione. de elect. cū ex eo. §. porro. lib. 6. & talibus committēda est cura per ordinariū. vt in dictis iuribus, & de offic. archid. cum satis. Si quæras quare illa beneficia, quæ reguntur per vicarios temporales nō dicuntur incurata, sicut illa quæ reguntur per perpetuos? Respondeo, quia rector principalis per temporalem vicarium deseruiendo, per seipsum deseruire & curam exercere censetur: cū ille iure suo hoc non faciat. arg. extra de restit. spol. cū venisset. ff. de acq. posses. l. quod meo. secus autē est in perpetuo, qui nomine & iure suo curā exercet, & pro illo iure agere & defendere se potest. de iud. cum deputati. de proba. ex litteris. cum beneficium proprium dicatur habere. de rescript. postulasti.

Vicarius tēporalis curā suo nomine non exercet: qđ tamen facit perpetuus.

r ¶ *Visitare.*] ista quæ sequuntur reddunt beneficium curatum, vt hic, & de elect. dudum. & ad quid teneatur ille qui visitat faciendum visitationis tempore: Dic vt legitur & not. de offic. ordi. inter cætera. 10. q. 1. decernimus. & c. episcopum. & c. placuit.

s ¶ *Inquirere.*] de inquisitione, quæ fit parte instante vel ex mero officio, qualiter & quibus præcedentibus habeat fieri, vide quod legitur de accus. qualiter. tam per ordinariam & extraordi. glos. & per Inno. de simo. licet Heli. Vbi not. q̄ inquisitio quæ fit ex mero officio iudicis, fieri potest etiam publica infamia non præcedente. & per hoc tolerari posse videntur inquisitiones, quæ fiunt per iudices moderni temporis tam ecclesiasticos, quàm temporales. & pro hoc facit extra vt eccles. benefi. c. vt nostrum.

Inquisitio an possit fieri infamia non præcedēte.

t ¶ *Procurationes recipere.*] quæ recipiendæ sunt iuxta formam, c. cum Apostolus. de censibus, & contra talem procurationem quæ debetur ratione visitationis de iure communi non currit præscriptio ex parte illius, qui ad eam tenetur, licet alius in eo possit eam præscribere: secus autem si debetur procuratio consuetudinis ratione: tunc enim per habentem etiam illam præstare, præscribi potest. extra de præscrip. cum ex officij. cum not. ibidem. In quibus autem, & de quibus rebus procuratio sit præstanda, vide quod not. Inno. de censi. Romana.

Procuratio an possit tolli præscriptione.

u ¶ *Suspendere.*] suspensio est multiplex. de quo vide quod not. per Compost. de consue. cum dilectus. per Inno. de exces. præla. tanta. per. Ber. de cle. excom. latores. Sed iuxta hoc quæro, si quis est suspensus ab officio, an intelligatur suspēsus à beneficio? De hoc dic per Io. And. extra de pœnis. c. fi. in glos. quæ incipit, nota nouam speciem, circa fi. cuius opinionem approbo qn̄ dr̄ in fi. illius glos. videntur istæ tres opiniones iungendæ & sequendæ, &c. Dic breuiter, q̄ aut suspensio inducitur ab homine propter crimē, quod cōstat fore commissum, & tunc extenditur ad beneficiū, nisi ex causa illud sibi retineatur, vt not. dicto c. latores. & de cle. pug. in duello, Henricus. & ad hoc facit de purg. cano. c. 2. & c. inter sollicitudines. cum ibi not. per Host. secus inducitur à canone, quia suspensus ab officio, suspēsus nō vr̄ à beneficio, nisi à iure exprimatur. sic not. Hosti. & Gul. post eū, de re iudi. c. cum æterni. & Io. 33. dist. c. præter hoc. licet in suspenso ab homine ibi notet idem, sed male.

Suspensus ab officio, an intelligatus suspensus à beneficio.

x ¶ *Excommunicare.*] excommunicationis diuersi sunt modi secundum leges & secundum canones: dr̄ enim quis excommunicari secundū leges à perceptione corporis Dominici, in corpore authen. de san. epi. §. omnibus autem episcopis. coll. 9. ibi not. de ista excommunicatione potest intelligi c. extra de vsu. quia in omnibus. q̄sique à gremio sanctæ matris Ecclesiæ. C. de sa. san. ec. l. placet. & ibi not. q̄sique ab ingressu ecclesiæ. in corpore authent. de interdi. collegi. hære. circa fi. coll. 8. C. de sum. tri. l. 2. q̄sique à cōione fidelium. sicut est banniri. in 10. coll. in tit. hic finitur lex. circa princ. De alijs speciebus & modis excommunicationis secundum canonistas, & ipsarum effectibus, dic vt not. per Host. in sum. de senten. excom. §. quot sunt species. & §. quis sit effectus.

y ¶ *Absoluere.*] talis absolutio competit ratione iurisdictionis, nō officij, vnde etiam simpliciter impendens tempore interdicti, non esset irregularis: secus si aliàs eam impenderet officiando, vt not. Inno. & Host. de exces. præla. tanta.

z ¶ *De consuetudine.*] collige hic talia de quibus præmittitur posse quæri per consuetudinem. de elect. dudum. §. sed cum iure. cum simi. & hoc indubitabile vr̄ de illis qui talia habent facere ratione suorum beneficiorum. Sed nunquid alicui priuato clerico

per consue-

per consuetudinem quæri posset, vt alium posset excommunicare? videtur quòd non. arg. ff. de offic. archid. cum satis. & istam opinionem sequitur Hostien. de foro comp. cum contingat. Inno. autem contrarium [1] tenet. de resti. spol. cum olim inter. & Host. ibidem in hanc sententiam declinare videtur.

[1] Pro quo facit gl. in d. c. cū contingat, quā Io. And. refert Ma... Soci. ibi nō legis ali bi. & emanat ibi Marit. ... diis possit corrigere familiā, & pater filiū. & addit ibi Bar. So zi. quòd iudex debet filium à patre sibi traditum punire sūm voluntatē patris. l. 1. C. de pa. pote. nos pœna mortis. l. milites a. §. fi. ff. de re mil. C... polla l. cas tela sua 1. alleg. l. qui cū vno. §. filium. eo. tit. Fonta.

a ¶ *De iure.*] ad quos de iure cōmuni excommunicare & absoluere spectat, vide quod legitur 2. q. 1. nemo. extra de offi. ordi. cum ecclesiarum prælatis. & plenius in summa per Hostiensem de senten. excōmu. §. quis possit excommunicare.

b ¶ *Iuribus alijs.*] de quibus dixi s. in glossa beneficia igitur. vel dic, alijs, vt in decreta. licet canon. de elect. lib. 6. & de præben. de multa. & eod. tit. cū singula. lib. 6. de æta. & quali. c. ex ratione. cum similibus.

c ¶ *Quo ad cætera.*] scilicet præterquam ad modificationē hic positā.

d ¶ *Permansuris.*] sic nota. q detractione facta super certo articulo iuris antiquo per nouū, in cæteris remanet nō correctum, quia quod non mutatur, &c. C. de testa. l. sancimus. de appel. præcipimus.

re [a]: iuribus [b] alijs de animarū cura loquētibus in suo robore quo [c] ad cætera permansuris [d]. Nulli [e] ergo omnino hominū liceat hanc paginam nostrarū moderationis, statutorum, constitutionum, reseruationis, inhibitionis, & voluntatum infringere [f], vel ei [g] ausu [h] temerario contraire. Si quis autem hoc attentare [i] præsumpserit, indignationem [k] omnipotentis Dei ac beatorum Petri [l] & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum [m]. Datum [n] Auinioni xiij. Calend. Decembris, anno secundo.

TITVLVS IIII.

De concessione præbendæ, & Ecclesiæ non vacantis.

¶ *Executores gratiarū & iudices causarum à sede Apostolica deputati, in diœcesibus iam diuisis procedere possunt sicut ante diuisionem poterant.*

Et congrue ponitur sub hoc titulo, cum loquatur de executoribus, de quibus frequens mentio habetur in titu. de conces. præben. lib. 6. patet in cap. executor. cap. si capitulo. & cap. si soli. Et potuisset situari sub tit. de rescript. vel de offic. deleg. vel de paroch.

e ¶ *Nulli ergo.*] hic posset pars septima assignari.

f ¶ *Infringere.*] cum enim principis constitutio quemcunque arctet etiam inuitum, omnis homo ad eius obseruantiam tenetur. C. de legi. l. 3. & l. leges sacratissimæ. 25. q. 1. cap. generali. extra de consti. cap. 1. etiam si aliàs videretur dura vel iniqua. 19. distin. in memoriam. ff. qui & à quibus. l. prospexit.

g ¶ *Vel ei.*] scilicet paginæ.

h ¶ *Ausu temerario.*] hoc dicit, quia ex causa rationabili & secundum iura alia confirmata, non est prohibitum contra verba huius constitutionis ire, vt mens seruetur cōditoris: permissum est enim verba legis offendere seruata mente. ff. qui petant tu. l. credendū. de excu. tut. l. scire. §. aliud. extra de verb. signi. c. intelligentia. sic not. ff. de legi. l. contra. & dixi de reg. iur. cap. inspicimus. lib. 6. & ideo permissum est doctori interpretari verba legis. C. de prof. qui in vrbe Constant. l. vnica. lib. 12. not. extra de postula. prælato. cap. 1. C. de legi. l. 1.

Legis verba licet offendere seruatam mēte.

i ¶ *Attentare præsumpserit.*] scilicet infringere, vel ausu temerario contra istam constitutionem venire.

k ¶ *Indignationem.*] humano more loquimur. simile extra de reb. eccle. nō alie. si quis presbyterorū. 24. q. 1. odi, & proieci. extra de exces. præla. clerici. in corpore authen. vt nō luxuri. contra natu. §. 1. coll. 6. proprie enim loquendo Deus numquā indignari potest, cum sit incommutabilis. de hoc etiam per Host. dicto cap. si quis.

l ¶ *Petri & Pauli.*] de istis Apostolis singulariter dicit, quia alios Apostolos quadā prærogatiua præcellunt. 2. q. 7. cap. beati. & qui vrbem Romanam parili consortio glorioso cruore martyrij consecrarunt. de elect. fundamenta. lib. 6.

m ¶ *Incursurum.*] sed qualiter [a] hæc intelliges & verba similia in litteris gratiosis Papæ apponi consueta, q infringens constitutionem vel mandatum temerarie, talem indignationem incurrat. Potest dici non improbabiliter, q si talia infringat, vel nō seruet Papæ constitutionē, credens ipsam constitutionē facere nō potuisse, hæreticus est cēsendus. 25. q. 1. violatores. & multis cap. seqq. 19. dist. c. nulli fas. quare hoc casu non immerito talis per hoc errans in potestate clauiū, Petro & in eius persona suis successoribus datarū, Matth. 16. c. 24. q. 1. quodcunque. extra de re iudi. c. ad Apostolicæ. §. nos itaque. indignationē Dei & Apostolorū incurrere dicitur, cum sit ibi extra fidem: Sed si aliàs credat Papam constitutionem facere potuisse, sed aliter eam seruare contemnit, vel eam infringit, non est per hoc censendus hæreticus, sed grauiter peccat, sic q pœnam depositionis meretur. 4. dist. §. vlt. sic sentit Ioa. dicto c. nulli fas. & clarius Gar. extra de elect. cap. generali. lib. 6. nam & secundum legem ciuilem transgrediens principis constitutionem, pœna sacrilegij tenetur. C. de ero. mili. anno. l. lege repetita. lib. 12. & hoc casu etiā cum talis peccare dicatur, & quantum in sa est, principi obtemperare nolit contra verbum Domini. 1. Petri. c. 2. extra de maiori. & obed. cap. solitæ. indignationē Dei & Apostolorum non immerito incurrere dicitur.

[a] De materia huius glossæ vide notato per doctores in cap. 1. de sepultura. lib. 6.

n ¶ *Datum Auinioni.*] Arg. in instrumentis contractuū vel procurationū fore apponendum locū contractus. sic sentit Accur. C. de tabu. l. generali. lib. 10. & Ioa. And. extra de re iud. c. abbate. §. pen. & Host. plenius prosequens extra de fi. instr. c. inter dilectos. §. 1. in verbo, facilius. pro quorū opinione facit in corpore authen. quib. mod. natu. effi. legi. §. quantū. coll. 6. Sed si tanti viri intelligere voluerunt, q loci appositio sit de substantiali essentia instrumenti, hoc non reputo penitus expeditū. Zenzelinus.

Loci appositio an sit de substantia contractus.

CAP. I.

Sedes [o] † Apostolica in suis actibus [p] veritatē [q] prosequens [r], lucem [s] amans, libenter euitat [t] nodosę [u] ambiguitatis inuolucrū [x], illamque sibi semper in suis ordinationibus reseruare cautelam [y] intendit [z], vt de illis [a] ita proueniat cōmodum, quòd alijs non im-

¶ *Sedes Apostolica.*] In quatuor partes est diuisibilis præsens constitutio. In prima enim harenga seu præfatio præmittitur. In secunda, facti recitatio subiungitur: ibi, *Sane prodē*. In tertia expectantibus beneficia ex virtute litterarū Apostolicarum declaratio annectitur: ibi, *Verum quia, &c.* In quarta ad litteras iustitiæ eadem declaratio extenditur: ibi, *Idem etiam, &c.*

† Hæc extrauagans habetur inter cōmunes sub titu. de offi. deleg. cum glossa Gulielmi de Mōte Laudune.

o ¶ *Sedes.*] quæ censetur esse vbi Papa est, vt dixi plene in decre. Execrabilis. & in cap. Ad onus.

p ¶ *In suis actibus.*] Actus sedis Apostolicæ confirmandi sunt iuxta possibilitatē actibus diuinis: omnis enim Christi actio nostra est instructio. 2. q. 1. Deus omnipotens. 81. dist. c. legitur. potissime per virtutem humanitatis & clementiæ, per quā sola Dei seruatur imitatio, & q sola Deo nos æquat. in corpore authen. vt iud. sine quoquo suffra. §. itaque. coll. 2. C. de nupt. l. imperialis. de dona. inter vi. & vxo. l. vlt. iuxta illud: Imitatores Dei estote sicut filij charissimi. & ad hoc facit 40. dist. cap. non nos. & multis cap. seqq.

Christi actio nostra est instructio.

q ¶ *Veritatem.*] quid est [3] veritas? Respondeo, ipse Deus, qui de se ipso dicit: Ego sum via, veritas, & vita. Ioan. 14. c. & legitur. 11. q. 3. c. existimāt. & c. Imperatores. & c. abijt. de pœnit. dist. 2. c. si enim inquit. § qui dicit. 8. dist. si consuetudinē. Sed veritas in quantū est creatura humana, potest dici indubitata rei certitudo, maxime per visum. Insti. de gra. cogna. §. hactenus. & in corpore authen. de fide instru. circa prin. coll. 6. vnde veritati omnis opinio habet succumbere. 8. dist. c. veritate. ff. qn actio de pecu. est annalis. l. 1. §. vlt. aliàs est ibi lex, quæsitū. & ad leg. Aquil. l. inde Neratius. §. vlt.

[3] Veritas quid est? & vide B. Thomam par. 1. q. 16 art. 1.

Veritas opinioni præfertur.

r ¶ *Prosequens.*] intantum q sententiam per se latam commutat in melius ex causa veritate comperta. 35. q. 9. c. sententiam. extra de re iudi. c. cum olim. de pur. vulg. c. significantibus. ff. quando actio de pecu. est annalis. l. quæsitum. aliàs est ibi §. sub l. 1.

s ¶ *Lucem amans.*] Nota principē, qui lex est animata in terris. in corpore authen. de consuli. §. vlt. coll. 4. lucis & claritatis amicū fore: nā nihil proprius est legū quàm claritas. in corpore authē. de test. imperfecte. §. nos igitur. coll. 8. & simplicitas magis quàm difficultas placet legi. Inst. de fideicō. hære. §. sed quia. Nec mirū, quia qui in tenebris ambulat, nescit quo vadat. iuxta verbū Dñi, Matth. 15. 38. dist. c. quæ ipsis. de æta. & quali. c. cū sit. & ideo alibi legitur: Qui male agit, odit lucē. arg. Inst. de ob. quæ ex delict. nas. §. furtū. nā tenebræ aptæ sunt ad malū. ff. de ven. insp. l. 1. § mul er.

Claritas est propria legibus.

Tenebræ multis officiunt.

t ¶ *Euitat.*] nec mirum cum ad eam & ad eius onus spectet iuris dubia declarare. extra qui fil. sint legi. c. per venerabilem. §. rationibus. cum eius sit interpretari cuius fuit & condere. C. de legi. l. vlt. 11. q. 1. §. ex his omnibus. extra de sent. excom. inter alia.

u ¶ *Nodosæ.*] idest perplexæ & inuolutæ ad instar modi inextricabilis. simile extra de ver. sig. cū olim. Inst. de fideicō. hære. §. sed quia.

x ¶ *Inuolucrum.*] idest, inuolutionem & perplexitatem.

y ¶ *Cautelam.*] eius cautela magna debet nobis esse instructio. 81. distinct. legitur.

z ¶ *Intendit.*] scilicet in dubio.

a ¶ *De illis.*] scilicet ordinationibus.

a ¶ Detri-

mineat detrimentum [a]. ¶ Sane [b] pridē ad diuini cultus augmentum [c], & ad salutem [d] populi, quem in nonnullis [e] ciuitatibus ac diœcesibus sic multiplicauit [f] Altissimus, quòd in earum [g] singulis singulorum [h] vultus [i] nequibat, vt eum decet [k] vnicus [l] pastor inspicere, aut alias [m] partes boni pastoris [n] implere, salubriter intendentes, in ipsis diœcesibus (quarum nonnullas in duas, & aliquas in plures diœceses duximus [o] diuidendas) certas ciuitates [p] & ecclesias ereximus cathedrales [q], quarum singulis proprias, distinctas, & limitatas [r] diœceses [s] iussimus assignari. Verum [t] quia plures ante [u] ordinationem seu diuisionem nostram huiusmodi tam à nobis quàm a prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus Apostolicas obtinuerūt litteras [x] super beneficijs ecclesiasticis in [y] ipsis tunc [z] integris diœcesibus vacaturis [a], quarū [b] nonnullæ [c] restant adhuc [d] executioni [e] mādandæ: Nos amouere volentes [f] cuiusuis dubitationis scrupulū [g], qui circa executionem gratiarū super huiusmodi beneficijs concessarum posset [h] forsan incidere, & prouide [i] considerantes attentius, quod per ordinationē seu diuisionē nostrā prædictam [k] ius [l] ad rē expectātibus dicta beneficia antea cōpetēs ex ratione [m]

a ¶ *Detrimentum.*] hoc dicit, quia non debet vnl cum alterius iniuria subueniri. 22. q. 2. c. primum. 14. q. 5. denique. C. de emanci. lib. l. nec auus. vnde in dubio Papa per suam ordinationem nō intendit iuri alterius derogare. ff. ne quid in lo. pub. fi. l. 2. §. merito. & §. si quis à principe. 99. dist. nullus. & c. ecce. de offic. deleg. ex parte 2. & c. super eo. de resti. spol. audita. cū similibus. Ratio huius est. quia omnibus subditis æqualis defensio iuris est, per l. debita. ff. de pœnis. l. capitaliū. §. ad statuas. & per consequēs per principem, cum ipse obtinere velit qđ suæ leges volunt, in corpore authen. de iud. §. omnis autem. coll. 6. ne aliàs inde videantur nasci iniuriæ, vnde iura nascuntur. C. vnde vi. l. meminerint. extra đ accusa. qualiter 1.

Princeps & leges cū illos nelsu dere debent.

b ¶ *Sane pridem.*] Secunda pars. & sume verbū, salubriter intendentes. quod est infra.

c ¶ *Augmentū.*] desideriū est enim, & esse debet cuiuslibet fidelis, & potissime vicarij Christi augmentare cultum diuinum, vt hic, & extra de consti. ex parte. de rescript. quia per ambitiosam. lib. 6.

Nihil sit sine Deo.

d ¶ *Salutem populi.*] scilicet Christiani indigentis permaxime pabulo verbi Dei. Matth. 4. cap. 44. dist. sit rector. extra de offi. ordi. cap. inter cætera.

e ¶ *Nonnullis.*] idest aliquibus: duobus enim verbis negatiuis magis affirmari quàm negari videtur. ff. de verb. sig. l. duobus. simile de rescrip. quia nōnulli. de hoc plenius in decr. cū inter nōnullos.

f ¶ *Multiplicauit Altissimus.*] Deus ergo multiplicare suum populum dicitur, cum sine ipso fiat nihil. Ioa. 1. C. de veteri iure enucl. l. 1. 23. q. 4. c. Nabuchodonosor. in verbo, non ergo. aliàs est ibi §.

g ¶ *Earum.*] scilicet ciuitatum vel diœcesum.

h ¶ *Singulorum.*] scilicet de populo.

i ¶ *Vultus.*] hoc verbum sumi potest large pro actu extrinseco: & tunc expones, vultus, idest actus exteriores seu intrinsecos, ex quibus de extrinsecis præsumitur bonum vel malum. 41. distin. §. vlt. 32. q. 5. qui viderint. de præsump. ex studijs. Inst. de rerū diu. §. ceruos. in corpore authen. de mona. §. cogitandō. coll. 1. vnde versus:

Vultus dupliciter sumitur.

Intima per mores cognoscimus exteriores.

Potest etiam accipi stricte pro aspectu faciei, & expone tunc, vultus, idest facies, quas episcopus confessionis tempore in confitentes sibi debet inspicere, vt discernat quato rubore seu tremore, vel erubescentia quis peccata confiteatur, vt secundum hoc pænitentiam moderetur. argu. ad hoc ff. de quæst. de minore. §. tormenta. cautela est tamen adhibenda, ne ex aspectu concupiscentia inhonesta possit subsequi, puta ex aspectu faciei muliebris: super quo vide quod plene not. Host. in sum. de pœnis. §. qualiter sacerdos.

k ¶ *Vt eum decet.*] hoc dicitur, quia episcopus curam habere dicitur omnium & singulorum de diœcesi. 10. q. 1. regenda. 25. dist. perlectis. & ipsorum animæ de eius manibus requiruntur. extra de offi. ordi. irrefragabili. de reg. iur. quamuis.

l ¶ *Vnicus pastor inspicere.*] quare ob multitudinem messis credentium dignum fuit, vt mitterentur alij operarij ad tantam messem recolligendam. 22. dist. in nouo.

m ¶ *Aut alias.*] puta scilicet prædicationibus, sacramentorū collationibus, & simile. de offi. ordi. inter cætera.

n ¶ *Partes boni pastoris.*] quales debeant eius esse, vide quod not. 44. dist. sit rector. & 45. dist. disciplina.

o ¶ *Duximus diuidendas.*] diuisio & vnio episcopatuum ad solum Papam noscitur pertinere. 16. q. 1. præcipimus. & c. sicut. extra de exces. præla. sicut vnire.

Episcopatus Papa solus diuidit.

p ¶ *Ciuitates.*] Nota ciuitatem dici antequam ibi sit sedes Episcopalis: non ergo talis sedes constituit ciuitatem. ad idem 3. q. 2. audiuimus. 80. dist. cap. 1. extra de priuile. c. 1. vbi de hoc, per Pet. de Samp. Quid autem dicatur ciuitas, videre potes quod super hóc recitat Guiliel. de rescript. statutum. in verbo, ciuitatibus. lib. 6.

q ¶ *Cathedrales.*] idest, Episcopales.

r ¶ *Limitatas.*] talium diœcesum limites præscribi non possunt. 16. q. 3. cap. licet in regulis.

s ¶ *Diœceses.*] à quo loco diœcesis incipiat computari, an à fine ciuitatis, quæ murorum ambitu clauditur, an à fine suburbiorum ciuitatis, vide quod not. Vin. de rescript. Rodulphus. & Guliel. in c. statutum. super ver. in ciuitatibus. lib. 6.

t ¶ *Verum.*] Tertia pars.

u ¶ *Ante ordinationem*] de obtinētibus enim litteras post talē ordinationem & diuisionē non esset dubitatio, cū litteræ de vna diœcesi mentionem facientes. ad aliam suum effectū nō extenderent.

x ¶ *Litteras.*] tales litteræ vtpote ambitiosæ, sunt restringendæ non relaxandæ. extra de pb. cum olim. & eod. tit. c. quamuis. lib. 6. & de talibus litteris consueuit per aliquos dici, quòd in beneficialibus sunt loco tit. vt not. Compo. de rescript. c. super litteris. circa fin. Sed in cōtrarium videtur, quòd gratia, quæ sine litteris fieri potest, semper litteras præuenit, vt not. Inno. de rescript. constitutus. nam sola verbalis collatio facta consentiē ti, dat ius in beneficio. de præb. si tibi absenti. de conces. præb. c. vlti. lib 6. & argu. C. de dona. l. sancimus. §. exceptis. & not. Inno. de rescrip. c. litteris. vnde pōt dicere φ littera Apostolica est loco tituli quo ad probationē iuris quæsiti per collationē præcedentē, nō aūt est pro titulo quo ad iuris acquisitionē, cū sine ea sit iā quæsitū. Aliqui tñ dicūt, φ littera est pro titulo in collatione facienda, nō aūt in iam facta, vel est titulus remotus nō immediatus. sic videtur sentire Guli. de lit. contest. c. exceptionis. in glo. 1. ad principale. lib. 6. Sed aliter & forte verius pōt dici, φ etiā in facienda nō sit titulus; quia sicut in iā facta verbalis collatio est titulus iure quæsitus absq; alia traditione. arg. extra de accus. accedens & not. Compost. de const. cū M. & Inno. de præb. cū inter. ita & in facienda mandatū verbale factū conferendo, est titulus, cuius vigore competit imploratio officij mandatarij pro facienda collatione, qua facta assequitur quis ius in re, ante vero ius ad rem. licet nō in re. de præb. c. quodam de conces. præb. c. vlt. lib. 6. Sed littera Apostolica erit probatio illius tituli, sicut alia scriptura quæ fit de titulo, non est titulus, cum frequenter solo consensu perficiatur. ff. de actio. & obliga. l. ex consensu. Instit. de obl. quæ ex cons. cum similibus. sed eius probatio. ff. de pign. l. contrahitur. Et ad ista pote. videre quod Guliel. pro & contra plene prosequitur in procemio lib. 6. & quod aliàs dixi ad istam materiam de rescript. cap. litteras. clem. 5.

Litteræ Apostolicæ an sint iure pertinēs pro titulo.

y ¶ *In ipsis.*] scilicet ciuitatibus.

z ¶ *Tunc.*] scilicet tempore diuisionis per nos factæ.

a ¶ *Vacaturis.*] in quibus solus Papa, non alius ius conferre potest. de conces. præben. proposuit.

Papa solus ius in vacaturis confert.

b ¶ *Quarum.*] scilicet litterarum.

c ¶ *Nonnullæ.*] idest, aliquæ seu multæ.

d ¶ *Adhuc.*] scilicet post factam prædictam diuisionem.

e ¶ *Executioni.*] quæ non debet retardari prætextu obiecti criminis, scilicet quoad missionem in possessionem, nisi contra publice diffamatum. de accus. accedens vnde litteræ executoriæ consueuerunt de curia emanare. An autem per eas ius, & quale quæratur, vide quod not. per Ber. & Inno. de rescript. constitutus.

f ¶ *Volentes.*] dic vt dixi supra in verbo, euitat.

g ¶ *Scrupulum.*] idest sollicitudinem seu curiositatem. simile de simonia, per tuas 2.

h ¶ *Posset forsan incidere.*] hoc dicit, quia nihil sic indubitatum est inter homines, quin posset, licet aliàs sit decisum, quandam sollicitam dubitationem suscipere. in corpore authent. de tabel. §. & non fingant. coll. 4.

i ¶ *Prouide considerantes*] prouida secundū ios fuit cōsideratio conditoris huius capituli per ea quæ not. s. in verbo, detrimentum.

k ¶ *Prædictā.*] scilicet factā de vna diœcesi in duas vel in plures.

l ¶ *Ius ad rem.*] idest ad petendum beneficiū competens, & illud est conditio ex canone, vel officium iudicis, vt not. Inno. de cōstit. cum M. in glo. pen. & de præb. inter cætera. in glo. scilicet collatio. Et illud ius petenti competit ex mādato Papæ facto de prouidendo, aliter de beneficio vacaturo, vt dixi supra in glo. tales litteræ. Et est ius in re, quod ex collatione quæsitum est, vt ibi dixi.

Ius ad rem & ius in re differunt.

m ¶ *Ex ratione.*] scilicet ioris, secūdū quā principes licet solutus [a] legibus profitetur se velle viuere. C. de legi. l. digna vox. nec vult à iuris tramite deuiare. extra de prob. licet. de excep. cū inter. de accus. licet. §. ne autē. aliàs immo vult obtinere qđ suæ leges volunt. in corpore

a Vide D. Thomam. 1. 2. q. 96. art. 5.

in corpore authen. de indi. §. omnis autem. & talis voluntas in co appellatur potestas ordinata: ex voluntate autẽ illa, solutaque pote state, qua cunctis præeminet, talis mutatio de qua sequitur fieri po tuisset. de rescrip. quia per ambitiosam. lib. 6. & arg. de pœni. dist. 3. § in persona. tunc enim sufficeret sibi pro ratione voluntas. Inst. de iure nat. § sed & qd principi. ff. de constitu. prin. l. 1. quæ in dubio sancta & iusta præsumtur. 40. distin. cap. non nos. & ibi not.

Potestas ordinata & soluta in principe reperiuntur.

a ¶ *Mutari non debet*.] facit ff. de iti. actuq; pri. l. nec enim. C. de admi. tut. l. sancimus. extra de reg. iur. cap. factum. legitime. lib. 6.

b ¶ *Maneat*.] scilicet ius ad rem competens. Simile potest induci de legato vel fideicommisso relicto, quod est ex re manet sicut prius, licet diuisio interueniat. ff. d leg. 2. l. Titia. §. Lucia. de pignoris obligatione quæ firma remanet, licet res obligata diuidatur. C. cõia vtri. iudi. l. si factis. & de seruitute quæ solida debetur, licet fundus seruiens ad pluses deuenerit. ff. si serui. ven l. loci corpus. §. si fundus. & ff. fam. ercisc. l. hæredes. §. an ea. & §. contra si promissor. & de iurisdictione seu visitatione, quæ in totũ debetur sicut prius post talem diuisionẽ, vt in extrauag. domini Ioan. Papæ xxij. quæ incipit, ad Apostolatus.

Diuisio nõ tollit legatum nec pignoris obligationẽ, &c.

Not. argũẽ diligẽter seruandũ, & forte nõ solũ in præsentatione, vt gl. hic, sed etiã i alijs qualitatibus, vt not. tibi gal. de reg. lib. 6. & vltra iura vulgaria quæ de ordine dicunt, adde tibi tex. & gl. in tit. de desen. cia. § quæ igitur. col. 5. vide Clau. Cãtincellã in loco ab ordine. Imol. Nic. Euet.

mutari[a] non debet, quin adeo efficax in diuisis diœcesibus maneat[b] sicut prius[c] erat: auctoritate præsentium declaramus[d], quod omnes & singulæ gratiæ[e] super beneficijs, vacaturis[f] ante diuisionẽ huiusmodi[g] in ipsis quondam integris[h] diœcesibus à nobis vel prædictis prædecessoribus personis quibuscũque[i] concessæ[k] tam in ipsis[l] nunc[m] diuisis, quàm in alijs[n] diœcesibus decisis ab illis[o], eisdem modo[p] & forma possint suo[q] ordine[†] per[r] executores inde datos, & alios ad quos id pertinebit[s], ad debitam[t] executionẽ adduci, quibus[u] ante diuisiones sæpefatas poterant[x] & debebant. Idẽ[y] etiam declaramus[z] quo ad litteras Apostolicas iustitiã[a] continentes: vt videlicet iudices dati per[b] illas in causis quarumlibet[c] personarum, quæ nunc[d] de huiusmodi diœcesibus diuisis[e] existunt[f], possint iuxta earum tenorem[g] prouidẽ[h] procedere, ac si dictæ diœceses de quibus mentio in litteris eisdẽ habetur, integræ[i] remansissent[k]. Nulli, &c.

¶ *Nullus impediat capitula, archidiaconos, & alias personas in iuribus, quæ sibi competebant in ecclesiis integris, quin illa iura percipiant post diuisionẽ ipsarum sicut ante soliti erant percipere: quoniam in beneficijs diuisis habet quis eadem iura, quæ habebat in integris. Et hoc cap. sub hoc titulo fuit positum, quoniam declarat præcedens, vt clare patet. Concor. cap. quia monasterium. de relig. domi. in antiquis.*

o ¶ *Ab illis*.] scilicet antiquis & ante diuisionem integris.

p ¶ *Modo & forma*.] vt secundum mandatum de prouidendo executores prouideant, & per mandatum de compellendo compellant, iuxta capitulum, si capitulo. & cap. si solt. & cap. quia cunctis. de concel. præben. lib. 6. cum sua materia.

q ¶ *Suo ordine*.] quasi dicat iuxta prioritatẽ præsentationis, circumscriptis dolo & negligẽtia notabili. de rescrip. tibi qui. & c. duobus. lib. 6.

r ¶ *Per executores*.] executor ad gratias procedere potest exusa nõ cognita, vt not. Inno. de præsump. dndũ. de concel. præb. proposuit. & Compost. de rescrip. capitulum. & Guiliel. eo. tit. c. statutũ. lib. 6. etiã aliquo non citato. not. per Inno. de transl. episc. c. vlti. Sed an executor datus ad prouidendũ, debeat admittere oppositores vel excipientes: vide quod not. per Inn. de despon. impub. c. ad dissoluendum.

Executor ad gratias, qualiter procedere potest.

s ¶ *Id pertinebit*.] sed q sunt illi? Respõdeo subexecutores dati p principales executores, vel ordinarij habentes promissiones vel collationem facere ad instantiam executorum datorum ad compellendum. extra c. si soli. de concel. præben. lib. 6.

t ¶ *Debitam executionẽ*.] quasi dicat, seruata forma rescripti prouidendo de beneficio quod exdit in gratia, non de alio. de præben. cui de non sacerdotali. lib. 6. & arg. ad hoc C. quorum appell. non recipi. l. ab executione.

u ¶ *Quibus*.] scilicet modo & forma.

x ¶ *Poterant*.] scilicet ex mandato sibi facto de prouidendo, vel compellendo, vel alio.

y ¶ *Idem etiam*.] Quarta pars. & expone idem, scilicet quod dictũ est supra proxi. de litteris gratiæ.

z ¶ *Declaramus*.] hic dic vt dixi in parte præcedenti in verbo simili, declaramus.

a ¶ *Iustitiã continentes*.] vt sunt illæ, per quas mãdatur de iure partium debite cognosci, & negotium debito fine decidi.

b ¶ *Per illas*.] intellige tales, quæ iurisdictionis fuerint attributiuæ. in alijs enim secus: puta si essent ab excommunicato obtentæ in alio articulo; quàm appellationis vel absolutionis. de rescri. ipso iure. lib. 6.

c ¶ *Quarumlibet personarum*.] nõ ergo refert per quascunque personam, aliàs tamen habilem, & contra quemcunque litteræ fuerint impetratæ, ob textus vniuersalitatem. argu. de maio. & obe. c. solitæ. 19. dist. c. si Romanorum. ff. de hære. insti. l. hoc articulo. & de leg. præstan. l. 1. § generaliter. Sane tamen intelligas si litteræ sint ita impetratæ, q ex sui forma quascunque personas possint apprehendere: aliàs secus. de rescript. sedes Apostolica.

d ¶ *Nunc*.] scilicet tempore editionis huius decret.

e ¶ *Diuisis*.] scilicet ab illis diœcesibus, de quibus in litteris fit mentio.

f ¶ *Existunt*.] scilicet ratione domicilij, vel ratione rei ibidẽ possessæ: super quo vide si placet quod aliàs plene not. de rescript. c. statutum. lib. 6. licet aliqui ibidem contra notent.

g ¶ *Tenorem*.] hoc dicit, quia forma mandati & tenor est exacta diligentia obseruandus. de rescript. cum dilecta. de resti. spol. Pisani. ff. man. l. diligenter. aliàs processus non valeret iudicialis, sed partialis, idest, per partes habitus & factus, puta ipsarũ confessiones forte valerent. per cap. Pisanis. vbi sic not. Pet. de Samp.

Mandati formã iudex seruare tenetur.

h ¶ *Prouidẽ*.] puta discretione præuia, quæ mater cæterarũ virtutũ dicitur. de offi. cust. c. 1. de re iud. pastoralis. §. verum. Clem. 5. 1. q. §. præsentium. nam & contra multa iudices dati iurisdictionẽ sortiuntur, etiam in litteris non expressa, maxime contra illa sine quibus causa commissa ad effectum perduci non possit. de offic. de leg. c. 1. & c. præterea. vt lis non contesta. quoniã frequenter. §. vlt. ff. de iurisdi. om. iudi. l. 2. & arg. ff. de proc. l. ad rẽ. & l. ad legatũ.

Iudex multa i litteris nõ expressa potest.

i ¶ *Integra*.] idest, non diuisæ, vel aliæ ab illis non decisæ.

k ¶ *Remansissent*.] & sic per consequens computabantur olim duæ dietæ. iuxta cap. nonnulli. de rescript. hodie vna. iuxta cap. statutũ. eod. tit. lib. 6. à fine diœcesis, perinde ac si non fuisset diuisa respectu non habito ad diœcesim nouã, idest, de alia decisam, de qua conue-

c ¶ *Prius erat*.] ratio huius est, quia ex diuisione secuta conditio oblationis ex gratiosis litteris ortum habens, mutari de iure non potest. arg. ff. de verb. oblig. l. 2. §. 1. de prætor. stipu. l. prætoriæ. §. incertam. fam. ercisc. l. hæredes. §. cõtra si promissor. cũ similibus.

d ¶ *Declaramus*.] non videtur ergo hæc constitutio iuris noui editiua, sed antiqui declaratiua, cuius iuris antiqui mens obligatur ex iuribus in glo. proxi. allegatis.

e ¶ *Gratiæ*.] cum dicat, omnes & singulæ, intelligendũ est quod hic dicitur, nedum de concessis in forma speciali, immo in forma communi, puta pauperum: quia licet in illis secundum alios litteræ tales dicantur de iustitia, nihilominus gratiosæ dicuntur, cum omni lege humana Papa sit solutus. 9. q. 3. cuncta per mundum. ff. de legi. l. princeps. vel alio respectu sunt gratiosæ in hoc, q magis vni quàm alij conceduntur. extra de præb. relatum. cũ ibi not. arg ff. ad senatusconsul. Sylla. l. 3. §. sicut omnes. de reli. glo. vlt. extra de iure patr. cum auiẽ. cum similibus. & hunc intellectũ denotat verbum, quibuscunque. quod est infra.

Præsul Romanus est omni lege solutus. & vide B. Thomam 2. 2. q. 56. art. 5. ad 3. argum.

f ¶ *Vacaturis*.] de concessis igitur ad iam vacantia beneficia hic non loquitur, cum in illis facta gratia statim possit suum effectum consequi, nec ex diuisione subsequenti possit in illis alicuius probabilis dubitationis scrupulum suboriri, contra quod præsens constitutio prouisionem induxit declaratoriam.

g ¶ *Huiusmodi*.] scilicet diœcesum.

h ¶ *Integris*.] idest, non diuisis.

i ¶ *Quibuscunque*.] istius verbi vniuersalitas expresse designat, q etiam de gratiis in forma communi concessis quod hic dicitur intelligatur. arg. ff. de hære. insti. hoc articulo. extra de maio. & obe. c. solitæ. iuxta finem. quia in eis fauorabilior est exusa non mutandi ius ad rem competens ex talibus diuisionibus, quàm in cæteris, vt not. Compost. de rescript. c. capitulum. in glo. quia quæstiones. §. item quæritur an executor. versic. sed post dictum.

k ¶ *Concessæ*.] sed de quibus concessis intelliges quod hic dicitur, an de concessis proprio motu Papæ, vel ad preces, vel supplicationem? Dic q de omnibus, cum dicat textus, omnes & singulæ: & dicat, quibuscunque: non distinguendo instantibus aliquibus vel non. arg. de leg. præstan l. 1. §. generaliter. 19. dist. si Romanorum. extra de priuil. quia circa. & quia in omnibus eadem est ratio: ergo idem ius. ff. de fonte. l. 1. §. hoc interdictum. extra de confir. vti. cum dilectam. cum similibus. & quia diuersitatis ratio reddi non potest, idem ius esse in omnibus inductum videtur. ff. de iniu. testa. l. posthumi §. 1. de verb oblig. l. à Titio. C. de libe. præteri. l. 1.

l ¶ *In ipsis*.] scilicet diœcesibus.

m ¶ *Nunc diuisis*.] scilicet in duas vel in plures, vt supra prius integris & antiquis.

n ¶ *Alijs diœcesibus*.] scilicet nouiter creatis & erectis.

conuenlendus exiſtit. Ratio huius poteſt eſſe, quia impetranti reſcriptū nihil poteſt imputari, nec ex ſuperuenienti tali deciſione vel diuiſione diœceſum, ius illi quæſitū ex reſcripto ad conueniēdum aduerſariū tolli debet. arg. extra de reſti. ſpo audita. de elect. c. conſtitutionē §. inſuper. Clem. 5. ff. ne quid in lo. pub. l. 2. §. merito. & §. ſi quis à principe. & in c. dilecto. de verb. ſign. c. ex parte. & c. ſuper eo. de offic. delega. & firmat Cōpoſt. in c. cauſam. de reſcrip. & in §. 3. proxi. præcedenti. Zenzelinus.

uil. paſtoralis. ff. ne quid in lo. pub. l. 2. §. merito. & §. ſi quis à principe. C. de emancip. lib. l. nec auus. ne aliàs naſcātus iniuriæ, vnde iura naſci debēt. extra de accuſ. qualiter. C. vnde vi. l. meminerint.
f ¶ *Continetur expreſſe.*] Vbi ergo hoc exprimeretur, ſeruandū eſſet 19. diſt. in memoriā. ff. qui & à quib. l. proſpexit. quia licet inferiores prælati iura vnius eccleſiæ in aliam ſine certa ſolemnitate transferre nō poſſunt, extra de reb. eccle. non alie. c. 1. Papa tñ gaudet plenitudine poteſtatis. 2. q. 6. c. decreto. extra de vſu pal. c. ad honoré. 9. q. vlt. c. cuncta per mundum. & c. per principalē. hoc facere poteſt, nec eſt qui audeat dicere, Dñe cur ita facis? de pœnit. diſt. 3. §. perſona. cū in ijs quæ de iure ſunt poſitiuo poſſit pro libito ſuper his diſpenſare. extra. de cōcel. præb. c. proſuit.

Papæ nullus audeat dicere, Domine cur ita facis?

t ¶ *Nos præſentis.*] Tertia pars.
u ¶ *Statuti.*] hoc ſtatutum cū vniuerſis ſit directū, ius cōe continet: nā & vim ſententiæ, & rem perfectā noſcitur obtinere. extra de verb. ſign. c. in his.
x ¶ *Eccleſiarum.*] ſcilicet nouarum.
y ¶ *Præcipimus.*] tale præceptum ſeruandum eſt, aliàs nō ſeruans puniri debet. quia quod præcipitur. & c. 14. q. 1. quod præcipitur. extra d ver. ſig. in his. qui enim poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.
z ¶ *Ne capitula.*] ſume verba, impediant quoquo modo, q̄ ſunt infra.
a ¶ *Primarijs eccleſijs.*] ideſt primæuis & antiquis. a quibus aliæ ſunt diuiſæ.
b ¶ *Procurationes recipiant.*] ſuper hoc vide quod notaui in c. execrabilis.

Diuiſio textualis.

A ¶ D *Apoſtolatus.*] Diuide iſtā decre. in quattuor partes. in prima facti præmittitur recitatio. In ſecūda ſuper diuiſione epiſcopatuū ſubiungitur Papalis intentio: ibi, *Quia igitur.* In tertia annectitur ipſa conſtitutio: ibi, *Nos præſentis, &c.* In quarta ſubinſertur trāſgreſſus cōminatio: ibi, *Si enim aliqui.*
a ¶ *Aliquarum eccleſiarum.*] ſcilicet nouiter in cathedrales erectarum.
b ¶ *Eccleſijs.*] ſcilicet antiquis cathedralibus.
c ¶ *Ex certis cauſis.*] ſcilicet ad diuini cultus augmentū & ſalutē populi Chriſtiani.
d ¶ *Ad hoc.*] ideſt, ad diuiſionem de ipſis faciendam.
e ¶ *Auctoritate Apoſtolica diuiſarum.*] vt in decreta. ſedes Apoſtolica. & bene dicit, Apoſtolica. ad nullū enim inferiorē ſpectat epiſcopatuū diuiſio. 16. q. 1. cap. præcipimus. & §. ſicut. not. extra de exceſ. prel. c. ſicut vnire. de offi. lega. c. q translationem.

Epiſcopatus diuidere nullus poteſt præter Papam.

f ¶ *Alijs perſonis.*] ideſt perſonatū vel aliud ius beneficiale obtinentibus. extra de reſcrip. ex parte S. perſonæ. de offic. ord. ad hoc ſi pſona.

Perſona dicitur aliquis perſonatū habens.

C A P. II.

AD Apoſtolatus noſtri peruenit auditum, quod aliquarum [a] eccleſiarum per nos ab alijs eccleſijs [b] ex certis [c] cauſis, quæ ad hoc [d] noſtrum animum induxerunt, auctoritate [e] Apoſtolica diuiſarum, prælati & ſubditi capitulis, archidiaconis, & alijs [f] perſonis eccleſiarum [g], à quibus ſupradictæ [h] eccleſiæ ſunt diuiſæ, multipliciter iniuriari [i] præſumunt, nō [k] permittētes eos vti iuriſdictionibus & iuribus [l] ſuis, ſicut ante diuiſionem huiuſmodi vtebantur. Quia [m] igitur intentionis [n] noſtræ non extitit, nec exiſtit, per diuiſionem epiſcopatuum [o] eccleſiarum [p], à quibus diuiſiones factæ [q] ſunt, capitulis, archidiaconis, vel alijs perſonis velle aliquatenus [r] derogare, niſi quatenus in diuiſionū huiuſmodi litteris Apoſtolicis continetur [s] expreſſe: Nos [t] præſentis auctoritate ſtatuti [u] vniuerſis prælatis, capitulis, & alijs quibuſcunque perſonis eccleſiaſticis eccleſiarū [x] deciſarum, & in cathedrales eccleſias per nos auctoritate Apoſtolica erectarū, præcipimus [y] & mandamus, ne [z] capitula, archidiaconos, & alios perſonatus vel dignitates, officia ſeu beneficia in prædictis primarijs [a] eccleſijs obtinentes, quominus viſitationes exerceant, procurationes [b] recipiant, iuriſdictiones & iura archidiaconalia [c] & alia bona obtineant in prædictis [d] deciſis diœceſibus, ſicut ante diuiſionem huiuſmodi obtinebant [e], niſi quātum in diuiſionum huiuſmodi litteris Apoſtolicis caueatur expreſſe, impediant quoquo modo [f], quouſque per ſedem Apoſtolicam aliud fuerit ordinatum. [g] Si enim [h] aliqui contra præſens præceptum agere [i] vel facere [k] præſumpſerint, nos præſumptores tales digna [l] curabimus animaduerſione punire. Nulli, &c. noſtrorum præcepti & mādati infringere, &c. Datum Auinione quinto Calend. Octobris, anno quinto.

TITVLVS V.

Ne ſede vacante aliquid innouetur.

¶ *Vacante ſede imperiali, cum iuriſdictio ad Papam deuoluatur, ſub pœna excōmunicationis hic prohibetur, quòd nullus tunc nomen vicarij Imperatoris, vel alterius cuiuſcunque officij retineat, aſſumat vel reſumat, nulluſque ei obediat vel auxilium præbeat: aliàs excōicatio in perſonas, & interdictum in terras (niſi intra duos menſes reſipuerint) profertur. Tandē modꝰ huius pceſſus publicandi exprimitur. hoc dicit.*

C. VNI.

SI [m] fra-

g ¶ *Eccleſiarum.*] ſcilicet cathedralium antiquarum.
h ¶ *Supradictæ eccleſiæ.*] ſcilicet erectæ nouiter in cathedrales.
i ¶ *Iniuriari.*] non ſumitur hic iniuriari ſpecialiter pro contumeliam facere: ſed generaliter pro eo quod non iure fit. ff. de iniur. l. 1. ad legem Aquiliam. l. ſed ſi quacunque. §. iniuriam.
k ¶ *Non permittentes.*] & malefacientes alijs, quod ab eis ſibi fieri nollent. 1. diſt. in prin. extra de maio. & obed. c. dilecti. ne quiſquā impediri debeat vti iure ſuo. ff. de iti. actuq; pri. l. ſi deuia. ſi à paren. quis manu. ſuer. l. nō vſque. aliàs eccleſiaſticus ordo cōfundi dicitur ſua vnicuiq; ſi iuriſdictio nō ſeruetur. 11. q. 1. peruenit.
l ¶ *Iuribus ſuis.*] puta viſitationibus ſuis, & procurationibus, & ſimilibus, vt patet j. Suis aūt ideo dicit: quia licet iura beneficiorū nō ſunt propriè beneficiatorū: pro ipſis tamen nomine ſuo & agere & defendere poſſunt, ſi fuerint ſeculares. extra de iudi. c. cū deputati. & de proba. ex litteris. not. Compoſt. de reſcript. c. edoceri.
m ¶ *Quia igitur.*] Secunda pars.
n ¶ *Intentionis noſtræ.*] Not. ad intentionem facientis ſicut & mādantis fore recurrendum. extra de offi. deleg. ſuper eo. de præb. c. cum cauſam. & c. cum olim. de arbi. c. expoſita. ff. de leg. 1. ſi ſeruus plurium. §. vlt. de condi. & demon. l. in conditionibus. de excuſ. tut. l. ſcire. §. illud. qui pet. tut. l. credendum. cum ſimilibus.
o ¶ *Epiſcopatuum.*] ſcilicet nouiter creatorum & erectorum.
p ¶ *Eccleſiarum.*] ſcilicet antiquarum.
q ¶ *Factæ ſunt.*] ſcilicet epiſcopatuum nouorum.
r ¶ *Aliquatenus derogare.*] collige hic vulgatū notabile. quia princeps per factū ſuū iuri alterius derogare nō intendit, niſi inquantū exprimit. extra de offi. deleg. c. ſuper eo. de vſu pal. ex tuarū. de pri-

Princeps alterius iuri derogare nō intēdit.

c ¶ *Archidiaconalia.*] quæ ſunt iura archidiacono de iure cōi competentia, vide qđ not. 25. diſt. c. perlectis. extra de reſt. ſpo. litteras. & melius per Inno. & Hoſt. de offi. archi. c. ad hoc. & c. cum ſatis.
d ¶ *Prædictis deciſis.*] ſcilicet nouiter ab alijs antiquis.
e ¶ *Obtinebant.*] per diuiſionē igitur talem factam iuriſdictio alijs competens vel eius exercitiū nō tollitur. Sic in l. cauetur q diuiſis adminiſtrationibus & mutatis ab antiquo ſchemate, adminiſtrabūt officiales primæui ſicut prius. in corpore authen. de admi. offi. in ſac. ap. circa ſi. 2. coll. & §. illud tñ ſancimus. coll. 3. ex cuius legis mēte fuit ſumptū quod hic ſtatuitur: ſicut nō tollitur ius cōpetens ex litteris ad beneficia vel ad lites primitus impetratis ex tali diuiſione, vt in decret. ſedes Apoſtolica. & dic vt ibi dixi.

Ordo ſeruetur.

f ¶ *Quoquo modo.*] ſcilicet facto vel verbo, per ſe, vel per alium, publice vel occulte.
g ¶ *Ordinatum.*] tunc enim ordinatio ſua eſſet in omnibus obſeruanda, vt ſupra dixi.
h ¶ *Si enim.*] Quarta pars.
i ¶ *Agere.*] verbo, vel re ipſa.
k ¶ *Facere.*] re ipſa, vel facto. ff. de verb. ſign. l. Labeo.
l ¶ *Digna.*] ſcilicet arbitrarie, iuxta culpæ qualitatem & proteruitatem excedentium imponenda. extra de pœnit. ſi quis ſuadente. Clem. 5. ff. eod. tit. l. aut facta. cum ſimilibus. Zenzelinus.
m Si *fratrum.*] ¶ Hæc decreta. congrue poteſt diuidi in quinque partes. In prima cōſtitutionis occaſio ſeu ratio præmittitur. In ſecunda facti recitatio de vſurpantibus iura vacantis imperij ſubiungitur: ibi, *Sane in noſtrā, &c.* In tertia: contra ipſos eiſq; adhæren-

Diuiſio textualis.

adhærentes seu fauentes monitio sub pœna, & in contemnẽtes ista sententia annectitur: ibi, *Quia igitur, &c.* In quarta omnis eisdem vsurpantibus facta super hoc obligatio dissoluitur: ibi, *Et vt quibuslibet, &c.* In quinta, de literis seu processu contra tales factis facienda publicatio pollicetur: ibi, *Cæterum vt huiusmodi.*

a ¶ *Fratrum.*] episcopos & superiores prælatos Papa fratres, cæteros vero omnes ecclesiasticos vel seculares appellat filios: aliàs literæ suæ falsæ præsumuntur. extra de crim. fal. c. quàm graui.

b ¶ *Coepiscoporum.*] vocat ergo hic Papa episcopos suos coepos: sicut & Imperator appellat milites suos cõmilitones. ff. de milit. testa. l. 1. dicuntur aũt coepi quasi simul epi: vnde cæteri epi quo ad ea, quæ sunt de efficacia consecrationis vel ordinis tanta gaudent potestate, quanta gaudet Papa, licet quo ad alia epi sibi pares nõ possint dici, cũ dicãtur vocari in partẽ sollicitudinis: ipse vero solus in plenitudinẽ potestatis. 2. q. 6. ð cætero. & cap. seq. extra de vsu pal. c. ad honorẽ.

Epi tñ pol sunt quãtũ Papa quo ad ea quæ sunt de cõsecrationis efficacia.

fratrum [a] & coepiscoporum [b] nostrorum & aliorum [c] quorũlibet iura illibata [d] seruari, & ab omni fore dispendio [e] diminutionis [f] extranea cupimus, & ad illud libenter nostræ sollicitudinis studiũ [g] adhibemus: multo fortius [h] equidem pro nostris & Romanæ Ecclesiæ sponsæ [i] nostræ iuribus & honoribus conseruandis [k], ex iniuncto [l] nobis officij debito, Apostolicæ prouisionis partes teneamur [m] impendere, ne temporibus nostris vsurpationis [n] iniuriã subeant, aut detrimentum cuiusuis derogationis incurrant [o]. ¶ Sane [p] in nostram & fratrum [q] nostrorum deductum est (fama diuulgante) notitiam [r], quòd licet de iure sit liquidũ [s], & ab olim fuerit inconcusse [t] seruatum, quòd vacante imperio sicut & nũc per obitum quondam Henrici Romanorum Imperatoris vacasse dinoscitur, cũ in illo [u] ad secularem iudicem nequeat haberi recursus [x], ad summum Pontificem, cui in [y] persona beati Petri terreni [z] simul & cœlestis [a] imperij iura Deus ipse commisit [b], imperij prædicti [c] iurisdictio, regimen, & dispositio deuoluuntur [d], & ea [e] ipse [f] (durante ipsius vacatione imperij) per se, vel alium seu alios exercuisse [g] noscitur in imperio memorato: nonnulli tamen in Italiæ partibus potestatis & dignitatis [h] fastigium [i] illicite [k] ambientes [l], in nostrũ & Romanæ sanctæ matris [m] Ecclesiæ (quantum [n] in eis est) præiudicium euidens, ac diminutionem honoris [o] & iuris, vicariatus seu

m ¶ *Teneamur impendere.*] ad hoc 27. dist. c. ecclesiæ. extra de confir. vti. c. cum dilecta.

n ¶ *Vsurpationis iniuriam.*] hic vsurpatio in mala parte sumitur, puta pro illicita inuasione vel occupatione, vt alibi 23. dist. c. illud 16. q. 3. licet. C. de fun. re. priua. vsus aquæ. lib. 11. arg. sumitur in bona parte: vsurpatum, idest, in vsum vel consuetudinẽ inductũ. ff. solu. mat. l. si constãte. §. quotiens. in fi. de vsucap. l. 2. de iniu. l. iniuriarum. §. vlt.

Vsurpatio in malã & bonã partẽ sumitur.

o ¶ *Incurrant.*] simile dicit lex in tutore, qui pati non debet iura pupilli sui tolli vel perire. C. ð admi. tut. lex quæ. §. nec vero domum.

p ¶ *Sane.*] Secũda pars.

q ¶ *Fratrum nostrorũ.*] scilicet Cardinaliũ, & super hoc vide qđ not. in decre. Execrabilis.

r ¶ *Notitiã.*] hoc enim scire dicimur quod ab alijs audiuimus. 22. q. 5. c. hoc videtur. & ad hoc extra de sent. excõ. cum desideres. §. secundæ ff. de peti. hæred. l. item veniunt. §. petitã. & §. à quo. de admi. tu. l. quidam. §. ex quo.

s ¶ *Sit liquidum.*] vt extra de re iudi. pastoralis. §. vlt. Clem. 5. de foro comp. c. licet. vbi de hoc per Inno. & Hostien. & arg. extra de homi. pro humani. lib. 6.

c ¶ *Aliorum quorumlibet.*] nedũ Christianorũ, immo etiã Iudæorum [a], cũ & illis iura sua illæsa seruari mandentur. C. de Iudæ. l. Iudæi. & l. nemo exterus. & l. nullus. & l. die sabbato. extra eo. tit. c. Iudæi siue Sarraceni. Et quid de iuribus aliorũ, puta Paganorũ vel Sarracenorũ, vel aliorum quibus bellũ per Ecclesiam est indictum, vel per episcopos ecclesiæ: nunquid illa seruanda sunt illæsa? Videretur q sic, cũ sic indefinite & vniuersaliter loquat, Quorumlibet, quod verbũ de sui natura tã bonos quàm malos comprehendit. arg. ff. de hære. insti. hoc articulo. extra de maio. & obe. c. solitæ. in fi. Sed contrariũ est dicendũ, cum bona taliũ occupanti concedantur ex causa. ff. de acqui. re. do. l. naturaliter. §. vlt. Inst. de rer. diui. § itẽ ea. 23. q. 4. dicat aliquis. sicut & bona hæreticorum confiscari iubentur. C. de hæret. Auth. Cazaros. extra eo. tit. c. vergentis. & portantium arma inimicis fidei. simile extra de Iudæ. ita quorundã. & cõmittentiũ crimẽ læsæ maiestatis. C. ad leg. Iul. maiest. l. quisquis. extra de pœnis. felicis. lib. 6. 5. q. 1. §. verum. versi. si quis ex militibus. Vel breuius potes dicere, q quibuslibet iura sua illæsa dicantur seruanda, nisi ex culpa propria priuationem talium iuriũ incurrerint vel incurrere debeant. Et expones illud, aliorũ quorumlibet, scilicet merentium, & de se habilium ad iura aliqua acquirenda: & sic verbum vniuersale limitabitur & restringetur, sicut & alibi. C. de sacrosan. eccl. l. 1. & 1. dist. c. omnes leges. extra de priuil. c. vt priuilegia. §. illud. de sent. excom. si vero.

[a] Ad hanc gl. vide Oldra. consi. 4. & Pet. de Ancha. c. quãuis. de vsu. & ãtu. pellã doct. Aurel. in c. 2. de homi. in 4. parte conclusi. 1. Iudæus factus Sarracenus an puniatur, puniit idẽ Oldra. cõsi. 51. Cuius rationes sequitur Lu. Ro. singul. 608. licet ibi dicat rationes Oldra. nõ valere & qua pœna puniatur Iudæus cognoscens Christianam, vide Oldra. consil. 114. ibi, Pando ne Iudæo fuerit extra vitilia, & pœna iniungenda Iudæis not. Pelin. in c. postulasti. de Iudæis. Pennia.

d ¶ *Illibata.*] idest intacta vel illæsa.

e ¶ *Dispendio.*] idest, damno. simile de rescript. dispendia. lib. 6. de iudi. cap. dispendiosam. clem. 5. Authen. de colla. §. super hoc censemus. coll. 9.

f ¶ *Diminutionis extranea.*] quasi dicat diminutionem nescientia. simile in corpore authen. constitutio, quæ de dignitatibus. §. illud. coll. 6. ex quo § somptum fuit hoc verbum.

g ¶ *Studium adhibemus.*] expediendo consilia. & ad tollenda subditorũ dispendia pernoctãtes. in corpore auth. vt iud. sine quoquo suffra. in prin. coll. 2. & adde qđ dixi in c. ad onus. in verbo, cupiẽti.

h ¶ *Multo fortius.*] hoc dicit, quia quisque se ipsum [a] & sua plus diligere tenetur quàm aliena, vnde dici consueuit:

Alphius ille perit, qui se plus diligit vllum.

nam prima charitas incipit à se ipsa. C. de serui. & aqua. l. præses. & ibi not quare etiã legitur q eũ non habens in se, in alio præsumitur nõ habere. 23. q. 5. c. si nõ licet. ff. de bo. eorũ qui mortẽ sibi consci. l. vlt. § sic autem. de ædil. edi. l. cum autem. § excipitur.

[a] Vide omnino beatũ Thomam 2. 2. q. 26. art. 4.

i ¶ *Sponsa nostra.*] scilicet spirituali, cui matrimonij spiritualis vinculo alligatus Papa dicitur vt quicunque alius episcopus. 21. q. 2. c. sicut in vna 7. q. 1. sicut alterius. extra de testa. c. requisisti.

k ¶ *Conseruandis.*] super hoc alibi scribitur, iustitiam nostram & Ecclesiæ sponsæ nostræ nolumus negligere, qui alios in sua iustitia confouemus. extra de immu. eccle. cap. quoniam. lib. 6. de sup. negli. prælat. licet.

l ¶ *Ex iniuncto.*] simile extra de hæret. cum ex iniuncto.

t ¶ *Inconcusse seruatum.*] quasi dicat absq; alia interpretatione: & sic per talem obseruantiã potuit consuetudo ius tribuens introduci. extra de ver. sig. abbate. C. de edi. priua. l. 3. in totũ. de emanci. lib. l. 1. de appar. iud. l. viros. lib. 12. extra ð appel. bonæ memoriæ.

u ¶ *Cum in illo.*] scilicet vacanti imperio.

x ¶ *Recursus.*] simile de foro comp. licet. cũ in temporalibus nullus citra Papam sit Imperatore quo ad iura imperij superior. argu. 20. dist. duo sunt. 7. q. 1. in apibus.

y ¶ *In persona beati Petri.*] ad hoc extra de re iudi. ad Apostolicæ. §. nos itaque. lib. 6. 40. dist. §. non nos.

z ¶ *Terreni.*] idest, laicorum, secundum Lauren.

a ¶ *Cælestis.*] idest, clericorum, secundum eum. Vel potest exponi proprie terreni, idest, temporalia quo ad forum contentiosum, cælestis, idest, spiritualis quo ad forum animæ: iuxta illud, Quodcumque ligaueris, &c. 24. q. 1. quodcumque. & q. 2. c. legimus.

b ¶ *Commisit.*] Matth. 16. 22. dist. omnes. vbi reperies ista verba: Qualiter autem Deus videatur in personam Petri suis successoribus iura vtriusque imperij cõmisisse, & modũ per quem hoc probatur, vide prout not. per Inno. & Host. de foro comp. c. licet. Sed an istam cõmissionem Christus fecisse videatur nedum super catholicos & fideles: an etiam super non catholicos & infideles? Dic quòd sic. & super hoc vide quod not. Hostiẽ. extra de vot. & vo. redemp. c. quòd super his. in glo. magis. Item facit tex. in arg. quòd Papa habeat vtrumque gladium. & super hoc vide quod not. per Bern. & Hostiẽ. extra qui filij sint legi. causam quæ. & per Ioa. 10. dist. plenius per Host. in summa qui fil. sint legi. §. & à quo.

Imperium cõmissum est à Christo, etiã super infideles.

Papa habet vtrũq; gladium.

c ¶ *Prædicti.*] scilicet vacantis.

d ¶ *Deuoluuntur.*] sic iurisdictio prælaturæ episcopalis vacantis deuoluitur ad capitulum, extra de hæret. ad abolendam. de maio. & obed. his quæ. & c. cum olim. eod. tit. c. 2. lib. 6.

e ¶ *Et ea.*] scilicet iurisdictionem, regimen, & dispositionem.

f ¶ *Ipse.*] scilicet summus Pontifex.

g ¶ *Exercuisse.*] scilicet inconcusse, vt supra.

h ¶ *Et dignitatis.*] scilicet imperialis, quæ non immerito dignitas dicitur, cum etiam regalis potestas dignitas appelletur. extra de offic. deleg. cap. hac constitutione. lib. 6.

i ¶ *Fastigium.*] idest, altitudinem seu præeminentiam. simile 48. dist. c. sicut Neophytus.

k ¶ *Illicite.*] volentes forte magis præesse quàm prodesse.

l ¶ *Ambientes.*] & sic per consequens casum appetentes. dicto c. sicut Neophytus.

m ¶ *Matris Ecclesiæ.*] 15. dist. nõ licet. & c. præceptis. cũ similibus.

n ¶ *Quantum in eis est.*] hoc dicit, quia vere per factum eorum potissime cum sit vsurpatiuum Romanæ Ecclesiæ nõ præiudicatur. arg. C. de fun. rei priua. l. vsus aquæ. lib. 11. 93. dist. c. illud.

o ¶ *Honoris.*] ad cuius conseruationẽ sicut & iuris attendendũ est per præla-

alterius cuiuscunque nomen officij, quod ipso Imperatore viuente ex ipsius cōmissione gerebant in certis terris, territorijs siue locis post decessum ipsius absq; nostra vel Apostolicæ sedis petita vel obtenta licentia retinere sibi, & nonnulli etiam de nouo assumere quod nō gesserant, aut gestum antea posteaq; dimissum resumere temerarijs ausibus pręsumpserunt, quo vel quibus adhuc non verentur abuti, & sub eius vel eorū colore multa facere & fecisse noscuntur, quæ in nostram & Ecclesiæ prædictę iniuriam aperte redundant, non abhorrentes per id varijs inuolui criminibus, nec diuinę maiestatis formidantes offensam. ¶ Quia igitur error, cui non resistitur, approbari videtur, & latum pandit delinquentibus sinum, qui eorum peruersis conatibus non resistit; Nos volentes nostris & Ecclesiæ sponsæ nostræ iuribus & honoribus in hac parte prospicere, & malis ac scandalis, quæ ex retentione, assumptione, seu resumptione huiusmodi orta sunt hactenus, & quæ periculose possent in antea suboriri celeriter obuiare

per platū, vt in §. seq. & dic vt dixi in decre. ad conditorē. §. rursus.

a ¶ *Alterius cuiuscunque.*] puta œconomatus, vicedominatus, & aduocationis, casteldonatus, vel similis: arg. extra de iure patro. præterita. de elect. auaritiæ. lib. 6.

b ¶ *Commissione.*] potest ergo Imperator viuens certū officiū committere in aliqua terra imperio subdita, vt hic. ad idem in corpore authen. vt nulli iudi. §. & hoc vero iubemus. coll. 9. de admin. offic. in sacris appella. coll. 3. cū similibus. Sed nunquid per talē possunt per eū constitui iudices ordinarij? Dicas q sic. in corpore auth. de defen. ciui. §. nos igitur. coll. 3. Item cum per legem scriptā iurisdictio ordinaria tribuatur. ff. de iurisd. om. iud. l. & quia sic & per principē qui est lex animata in terris. in corpore authen. de consue. circa fi. coll. 4. & ita not. extra ne p̄la. vic. su. c. 1. Sed hic quæro, an talis cōmissa iurisdictio per principē reuocetur per eius mortem? Videtur q sic, ad instar iurisdictionis delegatæ, quæ morte mandatoris re integra expirat. extra de offi. deleg. gratum. & c. relatum. Sed contrariū verum est. vt probatur in corpore authen. vt nulli iudi. §. & hoc vero iubemus. ver. si vero & præcepta. coll. 9. & hoc sic sensit expresse Hostien. de offic. deleg. quoniam abbas.

Iurisdictio ordinaria tribuitur per legem mortuā, & per legem viuam.

Territoriū à terrendo dicitur.

c ¶ *Territorijs.*] à terrendo dictis. quod dic vt legitur ff. de verb. sig. l. pupillus. §. territoriū. De isto territorio habes 16. q. 7. omnes basilicæ. extra de elect. vbi maius §. præterea. lib. 6. C. de episc. & cler. l. nulli. §. q si in vico. de na. lib. si quis. de omni agro deser. l. quicunque. §. illud. lib. 11. ff. de iurisd. omn. iudi. l. vlt. de interdi. & releg. l. relegatorū. §. solet præterea. 63. dist. ego Ludouicus.

d ¶ *Ipsius.*] scilicet Imperatoris.

e ¶ *Absque nostra.*] scilicet dum fuerimus in humanis.

Sedes Apostolica est vbi est Papa.

f ¶ *Vel Apostolicæ sedis.*] scilicet post mortem nostram. Et quod dicit, Apostolicæ sedis, expone, idest, successorum nostrorū sedi Apostolicæ præsidentium, à quibus petita & obtenta licentia, à sede ipsa obtenta censetur, cū vbi Papa, ibi sedes dicatur, vt dixi in c. Ad onus. in verbo, sedem Apostolicam. & in c. Execrabilis. in verbo, Romanæ Ecclesiæ & isto respectu cum dicit textus, vel: potest exponi vel, pro, idest.

Disiunctiua pro parte vera, est tota vera.

g ¶ *Vel obtenta.*] Sed qualiter intelliges disiunctiuā, vel sufficeret ne talem licentiā petere, nisi obtineretur? Videtur q sic, ob naturam disiunctiuę, ad cuius verificationem sufficit alterā partem fore veram. ff. de cond. & dem. l. cū pupillus. §. disiunctiuo. de cond. insti. si hæredi. de verb. obli. l. si ita quis. extra de rescript. inter cæteras. Sed contrariū credo, q nō sufficeret eā petere nisi & obtineret. arg. extra de elect. si religiosus. & c. quàm sit. ne cle. vel mon. c. vt periculosa. Nam cū diminutio iuris & honoris Ecclesiæ Romanæ hic versetur, assensus & voluntas eius sponsi requiruntur. argu. ff. de aqua plu. arcen. l. in concedēdo. & l. in diē. C. de omni agro deser. l. quicūque. in fi. lib. 11. aliàs sequeretur absurditas, q quicūque vellet iura vacantis imperij vsurpare, licentiā peteret, & eam obtinere nō expectaret: & sic ista constitutio delusoria absq; fructu remaneret. contra iura. ff. ne quid in loco publ. l. vlt. de iud. l. si prætor. C. de bo. quæ lib. l. vlt. §. vbi aūt. & imposita magis verbis, quàm rebus videretur, quod nō est sentiendū. C. cōmunia de leg. l. 2. extra de elect. cōmissa. § porro. Et sic expones vel, pro et, aut pro idest, vt prædixi. nec est hoc nouū, vt mens rei agendæ seruetur. ff. de verb. sig. l. sæpe. C. de verb. sig. l. vlt. cū alterum tantū, idest licentiā petere per se non sufficeret, vt iam dixi : & ideo vtrūque etiam disiunctim positorum exigitur vt concurrat. not. extra de rescrip. ex parte 1. Vel potes aliter dicere, vt ad textum, cum dicit, petita, subaudias, & petenti concessa: & quod sequitur. scilicet, vel obtenta mera liberalitate abiq; aliqua facta petitione. arg. de præb. cap. si motu. & c. si pluribus. lib. 6. & eod. tit. si Romanus. Clem. 5. & hāc forte considerationem habuit canonis huius conditor sic disiunctim loquendo.

Item vbi agitur de pœna insti[illegible] la appel[illegible] simplicia non venit [illegible] lib. 6. l. ff. de verb. obli. gl. in procemio institu. de act. Poena.

Vel, pro et, quandoque sumitur.

Vide hic glo in verbo, & figu re l. si. cle. sæpe

h ¶ *Retinere sibi.*] quod prius ex commissione gerebant, vt supra.

i ¶ *De nouo.*] scilicet per mortem Imperatoris.

k ¶ *Non gesserant.*] scilicet eo viuente.

l ¶ *Antea.*] scilicet vita Imperatoris.

m ¶ *Dimissum.*] scilicet adhuc Imperatore viuente.

n ¶ *Resumere.*] scilicet eo mortuo.

o ¶ *Temerarijs.*] quia à iure improbitatis. arg. 2. q. 7. si qui sunt. extra ne cle. vel mon. cap. 1. lib. 6.

p ¶ *Quo.*] scilicet nomine.

q ¶ *Vel quibus.*] scilicet nominibus.

r ¶ *Abuti.*] hoc dicit, quia in vsurpatis propriè nō est vsus. arg. 33. q. 5. c. quod Deo. extra de testa. c. quia ingredientibus. C. de fun. rei priua. l. vsus aquæ. lib. 6.

s ¶ *Colore.*] idest prætextu. simile de elect. auaritiæ. lib. 6. C. de sacrosan. eccl. l. qui sub prætextu.

Infinitiua quo sunt præsentis signat.

t ¶ *Facere.*] de præsenti, vt differat à verbo sequenti. & quia infinitiua modus quæ de p̄senti sunt, denotat, nisi subiūgatur verbū futuri temporis. ff. de verb. obli. l. si stipulatus fuerim. §. 1. & l. si à colono. & l. cum stipulatus sim.

u ¶ *Fecisse.*] scilicet in præteritum.

Iniuriā Ecclesiæ so[illegible] Papa remittere nequit.

x ¶ *Iniuriā.*] illatā iniuriā Ecclesiæ Papa non posset remittere de iure cōmuni. 63. dist. c. Salonitanæ. 23. q. 4. si is qui. sed suæ personæ illatā bene posset remittere, & rancorē relaxare ex corde tenetur: nō tamen satisfactionem debitā, nisi velit. de pœnit. dist. 5. c. vlt. 90. dist. si quis contristatus. not. de hoc extra de malef. c. 1. de pœnit. Romana. lib. 6.

y ¶ *Per id.*] scilicet quòd qualecunque officium vel officij nomen super imperio vacante sine licentia sedis Apostolicæ retinere, assumere, vel resumere præsumpserint.

Magistratus & officia sibi falso nomine assumentes in ijs pœnis restringuntur.

z ¶ *Inuolui criminibus.*] sed quæ & qualia sunt crimina, quibus se inuoluere dicuntur? Ex præmissis potest dici, q tales qui falso nomine sibi magistratus assumunt, pœna criminis falsi restringuntur. ff. ad leg. Cor. de fal. l. qui nomine. & l. falsi. & l. eos. §. qui se. C. eod. tit. l. maiorem. Item pœna criminis læsæ maiestatis. ff. ad leg. Iul. maie. l. 3. §. vlt. Item proscriptionis pœnæ subiacentes, bonorū omnium amissione multantur. C. de appel. iudi. probatorias. lib. 12. Item crimine inuasionis, iuxta l. cum quærebatur. C. vnde vi. Item alijs forte quæ sollicitudini studiosi relinquo.

a ¶ *Offensam.*] quā incurrit immiscendo se rei ad se non pertinenti, scientes vel saltem scire debentes quod suum non est, ad alium pertinere. C. vnde vi. l. cum quærebatur. non contenti professione sua res alienas inuadendo. 93. dist. diaconi.

b ¶ *Quia igitur.*] Tertia pars.

Peccātē corrigere, an sit præcepti quo ad omnes. vide beatū Thomam 2. 2. q. 33. art. 2.

c ¶ *Approbari videtur.*] 83. dist. c. error. tenetur ergo quis resistere errori proximi. Sed an hoc quo ad omnes sit præcepti, vide q̄d legitur & notatur extra de hæret. c. qui alios. & c. cum ex iniuncto. §. pen. de sen. excom. quantæ. 2. q. 1. si peccauit. Et potest dici q à peccato cōmittendo quilibet proximū ex debito corrigere tenetur: & idem de cōmisso si sit iterabile. extra de cog. spi. tua. In alio peccato quo ad illos, qui supra alios habent iurisdictionē vel correctionem à iure permissam, est præcepti: in cæteris autē non, vt colligitur ex notatis in dictis iuribus.

d ¶ *Latum.*] idest largum vel amplum.

e ¶ *Pandit.*] idest patefacit vel aperit.

f ¶ *Sinum.*] idest locum vel incessum. simile ff. de proba. l. qui testamentum.

Gladij potestas est vtilis.

g ¶ *Non resistit.*] ideo enim lex prodita est, vt appetitus noxius sub iuris regula limitetur: in procemio decre. in §. denique. Et dic. nō resistit per prohibitionē, vnde lex dicit prohibitio nō faciendorū. ff. de leg. lex est. & per pœnarū impositionem. ff. de iusti. & iu. l. 1. Est enim lex delictorum correctio. ff. de leg. l. 2. & à Deo propter vindictam noxiorū potestas gladij est permissa. 23. q. 4. c. quæsitū. quæ cum timetur, & mali coercentur, & boni inter malos quieti viuunt, vt eod. cap. quæsitum. & c. non frustra.

h ¶ *Prospicere.*] præsidentis enim Ecclesiæ regimini incumbit officio, vt nō solū de animarū salute. verū etiā de extrinseca vtilitate & cautela sciat esse solicitus. 39. dist. Petrus. 86. dist. c. fratrem.

i ¶ *Ac scandalis.*] ad hoc extra de præscrip. nihil. & in procemio lib. 6 §. 1. in corpore authen. de quæsto. in prin. coll. 6.

k ¶ *Huiusmodi.*] scilicet vicariatus seu alterius cuiuscunq; officij.

l ¶ *Celeriter.*] ad hoc extra de accus. c. prælatorum.

Futura nō sunt in cogitatione humana.

m ¶ *Obuiare.*] futura enim præcauenda sunt prout possunt. ff. loca. si quis domū. §. 1. extra de elect. c. licet. de ser. nō ord. c. 1. vbi de hoc. 23. dist. in nomine Domi. l. nā & exempla præsentia nos cauere præmonent in futurum. 81. distin. cap. plurimos. in fi. Vel dic quòd de præsenti quid faciendum est, ne malum insurgat quod in futurum

in futuro posset insurgere: aliàs autem humanæ naturæ non est, an futurū bonum vel malum contingat. scriptum est enim: Non est vestrū noscere tempora vel momenta, &c. cum nec per humanam custodiam consequi possit, ne damnum vel malum euenire possit. ff. locati. l. sed damno. quia solius Dei est præscire futura. 26. q. 5. quòd autem.

necnon periculis [a] animarum huiusmodi retinentium, assumentium, seu resumentiū nomina [b], & eis abutentium (vt præfertur) salubriter [c] occurrere cupientes, præsentiū auctoritate monemus [d] sub excommunicationis [e] pœna omnes & singulos cuiuscunq; status, præeminentiæ, dignitatis, aut conditionis existant [f], etiam si Patriarchali vel quauis alia [g] superiori, siue episcopali [h] vel regia, seu alia [i] quacunque præfulgeant dignitate, qui post vacationem [k] imperij absq; nostra [l] vel sedis prædictæ licentia huiusmodi vicarij seu cuiusuis alterius officij nomen vbilibet [m] retinuerunt, assumpserunt, seu resumpserunt, & retinent: & qui assument, vel resiument forsitan in posterū, & sub talis donationis pallio [n] abusi sunt, & abutuntur, vel etiam abutentur potestate vel iurisdictione quacunq; [o] seu eius exercitio [p] publice vel occulte, quatenus decætero [q] etiā à denominatione huiusmodi [r] seu cuiuscunque [s] assumptione, resumptione ac retentione prædictis, nec non vsu, potestate & exercitio supradictis prorsus [t] abstineāt, & omnino desistant: Inhiben-

a ¶ *Periculis animarū.*] istis specialiter occurrēdum est. argu. extra de sepul. c. animarū. lib. 6. qui nimis emungit, sanguinem elicit. 4. distin. denique. extra de renū. nisi cum pridem. §. propter malitiam. cum ipsæ sint rebus quibuscūque præferendæ. C. de sacrosan. eccle. l. sancimus. in fine.

Sanguinē elicit qui nimis emungit.

b ¶ *Nomina.*] scilicet vicariatus vel alterius cuiuscunque officij.

c ¶ *Salubriter.*] hoc dicit, quia nimia increpatio nec correctionē recipit nec salutē. & leuiter castigatus de facili reuerētiā exhibet castiganti. 45. dist. cū beatus. ff. ad legē Aquil. l. nam nimia. iuxta illud:

Correctio sit moderata.

Qui nimis emungit, solet extorquere cruorem.
Immoderata facit correctio deteriorem.
Sed moderata satis correctio gignit amorem.

d ¶ *Monemus.*] hoc ideo, quia vindictā habet monitio præcedere. 12. q. 2. indigne. extra de sent. exco. sacro.

e ¶ *Sub excōmunicationis pœna.*] comminationis. non sententiæ sunt hæc verba in hoc casu.

f ¶ *Existant.*] simile extra de elect. c. generali. & c. fundamenta. §. vt autē. de immu. eccle. c. clericis. §. nos igitur. lib. 6. cū similibus.

g ¶ *Alia superiori.*] quæ hæc sit dignitas superior patriarchali nō occurit, nisi dicas de dignitate Cardinalatus, & secundum hoc est iste textus, & sequens in argumentum, q dignitas Cardinalatus est maior Pontificali, licet per aliquos dici consueuerit, q episcopalis dignitas sit maior quàm dignitas Cardinalatus.

Cardinalatus an sit maior pontificatu.

h ¶ *Siue episcopali.*] aliàs pontificali, præmittit dignitates ecclesiasticas tēporalibus, de quibus sequitur, vt denotet ipsas digniores esse temporalibus. arg. de transla. episc. inter corporalia. & de maio. & obed. c. solitæ. 16. dist. duo sunt. nam ex ordine tex. sumi argumentatio consueuit. in corpore authen. de hære. & fal. §. inordinatum. coll. 9. C. de nouo Cod. fac. §. pen. ver. seruus quidā, &c. cum multis similibus.

Dignitates ecclesiasticæ sunt tēporalibus digniores.

i ¶ *Alia quacunque.*] quæ multiplex pōt esse, vt patet de elect. fundamenta. §. vt autem. de immu. eccle. c. clericis. §. nos igitur. lib. 6.

k ¶ *Vacationem imperij.*] de retinentibus ergo vel assumentibus, vel resumentibus nomen alicuius officij super imperio nō vacanti, non habet locum hæc constitutio, cum tunc sit Imperator qui tales potest cohibere: nec tunc Ecclesia Romana in iure suo lædi dicatur, cum tunc regimen imperij ad eam non spectet, pro cuius conseruatione fuit edita principaliter præsens constitutio, vt patet in hoc §. & etiam præcedenti.

l ¶ *Nostra vel sedis.*] eadem videtur esse licentia Papæ & sedis Apostolicæ, vt supra dixi, q vbi ipse, ibi sit & sedes, vt dixi in c. ad onus. & plenius in c. execrabilis. licet per aliam factā adiectionē, scilicet beneplaciti vel volūtatis inducat differentiā inter ista, vt colligi. ff. loca. l. locatio precarij. extra de rescrip. c. si gratiose. lib. 6.

m ¶ *Vbilibet.*] idest, vbicunque. hoc enim aduerbiū est loci designatiuum, vt dixi in c. ad onus. in verbo, vbilibet.

Vbilibet, locū designat.

n ¶ *Pallio.*] idest velamine seu colore, vt in parte præcedenti.

o ¶ *Quacunque.*] denotat hoc verbum abusum.

p ¶ *Exercitio.*] meri vel mixti imperij, vel simplicis iurisdictionis. arg. ff. de iurisdict. omn. iud. l. imperium.

q ¶ *Decætero.*] respicit futurum tempus, nō præteritum. super quo vide quod notanter dicit Host. extra de spon. duo. cap. vlt.

r ¶ *Huiusmodi.*] scilicet officij.

s ¶ *Cuiuscunque assumptione.*] super hoc verbo est sequenda expositio, quam feci supra proxi. §.

t ¶ *Prorsus.*] hoc verbum & sequens omnino denotant quòd totaliter & in totū à prædictis abstineant.

tes [u] insuper sub pœna [x] prædicta omnibus & singulis patriarchis, prælatis, & etiam alijs superioribus ac regibus, ciuitatibus [y], comitatibus, vniuersitatibus, capitaneis, potestatibus, rectoribus, comitibus, vicecomitibus, baronibus, & alijs omnibus cuiuscunque sint dignitatis, conditionis aut status [z], ne prædictum huiusmodi nomen seu aliud quodlibet in eodem imperio [a] retinentes (vt præfertur [b]) aut assumentes, vel eorū aliqui sub denominatione [c] vel titulo huiusmodi nominū seu procuratores, commissarios, iudices, aut vices eorum gerentes quocunq; colore quæsito [d] recipiant vel admittant: nec vt vicarijs seu vicario aut officialibus imperij pareant [e], vel intendant, aut pareri vel intendi faciant [f] vel permittant [g], nec in his [h] eis vel ei quomodolibet præstent auxilium, consilium, vel fauorē [i]: Alioquin in omnes & singulos patriarchas, prælatos, & superiores, & inferiores reges, & cæteros denominationem prædictam (vt præmissum est) retinentes, assumentes, seu resumentes, ac illius [k] prætextu exercentes [l] quæcunque officia, potestates [m] seu iu-

u ¶ *Inhibentes.*] post tales inhibitiones dignū est detrimentū vetitos sustinere. extra de const. c. 2. Et super tali inhibitione vide qd not. 30. dist. c. nulli fas. extra de elect. cap. generali. lib. 6.

x ¶ *Pœna prædicta.*] scilicet excōicationis.

y ¶ *Ciuitatibus.*] talis inhibitio facta ciuitatibus, & alijs de quibus sequitur, facta censetur ipsis ciuibus, vel communitatem aut vniuersitatē constituentibus. arg. ff. de leg. 1. l. si hæres. §. vicis. & l. ciuitatibus. de vsufruc. leg. l. legatum ciuitati. iuncta l. 2. de re. dub. nam ciuitas, cōmunitas, vniuersitas de se (cum sit quid inanimatum) alicuius inhibitionis vel cēsuræ ecclesiasticæ capaces non sunt. arg. de sent. excom. c. si sententia. §. cum vero. lib. 6. & not. de exces. præl. c. tanta. & arg. ff. de condi. & demon. l. municipibus. vnde ea quæ in facto consistunt, per eas expediri nequeūt: quare per ipsarū membra habent expediri. argu. ad hoc C. de appa. pf. præt. l. comicularij. lib. 12. C. de excu. mune. l. maximarum. lib. 10. de aduo. diuer. iudi. l. restituendo. sic sentit Inno. de senten. excom. c. Romana. circa finem.

Videtur edita mentem istius constitutionis: neque debet aliquis sibi vsurpare nomen dignitatis, quā nec habere nec exercere potest iuribus al. leg. in glo. in verbo, in uolu. Fonta.

z ¶ *Aut status.*] simile de censi. c. felicis. §. 1. lib. 6.

a ¶ *Imperio.*] scilicet vacanti, vt supra.

b ¶ *Vt præfertur.*] scilicet sine licentia sedis Apostolicæ.

c ¶ *Denominatione.*] idest appellatione tantum, & nuncupatione.

d ¶ *Quæsito.*] simile de elect. c. auaritiæ. lib. 6.

e ¶ *Pareant.*] idest obediant.

f ¶ *Faciant.*] quia tunc perinde videtur ac si per se facerent. arg. ff. de vi & vi arm. l. 1. §. deiecisse. de admi. tut. l. ita autem. §. gessisse. de reg. iur. cap. qui per alium.

g ¶ *Permittant.*] Videtur ergo quòd communitas vel vniuersitas se super hoc debeat opponere: & hoc potest dici verum contra illos, quos cohibere potest. & super hoc vide quod not. ff de reg. iur. l. culpa caret.

h ¶ *Nec in his.*] scilicet cuiusque nominis, officij assumptione, retentione, resumptione, vel aliàs iurisdictione imperij vacantis exercitio, vt supra.

i ¶ *Vel fauorem.*] qualiter in talibus vel similibus fauor præstari dicatur, vide quod not. Guliel. de hæret. quicunque. lib. 6.

k ¶ *Illius.*] scilicet denominationis.

l ¶ *Exercentes.*] per solam denominationem prædictam non incurritur pœna sequens [a], cum sola denominatione non ita sit Ecclesiæ Romanæ præiudicialis, sicut cum ad tale exercitium peruenitur: nec per exercitium etiam incurritur, nisi prætextu talis denominationis fiat, vt patet per hūc tex. vnde si suo iure proprio, puta ex titulo ab Imperatore viuente obtento quis exerceret aliquod exercitium, non incurreret pœnam sequentem [a], cum ratione vacantis imperij nihil exerceat, quod ille textus exposcit: & pœna non est in dubio exaggeranda. arg. de pœnit. dist. 1. c. pœnæ. ff. de pœnis, l. interpretatione.

a Istud videtur contra text. in §. sane. & §. quia igit. vbi dicit, q totalis dispositio omnimodaria imperij, per mortē Imperatoris deuoluitur ad Papā, & officia per viuentē Imperatorem cōmissa nō possunt eo mortuo geri sine licētia sedis Apostolicæ, tamē glos. in ver. cōmissione. allegat bona iura in contrariū. Fonta.

m ¶ *Potestates.*] hoc verbū in persona magistratus imperiū denotat. ff. de verb. sign. l. potestatis. de iurisd. omn. iud. l. imperiū. vnde in quibusdā regionibus, vt in Italia, iurisdictioni præsidētes Potestates

ftates appellant. fimile reperies de eleſ. fundaméta. § vt afi:. lib. 6.
a ¶ *Vt vicarios.*] per hoc verbum dicas, ꝙ recipientes tales nó vt officiales imperij vacantis, fed vt alios, non incurrerent pœnã quæ fequitur per hunc textum, & per ea quæ fupra proxi. dixi.
b ¶ *Eorum.*] fcilicet exercentium iura vacantis imperij.

o ¶ *Contra eos.*] fcilicet tam fingulos, de quibus præmifit, quàm vniuerfitates.
p ¶ *Processuri.*] hoc dicit ad denotandũ, ꝙ prælatus vtroque gladio poteft Ecclefiæ fuæ iura tueri. extra de fen. excó. dilecto. lib. 6.
q ¶ *Exegerit.*] nam crefcente contumacia, crefcere debet & pœna. extra vt lit. nó conteft. quoniã frequenter. §. vlt. ipfaque cumulari facit pœnam. ff. de pœnis, relegati.

Ecclefia gladio prælatus vtroque tueri.

... rifdictiones, & recipientes eos vt vicarios[a] vel officiales imperij, aut commiffarios eorum[b], vt[c] talium, & in parentes feu obedientes eis, vt[d] talibus, aut præftantes in hoc[e] fibi confilium, auxilium vel fauorem, nifi intra duorũ menfium fpatium à die[f] datæ præfentium numerandum penitus refipuerint[g], vel fe licentia fedis Apoftolicæ fuper hoc oftenderint communitos[h], excommunicationis[i] in fingulares[k] perfonas, & in terras & loca[l] ipforum & quaflibet cõmunitates[m], vniuerfitates, ciuitates, aut villas interdicti fententias de fratrũ noftrorũ confilio publice[n] promulgamus: Contra[o] eos nihilominus fpiritualiter & temporaliter grauius proceffuri[p], prout inobediẽtia eorũ exegerit[q], qualitas[r] facti fuaferit, & viderimus[s] expedire. ¶ Et[t] vt quibuflibet parẽdi[u] talibus[x] tollatur[y] occafio: omnes & fingulos, qui huiufmodi vicariatus[z] nomen retinentibus, affumentibus, feu refumentibus iuramento[a] fidelitatis tenẽtur aftricti, à iuramẽto huiufmodi, quantũ[b] ad hoc, de poteftatis plenitudine abfoluentes[c], auctoritate Apoftolica firmiter inhibemus eifdem[d], ne talibus[e], vt vicarijs[f] vel officialibus imperij aliquatenus pareant vel intendãt. Et infuper omnes pactiones, obligationes, confœderationes[g], & colligationes à quibufcunq; fuper[h] hoc quomodolibet[i] in-

c ¶ *Vt talium.*] igitur cõmiffarij ipforum nó vt talium, fed vt aliorũ, puta iure fuo vtentium pœnæ infra pofitæ non fubijciuntur: ceffante tamen in his præcedentibus fraude, quia fraus patrocinari cuiquã non debet. arg. ff. de rei vendi. l. in fundo. extra de priuile. quanto. & c. ex parte. cum fimilibus.
d ¶ *Vt talibus.*] fecus ergo vt alijs.
e ¶ *In hoc.*] fcilicet exercitio iuris imperij vacantis.
f ¶ *A die data.*] currunt ergo hi duo menfes à tẽpore talis datæ, quia forte eadẽ die fuit præfentis conftitutionis facta publicatio, vt fic iuri communi conueniat qđ hic dicitur, quo cauetur cõftitutionẽ principis à tempore publicationis poft duos menfes quẽ ligare, in corpore authen. vt factæ nouæ cõftitutiones. coll. 5. fi enim aliter diceres, tunc fequeretur, ꝙ ante quis ligaretur ex plenitudine poteftatis principis. alleg. de iud. c. 1. Clem. 5. Vel quòd forte ifta ignorantia feratur contra iura. C. de tabul. l. generali. lib. 10. extra de conftitu. cap. cognofcentes.
g ¶ *Refipuerint.*] referendũ eft iftud verbũ tam ad ipfos exercẽtes, quàm ad eos vt tales recipientes, quàm cõmiffarios eorũ vt taliũ, quàm etiã in parentes eifdem vt talibus, vel præftantes in hoc fibi auxilium, &c. & dic, refipuerint, ideft, abftinuerint feu deftiterint.
h ¶ *Communitos.*] illi ergo cõmuniti à pœna fequenti funt liberi, ne aliàs principali auctoritate circumfcripti videantur, quod effe nó debet. C. de his qui veni. æta. impetrauerunt. l. 1. & ne aliàs inde nafcantur iniuriæ, vnde iura nafcuntur. C. vnde vi. l. meminerint. extra de accuf. qualiter. Sed pone ꝙ de tali communione nõ fuiffet hic facta mentio, & effent aliqui hic prohibita facientes, fedis tamen Apoftolicæ licentia communiti; incurrerent ne iftam pœnam quæ fequitur? Credo ꝙ non, quia aut habuiffent talem licentiam ante hãc conftitutionem, & tunc per eam tuti funt, cum de illis hic non effet facta mentio. arg. extra de capel. mon. ex parte. & quia talis licentia durare videtur donec fit reuocata. arg. 25. q. 2. c. 1. 2. & 3. C. de præfcript. l. falfo. Si vero poft, idem: quia huius cap. conditor fibi vel fucceffforibus fuis manus non ligauit per hanc conftitutionem, quin talem poffet licentiam concedere. arg. extra de electio. innotuit. de præbend. dudum. lib. 6. ff. de leg. 3. l. fi quis in princip.
i ¶ *Excommunicationis.*] fcilicet maioris: illa enim in dubio inflicta videtur. de fenten. excom. cap. fi quem.
K ¶ *Singulares perfonas.*] in fingulos igitur fertur fententia excommunicationis, quæ de fui natura animas percutit. extra de reb. eccle. nõ alie. fi quis presbyterorũ. Et idem in locum vel vniuerfitatẽ nõ fertur, cũ anima careãt. de fent. excõ. Romana. §. cũ vero. lib. 6.
l ¶ *Loca ipforum.*] Nota igitur ob alicuius delictum terram vel loca fuæ iurifdictioni fubdita interdicto ecclefiaftico fubijci poffe, fimile de offi. deleg. fane quia. de fpon. c. nõ eft. & fic vnus pro alio punitur. fuper quo vide quod plene not. 1. q. 4. in fumma. & plenius per Gar. de vfur. c. vfurarũ. lib. 6. Intellige tamen hic terras vel loca ipforum reputari, non ratione plenæ proprietatis tantum, fed fuperioritatis iurifdictionalis. arg. extra de vi. & hone. cler. ex literis. de Iudæ. c. cedit. §. cum antẽ. Clem. 5. & clarius ad hoc de poftul. præl. c. 1. cũ ibi not. in gl. quæ incipit, bona fuit interpretatio.
m ¶ *Communitates.*] fuper hoc verbo & fequenti dic vt dixi fupra in verbo, ciuitatibus.
n ¶ *Publice.*] ad tollendam omnis ignorantiæ excufationem. arg. ff. de infti. act. l. fed & fi quis. §. profcribere. extra qui mat. accuf. pof. c. vlt. de Iudæ. quorundam. & c. in nonnullis. cũ fimilibus. & ex quo talia funt, nõ eft neceffariũ ea fingulorũ auribus inculcari. 16. dift. c. quod dicitis. extra de poftula. c. 3. Vel dic publice, ad tollendum omnis fufpicionis fcrupulũ. arg. ff. de ritu nup. l. vlt. de admi. tut. l. nõ exiftimo. extra de cland. defpon. cũ inhibitio. vt eccle. bene. c. 1. & fuper hoc vide quod not. 32. q. 4. cap. nemo.

Excõicatio non fertur in locum.

Punitur vnus pro alio.

r ¶ *Qualitas facti.*] quæ de fe maiorem non minorem pœnam infligi facit. ff. de pœnis, l. aut facta. §. qualitate. de pœnit. dift. 1. aut facta. §. qualitate.
f ¶ *Viderimus expedire.*] fcilicet arbitrarie, cum idẽ exceffus magis fit in vno quàm in alio puniendus, attentis multis quæ recitantur extra de homi. ficut dignum. ff. de incen. rui. nau. l. Pedius. §. 2. de pœnis, l. refpiciẽdũ. §. delinquit.
t ¶ *Et vt quibuflibet.*] Quarta pars.
u ¶ *Parendi.*] ideft, obediendi.
x ¶ *Talibus.*] fcilicet iura imperij vacantis exercentibus fine licentia fedis Apoftolicæ.
y ¶ *Tollatur occafio.*] Nota tollendam occafionem in malum.
z ¶ *Vicariatus nomen.*] Quid igitur fi quis fit aftrictus per iuramẽtum fidelitatis retinendi, affumendi, vel refumendi aliud nomen officij quàm vicariatum: nunquid videtur abfolutus hic à tali iuramento? Videtur quòd non, cum de hoc mentio hic non fiat, nec aliud nomen officij repetatur, nec etiam attenta mente cõditoris volentis conferuationi iuris Romanæ ecclefiæ prouidere, & tollere occafionẽ parendi talibus. Credo contrarium, cum textus dicat, talibus, & 3. expreffum fuerat, qualecunque nomẽ officij exercentibus: aliàs nifi fic dicas, videretur hic talis parendi occafio imperfecte fublata, fi quis remaneret ligatus tali iuramento aliud nomen allegantibus quàm vicariatus: inde principis conftitutio videretur quid imperfectum continere: contra legem, fi quis feruũ. C. qui mi. nõ pof. lib. 12. & effet in poteftate volentis exercere officium imperio vacante, mutato nomine vicariatus illud fub alio nomine retinere: & fic hæc conftitutio delufforia redderetur, contra iura. ff. ne quid in loco pub. fiat. l. vlt. de iud. fi prætor. C. de bo. quæ lib. l. vlt. §. vbi autem. Non obftat expreffio hic facta de ifto vicariatu: quia aliud quodcunque nomen officij fuperius expreffum, hic debet intelligi repetitum. arg. ff. de verb. obli. l. Titia. §. idem refpondeo. de leg. 1. l. talia fcriptura. §. vlt. vel expreffo hoc nomine vicariatus, omnia alia in quibus eft eadem penitus ratio, pro expreffis & comprehenfis haberi debent. Sicut & nomen procuratoris, comprehendit fub fe omnia nomina, per quæ quis alienæ adminiftrationi fe poterit ingerere. 1. q. 3. Saluator. ficut & nomen curatoris comprehendit tutorem etiam in pœnalibus, in cafu vbi eft eadem ratio. in corpore authen. vt hi qui obli. fe ha. perhibent res mino. §. 3. & ibi not. coll. 6. & hunc intellectum innuit textus cum dicit, vicarijs vel officialibus.

Lex nõ debet effe delufforia.

Procuratoris nomen multa cõprehendit.

a ¶ *Iuramento fidelitatis.*] ad quæ capitula aftrictus reputetur quis ex tali iuramento, legitur in lib. Feudorum. in tit. de forma fidelitatis. & 22. q. 5. c. de forma. & illa capitula plene reperies profecuta per Hoft. in fumma de feud. §. quid fit fidelitas.
b ¶ *Quantum ad hoc.*] fcilicet ꝙ ad non parendum talibus: non ergo quo ad alia tali iuramento quis videtur abfolutus, vt dixi aliàs in fimili verbo, in c. fufcepti. §. vlt.
c ¶ *Abfoluentes.*] poteft igitur ex caufa Papa quem à iuramento abfoluere. 15. q. 6. c. nos fanctorum. & c. auctoritatem. extra de iureiur. c. quanto. in lib. Feud. hic finitur lex. circa princ. fuper quo vide quod not. dicto c. quanto. & c. auctoritatem. per Inno. & Hoftien. & de dolo & contuma. cap. veritatis.
d ¶ *Eifdem.*] fcilicet iuramento fidelitatis aftrictis.
e ¶ *Talibus.*] expone vt fupra.
f ¶ *Vt vicarijs.*] & hoc dicas vt fuperius dixi in parte præcedenti.
g ¶ *Confœderationes.*] in mala parte fumitur hic iftud verbum.
h ¶ *Super hoc.*] fcilicet, talibus parendo, vt officialibus imperij.
i ¶ *Quomodolibet.*] puta verbo, nutu, vel figno, in fcriptis, per nuntium, vel epiftolam, vel pactum, vel ftipulationem, vel aliàs qualitercunque, cum dicat, quomodolibet. fimile de refcript. ftatutum. §. in nullo. lib. 6.

a ¶ Quæcunque

a ¶ *Quacunque firmitate.*] puta pœnali, fideiussoria, pignoratitia, vel ouudiali.
b ¶ *Reuocamus.*] simile huic extra de elect. vbi maius. §. cæterum. de concess. præb. detestanda. lib. 6. cum similibus.
c ¶ *Huiusmodi.*] scilicet sacramenta fidelitatis.
d ¶ *Quibuslibet.*] scilicet vasallis talium, vel alijs quibuscunque.
e ¶ *Super his.*] scilicet officijs imperij vacantis: vel super his, scilicet parendo officialibus talibus.
f ¶ *In prædictis.*] scilicet officijs.
g ¶ *Non debeat.*] 23. q. 4. inter cætera. extra de iureiur. quanto. & cod. tit. c. contingit. §. quia non. lib. 6.
h ¶ *Cæterum.*] Quinta pars.
i ¶ *Omnium.*] qui confluere ad Ecclesiam de qua sequitur, consueuerunt. arg. ad hoc extra de elect. causam. Cle. 5.
k ¶ *Chartas seu membranas.*] quasi dicat de pellibus animalium, & ipsorum membris. simile ff. de bo. pos. secundũ tab. l. 1. & l. chartæ.
l ¶ *Eundem.*] id est expressum contra vtentes officio aliquo imperij vacantis, & contra parentes eisdẽ, vt talibus.
m ¶ *Ecclesia Auinionensi.*] non exprimit de qua intelligitur, cũ ibi multæ sint ecclesiæ. Dicas ꝙ de cathedrali: cũ nulla alia vocetur Auinionensis, sed omnes aliæ aliquo nomine peculiari nũcupentur, & facit ad hoc in corpore authen. de eccles. tit. §. si quis vniuersorũ. in fi. ff. de condi. & demon. l. quæ conditio. §. 1.
n ¶ *Superliminaribus.*] scilicet officiorum.
o ¶ *Quæ.*] scilicet chartæ vel membranæ.
p ¶ *Sonoro.*] id est soni ısi in auribus reddenti.

itas, iuramento vel quacũque[a] firmitate vallatas omnino dissoluimus, viribus vacuamus, irritamus, & quatenus de facto processerint, reuocamus[b]: Ac huiusmodi[c] & quælibet alia iuramenta quibuslibet[d] super[e] his præstita, per quæ posset in prædictis[f] nostris & Ecclesiæ nostræ prædictæ iuribus derogari, præsertim cũ iuramentũ vinculum iniquitatis esse non[g] debeat, relaxamus. ¶ Cęterũ[h], vt huiusmodi processus verius ad communem omnium[i] notitiam deducatur, chartas[k] seu membranas processum cõtinentes eundem[l], in ecclesia[m] Auinionensi appendi vel affigi ostijs seu superliminaribus[n] faciemus, quæ[o] processum ipsum suo quasi sonoro[p] præconio[q] & patenti[r] iudicio publicabunt[s]: Ita quòd omnes & singuli, quos processus ipse contingit & cõtingere[t] potest, nullã[u] postea possint excusationẽ prętendere, quòd ad eos talis processus nõ peruenerit: vel quòd ignorauerint eundẽ: cum nõ[x] sit verisimile remanere quo ad ipsos incognitum vel occultũ, quod tam patẽter omnibus publicatur[y]. Datum Auinione in domo Episcopali ij. Calend. Aprilis, anno primo.

TITVLVS VI.

De voto & voti redemptione.

¶ *Votum per susceptionem sacri ordinis solemnizatum, licet impediat matrimonium sequens, non tamen præcedens, etiam si nondum esset per carnis copulam consummatum. Et durante matrimonio, etiam nondum consummato, nullus præsumat accipere aliquem de sacris ordinibus: quod si fecerit dissoluto etiam matrimonio, nec in illo ministrare, nec ad superiores ascendere poterit, nisi aliquam de religionibus approbatis ingrediatur, & eius regulam expresse vel tacite profiteatur. Si autem talis coniugatus sit ordinatus per diœcesanum monendus, vt religionem ingrediatur, si matrimonium nondum est consummatum: quod si renuerit, & vxor institerit, compellitur per excommunicationem ad matrimonij consummationem. hoc dicit. Et est casus notabilis: & qui satis efferri non posset.*

q ¶ *Præconio.*] quia sicut vox præconis audientibus innotescit, in corpore authent. de hæ. §. omoem. coll. 8. sic iste processus patens in membranis, omnibus innotescit.
r ¶ *Patenti.*] aliàs patulo. id est patenter, publice.
s ¶ *Publicabunt.*] iuris præsumptione, per ea quæ dixi ꝫ. in parte tertia in verbo, publice. Vel dic, publicabunt, id est, publicare poterunt iuris præsumptione, vt extunc non sit tolerabilis ignorantia. argumen. ff. de iuris & fac. igno. l. regula. §. sed facti. extra de præsump. quanto. & c. quædam. ff. de verb. signific. l. latæ culpæ.
t ¶ *Contingere potest.*] qui isti sint, colligitur ex præcedentibus §.
u ¶ *Nullam.*] scilicet probabilem.
x ¶ *Non sit verisimile.*] scilicet iuris præsumptione, contra quam & aliàs admitti possit probatio. 7 a. dist. c. propofuisti. extra, qui matri. accu. pos. cum in tua. ff. quod met. cau. l. non est. de proba. quæ testamentum. vbi tamen iuris præsumptio transit in violentam, vt quia est iuris vel de iure, nõ est ita: quia tunc magis dicitur fictio, arg. C. de probat. l. siue possidetis. cum ibi not. & talis potest dici ista de qua hic dicitur: cum istorum processuum publicatio facta fuerit per modum constitutionis ius inducentis contra quoscunq; hic prohibita facientes, & ius cõe publicatum arctet quemcunque post duos menses: vt dixi ꝫ. in glo. eurrunt ergo. & arg. de concess. præb. cum ei, circa fi. Clemens v.

Præsumptio an admittat probationem in contrarium.

y ¶ *Publicatur.*] simile. ff. de instit. act. l. sed & si pupillus §. proscribere. & alijs iuribus alleg. ꝫ. in glos. scilicet iuris præsumptione. Zenzelinus.

A Ntiqua concertationi.] Primo dignissima præmittitur declaratio. Secundo post matrimonium contractum prohibetur sacri ordinis susceptio: ibi, *Auctoritate Apostolica.* Tertio, contra facientes sequitur punitio: ibi, *Quod si secus, & cætera.* Diuiso.

CAP. VNIC.

A Ntiquę cõcertationi[z] finẽ cupientes imponere[a], ac animarum[b] periculis inde prouenientibus[c] salubriter prouidere, de fratrum nostrorum consilio præsenti declaramus[d] edicto, quòd licet votum solemnizatum[e] per sacri[f] susceptionem ordinis, quantum ad impediendum matrimonium contrahendũ[g], ac ad dirimendũ, si[h] post contractum fuerit, secundum statuta[i] canonum sit efficax[k] re-

z ¶ *Concertationi.*] simile de appel. c. concertationi. lib. 6. hæc autẽ cõcertatio nõ modica, immo magna erat inter doctores & notatores antiquos: dicebant enim aliqui matrimoniũ ꝯtũ per verba de præsenti per susceptionẽ sacri ordinis dissolui: sicut & ꝑ ingressum religionis ante carnalẽ copulã. Alij vero cõtra sentiebant, vt plene discussum, & pro vtraque parte allegatũ reperies in summa Host. de coniug. §. fratrum. ver. sed quid si maritus. Vltima vero opinio vera esse hodie declaratur ꝑ istã constitutionẽ: & istammet opinionem prius amplexabat tamquam verã: vt notaui extra de vot. & vo. redẽp. lib. 6.
a ¶ *Imponere.*] Talem finem imponere spectat ad Papam, cum ad eius sedem sit super difficultate & ambiguitate iurium recurrẽdum. extra qui fi. sint legi. c. per venerabilem. §. rationibus. & arg. C. de legi. l. 1. & vlt.
b ¶ *Animarum periculis.*] quibus obuiandũ est. de sepul. c. animarũ. ne cler. vel mona. c. vt periculosa. lib. 6. cum similibus.
c ¶ *Prouenientibus.*] tã in suscipiente sacrum ordinem; cum ex virtute contracti matrimonij teneretur ad reddendum debitum coniugi. extra de spon. veniens. cum multis similibus. ex virtute vero suscepti sacri ordinis tenebatur ad continentiam obseruandam, quam tacite vouisse videtur illũ suscipiendo. 23. dist. diaconi. not. extra de cle. coniug. c. cum olim. quàm etiam in muliere. forte ad carnis lubricum prona ob iuuentutis feruorem. extra de eo qui cogno. consang. vxo. c. Iordanæ. & cum alio matrimonium contrahere non potente, si ille suus verus remanebat maritus, prout vere remanet, vt infra dicitur.
d ¶ *Declaramus.*] nõ videtur ergo hæc decre. in hoc quod sequitur, iuris noui editiua: sed antiqui potius declaratiua. super quo vide qđ dixi in decreta. cum inter nonnullos. super verbo, deinceps.
e ¶ *Solemnizatum.*] quod votum solemne[1], qđ simplex dicatur, vide quod not. extra qui cle. vel vo. c. rursus.
f ¶ *Sacri susceptionem ordinis.*] susceptio igitur sacri ordinis votum reddit solẽne, vt hic, & 84. dist. c. cũ in ꝑterito. 28. dist. diaconi. Sacer autẽ ordo est hodie etiã subdiaconalis, licet olim esset secus[b]. extra de æta. & qual. c. à multis. 40. dist. nullus. 32. dist. c. erubescãt.
g ¶ *Contrahendum.*] de contrahendo impediendo non erat tantum dubium, cum & multa minora illud impediant, quæ tamen non dirimunt iam contractum. extra de cogna. spiri. c. contracto. & eo. tit. cap. per catechismum. lib. 6.
h ¶ *Si post.*] scilicet susceptionem sacri ordinis.
i ¶ *Statuta canonum.*] 31. dist. c. quoniam & c. aliter. 84. dist. cum in præterito. & c. quorundam. extra de cle. coniug. cum olim. de vot. & voti redemp. c. 1. lib. 6. cum multis similibus.
k ¶ *Efficax reputandum.*] admiranda res videtur esse ista: cũ enim sacramentum matrimonij à Deo ipso fuerit institutum in statu innocentiæ

[1] Vide B. Thomã & ibidẽ Caietanũ. 22. q. 87. art. 7.

[b] Immo etiã olim subdiaconatus ordo sacer erat, licet non reputaretur sacer, vt ait glos. in c. à multis extra de ętate & qualit. verbo, solet. adde notata in c. 1. extra de bigamis. in verbo: sacros in hac editione.

innocentiæ ante peccatum: sed post in subsidium fragilitatis humanæ. 32. q. 2. in summa. & §. his ita. quomodo voti solemnitas ex sola constitutione Ecclesiæ inducta. extra de voto, c. 1. lib. 6. potest sacramentum à Deo institutum tollere, vel aliquatenus impedire? nõ videtur. 21. dist. c. inferior. extra de ma. & obe. c. cum inferior. ff. ad Treb. l. ille à quo. §. tempestiuũ. ff. de arbi. l. nam magistratus. & qd Dominus prohibet, dicens: quos Deus coniunxit, homo non separet: omnino fieri non licet. 28. q. 1. c. iam nũc. & per multa iura & rationes, quæ ad idẽ possunt allegari. qd si placet, prosequi poterit: vt plene dixi extra de reg. iur. c. possessor. lib. 6. Ad hoc breuiter potest dici, quod istud fit per constitutionem Ecclesiæ conditam per vicarium Christi: & sic non per purum hominem ex potestate clauium, quodcunque solueris, quodcunque ligaueris, &c. vt in Euangelio, Matth. 16. c. & 24. q. 1. quodcunque. ex quibus magna attributa est eidem potestas, etiam circa sacramenta, super quo vide quod not. per Inno. extra de regular. porrectum. vnde talis dissolutio vel impedimentum matrimonij non inducitur à puro homine, sed a Deo ipso, suo vicario auctoritatem faciendi talia committente: omnia enim nostra facimus. & c. C. de vete. iur. enu. l. 1. §. sed neque. ver. omnia enim. extra de præb. c. si Apostolicæ. lib. 6.

putandum; ad dissoluendum tamen prius[a] contractũ[b], etiã si per carnis copulã non fuerit consummatum[c], cum nec iure[d] diuino, nec per sacros reperiamus canones hoc statutũ[e], inualidũ est censendũ[f]: Auctoritate Apostolica[g] districtius inhibentes, ne quispiã durãte[h] matrimonio nondũ etiam consummato[i], aliquem[k] de sacris ordinibus præsumat suscipere, nisi prout sacris canonibus nouerit[l] conuenire. Quod[m] si secus à quoquã forsitã attentatũ fuerit, ordinamus, quòd nec[n]

a ¶ *Prius.*] scilicet quàm sacer ordo foret susceptus.

b ¶ *Contractum.*] intellige per legitimum viri & mulieris consensum. extra de spon. tua. & debet intelligi legitimum quo ad ætatem, & liberi arbitrij motum. eod. tit. c. Gemma. de despon. impu. de illis. tantus enim posset esse defectus ætatis vel liberi consensus, quod non esset matrimonium, & ideo tunc frustra de ipsius dissolutione disputaretur.

c ¶ *Consummatum.*] hoc inducebat dubium: sicut enim matrimonium non consummatum per carnis copulam, per religionis ingressum dissoluitur, extra de conuer. coniug. c. verum. in corpore authent. de san. epis. §. si vero astante. coll. 9. sic videbatur dissolui per susceptionem sacri ordinis: sed contrarium verum est, vt sequitur. & quæ sit ratio, infra subijcietur.

d ¶ *Iure diuino.*] illo iure talis dissolutio non est inducta, immo potius videtur prohibita: quia quos Deus coniunxit, & cetera.

e ¶ *Statutum*] quare censetur prohibitũ. de transla. epis. inter corporalia. §. sed neque. de verb. sig. c. exiui. §. porro. Cle. 5. Et per hoc colligere potes bonum modum formæ argumentandi & dicendi: non est ita, quia iure cautum non reperitur, vt hic. ad idem in corpore authent. de non eligen. secundo nube. §. optimum itaque. ibi. nec quælibet est lex aliquid tale dicens. col. 2. C. de repu. l. dissentientis. de colla. l. illã. extra ne sede va. c. illa. de sup. neg. præla. c. Romana. lib. 6. & alibi dicitur, erubescimus cum sine lege loquimur. in corpore authent. de trien. & semis. §. consideremus. coll. 4.

Argumentum valet, si dicitur, nõ est ita: quia iure cautũ non reperitur.

f ¶ *Est censendum.*] sed quæ potest esse ratio eius? contrarium enim videbatur per multa iura & argumenta & rationes recitatas, vt s. dixi in sum. Hostien. de conuer. coniug. §. & vtrum. quas recitare hic causa breuitatis omitto. Respondeo hoc esse: tum quia non reperitur in iure cauta talis dissolutio, vt hic: quare censetur prohibita, vt dixi in gl. præcedenti: Tum quia dissolutio matrimonij inter viuentes pœna est. not. de diuor. c. porro. quare non debet infligi, nisi reperiretur de iure infligenda. ff. de reli. l. at si quis. §. generaliter. de sepul. vio. l. 3. §. non perpetuæ. contenti enim esse debemus pœnis legibus comprehensis. ff. de verb. obli. l. si ita stipulatio. & pœna non est infligenda nisi per iudicem. 33. q. 2. §. de hoc. iudex aliàs non esset, nisi iustitiam redderet. extra de ver. sig. forus. §. in omni. ad hoc facit quod not. de iure pat. c. vlt. Tum etiã per multa alia iura, rationes & argumenta, quæ pro parte ista dicto §. & vtrũ. reperies allegata. Sed omittere volo, & responsum dare ad aliqua argumenta facta in dicto §. quæ pro parte contraria multa prima facie videntur argumẽtantia. primo, cum dicitur: sic solemnizatur votum, & facilius per ordinis sacri susceptionem, sicut per religionis professionem: nam maius bonum sequitur ex professione per qua inducitur bonum obedientiæ, quæ illæsa seruata, est iusta & meritoria, vt in decr. quorundam. § pen. liberi arbitrij & voluntatis priuatio. de elect. quorundum. & c. si religiosus. de testa. c. si de sepul. c. vlt. lib. 6. Item proprietatis temporalium abdicatio. 12. q. 1. non dicatis. extra de sta. mo. cum ad monasteriũ. §. vlt. & multa alia quæ colligũtur, & not. 16. q. 2. c. de monachis. quæ tñ ex susceptione sacri ordinis minime inducũtur: quare põt dici, quod alia ratio in illa pactũ reformat, tuata l. interpositas. C. de transac. & dissimilis ratio dissimilia debet inducere: & quod in vno dicitur, de reliquo prohibitũ videtur. ff. de iudi. l. cũ prior. 25. dist. qualis. extra de præsump. nõne. Potest etiã dici ad id quod secundo pro parte alia fortiter vr inducitur cura animarum quem à religione reuocat, & religio quę reuocat à matrimonio: ergo & cura ad quã cũ sacro ordine quis assumitur, debet quem à matrimonio reuocare: nam reuocatio per religionem à matrimonio inducitur ex causis, quæ deficiunt in sacri ordinis susceptione, vt prædixi. nec sequitur quod si cura animarũ quę ex causa reuocat à religione, quod hæc eũ reuocat à matrimonio. quia in cura animarũ est, ideo propter publicã vtilitatẽ, quæ præfertur priuatæ, quæ publica vtilitas nõ sic insurgit ex sola ordinis susceptione. Potest etiã dici, quod dictua modua argumẽtandi per argumentũ à minori vel maiori cessat in pœnalibus idẽtitatis rationẽ in se nõ habẽtibus, cũ & cessat in ambitiosis de se nõ pœnalibus. arg. extra de præb. c. cum de nõ sacerdotali. lib. 6. & not. hoc de rescr. postulasti. in glo. pen. circa fi. Ad alia quę inducuntur in dicto §. pro parte 3tria, subtilis pscrutator respõsum de facili inuenire poterit.

Mattrimonium nondum consummatũ quare dissolui non potest per sacri ordinis susceptionem.

Professio multa bona inducit.

g ¶ *Auctoritate Apostolica*] Secunda pars.

h ¶ *Durante.*] hoc dicit: quia eo soluto liber remanẽs à lege cõiugis posset sacrũ ordinẽ suscipere, sicut & matrimoniũ cum alia contrahere. 31. q. 1. quod si dormierit. extra de secun. nup. cap. pen. & fin.

i ¶ *Consummato.*] matrimonium consummari dicitur per carnis commistionem, vt hic, & extra de diuor. quanto. ratificari autem dicitur per cõsensum mutuũ de præsenti: initiari vero per sponsalia. not. extra de transla. episco. cap. licet.

k ¶ *Aliquẽ de sacris.*] qui sunt tres, presbyteratus, diaconatus, & hodie[1] subdiaconatus, vt dixi s. in glo. susceptio.

[1] Subdiaconatum vñ per fuit sacer ordo, vt notatũ est paulo ante, in glossa in verbo: sacri susceptionẽ ordinis.

l ¶ *Nouerit conuenire.*] puta de licentia coniugis religionem ingredientis, vel etiam in seculo remanentis, potissime absque suspicione incontinẽtiæ, & votũ castitatis emittentis. 32. dist. sertatim. 77. dist. c. eps benedictionẽ. extra de conuer. coniug. c. cõiugatus. vbi coniunx in seculo remanens esset suspecta de incõtinentia, vir non posset religionẽ ingredi, nisi & ipsa similiter conuerteretur: vt ibi not. Ratio diuersitatis reddi consueuit: quia vbi vir in seculo remanet ad sacros ordines promotus de licentia vxoris votum continentiæ emittentis, eidem tenetur in necessarijs prouidere. 31. c. omnino. & sic sibi materia incontinentiæ prætextu defectus necessariorum incurrendæ aufertur. arg. ad hoc ff. de ritu nup. l. palam. §. non est hoc ignoscendum. & eam in se peccantem in vinculis detinere, & ad ieiunia, non tamen mortifera cogere. 33. q. 2. placuit. & q. 5. c. hæc imago & not. extra de iureiu. in c. quemadmodum. in glo. vlt. quæ omnia cessant facienda per virum ingressum religionem, carentem proprio & libero arbitrio.

m ¶ *Quod si secus.*] Tertia pars, scilicet, quòd matrimonio durante, etiam non consummato, quis sacrum ordinem suscepit.

n ¶ *Nec matrimonio soluto.*] quasi dicat, nedũ eo cõstante: & dic soluto, puta per mortẽ vel ingressum religionis ante carnalẽ copulã: vel aliàs qualitercunque, cũ indistincte loquatur. arg. 19. dist. si Romanorũ. extra de priuil. quia circa. ff. de leg. præstan. l. 1. § & generaliter. cũ simi. Quid ergo dices si matrimoniũ 3ctum de se ab initio foret nullũ, puta ob gradũ prohibitũ consanguinitatis, vel aliã causam, & per sententia declaretur nullũ fuisse: habebit ne locum quod hic dicitur? Videtur quod non: cũ nullũ vinculũ reperiatur virũ alligasse quominus liber remaneret ad susceptionẽ ordinũ: vel eius prætextu cogi potuerit ad fidẽ cõiugi conseruandã. Sed in 3triũ potest dici: quia, aut vir cũ contraxit, sciebat impedimentum: & sic quantũ in se fuit, mulierẽ decepit, & fidẽ matrimonij violauit: & legitimũ erat quo ad mulierẽ ob suã bonã fidẽ. extra qui fil. sint legi. c. ex tenore. & tunc ex sua perfidia nõ debet cõmodũ reportare. arg. extra de eo qui dux. in matrimo. quã pollu. per adul. c. 1. C. de incest. nupt. l. qui contra. & nõ debet illo casu melioris conditionis (quia stultus fuit) existere. ff. quod vi aut clam. l. Seruius. extra de præb. c. cũ qui. lib. 6. Aut ignorabat: & tũc antequã aliquid faceret per quod à concubitu cõiugis segregaretur, & debuit hoc casu, & etiã vbi sciuit iudiciũ Ecclesiæ super dissoluẽdo matrimonio expectare. extra de diuor. porro. nã aliter quantũ in se fuit, fidẽ promissam violasse videtur: quæ violatio & scandalũ ex ea potens insurgere, inter cætera dare causam potuit pœnis, quę tali promoto per hanc constitutionẽ imponuntur: & sic secundũ hoc verbũ soluto, referri poterit ad dissolutionẽ iuris vel facti. Sed si supponas ipsum & mulierẽ impedimentũ ab initio sciuisse, tunc forte secus esset: cũ suscipiendo sacrũ ordinẽ nõ videatur coniugi fidẽ aliquã violasse: cũ ei scienti ad nullã fidẽ seruandã teneretur. arg. extra de eo qui duxit in matrimoniũ quã polluit per adulteriũ. c. 2. de conuer. coniug. c. 1. cum ibi not. per Pet. de Samp. & C. de incest. nup. l. quod cõtra. non enim videtur debuisse præstare impedimentũ susceptioni sacri ordinis matrimoniũ quo ad vtrunque coniugũ de se nullũ: arg. de elect. auditis. de iurepatro. c. illud. de reg. iur. c. nõ præstat. lib. 6. ff. de opt. lega. l. 2. & 3. quando dies lega. ced. l. quod pupillæ.

a ¶ *In se*

a ¶ *In sic suscepto.*] scilicet matrimonio durante.
b ¶ *Nec ad superiores.*] & sic susceptio vnius ordinis in statu indebito facta, in alijs pœnam induci facit.
c ¶ *Nec ad aliquod.*] intelligebam etiam modicum sine cura: tum quia indistincte & vniuersaliter loquitur: tū quia appellatione beneficij maius & minus beneficium continetur: extra de verb. sign. tua.
d ¶ *Officium ecclesiasticum.*] & ita nec ad acolythatus officium vel alterius minoris ordinis est talis promouibilis, nec ad aliud officium regiminis ecclesiastici, puta officialatus vel alterius. arg. 1. q. 1. c. si qs episcopus. & q. 3. saluator. extra de simo. c. consulere. cum ibi not. simile huic de pœnis. c. felicis. §. nulli præterea. lib. 6. de hæret. excōmunicamus. §. credentes. C. eo. tit. authen. credētes.

Religio nō approbata ingredientem non obligat.

n ¶ *Approbatis.*] Ingredi ergo aliam non prodesset: cū aliæ sint prohibitæ, & penitus reuocatæ. extra de relig. do. c. 1. lib. 6. & in extrauagan. sancta Romana. nec ingredientem obligant. not. Host. extra de reg. is qui. simile extra de voto. cap. 1. lib. 6. de relig. domi. cap. ne nimia. & dicto c. sancta Romana.
f ¶ *Castitatis custodiā.*] non videtur ergo prodesse hoc caso ingredi religionem iuxta quam permittitur concubitus

matrimonio soluto in sic suscepto[a] ordine ministrare, nec[b] ad superiores ordines prouehi, nec[c] ad aliquod beneficiū vel officium[d] ecclesiasticū valeat promoueri: Nisi aliquam de religionibus approbatis[e] (quarum professio ad castitatis[f] custodiam, & abdicationem[g] temporalium, & sui superioris obedientiam[h] suos professores astringat) ipsum canonice[i] contigerit ingredi, ac eius[k] regulam expresse vel[l] tacite profiteri: quo[m] casu diœcesanus[n] super præmissis & singulis[o] præmissorum cum[p] eo dispensare valeat, nisi sit aliud canonicum quod[q] obsistat. Ad[r] ingressum huiusmodi sic[s] ordinatum, si matrimonium consummatū[t] non fuerit, per diœcesanum instanter moneri præcipimus[u] & induci: quod si forsan renuerit[x] adimplere, ipsum si sponsa eius institerit[y], per[z] censuram ecclesiasticam compellendum decernimus contractum matrimonium consummare[a]. Nulli &c. nostrarum declarationis, inhibitionis, ordinationis, præcepti, & constitutionis infringere. Datum Auinione calend. Decembris, anno vij.

vxoralis, vt est reperire in tertio ordine sancti Francisci: vel in ordine vulgariter nuncupato sanctæ Mariæ in partibus Italicis, vt audiui: licet enim largo modo dicatur caste viuere cū vxore: stricte tamen quo ad obseruationem continentiæ in promotis in ecclesia occidentali secus est, vt dixi supra.
g ¶ *Abdicationem temporalium.*] cū indistincte loquitur textus, intelligā in speciali vel in cōi: & sic talis habebit ingredi aliquā de approbatis. aliam igitur ingredi non prodest, puta canonicorū regularium sancti Augustini, vel monachorū Cisterciēs. vel Cluniacēs. ordinis, vel Hospitalariorū, vel similiū, quibus licitū est habere aliqua saltem in communi. arg. ad hoc extra de reg. c. cōstitutionem. lib. 6. aliàs frustra dixisset textus, quarum professores, & cætera.
h ¶ *Obedientiam.*] ad istud, & ad duo præcedentia regularē dicas astrictū. extra de sta. mo. cum ad monasterium. §. abbas. & §. vlt.
i ¶ *Canonice.*] iuxta decreta. is qui. &c. non solum. de regu. lib. 6. vel canonice, id est non habens in se aliquod impedimentum, quo minus religioni possit astringi.
K ¶ *Eius.*] scilicet religionis.
l ¶ *Vel tacite.*] puta per lapsum anni, vel alio modo, vt colligitur de regula. is qui. lib. 6.
m ¶ *Quo casu.*] scilicet cum ingressus fuerit vnam de dictis religionibus, & in ea professus fuerit.
n ¶ *Diœcesanus.*] id est episcopus diœcesis, in qua est talē religionem ingressus, qui per hanc decre. cum talibus etiam exemptis poterit dispensare. huius enim capituli conditor bene sciebat istas religiones. vel aliquas de ipsis fore exemptas.
o ¶ *Singulis præmissorum.*] scilicet vt possit in iam suscepto ordine ministrare, & ad altiores prouehi, & ad beneficium & officiū ecclesiasticum promoueri.
p ¶ *Cum eo.*] scilicet taliter ingresso.
q ¶ *Quod obsistat.*] puta irregularitas vel delictum. de æta. & qua. c. vlt. de renun. nisi cū pridem. de accus. inquisitionis. cū similibus.
r ¶ *Ad ingressum.*] scilicet faciendum.
s ¶ *Sic ordinatum.*] scilicet ad aliquē de sacris ordinibus. in promoto ergo ad minorē ordinē vel aliquē de minoribus, non est necessaria inductio, quæ facienda præcipitur: ratio huius potest esse: quia talis ordo in se non habet vnitū castitatis annexū: quare non potest effectū matrimonij impedire. extra de cle. cōiug. c. 1. de eo. tit. lib. 6.
t ¶ *Consummatum non fuerit.*] illo enim consummato ingressus etiam religionem eā dimittere est cogendus. de conuer. cōiug. c. 1.
u ¶ *Præcipimus.*] necessitatis est ergo talis monitio per epm facienda: aliàs prætermissa in eo peccatum induceret. de offi. archid. ea quæ. cum ibi not. & per Hostien. de offic. ordi. inter cætera. §. vlt. de treu. & pa. c. 1. & aliàs dixi de æta. & quali. c. 1. Clemens v.

TITVLVS VII.

De religiosis domibus.

¶ *Secta & religio fratricellorum siue beguinorum qui se dicebant de tertio ordine beati Francisci cassatur, quoniam inter cæteros errores ecclesiastica sacramenta despiciebant: Et sub pœna excommunicationis omnibus iniungitur, vt nulli decætero talem ritum assumant, & ne episcopi ipsum concedere præsumant. Vide cap. fi. eod. titu. in antiq. & c. 1 eod. tit. lib. 6.*

CAP. VNIC.

Sancta[b] † Romana atque vniuersalis[c] Ecclesia, cui auctore[d] Domino[e] licet immeriti[f] præsidemus, sicut religiosa[g] & pia vota benigno fauo-

x ¶ *Renuerit adimplere.*] supponit expresse q̄ possit renuere, vt in seruo dicitur, qui licet iussus per dominū potest nolle hæreditatē adire. C. de hære. instit. l. cū proponas. quia voluntariū seruitorem Deus sibi quærit, non coactum. 15. q. 1. c. non est. & per hoc dicitur reprobata opinio Host. notata di. §. & verum. dicentis talem fore cogendum ad ingressum religionis, cum ad hoc cogatur quandoque propter delictum. 33. dist. c. fraternitatis. ad idem in corpore authē. vt nulli iudi. §. adulterā. coll. 9.
y ¶ *Institerit.*] nō ergo aliter matrimoniū cogitur cōsummare cū esset promotus: sed possent aliàs vir & vxor cōtinētiā vouere. 31. q. 5. qui Deo pari. Post cōsummatū aūt matrimoniū ingressum religionem posset eps ex suo officio reuocare ex causa extra de conuer. coniu. c. 1. & not. 33. q. 5. mulier.
z ¶ *Per censuram ecclesiasticam.*] suspensionis, excōicationis, vel interdicti. de verb. sig. quærenti. Alibi reperitur quem per seueritatem canonicam, alibi per ecclesiasticam animaduersionem fore coercendum & puniendum. quod prosequere, vt not. Host. de pœ. c. in quibusdam.

† De Beguinorum secta & erroribus vide Guidonem Carmelitam in summa de hæresibus. tit. de hæresibus Beguinorum, & Nicolaum Lymericum in Directorio Inquisitorum par. 2. q. 13.

a ¶ *Consummare.*] scilicet per carnalem concubitum, vt ē. dixi, vicissim enim quo ad hoc sibi sunt coniuges debitores. 32. q. 2. §. his ita. nec vir dicitur habere potestatem sui corporis, sed mulier: nec contra. Sed licet iste cogatur muliere instante matrimonium consummare: nunquid ipse poterit ab illa debitum exigere? Dicas q̄ non, cū adhuc quo ad se voto continentiæ sit ligatus. not. de cōuer. coniu. c. quidam. & c. accedens. 27. q. 2. c. Agathosa. in glo. sed nunquid & not. Guil. extra de vo. cap. 1. lib. 6. & ibi diai. Zenzelinus.

Vir nō habet potestatem sui corporis, & e conuerso.

Sancta Romana.] Hæc decret. diuisibilis est in partes quatuor. In prima, causa seu ratio cōstitutionis præmittitur. In secunda, facti dānationi subijciendi recitatio subiūgit: ibi, *Nonnulli tamē, &c.* In tertia eiusdē facti sub certis pœnis dānatio annectitur: ibi, *Cū itaq; &c.* In quarta ꝑlatis eidē facto cōsensum ꝑbētib⁹ pœna infligit: ibi, *Epos quoq; &c.*

Diuisio textualis.

b ¶ *Sancta Romana.*] Ecclesia Romana quandoque appellatur sancta, vt hic, & 12. dist. præceptis. 15. dist. c. sancta. 19. dist. c. in memoriā. quandoque sacrosancta: vt in proœ. lib. 6. & hoc ideo, quia sacro cruore Apostolorum Petri & Pauli consecrata. de elect. fundamenta. de reli. & vene. sanctorum. c. 1. lib. 6. 21. distin. c. quamuis.

Ecclesia Romana dicitur sancta, & sacrosancta.

c ¶ *Vniuersalis Ecclesia.*] hic dicas vt dixi in c. suscepti. in verbo, ecclesijs. & in c. execrabilis. in verbo, vniuersalis Ecclesiæ.
d ¶ *Auctore.*] id est, causam originalem dante simile ff. de excep. do. l. apud Celsum. §. auctoritas. & §. auctoris. de diuer. & temp. præscrip. l. in vsucapione. §. accessio. cum similibus.
e ¶ *Domino.*] scilicet Iesu Christo. & proprie dicit auctore: quia nihil boni sine eius gratia. 23. q. 4. nunc ergo alias. §. versus. in c. Nabuchodonosor. cum sine ipso factum est nihil. Ioan. c. 1. C. de vete. iur. eno. l. 1.
f ¶ *Immeriti.*] hoc ex humilitate dicit, vt alibi extra de magistris c. inter sollicitudines. circa princ. Cle. 5. de re iudi. ad Apostolicæ. §. nos itaq;. lib. 6. vel vocat se immeritū cōditor canonis p̄sentis, ꝑꝑ ea quæ dixi in c. suscepti. in prin. sup verbo cura sollicitat. Quo autē ad omnes vniuersos Christicolas nedū bñmeritus, immo & sanctus habēdus est, quē apex tātæ dignitatis attollit, vt 40. dist. c. nō nos.
g ¶ *Religiosa.*] vel religione fidei. de quibus loquitur lex. C. de

episco. audi. l. nemo. Vel religiosa, quo ad habitum & professionem, vt infra colligitur.

a ¶ *Fauore*] nam summa est ratio, quæ pro religione facit. ff. de reli. l. sunt personæ,

b ¶ *Prosequitur.*] exemplum potest multiplex de hoc dari per iura C. de sacrosan. eccle. l. sancimus. & l. vlt. extra de fil. presby. c. 1. de aposta. c. ex litterarum. 66. dist. c. 1. cum multis similibus, quæ disquirere magis laboriosum reputo, quàm subtile.

re [a] prosequitur [b], sic superstitiosos [c] conatus insolentium [d] hominum † detestatur [e], videlicet ne sub ouina [f] pelle gregē Dominicum [g] truculentia [h] lupi [i] rapacis inuadat [k], sub pietatis [l] imagine [m] virus [n] hæreticæ prauitatis obrepat [o], & sub prætextu conuersationis angelicæ [p] incautis mētibus spiritus [q] malignus illudat [r]: cuius rei gratia sacris canonibus [s] est interdictū, ne aliquis nouum ordinē aut religionē inueniat [t], vel habitum nouæ religionis assumat: sed quicunque ad religionem venire voluerit, ingrediatur vnā de religionibus approbatis [u]. Nonnulli [x] tamen profanæ [y] multitudinis [z] viri, qui vulgariter [a] Fratricelli seu fratres de paupere vita, Bizochi siue Beguini, vel alijs nominibus nuncupantur in [b] partibus Italiæ, necnon in insula [c] Siciliensi, comitatu prouinciæ Narbonen. & Tholosanen. ciuitatibus, & diœcesibus, & prouincijs, alijsque diuersis cismarinis [d] & vltramarinis partibus contra dictos canones habitū nouæ religionis assumere [e], congregationes & conuenticulas [f] facere, & superiores sibiipsis eligere [g], quos ministros, seu custodes, vel Gardianos, aut nominibus [h] alijs appellant: plurimos ad eorum sectā recipere [i], & loca de nouo construere [k], seu constructa [l] recipere [m], in quibus habitant [n] in communi, publice [o] mendicare (quasi [p] eorum secta foret vna de religionibus [q] per sedē Apostolicam approbatis) temeritate [r] damnabili præsumpserunt [s], & præsumunt etiam incessanter [t]. Et vt ipsorum error [u] veritas [x], & impietas religio reputetur [y], plurimi

Qui, vt dicit hic tex. & glo. epistolæ ta stini. C. de sum. trini. sub specie agni & sub ciete mi hi. de quo per gl. in l. qui sub cō ditione ff. de cōdi. in stitu. l. non erit. §. diu° ff. de in. iu. & prætexta boni & æ qui multis nocēt, contra l. dudū C. de contrah. & cō mit. stipul. Ideo nō est eis parcendum. l. qui sub prætextu C. de sacrosan. eccle. l. quidā ignoueq; C. de decur. lib. 10. de. s. de relig. do. Fonta.

c ¶ *Superstitiosos.*] Hoc verbum expone vt in decre. quorundam.

d ¶ *Insolentium.*] exponi potest, id est insolita adinuentione. Alibi aliter sumitur de rescr. q a per ambitiosam. lib. 6.

e ¶ *Detestatur.*] simile de conces. præben. cap. detestanda. lib. 6.

f ¶ *Ouina pelle.*] id est, simplici, non astuta.

g ¶ *Gregem Dominicū.*] id est, populum Christianorum.

h ¶ *Truculentia.*] id est, astutia vel malitia.

i ¶ *Lupi rapacis.*] exponi potest, id est, diaboli, qui inimicus hominis alibi appellatur. extra de elect. c. licet de vitanda. Vel potest exponi, lupi rapacis. id est hæretici: sicut aliàs. 25. q. 1. c. sunt quidam. in fi. Multis etiam alijs modis sumitur lupus: vt not. Guli. de hæret. c. vt officium. in verbo, lupum. lib. 6.

K ¶ *Inuadat.*] simile extra de elect. ne pro defectu. vnde sumitur quod hic dicitur. Et alibi scribitur, q aliqui sub agni specie gerunt lupum. de hæret. c. vt officium. lib. 6.

l ¶ *Sub pietatis.*] se extrinsecus exhibentis, interius autem minime subsistentis.

m ¶ *Imagine.*] id est simulatione seu velamine.

n ¶ *Virus.*] inficiens animam, sicut exterius sumptum occidit corpus: quod atrocius reputatur, quàm gladio hominem occidere. C. de malefi. & mathema. l. 1. ff. ad leg. Cor. de sica. l. eiusdem.

o ¶ *Obrepat.*] id est latenter subintret: Sæpe enim vitia se esse virtutes mentiuntur. 41. dist. c. sæpe vitia.

p ¶ *Angelicæ.*] accedit ad hoc quod alibi legitur, angelus satanæ frequenter in lucis angelum se transformat. 26. q. 5. nec mirum. extra de regula. licet. §. si vero.

q ¶ *Spiritus malignus*] scilicet diabolus.

r ¶ *Illudat.*] sub velamine enim latens prodit se dum ea confingit per quæ personas fallere nititur. & super hoc vide quod legitur 26. q. 5. nec mirum.

s ¶ *Canonibus.*] extra de reli. do. c. ne nimia. & eod. tit. cap. religionum. lib. 6.

t ¶ *Inueniat.*] sicut nec nouum collegium debet quis per se instituere. ff. de collegi. illici. l. 3.

u ¶ *Approbatis.*] per ingressum aliarum non videretur quis ligatus: sic sentire videtur Host. extra de regula. is qui monasterium. & dixi extra de voto. c. q votum. lib. 6.

x ¶ *Nonnulli tamen.*] Secunda pars.

y ¶ *Profanæ.*] id est, abominandæ. alibi sumitur aliter istud verbum. ff. de re. diui. l. sacra. §. proprie.

z ¶ *Multitudinis.*] isto casu multitudini non parcitur: quia videtur deserì bonum vitæ. arg. de voto. c. magnæ. §. igitur. de reg. iur. cap. qui scandalizauerit. & dic vt ibi not. de temp. ord. sane. 50. dist. vt constitueretur.

a ¶ *Vulgariter.*] habetur igitur respectus ad communem vulgi denominationem. ff. de flumi. l. 1. §. 1. de fund. instru. l. cum delationis. §. asinam. de pœnis. l. capitalium. §. solet. vbi de hoc.

b ¶ *In partibus Italiæ.*] id est locis in Italia cōstitutis. arg. ff. de iud. l. insulæ. de ver. sig. l. notionem. §. continentes.

c ¶ *Insula Siciliensi.*] quæ de proprio patrimonio beati Petri existit. 10. q. 3. relatum. 94. dist. c. valde necessarium.

d ¶ *Cismarinis.*] id est citra mare cōstitutis: aliàs est citramarinis.

Conuenticulas facere nō liceat.

e ¶ *Assumere.*] & male: cū hoc fieret cōtra canones phibitionē expressam cōtinentes, quod inducit pœnā depositionis. 4. dist. §. vlt.

f ¶ *Conuenticulas facere.*] ipsas ad malum fieri per iura prohibitū est. C. de episc. & cle. conuenticulam. ff. de collegi. illi. l. 1. & arg. 11. q. 1. coniurationum. & c. conspiratioñē. 89. dist. si quis propter. Ad bonū autē fieri congregationes permittitur. arg. dictæ l. 1. §. si religionis. sicut & cōfœderationes & conspirationes in bonū sunt permissæ. in corpore authent. vt cum. de appel. cog. §. si quis de parētibus. cū ibi not. C. de pœnis. l. quæ sniam. de profes. & med. l. magistros. lib. 10. & ibi not. & arg eorū quæ not. p Ber. de vi. & ho. cle. c. cū decorē & p Inno. & Host. de schis. c. 1. de excel. pla. dilecta. per Host. de iud. exhibita. & p eū in sum. de iureiur. §. vlt. & plene p Gul. de ver. sig. c. constitutionem. lib. 6.

g ¶ *Eligere.*] taliū superiorū electio in hoc casu est inhibita, cū congregationes factæ supponantur in malū: aliàs quælibet cōgregatio licitā exercens professionē vel negotiationē, aliquem superiorē sibi eligere potest. C. de iur. om. iudi. l. periniquum. 16. q. vlt. c. congregatio. extra de elect. nullus. de hoc plenius dixi in c. Ecclesiæ Romanæ.

h ¶ *Aut nominibus alijs appellant*] puta præpositos, priores, magistros, & sic de alijs.

i ¶ *Recipere.*] & in hoc male, cum etiam in religione approbata Mendicantium prohibeatur talis receptio, saltem ad professionem faciendam: nisi cum certo moderamine, & cum certa determinatione. extra de regula. non solum. lib. 6.

k ¶ *Construere.*] hoc regulariter prohibitum est, saltem de locis diuino cultui dedicādis sine licentia episcopi. in corpore authent. vt nullus fabricet orato. do. coll. 5. 18. q. 2. c. quàm sit. & c. quibusdam licet vnicuique fideli sit permissum simpliciter oratorium habere. de consec. dist. 1. c. vnicuique.

l ¶ *Constructa.*] scilicet per alios.

m ¶ *Recipere.*] istud religiosis mēdicantis ordinis, licet aliàs approbati. expresse inhibitū est extra de exces. præla. c. cum ex eo. lib. 6.

n ¶ *Habitans in cōmuni.*] habitare in cōi religiosis approbatæ professionis nedū permittitur, immo & iniungitur, vt mutuæ conuersationis & honestatis sibi testes existant: nisi ea causa de superiorū licentia aliud inducatur. in corpore authent. de mino. §. cognādū. coll. 1. extra de exces. præla. cū ex eo. de ver. sig. c. priuilegiū. lib. 6.

o ¶ *Publice mendicare.*] taliter enim licite mendicantibus quæstus publicus tribuere victum solet. extra de relig. do. cap. 1. §. confirmatos. lib. 6. C. de mendican. vali. l. vnica. lib. 11.

p ¶ *Quasi.*] pro tamquam expone: non est hic expressiuum veritatis, sicut est alibi in Euange. io. 1. Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti, & c. & alibi ff. de sena. l. emancipatum. cum similibus. Quasi, quã liter accipitur.

q ¶ *Religionibus.*] scilicet ordinis mendicantis.

r ¶ *Temeritate dānabili.*] sic dicta, quia à iure damnata & improbata: vel damnabilis, id est animas talium damnantē propter inobedientiæ notam, per quam mortale peccatum incurrunt. extra de ma. & obe. c. si quis. & c. illud. 4. dist. §. vlt.

s ¶ *Præsumpserunt.*] scilicet dudum, vel vsquequaque.

t ¶ *Incessanter.*] huic malo ocurrendum fuit ne tales nedum sui, sed etiam plurimorum possint esse perditio. extra de iudi. cum nō ab homine. nam sæpe malorum consortium corrumpit etiam alios de se bonos. 28. q. 1. c. sæpe malorum. iuxta illud: Vna ouis morbida inficit totum gregem. ff. de act. emp. & ven. l. Iulianus. 40. dist. c. sed aliud. extra de sta. reg. ea quæ. Vnde versus:

Corrūpit iustos homines consortium malorum.

Morbida sola pecus, inficit omne pecus.

u ¶ *Error.*] errare est aliud pro alio putare. 22. q. 2. c. in quibus rebus. ff. de lib. & posthu. l. si posthumus. §. vlt. approbare falsum, erroris esse proprium dicitur. 38. dist. quamuis.

x ¶ *Veritas.*] de ista dicitur q erroribus gestorum minime vitiatur. ff. de offi. præsi. illicitas. §. veritas rei manifestata cedere habet error. 8. dist. c. veritas. ff. quando act. de pec. est anna. l. quæsitum, aliàs est ibi. §. sub l. 1. vnde extra de purg. vul. c. significantibus. Quid autem sit veritas, not. in decret. sedes Apostolica.

y ¶ *Reputetur.*] sæpe enim vitia se esse virtutes mentiuntur. 41. dist. c. sæpe. vt s. dixi.

a ¶ Rorum.]

corum. [a] regulam seu ordinem fratrum Minorum, quem sanctus Frãciscus instituit [b], se profiteri ad litteram [c] conseruare confingunt [d]: quamquam in obedientia Generalis, vel prouincialium ministrorum ipsius ordinis nō morentur [e]: prætendentes [f] se à sanctæ memoriæ Cælestino Papa V. prædecessore nostro huius status seu vitæ priuilegium habuisse: quod tamen etsi ostenderent, non valeret: cum bonæ memoriæ Bonifacius Papa viij. prędecessor noster ex certis causis rationabilibus omnia ab ipso Cælestino prædecessore nostro concessa, quæ per ipsum Bonifaciũ non contingeret approbari, viribus penitus vacuauerit [g], dictumq; vitæ priuilegiũ non inueniatur per eundẽ Bonifaciũ approbatum [h]. Quidã autẽ eorũ dictũ habitum [i], & viuendi ritum [k] à quibusdam episcopis seu eorũ superioribus, vel alijs ecclesiarum prælatis habuisse profitentur, quos [l] nec [m] eis cõcedere licuit contra formã concilij [n] generalis. Nonnulli etiam ex ipsis asserentes [o] se esse de tertio ordine [p] beati Francisci pænitentium vocato, prædictum statũ & ritum eorum sub velamine talis [q] nominis satagunt palliare: cum tamen in regula ipsius tertij ordinis talis viuendi ritus nullatenus sit [r] concessus. Et quia in errorũ barathrũ [s] faciliter ruũt, qui cõceptus proprios patrum definitionibus antepõnunt [t]: ipsorum quamplurimi (sicut fide digna relatione percepimus) à veritate catholicæ fidei deuiãtes [u] ecclesiastica sacramenta [x] despiciunt, ac errores alios student multipliciter seminare [y]. ¶ Cum [z] itaq; taliũ dãnanda [a] temeritas in eiusdẽ fidei [b] detrimentũ, fideliũ scandalũ [c], præfati Minorũ & aliorũ ordinũ [d] opprobriũ [e], & etiã suarum & aliarũ animarũ perniciem redundare noscatur [f], sectã, ritũ, & statũ [g] huiusmodi nõ obstãtibus præmissis [h] eorũ excusationibus, quas friuolas reputamus [i], & quicquid per [k] eos cõmuniter vel diuisim sub religionis, conuentus, collegij seu cõgregationis [l] nomine vel colore attentatum [m] extitit vel existit, de [n] fratrũ ipsorũ cõsilio auctoritate Apostolica nullius fuisse & esse decernimus firmitatis [o]: & quatenus de facto processerunt de consilio & auctoritate præmissis reuocamus [p] omnino, ac perpetuæ prohibitioni subijcimus [q], & ab Ecclesia Dei penitus abolemus [r]. Eisdem personis & alijs quibuscunque sub pœna excommunicationis, quã eas (si secus fecerint) incurrere volumus [s] ipso

a ¶ *Earum.*] scilicet nouæ religionis habitũ assumentiũ, vt supra.
b ¶ *Instituit.*] vt in decre. quorundam.
c ¶ *Ad litteram.*] quasi dicat absq; aliqua trãsgressione illius regulæ.
d ¶ *Confingunt.*] id est simul fingunt sub cuiusdam vmbræ palliatione. cum veritas in eis regulæ non subsistat. arg. extra de coniuc. c. quanto. Vel expone confingunt, id est simulant exterius: cuius contrarium latet intrinsecus: quæ fictio & simulatio prohibita est. ff. de iusti. & iur. l. 1. C. plus valere quod agitur: licet aliquoties in bonũ simulatio sit permissa. quod dic vt not. Ber. extra de his quæ vi metusve cau. fi. cap. 1.
e ¶ *Non morentur.*] hoc est cõtra verã regulam ordinis Minorũ, vt probatur. c. quorundã. vnde tales sub nullius veri prælati obedientia existentes tamquam acephali pro religiosis habendi nõ sunt. arg. 93. dist. cap. nulla ratione.

Acephali sunt q nul li prælato subsunt.

f ¶ *Prætendentes.*] falso tamen, vt sequitur.
g ¶ *Vacuauerit.*] & sic ex tũc tali priuilegio & etiam reperto cõcesso, vtendum non fuit, tam quã sublato: aliàs pœna falsi incurreretur. C. de no. condi. confirman §. hunc igitur. origine enim rei sublata non est imago ad effectũ aliquẽ relinquenda. C. de lati. liber. tol. l. 1. circa prio. & arg. ad hoc ff. ad leg. Corn. de fal. l. vlt. ad instar eius quod dicitur: falsus procurator est, q verus prius fuit, sed post extitit reuocatus. C. de fur. l. falsus. extra de rescript. ex parte decani. legis tamen licet abrogatæ notitia est necessaria, vt causa editionis eiusdẽ sciatur. 4. dist. Moyses. 7. dist. c. fuerunt. extra de iudi. nouit.

Legis etiã abrogatæ notitia est necessaria.

h ¶ *Approbatum.*] omni igitur tempore habet dici viribus vacuatum, ex quo nõ reperitur approbatũ: sicut aliàs dicitur, quod generaliter prohibitum, expresse postea non concessum, omni tempore intelligitur denegatum. extra de verb. sign. c. exiui de paradiso. §. cum dictus. Cle. 5. de transla. episc. inter corporalia. §. sed neque. ff. de posthu. l. 1. §. ait prætor. quod cuiusque voluer. nomine, l. nulli.
i ¶ *Habitum.*] scilicet nouæ religionis Fratricellorum vel Beguinorum, vt supra.
k ¶ *Ritum.*] id est, modum. simile verbum C. de Iudæ. l. Iudæos.
l ¶ *Quos.*] scilicet habitum, & viuendi ritum.
m ¶ *Nec eis.*] scilicet fratricellis vel alijs (vt s.) nominibus appellatis, vnde pro nõ concesso debet haberi concessum ab illis qui ius concedendi nõ habuerunt. ff. de offi. procon. l. obseruare. §. vlt. extra de iurepatro. c. q autem. 1. q. 7. Daibertum. cum similibus.
n ¶ *Concilij generalis.*] extra de reli. do. c. ne nimia. Non licet igitur episcopis contra inhibitionem generalis canonis facere, cum sint astricti ad obseruantiam canonum. extra de æta. & quali. cap. cum Ecclesiæ. Cle. 5. vbi de hoc dixi.

Episcopi sunt ad canonũ obseruantiam districti.

o ¶ *Asserentes.*] falso tamen.
p ¶ *De tertio ordine.*] de quo habes in decret. cum ex eo. de senten. excom. Cle. 5.
q ¶ *Talis nominis.*] scilicet tertij ordinis sancti Francisci: tale enim velamen eis non prodest, vt sequitur: & dixi in verbo, confingunt.
r ¶ *Nullatenus sit concessus.*] ergo intelligendus est prohibitus: vt dixi s. in glo. omni igitur.
s ¶ *Barathrum.*] id est inferni profundum.
t ¶ *Antepõnunt.*] innitũtur suæ volẽtes prudẽtiæ, immo potius fatuitati, contra dictũ sapientis extra de consti. c. ne innitaris. Vnde de talibus scribitur, q q nõ ad ꝓpheticas voces, nõ ad Apostolicas litteras, nõ ad Euãgelicas auctoritates, sed ad semetipsos recurrũt, magistri errorũ extitũt: q a veritatis discipuli nõ fuerunt. 24. q. vlt. c. qui à autẽ iniquus. de hoc plenius dixi in c. cum inter nonnullos.

Erroris magistri qui dicantur.

u ¶ *Deuiantes.*] ab ipsa deuiantes hæretici sunt censendi. C. de hæret. l. 2. 25. q. 2. cap. prima salus. cum similibus multis.
x ¶ *Sacramenta*] de & sup quibus firmiter credendum est quod sancta Romana prædicat Ecclesia: alias macula hęresis incurritur. extra de hæret. ab abolendam.
y ¶ *Seminare.*] quibus resistendũ est muro inexpugnabili bellatorũ. extra ne cle. vel mona. super specula. §. vlt. 10. colla. de statutis, cõsuetudinibus contra liber. eccle. §. statuimus.
z ¶ *Cum itaque.*] Tertia pars.
a ¶ *Damnanda.*] id est damnatione digna.
b ¶ *Fidei detrimentum*] cuius est potius ꝓspecitaa ꝓcuranda. extra de hæret. ad nostrã. Cle. 5.
c ¶ *Scandalum*] q̃d vitandũ est. extra de præscri. nihil. de noui operis nuntia. cũ ex iniuncto.
d ¶ *Ordinum.*] scilicet approbatorum.
e ¶ *Opprobrium*] nã opprobriũ facit ei q̃ non religiosus nõ existens habitum illũ religionis cõuenientẽ portat. vt in l. C. de epi. aud. l. minime. & s̃ talẽ lex imponit pœnã corporalis supplicij, & nihilominus exilij, in corpore authẽ. de san. epi. § pe coll. 9.
f ¶ *Noscatur.*] sup hoc dicas vt dixi in parte præcedenti in glo. huic malo occurrendum.
g ¶ *Statum huiusmodi*] non dicit religionẽ: sic etiã dici nõ meretur: cũ per sedẽ Apostolicã nõ fuerit approbata. simile huic de reli. do. c. cum de quibusdã. Cle. 5.
h ¶ *Præmissis.*] scilicet proxi. §. in ver. & vt ipsorum. & in ver. quædam autem. & in ver. nonnulli.
i ¶ *Reputamus.*] & merito, cum aliqua ex ipsis nullum facti adminiculum habere, nec ex eis iuris fulcimentum venire noscatur.
k ¶ *Per eos*] scilicet talem sectã, ritum vel statum tenentes.
l ¶ *Congregationis*] ac si foret à iure reprobatum.
m ¶ *Attentatum*] de facto.
n ¶ *De fratrum*] super ista clausula dic vt dixi in c. Execrabilis.
o ¶ *Firmitatis.*] nec mirum: reprobato enim auctore ratione sectæ omnia eius dicta & facta pro reprobis sunt habenda. extra de hæret. c. fraternitatis. & in extrauag. dñi Ioã. quæ incipit, dierũ. quod dic vt not. per Ber. & latius per Inno. & Host. dicto c. fraternitatis.
p ¶ *Reuocamus.*] bene dicit, reuocamus, quatenus de facto processerunt, cũ de iure fuerint nulla: & ideo proprie reuocari & rescindi non possunt. ff. de iniust. & irri. testa. l. nam & si sub conditione. de ædil. edic. l. bouem §. vlt. extra de despon. impu. c. ad dissoluendum. Reuocantur igitur quatenus de facto processerunt, ne forte in opinione communi aut vulgi labijs nomen valoris alicuius habere possint dici, & aliàs. extra de re iud. pastoralis. §. vlt. Cle. 5.
q ¶ *Subijcimus.*] cõcor. ad hoc extra de reli. do. c. religionũ. lib. 6. & eo. tit. c. cũ quibusdã. Cle. 5. Et ex quo talis secta p sedẽ Apostolicã est ꝓhibita & interdicta, ab omnibus hãda est ꝓ inhibita & interdicta, qd̃ enĩ ipsa repellit, repulsum fore cognoscere debẽt oĩs. 94. dist. c. miratus. sicut per c̃triũ qd̃ ipsa tenet & sequit, ab omnib⁹ est tenendũ. 24 q. 1. c. rogamus. C. de sum. tri. l. 1. cũ similibus multis.
r ¶ *Abolemus*] simile de relig. do. cum de quibusdam. Cle. 5.
s ¶ *Volumus ipso facto.*] per hæc verba fertur excommunicationis sententia. extra de appel præterea. de testi. cog. cũ super. aliàs per sola verba præcedentia sub pœna, non sententia, sed comminatio inducitur.

inducitur. C. commi. vel epistn. l. interlocutio. extra de iurepa. relatum. de simo. cap. sicut. de sagit. cap. 1.

a ¶ *Iniungentes.*]talis iniunctio non obtemperāti peccatū mortale inducit, vt aliàs sæpe dixi, de maio. & obe. c. si quis. & c. illud. & super hoc vide quod not. Hosti. de offic. ordin. inter cætera. §. vlt. de treu. & pa. c. 1.

facto, iniungentes[a] expresse, ne statum siue sectam[b] & ritum huiusmodi ab ipsis assumptū[c] sectentur vlterius, vel ipsum de nouo assumere quoquo modo præsumant. ¶ Episcopos[d] quoque & eorum superiores, & etiā alios prælatos quoscunque, qui prædictis personis vel alijs ritum viuendi & habitum supradictos[e] præter specialem Apostolicæ sedis auctoritatē[f] deinceps[g] concesserint, prædictæ excommunicationis pœnæ ipso[h] iure decernimus subiacere[i]. Dignum est enim vt adulterinas[k] plantationes, quas nō Pater[l] cælestis, sed humanæ temeritatis[m] audacia plantat, Apostolici culminis censura diuellat: nec patiatur in agro[n] Dominico peruersæ congregationis[o] vepres[p] excrescere, cui[q] proprium est (diuina opitulante gratia[r]) virtutes serere, ac vitia radicitus extirpare. Nulli[s] ergo, &c. Datum Auinion. iij. calend. Ianuarij, anno secundo.

b ¶ *Sectam.*] simile de hæret. c. ad nostram. §. cum autem. ele. 5.

c ¶ *Assumptum.*] scilicet iam in præsenti, vel in præterito.

d ¶ *Episcopos quoque.*] Quarta pars.

e ¶ *Supradictos.*] cōtra concedentes alios habitus vel ritum viuendi, pœna sequens non videtur sibi locum vendicare per hoc verbum: quia si de alijs cond tor canonis idem voluisset, hoc vtique expressisset. extra de deci. ad audiētiā. C. de cadu. tol. l. vnica. § sin autem ad deficientis. & q2 pœna ad casum tantū expressum restringēda est. arg. extra de elect. statutū. lib. 6. de pœnit. dist. 1. pœnæ. ff. d̄ pœn. l. interpretatione. Sed in 3riū facit, q2 in alijs nouis habitibus vel viuendi ritibus eadem videtur ratio, quasi & in illis idē statutum, licet pœnaliter videatur: vt dixi in decr. Execrabilis. & in cap. abbates. de rescrip. Clem. 5. sed quod prius dixi, tutius reputo.

f ¶ *Auctoritatem.*] cum illa ergo talē ritū & habitū cōcedentes pœnā, quæ sequitur, nō incurrūt: q2 tunc magis ipsa sedes q̃ ipsi facere vidētur. omnia enim nostra facimus, &c. C. de vete. iur. enuc. l. 1. §. sed neq; ex multitudine. extra de præb. c. si Apostolicæ. lib. 6. & q2 qđ lege p̄mittēte fit, pœnā nō meretur. C. ad leg. Iul. d̄ adul. l. Gracchus. ne principis auctoritate qs circūscriptus videat̄. C. de his qui veni. ætat. impe. l. 2.

g ¶ *Deinceps.*] ad futura igitur non ad præterita trahitur sequens pœna. arg. C. de legi. l. leges. extra de consti. c. 2. & vlt.

h ¶ *Ipso iure.*] quasi dicas non expectata hominis sententia. simile extra de sen. excom. c. eos. de rescrip. ipso iure. lib. 6. in corpore authent. de rap. muli. quæ rapto. nub. §. vlt. coll. 9.

i ¶ *Subiacere.*]est ergo in hoc præsens constitutio canon latæ sententiæ. Et sic vides quòd episcopi excommunicationis sententiam canonis incurrunt: sententiam autem depositionis ab officio non incurrunt, nisi expresse cautum reperiatur. de elect. si compromissarius. §. huius. de sent. excom. quia periculosum. lib. 6.

Episcopi sententiam excommunicationis incurrere possunt.

K ¶ *Adulterinas.*]quales (vt hic colligitur) sunt quæ sine patre legitimo spirituali prorogatæ reperiuntur, vt sequitur.

l ¶ *Pater cælestis.*] qui plantare eas vult, cū per summū Pontificē vicariū suū plantatur. extra d̄ trāsla. epis. inter corporalia. & c. quāto. & hoc p̄cedit ex potestate clauiū, quodcunq; ligaueris, &c. Matth. 16. 24. q. 1. quodcunq;. extra de re iudi. ad Apostolicæ. §. nos itaq;.

m ¶ *Temeritatis.*]in malum sonat: vt aliàs. extra ne cle. vel mo. c. vt periculosa. lib. 6.

n ¶ *In agro Dominico.*] simile extra de sta. reg. c. ne in agro. Cle. 5.

o ¶ *Congregationis.*] hic dicere potes vt dixi in parte 2. in verb. conuenticulas.

p ¶ *Vepres.*] species est spinæ: vt dixi in c. ne in agro. ī. p̄x. allega.

q ¶ *Cui.*]scilicet Apostolico culmini.

r ¶ *Gratia.*] 24. q. 1. c. à recta. & c. rogamus.

s ¶ *Nulli ergo.*] super hac clausula dic vt not. in cap. Execrabilis. Zenzelinus.

TITVLVS VIII.

De Iudæis & Sarracenis.

Diuisio textus.

Copiosus.] ¶ In tres partes diuisibilis est præsens cōstitutio. In prima cū quodā præiudicio facti præmittit̄ recitatio. In secunda cōminatoria subiūgitur cōstitutio: ibi, *Cum igitur, &c.* In tertia transgressorum eiusdē annectitur punitio: ibi, *Nos enim omnes, & cætera.*

t ¶ *In misericordia Dominus.*]& nedū est copiosus in misericordia, immo semper potēs in ea. de pœnit. dist. 7. nullus expectet. omnia enim pōt quæ posse est aliqd posse. d̄ pœni. dist. 2. c. principiū. ver. charitas. Quare misericordiæ eius nec mēsuras ponere possumus, nec tēpora definire: apud quē nullas patitur metas veniæ cōuersio. de pœn. dist. 1. c. serpēs. ver. his autem. aliàs est sub c. multiplex. per misericordiā enim nō vult peccatoris perditionē, sed conuersionē & salutē: delinquentes q corriguntur suscipiens, in corpore authen. vt non lux. contra naturam. in pri. coll. 6. 26. q. 6. c. cognouimus. & quotidianis hominum peccatis semper ignoscere dignatur, & pœnitentiam nostram suscipere. C. de nup. l. imperialis.

Misericordia Dei nō potest mēsurari.

¶ Vt Petrus filius regis Castellæ pio ductus proposito facilius Agarenos infideles à regno Granatæ expelleret, lata fuit excōmunicationis sententia in omnes prohibita portantes ipsis infidelibus & Sarracenis præfati regni Granatæ. Concor. c. ita quorundam. & c. ad liberandam. eo. tit. in antiq.

CAP. VNIC.

Copiosus in misericordia Dominus[t], q de sua abundantia[u] pietatis corda fideliū ad suæ maiestatis obsequia[x] deuotionis ardore succendit[y], præcordijs[z] dilecti filij nobilis viri Petri Infantis[a] nati[b] claræ memoriæ Sanctij regis Castellæ adeo[c] copiose gratiā[d] cælestis inspirationis infudit, quod sibi delectabile[e] reputat propriam exponere in ipsorum[f] prosecutione personam[g]. Pio quidē nobilis ipse ductus proposito[h] tamquam strenuus[i] athleta[k] Domini[l], negotium impugnationis perfidorū Aga-

u ¶ *Abūdantia pietatis.*] per quā p̄ peccatoribus Christus aduocatus apud patrē existens, propitiatio est p̄ peccatis. de pœnit. dist. 2. cap. si enī inquit. ver. q dicit.

x ¶ *Obsequia.*] id est, digna seruitia. super quo videre potes qđ notaui in c. cum ad sacrosanctæ. in verbo pietatem.

y ¶ *Succendit.*] id est illuminat, vel accendit: nec enim per impensa obsequia quis ad Christum peruenire potest, nisi sibi datum fuerat à Patre. 23. q. 4. c. de Tyrijs. vnde ad pœnitentiam cor peccatoris dicitur illustrate. de pœnit. dist. 5. c. falsas.

z ¶ *Præcordijs.*]i. intrinsecis cordis affectibus.

a ¶ *Infantis*] infantē eū vocat, licet maiorē ætate, aliàs tutor esse nō posset, qualis esse j. supponit. C. d̄ legi. tut. l. nemo. insti. d̄ fidu. tut. in fi. C. de legi. hære. l. vlt. § fi. Et applaudit cōsuetudini & vsui loquēdi cōi Hispaniæ: iuxta quā filij regū, q reges non sunt, Infantes appellantur. arg. ad hoc ff de flumi. l. 1. §. flumē. de fund. instru. l. cū delanionis. §. asinā. sicut q̄n̄que in vulgo aliq iuuenes appellātur, qui tñ iuuenes nō sunt ff. de pœnis, l. capitalium. §. solent. proprie enim infans est minor septē annis. C. de iure deli. l. si infanti.

b ¶ *Nati.*] id est, filij.

c ¶ *Adeo*] id est, intantum.

d ¶ *Gratiam.*]hoc dicit: quia nihil boni est dare absque gratia Dei. 23. q. 4. Nabuchodonosor. 26 q. 5. nec mirum.

e ¶ *Delectabile reputat.*]quisque enim delectari debet in obsequijs maiestatis diuinæ: nam voluntarium militem sibi eligit Christus: voluntarium vero seruum sibi auctionatur diabolus. 15. q. 1. c. nō est. aspernatur enim Christus coacta seruitia, & hilarē seruitorem diligit Deus, non timore pœnæ, sed amore iustitiæ seruientem, secundum Apostolum 23. q. 6. §. ex his.

Militē voluntarium Christus eligit.

f ¶ *Ipsorum.*] scilicet obsequiorum maiestatis diuinæ.

g ¶ *Personam.*] maiorem oblationem Deo facere non poterat. maiorem enim charitatem nemo habet. quàm vt animam suam ponat pro amicis suis: vt scriptura testatur sacra. & ad instar Esaiæ prophetæ, qui Domino interroganti, quē ex duobus ad prædicandum mitteret, respondit: ecce ego, mitte me. Esaiæ 6. c. 7. q. 1. in scripturis, & ad instar sancti Martini dicentis. Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, ego non recuso laborem.

Charitas maxima est animā pro suis ponere.

h ¶ *Proposito.*] ad quod Deus respectum habet. 1. q. 6. si sacerdotibus. in fi. 14. q. 5. si quid inuenisti.

i ¶ *Strenuus.*]animi magnanimitate. de sup. neg. præl. grādi. lib. 6.

K ¶ *Athleta.*] id est pugil seu pugnator sine mercede. ff. de his qui not. infa. l. athletas. C. de athle. & ibi not. in rubrica. lib. 10.

l ¶ *Domini negotium.*]Not. Christi negotiū reputari impugnationē infideliū: ipsi enim q2 cū Christo nō sunt per fidē, cōtra ipsum esse censentur, iuxta illud: Qui nō est mecū, contra me est. C. de Iudæ. l. cælicolarū. vnde & hæreticus est, qui nō est Ecclesiæ mēbrū, in corpore authen. de priuile. do. §. 1. coll. 8. cū ipse pro fide Christiana vt non

na, vt non deficeret, expertus sit exoraſſe. Lucæ 22. c. 52. diſt. §. 1.

a ¶ *Agarenorum.*] ſpecies eſt quorundam infidelium: de quorum ſpeciebus multas reperies enumeratas 24. q. vlt. c. vlt.

b ¶ *Contumeliam.*] talis contumelia, quæ in religionem diuinam committitur, in omniū fertur iniuriam. C. de hæret. l. Manichæos.

p ¶ *Ligamina.*] galearum ſcilicet, vel de quibus galeæ vel alia nauigia fieri poſſunt. de Iudæ. ita quorundam. & c. ad liberandam.

q ¶ *Victualia.*] quid ipſorum appellatione contineātur, vide quod legitur ff. de verb. ſig. l. verbo victus. & l. quæ ā nos. § iniuriæ.

r ¶ *Quæcunque prohibita.*] quæ ſunt illa, colligitur C. quæ res ven. poſ. vel non. l. barbaricum, quæ res expor. nō debent. l. 1. extra de Iudæ. ita quorundam. & c. ad liberandam.

renorum [a], à quibus regnum Granatæ in Dei contumeliā [b] detinetur [c], tutorio [d] nomine charisſimi in Christo filij [e] noſtri Alfonſi Caſtellæ regis illuſtris, qui ſub teneritudine puerilis [f] ætatis adhuc dignoſcitur conſtitutus, aſſumpſit ſub [g] ſpe cæleſtis [h] auxilij feruenter [i] & viriliter [k] proſequendum. ¶ Cum [l] igitur omnia cupiamus obſtacula [m] remouere, per quæ dicti negotij proſecutio poſſet quomodolibet impediri, vniuerſis & ſingulis cuiuſcunque conditionis, præeminentiæ [n], vel ſtatus exiſtant, diſtrictius inhibemus, ne arma [o], æquos, ferrum, ligamina [p], victualia [q] & alia quæcunque [r] prohibita per Romanos Pontifices prædeceſſores [s] noſtros [t] ad terras Aegypti deferri, ad Sarracenos dicti regni Granatæ intra triennium [u] incipiendum à calend. Aprilis proxime ſecuturi, quomodolibet [x] deferre præſumant. Nos [y] enim omnes & ſingulos, qui ad dictum regnum arma, equos, ferrum, ligamina & victualia ſupradicta, & quæcunque [z] prohibita, contra tenorem huius noſtræ [a] prohibitionis deferre præſumpſerint, illis pœnis & ſententijs, quas deferentes huiuſmodi prohibita in Alexandriam, vel ad Aegypti partes incurrunt, decernimus ſubiacere. Et [b] nihilominus omnes & ſingulos, qui Sarracenis Granatæ præſtabunt (dicti negotij proſecutione durante [c]) auxilium, conſilium, vel [d] fauorem: aut proſecutionem dicti [e] negotij directe [f] vel indire-

c ¶ *Detinetur.*] hoc cōtingit ob noſtrorū multitudinem peccatorū: propter quam Pagani & infideles cæteri nocendi facultatem diuinitus, id eſt permiſſione Dei aſſequuntur. 7. q. 1. cap. ſciſcitatus. 56. diſt. c. ſi gens Anglorū.

d ¶ *Tutorio nomine.*] ſupponere videtur textus iſte ſatis aperte, quod tutor regis tutorio nomine impugnare poſſit infideles ad expenſas regis pupilli: certum eſt enim quod ad onus principum temporalium ſpectet defenſio Eccleſiæ: & eorum poteſtate eſt Eccleſia munienda: voluntas enim Dei eſt cōciliare temporalem poteſtatem aduerſus hæreticos, & alios infideles: aliàs enim de ſuo imperio Deo rationem reddere ſunt aſtricti. 23. q. 5. cap. princeps. & q. 8. quando. extra de ſup. negli. præla. grandi. lib. 6. Conſtat etiam quod vna poteſtas per aliam eſt iuuanda. 96. diſt. c. cum ad verum. & poteſtas ſecularis cogi poteſt per eccleſiaſticam ad ſibi auxilium præbendum. extra de maledi. c. 2. de offi. ordi. c. 1. & c. quoniam. & 23. q. 5. c. adminiſtratores. Cum igitur ipſe rex ad hoc faciendum ſit aſtrictus, tutori hoc adimplenti de bonis regis pupilli nihil poterit imputari. arg. ff. de admi. tuto. l. ſine hærede. § Lucius. de iure. & ra. diſtrahen. l. 2. §. 1. C. de admi. tuto. l. ſumptus.

Principes Eccleſiam defendere tenentur.

e ¶ *Filij noſtri.*] regem ergo appellat Papa filium, non fratrem. extra de crimi. falſi. quem graui. Nihil enim honorificētius, quàm vt rex vel Imperator Eccleſiæ filius eſſe dicatur. 23. q. 8. c. conuenior. circa fi. & dixi in c. prodiens.

Imperator dicitur filius Eccleſiæ.

f ¶ *Puerilis ætatis.*] Not. puerilem ætatē teneram dici: vnde in ea conſtitutus, licet aliàs de ſe diſcretus, ad tractanda ſapientium hominum iura inhabilis reputatur. C. de teſta. mili. l. vlti. & arg. ff. de decur. l. ſpurij. §. minores. de mune. & ho. l. ad rem publicam. extra de elect. c. ex eo. lib. 6.

g ¶ *Sub ſpe.*] quam confidenter habere poterat ex pio ſuo mentis propoſito iuxta verbum propheticum: Reuela Domino viam tuā, & ſpera in eo, & ipſe faciet.

h ¶ *Cæleſtis auxilij.*] ſimile C. de epiſ. & cle. l. Deo nobis. in corpore Authen. de quæſto. in prin. coll. 6. Nam cum domini Dei beneuolentia militarium rerum incipit ordinatio. ipſis enim prouidentia Dei diſpoſitis Barbarorum quidem incontinentia reſtrænatur, rei vero publicæ res augētur. in corpore authen. vt neq; miles neq; feuda, in prin. coll. 8. & dū orationes Chriſto fiūt, vincit populus ſuus: ſi relaxantur, vincitur Exod. 17. c. & 36. diſt. c. ſi quis vult.

i ¶ *Feruenter.*] quo ad animi feruorem.

k ¶ *Viriliter.*] quo ad corporis vigorem & ſtrenuitatem.

l ¶ *Cum igitur.*] Secunda pars.

m ¶ *Obſtacula remouere.*] iuxta hoc ſcribitur in lege, quod decurſio & varietas humanæ naturæ paulatim egens curatione, non aliter ad bene ſe habendum reuocatur, licet prima eius gubernentur principia, niſi etiam quod particulariter ei reſiſtit, ſummoueatur. in corpore authent. de teſti. & ea quæ parit. in prin. coll. 4.

n ¶ *Præeminentiæ.*] intelligo etiā regalis: tū ob iſtius textus indefinitatē: tū quia ad onus regis ſpectat defenſio fidei, & impugnatio infideliū, vt dixi ſ. in glo. ſupponere. tū etiā arg. ſi fratrū. §. quia igitur. vnde præ cæteris debet abſtinere ab iis, à quibus tenetur alios cohibere. arg. ff. ſi ſer. vēdicetur. l. alius. extra de na. ex lib. ven. c. r.

o ¶ *Arma.*] appellatione armorum comprehenduntur nedum arma offenſionis cuiuſcunque generis, immo & defenſionis: vt ſcuta, bloquena, loricæ, platæ, diſploides, & ſimilia. ff. de vi & vi ar. l. 3. §. armis. inſ. de interdic. §. qui autē. de publi. §. item lex Cornelia. ff. de ver. ſig. l. armorum. de fur. l. pignore. §. furem. & quia omne obſtaculum eſt tollendum quod poſſet impugnationem infidelium aliquatenus impediret vt hic vides. de hoc dixi de ſtatu. mo. in c. ne in agro. § præ. atæ quoque. cle. 5.

Armorum quædam ſunt offenſionis, quædam defenſionis.

s ¶ *Prædeceſſores noſtros.*] vt Alexandrum tertium, dicto c. ita quorundam. & Innocentium tertium. dicto. c. ad liberandam.

t ¶ *Terras Aegypti.*] in quibus Chriſtus natus fuit, ſcilicet in bethleē, nutritus in Nazareth, paſſus & ſepultus in Hieruſalem. not. extra de ſepul. c. r. quæ peccatis noſtris præpedientibus ab infidelibus detinentur.

Chriſtus vbi fuit natus, nutritus, & paſſus.

u ¶ *Intra triennium.*] res miranda videtur, quod conditor huius c. terminum certum præfixit, intra quem ſua duraret prohibitio facta de non portandis rebus prohibitis ad regnum Granatæ: cum infideles ibidem habitent, vt hic ſupponitur, cum lex humana ciuilis inhibeat ſub pœna capitis, & ſub pœna proſcriptionis omnium bonorum, res inhibitas ad Barbaros deferri. C. quæ res exportari non debent. l. 1. & iura alia canonica ſ. glo. proxi. alleg. ſimpliciter inhibeant res interdictas ad Sarracenos portari: Quæ igitur poteſt huius fuiſſe ratio? Ad hoc poteſt dici, quod cum proſecutio illius negotij eſſet futura temporalis, per Petrum Infantem, vt pote facienda per eum tutorio nomine regis Caſtellæ, talem prohibitionem facere voluit temporalē, pœnalē & ſententiæ excōicationis inductiuam: vt ipſe Petrus interim feruentius induceretur ad dicti negotij proſecutionem: ne forte aliàs ipſe deſidem illum redderet: vnde cum ad ipſius Petri futuri temporalis proſecutoris ſupplicationem præſens conſtitutio pœnalis forte facta fuit, Papa eam facere perpetuam non curauit: potiſſime cum ſciret iura alia communia multarum pœnarum inflictiua fore dudum condita generaliter contra portantes res prohibitas Sarracenis, quæ per iſtam decretalem in nihilum immutantur. Sed ad illas per iſtam additur cum ſuis pœnis cōtra illos, qui iſto durante triennio res prohibitas detuliſſent, nec ex virtute huius conſtitutionis quis pœnas aliquas incurreret deferendo poſt triennium tales res prohibitas: ſed remanent alia iura pœnalia contra tales. Nec poteſt arg. a contrario ſenſu colligi ex hac decretali, per quod diceretur deferentes res prohibitas abſque prohibitione huius decre. non incurrere pœnas à prædeceſſoribus promulgatas: ceſſat enim argumentū à cōtrario ſenſu vbi iura alia obuiarent. not. de ſo. compet. ſignificaſti. & C. de epiſ. & cle. l. conuenticulam. Vel dicas quod cum à prædeceſſoribus aliquibus fuerunt pœnæ & ſententiæ promulgatæ contra deferentes res prohibitas ad partes Aegypti, quæ non ligarent de ſe portantes ad alias partes: magnum fuit, quod Papa voluit eas extendi contra deferentes ad regnum Granatæ: non fuit ergo mirum, ſi certum tempus voluit ſuper hoc limitare.

Argumentum à contrario ceſſat aliquādo.

x ¶ *Quomodolibet.*] quaſi dicat nec per ſe, nec per alium: nec per terram, nec per aquam, vel aliàs quoquo modo.

y ¶ *Nos.*] Tertia pars.

z ¶ *Quæcunque prohibita.*] dic vt ſup. hoc in parte præcedente dixi.

a ¶ *Noſtræ prohibitionis.*] ſcilicet intra trienniū vt ſ. à cōtrario ergo ſenſu deferentes non contra talem prohibitionem, non viderentur incurrere pœnam: ſed dic vt ſ. dixi ſuper verbo intra triennium.

b ¶ *Et nihilominus.*] id eſt, vltra pœnas & ſententias à prædeceſſoribus promulgatas.

c ¶ *Proſecutione durante.*] ergo illa finita præſtantes auxilium & ſimilia, non incurrerent ſententiā huius canonis: nihilominus tament incurrerent ſententiam aliorum iurium, vt ſ. dixi.

d ¶ *Vel fauorem.*] ſuper hoc verbo & duobus præcedentibus dic vt dixi c. dierum. §. nos.

e ¶ *Dicti negotij.*] ſcilicet impugnationis perfidorū regni Granatæ.

f ¶ *Directe.*] puta opponendo ſe contra impugnare volentes dictos perfidos.

a ¶ *Indirecte.*] vt persuadendo, vel monendo, vt à tali impugnatione desisteretur.

b ¶ *Excommunicationis.*] scilicet maioris. de sent. excom. c. si quẽ. quæ in hoc casu forte circa Papam tolli non posset: si supponas quod eam sibi retinuerit tollendam sententiæ promulgator: prout in talibus prædecessores facere consueuerunt.

c ¶ *Ipso facto.*] & sic est canon latæ sententiæ. Zenzelinus.

cte[a], secrete vel publice impedire vel turbare forte præsumpserint: excommunicationis[b] sententiam incurrere volumus ipso[c] facto. Nulli ergo nostræ inhibitionis, constitutionis, & voluntatis, &c. Datũ Auinion. quinto Calend. Martij, anno primo.

TITVLVS IX.

De torneamentis.

¶ Constitutio Clementis in quibusdam regnis torneamenta inhibens sub pœnis excõmunicationis & interdicti, hic reuocatur, & illi qui huius occasione sententias incurrerant, absoluuntur.

CAP. VNIC.

Diuisio.

Quia in futurorum.] Primo harenga seu præfatio præmittitur. Secundo factus processus per Clementem Papam v. subiungitur: ibi, *Sane felicis, &c.* Tertio reuocationis eiusdem processus causa & ratio annectitur: ibi, *Verum quoniam, &c.* Quarto ipsa reuocatio subinfertur: ibi, *Nos ad dilectis, &c.*

d ¶ *Euentibus.*] qui de se incerti sunt. institut. de verb. oblig. §. omnis. ff. de condit. & demon. l. 1. §. dies.

e ¶ *Humana fallitur.*] cum de futuris diuinare certitudinaliter non possit, vt extra vt eccles. benefi. c. 1. ff. ad l. Aquil. l. si putator. simile ff. manda. si fideiussor. §. si cum debitori. nec beatus Paulus, licet spiritu Dei repletus secreta diuini futuri iudicij agnoscere potuit. 12. q. 2. c. cum beatus. solius enim Dei est præscire futura. ff. de iudi. l. sed & si restituatur. §. vlt. 25. q. 5. §. quod autem.

Futura solus Deus cognoscit.

f ¶ *Coniectura.*] id est, præsumptione.

g ¶ *Attenta.*] id est, deliberata.

h ¶ *Pollicetur.*] id est, asserit per coniecturam. Pollicitatio enim est solius afferentis promissio absque alterius præcedente consensu. & in hoc differt à pacto. ff. de pollici. l. pactum.

Pollicitationis descriptio.

i ¶ *Reperiri damnosum.*] sumitur ex corpore authent. hæc constitutio innouat constitutionem. in princip. coll. 8. & in decret. quia nonnumquam. reperies simile, vbi de hoc dixi.

k ¶ *Consulte.*] id est; consilio & deliberatione præcedente.

l ¶ *Consultius.*] sapientis enim est mutare consilium in melius. in corpore authent. vt fratrum filij. in princip. coll. 9. de nup. §. nos autem coll. 4. ff. de col. bo. l. nonnumquam. 25. dist. cap. si aliquid. & c. magnæ. cum similibus.

Consilium mutare sapientis est.

m ¶ *Sane.*] secunda pars.

n ¶ *Passagium.*] vltramarinum contra Sarracenos inimicos fidei faciendum.

o ¶ *Torneamenta.*] quæ dicuntur torneamenta, colligitur extra de tornea. c. 1. quæ licet causa experimentorum de iure ciuili videantur permissa ff. de aleato. l. solent. §. senatus. ad l. Aquil. qua actione. §. si quis in colluctatione. de postu. l. 1. §. quod si depugnauerit. de iure tñ canonico sunt inhibita ob mortem hominum, quæ frequenter exinde peruenit: vt dicto c. 1. non enim merentur dici ludi, ex quibus crimina oriuntur. in procemio. ff. §. illud vero. vnde ludus noxius est in culpa. ff. ad leg. Aquil. l. nam ludus. Sed gratia huius hic quæro[1], vtrum de iure canonico vel ciuili scripto duella sint aliquo casu hodie permissa? Videtur quòd non. C. de gladiato. l. vnica. vt armorum vsus. l. vnica. & arg. C. de act. & obli. l. negantes. In hac opinione videtur residere Accursius dicto §. si quis in colluctatione. & dicta l. 2. de gladiato. expressius hoc not. ff. de leg. 3. l. cum filius. §. vlt. Sed in contrarium videtur lex expressa Friderici Imperatoris: vt in col. 10. de pa. te. § si quis hominem. & §. si quis aliquando. & §. & si miles. vbi in certis saltem casibus videtur pugna per duellum permissa: nec videtur contrarium posse dici, cum illa lex Friderici lex generalis existat, cum ad omnes sit directa, quod est signum legis generalis. C. de leg. l. 3. nam quod per epistolam & per subscriptionem Imperator statuit, vel edicto præcepit, legẽ esse constat. ff. de consti. princ. l. 1. istud etiam videtur expresse denotari in rub. quæ sequitur post illa, de pace tenenda: cum in ea dicitur, hic finitur lex. deinde incipiunt regni consuetudines. per quod innuitur mandatum factum in titulo præcedenti de pace tenenda sub certis pœnis legem esse communem. sic sentit glossator feudorum pro & contra. & super hoc multa allegans in titulo, de pace iuramento firmanda §. iniuria. qui etiam consentire videtur, quod saltem in certis casibus pugna per duellũ sit hodie permissa, vt not. ipse in tit. de ali. feu. paterni. §. non est. Et secundum hoc non obstabit lex prædicta de gladiato. nec lex vnica, vt vsus armorum. quia loquuntur de alijs gladiatoribus quàm in duello pugnantibus, vel aliam vim armorum committentibus, vt not. Got. in libello suo iuris canonici, in tit. de purg. Vel dices, quod leges illæ vt priores tolluntur in hoc per l. Friderici tamquã posteriorem. Vel dices quod illæ prohibitionem ponunt in genere: & lex Friderici duellum permittit in specie: & ita neutra alteram corrigit. Sed supposito quod secundum legem scriptam in certis casibus admittatur hodie duellum: quæro an lex ciuilis saltem ratione peccati succumbat canoni ipsum prohibenti. 2. q. 5. monomachiam. extra de purg. vulg. c. 2. nedũ in foro ecclesiæ, immo & in foro temporali. in duello enim certum est interuenire peccatũ, cũ in ipso quia intendit ad mortẽ proximi, & Deus tentari videatur. 23. q. vlt. c. sed nulla. extra de purg. vulg. c. vlt. cum similibus. Ad hoc breuiter respõdeo, & dico, quod lex hoc permittẽs necessario habet canoni succumbere ratione peccati. & hoc persuaderi potest tam per legem diuinam, quàm humanam. per diuinam: quia dicit Apostolus: Omne quod non est ex fide, idest ex bona & syncera conscientia, peccatum est. Et beatus Ambrosius super dicto Apostoli ait: Peccatum est quod aliter fit quàm probatum est. & Augustinus super eo dicto, Omne quod aliter fit quàm probatum est, peccatum est. & recitatur textualiter 28. q. 1. §. ex his. cum igitur Deus peccatum inhibeat, ergo & omne id per quod ad illud peruenitur. ff. de spon. l. oratio. ff. de fideiuss. l. cum lex. C. de nat. lib. l. lege Anastasij, in fi. extra de consti. cap. nam concupiscentiam. Item scriptum est in Euangelio, Non tentabis Dominum Deum tuum. & legitur 22. q. 2. cap. quæritur cur patriarcha sed per duellum Deus tentari videtur. dicto c. monomachiam. cum iuribus alijs allegatis. Item lex imperialis facta per Imperatorem profitentem se esse vltimum seruum Dei, & velle suum seruitium adimplere. C. de offic. præfec. prætorio l. quas gratias. inducere non poterit quod Dominus suus vel Deus inhibet. 28 q. 1. cap. iam nunc. Probo hoc idem per legem humanam tam canonicam quàm ciuilem: per canonicam, extra de Pur. vulg. per totum. de cle. pu. in duel. per totum. & dicto cap. monomachiã. per quam legem canonicã probatur quod Dominus principem Ecclesiæ constituit super omnes principes seculares in spiritualibus rebus 96. distin. cap. si Imperator. extra de maior. & obed. cap. solitæ. vnde in his principes seculi suas constitutiones debent canonicis submittere, non præferre. dicto cap. si Imperator. vnde necessario ratione peccati habet lex canoni succumbere, vt not. Ber. Inno. & Host. extra de præscrip. quoniam omne, & Guliel. in Spec. de disput. aduo §. porro. verb. sed nunquid. & ponit exemplum extra de noui ope. nunt. cap. 1. Plus adhuc dico secundum hanc legem quod iudex secularis cogi potest per ecclesiasticum ad faciendum coram se seruari canones omissis legibus. arg. extra de pact. cap. quamuis. de except. cap. 2. de iureiur. cap. licet. de sentent. excommu. cap. decernimus. lib. 6. Adhuc idem probo per legẽ ciuilẽ: nam per eã statuitur, canones fore pro legibus omnes seruandos: in corpore authent. vt cle. apud proprios epi. §. penul. coll. 6. de eccl. tit. in princ. coll. 9. intantum quod episcopus transgressores canonis etiam secundum legem ciuilem punire potest, in corpore authent. de san. epi §. ne autem. coll. 9. prohibitum ergo duellum per canonem, prohibitum debet reputari per legem. Nec obstat huic dicto lex Friderici, cũ in eadẽ lege Fridericus se velle dixerit in indicenda pace tam diuinas quàm humanas leges in suo vigore permanere: nedum ergo legem diuinam hoc prohibentem videtur seruari voluisse: immo & humanas præcipiẽtes canones fore pro legibus obseruandos. Item in lege ciuili statutum est, inferiorem legem superioris tollere nõ posse. ff. ad Trebel. l. ille à quo. §. tempestiuum. de Arbit. l. nam magistratus. intantum quod in lege inferioris auctoritas superioris intelligitur excepta. ff. ad muni. l. Imperatores. de prohib. feu. alie. l. imperialem. §. vlt. coll 10. nec seruum posse legem domini tollere. C. de pae. l. seruum. cũ similibus. Imperator autẽ se seruũ Dei profitetur, vt prædixi. Itẽ cũ imperiũ & sacerdotium sint à Deo instituta, in corpore authent. quomodo oporteat epos, in princi. coll. 1. absit dicere, quod Imperantii

Tornea menta an sint permissa.

[1] Detestabile duellorũ vsum ex Christiano orbe penitus exterminauit concilium Trident. sessio. 25. de reformatione cap. 19.

Quia in futurorum euẽtibus[d] sic humani fallitur[e] incertitudo iudicij, vt quod coniectura[f] probabili exnunc interdum attenta[g] consideratio vtile pollicetur[h], reperiri[i] damnosum quandocunque contingat: nonnumquam quod consulte[k] statuitur, ex sanioris inspectione iudicij consultius[l] reuocatur. ¶ Sane[m] felicis recordationis Clemens Papa quintus prædecessor noster attente considerans generale passagium[n] in concilio Viennesi pro terræ sanctæ subsidio salubriter ordinatum, per torneamenta[o]

Imperatori concesso imperio videtur data potestas tollendi, vel perdendi legē Dei ipsum imperiū instituentis. ff. de pact. l. contra iuris ciuilis. §. vlt. de don. l. filius. aliàs videretur Deus contra seipsum imperiū constituisse: quod dicere est absurdū. super quo vide quod plene not. in lib. feu. in tit. hic finitur lex §. vlt. itē probatur, nā in facto vsurarū lex ipsas permittēs succumbit canoni ipsas prohibenti, vt not. in corpore auth. de eccl. tit. in prin. coll. 9. C. de sum. tri. l. 1. de vsu. Auth. ad hoc. Sed hoc dici non potest nisi ratione peccati: cū igitur ratione peccati & propter peccatū vsurarū lex succumbit canoni: ergo eadē ratione in quocunqua alio casu subest peccatū, vt est in duello, vt ꝓdixi. arg. in corpore authē. vt nō luxu. contra na. in prin. coll. 6. scenicas non solū. §. 1. coll. 5. quia ratio differentiæ reddi nō potest: quare idem ius debet esse. ff. de iniu. test. l. posthumū §. 1. ꝯ ver. obli. l. à Titio. C. de lib. præt. l. 1. Item Imperator Valentinianus scripsisse legitur se velle fore submissum Ecclesię, cū tanquā homo peccare reperiretur. hoc patet 73. dist. c. Valentinianus. extra de iudi c. nouit. C. de sum. tri. epistola, inter claras. de of sic præfe. præto. Afri. l. quas gratias. Ex his igitur concluditur, ꝙ super duello per legem inducto peccatū inducēti, ipsa lex canoni habet succumbere: aliàs dic qđ super hoc notaui in simili extra ꝺ reg. iur. c. possessor. lib. 6.

t ¶ *Illorum.*] scilicet personas, quod est infra.
u ¶ *Locis.*] quo ad iurisdictionē. & hoc denotat verbum sequens.
x ¶ *Cum possent.*] ad impossibile enim non obligabantur. 2. q. 1. c. faciat homo. ff. de reg. iur. l. impossibilium.
y ¶ *Ad illa.*] scilicet torneamenta, vel hastiludia.

Lex succūbit canoni, vbicunque peccatū subest.

† Et ideo hic nominantur, tamen idem dicendum de alijs prouincijs, in quibus per ista passagium impeditur sic glo. in ... sole po ... §. fin. ff. de pact. l. scire oportet §. si ff. de excus. tut. gl. in verbo, præsidētes reputata sing. clr. c. de rescrip. Sed vltra Bartol. ibi ego allego glo. in verbo, rem c. 2. de cōfes. lib. 6. glos. quā Ang. dicit prædicatam fuiss. l. 1. C. de inop. virg. tex. & Bal. in c. 1. §. si quis in fiscum. de pa. tenen. Bonta.

& hastiludia[a] siue[b] iuxtas non leuiter[c] impediri: tū quia frequenter sic ipsum passagij negotium prosecuturos[d] exinaniunt[e], quòd ad eius executionem efficiuntur impotentes[f]: tum quia interdum quamplures à crucis[g] assumptione retrahunt[h], dum ab illis[i] abstinete (alijs ea[k] exercentibus) erubescunt[l]: torneamenta ipsa & hastiludia siue iuxtas in regnis Franciæ, Angliæ & Alemaniæ, & alijs nonnullis prouinciis, in quibus ea consueuere frequentius[m] † exerceri, specialiter interdixit[n]: in facientium[o] ea[p] vel ad id[q] eis[r] præstantium[s] opem, consiliū, vel consensum, & illorum[t] etiam, in quorum locis[u], vel districtibus fierent non prohibentium hoc cum[x] possent, & illorum procedentes ad[y] illa in domibus[z] suis recipientium, vel commerciū quomodolibet[a] exercentiū cum[b] eisdē, in personas[c], excommunicationis, & in terras, interdicti sententias promulgando[d], absolutione ab excommunicatione[e] huiusmodi præterquam in mortis articulo sedi Apostolicæ reseruata[f]. Verum[g] quoniam (vt intelleximus) per sententiam huiusmodi periculum animabus ingeritur[h], & pro eo maxime negotio dicti passagij derogatur: quia nōnulli militari[i] cingulo abstinēt, & quia vacare[k] militiæ metu præsertim ipsius[l] sententiæ non præsumunt. propter[m] quod idoneos[n] & voluntarios[o] ad terrę prædictæ subsidiū in regnis eisdem contingit pauciores solito reperiri: Nos[p] ad dilectū filiū nobis viri Philippi claræ memoriæ regētis[q] Franciæ & Nauarræ regis, & aliorum de domo[r] regia, necnon quamplurium magnatū[s] & nobilium, tam in regno Franciæ quàm aliunde considerantium præmissa[t] discrimina repetitæ[u] supplicationis instantiam, sententias excommunicationis & in-

z ¶ *In domibus suis.*] intelligi debet suis nō solum ratione dominij, seu proprietatis, immo ratione domicilij vel dubitationis. arg. ff. de iniur. l. lex Cornelia. §. domum. de dam. infe. l. 4. §. abesse, cum simil.
a ¶ *Quomodolibet exercentium.*] quasi dicat neenum pro his quæ haberent exerceri occasione torneamentorū. immo quacunque etiam alia, cum dicat, quomodolibet. simile de rescript. statutū. §. in nullo. lib. 6.
b ¶ *Cū eisdē.*] scilicet facientibus torneamenta.
c ¶ *Personas excommunicationis.*] in personas ergo excommunicatio, in locum vero interdicti sentētia proprie fertur. & hic videas quod dixi in c. si fratrum. in verbo, ciuitatibus.
d ¶ *Promulgando.*] in dicta extrauaganti, passiones. in qua etiam omnea colligationes, pactiones, promissiones quacunque firmitate etiam iuramenti subnixas super hoc irritauit.

a ¶ *Hastiludia*] sic dicta, quia ludi causa fiunt cum hasta. arg. ff. de alea. l. solent.
b ¶ *Siue iuxtas.*] alludit vulgari denominationi regionis, maxime linguæ Oxitanæ arg. ad hoc ff. de pœnis. l. capitalium. § solent. de fl. 1. l. 1. §. flumen. extra de priuileg. c. religiosi §. 1. Clem. 5.
c ¶ *Non leuiter.*] quasi dicat, immo grauiter vel fortiter.
d ¶ *Prosecuturos.*] ipse vel gentes suas habentes passagium facere.
e ¶ *Exinaniunt.*] idest exhauriunt bonis & facultatibus. C. ne filius pro patre. Authen. habita. vbi simile verbum sic exponi reperies. ad hoc extra de vsur. c. vsurarum. lib. 6.
f ¶ *Impotentes.*] scilicet impotentia facti, forte de diuitibus facti pauperes ob expensas nimias factas pro torneamentis exercendis vltra quam possent sui facultates patrimonij tolerare. arg. ad hoc in corpore authen. vt omnes obe. iudi. prouinciarum. §. 1. coll. 5. ff vbi pupillus educ. debeat. l. ius alimentorum. 2. respon. de iure do. l. quarto. & l. generalis.
g ¶ *Crucis assumptione.*] quam volentes passagium facere, assumere consueuerunt.
h ¶ *Retrahunt*] vt talis retractio non contingeret, multum videbatur causa probabilis ad rohibendum talia torneamenta. arg. ad hoc ff de ope. pu. l. qui liberalitate. circa fin. in corpore autheo. vt lit. decætero § hic si mulier. coll 6. C. de bon. quæ libe. l. 2. de dona ante nupt. l. si constante.
i ¶ *Ab illis.*] scilicet torneamentis.
k ¶ *Ea.*] scilicet torneamenta.
l ¶ *Erubescunt*] reputantes forte sibi ad aliquem ruborem seu pudorem, si quod vident alios facientes ipsi non faciant. pompā seculi sequi volentes, vt frequenter accidit in viris nobilibus. arg. ad hoc ff. de admi. tu. l. cū plures. §. cum tutor. de dona. cum filius.
m ¶ *Frequentius exerceri.*] vnde in illis non sine causa fuit facta interdictio specialis. argu. C de ser. l. prouinciarum. ff. de pœnis. l. aut facta. §. vlt.
n ¶ *Interdixit.*] in quadam extrauagāti, quæ incipiebat: Passiones.
o ¶ *In facientium.*] sume verbum, personas, quod est infra.
p ¶ *Ea*] scilicet torneamenta.
q ¶ *Ad id.*] scilicet faciendum torneamenta, vel alia ā. expressa.
r ¶ *Eis.*] scilicet facientibus.
s ¶ *Præstantium opem.*] super hoc verbo & sequentibus vide quod dixi in c. dierum. in verbo auxilium.

e ¶ *Ab excommunicatione huiusmodi.*] sublationem ergo interdicti sibi non retinuit: quare ordinario eam permisisse videtur. argu. de senten. excom. nuper.
f ¶ *Reseruata.*] hoc vide quod dixi in cap. prodiens. in fine. in verbo, reseruata.
g ¶ *Verum.*] Tertia pars.
h ¶ *Ingeritur.*] quia forte multi nolunt à talibus abstinere: quare dicta sententia ligabantur in suarum periculum animarum.
i ¶ *Militari cingulo.*] olim enim & hodie militaturis de nouo cingitur ensis. ff. de milit. testa. l. filiusfamilias. & multa alia olim fiebant, quæ hodie non sunt in vsu, quæ notantur per Accursium ff. ex quib. cau. maio. l. penult.
k ¶ *Vacare*] idest, operam dare.
l ¶ *Ipsius sententiæ.*] scilicet excommunicationis in personas, & interdicti in terras.
m ¶ *Propter quod.*] scilicet quòd multi vacare omittunt militiæ & actibus militaribus.
n ¶ *Idoneos.*] pauciores, quod est infra deficientes eis armorum ingenio quod per exercitium incrementum recipere consueuit. C. de re milit. contra rem publicam. lib. 12. ff. de lega 3. l. legatis seruis. §. ornatricibus.
o ¶ *Voluntarios.*] quia tales non coacti quærendi sunt: voluntariū enim militem eligit Christus. voluntariū sibi seruum auctionatur diabolus. 15. q. 1. c. non est. & arg. in procem. inst. §. summa itaque.
p ¶ *Nos ad dilectum.*] Quarta pars.
q ¶ *Regentes.*] non dicit, regis: quia tempore editionis huius constitutionis iste Philippus rex nondum erat, sed iuxta consuetudinem regni regebat regnum pro Ioanne impubere nepote suo, filio regis Ludouici fratris sui præmortui: quo Ioanne impubere mortuo successit in regno, & Rex verus fuit. Regēs quare sic dicatur.
r ¶ *De domo regia.*] scilicet existentiū vel domesticorū. arg. extra de verb. oblig. c. sicut nobis. lib. 6. vt & alibi legitur in Euangelio: cum dicitur, Ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph de domo Dauid, &c. Lucæ 1.
s ¶ *Magnatum.*] magnates dici cōsueuerunt magna tēporali potentia suffulti. arg. not. extra de sup. negli. præl. c. grandi. lib. 6.
t ¶ *Præmissa discrimina.*] animarum ex dictis sententijs prouenientia. & quia derogatur negotio passagij ex hoc quia à cingulo militari abstinentes metu sententiarum se idoneos vel voluntarios nō exhibent ad subsidium terræ sanctæ.
u ¶ *Repetitæ.*] idest iterū petitæ. simile. C. de epis. & cle. l. repetita. ꝺ testa. cōsulta diualia. & ꝺ erog. milit. anno. l. lege repetita. lib. 12.

a ¶ Dicti.]

a ¶ *Ducti.*] idest inducti.
b ¶ *Antedictis.*] scilicet in proxima parte præcedenti.
c ¶ *Rationabilibus alijs.*] quæ illæ potuerunt esse, arbitrarium potest dici: durum enim videbatur quòd per censuram ecclesiasticã interdiceretur liber vsus corporis proprij ad experiendas & exercendas vires eiusdem,

terdicti præfatas præmissorum supplicationibus inclinati, & ducti [a] considerationibus antedictis [b], & ex causis etiam rationabilibus [c] alijs in fauorem sæpefati negotij, de fratrum nostrorum consilio reuocamus: eos qui propter exercitium torneamentorum seu hastiludiorum ipsorum huiusmodi [d] sententias incurrerunt absoluentes ab illis, & cum eis qui sic [e] ligati, vel in locis propterea [f] interdictis diuina celebrarunt officia [g], super irregularitate [h] inde contracta auctoritate Apostolica dispensantes. Datũ Lugduni, xvj. Calend. Octobris, anno primo.

TITVLVS X.
De crimine falsi.

¶ *Falsificantes monetam regis Franciæ & aliorum locorum circumuicinorum aliquo de quattuor modis hic prolixe declaratis, ipso facto excommunicationem incurrant: à qua absolui non possunt nisi à Papa, præterquam in mortis articulo. De falsificantibus*

Rerũ propriarũ administratio nõ est ingenuis auferẽda.

& iniquum videbatur ingenuis hominib' nõ esse liberũ vsum & administrationem rerum suarum. argu. ff. si à paren. quis manumis. fue. l. nõ vsque. C. de Iudæ. l. nemo mandau. l. in re mandata. Aliæ rationes forsan super hoc reddi possent, quas per te ipsum tu studiose adiouenire curabis.
d ¶ *Huiusmodi sententias.*] scilicet excõmunicationis in personas, & interdicti in terras. vt s.

Interdictũ in terrã latum personas etiam adstringit.

Et sic colliges q sententia interdicti lata in terram vel locum, adstringit etiã personas. not. de excess. præla. tãta. extra de sen. excõ. c. si sententia.
e ¶ *Sic ligati.*] scilicet sentẽtia excõicationis.
f ¶ *Propterea.*] scilicet quia fiebant torneamẽta, vel hastiludia, vel eis faciendis opes, auxilium, vel assensus præstabantur, vt s. Circa illos ergo qui ex alia causa excommunicati existentes, vel in locis ex causa alia interdictis celebrassẽt diuina, nulla fit hic dispensatio.
g ¶ *Officia.*] scilicet solemniter sicut prius. 11. q. 3. si quis episcopus. An autem aliter celebrando incurratur irregularitas, vide quod Inno. & Host. not. extra de excess. præl. tanta.
h ¶ *Irregularitate.*] super qua dic vt not. per Hostiẽ. extra de cler. excom. cap. 1. & cap. si celebrat. Zenzelinus.

Diuisio textualis.

Prodiens.] Istam decretalem diuide in partes tres. In prima faciendæ constitutionis præmittitur occasio. In secunda per facti recitationem multiplicis falsitatis monetę subiungitur specificatio: ibi, *Nuper siquidem, &c.* In tertia contra falsarios promulgatur excõmunicatio: ibi, *Nos igitur, &c.*
i ¶ *Ex adipe.*] idest abundantia seu pinguedine, sicut & Psalmus, Sicut adipe & pinguedine repleatur, &c.
k ¶ *Sceleratorum.*] idest criminosorum, & debet esse scriptũ cum s. simile extra de verb. signi. forus. §. vlt. C. de quæstionibus, cum cognitionaliter. & de ferijs, l. prouinciarum. iuxta versum:
Vt sis cælestis, non assimilare scelestis.
idest scelera committentibus. item hic:
Regi cælesti nunquam placuere scelesti. idest vitiosi.
l ¶ *Funesta.*] idest crudelis & peruersa.
m ¶ *Cupiditas.*] dicitur radix omnium malorum. 1. ad Timo. 6. de pœnit. dist. 2. c. quia radix. 46. dist. c. bonorum. in corpore authen. vt iud. sine quoquo suffra. §. si igitur. coll. 2.
n ¶ *Eos.*] sceleratos.
o ¶ *Perniciem.*] idest damnationem. 11. q. 3. cap. præcipue. 18. q. 2. cap. perniciosam.

Miserabilis duplicirer sumitur.

p ¶ *Miserabilem.*] idest ad miseriam hominem deducentem. aliter autem quandoque sumitur hoc verbum, & exponitur, idest miseratione dignũ. vnde dicitur, Pauper amabilis & miserabilis. argu. C. si quis impe. maledi. l. 1. not. extra de maledic. cap. 1.
q ¶ *Eius.*] scilicet cupiditatis.
r ¶ *Ingluuiem.*] idest appetitũ insatiabilem. Ingluuies aũt aliàs assumitur pro immoderata cibi vel potus assumptione. 4. dist. c. denique. de consec. dist. 5. c. nihil. de ædili. edic. l. qui damno. §. vlti.

Sobrietas multa bona facit.

s ¶ *Moderamina.*] idest temperantiam vel sobrietatem in vita, quæ corporaliter obseruata salutẽ & sensuũ acumen & lumẽ operatur, & ægritudinem fugat: & per contrariũ nõ obseruata morbũ facit, molestias ingerit, ægritudinẽ generat, consumit & computrescere facit corpus humanũ, & macerat ægritudine diuturna: & tunc tandem morte crudeli consumit. de consecra. dist. 5. c. nihil enim. sic & multo fortius est de intemperantia spirituali mentis.
t ¶ *Turpium lucrorum.*] ad turpiter lucra quæsita quandoque perdenti competit repetitio. quandoq; nõ, vt not. extra de deci. ex trãsmissa: nihilominus tamen fisco repetenti de iure cõmuni sunt applicanda. ff. de iure fis. l. Lucius. not. C. de cond. ob tur. cau. l. 2. ff. de pact. l. iurisgentiũ. §. si ob maleficium.

sigillum ipsius regis Franciæ habes c. ad audientiam. eod. tit. in antiquis.

CAP. VNICVM.

Prodiens quasi ex [i] adipe iniquitatis multorũ sceleratorum [k] funesta [l] cupiditas [m] eos [n] in perniciem [o] præcipitare conatur, dum sequi miserabilem [p] eius [q] ingluuiem [r] satietatis nescientẽ moderamina [s] non verentur: ipsi etenim turpium [t] lucrorũ se fecibus [u] immergentes, ambitiosis [x] nexibus inuoluuntur, Dei [y] timorẽ damnabili [z] cæcitate postponunt, & quasi ambulãtes in tenebris [a] non vitant excidia [b] personarũ. Nuper [c] siquidem ad nostri Apostolatus auditũ multorum relatio fide digna [d] perduxit, quòd nonnulli [e] nullam habentes auctoritatem [f] iuris, vel consuetudinem [g],

Religiosus proprietarius est in sterquilinio sepeliendus.

u ¶ *Fecibus.*] iuxta hoc legitur de regulari simplici inuento proprietario tẽpore mortis, qui debet in sterquilinio sepeliri. extra de sta. mo. c. cum ad monasteriũ.
x ¶ *Ambitiosis.*] quæ se oũquam satiabilibus. 47. dist. cap. sicut hi.
y ¶ *Dei.*] qui potius est habendus. extra de stat. regu. c. quòd Dei. cum similibus.
z ¶ *Damnabili cæcitate.*] scilicet corporis. cordis animam damnante.
a ¶ *In tenebris.*] scilicet cordis, vel oculorũ mentaliũ: quare nesciũt quo vadant. scriptũ est, Qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat. extra de præsump. cap. literis.
b ¶ *Excidia.*] idest mortes spirituales.
c ¶ *Nuper siquidem.*] Secunda pars.
d ¶ *Fide digna.*] tenetur ergo ad prouisionem super hoc faciendam: hoc cum videatur scire quod ab alijs audiuit. 2. q. 5. c. hoc videtur. ff. de pet. hære. l. item veniunt. § petita. & §. à quo.

Monetã cudere nulli priuato competit.

e ¶ *Nonnulli.*] quattuor modos ponit falsitatis, vel deteriorationis monetæ, & hic est primus.

c Idem tenet Henri. Boic. cap. quanto. de iureiur. & dist. allegat hanc extra quo que potest princeps facere. potest enim consuetudo. a. super quibusdam §. præterea. & verb. signi. vide Cyn. l. 1. C. nouelli & in priuilegiũ, q moneta nõ contribuãt in tallijs & collectis, sicut ad eorum libertatem, vide Del. phi. q. 4. vbi dicit q mercatoribus procedentibus se incorporare collegio monetariorũ, vt sint immunes ab oneribus, quæ miseræ plebeculæ subit. nota. Bus. Fenis.

f ¶ *Auctoritatem.*] sed ad quem spectat iuris communis auctoritate monetam cudere seu fabricare? Respondeo ad principem. arg. ff. de orig. iur. l. 2. §. cum ærarium. C. de fal. mon. l. 1. & quia de iure regalium est monetam cudere. 10. col. quæ sint regaliæ. c. 1. Et per hoc patet expresse, q nulli priuato competit de iure scripto monetam cudere posse, etiam legitimæ materiæ & legitimi ponderis existentem. arg. illius textus, tum quia moneta habet publica forma percussa esse. ff. de contrahen. emp. l. 1. qua forma priuatus sine pœna falsi vti non potest nomine suo. arg. ff. ad legẽ Corneliam de fal. l. falsi nominis. & l. qui nomine. tum quia per priuilegium impetratur, vt sequitur. quare relinquitur quòd de iure communi non competat, aliàs enim frustra per priuilegium impetraretur. C. de thesau. l. 1. lib. 10. ff. de priuileg. cred. l. Imperatores. tum quia eam cudens vt falsarius puniretur. ff. ad leg. Corn. de fal. l. quicunque. & l. lege Cornelia. C. de fal. mon. l. 1. quod nõ contingeret: si iure permittẽte hoc faceret. C. ad leg. Iuliã de adul. l. Gracchus. 23. q. 4. qui peccat. tum etiam quia ea quæ iuris publici sunt. priuato sine consensu principis non competunt. ff. ne quid in loco pub. fiat. l. 2. §. si quis à principe. & §. idem ait. C. de sublimi. l. cuicunque. lib. 12. quasi nulli permissum videatur quod in signum prærogatiuæ specialis est principi reseruatum. argu. C. de diuer. offi. & appari. iud. & probat. eorum. l. probatorias. lib. 12. Sed si quæras à me an princeps aut rex vel alius habens ius cudendi monetam, possit bonam monetam deteriorare seu mutare in damnum subditorum: & si fecerit, an in foro pœnitentiali satisfacere tenetur? Vide quod not. per Innoc. & Hostien. de iureiur. cap. quanto. & per Hostien. in summa, in titu. de censi. §. ex quibus. ver. quid sit moneta.
g ¶ *Consuetudinem.*] argum. per consuetudinem quæri posse ius cudendi monetam [a]. argum. ff. de diuers. & tempo. præscript. l. si quisquam. de iniur. l. sane. C. de fun. limit. l. 2. de pasc. pu. l. 1. lib. 11. & ff. quod vi aut clam. l. prohibere, §. plane. & not. C. de falsa moneta. l. 2. sicut & quæri potest ius iurisdictione vtendi. argum. extra de foro comp. cum contingat. de offic. ord. Romana. lib. 6. de appari. iud. l. viros. lib. 12. cum multis similibus iuribus canonicis & ciuilibus: quæ allegari possent super acquisitione iurium incorporalium per consuetudinem. Dicas tamen q

moneta

moneta, quam cudere competit consuetudine, cursum publicum inter multos non habet, nisi solum in loco vel locis in quibus est consuetudo super hoc obseruata: per ea quæ not. Inno. & Hostien. de offic. archid. dilectio. cum nec moneta, quæ cuditur per reges moderni temporis, cursum habeat extra eorum regna. argu. ff. de iurisdict. omn. iudic. §. vlti. C. de sum. trin. l. 1. sic not. Host. de iureiur. c. quanto. enim nec statutum aliquod liget nisi tantum subditos statuentis. not. Innoc. de consti. quæ in ecclesiarum. & Ioan. S. dist. c. quæ contra mores.

a ¶ *Priuilegium.*] concessum intellige à principe solo, considerato iure scripto: per ea quæ dixi supra in glo. sed ad quem. si tamen supponas ad aliquem de consuetudine spectare monetam cudere: talis etiã concedere posset priuilegium, de quo hic loquitur, saltem absque præiudicio subditorũ. argu. ff. de aqua quoti. & æsti. l. Lucio. de ser. rust. præd. l. a. §. aquæductus. extra de præscript. auditis. cum similibus.

b ¶ *Alij vero.*] Secundus modus falsitatis.

c ¶ *Monetam falsam.*] dicitur moneta falsa ob falsum nomẽ auctoris. ff. ad leg. Corne. de fal. l. falsi nominis. & l. nomine. & l. vlti. vel ob falsam materiã vel immistionem falsæ materiæ, vt eod. titu. l. qui nummos. & l. lege Cornelia.

d ¶ *Filij nostri.*] regem igitur etiã superiorem nõ recognoscentẽ. extra qui fil. sint legiti. cap. per venerabilem. Papa filium appellat, non fratrem. extra de crim. fal. cap. quem graui.

e ¶ *Illustris.*] illustri vel superillustri decorati dignitate causas pecuniarias, vel causas iniuriarum criminales per procuratorem tenentur exequi & prosequi, non per se, ne vel vilescat eorum dignitas, vel iudicialis auctoritas. in corpore authen. vt ab illustri. & qui super hos sunt. coll. 5. vbi quinque magnatum genera notata reperies. C. de iniur. l. vlt.

f ¶ *Studiose.*] idest machinatione & scientia præcedente.

g ¶ *Deprauant.*] idest, de bona prauam, & minus valentẽ reddunt. arg. ff. de ser. corrup. l. 1. §. sed persuadere. extra de iureiur. c. quanto. pura monetam de se bonam redendo. ff. ad leg. Corn. de fal. l. qui nummos.

h ¶ *Recto pondere.*] ab initio ordinato ponẽdo in singulis denarijs, quo qualitercunq; diminuto moneta dicitur legitimo pondere defraudari. multis & alijs modis dicitur moneta in suo valore deprauari: quod prosequi hic non curo, sed remitto te ad notata per Inno. & plenius per Host. de iureiur. c. quanto.

i ¶ *Quamplures.*] Est tertius modus.

k ¶ *Circumuicinis.*] scilicet regno Franciæ, vt supra.

l ¶ *Quibus de iure.*] hic & in sequentibus videre potes quod dixi supra in glos. sed ad quem.

m ¶ *Signum proprium.*] habet enim moneta aliquo signo publico fore percussa. ff. de contrahen. empt. l. 1. & arg. ff. ad leg. Corne. de fal. qui falsam. de testa. l. ad testamentum. §. signum.

n ¶ *Moliuntur.*] ex hoc in falsi vitium incidentes. argu. ff. ad leg. Corn. de fal. l. falsi nominis. & l. qui nomine. C. eod. tit. licet ex talibus. extra de testi. tam litteris. §. vlt. de ijs quæ fi. à præla. sine consensu cap. c. quanto § infra. extra de crimi. fal. c. licet.

o ¶ *Quam.*] scilicet figuram.

p ¶ *Possunt.*] hoc dicit, quia raro vel vix omnimoda similitudo, vel identitas in talibus dari potest. argu. ff. de condi. indeb. l. si nõ sortem. §. libertus.

q ¶ *Imponunt.*] vt in quantum plus poterit, falsitas pallietur.

r ¶ *Vsurpatam.*] dicit vsurpatam ob defectum consensus regis Franciæ, cuius moneta similatur. arg. C. de fun. rei priua. l. vsus aquæ. lib. 11. 93. dist. cap. illud.

s ¶ *Pondere argenti.*] idem si auri, & multo fortius.

t ¶ *Simplices.*] idest simplicitate vel rusticitate gaudentes. arg. ff. de iurisdi. omn. iudic. l. si id quod. §. doli. de eden. l. 1. §. vlti. de qua rusticitate legitur quòd omnia palam habet. not. institu. de actio. §. item Seruiana.

u ¶ *Peritiam discernendi.*] sunt etenim multi forensium causarum, idest, eorum quæ foris fiunt, inexperti. ff. de proba. l. cum de indebito. §. sin autem.

x ¶ *Falluntur.*] idest decipiuntur.

y ¶ *Quotidie.*] frequentiam denotat, non temporis æstimationẽ. arg. ff. de condi. & demon. l. si quis ita. de consecra. dist. 5. c. nunquam.

z ¶ *Ea occasione.*] scilicet quia aliorum monetæ sunt monetæ regiæ assimilatæ falso. facit ad id quod supra proxi. dixi in glo. ex hoc.

seu priuilegium[a] faciendi, monetam falsam ostendunt, & fabricant in regno Franciæ & locis circumuicinis. Alij[b] vero monetam[c] falsam sub vero signo charissimi in Christo filij[d] nostri Caroli regis Francorum & Nauarræ illustris[e] studiose[f] deprauant[g], & ex hoc cadit à suo recto[h] pondere. Quamplures[i] etiam in locis circumuicinis[k] quibus[l] de iure, aut cõsuetudine, seu priuilegio ius competit fabricandi monetã, signum[m] proprium monetę regiæ, monetæ suæ, quam fabricant, imprimere, seu insculpere moliuntur[n], eiusdem quantitatis & iucunditatis, litterarũ figuræ, quam[o] habet moneta regia, monetæ suæ, quã fabricant, quantum[p] possunt similius, speciem & formam insculpunt, cõstituunt & imponũt[q]: & quamuis moneta prædicta eorum ad vsurpatam[r] similitudinem perducta deficiat à iusto pondere argenti[s], & solito in regia moneta, & more, & cõsuetudine obseruato; simplices[t] tamen & populares personæ non habentes inter monetas tantæ similitudinis peritiã[u] discernendi, falluntur[x] quotidie[y] ea occasione[z] in vsu monetarũ, recipientes monetas falso assimilatas pro veris. Sunt[a] & alij qui scienter[b] falsas monetas extra regnum prædictum emunt, & post intra regnũ ipsum eas portant, vendunt & expendunt[c]. ¶ Nos[d] igitur attẽdentes quòd ijdem[e] falsarij & fabricatores[f] monetarum talium & emptores[g] prędicti per hoc se dignos maledictione cõstituunt[h], eos qui (vt præmittitur) præmissa moliri[i], aut fabricare, aut emere vel[k] portare ad[l] regnum prædictũ scienter præsumpserint, felicis recordationis Clementis[m] Papæ V. prędecessoris nostri vestigijs inhærentes[n], excommunicationis[o] sententia innodamus: absolutione prædictorum nobis & successoribus[p] nostris præterquam in mortis[q] † articulo reseruata[r]. Nulli, &c. nostræ innouationis infringere, &c. Datũ Auinion. quinto nonas Iulij, anno sexto.

TITVLVS XI

De priuilegijs.

¶ *Priuilegia si qua sint, quibus aliqui nobiles Campaniæ & Maritimæ dicebant se munitos circa bannitorum receptationem, hac constitutio propter causas hic insertas reuocat et annullat.*

a ¶ *Sunt & alij.*] Quartus modus.

b ¶ *Scienter.*] secus ergo si ignoranter probabiliter: tales enim non obligantur. argu. C. de tabu. l. generali. lib. 10. extra de consti. cap. cognoscentes.

c ¶ *Expendũt.*] tales crimine falsi teneri videntur ad instar illorũ, qui falsis instrumẽtis scienter vtuntur. C. de fi. instru. l. 2. & 3. ad leg. Corne. de fal. l. qui falsos. & ad instar illius qui falso pondere vtitur. ff. de dolo. l. arbitrio. §. adeo. ad leg. Corn. de fal. & hodie. §. si venditor.

d ¶ *Nos igitur.*] Tertia pars.

e ¶ *Idem falsarij.*] hoc ad duos primos modos cõgrue referri põt.

f ¶ *Fabricatores.*] hoc ad tertium modum refertur, licet etiam ad primos duos referri possit.

g ¶ *Emptores prædicti.*] hoc ad quartum modum referri habet.

h ¶ *Constituunt.*] vnde si damnum sentiunt, sibi imputent. arg. ff. de reg. iur. l. quòd quis damnum. & l. culpa.

i ¶ *Moliri.*] idest perpetrare vel facere.

k ¶ *Vel portare.*] scilicet scienter, vt supra in quarto modo.

l ¶ *Ad regnum prædictum.* scilicet Francorum. igitur contra facientes vel portantes hic prohibita ad alia regna vel etiam ad loca vicina regno Franciæ, pœna quæ sequitur nullatenus se extendit, cum hic non exprimat. & super hoc vide quod not. in simili. in c. dierum. in glo. per hęc verba. & in c. sancta Romana. §. episcopos.

m ¶ *Clementis Papæ V.*] extrauagans fuit.

n ¶ *Inhærentes.*] simile extra de iura. calumn. Inhærentes.

o ¶ *Excommunicationis.*] scilicet maioris, quæ in dubio inflicta videtur. de sent. excom. cap. si quem.

p ¶ *Successoribus nostris.*] intellige vel alijs nostra vel ipsorum auctoritate fungentibus. arg. de sent. excom. cap. ad eminentiam. & eod. tit. cap. cum ex eo. Clemens Papa V.

q ¶ *Mortis articulo.*] in illo simplici sacerdoti curato permissa est absolutio, vt de sent. excom. non dubium.

r ¶ *Reseruata.*] cum hic & in alijs certis casibus à sententia canonis implenda absolutio sedi Apostolicæ reseruetur: datur intelligi quòd regulariter ab ipsa ordinarius potest absoluere. arg. de sent. excom. nuper. Gulielmus tamen contra sentire videtur. de elect. statutum. circa fi. de regul. nõ solum. lib. 6. Sed quod prius dixi, credo verius, vt dixi de sent. excom. grauis. in fi. & c. cum ex eo. clem. v. Zenzelinus

In mortis articulo nulla est casuũ reseruatio: ergo tunc omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis & censuris absoluere possunt. ita concilium Triden. sess. 14. c. 7. de casuum reseruatione.

[a] Moneta tam aurea quam argentea pecuniam continet. gl. in l. 2. C. de falsa mon. patet ex generalitate. d. rub. sub qua ponitur lex loquentes tam de aurea quam de argentea pecunia quæ dictio semper ita intelligenda est. Ludo. Roma. sing. 97. & de pœna falsorum monetarum. Hipp. in l. 1. falsam. ff. de fal. vbi pulchre loquitur de illo qui reuelat in suspicionem falsitatis monetæ, pœnam quam incurrit. Spa. Ponta.

Diuisio tex tuale.

A D *nostri Apostolatus.*] Diuisibilis est hæc constitutio in partes duas. In prima quorundam priuilegiorũ concessionis factæ pmittitur recitatio. In scd'a subiũgitur ipsorũ reuocatio: ibi, *Nos igitur.*
a ¶ *Auditum.*] simile in cap. ad Apostolatus.
b ¶ *Intra nostras.*] sunt igitur istæ prouinciæ de patrimonio Ecclesiæ.
c ¶ *Concessum.*] si hoc verum erat, vtentes tali indulgentia peccare nõ videbantur. argu. C. de sen. passis. l. cum indulgentia. nam aliàs de se illicitum principis priuilegium licitum reddit. extra de priuil. c. vt priuilegia. ff. ad mutie. l. 2. §. vlt. ne aliàs videatur quis principali auctoritate circũscriptus. C. de his qui veni. æta. impetra. l. 1.

Priuilegiũ ex illicito facit licitũ.

d ¶ *Banniti.*] banniri potest quis ex causa sua ciuitate vel patria sicut & exulare. ff. de interdi. & releg. l. relegatorum. Exulare autem dicitur quis altera de tribus speciebus. Prima, cum à certis locis exulat, vt non moretur in eis, puta in ciuitate vel patria sua originali, vel alia.

Exilij tres sũt species.

CAP. VNICVM.

AD nostri Apostolatus peruenit auditũ[a], quòd nonnulli nobiles & cõmunitates intra[b] nostras Campaniæ Maritinæque prouincias constituti, asserentes per priuilegia sedis Apostolicæ sibi fore concessum[c], quòd de prouincijs ipsis per rectorem eorum qui est pro tempore, vel officiales curiæ rectoris eiusdem banniti[d] in terris, ciuitatibus, castris & locis[e] eorum morari libere[f] possint, nec[g] in illis idem rector bannitos ipsos capere[h] valeat: eosdem bannitos in dictis terris, ciuitatibus, castris & locis, non absque[i] derogatione sedis Apostolicæ manifesta, recipiunt & receptant[k]. ¶ Nos[l] igitur qui beneuoli more patris[m] in prouinciarũ ipsarum tranquillitatis & pacis commodis[n] delectamur[o], super hoc (prout ad nostrum spectat[p] officium) pro cõmuni[q] bono prouinciarum ipsarũ de congruo volentes remedio[r] prouidere, priuilegia supradicta cuiuscunq; tenoris existant, maxime cum[s] ipsorum prętextu maleficia remaneant in eisdem prouincijs impunita[t], pandatur ausus[u] excessibus[x], cultus lædatur iustitiæ[y], dictique rectoris multipliciter impediatur[z] officiũ, ac prouinciarum[a] ipsarum status pacis fœdere[b] violato non absque grandi reipublicę detrimento subuerti posset scandalis[c], scissuris[d], exnunc auctoritate Apostolica ex certa[e] scientia reuocamus, annullamus, &

m ¶ *Patris.*] consilium pro liberis capientis. ff de adulte. l. nec in ca. § ius occidendi.
n ¶ *Commodis.*] ex tranquillitate igitur & pace proueniunt commoda nedũ spiritualia, vt charitatẽ & vnionem habere ad pximũ. arg. 45. dist. c. tria sunt. & c. duæ sunt. de consec. dist. 2. c. pacẽ. vnde & Christus in nouo testamento pacem suã reliquit: quare Ecclesia Dei pro pace orare non desistit, immo & proueniunt temporalia, vt bonorum transitoriorũ & temporaliũ, & inde personarũ conseruatio, quibus amissis & bellũ & rixa proueniũt. in corpore authent. de armis, in prin. & §. sinautem. extra de resti. spol. Pisanis. de reiud. ad Apostolicæ. lib. 6. nã quod belli calamitas introduxit, sopire pacis lenitas consueuit. C. de cadu. tol. l. 1. in principio.

Pax cõmoda spiritualia & tẽporalia producit.

o ¶ *Delectamur.*] spirituali delectatione: sic ipsorũ prosperitate dicitur prosperari in procœ. lib. 6. quare frequenter pernoctat, vt subditi sub omni quiete consistant. in corpore authent. vt iud. sine quoquo suffra. circa princ. coll. 2. pacẽ desideratam. & toti terræ necessariam per vniuersas sibi subditas partes habendã indicit. 10. col. de pace tenen. & eius violato. §. 1. inuiolatã perpetuo obseruandã. ead. col. de pace iuramen. fir. in principio.

Subditi quiescunt principe uigilante.

Secunda, cum ab omnibus, certis exceptis, puta vt sibi tantum in locis certis & nõ alijs liceat habitare. Tertia vero, vt in certo habitare habeat hominum conuersatione carenti, puta in aliqua insula. ff. de interdi. & releg. l. exilium. & l. relegatorum. §. item Imperator. & §. solet. Et banniti, de quibus hic loquitur, non incongrue similes dici possent illis, qui primam speciem exilij patiuntur. ad hoc adde quod not. 10. col. tit. hic finitur. in verbo, bannitũ.
e ¶ *Et locis eorum.*] quæ ipsorum dicuntur ratione iurisdictionis, quam forte in eis habent. Et super hoc si placet, vide quod not. extra de Iudæis. c. cedit. in verbo. suis. clem. 5.
f ¶ *Libere.*] idest contradictione bannientis vel alterius non obstante. argum. de elect. c. vbi maius. §. ipsos insuper. aliàs eti versus sub §. præterea. lib. 6.
g ¶ *Nec in illis.*] scilicet terris, ciuitatibus, castris, vel locis.
h ¶ *Capere.*] hoc verbum multipliciter in iure sumitur: quandoque pro detinere quem personaliter. de offic. ordi. cum episcopus. de re iudi. ad Apostolicæ. §. sed licet. lib. 6. de homi. sicut dignum. §. 1. & cap. suscepimus. de sent. excom. nuper. & c. vt famæ. §. vlt. & eod. tit. si clericos. lib. 6. & in tit. de captiu. & postlimi. reuer. C. & tit. 23. q. 5. c. Silicianus. quandoque vero pro apprehendere vel occupare res aliquas: vnde dicitur, ea quæ ab hostibus capimus nostra fiunt. Inst. de rer. diui §. item ea. ff. de acqui. rer. dom. l. naturalem. §. vlt. sic enim potest sumi. ff. de orig. iur. l. 2. §. capta deinde Sardinia. quandoque autem pro non posse acquirere, vt cum dicitur quis non capax. C. de hære. insti. l. 1. ff. de iure fis. l. 2. §. item diui. & l. ita fidei. & l. cum tacitum. C. de delato. l. 1. lib. 10. quandoque pro posse acquirere rem iure singulari seu priuilegiato. ff. de leg. 3. l. si deportati. §. si miles. de vulg. substitu. si qui ex bonis. quandoq; pro effectualiter pro se vel alio accipere. ff. de verb. sig. l. aliud est capere. & l. cepisse. quandoq; pro committere. extra de purg. cano. c. inter. aliquando pro adhibere seu adinuenire: vnde dicitur, plerunque pietas paternæ nomine pro liberis consilium capit. ff. ad leg. Iul. de adul. l. nec mea. circa fi. quandoq; & in sui præterito cum dicitur cœpit, sumitur pro inchoauit vel incepit, 24. q. vlt. cœpit. 11. q. 3. cœpisti. ff. de polli. l. 1. in prin. & §. cœpisse.

Capere in iure multipliciter sumitur.

i ¶ *Absque derogatione.*] cum sententia suorũ officialium tales bannientium caritura sit effectu, & quasi derisoria, contra iura. ff. ne quid in loco pu. fiat. l. vlt. de iud. l. si prætor. Vel dicit, derogatione, propter illa quæ exprimuntur in parte sequenti.
k ¶ *Receptant.*] talium receptatio de iure communi est inhibita. vnde receptantiũ tales maleficos genus pessimũ dicitur, cum sine ipsis malefici diu latere non possint: quare eadem pœna qua illi puniri iubentur, nisi sint illorum quos receptant affines vel cognati: quia tunc cum eis minus agitur. ff. de recep. l. 1. & 2. C. de his qui latr. occul. l. 1. & 2. & de pace iuramẽ. fir. §. receptatoribus. col. 10.
l ¶ *Nos igitur.*] Secunda pars.

p ¶ *Spectat officium.*] hic videas quod dixi in decret. dierum. in glo. ad hoc anhelare.
q ¶ *Communi bono.*] quod præferendũ est priuato. C. de primipil. l. vtilitas. lib. 12. in corpore authen. de resti. & ea quæ pa. §. quãobrem. coll. 4. C. de cadu. tol. l. 1. §. vlt. & hoc verum nisi in bono publico insit priuatum. extra de postula. præla. bonæ 1. cum ibi not.

Bonũ commune est priuato præferendũ.

r ¶ *Remedio.*] in te enim nouum est consilium & remedium adhibendum. ff de veni. inspic. l. 1. circa princ. potissime per principem. in corpore authen. vt diuinæ iussiones. in princ. coll. 8. extra de restit. spol. frequens. lib. 6.
s ¶ *Cum ipsorum.*] enumerat quinque mala ex talibus priuilegijs obuenientia.
t ¶ *Impunita.*] primum malum quod reipublicæ non expedit. ff. de sol. l. Stichum aut Pamphilum. in fi. secundi respon. ad leg. Aqui. l. ita vulneratus. §. existimatio. extra de sent. excom. vt famæ. nã pœnas ob maleficia solui magna ratio suadet. ff. de fideius. l. si à reo. §. idem vulgo. vt cum ipsæ timentur pœnæ, boni quiete inter malos viuant. 51. q. 5. non frustra. nec sub prætextu concessi priuilegij flagitiorum crescere debet auctoritas, nec publica vacillare vtilitas. C. de priuil. schola. l. hac lege. in fi. lib. 12.

Pœnæ sũt ob maleficia soluendæ.

u ¶ *Pandatur ausus.*] idest pateat, vel aperiatur, & est 2m malũ.
x ¶ *Excessibus.*] scilicet committendis cum ad ipsos tolli potius debeat occasio, vt dixi in decret. si fratrum. §. penult.
y ¶ *Iustitia.*] Tertium malum. Iustitiam equidem colere summũ est in rebus bonum. 15. q. 1. cum deuotissimam.
z ¶ *Impediatur officium.*] Quartum malũ, quod nõ tolerabile est, cũ pati non debeat se contemtu, immo suo ingenio augere auctoritatem suæ dignitatis. ff. de offi. præsi. l. obseruandum. & l. seq. coercendo turbantes vel impedientes suam iurisdictionem. extra de offic. deleg. c. 1. de sent. excom. dilecto. de pœnis. Romana. lib. 6.

Iudex non patiatur se contemni.

a ¶ *Ac prouinciarum.*] Quintum malum.
b ¶ *Fœdere violato.*] quod esset potius obseruandũ. extra de iud. nouit. §. pen. 10. col. de pace tenen. §. 1. & de pace iura. fir. in princ.
c ¶ *Scandalis.*] quibus est potius obsistendum. extra de præscrip. nihil. in procœm. lib. 6. de noui oper. nun. c. cum ex iniuncto.
d *Scissuris.*] idest, diuisionibus in animis illorum de populo, quæ multu periculosæ existunt. ff de pœn. l. si quis aliquid. §. fautores. C. de seditio. l. 1. & 2. vnde scriptum est, Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur, & domus super domum cadet. & arg. 10. col. de prohi. feu. aliena. l. imperialem. §. præterea ducatus. ff. de lega. 2. l. cum pater. §. dulcissimis.

Regnũ in seipsum diuisum desolabitur.

e ¶ *Ex certa scientia.*] per hoc apparet, q reuocationi vel cassationi quæ sequitur, nulla opponi potest obreptio, cũ factum ex certa scientia

sciẽtia Papæ, licet aliàs de se nullũ, efficiaſ aliquod. extra de trãſla. c. 1. & c. veniẽs. de cõſti. c. cũ acceſſiſſent. & d accuſ. c. ad petitio- nẽ. de cõfir. vti. vel inut. c. venerabilis. vbi de hoc 1. q. 7. c. quippe.

a ¶ *Firmitatem.*] ſimilẽ reuocationẽ priuilegiorũ reperies extra de exceſ. præl. cũ ex eo. lib. 6. de pœn. c. cupiẽtes. in fi. clem. 5. cũ ſimilibus multis, quę per te ipſum ſtudeas inuenire. Hic tñ collige φ priuilegium obtentũ incipiẽs eſſe mali occaſio, reuocationẽ meretur, cũ & ſi alteri enorme afferret ꝓiudiciũ, deſtitueretur effectu. d deci. ſuggeſtum. vbi de hoc.

b ¶ *Nulli ergo.*] ſuper hac clauſula dic vt plene dixi in cap. Execrabilis. Zenzelinus.

D [*ilerum.*] Hęc cõſtitutio põt cõgrue diuidi in partes quinque. In prima præmittitur conſtitutionis edendæ cauſa ſeu ratio. In ſecunda facti ſubiungitur recitatio: ibi, *Sane vulgaris, &c.* In tertia annectitur impoſitiua pœnæ multiplicis de facto conſtitutio: ibi, *Nos igitur.* In quarta ad pœnas iam impoſitas aliarũ pœnarũ fit adiectio: ibi, *Illud ululamus.* Et in quinta fit quædã proteſtatio: ibi, *Per hoc autem, & cætera.*

c ¶ *Dierum creſcente malitia.*] expone, ideſt hominũ in diebus viuentium. dies enim ipſi de ſe mali dici nõ poſſunt, tanquã malitiæ ignari: ſed ideo dicuntur mali propter malitias hominum, quæ in eis cõmittũtur, ſerena blandimẽta dierũ & aeris ad morem terrenę delectationis ſeruire cogentiũ, ſecundũ B. Gregoriũ iuxta etiã verbũ Domini: Redimẽtes tẽpus, qm̃ dies mali ſunt. not. extra de ſimo. dilectus 1.

d ¶ *Mundum.*] ideſt homines in mundo exiſtentes, vt dixi ſ. proxi. Iuxta illud: Mundus gaudebit, vos autem contriſtabimini.

e ¶ *Iugiter.*] ideſt aſſidue vel frequenter.

f ¶ *Prolabi.*] humana enim natura quodammodo labitur ad delicta. in corpore authen. de mona. §. ſi quis igitur. circa fi. coll. 5. & omnis ætas ab adoleſcẽtia prona eſt ad malũ. 12. q. 1. omnis ætas.

g ¶ *Aſſueta.*] hoc dicit, quia aſſuetudo in malũ periculoſa multũ eſt, cũ nõ ſit adeo veniale peccatũ, quin per aſſiduitatẽ tranſeat in mortale: ſecundũ Auguſtinũ 25. diſt. §. nunc autẽ. de conſec. diſt. 5. c. nullus. & arg. C. de epiſc. audi. l. nemo. vnde aſſueti hominis vita in malũ, difficilis dicitſ ad mutandũ. in corpore auth. d mona. §. ſancimus. coll. 1. iuxta illud: De difficili cõtinentiã ſeruat, q ſe illicito cõcubitu maculare nõ metuit. 33. diſt. §. quid ergo d pellice.

h ¶ *Paſſim.*] ideſt, indifferenter vel indiſtincte. ſimile C. de iur. & fac. igno. l. ne paſſim. ff. de quæſtio. l. 1. §. cum quis latrones.

i ¶ *Cumulum ſuperaddi.*] talis cumulus pœnæ cumulum facit ſuperaddi. ff. de pœn. l. relegati.

K ¶ *Qui aliàs.*] ſcilicet malis non immiſti.

l ¶ *Delinquere.*] de bonis dicitur:

Oderunt peccare boni virtutis amore. De malis vero dicitur:
Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

ff. de iuſtit. & iure, l. 1. cum ibi not.

m ¶ *Cum peruerſis admiſti.*] ex hoc Propheta clamat: Cum ſancto ſanctus eris, & cum peruerſo peruerteris. ad hoc 28. q. 1. cap. ſæpe malorum. ff. de act. empt. & ven. l. Iulianus.

etiam irritamus, ac nullam habere decernimus roboris firmitatem [a]. Nulli [b], &c noſtræ reuocationis & annullationis, caſſationis, irritationis & conſtitutionis infringere. Data Auinion. vij. idus Auguſti anno vj.

TITVLVS XII.

De pœnis.

¶ *Narratis facinoribus hominũ Marchię, qui ſuos rectores & officiales occidere ſoliti erant, poſt enumerationẽ xvij. modorum offenſę totidem pœnas exprimit, quas incurrent qui decętero talia pręſument: & propter patrum iniquitatem filios à quibuſcunque honoribus & beneficijs tanquam indignos repellit. Concor. c. ad aures. & c. in quibuſdam. eod. titu. in antiq. & cap. felicis. eod. titu. lib. 6. iuncta clem. ſi quis ſuadente diabolo. etiam in eod. titu.*

CAP. VNICVM.

Dierũ [c] creſcẽte malitia videmus mundum [d] in deteriora iugiter [e] prolabi [f], ſic hominũ mentes aſſueta [g] deprauante nequitia, malis paſſim [h] cumulum [i] ſuperaddi, vt & boni, qui [k] aliàs odirẽt virtutis amore delinquere [l], interdum cũ [m] peruerſis admiſti, concurrere cum illis in illicitis habeant [n], & in apertam malitiam proſilire. Eſt enim cõpeſcenda malorum audacia, vt ſaltem pœnæ formidine [o] retrahantur à noxijs, ſicq; boni ſectando virtutem meliores effecti [p] non cogantur [q] cum illis perire. ¶ Sane [r] vulgaris [s] famę notorium [t] publicat, & longe lateque ipſa iniurioſa tranſgreſſus euidentia manifeſtat [u], quòd nõnulli de Marchia Anchonitana prouincia nobis & Romanæ Eccleſiæ ſubiecta [x], nedum olim temporibus diuerſorum prędeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum greſſus [y] fidelitatis [z] egreſſi [a] declinauerunt ad infidelitatis reprobæ [b] deuium [c], ſed in diebus non longe [d] pręteritis contra nos & Eccleſiam eandem, & dilectum filium Amelium præpoſitũ Bellimontis capellanum noſtrum prouinciæ memoratæ rectorẽ ceruicem rebellionis erigere [e] præſumpſerunt, & in quoſdam officiales & familiares ſuos [f] crudeliter ſæuientes [g], poſt graues illatas iniurias & reprobroſas [h] contumelias irrogatas eiſdem, & poſt bona ipſorum violenta prædatione ſubtracta [i], eos cruentæ [k] mortis ſupplicijs in ore [l] gladij tradiderunt: inter [m] quos pars dicitur fuiſſe non [n] modica cui mens ſanior inerat [o] & tantę temeritatis exceſſus non [p] leuiter diſplicebat, ſed habuerunt vel [q] inuiti furori confuſæ multitudinis cedere [r], dum illius [s] nequiuerũt conatibus obuiare [t], ¶ Nos [u] igi-

n ¶ *Habeant.*] opportunitatem ad malum promptam videntes, quæ frequenter hominem peccare facit. extra de eo qui cogn. conſang. vxoris ſuæ. cap. veniens.

o ¶ *Pœnæ formidine.*] mali em̃ metu pœnę frequẽter fiunt boni. ff. de iuſt. & iur. l. 1. C. de emẽda. propin. l. 1. extra de vi. & hon. cler. cap. vt clericorum.

p ¶ *Effecti.*] creſcit enim homo de virtute in virtutem. de pœni. diſt. 2. cap. cum ſanctam.

q ¶ *Non cogantur.*] indirecte vel cauſatiue ex commiſtionis malorũ cõtagione. extra de ſta. reg. c. ea quæ. ff. de act. empt. l. Iulianus.

r ¶ *Sane.*] Secũda pars.

ſ ¶ *Vulgaris.*] ideſt, in vulgo exortæ. ſimile ff. de iur. l. vulgare.

t ¶ *Notorium publicat.*] ideſt, publicũ reddit: ſic quòd nulla poteſt tergiuerſatione celari. de cohabi. cle. & mul. c. tua.

u ¶ *Manifeſtat.*] & ſic eſt tale, de quo facto negotio non valeret prodeſſe. ff. de tribu. act. l. φ in hæred. §. pen. C. de pœ. l. qui ſententiam. & per hoc quod dicit, longe, inducitſ ꝓſumptio ſcientiæ talis facti inde proximo exiſtentis. extra d præſumpt. quanto. & c. quoſdam.

x ¶ *Subiecta.*] nedum in ſpiritualibus, immo & in temporalibus.

y ¶ *Greſſus.*] ſcilicet directos. Vel expone, greſſus. ideſt, terminos.

z ¶ *Fidelitatis.*] ad quã ſeruandã erant aſtricti.

a ¶ *Egreſſi.*] ideſt, tranſgreſſi tranſgrediẽtes terminos fidelitatis, quos poſuerãt ipſi vel parentes eorum, contra dictũ Prophetæ, Prouerb. 25. 24. q. 3. c. tranſferunt. extra de ſepultu. cap. 1. vbi de hoc.

b ¶ *Reproba.*] cum etiã hoſti fides ſeruanda ſit. ff. de legi. l. vlt.

c ¶ *Deuium.*] in malum ſonat hoc verbum ſicut alibi. extra de ꝓſumpt. cap. tertio loco.

d ¶ *Non longe.*] quaſi dicat, ſed de proximo.

e ¶ *Erigere præſumpſerunt.*] propter hoc dicuntur ad infidelitatis deuium declinaſſe. in lib. feud. qui. mo. feu. amit. cap. ſi capitanei. quæ fuit prima cauſa beneficij amittendi. §. porro. & arg. C. de inoffic. teſta. l. liberi.

f ¶ *Suot.*] ſcilicet dicti rectoris.

g ¶ *Sæuientes.*] ideſt ſeueri & impij exiſtentes. ſimile ff. de ijs qui ſunt ſui vel alie. iur. l. 1. ſol. mat. l. ſi conſtante. §. qui maritus.

h ¶ *Reprobroſas.*] ideſt, opprobrioſas & vituperoſas.

i ¶ *Subtracta.*] ideſt, furata: per quod denotatur quòd violentus deprædator furtũ cõmittit: nullus enim improbior fur eſt, quàm qui vi rapit. Inſti. vi bono. rapt. in princ. ff. eod. tit. l. 1. [a]

k ¶ *Cruenta.*] ideſt crudelis.

l ¶ *In ore gladij tradiderunt.*] ideſt, eum gladio eos interfecerunt.

m ¶ *Inter quos.*] ſcilicet ipſos morti tradentes.

n ¶ *Non modica.*] quaſi dicat, immo magna.

o ¶ *Inerat.*] ſimulando eos interficere.

p ¶ *Non leuiter.*] quaſi dicat, immo grauiter.

q ¶ *Vel.*] pro ſaltem ponitur.

r ¶ *Cedere.*] ideſt, locum dare non reſiſtendo.

ſ ¶ *Illius.*] ſcilicet confuſæ multitudinis.

t ¶ *Obuiare.*] frequenter enim tumultus populi de facili ſedari nõ poteſt. ff. ad leg. Corne. de ſica. l. qui cædem.

u ¶ *Nos igitur.*] Tertia pars.

a ¶ *Territi.*]

Hic poteſ videre tractatum D. Boeti. de ſeditioſis ciuibus. Et ego addo, φ iſti hic expreſſi, quia rebellauerũt contra iſtũ vicereſtorem poſitũ à Papa, cõtra quem cõmittitur crimen læſæ maieſtatis. c. in primis in ſin. 2. q. 1. incidetunt in illud crimen. Bar. in l. hoſtes. ff. de cap. & poſtl. re. Cyno ll. non conſilij. q. 4. C. d interdictis. neque iſti, quia facta fuerũt omnia in contemptũ Papę, poſſunt leuiuſ remittere. ut gu. not. ibi per Cyan. Ponta.

[a] Vide omnino beatũ Thomã 1. 2. q. 88. articulo 4. ex quo intelligas, qualiter peccatũ veniale poſſit fieri mortale.

[a] Adde φ ex hoc ſolo meriti ſunt pœnã capitalẽ. l. pen. ff. ad leg. Iul. de vi publi. In hoc etiam cõmiſerũt crimen capitale, φ electos officiales propria auctoritate detinuerant copu- nce. l. 1. C. d carc. pri. Itẽ iſti congregãdo ſe armatos cõmiſerunt crimen læſæ maieſtatis l. 1. cir ca mediũ. ff. ad legẽ Iuliã, cuius pœna habetur C. illo titulo. l. quiſquis. Ponta.

tur, vt mali pœnarum impositionibus grauium territi [a] vereantur in antea in consimilis erroris inuium relabi [b]; ac boni persistentes in sua fidelitate constanter, non habeant propter illorum [c] claudicare perfidiam, remedijs quibus [d] possumus præcauere volentes, & animarum suarum saluti [e], dictæque prouinciæ pacifico [f] statui paternis [g] affectibus prospicere cupientes: de fratrum nostrorum consilio hac [h] in perpetuū valitura constitutione sancimus, vt quicunque de prouincia ipsa vel aliunde in eam prouinciam moram [i] trahens clericus vel laicus famæ suæ prodigus [k] (ipsius Ecclesiæ calcata [l] reuerentia) in hoc sceleris genus irrepserit [m], quòd rectorem seu rectores, qui pro tempore regimini dictæ prouinciæ in spiritualibus [n] & temporalibus auctoritate Apostolica præfuerint, vel ipsorum aliquem; aut eorum vel alicuius ipsorū vicariū [o] aut iudicem vel iudices, vel ipsius prouinciæ thesaurarium aut locumtenentē eiusdem [p] (quod absit) occiderit [q], aut ad offendēdū illū vel [r] illos insecutus [s] extiterit, ceperit [t], captiuauerit [u], detinuerit [x], percusserit [y], aut etiā vulnerauerit [z], aut ipsorū aliquid vel aliàs in locū vbi morā traxerint insultū [a] fecerit, aut ipsum vel ipsos obsederit [b], siue de suo re-

a ¶ *Territi.*] simile ff. de pœn. l. capitalium. §. famosos. C. ad legem Iul. repet. l. 1. 38. q. 5. non frustra.

Pœna est ad emendationem introducta.

b ¶ *Relabi.*] pœna enim semel tolerata quē emendatū facit, cū de se sit ed emendationē hominū introducta. ff. de pœn. l. si pœnam.

c ¶ *Illorum.*] malefactorum, quibus admissi sunt.

d ¶ *Quibus possumus.*] hoc dicit quia malas voluntates hominū ad plenum cohibere nō possumus. 31. q. 1. hac ratione: cum multæ viæ pateant hominibus ad malitiā. in corpore authē. de nupt. §. mittores. vt hi qui ob. se. habere perhibent. §. 1. coll. 6.

Voluntates malæ cohiberi non possunt.

e ¶ *Saluti.*] ad quorum salutē anhelat princeps Ecclesiæ, vt hic vides.

f ¶ *Pacifico statui.*] ad hoc anhelare debet quicunq; præsidens, vt placatam & quietā teneat prouinciam, quā regit, quod non difficile obtinebit si solicite agat, vt malis hominibus prouincia careat. ff. de offi. præsi. l. congruit. in corpore authent. de armis et ca princ. de quæsto. in princ. coll. 6. extra de re iudi. ad Apostolicæ. lib. 6.

g ¶ *Paternis affectibus.*] sicut enim pater pro liberis consilium capere consueuit. ff. ad leg. Iul. de adulte. nec in ea. §. 1. sic præsidens pro subditis, paternam eis prouidentiā exhibendo. in corpore authen. de mand. princ. §. quod si delinquentes. in fi. coll. 4.

h ¶ *Hac in perpetuum.*] ex his verbis patet, quòd ista constitutio generale ius inducit: hoc est enim vnum de signis per quæ discernitur constitutio generalis. C. de legi. l. 4.

i ¶ *Moram trahens.*] per hæc verba videtur ꝙ pœnæ infra positæ nō extendantur nisi ad de prouincia existentes, vel saltē immorantes: & sic si vnus viator vel aduena cōmitteret ibidē contra hanc decre. pœnas infra positas nō incurreret, Tū quia in illis hæc constitutio in multis pœnalis nō loquitur: vnde durū videretur ad nō expressos eam extendere. ff. de sepul. vio. l. 3. §. nō perpetua. de relig. at si quis. §. & generaliter. 32. q. 2. §. in hoc. extra de elect. statutū lib. 6. Tū quia aliàs viderentur ista verba, morā trahens, per modum limitationis posita, nihil operari, & esse sine effectu, contra iura, 19. dist. si Romanorum. extra de priuil. si Papa. lib. 6. ff. de contrahen. empt. l. si debitor. §. verisimile. de trit. vi. & oleo leg. l. cum certus. Tum quia hic de pœnis infligendis agitur, in quibus non sunt habenæ laxandæ. ff. de pœn. l. interpretatione. per ea quę dixi in cap. sancta Romana. §. episcopos.

k ¶ *Prodigus.*] simile extra de accus. cap. prælatorum.

l ¶ *Calcata reuerentia.*] quantū est in illis. simile huic C. de vestiolo. & deau. l. temperent. lib. 11. Et sic colliges dehonestari Ecclesiam vel dominū temporalē in personis officialiū suorū, cū Ecclesiam vel suū dominiū repræsentent. arg. 94. dist. c. vlt. & 24. dist. c. 1. extra de offi. vic. c. Romana. C vbi & apud quem in int. rest. postu. l. 3. C. de iudi. l. vlt. iuxta illud: Dominum crucifigunt, qui eū in suis sacerdotibus persequuntur. 3. q. 1. c. nulli. & ecclesia pati dicitur in eis tanquā ministris suis. arg. ff. man. in prin. & de manu. vin l. pater. de do. can. mor. l. si filiosamilias. & tanquā in illis qui suo effectui sunt subiecti. ff de iniur. l. 1. §. oēm. Inst. eo. tit. §. patit.

Sacerdotū persecutores, Domini sūt crucifixores.

m ¶ *Irrepserit.*] idest prosilierit, vel proruperit. simile C. de episc. & cler. l. si quis in hoc genus. extra de pœnis. c. felicis. lib. 6.

n ¶ *In spiritualibus & temporalibus.*] nō videtur ergo incurrere pœnas inferius annotatas, qui vicarium in spiritualibus tantū offendit, cum hic textus videatur exposcere ꝙ sit vicarius in vtrisque. cōtrarium non improbabiliter potest dici, cum offendens vicarium vel iudicem aut thesaurarium vel eius locumtenentem ad pecuniæ tantum receptionem institutū, ipsas incurrat. & tamen in neutro ex illis exposcitur, ꝙ hæc duo concurrant: sed ideo dicit de rectore in spiritualibus & temporalibus: quia frequentius accidit ꝙ simul ad hæc duo constituatur, quàm ad alterum tantum: idem tamen si ad vtrumque. arg. ff. de leg. l. nam ad ea.

o ¶ *Vicarium.*] si sit vnus, vicarios. si sint plures. & idem dicas de iudice locum tenente.

p ¶ *Eiusdem.*] scilicet thesaurarij, vt sic ad proxima fiat relatio. arg. ff. de iurisd. omn. iud. l. si idem. Vnde per hoc videtur ꝙ offendens locumtenentem iudicis vel vicarij, non incurrat pœnas sequentes, cum de hoc nihil statuatur: sed hoc est ideo quia cum supponatur vicarium vel iudicem esse per ipsum rectorē constitutū, & sic fore per ipsum delegatū, ille nō pōt locumtenentē saltē generalē habere, cū delegatus ab alio quàm à principe nō possit saltē vniuersaliter cōmittere vices suas. licet vnā causam singulariter subdelegare possit. C. de iud. l. à iudice. extra de appel. cū causam ff. quis & à quo appell. l. 1. §. 1. thesaurarius. & supponitur esse ipsius rectoris, nec per ipsum cōstitutus, sed dicitur thesaurarius ipsius prouinciæ sicut & rector, quasi ꝑ hoc innuat, ꝙ quilibet ex eis à principe fit ad certū officiū cōstitutus, vt sic quilibet eorū suū vicariū vel locumtenentem habere possit.

q ¶ *Occiderit.*] intellige qualitercūque, dolo se in, cū nō distinguat, & argu. C. de malefi. & mathema. l. 1. Et enomerat decē & septē modos offensę vel culpæ, & ex vnoquoq; quis incurrit pœnas infra sequentes, & hic est prius.

r ¶ *Vel illos.*] supra nominatos.

s ¶ *Insecutus.*] Secūdus modus: sola ergo insecutio causa offendendi facta, facit quem incurrere pœnas infra positas, quasi mala præsumpta voluntas ex facti qualitate pro forefacto habeatur. ff. ad leg. Corn. de sic. l. 1. & l. diuus. C. eod. tit. l. si quis cū telo. de pœni. dist. 1, si quis cum telo. simile huic C. ad leg Iul. maie. l. quisquis. de pœn. c. felicis. lib. 6.

t ¶ *Ceperit.*] Tertius modus. & dic, ceperit, scilicet in personam: secus enim si eius bona. argu. eorum quæ not. Inno. de sent. excō. monachi. sumitur alibi verbum, capere. ff. de verb. sig. l. aliud est capere. & l. cepisse.

u ¶ *Captiuauerit.*] Quartus modus. & multifarie potest intelligi istud verbum, puta si ipsos vel alterū de ipsis in manibus hostium tradiderit: tunc enim traditus proprie captiuus dicitur, intantū ꝙ seruus hostiū efficit, Insti. de re. diui. § itē ea. ff. de capt. & postl. reuer. l. postliminij. & l. hostes. & de tali captiuatore pōt infallibiliter intelligi textus iste. Alio modo potest dici, captiuauerit, puta tanquam seruum suum aliquem de ipsis inuitū detinendo: nam nō multum à specie seruorum differunt, quibus non datur libertas egrediendi. ff. de lib. ho. exhiben. l. 1. de cond. & demon. l. Titio. §. 2. Vel dic, captiuauerit, idest captum in custodia publica vel in vinculis qualitercunque induxerit. ff. ex qui. cau. maio. l. succurritur, & arg. extra de sent. excom. cap. nuper.

Serui efficiuntur capiuitate.

x ¶ *Detinuerit.*] Quintus modus. & dic, detinuerit qualitercunq; inuitum: volenti enim nō fit iniuria. C. de transa. l. cū donationis. ff. de min. l. 1. §. vsque adeo. de reg. iur. l. nemo videtur fraudare. & intellige, detinuerit, etiam absque alia corporis læsione, vt differat à verbis quæ sequuntur. & arg. de sent. excom. cap. nuper.

Iniuria nō fit volenti.

y ¶ *Percusserit.*] Sextus modus. & hoc verbum manus iniectionem denotat. arg. ff de iniur. l. 1. §. iniuriam. & l. lex Cornelia. in prin. & §. 1. absque vlla corporis contaminatione, vt differat à verbo sequenti. & arg. de sent. excom. contingit.

z ¶ *Vulnerauerit.*] Septimus modus.

a ¶ *Insultum fecerit.*] Octauus modus. & dic, fecerit, cum multitudine secum coadunata ad hoc faciendum. arg. a. l hoc ff. vi bo. rapt. l. 2. in prin. §. homines. & l. prætor. §. hoc edictum. & hoc si loquaris de insultu, qui fieret in personam alicuius prædictorum: sed si intelligas de insultu, qui fieret contra locum, puta castrum, ciuitatem vel villam, nisi tales moram traherent, tunc non videretur proprie insultus fieri cum paucis. argu. ad hoc ff. quod met. cau. l. non est verisimile. & dicto §. hoc edictū. nisi ex facti qualitate aliter foret arbitrandū, puta si quis per se solum vel paucis coadunatis insultū faceret talem, qui totum locum & habitantes in eo terrere posset, puta ignem imponendo, vel flumen ad occupandum locū diuertendo. arg. ff. ex quib. cau. ma. l. metus. de inc. rui. nau. l. ne piscatores. per hoc autem quod dicit, insultū fecerit in ipsorum aliquem vel locum, &c. dicas pœnas infra positas locum non habere contra insultum vel rixam facientem in aliquos habitantes locum, non tamen familiares prædictorum: quia hoc non videtur fieri in aliquam dehonestationē Ecclesiæ, vel suorum officialium, & per ea quæ dixi supra in glo. per hæc verba.

b ¶ *Obsederit.*] Nonus modus. & expone, idest ipsum vel ipsos suo aliquo modo custodia tenuerit, sic quòd eis liber non pateat egressus, vt si in aliquo fortalitio vel castro existentes circumdantes exercitu, vel in multitudine armatorū. arg. ff. ex quib. cau. ma. l. succurritur.

Obsidio triplex est modus.

gimine vel officio forsan expulerit [a], vel fugauerit [b], vel [c] socius fuerit facientis, aut illum vel illos bonis [d] aliquibus spoliauerit [e], vel prouinciæ supradictæ alicuius ciuitatis, castri, vel loci de prouincia ipsa populum, cōmunitatem vel vniuersitatem, aut aliquos ex eis, vel quosuis alios de prouincia ipsa directe vel indirecte [f] cōtra nos & præfatam Ecclesiam seu rectores, officiales, & locumtenentes prædictos, vel ipsorum [g] aliquem ad seditionem quomodolibet excitabit [h], ac rebellionem [i] seu conspirationē [k] per se, vel per [l] alium seu alios facere vel procurare præsumpserit, vel ad ea [m] siue ipsorum aliquod dederit [n] auxilium [o] consilium, vel fauorem [p], directe vel indirecte, publice vel occulte, cuiuscunque conditionis [q], ordinis, dignitatis aut status, ecclesiastici vel mundani [r] fuerit, etiā si patriarchali, vel archiepiscopali seu episcopali vel superiori [s] præfulgeat dignitate, perpetuo [t] sit infamis [u]: vt nec ad testimonium vel alios actus legitimos [x] admittatur: Sit intestabilis [y], vt nec testandi liberam habeat factionem [z], vel ad alicuius bona ex testamento vel ab intestato vocetur [a]: Nullus [b] ei super quocunque negotio respondere, sed ipse alijs respōdere [c] teneatur: Nec [d] quæuis causæ ad audientiam perferantur illius: Nec [e] valeant eius sententiæ [f] vel [g] processus: Nullus [h] ei in quacunq; [i] causa vel negotio patrocinium præstare præsumat [k]: Nec [l] ipse ad [m] patrocinandū alijs admittatur [n]: Instrumenta [o] confecta per eū, si forte officium tabellionatus exerceat [p], nullam habeant firmitatem [q]: sed potius cum auctore damnato damnentur [r]: [s] Dignitatibus [s], officijs & bene-

succurritur. & l. in ea. & l. necnon. §. 1. & super hoc videre poteris quæ not. per Inno. & Host. de sent. excom. nuper. Alius modus obsidiatus in iure reperitur, puta cū per hostes populo Romano, vel per ipsum hostibus præstantur obsides pro pace ineunda, vel securitate pro inita conseruanda. ff. ad leg. Iul. maie. l. 1. de quibus legitur q̄ nō possunt facere testamēta. ff. de testa. l. obsides. bona quæ interim acquirunt, fisco applicantur. ff. de iure fisci. l. diuus. Alius [1] autem est modus obsidiatus, in vulgari vocatus, obstagium, cum quis pro se vel alio promittit vel iurat non exire certum locum vel territoriū, nisi soluto debito vel attento promisso. dicta l. nec nō. §. 1. extra de iureiur. c. ex rescripto. de arbi. exposita. 23. q. vlt. cap. vt pridem.

[1] De isto vide do. Montoloeium, in ver. obses. in promptuario suo diuini & humani iuris. Fonta.

a ¶ Expulerit.] Decimus mod⁹, & expone, expulerit, per vim expulsiuam, in qua nulla est voluntas.

b ¶ Fugauerit.] idest, ipsos vel ipsum fugando seu prosequendo ad dimittenda officia compulerit. & est vndecimus modus.

c ¶ Vel socius fuerit.] Duodecim⁹ modus: & intellige, socius fuerit in ipso maleficio. & hoc denotat verbum, facientis, quod sequitur; secus autem dicas si aliquis esset socius illius, qui talia faceret cui in hoc assensum non præberet. argum. de sent. excom. cap. si concubinæ. C. de testi. l. qui liberi.

d ¶ Bonis aliquibus.] videtur intelligendū de quātiscūque & qualibuscunque bonis, cū indefinite loquatur. arg. de priuil. quia circa.

e ¶ Spoliauerit.] priuando illos taliū bonorum possessione: hoc enim denotat significatio huius verbi, & est decimustertius modus.

f ¶ Vel indirecte.] quasi dicat per se vel per alium, expresse vel tacite vel subdole.

g ¶ Ipsorum aliquem.] ex seditione igitur incitata contra alium quàm contra Papam vel Ecclesiam Romanam vel aliquem de prædictis, non incurreret pœnas sequentes per hunc textum, & per ea quę dixi supra in glo. per hæc verba. & in glo. octauus modus.

Seditiosi qua pœna sunt puniendi.

h ¶ Excitabit.] Decimusquartus modus. & talem seditionem excitandi in populo quandoque pœna capitalis secundum legem imponitur, vel minor quandoque. ff. de pœnis. l. si quis aliquid. §. fautores. & l. capitalium. §. solent. C. de sedi. l. 1. & 2. quandoque imponitur pœna legis Iuliæ maiestatis. ff. ad leg. Iul. maiesta. l. 1.

i ¶ Rebellionem] facere vel procurare præsumpserit, quod est infra. & intellige in dicta prouincia vel castris eiusdem, vt supra. Et hic potest denotari decimusquintus modus.

Cōspiratio in bonā & in malam partem sumitur.

k ¶ Conspirationem.] Decimussextus modus. & hic conspiratio in malam partem sumitur. & 11. q. 1. conspirationibus. & extra de testi. cogen. c. vlt. aliquando sumitur in bonam, vt dixi in c. sancta Romana. super verbo, conuenticulas. & probatur C. de pœn. l. qui sententiam. de profes. & medi. l. magistros. & l. nota. lib. 10.

l ¶ Per alium.] in maleficijs enim non refert an per se vel per aliū quis faciat. ff. de vi & vi arm. l. 1. §. decessisse. de iniur. non solum. §. si mandato. & §. Proculus. extra de resti. spol. cum ad sedem. de sent. excom. c. mulieres. de homic. c. is qui. lib. 6. cum similibus.

m ¶ Vel ad ea.] ad omnia supradicta videtur referendū q̄d hic dicitur. arg. ff. de leg. l. talis scriptura. extra de appel. c. secūdo requiris.

o ¶ Dederit.] Decimusseptimus modus.

o ¶ Auxilium.] qualiter videatur quis opem vel auxiliū vel consilium præstare, colligitur. Insti. de obli. quæ ex deli. nasc. §. ope. ff. de fur. l. in furti. §. ope. & §. consiliū. & l. si pignore. §. qui ferramēta.

p ¶ Fauorem.] sed qualiter fauorē quis præstare videatur in talibus vel similibus, vide quod not. Gul. de hæret. c. quicunque. §. 1. lib 6.

q ¶ Conditionis.] idest qualitatis. simile ff. de vsufru. l. sed & si quid. § 1. not. extra de cleri. non resid. quia nonnulli.

c ¶ Mundani.] cū prædixerit cuiuscunq;, cōprehendere videtur comitē vel etiam regem. & arg. ad hoc in cap. si fratrū. §. quia igitur.

s ¶ Superiori.] hic recita quod dixi in c. si fratrum. §. quia igitur.

e ¶ Perpetuo.] enumeratis decē & septem modis, enumerat decem & octo pœnas, quas omnes incurrit quis ex vnoquoque de prædictis modis.

u ¶ Infamis.] Prima pœna. Et dic infamis infamia iuris. cuius infamiæ pœna multos effectus pœnales inducit. repellit enim quem à testimonio, vt sequit. & in corpore authē. de testi. l. 3. & l. ob carmen. extra de proba. licet. Itē à dignitate. C. de infa. lib. 12. extra de exces. prælat. inter dilectos. de reg. iur. infamibus. lib. 6. [2] Item à patrocinādo. ff. de postul. l. 1. §. remouetur. Itē ab actibus legitimis, vt sequitur. & extra de testi. licet ex quadam. Nonnullos etiam alios effectus inducit iuris infamia, quos curiosus lector per se poterit inuenire.

[2] Vide quæ ibi notant, & ibi dicit Albet. q̄ excommunicatus est priuat' actibus legitimis. c. fin. de excep. & ideo nō q̄ mouet ad docto. arb. cū illa sit dignitate cū administratione. autem habere ne sit. pm pat. §. illus. in proœmio Digestorum. Fonta.

x ¶ Legitimos.] non videtur intelligendū hic q̄ omnibus actibus qui à lege sunt inducti, q̄a sic ab omni contractu & cōmercio & extremæ volūtatis cōfectione, & quocunq; officio etiā oneroso repelleretur infamis: q̄d forte verū non est. [3] argu. Inst. de excep. §. vlt. C. de decu. l. si quis procurationē. lib. 10. 50. dist. cap. accedens. cum ibi not. sed intelligi potest de actibus pro quadā prærogatiua honoris inductis arg. ff. de decurioni. l. eos.

[3] Bene dicit. adde not. in c. tuā. 2 q. 2. & quæ c. infames. 3 q. 7. Fon.

y ¶ Intestabilis.] actiue & passiue, vt sequitur. Et est secūda pœna.

z ¶ Factionem.] in hoc efficitur intestabilis actiue.

a ¶ Vocetur.] & in hoc efficitur intestabilis passiue. simile C. de hæret. l. attendentes. extra de hæret. excommunicamus. §. credētes. de pœn. c. felicis. lib. 6. sicut alibi est videre, quòd aliquis efficitur intestabilis actiue & passiue. extra de confes. cum dilectus.

b ¶ Nullus ei.] Tertia pœna. cui cōcordant iura, scilicet proxi. alleg.

c ¶ Alijs respondere.] hoc ideo ne ex sua malitia commodum consequatur. extra de iudi. intelleximus. non enim immunitatem pœna præstare debet. ff. de interd. & relig. l. relegatorum. §. vlt.

Pœna immunitatē nō præstat.

d ¶ Nec quæuis causa.] Quarta pœna. & sic erit priuatus omni iurisdictionis exercitio in causis. simile reperitur in iuribus supra proxi. alleg. in glo. & in hoc.

e ¶ Nec valeant.] Quinta pœna.

f ¶ Sententia.] si de facto eas tulerit.

g ¶ Vel processus.] indistincte loquitur: quare debet intelligi q̄ quibuscunque processibus tam iudicialibus, quàm inquisitorijs: & quæ dicantur esse de processu, colligitur extra de proba. c. q̄m contra falsam & sic cū citatio sit de processu vt ibi, sua citatio aliquem nō arctabit. arg. extra de elec. c. bonæ 2. iūcto c. ad audientiā. de cō sue. ff. de iurisd. om. iud. l. vlt. iūcta l. 2. si quis in ius voc. nō ierit. cū ibi not. & extra de accusa. veniens. & per Inno. de dila. c. præterea

Citatio est de processu.

h ¶ Nullus ei.] Sexta pœna.

i ¶ Quacunque causa.] criminali vel ciuili.

k ¶ Præsumat.] & ita subtrahitur sibi cōmodum patrocinij, sicut & interdicto vel excōmunicato communio Christiani. extra de vsur. post miserabilem. 11. q. 3. c. cum excommunicato. cum similibus.

l ¶ Nec ipse.] Septima pœna.

m ¶ Ad patrocinandum] idest, aduocationis officium præstandū. arg. ff. de postula. l. 1. §. postulare.

n ¶ Admittatur.] sobaudi etiam si sponte vel gratis patrocinari vellet, sicut de alio infami dicitur. ff. de postul. l. 1. §. remouet. & arg. Insti. de excusa. tu. §. idem rescripserunt.

o ¶ Instrumenta.] Octaua pœna.

p ¶ Exerceat.] scilicet post tales offēsas, vel aliquā q̄ ipsis cōmisit.

q ¶ Firmitatem.] hoc intellige de cōfectis postquā talia cōmisit; cōfecta aūt ante bene valerent. sic pōt intelligi quod not. in corpore auth. de sabel. §. nunc ch. coll. 4. & per Inno. de hære. c. fraternitatis. & arg. ff. de offic. pro. l. Barbarius. ff. de iti. actuq; priua. l. nec enim. C. de admini. tu. l. sancimus. de reg. iur. factū legitime. lib. 6. quia aliàs puniretur ille ad cuius cōmodū facta fuerant instrumenta illius odio, contra legem, si quis in suo. C. de inoffic. testa.

x ¶ Damnentur.] simile extra de hære. c. fraternitatis.

s ¶ Dignitatibus.] Nona pœna.

a ¶ Mandauit.]

tur, vt mali pœnarum impositionibus grauium territi[a] vereantur in antea in consimilis erroris inuium relabi[b]; ac boni persistentes in sua fidelitate constanter, non habeant propter illorum[c] claudicare perfidiam, remedijs quibus[d] possumus præcauere volentes, & animarum suarum saluti[e], dictæque prouinciæ pacifico[f] statui paternis[g] affectibus prospicere cupientes: de fratrum nostrorum consilio hac[h] in perpetuũ valitura constitutione sancimus, vt quicunque de prouincia ipsa vel aliunde in eam prouinciam moram[i] trahens clericus vel laicus famæ suæ prodigus[k] (ipsius Ecclesiæ calcata[l] reuerentia) in hoc sceleris genus irrepserit[m], quòd rectorem seu rectores, qui pro tempore regimini dictæ prouinciæ in spiritualibus[n] & temporalibus auctoritate Apostolica præfuerint, vel ipsorum aliquem; aut eorum vel alicuius ipsorũ vicariũ[o] aut iudicem vel iudices, vel ipsius prouinciæ thesaurarium aut locumtenentẽ eiusdem[p] (quod absit) occiderit[q], aut ad offendẽdũ illũ vel[r] illos insecutus[s] extiterit, ceperit[t], captiuauerit[u], detinuerit[x], percusserit[y], aut etiã vulnerauerit[z], aut ipsorũ aliquid vel aliàs in locũ vbi morã traxerint insultũ[a] fecerit, aut ipsum vel ipsos obsederit[b], siue de suo re-

a ¶ *Territi.*] simile ff. de pœn. l. capitalium. §. famosos. C. ad legem Iul. repet. l. 1. 38. q. 5. non frustra.

Pœna est ad emendationem introducta.

b ¶ *Relabi.*] pœna enim semel tolerata quẽ emendatũ facit, cũ de se sit ed emendationẽ hominũ introducta. ff. de pœn. l. si pœnam.

c ¶ *Illorum.*] malefactorum, quibus admissi sunt.

d ¶ *Quibus possumus.*] hoc dicit quia malas voluntates hominũ ad plenum cohibere nõ possumus. 35. q. 1. hac ratione: cum multæ viæ pateant hominibus ad malitiã. in corpore authẽ. de nupt. §. minores. vt hi qui ob se habere perhibent. §. 1. coll. 6.

Voluntates malæ cohiberi non possunt.

e ¶ *Saluti.*] ad quorum salutẽ anhelat princeps Ecclesiæ, vt hic vides.

f ¶ *Pacifico statui.*] ad hoc anhelare debet quis cunque præsidens, vt placatam & quietã teneat prouinciam, quã regit, quod non difficile obtinebit si solicite agat, vt malis hominibus prouincia careat. ff. de offi. præsi. l. congruit. in corpore authent. de armis circa princ. de quæsto. in princ. coll. 6. extra de re iudi. ad Apostolicæ. lib. 6.

g ¶ *Paternis affectibus.*] sicut enim pater pro liberis consilium capere consueuit. ff. ad leg. Iul. de adulte. nec in ea. §. 1. sic præsidens pro subditis, paternam eis prouidentiã exhibendo. in corpore authen. de mand. princ. §. quod si delinquentes. in fi. coll. 4.

h ¶ *Hac in perpetuum.*] ex his verbis patet, quòd ista constitutio generale ius inducit: hoc est enim vnum de signis per quæ discernitur constitutio generalis. C. de legi. l. 4.

i ¶ *Moram trahens.*] per hæc verba videtur ꝙ pœnæ infra positæ nõ extendantur nisi ad de prouincia existentes, vel saltẽ immorantes: & sic si vnus viator vel aduena cõmitteret ibidẽ contra hanc decre. pœnas infra positas nõ incurreret, Tũ quia in illis hæc constitutio in multis pœnalis nõ loquitur: vnde durũ videretur ad nõ expressos eam extendere. ff. de sepul. vio. l. 3. §. nõ perpetua. de relig. at si quis. §. & generaliter. 32. q. 2. §. in hoc. extra de elect. statutũ lib. 6. Tũ quia aliàs viderentur ista verba, morã trahens, per modum limitationis posita, nihil operari, & esse sine effectu, contra iura, 19. dist. si Romanorum. extra de priuil. si Papa. lib. 6. ff. de contrahen. empt. l. si debitor. §. verisimile. de trit. vi. & oleo leg. l. cum certus. Tum quia hic de pœnis infligendis agitur, in quibus non sunt habenæ laxandæ. ff. de pœn. l. interpretatione. per ea quæ dixi in cap. sancta Romana. §. episcopos.

k ¶ *Prodigus.*] simile extra de accus. cap. prælatorum.

l ¶ *Calcata reuerentia.*] quantũ est in illis. simile huic C. de vestiolo. & dean. l. temperent. lib. 11. Et sic colliges dehonestari Ecclesiam vel dominũ temporalẽ in personis officialiũ suorũ, cũ Ecclesiam vel suũ dominũ repræsentent. arg. 94. dist. c. vlt. & 24. dist. c. 5. extra de offi. vic. c. Romana. C. vbi & apud quem in int. rest. postu. l. 3. C. de iudi. l. vlt. iuxta illud: Dominum crucifigunt, qui eũ in suis sacerdotibus persequuntur. 3. q. 1. c. nulli. & ecclesia pati dicitur in eis tanquã ministris suis. arg. ff. man. in prin. & de manu. vin. l. pater. de do. cau. mor. l. si filiofamilias. & tanquã in illis qui suo effectui sunt subiecti. ff de iniur. l. 1. §. oẽm. Inst. eo. tit. §. patit.

Sacerdotũ persecutores, Dominũ sic crucifigunt.

m ¶ *Irrepserit.*] idest prosilierit, vel proruperit. simile C. de episc. & cler. l. si quis in hoc genus. extra de pœnis. c. felicis. lib. 6.

n ¶ *In spiritualibus & temporalibus.*] nõ videtur ergo incurrere pœnas inferius annotatas, qui vicarium in spiritualibus tantũ offendit, cum hic textus videatur exposcere ꝙ sit vicarius in vtrisque. cõtrarium non improbabiliter potest dici, cum offendens vicarium vel iudicem aut thesaurarium vel eius locumtenentem ad pecuniæ tantum receptionem institutũ, ipsas incurrat, & tamen in neutro ex illis exposcitur, ꝙ hæc duo concurrant: sed ideo dicit de rectore in spiritualibus & temporalibus: quia frequentius accidit ꝙ simul ad hæc duo constituatur, quàm ad alterum tantum: idem tamen si ad vtrumque. arg. ff. de leg. l. nam ad ea.

o ¶ *Vicarium.*] si sit vnus, vicarios, si sint plures. & idem dicas de iudice locum tenente.

p ¶ *Eiusdem.*] scilicet thesaurarij, vt sic ad proxima fiat relatio. arg. ff. de iurisd. omn. iud. l. si idem. Vnde per hoc videtur ꝙ offendens locumtenentem iudicis vel vicarij, non incurrat pœnas sequentes, cum de hoc nihil statuatur: sed hoc est ideo quia cum supponatur vicarium vel iudicem esse per ipsum rectorẽ constitutũ, & sic fore per ipsum delegatũ, ille nõ põt locumtenentẽ saltẽ generalẽ habere, cũ delegatus ab alio quàm à principe nõ possit saltẽ vniuersaliter cõmittere vices suas, licet vnã causam singulariter subdelegare possit. C. de iud. l. à iudice. extra de appel. cũ causam. ff. quis & à quo appell. l. 1. §. 1. thesaurarius. & supponitur esse ipsius rectoris, nec per ipsum cõstitutus, sed dicit thesaurarius ipsius prouinciæ sicut & rector, quasi ꝑ hoc innuat, ꝙ quilibet ex eis à principe sit ad certũ officiũ cõstitutus, vt sic quilibet eorũ suũ vicariũ vel locumtenẽtem habere possit.

q ¶ *Occiderit.*] intellige qualitercũque, dolose tñ, cũ nõ distinguat, & argu. C. de malefi. & mathema. l. 1. Et enumerat decẽ & septẽ modos offensę vel culpæ, & ex vnoquoq; quis incurrit pœnas i. sequentes, & hic est prima.

r ¶ *Vel illos.*] supra nominatos.

s ¶ *Insecutus.*] Secũdus modus: sola ergo insecutio causa offendendi facta, facit quem incurrere pœnas infra positas, quasi mala præsumpta voluntas ex facti qualitate pro forefacto habeatur. ff. ad leg. Corn. de sic. l. 1. & l. diuus. C. eod. tit. l. si quis eũ telo. de pœni. dist. 1. si quis cum telo. simile huic C. ad leg. Iul. maie. l. quisquis. de pœn. c. felicis. lib. 6.

t ¶ *Ceperit.*] Tertius modus. & dic, ceperit, scilicet in persona: secus enim si eius bona. argu. eorum quæ not. Inno. de sent. excõ. monachi. sumitur alibi verbum, capere. ff. de verb. sig. l. aliud est capere. & l. cepisse.

u ¶ *Captiuauerit.*] Quartus modus. & multifarie potest intelligi istud verbum, puta si ipsos vel alterũ de ipsis in manibus hostium tradiderit: tunc enim traditus proprie captiuus dicitur, maximẽ ꝙ seruus hostiũ efficit, Insti. de re. diui. § itẽ ea. ff. de capt. & postl. reuer. l. postliminij. & l. hostes. & de tali captiuante põt infallibiliter intelligi textus iste. Alio modo potest dici, captiuauerit, puta tanquam seruum suum aliquem de ipsis inuitũ detinendo: nam nõ multum à specie seruorum differunt, quibus non datur libertas egrediendi. ff. de lib. ho. exhiben. l. 1. de cond. & demon. l. Toto. §. 2. Vel dic, captiuauerit, idest captum in custodia publica vel in vinculis qualitercunque indoxerit. ff. ex qui. cau. maio. l. succurritur. & arg. extra de sent. excom. cap. nuper.

Serui efficiuntur captiuitate.

x ¶ *Detinuerit.*] Quintus modus. & dic, detinuerit qualitercunq; inuitum: volenti enim nõ fit iniuria. C. de transa. l. eũ donationis. ff. de iniu. l. 1. §. vsqueadeo. de reg. iur. l. nemo videtur fraudare. & intellige, detinuerit, etiam absque alia corporis læsione, vt differas à verbis quæ sequuntur. & arg. de sent. excom. cap. nuper.

Iniuria nõ fit volenti.

y ¶ *Percusserit.*] Sextus modus. & hoc verbum manus iniectionem denotat. arg ff de iniur. l. 1. §. iniuriam. & l. lex Cornelia. in prin. & §. 1. absque vlla corporis contaminatione, vt differat à verbo sequenti. & arg. de sent. excom. contingit.

z ¶ *Vulnerauerit.*] Septimus modus.

a ¶ *Insultum fecerit.*] Octauus modus. & dic, fecerit, cum multitudine secum coadunata ad hoc faciendum. arg. ad hoc ff. vi bo. rapt. l. 2. in prin. §. homines. & l. prætor. §. hoc edictum. & hoc si loquaris de insultu, qui fieret in personam alicuius prædictorum: sed si intelligas de insultu, qui fieret contra locum, puta castrum, ciuitatem vel villam, nisi tales moram traherent, tunc non videretur proprie insultus fieri cum paucis. argu. ad hoc ff. quod met. cau. l. non est verisimile. & dicto §. hoc edictũ. nisi ex facti qualitate aliter foret arbitrandũ, puta si quis per se solum vel paucis coadunatis insultũ faceret talem, qui totum locum & habitantes in eo terrere posset, puta ignem imponendo, vel flumen ad occupandum locũ diuertendo. arg. ff. ex quib. cau. ma. l. metus. de inc. rui. nau. l. ne piscatores. per hoc autem quod dicit, insultũ fecerit in ipsorum aliquem vel locum, &c. dicas pœnas infra positas locum non habere contra insultum vel rixam facientem in aliquos habitantes locum, non tamen familiares prædictorum: quia hoc non videtur fieri in aliquam dehonestationẽ Ecclesiæ, vel suorum officialium, & per ea quæ dixi supra in glo. per hæc verba.

b ¶ *Obsederit.*] Nonus modus. & expone, idest ipsum vel ipsos suo aliquo modo custodiæ tenuerit, sic quòd eis liber non pateat egressus, vt si in aliquo fortalitio vel castro existentes circumdantes exercitu, vel in multitudine armatorũ. arg. ff. ex quib. cau. ma. l. succurritur.

Obsidio triplex est modus.

succurritur. & l. in ea. & l. necnon. §. 1. & super hoc videre potes quæ not. per Inno. & Hosti. de senten. excom. nupet. Alius modus obsidiatus in iure reperitur, puta cũ per hostes populo Romano, vel per ipsum hostibus præstantur obsides pro pace ineunda, vel secundũ Ioannem pro inita conseruanda. ff. ad leg. Iul. maie. l. 1. de quibus legitur q̃ nõ possunt facere testamẽta. ff. de testa. l. obsides. bona quæ interim acquirunt, fisco applicantur. ff. de iure fisci. l. diuus. Alius autem est modus obsidiatus, in vulgari vocatus, obstagium, cum quis pro se vel alio promittit vel iurat non exire certum locum vel territoriũ, nisi soluto debito vel attento promisso. dicta l. nec nõ. §. 1. extra de iureiur. c. ex rescripto. de arbi. exposita. 23. q. vlti. cap. vi pridem.

De isto modo obsidiatus, in vulgari vocato obstagium, cum quis pro se vel alio promittit ... [margin note: De isto vide de. Monstolo... in obses. ... promissio suo domini & humanitatis Fonta.]

a ¶ Expulerit.] Decimus mod⁹, & expone, expulerit, per vim expulsiuam, in qua nulla est voluntas.

b ¶ Fugauerit.] idest, ipsos vel ipsum fugando seu prosequendo ad dimittenda officia compulerit. & est vndecimus modus.

c ¶ Vel socius fuerit.] Duodecim⁹ modus: & intellige, socius fuerit

gimine vel officio forsan expulerit [a], vel fugauerit [b], vel [c] socius fuerit facientis, aut illum vel illos bonis [d] aliquibus spoliauerit [e], vel prouinciæ supradictæ alicuius ciuitatis, castri, vel loci de prouincia ipsa populum, cõmunitatem vel vniuersitatem, aut aliquos ex eis, vel quosuis alios de prouincia ipsa directe vel indirecte [f] cõtra nos & præfatam Ecclesiam seu rectores, officiales, & locumtenentes prædictos, vel ipsorum [g] aliquem ad seditionem quomodolibet excitabit [h], ac rebellionem [i] seu conspirationẽ [k] per se, vel per [l] alium seu alios facere vel procurare præsumpserit, vel ad ea [m] siue ipsorum aliquod dederit [n] auxilium [o] consilium, vel fauorem [p], directe vel indirecte, publice vel occulte, cuiuscunque conditionis [q], ordinis, dignitatis aut status, ecclesiastici vel mundani [r] fuerit, etiã si patriarchali, vel archiepiscopali seu episcopali vel superiori [s] præfulgeat dignitate, perpetuo [t] sit infamis [u]: vt nec ad testimonium vel alios actus legitimos [x] admittatur: Sit intestabilis [y], vt nec testandi liberam habeat factionem [z], vel ad alicuius bona ex testamento vel ab intestato vocetur [a]: Nullus [b] ei super quocunque negotio respondere, sed ipse alijs respondere [c] teneatur: Nec [d] quæuis causæ ad audientiam perferantur illius: Nec [e] valeant eius sententiæ [f] vel [g] processus: Nullus [h] ei in quacunq; [i] causa vel negotio patrocinium præstare præsumat [k]: Nec [l] ipse ad [m] patrocinandũ alijs admittatur [n]: Instrumenta [o] confecta per eũ, si forte officium tabellionatus exerceat [p], nullam habeant firmitatem [q]: sed potius cum auctore damnato damnentur [r] [s] Dignitatibus [t], officijs & bene-

cem & octo pœnas, quas omnes incurrit quis ex vnoquoque de prædictis modis.

u ¶ Infamis.] Prima pœna. Et dic infamia infamia iuris, cuius infamiæ pœna multos effectus pœnales inducit. repellit enim quem à testimonio, vt sequit. & in corpore authẽ. de testi. l. 3. & l. ob carmen. extra de proba. licet. Itẽ à dignitate. C. de infa. lib. 10. extra de exces. prælat. inter dilectos. de reg. iur. infamibus. lib. 6. [z] Item à patrocinãdo. ff. de postul. l. 1. §. remouetur. Itẽ ab actibus legitimis, vt sequitur. & extra de testi. licet ex quadam. Nonnullos etiam alios effectus inducit iuris infamia, quos curiosus lector per se poterit inuenire.

[z] Vide quæ ibi notan. & ibi dicta Albe. q̃ excõmunicatus est priuat⁹ actibus legitimis. c. pa. de except. & idem nõ q̃ mouet ad doctorat⁹, cũ illa sit dignitas cũ admini stratione. ... habita ne ... pro par. §. illud. in proœmio Digestorũ. Fonte.

x ¶ Legitimos.] non videtur intelligendũ hic q̃ omnibus actibus qui à lege sunt inducti, q̃a sic ab omni contractu & cõmercio & extremæ volũtatis cõfectione, & quocunq; officio. etiã oneroso repelleretur infamis: q̃d forte verũ non est. [t] argu. Inst. de excep. §. vlt. C. de decu. l. si quia procurationẽ. lib. 10. 50. dist. cap. accedens. cum ibi not. sed intelligi potest de actibus pro quadã prærogatiua honoris inductis. arg. ff. decurioni. l. eos.

[t] Bene dicit, adde not. in c. tuã. q̃ ria. & quali c. infames. 1. q. 7. Fõt.

in ipso maleficio. & hoc denotat verbum, facientis, quod sequitur; secus autem dicas si aliquis esset socius illius, qui talia faceret cui in hoc assensum non præberet. argum. de sent. excom. cap. si concubinæ. C. de testi. l. qui liberi.

d ¶ Bonis aliquibus.] videtur intelligendũ de quãtiscũq; & qualibuscunque bonis, cũ indefinite loquatur. arg. de priuil. quia circa.

e ¶ Spoliauerit.] priuando illos taliũ bonorum possessione: hoc enim denotat significatio huius verbi, & est decimustertius modus.

f ¶ Vel indirecte.] quasi dicas per se vel per alium, expresse vel tacite vel subdole.

g ¶ Ipsorum aliquem.] ex seditione igitur incitata contra alium quàm contra Papam vel Ecclesiam Romanam vel aliquem de prædictis, non incurreret pœnas sequentes per hunc textum, & per ea quę dixi supra in glo. per hæc verba. & in glo. octauus modus.

Seditiosi qua pœna sunt puniendi.

h ¶ Excitabit.] Decimusquartus modus. & talem seditionem excitandi in populo quandoque pœna capitalis secundum legem imponitur, vel minor quandoque. ff. de pœnis. l. si quis aliquid. §. fautores. & l. capitalium. §. solent. C. de sedi. l. 1. & 2. quandoque imponitur pœna legis Iuliæ maiestatis. ff. ad leg. Iul. maiesta. l. 1.

i ¶ Rebellionem] facere vel procurare præsumpserit, quod est infra. & intellige in dicta prouincia vel castris eiusdem, vt supra. Et hic potest denotari decimusquintus modus.

Cõspiratio in bonã & in malam partem sumitur.

k ¶ Conspirationem.] Decimussextus modus. & hic conspiratio in malam partem sumitur. & 11. q. 1. conspirationibus. & extra de testi. cogen. c. vlt. aliquando sumitur in bonam, vt dixi in c. sancta Romana. super verbo, conuenticulas. & probatur C. de pœn. l. qui sententiam. de profes. & medi. l. magistros. & l. nota. lib. 10.

l ¶ Per alium.] in maleficijs enim non refert an per se vel per aliũ quis faciat. ff. de vi & vi arm. l. 1. §. decessisse. de iniur. non solum. §. si mandato. & §. Proculus. extra de resti. spol. cum ad sedem. de sent. excom. c. mulieres. de homic. c. is qui. lib. 6. cum similibus.

m ¶ Vel ad ea.] ad omnia supradicta videtur referendũ q̃d hic dicitur. arg. ff. de leg. l. talis scriptura. extra de appel. c. secũdo requiris.

n ¶ Dederit.] Decimusseptimus modus.

o ¶ Auxilium.] qualiter videatur quis opem vel auxiliũ vel consilium præstare, colligitur. Insti. de obli. quæ ex deli. nas. §. ope. ff. de fur. l. in furti. §. ope. & §. consiliũ. & l. si pignore. §. qui ferramẽta.

p ¶ Fauorem.] sed qualiter fauorẽ quis præstare videatur in talibus vel similibus, vide quod not. Gul. de hæret. c. quicunque. §. 1. lib. 6.

q ¶ Conditionis.] idest qualitatis. simile ff. de vsufru. l. sed & si quid. §. 1. not. extra de cleri. non resid. quia nonnulli.

r ¶ Mundani.] cũ prædicetis cuiuscunq;, cõprehendere videtur comitẽ vel etiam regem. & arg. ad hoc in cap. si fratrũ. §. quia igitur.

s ¶ Superiori.] hic recita quod dixi in c. si fratrum. §. quia igitur.

t ¶ Perpetuo.] enumeratis decẽ & septem modis. enumerat de-

y ¶ Intestabilis.] actiue & passiue, vt sequitur. Et est secũda pœna.

z ¶ Factionem.] in hoc efficitur intestabilis actiue.

a ¶ Vocetur.] & in hoc efficitur intestabilis passiue. simile C. de hæret. l. attendentes. extra de hæret. excommunicamus. §. credẽtes. de pœn. c. felicis. lib. 6. sicut alibi est videre, quòd aliquis efficitur intelligibilis actiue & passiue. extra de consec. cum dilectus.

b ¶ Nullus ei.] Tertia pœna. cui cõcordant iura, scilicet prox. alleg.

c ¶ Alijs respondere.] hoc ideo ne ex sua malitia commodum consequatur. extra de iudi. intelleximus. non enim immunitatem pœna præstare debet. ff. de interd. & releg. l. relegatorum. §. vlt.

Pœna immunitatẽ nõ præstat.

d ¶ Nec quæuis causa.] Quarta pœna. & sic erit priuatus omni iurisdictionis exercitio in causis. simile reperitur in iuribus supra proxi. alleg. in glo. & in hoc.

e ¶ Nec valeant.] Quinta pœna.

f ¶ Sententia.] si de facto eas tulerit.

g ¶ Vel processus.] indistincte loquitur: quare debet intelligi q̃ quibuscunque processibus tam iudicialibus, quàm inquisitorijs: & quæ dicantur esse de processu, colligitur extra de proba. c. q̃m contra falsam. & sic cũ citatio sit de processu vt ibi. sua citatio aliquem nõ arctabit. arg. extra de elec. c. bonæ. 2. iũcto c. ad audientiã. de cõsue. ff. de iurisd. om. iud. l. vlt. iũcta l. 2. si quis in ius voc. nõ ierit. cũ ibi not. & extra de accusa. veniens. & per Inno. de dila. c. præterea

Citatio est de processu.

h ¶ Nullus ei.] Sexta pœna.

i ¶ Quacunque causa.] criminali vel ciuili.

k ¶ Præsumat.] & ita subtrahitur sibi cõmunio patrocinij, sicut & interdicto vel excõmunicato communio Christiani. extra de vsur. post miserabilem. 11. q. 3. c. cum excommunicato. cum similibus.

l ¶ Nec ipse.] Septima pœna.

m ¶ Ad patrocinandum] idest, aduocationis officium præstandũ. arg. ff. de postula. l. 1. §. postulare.

n ¶ Admittatur.] subaudi etiam si sponte vel gratis patrocinari vellet, sicut de alio infami dicitur. ff. de postul. l. 1. §. remouet. & arg. Insti. de excusa. tu. §. idem rescripserunt.

o ¶ Instrumenta.] Octaua pœna.

p ¶ Exerceat.] scilicet post tales offẽsas, vel aliquã q̃ ipsis cõmissã.

q ¶ Firmitatem.] hoc intellige de cõfectis postquã talia cõmisit: cõfecta aũt ante bene valerent. sic põt intelligi quod not. in corpore authen. de tabel. §. nunc si. coll. 4. & per Inno. de hære. c. fraternitatis. & arg. ff. de offic. pro. l. Barbarius. ff. de iti. actuq; priua. l. nec enim. C. de admini. tu. l. sancimus. de reg. iur. factũ legitime. lib. 6. quia aliàs puniretur ille ad cuius cõmodũ facta fuerant instrumenta illius odio, contra legem, si quis in suo. C. de inoffic. testa.

s ¶ Damnentur.] simile extra de hære. c. fraternitatis.

t ¶ Dignitatibus.] Nona pœna.

a ¶ Mundanis.]

ficijs ecclesiasticis vel mundanis [a], quæ obtinet [b], quæcunq; sint & quocunque nomine censeantur [c], sit eo ipso [d] priuatus, aç [e] inhabilis & indignus ad ea [f] & quælibet [g] alia in posterum obtinenda: Filij [h] eius ad nullos honores ecclesiasticos vel mundanos, ad nullas dignitates vel beneficia ecclesiastica, aut officia publica quomodolibet [i] admittantur: Libertatibus [k] & etiam immunitatibus realibus [l] & personalibus, priuilegijs & indulgentijs quibuscunque sub quacunque forma verborum ab [m] Apostolica sede cōcessis ex tunc [n] penitus careant: Vasalli [o] & homines à iuramēto fidelitatis & alia quauis obligatione, quibus tenentur eidē sint penitus absoluti [p]: Feuda [q] quoque, iura, honores ac officia & alia quæcumque bona immobilia, quæ in dicta prouincia Marchię & alibi vbicumque à prædicta Romana [r] obtinent Ecclesia, sint eoipso [s] penitus [t] confiscata [u]: Alijs [x] vero feudis, iuribus, honoribus, officijs, & bonis immobilibus, quæ à quibuscūque alijs [y] tenent ecclesijs, sint eo ipso [z] priuati: quæ sic ad easdem ecclesias libere [a] reuertantur, quòd de illis earū rectores pro sua voluntate [b] disponant [c]: mobilia [d] vero bona ipsius [e] cōcedimus fidelibus occupāda [f], illud [g] nihilominus adijcientes nostræ huiusmodi sanctioni [h], vt sic [i] delinquens excommu-

a ❡ *Mundanis.*] Nota principē Ecclesiæ priuare posse ex causa nedum clericū immo & laicum, nō tñ à beneficio & officio ecclesiastico, immo etiā tēporali & mūdano. nec mirū: quia & libertate, quæ est de iure naturali. ff. de iust. & iu. l. manumissiones. insti. de iure persona. §. 1. priuat eū qñq. extra de Iudæ. c. ita quorūdā. & c. ad liberādā. 15. q. vlt. c. cū mulier. Et si quęras quo modo hoc fieri pôt, cū iura naturalia, sint de se immutabilia. Inst. de iure natura. §. sed & naturalia. nec ea quę competūt de iure naturali, videntur posse tolli etiā per principē. extra de re iu. pastoralis. §. caterū. Cle. 5. & arg. ff. de pœ. l. quædā sunt. & not. C. de preci. impe. offe. l. quotiēs. & per not. extra de cōst. c. quæ in ecclesiarū. & de immu. eccle. c. quia plerięq. Rñdeo q ius naturale in se totale immutabile est, & semper æquū & iustū remanet: sed in particulari ex q de iure naturali cōpetūt: ex causa, puta ex delicto summoueri possunt. sic notatur C. si 5. ius vel vtili. pub. l. vlt. vnde & libertas, licet de iure sit naturali. tolli potest etiā p pactū: puta si maior xx. annis ad pretiū participandum patiatur se vendi tamquam seruum alicui credenti ipsum seruum. ff. de sta. ho. l. & seruorum. §. serui. insti. de iure perso. §. serui. & in eis not.

Libertas à Papa pôt auferri.

b ❡ *Obtinet.*] scilicet de præsenti.

c ❡ *Censeantur.*] non curatur ergo si sint simplicia beneficia, curata vel non curata.

d ❡ *Eoipso.*] & sic non erit sentētia hominis priuatoria necessaria. Simile de elect. quàm sit. de hæret. cum secundū leges. in corpore authent. de rap. mu. §. fi. col. 9. cum similibus.

e ❡ *Ac inhabilis.*] Decima pœna.

f ❡ *Ad ea.*] scilicet prius habita, quibus eoipso priuatus est.

g ❡ *Qualibet alia.*] non dicit prioribus similibus, quare de omnibus habet intelligi hæc inhabilitas. super quo vide quod dixi in decret. Execrabilis.

h ❡ *Filij.*] Vndecima pœna. Sed an ista pœna extendetur ad nepotes? Dicas q nō; cum de odio agatur. arg. ff. de testa. tu. l. q si nepotes de libe. & posthu. l. 2. & l. cum quidā. aliàs dic vt dixi in decre. execrabilis. in verbo, filius.

i ❡ *Quomodolibet*] scilicet quasi dicat siue patris delicto consenserit, siue non: si enim consensissent, tunc ex proprio delicto paterent hāc pœnā, vt s. Sed summa videtur iniquitas q filius innocēs ex delicto patris puniatur: cū scriptū sit lege diuina: non portabit iniquitatē patris filius, nec ecōtra. 1. q. 4. c. 1. & 2. Itē lege humana canonica & ciuili scriptū est, pecata suos auctores, nō alienos tenere debere. C. de pœ. l. sancimus. extra de his quę fiūt à ma. par. cap. c. quæsitū. Itē expressum videtur, q crimen paternū vel pœna paterna nullā maculā filio infligit. ff. de pœ. l. crimen. Ad hoc dicas, q atrocitas delicti aliquādo pœnā facit infligi alijs ob delicta paternū vt hic, & extra de pœ. exp. felicis. C. ad leg. Iul. maiest. l. quisquis. Sed per hoc adhuc non respondetur cōtrarijs? Dicas sic: q Ideo filij puniūtur, quia in eis paterni criminis exēpla metuuntur, vt dicta l. quisquis. Sed ista ratione considerata videtur q ex quocumque publico crimine pœna paterna deberet filiū afficere: sed hoc non est verum, vt in contrarijs. Potes igitur meo iudicio probabilius respondere, q hoc contingit non vt principaliter puniatur filius propter crimen patris, cum sit innocens: sed cū pater terreatur ob affectum paternum in pœna filij magis quàm in sua, vel quàm ipse filius. ff. q met. cau. l. isti quidem. ad plus puniendū patrem nedū in seipso, sed & in filio, in certis criminibus sic statuitur: licet occasionaliter filius puniatur, vt & pater arceatur à talibus criminibus cōmittendis, cogitans de pœna nedū sibi, sed & suis filijs infligenda: Sic est videre de sentētia interdicti, quæ ob culpā domini tēporalis fertur in subditos, vt nedū in se, sed in subditis ad quos tenetur affici, sentiat se punitum, & vt citius à tali culpa committenda propter hoc arceatur. extra de offic. deleg. sane quia. de spon. nō est. Reliqua dic vt not. 1. q. 3. in summa. & per Gar. extra de vsur. c. vsurarum. lib. 6.

Filius an possit ob patris crimina plecti. vide quod ego notaui in c. nū de bet. de regu. iur. & q istis notaris q pater & filius tenentur pro se inuicē. Hipp. in l. Infans. ff. de sicarijs. Fonta.

Vide Alfonsū Castrū lib. 2. de iusta hæreticorum punitione, c. 8. 10. & 11.

k ❡ *Libertatibus.*] Duodecima pœna.

l ❡ *Realibus.*] idest rebus concessis ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1 §. permittitur. de censi. l. ætatem. §. rebus. & tales libertates summonentur isto casu, licet aliàs duraturæ forent de sui natura, etiā persona extincta, vt in dictis iuribus, cum suis similibus.

m ❡ *Ab Apostolica sede.*] sed pone q ab alia sede tales libertates vel priuilegia fuissent illi concessæ, videbuntur ne hic sublatæ? Videretur quòd non, vt in simili dixi supra in glo. per hæc verba. & in glo. octauus modus. nisi inquantum diceres tale fore priuatū omnibus honoribus, quos ab alijs ecclesijs obtinebat. infra in versu. alijs vero.

n ❡ *Ex tunc.*] postquam scilicet aliquē de prædictis offensæ modis commiserit.

o ❡ *Vasalli.*] Decimatertia pœna.

p ❡ *Absoluti.*] concor. ad hoc c. si fratrū. §. pe. & dic vt ibi dixi. ad idē in lib. feu. tit. hic finitur lex. circa prin. 15. q. 6. c. nos sanctorū. vbi de hoc. & extra de hære. c. vlt. Et hic videre potes quæ not. Inno & Host. de dolo & contu. cap. veritatis.

q ❡ *Feuda.*] Decimaquarta pœna.

r ❡ *Romana obtinēte Ecclesia.*] vel ab alijs, vt statim sequitur.

s ❡ *Eoipso.*] scilicet q aliquid de præmissis commissum fuerit.

t ❡ *Penitus*] idest, in totum.

u ❡ *Confiscata.*] talis confiscatio bonorū confiscatorū dominium transfert in fiscū absq; aliqua traditione, vt & aliàs. ff. de publ. vect. & cōmissis. l. cōmissa. ff. de incestu nupt. l. cū ancillis. in corpore authen. eod. tit. §. 1. coll. 3. de rap. mulie. §. vlt. coll. 9. extra de hæret. c. cū secundū leges. cū similibus. Quod aūt de honoribus & officijs dictum, q sint confiscata, intellige de talibus honoribus & officijs, qui vel quæ secundū forte cōmunē vsum loquendi patrimonialia censentur: si aūt de illis honoribus & officijs intelligas, dices ipsa confiscata. idest, ad fiscū ecçlesiæ deuoluta, vt de illis in personis aliorum disponere possit. arg. rea. seq.

x ❡ *Alijs.*] Decimaquinta pœna.

y ❡ *Alijs.*] scilicet ab Ecclesia Romana, quæ dicuntur vniuersalis Ecclesiæ fore membra 7. q. 1. Nouatianus.

z ❡ *Eoipso priuati.*] absque alia hominis sententia priuatoria, vt dixi supra in glo. & sic non erit. & concordat ad hoc de elect. cap. vbi maius §. ipsos insuper & cap. fundamenta. §. quod si secus. de pœn. c. felicis. lib. 6. & eod. tit. cap. in quibusdam.

a ❡ *Libere.*] quasi dicat, absque aliqua contradictione illius. de elect. vbi maius. §. ipsos insuper.

b ❡ *Voluntate*] quasi dicat, illo etiā nō vocato. arg. de pbē. c. licet.

c ❡ *Disponāt.*] sed hoc qualiter intelligas, poterit ne talis de possessione taliū bonorum deijci per viam executionis vel occupationis bonorū absque aliqua alia sententia declaratoria, q crimen fuerit per illum commissum? Dicas q non. C. de iure fisci. l. vlt. lib. 10. extra de hære. c. cum secundum leges. sed talis sententia declaratoria promulgata, non est sententia hominis necessaria priuatoria, vt prædixi: quia tunc statim succedit, & locum habet sententia iuris: & sic intelliguntur iura dicentia quem incurrere ipso facto bonorum confiscationem. de homic. pro humani. §. vlt lib. 6. & in iuribus allegatis in glo. talis confiscatio. Et si quæras quid ergo prodest quem ipso iure fore priuatum prius bonorum suorum dominio? Respondeo propter fructus medio tempore perceptos, quos restituere compelletur. ff. de his quib. vt indig. l. eū qui. & ita not. in corpore authen. de incestu nupt. §. sancimus. coll. 3.

d ❡ *Mobilia.*] subaudi vel mouentia: quia de illis idem est iudiciū. ff. de verb. sig. l. mouentium.

e ❡ *Ipsius.*] scilicet qui aliquid de præmissis commiserit.

f ❡ *Fidelibus occupanda.*] non ergo alijs. & sic vide bona alicuius ob sua demerita concedi per Ecclesiam alteri occupanda, cum & aliquando nedum bonorum, sed & personæ talis occupatio concedatur. extra de Iudæ. c. ita quorundam. & statim occupanti dominium bonorum occupatorum acquiritur, vt aliàs. Instit. de rerum diui. §. item ex quæ ab hostibus. ff. de acqui. rerum dom. l. naturalem. §. vlt. cum similibus.

g ❡ *Illud nihilominus.*] Quarta pars.

h ❡ *Sanctioni.*] idest, pœnali constitutioni, quæ proprie sanctio appellatur. not. 3. dist. in summa.

i ❡ *Sic delinquens.*] scilicet altero de modis supra expressis.

a ❡ *Excommu.*

a ¶ *Excommunicationis.*] scilicet maioris, quæ in dubio inflicta videtur. de sententia excom. c. si quem. & est 16. pœna.
b ¶ *Vniuersitas.*] hic dicas vt dixi in c. si fratrũ. in verbo, ciuitatibus. & not. extra de exces. præla. c. tanta.

Vniuersitas delinquens pun.

c ¶ *Quæ deliquerit.*] potest ergo vniuersitas delinquere, vt hic. & de pœnis. si quis suadẽte. § ciuitas. Clemẽs. v. de pœnis c. felicis. §. vlt. lib. 6. ff. quod met. cau. l. metum. §. animaduertendum. licet non de facili. ff. de dolo. l. sed & si ex dolo. § 1. in quibus de hoc: cũ de facili non cõsentiant. ff. de lib. vniuer. l. 1. & de hoc not. de simo. dilectus. per Ber. & Inno. & plenius per Host. & de senten. excom. grauem. per Inno. & Host. post eum.

† Quia in mortis articulo nulla est casuũ reseruatio. vide concil. Tridẽt. sessio. 24. c. 7. de casuũ reseruatione.

d ¶ *Interdicto ecclesiastico.*] 17 pœna. Et signanter dicit ecclesiastico, vt denotetur, quòd quandoque subijcitur quis alij interdicto, puta quando sibi certum officiũ vel ministeriũ interdicitur. ff. de pœnis. l. more. §. solet. & l. vlt. C. de postu. l. 1. ff. eo. tit. Imperator. quandoque interdicitur solus ingressus ecclesiæ. extra de sent. excom. c. is qui. de priui. c. episcoporum. lib. 6. quandoq; vero interdicitur & ingressus alterius loci territorij vel districtus. ff. de interdi. & releg. l. relegatorum. §. dubitatum. & §. sequenti.

Interdictũ varias habet species.

nicationis[a] sentẽtiæ, Vniuersitas[b] vero seu cõitas, quæ deliquerit[c] in prędictis, eiusque territoriũ & districtus interdicto[d] ecclesiastico subiaceant ipso[e] facto: A qua quidem excõicationis sententia nullus ab alio, quàm à Romano[f] Põtifice possit absolutionis beneficiũ obtinere, nisi dumtaxat in mortis articulo[g] † cõstitutus. Per[h] hoc autẽ nõ adimimus secularibus Potestatibus[i] facultatem vtendi legibus[k] cõtra talẽ, quas aduersus sic[l] delinquentẽ catholici principes ediderunt[m]. Dignũ etenim est, vt quos timor Dei à malo nõ reuocat, pœnarum[n] moles in eos exaggerata cõpescat[o]. Nulli &c. nostrę sanctionis & sanctiõis insuper, &c. Datum Auinione. viij. calend. Septemb. anno tertio.

TITVLVS XIII.

De sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti.

¶ *Taxatio gratiarum sedis Apostolicę impetratarũ tã cũ clausulis cõsuetis, quàm nõ consuetis, hic continetur. Et quot litteras, quosq; dictiones linea cõplecti debeat, declaratur, ad paupertatẽ respectus habetur: Cõtra trãsgressores pœna suspẽsionis ab officio vsq; ad sex menses, & quandoq; priuationis imponitur, et vltra illã Abbreuiatoribus saltem excõicationis Papa cõminatur.*

CAP. VNIC.

Cum ad sacrosanctę[p] Romanę Ecclesiæ sinum[q] velut[r] ad matris vbera referta dulcedine[s], ac Romani Pontificis Christi vicarij successorisque[t] Petri clementiam tamquam ad patris[u] plenam prouidentia pietatem[x], orbis[y] terrarum, & qui[z] habitant in eo gratiarum[a] spe[b] assidue confluant vniuersi; indignum credimus nostris fore temporibus[c], vt quibus nos & Ecclesia ipsa exuberamus in gratijs, deficiamus in[d] donis, ne murmurandi inde præstetur occasio[e], vnde gratitudi-

e ¶ *Ipso facto.*] & sic est canon latæ sententiæ, non ferendæ. simile de pœnis, felicis. lib. 6. cum similibus.
f ¶ *Romano Pontifice.*] subaudi vel alio per ipsum deputato. de sen ten. excom. ad eminentiam.
g ¶ *Mortis articulo.*] iste casus semper intelligitur exceptus. de senten. excom. non dubium.
h ¶ *Per hoc autem.*] Quinta pars. Et expone per hoc scilicet, quòd sic, vt s. puniri volumus taliter delinquentes.
i ¶ *Potestatibus.*] pro præsidibus iurisdictioni sumitur istud verbũ: vt in c. si fratrum. & c. Ecclesiæ Romanæ. ff. de ver. sig. l. potestatis.
k ¶ *Legibus.*] id est, pœnis per leges inducta.
l ¶ *Sic delinquentem.*] scilicet vt s. præmittitur in §. nos igitur.
m ¶ *Ediderunt.*] super hoc tu curiose lector cõsidera singulos modos offensæ supra expressos, & contra eorum quemlibet pœnas in iure inductas iuxta facti varietatem reperies. & per hoc patet, quòd punitus per iudicem ecclesiasticum, adhuc pro eodem delicto puniri poterit per iudicem secularẽ ✱. sic extra de pœ. c. felicis. §. per hoc quoque. 16. q. 1. c. placet. in fine. licet laicorũ punitio primo spectet hoc casu ad iudicem secularem. 17. q. 4. de presbyterorũ. & not. 90. dist. c. placuit. in gl. vlt. 23. q. 5. c. sunt quidã. Sed hoc principi ecclesiæ sic disponere forte placuit ob horrorem criminis, & dehonestationẽ factam Ecclesiæ in personis, vt s. dixi in glo. quantum est in illis. vel quia tales satis puniti non erant, illæ pœnæ potuerunt superaddi, iuxta not. extra de iud. cap. at si clerici. in glos. penul. de hoc etiam dixi dicto c. felicis.

✱ Iudex secularis punire potest iam punitũ per iudicem ecclesiasticũ. Et de hoc articulo vide plene Antoniũ Gomeziũ Tomo 3. variar. resolu. cap. 1. nu. 40.

o ¶ *Pœnarum moles.*] id est multitudo, vel accumulatio.
o ¶ *Compescat.*] simile extra de vita & hone. cleri. vt clericorum. C. de emenda. propin. l. 1. Zenzelinus.

Diuisio textualis.

Cum ad sacrosancta.] Potes istam constitutionem diuidere in partes septem. In prima per modum cuiusdã harenguæ seu præludij ratio constitutionis edendæ præmittitur. In secunda ipsa constitutio super taxatione litterarum Apostolicarum consuetis clausulis cõcessarum subiungitur: ibi, *Quare, &c.* In tertia clausularum insolitarum in litteris appositarum certa taxatio cum moderamine tam pro scriptura quàm pro registro, quàm pro Abbreuiatoribus annectitur: ibi, *Si vero eisdem, &c.* In quarta litterarum in forma communi pauperum obtentarum taxatio subinfertur: ibi, *Hoc licet, &c.* In quinta quid de taxatione litterarum iustitiæ faciendum sit, statuitur: ibi, *Circa taxationem, &c.* In sexta ad ipsam constitutionem certũ quid adijcitur: ibi, *Ad hæc prædicta, &c.* In septima transgressoribus constitutionis pœna infligitur: ibi, *Cæterum vt prædicta.*
p ¶ *Sacrosancta.*] hic dicas vt dixi in c. sancta Romana.
q ¶ *Sinum.*] id est, refugium vel secretum. simile verbum ff. de proba. l. quoniam testamentum 2.
e ¶ *Velut.*] pro tamquam, ponitur.
f ¶ *Dulcedine.*] similitudinarie loquitur, sicut enim infans suggendo vbera in sinu matris repleta dulcedinem reperit. sic quicunq; ad matris spiritualis Ecclesiæ sinum recurrit, dulcedinem ex confidentia reperire sperat: vt eius vberibus nutriatur, & eius auctoritate defendatur, & à suis oppressionibus releuetur: quia non potest, nec debet mater filium suum obliuisci. 2. q. 6. c. ad Romanam 2.
t ¶ *Successorisque Petri.*] simile 40. dist. si vos. extra de iræ stat. c. inter corporalia. & c. quãto. & de re iudi. ad Apostolicę. §. nos autem. lib. 6.
u ¶ *Patris.*] consilium salutare pro liberis capiẽtis. ff. de adulte. l. nec in ea. §. ius occidendi.
x ¶ *Pietatẽ.*] multiplex est vinculum quo homines adinuicem alligantur: Primum est pietas inter patrem & filium spiritualem, vt hic. 2. q. 6. ad Romanam 2. extra de exce. pia. lib. 6. illud idem potest dici esse inter patrẽ & filiũ carnalẽ, procedens à parente in filiũ. C. de neg. gest. l. 1. ff. de adul. l. nec in ea. circa fi. 5. q. 5. non osculatur. vel procedens à filio in parentẽ ff. de cura. fur. l. furiosæ. C. de pa. po. l. si filius. Secũdũ est inter eos amor seu dilectio singularis. C. de cura. fur. l. vlt. ff. quod met. cau. l. isti quidẽ. & dicto c. nõ osculatur. Tertium est inter hominẽ & hominis officiũ. ff. de seruis expor. l. seruus qui. C. de neg. gest. officio. extra de testa. c. cum in officijs. Quartum est obsequiũ inter libertũ & patronũ. ff & C. de obse. in rub. & dicta l. officio. C. qui pet. tut. l. patroni. Quintũ est pietas inter sanguine cõiunctos. C. de suspe. tu. l. pietatis. Sextũ est reuerẽtia inter inferiorẽ & superiorẽ. C. de of. rec. prouinciæ. l. potioris. de of. diuer. iu. l. sciant principes. extra de off. deleg. c. 1. lib. 6. Septimũ est illa eadẽ reuerentia vel honor inter iuniorẽ & seniorẽ. ff. de iur. immu. l. semper. 15. q. 1. c. cõtra statuta. 93. dist. c. à subdiacono. Octauũ est obediẽtia inter subditũ & prælatũ. 2. q. 6. c. qui se. extra de ma. & obed. c. 2. & c. omnes. Nonũ est fidelitas inter vasallũ & dominũ. in lib. feu. de forma fidelitatis, & per quos fiat inuestitura, circa fin. 22. q. 5. c. de forma. Decimũ est disciplina seu correctio inter discipulũ & magistrũ. ff. ad l. Aquil. l. sed & si quicunque §. vlt. extra de sen. excõ. cũ voluntate. §. fi. Vndecimum est beneficiũ inter homines ff. commo. l. in commodato. § sicut. extra cod. tit. c. 1. Duodecimum vero est religio inter Deum & hominem ff. de iust. & iur. l. veluti. De his etiam notaui extra de reg. iur. c. non est sine culpa. lib. 6.

Vinculo multiplici homines sunt adinuicem alligati.

y ¶ *Orbis terrarum.*] id est viuentes & in eo habitãtes: mundus. n. de se quid inanimatum existens, confluere non potest. & expones verbum. &, quod sequitur pro, id est, simile in c. dierũ. & ibi dixi.
z ¶ *Qui habitant in eo.*] sumitur ex psal. Domini est terra.
a ¶ *Gratiarum.*] scilicet consequendarum.
b ¶ *Spe.*] sperant igitur vniuersi à principe gratiam consequi, vt hic. simile C. de offi. præse. prato. in nomine Domini. §. penult.
c ¶ *Temporibus.*] cum ipse princeps potentibus se exhibere consueuit liberalem. extra de rescrip. sedes Apostolica. & sibi in donando immensitas est in corpore authent. de non alie. aut permu. reb. ec. §. si minus. coll. 2.
d ¶ *In donis.*] hanc enim si quodammodo nobilitas legẽ imponit, vt debere se quod spõte tribuit existimet, & nisi in beneficijs creuerit, scilicet ipsa multiplicãdo, nihil se præstitisse putet. extra de dona. c. 1.
e ¶ *Occasio.*] ad quam frequenter impinguntur qui scrupulosi certe de fine causa mouentur. 16. q. 7. c. decima.

ne necessitas [b] aderat collaudādi: neve [c] scriptura [d] reddat onustū [e], quod liberalitas [f] fecerat gratiosum. Qua [g] de re circa litterarum [h] nostrarum scripturas, registri [i] quoque nostri, necnon Abbreuiatorum Romanæ curiæ notas, illam in taxando volumus moderationē [k] apponi, qua [l] personæ, quibus gratiæ huiusmodi cōceduntur, se gratias ipsas ab Apostolica sede liberaliter [m] sentiant consecutas, ac litterarum ipsarum scriptoribus, registri etiam nostri notarumque Abbreuiatoribus antedictis, qui interdum in eis etiam multo labore [n] desudant, de suo labore congrue satisfiat. [o] ¶ Ad tollendos igitur excessus [p], difficultates [q], circuitus [r], & anfractus, qui possent ex varijs litterarum Apostolicarum taxationibus [s] prouenire: sancimus [t], vt modus subscriptus in huiusmodi taxationibus obseruetur: videlicet, quod littera [u] gratiæ cum clausulis consuetis [x] super canonicatu & præbenda & alio beneficio ecclesiastico, cum cura vel sine cura, vacante vel vacaturo: etiam si dignitas, officium vel personatus existat, decem Turonen. [y] grossis & non [z] vltra taxetur: executio [a] vero eiusdē [b] duodecim [c] Turonensibus & non vltra taxetur: & idem in [d] similibus litteris beneficialibus gratiosis, puta super Prioratu aliquo, administratione & [e] huiusmodi, ac executorijs earundem seruari debebit [f]. Si [g] vero eisdem litteris gratiæ & executorijs earundem (vt supra) aliquæ clausulæ nō [h] communes vel insolitæ apponantur [i], circa taxationem [k] clausularum huiusmodi congrue poterit sic distingui, videlicet quòd non habeatur consideratio in eisdē [l] maioris vel minoris gratiæ eius [m] quod cōceditur, nec quòd ipsius [n] sint maiores vel pauciores fructus, redditus & prouentus, & ex hoc plus minusve taxetur [o], sed habeatur in taxando illa consideratio ad [p] laborem, vt scilicet longior scriptura magis [q], & minus [r] breuior [s] æstimetur [t]: hoc tamē circa huiusmodi clausulas apponendas addito moderamine in taxādo, vt si scriptura clausulæ appositæ [u] nō faciat [x] lineā, nec ipsa clausula [y] litteræ taxationē augmentet [z]. Si vero per [a] se, vel saltem alijs [b] addita clausulis faciat lineā [c] in quarta parte Turon. gros. taxetur [d]

a ¶ *Gratitudine.*] exponi potest, id est gratiæ factione: gratia enim facta eam recipientem impellit ad laudū relationē: cū facienus eā debitor existat ad antidora. ff. de fur. l. si pignore. §. 1. de peti. hære. l. sed & si lege cōmissoria. §. consuluit. & arg. ff. mand. l. si vero non remunerandi. §. idē Papinianus. Vel dic, gratitudine, id est, gratiarum redditione.

b ¶ *Necessitas aderat.*] ex instinctu naturæ prouenit ista necessitas, vt benefacienti benefacere quis cogatur, vt iuribus s. glo. prox. allegatis. ex hoc dici consueuit, quod est beatius dare quàm accipere. 16. q. 1. c. prædicator. extra de celeb. Mis. cū Marthę.

c ¶ *Neve.*] expone, ve, pro vel.

d ¶ *Scriptura.*] scilicet recipiēda ad probationem gratiæ prius factę.

e ¶ *Onustum.*] id est onerosum. simile de elect. vbi periculum maius. in prin. lib. 6.

f ¶ *Liberalitas.*] scilicet conferentis.

g ¶ *Qua de re.*] Secunda pars.

h ¶ *Litterarum nostrarū scripturas.*] id est quæ fiunt de litteris nostris.

Registrum fidem facit.

i ¶ *Registrum.*] in quo omnes litteræ gratiosæ registrātur, vt ad ipsum publicam fidem facturū recursus habeatur, si principales litteræ deficiant, vel esse falsæ dicātur. arg. extra de præscr. ad audientiā. C. de fi. instr. authē. ad hoc.

k ¶ *Moderationē.*] restrictionum denotat illud verbū, non laxationem. extra de ver. sign. c. vlt.

l ¶ *Qua.*] id est, per quam.

m ¶ *Liberaliter.*] quasi dicat nihilo dato pro illis: aliàs enim gratia si non gratis datur vel accipitur, gratia non est. 1. q. 1. c. gratias.

Gratia gratis dari & accipi debet.

n ¶ *Labore desudant.*] vnde remuneratione digni sunt. in corpore authent. de iudi. §. ne autē. coll. 6. 12. q. 2. ecclesiasticos. C. de offi. p̄fec. prætorio. l. in nomine dn̄i. §. pe. de prin. agen. in re. l. agētes. lib. 12.

Mercenarius mercede dignus est.

o ¶ *Satisfiat.*] Dignus est enim mercenarius mercede sua, iuxta verbum Euangelij, & in corpore authent. de iudi. §. ne autem. nec fraudari denario diurno debent in vinea Domini operantes. extra de magi. cap. super specula.

p ¶ *Excessus.*] qui per scriptores metas rationis excedentes in exigendo salario pro scripturis frequenter committuntur. de rescrip. statutum. §. notatium. lib. 6. C. de iure fis. l. facultas. lib. 10.

q ¶ *Difficultates.*] quia forte gratiam obtinentes de difficili cum illis super petito salario conuenirent.

r ¶ *Circuitus.*] simile ff. de condi. indebi. l. dominus in testamento.

s ¶ *Taxationibus.*] quæ quandoque maiores fieri consueuerunt pro vnis litteris quàm pro alijs, iuxta factæ gratiæ qualitatem.

Sanctio est pœnalis cōstitutio.

t ¶ *Sancimus.*] id est sub certa pœna statuimus. Sanctio enim proprie dicitur pœnalis constitutio. 3. dist. in summa cum ibi not.

u ¶ *Littera gratiæ.*] id est, q̄ fit de gratia: ipsa em̄ gratia fit verbo: sed littera fit ad eius probationē: qd̄ si placet prosequere vt dixi in c. sedes Apostolica. §. verbū. in verbo, litteras. de rescri. c. litteras. Cle. 5.

x ¶ *Consuetis.*] iusta morem & stylum curiæ Romanæ.

y ¶ *Turonensibus grossis.*] scilicet argenti, sic vulgariter appellatis ad differentiam Turonen. paruorum.

z ¶ *Non vltra.*] non prohibet quin ad minorem numerum Turonensium possit taxari: sed quod vltra non fiat: sic aliàs est videre in simili. C. de dila. l. 1. & hoc si partes conueniant de minori. arg. ff. de noui oper. nun. l. 1. §. inde quæritur. sed si non conueniant, ad minus debetur illa taxatio curiæ.

a ¶ *Executio.*] id est l̄ra executoria, q̄. executoribus grātiæ dirigit.

b ¶ *Eiusdem.*] gratiæ.

c ¶ *Duodecim Turonen.*] Plus ergo littera executoria taxatur, quàm gratiosa, cum plus de littera fit in illa quàm in ista: cum gratiosa de verbo ad verbū inseri cōsueuerit in effectu in executoria: quare pro maiori labore scripturæ maior fuit taxatio facienda. Quid igitur si litteræ tales fiant curia existēte in regione, in qua talis moneta cursū nō habet? Vel qd̄ si ipsa in vsu cursū habere desijt ob volūtatē regis Francorū eā facientis: de qua moneta fiet tūc taxatio? Dicas quod de moneta currēti fiet taxatio, iuxta valorē & numerū Turonen. grossorū 1. arg. de censi. c. olim cū canonicis. & pro hoc facit qd̄ not. ff. de pig. act. l. eleganter. §. qui reprobos. & quod dixi extra de mag. cum sit minus. in verbo. Turonensiū. Et si à me quæras quare decre. cōditor. talē numerū Turonensiū præfixit pro ista taxatione, non ampliorem vel pauciorē? Respondeo quia sic sibi placuit: vnde est pro ratione voluntas. ff. de consti. princ. l. 1. & talē numerū pro labore ratus est sufficere. arg. C. de temp. in integ. rest. l. superuacuā. nā maiorē numerū vel paucīorē statuere potuisset: vnde hic certa ratio reddi nō potest, sicut nec in alijs iuribus positiuis. ff. de legi. l. non omnium.

Bene dicit. vide Gu. Pape in decisio. sua. q. 492. allegauit Bar. in l. Paulus ff. de sol. ego addo, de Pet. Anch. in de. s. decis. 3. est pendētia. verum casu quēde de Bart. Alex. de Imo. col. 3. c. 1. cū Cynt l. si cer. pet. Doc. c. quāto de iureiu. Iur. de pœna exsoluenda falsam monetam. vide Bar. l. lege Cornelia ff de fal. Benti.

d ¶ *In similibus.*] nā de similib' idē est iudiciū. 30. col. de pace iura. fir. §. vlt. extra de cōfir. vti. cum dilecti. cū similib.

e ¶ *Et huiusmodi.*] puta obedientia, personatu, vel officio, & similibus forte consuetis regularibus assignari.

f ¶ *Debebit.*] scilicet, vt litteræ gratiæ x. executoriæ x. Turonen. & non vltra taxentur.

g ¶ *Si vero.*] Tertia pars.

h ¶ *Non communes.*] id est non consuetæ communiter apponi.

i ¶ *Apponantur.*] vel quia in supplicatione manu propria signata. vel in sua gratia proprio motu facta, erant insertæ clausulæ tales.

k ¶ *Taxationē clausularū.*] nō dicit litterarū: q̄a illa remanet taxata per textum præcedentē: & vltra taxationē illarū restat amplior facienda taxatio insolitarū clausularū: per hunc textum sequentem.

l ¶ *In eisdem.*] scilicet taxandis clausulis.

m ¶ *Eius quod cōceditur.*] id est, siue maius siue minus sit hoc quod conceditur: cum per eius maioritatem vel minoritatem scribens vel dictans clausulam, plus minus non laboret.

n ¶ *Ipsius.*] scilicet quod conceditur.

o ¶ *Taxetur.*] cum maioritas vel minoritas prouentuum maioritatem vel minoritatem laboris non inducat.

p ¶ *Ad laborē.*] s. toleratū pro scriptura vel dictamine clausularū.

q ¶ *Magis.*] idest maioris laboris.

r ¶ *Minus.*] idest, minoris laboris.

s ¶ *Breuior.*] scilicet scriptura.

t ¶ *Æstimetur.*] cū naturaliter maior labor in prolixiori subeatur.

u ¶ *Apposita.*] scilicet non communis vel insolitæ, vt supra.

x ¶ *Non faciat lineam.*] scilicet completam.

y ¶ *Clausula.*] scilicet non communis, sed insolita.

z ¶ *Augmentet.*] apparet ergo vltra taxationē litterarū, quod habeatur respect' de faciēda taxatione vel nō faciēda clausularū, vt s. dixi.

a ¶ *Per se.*] scilicet solam.

b ¶ *Alijs.*] intelligendū videtur cōibus. cum indefinite loquatur.

c ¶ *Lineam.*] scilicet integram.

d ¶ *Taxetur.*] & illius chartæ taxatæ forte sit solutio de moneta mutata. nō quod quarta pars Turon. diuisi soluat, q̄a forte desineret cursum publicū habere: mutata em̄ forma publica in Turonēsi grosso apposita, iuxta legē primā. ff. de contrahen. empt. & ven. ipsa sublāta Turon. mutata cēsetur. ff. ad exhib. l. Iulianus. §. si quis. & sic extūc reprobus reputatus non liberaret soluentem. ff. de pign. act. l. eleganter. §. qui reprobos.

Forma pecuniæ mutata, censetur mutata eius substantia.

a ¶ Pro qua-

& sic pro qualibet[a] linea huiusmodi additę clausulę in taxãdo quarta pars gros. Turoneñ. addatur, & si[b] qd superfuerit[c], & minus linea, illud superfluũ nec taxationẽ immutet[d]. Lineam[e] autẽ quę centũ[f] & quinquaginta litteras, seu xxv. continet dictiones, intelligi volumus in[g] hoc casu, & vt taxatio huiusmodi (dũ[h] exẽpla ponũtur) quodãmodo ꝓcedat, inserta illa[i] clausula, verũ ne sub eo prætextu, & cętera: quæ quatuor[k] continet lineas, vno Turoneñ. grosso taxetur[l]. Illa etiã clausula[m], prębendã vero ac dignitatem, quæ cũ[n] acceptatiõe reseruat[o], quę quatuor & paulo[p] plus continet[q] lineas, vno Turoneñ. grosso taxetur: & in similibus[r] clausulis additis secũdũ linearũ numerũ idẽ[s] fiat. Eandẽ[t] taxationẽ cũ moderamine[u] antedicto quo ad præfatas litteras[x] in registro nostro seruari[y] volumus cũ fuerint registrãdæ. Eãdẽ etiã taxationẽ quo ad præfatarũ litterarũ notas, scilicet gratiæ cũ antedicto numero Abbreuiatores obseruẽt[a]. De executorijs vero huiusmodi gratiarũ Abbreuiatores ipsi, etiã si clausulæ nõ cõmunes vel insolitæ apponantur[a] eisdem, duos[b] tantũ recipiãt Turoneñ. ¶ Hoc[c] licet sic[d] in taxatione prædictarũ[e] litterarũ obseruari velimus, in forma tamẽ pauperũ deferri volumus paupertati[f], & nostrã taxationẽ in[g] illa, videlicet octo Turoneñ.[h] gros. inuiolabiliter[i] obseruari: nã beatũ fore virũ, qui super pauperem & egenũ[k] intelligit[l], verbis propheticis[m] edocemur[n]. ¶ Circa[o] taxationẽ autẽ litterarũ[p], quæ per audientiã transeunt, nihil ad præsens aliud duximus ordinandũ, sed rationabilis[q] modus obseruatur in illis, qui solitus est hactenus obseruari, maxime[r] secundum taxationem litterarum ipsarum, quæ in libro[s] Prouinciali inuenitur esse conscripta. In quarũ taxationibus

a ¶ *Pro qualibet linea.*] quasi velit dicere, si per lineæ talia partẽ additã alij illa reddatur cõpleta, & ꝑ aliã partẽ sui alia cõpleta reddatur, quælibet de sic completis pro quarta parte Turoneñ. taxabitur.
b ¶ *Si quod.*] idest aliquid.
c ¶ *Superfuerit.*] vltra lineas per illam additam completas.
d ¶ *Immutet.*] quasi dicat, illo superfluo reputato modico ꝓ ipso nec plus nec minus. arg. de cõse. dist. 2. c. teneta. ff. de in integ. rest. l. scio.
e ¶ *Lineam.*] scilicet per quã solam vel alijs redditam fit vltra taxationẽ litterarũ alia taxatio.
f ¶ *Centum & quinquaginta litteras.*] sed hoc qualiter esse põt cum in alphabeto vel alibi nõ reperiantur tot diuersæ litteræ? Dicas forte intelligendum de litteris alphabeti, quæ reiteratæ complere poterunt talem numerum.
g ¶ *In hoc casu.*] istud ne fuit inductũ ad vitãdas multas fraudes, q̃ ꝑ scriptores vel dictatores cõmitti possẽt scribẽtes vel dictãtes in pergameno stricto, vt sic clausula ꝑ se lineã faceret, vel alijs addita illas cõpleret. Quid igitur erit si linea pp mẽbranę strictura nõ cõtinet istũ litterarũ numerũ, nec etiã dictionũ fiet aliqua taxatio ď illa, vel nulla? Credo ipsam faciendam de multis lineis coadunatis illum numerum apprehendentibus & non vltra: aliàs labor scribẽtis vel dictantis sine mercede remaneret: qđ esset contra mentẽ huius constitutionis, vt s. dixi. & gratiã obtinens de alieno labore rideret, quod esset contra omnem æquitatem, & præstat ad hoc argu. extra de censi. c. procuratores.

Labor nõ debet esse sine mercede.

h ¶ *Dum exempla ponuntur.*] per posita enim exempla facti, cum pateant oculatis, veritas oculata fide magis quàm per aures animis hominum infigitur. insti. de gra. cog. §. vlt.
i ¶ *Illa clausula.*] quæ quandoq; in litteris Apostolicis apponitur.
k ¶ *Quatuor continet lineas.*] id est continere potest probabiliter & verisimiliter iuxta communem scribendi modum: aliàs enim de tam gracili littera posset esse scripta, vel in tam amplo & extenso pergameno, ꝙ ipsas quatuor lineas non contineret, nisi tu diceres habendum fore respectum ad litterarũ vel dictionum numerũ s. proxime designatum: vnde facit iste textus ad id quod ibi dixi.
l ¶ *Taxetur.*] vt sic quælibet linea de quatuor pro quarta parte Turonensis taxationem recipiat, vt s. dicitur.
m ¶ *Clausula.*] quæ q̃que etiã in litteris Apostolicis apponitur.
n ¶ *Cum acceptatione.*] id est cum potestate acceptandi.
o ¶ *Reseruat.*] scilicet beneficium conferendum illi, cui gratia fit.
p ¶ *Paulo plus.*] de quo nulla taxatio fit, vt supra.
q ¶ *Continet lineas.*] hoc dicere potes, vt s. proxime sup hoc dixi.
r ¶ *Similibus clausulis.*] alijs ab illis ꝓxime expressatis gr̃a exẽpli.
s ¶ *Idem fiat.*] vt pro qualibet linea fiat taxatio quartæ partis vnius Turoneñ. pro modico autem plus taxatio non mutetur.
t ¶ *Eandem taxationem.*] scilicet, quæ facta est tam de litteris gratiosis, quàm executorijs. s. in §. qua de re.
u ¶ *Moderamine antedicto.*] s. in verbo, hoc tamen.
x ¶ *Litteras.*] scilicet gratiosas & executorias.
y ¶ *Seruari volumus.*] scilicet vt litteræ gratiæ vltra decem, executoriæ vero vltra Turoneñ. xij. non taxentur.
a ¶ *Obseruent.*] scilicet vt litteræ gratiæ vltra x. Turoñ. nõ taxẽtur vltra eã taxationẽ clausularum insolitarũ iuxta dictũ moderamen.
a ¶ *Apponantur eisdẽ.*] in salario ergo percipiẽdo ꝑ Abbreuiatores de litteris executorijs nõ distinguitur, an ipsæ clausulas solitas cõtineãt: ratio huius põt esse: q2 cũ taxationẽ habeãt de litteris gratię, & vltra ꝑ clausula insolita apposita amplius sup hoc in executorijs laborare nõ habẽt sup nouo dictamine abbreuiatiõis faciẽdæ.
b ¶ *Duos tantum.*] non ergo plures.
c ¶ *Hoc licet.*] Quarta pars.
d ¶ *Sic.*] vt dictum est in §. præcedenti. si vero.
e ¶ *Prædictarum litterarum.*] scilicet gratiæ.

f ¶ *Paupertati.*] Not. rationẽ paupertatis haberi in taxatiõe salarij, sicut & alibi in taxatiõe ꝓcuratoris. extra ď cẽsi. cũ instãtia. & c. ꝓcuratiões. & in exactiõe mulctæ pecuniariæ ff. de nũ. præf. l. illicitas. §. vlt. & in examinatiõe iudiciali faciẽda de ei⁹ causa, in corpore authẽ. ď man. prin. §. sit ubi. coll. 3. & in appellatiõe ꝓ eũ in scriptis emittẽ ia. ff. mãdati. l. si procuratorẽ. §. si ignorantes. & in mulcta alijs q̃ sollicitius indagatur ꝓ se poterit inuenire.

Paupertatis ratio in multis est habenda.

g ¶ *In illa.*] s. forma.
h ¶ *Octo Turonen.*] hic potes dicere quod dixi in parte secunda super taxatione decem vel duodecim Turoneñ.
i ¶ *Inuiolabiliter.*] quasi dicat vltra aliquatenus taxatio nulla fiat.
k ¶ *Et egenum.*] scilicet releuandũ, potissime ne fame pereat, aliàs nõ releuãs ipsum necare dicitur quo ad Deũ. 86. dist. c. pasce. ff. ď li. agno. l. necare. 47. dist. c. sicut hi.

Psal. 40.

l ¶ *Intelligit.*] id est, intendit & operam dat.
m ¶ *Propheticis.*] scilicet prophetæ Dauid.
n ¶ *Edocemur.*] in psalmo, Beatus q intelligit.
o ¶ *Circa taxationem.*] Quinta pars.
p ¶ *Litterarum.*] scilicet de iustitia.
q ¶ *Rationabilis.*] quasi dicat non excessiuus & onerosus, nec nimis etiã modicus seu delicatus. iuxta illud: Nec oneros⁹ creditor, nec delicat⁹ debitor audiẽdus est. ff. de pig. act. l. si seruos. in fi. Vel dic meli⁹ rationabilẽ illũ dici, q solitus est obseruari, vt sequitur: vñ facit ꝑ hoc in arg. ꝙ in talibus similib⁹ taxationibus illũdũ sit et qđ solitũ est seruari. ad hoc extra de offi. ord. dilectus. de sen. excõ. vñrabilib⁹. §. denique. lib. 6. C. de vec. vniuer. ff. de decr. ab ord. fa. l. vlt. ad munic. l. de iure. cũ ibi not. de admi. tu. l. fine hæredo. §. Locus. ď ele. l. si fundus. sicut in alijs styl⁹ & cõsuetudo curiarũ in eorũ singularũ seruãdi sunt circa ꝓcessus. arg. optimũ ad hoc C. ď ve. iur. enu. l. 1. §. sed & si q̃ leges. extra ď cõst. ex litteris. vbi ď hoc ꝑ Host. de crim. fal. c. q̃ graui. & ꝑ Inno. ď off. leg. c. ꝙ trãslationẽ.
r ¶ *Maxime.*] innuit per hoc ꝙ seruanda esset solita taxatio etiam in litteris, quarũ taxatio scripta non reperitur in libro Prouinciali.
s ¶ *In libro Prouinciali.*] in quo libro contineri vidi verba quæ sequuntur: Circa salarium scriptorum duximus prouidendum, quòd scriptores pro litteris quas scripserint vltra taxationem infrascriptã nil exigant vel etiam sponte oblatum recipiant: & si quis contrafecerit, dans & recipiens excõmunicationis sententia sunt adstricti. Taxatio autem pro literis scribẽdis talis est: Pro literis simplicibus scilicet super terris & rebus alijs. &c. super vsuris, super iniectione manuum, super reuocandis alienatis, super monachatum sex denarios vsualis monetæ: pro literis in quibus consueuit poni, præterea, vel, ijdem quoque, vel alias, nouem denarios: pro literis super defectu natalium, ix. denarios: pro simplici confirmatione vel protectione, quæ bullanda est cum serico, xii. denarios: pro cõfirmatione & ꝓtectione in vna littera, xviij. denarios: pro littera super absolutione monachorum, xviij. denarios: pro littera, quoniam vt ait Apostolus, danda cathedralibus ecclesijs & alijs magistris collegijs, quæ cum maiori diligentia est scribenda, ij. solidos: pro priuilegijs, x. solidos: Alias aũt in quibus certa & generalis taxatio in scriptis redigi nõ põt, propter diuersitatẽ ipsarum, distributores, qui pro tẽpore fuerunt, habita consideratione ad alias taxatas prout eis melius videbitur, melius taxare studebunt: & taxationẽ ipsarũ tam impetratores quàm scriptores sub pœna eiusdẽ sententiæ obseruabunt: scriptores qui rescribendas gratis, gratis nõ rescripserint antequã alias incipiãt scribere, eadem excommunicationis sententia sint ligati: scriptores qui litteras curiæ non scripserint antequã alias incipiant scribere, per septem dies à scriptoriæ officio sint suspensi. Verum si literæ curiales & rescribendæ gratis scribendæ simul occurrant, negotiũ semper curiæ præferatur: petitionarij vero vltra x. solidos nihil exigant pro aliqua petitione formãda. Sed & infra quantitatẽ eandem, prout negotij exegerit qualitas, & labor expoposcerit, salario sint cõtẽti: si vero negotiũ multũ fuerit intricatũ, ad cui⁹ ex-

Salaria scriptorum pro ut sunt in libro Prouinciali cõprehensa.

peditionem labor & peruigil diligentia requirantur, tunc vltra dictam quantitatem infra tamen xx. solidos taxetur salariũ arbitrio notarij, quem impetrans duxerit eligendum. Facit autem iste textus in arg. q scriptura antiquorum librorum facit fidem. & super hoc vide quod not. tam per ordinarios, quàm per extraordinarios glossatores, extra de probat. cum causam.

cut dici consueuit quem fore distractum ab actu consueto vel exercitio, puta lecturæ, vel alterius operis explicandi, quod sicut per exercitium suscipit incrementũ. C. de re mili. l. milites. lib. 12. ff. de leg. 3. legata seruis. §. ornatricibus. sic & per contrarium suscipit detrimentum. arg. ff. de iure fis. l. non intelligitur. §. diui fratres.

Lectura exercitiũ suscipit incrementũ.

a ¶ *Litterarum.*] scilicet quæ per audientiam transeunt, quæ propter lega. nõ consueuerunt.

b ¶ *Rationabilibus.*] forte ideo, quia Romaninus in tanta abundantia non reperitur in loco curiæ citra montes existentis sicut Turoñ. grossus. Vel quia forte non sic publicũ cursum habet sicut Turoñ. grossus: & forte difficilius esset litteras obtinentibus Romaninũ soluere propter sui raritatem quàm Turoñ. grossum, cum omne rarum dicatur carum, in authent. de consul. §. quantumcunq; in fi. coll. 4. 19. dist. c. si officia. in fi. 14. dist. cap. legimus.

Rarum est carum.

c ¶ *Romanino.*] id est pro Romanino Turoneñ. grossus ponatur.

d ¶ *Vbicunque.*] vt est videre in taxationibus litterarũ gratiæ & executoriarum. j. in §. qua de re. vel in taxatione clausularum solitarũ, vt j. in §. si vero. vel in taxatione registri vel Abbreuiatorum, vt in eodem. § ver. eandem. vel in taxatione litterarum in forma communi, vt j. §. proxima.

litterarum ex causis rationabilibus sustinemus, vt Turoneñ. gros. quãdiu scilicet Romana curia extiterit citra montes, Romanino succedat. Cæterũ vbicunq; de Turoneñ. gros. in taxationibus prælibatis fit mentio, intelligi volumus quamdiu curia fuerit citra montes Si vero vltra montes Romæ scilicet vel in alijs locis vel Italiæ partibus curia ipsa constiterit, in taxationibus antedictis Romaninus pro Turoneñ. ponatur. ¶ Ad hæc prædictæ nostræ adijcimus sanctioni, vt si forsan (quod quandoq; contingit) eueniat, videlicet quòd non culpa, negligentia vel defectu scriptoris, vel ex ignorãtiæ cæcitate, aut torpore desidiæ vel ex occupatione, distractione, aut alia quauis occasione Abbreuiatoris qui notã ex qua littera grossa procedit, inepte formauerat, eadẽ grossa litteris gratis fuerit rescribẽda: hoc ipsi scriptori, vel illi cui littera huiusmodi fuerit rescribenda nõ noceat, sed Abbreuiatori debeat imputari, intantũ vt eidẽ scriptori Abbreuiator ipse satisfaciat integre, iuxta taxationem eiusdẽ grossæ literæ rescribendæ. ¶ Cæterũ vt prædicta quæ a nobis pro vtilitate publica sunt instituta salubriter, eò diligentiores sui obseruatores inueniãt, quò transgressores ipsorum maiori nouerint se pœna percelli: statuimus, vt præfati omnes & singuli, tam literarũ nostrarum, quàm registri nostri scriptores, quã Abbreuiatores notarũ ipsarũ (quibus etiã Abbreuiatoribus specialiter vltra infra scriptas pœnas quatenus prædictas taxationes obseruent sub excõicationis pœna mandamus) qui cõtra præmissa fecerint, plus scilicet præfatas nostras beneficiales litteras vel notas ipsarũ vel earundẽ in dicto registro scripturas taxando, exigendo, vel recipiendo pro ipsis, quàm superius sit taxatum: vsque ad semestre tempus officio in quo sic deliquerint, sint eo ipso suspensi: Et si secundo deliquerint in eodem, ipso facto eo-

r ¶ *Occasione.*] forte dolo, malitia, odio, vel corruptione.

s ¶ *Grossa.*] id est, in grossum vel mondum redacta.

t ¶ *Procedit.*] ad instar publici instrumenti ex protocollo, nihil addito nilque remoto procedente habemus in corpore authent. de tabel. §. illud quoque. coll. 4.

u ¶ *Inepte formauerat.*] iuxta stylum Cancellariæ, vel cõsiderata qualitate negotij in grossum redigendi.

x ¶ *Gratis.*] id est nihilo exacto ab habẽte litterã Apostolicã obtinere.

y ¶ *Fuerit rescribenda.*] ad arbitrium Vicecancellarij & Correctorum curiæ, qui ad hoc sunt præpositi.

a ¶ *Scriptori*] cui nihil imputari põt, si prius in nota reperit, illã scripsit

a ¶ *Cuius.*] id est ad cuius commodum.

b ¶ *Huiusmodi.*] scilicet inepte formata.

c ¶ *Non noceat.*] quia nec scriptor expensis proprijs, nec ille cuius est pro rescribenda ipsa aliquid dare tenebitur. vt statim innuitur.

e ¶ *Curia fuerit.*] quæ vbi videatur esse, videas quod not. in cap. Execrabilis. in verbo, Romanæ Ecclesiæ. & in c. Ad onus.

f ¶ *Citra montes.*] sicut nunc de præsenti existit.

g ¶ *Pro Turonensi ponatur.*] forte quia ibi Turoñ. non sic publicum cursum habet sicut Romanus, vel forte ex alijs causis, quas dixi statim in glos. forte ideo.

h ¶ *Ad hæc.*] Sexta pars.

i ¶ *Adijcimus sanctioni.*] simile de vita & honest. cler. c. quoniam. §. vlt. Clem. 5.

k ¶ *Quandoque contingit.*] vnde ad hoc ius aptandum fuit in corpore authent. vt debi. ma. & credi. §. quia vero. coll. 7. ff. de legib. l. nam ad ea. de lib. lega. l. legaui.

l ¶ *Non culpa.*] vbi ergo culpa vel aliquod de sequentibus interueniret in personam scriptoris: expensis eiusdem, non Abbreuiatoris esset littera rescribenda.

m ¶ *Negligentia.*] nouerca eruditionis dicta. 83. dist. c. nihil. vt potе cũcta lædente, in corpore auth. de quæstio. §. hæc omnia. coll. 6.

n ¶ *Ignorantiæ cæcitate.*] Nota ignorantem dici cæcũ: vnde & scribitur: quoniã quidã ignorantiæ nubilo turpiter excæcari: nec mirũ: quia ignorantia mater dicitur cunctorũ errorũ. 18. dist. c. ignorantia. & scripturarum ignorantia, Christi dicitur ignorantia: vt 100. dist. c. qui iuxta. & qui ea quæ Dei sunt, nesciunt, à Domino nesciuntur: iuxta illud, ignorans ignorabitur. 100. dist. c. qui ea. & hæc vera de illis qui habent à quo discerent, sed dare operã noluerunt: in alijs enim secus. 36. dist. §. verũ. & arg. ff. de bo. pos. l. in bonorũ, quis ordo in bonorũ possessione seruetur. l. vtile. & §. vlt. de iur. & fac. igno. l. regula. § sed iure. C. de ingen. manu. l. si auia tua.

Ignorans cæcus dicitur.

o ¶ *Desidiæ.*] id est pigritiæ nõ adhibita circũspectiõe vel diligẽtia.

p ¶ *Occupatione.*] scilicet nimia aliorum negotiorum, quæ frequenter neutrum de agibilibus bene agi permittit. C. de assesso. l. nemo. 15. q. 1. presbyteros. de simili occupatione habes in corpore authent. de tabellio. §. & non siogãt. coll. 4 extra de senten. excommu. si aliquando.

q ¶ *Distractione.*] scilicet aliqua ad alios cogitatus: perdit enim memoriam bene agendorum mens alienis distracta cogitatibus. arg. 83. dist. cap. nihil. ff. de cap. & postlimi. reuer. l. nihil. nec sufficit aliquid legere nisi adsit & intelligere, vt dixi in decre. q a quorundam. §. nos autem. Vel dic distractione animo abbreuiandi, si-

d ¶ *Abbreuiatori*] ex cuius culpa vel facto apparet litera rescribẽda.

e ¶ *Satisfaciat.*] scilicet de suo.

f ¶ *Taxationem.*] de qua vidisti j. in §. de qua re. & seq.

g ¶ *Cæterum*] Septima pars.

h ¶ *Publica*] vtilitati singularium de se præferenda, in corpore authent. de rest. & ea quæ parit. §. quamobrem. coll. 4. extra de postu. præl. 2. bonæ. 1. cum similibus.

i ¶ *Sui*] scilicet institutorum.

k ¶ *Pœna percelli*] id est puniri. pœna. n. vnius metus est multorũ. ff. de pœn. l. capitaliũ. §. famosos C. ad l. Iul. repe. l. 1. & in extrau. dietũ.

l ¶ *Notarum ipsarum*] ex quibus litteræ grossandæ procedunt: vt in §. præcedenti. & sume j. prædictas taxationes obseruent.

m ¶ *Abbreuiatoribus.*] solum istis fit comminatiuũ mandatũ sub pœna excõicationis, & nõ alijs Sed hoc forte ideo: quia ab eis prius quã à scriptoribus procedit taxatio & exactio: quã factã frequenter indebite scriptores de facili sequũtur, quare ipsis, vt potе huius mali auctoribus, fit ista cõminatio. arg. 86. dist. c. tanta. 24. q. vlt. c. qui aliorum. extra de cle. excom. c. latores. ff. de ser. cor. l. in hoc iudiciũ. C. ad l. Iul. de vi publ. l. quoniã multa. cũ similibus.

Cap. statutũ. §. notanũ. de rescri. lib. 6. ibi vide gl. si. quando dicat mag. vbi dicit Phi. contra Ancha. q delegatus potest ministris cũ effectu pmouere de salarijs Et de salarijs aduocatorum not. Alex. in apostil. ad Bar. l. 1. §. aduocationis. ff. de varijs & extraor. cog. & vide domenũ Stellam decio. Aureliam & sem relata tullianũ in l. 1. C. ea suffi. Pon.

n ¶ *Prædictas taxationes.*] factas j. in §. qua de re. & sequenti.

o ¶ *Sub excommunicationis pœna.*] comminatio est, nõ sententia. C. cõminationes vel epist. l. interlocutio. nos. extra de simo. c. sicut.

p ¶ *Beneficiales.*] id est ad assequenda beneficia concedendas.

q ¶ *Notas ipsarum.*] quæ in vulgari appellari cõsueuerũt minutæ.

r ¶ *Earundem.*] scilicet litterarum.

s ¶ *Exigendo.*] Exigere proprie est ab inuito extorquere. ff. de lega. 3. l. fideicommissa. §. si rem. & quæ in frau. cre. l. pupillus.

t ¶ *Recipiendo.*] videtur intelligendũ etiã à spõte soluẽte, vt differat à verbo præcedenti. & arg. ad hoc extra de cens. c. exigit. de rescri. statutũ. §. si q autẽ. lib. 6. cõsiderata potissime vtilitate publica ob quã psens cõstitutio emanauit: vt j. & est expressum in libro Prouinciali, de quo j. est facta mẽtio superius in §. qua de re. & sequẽti.

u ¶ *Semestre.*] id est, sex mensium. de sup. negli. præl. licet.

x ¶ *Sic.*] scilicet plus taxando, exigẽdo, recipiẽdo quàm debeant.

y ¶ *Eo ipso.*] est ergo sententia suspensionis iuris. simile de elect. q sit. lib. 6. in corpore authen. de sap. mul. §. pe. col. 9. cũ similibus.

a ¶ *Secundo.*] nota plus puniri peccatum iteratum C. ad leg. Iul. de vi publ. l. seruos. de ser. fugi. l. quicunque. ff. de iure pa. l. 1. de pœn. l. capitalium. §. solent. & l. aut damnum. §. quisquis. extra

Peccatum iteratũ plus punitur.

vt lit. non

vt lis. non contestata, quoniam frequenter. §. vlt. de testi. co c. 2. de maledi. c. statuimus. 34. dist. c. quorundam. 26. dist. vna tantū. contumacia enim facit cumulari pœnam. ff. de pœnis. l. relegati. & remissionem veniæ crimina, nisi semel commissa, non habent. C. de episc. audi. nemo. deterior namq; dolus eius agnoscitur q̄ iterato cō mittit, q̄ qui semel deliquit, in corpore authē. d̄ liti. §. omnē. circa fi. coll. 8. vbi d̄ hoc not.

dem[a] officio (quod quantum in ipsis fuerat maculare[b] conati sunt) perpetuo se priuatos[c] agnoscant. Nulli[d] ergo liceat, &c. Datum Auinion. iiij. idus Decembris, Pontificatus nostri anno primo.

a ¶ *Eodē officio.*] scilicet Scriptoris, Abbreuiatoris, Registratoris, & sic de alijs.

Officiū maculat, qui in eo delinquit.

b ¶ *Maculare.*] Nota officium aliàs de se licitum maculari vel vituperari dici per delinquentem in eo.

c ¶ *Priuatos agnoscant.*] in hac decret. sententiā iure priuatoriā inducit. simile in c. dierū. & de pœnis. c. felicis. lib. 6.

d ¶ *Nulli ergo.*] super hac clausula dic vt plene dixi in c. Execrabilis. Zenzelinus.

TITVLVS XIIII.

De verborum significatione.

¶ *Cum fratres Minores indumentis vilibus secundum eorum regulam debeāt indui, de qua vilitate sit intelligendum, hoc relinquit iudicio superiorum, præcipiens sub pœna excommunicationis illis obediri, & reprehendens fratres, qui pro arbitrio suo habitus curtos, strictos, & nouitatis plenos portabant, qui transgressores regulæ non dicentur, si in hoc superioribus obsequuntur. Superiores etiam arbitrari poterunt, an habenda sint granaria & cellaria pro necessarijs ad victum colligendis. Tandem fratres ipsos hortatur ad obedientiam, quam dicit paupertati & castitati esse præferendam. hoc dicit, & est valde notabilis. Concor. c. Exijt qui seminat. eo. tit. lib. 6. & clementina, Exiui de paradiso. eod. tit.*

CAP. I.

Qvorundam exigit cæcę scrupulositatis[e] ambiguum[f], ac ipsorum quodammodo indocta[g] scientia (ne dixerimus[h] quòd irreligiosa[i] horū sit vana[k] & in hoc superstitiosa[l] religio[m]) vt dū suis[n] mauult[o] temere[p] sub cōscientiæ[q] velamento[r] conceptibus, quàm prælatorū ordinis sui cū obedientię[s] merito[t] prouide[u] inhærere sententijs: nos post prædecessorū nostrorū, & præsertim felicis recordationis Nicolai[x] iiij. ac piæ memorię Clemētis[y] v. Romanorū Pontificū super intellectu & obseruantia regulæ[z] ordinis fratrum Minorū, declarationes[a] salubriter[b] editas, solidas[c] quidē & claras, & lucidas[d], multaq; maturitate[e] digestas, nostras Domino fauēte indubias[f] ipsorū prędecessorū declarationib[9] declarationes adiungamus[g]: sicq; dies[h] † diei eructet verbū, & nox nocti scientiā manifestet, ne perperā paucorū[i] dicti ordinis fratrum (quod absit) inscitia, recta ipsarū declarationū verba[k] cōuer-

Diuisio textus.

¶ *Quorundam.*] ¶ Diuide hanc decre. in partes quinq; principales. In prima, causa & occasio multiplex præmittitur. In secunda parte, quorundā fratrum Minorum à sui cōitate ordinis discrepantium allegatio multifaria subiungitur: ibi, in §. *Quapropter.* In tertia, constitutio ipsa in aliquibus declaratiua admittitur: ibi, in §. *Quocirca.* In quarta, eius constitutionis cū alijs declaratæ continuatio subinfertur: ibi, in §. *Eodem modo, &c.* In quinta, omnis formidinis suspicio remouetur: ibi, prope fi. in §. *Nec formident.*

e ¶ *Scrupulositatis.*] id est credulitatis non ex causis probabilibus ortum habentis. sic exponitur hoc verbum per Hostien. extra de simon. per tuas 2. quare talis credulitas hic cæca appellatur.

f ¶ *Ambiguum.*] id est dubium. simile C. de vsufruct. l. ambiguitatem. de testa. l. ambiguitates. de acq. pos. l. nemo ambigit.

g ¶ *Indocta scientia.*] sic forte dicta, quia à seipsis ipsam didicerint, non à voce magistra, contra consilium Hieronymi 16. q. 1. c. si clericatus. in fi. quæ non secundum sensum proprium, sed secundum patrum traditionem addiscenda & docenda. & ab eo & per eum qui eam à maioribus secundum veritatem sibi creditam seruat. 37. dist. relatum. & arg. C. de excu. artificum. l. 1. lib. 10. ff. de dona. l. Aquilius. aliter enim scientia adulterina tradi & adipisci dicitur in procem. digest. §. hoc autem tria.

h ¶ *Ne dixerimus.*] quasi dicat de illorum malis hic dixisse sufficiat, vt per hoc plura dentur intelligi. arg. ff. ad Maced. l. 1. in corpore authē. quib. mod. na. effi. leg. §. & quidam. coll. 6. cum not. in eis. Vel dicit se non dicere quod tamen dicit, vt alibi de restitu. spol. litteras. §. nos autem. C. de episc. & cleri. l. si quis non dicam.

i ¶ *Irreligiosa.*] id est, non religiosa, vt sic prima syllaba priuatiue vel negatiue exponatur. argumen. ff. de re mil. l. miles. §. irreuerens. de iurepatro. l. 1.

K ¶ *Vana.*] id est, extrinsecus ostentatiua, vel in veritate non subsistens. arg. extra de consue. c. quanto.

l ¶ *Superstitiosa.*] exponi potest, id est, in obseruantijs extrinsecis inutilis & superuacua.

Religio vnde dicitur.

m ¶ *Religio.*] quasi religatio seu vinculatio.

n ¶ *Suis.*] conceptibus, quod est infra.

o ¶ *Mauult.*] id est, plus vult vel prælegit: & sume verbum, inhærere. quod est infra.

p ¶ *Temere.*] bene dicit, temere: quia nullus suæ prudentiæ vel cōceptui inniti debet, iuxta verbum sapientis, extra de consti. c. ne innitaris. nec in agendis suo sensu vel leuitate duci. 11. q. 3. summopere. extra de constit. c. 1.

q ¶ *Conscientiæ.*] in hoc non bene nec recte informatæ. arg. extra de temp. ord. ad aures. de simo. c. per tuas.

r ¶ *Velamento.*] expone, id est velamine vel palliatione seu simulatione: alibi sumitur aliter istud verbum. C. de postu. l. velamento.

s ¶ *Obedientiæ.*] sic not. regularem teneri ad præstandum obedientiam prælato suo. extra de temp. ord. c. ad aures. vbi de hoc.

t ¶ *Merito.*] quod non est modicū, immo magnum, quia Deo gratū, cum melior sit obedientia quàm victima. extra de maior. & obe. illud. & arg. ad hoc. ff. de re mili. l. 2. §. in bello. cum ibi not.

u ¶ *Prouide.*] reputatur ergo prudētia vel prouisio, suæ conscientiæ proprio conceptu dimisso, superioris ordinationem ordinabiliter sequi: vt hic, & arg. 24. q. vlt. c. quid autem mitius 36. dist. relatum.

x ¶ *Nicolai iiij.*] qui condidit decret. Exijt qui seminat. de verb. signifi. lib. 6.

y ¶ *Clementis v.*] qui condidit decret. Exiui de paradiso. in eod. tit. in compilatione suarum constitutionum.

Regula vnde dicitur.

z ¶ *Regulæ.*] dictę quasi regulantis quem in modo viuendi tam spiritualiter quàm temporaliter, vel ad rectum quē ducentis. 3. dist. c. canon. verb. regula.

Psa. 18.

a ¶ *Declarationes.*] ex hoc collige Papam declarationem super regula religionis posse facere: cum enim omnis regula sit dictata ab ipso saltem per approbationem processerit. extra de relig. do. c. ne nimia. & eod. tit. cap. religionum. lib. 6. & arg. 11. dist. c. quis nesciat. ad illum potest & debet spectare declaratio vel interpretatio, ad quem pertinuit editio. C. de leg. l. vlt. & de vete. iur. enucle. l. 1. §. ne autem. in fi. extra de sentent. excommun. inter alia. 11. q. 1. §. ex his. nec mirum, cum etiam super articulis fidei possit declarationem facere. 24. q. 1. quotiens. & c. hæc est fides. & patet in decre. cum inter nonnullos. vbi de hoc dixi.

Papa pōt super fidei articulis declaratiōnē facere.

b ¶ *Salubriter.*] id est ad salutem animarum.

c ¶ *Solidas.*] id est firmas, quæ inconcussæ seruandæ sunt donec per illum qui potest in totum vel in partem fuerint reuocatæ. arg. 40. dist. c. consequens. & cap. nostro. 25. q. 2. c. 1. & 2. in corpore authent. de admi. offi. §. vlt. coll. 3. cum similibus.

Constitutio principis qualiter scribenda est.

d ¶ *Lucidas.*] quia constitutio principis debet esse clara, non obscura. 4. dist. c. erit autem lex. & non per signorum captiones, nec per compendiosa enigmata, sed per litterarum consequentiam est scribenda & exemplificanda. arg. C. de vete. iur. enu. l. 2. §. quod autem. in contra facientem pœna falsi locum habet, vt eo. tit. l. 2. §. eandem autem pœnam. aliàs est versus sub §. hoc autem.

e ¶ *Maturitate.*] cum qua & non cum leuitate vel præcipitatione facienda est constitutio principis. C. de legi. l. humanū. & in prœmio. lib. 6. sicut & sententia proferenda. arg. C. de sent. ex breuiculo recitan. l. 2. 11. q. 3. c. summopere. extra de re iud. pastoralis. §. verum. Clem. 5.

f ¶ *Indubias.*] id est indubitatas.

g ¶ *Adiungamus.*] aliàs adiungentes. hoc non incongruum nec insolitum existit: cum & omissum per antecessorem, per successorem suppleri & induci frequentissime sit repertum. arg. ff. de testi. l. quæsitum. extra de rescrip. c. litteris.

h ¶ *Dies diei.*] verba sunt psalmographi prophetæ Dauid.

i ¶ *Paucorum.*] sed quomodo dicit paucos, cum multi essent fratres, id quod sequitur facientes? Respondeo q̄ pauci dicuntur respectu multo maioris numeri aliorum. 45. dist. cap. disciplina. vbi 23. millia hominum pauci dicuntur respectiue. ff. de verb. signi. l. maiore. extra de cle. excom. mi. c. latores. & ibi not.

k ¶ *Verba.*] super quibus, ex quo recta sunt & clara, nulla debet fieri in obscurum ædificatio. ff. de leg. 3. l. ille. §. cum in verbis. & arg. ff. de

arg. ff. de verb. obli. l. continnus. §. cum ita.

a ¶ *Conuertens in deuium.*] id est peruersum intellectum: forte amplectentes declarationem verborum ipsorum mente circunuenta, contra iura. ff. de leg. l. contra legem. extra de regu. iur. in c. certum est. lib. 6. cum potius esset contrarium faciendum: scilicet verba offendere vt mens seruetur. C. de lib. præt. l. 3. ff. qui petani tu. l. scire. §. ad aliud. d. iure pa. l. adigere. §. quamuis. not. extra de verb. sig. c. intelligentia. & dicta l. contra legem.

g ¶ *Interius.*] quo ad animam & spiritualia.

a ¶ *Exteriusque.*] quo ad corpus & temporalia.

b ¶ *Pastoralis curæ.*] simile extra de re iud. pastoralis. Cle. §. cum similibus multis.

c ¶ *Angit.*] altàs adigit, id est, astringit.

tens [a] in deuium illaque [b] suis [c] eis [d] profecto contraria [e] accōmodās [f] sensibus ingrata [g] Deo, superioribus [h] contumax, præfato [i] ordini detrahens, odiosa [k] confratribus, vnionē [l] scindens, si [m] valeat reddatur, ac graue in populos scandalum [n] allatura, quin potius (vt nostra vehementer flagitat [o] intentio) antedictis profugatis [p] incommodis [q], hæc sancta Minorum fratrum religio, ad quam iamdudum (cum minor [r] nos gradus haberet [s]) dilectionis & deuotionis feruor incanduit [t]: nunc vero post susceptum à nobis Apostolicæ seruitutis [u] iugum [x], ad illius [y] religionis gubernationem, protectionē, defensionemque interius [z] exteriusque [a] propitiam pastoralis [b] curæ sollicitudo nos angit [c], paternæ [d] cogit prouidentiæ debitum [e], ac internæ charitatis zelus accendit, quieta [f] pace gaudeat, sancto proficiat otio [g], in numero [h] ac merito [i] quàm & plurimum augeatur, blandeq; [k] in redeuntiū [l] filiorū suæ scilicet professionis ruat oscula [m], mactet [n] vitulū, eorumque [o] liberis [p] & sedula cor ruat in amplexus, profecto cū ipsius religionis odor [q] trahat, charitas attrahat [r], scientia lucidet [s], oratio mereatur, quæ [t] in conualle lacrymarum huius scilicet mūdi miseria [u], vel cordis cōtritione & humiliatiōe [x]

b ¶ *Illaque.*] declarationum verba.

c ¶ *Suis.*] sume verba, accommodans sensibus, quæ sequuntur.

d ¶ *Eis.*] expone, scilicet sensibus: vel eis, scilicet verba declarationum conuertentibus in deuium.

e ¶ *Contraria.*] maxime attenta verborum mente.

f ¶ *Accommodans.*] id est applicans vel inducens.

g ¶ *Ingrata Deo.*] sume verbum, reddatur. quod est j. & enumerat sex commoda, quæ ex tali scientia proueniunt: & hoc est primum. & per hoc quod dicit, ingrata Deo, est penitus excludenda. argu. in corpore authent. vt non luxu. contra naturam. in princ. coll. 6.

h ¶ *Superioribus contumax.*] Secundum incommodum, quod ex hoc etiam est tollenda. arg. 6. q. 3. cap. si autem nobis. & cap. seq. extra de maio. & obe. cap. 2. arg. ff. de re mili. l. 3. §. bello. & l. miles. §. irreuerens.

i ¶ *Præfato ordini detrahens.*] Tertium incommodum. & per hoc suam turpitudinem ostendens, cum turpis sit para suo vniuerso non congruens. 8. distin. cap. quæ contra. & aliter viuere volens quàm se habeant mores eorum inter quos viuit, suspiciosus aut intemperans est. 41. dist. cap. quisquis. 12. dist. illa. & arg. extra de sta. reg. recolentes.

k ¶ *Odiosa confratribus.*] Quartum incommodum, & non odiosa, sed potius debuisset per mutuam conuersationem affectuosior & charior reddi. arg. C. de castren. pec. l. cum allegas. lib. 12. ff. eod. tit. l. si forte. 63. dist. cap. vota ciuium. & §. principibus. extra de elect. innotuit. §. multa.

l ¶ *Vnionem scindens.*] Quintum, ex quo solo detestabilis est habenda, cum solum in congregatos in vnum spiritus sanctus veniat. 24. q. 1. §. si autem. & congregatis in vnum aliquibus, Deus in medio eorum esse dicitur. Matth. 18. 1. q. 1. cū scriptura. 18. q. 1. c. alienus. talem vnionem scindens, diaboli opera subministrat tollens inter homines mutuam charitatem, sine qua (etiam concurrentibus omnibus alijs bonis operibus) non est salus, teste Apostolo. de pœnit. dist. 2. c. euidenter. & dist. 3. cap. si quis ait. & propheta clamante, Bonum & iucundum est habitare fratres in vnum.

Salus non est sine charitate.

m ¶ *Si valeat.*] id est crescat seu valere vel crescere permittatur: nō enim debet intelligi, nec exponi hoc verbū, valeat, id est de se teneat, cū certū sit eam non tenere: vt pote multa mala inducentē.

n ¶ *Scandalum.*] Sextum incommodum, & ob hoc intolerabilis est dicenda: illa enim quæ sine peccato mortali omitti possunt, vel committi, sunt ob vitandū scandalum [1] omittenda, & etiam committenda. 1. ad Corinth. 8. extra de no. ope. nun. c. cum ex iniuncto. 12. dist. c. illa. quia nihil cum scandalo, & c. de præscrip. nihil 10. q. 3. cauendum. 11. q. 3. nolite.

1 Scandalum est vitādum. & vide omnino S. Thomam. 2. 2. q. 43. art. 7. & 8.

o ¶ *Flagitat.*] id est desiderat vel affectat.

p ¶ *Profugatis.*] id est procul fugatis, siue pulsis.

q ¶ *Incommodis.*] quæ sunt sex, vt prædixi.

r ¶ *Minor.*] scilicet quàm sit Papalis, in quo hodie sumus.

s ¶ *Haberet.*] improprie videtur loqui textus: non enim gradus vel status (cum sit quid inanimatum) dicitur habere personam: sed persona dicitur habere statum vel gradum, vel esse in illo. arg. 40. dist. c. multi. & ff. de. decu. l. eos.

t ¶ *Incanduit.*] id est incitauit, vel inflammauit.

u ¶ *Seruitutis.*] à seruiendo dictæ, & per istam similitudinem appellat Imperator se seruum. C. de offi. præfec. præto. l. quas gratias. circa fi. 1. columnæ. & notarius seruus publicus dicitur. ff. de adop. l. non aliter. insti. eo. tit. §. cum autem. & C. eo. tit. l. 2.

x ¶ *Iugum.*] simile 11. dist. c. in memoriam.

y ¶ *Illius religionis.*] scilicet fratrum Minorum.

d ¶ *Paternæ.*] per similitudinem loquitur: sicut enim pij & boni patris est consilium salutare pro liberis capere, ff. de adult. l. nec in ea. §. 1. ita debet esse præsidentis pro subditis deuotis. in corpore authen. de man. princ. §. quòd si delinquentes. in fi. coll. 3.

e ¶ *Debitum.*] hoc dicit quia sicut ad patrē carnalem spectat correctio filij in omni licita disciplina. 38. dist. cap. legant. extra de simo. licet Hely. C. de emend. propinquo. l. 1. sic & patria spiritualis est subditum ob errorem corripere & increpare. 45. dist. c. 1. 23. q. 4. forte. ne sanguis subditorum, &c. extra de offic. ord. cap. irrefragabili.

Pater filii correctio debet.

f ¶ *Quieta pace.*] ad quam procurandam inter subditos quicunq; præsidens anhelare debet. in corpore authent. vt differentes iudices. in princip. coll. 9. de offic. præsid. l. congruit. 5. q. 2. c. si primates. 23. q. 5. c. non frustra.

g ¶ *Otio.*] status ergo religionis dicitur esse in otio, scilicet quo ad meditationem sollicitudinis temporalis: vt hic, & extra de regula. licet. § si vero.

h ¶ *In numero.*] scilicet personarum.

i ¶ *Merito.*] scilicet vitæ & virtutū. C. de sta. & ima. l. & virtutum.

k ¶ *Blandeque.*] quasi dicat non subdole sed cum animi synceritate, sicut fecit Iudas osculo filium hominis tradens.

l ¶ *Redeuntium.*] scilicet ad vnitatem & obedientiam suæ religionis, de quibus redeuntibus gaudere debent præsidentes ad instar Christi plus gaudentis super vno peccatore pænitentiam agente, quàm supra xcix. iustis, qui nō indigent pænitentia, vt scribitur in Euangelio, & legitur 23. q. 4. §. ex his. & arg. C. de hære. l. Manichæos ff. de remi. l. non omnes. §. vlt.

Osculum varijs ex causis præstatur.

m ¶ *Oscula.*] osculum quandoque præstatur ad decipiendum. vt fuit in Iuda proditore osculo Christum tradente: & tale osculum omnino est prohibitum: immo iustiora reputantur vulnera amici, quàm voluntaria oscula inimici, Prouer. 27. cap. 5. q. 5. non omnis. &c. non osculatur. quum corpore cum osculato esse videatur, mente tamen & animo contrarius est: quare multo nequior fore censetur, quàm foret euidens inimicus. 93. dist. cap. si inimicus. & C. de don. l. data. cum ibi not. quandoque autem præstatur ad reuerendum & obediendum: & illud aliquando est permissum: vt est videre in osculo quod præstatur summo Pontifici in pede [2]. C. de domes. & protect. l. 1. lib. 12. cum ibi not. quandoque vero præbetur ad designandum consensum in malum, puta adulterium vel fornicationem: & hoc iure damnatur. ff. de adul. l. quod ait lex. quandoque ad ipsum designandum in bonum, puta coniugalem effectum, vel pacis inductiuum, vel iniuriæ remissiuū: & tunc est permissum. C. de do. inter vi. & vxo. l. si à sponsa. extra de spon. duo. c. 1. 63. dist. cum Hadrianus. inst. de iniu. §. vlt. quandoque etiā præbetur osculum ad inducendum consensum præsumptum: sed vt omnia finita esse pacis osculo denotentur. de consec. dist. 1. cap. si episcopus. & dist. 2. cap. pacem. iuxta verbum prophetæ, Iustitia & pax osculatæ sunt.

2 Barb. tamen. a. lectura sup. Clem. vas. salutē, ad fi. dicit deosculatiō propter excellentiam recipientis à Pontifice ad osculū. Quod sūt facte dua Ang. in l. 1. C. de sent. pas. si vero rumdicat, inqt Bar. Deus scit. & de esse stu vide gl. 1. quam Felin. dicit & tum manibus notam d. l. c. super abbatia. ff. offic. dele. & osculā dată a spō sa facit vt sponsalitia largitas, matrimonio nō secum solū sp dimidiū reuocetur Do. mihi. §. est & aliud. inst. de do. l. si à sponso. C. de don. ante nupt. & de osculo vide gl. 3. l. si de extra dicit mi. c. non aliqua 17. q. 1. Pont.

n ¶ *Mactet vitulum.*] scilicet Minorum religio in signum gaudij & lætitiæ de illorum regressu ad instar patris, qui de reuersu filij aberrantis gaudens vitulum saginatum occidi fecit.

o ¶ *Eorumque.*] scilicet redeuntium.

p ¶ *Liberis.*] quasi dicat, spontanea & prona.

q ¶ *Odor trahat.*] id est, inducat & sollicitet.

r ¶ *Charitas attrahat.*] id est. non se reuocet, & inclinet.

s ¶ *Lucidet.*] id est, manifestet.

t ¶ *Quæ.*] scilicet charitas.

u ¶ *Miseria.*] nota mundi miseriam conuallem lacrymarum dici: vt in antiphona beatæ virginis, Salue regina.

x ¶ *Humiliatione.*] iuxta verbum prophetæ, Cor contritum & humiliatum, & cætera.

a ¶ *Purissima.*]

purissima [a] ascensiones in corde suo disposuit [b], vt non solũ in virtutẽ de virtute proficiat [c], sed in eisdem virtutibus permanens [d], quasi quibusdam harum ad profectionem tendentibus [e] gradibus de die in diem facta [f] se melior ascendat in altius, terrena despiciat [g], ac cœlestia complectatur [h]: sicque tandem diuino numine collocata in [i] patria, tanto [k] Denm secundum huius sanctæ ascensionis gradus cognoscat apertius [l], quanto nunc in huius [m] peregrinationis angustijs illos [n] conscenderit [o] altiores: nam secundum Dauid prophetam eximium, dum sanctam Ecclesiam Deus suscipiet, in [p] eius gradibus dignoscetur [q]. Quapropter [r] tantis incommodis tantisque eiusdem ordinis excitati periculis [s], ac ad [t] illa salubribus & opportunis per eiusdem sedis prouidentiam circunspectam adhibendis summouenda remedijs [u], nostræ sollicitudinis studium conuertentes ad Dei laudem, beati Francisci præconinm, eiusque præfati ordinis pacem, consolationemque fidelium [x], necnon minus cautis minusque habentibus in obediendi vel euagandi occasionis subducendam materiam [y] ad trepidandum vbi timor non [a] aderat, scrupulosam [a] caliginem [b] detergendam, eosq; suauiter [c] deducendos vt filios [d] ad ipsius religionis gremium velut matris [e]: Diligenti [f] super his perscrutatione & matura deliberatione [g] præhabitis, de fratrũ nostrornm consilio infrascriptas declarationes, commissiones, ordinationes, & præcepta, quæ inferius inseruntur, duximus adiungenda. ¶ In primis cum dicatur in regula: quòd illi qui promiserunt obedientiam [h], habeant [i] vnam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, qui habere voluerint [k]: Item quòd fratres omnes vestimentis vilibus [l] induantur: & super prædictorum [m] verborum sensu à præfatis prædecessoribus nostris Nicolao & Clemente declarationes (vt præmittitur) limpidæ [n] emanarunt: dictusque Clemens huius vilitatis iudicium [o] ministris, custodibus, seu guardianis ordinis prædicti duxerit committendum [p], eorum super [q] hoc conscientias onerando [r]: nec [s] ob hoc in quibusdam [t] ex fratribus antedicti ordinis volentibus plus [u] sapere, quàm oportet

a ¶ *Purissima.*] quasi dicat non ficta, ab omni fictione & hypocrisi deparata. arg. 28. q. 2. ex his. de pœnit. dist. 2. c. 2. vbi charitas.
b ¶ *Disposuit.*] quasi per gradus.
c ¶ *Proficiat.*] circa quod dicit propheta, & ambulabunt de virtute in virtutem. vnaquæque enim virtus quasi quibusdam gradibus augetur. de pœni. dist. 2. dum sanctum. & cap. charitas in quibusdam.
d ¶ *Permanens.*] per inchoationem boni operis.
e ¶ *Tendentibus gradibus.*] cum inchoata ad perfectum protrahitur.
f ¶ *Facta se melior.*] cum in eiusdem bonæ operationis profectione & consummatione solidatur. de pœnit. dist. 2. cum sanctam.
g ¶ *Despiciat.*] per sollicitudinis temporalium depositionem.
h ¶ *Complectatur.*] scilicet per contemplationem.
i ¶ *In patria.*] scilicet cœlesti. omnipotens enim Deus producto fructu falcem mittit & messem suam desecat: quia cum vnumquemque ad opera perfecta perduxerit, temporalẽ vitam per missam mortis sententiam incidit, vt granum suum ad cœlestia regna perducat. dicto cap. cum sanctã.
k ¶ *Tanto.*] id est intantum apertius. quod est infra.
l ¶ *Apertius.*] in virtutum quippe nostrarũ gradibus Deus ascendere dicitur: quia in tanto nobis sublimior ostenditur, quanto noster animus à rebus infirmis separatur. dicto c. cum sanctam. in fine.
m ¶ *Huius peregrinationis.*] scilicet vitæ temporalis.
n ¶ *Illos.*] scilicet gradus.
o ¶ *Conscenderit.*] scilicet per contemplationem & bonorum operum perfectionem.
p ¶ *In eius.*] scilicet Ecclesiæ.
q ¶ *Dignoscetur.*] scilicet Dominus vel eius gloria: quia eius gloria per illius incrementa declaratur. quanto enim sanctam Ecclesiam ascendendo proficit, tantum Deus omnibus hominibus ex eius virtute innotescit: vt dicto c. cum sanctam. in prin. legitur. *Vide D. Thomam par. 1. q. 28. art. 5.*
r ¶ *Quapropter.*] Secunda pars.
s ¶ *Periculis.*] quæ colliguntur ex parte præcedenti.
t ¶ *Ad illa.*] scilicet incommoda & pericula summouenda. quod est infra.
u ¶ *Remedijs.*] quia quæ medicamenta morbis exhibent, hæc iura negotijs. in corpore authent. hæc constitutio innouat. coll. 8. & nouis morbis, & c. extra de iuramen. calum. cæterum.
x ¶ *Fidelium.*] inter quos per prædicta incommoda scandalum generabatur, vt in parte præcedenti.
y ¶ *Materiam.*] Nota tollendum fore omnem modum & occasionem mali. ad hoc extra. ne cleri. vel mo. exp. vt periculosa. lib. 6. & per contrarium opportunitas ad bonum subministranda est. de elect. cum ex eo. lib. 6. iuxta illud, Da sapienti occasionem, & sapientior erit. 23. q. 5. c. vides. de hoc latius dixi in c. Execrabilis. in glos. si habes. *Psal. 13.*
a ¶ *Non aderat.*] vt in psalmo. & argu. extra de simo. per tuas 2. not. de offic. deleg. pastoralis. §. quia vero.
a ¶ *Scrupulosam.*] simile de simo. per tuas 2.
b ¶ *Caliginem.*] id est mentis obfuscationem. simile de hære. c. nolentes. clem. 5.
c ¶ *Suauiter.*] i. dixerat, blande, in parte præcedenti. & hoc dicit: q a leuiter castigatus, de facili reuerentiã exhibet castiganti: asperitatis nimiæ autẽ, &c. 45. dist. cũ beatus. ff. ad l. Aquil. l. nõ nimia.
d ¶ *Vt filios.*] dic vt dixi in parte præcedenti in verbo, paternæ.
e ¶ *Matris.*] consuetæ filio misereri. arg. ff. de adul. l. nec in ea. §. vlt. ff. qđ falso tuto. auth. falsus. §. Iulianus. de re mili. l. milites. §. desertorũ. in corpore authen. vt sine prohi. ma. §. 1. coll. 7. extra de præsump. afferre. cum similibus.
f ¶ *Diligenti.*] simile. C. ne filius pro patre. authen. habita.
g ¶ *Matura deliberatione.*] hoc dicit, quia sapientis est deliberate agere, in corpore auth. de appel. §. sancimus. coll. 4. 11. q. 3. c. summopere. nam quæ consilio recte geruntur, iure merito que & effectu firmitate nituntur. C. de repu. l. 3.
h ¶ *Obedientiam.*] subaudi castitatem, & paupertatem: hæc enim dicuntur religionis esse substantialia. extra de sta. mo. cum ad monasterium. § vlt. *Vota tria sunt de religionis substantia.*
i ¶ *Habeant.*] non intelligas quòd habeant absque omni iure vtendi: cum simplex vsus absque omni iure non recipiatur: nec de se sit possibilis: vt in decre. ad conditorem. & cap. cum inter nunnullos.
k ¶ *Voluerint.*] illas ergo habere meræ voluntatis est. arg. ff. de iud. l. nõ quicquid. C. quomodo & quando iud. l. 1. in his ergo fratribus Minoribus velle liberum relinquitur, sicut & velle cibo & potu refici. & hoc ideo, quia sine istis vita humana sustentari non potest. ff. de ali. leg. l. legatis. de verb. signifi. l. verbo victus. 1. q. 3. si quis obijcit. sicut & quo ad alia velle habere dicuntur. 11. q. 4. c. monachum. extra de regula. licet. & ibi ratio de hoc redditur. & 19. q. 2. cap. duæ sunt. alias enim regulariter vel nolle habere non dicitur. de elect. si religiosus. de test. c. 2. de sepul. c. vlt. lib. 6. 16. q. 1. non dicatis. *Religiosi an velle & nolle habeant.*
l ¶ *Vilibus.*] hoc per regulam causa ducendæ humilitatis institutũ fuit: nam & clerici seculares in vestibus ac calceamentis decorem quærere non debent. 41. dist. c. clericus. extra de vita & hone. cle. c. clerici. 20. q. 4. in sum. & c. 1. sicut nec in cãtando leuitatẽ vocũ. 92. dist. c. cantantes. & c. in sancta. ornatus enim extrinsecus frequenter quem ad voluptatem & elationẽ inducit: iuxta id, Incompositio corporis incompositionem indicat mentis. 41. dist. cap. vlt. *Clerici in vestimentis decorẽ quærere nõ debent.*
m ¶ *Prædictorum verborum.*] in vestimentis vilibus.
n ¶ *Limpidæ.*] id est, claræ, non obscuræ, sed dilucidæ.
o ¶ *Iudicium.*] id est determinationem & declarationem: vel proprie potest sumi: quia super hoc isti qui sequuntur per decre. Cle. 5. videntur iudices constituti: aliter autem alibi sumitur hoc verbum, iudicium. super quo vide quod not. insti. quibus non est permis. fa. test. §. præterea. *Iudicium est æquiuocum.*
p ¶ *Committendum.*] vt in decre. Exiui. §. præterea. cum in regula.
q ¶ *Super hoc.*] quæ vestimenta vilia vel non reputentur.
r ¶ *Onerando.*] periculosum est istud onus si contra fiat: cum ex hoc peccatum mortale incurratur. 28. q. 1. §. ex his. extra de resti. spo. litteras. §. porro. simile habes alibi vbi habentis aliquid facere, conscientia oneratur. extra de hæret. c. statutum. §. vlt. lib. 6. de sepul. dudum. §. verum. de relig. do. cap. 2. §. vt autem de iure pa. c. 2 §. præcipimus. cle. 5. extra de iureiur. c. mulieri.
s ¶ *Nec ob hoc.*] scilicet q Papa Clemens vestimentorum vilitatem illorum duxit iudicio omittendam.
t ¶ *In quibusdam.*] hoc dicit quia illi respectu aliorum pauci erant (vt dixi in parte præcedenti) in verbo, paucorum.
u ¶ *Plus sapere.*] hoc est contra doctrinam Apostoli ad Romanos 12. c. de pœnit. dist. 3. c. adhuc instant. extra de renun. c. 1. lib. 6.

sapere, nonarum adinuentiones ambiguitatum cessauere quamplurimæ, vel non omnino non vetustarum explicatio quæstionum [a], tam videlicet super longitudine & latitudine, quàm grossitie & subtilitate, forma & figura vestimentorum [b] ipsorum: quinimo adeo huiusmodi adinuentiones & quæstiones propria excreuere licentia [c], vt ex eisdem Fratribus aliqui habitus propterea [d] curtos, strictos [e], inusitatos & squalidos [f], nouitate [g] plenos, ac dissidij non ignaros, cum à communitate ordinis discreparent [h], assumerent, nec eos [i] ad ministrorum, custodum, Guardianorum eorundẽ mandatum requisiti deponerent [k]; nec alios prout eiusdem ordinis communitas deferebat habitus, iuxta eorundem ministrorum, custodum, & Guardianorum arbitrium ducerent resumendos [l], dicentes in [m] hoc eorundem prælatorum suorum non [n] parendum fore arbitrio: cum & suum [o] sic [p] despectum [q] regularem [r] & cruciformem [s] assererent: cæterorum [t] vero superfluum [u] habitum irregularemque [x] censerent: Nec huic eorum opinioni [y] præfati Clementis declarationem sæpius repetitam [z] obesse: Nam licet ministris, custodibus, & Guardianis præfatis vestium vilitatis detur in illa [a] iudicium [b], tamen inibi [c] consequenter adiungitur: ita tamen quòd vilitatem in vestibus seruent [d]: prælertim [e] cum & in declaratione prædicti [f] Nicolai dicatur, quòd semper [g] in eisdem fratribus [h] & eorum actibus paupertas sancta reluceat [i], prout ipsis [k] ex eorum [l] regula inuenitur indicta: ac constitutionibus eiusdem ordinis generalibus caueatur (vt [m] asserunt) quòd in omnibus [n], quæ ad habitum fratrum spectant, reluceat semper asperitas, vilitas, & paupertas [o]: vnde cum nec paupertatis vel vilitatis oblatæ per ministros, custodes, & guardianos vestes existerent [p], nec ipsorum superiorum ordinis sui in deponendo vestes, quas [q] gererent, nec in reassumendo, quas [r] darent, sequi iudicium vllatenus tenebantur [s] † generali [t] ministro & cæteris fratribus, qui pro communitate eiusdem ordinis aderant [u] suis rationibus (quas breuitatis [x] causa omittimus) contrarium asserentibus ex [y] aduerso, prout hæc & alia hincinde coram nobis & eisdem fratribus [z] nostris scripto [a] lecta, verboque fuere proposita [b], ac etiam coram aliquibus ex fratribus [c] nostris prædictis super hoc deputatis [d] à nobis præsertim per aliquos ex fratribus dicti ordinis, qui in prædictis [e] communitatibus aduersabantur eisdem, fuerunt pluries [f] repetita. ¶ Quocirca [g] nos se-

a ¶ *Quæstionum.*] ad quas decidendas fuit opus declarationibus, quæ infra subijciuntur.

b ¶ *Vestimentorum.*] id est qualis longitudinis, latitudinis, grossitiei, subtilitatis, formę, & figuræ deberent esse vestimenta: quinimmo ad expositionem huius verbi vide quod not. Guli. de rescriptis. lib. 6.

c ¶ *Licentia.*] scilicet fratrum.

d ¶ *Propterea.*] scilicet quia dicebant se debere indui vilibus vestimentis.

e ¶ *Strictos.*] & sic vilitatem vestimentorum credebant referendam etiam ad curiositatem, stricturam, squaliditatem ipsorum.

f ¶ *Squalidos.*] exponi potest hoc verbum, id est viles vel tristitiam indicantes. arg. ff. de iniur. l. vestem. & l. item apud. §. hæc autem fere. vbi simile verbum reperies.

g ¶ *Nouitate plenos.*] in hoc isti fratres male attendebant quod scribitur, in rebus nouis constituendis euidens debet esse vtilitas, vt discedatur ab eo quod diu æquum visum est: & ideo reprehensione digni fuerunt. 12. dist. c. quis nesciat. not. extra de consuetudi. cum consuetudinis.

h ¶ *Discreparent.*] in hoc contra mores aliorum gesta sunt pro morum illorum diuersitate vitanda tamquam turpia reputata. 8. dist. c. quod contra mores. & adde quod dixi in parte præcedenti, in verbo, detrahens.

i ¶ *Nec eos.*] scilicet habitus.

k ¶ *Deponerent.*] suam inobedientiam ostendentes. arg. de tempor. ordi. cap. ad aures. de offi. ordi. quanto.

l ¶ *Resumendos.*] quod tamen facere tenebantur. arg. extra de vita & honesta. cleri. c. Deus qui.

m ¶ *In hoc.*] scilicet deponendo habitus quos portabant, & in resumendo communes habitus aliorum.

n ¶ *Non parendum fore.*] & hoc male dicebant, cum præcepto superioris de se iusto, vel saltem de quo est dubium †, sit obtemperandum. 23. q. 1. c. qui culpatur. not. de tempor. ord. cum ad aures. & de hoc ff. de reg. iur. l. factum à iudice. & extra de reg. iur. c. quid quis mandato. lib. 6. & ibi etiam de hoc dixi.

† Circa hoc dictũ consule theologos. & Vide B. Thomam 2. 2. q. 104. art. 5.

o ¶ *Et suum.*] scilicet habitum.

p ¶ *Sic.*] scilicet curtum & strictum.

q ¶ *Despectum.*] per hoc forte dicentes ipsum magis humilem reputandum.

r ¶ *Regularem.*] id est, regulæ (secundum eos) conuenientem.

s ¶ *Cruciformem.*] id est cruci conformem, quæ consistit ex stipite in longum porrecto, & brachio in transuersum extenso: sic dicebant de habitu suo: cuius longitudinem stipiti crucis, & ipsi habitus manicas extensas, brachio in transuerso stipitis extenso forte comparabant.

t ¶ *Cæterorum.*] secundum communitatem ordinis faciendam.

u ¶ *Superfluum.*] propter longitudinem.

x ¶ *Irregularemque.*] id est, non sic regulæ conuenientem sicut suum.

y ¶ *Opinioni.*] supple quia suum habitum deponere, & aliorum habitum suorum superiorum arbitrio habere tenetur.

z ¶ *Repetitam.*] supra in parte præcedenti. & in isto, & dicto cap. Exiui de paradiso. §. præterea.

a ¶ *In illa.*] scilicet declaratione Clementis.

b ¶ *Iudicium.*] expone vt s. in simili verbo, iudicium.

c ¶ *Inibi.*] scilicet in ipsa declaratione Clementis.

d ¶ *Seruent.*] per quod videbatur eis, quia in præmissis superiorum suorũ stare iudicio minime tenebantur, quasi aliorum habitum non reputarẽt vilem, sed irregularem & superfluũ, vt s. sed in hoc verbo, declarationis Clementis conuertebantur in deuium, vt prima parte dicitur, quare eorum intellectus in hoc reprimitur, vt in parte sequenti traditur.

e ¶ *Præsertim.*] id est maxime, simile de fo. comp. si diligenti.

f ¶ *Prædicti.*] Nicolai scilicet tertij alias quarti. in decre. Exijt. de verbo. signifi. lib. 6.

g ¶ *Semper.*] id est omni tempore.

h ¶ *Fratribus.*] scilicet Minoribus.

i ¶ *Reluceat.*] quam nõ relucere dicebant in habitibus aliorum.

k ¶ *Ipsis.*] scilicet fratribus.

l ¶ *Eorum.*] scilicet fratrum Minorum.

m ¶ *Vt asserunt.*] si vere quod sequitur dicebant, aliquem colorem habere videbantur, qui tamen eis non sufficit: vt j. §. proxi. sequitur.

n ¶ *In omnibus.*] hoc verbum sic vniuersale & indefinitum, eis sic dicendi occasionem aliqualẽ dare videbatur, quæ nec eis proficit, vt §. proximo.

o ¶ *Et paupertas.*] volentes per hoc forte dicere, quia talis vilitas & paupertas habetur & denotatur in breuitate & strictura habitus, quem portat.

p ¶ *Existerent.*] secundum illorũ intentionẽ.

† Forte legerunt vsquam non obtemperandum superiori quia sequerentur in eodem (quod ipsi securiorum putabant) Fels. cap. si quando. de rescr. Lud. Ro. in l. si vero § de viro, in 7. fallentia. ff. sol. mat. hinc vt eum letus incidenter ... Bar. in l. omnes. C. q. principali ff. de iust. & iur. Panor. c. soli. 10. 1 col. de maior. & obe. Feon.

q ¶ *Quas gererent.*] scilicet curtas & strictas.

r ¶ *Quas darent.*] scilicet longas & superfluas secundum eos.

s ¶ *Tenebantur.*] fundantes se in quibusdam verbis regulæ, & in quibusdam generalibus constitutionibus ordinis, quas allegabant, vt supra.

t ¶ *Generali ministro.*] scilicet ordinis Minorum.

u ¶ *Aderant.*] id est præsentes erant.

x ¶ *Breuitatis causa.*] Not. iuxta id quod dici cõsueuit: gaudẽt breuitate moderni. ad hoc. ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. §. æstimatio.

Breuitas amatur.

y ¶ *Ex aduerso.*] scilicet illos sequi debere superiorum suorum iudicium in deponendo vestes, quas portabant, & in reassumendo illas quas illis offerebant.

z ¶ *Eisdem fratribus nostris.*] scilicet Cardinalibus.

a ¶ *Scripto.*] id est in scriptis.

b ¶ *Proposita.*] & sic per assertionem partium causæ merita fuerunt pandita. C. si per vim vel alio modo. l. vlt. extra de in integ. rest. c. cum ex litteris §. prospeximus.

c ¶ *Ex fratribus nostris.*] scilicet Cardinalibus.

d ¶ *Deputatis.*] scilicet auditoribus.

e ¶ *In prædictis.*] scilicet in vestibus dimittendis, quas portabant, & in reassumendis, quæ offerebantur eisdem.

f ¶ *Pluries repetita.*] ad maiorem forte indaginem & examinationem. arg. 35. q. 9. graue. 30. q. 5. iudicantem. extra de fid. instr. cum Ioannes. §. verum. C. de eden. l. 2. in princip.

g ¶ *Quocirca.*] Tertia pars.

a ¶ Ratio-

riosius rationibus [a] prędictis auditis, & [b] alijs illisq; [c] plenius [d] intellectis [e], volentes perpetuũ præfato finem dare negotio, de prædictorum [f] fratrum nostrorum consilio declaramus & dicimus, quòd cum (sicut prętangitur [g]) dicatur in regula, quòd Fratres omnes vestimentis vilibus induantur, & cum vilitatem huiusmodi vestiũ tam habitus, quàm interiorum tunicarum illã præfatus Clemens intelligi debere decreuerit [h], quę secundũ consuetudinem [i] vel conditionem [k] patriæ debeat quantum ad colorem panni & pretiũ [l] vilitas merito reputari, atque consequenter huius vilitatis iudicium Ministris, Custodibus seu Guardianis pręd ictis (ipsorum super hoc conscientias onerãdo †) duxerit [m] committendum, prout in eiusdem Clementis litteris super hoc confectis plenius continetur [n]: in eorundẽ Ministrorũ, Custodum, seu Guardianorum eodẽ modo iudicio est relictũ: Nosque nihilominus præfatorum Ministrorum, Custodum & Guardianorum iudicio præsentium auctoritate [o] committimus, determinare videlicet, arbitrari, atque præcipere cuius longitudinis & latitudinis, grossitiei & subtilitatis [p], formæ siue figuræ atq; similium [q] accidentiũ esse debeant tã habitus, ipsorũq; [r] caputia [s], quàm interiores tunicæ, quibus [t] fratres omnes Minores dicti ordinis induuntur, ac insuper cuius [u] qnantæq; [x] vilitatis indui eos ipsis vestimentis oporteat, & [y] an in vestimentis huiusmodi secundum regulam & declarationes eorundem prædecessorum nostrorũ & præfatas ordinis constitutiones, reluceat [z] asperitas, vilitas & paupertas: vtrumne quantum [a] ad colorem, vilitatem, paupertatem quoque ac cætera † accidentia supradicta, Frattes vestimentis induantur vt debent: super quibus [b] eorundem Ministrorum, Custodum, & Guardianorum conscientias oneramus [c]; Statuentes & districte præcipiendo mandantes [d], quod in prædictis [e] & his similibus [f] eorũ [g] arbitrinm determinationem siue iudiciũ, Generalis quidem in [h] totius ordinis, Prouincialium vero in prouinciarum Ministrorum ac Custodũ & Guardianorũ administrationibus, Custodijs, ac Guardianijs siue consimilibus ordinis memorati commissis eisdem [i], Frattes omnes [k] & singuli sequi omnimode [l], illisque parere [m] per omnia [n] teneantur [o]: Ac insuper quòd illornm [p] sequendo arbitrium [q] determinationem siue iudicium [r], illisque [s] parendo [t] nec [u] sint nec dici [x] possint vel debeant, nec ipsi se ipsos autument suæ regulę vel constitutionũ [y] sui ordinis transgressores, maxime [z] cum nec expresse vel determinate in prædicta Fratrum Minorum dicatur regula vel declarationibus antedictis, quãtæ longitudinis, quantæ latitudinis, quantę grossitiei vel subtilitatis, qualis formæ,

a ¶ *Rationibus prædictis.*] scilicet in proxi. §. hincinde allegatis.
b ¶ *Et alijs.*] scilicet de nouo propositis.
c ¶ *Illisque.*] scilicet tam primo quàm sequenter propositis.
d ¶ *Plenius.*] idest, plene, vel plenius quàm ante.
e ¶ *Intellectis.*] per hoc collige habentẽ iudicare prius debere iura & rationes partium cũ diligentia rimari & intelligere, nõ se in ferenda sententia pcipitare. C. de sen. ex breui. reci. l. 2. & 15. q. 3. summopere. extra de dolo & contu. olim. cũ ibi not. de re iud. pastoralis. §. versi. cle. 5. vbi de hoc dixi. Prout enim hic Papa fecit, cæteri eius exẽplo docti facere debent: qa docti viri cantela. &c. 81. dist. c. legit. & arg. extra de re iu. in causis. C. de legi. l. vlti.

Iudex sententiam laturus multa rimari debet.

f ¶ *De prædictorũ.*] sub hac clausula dic vt not. in decret. Execrabilis.
g ¶ *Prætangitur.*] in §. quapropter.
h ¶ *Decreuerit.*] in dicta decret. Exiui. in §. præterea.
i ¶ *Consuetudinem*] iuxta quã quælibet patria & prouincia gaudet in suo sensu, secundũ Hierony. 86. dist. veniam. extra de sepul. certificari. & arg. ff. de admi tu. l. sine hærede. §. Luci°. ff. de legi. l. si seruus plurium. §. vlt. quod vi aut clam. l. prohibere. §. si præses.

† Vide hic quę ego notaui in c. statutum. in §. assessorem. super glo. relinquat de rescrip. lib. 6. Bonifa.

k ¶ *Conditionem.*] idest qualitatem. simile ff. de vsu. l. sed & si quidẽ. §. 1.
l ¶ *Pretium.*] quod iuxta consuetudinẽ mensuratum regionis & qualitatem eiusdem ipsius vile & non vile reputatur, vt hic. & probatur in corpore authent. de col. in prin. coll. 9. & in 10. col. de pace tenen. §. post natale. de contrahen. empt. l. Imperatores. de eo quod certo loco. l. ideo. ad leg. Falci. l. pretia. §. vlti.
m ¶ *Duxerit committendum.*] quia ad omnes regiones non poterit certus pretij numerus assignari, vt dicto §. præterea.
n ¶ *Continetur.*] & patet dicta decreta. Exiui. §. præterea cum in regula.
o ¶ *Auctoritate committimus.*] Videtur ergo isti super hoc iudices ordinarij dati à lege, vel saltẽ à principe, à quibus quis sortiri dicitur ordinariã iurisdictionem. arg. 2. q. 6. quod arbitris. ff. de iurisd. om. iud. l. & quia. not. extra ne præla. vices suas. c. 2. potissime cum hic non constituatur super hoc delegatus sicut alibi. extra de offi. ord. irrefragabili. §. cæterum. de hæret. ad abolendam. §. vlt.
p ¶ *Subtilitatis.*] & tenuitatis vel leuitatis, quo ad bonitatem intrinsecam.
q ¶ *Similium accidentium.*] puta ad colorem magis vel minus nigrum vel brunum.
r ¶ *Ipsorumque.*] scilicet fratrum.
s ¶ *Caputia.*] cuius quantitatis vel formæ existant.
t ¶ *Quibus.*] scilicet habitibus, caputijs, & tunicis.
u ¶ *Cuius.*] idest, qualis, quo ad pretium.
x ¶ *Quantæque.*] quo ad grossitiem vel subtilitatem.
y ¶ *Et an.*] repete eorum iudicio est relictum.
z ¶ *Reluceat.*] in tali relucentia asperitatis & vilitatis innitebãtur, à sua cõmunitate discrepãtes, vt supra proxi. §. quæ contra eos hic superiorum iudicio est commissa.

a ¶ *Quantum ad colorem.*] in hoc & sequentibus illi innitebantur, sed nec ipsis iuuantur, vt sequitur.
b ¶ *Super quibus.*] à versu eorundem, hucusque expressis.
c ¶ *Oneramus.*] hic dic vt dixi s. proxi. §. in verbo, onerando.
d ¶ *Mandantes.*] contra tale mandatum præceptiuũ veniens peccat mortaliter. argu. 14. q. 1. qd præcipitur. extra de verb. sig. l. in his. de ma. & obe. c. si quis. qui fi. sint legi. per venerabilẽ. §. rationibus. ad fin. ff. de re milit. §. in bello. not. Host. de offi. ordi. c. inter cætera. §. vlt. de treuga & pa. c. 1. & Ber. de offic. ordi. ea quæ. & dixi de ætate & quali. c. 1. Clem. 5.

Peccat mortaliter qui venit cõtra mandatũ præceptiuũ Papæ.

e ¶ *In prædictis.*] supra proxi. declaratis.
f ¶ *Similibus.*] arbitrarie consideratis, cũ non sint ipsa similia omnia in iure expressa. vt infra sequitur. arg. ad hoc extra de offic. deleg. de causis. ff. de legi. si domus. § in pecunia.
g ¶ *Eorum.*] scilicet ministrorum, & aliorũ s. & i. nominatorum.
h ¶ *In totius ordinis.*] administrationibus, qd est infra.

Nota hic expressum quod cui competit cognoscere de principali, competit etiam cognoscere de his quæ consequenter accedunt. vide glo. i. lat. u eo in extrau. ad conditorem Paul.

i ¶ *Eisdem.*] scilicet Generali, Prouinciali, Ministris, Custodibus, Guardianis.
k ¶ *Omnes.*] et vniuersi, vt differat à verbo sequenti.
l ¶ *Omnimode.*] quasi dicat excusationibus s. expressis & alijs quibuscunque friuolis rejectis.
m ¶ *Parere.*] idest obedire vel obtemperare.
n ¶ *Per omnia.*] intellige licita. in alijs enim magis Deo, quàm homini parendum est. 10. q. 3. qui resistit. & c. Iulianus. & c. si dominus. & c. non semper.
o ¶ *Teneantur.*] hoc verbum necessitatem parendi videtur imponere. vt dixi in decre. execrabilis.
p ¶ *Illorum.*] scilicet ministrorum & aliorum supra nominatorum.
q ¶ *Arbitrium.*] idest voluntatem vel ordinationem. arg. ff. de verbo. obli. l. si quis arbitrium. C. de contrahen. empt. l. vlt.
r ¶ *Iudicium.*] expone vt supra.
s ¶ *Illis.*] scilicet ministris & alijs.
t ¶ *Parendo.*] idest obediendo.
u ¶ *Nec sint.*] scilicet quo ad rei veritatem.
x ¶ *Nec dici possint.*] quo ad vulgi opinionem.
y ¶ *Constitutionum transgressores.*] nec mirum, cum omnino ex præcepto constitutionis præsentis in præmissis obedire suis superioribus sint astricti eis parendo, non videntur esse in dolo, vel in culpa, cum habuerint parere necesse. ff. de reg. iur. l. non videtur. §. qui iussu. de aqua plu. arcen. l. quamquam. cum similibus. & quia canonis huius auctoritate præceptiua talis obedientia præstatur, quæ à peccato obtemperantem excusat. 23. q. 3. c. qui peccat. 33. q. vlt. noluit. C. de adul. l. Gracchus. aliàs diceretur quod per hanc constitutionem obtemperantibus laqueus inijceretur, contra iura. 27. q. 1. c. de viduis. & eius auctoritate ipsi essent circumscripti, contra l. 1. C. de his qui veni. æta. impetra.
z ¶ *Maxime.*] proprie intelligas istud aduerbium: nam idem esset, si in regula vel constitutionibus ordinis, vel declarationibus alijs essent expressa quæ sequuntur: nam & contra illa præcepta huius constitutionis parendum est, & pateri potest absque aliqua transgressione,

qualisve figuræ huiusmodi debeāt[a] esse vestes, sicut nec qualis quantæque vilitatis eas esse oporteat, exprimitur in eadē: sicque quodammodo eadem vrgente necessitate, æquitate non[b] impari, vero sensu, vero id regulæ suadentibus intellectu, eiusdem Clementis inhærentes vestigijs præfatorum Ministrorum, Custodum, & Guardianorū in[c] prædictis horumq; similibus fore iudicium declarare compellimur[d], illaque[e] eis[f] (vt prædicitur) committere inuitamur[g]: Non enim particularium omnium certa potest dari scientia[h], neque eorū (cum infinita[i] sint) contingit[k] fieri disciplinam[l], non ars, nō regula circumstantias singulas accidentiaque cuncta complectitur[m]: habent in[n] illis minores maioribus[o] obsequi[p], illisque intendere[q], non in certis[r] solum, verū etiam in dubijs[s]: & in certis præsunt[t] artibus, quibus[u] obediant, præsunt regulis singulis, quibus obtemperent disciplinis, vt illarum[x] finis[y] egregius debitis[z] obsequentium[a] ministerijs subsequatur: Sic iudicās cuncta[b] rimatur & discutit, leges casibus[c] applicat, canonū decreta secernit[d]: sic morbis aggrauatus medicū[e], sic virtus constans in medio sapientem prudentemq;[f] deposcit: ne si quisque regatur vt[g] appetit, confestim corruat[h], vt[i] nō quærit, neq; taliter[k] conuiuentibus nō[l] ordo, sed horror inhabitet: adsit[m] (quod absit[n]) discordia[o]: religans religio relegetur: sententiæ namque variantur vt[p] capita, & crescit in[q] stolidis opinionibus phantasia[r]. § Eodem[s] modo eisdemque quodā modo rationibus inuitati[t],

gressione. extra de vo. c. nō est voti. cū tales obseruantias possit Papa nedū declarare, immo & penitus tollere, cūā posset totū Minorū ordinē submouere, cū ab ipsius approbatione processit. not. Inno. extra de sacra. nō ite. c. presbyter. nō ergo mirū si obtemperantes nec sint, nec dici possint, nec se sentire debeant transgressores: aliàs videretur de potestate Papæ, nō sine periculo dubitare. 15. dist. c. sancta Romana. ver. itē opuscula beati Leonis. 19. dist. c. nulli fas. & arg. C. de legi. l. vlti.

a ¶ Debeant esse.] transgressionis igitur omnis nota cessat, si obtēperetur in his q̄ regula vel constitutiones ordinis nullatenus interdicunt, cū & si interdicerēt, idē esset, vt s. glo. proxi.

b ¶ Non impari.] quasi dicat, immo pari, vt sic de similibus ad similis ex æquitatis similitudine in agibilibus procedatur. C. de consti. pec. l. vlt. extra de confir. vti. cū dilecta. cum similib.

c ¶ In prædictis.] scilicet in longitudine, grossitie, subtilitate, forma vestium vel figura.

d ¶ Compellimur.] hoc intellige inquantum digna vox censetur principis se alligatū legibus profiteri. C. de legi. l. digna. ob causam nuā necessitatē executionis officij pastoralis. argu. in procε. C. in prin. iuncta l. vlt ff. de separa. bon. aliàs præcise copulsio nulla sibi fieri pōt, cū sit lege humana solutus. ff. de leg. l. princeps. nec sua sedes à quoquam iudicari potest. 21. dist. c. nec autē.

e ¶ Illaque.] scilicet quantæ longitudinis. &c. vt supra legitur.

f ¶ Eis.] scilicet ministris. & alijs supra nominatis. & dic eis, idest, eorum arbitrio vel iudicio.

g ¶ Inuitamur.] idest inducimur.

h ¶ Scientia] iuxta hoc scribit lex: non possunt omnes articuli aut legibus, aut singillatim constitutionibus comprehendi. ff. de leg. l. non possunt. ex cuius mente sumptum videtur quod hic dicitur: natura enim introductum est, vt sint plura negotia quàm vocabula. ff. de præscri. ver. l. natura.

Negotia plura sunt quàm vocabula.

i ¶ Infinita sint.] scilicet particularia: natura enim quotidie nouas deproperat edere formas. 10. colla. quæ fuit prima causa beneficij amittendi. §. prædictus. C. de vete. iur. enuc. §. sed quia diuinæ. in procemio lib. 6. Et potes colligere quòd de his, quæ de se infinita sunt, certa lex non potest constitui: cum enim lex de se habeat esse certa. ff. de iur. & fac. igno. l. in omni. 4. distin. erit autem. habeantque principium & finem, vt in procemio Digestorum. §. sed quia solitum. in fi. merito de hoc quod infinitum est, & sic incertum non constituitur, nec infinitatem amplectitur. C. de sacrosan. eccle. l. vlt. extra de rescript. c. cum in multis. lib. 6. Quod intellige iuxta talem breuem distinctionem: quia aut agitur de actibus concernentibus salutem animæ, puta laudare Deū, & similia: & tunc Infinitas probatur. 12. dist. c. sacrosancta. 36. dist. c. si quid vult. C. de sum. tri. inter claras. in fi. de offi. præse. præt. l. quas gratias. aut de alijs: & tunc aut de inducentibus exceptionem: quo casu infinitas approbatur. ff. de except. do. l. pure. §. fin. C. de except. l. si pactum. Inst. eod. tit. §. appellatur. aut de inducentibus obligationē: quo casu aut verba obligationis sunt de sui natura limitata infinitatem sapientia: & tunc infinitas approbatur. de vsufru. leg. l. cum quidam. & l. cum ad hoc. de fideiuss. l. si stipulatus. aut non sunt de se infinitatem sapientia: siquidem certatur de obligatione nouiter inducenda, tunc infinitas reprobatur. ff. de dam. infec. l. qui bons. §. vlt. & idē si tractetur de obligatione prius inducta post amplianda, etiam si verba obligationis sint de se flexibilia ad finitatē vel infinitatem. ff. de leg. 3. l. fideicommissa. §. si quis.

Lex de infinitis constitui non potest.

Infinitas reprobatur.

k ¶ Contingit.] scilicet scientiam.

l ¶ Disciplinam.] idest doctrinam.

m ¶ Complectitur.] de arte probatur. ff. de leg. l. non possunt. de regula. idem. ff. de reg. iur. l. omnia definitio.

n ¶ In illis.] scilicet circunstantijs & accidentibus.

o ¶ Maioribus.] C. de offi. præse. præt. vrb. l. studentibus. de offi. rec. prouin. l. potioris. 95. dist. c. ecce. & c. esto subiectus. extra de maior. & obe. solitæ. de censi. omnis anima. vniuersitas enim alia ratione subsistere non posset, nisi magnus ordo distinctionis gradus eam seruaret. 89. distin. cap. ad hoc.

p ¶ Obsequi.] idest seruire in suo gradu. 93. dist. à subdiacono.

q ¶ Intendere.] idest obtemperare, vel obedire.

r ¶ In certis.] de quibus non est dubiū quin in eis si certa sunt q̄ sint iusta, inferiores superioribus parere debeant. extra de ma. & obe. c. 1. & 2. & c. illud. 11. q. 3. c. absit. de reg. iur. nō possūt dolo.

s ¶ Dubijs.] scilicet an sint iusta vel nō ob bonum obedientiæ. 23. q. 2. quid culpatur. extra de tempo. ord. c. ad aures. vbi de hoc. & plenius per Host. ff. de iud. si quis ex aliena. si quis ius dicen. nō obtemp. l. 2. extra de appel. si duobus. de hoc scripsi extra de reg. iur. c. quod quis mandato. lib. 6.

t ¶ Prosunt.] exponi potest, scilicet maiores: obediant, scilicet minores. Vel potest exponi, psunt, scilicet minores artibus vel disciplinis.

u ¶ Quibus.] scilicet cū quibus obediant, vel obtemperent.

x ¶ Illarum.] scilicet artium & disciplinarum.

y ¶ Finis egregius.] scilicet assecutio salutis æternæ, cum obedientia maior quàm victima censeatur. extra de maiori. & obedien. illud.

z ¶ Debitis.] ideo dicit forte debitis, quia ad indebita quis obsequi non tenetur, vt dixi s. in verbo, per omnia, vel dicit, debitis, vt denotet obsequia fore per minores superioribus debita, vt supra.

a ¶ Obsequentium.] idest obedientium.

b ¶ Cuncta rimatur.] 32. dist. iudicantem. extra de fide instru. cū Ioannes. §. verum. C. de eden. l. is qui apud quem.

c ¶ Casibus.] scilicet occurentibus quotidianis. ff. de libe. leg. l. legaui de vsuca. l. si iusto.

d ¶ Secernit.] idest seorsum cernit, parat & inducit ad casuū emergentium decisionem.

e ¶ Medicum.] deposcit, quod est infra. ad hoc in corpore authent. hæc constitutio innouat. in prin. coll. 8. ff. de var. & extraor. l. medicus. extra de pænit. & remis. omnis. §. sacerdos. cum similibus.

f ¶ Prudentemque.] cum discretione dicta aliarum virtutum matre. 1. q. 5. præsentium. extra de offic. custod. cap. 1. de re iudi. pastoralis. §. verum. Clem. 5.

g ¶ Vt appetit.] scilicet sensu proprio indiscrete ducto. 36. dist. c. si quis vult. 38. dist. relatum. & arg. ff. de do. l. Aquilius. in procemio Digestorum. §. hoc autem.

h ¶ Corruat.] scilicet in totū vel in promptū periculū incidat. C. de bo. quæ lib. l. vlt. §. filij aūt. iuxta illud: Vel soli, &c. extra de sta. mo. monachi. 81. dist. c. in omnibus. extra de æta. & qual. cū sit ars.

i ¶ Vt non quærit.] nullus enim casum sui appetere præsumitur, sed ascensum. extra de cler. non resid. c. 1. 93. distin. legimus. C. de numera. & actu. & chartula. l. nulli. lib. 12. quemadmodum ciui. mune. indi. l. maioribus. lib. 10.

k ¶ Taliter.] scilicet vt appetūt à sua cōmunitate discrepantibus.

l ¶ Non ordo.] ad hoc in corpore authent. de hæred. & fal. §. inordinatum. colla. 1.

m ¶ Adsit.] idest præsens sit.

n ¶ Quod absit.] scilicet iuxta votum nostri ordinis.

o ¶ Discordia.] quæ de se pacis est æmula, mater litium, materia iurgiorum, vt in procemio Decretalium. & hic adde quod dixi supra parte prima, in verbo, vnionem scindens.

Discordia est mater litium.

p ¶ Vt capita.] iuxta illud: Quot capita tot sententiæ. de consecr. dist. 3. c. sicut in sacramentis. extra de conces. præb. quia diuersitatem. ff. de lib. vniuersi. l. 1. de arbi. item si vnus. §. principaliter.

q ¶ In stolidis.] idest fatuis, vel capitaneis pbabilitate nō suffultis.

r ¶ Phantasia.] exponi potest hoc verbum, idest, non vera, sed falsa sententia; non à veris doctoribus, sed à sensu capitaneo inducta. 24. q. vlti. cap. hæresis. & cap. quid autem. 11. q. 3. c. summopere. extra de constit. c. ne innitaris.

s ¶ Eodem modo.] Quarta pars.

t ¶ Inuitati.] idest inducti, vt exposui supra proxi. §.

a ¶ Et doctrum.]

cum præfatorum Ministrorũ, vel Custodũ sub certa forma: simul scilicet & separatim in suis administrationibus & custodijs, cũ Guardiani & [a] duorum de conuentu [b] loci [c] discretorum [d] sacerdotum [e] & antiquorum [f] in ordine Fratrum consilio [g] & assensu prætatus Clemens iudicio duxerit [h] relinquendum, an sit multũ credibile ex iam expertis [i], quòd Fratres ipsi absque granarijs & cellarijs [k] non possint vitæ necessaria inuenire [l]: quo [m] casu granaria & cellaria congregationes & conseruationes huiusmodi eis ipse cõcessit, prout in prædictis eiusdẽ Clementis litteris plenius continetur [n]: Nos de prædictorũ fratrum nostrorum consilio, eorundem Ministrorum & Custodum sub [o] eadem forma iudicio præsentiũ auctoritate committimus, determinare videlicet, arbitrari, atque præcipere eo [p] casu qualiter [q], vbi [r], & quãdo [s], & quotiens granum [t], panem & vinum [u] pro vitę Fratrum necessarijs, Fratres ipsi quærere debeant, conseruare siue reponere [x], etiam si reponenda sint, in prædictis granarijs & cellarijs conseruanda: Statuentes & districte præcipiendo [y] mandantes, quòd in prædictis [z] & [a] his similibus eorundẽ arbitrium, determinationem siue iudiciũ Generalis quidẽ in totius, Prouincialium vero in prouinciarum, Ministrorum, ac Custodum simul & separatim administrationibus & custodijs ordinis memorati commissis eisdẽ, cum [b] Guardiani tamen (vt supra prædicitur) & duorum de conuentu loci discretorum sacerdotum & antiquorum in ordine Fratrum consilio & assensu [r], Fratres [c] omnes & singuli obsequi [d] omnimode [e], illisq; parere per omnia teneantur: Ac insuper quòd illorum [f] sequendo arbitrium, determinationem siue iudicium, illisque parẽdo, nec dici possint vel debeant, neque ipsi seipsos autument suæ regulæ vel constitutionum sui ordinis transgressores [g]. Ideoq; [h] omnes & singulos Fratres antedicti ordinis Minorum, qui strictos, curtos & difformes habitus ab ipsius Generalis Ministri & aliorum de dicta communitate habitus coram nobis, & fratribus nostris, & alijs in Romana curia detulerunt vel deferunt, monemus & hortamur in Domino, eis nihilominus in virtute sanctæ obedientiæ [i], & sub [k] excommunicationis pœna per Apostolica scripta mãdantes, quatenus ad mandatum ipsius [l] Generalis deponant quos deferunt habitus, & alijs iuxta eiusdem generalis arbitriũ, determinationem siue iudiciũ (vt supra prędicitur) induantur: Ipsiq; Generali in omnibus istis & alijs, & per omnia secundum beati Francisci regulam & prædictas prædecessorum nostrorum declarationes, concessiones & cõmissiones, in ipsis declarationibus cõprehensas, & nostras cõtentas in præsentibus [m], humiliter obediant, pareant, & intendant: non obstantibus quibuscunq; priuilegijs, indulgentijs, litteris, libertatibus, immunitatibus vel exemptionibus, eis vel alicui ipsorum à præfato Clemente concessis, vel appellationibus [n] ab eis vel ipsorum aliquo ad sedem Apostolicam interiectis, quæ [o] (in quantũ pos-

a ❡ *Et duorum.*] non ergo vnius solius. & ita trium ad minus debet expectari consilium & assensus in his quæ sequuntur, scilicet, Guardiani & duorum de conuentu sacerdotum.

b ❡ *De conuentu.*] non ergo aliunde, cũ illi melius præsumantur scire loci necessitatẽ quàm forenei. arg. 93. dist. illud. extra de elect. postquã ff. de quæst. l. de minore. §. tormenta.

c ❡ *Loci.*] de cuius fratrũ sustentatione agit.

d ❡ *Discretorum.*] arbitraria hæc cõsideratio.

e ❡ *Sacerdotũ.*] non videtur ergo sufficere ab inferioris ordinis fratribus petere consilium & assensum, de quibus sequitur. arg. extra de electio. oemo. lib. 6. aliàs videretur frustra appositum istud verbũ, contra 19. dist. c. si Romanorũ. de priuil. si Papa. lib. 6. ff. de vsur. si stipulatus. de legi. l. & quando. Et hoc intellige si in conuentu sint duo sacerdotes discreti: aliàs videretur sufficere expectare consiliũ vel assensum aliorũ, attenta mẽte cõstitutionis volentis necessitati fratrũ loci prouidere. arg. ad hoc ff. de condi. & demon. l. in testamento. & arg. eorum quæ not. in simili p Inno. & Host. de elect. quapropter. in ver. tres.

f ❡ *Antiquorũ.*] qua antiquitate? Dicas quod arbitraria, cũ nõ sit hic vel alibi super hoc expressa. arg. ad hoc ff. de leg. 3. l. non aliter. in fi. cum ibi not. per Innoc. extra vt lit. non contest. quoniam. & quia hic nõ curatur de antiquitate ætatis, sed temporis quo isti ordinẽ sunt ingressi. arg. extra de maio. & obedi. c. statuimus. &c.

g ❡ *Consilio & assensu.*] non valet consiliũ nisi assensus expectet. argu. extra de offi. deleg. c. venerabili. & super hoc vide qđ not. per Compost. de consti. c. pen. & quod aliàs plenius dixi. ne se. vac. c. 1. lib. 6.

h ❡ *Duxerit relinquendum.*] vt in dicta decre. Exiui. §. rursus.

i ❡ *Ex iam expertis.*] scilicet dudum retroactis temporibus, ex quibus aliquando præsumitur in futurum. 24. q. 5. c. si apud. ff. de re milit. l. nõ omnes. §. à barbaris. de accus. l. si cui. §. habendæ. extra de re iud. c. semel. lib. 6. extra de præsumpt. mandata. & c. scribam. vbi de hoc. & plenius in summa Host. eod. tit. §. 2. ver. tertia diuisio.

k ❡ *Cellarijs.*] in quibus bladum & vinum recolligunt.

l ❡ *Inuenire.*] quia forte ibidem non reperientur venalia, nec sperantur prouenire ex eleemosyna.

m ❡ *Quo casu.*] scilicet vbi non possent aliter verisimiliter vitæ necessaria inuenire.

n ❡ *Continetur.*] dicto cap. Exiui. §. rursus.

o ❡ *Sub eadem forma.*] simul & separatim, & alijs s. proxi. expressis.

p ❡ *Eo casu.*] scilicet proxi. expresso. idest, vbi non possent crediliter vitæ necessaria inuenire.

q ❡ *Qualiter.*] idest, per quem modum.

r ❡ *Vbi.*] idest, in quo loco.

s ❡ *Quando.*] idest, quo tẽpore. arg. ad hoc extra de accus. qualiter.

t ❡ *Granum.*] nõ exprimit quod vel quale: & ideo de quocũq; grano ad vitã necessario intelligendũ videt. arg. ff. de verb. sig. l. frugẽ.

u ❡ *Vinum.*] sed nunquid alia quæ sunt ad vitæ sustentationem necessaria videntur hic permissa conseruari, puta pisces, casei, oua, & similia? Videtur quod sic: quasi in omnibus sit eadem ratio. Sed contra: quia hic certorũ cõseruandorũ grani & vini, scilicet expressio, in nõ expressis aliud statuisse videtur. argu. 25. dist. qualis. extra de p̃sump. nõne. ff. de iud. l. cũ prætor. & in alijs regulã prohibitionũ confirmare. ff. de fun. instr. l. quæsitũ. §. idẽ respondit domo. & argum. ad hoc dicta l. frugẽ. & licet sic tenere forte tutũ videret: nã vbi aliquid generaliter prohibetur, quod expresse nõ conceditur intelligitur denegari, vt dicta decre. Exiui. §. porro cũ dictis. tamen propter identitatẽ rationis quod prius dixi satis est de iure rationabile: & per textũ sequentem in prædictis, & similibus.

x ❡ *Reponere.*] cõseruãdã. qđ statim sequitur.

y ❡ *Præcipiendo mandantes.*] dicas hic vt dixi supra parte proxi. in ver. mandantes.

z ❡ *In prædictis.*] idest, qualiter, vbi, quando, quotiens granum, &c. vt supra proxi.

a ❡ *Et his similibus.*] puta oleo, caseo, piscibus, ouis, & similib[9], & ista similitudo referatur ad talia.

b ❡ *Cum Guardiani tamen.*] hæc verba & sequẽtia determinate ponuntur, vt dixi s. pxi.

c ❡ *Fratres omnes.*] scilicet vniuersi, vt differat à verbo sequenti.

d ❡ *Obsequi.*] idest obedire.

e ❡ *Omnimode.*] hoc verbũ & aliud qđ sequit. scilicet teneantur, necessitatem imponere videtur, vt supra dixi.

f ❡ *Illorum.*] scilicet Ministrorũ & Custodũ. & verba sequentia expone vt dixi supra proxi. §. verbo, hac insuper.

g ❡ *Transgressores.*] hic dicas vt dixi s. proxi. §. in glo. nec minum.

h ❡ *Ideoque.*] scilicet parẽdo in p̃missis iudicio superiorũ, nõ sunt, nec possunt dici regulæ vel cõstitutionum ordinis transgressores.

i ❡ *Sãcta obediẽtia.*] hæc verba 3 trãsgressores dura sunt, vt s. dixi.

k ❡ *Sub excommunicationis pœna.*] talia verba comminationem, nõ sententiam inducunt, nisi aliter constaret de mente ipsa proferentia. arg. C. commina. epist. l. interlocutio. in corpore authen. de armis. §. hanc igitur. cum similibus. cum ibi not. coll. 6. & sic not. extra de simo. sicut. de sagit. c. 1. de iurepa. relatum. & de hoc etiam per Inno. extra qui matrimonium accusa. pos. cum in tua.

l ❡ *Ipsius Generalis.*] nihil dicit hic de mandato Ministrorũ vel Custodũ: quare videt quod depositio, de qua sequit solũ habeat de necessitate fieri ad mãdatũ Generalis ministri: si enim đ his idẽ voluisset, hoc vtique exp̃ssisset: qđ cum non fecit, pro omisso debet haberi. arg. extra de deci. ad audientiam. C. de cadu. tol. l. 1. §. si autem deficientis. 2. q. 5. consuluisti.

m ❡ *In præsentibus.*] scilicet litteris.

n ❡ *Vel appellationibus.*] repete non obstantibus.

o ❡ *Quæ.*] scilicet priuilegijs, & alia supra proxi. numerata.

a ❡ *Derogare.*]

❡ Nisi ista dictio adiecta fuisset, nõ fuissent alij obligati consiliũ obseruare. cone p defectu de elect. c. cum olim de ac bie & cum alteri consulẽs se cõ obliget l. 1. in 6. ff mã da non est etiam alter adstrictus sequi l. pubes. intiu rao quod pres ob l. de æquius. coll. 2. nisi vbi lex iubet consiliũ sequi sicut hic, & l. impuberibus ff. de suspect. tu. tunc enim licet multo tot aliquãdo persona conueniens, nũquã tamen illa cuius cõsiliũ requirẽdũ est tas l. si eũ. § qui in sona. ff. si qui cau. Font.

sent derogare [a] præsentibus) viribus vacuamus [b]. Religio nanque perimitur, si à meritoria subditi obedientia subtrahantur [c]: magna quidem paupertas [d], sed maior integritas [e] bonum est, obedientia maximũ [f], si custodiatur illæsa: nam prima [g] rebus [h], secunda [i] carni, tertia [k] vero menti donatur & animo, quos [l] velut effrenes [m] & liberos [n] ditioni [o] alterius humilis iugo [p] propriæ [q] voluntatis astringit. Ad hanc [r] itaque fratres prædicti non inuiti, sed [s] sponte redeant, hanc [t] velint & appetant, hanc magnis desiderijs concupiscant, illudque [u] votis canticorũ † ingeminent, osculetur me osculo oris sui, charitatis [x] vtiq; & dilectionis religionis huius obediẽtia sancta purificans [y]: nam meliora sunt vbera [z] tua præceptorũ [a] siquidem & consiliorum [b] quædam nutrientia [c] pocula, vino, vnguentis optimis, scilicet bonæ famę [d] fragrantia suauitatis odorẽ [e]: Nec [f] formident hi ad obedientiã ordinis Deo auctore, dum redeunt: nam prælatos suos (vt firmiter speramus [g] eisque iniungimus [h]) sibi benignos & mites [i] inuenient, cæteros [k] dulces atque palpabiles [l], cum sint & esse debeant omnes & singuli fratres [m] in Christo, & clamitẽt [n]: Quis mihi det [o] te fratrem meum cõmuni scilicet patre beato Francisco congenitum, suggentem vbera matris [p] meæ, religionis vtique & professionis eius [q] velut [r] matris contemplationis & electionis suauia & dulcia pocula [s], vt inueniam te foris [t] ab eiusdem obseruantijs quodam modo disparem, & deosculer blande, videlicet intra charitatis viscera te complexus: & iam me [u], immo [x] & te nemo despiciat [y], profecto [z] quos foris [a] positos multi ac si [b] diuisos & desides [c] fortasse despexerãt [d], intus, puta intra dilectionis internæ [e] præcordia & conformis [f] obseruantię claustra repositos, iam nemo despiciat, sed suscipientes eosdem dulcedine quisque digne laudibus efferet [g], & susceptos. ¶ Nulli ergo, &c.

¶ *Præmisso qualiter glossantes decretalem, Exijt qui seminat, eod. tit. lib. 6. excommunicationem ipso facto nõ obstantibus quibuscunque priuilegijs incurrunt, illam excommunicationem vsque ad sedis Apostolicæ beneplacitum suspendit: Et per istam suspensionem contra Fratres Minores obloquendi nõ intendit tribuere occasionem.*

CAP. II.

Qvia nõnumquam [b] quod cõiectura [i] profuturũ credidit, subsequens experientia [k]

a ¶ *Derogare.*] in alijs ergo in quibus non derogarent, in suo robore remanebunt: quia quod non mutatur, &c. C. de testa. sancimus. de appell. præcipimus.

Priuilegiũ ex causa reuocari pōt.

b ¶ *Vacuamus.*] hic not. principẽ ex causa reuocare priuilegia vel libertates cõcessas, cum & talia ex causa multiplici perdi possint. not. ĩ deci. c. suggestũ.

Religionis meritũ perdit qui se ab obediẽtia subtrahit.

c ¶ *Subtrahantur.*] collige hic meritũ religionis perimi in subdito si se ab obedientia subtrahat, & superiori præiudicium generatur: cui obedientia est præstanda, per subtractionem eiusdem: vnde tanquã spoliatus ad eam restituitur, licet aliàs electionem violentã non probet. de re iud. c. suborta. vbi hoc not. per Innoc. & Hostien.

d ¶ *Paupertas.*] scilicet istorum ostenditur in rebus.

e ¶ *Integritas.*] scilicet in carne.

f ¶ *Maximum.*] in superlatiuo gradu, quo ad mentem.

† Cant. 1.

g ¶ *Prima.*] scilicet paupertas.

h ¶ *Rebus.*] donatur, quod est infra proxi.

i ¶ *Secunda.*] scilicet integritas, de qua scribitur: sola est possibilis animas Deo repræsentare. in corpore authen. de loco. §. sancimus. colla. 3.

k ¶ *Tertia vero.*] scilicet obedientia.

l ¶ *Quos.*] scilicet mentem & animum.

m ¶ *Effrenes.*] idest sine frænn & téperie. simile ff. de testa. l. 1. §. fi. extra eo. tit. c. significauit. & c. cum causam.

n ¶ *Liberos.*] ab omni subiectione.

Ditio est æquiuocũ.

o ¶ *Ditioni.*] idest potestati vel imperio. extra de elect. quorundã. & c. si religiosis. lib. 6. alibi autem verbum, ditio, exponitur pro iurisdictione. in corpore authen. de non eligen. secundo nubẽ. in fi. de fideiuss. in fi. coll. 1. in proœ. Insti. §. 1.

p ¶ *Iugo.*] idest subiectione. simile 21. dist. cap. in memoriam.

Voluntarius miles à Deo eligitur.

q ¶ *Propriæ.*] scilicet spontaneæ cui violentia non infertur. 32. q. 5. §. 1. vnde scribitur, voluntarium sibi militem eligit Christus: voluntarium sibi seruum auctionatur diabolus. 15. q. 1. c. non est.

r ¶ *Ad hanc.*] scilicet obedientiam.

s ¶ *Sed sponte.*] ne aliàs & rem & meritũ perdant. dicto §. ex his.

t ¶ *Hanc.*] scilicet obedientiam.

u ¶ *Illudque.*] scilicet quod legitur in Canticis.

x ¶ *Charitatis.*] sine qua non est salus æterna. de pœnit. dist. 2. §. euidenter. & dist. 3. si quis autem.

y ¶ *Purificans.*] scilicet quẽ ab omni peccati macula, si seruetur illæsa, vt s. pxi. & ad hoc in corpore authẽ. de mona. in prin. coll. 1.

z ¶ *Vbera tua.*] hoc alibi legitur, quòd dulcior est religiosa castigatio, quàm blãda remissio: & dulciora sunt amici vulnera, quàm voluntaria oscula inimici. 5. q. 5. omnis. & c. non osculatur.

a ¶ *Præceptorum.*] de se necessitatem importantium. 13. q. 2. cap. quod præcipitur. extra de verb. signi. cap. in his.

b ¶ *Consiliorum.*] liberam cuiusque voluntatem excitantium. 4. dist. cap. vlt. 14. q. 1. quia ergo. & cap. quisquis.

c ¶ *Nutrientia.*] scilicet animum.

Famã negligẽs crudelis est.

d ¶ *Bonæ famæ.*] ad cuius conseruationem quisque debet attendere, aliàs crudelis dicitur. 12. q. 1. nolo.

e ¶ *Odorem.*] bona ergo alicuius fama odorem bonum dare dicitur, cum sine virtute animi non subsistat. ad hoc extra de accus. c. licet. ff. de quæstio. l. de minore. §. tormenta.

f ¶ *Nec formident.*] Quinta pars. & expone, formident, idest timeant, perhorrescant ferocitatem vel sæuitiam prælatorum.

Præsumitur bonũ de quolibet.

g ¶ *Speramus.*] nam de quocunque præsumendum est bonum in dubio. extra de præsump. dudum. & ff. de leg. 2. cum quidam. & l. cum pater. §. rogo.

h ¶ *Iniungimus.*] ex præcepto ergo tenẽtur superioris ad reddendũ se mites & benignos.

i ¶ *Et mites.*] hoc dicit quia superioris nimia asperitans increpatin, nec correctionem recipit nec salutẽ. 45. dist. cũ beatus. & c. disciplina. ff. ad leg. Aquiliam. l. numquam.

k ¶ *Cæteros.*] scilicet non prelatos, scilicet eiusdem ordinis fratres.

l ¶ *Palpabiles.*] idest, tractabiles per mutuã conuersationem. argu. ad hoc. C. de eroga. mili. annonæ. l. cum allegas. lib. 12.

m ¶ *Fratres in Christo.*] in quo omnia voũ consistunt. in corpore authen. de mona. §. huic nobis. & §. ordinatione. in fi. coll. 1.

n ¶ *Clamitẽt.*] idest clamando resonent.

o ¶ *Det.*] idest dare poterit.

p ¶ *Matris meæ.*] scilicet spiritualis. & sic mater religiosorũ ipsa religio dicitur.

q ¶ *Eius.*] scilicet religionis, vel eius, scilicet beati Francisci: & repete, suggentem.

r ¶ *Velut, &c.*] & repete iterũ, suggentẽ: aliàs suggerentem.

s ¶ *Pocula.*] scilicet spiritualia. arg. 38. dist. c. ignorãtia. & c. si iuxta.

t ¶ *Foris ab eiusdem obseruantijs.*] idest extra eiusdem obseruantias.

u ¶ *Me.*] scilicet propter te.

Immo. multifariã sumitur.

x ¶ *Immo.*] hoc verbũ frequẽter correctiue ponitur. ff. de man. test. l. Stichus. de hæred. insti. l. si ita scriptũ. de pœnit. dist. 2. qui dicit. 1. q. 1. opponitur. extra vt lit. nõ contest. accedens. quandoq; sumitur pro vt. C. de nouo Cod. fac. §. quibus. quãdoque pro vel. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. §. œconomus. de hoc dixi in cap. Execrabilis.

y ¶ *Despiciat.*] idest spernat vel contemnat.

z ¶ *Profecto.*] idest certe.

a ¶ *Foris.*] idest extra obseruantias communes religionum.

b ¶ *Ac si.*] aliàs quasi, pro tanquam.

c ¶ *Desides.*] idest à sua communitate discordes.

d ¶ *Despexerant.*] idest spreuerant vel contempserant.

e ¶ *Internæ.*] idest intrinsecæ & mentalis.

f ¶ *Conformis obseruantiæ.*] quasi dicat à sua communitate non discrepantis: sed eidem se aptantis, vt dixi supra in §. quapropter.

g ¶ *Efferet.*] idest extollet: quia discrepantes ad communitatem ordinis sunt reuersi. Zenzelinus.

Diuisio textualis.

Qvia nonnumquã.] ista constitutio diuisibilis est in partes quinque. In prima, harenga quædam siue Papalis excusatio præmittitur. In secunda, constitutionis Nicolai Papæ iij. aliàs iiij. recitatio subiungitur: ibi, *Sane dudum.* In tertia, ipsa constitutio annectitur: ibi, *Nos autem, &c.* In quarta, quæ iam certa facta protestatio subsequitur: ibi, *Per suspensionem, &c.* In quinta, quòd præsens constitutio publice patere debeat, facta pollicitatio subinfertur: ibi, *Ne autem in posterum, & cætera.*

Affirmatiuam duplicata negatio ponit.

b ¶ *Nonnumquam.*] idest quandoque, vt duplicata negatio pro vna affirmatione exponatur, plene dixi in c. cum inter nonnullos.

i ¶ *Coniectura.*] idest probabilis humanæ naturæ præsumptio.

k ¶ *Experientia.*] scilicet facta, quæ dicitur via rerum efficax. extra de elect. quàm fi. in 6. C. de Iusti. Codi. confir. circa fin. primæ columnæ.

columnæ. in corpore authẽ. quib. mo. na. effi. sui. §. illud tũ. coll. 7.
a ¶ *Nociuum ostendit.*] iuxta hoc alibi scribitur, quod credebat coniectura prodesse, experimento inuenitur inutile. in corpore authent. hæc constitutio inno. consti. coll. 8. in princ. & exhinc fuit sumptum quod hic dicitur.

applicetur forte ad iactationem scientiæ, vt plus scire videatur. 47. dist. §. pariter. in fi. & talis distortio fuit signanter inhibita[†]: quia multorum pios animos inuoluere, & ab ingressu religionis Minorum corda posset subtrahere, vt in c. Exijt. §. cum igitur.

† Addo l. fi. ff. ad exhib. Font.

nociuũ[a] ostendit: nõ debet reprehensibile iudicari[b], si canonũ[c] cõditor[d] canones à se vel suis prædecessoribus editos[e], vel aliqua in eisdẽ contenta canonibus[f] reuocare[g], modificare[h] vel suspẽdere[i] studeat[†], si ea obesse[k] potius viderit quàm prodesse. ¶ Sane[l] dudum felicis[m] recordationis Nicolaus Papa iiij. prædecessor noster quãdã constitutionẽ declaratiuã, quæ incipit: Exijt. super regula dilectorũ filiorũ Fratrum ordinis Minorum, quam beatus Franciscus almus confessor instituit, promulgauit[n]: sub[o] certis pœnis arctius[p] interdicẽs[q], ne concordantiæ[r], contrarietates[s], seu aduersæ vel diuersæ opiniones[t] ab ipsius constitutionis lectoribus[u] seu expositoribus aliquatenus inducantur, nec super constitutione glossæ fiant ab aliquibus, nisi forsan per[a] quas verbum[y] vel sensus ipsius[x], vel ipsa cõstitutio quasi grammaticaliter[a] & ad[b] litterã exponatur: nec intellectus ipsius[c] per legentẽ distorqueatur[d] ad aliud, quàm constitutionis eiusdem littera[e] ipsa sonat: glossantes autem in[f] scriptis constitutionem eandẽ aliter quàm superius est expressum[g], facientes quoque commenta, scripturas seu libros, & ex[h] certa sciẽtia & deliberatione determinantes in[i] scholis, seu prædicantes[k] contra contenta in cõstitutione prædicta, vel aliqua seu aliquod prædictorum[l] (nõ obstantibus[m] aliquibus priuilegijs seu indulgentijs, aut litteris Apostolicis, quibuscunque personis, dignitatibus, ordinibus, aut locis religiosis vel secularibus generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expressione verborũ concessis: quæ noluit aliquibus in prædictis quomodolibet suffragari) ipso[n] facto excommunicationis[o] sententiæ voluit[p] subiacere[q]. ¶ Nos[r] autem attendentes quòd argumentis[s] frequenter & collationibus latens veritas aperitur[t] †, quodque sub eadem littera sæpe latet multiplex[u] intellectus, necnõ[x] esse difficile volentibus cõstitutionem prædictã perfecte[y]

b ¶ *Iudicari.*] simile extra de consangui. & affi. cap. non debet.

c ¶ *Canonum.*] scilicet generaliter oẽs astringentium, & ab omnibus habentium obseruari. extra de const. c. 1. C. de legi. l. leges sacratissimæ.

† Videque notaui in c. alma mater & sent. excõ. lib. 6. Fonta.

d ¶ *Conditor.*] qualis est Papa.

e ¶ *Editos.*] quos non debet erubescere ex causa penitus etiam tollere, non enim erubescimus si quid melius etiã horum quæ ipsi prius diximus, adinueniamus, hæc sancire: & competentem prioribus imponere correctionem: nec expectare ab alijs corrigi legem. in corpore authen. de nupt. §. nos autem. colla. 4. nec debet pudere principem, suũ errorem corrigere, qui præpositus est ad aliorũ corrigendos errores. extra de accusa. c. qualiter. de re iudi. cũ olim. 35. q. 9. c. sententiam.

f ¶ *Canonibus.*] idest & alios canones.

g ¶ *Reuocare.*] scilicet in totum.

h ¶ *Modificare.*] idest, temperare & limitare.
potest dari exemplum per cap. dudum. de iudi. Clem. Papa v.

i ¶ *Suspendere.*] quo ad effectũ, vt aliquẽ nõ ligent, vt infra patebit.

k ¶ *Obesse.*] idest, nocere, vel ad noxam seu damnum tendere. de rescript. statutum. de except. pia. lib. 6.

l ¶ *Sane.*] Secunda pars.

m ¶ *Felicis.*] simile de pœnis, c. felicis. lib. 6.

n ¶ *Promulgauit.*] quæ per Bonifacium Papam viij. reposita fuit sub tit. de verb. sign. lib. 6.

o ¶ *Sub certis pœnis.*] quæ colliguntur ex dicto c. Exijt. §. cũ igitur.

p ¶ *Arctius.*] idest arcte.

q ¶ *Interdicens.*] eius interdictũ antea seruabatur, & merito: quod enim princeps Ecclesiæ interdicit, reputare deberet omnis sibi penitus interdictũ. 93. dist. miratus. sicut & eius præceptũ ab omnibus est seruandũ. 11. dist. præceptis. & c. nõ decet. 19. dist. in memoriã.

r ¶ *Concordantia.*] scilicet iurium aliorum.

s ¶ *Contrarietates.*] quæ in iure reperiri non debent. C. de ve. iur. enuc. l. tanta. §. contrarium. & in proxi. decret. §. sane. & ibi not.

Quot capita tot sensus.

t ¶ *Opiniones.*] quia frequenter quot capita tot sententiæ. de consec. dist. 4. c. sicut in sacros. ff. de arbit. l. itẽ si vnus. §. principaliter. & diuersitatẽ corporũ, &c. extra de conces. præb. quia diuersitatẽ.

Lector pro ingenio audientiũ se adaptet.

u ¶ *Lectoribus.*] lector volens audientibus proficere, se talem exhibere deberet, vt pro ingenio addiscentium semetipsum possit adaptare, & verbi sui ordinem pro audientium capacitate dirigere. 8. q. 1. c. oportet. qui enim ea docet quæ ab audientibus nõ valent intelligi, non eorũ vtilitatem, sed sui ostentationẽ facit. 44. dist. c. pariter. Quæ aũt & qualia in promouendo ad honorẽ doctoratus exposcantur: & quibus gaudet de iure priuilegijs doctor factus: & quot nominibus nuncupatur, vide[†] si places quod super his plane notaui extra de magi. c. cũ sit nimis. super verbo. bonorẽ. cle. e.

† Vide qui que ... in proœmio Sexti, in glo. doctorib.[9] quibus adde Bart. I. proœmio Cle. Fonta.

a ¶ *Per quas.*] si habes, quos: expone, scilicet lectores vel expositores: si habes, quas: expone, scilicet glossas.

y ¶ *Verbum.*] forte in sui intellectu obscurum.

x ¶ *Ipsius.*] scilicet constitutionis.

a ¶ *Grammaticaliter.*] vt forte recte loquendi vsum habeat[†], & inter falsa & vera dijudicet. 37. dist. c. si quis grammaticam.

† Addo tit. l. Plautius. ff. de eum & ar gen. lega.

b ¶ *Ad litteram exponatur.*] ad rudium animos informandos. Instit. de iusti. & iure. §. his igitur.

c ¶ *Ipsius.*] scilicet constitutionis.

d ¶ *Distorqueatur.*] idest, per quandam violentiam inducatur seu

e ¶ *Littera ipsa sonat.*] sana intellige mente & sensu seruata non contritis: non enim sic est cortici litteræ inhærendũ, vt mens vel sensus aliquatenus cõfundantur[†]. extra de iure iur. c. Romani. §. verũ. Cle. 5. ff. qui perãt iut. l. credendũ. de iurepa. l. adigere. §. quãuis. de excus. tut. l. scire. §. aliter.

† Cap. Marcion & a. filides. 1. q. 1. glo. l. nõ dubiũ, C. de leg.

f ¶ *In scriptis.*] puta cõmenta super ista constitutione faciendo.

g ¶ *Expressum.*] scilicet quasi grammaticaliter exponendo.

h ¶ *Ex certa scientia.*] secus ergo si per errorem: errantis enim nullus est consensus. ff. de iudi. l. cõsensisse. de iurisd. omn. iudi. l. si per errorem. quare scriptũ est. Scientiam nõ ignorantiam volumus obligari. C. de tabu. l. generali. lib. 10.

Errare nõ consentit.

i ¶ *In scholis.*] & sic in publico. forte disputationis vel repetitionis tẽpore: hoc enim exposcebat dicta decr. Exijt. §. cum igitur.

† De vtilitate disputationis omni no vide sylua nuptial. in ... Neuizan. in princ. Font.

k ¶ *Prædicantes.*] puta in sermonibus clero potissime faciendis.

l ¶ *Prædictorum.*] scilicet, quòd concordãtiæ, vel contrarietates, vel oppositiones essent inducendæ. & sume hic illa verba, ipso facto excommunicationis, &c. quæ sunt infra.

m ¶ *Non obstantibus.*] istam clausulam tu curiose lector in multis potes decretalibus reperire: sed super ipsa vide quod not. in decreta. suscepti.

n ¶ *Ipso facto.*] & sic erat ipsa constitutio in hoc canon latæ sententiæ: nihilominus tamen sub pœna officij & beneficij prohibita fuerunt præmissa fieri, vt dicto c. Exijt. §. cum igitur. sed in hoc fuit comminatiua, non sententiæ priuatoriæ inductiua. arg. extra de celeb. Missa. dolentes. cum ibi not. & infra etiam innuitur.

o ¶ *Excommunicationis.*] scilicet maioris, quæ in dubio inflicta videtur. de senten. excomm. c. si quem.

p ¶ *Voluit.*] scilicet ipse Nicolaus iij. aliàs iiij.

q ¶ *Subiacere.*] quam sententiam à nemine tolli voluit, nisi à Romano Pontifice. vt dicto c. Exijt. §. cum igitur. circa finem.

r ¶ *Nos autem.*] Tertia pars.

s ¶ *Argumentis.*] quæ frequenter ex iuribus canonicis & ciuilibus inducuntur. ff. de lega. non possunt. extra de confir. vti. vel inuti. cap. cum dilecta.

t ¶ *Aperitur.*] iuxta hoc alibi legitur, quod notando & disputando bene & optima ratione aliqua discernuntur. ff. de mune. & hon. l. munerũ 2. §. mista. Et de aduocatis scribitur quod dirimi faciunt ambigua facta causarum suæ gloriosæ vocis munimine. C. de aduo. diuer. iudic. l. aduocati. Sed si quæras à me qualiter per collationes habitas latens veritas aperitur? Respondeo quia frequenter reuelatur minori quod maior nescit[†]. 95. dist. c. esto subiectus. C. de offic. recto. prouin. l. potioris. quod in collatione verbum prolatũ frequenter aliorum sententia tanquã subtiliori rationi subnixũ ad se trahitur. ff. de arbit. l. si in tres. & arg. de condi. ob causam. l. dedit. §. si quis. de iurepa. l. diui fratres. C. de his quæ in testa. delen. l. proxi.

† Addo tibi l. 1. §. sed neque. C. de vet. iure enu quẽ text. Bald. consi. 1. col. 19. lib. 1. dicit caretũ. fecit gl & ibi doct. c. ad nostrã. de consue. Fonte.

u ¶ *Multiplex intellectus.*] idem enim sermo multas significationes vel sententias frequenter exprimit. ff. de verb. signifi. l. quotiens idem sermo. de verb. signi. l. quotiens in stipulationibus. de rebus dubijs. l. quotiens. in quibus reperies multa iura allegata, per quæ poteris exempla ponere.

x ¶ *Necnon.*] recte attendentes.

y ¶ *Perfecte.*] idest cum perfecto & completo intellectu legere. lectura quidem perfecta dici nõ meretur, nisi diligentissima atq; exactissima legentis interpretatione singula tradatur. Insti. de iusti. & iure.

ſti. & iure. §. his igitur. C. de profeſ. qui in vrb. l. 1. lib. 12.
a ¶ *Ac intelligere.*] parum enim prodeſt legere, niſi adeſſet intelligere. 11. q. 3. c. eorum. 39. diſt. c. ſciendum. ff. de verb. ſigni. l. corã. iuxta illud: Legere & non intelligere, negligere eſt. arg. de celeb. Miſſ. c. dolentes. in corpore authen. de quæſt. §. hæc omnia. & præ ce. coll. 6.

legere ac[a] intelligere, pœnas adiectas in cõſtitutione huiuſmodi deuitare[b]: viam veritatis aperire volentes[c], & periculis[d] quæ ex prædictis[e] poſſent litteratæ perſonæ præcipue[f] ſcholaſticæ incurrere, ſalubriter obuiare, præſertim cum de nouo ſuborta[g] ſint aliqua dubia, circa quæ poſſet periclitari[h] veritas[i], & erroribus[k] via pandi, niſi liceret conferre[l] ſuper contentis in conſtitutione huiuſmodi[m] & diſputare[n]: prohibitiones & pœnas prædictas[o] tam latas, quàm comminatas[p] & earum effectus, in fratrum noſtrorum[q] ac multorũ archiepiſcoporum, epiſcoporũ & aliorum prælatorum, necnõ multorum profeſſorum vtriuſque iuris, & multorum ſacræ Theologiæ magiſtrorum præſentia, dum conſiſtorium teneremus, auctoritate Apoſtolica duximus vſq; ad ſedis[r] Apoſtolicæ beneplacitum ſuſpendendas[ſ]. Per ſuſpenſionem[s] autem huiuſmodi[u] nequaquã licentiam cuiquã intendimus impertiri[x], quod contra Fratrum regulam prædictorum[y] dogmatizare[z], ſcribere[a] ſeu determinare[b], prædicare[c] ſeu praue[d] loqui liceat publice vel occulte: quinimmo[e] hæc omnibus & ſingulis auctoritate prædicta[f] diſtrictius inhibemus[g]. ¶ Ne[h] autem in poſterum præmiſſarum prohibitionum & pœnarũ ſuſpenſio in[i] dubium reuocari valeat, aut alicui propter defectum probationis[k] impingi[l], quod velut tranſgreſſor prohibitionum[m] ipſarum in pœnam ſeu pœnas inciderit antedictas[n]: Nos volentes ſuper hoc de opportuno remedio prouidere, chartas[o] ſeu membranas[p] ſuſpenſionẽ continentes eandem[q], appendi ſeu affigi in maioris[r] Eccleſiæ Auinionẽ. oſtijs ſeu ſuperliminaribus faciemus, quæ[ſ] ſuſpenſionem prædictam ſuo quaſi ſonoro[t] præconio & patenti iudicio publicabunt[u]. Datum Auinioñ. vij. Calend. Aprilis, anno ſexto.

¶ *Dominium rerum, quæ perueniebant ad Fratres Minores retentum ab Eccleſia Romana, ſimplici vſu facti Fratribus ipſis reſeruato in cap. Exijt qui ſeminat. eod. tit. lib. 6. ſummus Pontifex refutat: multiplici ratione probãs eos non poſſe habere in re aliqua ſimplicem vſum facti: & ſtatuit, quòd de cætero nullum ius, nullumque dominiũ habeat Eccleſia Romana in huiuſmodi rebus, quæ in poſterum conferentur vel offerentur ipſis Fratribus. Hæc extrauagans eſt multum iuridica, & ſubtilis in plerìſque locis, præſertim vbi probat vſum ſimplicem non poſſe conſtitui in rebus vſu conſumptibilibus.*

CAP. III.

AD condito-

b ¶ *Deuitare.*] cum à vero & perfecto intellectu, qui ſine diligenti & exacta interpretatione haberi non poteſt, vt prædixi: habent tales deſiſtere, vel pœnas præmiſſas incurrere.

Veritas eſt inueſtiganda.

c ¶ *Volentes.*] ad inueſtigandam enim veritatis ſidem quicumq; præfidens anhelare debet. C. de eden. l. 2. 20. q. 5. c. iudicantem. extra de fide inſtr. cum Ioannes. cum illi competere cedere habeat opinio., 8. diſt. c. veritate. ff. quando act. de pecu. eſt annalis. l. quæſitum. aliàs eſt ibi. §. ſub. l. 1.
d ¶ *Periculis.*] ſcilicet ſententiarum, & comminationum.
e ¶ *Prædictis.*] ſcilicet quæ interdicta erant p decr. Exijt. §. cũ igitur.
f ¶ *Præcipue ſcholaſticæ.*] de illis præcipue dicit, quia illi præ alijs arguere & conferre conſueuerunt ad inſtar diligentis venatoris cũcta rimari volẽtis, nec tranſitorio ſtudio vti volentes. in corpore authen. de quæſt. §. illud. & §. hæc omnia. coll. 6.

Scholaſtici cõparãtur venatori.

g ¶ *Suborta ſint.*] ſcilicet ſuper intellectu dictæ decret. Exijt. vt patet per decret. Exiui de paradiſo. Clem. 5. & patet in extrauag. domini Ioannis. quarum vna incipit: Ad conditorẽ. alia vero: Quia quorũdã.
h ¶ *Periclitari.*] id eſt, periculum pati.
i ¶ *Veritas.*] de qua legitur q ſæplus exagitata magis ſplendeſcit in lucem. 35. q. 9. c. graue. diſquiſito de ſingulis, cum nõ poſſit ad veritatem aliter perueniri. 33. q. vlt. occidit. ff. de quæſt. l. de minore. §. tormenta. de pœnis. l. aut facta. extra de teſti. cum cauſam.
k ¶ *Erroribus via pandi.*] præcludenda eſt, ſiue loquaris de erroribus contra fidem. 24. q. vlt. cap. quid autem iniquius. ſiue de erroribus contra iuſ ſcriptum. in procemio Digeſtorum. §. hæc autem omnia. de iuſt. & iure. l. 1.
l ¶ *Conferre.*] id eſt, collationem habere.
m ¶ *Huiuſmodi.*] ſcilicet Nicolai iij.
n ¶ *Diſputare.*] cum diſputando & conferendo latens veritas illuceſcat, vt ſupra.
o ¶ *Prædictas.*] quæ ſupra parte proxi. colliguntur.
p ¶ *Comminatas.*] ex hoc collige, q vbi in aliqua conſtitutione aliquid fieri prohibetur ſimpliciter ſub certa pœna, contrafaciens pœnam illam non incurrit, cũ per talia verba non inducatur ſententia, ſed ſolum fiat comminatio, vt dixi in parte præcedenti in verbo. ipſo facto. de hoc habes extra de ſimo. ſicut. de ſagitta. c. 1. C. commina. epiſto. l. interlocutio. in corpore authent. de armis. circa medium. coll. 6.
q ¶ *Fratrum noſtrorum.*] hic potes recitare quod ſuper hac clauſula dixi in cap. Execrabilis.
r ¶ *Sedis Apoſtolicæ beneplacitum.*] quòd numquã extinguitur donec contrarium conſtet, cum omni tempore ſedes duret, licet ſecus ſit in beneplacito perſonæ. arg. in corpore authen. quõ oport. epi. §. licẽtiã. coll. 1. extra de reſcri. c. ſi gratioſe. lib. 6. [1] ff. loca. l. 3.

[1] Vide quæ ibi notaui. Fontia.

ſ ¶ *Suſpendendas.*] talis facta per Papam ſuſpenſio tollit effectum ſententiarum, vt tunc aliquem non ligent: nec etiã contra facientem pœnam aliquam incurrere faciunt. Quid autem de ſuſpenſione facta per alium de ſententia excommunicationis vel interdicti: vide quod ſuper his notari conſueuit. de appell. dilectus filijs.
s ¶ *Per ſuſpenſionem autem.*] Quarta pars.
u ¶ *Huiuſmodi.*] ſcilicet factam de prohibitionibus & ſententijs latis & comminatis, & ipſarum effectibus.
x ¶ *Impertiri.*] id eſt, concedere.
y ¶ *Prædictorum.*] ſcilicet Minorum.
z ¶ *Dogmatizare.*] id eſt, falſam doctrinam condere: dogma enim conſiſtit in vera doctrina. de conſe. diſtin. 5. c. vlt. not. 3. cap. 8.
a ¶ *Scribere.*] id eſt in ſcriptis redigere.
b ¶ *Determinare.*] puta in cathedra, vel in ſcholis.
c ¶ *Prædicare.*] in ſermonibus.
d ¶ *Praue loqui.*] id eſt, male vel ſub dolo. arg. C. de poſtu. l. quiſquis.
e ¶ *Quinimmo.*] ſimile de reſcript. c. ubi. lib. 6. ff. de pact. l. iuriſgentiũ. § quinimmo. & dic ſuper hoc vt dixi in cap. Execrabilis.
f ¶ *Prædicta.*] ſcilicet Apoſtolica.
g ¶ *Inhibemus.*] talis inhibitio contrarium facientibus pœnam infligi facit. extra de conſti. cognoſcentes. 4. diſtin. §. vlti.
h ¶ *Ne autem.*] Quinta pars.
i ¶ *In dubium reuocari valeat.*] ſcilicet an ſit facta.
K ¶ *Probationis.*] cuius facultas non arctanda, ſed laxanda eſt. C. de hæret. l. quoniam cognouimus. de reb. cred. l. generaliter. ff. de teſt. curẽt.
l ¶ *Impingi.*] id eſt, imponi vel imputari. & repete, valeat.
m ¶ *Prohibitionum ipſarum.*] ſcilicet factarum conſtitutione Nicolai iij. aliàs iiij.
n ¶ *Antedictas.*] ſupra in parte ſecunda. & dicto cap. Exijt. §. cum igitur.
o ¶ *Chartas.*] ſimile ff. de bon. poſ. ſecundum tabu. l. chartæ.
p ¶ *Membranas.*] quia de membris & pellibus animalium factas. ſimile 19. diſt. cap. ſi Romanorum.
q ¶ *Eandem.*] quæ tollit effectum, & ligamen ſententiarum, vt prædixi.
r ¶ *Maioris Eccleſiæ.*] id eſt cathedralis, quæ maior debet omnibus alijs eccleſijs reputari, cum illis omiſſis poſſint per ipſarum parochianos in eadem eccleſiaſtica recipi ſacramenta. extra de officio archid. c. officium. & arg. 50. diſt. c. in capite.
ſ ¶ *Quæ.*] ſcilicet chartæ vel membranæ.
t ¶ *Sonoro præconio.*] ſimilia verba reperies in c. ſi fratrũ. & ſuper his & ſequentibus verbis dic, vt ibi dixi.
u ¶ *Publicabunt.*] vt extunc probabilis ignorantia non valeat allegari. 16. diſtinct. cap. quod dicitis. extra de poſtula. prælato. ad hæc. de Iudæ. cap. in nonnullis. ff. de inſt. act. l. ſed & ſi quis. §. præſcribere. Zenzelinus

AD conditorem.] ¶ Præſens conſtitutio diuidi poteſt in partes nouem. In prima conſtitutionis præmittitur ratio. In ſecunda conſtitutionis Papæ Nicolai ſubiungitur recitatio: ibi, *Dudum ſiquidem, &c.* In tertia annectitur eiuſdem conſtitutionis Nicolai incommode pro tempore, multiplex impugnatio: ibi, in §. *Quamquam autem.* In quarta, ſimplicis vſus facti in rebus conſumptibilibus reprobatio: ibi, in §. *Quòd autem.* In quinta, ad quendam obiectum datur reſponſio: ibi, in §. *Nec obuiat ſupradictis.* In ſexta quòd

Diuiſio veſtra in nouẽ partes.

ta quòd in rebus consumptibilibus non sit dare simplicem facti vsum, fit multiplex inductio: ibi, in §. *Licet autem in rebus*. In septima constitutionis Nicolai inducitur improptiatio: ibi, in §. *Rursus nedum*. In octaua subinfertur ipsa constitutio: ibi, *Nos itaque, qui veritatem*. In nona fit certa quædam protestatio: ibi, circa finem, *Per hoc autem, &c.*

Eaij:. §. ad hæc cum fratres.

x ¶ *Vtensilium.*] idest, paratorum ad vsum. arg. ff. de supell. leg. l. 3. de leg. 3. hoc legatum.

y ¶ *Librorum.*] quid librorum appellatione comprehendatur, colligitur ff. de leg. 3. librorum.

tem [a] canonum non est dubiū pertinere [b], cū statuta à se vel prædecessoribus suis edita obesse [c] percipit potius [d] quàm prodesse, ne vlterius obesse [e] valeant prouidere [f]. Dudum [g] siquidem felicis [h] recordationis Nicolaus iiij. prædecessor noster attente prospiciens in almi confessoris beati videlicet Francisci regula contineri, quòd nihil sibi approprient, neque domum [i], neque locum, neque rem aliquam aliam sui ordinis professores: ac considerans diligenter, quód per piæ recordationis Gregorium Papam ix & nonnullos alios prædecessores eiusdem fuerat [k] declaratum, hoc [l] debere seruari tam in speciali, quàm in cōmuni [m]: necnon & consideräter attendens nonnullos Fratribus ipsis detrahere [n], impingentes [o] eisdem, quòd regulā & declarationes [p] huiusmodi nō obseruabāt, pieque cōsiderans ora contra præmissos fratres oblatrantium [q] claudere [r], ac professorum [s] ipsorum cōscientijs [t] prouidere, inter alia ordinauit & sanxit [u], omnium vtensilium [x] & librorum [y], rerumque mobilium [z], & præsentium & etiam futurorum, ecclesiarum quoq; & oratoriorum, ac cœmeteriorum tam præsentium, quàm etiam futurorum, necnon & aliarum emptarum & eleemosynis diuinis oblatarum seu concessarū dictis Fratribus (in quibus tamē offerentes seu cōcedentes ipsa, nihil in ipsis sibi ducerent reseruandum [a]) proprietatem & dominium plene [b] ac libere [c] ad se & Romanam Ecclesiam pertinere, ipsa [d] in [e] se recipiens, ac antedictam [f] Ecclesiam, simplici [g] vsu facti dumtaxat in rebus & bonis huiusmodi reseruato Fratribus antedictis. Et quia nonnumquam [h] libros & alia mobilia supradicta vendi [i] expedit, seu etiam commutari: Fratribus ipsis in eadem ordinatione concessit [k], vt res [l] ipsas cū rebus alijs, quarū vsum habere [m] licet ipsis Fratribus (dummodo Generalis & Prouincialium Ministrorum coniunctim vel diuisim [n] auctoritas intercederet) possent libere commutare. Sed & quia Fratribus ipsis pecuniā per se, vel per alium recipere ipsorum regula districtius interdicit, vo-

Canon generalis à solo Papa conditur.

a ¶ *Ad conditorem canonum.*] qualis est Papa, qui solus generales canones condere potest. 18. dist. c. regula. cum multis cap. seqq. sic & solus Imperator legem generalem condere potest. C. de leg. l. 1. & vlt.

b ¶ *Pertinere.*] eius enim est sua vel antecessorum statuta in melius reformare. de rescript. c. statutum. de sent. excom. c. alma. lib. 6. de re iud. cum olim.

c ¶ *Obesse.*] idest. nocere.

d ¶ *Potius quàm prodesse.*] hoc frequenter contingit ex variatione personarum, causarū, temporum, & locorum. 19. dist. c. sciendū. 61. dist. §. his omnibus. 35. q. 9. c. sententiā. extra de cōsangui. & affi. c. nō debet. in corpore authent. de nupt. §. nos autem. coll. 4.

e ¶ *Obesse valeant.*] præcauenda igitur sunt futura in malum. vt hic. 60. dist. cum Hadrian⁹. 27. dist. in nomine Domini. extra de seruis nō ord. c. 1. ff. loca. l. si quis domum. §. 1. ad Trebel. l. Lucius. §. penult. de dam. infec. l. qui bona. §. cum prætor.

f ¶ *Prouidere.*] concor. ad hoc in corpore authen. de nupt. §. 1. coll. 4. 22. q. 2. c. magnæ. sic enim est in cælesti hierarchia, quæ suam ex causa reperitur sententiam immutasse. eadem causa & q. cap. incommutabilis. & cap. vnusquisque.

g ¶ *Dudum.*] Secunda pars.

h ¶ *Felicis.*] simile de censibus, felicis. lib. 6.

i ¶ *Neque domum.*] quæ indefinite sub inuolucro denotauerat per verbum, nihil. hic magis specificate declarat. aliàs videretur hic vna negatio superflua: super quo vide quod not. in decret. cum inter nonnullos. in 2. glos.

Allegatio indeterminata est admittenda.

k ¶ *Fuerat declaratum.*] non dicit, vbi. & sic not. arg. pro indeterminata allegatione, quòd sit admittenda. ad hoc de cohabi. cleri. & mulie. c. vestra. qui fil. sint legit. per venerabilem. §. vlti. de vita & hone. cleri. cum ab omni. C. de sum. tri. l. 1. & in epistola, inter claras. hoc per Hostien. de ser. non ordi. c. consuluit. & per Petrum de Samp. dicto cap. vestra.

l ¶ *Hoc.*] scilicet quòd professores ordinis sancti Francisci nihil sibi approprient.

m ¶ *In communi.*] super hoc verbo & præcedenti die vt dixi in c. cum inter nonnullos. super eisdem verbis.

Qualiter homicidiū committere dicatur, q proximo detrahit.

n ¶ *Detrahere.*] & male. detrahentem enim proximo Deus persequitur. 23. q. 4. qui peccat. nam vna species homicidij est proximo detrahere: nam quantum in detractore est, priuat animam proximi (quæ melior est pars hominis) omni virtute, per quam anima viuit. Detrahere enim est bona quæ alicui à Deo collata sunt, negare vel inuertere. arg. ff. de iniur. l. item apud. §. hoc autem fere. de pœni. dist. 1. cap. homicidiorum. & ibi not.

o ¶ *Impingentes.*] idest imponentes.

p ¶ *Declarationes huiusmodi.*] scilicet factas per Gregorium & suos prædecessores.

q ¶ *Oblatrantium.*] idest obloquentium in malum.

r ¶ *Claudere.*] ne aliàs ex hoc cōtra ipsos fratres insurgat infamia.

s ¶ *Professorum ipsorum.*] scilicet religionis sancti Francisci.

t ¶ *Conscientijs.*] quas forte scrupulosas habebant semper habendo proprium.

u ¶ *Et sanxit.*] scilicet Nicolaus iij. aliàs iiij. extra de verb. signi.

Actiones an nomine immobiliū comprehendantur.

z ¶ *Mobilium.*] vel se mouentium: quæ tūc censetur. ff. de ver. sig. l. mouentium. nota qd ibidē per glossam quæritur, an nomina vel actiones nomine immobilium comprehendantur. Et primo sentire videtur q sic, iō quia moueri non possunt: tum quia post alia immobilia fit in eis sententiæ executio: post tamen sentit q censeantur mobilia. Sed super hoc verius probabiliter pōt dici, q aut nomina vel actiones competunt pro immobilibus: tunc appellatione immobiliū ideo comprehendunt, quia actionem habens ad rem, ipsam habere videtur. ff. de reg. iur. l. qui actionem. & argu. ad hoc. C. de prædijs minorum. l. si ad resoluendam. vbi minor remittens actionem restituitur, ac si rem immobilem alienaret. aut competunt pro rebus mobilibus, siquidem annuatim præstādis: tūc idē, quia propter perpetuitatem præstationis immobilium appellatione continentur. C. de sacrosan. eccle. l. iubem⁹. in corpore authē. de nō alie. aut permut. reb. eccle. §. hoc ergo. coll. 2. Sed si competunt pro mobilibus simpliciter debitis, tunc mobilium appellatione comprehendi possunt. arg. ff. de reg. iur. l. minus. & l. qui actionem. & dicta l. si ad resoluendam. & C. de quadrien. præscrip. l. 2. & sic potest intelligi quod not. dicta l. mouentium. ad præmissa faciunt in argu. ff. de supelle. leg. l. 3. de leg. 3. hoc legatum. de verb. signi. l. princeps. & l. bonorum. de iure fisci. l. cum qui. ad senatusconsultum Syllan. l. cum fisco. Non obstat quod dicitur, quòd postremo fit executio sententiæ in nominibus. ff. de re iud. l. à diuo Pio. hoc ideo est, ne impediatur executio sententiæ, quæ prompta debet esse, ne aliaa lites ex litibus oriri cōtingat: quod esset si cōtra debitores condemnati agi primitus oporteret. arg. de transact. l. fratris.

Executio sententiæ prompta debet esse.

a ¶ *Reseruandum.*] in illis ergo in quibus concedentes vel offerentes aliquid ioris retinuerunt, quod facere potuerunt. 18. q. 2. cap. Eleutherius. ff. de pact. l. in traditionibus. non videtur per Papam Nicolaum proprietas Ecclesiæ Romanæ retenta.

b ¶ *Plene.*] quasi dicat totū & integraliter. ff. de vsu. l. videamus. §. in Pomiana. de verb. sign. l. plus est in restitutione.

c ¶ *Libere.*] idest, absque cuiusquam contradictione. arg. extra de elect. cū ex eo. de præb. cap. si beneficia. lib. 6. in quibus verbū simile reperitur.

d ¶ *Ipsa.*] vtensilia, & alia supra nominata.

e ¶ *In se.*] scilicet Nicolaum Papam.

f ¶ *Antedictam Ecclesiam.*] scilicet Romanam.

g ¶ *Simplices vsu facti.*] hæc verba occasionem dederunt principaliter editioni huius decre. vt patet ex § sequenti.

h ¶ *Nonnumquam.*] idest, aliquando. simile ff. de condi. & demon. l. nonnumquam.

i ¶ *Vendi expedit.*] ff. de contrah. empt. l. 1. C. de admi. tut. lex quæ.

k ¶ *Concessit.*] scilicet Nicolaus Papa iiij.

l ¶ *Res ipsas.*] supra proxime expressim numeratas.

m ¶ *Habere licet.*] non ergo cum alijs.

n ¶ *Vel diuisim.*] nisi fuisset hoc verbū adiectum, q Generalis & Prouincialis Ministri esset insimul auctoritas exposcenda: ob copulatiuam de sui natura requirentem concursum illorum, quæ copulat. ff. de leg. 3. l. ea tamen. de condi. insti. l. si hæredi plures. extra de rescriptis. ex parte. vbi de hoc.

Copulatiua requirit concursum copulatorum.

a ¶ *Concessit.*]

a ¶ *Concessit.*] scilicet Nicolaus iij. aliàs iiij. vt supra.

Venditio non procedit sine pretio.

b ¶ *Pretio æstimato.*] sine quo venditio procedere non potest. ff. de contrahen. empt. & ven. l. 1. & 2. §. fine. Insti. eo. l. ni. §. pretium.

c ¶ *Gubernatore.*] qui aliàs protector vel conseruator appellari cōsueuit, iuxta priuilegia multis ordinibus concessa.

b ¶ *Et quæ.*] scilicet charitas.

c ¶ *In via.*] scilicet salutis consequendæ: in præsenti enim vita quasi in via sumus, qua ad patriā pergimus, secundū B. Gregoriū.

d ¶ *Suo fini.*] idest, gloriæ æternæ.

e ¶ *Ad quam.*] scilicet perfectionem.

luit & concessit[a], quòd si vendi contingeret res mobiles antedictas pretio[b] æstimato, quod huiusmodi pretium per procuratorem deberet recipi à præfata sede vel Cardinali gubernatore[c] eiusdem ordinis deputandum, per procuratorē eundem in rem licitam, cuius vsus esset permissus eiusdem ordinis Fratribus expendendum: hoc[d] adiecto quòd possent de[e] vilibus rebus mobilibus[f] vel parū valētibus Fratres ipsi pietatis[g] seu deuotionis[h] intuitu, vel pro[i] alia honesta causa & rationabili[k] (obtenta[l] tamen super hoc superiorum[m] suorum licentia) intra vel extra dictū[n] ordinem ordinare. ¶ Quamquam[o] autem pia consideratione motus prædecessor noster ordinauit supradicta[p], illa dicto ordini existimans profutura: ipsa tamen attento[q] modo vtendi Fratrum ipsorum ac dictæ Ecclesiæ subsecuta patiētia[r] circa[s] ipsum non profuisse, sed potius tam ipsis Fratribus, quàm multis[t] alijs obfuisse subsequens magistra rerum experientia[u] noscitur declarasse. Ipsis quidē Fratribus quantum ad statū[x] perfectionis nequaquam profuit reseruatio[y] dominij supradicta: cum enim perfectio vitæ Christianæ principaliter & essētialiter[z] in charitate consistat, quæ ab Apostolo perfectionis vinculum dicitur[a]: & quæ[b] vnit seu iungit aliqualiter in via[c] hominem suo[d] fini: ad quā[e] per contemptum bonorū temporalium & ipsorum expropriationē[f] via disponitur per hoc præcipue, quod sollicitudo[g] quam temporalia in acquirendo, conseruando & dispēsando exigunt[h], quæ[i] plerumque ab actu charitatis retrahit[k], amputetur[l]: restat quòd si sollicitudo eadē post expropriationē huiusmodi[m], quæ[n] ante[o] ipsam inerat, perseueret[p], ad perfectionem[q] huiusmodi talis[r] expropriatio valeat nil conferre: constat autem quòd post ordinationem[s] prædictam non fuerint in acquirendis ac conseruandis bonis[t] prædictis in iudicio & extra minus[u] solliciti quàm ante illam fuerant Fratres[x] ipsi, quamquam sint religiosi Mendicantes alij[y] habentes aliqua in communi[z]. Adhuc nec vtique profuit dictis Fratribus ordinatio[a] supradicta, quantum ad hoc quod propter carentiam talis[b] proprij se pauperiores dicere valeant, quàm si res[c] ipsas cū illo (quo carere se dicunt) dominio obtinerent[d]. Licet etiam prædecessor noster prædictus[e] dominium earum rerum, quæ ipsis fratribus offerri seu conferri[f], aut alias obuenire[g] contigerit,

d ¶ *Hoc adiecto.*] idest, addito.

e ¶ *De vilibus.*] ista vilitas considerari potest aliter quàm ob pretij paruitatem, per hoc quod sequitur, vel parum valentibus, ipsa vilitas referatur ad ipsarū rerum naturā. in corpore auth. de mand. princ. §. si tibi. cum ibi not. coll. 3.

Immobilia non reputantur vilia.

f ¶ *Mobilibus.*] hoc dicit: quia res immobiles, vtpote periculo cōtinuo non subiacentes, viles reputari non consueuerunt. arg. C. quando & qui. quar. pars. l. 2. lib. 10. ff. ad leg. Falc. l. si hæres.

g ¶ *Pietatis.*] puta eleemosynæ.

h ¶ *Deuotionis.*] puta peregrinationis.

i ¶ *Pro alia.*] puta commutationis voti, vel pœnitentiæ.

k ¶ *Rationabili.*] arbitratio consideranda.

l ¶ *Obtenta.*] non ergo sufficeret hoc casu licētiam petere nisi obtineretur, vt aliàs extra de elect. c. q̄ sic. & c. si religiosus. ne cler. vel mo. cap. vt periculosa. lib. 6.

m ¶ *Superiorum suorū.*] intellige immediatorū, vt aliàs dixi de testa. religiosus. lib. 6. de vi. & hon. cle. c. quoniam. de procur. cap. religiosus. Clemens Papa v.

n ¶ *Dictum ordinem.*] id est, personas dicti ordinis, vel intellige ordinem vt iacet, idest, cōmunitatem ordinis.

o ¶ *Quamquam.*] Tertia pars.

p ¶ *Supradicta.*] scilicet §. proxi. supra.

q ¶ *Attento modo.*] per quem non ad simplicem vsum, sed ad cōsumptionem res ipsæ deducebantur.

Patientia multa tolerat.

r ¶ *Patientia.*] quæ frequenter tolerat multa, quæ in iudicium deducta minime tolerat. extra de præben. cum iamdudum. & argu. in corpore authen. in medio litis sacras iussiones non fieri. §. eam autem. coll. 8. C. de tempo. appell. l. vlt. §. illud.

s ¶ *Circa ipsum.*] scilicet modum vtendi.

t ¶ *Multis alijs.*] qui lædebantur ex tali vsu.

Experiētia est rerum magistra.

u ¶ *Experientia.*] quæ magistra rerum dicitur, vt hic: eū per vsum scientiam tribuat in operatione. C. de iudi. l. certi. de no. Codi. cōfir. §. 1. in procœmio Insti. §. cumque. Et nedum simpliciter rerū magistra dicitur, immo efficax appellatur. extra de elect. quàm sit. quia docet & probat. de rescript. statutum. de elect. vbi maius. §. 1. lib. 6. C. vt in possessionem legatorum. l. ipsis rerum. & ex parte fidem adhiberi vult. in corpore authen. de nō alie. aut permu. reb. eccle. §. quod autem. coll. 2. C. de re mili. l. semel. lib. 12. 50. dist. c. vt constitueretur. & ex præteritis vel præsentibus quem instrui in futurum. in corpore authen. quib. mod. na. effi. sui. §. illud. coll. 7. 82. dist. c. plurimos. iuxta fin. in corpore authen. hæc consti. innouat. in prima columna, coll. 8. extra de testa. c. licet ex quadam.

x ¶ *Ad statum perfectionis.*] secundū quem omnia abijcienda sunt pauperibus eroganda. iuxta illud: Si vis perfectus esse, &c. 14. q. 1. in summa. & c. quisquis. not. extra de æta. & quali. ad aures.

y ¶ *Reseruatio.*] scilicet facta Ecclesiæ Romanæ.

Virtutes sine charitate nihil sunt.

z ¶ *Essentialiter.*] hoc dicit, quia sine charitate virtutes cæteræ nihil sunt. de pœnit. dist. 2. §. euidenter. & dist. 3. c. si quid autem.

a ¶ *Dicitur.*] in epistola ad Romanos.

f ¶ *Expropriationem.*] syllaba, ex, hic priuatiue ponitur, vt alias de vsur. cap. vsurarum. lib. 6. alibi autem non priuat, sed ponit. Instit. vi bon. rap. §. sane.

Ex, quandoque priuat, quandoque ponit.

g ¶ *Sollicitudo.*] idest, curiositas & diligentia in temporalibus, quæ interueniens pretia rerum ampliat & deficiens minuit. ff. de iure fisci. l. non intelliguntur. §. diui fratres. negligentia enim cuncta lædere dicitur. in corpore authent. de quæst. §. hæc omnia. coll. 6. iuxta illud quod scribitur, sicut autem artiū in suo quoque opere inuenitur mater instantia, ita nouerca eruditionis est negligentia. 83. distin. cap. nihil.

Negligentia est eruditionis nouerca.

h ¶ *Exigunt.*] nam sine his temporalia periculo subiacent. ad quod ff. de peti. hæred. l. si quod possessor. §. sicut. & l. si ad non. §. fructus.

i ¶ *Quæ.*] scilicet sollicitudo.

k ¶ *Retrahit.*] nam secundum Gregorium cū mens concepta desideria sequitur, seruire rebus conuincitur, quarum amore superatur. 14. q. 1. §. 1. quare ad vitandam nimiam sollicitudinem & mentis nimiam applicationem Christus præcepit non esse de crastino cogitādum. 12. q. 1. habebat Dominus. iuxta verbum Psalmistæ: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere.

Sollicitudo nimia est vitanda.

l ¶ *Amputetur.*] idest, tollatur & submoueatur.

m ¶ *Huiusmodi.*] scilicet temporalium.

n ¶ *Quæ.*] scilicet sollicitudo.

o ¶ *Ante ipsam.*] scilicet expropriationem temporalium.

p ¶ *Perseuerat.*] durante enim vitio, virtus numquam asciscitur, sed demum illi renuntiato. 32. q. 1. cum renuntiatur.

q ¶ *Ad perfectionem huiusmodi.*] scilicet quæ inducitur & disponitur per contemptum & expropriationem temporalium.

r ¶ *Talis expropriatio.*] scilicet postquam remanet sollicitudo sicut prius.

s ¶ *Ordinationem prædictam.*] scilicet factā per Nicolaū iij. aliàs iiij.

t ¶ *Bonis prædictis.*] de quibus mentio facta est 3. §. proxi.

u ¶ *Minus solliciti.*] & sic per hoc à statu perfectionis retrahebantur, vt supra proxi. dicitur.

x ¶ *Fratres ipsi.*] sentientes vtilitatem in rebus talibus inani nomine dominij Romanæ Ecclesiæ reseruato.

y ¶ *Alij.*] vt sunt Prædicatores.

z ¶ *In communi.*] & sic in alijs rebus prædictis se simplicem vsum habere dicebant: re tamen ipsa plus quàm simplex vsuarius in rebus ipsis habebant.

a ¶ *Ordinatio supradicta.*] scilicet Nicolai iiij.

b ¶ *Talis proprij.*] scilicet Romanæ Ecclesiæ reseruati.

c ¶ *Res ipsas.*] de quibus fit mentio supra proxi. §.

d ¶ *Obtinerent.*] & hoc probatur per sequentia, licet etiā, & cætera.

e ¶ *Prædictus.*] scilicet Nicolaus iiij.

f ¶ *Conferri.*] scilicet inter viuos.

g ¶ *Obuenire.*] puta ex vltima alicuius voluntate, licet contra posset exponi.

a ¶ Licet.]

a ¶ *Licet.*] id eſt, licitum eſt.
b ¶ *Vſu facti ſimplici.*] qualiter hoc ſit intelligendum, inferius declaratur.
c ¶ *Pertinere.*] ſcilicet ad Eccleſiam Romanam.
d ¶ *Eſt expreſſum.*] §. proxi.
e ¶ *Eius effectu.*] qui frequenter res ipſas ad totalem à fratribus abdicationem deducit: & talis effectus in eis potius videtur attendendus, quàm inanis demonſtratio ſimplicis vſus facti. arg. C. ſi minor ab hæredit. ſe abſtineat. l. 2. de do. l. vlt. nij. ff. de acquiren. rerum domi. l. ex mandato. C. de his qui à non do. manumit. l. 2. & ibi not. ff. de dona. l. qui mihi donatum. Intentio enim præ omnibus attenditur, ſiue in contractibus, ſiue in vltimis voluntatibus. ff. de contrah. emptio. l. ſed Celſus. §. ſi Auia. de condi. & demonſtrationi. l. in conditionibus. de lega. 1. l. ſi ſeruus plurium. §. vlt. cum ſimilibus.

quarum tamẽ vſum facti dumtaxat habere licet[a] ordini vel fratribus antedictis (vſu facti[b] ſimplici prædictis fratribus reſeruato) in ſe Romanamque Eccleſiam recipiendum duxerit, ac libere pertinere[c] decreuerit, vt ſuperius eſt expreſſum[d]: attento tamen ipſorum fratrum vtendi modo & eius[e] effectu, ac patientia circa modum ipſum Romanæ Eccleſiæ ſubſecuta[f], non ipſe vſus fratrum dici[g] debet, ſed potius Romanæ Eccleſiæ dominium[h] eſſe ſimplex[i]. Quis enim[k] ſimplicem[l] vſuarium dicere poterit, cui rem vſuariam licet[m] permutare[n], vendere[o], ac donare[p]? procul dubio hæc[q] naturæ repugnare noſcuntur, nec ad vſuarium pertinere[r], quæ[s] tamen de rebus mobilibus antedictis[t] faciunt[u] fratres ipſi. Quod autem dominium Romanæ Eccleſiæ reſeruatum[x] ſimplex cenſeri[y] debeat, ex hoc patet, quòd ex illo[z] nullum eidem[a] Eccleſiæ temporale obuenit[b] hactenus[c] commodum, nec ſperatur quòd[d] obuenire debeat in futurum, cum nec[e] intentio reſeruantis[f], nec fratrum ipſorum fuerit, quòd ad quemcumque alium quàm ad Fratres dictatum rerum perueniret compendium[g]: quod[h] procul dubio modus vtendi fratrum ipſorum, & Romanæ Eccleſiæ ſubſecuta patientia euidenter declarauit[i]. Et quòd talis intentio[k] fuerit ordinantis[l], & ex hoc patet, quòd illarum rerum ſibi & Eccleſiæ Romanæ dominium dumtaxat[m] retinuit, quarum vſum facti liceret[n] habere ordini vel fratribus antedictis: talis autem dominij[o] carentia[p] re[q] in præſenti[r], ac ſpe[s] in futurum omnimodo denudati, quo ad paupertatem temporalem, quam[t] altiorem (præ Mendicantibus alijs[u] in communi habentibus[x]) ſibi[y] vendicant dicti[z] fratres, pauperiorem non efficit[a] non habentem. Quòd[b] autem † quo ad res quæ vſu[c] conſumuntur, nõ ſint cenſendi vſuarij[d] fratres ipſi, ex ſequentibus liquet ſatis: dicere ſiquidem quod in talibus rebus[e] vſus iuris vel facti ſeparatus à proprietate rei ſeu dominio poſſit conſtitui, repugnat[f] iuri, & obuiat[g] rationi: nec prædeceſſoris noſtri prædicta fuiſſe videtur[h] intentio[i]: Romanæ Eccleſiæ talium[k] bonorum dominium reſeruare. Quis enim ſanæ mẽtis credere poterit, quòd intentio fuerit tanti[l] patris, vnius

f ¶ *Subſecuta.*] hic dic vt ſ. dixi eod. §. in verbo, patientia. talis enim patientia, vbi aliàs nullum ſubeſſet iuris impedimentum, pro approbatione tacita haberetur. extra de cogna. ſpirit. cap. ſuper eo. & ibi not.
g ¶ *Dici debet.*] ſimplex, quod eſt ſtatim.
h ¶ *Dominium.*] ſcilicet in dictis rebus reſeruatum eſſe.
i ¶ *Simplex.*] repete, dici debet.
k ¶ *Quis enim.*] probat q vſus fratrum non debeat dici ſimplex.
l ¶ *Simplicem vſuarium.*] id eſt, habentem ſimplicem vſum.
m ¶ *Licet.*] id eſt licitum eſt.
n ¶ *Permutare.*] ſcilicet cum alia.
o ¶ *Vendere.*] pro aliquo pretio.
p ¶ *Donare.*] ſcilicet liberaliter.
q ¶ *Hæc.*] ſcilicet poſſe rem vſuariam permutare, vendere, vel donare.

f ¶ *Reſeruantis.*] ſcilicet Papæ Nicolai iiij.
g ¶ *Compendium.*] id eſt vtilitas, vel cõmodũ.
h ¶ *Quod.*] ſcilicet q ad fratres, & non ad alium illatum rerũ perueniret compendium.
i ¶ *Declarauit.*] quaſi dicat, ipſis rerum experimentis hoc clare cognitum eſt. C. vt in poſſ. leg. l. ipſis rerum.
k ¶ *Et quòd talis intentio.*] ſcilicet q ad ipſos fratres, & nõ ad alium dicta rerum vtilitas proueniret.
l ¶ *Ordinantis.*] ſcilicet Papæ Nicolai, vt ſ.
m ¶ *Dumtaxat.*] quaſi dicat: non aliarum.
n ¶ *Liceret.*] licitum foret.
o ¶ *Dominij.*] ſcilicet Romanæ Eccleſiæ reſeruati.
p ¶ *Carentia.*] ſcilicet quã ad fratres ipſos.
q ¶ *Re.*] ſcilicet ipſa.
r ¶ *In præſenti.*] ſcilicet tempore.
ſ ¶ *Spe.*] conſequendi commodum.
t ¶ *Quam.*] ſcilicet paupertatem.
u ¶ *Alijs.*] vt Prædicatoribus.
x ¶ *Habentibus.*] ſubaudi aliqua, ſi non habeat in textu.
y ¶ *Sibi vendicant.*] id eſt attribuunt.
z ¶ *Dicti fratres.*] ſcilicet Minores.

Contentio eſt attendenda.

† *Vide poſt ſum pro § in Clem. Exiui §. propter. vaſt. ſ.* [illegible]

Vſuarius rē in qua habet vſum, non transfert in aliū.

r ¶ *Pertinere.*] Vſuarius enim rem in qua vſum habet, aliquo titulo in alium transferre non poteſt: tum quia dominium eius non habet: cum vſus in quantum eſt ſeruitus de ſui natura in re aliena, non propria ſundatur: quia res propria nulli ſeruit iure ſeruitutis. ff. ſi vſusfruct. petat. l. vtifrui. de ſerui. vbi præ. iure communi. de iure dot. l. cum in fundo. & quia iure alieno conſtituitur. ff. de vſu & habi. l. 2. & l. plenum. inſtit. eo tit. §. 1. cum ijſdem modis conſtituatur, quibus vſusfructus, vt ibi. Et vſusfructus eſt ius vtendi in rebus alienis. ff. de vſu. l. 1. Si igitur dominium non habet, ergo per aliquem titulum illud in alium transferre non poteſt. ff. de regu. iur. l. nemo plus iuris. de acquir. re. dn. l. traditio. extra de dona. inter virum & vxo. c. nuper. 1. q. 1. gratia. & q. 7. c. Daibertum. quod exigitur in titulo permutationis: nam rem alienam permutans permutationem non contrahit. ff. de rerum permu. l. 1. §. vltimo.

Permutatio nõ contrahitur in re aliena.

ſ ¶ *Quæ tamen.*] ſcilicet permutare, vendere, donare.
t ¶ *Antedictis.*] ſcilicet quibus vti licet eiſdem.
u ¶ *Faciunt.*] id eſt facere poſſunt: iuxta ordinationem Nicolai: vel faciunt, ſcilicet de facto: quia hoc eis permittitur per illius ordinationem.
x ¶ *Reſeruatum.*] ſcilicet in rebus prædictis.
y ¶ *Simplex cenſeri debeat.*] ſcilicet potius quàm ipſe vſus fratrum, vt ſupra.
z ¶ *Illo.*] ſcilicet dominio.
a ¶ *Eidem Eccleſiæ.*] ſcilicet Romanæ.
b ¶ *Obuenit.*] præteriti temporis.
c ¶ *Hactenus.*] id eſt, vſque nunc: licet alibi aliter exponatur. ff. de vſufru. l. hactenus.
d ¶ *Quod obuenire debeat.*] & per hoc dominium vel proprietas conſueuit reddi inutilis, vt infra patebit.
e ¶ *Nec intentio.*] intentionis talis defectus impedit tranſlationem commodi vel emolumenti cum & impediat tranſlationem dominij. ff. de acquiren. rerum ...

a ¶ *Non efficit.*] hoc ideo: quia habere dominium quod nullo tempore poſſet commodum illi cuius eſt, reportare, nihil diminuit de commodo, quod penes alium reperitur: quare pauperiorem ex hoc dicere ſe non poteſt: cum paupertas ex ſolo non habere commodũ inducatur. 12. q. 3. cap. pauper. immo ex hoc tale dominium inutile penitus reputatur. C. de vſuf. l. antiquitas. inſti. eo. tit. §. ne tamẽ. magis non haberi, quàm haberi forte expediens. arg. ff. de ædil. edic. l. bouem. §. aliquando.
b ¶ *Quod autem.*] Quarta pars.
c ¶ *Vſu conſumuntur.*] vt ſunt res ad victum humanũ neceſſariæ. inſti. de vſufru. §. conſtituitur. ff. de vſufruc. earum rerum, quæ vſu conſumuntur. l. ſi tibi vini. & de verb. ſign. l. verbo victus.
d ¶ *Vſuarij.*] ſcilicet ſimplices.
e ¶ *Rebus.*] ſcilicet vſu conſumptibilibus.
f ¶ *Repugnat.*] cum habens in talibus vſum, earum dominiũ cenſeatur habere. ff. de vſufr. earum rerum, quæ vſu conſumuntur. l. ſed de pecunia. & l. ſi tibi. inſti. de vſufr. §. conſtituitur. & ſeq. & In talibus rebus habere vſum, tantum eſt ſicut habere vſumfructum, vt dicto tit. ff. l. hoc ſenatus. §. vlt. & l. quoniam. § 1. In alijs autem rebus non eſt ita: quia in illis plus eſt in vſufructu quàm in vſu. ff. de vſu & habit. l. ſi habitatio. §. ſi vſus. & l. plenum. inſti. de vſu & habi. §. minus. cum ſimilibus.
g ¶ *Obuiat rationi.*] eſt igitur extirpandum neceſſario, cum ratione careat. 68. diſt. c. corepiſcopi.
h ¶ *Videtur.*] id eſt præſumitur.
i ¶ *Intentio.*] ad quam eſt præ omnibus recurrendum. extra de præbend. cum olim. & eod. tit. quia ſæpe. lib. 6. de conceſ. præben. auctoritate Martini.
k ¶ *Talium bonorum.*] ſcilicet vſu conſumptibilium.
l ¶ *Tanti patris.*] q a nõ ſolũ purus homo, ſed & vicarius Chriſti fuit. de tranſla. epiſ. c. inter. de re iud. ad Apoſtolicæ. §. nos. libr. 6.

Accipe ſinonimo: hoc enim dicit gloſ. hac ad attendendum ampliſſimam R. mani Pontificis poteſtatẽ, ſicut notatum eſt ſu per gloſſa in proœmio Clem. in verbo Papæ & hac editione.

oui, seu casei aut frusti panis, & aliorum vsu consumptibilium, quæ sæpe fratribus ipsis ad consumendum euestigio [a] conferuntur, dominiū Romanæ Ecclesiæ, & vsum fratribus retinere [,] profecto probabile nō videtur [b], præsertim cum illorum bonorum dumtaxat [c] dominium præfatæ Ecclesiæ reseruauerit, quorum [d] simplex vsus facti pertinere potest ad fratres dicti ordinis: quod [e] nequaquā potest in rebus vsu consumptibilibus [f] reperiri, in quibus nec ius vtendi, nec vsus facti separata à rei proprietate seu [g] dominio possunt constitui vel haberi [h]. Et quòd de [i] talibus rebus non intellexerit [k], euidenter ostendit, dum responder [l] legi [m] dicenti, non posse vsumfructum à dominio perpetuo separari, ne dominium dominis, semper abscedente [n] vsu, inutile [o] redderetur. quæ quidem lex de rebus illis intelligitur, quarum penes vnum vsus rei, & penes alium dominium possit (licet [p] inutile) remanere [q], quod [r] nequaquam in rebus vsu consumptibilibus potest esse, cum in illis per vsum vel abusum [s] vsuarij substantia talis rei esse [t] desinat, & per consequens proprietas etiam inutilis non subsistat [u]. Cum enim vsusfructus prout est in re [x] constitutus, qui seruitus dicitur personalis [y], & pro quo reales [a] competunt actiones, nihil sit aliud quàm ius vtendi, nec vsus, qui etiam personalis [b] est seruitus, sit aliud quàm ius tantum vtendi rebus. [c] alienis salua [d] rei substantia, id est [e], ius percipiendi fructus & vtilitatem [f] aliam in totum [g] vel pro parte [h] suo nomine [i], qui possunt ex re in qua vsusfructus seu vsus constituitur, prouenire [k], propter [l] quod proprietas reputatur inutilis, à qua perpetuo ab-

a [¶ Euestigio.] id est de proximo. arg. ff. de offic. præsi. l. plebiscito. de rescrip. statutum. §. insuper. lib. 6. de ita. mo. c. periculoso. §. verum. eod. lib.

b [¶ Non videtur.] cum per tantum patrem de tam modicis curandum verisimiliter non fuerit. arg. ff. de iud. l. sed & si susceperit. §. sed & si proponas. extra de simo. etsi quæstiones. cum similibus. Et super hoc videre potes ea quæ aliàs super hoc plene dixi in decret. Execrabilis. in glos. q redundare.

c [¶ Dumtaxat.] quasi dicat, non aliorum.

d [¶ Quorum.] scilicet bonorum.

e [¶ Quod.] scilicet ad fratres dicti ordinis pertinere simplicem vsum facti.

f [¶ Consumptibilibus.] id est quæ per vsum consumuntur.

g [¶ Seu dominio.] id est existenti sine proprietate & dominio.

h [¶ Vel haberi.] hoc j. multis rationibus comprobatur.

i [¶ De talibus rebus.] scilicet vsu consumptibilibus: & quarum vsum potest ad ipsos fratres pertinere.

k [¶ Non intellexerit.] scilicet Papa Nicolaus.

l [¶ Dum respondet.] in dicto c. Exijt.

m [¶ Legi.] istam legem habes ff. de vsuf. l. omniū. §. constituitur. Insti. eo. tit. §. cōstituitur. C. eod. tit. l. antiquitas.

n [¶ Abscedente.] id est. separato existente: sic exponitur dicto §. constituitur.

o [¶ Inutile redderetur.] Not. rem dici penitus inutilem, cuius vsus & cōmoditas perpetuo submouetur vt hic, & in 1. lege ſ. proxime allegatis. huius ratio potest dici: quia omniū rerū subsistentiā vel existentiam natura naturans, id est Deus cōparauit, vt ex eis humana natura fructus perciperet. inst. de rerum diui. §. in pecudū. quæcunque enim in terris facta sunt, ad seruitium hominis facta sunt, cum sit dignissima creaturarum. ff. de ædi. edic. l. iustissime.

Hominis seruitio cūcta sunt deputata.

p [¶ Licet inutile.] quo ad commoditatem vsus.

q [¶ Remanere.] scilicet de ipsarum rerum subsistenti natura.

r [¶ Quod.] scilicet q vsus penes vnum & proprietas inutilis penes alium valeat remanere.

s [¶ Vel abusum.] licet aliàs abusus in mala parte sumi consueuerit, vt dixi in decre. cum inter nonnullos. hic tamen in bona sumitur: quia in talibus rebus vsus & abusus idē sunt. ff. de vsufr. ea. rerum quæ vsu consu. l. hoc senatus. §. 1. & vlt. cū similibus: & ideo appellatur abusus: quia per vsum in talibus rebus res ipsæ ad totalē exinanitionem deducuntur: & de esse ad non esse reducuntur. vt hic.

Abusus in bonam & malam partē sumitur.

t [¶ Esse desinat.] qualiter talium rerum substantia habet per vsum tolli, vel in parte minui, dicitur ff. de vsufru. earum rerum, quæ vsu consu. l. 1.

u [¶ Non subsistat.] eius enim quod non est, nulla est substantia de præsenti. ff. de leg. 1. l. q in rerum. de verb. obl. l. interdum. inst. de inuti. stip. ŝ. responso.

x [¶ In re constitutus.] vel inter viuos per pactum, vel iudicialem adiudicationem, vel per vltimam voluntatem. ff. de vsufru. pluribus. §. 1. Insti. eo. tit. §. 1. Et dicitur in re constitutus, id est in certo corpore, quo sublato & ipsum vsumfructum tolli necesse est. ff. de vsufr. l. 2. inst. eo. tit. in prin. & §. finitur. ff. quib. mo. vsufr. tol. l. repeti. §. rei. dicitur & in re constitui: quia rem ipsam afficit sicut ceteræ seruitutes.

y [¶ Personalis.] quia personæ constituitur etiam prædium non habenti: quod non est in seruitutibus realibus & prædialibus. ff. de ser. l. 1. comm. prædi. l. 1. & cum persona finitur. ff. quib. mo. vsusfru. amittatur. l. sicut. §. morte. nec a persona abdicatur. immo si in alium per commercium transferatur, statim rei domino applicatur. ff. de iure do. l. vsusfructus. & dicto §. finitur. licet commoditas fructuum percipiendorum per cōmercium in alium transferri possit: & ita intelligitur lex, quæ aliàs contrarium diceret. ff. de vsufr. l. arboribus. §. vsusfructuarius. de peri. & commo. rei venditæ. l. necessario. §. vlt. aliàs est sub l. q si pendente. & de nouatio. l. 4. arg. etiam ad hoc extra de loca. c. vestra.

Vsusfructus quare dicitur personalis seruitus.

a [¶ Et pro quo.] scilicet petendo tamquam agenti competenti: vel negando alicui competere.

a [¶ Reales competunt actiones.] scilicet confessoria & negatoria. ff. si vsusfruct. petatur. l. 1. & l. vti frui. §. vtrum. & §. si patris. si seruitus vē dicetur. l. loci corpus. §. in confessorio. In rem confessoria competit asserenti sibi deberi seruitutem: negatoria illi qui negat alteri fore debitam. eod. tit. l. 2. Dicuntur autem reales actiones confessoria & negatoria, ab impositione talium nominum: non autem ex hoc prout aliqui dixerunt, quia confessoria verbis affirmatiuis: negatoria verbis proponitur negatiuis: nam & quandoque confessoria verbis negatiuis: negatoria affirmatiuis propoui reperitur: vt in seruitute altius non tollendi est videre. ff. d no. ope. nun. l. si priusquam. Insti. de actio. § æque. & ibi not. & dicta l. 2. Dicas etiā q istæ reales actiones, quæ pro iuribus incorporalibus competunt, dantur etiam illi qui possidet, vel quasi ipsum ius corporale, q quasi possideri videtur. quandiu in contrarium per alium factum non est. ff si seruitus ven. l. si forte. §. sciendum. & l. sicut. §. sed si quæratur. Secus autem in actionibus realibus competentibus pro corporalibus. quæ non dantur possidenti & detinenti: nam possidenti non est prodita in rem actio. ff. vti pos. l. 1. §. interdictum. institu. de act § sie itaque. licet possidenti, sed non detinenti detur. ff. de rei ven. l. officium. not. de hoc extra de iud. c. examinata. Si quæras quæ sit ratio quare realis actio possidenti & detinenti non detur pro re corporali, se pro re incorporali? Respondeo: rei vendicatio non datur ad alium effectum, nisi q possessio corporalis penes conuentum existens in actorem transferatur. de rei ven. l. qui restituere. C. de alie. iudicij. l. 1. cum igitur actor illam quam petit, penes seipsum excludit, quia qđ petit, intus habet: sufficit enim sibi q effectualiter possideat. dicto §. interdum. Sed realis actio pro incorporalibus competens, non datur ad illum effectum tantum: sed vt ille qui debet seruitutem, nihil faciat, nullumque impedimentum præstet: sed patiatur illum cui debetur pacifice illa vti. ff. de vsufru. l. 3. §. 1. de seruitu. l. quotiens. de seruitu. rusti. prædi. l. 2. in fi. cum similibus. expedit igitur, q ipsi possidenti detur actio, vt submotionem impedimenti aduersarij & eius potentiam consequatur: cum aliter iure etiam suo vti libere & plene non posset.

Vsumfructu quibus actionibus petatur.

Actio realis an possidenti detur.

Actio realis non detur possidenti pro re corporali, sed bene pro re incorporali.

b [¶ Personalis est seruitus.] ff. de serui. l. 2. & quare dicatur personalis: die vt dixi de seruitute vsusfructua. ŝ. in gl. quia personæ.

c [¶ Rebus alienis.] hoc dicit: quia res propriæ nulli seruire possunt iure seruitutis, vt dixi ŝ. in gl. vsuarius.

Seruit nemini sua res.

d [¶ Salua rei substantia.] id est, ne in totum pereat rei substantia. ff. de vsufru. l. 1. & ita ibi nota.

e [¶ Id est.] exponit illa verba, ius vtendi, posita in definitione vel descriptione vsusfructus vel vsus.

f [¶ Vtilitatem aliam] puta deambulandi, gestandi, id est, solatiandi in fundo vsufructuario vel vsuario. ff. de vsu & habi. l. plenum.

g [¶ In totum.] hoc referas ad vsufructuarium, qui omnes fructus rei suos facit. ff. de vsufru. l. vsufructu legato. in fi. & l. nē si fundi.

h [¶ Pro parte.] hoc ad vsuarium referendum est, qui fructus rei in totum suos non facit, sed illos solum qui sibi ad vsum sufficiūt. instit. de vsu habi. §. minus. ff. eod. tit. l. si habitatio. §. si vsus. & l. plenum. & l. fundi.

i [¶ Suo nomine.] quasi dicat iure suo, non alieno.

k [¶ Prouenire.] intellige vel artificialiter vel naturaliter, vt colligitur ex iuribus, ŝ. glo. proxi. allegatis.

l [¶ Propter quod.] scilicet quia vsufructuarius & vsuarius omnes rei fructus vel partem recipiunt iure suo.

a [¶ Abscedit.]

a ¶ *Abscedit.*] id est separatur. & quæ sit huius ratio, dic vt dixi ş. in glo. not. rem dici.

b ¶ *Ipsis stantibus.*] id est, in sua essentiali substantia perseuerantibus.

c ş *Vtilitas prouenire.*] exemplum potest poni per iura. ff. de vsu fruct. l. statuæ. à contrario sensu, de ope. seruo. l. vlt. cum enim vsusfructus & vsus sint ius tantum, quo quis potestatem assequitur rei fructus & vtilitates alias consequendi, sublata & non existente tali vtilitate, videtur non existere ius ad illas tantum indultum. ff. de vsu fr. l. 2. insti. eod. tit. in prin. sicut sublata re sine culpa, submouetur ius ad illam petendam competens. ff. de cond. furti. l. in re furtiua. & argu. ff. de leg. 3. l. mortuo boue.

quàm per alium sensum animis hominum infigitur. insti. de gra. cogna. §. vlt.

t ş *Reperiri.*] cum ipsæ per vsum consumptioni totali subijciantur: & de esse ad non esse redigantur.

u ¶ *Rursus nec simplex.*] scilicet sine dominio existens.

d ¶ *Requiritur.*] ratio est, quam dixi in glos. proxi. præcedenti.

e ¶ *Vsu consumptibiles.*] illis enim in sua substantia remanentibus nulla inducitur vtilitas: cum ipsa non insurgat nec proueniat, nisi ex talium rerum consumptione. insti. de vsufruc. §. constituitur.

f ¶ *A quoquam haberi.*] ratio est, quam dixi ş. prox. in gl. exemplum.

g ¶ *Adhuc.*] probat vlterius, quod in rebus consumptibilibus simplex haberi nequeat vsus facti.

Seruitus personalis est triplex.

h ¶ *Nec seruitus personalis.*] quæ est triplex scilicet vsusfructus, vsus & habitatio. aliæ dicuntur reales seu prædiales. ff. de serui. l. 1. de vsufr. l. si quis binas. & ibi not. & ratione seruitutis personalis dicitur quis in re ius habere: cum contra quemlibet rei possessorem peti possit. ff. si vsusfr. pet. l. vti frui. §. vtitur. Ius autem vtēdi iure seu seruitute, potest dici illud qđ superficiario in re superficiaria competit vel emphyteutæ, vel feudatario. ff. si ager vectigalis. l. 1. & 2. de superficie. l. 1. §. vlt.

scedit [a] vsusfructus seu vsus constitutus rebus ex quibus ipsis [b] stantibus vsufructuario seu vsuario nulla possit vtilitas [c] prouenire: paret quòd ad hoc quòd talis vsusfructus vel vsus in re aliqua constitui valeat, requiritur [d] quòd ex re illa possint fructus vel vtilitas (salua ipsius rei substantia) ad fructuarium vel vsuarium peruenire. Quòd si nulla ad ipsos posset ex re ipsa vtilitas (salua rei substantia) peruenire, quales res constat esse vsu [e] consumptibiles, nequaquam posset in rebus ipsis cuiquam vsusfructus vel vsus constitui, vel à [f] quoquam haberi. Adhuc [g] nec ius vtendi, quod nec est ius in re, nec [h] seruitus personalis, sed [i] mere ius personale, pro quo reales [k] actiones non [l] competunt, in rebus talibus [m], vel rebus ipsis vtendi potest constitui vel haberi, cum & ius tale [n] exigat, quod ex re ipsa, quæ ad vtendum conceditur [o] tali modo ad vsuarium peruenire posset vtilitas [p] aliqua, ac cum vsu permanere vsuarij substantia [q] salua rei, quod [r] nequaquam potest (sicut ad [s] sensum potest percipi) in rebus vsu consumptibilibus reperiri [t]. Rursus nec simplex [u] vsus, qui nec [x] est seruitus, nec [y] pro illo competit ius [z] vtendi, in talibus [a] rebus potest constitui vel haberi: cum enim vti re aliqua, nihil sit aliud proprie, quàm fructus rei siue vtilitatem [b] aliam in solidum vel pro parte recipere, qui [c] ex ea possunt (salua rei substantia) prouenire, restat quod re illa vti [d] quis nequeat, ex qua (eius salua substantia) nulla sibi prouenire potest vtilitas, quales res vsu consumptibiles esse [e] constat. Ex [f] quibus paret, quòd nec vsus qui est seruitus [g] personalis, nec ius vtendi quod nō est seruitus, sed mere ius [h] personale, nec actus ipse vtendi sine iure [i] aliquo, possunt in rebus vsu consumptibilibus constitui, vel haberi, cum quodlibet præmissorum [k] exigat, quòd ex re ipsa (salua rei substantia [l]) possit habenti ius vtendi, seu [m] vtenti ex re ipsa vtilitas aliqua prouenire: quod vtique in rebus nequit vsu consumptibilibus reperiri [n]. ¶ Nec [o] obuiat supradictis [p], quòd idem [q] prædecessor noster in ordinatione prædicta etiam illorum [r] quæ ad vitæ sustentationem pertinent; sibi & Romanæ Ecclesiæ dominium reseruarit: hoc enim [s] de rebus illis dumtaxat [t] debet intelligi, quæ vsu non sunt [u] consumptibiles, sine quibus humana vita non est [x] sustentabilis, quæ vtique non sunt pauca [y]. Licet [z] autem in rebus vsu consumptibilibus nec ius vtendi [a], nec ipsum [b] vti possit constitui vel haberi, ipsis [c] tamen poterit ius abuti. Abuti autem (dum tractatur de rebus vsu consumptibilibus) pro rei consumptione sumitur [d], quod ei opponitur, quod est [e] vti. Vti quidem præsupponit quòd cum vsu, salua rei substantia, maneat [f]; sed abuti exigit [g],

x ¶ *Nec est seruitus.*] & sic per consequens ius in re non imponens.

y ¶ *Nec pro illo.*] scilicet simpliciter vsu facti.

z ¶ *Ius vtendi.*] scilicet qualitercunque quæsitū.

a ş *Talibus rebus.*] scilicet vsu cōsumptibilib⁹.

b ¶ *Vtilitatem aliam.*] quæ considerari potest iuxta rei visibilis qualitatem. ff. de vsufruct. l. numismatum. & l. si cuius. §. vlt. aliàs est sub l. æquissimum.

c ¶ *Qui.*] scilicet fructus, vel alia vtilitas.

d ¶ *Vti quis nequeat.*] scilicet durabili vsu perseuerante: aliàs momentaneum dicitur, vt infra sequitur.

e ¶ *Esse constat.*] cum (vt supra dixi) per vsum esse penitus desinant.

f ş *Ex quibus.*] supradictis, versi. quod autem. hucusque.

g ş *Seruitus personalis.*] ff. de serui. l. 1.

h ş *Ius personale.*] dic vt ş. proxi. dixi in versi. sed mere.

i ¶ *Sine iure aliquo.*] hoc inferius latius explicabitur.

k ¶ *Præmissorum.*] scilicet vsus, quod sit seruitus personalis: vel quod sit ius mere personale: vel actus vtendi aliquo iure.

l ¶ *Substantia.*] aliàs desinit in ea omnis vsus, vt ş. dixi.

m ş *Seu vtenti.*] scilicet sine aliquo iure.

n ¶ *Reperiri.*] quia per vsum totaliter esse desinunt, vt prædixi.

o ¶ *Nec obuiat.*] Quinta pars.

p ¶ *Supradictis.*] scilicet in parte præcedenti: & maxime in versi. quod autem.

i ¶ *Sed mere.*] quasi dicat, non iure competens, nec rem afficiens, sed tantum personæ cohærens, rei possessorem non sequens. ff. ad Treb. l. 1. §. si hæres.

k ¶ *Reales actiones.*] scilicet confessoria & negatoria.

l ¶ *Non competunt.*] sed actio personalis ex pacto. argu. ff. de seru. l. vt pomum. de serui. rusti. prædio. l. prætoris. cum ibi not. de vsufruct. si quis binas.

m ¶ *In rebus talibus.*] scilicet vsu consumptibilibus.

n ¶ *Ius tale.*] scilicet mere personale.

o ¶ *Conceditur.*] vt est videre in commodatario, cui ad certum vsum res conceditur. ff. commodati. l. in commodato. §. sicut. extra eo. tit. c. 1. vel creditori vel depositario, quibus vsus rei obligatæ vel depositæ permissus est: expresse in creditore, vel tacite in depositario. ff. depositi. l. die. §. 1. & C. eo. tit. si depositi.

p ¶ *Vtilitas aliqua.*] consideranda iuxta rei ad vtendum concessæ qualitatem.

q ¶ *Substantia salua rei.*] sublata enim re nullus in ea vsus potest subsistere.

r ¶ *Quod.*] scilicet ius vtendi substantia salua rei.

s ¶ *Ad sensum.*] scilicet visus, per quem oculata fide veritas magis

q ş *Idem prædecessor noster.*] scilicet Nicolaus quartus.

r ¶ *Illorum.*] scilicet bonorum.

s ¶ *Hoc enim.*] scilicet quòd dominium talium bonorum sibi reseruauerit.

t ¶ *Dumtaxat.*] quasi dicat, nō de alijs: per ea quæ dicta sunt. ş. prox.

u ş *Non sunt consumptibiles.*] subaudi, sed durabiles.

x ¶ *Non est sustentabilis.*] scilicet commode.

y ¶ *Non sunt pauca.*] subaudi, immo multa: sicut est habitatio, stratus siue lectus, & similia. ff. de verb. sig. l. quos nos. §. viuere. de au. & arg. leg. l. vestis. §. virilia. & §. familiaria. cum similibus.

z ¶ *Licet autem.*] Sexta pars.

a ¶ *Nec ius vtendi.*] quod esse debet salua rerum substantia.

b ¶ *Nec ipsum vti.*] scilicet durabile.

c ¶ *Ipsis.*] scilicet rebus consumptibilibus.

d ¶ *Sumitur.*] probatur hoc ff. de vsuf. earum rerum quæ vsu consu. l. hoc senatus. §. 1. & seq. nam abusus in rebus talibus pro assumptione, id est consumptione accipitur, vt ibidem dicitur.

e ¶ *Quod est vti.*] cum de se non sit ei consumptibile, sed conseruabile. ff. de vsuf. l. 2. insti. eo. tit. in princ. & statim sequitur.

f ¶ *Maneat.*] vt in iuribus. ş. proxim. alleg. & ff. de vsu & habi. l. plenum.

g ¶ *Exigit.*] scilicet necessario.

quód cum actu huiusmodi rei substantia consumatur[a]: cum abuti[b] nihil aliud quàm contra naturam vsus vti[c] in hac[d] materia proprie possit dici. Licet autem[e] quis re vsibili[f] absque iure vtendi aliquo vti[g] possit, ipsum[h] tamen vti etiam in re[i] tali absque iure vtendi separato à dominio vel coniuncto, nec ab aliquo potest[k] constitui, nec[l] à quoquam haberi. Et quód[m] talis vsus constitui nequeat, ex hoc patet, quód dare vel constituere quod suum non[n] est, nec ad se[o] pertinet, nemo[p] potest: licet interdum illud[q] dare possit aliter quàm sit[r] suũ. Actus autem ipse vtendi ad vtentem pertinet inquantum quis suorum actuum per liberum arbitrium & voluntatem dominus dicitur[s], cũ per[t] hoc illos non exercere valeat vel etiam exercere: non autem actus ipse vtendi ad eum[u] pertinet, qui concedit alij, quod in re sua actum illum valeat exercere: quod[x] vtique nihil est aliud, quàm quod actum suũ ad rem concedentis ad actum suũ vtens valeat applicare. Sicut[y] qui equum suum alicui cõmodat, non actum equitandi cõcedit[z] commodatario, sed quod actum illũ[a] in equo suo valeat exercere: quod non est vtique actum vtẽdi simplicẽ concedere sine[b] iure, cum hęc concedere nihil sit aliud quàm cõcedere ius vtendi: quod quidẽ ius[c] vtendi separatum à proprietate seu dominio in rebus quæ vsu consumuntur, nequit[d] constitui: vt patet manifestius ex prædictis. Præterea[e] quód simplex vsus, id est, sine iure vtendi à proprietate seu dominio separatus, etiam in re vsibili haberi nequeat, sic probatur: Si enim possit haberi vsus[f] talis; aut ante actum ipsum, aut in ipso actu, aut post completum actum huiusmodi haberetur[g]. Quód autem hoc nequeat fieri, ex hoc patet, quod non est, nequaquam[h] haberi potest: patet autem, quód actus ipse antequam exerceatur, aut etiam dum exercetur, aut postquam perfectus est, in rerum natura non est, ex quo sequitur quód haberi minime potest: licet enim & ante actum ipsum quis facultatem illam habeat exercendi: per[i] hoc tamen actus ipse in rerum natura nisi in[k] potentia, non[l] existit: cum autem actus est in fieri[m], nec adhuc quód ipse actus in rerum natura sit, potest[n] dici, licet pro eo quod sit in fieri[o], dici possit: quod enim de actu[p] qui est in fieri[q], præterijt, vel futurum est, iam non est in rerum[r] natura, sed in[s] memoria, vel[t] apprehensione tantum est: quare, nisi prout in memoria, vel apprehensione

a ¶ *Consumatur.*]cum sine consumptione in talibus rebus non sit vsus: vnde quasi assidua per mutatione extingui dicuntur. Insti. de vsufr. §. constituitur.
b ¶ *Cum abuti.*] scilicet de se rei consumptibile.
c ¶ *Vti.*] de sui natura rei conseruabile.
d ¶ *In hac materia.*]hoc dicit quia in alia materia abusus in alia parte sumitur, & ideo reprobatus. quod dic vt s. in glos. licet aliàs.
e ¶ *Licet autem.*]adhuc probat ꝙ vsus facti absque alio iure haberi non possit.
f ¶ *Re vsibili.*] id est apta ad vtendum.
g ¶ *Vti possit.*] scilicet de facto. vt est videre in fure, prædone, raptore, & simili.
h ¶ *Ipsum tamen.*] id est ipsa potestas vtendi.
i ¶ *In re tali.*] scilicet vsibili.
k ¶ *Potest constitui.*] cũ regulariter quis alteri nequeat constituere qđ non habeat: vt dixi in parte præcedenti, in glos. vsuarius enim. & statim sequitur.
l ¶ *Nec à quoquam haberi.*] cum enim habere proprie cum effectu debeat intelligi ff. de verb. sign. l. nomen filiarum. §. habere. sequitur ꝙ vti re vsibili absque aliquo iure vtendi, non sit vsum habere: cum ex hoc illud appareat alienum. arg. 14. q. 4. quid dicam. 93. dist. illud. 16. q. 4. licet. C. de fun. rei priua. l. vsus aquæ lib. 11.
m ¶ *Et quod talis vsus.*] scilicet absque aliquo iure vtendi.
n ¶ *Suum non est.*] scilicet quo ad dominiũ.
o ¶ *Nec ad se pertinet.*] scilicet alias quàm iure dominij. Et hoc dicit, quia aliquando quis id quod ad se pertinet sine dominio alteri constituit: vt inquilinus, qui domum conductam alteri locando eius vsum transfert. C. commoda: i. l. nemo prohibetur. Et vsufructuarius qui non est dominus, vsumfructum transfert. ff. de vsufru. arboribus. §. vsufructuarius.

Vsufructuarius vsumfructũ trãsfert.

p ¶ *Nemo potest.*]nisi ea vi pacti, iuris vel iudicis auctoritate aliud contingat. extra de do. inter vir. & vxor. c. nuper. ff. de reg. iur. nemo plus iuris. in quibus de hoc cum similibus.
q ¶ *Illud.*] scilicet quod suum est, vel ad se pertinet.
r ¶ *Quam sit suum.*] hoc dicit propter dominiũ proprietatis, qui in ipsa habet vsumfructum causalem: & tamen non illum causaliter, sed formaliter alteri constituit: licet ipsum taliter, id est formaliter non habeat. arg. ff. si vsusfr. peta. l. vti frui. & ideo pactionibus dicitur posse constitui. ff. de vsufru. l. 3. insti. eo. tit. §. 1.

Vsusfructus formalis differt à causali.

s ¶ *Dominus dicitur.*] vnde legitur ꝙ libertas est naturalis facultas eius quod cuique facere libet, nisi quod vi aut iure prohibetur. ff. de sta. ho. l. libertas. & ideo scribitur, ꝙ vis animæ non infertur. 22. q. 5. §. 1. Licet autem quis suorum actuum dicatur dominus per naturalem libertatem arbitrij, non autem membrorum suorum dominus dicitur, vt illorum æstimationem facere possit. ff. ad leg. Aquil. liber homo. cum illam æstimationem non recipiant. ff. si quad. paup. fecis. dicatur. l. ex hoc. de ijs qui deie. vel. effu. l. vlt.

Libertatis definitio.

Membrorum dominus proprio rum nemo videtur.

t ¶ *Cum per hoc.*] scilicet liberum arbitrium.
u ¶ *Ad eum pertinet.*] ratio huius est: quia actus vel opera vnius non est alterius. ff. de condi. indeb. l. si non sortem. §. libertus.
x ¶ *Quod.*] scilicet concedere alteri in re sua actum aliquem exercere.
y ¶ *Sicut.*] exemplificat.
z ¶ *Concedit cõmodatario.*] cum illum per se habere noscatur.
a ¶ *Actum illum.*] scilicet equitandi.
b ¶ *Sine iure.*] scilicet vtendi: immo cum iure vtendi fit talis concessio.
c ¶ *Ius vtendi.*] in tantum ꝙ non est reuocabile, nisi actu completo. ff. commodati. l. in commodato. §. sicut. extra eo. tit. c. 1.
d ¶ *Nequit constitui.*] cum in rebus talibus habens vsum proprietatem censeatur habere: vt pluries dixi in parte præcedenti.
e ¶ *Præterea.*] probat adhuc simplicem vsum facti absque aliquo iure esse non posse.
f ¶ *Vsus talis.*] scilicet absque aliquo iure.
g ¶ *Haberetur.*] vltra illa nullum tempus est dare: quia omne tempus vel in præteritum, vel in præsens, vel futurum diuiditur. ff. de iniusto testa. l. cum in secundo. insti. de verb. oblig. §. conditiones. ff. si certum pet. l. cum ad præsens. cum legibus sequentibus.
h ¶ *Nequaquam haberi potest.*] comprobatur hoc per iura. ff. com. præd. l. si seruitutis. §. futuro. sicut & persona quæ nondum est, re aliqua vti non potest. ff. de iure codic. l. quidam referunt. extra de eccle. ædi. c. ad audientiam 2. sicut quod in rerum natura non est, in stipulationem deduci non potest. insti. de inu. stipu. circa princ. & per alia quæ dixi in c. cum inter nonnullos.
i ¶ *Per hoc tamen.*] scilicet, ꝙ habet facultatem illum exercendi.
k ¶ *Nisi in potentia.*] talis potentia aliàs appellatur aptitudo. extra de bap. maiores. §. cæterum. sicut de iustitia inquantum est humana creatura, dicitur, ꝙ est constans & perpetua volũtas, in potentia videlicet vel aptitudine: quia in actu frequenter est contrariũ. ff. de iust. & iu. l. iustitia. Et de matrimonio qđ est cõiunctio maris & feminæ, indiuiduam vitæ consuetudinem retinens, scilicet aptitudine vel proposito: licet non actu. Insti. de iure persona. circa princ. 27. q. 7. §. 1. & de possessione momentanea. C. momenta. poss. l. 1. qui legitimam personam. l. momentaneæ.

Matrimonij definitio, & explicatio.

l ¶ *Non existit.*] opus est facto: quod quidem sola voluntas vel facultas non inducit, sed operatio facti. ff. de const. pec. l. promissorum. § constituto. qui. mo. pi. vel hypo. sol. l. sicut. §. si voluntate. de re iud. l. 4. §. ait prætor. de pig. act. l. non est mirum. extra de offic. ord. pastoralis. §. vlt. vt lit. non conte. quoniam. §. in alijs. cum ibi not. de eo qui mit. in pos. c. 1. in fi. de hoc de re iud. cum aliquibus.
m ¶ *In fieri.*] id est, exercitio ipso facti.
n ¶ *Potest dici.*] quia actus aliquis antequam completus sit, esse completus dici non potest: sicut de illo qui est in via eundi ad sanctum Iacobum, dici non potest ꝙ iuerit, donec intentionem suam compleuerit. arg. ad hoc. ff. de cond. ob cau. l. si pecuniam. de verbo. oblig. l. si ita stipulatus essem. de fur. siue ignur. instit. de obli. quæ ex deli. nasc. §. manifestus. C. de posthu. hære. inst. l. penult. ad Syllania. l. penult.
o ¶ *In fieri.*] expone vt s. proxi.
p ¶ *De actu.*] scilicet inchoato.
q ¶ *In fieri.*] scilicet completo.
r ¶ *In rerum natura.*]hoc referri ad præteritum & futurum potest.
s ¶ *In memoria.*] scilicet præteriti.
t ¶ *Vel apprehensione.*] scilicet futuri.

a ¶ *Haberi.*]

a ¶ *Haberi.*] scilicet de praesenti.
b ¶ *Momentaneum.*] idem per momentum durans. arg. C. si de momen. pos. fue. appellatum l. 1. qui legi. personā, &c. l. momentaneæ.
c ¶ *Instantaneum.*] id est, in instanti faciendum.
d ¶ *Percipi potest.*] simile ff. de sol. ratum. rem ratam haberi. l. qui enim §. Iulianus. extra de donatio. Apostolicæ.

tantum est, haberi [a] nequaquā potest. Quod autem in praesenti fit, momentaneum [b] vel instantaneum [c] est: quod vtique magis intellectu quàm sensu percipi potest [d]: vnde nec potest haberi pro tunc [e], nisi pro momento illo seu instanti, in quo cum fit [f], potest dici actū post actum completum: licet si ex facto ipso producta res aliqua fuerit, res ipsa aliqua facta haberi [g] valeat: factum tamen ipsum quod iam transit, nisi in memoria (prout supra dictum est) non habetur [h]. Praeterea [i] si simplex vsus absque iure vtendi haberi possit ab aliquo, constat quòd non iustus esset actus vtendi huiusmodi reputandus [k]: cum ille vsus fuerit cui ius non competebat vtendi: talis autem vsus non iustus ad perfectionis statum nequaquam [l] pertinet, nec perfectioni aliquid [m] adijcit, sed sibi repugnare potius ac detrahere noscitur manifeste. Quod autem vsum non iustum conditor [o] canonis fratribus ipsis intellexerit reseruare, nequaquam debet aliquis sapiens aestimare [p]: immo quod de iusto [q] intellexerit, ex eo potest euidentius apparere, quod in eadem ordinatione curauit adijcere, quòd illatum rerum dumtaxat in se & Ecclesiam Romanam recipiebat dominium, quarum vsum facti liceret [r] habere fratribus seu ordini antedictis: subiungens [s] nihilominus, quod non rerum [t] omnium vsum habere debeant fratres ipsi: quantum autem ad vsum facti simplicem absque omni iure vtendi attinet, nulla rerum quo ad fratres differentia est censenda: sic enim vti de facto [u] possunt prohibitis vt permissis [x], quare praemissa rerum [y] distinctio [z] ad illum vsum facti potius [a] est referenda, pro quo ipsis competit fratribus ius [b] vtendi: quarundam [c] enim rerum vsus fratribus ipsis prohibitus noscitur, & quarundam [d] permissus: ex quo [e] sequitur, quòd vsus facti, de quo ordinatio [f] loquitur [g], de tali [h] intelligi debeat, qui iustus sit, id est [i], pro quo competat ius vtendi: & hoc conditor ipse [k] canonis exprimit euidenter, cum in eadem ordinatione adiecerit, quòd moderatus [l] vsus in expressis [m] prius rebus ipsis fratribus est concessus [n]. Praeterea [o] si in rebus consumptibilibus possit vsus constitui vel haberi, nequaquā simplex [p] nec à rei substantia, proprietate, seu dominio separatus

e ¶ *Pro tunc.*] scilicet praesenti.
f ¶ *Cum fit, potest dici actum.*] cum statim vel in momento esse desinat. argu. ad hoc ff. de cond. ob cau. l. qui se. 2. respon. de dona. inter virum & vxo. l. 2. §. vlt. de iure do. l. licet. §. quotiens. de solu. l. si pecuniam.
g ¶ *Haberi.*] cum effectu intelligitur. ff. de verb. sign. l. nomen. §. habere. immo aliàs tale habere in momento desinens, esset derisorium. arg. ff. de iure do. l. cum post. §. gener. cū ibi not. & de leg. 1. l. legato generaliter.
h ¶ *Non habetur.*] illud enim quod iam factum est, cum in instanti non fit, de praesenti non habetur: quia se non potest habere ad esse vel non esse praesens. arg. ff. si cer. pet. cum ad praesens. de inofficio test. l. cum secundo. inst. de verb. oblig. §. conditiones. & quod iam factū est, pro non facto haberi non potest. ff. de capti. & postli. reuer. in bello. §. factæ in corpore authen. de æqua. do. §. 1. colla. 7. 32. q. 5. si Paulus. nec ipsum factū amplius esse potest ar. C. de sacrosan. eccle. l. 1. arg. 63. dist. §. pariter. quare consueuit dici, q de tempore non habemus nisi nunc. Et super hoc quod hic dicitur de tempore praeterito, praesenti vel futuro, vide quod plene tractat Augustinus lib. 11. confessionum.

Nunc, & nil aliud de tempore constat haberi.

i ¶ *Praeterea.*] adhuc probare nititur, simplicem vsum facti sine aliquo iure non posse subsistere.
k ¶ *Reputandus.*] hoc probatur clare per ea quae dixi in decret. cum inter nonnullos. in gl. sed vnde.
l ¶ *Nequaquam pertinet.*] cum perfecti sit nulli nocere, quod faceret vsum non iustum habendo: omnibus autem velle prodesse. 14. q. 5. in c. denique.
m ¶ *Aliquid adijcit.*] cum ad perfectum spectat omnia contemnere. 14. q. 1. §. 1.
n ¶ *Detrahere noscitur.*] quia cum perfecti sit (vt dixi) nihil etiam iuste habere velle, sed omnia contemnere: iniustum vsum habendo se in repugnantiam deducit arg. C. de mune. pa. l. professio. lib. 10. ff. de vaca. muner. l. in honoribus. §. philosophis. de varijs & extraor. cogni. l. 1. §. & an philosophis. 12. q. 2. c. gloria episcopi. in ver. Socrates.
o ¶ *Conditor canonis.*] scilicet Nicolaus.
p ¶ *Aestimare.*] cum enim ipse sit Christi vicarius. de transla. epi. c. quanto. de re iud. ad Apostolicae. §. nos. lib. 6. & lex animata in terris in corpore authen. de consue. circa fin. coll. 4. nihil iniustum in dubio permittere videtur. arg. 11. dist. c. nunc autem. 40. dist. c. non nos. cum ipsemet profiteatur se velle obtinere quod suae volunt leges. in corpore authent. de iud. §. omnis. coll. 6. nec vult à iuris tramite declinare. extra de prob. licet. §. 1. & arg. de excep. cap. cum inter. & ne aliàs iniustitia vel iniuria oriatur vnde iura nasci debēt. C. vnde vi. l. meminerint. extra de accu. l. qualiter. & ne sua constitutio aliquid imperfectum, aliquidve iniustum continere dicatur contra. l. si quis seruum. C. qui mili. non pos. lib. 12. de his quib. vt ind. l. cum Syllanianum. cum & ipse sua rescripta contra ius elicita praecipiat ab omnibus refutari. C. de preci. impe. offe. l. rescripta. 25. q. 2. c. nec damnosa. & cap. seq. immo auferenda sunt de manibus portantis, & principi referenda. C. de paga. sacrif. & re. eo. l. sicut. not. extra de fi. instr. pastoralis. Item si priuatus aliquid iniustum vel iniuriosum alteri in dubio permittere nō videtur. ff. de his quae in fraud. cre. l. si pater. de cōd. ind. l. si procurator. §. Cels. multo mi. princeps, in corpore authent. vt differentes iudices §. si tamen contingit. coll. 9.

Princeps dicitur lex animata.

q ¶ *De iusto.*] scilicet vsu.
r ¶ *Liceret.*] id est licitum esset: per hoc excludens vsum non iustum. arg. 14. q. 4. c. qui sub dicam. 23. q. 7. c. 1. ff. de condi. institu. l. fin. §. fi.
s ¶ *Subiungens.*] id. c. Exijt. §. praeterea loca.
t ¶ *Non rerum.*] non omnium, puta pecuniae.
u ¶ *De facto.*] ex quo supponitur absque omni iure.
x ¶ *Vt permissis.*] in quibus censetur vsus non iustus, ex quo est absque iure vtendi, vt supra.
y ¶ *Rerum.*] quarum vsum licet vel nō licet habere fratribus ipsis.
z ¶ *Distinctio.*] facta per Papam Nicolaum.
a ¶ *Potius est referenda.*] si quaeras quare hoc? Respondeo: quia ad illum relata magis iuri communi conuenit: & per consequens ei agendae vtilior est: quare ipsa potius est suscipienda. arg. ff. de reg. iur. l. quotiens idem sermo. & minus per hoc habet iniquitatis, quare potius est eligenda. arg. eo. tit. l. quotiens nihil. nam verba sunt in dubio interpretanda, vt iuri communi non obuient. arg. extra de testi. causam quae. de consue. cum dilectus. & (quod plus est) verba ad extraneum sensum trahenda sunt, vbi res de qua agitur, aliter salua esse non posset. C. de libe. praeterit. l. 4. & not. extra de verb. sign. c. intelligentia.

Verba quandoque ad extraneum sensum trahuntur.

b ¶ *Ius vtendi.*] saltem personale.
c ¶ *Quarundam enim rerum.*] vt pecuniae.
d ¶ *Quarundam.*] vt duarum tunicarum breuium & similium: vt in dicto c. Exijt §. licet autem.
e ¶ *Ex quo.*] scilicet, quia quarundam rerum vsus est prohibitus, & quarundam permissus.
f ¶ *Ordinatio.*] scilicet Nicolai.
g ¶ *Loquitur.*] scilicet ipse Nicolaus per ordinationem: nam ipsa ordinatio cum de se sit inanimata, non loquitur. secundū enim modum loquendi scriptura loqui dicitur, id est Deus vel homo per scripturam. C. d sum. tri. epistola inter claras. circa prin. & ibi not.

Scriptura loqui dicitur.

h ¶ *De tali.*] scilicet vsu.
i ¶ *Id est.*] congrua est haec expositio, cum sine iure vtendi omnis vsus iniustus censeatur: vt s. & plene probaui in c. cum inter nonnullos. ad quod super hoc te remisi.
k ¶ *Ipse.*] scilicet Nicolaus.
l ¶ *Moderatus vsus.*] per hoc denotare volens vsum competere cū iure in rebus permissis: cū immoderatio a iure reprimi dicatur, vt in pro. decr. & de ver. sig. c. vlt. & arg. C. vnde vi. l. 1. ff. de testi. l. 1.
m ¶ *Expressis prius.*] dicto c. Exijt §. in alio. & § quia vero.
n ¶ *Est concessus.*] ex hoc concluditur manifeste vsum competere cum iure vtendi prouenienti ex concessione principis tale ius inducentis. arg. 8. dist. quo iure. l. iniuriarum. §. 1.
o ¶ *Praeterea.*] adhuc probat in rebus consumptibilibus simplicem vsum non cadere.
p ¶ *Simplex.*] scilicet ab omni iure.

vsus huiusmodi posset [a] dici: cũ per talem vsum, id est vtendi actum & in ipso actu, & cum ipso actu res consumatur huiusmodi, ac in ipsius rei exerceatur substantia, nec sine rei ipsius consumptione esse [b] valeat vsus talis: ex quo patet, quòd vsus talis nec simplex nec separatus [c] à dominio potest dici. ¶ Rursus [d] † nedum fratribus ipsis ordinatio [e] prædicta non profuit, sed etiam occasionaliter honori [f] sacrosanctæ Romanę Ecclesię non [g] leuiter detrahit & detraxit. Nunquid nõ præfatæ Ecclesiæ derogatur honori, si ipsam oporteat nunc in foro ecclesiastico [h], nunc in seculari [i], interdum quoque coram pedaneis [k] iudicibus, & plerumque pro rebus paruis [l] & vilibus [m] continue [n] litigare? Hoc [o] autem notum [p] est fieri: cum occasione retentionis [q] dicti dominij omnes causæ occurrentes agendo vel defendendo pro bonis huiusmodi nomine Romanæ Ecclesiæ virtute cuiusdam priuilegij à felicis recordationis Martino Papa iiij. prædecessore nostro concessi, super hoc agitentur [r], & (quod grauius est censendum) procuratores causarum huiusmodi multos vexare [s] dicuntur indebite, licet potestas attributa procuratoribus talibus per priuilegiũ antedictum quo ad administrationem bonorum [t] præmissorum dudum seruata non fuerit, nec [u] seruetur: quę [x] omnia in notam [y] & iniuriã [z] sanctæ Romanæ Ecclesiæ non est dubium redundare. Adhuc ordinatio antedicta [a] ecclesiarum prælatis & rectoribus [b] grauis existere nimium & molesta [c] monstratur. Nunquid non graue præmissis [d] potest existere, quòd ipsos oporteat se opponere [e] sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quæ ipsorum [f] caput [g] noscitur & magistra [h], ac cum ea agendo vel defendendo litigare [i] assidue, vel cedere iuri [k] suo? hoc tamẽ oportet illos [m] facere, cum in multis dicti fratres prædictis [n] existere dicantur iniurij [o], sicut multorum prælatorum & rectorum diuersarũ prouinciarum adhuc in curia existentium habet insinuatio [p], qui quidem fratres facta [q] sua per procuratores nituntur defendere [r] antedictos. ¶ Nos [s] itaque qui veritatem tenemur colere [t], velut ille, qui illius [u], qui veritas [x] noscitur [y],

a ¶ *Posset dici.*] ratio est quæ sequitur, & cetera.

b ¶ *Esse valeat.*] hoc s. pluries probatum est, quare non est iterandum.

c ¶ *Nec separatus à dominio.*] cum habens in talibus rebus vsum, habere dicatur dominium, vt s. pluries probaui.

d ¶ *Rursus.*] Septima pars.

e ¶ *Ordinatio prædicta.*] scilicet Nicolai.

f ¶ *Honori.*] qui seruandus est, cum enim ex pręcepto Christi, matri carnali sit honor exhibendus, & etiam ex iuris dispositione. ff. de obs. à li. l. 1. §. 1. & l. liberto. cum simi. multis: multo fortius matri spirituali, qualis est Ecclesia Romana, mater omnium fidelium & magistra. 12. dist. cap. non decet. extra de sum. tri. damnamus. ad fi. de fo. compet. exp. vlt. 2. q. 6. cap. ad Romanam. 2. & de tali honore dici consueuit, quod est quibuscunque diuitijs præferendus. ff. si quis omiss. causa testa. l. Iulianus. & arg. ff. de aur. & arg. lega. l. vestis. §. muliebria.

Mater est honoranda.

† Vide Bar. lib. 2. Minoric. 6. dist. dicentẽ constitutionẽ Martini nõ prorsus correctam. adde Baldum relatum per Petrum de Anchara. In clemen. Exiui.

g ¶ *Non leuiter.*] quasi dicat, immo grauiter.

h ¶ *Foro ecclesiastico.*] scilicet contra clericum, vel laicum pro iure ecclesiastico, spirituali vel ei annexo. extra de iudi. quanto vel aliàs temporali iurisdictioni ecclesiæ subditum. de fo. comp. licet. cum similibus.

i ¶ *Seculare.*] cui cum rei sunt subditi, actor forum eorum sequi tenetur. de fo. comp. c. si clericus. 11. q. 1. experientię. C. de iurisd. om. iud. l. in criminali. cum similibus.

Actor forũ rei sequi debet.

k ¶ *Pedaneis iudicibus.*] quales sunt qui humiliora & viliora negotia disceptant. C. de peda. iud. per totum. & maxime in l. vltima.

Iudices pedanei qui sunt.

l ¶ *Paruis.*] paruæ dici possunt respectu habito ad qualitatem potentis. arg. ff. de iud. l. sed & si susceperit. §. sed proponas. extra de simo. & si quæstiones. & plen. e dixi in c. Execrabilis.

m ¶ *Vilibus.*] hic videre potes quod not. in corpore authent. de mao. prin. §. si tibi. coll. 3.

n ¶ *Continue litigare.*] quasi dicat, certe detrahitur: cum episcopus se litigiosum non debeat exhibere: cum ex hoc ordinari etiam prohibeatur. 40. dist. §. 1. & c. 1. & seruum Dei litigare nõ decet: quare dicitur quod verecundia non est vituperanda, sed laudanda. ff. de trib. act. l. illud. §. quid tamen. de alienati. iudicij. l. item si res. §. potest. In hoc autem potissime detrahitur, cum Ecclesia litigando partem cum alio faciens, habeat ad præsentiam iudicis infimi venire. C. de epis. & cle. l. iubemus. & ipsa sit illa ad quem vndecunque omnis oppressus recursum habiturus est vt ad matrem. 2. q. 6. c. ad Romanam. & cap. omnis oppressus.

Episcopus non sit litigiosus.

Verecundia est laudanda.

o ¶ *Hoc autem.*] scilicet litigare, etiam coram pedaneis iudicibus.

p ¶ *Notum.*] quod probatione non eget. 2. q. 1. de manifesta. extra de iureiur. ad nostram. C. de accusa. ea quidem.

q ¶ *Retentionis.*] scilicet factæ per Nicolaum Papam.

r ¶ *Agitentur.*] id est agitari habeant coram certis iudicibus vel conseruatoribus deputatis.

s ¶ *Vexare indebite.*] quod per ecclesiam alijs probibetur. de rescrip. nonnulli. & c. quia nonnulli. cum simi. ergo ab hoc debet Ecclesia abstinere. extra de na. ex libe. ven. c. 1. arg. ff. de fideius. tutor. si seruitus vendicetur, in l. altius. de cond. indeb. l. frater à fratre. 11. q. 3. Siluester. 23. dist. c. vlt.

t ¶ *Bonorum præmissorum.*] quorum dominium fuit Ecclesiæ Romanæ per Nicolaum Papam retentum.

u ¶ *Nec seruetur.*] quare ex hoc dici posset aliqualiter abrogata. arg. 4. dist. §. leges. & arg. eod. quæ not. in fi. in corpore authent. de mao. prin. § patrocinio. coll. 3. de tabel. §. illud quoque. coll. 4. Vel dic quod potestas licita per priuilegium illud procuratoribus concessa per eos abutentes illo non fuit seruata: quare per hoc priuilegium amittere debuerunt. 74. dist. c. vbi illa. 11. q. 4. priuilegium. extra de priuileg. tuarum.

x ¶ *Quæ omnia.*] scilicet litigare, & per priuilegium alios vexare indebite, vt supra.

y ¶ *Notam.*] id est diffamationem.

z ¶ *Iniuriam.*] quæ põt dici insurgere hoc casu ex indebita, prætextu priuilegij facta de aliquo, vexatione. arg. contra de fo. cõp. c. nullus.

a ¶ *Antedicta.*] scilicet prædicti dominij retentiua.

b ¶ *Et rectoribus.*] quocunque nomine censeantur. arg. 1. q. 3. saluator. & per istam copulatiuam, Et, videtur hic innui, quod simplices ecclesiarum rectores non dicantur prælati: cum de sui natura copula cõiungat diuersa. ff. de leg. 3. l. ea tamen adiectio. Sed de hoc dic vt not. extra de iud. decernimus. de offi. ord. c. cum ab ecclesiarum. & hoc verbum, prælatis, denotat ecclesiæ prælatos maiores. arg. dicto cap. decernimus.

Copula cõiungit diuersa.

c ¶ *Et molesta.*] quare ex hoc merito tollenda. arg. 4. dist. cap. erit autem lex.

d ¶ *Præmissis.*] scilicet prælatis, & rectoribus.

e ¶ *Opponere.*] scilicet litigando.

f ¶ *Ipsorum.*] scilicet prælatorum & rectorum.

g ¶ *Caput noscitur.*] 12. dist. c. non decet.

h ¶ *Et magistra.*] extra de priuileg. antiqua.

i ¶ *Litigare.*] certe negari non potest quin hoc eis sit graue: cum Ecclesia personam parentis repræsentans, sancta & honesta semper videri debet prælatis & rectoribus. argum. ff. de obse. à libe. l. liberto.

k ¶ *Cedere iuri suo.*] quod esset contra. l. illud. ff. de pet. hære.

l ¶ *Hoc tamen.*] scilicet litigare, vel iuri suo cedere.

m ¶ *Illos.*] scilicet prælatos & rectores.

n ¶ *Prædictis.*] scilicet prælatis & rectoribus.

o ¶ *Iniurij.*] id est iniuriosi seu contumeliosi. arg. ff. de iniu. l. item apud. §. conuitium. cum similibus.

p ¶ *Insinuatio.*] id est patefactio & assertio. simile extra de appell. ex insinuatione.

q ¶ *Facta sua.*] scilicet conuitiosa seu iniuriosa, vel alijs vexationem inducentia, vt supra.

r ¶ *Defendere.*] & male, quia per alium talia facere perinde est ac si facerent per se ipsos. arg. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. deiecisse. de iniu. l. non solum. §. mandato. & §. Proculus. Et talium procuratorũ habentium à fratribus plenam & liberam potestatem facta ipsis fratribus nocent. ff. de trib. act. l. procuratoris. C. de excoct. & trãsla. mili. an. l. in excoctione. lib. 12.

s ¶ *Nos itaque.*] Octaua pars.

t ¶ *Colere.*] per approbationem: veritati enim manifeste cedit opinio. 8. dist. cap. veritate. extra de purg. vulg. cap. significasti. ibus. ff. quando act. de pecu. est anna. l. quæsitum. alias est §. vlti. l. 1. cum simi. & hoc verum. nisi vbi inducitur præsumptio iuris & de iure, vel fictio: quia illi habet præcise stari. not. de spon. is qui. ff. quod metus cau. l. vlt. C. de proba. l. siue possidens. 50. dist. cap. ferrum.

Veritati præfertur opinioni.

u ¶ *Illius.*] scilicet Dei.

x ¶ *Veritas.*] subaudi esse.

y ¶ *Noscitur.*] vnde vere dicitur via, veritas & vita: via, in exemplo non

Deus est via, veritas & vita.

plo non errans: veritas, in promiſſo nõ fallens: vita in præmio, ſcilicet æterno non moriens. de pæn. diſt. 2. c. ſi enim loquit. ver. qui dicit. 11. q. 3. exiſtimant. & c. imperatores. not. de hoc in corpore authent. de ſi. inſt. circa princ. coll. 6.

a ¶ *Infici.*] ſcilicet quantũ in eis eſt ex ſuis actibus ſimulatis: aliàs enim vere loquendo ipſa bona de ſe infecta dici non poſſunt.

a ¶ *Ac fomentum.*] id eſt nutrimentum.

b ¶ *Quanta procedunt.*] quæ colligi poſſunt. ſ. proxi. §.

c ¶ *Miniſtrare.*] quod potius tenemur vitare. arg. de offi. ord. irrefragabili. de accu. qualiter. cum ſimilibus.

licet[a] immeriti, vicem teneamus[b] in terris, illa volentes in ſancta Dei Eccleſia, quæ non verbo obtinent tantũ, ſed quæ re potius, obſeruari[c]: præmiſſis[d] in ſcrutinio rectæ conſiderationis adductis[e], ac deliberatione cum fratribus noſtris & multis alijs præhabita diligenti[f], dignum arbitrantes & congruum, profeſſores dicti ordinis[g] non verbis[h] tantum, non ſimulatis[i] actibus, ſed operibus[k] claris, veritate[l] ſuffultis perfectioris ſtatus, ac altioris paupertatis ſibi prærogatiuam præ alijs Mendicantibus vendicare, ac nihilominus honori[m] ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, (cuius obnubilari[n] poſſet gloria, ſi tam peruerſæ[o] ſimulationi, quæ profecto & ipſis ſimulantibus officit[p], & alijs ſcandali[q] materiam ſubminiſtrat, diſſimulando illi occurrere conſentiret[r]) ac inſuper volentes indemnitati prælatorum & rectorum[s] ſalubriter ſuper hoc prouidere, nolentes in poſterum ſub prætextu ſeu pallio[t] talis dominij temporalis verbalis[u], nudi[x] ac enigmatici[y], tanta bona quanta dicti Fratres faciunt, infici[z], ac fomentum[a] tantis malis, quãta[b] procedunt ex ſimulatione huiuſmodi miniſtrare[c]: De fratrũ[d] noſtrorum conſilio, hoc edicto in perpetuum valituro ſancimus, quòd in bonis, quæ in[e] poſterum conferentur[f] vel offerentur[g], aut aliàs quomodolibet[h] obuenire continget Fratribus ſeu ordini ſupradictis (exceptis[i] eccleſijs[k], oratorijs[l], officinis[m] & habitationibus, ac vaſis, libris & veſtimentis diuinis officijs dedicatis[n] vel dedicãdis, quę ad ipſos[o] obuenient in futurum, ad quæ[p] ſe non extendunt adeo[q] inconuenientia ſupradicta[r], propter[s] quod conſtitutionem iſtã ad illa extendi nolumus[t]) nullum ius ſeu dominium aliquod oc-

a ¶ *Licet immeriti.*] hoc dicit propter humilitatẽ, vel propter pronitatem humanæ naturæ ad peccandum. 12. q. 1. omnis ætas. in corpore authen. de mon. §. ſi quis igitur. circa fin. coll. 1. aliàs nullus eum ſanctum dubitet quem apex tantæ dignitatis attollit. 11. diſt. non nos.

Natura humana prona eſt ad peccandũ.

b ¶ *Teneamus in terris.*] ſimile extra de tranſla. epiſ. c. quanto. vt eccle. benefi. c. 1. de re iud. ad Apoſtolicæ. §. nos autem. lib. 6.

c ¶ *Obſeruari.*] C. plus valere quod agitur. per totum. & dixi ſ. eo. in verbo, colore.

d ¶ *Præmiſſis.*] ſ. in hac decre. recitatis.

e ¶ *Adductis.*] per hunc modum hominis actus ad finem proſperũ deducitur. arg. C. de legi. humanum. de repu. l. dubium non eſt. 11. q. 3. ſummopere.

f ¶ *Diligenti.*] ſimile C. ne filius pro patre. authen. habita. quia q̃d à pluribus quæritur, facili[9] inuenitur. 20. diſt. c. in quibus. C. de ingẽ. manu. l. ſi auiam. de fideicom. lib. l. vlt. ff. de bo. poſ. l. in bonorum. cum ſimi.

g ¶ *Dicti ordinis.*] ſcilicet fratrum Minorum.

h ¶ *Non verbis tantum.*] ad hoc facit 16. q. 1. ſi cupis. C. de epiſc. & cler. l. decernimus.

Simulatio eſt & bona & mala.

i ¶ *Simulatis actibus.*] ſimulatio hic in mala parte ſumitur, quare infra peruerſa appellatur: aliàs in bona accipitur: ſuper quo vide quod not. de his quæ vi metuſve cau. fiunt, c. 1. ad tales autẽ actus dominus reſpectum non habet: cor enim ſyncerum, non manum interrogat. 13. q. 5. c. ſi quid inueniſti. & plus reſpicit cogitationes quàm actus. 15. q. 6. c. ſi ſacerdotibus. ad finem.

k ¶ *Operibus claris.*] quaſi dicat, patentibus non occultis, ad inſtar operum Chriſti, quæ patentia non clandeſtina fuerunt: iuxta per eum dicta, Ego palam locutus ſum mũdo, &c. & iuxta id: Qui male agit, odit lucem. & arg. ad hoc ff. de admi. tut. l. non exiſtimo. de ritu nup. l. vlt. C. de repu. l. vxor. cum ſimilibus. Vel dic claris, id eſt non implicitis, ſed explicitis: non obfuſcatis, ſed dilucidis: claritas enim in agibilibus à iure approbatur. ff. de inſtitu. act. l. ſed & ſi. §. proſcribere. in corpore authent. de teſt. imperfect. §. nos igitur. colla. 8.

Chriſti opera fuerunt patentia.

l ¶ *Veritate ſuffultis.*] quaſi dicat non fictione vel ſimulatione: ſimulata enim pro infectis habenda ſunt.

m ¶ *Honori.*] de tali honore ſcribitur, q̃ præferendus eſt honor proprius alieno. ff. manda. l. Quintus Murius. de procur. l. quæ omnia. & arg. extra de vſu pal. c. niſi. 12. q. 1. c. nolo.

n ¶ *Obnubilari.*] id eſt obfuſcari, quaſi tenebroſi fumi caligine. de hæret. c. nolentes. Clem. Papa v.

o ¶ *Peruerſæ ſimulationi.*] hic potes dicere vt dixi ſ. in verbo, ſimulatis actibus.

p ¶ *Officit.*] vt pote in his ſub agni ſpecie lupum gerentibus. arg. extra de hæret. c. vt officium. §. 1. lib. 6.

Pelle ſub agnina latitat mens ſæpe lupina.

q ¶ *Scandali materiam.*] quæ vitanda eſt. extra de præſcrip. c. nihil. de no. ope. nunc. c. cum ex iniuncto. cum ſimilibus.

r ¶ *Conſentiret.*] iuxta id: Error cui non reſiſtitur, approbari videtur. Et conſentire videtur erranti qui ad reſecanda quæ corrigi debent, non occurrit. 83. diſt. cap. error. & c. conſentire. & arg. extra de hæret. c. 2.

ſ ¶ *Rectorum.*] qui ob præmiſſa moleſtabantur & grauabantur: vt in parte præcedenti dicitur.

t ¶ *Pallio.*] id eſt velamento. arg. C. de poſtulando. l. velamento.

u ¶ *Verbalis.*] quaſi dicat, non in effectu realis.

x ¶ *Nudi.*] id eſt ab omni emolumento denudati.

y ¶ *Enigmatici.*] quaſi dicat, ſine fructu ſubſiſtentis.

d ¶ *De fratrum.*] quid operetur hæc clauſula. dixi in c. Execrabilis.

e ¶ *In poſterum.*] per hoc videtur q̃ in collatis ante hanc conſtitutionem nihil per eam quo ad dominij retentionem immutetur: nã & ſtatuendo ſuper futuris præterita priſtinæ diſpoſitioni reliquiſſe videtur. argum. in libr. feud. de feud. cogni. circa fin. & arg. extra de præſump. nonne. de decimis, ad audientiam. C. de cad. tol. l. 1. §. ſin autem. ad deficientis.

f ¶ *Conferentur.*] titulo donationis vel legati, quod donationem ſapit. ff. de leg. 2. l. legatum.

g ¶ *Offerentur.*] ſimplici oblatione, quæ conſueuit in Eccleſia potiſſime fieri.

h ¶ *Quomodolibet.*] puta per ſpeciem aliquã. vel modum ſupremæ voluntatis, vel inter viuos.

i ¶ *Exceptis.*] ponit exceptionem de multis rebus à ſtatuto, quod infra ſequitur.

k ¶ *Eccleſijs.*] Eccleſia[1] in iure multipliciter ſumitur, ſuper quo vide quod not. per Ber. extra ne præla. vices ſuas. c. 6.

1 De varijs ſignificationib⁹ Eccleſiæ vide Turrecrematam in ſumma de Eccleſia li. 1. c. 1.

l ¶ *Oratorijs.*] talia oratoria non ſacra, tamen ad deuotionẽ vnicuique fidelium licet habere de iure communi: ſupra autem non ſine conſenſu epi. de conſec. diſt. 1. c. vnicuique. & c. nemo. 18. q. 2. c. quidam. in corpore authen. vt nullus fabricet orator. domos. §. ſancimus igitur. colla. 5. Sicut & quilibet priuatus poteſt domum certam deputare pro colligendis pauperibus: nõ tamen q̃ per hoc dicatur locus religioſus. extra de relig. domi. c. ad hæc, vbi de hoc per Inno. Et hoſpitali futuro religioſo certa dos aſſignanda eſt, ſicut eccleſiæ. not. per Inno. extra de reſt. ſpo. cum ad ſedem.

Oratoria an liceat vnicuique habere.

m ¶ *Officinis.*] id eſt locis iuxta morem religionis ſic appellatis: vt ſacriſtia, refectorium, lauacrum pedum, & ſimilia: ſic dicta, q̃a ad certos actus ſunt deputata. arg. ff. de vſufr. l. ſi cuius. §. vlt. alias eſt ſub l. æquiſſimum. & de aur. & arg. lega. l. pediculis. §. argento. & tribus §. ſeqq. cum ſimilibus.

n ¶ *Dedicatis.*] hoc verbum referri poteſt ad omnia præcedentia, vel proxima, ſcilicet vaſa, libros & veſtimenta: & relatum ad omnia denotat, q̃ non tantum Eccleſiæ oratoria, de quibus non eſt dubium, ſed & officina & habitationes ſunt pro diuinis officijs largè dedicata, quaſi ſine illis cõmode diuinis opera dari non poſſit. arg. 1. q. 1. ſi quis obiecerit. & dic dedicatis, ſcilicet iã, vel dedicandis in futurum.

o ¶ *Ad ipſos.*] ſcilicet fratres, vel ordinem.

p ¶ *Ad quæ.*] ſcilicet eccleſias & alia ſ. proxi. expreſſa.

q ¶ *Adeo.*] id eſt intantum.

r ¶ *Supradicta.*] ſ. proxi. §. & in alijs præcedentibus §. ratio autem quare ad illa prædicta inconuenientia ſe adeo ſicut ad alia non extendunt: quia cum talia ſunt deputata ad vſus communes ſeruitij diuini, nullus in eis contendere poteſt ſe ſingulariter habere vſum facti: nec pro illo in iudicio contendere, nec alium vexare. arg. inſti. de re. diu. §. vniuerſitatis. C. quan. & quibus quarta pars. l. 2. lib. 10. 12. q. 2. c. qui manumittitur.

ſ ¶ *Propter quod.*] ſcilicet quia ad illa ſupradicta inconuenientia non extendunt.

t ¶ *Nolumus.*] Not. principis conſtitutionem editam ex certa ratione ſeu cauſa, non eſſe extendendam ad illa, in quibus ceſſat illa ratio ſiue cauſa: cum defectus cauſæ conſtitutionem ceſſare faciat. ff. de iure patro. l. adigere. §. quamuis. 63. diſt. §. his omnibus. Et rationis diſſimilitudo diſſimilia iura induci facit. ff. de ſucceſ. edic. l. 1.

Iura diſſimilia rationis diſſimilitudo inducit.

sent derogare [a] præsentibus) viribus vacuamus [b]. Religionāque perimitur, si à meritoria subditi obedientia subtrahantur [c]: magna quidem paupertas [d], sed maior integritas [e] bonum est, obedientia maximū [f], si custodiatur illæsa: nam prima [g] rebus [h], secunda [i] carni, tertia [k] vero menti donatur & animo, quos [l] velut effrenes [m] & liberos [n] ditioni [o] alterius humilis iugo [p] propriæ [q] voluntatis astringit. Ad hanc [r] itaque fratres prædicti non inuiti, sed [s] sponte redeant, hanc [t] velint & appetant, hanc magnis desiderijs concupiscant, illudque [u] votis canticorū † ingeminent, osculetur me osculo oris sui, charitatis [x] vtiq; & dilectionis religionis huius obediētia sancta purificans [y]: nam meliora sunt vbera [z] tua præceptorū [a] siquidem & consiliorum [b] quædam nutrientia [c] pocula, vino, vnguentis optimis, scilicet bonæ famę [d] fragrantia suauitatis odorē [e]: Nec [f] formident hi ad obedientiā ordinis Deo auctore, dum redeunt: nam prælatos suos (vt firmiter speramus [g] eisque iniungimus [h]) sibi benignos & mites [i] inuenient, cæteros [k] dulces atque palpabiles [l], cum sint & esse debeant omnes & singuli fratres [m] in Christo, & clamitēt [n]: Quis mihi det [o] te fratrem meum cōmuni scilicet patre beato Francisco congenitum, suggentem vbera matris [p] meæ, religionis vtique & professionis eius [q] velut [r] matris contemplationis & electionis suauia & dulcia pocula [s], vt inueniam te foris [t] ab eiusdem obseruantijs quodam modo disparem, & deosculer blande, videlicet intra charitatis viscera te complexus: & iam me [u], immo [x] & te nemo despiciat [y], profecto [z] quos foris [a] positos multi ac si [b] diuisos & desides [c] fortasse despexerāt [d], intus, puta intra dilectionis internæ [e] præcordia & conformis [f] obseruantię claustra repositos, iam nemo despiciat, sed suscipientes eosdem dulcedine quisque digne laudibus efferet [g], & susceptos. ¶ Nulli ergo, &c.

¶ Cant. 1.

¶ *Præmisso qualiter glossantes decretalem, Exijt qui seminat. eod. tit. lib. 6. excommunicationem ipso facto nō obstantibus quibuscumque priuilegijs incurrunt, illam excommunicationem vsque ad sedis Apostolicæ beneplacitum suspendit: Et per istam suspensionem contra Fratres Minores obloquendi nō intendit tribuere occasionem.*

CAP. II.

QVia nōnumquam [h] quod cōiectura [i] profuturū credidit, subsequens experientia [k]

a ¶ *Derogare.*] in alijs ergo in quibus non derogauerit, in suo robore remanebunt: quia quod non mutatur, &c. C. de testa. sancimus. de appell. præcipimus.

Priuilegiū ex causa reuocari pōt.

b ¶ *Vacuamus.*] hic not. principē ex causa reuocare priuilegia vel libertates cōcessas, cum & talia ex causa multiplici perdi possint. not. ī deci. c. suggestū.

Religionis meritū perdit qui se ab obediētia subtrahit.

c ¶ *Subtrahantur.*] collige hic meritū religionis perimi in subdito si se ab obedientia subtrahat, & superiori præiudicium generatur: cui obedientia est præstanda, per subtractionem eiusdem: vnde tanquā spoliatus ad eam restituitur, licet aliàs electionem violentā non probet. de re iud. c. suborta. vbi hoc not. per Innoc. & Hostien.

d ¶ *Paupertas.*] scilicet istorum ostenditur in rebus.

e ¶ *Integritas.*] scilicet in carne.

f ¶ *Maximum.*] in superlatiuo gradu, quo ad mentem.

g ¶ *Prima*] scilicet paupertas.

h ¶ *Rebus.*] donatur, quod est infra proxi.

i ¶ *Secunda.*] scilicet integritas, de qua scribitur: sola est possibilis animas Deo repræsentare. in corpore authen. de loco. §. sancimus. colla. 3.

k ¶ *Tertia vero.*] scilicet obedientia.

l ¶ *Quos.*] scilicet mentem & animum.

m ¶ *Effrenes.*] idest sine fræno & reperie. simile ff. de testa. l. 1. §. si. extra eo. tit. c. significauit. & c. cum causam.

n ¶ *Liberos.*] ab omni subiectione.

Ditio est æquiuocū.

o ¶ *Ditioni.*] idest potestati vel imperio. extra de elect. quorundā. & c. si religiosis. lib. 6. alibi autem verbum, ditio, exponitur pro iurisdictione. in corpore authen. de non eligen. secundo nubē. in fi. de fideius. in fi. coll. 1. in proœ. Insti. §. 1.

p ¶ *Iugo.*] idest subiectione. simile 21. dist. cap. in memoriam.

q ¶ *Propriæ.*] scilicet spontaneæ cui violentia non infertur. 32. q. 5. §. 1. vnde scribitur, voluntarium sibi militem eligit Christus; voluntarium sibi seruum auctionatur diabolus. 15. q. 1. c. non est.

Voluntarius miles à Deo eligitur.

r ¶ *Ad hanc.*] scilicet obedientiam.

s ¶ *Sed sponte.*] ne aliàs & rem & meritū perdant. dicto §. ex his.

t ¶ *Hanc.*] scilicet obedientiam.

u ¶ *Illudque.*] scilicet quod legitur in Canticis.

x ¶ *Charitatis.*] sine qua non est salus æterna. de pœnit. dist. 2. §. euidenter. & dist. 3. si quis autem.

y ¶ *Purificans.*] scilicet quē ab omni peccati macula, si seruetur illæsa. vt ī. pxi. & ad hoc in corpore authē. de mona. in prin. coll. 1.

z ¶ *Vbera tua.*] hoc alibi legitur, quòd dulcior est religiosa castigatio, quàm blāda remissio: & dulciora sunt amici vulnera, quàm voluntaria oscula inimici. 5. q. 5. omnis. & c. non osculatur.

a ¶ *Præceptorum.*] de se necessitatem importantium. 13. q. 1. cap. quod præcipitur. extra de verb. signi. cap. in his.

b ¶ *Consiliorum.*] liberam cuiusque voluntatem excitantium. 4. dist. cap. vlt. 14. q. 1. quia ergo. & cap. quisquis.

c ¶ *Nutrientia.*] scilicet animum.

Famā negligēs crudelis est.

d ¶ *Bona famæ.*] ad cuius conseruationem quisque debet attendere, aliàs crudelis dicitur. 12. q. 1. nolo.

e ¶ *Odorem.*] bona ergo alicuius fama odorem bonum dare dicitur, cum sine virtute animi non subsistat. ad hoc extra de accus. c. licet. ff. de quæstio. l. de minore. §. tormenta.

f ¶ *Nec formident.*] Quinta pars. & expone, formident, idest timeant, perhorrescant ferocitatem vel sæuitiam prælatorum.

g ¶ *Speramus.*] nam de quocunque præsumendum est bonum in dubio. extra de præsump. dudum. & ff. de leg. 2. cum quidam. & l. cum pater. §. rogo.

Præsumitur bonū de quolibet.

h ¶ *Iniungimus.*] ex præcepto ergo tenētur superioris ad reddendū se mites & benignos.

i ¶ *Et mites.*] hoc dicit quia superioris nimia asperitatis increpatio, nec correctionem recipit nec salutē. 45. dist. cū beatus. & c. disciplina. ff. ad leg. Aquiliam. l. numquam.

k ¶ *Cæteros.*] scilicet non prælatos, scilicet eiusdem ordinis fratres.

l ¶ *Palpabiles.*] idest, tractabiles per mutuā conuersationem. argu. ad hoc. C. de eroga. mili. annonæ. l. cum allegas. lib. 12.

m ¶ *Fratres in Christo.*] in quo omnia vnū consistunt. in corpore authen. de mona. §. huic nobis. & §. ordinatione. in fi. coll. 1.

n ¶ *Clamitēt.*] idest clamando resonent.

o ¶ *Det.*] idest dare poterit.

p ¶ *Matris meæ.*] scilicet spiritualis. & sic mater religiosorū ipsa religio dicitur.

q ¶ *Eius.*] scilicet religionis, vel eius, scilicet beati Francisci: & repete, suggentem.

r ¶ *Velut, &c.*] & repete iterū, suggentē: alias suggerentem.

s ¶ *Pocula.*] scilicet spiritualia. arg. 38. dist. c. ignorātia. & c. si iuxta.

t ¶ *Foris ab eiusdem obseruantijs.*] idest extra eiusdem obseruantias.

u ¶ *Me.*] scilicet propter te.

Immo. multifariā sumitur.

x ¶ *Immo.*] hoc verbū frequēter correctiue ponitur. ff. de man. test. l. Stichus. de hæred. insti. l. si ita scriptū. de pœnit. dist. 2. qui dicit. 1. q. 1. opponitur. extra vt lit. nō contest. accedens. quandoq; sumitur pro vt. C. de nouo Cod. fac. §. quibus. quādoque pro vel. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. §. œconomus. de hoc dixi in cap. Execrabilis.

y ¶ *Despiciat.*] idest spernat vel contemnat.

z ¶ *Profecto.*] idest certe.

a ¶ *Foris.*] idest extra obseruantias communes religionum.

b ¶ *Ac si.*] aliàs quasi, pro tanquam.

c ¶ *Desides.*] idest à sua communitate discordes.

d ¶ *Despexerant.*] idest spreuerant vel contempserant.

e ¶ *Internæ.*] idest intrinsecæ & mentalis.

f ¶ *Conformis obseruantiæ.*] quasi dicat à sua communitate non discrepantis: sed eidem se aptantis, vt dixi supra in §. quapropter.

g ¶ *Efferet.*] idest extollet: quia discrepantes ad communitatem ordinis sunt reuersi. Zenzelinus.

Diuisio textualis.

QVia nonnumquā.] Ista constitutio diuisibilis est in partes quinque. In prima, harenga quædam siue Papalis excusatio præmittitur. In secunda, constitutionis Nicolai Papæ iij. aliàs iiij. recitatio subiungitur: ibi, *Sane dudum.* In tertia, ipsa constitutio annectitur: ibi, *Nos autem, &c.* In quarta, quædam certa facta protestatio subsequitur: ibi, *Per suspensionem, &c.* In quinta, quòd præsens constitutio publice patere debeat, facta pollicitatio subinfertur: ibi, *Ne autem in posterum, & cætera.*

Affirmatiuam duplicata negatio ponit.

h ¶ *Nonnumquam.*] idest quandoque. vt duplicata negatio pro vna affirmatione exponatur, plene dixi in c. cum inter nonnullos.

i ¶ *Coniectura*] idest probabilis humanæ naturæ præsumptio.

k ¶ *Experientia.*] scilicet facta, quæ dicitur via rerum efficax. extra de elect. quàm sit. in 6. C. de Iusti. Codi. confir. circa fin. primæ columnæ.

columnæ. in corpore authē.quib.mo.na.effi.sui.§.illud ti.coll.7.
a ¶ *Nociuum ostendit.*] iuxta hoc alibi scribitur, quod credebat coniectura prodesse, experimento inuenitur inutile. in corpore authent.hæc constitutio inno. consti. coll.8. in prioc. & exhinc fuit sumptum quod hic dicitur.

b ¶ *Iudicari.*] simile extra de consangi.& affi. cap.non debet.
c ¶ *Canonum.*] scilicet generaliter oēs astringentium, & ab omnibus habentium obseruari.extra de const.c.1. C.de legi.l.leges sacratissimæ.
d ¶ *Conditor.*] qualis est Papa.

† Vide quę notaui in c.alma mater ð sent. excō lib.6. Ponta.

e ¶ *Editos.*] quos non debet erubescere ex causa penitus etiam tollere, non enim erubescimus si quid melius etiā horum quę ipsi prius diximus, adinueniamus, hæc sancire: & competentem prioribus imponere correctionem:nec expectare ab alijs corrigi legem.in corpore authen.de nupt.§.nos autem. colla.4. nec debet pudere principem, suū errorem corrigere, qui præpositus est ad aliorū corrigendos errores. extra de accusa. c. qualiter.de re iudi.cū olim. 35.q.9.c.sententiam.
f ¶ *Canonibus.*]idest & alios canones.
g ¶ *Reuocare.*] scilicet in totum.
h ¶ *Modificare.*] idest, temperare & limitare.

nociuū[a] ostendit: nō debet reprehensibile iudicari[b], si canonū[c] cōditor[d] canones à se vel suis prædecessoribus editos[e], vel aliqua in eisdē contenta canonibus[f] reuocare[g], modificare[h] vel suspēdere[i] studeat†, si ea obesse[k] potius viderit quàm prodesse. ¶ Sane[l] dudum felicis[m] recordationis Nicolaus Papa iiij. prędecessor noster quādā constitutionē declaratiuā, quæ incipit: Exijt. super regula dilectorū filiorū Fratrum ordinis Minorum, quam beatus Franciscus almus confessor instituit, promulgauit[n]: sub[o] certis pœnis arctius[p] interdicēs[q], ne concordantiæ[r], contrarietates[s], seu aduersæ vel diuersæ opiniones ab ipsius constitutionis lectoribus[u] seu expositoribus aliquatenus inducantur, nec super constitutione glossæ fiant ab aliquibus, nisi forsan per[a] quas verbum[y] vel sensus ipsius[z], vel ipsa cōstitutio quasi grammaticaliter[a] & ad[b] litterā exponatur: nec intellectus ipsius[c] per legentē distorqueatur[d] ad aliud, quàm constitutionis eiusdem littera[e] ipsa sonat: glossantes autem in[f] scriptis constitutionem eandē aliter quàm superius est expressum[g], facientes quoque commenta, scripturas seu libros, & ex[h] certa sciētia & deliberatione determinantes in[i] scholis, seu prædicantes[k] contra contenta in cōstitutione prædicta, vel aliqua seu aliquod prædictorum[l] (nō obstantibus[m] aliquibus priuilegijs seu indulgentijs, aut litteris Apostolicis, quibuscunque personis, dignitatibus, ordinibus, aut locis religiosis vel secularibus generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expressione verborū concessis: quæ noluit aliquibus in prædictis quomodolibet suffragari) ipso[n] facto excommunicationis[o] sententiæ voluit[p] subiacere[q]. ¶ Nos[r] autem attendentes quòd argumentis[s] frequenter & collationibus latens veritas aperitur[t] †, quodque sub eadem littera sæpe latet multiplex[u] intellectus, necnō[x] esse difficile volentibus cōstitutionem prædictā perfecte[y]

applicetur forte ad iactationem scientiæ, vt plus scire videatur. 47. dist. §.pariter. in fi. & talis distortio fuit significanter inhibita: quia[†] multorum pios animos inuoluere, & ab ingressu religionis Minorum corda posset subtrahere, vt in c.Exijt.§. cum igitur.

† Adde l. fi. ff.ad exhib. Pont.

e ¶ *Littera ipsa sonat.*] sana intellige menta & sensu seruatis non contritis: non enim sic est cortici litteræ inhærendū. vt mens vel sensus aliquatenus cōfundantur[†]. extra de iureiur.c. Romani. §.verū. Cle.5. ff. qui petāt tut. l.credendū.de iurepa.l. adigere.§.quāuis.ð excus.tut.l.scire. §.aliter.

† Cap.Marcion & Basilides. 1. q.1.glos.l. nō dubiū. C.de leg.

f ¶ *In scriptis.*]puta cōmenta super ista constitutione faciendo.
g ¶ *Expressum.*]scilicet quasi grammaticaliter exponendo.
h ¶ *Ex certa scientia.*] secus ergo si per errorem: errantis enim nullus est consensus. ff. de iudi.l.consensisse.de iurisd.omn. iudi. l. si per errorem. quare scriptū est. Scientiam nō ignorantiam volumus obligari. C.de tabu.l.generali.lib.10.

Error nō consentit.

i ¶ *In scholis.*] & sic in publico. forte disputationis vel repetitionis tēpore: hoc enim expo scebat dicta decr. Exijt. §.cum igitur.
k ¶ *Prædicantes.*] puta in sermonibus clero potissime faciendis.

† De vtilitate disputationis omni no vide de sylvam nuptialem Ioannis ð Neuizan. in princ. Pont.

l ¶ *Prædictorum.*] scilicet, quòd concordātiæ, vel contrarietates, vel oppositiones essent inducendæ. & sume hic illa verba, ipso facto excommunicationis, &c. quæ sunt infra.

potest dari exemplum per esp.dudum.de iudi. Clem.Papa v.
i ¶ *Suspendere.*]quo ad effectū, vt aliquē nō ligent, vt infra patebit.
k ¶ *Obesse.*] idest, nocere, vel ad noxam seu damnum tendere. de rescript.statutum.de except.pia.lib.6.
l ¶ *Sane.*] Secunda pars.
m ¶ *Felicis.*] simile de pœnis, c. felicis.lib.6.
n ¶ *Promulgauit.*] quæ per Bonifacium Papam viij. reposita fuit sub tit.de verb.sign.lib.6.
o ¶ *Sub certis pœnis.*] quæ colliguntur ex dicto c.Exijt.§.cū igitur.
p ¶ *Arctius.*] idest arcte.
q ¶ *Interdicens.*]eius interdictū antea seruabatur.& merito:quod enim princeps Ecclesiæ interdicit, reputare deberet omnis sibi penitus interdictū.93.dist.miratus. sicut & eius prœceptū ab omnibos est seruandū.11. dist.præceptis.& c.nō decet.19.dist.in memoriā.
r ¶ *Concordantiæ.*] scilicet iurium aliorum.
s ¶ *Contrarietates.*] quæ in iure reperiri non debent. C.de ve. iur. enuc.l.tanta.§.contrarium.& in proxi.decret.§.sanc.& ibi not.
t ¶ *Opiniones.*] quia frequenter quot capita tot sententiæ. de consec.dist.4.c.sicut in sacros.ff.de arbit.l.itē si vnus.§.principaliter. & diuersitatē corporū.&c.extra de conces.præb. quia diuersitatē.

Quot capita tot sensus.

u ¶ *Lectoribus.*] lector volens audientibus proficere, se talem exhibere deberet. vt pro ingenio addiscentium semetipsum possit adaptare, & verbi sui ordinem pro audientium capacitate dirigere. 8. q.1.c.oportet.qui enim ex docet quę ab audientibus nō valent intelligi, non eorū vtilitatem, sed sui ostentationē facit. 44. dist. c.pariter. Quæ aūt & qualia in promouendo ad honorē doctoratus exposcantur: & quibus gaudet de iure priuilegijs doctor factos: & quot nominibus nuncupatur, vide† si placet quod super his plane notaui extra de magi. c.cū sit nimis.super verbo, honorē.cle. c.

Lector pro ingenio audientiū se adaptet.

† Vide etiā quæ dicit in procmio Sexti, in gl.n. doctoribus qui bus adde Bart. l. procmio Cle. Ponta.

a ¶ *Per quas.*] si habes, quos: expone, scilicet lectores vel expositores: si habes, quas: expone, scilicet glossas.
y ¶ *Verbum*] forte in sui intellectu obscurum.
z ¶ *Ipsius.*] scilicet constitutionis.
a ¶ *Grammaticaliter.*] vt forte recte loquendi vsum habeat[†], & inter falsa & vera dijudicet. 37.dist.c.si quis grammaticam.

† Adde tibi l. Mauritius. ff. de auro & arg. leg.

b ¶ *Ad litteram exponatur.*] ad rudium animos informandos. Instit. de iusti. & iure.§.his igitur.
c ¶ *Ipsius.*] scilicet constitutionis.
d ¶ *Distorqueatur.*] idest, per quandam violentiam inducatur seu

excommunicationis, &c. quæ sunt infra.
m ¶ *Non obstantibus.*] istam clausulam tu curiose lector in multis potes decretalibus reperire: sed super ipsa vide quod not. in decreta. suscepti.
n ¶ *Ipso facto.*] & sic erat ipsa constitutio in hoc canon latę sententiæ: nihilominus tamen sub pœna officij & beneficij prohibita fuerunt præmissa fieri, vt dicto c. Exijt.§.cum igitur. sed in hoc fuit comminatiua, non sententiæ priuatoriæ inductiua. arg. extra de celeb.Missa.dolentes.cum ibi not. & infra etiam innuitur.
o ¶ *Excōmunicationis.*] scilicet maioris, quæ in dubio inflicta videtur. de senten.excomm.c.si quem.
p ¶ *Voluit.*] scilicet ipse Nicolaus iij. aliàs iiij.
q ¶ *Subiacere.*] quam sententiam à nemine tolli voluit, nisi à Romano Pontifice, vt dicto c. Exijt.§. cum igitur. circa finem.
r ¶ *Nos autem.*] Tertia pars.
s ¶ *Argumentis.*]quæ frequenter ex iuribus canonicis & ciuilibus inducuntur. ff.de lega.non possunt. extra de confir. vti. vel inuti. cap.cum dilecta.
t ¶ *Aperitur.*] iuxta hoc alibi legitur, quod notando & disputando bene & optima ratione aliqua discernuntur. ff.de mune.& hon.l. munerū 3.§.mista. Et de aduocatis scribitur quod dirimi faciunt ambigua facta causarum suæ gloriosæ vocis munimine. C. de aduo. diuer.iudic.l.aduocati. Sed si quæras à me qualiter per collationes habitas latens veritas aperitur? Respondeo quia frequenter reuelatur minori quod maior nescit[†]. 95.dist.c.esto subiectus. C.de offic. recto. prouin.l.potioris.quod in collatione verbum prolatū frequenter aliorum sententia tanquā subtiliori rationi subnixū ad se trahitur. ff.de arbit.l.si in tres.& arg.de condi.ob causam.l.dedit. §. si quis.de iurepa.l.diui fratres.C.de his quę in testa.delen.l.proxi.

† Adde tibi l. 1. §.sed neque. C. de vet. iure enu quę text. & ib. conf. 1. col. 9. lib. 3. dl ... facit gl & ibi doct. c. ad nostrā. de consue. Ponta.

u ¶ *Multiplex intellectus.*]idem enim sermo multas significationes vel sententias frequenter exprimit. ff. de verb. signifi. l.quotiens idem sermo.de verb.signi.l.quotiens in stipulationibus. de rebus dubijs. l.quotiens.in quibus reperies multa iura allegata, per quæ poteris exempla ponere.
x ¶ *Necnon.*] repete attendentes.
y ¶ *Perfecte.*] idest cum perfecto & completo intellectu legere. lectura quidem perfecta dici nō meretur, nisi diligentissima atq; exactissima legentis interpretatione singula tradantur. Insti.de iusti.& iure.

sti. & iure. §. his igitur. C. de profes. qui in vrb. l. 1. lib. 12.
a ¶ *Ac intelligere.*] parum enim prodest legere, nisi adesset intelligere. 11. q. 3. c. eorum. 39. dist. c. sciendum. ff. de verb. signi. l. corã. iuxta illud: Legere & non intelligere, negligere est. arg. de celeb. Miss. c. dolentes. in corpore authen. de quæst. §. hæc omnia. & præce. coll. 6.

legere ac[a] intelligere, pœnas adiectas in cõstitutione huiusmodi deuitare[b]: viam veritatis aperire volentes[c], & periculis[d] quæ ex prædictis[e] possent litteratæ personæ præcipue[f] scholasticæ incurrere, salubriter obuiare, præsertim cum de nouo suborta[g] sint aliqua dubia, circa quæ posset periclitari[h] veritas[i], & erroribus[k] via pandi, nisi liceret conferre[l] super contentis in constitutione huiusmodi[m] & disputare[n]: prohibitiones & pœnas prædictas[o] tam latas, quàm comminatas[p] & earum effectus, in fratrum nostrorum[q] ac multorũ archiepiscoporum, episcoporũ & aliorum prælatorum, necnõ multorum professorum vtriusque iuris, & multorum sacræ Theologiæ magistrorum præsentia, dum consistorium teneremus, auctoritate Apostolica duximus vsq; ad sedis[r] Apostolicæ beneplacitum suspendendas[s]. Per suspensionem[t] autem huiusmodi[u] nequaquã licentiam cuiquã intendimus impertiri[x], quod contra Fratrum regulam prædictorum[y] dogmatizare[z], scribere[a] seu determinare[b], prædicare[c] seu praue[d] loqui liceat publice vel occulte: quinimmo[e] hæc omnibus & singulis auctoritate prædicta[f] districtius inhibemus[g]. ¶ Ne[h] autem in posterum præmissarum prohibitionum & pœnarũ suspensio in[i] dubium reuocari valeat, aut alicui propter defectum probationis[k] impingi[l], quod velut transgressor prohibitionum[m] ipsarum in pœnam seu pœnas inciderit antedictas[n]: Nos volentes super hoc de opportuno remedio prouidere, chartas[o] seu membranas[p] suspensionẽ continentes eandem[q], appendi seu affigi in maioris[r] Ecclesiæ Auinionen. ostijs seu superliminaribus faciemus, quæ[s] suspensionem prædictam suo quasi sonoro[t] præconio & patenti iudicio publicabunt[u]. Datum Auinion. vij. Calend. Aprilis, anno sexto.

¶ *Dominium rerum, quæ perueniebant ad Fratres Minores retentum ab Ecclesia Romana, simplici vsu facti Fratribus ipsis reseruato in cap. Exijt qui seminat. eod. tit. lib. 6. summus Pontifex refutat: multiplici ratione probãs eos non posse habere in re aliqua simplicem vsum facti: & statuit, quòd de cætero nullum ius, nullumque dominiũ habeat Ecclesia Romana in huiusmodi rebus, quæ in posterum conferentur vel offerentur ipsis Fratribus. Hæc extrauagans est multum iuridica, & subtilis in plerisque locis, præsertim vbi probat vsum simplicem non posse constitui in rebus vsu consumptibilibus.*

CAP. III.

AD condito-

b ¶ *Deuitare.*] cum à vero & perfecto intellectu, qui sine diligenti & exacta interpretatione haberi non potest, vt prædixi: habent tales desistere, vel pœnas præmissas incurrere.

Veritas est inuestiganda.

c ¶ *Volentes.*] ad inuestigandam enim veritatẽ tandem quicumq; præsidens anhelare debet. C. de eden. l. 2. 20. q. 5. c. iudicantem. extra de fide instr. cum Ioannes. cum illi competere cedere habeat opinio., 8. dist. c. veritate. ff. quando act. de pecu. est annalis. l. quæsitum. aliàs est ibi. §. sub. l. 1.
d ¶ *Periculis.*] scilicet sententiarum, & comminationum.
e ¶ *Prædictis.*] scilicet quæ interdicta erant p decr. Exijt. §. cũ igitur.
f ¶ *Præcipue scholasticæ.*] de illis præcipue dicit, quia illi præ alijs arguere & conferre consueuerunt ad instar diligentia venatoris cũcta rimari volẽtis, nec transitorio studio vti volentes. in corpore authen. de quæst. §. illud. & §. hæc omnia. coll. 6.

Scholastici cõparãtur venatori.

g ¶ *Suborta sint.*] scilicet super intellectu dictæ decret. Exijt. vt patet per decret. Exiui de paradiso. Clem. 5. & patet in extrauag. domini Ioannis. quarum vna incipit: Ad conditorẽ. alia vero: Quia quorũdã.
h ¶ *Periclitari.*] idest, periculum pati.
i ¶ *Veritas.*] de qua legitur q̃ sæpius exagitata magis splendescit in lucem. 35. q. 9. c. graue. disquisito de singulis, cum nõ possit ad veritatem aliter perueniri. 33. q. vlt. occidit. ff. de quæst. l. de minore. §. tormenta. de pœnis. l. aut facta. extra de testi. cum causam.
k ¶ *Erroribus via pandi.*] præcludenda est, siue loquaris de erroribus contra fidem. 24. q. vlt. cap. quid autem iniquius. siue de erroribus contra iusscriptum. in proœmio Digestorum. §. hæc autem omnia. de iust. & iure. l. 1.
l ¶ *Conferre.*] idest, collationem habere.
m ¶ *Huiusmodi.*] scilicet Nicolai iij.
n ¶ *Disputare.*] cum disputando & conferendo latens veritas illucescat, vt supra.
o ¶ *Prædictas.*] quæ supra parte proxi. colliguntur.
p ¶ *Comminatas.*] ex hoc collige, q̃ vbi in aliqua constitutione aliquid fieri prohibetur simpliciter sub certa pœna, contrafaciens pœnam illam non incurrit, cũ per talia verba non inducatur sententia, sed solum fiat comminatio, vt dixi in parte præcedenti in verbo, ipso facto. de hoc habes extra de simo. sicut. de sagittis. c. 1. C. commina. episto. l. interlocutio. in corpore authent. de armis. circa medium. coll. 6.
q ¶ *Fratrum nostrorum.*] hic potes recitare quod super hac clausula dixi in cap. Execrabilis.
r ¶ *Sedis Apostolicæ beneplacitum.*] quòd numquã extinguitur donec contrarium constet, cum omni tempore sedes duret, licet secus sit in beneplacito personæ. arg. in corpore authen. quo oport. epi. §. licẽtiã. coll. 1. extra de rescri. c. si gratiose. lib. 6. ff. loca. l. 3.

Vide quæ ibi notaui. Fontq.

s ¶ *Suspendendas.*] talis facta per Papam suspensio tollit effectum sententiarum, vt tunc aliquem non ligent: nec etiã contra facientem pœnam aliquam incurrere faciunt. Quid autem de suspensione facta per alium de sententia excommunicationis vel interdicti: vide quod super his notari consueuit. de appell. dilectis filijs.
t ¶ *Per suspensionem autem.*] Quarta pars.
u ¶ *Huiusmodi.*] scilicet factam de prohibitionibus & sententijs latis & comminatis, & ipsarum effectibus.
x ¶ *Impertiri.*] idest, concedere.
y ¶ *Prædictorum.*] scilicet Minorum.
z ¶ *Dogmatizare.*] idest, falsam doctrinam condere: dogma enim consistit in vera doctrina. de conse. dist. 5. c. vlt. not. 3. cap. 1.
a ¶ *Scribere.*] idest in scriptis redigere.
b ¶ *Determinare.*] puta in cathedra, vel in scholis.
c ¶ *Prædicare.*] in sermonibus.
d ¶ *Praue loqui.*] idest, male vel sub dolo. arg. C. de postu. l. quisquis.
e ¶ *Quinimmo.*] simile de rescript. c. ibi. lib. 6. ff. de pact. l. iurisgentiũ. § quinimmo. & dic super hoc vt dixi in cap. Execrabilis.
f ¶ *Prædicta.*] scilicet Apostolica.
g ¶ *Inhibemus.*] talis inhibitio contrarium facientibus pœnam infligi facit. extra de consti. cognoscentes. 4. distin. §. vlti.
h ¶ *Ne autem.*] Quinta pars.
i ¶ *In dubium reuocari valeat.*] scilicet an sit facta.
k ¶ *Probationis.*] cuius facultas non arctanda, sed laxanda est. C. de hære. l. quoniam cognouimus. de reb. cred. l. generaliter. ff. de test. curét.
l ¶ *Impingi.*] idest, imponi vel imputari. & repete, valeat.
m ¶ *Prohibitionum ipsarum.*] scilicet factarum constitutione Nicolai iij. aliàs iiij.
n ¶ *Antedictas.*] supra in parte secunda. & dicto cap. Exijt. §. cum igitur.
o ¶ *Chartas.*] simile ff. de bon. pos. secundum tabu. l. chartæ.
p ¶ *Membranas.*] quia de membris & pellibus animalium factas. simile 19. dist. cap. si Romanorum.
q ¶ *Eandem.*] quæ tollit effectum, & ligamen sententiarum, vt prædixi.
r ¶ *Maioris Ecclesiæ.*] idest cathedralis, quæ maior debet omnibus alijs ecclesijs reputari, cum illis omissis possint per ipsarum parochianos in eadem ecclesiastica recipi sacramenta. extra de offic. archid. c. officium. & arg. 50. dist. c. in capite.
s ¶ *Quæ.*] scilicet chartæ vel membranæ.
t ¶ *Sonoro præconio.*] similia verba reperies in c. si fratrũ. & super his & sequentibus verbis dic, vt ibi dixi.
u ¶ *Publicabunt.*] vt extunc probabilis ignorantia non valeat allegari. 16. distinct. cap. quod dicitis. extra de postula. prælato. ad hæc. de Iudæ. cap. in nonnullis. ff. de inst. act. l. sed & si quis. §. præscribere. Zenzelinus

AD *conditorem.*] ¶ Præsens constitutio diuidi potest in partes nouem. In prima constitutionis præmittitur ratio. In secunda constitutionis Papæ Nicolai subiungitur recitatio: ibi, *Dudum siquidem, &c.* In tertia annectitur eiusdem constitutionis Nicolai incommode pro tempore, multiplex impugnatio: ibi, in §. *Quamquam autem.* In quarta, simplicis vsus facti in rebus consumptibilibus reprobatio: ibi, in §. *Quòd autem.* In quinta, ad quendam obiectum datur responsio: ibi, in §. *Nec obstat supradictis.* In sexta quòd

Diuiso uentus in nouẽ partes.

ta quòd in rebus consumptibilibus non sit dare simplicem facti vsum, fit multiplex inductio: ibi, in §. *Licet autem in rebus*. In septima constitutionis Nicolai inducitur impropriatio: ibi, in §. *Rursus nedum*. In octaua subinfertur ipsa constitutio: ibi, *Nos itaque, qui versatam*. In nona fit certa quædam protestatio: ibi, circa finem, *Per hoc autem, &c.*

Exiij. §. ad hæc cum fratres.

x ❡ *Vtensilium.*] idest, paratorum ad vsum. arg. ff. de supell. leg. l. 3. de leg. 3. hoc legatum.

y ❡ *Librorum.*] quid librorum appellatione comprehendatur, colligitur ff. de leg. 3. librorum.

rem[a] canonum non est dubiũ pertinere[b], cũ statuta à se vel prædecessoribus suis edita obesse[c] percipit potius[d] quàm prodesse, ne vlterius obesse[e] valeant prouidere[f]. Dudum[g] siquidem felicis[h] recordationis Nicolaus iiij. prædecessor noster attente prospiciens in almi confessoris beati videlicet Francisci regula contineri, quòd nihil sibi approprient, neque domum[i], neque locum, neque rem aliquam aliam sui ordinis professores: ac considerans diligenter, quòd per piæ recordationis Gregorium Papam ix & nonnullos alios prædecessores eiusdem fuerat[k] declaratum, hoc[l] debere seruari tam in speciali, quàm in cõmuni[m]: necnon & consideráter attendens nonnullos Fratribus ipsis detrahere[n], impingentes[o] eisdem, quòd regulã & declarationes[p] huiusmodi nõ obseruabãt, pięque cõsiderans ora contra prçmissos fratres oblatrantium[q] claudere[r], ac professorum[s] ipsorum cõscientijs[t] prouidere, inter alia ordinauit & sanxit[u], omnium vtensilium[x] & librorum[y], rerumque mobilium[z], & præsentium & etiam futurorum, ecclesiarum quoq; & oratoriorum, ac cœmeteriorum tam præsentium, quàm etiam futurorum, necnon & aliarum emptarum & eleemosynis diuinis oblatarum seu concessarũ dictis Fratribus (in quibus tamẽ offerentes seu cõcedentes ipsa, nihil in ipsis sibi ducerent reseruandum[a]) proprietatem & dominium plene[b] ac libere[c] ad se & Romanam Ecclesiam pertinere, ipsa[d] in[e] se recipiens, ac antedictam[f] Ecclesiam, simplici[g] vsu facti dumtaxat in rebus & bonis huiusmodi reseruato Fratribus antedictis. Et quia nonnumquam[h] libros & alia mobilia supradicta vendi[i] expedit, seu etiam commutari: Fratribus ipsis in eadem ordinatione concessit[k], vt res[l] ipsas cũ rebus alijs, quarũ vsum habere[m] licet ipsis Fratribus (dummodo Generalis & Prouincialium Ministrorum coniunctim vel diuisim[n] auctoritas intercederet) possent libere commutare. Sed & quia Fratribus ipsis pecuniã per se, vel per alium recipere ipsorum regula districtius interdicit, vo-

Canon generalia à solo Papa cõduntur.

a ❡ *Ad conditorem canonum.*] qualis est Papa, qui solus generales canones condere potest. 18. dist. c. regula. cum multis cap. seqq. sic & solus Imperator legem generalem condere potest. C. de leg. l. 1. & vlt.

b ❡ *Pertinere.*] eius enim est sua vel antecessorum statuta in melius reformare. de rescript. c. statutum. de sent. excom. c. alma. lib. 6. de re iud. cum olim.

c ❡ *Obesse.*] idest, nocere.

d ❡ *Potius quàm prodesse.*] hoc frequenter contingit ex variatione personarum, causarũ, temporum, & locorum. 29. dist. c. sciendũ. 61. dist. §. his omnibus. 35. q. 9. c. sententiã. extra de cõsangui. & affi. c. nõ debet. in corpore authent. de nupt. §. nos autem. coll. 4.

e ❡ *Obesse valeant.*] prçcauenda igitur sunt futura in malum. vt hic. 60. dist. cum Hadrian⁹. 27. dist. in nomine Domini. extra de seruis nõ ord. c. 1. ff. loca. l. si quis domum. §. 1. ad Trebel. l. Lucius. §. penult. de dam. insec. l. qui bona. §. cum prætor.

f ❡ *Prouidere.*] concor. ad hoc in corpore authen. de nupt. §. 1. coll. 4. 22. q. 2. c. magnæ. sic enim est in cælesti hierarchia, quæ suam ex causa reperitur sententiam immutasse. eadem causa & q. cap. incommutabili. & cap. vnusquisque.

g ❡ *Dudum.*] Secunda pars.

h ❡ *Felicis.*] simile de censibus, felicis. lib. 6.

i ❡ *Neque domum.*] quæ indefinite sub inuolucro denotauerat per verbum, nihil. hic magis specificate declarat, aliàs videretur hic vna negatio superflua: super quo vide quod not. in decret. cum inter nonnullos. in 2. glo.

Allegatio indeterminata est admittenda.

k ❡ *Fuerat declaratum.*] non dicit, vbi. & sic not. arg. pro indeterminata allegatione, quòd sit admittenda. ad hoc de cohabi. cleri. & mulie. c. vestra. qui fil. sint legit. per venerabilem. §. vlt. de vita & hone. cleri. cum ab omni. C. de sum. tri. l. 1. & in epistola. inter claras. hoc per Hostien. de ser. non ordi. c. consuluit. & per Petrum de Samp. dicto cap. vestra.

l ❡ *Hoc.*] scilicet quòd professores ordinis sancti Francisci nihil sibi approprient.

m ❡ *In communi.*] super hoc verbo & præcedenti dic vt dixi in c. cum inter nonnullos. super eisdem verbis.

Qualiter homicidiũ committere dicuntur, qui proximo detrahunt.

n ❡ *Detrahere.*] & male. detrahentem enim proximo Deus persequitur. 23. q. 4. qui peccat. nam vna species homicidij est proximo detrahere: nam quantum in detractore est, priuat animam proximi (quæ melior est pars hominis) omni virtute, per quam anima viuit. Detrahere enim est bona quæ alicui à Deo collata sunt, negare vel inuertere. arg. ff. de iniur. l. item apud. §. hoc autem fere. de pæni. dist. 1. cap. homicidiorum. & ibi not.

o ❡ *Impingentes.*] idest imponentes.

p ❡ *Declarationes huiusmodi.*] scilicet factas per Gregorium & suos prædecessores.

q ❡ *Oblatrantium.*] idest obloquentium in malum.

r ❡ *Claudere.*] ne aliàs ex hoc cõtra ipsos fratres insurgat infamia.

s ❡ *Professorum ipsorum.*] scilicet religionis sancti Francisci.

t ❡ *Conscientijs.*] quas forte scrupulosas habebant semper habendo proprium.

u ❡ *Et sanxit.*] scilicet Nicolaus iij. aliàs iiij. extra de verb. signi.

Actiones an nomine immobiliũ comprehendantur.

z ❡ *Mobilium.*] vel se mouentium. quæ idẽ censetur. ff. de ver. sig. l. mouentium. iuxta qđ ibidẽ per glossam quæritur, an nomina vel actiones nomine immobilium comprehendantur. Et primo sentire videtur q sic, tũ quia moueri non possunt: tum quia post alia immobilia fit in eis sententiæ executio: post tamen sentit q censeantur mobilia. Sed super hoc verius probabiliter põt dici, q aut nomina vel actiones competunt p immobilibus: tunc appellatione immobiliũ ideo comprehendunt, quia actionem habens ad rem, ipsam habere videtur. ff. de reg. iur. l. qui actionem. & argu. ad hoc. C. đ prædijs minorum. l. si ad resoluendam. vbi minor remittens actionem restituitur, ac si rem immobilem alienaret. aut competunt pro rebus mobilibus, siquidem anouatim præstãdis: tũc idẽ, quia propter perpetuitatem præstationis immobilium appellatione continentur. C. đ sacrosan. eccle. l. iubem⁹. in corpore authẽ. de nõ aliẽ. aut permut. reb. ecclẽ. §. hoc ergo coll. 2. Sed si competunt p mobilibus simpliciter debitis, tunc mobilium appellatione comprehendi possunt. arg. ff. de reg. iur. l. minus. & l. qui actionem. & dicta l. si ad resoluendam. & C. de quadrien. præscrip. l. 2. & sic potest intelligi quod not. dicta l. mouentium. ad præmissa faciunt in argu. ff. de supelle. leg. l. 3. de leg. 3. hoc legatum. de verb. signi. l. princeps. & l. bonorum. de iure fisci. l. eum qui. ad senatusconsultum Syllan. l. cum fisco. Non obstat quod dicitur, quòd postremo fit executio sententiæ in nominibus. ff. de re iud. l. à diuo Pio. hoc ideo est, ne impediatur executio sententiæ, quæ prompta debet esse, ne alias lites ex litibus oriri cõtingat: quod esset si cõtra debitores condemnati agi primitus oporteret. arg. de transact. l. fratris.

Executio sententiæ prompta debet esse.

a ❡ *Reseruandum.*] in illis ergo in quibus concedentes vel offerentes aliquid iuris retinuerunt, quod facere potuerunt. 18. q. 2. cap. Eleutherius. ff. de pact. l. in traditionibus. non videtur per Papam Nicolaum proprietas Ecclesiæ Romanæ retenta.

b ❡ *Plene.*] quasi dicat totũ & integraliter. ff. de vsu. l. videamus. § in Fauiana. de verb. sign. l. plus est in restitutione.

c ❡ *Libere.*] idest, absque cuiusquam contradictione. arg. extra de elect. cũ ex eo. de præb. cap. si beneficia. lib. 6. in quibus verbũ simile reperitur.

d ❡ *Ipsa.*] vtensilia, & alia supra nominata.

e ❡ *In se.*] scilicet Nicolaum Papam.

f ❡ *Antedictam Ecclesiam.*] scilicet Romanam.

g ❡ *Simplici vsu facti.*] hæc verba occasionem dederunt principaliter editioni huius decre. vt patet ex §. sequenti.

h ❡ *Nonnumquam.*] idest, aliquando. simile ff. de condi. & demon. l. nonnumquam.

i ❡ *Vendi expedit.*] ff. de contrah. empt. l. 1. C. de admi. tut. lex quæ.

k ❡ *Concessit.*] scilicet Nicolaus Papa iiij.

l ❡ *Res ipsas.*] supra proxime expressim numeratas.

m ❡ *Habere licet.*] non ergo cum alijs.

Copulatiua requirit concursum copulatorum.

n ❡ *Vel diuisim.*] nisi fuisset hoc verbũ adiectum, q Generalis & Prouincialis Ministri esset insimul auctoritas exposcenda: ob copulatiuam de sui natura requirentem concursum illorum, quæ copulat. ff. de leg. 3. l. ea tamen. de condi. insti. l. si hæredi plures. extra de rescriptis. ex parte. vbi de hoc.

a ❡ *Concessa.*]

a ¶ *Concessit.*] scilicet Nicolaus iij. aliàs iiij. vt supra.

Venditio non procedit sine pretio.

b ¶ *Pretio æstimato.*] sine quo venditio procedere non potest. ff. de contrahen. empt. & ven. l. 1. & 2. §. fine. Insti. eo. l. iii. §. pretium.

c ¶ *Gubernatore.*] qui aliàs protector vel conseruator appellari cõsueuit, iuxta priuilegia multis ordinibus concessa.

b ¶ *Et quæ.*] scilicet charitas.

c ¶ *In via.*] scilicet salutis consequendæ: in præsenti enim vita quasi in via sumus, qua ad patriã pergimus, secundũ B. Gregoriũ.

d ¶ *Suo fini.*] idest, gloriæ æternæ.

e ¶ *Ad quam.*] scilicet perfectionem.

d ¶ *Hoc adiecto.*] idest, addito.

e ¶ *De vilibus.*] ista vilitas considerari potest aliter quàm ; ob pretij paruitatem, per hoc qd sequitur. vel parum valentibus, ipsa vilitas referatur ad ipsarũ rerum naturã. in corpore auth. de mand. princ. §. si tibi. cum ibi not. coll. 3.

Immobilia non reputantur vilia.

f ¶ *Mobilibus.*] hoc dicit: quia res immobiles, vtpote periculo cõtionum non subiacentes, viles reputari non consueuerunt. arg. C. quando & qui. quar. pars. l. 1. lib. 10. ff. ad leg. Falc. l. si hæres.

g ¶ *Pietatis.*] puta eleemosynæ.

h ¶ *Deuotionis.*] puta peregrinationis.

i ¶ *Pro alia.*] puta commutationis voti, vel pœnitentiæ.

k ¶ *Rationabili.*] arbitrarie consideranda.

l ¶ *Obtenta.*] non ergo sufficeret hoc casu licẽtiam petere nisi obtineretur, vt aliàs extra de elect. c. q̃ sit. & c. si religiosus. ne cler. vel mo. cap. vt periculosa. lib. 6.

m ¶ *Superiorum suorũ.*] intellige immediatorũ, vt aliàs dixi de testa. religiosus. lib. 6. de vi. & hon. cle. c. quoniam. de procur. cap. religiosus. Clemens Papa v.

n ¶ *Dictum ordinem.*] idest, personas dicti ordinis, vel intellige ordinem vt iacet, idest, cõmunitatem ordinis.

luit & concessit[a], quòd si vendi contingeret res mobiles antedictas pretio[b] æstimato, quod huiusmodi pretium per procuratorem deberet recipi à præfata sede vel Cardinali gubernatore[c] eiusdem ordinis deputandum, per procuratorẽ eundem in rem licitam, cuius vsus esset permissus eiusdem ordinis Fratribus expendendum: hoc[d] adiecto quòd possent de[e] vilibus rebus mobilibus[f] vel parũ valẽtibus Fratres ipsi pietatis[g] seu deuotionis[h] intuitu, vel pro[i] alia honesta causa & rationabili[k] (obtenta[l] tamen super hoc superiorum[m] suorum licentia) intra vel extra dictũ[n] ordinem ordinare. § Quamquam[o] autem pia consideratione motus prædecessor noster ordinauit supradicta[p], illa dicto ordini existimans profutura: ipsa tamen attento[q] modo vtendi Fratrum ipsorum ac dictæ Ecclesiæ subsecuta patiẽtia[r] circa[s] ipsum non profuisse, sed potius tam ipsis Fratribus, quàm multis alijs[t] obfuisse subsequens magistra rerum experientia[u] noscitur declarasse. Ipsis quidẽ Fratribus quantum ad statũ[x] perfectionis nequaquam profuit reseruatio[y] dominij supradicta: cum enim perfectio vitæ Christianæ principaliter & essẽtialiter[z] in charitate consistat, quæ ab Apostolo perfectionis vinculum dicitur[a]: & quæ[b] vnit seu iungit aliqualiter in via[c] hominem suo[d] fini: ad quã[e] per contemptum bonorũ temporalium & ipsorum expropriationẽ[f] via disponitur per hoc præcipue, quod sollicitudo[g] quam temporalia in acquirendo, conseruando & dispẽsando exigunt[h], quæ[i] plerumque ab actu charitatis retrahit[k], amputetur[l]: restat quòd si sollicitudo eadẽ post expropriationẽ huiusmodi[m], quæ[n] ante[o] ipsam inerat, perseueret[p], ad perfectionem[q] huiusmodi talis[r] expropriatio valeat nil conferre: constat autem quòd post ordinationem[s] prædictam non fuerint in acquirendis ac conseruandis bonis[t] prædictis in iudicio & extra minus[u] sollicitiquàm ante illam fuerant Fratres[x] ipsi, quamquam sint religiosi Mendicantes alij[y] habentes aliqua in communi[z]. Adhuc nec vtique profuit dictis Fratribus ordinatio[a] supradicta, quantum ad hoc quod propter carentiam talis[b] proprij se pauperiores dicere valeant, quam si res[c] ipsas cũ illo (quo carere se dicunt) dominio obtinerent[d]. Licet etiam prædecessor noster prædictus[e] dominium earum rerum, quæ ipsis fratribus offerri seu conferri[f], aut aliàs obuenire[g] contigerit,

Ex, quãdoque priuat., quandoque, ponit.

f ¶ *Expropriationem.*] syllaba, ex, hic priuatiue ponitur, vt aliàs de vsur. cap. vsurarum. lib. 6. alibi autem non priuat, sed ponit. Instit. vi bon. rap. §. sane.

g ¶ *Sollicitudo.*] idest, curiositas & diligentia in temporalibus, quæ interueniens pretia rerum ampliat & deficiens minuit. ff. de iure fisci. l. non intelligitur. §. diui fratres. negligentia enim cuncta lædere dicitur. in corpore authent. de quæst. §. hæc omnia. coll. 6. iuxta illud quod scribitur, sicut autem anus in suo quoque opere inuenitur mater instantia, ita nouerca eruditionis est negligentia. 83. distin. cap. nihil.

Negligentia est eruditionis nouerca.

h ¶ *Exigunt.*] nam sine his temporalia periculo subiacent. ad quod ff. de peti. hæred. l. si qd possessor. §. sicut. & l. si ad non. §. fructus.

i ¶ *Quæ.*] scilicet sollicitudo.

k ¶ *Retrahit.*] nam secundum Gregorium cũ mens concepta desideria sequitur, seruire rebus conuincitur, quarum amore superatur. 14. q. 1. §. 1. quare ad vitandam nimiam sollicitudinem & mentis nimiam applicationem Christus præcepit non esse de crastino cogitãdum. 12. q. 1. habebat Dominus. iuxta verbum Psalmistæ: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere.

Sollicitudo nimia est vitanda.

o ¶ *Quamquam.*] Tertia pars.

p ¶ *Supradicta.*] scilicet §. proxi. supra.

q ¶ *Attento modo.*] per quem non ad simplicem vsum, sed ad cõsumptionem res ipsæ deducebantur.

Patientia multa tolerat.

r ¶ *Patientia.*] quæ frequenter tolerat multa, quæ in iudicium deducta minime tolerat. extra de præben. cum iamdudum. & argu. in corpore authen. in medio litis sacras iussiones non fieri. §. eam autem. coll. 8. C. de tempo. appell. l. vlt. §. illud.

s ¶ *Circa ipsum.*] scilicet modum vtendi.

t ¶ *Multis alijs.*] qui lædebantur ex tali vsu.

Experiẽtia est rerum magistra.

u ¶ *Experientia.*] quæ magistra rerum dicitur, vt hic: eã per vsum scientiam tribuat in operatione. C. de iudi. l. certi. de no. Codi. cõfir. §. 1. in procemio Insti. §. cumque. Et nedum simpliciter rerũ magistra dicitur, immo efficax appellatur. extra de elect. quàm sit. quia docet & probat. de rescript. statutum. de elect. vbi maius. §. 1. lib. 6. C. vt in possessionem legatorum. l. ipsis rerum. & ex parte fidem adhiberi vult. in corpore authen. de nõ alie. aut permu. reb. eccle. §. quod autem. coll. 2. C. de re mili. l. semel. lib. 12. 50. dist. c. vt constitueretur. & ex præteritis vel præsentibus quem instruit in futurum. in corpore authen. quib. mod. na. effi. sui. §. illud. coll. 7. 82. dist. c. plurimos. iuxta fin. in corpore authen. hæc consti. innouat. in prima columna, coll. 8. extra de testa. c. licet ex quadam.

x ¶ *Ad statum perfectionis.*] secundũ quem omnia abijcienda sunt pauperibus eroganda. iuxta illud: Si vis perfectus esse, &c. 14. q. 1. in summa. & c. quisquis. not. extra de æta. & quali. ad aures.

y ¶ *Reseruatio.*] scilicet facta Ecclesiæ Romanæ.

Virtutes sine charitate nihil sunt.

z ¶ *Essentialiter.*] hoc dicit, quia sine charitate virtutes cæteræ nihil sunt. de pœnit. dist. 2. §. euidenter. & dist. 3. c. si quid autem.

a ¶ *Dicitur.*] in epistola ad Romanos.

l ¶ *Amputetur.*] idest, tollatur & submoueatur.

m ¶ *Huiusmodi.*] scilicet temporalium.

n ¶ *Quæ.*] scilicet sollicitudo.

o ¶ *Ante ipsam.*] scilicet expropriationem temporalium.

p ¶ *Perseuerat.*] durante enim vitio, virtus numquam asciscitur, sed demum illi renunciato. 32. q. 1. cum renuntiatur.

q ¶ *Ad perfectionem huiusmodi.*] scilicet quæ inducitur & disponitur per contemptum & expropriationem temporalium.

r ¶ *Talis expropriatio.*] scilicet postquam remanet sollicitudo sicut prius.

s ¶ *Ordinationem prædictam.*] scilicet factã per Nicolaũ iij. aliàs iiij.

t ¶ *Bonis prædictis.*] de quibus mentio facta est §. §. proxi.

u ¶ *Minus sollicitis.*] & sic per hoc à statu perfectionis retrahebantur, vt supra proxi. dicitur.

x ¶ *Fratres ipsi.*] sentientes vtilitatem in rebus talibus inani nomine dominij Romanæ Ecclesiæ reseruato.

y ¶ *Alij.*] vt sunt Prædicatores.

z ¶ *In communi.*] & sic in alijs rebus prædictis se simplicem vsum habere dicebant: re tamen ipsa plus quàm simplex vsuarius in rebus ipsis habebant.

a ¶ *Ordinatio supradicta.*] scilicet Nicolai iiij.

b ¶ *Talis proprij.*] scilicet Romanæ Ecclesiæ reseruati.

c ¶ *Res ipsas.*] de quibus fit mentio supra proxi. §.

d ¶ *Obtinerent.*] & hoc pbatur per sequentia, licet etiã, & cætera.

e ¶ *Prædictus.*] scilicet Nicolaus iiij.

f ¶ *Conferri.*] scilicet inter viuos.

g ¶ *Obuenire.*] puta ex vltima alicuius voluntate, licet contra posset exponi.

a ¶ *Licet.*]

nij. ff. de acquiren. rerum domi. l. ex mandato. C. de bis qui à non do. manumis. l. s. & ibi not. ff. de dona. l. qui mihi donatum. Intentio enim præ omnibus attenditur, siue in contractibus, siue in vltimis voluntatibus. ff. de contrah. emptio. l. sed Celsus. §. si Aus. de condi. & demonstrationi. l. in conditionibus. de lega. 1. l. si seruus plurium. §. vlt. cum similibus.

Intentio est attendenda.

a ¶ *Licet.*] id est, licitum est.
b ¶ *Vsu facti simplici.*] qualiter hoc sit intelligendum, inferius declaratur.
c ¶ *Pertinere.*] scilicet ad Ecclesiam Romanam.
d ¶ *Est expressum.*] §. proxi.
e ¶ *Eius effectu.*] quia frequenter res ipsas ad totalem à fratribus abdicationem deducit: & talis effectus in eis potius videtur attendendus, quàm inanis demonstratio simplicis vsus facti. arg. C. si minor ab hæredit. se abstineat. l. 1. de do. l. vlt.
f ¶ *Subsecuta.*] hic dic vt s. dixi eod. §. in verbo, patientia. talis enim patientia, vbi aliàs nullum subesset iuris impedimentum, pro approbatione tacita haberetur. extra de cogna. spirit. cap. super eo. & ibi not.
g ¶ *Dici debet.*] simplex, quod est statim.
h ¶ *Dominium.*] scilicet in dictis rebus reseruatum esse.
i ¶ *Simplex.*] repete, dici debet.
k ¶ *Quis enim.*] probat quod vsus fratrum non debeat dici simplex.
l ¶ *Simplicem vsuarium.*] id est, habentem simplicem vsum.
m ¶ *Licet.*] id est licitum est.
n ¶ *Permutare.*] scilicet cum alia.
o ¶ *Vendere.*] pro aliquo pretio.
p ¶ *Donare.*] scilicet liberaliter.
q ¶ *Hæc.*] scilicet posse rem vsuariam permutare, vendere, vel donare.

quarum tamē vsum facti dumtaxat habere licet[a] ordini vel fratribus antedictis (vsu facti[b] simplici prædictis fratribus reseruato) in se Romanamque Ecclesiam recipiendum duxerit, ac libere pertinere[c] decreuerit, vt superius est expressum[d]: attento tamen ipsorum fratrum vtendi modo & eius[e] effectu, ac patientia circa modum ipsum Romanæ Ecclesiæ subsecuta[f], non ipse vsus fratrum dici[g] debet, sed potius Romanæ Ecclesiæ dominium[h] esse simplex[i]. Quis enim[k] simplicem[l] vsuarium dicere poterit, cui rem vsuariam licet[m] permutare[n], vendere[o], ac donare[p]? proculdubio hæc[q] naturæ repugnare noscuntur, nec ad vsuarium pertinere[r], quæ[s] tamen de rebus mobilibus antedictis[t] faciunt[u] fratres ipsi. Quod autem dominium Romanæ Ecclesiæ reseruatum[x] simplex censeri[y] debeat, ex hoc patet, quòd ex illo[z] nullum eidem[a] Ecclesiæ temporale obuenit[b] hactenus[c] commodum, nec speratur quòd[d] obuenire debeat in futurum, cum nec[e] intentio reseruantis[f], nec fratrum ipsorum fuerit, quòd ad quemcumque alium quàm ad Fratres dictatum rerum perueniret compendium[g]: quod[h] proculdubio modus vtendi fratrum ipsorum, & Romanæ Ecclesiæ subsecuta patientia euidenter declarauit[i]. Et quòd talis intentio[k] fuerit ordinantis[l], & ex hoc patet, quòd illarum rerum sibi & Ecclesiæ Romanæ dominium dumtaxat[m] retinuit, quarum vsum facti liceret[n] habere ordini vel fratribus antedictis: talis autem dominij[o] carentia[p] re[q] in præsenti[r], ac spe[s] in futurum omnimodo denudati, quo ad paupertatem temporalem, quam[t] altiorem (præ Mendicantibus alijs[u] in communi habentibus[x]) sibi[y] vendicant dicti[z] fratres, pauperiorem non efficit[a] non habentem. Quòd[b] autem † quo ad res quæ vsu[c] consumuntur, nō sint censendi vsuarij[d] fratres ipsi, ex sequentibus liquet satis: dicere siquidem quod in talibus rebus[e] vsus iuris vel facti separatus à proprietate rei seu dominio possit constitui, repugnat[f] iuri, & obuiat[g] rationi: nec prædecessoris nostri prædicta fuisse videtur[h] intentio[i] Romanæ Ecclesiæ talium[k] bonorum dominium reseruare. Quis enim sanæ mētis credere poterit, quód intentio fuerit tanti[l] patris, vnius

f ¶ *Reseruantis.*] scilicet Papæ Nicolai iiij.
g ¶ *Compendium.*] id est vtilitas, vel cōmodū.
h ¶ *Quod.*] scilicet quod ad fratres, & non ad alium illarum rerū perueniret compendium.
i ¶ *Declarauit.*] quasi dicat, ipsis rerum experimentis hoc clare cognitum est. C. vi in pos. leg. l. ipsis rerum.
k ¶ *Et quòd talis intentio.*] scilicet quod ad ipsos fratres, & nō ad alium dicta rerum vtilitas proueniret.
l ¶ *Ordinantis.*] scilicet Papæ Nicolai, vt s.
m ¶ *Dumtaxat.*] quasi dicat: non aliarum.
n ¶ *Liceret.*] licitum foret.
o ¶ *Dominij.*] scilicet Romanæ Ecclesiæ reseruati.
p ¶ *Carentia.*] scilicet quo ad fratres ipsos.
q ¶ *Re.*] scilicet ipsa.
r ¶ *In præsenti.*] scilicet tempore.
s ¶ *Spe.*] consequendi commodum.
t ¶ *Quam.*] scilicet pro pertatem.
u ¶ *Alijs.*] vt Prædicatoribus.
x ¶ *Habentibus.*] subaudi aliqua, si non habes in textu.
y ¶ *Sibi vendicant.*] id est attribuunt.
z ¶ *Dicti fratres.*] scilicet Minores.

† Vide glossam ... in Clem. Exiui ... vers. ... videtur ...

Vsuarius rē in qua habet vsum, non transfert in aliū.

r ¶ *Pertinere.*] Vsuarius enim rem in qua vsum habet, aliquo titulo in alium transferre non potest: tum quia dominium eius non habet: cum vsus in re aliena, non propria fundatur: quia res propria nulli seruit iure seruitutis. ff. si vsusfruct. peta. l. vtifrui. de serui. vbi præ. iure communi. de iure dot. l. cum in fundo. & quia iure alieno constituitur. ff. de vsu & habi. l. 1. & l. plenum. instit. eo tit. §. 1. cum ijsdem modis constituatur, quibus vsousfructus, vt ibi. Et vsusfructus est ius vtendi in rebus alienis. ff. de vsu. l. 1. Si igitur dominium non habet, ergo per aliquem titulum illud in alium transferre non potest. ff. de regu. iur. l. nemo plus iuris. de acquir. re. do. l. traditio. extra de dona. inter virum & vxo. c. nuper. 1. q. 1. gratia. & q. 7. c. Daibertum. quod exigitur in titulo permutationis: nam rem alienam permutans permutationem non contrahit. ff. de rerum permu. l. 1. §. vltimo.

Permutatio nō contrahitur in re aliena.

s ¶ *Quæ tamen.*] scilicet permutare, vendere, donare.
t ¶ *Antedictis.*] scilicet quibus vti licet eisdem.
u ¶ *Faciunt.*] id est facere possunt: iuxta ordinationem Nicolai: vel faciunt, scilicet de facto: quia hoc eis permittitur per illius ordinationem.
x ¶ *Reseruatum.*] scilicet in rebus prædictis.
y ¶ *Simplex censeri debeat.*] scilicet potius quàm ipse vsus fratrum, vt supra.
z ¶ *Illo.*] scilicet dominio.
a ¶ *Eidem Ecclesiæ.*] scilicet Romanæ.
b ¶ *Obuenit.*] præteriti temporis.
c ¶ *Hactenus.*] idest, vsque nunc: licet alibi aliter exponatur. ff. de vsufru. l. hactenus.
d ¶ *Quod obuenire debeat.*] & per hoc dominium vel proprietas consueuit reddi inutilis, vt infra patebit.
e ¶ *Nec intentio.*] intentionis talis defectus impedit translationem commodi vel emolumenti cum & impediat translationem dominij.

a ¶ *Non efficit.*] hoc ideo: quia habere dominium quod nullo tempore posset commodum illi cuius est, reportare, nihil diminuit de commodo, quod penes alium reperitur: quare pauperiorem ex hoc dicere se non potest: cum paupertas ex solo non habere commodū inducatur. 11. q. 3. cap. pauper. imo ex hoc tale dominium inutile penitus reputatur. C. de vsuf. l. antiquitas. insti. eo. tit. §. ne tamē. magis non haberi, quàm haberi forte expediens. arg. ff. de ædil. edic. l. bouem. §. aliquando.
b ¶ *Quod autem.*] Quarta pars.
c ¶ *Vsu consumuntur.*] vt sunt res ad victum humanū necessariæ. insti. de vsufru. §. constituitur. ff. de vsufruc. earum rerum, quæ vsu consumuntur. l. si tibi vini. & de verb. sign. l. verbo victus.
d ¶ *Vsuarij.*] scilicet simplices.
e ¶ *Rebus.*] scilicet vsu consumptibilibus.
f ¶ *Repugnat.*] cum habens in talibus vsum, earum dominiū censeatur habere. ff. de vsufr. earum rerum, quæ vsu consumuntur. l. sed de pecunia. & l. si tibi. insti. de vsufr. §. constituitur. & seq. & in talibus rebus habere vsum, tantum est sicut habere vsumfructum, vt dicto tit. ff. l. hoc senatus. §. vlt. & l. quoniam. § 1. In alijs autem rebus non est ita: quia in illis plus est in vsufructu quàm in vsu. ff. de vsu & habit. l. si habitatio. §. si vsus. & l. plenum. insti. de vsu & habi. §. minus. cum similibus.
g ¶ *Obuiat rationi.*] est igitur extirpandum necessario, cum ratione careat. 68. dist. c. corepiscopi.
h ¶ *Videtur.*] id est præsumitur.
i ¶ *Intentio.*] ad quam est præ omnibus recurrendum. extra de præbend. cum olim. & eod. tit. quia sæpe. lib. 6. de conces. præbend. auctoritate Martini.
k ¶ *Talium bonorum.*] scilicet vsu consumptibilium.
l ¶ *Tanti patris.*] quia nō solū purus homo, sed & vicarius Christi fuit. de transla. epis. c. inter. de re iud. ad Apostolicæ. §. nos. libi. 6.

e Accipe ... hoc enim dicit glossa hac ad ostendendam amplissimam Romani Pontificis potestatem, sicut notatum est ... per glossam in ... in verbo Papa ...

k a ¶ Eaesti-

oui, seu casei aut frusti panis, & aliorum vsu consumptibilium, quæ sæpe fratribus ipsis ad consumendum euestigio [a] conferuntur, dominiũ Romanæ Ecclesiæ, & vsum fratribus retinere? profectò probabile nõ videtur [b], præsertim cum illorum bonorum dumtaxat [c] dominium præfatæ Ecclesiæ reseruauerit, quorum [d] simplex vsus facti pertinere potest ad fratres dicti ordinis: quod [e] nequaquã potest in rebus vsu consumptibilibus [f] reperiri, in quibus nec ius vtendi, nec vsus facti separata à rei proprietate seu [g] dominio possunt constitui vel haberi [h]. Et quòd de [i] talibus rebus non intellexerit [k], euidenter ostendit, dum respondet [l] legi [m] dicenti, non posse vsumfructum à dominio perpetuo separari, ne dominium dominis, semper abscedente [n] vsu, inutile [o] redderetur. quæ quidem lex de rebus illis intelligitur, quarum penes vnum vsus rei, & penes alium dominium possit (licet [p] inutile) remanere [q], quod [r] nequaquam in rebus vsu consumptibilibus potest esse, cum in illis per vsum vel abusum [s] vsuarij substantia talis rei esse [t] desinat, & per consequens proprietas etiam inutilis non subsistat [u]. Cum enim vsusfructus prout est in re [x] constitutus, qui seruitus dicitur personalis [y], & pro [z] quo reales [a] competunt actiones, nihil sit aliud quàm ius vtendi, nec vsus, qui etiam personalis [b] est seruitus, sit aliud quàm ius tantum vtendi rebus [c] alienis salua [d] rei substantia, id est [e], ius percipiendi fructus & vtilitatem [f] aliam in totum [g] vel pro parte [h] suo nomine [i], qui possunt ex re in qua vsusfructus seu vsus constituitur, prouenire [k], propter [l] quod proprietas reputatur inutilis, à qua perpetuo ab-

a ¶ *Euestigio.*] id est de proximo. arg. ff. de offic. præsi. l. plebiscito. de rescrip. statutum. §. insuper. lib. 6. de sta. mo. c. periculoso. §. verum. eod. lib.

b ¶ *Non videtur.*] cum per tantum patrem de tam modicis curandum verisimiliter non fuerit. arg. ff. de iud. l. sed & si susceperit. §. sed & si proponas. extra de simo. etsi quæstiones. cum similibus. Et super hoc videre potes ea quæ aliàs super hoc plene dixi in decret. Execrabilis. in glos. q redundare.

c ¶ *Dumtaxat.*] quasi dicat, non aliorum.

d ¶ *Quorum.*] scilicet bonorum.

e ¶ *Quod.*] scilicet ad fratres dicti ordinis pertinere simplicem vsum facti.

f ¶ *Consumptibilibus.*] id est quæ per vsum consumuntur.

g ¶ *Seu dominio.*] id est existenti sine proprietate & dominio.

h ¶ *Vel haberi.*] hoc j. multis rationibus comprobatur.

i ¶ *De talibus rebus.*] scilicet vsu consumptibilibus: & quarum vsum potest ad ipsos fratres pertinere.

k ¶ *Non intellexerit.*] scilicet Papa Nicolaus.

l ¶ *Dum respondet.*] in dicto c. Exijt.

m ¶ *Legi.*] istam legem habes ff. de vsuf. l. omniũ. §. constituitur. Insti. eo. tit. §. cõstituitur. C. cod. tit. l. antiquitas.

n ¶ *Abscedente.*] id est, separato existente: sic exponitur dicto §. constituitur.

o ¶ *Inutile redderetur.*] Not. rem dici penitus inutilem, cuius vsus & cõmoditas perpetuo submouetur vt hic, & in 1. lege ĩ. proxime allegatis. huius ratio potest dici: quia omniũ rerũ subsistentiã vel existentiam natura naturans, id est Deus cõparauit, vt ex eis humana natura fructus perciperet. inst. de rerum diui. §. in pecudũ. quæcunque enim in terris facta sunt, ad seruitium hominis facta sunt, cum sit dignissima creaturarum. ff. de ædi. edic. l. iustissime.

Hominis seruitio cũcta sunt deputata.

p ¶ *Licet inutile.*] quo ad commoditatem vsus.

q ¶ *Remanere.*] scilicet de ipsarum rerum subsistenti natura.

r ¶ *Quod.*] scilicet q vsus penes vnum & proprietas inutilis penes alium valeat remanere.

s ¶ *Vel abusum.*] licet aliàs abusus in mala parte sumi consueuerit, vt dixi in decre. cum inter nonnullos. hic tamen in bona sumitur: quia in talibus rebus vsus & abusus idẽ sunt. ff. de vsufr. ea. rerum quæ vsu consu. l. hoc senatus. §. 1. & vlt. cũ similibus: & ideo appellatur abusus: quia per vsum in talibus rebus res ipsæ ad totalẽ exinanitionem deducuntur: & de esse ad non esse reducuntur. vt hic.

Abusus in bonam & malam partẽ sumitur

t ¶ *Esse desinat.*] qualiter talium rerum substantia habet per vsum tolli, vel in parte minui, dicitur ff. de vsufru. earum rerum, quæ vsu consu. l. 1.

u ¶ *Non subsistat.*] eius enim quod non est, nulla est substantia de præsenti. ff. de leg. 1. l. q in rerum. de verb. obl. l. interdum. inst. de inuti. stip. s. responso.

x ¶ *In re constitutus.*] vel inter viuos per pactum, vel iudicialem adiudicationem, vel per vltimam voluntatem. ff. de vsufru. pluribus. §. 1. Insti. eo. tit. §. 1. Et dicitur in re constitutus, id est in certo corpore, quo sublato & ipsum vsumfructum tolli necesse est. ff. de vsufr. l. 2. inst. eo. tit. in prin. & §. finitur. ff. quib. mo. vsufr. vel. l. repeti. §. rei. dicitur & in re constitui quia rem ipsam afficit sicut cæteræ seruitutes.

y ¶ *Personalis.*] quia personæ constituitur etiam prædium non habenti: quod non est in seruitutibus realibus & prædialibus. ff. de ser. l. r. comm. prædi. l. 1. & cum persona finitur. ff. quib. mo. vsusfru. amittatur. l. sicut. §. morte. nec a persona abdicatur. immo si in alium per commercium transferatur, statim rei domino applicatur. ff. de iure do. l. vsusfructus. & dicto §. finitur. licet commoditas fructuum percipiendorum per cõmercium in alium transferri possit: & ita intelligitur lex, quæ aliàs contrarium diceret. ff. de vsufr. l. arboribus. §. vsufructuarius. de peri. & commo. rei venditæ. l. necessario. §. vlt. aliàs est sub l. q si pendente. & de nonatio. l. 4. arg. etiam ad hoc extra de loca. c. vestra.

Vsusfruct⁹ quare dicitur personalis seruitus.

z ¶ *Et pro quo.*] scilicet petendo tamquam agenti competenti: vel negando alicui competere.

a ¶ *Reales competunt actiones.*] scilicet confessoria & negatoria. ff. si vsufruct. petatur. l. 1. & l. vti frui. §. vtrum. & §. si patris. si seruitus vẽ dicetur. l. loci corpus. §. in confessorio. In rem confessoria competit asserenti sibi deberi seruitutem: negatoria illi qui negat alteri fore debitam. eod. tit. l. 2. Dicuntur autem reales actiones confessoria & negatoria, ab impositione talium nominum: non autem ex hoc prout aliqui dixerunt, quia confessoria verbis affirmatiuis: negatoria verbis proponitur negatiuis: nam & quandoque confessoria verbis negatiuis: negatoria affirmatiuis proponi reperitur: vt in seruitute altius non tollendi est videre. ff. d no. ope. nun. l. si priusquam. Insti. de actio. § æque. & ibi not. & dicta l. 2. Dicas etiã q istæ reales actiones, quæ pro iuribus incorporalibus competunt, dantur etiam illi qui possidet, vel quasi ipsum ius corporale, q quasi possideri videtur, quamdio in contrarium per alium factum non est. ff si seruitus ven. l. si fons. §. sciendum. & l. sicut. §. sed si quæratur. Secus autem in actionibus realibus competentibus pro corporalibus, quæ non dantur possidenti & detinenti: nam possidenti non est prodita in rem actio. ff. vti pos. l. 1. §. interdictum. Institu. de act. § sic itaque. licet possidenti, sed non detinenti detur. ff. de rei ven. l. officium. not. de hoc extra de iud. c. examinata. Si quæras quæ sit ratio quare realis actio possidenti & detinenti non detur pro re corporali, se pro re incorporali? Respondeo: rei vendicatio non datur ad alium effectum, nisi q possessio corporalis penes conuentum existens in actorem transferatur. de rei ven. l. qui restituere. C. de alie. iudicij. l. 1. cum igitur actor illam quam petit, penes seipsum excludit, quia qd petit, intus habet: sufficit enim sibi q effectualiter possideat. dicto §. interdum. Sed realis actio pro incorporalibus competens, non datur ad illum effectum tantum: sed vt ille qui debet seruitutem, nihil faciat, nullumque impedimentum præstet: sed patiatur illum cui debetur pacifice illa vti. ff. de vsufru. l. 3. §. 1. de seruitu. l. quotiens. de seruitu. rusti. prædi. l. r. in fi. cum similibus. expedit igitur, q ipsi possidenti detur actio, vt submotionem impedimenti aduersarij & eius potentiam consequatur: cum aliter iure etiam suo vti libere & plene non posset.

Vsus fruct⁹ quibus actionibus pet potest.

Actio realis an possidenti possidentu.

Actio realis non datur possidẽti q re corporali, sed bene pro re incorporali.

b ¶ *Personalis est seruitus.*] ff. de serui. l. 2. & quare dicatur personalis: die vt dixi de seruiture vsusfructus. s. in gl. quia personæ.

c ¶ *Rebus alienis.*] hoc dicit: quia res propriæ nulli seruire possunt iure seruitutis, vt dixi s. in gl. vsuarius.

Seruit nemini sua res.

d ¶ *Salua rei substantia.*] id est, ne in totum pereat rei substantia. ff. de vsufru. l. 1. & ita ibi nota.

e ¶ *Id est.*] exponit illa verba, ius vtendi, posita in definitione vel descriptione vsusfructus vel vsus.

f ¶ *Vtilitatem aliam*] puta deambulandi, gestandi, id est, solatiandi in fundo vsufructuario vel vsuario. ff. de vsu & habi. l. plenum.

g ¶ *In totum.*] hoc referas ad vsufructuarium, qui omnes fructus rei suos facit. ff. de vsufru. l. vsufructu legato. in fi. & l. itẽ si fundi.

h ¶ *Pro parte.*] hoc ad vsuarium referendum est, qui fructus rei in totum suos non facit, sed illos solum qui sibi ad vsum sufficiũt. institu. de vsu habi. §. minus. ff. eod. tit. l. si habitatio. §. si vsus. & l. plenum. & l. fundi.

i ¶ *Suo nomine.*] quasi dicat iure suo, non alieno.

k ¶ *Prouenire.*] intellige vel artificialiter vel naturaliter, vt colligitur ex iuribus. s. glo. proxi. allegatis.

l ¶ *Propter quod.*] scilicet quia vsufructuarius & vsuarius omnes rei fructus vel partem recipiunt iure suo.

a ¶ *Abscedit.*]

scedit [a] vsusfructus seu vsus constitutus rebus ex quibus ipsis [b] stantibus vsufructuario seu vsuario nulla possit vtilitas [c] prouenire: patet quòd ad hoc quòd talis vsusfructus vel vsus in re aliqua constitui valeat, requiritur [d] quòd ex re illa possint fructus vel vtilitas (salua ipsius rei substantia) ad fructuarium vel vsuarium peruenire. Quòd si nulla ad ipsos posset ex re ipsa vtilitas (salua rei substantia) peruenire, quales res constat esse vsu [e] consumptibiles, nequaquam posset in rebus ipsis cuiquam vsusfructus vel vsus constitui, vel à [f] quoquam haberi. Adhuc [g] nec ius vtendi, quod nec est ius in re, nec [h] seruitus personalis, sed [i] mere ius personale, pro quo reales [k] actiones non [l] competunt, in rebus talibus [m], vel rebus ipsis vtendi potest constitui vel haberi, cum & ius tale [n] exigat, quod ex re ipsa, quæ ad vtendum conceditur [o] tali modo ad vsuarium peruenire posset vtilitas [p] aliqua, ac cum vsu permanere vsuarij substantia [q] salua rei, quod [r] nequaquam potest (sicut ad [s] sensum potest percipi) in rebus vsu consumptibilibus reperiri [t]. Rursus nec simplex [u] vsus, qui nec [x] est seruitus, nec [y] pro illo competit ius [z] vtendi, in talibus [a] rebus potest constitui vel haberi: cum enim vti re aliqua, nihil sit aliud proprie, quàm fructus rei siue vtilitatem [b] aliam in solidum vel pro parte recipere, qui [c] ex ea possunt (salua rei substantia) prouenire, restat quod re illa vti [d] quis nequeat, ex qua (eius salua substantia) nulla sibi prouenire potest vtilitas, quales res vsu consumptibiles esse [e] constat. Ex [f] quibus patet, quòd nec vsus qui est seruitus [g] personalis, nec ius vtendi quod nõ est seruitus, sed mere ius [h] personale, nec actus ipse vtendi sine iure [i] aliquo, possunt in rebus vsu consumptibilibus constitui, vel haberi, cum quodlibet præmissorum [k] exigat, quòd ex re ipsa (salua rei substantia [l]) possit habenti ius vtendi, seu [m] vtenti ex re ipsa vtilitas aliqua prouenire: quod vtique in rebus nequit vsu consumptibilibus reperiri [n]. § Nec [o] obuiat supradictis [p], quòd idem [q] prædecessor noster in ordinatione prædicta etiam illorum [r] quæ ad vitæ sustentationem pertinent, sibi & Romanæ Ecclesiæ dominium reseruarit: hoc enim [s] de rebus illis dumtaxat [t] debet intelligi, quæ vsu non sunt [u] consumptibiles, sine quibus humana vita non est [x] sustentabilis, quæ vtique non sunt pauca [y]. Licet [z] autem in rebus vsu consumptibilibus nec ius vtendi [a], nec ipsum [b] vti possit constitui vel haberi, ipsis [c] tamen poterit ius abuti. Abuti autem (dum tractatur de rebus vsu consumptibilibus) pro rei consumptione sumitur [d], quod ei opponitur, quod est [e] vti. Vti quidem præsupponit quòd cum vsu, salua rei substantia, maneat [f]; sed abuti exigit [g],

a ¶ *Abscedit.*] id est separatur. & quæ sit huius ratio, dic vt dixi s. in glo. not. rem dici.

b ¶ *Ipsis stantibus.*] id est, in sua essentiali substantia perseuerantibus.

c ¶ *Vtilitas prouenire.*] exemplum potest poni per iura. ff. de vsufruct. l. statuæ. à contrario sensu, de ope. seruo. l. vlt. cum enim vsusfructus & vsus sint ius tantum, quo quis potestatem assequitur rei fructus & vtilitates alias consequendi, sublata & non existente tali vtilitate, videtur non existere ius ad illas tantum indultum. ff. de vsufr. l. 2. insti. eod. tit. in prin. sicut sublata re sine culpa, submouetur ius ad illam petendam competens. ff. de condi. furti. l. in re furtiua. & argu. ff. de leg. 3. l. mortuo boue.

d ¶ *Requiritur.*] ratio est, quam dixi in glos. proxi. præcedenti.

e ¶ *Vsu consumptibiles.*] illis enim in sua substantia remanentibus nulla inducitur vtilitas: cum ipsa non insurgat nec proueniat, nisi ex talium rerum consumptione. insti. de vsufruc. §. constituitur.

f ¶ *A quoquam haberi.*] ratio est, quam dixi s. prox. in gl. exemplum.

g ¶ *Adhuc.*] probat vlterius, quòd in rebus consũptibilibus simplex haberi nequeat vsus facti.

Seruitus personalis est triplex.

h ¶ *Nec seruitus personalis.*] quæ est triplex scilicet vsusfructus, vsus & habitatio. aliæ dicuntur reales seu prædiales. ff. de serui. l. 1. de vsufr. l. si quis binas. & ibi not. & ratione seruitutis personalis dicitur quis in re ius habere: cum contra quemlibet rei possessorem peti possit. ff. si vsusfr. pet. l. vti frui. §. vtitur. ius autem vtẽdi iure seu seruitute, potest dici illud quod superficiario in re superficiaria competit vel emphyteutæ, vel feudatario. ff. si ager vectigalis. l. 1. & 2. de superficie. l. 1. §. vlt.

i ¶ *Sed mere.*] quasi dicat, non iure competens, nec rem afficiens, sed tantum personæ cohærens, rei possessorem non sequens. ff. ad Treb. l. 1. §. si hæres.

k ¶ *Reales actiones.*] scilicet confessoria & negatoria.

l ¶ *Non competunt.*] sed actio personalis ex pacto. argu. ff. de seru. l. vt pomum. de serui. rusti. prædio. l. prætoris. cum ibi not. de vsufruct. si quis binas.

m ¶ *In rebus talibus.*] scilicet vsu consumptibilibus.

n ¶ *Ius tale.*] scilicet mere personale.

o ¶ *Conceditur.*] vt est videre in commodatario, cui ad certum vsum res conceditur. ff. commodati. l. in commodato. §. sicut. extra eo. tit. c. 1. vel creditori vel depositario, quibus vsus rei obligatæ vel depositæ permissus est: expresse in creditore, vel tacite in depositario. ff. depositi. l. die. §. 1. & C. eo. tit. si depositi.

p ¶ *Vtilitas aliqua.*] consideranda iuxta rei ad vtendum concessæ qualitatem.

q ¶ *Substantia salua rei.*] sublata enim re nullus in ea vsus potest subsistere.

r ¶ *Quod.*] scilicet ius vtendi substantia salua rei.

s ¶ *Ad sensum.*] scilicet visus, per quem oculata fide veritas magis quàm per alium sensum animis hominum infigitur. insti. de gra. cogna. §. vlt.

t ¶ *Reperiri.*] cum ipsæ per vsum consumptioni totali subijciantur: & de esse ad non esse redigantur.

u ¶ *Rursus nec simplex.*] scilicet sine dominio existens.

x ¶ *Nec est seruitus.*] & sic per consequens ius in se non imponens.

y ¶ *Nec pro illo.*] scilicet simplici vsu facti.

z ¶ *Ius vtendi.*] scilicet qualitercunque quæsitũ.

a ¶ *Talibus rebus.*] scilicet vsu cõsumptibilib[us].

b ¶ *Vtilitatem aliam.*] quæ considerari potest iuxta rei visibilis qualitatem. ff. de vsufruct. l. numismatum. & l. si cuius. §. vlt. aliàs est sub l. æquissimum.

c ¶ *Qui.*] scilicet fructus, vel alia vtilitas.

d ¶ *Vti quis nequeat.*] scilicet durabili vsu perseuerante: aliàs momentaneum dicitur, vt infra sequitur.

e ¶ *Esse constat.*] cum (vt supra dixi) per vsum esse penitus definant.

f ¶ *Ex quibus.*] supradictis, versi. quòd autem. hucusque.

g ¶ *Seruitus personalis.*] ff. de serui. l. 1.

h ¶ *Ius personale.*] dic vt s. proxi. dixi in versi. sed mere.

i ¶ *Sine iure aliquo.*] hoc inferius latius explicabitur.

k ¶ *Præmissorum.*] scilicet vsus, quòd sit seruitus personalis: vel quòd sit ius mere personale: vel actus vtendi aliquo iure.

l ¶ *Substantia.*] aliàs definit in ea omnis vsus, vt s. dixi.

m ¶ *Seu vtenti.*] scilicet sine aliquo iure.

n ¶ *Reperiri.*] quia per vsum totaliter esse definunt, vt prædixi.

o ¶ *Nec obuiat.*] Quinta pars.

p ¶ *Supradictis.*] scilicet in parte præcedenti: & maxime in versi. quòd autem.

q ¶ *Idem prædecessor noster.*] scilicet Nicolaus quartus.

r ¶ *Illorum.*] scilicet bonorum.

s ¶ *Hoc enim.*] scilicet quòd dominium talium bonorum sibi reseruauerit.

t ¶ *Dumtaxat.*] quasi dicat, nõ de alijs: per ea quæ dicta sunt. s. prox.

u ¶ *Non sunt consumptibiles.*] subaudi, sed durabiles.

x ¶ *Non est sustentabilis.*] scilicet commode.

y ¶ *Non sunt pauca.*] subaudi, immo multa: sicut est habitatio, stratus siue lectus, & similia. ff. de verb. sig. l. quos nos. §. viuere. de au. & arg. leg. l. vestis. §. virilia. & §. familiaria. cum similibus.

z ¶ *Licet autem.*] Sexta pars.

a ¶ *Nec ius vtendi.*] quod esse debet salua rerum substantia.

b ¶ *Nec ipsum vti.*] scilicet durabile.

c ¶ *Ipsis.*] scilicet rebus consumptibilibus.

d ¶ *Sumitur.*] probatur hoc ff. de vsuf. earum rerum quæ vsu consu. l. hoc senatus. §. 1. & seq. nam abusus in rebus talibus pro assumptione, id est consumptione accipitur, vt ibidem dicitur.

e ¶ *Quod est vti.*] cum de se non sit ei consumptibile, sed conseruabile. ff. de vsuf. l. 1. insti. eo. tit. in princ. & statim sequitur.

f ¶ *Maneat.*] vt in iuribus. s. proxim. alleg. & ff. de vsu & habi. l. plenum.

g ¶ *Exigit.*] scilicet necessario.

quòd cum actu huiusmodi rei substantia consumatur [a]: cum abuti [b] nihil aliud quàm contra naturam vsus vti [c] in hac [d] materia proprie possit dici. Licet autem [e] quis re vsibili [f] absque iure vtendi aliquo vti [g] possit, ipsum [h] tamen vti etiam in re [i] tali absque iure vtendi separato à dominio vel coniuncto, nec ab aliquo potest [k] constitui, nec [l] a quoquam haberi. Et quod [m] talis vsus constitui nequeat, ex hoc patet, quod date vel constituere quod suum non [n] est, nec ad se [o] pertinet, nemo [p] potest: licet interdum illud [q] date possit aliter quàm sit [r] suũ. Actus autem ipse vtendi ad vtentem pertinet inquantum quis suorum actuum per liberum arbitrium & voluntatem dominus dicitur [s], cũ per [t] hoc illos non exercere valeat vel etiam exercere: non autem actus ipse vtendi ad eum [u] pertinet, qui concedit alij, quod in re sua actum illum valeat exercere: quod [x] vtique nihil est aliud, quàm quod actum suũ ad rem concedentis ad actum suũ vtens valeat applicare. Sicut [y] qui equum suum alicui cõmodat, non actum equitandi cõcedit [z] commodatario, sed quod actum illũ [a] in equo suo valeat exercere: quod non est vtique actum vtẽdi simplicẽ concedere sine [b] iure, cum hęc concedere nihil sit aliud quàm cõcedere ius vtendi: quod quidẽ ius [c] vtendi separatum à proprietate seu dominio in rebus quæ vsu consumuntur, nequit [d] constitui: vt patet manifestius ex prædictis. Præterea [e] quòd simplex vsus, id est, sine iure vtendi à proprietate seu dominio separatus, etiam in re vsibili haberi nequeat, sic probatur: Si enim possit haberi vsus [f] talis; aut ante actum ipsum, aut in ipso actu, aut post completum actum huiusmodi haberetur [g]. Quòd autem hoc nequeat fieri, ex hoc patet, quod non est, nequaquam [h] haberi potest: patet autem, quòd actus ipse antequam exerceatur, aut etiam dum exercetur, aut postquam perfectus est, in rerum natura non est, ex quo sequitur quòd haberi minime potest: licet enim & ante actum ipsum quis facultatem illam habeat exercendi: per [i] hoc tamen actus ipse in rerum natura nisi in [k] potentia, non [l] existit: cum autem actus est in fieri [m], nec adhuc quòd ipse actus in rerum natura sit, potest [n] dici, licet pro eo quod sit in fieri [o], dici possit: quod enim de actu [p] qui est in fieri [q], præteriit, vel futurum est, iam non est in rerum [r] natura, sed in [s] memoria, vel [t] apprehensione tantum est: quare, nisi prout in memoria, vel apprehensione

a ¶ *Consumatur.*] cum sine consumptione in talibus rebus non sit vsus: vnde quasi assidua permutatione extingui dicuntur. Insti. de vsufr. §. constituitur.

b ¶ *Cum abuti.*] scilicet de se rei consumptibile.

c ¶ *Vti.*] de sui natura rei conseruabile.

d ¶ *In hac materia.*] hoc dicit quia in alia materia abusus in alia parte sumitur, & ideo reprobatus. quod dic vt s. in glos. licet alias.

e ¶ *Licet autem.*] adhuc probat q vsus facti absque alio iure haberi non possit.

f ¶ *Re vsibili.*] id est apta ad vtendum.

g ¶ *Vti possit.*] scilicet de facto. vt est videre in fure, prædone, raptore, & simil.

h ¶ *Ipsum tamen.*] Id est ipsa potestas vtendi.

i ¶ *In re tali.*] scilicet vsibili.

k ¶ *Potest constitui.*] cũ regulariter quis alteri nequeat constituere qđ non habeat: vt dixi in parte præcedenti, in glos. vsuarius eom. & statim sequitur.

l ¶ *Nec à quoquam haberi.*] cum enim habere proprie cum effectu debeat intelligi ff. de verb. sign. l. nomen filiarum. §. habere. sequitur q vti re vsibili absque aliquo iure vtendi, non sit vsum habere: cum ex hoc illud appareat alienum. arg. 14. q. 4. quid dicam. 93. dist. illud. 16. q. 4. licet. C. de fun. rei priua. l. vsus aquæ lib. 11.

m ¶ *Et quod talis vsus.*] scilicet absque aliquo iure vtendi.

n ¶ *Suum non est.*] scilicet quo ad dominiũ.

o ¶ *Nec ad se pertinet.*] scilicet alias quàm iure dominij. Et hoc dicit, quia aliquando quis id quod ad se pertinet sine dominio alteri constituit: vt inquilinus, qui domum conductam alteri locando eius vsum transfert. C. commodati. l. nemo prohibetur. Et vsufructuarius qui non est dominus. vsumfructum transfert. ff. de vsufru. arboribus. §. vsufructuarius.

Vsufructuarius vsumfructum transfert.

p ¶ *Nemo potest.*] nisi ex vi pacti. iuris vel iudicis auctoritate aliud contingat. extra de do. inter vir. & vxor. c. nuper. ff. de reg. iur. nemo plus iuris. in quibus de hoc cum similibus.

q ¶ *Illud*] scilicet quod suum est, vel ad se pertinet.

r ¶ *Quam sit suum.*] hoc dicit propter dominiũ proprietatis, qui in ipsa habet vsumfructum causalem: & tamen non illum causaliter, sed formaliter alteri constituit: licet ipsum taliter, id est formaliter non habeat. arg. ff. si vsusfr. peta. l. vti frui. & ideo pactionibus dicitur posse constitui. ff. de vsufru. l. 3. insti. eo. tit. §. 1.

Vsufructum formalis differt à causali.

Libertatis definitio.

s ¶ *Dominus dicitur.*] vnde legitur q libertas est naturalis facultas eius quod cuique facere libet, nisi quod vi aut iure prohibetur. ff. de sta. ho. l. libertas. & ideo scribitur, q vis animæ non infertur. 22. q. 5. §. 1. Licet autem quis suorum actuum dicatur dominus per naturalem libertatem arbitrij, non autem membrorum suorum dominus dicitur, vt illorum æstimationem facere possit. ff. ad leg. Aquil. liber homo. cum illam æstimationem non recipiant. ff. si quad. paup. fecis. dicatur. l. ex hoc. de ijs qui deie. vel effu. l. vlt.

Membrorum dominus proprio eum nemo videtur.

t ¶ *Cum per hoc.*] scilicet liberum arbitrium.

u ¶ *Ad eum pertinet.*] ratio huius est: quia actus vel opera vnius non est alterius. ff. de condi. indeb. l. si non sortem. §. libertus.

x ¶ *Quod.*] scilicet concedere alteri in re sua actum aliquem exercere.

y ¶ *Sicut.*] exemplificat.

z ¶ *Concedit cõmodatario.*] cum illum per se habere noscatur.

a ¶ *Actum illum.*] scilicet equitandi.

b ¶ *Sine iure.*] scilicet vtendi: immo cum iure vtendi fit talis concessio.

c ¶ *Ius vtendi.*] in tantum q non est reuocabile, nisi actu completo. ff. commodati. l. in commodato. §. sicut. extra eo. tit. c. 1.

d ¶ *Nequit constitui.*] cum in rebus talibus habens vsum proprietatem censeatur habere: vt pluries dixi in parte præcedenti.

e ¶ *Præterea.*] probat adhuc simplicem vsum facti absque aliquo iure esse non posse.

f ¶ *Vsus talis.*] scilicet absque aliquo iure.

g ¶ *Haberetur.*] vltra ista nullum tempus est dare: quia omne tempus vel in præteritum, vel in præsens, vel futurum diuiditur. ff. de iniusto testa. l. cum in secundo. insti. de verb. oblig. §. conditiones. ff. si certum pet. l. cum ad præsens. cum legibus sequentibus.

h ¶ *Nequaquam haberi potest.*] comprobatur hoc per iura. ff. com. præd. l. si seruitutis. §. futuro. sicut & persona quæ nondum est, re aliqua vti non potest. ff. de iure codic. l. quidam rescripto. extra de eccle. ædi. c. ad audientiam. 2. sicut quod in rerum natura non est, in stipulationem deduci non potest. insti. de inu. stipu. circa princ. & per alia quæ dixi in c. cum inter nonnullos.

i ¶ *Per hoc tamen.*] scilicet, q habet facultatem illum exercendi.

k ¶ *Nisi in potentia.*] talis potentia aliàs appellatur aptitudo. extra de bap. maiores. §. cæterum. sicut de iustitia inquantum est humana creatura, dicitur, q est constans & perpetua volũtas, in potentia videlicet vel aptitudine; quia in actu frequenter est contrariũ. ff. de iust. & iu. l. iustitia. Et de matrimonio qđ est cõiunctio maris & feminæ, indiuiduam vitæ consuetudinem retinens, scilicet aptitudine vel proposito: licet non actu. Insti. de iure persona. circa princ. 27. q. 7. §. 1. & de possessione momentanea. C. momenta. poss. l. 1. quæ legitimam personam. l. momentaneæ.

Matrimonij definitio, & expositio.

l ¶ *Non existit.*] opus est facto: quod quidem sola voluntas vel facultas non inducit, sed operatio facti. ff. de const. pec. l. promissorum. § constituto. qui. mo. pi. vel hypo. sol. l. sicut. §. si voluntate. de re iud. l. 4. §. ait prætor. de pig. act. l. non est mirum. extra de offic. ord. pastoralis. §. vlt. vt lit. non conte. quoniam. §. in alijs. cum ibi not. de eo qui mit. in pos. c. 1. in fi. de hoc de re iud. cum aliquibus.

m ¶ *In fieri.*] id est, exercitio ipso facti.

o ¶ *Potest dici.*] quia actua aliquis antequam completus sit, esse completus dici non potest: sicut de illo qui est in via eundi ad sanctum Iacobum, dici non potest q iuerit, donec intentionem suam compleuerit. arg. ad hoc. ff. de cond. ob cau. l. si pecuniam. de verbo. oblig. l. si ita stipulatus essem. de fur. siue igitur. instit. de obli. quæ ex delic. nasc. §. manifestus. C. de posthu. hære. inst. l. penult. ad Syllania. l. penult.

o ¶ *In fieri.*] expone vt s. proxi.

p ¶ *De actu.*] scilicet inchoato.

q ¶ *In fieri.*] scilicet completo.

r ¶ *In rerum natura.*] hoc referri ad præteritum & futurum potest.

s ¶ *In memoria.*] scilicet præteriti.

t ¶ *Vel apprehensione.*] scilicet futuri.

a ¶ *Haberi.*]

tantum est, haberi [a] nequaquã potest. Quod autem in præsenti fit, momentaneum [b] vel instantaneum [c] est: quod vtique magis intellectu quàm sensu percipi potest [d]: vnde nec potest haberi pro tunc [e], nisi pro momento illo seu instanti, in quo cum fit [f], potest dici actũ post actum completum: licet si ex facto ipso producta res aliqua fuerit, res ipsa aliqua facta haberi [g] valeat: factum tamen ipsum quod iam transit, nisi in memoria (prout supra dictum est) non habetur [h]. Præterea [i] si simplex vsus absque iure vtendi haberi possit ab aliquo, constat quòd non iustus esset actus vtendi huiusmodi reputandus [k]: cum ille vsus fuerit cui ius non competebat vtendi: talis autem vsus non iustus ad perfectionis statum nequaquam [l] pertinet, nec perfectioni aliquid [m] adijcit, sed sibi repugnare potius ac detrahere noscitur manifeste. Quod autem vsum non iustum conditor [o] canonis fratribus ipsis intellexerit reseruare, nequaquam debet aliquis sapiens æstimare [p]: immo quod de iusto [q] intellexerit, ex eo potest euidentius apparere, quod in eadem ordinatione curauit adijcere, quòd illarum rerum dumtaxat in se & Ecclesiam Romanam recipiebat dominium, quarum vsum facti liceret [r] habere fratribus seu ordini antedictis: subiungens [s] nihilominus, quod non rerum [t] omnium vsum habere debeant fratres ipsi: quantum autem ad vsum facti simplicem absque omni iure vtendi attinet, nulla rerum quo ad fratres differentia est censenda: sic enim vti de facto [u] possunt prohibitis vt permissis [x], quare præmissa rerum [y] distinctio [z] ad illum vsum facti potius [a] est referenda, pro quo ipsis competit fratribus ius [b] vtendi: quarundam [c] enim rerum vsus fratribus ipsis prohibitus noscitur, & quarundam [d] permissus: ex quo [e] sequitur, quòd vsus facti, de quo ordinatio [f] loquitur [g], de tali [h] intelligi debeat, qui iustus sit, id est [i], pro quo competat ius vtendi: & hoc conditor ipse [k] canonis exprimit euidenter, cum in eadem ordinatione adiecerit, quòd moderatus [l] vsus in expressis [m] prius rebus ipsis fratribus est concessus [n]. Præterea [o] si in rebus consumptibilibus possit vsus constitui vel haberi, nequaquã simplex [p] nec à rei substantia, proprietate, seu dominio separatus

a ¶ *Haberi.*] scilicet de præsenti.
b ¶ *Momentaneum.*] idem per momentum durans. arg. C. si de momen. pos. fue. appellatum l. 1. qui legi. personã, & c. l. momentaneę.
c ¶ *Instantaneum.*] id est, in instanti faciendum.
d ¶ *Percipi potest.*] simile ff. de sol. ratum. rem ratam haberi. l. quo enim §. Iulianus. extra de donatio. Apostolicæ.
e ¶ *Pro tunc.*] scilicet præsenti.
f ¶ *Cum fit, potest dici actum.*] cum statim vel in momento esse desinat. argu. ad hoc ff. de cond. ob cau. l. qui se. 2. respon. de dona. inter virum & vxo. l. 2. §. vlt. de iure do. l. licet. §. quotiens. de solu. l. si pecuniam.
g ¶ *Haberi.*] cum effectu intelligitur. ff. de verb. sign. l. nomen. §. habere. immo aliàs tale habere in momento desinens, esset derisorium. arg. ff de iure do. l. cum post. §. gener. cũ ibi not. & de leg. 1. l. legato generaliter.
h ¶ *Non habetur.*] illud enim quod iam factum est, cum in instanti non fit, de præsenti non habetur: quia se non potest habere ad esse vel non esse præsens. arg. ff. si cer. pet. cum ad præsens. de iniusto test. l. cum secundo. inst. de verb. oblig. §. conditiones. & quod iam factũ est, pro non facto haberi non potest. ff. de capti. & postli. reuer. in bello. §. factæ in corpore authen. de æqua. do. §. 1. colla. 7. 32. q. 5. si Paulus. nec ipsum factũ amplius esse potest. ar. C. de sacrosan. eccle. l. 1. arg. 63. dist. §. pariter. quare consuetum dici, quod de tempore non habemus nisi nunc. Et super hoc quod hîc dicitur de tempore præterito, præsenti vel futuro, vide quod plene tractat Augustinus lib. 11. confessionum.

Nunc, & nul aliud ð tempore noster habetur.

i ¶ *Præterea.*] adhuc probare nititur, simplicem vsum facti sine aliquo iure non posse subsistere.
K ¶ *Reputandus.*] hoc probatur clare per ea quæ dixi in decret. cum inter nonnullos. in gl. sed vnde.
l ¶ *Nequaquam pertinet.*] cum perfecti sit nulli nocere, quod faceret vsum non iustum habendo: omnibus autem velle prodesse. 14. q. 5. in c. denique.
m ¶ *Aliquid adijcit.*] cum ad perfectum spectat omnia contemnere. 14. q. 1. §. t.
n ¶ *Detrahere noscitur.*] quia cum perfecti sit (vt dixi) nihil etiam iuste habere velle, sed omnia contemnere: iniustum vsum habendo se in repugnantiam deduceret arg. C. de mune. pa. l. professio. lib. 10. ff. de vaca. muner. l. in honoribus. §. philosophis. de varijs & extraor. cogni. l. 1. §. & an philosophis. 12. q. 2. c. gloria episcopi. in ver. Socrates.
o ¶ *Conditor canonis.*] scilicet Nicolaus.
p ¶ *Æstimare.*] cum enim ipse sit Christi vicarius. de transla. epi. c. quanto. de re iud. ad Apostolicæ. §. nos. lib. 6. & lex animata in terris in corpore authen. de consue. circa fin. coll. 4. nihil iniustum in dubio permittere videtur. arg. 11. dist. c. nunc autem. 40. dist. c. non nos. cum ipsemet profiteatur se velle obtinere quod suæ volunt leges. in corpore authent. de iud. §. omnis. coll. 6. nec vult à iuris tramite declinare. extra de prob. licet. §. 1. & arg. de excep. cap. cum inter. & ne aliàs iniustitia vel iniuria oriatur vnde iura nasci debẽt. C. vnde vi. l. meminerint. extra de accu. l. qualiter. & ne sua constitutio aliquid imperfectum, aliquidve iniustum continere dicatur contra. l. si quis seruum. C. qui mili. non pos. lib. 12. de his quib. vt ind. l. cum Syllanianum. cum & ipse sua rescripta contra ius elicita præcipiat ab omnibus refutari. C. de preci. impe. offe. l. rescripta. 25. q. 2. c. nec damnosa. & cap. seq. immo auferenda sunt de manibus portantis, & principi referenda. C. de paga. sacrifi. & se. co. l. sicut. not. extra de fi. instr. pastoralis. Item si priuatus aliquid iniustum vel iniuriosum alteri in dubio permittere no videtur. ff. de his quæ in frau. cre. l. si pater. de cõd. ind. l. si procurator. §. Cels. multomin. princeps, in corpore authent. vt iudices sine quoquo suffragio fiant. dices §. si tamen contin gu. coll. 9.

Princeps in terris, est dictus lex animata.

q ¶ *De iusto.*] scilicet vsu.
r ¶ *Liceret.*] id est iustum esset: per hoc excludens vsum non iustum. arg. 14. q. 4. c. q. cam. 23. q. 7. c. 1. ff. de condi. institu. l. ... §.
s ¶ *Subiungens.*] id est enim c. Ex qui. §. præterea loca.
t ¶ *Non rerum.*] ... nium, puta pecuniæ.
u ¶ *De facto.*] ex quo supponitur absque omni iure.
x ¶ *Vt permissis.*] in quibus censetur vsus non iustus, ex quo est absque iure vtendi, vt supra.
y ¶ *Rerum.*] quarum vsum licet vel nõ licet habere fratribus ipsis.
z ¶ *Distinctio.*] facta per Papam Nicolaum.
a ¶ *Potius est referenda.*] si quæras quare hoc? Respondeo: quia ad illum relata magis iuri communi conuenit: & per cõsequens tenenda magis est: quare ipsa potius est suscipienda. arg. ff. de reg. iur. l. quoties idem sermo. & minus per hoc habet iniquitatis, quare potius est eligenda. arg. eo. tit. l. quotiens nihil. nam verba sunt in dubio interpretanda, vt iuri communi non obuient. arg. extra de rescrip. causam quæ. de consue. cum dilectus. & (quod plus est) verba ad extraneum sensum trahenda sunt, vbi res de qua agitur, aliter salua esse non posset. C. de libe. præterit. l. 4. & not. extra de verb. sign. c. intelligentia.

Verba quandoque ad extraneum sensum trahuntur.

b ¶ *Ius vtendi.*] saltem personale.
c ¶ *Quarundam enim rerum.*] vt pecuniæ.
d ¶ *Quarundam.*] vt duarum tunicarum breuium & similium: vt in dicto c. Exiji. §. licet autem.
e ¶ *Ex quo.*] scilicet, quia quarundam rerum vsus est prohibitus, & quarundam permissus.
f ¶ *Ordinatio.*] scilicet Nicolai.
g ¶ *Loquitur.*] scilicet ipse Nicolaus per ordinationem: nam ipsa ordinatio cum de se sit inanimata, non loquitur. secundũ enim modum loquendi scriptura loqui dicitur, id est Deus vel homo per scripturam. C. de sum. tri. epistola inter claras. circa prin. & ibi not.

Scriptura loqui dicitur.

h ¶ *De tali.*] scilicet vsu.
i ¶ *Id est.*] congrua est hæc expositio, cum sine iure vtendi omnis vsus iniustus censeatur: vt s. & plene probaui in c. cum inter nonnullos. ad quod super hoc me remisi.
K ¶ *Ipse.*] scilicet Nicolaus.
l ¶ *Moderatus vsus.*] per hoc denotare volens vsum competere cũ iure in rebus permissis: cũ immoderatus à iure reprimi dicatur, vt in præ. decr. & de ver. sig. c. vlt. & arg. C. vnde vi. l. 1. ff. de testi. l. 1.
m ¶ *Expressis prius.*] dicto c. Exiji §. in alio. & § quia vero.
n ¶ *Est concessus.*] ex hoc concluditur manifeste vsum competere cum iure vtendi prouenienti ex concessione principis tale ius inducentis. arg. 8. dist. quo iure. l. iniuriarum. §. 1.
o ¶ *Præterea.*] adhuc probat in rebus consumptibilibus simplicem vsum non cadere.
p ¶ *Simplex.*] scilicet ab omni iure.

vsus huiusmodi posset a dici: cũ per talem vsum, id est vtendi actum & in ipso actu, & cum ipso actu res consumatur huiusmodi, ac in ipsius rei exerceatur substantia, nec sine rei ipsius consumptione esse b valeat vsus talis: ex quo patet, quòd vsus talis nec simplex nec separatus c à dominio potest dici. ¶ Rursus d † nedum fratribus ipsis ordinatio e prædicta non profuit, sed etiam occasionaliter honori f sacrosanctæ Romanę Ecclesię non g leuiter detrahit & detraxit. Nunquid nõ præfatæ Ecclesiæ derogatur honori, si ipsam oporteat nunc in foro ecclesiastico h, nunc in seculari i, interdum quoque coram pedaneis k iudicibus, & plerumque pro rebus paruis l & vilibus m continue n litigare? Hoc o autem notum p est fieri: cum occasione retentionis q dicti dominij omnes causæ occurrentes agendo vel defendendo pro bonis huiusmodi nomine Romanæ Ecclesiæ virtute cuiusdam priuilegij à felicis recordationis Martino Papa iiij. prædecessore nostro concessi, super hoc agitentur r, & (quod grauius est censendum) procuratores causarum huiusmodi multos vexare s dicuntur indebite, licet potestas attributa procuratoribus talibus per priuilegiũ antedictum quo ad administrationem bonorum t præmissorum dudum seruata non fuerit, nec u seruetur: quę x omnia in notam y & iniuriã z sanctæ Romanæ Ecclesiæ non est dubium redundare. Adhuc ordinatio antedicta a ecclesiarum prælatis & rectoribus b graues existere nimium & molesta c monstratur. Nunquid non graue præmissis d potest existere, quòd ipsos oporteat se opponere e sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quæ ipsorum f caput g noscitur & magistra h, ac cum ea agendo vel defendendo litigare i assidue, vel cedere iuri k suo? hoc l tamẽ oportet illos m facere, cum in multis dicti fratres prædictis n existere dicantur iniurij o, sicut multorum prælatorum & rectorum diuersorũ prouinciarum adhuc in curia existentium habet insinuatio p, qui quidem fratres facta q sua per procuratores nituntur defendere r antedictos. ¶ Nos s itaque qui veritatem tenemur colere t, velut ille, qui illius u, qui veritas x noscitur y, prælatorum & rectorum.

a ¶ Posset dici.] ratio est quæ sequitur, & cetera.

b ¶ Esse valeat.] hoc §. pluries probatum est, quare non est iterandum.

c ¶ Nec separatus à dominio.] cum habens in talibus rebus vsum, habere dicatur dominium, vt §. pluries probaui.

d ¶ Rursus.] Septima pars.

e ¶ Ordinatio prædicta.] scilicet Nicolai.

f ¶ Honori.] qui seruandus est, cum enim ex præcepto Christi, matri carnali sit honor exhibendus, & etiam ex iuris dispositione. ff. de obs. à li. l. 1. §. 1. & l. liberto. cum simi. multis: multo fortius matri spirituali, qualis est Ecclesia Romana, mater omnium fidelium & magistra. 12. dist. cap. non decet. extra de sum. tri. damnamus. ad fi. de fo. compet. cap. vlt. 2. q. 6. cap. ad Romanam. & de tali honore dici consueuit, quod est quibuscunque diuitijs præferendus. ff. si quis omiss. causa testa. l. Iulianus. & arg. ff. de aur. & arg. lega. l. vestis. §. muliebria.

Mater est honoranda.

† Vide Bar. lib. 2. Mi. noric. 8. dist. dicens constitutionẽ Martini nõ præsus correctam. adde Baldum relatum per Petrum de Anchara. in clemen. Exiui.

g ¶ Non leuiter.] quasi dicat, immo grauiter.

h ¶ Foro ecclesiastico.] scilicet contra clericum, vel laicum pro iure ecclesiastico, spirituali vel ei annexo. extra de iudi. quanto vel aliàs temporali iurisdictioni ecclesiæ subditum. de fo. comp. licet. cum similibus.

i ¶ Seculari.] cui cum rei sint subditi, actor forum eorum sequi tenetur. de fo. comp. c. si clericus. 11. q. 1. experientię. C. de iuris. om. iud. l. in criminali. cum similibus.

Actor forũ rei sequi debet.

k ¶ Pedaneis iudicibus.] quales sunt qui humiliora & viliora negotia disceptant. C. de peda. iud. per totum. & maxime in l. vltima.

Iudices pedanei qui sunt.

l ¶ Paruis.] paruæ dici possunt respectu habito ad qualitatem potentis. arg. ff. de iud. l. sed & si susceperit. §. sed proponas. extra de simo. & si quæstiones. & plene dixi in c. Execrabilis.

m ¶ Vilibus.] hic videre potes quod not. in corpore authent. de man. prin. § si tibi. coll. 3.

n ¶ Continue litigare.] quasi dicat, certe detrahitur: cum episcopus se litigiosum non debeat exhibere: cum ex hoc ordinari etiam prohibeatur. 40. dist. §. 1. & c. 1. & seruum Dei litigare nõ deceat: quare dicitur quod verecundia non est vituperanda, sed laudanda. ff. de trib. act. l. illud. §. quid tamen. de alienat. iudicij. l. item si res. §. potest. In hoc autem potissime detrahitur, cum Ecclesia litigando partem cum alio faciens, habeat ad præsentiam iudicis infimi venire. C. de epis. & cle. l. iubemus. & ipsa sit illa ad quem vndecunque omnis oppressus recursum habiturus est vt ad matrem. 2. q. 6. c. ad Romanam. & cap. omnis oppressus.

Episcopus non sit litigiosus.

Verecundia est laudanda.

o ¶ Hoc autem.] scilicet litigare, etiam coram pedaneis iudicibus.

p ¶ Notum.] quod probatione non eget. 2. q. 1. de manifesta. extra de iureiur. ad nostram. C. de accusa. ea quidem.

q ¶ Retentionis.] scilicet factæ per Nicolaum Papam.

r ¶ Agitentur.] id est agitari habeant coram certis iudicibus vel conseruatoribus deputatis.

s ¶ Vexare indebite.] quod per ecclesiam alijs prohibetur. de rescrip. nonnulli. & c. quia nonnulli. cum simi. ergo ab hoc debet Ecclesia abstinere. extra de na. ex libe. ven. c. 1. arg. ff. de fideius. tutor. si seruitus vendicetur, in l. alius. de cond. indeb. l. frater à fratre. 11. q. 3. Siluester. 25. dist. c. vlt.

t ¶ Bonorum præmissorum.] quorum dominium fuit Ecclesiæ Romanæ per Nicolaum Papam retentum.

u ¶ Nec seruetur.] quare ex hoc dici posset aliqualiter abrogata. arg. 4. dist. §. leges. & arg. eod. quæ not. in fi. in corpore authent. de man. prin. § patrocinio. coll. 3. de tabel. §. illud quoque. coll. 4. Vel dic quod potestas licita per priuilegium illud procuratoribus concessa per eos abutentes illo non fuit seruata: quare per hoc priuilegium amittere debuerunt. 84. dist. c. vbi illa. 11. q. 4. priuilegium. extra de priuileg. tuarum.

x ¶ Quæ omnia.] scilicet litigare, & per priuilegium alios vexare indebite, vt supra.

y ¶ Notam.] id est diffamationem.

z ¶ Iniuriam.] quæ põt dici insurgere hoc casu ex indebita, prætextu priuilegij facta de aliquo, vexatione. arg. extra de lo. cõp. c. nullus.

a ¶ Antedicta.] scilicet prædicti dominij retentiua.

b ¶ Et rectoribus.] quocunque nomine censeantur. arg. 1. q. 3. saluator. & per istam copulatiuam, Et, videtur hic innui, quod simplices ecclesiarum rectores non dicantur prælati: cum de sui natura copula cõiungat diuersa. ff. de leg. 3. l. ea tamen adiectio. Sed de hoc dic vt not. extra de iud. decernimus. de offi. ord. c. cum ab ecclesiarum. & hoc verbum, prælatis, denotat ecclesiæ prælatos maiores. arg. dicto cap. decernimus.

Copula cõiungit diuersa.

c ¶ Et molesta.] quare ex hoc merito tollenda. arg. 4. dist. cap. erit autem lex.

d ¶ Præmissis.] scilicet prælatis, & rectoribus.

e ¶ Opponere.] scilicet litigando.

f ¶ Ipsorum.] scilicet prælatorum & rectorum.

g ¶ Caput noscitur.] 12. dist. c. non decet.

h ¶ Et magistra.] extra de priuileg. antiqua.

i ¶ Litigare.] certe negari non potest quin hoc eis sit graue: cum Ecclesia personam parentis repræsentans, sancta & honesta semper videri debet prælatis & rectoribus. argum. ff. de obse. à libe. l. liberto.

k ¶ Cedere iuri suo.] quod esset contra. l. illud. ff. de pet. hære.

l ¶ Hoc tamen.] scilicet litigare, vel iuri suo cedere.

m ¶ Illos.] scilicet prælatos & rectores.

n ¶ Prædictis.] scilicet prælatis & rectoribus.

o ¶ Iniurij.] id est iniuriosi seu contumeliosi. arg. ff. de iniu. l. item apud. §. conuitium. cum similibus.

p ¶ Insinuatio.] id est patefactio & assertio. simile extra de appell. ex insinuatione.

q ¶ Facta sua.] scilicet conuitiosa seu iniuriosa, vel alijs vexationem inducentia, vt supra.

r ¶ Defendere.] & male, quia per alium talia facere perinde est ac si facerent per se ipsos. arg. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. deiecisse. de iniu. l. non solum. §. mandato. & §. Proculus. Et talium procuratorũ habentium à fratribus plenam & liberam potestatem facta ipsis fratribus nocent. ff. de trib. act. l. procuratoris. C. de excoct. & trásla. mili. an. l. in excoctione. lib. 12.

s ¶ Nos itaque.] Octaua pars.

t ¶ Colere.] per approbationem: veritati enim manifeste cedit opinio. 8. dist. cap. veritate. extra de purg. vulg. cap. significantibus. ff. quando act. de pecu. est anna. l. quæsitum. aliàs est §. vlti. l. 1. cum simi. & hoc verum. nisi vbi inducitur præsumptio iuris & de iure, vel fictio: quia illi habet præcise stari. not. de spon. is qui. ff. quod metus cau. l. vlt. C. de proba. l. siue possideris. 50. dist. cap. ferrum.

Veritati sẽper cedit opinio.

u ¶ Illius.] scilicet Dei.

x ¶ Veritas.] subaudi esse.

y ¶ Noscitur.] vnde vere dicitur via, veritas & vita: via, in exemplo non

Deus est via, veritas & vita.

plo non errans: veritas, in promisso nõ fallens: vita in præmio, sci licet æterno non moriens. de pæn. dist. 2. c. si enim inquit. ver. qui dicit. 11. q. 3. existimant. & c. imperatores. not. de hoc in corpore authent. de fi. inst. circa princ. coll. 6.

a ¶ *Licet immeriti.*] hoc dicit propter humilitatẽ, vel propter pronitatem humanæ naturæ ad peccandum. 12. q. 1. omnis ætas. in corpore authen. de mon. §. si quis igitur. circa fin. coll. 1. aliàs nullus eum sanctum dubitet quem apex tantæ dignitatis attollit. 11. dist. non nos.

Natura humana prona est ad peccandũ.

z ¶ *Infici.*] scilicet quantũ in eis est ex suis actibus simulatis: aliàs enim vere loquendo ipsa bona de se infecta dici non possunt.

a ¶ *Acfomentum.*] id est nutrimentum.

b ¶ *Quanta procedunt.*] quæ colligi possunt. s. proxi. §.

c ¶ *Ministrare.*] quod potius tenemur vitare. arg. de offi. ord. inrefragabili. de accu. qualiter. cum similibus.

licet[a] immeriti, vicem teneamus[b] in terris, illa volentes in sancta Dei Ecclesia, quæ non verbo obtinent tantũ, sed quæ re potius, obseruari[c]: præmissis[d] in scrutinio rectæ considerationis adductis[e], ac deliberatione cum fratribus nostris & multis alijs præhabita diligenti[f], dignum arbitrantes & congruum, professores dicti ordinis[g] non verbis[h] tantum, non simulatis[i] actibus, sed operibus[k] claris, veritate[l] suffultis perfectioris status, ac altioris paupertatis sibi prærogatiuam præ alijs Mendicantibus vendicare, ac nihilominus honori[m] sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, (cuius obnubilari[n] posset gloria, si tam peruersæ[o] simulationi, quæ profecto & ipsis simulantibus officit[p], & alijs scandali[q] materiam subministrat, dissimulando illi occurrere consentiret[r]) ac insuper volentes indemnitati prælatorum & rectorum[s] salubriter super hoc prouidere, nolentes in posterum sub prætextu seu pallio[t] talis dominij temporalis verbalis[u], nudi[x] ac enigmatici[y], tanta bona quanta dicti Fratres faciunt, infici[z], ac fomentum[a] tantis malis, quãta[b] procedunt ex simulatione huiusmodi ministrare[c]: De fratrũ[d] nostrorum consilio, hoc edicto in perpetuum valituro sancimus, quòd in bonis, quæ in[e] posterum conferentur[f] vel offerentur[g], aut aliàs quomodolibet[h] obuenire continget Fratribus seu ordini supradictis (exceptis[i] ecclesijs[k], oratorijs[l], officinis[m] & habitationibus, ac vasis, libris & vestimentis diuinis officijs dedicatis[n] vel dedicãdis, quę ad ipsos[o] obuenient in futurum, ad quæ[p] se non extendunt adeo[q] inconuenientia supradicta[r], propter[s] quod constitutionem istã ad illa extendi nolumus[t]) nullum ius seu dominium aliquod oc-

b ¶ *Teneamus in terris.*] simile extra de transla. epis. c. quanto. vt eccle. benefi. c. 1. de re iud. ad Apostolicæ. §. nos autem. lib. 6.

c ¶ *Obseruari.*] C. plus valere quod agitur. per totum. & dixi §. eo. in verbo, colore.

d ¶ *Præmissis.*] s. in hac decre. recitatis.

e ¶ *Adductis.*] per hunc modum hominis actus ad finem prosperũ deducitur. arg. C. de legi. humanum. de repu. l. dubium non est. 11. q. 3. summopere.

f ¶ *Diligenti.*] simile C. ne filius pro patre. authen. habita. quia qđ à pluribus quæritur, facili inuenitur. 20. dist. c. in quibus. C. de inge. manu. l. si auiam. de fideicom. lib. l. vlt. ff. de bo. pos. l. in bonorum. cum simi.

g ¶ *Dicti ordinis.*] scilicet fratrum Minorum.

h ¶ *Non verbis tantum.*] ad hoc facit 16. q. 2. si cupis. C. de episc. & cleri. l. decernimus.

i ¶ *Simulatis actibus.*] simulatio hic in mala parte sumitur, quare infra peruersa appellatur: aliàs in bona accipitur: super quo vide quod not. de his quæ vi metusve cau. fiunt. c. 1. ad tales autẽ actus dominus respectum non habet: cor enim syncerum, non manum interrogat. 13. q. 5. c. si quid inuenisti. & plus respicit cogitationes quàm actus. 15. q. 6. c. si sacerdotibus. ad finem.

Simulatio est & bona & mala.

k ¶ *Operibus claris.*] quasi dicat, patentibus non occultis. ad instar operum Christi, quæ patentia non clandestina fuerunt: iuxta per eum dicta, Ego palam locutus sum mũdo, &c. & iuxta id: Qui male agit, odit lucem. & arg. ad hoc ff. de admi. tut. l. non existimo. de ritu nup. l. vlt. C. de repu. l. vxor. cum similibus. Vel dic claris, id est non implicitis, sed explicitis: non obfuscatis, sed dilucidis: claritas enim in agibilibus à iure approbatur. ff. de institu. act. l. sed & si. §. proscribere. in corpore authent. de test. imperfect. §. nos igitur. colla. 8.

Christi opera fuerunt patentia.

l ¶ *Veritate suffultis.*] quasi dicat non fictione vel simulatione: simulata enim pro infectis habenda sunt.

m ¶ *Honori.*] de tali honore scribitur, ꝙ præferendus est honor proprius alieno. ff. manda. l. Quintus Mutius. de procur. l. quæ omnia. & arg. extra de vsu pal. c. nisi. 12. q. 1. c. nolo.

n ¶ *Obnubilari.*] id est obfuscari, quasi tenebrosi fumi caligine. de hæret. c. nolentes. Clem. Papa v.

o ¶ *Peruersæ simulationi.*] hic potes dicere vt dixi s. in verbo, simulatis actibus.

p ¶ *Officit.*] vt pote in his sub agni specie lupum gerentibus. arg. extra de hæret. c. vt officium. §. 1. lib. 6.

Pelle sub agnina latitat mens sæpe lupina.

q ¶ *Scandali materiam.*] quæ vitanda est. extra de præscrip. c. nihil. de no. ope. nunc. c. cum ex iniuncto. cum similibus.

r ¶ *Consentiret.*] iuxta id: Error cui non resistitur, approbari videtur. Et consentire videtur erranti qui ad resecanda quæ corrigi debent, non occurrit. 83. dist. cap. error. & c. consentire. & arg. extra de hæret. c. 2.

s ¶ *Rectorum.*] qui ob præmissa molestabantur & grauabantur: vt in parte præcedenti dicitur.

t ¶ *Pallio.*] id est velamento. arg. C. de postulando. l. velamento.

u ¶ *Verbalis.*] quasi dicat, non in effectu realis.

x ¶ *Nudi.*] id est ab omni emolumento denudati.

y ¶ *Enigmatici.*] quasi dicat, sine fructu subsistentis.

d ¶ *Defratrum.*] quid operetur hæc clausula. dixi in c. Execrabilis.

e ¶ *In posterum.*] per hoc videtur ꝙ in collatis ante hanc constitutionem nihil per eam quo ad dominij retentionem immutetur: nã & statuendo super futuris præterita pristinæ dispositioni reliquisse videtur. argum. in libr. feud. de feud. cogni. circa fin. & arg. extra de præsump. nonne. de decimis, ad audientiam. C. de cad. tol. l. 1. §. sin autem. ad deficientis.

f ¶ *Conferentur.*] titulo donationis vel legati, quod donationem sapit. ff. de leg. 2. l. legatum.

g ¶ *Offerentur.*] simplici oblatione, quæ consueuit in Ecclesia potissime fieri.

h ¶ *Quomodolibet.*] puta per speciem aliquã, vel modum supremæ voluntatis, vel inter viuos.

i ¶ *Exceptis.*] ponit exceptionem de multis rebus à statuto, quod infra sequitur.

k ¶ *Ecclesijs.*] Ecclesia [1] in iure multipliciter sumitur. super quo vide quod not. per Ber. extra ne præla. vices suas. c. 6.

[1] De varijs significationib⁹ Ecclesiæ vide Turrecrematam in summa de Ecclesia li. 1. c. 2.

l ¶ *Oratorijs.*] talia oratoria non sacra, tamen ad deuotionẽ vnicuique fidelium licet habere de iure communi: supra autem non sine consensu epi. de consec. dist. 1. c. vnicuique. & c. nemo. 18. q. 2. c. quidam. in corpore authen. vt nullus fabricet orator. domos. §. sancimus igitur. colla. 5. Sicut & quilibet priuatus potest domum certam deputare pro colligendis pauperibus: nõ tamen ꝙ per hoc dicatur locus religiosus. extra de relig. domi. c. ad hæc, vbi de hoc per Inno. Et hospitali futuro religioso certa dos assignanda est, sicut ecclesiæ. not. per Inno. extra de rest. spo. cum ad sedem.

Oratoria an liceat vnicuique habere.

m ¶ *Officinis.*] id est locis iuxta morem religionis sic appellatis: vt sacristia, refectorium, lauacrum pedum, & similia: sic dicta, quia ad certos actus sunt deputata. arg. ff. de vsufr. l. si cuius. §. vlt. alias est sub l. æquissimum. & de aur. & arg. lega. l. pediculis. §. argento. & tribus §. seqq. cum similibus.

n ¶ *Dedicatis.*] hoc verbum referri potest ad omnia præcedentia, vel proxima, scilicet vasa, libros & vestimenta: & relatum ad omnia denotat, ꝙ non tantum Ecclesiæ oratoria, de quibus non est dubium, sed & officina & habitationes sunt pro diuinis officijs large dedicata, quasi sine illis cõmode diuinis opera dari non possit. arg. 1. q. 1. si quis obiecerit. & dic dedicatis, scilicet iã, vel dedicandis in futurum.

o ¶ *Ad ipsos.*] scilicet fratres, vel ordinem.

p ¶ *Ad quæ.*] scilicet ecclesias & alia s. proxi. expressa.

q ¶ *Adeo.*] id est in tantum.

r ¶ *Supradicta.*] s. proxi. §. & in alijs præcedentibus §. ratio autem quare ad illa prædicta inconuenientia se adeo sicut ad alia non extendunt: quia cum talia sunt deputata ad vsus communes seruitij diuini, nullus in eis contendere potest se singulariter habere vsum facti: nec pro illo in iudicio contendere, nec alium vexare. arg. insti. de re. diu. §. vniuersitatis. C. quan. & quibus quarta pars. l. 2. lib. 10. 12. q. 2. c. qui manumittitur.

s ¶ *Propter quod.*] scilicet quia ad illa supradicta inconuenientia non extendunt.

t ¶ *Nolumus.*] Not. principis constitutionem editam ex certa ratione seu causa, non esse extendendam ad illa, in quibus cessat illa ratio siue causa: cum defectus causæ constitutionem cessare faciat. ff. de iure patro. l. adigere. §. quamuis. 63. dist. §. his omnibus. Et rationis dissimilitudo dissimilia iura induci facit. ff. de succes. edic. l. 1.

Iura dissimilia ratione dissimilitudo inducit.

edic. l. 1. §. largius. C. de codicil. l. vlt. de transac. interpositas. qui potiores. in pig. habeantur. l. assiduis. in fine.

a ¶ *Ordinationis prædictæ.*] scilicet factæ per Nicolaum, dicto cap. Exiit.

b ¶ *Quo ad hoc.*] scilicet acquisitionem iuris vel dominij.

c ¶ *Ordinationes.*] scilicet Nicolai & aliorum prædecessorum.

d ¶ *Per hoc autem.*] modificat vel declarat præmissa. Et expone per hoc, scilicet quod in talib[us] prohibemus ius aliquod vel dominiũ Romanæ Ecclesiæ acquiri.

e ¶ *Ordinationibus.*] retinentibus Romanæ Ecclesiæ dominium, vsu facti fratribus reseruato in rebus talibus.

f ¶ *Prædictis.*] scilicet ordini vel fratribus Minoribus obuenientibus.

g ¶ *Ecclesiam.*] scilicet Romanam.

h ¶ *Quomodolibet.*] cũ sic indefinite loquatur, intelligam qualitercunque, vel ex pactione, vel ex vltima voluntate.

i ¶ *Eidem.*] scilicet Romanæ Ecclesiæ.

k ¶ *Expressius.*] id est, expresse, vel expressius quàm ante.

l ¶ *Priuilegium.*] de quo fit mencio in parte præcedenti.

m ¶ *Nec seruatur.*] hic dic vt super hoc dixi in parte præcedenti.

n ¶ *Onerosum.*] & super hoc dic vt in parte præcedenti dixi.

o ¶ *Inhibemus.*] talis districta inhibitio in contemptorem, vtpote peccantem pœnam inducit. 4. dist. §. vlt. & aliàs sæpe dixi.

p ¶ *Deinceps.*] ad præterita ergo non refertur quod sequitur.

q ¶ *Recipiendis.*] à sponte soluere vel tradere ea volentibus extra iudicium, vt differat à sequentibus.

r ¶ *Petendis.*] in iudicio ex parte actoris.

s ¶ *Extorquendis.*] ab inuito. ff. de lega. 3. l. fideicommissa. §. si rem.

t ¶ *Defendendis.*] ex parte rea.

u ¶ *Administrandis.*] extra iudicium.

x ¶ *Quisquam.*] laicus, clericus, religiosus, ob verbum istud indefinitum. arg. ff. de hære. insti. l. hoc articulo. cum simi.

y ¶ *Romanæ Ecclesiæ.*] alterius ergo ecclesiæ nõ prohibetur nominari vel constitui procurator. arg. ff. de iudi. cum prætor. extra de præsump. nonne.

z ¶ *Cuiusuis priuilegij.*] scilicet dudum concessi.

a ¶ *Quomodolibet.*] puta litteras vel iudices impetrando.

b ¶ *Decernentes.*] tale decretum ligat manus cuiuscunque etiam ignorantis. de præben. postquam. c. dudum. lib. 6. cum simi.

c ¶ *Non obstantibus.*] Nota successores reuocare maxime ex causa priuilegia per suos antecessores concessa: quia non habet imperium par in parem. ff. ad Trebel. l. à quo. §. tempestiuum. extra de elect. innotuit. simile huic de excess. præla. cum ex eo. lib. 6. de pœnis. cupientes in fin. de pœnis, abusionibus. de sent. excom. frequentibus. in fi. Cle. 5.

d ¶ *Per hoc autem.*] Nona pars protestatur de conseruandis priuilegijs alijs.

e ¶ *Præmissa.*] quæ colligi possunt ex parte præcedenti.

f ¶ *Et ista tangentia.*] per hoc videtur quod priuilegium reuocatum quo ad certa principalia, reuocatum censeatur quo ad alia dependentia ex eisdem. arg. ff. de fun. instru. l. fundi. instrumento. §. fina. cum ibi not. Zenzelinus.

casione ordinationis [a] prædictæ, seu cuiuſuis alterius à quocunque prędecessorum nostrorum super hoc specialiter editæ, Romanæ Ecclesiæ acquiratur, sed quo [b] ad hoc habeãtur prorsus ordinationes [c] huiusmodi pro non factis. Per [d] hoc autem in his quæ absque dictis ordinationibus [e] in bonis prædictis [f] ad dictam Ecclesiam [g] prouenire vel pertinere quomodolibet [h] poterant vel debebant, nullum eidem [i] parari præiudicium volumus, sed illa sibi expressius [k] intacta & inuiolata seruamus. Et quia præfatum Martini Papæ prædecessoris nostri priuilegiũ [l] dudum seruatũ quo ad administrationem bonorum præmissorũ nõ extitit, nec seruatur [m], ac ipsorum procuratorũ officium, qui nominantur à ministris & custodibus dicti ordinis, Ecclesiæ Romanæ iniuriosum ac multis alijs molestũ noscitur & etiam onerosum [n]; districtius inhibemus [o], ne deinceps [p] pro recipiendis [q], petendis [r], extorquendis [s], defendendis [t] seu administrandis [u] bonis, quæ in posterum fratribus vel ordini prædictis offerri vel conferri, seu aliàs obuenire continget, quisquam [x] nominetur à quoquam, seu constituatur amodo nomine sanctæ Romanæ Ecclesiæ [y] procurator: Nec occasione cuiuſuis [z] priuilegii quicunque administrationem quorumcumque bonorum, quæ obuenire fratribus ipsis vel ordini continget in posterum in iudicio, vel extra agendo vel defendendo, supplicando, vel aliàs quomodolibet [a] assumere, vel exercere dictæ Ecclesiæ nomine audeat, nisi de sedis Apostolicę licentia speciali: decernentes [b] irritum & inane si secus à quoquam in posterum contigerit attentari: Non obstantibus [c] quibuscunque priuilegijs à Martino Papa prædicto, vel alijs prædecessoribus nostris ipsis fratribus vel ordini sub quacunque forma vel expressione verborũ concessis.

Per hoc [d] autem dicti ordinis regulæ in aliquo non intendimus derogare, nec priuilegijs fratribus ipsis seu eorum ordini ab Apostolica sede concessis (nisi dumtaxat quo ad pręmissa [e] & ista [f] tangentia) pręiudicium aliquod generare. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrę sanctionis, inhibitionis constitutionis & intentionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pręsumpserit, &c. Datum Aninion. vj. Idus Decembr. Pontificatus nostri anno septimo.

¶ *Opinio quæ asserit Christum & eius discipulos nihil habuisse, & in his quæ habuerũt nullũ ius eis fuisse, erronea est & hæretica. Hæc extrauagans est valde notabilis, & glossas habet profundas, quæ sunt ex sacræ scripturæ fontibus haustæ. Si diligenter extrauagantem præcedentem & sequentem inspexeris, locum huic aptum fuisse assignatum mea opinione dixeris.*

CAP. IIII.

CVm [†] inter nonnullos [g] viros scholasticos [h] sæpe contingat in dubium reuocari, vtrum pertinaciter [i] affirmare

CVm inter nonnullos.] Hanc decret. diuide in duas partes. In prima enim pertinax assertio, quod Christus & eius Apostoli in speciali vel communi aliquid non habuerunt, erronea & hæretica declaratur. In secunda parte pertinax affirmatio, quod Christus & Apostoli in his, quæ tenuerunt ius non habuerunt, erronea iudicatur: ibi, *Rursus, & cætera.*

Not. pl. & vide d. materia Ancha. in reg. accessoris, lib. 6. quẽ Panor. in c. de immu. eccle. vocat excellentissimũ doctorem. Fons.

g ¶ *Nonnullos.*] Hæ duæ negationes simul iunctæ æquipollent affirmatiuæ. ff. de verb. sig. l. duobus. vt & alias. ff. de coll. bo. l. nonnũquam. de fun. instru. l. quæsitum. de adop. l. nonnumquam. extra de rescrip. nonnulli. & c. quia nonnulli. de sen. excom. solet. lib. 6. expone igitur, nonnullos, id est: aliquos: quandoque tamen contingit, quod duæ negationes non affirmant, sed vna habetur pro superflua: & ideo alia negatio remanet in suo effectu, vbi mens eius quod agitur, aliàs salua esse non posset. ff. de verb. obli. l. 1. §. si quis. de acqui. pos. l. qui pignoris. de dam. infe. l. fluminum. §. 1. in corpore authent. de hære. & fal. inordinarũ. coll. 1. de his qui ingred. ad appel. §. si vero. coll. 5. C. de ser. fugi. l. 1. cum similibus.

Affirmatiuam generat duo negatiuo posita.

h ¶ *Scholasticos.*] à schola dictos. arg. C. de offi. magi. offi. scholarium. de priuileg. schola. l. 2. & 3. lib. 10. de ipsis etiam signanter dicit: quia amore scientiæ consequendæ dubitare de multis cõsueuerunt per modum disputationis, per quam veritas elucescit frequenter. ff. de mun. & hono. l. munerum. §. mixto. & 10 extrauag. quia nonnumquam. §. nos autem. Idem tamen dicas, si inter alios contingeret id quod sequitur, in dubium reuocari: cum in omnibus sit eadem ratio. & ad hoc adde quod dixi dicto c. quia nonnumquam. §. nos autem. in verbo. scholasticæ.

† Vide B. Antoninũ par. 4. titu. c. 4. §. 13 & Turrecrematã in summa d. Ecclesia lib. 1. cap. 112. ad decimum argumentũ.

Veritas per disputationem elucescit.

i ¶ *Pertinaciter.*] istud verbum in malum sonat: sicut alibi de sum. tri. & fid. catho. §. porro. de vsu. exp. ex graui. §. sane. Clem. 5. C. de condu. & procu. præ di. fis. & domus Aug. l. conductores. lib. 11. Gratia cuius hic quæro quis dicatur pertinaciter aliquid affirmare, asserere, defendere, vel tenere: quia de his verbis fit hic mentio: & in dictis iuribus. Ad hoc breuiter potest dici, quòd qui correctionem paratus est suscipere pro tali assertione, vt hæreticus nullatenus est habendus. 24. q. 1. cap. hæc est fides. & cap. schisma. & q. vlt. c. dixit Apostolus. & ibi not. aliàs autem pertinax vt videtur, poterit reputari qui contra prohibitionem superioris, quasi ex contemptu scienter vel studiose affirmat talia vel defendit, vt colligitur. 11. q. 3. excellentissimus. extra de pœnis. cap. grauem. de ele. excom. minist. c. 2. & c. si celebrat. in fi. cum ibi not. vel qui animositate vel ausu incorrigibili ipsa defendit vel asserit. dicto cap. dixit Apostolus. vel qui falsas opiniones gignit aut sequitur,

Pertinax quis dicatur esse.

quitur, cum & talis hæreticus censeatur. 24.q.vlt.hæreticus. vel ille qui animo superbienti dispositionem sedis Apostolicæ articulos fidei non infringentis seruare, & ei obedire contemnit. cū peccatum ariolandi sit non obedire, & scelus idololatriæ nō acquiescere: vitium paganitatis contemnere obedire. 81.dist. si qui sunt. 8.q.1.sciendum. & per hoc mori spiritualiter quis præcipitur. extra qui fil. sint legi. c. per venerabilem. §. pen. & arg. ff. de re mili. l. 3. §. in bello. vel ille qui animo detrahenti vel irreuerenti temerarie talia defendit vel affirmat.

redemptorem [a] nostrū ac Dominum Iesum Christum [b], eiusque Apostolos [c] in [d] speciali non habuisse [e] aliqua, nec in communi [f] etiam hæreticum [g] sit censendum, diuersa & aduersa etiam sententibus [h] circa illud: Nos huic concertationi finem imponere cupientes [k], assertionem huiusmodi pertinacem [l], cum scripturæ [m] sacræ, quæ in plerisque locis ipsos [n] nonnulla [o] habuisse [p] asserit [q], cō-

extra de maledi. c. 1. cum ibi not. & arg. C. si quis impera. male. l. 1. ff. de re mil. omne delictū. §. qui manus. & l. milites. §. irreuerēs. vel ille qui statutū summi Pōtificis iustū venerabiliter nō recipit, sed de ipso etiā ad vnū iota disputare cōtendit. 24.q.vlt.c. hæc est fides. 15.dist.c. sancta Romana. ver. item opuscula beati Leonis. cum per hoc anathema fieri iubeatur, vt ibi: quod quasi separationem à Deo significans. 24 q.vlt.c. certum est. in pertinacem profertur. dicto c. si celebrat. Vel ille pertinax potest dici sicut & obstinax, qui monita superioris despicit. extra de re iud. c. ad Apostolicæ. §. sed licet. & arg. ff. de pœn. l. legati. vel ille qui id quod per sedem Apostolicam approbatum est, non admittit, vel ab ipsa reprobatum non repellit. 19.dist. Romanorum. 93.dist.c. miratus. & dicto c. hæc est fides. & arg. extra de re iudi. in causis. C. de cri. sacri. l. 2. de domesti. & protect. l. 1. lib. 12. vel ille qui suæ innitens prudentiæ, contra dictum sapientis & contra decretalem extrauagantem, sancta Romana. vers. nonnulli. etiam sapientioribus doctoribus non credens, ad semetipsum & sensum proprium recurrit, non ad sacræ scripturæ verum intellectum: quia ex hoc magister erroris dicitur. 24.q.vlt.c. quid autem iniquius. 16.q.1.cap. si clericatus. 27.dist. relatum. & argu. ff. de iure pat. l. diui fratres. & argu. in procemio Digestorum. §. hoc autem.

a ¶ *Redemptorem nostrum.*] simile extra de reliq. & vene. sanct. c. gloriosus. lib. 6.

b ¶ *Iesum Christum.*] hoc nomen est supra omne nomen, in quo omne genu flectatur, & flectendum est, secundū Apostolū ad Philip. c. 2. & probatur extra de immu. eccle. decet domum. lib. 6.

c ¶ *Apostolos.*] numero duodeno contentos. extra de reliq. & venera. sanct. gloriosus. lib. 6.

d ¶ *In speciali.*] & in singulari, vt quilibet possit dicere, hoc meū, hoc tuum, aut hoc alterius. sic enim in speciali quid haberi dicitur. 8.dist. quo iure. 12.q.1. dilectissimis. Insti. de rer. diui. §. singulorum. ff. eod. tit. l. 1. §. hoc autem.

e ¶ *Non habuisse.*] etiam quo ad proprietatem intellige.

f ¶ *In communi* [1].] quasi ad ipsos vt ad vniuersos, non vt ad singulos spectantia. ff. de rer. diui. l. in tantum. §. vniuersitatis. de in ius voc. l. sed si hac lege. §. qui manumittitur. aliàs est sub l. patronum. 12.q.2. episcopus. §. qui manumittitur. 12.q.1.c. res Ecclesiæ. & c. expedit. vt per hoc videatur notari differentia inter cōmune & proprium & singulare, quasi per hoc innui videatur, quod commune nō sit proprium: & hoc verum de illo quod cōmune est pluribus vt vniuersis, vt in dictis iuribus: sed commune pluribus vt singulis, singulorum dici potest. arg. ff. de pecu. leg. l. dominus seruum. §. dominus. de ritu nupt. l. illud. de seruis rusti. præ dio. l. per fundum. de cōdi. insti. l. 2. cum similibus. licet forte non proprie. argum. ff. de verbo. signifi. l. pupillus. §. vlti. de auro & argen. lega. l. Quintus. §. argento. & l. scribit.

[1] Ad hanc glossam vide Iasone in l. serui electione. § Labeo. ff. de leg. 1.

g ¶ *Hæreticum.*] quasi intelligatur scriptura aliter quàm spiritus sanctus flagitat à quo scripta est. 24.q.vlt.c. hæresis.

h ¶ *Sententibus.*] quia quot capita, tot sententiæ. de consec. dist. 4. sicut in sacramentis. ff. de arbit. l. item si vnus. §. principaliter. & variæ sunt hominum voluntates. ff. ad Trebel. quia poterat. & diuersitatem corporum. & c. ff. de li. vniuersitatis. l. 1. extra de concess. præben. quia diuersitatem.

i ¶ *Concertationi.*] simile de appel. c. concertationi. lib. 6. & in c. antiquæ concertationi. domini Papæ Ioan. xxij.

k ¶ *Cupientes.*] tamquam illi ad quem non ad alium spectat super dubijs fidei electionem vel constitutionem facere. 24.q.1. quotiens. & c. hæc est fides. & c. quoniam vetus. & argu. extra qui fil. sint legi. c. per venerabilem. §. rationibus. C. de sum. tri. l. 1.

l ¶ *Pertinacem.*] sume verbum quod est infra. deinceps erroneā, &c. vsque ad § rursus.

m ¶ *Scriptura sacra.*] de qua dubitari vel disceptari non potest, an verum vel rectū existat quicquid in ea scriptum constiterit. 9.dist. c. quis nesciat. licet de ipsa possit ad maiorem intelligentiā disputari. 96.dist.c. satis euidenter. not. dicto c. quis nesciat.

n ¶ *Ipsos.*] scilicet Christum & Apostolos.

o ¶ *Nonnulla.*] expone, affirmando, idest aliqua, vt dixi supra in glos. hæ duæ.

p ¶ *Habuisse.*] non ad simplicem vsum facti tantū, prout aliqui asserunt, sed etiā quo ad ius & proprietatem, vt dicitur in glo. seq.

q ¶ *Asserit* [2].] scripturæ sacræ assertio ista reperitur in Euangelio Matthæi 2. c. vbi Magi obtulerunt Christo aurū, thus, & myrrhā. per quod denotatur oblatorum dominiū fuisse quæsitum, cum rei oblatæ dominiū quæratur Ecclesiæ cui offertur: ergo & Christo, qui est ipsa Ecclesia. arg. de consec. dist. 1. c. omnis Christianus. 16.q.1. statuimus. iuncta ad hoc l. vlt. C. de sacrosan. eccle. vbi rei legatæ vel donatæ Ecclesiæ dominium transfertur vbi interuenit traditio, sicut in oblatione facta Christo contingit. Non obstat his ff. de pollicitā. l. si quis rem. vbi simplex votum dominiū non transfert, licet persona vouentis obligetur: quia ibi consensus solū vnius, scilicet vouentis ab initio interuenit, vt ibi not. secus autē in oblatione, quæ de sui natura supponit consensum, & offerentis, & oblationem recipientis. argu. 2. q. 2. duo sunt genera. circa fin. Item reperitur Matth. 8. c. Petrum Apostolum domū habuisse. Item Matth. 14 & 16. c. Apostolos panes habuisse. Item Matth. 17. legitur Christum habuisse vestimenta dealbata, & Petro præcepisse, vt didrachma vel staterē pro Christo daret recipientibus tributū. Ad idem 23.q. vlti. tributum. per quod probatur Christum didrachmatis dominium habuisse, cum enim præceperit illud dare tributum recipientibus; ergo voluit quod dominium eius illorū fieret, & eis dominiū quæreretur: quia dare est accipientis facere. ff. de verb. obli. l. vbi autem non apparet. §. vlt. de contrah. empt. & ven. l. si ita. §. 1. Instit. de act. 4. sic itaque. ff. de reg. iur. l. non videntur data. supponitur ergo necessario illud dominiū fuisse penes Christum, aliàs illud transferri nō potuisset. ff. de acqui. rer. dom. l. traditio. extra de don. inter vir. & vxo. cap. nuper. 1.q.7.c. Daibertum. ff. de reg. iur. l. nemo plus iuris. & l. nemo plus cōmodi. Item Matth. 27 Christum habuisse vestimenta, & illa sorte fuisse diuisa. In Euangelio Matth. legitur 9. c. quod Matthæus domū habebat, in qua cū Christo multi discumbebant, cū quibus Christus & sui discipuli comedebant & bibebant. Item in Euangelio Lucæ 9. c. scribitur Dominū dixisse Apostolis, vt darent pauperibus manducare: ex quo supponitur quod ipsi haberent vnde darent, & hoc manifestius ibi declaratur ex ipsorum Apostolorum responsione cum dixerunt, habentes quinque panes & duos pisces euntes emamus denarijs ducētis panes, & dabimus eis manducare: ex quo euidenter datur intelligi ipsos Apostolos denarios habuisse, etiam quo ad proprietatem vel dominiū: si enim ipsi se empturos offerebant panes cum denarijs: ergo illos pro pretio panum dare volebant, quorū dominiū tenebantur in vēditores transferre. Licet enim venditor dominiū rei venditæ transferre in emptorem non teneatur. ff. de contrahen. empt. l. si ita. §. 1. emptor tamen dominiū pretij pecuniarij transferre in venditorem tenetur. ff. de act. emp. & ven. l. ex empto. quare concluditur quòd illius Apostoli dominium habuerunt, aliàs ipsum minime transferre possent. Legitur etiam Mat. 8. c. ipsos septem panes, & paucos pisces habuisse. Item legitur Matth. 19. Christum vestimenta dealbata habuisse. & 27. cap. ipsum vestimenta habuisse. Scribitur etiam Lucæ 9. c. Christum dixisse Apostolis, date pauperibus manducare, & illi dixerunt, Non sunt nobis plus quàm quinque panes, & duo pisces, nisi forte nos emamus in omnem hanc turbam escam: ex quo concluditur, vt supra dixi. In Euangelio etiam Ioannis legitur 12. & 13. c. loculus habebat Iudas: & ea quæ mittebantur, portabat. Item primæ ad Corinthios 16. legitur: Vnusquisque autem vestrum apud se reponat, recondens ex collectis quod ei bene placuerit. in quibus denotatur Apostolos aliqua habuisse. Item Actuū 4. c. dicitur quod erant illis omnia communia. Item Actuū 20. legitur Paulum dixisse: argentum, aurum, aut vestem nullius concupiui; ipsi scitis, quoniam ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministrarunt manus istæ. Ex quibus euidenter elicitur Apostolos in speciali vel in communi aliqua habuisse. Adhuc euidenter sic dicendum fore concluditur per auctoritatem Augustini dicēos: Habebat Dominus loculos, à fidelibus oblata cōseruans [3] & suorū necessitatibus & alijs indigentibus tribuebat: tunc primū Ecclesiæ pecuniæ forma est instituta, vt intelligeremus quod præcepit nō esse cogitandū de crastino, non ad hoc fuisse præceptum, vt nihil pecuniæ seruaretur à sanctis: sed vt Deo per ista non seruiatur, & per inopiæ timorem iustitia deseratur. sic legitur 12.q.1.c. habebat Dominus. Cuius quidem auctoritatis & aliarum supra inductarum mens & verba nullo modo referri potest ad simplicē vsum facti separatum, & segregatum ab omni proprietate vel dominio, & ab omni iure vtendi, prout aliqui suo sensu ducti & suæ innitentes prudentiæ vel potius temeritati erroneæ, satagunt affirmare, vt colligitur ex rationibus inconuincibilibus in decret. Ad conditorem. insertis, & ibi latius dixi. Et hoc luce clarius denotatur in aucto-

[2] Vide Zabarellā in clement. Exiui. § proinde de ver. sig.

[3] Vide Zabarel. clemen. Exiui. § proinde de verb. ad illud. Fōt.

tradicat[a] expresse, ipsamq; scripturam sacram, per quam vtique fidei orthodoxæ[b] probantur[c] articuli, quo[d] ad præmissa fermentū[e] aperte supponat cōtinere mēdacij[f], ac per[g] consequens quantū[h] in ea est, eius[i] in totum[k] fidem[l] euacuans[m], fidē catholicā[n] reddat[o], eius[p] probationē[q] adimens, dubiā[r] & incertā, deinceps[s] erroneā fore censendā & hæreticā[t] de fra-

tur in auctoritate Augustini prædicta, cum dicit, habebat Dominus; intelligam, habebat, scilicet cum effectu. hoc enim denotat verbum, habere, de sua propria significatione. ff. de verb. sig. l. nomen filiatum. §. habere. sicut & verbum, prouenire. verbum, capere. vt eod. tit. l. aliud est capere. & si aliter verbum, habere, in iure sumi reperiatur, hoc est de impropria sui significatione, vt colligitur ff. de verb. signi. stipulatio ista. in princ. & §. habere. sicut de verbo, capere, dici consueuit. ff. de re iud. l. nō videtur quis quam. & de verbo, prouenire, vt not. dicta l. aliud. In dubio autem ad propriam verbi significationem, non autem ad impropriam vel abusiuam sanus referendus est intellectus. ff. de leg. 3. l. non aliter. §. 1. de verb. sign. l. nepos Proculo. quod nō fieret, si habere, ad simplicem vsum facti referretur, vt in decret. Ad conditorem. colligitur, & ibi notaui. Et cum dicit, loculos, debet vel potest exponi, idest bursas plenas. sic exponitur istud verbum. ff. de pecu. lega. dominus Sticho. §. testamento, vel exponitur, loculos, idest bona vel diuitias. ita sumitur extra de depo. c. 1. Oblata. hoc verbum in auctoritate positum denotat rerum oblatarum dominium in Christum fuisse translatum, vt supra probaui. Conseruans. istud verbum ibidem subiunctum expresse confundere videtur opinionē asserentium, Christū & Apostolos habuisse aliqua tantū quo ad simplicem vsum facti. conseruatio enim de se supponit conseruati existentiā absque vsu consumptibili facti, vt colligitur ff. de mi. l. & si fine. §. quæsitum. C. de admini. tut. l. lex quæ. §. vlt. & C. quan. decre. opus non est. l. vlt. extra de elect. quia sæpe. de offi. ord. c. præsenti. lib. 6. 12. q. 2. hæc huius placiti. cum similibus. Ipsa igitur conseruatione durante, nullatenus potest dici Christum oblata habuisse absq; aliquo iure vtendi dominio vel proprietate. Nam & dato q̄ illa habuerit, vt suo tempore indigentibus largiretur: interim tamen absque omni vsu consumptibili vt propria habebat, aliàs sequeretur quòd suum habere, chimerinum, idest in rerum natura non existens, diceretur & iniustum: qđ dicere nefas est, vt infra in §. rursus. & ibi dicam. Sequeretur etiam q̄ illa pauperibus erogasset de non suo, & sic per consequens de alieno eleemosynam largiretur: quod tamen ipsiusmet Dei prohibitio, & iuris cōmunis dispositio minime patiuntur. 14. q. 5. c. eleemosyna. cum multis cap. seqq. & præ. 1. q. 1. cap. non est putanda. extra de deci. ex transmissa. Species enim iniusti lucri est ex alieno largiri, & beneficio sibi acquirere debitorem. vnde ex his furti tenetur, qui ideo rem amouet, vt eam alij donet. ff. de furt. l. si pignore. §. 1. Istum sensum adhuc denotant verba auctoritatis præmissæ Augustini, cum in ea dicitur, non fuisse præceptum ne pecunia seruaretur à sanctis. Per quod patet ex iam dictis, sanctos Dei absque vsu simplici facti posse pecuniam habere, recta tamen intentione, vt eadem auctoritate subiungitur, & infra latius dicetur.

a ¶ *Contradicat expresse.*] cum scriptura sacra asserat eos aliqua habuisse: illi autem asserant eos non habuisse, & certum est, quòd habere & non habere, tamquam affirmatio & negatio sibi expresse contradicunt. in corpore authen. de manda. princ. §. sed neque. coll. 3. ff. de instit. actio. l. sed etiam si pupillus. §. si institoria. extra de iureiur. & si Christus. & ad positionem vnius sequitur remotio alterius. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. 1. Insti. eod. tit. in princ. de tute. 1. respon. de pænit. dist. 2. cap. si enim inquit. 30. q. 1. cap. cum renuntiatur. cum similibus.

b ¶ *Orthodoxa.*] idest, catholicæ. simile C. de hære. l. quicumque. & l. cognouimus. cum multis similibus.

c ¶ *Probantur articuli.*] vt in symbolo: Credo in vnum Deum: ibi, Et resurrexit tertia die secundum scripturas. 15. dist. c. canones. 27. q. 1. cap. 1. cum multis cap. seqq.

d ¶ *Quo ad præmissa.*] scilicet quòd Christus & Apostoli habuerunt aliqua in speciali vel communi.

e ¶ *Fermentum.*] in malum vel in vitium sonat hoc verbum, iuxta illud Apostoli. In fermento veteri, &c. & iuxta illud: Modicum fermenti totam massam corrumpit. 9. dist. c. si ad scripturas. 3. q. 9. cap. pura.

f ¶ *Mendacij.*] quod dicere nefas est. 23. q. 5. quid ergo. 9. dist. cap. quis nesciat.

g ¶ *Per consequens.*] sed vnde sequitur illud consequens? Dicas q̄ cum scriptura sacra asserat Christum & Apostolos aliqua habuisse: assertio contrariū astruens, ex se dicit scripturam sacram mentiri: & sic per mendaciū quod illa impingit, fidem eius tollit. arg. extra de verbo signifi. forus. §. vlti. & sic fidei (si negaretur) probationem reddit dubiam. cum fides nisi per scripturam sacram ‡ probari penes homines non possit. arg. de pænit. dist. 4. cap. in domo. & de consecr. dist. 4. cap. ne iusti.

‡ Vide omnino Turrecrematā in summa de Ecclesia lib 4 par. 2. cap. 9.

h ¶ *Quantum in ea est.*] scilicet assertione: & proprie dicit, quantum in ea est: nam veræ scripturæ sacræ testimonia euacuari non possunt. 9. distinct. cap. palam. & cap. præceptis.

i ¶ *Eius.*] scilicet scripturæ sacræ.

k ¶ *In totum.*] hoc dicit, quia per mendacium quod in scriptura reperitur, eius fides euacuari dicitur. 16. dist. c. canones. 9. dist. c. si ad scripturas. & arg. 3. q. 9. c. pura. de consec. dist. 3. c. non liceat. C. de vet. iur. enucl. l. 2. §. eandem. ff. quemad. test. ape. l. 2. §. fin. Super quo vide quod not. per Inno. extra de hære. fraternitatis. & de offi. deleg. cum in iure. & per Accursi. C. de transact. l. si ex falsis. & p Host. extra de fide instrumen. ex litteris.

l ¶ *Fidem.*] idest, auctoritatem, vel probationem: multis enim modis sumitur fides, vt not. extra de summa tri. in rubrica.

m ¶ *Euacuans.*] idest, tollens, vel submouens.

n ¶ *Fidem catholicam.*] quæ dicitur articulorum collectio. 24. q. 1. c. hæc est fides. & in symbolo Athanasij, Quicunque vult. sic not. extra de summa trini. in rubrica.

o ¶ *Reddat.*] sume verba illa, dubiā & incertam, quæ sunt infra.

p ¶ *Eius.*] scilicet fidei catholicæ.

q ¶ *Probationem adimens.*] Ex hoc collige illud effici dubium & incertum, cuius probatio adimitur. Ad hoc facit ff. de colla. bono. l. 1. §. sed cum possint. de Carbo. edi. l. 3. §. duæ autem. C. de proba. l. si de possessione. de lati. lib. tol. l. 1. §. illa autem nouissimis. ff. quod metus causa. l. isti quidem. §. 1.

r ¶ *Dubiam.*] quæ simpliciter confitenda, firmiter vero credenda est. extra de sum. trini. firmiter. 54. dist. c. quando episcopus. & in symbolo Athanasij, Quicunque vult. vnde in illa dubitans, infidelis censetur. extra de hære. c. dubius. quare in illa nullus titubare debet. 24. q. 1. cap. ante.

Fides est firmiter credenda.

s ¶ *Deinceps.*] istud verbum denotare videtur quòd ante hanc decret. talis assertio non esset censenda erronea vel hæretica. argu. ad hoc de sum. trini. cap. fidei. §. porro. vbi simile verbum etiam in simili materia ponitur: sicut & verbum, de cætero, refertur ad futurum, non ad præteritum, vt in procemio 6 lib. & in procemiis constitutionum Clementinarum. & extra de sponl. duorum. cap. tuas. de hære. cum Christus. cum & regulariter constitutio nouiter edita futura, non præterita complectatur, nisi aliud caueatur in cap. extra de consti. quoniam. C. de legi. l. leges & constitutiones. 31. dist. cap. ante triennium. In contrarium facit verbum, declaramus, quod statim sequitur: quod videtur iuris antiqui declaratiuum, non noui editiuum. arg. ff. de acqui. re. do. l. sicut. §. sed si quæratur. alibi reperitur. de elect. statuimus. de iureiur. Romani. §. verū. de re iud. pastoralis. §. vlt. de præben. c. si Romanus. Clem. 5. cum constitutio iuris naturalis: idest, diuini, etiam ad præterita trahatur. extra de vsu. cum tu. not. per Inno. & Compost. extra de consti. cap. 2. & per Hostien. eod. tit. cap. vlt. maxime cum talis assertio dicatur expresse sacræ scripturæ contradicere, & quantum in ea est, fidem catholicam dubiam & incertam reddere. vt hic: sed sic sentire videtur durum, cum assertio talis, quòd Christus & Apostoli nihil habuerunt in speciali vel in cōmuni videretur ante expresse comprobari per decre. Nicolai iij. Exiit. § porro. de verbo. sign. lib. 6. quæ facta per vicarium Christi potentem declarare articulos fidei causam probabilem sic asserendi dare potuit excusantem. arg. 2. q. 3. c. Paulum. extra de sent. excom. c. sacro. de electio. statuimus. in fi. lib. 6. vt aliàs causa probabilis erroris litigantem excusat. ff. de leg. 2. l. qui solidum. §. etiam. ad Macedon. sena. consul. l. Iulianus. Et opinio doctoris magni inducit causam probabilem erroris. arg. C. de vete. iur. enu. l. 1. §. his ita. 19. dist. c. sic omnis 50. dist. c. de libellis. 37. dist. §. vlt. extra de resti. spol. c. litteras §. nos aūt. not. per Petrum de Samp. de appel. vt debitus. ad hoc præstat efficax argumentum 23. q. 2. c. in quibus rebus. Quid enim peccauit antiquitas huius constitutionis inscia pristinam secuta obseruationem? nihil, vt videtur C. de test. l. iubemus. Pro hac opinione facit quod not. Alanus extra de hæret. cum Christus. & recitat Guli. 15. dist. canones. Et secundum hoc dices quòd verbū, declaramus, expresse denotat ante hanc decret. etiam tenendum fuisse, quòd Christus & Apostoli aliqua habuerunt, non autem q̄ aliter tenere hæreticū censeretur. & licet in veritate sacræ scripturæ contradiceret, tamen alia interpretatio sumenda videri poterat per decret. Exiit. ab hæresi quem excusans ante hanc decret. aliàs frustra esset hic appositum illud verbum, deinceps, cōtra iura. 19. dist. si Romanorum. extra de priuil. si Papa. lib. 6. de concel. præb. e. cum ei. §. secus. Clem. 5. ff. de leg. 1. si quando. de vsu. si stipulatus. an autem hodie excusaret, dicetur §. proxi.

Cōstitutio nouiter edita respicit futura.

t ¶ *Hæreticam.*] idest à fide separatam. not. Host. in summa. de hære. §. 1. & sic per consequens damnandā & fugiendā. extra de sum. tri. damnamus. C. de hære. l. damnata. extra eod. tit. c. fraternitatis. 24. q. vlt. clericus. & c. præcedenti & sequenti. 10. colla. de itau. & consue. & contra liberta. Ecclesiæ. §. statuimus. cum similibus.

a ¶ *De fratrum.*]

trũ nostrorũ consilio hoc perpetuo declaramus [b] edicto [c]. ¶ Rursus [d] in posterum [e] pertinaciter [f] affirmare, quòd redẽptori nostro prædicto [g] eiusque Apostolis ijs [h] quæ ipsos [i] habuisse scriptura sacra testatur [k], nequaquam ius ipsis [l] vtendi competierit [m], nec illa vendendi seu donandi ius [n] habuerint: aut ex ipsis alia acquirendi, quæ tamen [o] ipsos de præmissis [p] fecisse scriptura sacra testatur [q], seu ipsos [r] potuisse [s] facere supponit [t] expresse [u]: cum talis assertio ipsorum [x] vsum & gesta [y] euidenter includat, in præmissis [z] non iusta [a]: quod [b] vtique de vsu, gestis seu factis redemptoris nostri Dei filij sentire [c] nefas [d] est, sacræ scripturę [e] cõtrarium, & doctrinę catholicę inimicum [f]: assertionem [g] ipsam pertinacem [h] de fratrum nostrorũ consilio deinceps [i] erroneam fore censendam merito ac hęreticam declaramus [k]. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarũ declarationum infringere, vel ausu ei temerario contraire. Si quis autem, &c. Datum Auinion. secundo idus Nouembris, anno septimo.

a ¶ *De fratrum.*] quid hæc clausula operetur, vide quod not. de re iud. ad Apostolicæ. & dixi in decret. Execrabilis.

b ¶ *Declaramus.*] collige hic principem Ecclesiæ, Christique vicarium posse etiã super fide catholica declarationem facere, vt dixi §. in in glo. tanquam. potest, etiam articulum fidei facere si sumatur articulus nõ proprie, sed large pro illo quod credere oporteat, cum prius ex præcepto Ecclesiæ necessario non oporteret. patet exemplum in hac decr. & de sum. tri. c. fidei. §. porro. cle. 5. & per aliquos inducitur in exemplũ, licet non videatur mihi proprium. extra de hære. cũ Christus. vbi Papa interdici mandat, ne quis de cætero audeat dicere Christum nõ esse aliquid secundum quod homo: cuius contrariũ ante dicere licebat, cũ non esset prohibitũ secundum aliquorũ opinionem, quæ per dictũ capitulum cõfunditur. sic Alanum notasse ibidem recitat Guido 15. dist. c. 1. Per iam dicta vero non credas Papam posse facere nouũ articulũ, per quem noua fides inducatur, aut veritati fidei detrahatur aliquid vel accrescat quo ad substantiam. 25. q. 1. c. sunt quidam. & c. seq. & c. si eam destruerem. & c. quæ ad perpetuam.

1 Articulum nouum fidei non per Papam posse fieri? & vide beatũ Thomam 2. 2. q. 1. art. 10.

c ¶ *Edicto.*] per hoc verbum patet hanc decret. continere hodie ius commune generale, cum sit vnum de signis legis generalis. C. de legi. l. 3.

d ¶ *Rursus.*] Secunda pars.

e ¶ *In posterum.*] hic potes recitare quæ dixi in parte præcedenti, in verbo, deinceps.

f ¶ *Pertinaciter.*] in malum sonat hoc verbum, vt patet ex his quę notaui in parte præcedenti in verbo, pertinaciter. & colligitur. C. de hæret. l. 2. cum ibi not.

g ¶ *Prædicto.*] scilicet Iesu Christo.

h ¶ *Iis.*] ablatiui pluralis numeri est istud pronomen, & expone, ijs, scilicet bonis.

i ¶ *Ipsos.*] scilicet Christum redemptorem, & Apostolos.

k ¶ *Testatur.*] hic dicas vt notaui in parte præcedenti, in glossa, scripturæ.

l ¶ *Ipsis.*] scilicet quæ habuisse eos scriptura testatur.

m ¶ *Competierit.*] dicebant enim aliqui, Christũ & Apostolos in ijs quæ habuerunt, habuisse simplicem tantúmodo vsum facti absque dominio, proprietate, vsufructu, & absque iure vtendi: moti potissime ex verbis decret. Exijt. §. porro. de verb. signifi. lib. 6. quæ fuit Nicolai iij. qui tamen vsus vel facti, prout illi intelligunt, reperitur nusquam absque aliquo iure saltem personali, quod competit ad vtendum, licet posset reperiri absque iure, scilicet tali quod sit seruitus. & sic sana mente debet intelligi decre. Exijt. vt expresse colligitur ex decre. Ad conditorem. & ex ijs quæ ibi dixi.

n ¶ *Ius habuerint.*] hoc asserere temerariũ & fatuum erat, & ante hanc constitutionem, vt colligi potest per sane intelligentem ex auctoritatibus sacræ scripturæ in iuribus allegatis s. in gl. scripturæ.

o ¶ *Quæ tamen.*] scilicet habuisse ius vendendi, donandi, & alia acquirendi.

p ¶ *De præmissis.*] scilicet quæ Christus & Apostoli habuisse reperiuntur.

q ¶ *Testatur.*] sed vbi? vide quod notaui in dicta glo. scripturæ.

r ¶ *Ipsos.*] scilicet Christum, & Apostolos.

s ¶ *Potuisse facere.*] scilicet tamquam vere suis.

t ¶ *Supponit.*] scilicet scriptura sacra.

u ¶ *Expresse.*] hic sume litteram, quæ est infra. assertionem ipsam, &c. vsque in finem decre. & verbum, cum, quod sequitur, est ratio declarationis, quæ infra subiungitur.

x ¶ *Ipsorum.*] Christi, & Apostolorum.

y ¶ *Gesta.*] id est facta: nam licet quædam subtilis differentia notari videatur inter facta & gesta, nihil tamen inter ipsa interest. ff. de verb. sig. l. licet. & l. Labeo. §. gestum. proprie autem gestum sine verbis dicitur, vt ibi: licet per interpretationem largius sumatur. ff. de mino. l. ait prætor. & sic potest hic sumi.

Gesta & facta nõ differunt.

z ¶ *In præmissis.*] scilicet quæ scriptura sacra testatur Christum & Apostolos habuisse.

a ¶ *Non iusta.*] sed vnde potest dici prouenire vel sequi ista euidens inclusio? Respondeo, quia cum nullus rectus vel iustus vsus seu possessio possit esse, nisi aut iure diuino vel humano vires sumat: 23. q. 7. quicunque. necessario concluditur omnem cuiuscunque rei vsum iniustum & iniustum esse, qui haberi dicitur absq; aliquo iure. ff. ad leg. Aquil. l. sed & si quemcunque. §. iniuriam. & de iniur. l. 1. Sicut in simili dicitur. omne quod non est ex fide, id est, conscientia, peccatum est. de pœni. dist. 2. §. illud. 28. q. 1. §. ex his. extra de præscrip. c. quoniã omne. & quicquid à lege discrepat, legi contrarium censetur. C. de Iudæ. l. cælicolarum. A lege autem, & sic à iure expresse discrepat vsum in aliqua re habere sine aliquo iure, cũ sine iure vsus nõ ipsius vtentis, sed alienus censeatur. 14. q. 4. c. quid dicã. scire enim quisque debet quod suũ non est ad alium pertinere. C. vnde vi. l. cum quærebatur. & arg. ff. de manumis. l. 4. 13. q. 1. §. quibus. ver. item præcepit. Suum autem dici nõ potest nisi aliquo iure mediante. ff. de verb. sig. l. alienare. & l. verbis. 8. dist. c. quo iure. vnde talis vsus sine aliquo iure dici non meratur vsus, sed abusus. arg. ff. de vsu & habi. l. plenũ. vel vsurpatio: quæ de se præscriptionẽ impediunt. C. de aquædu. l. diligenter. de fundo rei priua. l. vsus aquæ. lib. 11. 93. dist. c. illud. 16. q. 3. c. sicut. extra de testa. c. quia ingredientibus. vbi de hoc. vnde versus,

Vsus cuiusque rei sine iure est abusus.

Tempus longæuum te non excusat in auum;
Cum male sit vsus, quia non præscribit abusus.

b ¶ *Quod.*] scilicet includere vsum & gesta iniusta.

c ¶ *Sentire.*] idest credere.

d ¶ *Nefas est.*] simile 24. q. 5. quid ergo.

e ¶ *Sacræ scripturæ.*] qua clamatur voce prophetica: Non est inuenta in ipso iniquitas, nec in ore eius dolus: & iustitia de cælo prospexit.

f ¶ *Inimicum.*] & sic per consequens erroneum: cum enim Christus sit sapientia, veritas, iustitia, charitas, fortitudo. 11. q. 3. c. æstimant. ascribere Christo vsum talem iniustũ & iustitiæ contrariũ, ipsum negare dicitur, vt ibi: & cum iniuste re aliqua vti sit peccatum. 93. dist. diaconi. & 14. q. 3. c. quid dicam. impingere Christo talem vsum, est sibi peccatum impingere, contra verbum prophetæ Esa. 53. c. & Petri Apostoli, 1. Petri 2. c. Qui peccatũ non fecit, &c. & quia impotens est ad peccandum. Nam secundũ Augustinum posse peccare non est aliquid posse, immo aliquid non posse. vnde ille solus vocatur omnipotens qui hoc non potest: quia omnia potest quæ posse est aliquid posse. de pœnit. dist. 2. c. principiũ. circa si. Nam & si in quocunque iustitia & iniquitas, peccatũ & bona opera minime se compatiuntur, multo minus in Christo. de pœnit. dist. 2. c. si enim inquit. Sed quid si censeatur quod talem vsum iniustum Apostoli habuerunt, reputabitur hoc nefas, vel fidei inimicum? Dicas quod sic: nam vsus rerum concessus fuit per Christũ Apostolis, vt patet ex auctoritatibus inductis supra in glos. scripturæ. vnde non videtur concessisse ipsum iniustum: si enim ipsum iniustum vel illicitum reputaret, ipsum vtique prohibuisset. 28. q. 1. c. sic enim. vltra medium, aliàs diceretur auctor & commissor illiciti, quod hæreticum est sentire.

Peccatum est iniuste re aliqua vti.

g ¶ *Assertionem ipsam.*] de qua in hoc §. supra dictum est.

h ¶ *Pertinacem.*] dic vt dixi supra in verbo, pertinaciter.

i ¶ *Deinceps.*] hic recitare potes quæ notaui in parte præcedenti in verbo simili, deinceps.

k ¶ *Declaramus.*] mirabile continere videtur præsens constitutio in duobus: Primo in hoc, quod dicit, pertinaciter asserere Christũ & Apostolos non habuisse aliqua in speciali vel communi, hæreticũ & erroneum fore censendum, cum decretalis, Exijt. [1] §. porro. expresse contrarium innuat, dicendo quod abdicatio proprietatis omnium rerum tam in speciali, quàm in communi propter Deum, sit meritoria & sancta, quod & Christus viam perfectionis ostendens verbo docuit, & exemplo etiam firmauit: quod Apostoli inquantũ fuerunt professores paupertatis Ecclesiæ. & volentes perfecte viuere per doctrinæ ac vitæ ipsorum alueos deriuauerunt: qualis enim & quæ pertinax assertio potest dici, si asseratur quod conditor canonis Christi vicarius asserit? certe nulla, vt videtur. argu. 16. dist. c. sancta. 19. dist. si Romanorum. 93. dist. c. miratus. Secundo per eandem viam in hoc. quod in præsenti §. rursus. dicitur, quod pertinaciter affirmare Christo & Apostolis non competisse ius vtendi, & c. nam dictus. §. porro. dicere videtur expresse ipsos habuisse simplicem vsum facti absq; proprietate, dominio, vsufructu. & absq; iure vtendi-

1 Pro conciliatione horum cõtrariorum vide omnino Antoninũ par. 4. tit. 12. c. 4. §. 23. & Torrecrematam in summa de Ecclesia libro 2. cap. 112. in solutione ad decimum argumẽtũ.

iure vtendi, cum præpositio, absque, sicut præpositio, sine, priuationem inducat. arg. ff. de exercito act. l. 1. §. si plures. de admin. tu. l. Titium. de insti. act. l. sed & si. §. conditio. de acqui. here. si quis mihi bona. §. si coram. cum not. in his. Ad hoc potest saluo meliori iudicio non improbabiliter dici, ꝙ abdicationem proprietatis vt meritoriam & sanctam Christus verbo docuit, & exemplo firmauit: & Apostoli etiam volentes perfecte viuere, per vitæ & per doctrinæ alueos deriuauerunt, scilicet principaliter quo ad animi inordinatam affectionem, & in temporalibus auidam mentis implicationem; recta enim interior abdicationis talis intentio quo ad effectum est formaliter & principaliter perfectio: quòd abiectio exterior diuitiarum quo ad effectum non est essentialiter perfectio, sed perfectionis est via & instrumentum, vt dicit abbas Moyses in collationibus patrum; & Augustinus in lib. de moribus Ecclesiæ. cap. 29. loquẽs de beato Iob dicit, Amisit ille omnes diuitias factus repente pauperrimus: tam inconcussum animum tenuit & infixum Deo, vt sanis monstraret nõ illas sibi fuisse magnas, sed se illis: sibi autem Dominum: Quo animo si essemus nostri temporis homines, non magnopere ab istorum possessione prohiberemur, vt perfecti esse possemus, iuxta hoc est verbum prophetæ, Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere: diuites enim cum iustitia & bonis operibus non abiicimus. 30 dist. c. item hæc scriptio. & iuxta auctoritatem Augustini supra inductam, habebat Dominus loculos. dicentis, quòd Christus præcepit non esse cogitandũ de crastino, non ad hoc fuisse præceptum, ne pecunia seruaretur à sanctis, sed ne Deo propter ista seruiatur, & propter inopiæ timorem iustitia deseratur, nisi sanctis, qui de se perfecti sunt, pecuniæ conseruatio non est prohibita, cum sine impedimento perfectionis possint saltem in cõmuni aliqua possidere. 12 q. 1. expedit. Comprobatur esse hoc idem per multiplices auctoritates scripturæ sacræ ad hoc supra inductas. hunc etiam intellectum denotat dictus §. porro. opponens de hoc quod legitur, ꝙ Dominus loculos habuit: & respondet ꝙ hoc habuit cõdescendens infirmis: mente enim sana debet intelligi ꝙ Dominus loculos habuit proprios in speciali vel in cõmuni: aliter enim inepta & impropria fuisset facta ibidem oppositio de loculis per Christum habitis, nisi intelligerentur iuxta naturam conformẽ vel identitatem illius dicti, ad quod fit oppositio, scilicet abdicationis proprietatis. Sicut dici per iuristas in simili consueuit, ꝙ exceptio habet esse de eodem de quo est regula, aliàs inepta esset exceptio, vt si diceretur, Omnis homo currit præter asinum, non est bona exceptio, quia asinus non est de illo & eodem subiecto, scilicet humano, de quo locuta fuerat regula seu propositio. & hoc colligitur. ff. de fun. instr. l. quæsitum. §. idem respondit domo instructa. in corpore authen. de non alie. aut permu. reb. eccle. § si autem. coll. 2. Ad id autem quod opponitur contra § illum rursus. de dicto §. porro. ꝙ Christus & Apostoli habuerunt victum absque iure vtendi: dico fore intelligendum absque iure vtendi, scilicet seruitutis: non autem absque iure vtendi personæ cohærenti competenti ad vtendum, aliàs supponeretur vsus in Christo & Apostolis fuisse iniustus: quod dicere est absurdum, vt hic, & clarius superius probaui. & patet per decret. Ad conditorem. & hoc etiam sane intelligi denotatur per illam decreta. etiam dicentem, Fratres Minores posse vti rebus ordini Minorum concessis, supponentẽ per hoc aliquod ius eis competere concessum ad vtendum: nisi enim sic dicta decretalis intelligatur, de se esset impossibilis in hoc quod dicit de vsu facti, si diceretur esse absque omni iure, cum talis vsus de se sit impossibilis, vt in decre. Ad conditorem. & ibidem, & supra clare probaui. intelligere autem illam super impossibili esset expresse contra capitulum, erit autem lex. 4. dist. vbi lex habet esse clara & possibilis. Ex præmissis deliberata mente pensatis confundi dicitur opinio nonnullorum plura volentium sapere quàm expediat, distinguentium triplicem modum habendi. Primum quo ad simplicem vsum facti: si enim intelligant vsum absque omni iure vtendi, prout supponere & sentire videntur, cum talis vsus nulla lege diuina vel humana reperiatur inductus, erubescere debent loquentes super hoc sine lege. in corpore authen. de trien. & semis. §. consideremus. coll. 3. cum in eis dici possit, nullus est talis vsus: quia lege aliqua non cauetur. in corpore authen. de non eligen. secundo nuben. §. optimum itaque. coll. 1. C. de repu. l. dissentientis. de colla. l. illam. extra de temp. ordi. c. dilectus. ne sede vac. c. illa. de sup. neg. prælat. Romana. lib. 6. 55. dist. si Euangelica. cum similibus. potissime cum talis vsus de se sit impossibilis & iniustus, qui in Christum & Apostolos cadere non potuit, vt prædixi. Secundum modum habendi asserunt isti esse quantum ad ius administrationis & dispensationis. & si secundum istum modum dicunt Christum & Apostolos aliquando loculos habuisse, minus bene dicere videntur: licet enim Christus & Apostoli reperiantur pauperibus aliqua dispensasse: de Christo autem dici non potest, eum iure prælationis vel administrationis humano ministerio assecutus aliquid habuisse. Ioa. 6. c. cum ipse à nemine sit electus, vt ipsemet testatur, cum dicit, Ioa. 15. Non vos elegistis me: sed ego elegi vos. Apostoli etiam antequã administratores vel prædicatores constituerentur, & post, reperti sunt aliqua habuisse, vt in auctoritatibus supra inductis plene patet. Quamuis autem Christus non sit electus & Pontifex factus ab homine: tamẽ a Deo iureiurando factus est Pontifex, vt dicit Apostolus ad Hebræos 7. cap. Vnde secundũ Augustinum per Ioannem, Christus ad hoc loculos habuit, vt sui & suorum pauperum necessitatibus prouideret. & in hoc exemplum (prælatis inquit Augustinus) Domini accipite, cum omnis Christi actio nostra sit instructio. 2. q. 1. Deus omnipotens. 81. dist. c. legitur. extra de sepul. c. 1. vnde si Christus & Apostoli iure prælationis loculos habuerunt, vt illi etiam fatentur: cum status prælationis videatur posse dici maior quàm status religiosorum profitentium paupertatem, cum de statu religionis transeant ad statum prælationis pontificalis. extra de elect. nullus. lib. 6. & eod. tit. cum rationi. Clem. 5. quod Ecclesia non permitteret, si status prælationis minoris esset perfectionis quàm religionis, cum de minori ad maius, non econtra, sit transitus. 93. dist. c. legimus. C. quemadmo. ciui. mune. indi. l. maioribus. lib. 10. de mune. act. & char. lib. 12. ff. de mune. & hon. l. vt gradatim. videtur ꝙ habere loculos non sit imperfectionis etiam in prælatis, & longe minus in religiosis. Tertium modum habendi asserunt quo ad proprietatem & dominiũ, & hoc dupliciter: Primo de iure diuino: & secundum hunc modũ dicunt oblata esse Ecclesiæ & decimas esse in dominio Christi, & in corpore eius, quod est Ecclesia: dicunt etiam secundum hunc modum Christum loculos habuisse, & hoc de iure diuino dicunt Apostolis & eorum vitam sequentibus competiisse & competere tempore necessitatis emere & vendere. In hoc autem sic dicendo, si secundum iura loquantur, errare videntur: nam de iure diuino, quo omnia dicuntur cõmunia, licet proprium haberi possit: ipse tamen modus habendi non est de iure diuino, sed humano. 8 dist. c. quo iure. & ibi not. per Hug. & Guil. post eum: & patet 23. q. 7. c. 1. & quia rerum dominia de iure gentium sunt distincta. ff. de iusti. & iu. l. ex hoc iure. vnde non videtur ex hoc posse dici, ꝙ illo iure diuino Dominus in particulari loculos habuerit, cũ ipse modus particularis habendi, puta per oblationem, emptionem, & similes modos non sit de iure diuino, vt prædixi. Et per eandem viã non potest dici, ꝙ de iure diuino Apostolis competierit emere & vendere, cum talia & similia sint de iure diuino incognita, vt prędixi. Secundario dicunt esse dominium & proprietatem, scilicet de iure positiuo imperatorum, quod per iniquitatem secundũ eos extitit introductũ, scilicet vt homines dicant hoc meum propriũ, & in iudicio de illo contendunt, allegantes ad hoc 8. dist. c. quo iure. 12. q. 1. dilectissimis. & secundum hunc modum bene dicunt Christum & Apostolos non habuisse proprietatem rerum vel dominium in speciali vel cõmuni, dicentes de tali modo habendi fore intelligendam decretalem, Exiit. §. porro. de quo præsens decr. nullam facit mentionem: quare per prædictam modorum habendi distinctionem ista sic generaliter loquens est trahenda & exponenda secundum illam, vt illa per hanc non corrigatur, nec ista illi obuiet. Vtinam autem in his dicendis saniorem mentis & cõsiderationis intuitum habuissent: cum enim certo certius sit Christum & Apostolos aliqua habuisse, vt per auctoritates sacræ scripturæ inconuincibiles est probatum, & illa non habuerint quo ad simplicem vsum facti absque aliquo iure, vt in decret. Ad conditorem. & ibidem, vt supra plene probaui: nec illa etiam solum iure prælationis vel dispensationis habuerunt, vt superius est probatum, nec illa possint dici per aliquos modos habendi habuisse iure diuino, vt statim proxime plene dixi; necessario relinquitur, ꝙ illa habuerint per aliquem modum habendi de iure positiuo inductum, vt clare patere potest ex præmissis veraciter intuenti. Et talem modum habendi iure positiuo Christus designasse videtur iubendo reddi Cæsari quæ sunt Cæsaris, Math. c. 22. 23. q. 8. §. econtra. & c. seq. extra de cleri. coniug. ex parte. cui & ipse pro se tributum solui voluit. 11. q. 1. magnum. 54. q. vlt. in tributum. Non videntur etiã recte sapere in hoc quòd dicunt, iura imperatorũ, quibus dicitur aliquid proprium fore, per iniquitatẽ introducta, adhærentes cortici literę dicti capituli, dilectissimis. non sensum, nõ mentem, non virtutem eius amplectentes. contra iura expresse cõtrarium statuentia. ff. de excu. tu. l. scire. §. aliud. de re mili. l. milites. extra de verb. signi. c. intelligentia. & c. propterea. de elect. si postquam. §. 1. lib. 6. de iureiur. c. Romani. §. verum. clem. 5. r. q. 1. c. Marcion. C. de lib. præte. l. si quis filium. de dona. l. vlt. si mi. se ab hære. absti. l. 1. cum similibus. cum enim lex imperialis sit perceptrix faciendorum, prohibitria non faciendorum. ff. de legib. l. 1. & per quam docemur declinare inhibita, & sectari permissa. C. eod. tit. l. leges sacratissimæ. Et describi magistraliter & verifice cõsueuit, ꝙ lex est sanctio sancta, iubens honesta, prohibens contraria. ff. de legi. l. 1. & eod. tit. l. 2. cui etiam omnes homines obedire debent propter multa: maxime autem quia est adinuentio & donum Dei, vt dicta l. 2. quæ etiam est delictorum sponte vel ignorantia commissorũ correctio. dicta l. 1. vnde scribitur, ꝙ Deus imperium propterea de cælo constituit, vt difficilibus imponat quæ apud eum sunt bona, & leges aptet secundum naturæ varietatẽ. in corpore authen. de fide instr. §. quia igitur. coll. 6. quare lex dicitur prodita secundum formam cęlitus datam. C. de mulieribus. l. si quis

Proprietatis abdicatio est duplex, scilicet interior & externa.

Exceptio est de eo, de quo regula.

Christ⁹ ad quid loculos habuit.

Iura aliquid propriũ esse dicentia, non sunt per iniquitatem introducta.

¶ Reprobatur opinio illorum detractorum, qui præsumunt impugnare constitutiones Ioannis xxij. Ad conditorem canonum. &c, Cum inter nonnullos. supra immediate præcedentes. Et præmissis responsionibus ad omnes eorum obiectiones, tandem declarantur tanquam hæretici, & Romanæ Ecclesiæ rebelles: ab omnibus euitandi si deinceps scienter verbo, vel scripto aliquid defendere vel approbare contra illas præsumpserint. Hinc habetur sub parte secunda & tertia de clauium materia prolixa & vtilis disputatio.

CAP. V.

QVia quorundam mentes sic pater [a] mendacij dicitur excæcasse [b], quòd nostris [c] constitutionibus, quarum vna incipit, Ad conditorem canonum. alia vero, Cum inter nõ nullos. vtique tam cum fratribus [d] nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus quàm cum multis archiepiscopis & episcopis, alijsque ecclesiarum prælatis, necnon & compluribus sacrę Theologię magistris, ac vtriusq; iuris professoribus deliberatione præhabita [f] diligenti digestis [g], ac de præmissorum fratrum nostrorum consilio promulgatis: non absque multa temeritate [h] plectibili nisi [i] sunt detrahere, & nituntur [k] veritatem quam [l] continent, per falsas [m] insanias [n] obfuscare [o]: Nos tam perniciosis ausibus, ne eorum doctrina pestifera [p] simplicium [q] animos labefacere [r], ac in sui erroris deuium [s] deducere valeat: de eorundem fratrum consilio decernimus super hoc salubriter (vt sequitur) prouidere. Ad [t] impugnandas autem constitutiones prędictas [u] subscripta ratione [x], tam verbo quàm scripto, vsi sunt publice [y] sicut fertur: Illud, inquiunt, quod per clauem [a] scientiæ in fi-

l. si quis ex corpore. lib. 11. ex diuino quodam nutu. C. de præscri. long. temp. l. vlt. & alibi legitur quod venerandæ Romanæ leges diuinitus sunt per ora principum promulgatæ. 16. q. 3. c. nemo. & ipsa iura humana per imperatores & reges sæculi Deus humano generi distribuit. 8. dist. quo iure. & quia cor regis in manu Dei est. C. de sum. trin. l. Inter claras. ipsa etiam veritas, quæ est Deus, per cor regis multa fieri iussit. 11. q. 3. Imperatores. disponens omnem creaturam principibus legem condentibus fore subiectam. 1. Petri 2. extra de maior. & obed. c. solitæ. de censi. omnis anima. desipere videntur sentientes, quod lex fuerit per iniquitatẽ inducta. cum enim auctorẽ habuerit omnis iniquitatis inscium & extorrẽ, scilicet Deum, non alia debet dici quàm eius auctor fuerit, iuxta illud: Qualis es tu, talia sunt opera tua. & arg. 28. q. 1. c. sunt enim. vltra medium. extra de præsum. c. ex studijs. nam lex & diuinas & humanas res bene disponit. & omnẽ iniquitatem expellit. C. de vete. iure enu. l. 1. circa princ. Non obstat dictum cap. dilectissimis. innuens prima facie quod per iniquitatem aliquis dicat hoc meũ, alius hoc suũ: quia exponitur & exponi debet, per iniquitatẽ, idest propterea quia fuit iniquitas. idest peccatũ, lex induxit hoc meũ esse, hoc alterius, nõ quod ipsa lex fuerit de se iniqua hoc adinueniẽs ex causa rationabili vt quisq; suo cõtentus nõ inuaderet alienũ. 93. dist. diaconi. C. de suffra. l. 1. vnde vi. l. cũ quærebatur. Et si in lege aliquid singulare cõtra [t] rationẽ sit statutũ, hoc non est sine causa probabili introductũ. ff. de legi. l. ius singulare. Videtur etiam ea prædictis ab incauta assertione seu affirmatione & de iure nõ probabili reputata excusari nõ posse illos qui secundũ præmissam modorũ habendi distinctionẽ nituntur nodũ præsentis constitutionis euadere: ex quo enim per decret. Ad conditorem. reprobatus est & confusus simplex vsus facti absque aliquo iure vtendi subsistens in persona Christi & Apostolorum. & in c. Ad conditorem. statutum est, quod decret. Exiji. §. porro. de tali vsu facti debet intelligi, qui competat ratione alicuius iuris saltim personalis: asserere extunc contrariũ qualiter quem ab imperitia poterit excusare non videtur, cum (vt supra dixi) peccatum ariolandi sit nõ obedire. & scelus idololatriæ nõ acquiescere. 81. dist. si qui sunt. 8. q. 1. sciendum. 11. q. 3. c. qui resistit. Credere autem Dominum Deum nostrum Papam conditorem dictæ decret. & istius, sic non potuisse statuere prout statuit, hæreticum censeretur. 99. dist. c. nulli fas. & ibi no. & per Gar. extra de elect. c. generali. lib. 6. cũ hodie etiam per istam decret. sit declaratum, pertinaciter asserere Christum & Apostolos non habuisse aliquid in speciali vel in cõmuni, fore hæreticum: adinuenire membra distinguendi super modis habendi iure non suffultis, vt superius probaui, & iuxta illos scienter aliter asserere, quomodo aliquis à iuris ignorantia poterit excusari non videtur. argu. extra de cler. excom. si celebrat. 24. q. vlt. cap. hæretico. & per ea quæ dixi supra in verbo, pertinaciter. In his [a] autem correctionem sanctæ matris Ecclesiæ sponsæq; Christi vicarij suscipere sum paratus, si in præmissis vel in aliquo præmissorum contingeret me errare. Zenzelinus.

Regis cor in manu Dei est.

[t] Expone sano modo, contra rationem, scilicet ciuilem vel contra rationem, id est, contra cursum iuris communem.

[a] Protestatio glossatoris pro tutatione.

Textualis diuisio in vndecim partes.

QVia quorundam.] Hæc decretalis diuisibilis est in partes vndecim. In prima cum ratione condendi contra temeritatem detrahentiũ decretalibus, Ad conditorem. &, Cum inter nonnullos. præmittitur pollicita prouisio. In parte secunda modorum detractionis subiungitur recitatio: ibi, *Ad impugnandas autem*, &c. In tertia dictorum modorum detractionis annectitur reprobatio: ibi, *Quòd autem quod in ratione*, &c. In quarta ad auctoritates per detractores inductas datur responsio: ibi, *Quòd autem subsequenter*, &c. In quinta auctoritatis Nicolai tertij per illos inductæ specialiter fit exclusio: ibi, *Adhuc licet declaratio*, &c. In sexta quibusdã verbis auctoritatis Nicolai datur respõsio, & certa interpretatio: ibi, *Quod autem dicitur*, &c. In septima cuiusdam constitutionis per dictos detractores inductæ subinfertur repugnatio: ibi, *Rursus impugnatores*, &c. In octaua assertionis alterius ipsorum detractorum fit improbatio: ibi, *Rursus asseruisse*, &c. In nona cuidam conclusioni per detractores factæ responsiua fit impugnatio: ibi, *Ex præmissis autem*, &c. In decima modorum detractionis noua fit improbatio: ibi, *Præterea dicant nobis*, &c. In vndecima & vltima, Papalis intentio: Ibi, *Nos itaque, & cætera.*

a ¶ *Pater mendacij.*] scilicet diabol[us], cuius mẽdacij multiplex est species. 22. q. 2. c. primum est.

b ¶ *Excæcasse.*] ipsorũ corda obnubilando, vt viam veritatis nõ agnoscant.

c ¶ *Nostris.*] idest per nos editis siue factis.

d ¶ *Fratribus nostris.*] loquendo de Cardinalibus in genere, omnes fratres appellat, vt hic, & extra de elect. in Genesi. in fi. & c. ecclesia 2. in fin. Sed in specie eos semper vocat filios, quando non sunt episcopi. de sup. negl. prælat. dilecto. de elect. coram. de testa. Raynaldus. §. etiam not. Host. extra de Iudæis, ita quorundam. Quæ autẽ sit ratio quare loquendo de ipsis in genere omnes fratres appellat, vide in c. Execrabilis. super verbo, cum fratribus nostris.

e ¶ *Cardinalibus.*] quare sic dicantur, vide quod notaui in c. Execrabilis. in verbo, Cardinalibus.

f ¶ *Præhabita diligenti.*] simile C. ne filius pro patre. Authen. habita. & plenius dixi in c. Ad conditorem. §. nos itaque.

g ¶ *Digestis.*] idest decidẽda & dissoluenda dubia factis. in proœmio Inst. §. igitur post libros.

h ¶ *Temeritate plectibili.*] idest punibili cum non obediens decreto principis mori præcipiatur. 3. Regũ 2. c. extra de maio. & obe. cap. si quis.

i ¶ *Nisi sunt.*] idest conati sunt in præteritum.

K ¶ *Nituntur.*] scilicet de præsenti.

l ¶ *Quam continent.*] scilicet dictæ nostræ constitutiones.

m ¶ *Falsas.*] idest non veras. falsitas enim nihil aliud est quàm immutatio veritatis. in corpore anthen. de fide instru. circa princ. coll. 6. ad leg. Cornel. de fal. quid falsum.

n ¶ *Insanias.*] idest nõ sanas opiniones, immo à veritate alienas, vt patet infra.

o ¶ *Obfuscare.*] idest obscurare seu obnubilare quãtum in eis est.

p ¶ *Pestifera.*] idest pestis spiritualis animæ inductiua.

q ¶ *Simplicium.*] idest doli vel fraudis carentium. simile in c. prodiens. ff. de prob. l. cum de indebito. §. fin. autẽ. de quibus dici consueuit, quod propter sui innocentiam omni verbo credunt. 22. q. 4. c. innocens. Gratia cuius scire debes, quod quædam est in homine simplicitas, idest animi puritas, quæ est dolo & machinationi contraria, & talis simplicitas etiam iure approbatur. 6. q. 1. c. ex merito plebis. 16. q. 1. si cupis. & amica legis dicitur. Insti. de fideicom. hære. §. sed quia. & nemini debet esse damnosa. ff. de dolo. l. 1. Est alia simplicitas, quæ dicitur esse aduersa discretioni: & talis, cum potius dicatur fatuitas, non approbatur. 39. dist. c. Petrus. 46. dist. c. de Petro. 74. dist. cap. episcoporum. ff. de poslu. l. 1. §. vlti. cum l. seq. de cura. furio. l. 2. Insti. de cura. §. sed & curator. in fine.

Simplicitas est duplex.

r ¶ *Labefacere.*] idest labi, vel ruere facere.

s ¶ *Deuium.*] in mala parte sumitur, vt aliàs. C. de vete. iur. enuc. l. tanta. §. ergo prima. ver. aliæ. extra de præsumpt. c. tertio loco.

t ¶ *Ad impugnandas.*] Secunda pars.

u ¶ *Prædictas.*] scilicet Ad conditorem. & Cum inter nonnullos.

x ¶ *Ratione.*] idest inductione, seu allegatione.

y ¶ *Publice.*] ex hoc magis peccabant propter maioris mali exempli perniciem. arg. ff. vi bon. rap. l. 2. §. si in re deposita. Insti. de oblig. quæ ex delic. nas. §. pœna. 11. q. 3. præcipue. extra de excef. prælat. c. quàm sit graue. not. 32. q. 4. cap. nemo.

a ¶ *Clauem scientiæ.*] hanc clauem scientiæ [3] isti ex capite proprio siue phantasia adinuenire sunt moliti, cum à nulla lege diuina vel humana originem sumpsisse reperiatur, saltem quantum ad hoc, ad quod ipsam inducunt, vt infra in §. præterea dicãt nobis.

[3] De materia huius glossæ teneas quod docet beatus Thom. lib. 4. sent. dist. 19. q. 1. art. 1. quæstiuncula 3. & de Scoto eod. lib. dist. 19. q. 1. art. 1.

de [a] ac moribus [b] semel diffinierunt Romani Pontifices adeo immutabile [c] perseuerat, quod illud [d] successori reuocare nõ [e] licet in dubium, nec contrariũ affirmare: licet de ijs quæ per clauem [f] potestatis ordinauerint, asserant secus esse [g]. In cõfirmatione autem regulæ ordinis fratrum Minorũ, Honorij tertij, Gregorij noni, Innocentij quarti, Alexandri quarti, Nicolai quarti prædecessorum nostrorum summorum Pontificum hæc [h] verba asserunt contineri: Hæc [i] est regula Euangelica Christi & Apostolorũ imitatrix, quæ nihil in hoc mundo habet [k] proprium vel commune, sed in rebus quibus vtuntur [l], habent simplicem vsum facti [m]: his addere præsumentes [n] præfatos [o] summos Pontifices, & multa concilia generalia per clauem scientiæ diffinisse paupertatem Christi & Apostolorum constitisse perfecte in expropriatione [p] cuiuslibet tẽporalis dominij ciuilis [q] & mũdani, & sustentationem eorũ [r] in solo & nudo vsu facti [s] etiam constitisse: ex quibus nituntur [t] concludere, non [u] licuisse nec licere [x] ipsorũ successoribus contra [y] pręmissa aliquid immutare. Ideoque [z] cum constitutio nostra in ratione prædicta, contra diffinitiones prædictorum prædecessorum nostrorum (sicut asserunt) diffinierit Christum & Apostolos in ijs quę habuerunt, habuisse non tantum simplicem vsum facti, sed [a] ius faciendi de ipsis: eosque ipsos fecisse scriptura sacra testatur: pertinacem assertionem dicentium ipsos ius huiusmodi minime habuisse, cum actus illorum fuisse concludant non iustos, quod de Christo nefas est dicere, hæreticam declarando. concludere satagunt, licet [b] falso, nobis non licuisse declarare vel statuere supradicta [c]. Itẽ quia constitutio, Ad conditorem canonum. contra diffinitiones prædictas fratres Minores asserit non posse habere in re aliqua simplicem vsum facti: nituntur similiter concludere contra ipsam [d]. Quòd [e] autem quod in ratione prædicta præmittitur: videlicet [f] quòd illa quę per clauem scientiæ in fide ac moribus à summis Pontificibus semel sunt diffinita, eorum successoribus reuocare non licet in dubium, nec contrariũ affirmare, licet secus sit (sicut dicunt) in ijs quę per clauem potestatis per summos Pontifices ordinãtur, prorsus sit contrarium [g] veritati, patet ex sequentibus euidenter: primo quidẽ secundum [h] illos, qui [i] tenent clauem [k] spiritualem nequaquam [l] esse scientiam, sed ligandi atque

a ¶ In fide.] scilicet catholica.
b ¶ Moribus.] scilicet reformandis.
c ¶ Immutabile.] hoc forte dicunt ad instar iuris naturalis, quod de se immutabile est. Insti. de legit. agna. tut. §. vlt. de iure natur. §. sed naturalia quidem iura. 5. dist. §. primo.
d ¶ Illud.] scilicet in fide ac moribus definitũ.
e ¶ Non licet.] sed qua fronte hoc dicere ausi sunt, non video, cum & Dominus per se ordinata in veteri testamento, aliquãdo reperiatur mutasse in nouo. 22. q. 4. incõmutabilis. 23. q. 8. occidit. extra de diuor. gaudemus. & de conse. dist. 3. peruenit. & definita per Romanos Pontifices ipsi ijdem & eorum successores mutasse reperti sunt [1]. extra de consang. c. non debet. & dixi in c. quia in futurorum. & c. quia nonnunquam.

[1] Vide Tur recrematâ in summa de Ecclesia lib. 3 c. 51.

f ¶ Clauem potestatis.] hoc impugnatur, vt patebit infra.
g ¶ Secus esse.] quia definitum per illã immutari potest, & eius contrarium affirmari.
h ¶ Hæc verba.] scilicet proxime sequentia, quæ tamen probant id ad quod inducuntur, vt infra in §. quòd autem subsequitur.
i ¶ Hæc est regula.] verba sunt prædictorũ summorum Põtificum cõfirmatoria (secundum istos) regulæ ordinis Minorum.
k ¶ Habet proprium.] idest secundum quã nihil licet fratribus habere proprium vel commune: de ipsa enim regula (cum de se sit inanimata) certum est quòd nihil habere potest.
l ¶ Vtuntur.] scilicet fratres dicti ordinis.
m ¶ Simplicem vsum facti.] ex his moti fuerunt isti ad detrahendũ prædictis constitutionibus, non sane intelligentes istum simplicẽ vsum facti, vt patet infra. & in decreta. Ad conditorem. & c. Cum inter nonnullos.
n ¶ Præsumentes.] & male, vt patebit infra.
o ¶ Præfatos.] supra proxime.
p ¶ Expropriatione.] priuatiue ponitur syllaba, ex. vnde expone, expropriatione, idest carentia vel abdicatione.
q ¶ Ciuilis & mundani.] de dominio competenti, de iure diuino contrarium sentiebant, vt dixi in c. cum inter nonnullos.
r ¶ Eorum.] scilicet Christi & Apostolorum.
s ¶ Vsu facti.] absque aliquo iure secundum istos: quod tamen verum non est.
t ¶ Nituntur concludere.] falso tamen, vt infra patet in §. ex præmissis. & seq.
u ¶ Non licuisse.] scilicet dudum, vel in præteritum.
x ¶ Non licere.] scilicet de præsenti.
y ¶ Contra præmissa.] scilicet sic definita, secundum istos.
z ¶ Ideoque.] scilicet quia contra præmissa non licet successoribus aliqua immutare.
a ¶ Sed ius faciendi.] idest ipsis rebus vtendi & donandi, & ex his aliqua acquirendi, vt in decret. cum inter. §. rursus. & verba quæ sequuntur expone vt ibi dixi.
b ¶ Licet falso.] istorum falsa conclusio clarius patebit per ea quæ dicentur infra §. proximo.
c ¶ Supradicta.] scilicet quòd Christo & Apostolis non solũ simplex vsus facti in habitis competierit, sed & ius de ipsis aliqua faciendi.

d ¶ Contra ipsam.] scilicet quòd nobis per eam non licuerit aliquid declarare vel statuere prout in ea continetur.
e ¶ Quòd autem quod in ratione.] Tertia pars.
f ¶ Videlicet.] verba quæ sequuntur expone: & super his dic vt dixi in parte præcedenti.
g ¶ Contrarium veritati.] quare dicas illud non fore tenendũ, immo penitus reprobandum, cum omnis assertio veritati, quæ Deus est, contraria vetustas erroris existat. 8. dist. c. consuetudo. & ideo veritati necessario reddere habet. ea. dist. c. veritate. & cap. præcedenti. & sequenti. & arg. ff. ad leg. Aquil. l. inde Neratius. §. vlt. quando actio de pecu. est anna. l. quæsitum. aliàs est §. vlt. sub lege prima. extra de purga. vulg. c. significantibus. & scriptum est quòd veracium, idest, veritatem asserentium sumus tantummodo amatores. 10 corpore authent. vt in priua. dom. sacra mysteria nõ fiant. vltra medium. colla. 5. & alibi dicitur, Nos enim qui veritatẽ colimus, ea tantummodo volumus in nostris legibus quæ ipsa re obtinent. C. de deditiia lib. tol. l. vnica.

Veraces sunt amãdi.

h ¶ Secundum illos.] scilicet doctores & magistros.
i ¶ Qui tenent.] scilicet quod sequitur affirmando. simile verbum. & similis huius verbi expositio fieri consueuit extra de foro comp. c. si diligenti.
k ¶ Clauem spiritualẽ.] quæ ad instar clauis materialis est inducta: sicut enim clauis materialis dicitur instrumẽtum seu ministerium, quo clausum ostium aperitur: sic illa potestas, quæ attributa est dispensatoribus sacramentorũ, clauis dicitur. nam ostium cæli licet de se apertum existat. Apocalypsis 4. c. vbi dicitur. & ecce ostium apertum in cælo, quod est Christus: clausum tamẽ dicitur propter impedimentũ peccati originalis vel actualis impedientis humanam creaturam cælum & Dei gloriam ingredi: & quia per talem potestatem in virtute passionis Christi illud impedimentũ tollitur, ex hoc porta cæli aperiri & reserari dicitur. de conse. dist. 4. c. proprie exemplum. de bapt. maiores. §. caute tamen. Sicut aliàs contingit quòd per sublationem impedimenti via præparari & aperiri dicitur ad aliquid, vt est videre in pacto facto vltimo de petendo, per quod tollitur impedimentũ exceptionis ortæ ex pacto de non petendo præcedenti: & ex hoc aperitur via efficax ad agendum. ff. de pact. l. si vnus. §. pactus. & sublato impedimento exhæredationis per querelam inofficiosi testamenti aperitur & paratur etiam via efficax ad agendum. ff. de inoffi. testa. l. qui de inofficioso. Et sublato impedimento præteritionis per petitam bonorum possessionem contra tabulas, aperitur via augmenti vel diminutionis legatorũ ab impubere relictorum. ff. de vulga. & pupil. substi. l. & contra tabulas de leg. 3. l. vlt. §. fin. multa similia alia exempla super hoc dari possent.

Clauis spiritualis quæ est.

Cælum de se apertum, quandoque clauditur.

Cæli apertio legalibus exemplis declaratur.

l ¶ Nequaquam esse scientiam.] clauis enim talis spiritualis suscipitur per susceptionem ordinis sacerdotalis, vt infra sequitur, absque alia angustia seu labore. Scientia autem cum à natura non insit, ab euentu est, & cũ diligentia acquiritur. in corpore auth. de quæstio. §. hæc omnia. coll. 6. 16. q. 1. sic viue. C. de excus. artifi. l. 1. lib. 10. ff. de ædil. edic. l. pcipiunt ædiles, cũ scientia requirat studiũ, & exercitiũ studij exposcat vsum librorum. extra de verb. sig. c. Exijt. §. porro. circa fi. lib. 6. & de hoc per Guli. de elect. si postquã. lib. 6.

Scientia ab euẽtu est.

a ¶ Potestatem.]

soluendi potestatem [a]: patet assertores prędictos ponēdo esse [b] scientiā, errauisse [c]: pro quibus [d] facit clauis diffinitio [e], quæ à doctoribus [f] datur: Clauis est specialis potestas [g] ligandi atque soluendi [h], qua iudex ecclesiasticus dignos [i] recipere, & indignos [k] excludere [l] debet à regno. Item quia claues [m] de quibus agimus, in collatione sacerdotalis ordinis conferuntur [n]: constat autem quod ordinato in sacerdotem scientia communiter [o] non confertur [p]: quare secundum [q] illos videtur [r], quòd scientia nō est clauis, sed potentia tantum ligandi atque soluendi debeat dici clauis [s]. Adhuc secundū [t] illos qui ponunt [u] vnā clauē [x] spiritualem [y] esse scientiam, & & secundum illos, qui auctoritatem discernēdi [z] inter [a] leprā & lepram esse asserunt clauē, & aliam potestatem ligandi atque soluendi [b]: noscuntur euidenter [c] errasse. Supponunt enim per claues [d] huiusmodi circa ea quæ fidei sunt, & alia [e] posse per constitutionem aliquam diffiniri: claues autem quæ in sacerdotali conferuntur [f] ordine ad [g] talia minime se extendunt: aliàs [h] sequeretur, quod circa [i] præmissa possent constitutionem sacerdotes [k] simplices facere: quod [l] falsum est euidenter. Si autem intendant claues istas extendere ad generalem [m] potestatem attributam beato Petro, suisq; successoribus in [n] personā eiusdem in commissione officij pastoralis [o], per quam [p] vtiq; videtur euidenter ipsis omnia [q] concessisse, sine quibus pastoris vniuersalis [r] conuenienter cura nequit seu officium expediri: adhuc claret ipsos etiam errasse: dicunt enim alium [s] effectum habere illa quæ per clauem scientiæ, & alium illa quæ per clauem potentiæ statuuntur [t], supponētes alia [u] per clauem scientiæ, & alia [x] per cla-

a ¶ *Potestatem.*] in tali potestate consistit tota vis clauiū per Christum Petro concessarum. Matth. 16. c. 24 q. 1. quodcunque.

b ¶ *Esse scientiam.*] cum non sit.

Errat qui aliud pro alio putat.

c ¶ *Errauisse.*] aliud pro alio putando: hic enim est proprie error. 22. q. 1. cap. in his. 38. cap. quamuis. C. de castren. pecu. militum. l. errat. lib. 12.

d ¶ *Pro quibus.*] scilicet tenentibus clauē esse scientiam.

Hanc declarat Tur recremata 2. lib. sue summo. c. 93. conclu. 9. Fonta.

e ¶ *Diffinitio.*] idest, magistralis seu doctoralis descriptio.

f ¶ *Doctoribus.*] vnde doctor dicatur, & quæ in doctore requirantur, & quibus doctor factus etiam de iure gaudeat priuilegijs, & quot, & quibus nominibus nuncupetur, vide si placet quod super hoc plene notaui extra de magistris. cū sit omnis. cle. 5.

g ¶ *Potestas.*] quare talis potestas clauis dicitur, dixi statim in glos. quæ ad instar.

Mortui an possint absolui.

h ¶ *Atque soluendi.*] scilicet supra terram, non autem mortuos sub terra. ad hoc vide quod legitur & not. 24. q. 2. legitur. extra de sent. excom. à nobis 2.

i ¶ *Dignos recipere.*] per pænitentiam ad soluendum: venia enim non datur nisi correcto. 24. q. 2. legitur. 50. dist. c. absit. & c. si qs postea. C. de summa trini. l. vlt. §. fin. de hære. l. Manichæos. à contrario sensu.

K ¶ *Indignos.*] per contumaciam vel rebellionem. extra de maio. & obed. cap. si quis. & cap. cum in ecclesijs.

Excommunicati sunt exclusi à regno cælesti.

l ¶ *Excludere debet à regno.*] scilicet cælesti. Sed qualiter per potestatem ligandi dicantur indigni excludi à regno cælesti? Respondeo, quia ligati per excōicationis sententiā iuste, vt quia per inobedientiam resistunt: per hoc Dei ordinationi resistere dicuntur. 11. q. 3. c. qui resistit. cū iudici ecclesiastico quilibet obedire ex præcepto Apostoli teneatur. extra de maio. & obed. omnes principes. 10. dist. c. certū est. & c. suscipitis. vnde per inobedientiā quis mori præcipitur. extra de maio. & obe. c. si quis venerit, idest per excommunicationis sententiam velut mortuus à cōione fideliū separari. extra qui filij sint legi. per venerabilem. §. pen. quæ quidem excōicatio quem ab ipso corpore, quod est Christi Ecclesia, rescindit. 3. q. 4. Engeltrudam. & excōicatus iuste à Deo dicitur separatus. 24. q. vlt. c. certū est. quia excōicatio dicitur æterna mortis separatio. 11. q. 3. nemo. cum Deus sit vita animæ. de pænit. dist. 1. c. facilius. ver. item si antequam. & vita vitæ, idest, animæ, quæ est vita corporis. de pænit. dist. 2. charitas. ver. item prouide. non immerito igitur quis per potestatem ligatus excludi à regno cælesti dicitur.

m ¶ *Claues.*] scilicet ligatoria vel absolutoria.

n ¶ *Conferuntur.*] de pænit. dist. 1. c. multiplex. & c. quem pænitet. 11. dist. in nouo. cū similibus. nec inferiori competere possunt in foro pænitentiali. extra de pæni. omnis. quod prosequere vt not. Host. de offi. archid. cū satis. & plenius in somma de pænit. cui cōfitendum. nam & si necessitatis tempore quis proximo [a] confiteri possit. de pænit. dist. 6. c. 1. dicto c. quem pænitet. in ver. tanta. ipse tamen absoluere vel ligare non potest sibi confitentem: quia claues non habet, vt ibi. & not. ita de offic. ord. cap. pastoralis.

[a] Vide B. Thomā in quæstionibus additis ad 3. par. q. 8. art. 2.

o ¶ *Communiter.*] idest regulariter. & hoc dicit, quia aliquando ex infusione simul cum sacerdotio conferri scientia potest inspiratione Dei, sicut & reperti sunt aliqui, licet penitus laici in episcopos & archiepiscopos assumpti, vt beati Nicolaus, Ambrosius, & Seuerus. 56. dist. §. his omnibus.

Scientia cū sacerdotio multis diuinitus infusa fuit.

p ¶ *Non confertur.*] istud oculata fide patet ad sensum in multis ad sacerdotium promotis qui absque scientia sunt reperti. & ideo etiam à pontificali officio inde meruerunt deponi. extra de æta. & quali. cap. vlt. Et hoc idem tenere videtur sanctus Thomas de Aquino 4. sententiarum. dist. 18. adde etiam quod dixi supra in glo. clauis enim. &c.

q ¶ *Secundum illos.*] scilicet qui dicunt clauem spiritualem neq̃uā esse scientiam.

r ¶ *Videtur.*] Et est secundum eos. & sic tale videre est topicū, nō elenchum. simile de spon. c. præterea. qui mat. accu. pos. c. videtur. de transl. epis. inter corporalia. §. 1. de ser. c. capellanus. ff. de his qui in testa. delen. l. proxime. iuxta finem.

s ¶ *Dici clauis.*] quare hic dicas vt supra in glo. quæ ad instar. & glo. clauis.

t ¶ *Secundum illos.*] scilicet magistros, vel doctores.

u ¶ *Ponunt.*] idest supponunt, vel ponunt in opinione sua.

Claudere peccatum sera dicit vnica solum.

x ¶ *Vnam clauem.*] quasi velit dicere, quod non sunt plures: quasi vna sola sufficiat, cū vna tātum sit sera claudēs regnum, scilicet peccatū, ad quā amouendā seu aperiendā clauis Ecclesiæ est inducta, nec sūt plures necessariæ.

y ¶ *Spiritualem.*] hic potes dicere quod dixi s. in glo. quæ ad instar.

z ¶ *Discernendi.*] idest discretionem faciendi.

Lepra & lepra quid sit præsentat.

a ¶ *Inter lepram & lepram.*] idest inter peccatū & peccatum. non enim omnia peccata eandē exposcunt pænitentiā. 29. dist. c. nec esse. 45. dist. c. 2. 50. dist. vt constitueretur. vnde in pęnitentia eligendus est confessor sciens soluere & ligare. de pæni. dist. 1. quem pænitet. & dist. 6. c. 1. Alibi tamen hæc verba, leprā, & lepram sumuntur pro iudicio ecclesiastico, ciuili & criminali, extra qui filij sint legi. per venerabilem. §. rationibus. circa finem.

b ¶ *Soluendi.*] hic dicere potes q̃ dixi s. in verbo simili, soluendi.

c ¶ *Euidenter.*] idest patenter vel manifeste. simile ff. de except. rei iudica. l. euidenter.

d ¶ *Claues huiusmodi.*] quas scientiæ fore dicunt.

e ¶ *Et alia.*] scilicet circa mores, vt in parte præcedenti.

f ¶ *Conferuntur ordine.*] hoc statim s. proxime p iura cōprobaui.

g ¶ *Ad talia.*] scilicet q̃ sunt fidei p cōstitutionē aliquā definiēdā.

h ¶ *Alias.*] scilicet si ad talia se extenderent.

i ¶ *Circa præmissa.*] scilicet quæ sunt fidei.

K ¶ *Sacerdotes simplices.*] nō habentes auctoritatē præeminentem.

Cōstitutio super fide à solo Papa fieri pōt.

l ¶ *Quod falsum est.*] cum ad solū Petrum & eius successores spectet constitutionem super fide, & declarationem aliquam facere. 24. q. 1. c. quotiens ratio. & c. hæc est fides. & in c. Exijt. §. vlti. de verb. signi. lib. 6. & de sum. tri. c. fidei. §. nos igitur. Clem. 5. vtpote ad quos maiora Ecclesiæ negotia superna dispositione iussa sunt referri. 24. q. 1. rogamus. 17. dist. c. nec licuit. & c. huic sedi. extra de appel. vt debitus. in fi. de bapt. maiores.

m ¶ *Generalem potestatem.*] scilicet, Quodcunque ligaueris super terram, &c. Matth. 16. c. 24. q. 1. quodcunque. & q. 2. legitur.

n ¶ *In personam eiusdem.*] 40. dist. c. non nos. extra de re iudi. ad Apostolicæ. §. nos itaque. & dic vt ibi not. per Inno. in glo. vlti. & de fo. comp. licet. in glo. fin.

o ¶ *Officij pastoralis.*] dicendo. Si diligis me, pasce oues meas. extra de elect. c. significasti.

p ¶ *Per quam.*] scilicet officij commissionem.

q ¶ *Omnia concessisse.*] probatur hoc argumento iurium. ff. de offi. eius cui mandata est iurisdi. l. 1. §. vlti. de iurisdi. omn. iud. l. 2. de procu. l. ad rem. & l. ad legatum. extra de offi. deleg. cap. præterea. nam aliàs talis cura commissa nulla videretur. ff. de offic. eius. l. vlt. extra de offic. deleg. ex litteris.

r ¶ *Vniuersalis.*] sic dicta, quia vniuersaliter super omnes tam fideles quàm infideles habet potestatē. super quo vide id quod not. Host. super hoc extra de voto & voti redemp. c. quod super his.

s ¶ *Alium effectum.*] quia reuocabilem & mutabilem.

t ¶ *Statuuntur.*] cum statuta per clauem scientiæ dicant esse immutabilia & irreuocabilia, licet in statutis per clauem potestatis dicant secus esse, vt parte præcedenti.

u ¶ *Alia per clauem scientiæ.*] scilicet immutabilia & irreuocabilia, secundos illos.

x ¶ *Alia per clauem potentiæ.*] possibilia mutari & reuocari.

a ¶ Si ipsam

uem potentiæ statui, seu etiam diffiniri: quod euidenter est falsum: per clauem enim scientię, siue per auctoritatem discernendi, seu cognoscendi inter lepram & lepram (si ipsam [a] diximus esse clauem) nil [b] aliud per ipsum illi cui datur tribuitur, nisi [c] auctoritas cognoscendi. Ei autem cui datur auctoritas de re aliqua [d] cognoscendi, de illa diffiniendi non intelligitur esse data. Quare [e] restat, quòd ad conuenienter statuendum seu aliquod diffiniendum, vtraque clauis, scilicet cognoscendi & diffiniendi necessariò requiratur [f]: vel quòd soli [g] claui potentiæ [h] statuere competat & etiam diffinire [i]: sed sicut lumen materiale clauigerum in vsum clauis materialis dirigit [k], & quasi quantum [l] ad hoc obtineat [m] scientia vicem [n] lucis. Et hoc Saluator noster in promissione clauiũ facta beato Petro [o] sensisse videtur expresse, cũ post [p] illã immediate subiunxerit [q]: Et quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum [r] & in cælis: nulla de scientia habita [s] mentione. Quod autem [t] subsequenter proponitur in ratione prædicta: videlicet, quod in confirmatione & declaratione regulæ fratrum Minorum, nõ nullorum [u] prædecessorum nostrorum, videlicet Honorij tertij, Gregorij noni, Innocentij quarti, Alexandri quarti, Nicolai quarti verba huiusmodi cõtinentur: Hæc est regula Euangelica, & cætera [x] supra posita, vsque ibi, in nudo vsu facti etiã cõstituisse patet: prorsus obuiat [y] veritati. Honorius quidẽ præfatam regulam absque declaratione aliqua confirmauit: in cuius cõfirmatione de verbis [z] prædictis mentio aliqua [a] non habetur, vt liquere potest cuilibet confirmationem huiusmodi intuenti [b], nisi quatenus de vita Euangelica habetur mentio in [c] ipsa regula confirmata: ibi cũ dicit: Hæc est regula fratrũ Minorũ, videlicet, Domini nostri Iesu Christi sanctũ Euangeliũ obseruare, viuẽdo in obedientia [d], sine proprio, & in castitate. Ex quibus verbis cõcludi non potest, quòd per ipsum prædecessorem nostrũ ea quæ ipsi in verbis prædictis asserunt [e], fuerint diffinita [f] im-

a ¶ *Si ipsam dixerimus esse clauem.*] conditionaliter hoc ponit, non simpliciter, nec assertiue propter opinionem aliam contrariam, vt in princ. huius §. dixi. in glo. clauis enim.

b ¶ *Nil aliud.*] nã cum talis clauis in susceptione sacerdotalis ordinis conferatur, vt s. circa prin. huius §. & ibi probaui: absit dicere, q̃ in simplicẽ sacerdotẽ translata videatur potestas statuendi vel definiendi de fide, quæ soli sedi Apostolicæ reseruatur in prærogatiuã priuilegij singularis, vt dixi j. proxi. in glo. cũ ad solũ. nã in generali cõmissione nõ transeũt ea quæ quis nõ esset in specie verisimiliter permissurus. extra de offi. leg. c. q̃ translationẽ. de offi. vic. c. cum in generali. lib. 6. ff. de pecu. l. qui peculij. de pigno. l. obligatione. & arg. extra de procu. c. nõ põt. Cle. 5. cũ nec simplex sacerdos possit manũ apponere ad ea quæ sunt etiã simplici episcopo reseruata. extra de consue. c. quanto. de conse. eccle. cap. aqua.

c ¶ *Nisi auctoritas cognoscendi.*] subaudi, & salutare remediũ in foro pœnitentiæ adhibendi, vt s. eod. §. dictũ est.

d ¶ *De re aliqua cognoscendi.*] & sic simplex est cognitio cuius data. datus ergo simpliciter ad cognoscendũ, nõ censetur datus ad definiẽdũ, vt hic. & C. ad leg. Cor. de fal. l. vbi. de iud. suthen. ad hæc. extra de offi. deleg. super quæstionũ. §. nos sũt. & §. verũ. & §. porro. non enim simplex cognitor habet definitionẽ, vt not. ff. de procu. l. qui procuratorẽ. cum nec semper habeat iurisdictionem. ff. de re iudic. l. ait prætor. licet super articulo, de quo iudex habet cognitionẽ, videatur regulariter habere iurisdictionem. ff. de verbo. signi. l. notionẽ. extra de offi. deleg. ex litteris. not. dicto §. nos sũt. secus aũt (quoniam hic dicitur de cognitione) est in illo cui vices iudicis sunt cõmissæ, etiam cum clausula, donec committens eas duxerit reuocandas: quia talis potestatem habet definiendi. extra de offi. dele. c. si delegatus. lib. 6. & antea hoc idem not. Hosti. eod. tit. c. si pro debilitate. licet Innoc. contrarium ibi notaret. & male.

e ¶ *Quare.*] scilicet quia potens simpliciter cognoscere, non potest definire.

f ¶ *Necessario requiratur.*] cum enim cognoscere & definire sint diuersa, habens vnũ, scilicet cognoscere, nõ ex hoc sequitur q̃ habeat aliud, ad instar habentis etiã liberã & plenã administrationẽ, qui per hoc donare nõ põt, nisi expressa sibi data super hoc potestate. ff. de pact. l. cõtra iuris. & l. vlt. de dona. l. filius. & arg. ff. de iure iu. l. iusiurandũ. §. vlt. cum l. seq. ad instar etiã illius cui simpliciter causarum cognitio est commissa, qui per hoc etiam inquisitionem de criminibus, & amotionem à beneficijs non consequitur. extra de offic. vica. cap. licet. lib. 6.

g ¶ *Soli claui.*] scilicet, si dicatur vna tantum esse.

h ¶ *Potentia.*] scilicet cognoscendi.

i ¶ *Et etiam diffinire.*] scilicet cognoscendi, aliàs etiã diffinitio nõ competeret ex sola potestate cognoscendi, vt supra.

k ¶ *Dirigit.*] lumẽ præbendo in tenebris. 15. q. 8. c. sciscitantibus. vt videat & liberius discernat seram claudere, vel etiam aperire.

l ¶ *Quantum ad hoc.*] scilicet quo ad vsum clauium.

m ¶ *Obtineat scientia*] scilicet in habente clauibus vti.

n ¶ *Vicem lucis.*] vt per scientiã habeat vim & claritatẽ in mente quo ad vsum clauiũ, & illã ponat in opere. 39. dist. Petrus. Habẽs enim vti clauibus, debet esse sciens soluere & ligare. de pæni. dist. 6. c. 1. aliàs suscipiens eas peccat, per ea quæ dixi in c. sp. Execrabilis. circa prin. in verbo, minus idoneis.

o ¶ *Beato Petro.*] cum dixit, Et tibi dabo claues regni cælorum.

p ¶ *Post illam.*] scilicet promissionem clauium.

q ¶ *Subiunxerit.*] Matth. 16. 24. q. 1. quodcunque. & q. 2. legitur. extra de re iudi. ad Apostolicæ. §. nos itaque. lib. 6.

r ¶ *Solutum & in cælis.*] sed hoc intellige claue non errante: aliàs enim si ligando vel soluendo erraret, ligatus vel solutus quia nõ dicitur quo ad Deũ. Frequenter enim fit, vt qui per Ecclesiã militantẽ foris mittitur, intus sit, scilicet in Ecclesia triũphanti. & ille foris est, scilicet extra Ecclesiam triũphantẽ: qui intus, scilicet in Ecclesia militanti retineri videtur. 24. q. 3. c. si quis nõ recto. extra de sent. excõ. à nobis 2. talis autẽ error vt in pluribus vitatur in vsu clauium per scientiam soluendi & ligandi.

s ¶ *Habita mentione.*] quã verisimile est ipsũ fecisse, si scientiã talem reputaret, cum enim se daturũ claues promisisset, nõ videretur p̃missum perfecte adimpleuisse, nisi id quod clauẽ reputaret, tradidisset. argu. ff. de leg. 3. l. librorũ. de auro & arg. leg. l. quãuis. de consti. pecu. l. promissor. §. constituto. de act. emp. l. 2. §. vacus. de vsu. l. videamus. §. in Fluuiana. constat enim q̃ facta Christi perfecta fuerint: ipse enim opus imperfectionis non nouit, vt scriptura facta testatur. & argu. ad hoc in corpore authẽ. constitutio, q̃ de dig. §. illud. coll. 6.

t ¶ *Quod autẽ subsequenter.*] Quarta pars.

u ¶ *Nonnullorũ.*] idest, aliquorũ, duplici negatiua per affirmatiuã exposita. & super hoc vide quod dixi in c. cum inter nonnullos.

x ¶ *Et cætera.*] hæc clausula comprehensiua est multorũ verborũ, vt hic vides. Simile ff. de lib. & posthu. l. Gallus. extra de libel. obl. dilecti. de appel. significantibus. de re iudi. ad Apostolicæ. §. licet. ver. deterauit. Vnde facit in argu. pro more tabellionum, qui habent in aliquibus regionibus, q̃ recipientes notam in protocollo de aliquo facto vel contractu, vtuntur frequenter ista clausula, & post redigendo instrumentum in mundum, apponunt multa verba, quæ non apposuerunt in nota vel in protocollo, & illa subintellecta fore dicuntur sub tali clausula, & cæteris. de iure tamen scripto nihil plus vel minus in mundo quàm in protocollo debet reperiri, vt omnis falsitas & suspicio euitetur. in corpore authen. de tabel. § illud quoque. & seq. coll. 4.

y ¶ *Obuiat veritati.*] & per consequens falsum est, vt dixi supra in parte 1. in versi. falsa.

z ¶ *De verbis prædictis.*] s. proxime & plenius s. parte 2. cõtentis.

a ¶ *Mentio aliqua non habetur.*] vnde falso Honorij verba super hæc allegant: quare in periculum criminis falsi se forte inuoluũt. ff. ad leg. Cor. de fal. l. vlt. C. de Iust. Codi. confir. §. hæc igitur.

b ¶ *Intuenti.*] & sic oculata fide veritas huius elucescit. Instit. de gra. cognati. §. vlt.

c ¶ *In ipsa regula confirmata.*] Vnde Honorius per talem recitationem aliquid nõ definitũ, propositum, factum, aliquidve etiam definiuisse dici non potest. arg. C. de proba. l. rationes. communia vtriusque iudicij. l. scriptura. cum similibus. ex quibus probatur verba enarratiua fidem non facere. ad hoc autem clarius facit extra de præben. c. si dignitatem. Clem. v.

d ¶ *In obedientia.*] hæc tria quæ sequuntur sunt de substantia religionis. de statu mona. cum ad monasterium. §. vlt.

e ¶ *Asserunt.*] scilicet Christum & Apostolos nihil commune vel proprium habuisse.

f ¶ *Diffinita.*] nã per modũ recitationis nõ diffinitionis per Papã Honoriũ fuerunt expressa: vnde verba ius ad vnum effectũ inducta, non sunt ad aliũ extendenda, etiam in fauorabilibus. ff. de cõditio. &

¶ Contra Io. de Turrecre. lib. 6. c. 93. 9. conclu. dicit illam scientiã discernendi esse clauem. & ponit ibi 1. ordine sacerdotali aliam clauem potẽtiæ. fatetur tamen in cõclu. seq. istas duas claues ordinis non differre essentialiter, sed solum per comparationẽ ad actitudines suos & postea in c. 95. eo. lib. ponit istas duas claues in spiritualibus iurisdictione & 2. conclu. asserit eas non differre. Fonta.

¶ Idẽ Ioan. de Turrecrema. lib. 2. summæ de Ecclesia cap. 116 cõclusione 3.

Donare nequit habẽs administrationẽ etiã liberam.

Clauibus habens vti, debet esse sciens.

Excommunicat' q. e. ad Ecclesiã militantẽ, sæpe est absolut' quo ad triumphantẽ.

Christi facta fuerunt perfecta.

Verba enarratiua fidẽ nõ faciũt.

ditio. & demon. l. cum tale. §. vlt de adi. leg. l. inutiliter. & de liber. lega. l. Aurelius. §. testamento. de manumiss. test. l. Tuia. §. Lucius. extra de præben. c. si dignitatem. Cle. 5. vbi de hoc dixi.

a ¶ Immo.] super hoc verbo videre potes quod dixi in cap. Execrabilis. circa princ. super verbo, immo.

conuenire possunt. ff. de acquir. rerum do. hæreditas in multis. si quis testamento liber esse iussus. l. 1. §. Scæuola. Et populo vt vniuerso auditio diuinorum, quæ facti est, conuenire non potest. ext. de sen. excom. c. si sciens. §. cum vero. sic nec ordini vt vniuerso: vnde vniuersitas vel collegium, quæ facti sunt, per se explicare nõ potest: sed per membra sua illa explicat. & explicare cogitur. ff. de cond. & demon. l. municipibus. & arg. C. de ap pa. præf. præto. l. cornicularij. lib. 12. de excus. mune. l. maximarũ. lib. 10. de aduo. diuer. iudi. l. restituendæ. sic etiam sentit Inno. de sen. excõ. Romana. circa fi. & Cõpost. de rescr. c. eam te. in gl. 1. §. sed quid si canonici. & Accursius. ff. de iur. cal. l. 2. §. hoc etiam. in ver. plurima per te. & ad hoc adde quod dixi in c. fratrum. sup verbo, ciuitatibus.

x ¶ Ei.] scilicet ordini, vt vniuerso.

y ¶ Quæ sunt iuris.] vt eligere, statuta facere, aliquẽ in fratrẽ recipere. & similia. arg. 16. q. vlt. cõgregatio. extra de elect. nullus. & c. in Genesi. & potestas acquirendi ea quorum ordo capax est. arg. ff. de stip. seru. l. vsusfructus. quibus mo. vsusf. amit. l. seruo hæreditario.

z ¶ Adhuc licet.] Quinta pars, & ponit verba declarationis Nicolai tertij. aliàs iiij. contenta in decre. Exijt qui seminat. §. porro. de verb. sig. lib. 6.

mo[a] potest concludi potius, quòd vita Euãgelica, quã Christus & Apostoli tenuerunt, habere in cõi aliqua non[b] excludat, cũ sine proprio viuere, non exigat quòd sic viuentes nihil habeant[c] in cõi. In declarationibus quoq; Gregorij, Innocentij & Alexandri prædictorũ, qui candẽ regulam absq; confirmatione alia declarant, similiter nulla prorsus fit mentio de[d] prædictis: immo per eas euidenter ostenditur eorum quæ[e] habere licet ipsis fratribus, vsum[f] iuris ad ipsum ordinẽ pertinere. Gregorius[g] quidem in sua declaratione quantum ad hoc interseruit quæ sequuntur: Dicimus, quòd nec in speciali, nec in cõi debẽt habere[h] proprietatem: sed vtensiliũ, librorũ, & cetum mobilium, quas licet[i] habere, ordo vsum habeat, & fratres secũdũ quòd Generalis Minister & Prouinciales ordinandũ duxerint, his vtantur. Innocẽtius[k] autẽ & Alexãder præfati in suis declarationibus sic dixerũt: Dicimus insuper, quòd cum in ipsa regula contineatur expresse, quòd Fratres nihil sibi approprient, neq; domum, neque locum, neque aliquam rẽ, quòd nec in communi, nec in speciali debẽt proprietatem habere, sed locorum, & domorũ, & vtẽsilium, & librorũ, & eorũ quæ licet habere, ordo vsum habeat: & Fratres secundum quòd Generalis & Prouinciales Ministri ordinandũ duxerint, his vtantur. Cum enim dicatur in declarationibus[l] supradictis, quòd ordo vsum rerum habeat præmissarum, ad vsum iuris necesse[m] est hoc referri: facta quidẽ quæ singulorum[n] sunt, personã veram exigunt & requirunt[o]: ordo[p] autẽ vera persona non est[q], sed repræsentata[r] & imaginaria[s] potius est censenda: quare[t] quæ sunt facti, sibi vere conuenire[u] nequeunt, licet ei[x] possint congruere, quæ[y] sunt iuris. Adhuc[z] licet declaratio Nicolai quarti prædicti contineat quæ sequuntur: Hi sunt[a] illi sanctæ regulæ[b] professores, qui Euãgelico fundãtur eloquio[c], vitæ Christi roborantur[d] exemplo[e], fundatorumque[f] militantis Ecclesiæ Apostolorum[g] eius[h] sermonibus & actibus firmãtur. Et post in eadem declaratione subiunxit[i], dicẽs quòd abdicatio proprietatis omniũ rerum tam in speciali quàm in communi propter Deum, meritoria est & sancta, quã & Christus vitã perfectionis ostendens verbo docuit & exemplo firmauit: quamq; primi fundatores militantis Ecclesiæ prout ab ipso fonte hauserant, in volentes perfecte viuere per doctrinæ ac vitæ ipsorum alueos direxerũt: Ex verbis tamen prædictis[k] nequaquam potest colligi, quòd præfati prædecessoris nostri Nicolai intentio[l] fuerit dicere, quòd dicta[m] regula quo ad omnia quæ cõtinentur in ea, Euangelico[n] fundetur eloquio, ac vitæ Christi roboretur[o] excẽplo: nec quòd Apostolorum vita & actibus sit firmata. Cõstat enim multa[p] contineri in dicta regula, quæ nec Christus verbo docuit, nec[q] exemplo firmauit: vtpote quòd præcepit conditor[r] regulæ Fratribus vniuersis, vt nullo modo denarium[s] vel pecuniam recipiant per se,

b ¶ Non excludat.] scilicet per hoc quod ibi dr̃ Christum & Apostolos sine proprio viuisse.

c ¶ Nihil habeant in communi.] cũ proprie loquendo habere in communi aliquid nõ sit proprium habere: de quo satis plene dixi in cap. Ad conditorem. & cap. cum inter nonnullos.

d ¶ De prædictis.] scilicet verbis, quæ detrahẽtes prædictis constitutionibus in eorũ declarationibus asserunt cõtineri.

e ¶ Quæ habere licet.] hic vide quod dixi in c. Ad conditorem.

f ¶ Vsum iuris.] non ergo tantum simplicem vsum facti, vt dicto cap. Ad conditorem. & cap. cum inter nonnullos.

g ¶ Gregorius.] ponit verba declaratoria Gregorij.

h ¶ Debent habere proprietatem.] hæc verba & sequentia istos mouere potuerunt ad detrahendũ dictis cõstitutionibus, male tamen.

i ¶ Quas licet habere.] hæc verba sane intellecta retorquẽtur contra tales: quia supponunt, quod aliquod ius competat habendi in talibus rebus: vt in c. Ad conditorem.

k ¶ Innocentius.] ponit verba declaratoria Innocentij Papæ, & Alexandri: super quibus dicas quod s. proxi. dixi.

l ¶ Declarationibus supradictis.] scilicet Gregorij, Innoc. & Alexan.

m ¶ Necesse est hoc referri.] cũ aliàs supponeret iniustus, quod dicere nefas est, vt in c. Ad cõditorẽ. & c. cũ inter nonnullos. & ibi plene dixi.

n ¶ Singulorum sunt.] i. per singulos explicanda.

o ¶ Et requirunt.] esse enim debet persona habens factum explicare, nec ante iuris ratio quàm persona quærenda est. ff. de iure cod. l. quidam referunt.

p ¶ Ordo autem.] scilicet Minorum in genere.

q ¶ Non est.] cum sit nomen intellectuale carens anima: sed potest dici fungi vice personæ sicut hæreditas, municipium, societas, collegium, vniuersitas. ff. de fideiul. l. mortuo. insti. de stipu. seruorum. in princ. C. depositi. l. cum hæreditas.

Hæreditas iacens defuncti repræsentat.

r ¶ Sed repræsentata.] scilicet iuris dispositiõe: sicut hæreditas iacẽs personã defuncti repræsentat. ff. de nouat. l. nouatio. in fi. de acqr. rerũ do. l. hæreditas enim. instit. de hæred. institu. l. seruus alienus.

s ¶ Imaginaria.] id est in imagine intellectus concepta: sicut aliàs aliquid intellectu percipitur magis quàm facto vel verbo dicitur. ff. de sol. l. ratum. de condi. ob causam. l. qui se. de iure dotium. l. si licet. §. quotiens. de dona. inter virum & vxor. l. 3. §. vlt.

t ¶ Quare.] scilicet quia facta per singulos explicanda personam veram exigunt: & ordo vera persona non est.

Hæreditas explicare non potest ea quæ facti sunt.

u ¶ Conuenire nequeunt.] probatur hoc per iura. hæreditas enim quæ de se quid vniuersum est. ff. de re iudic. l. hæreditas. de verb. signifi. l. nihil. ea quæ facti sunt explicare non potest. nec illa sibi

a ¶ Hi sunt.] scilicet fratres Minores.

b ¶ Regula.] scilicet beati Francisci.

c ¶ Eloquio.] i. verbo. ff. de dona. l. Aquilius.

d ¶ Roborantur.] id est solidantur, vel firmant.

e ¶ Exemplo.] cuius quidẽ Christi omnis actio nostra est instructio. 2. q. 1. Deus omnipotens. extra de sepul. c. 1.

f ¶ Fundatorumque.] repete, roborantur exemplo.

g ¶ Apostolorum.] dicuntur igitur Apostoli militantis Ecclesiæ fundatores. simile de elect. fundamenta. lib. 6.

h ¶ Eius.] scilicet Christi, vel militantis Ecclesiæ.

i ¶ Subiunxit, dicens.] hoc videre potes quid super ver. his sequentibus dixi in c. cum inter nonnullos. in verbo, declaramus.

k ¶ Prædictis.] scilicet Nicolai quarti.

l ¶ Intentio.] ad quam semper recurrendum est: & superficiei litteræ est præferenda. extra de præb. cum olim. ff. de condi. & demon. l. in conditionibus. de leg. 1. si seruus plurium. §. fi.

m ¶ Dicta regula.] scilicet sancti Francisci.

n ¶ Euangelico fundetur eloquio.] id est, fundamentum suscipiat ex verbo Euangelico.

o ¶ Roboretur exemplo.] scilicet quo ad omnia in ea contenta, vt s.

p ¶ Multa.] de quibus infra subijcitur.

q ¶ Nec exemplo.] scilicet facti.

r ¶ Conditor regulæ.] beatus Franciscus.

s ¶ Denarium vel pecuniam.] de denario vel pecunia recipiendis specialis per regulam facta fuit interdictio. dicto c. Exijt. §. cæterum in eadem: quia ipsorum receptio naturaliter, vt in pluribus, frequenter quem ad illicitum impellit.

a ¶ *Nec firmauerunt exemplo.*] cum & Christus & Apostoli habuisse loculos & pecuniam sint reperti: quod prosequere vt dixi in c. cum inter nonnullos.
b ¶ *Interdixit.*] Matthæi 10. cap.
c ¶ *Quod tamen.*] scilicet pecuniam portare.
d ¶ *Dicta testantur.*] sed vbi? Vide quod not. plene in c. cũ inter nõnullos. in gl. scripturæ sacræ.
e ¶ *Præterea Augustinus.*] expositor verborũ Christi interdicentis Apostolis cum ad prædicandum mitterentur, pecuniam portare.
f ¶ *Dicit expresse.*] dicto c. Matth. 10. & Tho. ibidem post eum.
g ¶ *Quod illud.*] scilicet pecuniam non portare.
h ¶ *Non fuit præceptũ.*] id est, in vim præcepti iniunctum: quia tunc contra facere, esset peccatũ. 4. dist. §. vlt. secus in ijs que sunt de consilio perfectionis, vt ibi, & 14. q. 1. §. quia ergo. not. extra de æta. & quali. ad aures.
i ¶ *Quam.*] scilicet potestatẽ recipiẽdi necessaria ab ijs quibus Euangelium prædicabant.
k ¶ *Seruare Apostolis licuit.*] non erat enim magnũ ab illis vitæ necessaria & temporalia recipere, quibus spiritualia ministrabant. 1. ad Cor. 9. extra de præscri. cum ex officij. de offic. ordi. cap. si episcopus. lib. 6. 13. q. 1. §. his ita.

Temporalia recipiat qui spiritualia ministrat.

l ¶ *Sed hoc.*] scilicet quod regula eorum Euangelico fundetur eloquio, & fide Christi & Apostolorum roboretur exẽplo, quod sine proprio speciali vel communi habeant esse fratres: vt fuerat Christus & Apostoli. Hic autẽ sume lineram, videtur intellexisse dicere. quæ est infra.
m ¶ *Obedientia.*] quæ dicitur melior quàm victima. extra de maio. & obe. c. illud. & quæ sit ratio. exprimitur ĩ. cap. quorundam. §. penult.
n ¶ *Intellexisse dicere.*] subaudi nõ autem prohibuisse vsum etiam cum iure vtendi. & hoc latius infra patebit.

vel per interpositam personã, necnon & de multis alijs contentis in dicta regula: quæ vtique nec Christus nec Apostoli verbo docuerunt, nec firmauerunt[a] exemplo. Nec obstat, quòd Christus portare pecuniam Apostolis & discipulis dũ ipsos ad prædicandum mitteret, interdixit[b]: quod tamen[c] antequã eos mitteret ipsis fuisse legimus interdictum. Quodque post reditum pecuniam portauerunt, in plerisque locis Euangelica veritas, & Apostolica dicta[d] testantur. Præterea[e] Augustinus dicit[f] expresse, quòd[g] illud non[h] fuit præceptum, sed potestas recipiendi necessaria ab ijs, quibus prædicabant Euangelium: quã[i] seruare[k] Apostolis licuit, vel etiã non seruare. Sed[l] hoc Romanus Pontifex prędecessor noster Nicolaus quo ad principalia tria vota, scilicet in obedientia[m] viuere, & sine proprio, & in castitate, ac alia si qua Euangelio reperiantur expressa, in dicta regula videtur intellexisse[n] dicere in declaratione prædicta: quod[o] vtique declarationibus[p] nostris in nullo obuiat supradictis: adhuc non apparet ipsum[q] dixisse[r] sustentationem Christi & Apostolorum eius in solo & nudo[s] simplici consistere vsu facti: cum quo[t] ad Christum & Apostolos nullam præfatus prædecessor noster Nicolaus in sua declaratione fecerit[u] mentionem: immo sensisse satis videtur expresse, quod ius[x] aliud à proprietate habuisse potuerunt: cum de[y] sola abdicatione proprietatis non iuris[z] alterius in præfata declaratione, quantum[a] ad ipsos attinet, mẽtio habetur. Adhuc idem Nicolaus prędecessor noster videtur sensisse, quòd Christus & Apostoli etiam[b] quo ad proprietatem habuerunt aliquid in communi: cum enim in sua declaratione prædicta verba de abdicatione proprietatis dixisset[c], respondens obiectioni tacitæ, quæ sibi de loculis, quos Christus habuisse in Euangelio[d] legitur, poterat fieri, statim quæ sequuntur subiunxit: Nec his quisquam putet obsistere, quòd interdum dicitur Christum loculos[e] habuisse: nam sic ipse Christus, cuius perfecta sunt[f] opera, in suis actibus viam perfectionis exercuit, quòd interdum infirmorum[g] imperfectioni condescendens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas semitas non damnaret: sic & infirmorum personam Christum asserit in loculis suscepisse: Aliàs impertinens[h] de loculis fuisset obiectio, nisi intellexisset Christum etiam quo ad proprietatem loculos habuisse. Præterea si diceretur Christum in loculis habuisse tantummodo simplicem vsum[i] facti, frustra[k] diceretur, quòd in persona infirmorum ipsos Christus habuit loculos: cum secũdum[l] cum perfectis[m] etiam conueniat habere simplicem vsum facti. Et[n] si quæratur propter[o] quos infirmos istos loculos habuerit, Augustinus[p], cuius dictum insertum est[q] in decretis, respondet dicens: habebat Dominus loculos à fidelibus oblata conseruans, & suorũ necessitatibus, & alijs indigentibus tribuebat: vnde[r] constat ipsum[s] de suis[t] discipulis hoc sensisse. Nec hoc, scilicet in cõmuni & quo ad proprietatem aliqua habere derogat, iuxta

tur sensisse. arg. ff. de fun. inst. l. quæsitum. §. idem respondit dominus. & l. cum de lanionis §. cum fundi. in lib. feu. de feu. cog. l. 1. in fi.
z ¶ *Non iuris alterius.*] scilicet vtendi.
a ¶ *Quantum ad ipsos.*] scilicet Christum & Apostolos.
b ¶ *Etiam quo ad proprietatem.*] quasi dicat nedũ quo ad ius vtẽdi.
c ¶ *Dixisset.*] dicto c. Exiit. §. porro.
d ¶ *In Euangelio legitur.*] Io. 12. & 13. c. & 12. q. 1. c. habebat Dñs.
e ¶ *Loculos.*] hoc verbum expone vt dixi in c. cũ inter nonnullos. in glo. scripturæ sacræ.
f ¶ *Perfecta sunt opera.*] ipse enim opus imperfectionis non nouit.
g ¶ *Infirmorum.*] ratione imperfectionis.
h ¶ *Impertinens.*] hic nihil cum dicere: quia fatia dixi etiam ante publicationẽ huius constitutionis in c. cũ inter nonnullos. in glo. quæ incipit, mirabile. ibi videas.
i ¶ *Vsum facti.*] absq; alio iure proprietatis.
k ¶ *Frustra diceretur.*] & sic quo ad hoc sua declaratio fuisset inanis, frustratoria, & vacua: quod non est censendum: quia in constitutione verba apposita non debent esse superflua. C. de nouo cod. cõpo. circa medium. 19. dist. si Romanorũ. nec frustratoria. ff. de leg. 1. l. si quando. immo debent aliquid operari. ff. de vsu. si stipulatus. extra de maio. & obed. solitæ de priui. c. si Papa. lib. 6. de cõce. pręb. c. cum ei quem. Cle. 5.
l ¶ *Secundum eum.*] scilicet Christum: vel dic eũ scilicet Nicolaũ iuj.
m ¶ *Perfectis etiam.*] quasi dicat nedum ratione imperfectionis infirmis.
n ¶ *Et si quæratur.*] forte per volẽtem diligenter cũcta rimari & perfecte intelligere id quod legitur. arg. in corpore authen. de quæstio. §. pe. coll. 6. & in c. quia nõnumquam. §. nos autẽ.
n ¶ *Propter quos.*] id est, quorum contemplatione & intuitu.
p ¶ *Augustinus.*] Ecclesiæ doctor egregius. & confessor eximius. extra de reliquijs. cap. gloriosus lib. 6.

n ¶ *Quod vtique.*] sic ipsum intellexisse.
p ¶ *Declarationibus nostris.*] scilicet factis in constitutionibus. Ad conditorẽ. & cũ inter nonnullos. cũ in eis non dicatur quin carere proprio, & sub obedientia, & in castitate viuere debeãt, & quod quo ad Euangelica in regula expressa, ipsa regula Euangelica dicatur.
q ¶ *Ipsum.*] scilicet Nicolaum quartum.
r ¶ *Dixisse.*] scilicet in sua declaratione.
s ¶ *Nudo.*] id est, depurato & denudato ab omni proprietate & dominio, & ab omni iure vtendi.
t ¶ *Quo ad Christum & Apostolos.*] licet quo ad fratres de tali vsu expresserit.
u ¶ *Fecerit mentionem.*] hic videre potes quod dixi supra eodem §. proximo. circa princ. in glos. vnde falso.
x ¶ *Ius aliud.*] saltem personale vel personæ cohærens.
y ¶ *De sola abdicatione proprietatis.*] de ipsa sola mentionẽ faciendo per modum abdicationis aliud ius abdicasse in dubio non vide

q ¶ *Insertũ est in decretis.*] 12. q. 1. c. habebat Dominus hãc auctoritatẽ Augustini expone, & super ea dic vt plene not. in c. cũ inter nonnullos. in gl. scripturæ sacræ, vltra mediũ eiusdem glossæ.
r ¶ *Vnde.*] scilicet quia Dominus loculos habebat oblata conseruans, & suorum, &c.
s ¶ *Ipsum.*] scilicet Christum.
t ¶ *De suis discipulis.*] illi appellatione suorum de quibus præmiserat non immerito comprehenduntur: vt pote per eum sine fraude & fictione recepti & sui familiares & domestici commensales. arg. extra de verb. signi. cap. sicut. de priuil. cap. licet. de sent. excom. quicunque. lib. 6. ratione enim seruitij dicebantur sui. C. in qui. caus. col. censi. l. 2. lib. 12. & ibi not. Alibi autem alio respectu sui dicuntur, contra quos quis testimoniũ ferre non cogitur. C. ad Turpil. si fœmina. & ibi not. per Gar. dicto cap. quicunque. & ad hoc facit extra de testi. cap. de cætero.

Suorum appellatione qui contineantur.

a ¶ *Altissime*

dictum Gregorij noni prædicti, altissimæ [a] paupertati, qui in quadam sua decretali [b] dicit expresse, fratres Prædicatores [c] & Minores in altissima paupertate Christo pauperi famulari: & tamen constat ipsos Prædicatores habere in communi etiã quo ad proprietatem aliqua [d], quod [e] eorum [f] regulæ & statui non [g] repugnat. Hoc etiam [h] Alexander [i] prædecessor noster præfatus in condemnatione libelli [k] contra statum Prædicatorum & Minorum editi, videtur sensisse, in [l] qua aliquando de dictis [m] fratribus quæ sequuntur subiunxit: cum insuper respondet, quòd ijdem fratres [n] omnia propter [o] Deum dereliquerint, exilia [p] vitæ subsidia mendicantes, Christumq; imitentur pauperem [q], perfectionem [r] Euangelicam amplexando, propter [s] quod euidenter apparet eos [t], non solum in statu saluandorum [u] existere, sed [x] etiam perfectorum, & per suæ religionis obseruantiam [y], quæ quidem ipsius perfectionis Euangelicæ tenet [z] formam, in æternæ retributionis præmio præcellentem [a] gloriam promereri: vbi [b] quidem expresse dicit, Prædicatores Christum pauperem imitari [c], ipsosque perfectionem Euangelicã amplexari [d], & in statu existere perfectorum: quodque ipsorũ religionis obseruãtia perfectionis Euangelicæ tenet formam: & tamen constat ipsos [e] habere posse etiam [f] quo ad proprietatem aliqua [g] iuxta eorũ regulã in cõmuni. Nec obstat [h] quòd dicunt Innocentiũ (aliàs Cælestinũ) v. prædecessorẽ nostrum dixisse altã paupertatẽ esse habere pauca [i] propria propter Deum: altiorem quę nulla [k] habet propria, tamen habet in [l] cõmuni: altissimam, quæ nihil habet in hoc mũdo, nec in proprio, nec in communi: dicimus quidem quòd hoc dixerit, non vt Papa [m], sed vt frater [n] Petrus de Tarantasia in quadã postilla sua. quare [o] dicta præmissorũ summorũ Pontificũ [p] sunt ei [q] merito preferenda [r]. Dicũt etiã, quòd Apostolus de tali altissima [s] loquitur paupertate dicens [t], & altissima paupertas eorũ abundauit in diuitias simplicitatis eorũ: quod euidenter est falsum [u]: quia ibi loquitur de paupertate Macedonũ, qui [x] etiam [y] in speciali bona temporalia obtinebant [z], de [a] quibus Apostolus [b] asserit, quod supra [c] vires suas miserãt eleemosynas sanctis. ¶ Quod [d] autem

Possessa cõmuniter negligũtur frequẽter.

Vide etiã B. Thomã 2. 2. q. [illegible]

a ¶ *Altissimæ paupertati.*] cum nec videantur derogare perfectioni: quia sine eius impedimento possunt in communi aliqua possideri. 12. q. 1. c. expedit.
b ¶ *Decretali.*] extrauaganti.
c ¶ *Prædicatores.*] Nota Prædicatores præmitti: quia primo processit eorum institutio. simile extra de excess. præl. c. 1. de reli. do. c. 1. de deci. c. 1. in suprascriptione. lib. 6.
d ¶ *Aliqua.*] puta horrea, cellaria pro grano, & vino recolligendis.
e ¶ *Quod.*] scilicet habere aliqua in communi.
f ¶ *Eorum.*] scilicet Prædicatorum.
g ¶ *Non repugnat.*] cũ ipsorum regula habere eis talia non interdicat.
h ¶ *Hoc etiam.*] scilicet ꝙ habere aliqua in cõmuni etiam quo ad proprietatem non derogat paupertati.
i ¶ *Alexander.*] scilicet quartus, cuius confirmationem dicti detractores pro se indocebant, vt 𝔷. in parte 2.
k ¶ *Libelli.*] id est facta de libello subuersiuo, vel detractorio quantum in se erat ordinum Prædicatorum & Minorum. Et quæ sit pœna contra proponentem libellum diffamatorium alterius, vide quod legitur C. de famo. libel. l. 1. ff. de iureiurando. l. lex Cornelia. §. si quis librum. & 5. q. 1. c. quidã.
l ¶ *In qua.*] scilicet condemnatione.
m ¶ *De dictis fratribus.*] scilicet Prædicatoribus & Minoribus.
n ¶ *Iidem fratres.*] scilicet Minores & Prædicatores.
o ¶ *Propter Deum dereliquerint.*] sic fecerunt Apostoli, vt in Euangelio legitur, Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, &c.
p ¶ *Exilia.*] id est tenuia & pauperrima: sicut vulgariter dici consueuit, ꝙ frequenter aliqua ecclesia vel dignitas habet prouentus pauperes & exiles. merito autem sic dicuntur exilia: quia eisdem fratribus per quæstum publicum tribuere victum solet incerta mendicitas. extra de relig. domi. c. 1. §. confirmatos. C. de mendican. vali. l. 1. lib. 10.
q ¶ *Pauperem.*] id est, in paupertate viuere volentem.
r ¶ *Perfectionem Euangelicam.*] iuxta quam saltem de consilio omnia abdicanda sunt, vt in Euangelio legitur, Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes, & da pauperibus. 14. q. 1. §. 1. not. extra de æta. & quali. ad aures.
s ¶ *Propter quod.*] scilicet ꝙ Christum dicuntur imitari, & perfectionem Euangelicam amplexari.
t ¶ *Eos.*] scilicet Fratres Prædicatores.
u ¶ *In statu saluandorum.*] per hoc ꝙ reliquerunt omnia ꝑꝑ Deũ.
x ¶ *Sed etiam perfectorum.*] in hoc scilicet ꝙ Christum imitantes perfectionem Euangelicam amplexantur.
y ¶ *Obseruantiam.*] de se multum meritoriam existentem. vt in c. quorundam. §. penult.
z ¶ *Tenet formam.*] in relinquendo omnia propter Deum.
a ¶ *Præcellentem gloriam.*] scilicet vitæ æternæ: iuxta verbum Euangelij, Centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.
b ¶ *Vbi quidem.*] scilicet in dicti libelli condemnatione.
c ¶ *Imitari.*] Volendo in paupertate viuere.
d ¶ *Amplexari.*] in relinquendo omnia propter Deum.
e ¶ *Ipsos.*] scilicet Prædicatores.
f ¶ *Etiam quo ad proprietatem.*] quasi dicat, nedum quo ad vsum.
g ¶ *Aliqua.*] expone hic vt supra.
h ¶ *Nec obstat.*] scilicet prædictis, ꝙ habere aliqua in communi non obuiat altissimæ paupertati.

i ¶ *Pauca propria.*] forte ad vitæ sustentationem. arg. 47. dist. cap. sicut hi.
k ¶ *Nulla habet propria.*] scilicet in singulari.
l ¶ *In communi.*] ideo in illis magistraliter dici potuit esse altiorẽ paupertatem quàm in proprijs: quia illa vere dici nõ possunt propria. arg. ff. de ver. sig. l. pupillus. §. vlt. 47. dist. c. sicut hi. & quia in illis non competit sic plena dispositio sicut in ꝓprijs. ff. cõi diui. l. Sabinus. iuncta l. in re mandata. C. mandati. & in illis naturali vitio euenit negligi quid cõter possidetur. C. quãdo & quibus quarta pars. l. 2. lib. 10. Et per eandẽ viã loquendi magistraliter vel argumentaliter potuit moueri Innocentius iste ad dicendũ, ꝙ altissima sit paupertas nihil habere velle, etiã in cõi propter abdicationem omnimodã sollicitudinis temporaliũ: quæ vix sine peccato saltem veniali exerceri potest. 26. dist. æqualis.
m ¶ *Non vt Papa.*] tãquã Papa enim multa potuisset declarando nedũ fidei articulũ: immo & nouum articulum inducendo, quod intellige vt diximus in cap. cum inter nonnullos. in verbo, declaramus.
n ¶ *Sed vt frater Petr⁹.*] & sic vt priuatus, vel vt magister nõ potens cõstitutionem generalem inducere: cum hoc facere solũ spectet ad principẽ. C. de legi. l. 1. Sic aliàs est reperire ꝙ quis Papa existẽs, aliqua profert non tanquã Papa, sed vt magister: & tamẽ eius dicta tamquam magistri non statur. extra de resti. spol. cap. litteras. §. nos autẽ. cũ ibi not. Nec interlocutoriæ eius sinæ causæ cognitione prolatæ in certo negotio, statur in alio, cũ non vt princeps eã sic tulisse videatur. C. de legib. l. 3. §. vlt. & aliàs reperitur ꝙ aliquis nõ vt ipse, sed vt aliqs aliqua facit ff. de adop. l. si pater. §. qui duos. sol. matri. l. si vero negociũ. §. 1. ad senatusconsul. Syllan. l. si sequens. in si. C. de admini. tut. l. cum quædã. cũ similibus.
o ¶ *Quare.*] scilicet quia illa dixit nõ vt Papa, sed vt frater Petrus.
p ¶ *Summorum Pontificum.*] scilicet Nicolai iiij. 𝔷. in versu, adhuc idem. & Gregor. 𝔷. in versu, nec hoc scilicet. & Alexandri 𝔷. in verb. hoc etiam.
q ¶ *Ei.*] scilicet Innocentio, qui prædicta non vt Papa, sed vt priuatus dixit.
r ¶ *Preferenda.*] vtpote auctorizabilia. & ab omnibus obseruanda. 11. dist. nolite. extra de const. c. 1. C. de legi. l. leges vt generales. cum vt dixi sine impedimento perfectionis possint in communi aliqua possideri. 12. q. 1. expedit.
s ¶ *De tali altissima.*] scilicet quia nihil habet in proprio vel cõi.
t ¶ *Dicens.*] 2. ad Corinth. 8. cap.
u ¶ *Est falsum.*] scilicet ꝙ Apostolus dicta verba protulit loquendo de paupertate Christi & Apostolorum.
x ¶ *Qui.*] scilicet Macedones.
y ¶ *Etiam in speciali.*] quasi dicat, nedum in communi.
z ¶ *Obtinebant.*] aliàs eleemosynas de quibus sequitur facere minime potuissent: vt plene dixi in cap. cum inter nonnullos. in glo. scripturæ sacræ. circa finem.
a ¶ *De quibus.*] scilicet Macedonibus.
b ¶ *Apostolus asserit.*] dicto c. 2. ad Corinth. 8.
c ¶ *Supra vires suas.*] id est, supra quàm commode pati posset valor facultatum suarũ. arg. ff. de iure do. l. sine generalis. de reli. l. ac si quis. §. æquum. vbi pupil. educ. debe. l. in alimentorum. §. 1. C. de rescin. ven. l. quisquis. vbi verba similia sic exponi consueuerunt.
d ¶ *Quod autem dicitur.*] Sexta pars.

a ¶ *Contineri.*] dicto c. Exijt. §. porro.
b ¶ *Omni iure.*] saltem personali vel personæ cohærenti.
c ¶ *Nullum ius.*] etiam personale.
d ¶ *Continetur.*] vnde illorum plurium videtur super hoc iudiciũ præferendũ, vel saltẽ iuxta illud Nicolai iuj dictũ fore intelligendũ. consueuit enim esse integrum iudicium qđ plurimorũ sententijs cõprobatur. & quod à pluribus quæritur, facilius inuenitur. 20. dist. à q-bus. & p ampliores homines perfectissima veritas reuelatur. C. de fideic. l. vlt. de inge. manumis. l. 3. & maxime per ea quæ j. subijciuntur, scilicet quòd ordo vsum habeat.

Iudicium integrum dicitur qđ plurimorũ sententijs comprobatur.

dicitur in declaratione Nicolai prædecessoris nostri cõtineri [a], quòd fratres Minores in rebus quæ eis obueniunt, habent tantum simpliecem vsum facti: dicimus, quòd si ipse intellexerit simplicem vsum facti denudatum omni [b] iure, ita quòd fratres ipsi seu ordo nullum ius [c] habeant vtendi, hoc est expresse contra declarationem Gregorij, Innocẽtij, Alexandri summorum Pontificum prædictorum, quibus expresse quòd taliũ; bonorũ ordo vsum habeat, continetur [d]: quod de vsu iuris est intelligẽdum necessario, vt superius est [e] probatum. Adhuc dicimus, quòd est cum hoc impossibile, scilicet vsum facti simplicem absque iure aliquo (quod nihil aliud quàm ipsum vti proprie potest dici) posse in re aliqua etiam vsu non consumptibili ab aliquo obtineri, prout in decretali, Ad conditorem canonum, est probatũ. & † Augustinus in lib. xi. de actu, tenet expresse. Præterea si simpliciter vsus denudatus ab omni iure haberi posset ab aliquo, constat, quòd actus vtẽdi huiusmodi esset reputandus non iustus [f], cum ille vsus fuerit cui ius non competebat vtẽdi: vsus autem nõ iustus ad perfectionis statum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid adijcit, sed sibi repugnare potius noscitur [g] manifeste. Quòd autem vsum talem non iustum conditor canonis fratribus ipsis intellexerit reseruare, probabile [h] nõ videtur: immo quòd de iusto intellexerit ex eo potest euidentius apparere, quòd in eadem ordinatione adijcit, quòd illarum rerum dumtaxat in se & etiam Romañ. Eccles. recipiebat dominium, quarum vsum facti licere [i] habere fratribus, seu ordini antedictis: subiungens, quòd non rerum [k] omnium vsum habere debeant fratres ipsi. Quantum autem ad vsum facti simplicem absque omni iure vtendi attinet, nulla [l] rerum potest censeri differentia quo ad fratres: sic enim vti de facto possunt prohibitis [m] vt permissis [n]. Ex quo sequitur quòd vsus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi [o] debeat, qui iustus sit, & pro quo competat ius vtendi: & ipse videtur conditor canonis ex eo etiam sensisse, quod in eadem ordinatione subiũxerit [p], quod moderatus vsus in expẽsis prius rebus ipsis fratribus est concessus. ¶ Rursus [q] impugnatores [r] constitutionũ huiusmodi asserere publice [s] perhibẽtur, quòd libellum & dicta magistrorum asserentium dictam [t] paupertatem & vitã dictorum fratrũ [u], non esse Euangelicam & Apostolicã, summi Pontifices damnauerunt [x], districtius per Apostolicas litteras inhibentes [y], ne quisquam præmissa [z] vel aliquid præmissorum contumaciter astruere [a], seu quomodolibet defensare [b] præsumeret: ista tuentes, quòd præsumens contrarium tamquam contumax, Ecclesiæ Romanæ rebellis [c] ac vt hæreticus [d] haberetur. Ad quod [e] dicimus assertionẽ [f] huiusmodi falsam esse: non enim continetur in sententia supradicta, quòd contra faciens vt hæreticus haberetur: quæ quidẽ quo ad hoc continet [g] quæ sequuntur: Nos enim nihilominus auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne quisquã præmissa vel aliquod præmissorum pertinaciter [h] asserere, vel quomodolibet defensare præsumat: quicunque vero hoc [i] præsumpserit, tamquã contumax & Ecclesiæ Romanæ rebellis ab omnibus fidelibus habeatur: non fuit adiectum, quòd vt [k] hæreticus† haberetur, vt patet in serie sententiæ [l] condemnationis prædictæ. ¶ Rursus [m] asseruisse dicuntur publice [n] huiusmodi assertores, quòd abdicatio [o] iu-

e ¶ *Est probatum.*] s. in §. quod autẽ subsequenter. in decre. Ad conditorem canonum. vbi de hoc satis dixi. quare hic non repeto.
f ¶ *Non iustus.*] qualiter hoc per iura probetur, vide quod not. in c. cum inter nonnullos. in glo. sed vnde.
g ¶ *Noscitur manifeste.*] & hoc pbatur vt dixi in c. ad conditorem. in §. licet autem in rebus, in ver. præterea si simplex.
h ¶ *Probabile non videtur.*] videas hic qđ late dixi dicto c. Ad conditorem. in verbo æstimare.
i ¶ *Licere.*] id est, licitũ esset: p hoc excludẽs vsum iniustũ. arg. 14. q. 4. c. quid dicã. 23. q. 7. c. 1. ff. de cond. & demõ. l. filius. & dixi dicto c. Ad conditorem. §. licet.

† aliter: & Augustinus de doctrina Christiana, tenet, &c.

k ¶ *Non rerum omnium.*] puta pecuniæ.
l ¶ *Nulla rerum.*] in q-bus licet vel non licet habere fratribus ipsis.
m ¶ *Prohibitis.*] vt pecuniis.
n ¶ *Vt permissis.*] in quibus cẽseretur vsus non iustus, ex quo esset absque omni iure vtendi.
o ¶ *Intelligi debeat.*] sed qualiter hoc, vide quod dixi dicto c. Ad cõditorẽ. §. licet. circa fi. in gl. si quæras quare hoc.
p ¶ *Subiunxerit.*] & hic etiam vides quod ibidẽ post dictam glos. dixi.
q ¶ *Rursus.*] 7. pars.
r ¶ *Impugnatores.*] scilicet dictatum constitutionũ, Ad conditorẽ. & cum inter nonnullos.
s ¶ *Publice.*] in hoc deterius committebant q̃ si occulte assererent, propter maioris mali exẽpli perniciem. 11. q. 3. præcipue. & arg. extra de excess. præla. quàm fi. & quia rationibus & auctoritatibus defendere se nituntur. 32. q. 4. c. nemo. vbi dicitur quòd tolerabilior est culpa si lateat, quàm si culpæ vsurpetur auctoritas: & ibidem hoc notatur.

Publice delicta sunt occultis grauiora.

t ¶ *Dictam paupertatem.*] scilicet arctissimam.
u ¶ *Fratrum.*] scilicet Minorum.
x ¶ *Damnauerunt.*] non sine periculo asseruntur: falso tamen dicti summi Pontifices hoc damnasse. si enim verum esset, pro damnato debet haberi quod ipsi damnassent. 11. dist. cap. hoc vestræ. & c. p. seq. C. de sum. tri. l. 1. cum simi.
y ¶ *Inhibentes.*] tali inhibitioni, si facta fuisset, obtemperari debuisset. 4. dist. denique. 11. q. 3. qui resistit. extra de maio. & obed. si quis. ff. de reg. iur. l. non videtur dolo. §. qui iussu.
z ¶ *Præmissa.*] scilicet dictam paupertatem & vitam fratrum non esse Euangelicam & Apostolicam.
a ¶ *Astruere.*] id est, affirmare. simile extra de causa pos. cum Ecclesia. §. nos igitur.
b ¶ *Defensare.*] si per dictos summos Pontifices præmissa fuissent dãnata, & inhibita, extunc ipsa defendentes damnabiliores cæteris forent censendi. 24. q. vlt. qui aliorum.
c ¶ *Ecclesiæ Romanæ rebellis.*] cuius pœna magna est, vt colligitur 11. q. 3. qui resistit. extra qui fi. sint legi. per venerabilem. & cap. peoul. & dicetur latius j. eod. cap. in fine.
d ¶ *Hæreticus haberetur.*] hic videre potes quod dixi in capit. cum inter nonnullos.
e ¶ *Ad quod dicimus.*] hic incipit impugnare constitutionem per impugnatores assertam.
f ¶ *Assertionem huiusmodi falsam esse.*] vnde hic allegantes viderentur falsi criminis se reos fecisse: vt dixi s. in §. qđ autem subsequenter. in glos. vnde falso.
g ¶ *Continet quæ sequuntur.*] ponit tenorem sententiæ, vt per eius recitationem aperiat assertionem prædictam fore falsam.
h ¶ *Pertinaciter.*] hic posses recitare quæ dixi in cap. cum inter nonnullos. in verbo, pertinaciter.
i ¶ *Hoc præsumpserit.*] scilicet prædicta vel aliquod de præmissis pertinaciter asserere.
k ¶ *Vt hæreticus haberetur.*] patet hic manifeste, q̃ non omnis contumax vel rebellis Ecclesiæ Romanæ hæreticus est cẽsendus. Super hoc autem vide quod legitur & not. 19. dist. c. nulli fas. & 25. q. 5. violatores. & per Gar. extra de elect. cap. generali. lib. 6.

Ecclesiæ Romanæ rebellis non semper est hæreticus.

l ¶ *Sententiæ.*] licet autem præmissa asserens vel aliquod præmissorum secundum seriem sententiæ contumax dicatur & rebellis: hoc de illo forte habet intelligi, qui dictam paupertatem & vitam fratrum in nihilum fore Euangelicam & Apostolicam diceret: non autem qui diceret eam in omnibus non esse talem: cum nec in omnibus talis fuerit, vt s. in §. quod autem subsequenter. ver. adhuc licet declaratin.

Not. reanum bene, q quis dicatur hæreticus. vide j. cle. 1. de su. c hæreticus. 24. q. 3. & lo de iure Cre. li. 4. par. c. c. 2. Ponta.

m ¶ *Rursus asseruisse.*] Octaua pars.
n ¶ *Publice.*] hic dicere potes quod not. supra proxi. §. in simil verbo, publice.
o ¶ *Abdicatio iuris.*] hoc verbũ, iuris, secundũ intentionem istorũ assertorum

assertorum habet exponi etiam personalis vel personæ cohærentis.

a ¶ *Cuiuscunque rei.*] etiam vsu consumptibilis secundum istos, cum dicat, cuiuscunque.

b ¶ *est sancta.*] pro talibus assertoribus facit constitutio Nicolai tertij, Exiit. §. porro. sed illa non sic debet intelligi, vt patet in decret. Ad conditorem. & ꝫ. dicetur.

ris in cuiuscunque rei proprietate & in vsu eius est [b] sancta & meritoria propter Deum, & à Christo in seipso seruata [c], Apostolis imposita, & ab ipsis sub voto assumpta: nec propter hoc vsus facti ad sustentationem naturæ in Christo & Apostolis cōuincitur esse nō [d] iustus, sed tanto iustior atque perfectior & Deo [e] acceptior, & mundo exēplatior, quanto plenius renuntiatū fuerit omni iuri, per quod potest sic vtens pro vsu huiusmodi quomodolibet contendere, vel in iudicio litigare. Quæ quidem assertio continet multa [f] falsa: cum neque Christum expropriationem [g] prædictam omnis iuris in cuiuscunque rei proprietate & in eius vsu in se seruasse, nec eam imposuisse Apostolis, neque sub voto ab ipsis fuisse receptam Euangelica seu Apostolica doceat [h] historia: sed contrarium euidentius manifestat [i]. Quod autem in prædicta assertione adijcitur, quòd per abdicationem iuris [k] prædicti, videlicet proprietatis, is vsus facti ad sustentationem [l] naturæ in Christo & Apostolis non conuincitur esse non iustus, sed tanto iustior, & cætera: impossibilitatem [m] includit & errorem [n] dictum huiusmodi euidenter. Impossibile [o] enim est actum humanum extrinsecum esse iustū, si exercens actum ipsum nullū ius habeat illud exercendi: immo non iustus seu iniustus necessario [p] conuincitur talis vsus. Item [q] est absurdum & erroneum, quòd actus alicuius non habentis ius actum huiusmodi faciēdi sit iustior & Deo [r] acceptior, quàm habentis, cum concludat actum [s] iniustum iustiorem & Deo acceptiorem existere, quàm [t] sit iustus. Ex [u] præmissis autem inferre nituntur [x], (vt fertur) quòd prædictorum summorum Pontificum diffinitio, quam diffinierunt de paupertate Christi & Apostolorum, ac fratrum Minorum prædictorum regula, (prout superius expresserūt [y]) per nos non potuit mutari: proculdubio falsa asserunt dicendo prædecessores nostros diffiniuisse talia, vt superius est probatum [z], & adhuc sic loquentes dum [a] per talia constitutiones [b] nostras impugnare satagunt, constitutiones illas [c] quibus se adiuuant ostendunt (si [d] eorum falsæ assertiones veræ existerent) fore inualidas, erroneas, & infirmas. Si enim nobis non licuit contra constitutionem [e] Nicolai quarti prædecessoris nostri, in qua se fundant, præcipue aliquid [f] statuere cōmune, nec sibi [g] licuit contra [h] statuta Gregorij, Innocentij, & Alexandri prædictorū statuere, aut aliquid declarare, quod tamen ipsum [i] fecisse [k] (secundum eorum assertionem) noscitur [l] euidenter. Cum enim illi [m] declarauerint, quòd ordo Minorum habet vsum earum rerum, quas licet [n] eis habere, quod [o] ad vsum iuris est referendum necessario, vt superius est probatum [p], ipse [q] vero secundum [r] ipsos statuit, quòd nec ordo, nec fratres ius vtendi habeant, sed tantummodo simplicem vsum [s] facti: & insuper ordinauit, decreuit, & statuit [t] huiusmodi constitutionem, ordinationem, & declarationem suam dumtaxat [u] à fratribus ipsis præcise & inuiolabiliter perpetuis temporibus obseruandam: constat non solum

c ¶ *Seruata.*] hoc de Christo & Apostolis ex sensu proprio, absque auctoritate aliqua sacræ scripturæ moti sunt ad dicendum, vt infra sequitur.

d ¶ *Esse non iustus.*] & hoc etiam male dicebant, vt infra patebit.

e ¶ *Deo acceptior.*] prout talibus assertoribus visum est: sed desipiunt, vt infra colligitur.

f ¶ *Multa falsa.*] propter quæ in cæteris nihil, vel saltem minus auctoritatis remanere videtur. arg. 16. dist. canones. 3. q. 9. c. pura. de consec. dist. 3. non liceat. 9. dist. c. si ad scripturas. ff. de ædil. edic. l. cum eiusdem. & de hoc not. C. de transa. l. si ex falsis. & plenius per Host. extra de fide instr. ex litteris. & per Inno. de hæret. fraternitatis.

g ¶ *Expropriationem.*] id est, abdicationem.

h ¶ *Doceat historia.*] vnde erubescere debent tales loquentes super hoc absque scripturę auctoritate. in corpore authent. de trien. & semis. §. consideremus. coll. 3. vnde si illi in dicendo hoc asserant reperiri in scriptura sacra, nō procul erunt à pœna criminis falsi, vt dixi ꝫ. in glos. vnde falso.

i ¶ *Manifestat.*] super hoc vide quod notaui in c. cū inter nonnullos. in glo. scripturæ sacræ.

k ¶ *Iuris prædicti.*] scilicet personalis etiam, vel personæ cohærentis.

l ¶ *Sustentationem.*] quā ste nulla professio potest excludere, vt in c. Exiit. §. porro. ver. ne autem.

Impossibilitas non est tolerabilis in iure.

m ¶ *Impossibilitatem includit.*] quæ tolerabilis non est in iure. arg. ff. de act. & obl. non solū. in fi. insti. de inuti. stip. circa prin. 4. dist. cap. erit autem lex.

n ¶ *Et errorem.*] ex hoc tale dictum damnabile est de iure. arg. C. de castren. pec. mili. l. errat. lib. 12. C. de diuersis rescrip. l. falso. de pac. l. si pacto. de iudi. c. 1.

Impossibilitas iuris & naturæ æquiparantur.

o ¶ *Impossibile enim est.*] scilicet de iure, cuius impossibilitas & naturæ æquiparari consueuerunt. ff. de condi. insti. l. conditiones. & l. filius. quæ sententiæ sine appellatione rescinduntur. l. vlt. & ibi not. & arg. extra de iureiurand. c. contingit. lib. 6. 22. q. 4. inter cætera.

p ¶ *Necessario conuincitur.*] qualiter hæc per iura probetur euidenter, vide quod dixi in c. cum inter nonnullos. in glo. sed vnde.

q ¶ *Item est absurdum.*] collige per hoc bonum fore modum argumentandi per reductionem absurditatum. arg. extra, de excep. cum inter. & de præben. dudum. §. nos igitur. lib. 6. ff. solut. matrim. l. diuortio.

r ¶ *Et Deo acceptior.*] istud enim nullo modo potest esse: omnis enim vsus sine iure vtendi subsistens iniustus & iniuriosus est, vt probaui plene in c. cum inter. in glo. sed vnde. quare de tali iniusto vsu nihil Deo acceptum offerri potest. 14. q. 5. c. 1. & in multis cap. seq. 1. q. 1. nō est putāda. extra de deci. ex transmissa. & arg. ff. pro socio. l. cum duobus. §. socium vniuersa. aliàs est in l. si fratres.

s ¶ *Actum iniustum.*] qualis est quicunque sine iure vtendi existens, vt prædixi.

t ¶ *Quàm sit iustus.*] hoc autem nullatenus dici nec esse potest: omnis enim actus iniusti Deo aspernatur est: & ideo Cain munera non respexit. 14. q. 5. cap. scriptum est. aliàs sequeretur, quod quis male faciendo, vel peruerse viuendo, suam conditionem meliorem faceret, contra iura. ff. de fur. l. infitiando. §. infans. & melioris esset conditionis stultus quàm peritus, cōtra. l. Seruius. ff. quod vi aut clam. extra de præb. cum qui. lib. 6.

Stultus nō debet esse melioris cōditionis quàm peritus.

u ¶ *Ex præmissis.*] 9. pars

x ¶ *Nituntur.*] scilicet dicti doctores.

y ¶ *Expresserunt.*] vt ꝫ. in parte 2. & sequentibus duabus colligitur.

z ¶ *Est probatum.*] ꝫ. in §. quod autem subsequenter.

a ¶ *Dum per talia.*] scilicet quæ dicunt, definita per nostros antecessores, & per nos immutari non potuisse.

b ¶ *Constitutiones nostras.*] scilicet, Ad conditorem. & Cum inter nonnullos.

c ¶ *Illas.*] Honorij iij. scilicet, Gregor. ix. Innocentij iiij. Alex. iiij. Nicol. iij. vt ꝫ. in parte secunda.

d ¶ *Vere existerent.*] scilicet quòd definita per alios nobis non licuisset mutare.

e ¶ *Constitutionem.*] scilicet Exiit qui seminat.

f ¶ *Aliquid statuere.*] prout illi asserunt.

g ¶ *Nec sibi.*] scilicet Nicolao.

h ¶ *Contra statuta.*] de quibus vidisti ꝫ. in §. quod autem subsequenter.

i ¶ *Ipsum.*] scilicet Nicolaum.

k ¶ *Fecisse.*] scilicet aliqua statuendo, vel declarando contra statuta prædecessorum.

l ¶ *Noscitur euidenter.*] dicto c. Exiit. §. porro. & recitatur ꝫ. in §. adhuc licet.

m ¶ *Illi.*] scilicet Gregorius, Innocentius, & Alexander.

n ¶ *Licet.*] id est, licitum est.

o ¶ *Quod.*] scilicet res ad vsum habere.

p ¶ *Est probatum.*] ꝫ. in §. quod autem dicitur.

q ¶ *Ipse vero.*] scilicet Nicolaus.

r ¶ *Secundum ipsos.*] scilicet detractores.

ſ ¶ *Vsum facti.*] qui de se non est possibilis absque iure, vt in cap. Ad conditorem. & ꝫ. in §. quod autem dicitur.

t ¶ *Statuit.*] scilicet Nicolaus iij. secundum eos.

u ¶ *Dumtaxat.*] hoc verbum relatum ad præcedentia, inducit sensum, quod sua ordinatio & declaratio, non autem prædecessorum, sit à fratribus obseruanda.

a ¶ *Contineri.*] dicto c. Exijt. §. porro.
b ¶ *Omni iure.*] saltem personali vel personæ cohærenti.
c ¶ *Nullum ius.*] etiam personale.
d ¶ *Continetur.*] vnde illorum plurium videtur super hoc iudiciũ præferendũ, vel saltẽ iuxta illud Nicolai iuj dictũ fore intelligendũ. consueuit enim esse integrum iudicium qđ plurimorũ sententijs cõprobatur. & quod à pluribus quæritur, facilius inuenitur. 20. dist. à quibus. & p ampliores homines perfectissima veritas reuelatur. C. de fideic. l. vlt. de inge. manumis. l. 3. & maxime per ea quæ j. subijciuntur, scilicet quòd ordo vsum habeat.

Iudicium integrum dicitur qđ plurimorũ sententijs comprobatur.

e ¶ *Est probatum.*] s. in §. quod autẽ subsequenter. in decre. Ad conditorem canonum. vbi de hoc satis dixi. quare hic non repeto.
f ¶ *Non iustus.*] qualiter hoc per iura probetur, vide quod not. in c. cum inter nonnullos. in glo. sed vnde.
g ¶ *Noscitur manifeste.*] & hoc pbatur vt dixi in c. ad conditorem. 10 §. licet autem in rebus, in ver. præterea si simplex.
h ¶ *Probabile non videtur.*] videas hic qđ late dixi dicto c. Ad conditorem. in verbo æstimare.
i ¶ *Liceret.*] id est, licitũ esset: p hoc excludẽs vsum iniustũ. arg. 14. q. 4. c. quid dicã. 23. q. 7. c. 1. ff. de cond. & demõ. l. filius. & dixi dicto c. Ad conditorem. §. licet.

† aliter: & Augustinus de doctrina Christiana, tenet, &c.

k ¶ *Non rerum omnium.*] puta pecuniæ.
l ¶ *Nulla rerum.*] in quibus licet vel non licet habere fratribus ipsis.
m ¶ *Prohibitis.*] vt pecunia.
n ¶ *Vt permissis.*] in quibus cẽseretur vsus non iustus, ex quo esset absque omni iure vtendi.
o ¶ *Intelligi debeat.*] sed qualiter hoc, vide quod dixi dicto c. Ad cõditorẽ. §. licet. circa fi. in gl. si quæras quare hoc.
p ¶ *Subiunxerit.*] & hic etiam vides quod ibidẽ post dictam glos. dixi.
q ¶ *Rursus.*] 7. pars.
r ¶ *Impugnatores.*] scilicet dictarum constitutionũ, Ad conditorẽ. & cum inter nonnullos.
s ¶ *Publice.*] in hoc deterius committebant q̃ si occulte assererent, ppter maioris mali exempli perniciem. 11. q. 3. præcipue. & arg. extra de exces. præla. quàm sit. & quia rationibus & auctoritatibus defendere se nituntur. 32. q. 4. c. nemo. vbi dicitur quòd tolerabilior est culpa si lateat, quàm si culpæ vsurpetur auctoritas: & ibidem hoc notatur.

Publice delicta sunt occultis grauiora.

t ¶ *Dictam paupertatem.*] scilicet arctissimam.
u ¶ *Fratrum.*] scilicet Minorum.
x ¶ *Damnauerunt.*] non sine periculo asseruntur: falso tamen dicti summi Pontifices hoc damnasse. si enim verum esset, pro damnato debet haberi quod ipsi damnassent. 11. dist. cap. hoc vestræ. & c. p. seq. C. de sum. tri. l. 1. cum simi.
y ¶ *Inhibentes.*] tali inhibitioni, si facta fuisset, obtemperari debuisset. 4. dist. denique. 11. q. 3. qui resistit. extra de maio. & obed. si quis. ff. de reg. iur. l. non videtur dolo. §. qui iussu.
z ¶ *Præmissa.*] scilicet dictam paupertatem & vitam fratrum non esse Euangelicam & Apostolicam.

dicitur in declaratione Nicolai prædecessoris nostri cõtineri[a], quòd fratres Minores in rebus quæ eis obueniunt, habent tantum simplicem vsum facti: dicimus, quòd si ipse intellexerit simplicem vsum facti denudatum omni[b] iure, ita quòd fratres ipsi seu ordo nullum ius[c] habeant vtendi, hoc est expresse contra declarationem Gregorij, Innocẽtij, Alexandri summorum Pontificum prædictorum, quibus expresse quòd talibus bonorũ ordo vsum habeat, continetur[d]: quod de vsu iuris est intelligẽdum necessario, vt superius est[e] probatum. Adhuc dicimus, quòd est cum hoc impossibile, scilicet vsum facti simplicem absque iure aliquo (quod nihil aliud quàm ipsum vti proprie potest dici) posse in re aliqua etiam vsu non consumptibili ab aliquo obtineri, prout in decretali, Ad conditorem canonum, est probatũ. & † Augustinus in lib. xi. de actu, tenet expresse. Præterea si simpliciter vsus denudatus ab omni iure haberi posset ab aliquo, constat, quòd actus vtẽdi huiusmodi esset reputandus non iustus[f], cum ille vsus fuerit cui ius non competebat vtẽdi: vsus autem nõ iustus ad perfectionis statum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid adijcit, sed sibi repugnare potius noscitur[g] manifeste. Quòd autem vsum talem non iustum conditor canonis fratribus ipsis intellexerit reseruare, probabile[h] nõ videtur: immo quòd de iusto intellexerit ex eo potest euidentius apparere, quòd in eadem ordinatione adijcit, quòd illarum rerum dumtaxat in se & etiam Romañ. Eccles. recipiebat dominium, quarum vsum facti liceret[i] habere fratribus, seu ordini antedictis: subiungens, quòd non rerum[k] omnium vsum habere debeant fratres ipsi. Quantum autem ad vsum facti simplicem absque omni iure vtendi attinet, nulla[l] rerum potest censeri differentia quo ad fratres: sic enim vti de facto possunt prohibitis[m] vt permissis[n]. Ex quo sequitur quòd vsus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi[o] debeat, qui iustus sit, & pro quo competat ius vtendi: & ipse videtur conditor canonis ex eo etiam sensisse, quod in eadem ordinatione subiũxerit[p], quod moderatus vsus in expẽsis prius rebus ipsis fratribus est concessus. ¶ Rursus[q] impugnatores[r] constitutionũ huiusmodi asserere publice[s] perhibẽtur, quòd libellum & dicta magistrorum asserentium dictam[t] paupertatem & vitã dictorum fratrũ[u], non esse Euangelicam & Apostolicã, summi Pontifices damnauerunt[x], districtius per Apostolicas literas inhibẽtes[y], ne quisquam præmissa[z] vel aliquid præmissorum contumaciter astruere[a], seu quomodolibet præsumeret defensare[b]: statuentes, quòd præsumens contrarium tamquam contumax, Ecclesiæ Romanæ rebellis[c] ac vt hæreticus[d] haberetur. Ad quod[e] dicimus assertionẽ[f] huiusmodi falsam esse: non enim continetur in sententia supradicta, quòd contra faciens vt hæreticus haberetur: quæ quidẽ quo ad hoc continet[g] quæ sequuntur: Nos enim nihilominus auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne quisquã præmissa vel aliquod præmissorum pertinaciter[h] asserere, vel quomodolibet defensare præsumat: quicunque vero hoc[i] præsumpserit, tamquã contumax & Ecclesiæ Romanæ rebellis ab omnibus fidelibus habeatur: non fuit adiectum, quòd vt[k] hæreticus† haberetur, vt patet in serie sententiæ[l] condemnationis prædictæ. ¶ Rursus[m] asseruisse dicuntur publice[n] huiusmodi assertores, quòd abdicatio[o] iu-

a ¶ *Astruere.*] id est, affirmare. simile extra de causa pos. cum Ecclesia. §. nos igitur.
b ¶ *Defensare.*] si per dictos summos Pontifices præmissa fuissent dãnata, & inhibita, extunc ipsa defendentes damnabiliores cæteris forent censendi. 24. q. vlt. qui aliorum.
c ¶ *Ecclesiæ Romanæ rebellis.*] cuius pœna magna est, vt colligitur 11. q. 3. qui resistit. extra qui fi. sint legi. per venerabilem. & cap. penul. & dicetur latius j. eod. cap. in fine.
d ¶ *Hæreticus haberetur.*] hic videre potes quod dixi in capit. cum inter nonnullos.
e ¶ *Ad quod dicimus.*] hic incipit impugnare constitutionem per impugnatores assertam.
f ¶ *Assertionem huiusmodi falsam esse.*] vnde hic allegantes viderentur falsi criminis se reos fecisse: vt dixi s. in §. qđ autem subsequenter. in glos. vnde falso.
g ¶ *Continet quæ sequuntur.*] ponit tenorem sententiæ, vt per eius recitationem aperiat assertionem prædictam fore falsam.
h ¶ *Pertinaciter.*] hic posses recitare quæ dixi in cap. cum inter nonnullos. in verbo, pertinaciter.
i ¶ *Hoc præsumpserit.*] scilicet prædicta vel aliquod de præmissis pertinaciter asserere.
k ¶ *Vt hæreticus haberetur.*] patet hic manifeste, q non omnis contumax vel rebellis Ecclesiæ Romanæ hæreticus est cẽsendus. Super hoc autem vide quod legitur & not. 19. dist. c. nulli fas. & 35. q. 5. violatores. & per Gar. extra de elect. cap. generali. lib. 6.

Ecclesiæ Romanæ rebellis non semper est hæreticus.

l ¶ *Sententiæ.*] licet autem præmissa asserens vel aliquod præmissorum secundum seriem sententiæ contumax dicatur & rebellis: hoc de illo forte habet intelligi, qui dictam paupertatem & vitam fratrum in nihilum fore Euangelicam & Apostolicam diceret: non autem qui diceret eam in omnibus non esse talem: cum nec in omnibus talis fuerit, vt s. in §. quod autem subsequenter. ver. adhuc licet declaratio.

Not. textum bene. e quis dicatur hæreticus. vide j. cle. 1. de sū. t. c. hæreticus. 24. q. 1. & lo. de vsu Gre. ii. 4. par. 2. c. 2. Pontu.

m ¶ *Rursus asseruisse.*] Octaua pars.
n ¶ *Publice.*] hic dicere potes quod not. supra proxi. §. in simil verbo, publice.
o ¶ *Abdicatio iuris.*] hoc verbũ, iuris, secundũ intentionem istorũ assertorum

ris in cuiuscũq; rei proprietate & in vsu eius est sancta & meritoria propter Deum, & à Christo in seipso seruata, Apostolis imposita, & ab ipsis sub voto assumpta: nec propter hoc vsus facti ad sustentationem naturæ in Christo & Apostolis cõuincitur esse nõ iustus, sed tanto iustior atque perfectior & Deo acceptior, & mundo exẽplatior, quanto plenius renuntiatũ fuerit omni iuri, per quod potest sic vtens pro vsu huiusmodi quomodolibet contendere, vel in iudicio litigare. Quæ quidem assertio continet multa falsa: cum neque Christum expropriationem prædictam omnis iuris in cuiuscunque rei proprietate & in eius vsu in se seruasse, nec eam imposuisse Apostolis, neque sub voto ab ipsis fuisse receptam Euangelica seu Apostolica doceat historia: sed contrarium euidentius manifestat. Quod autem in prædicta assertione adijcitur, quòd per abdicationem iuris prædicti, videlicet proprietatis, is vsus facti ad sustentationem naturæ in Christo & Apostolis non conuincitur esse non iustus, sed tanto iustior, & cætera: impossibilitatem includit & errorem dictum huiusmodi euidenter. Impossibile enim est actum humanum extrinsecum esse iustũ, si exercens actum ipsum nullũ ius habeat illud exercendi: immo non iustus seu iniustus necessario conuincitur talis vsus. Item est absurdum & erroneum, quòd actus alicuius non habentis ius actum huiusmodi faciẽdi sit iustior & Deo acceptior, quàm habentis, cum concludat actum iniustum iustiorem & Deo acceptiorem existere, quàm sit iustus. Ex præmissis autem inferre nituntur, (vt fertur) quòd prædictorum summorum Pontificum diffinitio, quam diffinierunt de paupertate Christi & Apostolorum, ac fratrum Minorum prædictorum regula, (prout superius expresserũt) per nos non potuit mutari: proculdubio falsa asserunt dicendo prædecessores nostros diffiniuisse talia, vt superius est probatum, & adhuc sic loquentes dum per talia constitutiones nostras impugnare satagunt, constitutiones illas quibus se adiuuant ostendunt (si eorum falsæ assertiones veræ existerent) fore inualidas, erroneas, & infirmas. Si enim nobis non licuit contra constitutionem Nicolai quarti prædecessoris nostri, in qua se fundant, præcipue aliquid statuere cõmune, nec sibi licuit contra statuta Gregorij, Innocentij, & Alexandri prædictorũ statuere, aut aliquid declarare, quod tamen ipsum fecisse (secundum eorum assertionem) noscitur euidenter. Cum enim illi declarauerint, quòd ordo Minorum haber vsum earum rerum, quas licet eis habere, quod ad vsum iuris est referendum necessario, vt superius est probatum; ipse vero secundum ipsos statuit, quòd nec ordo, nec fratres ius vtendi habeant, sed tantummodo simplicem vsum facti: & insuper ordinauit, decreuit, & statuit huiusmodi constitutionem, ordinationem, & declarationem suam dumtaxat à fratribus ipsis præcise & inuiolabiliter perpetuis temporibus obseruandam: constat non solum

asseritorum habet exponi etiam personalis vel personæ cohærentis.
a ¶ *Cuiuscunque rei.*] etiam vsu consumptibilis secundum istos. cum dicat, cuiuscunque.
b ¶ *Est sancta.*] pro talibus assertoribus facit constitutio Nicolai tertij, Exijt. §. porro. sed illa non sic debet intelligi, vt patet in decret. Ad conditorem. & §. dicetur.
c ¶ *Seruata.*] hoc de Christo & Apostolis ex sensu proprio, absque auctoritate aliqua sacræ scripturæ moti sunt ad dicendum, vt infra sequitur.
d ¶ *Esse non iustus.*] & hoc etiam male dicebant, vt infra patebit.
e ¶ *Deo acceptior.*] prout talibus assertoribus visum est: sed desipiunt, vt infra colligitur.
f ¶ *Multa falsa.*] propter quæ in cæteris nihil, vel saltem minus auctoritatis remanere videtur. arg. 16. dist. canones. 3. q. 9. c. pura. de consec. dist. 3. non liceat. 9. dist. c. si ad scripturas. ff. de ædil. edic. l. cum eiusdem. & de hoc not. C. de transa. l. si ex falsis. & plenius per Host. extra de fide instr. ex litteris. & per Inno. de hæret. fraternitatis.
g ¶ *Expropriationem.*] id est, abdicationem.
h ¶ *Doceat historia.*] vnde erubescere debent tales loquentes super hoc absque scripturæ auctoritate. in corpore authent. de trien. & semis. §. consideremus. coll. 3. vnde si illi in dicendo hoc asserant reperiri in scriptura sacra, nõ procul erunt à pœna criminis falsi, vt dixi §. in glos. vnde falso.
i ¶ *Manifestat.*] super hoc vide quod notaui in c. cũ inter nonnullos. in glo. scripturæ sacræ.
k ¶ *Iuris prædicti.*] scilicet personalis etiam, vel personæ cohærentis.
l ¶ *Sustentationem.*] quã a se nulla professio potest excludere, vt in c. Exijt. §. porro. ver. ne autem.
Impossibilitas non est tolerabilis in iure.
m ¶ *Impossibilitatem includit.*] quæ tolerabilis non est in iure. arg. ff. de act. & obl. non solũ. in fi. insti. de inuti. stip. circa prin. 4. dist. cap. erit autem lex.
n ¶ *Et errorem.*] ex hoc tale dictum damnabile est de iure. arg. C. de castren. pec. mili. l. errat. lib. 12. C. de diuersis rescrip. l. falso. de pac. l. si pacto. de iudi. c. 1.
Impossibilitas iuris & naturæ æquiparantur.
o ¶ *Impossibile enim est.*] scilicet de iure, cuius impossibilitas & naturæ æquiparari consueuerunt. ff. de condi. insti. l. conditiones. & l. filius. quæ sententiæ sine appellatione rescinduntur. l. vlt. & ibi not. & arg. extra de iureiurand. c. contingit. lib. 6. 22. q. 4. inter cætera.
p ¶ *Necessario conuincitur.*] qualiter hæc per iura probetur euidenter, vide quod dixi in c. cum inter nonnullos. in glo. sed vnde.
q ¶ *Item est absurdum.*] collige per hoc bonum fore modum argumentandi per reductionem absurditatum. arg. extra, de excep. cum inter. & de præben. dudum. §. nos igitur. lib. 6. ff. solut. matrim. l. diuortio.
r ¶ *Et Deo acceptior.*] istud enim nullo modo potest esse: omnis enim vsus sine iure vtendi subsistens iniustus & iniuriosus est, vt probaui plene in c. cum inter in glo. sed vnde. quare de tali iniusto vsu nihil Deo acceptum offerri potest. 14. q. 5. c. 1. & in multis cap. seq. 1. q. 1. nõ est putãda. extra de deci. ex transmissa. & arg. ff. pro socio. l. cum duobus. §. socium vniuersa. aliàs est in l. si fratres.
s ¶ *Actum iniustum.*] qualis est quicunque sine iure vtendi existens, vt prædixi.
t ¶ *Quàm sit iustus.*] hoc autem nullatenus dici nec esse potest: omnis enim actus iniusti Deo aspernatior est: & ideo Cain munera non respexit. 14. q. 5. cap. scriptum est. aliàs sequeretur, quod quis male faciendo, vel peruerse viuendo, suam conditionem meliorem faceret, contra iura. ff. de fur. l. infitiando. §. infans. & melioris esset conditionis stultus quàm peritus, cõtra l. Seruius. ff. quod vi aut clam. extra de præb. cum qui. lib. 6.
Stultus nõ debet esse melioris cõditionis quàm peritus.
u ¶ *Ex præmissis.*] 9. pars
x ¶ *Nituntur.*] scilicet dicti doctores.
y ¶ *Expresserunt.*] vt §. in parte 2. & sequentibus duabus colligitur.
z ¶ *Est probatum.*] §. in §. quod autem subsequenter.
a ¶ *Dum per talia.*] scilicet quæ dicunt, definita per nostros antecessores, & per nos immutari non potuisse.
b ¶ *Constitutiones nostras.*] scilicet Ad conditorem. & Cum inter nonnullos.
c ¶ *Illas.*] Honorij iij. scilicet Gregor. ix. Innocentij iiij. Alex. iiij. Nicol. iij. vt §. in parte secunda.
d ¶ *Vero existerent.*] scilicet quòd definita per alios nobis non licuisset mutare.
e ¶ *Constitutionem.*] scilicet Exijt qui seminat.
f ¶ *Aliquid statuere.*] prout illi asserunt.
g ¶ *Nec sibi.*] scilicet Nicolao.
h ¶ *Contra statuta.*] de quibus vidisti §. in §. quod autem subsequenter.
i ¶ *Ipsum.*] scilicet Nicolaum.
k ¶ *Fecisse.*] scilicet aliqua statuendo, vel declarando contra statuta prædecessorum.
l ¶ *Noscitur euidenter.*] dicto c. Exijt. §. porro. & recitatur §. in §. adhuc licet.
m ¶ *Illi.*] scilicet Gregorius, Innocentius, & Alexander.
n ¶ *Licet.*] id est, licitum est.
o ¶ *Quod.*] scilicet res ad vsum habere.
p ¶ *Est probatum.*] §. in §. quod autem dicitur.
q ¶ *Ipse vero.*] scilicet Nicolaus.
r ¶ *Secundum ipsos.*] scilicet detractores.
s ¶ *Vsum facti.*] qui de se non est possibilis absque iure, vt in cap. Ad conditorem. & §. in §. quod autem dicitur.
t ¶ *Statuit.*] scilicet Nicolaus iij. secundum eos.
u ¶ *Dumtaxat.*] hoc verbum relatum ad præcedentia, inducit sensum, quod sua ordinatio & declaratio, non autem prædecessorum, sit à fratribus obseruanda.

quòd cõtra declarationes prædecessorum prædictorum ordinauerit [a]: sed [b] ipsum illas [c], quantum ad ea quæ sua declaratio continet [d], etiam reuocasse [e]. Ipse [f] quoque prædecessor noster in sua declaratione subiunxit [g], ad sedis Apostolicæ declarationem & ordinationem eorum, & circa ea quæ ipse declarauerat [h], pertinere, sic dicens: si quid in prædictis [i] ambiguitatis emerserit, hoc ad culmen sedis Apostolicæ deducatur [k]: vt ex auctoritate Apostolica sua [l] in hoc manifestetur intentio, cui solum concessum est in [m] his statuta condere, & condita declarare [n]: cuius tamen contrarium asserunt huiusmodi assertores [o]. Adhuc patet [p] quod [q] asserunt esse falsum: licet enim Innocentius tertius prædictus in generali concilio interdixisset [r] nouas religiones institui: tamen successores ipsius (non obstante interdicto huiusmodi) plures leguntur ordines cònfirmasse, qui [s] etiam (aliquibus exceptis) fuerunt postea per Gregorium nonum prædecessorem nostrũ dissoluti certo modo in concilio generali [t]. Si igitur post interdictũ generalis [u] concilij licuit summis Pontificibus [x] non confirmatos ordines confirmare, & [y] eorum successoribus sic confirmatos in totum dissoluere [z], non est mirum, si quod declarat circa regulas ordinum [a] solus [b] summus Pontifex vel ordinat, liceat eius successoribus declarare, seu aliàs immutare [c]. Patet autem quòd neque Honorij confirmatio, neque Gregorij, neque Alexandri, neque Nicolai prædictorum facta fuerit in concilio generali, cum per nullum ipsorum fuerit generale concilium celebratum [d], licet Innocentius iiij. celebrauit cõcilium generale, tamen in illo [e] nec auctoritate alicuius concilij facta fuit [f] ipsius declaratio supradicta [g]. Nicolaus autem iiij. nec celebrauit generale concilium, nec aliquid circa dictam regulam declarauit [h]. Gregorius autem nonus prædictus nec confirmauit, nec declarauit dictam regulam: sed in generali [i] concilio, vbi cassati fuerunt nonnulli Mendicantium ordines, dictorum fratrũ Minorum & Prædicatorum ordines non cassauit, sed asseruit approbatos [k], sic dicens [l]: ad eos, quos euidens ex eis vtilitas Ecclesiæ vniuersali proueniens perhibet approbatos, præsentem non patimur constitutionẽ extendi. [m] Præterea [n] dicant nobis vbi [o] legunt assertiones [p] huiusmodi, quòd ad [q] fidẽ vel mores pertineat Christum & Apostolos non habuisse in his quæ habuerunt, nisi simplicem vsum [r] facti? pfecto directe hoc ad fidem non pertinet, cum de hoc [s] articulus non [t] sit aliquis, nec sub [u] quo valeat cõprehendi, vt patet in [x] symbolis, in quibus, articuli fidei cõtinẽtur: nec etiam reducte: ne † quasi [y] hoc sacra scriptura contineat, quo negato tota scriptura sacra redditur dubia [z]: & per cõsequẽs [a] articuli fidei, qui habent per scripturam sacram probari, redduntur dubij & incerti: hoc [b]

a ¶ *Ordinauerit.*] scilicet quod fratres ius vtendi non habeant, sed solum simplicem vsum facti.
b ¶ *Sed ipsum.*] scilicet Nicolaum.
c ¶ *Illas.*] scilicet declarationes prædecessorum.
d ¶ *Continet.*] scilicet super abdicatione proprietatis & iure vtendi, & super simplici vsu facti.
e ¶ *Reuocasse.*] volendo suam constitutioné tantum fore per fratres obseruandam, vel reuocasse aliter scilicet per suam constitutionem non alia præcedentibus contrariam. extra de cogna. spirit. c. 1. & de consti. licet Romanus. lib. 6.
f ¶ *Ipse quoq; prædecessor.*] scilicet Nicolaus iiij.
g ¶ *Subiunxit.*] dicto c. Exijt qui. §. vlt.
h ¶ *Declarauerat.*] dicto cap. Exijt.
i ¶ *In prædictis.*] scilicet per se ordinatis.
k ¶ *Deducatur.*] simile 24. q. 1. rogamus.
l ¶ *Sua.*] scilicet sedis Apostolicæ.
m ¶ *In his.*] quæ facta Christi & Apostolorũ, & per consequens fidei concernunt.
n ¶ *Declarare.*] ad solũ ergo sedem Apostolicam spectat super fide, aliqua disponere, vel etiam declarare, vt hic, & 24. q. 1. c. quotiens. & c. hæc est fides. & dicto cap. Exijt. §. nos igitur. Cle. 5. sicut & cæteræ maiores causæ ad eam referuntur. ead. causa & q. cap. rogamus. extra de app. vt debitus. in fi.

Statuta prædecessorũ per successores mutari possunt.

o ¶ *Assertores.*] in hoc enim quod dicunt, statuta prædecessorũ per successores mutari non posse, vel in dubium reuocari, rubore confundi deberent: cum Nicolaus iiij. in cuius constitutione principaliter se fundant, contrarium asserat: vnde ex suismet codicibus conuincuntur arg. 37. dist. cap. si quid veri. potissime cũ tanta gaudeat potestate successor, quanta gauisus extitit antecessor: nec habeat imperium par in parem. extra de elect. Innotuit. & dicto cap. Exijt. §. cæterum tandum. ff. ad Trebel. l. ille à quo. §. tempestiuum.
p ¶ *Patet.*] id est, apparet.
q ¶ *Quod asserunt.*] scilicet definita per prædecessores mutari vel in dubium reuocari non posse per successorem.
r ¶ *Interdixisset.*] extra de reli. do. ne nimia.
s ¶ *Qui etiam.*] scilicet ordines per successores confirmati.
t ¶ *In concilio generali.*] extra de relig. do. c. religionum. lib. 6.
u ¶ *Generalis concilij.*] scilicet Innocentij iij.
x ¶ *Summis Pontificibus.*] successoribus Innocentij interdicentis.
y ¶ *Et eorum.*] scilicet confirmantium.
z ¶ *Dissoluere.*] vt dicto c. religionum.
a ¶ *Ordinum.*] scilicet minorum. & idem si aliorum.
b ¶ *Solus.*] quasi dicat sine concilio generali, vt probant sequentia. & arg. C. de leg. l. vlt. in fi.
c ¶ *Immutare.*] Argumentatur à minori: si enim Papa immutat statuta generalis concilij, de quibus minus videbatur quod posset. vt puta cum plena & magna maturitate disposita: multo fortius poterit immutare vel declarare statuta per solum prædecessorem sine concilio edita. extra de elect. cum in cunctis. cũ ibi not. Vel potest dici quod hic sumatur idẽ argumentũ alio modo: si enim licuit successoribus confirmatos ordines per antecessores in totũ dissoluere, quod est plus: multo fortius licet eis illorũ regulam declarare, quod est minus. ff. de reg. iur. l. non debet cui. extra eo. tit. c. cui licet. lib. 6.
d ¶ *Celebratum.*] & sic quilibet ex eis confirmationem prædictam solus fecit: & sic successori eorũ licuit super regula declarationem facere, licet per eos cõfirmata: cum etiam liceret si per eos fuisset in generali concilio confirmata, vt s.
e ¶ *In illo.*] scilicet generali concilio.
f ¶ *Facta fuit.*] subaudi. sed per eum solum.
g ¶ *Supradicta.*] de qua fit mentio s. in parte 2.
h ¶ *Declarauit.*] falso igitur sua confirmatio super hoc allegatur, vt aliàs s. dixi.
i ¶ *Generali concilio.*] Lugduni celebrato.
k ¶ *Approbatos.*] extra de excess. præla. cap. nimis iniquc. & cap. nimis praua.
l ¶ *Sic dicens.*] extra de relig. do. cap. religionum diuersitatem. §. sane. lib. 6.
m ¶ *Præterea.*] decima pars.
n ¶ *Vbi legunt.*] Si enim non legunt: quia nec legere possunt, vt sequitur, oportet eos sequi quod Ecclesia Romana custodit: ne dum peregrinis sermonibus student, caput institutionis videantur amittere. 11. dist. cap. quis nesciat.
o ¶ *Assertiones huiusmodi.*] scilicet definita per clauem scientiæ in fide & moribus per Romanos Pontifices, non posse per successores reuocari, vt s. in parte. 2.
p ¶ *Ad fidem.*] id est, fidei articulos.
q ¶ *Vel mores.*] scilicet reformandos, vel reformatos cõseruandos.

† al. nec

r ¶ *Vsum facti.*] absque omni iure vtendi, secundum eos.
s ¶ *Cum de hoc.*] scilicet simplici vsu facti.
t ¶ *Articulus non sit aliquis.*] scilicet principalis.
u ¶ *Sub quo.*] scilicet articulo.
x ¶ *In symbolis.*] symbola † dicit in plurali: quia vnũ primo fuit factũ per Apostolos, Credo in Deũ. Aliud fuit factũ in Nicæna synodo, Credo in vnũ Deum. Aliud per Athanasium, Quicunque vult. Et quare dicitur symbolum, vide quod not. 15. dist. cap. canones.
y ¶ *Quasi hoc.*] scilicet quod Christus & Apostoli in his quæ habuerunt, non habuerunt nisi simplicem vsum facti.
z ¶ *Dubia.*] per negationem, vt hic, & arg. ff. de col. bo. l. 1. §. sed cũ prosint. quibus ad liberta. proclamare non licet. l. 3. per illã enim res dubia fieri dicitur, vt dictis iuribus. & C. de acqui. pos. l. nemo. de fi. instr. l. plures. & hoc verũ de negatione tali, quæ de se põt esse probabilis: per improbabilẽ enim negationẽ, puta quæ fieret contra aduersarium fundantem intentionem suam de iure communi, non dicitur effici res dubia. sic not. Inno. extra de ver. sig. ex parte.
a ¶ *Per consequens.*] sed vnde prouenit illa consequentia? Videas quod dixi in c. cum inter nonnullos. in glo. sed vnde sequitur.
b ¶ *Hoc enim.*] scilicet quòd Christus & Apostoli in his quæ habuerunt, simplicem vsum facti habuerunt.

† Vide omnino Beatum Thomam in par. 2. q. 1. art. 8 ad 3. arg. & B. Antoninũ par. 4. tit. 8. c. 4. §. 3.

Negado facit rem dubiam.

a ¶ Contra-

enim in scriptura sacra non poterit, sed contrarium [a] reperiri. De fratribus autem Minoribus prædictis [b] constat [c], quòd de ipsorum paupertate & simplici vsu [d] facti, seu de dominio eorum, quæ [e] ipsis offeruntur, quòd summus Pontifex illud sibi & Romanæ Ecclesiæ reseruauerit [f] vel potuerit reseruare, nec quòd illud reseruatum [g] successori abijcere [h] non liceat, si hoc expedire [i] viderit, seu quòd procuratores constitutos auctoritate summi Pontificis [k] pro negotijs ordinis prædicti successor reuocare nõ valeat, in [l] prædictis symbolis, Euangelio [m], neq; actibus Apostolorum & Epistolis mentio aliqua non [n] habetur. Vnde nõ possunt ex prædictis [o] cõcludere nisi falso, quin contra ordinata per summos Pontifices circa talia [p] valeat successor aliud ordinare [q]; quod [r] Nicolaus præfatus expresse in sua declaratione inseruit [s], vt superius plenius continetur [t]. ¶ Nos itaque [u] ne fabricatores mendaciorum [x] huiusmodi ac etiam assertores [y], de tam pestifera [z], erronea [a] & damnata [b] doctrina, confutatione [c] ac confusione vtique omni digna, gloriari [d] valeant, & alios trahere in errorem [e] cum ausu arreptando ac petulantia [f] improba ausi [g] defendere publice fuerint damnatam per cõstitutionem prædictam [h] hæresim, ac etiam probare, videlicet [i] quòd Christus & eius Apostoli in ijs quæ habuisse leguntur, tantum habuerint absque iure aliquo simplicem vsum facti, ex quo (si verum esset) sequeretur [k] vsum Christi fuisse non iustum, quod profecto blasphemiã continet, & catholicæ fidei inimicum [l] s cũ hoc de pertinaci [m] animositate ac erronea [n] non sit dubium processisse, omnes & singulos, qui verbo ac scripto per se vel alium seu alios talia [o] publice præsumpserunt, ipsos quoque qui eos docuerunt [p] in talibus, & vt præmissa facerent in damnatam [q] incidisse hæresim, ac vt hæreticos [r] euitandos [s] fore de fratrum [t] nostrorum consilio declaramus [u]. Si quis autem damnatas per constitutionem, Cum inter, prædictam, hæreses [x] vel ipsarum alteram deinceps [y] scienter [z] verbo [a] vel scripto defendere, vel approbare presumpserit, de fratrum eorundem consilio decernimus, vt tamquã hæreticus ab

a ¶ *Contrarium reperiri.*] sed vbi? Vide quod dixi in cap. cum inter nonnullos. in glos. scripturæ sacræ.
b ¶ *Prædictis.*] supra in hac decret.
c ¶ *Constat.*] hic sume litteram, quæ est j. & construe, mentio aliqua non habetur in prædictis symbolis, Euangelio, actibus Apostolorum, & Epistolis de ipsorum paupertate, &c.
d ¶ *Vsu facti.*] quem solum absque omni iure vtendi prædicti asserunt se habere.
e ¶ *Quæ ipsis offeruntur.*] per talem oblationem acquireretur ipsis fratribus dominium eorũ quæ offeruntur, si ipsi proprietatis forent capaces: vt dixi in c. cum inter nonnullos. in glo. scripturæ sacræ.
f ¶ *Reseruauerit.*] dicto exp. Exiji. §. ad hæc cum fratres.
g ¶ *Reseruatum.*] scilicet Romanæ Ecclesiæ ex dispositione dicti c. per ministerium ipsorum fratrum, sicut per ministerium filij patri acquiritur, per seruum domino, per monachum monasterio, vt dicto §. ad hæc.

Monachus monasterio acquirit.

h ¶ *Abijcere.*] id est, abdicare seu repellere.
i ¶ *Expedire viderit.*] ex causa. & quæ illa esse possit, colligitur ex decre. Ad conditorem. §. quamquam. & §. rursus nedum.
k ¶ *Summo Pontificis.*] vt contingit de Martino Papa iiij. dicto §. rursus.
l ¶ *In prædictis symbolis.*] Credo in Deum. Credo in vnum Deum. & Quicunque vult. vt s. proxi. dixi.
m ¶ *Euangelio.*] scilicet aliquo.
n ¶ *Non habetur.*] relinquitur ergo dispositioni iuris. arg. in lib. feu. de feud. cogni. c. 1. in fi. ff. quibus ex cau. ma. l. necnon. §. quòd eis. ius autem est vt successor statuta per prædecessorem, maxime ex causa, valeat reuocare, vt s. circa princ. decret. in glos. sed qua fronte, potissime cum prædecessori non licuerit in talibus successoribus legem aliquam imponere pari post eum vel potius eadem potestate functuris. extra de elect. innotuit. & dicto cap. Exiji. §. cæterum. cum & scriptum sit sententiam Romanæ sedis posse in melius commutari. 35. q. 9. c. sententiam. & capitu. graue. extra de re iudic. cum olim in corpore authen. de non. §. 1. coll. 4.

Sententia Papæ in melius mutari potest.

o ¶ *Ex prædictis.*] quæ colliguntur ex §. ad impugnandas.
p ¶ *Circa talia.*] scilicet regulam fratrum Minorum cõcernentia.
q ¶ *Aliud ordinare.*] cum etiam posset totum Minorum ordinem tollere: vt dixi in c. quorundam. in glo. proprie.
r ¶ *Quod.*] scilicet vt successor contra statuta possit ordinare.
s ¶ *Inseruit.*] dicto c. Exiji. §. vltimo.
t ¶ *Continetur.*] s. in §. ex præmissis. ver. ipse quoque.
u ¶ *Nos itaque.*] Vndecima pars.
x ¶ *Mendaciorum.*] huiusmodi quæ recitantur s. in parte 2.
y ¶ *Assertores.*] & per consequens suæ animæ occisores, testante sacra scriptura, homo qui mentitur, occidit animam.
z ¶ *Pestifera.*] id est pestem inducenti.
a ¶ *Erronea.*] & sic per consequens vitanda. 11. dist. c. nolite errare. C. de castren. pecu. militum. l. errat. lib. 12.
b ¶ *Damnata doctrina.*] vt puta quem in errorem potestatis clauis impellens, & sic per consequens abominanda. arg. C. de hæret. l. damnato. extra de sum. tri. damnamus.
c ¶ *Confutatione.*] id est refutatione seu abominatione.
d ¶ *Gloriari valeant.*] in hoc enim est detestabile: iuxta verbum psalmographi, Quid gloriaris in malitia, &c. & iuxta verbũ prophetæ Hieremiæ, Non glorietur diues, &c. Hiere. 2. c. nam & hoc graue crimen maxime in personis ecclesiasticis reputatur. extra de excess. præla. quàm sit graue. cum per hoc suum delictum publicent, & per hoc grauius peccent. ff. vi bo. rapt. l. 2. §. si in te deposita. & alias s. dixi in glos. ex hoc magis.

Gloriari in peccato est detestabile.

e ¶ *In errorem.*] istud multum vitandum est. 28. q. 1. exp. sæpe malorum. & de hoc dixi in c. dierum. circa principium.
f ¶ *Petulantia.*] id est temeritate vel pertinacia. simile verbum. ff. de re mil. l. omne delictum. §. qui manus. C. si quis imperatori maledixerit. l. vni.
g ¶ *Ausi defendere.*] per hoc deteriores cæteris forent censendi. 24. q. vlt. qui aliorum. 11. q. 3. qui consentit. not. extra de offi. deleg. c. 1.
h ¶ *Prædictam.*] scilicet cum inter nonnullos.
i ¶ *Videlicet.*] specificat hæresim damnatam.
k ¶ *Sequeretur.*] vnde autem proueniat hæc cõsequentia, vide quod not. in cap. cum inter nonnullos. in glos. sed vnde.
l ¶ *Inimicum.*] hic dicas vt dixi in dicto c. cum inter. super verbo simili, inimicum.
m ¶ *Pertinaci.*] potes super hoc videre quæ not. dicto c. cum inter. in verbo, pertinaciter.
n ¶ *Erronea.*] scilicet in fide.
o ¶ *Talia publice præsumpserunt.*] supple asserere, si non habes in textu.
p ¶ *Docuerunt.*] docentes ergo & facientes poena eadem puniuntur. culpa enim similis est prohibita discere & docere. C. de mathema. l. culpa.
q ¶ *In damnatam.*] scilicet per dictam decretalem, cum inter.
r ¶ *Vt hæreticos.*] vt, pro tamquam expone.
s ¶ *Euitandos.*] igitur vitandi sunt hæretici: vt nec in domo vel terra foueantur, nec negotiatio cum eis exerceatur. extra de hæret. c. sicut. & eis dicendum est, non nouimus vos. 93. dist. diaconi.
t ¶ *De fratrum.*] super ista clausula dic vt dixi in c. Execrabilis. §. nos. in gl. collige hic, & sequenti.
u ¶ *Declaramus.*] non inducitur ergo hic iuris noui editio, sed antiqui declaratio, & super hoc vide quod dixi in cap. cum inter. in verbo, declaramus. & in gl. vlt. eiusdem capituli.
x ¶ *Hæreses.*] scilicet Christum, eiusque Apostolos non habuisse aliqua in speciali vel in communi. & quòd in ijs, quæ habuisse leguntur, ius non habuerunt.
y ¶ *Deinceps.*] videas hoc quod dixi in c. cum inter. not. in verbo simili, deinceps. vnde per hoc verbum videretur q ante hanc decr. præmissa defendere vel approbare non esset hæreticum: dicas tamen contrarium ex quo fuit publicata decr. cum inter. cum extunc alia tamquam hæretica ibidem sint damnata, vt ibi dixi. & hoc verbum, deinceps, habet effectum suum quo ad visitationem de talibus tamquam de vere hæreticis faciendam.
z ¶ *Scienter.*] id est certa scientia vel proposito: secus autem ex causa disputationis ad maiorẽ veritatis indaginem. arg. c. quia nonnunquã. §. nos. vel secus si nõ ex certa scientia, sed forte mente alienata talia fierent: tunc enim nõ imputaretur facienti, cũ satis ipsa mentis alienatione puniat. arg. ff. de of. præsi. l. diuus. ad leg. Cor. de sica. l. in factum. cum multis similibus. vel secus si talia defenderentur vel approbarentur ignoranter forte per talem qui aliqua in scriptis redacta ignoraret esse talia. arg. ff. de lega. 2. l. Titia. §. Lucia. C. plus valere quod agitur. l. vlt. de donat. l. nec ignorans.
a ¶ *Verbo vel scripto.*] Aequiparantur ergo ista duo, verbo aliquid proferri vel scripto: vt alias 63. dist. c. 2. extra de elect. vbi maius. §. nulli. lib. 6. Vnde facit argumẽtũ, q sicut est excõicatus particeps sciens excõmunicato cum eo loquendo: sic sibi litterã mittendo. ita sentit Gas. arg. extra de sen. excõ. c. cõstitutionem. lib. 6.

Excommunicatus est scribens ad excommunicatum.

a ¶ *Insano.*] idest, non sano, sed potius vesano.
b ¶ *Nisi sunt.*] idest conati sunt.
c ¶ *Inhibemus.*] vt aliàs sæpe dixi post talem inhibitionem contrafaciens peccaret mortaliter. 4. dist. denique. & pœna dignum se redderet, extra de constitu. c. cognoscentes. cum similibus.
d ¶ *Per ipsam.*] scilicet constitutionem, Ad cōditorem.
e. ¶ *Scienter approbet.*] hic repete quæ supra dixi proxime in glo. 1. ex certa scientia.
f ¶ *Aliquid.*] ex hoc videtur, q̄ in vno defendens vel approbans cōtradictā constitutionē, pœnam contumacis & rebellis pati debeat.

omnibus euidenter habeatur. Adhuc quòd constitutionē nostram: Ad conditorem canonum, supradictam insano [a] ausu impugnare nisi [b] sunt (sicut fertur) districtius de eorundem fratrum consilio inhibemus [c], ne quisquam contra diffinita, ordinata seu facta per [d] ipsam verbo vel scripto scienter [e] approbet aliquid [f], vel defendat. Si quis vero contra præsumpserit, tamquam contumax [g] & rebellis [h] Romanæ Ecclesiæ ab omnibus habeatur. Nulli [i] ergo, &c. Data Auinioñ. quarto idus Nouembris, Pontificatus nostri, anno nono.

h ¶ *Rebellis.*] ex tali rebellione inobtemperans nō credens Papā sic cōstituere potuisse, vt statuit, hæreticus iudicaretur. 19. dist. nulli fas. & ibi not. & per Gar. extra de elect. c. generali. lib. 6. Sanctiones enim sedis Apostolicæ accipiēdæ sunt tāquā ipsius diuina voce Petri firmatæ. 19. dist. c. sit omnis. licet in corpore canonū non sint redactæ. ead. dist. si Romanorū. nā & potestates sæculi suas cōstitutiones ecclesiasticis debēt subijcere, nō præferre. 10. dist. c. certū. 96. dist. c. si Imperator. cū lex Christi sacerdotali quoscūq; subiecerit potestati. 10. dist. c. suscipitis. quare cū per rebellionē mensura cælestis dispensationis excedit ur, iri dicitur in contumeliā disponētis. dicto c. certū est. in fi.

Cōtumax qualiter puniri debet.

g ¶ *Contumax.*] in cōtemnendo statuta Ecclesiæ, vtpote, vel inobedientiæ notā & transgressionis incurrens infamē se reddit. extra de elect. dudū 2. circa prin. de maior. & obed. illud. 6. q. 1. infames. & peccatū mortale cōmittit, cum ex hoc possit excōicari. extra de maio. & obed. si quis. 11. q. 3. si aūt nobis. & c. seq. & deponi etiā meretur ex transgressione statuti præceptum vel prohibitionem continentis. 4. dist. denique. & arg. ff. de re milit. l. 3. §. in bello.

i ¶ *Nulli ergo.*] sub hac clausula, dic vt plene dixi in c. Execrabilis.
¶ *ZenZelinus se submittit Ecclesiæ Romanæ.*
¶ In notatis per me super materia huius constitutionis, & aliarū sibi similium, & in omnibus alijs vbicunque per me dictis vel scriptis submitto me correctioni sanctæ Romanæ Ecclesiæ, si qualitercunque me errasse contigerit in eisdem.

Finis Extrauagantium Ioannis xxij. vnà cum eleganti apparatu domini Zenzelini de Cassanis, vtriusque iuris professoris.

APOSTILLAE AD EXTRAVAGANTES IOANNIS XXII.

Diuini ac humani iurisconsulti & sacri Palatij causarum Auditoris Domini Ioannis Francisci de Pauinis apostillæ ad suprascriptas Extrauagantes, quas idem dominus cum glossis Gulielmi de monte Lauduno in suo tractatu, quem De visitatione intitulauit, inseruit: hic vero eius industria cum glossis Zenzelini fuere descriptæ.

Prima.

D enm.] Electi sede vacante, vbicunque moram traxerint, sibi non præiudicant.

Secunda.

¶ *Suscepit.*] Diuisio fructuum inter habentes annalia, & beneficiatos. hanc allegat Ioan. And. in Mercu. nemo potest. ad fin. de reg. iur. lib. 6. eandem allegat glos. in cle. cum ei quem. in ver. nota erit. de conces. præben. adde consilium Calderi. in tit. de sen. excom. quod incipit. collector Papalis. Item consilium eiusdem 11. in tit. de priuileg. quod incipit. habet ordo sanctæ Claræ. adde decisionem in antiquis, quæ incipit. Vrbanus. hanc etiam decretalem allegat glo. in cle. 2. de deci. & decisio Rotæ, in antiquis. 87. quæ incipit, item nota, q̄ vbi alicui sit gratia, &c. & glo. in cap. præsenti. de off. ordi. lib. 6. in fi. super ver. superesse. & ibi Ioan. And. in nouella. & idem in addi. ad Specu. in tit. de locato. §. nunc tractemus. & per hanc decret. Rota & curia Romana hodie interpretatur, & tenet, q̄ gratia expectatiua ad summam 80. ducat. extendat se ad beneficium veri valoris centum ducatorum. vbi beneficium non est taxatum. & in gratia dicitur, secundum taxationem decimæ: aliàs attenditur vetus valor: iuxta ea quæ habentur per Ioan. And. in addi. Spec. in rubrica, de conces. præben. 8. col. & per Petrum de Ancha. in cle. 1. de conces. præb. in penult. charta. & Oldra. in consilio 232. & decisio in antiquis, quę incipit, item nota q̄ vbi alicui sit gratia. Et vendicat locum ista decretalis in præstimonijs & præstimonialibus portionibus: quia sunt beneficia ecclesiastica & perpetua. vt concludit Oldr. in consilio 93. quod incipit, in ecclesia Calaguritana. & ibi pulchre declarat istam constitutionem. & de his præstimonijs facit mentionem tex. in cap. si. de conces. præb. lib. 6. confert ad materiam huius textus consil. Petri de Ancha. 319. quod incipit, circa istam perceptionem. & consilium 108. quod incipit, contra fratres. Item consilium Lodo. 498. An autem per istam constitutionem reuocetur statutum ecclesiæ disponens, q̄ nouus canonicus nihil percipiet vsque ad quadriennium: vide Oldra. in consil. 171. quod incipit, supposita consuetudine iurata. & an legatus possit mutare taxam procurationis factæ cum clerico prouinciæ, & sic obseruare. Calderi. q̄ sic in consilio 6. in tit. de offi. leg. & videnda est decisio in antiquis. 66. quæ incipit, item nota, q̄ vbi beneficium est semel taxatum. aliàs est sub tit. de præb. cum seq.

In textu ibi, *Scnuerint.* scire autem dicuntur ex quo ipsorum vacatio in loco vel ecclesia publice nota erat. arg. in cle. cum ei quem. in fi. de conces. præb. & ibi, *Subhastatione,* id est, præconizatione, quæ fit publice in loco publico. de qua not. Spec. in tit. de emp. & vendi. §. nunc dicendum. ver. his quoque. & not. in l. licitatio. ff. de publi. & in l. 1. C. d̄ fide. instr. & iure hastæ fisca. lib. 10.

In §. *Si vero.* ibi, *Absoluatur.* quia iste textus dat formam absoluendi. vt scilicet prius præcedat satisfactio: si non seruetur forma tradita, non valebit absolutio per not. in cap. prouida. de elect. lib. 6. Nam non tribuit hic ordinario simpliciter potestatem absoluendi, sed sub certo modo & forma. Clausula sequens, quę tollit iura disponentia in contrarium præmiss. per quod non obstat. cap. venerabilibus.

nerabilibus. in contrarium allegatum, vt dicit hic Zenzelinus, hæc clausula ad omnia supradicta extenditur. Ioan. Fran.

Tertia.

¶ *Ecclesia Romana.*] Contra officiales dominium assumentes in patrimonio Ecclesiæ Romanæ.

Quarta.

¶ *Execrabilis.*] Hæc constitutio practicabilis est: & addit ad decre. de multa. de præben. in antiquis.

Quinta.

¶ *Sedes Apostolica.*] Diuisio diœcesum potestatem non tollit executoribus & iudicibus. Hanc constitutionem allegat decisio in antiquis. Ioa. de Imol. sub tit. de priuileg. quæ incipit, Supposito, &c. reperitur etiam in alijs decisionibus antiquis sub titu. de sepul. & vide Calde. consil. 8. sub tit. de priuileg. quod incipit. Concilium est priuilegium. adde decisionem in antiquis, quæ incipit, Supposito de Antonianis. Et ad materiã huius decreta. vide not. per Archid. 13. q. 1. in prin. vide in c. significauit. & c. Rodulphus. de rescript. & debet in ordine scripturæ præcedere constitutionem, Execrabilis. vt patet ex earum datis. Ad præsentis extrauagantis declarationem idem Pontifex fecit vnam aliam extrauagantem declaratoriam, quam reperies hic glossatã per Zenzelinum, quæ incipit. Ad Apostolatus nostri. per quam declarat suę intentionis non fuisse, quod per diuisionem episcopatuũ & ecclesiarũ, à quibus diuisiones erãt factæ capitulis, archidiaconis, vel alijs personis vellet aliquatenus derogare, nisi quatenus in diuisionem huiusmodi litteris Apostolicis contineretur expresse: vnde vniuersis prælatis, & alijs quibuscunque personis ecclesiasticis & ecclesiarum decisarum, & in cathedrales erectarum, mandauit ne capitula, archidiaconatus, & alios personatus, vel dignitates, officia seu beneficia in prædictis primarijs ecclesijs obtinentes quominus visitationes exerceant, procurationes recipiant, ac alia bona & iura archidiaconalia obtineant in prædictis decisis diœcesibus, sicut ante diuisionẽ huiusmodi obtinebant, nisi quantũ in diuisione huiusmodi litteris Apostolicis caueatur expresse, impediant quoquomodo: quousque per sedem Apostolicam aliud fuerit ordinatum: aliàs comminatur contrafacientibus animaduersionem condignam, &c. Et hæc sumpta est ex textu in authent. de admi. offic. in sacris appel. circa fin. 2. coll. & in §. illud tamen sancimus. coll. 3. pro diuersis administrationibus ab antiquo seruatis administrabunt officiales primæui sicut prius. Adde ad materiam quòd si episcopus Tholosanus deputatur conseruator alicuius, postea erecta ecclesia Tholosana in metropolitanã poterit exercere iurisdictionẽ conseruatoriæ. secundum Oldr. in consilio 112. quod incipit, bonæ memorię. Et si erigatur prioratus in ecclesiam cathedralem, an tollantur priuilegia, quæ ante erectionem habebat prioratus: vide eundẽ Oldr. in consilio 114. quod incipit, domino episcopo. Adde eundem in consilio quod incipit, si milite bonæ memoriæ. Adde decisionem in antiquis 193. quæ incipit, superposito quòd ex priuilegio Antonianorum. in quo allegatur ista constitutio in gloss. in verbo, ordinationem. ibi, *Dic contra.* immo consilium tenet Ioan. de Lignano, & Ioan. Fran. & Ioan. de Imola, & alij plures in c. cum in illis, hic allegato: vbi vide Domi. licet aliàs Calixtus in publico consistorio declarauit glossam istam. nos autem transimus cum opinione contraria tanquam communi, Ioan. Fran.

Sexta.

¶ *Ad Apostolatus.*] In beneficijs diuisis habet quis ea iura, quæ habebat in integris.

Septima.

¶ *Si fratrum.*] Imperio vacante nullus nomen vicarij imperatoris retineat, assumat vel resumat.

Octaua.

¶ *Antiquæ.*] Notabilis valde est ista, inhibens ne coniugati assumant ordines sacros, quorum susceptione non possunt matrimonium etiam nondum consummatum dissoluere. Hanc allegat Ioã. And. in c. 1. de voto. lib. 6. in glo. super verbo, sacri ordinis.

Nona.

¶ *Sancta Romana atque vniuersalis.*] Contra Fratricellos. Adde extrauagantẽ eiusdem, quæ incipit, Gloriosam Ecclesiam. in qua singulariter confundit omnes errores istorum Fratricellorum.

Decima.

¶ *Copiosus.*] Contra portantes infidelibus arma vetita, & alijs prohibita.

Vndecima.

¶ *Quia in futurorum.*] Hæc extrauagans loquitur de duellis, & torneamentis: hanc allegat Henricus Boic. in cap. canonum statuta. ad fin. propter glos. Zenze. super ver. torneamenta. Adde Ioan. Andr. in addi. Spec. in tit. de rescrip. puta. §. item ratione. ver. item quod obtentum est ab Imperatore nondum coronato. & in cap. 5. de cleri. peregrinis.

Duodecima.

¶ *Prodiens quasi ex adipe.*] Contra cudentes falsam monetam. Adde extrauagantem eiusdem, quæ incipit, spondent quas non habent contra alchimistas. & consi. Oldrad. quod incipit, & consilium Bal. in vsibus feu. in tit. quæ sint regaliæ. Adde deci. in antiquis, quæ incipit, casus talis est.

Decimatertia.

¶ *Ad nostri Apostolatus.*] Circa bannitos Campaniæ & Maritimæ.

Decimaquarta.

¶ *Dierum crescente.*] Contra homines Marchiæ, qui suos rectores & officiales occidebant. hanc allegat Henricus Boic. in c. canonum statuta. de consti. propter glo. Zenzelini. in ver. mundanis.

Decimaquinta.

¶ *Cum ad sacrosancta*] Super taxis hanc extrauagantem allegat Io. And. in c. statutum. §. notarium. de rescrip. lib. 6. in nouella. & in addi. Spec. in fi. procemij ad intellectum algorismi. Adde extrauagantem Martini, quæ incipit, In Apostolicæ dignitatis specula. in qua ponuntur omnes taxæ officialium curiæ Romanæ. Similiter vide extrauagantem Benedicti xij. quæ incipit, ratio iuris exigit. §. cæterum. in qua taxam facit eorum, quæ possunt recipere notarij Rotæ, & cardinalium, & auditorum cameræ, & Merastalli † Romanæ curiæ, & aliorum quorumcumque audientium causas in Romana curia auctoritate Apostolica. Adde extrauagantem Benedicti xij. quæ incipit, decens & necessarium. in 6. in salarijs. Datam Auinioni vj. Calend. Nouembris, pontificatus sui, anno vj. in qua taxauit salaria aduocatorum, & procuratorum Romanæ curiæ, quæ omnia confirmauit Gregorius ia. in sua extrauaganti, quæ incipit, In Apostolicæ. quamuis à felicis. & Martinus v. in dicta extrauaganti, quæ incipit, in Apostolicæ, & in alia, quæ incipit, Romani Pontificis prouidentia.

† Merastalli, aliàs marescalli.

Decimasexta.

¶ *Quorundam.*] An fratres Minores indumenta vilia, curta & stricta pro arbitrio ferre possint.

Decimaseptima.

¶ *Quia nonnunquam.*] Sospenditur excõmunicatio, quam incurrebant glossantes decretalem, Exijt qui seminat. de verb. sig. lib. 6.

Decimaoctaua.

¶ *Ad conditorem.*] Refutat Papa dominium rerum fratribus Minoribus obuenientium.

Decimanona.

¶ *Cum inter nonnullos.*] Contra errorem Bohemorum, qui dicebant Christum & eius discipulos nihil habuisse proprium, &c.

Vigesima.

¶ *Quia quorundam mentes.*] Contra detractores extrauagantium, Ad conditorem. &, Cum inter nonnullos. hanc constitutionem allegat Ioa. And. in cap. 1. de summa tri. super ver. claue. ad declarationem potestatis clauium, & Bal. in authent. ingressi. C. de sacrosan. eccl. in 6. colla. & idem Ioa. And. in c. cum satis. de offic. archid. ad declarandum quid importet cura animarum.

Finis Apostillarum Domini Francisci de Pauinis, in quibus breuiusculo sermone effectum cuiuslibet Extrauagantis habes secundum ordinem quo situatæ sunt, aliaque multa notatu dignissima, quæ se cunctis luculenter offerunt.

Hieronymi Clarij Brixiani iuris vtriusque doctoris Protonotarij, & Comitis Apostolici in Extrauagantes Decretales breue præludium.

CVM omnes Magistratus, præsertim Ecclesiastici decidendas causas & cæteri Iurisperiti, quibus interpretandi consulendiq; tribuitur facultas, responsa sua, iuxta cōstitutiones Romanorum Pontificū, non solum quæ in corpore iuris clausæ repetiuntur, verū etiam secundum Extrauagantium dispositionem sint prolaturi, si modo ipsis Extrauagantibus adsint requisita, quæ epistola Innocentij tertij ad Helien. episcopum deposcit: ipsarum lectionem non negligendam censeo: Quippe sententia lata contra Extrauagantem publicatam & indubitatam est ipso iure nulla: ante publicationem vero secus, vt not. in prooemio Clementinarum in verbo, decætero. & in Clementi. nolentes. de hæreticis. Sed si est publicata & indubitata, est ipso iure nulla, tamquam lata contra legem scriptam. not Bal. in l. 2. C. quando prouocare non est necesse. & Butriga in cap. 1. & cap. cum inter. de re iudic. & probatur in l. 1. §. item cum contra sacras. ff. quæ sen. sine appel. rescind. Exemplum in Extrauaganti, Execrabilis, secundum Abbatem in cap. Pastoralis. de fide instrument. Item de Extrauaganti, Ad regimen. quā allegat decisio in nouis 349. incipit, Item si mandatur. Secus autem si de ea dubitatur, per cap. pastoralis. de fide instrumen. & l. cum prolatis. ff. de re iudica. secundum vnam lecturam. Ideo super ea Papa est consulendus: & si reperitur in archiuo publico, dicitur indubitata. per autbent. ad hæc. C. de fide instrumen. & l. Celsus. ff. de probationib. secundum vnam lecturam. Facit cap. Ad audientiā. de præscription. & idem præsumitur quando reperitur inter Extrauagantes. 20. q. 1. cap. quoniam progenitorum. maxime si reperitur glossara per doctorem famosum, sicut Zenzelinum, Laurentium, Ioannem Monachum, Gulielmum de monte Lauduno, & alios: per not. in dicto cap. pastoralis. probatur l. 1. in fi. C. de nouo Codi. componendo. & quod not. in l. 3. C. de legibus. vel si fuit diu obseruata, vt not. Bartol. in l. fina. super Extrauagan. qui sint rebelles. de quibus plenius per Barto. in l. cum prolatis. præallega. & Butriga. Abbat. & modernos in dicto cap. pastoralis. vbi secundum Boat. potest de ea dubitari ad instar eius quod notatur in cap. nemo. de electio. in 6. de quibus etiam per Ludoui. in consilio 250. quod incipit, In Christi nomine, In proposito casu. Vbi etiam subdit, quòd si fuisset temporalis, per declarationem successoris efficitur perpetua: quia declaratio Papæ etiam ad petitionem singularis personæ facta ad legem vel ad ordinationem aliquam præcedentem, legem generalem constituit ad omnes per l. fina. C. de legibus. & notatur in cap. in causis. de re iudica. Item non est necesse, quòd constet de datis, secundum Barto. in dicta data, qui sint rebelles. Præmissa intelligo de extrauagatibus emanatis post compilationem libri Sexti, secundum Ioan. Andr. in prooemio libri Sexti, ad finem. & cap. fina. de hęreticis, eodem libro. Et si contradicant iuri scripto, dic vt plene per Ioa. And. Ioan. de Lignano, & Dominicū in c. 1. in prin. de constitutionib. libro sexto. & per Archidiaconum post Hug. 19. distinct. cap. si Romanorū. & & in summa. Adde Bal. in lege, leges sacratissimę. C. de legibus, & notatur in cap. si in laicis. 30. distinctio. Nec est de substantia, vt redigatur in scriptis, de quo plene per Ioannem And. in regula, nemo potest. de regulis iuris, in Mercurialibus, libro 6. & in decisionibus Roma. 238. per glossam in l. 1. C. de legibus. probatur in cap. 1. de renuntiationibus, libro sexto. per Abbatem in cap. 1. de postula. prælator. qui dicit, quòd de hoc videtur cōmunis opinio. Debent autē Extrauagantes, quando de eis dubitatur, per allegantē in forma authentica produci sub plumbo, si extra curiam sunt producendæ, vel sub signeto Vicecancellarij, si in curia sunt producendę. Et hoc de illis quæ sunt descriptę in libro Cancellariæ. Illę autem quæ sunt descriptæ in Camera Apostolica, sumentur cum signeto Camerarij in curia, vel sub plumbo extra curiam. Et ita seruatur in curia Romana. De his autem plenius tractat supremus Doctor Dominus Franciscus de Pauinis in principio Extrauag. Ioan. xxij.

Sententia contra extrauagantem lata, non valeat.

Extrauagans quando dicitur indubitata.

Scriptura non est de substantia Extrauagantium.

Extrauagantes qualiter sunt producendæ.

Extrauagantes Decretales, quæ à diuersis Romanis Pontificibus post Sextum, emanauerunt: Quarum aliquæ Glossis Ioannis Monachi Picardi Cardinalis, aliquæ Commentarijs Gulielmi de Monte Lauduno, & Ioannis Francisci de Pauinis illustrantur.

LIBER PRIMVS.

De consuetudine.

Ioannes xxij.

Consuetudo impediens ne legati sedis Apostolicæ recipiantur, non valet: & illa non obstante legati ipsi sunt ab omnibus recipiendi, & eos impedientes ipso facto excommunicationem incurrunt, & eorum terræ ecclesiastico subijciuntur interdicto.

CAP. VNICVM.

Super gentes & regna Romanus Pontifex à Domino constitutus, cum personaliter singulas regiones circuire non possit, nec circa gregē sibi creditum curam pastoralis sollicitudinis exercere: necesse habet interdum ex debito impositæ seruitutis, suos ad diuersas mundi partes (prout necessitates emerserint) destinare legatos, qui vices ipsius supplendo errata corrigant, aspera in plana conuertant, & commissis sibi populis salutis incrementa ministrent. Verumtamen aliqui huiusmodi officium & potestatem ipsius Romani Pontificis, quam non ab homine, sed à Deo recepit, sub suo arbitrio redigere molientes, legatos ipsos nisi ab eis petiti fuerint, vel de beneplacito eorū transmissi, sibi terras subiectas (dicentes hoc eis de consuetudine competere) ingredi non permittunt. Nos huiusmodi consuetudinem non tam irrationabilem, quàm nonnunquam animarum saluti contrariam, detrahentemque Apostolicæ potestati, auctoritate Apostolica penitus reprobantes, legatos ipsos ab omnibus, cuiuscunque præeminentiæ, conditionis aut status fuerint, debere admitti decreuimus: nec eos prætextu cuiusuis consuetudinis impediri posse à quoquam Christiano nomine gloriante, quominus regna, prouincias & terras quaslibet, ad quæ ipsos destinari contigerit, ingrediantur libere, ac commissæ sibi legationis officium exerceant in eisdem. Qui vero decætero super prædictis dictos legatos, aut etiam nuntios, quos ad quascunque partes pro causis quibuslibet sedes ipsa transmiserit, præsumpserint impedire, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Regna, terræ, & loca quælibet subiecta eisdem, tamdiu sint eo ipso ecclesiastico supposita interdicto, quamdiu in huiusmodi contumacia duxerint persistendum. Non obstantibus quibuslibet indulgentijs aut priuilegijs, Imperatoribus ac Regibus, seu quibuscunque alijs sub quibuscunque modis, tenoribus & formis à sede ipsa concessis, quæ contra præmissa nulli volumus suffragari.

Legati sedis Apostolicæ quid facere debeant.

Consuetudo animarum saluti contraria est reprobanda.

De postulatione prælatorum.

Ioannes xxij.

Minores xxvij. annis seculares & Mendicantes religiosi ad certas ecclesias prohibentur postulari: & puniuntur tam postulantes quàm postulati.

CAP. VNICVM.

Dispendijs & periculis varijs, quæ ex subscriptis postulationibus possēt ecclesijs euenire, & vacationū diuturnitatibus, quæ cōsueuerunt nonnumquā ex postulationibus irrationabilibus prouenire, ac dispendijs, quæ inde frequenter ecclesiæ incurrunt, ad futuram rei memoriam obsistere cupientes: Illum qui vicesimumseptimū non attigerit annum, ad cathedralem [a], necnon professorem cuiusuis Mendicantiū ordinis ad inferiores cathedralibus ecclesias, ad monasteria extra suos ordines postulari edicto perpetuo prohibemus. Quód si secus postulatū fuerit & attentatū, irritū ac nullius penitus sit momenti. Et qui scienter processerint ad eandem, ea vice postulandi ac eligendi potestate priuatos, ac beneficijs, quæ in ipsa obtinebunt ecclesia, ad quā postulationē huiusmodi fecerint, per trienniū nouerint se suspensos. Postulatos [b] vero, qui postulationis de se factæ negotiū fuerint per se, vel per aliū in Romana curia prosecuti, illud ibi proponi in publico vel priuato consistorio facientes, etiā se dūtaxat dispositioni sedis Apostolicæ cōmittendo, si se annū xxvij. nō attigisse sciuerint, vt præfertur vsq; ad xxxv. annū. Cęteros vero sęculares & religiosos extra suorū administrationes ordinū perpetuo ineligibiles ac impostulabiles esse decernimus: ac prorsus inhabiles ad quascūq; dignitates ecclesiasticas & bñficia quęlibet obtinēda.

a Cathedralem.] aliqui habent sic, Ad cathedralem, aut, quamuis secularem non cathedralē ecclesiā. quod an bonum sit, relinquo peritiæ legentium.

b Postulatos vero.] hæc clausula breuior est in aliquibus libris, in quibus sic habetur: Postulatos vero qui postulationē huiusmodi de se factā psecuti fuerīt, etiam se, & cætera.

Niunctæ.] Hęc decreta. habet tex dicta. Pri

De electione.

Bonifacius octauus.

Multis probat argumentis promotos in curia non debere ad propria redire sine litteris suæ promotionis. Qui si secus fecerint; pro prælatis non sunt habendi, pœnasque incurrunt hic expressas. Et de ista Extrauaganti facit mentionem Panormitanus in cap. qualiter. de elect. dicens, quòd nullus antequam habeat litteras Apostolicas super sua promotione, debet administrare, nec debet recipi ab ecclesia tamquā prælatus: aliàs recipientes & receptus incurrent pœnam, de qua hic.

CAP. I.

INiunctæ nobis debitum seruitutis ex-

poscit, vt qui ad reformandos in clero mores & actus (prout nobis ex alto permittitur) solertius intendimus: ibi præcipue reformationis accommodæ remedium apponamus, vbi maius respicimus periculũ imminere[a]. ¶ Sane quàm periculosum existat quòd aliquis in officio, dignitate vel gradu fore se asserat, & pro tali etiam habeatur, nisi prius ipse quod asserit legitimis ostenderit documentis: tã ex ciuilibus, quàm ex canonicis institutis colligitur euidenter. Asserenti namque cum mandatis principis se venisse, credendum non est, nisi hoc scriptis probauerit[b]. Nec similiter creditur se asserenti legatum. Numquam enim Apostolicæ sedis motis fuit absque signatis apicibus vndecunque legationẽ suscipere[c]. Sed nec dicenti se delegatum sedis eiusdem creditur vel intenditur, nisi de mandato Apostolico fide doceat[d] oculata. Similiter clerici ad alienam diœcesim sine suorum ordinatiorum litteris venientes, nec in suis recipiantur ordinibus, nec ad superiores ascendant[e], Clerici quoq; & monachi, qui de suis ciuitatibus ad alienam vrbem proficiscuntur (nisi muniti veniant suorum litteris prælatorũ) non sunt clerici vel monachi reputandi[f]. Si quis præterea in clerum electum se dicat, si sacerdotem sese nominet, hoc scrutandum est: quia non sine periculo est in talibus communicatio indiscussa[g]. Quòd autem in illis qui se episcopos vel superiores prælatos, aut etiã abbates, priores, seu alios monasteriorum rectores quocunque nomine censeãtur[h], appellant, sit discussio celebris & diligens facienda, luculenter apparet: si scandala & pericula grauia (quæ ipsorum parere posset cõmunicatio indiscussa) diligentius attendantur[i]. Hinc nos euidens euocat ratio, vt cũ præmissis alijs casibus, qui minoris existunt periculi, sit ex constitutionibus editis iam prouisum, hunc vltimũ, qui pericula grauiora minatur, nequaquam sine prouisionis opportunæ remedio relinquamus. ¶ Præsenti itaque perpetuo valitura cõstitutione sancimus, vt episcopi & alij prælati superiores, necnon abbates, priores, & cæteri monasteriorum regimina exercentes, quocunq; nomine censeantur[k], qui apud dictam sedem promouentur[l], aut confirmationis[m], cõsecrationis[n], vel benedictionis[o] munus recipiunt, ad commissas[p] eis ecclesias & monasteria absque dictæ sedis litteris[q] huiusmodi eorũ promotionem, confirmationẽ, consecrationem, seu benedictionem continentibus accedere, vel bonorum ecclesiasticorum administrationem accipere non[r] præsumant: nullique eos absque dictarum litterarũ ostensione recipiant[s], aut eis pareant vel intẽdant. ¶ Quòd si[t] forsan contra præsumptum fuerit: quod per episcopos, prælatos, abbates, priores, & alios monasteriorum regimina exercentes prædictos medio tempore actum fuerit, irritum habeatur: nec quicquam interim ijdem episcopi vel prælati, abbates, priores, vel regimina exercentes, de ecclesiarum vel monasteriorum prouentibus percipiant eorundem. ¶ Capitula[u] vero conuentus[x] ecclesiarum & monasteriorum ipsorũ, & alij quicunque ipsos absque huiusmodi dictæ sedis litteris recipientes vel obedientes eisdem, tamdiu sint à beneficiorũ suorum perceptione suspensi[y],

mo præmisso procemio ad dicenda, factũ intentum in genere ponit. Secundo ver. *Asserenti.* ad factũ positũ per multa media arguit. Tertio ver. *Quòd autem.* dicta argumenta applicando ad casum specialiter intentum descendit. Quarto versi. *Præsenti.* super dicto casu statuit: & inhibitiones consequenter adijcit. Quinto ver. *Quòd si forsan.* facientes contra huiusmodi statutũ punit. Sexto versi. *Similiter.* dictum statutum ad casum alium extendit. Ioan. Monachus.

a ¶ *Imminere.*] extra 6. lib. de elect. & elec. pot. cap. vbi periculum. Io. Monachus.

b ¶ *Probauerit.*] C. de mand. prin. l. vna.

c ¶ *Suscipere.*] 98. dist. nobilissimus. Io. Mona.

d ¶ *Doceat.*] extra de offi. deleg. c. cũ in iure.

e ¶ *Ascendant.*] extra de cleri. peregr. c. 1. & 2. & 98. dist. per totum.

f ¶ *Reputandi.*] C. de epi. & cle. l. si qua per calumniam. §. præterea. 71. dist. hortamur.

g ¶ *Indiscussa.*] 42. dist. quiescamus. Ioa. Mona.

h ¶ *Censeantur.*] vt cũ dicitur Prior, vel præpositus talis monasterij & Priorem seu præpositũ soliti gubernari. hæc enim adiectio fit per stylum cancellariæ, quãdo scribitur Priori vel præposito alicuius monasterij: aliàs si simpliciter sine dicta adiectione nõ scriberetur prædictis vt iudicibus. Ioa. Mona.

i ¶ *Attendantur.*] 1. q. 3. nolite. Ioa. Mona.

k ¶ *Censeantur.*] 2. q. 1. legum. Ioa. Mona.

l ¶ *Promouentur.*] ex prouisione Papæ, vel ex officio superioris. extra 6. lib. de elect. si postquam. in fi.

m ¶ *Confirmationis.*] viã iustitiæ. Ioa. Mona.

Prælatorũ aliqui consecrentur, alij benedicuntur.

n ¶ *Consecrationis.*] vt electi in epos & superiores plãtos. Io. Mona.

o ¶ *Benedictionis.*] vt abbates, Priores & præpositi prædicti.

p ¶ *Ad commissas.*] statutum præmisit, nunc inhibitionẽ duo capita continentẽ subiungit.

Probatio quandoq; ẽ necessaria per scripturã fieri debet.

q ¶ *Litteris.*] Not. probationem in scriptis. similes casus notantur extra lib. 6. de censi. Romana. §. postquam.

r ¶ *Non præsumant.*] sed qualiter administratio acquisita per solã confirmationem aufertur? extra de elect. transmissam. & not. 62. dist. quanto. Sol. si est consuetum q; primo installetur abbas antequam administret: hoc potest fieri, vt ius administrandi differatur consuetudine. extra de offic. archid. ad hoc. §. in quadam. & c. vt nostrum. sic potest fieri iure inhibente, vt hic. Sed nunquid qđ hic dicitur, habet locũ in inferioribus Papa confirmantibus? Videtur q; sic. extra de re iudi. in causis. Dic contra, quia cum hæc

Cõstitutio pœnalis nõ est extendenda.

constitutio sit pœnalis & contra ius commune, eandem nõ extendam, sicut nec iura specialia contra regulam ad consequentiã sunt trahenda. extra 6. lib. de reg. iur. quæ à iure. Ioa. Mona. Sed pone: consecratus vel benedictus litteras papales habere non potuit propter Papę obitum: nunquid tenebitur multo tempore in curia remanere? Credo q; non: quia hic Papa damnat præsumptionẽ temerariam recedere volentis absque litteris, propter quod istum, & recipientes eundem, vt infra sequitur, punit. Sed necessitatem nõ excludit. & vbi non est culpa, nec pœna debet infligi. extra lib. 6. de reg. iur. sine culpa. Vnde temeraria præsumptio hic reprobata

Pœna non debet infligi sine culpa.

ad casum alium non debet extendi: nec prohibitio generalia excludit casum aliàs licitum. extra de ver. sign. super quibusdam. Item statuta & priuilegia cũ trahuntur ad iniqua, sunt reuocanda. extra 6. lib. de sent. excom. cap. vlt. in prin. 61. distin. §. verum. ff. de vulg. & pupil. subst. ex facto. §. 1. & 2. extra de deci. suggestum.

s ¶ *Recipiant.*] sed nũquid oportebit me prælatum semper ostendere litteras? Dic. hic loquitur in principio dũ accedit prælatus ad prælaturam: non quando diu in possessione stetit. not. simile extra 6. lib. de senten. excom. si iudex.

t ¶ *Quod si.*] sicut præmisit duplicem inhibitionẽ videlicet quo ad prælatos & subditos, sic hic quo ad eosdem cõtra inhibitionẽ venientes pœnã annectit: primo duplicẽ cõtra prælatos, secundo ver. capitula. contra subditos.

u ¶ *Capitula.*] scilicet cathedralium vel secularium.

x ¶ *Conuentus.*] scilicet regularium. Ioa. Mona.

y ¶ *Suspensi.*] video pœnam istam locum habere in secularib', qui habent beneficia distincta. Quid in regularibus, nunquid fame morientur, cum nõ habeãt aliud beneficiũ distinctum nisi necessaria vitæ? Dicunt quidam, sibi imputent qui sua culpa inciderunt in hanc pœnam. extra de æta. & qua. ord. c. 1. & ff. de posi. bona fides. & quæ rant victum manibus. 91. dist. clericus. victũ. Vidi in facto Sagien. ecclesiæ, quæ regularis existit, cum quidam canonicus illius ecclesiæ electo ibidem euidentẽ defectum scientiæ obijcisset, & defecisset, nec potuisset pœna ista puniri, quæ habetur extra 6. lib. de elect. statuimus. §. si vero. & c. si forte. Papa decreuit (cum non posset sibi denegari victus) vt esset in ecclesia sua vltimus in choro, capitulo, & refectorio, numquam ad dignitatem in ecclesia sua promouendus. sic dico hic arctum victum dandum donec isti gratiam sedis Apostolicæ, vt sequitur, meruerint obtinere, vt C. de ordi. cog. si quando. ver. nam si tales. vbi existenti in possessione seruitutis, quẽ administrare non potest, sumptualitas & alimoniæ ministrantur, quantum moderato iudicis arbitrio fuerit æstimatum. Sic damnato in metallum, & etiam seruo pœnæ alimenta relinquuntur, licet alia subtrahantur. ff. de alim. leg. l. si cui. & l. seruos. ff. de ijs quæ pro non scrip. hab. l. 3. Et aliàs mutatur pœna, cum ordinata per ius locum habere non possunt. ff. de iurisd. om. iud. l. si quis id quod §. in seruos. 14. q. 6. si res. ff. de in ius voc. l. si. Sed quis administrabit bona interim? Dico q; superior dabit administratorem.

Pœna vna in aliam quandoq; mutatur.

donec super hoc eiusdem sedis gratiam meruerint obtinere[a]. ¶ Similiter quoque episcopi, prælati, abbates, priores, & alij monasteriorum regimina exercentes prædicti solito fidelitatis & obedientiæ iuramento[b] non præstito[c]. Illi etiã pontifices, quos apud prædictã sedem pallium contingat recipere, absq; litteris traditionis ipsius pallij nequaquam ab eadem discedant: discedentes vero (quousque huiusmodi iuramentũ præstiterint, & litteras obtinuerint) nihil de ipsarum ecclesiarũ & monasteriorũ prouentibus percipiant: & quicquid interim per eos (vt de alijs prædicitur) actum fuerit, viribus non subsistat[d].

¶ Benedictus xj.

¶ Si religiosus electus non petierit ipse vel eius electores licentiam consentiendi intra tempus moderandum pro præsentia vel absentia superioris, est eo ipso priuatus iure sibi ex electione quæsito, & possunt electores alium eligere. hoc dicit. addit ad cap. quàm sit. de elect. in 6.

CAP. II.

Si religiosus, qui absque sui superioris licentia electioni de se factæ consentire non potest, illam post electionem sibi præsentatam, vel eius electores intra tempus pro eiusdem superioris præsentia vel absentia moderandum, nequaquam obtineat, dat generale conciliũ[e] Lugdunense electoribus extũc ad electionem aliam proceden di liberam facultatem. Verũ quia frequenter dubitatũ est, an etiã sit eo ipso iure (si quod ei competebat ex huiusmodi electione) priuatus: Statuimus, illo eũ hoc ipso fore priuatũ[f].

¶ Idem.

¶ Quattuor patriarchalibus ecclesijs vacantibus, statuitur illis nõ posse prouideri Romano Pontifice inconsulto: quod si secus factum fuerit, irritum decernitur.

CAP. III.

Sancta † Romana Ecclesia, quæ disponente Domino su per omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum à Deo, vtpote mater vniuersorũ Christifidelium & magistra[g], quattuor patriarchales sedes instituit, inter quas post ipsam Romanam Ecclesiam Constantinopolitanam primum, Alexandrinam secundum, Antiochenam tertium, & Hierosolymitanam quartum locum voluit obtinere, ipsasque multis prærogatiuis & honoribus ac priuilegijs decorauit[h]: de quarum prouisionibus cum eas vacare contingit, tanto est accuratius cogitandum & attentius prouidendum, quanto maioris eminent altitudine dignitatis, & periculose[i] erraretur in prouisionibus earundem. ¶ Super hoc igitur cũ fratribus nostris habita deliberatione matura, inter alia nostræ consideratio ni occurrit, quòd omnes (proh dolor) prædictarum sedium patriarchalium ciuitates, aut sunt destructæ, aut occupatæ ab infidelibus, vel à schismaticis detinentur, ipsarum capitulis seu conuẽtibus & canonicis disper sis vndiq; extra ciuitates ipsas, per alias regiones seu loca à ciuitatibus ipsis remota. Ex quo contingit (sicut experientia nuper nos docuit) quòd vacante Constantinopolitana ecclesia per mortem bonæ memoriæ Petri Patriarchæ, solum per vnum dumtaxat eius canonicum fuit de nouo pastore electio celebrata, alijs canonicis suis agentibus in remotis: dictus tamen electus iuri, si quod sibi ex electione huiusmodi competebat, in nostris manibus sponte ac libere resignauit. ¶ Ideoque de eorundem fratrũ consilio, & Apostolicæ potestatis plenitudine statuimus, vt quamdiu ciuitates ipsæ schismaticorum, aut infidelium subsunt, aut suberunt ditioni, aut detinebuntur per eos, canonici dictarum patriarchalium sedium, cum eas vel ipsarum aliquã seu aliquas vacare contigerit, ad electionem, postulationem, seu quamuis prouisionem de præficiendo sibi patriarcha vel pastore nullo modo procedant, quousque ad Apostolicæ sedis notitiã deducatur. Nos enim à data præsentium, decernimus irritum & inane, si secus per prædicta capitula, conuentus vel canonicos, aut quemuis alium, vel alios scienter vel ignoranter fuerit attentatum: non obstantibus quibuscunque ipsarum ecclesiarum vel alicuius earum consuetudinibus vel statutis, iuramento, confirmatione dictæ sedis, vel quacunque alia firmitate vallatis, seu constitutionibus, priuilegijs vel indulgentijs sedis eiusdem, per quæ effectus præsentium impediri posset quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum in nostris litteris habenda esset mentio specialis. Nulli ergo, &c. Data Lateran. x. Calen. Ian. Pontificatus nostri anno septimo.

¶ Ioannes xxij.

¶ Cum beneficia apud sedẽ Apostolicã vacantia sint soli Papæ reseruata, ostendit quæ & quorũ apud sedẽ vacare dicantur eandẽ. Et primo loquitur de reseruationibus, secũdo de persoñibus.

CAP. IIII.

Ex debito pastoralis officij, nobis quamquam immeritis superna dispositione commissi, periculis animarum, & ecclesiarum, ac monasteriorum dispendijs, quæ ob ipsorum vacationes diutinas ipsis

Ambientis periculo occurrere debet prælati.

---

ministratorem. extra 6. lib. de sup. neg. præl. ecclesiæ. de appel. peruenit. vel dabitur curator bonis, sicut illis qui administrare nõ possunt. ff. de cura. bo. dam. per totum. C. de asser. tol. l. 1. §. super peculio. Ioa. Monachus.

a ¶ *Obtinere.*] ex quo Papa sibi reseruauit hunc casum, inferiores de eo se intromittere nequeunt. extra 6. lib. de sent. exco. cum medicinalis. in fi. & extra de præb. inter cætera. aliàs possent. extra de senten. excom. ou per.

b ¶ *Iuramento.*] de quo habetur extra de iureiurando, ego N.

c ¶ *Non præstito.*] cape infra, nequaquã ab eadem discedant.

d ¶ *Non subsistat.*] nunquid pœnæ in primo casu positæ contra recipientes & obedientes prælatis, habebunt hic locum? videtur quòd sic propter verbum quod præcedit, scilicet, vt de alijs. Dic cõtra, & hoc casu puniuntur prælati, vt in primo. Nec verbum, de alijs, refertur ad subditos, sed prælatos. Nec mirũ si pœna hoc casu secundo nõ repetatur: quia plus delinquitur recipiendo contra primũ, quàm secundum, nec pœnã nõ expressam extendam. de pæn. dist. 1. pœnæ.

Pœnæ non sunt extendendæ.

Additio. Ad intellectum huius decreti & cap. nihil. de elect. adde consilium Oldradi, numero 51. quod incipit: Posito sine præiudicio. vbi concludit, quòd dominus Brochar. qui est immediate sedi Apostolicæ subiectus, distans à Romana curia vltra xxx. dietas ad magnam instantiam sui capituli, & propter ecclesiæ necessitatem vrgentem nondũ obtenta cõfirmatione à sede Apostolica administrans, & bonorum ecclesiæ administrationi se immiscens, non incurrit dictas pœnas. Ioa. Fran.

Si ¶ *religiosus.*] Hoc decisum est notatũ extra 6. lib. de elect. quàm sit. Et primo hæc constitutio narrat Lugdun. concil. secundo ver. *Verum.* super eo quod posset in eo dubitari, dat statutum.

† Vide notata per doctores in c. ancijs. extra de priuileg.

e ¶ *Concilium Lugdunense.*] vt dicto c. quàm sit.

f ¶ *Primatum.*] nam ex quo dictum concilium dabat electoribus liberam eligendi potestatẽ, eo ipso ius adimebat electo. argu. ff. de leg. 1. plane. 1. responso. ff. de adimen. leg. & si transferam. ff. de his quibus vt indig. cum quidam. propter quæ illa constitutio videtur superflua.

Sancta.] Primo procemiũ ad dicenda præmittit. Secundo ver. *Super hoc.* causam impulsiuam suæ constitutionis subijcit. Tertio ver. *Ideoque.* super præmissis statuit. Quarto ver. *Nos enim.* statutum huiusmodi per decretum, & non obstan. munit.

g ¶ *Magistra.*] extra lib. 6. in procemio. 1. responso.

h ¶ *Decorauit.*] extra de priuileg. antiqua.

i ¶ *Periculose erraretur.*] extra 6. lib. de elect. vbi periculũ. 1. respõso.

Ex debito.]

a ¶ *Bonifacij octaui.*] c. præsenti. de præb. in 6.
b ¶ *Clementis.*] cap. 2. de præb. in 6.
c ¶ *Tenoribus.*] aliàs tenoribus, & aliàs temporibus.
d ¶ *Pensiones.*] tolle infra sub edicto prædicto, nolumus aliquaten⁹ comprehendi, & cætera.

ipsis solent frequentius pronenire, congruis remedijs (quantum nobis ex alto conceditur) salubriter occurrere intendentes, vt celerius & vtilius prouideatur ecclesijs ac monasterijs antedictis, & vt Romanæ Ecclesiæ, quæ super ipsas ecclesias ac monasteria ex diuina prouisione obtinere dinoscitur principatum, honor debitus impendatur, prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum (præsertim felicis recordationis Bonifacij viij.[a] qui dignitates, personatus, ecclesias, & alia ecclesiastica beneficia, & Clementis[b] quinti, qui tam huiusmodi dignitates, personatus, ecclesias, beneficia, quàm cathedrales ecclesias quaslibet, monasteria, Prioratus, administrationes & officia quæcunque, quæ apud sedem Apostolicam vacarent, prouisioni Apostolicæ sub certis tenoribus[c] reseruauerunt) vestigijs inhærentes: Nos ex caussis rationabilibus, quæ ad id nostrum animum induxerunt, de fratrū nostrorum consilio nonnulla detrahendo, aliqua declarando, & quædam addendo de nouo, episcopales & earum superiores sedes, monasteria, & regulares ecclesias, ad quæ hi qui eis pro tempore præficiendi sunt, etiam per electionem canonicam assumuntur, Prioratus, officia, vel administrationes eorundem, dignitates, personatus, præbendas, aliaque ecclesiastica beneficia cum cura vel sine cura, quocunqne nomine censeantur, quæ apud prędictam sedem vacant ad præsens, & ex nunc in antea (donec Christi dignatio nos dignabitur vniuersalis Ecclesiæ sponsæ suæ regimini præsidere) vacare contigerit apud eam, prouisioni nostræ de fratrum nostrorū consilio auctoritate Apostolica reseruamus.

Ecclesiæ vniuersalis regimini Papa præsidet.

¶ Huiusmodi autem sedes, monasteria, ecclesias, & alia præfata beneficia ecclesiastica per mortem vel depositionem ac priuationem eorum, qui ea obtinerent, per electionum cassationem, postulationum repulsionem, renuntiationem quorumlibet, prouisionem, translationem, siue per successionem muneris consecrationis, aut benedictionis dudum à dicto Clemente prædecessore nostro promotis impensi, nisi de ipsis disposuerit prædecessor, & à nobis siue auctoritate nostra promouendis impendendi apud sedem ipsam, vel etiam vbicunque, aut quouis alio modo canonice vacare apud sedem intelligimus prælibatam.

Beneficia multis modis vacare possunt.

Episcopales insuper vel alias dignitates, ecclesias, monasteria, & alia prædicta fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium apud dictam sedem per eorum obitum vacare censemus, siue inibi siue alibi vbicunque ipsos migrare contigerit de hac luce.

Cardinales dicuntur fratres Papæ.

Et hoc idem in dignitatibus & beneficijs quibuslibet (vt de alijs præmittitur) officialium nostrorū, videlicet vicecancellarij, eiusdem Ecclesiæ camerarij, notariorum, auditoris contradictarum, correctorum, scriptorum litterarum, ac pænitentiariorum nostrorum, necnon abbreuiatorum curię Romanæ sibi volumus vendicare. ¶ Rursus hnius nostræ reseruationis edictum ad dignitates & alia iam dicta capellanorum nostrorum commensalium, & quorumlibet aliorum ratione officij, vel ex caussa legitima in dicta curia morantinm, quando à nobis pro nostris & eiusdem sedis negotijs prosequendis de ipsa curia quocunque modo præmissi, vel aliqui eorum transmissi aut legati vel nuntij fuerint, & eos vbilibet ante ipsorum ad præfatam curiam reditum (durante legatione seu prosecutione ipsorum negotiorum) rebus eximi contigerit ab humanis, duximus extendendum. Et idipsum etiam esse volumus in huiusmodi capellanis commensalibus, etiam si (vt præmittitur) nunc transmissi fuerint vbicunque, & ipsos rebus eximi contigerit ab humanis. ¶ Cæterum edictum ipsum trahimus ad sedes, monasteria, & alia supradicta, quę viuente adhuc dicto Clemente prędecessore nostro vsque ad eius obitum, nisi de ipsis per eum fuerit ordinatum, & deinde vsque ad datam præsentium apud sedem vacauerint eandem, illaque vacare decernimus apud ipsam, dummodo in eis ius in re licet ad rem non sit aliquibus acquisitum.

Ius in re vtilius est, quàm ius ad rem.

Decernentes extunc irritum & inane si secus in prædictis & singulis eorum scienter vel ignoranter per quemcunque seu quoscunque Apostolica vel alia quauis auctoritate attentatum fuerit, vel contigerit in posterum attentari. Non obstantibus piæ memoriæ Gregorij decimi, ac Bonifacij octaui, & aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum constitutionibus super hoc editis, quatenus edicto essent & sunt contrariæ memorato. Cæteris in ipsis constitutionibus contentis in suo robore duraturis. ¶ Pensiones[d] insuper annuas ab episcopis & eorum superioribus alijsque prælatis inferioribus, necnon quibuscunque capellanis, conuentibus, collegijs, vel singularibus personis factas & faciendas personaliter aliquibus ex eisdem Cardinalibus, seu quibusuis alijs ex prænominatis personis, & pensiones præterea seu assignationes quantitatum quarumlibet super certis prouincijs, diœcesibus, ecclesijs, monasterijs, vel alijs ecclesiasticis locis aut ordinibus, etiam à quibusuis prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus factas præmissis personis, siue alicui earumdem, vel monasteria, Prioratus, administrationes quaslibet, beneficia regularia vel alia quælibet quocunque nomine censeantur, non consueta ab olim clericis sæcularibus assignari, huiusmodi personis vel alicui earumdem collata siue concessa in cōmendam, vel alio quouis titulo ab eisdem prædecessoribus, seu alijs episcopis vel superioribus prælatis, capitulis, aut conuentibus, vel collegijs sub edicto prædicto nolumus aliquatenus comprehendi, quominus eis cedentibus vel decedentibus, siue illa quouis alio modo dimittentibus, monasteria ipsa, Prioratus, administrationes, beneficia, ac loca huiusmodi ad ecclesias & monasteria, siue alia loca religiosa vel alia ecclesiastica, eorumque prælatos siue personas, ad quas antea eorum dispositio pertinebat, seu quibus immediate subesse noscuntur, libere reuertantur: nisi eis quid canonicum obstiterit, vel de ipsis aliter duxerimus disponendum.

De auctoritate & vsu palij.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Pallij traditio per obiectum criminis vel defectus retardari non debet, nisi obijciens præmisso iuramento de obiectis promptā fidem faciat. Et quid sit promptam fidem facere, declarat.*

CAP. VNICVM.

Malitijs hominum, quæ sæpe circa impediendam pallij dationem committuntur, volentes salubriter obuiare: Hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt deinceps per obiectū cuiusuis criminis seu defectus traditio

Malitijs hominum est obuiandum.

Q Via custodes.]
a ¶ Campanam.] Nota campanæ vsum ad multa valere, vt patet in his versibus, in quibus de se ipsa loqui campana inducitur:

Laudo Deum verũ, plebem voco, congrego clerũ:
Defunctos ploro, pestẽ fugo, festa decoro.

S Edes Apostolica.] Hæc ponitur intitulari sub tit. de rescript. vel offic. deleg. vel sub tit. de cõcess. pb. & eccl. nõ vac. vel de parochijs. Et diuiditur in quattuor partes. In prima præfatio præmittitur. In secunda factum inseritur. In tertia constitutio editur. In quarta ad ipsum additur. Secunda, *Sane.* Tertia, *Nos amouere.* Quarta, *Idem, &c.* Huiusmodi constitutionis duplex est ratio. Prima, vt alteri per alterũ iniqua conditio non afferatur, ne quis cum alterius locupletetur iactura, vt res transeat cum onere suo. & sic hæc sumpta est ex ratione illorum iurium, supra de pœnis, suam. de rescri. eam te. & cap. si eo tẽpore. lib. 6. de præben. dilectus.

b ¶ Sedes.] simile supra de rescript. sedes.

c ¶ Veritatem.] hæc fortior res de mundo est, secundum Esdram, quę valet & inualescit in æternum, & viuit & obtinet in sæcula sæculorum. 8. dist. cõsuetudo. & merito, cum veritas sit Deus. ead. dist. si cõsuetudinem. hanc causam nesciunt aliqui prælati nostri tẽporis, qui volẽtes plus placere hominibus, quàm Deo, infinita sine complemẽto ꝓmittunt: vnde hãc ignorãt: & ideo interrogant cũ Pilato: Quid est veritas? Ioa. 18. in fi.

d ¶ Lucem amans.] bene agentes hanc diligunt: sed contrariũ eius peruersi. s. de offic. deleg. consuluit. de hæret. cũ ex iniuncto. C. de epis. & cle. conuenticulam. de pœnit. dist. 1. item vt Christus.

e ¶ Nodosæ.] idest, intricatæ. supra de verb. sig. cum olim.

f ¶ Ambiguitatis.] de triplici ambiguitate, scilicet iuris, & facti & personæ, dic vt 33. dist. habuisse. in glo.

Nota quod pro... quid sit.

Hæc extrauagans habetur inter xx. Ioan. xxij. sub ti. & est præd. cum glo domini Zenzelini hæc vero glossa est Guilelmi de monte Lauduno.

Veritate fortius est nihil.

Lucem odit qui male agit.

ditio pallij facienda his, qui ad metrapolitanarum ecclesiarũ, seu aliarum regimen assumuntur, non impediatur in aliquo nec retardetur, nisi obijcientes firment corporali præstito iuramẽto se id malitiose nõ agere, sed obiecta vera esse se credere, ac de obiectis offerant facere promptã fidem: & nihilominus ad pœnam talionis seu extraordinariam se obligent at bitrio præsidentis. Promptam vero fidem intelligimus in hoc casu, si intra bimestris temporis spatium numerandum à die collationis in antea, probauerint legitime quod opponunt. Quod si non fecerint, eorũ obiectibus nequaquam obstantibus ad ipsius traditionem pallij procedatur. Per traditionẽ autem huiusmodi, viæ accusationis, denuntiationis, vel inquisitionis, nullum volumus præiudicium generari.

De officio custodis.

¶ Ioannes xxij.

¶ *In religiosorum Mendicantium conuentibus plures campanæ esse non possunt sine speciali Papæ licentia: plures autem campanulas in refectorijs, capitulis & alibi, licite possunt ipsi religiosi Mendicantes habere. hoc dicit. Et est Extrauagans notabilis: & quia pulsare campanas est custodis officium, vt patet eod. titu. cap. 1. in antiq. ideo hic non ab re collocata est.*

CAP. VNICVM.

Q Via cũstos orthodoxæ fidei professores, & viros præsertim ecclesiasticos sic hortamur adinuicem, & quo ad alios etiã conuersari, quòd ex ipsorum gestis nullius offendatur iustitia, nec cuiquam scandali materia præparetur: Aduertentes quòd eo quòd nõ nulli Mendicantium ordinum professores in nonnullis suis conuentibus plures campanas obtinent, & in posterum satagunt obtinere: cathedrales ac ecclesiæ aliæ suæ quæruntur propterea iustitiæ detrahi, & exinde ciuitatibus locorum interdum afferri diuinis officijs impedimentum, videturque inter ipsos litigijs & scandalis via aperiri: Nos præmissis obuiare cupientes periculis, pacemque desiderantes inter ipsos (sine qua bene pacis auctor non colitur) obseruari: de fratrum nostrorum consilio hoc edicto perpetuo ordinamus, quòd religiosi dictorum ordinum Mendicantium in nullo conuentu suo seu loco plures campanas habeant sine sedis Apostolicæ licentia speciali, sed vna tantummodo pro loco quolibet sint contenti. Quòd si forsan communitas seu vniuersitas aliqua ecclesiastica vel mundana, seu ijdem religiosi pro illis in aliquo ipsorum locorum campanam aliam habuerint vel nunc habent: non illam, sed aliam solam eorum specialiter vsibus deputatã pulsare valeant horis diurnis & nocturnis, Missis & alijs consuetis. Cæterum religiosis eisdẽ permittimus, quòd vbi hactenus plures campanas sine lite & cõ traditione qualibet in vsus dũtaxat ꝓprios habuerint & nunc habent, illis etiam deinceps libere vti possint. Alijs quibuscunq; per eos habitis intra triũ mensium spatium de suis locis seu campanilibus deponendis, & nullatenus iterum reponendis. Verum campanulas, quæ in refectorijs, sacristijs, capitulis, & alijs forsan officinis religiosorum ipsorum consueuerunt habere, sub ista nostra ordinatione nolumus cõprehendi. Nulli ergo, &c. Datum secundo Nouembris, Pontificatus nostri, anno octauo.

De officio delegati.

¶ Ioannes xxij. episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

¶ *Littera Apostolica impetrata ad gratias seu ad lites in aliquibus ciuitatibus seu diœcesibus dũ erant integrę, non obstante diuisione facta de ipsis in duas seu plures ciuitates seu diœceses, quæ diuisio facta propter diuini cultus augmentum, & populi incrementum, & etiam executores seu iudices earundem, habeant sub eisdem modo & forma illum vigorem in sic diuisis, quem habebant in illis dum integræ remanebant.*

CAP. VNICVM.

S Edes[b] Apostolica in suis actibus veritatem[c] prosequens, lucẽ amans[d] libenter euitat nodosæ[e] ambiguitatis[f] inuolucrum[g]: illamq;[h] sibi semper in suis ordinationibus reseruate cautelam intendit[i], vt de illis[k] ita prouenianţ cõmoda, quod alijs non immineat detrimentũ[l]. Sane pridem

g ¶ Inuolucrum.] idest, inuolutionem.

h ¶ Illamq;] versicul⁹.

i ¶ Intendit.] bene dicit, Intendit, quia extra intentionem suam frequenter facit Papa, vt supra, vt eccle. benefi. vt nostrum. tamen non tenet quod contra intentionem eius fit, dummodo de hoc constet, vt supra de rescript. super literis. in fi. & cum dilecta.

k ¶ De illis.] scilicet ordinationibus.

l ¶ Detrimentum.] non debet enim aliquis cũ alterius iactura ditari. s. de pœnis, suam. nec ridere de fletibus aliorum. s. de priui. petistiś. hoc est pro personis & ecclesijs, quarum bona occupata sunt in toto, vel in parte pro illis nouis ecclesijs, seu in collegijs de nouo per istũ Papam creatis, vt fiat eis aliqua recompensatio, ne ab ipsis se emisse sis ex toto, exceptũ sit præmium gaudiorũ cõtra legem. C. lib. 10. in fi. ipsius libri, quæ recõpensatio debet fieri vt sit s. de ma. & obe. cum inferior. Quid ergo facient archidiaconi ecclesiæ Tholosanæ, qui omnes ꝓcurationes & fere omnia iura archidiaconatuum suorũ habent hodie in alijs ciuitatibus & diœcesib⁹ ab ea diuisis: nunquid ipsi vel potius archidiaconi, qui de nouo creati sunt in illis nouis ciuitatibus iura archidiaconalia in illis diœcesibus exercebunt. Item quid faciet abbas Cluniacẽs. de prioratu sancti Flori, qui episcopatus fact⁹ est, nulla emẽda facta monachis, vel de similibus? Item quid facient plures clerici, qui asserunt se ex hoc suis beneficijs aliàs adeptis canonice priuatos. Item quid erit de

Pacis auctor sine pace non bene colitur.

episcopo Pictauensi & Albinensi, seu similibus, qui multa de mensa tam de emolumento sigillorum, quàm de alijs amiserunt: nunquid illis & similibus ad detrimentum poterit reputari? Non videtur, cum totius ecclesiæ vniuersalis, quæ est vnica, & bonorũ eiusdem plenaria dispositio, Papæ esse noscatur, vt supra de præb. licet. lib. 6. de excess. præla. si quis. concil. Viennen. §. verũ. & ideo ipse nedũ potuit, immo debuit nedum imminente multiplicatione populi, de quo infra ꝓxi. augmentare operarios, & sedes ipsis congruas collocare, ac de stipendijs sufficientibus ministrare. arg. 31. dist. in nouo. 3. de offi. ordi. quoniam. etiam cum detrimento aliorũ, vt sic minor vtilitas cedat maiori, & priuata communi. 3. de postu. præl. bonæ 1. 7. q. 1. sicut. 3. de ma. & obe. cũ inferior. Nunquid ergo archidiaconus ecclesiæ Tholosanæ erit oculus episcopi Lombariensi. & in ordinationibus clericorum, & in alijs in quibus tenetur archidiaconus assistere suo episcopo, vt supra de offi. archid. ad hæc. & de scrutinio. cap. 1. ipse aderit sibi, quia lacũ & de facto est ei. supersedeo quo ad præsens.

ne [a] pridẽ ad diuini cultus augmentum [b], & ad salutem [c] populi, quem in nonnullis ciuitatibus & dioecesibus sic multiplicarat [d] altissimus, quod in earũ singulis singulorũ [e] vultus nequibat, vt deceret, vnicus pastor inspicere, aut alias partes [f] boni pastoris implere: salubriter intendentes in ipsis dioecesibus, quarũ nonnullas in duas, & aliquas in plures [g] dioeceses [h] duximus diuidendas, certas earũ ciuitates ac ecclesias ereximus [i] cathedrales, quarũ singulis proprias, distinctas & limitatas [k] iussimus assignari.

a ¶ *Sane.*] Secunda pars.

b ¶ *Augmentum.*] Hæc est causa prima. ad hæc enim tenentur principaliter nedũ ecclesiasticæ personæ & bona ipsarum, immo etiã quilibet Christianus. vt 21. dist. §. 2. de consti. ex parte. de celebra. Miss. graui. concilium Viennen. Et hæc causa excusat coitum coniugalem à quolibet peccato etiam veniali: si intentione scilicet habendæ prolis, quæ diuino cultui applicetur in baptismo, fiat coniunctio, vt legitur & not. 33. q. 5. vir cũ ꝓpria. licet Hug. ibi cõtra.

c ¶ *Et ad salutem.*] ecce secundum. huic enim saluti per quam necessarium est pabulum Dei, vt 3. de offi. ordi. inter cætera. & ipso multiplicato debuerunt prædicatores & ministri plures poni, vt 21. distin. in nouo. in fi.

d ¶ *Multiplicarat.*] ista multiplicatio est sufficiens causa erigendi nouos episcopatus, dum tamen solemnibus & frequentioribus locis fiant, ne vilescat episcopalis dignitas, vt 16. q. 1. præcipimus. 3. de priuileg. cap. 1. 80. dist. episcopi.

e ¶ *Singulorum vultus.*] debet enim bonus pastor cognoscere vultum cuiuslibet corporis sui, vt legitur Eccl. 32. c. vnde hoc sumptũ fuit. Hæc enim est vna ratio, quæ allegant curati contra Prædicatores & Minores, ꝙ etiam semel ad minus in anno quilibet parochianus habeat suo rectori proprio cõfiteri omnia peccata sua, licet etiam sit eis confessus. Secunda est necessitas illius canonis, omnis. 3. de pœnit. & remiss. quæ non est sublata propter voluntariam cõstitutionem, super cathedram. vbi plene de hoc dixi. Sed ad hoc potest responderi, ꝙ licet Papa ordinauerit in dicto concilio, omnis semel in anno cõfitendum esse proprio sacerdoti: nõ tamen alligauit potestatem suorum successorum, quin possint surrogare vel adiungere socios, & dare coadiutores ipsis sacerdotibus in illo casu, qui simili potestate vterentur in huiusmodi cum illis. quod & fecerunt, scilicet fratres in alio concilio, scilicet Viennen. & sic cum ambo concilia sint eiusdem auctoritatis, merito per posterius primo derogatum est, licet de ipso non faciat mentionem: & sic necessitas, quæ inerat confitendi vni, scilicet proprio sacerdoti: & vt in c. omnis. dilatata est & ampliata ad plures, vt in c. super. hoc dico per iura 3. de consti. licet. lib. 6. de offic. delega. super quæstionum. in prin. 50. dist. domino sancto. 3. de elect. innotuit. de præb. dudum. lib. 6. Et sic cum habeant plures odio super hoc quo ad confessionem suos curatos: merito illis plus expedit ostendere fratribus quàm sacerdotibus vultum suum, qui licet eadẽ potestate fungantur cum alijs, tamẽ scientia & discretione alijs præferuntur, sicut sunt fratres, in quibus vt plurimum plus quàm in rectoribus scientiæ clauis viget: & sic plus proficient quàm alij in vultus inspectione. arg. 20. dist. per totum. 3. de æta. & quali. cũ sit ars. de renun. nisi. §. pro defectu. Sed nunquid illis qui cõfessi sunt proprio episcopo vel archipresbytero, vel illi de quo per pœnitentiarios Papæ dictum est in litteris suis, ꝙ possit ad trienniũ sibi eligere cõfessorem idoneum, necessario teneantur semel in anno confiteri proprio sacerdoti? Videtur ꝙ sic per supradictam rationem per rectores contra fratres superius allegatam. Contrarium tamen fit quotidie, idest non curant confiteri suis sacerdotibus, ex quo alteri de istis sunt semel confessi.

Curati vt plurimum non sunt ita litterati vt religiosi.

f ¶ *Alias partes.*] idest alia diuersa onera, quæ incumbunt bono pastori circa sui gregis vigilias exercendas. 3. de offi. ord. inter cætera. de censi. cũ Apostolus. & sequentibus c. 16. q. 1. Prædicatorũ.

g ¶ *Plures.*] & sic plus continet vltra duo: nec duorũ numero est contentũ. simile ff. de opt. leg. l. 1. quod est contra iura. 3. de reg. iur. pluralis. & de præben. is cui. in fi. lib. 6. quandoque tamen ad vnum restringitur. vt 3. de priui. vt priuilegia. in fi. Dic hoc debere intelligi secundũ præcedentia & subsequentia, iuxta materiam in qua ponuntur, cum secundum illam, exquirantur sermones. 45. distin. disciplina. 3. de cle. excom. ministratores. vnde frequenter talia ampliantur & restringuntur propter fraudes & odia, & propter absurditates, quæ inde sequerentur, vt in dicta l. & c. vt priuilegia. de hoc etiam dicitur in extrauag. Execrabilis.

Verum [l] quoniam plures ante ordinationem seu diuisionem nostram huiusmodi, tam à nobis, quàm à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus Apostolicas obtinuerunt litteras super beneficijs ecclesiasticis in ipsis tunc [m] integris dioecesibus vacaturis: quarum nõnullæ restant adhuc executioni mãdandæ [n]: Nos amouere [o] volentes cuiusuis dubitationis scrupulum [p], qui circa executionẽ gratiarum super huiusmodi beneficijs concessarum posset [q] forsan incidere, considerantes attentius, quòd per ordinationẽ [r]

h ¶ *Dioeceses.*] idest territorium. 5. q. 5. §. ad hoc. debet enim quælibet dioecesis habere suos limites certos & proprios: & tales ex quo indubitata fide certi sunt constituti, præscribi non possunt: nec ea quæ ipsis adhærent, ne confundantur ipsi limites. vt 3. de parroch. super eo. 16. q. 4. quicunque. cum multis ibi positis.

Dioecesis fines nõ perscribũtur.

i ¶ *Ereximus.*] sic not. ꝙ Papa de vna dioecesi potest facere diuisas & diuersas: sic Imperator diuidit prouincias. ff. de offi. asses. si eadem. tamen propter diuisionem Imperatoris non erunt plures metropoles apud ecclesiam, cum non debeat cõmutari ad mobilitatem necessitatũ mundanarum. 10. dist. lege. Sed quid erit si interfuit Imperatoris vel alterius principis seu personæ secularis (puta quia sunt patroni seu defensores) nõ mutari statum taliũ ecclesiarum, seu ciuitatum vel dioecesum: nunquid poterunt se opponere cũ effectu? Et videtur ꝙ sic, quia nihil cum scandalo vel damno alicuius est faciendum seu attentandũ. 3. de præscript. nihil. & 3. eod. cap. in princ. vnde dictum est: Nisi ipse ex hoc ius patronatus, & alia commoda sine culpa amittat, cum iura imperialia etiã in bonis ecclesiasticorum semper remanserunt salua. 11. q. 1. si tributum. cum seq. In contrarium videtur ꝙ propter maius bonum quis iure suo priuatur: & etiam sine culpa punitur. 22. distin. de Constantinopolitana. 3. de elect. sacrosancta. de postula. præla. bonæ 1. in ipsa etenim fundatione hoc euenire posse prospicere debuerunt, & sibi cauere. arg. ff. loca. si quis domum. §. 1. 23. dist. in nomine Domini. quod credo verius: ita tamen ꝙ fiat cum omni minori præiudicio eorum quo poterit.

k ¶ *Limitatas.*] dioeceses, idest limitata territoria: nam limes dicitur finis. vnde versus: *Limes erat positus, &c.* 3. de ver. sig. forus.

l ¶ *Verum.*] versiculus.

m ¶ *Tunc.*] idest tempore datæ earum, & sic tempus datæ respicitur in talibus, vt supra de rescrip. eam te. & c. si eo tempore. lib. 6.

n ¶ *Mandanda.*] quasi dicat de ijs litteris, quæ iam mandatę sunt executioni qualitercunque, ex quo ius acquisitum est in re, nõ intromittimus nos, cum præsens constitutio futura dumtaxat respiciat, vt supra de constit. quoniam. Vel dic ꝙ immo respicit præterita, vt patet infra super verbo, declaramus.

o ¶ *Nos amouere.*] Tertia pars.

p ¶ *Scrupulum.*] idest molestiam, sollicitudinem, vel anxietatẽ animi. Et dicitur à scrupo, qui est lapis modicus, qui sicut frequenter lædit pedem, sic scrupulus animũ nescientẽ soluere difficiles quęstiones, sm Hug. Et sic not. ꝙ ignorãtia, ex qua quis redditur dubius, affligit hominẽ & molestat. arg. 20. dist. si decreta. 16. q. 1. §. 1.

Ignorantia affligit.

q ¶ *Posset.*] & sic expedit in talibus ante tempus occurrere & præuidere ea quę euenire possunt. C. in quib. cau. l. vlt. in fi. ff. loca. si quis domum. §. 1. & hæc est prouisio sibi aduersus futurum periculum præcauere, vt supra de procur. c. 1. in fi.

r ¶ *Ordinationem.*] hoc verbum, ordinare, & iste actus qui ordinatio dicitur, est multum generalis, comprehendens quemuis modum, quo quis habet de re propria disponere iure suo. Et ideo si aliquis impetrauerit beneficium spectans ad ordinationẽ alicuius, poterit petere beneficium spectans ad collationem, præsentationem, seu quamuis aliam dispositionem talis, vt probatur supra de offic. deleg. super eo. & de iure patro. eam te. in fi. facit supra de offic. ord. ordinarij. Sed nunquid fieret præiudicium episcopo, qui habet institutionem, si tali prouideretur de beneficio spectante ad solam præsentationem illius, contra quem impetratum est: Et videtur

seu diuisionem nostram prædictā ius ad rem [a] expectantibus dicta beneficia ante [b] competens ex ratione immutari [c] non debet, quin adeo efficax in diuisis diœcesibus maneat sicut in ipsis quondam integris [d]: auctoritate præsentium declaramus, quòd omnes & singulæ gratiæ super beneficijs vacaturis ante diuisionem huiusmodi in ipsis quondam integris diœcesibus à nobis vel prædictis prędecessoribus nostris personis quibuscunque concessæ, tam in ipsis nunc diuisis, quàm in alijs diœcesibus decisis ab illis, eisdem modo & forma possint suo ordine [e] per executores [f] demandatos

videtur quòd sic, nam cum magis habeat in concessionē eps, quàm in præsentatione patronus, vt s. de offic. leg. dilectus. non videtur q Papa velit præiudicare epo, nisi expresse hoc innuat: quod faceret si diceret, ad præsentationem talis: quia tunc satis exprimeret Papa q penes alium erat institutio, cui quantum ad hoc derogare intendebat: sed per hoc verbum, ordinationē, nec videtur velle derogare, nisi illi dumtaxat contra quem scribit: & hæc est ratio illius textus s. de præben. cum in illis. §. cū autem. lib. 6. Dic contrariū, cum in nullo quātum ad hoc præiudicetur instituenti, q ad motum suum nunquam disponit de tali beneficio; & si in aliquo præiudicetur, in modico tn. arg. s. de rescr. auditor. sed patrono dumtaxat. patronus vero motu suo mouetur ad præsentandum quē voluerit, aliàs idoneum: vnde soli illi quorū principaliter interest, audirentur contradicentes talibus impetrantibus, & non alij. arg. s. de elect. cum inter R. de testi. veniens. de excep. cum ecclesiasticæ. de præb. pro illorum. cum similibus. Non obstat dict. c. dilectus. quia nō dicit de institutione, q semiplenū ius denotat: sed de concessione, quæ plenū ius dicit: vnde non est dubiū quin plenior sit potestas concedendi insolidum beneficia vacantia, quàm solū in eis præsentandi. Vel si vellemus ibi concessionem recipere pro institutione, diceremus, plus haber, id est plus iuris confert eps in institutione illi qui recipit beneficium, quia ius administrandi, quàm patronus in præsentatione, ex qua parum acquiritur præsentato, maxime si præsentans sit laicus, cui variare licet, vt s. de iure patro. pastoralis. sed ex hoc non sequitur quin libentius quem vult præsentet patronus, quàm instituat episcopus.

a ¶ *Ius ad rem.*] & sic non in re, & sic est in debitum iri, quare talis non beneficiatus potest dici, vt s. de concess. præb. c. quoniam ex constitutione. libro vj. Simile est de filio, qui est viuente patre dominus rei paternæ spe & non re. & vxor in bonis dotalibus constante matrimonio. Ex quo sequitur quòd tali est ius ad rem, quod aliqui vocant, decretum: quia sub decreto Papæ appositum, vt cōmuniter fit in gratia ibi, decernentes, &c. conseruatur, vt s. de concess. præben. quia cunctis. lib. 6. nec potest commutari cum alio: nec priora beneficia sibi incompatibilia facit vacare. nec super ipso quasi pro certo titulo poterit ordines recipere. s. de rescrip. in nostra. & extrauag. domini Ioannis, Execrabilis. §. per hoc. Quid si canonicus per Papam effectus fuerit in aliqua cathedrali ecclesia sub expectatione præbendæ: nunquid poterit in delegatum iudicem impetrari, & eandem exercere iurisdictionem? Videtur q non, cum non habeat ius in re, sed ad rem, vt s. de concess. præben. quoniam ex constitutione. lib. 6. Contrarium credo, cum omnia quæ ad iura canonicatus pertinent, sibi debeantur: licet nondum sit ibi præbendatus, nisi consuetudo refragetur per iura s. de elect. in Genesi. de renun. c. 2. Nec decret. statutum. s. de rescrip. dicit præbendatum, sed canonicum tantum. Quid si ego sic expectans cum vacaret in altera diœcesi quædam Ecclesia, feci mihi prouideri de ea: deinde mota lite super ipsa contra me, in limine possessionis adipiscendæ acceptem secundam in alia diœcesi super qua modo eodē lite mota, faciam mihi in tertia diœcesi de tertia prouideri, & sic facio de pluribus; nunquid possum? Vidi de quodam, qui decem præbendas in Ecclesia beatæ Mariæ Pictauis fecit sibi isto modo prouideri: vbi est statutū, q fructus præbendæ litigiosæ nunquam assignantur alicui, sed per capitulum obtinenti sententialem victoriam reseruantur: quod statutum satis innititur æquitati illius c. s. de sequestra. ad cōpescendas. in fi. concil. Vien. nunquid ergo talis multiplicatio & narratio potest tolerari de iure? Videtur q non, per ea quæ not. Inno. s. de rescrip. in nostra. vbi dicit, q si pendente quæstione super ecclesia curata, cuius possessionem non habet, accipiat possessionem secundæ, similem curā habentis, hoc ipso videtur renuntiare liti motæ super ecclesia prima. & est ratio, quia aut recipiendo secundam intendebat renuntiare, & tunc habetur propositū: aut non intendebat renuntiare, sed intendebat si obtineret in causa primæ dimittere secundam, & accipere primā: & sic videtur ipsam secundā recipere ad tempus sub cōditione: qd totum reprobatur in beneficijs Ecclesiasticis, quę debent esse perpetua. nec cadit in ipsis cōditio: quia in ea vacatione. &c. 70. dist. c. 2. s. de elect. in electionibus. lib. 6. 1. q. 2. quàm pio. quæ pordūt vt credo vbi secundam cū protestatione recipit, vel aliàs constat d intentione eius, per quā nō intēdit renuntiare primæ, vel liti eius. simpliciter admittendo possessionē secundæ non litigiosæ, primæ eoipso renuntiat. vt s. de præbē. de multa. in casu vero nostro, quē posui s. credo contrariū: scilicet q semper possim mihi facere prouideri de omnibus quotquot vacabunt cū protestatione si non habeam ius in iam receptis, & in illis quæ nunc recipio ius mihi cōpetat, & non aliàs: quia tales conditiones quæ de iure insunt, non faciunt rem conditionalem, quamuis exprimantur, vt s. de elect. significasti. cum ibi not. 17. q. 2. Eleutherius. recipiendo n. corporalem & pacificā possessionem vnius, omnibus alijs & litibus super eis motis renuntio. & sic intelligit Innoc. s. sed ante pacificā possessionem secus, vt s. de elect. commissa. lib. 6. & in hoc satis concordant ea quæ not. Host. in dicto c. in nostra. Sed quid si impetrans, qui fecit sibi d Ecclesia certa prouideri, inuenerit quæstionem super illa Ecclesia inter duos motā vel inter ordinarium & alium impetrantē, & sic litigiosam, quod tamē ignorabat tempore suæ prouisionis: nunquid hoc declarato per suū executorem poterit illa dimissa de alia sibi facere prouideri: hoc solo, quia litigiose cœpit, per c. s. vt lit. pen. si hi contra. lib. 6. Itē nunquid valebit declaratio primi executoris non vocatis ordinarijs aliarum Ecclesiarum, vel cæteris impetrantibus, quos hic tangere videtur? Hoc vidi de facto. Et videtur q executor possit errorem suum corrigere vbi errauit in facto, secundum Inno. & Hostien. & etiā vbi in iure secundū Host. prout not. per eos. s. de renun. c. 1. de offi. deleg. in litteris. de rescr. cum in multis, in fi. lib. 6. Et q propter litē non possit dimitti, videtur, quia non agebatur de dominio ecclesiæ: cū non sit apud aliquem. inst. de re. diu. §. sacræ. quod requiritur: scilicet q litigetur de dñio, ad hoc q res litigiosa dicat. C. d liti. auth. litigiosa. Dic cōtra per c. si hi contra. Nec obstat dictus §. sacræ. q ꝯ intelligitur nullius, scilicet personæ secularis: sed ecclesiasticæ bene. sic not. Inno. s. de eo qui mit. in pos. c. 1. videtur q si in illa de qua est sibi prouisum, impetrans habebat ius, licet non possit habere possessionem facti, vlterius non poterit sibi de alia prouideri, aliàs sequeretur, q ex vna gratia posset duo vel plura beneficia consequi. de quo per Inno. s. de offic. deleg. in litteris. Sed quid si litigium erat tantum super possessione? Idem crederem per cap. si hi contra. quod indistincte loquitur: maxime cum de matrimonio carnali vel spirituali non possit ita simpliciter agi possessorio, quin aliquid de proprietate habeat immisceri, vt legitur & not. s. de rest. spo. ex transmissa. De declaratione executoris dicetur infra.

b ¶ *Ante.*] i. à tēpore datæ, vt de rescr. eā te. & c. si eo tēpore. lib. 6.

c ¶ *Immutari.*] & sic non debem damnis commendari præterita. s. de const. cognoscētes. Vnde est hic arg. q per constitutionē principis quantumcunque publice vel solemniter editam, etiam licet omnes de mundo non obstantias contineat: non tolluntur specialia priuilegia, statuta, vel consuetudines quę non obstantiæ tantum tendunt ad tollendam surreptionem, non ad talia iura specialia perimenda: quod est verum, nisi nominatim, specialiter & expresse talia per ipsam tollantur. s. de rescrip. cum ordinem. s. de do. & contu. ex litteris. de consti. licet. de rescrip. si propter. de elect. quia sæpe. lib. 6. De hoc dixi plene de sepul. super cathedram. in fine.

d ¶ *Integris.*] Not. ius dominorum non debere diminui propter diuisiones, quas emphyteutæ inter se faciunt, vel vasalli. de quo dicetur s. io fi.

e ¶ *Suo ordine.*] id est, quæ prius impetrauerit, prius obtineat. s. de rescri. capitulum. & c. tibi qui gratiam. de concess. præb. auctoritate. lib. 6. qđ est verum, nisi propter defectum vel crimen primi impetrantis, seu negligentiam, vel auctoritatis posterioritatem, vel anticipationem temporis, ordo debitus subuertatur, vt s. de præben. si clericus. in fi. & c. ij qui. de rescrip. duobus. lib. 6.

f ¶ *Executores.*] executor est is, qui gratiam à principe factam vel iussam fieri, ad effectum deducit. Et dicitur de exequor, quasi excessiue, id est, viriliter exequi. Tertio, si quæras quot sint genera: duo, nam quidam dantur ad prouidēdum: quidam ad compellendum, vt legitur & not. s. de rescrip. abbatē. & de cōcess. præb. si capitulo. & c. si soli. lib. 6. & talis dicitur habere litteras auctoritatis, quandoque dicitur quis habere litteras facultatis, vt quando datur potestas ordinario, q aliquem possit recipere. vt s. de rescript. cum aliquibus. & dicto c. si soli. Quarto, quē ordinem habeat iste executor seruare. Dic q (dum tamen non excedat fines mandati, nec nimis festinet) sine aliqua alia causæ cognitione, etiam summarie potest in executione prouisionis vel compulsionis procedere, cum sit verus executor: & ideo quotidie tales executores suos processus faciunt in absentia partium: & eis non vocatis, vbicunque & quomodocunque eis placet. vt s. de re iud. de cætero. & c. quòd ad consultationem. in fi. tamen si aliqua proponuntur, non ad recusandum personam eius, cum hoc fieri non possit, vt s. de appel. nouit. sed ad probandum rescriptum surreptitium, vel falsum bene potest admittere & cognoscere, si voluerit, vt supra de offic. deleg.

Filius viuente patre est dominus.

Canonicus creatus per Papam in Ecclesia cathedrali, an possit in iudicē delegari.

Conditio, quæ de iure inest nō facit rem conditionalem.

Ecclesię dominium apud personas ecclesiasticas tantum est.

Constitutio principis continēs omnes nō obstantias de mūdo, an tollat priuilegia, statuta, vel consuetudines.

Executores sunt duplices.

deleg. pastoralis. §. quia vero. vel suo superiori intimare, vt in dicto cap. de caetero. poterit tñ procedere executor ad prouidendum, & prouidere si voluerit, non obstente contradictione alicuius, appellatione seu proposita exceptione: quia ex hoc ꝙ non admittit exceptionem probabilem, non poterit appellari: nisi aliàs constaret de veritate: licet aliud sit in iudice. s. de appel. interposita. in princ. argu. s. de eppel. nouit. Quod sic probo, pari vel maiori potestate confert Papa per se vel per alium beneficia vacantie totius mundi, quàm ordinarius illa suae dioecesis. vt s. de praeben. licet. & c. hi qui. lib. 6. sed ordinarius propter aliquam ↄdictionem seu eppellationem non omittet conferre beneficium si quod vacat: cum sine causae cognitione non debeat spoliari sua quasi possessione in qua est, conferendi sua beneficia, vt s. de elect. cum inter canonicos. s. de sup. neg. praela. c. fi. de in integ. resti. c. 1. s. de iure pa. consultationibus. multominus executor. arg. dicto c. hi qui. In extraiudicialibus autē eppellatio seu partialis ↄdictio non impediunt alicui possessionem, vel quasi in qua est: nec atentata post se reuocare faciunt, donec prius de veritate constet, vt dicto c. cū inter. & s. de eppel. bonę. per Inno. hoc fallit in casu illius c. s. de accus. accedens. & in casibus alijs, qui not. s. de re iudi. quod ad cōsultationē. in glo. & per Inno. & Host. Si tñ constet ꝙ exceptio proposita corā eo fuerit probete vera & legitime: reuocabitur quod per ipsum factum fuerit. si ex hoc fuerit appelletum, vt in c. cum inter. non tñ reuocabitur ex hoc tantum, quia non fuit edmisse quantumcunq; esset de se probebilis, nisi probata fuerit prius vere: & sic non vendicat sibi locum in executore principium illius c. s. de appel. interposite. in princ. vt s. dixi. Sed nunquid iste executor habebit expectare cassationem collationis factae per alium executorem, seu ordinariū de illo beneficio, de quo sibi impetranti prouidere intendit? Non credo dubiū ꝙ non: dum tñ executor tempore primae collationis ius transferendi haberet: per ea q̄ s. dixi. Et idē de electione, si duae fiant vno contextu, vt s. de elect. congregato. si autē ex interuallo, distingue: quia aut prime est nulla vel annullanda: vnde si est nulla, & causa nullitatis est notoria: tunc poterit fieri secūda prima non cassata. s. de elect. auditis. in alijs omnibus non, vt s. de elect. considerauimus. & dic vt ibi per Inno. & Host. & per Compost. s. de rescr. capitulum. Item si velit prouidere impetranti de beneficio quod vacat de iure, non tamen de facto quod potest: tunc debet praemittere cognitionem saltem summariam. & vocare possidemē: & si inueniat ipsum non habere ius, non feret sententiam: sed coget detentorem de facto dimittere, sicut de facto tenebat, & resignare possessionem facti, & post exequatur mandatum: alias si istū ordinē in hoc omitteret, cassaretur eius processus: de quo per Innoc. s. de conces. praeb. proposuit. super verbo, executorem. facit s. de praeb. licet eps. lib. 6. Ex quibus solute videtur quaestio facta s. eo. super verbo, ius ad rē. scilicet ꝙ executor talis in corrigendo errorē suum, & sic prouidendo de secūdo declarato primo, ꝙ prouisio facte per eū prius non tenuit: vel etiā declarato prius tale beneficiū posse cadere sub gratia, in qua datus est executor, nō habebit necessario partes vocare: nec aliàs iuris ordinē obseruare: debuit tñ eudire partes, si aliqua rationabilia proposuerunt contra ipsum, vt superius dictum est. Quinto quaero quae personae poterunt deputari executores: plenū est ꝙ illae, quae possunt constitui delegati, de quibus s. de rescrip. statutū. lib. 6. & etiā rectores simplicium beneficiorū: & clerici in minoribus beneficijs constituti: sicut fit quotidie in talibus executoribus gratiarū & sententiarū, in quibus non vendicat sibi locū dicta decret. statutū. vt ibi notatur. Non tñ credo ꝙ laicus vel bigami, seu aliàs carentes priuilegio clericali possint esse executores, vt supra de iudi. decernimus de arbi. contingit. 96. dist. bene quidem. 89. dist. indicatum. licet sit arg. contra s. de procu. non indiscrete. lib. 6. nec religiosi sine licentia suorum praelatorum, vt s. de test a. religiosus. lib. 6. & de procu. religiosus. concil. Viennen. de re iud. cum I. & A. i. à iure, & c. nisi cū distinctione illius c. de rescrip. & si principalis. Contrarium videtur per illud cap. nam ex quo vicecancellarius ipsum talem instituit, personam eius quantum ad hoc emencipare videtur à potestate sui praelati. & sic intelligitur illud c. supra de priuileg. cū olim. s. scilicet ꝙ non requiritur certa scientia Papae secūdum ꝙ aliqui intelligebant illud. c. cum olim. Nam nō potest negari quin Prior conuentualis, licet religiosus possit sine certa scientia Papae iudex constitui delegatus: & tamen non est dubium quin sit sub potestate sui abbatis & imperio: sicut sunt caeteri simplices religiosi, vt supra de statu reg. cum ad monesterium. §. tales. & supra. de sup. negligen. praelato. quia regulares. §. penult. Non obstant dicta cap. religiosus. & religiosus. quia aliud potest princeps, vel ille qui specialiter sup hoc gerit vices eius, fauore rei priuatae maxime quod non posset priuatus. arg. 17. q. 3. §. quod autem. Teneas quod volueris. Sed pone quòd requiratur licentia proprij praelati, sicut in illo cap. religiosus. nunquid oportet quòd praecedat ipsa licentia constitutionem procuratorij vel executoris: vel habebit in ipso actu interuenire, seu sufficit quòd subsequatur? Et videtur quòd habeat praecedere, cum oporteat petere & obtinere: vt dicit illud cap. d̄ testa. religiosus. ff. de acqui. haered. si quis. §. iussum. vbi habeat iussus praecedere. Vel dic ꝙ videtur ꝙ hebeat cōcurrere cum constitutione. arg. instit. de auctor. tut. §. tutor. & ff. eo. l. obligari. s. de reb. eccl. non alie. dudum. lib. vj. vbi de hoc per Inno. 12. q. 2. sine exceptione. immo videtur ꝙ sufficiat subsequi, vt s. de pac. quotiens. de ijs quae fi. à praela. cum nos iam pridem. vbi de hoc. Credo ad hoc ꝙ posset constitui per quemcunque, nec sit necesse tunc licentiam esse petitem, nec obtentam: quia in hoc nihil agit ipse religiosus: nec persona eius est penitus inepta vel infecta seu inhabilis de iure naturali ad talia suscipiēda: immo bene est susceptiua de iure naturali talium, sicut electionum, & similium. s. de elect. quèm sit ecclesijs. lib. vj. licet de iure positiuo sit inepta, sicut dicimus de milite. ff. de procu. filiusfa. §. veterani. vnde nō constitutio, sed susceptio & exercitiū procuratorij sine licentia prohibetur: vt patet in dicto c. de procu. religiosus. nec deputare tales executores est prohibitum, etiam sine licentia: sed quòd sic deputati possint suscipere vel exequi officium eis deputatum sine licentia, hoc bene prohibetur. vt in c. religiosus. de testamen. si autem ipse sine licentia substituerit aliquem suscipiendo procuratorium, vel aliquid aliud fecerit: hoc non poterit per subsequentem licentiam ratificari, cum ab initio non tenuerit. supra de reg. iur. non firmatur. lib. 6. Sic dicimus de seruo & monacho: qui licet possint institui haeredes per quemcunque: non tamen praestare consensum, nisi prius iussi fuerint: vt in dicta l. obligari. Non obstent iura in contrarium allegate: quia loquuntur de illis casibus, qui requirunt deliberationem & tractatum auctorizantis in limine ipsius actus: sicut est in alienationibus minorum vel rerum ecclesiasticarum, & similibus. Item & quia aliud est licentia, de qua hic loquimur: & aliud auctoritas de qua loquuntur dicta iura supra allegata. Sed cum tales executores gratiarum admittendo rationabiles exceptiones propositas contra rescripta seu gratias: & cognoscendo de ipsis quasi iudices causae essent: & iurisdictionem contentiosam habere incipiant: quod possunt iuxta §. supra de offi. deleg. pastoralis. §. praeterea. vbi de hoc in gl. nunquid hoc poterunt, quamuis sint rectores simplices clerici: & sic alij ab ipsis, quos ordinat dicta decret. statutum. lib. 6. s. de rescr. & nunquid etiam citare poterunt, & pro tribunali sedere: vel alijs committere quantum ad hoc extra ciuitatem & dioecesim, in quibus sunt deputati contra decretalem praedictam? Quotidie hoc faciunt: sed quo iure non video: nisi quia frequenter licet accessorie quod principaliter non liceret. sicut video de ecclesia curata annexa praebendae, quam etiam multiplicatam, licet alicui citra sacerdotiū & residentiam possidere accessorie. quod principaliter non liceret: vt supra de praeb. de multa. per Inno. & c. exposuisti. & c. super eo. lib. 6. C. de iud. quotiēs. & sic falli in hoc casu dicta constitutio, statutum. & etiam in illo casu quando iudices cum conuenientia in audientia impetrantur: quia tunc non potest excipi de loco vel de conditione personarum iudicum, vt ibi not. facit s. de off. dele. cum olim. 2. vnde proprie non est iurisdictio quam exercent tales executores: sed potius accessorie tamquam missi exercent, vt in dicto §. praeterea. cum potius respiciatur in eis quod est principale, & vt tales iudicātur. arg. s. de reg. iur. accessorium. lib. 6. tamē licet sint principales habito respectu ad executionem: accessorij sunt habito respectu ad gratiam super qua dati sunt, vt s. de off. deleg super eo. lib. 6. Alia ratio est: nam cum isti ex spontanea cōtradictione illius contra quē dati sunt, vel contra quem gratiam exequuntur, & ad eius instantiam, & de consensu ipsius proponentis corā eis suas exceptiones voluntarie hanc iurisdictionem assumant: & quicunq; contra quē impetratum est rescriptum, possit renuntiare quantum ad hoc dictae constitutioni, statutum. merito de consensu istius contradictoris poterit iste quamuis simplex partes iudicis assumere, & vbicūque exercere eandem: per rationē s. immediate positam. Sed nunquid ille ordinarius, qui succedit talibus executoribus, quorū officium propter negligentiam impetrantis perit, reputabitur per omnia vt ordinarius, vel potius vt delegatus, vel vt merus potius executor. de quo s. de praebend. si clericus. in fi. Videtur vt ordinarius, cum sit administrator iuris cōis. & ille impetrator ipsam gratiam petat, vt de iure cōi sibi debitā, vt dicit ibi textus: & sic est excitatio iuris cōis tantum. arg. s. de offi. ordi. licet. quare poterit ad archiepm appellari ab eo: vnde videtur ꝙ vt specialis delegatus seu executor Papae hoc faciat. & sic ad Papam esset appellandum, cū ex collatione Papae canonicatū obtineat: vigore cuius & non aliàs consequitur praebendam, vt sic vbi vnum propter alterum vtrobique tantum vnum. 1. q. 1. si quis. pro quo fecit s. de offic. ordi. irrefragabili. §. caeterum. Si quaeras an tales executores possint inuocare brachium seculare? Dic vt dixi plene s. de offic. deleg. iudices. concil. Vien. Si vis plenius scire de istis executoribus, quaere per Innocen. & Hostien. s. de offic. deleg. in litteris. de re iudi. c. 1. de conces. praeben. proposuit. & c. cum nostris. & c. litteras. de despon. impub. ad dissoluendum. de exces. praelat. inter dilectos. & per Compost. s. de rescrip. capitulum. & c. mandatum. in glo. ordina. s. de offic. deleg. pastoralis.

Beneficij collatio nō impeditur per appellationem.

Electio secūda an fieri possit, prima non cassata.

Executionis officiū cuib' personis potest committi.

Licentia superioris quā requiratur praecedere debeat.

Religiosi persona electionum & multorum alio rum est suscepiua.

Accessorie aliqua licent, quae principaliter non licent.

ADDITIO. Si mandatum est alicui quod faciet alicui prouideri, & scripsit in vna ecclesia de prouisione alicuius, ꝙ antequam ibi

ibi recipiatur, potest mādare quòd in alia recipiatur. nec obstat s. de rescr. in nostra. quia loquitur quando plures literæ super vnius prouisione impetrātur in fraudem. Si autem per primas litteras sit receptus; tunc vlterius non habet prouisor quid faciat: quia plene executus est mandatum Apostolicum: & ideo non tenet secunda prouisio. arg. s. eod. venerabili fratri. de offic. & potesta. iud. deleg. idē videtur si mandatū est alicui, quòd prouideat alicui: nā si prouidit ita quòd prouisio teneat de iure, licet de facto non habeat possessionē, vlterius tenet secunda prouisio: quia si contrarium dicitur, sequitur absurdū, scilicet quod per vnum mandatū consequatur nō solū duas, sed multas prouisiones, & omnes valebūt: aliqui contradicunt. Innoc.

a ¶ *Et alios, ad quos id pertinebit.*] puta subexecutores: sed ipsi idē sunt cum executoribus, vt s. de offic. deleg. cū olim. Vel dic, alios, scilicet iudices delegatos, seu auditores, ad quos per appellationē vel simplicē querelam in Romana curia vel alibi negotiū cōmissum fuit per iura s. de offi. deleg. pastoralis. §. præterea. ibi, reuocato. & c. s. de rescr. auditor. de elect. constitutionē. §. insuper. in cle. Sed quid erit in casu illius c. s. de præb. si clericus. in fi. vel in gratijs sub forma pauperū impetratis: in quibus vt frequentius diœcesani constituuntur executores: nunquid archiepiscopus Tholosanus, qui epō Tholosano in honore & onere immediate successit, in alijs diœcesibus vel propria eorū diœcesi potius gratias illius, quæ sunt in fieri, exequentur? Credo quod de illo c. si clericus, in fine, non sit dubiū quin ordinarius illius beneficij hoc habeat facere, prout dicit dicta decre. si clericus. in fine. de gratijs vero sub forma pauperum, & alijs epō Tholosano, qui tunc erat vt diœcesanus, exequendis cōmissis, videretur quod cū ordinaria iurisdictio dependeat ab administratione seu territorio: & istæ executiones sic cōmissæ sint diœcesanis vt ordinarijs, qui administratores iuris existūt, vt s. de sentent. excom. nuper. & de iure debeatur pauperibus clericis victus de patrimonio crucifixi, vt s. de præbē. cum secundū. in prin. bene sequitur quod diuisa administratione seu territorio, quamlibet partem sequetur omne illud quod ex ipsa dependeret: & sic quilibet diœcesanus habebit executionē & exercitium omniū causarum suæ diœcesis: & etiam prius ante diuisionem inceptarum & pendentium, & nedum proprie ordinariarū: immo etiam commissarum delegationum tamen diœce. vt ordinarijs, vt in casu nostro. arg. 96 dist. Constantinus. palea est. s. de offic. deleg. quoniam abbas. & cap. præterea. secus autem est vbi vt simplici cōmissario vel delegato esset ipsis diœce. comissa. Vel dic idem esse in vtroque casu: tam vbi vt delegatis etiam simpliciter, quàm etiam vt ordinarijs: ex quo sunt cōmissa dignitati, nō personæ, per c. quoniam abbas. cum quo ad partes sibi subtractas. & sic quo aliàs diœce. Tholosanus desierit esse prælatus: quare sibi succedentes fungentur eius vice, ac si ipse esset mortuus vel translatus: succedit enim res rei, vel dignitas dignitati, sicut persona personæ: & ideo debet fungi vice eius per omnia, vt s. vt lite penden. ecclesis. cum similibus. Ratio tamen huius decre. est in contrarium: ibi dum sequitur, quibus ante diuisiones, &c. sed potest dici, quod hic loquitur de simplicibus executoribus seu delegatis à sede Apostolica constitutis.

b ¶ *Idem etiam.*] Quarta pars.

c ¶ *Declaramus.*] & sic tota ista decre. est declaratiua iuris antiq. non constitutiua iuris noui, vt patet etiam s. eo. §. proximo, in verbo, declaramus. quare non est necesse hic respicere eius editionem seu publicationem: cum omnia quantumcunque longe ante præterita seu inchoata respiciat, vt s. de consti. quoniam. & de vsur. cum tu. de elect. cum in cunctis. §. penult.

d ¶ *Iustitiam.*] & sic est duplex littera Apostolica: quædam gratiosa, de qua s. dictum est. quædam iustitiæ, de qua hic. simile. s. de fil. accedens. prima cōsueuit bullari cum filo de serico: secunda cum filo canabis. arg. s. de fal. licet. Itē prima non transit regulariter sine lectione, sed sine cōtradictione bene: secunda transit sine lectione, sed non transit sine contradictione, & ideo in procuratorijs contradictarum conuenit illa clausula apponi, Constituit talem procuratorem ad impetrandum & contradicendū litteras simplices & legendas: sine qua non esset sufficiens procurator in audientia contradictarum, quantumcunque aliàs haberet plenum mandatum. & ista sola sine alio mandato non esset sufficiens in palatio auditorum, vt s. de renun. veniens. *Littera Apostolica duplex.*

e ¶ *Iudices.*] & sic nota quòd alius est iudex, vt hic: alius auditor, vt s. de of. deleg. super quæstionum. §. porro. in fi. de rescr. auditor. concil. Viennē. alius conseruator, vt s. de offi. deleg. statuimus. lib. 6. alius arbiter iuris. s. eo. c. suspicionis. & cap. ab arbitris. lib. 6. Item alius executor mixtus, de quo s. §. proxi. dictum est. alius merus, de quo s. de appel. nouit. de quibus plene dicitur s. de re iudic. quod ad consultationem. per glo. Inno. & Hostien. alius referendarius, scilicet ad certum articulū causæ referendum datur, vt s. de offic. deleg. iudices. concil. Viennē. & in dicto cap super quæstionum. omnes isti & similes sunt ordinati ad causas Apostolicas expediendas in curia Romana, & extra. Vnde iudex delegatus est proprie is, qui mandatam sibi iurisdictionem vice delegantis exercet. dictus à delego, gas, quod idem est quod mando: quare rubrica. ff. de eo, cui mandata est iurisdictio. *Iudex, auditor, conseruator, & arbiter differunt.* *Executor est duplex.* *Referendarius qui est.*

f ¶ *Remansissent.*] Nota quod diuisio facta de aliqua re, operatur tantum illum effectū pro quo facta est, nec ad alios se extendit, nec in alijs casibus præbet præiudicium alicui seu iuuamen, vt 10. dist. lege quod præstat. argu. quod diuisio rei emphyteuticæ, vel feudalis seu debitorum, inter hæredes facta, non noceat dominis vel creditoribus super integra solutione pensionis vel debiti eis facienda vt prius: cum particularis actio seu solutio non modica habeat incommoda. ff. famil. erciscun. plane. Guli. de monte Lauduno. *Solutio particularis multa habet incommoda.*

¶ *Debent.*] Hæc constitutio habet quatuor partes. Primo præmittit procemium ad dicenda. Secundo versic. *Sane.* factum visitationis intentæ & consuetudinis contra hoc propositæ narrat. Tertio versi. *Proposito.* dictam consuetudinem multis rationibus præmissis reprobat. Quarto versi, *Sed ne sit.* numerum personarum visitanti assistentium taxat. In primo ordinem, quem debent habere subditi ad superiores, & econtra ponit. In primo non seruato est inobedientia punienda: in secundo est tyrannia vel negligentia reprobanda. secundo ver. *Sic debitor.* horum rationem subiungit: licet enim inter hos sit relatio superpositionis & suppositionis: hæc tamen corrumpuntur ab excessu. 2a. q. 5. de forma. ff. de ijs qui sunt sui vel alieni iur. l. 2. in fi. & l. seq. *Diuisio.*

g ¶ *Minime reperitur.*] ff. de pigno. actio. si seruos pignoratos. in fin.

h ¶ *Descendente.*] prout potest & tenetur extra 6. lib. de censi. Romana. c. respon. extra de offi. ord. irrefragabili.

& alios[a], ad quos id pertinebit, ad debitam executionem adduci: quibus ante diuisiones sæpefatas poterant & debebāt. ¶ Idem[b] etiam declaramus[c] quo ad litteras Apostolicas iustitiam[d] continentes, vt videlicet iudices[e] dati per illas in causis quarumlibet personarum, quæ nunc de eisdem diœcesibus diuisis existunt, possint iuxta earum tenorem perinde procedere, ac si dictæ diœceses de quibus mentio in eisdem litteris habetur, integræ remansissent[f]. ¶ Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinioñ. iij. Kalen. Nouembris, pontificatus nostri anno secundo.

De officio iudicis ordinarij.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Episcopus monasterium visitans non tenetur accipere monachos illius monasterij pro tabellionibus: etiam si hoc haberet consuetudo: nec in actu visitationis debet esse solus, sed duos vel tres clericos cum notario, qui similiter sit clericus, secum assumat. hoc dicit.*

CAP. I.

Debent superioribus suis reuerentiā subditi: & dū salubriter ab eis pro culpis correctionē velut curantium medicamenta recipiunt, obedientiam exhibere tenentur. Rursus oportet præpositos cum charitate[†] corrigere: decet eos inferre humiliter quod docent, & paterna subiectos dilectione fouere: Sic debitor delicatus effugitur: sic onerosus creditor minime[g] reperitur. ¶ Sane dudum venerabili fratre nostro A. episcopo Dulmeñ. ad visitandū capitulum suæ ecclesiæ Dulmeñ. quæ regularis ordinis sancti Benedicti fore noscitur, descendente[h]: Prior & capitulū

† *Vide concilium Tridēt. sessio. 25. de reformatione. cap.*

a ¶ *Memoria*.] hoc non prodest in delictis. extra de consue. cum tanto. extra de simo. cum in ecclesiæ. & male consueta tẽpore non firmantur. authen. vt nulli iud. lic. ha. lo. serua. §. r. coll. 9. & idem vbicunque à iure reprobatur consuetudo, vt hic, & extra. 6. lib. de consue. cap. 1. & 2. & eod. lib. de elect. quia sæpe. & eo. lib. de pœnit. & remis. ep̃s. in fin.

b ¶ *Non audiuit*.] formam iuris isti bene seruauerunt: quia exceptionem proposuerunt: & propter eam non admissam appellarunt: vel potest appellari propter eam neglectam iudice ad alia procedente, quæ non poterant se compati cum primo proposito. extra de appel. dilecto. & c. ex parte M. Sed hic fuit defectus in materia: quia exceptio non erat legitima, vt infra sequitur. & ob hoc appellans in iurisdictione prioris iudicis remansit: & sic tenuit eius processus: secus si materia erat legitima & forma debita. not. extra de offic. deleg. cum contingat. in princ.

c ¶ *Non est angustanda*.] C. de hæret. quoniam. in fine.

d ¶ *Probatio*.] C. de iureiur. in bonæ fidei. C. de iure deliber. l. fi. §. si vero & ipse.

e ¶ *Occultetur*.] sed potius eruatur. ff. de testi. serui.

f ¶ *Præbere*.] ff. de testi. curent.

g ¶ *Conscribant*.] extra de probat. quoniam contra. in principio.

h ¶ *Monachos*.] accipe. j. constat non esse, scilicet ad prædicta idoneos, & tunc resume, tum propter, &c.

i ¶ *Funestam*.] id est, luctuosam vel mortalem: quia lugere habent, & mortui sunt mundo. 2. q. 7. placuit. & c. seq. 16. q. 1. placuit 25. q. 2. ita nos. C. qui accus. non pos. l. si quis.

Monachi sunt mundo mortui.

k ¶ *Actibus*.] extra ne cle. vel mona. sec. ne. se immis. c. 1. & c. sed nec procuratores. & c. clericis. & c. sententiam.

l ¶ *Constitutio*.] extra 6. lib. de hæreti. vt officium inquisitionis. §. ad conscribendas.

ipsius ecclesiæ excipiẽtes, quòd de consuetudine erat ecclesiæ supradictæ, à tempore cuius nõ erat memoria[a] inconcusse seruata, quòd episcopi Dulmeñ. qui fuerunt pro tempore, per se solos absque aliis religiosis sibi adiunctis, vel clericis vel laicis secularibus quibuscunque assumptis sibi loco notarij monacho seu monachis capituli memorati, visitationem suam hactenus præfato impenderunt eidem capitulo: supplicarunt eidem episcopo, vt omnes tam clericos quàm laicos religiosos & seculares (antequam visitationem actualiter exerceret) à capitulo præciperet amoueri: quibus amotis, parati erant ipsum admittere ad visitationem huiusmodi peragendam. Et quia dictus episcopus eos super hoc non audiuit[b], quamquam protestaretur se velle omnes clericos suos, & alios (præter tres vel quattuor & notarium) remouere: & sic suam visitationem incipere & complere, idem Prior & capitulum ad sedem Apostolicam appellarunt. ¶ Proposito itaque huiusmodi negotio coram nobis, & auditis & intellectis, quæ partes dicere voluerunt: nos considerantes, quòd consuetudo prædicta cõtra communem vtilitatem, facultatem probationum (quæ non est angustanda[c]) restringit, propter quod etiam vt salua scilicet sit rerũ probatio[d], quia publice interest ne veritas occultetur[e], cautum est iure, vt curent magistratus restari, idest, restificari volentibus, seipsos & alios testes vel signatores præbere[f]. Et statuit generale concilium, vt à iudicibus adhibeatur persona publica, vel duo viri idonei, qui acta conscribant[g]: Quos quidem monachos[h] ad prædicta, tum propter eorum professionem, quæ illorum vocem facit funestam[i], & ipsos arcet à iudicijs & publicis siue ciuilibus actibus[k], nec patitur (prout constitutio[l] nouella declarat) nisi in inquisitionis hæreticæ prauitatis causa, tabellionis (cuius vicem in hac parte duo viri per supradictum concilium obtinent) officium exercere: tum quia suspecti[m] nec contra[n] Priorem aut capitulũ, quibus subsunt[o], quæ corrigenda inuenirentur, fideliter & rectè conscriberent, constat non esse idoneos: Attendentes quoque quòd id[p] episcopali non modicum detrahit dignitati, si ab episcopo, qui dignitatem propriam suo ingenio augere[q] debet, comites honoris sui causa adhibiti abducantur[r], seque solum suspectis[s] quandoque forsitan quos visitat, committere compellatur[t]: Dictam consuetudinem, per quam prælibati Prior & capitulum videntur nimium delicati, tamquam non rationabilem reprobamus[u]. Sed ne sit episcopus onerosus[x], decernimus nostrorum prædecessorum vestigijs inhærentes, vt cum ad visitationem decætero faciendam in ecclesia memorata descenderit, in visitationis actu duas vel tres honestas personas clericales charactere insignitas, quarum vna ad minus sit religiosa[y] ordinis prædicti, & vnum notarium clericum secum habeat, & non plures. Consuetudine aliqua obtenta, & compositione qualibet inter partes ipsas super hoc in contrarium facta hactenus, non obstante[z].

q ¶ *Augere debet*.] ff. de officio proconsul. & leg. obseruandum. in fi. Ioan. Mona.

r ¶ *Abducantur*.] ff. de iniurijs. l. item apud Labonem. §. comitem. Sed quomodo detrahitur huic dignitati, si caput fiet cum mẽbris. extra de præscrip. cum non liceat. & sic nõ est iniuriosa abductio, sed debita coniunctio: sicut inter caput & mẽbra, & inter patrem & filium. C. de cura. furio. l. fi. in princ. 30. q. 3. ita diligere. Item inhumanum est publicatione paupertatis detegere visitatem. C. quando & qui. quarta pars in bo. de. l. 2. circa mediũ. Dic vt prius. Præcisio hic reprobatur: & fuit hæc ordinatio æquitatis propter congruitates hic tactas, & necessitates quoad personam tabellionis, vel duorum virorum pro eo. Ioan. Mona.

s ¶ *Suspectis*.] ex causis prædictis. Ioan. Mona.

t ¶ *Compellatur*.] quod esse nõ debet. argumẽt. C. de iud. apertissimi. & l. fi. Item isti monachi si tabellionis loco duarum personarum locum tenerent, scilicet assistentiũ visitandi ad probandũ quod esset actum, forsan eædem personæ essent per visitatorem corrigendæ. Et fungi duplici officio, præsertim suspecto & aduerso, vt hic, est merito reprobandũ. C. de asses. omne. extra de cleri. nõ resi. quia nonnulli. & extra 6. libr. de præben. cum singula. Ioan. Monachus.

Officio duplici non fungi iure vetatur.

u ¶ *Reprobamus*.] ex quibus causis consuetudo reprobetur, not. extra 6. lib. de consue. in summa. Io. Mona.

a ¶ *Onerosus*.] sed quomodo est hic ep̃s onerosus, qui habet quod petit? Dic q̃ est onerosus quo ad intentũ aduersariorum dicentium episcopum velle visitare, & intrare capitulũ cum pluribus, & contra eorum consuetudinem, quam prætendebant. Ioan. Mona.

y ¶ *Religiosa*.] contra extra de offi. ord. vt iuxta. Dic, casus est diuersus, non aduersus, nam ibi loquitur vbi prælatus visitat alium locum à capitulo suo: hic quando visitat proprium capitulum, cuius personas propter coniunctionem maiorem quam habet ad suã ecclesiam præ cæteris ecclesijs sibi subiectis. extra de test. requisisti. §. penult. est verisimilius, vt easdem personas melius noscat. Vel dic quòd hic determinat illam taxando hoc dictum indeterminatum: ibi, ne subditi nimium aggrauentur: & decet personas religiosas in tali articulo assumi. arg. extra de sta. reg. in singulis. circa princ. Ioan. Mona.

Episcopus cum ecclesia cathedrali habet coniunctionem maiorem quam cum alijs.

m ¶ *Suspecti*.] contra, quia monachi in causis monasterij testes esse possunt. extra de testi. insuper. & c. tuis. & cap. cum nuntius. de iureiuran. Etsi Christus. in fi. etiam in causa visitationis & reformationis. extra 6. lib. de offi. ordina. quia. Item ex quo sunt suspecti, testes esse non possunt. ff. de testi. l. 3. circa princip. ibi versi. Nam si careant. extra de testi. super eo 2. in princ. Sol. in præmissis casibus monachi testes esse possunt, sed non cum præcisione: hoc est ipsi & non alij: quod hic negatur: vnde lite grandi hic considerata Papa hoc voluit, vt plenior fieret probatio, vt veritas plenius elucesceret. C. de tempo. appel. per hanc. in fine.

Monachi an possint esse testes.

o ¶ *Nec contra*.] C. de testi. omnibus. & ff. de testi. nullus.

o ¶ *Subsunt*.] propter quod eorum testimonium est suspectum. C. de testib. parentes. & l. seruos. & ff. de testi. idonei. Ioan. Mo.

p ¶ *Quod id*.] scilicet, q̃ episcopus nullis alijs sibi adiunctis, nisi de capitulo, visitet.

a ¶ *Non obstante*.] Sed quare tollit hic consuetudinẽ, & compositiones quaslibet? quia licet visitationi non præscribatur, nec procurationi, quæ debetur ratione visitationis: præscribi tamen potest quotitati procurationis. not. extra de præscrip. cum ex officij. extra de censi. cum venerabilis. Sic videtur quòd præscribi possit quotitati assistentium visitanti. arg. ff. de vsur. qui semisses. 1. respon. & ff. quemad-

Visitationi an possit præscribi.

§. quemadmodū. vsusfr. amit. l. is qui. licet consuetudo hic narrata per haec allegata non sit praescriptibilis. Dic tamen, quòd haec cōstitutio in alijs facit gratiā: quia si ista verba non ponerentur, remanerēt compositio & consuetudo non reprobatae. extra 6. lib. de constit. c. 1. Nec est inconueniens, quod eadem decretalis contineat ius in vna parte, & grauiam in altera. extra de concess. praeben. constitutus. Et forsan Papa fuit motus ad praedicta cassando propter grauem litem, quae fuerat inter partes: ne recidiuum nouae litis praetextu consuetudinis alterius vel compositionis subiotraret.

a ¶ *Reprobationis.*] s. eo. in verbo. reprobamus.

b ¶ *Cōstitutionis.*] s. eo. in verbo. decernimus.

Vide cōcilium Trid. sessio. 7. de reformatione c. 2. & 4. & sessio. 14. de reformat. c. 17.

VT *quos virtutis.*] c ¶ *Qui vero.*] Istū §. aliqui libri non habent vsque ad §. vt autem. & tenorem huius habes in extrauaganti. Execrabilis. quae est vna de xx. glossatis per Zenzelinum in tit. de praeben. & ibi vide. Habes etiam eam j. in tit. de praeben. cum glossa domini Guliel. de Monte Lauduno.

V *Nam sanctā Ecclesiam.*] ¶ Ponatur sic casus, quod erant dubitantes quidam, aut forte credentes, vel etiam asserentes. non esse de necessitate salutis subesse summo Pontifici: quod quidem vel verbo fieri poterat: quia forte sic dicebant: vel facto, quia talia agebant & operabantur, ac si non esset de necessitate salutis: Huic autē morbo pestifero obuiare volens sanctissimus pater dominus, dominus Bonifacius Papa viij. hanc decret. edidit. vbi hoc plenissime declaratur. Intentio itaque huius decretalis est inducere rationes, exēpla, & auctoritates, subesse summo Pontifici esse de necessitate salutis: quod tripliciter hic probatur. Primo, per quasdā cōditiones generales, quae ipsi Ecclesiae congruunt. Secundo, per quasdā adaptationes spirituales, quae ad ipsam Ecclesiā adaptantur. Tertio, per gladios, quod in ipsa Ecclesia cōtinentur. Tota igitur haec decr. diuidit in quatuor partes: quia primo ponuntur praefatae conditiones generales congruentes Ecclesiae, per quas probari potest, quod subesse summo Pontifici est de necessitate salutis Secundo adducuntur quaedam adaptationes spirituales, per quas probatur hoc idem. Tertio agitur de ipsis gladijs, qui sunt in Ecclesia, per quos declaratur hoc idem Quarto & vltimo, conclusio tot modis inuestigata, videlicet, quod subesse summo Pontifici sit de necessitate salutis, infertur ex omnibus antedictis. Secunda: ibi, *Vna nempe fuit.* Tertia: ibi, *In hac eiusq; potestate.* Quarta: ibi, *Porro subesse* ¶ Propter primum sciendum quidē, quod numerare possumus sex conditiones generales congruentes Ecclesiae: ex quibus possunt sumi sex rationes, quod Ecclesia habet vnum caput: & quod subesse illi capiti est de necessitate salutis: vt sit prima conditio. quod Ecclesia est vna: secunda, quod est sancta: tertia, quod est catholica: quarta, quod est Apostolica: quinta, quod extra non est salus: sexta & vltima. quia extra ipsam non est remissio peccatorum. Itaque in prima parte, in qua agitur de istis conditionibus Ecclesiae congruentibus, dñs Papa tria facit: quia primo istas conditiones narrat: secūdo eas declarat: tertio eas corroborat & cōfirmat. secunda: ibi, *Sponsa in Canticis.* tertia: ibi. *In qua vnus.* Dic ergo Ecclesiam esse vnam, quae fuit conditio prima. sanctam, quae fuit secunda. catholicā, quae fuit tertia & ipsam Apostolicam, quae fuit quarta. extra quam non est salus, quae fuit conditio quinta. nec remissio peccatorum, quae fuit sexta. *Nosq; hanc*, id est Ecclesiā, esse sic vnam, sic sanctam, &c. vel hanc, id est hanc fidem de Ecclesia, quod sit vna, firmiter credimus, & simpliciter confitemur. ¶ Notandum autem est, quod ex istis sex conditionibus Ecclesiae congruentibus (vt supra tetigimus) sumi possunt sex rationes, quod subesse summo Pontifici sit de

Nulli ergo liceat hanc paginā nostrarum reprobationis a, cōstitutionis b, &c. Datum Anag. x. kal. Augusti, Pontificatus nostri Anno octauo.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Beneficia plura incompatibilia obtinens sine dispensatione, debet illa praeter vltimum in manu ordinarij intra duos menses dimittere: alias poenas incurrit hic positas. Et debet ordinarius tales plura beneficia obtinentes compellere ad ostendendam dispensationē: quod si nō fecerint, ab ingressu Ecclesiae suspenditur. vide cap. ordinarij. eod. titulo, libro sexto: quod si diligenter notetur haec extrauagans, sub hoc titulo rectè collocata dicetur.*

CAP. II.

VT † quos virtutis amor à vitio ambitionis execrandae, & auaritiae caecitate non retrahit, saltem rigor coerceat disciplinae: Statuimus, vt quicunque plures dignitates vel personatus, aut parochiales ecclesias: aut dignitatem vel personatum cum alio beneficio curam animarum habente, simul sine dispensatione canonica detinens, illa omnia & singula (illo duntaxat excepto, quod vltimo receperit, quòd possit, si tamen in eo ex collatione canonica ius sibi competat, retinere) intra duos menses à die notitiae huiusmodi nostrae constitutionis continuè numerandos efficaciter verbo & facto, absque fraude aliqua in manu ordinarij dimittere teneatur, per eum vel per eos, ad quem vel ad quos eorum dispositio spectabit, ea vice libere disponenda. Quod si non fecerit, etiam illo sit ipso iure priuatus, in quo ius competebat eidem: & inhabilis ad quaecunque beneficia obtinenda penitus censeatur. ¶ Qui c vero deinceps receperit dignitatem vel personatum, aut beneficium curam habens animarum annexam, si prius simile beneficium obtinebat, primum quo postquam secundi possessionem habuerit, vel per eum (omni dolo & fraude cessantibus) quo minus habeat, steterit, priuatus noscitur ipso iure, absque morae dispendio in manu ordinarij omnino similiter dimittere teneatur, per eum vel eos, ad quem seu quos collatio seu ordinatio spectauerit, disponendum: quod nisi fecerit, ex tunc secundo sit ipso iure priuatus, & inhabilis ad sacros ordines, & ad quodcunque beneficium ecclesiasticum obtinendum. ¶ Vt autem praemissorum fructus facilius subsequatur, omnibus & singulis ordinarijs in virtute sanctae obedientiae, & sub poena suspensionis ab ingressu Ecclesiae, quam eos (si in exequendis subsequentibus negligentes fuerint) incurrere volumus ipso facto, districte praecipimus & mandamus, vt sub certa & formidabili poena eorū arbitrio infligenda, subditis suis plures dignitates & personatus aut ecclesias, quibus cura imminet animarum, aut dignitatem vel personatum cum alio beneficio, cui cura similis sit annexa, obtinentibus, iniungere debeant, quòd dispensationes auctoritate quarum huiusmodi Ecclesias, personatus vel dignitates obtinent, si quas habent, necnon & titulos Ecclesiarum, dignitatum vel personatum eorundem intra tempus pro facti qualitate ipsorum ordinariorum moderandum arbitrio, ordinarijs ipsis, vel ijs, quem vel quos ad hoc duxerint deputandos, exhibere procurent: De processibus habendis super his exhibitis, propositis & productis, reddituri absque morae dispendio per scripta publica conficienda super his sedem Apostolicam certiorem.

De maioritate & obedientia.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Omnes Christi fideles de necessitate salutis subsunt Romano Pontifici, qui vtrumque gladium habet, & omnes iudicat, à nemine autem iudicatur. Hac tamen extrauagans regem Franciae & regnicolas non amplius subijcit Ecclesiae Romanae, quàm prius erant: vt patet infra de priuileg. meruit.*

CAP. I.

VNam sanctam Ecclesiam catholicam & ipsam Apostolicam vrgente fide credere cogimur & tenere.

Nosq; hanc firmiter credimus & simpliciter confitemur: extra quam nec salus est, nec remissio peccatorum, sponso [a] in Canticis proclamante. Vna est columba mea, perfecta mea. Vna est matri suæ, electa genitrici suæ: quæ vnum corpus mysticum repræsentat, cuius caput Christus: Christi vero Deus. In qua [b] vnus dominus, vna fides, vnum baptisma. ¶ Vna nempe [c] fuit diluuij tempore arca Noe, vnam Ecclesiam præfigurans, quæ in vno cubito consummata, vnum (Noe videlicet) gubernatorem habuit & rectorem, extra quam omnia subsistentia super terram legimus fuisse dele-

Ecclesia est vna.

ci sit de necessitate salutis. Vt sit prima ratio, quia Ecclesia est vna, siue est vnum corpus: sed vni corpori non competit nisi vnũ caput: quia aliter esset monstrũ. Arguitur ergo sic: Omnia membra, quæ sunt in vno corpore, nõ saluantur nisi cõiuncta illi corpori, & subdita vni capiti, à quo infunditur eis motus, & sensus: sed oẽs Christiani sunt mẽbra vnius corporis: quia sunt mẽbra Ecclesiæ, q̃ est vna, & vnũ corpus: ergo omnes huiusmodi Christiani saluantur vt coniuncti Ecclesiæ, & vt cõiuncti vni capiti, id est summo Pontifici. Secunda ratio ad hoc idem sumitur ex secunda conditione, videlicet quod Ecclesia non solum est vna, sed etiam est sancta, id est, sancita & firmata in vnitate: si enim Ecclesia vacillaret quantũ ad vnitatẽ: quia aliquãdo esset vna, aliquando nõ esset vna: & per consequens aliquando haberet vnum caput, aliquando haberet plura capita: posset quis dicere non esse de necessitate salutis subesse huic capiti: quia forte posset saluari sub alio capite. Sed cum Ecclesia sit vna, & sit sancta, id est sic in vnitate fulcita, quod non posset habere nisi vnum supremum caput: subesse illi capiti erit de necessitate salutis. Quod si dicatur, quòd sanctum dicit quid purum: dicemus ex hoc etiam quod dicit quid firmũ: quia firmitas est ex puritate, infirmitas ex impuritate: nam & in corpore surgit infirmitas ex impuritate: vt quia oriuntur in eo immunditiæ corporales & mali humores: & in anima etiam surgit infirmitas ex impuritate: vt quia oriuntur in ea immunditiæ spirituales, & malæ cogitationes. Formetur autem sic ratio: Quicquid est vnum & sanctum, id est sic in vnitate sancitum, quod non potest esse nisi vnum corpus, & habere vnum caput, membra non poterunt saluari nisi coniuncta illi corpori, & subdita illi capiti: Ecclesia est huiusmodi, ergo &c. Membra quidem ex hoc saluantur & viuunt, quia mouentur & sentiunt: & motus & sensus eis infunduntur à capite: si non sunt subdita capiti, non mouentur nec sentiunt: propter quod viuere & saluari non poterunt. Tertia ratio sumitur ex tertia conditione: quia Ecclesia est catholica & vniuersalis siue generalis, sic enim ait Isidorus: quia catholicus vniuersalis siue generalis interpretatur: nã Græci (vt dicitur) vniuersale catholicon vocant. Si ergo fides, quam tenet Ecclesia, vel ipsa Ecclesia esset particularis, continens vnam gentem vel vnum populum, sicut sunt multæ gentes & multi populi: sic forte essent multæ Ecclesiæ & multa capita. Sed cum sit catholica & vniuersalis, quia omnes obligantur (si volunt esse in statu salutis) ad credendum & tenendum quod credit & tenet Ecclesia: ideo sicut non potest esse nisi vnum vniuersum quod omnia cõprehendat: ita quantum ad statum salutis non potest esse nisi vna Ecclesia, eo quod Ecclesia comprehendit omnes, qui volunt esse in statu salutis. Formetur autem sic ratio, Illud quod est catholicũ & vniuersale, & comprehendit omnes, qui volunt esse in statu salutis, non potest esse nisi vnum, & habere vnum caput, cui oportet esse subditos omnes volentes esse in statu salutis: Ecclesia est huiusmodi: ergo, &c. Quarta ratio sumitur ex quarta cõditione: quia Ecclesia est Apostolica: tenet enim illam fidem, quam Apostoli tradiderunt & docuerunt, de quibus potest intelligi quod dicitur in Psal. quod In omnem terram exiuit sonus eorũ: & in fines orbis terræ verba eorũ: vt nullus possit se excusare se non subesse Ecclesiæ: omnes enim Apostoli fidẽ prædicauerunt, & docuerunt. Vnde Apostolus ait ad Galat. 2. Ascendi autem secundũ reuelationem, & cõtuli cũ illis, id est, cũ alijs Apostolis, Euangeliũ, quod prædico gentibus: & subdit causam, ne forte in vanum currerẽ aut cucurrissem. Ne ergo vana esset prædicatio sua: & ne videretur gentibus, vel alijs quòd prædicaret aliud quàm alij Apostoli, voluit Apostolus de Euangelio quod prædicabat, conferre cũ illis. Item Ecclesia est Apostolica: quia illam fidẽ tenet & docet, quam concorditer prædicauerunt & docuerunt Apostoli. Formetur ergo sic ratio, Illud quod est Apostolicũ, & tenet illã eandem fidẽ, quam Apostoli docuerunt, non potest esse nisi quid vnum, & vnũ corpus habere, & vnũ caput, cui oportet esse subdita omnia membra, si volunt esse in statu salutis: huiusmodi autẽ Ecclesia est: ergo, &c. Quinta autem & sexta ratio sumitur ex quinta & sexta conditione: videlicet quod extra Ecclesiam non est salus, id est, nõ acquiritur beatitudo, quæ est per gratiã consummatã: nec extra ipsam est remissio peccatorum, quæ potest esse per gratiam initiatam: Ita quod nec gratia consummata, quæ est salus & beatitudo nostra: nec gratia initiata per quã remittuntur peccata, potest esse nisi per Ecclesiam. Si ergo Ecclesia est vna, & habet vnum caput: omnes volentes recedere à peccatis & adipisci salutem, oportet esse sub capite Ecclesiæ, id est sub summo Pontifice ratio autẽ per se patere potest. Notandũ autẽ quod omnes istæ sex conditiones continentur in symbolo: vbi dicitur, quod credimus in Ecclesiã vnam, quantum ad conditionẽ primã: sanctam, quantum ad conditionem secundã: catholicam, quantũ ad tertiam: & Apostolicã, quantũ ad quartã: & quod confitemur vnũ baptisma in remissionem peccatorum, quantũ ad gratiam initiatam: & quod expectamus resurrectionẽ mortuorũ, & vitam venturi sæculi, quantum ad gratiam consummatam: ideo impingere contra hoc, est impingere contra symbolum.

Christiani omnes sũt membra vnius corporis.

Canti. 6.

Ecclesia est sancta.

Infirmitas in corpore vñ surgit.

Ecclesia est catholica.

Ecclesia quare dicitur Apostolica.

a ¶ *Sponso in Canticis, &c.*] Has illas sex rationes conclusionis præfatæ, quod subesse summo Pontifici sit de necessitate salutis, declarat & manifestat per ea quæ habentur in Canticis: & per ea quæ ait Apostolus dicens, sponso proclamante in Canticis, supple de sua sponsa, id est, de Ecclesia, quæ vna est columba mea: vna est matri suæ, electa genitrici suæ: quæ scribuntur Canticorum 6. & subdit, quæ scilicet columba mea, sic vna, sic perfecta, sic electa, vnum corpus mysticum, id est, vnam Ecclesiam repræsentat: & addit quod huius corporis caput est Christus: Christi vero Deus. Not. autem quod hic tanguntur sex, per quæ declarantur sex cõditiones: videlicet quod corpus mysticũ, id est, Ecclesia, est vna quantum ad conditionem primã: est columba, id est, innocens & sine felle & sancta, quantũ ad conditionem secundam: est perfecta, id est, catholica quantum ad conditionẽ tertiam. Nam secundũ Philosophũ, totum & perfectũ idem, vel proximum secundum naturam. Nam illud est perfectum quod totũ habet, & nihil ei deficit: & illud etiã totũ est, quod omnia habet. Et quod dicit Philosophus totum & perfectum idem: possumus nos dicere catholicum & perfectũ idem, vel proximum secundum naturam. Nam catholicum idem est quod generale, & vniuersale, quod omnia comprehendit, & etiam perfectum est cui nihil deficit, & omnia comprehendit. Ista etiam Ecclesia est vna matri suæ: electa genitrici suæ, quantum ad conditionem quartã. Apostoli siquidem vnam fidem prædicauerunt, vnã fidẽ elegerunt: quã tenens Ecclesia dici potest Apostolica. Huiusmodi autem Ecclesiæ caput est Christus, qui est agnus Dei tollens peccata mundi: cuius caput est Deus pater, à quo est genitus: quem videre est salus nostra. Iuxta illud. Ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Ergo sicut per hoc quod Ecclesia est vna, columba, id est, sancta, perfecta, id est, catholica: vna matri suæ, & electa genitrici suæ, id est, Apostolica, declaratæ sunt quatuor conditiones. sic per hoc quod eius caput est Christus, qui est agnus tollẽs peccata nostra, & caput Christi Deus, qui est salus nostra, declarantur aliæ duæ conditiones, videlicet quòd per Ecclesiam est peccatorum remissio, & salutis adeptio.

Totum & perfectum idem.

Catholicũ quid est.

Salus nostra est videre Deũ.

b ¶ *In qua vnus.*] Hic illas sex conditiones, quas primo narrauit & postea declarauit, roborat & confirmat. sic enim iacet textus ad Ephes. 4. vnde illa verba sunt sumpta, vnum corpus, & vnus spiritus. & subdit, vnus Dominus, vna fides, vnũ baptisma, vnus Deus, & pater omnium. Ecclesia est ergo vnũ corpus, per quod est vna, & vnica: quæ fuit conditio prima. Est in ea vnus spiritus, per quẽ est sancta: quæ fuit secunda. Est in ea vnus Dominus, per quem est vniuersalis & catholica: quæ fuit tertia. Est in ea vna fides, per quã est Apostolica: quia tenet illam fidem, quam prædicauerunt Apostoli: quæ fuit conditio quarta. Est in ea vnum baptisma, per quod est peccatorum remissio: quæ fuit quinta. Et est in ea vnus Deus & pater omnium, per quem est salutis adeptio: quæ fuit sexta. Aduertendum est, quod dominus Papa noluit omnia verba ista ponere, ne legentibus tædium generaret, sed voluit breuius pertransire: & nõ nisi tria nominauit: videlicet quod in Ecclesia est vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma: per quæ tria omnes illæ sex conditiones roborantur & confirmãtur: Nam quia in Ecclesia vnus Dominus, ideo ipsa est vna & catholica, id est generalis: quia vero in ea vna est fides, ideo ipsa est sancta & Apostolica: est enim per fidem sancta, id est sancita, dicente Hugone, quod nihil est certius homini sua fide. per hoc est etiam Apostolica, quod illam fidem tenet Ecclesia, quam Apostoli docuerunt. Sed quia in Ecclesia vnum est baptisma, dicitur in ea esse peccatorum remissio, & salutis adeptio: nam per hoc quòd baptizamus, nobis peccata remittuntur, & cælestis ianua aperitur.

Baptismus quid facit.

c ¶ *Vna nempe fuit.*] postquam sunt positæ illæ sex conditiones, per quas sumi possunt sex rationes, quod est de necessitate salutis subesse summo Pontifici: ponuntur quædam aliæ adaptationes, per quas concludi potest hoc idem. Circa quod quatuor facit, secundum quod quatuor huiusmodi adaptationes ibi traduntur, vt sit prima adaptatio per hoc quod Ecclesia figurata est per arcam Noe. Secunda, per hoc quod propheta in persona Christi orat, quod Deus eruat à framea animam suam, & de manu canis vnicam suam. Tertia per hoc quod Ecclesia figurata est per tunicã Domini inconsutilem,

quæ scissa non fuit, sed sorte prouenit. Quarta per hoc quod Christus dixit Petro, Pasce oues meas. Secunda est: ibi, *Hanc autem veneramur.* Tertia: ibi, *Hæc est tunica.* Quarta: ibi, *Igitur Ecclesia.* Dicit ergo: vna nempe fuit diluuij tempore arca Noe, vnam Ecclesiam præfigurans. Hæc vna arca fuit in vno cubito consummata, vnum habuit rectorem & gubernatorem Noe: extra eam omnia existentia super terram legimus fuisse deleta. Aduertendum autem, quod illa arca Noe Dei Ecclesiam figurabat. quod sex modis Augustinus declarat. 15. de ciui. Dei. & 26. Primo ex eius vacillatione: nam sicut illa arca ferebatur

Ecclesia est arca Noe obsignata.

Psal. 21.

ta. Hanc autē[a] veneramur & vnicam: dicente Domino in propheta: Erue à framea Deus animam meam, & de manu canis vnicam meam. pro anima enim, id est, pro seipso capite simul orauit & corpore: quod corpus vnicam scilicet Ecclesiam nominauit, propter sponsi fidei sacramentorum, & charitatis Ecclesiæ vnitatem. Hæc[b] est tunica illa Domini inconsutilis, quæ scissa non fuit, sed sorte prouenit. Igitur[c] Ecclesiæ vnius & vnicæ, vnum corpus, vnum caput, non duo capita, quasi monstrum, Christus videlicet,

super aquas fluctuantes: sic Ecclesia militans in hoc seculo, non sine fluctuationibus requiescit. Secundo hoc idem patet ex illius arcæ materia. Nam sicut ex ligno fabricata est arca: & per lignum ibi saluatæ sunt animæ: sic ex ligno crucis dependet salus Ecclesiæ. Tertio, hoc idem patet ex illius arcæ proportione: nam (vt Aug. ait) proportio illius arcæ erat vt proportio corporis humani: erat enim sexcies, siue sex vicibus magis longa quàm lata: & decies longa quàm alta. trecentorum enim cubitorum erat longitudo, 50. latitudo, & 30. altitudo eius. sic & corpus humanum dispositum est, vt sit decies longum quàm grossum: & sexcies longum quàm latum. & ex hoc figurabat Ecclesiam, cuius redemptor factus homo ad saluandum homines venit. Et hæc omnia clarescunt his versibus.

Arca Noe quātæ fuit altitudinis longitudinis & latitudinis.

Ter denis alta cubitis, & longa trecentis,
Et decies quinis lata fit arca Noe:
Sex vicibus longum latum transcendit, & altum
Denis, humani corporis instar habens.

Quarto, arca figurat Ecclesiam, si bene consideremus eius ostium, quod positum fuit ex latere, nam & Christo in cruce latus fuit apertum vnde fluxerunt sacramenta: per quæ dicitur Ecclesia esse formata. Quinto, arca significabat Ecclesiam, si consideremus eius compositionem: fuit enim composita ex lignis quadratis: quod ad stabilitatem Ecclesiæ pertinet. Corpus enim quadratum, cuiusmodi est taxillus: ex quacunque parte vertatur, stat. Sexto, arca illa significat Ecclesiam, si consideremus distinctionem eius: erat enim arca illa bicamerata. secundum enim communem modum ponendi bicamerata erat inferius, tricamerata superius duæ autem erant cameræ inferiores: vna apothecaria, & alia sentinaria, vbi stabant immunditiæ: tres autem erant cameræ superiores. in quarum vna erant animalia mitia, in alia immitia: in media vero homines & aues. Sic & Ecclesia (vt Aug. ibidem tradit) est bicamerata: quia composita ex Iudæis & Gentibus, siue ex Iudæis & Græcis, vt nomine Græcorum intelligamus Gentes. Est tricamerata: quia ex tribus filijs Noe omnes homines sunt reparati, ex quibus facta est Ecclesia ista. Itaque arca, quæ (vt paruit) sex modis Ecclesiam figurabat: inferius erat ampla, superius stricta in vno cubito consummata, per vnum rectorem gubernata. Ex quibus possunt sumi duæ rationes, esse de necessitate salutis subesse summo Pontifici: nam Ecclesia inferius est magnæ latitudinis: quia multi sunt prælati inferiores: superius restringitur: quia pauciores sunt prælati superiores. Vel inferius est magnæ latitudinis: quia multi sunt laici: superius restringitur: quia pauciores sunt prælati: & in vno cubito consummatur: quia in vno summo Pontifice terminatur. Sicut ergo tota illa arca stabat sub vno cubito, sic tota Ecclesia stat sub summo Pontifice. Et sicut extra arcam non erat salus: & quicquid saluabatur erat sub illo cubito: sic extra Ecclesiam non est salus: & quicquid saluatur, est sub summo Pontifice. Secunda ratio ad hoc idem sumitur, nō solum si consideremus vnitatem cubiti: sed etiam si consideremus vnitatem rectoris: nam sicut totius arcæ erat rector vnus Noe: & nihil saluabatur nisi sub eo: sic totius Ecclesiæ rector est vnus summus Pontifex: & nihil saluatur nisi sub ipso.

Taxillus est corpus quadratum.

Prælati superiores pauciores sunt quàm inferiores.

a ¶ *Hanc autem veneramur, &c.*] Hic prosequitur adaptationē secundam ex eo quod propheta in persona Christi orat dicens, Erue à framea Deus animam meam. pro anima enim Christus, id est pro seipso capite simul orauit & corpore: quod corpus vnicam scilicet Ecclesiam nominauit. & hoc propter quattuor quantū ad præsens spectat, propter vnitatem sponsi, fidei, & sacramentorum, & charitatis. Aduertendum ergo, quod in omnibus his quattuor summus Pontifex quandam principalitatem dicitur obtinere: nam si consideremus vnitatem sponsi: ipse est vnius sponsi vnus principalis vicarius. Vnde glo. super illo verbo Matthæi 16. Tibi dabo, &c. vult quod hoc specialiter Petro concessit, vt ad vnitatem nos inuitaret: & subdit, ideo enim eum principalem Apostolorum cōstituit, vt Ecclesia vnum principalem Christi haberet vicarium. Rursus si consideremus vnitatem fidei: summus Pontifex est huius fidei principalis doctor & definitor: nam & concilia generalia vbi talia sunt definita, & vbi symboli sunt compositi, non nisi auctoritate summi Pontificis poterant aggregari. Tertio, si consideremus vnitatem sacramentorum, summus Pontifex vt est Christi principalis vicarius, est eorū principalis dispensator. Quarto, si consideremus vnitatem charitatis, quam habent membra ad Christum, & ad eius vicarium, summus Pontifex eam cum quadam principalitate habet. Ergo si Ecclesia ex his est vna, & ex his est salus, & in his summus Pontifex principalitatē habet: non nisi sub summo Pontifice saluari poterimus. sibi itaque subesse erit de necessitate salutis.

Concilium generale non fit sine Papa.

Ioan. 19.

b ¶ *Hæc est tunica, &c.*] Hic prosequitur adaptationem tertiam: quia Ecclesia figurata est per tunicam Domini inconsutilem, quæ scissa non fuit: sed sorte prouenit. Sciendum ergo, quòd vestes Domini fuerunt quadripartitæ, quattuor militibus tributæ: inter quas fuit vna tunica inconsutilis desuper contexta per totum: quæ non fuit diuisa, sed per sortē habita. vt patet Ioan. 19. c. Sciendum enim quod secundū August. vtroque significat Ecclesiam tam vestis quadripartita, quàm tunica sortita: aliter tamen, & aliter. Nam vestis Domini quadripartita significat Ecclesiā quattuor scilicet partibus in orbe diffusam: & in eisdem æqualiter, idest concorditer distributam. Tunica vero illa sortita significat Ecclesiam quantum ad vnitatē charitatis, quæ charitas est desuper: quia habet supereminentiorem viam: & est contexta per totū, quia est catholica: quod idē est quod generalis & totalis. Et inconsutilis vt non diuidatur, sed vna permaneat: & omnes in vnū colligat. Sorte est habita, in qua diuina gratia commendatur: quia cum sors mittitur, non personæ, sed occulto Dei iudicio ceditur. quæ omnia sunt verba Augustini exponentis dictum textum Euangelij. Ex hac autem adaptatione patere pōt, quod subesse summo Pontifici est de necessitate salutis: nō enim esset tunica Dñi, idest Ecclesia inconsutilis & contexta per totum, nisi esset sub vno capite colligata. volentes ergo se à capite subtrahere, volunt hanc tunicam scindere: sed si consideratur veritas, eam non scindunt, quia sciodi non potest. Itaque se subtrahentes ab vnitate capitis, non dicuntur Ecclesiam scindere, vel tunicam Domini diuidere: sed dicuntur extunc ad huiusmodi tunicam vel ad Ecclesiam minime pertinere: vt tales existentes tunc ad salutem nequeant promoueri.

Ecclesia per vestes Christi significatur.

Ecclesiam non scindunt qui ab vnitate capitis se subtrahunt.

c ¶ *Igitur Ecclesia vnius.*] Hic prosequitur adaptationem quartam ex eo quod omnes oues, idest ipsi Christiani commissi sunt ipsi Petro. Circa quod tria facit, secundū quod hoc tripliciter probat. Primo, ex vnitate corporis & capitis. Secundo, ex vnitate cōmissionis ouiū. Tertio, ex vnitate ouilis & pastoris. Secunda ibi, *Dicente Domino.* Tertia ibi, *Sint ergo Græci.* Prima ratio talis est: vbi est vnum corpus, & vnum caput, non duo capita, quasi monstrum: quia est ibi Christus, est Christi vicarius Petrus, Petriq; successor: ibi, supple, nullus saluatur nisi subsit Christo, Christique vicario Petro, Petrique successori: Sed vnius & vnicæ Ecclesiæ est vnum corpus, & vnum caput, nō duo capita, quasi monstrum, Christus, Christique vicarius Petrus, Petrique successor. ergo in Ecclesia nullus saluatur, nisi subsit, &c. De hac autem ratione non ponit nisi virtutē medij, videlicet quod vnius & vnicæ Ecclesiæ est vnū corpus & vnum caput. Notandum autem, quòd quasi inferendo dicat, igitur Ecclesiæ vnius & vnicæ vnum corpus, & vnum caput, &c. quia licet hoc sit propositum principale, quòd nullus saluatur nisi subsit Christo capiti & eius vicario: tamen inferendo & concludendo ista dicit: quia omnia hæc ex præmissis sequuntur & concluduntur. Si enim vna fuit arca Noe Ecclesiam figurans: & quòd Christus vnum caput orauit pro vnica Ecclesia sua: & vnica fuit tunica Christi inconsutilis: aperte ex præmissis possumus inferre & dicere. Igitur vnius & vnicæ Ecclesiæ. vnum corpus, vnū caput, &c. vbi supplendum est, quod si Christo capiti & eius vicario subesse nolumus, salutem non poterimus adipisci. Notandum etiam, quod dicit, vnius & vnicæ: Nam plus videtur importare vnicum quàm vnum Nam tunc quis habet vnum, quando habet aliud. Sed tunc dicitur habere vnicū quando non habet aliud, nec sperat vlterius habere aliud: nec habet aliud in quod aspectum dirigat. vnde Greg. super illo verbo Lucæ 7. Ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris suæ: & hæc erat vidua. vult quòd ideo erat vnicus filius: quia mater eius erat vidua: & non sperabat vlterios filios procreare: nec habebat in quem aspectum dirigeret. Vere itaque Ecclesia est vna sponsa Christi, & vnica: quia Christus non habet aliam sponsam: nec sperat vlterius habere aliam sponsam: nec dirigit suum aspectum, nec suam affectionem ad aliam sponsam. Ideo nullus confidat de

Vnum & vnicum differunt.

 fidat de

fidat de alia sponsa, vel de alia Ecclesia, & sub nullo credat saluari nisi sub sponso: vel sub capite ipsius Ecclesiæ Christo, Christique vicario Petro, Petrique successore.

& Christi vicarius Petrus, Petrique successor: Dicente [a] Domino ipsi Petro, Pasce oues meas: meas, inquit, & generaliter, non singulariter has vel illas: per quod commisisse sibi intelligitur vniuersas. Siue ergo Græci [b] siue alij se dicant Petro eiusque successoribus non esse commissos, fateantur necesse se de ouibus Christi non esse: dicente Domino in Ioanne, Vnum ouile & vnicum esse pastorem. ¶ In hac [c] eiusque potestate duos esse gladios, spiritualem videlicet & temporalem Euangelicis dictis instruimur. Nam [d] dicentibus Apostolis: Ecce gladij duo hic: in Ecclesia scilicet, cum Apostoli loquerentur, non respondit Dominus nimis esse, sed satis. Certe [e] qui in potestate Petri, temporalem gladium esse negat, male verbum attendit Domini proferentis: Conuerte gladium tuum in vaginam. Vterque [f] ergo est in potestate Ecclesiæ, spiritualis scilicet gladius, & materialis. Sed is quidem pro Ecclesia, ille vero ab Ecclesia exercendus. Ille sacerdotis, is manu regum & militum, sed ad nutum & patientiam sacerdotis. Oportet [g] autem gladium esse sub gla-

a ¶ *Dicente Domino ipsi Petro, Pasce oues meas, &c.*] Hic probat hoc idem ex vnitate commissionis: non enim factæ sunt plures commissiones principales: sed facta est vna principalis commissio: & omnes oues vni & eidem Petro & eius successoribus principaliter & vniuersaliter sunt commissæ. Formetur autem sic ratio: Cuicunq; Dominus cõmisit oues suas, non has vel illas, intelligit sibi vniuersaliter cõmisisse, & ex hoc intelligitur nõ esse salutē alicuius ouis, nisi sub eo, & sub eius successoribus, cui omnes oues generaliter sunt commissæ. Sed dicente Domino ipsi Petro, Pasce oues meas: quia nõ inquit singulariter pasce has vel illas: sibi commisisse intelligitur generaliter vniuersas: & per consequens non intelligitur saluari aliqua ouis, nisi sub Petro & successoribus eius, ita quod subesse sibi est de necessitate salutis, quæ est nostra conclusio principalis. De hac autem ratione ponit virtutem medij, vt patet ex littera.

Ioan. 21.

Ioan. 10.

b ¶ *Siue ergo Græci, &c.*]Hic probat hoc idem ex vnitate ouilis & pastoris. Formetur autem sic ratio: Vbicunque est vnum ouile & vnicus pastor, siue Græci, siue alij dicāt se nõ esse sub ipso pastore, vel sub eius vicario, vel sub successoribus suis, dicunt se nõ esse de illis ouibus, nec ad ouile huius pertinere, & per cõsequēs dicūt se non esse in statu salutis. Sed dicente Domino in Ioanne, vt habetur Io. 10. Constat vnum ouile & vnicum esse pastorem: siue ergo Græci, siue alij dicant se Petro eiusque successoribus non esse commissos, necesse est ꝙ fateantur se non esse de ouibus Christi, nec pertinere ad ouile Christi: & per consequens fateantur se quoque tales non esse in statu salutis. De hac autem ratione ponit virtutem medij, vt patet ex littera. Notandum autem hanc decretalem sic ordinate procedere, quòd ex omnibus fere verbis habetur conclusio principalis, quæ ponitur in fine decret. quod subesse summo Pontifici est de necessitate salutis. Nam si considerentur conditiones superius generales, ꝙ Ecclesia est vna sancta, &c. Si considerentur adaptationes superadditæ, ꝙ fuit vna arca figurans Ecclesiā: ꝙ vnica est Ecclesia, pro qua Christus orauit: ꝙ vnica fuit tunica Christi inconsutilis: ꝙ Ecclesia est vnum corpus habens vnum caput: ꝙ vna facta fuit Petro de omnibus ouibus commissio principalis: ꝙ Ecclesia est vnū ouile habens vnū pastorē. omnia ista clamant cõtra eos qui saluari volunt, nisi subsint summo Pontifici: omnia illa protestantur quòd sic subesse est necessitate salutis.

Ecclesia est vnū ouile.

c ¶ *In hac eiusque potestate.*] Hic ponitur tertia pars principalis huiusmodi decret. in qua postquam dñs Papa ex conditionibus generalibus congruentibus Ecclesiæ probauit quòd sibi subesse, est de necessitate salutis. Et postea probauit hoc idem ex quibusdam adaptationibus specialibus ad Ecclesiam adaptatis. Hic tertio vult hoc idem probare ex ipsis gladijs, qui sunt in Ecclesia. Circa quod duo facit: quia primo agit de istorum duorum gladiorum pluralitate, potestate, & vsu. Secundo agit de eorum ordine: ibi, *Oportet autem*. Circa primum duo facit: quia proponit primo quod intendit, secundo probat quod dixerat: ibi, *Nam dicentibus*. Dicit ergo in hac, id est in Ecclesia, eiusque potestate duos esse gladios, spiritualem videlicet & temporalem Euangelicis dictis instruimur.

d ¶ *Nam dicentibus.*] Probat quod dixerat: sed dixerat duos gladios in Ecclesia, & eos esse in potestate Ecclesiæ: & quia non eodem modo isti gladij sunt in potestate Ecclesiæ: nec eodem modo pertinent ad vsum Ecclesiæ, ideo tria facit, quia primo dicit duos tantum esse gladios in Ecclesia. Secundo ostendit eos ambos esse in potestate Ecclesiæ. Tertio declarat nõ eodē modo eos in potestate Ecclesiæ: sed alterum ad vsum, alterum ad patientiam & nutū. Secunda: ibi, *Conuerte*. Tertia: ibi, *Vterque ergo*. Dicit igitur: nam dicentibus Apostolis: Ecce gladij duo hic, id est in Ecclesia, cum Apostoli loquerentur: & quia ipsi Apostoli repræsentabant Ecclesiam, si inter ipsos Apostolos erant duo gladij, consequens est ꝙ in ipsa Ecclesia sint duo gladij: dicentibus itaque Apostolis duos gladios esse ibi, nõ respondit nimis esse, sed satis. Notandum ergo ꝙ si essent plures gladij quàm duo, non dixisset Dominus, satis est, sed parum est. Et si essent pauciores, non dixisset satis est, sed nimis est, ex ipsis itaque verbis Domini dicentis, satis est: datur intelligi duos gladios in Ecclesia, non plures nec pauciores.

Gladij duo sunt in Ecclesia.

e ¶ *Certe qui in potestate.*] Hic ostendit hos duos gladios esse in potestate Ecclesiæ: dixerat enim in hac, id est in Ecclesia eiusque potestate duos esse gladios: & quia probauerat duos gladios esse in Ecclesia, vult probate hos duos esse in potestate Ecclesiæ: sed quia nullus dubitat spiritualē gladiū esse in potestate Ecclesiæ: ideo dominus Papa probat hoc de gladio tēporali dicens: certe qui in potestate Petri tēporalē gladiū esse negat, male verbū attēdit Domini proferentis: Conuerte gladiū tuū in vaginā. Notandū autē quod secundum vnum modū adaptandi duo gladij erant inter Apostolos: & secūdū hoc duo gladij sunt in Ecclesia: quia Apostoli locū tenebant Ecclesiæ: vnus autem illorū erat visibilis: quia fuit extractus, & significabat gladium temporalem siue materialem: quia respicit corpora, & facit læsionē visibilē: alius autē stabat inuisibilis: quia non fuit extractus, & significare poterat gladiū spiritualem, qui ferit animas, & facit læsionem inuisibilem. Ergo si de gladio extracto & visibili, qui significat gladiū materialē, dixit Petro, conuerte gladiū tuum in vaginam: liquide patet, ꝙ gladius materialis est Petri, & est in potestate Petri: cõsequens est igitur, ꝙ vterque gladius sit Ecclesiæ, & in potestate Ecclesiæ. Notandū etiam ꝙ istam sententiā tenet Bernardus ad Eugeniū iiij. dicens: aggredere eos. id est malos Christianos nõ ferro, sed verbo: innuēs esse duos gladios: vnū spiritualē, qui ferit verbo, & aliū materialem, qui ferit ferro. & subdit de materiali gladio: quid tu denuo vsurpare gladiū tentas, quem semel iussus es reponere in vaginam? quia ergo dicit Dominus Petro de materiali gladio, conuerte gladium tuum in vaginā: summus Pontifex, quamuis ille gladius sit suus, & quamuis sit in potestate sua, nõ debet tamen illo gladio vti vel ferire. Notandum etiam gladium materialē esse summi Pontificis, & esse in potestate eius: ostendit idē Bern. ibidem loquens summo Pontifici dicens: videlicet, quem materialem gladium qui tuum negat: non satis mihi videtur attendere verbum Domini dicentis, Conuerte gladium tuum in vaginam.

Matt. 26.

Gladiorū alter visibilis, alter inuisibilis.

f ¶ *Vterque ergo est.*] quia ostenderat vtrūque gladiū esse in Ecclesia, & vtrumque in potestate Ecclesiæ esse: Hic vult ostendere non eodē modo vtrumq; gladiū ad Ecclesiā pertinere: ideo ait, ꝙ vterque est in potestate Ecclesiæ: spiritualis scilicet gladius & materialis: non tñ eodē modo, is quidē, id est materialis pro Ecclesia: Ille vero, id est, spiritualis ab Ecclesia exercendus. Ille, id est, spiritualis, sacerdotis manu: Is, id est, materialis, manu regū & militū: sed ad nutū & patiētiā sacerdotis. Notādū autē vtrumq; gladiū esse in Ecclesia & in potestate Ecclesiæ, sed nõ eodē modo: quia spiritualis est in Ecclesia, & in potestate Ecclesiæ ad vsum: materialis vero nõ ad vsum, sed ad patientiā & ad nutū. Sacerdos ergo cū spirituali gladio excõicando inobedientes ferit, & eo propria manu vtitur: cū materiali vero nõ ferit: & eo propria manu nõ vtitur: Sed reges & milites eo debēt vti & ferire s'm nutum & patientiā sacerdotis. est enim nutus per aliqua signa cognoscere alterius voluntatē. Reges ergo & principes videntes per signa hoc expedire Ecclesię: debent contra rebelles & inobedientes materialem gladiū exercere. Materialis itaque gladius nõ ab Ecclesia: quia nõ manu ecclesiæ, sed manu Regū & militū, tñ pro Ecclesia, id est pro vtilitate Ecclesiæ ad nutū & patientiā Ecclesiæ exercetur. Notandū etiā ꝙ accipiendo hoc generaliter & specialiter possumus dicere, ꝙ ad imperiū & nutū Ecclesiæ materialis gladius exercetur ad imperiū generaliter: quia mādat ecclesia generaliter ꝙ fiat iustitia. Sed ad nutū specialiter: quia põt specialiter innuere, etiā ꝙ de isto fiat iustitia. Notandū etiā ꝙ accipiendo iustitiā in aliquo specialiter, dicitur materialis gladius exerceri ad nutum & patientiam sacerdotis, ad nutū quidē, quia per aliqua signa denotat regibus & militibus, ꝙ pro Ecclesia & ad vtilitatē Ecclesiæ materialis gladi⁹ extrahatur. ad patientiā vero, quia in hoc ꝙ aliquis punitur in corpore: sic Ecclesia sustinet & patitur & cõdolet, & cõpatitur patienti. Notandū quòd hos duos gladios esse in potestate Ecclesiæ aliter & aliter, vnū ad vsum manu Ecclesiæ & ab Ecclesia: alium ad nutū & pro Ecclesia manu militis: itaque & scribit Bernardus ad Eugenium quar. li.

Gladius materialis qualiter exercetur a Ecclesia.

g ¶ *Oportet autem gladium, &c.*] Postquā determinauit de pluralitate, po

tate, potestate, & vsu istorum gladiorum, vult determinare de eorum ordine: & hoc est principale propositum: quia, vt patet, principalis intētio huiusmodi decre. est ostendere, ꝙ subesse summo Pontifici est de necessitate salutis, prout vltima conclusio manifeste declarat: & quia ex ordine gladiorū hoc aperte patet; ideo agit de pluralitate, potestate, & vsu illorū gladiorum quædā præambula. Sed agere de ordine est ad propositum principale: posset tamē qui vellet, ex ipsis præambulis rationes formare ad propositū principales. duo ergo facit, quia primo ponit quē ordinē habēt huiusmodi gladij. Secundo, probat quod dixerat: ibi, *Nam cum dicat.* dixit ergo: oportet autem gladium esse sub gladio: & temporalem auctoritatem subijci spirituali potestati, quasi dicat, ꝙ hi gladij habent hunc ordinem, quia gladius est sub gladio, cum temporalis & materialis sit sub spirituali.

Rom. 13.

dio, & temporalem auctoritatem spirituali subijci potestati: Nam [a] cum dicat Apostolus: Non est potestas nisi à Deo: quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt: non autem ordinata essent, nisi gladius esset sub gladio, & tamquam inferior reduceretur per aliū in suprema. Nam [b] secundum beatū Dionysium, lex diuinitatis est infima per media in suprema reduci. Non ergo secundum ordinem vniuersi omnia æque ac immediate, sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinem reducuntur. Spiritualem autem & dignitate & nobilitate terrenā quamlibet

a ¶ *Nam cum dicat Apostolus.*] Hic probat quod dixerat, videlicet ꝙ debet esse gladios sub gladio. Circa quod tria facit, quia probat hoc per Apostolū. Secundo per Dionysium. Tertio subiungit multa media simul probātia propositum. Secunda ibi, *Nam secundum.* Tertia ibi, *Quod etiam.* Dicit ergo secundum Apostolum, Non est potestas nisi à Deo: quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt: non autem ordinata essent, nisi gladius esset sub gladio, & tamquam inferior reduceretur per aliū in suprema. Notandum autem ꝙ nō potest esse essentialis ordo inter aliqua, nisi vnum sit perfectius alio: & vbi vnum magis appropinquat ad Deum, quàm aliud: habent enim se res respectu Dei, sicut vnum respectu vnitatis, vt sonuit Dionysius quinto de diuinis nominibus. & sicut nō sunt duo numeri essentialiter differentes, quin vnus habeat plures vnitates, quàm alius: sic non sunt duæ res essentialiter differentes, quin vna perfectior sit alia. Si ergo isti gladij sint per se distincti & ordinati, oportet vnum esse sub alio, & vnum esse perfectiorem alio.

b ¶ *Nam secundum.*] Hic probat hoc idem per beatū Dionysium: formetur sic ratio, Secundū legem diuinitatis infima reducuntur in suprema per media: & secundum ordinem vniuersi non omnia æque immediate reducuntur ad ordinem: sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinem reducuntur: cum autem spiritualis potestas excellat terrenam potestatem dignitate & nobilitate, quia spiritualia temporalia antecedunt: istæ duæ potestates non æque immediate reducentur ad ordinem: sed vna reducetur per aliam, terrena per spiritualem. Notandum autem, ꝙ hæc ratio non concludit solum terrenam potestatem esse sub spirituali, quia temporalia communiter sunt sub spiritualibus: sed etiā probat ꝙ terrena potestas habet reduci in Deum per spiritualem, hoc est, habet dirigi & gubernari per ipsam. Notandum etiam, ꝙ ista ratio est sumpta à Dionysio, & est ad propositum principale, & est declaratio eius quod Apostolus dixerat. dicebatur enim per Apostolū. Potestates à Deo sunt, & ordinatæ sunt. Cū ergo dubitari posset quo ordine ordinatæ sunt potestates, hoc dubiū soluit dicens ꝙ oportet eas vt res aliquæ sunt in vniuerso ordinatas esse, quia infima per media, inferiora per superiora ad ordinem reducuntur.

Spiritualia antecedūt temporalia.

c ¶ *Quod etiam ex decimarum datione, &c.*] Hic multa media sumit ad probandū, ꝙ potestas terrena est sub spirituali. Circa quod duo facit, quia primo facit quod dictum est. Secundo ex dictis infert ad propositū multas conclusiones ibi: *Nam veritate testante.* Dicit ergo etiam, supple sic esse, ꝙ terrena potestas subsit spirituali ex decimarum datione & benedictione, &c. Notandum esse hic posita quattuor media ad propositum ꝙ terrena potestas subest spirituali. Primum mediū de decimis habetur in canone. Secundū de benedictione siue de sanctificatione, habetur ab Hugo. de sacramentis lib. 2. parte 2. Tertium de potestatis acceptione, habetur ab eodem Hug. eod. lib. & eadē parte 2. Quartum vero ex ipsarū rerū gubernatione, potest haberi ex verbis August. 11. de tri. c. 4. Propter primum sciendum, ꝙ si de iure diuino laici dant decimas clericis, tota terra laicorum est in censiua Ecclesiæ. terrena itaque potestas secundū omnia bona terrena quæ habet, est sub Ecclesia. Propter secundū sciendum, ꝙ Hug. de sacra. libro & parte præassignatis ait, ꝙ sacerdotalis dignitas regalem potestatem sacrat & benedicit: sed secundū Apostolū, qui benedicit, maior est: ergo quia

Potestas terrena subest spirituali.

Terra tota laicorū est censiua Ecclesiæ.

per Ecclesiam terrena potestas benedicitur, sanctificatur, inungitur quidem si sit inungenda, absoluitur si delinquat. Sed cum inungitur, etiam absoluitur & benedicitur & sanctificatur: quare terrenam potestatem & specialiter reges excellentiores propter vnctionem, & omnes Christianos propter absolutioné, oportet subesse Ecclesiæ. Propter tertium sciendū (vt Hugo ait lib. & par. præassignatis) ꝙ spiritualis potestas est maior dignitate quàm terrena: quod in illo antiquo populo veteris testamenti declaratur manifeste, vbi primum à Deo sacerdotium institutum est, postea vero per sacerdotium regalis potestas, iubente Domino ordinata est. Potuisset enim Deus si voluisset per se ipsum vocare Saulem, & dare sibi potestatem regalem: sed voluit hoc fieri per Samuelem: insinuans potestatem terrenam dependere à potestate ecclesiastica, & sibi debere esse subiectam. Propter quartum

Reges quare subsunt Ecclesiæ.

Sacerdotiū præcessit regalē potestatem.

Hiere. 1.

præcellere potestatem, oportet tanto clarius nos fateri, quanto spiritualia temporalia antecellunt. Quod [c] etiam ex decimarum datione, & benedictione, & sanctificatione, ex ipsius potestatis acceptione, ex ipsarum rerum gubernatione claris oculis intuemur. Nam veritate testante [d], spiritualis potestas terrenam potestatem instituere habet, & iudicare, si bona non fuerit: sic de Ecclesia & ecclesiastica potestate verificatur vaticinium Hieremiæ: Ecce constitui te hodie super gentes & regna: & cætera quæ sequuntur. Ergo [e] si deuiat terrena potestas, iudicabitur à potestate spi-

sciendum, ꝙ Aug. 3. de trini. c. 4. vult ꝙ totum vniuersum quodā ordine regatur: quia corpora grossiora reguntur per subtiliora, & tota corporalis creatura per spiritualē: sed turpis est pars, quæ suo non congruit vniuerso. Si ergo in toto vniuerso corporalia reguntur per spiritualia, turpe esset si in genere humano, quod est pars vniuersi, terrenæ potestates non subessent spiritualibus, & non regerentur per ipsas.

Corporalia per spiritualia reguntur.

d ¶ *Nam veritate testante, &c.*] Hic concludit de ecclesiastica potestate plures & varias conclusiones ad propositum vtiles. Circa quod quattuor facit, quia primo concludit, ꝙ spiritualis potestas potest terrenam potestatem instituere, iudicare, transferre, & plātare. Secundo concludit de ecclesiastica potestate, & potissime de suprema, quæ à solo Deo non ab homine potest iudicari. Tertio concludit de eadem, quomodo est humana, & quomodo est diuina. Quarto concludit etiam, ꝙ cum illa ita sint ordinata, ꝙ qui ecclesiæ potestati resistit, Dei ordinationi resistit: & ꝙ nō potest quis Ecclesiæ potestati resistere cum salute, nisi duo asserat principia, vt Manichæus errans posuit, ꝙ scriptura sacra veritatem asserens, negat & destruit. Secunda ibi, *Ergo si deuiat.* Tertia ibi, *Est autem.* Quarta ibi, *Quicunque igitur.* Continuetur ergo sic: Benedictū est ꝙ potestas ecclesiastica potestatem terrenā benedicit, sanctificat: & ab ea potestas terrena potestatem accipit. Nam veritate attestante, idest, canone Bibliæ asserente, spiritualis potestas terrenam potestatem instituere habet: & supple, si habet eam instituere, habet eam iudicare, si bona nō fuerit: quia cuius est condere, eius est destruere: & quia etiam quantū ad terrenam potestatem habet eam instituere: & si non bona fuerit, habet eam iudicare & destituere. sic enim secundum hunc modum de ecclesia & ecclesiastica potestate verificatur vaticinium Hieremiæ, Ecce constitui te hodie, id est, à die qua formata est Ecclesia super gentes & regna, vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes ea destituēdo: ædifices & plātes ea instituendo. Notandum autem ꝙ dicit, veritate testante, spiritualis potestas terrenā instituere habet, quia vt patet ex veteri lege & ex canone Bibliæ, primū à Deo sacerdotiū institutū est: & post iubente Domino per sacerdotiū regalis potestas ordinata est.

e ¶ *Ergo si deuiat, &c.*] Hic ponit conclusionem secundam de ecclesiastica potestate, & potissime de suprema: qui si deuiat, à Deo solo poterit iudicari. Continuetur ergo sic, Dictū est, si deuiat terrena potestas, iudicabitur à potestate spirituali: sed si deuiat spiritualis minor, iudicabitur à suo superiori: si vero suprema spiritualis potestas deuiat, à solo Deo, non ab homine poterit iudicari, testante Apostolo: Spiritualis homo iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur. Notandum autem ꝙ ille est spiritualis homo, qui habet sanam mentem & sanum iudiciū, sicut ille est sanus corporaliter, qui habet sanum gustū, & habet sanum iudiciū de saporibus, sic & ille est spiritualiter sanus qui habet sanam mentem, & habet sanum & rectū iudiciū de agibilibus. sicut ergo solus ille, qui est sanus corporaliter, potest recte alia corporalia iudicare: sic solus ille, qui est spiritualis, potest de omnibus iudicare tam de spiritualibus, quàm de corporalibus: quia corporalia sub spiritualibus continentur. Notandum etiam, ꝙ idem est esse spiritualem & sanum spiritualiter, quia quicunque est spiritualis, habet sanā mentem, & habet rectum iudicium de rebus. Notandum etiam ꝙ sicut habens

Spiritualis quilibet sanam mentem habet.

cut habens gustū infectum male iudicat de saporibus, & in suo iudicio ab omnibus iudicatur: quia si habet gustū infectum cholera, eoam dulce iudicabit amarū: sic habens mentē infectā, habet prauū iudiciū de agibilibus, & in suo iudicio ab omnibus iudicatur & reprehenditur, quia iudicabit esse faciendū quod nō est faciendum: iuxta illud:

rituali, sed si deuiat spiritualis, minor à suo superiori: Si vero suprema, à solo Deo, nō ab homine poterit iudicari: testante Apostolo: Spiritualis homo iudicat omnia, ipse autem à nemine iudicatur. Est autē [a] hæc auctoritas (& si data sit homini, & exerceatur per hominē) non humana, sed potius diuina ore diuino Petro data, sibique suisque successoribus in ipso, quē confessus fuit petra firmata: dicente Domino ipsi Petro: Quodcumque ligaueris, & cætera. Quicumque [b] igitur huic potestati a Deo sic ordinatæ resistit, Dei ordinationi resistit, nisi duo, sicut Manichæus, fingat esse principia: quod falsum & hæreticū iudicamus: quia testāte Moyse, Non in principijs, sed in principio cælū Deus creauit & terram. ¶ Porro [c] subesse Romano Pontifici omni † humanæ creaturæ declaramus, dicimus, diffinimus & pronuntiamus omnino esse de necessitate salutis. Datū Lateran. Pontificatus nostri, anno octauo.

Dicit amor cæcus, decens esse decor.

Itaque spiritualis homo, & habens sanā mentē iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur: quia in suo iudicio à nemine reprehenditur. Notandū etiā, q̄ duplex est spiritualitas, psonalis, & secundū statū: & duplex est iudiciū, siue duplex est correctio, auctoritatiua, & fraterna [†].

Spiritualitas est duplex.

[†] Aliàs, in persona.

Itaque spiritualis personaliter omnes iudicat: quia omnes male agentes potest corrigere correctione fraterna, & ipse à nemine iudicat, quia si est spiritualis bonus & sanctus, nil agit de quo possit iudicari vel reprehendi. Est aūt alia spiritualitas secūdū statū quādo est in statu sanctissimo & spiritualissimo: & in hoc statu est solus summus Pontifex: ideoq; quilibet eū nominat & nominare debet sanctissimū patrē. Iste omnia iudicat etiā auctoritate, quia super omnes auctoritatē habet, & ipse à nemine iudicatur, quia nullus habet auctoritatē super ipsum: personaliter ergo possunt esse, & forte sunt multi sanctiores Papa & spiritualiores eo, sed secundū statū nullus est ita spiritualis nec ita sanctus: & quia auctoritate iudicare respicit spiritualitatem & sanctitatem secundum statum: ideo auctoritatiue ipse solus est ille spiritualis homo, qui iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur.

Matt. 16.

Papa sanctior esse non possunt esse.

a ¶ *Est autem hæc auctoritas, &c.*] Hic ponit conclusionē tertiā de ecclesiastica potestate, ostendens quomodo sit humana, & quomodo nō humana, vel ostendit quomodo sit humana, & quomodo diuina. est enim humana, quia data est homini, & est humana, quia exercetur per hominē. sed nō est humana, quia sit data ab homine: sed potius est potestas diuina, quia data à Deo: nā de ore diuino Petro est data sibi, suisq; successoribus. Est etiā hæc auctoritas diuina, quia firmata in ipso Christo petra, quā Petrus cōfessus fuit dicente Dño ipsi Petro, Quodcūq; ligaueris, &c. littera patet quidem. Notandū aūt q̄ hæc auctoritas dupliciter est humana, & dupliciter diuina. Est aūt humana, quia exercetur per hominē: Sed est diuina, quia est data à Christo, qui erat Deus: & est diuina, quia firmata est in petra firma in Christo, qui erat verus Deus. Notandū etiā, q̄ omnia ista quattuor possunt haberi ex Euāgelio: Nā q̄ sit humana, quia data est homini habetur ex Euangelio vbi dicitur Tibi dabo, &c. q̄ etiā sit humana, quia exercetur ab homine: patet ex Euangelio, vbi dicitur: Quodcūq; ligaueris, &c. Quòd sit diuina, quia data à Deo: patet ex Euangelio, quia ipse Christus qui erat Deus loquebatur qñ dixit: Tibi dabo. & q̄ sit diuina, quia sundata in eo: patet ex Euangelio, quia ipse Christus qui erat Deus loquebatur cū dixit: Super hanc petram, idest, super meipsum, qui sum petra, & qui significor per petrā, ædificabo ecclesiam meam.

Auctoritas Papæ ē humana & diuina.

b ¶ *Quicumque igitur, &c.*] Hic ponit conclusionē quartam de ecclesiastica potestate dicens: Quicūque igitur huic potestati, supple, ecclesiasticæ à Deo sic ordinatæ resistit, Dei ordinationi resistit: & supple, non potest esse in statu salutis, nisi forte fingat duo principia & duos deos, sicut finxit Manichæus hæreticus: quod dictum falsum & hæreticū iudicamus: quia testante Moyse, non in principijs, sed in principio cælū Deus creauit & terrā. Notandū autem, q̄ Deus pater secundū vnum modū exponendi, quē tangit Aug. super Geñ. in prin. idest, in filio creauit, &c. Et quia pater & filius nō sunt duo principia, sed vnum principiū, immo quia tota Trinitas, pater & filius & spiritus sanctus, relatiue ad creaturā non sunt plura principia, sed vnum principiū, vt dicit Aug. 4. de trini. c. 13. ideo non in principijs, sed in principio cælū Deus creauit & terrā. Notandū etiam, q̄ si essent duo Dij, possent esse plura capita in regimine humani generis, & vnum caput posset referri in vnū Deum, & aliud in alium Deum. Sed cū hoc sit falsum & hæreticū, sicut non est nisi vnus Deus & vnus Dei filius Iesus Christus, ita Ecclesia non habet nisi vnum caput & vnum principalem vicarium Iesu Christi, cui subesse est de necessitate salutis.

In principio & non in principijs Deus cœlū creauit & terram.

Ecclesia vnicū caput habet.

c ¶ *Porro subesse Romano Pontifici.*] Hic ponit conclusionē tot modis inuestigatā, ac etiā illatā ab omnibus ante dictis. Continuetur autem sic, quia ex conditionibus quibusdā generalibus competētibus Ecclesiæ: & quia ex quibusdā adaptationibus spiritualibus adaptatis Ecclesiæ. & tertio, quia ex ipsis gladijs, qui sunt in Ecclesia, patet q̄ tenemur subesse Romano Pontifici. porro, idest, certe, quia sic est. Ideo omnibus his consideratis declaramus, dicimus, & diffinimus omnino esse de necessitate salutis omni humanæ creaturæ subesse summo Pontifici. Notandū autē, q̄ ait dominus Papa se declarare, dicere, & diffinire omnino, q̄ sibi subesse est de necessitate salutis, &c. quæ possunt sic adaptari: vt concludamus, q̄ subesse summo Pontifici est de necessitate salutis: declaramus, si consideramus cōditiones generales supra positas cōpetentes Ecclesiæ: dicimus, si consideramus adaptationes speciales adaptatas Ecclesiæ: & hoc diffinimus, si consideramus ipsos gladios, qui sunt in Ecclesia, & omnino, idest penitus: vel omnino, idest præfatis omnibus consideratis, pronuntiamus sic esse. Et hæc de expositione præsentis decretalis editæ à sanctissimo patre & dño, dño Bonifacio diuina prouidēcia Papa octauo, dicta sufficiāt. Io. Mona.

Papæ subesse est de necessitate salutis.

Gen. 1.

† al. omni humanæ creaturæ.

Additio domini Petri Bertrandi.

Additio. Quæro vtrum potestas spiritualis debeat dominari temporali? Et videtur q̄ non, quia iurisdictiones sunt distinctæ, vt in authen. quo. opor. epi. in prin. coll. 1. de consec. dist. 3. celebritatem. in fi. Non ergo Papa debet se intromittere de potestate temporali: sed debet temporalia dimittere Imperatori, Regibus, & alijs dominis temporalibus 8. dist. quo iure. arg. extra qui filij sint leg. c. lator. & c. causam. aliàs poneret falcem suam in messem alienam. ñ. de elect. c. venerabilē. quod non est faciendū. 6. q. 3. c. 1. præterea scdm Hug. Imperator à solo Deo habet potestatē in temporalibus, Papa in spiritualibus. & sic iurisdictiones sunt distinctæ, vt dicunt primæ cōcordantiæ. Et licet coronā recipiat à Papa: gladiū tñ ab altari. 93. di. ß. legimus. & etiā ante fuit imperiū q̄ Apostolatus. Præterea pōtas spiritualis indigeret tēporali multoties. 23. q. 5. administratores. ergo nō dominatur ei. Præterea si potestas spiritualis dominaretur tēporali, haberet dñium temporalium. Sed dominiū earundē rerū non pōt esse simul & semel insolidū eodem tempore apud plures. ff. cōmo. l. si vt certo §. si duobus vehiculū. ergo nullus alter haberet dominium, quod est falsum: ergo, &c.

Contrarium videtur. Christus commisit summo Pontifici vices suas, vt habetur Matth. 16. cap. & 24. q. 1. quodcumque. Sed Christo data erat omnis potestas in cælo & in terra, Matth. 28. ergo summus Pontifex qui est eius vicarius habebit hanc potestatem. extra de transl. e. cap. quanto.

Respondeo & dico, q̄ potestas spiritualis debet dominari omni creaturæ humanæ, per rationes, quas Host. inducit in summa, qui fil. sint leg. §. qualiter & à quo. Item quia Iesus Christus filius Dei dum fuit in hoc mūdo, & etiā ab æterno naturalis Dominus fuit, & de iure naturali in Imperatorem, & quoscunq; alios depositionis sententias ferre potuisset & damnationis, & quascunq; alias, vtpote in personas, quas creauerat & donis naturalibus & gratuitis dotauerat, & etiā conseruabat. Et eadē ratione & vicarius eius potest. Nā nō videretur Dominus discretus fuisse (vt cū reuerentia eius loquar) nisi vnicū post se talē vicariū reliquisset, qui hæc omnia posset. Fuit aūt iste vicarius eius Petrus, Matt. 16. vltra mediū. Et idē dicendū est de successoribus Petri, cū eadē absurditas sequeretur. si post mortē Petri humanā naturā à se creatā sine regimine vnius personæ reliquisset. arg. ad hoc ē. qui filij sint leg. per venerabilē. vltra mediū. de hoc not. Inno. ē de fo. cōpe. c. licet. Et ideo dñs Bonifacius viij. motus multis alijs efficacibus rationib° & exēplis & auctoritatibus sacræ scripturæ, declarauit, dixit, & diffiniuit subesse Romano Pontifici omnē humanā creaturā esse de necessitate salutis, vt in Extrauag. vnā sanctā. quæ hic de verbo ad verbū posita est, cū glo. dñi Io. Mo. qui plene declarat hāc q̄stionē.

Iurisdictio spiritualis debet dominari omni creaturæ humanæ.

Ad argumenta in contrariū respondeo. Ad primū cū dicitur, q̄ iurisdictiones sunt distinctæ, &c. dicit Host. sic, Ego iurisdictiones assero, & vtramque à Deo processisse, vt dicta authen. quomo. opor. epi. tamen quanto altera magis Deo appropinquat, tanto maior. Ergo sacerdotium maius, quod probatur ex ordine scripturæ dictæ authen. Et sic intellige q̄ non multum discrepant sacerdotium, & imperium, vt authen. de non alie. aut permut. rebus ecclesiæ. §. si minus. coll. 2. Non multum discrepant quo ad principiū vnde procedunt: sed multū discrepant quo ad maioritatē. Inde est, q̄ caput epi inungitur, sed armus regis, & epus chrismate, rex oleo, vt sciatur q̄ epus est vicarius capitis nostri, idest Iesu Christi, & vt ostendatur quāta sit differentia inter auctoritatē Pontificis & principis potestatē. extra de sacra vnc. c. 1. ver. vnde in veteri testa.

¶ Ioannes xxij.

¶ Prælati nō discurrant præsertim habitu transformato: qui si ad curiam venerint, inde recedere non debent sine Papæ licentia: aliàs ipsi & receptantes illos excommunicati sunt.

CAP. II.

VT prælatorū inepta discursibus grauitas, & simplicitas simulationibus obuia, & ipsorum ad Christi vicarium indeuotio, religiositati quippe cōtraria, nō immerito arguenda, cum reuerentiam illorum sanctitas, lucem puritas, firmosq; maturitas poscat gressus, vt sint vita mundi, fama clari, proficuiq; reddantur exemplo. Verum quia ipsorum quorundā (vt fidedignorum habet assertio) eò vana prorupit, interdū ne dixerimus perniciosa temeritas, quòd (vestibus spiritualis sanctitatis abiectis, dissimulato habitu) ad remotas à suis sedibus partes se transferūt: Quinimmo ad sedem Apostolicam clanculo nobis nō visis, nec insinuato: quòd venerint, venisse, latitasse, discessisseq; dicantur: Nos ne tacētibus nobis nō præcisus huiusmodi morbus inualeat: dum prouidum creditur, quod incautum; licitum, quod impune: Omnibus episcopis superioribusque prælatis sub obtestatione diuini iudicij inhibemus, ne absque rationabili causa, timoris forte vel alia, extra suarum ciuitatis, & diœcesis ac prouinciarum (mutatis habitibus) limites indiscrete discurrant. Inhibemus etiā ne qui episcoporum & superiorum ipsorum latenter (præsertim habitu transformato) venientes ad curiam (de ipsa Romani Pontificis non præsentati conspectibus, vel saltem ab eo recedendi licentia non obtenta) recedant. Si qui vero episcoporū & superiorū huiusmodi nostræ inhibitionis contradictores extiterint, & absq; ipsius Romani Pontificis recedendi licentia concessa, eoque non viso recesserint ab eadem, necnon si qui scienter receptauerint antedictos, nisi id confestim eidem Romano Pontifici, vel alicui per quem hoc ipsum ad eius crediderint deduci notitiam, manifestare curauerint (etiā si episcopali, archiepiscopali, patriarchali, vel quauis alia dignitate præfulgeant) eos excōmunicationis sententia innodamus.

¶ Ioannes xxij.

¶ Prælati ad curiam non debent more noctua latenter venire, nec inde sine Papali licentia recedere: aliàs infideles iudicantur, & sententia excommunicationis ligantur.

CAP. III.

ET si deceat quoslibet subditorum curam exercere sollicite, & per omnia velut lucis filios ambulare: hoc tamen præcipue ab ipsis exigitur, qui constituti per altitudinem dignitatis vt in specula, circa cōmissas sibi plebes pastorum simul & custodum partes implere tenentur, & coram ipsis laudabilium operum exemplo lucere. Ad nostrum sane peruenit auditū, quòd nonnulli pontificali præditi dignitate gregū

teri testamenti. Et eodem modo respondetur ad secundā oppositionem. Et qđ dicitur ante fuisse imperium quàm Apostolatū, hoc non facit ad propositum, quia potestas non ratione temporis dicitur maior, sed potius ratione dignitatis. Nā & si Andreas primus venit ad fidem quàm Petrus: prælatus est tamen Petrus Andreæ, cum in Apostolorū catalogo semper primus quasi præcipu' præmittatur, non q Petrus sit potior tempore, sed potior dignitate.

Ad tertium argumētum dico q licet, vt s. dictum est, omnis humana creatura subsit Papæ, & sic potestati spirituali: non tamen sequitur q habeat dominium omniū rerū temporalium. Ad cuius declarationem sciendum est, q est duplex dominiū. Est enim quoddam dominiū iure diuino: quoddam aliud iure humano. 8. dist. quo iure. Diuinum dominiū est illud, qđ est apud Deū super omnem creaturā: ipse enim Deus creator est omnium vniuersorum: qui enim manet in æternum, creauit omnia simul. Item in Gen. c. 1. In principio creauit Deus cælum & terram. Et vide de hoc qđ legitur & not. s. de sum. tri. & fide catho. cap. 1. Isto dominio: Domini est terra, & plenitudo eius, in psal. s. de deci. c. tua nobis. & dicto c. quo iure. Istud dominium est verum dominium, simplex & absolutum, & vnus est Dominus omniū creaturarum Deus. Et inde proprie loquendo omnes creaturæ, proprietates, res & possessiones, & bona alia in nullius bonis sunt vere, absolute, & proprie, nisi Dei. Circa quod dominiū dicit Hostien. s. de vo. & vo. redempt. c. quod super. in magna glo. ver. mihi tamen videtur. sic videtur mihi, q in aduentu Christi omnis honor, & omnis principatus, & omne dominiū & iurisdictio de iure, & ex iusta causa per illū, qui supremā manū habet, nec errare potest, omni infideli subtracta fuerint, & ad fideles translata: q hoc iusta causa fuerit, probatur Ecclesi. 10. Regnū de gente ad gentē transfertur propter iniustitias, & iniurias, & cōtumelias. & diuersos dolos. Quòd hoc factū sit, cōprobatur s. de cōsti. c. translato. & hoc in personā Christi filij Dei viui, qui nō solū sacerdos fuit, sed & rex. Lucæ 1. Ecce cōcipies in vtero, &c. vsque. & regni eius nō erit finis. vnde & ipse dixit Matth. 21. Auferetur à vobis regnū, & dabitur gēti facienti fructū eius. Huius aūt regni & sacerdotij principatū perpetuū cōmisit filius Dei Petro & successoribus eius, vt patet in eo qđ legitur & not. lib. 6. de homic. c. pro humani. & s. qui fi. sint leg. per venerabilē. §. rationibus. per totū. & maxime in ver. fin. Et de tali dñio diuino dico q omnis temporalis potestas est subiecta spirituali. & debet pōtas spiritualis potestati temporali dominari.

Dominiū est duplex.

† Aliàs, intimato

Christus fuit sacerdos & rex.

Aliud est dñium quod fm legistas vocatur legale dominiū: & ita nominat Accur. ff. de verb. sig. l. recte. secundū vero canonistas vocatur humanū, vt in dicto c. quo iure. De isto legali vel humano dominio dicit Inno. sic. q eius iuris est, quod ad aliquē spectat vel requiritur de iure naturali, vt sunt dominia, obligationes, & huiusmodi, &c. Innuens expresse, q rerum dominia & obligationes sunt de iure naturali, idest, de iure gentiū. Nō aūt à iure ciuili vel Imperatore, vt actiones. ff. de iust. & iu. l. ex hoc iure. Inst. de rerū diui. §. fere. ita not. Inno. de cōsti. c. quæ in ecclesiarū & Compost. dicit ibidē, q à iure gentiū descendūt dominia: sed per leges principū distinguūtur modi, per quos rerū dñia acquirūtur ff. d acqui. re. do. per totū. & Inst. de re. di. per totū. Et sic intelligitur quod legit 8. dist. quo iure. & sic concordāt in hoc, q dominia sunt de iure gentiū. Videtur mihi q dominiū rerum legale vel humanū fuit à Deo collatū humanæ creaturæ, & nō fuit ab initio introductū iure gentium, vel ciuili. Nā Deus omnia quæ creauit, fecit propter rationalē creaturā, & omnia subiecit rationali creaturę. Gen. c. 1. Et sic reseruato sibi vniuersali & vero dominio omniū creaturarū, huius dominij vtilitatē concessit ab initio humanæ creaturæ quo ad vsum: qđ videtur intelligere Accursius C. de iur. do. l. in rebus. super verbo, naturaliter. vbi dicit, q iure primæuo nō distinguebantur dñia, nisi quātū ad vsū, &c. vnde ante ius gentiū omnia fuerunt communia quousq; iure gētiū vsibus primorū parētū introductū fuit, q terræ diuiderentur & limitarētur, & appropriarentur, vt vnusquisque quod suum esset, sciret. Vnde lex dicit, q iure gentiū dñia sunt distincta, nō dicit introducta, vt dicta l. ff. de iusti. & iu. l. ex hoc iure. Cum enim iure gentiū diuidantur dñia: sequitur q ante diuisionē erant dominia cōmunia. arg. ff. cōmun. diuid. l. 4. circa prin. cū ibi notatis, vnde ex concessione diuina vtilitatis dominij rerū causatur quoddā dominiū legale vel humanū, quod respectu veri dominij diuini nō dicitur dominiū: sed in se consideratū dicitur verū. Istud vero dominiū legale vel humanum prout erat in cōmuni, nō debet dici iuris gentiū, sed diuini. Prout vero cuilibet appropriatur vel acquiritur hoc dominium, sic consideratū est iuris gentiū. Et tale dominiū non est apud Papā tantū, sed apud omnes, qui iuste acquirūt: & ex quo semel acquisitū est, nō licet Papæ vel alicui alteri auferre, vel occupare sine iusta causa. quia esset cōtra ius naturale diuinū, quo vnicuiq; dictū est: Ne faciat alteri, quod sibi nō vult fieri, vt in prin. decretorū. Et Dñs dicit in Euāgelio: Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui. 9. q. 2. nullus alterius. facit ad hoc C. de cohorta. l. si quis. lib. 12. Et hoc intelligo sine causa, quia ex iusta causa posset aliquis priuari ab homine, vel à iure tali dñio. ff. de reli. & sumpt. fu. l. si quis sepulchrū. C. pro quibus cau. sen. li. acci. per totū. & ff. & C. de bo. dam. per totū. Vnde per hoc respōdetur ad arg. q quantū ad humanā creaturā illa subest spirituali potestati, sicut dictū est. Sed dominia rerū aliarū sunt apud singulos qui iuste acquirunt: verū est de dñio legali vel humano: sed diuinū dominiū est apud Deū. Nec est contradictio, diuersis respectibus accepto dominio.

Dominiū legale vel humanū, quale est: & an fuerit ab initio introductum.

Dominia iure primæuo nō erāt distincta.

Dominiū rei an possit domino suo tolli.

Ad illa iura communia, quæ dicunt quòd Imperator est dominus mundi. ff. ad legem Rhod. l. deprecatio. responde vt not. C. de quadrie. præscrip. l. bene à Zenone. Petrus Bertrandi.

Ad vniuer-

A D vniuersalis.] a ❡ Ad regimen.] hæc habetur infra sub titu. de præben. b ❡ Execrabilis.] ista habetur infra sub titu. de præb. cum glo. Gulielmi de Monte Lauduno, & euã inter xx. Ioannis xxij. cum glos. domini Zenzelini sub eod. tit. de præben.

suorum custodiã negligentes, & abhorrentes lucem tamquã filij tenebrarum, non verentur se ab ouium suarum cura, mercenarij more, tempore longo subducere, & pontificali dignitate reiecta, nõ erubescunt vagari per deuia sub habitibus transformatis, ac contempto de exhibendo paribus & superioribus honore præcepto, sic abiecti & indecori interdum ad sedem Apostolicã clanculo declinare præsumunt, vbi more Noctuæ, cuius intuitum nox illuminat, lux excæcat, de die latentes, horis tenebrarum, quos suis arbitrantur conformari desiderijs visitant, suos eis euomentes conceptus iniquos, & conspirationes forsan illicitas aduersus nos & alios pertractantes, & demum abinde (non absque notabili sedis prædictæ contemptu) reuerentia tam consueta quàm debita nõ exhibita Romano Pontifici, & nec ab ipso petita licentia, nec obtenta, recedunt. ❡ Nos igitur & ipsius sedis honori in hac parte prospicere, ac talium insolentijs finem imponere cupientes: de fratrum nostrorum consilio hoc generali prohibemus edicto, ne de cætero præsul aliquis sine sui superioris licentia, nisi pro negotijs Ecclesiæ sibi commissæ, extra suam diœcesim audeat pernoctare: firmiter statuentes, vt quicumque pontifex ad Romanam curiam veniens, Papale palatium primitus visitet, ad Papam (si hoc patiatur temporis opportunitas) intraturus, ac reuerentiam consuetam & debitam exhibiturus eidem: nullatenus recessurus à curia, nisi ab ipso super hoc petita licentia & obtenta. Quòd si secus à quoquam super his fuerit attentatum, nos quoscumque prælatos quamuis etiam patriarchali dignitate fulgentes sic ad sedem accedentes, & ab illa (vt prædicitur) recedentes, necnon quoslibet alios, qui tales apud sedem ipsam receptare præsumpserint, nisi ante receptionem huiusmodi eidem Romano Pontifici significauerint aduentum illorum: decernimus eo ipso notam infidelitatis incurrere, ac excommunicationis sententiæ subiacere. Nulli ergo, & cætera.

Noctua nocte videt, lux huic excæcat oculos.

De treuga & pace.

❡ Sixtus quartus.

❡ *Sixtus Papa volens discordiam ex pragmatica sanctione subortam sedare, ordinarijs regni Franciæ ad conferenda beneficia sex menses concedit. Facultatem concedendi sex gratias sibi retinet. Beneficia Cardinalium, & eorum qui Cardinalibus sunt familiares in regno Franciæ existentia, suæ dispositioni vsque ad certum tempus reseruat. De beneficijs promouendorũ quid fieri debeat, ostendit. Causas beneficiales in prima instantia vult in partibus terminari, in quibus ante diffinitiuam sententiam (nisi in vno casu) vetat appellari. Quid de causis in curia pendentibus faciendum sit, narrat. Si autem eadem causa in diuersis curijs diuersis respectibus tractatur, quo nam pacto terminanda sit, hic recitatur. Taxas beneficiorum editas à Ioanne xxij. seruandas censet. Tandem tempus ponit, intra quod vult ista acceptari & seruari.*

CAPITVLVM I.

AD vniuersalis Ecclesiæ regimen diuina disponente clementia vocatis, inter alia pro commissorum populorũ votiua dilectione nil occurrit præstantius, quàm exorta inter personas ecclesiasticas, principis tenebrarum astutia, discordiarũ fomenta per nostræ sollicitudinis occursum protinus extinguere, vt cuiusuis altercationis salubriter euulsis seminibus, pacis & tranquillitatis dulcedinem inter creditos nobis populos (diuina nobis assistente gratia) imponere & conseruare valeamus. Cupientes itaque, vt suscitata retroactis temporibus discordia (proh dolor) in regno Franciæ, Delphinatu, alijsque terris & dominijs charissimi in Christo filij nostri Ludouici Francorum regis illustris, inter nonnullas ex eisdem personas occasione cuiusdam constitutionis, quæ in eodem regno diutius inoleuit, quam personæ prædictæ pragmaticam sanctionem vocant, ne si (quod absit) maiora fomenta sumeret, damna pariter & grauiora scandala, periculaque subsequerentur, fine debito claudatur, & totaliter secludatur: Auctoritate Apostolica ex certa scientia de fratrum nostrorum consilio omnibus & singulis prælatis, & alijs personis ecclesiasticis regni, Delphinatus, terrarum & dominiorum eorundem, ad quos dignitatum aliorũque beneficiorum ecclesiasticorum, terrarũ & dominiorum eorundem collatio, prouisio, præsentatio, electio, seu quæuis alia dispositio pertinet: de quibuslibet dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus, & præbendis, necnon alijs beneficijs ecclesiasticis cum cura & sine cura, sæcularibus & regularibus ad eorum collationem, prouisionem, præsentationem, electionem, seu quamuis aliam dispositionem pertinentibus: quæ deinceps in Februarij, Aprilis, Iunij, Augusti, Octobris, & Decembris mensibus futuris perpetuis temporibus vacare contigerit (dummodo dispositioni Apostolicæ ex aliqua generali reseruatione in corpore iuris clausa, aut per alteram ex constitutionibus felicium recordationũ Benedicti xij. quæ incipit: Ad regimen [a]. aut Ioannis xxij. Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, quæ incipit. Execrabilis [b]. seu constitutiones & regulas cancellariæ Apostolicę per nos super hoc editas reseruata generaliter non existant) perinde ac si aliquæ à sede Apostolica vel eius legatis expectatiuæ litteræ non emanassent, libere disponendi facultatem concedimus per præsentes. Et quia isti summi Pontifices prædecessores nostri consueuerunt se in concessionibus gratiarum expectatiuarum † personis benemeritis exhibere liberales, nostræ intentionis existit concedere in regno, Delphinatu, terris & dominijs regni huiusmodi vltra gratias expectatiuas per nos in eisdem regno, Delphinatu, terris, & dominijs concessas (quibus in aliquo præiudicare non intendimus per præsentes, quasque in suo robore permanere volumus) sex personis idoneis regnicolis, sex alias gratias expectatiuas ad quamlibet collationem, prouisionem, præsentationem, seu quamuis aliam dispositionem singulorum ex prælatis & alijs personis prædictis. Ex quibus quidem sex gratijs duæ gratiæ expectatiuæ concedentur duobus clericis regnicolis idoneis, pro quibus rex ipse & charissima in Christo filia nostra regina, ac dilectus filius nobilis vir Delphinus Vien. necnon magistri & præsidentes, ac alij officiarij in aliquo ex parlamentis regis eiusdem regni nobis super hoc vnanimiter supplicabunt: qui duo nominati per regem & reginam, Delphinum, magistros, præsidentes, & officiarios præsatos gaudeant prærogatiuis ad instar familiarium nostrorum continuorum commensalium. Ipsisque sex gratijs consumptis, alias sex gratias similes alijs sex gratijs personis

Discordia est extinguendo, & pax conseruanda.

† Gratiæ expectatiuæ, & ita data & prouidendo nemini amplius concedi decreuit concilium Trident. sessio 24. de reform. cap. 19.

sonis idoneis modo & forma præmissis concedere intendimus. ¶ Volumus autem, ac eisdem auctoritate & tenore præsentium decernimus & declaramus, beneficia, quæ venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium familiares, continui commensales eorum familiaritate durante in regno, Delphinatu, terris & dominijs præfatis obtinent, & in posterum obtinebunt, dispositioni Apostolicæ in posterum censeri reseruata, quamdiu dumtaxat Cardinales præfati vitam duxerint in humanis, ac post obitum eorundẽ Cardinalium per sex annos continue sequentes: Quibus quidem sex annis elapsis alij ad quos eorundẽ beneficiorũ collatio, prouisio, præsentatio, electio seu quæuis alia dispositio aliàs pertinet: de beneficijs familiarum huiusmodi in regno, Delphinatu, terris & dominijs præfatis consistentibus, in prædictis mensibus disponere valeant, huiusmodi reseruatione non obstante. ¶ Concedimus etiam, quòd beneficiorũ, quæ promouẽdi per nos ad dignitates seu beneficia consistorialia ipsarũ prouisionũ per nos de eorũ personis faciendarũ obtinebunt, ac in quibus & ad quæ ius eis quomodolibet cõpetit ac competere poterit, per promotiones ad dignitates & alia beneficia consistorialia prædicta, ac munus consecrationis eisdẽ promouẽdis impendendũ, seu lapsum temporis de cõsecrandis episcopis à sacris canonibus definiti vacatrorum, si promotiones ipsæ in aliquo ex supradictis mensibus fiant nisi beneficia ipsa essent aliàs dispositioni Apostolicæ (vt præfertur) reseruata, ad prælatos & personas supradictas: Si vero in alijs mensibus promotiones eisdem fieri contingat, ad nos & Romanos Pontifices successores nostros collatio, prouisio, & omnimoda dispositio pertineat. ¶ Et quoniã sedis Apostolicæ notariorum magnus reperitur numerus, eorundem notariorum, qui habitum per eiusdem sedis notarios gestari solitum publice & continue gestant, & in posterum gestabunt, beneficia in eisdem regno, Delphinatu, & terris consistentia dumtaxat censeantur reseruata: quodq; † omnes & singulæ causæ beneficiales in partibus coram iudicibus competentibus vsque ad diffinitiuam inclusiue in prima dumtaxat instantia, in qua nulli ante diffinitiuam liceat appellare, nec appellatio (si fuerit emissa) debeat admitti, nisi ab interlocutoria vel à grauamine negotium principale minime cõcernente, quòd non possit per appellationem à diffinitiua sententia reparari: In alijs vero instantijs in curia Romana tractentur, cognoscantur, & fine debito terminẽtur. ¶ Causæ vero beneficiales pendentes in dicta curia inter nostros, aut dictorũ Cardinalium familiares continuos commensales, ipsis Cardinalibus in eadem curia præsentibus, seu in aliqua legatione aut recreationis causa secedentibus, necnon præfatæ sedis officiales, officia actu exercentes, aut alios à præmissis, qui per sex menses curiam prædictam secuti sunt, & sequuntur de præsenti, curiales & quoscumque alios eorum aduersarios super quibusuis beneficiis eisdem aduersarijs auctoritate ordinaria collatis, per illos quibus commissæ reperiuntur, seu alios per nos ad id deputatos, seu etiam deputandos iudices audiantur, cognoscantur, decidantur, fineque debito terminentur, ac executioni debitæ demandentur. Cæteræ vero similes causæ beneficiales inter quoscũq; alios pendentes, & quæ quibusnis iudicibus seu auditoribus commissæ reperiantur, aliquibus iudicibus competentibus in regno Franciæ auctoritate Apostolica cõmittantur audiẽdæ, & cognoscendæ, decidendæ, & fine debito terminandæ, cum necessaria earundem causarum aduocatione. Praeterea rea quia aliquæ ex supradictis causis in eadem Romana curia super petitorio, & diuersis curijs ipsius regni super possessorio tractantur: volumus quod in eisdem causis in diuersis curiis super petitorio & possessorio vnico & eodem contextu pendentibus (suspenso petitorio, & censuris super hoc latis) in possessorio, in curijs eorundem iudicum coram quibus causæ possessorij pendeant de præsenti, procedant, causæque ipsæ super huiusmodi possessorio intra bienniũ terminentur & finiantur. Alioqui biennio elapso liceat partibus ipsis procedere super petitorio, & vlterius dictis causis expeditis super possessorio: aut huiusmodi biennio elapso altera partium litigantium coram iudice competenti auctoritate Apostolica deputato poterit ius suum prosequi, ipseq; Apostolicus iudex intra aliud biennium causam in petitorio terminare teneatur. Quod si non fecerit, causa ipsa ab eo auocata, & lis penitus extincta censeatur. Et si forsan aliquis eorundẽ iudicum cuiusuis sibi commissæ causæ expeditionem malitiose prorogare, aut differre præsumpserit, excommunicationis & omnium beneficiorum priuationis pœnas ipso facto incurrat, à qua quidẽ excommunicationis pœna absolui nequeat, nisi à nobis & successoribus nostris Romanis Pontificibus, præterquam in † mortis articulo: quodq; de cætero in litteris expediendis in regno Franciæ, Delphinatu, & terris, alijsque dominijs prædictis seruentur taxæ ¹ super hoc editæ per Ioannem xxij. Papam præfatum, & excessus, si qui fuerint, corrigantur. ¶ Et quia propter assiduas guerras & nouitates, quæ continue vigent in dicto regno, prætendirur ecclesias, dum vacant grauatas, in taxa etiã reformata in concilio Constantiensi, quæ reducta est ad medietatem antiquæ taxæ, quòd grauatus in eadem taxa prælatus promouendus soluat cõmunia & minuta seruitia, quæ plures ex Gallis annatam vocant: tantum pro vera æstimatione fructuum ecclesiæ & monasterij, ad quæ sit promotus, eaque in dicta cancellaria & camera Apostolica inuiolabiliter obseruari mandamus. ¶ Et quia in supradictis concessionibus regnum ac regem maxima sumus charitate complexi; credendum est non immerito vt se deuotos & obedientes erga sanctam Romanã Ecclesiam exhibeant: Quare volumus & eisdem auctoritate & tenore statuimus, quòd præfatus Rex intra quattuor menses præmissa acceptare & obseruare, ac in regno, Delphinatu, & dominijs huiusmodi obseruari facere, necnõ intra alios duos præfatos quattuor immediate sequentes menses super acceptatione & obseruatione, alijsq; præmissis omnibus & singulis per suas patentes litteras nos & sedem præfatam certificare teneatur: Alioquin præsentes litteræ, & inde secuta quæcumque sint cassa & irrita, nulliusq; roboris vel momenti. Nos enim extunc irritum decernimus & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarũ concessionis, intentionis, voluntatis, constitutionis, declarationis, indulti, mandati & statuti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum.

Marginal notes:

Notarij Apostolici in magno sũt numero.

† Vide cõcilium Trid. sessio 24. de reform. cap. 20.

Appellare an liceat ante diffinitiuam sententiã, vide c. super eo 2. extra de appel.

¹ ¶ Taxæ.] vide p hoc extrauagantem, Cum ad sacrosanctæ. quæ est inter xx. Ioannis xxij. sub tit. de sent. excom.

Causis eisdem diuersis aspectibus in diuersis curijs tractis n potest.

† In mortis articulo nulla est casuum reseruatio: ideo oẽs sacerdotes qui sunt penitentes à quibusuis peccatis & censuris absoluere possunt, cõcil. Trid. sessio 14. c. 7 de casuũ reseruatione.

V Icesillius.] 1 a Ex electoribus.] electores Imperatoris sunt septē: tres ecclesiastici, & quattuor laici. de quibus per glo. in c. ad Apostolicæ. de sent. & re iudic. lib. 6.

se nouerit incursurū. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ M. cccclxxij. septimo idus Augusti, Pōtificatus nostri anno 1.

Sixtus quartus.

Discordia inter religiosos Mendicantes & ecclesiarum parochialium rectores in partibus Germaniæ quattuor delegatis commissa, per eos sub certis formis & modis in pacem & concordiam conuersa fuit: quam Romanus Pontifex confirmat, præcipiens sub pœna excommunicationis illam à prælatis obseruari.

CAP. II.

Matt. 16. VIces illius, qui supra petram ædificauit Ecclesiam suam, meritis licet insufficientibus, gerentes in terris, & per eius immaculata vestigia, quantū nobis ex alto conceditur, incedere satagentes, inter Christifideles quoslibet, & præsertim sub vno atque eodem sacerdotij vexillo nobiscum Deo militantes, pacem & charitatem inducere, & inductā confouere, vigilanti sollicitudine meditamur assidue, & quæ ijs contraria sunt, falce vigilantiæ pastoralis ad radicem posita submouere, prout rerū & temporum circumstantiæ id non immerito exposcere dinoscuntur. Nuper siquidē pro parte tam venerabilium fratrum nostrorum Maguntinen. & Treueren. archiepiscoporum, ac Herbipolen. & Vuormacien. & Spiren. episcoporum, quam dilecti filij nobilis viri Philippi comitis Palatini Rheni, & ducis Bauariæ, qui vnus ex electoribus a Romani imperij existit, ad nostrum peruenit auditum, quòd inter dilectos filios Prædicatorum, Minorū, & Carmelitarum ordinum professores, & nonnullos parochialium rectores, & alios etiam ecclesiarum prælatos, instigante illo, qui tamquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret: in partibus Germaniæ, & præsertim in oppido Eslingen. Constan. diœcesis suscitata sunt nonnulla dissensionū & scandalorum fomenta ex certis causis tunc nobis expressis, quæ nisi per vigilantiam pastoralis officij celeriter succidantur, possent ad scandalū non modicum Christifidelium illarum partium facilè peruenire. Nos igitur attendentes, quòd sacrosancta Romana Ecclesia ab eius fundatione prima ua in ordine sacerdotali, quem Petrus Apostolus & eius successores obseruarunt, instituta, & per viros prouidos & sacerdotes virtuosos adaucta, & longissimis temporibus feliciter conseruata extitit: Rursusque animaduertentes quòd hodiernis temporibus hominum crescente malitia, nisi ager Dominicus cultoribus idoneis, buccinatoribus spiritus sancti, & præconibus verbi Dei (qui præter cæteros in ordinibus fratrum Mendicantium gratia assistente diuina in copioso numero reperiuntur) assidue coleretur, vepribus malorum & sentibus vitiorum omnium celeriter obrueretur: non potuimus non nisi ab intimis cordis nostri dolere, quòd inter tales viros, qui se mutua charitate diligere, & alter alterius iuxta Apostolum, onera portare deberent, discordiæ seminarium excitaretur. Vnde cū vellemus super his ea, qua decet maturitate consulere, venerabilibus fratribus nostris Gulielmo Hostiensi & Angelo Prænestin. episcopis, & dilectis filijs nostris Iuliano tituli sancti Petri ad Vincula, ac Petro tituli sancti Sixti presbyteris Cardinalibus viuæ vocis oraculo commisimus & mandauimus, vt à singulis partibus prædictis vel eorum procuratoribus legitimis, auditis hincinde propositis, inter eas concordiā tractarent. Qui quidem episcopi & Cardinales statutis loco & tempore conuocatis, auditis, & intellectis partibus prædictis (vt præfertur) & in præmissis grauiter & consulte procedentes, partes ipsas de communi earundem consensu ad concordiam infrascriptam perduxerunt. Videlicet quòd ipsi parochiani sacerdotes decetero non dicant a Mendicantibus hæreses processisse, cum in veritate fides nostra sit illuminata, & Ecclesia exaltata per eosdem, & præsertim per ordines Prædicatorum, & Minorum, vt iura testantur. Quodq; fratres mendicantes non prædicent, populos parochianos non teneri audire Missam in eorum parochijs diebus festiuis & Dominicis, cum iure sit cautum illis diebus parochianos teneri audire Missam in eorum parochiali ecclesia: nisi forsan ex honesta causa ab ipsa ecclesia se absentarent: quodq; etiam nec fratres, nec curati inducant aliquo modo laicos ad eligendum sepulturam apud eos, & bene caueant propter pœnas, quas imponunt canones, cum sit libera. Quod etiam ipsi Mendicantes desistant prædicare, quòd parochiani non sint obligati saltem in paschate, proprio cōfiteri sacerdoti: quia de iure tenetur parochianus saltē in paschate proprio confiteri sacerdoti. Per hoc tamen ipsi fratres Mendicantes non censeantur exclusi, quominus secundum iuris communis & priuilegiorū eisdem concessorum dispositionem, confessiones audire, & pœnitētias iniungere valeant. Quod etiā decętero inter ipsos fratres Mendicantes & curatos quo ad effectū prædicandi, horas cantandi, & campanas pulsandi, seruetur consuetudo antiqua, quæ temporibus antiquis seruata fuit in ipso oppido Eslingen. Et casu quo veniat aliqua occasio siue necessitas, non fiat commutatio temporis vel horę in ipsis prædicationibus fiendis, nisi de consensu partium. Quodque etiam ipsi fratres in sermonibus eorum non detrahant prælatis & rectoribus parochialium ecclesiarum: Nec etiam populos à suarū ecclesiarū parochialium frequentia & accessu abstrahant siue retrahant quoquo modo. Et viceuersa ipsi rectores & prælati aliquo modo non detrahant Mendicantibus, sed illum fauorē, quem possunt, eis impendant, & in omnibus & per omnia præstent, ita vt vera vnitas & perfecta charitas inter eos ostendatur. Nos itaque illius vices gerentes in terris, qui Apostolis suis dixit: Pacem meam do vobis, pacē meā relinquo vobis: cupientes super his opportune prouideri, motu proprio, non ad alicuius super hoc nobis oblatæ petitionis instantiā: sed de nostra certa scientia & mera voluntate concordiam prædictam, ac omnia & singula per præfatos episcopos & Cardinales ordinata, ad hoc vt perpetuo inconcussa persistant, auctoritate Apostolica, & ex certa nostra scientia approbamus & confirmamus, ac viribus perpetuo subsistere debere decernimus. Supplentes omnes & singulos defectus tam iuris quàm facti, qui forsan interuenerunt in eisdem. Iniungentes nihilominus archiepiscopis, episcopis, plebanis, rectoribus, curatis, necnō Prioribus, Guardianis, & singulis fratribus ordinū Mendicantium sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, quam contra facientes, & quemlibet eorū contra facientem incurrere volumus eoipso: à qua absolui nequeant, nisi de expresso consensu partis læsæ, & debita satisfactione præuia, inuiolabiliter obseruent, & quantum in eis est, ab alijs obseruari faciant. Et insuper quascumque lites & causas coram qui-

Margin notes (left): Matt. 16. — Sacerdotes dicuntur sub eodem vexillo cū Papa militare. — 1. Pet. 5. — Ecclesia Romana per quos fuit instituta, adaucta, & cōseruata. — Prædicatores multi in ordinibus Mendicantium reperiuntur. — Galat. 6.

Margin notes (right): Cap. vt Dominicis de parochijs, & c. Iten parochiani vt e concilium Triden sessio. 22. in decreto de obseruanda in celebratione Missæ, & moneant. — Cap. omnis vtriusq; sexus de pœnit. & remiss. — Vide concilium Lateran. sub Leone x. sessio 11. in decreto incipien. Superna maiestatis. — Ioan. 14. — Suppletio quandoq; fit de iure & de facto. vide not. in cap. bonæ 1. de post. prælat. in antiquis.

ram quibuscũq; causarũ palatij Apostolici auditoribus seu alibi occasione præmissorũ, inter dilectos filios decanũ & capitulum ecclesiæ Spiteñ. & curatum dicti oppidi, ac fratres prædictos indecisas pendentes, illarum status, tenores & formas, & in eis gesta & actitata, præsentibus pro expressis habẽtes, ad nos harum serie, motu, scientia & auctoritate prędictis aduocamus, & litem seu lites ipsas penitus extinguimus. Et ambabus partibus prædictis litis huiusmodi consortibus seu illis adhærentibus perpetuũ silentiũ imponimus: Non obstantibus cõstitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac priuilegijs eisdem fratribus in genere vel in specie concessis, cæterisque contrarijs quibuscumque. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrũ anno incarnationis Dominicæ, M. ccccLxxviij. xv. Caleñ. Iulij, Pontificatus nostri anno septimo.

LIBER SECVNDVS.

De iudicijs.

Iudicij descriptio.

¶ Nota pro rubricę intellectu, quod iudicium est actus legitimus triũ personarum, iudicis, actoris, & rei. Sed contra cap. forus. §. in omni. de verb. sign. in antiq. vbi dicitur, quod in omni negotio requiruntur etiam tres testes. Sed dic, quod testes non semper sunt necessarij: sed quando est factum negatum, vel alię probationes desunt, vt dicto § in omni & 4. q. 4. c. 1. Et dicitur iudicium non à iudice (vt dicit Ioa. Mona.) sed à iuris disquisitione seu discussione. Nã causa est dum proponitur, iudicium dum discutitur, iustitia dum finitur. dicto c. forus. de verb. sign. Vel potes dicere, si vis, quod iudicium nõ ab actore vel à reo dicitur, sed à iudice sicut à persona principaliori. arg. C. de accu. qui explicandi. Et redditur iudiciũ minutũ. ff. de verb. obli. l. inter stipulatorem. §. 1. Et expone, de iudicijs, idest de processibus iudiciarijs, qui enumerantur in c. quoniam. extra de prob. Sic accipitur C. de iud. sancimus. & cap. pia. de excep. lib. 6. in princ. & cap. nonnulli. de rescript. in antiq. & ff. vt leg. not. l. etiam. in princ. Vel dic de iudicijs, idest, de iuris disquisitione seu discussione, vt dictum est.

Testes non semper necessarij sũt.

Iudicij xv. significationes declarantur.

¶ Nota insuper quòd iudicium habet xv. significationes. Primo modo est actio, vt iudicium familiæ erciscundæ, idest, actio. ff. de iudi. l. in tribus. extra de prob. c. ex litteris. Secundo modo est lis siue controuersia, vt iudicium pendet de hæreditate, &c. ff. ad Trebel. l. 1. 2. respon o. & ff. de pecu. quòd debetur. Tertio modo est auctoritas, vt negotia ecclesiastica non sunt iudicio laicorum disponenda. extra de iudi. c. decernimus. Quarto modo est forus, vt causa iuris patronatus debet diffiniri iudicio ecclesiastico, idest in foro ecclesiæ. c. quanto. extra de iudi. Quinto modo est arbitriũ. 2. q. 6 à iudicibus. & ff. qui satisd. cog. arbitro. de offic. deleg. ab arbitris lib. 6. Si enim arbiter est iudex, ergo arbitrium est iudicium. Sexto modo est vltima voluntas, vt iudicium testatoris non debet esse cassum: C. de sacrosan. eccl. l. 1. de sepul. licet. in fi. lib. 6. Septimo est quæstio, vt iudicium ambiguum est ad Papam referendum. cap. per venerabilem. §. rationibus. extra qui fil. sint leg. C. de orig. iur. l. quoniam. Octauo modo iudicium dicitur esse discretio, vt furiosus & impubes non possunt esse iudices, quia carent iudicio, idest, discretione. ff. de iudi. l. cum prætor. c. graue. de præb. in antiq. Nono est sententia, vt iudex punire potest eos, qui suo neglexerint parere iudicio, idest, sententiæ. de offic. deleg. cap. de causis. alias, in causis. de appel. si duobus. circa fin. de præscript. cap. fi. ff. de leg. 3. l. qui concubinam. §. si hæres. & Ecclesiastici 18. ibi, Ante iudiciũ iustitiã tibi para. Decimo est instantia, vt iudicium perit triennio. l. properandum. §. 1. C. de iudi. & cap. venerabilis. eod. tit. in antiq. Vndecimo est discussio, vt hic, vt C. & ff. eod. tit. & in cap. forus. de verb. sig. Duodecimo est potestas iudicandi. ff. de iud. l. iudiciũ soluitur, vetante eo qui iudicare iusserat, &c. Tertiodecimo est pernicies. Vnde Apostolus 1. ad Corinth. 11. ibi, Qui manducat & bibit indigne corpus & sanguinem Domini, iudicium. idest, perniciem sibi manducat & bibit: Sic exponitur 4. sent. distio. 9. in fi. Quartodecimo est pœna, in Matth. Qui occiderit, reus erit iudicio, idest, pœna. sic in Ioanne: Qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam: qui vero mala, in resurrectionem iudicij, idest, pœnæ æternæ. Vltimo iudicium dicitur esse processus iudicialis. c. 1. eod. tit. lib. 6. de excep. pia eod. lib. Et ista xv. significata his versibus comprehendi possunt:

Matth. 5.

Ioan. 5.

Actio, lis, auctor. forus, arbiter, vltima velle:
Quæstio, discret. senten. instans. discussio, posse:
Pernicies, pœna, processus iudicialis.

Versus.

Vide Ioan. Mona. super rubrica de iudi. lib. 6. & etiam glo. in cap. 10 iudicijs. de reg. iur. lib. 6. Nullibi tamen clarius habentur hæc exposita, quàm hic.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Decretalem, super cathedram, quæ est in Clem. in c. dudum. innouata iubet obseruari: neque propter illam debent religiosi Mendicantes esse molesti & graues prælatis, neque prælati ipsis religiosis. Et si sint aliquæ iniuriæ vel molestationes hincinde factæ: Papa vult iustitiæ complementum breuiter exhiberi, summarie, simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicij, vel aliter prout qualitas excessuum exigit. Non obstantibus quibuscũq; obstaculis, quæ possent his obuiare.*

F Requentes.] a ¶ Super cathedrã.] quæ est sub tit. de sepul. in cle. & incipit, dudũ.

CAP. VNICVM.

FRequentes, immo innumerosæ quodammodo de diuersis mundi partibus venerabiliũ fratrum nostrorum episcoporum, aliorumque superiorum prælatorum, necnon dilectorum filiorum, rectorum, curatorum & parochialium sacerdotum querelæ contra dilectos filios fratres Prædicatorum & Minorum ordinum, nostrum & sedis Apostolicæ excitarunt auditum, & clamorosis insinuationibus excitare & fatigare non cessant, quòd ijdem fratres decretalem, Dudum. editam à felicis recordationis Bonifacio Papa viij. prædecessore nostro, quæ incipit, Super cathedram a: Ac per piæ memoriæ Clementem Papam v. prædecessorem nostrum in Vieneñ. concilio innouatam temere obseruare non curant: sed ipsam transgredi non timentes in eiusdẽ sedis contemptum, animarum suarum periculum, & eorundem & ecclesiarum parochialium præiudicium & grauamen. Intelleximus quoque quòd plerumq; præfatis dictorum Prædicatorũ, & Minorum, necnon Eremitarum sancti Augustini, & Carmelitarum ordinum fratribus, in cuius ordinis dictorum Eremitarum personis idem prędecessor Bonifacius constitutionem prædictam, in qua tantum de ipsis Prædicatorum & Minorum cauebatur ordinibus, per omnia voluit postmodum integraliter & incõcusse seruari. Et ad quem prædictorum Carmelitarum fratrum ordinem, nos subsequenter constitutionem eandem quo ad omnia in ea contenta duximus extendendam, à prædictis episcopis, prælatis, rectoribus, curatis, & sacerdotibus, contra tenorem constitutionis prædictæ graues iniuriæ atq; molestiæ in diuersis partibus inferuntur. Nuper pro parte Vieñ. fratris nostri archiepiscopi Burdegaleñ. & dilectorum filiorum capitulorum maioris Burdegaleñ. & aliarum ecclesiarum, prioratuũ, conuentuum, rectorum, curatorum, sacerdotum, & vicariorum parochialium, ac clericorum tam regularium quàm secularium ciuitatis & diœces. prædictarum nobis extitit intimatum, quòd prædicti eorundem Prædicatorum, Minorum, Eremitarum, & Carmelitarum ordinum fratres contra tenorem decretalis eiusdem, multa eisdem & eorũ singulis grauamina & iniurias inferunt & iacturas: Quia igitur parum esset iura condere, nisi qui ea tueatur, existat: Nos volentes de fratrum nostrorũ consilio decretalem prædictam, Super cathedram, irretra-

Constitutionem Papalem violans periculo se subijcit.

Iura cõdere parũ esset, nisi qui ea tueatur, existeret. ff de orig. iuris, l 2 §. post origi nem. de elect. c. vbi periculũ. §. præterea. lib. 6.

a Summarie, &c.] propter ista verba hæc extrauagans sub hoc titu. fuit posita. Quæ autem causæ sint sic decidendæ, vide cap. dispendiosam. eod. tit. in cle. Et quid illa verba important, declaratur per c. sæpe. de ver. sig. in Clem.

b Euocetur.] loquitur de cap. statutum. de rescript. lib. 6.

c Conseruatores.] loquitur de cap. 1. de offic. deleg. lib. 6.

d Numerum.] vide c. cum in multis. de rescript. lib. 6.

irrefragabiliter obseruari: discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos vel duo, aut vnus vestrum per vos, seu aliũ, vel alios, etiã si sint extra loca, in quibus estis conseruatores seu iudices deputati, tam eisdẽ archiepiscopo, capitulis, Prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicarijs, ac clero ciuitatis & diœces. prædictarum, & eorũ cuilibet aduersus prædictos, quàm econuerso eisdem fratribus aduersus archiepiscopũ, capitula, prçlatos, Priores, conuẽtus, rectores, sacerdotes, vicarios, ac clerum, præfatos & singulos eorundem efficacibus defensionibus præsidio assistẽtes, ac facientes decretalem prædictã quo ad omnia eius capitula prout iacent, firmiter obseruari, non permittatis contra tenorem ipsius per memoratos fratres dictorum ordinũ eisdem archiepiscopis, capitulis, prælatis, Prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicarijs, ac clero, vel alicui seu aliquibus eorundem, nec etiã prædictos archiepiscopum, capitula, prælatos, conuentus, rectores, curatos, sacerdotes, vicarios, ac clerũ, seu aliquem vel aliquos ipsorum eisdem fratribus grauamina ac iniurias irrogari. Facturi ipsis hincinde de quibuscũq; iniurijs, molestationibus, grauaminibus, & damnis vicissim illatis hactenus, & etiã in posterũ inferendis eisdem contra tenorẽ constitutionis eiusdem, in illis videlicet quæ iudicialem requirunt indaginem, summarie[a], simpliciter & de plano, sine strepitu iudicij & figura, in alijs vero prout qualitas ipsorũ exigit iustitiæ complementũ. Molestatores minores & maiores huiusmodi, necnon contradictores quoslibet & rebelles quandocũque & quotiescumq; expedierit per censuram ecclesiasticã appellatione postposita compescendo. Non obstantibus quibuscũq; exemptionibus, specialibus vel generalibus, tam fratribus & ordinibus prædictis, vel alicui seu aliquibus fratrũ & ordinum eorundẽ, quàm præfatis archiepiscopo, capitulis, prælatis, Prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicarijs, ac clero, seu ipsorum alicui vel aliquibus, cõmuniter vel diuisim, sub quacumq; forma vel expressione verborum ab eadẽ sede concessis, ac eiusdem Bonifacij, quo cauetur ne aliquis extra suam ciuitatẽ vel diœcesim nisi in certis exceptis casibus, & in illis vltra dietam vnã à fine suæ diœcesis ad iudicium euocetur[b]: Seu ne iudices & conseruatores à sede deputati prædicta extra ciuitatẽ & diœcesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscũq; procedere, siue alij vel alijs vices suas cõmittere, aut aliquos vltra vnam dietam à fine diœcesis eiusdem trahere præsumant: dummodo vltra duas dietas aliquis extra suam ciuitatem auctoritate prçsentium non trahatur. Seu quòd de manifestis iniurijs, molestijs, & alijs, quæ iudicialem indaginem exigunt (pœnis in eos si secus egerint, & etiam id procurantes adiectis) conseruatores[c] se nullatenus intromittant, quàm alijs quibuscumq; constitutionibus à Romano Pontifice tam de iudicibus delegatis & conseruatoribus, quàm personis vltra certum numerũ[d] per litteras Apostolicas ad iudicem non vocandis, aut alijs edictis, quç nostrç possent iurisdictioni aut potestati eiusq; exercitio libere quomodolibet obuiare. Seu si tam eisdem fratribus vel eorum ordini, aut alicui seu aliquibus fratrum & ordinũ prædictorum, quàm archiepiscopo, capitulis, prælatis, Prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicarijs, ac clero prædictis, vel aliquibus ipsorum, seu quibusuis alijs cõmuniter, vel diuisim à præfata sede sit indultum, quod excõmunicari, suspendi vel interdici, seu extra vel vltra, circa vel alio quocumq; modo ad iudicium euocari nõ possint, per litteras Apostolicas nõ facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi & de eorum personis, locis, hominibus, ordinibus, & nominibus proprijs mentionem. Et quibuslibet alijs indulgentijs seu priuilegijs dictæ sedis generalibus vel specialibus, quorumcũq; tenorum existant, per quç præsentibus non expressa vel totaliter non inserta nostræ iurisdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri. Et de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum specialẽ oporteat in nostris litteris fieri mentionem.

Ex cõmunicari ne possint, aliquibus quandoque concedit.

¶ Cæterum iudicibus seu conseruatoribus quibuscumque per litteras Apostolicas sub quacũque alia quàm præsenti verborũ forma vel expressione confectas, eisdem prædictorũ Prædicatorum, Minorũ, Eremitarũ, ac Carmelitarũ ordinũ fratribus, seu ipsis ordinibus cõmuniter vel diuisim, super damnis & iniurijs & alijs quibuscũq; rebus seu negotijs aliàs deputatis & subdelegatis eorum præsentibus & futuris auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne aliquem seu aliquos auctoritate litterarum Papalrũ prætextu seu occasione quorumcumque damnorum vel iniuriarum siue grauaminũ contra tenorem prædictæ constitutionis, Super cathedram ipsis fratribus seu eorum ordinibus antedictis communiter vel diuisim à quibuscumque personis illatorum hactenus, & etiam inferendorũ in posterum, coram se alicubi deinceps ad iudicium vel aliàs quoquomodo vocare, seu in causam aliquatenus trahere præsumant. Inhibitionem huiusmodi non solum ad futura, sed etiã ad quouismodo adhuc pendentia, & incœpta negotia volentes extendi: ac decernentes præfatas litteras & processus eorum auctoritate quacumque habitos & habendos ad damna, grauamina, & iniurias huiusmodi contra tenorem dictæ constitutionis illata & inferenda (vt dictum est) deinceps aliquatenus non extendi, ac etiam Irritum & inane si secus super præmissis per quoscumque scienter vel ignoranter contigerit attentari: Vobis nihilominus iniungentes, vt inhibitionem nostram huiusmodi ad dictorum iudicum seu conseruatorum & subdelegatorũ notitiam, de quibus vobis expedire videbitur, deducere procuretis. Insuper volumus & auctoritate Apostolica decernimus, quòd quilibet vestrum prosequi valeat articulum etiam per alium inchoatum, quamuis idem inchoans nullo fuerit impedimento præpeditus canonico: quodque à data præsentium sit vobis & vnicuique vestrum in præmissis omnibus & eorum singulis cœptis & nõ cœptis, præsentibus & futuris & præteritis, licitum procedere, ac si prædicta omnia & singula coram vobis cœpta fuissent, & Iurisdictio vestra & cuiuslibet vestrum in prædictis omnibus & singulis per citationem vel modum alium legitimum perpetuata extitisset: constitutione prædicta super conseruatoribus & alijs quomodolibet in contrarium edita non obstante. Datum Auinioñ. decimo Calend. Februarij, Pontificatus nostri anno vndecimo.

Iurisdictio per citationem perpetuatur. c. gratum de offi. deleg.

De dila-

De dilationibus.

¶ Ioannes xxij.

¶ Præmisso eleganti exordio, ostensisq; periculis quæ proueniũt ex falsorum florenorum fabricatione, citantur peremptorie fabricantes, data sibi dilatione trium mensium, intra quos coram Papa compareant: aliàs contra ipsos, eorum absentia nõ obstante, procedetur prout iustitia suadebit.

CAP. VNICVM.

Peccatum unum sua mole attrahit aliud.

IN delictorum diuersorum nexibus ac tenebris inuolutos, pleruque trahit in maiorũ scelerũ præcipitium moles præponderans peccatorum: nam & si diuersos diuersa delicta coinquinent; sunt tamen nonnulli, qui propriæ salutis immemores, delictis communibus & vulgaribus non contenti, ad profana & vetita prorumpentes, sic damnata cupiditate lucrorum ac inexhausta eorum voragine deuoluuntur, quòd dummodo suas ingluuies ad quas inhiant, expleãt, se lucris illicitis, immo iacturis spiritualibus temere immergentes, honori Dei & animarum saluti, ac sacrorum canonum & imperialibus edictis & iuribus communibus, captutas nefarias & lucra illicita anteponunt. ¶ Sane iamdudum ad nostri Apostolatus auditum multorum fide digna relatio sæpius etiam repetita perduxit, & fama iam publica per facti euidentiam diuulgata effecit notorium, nõnullos esse in Lombardiæ superioris & Marchiæ Ianuensis partibus, qui licentiæ temeratiæ laxatis habenis licere sibi præsumentes illicita cudunt[a] & fabricant, seu cudi & fabricari faciunt florenos auri, secundum formam & signum & coinum ac circunferentias litterarum, qui in ciuitate Florentiæ (à tempore cuius non extat memoria) cudi & fabricari sunt soliti, & cuduntur & fabricantur etiam in præsenti. Et quamuis dicti floreni ad veram florenorum de Florentia similitudinem fabricati, in vero & solito florenorum eiusdem ciuitatis pondere communiter & bonitate auri, & vero florenorum valore deficiant; ipsi tamen (simulata eorum effigie) personas vt plurimum simplices, & quandoq; etiam in huiusmodi rebus expertas decipiunt, ipsasque damnis rerum & periculis personarum exponunt, dum pro veris florenis ipsos recipiunt: Cũ etiam præterea in talibus plurimi non habeant inter florenos & florenos tantæ similitudinis petitiã discernendi. ¶ Nos itaque tantis & præcipue animarum periculis affectu paterno occurrere cupientes: monemus omnes & singulos talium præsumptores, ipsis nihilominus districtius inhibentes, quatenus deinceps à cusione & fabricatione florenorum huiusmodi cessent, realiter & effectualiter resipiscant: Nihilominus præsentis edicti peremptorii auctoritates citantes eosdem ac eorũ singulos sub pœna priuationis iuris, si quod eis super cudendis florenis competit (quam ipsos cessante iusto impedimento, si in exequendis mandatis nostris huiusmodi remissi seu negligentes fuerint, incurrere volumus ipso facto) vt intra trium mensium spatium à data præsentium numerandum, per se vel per procuratorem idoneum Apostolico conspectui se præsentent, propposituri quo iure ipsis florenos competat ius cudendi, ac exhibituri priuilegium si quod super hoc habeant, vel ius aliud si quod sibi credãt competere, ostensuri. Et nihilominus super prædictis facturi & recepturi quod iustitia suadebit: Intimantes eisdem, quòd si non venerint, nos contra ipsos super præmissis & ea tangentibus procedemus, prout expedire viderimus, & suadebit iustitia, ipsorũ absentia non obstante. ¶ Vt autem huiusmo di nostra nuntiatio atque citatio ad communem omnium notitiam deducatur; chartam siue membranam citationem atq; monitionem huiusmodi continentes, in maiori Ecclesiæ Auinioñ. affigi ostijs faciemus: Quæ processum hiusmodi suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicabunt, vt prædicti moniti & citati, & alij quicunq; qui sua crediderint interesse, vel quos processus ipse cõtingit, nullã possint excusationem prætendere, quòd ad eos processus huiusmodi nõ peruenerit, vel ignorauerint eundẽ, cum non sit verisimile remanere quo ad ipsos incognitum † vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Auinione vj. Calend. Decẽb. Põtificatus nostri anno ix.

Lucrorum cupiditas ad multa nefaria impellit.

De dolo & contumacia.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Citationes etiam extra dies solemnes publica facta de mandato Papæ in audientia litterarum Apostolicarũ vel Papali palatio affixæ ianuis maioris Ecclesiæ loci in quo Papa cum curia sua degit, arctant citatum ac si ad eum personaliter deuenissent. Restringitur tamen hæc extrauagans ad illos, qui impediunt ne ad eos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tute adiri nõ potest, vt c. 1. de iudi. in clem.

C. VNIC.

REm nõ nouã aggtedimur, ne que viam insolitã[b] ambulamus, sed anterioris iuris calcatam vestigijs præsentis constitutionis indubitato roboramus suffragio, & inconcusso munimine stabilimus. Est si quidem iam sancitũ, quòd propositũ publicæ citationis edictũ eũ arctet, qui impedit aut facit etiã se celando, ne ad eũ possit peruenire[c] citatio, appareatq; contumax qui sic agit. Quodque[d] in albo prætoris huiusmodi edicta pposita suæ iurisdictioni subiectos arceant †, & adstringãt magis, quàm si voce præconia (quæ innotescit paucis) vel litteris citarentur. Illus[e] enim quod talẽ modũ citationibus posuit, violenter[f] præsumpsisse credendum est, vt quę in eodẽ albo tot ipsius albi publicũ locum frequentantium oculis paterẽt legenda, ad citati notitiã deuenirẽt. Vnde ad præbendã omnibus eorũ quæ sanciuntur plenam

IN Delictorum.] a ¶ Cadunt, &c.] vide c. quanto. cu ibi notatis. de iureiu. in antiq. & extrauagantẽ, spondent ĩ de crimi. f. lh.

REm non nouã.] Hæc decre. diuiditur in quattuor partes: Nam primo procemiũ ad intentum præmittit. Secũdo versic. *Est siquidem.* ad hoc pbandũ plura argumẽta inducit. Tertio versic. *Præmissis.* super ipso intẽto statuit. Quarto versic. *Non obstantibus.* statutum huiusmodi per non obstantia munit.

Diuisio.

b ¶ *Insolitam.*] C. de iu dic. rẽ non nouã. Et qui est adstrictus ad insolita, nõ tenetur de solitis. ff. de cõtrahen emp. fistulas. § frumẽta. & adstrictus simpliciter, tenetur de solitis, non de insolitis. ff. de leg. 3. qui saltum ff. de annu. leg. l. Seio. §. fi. Vnde adstrictus in genere, ad cõem modũ tenetur. ff. de ver. ob. l. cõtinuus. §. cũ ita. ff. de ædi. edi. si quis venditor. C. de dona. si quis argentũ. §. 1. & adstrictꝰ ad solita faciẽs insolita, de casu tenet. ff. de neg. gest. si negotia absentis.

Adstrictus ad alio quid faciendum ad quid teneatur.

† Occultũ non præsumitur quòd omnibus publicatur.

c ¶ *Peruenire citatio.*] vt lit. non contest. quoniã. §. porro. ff. qđ vi aut clam. l. 1. §. sed Aristo. ff. de euic. si ideo. § fin.

d ¶ *Quodque in albo.*] arg. ff. de iu. om. iu. si id quod 1. respon. not. ff. đ albo scri. p totũ. authẽ. de litig. §. omnẽ. coll. 8. C. quomodo & quã io iu. authent. qui semel.

e ¶ *Ius.*] hic ex iuribus iam allegatis arguit.

f ¶ *Violenter præsumpsisse.*] de violenta præsumptione habetur extra de præsum. litteras. & c. quanto. & ibi not.

Forte illis, legen tum, vt dicant.

plenam lectionem & notionē, mandatur legem tabulis aut lapidibus [a] sculptam, sanctissimæ Ecclesiæ describi porticibus & affigi. ¶ Præmissis igitur in debitam considerationem deductis, ac in lance irrefragabilis rationis [b] appensis: nos qui vniuersis [c] (disponente Domino) præesse dinoscimur, volētes per hanc nouellam constitutionē aliquid circa prædicta statuta expressius inueniri: declaramus de fratrum nostrorum consilio, & nihilominus hoc edicto perpetuo valituro firmamus & statuimus, vt citationes auctoritate Apostolica de quibuscūque personis vndecumque & vbicumque [d] sint, cuiuscumq; status, dignitatis vel præminentiæ Ecclesiasticæ vel mundanæ, etiam si imperiali vel regali fulgeant dignitate, præsertim [e] si impediant vel faciant per se vel per alios [f] quoquo modo ne citationes ipsæ ad eos perueniāt, ex quacumque causa faciendo vt citandorum domicilia, siue loca tute vel libere adiri nō possint: cum (prout scriptum est) existimare debeamus, an eo [g] ire liceat [h] vbi est citatio facienda, perinde ad instar edictorum præfatorum propositorum in albo [i] prætoris etiam extra solemnes [k] dies, in quibus Romani Pontifices suos facere consueuerunt generales processus, publice id nobis specialiter & ex certa scientia iubentibus, factæ in audientia litterarum nostrarum, aut in aula nostri palatij, postmodum affigendæ ianuis maioris Ecclesiæ loci, in quo Romana communis omnium Christiani populi nationum residebit curia, vt cunctis possint patere, & ita deferri citatis sic valeant ac arctent citatos post terminum lapsum; quem (considerata locorum distantia [l]) volumus citationibus ipsis competentem apponi, sicut [m] si eos personaliter [n] apprehendissent: Non obstantibus [o] aliquibus priuilegijs, indulgentijs, & litteris Apostolicis generalibus aut specialibus quibuscumque personis pontificali, imperiali, regali, vel alia Ecclesiastica, seu mundana dignitate præditis, alijsque inferioribus Ecclesijs, monasterijs, locis, collegijs & vniuersitatibus in quacumque forma verborum concessis: per quæ talium citationum effectus possit quomodolibet impediri, etiam si de ipsis & eorum totis tenoribus de verbo ad verbum, aut de proprijs nominibus personarum, monasteriorum, Ecclesiarum, locorum illorum quibus conceduntur, vel eorū ordinibus aut dignitatibus oporteat in nostris litteris fieri mentionem.

a ¶ *Lapidibus.*] authent. scriptum exemp l. 2. §. fi. coll. 2. & arg. ff. de orig. iur. l. 2. §. 1. authent. de iudi. in fi. coll. 6.

b ¶ *Rationis.*] sumptæ tam ex præcedentibus q̄ subsequentibus.

c ¶ *Vniuersis.*] non tamen in vniuersis causis seu negotijs, vt not. in extrauag. c. vnam.

d ¶ *Vbicumque.*] & sic ligantur existentes in eadem prouincia seu alia, siue etiam modico freto distent, seu si fuerint vltra mare. ff. de verb. sig. notionem. §. 1. C. de dila. l. 1.

Præsertim tenetur duplicitèr.

e ¶ *Præsertim.*] verbum præsertim, quandoque tenetur cōparatiue, aliquando tenetur præcisiue, vt pro tantū, vt not. extra de simo. per tuas 1. circa fi. & dic hic teneri præcisiue, vt in casu hic posito, & alijs parem æquitatem seu maiorem habentibus, vt j. not. secus regulariter. Nam q citatio facta voce præconis vel in albo prætoris cōtra Anglicū vel Theutonicū, qui verisimiliter nō credebat habere causam in curia Romana arctaret eū. esset durū & contra stylū curiæ. q nō citatū ab homine vel à iure vult citari, si negotiū ad curiā reuocetur p litteras. Et p hūc modū quilibet teneretur habere pcuratorē in curia: & hoc modo curia omnes ad se faceret venire: nec iste citatus in albo prętoris, d quo non est ius expressum, vel voce pconis in palatio Papali, debet esse nimis credulus referentibus se citatū. ff. de eo per quē fa. erit. l. 1. §. dolū. nec eulogijs seu relationibus est credēdū. ff. de cust. re. diuus 2. Et nuntio iurato creditur. extra de appel. cū parati. non illi qui nō est præco iudicis. extra de proba. quoniā contra.

f ¶ *Per alios.*] ff. de admi. tut. ita autem. §. gessisse. extra de sentent. excom. mulieres. §. fi.

g ¶ *Eo.*] aduerbium est loci, & sumuntur hæc verba. ff. ad Treb. de ætate.

h ¶ *Ire liceat.*] tute vel libere, vt præmittitur: & hæc æstimatio debet esse verisimilis vt timor nō sit vanus: aliàs citatio arctaret. extra de spon. veniens 2. ff. quod me. cau. l. metū. ff. si cui plus quàm per leg. fal. hoc autem. 1. respō. ff. de reg. iur. vani timoris. Nam sicut prouiderunt partibus. quibus non patet securus ad iudicē accessus. extra de appel. ea parte. 1. ita decuit prouidere iudicibus, executoribus, aut apparitoribus eorū in citationibus faciendis, qb nō patet ad partes securus accessus. extra vt lit. nō contest. mæ. & hic quo casu debet in citatione exprimi. arg. extra 6. lib. de appel. cap. Romanā. §. cum autem. ff. de transac. cū hi. §. vult igitur. & §. si p̄tor. arg. opt. ad hāc distinctionē. extra 6. lib. de of. deleg. statuimus.

i ¶ *In albo prætoris.*] Papa hoc spiritualiter & ex certa scientia iubente, vt j. sequitur in casibus pari vel maiori æquitate nitentibus quàm sit casus. s̄. eo. §. est si qnādē. 1. responso. aliàs regulariter intelligendū est de illo citato prius legitime: nam negotio per citationem iuris vel hominis ad curiā legitime deuoluto, pars nihilominus in audientia publica vel præconizatione, vel in albo ptoris citatur, & tunc huiusmodi citationes sunt magis citationum iam factarū exaggerationes contumaciā partis antea citatæ declarantes.

Dies solemnes qui sunt tres.

k ¶ *Solemnes dies.*] qui sunt tres: dies Iouis sancta, dies Ascensionis Domini, & dies dedicationis basilicæ beatorum Apostolorum Petri & Pauli: qui est octaua dies post festum sancti Martini.

l ¶ *Distantia.*] ff. de ver. obl. continuus. §. cum ita. & l. interdum. extra lib. 6. de elect. cupientes. §. hac generali.

m ¶ *Sicut.*] hic sicut est sicutiuum, quo ad hoc q vtrobique teneat processus mero iure: plus tamen deliquit ille, quem citatio apprehendit. ff. de in inte. rest. diuus.

n ¶ *Personaliter apprehendissent.*] & sic talis cōtumax poterit reputari. ff. de appel. ex consensu. §. fi. & ibi not. & contra ipsum ad excommunicationē procedi. 11. q. 3. nemo episcoporum. & definitiua sententia ferri, vt dicto §. porro. Sed nunquid sunt de iure cōi? Dic q sic p argumenta hic adducta intelligo, vt not. s̄. co. in ver. in albo. Sed & illa quæ aguntur in vna diœcesi, præsumuntur ignorata in alia: ergo magis in illa, q̄ sunt acta in alia prouincia. extra qui ma. ac. pos. cū in tua. Itē dato q aliàs maliciose faciat ne citatio ad ipsum perueniat: citatio tamen est ad Ecclesiam, seu ad domum facienda. extra de do. & cont. c. causam. & c. venerabilis. extra de cle. non resi. ca tuæ. extra de eo qui mit. in pos. c. fi. & ff. quibus ex caus. in pos. ea. hæc autem. §. 1. item leges & si sint publicatæ vbi sunt factæ, nō arctant absentes nisi in eorum prouincijs publicatæ fuerint duobus mensibus elapsis. auth. vt fa. no. consti. §. pen. coll. 5. 18. dist. decernimus. hoc apparet in qualibet constitutione authentica, in qua in fine mandat publicatio eiusdem. Item arg. ff. quæ sen. sine appel. rescin. l. 1. §. item cū ex edicto. & sunt hæc vera regulariter: quia citatio quæ est principium iudiciorum. insti. de pœna te. liti. §. fin. debet habere principium certum & firmum: cum sit potissima pars cuiuscunque rei. ff. de ori. iur. l. 1. aliàs iura frustra viderētur dicere, q manifestatio debet fieri præsidibus, vel in facie Ecclesiæ, vel ad domum. ff. de exc. tu. scire oportet §. oportet. & dicto c. venerabilis. aut procuratori, aut amicis. ff. quod vi aut clam, aut q aliter. §. & si forte. ff. de dam. infec. l. de pupillo. §. totiens. ff. ex qui. cau. ma. l. sciendum. Sed fallit regula in casu quem concludit primum arg. hic allegatum: cum per illum qui mandabatur citari stet ne citetur. extra. 6. lib. de reg. iur. imputari. & c. cū stat. & ibi not. & c. pro possessore. Item arg. secundum intelligo, vt not. s̄. in ver. in albo. aliàs regulariter citatio facta in curia supponit legitimā citationem præcessisse, vt dictum est: & hoc innuit dictus §. omnem. Item arg. tertium dic q lea, scriptum exemplar. loquitur nō de necessitate, sed de vtilitate vel expedienti, vt ibi patet in verbo, melius. & verbo, vtilius. Item loquitur de habitantibus in eodem loco, vt in verbo, habitantibus. arg. ff. de iuris. om. iud. si per errorē. secus est in habitantibus in remotis. Et distingue, aut factum generale est ad omnes, & sic sufficit publice proponi nō in auribus singulorum inculcari. extra de postu. præla. c. 1. 82. dist. proposuisti. 54. dist. ca antiquis. ff. de instito. sed & si pupillus. §. pro scribere. arg. ff. de an. leg. l. Meuia. in fine. Aut est factum specialiter tangēs partem, & sic regulariter citatio non sufficit generalis in albo. vt est s̄. probatum. arg. ad hanc distinctionem extra. 6. lib. de elect. in c. fi. in fi. & ff. de appel. cum quidam. Io. Mona. Cardi.

Contumax potest excommunicari, & contra eū sententia definitiua ferri.

Citatio est principiū iudiciorū.

o ¶ *Non obstantibus aliquibus priuilegijs.*] similia non obstantia habentur extra 6. lib. de sen. excom. c. fi. in fi. extra eo. lib. de elect. quia sæpe. Et absque his non obstantibus priuilegia non tollerentur. not. extra 6. lib. de consti. c. 1. Et quid operentur non obstantia in litteris beneficialibus, not. extra. 6. lib. de rescrip. cum aliquibus.

Citatione non præmissa an possit Papa contra aliquem procedere.

Ad euidentiam præmissorum quæro, an Papa procedere contra aliquem

aliquem valeat citatione non præmissa? Et videtur ꝙ sic: quia est supra ius. extra de concess. præben. proposuit. Item quia princeps solutus est legibus. ff. de legib. & senatusconsul. princeps. Item Papa habet plenitudinem potestatis. 2. q. 6. decreto. extra de pœnit. & remi. cum ex eo. in fi. extra de vsu. pal. ad honorem. Sed contra, citatio est principium processus iudiciarij, vt s. not. & habetur extra de prob. quoniam contra. & ad finem iudiciorum, quæ est sententia. ff. de re iud. l. 1. attingi sine principio non potest. Dic ꝙ citatio est de pertinentibus ad iudiciarium ordinem. Iudiciarius autem ordo requirit, vt iudex quilibet ex aliquo iure procedat. Considerandum est primo, qualiter ad ius se habeat iudex, de quo nunc est sermo, videlicet Papa. Secundo qualiter ad idem ius citatio spectet. Tertio, ex his deducetur solutio quæstionis.

Iudiciorũ finis sine principio attingi nõ potest.

Circa primum sciendum est, ꝙ præter legem æternam diuini intellectus, quæ secundum Aug. in 1. lib. de lib. arbi. summa ratio nominatur, de qua habetur 23. q. 5. lex æterna. fuit necesse esse aliquam legem naturalem, siue aliquod ius naturale impressum homini tamquam participationem quandam legis æternæ, in quo statim à principio nobis nota fierent principia agendorum: puta quòd bene est agendum, nulli nocendum: ꝙ bene agentes præmiari debent, peccantes autem puniri. 3. dist. omnis. Præter hoc etiam necesse fuit esse aliquam legem diuinam, siue aliquod ius diuinum: quia per legem naturalem non poterat homo dirigi in finẽ supernaturalem: eo ꝙ naturalem virtutem & facultatem hominis excedit. 8. & 9. dist. per totum. A lege autẽ naturali deriuatæ sunt leges humanæ: sed dupliciter deriuantur à lege naturali: vno modo, sicut conclusiones deriuantur ex principijs: alio modo, sicut determinationes aliquorum communium: per quem modum forma communis actus determinatur ad hanc vel ad illam: puta forma domus, ad domum quadratam vel rotundam. Primo modo lex humana, quæ est, non esse occidendum: deriuatur sicut conclusio à lege naturali, quę est nulli malum esse faciendum. Secundo modo, lex humana, quæ est ꝙ talis tali pœna puniatur: deriuatur vt determinatio quædam à lege naturæ, quæ est vt peccans puniatur. Sic igitur quantum ad propositum spectat, quintuplex est lex. Aeterna quæ idem est quod diuina essentia. Vel verius: Lex æterna est (secundum Augu. contra Faustum) diuina voluntas, ordinem vniuersitatis conseruari iubens, & perturbari vetans, Diuina, quæ regulat actus humanos in ordine ad finem supernaturalem vitæ æternæ. Naturalis, Humana deriuata à naturali vt conclusio ex principio. Humana deriuata à naturali vt determinatio quædam modo exposito. Et eodem modo est quintuplex ius: scilicet æternum, diuinum, naturale, humanum deriuatum à naturali vt conclusio ex principio, & humanum deriuatum à naturali vt declaratio cuiusdam communis. Præmissa probantur à principio decreti vsque ad 15. dist. Supra nullum dictorum legum. & s. nullum dictorum iurium Papa potest, vel quicumque alter homo: quinto excepto. 14. dist. cap. fi. & 15. dist. per totum. Quod licet sit ex se manifestum, & præcipue quo ad quædam illorum: potest tamen ad omnia vna ratio communis adduci talis: Nullus potest supra ius quod non condidit, sed conditum præsupponit: sed Papa vel purus homo nullum dictorum iurium condidit: sed aliàs conditum præsupponit. 25. q. 1. sunt quidam. igitur supra nullum illorum potest. maior patet: minor etiam manifesta est quantum ad legem æternam, vel ius æternum, diuinum, naturale, & quantum ad ius humanum, quod deriuatur à naturali, vt conclusio ex principio: ꝙ si principiũ est naturale, & conclusio: sicut enim naturalis ratio dictat non esse malefaciendum: ita non esse occidendum: quia vnum statim deducitur ex alio. 13. q. 5. si non licet. sequitur ergo conclusio: scilicet quòd Papa non potest nisi supra ius quinto modo dictum, scilicet supra ius pure positiuum. & sic patet primum principale.

Lex est quintuplex.

Ius est quintuplex.

Secundo videndum est qualiter citatio ad ius spectet: est autem manifestum, ꝙ non spectat ad ius primo dictum, scilicet ius æternum: nec quatenus quidquid dictat ius naturale & ius humanum recte positum, dictat etiam principaliter ius æternum: quia omne ius rectum ab illo deriuatur. 27. dist. §. sed econtra. Nec spectat etiam citatio ad ius diuinum eo modo quo nunc loquimur de iure diuino: dicitur enim aliquid esse de iure diuino, prout diuiditur à quatuor alijs iam prædictis, quod non est naturali ratione inductũ, nec humana ratione adinuentum: sed ex diuina inspiratione tamquam excedens facultatem naturæ hominibus reuelatam: vnde nõ quicquid in canone Bibliæ continetur est de iure diuino, nec contra alia iura diuiditur: immo continentur ibi decẽ pcepta moralia, quæ omnia sunt de iure naturæ, & præcepta iudicialia, quę sunt de iure humano: licet à Deo tradita fuerint, & alia multa huiusmodi. Restat igitur videre, si citatio sit de iure naturali, vel de humano deriuato à naturali vt conclusio ex principio: quia si Papa circa talia iura nihil possit, vt ex præcedentibus patet; cõsequens est quòd contra nullũ possit procedere citatione non præmissa. 3. q. 9. c. 1. & c. absens. & per totum. 2. q. 1. c. 1. cũ sex seq. extra de maio & obe. inter quatuor. de cau. pos. & proprie. c. 1. Est igitur considerandũ, ꝙ ad hoc videtur aliquis citari, vt id de quo reus dicitur discutiatur plenius, & per cõsequens si condemnari vel absolui debeat aut innocens ostendi, & sententia clarius & perfectius cognoscatur. 2. q. 1. in primis. extra de testi. in nomine. & 3. q. 9. reuera. Est autem de iure naturali, ꝙ bene & plene cognoscatur id super quo sententiari debet, & iudicium dari: quia naturale est quod vnusquisque bene iudicet quæ cognoscit, & horum sit bonus iudex. 15. q. 3. graue. & cap. seq. vnde & iudicium de agibilibus ad synderesim spectat, quæ est bene iudicatiua, vt dicitur 6. Ethi. Synderesis autem est pars prudentiæ, quæ procul videt cum considerat consideranda: quæ habentur de pœn. dist. 1. aut facta. & dist. 5. considerat. Cum igitur non potest ad plenum factum & iustum vel iniustũ sine præsentia eius qui iudicari debet, cognosci & sciri. 30. q. 5. §. his ita. in fin. extra de re iud. cum Bertholdus. 11. q. 3. eorum. tunc necesse est ipsum citari & vocari: nec Papa hoc potest omittere, & minus alius iudex: quia sic omitteretur cognitio, quæ ad iudicium de necessitate requiritur. vnde cum iniustum facti siue defectus, & malitia actus, quod idem est, dependeat ex circunstantijs multis quæ continentur in illo versu:

Citatio ad quod ius spectat.

Citatio ad quid sit.

Synderesis est pars prudentiæ.

Quis, quod, vbi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

Circunstãtiæ septem attendi debent.

& habentur à Tullio in Rhetorica. & à philosopho in Ethi. impossibile autẽ sit omnes circunstantias huiusmodi plene cognosci absque præsentia rei: quoniã multotiens se excusant homines per ignorantiam alicuius circunstantiæ, vt in Ethi. philosophus exemplum ponit quasi quo ad omnes circunstantias: necessarium est omnino habere pręsentiam eius qui forefecit, vt factum & defectus vel malitia facti plenius & perfectius cognoscatur. Et sic patet secundum & tertium simul, scilicet ꝙ citatio est de iure naturali, & per consequens ꝙ Papa contra aliquem procedere non potest nisi citatione præmissa, & hoc probat hæc constitutio euidenter. hoc liquet etiam in notorijs, in quibus licet iuris ordo non sit seruandus vsquequaque, seruandus tñ est in citando & in sententiãdo. extra de iureiurã. ad nostram. 3. q. 8. in primis. extra de diuor. porro. 2. q. 1. manifesta. not. extra de accu. qualiter. ibi, descendam. & Geñ. 18. vbi factum erat notorium, attamen Deus primo voluit probare & videre quàm iudicare, vt à præcipitatione iudicij cõpesceret præsidentes, vt dicit gl. Geñ. 4. Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nec obstat extra de accu. c. euidentia. nec ibi tollitur citatio nec sententia: quia Geñ. 4. probatur vtrumque necessariũ, quod apparet aliter cõfitens præsens, & sic habitus pro citato per confessionem factum facit notorium. extra de cohabit. cler. & mu. c. si. attamen sunt in eum partes iudicis in sententiando vel præceptum dando, licet non in cognoscendo. ff. ad l. Aquil. proinde enim. ff. de iud. si debitori. Item de vnoquoque est ferenda sententia partibus præsentibus vere vel interpretatiue. extra de in integ. resti. tum ex literis. §. tandem. ff. de re iudi. l. de vnoquoque. & in arduis est pronunciandum de citando ante citationem. C. de exhi. vel trãsfere. re. l. fi. & citatio sentẽtia dicitur. C. de epis. & cle. cum clericis. & l. oratio. C. de procu. l. fi. Ad primum arg. in oppositũ dic, ꝙ Papa est supra ius in hoc ꝙ ipse solus põt æquitatem non scriptam ex sui interpretatione præferre iuri scripto. C. de legi. & con. l. 1. vnde ipse potest multa dispensando, quæ non potest inferior, vt dicto c. proposuit. nam nullus alter ab eo dat ius ad vacatura, extra de conces. præb. cap. 2. & not. simile & habetur extra 6. lib. de offic. leg. cap. pen. §. 1. & si supra ius dispenset, hoc debet esse cum ratio postulat. extra d præb. de multa. in fi. 50. dist. vt constitueretur. in fi. vtpote propter vrgentem necessitatem vel euidentem vtilitatem Ecclesiæ 1. q. 7. dispensationes. & duobus c. seq. non propter bursæ repletionem illius cui prouidit. arg. 31. q. 1. manet Petri priuilegium. cum ex ipsius æquitate procedit iudicium: aliàs est dissipatio secundum B. non dispensatio. nam princeps est numerus explicans, hoc est, director, vt statuat vel dispenset contra ius aut contra scriptum, si æquitas, quæ mouet ipsum mouisset legislatorem, si casus nunc emergens esset sibi expositus, vt habetur Ethi. 5. c. vlt. vbi optime ponitur in fine tractatus virtutum moralium de epykeia, quæ præcipue soli principi competit. extra de transla. epi. c. 1. not.

Citatio est de iure naturali, & ea omissa nõ potest Papa contra aliquẽ procedere.

Iudicis partes quæ sunt in confessum.

Papa qualiter est supra ius.

Dispẽsatio quare fieri debet.

Ad secundum dic ꝙ princeps est solutus à lege quinto modo dicta, scilicet pure positiua, & hoc quo ad vim legis coactiuã, non tamen quo ad vim directiuã: nã quo ad vim legis coactiuam nullus subditus nisi qui lege cogitur, cogi potest. vnde quia alius non habet vim coactiuã nisi ex principis potestate, & nullus à seipso cogatur, nec sibi imperat. ff. de arbi. l. pe. & hoc modo princeps nõ subditur legi: sed est à lege solutus. verũ quo ad vim directiuam legis princeps legi subditur. extra de consti. cum omnes. 9. dist. iustum. C. de leg. & cõsti. digna. insti. quib. mo. te. infir. in fi. ff. de leg. 3. ex imperfecto. ff. de pac. cui in eo aliàs princeps esset de numero eorũ, quibus dominus in Matt. improperat, dicunt & non faciunt, & alijs onera grauia imponunt, digito autem suo nolunt ea mouere.

Princeps qualiter est solutus à lege.

Ad tertiũ dic, ꝙ in quo habeat Papa plenitudinẽ potestatis dictũ est. dicto c. vnã. lĩe potentia & potestas sunt de genere bonorũ, & posse malũ nõ est posse, sed nõ posse. & in Papa præsertim vitiũ est impossibile moris: & indebite facit pcedẽdo cõtra nõ citatũ. extra de maior. & obe. inter. 2. q. 1. c. 1. & 2. & princeps iuris cõpendiũ

Posse malum non est posse.

 seu pote-

seu potestatem trahere non potest ad iniquum dispendium. C. de vsucap. pro empt. cum qui. arg. ff. de offic. proc. Cæsa. l. 1. 1. respon.

Sententia Papæ an possit rescindi.

Item quæro secundo & principaliter, aliquis per Papam est citatus & subest causa depositionis, sed de eo non constat confessione vel alia probatione: deponitur: an depositus possit de iure petere rescindi dictam sententiam quatenus processit? Videtur ꝙ Papa potest iustificare sententiam, quam tulit ex veritate facti, sicut habet eam rescindere si constat sibi obreptum. extra de re. iu. cum olim. 35. q. 9. sententiam. extra de integ. restit. tum ex litteris. §. nos igitur. Item posita causa sequitur effectus. sed causa deponendi suberat, vt est suppositum, ergo & effectus stat, scilicet depositio. Item qđ principi placuit, legis habet vigorẽ. inst. de iur. nat. gen. & ci. §. sed & quod principi. Item iugum sedis Apostolicæ est tenendum, quamquam durum. 19. dist. in memoriam.

Ad oppositũ processus habet fieri de notioribus ad ignota: quod non seruatur in casu proposito; ergo non tenet qđ agitur. Item à citatione ad sententiam proceditur sicut à principio ad finem. inst. de pe. te. lit. §. fi. ff. de re iud. l. 1. Sed ab extremo in extremum sine medio non est deueniendum, & sic probatis per aliquem modum probandi debet deueniri ad sententiam. extra de ver. sig. forus. §. in omni. nec ibi testes appellantur probatio quæ fit viua voce: sed omnia illa quæ producunt super statu causæ. arg. Ioan. 7. & etiam 25. vbi reo locus defendendi ad abluenda crimina, quæ sibi obijciuntur, reseruatur. 3. q. 9. non oportet. & c. seq. & si hoc fieri possit, gaudere debet præsidens. extra de accu. c. licet in beato. in fi. Item creditur proponenti contra se, non pro se. C. de lib. cau. cum precum. Item si crederetur parti narranti contra alium, defensio legitima reo auferretur, & quemlibet Papa ad dictum suum condemnare posset. Item quilibet præsumitur innocens nisi probetur nocens. extra de præsum. c. dudum. extra de seru. in or. fa. c. vnico. ff. de manumis. test. l. seruos. & ius est promptius ad absoluendum quàm ad condemnandum. ff. de act. & ob. Arrianus. extra de proba. ex litteris. & sententia Papæ facit ius quo ad quid, & sententia inferioris iudicis firmatur: quia sententia minoris iudicis taciturnitate illius contra quem profertur, firmatur. C. de postu. l. 1. C. de sen. quæ si cer. quanti. prola. l. vlt. non sic in sententia Papæ, quæ in rem iudicatam contra proferentem non transit, vt dicto c. cum olim.

Et hoc arg. concedo, scilicet ꝙ dicta sententia rescindi debet, & hoc ad præsens quadruplici ratione. Primo quidem ex parte iudicis; nam quilibet iudex in iudicando & sententiãdo debet assimilari primo & supremo iudici. Sed iudicium summi iudicis, scilicet Dei, erit manifestissimum. 1. Corint. 4. Illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. & Roma. 2. Testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationem accusantium, aut etiam defendentium in die cum iudicabit Deus occulta hominum. ergo & iudicium cuiuscunque inferioris siue Papæ siue alterius debet ex manifestis procedere: aliàs non est conforme diuino iudicio, nec per consequens iustũ. Secundo patet idem ex parte rei: nam reus siue ille qui iudicari habet, potest causam multipliciter excusare, vel ostẽdendo se processisse ex ignorantia aliquarum circunstantiarum, vel ex infirmitate, aut etiam accusare vel aggrauare confitendo se egisse qđ egit ex certa malitia: cum igitur manifestum sit, ꝙ talia ignorari non debeant, vt pote quorum ignorantia iudici certitudinem tollit, de necessitate concluditur, ꝙ illa sententia non est iusta, ad quam proceditur talibus prætermissis. Tertio patet idem ex parte principij formalis, quo iudicium vel sententia profertur, scilicet prudentiæ: non enim potest esse iudicium rectum nisi ex prudentia procedat. Est enim prudentia habitus rationis vera circa agibilia, vt patet 6. Ethi. & sicut ad prudentiam spectat iudicare per synderesim, quæ est vna prudentiæ pars: sic ad eam pertinet bene consiliari per aliam eius partem, quæ eubulia dicitur. sicut enim synderesis est bene iudicatiua, sic eubulia est bene cõsiliatiua, vt dicitur 6. Ethi. Consilium autem est inquisitio quædam vt tertio eiusdem: spectat igitur ad iudicem quemlibet diligenter inquirere & inuestigare ea quæ ad causam pertinẽt. Vnde dicit Iob, Pater eram pauperum, & causam quę nesciebam diligentissime inuestigabam. Non ergo iudex potest ad sententiam recte procedere, nisi præmissa diligenti inuestigatione, discussione & cognitione causę: si igitur secus procedat, potest peti rescindi sententia tamquam iniusta. Sed forte dices, ꝙ Papa vel alius iudex nouit causam, & veritatem negotij secreto, vt est priuata persona. Dicendum est, ꝙ hoc non sufficit: ꝙ a iudex non iudicat vt priuata persona, sed vt publica: & ideo publice debet sibi innotescere veritas, scilicet per leges publicas, diuinas, vel humanas in communi: in particulari autem negotio per instrumenta & testes, & alia huiusmodi legitima documenta. Vnde dicit Augustinus super psal. Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, sed secundum leges & iura pronuntiat. arg. ff. de of. præsi. illicitas. §. veritas. Quarto patet idem ex fine iudicij: finis enim iudicij est promotio boni communis quod est diuinius, humanius, & melius quàm bonum vnius, vt dicitur 1. Ethi. Sed si procedatur ad sententiam ignorata causa, vel non discussa: bonum commune non promouetur, sed potius retardatur. per hoc enim in sententijs depositionum vel aliarum poenarum saluatur & procuratur bonum commune; per quod mali vel emendantur, vel terrentur, vel totaliter exterminãtur si fuerint insatiabiles, vt dicitur. 4. Ethi. Boni autem per hoc quietius viuunt sublata autem discussione causæ hæc omnia tolluntur: quia omnino eadem ratione potest damnari innocens & bonus & malus: ex quo de causa damnationis nulla fit mentio, vt ex se manifestum est. Supposito autem tali processu iudicij, ꝙ etiam damnari possit innocẽs vt nocens: bonus vt malus: non tamen plus terretur vel exterminatur bonus quàm malus: nec quietius viuit bonus quàm malus, vt patet: ergo talis sententia saltem contra ordinem est iniusta, & per consequens rescindenda.

Iudex iudicat vt publica persona.

Ad primum ergo in contrarium dic, ꝙ sententia debet esse iusta ex actis nota: licet diffinitiua quandoque rescindatur saltem in causa appellationis ex alijs de nouo probatis. ff. de mino. prælecti. C. de temp. appel. per hanc. & extra de testi. fraternitatis. sic sententia Papæ rescindi potest ab eo à quo appellari non licet, vt dicto cap. cum olim.

Ad secundum dic, ꝙ licet causa depositionis subsit secundum rem, non tamen subest secundum cognitionem. cognitio autem necessaria est ad iudicium, vt declaratum est prius. non igitur sufficit subesse causam secundum rem, nisi subsit secundum cognitionẽ. & potest declarari per simile: abstinere enim à fornicatione secundum rem est bonum: sed si alicui dictet conscientia, ꝙ non sit bonum, stante tali conscientia, si abstineat, non faciet bene: quia non solum requiritur ꝙ sit bonum, sed quòd apprehendatur & cognoscatur sub ratione boni. extra de simo. per tuas 3. extra de restit. spo. litteras. §. nos autem. & eodem modo in proposito non solum requiritur ad recte iudicandum & sententiandum quòd causa subsit, sed quòd manifeste in iudicio cognoscatur subesse vel subfuisse.

* Citat hoc exemplum vide [illegible] no a. Thom. [illegible] q. 19 art. 5. & 6.

Ad tertium dicendum est, ꝙ voluntas principis, legis habet vigorem, si sit ratione regulata, & fiat animo condendi legem: cuius forma traditur C. de legi. humanum. quia voluntas de se non est securus canon, vt philosophus dicit 2. Poli. Cum autẽ princeps iudicat vel sententiat sine causæ discussione & examinatione, nõ habet voluntatem regulatam secundum rectum iudicium rationis.

Principis voluntas legis habet vigorẽ qualiter intelligatur.

Ad quartum dicendum est, ꝙ secundum philosophum in 1. Polit. duplex est principatus, despoticus, & politicus. primus est domini ad seruum, qui non habet ius resistendi, eo quod seruus est domini totaliter secundum ꝙ huiusmodi. secundus est principatus liberorum, qui habent ius in aliquo resistendi. & talis est principatus Ecclesiæ circa subditos: non enim est verisimile, quòd principatus Ecclesiæ sit despoticus. non enim sumus ancillæ filij, sed liberæ, qua libertate Christus nos liberauit, ad Galat. 4. Ioa. Monac. Cardinalis.

FINIS LIBRI SECVNDI.

LIBER TERTIVS.

De vita & honeſtate clericorum.

¶ Ioannes xxij.

¶ Præmiſſa muſicæ artis plurima laude, cantorum laſciua melodia reprobatur, qui contra honeſtatem clericalem, quod ore cantabant, geſtibus ſimulabant. Et cantores ipſi tam exempti quàm non exempti per octo dies ab officio ſuſpenduntur. Poſſet etiam hæc extrauagans apte locari ſub tit. de celebra. Miſſar.

CAP. VNICVM.

DOcta ſanctorum patrum decreuit auctoritas, vt in diuinæ laudis officijs, quæ debitæ ſeruituris obſequio exhibentur, cunctorum mens vigilet, ſermo non ceſpitet, & modeſta pſallentium grauitas placida modulatione decantet. Nam in ore eorum dulcis reſonabat ſonus. Dulcis quippe omnino ſonus in ore pſallentium reſonat, cum Deum corde ſuſcipiunt, dum loquuntur verbis: in ipſum quoque cantibus deuotionem accendũt. inde etenim in Eccleſijs Dei pſalmodia cantanda præcipitur, vt fideliũ deuotio excitetur, in hoc nocturnum diurnumq; officiũ & Miſſarum celebritates aſſidue clero ac populo ſub maturo tenore, diſtinctaq; gradatione cantantur, vt eadẽ diſtinctione collibeant, & maturitate delectent Sed nonnulli nouellæ ſcholæ diſcipuli, dũ temporibus menſurandis inuigilant: nouis notis intendunt, fingere ſuas, quàm antiquas cantare malunt. in ſemibreues & minimas Eccleſiaſtica cantantur: notulis percutiuntur. nam melodias hoquetis interſecant, diſcantibus lubricant, triplis & motetis vulgaribus nonnumquam inculcant, adeo vt interdũ antiphonarij, & gradualis fundamenta deſpiciant: ignorent ſuper quo ædificant, tonos neſciant, quos nõ diſcernunt, immo confundunt: cum ex earum multitudine notarum aſcenſiones pudicæ, deſcenſioneſque temperatę, plani cantus. quibus toni ipſi ſecernũtur adinuicem obfuſcentur: currunt enim, & non quieſcunt: aures inebriant, & non medentur: geſtibus a ſimulant quod depromunt, quibus deuotio quærẽda contemnitur, vitanda laſciuia propalatur. Non enim inquit fruſtra ipſe Boetius, laſciuus animus vel laſciuioribus delectatur modis, vel eoſdem ſæpe audiens emollitur & frangitur. Hoc ideo dudũ nos & fratres noſtri correctionẽ indigere percepimus, hoc relegare immo proſus abijcere & ab eadẽ Eccleſia Dei profligare efficacius properamus. Quocirca de ipſorũ fratrũ conſilio diſtricte præcipimus, vt nullus deinceps talia, vel his ſimilia in dictis officijs, præſertim horis canonicis, vel cũ Miſſarũ ſolẽnia celebrãtur, attẽtare præſumat. Si quis vero contra fecerit, per ordinarios locorũ vbi iſta commiſſa fuerint, vel deputandos ab eis in non exẽptis; in exẽptis vero per præpoſitos ſeu prælatos ſuos, ad quos aliàs correctio & punitio culparũ & exceſſuũ huiuſmodi vel ſimiliũ pertinere dinoſcitur, vel deputandos ab eiſdẽ per ſuſpenſionẽ ab officio per octo dies auctoritate huius canonis puniatur Per hoc autem non intendimus prohibere quin interdũ diebus feſtis præcipue, ſiue ſolẽnibus in Miſſis & præfatis diuinis officijs aliquæ conſonantiæ, quæ melodiã ſapiunt, puta octauæ, quintæ, quartæ & huiuſmodi ſupra cantũ eccleſiaſticũ ſimplicẽ proferantur: ſic tamen vt ipſius cantus integritas illibata permaneat, & nihil ex hoc de bene memorata muſica immutetur: maxime cum huiuſmodi cõſonantiæ auditũ demulceãt, deuotionẽ prouocent, & pſallẽtiũ Deo animos torpere non ſinãt. Actum & datum, & cætera.

Eccle. 47.

De præbendis & dignitatibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Cum beneficia in curia vacantia idoneis debeant conferri perſonis, illorum collationem Papa ſibi reſeruat. vide c. 2. & 3. & c. præſenti. eod. titu. lib. 6.

CAP. I.

PRæ b ſollicitudinis ſtudio ducimur, vt dignitates, perſonatus, prębẽdæ, aliaq; beneficia Eccleſiaſtica cum cura vel ſine cura, quæ apud ſedem Apoſtolicã vacare noſcuntur, perſonis cõferantur idoneis †, per quas in eis debita impendãtur obſequia, & diuinorum cultus exerceatur ſollicite in eiſdem. Inde fit quòd nos huiuſmodi dignitates, perſonatus, præbendas, Eccleſias, & alia Eccleſiaſtica beneficia, quæ apud ſedẽ eandẽ intra vnũ menſem à data præſentium hactenus in curia vacauerint, computãdũ, & quæ exnunc apud eã vacauerint in futurũ, prouiſioni ſedis eiuſdem auctoritate Apoſtolica reſeruamus: Decernentes c exnunc irritum & inane ſi ſecus in hac parte ſcienter vel ignoranter d, per quẽcunq; ſeu quoſcunque, Apoſtolica vel alia quauis auctoritate contigerit attentari. Nulli ergo &c. Datum Lateranẽ. iij Non. Maij, anno primo.

† Vide cõcilium Tridẽt. ſeſſio. 24. de reformat. c. 12.

¶ Clemens quintus.

¶ Prouiſiones ſub titulo commenda factas de Eccleſijs Parochialibus, Archiepiſcopalibus, Epiſcopalibus, & monaſterijs ad petitionem regum vel quorumcunque magnatum, reuocat.

CAP. II.

EX ſupernæ † prouidentia maieſtatis, cuius vniuerſa diſpoſitione reguntur: ad Apoſtolicæ præeminentiam dignitatis (licet inſufficientibus meritis) euocati, gregem Dominicum noſtræ vigilantiæ creditum vndique contemplamur, illum-

† Vide cõcilium Tridẽt. ſeſſio. 7. de reformat. c. 1. & 4. & ſeſſio. 24. de reformat. c. 17.

DOcta.] a ¶ Geſtibus ſimulant.] qđ eſt turpe & cõtra honeſtatẽ clericalem. In hoc quodãmodo cõparandi illis, qui ludos theatrales in Eccleſijs faciunt vel ibi laruas induunt, vt ſuæ inſaniæ ludibria exerceant. de quibus in c. cũ decorem. eo. tit. Et p hoc iſta extrauagãs bene facit ad iſtum tit. de præb. pondera etiã verba, quæ ſequuntur, vitanda laſciuia propalatur. Nõ nego tñ quin potuiſſet poni, & forte aptius. ſ. ſub tit. de cel. Miſ. Sed nõ eſt incõueniens eandẽ decretalẽ diuerſis reſpectibus ſub diuerſis poni titulis, vt patet de c. ſignificantibus. de lib. obl. qđ ſub eadẽ prorſus forma repetit in tit. ď appel. Idẽ in iure ciuili reperiſ, vt patet de l. legem. quæ eſt. C. de pac. & etiã in tit. de pact. conuentis. b ¶ Præ.] Hæc conſtitutione citat moderationem factam pro prælatis contra cõſtitutionẽ Cle. iiij. extra. 6. lib. de præb. c. ſtatutũ. ſed videtur reuocata extra. 6. lib. in proœ. in fi. dicitur, ꝙ ibi loquitur de conſtitutionibus nõ ſuis, ſed prędeceſſorum ſuorũ. Sed adhuc videtur eſſe reuocata p aliã ſuam conſtitutionẽ iſti (quæ præceſſit) aduerſam. extra de conſt. c. 1. & de præb. ſi Apoſtolicæ. quod concedo, & ſi non in toto, tñ in tanto, vtpote in eccl. parochialibus, vt hæc cõſtitutio prorſus nõ tollatur, ſed attenueť. arg. ff. de adimen. leg. qui hominẽ. c ¶ Decernentes.] per hoc verbũ habetur epiſtola pro conſtitutione. C. de legi. & conſti. l. leges vt generales. & ſ. eo. ver. nulli ergo. d ¶ Ignoranter.] qualiter hoc caſu ligantur ignorantes, not. extra lib. 6. de elect. ſi eo tempore.

que salubri studemus pastoris more vigilis (quantum nobis ex alto permittitur) obseruantia custodire, vt de illo possimus ad ipsius laudem, cuius exercemus vices in terris, dignam in extremo iudicio reddere rationem. ideoque nos diligens cura sollicitat, continua pulsat instantia, & curiosa sollicitudo perurget, vt circa fidelium statum salubriter dirigendum sic efficacibus studijs & promptis operibus intendamus, quod per nostræ cooperationis ministerium erga sanctam matrem Ecclesiam deuotio filiorum concrescat, ipsorum cessent grauamina, & trāquillitatis ei proueniat incrementum: quod tunc recte agere credimus, cum molestis euentibus viam præcludimus, indirecta dirigimus, subtrahimus noxia, & salubria procuramus. ¶ Sane pridem nos licet insufficiētibus meritis ad summum Apostolatus apicem (sicut Domino placuit) euocati, ab ipso nostræ promotionis exordio antiquæ notitiæ regum, prælatorum, magnatum, & aliorum nobilium personarum Ecclesiasticarum & secularium memores existentes, ac ipsorum aliquibus, tum quia in terris morantes eorū gradum huiusmodi promotionis habuimus, tum quia solitæ ad eos amicitiæ specialibus affectibus ducebamur: aliquibus vero ex assueta Romanorum Pontificū liberalitate, quam in suis exercere sunt soliti nouitatibus: Volentēs honoris & liberalitatis affluentia complacere, ad eorum importunas tamen & multiplicatas precum instantias, nonnullis clericis, & personis Ecclesiasticis, religiosis & secularibus diuersorum ordinum, dignitatis, conditionum & statuum patriarchales, & archiepiscopales, & episcopales Ecclesias ac monasteria distincta pastoribus, sub commendæ vel custodiæ, seu curæ vel guardiæ, aut administrationis titulo, nomineve notabili duximus perpetuo ad vitam seu ad certi temporis spatium committenda, super his an tales videlicet tantasque gratias per nos fieri decuisset, variorum arduorum negotiorum multiplicitate distracti vsque ad tempus, quo infirmitate satis periculosa nos his diebus visitauit omnipotens, nequiuimus cogitare plenarie. Verum in debilitate ipsius ægritudinis constituti, à negotiorum vtcumque discussione remoti, ad hoc sub diligenti examine dreximus aciē nostrę mentis, demumque prospeximus euidenter, quòd Ecclesiarum & monasteriorum eorundem cura negligitur, bona & iura dissipātur ipsorum, ac subiectis eis personis & populis spiritualiter plurimum & temporaliter derogatur, eisque redundant ad noxam quæ dicebantur cedere ad profectum, ac nedum ipsis, sed etiam Romanæ matri Ecclesiæ, (quæ disponente Domino ipsorum caput fore dinoscitur & magistra) grauiora inde futura timentur pericula. ¶ Nolentes igitur his tot & tantis dispendijs vlterius causam relinquere, sed volentes potius opportunum & debitum in hac parte remedium adhibere, omnes & singulas promissiones huiusmodi per nos (vt præmittitur) factas quibuscunque cuiuscunque ordinis, dignitatis, aut status, sed etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus quocunque modo vel tempore factæ noscantur, auctoritate Apostolica exnunc ex certa scientia reuocamus, cassamus, & annullamus, & decernimus decætero non habere aliquam roboris firmitatem. Nulli ergo &c. Datum apud Pisatum Burdegaleñ. diœcesis. decimo Calend. Martij, anno secundo.

Commenda de beneficijs facta multorū est causa malorum.

¶ Clemens quintus.

¶ Beneficia maiora & minora vacantia & vacatura, præsertim in prouincia Burdegaleñ. Clemens quintus certis ex causis suæ dispositioni reseruauit, cum appositione decreti.

CAP. III.

ET si in temporalium dispositione bonorum habenda sit discretionis cautela, præcipue vt ea digne & laudabiliter disponantur: in ecclesiasticis tamē rebus multo fortius inuigilare nostra debet intentio, vt iuxta personarum conditiones & status, ad diuini nominis laudem, & ipsarum vtilitatem prouideatur ex merito Ecclesiasticis personis: cum iuxta canonicas sanctiones † nihil sit quod Ecclesiæ Dei magis officiat, quàm quòd indigni assumantur ad regimen animarum. ¶ Hac igitur consideratione moti, specialiter Burdegaleñ Ecclesiam, de qua (licet immeriti) sumus nouiter ad hunc statū summi Apostolatus assumpti, & monasterium sanctæ crucis Burdegaleñ ordinis sancti Benedicti etiam vacans per obitum quondam fratris Gulielmi de Bonbio abbatis eiusdem: Et generaliter patriarchales, archiepiscopales, episcopales Ecclesias, monasteria, Prioratus, & quoslibet personatus, dignitates vel officia cuiuscunque ordinis & conditionis existant, necnon canonicatus, præbendas, Ecclesias cū cura vel sine cura, & alia quælibet beneficia Ecclesiastica quocunque nomine appellentur, quæ apud sedem Apostolicam vacare noscuntur ad præsens, & quæ toto nostri Pontificatus tempore vacare cōtigerit in futurum, prouisioni, collationi & dispositioni nostræ & sedis eiusdem hac vice auctoritate Apostolica reseruamus: Decernentes exnunc irritū & inane si quid contra hoc per quoscunque quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentatum est hactenus, vel in posterum contigerit attentari: cōstitutione Clementis iiij. & Bonifacij viij. Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum & alia qualibet in contrarium edita non obstante. Et quia plus † timeri solet quòd specialiter iniungitur, quam quod generaliter imperatur, hac reseruatione nostra & decreto ligari volumus ignorantes. Et quia bullam nostram non habemus ad præsens, ad cautelam præsentium & memoriam futurorū huiusmodi reseruationem cum præmissi interpositione decreti scribi, & in publicam formam redigi iussimus per Bernardum Caprarij publicum notarium infrascriptum: quam etiam sigilli, quo vtebamur olim Burdegaleñ. ecclesiæ præsidentes, fecimus appensione muniri. Datum Burdegalæ, ij. Calen. Augusti, Pontificatus nostri anno primo.

Bona Ecclesiastica sūt diligentius disponenda, quàm tēporalia.

† In concil. Lateranē. sub Innocentio iij. c. as refertur in c. nihil est. extra de elect.

† Specialiter iniunctum plus timetur, quàm quod generaliter imperatum, cap. Si aduersus. extra de hæretic. cap. quamquam. dist. xij.

¶ Ioan. xxij. episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

¶ Papa hic primo ambitionem & importunitatem quorundam religiosorum & secularium super obtinendis pluribus beneficijs dispensatiue, qui insufficientes quandoque erant pro vno in diuersis locis regnis & alijs locis distantibus recitans, apponit plures ex hoc contingentes inconuenientias, & tandem statuit quòd omnes (exceptis Cardinalibus, ac regum filijs,) qui super pluralitate beneficiorum, quæ aliàs de iure non poterant obtineri, dispensationem obtinent, vnum cum cura, aliud sine cura, possint à tempore notitiæ eligere intra mensem, & alia cum effectu dimittere teneantur: alias omnibus sic dispensatis sint ipso iure priuati. Et idem de beneficijs, in quibus ius est ad rem cū vacabunt, de pluribus etiā talibus iniuste tamen & sine dispensatione detentis, ordinat quòd vltimū retineant, & omnia alia dimittāt intra mensem: alioquin omnibus sint priuati. Item vult quòd qui amodo talia receperint, dimissionem de primo faciant coram ordinario cum effectu: alioquin sint omnibus ipso iure priuati. quæ

omnia

1 Hec extrauagans habet inter xx. Io. xxij. sub ti. de præbē. cum glos. dñi Zenzelini: hic vero ponitur cum glos. Gulielmi de Monte Lauduno.

Execrabilis †.] Hæc decretalis, quæ potest in tit. de præben. & digni. situari, diuiditur in decem partes. In prima, ambitio & importunitas quorundam præmittitur. In secunda, multiplex inconueniens exprimitur. In tertia, super his moderantia apponitur. In quarta de beneficijs iam iuste possessis statuitur. In quinta, super vacaturis, quibus est ius ad rem, consulitur. In sexta, de iniuste detentis annectitur. In septima, super deinceps percipiendis cum appositione pœnæ prospicitur. In octaua, omnium sic vacantiū prouisio cum decreto sedi Apostolicæ reseruatur. In nona, quis in hoc casu dicatur ordinarius, declaratur. In decima, subijcitur de quibus beneficijs intelligatur. Secunda, *Vnde inter cætera*. Tertia, *Nos itaque*. Quarta, *Statuim⁹*. Quinta. *Per hoc*. Sexta, *Porro*. Septima, *Qui vero*. Octaua, *Quæ omnia*, Nona, *Cæterum*. Decima, *Quod um autem*.

† Vide concilium Tridēt. sessio. 7. de reformatio. c. 2. & 4 & sessio. 24. de reformat. c. 17.

omnia sic vacantia dispositiani Apostolica sedis reseruat, interpretant ordinarios in hoc casu solos diœcesanos beneficiorum sic dimissorū. Item hoc vult de solis beneficijs intelligi, in quibus quis per se vel vicarium suum temporalem curam animarum vel spiritualem iurisdictionem exercet de consuetudine, vel de iure. hoc dicit. de Laud.

EXecrabilis[a] † quorundā tam religiosorū, quàm secularium[b] ambitio[c], quæ semper plus ambiēs, eo magis insatiabilis[d] creditur, quò sibi amplius indulgetur, & improbitas importuna[e] petētiū à nobis & prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus nō tam obtinuisse, quàm extorsisse[f] plerumque noscuntur, vt vnus interdum etiam ad vnum beneficiū ecclesiasticum minus idoneus[g], in diuersis ecclesijs[h] nedum vicinis, sed abinuicem longe distantibus[i], immo nonnumquam in diuersorū regnorum[k] partibus situatis, plures quàm duas[l] vel tres, aut plures etiam dignitates vel personatus[m], officia, seu priorat⁹[n], aut

a ¶ *Execrabilis*.] sic incipiebat quædam constitutio Alexandri iiij. loquens de potestate legatorū circa beneficia conferenda. Gulicl. de monte Lauduno.

b ¶ *Secularium*.] supple clericorum. & sic concordant isti in hoc, licet diuersificent se in alijs, vt 16. q. 1. alia. vnde quasi totus mundus conuenit in hoc casu. ī. de elect. quorundam. lib. 6.

c ¶ *Ambitio*.] simile supra de præb. quia intantum.

d ¶ *Insatiabilis*.] ad instar ignis materialis, cuius ardor tanto fortius accenditur, quanto magis de lignis in eo ponitur. & est huius ratio: nam talium dilectores vbi magis abundant in talibus, magis ad amorem inflāmantur eorum: quia numquam vacat amor in anima amantis, immo quātumuis ibi delectationibus magis abundat, magis accenditur & crematur. 45. dist. omnes. & ideo dicit Seneca. Cum cætera vitia homine senescente senescant, sola auaritia iuuenescit: maxime cum de rebus mundanis non possit naturaliter anima, quæ spiritualis est, satiari: sed tunc dumtaxat anima beata satiabitur, cum sibi apparuerit gloria Domini, vt in psal. xvj. Gul. de monte Laud.

Anima de rebus mūdanis satiari non potest.

e ¶ *Importuna*.] simile ī. de rescript. quia per ambitiosam. lib. 6.

f ¶ *Quam extorsisse*.] simile 31. q. 2. hac ratione.

g ¶ *Minus idoneus*.] ī. de æta. indecorum. 100. dist. contra morem. ibi, decorari, & cætera.

h ¶ *Ecclesijs*.] scilicet situatis, quod est infra.

i ¶ *Distantibus*.] & sic nimia distantia nocet, vt hic: quandoque etiam nocet nimia propinquitas, vt ī. de consue. cap. 1. lib. 6. vbi habetur, ꝙ quis non potest in vna tenere, quod posset in diuersis. Item nimia vicinitas Sodomæ & Gomorrhæ nocuit alijs quinque vicinis. de quo ī. de exces. præla. clerici. facit ī. de præsump. quosdam. & cap. quanto. prodest etiam quandoque distantia, vt legitur & not. ī. de in integ. restit. cum ex litteris. in fin. vbi de hoc in glos.

Propinquitas nocet quandoq;.

k ¶ *Regnorum*.] hoc facit pro opinione Io. posita. 3. q. 6. neminem. scilicet ꝙ auctoritate Apostolica non possit quis citari extra prouinciam infra vnam dietam: contrarium tamen seruat curia Romana, vt tenet ibi Bartholomeus.

l ¶ *Plures quam duas*.] aliàs autem pluralis locutio duorum numero contenta est. ī. de reg. iur. pluralis. lib. 6. quod est verum vbi duo vel alia maior multiplicatio non præcedit eandem: sed potius certa de se pluralitas ponitur & non vaga. ī. de præben. is cui. secus si fiat contrarium, vt hic, in hoc quod sequitur, intra duas vel tres aut plures. & hoc in fauorabilibus: secus autem in odiosis, in quibus pluralitas ad vnum coniunctim quandoque restringitur, vt ī. de priuileg. vt priuilegia. in fine. talia enim secundum materiā, de qua est sermo. plura vel pauca dicuntur, & ad multa vel modica referuntur, vt legitur & not. 45. dist. disciplina. in fi. de cle. excom. latores. cum similibus.

Pluralis locutio duo comprehendit.

m ¶ *Personatus*.] licet aliqui dicant ista nomina, scilicet dignitates, personatus, synonyma ce pro eodem poni, textus tamen ī. de præben. de multa. videtur differentiam inter ea ponere aliqualem: in quo dum facta in principio mentione de dignitate, subiungitur in fi. hoc idem in personatibus. quod crederem verum, si dixisset hoc simile. ī. de constit. translato. quod non facit: sed idem potius quod differt multum à simili, vt ī. de transla. epis. inter corporalia. §. sicut autem. ibi tamen dicit propter expressam similitudinem vel identitatem potius, &c. quasi dicam aliud est simile, & aliud idem. vnde licet nomina sint diuersa, vnam tamen formam tenent: sicut legitur. 99. dist. prouinciæ, de primatibus & patriarchis. diuersitas autem nominum introducta est ex diuersis consuetudinibus Ecclesiarum. & ex diuerso modo loquēdi, vt patet in illis titulis. ī. de offic. vic. vsque ad tit. de maio. vbi idem & eadem administratio appropriatur diuersis officijs propter diuersas consuetudines diuersarum ecclesiarū, & diuersos modos loquendi. facit ad hoc ī. de const. cum accessissent. vbi primiceriatus quandoque dignitas, quandoque personatus, interdum etiā officium dicitur. de hoc dixi propter istos impetrantes, qui in suis supplicationibus, quas Papæ porrigunt quandoque omnia ista ponunt, quandoque etiam deficiunt. Eisdem credo dicendum de officijs & administrationibus, ꝙ vnū scilicet aliud comprehendit. sicut de hoc vidi dubitare in Ecclesia Tholosan. an scilicet operaria illius Ecclesiæ esset officiū vel administratio: cū quidā impetrans haberet officium in suis litteris, non autē administrationē: quam dicebant dictam operariam esse ibi, nō autē officiū: & tñ impetrans obtinuit. vnde non video ꝙ iura inter talia beneficia gradū seu distinctionē aliquā ponāt seu faciant: quod, credo facerent si esset sicut faciunt in sua propria materia inter curatā & nō curatā, & similia. ī. de præb. cū in illis. lib. 6. ex quo ergo lex nō distinguit, nec nos: nec vbi Papa hoc non facit, nec nos. & idē & eiusdē iuris dicerē esse archipresbyteratus & decanatus in Pictauia: quia idē officiū gerunt ibi: nā ex quo sunt eiusdē generis, sint & eiusdē iuris. hos enim plebanatus æquiparat Inno. cū dignitatibus & personatibus ī. de præb. cū olim. in gl. sua. de his plebanis loquuntur iura. ī. de re iud. cū inter. de præscri. cū olim. 31. q. 1. ꝙ si dormiens. ī. de deci. ad audientiā. Si autē arguis de stylo curiæ, quæ in suis rescriptis & constitutionibus omnia singula talia specificat, dic ꝙ tales inculcationes verborū sæpe immiscet in suis ordinationibus, & hoc facit ad cautelā. & ex suprabundanti: cum talia non vitient. sed prosunt potius ad exceptiones superfluas citius elidendas. ad varietatem autem diuersæ locutionis seu mutabilitatem nominantiū, nihil immutatur in istis realiter in effectu. nec mutari debet seu aliqua diuersitas denotari. arg. 10. dist. lege. & ideo dicit philosophus, propter nostrum affirmare vel negare nihil mutat in re, vel hoc fit vt diuersis locutionibus gentiū satisfaciat. arg. ī. de magist. inter. concil. Vien. 17. dist. qui de mensa. Quid si Papa dicit, conferimus tibi talem dignitatem, non obstante ꝙ talia beneficia teneas qualiacunque sint: quæ omnia cum ista volumus ꝙ ex dispensatione nostra possis tenere: nunquid prima qualiacumque sint: etiam si per electionē quis creetur in istis, iste poterit retinere? Videtur ꝙ sic. argu. ī. de præben. si Romanus. in versi. qualiacūque. vnde videtur quòd ista duo operentur, quia scilicet tollant omnem surreptionem quotquot & quæcumque sint prima beneficia. Item ꝙ insimul obtineri valeant quæcumque & quotquot sint: cum tantum valeat genus in generali quantum species in speciali. ī. de maio. solitæ. in fi. de offi. ord. si sacerdos. nam qui dicit qualiacumque, nihil excipit. 19. distin. Romanorum.

Dignitas & personatus potius aut nihil differunt.

Simile & idem differunt.

Officium & administratio idē sunt.

n ¶ *Prioratus*.] dicunt quidam nomine Prioratus contineri solas quasdam administrationes & dignitates monachorum & aliorum regularium, vt ī. de offic. ord. præsenti. lib. 6. de præben. nisi. in fi. & c. cum singula. lib. 6. facit ī. de rescrip. & si principalis. concil. Vien. vsus tamen in aliquibus partibus obtinet, prælatos, rectores seculares Ecclesiarum ruralium, & etiam curaturā, vbi cura tamen per vicarios in eis separatim regitur, vocari Priores, sicut in Carcassesio, Agenesio, & in cæteris alijs partibus: & talis est Prioratus de Fraga in diœcesi Ilerden. sunt & plures Priores seculares & collegiati, sicut Prior sanctæ Radegūdę Pictaues & de Manso in Agenesio, de talibus enim loquitur decret. ī. de præb. c. fin. qui autem talium dicantur collegiati, & qui non, notaui plene in extrauaganti domini Ioan. Suscepti. sed quid dices de Prioratibus claustralibus, qui sunt in istis monasterijs, de quibus loquitur decre. ī. de rescrip. & si principalis. concil. Vienne. nunquid ista cadunt sub edicto illorum iurium. supra. de consuetu. cap. consuetudinem. & de præbend. cum singula, lib. 6. & istius cap. scilicet quod sint incompatibiles cum alijs officijs. Prioratibus, seu administrationibus constitutis intus monasterium vel extra? Videtur quòd non. immo possunt se cum altero de alijs beneficijs intus vel extra compati: immo etiam cum pluribus,

Prioratus appellatione quid cōtineatur.

diuersa ecclesiastica beneficia curam [a] animarum habentia possit dispensatiue, cum [b] aliàs non liceret de iure communi, recipere, & simul licite retinere: Vnde inter cætera [c] inconuenientia infrascripta nascuntur: quòd videlicet [d] interdum vnus, qui vnum, quamuis modicum vix officium [e] implere sufficeret, plurimorum sibi vendicat stipendia: quæ multis litteratis [f] viris vitæ puritate ac testimonio bonæ [g] famæ pollentibus, qui mendicant, possent abunde sufficere, æqua [h] distributione collata. Habentibus [i] ipsa paratur vagandi [k] materia, diuini [l] cultus minuuntur, hospitalitas [m] in ipsis beneficijs debita [n] non seruatur: & dum [o] non sunt sui in vnaquaque regione [p] rectores ecclesiarum, detrahitur commodis & honori: quæ carentes defensorum auxilio in iuribus suis & libertatibus multipliciter collabuntur: ruinis [q] patent ædificia nobilia, quæ magnificentia [r] extruxerat decessorum. Et (quod [s] amarius est dolendum) animarum [t] cura negligitur: & vitiorum [u] sentibus fomentum [x] periculose præbetur. ¶ Nos itaque [y] tot malis tantisque discriminibus occurrere cupientes, omnes & singulas dispensationes super receptione ac retentione [z] plurium dignitatum, personatuum, officiorum, Prioratuum aut beneficiorum, quibus cura sit animarum annexa, sub quacunque forma vel expressione verborum à nobis vel dictis prędecessoribus nostris cuicunque personæ concessas, (Cardinalibus tamen sanctæ Romanæ Ecclesiæ, qui circa nos vniuersali [a] Ecclesiæ seruiendo, singularum Ecclesiarum commoditatibus se impendunt: ac regum filijs, qui propter sublimitatem eorum ac generis [b] claritatem sunt potioris prærogatiua gratiæ attollendi, dumtaxat exceptis) deliberatione super hoc cum fratribus nostris habita diligenti, de ipsorum consilio & ex certa nostra scientia in forma subscripta duximus taliter mo-

aliàs tamen canonice possessis Et est ratio: quia tales Prioratus vt cōiter nullas administrationes seu temporales prouentus habent: sed solummodo spiritualem iurisdictionem seu officium in personas monachorum, abbatibus dumtaxat absentibus & in eorū defectum. & sic potest dici officium sine administratione, ad instar illorū iudicum, de qbus legitur ī. de in integ. restit. causam. vnde nihil videtur eis repugnare, quin habentes alias administrationes, possint tales Prioratus tenere sicut aliàs beneficiati possent esse officiales etiam principales, vel vicarij generales, vice domini, syndici, vel similia officia in curia Romana tenere, vel alibi: talia enim officia vel similia nullam administrationem habent sibi annexā: & ideo aliquo iure nō prohibētur vnà cum alijs exerceri, & insimul possideri. de hoc etiam not. ī. de consue. consuetudinem. 1. q. 3. salustor. 89. dist. indicatum. maxime cū non sint perpetua. quod vult dicta decre. consuetudinem. immo de die in diem omnes isti remouentur pro nutu cū causa vel sine causa. Et idem videtur censendū saltem quantum ad istā decre. & quantum ad c. cum singula. de Prioritatibus simplicibus monachorum, in quibus quis non creatur per electionem. nec proprie instituuntur in eisdem, vt not. Host. ī. de præb. de multa. & Guido in dicta decre. cum singula. & de offi. ord. præsenti. lib. 6. licet alij qui contra. Nec obstat decre. ī. de sup. neg. præla. quia regulares. in fi. quia illud non respicit præterita, vt patet in ver. censuimus. præterea ibi dicit tantum de Prioratibus & Ecclesijs curatis: nec replicat de administrationibus, quasi velit in illo obtinere dictam opinionem Gulie. & Host. Et idem videtur dicendum de archipresbyteratibus dioecesis Bituricen. qui consueuerunt rectoribus aliquarum ecclesiarum committi per archiepiscopum sic, q quamdiu viuit iste archieps, durat in ipsis rectoribus dictum officiū archipresbyteratus: sed eo mortuo capitulū cōmittit alijs: & postea nouo archiepiscopo creato cōmittit alijs, licet isti archipresbyteri excommunicent, & aliàs iurisdictionem spiritualem exerceant: nihilominus tamen rectores curam animarum habentes, possunt istos tenere. & sic fuisse interpretatum dicitur per Papam.

Archipresbyteratus Bituricē. non sunt perpetui.

a ¶ *Curam animarum habentia.*] quæ sint ista, dicemus ī. eo. c. § fin.

b ¶ *Cum aliàs non liceret de iure communi.*] hic sic not. q dare est de iure communi aliqua beneficia sibi ad inuicem compassibilia etiā sine aliqua dispensatione. simile ī. de rescrip. gratia. lib. 6. & cap. gratiæ. concil. Vien. quod est contra opinionem Host. notatam ī. de præben. cum iamdudum. & c. super inordinata. & per glos. ī. de elect. dudum. a. & de præbend. de multa.

Beneficia aliqua sūt de iure cōpassibilia.

c ¶ *Vnde inter cætera.*] Secunda pars.

d ¶ *Videlicet.*] nota primum inconueniens.

e ¶ *Modicum vix officium.*] diuinum, scilicet cuicunque gradui spectans: & tamē nihil facilius est & leuius hoc tempore, & hominibus acceptabilius si perfunctorie res agatur: sed nihil apud Deum miserius & tristius, & damnabilius, vt 40. dist. ante omnia. & maxime Missam, quam si quis vnicam in die digne celebrauerit, valde felix est, vt ā. de celeb. Missa. te referente.

f ¶ *Litteratis viris.*] quibus potissime inter alios est de bonis Ecclesiæ subueniendum. simile ī. de præben. de multa. §. vlt.

g ¶ *Bonæ famæ.*] ista enim duo, scilicet nitor conscientiæ, quantum ad dominum, & odor famæ, quo ad proximum, sunt necessaria in ministris Ecclesiæ, vt ī. de sacra vnc. c. vnico. §. ad exhibendā. in fi. vnde in odore bonæ famæ potius q̄ in fama delectandum est, vt ī. de accus. licet. Econtra vero infamia multa mala præstat, vt ī. de accu. inquisitionis. & c. qualiter. & qui hanc negligit, & in se oriri permittit, crudelis est. 12. q. 3. non sunt audiendi.

Fama est clericis necessaria.

h ¶ *Aequa distributione collata.*] Nota bona patrimonij crucifixi debere æquis portionibus diuidi inter assumptos in sortem per capita, nō per stirpes. oēs enim sumus filij primi gradus & hęredes, & sic digni successione, nisi ab ea propter ingratitudinem excludamur: potentioribus tamen nobilitate, litteratura (vt de carnis propinquitate, seu alijs taceamus) pares esse non possumus, nec debemus: est enim gradus inter angelos, Apostolos, & alios in cælesti militia triumphantes, & sic fuit ab initio temporis, & sic erit. arg. 16. dist. non laus. 89. dist. cap. 1. in fi.

i ¶ *Habentibus.*] vers. & est secundum inconueniens.

k ¶ *Vagandi.*] in hoc q habent discurrere per loca in quibus beneficiati existunt. simile ī. de offi. ordi. quanto. debebant enim manere in ea vocatione, qua primo vocati erāt: vt ī. de reg. licet. in prin. talis itaque discursus frequenter nocet oēdū animę, immo etiā corpori & bursæ iuxta vulgare quod dicitur, quòd petra mutabilia numquam accipiet muscū: & hoc verū est. nisi fiat ex causa iustam nam interdum valet loci mutatio. 81. dist. valet.

Vagatio necet corpori & animæ.

l ¶ *Diuini.*] versi. & est tertiū. & dic de hoc vt dixi in extrauaganti suscepti. & de celeb. Miss. gratis. concil. Viennen.

m ¶ *Hospitalitas.*] versicu. & est quartum.

n ¶ *Debita.*] quæ, quando, per quem, & quibus hospitalitas debeatur, dic vt legitur & not. 42. dist. per totū. C. de epi. & cle. l. 1. ī. de empt. & vēdi. c. 1. in sum. Hostiē. de tēpo. ord. sup verbo hospitale.

o ¶ *Et dum.*] versi. & est quintum.

p ¶ *Regione.*] & sic nota, q præsens est qui in regione est. hoc idem dicitur de illo, qui in ortus est.

q ¶ *Ruinis.*] versi. & est sextum.

r ¶ *Magnificentia.*] Not. magnificum opus exercere, qui nobile ædificium erigit in loco sibi commisso: illud enim proprie dicitur versum in vtilitatem ecclesiæ, & durare versum, vt not. Inno. ī. de fide instr. quod quibusdam. Et hic est arg. per locum à contrario, q in illis qui per negligentiam suam talia permittunt collabi, cum sint de se perpetua, de dilapidatione possint merito accusari. & idem de illo qui nemora antiqua non cædua sine ardua necessitate Ecclesiæ scindit vel destruit: talia vero de proprietate Ecclesiæ satis possunt dici cum emphyteutæ vsufructuario nō licent, vel vasallo, vt ff. de vsufr. arboribus. in princip. cum l. præcedenti. & l. hactenus. in fi. cum seq. & ff. de censi. forma.

Aedificans in beneficio suo ipsius vtilitatem facit.

s ¶ *Et quod.*] versic. & est septimum.

t ¶ *Animarum.*] quæ quanto pretiosiores sunt corporibus, tanto in eis amarior est iactura. extra de ma. & ob. solitæ. de pœnit. & remis. cum infirmitas.

u ¶ *Et vitiorum.*] versic. & octauum.

x ¶ *Fomentum.*] superfluæ etenim & exquisitæ delitiæ sunt vitijs alimenta. 41. dist. & 43. dist. per totū. ī. de vi. & ho. cle. c. à crapula.

y ¶ *Nos itaque.*] Tertia pars.

z ¶ *Retentione.*] & sic non sufficeret dispensare, q possent plura recipere, nisi adderetur q recepta possent retinere. quod verum est de incompassibilibus. aliàs secus, vt ī. de rescrip. gratia. & de præben. non potest. lib. 6.

a ¶ *Vniuersali.*] & sic nota q officium vniuersale in se eius singularia comprehendit, sicut alibi dicitur, q vtilius seruiunt isti generali Ecclesiæ quàm speciali, & sic publica vtilitas præfertur priuatæ. & maior minori, vt legitur & notatur plene de hoc. ī. de postula. præla. bonæ. 2. q. 2. scias.

Vtilitas publica præfertur priuatæ.

b ¶ *Ac generis claritatem.*] curialior est hic Papa quàm Hostiensis: qui not. ā. de præb. venerabilis. q disputare de nobilitate generis est disputare de nobilitate stercoris.

a ¶ Modo.

derandas[a], quòd per moderamen nostrum effrænatam circa easdem personas talium beneficiorum multitudinem refrænemus, ipsiq; impetrantes fructu dispensationum huiusmodi totaliter[b] non frustrentur. ¶ Statuimus[c] itaque & de fratrum nostrorum consilio ordinamus, quòd obtinentes nunc ex dispensatione legitima[d] pluralitatem[e] huiusmodi dignitatum, personatuum, officiorũ, aut Prioratuum seu beneficiorum, quæ[f] aliàs absque alia dispensatione legitima obtinere nequibant, vnum tantũ ex dignitatibus, personatibus, offi-

a ¶ *Moderandas.*] & sic diminutionem denotat, vt sequitur & probatur supra de verb. sign. transmissæ.

b ¶ *Totaliter.*] mediam viam concedit Papa hic. simile supra de offic. deleg. quærenti. de offic. custod. cap. 1.

c ¶ *Statuimus.*] Quarta pars.

d ¶ *Legitima.*] supple, in quo sunt necessaria ostendi auctoritatem, scilicet & potestatem dispensantis, & factũ per quod dispensauerit, vt probatur supra de schism. fraternitatis. & sic non sufficit notitia defectus & potentia, nisi sit ad actũ processum, vt ibi not. & facit quod legitur & not. s. de eo qui mit. in pos. c. 1. ad quod facit quod legitur s. de præb. non pôt. lib. 6. per quod videtur cessare quod not. glo. ordi. 51. dist. c. si. & 89. dist. si qui. & Inno. s. de fil. presb. veniens. licet Host. ibi concordet cum eis quæ s. dixi. Simile dicit c. scilicet, q in quouis opere considerari habent duo, factũ scilicet, & modus. s. de testi. spo. Pisanis. Et intellige legitima non solum Apostolica, sed etiam alia: dummtamen potestatem habuit super hoc dispensandi, vt j. dicetur.

e ¶ *Pluralitatem.*] quæ duorum numero contenta est, vt supra de præben. si cui. §. penul. de reg. iur. pluralis. lib. 6.

f ¶ *Quæ aliàs absque alia dispensatione legitima.*] Sed quæ erunt ista, quæ aliàs, idest de iure communi seu speciali, puta consuetudine, vel statuto, vt patet infra §. prox. in verbo, de iure. absque omni dispensatione poterant licite retinere: vt sic viso de istis primitus, per consequens de alijs, quæ non possunt de iure absque omni dispensatione retineri, licite nobis constet. Ad cuius maiorem dilucidationem videtur, q in nullo casu aliquis posset tenere duo beneficia insimul. & probatur sic: nam per Inno. Host. & fere per omnes doctores traditur circa hoc talis regula: Omne beneficium ecclesiasticum requirens residentiam de iure cõmuni, speciali priuilegio, statuto, seu consuetudine, non potest cum alio simili insimul retineri. sic not. supra de cle. non resid. relatum. & c. ex tuæ & c. quia nõnulli. & c. fi. sed ita est, q omne beneficium ecclesiasticum etiã xx. solidorum requirit regulariter residentiam, vt in c. conquerente. cuius ratio est, quia beneficium datur propter officium diuinũ; & diuinum officium habet fieri in propria persona: nec ad hoc excusationem habet, nisi propter solam infirmitatem. 91. dist. per totum. de celeb. Miss. c. 1. ergo nullum potest cum alio insimul retineri. Nec obstat si dicat, q vna persona potest insimul duo officia facere, quod non est verum: quia si non potest in vna ecclesia, vt supra de consue. c. 1. lib. 6. multo minus in diuersis: quia non potest diuidere personã suã. & ideo not. Inno. & Host. supra de cõcess. præb. cum nostris. in glo. credimus tamen. &c. & de renun. admonet. q vbi est consuetudo vel statutum alicuius ecclesiæ, per quod quis obligatus est ad residentiam personalem pro certo beneficio, puta pro capellania seu altari, pro aliquo mortuo relicto, recipiens tale simile, ipso iure primo renuntiare videtur. & est ratio, quia nõ potest continuam residentiam facere personalem in vtraque. de hoc not. 81. dist. si quis sacerdotum. nec potest episcopus dispensare super talibus ex quo ambæ residentiam requirunt, vt videtur Inno. innuere in c. admonet. licet in contrarium notetur 21. q. 2. c. 5. & c. si quis iam. In contrarium patet, q omne beneficium possit cum alio insimul retineri. Constat enim q aliquis duas potest tenere canonias in pluribus ecclesijs sine aliqua dispensatione de iure communi. & est ratio, quia hoc est ad honorem & fauorem ecclesiarũ, licet præbendas vtriusque non debeat recipere in absentia. & sic seruat curia Romana, vt legitur & not. maxime per Inno. s. de præb. cum tamdudũ. de cler. non resid. c. fi. sed ita est, q in talibus residentijs præbenda vincit ecclesiam curatã, cui annexa est, vt s. de præb. extirpandæ §. qui vero. & eod. tit. super eo. lib. 6. ergo si præbenda sibi compatitur aliam præbendã, multo fortius ecclesia curata ecclesiam curatam: quia si vinco vincentem te, &c. Præterea omnes ecclesiæ vna ecclesia sunt. 21. dist. quãuis. Nec obstat quod dicitur, q qui viuit de altari, seruire ei debet, aliàs viuere non debet. Dic q quilibet residens siue non residens, altari seruit, dũ bene faciat, & bene expendat quod inde percipit, iuxta vulgare, de beau messa qui de beau passa. arg. s. de mag. c. fin. sicut not. Inno. de cler. non resid. c. fi. vbi de hoc plene per ipsum. Ad soluendum istud contrarium videndum est primo quæ sint beneficia, in quibus ipso iure per assecutionem secundi vacat primum, etiam sine alio facto seu sententia hominis. Secundo, quæ sunt ista beneficia, quæ si non vacant ipso iure, primum tamen vacat per sententiam aliorum superiorum præhabita monitione ipsius, non tamen primum: sed illud quod eligendum non duxerit. Tertio, quæ sunt illa quæ non ipso iure nec per sententiam superioris vacant, sed omnino sunt compassibilia inter se. Ad cuius euidentiam sciendum est, q quædam sunt beneficia suprema, quædam duplicia, quædam simplicia. Suprema sunt episcopatus & superiora, in quibus non est dubium, q assumendo secundum eum auctoritate Papæ, ipso facto vacabit primum. s. de transl. c. 2. si sine auctoritate Papæ, vtroque carat. s. de transla. quanto. in fi. Duplicia sunt dignitates inferiores, personat[us], & beneficia curam animarũ habentia: in quibus assumendo pacifice possessionem secundi cum titulo, ipso facto vacat primum. s. de præb. de multa. & in hoc casu & in præcedenti solus Papa dispensat, nec valet consuetudo in contrarium, vt in c. de multa. nisi essent dependentes inter se, vel vnitæ seu tenues, vt s. de æta. & quali. eam te. 10. q. 3. vnio. vel nisi vna cõmendata esset, & alia intitulata, iuxta decret. s. de elect. nemo. lib. 6. Sed numquid sola tenuitas seu paupertas est causa sufficiens, q episcopi per se possint plures conferre vni, vel plures possint ab vno sine alia dispensatione a Papa impetrari? Videtur q sic per dicta iura. Credo potius contrarium, & q dictis iuribus sit derogatũ per cap. de multa. & ideo expedit, q episcopus ipsas vniat si propter ipsa adsit paupertas, aliàs caderet sub ista pœna. Sed numquid dependentes vel vnitæ præsumentur tales esse, si aliàs de hoc non doceatur expresse: tamen est per xl. annos sic fieri consuetum? Non credo q sit actus præscriptibilis, cum sine institutione canonica talia teneri non possint, sicut dicitur de decanatibus & ecclesijs curatis. infra dicā plene de hoc. Omnia vero alia sunt simplicia. & in illis an sint compassibilia necne, idest an duo quis possit insimul retinere, distinguitur: quia aut quis tenet canonice vt intitulata, sed vt simplicia beneficia, aliàs velut cõmendata, in quo casu talis nõ censetur clericus illius ecclesiæ, qua quis intitulatus non est, licet beneficiatus inibi sit, vt not. 21. q. 1. c. 1. & voco hic beneficiatum sine titulo istos assisios, portionarios, præstimonarios habentes altaria vel capellas pro Missis defunctorũ. s. de cle. non resi. c. pen. de præb. significatum. & idem de habentibus possessiones ad vitam. 16. q. 1. possessiones. & q. 3. illud. 12. q. 2. quicumque. cum similibus. Et in hoc casu crederem aliquem de iure communi posse habere plures, maxime vbi aliàs per se nõ sufficeret, nisi forte ex iure speciali, puta priuilegio, statuto, seu cõsuetudine esset prohibitus. Sunt alia simplicia & intitulata, sicut sunt ecclesiæ rurales sine cura, vel præbendæ alicuius ecclesiæ collegiatæ, vel cathedralis. 70. dist. sanctorum. 71. dist. clericos. 21. q. 1. c. 1. nec talis sic intitulatus recedere debet ab illa, in qua vocatus est. 7. q. 1. episcopum. quo casu proprie dicitur clericus talis ecclesiæ. Sed in istis duobus casibus vltimis quæro de tribus quæstionibus. Prima est, an de iure quis possit duo talia beneficia vel vnum duplex cum alio simplici insimul retinere? Secundo, an de consuetudine saltem? Tertio, an ex dispensatione? Ad primum dicendum est, q tam titulata, quàm intitulata, vel etiam vnum de illis cum vno duplici quis tenere potest, de iure & consuetudine Romanæ curiæ, vt s. de præb. extirpandæ. §. qui vero. per Innoc. & de præb. super eo. lib. 6. fructus tamen illius præbendæ seu beneficij in quo residet, non percipiet, & sic erit canonicus, & non præbendarius: & sic quasi canonicus honorarius ad instar honorarij tutoris. ff. de min. tut. si plures. §. 2. iste enim vocabitur ad communes tractatus, vt not. Host. in c. super inordinata. nec in hoc casu ille, qui tali aliàs beneficiato dat scienter secundo beneficium, poterit ipsum cogere ad residentiam, quia super ea tacite videtur dispensare cum eo, vt not. Inno. de cler. non resi. c. fi. & de præb. cum iãdudũ. Quid ergo erit de consuetudine in talibus? Distingue quia aut loqueris in eadem ecclesia, aut in diuersis. Si primo, non potes diuersa seu plura habere. s. de consue. c. 1. lib. 6. quæ decre. videtur intelligi de intitulatis inibi perpetuo, quouis nomine dictũ beneficium censeatur: quia secus crederem de alijs, puta præstimonijs, officialibus, Prioratibus temporalibus seu claustralibus, syndicatibus, vel alijs officijs similibus. Si autem loqueris in diuersis ecclesijs, hic non possum dare certam doctrinam de consuetudinibus, priuilegijs seu statutis singularibus seu specialibus, cũ sint facti, & in facto consistant. s. de consti. licet. lib. 6. vnum tamen dico, q si consuetudo vel statutum conditionet in sua ecclesia beneficia sic, quicumque beneficiatus aliàs adipiscatur beneficium in illa ecclesia, eo ipso vacet illud: & sint ambo beneficia in posse, ita tuentis: primum vacat de facto, licet aliàs esset cum secundo cõpassibile de iure, nisi essent diuersi collatores, & collator primi beneficij intra sex menses contradiceret, iuxta ea quæ not. Inno. supra de renun. admonet. de præb. de multa. sic intelligo quod not. per Inno. & Host. s. de conces. præb. litteras. & dixi supra. Quid si statutum dicat, q talis compellatur dimittere primum, sicut est in statutis ecclesiæ Barchinon. Dic quòd in hoc casu erit opus facto hominis

Bñficia plura obtinere an liceat.

An canonię duę possint sine dispensatione teneri.

Beneficiorum multiplex diuisio.

Beneficia simplicia an sint compassibilia.

Consuetudo potest quandoq; beneficia conditionare.

cijs, Prioratibus[a], ecclesijs vel beneficijs huiusmodi, quibus cura immineat animarum, cũ dignitate, personatu, vel officio Prioratu, ecclesia vel beneficio sine cura, quæ habere maluerint, prætextu dispensationis[b] sufficientis circa id eisdem indultæ, possint licite retinere: quæ[c] tamen teneantur eligere intra mensem numerandum à tempore notitiæ[d] constitutionis istius: Cæteris[e] beneficijs cum cura vel sine[f] cura, quæ ipsius dispensationis prætextu tenebant, & quæ aliter ante non poterant de iure absque dispensatione aliqua licite retinere, quæ nos extunc vacare decernimus, coram ordinarijs[g] sub testimonio publico[h] intra idem[i] tempus verbaliter vel realiter[k] cum effectu dimissis: absque eo quòd ad illa numquam sine noua collatione[l] ab eo qui facere poterit facienda redire, aut eorum administrationi se immiscere[m] præsumant. Alioquin tam his quàm alijs omnibus beneficijs, quæ

hominis: nec crederem quòd præcise posset episcopus agere contra talem ad dimittendũ primum: sed conditionaliter, scilicet si velit retinere secundum: ex quo nec de iure, nec de statuto affectio secundi aufert sibi primum. sic intelligitur ʒ. de præb. referente. Sed numquid consuetudo per quadraginta annos seruata poterit viceuersa incompassibilia facere cõpassibilia, verbi gratia, Cõsuetudo patitur, ꝙ decanus ruralis, qui habet visitare, & archidiacono vel episcopo referre, & ex hoc procurationem recipere, instituere corporaliter rectores, ecclesiarum vacantium custodiã gerere, & tempore vacationis administrare diuina, & exercitium curæ in ipsis, habeat vnà cum decanatu tali vnam ecclesiam curatam illam vel istam si qua sibi aliàs canonice conferatur: numquid talis consuetudo excusat contra istã decre. execrabilis. & à pœnis eiusdem? Videtur ꝙ sic. ʒ. de consti. cũ omnes. in fi. cum excuset in sacramentis, quod est fortius. 95. dist. peruenit. Item in matrimonijs. ʒ. de spon. duorũ. c. fi. de cog. spi. super eo. tacite enim videtur consensisse princeps, ex quo per al. annos obseruata fuit inconcusse saltem in maiori parte ecclesiarum, vt de offi. archi. c. fi. & sic cũ factũ sit, non videtur eam reuocasse per suam generalem constitutionem, in qua de ipsis non fuit facta specialis mentio, vt patet per c. ʒ. de consti. licet. lib. 6. Contrariũ credo, nam expresse dicit textus, ꝙ quicumq; receperit beneficiũ habens curam animarũ annexam, si prius tale beneficium habebat, eo sit ipso iure priuatus, quod exponit Inno. dicens, tale, scilicet curam habens stricte in foro animæ. ʒ. de pœn. omnis. siue large, scilicet si habet in foro cõtentioso. ʒ. de elect. dudũ. & hoc siue habebat in ecclesia cathedrali collegiata, parochiali vel capellania. & etiam licet non habeat specialem ecclesiam, vel in ecclesia certa: habet tamen super certa loca, iuxta c. ʒ. de præb. super eo. lib. 6. de quo per Inno. in c. de multa. & de offi. archid. cũ satis. ex quo sequitur, ꝙ si sic intitulati in diuersis ecclesijs vel beneficijs, erant primo ipso iure priuati: sequitur, ꝙ non possidebant ipsam à principio aliqua possessione colorẽ habente seu adminiculũ iuris: & sic non præscribebant. ʒ. de reg. iur. sine possessione. lib. 6. 8. dist. quo iure. ʒ. de præscript. causam. de resti. spol. ex parte. de reg. iur. beneficium. lib. 6. maxime cũ in titulis beneficiorũ, qui omnino sunt singulares, vt 8. q. 1. olim. possessio vnius non iuuat alium, cum in talibus non cadat successio iuris vel facti, licet in casu cadat successio litis vel causæ, vt supra vt lite pend. si hi. in fi. lib. 6. & dicto c. olim. de præben. c. 1. de hoc etiam dixi supra in extrauag. suscepti. Non obstat ʒ. de præscript. si qui exigẽtibus. lib. 6. vbi non præscribunt priuati ipso iure: sed eorum successores cum bona fide: in nostro autem casu non est dare successorem, vt dixi ʒ. eod. c. & alia ratio, scilicet ꝙ consuetudo nõ valeat in tantũ grauamen ecclesiarũ & derogationem Papæ & legis suæ, cum introducendo consuetudinem populus seu clerus habeat intentionem suam declarare ex ipsis factis. ff. de leg. l. de quibus. sed ipse clerus in factis Papæ nihil habet declarare, cui inest obsequendi necessitas, non auctoritas imperandi. 19. dist. si Romanorum. & c. in memoria. maxime vbi expresse soli Papæ reseruatũ est, sicut est in nostro casu. simile 93. dist. illud. 100. dist. cõtra morem. ʒ. de consue. c. 1. & c. quamo. & c. vlt. cum similibus. Idem videtur dicendũ de consuetudine aliquorum monachorũ, qua administratores, puta Prior eius claustralis, camerarius, sacrista, celerarius, vel similes possunt cũ sua administratione tenere vnũ Prioratum extra, vel aliud beneficium, si sibi aliàs conferatur, quod videtur reprobari in perpetuis, vt hic: & ʒ. de præb. cũ singula. lib. 6. secus in temporalibus, vt dixi ʒ. de Priore claustrali. & de officialibus eorum & similibus. Ad tertium quo quæritur, an possit, & quis cum talibus dispensare? Et videtur ꝙ nullus citra Papam, quia ex quo talia beneficia facta sunt incompassibilia de iure, & d consuetudine vel statuto, & ipsæ consuetudines & statuta assumsit vigorem à Papa, qui in eis tacite vel expresse videtur consentire, & eis firmitatem dare, vt ã. de maio. & obe. si quis. & de hoc not. supra de consti. licet. lib. 6. ergo citra Papam nemo potest dispensare. non enim ipsi statuentes per se statuunt: sed potius ipse Papa qui in suo canone dedit eis potestatem statuendi. arg. ʒ. de transla. inter corporalia. circa medium, ibi; præsertim cum nec sine auctoritate Romani Pontificis, & c. canonem. supra de maio. & obed. si quis. de sent. excom. si concubinæ. immo videtur ꝙ nec ipse Papa, saltem in ijs, quæ sunt statuta vel consuetudinis, dũ dispensatio nõ faciens mentionem de alio iure speciali non valeat. ʒ. de præscrip. cum olim. & c. veniẽs. sed Papa nõ potest diuinare omnia iura specialia, vt ʒ. de consti. licet. ergo, &c. Ad quod dicendũ ꝙ in supremis & duplicibus Papę, in simplicibus vel vno simplici & alio duplici non requiritur dispensatio, ex quo sunt de se compassibilia, vt hic. & not. de præb. cum iamdudũ. & c. extirpandæ. §. qui vero. ꝑ Inno. fallit primo, nisi consuetudo vel statutũ faceret ea incompassibilia, vt ʒ. dictum est. Secundo vbi exigitur personalis residentia in vtroque: quia tunc super residentia alterius ordinarij dispensatio requiritur, nisi forsan dicas ꝙ collator secundi ipso facto super residẽtia dispẽsat in hoc, quòd tali sic astricto primo beneficio confert secundũ, vt not. Inno. de cler. non residen. cap. finali.

Beneficia incompassibilia an per consuetudinẽ possint fieri cõpassibilia.

Cura animarum habetur 2 duplici foro.

Beneficiorum tituli sunt singularia.

a ¶ *Prioratibus.*] collegium scilicet habentibus, seu ecclesiam parochialem sibi annexã, dumtamen ecclesia immediate per ipsum Priorem regatur, quia si secus per vicarium perpetuũ, vt j. §. finali.

b ¶ *Dispensationis sufficientis.*] dispensatio enim erit sufficiens, si quicquid erat impedimenti relatum in ipsa fuerit, & expresse super omnibus dispensatum, aliàs non, vt supra de elect. dudum 2. in fi. de consan. quòd dilectio. de præben. non potest. lib. 6.

c ¶ *Quæ.*] scilicet vnum curatum, & aliud non curatum.

d ¶ *Notitiæ.*] supple, per quemcumque de istis scitæ. & sic non à tempore publicationis factæ in curia vel prouincia: quia si intelligeret publicationis, ita dixisset sicut dicit, notitiæ. argum. supra de deci. ad audientiam. simile supra de conces. præb. quia diuersitatẽ. cum similibus. Is enim qui nescit, non dicitur posse experiri. 2. q. 5. biduum. ff. de calum. annus.

e ¶ *Cæteris.*] versiculus est.

f ¶ *Sine cura.*] aliàs tamen de se incompassibilia de iure, vt infra patet.

g ¶ *Coram ordinarijs.*] idest diœcesanis, non aliàs, vt infra eod. §. cæterum.

h ¶ *Publico.*] scilicet tabellione, vel Papæ, vel Imperatoris, vel alio creato tamẽ ab illo qui potestatem habuerit hunc creandi ex consuetudine vel de iure, vt legitur, & not. supra de fide instru. c. 1. & 2. & cap. cum dilectus. & cap. fin. simile supra de elect. vt circa. & de offi. ordi. si canonici. lib. 6. An officium tale sit voluntariæ iurisdictionis in tantum quòd extra territorium creantis ipsum valeat exercere, vel potius contentiosæ, & sic non poterit, non est materia propria: sed de hoc not. Host. supra ne cle. vel mona. sicut te. Sed numquid authenticum sigillum episcopi vel alterius prælati erit testimonium publicum? Non videtur, quia si Papa hoc voluisset, adiecisset sicut fecit in dicta decre. si canonici. & in c. vt circa. adiecit literis, quod exponitur: sigillo authentico sigillatis. Credo ꝙ authenticum sigillum satis faciat testimonium publicum: dumtamen illum cuius est sigillum, principaliter non tangat: sed alios potius, maxime subditos, arg. supra de proba. post cessionem. & c. quoniã. & de testi. à nobis. cum similibus. vnde licet in iudicialibus non credatur regulariter vni, vel eius sigillo, vt supra de proba. quoniam. in extraiudicialibus tamen talibus ministris & eorum sigillis circa officium suum creditur. arg. ff. de rebus cred. l. magis. §. illud. & e Compostel. supra de rescript. capitulum.

Sigillũ episcopi an sit testimonium publicum.

i ¶ *Idem tempus.*] scilicet sex mensium.

k ¶ *Realiter.*] dumtamen essent præsentes in suis beneficijs, aliàs si sint in curia vel aliàs longe, ita ꝙ præsentialiter hanc realitatem non possint intra dictum tempus ostendere, nec ad effectum dimissionem perducere, sufficit ꝙ animo & verbo expresso faciant hoc cum testimonio publico ibi vbi sunt, & quòd hoc vt citius poterunt, mittant & denuntient dictis diœcesibus. & hoc credo ꝙ sufficit dumtamen postea nullum ius sibi in ipsis vendicent, nec per se vel per alios aliquod impedimentum apponant, quo minus Papa possit libere disponere de eisdem. arg. 22. q. 2. faciat.

l ¶ *Noua collatione.*] quæ immediate eis fieri poterit etiam per ordinarios, si aliàs beneficia isti compassibilia dimitterent: dumtamen esset ordinarijs facultas disponendi de istis, cum non propter crimen, sed solo placito Papæ isti huiusmodi beneficijs sunt priuati. arg. supra de elect. super eo.

m ¶ *Se immiscere.*] & sic est arg. quòd immiscens se beneficio quo priuatus est vel suspensus, iure quod in eo obtinet, priuatus est ipso iure. quod credo verum vbi expressit in pœnã, hoc est in ipsa vel alia cõstitutione adiectũ, sicut est hic j. alioquin, & c. & ʒ. de elect.

cupientes

virtute huiusmodi nostri moderaminis retinere poterant [a], vt præfertur, sint ipso iure priuati, & prorsus inhabiles ad similia beneficia obtinenda [b]. ¶ Per hoc [c] autem iis qui dignitates, personatus, officia, Prioratus, vel alia beneficia curam animarum habentia ex dispensatione, quæ ius [d] tribuat, iuxta nostram moderationem præscriptam obtinent, & alia similia beneficia nostrarum vel eorundem prædecessorum auctoritate litterarum expectant [e], cum quibus est, vt illa cum vacauerint recipere, & vnà cum obtentis retinere licite valeant, dispensatum, nolumus derogari quin ea cum vacauerint, intra dicti temporis spatium possint eligere, & dimissis alijs recipere in forma præscripta ac licite retinere: pœnas similes incursuri, si huiusmodi nostræ cōtraire præsumpserint sanctioni.

¶ Porro [f] quia quorundam oculos sic auaræ [g] cupiditatis vitiū excæcauit, quòd plura talia beneficia simul absque dispensatione canonica retinere præsumunt [h]: nos de illis præsenti decreto statuimus, vt omnia & singula beneficia sic detenta (illo tamen retento, quod vltimo receperunt, dummodo in eo ex collatione canonica [i] competat ius eisdem [k]) intra tempus, vt præscribitur, limitatum, verbo & facto ac sine fraude, coram ordinarijs sub testimonio similiter publico dimittere teneantur. Quod si nō fecerint [l], & illo sint ipso iure priuati, in quo ius eis aliàs competebat, & inhabiles [m] penitus ad quæcūque obtinenda ecclesiastica beneficia censeantur. ¶ Qui vero [n] deinceps [o] receperint dignitatem vel personatum, seu officium aut aliud beneficium curam animarum habens an-

cupientes. §. cæterum. lib. 6. aliàs secus. sed punietur arbitrio superioris, vt s. de elect. statuimus. in fi. lib. 6. & ibi per Host. suspensio enim à beneficio non procedit à claue, nec cōprehenditur sub censuræ nomine, sed suspensio ab officio dumtaxat. s. de verb. signifi. quærenti. & de exces. præl. tanta. qđ patet, quia abbatissa licet nō habeat claues. vt s. de pœn. noua. nihilominus hanc pœnam infligit, vt s. de maior. & obed. dilecta. aliàs per totum mundū se extenderet, sicut vsus clauis se extendit, vt s. de treu. c. 1. in fi. & tamen non transgreditur territoriū proferentis eandem, vt s. de elect. si compromissarius. lib. 6. cū similib.

a ¶ *Poterant.*] quæcūque illa sint, siue de iure cōmuni, siue dispēsatione mediāte eis cōpeterent. ex quo dicit s. omnibus in contrariū videtur: nam sola illa videtur eis auferre, quæ obtinebant ex dispensatione, & non alia: quod videtur innuere præcedens verbum: ibi, virtute huius nostri, &c. ergo secus de alijs, maximè cū sit pœnalis hæc cōstitutio. & sic restringenda. de pœni. dist. 1. pœnæ. pro prima parte facit quod sequitur. & prorsus inhabilis, &c. hnic tamen posset responderi, q turpius eijcitur & difficilius, q̃ non admittitur hospes. supra de iureiur. quemadmodum.

b ¶ *Obtinenda.*] & sic qui grauiter offendit principem, multiplici pœna punitur. s. de iudi. et si clerici. in fi. de exces. præla. grauem.

c ¶ *Per hoc autem.*] Quinta pars.

d ¶ *Quæ ius tribuit.*] scilicet speciale, cum priuilegium sit ius & lex priuata. 3. distin. porro.

e ¶ *Expectant.*] & sic habebant ius ad rem tantum. vnde not. hic q superueniens constitutio priuatiua fortius operatur in beneficijs realiter possessis, quàm in his in quibus tantum ius est ad rem, qđ est contra decret. s. de concel. præb. quoniam. lib. 6. Dic q non obstat, quia ibi simpliciter reuocabat expectantes, & ius ad rem solū obtinentes, hic sub conditione, optione scilicet seruata retinendi quod vellent, quæ optio non posset habere locum in hoc casu, nisi adhuc perduraret ius istis expectantibus: quod sit ne fiat deterioris conditionis, quàm alij, & q constitutio sit omnibus æqua, & ne eorum impetratio multis expensis & laboribus obtenta eis penitus sit damnosa, cum ignorent merito quod obtinebunt ratione expectationis: quia de futuris nemo certus. & sic optare non poterant. & sic impedito non imponitur constitutio, sicut nec ignoranti currit tempus. vt supra de consti. cap. 2. de elect. eis.

Futura sūt incerta.

f ¶ *Porro.*] Sexta pars.

g ¶ *Auaræ.*] auaritia enim est idolorum seruitus, vt supra de præben. auaritiæ. & de elect. auaritiæ. lib. 6. nam ipsa excæcat possessores suos, vt in dicto cap. auaritiæ.

h ¶ *Præsumunt.*] hæc præsumptio inducit infamiam, furtū. & peccatum mortale. vt s. de elect. dudum 2. vbi de hoc. nam per istud quod erat expulsiuum omnium aliorum, ex quo alia erant sibi incompassibilia, videtur alijs tacite renuntiasse, & ipsa pro derelicto habuisse, iuxta decret. s. de præb. de multa. 21. q. 2. si quis iam trāslatus. & arg. 32. q. 2. cum renuntiatur. nam sicut clauus clauo retunditur: sic vnum beneficium alio. de illis tamen incompassibilibus dic vt in dicto c. de multa. per hoc enim videtur sublata opinio Gar posita s. de offi. ord. ordinarij. lib. 6. quæ videtur in talibus dare electionem. de quo dic vt ibi, & in seq. glos.

i ¶ *Ex collatione canonica.*] hoc videtur impossibile, q ex quo quis primo tenebat plura beneficia curata, & incompassibilia sine dispensatione: & sic per consequens erat vt fur, infamis, & ineligibilis, & in mortali peccato constitutus, vt s. de elec. dudum 2. q tali canonice possit aliud dari. immo dicit decret. q nisi prius talia sic sine dispensatione obtenta libere. & sponte resignent, collatio facta de alijs penitus nullius est momenti, vt s. de offi. ordi. ordinarij. in fine. Potest dici quòd illa loquitur vbi plura tenebat illicite antequam vltimum assequeretur, vel vbi ille priora habebat licite cum dispensatione: sed non erat in ea q non posset aliud recipere. sed hic vbi duo tantum, sic q ante assecutionem secundi licite tenebat primum: & sic concordat ibi cum decret. de multa. s. de præb. Cum decret. de multa. videtur ista similis omnino. sed huic contradicit etiā in hoc quod s. dixerat plurima, quod verbū plura quàm duo videtur comprehendere: quare videtur potius q specialis sit hæc prouisio, per quā Papa vult talibus prospicere efficiendo gratiam. scilicet q dato q in nullo de illis haberent ius, possint tamē vigore huius decret. vltimum retinere, aliàs eis canonice collatū, quod denotat hoc verbum. aliàs. quasi dicat nō erat omnino canonica collatio propter pluralitatē, quæ hoc impedierat: sed aliàs, idest, si non esset pluralitas, canonica erat: aliter nō video q posset responderi dictis decre. dudum. & c. ordinarij. Vnde iuxta hoc vidi dubitari, An obtinentes plura beneficia de se incompassibilia sine dispensatione habeant vocem in electione. & sic an possint eligere actiue. Secūdo an possint eligi passiue. Tertio, an si quis electus fuerit, possint secū per inferiorē Papa sine resignatione dispensari. vnde planū est, q & talis cum sit in peccato mortali, vt not glo. s. de elect. dudū. in fi. & sic quo ad seipsum tantum suspensus, non quo ad alios, non debet in officio suo vitari, vt legitur s. de vita & hone. cler. quæsitū. immo si acquisiuit beneficium, poterit cum eo per suum episcopū dispensari prout videntur not. Inno. & Host. s. de temp. ord. dilectus. & de cler. excom. postulastis. glo. in verbo, dispensare. quod credo verū nisi dictum peccatum ooo habebit infamiam publicā seu restitutionem rei alienę sibi annexam: nec sit tale q aliàs impediat de se executionem ordinū vel officij post peractam pœnitentiam. de quo per Inno. s. de despon. impub. ad dissoluendū. & de renun. nisi. sicut est iste, nisi forsan aliud sit post dimissionem illorū beneficiorum, quæ iniuste detinet, vt in c. dudum. Sed an possit eligere vel eligi quæritur: & q possit eligere, est arg. s. de elect. cū Vintoñ. nisi suspensus per triennium à beneficijs pro eo, quia insufficientē eligit: si interim immineat electio, eligere potest. facit etiā eod. tit. perpetuo. lib. 6. Item etiā q eligi possit, facit s. de iureiur. sicut nostris.

Electio, an impediat propter beneficiorū incompassibilitatē.

k ¶ *Ius eisdem.*] aliàs subaudi quàm propter pluralitatem.

l ¶ *Quod si non fecerint.*] versiculus. Guil. de monte Lauduno.

m ¶ *Inhabiles.*] supple, perpetuo, ex quo intra sex dictos menses non compleuerint præmissa. & in hoc additur ad decret. dudū. per quam tenet Inno. q statim libera dimissione facta de illis beneficijs, quæ iniuste tenebat, desinebat esse suspensus, ineligibilis, & infamis, quod intelligebat Host. s. de rescript. postulasti. in fi. in restitutione prius tamen facta de fructibus male perceptis: antea vero non. hic autem indefinite, & sic perpetuo eos inhabilitat. Qui enim simpliciter deponitur, perpetuo deponitur, vt 50. distinct. cap. 1. in fi. quod crederem verum, si pœna imponeretur pro crimine cū causæ cognitione & definitiue, & beneficia talis statim possint conferri, ex quo est per sententiam damnatus. si vero interloquendo nō expressa causa, tunc vsq; ad solutionē intelligitur suspēsus, ne rumpatur neruus ecclesiasticæ disciplinæ. Si vero fuerit causa expressa, vt quia pro contumacia vel offensa; tunc vsquequo de illis satisfaciat: sed vbi p cōtumacie vt hic videtur, tunc nō est perpetua pœna simpliciter apposita, sed temporalis tm. idest, quādiu cōtumacia durat, vt s. de cōsti. ex litteris. vbi de hoc: quare hæc decre. videtur intelligenda sm dictas opiniones doctorū: sed prime videtur verior, scilicet q pœna sit perpetua, per hoc qđ ponitur j. in ver. alioquin. ibi, extūc. &c. vbi inhabilitātur quo ad ordines, & quo ad quodcūq; aliud bñficiū. & priuant etiā licite obtētorū magnū etenim crimē est tantā inobedientiā cōmittere aduersus sic deliberatā & sic expressam principis voluntatē: & ideo satis pro crimine potius quàm pro contumacie videtur dicta pœna infligi. arg. s. de maio. & obed. illud. 81. dist. si qui sunt presbyteri. cū similibus.

Pœna aliqui imposita, an intelligatur perpetua.

n ¶ *Qui vero.*] Septime pars.

o ¶ *Deinceps.*] hoc intelligas de his, in quibus tempore constitutionis

tionis nõ obtinebat ius in re, sed ad rem, vt ĩ. dicitur in §. per hoc. quem tantum iste §. respicit. Secus autem esset de vacantibus aliàs quàm per istam constitutionem, in quibus antiqua iura non permutantur, cum per specialem prouisionem cõmunia iura regulariter non tollantur. 1. q. 6. exigunt. 29. dist. per totum. & sic quantũ ad hoc est constitutiue juris noui, non autẽ recitatiue antiqui. simile de hoc legitur supra de præben. de multa.

nexam, si antea simile beneficium obtinebant, illud a, quo ipso iure (postquam secundi possessionẽ habuerint, vel per eos omni dolo & fraude cessantibus quo minus b habeant steterit c) priuati noscuntur, absque moræ dispendio in ordinariorum manibus dimittere debeant pari modo d: Alioquin e extunc sint ipso iure secundo f priuati, & nedum ad sacros suscipiendos ordines, quin etiam ad habendũ quodcumq; aliud ecclesiasticum beneficium inhabiles reputentur. ¶ Quæ g omnia & singula beneficia vacatura h, vt præmittitur, vel dimissa, nostræ & sedis i Apostolicæ dispositioni, de ipsorũ fratrum consilio reseruamus: Inhibentes ne quis præter Romanũ Pontificem quacumque sit super hoc auctoritate munitus, de huiusmodi beneficijs disponere, vel circa illa per medium permutationis, vel aliàs innouare hoc quoquo modo k præsumat. Nos l enim si secus actum seu attentatum fuerit, irritum decernimus m & inane. ¶ Cæterum n ordinarios intel-

a ¶ *Illud, quo ipso iure.*] de quo ĩ. de pb. de multa. & c. licet epus. lib. 6.

b ¶ *Quo minus habeãt.*] subaudi, possessionem.

c ¶ *Steterit.*] simile ĩ. de elect. cõmissa. §. annus. lib. 6.

d ¶ *Pari modo.*] scilicet intra sex mẽses sub testimonio publico verbaliter, realiter & cũ effectu

e ¶ *Alioquin.*] versicul⁹

f ¶ *Secundo.*] & sic habito isto, scilicet secundo, in quo ius habebat, & habito scilicet primo, in quo nõ habebat ius. & in hoc additur secunda pœne ad dictam decret. de multa. nã primum erat ibi, scilicet, q̃ esset primo beneficio ipso iure priuatus, & secundo priuaretur: sed hodie in casu huius cap. sunt ipso iure priuati vtroque, vt hic patet: tertie vt sit inhabilis ab ordinibus suscipiendis: quarte à quocumq; beneficio, vt j. sequitur.

g ¶ *Quæ omnia.*] Octaue pars.

h ¶ *Vacatura, vt præmittitur.*] vt quia eliget quod mallet vbi plura tenebat cum dispensatione: vel retinebit vltimum vbi alia tenebat sine dispensatione, vel primum vacabit quod licite obtinebat, vbi secundum adipiscitur, in quo habebat ius ad rem tempore quo ista constitutio fuit facta: aliàs contra, vt ĩ. vel quia omnibus ipso iure priuatus erit, si hanc decre. non seruet. & sic possunt esse vacatura propter istam decret. altero de quattuor modis.

i ¶ *Sedis Apostolicæ.*] & sic durabit perpetuo hæc prouisio, cũ sedes ipsa nõ moriat, vt ĩ. de rescrip. si gratiose. lib. 6. 12. q. 2. liberti.

k ¶ *Quoquo modo.*] & in hoc casu cessabunt prouisiones illarum decret. ĩ. de præb. statutum. & c. Apostolica. lib. 6. cum non sit mirum, si per speciale generali, & per vltimum prioribus derogetur. supra de rescrip. c. 1. & de offic. deleg. super quæstionum. in princ.

l ¶ *Nos enim.*] versiculus.

m ¶ *Irritum decernimus.*] de hoc decret. dic vt supra de elect. si eo tempore. & de conces. præben. quia cunctis. lib 6.

n ¶ *Cæterum.*] Nona pars.

Ordinari⁹ in iure pro quibus accipitur.

o ¶ *Episcopos.*] & sic stricte accipitur hic ordinarius pro diœcesano tantũ: aliàs autem regulariter accipitur pro prælato alicuius ecclesiæ, maxime in beneficijs ad plenam eorũ collationem spectantibus. ĩ. de elect. licet canon. & de offi. ord. lib. 6. Quid erit de illis rectoribus, quibus in priuilegio abbas Cluniacẽ. committit curã animarum: instituit & destituit, & facit per quem vult episcopũ ordinari, & breuiter in omnibus & per omnia disponit de presbyteris suis sicut episcopi de suis proprijs: numquid censebitur diœcesanus ipse abbas in hoc casu? Non credo, cum hic sit specialis prouisio, à qua recedendum non est, etsi perquam dura sit. ff. qui. & à quibus. l. prospexit. & sic erit hic casus episcopalis, qui computetur inter illos, de quibus not. Host. supra de vsur. cum tu.

p ¶ *Capitula.*] quæ succedunt in administratione ecclesiæ vacantis. de maio. & obe. episcopali. lib. 6. de hæret. cũ ex iniuncto. in fi.

q ¶ *Et hi.*] versiculus.

r ¶ *Dimissis.*] per obedientes huic constitutioni.

s ¶ *Perditis.*] subaudi propter pœnam huius constitutionis, vbi rebelles vel inobedientes in dimittendo fuissent.

t ¶ *Quamprimum commode poterunt.*] simile supra de elect. cupientes. §. 1. in fi. lib. 6.

u ¶ *Valeamus.*] & sic ex hoc, & ex multis supra positis apparet, q̃ hæc constitutio specialem prouisionem continet: nec in aliquo Papa intendit per istam decre. de multa. vel alia iura de hac materie loquentia quantum ad alia beneficia corrigere, vel in aliquo immutare. nec est in alijs ad consequentiam trahenda. arg. 2. q. 7. exigunt. 19. distin. sciendum. cum similibus.

ligimus in casibus suprascriptis episcopos o, in quorum ciuitatibus vel diœcesibus consistunt beneficia, seu aliquod eorum, quæ debent secundum præmissa dimitti, aut ipsi, qui ea debent dimittere, commorantur, vel ecclesijs cathedralibus vacantibus capitula p earundem. Et hi q de beneficijs tam dimissis r, quàm (vt præmittitur) perditis s, nos vel Apostolicam sedẽ certificare studeant quam primum commode poterunt t indilate, vt de illis salubriter disponere valeamus u. ¶ Quantum x autem ad modificationem y personatuum attinet antefactam, illa dumtaxat & non alia beneficia ecclesiastica quocumq; nomine nuncupentur, curam habere censemus, quæ parochias habent, in quibus est animarum z cura annexa, non per vicarios perpetuos a, sed per rectores, aut ministros beneficiorum ipsorum, vel illorum temporales vicarios exercenda. Necnon b etiam illa c quorum ministris ratione beneficiorum d huiusmodi competit visitare e, inquire-

x ¶ *Quantum.*] Decime pars. Guliel. de monte Lauduno.

y ¶ *Modificationem.*] hoc enim restrictionem denotat, vt ĩ. de verb. sig. transmissæ.

Cura duplici foro exercetur.

z ¶ *Animarum cura.*] exercenda, scilicet in foro animę, vt hic, siue in foro contentioso, vt infra ibi, necnon. ergo à contrario sensu de beneficijs simplicibus etiam ordinem presbyteralem, diaconalẽ, vel alium sibi annexum, ex quo aliàs curam nõ habent, non intromittit se hæc constitutio, sed de curatis dũtaxat ad hoc q̃ dicantur priuati ipsi obtinentes, vt ĩ. patet.

Monachorum ambitio plus est compescenda, quàm aliorum.

a ¶ *Perpetuos.*] in hoc deuiat à decre. ĩ. de pb. cum singula. in princ. lib. 6. & est casus diuersus, non aduersus. Sed quæ est ratio diuersitatis? Dic q̃ ambitio monachorum, cui soli dicta decre. cum singula. obuiat, quæ tanto damnabilior est, quanto ipsi mittendo manũ ad aratrum, respiciendoq; retro, in ipsis auaritiæ accenditur appetitus, vt ĩ. de elect. quorundã. lib. 6. hic autem vniuersos prospicit. Vel aliter, hæc prouidet circa incompatibilia specialiter, ille vero circa multiplicia quæcumq; sint generaliter. Vnde notabis ex hoc etiam verbo, perpetuos, q̃ ista decret. non adstringit temporales officiales episcoporum seu ministros, sicut sunt Priores claustrales, officiales episcoporum, seu vicarij, pænitentiarij, celerarij, seu similes, qui de anno in annum in suis monasterijs cõmutantur. vt de hoc dixi supra.

b ¶ *Necnon.*] ver. Supra locutus est Papa de cura, quæ exercetur in foro animæ: nunc loquitur de illa, quæ exercetur in foro contentioso, quam vocat textus specialem iurisdictionem. supra de præbend. super eo. lib. 6. & de elect. dudum 2. §. tandem.

c ¶ *Illa.*] scilicet beneficia.

Subiecta talia sunt, qualia permittuntur ab eorum prędicatis.

d ¶ *Ratione beneficiorum.*] Not. & ex hoc, quòd consuetum est exerceri per ministros beneficiorum, talia ipsa beneficia iudicari, iuxta hoc quod dicitur, talia accipi subiecta qualia prædicata permittunt, vt not. glo. ĩ. de deci. dudum. in fine. & sic non curemus de nominibus beneficiorum, sed de his potius, quæ solita sunt fieri per ministros ipsorum, cum officium istarum personarum ecclesiasticarum subiectarum regulæ, sicut sunt canonici, archipresbyteri & similes, de quibus habes 1. q. 3. Saluator. secundum diuersas consuetudines circa diuersa versetur: & ideo illis titulis de of. archi. & cæterorum sequentium, non potuit dari certa doctrina de certis officijs, certis dignitatibus applicandis: immo vnum & idẽ officium certis quandoque officialibus applicatur. sicut vides de sacrista & custode, qui habent sibi cauere de oleo, vt ĩ. de offi. sacristæ & custodis. vnde videbis, q̃ in ecclesijs aliquibus archidiaconatus sunt omnino sine cura aliqua & iurisdictione, sicut est in ecclesie Valentina: & præpositatus, sicut sunt illi, de quibus not. Innn. supra de præben. de multa.

Forum spirituale contentiosum habens q̃d exercere potest.

e ¶ *Visitare.*] Nota hic subsequenter sex, quæ ad spiritualem forũ contentiosum spectant, scilicet visitare, inquirere, procurare, suspendere, excõmunicare, absoluere ab excõmunicatione & suspensione. Septimum apponit decre. dudum. §. tandem. scilicet interdicere: quorum etiam alterum tantũ sufficeret per se quantum ad pœnam huius constitutionis, quod patet in hoc quod infra addit, seu quod totam orationem alternatiuam facere videtur, vt ĩ. de rescrip. inter cæteras. Quid ergo erit de istis prælatis religiosis seu secularibus, qui ecclesias, in quibus habent perpetuos vicarios.

quos

quos præsentant episcopis. & ibi ratione temporalium, de quibus habent eis respondere. semel in anno visitant ab antiquo de consuetudine & procurantur? Non videtur habere locum hæc decret. cũ ratione alicuius spiritualitatis hoc non faciant, sed ratione temporalitatis dumtaxat: & ideo cum non attingant aliquid quod versetur circa subiectionem regulæ, non habet locũ hæc decre. secus autem si visitatio tenderet ad aliquid tangens diuinũ officiũ quantumcumq; modicum, sicut faciunt aliqui archipresbyteri, qui non habent dum visitant inquirere, nisi de custodia Eucharistiæ, & pãnis altaris, & similibus. ita q͂ non excõmunicant nec corrigunt, aliàs nec absoluunt. de quo dic vt per Inno. & Host. ŝ. de censi. auctoritate.

re[a], procurationes[b] recipere, suspendere[c], excõmunicare[d], seu[e] ab excommunicationis & suspensionis sententijs absoluere[f] de consuetudine[g] vel de iure[h], iuribus alijs de animarũ cura loquentibus in suo robore quo ad cætera permansuris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorũ moderationis, statutorum, constitutionum, reseruationis, inhibitionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinioñ. xiij. Calend. Decembris, Pontificatus nostri anno secundo.

Visitare & procurationes accipere, quibus permittitur.

a ¶ *Visitare.*] sed qui sunt illi, qui de iure possunt visitare, & à visitatis procurationes accipere? De episcopis & archiepiscopis non est dubium: dumtamen sint loca aliàs de se visitabilia, vt ŝ. de censib. auctoritate. cap. perpetuo. lib. 6. Sed numquid patroni clerici? Idem videtur causa temporalium prouentuũ, de quibus est eis per suos vicarios respondendum, vt ŝ. de appell. bonæ. & de præb. in Lateranensi. De his non reperitur in iure: & ideo si talia exerceãt, credo q͂ magis hæc faciant de cõsuetudine, vel ex institutione fundationis, quàm de iure. arg. 18. q. 2. Eleutherius. & licet talia exerceant, non propter hoc solum cadent sub edictum huiusmodi decret. cum temporaliter potius quàm spiritualiter videantur hæc facere. sic in recipientibus albergas. hoc idem notani plenius supra: quare dic vt ibi. Guliel. de monte Lauduno.

a ¶ *Inquirere.*] quantumcumq; de modicis rebus. dumtamen sint tales, quæ sint ecclesiasticis regulis subiectæ: secus de mere profana, vt supra dixi.

b ¶ *Procurationes.*] quæ ratione visitationis, & sic de iure debentur: quia secus si ratione consuetudinis, pietatis, vel constitutionis sint aliàs sine visitatione debitæ: de quibus loquuntur iura. 18. q. 2. Eleutherius. ŝ. de sup. negli. prælat. c. 2. de præscript. cum ex officij quæ tales in aliquibus locis vocantur albergæ vel cœnæ.

c ¶ *Suspendere*] tali suspensione, scilicet, quæ procedat à claue, de qua ŝ. de excess. præl. tanta. & quæ attingat diuinum officium, vt 11. q. 3. si quis episcopus in vtroque. aliàs autem nõ potest intelligi de alia suspensione qua suspenditur quis à solo beneficio, vel alijs actibus temporalibus, à quibus etiam suspendit abbatissa, quæ nõ habet claues, & alij sæculares, de quibus ŝ. de maio. & obe. dilecta. de pœn noua. de elect. si compromissarius. lib. 6. 2. responso. nec de illa de qua loquuntur iura. ŝ. de tempo. ord. ex tenore. & cap. q͂ translationem. vbi de hoc per Host. & de pœn. omnis.

Abbatissa suspendere potest, licet claues ecclesiæ nõ habeat.

Excommunicare q͂d est.

d ¶ *Excommunicare.*] q͂d est extra cõmunionem hominum & perceptionem sacramentorũ aliquem ponere, siue distrahat à cõmunione hominum tantum, siue sacramentorum tantum, siue vtriusque. & intelligo si exercendo iurisdictionem in foro contentioso solemniter hoc faciat: quia secus si tamquam simpliciter curatus, iuxta decret. ŝ. de offic. ord. si sacerdos.

Seu, alternatiua præcedentia & sequentia respicit.

e ¶ *Seu.*] ista est alternatiua, de qua supra dixi. quæ omnia præcedentia & subsequentia respicit. arg. supra de appell. secundo. & c. inquisitioni.

f ¶ *Absoluere.*] & sic not. q͂ non semper qui excõmunicat, absoluit, vt de consec. dist. 4. sane. de sen. excom. tua. & c. quicũque. lib. 6. C. vbi senato. quotiens. §. adeo. C. de offi. proconsul. l. 2. Contra de pæn. dist. 1. verbum. vbi dicitur q͂ dominus par ius ligandi & soluendi esse voluit: ex quo vtrumq; pari conditione promisit. ergo qui soluendi ius non habet, nec ligandi. de quo dic vt ibi.

g ¶ *De consuetudine.*] puta archidiaconis vel abbatibus, seu aliàs in dignitate constitutis, vt in c. dudũ 2. & requiritur q͂ talis consuetudo sit aliàs legitime per xl. annos præscripta, vt ŝ. de consue. cum tanto. in fi. vbi de hoc. & dixi plene in extrauag. Suscepti. Sed quid erit de singulis canonicis vel alijs clericis ciuitatis vel diœcesis Beluacen. qui ex indulgentia vel consuetudine habent iurisdictionem super seruitores suos, non tamen q͂ possint excõmunicare, vel aliàs spiritualiter seu corporaliter coercere eosdem, vt legitur ŝ. de foro comp. cum contingat. vel de illis qui habent parochiales ecclesias præbendis suis annexas, in quibus iurisdictionẽ spiritualem obtinent, & etiam curam animarum, secundum quosdam, de quibus loquitur capitulũ ŝ. de præb. super eo. lib. 6. numquid tales poterunt tenere vnum beneficiũ curatum cum talibus beneficijs, vel præbendis, aliàs de se simplicibus? Credo q͂ sic, maxime si exponas in c. cum contingat. coerctione, sub. temporali, nõ spirituali coerctione, iuxta c. ŝ. de verb. sign. quærenti. prout exponit ibi Host. quia iurisdictio temporalis non reddit beneficium curatũ, nec aliàs incompatibile alijs. Hoc idem facit pro istis archidiaconis vel alijs beneficiatis, qui licet habeant villas vel castra suis beneficijs aliàs simplicibus annexa, in quibus iurisdictionem obtinent tantummodo temporalem, non tamen propter hoc eorũ beneficia curata dicentur. Et idem credo de illis ecclesijs ruralibus, in quibus rectores decimas & primitias percipiunt, nullã tamẽ curam animarum exercent inibi: vel quia nõ sunt ibi parochiani, vel quia si sint, quia forte superuenerunt ibi aliqui bordalarij, vel aliàs ab antiquo sunt ibi pauci ignes: cura tamẽ animarum illorũ per vicinos presbyteros ab antiquo exercetur, & oblationes & similia ipsis soluunt: quod potest fieri de iure. ŝ. de deci. cum sint homines. & c. in aliquibus. in fi. Sicut nec religiosi possunt dici curati, licet decimas & primitias alicuius parochiæ percipiant ex aliquo titulo iusto. ŝ. de deci. statuto. lib. 6. & c. religiosi. concil. Viennen. Ad decr. super eo. dic q͂ illa cura vel iurisdictio spiritualis nõ inest ibi præbendis, quæ sunt principales: sed ecclesijs potius, quæ sunt accessoriæ: & sic ecclesia non iudicat ibi vt principale. arg. ŝ. de præben. extirpandæ §. qui vero. & sic consuetudo dat iurisdictionem: quia si nedum ipsam dat constitutis in dignitatibus, immo & priuatis personis, vt in decret. cum contingat. nec alibi est ita expressa, vt not. Host. non tamen potest dare potestatem excõmunicandi talibus priuatis personis, vt supra de offic. arch. ibi. cum satis. nec degradandi seu deponendi, vt supra de elect. transmissa. secundum Host. ibi. nec etiam capiendi clericos seu corporaliter puniendi, vt credo. arg. supra de cleri. coniug. clerici. lib. 6.

Iurisdictionẽ habent aliqui in suos seruitores.

Religiosi nõ possunt dici curati.

h ¶ *De iure*] sed quis est ille, qui de iure possit præmissa, vel eorũ alterum exercere, satis est dubium. Hic videtur dicendũ, q͂ in hoc casu illi dicuntur habere præmissa de iure, qui eliguntur ab aliquibus supra se in prælatos, & per superiores suos confirmantur: nam licet per electionem ius administrandi quis acquirat, non tamen exercitium donec sit confirmatus, maxime in exercitio censuræ ecclesiasticæ. de quo plene in glo. not. 63. dist. quanto. & per Inno. & Host. ŝ. de offic. ord. cum ab ecclesiarum. & c. quanto. per electionem enim exercitus & quodlibet collegium sibi imperatorem & prælatum eligit. 93. dist. legum. sed iste in solas personas eligentium iurisdictionem obtinet, & sic est iudex personarum, non territorij: quod territorium solus episcopus de iure communi obtinet in diœcesi sua. 16. q. 7. omnes basilicæ. nisi forsan talia inferior prælatus haberet certas parochias, vel alia loca pro territorio, iuxta c. ŝ. de præb. super eo. lib. 6. sed hoc potius esset de consuetudine q͂ de iure. & hic de iure loquimur tantum. & hoc quod dixi de electis confirmatis, idem dico de institutis per episcopos institutione auctorizabili. dumtamen præsint personis collegiatis, & curã animarũ in ipsis exerceant, de quibus loquitur c. de rescript. etsi principalis. concil. Viennen. & dic vt per Host. ŝ. de offi. ordi. cum satis. & idem de approbatis à iure, sicut sunt electi in concordia. de quibus ŝ. de elect. nihil est. in fi. & c. indemnitatibus. lib. 6. licet quantum ad veritatem istæ pœnæ spirituales non possunt fieri per moniales, cum procedant a claue, & clauis vsus non cadit in moniales, vt legitur & not. ŝ. de excess. præla. tanta. & de pœn. noua. & verb. sig. quærenti. cum similibus: de iure enim seu de consuetudine non proprie cadunt istæ pœnæ spirituales in singulares personas, vt ŝ. dixi. Sed quid de curatis parochialium ecclesiarũ, numquid possunt istas spirituales pœnas exercere, seu excõmunicare, suspẽdere, vel interdicere? De hoc nihil ad nos, ad præsens: sed dic vt per Inno. & Host. ŝ. de offi. ord. si sacerdos. & in summa Host. de sent. excom. §. quis possit excommunicare. & 2. q. 1. nemo.

Excommunicatio, degradatio, &c. nõ possunt competere ex consuetudine.

Imperator & prælatus per electionem assumuntur.

Pœnæ spirituales non possunt exerceri per moniales.

Curati an possint excommunicare.

¶ *Declaratio amplissima & luculentissima extrauagantis, Execrabilis. quæ est vna de xx. glossatis per dominũ Zenzelinũ sub titu. de præbendis.*

E*Xecrabilis quorundam ambitio, &c.*] Super hac noua constitutione dubietates insurgunt & quæstiones, vt sequitur. Primo in quibusdam ecclesijs, puta Anicien. Leod. & similibus, sunt quędam officia vel beneficia, quæ vocantur abbatiæ, quarum aliquæ habent animarum curam, & parochias. Aliquæ nec curam animarum habent, nec parochias, immo aliquæ nec ecclesiæ. nec dignitates vel personatus esse censentur, & tamen canonicis ipsarũ ecclesiarum assignantur, seu conferri consueuerunt: ita q͂ canonicus habet præbendam & illam abbatiam. Quæritur vtrum huiusmodi officia seu beneficia veniant in constitutionem, ita q͂ canonicus talem abbatiam cum suo canonicatu obtinens, teneatur ipsam dimittere, si extra eam habeat aliam dignitatem vel personatum, quos licet vigore dictæ constitutionis nouæ retinere? Cum abbatia curata poterit retinere dignitatem non curatam, aliàs nõ

vel isto

Responsio. vel isto modo non potest retinere aliud beneficium curatum, vbi curam animarum annexam habet Ecclesia.

Item in aliquibus ecclesijs sunt quædam custodiæ, quarum custodes non habent legere nec cantare, nec se diuinis officijs intromittere in ecclesia, nec aliàs curam aliquam in ecclesia exercere: sed solum pulsare campanas, parare ecclesias pannis aureis, aut portare libros in choro, luminaria accendere, custodias, reliquias, thesaurum, & similia ministeria in ecclesia expensis proprijs facere, quarum expensarũ occasione eiusdem custodijs fuerunt post modum annexæ aliquæ parochiales ecclesiæ curam animarũ habentes, in quibus cura exercetur per proprios & perpetuos sacerdotes, licet in eis sic annexis custodes habeant de consuetudine visitare, excõmunicare delinquentes, & absoluere, & horũ occasione prædictarum quasi archidiaconi vulgariter nominantur & reputantur. Nunc quæritur, vtrum tales custodiæ veniant in constitutionẽ prædictã, ita ꝙ habentes eas teneantur illas dimittere, potissime cum quodam tempore in aliquibus ecclesijs (orta materia quæstionis) inueniatur fore sententialiter definitum, tales custodias nec dignitates vel personatus esse, nec curam animarum habere: sed simplicia esse officia absque cura?

Responsio. *Cadunt sub constitutione.*

Item sunt aliquæ ecclesiæ, vbi rectores creantur per electionem: & vocantur creati quandoque abbates, quandoque rectores, quandoque præpositi, quandoque archimandritæ, quandoque diuersis alijs nominibus secundum consuetudinem locorum: nullam tamen curam habent, nisi ꝙ canonicos congregant tamquã caput, sicut est in partibus Apuliæ. Quæritur vtrũ talia beneficia veniant in præfatam constitutionẽ [1]. De iure cõmuni videtur ꝙ habeant curã & iurisdictionem per electionẽ & confirmationem: sed si per priuilegiũ vel constitutionẽ approbatã amiserant, curã nõ habent?

[1] Aliàs, cõsuetudinẽ.

Responsio. *Non cadunt in constitutione.*

Item quidam ex dispensatione Apostolica duas obtinet in diuersis ecclesijs dignitates, quarum alteri dumtaxat cura imminet animarũ, & cum eisdem simul plures canonicatus & præbendas: in alijs tamen ecclesijs canonicatus & præbendas, quibus parochiales ecclesiæ sunt annexæ, in quibus perpetui vicarij debẽt institui: in aliquibus tamen earundẽ propter procuratoris obtinentis huiusmodi dignitatẽ in remotis agentis, & hoc ignorantis desidiam seu negligentiã, reperiuntur tempore cõstitutionis nostræ nouiter ꝑmulgatæ esse vicarij tẽporales. Modo quæritur, an sẽm formã dictæ cõstitutionis dictus obtinens dignitates huiusmodi, canonicatus & præbendas tales cũ parochijs sic annexis, si dignitates voluerit retinere, dimittere teneatur illas, in quibus cõtra iuris debitum reperti sunt dicti vicarij tẽporales, vel hoc nõ obstante cũ ꝑpter talem desidiã nõ possit natura bñficiorũ censeri mutata, quin ꝑfatæ parochiæ sint canonicatibus & ꝑbendis ipsis annexæ, ipsos possit licite retinere, potissime cũ idẽ obtinens postquã sciuit de tali desidia procuratorũ suorum ad ipsas ecclesias elegerit vicarios repræsentandos & instituendos perpetuo in eisdem, licet nondum potuerint ordinarijs præsentari propter temporis breuitatem?

Responsio. *Non cadunt sub constitutione.*

Item quæritur, numquid officia curiæ Romanæ computentur in numero officiorum quo ad nostram constitutionem, ita ꝙ si quis habet duas alias dignitates teneantur aliam dimittere, vel possit retinere omnes si vna illarum erat sine cura.

Responsio. *Non computantur, nec cadunt in constitutione.*

Archipresbyterorũ Bituricen. diœcesis qualitas.

Item archipresbyteratus Bituricen. diœcesis visitationẽ, & iurisdictionẽ habentes consueuerunt conferri parochialiũ ecclesiarũ rectoribus ipsius diœcesis per ipsos archiepiscopos: sed statim archiepiscopo defuncto desinit archipresbyter ille, qui per eũ fuerat positus, & capitulũ ecclesiæ Bituricen. creat archipresbyteros nouos: creato vero archiepiscopo cessant archipresbyteri positi ꝑ capitulũ & archiepiscopus ponit nouos, & quã ioq; positos amouet pro libito voluntatis, & ita fuit antiquis temporibus, de quo nõ extat memoria, obseruatũ. Quæritur, vtrũ archipresbyteratus huiusmodi sub constitutione cadant adeo, vt ille qui huiusmodi archipresbyteratũ cũ haberet, parochialẽ ecclesiã acceptauit, vtrũq; retinere valeat: & si nõ, vtrũ de iure ceciderit à iure parochialis ecclesiæ per acceptationẽ archipresbyteratus: & si nõ ceciderit ab eo iure, vtrũ retinere possit parochialẽ ecclesiã, quã primo obtinuit.

Responsio. *Non cadunt sub constitutione.*

Item in regno Apuliæ sunt ecclesiæ habentes parochiã tenuissimæ quo ad fructus: propter ꝙ ordinarij & alij, ad quos spectat collatio siue prouisio dictarũ ecclesiarum de more patriæ vni consueuerunt pluralitatem talium ecclesiarũ conferre, non recipientes ipsas ecclesias propter hoc se faciunt promoueri ad sacerdotium, nec etiam ad sacros ordines: & faciunt deseruiri dictis ecclesijs per vicarios temporales iuxta beneplacitũ suum: plurimi præterea summi Pontifices pluribus contulerunt ꝙ possent acceptare in dictis partibus bñficiũ vsq; ad valorẽ xv. librarũ, vel al. vel lx. vnciarum auri, cuius cõcessionis prætextu est videre, ꝙ obtinuerint quinque quadraginta & sexaginta de dictis ecclesijs: Modo q̃ritur, vtrũ reuocatoria nuper facta ad supradicta bñficia siue ecclesias se catẽdat?

Respondetur quid sit. Responsio.

Episcopus cũ suo capitulo subuenire volens exiguitati cuiusdã collegiatæ ecclesiæ suæ diœcesis, quandã parochialem ecclesiam eiusdem diœcesis (rectoris ipsius accedente consensu) post cessum vel decessum rectoris huiusmodi dictæ ecclesiæ collegiatæ vniuit. Nunc vero prædicta ecclesiam vigore nouæ cõstitutionis vacare contingit, quodã alio curato beneficio electo à rectore præfato, & prædicta ecclesia re & verbo dimissa. Hinc quæritur, an præfata vnio sub forma præscripta locum sibi vendicet reseruatione dictæ constitutionis non obstante, vel econtra?

Sub constitutione cadit, vel reseruatur domino nostro. Responsio.

Item dubitatur si prædicta vel consimilis vnio facta fuerit per sedem Apostolicã, & sub forma prædictorum verborum, quid iuris?

Respondetur vt supra proxime, dumtamen legitime sit facta vnio. Responsio.

Item quidam archidiaconus in suo archidiaconatu obstante sibi longa consuetudine non potest inquirere, nec suspendere, nec excõmunicare vel absoluere, nec aliquã iurisdictionem exercere: sed ecclesias rectorũ sui archidiaconatus visitare põt, & procurationes ab eis recipere dumtaxat. Quæritur cum aliàs talis archidiaconus nullã habeat parochialem ecclesiã annexam dicto archidiaconatui, an ex præmissis sub forma dictæ constitutionis nouæ curam animarũ habere reputetur? Et est quærentis intentio, vtrũ oratio soluta posita prope finẽ constitutionis prædictæ ibi, necnon & illa quorũ ministris ratione beneficiorũ huiusmodi competit visitare, inquirere, procurationes recipere, suspendere, &c. ponatur pro coniunctiua in casu dictæ constitutionis?

Comprehenditur sub constitutione. Responsio.

Item cũ eidem bñficiũ curatũ obtinenti prouisum est de quodã archidiaconatu in quadã cathedrali ecclesia, cuius archidiaconatus ratione idẽ archidiaconus caput est cuiusdã ecclesiæ collegiatæ secularis: hic archidiaconus est in possessione pacifica, vel quasi visitandi & procurationes recipiendi dumtaxat. Cæterũ possessionem dictæ collegiatæ ecclesiæ nec habet, nec habuit, nec regimen canonicorum ipsius, nec quicquam percipit de decimis & alijs fructibus beneficij sui prædicti, omnibus his de facto per alium occupatis & detentis. Ex his quæritur cum præfatus archidiaconus pro parte sit in possessione iuriũ spiritualiũ prædicti archidiaconatus, & pro parte non, cum curam nõ habeat personarum suæ collegiatæ ecclesiæ prædictæ, & super ea & alijs iuribus ipsius pendeat lis in curia, vtrum talis archidiaconus retinendo istud curatum beneficium pœna nouæ constitutionis adstringatur?

Curam habet, & sub constitutione cadit. Responsio.

Item quidã in ecclesia collegiata à iurisdictione ordinarij exempta & Apostolicæ sedi subiecta obtinet decanatũ, & in ea est caput capituli, & ad decanatũ assumitur decanus per electionẽ, nec electus à capitulo alia confirmatione indiget de cõsuetudine, sed tantũ electus instituitur & installatur à capitulo de consuetudine supradicta: ipse vero decanus ratione dignitatis conuocat canonicos ad capitulũ, & habet in capitulo primã vocẽ, vox tñ ipsius plus quàm simplicis canonici in effectu nõ operatur. ipse per se insolidũ ratione dignitatis, nec visitat, nec procurationes recipit, nec excõmunicat, vel suspẽdit, aut etiã interdicit, nec audit confessiones, vel absoluit, nec ꝑdecessores eius vnà cũ suo capitulo prædicta cõsueuerunt exercere, licet ipse & ꝑdecessores eiusdẽ vnà cũ suo capitulo excessus clericorũ prædictæ ecclesiæ interdũ delinquentiũ corrigere cõsueuerunt, & punire per chori priuationẽ & distributionẽ grossorũ fructuũ bñficiorũ, quæ in ipsa ecclesia obtinent: & ad ipsius capituli dispositionẽ pertinent suspensio & subtractio, & ipsorum delinquentiũ corporũ detentio aliquando, dũtaxat citra alicuius alterius iurisdictionis spiritualis exercitiũ, videlicet visitandi, corrigendi, procurationes recipiendi, excõmunicandi, suspendendi, vel aliter seu aliàs interdicendi, confessiones audiendi, pœnitentias imponendi vel absoluendi. Quare cum dubitetur, an in casu simili constitutio noua præfata loquens de beneficijs curam habentibus animarum vendicet sibi locum: quæritur vtrũ decanus decanatum prædictum cum alio beneficio seu dignitate curã animarũ habente iuxta constitutionẽ antedictã ex dispensatione dudũ obtẽta possit licite retinere, & sine pœna constitutionis eiusdẽ?

Iurisdictio spiritualis in multis consistit.

Curam habet, & sub constitutione cadit. Responsio.

Item in regno Siciliæ cõmuniter ecclesiæ parochiales atque curatæ consueuerunt per Apostolicam sedem, ac etiam per ordinarios, plures vni dignitates & alias parochiales ecclesias siue curatas obtinenti conferri, licet illi quibus conferebantur, essent impuberes quandoque, vel legitima ætate minores, & quòd ecclesiæ supradictæ quantum ad eos, quibus taliter conferebantur, nõ censebantur esse secundum consuetudinem à longis retro temporibus in dictis partibus obseruatam: quia cura earum in ipsis per capellanos etiã non perpetuos gerebatur. Cum itaq; multi fuerunt in curia Romana, ac regno ꝑdicto & alijs partibus, qui per collationem Apostolicæ sedis, & ordinariorũ obtinuerint plura & multa talia beneficia, quæ ex virtute constitutionis præfatæ nuper editæ super curatis beneficijs dimittendis, oporteret eos dimittere, ꝑrium esset ꝙ circa eorum indemnitatem Apostolica benignitas prouidere dignaretur

gnaret, & si sanctitati vestræ placeret, modus cõgruus videtur, quòd quantum ad tenorem constitutionis prædictę, beneficia parochias habentia, siue curas in partibus supradictis, decernerentur perinde haberi ac si fuissent ipsa & ipsorũ curæ per perpetuos vicarios gubernatæ: & quòd futuris temporibus per vicarios perpetuos gubernentur, & quòd illi qui dicta beneficia obtinebant, & nondum dimiserunt, ipsa nõ teneantur dimittere. si qui vero dimiserint eadem, ad ipsa (quotcũq; fuerint) auctoritate vestra restituantur in integrum, ac ad eadem redeant, ac si ea nullatenus dimisissent cõstitutione prædicta in contrarium super hoc edita non obstante.

Responsio. *Dimittant, & de prouisione facienda deliberabitur.*

Item quæritur, vtrum præfata constitutio adstringat aliquem habentem ecclesiam curatam, & canonicatum & præbendam sacerdotalem simul, qui canonicatus & præbenda requirunt residentiam personalem?

Responsio. *Non cadit sub constitutione.*

Item in quadam ecclesia cathedrali fuit olim facta compositio inter episcopum ex vna parte, & capitulũ ex altera, quòd vicaria, quæ quandoque collata fuerat clericis, quandoque laicis, soli canonico per episcopum, ad quem spectabat collatio conferretur, qui vicarius nihil specialiter habet in ecclesia, nec habet aliquod officium, nec aliquam prærogatiuam, sed de obuentionibus curiæ vel iurisdictionis secularis ciuitatis habet tertiam partem, & in hospitio vicariæ habet carceres & custodem, qui vnà cum custodibus episcopi custodit captos?

Responsio. *Dimittat & de prouisione facienda deliberabitur.*

Item in eadem compositione continetur, quòd vnus archipresbyteratus, qui appellatur à nomine cathedralis ecclesiæ, vtpote archipresbyteratus Ferrarieñ. soli canonico conferretur: non tamen archipresbyter habet aliquam prærogatiuam in ecclesia vel ciuitate, sed habet ecclesiam curatam annexam archipresbyteratui, & visitat certas ecclesias, etiam contra resistentes visitationi potest censuram ecclesiasticam exercere: sed aliam iurisdictionem nõ habet: dispensatum est cum tali auctoritate Apostolica, quòd possit dicta beneficia retinere vnà cum quadam ecclesia, cuius cura per vicariũ perpetuum gubernatur. Nunc dubitatur, an dicti duo vicariatus & archipresbyteratus possint dici beneficia in eadem ecclesia: Ratio dubitationis est, cum sola nomina habeant ab ecclesia cathedrali, & solis canonicis conferantur?

Responsio. *Non cadit sub constitutione.*

Item dubitatur, an constitutio, Execrabilis. extendat se ad præfata tria beneficia.

Responsio. *Constitutio non extenditur.*

Quidam habens vnam ecclesiam curatam sine perpetuo vicario, habet aliam curatam, in qua est perpetuus vicarius. Quæritur an possit, nõ obstante noua constitutione, vtrumque retinere, maxime si super hoc fuerat cum eodem legitime dispensatum.

Responsio. *Respondetur quòd sic, secundum constitutionem istam.*

Item cum constitutio liget intra mensem à tempore notitiæ: & constitutio ipsa nondum sit publicata nisi in Romana curia: sed ad aliquos extra curiam peruenit per famam seu rumorem, & ad aliquos per relatum quorundam dumtaxat. Quæritur à quo tempore incipiat currere dictus mensis antequã constitutio ipsa per prælatos vel deputatos ab ipsis fuerit solemniter publicata in ecclesijs cathedralibus eorundem, & alijs locis solemnibus, in quibus consueuerunt talia publicari.

Responsio. *A tempore notitia, aliàs à tempore constitutionis nouæ.*

Item cum per constitutionem eandem dimitti debeant beneficia curata intra mensem vnico retento dumtaxat: & illa dimitti debeant nedum verbaliter, sed etiam realiter, & absentes à beneficijs, in curia vel alibi existentes verbaliter ea dimittant & realiter, quod possunt. Quæritur an per hoc sit constitutioni satisfactũ, dumtamen postmodum non impediant per se vel per alios illos, quibus dominus Papa de beneficijs sic dimissis seu resignatis duxerit prouidendum.

Responsio. *Faciant realiter, vt citius possunt.*

Adomatus de Graphicano significauit paternitati nostræ, & infra. Prioratus curam animarum habentes cadunt sub constitutione, in quibus nõ sunt perpetui vicarij. Paschasius presbyter significat paternitati nostræ, & infra. Ecclesia parochialis, in qua sunt plures sacerdotes, quorum quilibet officiat eam per certas hebdomadas ministrando sacramenta.

Responsio. *Cadit sub forma.*

Item Prioratus habens parochialem ecclesiam sine perpetuo vicario, cadit in constitutione, habens perpetuum non cadit: quoniam si habent curam, locum habet constitutio, aliàs non.

Item idem in domibus beatæ Mariæ Theutonicorũ, Bethleem, & similibus.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Episcopus Tholosanus in redditibus plurimum abundans, in nouam metropolim propter multiplices causas hic expressas erigitur: cui pro suffraganeis ecclesiis sunt deputatę quattuor villæ in nouas ciuitates erectæ, adiecta cum illis ecclesia Apamiarum. Et quibus episcopis & archiepiscopis prius suberant, quidque earum cuilibet pro redditibus sit assignatum, hic exprimitur, & tandem censura ecclesiastica in rebelles proseruatur. Aduerte, quòd ecclesia de Vauro, & ecclesia de Mirapice sunt sub ecclesia Tholosana tamquam suffraganeæ, licet de illis hic mentio nulla fiat. Vtilitas ex hoc capitulo habetur, quoniam cognoscimus causas erigendi & diuidendi ecclesias, alias alijs subijciendi, & alias ab alijs eximendi, & ad solum Papam hęc omnia spectare: cui in singulari priuilegio, maiores causæ, maioraq; negotia reseruantur. patet in cap. 1. de transla. episcop. cum suis concordantijs.*

CAP. V.

Saluator noster, cuius nutui cuncta seruiunt, in agro mundi huius messem multam aspiciens, & operariorum raritatem attendens, Dominum messis rogandum esse, vt in illam operarios mitteret, censuit: & ipse idem etiam exiens mane veluti paterfamilias diligens horis diei varijs operarios in vineam suam misit. Romanus itaque Pontifex sicut eodem Domino disponente vicarius eius in terris esse dignoscitur, sic & Ipsius actibus (in quantum finit humana fragilitas) se conformare tenetur. Vbi ergo superexcrescere messem, populi videlicet multitudinem viderit, operarios debet opportunos adijcere, & iuxta propheticum verbum augere custodiam: custodes & cultores idoneos in Dominicam vineam destinare. ¶ Sane considerantes attentius, & intra pectoris claustra meditatione sollicita reuoluentes, quòd in tanta multitudine populi, quanta fœcundauit altissimus ciuitatem & diœcesim Tholosanam singulorum vultus nequibat (vt condecet) vnicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere: quodque durum erat atque difficile per talem latam & diffusam diœcesim ad vnum tantum à personis ecclesiasticis & mundanis recursum haberi: Attendentes etiam, quòd licet Tholosanus episcopatus redditibus abundaret immensis, non tamen superetat hucusque memoria, quòd ex suorum opulentia copiosa reddituum aliquid in ecclesia vel diœcesi Tholosana prouenisset in diuini cultus augmentũ: immò sic ex adipe prodierat, & prodibat iniquitas, vt multo iam tempore luxus circa carnis desideria, euectionum pompa, immensitas clientelæ, immoderata diffluxio in parentes, sumptus enormes, aut vsus extraordinarij sibi vendicassent ibidem quasi totum patrimoniũ crucifixi: & verendum erat ne præsul vnicus Tholosanus incrassatus & dilatatus, & excessiuis huiusmodi opibus, aliàs superbus periculose recalcitrans Deum factorem derelinqueret, & à suo salutari recedens, perniciosum exemplum in subditos deriuaret. Pensantes quoque, quòd sanctæ memoriæ Clemens Papa v. prædecessor noster eodem etiam tempore, quo ciuitas & diœcesis antefatæ longe minus in populo ac redditibus affluebant: tamen extunc benedicente Domino incredibiliter creuerint in vtroque, & iugiter crescere dignoscantur, spiritu beatæ considerationis inductus, ad diuisionem episcopatus eiusdem firmiter dũ viueret, intendebat: licet morte præuentus suum in hac parte nequiuerit implere conceptũ. ¶ Nos pium prædecessoris nostri propositum in effectum volentes adducere, & tam dissipare malum quod prædictorum reddituum copia excessiua produxit, quàm etiam cultum augere diuinum & spiritualem animarum profectum, quos (si iuxta facultatis exigentiam

Messis multa, operarij pauci. Matth. 9.

Matt. 20.

Hiere. 51

Pastor singulorũ omnium vultus inspicere debet.

Psal. 72.

Diuitiæ quandoq; sunt causa Dei relinquendi.

Deuter. 8.

tiam & diffusam latitudinem dictæ diœcesis sufficiens numerus in eadem vtilitate præsulũ deputetur, in dubio prouenire speramus, promouere salubriter intendentes. Præmissis & alijs suadentibus iustis causis, ex certa nostra scientia de fratrũ nostrorũ consilio concordi, & Apostolicæ plenitudine potestatis ad laudẽ Dei, exaltationẽ Ecclesiæ, fideliũque salutem episcopatũ ipsum dictamq; diœcesim Tholosanam Apostolica auctoritate diuidimus in quinque diœceses, quas per certos distingui limites faciemus. Volentes ac decernẽtes, quòd præter ciuitatem Tholosanã, quæ suam propriã & distinctã habebit diœcesim certis finibus limitandã, subscriptę quattuor villæ, quarũ quamlibet, eisdem consilio & auctoritate in ciuitatem erigimus, & ciuitatis vocabulo insignimus, scilicet de monte Albano, pridẽ de Caturceñ. diœcesis, cui adijcietur certa pars dictæ quondã diœcesis Tholosanæ, ac sancti Papuli de Riuis & de Lumberijs, & de ipsa quondã Tholosana diœcesi existentes quattuor separatas diœceses habeant certis limitibus distinguendas. Quodque beati Martini de mõte Albano, vbi corpus sancti Theodori confessoris dicitur esse reconditũ prędictæ ciuitatis montis Albani, & beati Papuli dictæ ciuitatis sancti Papuli, Mariæ de Lumberiaco, ciuitatis præfatæ Lumberiaci, necnon beatæ Mariæ de Riuis Ecclesiæ ipsius ciuitatis Riueñ. sint decætero & habeãtur perpetuo ecclesiæ cathedrales. Et quia ecclesia Tholosana sicut solemniori statu, & conditione potiori refulget, sic & grandioris honoris titulo efferenda est, ipsam hucusq; suffraganeã ecclesiæ Narboneñ ac totam quondã diœcesim Tholosanã de fratrũ nostrorũ consilio & ex certa nostra scientia, & Apostolicæ plenitudine potestatis, ab omni iurisdictione, potestate, ac subiectione archiepiscopi, capituli, & eiusdem ecclesię Narboñ. penitus eximentes, eam ad laudẽ diuini nominis, & honorẽ ecclesiæ sanctę suæ in archiepiscopalẽ seu metropolitanam erigimus, eamq; honoribus & insignijs sedis metropolitæ decoramus: auctoritate Apostolica decernendo, vt exnunc pro metropolitana ecclesia in perpetuũ habeatur. Et quia etiam dignũ est, vt ex quo de filia facta mater metropoliticæ dignitatis suscepit insignia, & suffraganearum congruum numerũ filiarũ, ac decentem prouinciã habeat, vt ad iudiciũ archiepiscopi Tholosani, qui pro tempore fuerit, omnes causæ suffraganeorũ episcoporũ, & personarũ ecclesiasticarum, ac ciuitatũ eiusdem prouinciæ iuxta sacrorũ statuta canonum referantur: Nos præfatas quattuor ciuitates & ecclesias cathedrales cũ earum diœcesibus (vt præmittitur) distinguendas, necnõ ciuitatem & ecclesiã Apamiarum cum sua diœcesi exnunc ipsius ecclesiæ Tholosanæ suffraganeas, ac de prouincia Tholosana in perpetuũ fore decernimus, & iure metropolit. subijcimus, & subiecta esse volumus eas illi. Prænominatas montis Albani, quæ de diœcesi Caturceñ. & Bituriceñ. prouincia, & Apamiarũ ciuitates, & ecclesias, quæ de prouincia Narboñ. hactenus fuisse noscuntur: necnõ reliquas tres ciuitates & ecclesias sancti Papuli Riueñ. & Lumberiaceñ. quæ ab olim de diœcesi Tholosana fuerunt, cum earũ diœcesibus, conuentibus, collegijs siue capitulis à iurisdictione, potestate ac subiectione quacũq; Bituriceñ. & Narboñ. archiepiscoporũ, ac Caturceñ. & quondam Tholosañ. episcoporũ, capitulorũ & abbatũ, atq; conuentuũ & ordinariorũ quorumlibet aliorũ ecclesiasticorũ, quibus quomodolibet fuerant hucusq; subiectæ, auctoritate præsentiũ perpetuo eximentes de prædictorũ consilio & plenitudine potestatis.

Ecclesia Tholosana fuit olim suffraganea Narboneñ. ecclesiæ.

Ecclesia vna quandoque fit mater de filia.

¶ De bonis autẽ redditibus, prouentibus, & iuribus dicti quondam episcopatus Tholosañ. ipsi Tholosañ. decẽ millia, & singulis alijs prædictis ecclesijs (Apamiarũ excepta, cui de ipsis bonis, redditibus & prouentibus, iuribus, vltra illa quæ habere dinoscitur, certam assignabimus portionẽ nostris alijs litteris distinguendã) singula quinque millia librarũ Turoñ annui redditus & perpetui prouentus, quæ quidẽ vnicuiq; illarum suisq; pontificibus (dignitate ac onere & circũstantijs alijs attente pensatis) debere sufficere vidimus, præter redditus, prouentus & iura, quæ ad prædictas ecclesias & cõuentus eorũ antea pertinebant, de quibus ad honorem Dei & ipsarũ ecclesiarũ cõmodũ intendimus ordinare: exnũc auctoritate prædicta de consilio ac plenitudine memoratis cõcedimus, donamus, ac etiã deputamus percipienda integraliter per ipsarũ ecclesiarũ prælatos, qui pro tempore fuerint, in rebus & locis cuilibet magis adiacentibus & vicinis, iuxta distinctionẽ seu limitationẽ diœcesium singularũ per alias nostras litteras faciendã. ¶ Interim tamẽ distinctione seu limitatione prædicta pendente, volumus quòd eorũ quilibet summã eum contingentem pro rata accipiat annuatim de bonis, redditibus, prouentibus & iuribus antedictis, per manus eorũ, quos ad hoc prouiderimus deputandos. Residuũ vero redditũ, prouentuũ & iuriũ ipsorũ, quod facta de illis (vt præmissum est) assignatione, supererit, necnõ iurisdictionẽ spiritualẽ & temporalem, quæ ad dictũ quondã episcopatũ Tholosanũ vsque ad tẽpus diuisionis huiusmodi pertinebat, & quæ distinctione seu limitatione post facta pendente faciemus per idoneas exerceri personas. Ac beneficia etiã si dignitates, personatus ac officia existant (exceptis his, ad quæ quis per electionẽ assumitur, & in quibus vel ad quæ auctoritate litterarũ Apostolicarum alicui seu aliquibus ius est aliquod acquisitũ, quibus per id nullũ volumus præiudiciũ generari) nunc & in antea vsq; ad distinctionẽ diœcesum vacatura, dispositioni nostræ, ac sedis Apostolicæ de fratrũ ipsorũ consilio reseruamus. ¶ Hęc igitur per dictæ sedis prudentiã circũspectam sic statuta salubriter & vtiliter ordinata, perpetuis esse valitura tẽporibus, & robur incõmutabilis firmitatis obtinere volẽtes, auctoritate prædicta districtius inhibemus, ne aliquis cuiuscũq; præeminentiæ, ordinis, conditionis, aut status, etiam si archiepiscopali vel episcopali seu regia præfulgeat dignitate, huiusmodi ordinationẽ, Apostolicã reseruationẽ, & alia suprądicta quouis modo turbare, seu quomodolibet impedire præsumat. Nos enim exnunc irritũ decernimus & inane, si secus super his à quoquã quauis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa scientia contrarium præsumpserint, nisi intra octo dierum spatium post publicationem præsentium resipuerint cum effectu, excõmunicationis in personas, & interdicti in vniuersitates, ac suspensionis in conuentus, capitula, siue collegia de consilio & auctoritate prædictis sententias promulgamus: à quibus nõ nisi per Romanũ Pontificẽ absolutionis beneficiũ (præterquã in mortis †articulo) valeant obtinere. Nulli ergo hominũ liceat hanc paginam nostrarũ diuisionis, voluntatis, constitutionũ, erectionũ, insignitionum, exemptionum, decorationis, subiectionis, concessionis, donationis, deputationis, reseruationis, inhibitionis, promulgationis, infringere, vel ei ausu, &c. Datum Auinioñ. vij. Calend. Iulij, Pontificatus nostri anno primo.

Ecclesia Tholosana quãtũ habuit in redditibus.

Excõmunicatio, interdictũ, & suspensio in diuersos feruntur.

† In articulo mortis nulla est casuũ reseruatio: atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis & censuris absoluere possunt. Concil. Trident. sessio. 14. ca. 7. de casuũ reseruatione.

¶ Idem

¶ Idem.

¶ Impedientes epiſcopatus Tholoſani erectionem in eccleſiã cathedralem, & eius diuiſionẽ in quinque diœceſes vltra pœnas in conſtitutione ſuperiori declaratas, perdunt feuda & quæcunque beneficia ſpiritualia & temporalia. Et ſi ſint perſonæ eccleſiaſtica efficiuntur inhabiles ad quæcunque beneficia eccleſiaſtica.

CAP. VI.

j NVper certis ex cauſis, quæ noſtrum & fratrũ noſtrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, quondam epiſcopatũ Tholoſanũ in archiepiſcopalem ſeu metropolitanam ereximus eccleſiã: quatuor villas, quarũ quamlibet inſigniuimus vocabulo ciuitatis, quatuor cathedrales eccleſias creauimus, vnam videlicet in villa montis Albani, quondam Caturceñ. diœceſis adijcienda ſibi certa parte quondam diœceſis Tholoſañ. alterã in villa Lumberiaci, aliam in villa ſancti Papuli, & aliã in villa de Riuis & de Robeſtria quondam Tholoſañ. diœceſis. Quas quidẽ eccleſias vnà cũ Apamiarũ eccleſia tãquã ſuffraganeas ſubiecimus ipſi metropolitanæ Tholoſanæ eccleſiæ. De bonis quoque & redditibus dicti quondam epiſcopatus Tholoſañ. tam ipſi Tholoſañ. quàm prædictis eccleſijs ſuffraganeis certã portionẽ, quã vnicuique illarũ debere ſufficere vidimus, prouidimus aſſignandã, totali bonorũ & redditunm ipſorũ reſiduo diſpoſitioni noſtræ & ſedis Apoſtolicæ reſeruato. Alia etiã circa præmiſſa fecimus, decreuimus, & ordinauimus ex certa noſtra ſcientia, de ipſorum fratrum concordi conſilio & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, diſtrictius inhibentes, ne quis cuiuſcũq; præeminentiæ, ordinis, conditionis aut ſtatus etiã ſi archiepiſcopali dignitate fulgeret, ipſam ordinationẽ noſtram impedire præſumeret vel turbare: ac decernentes ex nunc irritũ & inane ſi ſecus ſuper his à quoquã quauis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos qui ex certa ſcientia contrariũ facerent, niſi reſipuerint cum effectu intra octo dierum ſpatium poſt publicationẽ ordinationis ipſius, excõicationis in perſonas, interdicti in vniuerſitates, ac ſuſpenſionis ſententias in capitula, conuentus, ſiue collegia duximus promulgandas: prout hæc & alia in Apoſtolicis litteris [a] inde confectis plenius cõtinentur. ¶ Verum quia ipſa noſtra ordinatio eò efficacius & inuiolabilius ſperatur ſeruari, quò pluriũ & grauiorũ vallata fuerit adiectione pœnarum: Nos ad obſeruationẽ inconcuſſam ipſius eò amplius anhelãtes, quò euidentius in diuini cultus augmentum & ſalutẽ fideliũ animarũ noſcitur redũdare, præfatis adijciendo ſententijs omnes & ſingulos ſcienter turbantes aut impedientes ordinationẽ eandẽ, aut aliqua in illa contenta, ſeu turbantibus vel impedientibus dantes conſiliũ, auxilium, vel fauorẽ directe vel indirecte, publice vel occulte, cuiuſcunque ſint conditionis, dignitatis, ordinis aut ſtatus eccleſiaſtici vel mundani, etiã ſi archiepiſcopali vel epiſcopali, aut maiori vel ſuperiori præfulgeant dignitate: niſi intra octo dierum ſpatiũ poſt publicationẽ præſentiũ ab huiuſmodi impedimento ſeu turbatione ac impenſione conſilij, auxilij vel fauoris reſipuerint cum effectu, feudis, locationibus, officijs & beneficijs quibuſcunq; ſpiritualibus & tẽporalibus etiã ſi dignitates vel prælaturæ quæuis, fuerint, quæ ab eccleſijs ſeu in eccleſijs quibuſcunque obtinebunt ſeu obtinent, ex certa noſtra ſcientia & de ipſorum fratrum conſilio & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis priuatos eſſe decernimus ipſo facto. Et ſic libere ipſa feuda, locationes vel officia aut beneficia ſpiritualia & temporalia, dignitates & prælaturæ ad ipſas, ad quas ſpectant, reuertantur eccleſias, & deuoluãtur ad rectores, capitula ſeu collegia earundẽ, quod de illis pro ſua voluntate diſponant. Et ad dignitates & prælaturas per electionẽ aut alium modũ licitũ idoneas perſonas aſſumãt. Perſonaſq; eccleſiaſticas, quæ culpabiles fuerint in præmiſſis inhabilitamus ad quæcunq; eccleſiaſtica beneficia obtinẽda. Nulli ergo omnino hominũ, &c. Datum Auiñ. iiij. Non. Auguſti Pontificatus noſtri anno 1.

a ¶ Litteris.] intelligit de c. 3. proxi. quod propter iſtam & ſequentẽ extrauagantes iam dudum impreſſas, curauimus imprimendum.

¶ Idem Bartholomæo electo Narboñ. diœce. Aguelmo de Blauia Engolimeñ. Eduen. Archid. & magiſtro Berengario de Lagijs Lemouiceñ. & Narboneñ. eccleſiarum canonico.

¶ Executores quatuor dantur ad pœnas ſuperiores ſolenniter publicandas.

CAP. VII.

ij NVper ex certis cauſis, quæ noſtrum & fratrũ noſtrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, & cætera.

Vt ſupra proxime vſque ad beneficia eccleſiaſtica obtinenda.

Quocirca diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mãdamus, quatenus priuationẽ & inhabilitationẽ noſtrã huiuſmodi vos omnes ſeu tres, vel duo, ſiue vnus ex vobis, per vos vel alium ſeu alios in eccleſijs & ſolẽnibus locis & alijs, de quibus & quotiens expedire videritis, ſolemniter publicetis: ne quiſquã valeat circa id ignorantiam allegare. Datum Auiñ. ij. Idus Nouembr. Pontificatus noſtri anno octauo.

¶ Idem Arnoldo electo Lumbaneñ.

¶ Diſpenſat cum quodam abbate vt epiſcopus poſſit eſſe, licet defectum patiatur in ordinibus & ætate. Ex hac & ſequenti cognoſcimus cauſas & formas diſpenſandi. Quæcunque enim ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt. ad Roma. xv.

CAP. VIII.

iij NVper ex certis rationabilibus & manifeſtis cauſis, quę ad hoc noſtrum animum induxerunt, ciuitatem Lumbañ. olim villam de Lũbanis, tunc intra Tholoſanæ diœceſis limites conſtitutam, qui locus inſignis ac multiplici commoditate dotatus exiſtit, de fratrum noſtrorum conſilio & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, per litteras noſtras ſub certa forma in ciuitatem ereximus, ciuitatiſque vocabulo duximus decorandam: ſtatuentes ac etiam decernentes, vt eccleſia abbatiæ illius loci de Lumbañ. ordinis ſancti Auguſtini extunc haberetur & exiſteret cathedralis: ac deinde volentes eidem eccleſiæ de paſtore idoneo ſalubriter prouidere, in te abbatem eiuſdem eccleſiæ virum vtique litterarum & litterarum ſcientia præditum, vitæ morum honeſtate decorum, diſcretionis & conſilij maturitate conſpicuũ direximus oculos noſtræ mentis, teque (non obſtante defectu ætatis & ordinum quem pateris, cum tonſuratus modo in clericum & in xxvij. ætatis tuæ anno vel circa conſtitutus eſſe dicaris, ſuper quo tecum gratioſe duximus diſpenſandum) de fratrum noſtrorũ conſilio ipſi eccleſiæ præfecimus in epiſcopũ & paſtorem, curã & adminiſtrationẽ ipſius eccleſiæ tibi in ſpiritualibus & tẽporalibus committendo. Vnde licet nondũ ſit tibi munus cõſecrationis impẽſum, nec Apoſtolicas litteras promotionẽ tuã huiuſmodi cõtinẽtes (cũ illas nõ habeas) poſſis oſtẽdere: Nos tibi vt (cõſtitutione felicis recordationis Gregorij Papę octaui prædeceſſoris noſtri & qualibet alia ſuper hoc in contrariũ

Diſpenſationem in eſſe obtinet, q. multis qualitatibus pollet.

edita nequaquam obstante) possis einsdē ecclesiæ Lumbañ.&quorumcumq; bonorū ipsius administrationem accipere, ipsamque administrationem libere exercere, auctoritate præsentium indulgemus.Contradictis, &c. Datū anno quarto vt supra.

Idem venerabili fratri Bertrando episcopo montis Albani ad vniuersalis ecclesiæ regimen exercendum diuina dispensatione vocato.

Hortatur quendam in multis commendatum, vt curam pastoralem administret in ecclesia, quæ de nouo fuerat in cathedralē erecta. hic autem inuenies multa notatu dignissima, quæ debent lectores ad deuotionem accendere.

CAP. IX.

Ecclesię cuiuslibet statum est per Papam attendēdus.

AD cuiuslibet status ecclesiæ aciē sollicitæ considerationis extendimus, pastorales partes officio vigilanti adhibentes, vt earum singulæ pastoribus gubernentur idoneis, & prouidis rectoribus disponantur, Quorum dispensatione prouida & prouidentia circumspecta (illius cooperante clementia, qui vere pastor & rector agnoscitur) spiritualiū & temporaliū proficiant incrementis. Nuper siquidem ex certis & rationabilibus causis, quæ ad hoc nostrum animum induxerunt, ciuitatem olim villā montis Albani tunc intra limites Caturceñ diœcesis cōstitutam, qui locus insignis existit, ac vbertate multiplici hominum & rerum exuberat, de fratrū nostrorūm consilio & Apostolicæ plenitudine potestatis ciuitatis vocabulo duximus decorandam: statuentes ac etiam decernentes, vt ecclesia monasterij illius loci mōtis Albani monasterij Casa Dei ad Roman. Eccles. nullo medio pertinentis ordinis sancti Benedicti Claremoteñ. diœce tunc immediate subiecta, extunc haberetur & existeret ecclesia catedralis. postmodū vero de celebri ac salubri prouisione ipsius ecclesię montis Albani, vt sponsi solatio lætaretur, sollicite cogitantes, ac volentes illum eidem præficere in pastorem, de quo certam habere mus notitiam, quòd cum clara morum insignia redimerent, nec esset dubia eius charitas circa plebem suo regimini committendam, & in cuius fiducia consisteret salubriter securitas subditorum: Ad te tunc monasterij prædicti abbatem, quem litterarum scientia præditum, vitæ & morum honestate decorum, discretionis & consilij matnritate conspicuum, in temporalibus prouidum, In spiritualibus circūspectum nobis & fratribus nostris placida tua conuersatio continuata diu apud sedem Apostolicam approbauit, direximus oculos mentis nostræ: quibus omnibus debita meditatione pensatis, de persona tua nobis & eisdem fratribus ob tuorū exigentiam meritorum accepta, de ipsorum fratrum consilio & Apostolicæ plenitudine potestatis eidē ecclesiæ montis Albani prouidimus, præficiētes eidem sanctæ ecclesiæ teipsum in pastorem, tibiq; curam & administrationem illius in spiritualibus & temporalibus committendo, ac tibi postmodū faciendo per venerabilē fratrem nostrū Berengariū episcopum Tusculañ. munus consecrationis impēdi: Firma spe, fiduciaq; tenētes, quòd eadē ecclesia monasterii Albani (Dominica assistēte clementia) per tuæ circunspectionis & industriæ studiū fructuosum seruabitur à noxijs & aduersis, & spiritualibus & temporalibus proficiet incrementis. Tolle igitur Dei iugum tam leue collis humillum quàm suaue, ac dilectione pascendum suscipe gregem eius, super quem noctis vigilias dilectus sollicitusque custodi, vt liber non pateat aditus inuasori, & Dominus in-

Ecclesia sponsus prælatus dicitur esse.

Ecclesiæ viduatæ prouidendum. In multis debet esse commendatus.

Prælatus bonus multa bona facit ecclesię.

Iugum Dei est leue & suaue.

suspicabili hora venturus si te inuenerit sic agentē, cursu consummato, qui tuo labori præponitur, & horum fide seruata, quæ tuæ sollicitudini committuntur, te repertum fidelem in modico, supra multa constituat, ac in dilecta gaudiorum suorum tabernacula introducat. Datum, &c. anno quarto.

Fidelis in modico supra multa constituetur.

Idem Hugoni de Mirabello canonico Ebreduneñ. collectori fructuum primi anni, & cætera.

Declaratur an collector fructuum primi anni omnium beneficiorum ecclesiasticorum vacantium & vacaturorum vsque ad certi temporis spatium deputatorū pro camera Apostolicę onerıbus facilius supportandis, possit cū obtinentibus beneficia conuenire, & an altaria dotata cadant sub tali reseruatione, &c.

CAP. X.

POstulasti per Apostolicæ declarationis euidentiā edoceti, quid tibi super dubijs infra scriptis circa commissam tuæ industriæ recollectionē fructuum prædictorum (aliàs præbendarum aut beneficiorum) imminentibus sit agendum. Tuæ itaque consultationi breuiter respondentes, te scire volumus beneplaciti nostri esse super fructibus beneficiorum, quæ ita reperies in solutione decimæ iuxta verum taxata valorem, quòd illum nequaquam excedunt, cum obtinentibus huiusmodi beneficia prout melius & vtilius diœcesanis locorum (in quibus huiusmodi beneficia fuerint, quorum consilia in hac parte requiras & tibi videbitur, valeas conuenire. Nos enim ipsorum diœcesan. & tuam conscientiam super his oneramus. ¶ Licet autem quotidianæ distributiones per nos fuerint à perceptione fructuum prædictorum exclusæ, hoc tamen volumus de distributionibus ipsis intelligi, quæ dantur eis qui horis intersunt: sic quòd illæ quæ soluuntur ijs qui sunt in ciuitate vel loco præsentes, quamuis horis non intersint eisdem, non sint ab onere dictæ recollectionis immunes. ¶ Porro declarationem illam factam per nos in deputatione seu reseruatione fructuum prædictorum, vt videlicet non extendatur ad vicarias seu capellanias vt plurimū à decedentibus institutas ad Missas pro ipsis decedentibus celebrandas, certis constitutis redditibus ptesbytero inibi celebranti, locum habere volumus in altaribus dotatis certis feudis vsuaticis seu censibus, vt capellanus inibi celebrare debeat pro dantium animabus certis vicibus, singulis septimanis, & in ecclesia cathedrali horis interesse diuinis, dummodo valor annuus ipsorum altarium summam xx. lib. Turoñ. non excedat. Alioquin includantur in deputatione seu reseruatione prædictis. Vbi vero præbenda fuerit in decima pro tanto taxata, quòd parum posset canonico ebdomadario (cui certum pro illa seruitium imminet in ecclesia faciendum) post perceptionem taxationis huiusmodi remanere; volumus quòd de taxatione ipsa pro huiusmodi seruitij onere portionem aliquam congruam prædicto ebdomadatio dimittas, pro iam dicta camera nostra residuum percepturus. Cæterum præbendas illorum, qui taxationem decimæ soluere recusantes abesse velle se simulant, vt taxationem ipsam diminuere compellantur: ne per illorum absentiā hnius perceptione taxationis frauderis, quasi nil de præbēda percipere valeas, de qua non perciperent aliquid, nisi saltem in loco vel in ciuitate præsentes, cum tamen ecclesiæ fabrica tales præbendas ex integro percipere dignoscatur; declaramus sub deputatione seu reseruatione com prehendi præfata, vt videlicet eas iuxta deputationis nostræ modum percipere valeas, canonicorum ipsorum

Conscientiam aliorum quandoque Papa onerat.

Redditus pro Missis celebrandis à decedentibus relictis, nō sunt aliquota non dimittenda.

Papa in perceptione fructuū est fabricæ præferendus.

a ¶ Prædictas.] aliàs prædicta.
b ¶ Curtuum.] aliàs cultuum.

Testari de bonis ecclesiæ, an clerici possint. vide per in c. præsenti. de offic. ordi. lib. 6.

Cum nonnullæ.] ipsorum absentia nõ obstante. Ridiculum enim esset vt eadẽ fabrica potiori quàm nos priui legio in talibus vteretur. ¶ De illis denique qui licet per multos menses tenuerint ecclesias vel præbendas, nihil tamen se percepisse asserunt ex eisdem, cum iuxta consuetudinem patriç prædecessores eorum testati fuerunt de bonis illarum, propter quod ipsi obtinentes tales ecclesias tibi satisfacere nequeunt de fructibus antedictis: nihilominus offerentes, quòd tamdiu fructus ecclesiarum ipsarum percipias donec tibi fuerit inde plenarie satisfactum: placet nobis & volumus, vt si est ita, oblationi huiusmodi cõdescendas: per hoc tamen nõ intendimus cõsuetudinẽ approbare prędictam. Datum Auinioñ. v. Idus Octobris Pontificatus nostri anno secundo.

¶ Idem.

¶ Cum Romanus Pontifex pro Ecclesiæ Romanæ necessitatibus fructus beneficiorum vacantium vsque ad certum tempus reseruasset, circa illam reseruationem plurimæ ambiguitates ortæ sunt, quas hic soluit.

CAP. XI.

Fructus beneficiorũ à Papa quandoque pro Ecclesiæ Romanæ necessitatibus reseruantur.

j. Cvm nonnullæ ecclesiasticæ personæ in cathedralibus ecclesijs canonicatus, præbendas, dignitates, personatus, & offi. ia, ac alia beneficia ecclesiastica obtinentes, reuocare conentur in dubiũ an fructus, redditus, & prouentus primi anni beneficiorum ecclesiasticorum etiam vacantium, & quæ in diuersis orbis partibus vsque ad triennium vacare cõtingeret, quos pro Ecclesiæ Romanæ necessitatibus per nostras sub certa forma litteras duximus reseruandos, iuxta tenorẽ litterarum ipsarũ cameræ nostræ soluere teneãtur: præsertim cum archiepiscopales & episcopales ecclesiæ ac regulares abbatiæ ab huiusmodi solutione fructuum (vt dicunt) in dictis litteris eximantur. ¶ Nos dubitationẽ huiusmodi amputare volentes, auctoritate Apostolica declaramus, quòd cũ sub appellatione archiepiscopalis vel episcopalis ecclesiæ aut regularis abbatiæ, huiusmodi præbendæ, dignitates, personatus & officia nequaquam intelligantur, nec etiã includantur, prædictos[a] necnon & præbendarum & officiorum monachorum, monasteriorum regulariũ, ac redditus abbatiarum seu abbatum earundem, quæ in beneficijs ecclesiasticis assignantur, distinctos fructus redditus & prouentus includi in deputatione prædicta, & dictæ cameræ iuxta prædictarum litterarũ tenorem debere persolui: ac id idem super solutione omnium fructuum, reddituum & prouentuum commendatariarum, curtuum[b], seu grangiarum, monasteriorum, domorum & locorum conuentualium, quæ pro beneficijs ecclesiasticis (vt prædicitur) concedũtur (nisi dumtaxat in fructibus illorum, quç sunt forsan excepta) declaramus & præcipimus obseruari. ¶ Præterea cum in aliquibus ecclesijs tam cathedralibus quàm alijs, panis & potus pro quotidianis distributionibus ipsarum ecclesiarum canonicis & personis de præbendarum ipsarũ corporibus pro die quolibet deputetur, & etiam interdum certa quantitas bladi, & quandoque certa pecuniæ summa, & aliquando alterum pro altero pro singulis mẽsibus vel hebdomadis etiam canonicis studiorum causa, aut aliàs pro eorum negotijs de licentia capitulorum ecclesiarum ipsarum ab ecclesijs eisdem absentibus exhibeantur, & etiam persoluantur: declaramus auctoritate prædicta, illam bladi quantitatem & pecuniæ summam, quæ pro quolibet mense vel hebdomada dictis canonicis (vt prædicitur) ministrãtur, non debere pro quotidianis distributionibus computari, sed illa tantum quæ prçfatis canonicis quotidie pro diurnis & nocturnis horis distribuũtur sine fraude. ¶ Adijcimus insuper declarationi prædictæ, quòd si obtinenti curatum beneficiũ, aliud sibi consimile collatum fuerit, vel etiam in posterum conferatur, post secundi pacificam possessionẽ adeptam & fructuum perceptionem ipsius, nihil de fructibus eiusdẽ primi beneficij (nisi forsan super hoc dispensatione canonica sit munitus) percipere possit: sed pro dicta camera nostra iuxta formã dictarũ litterarum recipiantur, & etiam exigantur. Vbi vero fructuũ, reddituum & prouentuũ beneficiorum ecclesiasticorũ non reperiretur certa taxatio, declaramus auctoritate prædicta, quòd fructus, redditus & prouentus beneficiorum huiusmodi cum vacare contigerit, per medium diuidantur, quorum medietas recipiatur pro camera prædicta; reliquam vero medietatẽ ille pro sua sustentatione percipiat, qui beneficiũ huiusmodi dignoscitur obtinere. ¶ Grangias autem & alia loca Cisterciẽ. ordinis & aliorũ locorum regularium, in quibus gubernatores seu custodes vel administratores ponuntur ad tempus, & remouentur ad voluntatem superiorum suorũ, eorumque fructus, redditus, & prouentus auctoritate declaramus eadem in deputatione prædicta ac litteris nostris super illa confectis aliquatenus non includi. Nulli ergo omnino, &c. Datum Auinione Nonis Iannarij, Pontificatus nostri anno quarto.

Dubitationes sunt amputandæ.

Distributiones quotidianæ, quandoque consistunt in potu & pane, quandoque in alijs rebus.

Horarum, quę sũt diurnæ, quædam nocturnæ.

Administratores ad voluntatẽ superiorũ qui que sunt remouibiles.

¶ Idem.

¶ Fructus amborum beneficiorum, quibus quandoque beneficiatus priuatur, cameræ Apostolicæ deputantur.

CAP. XII.

ij. Cvm nonnullæ ecclesiasticæ personæ reuocare conentur in dubiũ, an si obtinenti dignitatem vel aliud beneficium ecclesiasticum, cui cura imminet animarum, aliud beneficium conferatur, eo casu quo ambo beneficia ipsa successiue vacare contingit, eorundem amborum fructus primo anno quo vacant ratione deputationis fructuum, redditum, & prouentuum ecclesiasticorum tunc vacantium, & quæ vsque ad certum tempus vacare contingeret, quos pro Ecclesiæ Romanæ necessitatibus releuandis per nostras litteras duximus deputandos, nostræ cameræ debeantur: Nos ambiguitatẽ huiusmodi remouere volentes, auctoritate Apostolica declaramus, amborum eorundem beneficiorum fructus, redditus & prouentus (cum vtrumque ipsorum vacet) pro eadem camera debere percipi & haberi. Nulli ergo, &c.

¶ Benedictus xij.

¶ Dispositioni Apostolicę reseruantur beneficia curialium, & aliorum ad curiam accedentium, vel ab ea recedentiũ si moriantur in locis vltra duas dietas legalés ab ipsa curia nõ distãtibus.

CAP. XIII.

Beneficijs vacãtibus sunt assumendi viri qui illis præsint & prosint.

Ad regimen Ecclesiæ generalis quaquam immeriti superna dispositione vocati, gerimus in nostris desiderijs vt debemus, quòd per nostræ diligentiæ studium ad quarumlibet ecclesiarum & monasteriorum regimina & alia benficia ecclesiastica iuxta diuinum beneplacitum, & nostræ intentionis affectum, viri assumantur idonei, qui præsint & prosint committendis eis ecclesijs, monasterijs & beneficijs prælibatis. ¶ Præmissorum itaque con-

a ¶ *Omnes patriarchales.*] accipe infra, in fine reseruamus ordinationi, & cætera.

ſideratione inducti, & ſuadentibus nobis alijs rationabilibus cauſis nonnullorum prædeceſſorum noſtrorum Romanorũ Pontificum veſtigijs inhærentes, omnes patriarchales[a], archiepiſcopales, & epiſcopales eccleſias, & etiam monaſteria, Prioratus, dignitates, perſonatus & officia, necnon canonicatus & præbendas, & eccleſias, cæteraque beneficia eccleſiaſtica cum cura vel ſine cura, ſecularia & regularia quæcunque & qualiacumque fuerint, etiam ſi ad illa perſonæ cõſueuerint ſeu debuerint per electionẽ ſeu quemuis alium modum aſſumi, nunc apud ſedem Apoſtolicam quocumque modo vacantia, & in poſterũ vacatura, necnon per depoſitionem vel priuationem ſeu tranſlationem aut muneris conſecrationis ſuſpenſionem, per felicis recordationis Ioannẽ Papã xxij. prædeceſſorem noſtrum ſeu eius auctoritate factas, & per nos ſeu auctoritate noſtra in antea faciẽdas vbilibet: Necnon ſi forſan tempore iã dicti prædeceſſoris aliqui in concordia vel diſcordia electi vel poſtulati fuerint, quorum electio caſſata ſeu poſtulatio repulſa, vel per eos facta renuntiatio, & admiſſa per ipſum prædeceſſorem vel auctoritate ipſius extiterint, ſeu quorum electorum vel poſtulatorum, & in antea eligendorum ſeu poſtulãdorum ac renuntiantium electionem caſſari, vel poſtulationẽ repelli, aut renuntiationem admitti per nos vel auctoritate noſtra contingeret apud ſedem prædictã vel alibi vbicumque: Ac etiam per obitum Cardinalium eiuſdem Eccleſiæ Romanæ ac officialiũ dictæ ſedis videlicet camerarij, vicecancellarij, notariorum, auditorum litterarum contradictarum, & Apoſtolici Palatij cauſarum auditorum, correctorum, & ſcriptorum litterarum Apoſtolicarum ac pœnitentiarij præfatæ ſedis ac abbreuiatorũ, necnõ commenſalium, & aliorum quorumlibet capellanorum ſedis eiuſdem, & etiam quorumcumque legatorum ſiue nuntiorum, ac in terris Eccleſiæ Romanæ rectorum & theſaurariorum, per dictũ Ioannem prædeceſſorẽ vel nos ſpecialiter deputatorũ, ſeu miſſorũ hactenus vel à nobis deputandorũ aut mittendorum in poſterum nunc vacantia & in antea vacatura vbicumque dictos legatos vel nuntios ſeu rectores aut theſaurarios, antequã ad Romanã curiã redierint ſeu venerint, rebus eximi cõtigerit ab humanis: Necnon quorumlibet pro quo quibuſcunque negotijs ad Romanam curiã venientiũ, ſeu etiam recedentium ab eadem ſi in locis à dicta curia vltra duas dietas legales nõ diſtantibus iam forſan obierint, vel eos in antea tranſire contigerit de hac luce: Ac etiam ſimili modo quorumcumque curialium peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, ſeu alia quacumq; cauſa ad quæuis loca ſecedentium: ſi eos antequam ad dictam curiã redierint in locis vltra duas dietas ab eadẽ curia (vt præmittitur) non remotis; dũmodo eorũ propriũ domiciliũ nõ exiſtat ibidem, iam forſitan deceſſerint, vel in poſterum eos contigerit de medio ſubmoueri: nunc per obitum huiuſmodi vacantia, & in poſterum vacatura: Rurſus monaſteria, Prioratus, decanatus, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, officia, canonicatus, præbẽdas, & eccleſias cæteraq; beneficia eccleſiaſtica, ſecularia & regularia, cũ cura vel ſine cura, quæcumque & qualiacumque fuerint, etiam ſi ad illa perſonæ conſueuerint & debuerint per electionem aut quemuis alium modum aſſumi, quæ promoti per dictum prædeceſſorem vel eius auctoritate ad patriarchalium, archiepiſcopalium, & epiſcopalium eccleſiarum, nec non monaſteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipſis factarum nunc vacantia: Et qui per nos ſeu auctoritate noſtra in poſterum ad eadem regimina promouendi tempore promotionis huiuſmodi obtinebunt: Necnon etiam quæ per aſſecutionem pacificam quorumcumque Prioratuum dignitatum, perſonatuum, officiorum, canonicatuum & præbendarũ eccleſiarum, & beneficiorum aliorum per nos vel eundem Ioannẽ prædeceſſorẽ, ſeu auctoritate litterarum noſtrarũ, vel ipſius Ioannis prædeceſſoris collatorum, & conferendorum in poſterum, nunc vacantia & in antea vacatura (plena ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis cũ fratribus noſtris collatione præhabita, & matura deliberatione ſecuta) ordinationi, diſpoſitioni, & prouiſioni noſtræ (donec miſerationis diuinæ clementia nos vniuerſalis Eccleſiæ regimini præſidere cõceſſerit) de ipſorum fratrũ conſilio, auctoritate Apoſtolica reſeruamus: decernentes extunc irritum & inane ſi ſecus ſuper præmiſſis & quolibet eorum per quoſcumque quauis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus quibuſcunq; conſtitutionibus à prædeceſſoribus noſtris Romanis Põtificibus editis, quatenus obſiſtere poſſent ſuper enarratis articulis vel alicui ſiue aliquibus eorundem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ reſeruationis & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Auinione tertio Idus Ianuarij, Pontificatus noſtri anno primo M.cccxxxv.

Electio caſſata, & poſtulatio repellitur.

Officiarij Papæ diuerſi ſunt.

¶ Paulus Venetus Papa ſecundus.

¶ *Beneficia quæcumque ſint diſpoſitioni Apoſtolicæ reſeruata, per talem reſeruationem ſunt affecta, ita quòd illorum collatio non tenet, ſi per alium à Romano Pontifice fuerit facta.*

C A P. XIIII.

AD Romani Pontificis prouidentiam & circunſpectionem prouidam ſpectare dignoſcitur, dubia iuris (ex quibus lites graues oriuntur indies) ſuæ declarationis oraculo terminare, prout negotiorum qualitate & temporum conditione inſpectis, conſpexerit in Domino ſalubriter expedire. Cũ itaque nonnulli Romani Pontifices prædeceſſores noſtri per diuerſas eorum conſtitutiones, quas ſuo tempore dumtaxat durare voluerunt, quæcumque beneficia eccleſiaſtica, quæ ſui & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ viuentium, & tunc exiſtentium Cardinalium familiares continui commenſales obtinebant, & in poſterum obtinerent, eorum familiaritate durante, etiam ſi ab ipſa familiaritate per obitũ Cardinalium eorundẽ vel aliàs receſſiſſent, necnon illa quæ etiam fructuum & prouentuum cameræ Apoſtolicæ debitorum collectores, & qui ipſorum prædeceſſorum temporibus ſua officia exercerent, vniti ſuccollectores durantibus eorum officijs obtinebant, ac in quibuſcunque locis vacauerint, cum irritantis appoſitione decreti, & deinde prædeceſſoribus ipſis ſublatis de medio, ac eorũ beneficiorũ occurrentibus vacationibus, inter vtriuſq; iuris interpretes, etiã officiales Romanæ curiæ ſæpenumero hæſitatũ extiterit, an beneficia huiuſmodi propter reſeruationẽ & decretũ prædicta, reſeruata vel affecta remanſerint: ita quòd nullus præter Romanũ Põtificẽ de illis diſponere potuerit ſiue poſſit reſeruatione

Lites ex iuriũ dubijs ſæpe annatur.

seruatione & decreto obsistentibus supradictis. Ac cum propter ambiguitatē huiusmodi varias quoque iurisperitorum opiniones & discrepationes ipsas aduerteremus: plerumque pro reseruatione & affectione præmissis, interdum vero ecōtra pronunciatum & diffinitum fore. ¶ Nos qui vigilis more pastoris super his maturo prouidendum esse consilio non indigue censuimus, Et propterea in singulis causis super quibusuis beneficijs ecclesiasticis eandē ambiguitatē quomodolibet cōcernentibus, vsq; ad nostrum beneplacitum supersedere mandauimus: cupientes (quemadmodum nostro incumbit officio) dubijs huiusmodi finem imponere: subditorū obuiare dispendijs, & (ne lites fiant penitus immortales) de opportuno remedio prouidere: Felicis recordationis Vrbani v. Gregorij ix Bonifacij viij. Romanorū Pontificū etiā prędecessorū nostrorū, qui ad submouenda altercationū fomenta, & ambiguitates huiusmodi lucidandas, declarationes similes per suas litteras ediderunt, vestigijs inhærendo, ac prouide considerantes effectum: per reseruationē manusque appositionem eorundē prædecessorum in dictis beneficijs inesse productū per obitū ipsorum nequaquam censeri debere reuocatū. Romani quoque Pontificis manus appositionē prædictā tantæ efficaciæ tantæque virtutis existere, vt etsi litterę Apostolicę super prouisionibus beneficiorū, aut de prouidendo mandatis, in quibus decretū & & reseruatio huiusmodi apponuntur, ex aliqua causa suum debitū non sortiantur effectum: facultatē tamen prouidendi de beneficijs taliter reseruatis quibuscumque alijs fuisse ademptam huius perpetuæ & irrefragabilis cōstitutionis edicto de venerabiliū fratrū nostrorū sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinaliū cōsilio omnia & singula beneficia ecclesiastica secularia & cuiusuis ordinis regularia, etiam si præpositatus, canonicatus, præpositutæ, & præbendæ, dignitates, personatus, administrationes, vel officia fuerint: etiā si ad illa consuenerint, qui illis præficiuntur per electionē assumi, eisq; cura immineat animarum (vt præmittitur) reseruata, & per Romanos Pontifices successores nostros canonice intrātes in posterū reseruanda, ac etiā quouis modo vacātia & in antea vacatura: per huiusmodi reseruationē & decretū remansisse, & remanere semper affecta, nullumque de illis (cū primū vacare cōtigerit) præter eundē Romanum Pōtificem ea vice quouis modo disponere potuisse siue posse, harum serie decernimus & pariter declaramus. Quòd tam in pendentibus etiā per appellationē, quàm in futurū super eisdē beneficijs vt præmittitur reseruatis, cōmittendis causis, per dilectos filios magistros capellanos nostros causarū Palatij Apostolici auditores, atq; alios quoscunq; delegatos & iudices vbilibet inuiolabiliter obseruari: & secundum pręmissa, nec aliter sententiari & diffiniri volumus atque mandamus eis & eorum cuilibet, quauis alia super præmissis interpretandi facultate sublata: Decernentes exnunc irritum & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignotanter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis, declarationis, voluntatis, mandati & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Marcū, anno incarnationis Dominicæ M. ccccLxvij. Calen. Septembris, Pontificatus nostri anno tertio.

Potestas vel gium pa... non dubet.

Lites debent esse breues.

Romani Pontificis manus est magnæ virtutis.

Beneficia per quid dicuntur affecta.

Ne sede vacante aliquid innouetur.

¶ Ioannes vigesimus secundus episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

¶ *Papa volens prouidere diuino cultui & ministris eiusdem, & occurrere dispendijs, quæ ipsis quotidie imminent propter occupationes vacantium ecclesiarum primi anni, quæ competunt ex diuersis titulis aliquibus ecclesiis seu personis: statuit, quòd quando talis occupatio imminebit in beneficijs, quæ consueuerunt in decimæ solutione taxari, collectores ipsorum annalium sint contenti ipsa summa, pro qua consueuit dari decima, si ipsam eligendam duxerint totali residuo penes eum cui collatum est beneficium remanente: vel dimissa eidem summa prædicta, possint dictum residuum sibi assumere, dum tamen alterum intra decem dies dicti eligant collectores: aliàs post decem dies ipsorum optio in beneficiatum transeat ipso iure. In non taxatis autem fructus decimabiles illius anni diuidantur per medium, & vtrique eorum medietas tribuatur: ita quòd si alter dimidia noluerit contentari, ipsa in volentem transeat ipso iure. Et si quicquam aliquis contra dictam ordinationem receperit, pœnas hic contentas incurrat.*

CAP. VNICVM.

SVscepti [a] regiminis nos cura sollicitat, vt quæ in Ecclesijs non absq; dispēdio [b] ministrorum [c], & cultus [d] detrimento diuini seruari videamus, per appositionem cōgrui moderaminis in melius reformemus.

SVscepti.] Hæc decret. potest intitulari sub titulo, de rescriptis. vel sub tit. de elect. vel, ne sede vac. vel sub illo, vt eccl. bene. vel sub illo, de ver. sig. Et diuidit in quinque partes. Primo ponitur concedendæ constitutionis duplex occasio. Secundo factū, de quo agitur, summariarecitatio. Tertio super taxatis cōstituitur. Quarto de nō taxatis annectit. Quinto nō seruantibus diuersa pœna apponitur. Secunda, *Cum itaque* Tertia, *Nos de illo*. Quarta, *In illis*. Quinta, *Et si quicquam*. Et sic hæc facta est ad declarationē illorū iuriū ꝫ. vt eccl. bene. c. vnico. in fi. de se. va. c. 1. per Inno. de ver. sign. tua. de priuileg. si Papa. & de præben. si tibi cōcesso. lib. 6. Gul. de monte Lauduno.

a ¶ *Suscepti.*] simile ꝫ. de præbend. suscepti. lib. 6.

b ¶ *Dispendio.*] de his de rescrip. dispendia. in princ. lib. 6.

c ¶ *Ministrorum.*] generi enim talium intendit hic Papa prouidere, nō autem personis singularibus, & sic erit perpetuū & fauorabile. arg. 12. q. 2. liberti. maxime cum fiat in fauorem diuini cultus, vt patet ꝫ. aliàs enim mere personalia personas nō transgrediuntur, immo cum eis pereunt, & maxime debent vt odiosa restringi. inst. de iure natu. §. sed & quod princip. ꝫ. de rescri. quia per ambitiosam. lib. 6. Notanter etiā dicit, ministrorū, sub nomine officij, nō proprio: quasi dicat hic Papa, prouidere intendimus arti & virtuosę industriæ hominū, non naturæ: sicut econtrario vitium hominis debet haberi odio, non natura. 82. dist. odio & 86. dist. donare. Notabis etiam hic, q Papa nedum diuino cultui, de quo ꝫ. Immo etiam dispendio ministrorum prouidere intendit, etiam principalius & fortius: quod patet 10 hoc, quod 10 scripturæ ordine hic præmittit. arg. iurium. ꝫ. de elect. si quis iusto. & de preb. mandato. lib. 6. Ex quo sequitur, q nedum residentes vere, sicut sunt illi, qui intersunt horis diuinis: immo etiam præsumptiue & iuris fictione, sicut existentes in Papæ vel Cardinalium seruitio, vel studio theologiæ, vel similes gaudeant huiusmodi beneficio decre. de quo dicit infra. Gull. de monte Laudu.

d ¶ *Et cultus.*] multa sunt specialia in fauorem diuini cultus statuta ꝫ. de consti. ex parte. de rescrip. quia per ambitiosam. lib. 6. de cele. Mis. graui. concil. Viennen. vnde cum cultus diuinus sit iuris publici. 1. dist. ius publicum. pacto priuatorum tolli, seu ipsi renuntiari non potest. ff. de pac. l. ius publicum. ꝫ. de foro compe. si diligenti. maxime cum videatur inhærere præceptis primæ tabulæ. 32. q. 7. quid in omnibus. ex quo videtur, q etiam Papa non possit super hoc sine magna causa dispensare: cum sola infirmitas ab hoc excusat, ne vicarius tollat pensum à domino sibi specialiter super quemlibet viuentem de eius patrimonio reseruatum. ꝫ. de cele. Mis. cap. 1. nec etiam super subtractione: nisi illud restituat, vt sic non remittatur peccatum; si cum potest (maxime Deo) non

Hæc extrauagans repetitur inter ac. lo aaij. sub tit. de electo cum glos. dñi Zenzelini: hæc vero ponitur cum glos. Guilelmi de monte Lau.

Vitiū odio prosequimur, non naturam.

Cultui diuino renūciari non potest.

Cum itaque [a] in nonnullis Ecclesiis [b] obseruetur [c], & à longis [d] retroactis temporibus fuerit obseruatum, quòd fructus † primi vel secundi, aut alterius [e] cuiusque sequentis anni beneficiorum vacantium [f] in eisdem, defuncto vel fabricæ, aut ecclesiis vel personis habentibus annalia de con

Den) non restituam: ablatum: cum etiam idem esset de pensione alicui domino priuato subtracta. arg. ꝫ. de vsur. cum tu. 16. q. 1. reuertimini. cum simi. Sed nunquid poterit huic beneficio renunciari? Credo ꝙ sic, inquantum tangit ius cuiuslibet priuati: sed inquantum Ecclesiæ, non. argu. ꝫ. de arbi. cum tempore.

a ¶ Cum itaque.] Secunda pars.

b ¶ Ecclesiis.] de quibus si in priuilegio vel statuto expresse actum est, expressioni stabit. ꝫ. de priuil. accepimus 9. q. 3. conquestus, saluo

Vide extrauagantē Pij V. Pontificis maximi incip. Durum nimis.

hoc quod legitur contra consuetudinem vel statuta inferiorum. ꝫ. de elect. sæpe. & de offic. ord. præsenti. lib. 6. aliàs vius obtinuit, ꝙ monasteria seu loca collegiata nō comprehendantur: multominus ipsæ Ecclesiæ cathedrales. arg. ꝫ. de præb. e si. de conces. præben dilectus. Si quæras quam Ecclesiam dices collegiatam vel conuentualem quantum ad hæc? Credo ꝙ illa dumtaxat, in qua sunt duo vel plures tanquā facientes vnū corpus, consueuerit conuentus, capitulū vel collegiū vocari: & sic nihil facit ibi pluralitas personarū vel paucitas: dum tamē sint duo vel tres: sed ipsa realitas, scilicet ꝙ ibi conuersentur, vt vnum corpus facientes insimul. Item credulitas gentiū & opinio, scilicet ꝙ cōiter à gentibus consueuerat sic appellari & haberi vt tales. hoc dico per iura. ꝫ. de elec. nullus. de excess. prælator. dilecta. de proba. per tuas. qui fi. sint legi. transmissæ. 3. q. 7. §. tria. de præb. de multa. per Inno. Quid ergo erit de Prioratibus monasteriorum Olumas. Casæ Dei Grandimonten. maioris monasterij Præmonstraten. vel similibus, in quorum aliquibus quandoq; consueuerunt esse quattuor monachi, quandoque octo associatores Priores ibidem, nunquid collectores percipient illum annalia cum vacabunt? Credo ꝙ non debeant collectores ab istis tamquam à collegiatis excludi: cum tales potius sint tamquam per modum associationis, quàm collegij seu conuentus. per cap. dilecta. de hoc plene notaui ꝫ. de rescript. & si principalis. & de statu reg. ne in agro. Sed quid de celeraria Ecclesiæ sancti Stephani Tholosæ: in qua de anno in annum mutantur celerarij: vel de archipresbyteratibus diœcesis Bituricen. qui ad mutationem archiepiscopi vel capituli in regimine cathedralis Ecclesiæ renouantur: nunquid à talibus percipient? Credo ꝙ non, cum non dicantur vacare proprie: nec institutio beneficiorum est apud celerarios seu archipresbyteros temporales: sed apud illos potius, quorum isti vices gerunt: sicut dicitur de vicarijs temporalibus in fine extrauagantis, Execrabilis. & dixi ꝫ. de offi. vica. quæ de Ecclesijs. concil. Viennen. facit ꝫ. de consue. cap. 1. lib. 6. in verb. perpetua. Et idem dico pari ratione de grangijs monachorum alborum, vel monialium fontis Ebrandi sanctæ Claræ, vel de Prolhano seu similium, & de alijs possessionibus traditis sub annua pensione fratribus de ordine, vel alijs ad vitam vel aliud tempus modicum, quæ per eorum cessum vel decessum non dicerentur vacare, vt ꝫ. de præben. quamuis in princ. lib. 6. 16. q. 5. possessiones. facit quod legitur. & not. ꝫ. de præscrip. si diligenti.

Ecclesia quando dicitur collegiata.

Archipresbyteri Bituricē. mutantur mutato prælato.

c ¶ Obseruetur.] sub prætextu priuilegij vel statuti. de quibus ꝫ. Gubel. de monte Lauduno.

d ¶ Et à longis.] & hic vbi consuetudo allegatur. Et sic nota sufficere consuetudinem longi temporis. de quo dicetur plenius infra.

e ¶ Primi, vel secundi, aut alterius.] vel tertij, vel quarti, seu deinceps: sicut dicit lex de replicationibus. insti. de excep. quod in infinitum est ire hodie in aliquibus locis, quæ infinita, tamquā dispendiosa nouis beneficiatis, in illis partibus merito est reprobanda. arg. ꝫ. de rescrip. cum in multis. lib. 6. Hic quæro primo, si contingat in primo anno bis vacare beneficium, an ille cui primi anni fructus competunt, habebit eos per duos annos? Dicunt quidam quòd habebit à tempore primæ vacationis vsque ad secundam, & à secunda per totum annum completum. per l. ff. ad senatusconsul. Turp. l. in senatusconsultum. §. quamquam. Secundo quæro, an posito ꝙ de consuetudine mortuus primo anno, fabrica secundo sibi colligeret: si Papa pro se vel pro passagio hoc simpliciter leuandum iusserit, vel iussum per alios ex certa scientia confirmauerit: quo ordine isti leuabunt? Si esset hoc verbum, anteferri, non esset dubium; immo etiam dato ꝙ non sit, adhuc videtur ꝙ Apostolicus debeat præcedere, & in primo anno leuare: licet vltimus sit in concessione, ex quo concurrit cum alijs: iuxta ea quæ leguntur supra de præben. hi qui. lib. 6. maxime si adiecerit Papa in suo priuilegio, illis non obstantibus: de quibus legitur ꝫ. de rescrip. aliàs de priuileg. si Papa. lib. 6. vbi dictum est latis de hoc in fine.

Infinitas reprobatur.

f ¶ Vacantium.] à tempore scilicet introductionis, consuetudinis, priuilegij, vel statuti, & sic alia beneficia quæ ante istam introductionem vacare inceperant, licet illis superuenientibus adhuc erant libera & vacantia: non cadunt sub aliquo illorum; cum constitutio iuris publici vel priuati non extendat se ad præterita vel pendentia, nisi de his expresse caueatur in ipsa. in authen. vt cum. de appellat. cog. in prin. ꝫ. de iud. dispendiosam. in fi. concil. Viennen. Quod credo verum, si sit ibi adiectio aliqua certi temporis, vt quia dicitur, fructus vacantium per tres annos: quia tunc cursus illius termini incipiet statim post editam publicatam. vel editam si sit decretum. in authenti. vt fa. no. constit. in princip. ꝫ. de elect. si eo tempore. lib. 6. arg. ꝫ. de verbo. signi. abbate. de elect. quisquis. vel etiā si verbum futuri temporis sit ibi insertum: puta, vacatura, vel vacabunt, vt ꝫ. de rescrip. aliàs de priuil. si Papa. lib. 6. Secus si dixit simpliciter fructus vacantium, vt hic videtur, quia tunc intelligi debet etiam de ijs, quæ inueniuntur tempore concessionis libere vacare aliàs quàm per adeptionem pacificam secundi: quia tunc etiam fructus primi non habebit, vt ꝫ. de præben. si tibi concesso. lib. 6. & pari ratione idem de permutatis videtur, vt ꝫ. dicetur, & dixi ꝫ. de præben. si plures. concilium Viennen. Et credo ꝙ pacifica adeptio secundi sufficit ad hoc, ꝙ primum quod incompassibile est, ipso iure vacet: ad lucrandos in hoc casu fructus in quocumque beneficio minori episcopatu, siue sit solemnis abbatia, seu quod vis aliud: dum tamen aliàs sub tali forma caderet: per iura ꝫ. de præben. de multa. de elect. commissa. lib. 6. 21. q. 1. si quis. excepto episcopatu propter quem quis non amittit priora beneficia statim adepta possessione, nisi post tempora de consecrandis episcopis: quod est speciale in ipsis, vt ꝫ. de elect. cum in cunctis. §. cum vero. in princip. Sed quæ beneficia dicentur vacantia in hoc casu? Dic vacans proprie dicitur, quod à nemine est occupatum seu possessum, & ideo hæreditas iacens vacare dicitur: nec in eam furtum committi potest, ex quo adita non est. ff. de effrac. & expil. l. 2. ff. de furtis. l. hæreditariæ. Et potest dici vacans de iure & de facto. Item de iure tantum, non autem de facto, vt ꝫ. de test. spo. c. 2. Item de facto tantum, non autem de iure. ꝫ. de conces. præb. cum nostris. Sed in primo casu hoc contingit multipliciter, morte, renuntiatione, depositione, permutatione. Mors enim naturalis omnia soluit, in tantū ꝙ etiā si in instanti miraculose resuscitaretur sicut Lazarus, nō recuperaret beneficiū: immo ipsum collectores leuarent. arg. eorū quæ leguntur & notantur 13. q. 2. licite. nec in beneficialibus aliquid de iure mortui ad successorē transmittitur, seu ius vnius continuatur in alium: nisi solis incepta prius cum mortuo: & hoc fit de quadā æquitate, nō de rigore: cū ius beneficiale adeo personale sit, ꝙ personā non transgrediatur: immo in successore per omnia ius nouū creatur: licet secus sit in successionibus hæreditarijs, in quibus successor secū ius in iure primi succedit continuando ius primi ad secundum sine innouatione iuris: vt hæc probantur ꝫ. de de præb. c. 1. 7. q. 1. Moyses. ꝫ. vt lite pendent. si hi cōtra quos. in fi. ff. de iud. tā ex cōtractibus & idē in iure proprietario reali, seu personali, quā in ecclesiastico. ꝫ. de offic. deleg. quoniā. vt lite pendē. ecclesia. maxime vniuersalis. ꝫ. de testi. significauerunt. in prin. cū ibi notatis. de hoc dicetur in Extrauag. Execrabilis. In alijs autē modis sicut in cessione & similibus licet perdatur ius, dū tamē aliàs legitime fiat, non tamen ipsa possessio, nisi hoc per sententiā iudicis declaretur, vel aliàs euidenter appareat possidentem habuisse pro derelicto facto, vel verbo: cum semel possidens semper possidēs præsumatur. hoc probatur ꝫ. de hæret. cum secundum. de præb. licet episcopus. lib. 6. inst. de rerum diui. §. fin. ꝫ. de priuileg. dudum. In quo ergo casu de præmissis habebit collector vacantem? Dic ꝙ de ijs, quæ cōstat verbo & facto vacare, non est dubium: sed quia de aliquibus est dubium hic. Primo quæro an beneficia permutata legitime vacare dicantur? Et videtur ꝙ non. Primo propter rationem. ꝫ. de præben. si tibi concesso. lib. 6. Secundo, nam permutatio initiū efficax non cæpit ex mutuo consensu seu voluntate permutantium, sed ex traditione rei: nam antequam ego habeam tuā præbendam & tu meā, non est completa permutatio: licet secus sit in emptione & venditione, quæ habent initium efficax ex ipso consensu. ff. de rerū permu. l. 1. §. itē emptio. Si ergo adeptio sola rei permutatæ hūc contractum perficiat: clarum est, ꝙ antea nihil quod sit ibi vacans, reperitur: cum totum sit in pendenti, nec etiam re adepta, cum sit iam possessum, & sic non inuenitur aliquod instans vel momentū quo ista beneficia vacauerint, & sic nō debebuntur collectoribus istis. Contrarium patet. Nam in resignatione reperitur libera iuris proprij refutatio vtriusque: quæ ambæ confuse & vno spiramine ad instar personarū diuinarum fieri non possunt: immo ad diuersitatē suppositorum habet hic sequi diuersitas actuum, ita ꝙ in exercendis istis actibus impossibilis est quin sit dare aliquod instans in quo vacans extat vnum antequam aliud subsequatur: quod de rigore credo verius, sed de æquitate primum per c. prædictum. si tibi concesso. & ꝫ. de rer. perm. licet. lib. 6. Sed quid erit si sine alia vacatione beneficij diuidatur in xij. iuxta decre. ꝫ. de consti. cum accessissent. sicut factum fuit de præpositura Cæsaraugustana: ita

Vacans quid proprie dicitur.

Mortuus si resurgeret beneficiū non recuperaret.

Beneficia permutata an dicantur vacare.

Cōstitutio ad præterita vel pendentia, nō extēditur: nisi in ipsa cauetur.

ꝙ præpositus

ꝙ præpositus, qui tunc totum tenebat, habeat nunc tantum vnam de xij. numquid aliæ partes dicentur vacantes? Videtur ꝙ in altera parte quantumcunque modica saluetur totus titulus, & sic non dicatur vacare: talia enim nomina, quæ sunt iuris potius quàm facti: sicut sunt dignitates, nobilitates, corpora, vel similia, in qualibet parte modica, integra pseuerât: maxime quantum ad ea, quæ in honoribus consistunt. hoc dico ꝑ iura. ſ. de iurepat. c. 1. ff. de serui. viæ. not. 16. q. 7. piæ mentis. facit ff. ad munici. l. sicut municipij. §. vlti. de consue. dist. 4. vbi pars. & dist. 5. non mediocriter. cum similibus.

Iuris nomina in qualibet parte perseuerat integra.

suetudine [a], **priuilegio** [b], **vel statuto applicetur in totũ** [c], **ita quòd illi qui huiusmodi beneficia canonice obtinẽt, & ad quos aliàs de iure fructus ipsi spectare deberent, nihil inde per-**

In contrarium videtur: quia cum separatorum separata sit ratio, & aliud sit de parte separata à toto, & de speciebus subtractis à genere, quàm esset de ipso toto in se integre persistente, & non possit dici quin ex quo partes diuisæ & separatæ fuerint per momentũ antequam alicui conferrentur vacantes existerent, & sic affectæ fuerint per iura specialia alicui de contentus in hac decret. arg. iuris. ſ. allegatorũ. facit ſ. de rescrip. pastoralis. de offic. deleg. præterea. in fi. glo. à contrario sensu. & de reg. iur. in toto lib. 6. Primũ videtur verius. Si enim ante concessionem vacantium Ecclesia aliqua sit vnita alicui dignitati vel præbendæ post cessum vel decessum rectoris: iuxta decr. ſ. de resti. spo. cum venissent. & de re. eccl. non alie. si vna. concil. Viennen. si post talem concessionem moriatur rector vel cedat, non habebit eam collector. ſ. de rescrip. cam te. Sed quid erit de altaribus vel beneficijs alijs, quæ ex deuotione decedentium, & aliorum quotidie post dictam concessionem de nouo construuntur perpetuo & dotantur? Nunquid ipsa ipsi collectores habebunt? Videtur ꝙ non: per iura ſ. de consti. quoniã constitutio. de rescript. litteras. concil. Viennen. Contrarium videtur per cap. de offi. archi. dilecto. vbi illa consuetudo, quæ de se stricti iuris est, ad monasterium quod de nouo creatur se extendit. Credo ꝙ vbi causa priuilegij, statuti, vel consuetudinis huiusmodi de se extensiua sit in futurum, sicut est hic, futura etiam respiciat, maxime in realibus, quæ quasi sunt fauorabilia, vt in secundis concordantijs, secus qñ causa est actus transiens maxime in ijs quæ fauore personarũ fiunt: quæ quasi sunt odiosa, vt in primis. De hac notaui latius ſ. de vi. & hone. cler. quoniam. concil. Viennen. quod crederem verum, nisi fructus seu prouentus dictorum beneficiorum essent ad certos vsus deputati: puta ad vitam sacerdotis & suæ familiæ, vel cæterorum pauperum in hospitalibus, vel monialium seu aliorum religiosorum: qui vix de illis possent sustentari: nec habent vnde aliàs viuerent, nisi per suffragia inde dicata: sicut est de illis redditibus deputatis pro vita pauperum in sede barchæ: quia de talibus nec leuabitur decima, nec cadunt sub vacantibus. arg. ſ. de præben. significatum. & cap. per litteras. & de reli. do. quia contigit. concil. Viennen. immo nec alia quæ non excedũt. vij. lib. Turon. prout interpretatus fuit Grego. x. in concil. Lugdu. tempore quo concessit decimam passagio vltramarino. Guliel. de monte Lauduno.

a ❡ *De consuetudine.*] & sic valet consuetudo, ꝙ fructus vnius Ecclesiæ ad tempus alij applicentur, vt sit membrum vnius & eiusdem corporis: cum ista Ecclesia militans sit vnica, & vnum corpus mysticum faciat, vt ſ. de sum. trinit. firmiter. §. vna. & de excess. prælat. frequens. concil. Viennen. alij seruiat. facit ſ. de elect. cum non deceat. lib. 6.

Fructus vnius Ecclesiæ possunt alteri applicari de cõsuetudine.

b ❡ *Priuilegio.*] Istud concedit quotidie Papa. vt ſ. de rescrip. aliàs de priuile. si Papa. in verbo, concedamus. de præb. in verbo, à nobis. & de verb. sign. tua. super verbo, duxerimus indulgendum. ergo à contrario sensu nullus alter inferior hoc poterit: nisi forsan de vno vel de duobus certis beneficijs, & ex causa ante collationem cum capitulo suo. & sic intelligitur quod legitur & notatur ſ. vt eccle. benefic. vt nostrum. in fine. Sed contra videtur per cap. fi. ſ. de ijs quæ fi. à maio. par. c. & videmus quòd quotidie faciunt episcopi cum capitulis suis assignando vacantia ipsi fabricę, mortuo, vel similibus pijs operibus. Hic crederem distinguendum: quia aut hoc priuilegium fit maxime per modum statuti pro aliquo pio vsu & necessario vt in casibus prædictis: non tamen vtilitati mensæ episcopi vel capituli applicando. & tunc videtur quòd ipsi possunt hoc facere: secundum ꝙ decimam vel aliam partem beneficiorum suorum ibi possessorum posset episcopus nedum cum maiori parte capituli, immo cum minori, cum sit in hac parte sanior, etiam inuitis alijs deputare, vt in c. ex parte. de ijs quæ fi. à maio. par. c. aliàs pro vtilitate mensæ suæ vel sua non possent sine expressa licentia Papæ, vt in iuribus ſ. allegatis. hoc excepto tamẽ quod dictum est ſ. vt eccle. benefi. vt nostrũ. hoc dico arg. ſ. de reb. eccl. non alie. si vna. concil. Viennen. Legatus tñ videtur indistincte hoc posse facere: cũ nõ inueniatur hoc expresse reseruatum Papæ. arg. 2. q. 5. quæ de causa. de hoc not. in prima parte Spec. tit. de legato. §. nunc ostendendum. versi. legatus igitur. Sed quid erit de alijs inferioribus ordinarijs. nunquid hoc facere poterunt saltem in beneficijs ad eos pleno iure spectantibus: sicut sunt dignitates, officia, prioratus, & aliæ administrationes ad ipsos immediate spectãtes? Videtur ꝙ sic cũ distinctione facta de episcopo & capitulo ſ. Sed nunquid vigore priuilegij vel statuti episcopi & capituli poterũt ista leuari à beneficijs spectantibus ad inferiores prælatos ipsius dioecesis? Planum est, ꝙ si sint exempti, non. ſ. de offi. ordi. graue. & de priui. ex parte. vnde solus Papa & legatus à latere posset eos adstringere ad hoc, vt ſ. de of. leg. c. 1. & verb. signi. veniens. in princ.

Beneficiorum vacantium fructus an possint mensæ vel alijs vsus applicari.

Et idem videtur de non exemptis beneficijs, quæ ad eos pleno iure spectant. 16. q. 1. in summa. & c. de monachis. & q. 2. visis. In alijs autem in quibus episcopi habent institutionem, seu confirmationem, videtur ꝙ possint sicut de proprijs habent statuere: cum plus habeat in talibus episcopus quàm patronus. ſ. de offi. leg. dilectus. & de priuileg. cum & plantare. §. in Ecclesijs. ergo, & cætera.

c ❡ *In totum.*] Not. ꝙ dicit hic, in totum, & hoc quod sequitur nihil inde percipiunt. & j. §. sequitur. in princ. integre. & eo. §. circa finem, versi. forsan. cum integritate percipere, &c. ex quibus concluditur, ꝙ Papa non intellexit hic prouidere, nec prospicere nisi in casu in quo beneficiati ex toto amittebant fructus & obuentiones annorum primi, secundi vel vlterius, ergo à contrario sensu si aliquid remanebat beneficiatis, quod nõ consueuerint collectores leuare, in isto casu non prouidet decret. Pone ergo ꝙ Prior sancti Eusebij Altissiodorensis, qui consueuit ab antiquo accipere grossos fructus præbendarum primi anni in Ecclesia Altissiodorensi ex integro, reseruatis quotidianis distributionibus nouis canonicis, numquid dictis canonicis inibi residentibus, vel in seruitio Papæ seu Cardinalium existentibus, habebit iste Prior iuxta hanc decretal. summam, pro qua dictæ grossæ præbendæ soluunt decimam vel residuum quod maluerit eligere: vel potius poterit prout hactenus consueuit totam grossam præbendam accipere relictis quotidianis distributionibus illis qui volunt inibi residere? Videtur quòd totam grossam, prout consueuit, habebit: per ea quæ dixi: Nam satis debent sufficere quotidianæ distributiones illis qui resident: alij autem sibi imputent: quia tales absentias forsan voluntarie sibi quærunt. voluntarium enim & exquisitum seu procuratum impedimentum neminem excusare debet. arg. de accus. veniens. de appel. cum parati. de dila. exposuit. cum ibi not. In contrarium videtur: nam Papa in vtroque casu huiusmodi decret. intelligit prouidere ipsis beneficiatis, qui commode nequeunt ad impendendum seruitium debitum residere, vt j. sequitur. Sed isti nequeunt cum solis distributionibus quotidianis, dato ꝙ resideãt, impendere seruitium: cum illud dicatur commode fieri in talibus, quod fit consideratis nobilitate, scientia, & dignitate, de quo plene not. ſ. de rescrip. cum adeo. Item intelligit prouidere circa illos: & de illis fructibus dumtaxat, qui erant in Ecclesia decimabiles, & de quibus decima solui consueuit: siue decima esset taxata, siue non: qđ plene innuit §. j. eod. in illis vero. in princi. ibi dum dicit, quòd fructus & obuentiones beneficij tunc vacantis, quos in decima soluere consueuit, &c. vnde cum distributiones quotidianæ non sint decimabiles: ergo de illis non curauit hic Papa: sed de grossa præbenda dumtaxat. quæ erat decimabilis. vnde cum ista sic ab antiquo taxata, tenetur prior eligere alterum quod maluerit iuxta primum dictum: maxime inter illos qui causa necessitatis vel euidentis & probabilis vtilitatis sunt absentes: iuxta ea quæ leguntur & not. 7. q. 1. §. ambitionis. ſ. de cle. non residen. cum dilectus. durum etenim esset si rector Ecclesiæ posset exigere totam integram decimam à rustico: qui non fraude, vel dolo, vel negligentia, vel maiori sua vtilitate permisit suam segetẽ destrui: nec passus fuit eam ad perfectionẽ venire: sic in proposito de istis quotidianis distributionibus, quæ sine fraude sua & culpa istis deficiũt: durũ esset si grossa sua ipsis auferretur, qđ alijs tribueret: & sic quasi bis punirentur ijdem cõtra omnia iura, & hoc verius. Sed quid dices de illo residuo, quod superest canonicis quolibet anno in cathedralibus & collegiatis Ecclesijs de illis fructibus, quos habent ad partem solutis grossis præbendis & distributionibus quotidianis: vel propter nimiam absentiam canonicorũ, quæ interuenit in illo anno, vel aliàs, numquid illud cõputabitur inter grossas præbendas: sic ꝙ existentes in seruitio Papæ, vel studentes in Theologia, vel aliàs priuilegiati habebunt de his partem: vel potius inter distributiones computabitur, sic ꝙ soli præsentes hoc totum sibi retineant? Crederem ꝙ vbi sunt distincti fructus & redditus, de quibus soluuntur grossæ, à redditibus de quibus quotidianæ soluuntur: tunc absentes tales haberent partem de solo residuo grossorum: sed vbi totum est insimul, & nihil diuisum: tunc de toto residuo debent habere absentes, ex quo à solis distributionibus quotidianis, & non ab alio sunt exclusi. fauorabile est enim priuilegium eorum saltem in illis casibus, de quibus ſ. de cleri. non residen. cum dilectus. de magistris. c. fi. & per consequẽs exclusio odiosa: cum contrariorũ eadem sit disciplina, vt 35. dist. hospitiolum. Distributiones enim proprie dicuntur, quæ actu distribuuntur.

Impedimentum exquisitum non excusat.

Decima integra exigi non potest à rustico cuius seges est destructa.

Distributiones sunt quæ actu distribuuntur.

cipiunt, vnde illud incõueniens sequitur, quod commode [a] nequeunt ad impendendum seruitium debitum residere in Ecclesijs, in quibus beneficiati existunt. ¶ Nos de illo [b] super his remedio prouidere volentes, per quod hi & illi in fructuum perceptione prædictorum participent [c], & Ecclesiæ debitis [d] seruitijs non fraudentur; præsenti [e] decreto statuimus de fratrum nostrorum consilio, quòd illi qui fructus prædictos sibi hactenus integre [f] vendicabunt [g] ex priuilegio, de consuetudine vel statuto, nihil ex inde vltra summam pro qua vnumquodque beneficiorum ipsorum consueuit [h] in decimæ solutione taxari, prætextu cuiuscunque priuilegij, consuetudinis vel statuti quouis modo percipiãt: sed ipsius summæ perceptione

stribuuntur, & non aliæ. arg. ī. de præbē. licet. vnde de toto residuo in hoc casu habebunt partem suam dicti canonici: & per consequens isti collectores iuxta ordinationem illius decretalis. Si quæras quæ sit ratio, quòd in hoc casu nihil recipiatur de quotidianis distributionibus, & tamen de grossa præbenda percipitur? Dic quòd hoc est; nam vt frequentius quotidianæ distributiones accipiũtur de bonis indistinctis taliũ locorum collegiatorũ: vnde ipsa collegiata loca sunt exempta à talibus collectionibus, vt dictũ est ī. sic & quæuis bona ipsis adhærentia. argum. ī. de parochi. c. penult. de regu. iur. accessorium lib. 6. Secus autem de separatis. arg. eorum quæ leguntur & not. de proba. ex litteris. per Innocē. ff. de separa. per totum. Vel si forsan de bonis distinctis soluantur, dic quòd non cadunt sub gratia: quia non sunt proprie Ecclesiastica beneficia, sed potius quædam salaria, quæ dantur seruitoribus pro labore diurno, sicut stipendia militibus, vel diurni denarij. Per primã autem rationem credo quòd de Ecclesijs, in quibus nulla est distinctio; sed omnia sunt communia, quæ per quotidianas distributiones soluuntur, nihil isti recipiant leuatores: sicut fit inter istos regulares quasi communiter, & inter seculares etiam quandoque: iuxta ea quæ notatius ī. de præben. ratio. & c. exposuisti. secus autem de officijs, de præbendis, seu dignitatibus: etiam inter corpora istarũ Ecclesiarum collegiatarum existentibus, ex quo habent bona distincta ab ipso capite: iuxta ea quæ leguntur ī. de præben. mandatum. §. ad beneficia. lib. 6. Quotidianum tamen victum, quem camerarius in monasterio recipit, non percipient isti collectores: licet fructus cameraria recipiantur: licet contrarium fieri viderim, & male. Sed quæ est ratio, quòd ista membra intra corpus existentia non gaudeant priuilegio capitis, sicut gaudent in illo casu ī. de præbend. quamuis. §. quamquam. lib. 6. Dic quòd fauor, qui est hic, & odium ibi, soluunt contrarium. ī. de regulis iuris. lib. 6. odia. de hoc notaui in dicto cap. quamuis.

Distributiones quotidianæ de communibus bonis capiuntur.

a ¶ *Commode.*] Nihilominus tamen tenebitur impendere seruitium, aliàs peccat, ad instar viri cui vxor non potest reddere debitum: qui nihilominus eam alimentare tenetur: sed imputet sibi qui talem accepit, vt legitur 32. q. 7. quod proposuisti. & not. 91. dist. clericus.

b ¶ *Nos de illo.*] Tertia pars.

c ¶ *Participent.*] ista enim est bona prouisio, quæ æqualitatem eligit: lucrum & damnum pensat, & diuidit æqua lance: & ideo statera in manibus eius est posita, vt sic cum ea gratias, quas facit aliquibus ponderet, vt non per eas alij enormiter aggrauentur: iuxta ea quæ leguntur ī. de re iud. cum causam. in princ. de decimis, suggestum. quia durum est, quòd aliqui de fletu rideant aliorum, ī. de priui. petisti. & quod vnus tantum habeat onus, alius totum lucrum. ī. de præb. exstirpandæ. Guliel. de monte Lauduno.

Fletus vnius non debet esse risus alterius.

d ¶ *Debitis seruitijs.*] est ergo seruitium vel obsequium diuinum pensũ Deo debita, vt ī. de celeb. Missa. c. 1. & c. graui. concil. Vienneñ. à qua non videtur quis posse absolui nisi ipsam restituat, si citra infirmitatem eam subtraxerit, cum non remittatur peccatum, &c. vt ī. de vsur. cum tu. & 91. dist. c. 1. & 2. de hoc plene dixi in dicto c. graui. ī. eo. in princip.

e ¶ *Præsenti.*] versiculus.

f ¶ *Integre.*] subaudi, vel in tam pauca quantitate, quòd in ea commode residere non posset, vt ī. dixi, vt sic nullum & inutile hic æquiparentur. ī. de transla. inter corporalia. de frigi. fraternitatis.

g ¶ *Vendicabunt.*] conditione ex statuto, consuetudine vel priuilegio: cum alia actio non sit hic prodita. licet non sit multum de nomine actionis curandum: dum tamen sit recta intentio, & verbis apertis & congruis proponatur, vt ī. de iud. dilecti. & c. examinata. vel aliàs directa rei vendicatio intentetur, cum dominium istis de iure speciali competere in his fructibus videatur, sicut de decima de iure communi ecclesijs parochialibus, vt ī. de deci. parochianos. Quis habeat verum dominium in rebus Ecclesiæ, dic vt not. Host. de pecul. cle. c. fi.

Actionis nomen nõ est curandum.

h ¶ *Consueuit.*] per xl. annos, scilicet non interuenerit nisi vnus actus, vt ī. de causa pos. cum Ecclesia. 16. q. 3. quas actiones. Videtur tamen quòd decem anni sufficerent, ex quo non est contra ius commune: dum tamen vnus actus interuenisset. per ea quæ not. ff. de legibus, cum de consuetudine. & C. quæ sit longa consuetudo, super rubrica. & l. 1. maxime cum tendat ad tollendum ius alterius certantis tantum de lucro captando: nam istis, qui de nouo talia assequuntur beneficia, non multum detrahitur si fructus primi anni sibi retineat, qui est dominus omnium Ecclesiarum, vt ī. de præbend. licet 2. lib. 6. hoc dico argu. leg. ff. de perpe. & temp. præscrip. l. si quis. & ideo iura canonica de præscriptione consuetudinis loquentia, nõ dicunt quòd canonice sit præscripta, sed potius quòd legitime, vt patet ī. de consue. cum tanto. in fi. & de præb. cum de beneficio. lib. 6. quod videretur maxime hodie iuxta formas, quæ à curia exeunt super gratijs, in quibus non dicitur, iuxta taxationẽ antiquæ decimæ, sed decimæ tantum: & sic cuiuslibet cõsuetæ: habet enim consuetudo diuersa nomina: quandoque dicitur præscripta. vt ī. de offi. ord. duo. quandoque antiqua. C. de iure fisci. l. 1. quandoque longa, vt C. quæ sit longa consuetudo. quandoque vetusta, vt ff. de aqua plu. arc. l. 1. §. denique. & l. 2. in prio. quandoque diuturna. ff. de legi. diuturna. quandoque inueterata. ff. de leg. de quibus. quandoque vetus. ff. de pub. & vecti. l. imperatores. quandoque perpetua. ff. de legi. nam tempore. iuxta hoc quæro, quæ proprie dicatur antiqua? textus dicit sic: Ex antiqua consuetudine, à tempore cuius non extat memoria in contrarium: & sic videtur quòd tantum tempus requiratur in hoc casu, & talis consuetudo habetur iure constituti, vt probatur ī. de verb. signi. super quibusdam. de præscrip. episcopũ. lib. 6. in fi. cum ibi notatis. Quæ ergo consuetudo hic sufficiet ad hoc quòd diuisio in isto §. posita habeat locum: quia de hoc vidi pluries dubitari: vnde vt melius hoc videas, pone quòd quidam impetrauit primam dignitatem in ecclesia Gerundeñ. non excedentem summam centum librarum Turoñ. secundum taxationem decimæ: dominus autẽ Ioannes filius regis impetrauit secundo inibi sine summa: postquam vacauit quidam archidiaconatus, qui hodie valet vltra centum libras Turoñ. tã propter res, quæ sunt ibi caræ, quàm propter monetam illius terræ: quæ licet olim minus valere consueuerit quàm Turonenses parui: modo tñ adæquatur eis: non tamen inuenitur ibi aliqua antiqua vel consueta taxatio, nisi quòd à tempore Greg. x. qui decimam concedens passagio vltramarino, iussit quòd in primo anno haberetur iuramentũ à rectoribus super valore, & quòd extunc ille valor sic iuratus acciperetur, & non plus nisi vellent: non tñ propter hoc essent liberati à populo. nec propter hoc à pœnis in processibus super hoc factis contentis: quæ quidẽ taxatio in illis partibus quasi cõiter obseruatur, & hoc in collectione decimæ: quia ibi non inuenitur contradictio: non autem in taxatione expressa in litteris impetrantium, vel per collectores annalium, vbi contradictores existunt. Credo quòd ex quo Greg. non absoluit eos à residuo, licet taxationem iuratã præceperit recipi; quicquid tunc ceperis super hoc securũ est, totum fuit permissum & conditionale: quia quod permittitur volendo, præcipitur in hoc casu. Sed pone quòd Prior de Spinassa prope Tholosam, non soluit decimam nisi à xxx. annis citra, sed ab illo tempore soluit continuo certam summam pro maiori valore in duplo, quàm valeant redditus Prioratus: nunc dicit collector, quòd illam summam elegit iuxta istum §. Prior autem dicit non esse taxationem consuetam, ex quo per xl. annos non durauit: & sic non istum, sed §. sequentem habere locum: maxime quia si illam summam leuaret, nihil remanebit sibi vel alijs seruitoribus Prioratus. hoc est quod ī. quærebatur, an scilicet minor xl annorum consuetudo, aliàs super certa & indubitata quantitate continuata, liget souitas partes ad sui obseruantiam. pro & contra. ī. allegaui satis: sed responsionem, quia de facto est, disputationi relinquo. Sed nunquid saltem poterit dictus Prior per beneficium restitutionis iure minorum, ex quo non est consuetudo completa, & à fine completionis cum ex tunc incipit grauari, videantur computari quatuor anni, qui dantur in talibus, vt ī. de in integ. resti. Ecclesia. lib. 6. vel saltem ex maioribus, petere, vt error qui fuit in calculo separetur per legem. ff. quæ sen. sine appel. l. 1. §. 1. & idem quæro de beneficijs, quæ à tempore taxationis al. annorum sunt, & postea vsque nunc bene valebant summam taxatã & plus; nunc autẽ eorũ possessiones per alluuionẽ, vel aliàs perierunt, vel valor fructuũ diminutus est propter vilitatem rerũ, ita quòd multo plus excedit summa quàm valeant omnes fructus: iuxta ea, quæ legũtur & not. ī. de loca. pp sterilitatẽ. in quibus nõ præcipitem sniam: quia de facto pendent. Sed nunquid iste collector poterit dicere, volo quòd summã pro qua consueuit soluere decimam, quã ego eligo, statim mihi soluat: alter dicit quòd non faciet nisi prout euenient fructus, & prout possit gaudere de ipsis? Credo quòd bene dicat, nam sufficit quòd intra annum sibi soluerit, ex quo totus annus cedit. ī. de offi. ord. præsenti. lib. 6. Sed quid erit si illo anno pereunt tempestate vel incursu hostiũ fructus

Consuetudo diuersa nomina habet.

Error calculi separatur.

fructus, vel contingit transitus Papæ vel legatorũ, qui maiorẽ partem consumpserunt de ipsis: numquid totum damnum & periculum erit beneficiati, vel potius contribuet collector cum ipso? Hic videretur dicendũ, ꝙ si omnes fructus illius anni absorberẽtur in summa cõsueta solui ꝓ decima, nõ haberet locũ iste §. sed sequẽs, maxime vbi nihil remaneret beneficiato, quod innuit verbũ sequens, totali residuo, &c. vel saltem ꝙ ipse beneficiatus diceret collectori, ego nihil volo, accipias tu omnia, & supportes onera, mihi & alijs necessaria ministrãdo. argu. cap. de offi. ord. præsenti. lib. 6. præsertim cum mihi sit licitum, quatenus me tangit, renuntiare huic, quod fauore mei noscitur introductũ. C. de legi. quod fauore.

dumtaxat sint omnino contenti, totali residuo [a] prædicta obtinentibus beneficia remansuro [b], nisi forsan illi qui fructus eosdem soliti [c] fuerint (vt præfertur) cum integritate [d] percipere, pro se mallent [e] ipsum habere residuum, & obtinentibus ipsa beneficia summã [f] dimittere memoratã: quo casu percipiendi quod maluerint, illis relinquimus optionẽ [g]: sic quod intra decem dies postquam sciuerint beneficia ipsa vacare, in quibus annalia ipsa debentur ex priuilegio, consuetudine, vel statuto, aut ipsorum annalium collectores [h], quam partem habere voluerint, an scilicet decimæ taxationem, vel illa dimissa residuũ (nulla subhastatione præmissa) eligere teneantur. Quam electionẽ si intra dictos decem dies non fecerint, vt est dictum, extunc [i] ad eum cuius est beneficium, huiusmodi optio vel electio transeat ipso iure [k]. Et hoc in ecclesijs & partibus illis, in quibus beneficia maiora & alia quantum ad solutionem decimæ sunt taxata, volumus obseruari. In illis [l] vero partibus & ecclesijs, in quibus decimarum taxatio nõ est facta [m], seruetur quod fructus & obuentiones beneficij tunc

a ❡ Residuo.] ergo hic præsupponit esse residuum: quod si non est, videtur locum istum §. non habere, nec etiam sequentem, cum ista sint taxata. remanet ergo iste casus, in quo non prouidet hæc constitutio: sed quid de ipso fiet, dixi supra.

b ❡ Remansuro.] pro suis & suorum & alijs oneribus ordinarijs & extraordinarijs ipsius beneficij supportandis. simile ꝯ. de præb. de monachis. cum similibus. Guliel. de monte Lauduno.

c ❡ Soliti.] supple, vel de nouo concessi ex gratia vel statuto, vt supra patet.

d ❡ Cum integritate.] & idẽ si non integre, sed quasi: sic ꝙ de residuo nõ possent residẽtes cõmode sustẽtari, vt dixi ꝯ. eo. c. 1. §. in fi.

e ❡ Mallent.] Nota tales gratias, quæ fauore ecclesiarũ vel aliquibus pijs vsibus applicantur, etiam de bonis ecclesiasticis, &c. in aliorũ odium conceduntur, ad instar eorum quæ conceduntur motu proprio large interpretari. arg. ꝯ. de præb. si pluribus. lib. 6. facit ꝯ. de verb. sig. tua. Item nota ꝙ vbi in diuersis personis ius priuatũ concurrit cũ cõi: & extraordinariũ cũ ordinario: priuatũ & extraordinariũ cõmuni ordinario præferuntur: & hoc facit prærogatiua illorũ, per quos hæc specialia sunt concessa. arg. ꝯ. de præb. ij qui. lib. 6. item fauor illius pro quo concessa est res, vt dictum est: secus si in eadẽ persona concurrerent: quia tunc primo vti debet ordinario, quàm extraordinario. & sic nõ obstat ff. de mino. in causæ.

Ius priuatũ quandoq; præfertur cõmuni.

f ❡ Summam.] & de hac habebunt ipsi beneficiati onera ecclesiæ supportare, si id non sufficiat, ponant de proprio, vel propria manu sibi quærant. arg. supra de celeb. Miss. cap. 1. 91. dist. cap. 1.

g ❡ Optionem.] simile ꝯ. de consue. c. fi. de præb. si pluribus. lib. 6.

h ❡ Collectores.] hic potest quæri an aliquam compulsionem habeant huiusmodi collectores, videtur ꝙ sic: aliàs parum esset eorũ officium. arg. ꝯ. de offi. ordi. ex [illegible] teris. Dic ꝙ hic non potest dari certa responsio, cum hoc dependeat ex potestate eis in suis priuilegijs vel statutis concessa, vel per consuetudinem, quæ etiam sancti est introducta: de quibus nisi per inspectionem eorũ non possumus iudicare. ꝯ. de priuil. accepimus. de constit. licet. lib. 6. Sed pone ꝙ ipsis collectoribus in priuilegijs vel statutis data est per illos, qui poterant plena compulsio, cum clausula, contradictores, &c. numquid poterunt hoc alij cum eadem coërtione cõmittere? Non videtur, cum certum ministerium sit eis cõmissum, per c. ꝯ. de offi. deleg. quoniã abbas. Sed numquid ipsi poterunt sine alio speciali mãdato, posito etiam ꝙ sint dati à Papa beneficia, quæ vacant de iure, non tamen de facto vocatis partibus declarare vacantia, & vt talia occupare? Hoc vidi de facto in præpositura ecclesiæ Cæsaraugustaã. Et videtur ꝙ sic, cum executores gratiarũ & legatus sedis Apostolicæ (præmissa tamen causæ cognitione) hoc possint, & etiam simplex ordinarius, iuxta ea quæ leguntur & not. ꝯ. de præb. licet episcopus. ꝯ. de offi. leg. officium. lib. 6. Contrarium credo, nisi amplius contineret eorũ littera, quàm officium ipsorũ requirat, cum ad colligendum vacantia simpliciter dati sint. & ad compescendum rebelles super hoc, & res possessa per aliquos non dicatur plene vacare, dumtamen eorum possessio sit aliquo iuris adminiculo fulcita: quia forsan secus si possessio esset nuda, vt dixi ꝯ. in verbo, vacantia. & probatur ꝯ. de rest. spol. ex parte. in fi. gl. & de conces. præb. cum nostris. & c. litteras. officium enim ad certum vsum datum, non debet ad alium penitus diuersum extendi, vt ꝯ. de appel. nouit. In contrarium autem allegata in suis casibus specialibus locum habent. Quid ergo dices de istis collectoribus, qui volentes fauere Imperatori fingenti vacare beneficium, quod

Decimarũ beneficialium collectores, an habeant aliquam cõpulsionẽ.

non vacat, ad eius instantiam cum potentia regis, cui data sunt annalia, & etiam ipsi regales repellunt per violentiam possessorem de beneficio, & frequenter iniuste: ad hoc vt ipse impetrans possit postea possessionem citius adipisci, ex quo multa mala sequuntur? Credo in hoc casu, ꝙ impetrans incideret in pœnam illius c. ꝯ. de præb. eum qui. lib. 6. & ꝙ etiam collectores hic in suo officio publice delinquentes, etiam cõcussionis incurrunt. ff. de concus. l. 2. & 1. 32. q. 7. sancimus. vbi de hoc. Sed qualiter cognoscit collector, si possessio talium sit iuris adminiculo fulcita, vel nuda penitus: numquid ipse cognoscet de hoc, cũ nulla cognitio, sed simplex compulsio & executio sit sibi in hac parte cõmissa? Credo ꝙ in hoc casu habebit pro omnia seruare doctrinã illius c. ꝯ. de rescript. cum cõting. 1. vt scilicet si sibi sit liquidũ vtriusque partis documentis quis ius habeat, & hoc sit notorium & certum: sm hoc accipiet, vel non accipiet vacantẽ: aliàs si dubium est, faciet hoc per eorũ iudices declarari. ad quam partem declinabit semper in dubio, ne falcem suam ponat in messem alienam. arg. ꝯ. de offi. deleg. si quando & c. pastoralis. & de elect. venerabilem. in princ. Sed numquid isti collectores poterunt suo tempore scindere nemora cædua, vel alia, vel pulchras arbores, seu exhaurire vel euacuare stagna de grossis piscibus per multos annos nutritis? Videtur ꝙ sic, quia quicquid fructuũ nomine vtiliter suo tempore euenit, totũ suum est oneribus supportatis. ꝯ. de offi. ord. præsenti. lib. 6. In contrariũ videtur, quia talia sine quibus deterioratur proprietas, non cadunt sub fructuũ nomine, vt ff. de vsufru. arboribus. & l. item. & de cẽsib. forma. Videtur dicendum, ꝙ magna nemora, arbores non cæduas, non vastabunt, nec ibi cædua vel stagna, nisi quatenus augmentum seu emolumentum eorum tempore istis competenti poterunt adæquare ad instar mariti fructus dotis lucrantis. arg. ff. sol. mat. l. diuortio §. non solum.

Falcem in messem alienã ponere nõ debemus.

i ❡ Extunc.] hoc verbum, tunc, vltimam horam temporis denotat. & sic istos decem dies computabo de hora in horam, à tempore scientiæ incipiendo: ad instar decendij ad appellandum, hoc probatur ff. de cond. & demon. l. 4. in fi. 2. q. 6. biduum. ꝯ. de appel. cõcertarioni. lib. 6. Sed quis probabit scientiam, vel qualiter constabit de ea: cum semper collector dicat se hoc ignorasse, & quilibet præsumatur ignorans de iure, maxime in hoc casu, in quo non imminet periculum animæ, si non vigilet, licet immineat periculum bursæ 82. dist. proposuisti? Credo ꝙ semper poterit allegare ignorantiam donec vacatio publice nota sit in loco vbi est beneficiũ. Sed extunc non, vt ꝯ. de conces. præb. cum ei quem. concil. Vien. in fi. quare credo expediens ipsi beneficiato, ꝙ cũ testibus vel instrumẽto intimet collectoribus ipsam vacationẽ, ne extũc possint ignorantiã allegare. arg. ꝯ. de elect. causam electionis. cõcil. Vien.

Decendiũ ad appellãdum currit de hora in horam.

k ❡ Ipso iure.] & sic non est hic opus facto hominis, nisi in declaratione tantum. vt supra de hæret. cum secundum leges. lib. 6. Gulielmus de monte Lauduno.

l ❡ In illis.] Quarta pars. Iste est casus in illis partibus, in quibus nõ est consueta pro certa summa solui decima: sed de anno in annum taxantur fructus prout eueniunt, si sint ibi aliqui fructus, de quibus non consueuit solui decima, vt puta de horto contiguo ecclesiæ, vel de vinea, vel de agricultura quam proprijs manibus rector excolit, vel similibus. Hoc non diuiditur, sed de residuo toto decimabili fient duæ partes, quarum vna collectoribus, alia applicabitur beneficiato: sic ꝙ pars illius, qui ipsa non contentabitur ad contentantem transibit. Guliel. de monte Lauduno.

Fructus nõ omnes sũt decimabiles.

m ❡ Non est facta.] idest consueta fieri. Vel dic facta per illum, qui eam facere poterat causa cognita, & vocatis qui fuerant euocandi: aliàs res inter alios acta alijs non noceret. ꝯ. de re iudi. cum super. & c. quamuis. quod qualiter posset fieri, maxime nisi deberetur ex priuilegio Papæ, non video, nisi ipse Papa ex certa scientia hoc fecisset, cum officium executorum seu collectorum decimæ non extendat se ad hoc, vt ꝯ. dictum est. Sed numquid episcopus & capitulum statuere poterũt & taxare in singulis ecclesijs certã summam, pro qua quælibet ecclesia teneatur soluere decimam, & nõ pro pluribus? Non credo, cum hoc esset legem superiori imponere, & eius restringere potestatem & libertatem, quod non possunt. 28. dist. §. 1. ꝯ. de verbo. sign. constitutionẽ. in fi. lib. 6. ex quo

sequitur

vacantis, quos [a] in decima [b] soluere consueuit [c], per medium diuidantur [d]: quorum medietatem habeat [e] is, cui annaliū per alterum de prædictis [f] modis perceptio est concessa: Reliquam vero medietatem percipiat ille, cui beneficiū est cōcessum pro sustentatione sua, & alijs ecclesiæ oneribus supportandis [g]. Quòd si alter de prædictis prædicta medietate voluerit [h] esse contentus, altero contentari nolente, pars volentis ipso [i] iure transeat ad nolentem, & volens fructus & obuentiones illius beneficij percipiet vniuersos, eidem beneficio cōgrue faciens deseruiri, ac eius supportās onera cōsueta. Et [k] si quicquā aliquis prædictorū [l] vltra [m] præmissa perceperit [n], illudq; his ad quos [o] pertinebit intra mensem non restituerit cum effectu [p], eo ipso [q] si [r] episcopus vel superior prælatus fuerit, à pōtificalibus [s] & ingressu ecclesiæ nouerit se suspensum: Si autem capitulum, vniuersitas vel collegium, ecclesiastico interdicto [t] se nouerit (donec prędicta cum integritate [u] restituerit) subiacere. Si vero aliqua singularis persona ecclesiastica vel mundana [x] id fecerit, excōmunicationis incur-

sequitur quòd per solam ordinationem Papæ expressam, vel saltē tacitam, quæ fingitur in consuetudine aliàs præscripta legitime, talis taxatio poterit fieri, ad minus in his, quæ forum Papæ concernunt super hoc.

a ¶ *Quos.*] scilicet fructus & obuentionem.

b ¶ *In decima.*] idest, q hactenus fuerunt decimales ecclesijs baptismalibus.

Decima de quibusdā fructibus nō debet.

e ¶ *Consueuit.*] scilicet beneficiū vacans, hoc vult dicere, q soli illi fructus veniant in diuisione: pro quibus dictū beneficiū consueuit soluere decimā, & nō alij. Sed qui sunt illi fructus pro quibus ecclesia seu beneficiū ecclesiasticū nō soluit decimā? Dic q aliqui reperiuntur in iure liberi à decima, aliqui possunt esse de cōsuetudine. expressi in iure sunt illi scilicet, qui insurgunt in dote ecclesiæ. j. de deci. nouā. Itē si sit locus religiosus, dē suis noualibus, quæ proprijs manibus vel sumptibus excolit, & de nutrimentis animaliū, & hortis, vt ī. de deci. ex parte tua. in fi. & sic pōt intelligi ista libertas de decima debita ecclesijs parochialibus, vel pōt intelligi etiā de decima, quæ datur à bñficiatis sūmo Pontifici, vel illi cui ille iusserit, de qua ī. de deci. c. 1. à qua possunt esse liberi aliqui fructus de iure, & etiā de consuetudine: de iure crederem liberos fructus, qui pro quotidianis distributionibus assignantur & lucrātur: nam tales distributiones à laborantibus in vinea Domini quotidie, sic lucro fiunt & sub eorū proprio appropriantur, q de ipsis testari poterunt, sicut rusticus de denario diurno, iuxta ea quæ leguntur & notantur maxime per Host. ī. de pecu. clerico. c. fi. de testa. requisisti. circa fin. de magistris. c. fin. Itē de agricultura, de lucro seruorū, de hoc quod nent seu filant moniales, vel scribunt monachi, licet totū sit monasterij. Item de quotidianis oblationibus seu legatis, quæ religiosis maxime Mendicantibus offeruntur. arg. ī. de sta. reg. c. 1. de exces. prælat. nimis seu alijs hospitalibus vel domibus religiosis. arg. ī. de præb. per litteras. & de relig. domi. quia contingit. concil. Vien. de pecunia relicta à testatore pro certis anniuersarijs, capellanijs, vel alijs officijs ecclesiæ perpetuo emendis. arg. ī. de testa. tua. & c. de his. nec de beneficijs valde minutis seu pauperibus. arg. ī. de cler. ægro. c. 1. Sed quid dicetur pauper seu exiguum? Hoc relinquatur arbitrio eorū, iuxta ea quæ notaui ī. de reb. eccle. nō alie. monasteriorū. concil. Vien. in verbo, modicum. Credo tñ sicut regulariter datur alia decima, quæ debetur ecclesijs parochialibus de omnibus fructibus saltem realibus, vt ī. dē deci. nuntios. & c. ex parte. & c. ex transmissa. sic ista quæ debetur Papæ saltem. arg. ī. de deci. c. 1. vnde sicut de istis vel similibus nō dabitur decima collectoribus eius, sic nec ista venient in diuisionē istam: vidi tamen in Catalonia, quòd omnia etiam quotidianus victus monachi sub hac diuisione includebantur, & male.

Fructus quidam ecclesiastici sic liberi sūt, vt de illis ad placitū possit disponi.

d ¶ *Diuidantur.*] scilicet alij fructus, non autem liberi à decima.

e ¶ *Habeant.*] illam scilicet, quā diuisionem per aliam factam de alijs tam in rebus quàm in pecunia existētibus ipse elegerit, vt sic tam propter ordinem litteræ, quàm etiam prærogatiuam, qua fungitur in hac parte, in optione potior habeatur. arg. ī. §. præced. facit ī. de paroch. c. 1. & de elect. si quis iusto. de præb. mandato. & c. ij qui. lib. 6. & habebit decem dies ad optandum, aliàs in alium optio deuoluetur, per §. præcedentem.

f ¶ *Prædictis.*] scilicet priuilegio, consuetudine, vel statuto.

g ¶ *Supportandis.*] quæ si nō sufficiāt, quærat sibi aliunde, vt ī. dixi.

h ¶ *Voluerit.*] supple, & volitū suū expresso ore, vel per aliqua intersignia indubitata ostenderit. arg. j. de conces. præb. cū ei. concil. Vien. aliàs nō præsumitur quis de facili velle iactare pecuniā, aut iuri sibi acquisito renuntiare. arg. ī. de renun. super hoc. Sed quid si nolit suū volitū super hoc declarare verbo vel facto: sed tacendo permittitur q aliter fructus colligat: numquid tacendo videtur ostendere se nolle ipsos vel potius velle. Et videtur q velle potius, quàm nolle, cum in appetibilibus taciturnitas habeatur pro cōsensu: in odiosis vero pro dissensu, vt ī. de reg. iur. is qui tacet. & c. qui tacet. lib. 6. Dic q super hoc expedit volenti, vt aliū corā testibus vel tabellione requirat, vt dixi ī. in alio membro. & si hoc modo nō possit de sua voluntate constare, q faciat per suū superiorem sibi assignari terminū. arg. ī. de præb. si tibi absenti. in fi. lib. 6. aliàs nō video q pars parti posset terminū assignare, vel ipsam ad ostendendum suum volitū compellere, cum non habeat imperiū par in parem, vt ī. de elect. innotuit. Nec appellatio decem dierū. de quibus loquitur ī. §. pxi. & ī. de præb. si pluribus. lib. 6. seu xx. de quibus ī. de consue. c. fi. lib. 6. vel mensis. ī. de conces. præb. cum ei. aliquid in hoc casu faciat. cum diuersi casus sint, nō ijdem seu aduersi. & Papa in isto, sicut in illis potuisset pspicere si voluisset: qd non fecit: & sic ad iura cōmunia recurremus. arg. ī de deci. ad audientiam. cū similibus. Sed quid si procurator seu collector dixit se velle partem illā: Dominus autem rex vel fabrica, statim dum sciuit, reuocauit hoc, & dixit se nolle: numquid in hoc casu factum procuratoris nocebit domino? Et videtur q sic, cum sit in omittendo potius quàm committendo: & sic debet domino nocere, & imputet q sic negligentem elegit. ī. de elect. si cōpromissarius. lib. 6. In contrariū videtur. cū expressio volontatis potius in committendo, quàm in omittendo existat. & sic nō debet nocere, maxime cum in talibus delictū seu factum personę non noceat ecclesiæ, vt ī. de except. cum venerabilis. & error procuratoris possit retractari negotio nondum finito. ī. de confessis. c. fi. de appel. cum causam. de censi. olim. Hoc nō est materia propria: sed dic de hoc vt legitur & not. ī. vt lit. non contest. c. 1. vbi de hoc, maxime per Hostiensem.

Iuri suo nō renuntiat quis de facili.

Procuratoris factum an domino noceat.

i ¶ *Ipso iure.*] postquam de eius voluntate constabit.

k ¶ *Et si quicquam.*] Quinta pars. Et nota verbū, quicquā, legimr in Euangelio Ioa. 14. in fi. vbi dicitur, & in me non habet quicquā. j. de elect. quia sæpe. lib. 6. ibi, quicquā de bonis perceperint, &c. & sic nihil excipitur: immo quantūcūq; modicū fuerit qđ vsurpatur per istos contra ordinationē prædictā, vsurpans iuxta conditione suam pœnas inscriptas incurrit. arg. ī. de maio. soliæ, in fi.

l ¶ *Prædictorum.*] scilicet benefactorū, vel aliorū quibus ex consuetudine, priuilegio seu statuto fructus vacantiū competunt, & intellige per se vel per alios eis mādantibus, vel aliàs post factū ratū habentibus, quod eorū nomine gestū erat, seu præstantibus auxiliū, consiliū, vel fauorē, aliàs nō, vt ī. de resti. spol. cū ad sedem. de sen. excom. quantæ. & c. cū quis. lib. 6. non tñ extenditur ista pœna ad extraneos ista vsurpantes, nisi forte participarent cū istis scienter in crimine criminoso, cum tamquā pœnalis sit restringenda. ī. de elect. statutum. lib. 6. de sent. excom. si concubinæ.

m ¶ *Vltra præmissa.*] scilicet summam vel residuum in taxatis, vel dimidium in alijs iuxta ordinem, vt superius clare patet. Guliel. de monte Lauduno.

n ¶ *Perceperit.*] & sic nota hic duo. scilicet istud & illud qđ sequitur intra mensem. nisi restituerit cū effectu, esse necessaria ad hoc q quis infrascriptas pœnas incurrat: ergo si non perceperit, licet ad eū aliquo casu aliàs peruenerit: vel si perceperit & restituerit, nō incurrit: coniunctim enim ponūtur ista duo: & ideo nō sufficit alterum istorū accidere. simile ī. de rescrip. ex parte. & c. olim.

o ¶ *Ad quos pertinebit.*] scilicet secundum præfatum ordinem, vel aliàs secundum ius commune vel speciale, de quo ī. de offic. ordi. cum vos plerumque. in fi. & cap. præsenti. lib. 6.

p ¶ *Cum effectu.*] sic verba intelligenda sunt. vt ī. de cler. non resi. relatum. de pœnit. dist. 1. aut verba.

q ¶ *Eo ipso.*] post mensem tñ. simile ī. de sent. excom. quicūque. lib. 6. Si qras quot dies mensis iste habeat: dic q tot quot habebat ille mensis, in quo istud cōtingit, si in Februario 28. si in Martio 31. & sic de alijs, de quo not. plene ī. de elect. quàm sit ecclesijs. lib. 6. & si aliqui dies de ipso mense effluxerunt, de alio supplebuntur. facit quod not. ff. de diuer. & tempo. præscript. l. 2.

r ¶ *Si episcopus.*] similes pœnæ ponuntur supra de vsur. vsurarum. lib. 6. in fi. & dic vt ibi. Guliel. de monte Lauduno.

s ¶ *A pontificalibus.*] De hoc dic vt supra de offi. deleg. quia pontificali. & de sent. excom. cum medicinalis. lib. 6.

t ¶ *Interdicto.*] de quo dic vt supra de appel. ad hoc. & c. dilectia. & de exces. prælat. tanta. de sent. excom. si ciuitas. & c. alma. lib. 6. Guliel. de monte Lauduno.

u ¶ *Cum integritate.*] idem in simili dicitur, vt ī. de elect. quia sępe. vbi de hoc. Integritas añt diminutionem non recipit, sicut nec adiectione indiget plenitudo. 3. q. 1. reintegranda. 6. q. 1. si omnia.

x ¶ *Mundana.*] & sic not. duo genera hominum. 12. q. 2. duo. in

bis enim

his enim huius mundi illecebris nō debent se implicare clerici, nec se curis prouocare eiusdē: sed potius talia sunt vacantibus laicis relinquenda. 11. q. 1. te quidē. Sed, proh dolor, ipsi volunt proprias manus apponere: & simpliciter religati fortius & plusquā fortius mendicantes.

rat sententiā ipso facto, à qua nisi restitutione præmissa (præterquā in mortis articulo) minime absoluatur, non obstantibus quibuscumque priuilegijs vel indulgentijs, aut contrarijs consuetudinibus, aut contrarijs statutis, iuramento, confirmatione sedis Apostolicæ aut alia quacumque firmitate vallatis. Quæ omnia quo ad hæc auctoritate Apostolica reuocamus, cassamus, & irritamus, & nullius deinceps esse volumus firmitatis. Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginam nostræ constitutionis, reuocationis, cassationis, & voluntatis infringere, vel ei, &c. Si quis, &c. Datum Auinion. Calen. Nouembris, Pontificatus nostri anno secundo.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

¶ Paulus Venetus Papa secundus.

¶ Bonorum ecclesiasticorum alienatio non tenet: & alienantes & recipientes sunt excommunicati, prælatisque diuersis diuersæ pœnæ imponuntur.

CAP. VNICVM.

† Vide concil. Tod. sessio. 25. de reformat. cap. 11.

Immobilia, & mobilia pretiosa æqui parantur.

AMbitiosæ † cupiditati, illorum præcipue, qui diuinis & humanis affectati damnatione postposita, immobilia & pretiosa mobilia Deo dicata, ex quibus ecclesiæ, monasteria, & pia loca reguntur, illustranturque, & eorū ministri sibi alimoniam vendicant, profanis vsibus applicare, aut cum maximo illorū ac diuini cultus detrimento exquisitis medijs vsurpare præsumunt, occurrere cupientes: omnium rerum & bonorum ecclesiasticorum alienationem, omneq; pactum per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium, necnon infeudationē vel contractum emphyteuticum, præterquā in casibus à iure permissis, ac de rebus & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis, & tunc ecclesiarum euidenti vtilitate, ac de fructibus & bonis, quæ seruando seruari non possunt pro instantis temporis exigentia, hac perpetuo valitura constitutione præsenti fieri prohibemus: prædecessorum nostrorum constitutionibus, prohibitionibus, & decretis alijs super hoc editis, quæ tenore præsentium innouamus, in suo nihilominus robore permansuris. ¶ Si quis autem contra huius nostræ prohibitionis seriem de bonis & rebus eisdem quicquam alienare præsumpserit, alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio, & infeudatio huiusmodi, nullius omnino sint roboris vel momēti. Et tam qui alienat, quàm is qui alienatas res & bona prædicta receperit, sententiam excommunicationis incurrat. Alienanti vero bona ecclesiarū, monasteriorum, locorumq; piorum quorumlibet incōsulto Romano Pontifice, aut contra præsentis constitutionis tenorem, si pontificali vel abbatiali præfulgeat dignitate, ingressus ecclesiæ sit penitus interdictus. Et si per sex menses immediate sequentes, sub interdicto huiusmodi animo (quod absit) perseuerauerit indurato, lapsis mensibus eisdem à regimine & administratione suę ecclesiæ vel monasterij, cui præsidet in spiritualibus & temporalibus, sit eo ipso suspensus. Inferiores vero prælati, commendatarij, & aliarum ecclesiarum rectores beneficia vel administrationem quomodolibet obtinentes, Prioratibus, præposituris, præpositatibus, dignitatibus, personatibus, administrationibus, officijs, canonicatibus, præbendis, alijsque ecclesiasticis cū cura & sine cura sæcularibus & regularibus beneficijs, quorum res & bona alienarunt dumtaxat, ipso facto priuati existant: illaq; absque declaratione aliqua vacare censeantur: possintq; per locorum ordinarios, vel alios, ad quos eorum collatio pertinet, personis idoneis (illis exceptis quæ propterea priuatæ fuerint) libere de iure conferri: nisi aliàs dispositioni Apostolicæ sedis sint specialiter aut generaliter reseruata: nihilominus alienatæ res & bona huiusmodi ad ecclesias, monasteria, & loca pia, ad quæ ante alienationem huiusmodi pertinebant, libere reuertantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ prohibitionis & innouationis infringere, vel ei ausu temerario cōtraire. Si quis hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorū Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datū Romæ apud sanctum Marcum, anno Dominicæ incarnationis M. cccc. lxviij. Calend. Martij, Pontificatus nostri anno quarto.

Alienationes variæ sunt species.

Alienans bona ecclesiæ & alienata recipiens eadem pœna puniuntur.

De emptione & venditione.

¶ Martinus v. venerabilibus fratribus Treueren. & Lubicensi ac Almicensi episcopis.

¶ Contractus emptionis & venditionis annui census cum conditione reuenditionis, declaratur hic non esse vsurarius. Et in fine mandatur quòd huiusmodi bulla publicetur.

CAPITVLVM I.

† De materia huius extrauag. tu vide glo. & doctores in cap. cōquestus. de vsur. Bartolum, & Imolā in cap. ad nostrem. de emptio & vendi. Archidiaconum consil. 10. incip. Dubitari solet Fehnd in c. si cautio de fide instru. & Socin lib 6. de iust. & iure, q. 5. art. 3.

REgimini † vniuersalis Ecclesiæ quamquam immeriti, disponente Domino, præsidentes, curis angimur assiduis, vt iuxta creditæ nobis dispensationis officium, subditorum quorumlibet paci & quieti (quantum nobis ex alto conceditur) intendamus: Et dubia, quę inter eos oriuntur pro tempore, ne litis anfractum, seu scandalorum parturiant fomentum, nostro moderamine declarentur. ¶ Sane petitio dilectorum filiorum vniuersorum, cleri, nobilium, incolarum, & habitatorum ciuitatis & diœcesis Vratislauien. nobis exhibita continebat: quòd à centum annis citra & supra, & à tanto tempore, & per tantū tempus, cuius contrarij memoria hominum non existit: in eisdem ciuitate & diœcesi, ac partibus alijs vicinis, quædam consuetudo rationabilis obseruata, præscripta, ac moribus vtentium approbata, ad communem hominum vtilitatem introducta fuisset: Pro quibus princeps, baro, miles, ciuis, siue oppidanus partium earundem, cum hoc expedire videbatur melius pro tunc non valentes sibi consulere, personæ ecclesiasticæ, aut sæculari collegio, aut vniuersitati, oppido vel ciuitati, super bonis suis, dominijs, oppidis, terris, agris, prædijs, domibus, & hęreditatibus vendere consueuit, & vendidit annuos census vnius vel plurium marcarum aut grossorum Pragensium nummi polonæi, & pagamenti consueti: ad rationem & pro qualibet marca annui census decem, vndecim, tredecim, quattuordecim

Consuetudo immemorialis quid cognoscatur.

decim marcæ, aut plus vel minus secundum temporis qualitatem, prout ipsi contrahentes tunc inter se conuenerant. Ipsi venditori tunc integraliter in pecunia numerata solui consueuerant, bonis in ipso contractu tunc expressis, pro ipsius census annui exsolutione in perpetuum obligatis. Et semper in ipsis contractibus expresse ipsis venditoribus data fuit facultas atque gratia, quòd ipsum annuum censum in toto vel in parte pro eadem summa denariorum, quam ab ipsis emptoribus receperunt, quandocumq; vellent libere absque alicuius requisitione, contradictione, vel assensu possent extinguere & redimere, ac se ab ipsius census solutione extunc penitus liberare. Sed ad hoc huiusmodi cēsus venditores inuiti nequaquam per emptores arctari vel adstringi valerent, etiam ipsis possessionibus & bonis obligatis penitus interemptis seu destructis. Fuitque & est talis contractus emptionis & venditionis per episcopos Vratislauieñ. pro tempore existentes, & eorum officiales, necnon per diuersos dominos temporales locorum & terrarum, in quibus census huiusmodi constituti existunt, tamquam licitus & communi vtilitati deseruiens sæpius confirmatus pariter & approbatus. Quodque etiam super huiusmodi censibus, plurima beneficia ecclesiastica, collegia, canonicatus, & præbendæ, dignitates, personatus & officia, vicariæ, altaria numero plusquam duo millia, de expresso consensu, & voluntate dominorum temporalium, sub quorum territoriis dicta bona obligata consistunt, erecta, dotata & fundata, authenticis eorundem dominorum temporalium litteris sigillis sigillatis & roboratis fore noscuntur. Quodque etiam venditores eorundem censuum se nonnumquam ad ipsorum censuum solutionem, pœnis & censuris ecclesiasticis ordinariorum locorum sponte & libere submiserunt, sicuti etiam aliqui eorū tractu temporis compulsi fuerunt, & compelli consueuerunt. Tamen nonnulli ex venditoribus ipsis in arcū prauum conuersi, cupientes cum alterius pecunia locupletari, huiusmodi census hucusq; per eos antea libere & absq; vlla contradictione solutos, eisdem emptoribus tam ecclesiasticis quàm sæcularibus soluere contradicunt & recusant, confingentes huiusmodi emptionis & venditionis contractus fore & esse vsurarios & illicitos: ipsos emptores ecclesiasticos & sæculares, necnon collegia, canonicatus, & præbendas, & dignitates, personatus & officia, vicarias, & altaria, ac beneficia huiusmodi ipsorum annuorū censuum spoliant perceptione, & detinent spoliatos, in animarum suarum periculū, eorumque emptorum præiudicium, damnum & grauamen. Et propterea an contractus emptionis & venditionis huiusmodi liciti existant, a nonnullis hæsitatur. Quare pro parte eorundem cleri, nobilium, incolarum & habitatorum ciuitatis & diœcesis Vratislauieñ. nobis fuit humiliter supplicatū, vt an contractus huiusmodi liciti vel illiciti censeri debeant, declarare, & aliàs eis in præmissis opportune prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. ¶ Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati, quia etiam ex relatione dilecti filii nostri Gulielmi tituli sancti Marci presbyteri Cardinalis, cui negotium huiusmodi cum peritorum consilio commisimus examinandum, comperimus contractus huiusmodi iuridicos, & iuxta determinationē doctorum licitos fore. Ad huiusmodi ergo ambiguitatis tollendum dubium in præmissis, præfatos contractus licitos, & iuri communi conformes, ac

Locupletari ex alieno reprobat.

ipsorum censuum venditores ad illorū solutiones (remoto contradictionis obstaculo) obligari auctoritate Apostolica, tenore præsentiū ex certa sciētia declaramus: Non obstantibus præmissis cæterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario cōtraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorū Petri & Pauli Apostolorū eius se nouerit incursurū. ¶ Volentes quòd prædictæ litteræ nostræ debitū sortiantur effectum, fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos vel duo aut vnus vestrū per vos vel alium seu alios, prælatis emptoribus in præmissis opportuni fauoris præsidium efficaciter impendentes, dictasque litteras vbi, quando & quotiens expedire videritis auctoritate nostra solemniter publicantes, faciatis eadem auctoritate eisdem emptoribus, vel ipsorum procuratoribus eorū nominibus, per venditores seu debitores censuum huiusmodi de præfatis censibus iuxta contractuum & conuentionum inter ipsos habitorum formam & tenorem, plenam & debitā satisfactionem impendi: Contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo. Nō obstante si aliquibus communiter vel diuisim à sede Apostolica sit indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionē. Datum Romæ apud sanctos Apostolos sexto nonas Iulii, Pontificatus nostri anno octauo.

Priuilegiũ Papæ pro à censuris ecclesiasticis [illegible].

¶ Calixtus tertius et iscop. Magdeburgeñ. Nuremburgeñ. & Halberstadeñ. ecclesiarum decanis.

¶ *Contractum quendam emptionis & venditionis præcedenti similem declarat esse iuri consonum, & ab vsuris alienum. Et tandem iubet præsentem bullam cunctis manifestari.*

CAP. II.

ij REgimini† vniuersalis Ecclesiæ quamquā immeriti disponente Domino præsidentes, curis angimur assiduis, vt iuxta nobis crediti dispensationem officii subditorum quorumlibet paci & quieti (quantum nobis ex alto conceditur) intendamus. Et dubia quæ inter eos oriuntur pro tempore (ne litigiū anfractus exinde seu scandala proueniant) debito (prout iustitia suaserit) declarationis nostræ ministerio sopiantur. ¶ Sane pro parte venerabilis fratris nostri Ioannis episcopi Mersburgeñ. & dilectorū filiorū vniuersi cleri ciuitatis & diœcesis Mersburgen. nobis nuper exhibita petitio continebat: Quod licet à tanto tempore cuius contrarii memoria non existit, in diuersis Alemaniæ partibus, pro communi hominum vtilitate, inter habitatores & incolas partium earundem talis inoleuerit, hactenusque obseruata fuerit legitime præscripta, ac moribus vtentium & ordinariorum permissione, & plerūque expressa ratificatione approbata consuetudo: Quod ipsi habitatores & incolę, siue illi ex eis quibus id pro suis statu & indemnitatibus expedire visum fuerit, super eorum bonis, domibus, agris, prædiis, possessionibus & hęreditatibus annuos marcarum, florenorū seu grossorum monetæ in partibus illis currentis, redditus seu census vendentes pro singulis ex marcis, florenis siue grossis huiusmodi ab eis qui illas vel illos, siue redditus siue census ipsos emerint certū competens pretium, in numerata pecunia secundū temporis

† Vide decisionem [illegible] dentis extra [illegible].

Consuetudo [illegible] approbatur.

poris qualitatem, prout ipsi vendentes & ementes in contractibus super his inter se firmauerunt, & recipere soliti fuere illa ex domibus, terris, agris, prædiis, possessionibus & hæreditatibus prædictis, qui in huiusmodi cōtractibus expressi fuerunt, prædictorum solutione reddituum & censuum efficaciter obligantes, in illorum vendentium fauorem: Hoc adiecto, quòd ipsi pro rata qua huiusmodi pertinebant... eos receptam dictis ementibus restituerent in toto vel in parte pecuniam, à solutione redditum seu censuum huiusmodi restitutam pecuniam contingentium, liberi forent penitus & immunes. Sed ijdem ementes etiam si bona, domus, terræ, agri, possessiones, & hæreditates huiusmodi processu temporis ad omnimodæ destructionis siue desolationis reducerentur opprobrium, pecuniam ipsam etiam agendo repetere non valerent. Apud aliquos tamē hæsitationis versatur scrupulus, an huiusmodi cōtractus liciti sint censendi. ¶ Vnde nonnulli illos vsurarios fore prætendentes, occasionem quærunt redditus & census huiusmodi ab eis debitos nō soluendi. Quare pro parte episcopi & cleri prædictorum asserentium, quòd in talibus hic emptis censibus & redditibus, fructus, redditus & prouentus plurium ecclesiarum, monasteriorum, hospitalium, & ecclesiasticorum beneficiorum ciuitatis & diœce sis ac partium prædictarū, necnon fere omnes quotidianæ distributiones, quæ in plerisque ex ecclesiis ipsis diuinis interessentibus ministrari solent, consistere noscuntur: nobis fuit humiliter supplicatum, vt super his Apostolicæ sedis declarationis oraculū impertiri, & adijcere paterna dilectione curaremus.

Dubia declarare summi Pontificis est.

¶ Nos igitur huiusmodi in hac parte supplicationibus inclinati, & factas ex cōmissione felicis recordationis Martini Papæ v. prædecessoris desuper examinationem, & eiusdē prædecessoris nostri declarationem attentius perstringentes, suisque vestigijs inhærentes, ad omne super his ambiguitatis tollendum dubium, præfatos contractus licitos, iurique conformes & vendentes eosdem ad ipsorum solutionē censuum & redditium, iuxta dictorum contractuū tenores (remoto contradictionis obstaculo) efficaciter teneri auctoritate Apostolica præsentiū serie declaramus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationē omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctū Petrū, anno incarnationis Dominicæ M.cccc.lv. pridie nonas Maij, Pontificatus nostri anno primo. ¶ Volentes itaque quòd prædictæ litteræ debitum sortiantur effectum, fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrum per vos vel alium seu alios dictis præposito, decano, capitulo, ac alijs beneficiatis opportunę defensionis præsidio assistentes, dictasque litteras (vbi & quando ac quotiens expedire videritis) auctoritate nostra solemniter publicātes, faciatis, & eadē auctoritate per vēditores seu debitores redditū & censuū huiusmodi dictis emptoribus, seu illis quibus ipsorū redditū & censuum solutio præstanda fuerit, de eisdem censibus & redditibus iuxta contractuum & conuentionum super his habitorum formam & tenorē, plenam & debitam satisfactionem impendi: contradictores vero per censurā ecclesiasticam appellatione postposita compescendo: non obstantee si aliquibus communiter vel diuisim à sede Apostolica indultum existat, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenā & expressam ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Datum, vt supra.

De sepulturis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Corpora defunctorum exenterantes, & ea immaniter decoquentes, vt ossa à carnibus separata ferant sepelienda in terram suam, ipso facto sunt excommunicati.

CAP. I.

Detestādæ[a] feritatis[b] abusū[c], quem ex quodam more † horribili[d] nonnulli fideles improuide prosequuntur, nos piç intentionis ducti proposito, ne abusus prædicti sæuitia vlterius corpora humana dilaceret, mentesque fidelium horrore commoueat, & perturbet auditū, digne decreuimus abolendum. ¶ Præfati namque fideles huius suæ improbandæ[e] vtique consuetudinis vitio intendentes, si quisquā ex eis genere nobilis, vel dignitatis titulo insignitus, præsertim extra suarum partium limites debitum † naturæ persolnat, in suis vel alienis remotis partibus sepultura electa, defuncti corpus ex quodam impiæ pietatis[f] affectu truculēter[g] exenterant[h],

† Aliâs, modo

† Mori est naturæ debitum soluere.

Detestanda.] ¶ Huic statuto causam dedit bonæ memoriæ N. tituli sancti Laurentij in Damasco presbyter Cardinalis. Et hoc cap. diuiditur in sex partes. Primo, prooemium ad dicenda præmittit. Secundo, §. *Præfati.* factū horrendum ponit. Tertio, §. *Volentes.* super facto huiusmodi statuit. Quarto, §. *Sed vt defunctorum.* voluntates defunctorū moderando docet exequi. Quinto, §. *Nos enim.* cōtra statutū huiusmodi facientes pœna excōicationis, & defunctū, vt ecclesiastica careat sepultura, punit. Sexto, §. *Nulli.* inhibet, ne contra prohibitionē huiusmodi fiat, volens quod facientes indignationem Dei, & beatorū Petri & Pauli Apostolorum incurrant.

a ¶ *Detestandæ.*] idest, execrandæ vel abominandæ. sic sumitur extra 6. lib. de conces. præb. c. detestanda. extra de fil. presby. ex transmissa. extra qui fil. sint legi. per venerabilem. circa fin. Alio modo accipitur detestari, hoc est absenti denuntiare, vt detestatio sit denuntiatio facta cum testatione. Vnde detestari, denuntiando testari. ff. de ver. sign. l. subsignatū §. detestari. & l. seq. Ioa. Mo.

b ¶ *Feritatis.*] idest, crudelitatis, iustitiam. ff. si qua. pau. fec. dic. circa prin. Ioa. Monachus.

c ¶ *Abusum.*] idest malū vsum, seu contra rationem. extra de elect. quisquis. & cap quòd sicut. 2. responso.

d ¶ *Horribili.*] hic horror exprimitur §. eod. §. præfati. & dic horribili, idest, abominabili. 32. q. 5. si vxorem. extra de spon. veniens 1.

e ¶ *Improbandæ.*] & merito: cū enim consuetudo, qua tenditur ad rerū abusum, sit reprobata. extra de consue. ex parte. de offi. ord. si canonici. lib. 6. multo magis illa est reprobāda, qua tenditur ad abusum corporū humanorū, quæ non recipiunt (propter eorū excellentiam) æstimationem. ff. si quadru. pau. fe. di. l. ex hac lege. ff. de his qui deie. vel effu. l. prima. §. sed cum homo. sic nec libertas æstimationem recipit. ff. de reg. iur. l. libertas.

Corpus humanū non recipit æstimationē.

f ¶ *Impiæ pietatis.*] prætextu enim pietatis impietas nō est cōmittenda. 30. q. 1. nosse. 1. q. 1. nō est putanda. & sicut ministeriū pietatis est cōsolari merentiū corda. 45. dist. disciplina. in fi. sic desolari eadē sub colore obsequendæ voluntati improbę, defunctorū est impietas: contristatur enim quis merito cū videt illa diuidi, quæ nō patiuntur diuisionē cōmodam, quo casu in re etiā cōmuni non fit diuisio, sed de iure fit vni adiudicatio totius rei, æstimationi alteri pro sua parte danda. Inst. de offi. iud. §. eadē & §. seq. ff. de leg. 1. non amplius. §. vlt. nec per hoc cap. derogatur electioni sepulturæ, sed modus hic narratus merito reprobatur, vt infra §. sed vt defunctorū. Sic Iacob & Ioseph elegerunt sepulturā, vt Iacob cōditus aromatibus integre, & Ioseph corpore incinerato eius ossa ad sepulturam paternā portarentur. Gen. c. vlt. extra de sepul. cap. 1. lib. 6. 13. q. 2. cap. Ebron. & cap. vnusquæque. vet. item Ioseph. Ioan. Mona. Cardinalis.

Rei cōmunis adiudicatio fit, si diuidi non possit.

g ¶ *Truculenter.*] à truculentus, qui est plenus truculentia, vt in hymno, *Arcet luporum truculentum rabiem.*

h ¶ *Exenterant.*] idest, extrahunt interiora. vnde exentera intestina di-

Exentera quæ dicant.

stina dicuntur, quasi ex intra trahantur. Ex quo verbo & pluribus positis in hac constitutione videntur intestina per incisionem corporis non debere extrahi, vt forsan corpus per aliquot dies custodiatur super terrã ad expectandũ defuncti amicos, & ratio redditur a 13. q. 5. si non licet. Item ius statuit quo loco quis debet sepeliri: & licet ius det electionem sepulturæ, hoc iuris beneficiũ non debet trahi ad dispendiũ illicitum. C. de vsuc. pro empto. eum qui. siue sit illicitum in modo vel facto, vt hoc cap. & dicto c. si non licet. Item humana corpora sub certa pœna prohibentur sepeliri in ciuitatibus. ff. de sepul. viol. l. 3. §. diuus. ne cõtingat infectio, quæ si contingat, est purganda. ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. si quis riuos. ergo propter beneficium electionis sepulturæ nõ debet committi vnde habeatur contagium, horror, seu infectio. Et ideo ne contingat infectio, debet corpus tradi ecclesiasticæ sepulturæ, & fieri seruitium conuocatis amicis. Sed cõtra, licet corpus humanum condire aromatib', & hoc est ornare ipsum, sed ornatus præsupponit mũdum: nam munda ornari debent, non immunda: vnde Apostolus ad Romanos 13. Abijciamus opera tenebrarũ, hoc est vitia, & induamur arma lucis, idest, virtutes, quæ faciũt hominẽ lucidũ & armatũ contra vitia, & vt dicit Boetius: Prius sunt extirpanda vitia, quàm inserantur virtutes: ergo condiendũ prius erit à fæcibus mundandũ: quod fit leuius per incisionem. Dicunt quidã quod hoc est tolerabile in maximis viris extra solũ proprium longe morientibus, vel in remotis valde sepulturam eligentibus. Dic contra, ne fiat diuisio incõmoda, quæ etiam est prohibita in profanis, vt dictũ est, præsertim cum ius cõmune sine captione & calumnia electionis sepulturæ intelligendum sit ff. ad exhi. l. pen. & ad arg. dic ornatum præsupponit mundũ, dumtamen mundare quod intenditur non sit prohibitum, vt hic. Et est hic aliud hoc mundare contra naturam rei, nam cadauer, idest, caro data vermibus debet dari terræ, nam caro est terra, & in terram reuerti debet. Vnde quod corpus Iesu Christi & Iacob fuit conditũ aromatibus, vt habetur Ioa. 19. & Gen. vlt. nõ tñ habetur ibi quod fuerit exenteratũ. Ioa. Mon.

Mortuo aliquo non possunt intestina extrahi, vt expectentur amici.

ad illud membratim vel in frusta[a] immaniter[b] concidentes, ea subsequenter aquis immersa exponunt ignibus decoquenda. Et tandem (ab ossibus tegumento[c] carnis excusso) eadem ad partes prædictas mittunt, seu deferunt tumulãda[d]. Quod non solum diuinæ maiestatis conspectui abominabile plurimum redditur[e], sed etiã humanæ considerationis obtutibus[f] occurrit vehementius abhorrendũ[g]. ¶ Volentes igitur (prout officij nostri debitũ exigit) illud in hac parte remedium adhibere, per quod tantæ abominationis tantæq; immanitatis[h] & impietatis abusus penitus deleatur, nec extendatur[i] ad alios: Apostolica auctoritate statuimus & ordinamus, vt cum quis cuiuscunque status aut generis seu dignitatis[k] extiterit: in ciuitatibus, terris, seu locis in quibus catholicæ[l] fidei cultus viget, diem de cætero claudet extremum: circa corpora defunctorum huius modi abusus vel similis nullatenus obseruetur, nec fidelium manus tanta immanitate fœdentur. Sed vt defunctorũ corpora sic impie ac crudeliter nõ tractentur, deferantur ad loca in quibus viuentes elegerint sepeliri, aut in ciuitate, castro, vel loco vbi decesserint, vel loco vicino ecclesiasticæ sepulturæ tradantur ad tempus, ita quod demum incineratis corporibus, aut aliàs ad loca vbi sepulturã elegerint, deportentur, & sepeliantur in eis. Nos enim si prædicti defuncti executor vel executores aut familiares eius, seu quiuis alij cuiuscunq; ordinis, conditionis, status, aut gradus fuerint, etiam si pontificali dignitate præfulgeant, aliquid cõtra huiusmodi nostri statuti & ordinationis tenorem præsumpserint attentare, defunctorum corpora sic inhumaniter & crudeliter pertractando, vel faciendo pertractari, excommunicationis sententiam (quã exnunc in ipsos proferimus) ipso[m] facto se nouerint incursuros, à qua non nisi per Apostolicam sedem (præterquã in mortis[n] articulo[l]) possint absolutionis beneficium obtinere. Et nihilominus ille cuius corpus sic inhumane tractatum fuerit ecclesiastica careat sepultura[o]. Nulli ergo, &c. Datum Lateranẽ. xij. Calendas Martij, Pontificatus nostri anno sexto.

a ¶ *Frusta.*] sine r, in vltima syllaba. Et est frustum, pars carnis vel panis: sicut lupus frustatim comedit agnum. 13. q. 1. §. his ita. ver. item Apostolus, laborantem agricolam, &c.

Immanis duo significat.

b ¶ *Immaniter.*] idest crudeliter. C. de emen. ser. l. 1. in fi. Reperitur tamen quandoque immanis pro grandi, vt hic, immania cete. & forte est ratio, quia grandes consueuerunt esse crudeles.

c ¶ *Tegumento.*] idest, coopertura. ff. de auro & argen. leg. argumento. in princip.

d ¶ *Tumulanda.*] illud forte attendentes:

Mollius ossa cubant, tumulis sociata parentum. aliàs:

Mollius ossa cubant, manibus tumulata parentum. Ioa. Mona.

e ¶ *Redditur.*], cum diuiditur quod commode diuidi nequit, & sic in re Dei peccatur. extra de cor. vit. significauit. 23. q. 5. si nõ licet.

f ¶ *Obtutibus.*] idest, aspectibus.

g ¶ *Abhorrendum.*] nam quod quis abhorret in seipso, iure naturali habet abhorrere in alio. extra de offic. ordi. ad reprimendam. & dicto cap. si non licet. iuxta illud:

Quod tibi vis fieri, mihi fac: quod non tibi, noli:

Sic potes in terris viuere iura poli. Ioa. Mona.

h ¶ *Immanitatis.*] idest, crudelitatis.

i ¶ *Nec extendatur ad alios.*] deinceps: quia statuta dant formã futuris negotijs. extra de consti. cap. vlt. C. de leg. & cond. l. leges & constitutiones.

k ¶ *Dignitatis.*] numquid comprehenduntur episcopi, & etiam laici reges? Dic quod sic, quia vnus est introitus omnibus ad vitã & similis exitus. Sap. 7. & quo ad id de quo agitur, est negotiũ ecclesiasticũ, in quo omnes æqualiter subsũt Papæ statuenti. Nec hoc casu tollitur desideriũ defunctorũ, sed differtur, vt s. j. §. pxi. Nec obstat quod notabilia sunt specialiter exprimenda, aliàs viderẽtur neglecta. ff. de inin. l. item apud. §. hoc edictum. quia hic respicitur status hominis post mortẽ, in quo nõ est distinctio liberi vel serui. auth. de mon. §. 1. coll. 1.

Moriuntur magni vt parui.

l ¶ *Catholicæ fidei.*] & sic hæc constitutio non inhibet, vbi catholicus decederet in terra Sarracenorũ, immo inhibetur modus hic expressus. Sed si sũt tãti, deberẽt cõdiri aromatibus, vt dictum est de Iacob. aliàs permittantur incinerari, vt in Ioseph. Vñ subaudi hic, maxime.

m ¶ *Ipso facto.*] sed pœna excõicationis ante istã constitutionem, aut præter eam, vt in casu posito, locũ sibi nõ vẽdicat, vtpote antea non inflicta. Et dico istum modũ esse illicitũ ante istam constitutionem: quia corpus humanum cuius facies ad similitudinem cælestis pulchritudinis est figurata, nec maculari, nec defigurari debet. C. de pæni. l. si quis in metallũ. Item

l Vide Cõcilii Trid. sessio. 14. cap. 7. de casuũ reseruatione.

Facies humana est ad similitudinẽ diuinæ pulchritudinis figurata.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Super prædicationibus, confessionibus & sepulturis, prouidet hoc cap. vt tollat contentiones, quæ olim erant inter curatos ex vna parte, & Iacobitas, &*

improba est voluntas defuncti, qua mãdat reliquias suas post mortem suam in mare proijci. ff. de cond. insti. conditiones. & l. quidam. ff. de leg. 1. seruo alieno. §. fi. quod tamen non est ita horribile sicut istud. Item humana natura est erubescenda. in auth. vt defun. seu fu. §. 1. coll. 5. Sed contra. ff. de reli. & sump. fu. cum in diuersis. Sol. lex illa nõ dicit, verũ humanũ corpus debeat diuidi vel nõ, sed quærit quid iuris sit si diuisum fuerit forte ab hostibus vel ab alijs. Nec obstat C. de adul. l. quãuis adulterij. in fi. vbi quis decapitatur. nec C. de seru. fug. auth. sed nouo iure. vbi manus amputatur. nec extra de homi. tua nos. §. vlt. vbi oculi eruuntur. & virilia amputantur: quia hæc fiunt ad iustitiam exercendam, vt pœna vnius sit metus multorum. C. ad leg. Iul. repet. l. 1. Nec obstat si dicatur, homo mortuus non est homo, quia saltem retinet figurã, & reliquias humanæ naturæ: & ideo etiam post mortem corpus humanum non recipit æstimationem. arg. auth. vt defun. seu funeorum. §. 1. coll. 5. in fi. & C. de sepul. viol. l. 3. & fi.

Corpus humanũ propter iustitiam exercẽdam varijs pœnis subijci potest.

n ¶ *Mortis articulo.*] hoc semper excipitur. extra. lib. 6. de pœnis. felicis. §. præsenti. extra de offi. ordi. cap. pastoralis. §. 1.

o ¶ *Sepultura.*] sed quõ defuncto imponitur pœna hic? Dic ex sequela præcedentis delicti, sicut & honor fit ei ex signis quæ in eo apparuerũt ipso viuo. extra de sen. excõ. à nobis 2. Sed tu dices: iste nõ mandauit in specie, sed tantũ in genere, quod nõ continet illicitũ. ff. de cond. inde. l. procurator. Sol. iste mandãs genus videtur secũdũ vsum solitũ mandare, qui hic reprobatur, & ideo hic punitur. Vel dic quod hic punitur sine culpa, licet nõ sine causa: quia hic punitur propter detestationem facti & sequelæ eiusdẽ, sicut sæpe fit. vt not. extra de cõst. c. cognoscentes. & c. antiqua. de priui. Ioa. Mon.

Mortuis quãdoque pœna imponitur.

ADDITIO. Adde ad materiam huius decret. consilium Oldradi 76. quod incipit, thema tale est, vbi concludit, quod nepos non eligens sepulturam, sepelitur in sepulchro patris & aui, licet sit in ecclesia Mendicantium, dato quod superiores eiusdem sint sepulti in ecclesia parochiali, vbi vide optimas rationes. Ioan. Francisci.

Additio Ioannis Francisci.

Super

digeros ex altera. Hoc cap.licet Corfuisset sublatū per extrauagantē,]inter cunctas. qua est infra de priuil. est tamen hodie innouatum per clem. dudū. de sepultur.

CAP. II.

SVper † cathedram [a] præeminentiæ pastoralis diuina disponente clementia constituti, & si multis & arduis, quę in amplum Romanę curiæ alueū vndique cōfluunt [b] quasi torrēs [c], prægrauemur negotijs [d], curis excitemur innumeris, cogitationibus plurimis distrahamur, circa id tamen feruentibus votis intendimus, vacamus instantius [e], ac operosę studium sollicitudinis impertimur, vt ad diuini hominis gloriam, exaltationem catholicæ fidei, & profectum fidelium animarū (pręcisis radicitus dissidiorum [f] vepribus [g], & litigiosorum anfractibus [h] omnino subductis) inter ecclesiarum antistites ad curam & regimen gregis Dominici deputatos [i], cæterasq; personas, quas ordo clericalis includit, pacis tranquillitas vigeat, feruor charitatis exæstuet, inualescat concordiæ vnitas, animorum identitas perseueret. Scimus enim & ex euidentia facti colligimus, quòd nō [k] nisi in pacis tempore bene colitur pacis auctor: nec ignoramus, quòd dissensiones [l] & scandala prauis actibus aditum præparant: rancores & odia suscitant, & illicitis moribus ausum præbent. ¶ Ab olim [m] siquidem inter prælatos & rectores seu sacerdotes ac clericos parochialium ecclesiarum per diuersas mundi prouincias cōstitutos ex vna parte, & Prædicatorum & Minorum ordinū Fratres ex altera (pacis æmulo [n] satore zizaniæ [o] procurante) grauis & periculosa discordia extitit suscitata super prædicationibus [p] fidelium populis faciendis, eorum confessionibus audiendis [q], pęnitentijs in-

a Svper cathedram.] ¶ Hoc statutum ordinat, prouidet, & decidit super tribus articulis, scilicet de prædicationibus faciendis, & confessionibus audiendis, ac de sepulturis, & occasione earum lucris. Super quibus fuit grandis contentio inter prælatos & rectores parochialiū ecclesiarum ex parte vna, & Prædicatores & Minores ex altera, præsertim à tempore felicis recordationis Martini Papæ iiij. cuius indultū prædictis Fratribus concessum per hoc statutū est sublatum. Et hoc statutum diuiditur in octo partes. Et primo ponit auctor procemiū ad dicenda. Secundo, §. *Ab olim*, factum super dictis articulis narrat. Tertio, quarto, & quinto, §. *Diligenti*. & §. *Statuimus*. & §. *Huiusmodi quoque*. super dictis tribus articulis prouidet seu ordinat. Sexto, §. *Nos etenim*. priuilegia, indulgētias, gratias, verbo vel scripto cōcessas consuetudines, conuentiones, & statuta, & pacta, prout prædictis seu aliquibus eorū sunt aduersa, cassat & irritat. Septimo, §. *Caterū*. prælatos & rectores rogat & hortatur, vt se dictis Fratrib⁹ beneuolos reddant, secus faciendo prælatis & rectoribus comminando. Octauo, §. *Nulli ergo*. vt præmissa non infringantur, mandat, & contrarium faciens indignationem Dei & beatorum Apostolorum incurrat. Et pro prælatis & rectoribus ista sunt specialiter notanda. Primum est, quod non est hic specialiter concessum, censetur esse denegatum. argum. C. de appel. præcipimus in fi. extra lib. 6. de elect. constitutio. Et est ratio, cū dicti Fratres pugneat contra ius commune, quod non est expresse sublatum, stat, extra de priuil. pastoralis. præsertim vbi priuilegium habet aliàs effectum, vt dicto c. pastoralis. & c. in his. Item secundo hac constitutione, priuilegia, pacta, consuetudines, conuentiones, statuta, gratiæ, seu indulgentiæ hic ordinatis aduersa per hanc constitutionē reuocantur. simile video extra lib. 6. de elect. cum non deceat. & c. quia sæpe. & eod. lib. de sent. excom. c. vlt. in fi. Item videtur notādum, quod prælati non denegent dictis Fratribus licentiam petitam simpliciter, ne id quod est potestatis ordinariæ, fiat potestatis Apostolicæ, & potest fieri hæc concessio simpliciter, vel ad tempus. Et forte dare simpliciter, ne pro malitia notaretur. Et cōcedendo simpliciter est facultas reuocandi, quando valet ordinarius. vel in totum, vel in partem. ff. de iudi. iudicium soluitur. Contra dic, nam in hoc casu est gratia, licentia & beneplacitum, siue quo ad prælatos, siue quo ad Papam gratiose concedentē in negligentia prælatorum. j. eod. §. statuimus. & ver. si vero ijdem. Et gratia non debet reuocari, cum sit perpetua. extra lib. 6. de offic. deleg. si super. Et nos beneficijs deceat adiuuari, non decipi. ff. commo. incommodato. §. si ex facto. in fi. arg. C. de dona. quæ sub modo. l. perfecta. Nec obstat l. iudicium. in qua non fit datio, sed cognitio, & cogniti executio. & hoc in simili not. extra de elect. in causis. Et hic non præsumeretur malitia, si prælatus sic diceret, do vobis vsque ad tale tempus, deliberaturus postmodū de tempore longiori, prout audiam merita & diligentiam Fratrum eligendorum. Item notandū ne dicti Fratres metas exeant dictæ ordinationis, & ipsis excuntibus sint repellendi. vnde delegatis principis venientibus ad certā prouinciam, præses eiusdem non debet sinere eos amplius facere, quàm eorum legatio se extendat. authen. vt iudi. sine quoquo suff. §. volumus. coll. 2. Et est ratio, delegans habens potestatem à principe, illud tantū prosequatur, quod sibi specialiter est concessum, nec alia vsurpet. C. de excu. & exact. l. quicūque. lib. 11. præsertim cum contra hoc statutum Fratres priuilegiati non existant, immo priuilegium, si contra ipsum statutum habent, est sublatum. j. eod. §. nos etenim. Sed an isto casu prælati possint animaduertere in tales excedentes, notaui extra lib. 6. de priuile. cap. episcoporū. Pro Fratribus illud est notandum, vt ipsi formā huius statuti diligenter obseruent, & ipsius limites non excedant. extra lib. 6. de priuil. volentes. in princ. Sic enim seruare debent priuilegia, vt eorum mentem minime transgredi videantur. extra de priui. porro. & excedentes metas priuilegiorum coerceri possunt, si suo indulto non contenti iustitiam impediunt aliorum. extra de priuil. patentibus. priuilegiū enim meretur amittere, & c. 11. q. 3. priuilegiū. extra de sent. excō. contingit 2.

† Ad intellectū huius extrauagātis vide omnino Oldradū consil. 257. incip. Quæstiones propositæ. tit. de sepulturis. & cōsi. 281. Incip. Secūda quæstio est. eo. tit. Archidiaconū in c. 2. q. 11. de cōst. & Aretinū consi. 35. incipiē. Considerata diligenter.

Negatū esse censetur quod expressè nō conceditur.

Gratia Papæ est perpetua.

a ¶ Cathedram.] Cathedra est nomen græcū: & est excelsa sedes præsidentis. Et componitur à cathos quod est sedes, & edra, idest, sponda, quæ est pars lecti. Et propriè cathedra est doctorum, quæ competit præ cæteris summo Pōtifici: qui sicut præeminet cæteris dignitate, ita cæteros præcellat sanctitate. 1. q. 1. vilissim⁹.

Cathedra quid sit, & vnde dicit.

b ¶ Confluunt.] vnde omnes oppressi sedem Apostolicā possunt adire. 2. q. 6. oīs. & c. seq.

c ¶ Torrens.] nam propriè dicitur torrēs, qui ex diuersis partibus, aquam recipiens, torret, idest, vertit & voluit: sic Papa nunc ad hunc, nunc ad illum se vertere habet & voluere.

d ¶ Negotijs.] vnde Papa prægrauatur, idest, præ alijs grauatur negotijs. Et est negotiū quasi negans otiū. Non ergo vacent otijs & nugis, quod curis exercitati habēt innumeris. vt sequitur.

Negotium vnde dictum.

e ¶ Instantius.] ex hoc nota, quod habens ad multa intendere, ad id debet quod est grauius manū apponere, sicut ille, qui se vult liberare iuris præsumptione, ab eo quod est sibi grauius soluendo se liberat. ff. & C. de solutio. l. s.

f ¶ Dissidiorum.] idest, discordiarum, vt habetur,

Conuenies nulli, qui secum dissidet ipse.

Versus.

g ¶ Vepribus.] sicut enim vepres pannos & carnes hominum lacerant, sic & dissidia mentes.

h ¶ Anfractibus.] qui nonnullas moras habent. ff. vt leg. no. l. etiā.

i ¶ Deputatos.] vt pascant præcipue, nō vt tondeant seu pascantur, nisi accessorie. extra de præscrip. cū ex officij. extra de censi. procurationes. & c. cū Apostolus. extra lib. 6. de offic. ordi. si episcopus. Sed hodie grex [1] iste sic respicitur, quod nulli seu pauci (proh dolor) intendunt ad pasturā, & omnes cōmuniter ad tonsuram, intendentes emungere, non nutrire: lac & lanam curantes, nō ouem. in termino à quo in quo incipere deberent, vt est visitatio, & medio per quem procedere debent, vt est correctio, & morū reformatio. sicut gallus super prunas currentes, vt in termino ad quem principaliter tendunt, vt est ventris & bursæ repletio prout proponunt, diutius immorentur. & ob hoc prælati non dicuntur pastores à pascendo actiue, sed passiue propter quod dicūtur exactores ab improbe exigendo, vt dicatur in vtroque brachio tam ecclesiastico quàm sæculari; exinanite, exinanite vsque ad fundamentum in ea.

[1] Qui hic paulo ante dicuntur, & mollis pastorib⁹ sūt accipiēdi.

k ¶ Quod non.] sic ordina literam, quod non bene colitur auctor pacis, idest, Deus, nisi in tempore pacis. hoc est in statu tranquillo: nam pax est status tranquillus, secundum Isidorum.

Ordo literæ.

l ¶ Dissensiones & scandala.] Cum ergo hæc duo mala infra scripta sequentia inferant, dissensionibus & scandalis totis est viribus obuiandum, ne pullulent, & si pullulauerint, tunc tollantur, seu, vt possibile est, minuātur: his ergo prohibitis, & mala sequentia prohibentur. extra 6. lib. de reg. iur. cum quid prohibetur.

m ¶ Ab olim.] Secunda pars, in qua præmisso procemio factum super quo statuitur & ordinatur, narrat.

n ¶ Aemulo.] idest, inuido, ab æmulor, quod multa significat. vnde vers⁹

Aemulus insistat, amat, inuidet, ac imitatur.

Versus.

o ¶ Zizania.] est primæ declinationis, & fœminini generis in singulari, & in plurali est neutri & secundæ declinationis & primæ. vnde versus: *Est Zizania, sunt Zizania plura, vtraque.*

Zizania quid dicatur.

Et est zizania herba peruersa, quam poetæ infelix lolium vocant, & significat scandala, vel nutantes mala: & ideo sator dicitur diabolus, vt hic, & s. de elect. licet.

p ¶ Prædicationibus.] hic est primus articulus.

q ¶ Audiendis.] Secundus articulus.

a ¶ Tumulandis.]

a ¶ *Tumulandis.*] Tertius articulus.
b ¶ *Patris.*] qui habet sumere consilium pro liberis suis. ff. ad leg. Iul. de adult. nec in ea.
c ¶ *Exacte.*] idest, exquisitæ. C. manda. in re mandata. Et significata huius verbi, exigo, not. extra 6. lib. de iud. c. 1. in fi. Ioa. Mon.
d ¶ *Periculis.*] quádoque incursis, à pereundo: & quandoq; euasis seu preuisis à periédo, iuxta illud:

Versus.

Felix quem faciunt aliena pericula cautum.

Et illud:

Non vadit peritū, qui vult audire peritum.

Et curare debemus de periculis, vt illa euadamus seu præuideamus, non vt ea incurramus, & ideo dico periculum dictum à perio, non à pereo, vt secūda sit longa non breuis, vt in supino de perio, vt in versu prædicto.
e ¶ *Onusta.*] ab onus, idest, sarcina, sic onustus sarcinatus.
f ¶ *Dispendijs.*] expone vt extra lib. 6. in pœmio §. penult.
g ¶ *Exosa.*] idest, valde vel perfecte odiens, vt dicitur exosus bella, idest, valde odiens bella: & ideo hæc discordia, quam Deus habet exosam, ab omnibus extirpetur. arg. C. de hæret. Manichæos. quem enim odit dominus, habet odire seruus.
h ¶ *Salubrem.*] idest, salutis vberem.
i ¶ *Diligēti.*] modo tres prædictos articulos per ordiné prosequitur. & habet tria dicta secundum hos tres articulos.
k ¶ *Consilio.*] quid importent hæc verba, not. extra 6. libro de hæret. super eo.
l ¶ *Locorum prælati.*] intelligo prælatos iure cōmuni, vt episcopos; vel consuetudine, vt decanus Baiocen. Baiocis. Et hoc probatur in ver. vel epūs, vel prælatus, &c. Et sic est differētia inter prælatū & episcopū, & latius est verbū prælati. & not. in simili extra 6. lib. de temp. ord. cum nullus. nec nomine prælati cōtinetur rector ecclesiæ, cū specificetur contra prælatum. ī. eod. §. ab olim. Quid si vicarius hoc faciat? Dic idem: quod enim ordinarij per se nequeunt, per alios expediant. extra de offi. ord. inter. extra 6. lib. de offi. ord. si episcopus.
m ¶ *Generalibus.*] non ergo in villis seu castris. extra de cler. non resi. tuæ. Et loca in quibus iura docētur, debent esse studia legitima ff. in pœmio §. illud vero. Et legitimū est qđ iure cōcessum & approbatū est. ff. de ver. sig. l. lege obuenire. vel antiqua cōsuetudine, cuius memoria nō existit, hæc enim æquipollēt. extra đ ver. sig. sup quibusdā. ff. de aqua quo. & æsti. l. hoc iure. §. duct⁹ aquæ.
n ¶ *Superior.*] non intelligitur hic tantū superior episcopus, sed superior prælatus respectu cleri, vel ex consuetudine. vel priuilegio.
o ¶ *In ecclesijs.*] ī. eod. §. diligenti. & versi. in studijs. vbi sunt Fratribus quædam loca permissa cū certis modificationibus ad prædicandū: si ipsis loca parochialia cum certa moderatione sunt interdicta, vt hic: & cum officium prædicandi in cōmuni eis nō competat, sed prælatis & curatis. extra de offic. ordi. inter. & infra eod. §. huiusmodi quoque. omnem locum eis reputo interdictum, qui hic non reperitur permissus. Sed quæro, an possint in cœmeterijs vel capellis vicinis? Dic q̄ non, extra 6. lib. de sent. excō. si ciuitas.
p ¶ *Superior.*] expone vt ī. ver. proximo.
q ¶ *Statuimus.*] Secundus articulus in quo sic procedit: Nam primo præmittit duo, quæ incumbunt Fratribus antequam audiant confessiones, vt licentiam audiendi confessiones petere, & post concessam licentiam Fratres eligere. infra eod. ver. ac deinde. Tertio & quarto, ver. extra. & versi. numerus. ponit duas modificationes circa prædicta. Quinto decidit quid sit agendū cū est obtenta licentia, & Fratres electi sunt, & eorū personæ acceptatæ, vt infra versi. & si ijdem. Sexto, quid sit agendū quádo personæ nō sunt acceptatæ. infra versi. q̄ si forte. Septimo, ver. si vero. in casu recusationis prælatorū dat Fratribus licentiā gratiosam. Octauo, ver. per huiusmodi autem. dictam licentiam moderator.
r ¶ *Vicarij.*] pro parte Prædicatorum sunt tres gradus, sicut pro parte Minorū. Sequitur statum de tribus gradib⁹. Et fuit hoc factum, vt paritas in dictis ordinibus seruaretur. in sequenti tamen ver. non ponuntur nisi duo gradus, nec mirum: quia grauius est eligere Fratres ad ministerium audiēdi cōfessiones, quàm ad licentiam in genere petendā: ex qua consequenter peti debet sequens gradus. ī. versic. proxi. Et hic appellant vicarij illi, qui sunt in certis prouincijs seu regnis, vbi non sunt Prouinciales Priores, sed Prouinciales constituunt vicarios, vt prouincialis Angliæ fecit vicarium in Scotia, vbi non est Prouincialis.
s ¶ *Prælatorū.*] iure cōmuni, vt episcopi: vel consuetudine seu priuilegio: hæc enim dant prælationē. arg. extra de consang. & affi. c. 1.
t ¶ *Fuerint.*] post licentiam datam. ī. eod. ver. ac deinde.
u ¶ *Impendere.*] ab illis solum à quibus possunt absoluere curati. ī. eo. ver. per huiusmodi. & extra 6. lib. de pœni. & remis. si epūs.
x ¶ *Ac deinde.*] & sic nota gradum, nō concursum inter hunc ver. & præcedentē §. Et dicunt quidam deinde, idest, obtenta licentia, præmissa fiat electio, vt sequitur. Tu dic deinde, idest, post licentiam præmissam petitam dumtaxat: nam peti potest & consiliū & licentia, & nō obtineri. extra de arbi. cum olim. extra de regul. licet. Et hic habetur ex sequentibus in quibus Papa prouidet, nedū in casu obtentæ licentiæ, sed etiā in alio, in quo oportet q̄ fiat electio, & si oporteret licentiam hoc casu obtinere, iam esset in potestate prælatorum istos ordines impedire, quod Papa non intendit, vt infra sequitur. Aliquando tamen non sufficit licentiam petere,

iungendis eisdem, & tumulandis [a] defunctorum corporibus, qui apud Fratrum ipsorum ecclesias siue loca noscuntur eligere sepulturam. ¶ Nos autem (pij patris [b] more laudabili) moleste ferentes incōmoda filiorū, reducentes ad exacte [c] cōsiderationis examen, ac intra pectoris claustra sollicite reuoluentes, quàm sit plena periculis [d], quàm onusta [e] dispēdijs [f], quamq; in diuinę maiestatis cōspectu reddatur exosa [g] discordia supradicta: Et propterea intendentes paternæ sollicitudinis studio illam prorsus euellere, ac omnimode submouere, nullis vnquā futuris temporibus fauente Domino suscitandam: grandi quoque desiderio cupientes, vt huiusmodi negotiū, quod potissime insidet cordi nostro, finem salubrē [h] & celerem per Apostolicæ solertiæ studiū consequatur, diligenti [i] cum fratribus nostris deliberatione prehabita super eo, ad honorem Dei & exaltationem catholicæ fidei, quietū statū partium prædictarū, ac salutis animarū fidelium incrementū, de ipsorum fratrū consilio [k], auctoritate Apostolica statuimus & ordinamus, vt dictorū ordinum fratres in ecclesijs & locis eorū, ac in plateis cōmunibus libere valeant clero & populo prædicare, ac proponere verbū Dei, hora illa dūtaxat excepta, in qua locorum [l] prælati prædicare voluerint, vel corā se facere solemniter prædicari, in qua prædicare cessabunt: prçterquā si aliud de prælatorum ipsorū voluntate processerit ac licentia speciali. ¶ In studijs autem generalibus [m], vbi sermones ad clerum ex more fieri solent, diebus illis quibus prædicari solemniter consueuit, ad funera etiam mortuorū, & in festis specialibus sine peculiaribus eorundē Fratrum possint ijdem fratres, & liceat eis libere prædicare: nisi forte illa hora, qua solet ad clerum in prædictis locis Dei verbū proponi, episcopus vel prælatus superior [n] clerū ad se generaliter conuocaret, aut ex aliqua ratione vel causa vrgente clerū ipsum duceret congregandū. ¶ In ecclesijs [o] autē parochialibus Fratres ibi nullatenus audeāt vel debeant prędicare vel proponere verbum Dei, nisi fratres prædicti à parochialibus sacerdotibus inuitati fuerint vel vocati: & de ipsorū beneplacito & assensu, seu petita licentia fuerit & obtenta, nisi episcopus vel prælatus superior [p] per eosdem Fratres prędicari mandaret. ¶ Statuimus [q] etiam & ordinamus auctoritate prædicta, vt in singulis ciuitatibus & dioecesibus, in quibus loca Fratrum ipsorū consistere dignoscūtur, vel in ciuitatibus & dioecesibus locis ipsis vicinis, in quibus loca huiusmodi non habentur, Magistri, Priores, Prouinciales Prædicatorū, aut eorum vicarij [r] & Generales, & Prouinciales Ministri, & Custodes Minorum ordinū prædictorū, ad præsentiam prælatorum [s] eorundem locorū se cōferant, per se vel per Fratres, quos ad hoc idoneos fore putauerint, humiliter petituri, vt fratres qui ad hoc electi fuerint [t], in eorum ciuitatibus & dioecesibus confessiones subditorum suorum confiteri sibi volentiū audire libere valeant, & huiusmodi confitentibus (prout secundum Deum expedire cognouerint) pœnitentias imponere salutares, atque eisdem absolutionis beneficiū impendere [u] de licentia, gratia, & beneplacito eorundem: Ac [x] deinde præfati Magistri Priores,

Prouinciales & Ministri ordinum prædictorum, eligere studeãt personas [a] sufficientes, idoneas, vita probatas, discretas, modestas, atque peritas ad tam salubre ministerium & officiũ exequendum [b]: quas sic ab ipsis electas repræsentẽt vel faciãt præsentari prælatis, vt de eorum licentia, gratia, & beneplacito in ciuitatibus & diœcesibus eorundem huiusmodi personæ sic electæ confessiones cõfiteri sibi volentium audiant [c], imponant pœnitentias salutares, & beneficium absolutionis impendant [d], prout superius est expressum. extra ciuitates & diœceses, in quibus fuerint deputatæ, per quas eas volumus & non per prouincias [e] deputari, cõfessiones nullatenus audituræ. ¶ Numerus autem personarum assumendarum ad huiusmodi officium exercẽdum, esse debet, prout vniuersitas cleri & populi, ac multitudo vel paucitas exigit [f] eorundem. Et si ijdem prælati petitam licentiam confessionum huiusmodi audiendarum concesserint, illã præfati Magistri, Ministri & alij cum gratiarum recipiãt [g] actione, dictæque personæ sic electæ commissum sibi officium exequantur. ¶ Quòd si forte iam dicti prælati quenquam [h] ex dictis fratribus præsentatis eisdem ad huiusmodi officium nollent [i] habere, vel non ducerent admittendum: eo amoto, vel subtracto loco ipsius similiter [k] eisdem præsentandus prælatis possit & debeat alius surrogari [l]. ¶ Si vero ijdem prælati præfatis fratribus ad confessiones (vt præmittitur) audiẽdas electis huiusmodi exhibere licentiam recusarint [m], nos extunc ipsis vt cõfessiones sibi cõfiteri volentiũ libere liciteq; audire valeant, & eisdẽ pœnitẽtias imponere salutares, atq; eisdẽ beneficiũ absolutionis imperti ri gratiose [n] cõcedimus [o] de plenitudine Apostolicæ potestatis.

tere, extra de pœni. & remi. omnis. extra 6. lib. de elect. si religiosus.
a ¶ *Personas*.] sed quales? Dic sex qualitatibus sequẽtibus in textu fulgentes. nec mirũ: quia isti falcem suam in messem alienam mittere satagunt: & ideo si tales non sunt, quales hic depinguntur, sunt in culpa. ff. loca. si quis domum. §. si quis vitulos. etenim isti fratres de gratia prælatorũ vel sedis Apostolicæ in narratis hic se immiscent, vt hoc versi. & ĩ. eo. ver. si vero ijdem.
b ¶ *Exequendum*.] quod est ars artium. extra de ætate. & quali. cum sit.
c ¶ *Audiant*.] & illi solum de quibus est dictũ ĩ. eod. super verbo, impendere.
d ¶ *Impendant*.] si hæc tria faciunt, ergo habẽt curam animarũ, & curati curam ecclesiarum habent in toto in suis territorijs, ergo isti saltem in tanto. Sed dices, habent ex concessione prælatorum gratiosa vel Papæ. ĩ. eod. ver. numerus. & vers. si vero. & sic sunt delegati, qui nihil proprium habent, sed alienam iurisdictionem exequuntur. ff. de offic. eius cui man. est iurisd. l. 1. §. qui mandatũ. Sol. delegatus respectu delegantis alienam iurisdictionem exequitur: ipse tamen delegatus habet iurisdictionem & honorem, quæ exercet nomine suo. Vel dicti fratres videntur ordinarij per hanc constitutionem eis iurisdictionem tribuentem: nam hæc ordinatio est statutum, & concessio generalis per hunc canonem. ĩ. eod. in fi. Et hæc ordinatio est potius vicaria, quæ est ad vniuersitatem territorij. ĩ. eod. ver. numerus. & tales videntur ordinarij. not. 6. lib. de appel. Romana. & ff. de verb. sig. pupillus. §. territorium. Tu ergo frater si curam habes, vide si hoc est aduersum constitutioni, extra 6. lib. de verb. signi. Exijt. Tu dic, licet fratribus sit concessum, q̃ faciant tria, quæ ad curatos de iure pertinent, non tamen propter hæc sunt dicendi habere curam animarum: nec principalem, quia non sunt prælati: nec delegatã, quia talia facere non sic eis committitur, q̃ ad eorum executionẽ obligentur, sed in arbitrio & libera voluntate eorum remanet, q̃ taliã exequãtur, sicut eis placuerit & visum fuerit expedire. Fideles etiã non sunt fratribus obligati. nec quantum ad præmissa ad fratres recurrere sunt astricti. Et ideo licet hæc constitutio sit statutum, & concessio generalis: & in perpetuum duratura, quantum ad præmissa, quæ fratribus sunt concessa, non tamen fratres propter hoc curati aut ordinarij debent dici. Si autem aliqui fratres minus prudenter propter præmissa modo prædicto eis concessa sibi attribuere præsumpserint, quòd curam habeant animarum: videant si hoc sit contrarium dictæ constitutioni, Exijt.

Fratres ad confessionibus audiẽdis deputati, an sint delegati vel ordinarij.

e ¶ *Prouincias*.] quid importat prouincia, ciuitas, & diœcesis, habetur extra 6. lib. de censib. Romana. 1. responso. extra lib. 6. de præbend. quamuis 1. in fine.
f ¶ *Exigit*.] & sic nota numerum præsidentium considerari, prout subditorum necessitas exposcit. authen. vt determ. sit nu. cleri. circa princip. colla. 1. extra de vita & hone. cle. quoniam. & extra de instit. c. 1. extra lib. 6. de sta. regu. c. vnico. §. sane. Sed quid si episcopus dicat, pauciores sufficiunt, & fratres contradicunt: quidam recipiuntur per episcopum, illi de quibus sibi videbitur: & si fratres volunt, de alijs contendant. arg. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. Trebatius. Sed ille §. loquitur vbi taxatio erat facta, tunc in eo quod excedebat poterit prohiberi, exemplum extra de censi. cum Apostolus. vnde dic, recurrendum ad arbitrium boni viri, id est, iudicis, qui debet esse medius inter extrema. arg. ff. de pigno. act. si seruos. in fi. C. de Iudæis. nullus. ff. de verb. oblig. continuus. § cum ita. extra de offic. delega. de causis. ff. de testib. l. quæsitum. Et fortan caute faceret episcopus, si in exordio cum licentiam concedit, taxaret numerum: etenim multa fieri possunt ab initio, quæ locum non habent ex post facto. ff. de pactis. l. in traditionibus. C. de dona. quæ sub mo. l. 1. & l. perfecta.

Prælati sunt plures vel pauciores depu tandi pro necessitate subditorum.

g ¶ *Gratiarum recipiant*.] cum nihil cõmuni iure sibi valeant vendicare. & ob hoc fratrum potestas in expressis hac ordinatione est mensuranda, non vltra laxanda. extra de priuileg. porro.
h ¶ *Quenquam*.] & sic nõ possunt plures refutari. Dic contra, quia hoc verbũ, quenquã, est iuris. quod æquipollet vniuersali, & extendi debet in edictis prætorũ. ff. vt bo. rap. l. 2. §. homines. ff. de neg. gest. l. 1. §. 1. & 2. ff. de cõst. pecu. l. 1. §. 2. aliàs fieri posset fraus huic cõstitutioni, q̃ reprimi multa in fratribus assumendis. ĩ. eo. ver. ac deinde.
i ¶ *Nollent*.] hoc verbũ & sequens respicit solũ factum, & sic fuit dictũ in cõcedẽdo hoc ius deferendo prælatis: ita q̃ hic non versetur causæ cognitio. Aliud enim est arbitriũ, quod refertur ad arbitrium boni viri, vt est præmissum: Aliud voluntas, quæ refertur ad proprium motum. ff. de hære. insti. si quis Sempronii. ff. de leg. 2. l. 1. ff. ad Treb. quia poterat. Voluntas enim, quæ est domina in regno animæ, cogi non potest.
k ¶ *Similiter*.] vt ĩ. ver. ac deinde.
l ¶ *Surrogari*.] Sed nunquid hæc surrogatio sæpius fieri poterit pluries? Videtur quòd nõ: quia semel sufficit. argu. ff. de arbi. si duo. §. semel. & ff. de aqua plu. arcẽ. in dic. ff. de bon. aucto. iud. pos. l. fi. §. fin. ff. de leg. 3. fideicõmissa. §. si quis decet. Sol. dicta iura loquuntur vbi res effectũ habuit, sed hic non habuit, & ideo est iterandũ. Sed quotiẽs? dic trinã requisitionẽ ad minus necessariã. Et simil. quæstio not. extra de offi. deleg. cũ causa. Et distingue circa hoc: Aut recusatur surrogatus à prælato ex causa, vtpote q̃a nõ habet qualitates expressas. ĩ. eo. ver. ac deinde. & tũc fratres sibi imputẽt q̃ malũ elegerint: mala enim electio est in culpa. ff. de neg. gest. nã & Seruius. in fi. Inst. in socie. in fi. extra 6. lib. de elec. si cõpromissarius. §. 1. Aut sine causa: & tũc succedit Papalis licẽtia seu gratia. ĩ. ver. px. In dubijs dic, vt not. ĩ. in ver. exigit.

Surrogatio fratrũ an possit pluries fieri.

m ¶ *Recusarint*.] quid si neglexerint? Dic idem, si tertio requisiti non fecerint. vt not. in simili dicto c. cum causa. & nota diligenter tres gradus positos in toto isto §. ĩ. eod. statuimus. Vnde gradibus præcedentibus diligenter non seruatis, fratres non habent potestatem infrascriptam: nam primo gradu non expleto, non est locus secundo. arg. ff. de acquir. hære. l. 3. & l. quandiu.
n ¶ *Gratiose*.] quæ est arcte interpretãda, quatenus ius tertij tãgit. ff. ne q̃d in loco pub. l. 2. §. merito. & §. si q̃s à principe. Alij dicũt large in odiũ prælati recusantis, & in fauorẽ animarũ: hæc tñ interpretatio verba statuti non excedat. extra de priuileg. porro. Et in re dubia meli⁹ est verbis edicti seruire. ff. de exerc. l. 1. §. licet autẽ.
o ¶ *Concedimus*.] ĩ. de suppl. neg. præla. c. 1. Sed nũquid per hoc cõcilio generali. extra de pœnit. & remis. omnis. derogatur? Videtur q̃ sic. arg. extra lib. 6. de consti. c. 1. Sol. hic non est contradictio, sed cõpatientia, & sic vtrumq; tenet. extra de priuileg. in his. & infra dicetur. Itẽ prouisio specialis tollit generalẽ. C. de pact. cõuentã super do. l. fi. Sed illa lex loquitur vbi specialis prouisio erat hominis: sed generalis, legis. Sed hic vtraque erat iuris: quo casu specialis prouisio nõ tollit generalẽ, sed geminat subsidiũ, vt plenius prouideatur saluti animarũ: quod respexit præsens cõcessio. ĩ. eo. ver. ac deinde. sicut iuris subsidiũ geminatur, vt plenius improbitas reprimatur. ff. nau. cau. sta. & ita de facto. §. ex hoc edicto. Item hæc est specialis, illa generalis: ergo ista illi derogat. extra lib. 6. de reg. iur. generi. & ibi not. Sol. vbi genus & species legãtur diuersis, & ad diuersos fines, intelligitur dicta regula: Nam si mihi est relictũ genus, & tibi species illius generis, meũ legatũ nõ est extinctũ, sed attenuatũ. ff. de adi. leg. qui hominũ. Et mihi donatur vt habeã, & tibi similiter, & isti sunt diuersi fines. Sed in hoc casu tam generalis prouisio quàm specialis est ad eũdẽ finẽ, vt saluti animarũ prouideatur, & ideo vna alij non obsistit, sed cõcurrunt: sicut si genus & species vni essent legata, vt dicto c. generi. not. Sed dices ergo confessus tenebitur iterato confiteri? Sol. hoc nõ est ex necessitate sacramẽti, sed ex obligatione sui, qui volũtarie ad fratrẽ accessit. ĩ. eod. §.

Confessus religioso priuilegiato, an teneatur iterũ cõfiteri proprio curato.

k

¶ Per huiusmodi autem cõcessionem [a] nequaquam intendimus personis seu Fratribus ipsis ad id taliter deputatis, potestatẽ in hoc impẽdere ampliorem, quàm in eo curatis vel parochialibus sacerdotibus est à iure [b] concessa: nisi forsan eis ecclesiarum prælati vberiorem in hac parte gratiã specialiter du-

ſ. eod. §. statuimus. relicto patre spirituali, cui es astrictus, nõ fratri ad quem voluntaria vadis. nec ita subuenitur illi qui voluntarie facit, sicut illi qui ex necessitate. ff. de procu. l. procurator, qui pro cuictione. & ibi not. Nec prima ratio, quæ loquitur in iuribus communibus, obstat. Sed hæc concessio est gratiosa priuilegialiter data, quæ non tollit ius præcedens, nisi de ipso fiat mentio specialis. extra de capel. monacho. ex parte. Sed illud cap. loquitur vbi priuilegium datur sine magna deliberatione. Sed illud fuit datum cum magna deliberatione, & est statutum, vt infra in fin. Item vt est dictum, generale & speciale hic non tendunt ad diuersos fines, & ideo se compatiuntur. Item si non haberet quandoque reuerti subditus ad curatum, posset prorsus eius potestas in auditione confessionum exhauriri. Et priuilegium non tenet, quod vergit in enormem alterius læsionem. extra de deci. suggestum. ff. de vulg. & pup. substit. ex facto. in princ. & §. 1. Et esset in potestate subditorum totaliter recedere à curato. Quo casu qualiter curabit, qui morbum nescit? Ait Boetius: Si operam medicantis expectas, oportet vt vulnus detegas. Itẽ & si curati non intersit propter subditum, qui forsan bene confessus est Fratri: interest tamen curati propter se agnoscere vultum pecoris, cui dictũ est in Ecclesiastico 25. c. curam illius habe. Item subditus posset transire tunquã veniendo ad confessionẽ, dicendo se Fratri confessum. Item qualiter dabit curatus ecclesiastica sacramenta subdito, quem nõ nouit dispositum, maxime vbi subditi sunt aliqua notoria crimina, nec potest Frater reuelare confessa: vt dicit dictum concilium, omnis. Itẽ hoc indultum potest operari multos effectus, cum hoc ꝙ constet dictũ concilium de confitendo saltem semel in anno proprio sacerdoti. ergo stabit cõcilium cũ hoc indulto. extra de priuileg. in his, & c. pastoralis. Item Papa per hoc indultũ nõ aufert hic potestatẽ curati, sed sociũ hic sibi cũ multis modificationibus adiũgit. ergo curatus remanet nõ exclusus, sed inclusus. Nec obstat si dicas, duobus competit potestas insolidũ: ergo Frater, postquã expleuit cum certa persona, non potest curatus eum eodem super eodem. ff. de offic. consul. l. vnica. Sol. vbi duo essent dati ab initio pariter, procedit argumentum. Sed curatus datus est ab antiquo, sicut habens potestatem ab exordio fundationis ecclesiæ. 20. dist. in nouo testamento. Iste Frater de nouo adueniens, qui dari præsumitur, vt potestas curati nõ tollatur, sed iuuetur. vnde ius cõmune quod est pro curato, est fortius iure priuilegiato. Nec mirũ, primũ necessarium, secundũ voluntariũ, licet sit æqualis potestas audiẽdi & absoluẽdi. ꝑ ver. proxi. necessitate veniendi ad curatũ remanẽte, quæ nõ est hic expressa sublata. Item hæc cõcessio gratiosa, vt hæc quæ est voluntaria, nõ tollit necessitatẽ dicti cap. omnis. arg. ff. famil. ercis. l. aliæ nationes. Sed cõtra, potestas Fratrũ est delegata seu à maiore habita, siue habeatur ab episcopo siue à Papa, vt hic totali §. ergo est potior potestate rectoris. Si igitur cõfessus rectori iterata cõfessione non eget, minus egebit cõfessus Fratri. Sol. voluntariũ & necessariũ tollunt contrariũ. Et est in hoc argumento fallacia figuræ dictionis: nam si excedat hæc potestas in quanto, non sequitur quòd excedat in quoto seu quali iterationis. Item cõtra, confitẽs episcopo, licet sit parochianus curati subditi episcopo, non habet iterato cõfiteri rectori: ergo minus confessus Fratri, qui habet potestatem papalem: quia omnis potestas delegata à Papa, est maior omni alia ordinaria. Itẽ si Frater habeat causam à prælato, vt s. in prin. huius §. ergo maior est ista potestas in delegato episcopi, quàm in ipso rectore subdito episcopi, cum omnia delegatus repræsentet personã delegantis. 93. dist. cap. vlt. & 94. dist. cap. 1. Sol. non nego quin Papa hoc possit facere si velit, sed dico quòd numquã ius alterius tollit, nisi expresse hoc agatur. ff. ne quid in loco pub. l. 2. §. si quis à principe. præsertim vbi vtrumque potest seruari. Nec fit deterior conditio confitentis habentis consiliũ animæ à duobus. Et firmius est iudiciũ pluriũ quàm vnius. extra de offic. delega. prudentiam. §. 1. Item licet commissio specialis derogaret dicto cõcilio omnis. & vt ibi. 1. respon. non tamẽ generalis, vt hic. & optimũ arg. extra lib. 6. de hæret. per hoc. in princ. & ibi not. in simili. Item dictum conciliũ habet, vt remittatur seruitus bene imposita subdito, scilicet ꝙ semel in anno confiteatur proprio sacerdoti, hoc est curato, sic eti interpretatus Martinus Papa iiij. & sic est de iure interpretãdum, cum dictum concilium de iure communi loquatur. Sed dicti fratres iure communi nihil obtinent, sed gratiosa concessione vel prælatorum vel Papæ, vt hic. Et dico bene imposita: tum quia proprius sacerdos melius agnoscere habet vultum pecoris sui, tũ quia subdito ministrare habet ecclesiastica sacramenta. j. eod. §. huius. & duo requiri huiusmodi concilium, & iustam causam quòd non proprio, sed alieno confiteatur sacerdoti: & licentiam proprij sacerdotis, vt liquet in dicto concilio. §. si quis autem. vbi non sinamysterio est aduersatiua coniunctio, autem. Et ideo si iusta causa non subsit, quamquam licentiam habeat Papæ vel episcopi, aut

[marg.: Boetius.]

etiam proprij sacerdotis, & licite confessus fuerit, & etiam absolutus sit. vt dicunt verba præsentis indulgentiæ, debebit tamẽ confiteri iuxta concilium memoratum proprio sacerdoti: aliàs poterit arceri pœna dicti concilij: non quia peccata non fuerunt dimissa, sed quia contempsit salubre statutum, cuius tenor in toto non est seruatus, & ob hoc est ei parendum in eo quod non fuit seruatum. argumen. ff. de seruit. vrb. præd. si domus. Nec insurgit inconueniens, si iterum confiteatur proprio sacerdoti: quia hæc iterata confessio non est ex defectu sacramenti, sed ex contemptu dicti concilij. Verum iusta causa concurrente cum licentia Romani Pontificia vel episcopi, prædicta seruitus est sublata. Et quòd licentia prædicta in genere data videatur esse concessa, cum iusta causa subest recedendi à proprio sacerdote, non absurde dici posset. argu. ff. ad muni. Lucius. §. Imperator. aliàs potestas iuste concessa reuocari non debet.

a ¶ *Concessionem.*] s. proximo positam.

b ¶ *A iure.*] sed quæ est ista potestas à iure concessa curatis quæro. Nec quæro de potestate Papæ in casibus sibi reseruatis, qui notantur extra de transla. episc. c. 1. Nec loquor da potestate Papæ dispensandi, de qua tractãt doctores in tractatu de dispensationibus, sed loquor de potestate, quæ est per sacramentum pœnitentiæ super criminibus. Et de hoc tractat Hug. & Hosti. in summa. & Guliel. Durandi in repertorio. & frater Thomas 4. senten. dist. 19. Et dico in ista materia, ꝙ quilibet sacerdos potestate ordinis regulariter potest à quolibet peccato absoluere. Quod sic probo: Ioa. 20. dicitur, Quorũ remiseritis peccata, remittuntur eis. Sed dices, hoc dictum est Apostolis. Dic ꝙ episcopalis dignitas in hoc nõ adijcit, de quo agitur supra ordinem sacerdotalem, & quid adijciat, not. extra. lib. 6. de sent. excom. cum medicinalis. Et in ordinatione cuiuslibet sacerdotis etiam dicta verba per ordinatorem dicuntur, vt patet in lib. Pontificali. Item à capite Christo omnia descendunt. 21. dist. in nouo. & Ioan. 1. Nam de eius plenitudine omnes accepimus. Cum ergo sacerdos rite ordinatus habeat potestatem conficiendi corpus Christi verũ, vt extra de sum. trin. firmiter. §. vna vero. & potestas quæ est supra corpus Christi mysticum, descendat à potestate, quæ est corpus Christi verum. de consec. dist. 2. quia corpus. & c. quia passus. Cum igitur quilibet sacerdos quãdo est recte ordinatus potest ministerialiter in verbo Dei conuertere panẽ & vinum, cum aqua in calice mistum in corpus Christi verum & sanguinem. de cõsec. dist. 2. panis. & c. calice. ergo cõsimiliter poterit ministerialiter peccatorem quemlibet cõuertere in membrũ Christi, & corpori Christi mystico adunare per sacramentum pœnitentiæ. Item dico secundo, ꝙ licet sacerdos habeat hoc ex potestate ordinis: non habet tamen potestatem iurisdictionis seu exercitij nisi in subditos. Vnde sicut in foro iudiciali quis nõ ligat nec absoluit nisi subditum: ita nec in foro pœnitẽtiali. extra de paroch. nullus. extra de iudi. c. at si clerici. extra de pœni. & remis. c. omnis. §. si qs. Et sicut sacerdos nõ habet exerciũ suæ potestatis in corpus Christi verum, quando non habet materiam ad sacrificandum, sicut panem & vinum, sic nec in hoc casu agere potest, nisi in materiam sibi subiectam. arg. 10. dist. quis nesciat. 12. dist. c. 1. & 2. 19. dist. ita Dominus. ergo in foro pœnitentiæ duo requiruntur ad peccata remittenda, scilicet potestas ordinis quo ad se, & iurisdictio seu exercitium potestatis, quæ à maioribus in inferiores descendit. 21. dist. in nouo. nam ibi tangitur ordo nascentia ecclesiæ à Deo: hinc est ꝙ à summo sacerdote ad maiores sacerdotes, hoc est episcopos, & à maioribus sacerdotibus in curatos fit deriuatio, & potestatis descensus, & summus sacerdos potestatem maiorum sacerdotum, & magni sacerdotes potestatem curatorum arctare possunt, sicut maius imperium habentes. ff. de iudi. iudicium. 63. dist. salonitanæ. extra de offi. ord. cum ab ecclesiarum. Vnde sicut summus sacerdos arctat potestatem magnorum sacerdotum in absoluẽdo. 17. q. 4. si quis suadente. & illam eandem potestatem arctatam in certis casibus quandoque laxat. extra de sent. excõ. peruenit. & 6. lib. eo. tit. religioso. 2. respon. sic sacerdos magnus potestatem sacerdotis curati ex causa arctare potest, & laxare eandem, cũ sit ordinarius totius suæ ciuitatis & diœcesis. 11. q. 1. de persona. Cũ acrius vnũ factũ in vna regione puniatur, quàm in alia: & ideo maiorẽ iudicẽ requirit. ff. de abig. l. 1. 1. resp. Ipse tñ eps peccat, si sine causa arctat. 11. q. 1. peruenit. & dicto c. cũ ab ecclesiarũ. Quædã etiã sunt reseruata à iure ipsis epis. extra lib. 6. de pœnit. & remis. si eps. Primus est, vbi solemnis est pœnitentia imponenda. 50. dist. in capite. 26. q. 6. c. 5. Secundus, vbicunque est arduũ & graue factum. 16. dist. de cõcilijs. 65. dist. de persona. extra de offi. archip. c. fi. & 26. q. 6. c. vlt. præsertim si fuerit difficile & ambiguũ. extra qui fil. sint leg. per venerabilem. Et est ratio: quia maiora negotia maiores iudices requirũt. extra de appel. vt debitus. in fi. Tertius est in restitutione male ablatorũ incertorũ in magna quantitate. extra de Iudæ. cũ sit.

[marg.: Casus episcopis reseruati.]

extra de

extra de testa. tua. & 8 a. dist. §. 1. & c. 1. extra de vsu. cū tu. Quartus est vbicunq; absolutio ab excōicatione reseruata epo est necessaria. extra de sent. excom. de cætero. & c. de monialibus. Sicut video in dispensatione, quæ non est permissa inferiori epo. extra de vot. & voti redemp. c. 1. Sed nunquid ab alio quàm ab excōicatione poterit absoluere sacerdos curatus, vtpote ab iniectione manuū, propter quã pœna excōicationis imponitur? Dic q non. Et est ratio, cum idem sit factum propter qđ est peccatum. Et pœna peccati nō debet seruari per diuersos, sed per eundem. secus si ex alio facto emergerent. verbi grana. Excōicatio vel suspēsio infligitur propter peccatum, & irregularitas propter immistionē, suspensione vel excōicatione durante. quo casu inferior posset absoluere à primo, non dispensare cum secūdo. extra lib. 6. de sent. excom. c. 1. §. vlt. extra lib. 6. đ sent. & re iudi. æterni. §. fi. extra de sent. excom. nuper. §. in secundo. Quintus. in publico blasphematore Dei & sanctorū. extra de male. c. 2. Sextus. in incendiarijs domorum. Et septimus, in truncatoribus membrorū. 23. q. vlt. si quis membrorum. & c. seq. Octauus, in homicidio, cum enim truncatio membrorum sit minor homicidio, si primū reseruatur epo, magis sm. Nã cui sunt prohibita minora, magis & maiora. ff. de seru. expor. cui pacto. extra de sent. excom. cum illorū. circa princip. Nonus, vbi statutū synodale, vel consuetudo aliquos casus reseruaret epo, nã consuetudo dat iurisdictionē, etiã in foro pænitentiali. arg. extra de elect. dudū. 2. & de præscr. ex transmissa. & c. cū olim, & c. veniens. Vbi autem ius vel consuetudo seu expressa reseruatio non abdicat à curatis, curati habent plenã potestatē absoluendi, & pænitentias occultas & publicas iniungendi. de pæni. dist. 1. multiplex. & dist. 3. de pænitentibus. 26. q. 6. presbyteri. & extra de pæni. & remis. omnis. quæ ponit regulã quã seruabo, nisi inueniam vitiatã. ff. de reg. iur. l. 1. & 30. dist. c. vlt. vbi est expressum de publica. Credo tñ, q pænitentiã per epm impositã inferior minuere non potest. 20. dist. inferior. extra de maio. & obed. cum inferior. Nec obstat 50. dist. accedēs. & 33. q. 2. latorē. quia ibi expresse fuit cōcessum inferiori. Sed quæro, nunquid epi ista cōstitutione nō obstante possunt reseruare sibi casus de quibus ante hãc constitutionē poterant curati absoluere? Et vr̃ q nō: quia hoc iam esset priuilegiū diminuere vel auferre seu decurtare: quod fieri nō debet, etiã indirecte. extra de priuilegijs, quanto. Dic cōtra; quia licet fratres sint exēpti ab epo, nō tñ parochiani. arg. extra de priuil. ex ore. & lib. 6. eod. tit. per exēptionē. Nec obstat hæc littera: quia nō vr̃ potestas cōcessa à iure, q̃ est iure reuocata. ff. de diuor. diuortiū. Item sicut epi potestatē ordinariã arctare possunt inferiorum suorū, multo magis extraordinariã & aduentitiã: nec debet idē parochianus diuerso iure cēseri quo ad curatos & quo ad fratres. extra de priuil. quia circa. vt ille qui nō est sub curato, nō sit sub fratre quo ad id de quo agitur. Et nihil est curatis à iure cōcessum, nisi quod nō est ab epis reseruatū. Itē illa quæ sunt de bene esse & accidentalia non debent mutare potestatē eporū, quæ est substantialis, fundamentalis, & ordinaria. not. extra, lib. 6. de hæreticis, per hoc. arg. extra de priuil. patentibus. extra de eccles. ædifi. ad audientiã. 2. Et aliàs vno verbo contigeret multa iura subuerti, quod esse non debet. extra de elect. ecclesia 2. §. deniq;. Nec obstat arg. in opposi tũ: q a cuilibet est licitū facere in re propria quod placet, dūmodo nō animo iniuriandi. & nemini facit iniuriã qui vtitur iure suo. ff. de aqua plu. arcen. l. 1. §. denique. ff. de iniur. iniuriarum. §. is qui.

cerent faciendã. ¶ Huiusmodi [a] quoq; statuto & ordinationibus nostris adijcimus, vt fratres dictorū ordinū in ecclesijs vel locis suis vbilibet constitutis liberã (vt sequitur) habeant sepulturã: videlicet quòd omnes ad eã recipere valeant, qui sepeliri elegerint in locis & ecclesijs memoratis [b]. ¶ Verum ne parochiales ecclesiæ & ipsarū curati siue rectores, qui ministrare habēt ecclesiastica sacramenta, quibus noscitur de iure [c] cōpetere prædicare, seu pponere verbū Dei, & confessiones audire fideliū, debitis & necessarijs beneficijs defrandētur, cū operarijs mercedis exhibitio debeatur: auctoritate Apostolica constituimus & ordinamus eadē, vt dictorū ordinū fratres de obuētionibus omnibus tã funeralibus quàm quibuscunq; & quomodocūq; relictis, distincte vel indistincte: ad quoscūq; certos vel determinatos vsus, de quibus etiã quarta siue canonica portio dari siue exigi nō cōsueuit, vel nō debet de iure, necnō de datis vel qualitercunque donatis in morte seu mortis articulo in infirmitate donãtis vel dantis, de qua decesserit quomodocūque, directe vel indirecte fratribus ipsis vel alijs pro eisdē, quartã [d] partē (quã auctoritate Apostolica taxamus, & etiã limitamus) parochialibus sacerdotibus, & ecclesiarū rectoribus seu curatis largiri integre teneantur: facturi & curaturi, quòd nec alij nec alijs, à quibus quarta huiusmodi minime deberetur, ad ipsorum fratrū vtilitatem, vel cōmodum huiusmodi fiant relicta, aut in eos taliter data vel donata procedant, seu quòd in morte, vel ab infirmis huiusmodi dandū vel donandū fratribus ipsis existeret, in eorūdem dantiū vel donantiū sanitate, sibi dari vel donari procurent: In quibus per ipsos vitandis, eorum intendimus cōscientias onerare: vt si (quod absit) per fratres ipsos dolo vel fraude quicquã in hac parte agi fortasse cōtigerit (præter id quod eos proprerea dictis sacerdotibus, rectoribus, & curatis teneri volumus) etiã districta ratio in extremi iudicij examine requiratur ab eis. Vltra portionē autē huiusmodi nihil valeãt parochiales rectores, curati, & prælati exigere supradicti, neq; illis dicti fratres amplius impendere sint astricti, neq; ad id à quoquã possint aliqualiter coerceri.

a ¶ Huiusmodi.] Hic §. tractat de lacte & lana, ad quæ inhiãt plati, curati & fratres, vt plerumq; quærentes quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi, cōtra doctrinã Apostoli. Et hic §. diuiditur in tres partes. Primo dictis religiosis concedit liberã sepulturã. Secundo, versi. verū. curatis reseruat quartã, in multis casibus specificando eam. Tertio, versi. vltra. mandat ampliorē portionē non exigendã. Sed nunquid idē est seruandū in alijs religiosis Mendicantibus & non Mendicantibus? Dic, prædicti duo articuli gratiose cōcessi Prædicatoribus & Minoribus, vt supra patet, ad consequentiã nō sunt trahendi. Sed hic §. in quo limitatur ius cōe, ad consequentiã est trahendus. ff. de legi. non possunt. & l. sequenti, & extra. 6. lib. de re iudi. quæ à iure. & hoc dico quo ad emolumenta sepulturæ, nō quo ad ipsam sepulturam: quia de iure cōi non est concessa sepultura: hoc est ius recipiendi ad sepulturam omnes. Sed qui habēt ius recipiendi ad sepulturam quo ad partem curatorū, censetur hoc ius cōe. Vel dic alios religiosos iure antiquo censeri, & Prædicatores & Minores hoc iure arctari, vt istud quodãmodo sequatur ex pcedentibus, quę nō sunt cōcessa alijs religiosis.
b ¶ Memoratis.] etiam si essent minus religiosa. extra, lib. 6. de sepul. cum quis. §. si quis.
c ¶ De iure.] extra de testa. c. si. Et verbū, in fraudē, ibi positū fecit hoc adijci, ne locus fraudi relinqueretur: quoniã frequenter fraus fiebat in animarū cōtra agētiū periculum, & rectorū detrimentū, quibus vtinam sit occursum.
d ¶ Quartam.] sed nūquid ista quarta debebitur curatis de legatis relictis fratribus, & si legantes apud fratres non elegerunt sepulturã? Dic q non. Et sic not. extra de sepul. c. 1. & ratio redditur hoc §. Nam iure cōmuni quis debet sepeliri vbi recipit ecclesiastica sacramenta. extra de sepul. c. 1. quia tamen contra hoc ius datur electio sepulturæ in vltima voluntate, decuit vt data electio prædicta fieret sine iniuria curati. & ob hoc canonica portio, quæ quandoq; erat tertia, quandoq; quarta, quandoque dimidia, hic limitatur & taxatur, vt sit quarta ad remouendum discordias, vt hic, & extra de sepul. certificari. Et vbi hoc consuetudine canonica vel statuto, vt hic, vel alio modo legitimo non taxaretur, dicerē illã dimidiam in dubio. argu. ff. de verb. signi. nomē filiarū. §. portionis. ff. de vsufru. etiã. Nam priuilegiū datū fauore vltimæ voluntatis, debet intelligi sine cuiusque iniuria. C. de emanc. libe. nec auus. & ideo fit hæc cōpensatio hic, non in quæstione proposita. Et si curatus de omnibus relictis haberet quartam: esset fortunatus si haberet subditum, qui centum milliã marcharū legasset. Item legatarius integrū debet habere legatū regulariter, & ideo defalcationē eiusdē denego, vbi non est hæc expressum. arg. ff. de reg. iur. l. 1. præsertim ne vltimæ voluntates, quæ pro lege seruãtur. authen. de nupt. §. disponat. colla. 4. minuantur, & vt vltima voluntas prorsus sit libera C. de sacrosan. eccle l. 1. Sed quæro eligens sepulturã apud fratres, habet Missam antequam portetur ad fratres in parochia sua: nunquid de isto emolumento aliquid habebunt fratres, vel propter hoc diminuetur quarta dictorum curatorū? Dic q non: quia hoc casu stabo iuri cōi, vbi non reperio ipsum infractū. extra. 6. lib. de electi. constitutio. Sed quæro, nunquid funus debet portari primo ad parochiam propriam? Dic q sic, si sit consuetudo, quæ in his seruatur. extra de sepul. certificari, & in §. proxi. non tollitur consuetudo simpliciter, sed consuetudo aduersa præcedentibus. Sed quid si nō est consuetudo? Idem dico, quia sicut iste funeratus sacramenta recepit à proprio curato dū viueret, sic honestum est, vt vltimū vale recipiat

Sepulturæ libera est electio.

Voluntas vltima pro lege seruatur.

Mortuus an prius sit ad suã parochiã portandus, si alibi elegit sepulturã.

Nos etenim [a] (vt in cũctis æqualiter & pacifice fauēte Domino procedatur) vniuersa priuilegia, gratias, indulgentias verbo seu scripto sub quacunq; forma vel expressione, seu cóceptione verborum à nobis vel prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus cuicũq; ordinũ prædictorũ concessa, necnõ consuetudines, cõuētiones, statuta, & pacta inquãtũ sunt præmissis vel alicui præmissorũ cõtraria, ea penitus reuocamus, vacuamus, cassamus, & irritamus, quinimo cassa, vel vacua & irrita nũtiamus, & decernimus nullius prorsus existere firmitatis. ¶ Cęterũ vniuersos ecclesiarum pręlatos cuiuscumque præeminentiæ, status, vel dignitatis existant, ac sacerdotes parochiales & curatos, siue rectores prædictos præsentiũ tenore rogamus, & hortamur attente, nihilominusque eis districte præcipiendo mãdamus, quatenus pro diuina & Apostolicæ sedis reuerētia prędictos ordines & professores eorum habētes affectu beneuolo commendatos, Fratribus ipsis non se difficiles, graues, duros, aut asperos, sed potius fauorabiles, propitios, ac benignos, piaque munificentia liberales, se studeant exhibere: sic eos in prædicationis officio & propositionibus verbi Dei, ac in omnibus alijs supradictis tanquam cooperatores eorũ idoneos, & laborum suorũ participes prompta benignitate recipiant, ac affectuose admittere nõ omittãt, vt proinde illis æternæ beatitudinis præmiũ augeatur, & animarum salutis incrementa felicia procurētur. Nec ipsos lateat, quòd si secus ab eis agi fortasse cõtigerit in hac parte, Apostolicæ sedis benignitas quæ ordines & professores eosdē vbere fauore prosequitur, et gerit in visceribus charitatis, cõtra eos non immerito turbaretur: nec eadē æquanimiter pati posset, quin super hoc prouisionis opportunę remediũ adhiberet, ipsosque nihilominus cælestis indignatio principis digna pro meritis rependentis, cuius obsequia Fratrum ipsorum sedulitas curiosa prosequitur, minime præteriret. ¶ Nulli ergo omnino, & cætera.

De decimis.

¶ Bonifacius octauus collectori decimę.

¶ *Cum Bonifacius decimam certis ex causis hic in principio expressis ab ecclesiis et ecclesiasticis personis exigi statuisset, multa dubia circa illam suborta sunt, quæ hic clare & prolixe manifestantur. vide textum cum glossa in clementina secunda eo. tit. vbi hæc extrauagans in multis declaratur.*

CAP. VNICVM.

Declarationes, quas in negotio decimę per nos nuper impositę pro prosecutione guerræ ac negotij regni Siciliæ cõtra hostes de ecclesijs & personis ecclesiasticis per totam Italiam, & cætera loca constitutis volumus obseruari (cuius quidem decimæ in illis partibus te superintendentem seu collectorem duximus deputandum) tales sunt: De redditibus & prouentibus leprosariarum, domorum Dei, & hospitalium pauperum, qui in vsus leprosorum, infirmorum, & pauperum conuertuntur, decima non soluetur: Moniales aliæque regulares personę, quarum redditus & prouentus ecclesiastici adeo sunt tenues & exiles, quod de illis sustentari non possunt, sed pro habendo vitæ suæ sustentationem necesse habent publice mendicare, & eleemosynas publice petere, dictam decimam non persoluent. Sęculares quoque clerici, quorum ecclesiastici redditus & prouentus annui summã septem florenorũ auri non excedunt, eandem decimã non præstabunt. ¶ Si vero vna persona plura habeat beneficia, quorũ nullũ per se acceptũ dictam summam septem florenorũ auri annuatim attingat, simul tamen collecta in minimis prouentibus summam memoratam excedant, quotquot vel quantumcũq; modica fuerint, de omnibus & singulis decima persoluetur: sed non soluetur de pitantijs monachorũ. Similiter de his quæ à Christifidelibus relinquũtur ecclesijs, vt ex his perpetui emantur redditus: itē de xenijs prælatis & alijs personis ecclesiasticis liberaliter factis, decima non soluetur. ¶ Soluētiũ decimã electioni seu arbitrio cõmittitur, vtrũ ipsam velint soluere per totũ tempus quod durabit decima, pro rata prouentuum, quos singulis annis dicti tēporis ipsos percipere cõtigerit, an per ipsum tempus pro rata cõmunis æstimationis prouentuũ eorundem. Sed vna via electa non licebit alicui va-

le recipiat à suo curato, habēdo Missam in propria ecclesia. arg. de cõsec. dist. 1. non oportet. Item eligendo alibi sepulturã videtur eligere propter fructũ animæ, qui in ecclesia propria per sacramenta ecclesię habuit exordium. vnde non decet, quòd in fine frustraretur Missa in propria ecclesia, & sic augebit quod intendit: quod enim faciendũ erat sine electione, quod factæ electioni nõ repugnat, sed concordat, est implendũ: sicut intentioni eligentis & iuri consonum. arg. ff. de euict. in creditore. ff. de aqua plu. arcen. l. 2. §. Labeo. a ¶ *Nos etenim.*] sed nũquid hic §. respicit tres articulos præcedentes, vel solũ immediatũ de sepulturis? Dic quòd omnia, præsertim propter verba, quæ sequuntur, præmissis, vel alicui præmissorum. Sed quæro, pactũ est super sepultura, quod haberi põt regulariter, licet hoc modificetur. extra 6. lib. c. 2. & 3. mota cõtrouersia super hoc est sententiatum & confirmatũ per sedē Apostolicã, vt ego sæpe vidi ante hanc constitutionē: Nunquid per hunc §. tollitur dicta sententia & cõfirmatio? Videtur quòd sic, quia si pactũ tollatur, & quod sequitur ex virtute pacti. argu. C. de duobus reis. l. fi. Dic cõtra. hæc ordinatio exorbitat à iure cõi. & hoc quod non est expresse sublatũ, stat. C. de appel. præcipimus. in fi. nec sententia pactũ est sublatũ, ergo pactũ est sic fortificatũ sicut sententia & confirmatione. arg. extra. 6. lib. de pact. quamuis. & 6. lib. de iureiu. licet. & 6. lib. de foro comp. c. fi. Plus enim hoc potest simpliciter, vt dictis iuribus. Item arg. authen. vt cũ. de appellatio. cogen. in princ. & §. 1. & ibi not. legē nouã nõ referri ad causam pendentem in iudicio seu decisam sententia: etiam si lex ad præterita referatur. dominus Ioan. Monachus de partibus Picardiæ Cardinalis.

Additio Ioan. Francisci de Pauinis. ADDITIO. Ad intellectũ istius decretalis, super cathedrã est omnino videndus tractatus siue consiliũ Oldradi, quod incipit, Grauamina, quæ fratribus ordinũ Mendicantiũ inferuntur. & est in numero meorũ 185. vbi examinantur & determinantur per partes difficultates resultantes tam super verbo libera, de quo in textu, quàm super alijs, de quibus ibi: vbi concluditur in effectu quòd verbũ, libera, notat quandam prærogatiuam absolutam, & dominium super actu cui adijcitur. de elect. cum nobis olim. in fi. &c. Itē quòd licitum est fratribus etiam processionaliter ire ad assumendũ funus per alienas parochias, cum eis videantur concessa omnia, per quæ peruenitur ad finem. l. 3. §. vlt. de ser. vrb. prædi. Item, quòd de relictis ab his, qui apud eos nõ eligunt sepulturam, nulla quarta debetur: quia cessat ratio constitutionis. l. quod dictum. de pactis. Item, quòd de relictis Fratribus affectione sanguinis, amicitiæ vel meriti, debet solui quarta. Item, quòd decretalis non habet locum nisi in relictis Fratrib[9], apud quos eligitur sepultura per infirmum, qui in ea infirmitate decesserit. argum. not. in l. alumnæ. ff. de adimen. leg. Item, quòd nõ habet locum vbi testator expresse relinquit canonicam portionem ecclesię parochiali. argumen. in l. cum quo. ff. ad legem Falcidiam. Item, quòd non debetur quarta de oblationibus, quæ fiunt in anniuersario, & alijs officijs sequentibus. Item, nec de mortuarijs inquantum differunt à funeralibus. Item, quòd parochia debet recipere quartam de manibus Fratrum. & non hæredum defuncti. Item, quòd quarta debetur de relictis pro ornamentis, libris, & fabricis, & luminaribus, &c. Item quòd de datis inter viuos & in sanitate quorum dominium statim transiuit, quarta nõ debetur. Itē, quòd parentes possunt eligere ibi sepulturam pro filijs. Item, quòd quarta debetur de pecunia relicta ad complendam ecclesiam: licet si quarta detraheretur non sufficeret pecunia ad istũ vsum. Item quòd dicta decretal. non extendit se ad eos, qui mortui sunt ante eam conditam: sed in illis seruari debuit decretal. inter cunctas. Benedicti xj. Ioan. Franc.

stare ad

riare ad aliā reeutrendo. Et fiat & redigatur per collectores in scriptis electio huiusmodi expresse in prima solutiōe decimæ supradictæ: alioquin iuxta ęstimationē cōmunē per totū tēpus soluere tenebuntur. ¶ Declaramus autē, quòd hi, qui elegerint soluere decimā pro rata eorū, quæ perceperint annuatim, vendant prouētus beneficiorū suorū, quæ personalem residentiam non requirunt, & soluant decimam pro solo pretio quod receperint de eisdem: dumtamen contra hoc in fraudē decimæ nihil omnino agatur.

Beneficia aliqua esse quæ personalem residentiā nō requirunt.

Sed ecclesiastica persona, quæ in ecclesia sua vel beneficio (quod residentiā personalē requirit) non residet, sed facit in eodē per firmarium vel vicariū deseruiri, deputando ipsi vicario vel firmatio certā suorū prouentuū portionē: non de vicariatus seu firmarij portione, sed de vniuersis ipsius ecclesiæ vel beneficij prouentibus decimā exhibebit. ¶ Declaramus etiā quòd de syluis seu nemoribus, quæ non cōsueuerunt vendi, nil soluetur, nisi forte aliquid de illis venditum fuerit durante decima: & tunc æstimabitur quantū valere debent annui redditus partis venditæ secundū assisiā, quæ cōsueuit fieri de nemoribus in partibus illis, in quibus nemus situatum fuerit: & de sola æstimatione decima persoluetur, & non de eo quod perciperetur de dictis syluis seu nemoribus, quæ vendi non consueuerunt, nisi forte vendantur durante decima: quia tunc soluetur ex venditione pascuagij seu herbagij, aut alterius consimilis prouentus eorundē nemorū & syluarū. Et si non vendantur huiusmodi pascuagia, & similia, nō soluetur decima de his: ita tamen quòd in fraudē decimæ nihil cōtra hoc attentetur. Idemque de pascuis, herbagijs, & consimilibus obuentionibus syluarum volumus obseruari. ¶ De stagnis & piscarijs decima sic soluetur: videlicet quòd fiet relatio de numero annorū, quibus ante venditionem vltimā vendita non fuerunt, ad quantitatē pretij ex ipsa venditione vltima recepti: vt pretio diuiso in partes secundū annorū terminum, durante decima soluatur decima ipsa de tot partibus pretij ex ipsa venditione recepti, quot fuerunt anni prædicti: vt si forte sunt quinque anni elapsi ex quo fuerat stagnum venditum, & tunc vendantur pro centum florenis, fiant de pretio quinque partes, & pro tribus annis quibus durabit decima, soluetur ipsa decima de tribus partibus pretij tantum, videlicet, lx. florenorū, & multiplicabuntur & minuentur partes pretij prout plures & pauciores fuerint dicti anni. De piscarijs autē fluminū & lacuū, & venationibus si vendantur, & syluis cæduis idem quod de stagnis fiet. De piscibus stagnorum vel belnisgarenarū, quos pro vsu vel esu suo consumi, vel sine fraude donari contigerit, decima non soluetur. Et quia nōnulli obtinēt à monasterijs & ecclesijs Prioratus, grāgias, domos, redditus, pensiones, & cēsus in soluēda de his decima credimus distinguendū: videlicet an talia in beneficiū habeātur, an ex cōtractu, an ex mera gratia.

Redditus obtinētur ab ecclesijs varijs modis.

Si talia in beneficiū habeātur, siue hoc sit concessum per sedem Apostolicā, siue per ipsorū monasteriorū, vel ecclesiarū personas, de illorum prouentibus soluetur decima. Cū autē obtinētur talia ex contractu, puta ad pensionē vel firmā annuā, in qua nō est facta gratia obtinēti, sed in hoc vterq; contrahentiū studuit cōditionem suā facere meliorē, perceptores pensionis vel firmę de ipsa pensione vel firma decimā exhibebunt. Si autē quis ante vel post cōcessionē huius decimæ ad vitā propriā emit prouentus Prioratuū vel aliorū prædictorū pro aliqua pecunia, ita quòd in hoc ei sciēter gratia nō est facta, cōsiderabitur quantū æstimatione cōi valeāt annui prouētus, Prioratus, grāgiæ, domus, terrarū, seu reddituū huiusmodi: & secūdū hoc ab illis quorū est horū proprietas, qui inde pretium pro futuro tēpore receperint, per tres annos decima exhibebitur. Si autē in his gratia facta sit obtinentibus. quia sciēter pro minori pretio quàm valeāt, sunt talia vēdita vel locata, ipsi obtinētes, & nō monasteriū vel ecclesia de illo in quo gratia facta est ipsis, & de reliquo illi quorū est proprietas, decimā exhibebūt. Si autem personis aliquibus pro iusta mercede seu remuneratione laboris vel obsequij pręstiti vel pręstādi talia sunt cōcessa: ij quorū est illorū proprietas in decimatione prouentuū suorū, etiā horū prouētus merito numerabūt, & de illis (sicut de alijs quos pro certis suis vtilitatibus expendūt) decimā exhibebūt.

Labor est remunerandus.

Quòd si hęc per illos qui ea obtinebāt, in alios sunt trāslata (quia res trāsit cū onere suo) etiā circa illos, quæ prædiximus seruabūtur.

Res transit cum onere suo. 16. q. 1. si quis laicus.

Nec deducentur expēsæ, quæ pro monachis, qui in talibus Prioratibus, grangijs seu domibus, in beneficiū, seu ex mera gratia cōcessis, ex pacto teneri debent, fieri dignoscuntur. Expensę autē illorū monachorū vel personarū, quæ teneri debēt ex pacto in Prioratibus, grāgijs seu domibus ad iustā firmā seu pensionē cōcessis, siue determinatæ, siue nō, æstimabūtur æstimatione cōmuni, & talē æstimationē monasteriū vel ecclesia, cuius illorū est proprietas cū suis prouentibus, decimabit. ¶ Pręlati de procurationibus, quas in victualibus percipiūt, decimam nō persoluent: sed qui eis præstāt huiusmodi victualia in decimatione suorū prouētuū & reddituū numerabūt & soluēt decimā de eisdē.

Procurationes quandoque in victualib', quandoq; in pecunia recipiūtur.

De illis autē procurationibus, quas prælati in pecunia numerata rite percipiunt ab antiquo, & quas perciperēt etiā si nō visitarēt, decimā præstare tenētur. Prælatus autē qui procurationē (quā sine visitatione potuit de iure percipere in pecunia numerata) remittit: quia remittit quod sibi debetur, & de quo soluisset decimā, si recepisset illud, tenetur ex tali procuratione decimā exhibere. Si vero procurationē quā tantū in victualibus licet percipi, fortasse remittit, persona ecclesiastica cui remissio facta est, huiusmodi victualia cum alijs prouentibus suis cū soluet, decimā æstimabit: cū etiā si non esset remissa, hoc facere teneretur. ¶ In soluēdo decimā supradictā solæ expensæ necessariæ. quæ fiūt in re ex qua fructus percipiūtur arādo, colēdo, & colligēdo fructus, sine quibus nō possunt inde fructus percipi, deducentur.

Expensarū quędā fiūt in re, quędam extra rem.

Expēsæ autē quę fiūt in castrorū custodibus, cū fiunt extra rē. vel etiā in ædificijs cōstruendis vel cōseruādis, nullatenus deducentur: sic vt nec illæ quæ in villis tuendis fierēt in guerris seu etiā caualcatis. De ijs quoq; quæ consistunt in iurisdictione, mero imperio, regalibus, atq; similibus, soluetur decima deductis salarijs moderatis, quæ ante cōcessionē decimæ cōsueuerūt solui iudicibus & officialibus, similibusq; personis, sine quibus iurisdictio & cætera similia nequeūt expediri: ita tamen quòd in fraudē decimæ nihil cōtra hoc penitus attentetur. Sed expensæ officialiū, iudicū, & cōsimiliū personarū factæ in vestibus siue victualibus, minime deducētur, sicut nec aliæ expēsæ similes factæ circa familiā prelatorū. Ratione autē æris alieni, quo persona soluēs decimā obligata cōsistit, nihil de decima minuetur, etiā si certæ res ecclesiasticæ propter hoc à quoquā fuerint obligatæ. Itē de furnis & de molendinis decima præstabitur. Soluetur autē de oblationibus, siue fiāt pro benedictione nubentiū, siue pro exequijs mortuorū, necnō de prouētibus singulorū

Emendæ possunt ab excõmunicatis reci pi.

prælatorum,& de emendis,quæ ab excõicatis recipiuntur. De legatis quoque sibi & alijs personis ecclesiasticis non personarũ,sed ecclesiarũ vel officiorum ratione relictis,decima persoluetur.¶ Pro decima supradicta nõ exhibebitur pecunia, nisi illa cõmuniter curreret de mandato domini terræ,& quæ est moneta in locis,in quibus cõsistet fructus & redditus,vnde decima persoluetur: nec aliqui pecuniã cãbire cogẽtur candẽ.¶ Sed si ex ꝓbabilibus seu verisimilibus pͣsumptionibus apparuerit quisquã pensatis eius ꝓuẽtibus minus debito notabiliter de decima persoluisse, ita quòd super hoc merito suspectus debeat reputari, ex officio nostro per viros idoneos deputandos à nobis faciemus inquiri ab illis, qui super hoc scire valeãt veritatẽ, videlicet de cõsilio diœcesani episcopi, vel alicuius deputandi ab ipso, si sit eius subditus, & non aliter, si episcopus ipse vel deputatus ab eo cõmode possit haberi: & tunc demũ & nõ prius, ille cuius prouẽtus fuerint taliter æstimati, pro eo quod minus soluerit etiã nominatim excõmunicabitur: si eius cõtumacia exegerit, & visum fuerit expedire. Episcopi autẽ & abbates, cæteræq; personæ ecclesiasticæ honorabiles nõ suspectę, proprię cõsciẽtię relinquãtur: ita quòd sufficiat quo ad tales excõmunicationis sentẽtia, quæ in nullo modo soluẽtes vel sciẽter adhibentes fraudẽ vel malitiã circa ipsius decimæ solutionem generaliter proferetur. Super his autẽ fiet cõpulsio per censurã ecclesiasticã, prout nobis & illi cui hoc cõmittendũ duxerimus, visum fuerit expedire. Proferatur autẽ (si expediens visum fuerit) excõmunicatio generaliter vel specialiter in eos, qui cõtra solutionẽ decimę vel suorũ æstimationẽ prouentuũ, cũ fuerit facienda, fraudẽ vel malitiã scienter duxerint adhibendã.

Fiet autẽ solutio decimę nõ ex ipsis rebus, quę percipiũtur de prouentibus, sed in pecunia numerata.

Soluetur autẽ decima illis, quos ad hæc contigerit deputari. Rector parochialis, qui vrgẽte necessitate ecclesiæ, puta quia ipse residendo personaliter in eadẽ per se nõ sufficeret ipsi curæ propter multitudinẽ parochianorũ vel diuisionẽ parochiæ suæ: sed necesse habet vnum vel duos vel plures capellanos cõducere, & eis propter victũ salariũ cõstituere, salariũ huiusmodi poterit in decimæ solutione deducere: sed ratione victus capellanorũ ipsorũ aliquid nõ deducet. Quod si in diuersis ciuitatibus & diœcesibus diuersa beneficia obtineãtur, de vnoquoque beneficio in ciuitate vel diœcesi, in qua illud fuerit, decima persoluetur. De eleemosynis vero seu oblationibus datis ad opus fabricæ, & maxime de his oblationibus, quę in ciuitatibus & aliquibus castris & locis dictarũ ꝓuinciarũ in certis festiuitatibus, in cãdelis & alijs cõsueuerũt dari & offerri ad opus fabricæ deputatis, decima nõ soluetur. Similiter nec de illis oblationibus, quæ colligũtur interdũ per laicos, qui cõsortiales dicũtur: interdum per clericos, quæ ad opus cõsortij reducũtur, & quæ offerũtur vt luminaria in ecclesia, cruces & calices fiãt & reparẽtur, & etiã ex illis pauperibus subueniatur, & sepeliãtur corpora pauperũ defunctorũ. Prælati autem & clerici exules cuiuscunque cõditionis aut dignitatis existãt, de suis prouẽtibus ecclesiasticis decimã persoluẽt. Ille quoq; expẽsæ, quæ fiũt pro fossatis & alijs pro terris ædificãdis, vt vberiores fructus producãt, & illæ quæ fiũt in cõseruãdis & reparãdis ædificijs molendinorũ, domorũ, seu apothecarũ & similiũ, & ex quibus fructus & pensiones recipiuntur, & nisi reparentur fructus ex eis percipi nõ valerẽt: de decima huiusmodi minime deducẽtur. Nec etiã illæ, quæ fiũt pro custodia castrorũ, quãuis fiant maiores solito.

Capellani possunt operas suas locare. vid nor, in c. significatũ. de præbe.

Oblationes quãdoque per laicos, quãdoque per clericos colliguntur.

V Iam ambitiosæ.

Insuper de oblationibus minutissimis, quas percipiũt ecclesiasticæ personæ ratione ecclesiarũ suarũ pro sepulturis & dandis pænitentijs, decima persoluetur. Et quia nõ occurrit nobis quin quotidianæ distributiones prouẽtus ecclesiastici sint, de distributionibus, quæ dãtur in horis canonicis præsentibus, debere solui decimã declaramus. Illi quoq; qui deputati fuerint ad collectionẽ decimæ, cũ eis qui debent soluere decimã, de aliqua certa summa soluẽda pro decima, nequeũt cõuenire. De fructibus arborũ & hortorũ soluetur decima. De his autẽ quæ cõsumuntur vsu vel esu animaliũ, si sint ecclesiarũ, soluetur decima deductis expensis necessarijs, quæ fiũt pro custodia: si vero sunt personarũ, decima nõ soluetur.¶ Tu ergo in his solũ Deũ & iustitiam pro præmissis præ oculis habẽs, ex prædictis declarationibus in decidẽdis huiusmodi dubitationibus, quæ pro parte leuiter decidi poterũt, cõfirmationẽ accipias: super maioribus vero decisionẽ Apostolici oraculi expectes.¶ Volumus quoq; & præsentiũ tibi auctoritate mãdamus, vt in vnãquanq; personã ecclesiasticã deputatarũ tibi partiũ, cuiuscũq; ordinis, cõditionis, vel dignitatis existat, quæ decimã ipsam nullo modo, vel nõ integre, sciẽter, aut nõ secundũ verũ valorẽ fructuũ suorũ perceptorũ, siue nõ in terminis cõstitutis exhibuerit, seu in illorũ exhibitione malitiã cõmiserit siue fraudẽ: excommunicationis sententiã auctoritate nostra promulges: Et etiã in singulos, qui sciẽter impedimentũ præstiterint directe vel indirecte, publice vel occulte quominus decimæ prædictæ soluantur. Et omnes & singulos, qui huiusmodi sentẽtias latas incurrerint: per te & per alios, singulis diebus Dominicis & festiuis pulsatis cãpanis & candelis accẽsis, vsq; ad satisfactionẽ cõdignã excõmunicatos publice nunties, & facias ab omnibus publice euitari: Aggrauaturus aliàs manus tuas cõtra ipsos prout proteruiã & cõtumaciã exigere videris eorundẽ: quòd si satisfacere decreuerint, post plenã & integrã satisfactionẽ ab huiusmodi excõmunicationibus iuxta ecclesiæ formam absoluas eosdẽ, & dispenses cũ eis super irregularitate, si taliter ligati nõ abstinuerint à diuinis: Prouiso hactenus quod contra decimã huiusmodi nõ soluentes nullatenus sine speciali mãdato Apostolicæ sedis inuocetur brachiũ sęculare. Quodque ad vasa sacra, paramenta, calices, cruces, & libros, aliaq; bona mobilia ad cultum deputata diuinum, vel ad priuilegia ecclesiarum & monasteriorũ, aliorumq; locorum ecclesiasticorum, ipsius occasione decimę manus nullatenus extendatur. Data Anagn. Calen. Octobris, Pontificatus nostri anno septimo.

Deũ in negotijs nostris habere debemus præ oculis.

Excõicatio sic publicanda modo.

De Regularib. & transeuntib. ad religionem.

¶ Martinus quartus.

§ Religiosi Mendicãtes sub excõmunicationis pœna prohibentur conuolare ad religionẽ non Mendicantium, quocunque quæsito colore: quã ipso facto incurrũt tã recepti quàm recipientes: quacunque licẽtia nõ obstante. Quid iuris sit de iam receptis subdit.

C A P. I.

VIã ambitiosæ cupiditatis religiosis potissime Mendicantibus præcludere cupientes, ad alios ordines præsertim monasticos (fucatis tamen coloribus asserẽtibus ob frugẽ melioris vitę, aut arctioris obseruãtiæ) tam sancti Benedicti, quàm Cisterciensis, Camaldulensis, Vallis vmbrosæ, canonicorũ regulariũ sancti Augustini, vel aliorũ monasticorum

Cupiditas omnibus præsertim religiosis Mendicantibus est præcludenda.

a ¶ Debeat.] cape verbum, admitti, aut recipi. quod est infra.

sticorum ordinũ conuolare nitentibus, licentiam à sede Apostolica seu legatis aut nuntijs eiusdẽ sedis ad trãsferendũ se de Mendicantiũ ordinibus ad alios ordines, præsertim ea ratione (vt veri simile est, pront facti euidẽtia docet) vt liberius degãt, dignitatesq; & beneficia monastica cõsequi valeãt, & ex certis alijs causis honestati nõ cõsonis obtinẽtibus. Ac volẽtes etiã cõseruationi ordinũ Mendicantiũ prouidere: auctoritate Apostolica, ex certa sciẽtia, tenore præsentiũ declaramus & etiã decernimus, statuentes quòd decætero nullus religiosus ordinũ Mendicantiũ quorũcunque, cuiuscunque gradus, status, cõditionis, vel religionis existat, quantũcunque & qnalitercunqne possit & debeat [a] virtute cuiuscunq; licentiæ, etiã indulti Apostolici, seu pœnitentiarij nostri curã gerentis, vel alia quauis auctoritate hactenus, etiã per litteras Apostolicas facultatũ quarumuis tã legatorũ vel nuntiorũ sedis Apostolicæ, quàm alia auctoritate, maxime de transferendis fratribus, aut aliquibus præsertim ordinum Mendicantiũ professoribus in genere vel in specie ab ordinibus huiusmodi Mendicantiũ, sub qnacunque verborũ forma appareãt, admitti aut recipi, per aliquos etiã superioris ordinis, seu monasterij, aut loci monastici, seu aliàs in monachũ vel in fratrem alicuius ex ordinibus monasticis supradictis vel alijs expressis (ordine Carthusiensiũ dumtaxat excepto) sub pœna excõmunicationis, qnã tam recipientes, quàm recepti ipso facto incurrunt. Et quam exnunc prout ex tunc cõtra quemlibet trãsgressorẽ quomodolibet in præmissis, sciẽtia & auctoritate antefatis proferimus in his scriptis. Et à nemine, nisi dũtaxat à Romano Pontifice (præterqnã in mortis articulo !) excõmnnicati huiusmodi possint absolutionis beneficiũ quomodolibet obtinere. Et nihilominus secus facta nõ teneãt, & nullius existãt efficaciæ vel momenti. Decernẽtes etiã & volentes, quòd si quis hactenus virtute cuiusuis licentiæ seu mandati huiusmodi fuisset receptus ad aliqnẽ monasticũ ordinem, & habitũ consuetum gestari per monachos talis ordinis suscepisset, siue professionẽ emiserit siue non, sub dicta pœna teneatur in monasterio, in quo receptus fuerit (etiam si beneficia ecclesiastica seu rectorias ecclesiarũ qnarũuis obtineat) stare in eius totali ordinatione, & in huiusmodi ordine monastico Altissimo deseruire. ¶ Si quis autẽ prætextu huiusmodi licẽtiæ, vel sine habitu vel cũ habitu vagando incederet, monitione præuia teneatur & debeat intra terminũ quindecim dierũ à die monitionis huiusmodi cõputandorũ, ad eius religionẽ vel ordinẽ, vnde cũ licentia vel sine licentia recesserat, remeare. Quod si efficere neglexerit post ipsum terminũ tamquã notorius apostata excõmunicatus in omnibus & per omnia debeat per quẽlibet reputari, & ab omnibus retractari: etiã per inuocationẽ auxilij brachij secularis, qnotiẽs fuerit opportunũ. ¶ In futuris autẽ nullus ex professoribus alicuius ex ordinibus Mẽdicantiũ huiusmodi in aliquẽ monasticũ ordinẽ (Carthusiensiũ dũtaxat excepto) possit aut debeat per quẽcunqne recipi vel admitti virtute alicuius licẽtiæ vel indulti, absq; sedis huiusmodi licentia speciali sub dictis pœnis: & nihilominus secus facta nõ teneãt ipso iure: Huiusmodi licentijs & indultis, necnon constitutionibus Apostolicis, & Mendicantiũ ordinũ prædictorũ, etiã si de illis specialis & expressa, ac de verbo ad verbũ in nostris litteris mẽtio habita foret, & alijs cõtrarijs nõ obstãtibus quibuscũq;. Nulli ergo omnino hominũ liceat hãc paginã nostrę declarationis, decreti, statuti, prohibitionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario cõtraire. Si quis antẽ hoc attẽtare præsumpserit, indignationẽ omnipotẽtis Dei, & beatorũ Petri & Pauli Apostolorũ eius se nouerit incursurũ. Datũ Sebennis iij. Calen. Augusti, Pontific. nostri anno 1.

Ordo Carthusiensiũ per cæteris amplior pocitur [?] rogatiua.

! Vide concilium Tridẽt. sessio. 14. cap. 7. de casuum reseruatione.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Religiosi sine sui superioris licentia vltra mare euntes, sunt ipso facto excommunicati; nec ibi sunt ad prædicationem vel diuinorum celebrationem admittendi.*

CAP. II.

AD nostrũ nuper relatio fide digna perduxit audi tũ, quòd nõnulli religionis gestãtes habitũ, sed à veritate religiõis omnino vacui, & à modestia penitus alieni, ad partes qnãdoq; trãsmarinas se trãsferant, in qnibus pauci fideles respectu infideliũ cõmorantur: Et vt illi decipere facilius simpliciũ animos, ac ipsos & alios in errores præcipitare seu retinere valeãt, sub ouili veste ac humilitatis habitu lupinũ animũ occultãtes, per doctrinas suas reprobas & erroneas fideliũ mẽtes, quãtũ in eis est, corrũpere satagunt: In ipsis partibus periculũ nimiũ spargere non omittunt, necnon & os suũ ponentes in cælũ, lingua eorũ falsidica transeunte super terrã, sanctæ Romanę Ecclesię detrahere cõstitutionibus, & alia multa à fide deuia in suis sermonibus & secretis collocutionibns enomere insanis ausibus nõ verẽtur: ex qnibus Deus offenditur, periculosa suscitãtur scãdala, paratur simplicibus laqueus, ipsiq; taliũ præsumptores de hęresi vehemẽter arguũt se suspectos. ¶ Nos itaq; tãtis obuiare periculis paternæ diligẽtię studijs cupiẽtes, vniuersis & singulis religiosis cuiuscunq; conditionis, religionis, ordinis vel status existant: de fratrũ nostrorũ consilio districtius auctoritate præsentiũ inhibemus, ne ipsorũ aliquis absque superioris ordinis sui licentia, sibi per ipsius litteras patẽtes cõcessa, decætero ad partes se trãferat antedictas. Superioribus ipsis nihilominus iniũgẽtes, ne qnibusuis sui ordinis fratribus (nisi dũtaxat viris litteratis, prouidis & expertis) huiusmodi licentiã impertiri præsumãt. Nos enim qnoscunq; præsumẽtes cõtrariũ quouismodo excõmunicationis subiacere sententiæ volumus ipso facto: A qua nullus ab alio quàm à Romano Potifice possit (nisi dumtaxat in mortis articulo) absolutionis beneficiũ obtinere. ¶ Cæterũ vniuersalis Ecclesiæ pręlatis in virtute sanctæ obdiẽtiæ districte præcipiẽdo, præsentiũ tenore mandamus, quatenus nullos religiosos ad partes se trãsferẽtes prædictas: nisi per patẽtes superioris sui ordinis litteras de licẽtia speciali se illuc trãsferẽdi sibi cõcessa prælatis eisdẽ fecerint plenã fidẽ, in ciuitatibus fnis & diœcesibus ac locis, & terris alijs ad prædicationis officiũ vel diuinorũ celebrationẽ admittãt: sed ipsos potius velut apostaras capiãt seu capi faciãt, eos carcerali custodiæ (donec de dicta licẽtia speciali modo prædicto sibi cõstiterit) detinẽdo. Et nihilominus si quos religiosos approbare, quę sedes Apostolica reprobauit, vel quæ aliàs sunt fidei obuia in suis prædicationibus seu secretis collocutionibus dogmatizare persenserint, vt tales (quibuscũq; cessantibus priuilegijs) possint licite capere, & carcerali custodię, sicut suos possent subditos mãcipare, licẽtiã impertimur. Et insuper tenore p̃sentiũ mãdamus eisdẽ, vt de p̃missis sũmarie, simpliciter & de plano, ac sine strepitu iudicij & figura, per se vel per aliũ seu alios se solerter & fideliter studeãt informare: quosq; de p̃dictis seu eorũ aliquo repererint reos esse, iuxta statuta canonũ & in aliorũ exemplũ

Religionis habitus sine ipsius veritate parũ prodest.

Lupinum animus sub ouili veste à multis gestatur.

Os in cælũ ponũt, qui Romanæ Ecclesię detrahunt cõstitutionibus.

Religiosi sine sui superioris licẽtia se absentare nõ debent.

Approbata per sedem Apost. licẽ à nemine sunt reprobanda.

castigare pœnis debitis non postponant: Nõ obstantibus exemptionibus, & alijs quibscunq; priuilegijs & litteris Apostolicis eisdem religiosis vel eorũ ordinibus ab eadem sede concessis vel in posterũ concedendis, etiam si de illis plena & expressa mentio, ac de verbo ad verbum in præsentibus sit habenda. Quæ quantum ad prædicta vel aliquod eorundem eidẽ in nullo volumus suffragari. Nulli ergo, &c. Datum Auiñ. vj. Idus Maij, Pontificatus nostri anno ix.

De religiosis domibus.

¶ Ioannes xxij.

¶ Licet Beguinarum status sit propter multas rationes per Clementem quantum reprobatus, permittitur tamen mulieribus fide dignis, quæ nec sunt culpabiles nec suspectæ, sub habitu Beguinarum viuere: nec sunt tales per ordinarios molestandæ. vide cap. 1. eod. tit. in clemen.

CAP. VNICVM.

† Vide c. 1. eod. tit. in clemẽt. & c. ad nostrum. in clemẽt. de heretic. & extrauagã tem Ioan. xxij. Sãcta Romana. eod. tit. de religio domib⁹. Guidonẽ Carmelitã in summa de hæresibus tit. de hæresibus Beguinorum, & Eymericum in Directorio inquisitorũ par. 2. q. 15.

RAtio † recta non patitur, vt innocentes ad paria cũ nocentibus iudicentur. Sane felicis recordationis Clemens Papa v. prędecessor noster, cum de mulieribus, quę Beguinæ vulgariter nuncupantur, nonnulla ei fuissent, præcipue de Alemaniæ partibus, insinuata sinistra & præsertim quòd earum quædã de summa Trinitate & diuina essentia disputarent & prędicarent, ac circa articulos fidei, & ecclesiastica sacramenta opiniones catholicæ fidei contrarias introducerent, & multorũ simpliciũ animas in diuersos errores inducerent: ex his & alijs frequẽter de illis auditis habẽs eas non indigna ratione suspectas, in illas quæ statũ huiusmodi nouiter assumptũ sectarentur vlterius, aut quæ illũ de nouo assumerent, excõicationis sententiã promulgauit. ¶ Verũ quia in multis mũdi partibus plurimę sunt mulieres, quę similiter vulgo Beguinæ vocatæ, segregatæ quandoq; in parentũ aut suis, interdũ vero in alijs aut conductis sibi cõibus domibus insimul habitantes, vitas deducunt honestas, ecclesias de nocte frequẽtãt, diœcesanis locorũ & parochialiũ ecclesiarũ rectoribus reuerenter obediunt, curiositatẽ disputandi, aut auctoritatẽ seu temeritatẽ potius prædicãdi nullo modo sibi vsurpãt, nec se vel alias seu alios quoslibet præmissis opinionibus erroribusque inuoluũt, nec vlla super his est, aut fuit hactenus nota seu suspicio contra eas, quæ ipsas dissimiles à luce sua cõstringeret: Vt nullis earũ, quæ perpetuã forte Domino continentiã deuouerunt, occasio præbeatur ad lapsum: & ne periculis, damnis & scandalis plurimis, quæ proinde verisimiliter sequerentur, pro prouisione ecclesiæ moderna occupentur: Beguinas huiusmodi inculpabiles (vt præmittitur) nec suspectas sub prohibitione & abolitione præmissis (quia de ipsis prędecessor noster præfatus nullatenus sensisse dignoscitur) de fratrum nostrorum cõsilio declaramus & volumus non includi. ¶ Locorũ ordinarijs nihilominus iniungentes, vt eas sub prætextu huiusmodi nullatenus molestari permittant. Et si quid forsan ex hoc in bonis aut iuribus à quibuscunque contra eas attentatũ est hactenus, vel attentari contigerit in futurũ, per illos prædictos ordinarios auctoritate nostra in statũ reduci debitum volumus: Inuocato si opus fuerit, auxilio brachij † sęcularis. ¶ Cæterũ statum Beguinarũ huiusmodi, quas esse permittimus (nisi de his per sedẽ Apostolicã aliter ordinatũ extiterit) nullatenus ex præmissis intendimus approbare. Locorũ autẽ ordinarios, & alios ad quos prædicta spectabunt, curã peruigilẽ & sollicitudinẽ debitã pcipimus adhibere, ne præmissarũ sequentes inuia, & ipsarũ actus temerarios imitãdo, præmissis erroribus & disputationũ & prædicationũ temeritatibus se inuoluant: eas quæ contra prędicta præsumpserint per censuram ecclesiasticã, appellatione postposita, cõpescendo. Porro mulieres, quodcũq; nomen habentes, quę de illis ex quibus prohibitio præcesserit, culpabiles se reddiderint, aut merito notabiles vel suspectas esse, si statum vel habitum quo quo modo mutauerint, vere sub prædicta decernimus remanere censura: & taliter contra eas, per illos ad quos pertinuerit, procedi volumus & mandamus, quòd ab errore de more reuocatæ, non vltra inficiant sanas oues.

Religiosæ mulieres quid facere debeant.

† Brachiũ sæculare põt quandoque ab ecclesia inuocari c. 1. de of. ord. in antiq.

a ¶ Benedictus.] Iste Benedictus fuit duodecimus, natione Tholosanus Sauardanus Apamiarum diœcesis: primum appellatus Iacobus Fornerij, abbas fontis frigidi, ordinis Cisterciensis, & magister in sacra pagina, deinde eps Apamiarũ, & deinde epũs Mirapuceñ. postea tituli sanctæ Priscæ presbyter Cardinalis, assumpt⁹ ad Papatum anno dñi M.cccxxxiiij. xx. Decẽ. & anno M.cccxlij. xxv. Aprilis vita functus est. Pontificatus sui anno v. successit Ioanni xxij. sibi vero successit Clemens vj. Ioan. Franc.

b ¶ Perpetuam.] sic & omnia instrumenta ad hoc fiunt. 1. q. 7. saluberrimum. & 5. q. 1. omnes fœminæ. & quia hoc graue negotiũ est, & vt magis timeatur hæc prouisio, merito est perpetuę memoriæ seruanda. facit de pœnis, in quibus dñ. de schismaticis. c. 1. de pœnis. in c. felicis. lib. 6. & quod not. in c. ad Apostolicæ. in prin. de re iudic. eo. lib. 6 vbi nota q solus Papa sine concilio potest hoc facere. & facit hæc extrauagans ius cõmune. c. pastoralis. de fide instr. & ibi not. Ioan. Fran.

De cẽsibus, exactionibus, & procurationibus.

¶ Benedictus a duodecimus episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam b rei memoriam.

¶ Taxat procurationes, pabula charitatis, & subsidium charitatiuum: Saluat priuilegia, conuentiones, consuetudines, & præscriptiones, & indemnitatem pauperum: inhibet contrauenire, punit transgressores & eorum familiares, &c. Et locari debet sub rubrica, de censibus & procurationibus.

VAs c † electionis d Paulus Apostolus egregi⁹ prædicator, se & eos qui secũ erãt, proprijs manibus exhibebat e †, vt pseudo f & subdolis operarijs sub

† Actuum cap. 20.

VAs electionis. ¶ Diuiditur in quinq; partes principales: Nam primo exorditur. Secũdo: ibi, *statuimus.* taxat pcurationes. Tertio: ibi, *Insuper.* punit transgressores. Quarto: ibi, *Præmissa.* extendit constitutionẽ. Quinto subdit clausulas consuetas cũ data: ibi, *Nulli &c.* Prima pars tres habet rationes exẽplares impulsiuas ad condẽdũ hãc constitutionem. Secunda pars tripliciter taxat quantitatem procurationum exigẽdarum, iuxta triplicem diuisionem prouinciarũ & regnorum, & qualitatẽ visitantiũ, etiã si per alios visitant modificando & extendendo ac declarando, vt infra patet. Tertia pars punit visitatores, transgressores, & eorũ familiã, etiam si à sponte volentibus recipiant, vel receptum remittentibus non restituant. Quarta pars extẽdit cõstitutionẽ ad charitatiuum subsidium. Taxat valorem Turonensium, & excipit tres casus. Vltima ibi, *Nulli.* subdit clausulas consuetas cum datis.

Hanc extrauagantem glossat hic Ioannes Franciscus Pauinus.

† De materia huius extrauagãtis vide cõcilium Lateranẽ sub Alexandro iij. c. 4. Cõcilium Lateranẽse sub Innocẽtio iij c. 33 Cõciliũ Oxoniense c. vt singula. & conciliũ Tridẽt. sessio. 24. de reforma. c. 3.

c ¶ Vas.] hoc nomen fuit sibi impositum cælitus in eius conuersione. Actuum. 9. c. & hoc principium sumptum est ex c. cum Apostolus. in princip. de censib.

d ¶ Electionis.] & ideo non vitiosum, in quo omne oleum & vinum facile corrumpitur. de pæni. dist. 3. §. siue à me. adde textum Marci 2. in fine.

e ¶ Exhibebat.] id est, procurabat. 18. q. 2. iam nunc. 21. q. 1. c. 1.

f ¶ Pseudo.] id est, falsis: Et est græcũ nomen indeclinabile, vt not. in dicto c. cum Apostolus, cõtra quos nota monitionẽ cõcilij generalis. de

prædicationis specie lucra sectantibus locum præcluderet, & his quos ipse pascebat pabulo[a] verbi Dei, non existeret onerosus. ¶ Sane licet circa modestiam in exigendis procurationibus obseruandā à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus salubria emanauerint instituta: quia tamen (sicut experientia docet) nonnulli prælatorum[b], necnon diœcesis nuntiorum, vel legatorum Apostolicæ sedis, de quibus nullam faciunt mentionem expresse, sic se reddiderunt & reddunt in dictarum procurationū exactionibus onerosos[c], vt oppressi subditi huiusmodi onera nequeant supportare, & victū longi temporis breuis hora consumat. Nos attendentes, quòd parentes[d] debent thesaurizare filijs, non delitijs fastidiosis eorum substantiam absorbere: ac cupientes pro diuersitate conditionum visitantium prælatorum, & prouinciarum ac ecclesiasticarum etiam facultatum certum modū sufficientem visitantibus & supportabilem visitatis in præmissis fore decętero obseruandum, de fratrum nostrorū consilio[e] præsentis constitutionis edicto, Statuimus, quòd cum in Franciæ, Nauarræ, Maioricarum regnis, ac terris, prouincijs, & partibus adiacentibus, & in vicinis eisdem, necnon in Delphinatu, Burgundiæ, Sabaudię prouincię, & Forcalquerij comitatibus archiepiscopi[f] & episcopi, ac alij prælati & personæ ecclesiasticæ, quibus id de iure vel consuetudine competit, suos subditos personaliter visitabunt: Iidem archiepiscopi à suis vel suffraganeorum suorum cathedralibus ecclesijs pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia vltra trecentorum, à monasterijs vero & alijs ecclesijs vel prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus collegiū vel conuentum duodecim vel pluriū personarum, vltra ducentorum ac quinquaginta: Ab habentibus vero paucarum personarū collegium seu conuentum, & quibusuis alijs ecclesijs, Prioratibus & locis, vltra ducentorum: Episcopi vero ab ecclesijs cathedralibus, vltra ducentorū: A monasterijs vero & ecclesijs alijs ac Prioratibus sęcularibus vel regularibus habentibus collegiū vel conuentū duodecim vel pluriū personarum, vltra ducentorū quinquaginta: Ab habentibus vero paucarū personarum collegiū seu conuentum, & quibusuis alijs ecclesijs, prioratibus & locis[g], vltra ducentorum: Episcopi vero ab ecclesijs cathedralibus vltra ducentorum: A monasterijs vero & ecclesijs alijs ac Prioratibus sęcularibus vel regularibus collegium habentibus duodecim vel plurium personarum, vltra centum & quadraginta: Ab habentibus vero personarum collegium pauciorum, & quibuslibet alijs ecclesijs, Prioratibus & locis, vltra centum & quadraginta: Abbates[h] quoque à monasterijs vel Prioratibus habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, vltra centum: Ab alijs quoque habentibus minus collegium, ab ecclesijs, Prioratibus & locis quibuscumque, vltra lxxx. Archidiaconi quoque vltra xxxv. Archipresbyteri quoq; vltra viij. Turonen. argenti valorem recipere nō præsumant. Si vero[i] præfati archiepiscopi, prælati, & personæ ecclesiasticæ ex priuilegio Apostolico per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: Iidem archiepiscopi à suis & alijs cathedralibus ecclesijs, vltra centum xx. A monasterijs vero & ecclesijs alijs ac prioratibus sæcularibus & regularibus habentibus collegiū duodecim vel plurium personarū, vltra centum: Ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet alijs ecclesijs, Prioratibus & locis, vltra lxxx. Episcopi etiam ab eisdem ecclesijs, monasterijs, Prioratibus, atque locis, vltra lxxx. Abbates vltra lx. Archidiaconi vltra xxx. Turonen argenti valorem nō recipiant quoquo modo. ¶ In Alemaniæ quoque, Angliæ, Hungariæ, Bohemiæ, Poloniæ, Noruegiæ, Daciæ, Scotiæ, & Suetiæ regnis, terris, ac prouincijs, & partibus eisdem adiacentibus archiepiscopi, & episcopi, alij quoque prælati & personæ ecclesiasticæ cum (vt præmittitur) personaliter visitabunt: Iidem archiepiscopi & episcopi, etiam si primates existant, à suis vel suffraganeorum suorū ecclesijs cathedralibus & personis earum pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia vltra trecentum & viginti: A monasterijs vero & alijs ecclesijs, Prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus collegium duodecim vel pluriū personarum, vltra cc. & lx. Ab alijs vero monasterijs, ecclesijs seu Prioratibus minus collegium habentibus, alijs quoque ecclesijs, Prioratibus & locis, vltra ducentorum & viginti: Episcopi etiam à cathedralibus ecclesijs, vltra ducentorum & viginti: A monasterijs vero & alijs ecclesijs & Prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus

ralis. de qua in cap. irrefragabili. in fine de offic. ordina.

a ¶ *Pabulo.*] est enim verbum Dei pabulum animæ ex quo viuit. c. inter cetera. de offi. ordina. quia nō in solo pane, &c. sed in omni verbo, &c. vt ibi.

b ¶ *Prælatorum.*] etiam Cardinalium, vt probat textus in cap. cum Apostolus. versic. Cardinales. de censib. & in c. procurationes. in prin. eod. tit. & ibi not.

c ¶ *Onerosos.*] Vsque ad exinanitionē extremæ virtutis. 10. q. 3. cauendum. & 1. q. 3. placuit. ideo seruandum est quod statuit concilium Viennen. in cle. ad nostrum. §. fin. de censibus.

d ¶ *Parentes.*] 16. q. 1. prædicator. vbi Paulus dicitur diuious Apostolus, &c. & q̄ beatius est dare quàm accipere. Et cum mysterio accumulantur tot rationes, vt si aliquæ cessarent, nō cessat dispositio. Institu. de nupt. §. affinitatis.

e ¶ *Consilio.*] ad quod non arctabatur sequendum, nec petendum, secundum glos. & doctores in c. Apostolicæ. de re iudi. & in c. 1. de schismat. lib. 6. licet Ioan. Mona. in hoc variauerit fact° Cardinalis. Sed q̄ Papa regatur cōsilio Cardinalium probatur in c. licet. & c. in Genesi. & c. ecclesia 2. in fi. de elect. sicut episcopi consilio canonicorū regi debent. c. nouit. & c. quanto. de ijs quæ fiunt à prael. c. quæsiuit. & c. fina. de ijs quæ fiunt à maio. par. cap. Host. in summa. io tit. de offi. archipresb. §. quæ pertinent. versi. potest. præsertim in arduis[a]. & hoc seruat consuetudo.

f ¶ *Archiepiscopi.*] Idem & in patriarchis, primatibus. & alijs etiam pluribus, idest & abbatib°, de quibus vide infra. Idem sunt enim primates & patriarchæ. 99. dist. prouinciæ. & dixi supra in secunda quæstione primæ partis. & idem archiepiscopi & metropolitani, & nudis tantum verbis differunt. not. in cap. duo. de offic. ord. vide in Spe. in titu. de offic. ordina. § sunt quoque. & in versi. & nota. sic & archiepiscopi sunt episcopi. nota in c. quàm periculosum. de senten. excom. lib. 6.

Consilium Cardinaliū an debeat Papa sequi.

[a] Verū in arduis teneatur Papa requirere consiliū Cardinalium vide late per Philippū Francum & doctores in c. super eo. de hæreti. lib. 6. adde Abbatē in c. quæsiuit. de his quæ fiunt à pl.

g ¶ *Locis.*] non credo comprehendi hospitalia pauperū propter infra dicenda, puta leprosorum & aliorum infirmorum mendicantium panem, sicut nec grangias per c. fin. de censi. & idem forte de fabricis & commissarijs, de quibus canonica portio non detrahitur. cap. fin. de testa. & de alijs. de quibus non esset soluenda decima, da qua in clem. si beneficiorū. de deci. de quibus omnibus dic vt ibi plene not. Circa hoc tamen tenendū est illud. quod cōcludit Fridericus de Senis in consil. 111. Et an episcopus possit priuilegiare hospitale tempore constructionis, vt non possit ab eo vel successoribus visitari, vide eundem in consi. 148. Et quid de domibus leprosorum, vide per eundem in cōsi. 130. Et adde in simili q̄d firmat Pet. de Ancha. de testatore, in consil. 128. & quod examinat Guliel. de monte Lauduno in glos. super extrauag. suscepti. Ioan. xxij. super ver. in totū. Ioa. Franc.

h ¶ *Abbates.*] Idē credo de Prioribus etiā canonicorū regulariū. argu. c. quod. Dei timorem. de sta. monach. & aliorum quorumcūque visitandorum etiam Mendicantium, exceptis tantum Fratribus Minoribus. de quibus in clem. Exiui. de verb. signifi. Ioan. Franc.

i ¶ *Si vero.*] hic determinat quæ habentur in c. felicis. de cōsi. lib. 6.

bẽtibus collegiũ duodecim vel plurium personarũ, vltra centum & lxxx. Ab habentibus vero collegiũ minus, & quibuslibet alijs ecclesijs & Prioratibus atque locis, vltra centũ & quinquaginta: Abbates insuper à monasterijs, Prioratibus, seu ecclesijs habentibus collegiũ xij. vel pluriũ personarũ, vltra centum: Ab habentibus vero minus collegiũ, ac ecclesijs, Prioratibus, & alijs locis quibuslibet, vltra lxxx. Archidiaconi vero vltra quinquaginta: Archipresbyteri [a] etiã vltra decẽ Turoneñ. argenti valorẽ recipere nõ præsumant. Si vero ijdẽ archiepiscopi, episcopi & prælati, ac personæ ecclesiasticæ ex priuilegio [b] Apostolico per alios [c] visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: dicti archiepiscopi, etiã si primates existãt, ab huiusmodi ecclesijs, monasterijs, Prioratibus atque locis, vltra centũ: Episcopi vltra lxxx. Abbates [d] vltra lx. Archidiaconi vltra triginta Turoneñ. argenti valorẽ pro procuratione qualibet vnius diei recipere non præsumant. ¶ In Castellę quoque, Legionis, Aragoniæ, & Portugalliæ regnis & dominijs, terris & prouincijs regum Castellæ, Aragoniæ, & Portugalliæ, & partibus adiacentibus etiã vicinis eisdẽ, excepto Sardiniæ & Corsicę regno: Archiepiscopi, episcopi, & prælati, ac personæ ecclesiasticæ cum (vt præmittitur) personaliter visitabunt ijdem archiepiscopi à suis & suffraganeorũ suorum ecclesijs cathedralibus pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volenti bus in pecunia, vltra centum & quadraginta: A monasterijs vero & ecclesijs alijs, ac Prioratibus sęcularibus vel regularibus habẽtibus collegiũ duodecim vel pluriũ personarũ, vltra centum & viginti: Ab habentibus vero minus collegiũ, alijsq; ecclesijs, Prioratibus atque locis, vltra centũ: Episcopi etiã à cathedralibus ecclesijs, vltra centũ: A monasterijs vero & Prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus collegiũ xij. vel plurium personarum, vltra octuaginta: Ab habentibus vero minus collegiũ, alijsque ecclesijs, Prioratibus & locis vltra sexaginta: Abbates [e] etiã à monasterijs vel Prioratibus habentibus collegiũ xij. vel plurium personarum, vltra quinquaginta: Ab habentibus minus collegium, & quibuslibet alijs ecclesijs, Prioratibus & locis, vltra quadraginta: Archidiaconi vero, vltra xxv. Archipresbyteri vero, vltra v. Turoneñ. argenti valorẽ recipere non attentent. Si vero proxime nominati archiepiscopi, episcopi, & prælati, & aliæ personæ ecclesiasticæ ex priuilegio Apostolico per alios visitare, & procurationes recipere possint, in pecunia numerata: Ijdem archiepiscopi ab eisdem suis & suffraganeorũ suorum ecclesijs, vltra octoginta. A monasterijs vero & ecclesijs alijs ac Prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus collegiũ xij. vel plurium personarũ, vltra sexaginta: Ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, Prioratibus siue locis, vltra quinquaginta: Episcopi etiam ab eisdẽ ecclesiis, monasteriis, Prioratibus siue locis, vltra quadraginta: Abbates vero ab eorum monasteriis, Prioratibus ecclesiis siue locis, vltra triginta: Archidiaconi vero vltra viginti Turoneñ. argenti valorẽ recipere nõ attentent. ¶ In Apuliæ vero, Calabrię, terræ Laboris, Siciliæ [f], Lombardiæ, Tusciæ, Sardiniæ, Corsicæ, & cæteris aliis Italiæ partibus: necnon Sclauoniæ, Achaię, Cypri, & cęteris regnis, insulisque, & aliis prouinciis & partibus omnibus vltramarinis & etiã transmarinis, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi ac prælati alii & personæ ecclesiasticæ cõsistentes, cũ (vt præmittitur) personaliter visitabunt: Iidem patriarchę & archiepiscopi à suis vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volẽtibus in pecunia, vltra sexaginta: A monsteriis vero & ecclesiis aliis, ac Prioratibus sæcularibus vel regularibus habẽtibus collegiũ xij. vel plurium

a ¶ *Archipresbyteri.*] quid autem de archipresbyteris ruralibus, qui Decani aliquando nuncupantur, subdit infra, in versi. illud quoque. Ioan. Franc.

b ¶ *Ex priuilegio.*] sine priuilegio vero nõ possunt, aliàs contrafacientes puniuntur, vt in c. felicis. de censib. lib. 6.

Prælatorũ vicem gerentes varijs censentur nominibus

c ¶ *Per alios.*] hæc cõstitutio approbat quod not. Ioan. And. in c. felicis. de censi. in glo. super ver. officio. Et adde q; prælati aliquando habent officiales. de offi. vic. c. 2. & 3. de appel. Romana. de offic. ord. c. Romana. de offi. lde- leg. c. 4. in fi. lib. 6. & c. insinuante. Quandoque habent vicariũ in spiritualibus. de temp. ordin. cap. 3. §. 1. lib. 6. Quandoque habent vicarium generalem. dicto c. 3. §. episcopo autem. de temp. ord. & de offi. vic. c. fin. de præb. c. statutum. lib. 6. Quandoq; habent simpliciter vicarium. c. statutũ. & c. vt officium. & c. vt commissi. de hære. lib. 6. Quandoque tales vocantur locumtenentes. 93. dist. c. fin. Siue ergo quis vicarius à sede Apostolica deputetur, vt in c. is cui. de elect. lib. 6. siue à capitulo ecclesiæ cathedralis episcopalis sede vacante, vt in c. penul. de supplen. negli. præla. lib. 6. vbi potest ex consuetudine visitare saluis notatis in clem. 1. de hære. siue ab electa in abbatissam à maiori parte capituli, indemnitatibus. de electio. lib. 6. siue ab alio prælato electo concorditer in casu capituli, nihil. de elect. eum visitat, poterit recipere procurationẽ iuxta istã taxam. arg. notatorũ in dicto c. felicis. de censi. facit c. si episcopus. de offi. ord. eod. lib. Et si sunt plures, tunc solum principalis, sed non foranei poterit hoc generaliter facere. vt probat clem. & si principalis. de rescri. Quid si plures essent omnino æquales officiales vel vicarij? Dic vt ibi not. Quid de foraneis in locis suis? Dic attendẽda illorum mãdata. adde tex. in l. 1. C. de offi. eius qui vic. alterius gerit. Ioa. Fran.

Vicarius potest visitare & procurationẽ recipere.

Abbas Cluniacensis subditos mediatos & immediatos visitare potest.

d ¶ *Abbates.*] de patre abbate Cluniacensiũ, quo modo teneatur visitare subditos suos mediatos & immediatos, vide Oldra. in consilio 155. quod incipit: Prime quæstio. & adde quantum ad abbates, idem videtur esse effectus inquisitionis generalis & specialis, vt dicit idem Oldradus in consil. 227. quod incipit. licet quantum. Ioan. Franc.

e ¶ *Abbates.*] honeste facerent abbates, & alij religiosi nõ exigere pecuniã, sed cõformare se laudabilibus cõsuetudinibus, & continuationibus monasteriorũ, & cõtentari comedere cũ alijs in refectorio, & dormire in dormitorio cõmunibus, vt melius valerent oculo intelligere quõ se habeant omnia tã in ecclesia quàm in mensa, & tam de die quàm de nocte, & propter bonũ exemplum. arg. eius quod not. in clem. ad nostrũ. de censi. in ver. si voluerint. & in c. magnæ. de voto. quia quod agitur à prælatis, cito à subditis trahitur in exemplũ, vt ibi, & in c. præcipue. 11. q. 3. aliàs tot mortibus digni sunt quot perniciosa exempla, &c. vt ibi. & hoc satis dicit §. nostræ tamen intentionis. in ver. nec vltra. & versi. cæterũ. Tenentur enim visitatores nõ minus exemplo quàm verbo ædificare & plãtare. c. qm̃. & c. inter cætera. de offi. ord. facit c. Romana. in fi. de censi. lib. 6. vbi vide not. per Ioa. And. in nouel. & in c. singulis. de sta. mon. In huiusmodi namque actibus regularib. nõ sunt subtilitates neque glossæ exquirendæ, nec appellationes admittẽdæ, sed simpliciter omnia sunt expedienda. cap. ad nostrã. reprehensibilis. &, cum specialis. de appel. Nõ est tamen omittendũ, q; si prælatus religiosus in mortali cõstitutus, notorius vel infamatus sit incorrigibilis, & propterea à subditis appelletur, debet appellationi deferri; aliàs pro tanto excessu satisfacere compelletur. de appel. de priore. quia ad talẽ nõ pertinet iudicialis correctio. 3. q. 7. indicet. Misericorditer etiã, & nõ passim sunt corrigendi monachi, & non more latronũ in grauẽ carcerẽ detrudendi. de sta. mona. c. ea q̃. & nõ debent esse prælati nimis graues in corrigẽdo, aliàs de cõsilio cõuentus idest, capituli, est correctio temperanda. dicto c. reprehensibilis. in fi. de his q̃ fiunt à præl. nouit. & c. ea noscitur. & ideo dicit textus in dicto c. Romana. in fi. consuetudines rationabiles & approbatas. secundũ Host. & Ioa. And. ibidẽ in nouella. Ioan. Franc.

Prælatorũ gesta sunt subditorũ exempla.

Monachi sunt misericorditer corrigẽdi.

f ¶ *Siciliæ.*] Nota q; huiusmodi insulæ sũt pars prouinciæ cui adhærẽt. l. insulæ. ff. de iudi. cum ibi not. facit ff. de verb. sign. l. notionẽ. §. 1. faciunt not. in c. qm̃ à nobis. de deci. ex quo sequitur, q; qui in Sicilie vel Corsica est, aut Sardinie, debet respondere in Italia, vt not. in dicta l. insulę. probatur ff. ad municip. l. qui ex vico.

personatũ, vltra quinquaginta: Ab habentibus vero minus collegiũ & quibuslibet alijs ecclesijs, Prioratibus atq; locis, vltra xl. Episcopi etiam à cathedrali bus ecclesijs, vltra quinquaginta: A monasterijs vero alijsq; ecclesijs, & Prioratibus sæcularibus vel regularibus habẽtibus collegium duodecim vel plurium personarũ, vltra quadraginta: Ab habentibus vero minus collegium, & ecclesijs alijs seu Prioratibus vel locis quibuslibet, vltra triginta: Abbates [a] vero à suis monasterijs vel Prioratibus simile collegiũ vel maius habentibus, vltra viginti: Ab habentibus vero minus collegiũ & quibuslibet alijs ecclesijs, Prioratibus atque locis, vltra sexdecim: Archidiaconi vltra decem Turoñ. argenti valorẽ nõ audeant recipere quoquo modo. Si vero prælati, patriarchæ [b], archiepiscopi, episcopi, & personæ ecclesiasticæ proxime nominati, ex priuilegio Apostolico per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: dicti patriarchæ seu archiepiscopi ab eisdem suis vel suffraganeorum suorum ecclesijs cathedralibus, vltra quadraginta: A monasterijs quoque & ecclesijs alijs ac Prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, vltra triginta: Ab habentibus vero minus collegium, & ecclesijs alijs, Prioratibus siue locis & subditis quibuscũque, vltra vigintiocto: Episcopi quoque a suis cathedralibus & quibuslibet alijs ecclesijs, monasterijs, Prioratibus atque locis, vltra viginti: Abbates etiã vltra decem, necnõ archidiaconi vltra quinque Turoneñ. argenti valorem recipere nõ præsumant. Ita quòd expensæ seu sumptus vniuersi seu taxatio pecuniaria huiusmodi procurationis totius diei [c], videlicet in pecunia vel victualibus & necessarijs alijs prædictam summã vel valorem aliquatenus non excedat: nec vltra dictas summas vel taxationes seu valores earum prætextu cuiusuis consuetudinis vel aliàs, vel ab ipsis prælatis vel familiaribus earundem quicquã exigere vel recipere liceat etiã à volentibus, quando ex cõuentione vel consuetudine minus soluere cõsueuerint, quòd propter prædicta non plus soluant.

Illud quoq; quod de archidiaconis superius diximus ordinãdum, locum habere volumus etiam in decanis, præpositis, alijsque personis ecclesiasticis superius non expressis, quibus visitationis officium, & procurationis receptio ex priuilegio sedis Apostolicæ, vel de iure seu cõsuetudine competere dignoscuntur: Decanis ruralibus dũtaxat exceptis, qui in aliquibus regionibus archipresbyteri nominantur [d], circa quos in receptione huiusmodi procurationis id quod supra statutum est de alijs archipresbyteris, volumus obseruari. ¶ Nostræ tamẽ intentionis existit, quòd si ex conuentione vel consuetudine tam ecclesię cathedrales quàm collegiatæ, & aliæ quælibet sæculares, ac etiam monasteria, Prioratus conuentuales, & loca alia quæuis ecclesiastica, earumque capitula, collegia seu conuentus, rectores etiã & personæ prælatis quibusuis visitantibus (vt præfertur) minus debeant vel consueuerint [e] quàm per nos superius est statutum, ad soluendum vltra conuentionem vel consuetudinem huiusmodi nullatenus astringantur, sed super ijs circa eos consuetudo & cõuentio huiusmodi obseruentur. Huiusmodi etiã moderationes & taxationes ad prælatos quoslibet, qui prætextu cuiusuis consuetudinis in monasterijs, siue locis alijs ecclesiasticis gratis recipiãtur ad pabulũ charitatis [f], extendimus, & etiam prorogamus [g]: prouiso nihilominus, quòd in locis quibuslibet secundũ quod maior vel minor rerum copia fuerit in ijsdem, necnon iuxta maiorem vel minorem personarũ & euectionum [h] numerum huiusmodi visitantium, expensarum maiorum vel minorũ debita moderatio teneatur: ita tamen quòd maiores expensę nõ excedant summam superius limitatam. ¶ Insuper prædictis omnibus archiepiscopis, primatibus, episcopis & alijs superius nominatis visitantibus, ne vltra conuentionem vel cõsuetudinem huiusmodi circa personas & loca vbi fuerint, nec vltra moderationes & taxationes prædictas quicquã præsumant recipere districtius nihilominus inhibemus. Volentes etiã constitutionem præsentem pœnæ [i] adiectione iuuari; statuimus, quòd si dicti visitantes per

ex vico. Idẽ dico de eo qui est in insula Maioricarũ, vt teneatur respondere regno Nauarræ, vt patet s. §. statuim[a]. vbi dicit illi adiacere, &c.

Abbatissa monasteriũ egredi nõ debet.

a ¶ *Abbates.*] de abbatissa vero dicit Archid. quod etiam pro visitandis monasterijs sibi subiectis ei non licet egredi monasterium, per textũ in c. 1. de sta. reg. lib. 6. ibi, quacũque ratione. sed debet per alium visitationem facere, circa quod vide not. in clem. 1. in prin. eo. tit. in glos. istorum. mouetur etiã archidiaconus: quia quod generaliter scriptũ est, generaliter est accipiẽdum. c. s. de coniug. le prof. Itẽ fortificatur prohibitio in eo quod ibi duo casus excipiuntur, in alijs ergo stet valida. de deci. ad audientiã. 31. dist. omnino. 31. q. 1. quomodo, &c. 8. dist. si consuetudinem. Et licet textus ille nõ videatur loqui de abbatissa, nihilominus appellatio monachorum includit abbates vbi de salute animæ agitur. c. fin. de simo. Item ibi in §. verum. exprimit de abbatissa. & hæc opinio multum sapit honestatem. de quo per Ioa. And. in dicto c. 1. de sta. reg. in 6. & dixi in tractatu visitationum. q. 2.

Monachorum appellatione includantur abbates.

b ¶ *Patriarcha.*] Nota patriarchæ. & sicut c. exigit. extendit c. Romana. de censi. ita fortius vna clausula debet extendere aliam. arg. in l. doli clausula. de ver. obli. & c. 2. requiris. ẽ. de appella. & l. 3. ff. de vi bono. rapt. Ioa. Fran.

c ¶ *Diei.*] hoc intelligo nisi quãdo ex causa oporteret visitantem ibi stare per plures dies ex causis necessarijs & culpa visitandorum, vt habetur in c. conquerente. de offi. ord. tũc enim sibi debẽt imputare visitandi: quia necessitas legẽ non habet. de quo plene dixi in tractatu visitationum. q. 3. primæ partis. Ioa. Franc.

d ¶ *Nominantur.*] vt not. in dicto c. cũ Apostolus. super verbo, decani. Ioan. Franc.

e ¶ *Cõsueuerint.*] hoc dicit, propter ea quæ habentur in c. cum ex officij. de præscri. & not. in cle. ad nostrum. circa princ. de censi. adde quod habetur per Ioa. And. in addit. Spec. in tit. de censi. in fi. & in mercu. super regula, plus semper. de reg. iu. lib. 6. & in c. fi. eod. tit. & lib. & per Lapum allegatione 30.

f ¶ *Charitatis.*] hoc dicit propter ea, quæ habentur in clem. ad nostrũ. circa fin. de censi. & in dicto c. cum Apostolus. ad finem.

g ¶ *Prorogamus.*] patet ergo hic, & infra versi. præmissis. quod hæc constitutio quamuis pœnalis extenditur ad casus similes ex identitate rationis: quasi tunc nõ dicatur extensio, quia quod est ex ratione, est & ex mente, vt not. in c. si postquam. de elect. lib. 6. & in c. sciũt cuncti. præsertim vbi est omnino eadem ratio. not. de temp. ordi. c. 1. eod. lib. & not. Archid. de pœni. dist. 1. c. vulgaris. in §. pœnæ. aliàs tecus, vt not. Butriga. in clem. 1. de rescript. facit deci. 177. quod not. Ioa. And. in nouella. de reg. iur. odia. ad fin. & in clem. 1. de consang. & affin. & in cle. auditor. de rescri. & in cle. 1. de foro comp. & per Bart. in l. furti. §. fin. ff. de ijs qui not. infam. & Butri. de præb. in c. dilectus. facit l. tantum. §. 1. ff. de ser. corrup. & quod habetur in l. 1. ff. de leg. 1. & in l. maximum vitium. C. de libe. & posthu. & l. si quis serun. C. de fur. & Butr. in cle. 1. de offi. vica. & in auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. & in l. 2. C. de pat. qui fil. distra. & per modernos in l. si vero. §. de viro. ff. solu. matr. vide Ioa. de Milis in repertorio, in verbo, lex siue constitutio, &c. habebis enim locum in speciali visitatione, de qua in c. excõmunicamus. in §. adijcimus. de hære. & in ea de qua in cap. Eleutherius. 17. quæst. 2. & in ea de qua in cap seruitiũ. ead. causa & quæstione. de quibus, not. in c. accedẽtes. de pręscript. & in cap. præterea. de iure patro. & in c. procurationes. de censi. & in omnibus alijs similibus procurationibus.

Constitutio etsi pœnalis quandoque ampliatur ex identitate rationis.

h ¶ *Euectionum.*] & an numerus personarũ & euectionũ debeat aliàs esse æqualis. vide plene per doctores in cap. cũ ad quorundã. de exces. præla. & dixi s. quæst. proxi. circa princip.

i ¶ *Pœnæ*] vt quos Dei timor, &c. de vita & honesta.

se, vel (si ex priuilegio eis competat) per alios visitationis officium exercuerint, & procurationes receperint (vt præfertur). ipsi, vel familiares eorũ vltra taxationes prædictas aliquid sciẽter exegerint, vel receperint etiam a volente: duplum [a] eius quod ipsi ijdem prælati, vel eis scientibus aut ratum habentibus eorũ familia taliter exegerint vel receperint, intra duos menses post receptionem seu scientiam huiusmodi ecclesijs, monasterijs, & alijs locis à quibus illa receperint, restituere teneantur. Si vero dictis prælatis per alios visitantibus, hi qui pro eis visitationis officiũ exercebunt, per se vel alios vltra moderationes seu taxationes prædictas quicquam exegerint, seu receperint etiam à volentibus: duplum eius quod vltra receperint, ecclesijs & monasterijs vel locis alijs, à quibus id receptũ fuerit, intra præfatum terminũ restituere teneantur. Alioquin extunc dicti prælati, qui vltra moderationes & taxationes prędictas seu conuentionẽ vel consuetudinem huiusmodi receperint in pecunia numerata, duplũ ipsum eisdem ecclesijs, monasterijs, siue locis vltra dictum tempus restituere differentes, ingressum ecclesiæ sibi nouerint interdictum. Hi vero pro dictis prælatis visitationem huiusmodi (vt præmittitur) exercentes, ab officio & beneficio nouerint se suspensos, quousq; grauatis ecclesijs, monasterijs, siue locis de huiusmodi duplo plenariam satisfactionem impendant. Adijcientes constitutioni præsenti, quòd si quis de familia prælati personaliter visitantis, aliquid vltra moderationes & taxationes p̄fatas per se vel alios prælato ignorante, nec ratũ habente receperit ab ecclesijs, monasterijs, & locis alijs visitatis, duplum eius quod vltra receperit, de suo proprio intra duos mẽses post receptionem huiusmodi ecclesijs, monasterijs & locis alijs, a quibus illa receperit, reddere teneatur: Alioquin extunc [b] recipiens, si clericus fuerit, tamdiu ab officio & beneficio sit eo ipso suspensus. Si vero laicus [c], tamdiu ingressum ecclesiæ sibi nouerit interdictum, & à communione Eucharistiæ ipso facto nouerit se suspensum, donec de duplo huiusmodi grauatis ecclesijs, monasterijs siue locis satisfecerit cum effectu: Nulla eisdem vltra moderationes & taxationes prædictas recipientibus in his donantium remissionem [d]: liberalitate, vel gratia valitura. Cæterum moderationes & taxationes huiusmodi in illis locis volumus obseruari, in quibus id fieri poterit secundũ ecclesiæ, monasterij, vel loci alterius facultates. In alijs autem tantam præcipimus modestiã adhiberi quòd per hæc quæ ad exonerationem locorum ecclesiarum statuendã prouidimus, non doleant se grauari, nec per hoc dicti prælati exigendi amplius quàm ipsi subditi pati possint, indultã sibi existiment potestatem. ¶ Præmissis quoque adijciendo statuimus [e], quòd si dicti prælati vel aliquis eorũdem ex Apostolica indulgentia vel consuetudine, seu de iure, petant sibi ab ecclesijs, monasterijs, & locis alijs, eorumque capitulis, collegijs. vel conuentibus, rectoribus, seu personis moderatiuũ seu charitatiuũ [f] subsidium exhiberi, nõ possint à singulis ecclesijs, monasterijs,

Lex quæ deuiantes nõ punit, est imperfecta.

nesta. cleri. vt clericorũ 81. dist. plurimos. & c. felicis. §. præmissis. de pœnis. lib. 6. quia nõ semper omnia deducuntur in iudicium, & ideo sola prohibitio quandocũque parum proficit, & inter leges illa dicitur imperfecta, in qua nulla pœna deuiantibus sancitur, vt refert dicere Macrobiũ Ioa. And. in dicto c. exigit. de censi. Et nota hic imponi pœnã pecuniariam pro delicto: quia non applicatur visitanti neque parti, sed Ecclesiæ: sic & quando esset applicanda pauperibus, vt in c. ad liberandam. de Iudæ. & in c. quia plerique. de immunit. eccl. etiam vsque ad quadruplũ. 18. dist. quoniam quidã. 1. q. 7. sancimus. 23. q. 1. militare. Si autem applicaretur visitanti, procederet de radice auaritiæ & cupiditate: & ideo imponi nõ posset nisi in casib9 à iure expressis. c. licet. de pœn. 16. q. 2. cũ deuotissimam. & de rapt. in archiepatu. quia nec conuentionalis in foro ecclesiastico exigi debet: aliàs modestiæ pontificalis obliuisceretur, qui inhonestis quæstibus anhelando desideraret cum aliena iactura ditari. c. suam. & c. constitutus. de pœn. nisi p mensura interesse. c. dilecti. de arbit. Est enim naturæ congruũ eas tantum pœnas exigi, quæ cum competenti consequuntur moderatione vel à legibus certo fine conclusæ statuũtur. l. 1. C. de sent. quæ pro eo qđ inter. prof. hoc tenẽt Cardin. & Butrig. post Hosti. in dicto cap. dilecti. sed Abbas cõtra, & male, saltẽ in spirituali & ecclesiastico. Ioa. Fran.

Pœna pecuniaria quandoq; imponitur p delicto.

a ¶ Duplum.] hoc sumptum est ex c. procurationes. in fi. de censi. & c. quia plerique. de immunit. eccl. & credo, q in isto duplo computetur exactũ, & receptũ. facit 23. q. 5. militare. 18. dist. quoniã. 1. q. 1. concussionis. & c. exigit. de censi. lib. 6. vbi nota illud quod hic dicitur de familia. Et q prælatus tenet de facto ipsorum, facit 86. dist. an putatis. & de electio. generali. §. fin. Ioa. Franc.

b ¶ Extunc.] scilicet elapso secundo mense, vt not. in dicto c. exigit. super ver. extunc. & facta restitutione. statim sunt absoluti sine alia sententia. 81. dist. si qui cum suis. & de spon. in c. non est. Ioa.

c ¶ Laicus.] puta cocus. clem. ad nostrum. de censib. vel notarius, vel alij, de quibus in cap. Romana. §. procurationes. de censi. & ibi not. de sigillatoribus, quod tamen debet intelligi secundum quod ibi declarat Ioa. And. in nouella. Ioan. Franc.

d ¶ Remissionem.] hoc sumptum est ex c. exigit. de censi. lib. 6. vbi not. q quis rem suam vel sibi debitã remittere nõ potest, licet in re sua quis sit moderator & arbiter. l. in re mandata C. mandati. & nihil tam naturale, &c. vt in §. per traditionem. Insti. de re. diui. Et si post restitutionẽ factam ille iterũ donaret, credo idem propter verba hic geminata scilicet remissionem liberalitate vel gratia, quia præsumeretur in fraudẽ facta. arg. ff. de don. inter vir. & vxo. l. si sponsus. §. recte. & ff. ad Vellesan. l. quamuis. §. si cum essem. & quod habetur in c. cõmissa. de elect. cum similibus. & quod not. 14. q. 5. plerique. & in c. quanto. de priuil. Licet Ioa. And. videatur innuere contrariũ in simili. in c. statutum. circa fi. de rescrip. lib. 6. super versi. remissione. per l. sed si ego. ff. ad Vellesan. & ea quæ habentur in c. Gẽma. de spons. quia aliàs facile fieret fraus legi. &c. Io. Franc.

Rem suam vel sibi debitã quis quandoq; remittere nequit.

e ¶ Statuimus.] concor. cum dicto c. cũ Apostolus. §. fi. de censib.

f ¶ Charitatiuum subsidium.] quod ex manifesta & rationabili causa tantum peti potest cũ charitate. vt dicto c. cũ Apostolus. §. prohibemus. hæc enim duo simul requirũtur, & quia hæc est charitas, nõ currit contra eam præscriptio, secundum Hosti. aliàs multum longe à paterna pietate viderentur, si præpositi subditis suis graues existerent, quos in cunctis necessitatibus pastoris debẽt more souere, & potest episcopus etiam compellere eos ad hoc soluendum, secundũ Inno. & Hostien. allegãt 43. dist qui emendam, dũ tamen non excedant, vt c. sane. & c. cũ ad quorundam. de exces. præl. aliàs posset appellari secundum cõmunem sententiam doctorum ibi, per quam appellationẽ essent tuti ab excõicatione, & vbi esset dubiũ, superioris arbitrio esset determinandum. arg. 10. q. 3. quia cognouimus. & 11. q. 1. si clericus. & not. in dicto c. cum Apostolus. Adde quæ plene habẽtur per Inno. in c. ex parte. de verb. signi. & Butri. in c. venerabilis. de censi. Quæ autem sint iustæ causæ petendi charitatiuum subsidium, vide Oldradũ in consil. 205. quod incipit, circa propositam quæstionem. & q possint prælati conuocati ad concilium generale imponere clero charitatiuum subsidiũ, tenet Innoc. in c. 1. de statu mona. & not. 10. q. 3. vnio. & quid de Priore Generali ordinis Camaldulensiũ, an pro expẽsis factis in sua promotione & cõmuni seruitio cameræ Apostolicæ, possit à subditis petere charitatiuũ subsidium, & quando per episcopos possit exigi, vide per Calderinum in consil. 30. in titu. de censib. Et adde q ad subsidium impositum per Papam tenentur Cardinales, etiam pro beneficijs quæ tenent vt administratores. Et quædam alia circa subsidiũ Papæ, vide per Ludouicũ in consi. 498. Adde etiã q si cap. sede vacante. statuit & iurat de minuendo charitatiuo subsidio, potest postea soluere debitam summã constitutione huiusmodi nõ obstante, secundũ Lapũ allegatione 20. Consulo q clerici impetrent à sede Apostolica priuilegium ad instar priuilegij cleri Paduani, dudum à sede Apostolica obtenti, q pro charitatiuo subsidio non possint grauari vltra certam & specificã summam soluendam in termino annorũ duorum. maxime propter crebras trãslationes, quæ hodie fiunt cũ magna iactura cuiusque cleri. Adde etiã q an à pœna supraposita, & nõ reperita hic, scilicet quando exigeretur subsidium charitatiuũ vltra taxam prædictã valeat exigens maxime si exigat à sponte soluentibus,

Charitatiuum subsidium quare & à quibus peti potest.

sine locis pro subsidio huiusmodi vltra petere vel recipere (etiam à volentibus) nisi quantum ascenderent singulæ procurationes in pactum per nos superius moderatum, quas ijdem prælati possent recipere, quando ex priuilegio per aliū visitarent. ¶ Porro Turonenses prædictos tales fore intelligimus, quòd duodecim ipsorū valeant vnum florenum a auri boni, puri, & legalis ponderis, ac cunij Florentini. ¶ Per constitutionē autē huiusmodi nolumus quòd prædicti prælati, vel alij, quibus visitationis officium & procurationum receptio ex priuilegio sedis Apostolicæ, vel aliàs de consuetudine vel de iure competere dignoscuntur, ius visitandi seu procurationes recipiendi sibi valeant vendicare b. Nec per constitutionem eandem alijs constitutionibus super præmissis per prædecessores nostros dudum editis, quo ad alia contenta in eis aliquatenus derogetur. Insuper abbates Cisterciensis c ordinis sua monasteria visitātes, sub præfata constitutione nostra nolumus comprehendi, cū super his per aliam constitutionem nostram duxerimus specialiter prouidendū. Nulli ergo omnino hominū liceat hāc paginam nostrarū constitutionis, intentionis, inhibitionis, adiectionis, & præcepti ac voluntatis d infringere, vel ei ausu temerario cōtraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem e omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorū eius se nouerit incursurum. f. Datum g Auinione xv. Calend. Ianuarij, Pōtificatus vero nostri anno ij.

De celebratione Missarū.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Narratis perturbationibus plurimis, quæ ecclesiæ præsertim per hæreticos infrrūtur, ordinat Romanus Pontifex, quòd dum Missæ celebrantur, in quibus deuotius oratur, certæ preces hic expresse ad Deum effundantur. Et vt Christiani ad id sint promptiores, viginti dies indulgentiarū cunctis hoc facientibus elargitur. Aduerte quòd sub hoc tit. apte potuisset locari extrauagans, Docta. quæ est supra de vita & honestate clericorū, vt ibi tractatū est.*

CAP. VNICVM.

Discipulorū Christi gesta nos instruunt, vt in pelago huius mūdi procella surgēte, ad diuinū

-nentibus, excusari: videtur tenenda cōclusio Lapi allegatione 38.

a ¶ *Florenum.*] quid si mutentur monetæ, & facultates ecclesiarū crescant? Vide quæ plene habent in c. quanto. & c. olim. de censi. Et hæc intelligo, nisi super hoc in aliquibus partibus essent beneficia taxata ad minorem summā: quia tunc illa taxa esset seruanda, qđ videt esse de mente huius cōstitutionis, & probatur ex notatis in clem. si beneficiorū. de deci. in glo. in ver. taxatione. facit ad hoc extrauag. Ioa. xxij. quæ incipit, Suscepti. tūctis declarationibus, quæ super ea emanauerunt, de quib' plene habetur in dicta clem. si beneficiorum. quas doctores post glossam dicunt extendi debere ad casus similes.

b ¶ *Vendicare.*] simile in c. 1. de sta. reg. lib. 6.

c ¶ *Cistercienses.*] propter istud verbū patet, ꝙ clem. Ad nostrū. de censi. quæ principaliter propter Cistercienses facta fuit, de quibus hic subijcitur, in quantum præsertim loquitur de charitatiua hospitalitate remanet in suo vigore, & quo per clausulas derogatorias consuetas poni in litteris legatorū, derogetur derogatorijs clausulis contentis in priuilegijs huiusmodi monasteriorū super procurationibus soluendis, vide plene per Frider. de Senis in consilio 233. & plura dubia circa mandatū Apostolicū de cōpellendo exemptos ad contribuendū cū alijs clericis ad onera legatorū & nuntiorū sedis Apostolicæ. vide per eundem Frideri. in consilio 138.

d ¶ *Voluntatis.*] de importantia istorū verborū, vide glo. in c. statutū. de hæret. lib. 6. & clem. de offic. vic. & in clem. 1. de rer. permu. & in cap. statuimus. de offi. deleg. in 6. & in c. vt litigantes. de offic. ord. eod. lib. & per Butri. in c. præterea requisisti. de appel. & Abb. in c. cum te. de re iud. De verbo autem, iniungimus, habetur in clem. quia cōtingit. de relig. domi. De verbo, volumus, per Abb. in c. fin. qui fil. sint legi. De verbo, decernimus. not. in clem. generalem. de æta. & qual. & in clem. per litteras. de præb. & in clem. si vna. de reb. eccle. non alie. & in cle. quamuis. de appel. & in cle. litteras. de rescript. in c. fin. de verb. sign. lib. 6. De verbo, censemus. in clem. 1. de prob. De verbis simul iunctis, decernimus & declaramus. in cap. 1. de cler. ægro. lib. 6. Adde ꝙ quandoque ista verba impropriantur per c. in his. de verb. sign. Adde decis. 106. in antiq. quæ incipit, vtrum si contra reum. secundum scilicet subiectam materiā. & quando in materia magis est erratū quàm in forma, sic & vbi Papa loquit vt magister, vt in c. litteras. de rest. spol. & c. cū Marthæ. de celeb. Miss.

e ¶ *Indignationem.*] humano more loquitur, quoniam non indignatur neque irascitur Deus. 32. q. 4. incommutabilis. & not. in c. si quis presbyterorum. de reb. eccle. non alien. vbi probatur, ꝙ ista important talem anathemate feriendum, quo Deus iratus animas percutit. Vel potest dici, ꝙ etiam aliàs iudicis arbitrio punire possit & debet, ex quo non est certa pœna statuta, per ea quæ habentur in c. de causis. de offic. deleg. & c. super his. de accus. & c. fin. de dolo & contum. & l. 1. de iure deli. not. in versi. vlt. in c. si canonici. & in versi. condigns. in c. quia plerique. de offic. ordi. lib. 6. Adde etiam ꝙ pœna maledictionis est pœna æterna, vt not. Ioan. And. in c. Romana. in versi. penul. super versi. maledictionem. de censib. lib. 6. in nouella. post Hosti. iniungitur enim pro quolibet mortali peccato. Gen. 3. & non remittitur nisi restituatur. & c. de vsur. cum tu. nec aliter potest absolui. 14. q. 3. si res. & in regula, peccatū. de reg. iur. vbi si iudex, idest episcopus non potest dispensare: aliàs secus, vt not. in c. licet. de pœnis. Adde quod refert Ioa. And. in c. 1. in fi. de suppl. negl. præl. lib. 6. in nouella. & ꝙ per salutationem Papæ & osculum talis indignatio remittatur, videtur tenere Ioa. And. in solutione 6. lib. in nouella. licet post excōmunicationē propterea nō consequeretur absolutionem. clem. si summus. de senten. excom.

f ¶ *Incursurum.*] & sic est canon ferendæ sententiæ, & nōn latæ, vt probatur in c. relatū. de iure pat. & mitius agit cum lege quàm cū homine. c. si celebrat. de cler. excom. min. l. Celsus. ff. de arbi. c. dolentes. de celeb. Miss. & habetur in c. vnico. de fugit. in c. vno. de eo qui fut. or. sus. secus si diceretur, excōmunicamus sic facientē, &c. & ita intelligi c. 2. de deposito. & c. Salonitanæ. 63. dist. de quo plene in c. sicut tuis. de simo. & in l. in criminali. C. de iurisd. omn. iud. Et ꝙ monitio debeat præcedere, vide per glo. in clem. attendentes. in fi. de sta. reg. etiā contra rebelles visitare volentibus, & illos impedientes. vbi autem ipso facto pœna incurreretur, licet requireretur ꝙ deberet de excessu constare parte citata, tamen absque alia sententia declaratoria posset pœna publicari & exigi, & hoc sufficeret per not. in c. pro humani. in fi. de homici. lib. 6. In clem. præsenti. de censi. & in cle. multorū. in fi. de pœnis. & ita intelligi potest Lapos allegatione 135. & not. in c. commissa. de elect. clem. 1. de seque. pol. & fruc. & in cap. eum qui. de præb. in 6. & decis. 13. in antiq. & adde quod not. glo. in clem. 1. de immuni. eccle. super versi. pro infectis.

g ¶ *Datum.*] de concernentibus datas, vide plene per Ioa. And. super data lib. 6. in glo. Et quare nō ponatur indictio, sed solū anni pontificatus ibi vide plene in nouella. & an error in talibus vitiet. Et adde ꝙ vsque ad tempora Eugenij nō ponebantur in litteris Apostolicis anni Domini, prout factum est ab eius tempore citra. & hodie fit ad faciliorem habendā notitiā temporū anno currentis. vnde error in illis haberet vitiare rescriptū, per ea quæ plene allegat Ioa. And. ibidē, maxime propter stylū cancellariæ, qui etiā habet, ꝙ vltimū verbū temporis debet complere vltimā lineam, qui stylus est attendendus, vt in c. quàm graue. in fi. de crimi. fal. cum similib. Et adde ꝙ à natiuitate Domini, idest, ab ipso die natiuitatis Iesu Christi, & non à die circūcisionis est computandū & incipiendū principiū anni in Romana curia, vt vult Deci. in nou. 50. Item ꝙ secundum cursum Franciæ & Angliæ, annus incarnationis nō incipit post annū natiuitatis, sicut secundū cursum Romanæ curiæ, sed post mensem Martij concurrunt sub eodē numero tam annus à natiuitate præcedens, quàm annus incarnationis sequens, vt vult alia decisio in nou. num. 15. Et adde ꝙ mensis intelligitur tot dies habere, quot habet mensis, in quo negotiū faciendū occurrit, & quod deficit in mense occurrenti, suppletur de mense sequenti. not. Ioa. And. in c. quàm sit. de elect. lib. 6. & ita cōmuniter sequatur, vt not. Butr. in c. licet. de sup. negli. præl. & Bart. in l. cū bissextus. ff. de verb. sign. licet Host. dixerit pendere ex arbitrio iudicis, qui magis debet ampliare quàm arctare. Adde quòd dies incipit à media nocte more Romano. l. more Romano. ff. de fer. & adde not. in c. cōsuluit. de offi. deleg. Quid aūt de loco loci, vide Bart. in l. cū tabernā. §. idem quæsijt. ff. de pigno. per Ioa. And. in nouella. in c. abbate sane. de re iud. lib. 6. & in c. inter. de fide instru. Et omnino vide glo. in c. pronuntiandum. de consec. dist. 5.

consu-

Luce 8.

confugium recurrere debeamus. Illi quidem commotione maris adeo grandi facta, vt fluctus in nauiculam, quam Iesum sequentes intrauerant, operirent, Christum dormientem vocibus excitarunt supplicibus, & aduersus ingruentes tempestatis impetus ab eo salutis præsidiū postularunt. Cum itaque catholicā Ecclesiam, quæ congregationem † fidelium comprehendit, videamus (quod dolentes referimus) pacis æmuli, zizaniorumq; satoris malitia procurante, discordiā flatibus concitatam, earumq; fluctus adeo eleuatos, quòd quasi operiant ipsam totam; hæreticos insuper Ecclesiam ipsam cernamus, & schismaticos impugnare ferociter, ac vt inconsutilem † Domini tunicā scindant, multipliciter laborare: Cum fratribus nostris deliberatione præhabita diligenti, expediens (immo necessariū potius) æstimamus, vt ad illū qui ad dexterā patris residet in excelsis, qui caput est congregationis eiusdem, cuiq; potestas omnis tam in cęlo quàm in terra noscitur tradita, eiq; venti & maria obsecundant †, leuemus cū manibus corda nostra: Ipsumque deuotis pulsantes precibus, apud eum sedulis orationibus insistamus, vt insurgentes præmissæ fremitus tempestatis, quæ quasi vniuersorū Christicolarū regna concutit subditos contra dominos violato fœdere erigit, hæreticis & schismaticis ac rebellibus Ecclesiæ Dei, insurgendi contra ipsam, eiusq; iura vsurpandi insania damnabili ausum pandit: flatus cessare, fluctusq; prædictos quiescere sua faciat omnipotenti virtute: Cordaq; hæreticorum, schismaticorū, aliorumq; rebelliū ad Dei Ecclesiæ vnitatem ac deuotionē inclinet & habilitet: vel forsan, cum præmissis pertinaciter intendant persistere, ipsorū elidat superbiam, eorumq; obstinatā malitiam suæ virtute dexteræ conterat & prosternat. Corda quoque subditorū ad eorum superiores, & eorū superiorū conuertat ad subditos, ipsosq; dissidentes in concordiæ veritate conciliet & cōfirmet, sicq; det ipsis superioribus præsidere, quòd sic regnent vt dirigantur, eorumq; regimen cedat subditis ad salutem perpetuā, quietem & pacē: nobisq; ipse cuius prouidentia in sui dispositione non fallitur, modos & vias aperiat, per quos hoc quod in votis gerimus, efficaciter promouere possimus.

† Vide Tur recremata in summa de ecclesia lib. 1. c. 1.

Vide l. Federici Imperatoris incip. Inconsutilem tunicā, habetur post Directoriū Inquisitorum inter literas Apostolicas pro officio sāctissimæ inquisitionis.

† Luce 8.

¶ Et quia in Missarum solemniis ad Deum consueuerunt preces effundi deuotius, de eorūdem fratrum consilio ordinamus, quòd in singulis Missarū celebrationibus post dictum à celebrante Pater noster, Responsioneq; secuta antequam in Missa vlterius procedatur illud canticum, Lætatus † sum in iis, quæ dicta sunt mihi. totum, cum Gloria patri, à religiosis, clericis, & aliis litteratis præsentibus cū deuotione dicantur †. Et primo dicātur Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Et post isti versiculi subsequantur: Domine saluos fac reges: Et exaudi nos in die, qua inuocauerimus te. Saluum fac populū tuum Domine: & benedic hæreditati tuæ. Et rege eos, & extolle illos vsque in æternū. Fiat pax in virtute tua. Et abundantia in turribus tuis. Domine exaudi orationem meā, Et clamor meus ad te veniat. Dominus vobiscū. Et cum spiritu tuo.

† Psal. 121.

† In recentioribus libris cōstanter legitur, dicant.

Collecta.

Ecclesiæ tuę quæsumus Dñe preces placatus admitte, vt destructis aduersitatibus, & erroribus vniuersis, secura tibi seruiat libertate. Per dñm nostrū.

Hostium nostrorū quæsumus Domine elide superbiam: eorū contumaciam dexteræ tuæ virtute prosterne. Per Christum Dominū nostrū. Amen. Benedicat celebrans consequenter. ¶ Nos autem Christi fideles ad exequendū supradicta promptius donis volentes spiritualibus animare, omnibus vere pænitentibus & confessis tam his celebrantibus, quam ipsis assistentibus obseruantibus supradicta, quam aliis preces tunc deuotas Deo fundentibus, pro præmissis diebus, & Missis singulis, quibus hæc fecerint, xx. dies de omnipotentis Dei misericordia, & beatorū Petri & Pauli Apostolorū eius auctoritate confisi, de iniunctis sibi pænitentiis relaxamus. Nulli ergo, &c. Datum xij. Calend. Iulij, anno xij.

De reliquiis & veneratione sanctorum.

¶ Sixtus quartus.

¶ Qui Conceptionem immaculatæ Virginis deuote celebrabunt, in eodem festo & eius octauis officio intererunt, tales tribuuntur indulgentia, quales consequuntur Christi fideles in corporis Christi solemnitate.

CAPIT. I.

Cum præexcelsa meritorū insignia, quibus regina cælorū Virgo Dei genitrix gloriosa sedibus prælata æthereis, syderibus quasi stella matutina præradians deuote considerationis indagine perscrutamur, & intra pectoris arcana reuoluimus quòd ipsa vtpote via misericordiæ, mater gratiæ & pietatis, amica humani generis, cōsolatrix pro salute fideliū, qui delictorū onere grauantur sedula oratrix, & peruigil ad regē, quem genuit, intercedit: Dignū, quin potius debitū reputamus vniuersos Christi fideles, vt omnipotenti Deo (cuius prouidentia eiusdē Virginis humilitatē ab æterno respiciēs, pro recōcilianda suo auctori humana natura lapsu primi hominis æternæ morti obnoxia, eam sui vnigeniti habitaculū sancti Spiritus præparatione constituit, ex qua carnem nostræ mortalitatis pro redemptione populi sui assumeret, & immaculata virgo nihilominus post partū remaneret) de ipsius immaculatæ virginis mira conceptione gratias & laudes referant, & instituta propterea in Dei Ecclesia Missas, & alia diuina officia dicant, & illis intersint, indulgētiis & peccatorū remissionibus inuitare, vt exinde fiant Virginis meritis & intercessione diuinæ gratiæ aptiores. Hac igitur consideratione inducti, eiusdem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorū eius auctoritate confisi, auctoritate Apostolica, hac in perpetuū valitura constitutione statuimus & ordinamus, quòd omnes & singuli Christifideles vtriusque sexus, qui Missam & officiū Conceptionis eiusdem Virginis gloriosæ, iuxta piam, deuotā, & laudabilem ordinationem dilecti filij magistri Leonardi de Nogarolis clerici Veronensis notarij nostri, & quæ desuper à nobis emanauit, Missę & officij huiusmodi institutionē in die festiuitatis Conceptionis eiusdē Virginis Mariæ, & per octauas eius deuote celebrauerint & dixerint, aut illis horis canonicis interfuerint, quotiens id fecerint, eandē prorsus indulgentiā & peccatorū remissionē consequātur, quā iuxta felicis recordationis Vrbani † iiij. in cōcilio Viennensi approbatæ † ac Martini quinti, & aliorū Romanorū Pontificū prædecessorū nostrorū constitutiones, consequuntur illi, qui Missam & horas canonicas in festo corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi à primis vesperis, & per illius octauas iuxta Romanę Ecclesiæ constitutionem celebrant, dicunt, aut Missæ officio & horis huiusmodi intersunt: præsentibus perpetuis temporibus valituris. Datū Romæ apud S. Petrū anno incarnationis Dominicę M. cccc lxvj. iij. Calend. Martij, Pontificatus nostri anno sexto.

Dei genitrix est pro peccatoribus sedula oratrix.

Conceptionis beatæ Virginis officiū à quo fuit ordinatum.

† Hanc cōstitutionē Vrbani habes insertā in clemen. 1. de reliq. & venera. sanct.

† forte, approbatam

¶ Idem

¶ Idem in eadem materia.

¶ Excommunicationem ipso facto incurrunt prædicatores asserentes diuinã Virginem in peccato mortali fuisse conceptã: qui etiã dicunt quòd festũ Conceptionis eius celebrãtes grauiter peccant. Et vult præsentẽ constitutionẽ in locis populosis publicari.

CAPITVLVM II.

† Vide extrauã Tud. sessione 4. in decreto de peccato originali §. vlt. & extrauagantem Pij V. Pontificis maximi in cip. Super specula Domini. vbi hoc statutum cõfirmat & approbatur.

GRaue † nimis gerimus & molestum, cum sinistra nobis de quibusdam ecclesiasticis personis referuntur. Sed in eorum, qui ad Euangelizandum verbũ Dei sunt deputati excessibus prædicando commissis, eò grauius prouocamur, quò illi periculosius remanent incorrecti: Cum facile deleri nequeant, qui multorum cordibus sic publice prędicando diffusius & damnabilius imprimuntur errores. ¶ Sane cum sancta Romana Ecclesia de intemeratę semperque Virginis Mariæ Conceptione publice festum solemniter celebret, & speciale ac proprium super hoc officinm ordinauerit: nonnulli (vt accepimus) diuersorum ordinum prædicatores in suis sermonibus ad populũ publice per diuersas ciuitates & terras affirmare hactenus nõ erubuerunt, & quotidie prædicare non cessant, omnes illos, qui tenent aut asserunt eandem gloriosam & immaculatam Dei genitricem absque originalis peccati macula fuisse conceptam, mortaliter peccare, vel esse hæreticos: eiusdem immaculatæ Conceptionis officium celebrantes, audientesque sermones illorum, qui eam sine huiusmodi macula conceptam esse affirmant, peccare grauiter. Sed & præfatis prædicationibus non contenti, confectos super his suis assertionibus libros in publicum ediderunt: ex quorum assertionibus & prædicationibus non leuia scandala in mentibus fidelium exorta sunt, & maiora merito exoriri formidantur in dies. ¶ Nos igitur huiusmodi temetarijs ausibus, ac peruersis assertionibus ac scandalosis, quæ exinde in Dei Ecclesia exoriri possunt (quantum nobis ex alto conceditur) obuiare volentes, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & certa scientia huiusmodi assertiones prædicatorũ eorundem, & aliorum quorumlibet, qui affirmare præsumerent, eos qui crederent aut tenerent eandem Dei genitricem ab originalis peccati macula in sua conceptione præseruatam fuisse, propterea alicuius hæresis labe pollutos fore vel mortaliter peccare, aut huiusmodi officium Conceptionis celebrantes, seu huiusmodi sermones audientes, alicuius peccati reatum incurrere: vtpote falsas & erroneas, & à veritate penitus alienas, editosque desuper libros prædictos id continentes, quo ad hoc auctoritate Apostolica tenore præsentium reprobamus & damnamus. Ac motu, scientia, & auctoritate prædictis statuimus & ordinamus, quòd prædicatores verbi Dei, & quicumque alij cuiuscumque status, gradus, aut ordinis ac conditionis fuerint, qui decætero ausu temerario præsumpserint in eorum sermonibus ad populum, seu aliàs quomodolibet affirmare huiusmodi sic per nos improbatas, & damnatas assertiones veras esse, aut dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere, postquã de pręsentibus scientiam habuerint, excommunicationis sententiam eoipso incurrant, à qua ab alio quam à Romano Pontifice (nisi in mortis articulo) nequeant absolutionis beneficium obtinere. ¶ Item motu, scientia, & auctoritate similibus, simili pœnæ ac censuræ subijcientes eos, qui ausi fuerint asserere contrariã opinionem tenentes, videlicet gloriosam Virginem Mariam cũ originali peccato fuisse conceptã, hæresis crimen, vel peccatum incurrere mortale, cum nondũ sit à Romana Ecclesia & Apostolica sede decisum. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis cõtrarijs quibuscumque, quibus communiter vel diuisim à sede Apostolica indultum existat, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam ac expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionẽ. ¶ Et ne de præmissis aliquando valeãt ignorantiã allegare: volumus quòd locorum ordinarij requisiti præsentes litteras in ecclesijs consistentibus in eorum ciuitatibus & suarũ diœcesum, & locis insignibus, dum maior ibi multitudo populi ad diuina conuenerit, sermonibus ad populum mandent, & faciant publicari. Pręterea quia difficile foret pręsentes litteras ad singula loca, in quibus expediens fuerit deferre: etiam volumus & dicta auctoritate decernimus, quòd earundem litterarũ transsumpto † manu publici notarij confecto, & authentico alicuius prælati ecclesiastici sigillo munito, vbique stetur, prout staretur eisdem originalibus litteris, si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reprobationis, damnationis, statuti, ordinationis, voluntatis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorũ se nouerit incursurũ. Datũ Romæ apud sanctũ Petrũ, anno incarnationis Dominicæ M. cccc. lxxxiij. pridie nonas Septẽbris, Põtificatus nostri anno xiij.

Scandalis ecclesiasticis obuiandum est à prælatis.

† Instrumentũ ex originali transsumptum quidoque facit plenã fidem.

De immunitate ecclesiarum.

¶ Benedictus xj.

¶ Decretalis, clericis laicos. eod. titu. lib. 6. habet locum tantum quo ad laicos tallias à clericis exigentes, & dantes illis auxilium, & non quo ad soluentes: præcipit deinde Lateranense & generale concilia diligenter obseruari.

CAPITVLVM I.

QVod † olim per felicis recordationis Bonifaciũ Papam octauum prędecessorem nostrum contra laicos exigentes, siue recipientes à clericis & ecclesiasticis personis tallias, decimam, vel aliam quotam seu quantitatem aliquam de prouentibus bonorum suorum, aut ecclesiarum: nec non aduersus soluentes, aut promittentes, vel consentientes, se soluturos, pœnis adiectis statutum est [a], quantum ad pœnas ipsas ex causa de consilio fratrum nostrorum restringimus ad exigentes [b] tantummodo, & ad exigendũ dantes

† Vide c. 1. eod. tit. in clem. cum notatis ibi dẽ per doctores.

QVod olim.] ¶ Hæc constitutio diuiditur in tres partes: Nam primo recitás constitutionem Bonifacij illam restringit. Secundo §. Cæterum. sententiam duorũ cõciliorum subiungit. Tertio §. Attente. transgressoribus dictorũ conciliorum pœnas comminatur.

Diuisio textualis.

a ¶ *Statutum est.*] extra 6. lib. de immun. eccle. clericis.

ADDITIO. In c. clericis laicos. eo. tit. in 6. quod hodie reuocatum est. & etiam hæc declaratio saltem quo ad primam partem, vt cap. 1. eod. titu. in clemen.

b ¶ *Ad exigentes.*] hoc est ab inuitis extorquentes. ff. de lega. 3. l. fidei-

Exigere est ab inuitis extorquere

commissa. §. si rem. secundo respon. & alias significationes habet hoc verbum, vt notaui extra 6. lib. de iud. c. iuris. Ioan. Mona.

a ¶ *Dantes auxilium.*] omnes isti pari pœna puniuntur. argu. extra de offic. deleg. c. 1. Insti. de oblig. quæ ex delict. nas. §. penul.

b ¶ *Lateranense.*] extra eod. tit. c. non minus.

c ¶ *Necessitatis, &c.*] Nota necessitatem & vtilitatem æquiparari.

d. ¶ *Generale.*] extra de immu. eccl. si aduersus.

Concilio per c. & g. scribitur. e. ¶ *Concilium.*] Nota istud concilium debere scribi per c: dicitur enim à con & cilium, quadam similitudine ciliorum; quia sicut cilia iunguntur cum oculi quiescere cupiunt; ita

dantes auxilium [a], consiliũ vel fauorẽ: non autem quo ad easdem pœnas in soluentibus aut recipientibus à spõte dantibus deinceps vendicet sibi locum. ¶ Cæterum attendant sollicite ecclesiarũ prælati, & alij clerici Lateranense [b] conciliũ, quod in huiusmodi subuentionibus solũ casum necessitatis [c], aut cõmunis vtilitatis, vbi laicorũ ad id nõ suppetant facultates, deliberatione prouida noscitur excepisse: & deinde generale [d] statuisse conciliũ [e] propter quorundam imprudentiam, etiam in hoc casu Romanum Pontificem (cuius interest communibus prouidere vtilitatibus) primitus consulendum. Attente igitur caueant ne prædictorum conciliorum transgressores existant, aliquid in casu prædicto, & multo magis si casus ipse nõ subsit, quoquo modo vel titulo inconsulto Romano Pontifice occasione subuentionũ dictarum concedendo laicis, vel etiã promittendo: Alioquin tamquam canonum & tam solemnium conciliorum temerarij transgressores, quas proculdubio Deo propitio idem infliget Pontifex, grauissimas pœnas poterunt merito formidare. Nulli ergo omnino hominum, & cætera.

PAstoralis [f] curã sollicitudinis super cunctas populi Christiani nationes, inuigilare remedijs subiectorum, eorundem periculis obuiare, ac scandala remouere compellit. Sane quoniã ex constitutione felicis recordationis Bonifacij, &c. vt in clemen. 1. eod. tit.

quoque cõcorditer iunguntur homines in concilio. Est autem cilium folliculus quo ocul⁹ tegitur: quia oculos celat. Sed consiliũ per s, est quod ex animi prouidentia alicui tribuitur, inde consiliolũ & consiliarius.

f ¶ *PAstoralis.*] ¶ Tale vel simile puto fuisse exordiũ decisum de decret. pastoralis. in cõpilatione Gregoriana sub diuersis collocata titul. qui sequuntur: de rescript. de sacra. iu. de offic. iud. delega. de offi. ord. de iud. de cau. pos. & propr. de fide instru. de except. de appe. de iis quæ fi. à præla. de do. de deci. de iure pat. de priui. Item habetur in 6. de cler. ægro. & in clem. de sent. & re iud.

Pastoralis in quot & quibus titulis reperiatur.

QVIN-

FINIS LIBRI TERTII.

Quartus liber vacat.

QVINTVS LIBER.

De simonia.

¶ Vrbanus iiij. aliàs v.

¶ Pastus vel localia exigentes, & etiam dantes pro religionis ingressu, si sint singulares personæ, excommunicationis; si conuentus vel capitulum, suspensionis sententias ipso facto incurrunt, cuius vtriusque vinculi absolutio soli Papæ reseruatur: alijs pœnis in suo robore duraturis, nisi ingredientes aliquid sponte & sine pactione obtulerint. Quid de personis iam tali labe fœdatis, & bonis sic receptis faciendum sit, tandem patefacit.

CAP. I.

† Vide c. non satis. cap. cum in Ecclesiæ corpore & c. veniens. cum ibi notatis, extra de simo. adde D. Thomam 2. 2. q. 100. art. 3. ad quartum argumentum.

SAne † ne in vinea Domini, nostræ (licet insufficientibus meritis) commissa custodiæ, nascentes vepres & spinæ adeo conualescant, quòd speratam fructificationẽ ipsius valeant impedire: diligẽtiæ nostræ incumbit officio, vt illas extirpare radicitus solerti studio procuremus. ¶ Sane multorum fide dignorum relatione didicimus, quod in nonnullis ecclesijs, monasterijs, Prioratibus, & alijs locis religiosis, tam virorum, quàm mulierum, ordinum, regionum, & partium diuersarum detestabilis & à canonibus reprobata seruatur abusio, quod cum personæ aliquæ recipiũtur ab eis ad obseruantiam regularem, ipsæ temeritate præsumptuosa pastus seu prandia [a] capitulis & cõuentibus ipsarum ecclesiarum, monasteriorum, Prioratuum & locorum, aut pecunias, aut iocalia, seu res alias ipsis ecclesijs, monasterijs, Prioratibus & locis, seu præsidentibus eis, ex statuto seu consuetudine, quæ corruptela est potius dicenda, tribuere compelluntur: Ex quibus decori ecclesiasticæ & immaculatæ religionis detrahitur: Quam plures etiã tam execratione huiusmodi criminis, quàm expensarum onere à sacræ religionis proposito retrahuntur: Ipsæque ecclesiæ, monasteria & loca famulantium Deo consuetis numeris remanent destituta, & in multorum mentibus fidelium scandalum generatur.

Morbo est adhibẽda medela.

¶ Nos igitur huic morbo pestifero cupientes congruam adhibere medelam, & alijs pœnis in talia præsumentes inflictis à iure in suo robore duraturis, pœnam adijcere grauiorem: Vniuersis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Præpositis & Magistris, necnon Abbatissis & Priorissis, alijsq; prælatis quouis nomine nuncupatis, & eorum officialibus quarumcũque etiam ecclesiarũ, monasteriorum, Prioratuum, domorum & locorum quorumlibet, religionum, ordinum etiam militarium, tam exemptorum, quàm non exemptorum, quocunque nomine censeantur, ac capitulis & conuentibus & singularibus personis eorum, tenore præsentium auctoritate Apostolica, (quamuis sit eis à iure inhibitum) districtius inhibemus, ne tam à maribus quàm à mulieribus volẽtibus ingredi eorum religionem, ecclesias, monasteria, Prioratus, domus seu loca in earundem personarum receptione, aut ante vel post illã, quoscunque pastus, prandia seu cœnas, pecunias, iocalia, aut res alias, etiam ad vsum ecclesiasticũ, seu quemuis pium vsum alium deputata vel deputanda directe vel indirecte petere, vel exigere quoquomodo præsumant: Sed eas potius cum omnimoda pietate recipiãt, ac in victu & vestitu sicut alias personas suarũ ecclesiarũ, monasteriorum, Prioratuũ, domorum & locorum syncera charitate pertractent. Illa dumtaxat, quæ personæ ipsæ ingredientes pure & sponte, & plena liberalitate, omnique pactione cessante dare vel offerre ecclesijs, monasterijs, Prioratibus, domibus, & locis huiusmodi voluerint, cum gratiarum actione licite recepturi: Nos enim qui secus egerint, si sint singulares personæ, tam dantes, quàm accipientes, huiusmodi excõmunicationis: si capitulum vel conuentus fuerit, suspensionis sententijs eo ipso decernimus subiacere: A quibus (præterquam in mortis articulo) absolui nequeant absque sedis Apostolicæ licentia speciali. Cęterũ personis illis vtriusq; sexus, quæ iã labe huiusmodi sunt fœdatæ, earum prouidẽtes saluti, de benignitatis gratia eas liberantes, concedimus, quòd per suos locorũ diœcesanos hac vice dũtaxat à crimine huiusmodi & nota infamiæ inde contracta, auctoritate Apostolica absoluantur: canonica proinde ipsis pænitẽtia salutari imposita, de qua ipsorum discretioni videbitur expedire: & demũ cũ ipsis vt in earũ ecclesijs, monasterijs, Prioratibus, dignitatibus, & locis licite valeant remanere, misericorditer dispensetur. Insuper erga personas illas, quæ in præmissis recipiẽdo aliqua cõtra canonicas sanctiones peccasse noscuntur, volentes nos reddere gratiosos, omnia recepta huiusmodi, si ad communẽ vsum monasteriorũ seu locorũ eorũ, sunt applicata, ea ad dictũ vsum licite concedimus retineri. Si vero ad specialẽ vsum Abbatis seu Abbatissæ, Prioris aut Priorissæ, aut alterius singularis personæ retineãtur: illa venire præcipimus in communi. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, constitutionis, concessionis, & pręcepti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autẽ hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorũ Petri & Pauli Apostolorũ eius se nouerit incursurũ. Datum Romæ apud sanctum Petrum ij. Nonas mensis Aprilis, Pontificatus nostri anno primo.

[Marginal gloss:] SAne.] ¶ Aliàs incipit: Sane ne in vinea. aliàs. Ne in vinea. Hãc extrauag. allegat in c. de simoniace, extra de simonia, acutissimus iuris vtriusque interpres dominus Felinus Sandæus Ferrariẽsis, sacri Palatij Apostolici auditor. Et ibi dicit se audiuisse à fide dignis, quòd Vrbanus v. non intendebat comprehendere Moniales pauperes, quæ consueuerunt aliquid recipere vigore consuetudinis. Allegat etiam ibidẽ Felinus extrauagantem Martini v. quæ incipit, Multæ. & extrauagantem eiusdẽ, quæ incipit, Damnabile. Item extrauagantẽ Eugenij iiij. quæ incipit, Cũ detestabilẽ. quas asserit fuisse reuocatas: ideo nec dignas occupare mẽbranas. dist. 19. si Romanorũ 4. item li. idem. a ¶ Prandia.] Vide c. [illegible] eod. tit. in antiquis.

Simonia [illegible]

¶ Paulus Venetus Papa secundus.

¶ Omnes simoniaci cuiuscunque dignitatis aut status, sunt ipso facto excommunicati: nec habent simoniace ordinati ordinis executionem. Et electiones, aut aliæ prouisiones per simoniam factæ non valent, nec ius percipiendi fructus tribuunt. Mediatores etiam simoniæ eadem censura ligantur, qui à solo Papa absoluentur. Et omnes prædicti sunt Romano Pontifici reuelandi.

CAP. II.

† V. de extrauagantem Pij v. incip. cum primum. §. Et si simoniacæ prauitatis. per quam hæc constitutio inuiolabiliter obseruari mãdatur. Et de vitanda labe detestabili Cassiodori. c. ut de cõst.

CVm † detestabile scelus simoniacæ prauitatis, tã diuinorũ quàm sacrorũ canonũ auctoritas abhorreat atq; damnet: Nos considerantes, quòd plures pœnarũ grauitas, quàm Dei timor arcere solerà voluntate peccandi, ac summis desiderijs affectantes, vt horũ pestiferũ vitiũ non ex vsu solũ, sed etiam ex mentibus hominũ saltem propter pœnarum metum penitus euellatur: prædecessorum nostrorum Romanorũ Pontificum vestigijs inhærentes, ac etiã omnes & singulas excommunicationis,

 suspensio-

suspensionis, priuationis, & interdicti sententias, censuras & pœnas dudū à Romanis pontificibus prædictis, & pro talibus reputatis contra simoniacos quomodolibet latas, & illos qui cuiuscumq; status, gradus, ordinis, conditionis, vel præeminentiæ fuerint, etiam si Cardinalatus, patriarchali, episcopali, regali, reginali, vel alia quauis ecclesiastica seu mundana dignitatibus præfulgeant, & eorū quemlibet tam manifestum quàm occultum, quas ipso facto eos incurrere volumus, confirmantes & innouantes Apostolica auctoritate declaramus, quòd omnes illi qui simoniace† ordinati fuerint, à suorum sint ordinum executione suspensi. ¶ Per electiones vero, postulationes, cōfirmationes, prouisiones, seu quasuis alias dispositiones, quas simoniaca contigerit labe fieri, & quæ viribus omnino careant in ecclesijs, monasterijs, dignitatibus, personatibus, officijs ecclesiasticis, & quibusuis beneficijs, aut aliquo eorum cuiquam ius nullatenus acquiratur, nec inde faciat aliquis fructus suos, sed ad illorum omnium quæ percepit restitutionem sub animæ suæ periculo sit adstrictus. ¶ Statuentes† preterea, quòd vniuersi & singuli etiam præmissis dignitatibus prædicti, qui quomodolibet dando vel recipiendo simoniam cōmiserint aut quòd illa fiat mediatores extiterint, seu procurauerint, sententiā excōmunicationis incurrant, à qua nisi à Romano Pontifice pro tempore existente non possint absolui, præterquā in mortis articulo constituti. ¶ Et vt huiusmodi labis contagio frequentius reprimatur, omnibus & singulis ecclesiasticis, sęcularibusque personis cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, in virtute sanctæ obedientiæ districtius iniungimus, vt eos omnes, quos simoniam huiusmodi commisisse vel procurasse, aut in ea mediatores esse sciuerint, Pontifici prædicto, vel cui idem Pontifex duxerit committendum, per se vel alios reuelare quantocitius nō ommittant. Pro reuelatione huiusmodi etiam si complices † fuerint, non solum veniam à nobis, sed etiam gratiam consecuturi, si eorum iudicio participes tanti criminis valeant coerceri. Quod si non fecerint, absolui non valeant donec prædicta reuelent, & complices huiusmodi detecti arctius punientur. Nulli ergo, & cætera: nostræ confirmationis, innouationis, declarationis, & voluntatis infringere, & cætera. Datū Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ M.cccclxiiij. ix. Calend. Decembris, Pontificatus nostri anno primo. publicata die xxiiij. Nouembris, Anno prædicto.

† Vide c. de simonia ce & ibi plene per canonistas extra de simo. Vide omnino B. Thomā 2. 2. q. 100. art. 2. ad quartam. argumentum.

† Vide omnino Cassadorum decisione 1. sub titulo de constitutionibus.

† Complices criminis quādoque permiantur. C. ad leg. Io. ma. l. quisquis. in fine.

De Iudæis.

¶ Clemens quintus.

¶ Christiani arma portantes ad infideles Christianos impugnantes ipso facto sunt excommunicati, capientium serui, infames & intestabiles tam actiue quàm passiue, & eorum bona confiscata. vide cap. ita quorundam & c. ad liberandam. extra eod. tit.

CAP. I.

Multa mētis† amaritudine concitamur, grauisq; doloris aculeus perfodit mentem nostrā, intelligentes quòd renati fonte baptismatis, in deuiū oberrantes, qui deberēt opprobriū illarum Domino in terrā hæreditatis suæ totis viribus vindicare, potius iniuriatoribus suis fauēt, Sarracenorum videlicet horribili & perfidæ nationi: & degenerantes miserabiliter à statu fidelium, famę proprię immemores, & salutis obliti, inimicis crucis Christi contra ipsius negotiū, ferrū, equos, arma, & alia vetita, necnon victualia & mercimonia in Alexandriam, & ad alia loca Sarracenorum terræ Aegypti deferre præsumunt. Ex quo manifeste apparet, quòd Christianos, qui ad defensionem hæreditatis Domini ibidem pro fide remanserunt, talibus adiuti subsidijs irreuerenter impugnant, propter quòd fidei negotiū ibidē quodammodo noscitur deperire. ¶ Nos igitur qui ad liberādam terram ipsam operam dare intendimus (cum Dei adiutorio) efficacem, tam graues transgressus vlterius sustinere nolentes, felicis recordationis Nicolai Papæ iiij. prædecessoris nostri vestigijs inhærentes, præsentiū tenore statuimus, vt nullus arma, equos, ferrū, lignamina, victualia, & alia quæcunq; mercimonia in Alexandriam, vel alia loca Sarracenorum terræ Aegypti deferre, mittere, vel portare, seu de portubus eorum, vt eisdem deferantur, extrahere vel extrahi permittere, aut eis aliàs auxilium vel fauorem præstare quoquo modo præsumat. Nos vero illos, qui contra huiusmodi constitutionē nostram ausu temerario venire præsumpserint, eo ipso excōmunicationis sententiæ decernimus subiacere, à qua absolui nequeant, nisi tantum de bonis proprijs in dictæ terræ subsidium conuertēdum exoluerint, quantum ad partes prędictas detulerint, vel miserint, aut deferre, vel de ipsorum portubus extrahi permiserint deferendum: nec tūc etiam ab eadem (prçterquam in mortis articulo) absoluantur sententia, absque mandato sedis Apostolicę specialis. Et nihilominus si personas eorum capi cōtingat, in seruitutem & capturā illorum esse volumus, in quorum ciderint captionem. Auctoritate insuper Apostolica statuentes, vt illi qui contra huiusmodi statutū nostrū quomodolibet venire præsumpserint, præter pœnas pdictas, quas ipso facto incurrant, perpetuo sint infames, & intestabiles habeantur, ita quòd nec testari, nec legata eis seu relicta percipere valeāt, & insuper ad successiones tā ex testamento quàm ab intestato sint prorsus & reddantur inhabiles, nec ad publica quęlibet admittantur officia, sintq; illis omnes actus legitimi penitus interdicti: & tāquā excōicati, hosteq; catholicæ fidei (postquam de ipsorū huiusmodi temeritate constiterit) diebus Dominicis & festiuis publice nuntientur, & in fiscum bona eorum omnia deuoluantur.

† Preterea. Vide c. quorundam. & c. ad liberandam. extra de iudæis. vide Clemen. 1. eo. tit. & processum Bullæ in cœna Domini. §. 7.

Hæreditatem Domini defendunt, qui contra infideles pugnant.

¶ Ioannes xxij.

¶ Iudæi ad fidem conuersi non sunt in bonis molestandi, ne sint deterioris conditionis post baptismum, quàm essent ante.

CAP. II.

Dignum† arbitrantes & iuri consonum, fonte renatos baptismatis Iudaica cęcitate dimissa amplioribus fauoribus attrahi gratijs, quàm antea abū dare: indecens & absurdū, vt qui in perfidia abundarent, cogantur mendicare fideles: vniuersis & singulis rectoribus, & alijs officialibus comitatus Venesini, aliorumque comitatuū, & terrarum pertinentium ad Apostolicā sedem, districte pręcipimus & mādamus, quatenus conuersis huiusmodi, & qui in posterū cōuertentur, in possessionibus & bonis alijs quocunq; nomine cēseantur, quę in comitatibus & terris prędictis cōuersionis tēpore obtinebant, seu etiā obtinebunt, occasione prędicta nullam molestiam inferant, nec ab alijs inferri permittant: sed ipsis in his & alijs se fauorabiles exhibentes, ipsos ab iniurijs & mo-

† Vide contra nostram Pauli Papę iij. incip. Cupientes Iudęos. vbi de hac materia plenius agitur.

E x eo.] ¶ Hæc decre. interpretatur cōstitutionem. extra 6. lib. de hære. cap. per hoc. Et in quatuor partes diuiditur. Primo, dictam constitutionem eius a. respon. recitat. Secundo versic. *Nos consulere* iuxta ipsum responsum q̄stionem formans dicti responsi interpretationē dat. Tertio §. *Verum.* Et quarto §. *Rationem.* circa præmissa duos casus. qui emerserunt, determinat.

† Præter notata in c. per hoc. de hæret. lib. 6. vide Nicolaum Eymericū in Directorio inquisitorū. par. 3. q. 10 51. & 52. Re pertorium inquisitorū verbo communicare. § Sed quomodo. & Zanchinum tract. de hæreti. cap. 15.

a ¶ *Processus.*] vsq; huc mēs dictæ cōstitutionis recitatur: sed postmodū quæstio formatur, & solutio eiusdem & iuris noui editio subijcitur.
b ¶ *Nos autē.*] ad quæsita per ordinē respondet.
c ¶ *Procedunt, &c.*] nō est diuisio, nec in facto, nec in iure, sed potestatis datæ persecutio. argum. ff. de offic. procon sul. l. vna. extra. lib. 6. de offi. deleg. cum plures.
d ¶ *Per legem.*] vide authen. ad hæc. C. de iudi.
e V *As electionis.*]
f ¶ *Generalis.*] extra de pœniten. & remis. cap. omnis.

rijs & molestijs protegāt & defendant, vt sic de seruitute ad libertatem se transisse percipiāt, nec redire prætextu mendicitatis odibilis ad dimissam perfidiam compellātur. Nulli ergo, & cætera: nostrorum præceptionis & mandati infringere. Datū Auiñ. x. Calē. Augusti, anno iiij.

De hæreticis.

¶ Benedictus vndecimus Inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

¶ *Decretalem, Per hoc. eodem titulo, libro sexto declarat, bona hæreticorum per diœcesanos vsurpari vetans.*

CAP. I.

Ex eo † q quædā nouella constitutio super negotio hæreticæ prauitatis à bonę memoriæ Bonifacio Papa octauo prędecessore nostro edita cōtinet, quòd in ipso negotio per diœcesanos episcopos & Inquisitores super eodem facto inquiri valeat cōmuniter vel diuisim, & si diuisim processerint, teneātur sibi inuicem communicare processus [a]: Nos consulere voluistis, quando & quotiens sit ista processuum communicatio facienda. ¶ Nos [b] autem de fratrum nostrorum consilio intelligendo diœcesanos & Inquisitores tunc demum diuisim procedere, cum hi & illi separatim, non quando episcopi tantum, vel Inquisitores tantum procedunt: consultationi vestræ breuiter, respondemus, quòd quando vtrique procedunt [c] seiunctim, sibi debent in fine tantum, dum nil restat agendum, nisi quòd solum sententia promulgetur, communicare processus. Licet enim quibusdam potuisset videri per legem [d] ciuilem, quòd sicut quando aliquis ex actitatis coram alio debet ferre sententiā, vt puta quando administrator delegat causam sibi sententia reseruata: saltem in principio, id est, contestatione rursus in medio, & semel in fine quæ sunt examinata audire debet: ita & in casu præsenti, vbi ex actis coram alio habitis alter profert sententiam, sic ter huiusmodi acta recenseat: quod fieri non potest, si eorum denegetur editio: tamen id æquitas, canonum non admisit. Vnum sane casum excipimus, si alter commode non possit procedere, nisi alterius actis visis: Ex hac enim causa semel tantum (vt fraudi locus non fiat) in toto negotio copia tribuatur. ¶ Verum quia † nonnulli diœcesani partem partis prouentuum de hæreticorum bonis inquisitionis officio deputatæ propter expensas, quas, dum inquirunt in sæpedicto negotio faciunt, à vobis exigere moliuntur: hoc tamquam iuri absonum (cum ordinarij sint, ideoque officium tale quod eis incumbit, proprijs eos oportet explere stipendijs) fieri penitus prohibemus. Rationem autem ijdem diœcesani prouentuum, obuentionum ex inquisitionis officio à vobis, non obstante aliqua constitutione, consuetudine, vel mandato contrarijs non exposcant: sed eam cameræ nostræ vel alij, cui nos vel successores nostri Romani Pontifices mandaremus reddendam, reddatis: quæ generaliter obseruari iubemus.

† Vide Eymericū in Directorio Inquisitorum par. 3. q. 101. & q. 105. & seq.

Ordinarij inquisitionis officii proprijs expensis explere debent.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Tres errores magistri Ioannis de Poliaco doctoris Parisiensis hic damnantur.*

CAP. II.

Vas electionis [e] † doctor eximius & egregius prædicator, cuius prædicatio mundum docuit vniuersum, præsumptuosam illorum audaciam refrænare sollicitus, qui prudentiæ propriæ innitentes, in errores proprios prolabuntur, non plus sapere, quam oportet sapere, sed ad sobrietatem sapere, salubri doctrina suggessit: & iuxta Sapientis† eloquium: Quisque suæ prudentiæ modum ponat. Sane dudum cum dilectum filium magistrum Ioannem de Poliaco sacræ theologiæ doctorem certis ex causis de fratrum nostrorum consilio ad nostrā præsentiam vocauissemus: fide digna relatio ad nostrum perduxit auditū, quòd ipse in quibusdam articulis tangentibus pænitentiæ sacramentum non sobrie, sed perperam sapiebat, infrascriptos articulos periculosos continentes errores docens publice in suis prædicationibus & in scholis. Primo siquidē astruens, quòd confessi fratribus habentibus licētiā generalem audiendi confessiones, tenentur eadem peccata, quæ confessi fuerant, iterum confiteri proprio sacerdoti. Secūdo quòd stante, omnis vtriusq; sexus, edicto in concilio generali† [f], Romanus Pontifex non potest facere, quod parochiani nō teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio sacerdoti confiteri, quem dicit esse parochialem curatū: Immo nec Deus posset hoc facere: quia (vt dicebat) implicat contradictionem. Tertio quod Papa non potest dare potestatem generalem audiendi confessionem, immo nec Deus, quin confessus habenti licentiā teneatur eadem confiteri proprio sacerdoti, quē dicit esse (vt præmittitur) proprium curatum. ¶ Nos igitur scire volentes si suggesta nobis veritatē haberent, articulorum præmissorum copiam eidē magistro Ioanni fecimus assignari, & ad sui defensionem plenam audientiam sibi prębuimus, tam in nostra & fratrum nostrorum præsentia in consistorio, quàm aliàs corā aliquibus ex ipsis fratribus per nos ad huiusmodi officium deputatis. Verum licet præfatus magister dictos articulos & contenta in ipsis defendere niteretur, asserebat tamen se paratum credere & tenere in præmissis & alijs, quæ tenenda & credenda esse sedes Apostolica definiret. Nos igitur attendētes, quòd prædictorū articulorum assertio, prædicatio, & doctrina redundare poterant in multarum perniciem animarum, ipsos per prælatos magistros in theologia examinari fecimus diligenter. Nosipsi etiam cum dictis fratribus nostris collationem solertem & examinationē habuimus super his. Per quas quidem collationem & examinationem super his habitas cōperimus præmissos articulos doctrinam nō sanā, sed periculosam multum & veritati contrariam continere. Quos etiam articulos omnes & singulos, idē magister Ioannes, veris sibi rationibus opinioni dudū suæ habitę contrarijs demonstratis, in consistorio reuocauit, asserēs se credere eos non veros, sed ipsorum contrariū verum esse, & dicens se nescire rationibus sibi factis in

† De materia vide B. Thomā, & alios lib. 4. senten. dist. 17. & canonistas in c. omnis. de pæniten. & remis.
Roma. c. 2.
† Prouer. c. 23.

† Scilicet Lateran. sub Innoc. iij. cap. 21.

contrarium respondere. Ideoque ne per assertionẽ, prædicationem, & doctrinam huiusmodi in errorẽ (quod absit) animæ simplicium prolabantur, omnes articulos & quemlibet eorum tamquam falsos & erroneos, & à doctrina sacra deuios auctoritate Apostolica condemnamus & reprobamus de fratrum nostrorum consilio prædictorum, doctrinam contrariam, veram; & contrarium esse catholicum asserentes: scilicet, quòd illi qui prædictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quàm si ea aliàs confessi fuissent eorum proprio sacerdoti iuxta cõciliũ generale †. Optantesque veritatis vias notas esse fidelibus cunctis, & prædictis erroribus præcludere aditum, ne subintrent errores, felicis recordationis Alexandri quarti, & Clementis quarti Romanorum Pontificũ prædecessorum nostrorum vestigijs innitendo, vniuersis & singulis districtius inhibemus, ne quisque præmissos articulos per nos (vt præmittitur) damnatos & reprobaros, & contenta in eis vel aliquo ipsorũ, vtpote à catholicis mentibus respuenda, tenere audeat seu defensare quomodolibet, vel docere. Quo circa vniuersitati vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus vniuersis & singulis vestrum in ciuitatibus & diœcesibus vestris conuocato clero & populo cõmuniter omnia præmissa & singula per vos seu alios solemniter publicetis. Nos etiã eidem magistro Ioanni mandamus, quòd in scholis & sermone Parisius prædictos articulos & contenta in eis tamquam veritati contraria propriæ vocis oraculo, asseueratione constanti publice debeat reuocare: Quod se facturum dictus magister Ioãnes efficaciter repromisit. Datũ Auiñ. viij. Calen. Augusti, Põtificatus nostri anno quinto.

† Id est cõcilium generale Lateranẽ. sub Innocẽtio iij. c. 21. & refertur in c. omnis. de pœni. & remiss.

¶ Idem.

¶ Inquisitores hæreticæ prauitatis censuras ecclesiasticas fulminare non possunt in officiales & nuntios sedis Apostolicæ sine ipsius licentia speciali, sed de eorum excessibus informationem facere possunt, & deinde Romano Pontifici significare.

CAP. III.

CVm Matthæus † de Pontiniañ. ordinis Prædicatorum, inquisitor hæreticæ prauitatis in regno Siciliæ auctoritate Apostolica deputatus, friuola occasione quæsita, ac nostra & Apostolicæ sedis reuerentia & honore postpositis, in dilectum filiũ G. de Baleto, archidiaconum Foroliuieñ. capellanum nostrum, Campaniæ maritinæq; rectorem excommunicationis sententiam inconsultis motibus, non sine multa temeritate duxerit proferẽdam: Nos volentes decætero talium præsumptoribus obuiare, vniuersis & singulis tam ordinarijs, quàm delegatis iudicibus & inquisitoribus prauitatis eiusdem, & alijs vniuersis & singulis, quacunq; auctoritate fungantur, auctoritate Apostolica districtius inhibemus & mandamus expresse, ne contra nostros & Apostolicæ sedis officiales vel nuntios, aut ipsorum aliquem quauis occasione vel causa, absque nostra & Apostolicæ sedis licentia speciali eis per sedis ipsius litteras concedenda, plenam faciente de tenore præsentium mentionem, procedere quoquo modo præsumant: aut in eos vel ipsorum aliquem excommunicationis vel suspensionis, seu quasuis alias sententias promulgare. Nos enim exnunc decernimus irritum & inane quicquid contra inhibitionem & mandatum huiusmodi contigerit attentari. ¶ Volumus tamen, quòd diœcesani & inquisitores prædicti super ijs, quæ negotium tangunt fidei: alij vero super ijs, quæ rem tangunt vel publicam vel priuatam, siue ordinarij, siue delegati quacumque auctoritate fuerint, prout posset ad eorum officium pertinere, si quid per officiales & nuntios ipsos indebite forsan attentatũ extiterit, se plenius informare: idque nobis significare studeant, vt prouidere super hoc de remedio opportuno valeamus. Nulli ergo, & cætera. Datum Auinione, xij. Calendas Ianuarij, Pontificatus nostri anno vndecimo.

† Sup. hac cõstitutione vide omnino consilium Lapi incip. Factum super quo. id cõ filiũ nunc circunfertur post cõsilia Oldra di add' Eymericũ in Directorio Inqsit. par. 3. q. 26.

De schismaticis.

¶ Benedictus xj.

¶ Processus & sententias latas per Bonifacium octauum contra Iacobum & Petrum de Columna, tamquam schismaticos, & eorum posteros, reuocat hic Benedictus vndecimus, exceptis confiscationibus, in quibus nihil immutat. & sic (vt clare patet) hæc extrauagans corrigit, & prorsus reuocat capitulum vnicum, eod. titu. lib. 6.

CAP. VNICVM.

DVdum bonæ memoriæ a Bonifacius Papa octauus prędecessor noster contra Iacobũ, Petrum & Ioannem de sancto Vito, Ottonem quondam Agapitum, Stephanum & Iacobum Scyarram nepotes memorati. Iacobi, & filios olim Ioannis de Columna & posteritatem eorum, necnon contra Richardum, Petrum & Ioannem de monte nigro, ac adiutores, fautores, & receptatores eorum,

DVdum. ¶ Hæc epistola plures processus narratos extra 6. lib. de schism. cap. 1. retractat. Et diuiditur in tres partes: nam processus contra Columnenses, & adhærentes eisdem primo in genere, & postmodum specialius recitat. Secundo §. *Nos itaque.* paucos de dictis processibus excipiens, cæteros alios viribus euacuat, quandam inhibitionem annectens. Tertio versic. *Non obstantibus.* euacuationẽ huiusmodi per nõ obstantia corroborat.

Diuisio textualis.

a ¶ *Bonæ memoriæ.*] Papa post obitum dicitur bonæ memoriæ. extra de ætate & qualit. bonæ. Idem in episcopis & superioribus. extra de elect. bonæ memoriæ. 1. & 2. Sed nunquid Cardinales, presbyteri & diaconi sic nominabuntur? Dic quòd sic: quia pars corporis Papæ sunt, & de eius latere, & patricij merito appellantur. C. ad legem Iuliam maiestatis. quisquis. extra 6. lib. de offic. lega. cap. 1. instit. quibus modis ius patriæ potestatis soluitur. §. filiusfamilias. ex quo enim viciniores sunt summi Pontificis, maiori prærogatiua gaudere debent. argu. ff. si tabulæ testamenti nullæ extabunt. l. 1. 1. respon. Cardinales enim sunt liberi primi gradus & sunt membra capitis: cęteri prælati sunt membra corporis: alij autem sunt liberi non primi gradus. Si autem sint præmissis inferiores, improprie bonæ memoriæ dicuntur. extra de appel. bonæ. extra de confir. vti. bonæ. verum reges dicuntur claræ vel inclytæ memoriæ. & olim imperatores dicebantur diuæ memoriæ. C. mandati. l. fi. 16. q. 3. placuit. Sed q̃ro quidã Papa exactionibus improbis, simonijs & turpiloquijs ecclesiã fœdauit, vt hic, nunquid propter dictos actus posset dici malæ memoriæ? Dic q̃ non: quia respici debet non ad id quod fecit, sed ad id quod ipsum facere decuit. ff. de offic. præsi. sed licet. ff. de iust. & iure, l. penul. §. prætor. extra de elec. cum causam. vnde malus prælatus, & si non habeat diadema sanctitatis, habet tamen diadema dignitatis, quæ ex se, nec de se peccauit, licet suppositũ cui dignitas inerat male egerit, propter quod dignitas sibi coniuncta infecta fuit. 7. q. 1. scire. & not. simile C. de sum. trin. inter claras. 2. respon. Item prælatus etsi non sit bonus, pro bono tamen ponitur, vnde Prouerb. 26. Sicut qui mittit lapidem in aceruũ Mercurij, ita qui tribuit insipienti honorem. certũ est q̃ in computando denarios paruulus pro mille ponitur: sic prælatus, quia præsidens est toti cõmunitati virtute secundum Philosophum: & ob hoc debet honorari. quia patres sunt prælati. authent. de incestis nuptijs. §. sancimus. coll. 2. ff. de obseq. l. liberto. & dij vocantur propter ordinis excellentiam, & officij dignitatem. extra de hæret. cum ex iniuncto. Itẽ prælatus non dicitur bonæ memoriæ ratione suppositi, sed dignitatis, quæ de se, nec à se deliquit. & delictum personæ non redundat in damnum

Bonæ memoriæ post mortem dicuntur alii qui.

Cardinales respectu Papæ sunt liberi primi gradus.

cuiuscumque status, etiam si imperiali vel regali dignitate fulgerent: cōtra ipsam insuper Præneste: dum vixit varios fecit processus: sententias graues pœnas habentes & multas a, prout in eisdem processibus continetur, ex quibus sic paucas ex multis b & prolixis breues exprimimus, quòd intelligi volumus specialiter singulas numeratas, & nominatim expressas c: Inter cætera siquidem deposuit dictos Iacobum atq; Petrum á Cardinalatibus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, reddens eos & filios dicti Iacobi, & posteritatem eorum inhabiles ad Apostolicæ dignitatis apicem & Cardinalatus honorem; ipsos, eosdemque Iacobum & Ottonem, & Richardum beneficijs ecclesiasticis & ecclesijs cunctis priuauit, eosque & Agapitum, Stephanum, & Sciarrā prædictos banniuit ab vrbe, & ita Ecclesiæ supradictæ ipsorū confiscauit bona & iura, plurit excommunicationum sententijs innodauit, addixit infamiæ; capiendos exposuit, indicauit schismaticos, & tamquam hæreticos puniendos, ab administrationibus & officijs iurisdictionibus, exercitio & dignitatibus in vrbe & circa, in Romana Ecclesia & curia, ac ipsorum posteros perpetuo, & in terris Romanæ Ecclesiæ vsque in quartam generationem per masculinum & fœmininum sexum coercuit, eis incolatū, ciuilitatem & habitationem vrbis, circumpositæ regionis, & terrarum subiectarum Ecclesiæ interdixit, & intestabiles fecit. ¶ Nos itaque qui eius vices in terris gerimus, cuius est proprium misereri & parcere, eorum miserijs & ærumnis compatimur, ad clemētiam pro eis commouemur, ipsis pietatis nostræ aperimus viscera, & māsuetudinem non negamus, misericordes ab eis nō auertimus oculos, illisque pium animum exhibemus. Ideoque omnes prædictas depositiones á Cardinalatibus, priuationis á beneficijs & ecclesijs, inhabilitatis ad Papatum Romanum, & bonorum & iurium, quæ certis nobilibus Romanis ciuibus, & alijs concessa sunt (confiscationibus exceptis, in quibus nihil immutamus ad præsens) sententias, pœnas, & multas, & aliàs d quæ in processibus memoratis siue alibi continentur; verbo etiam in vita ipsius vel in morte in eos latas & inflictas seu confirmatas & innouatas per prædecessorem eundem, sicut si (vt prædicitur) essent per nos specialiter numeratæ & nominatim expressæ tam ad prædictos Iacob. & fil. dicti Ioannis de Col. masculinam & fœmininam prolem eorundem Ioānis & filiorum per vtrumque sexum posteritatem descendentem ab eis Pet. & Richardo, & Ioan. de monte nigro præfatos, quam ad coadiutores, fautores, receptatores, susceptores & sequaces eorum quos libet alios, penitus tollimus & viribus vacuamus: Ita quòd nec etiam pro præterito tempore possint super eis aliquæ personæ impeti, quæ incurrissent eas, aut contra ipsas aliquē effectum habere. Eisque e quod quæuis alia quàm præfatarum depositionis á Cardinalatibus, priuationis beneficiorum & ecclesiarum, confiscationis bonorum & iurium, quæ (vt præmittitur) dictis ciuibus seu alijs sunt concessa, & inhabilitatis ad Papatum sententia siue pœna abstulit, reddimus f. Et irregularitatem g, si quam quoquo modo contraxerint, remouemus; & notam abolemus h ipsius: Inhibentes ne iam dicta Preneste cum monte suo reædificetur vel muniatur, aut ciuitatis nomen siue episcopatum recuperet absque nostra licentia speciali. Non obstantibus quibuscunque constitutionibus, processibus, inhibitionibus, decretis, priuilegijs, indulgentijs, & litteris Apostolicis, per quæ præsentibus non expressa vel totaliter non inserta, earum effectus possit quomodolibet impediri, & de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum debeat in nostris litteris fieri mentio specialis.

De furtis.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Publicatio excommunicationis latæ in eos qui furati sunt thesaurum ecclesiæ, quem iubente Clemente Papa de Perusio in Lucanam ciuitatem tres vi ribi hic nominati deportauerant. Et hic habetur optima practica monendi malefactores, vt intra certum terminum satisfaciant, aliàs excommunicationem incurrant, & modum ipsius excommunicationis publicandæ hæc extrauagans clare manifestat.*

in damnum ecclesiæ. extra. 6. lib. de reg. iur. delictum. & hoc casu, vbi de his ponerem, sicut vilem ponerem. extra de in integrum restitutio. cum ex literis, in principio. & extra de verb. signifi. venerabili. & extra, de accus. licet. extra. 6. lib. de hæret. cum secundum. in fin. extra, 6. lib. de sent. excom. statutum. extra, eod. lib. de verb. signifi. veniens. extra eod. lib. de conces. præb. auctoritate. extra de rescript. constitutus. extra, de frigidis & maleficis, cap. finali.

a ¶ *Multas.*] quæ sit differentia inter multam & pœnam, habetur. ff. de verb. signifi. si quis. & notat. C. de modo mult.

b ¶ *Ex multis.*] in pœ. ff. §. 3.

c ¶ *Expressas.*] similis modus loquendi habetur. C. de præscrip. xxx. vel xl. anno. omnes. & not. de hoc extra 6. lib. de procur. qui ad agendum. Et ratio huius dicti est, quia hic agitur de liberando, quod est promptius quàm ligare. ff. de action. & obliga. Arianus. extra de proba. ex literis. præsertim ab ijs, quæ surgunt ex delicto. ff. de pactis, l. si tibi decem. §. quædam.

Iura facilius soluūt, quàm ligant.

d ¶ *Et aliàs.*] hæc dictio, aliàs, aliquādo est aduerbium temporis, vt cū dicitur, aliàs hoc faciam. & aliquando loci, vt cum dicitur. aliàs veni ad me. sed hic accipitur pro aduerbio qualitatis, vt sit sensus, ꝙ nedū pœnas & multas prædictas, sed etiam aliàs id est aliter omnia illa quę in processibus, &c. penitus tollimus, &c. Alij dicunt quòd debet esse dictio, alia: Sed hoc nihil est propter adiectiua, quæ sequuntur, scilicet latas, & inflictas. &c. quia tunc secundum stylum curiæ diceretur in neutro genere, non in fœminino, nec hic seruatur grammatica Prisciani dicentis quòd masculinum & fœmininū genera concipiunt neutrum. & Priscianus melius dicit, inspiciendo dignitatem generum: Sed stylus curię omnia superiora per neutrum sententiosius comprehendit, nam neutrum adiectiuum de omni genere secundum philosophum prędicatur. vt vir est album, mulier est album, & mancipium est album.

Adiectiuū neutrū de omni genere ꝑdicat.

e ¶ *Eisque.*] scilicet reddimus illud, ꝙ sententia siue pœna abstulit, quod est infra.

f ¶ *Reddimus.*] quæro, vnus de prædictis est excommunicatus occasione dictorum processuum, & se immiscens postmodum diuinis, factus est irregularis. postmodum recipit beneficium, nunquid post hanc relaxationē poterit illud retinere? Videtur quòd sic, quia verbum reddendi, significat retro date. ff. de verb. signi. verbum reddendi. hoc idem innuit textus præcedens ibi, nec & pro præterito, &c. Dic vbi ius non esset alij acquisitum in re vel ad rem, crederem istum ius habere in beneficio, vitio expresse purgato per dominum, qui potest. arg. ff. de vsucap. si fur. & notatur simile extra de renunt. post translationem. in fi. Sed vitio non expresse purgato, opus est noua electione, vel collatione. arg. extra de ætate & qualita. cum bonæ. extra de excess. prælat. tanta. nota simile de elect. dudum 2. secus si alter haberet ius in re, vel ad rem. C. de emā. liber. nec auus. & extra, 6. libr. de rescript. quamuis. Sed dices, dicta decret. excipit hunc casum. Sed dic quòd hic non est expresse dictum, sed in genere, non loquendo de iure alterius, non de præiudicio alterius faciendo, vnde exceptionem quæ competebat ex facto Papæ, Papa non tollit, nisi hoc expresse agatur. extra de consuetudi. cum olim. in fine. & dicto capitulo. quamuis. & ideo quod hic dicitur, intelligo, quòd pro tunc non possit impeti in iure nouiter acquisito.

Beneficiū in irregularitate acquisitū, an illa purgata retineri possit.

g ¶ *Irregularitatem.*] occasione præmissorū incursam: nam ad præcedentia facienda est relatio. ff. de postul. l. 1. deinde cum adiecit. secus de irregularitate aliunde exusata.

Relatio fit ad præcedentia.

h ¶ *Abolemus.*] id est, delemus, vnde abolere est, quod olet vel maculas, tollere seu auferre. Et quid sit abolitio, & eiusdem diuisio, not. Azo. C. de abolit.

Abolere quid est.

CAP. VNICVM.

INfidelis & stolidæ prædicationis alumni se per culpæ vitiũ indignos efficiunt, vt matris Ecclesię filij nuncupenrur, dũ ad ipsius matris iniuriam se conuertunt (quod graui nos commotione perturbat) matris eiusdem pietatem offendunt: & his in perniciem miserabili cæcitate delapsis, respergunt infamiæ maculis loca propriæ nationis. ¶ Dudum si quidẽ nonnulli degeneres filij, qui ad quæque nefaria currere sunt ausi, peruersis ausibus in matris eiusdẽ prosiliẽtes iniuriam & offensam, illã thesauri sui maximã partem, quæ de Perusio ad ciuitatem Lucanam de mandato felicis recordationis domini Clementis Papæ quinti prædecessoris nostri, dum adhuc viueret, per dilectos filios Vitalem de Chabenate, clericum Burdegaleñ. diœcesis & Gulielmo de Luna seruientem prædecessoris eiusdem, vnà cum dilecto filio Iacobo de Casalibus decano ecclesiæ sancti Seuerini Burdegalensis diœcesis capellano nostro, extiterat deportata: & quæ in sacristia monasterij sancti Fedriani Lucaneñ. tunc tẽporis seruabatur, deinde ad cameram prędecessoris eiusdem fideliter deferendam tempore inuasionis ciuitatis Lucaneñ. direpserunt in prædam, & de præfata sacristia per violentiam asportarunt. ¶ Nos igitur ad recuperationem thesauri prædicti sollicitis studijs prætendẽtes, omnes & singulos asportantes thesaurum prædictum, & alios penes quos aliqua de thesauro fuerunt, vel adhuc existunt, auctoritate Apostolica coram hac fidelium multitudine copiosa monemus, vt ea nobis, aut ei quem ad id duximus deputandũ intra quatuor mẽsium spatium à die datæ publicationis præsentium numerandum, cum integritate restituant & assignent: ac omnes & singulos scientes vbi vel penes quos aliqua de dicto thesauro extiterint vel existant, vt intra terminum supradictum, nobis aut ipsi deputato nostro indicare studeant: alioquin in omnes & singulos monitionis huiusmodi contemptores, cuiuscunque dignitatis, status, vel conditionis extiterint, etiam si patriarchali vel superiori, aut alia quacũque præemineant dignitate, exnunc auctoritate prædicta excõmunicationis sententiam promulgamus: Mandantes illos per diœcesanos locorum & rectores parochialiũ ecclesiarũ, ciuitatum & diœcesum earundẽ, singulis diebus Dominicis & festiuis pulsatis campanis & candelis extinctis excõmunicatos publice nuntiari, processuri ad graniora nihilominus contra eos, necnon & contra ciuitates, cõmunitates, vniuersitates, & singulares personas quascũque, quę fuissent in pręmissis culpabiles, sicut proteruia ipsorũ exigerit, & viderimus expedire. Non obstante si eis aut eorum aliquibus vel alicui sub quacunque forma vel conceptione verborum, à sede Apostolica sit indultum, quod excommunicari non possint, per litteras sedis eiusdem non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mẽtionẽ, & qualiber alia dictæ sedis indulgentia generali vel speciali cuiuscunque tenoris existat, per quam effectus præsentium impediri possit, vel quomodolibet retardari. ¶ Vt autem huiusmodi nostra monitio verius ad communem omniũ notitiam deducatur, chartas siue membranas monitionem continentes eandem, in ecclesia Auinioneñ. appendi vel affigi ostijs seu superliminaribus eiusdem ecclesiæ faciemus, quæ monitionẽ ipsam suo quasi sonoro pręconio & patulo indicio publicabunt: ita quòd omnes & singuli, quos monitio ipsa cõtingit vel contingere potest nullam postea possint excusationem prætendere, quòd ad eos talis monitio non peruenerit, vel quòd ignorauerint eandem: Cũ non sit verisimile remanere quo ad ipsos incognitum vel occultũ, quod tam patenter omnibus publicatur. Datũ Auinione ij. Calen. Aprilis, Pontificatus nostri anno 1.

De crimine falsi.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Alchimia hic prohibentur, & puniuntur facientes, & fieri procurantes: quoniam tantum de vero auro & argento debent inferre in publicum, vt pauperibus erogetur, quantum de falso & adulterino posuerunt. Et si eorum facultates non sufficiant, pœna per iudicis discretionem in aliam commutabitur, & infames fiunt. Et si sint clerici beneficijs habitis priuantur, & ad habenda inhabiles efficiuntur. Vide extrauagantem Ioan. quæ incipit: Prodiens, & est sub eo. tit. collocata.*

CAP. VNICVM.

SPondent†, quas non exhibent diuitias pauperes Alchimistę: pariter qui se sapientes existimant, in foueam incidunt, quã fecerunt. Nã haud dubie huius artis Alchimiæ alterutrũ se professores ludificant, cum suæ ignorantię conscij, eos qui supra ipsos aliquid huiusmodi dixerint, admirantur: quibus cum veritas quæsita non suppetat, diẽ cernunt, facultates exhauriunt: ijdemque verbis dissimulant falsitatem, vt tandem quod non est in rerum natura, esse verum aurũ vel argentum sophistica transmutatione confingant: eoque interdum eorum temeritas damnata & dãnanda progreditur, vt fidis metallis cudant publicę monetæ characteres fidis oculis, & non alias alchimitum fornacis ignem vulgum ignorantẽ eludant. ¶ Hæc itaque perpetuis volentes exulare temporibus, hac edictali constitutione sancimus, vt quicunque huiusmodi aurum vel argentũ fecerint, vel fieri secuto facto mãdauerint, vel ad hoc scienter dũ id fieret facientibus ministrauerint, aut sciẽter vel auro vel argẽto vsi fuerint vẽdẽdo vel dãdo in solutũ: verum tanti ponderis aurum vel argentum pœnæ nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandum, quanti alchimitum existat, circa quod eos aliquo prædictorum modorum legitime constiterit deliquisse: facientibus nihilominus aurum vel argentum alchimitum, aut ipso (vt præmittitur) sciẽter vtentibus, perpetuæ infamiæ nota respersis. ¶ Quòd si ad præfatam pœnam pecuniariam exoluendam delinquentium ipsorum facultates nõ sufficiant, poterit discreti moderatio iudicis pœnam hanc in aliam (puta carceris, vel alteram iuxta qualitatem negotij, personarum differentiam, aliasque attendendo circumstantias) commutare. Illos vero qui in tantæ ignorantiam infelicitatis proruperint, vt nedũ nummos vendant, sed naturalia iuris præcepta contemnant, artis excedant metas, legumq; violent interdictũ, sciẽter videlicet adulterinam ex auro & argento alchimito cudendo seu fundendo, cudi seu fundi faciendo monetam, hac animaduersione percelli iubemus, vt ipsorum bona deferantur carceri, ipsique perpetuo sint infames. Et si clerici fuerint delinquentes, ipsi vltra prædictas pœnas priuentur beneficijs habitis, & prorsus reddantur inhabiles ad habenda.

† Vide D. Thomã 2. 2. q. 77. art. 2. ad 1. arg. & ibidem Caietanũ. Oldradum consil. 74. incip. An Alchimista peccet. & late Cassaneũ in catalogo gloriæ mundi par. 1 r. consideratione 40.

Moneta falsa ab oculis fidis facile discernitur.

Alchimistę sunt infames.

Qui nõ habet in ære, luat in corpore. ff. de in ius vo. l. fin. C. de ser. fug. l. quicũque. & insti. de pœ. te. liti. §. fina.

De priuilegijs.

¶ Benedictus xj.

¶ Hac extrauagãs dat Prædicatoribus & Minoribus priuilegia plurima circa tria, videlicet circa prædicationes, confessionum auditiones, & sepulturas. De secundo in §. Sed quia multotiens. De tertio in §. Porro. Et licet sit reuocata per clem. 2. de sepult. multa tamen notatu digna in ea reperiuntur, quæ non sunt retractata. Et potuisset non inepte poni sub titu. de sepult. Sed non est inconueniens idem cap. diuersis respectibus sub varijs collocari titulis, vt patet in cap. significantibus. extra de libel. obla. & de appel.

CAP. I.

INter cunctas† sollicitudines nostras, quib' nos pastorale premit officium, & debitũ Apostolicæ seruitutis astringit, illa debet esse præcipua, vt gregi ᵃ Dominico nobis superna dispositione commisso ᵇ, animatum cura non desit ᶜ, ne illum lupus ᵈ rapax antiquus serpens humani generis inimicus inuadat, eiusque sanguis de nostris (quod absit) clamante propheta ᵉ manibus requiratur. Debemus insuper quantum ex alto permittitur, pacem ᶠ inserere, remouere ᵍ scandala, iurgiorum ʰ amputare materiam, & intelligere super egenum ⁱ & pauperem: quia non in finem obliuio erit pauperis, & patientia pauperum non peribit in finem. ¶ Sane ᵏ dudũ bonæ memoriæ Bonifacius Papa octauus prædecessor noster, quandam specialem inter prælatos, rectores, seu sacerdotes & clericos parochialium ecclesiarum ex parte vna, & Prædicatorum ac Minorum ordinũ Fratres ex altera, super faciendarum prædicationum, audiendarum confessionum per eosdem Fratres, ac de eis relictis, & de funeralibus canonicæ portionis articulis constitutionem ˡ edidit, certum his modũ imponens, prout in eadẽ cõstitutione plenius continetur. Sed pro ea quam intendebat quiete, turbatio nata est, pro concordia sunt suborta dissidia, & pullulatæ inquietudines pro tranquillitate noscuntur: sicque dum ansam soluisse se credidit, nodum ᵐ ligasse videtur, & septem, vno hydræ ⁿ amputato capite, suscitasse. Nec mirum, quia plerumque pariunt ᵒ nouitates discordiam, præsertim dum ab eo quod diu æquum visum est, per nouam constitutionem receditur, nec quare recedatur, vtilitas euidens vel alia causa subest. ¶ Ideoque cupientes, vt ipsi gregi cura nostra eò plenior impendatur, quò amplior in agro Domini operariorum numerus operetur, super egenum intendẽtes & pauperem, ac nouitatem per eandem constitutionem inductam: Statuimus de fratrum nostrorum cõsilio, vt priorum ordinum Fratres, qui ad hoc deputati fuerint, in ecclesijs ac locis ipsorũ, quæ impræsentiarũ habent & in posterum obtinebunt, ac in plateis communibus seu publicis, libere absque diœcesanorũ & aliorum prælatorum petita licentia valeant clero & populo prædicare, eique proponere verbum Dei. Caueant tamen omnino, ne hora in qua diœcesani prædicti prædicarent, vel corã se facerent prædicari, prædicent iidem Fratres: putamus etenim dignum, vt maiori ᵖ minor, & superiori ᑫ inferior deferat in hac parte: nisi forsan aliud circa hoc facerent de voluntate diœcesanorum ipsorũ, aut in studijs generalibus prædicarent diebus illis dumtaxat, quibus sermones ad clerum fieri solent & solemniter prædicari, seu mortuorum funeribus, vel eorundem Fratrũ festis specialibus seu peculiaribus: quia in his casibus cum diœcesanis in prædicatione concurrere poterunt. Vbi vero iidem diœcesani vocarent generaliter ad se clerum aliqua ratione, vel vrgente causa illum ducerent cõgregandum, ea hora in studijs memoratis diebus sæpedicti fratres ab huiusmodi prædicatione cessabunt. In ecclesijs autẽ parochialibus Fratres ipsi inuitis ʳ eorum rectoribus seu sacerdotibus (nisi iussi à superioribus ˢ eorundem) nõ audeant prædicare. ¶ Sed † quia multotiens propositũ verbum Dei audientem à peccato nõ retrahit, idcirco post prædicationem necessarium est pœnitentiæ sacramentum, circa quod (nisi articulus necessitatis occurat) sacerdoti facienda oris confessio (prout scriptum est: Corde ad iustitiam creditur, ore autẽ fit confessio ad salutem ᵗ) exigitur: alias frustra esset in sacramento eodem sacerdotis (qui inter lepram & lepram debet discernere) ministerium institutum. Electi igitur ab eisdem Fratribus ad audiendas

---

INter cũctas.] ¶ Hæc constitutio habet sex partes. In quarum prima proœmium ad dicẽda generale, & postmodũ speciale præmittitur. Secundo §. *Ideoque*. articulus de prædicationibus faciendis. Tertio §. *Sed quia*. articulus de cõfessionib' audiẽdis. Quarto §. *Porro*. articulus de iuris sepulturarum deciditur. Quinto §. *Ad hoc*. Papa clerum alloquitur. Sexto §. *Hæc autẽ*, hic statute per multa nõ obstantia firmantur.

a ¶ *Grege Dominico*.] in quo debet esse aliquid speciale. C. d grege Dominico. l. vna. lib. 11. & cuius præcipuus est director. extra 6. lib. de elect. vbi. §. cæterum.

Vide extrauag. ... Sane ... in ... commun.

b ¶ *Commisso*.] in persona Petri, p hæc verba, Pasce oues meas. extra de elect. significasti.

c ¶ *Non desit*.] ne Papa faciat vt pastores mali, quorũ defectus ponuntur Ezechiel. 33. cap.

d ¶ *Lupus rapax*.] hæc verba dicta sunt primo Beniamin. Gen. 49.

e ¶ *Propheta*.] ex Ezechiel. 3. sanguinẽ eius, scilicet impij, de manu tua requiram. extra de offic. ordi. irrefragabili. 1. respon. & dic sanguinem, idest, peccatum, quod est sanguine piandum, vt Leuit. 4. & Hebr. 9.

Sãguis impij de manu prælati requirit.

f ¶ *Pacem inserere*.] cũ sit vicarius regis pacifici, idest Christi, in proœ. decret. sic econtra inimicus homo, idest, dæmon zizania seminat. extra de elect. licet de vitanda.

g ¶ *Remouere scãdala*.] extra 6. lib. de offic. lega. officij.

h ¶ *Iurgiorum amputare materiam*.] quæ ex cupitate procedit. extra in proœm. decret.

i ¶ *Egenũ*.] in Psal. 40.

k ¶ *Sane*.] hic prosequitur proœmium speciale recitans constitutionem, Super cathedrã, quæ nominatur j. §. fin.

l ¶ *Constitutionẽ*.] quæ incipiebat: Super cathedram. & illa per istam reuocata, vt infra eod. in fi. est hodie approbata per Clementẽ quintum. patet in c. 2. de sepul. in clem. Ista autem quæ est Benedicti 11. ibidem reuocatur.

m ¶ *Nodum ligasse videtur*.] extra de verb. signi. cum olim.

n ¶ *Hydræ*.] hydra est serpens aquaticus, dictus ab hydor quod est aqua, cui secundum fabulae vno capite absciso plura nascebantur eidem. secundum sensum autem moralem vnum male gestum plura mala generat: q a vno principio illicito dato multa mala sequuntur. eutben. vt iudi. sine quoquo suffrag. §. 1. coll. 2. & aqua cui' cursus obturatur, multos meatus facit.

Hydra qd sit.

Vitiũ vnũ plura generat.

Psal. 40.

o ¶ *Pariunt nouitates discordiam*.] extra de consue. cũ consuetudinis.

p ¶ *Maiori*.] Nota statum prælatorum maiorem statu religiosorũ; at religiosi ad prælaturam ascendere non debent. arg. 99. dist. legimus. in fi. extra 6. lib. d elect. nullus. in fine.

q ¶ *Superiori*.] Not. ꝙ exempti vt Prædicatores & Minores iure cõmuni superiores ᵃ episcoporum esse censentur, & si ijdem exẽpti in pluribus casibus prælatis subsunt. extra de hæret. ad abolendã. extra 6. lib. de præb. c. 1. in fi. & aliquãdo sunt sedis Apostolicæ delegati legatione generali. extra 6 lib. de sta. regul. c. vnico. §. & quoniam. ff. de constit. principum. l. 2.

ᵃ Intellige suo modo, quoad in his, in quibus sũt exempti, episcopis nõ obtemperant, & ita possunt dici superiores.

r ¶ *Inuitis*.] dic inuitũ qui non probatur consensisse. ff. de furt. qui vas. §. vetere. ff. de procur. filiusfamilias. §. in ultim. & ff. de seru. vrb. præd. inuitũ. Arg. cõtra. ff. de manda. qui patit.

Inuitus est qui nõ probatur consensisse.

s ¶ *Superioribus*.] superiorem voco diœcesanum seu illum, qui habet sue diœcesanos. & concurrere potest cum rectore. extra 6. lib. de temp. ordi. eos. & c. cũ nullus. vt est metropolitanus, cui non est superior in prouincia sua, nisi in certis casib' not. extra de offi. ordin. pastoralis.

t ¶ *Ad salutẽ*.] Rom. 10.

† Prædicatio nõ sem per retrahit audientem à peccato.

Rom. 10.

diendas confessiones & pænitentias iniungendas, libere auctoritate Apostolica absque licentia diœcesanorum & aliorum prælatorũ inferiorũ exemptorum, & non exemptorum, quibus subsunt, qui ad cõfitendum accedunt, audiant eis peccata sua confiteri volentes: Nõ religiosos, qui secundum statuta suorum ordinũ proprijs prælatis cõfiteri debent, aut ab eis; ne confiteantur alijs prohibentur, absoluant: ipsisque pænitentias salutares iniungant, intra sibi designatos terminos. ad huiusmodi exercendum officiũ constitutos. Excommunicationis vero vel alias sententias per prælatos latas contra hoc vel in eius fraudem, denuntiamus irritas & inanes, nec confessis ipsis Fratribus peccata illa, de quibus confessi sunt eis & absoluti pænitentes, de illis sacerdotibus proprijs teneantur (sicut etiam non tenentur) iterũ confiteri: non obstante constitutione generalis concilij a; quæ sano intellectu (ne sequatur absurdum, quod per pænitentiã dimissa peccata quis confiteri debeat, & quod liberatus debitor adhuc ad soluendum remaneat obligatus) intelligenda est (vt ex ea patet) de illis, qui peccata sua confiteri alijs neglexerunt. Sed sacerdotes ipsis taliter confessis & absolutis astricti sint ministrare Eucharistiæ; & extremæ vnctionis etiam sacramentum. ¶ Super confessione autem facta Fratribus memoratis, cum de confitentis solius præiudicio (si saltum dicat) agatur in iudicio animæ seu pænitẽtiæ foro: stabitur simplici verbo illius, qui sacramenta petit prædicta, & dicit Fratribus se confessum. Duos tamen casus excipimus, scilicet si sacerdos asserat cum excõmunicatum, aut notorie peccatorem. Sed videat, ne id dicat mendaciter, aut in dolum vel in fraudẽ: quia si hoc egerit, à delicto tali nisi plene satisfecerit (præterquã in b morte) absolui nequeat, nec de illo ad pænitentiã aliter admittatur. ¶ Vt autem diœcesanis honor debitus reseruetur, præcipimus, vt Prouinciales Priores Prædicatorum, & Ministri Minorũ ordinũ præfatorũ; per se vel alios verbo vel scripto eis significent, se Fratres ad huiusmodi confessionũ audiendarũ & pænitentiarũ iniungendarũ officiũ elegisse, & nõ nominando, aut corã ipsis sistendo eos, nec illorũ numerũ exprimendo, petant humiliter à diœcesanis eisdẽ, quòd ijdẽ electi Fratres de ipsorũ beneplacito & licentia dictũ possint in eorũ ciuitatibus & diœcesibus intra eis determinatos fines officiũ exercere. Quod si denegent, vel intra triduũ nõ concedant, extunc ijdẽ Fratres nihilominus auctoritate eadẽ huiusmodi officiũ exequantur. Datam vero licentiam per diœcesanorũ mortem nolumus terminari. Per hoc autem nõ intendimus, quòd sæpedicti Fratres, qui ad hoc eligentur officium exercendum, plus habeant in audiendis confessionibus & pænitentijs iniungẽdis, quàm parochiales sacerdotes noscuntur habere. Sicque de casibus episcopis & superioribus, quos inferius annotamus, ac sedi Apostolicæ reseruatis, se nullatenus intromittãt. ¶ Obseruent ergo sollicite dicti Fratres, ne ad confessiones recipiant criminosos criminibus pro quibus solemnis est pænitentia c indicenda: Modo eodem excõmunicatos respuant, & clericos, qui propter delictũ irregularitatem aliquã incurrerunt d. Inconueniens e enim existimamus, vt à peccato absoluat, qui pænitentiã ei debitam imponere f, aut irregularitatis pœnã peccati sequelam g; vel excõmunicationẽ, quæ infligitur maxime à iure h quandoq; pro crimine, quæve quem i ab Ecclesia, & per consequens à participatione ecclesiasticorũ sacramentorũ excludit k, remouere nõ potest. ¶ Incendiarios, eosq; qui tam enormibus sunt irretiti peccatis; quòd ea rationabilis cõsuetudo præscripta canonice in episcopatibus aliquibus reseruauit episcopis, similiter nõ admittant. quam consuetudinem (ea causa, quæ iuste ad id animũ nostrum mouit) solũmodo circa voluntarios homicidas, falsarios, ecclesiarũ immunitatis, & libertatis ecclesiasticæ violatores, & sortilegos approbamus. Quod si forsan antequã ab eo qui potestatem habet, absolui possint, mors taliũ confiteri volentium verisimiliter timeatur, etiam in prædictis casibus sæpefati Fratres eos confiteri volentes audiant, ipsisque beneficium absolutionis impendant, sed subeant iuramentum, quòd liberati se suis episcopis & excõmunicatoribus præsentabunt l excõmunicantium, super his pro quibus ab eis excõmunicati erant, & episcoporũ pro peccato huiusmodi parituri mandaris l. ¶ Verum quia post baptismũ inter cætera magis ad salutem necessaria, † est propositio verbi Dei, quo audiẽtes illud, quod est victoria nostra instruuntur in fide, docentur fugienda fugere, & sectanda sectari, a quo per peccatũ lapsi resurgunt, pænitentiæ sacramentũ perficiunt: Grandis nobis sollicitudo incumbit, vt tales ad hæc promoueantur Fratres, qui oleo dulcedinis verbi eiusdẽ nostros soneant subditos, à peccatis prohibeant: increpationis vino peccatorũ suorũ mordeant vulnera, eosq; ad illa pænitentiæ acrimonia m purgandũ & tergendum prouocent n & inducant. Ad id vero exequendum sententia † diuinæ legis exposcitur, desideratur ordo, & vitæ integritas etiam postulatur. Scriptum o est enim: Tu scientiã repulisti, & ego te repellam, ne sacerdotio fungaris mihi: quia labia p sacerdotis custodiunt scientiã, & legem exquirunt ex ore eius: aliàs pront ad eum pertinet inter peccatum & peccatum non posset discernere, nec peccator existens, Dei deberet narrare iustitias, & testamentum illius assumere per os suum. Nam cuius vita despicitur, consequens est vt eius prædicatio contemnatur. Quare decernimus, vt Priores & Ministri Generales, & Prouinciales Prædicatorum, & Minorum ordinum præfatorum vel eorum vica-

a ¶ *Concilij*.] extra de pæni. & remis. omnis.
b ¶ *In morte*.] extra de offi. ordi. pastoralis. §. 1. extra 6. lib. de pœn. c. fi. §. præsenti.
c ¶ *Pænitentia*.] in dicẽda. 50. distin. in capite. 26. q. 6. c. 1.
d ¶ *Incurrerunt*.] quia idem factum est peccatum, & ipsum est pœna peccati, vt est clericidium, vel ablatio membri. 55. dist. si Euangelica. secus si ex diuersis factis emergerent, vt excõicatio, quæ est pœna peccati & irregularitas, quæ contraheretur propter immistionem excõmunicatione seu suspensione durante: & tunc potest fieri absolutio à primo per planũ, non dispensatio. exemplum pone ex 6. lib. de sent. & re iud. cum æterni. extra 6. lib. de sent. excõ. cum medicinalis.
e ¶ *Inconueniens*.] declarat quod præmiserat dicẽs, existimamus incõueniens, vt scilicet ille absoluat à peccato, qui non põt imponere debitam pænitentiã ei, scilicet peccatori, & q. non potest remouere irregularitatem, sequelã peccati, & cætera.
f ¶ *Imponere*.] scilicet non potest, quod est infra: nam cũ pænitere sit pœnam pro peccato tenere, & pœna sit mensura culpæ. not. extra 6. lib. de pœn. c. fi. §. illud. & §. seq. vbi debita pœna nõ potest infligi per aliquem: ergo nec pœnitentia salutaris.
g ¶ *Sequelam*.] vt dicto cap. si Euangelica.
h ¶ *A iure*.] 17. q. 4. si quis suadente.
i ¶ *Quem*.] idest aliquẽ.
k ¶ *Excludit*.] de istis excõicationibus maiori & minori habetur extra de sent. excom. nuper. & cap. penul.
l ¶ *Mandatis*.] extra de sent. excõ. de cætero. & c. ea noscit. & c. quãuis.
m ¶ *Acrimonia*.] hoc verbũ exposui extra 6. lib. de statu reg. c. vnico. §. finali.
n ¶ *Prouocẽt*.] hic accipit in bona parte, vt alias. ff. de ædil. edic. qđ si nolit. §. qui mãcipia.
o ¶ *Scriptum*.] Oseæ 4. extra de renun. c. nisi cũ pridem. §. pro defectu.
p ¶ *Labia*.] Malac. 2. & extra de hæret. cum ex iniuncto. ver. licet.

Scilicet Lateran. sub Innocentio iij. cap. 21.

Pænitere est pœnam pro peccato tenere.

Vide doctrinã concilij Trid. sessio. 14. c. 7. de casuũ reseruatione.

† Verbi Dei propositio est ad salutẽ valde necessaria.

† forte, scientia

Oseæ c. 4.

Malach. 2.

Psal. 49.

rum vicarij, de discretorũ consilio ad tam salubre officium Fratres diuina scientia doctos, discretione vigentes, vita probatos, & expertos moribus (alioquin districtã reddent in futuro examine rationẽ) eligant & assumant: sic enim quod prę dicabunt, facient: quç arguent, operari cessabunt: & in eis ædificabitur populus verbo pariter & exemplo. Cæterum (licet sicut prædicitur) de necessitate non sit iterum eadem cõfiteri peccata: tamen quia propter erubescentiam, quæ magna est pænitentiæ pars, vt eorundem peccatorum iteretur confessio, reputamus salubre: districte iniungimus, vt Fratres ipsi cõsitentes attente moneãt, & in suis prædicationibus exhortentur, quòd suis sacerdotibus saltem semel confiteantur in anno: asserendo id ad animarum profectũ proculdubio pertinere. ¶ Porro vt circa sepulturam apud loca eorundem Fratrum eligentiũ sepeliri, & portionem canonicam de relictis eisdẽ Fratribus minime detrahendam, nequeat in posterum dubitari: iubemus, vt corpora defunctorum, qui apud eorundem Fratrum loca elegerint, dum viuerent, sepulturam, processionaliter cum cruce, thuribulo, & aqua benedicta, cantando seu legendo officiũ mortuorũ, vel psalmos, & alienas ingredientes parochias, possint assumere, & ad suas deferre ecclesias tumulanda. De quibuscũque vero relictis præfatis Frattibus in communi, vel singulis vltimis decendentium voluntatibus, siue apud eos sepeliendi sint, siue alibi: nulla per parochiales sacerdotes morientium, à qua Fratres ipsos liberos esse volumus, canonica portio, vel multominus per episcopos episcopalis [a] quarta omnino, cum eis tamquã exempti non subsint, nec etiam debita iure parochiæ, si forsan cathedralis defunctorum esset parochialis ecclesia, detrahatur. De funeralibus autem medietatem, si commode diuisionem recipiant: aliàs eiusdem medietatis æstimationem soluant parochiali ecclesiæ, & sacerdotibus antedictis. Funeralia vero intelliguntur hoc casu, quæ cum funere deferuntur. De candelis vero, quas Fratres portant, portio nõ petatur. Moneant autem ijdem Fratres, & pro posse inducant confitentes sibi, vt de proprijs bonis suis parochialibus ecclesijs, eorumque sacerdotibus competenter relinquant, & quæ eis debent parochialia iura reddant. Ad hoc non murmuret quæsumus sæcularis clerus, nõ gerant moleste prælati, quòd circa præmissa sic duximus prouidendũ. Attendant quanta ex ijs, quæ in primis duobus articulis statuta sunt, salus animarum proueniat. Aduertant quanta tollantur iurgia, & patenter considerent, quòd eorum onera cum alijs nostro beneficio salubriter & quasi necessario patiuntur. ¶ Circa tertium vero articulum diligenter intelligant, quòd Fratres ipsi hoc per priuilegia Romanorum

Funeraliũ nomine quid intelligatur.

Pontificũ eis benigne concessa, ante cõstitutionem eandem hactenus habuerunt. Quòdque sunt pauperes, nil habentes singuli, in cõmuni rustica [b] prædia, immo nec vrbana, vel mobilia, eorum alteri vel etiam vniuersi mendicant victum, quærunt vestitum, & eatenus sustinere possunt, quatenus vel viuorum pietas, aut morientium charitas eis necessaria subministrat. Quis ergo non misereatur [c] eorum qui omnia, voluntatem [d] habendi etiam reliquerunt? Quis non compatiatur eisdem operantibus tam vtiliter in agro prædicto? Certe nullus nisi qui triturãtis [e] bouis os impie alligare velit, aut eos subtractis alimentis necare [f]. Inopes [g], patrimonij onera ipsa nõ habendi necessitate nõ sustinent, & à curialibus res ecclesijs vel pijs locis donatas, à quartæ præstatione, seu lucratiuorum inscriptionibus lex facit immunes [h]. Relicta pauperibus non patiuntur Falcidiam [i]. Et legata ad fabricam, vel pro ornamentis ecclesiæ, aut ad diuinum cultũ perpetuum, solutioni non subiacent canonicæ portionis [k]. Pauperes autem (vt dictũ est) sunt Fratres: & quod eis relinquitur, aut in sua alimenta erogãt, aut in fabricam, siue in cultum diuinum, & ecclesiæ ornamenta conuertunt. Propter quod nos, qui debemus intelligere super egenum & pauperem, & non obliuisci eorum, cum humanitatis sit etiã sæcularis principis prospicere egenis, & dare operam vt pauperibus alimenta non desint [l], non tam pie quàm quodammodo iuste in eodem articulo egimus, egenos eosdem (vt præmittitur) reddendo ab onere canonicæ portionis exemptos. Hæc autẽ (dicta constitutione, quæ incipit: Super cathedrã. quam penitus reuocamus, alijsque quibuscumque constitutionibus specialibus, & generalibus statutis, priuilegijs, indulgentijs, sub quacumque forma verborum concessis, etiam si de ipsis de verbo ad verbum, vel aliquorum nominibus in nostris litteris oporteret fieri mentionem, conuentionibus, pactis, iuramentis, sententijs, consuetudinibus cõtrarijs, nequaquam obstantibus [m]) inuiolabiliter obseruari sancimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorũ statuti, denuntiationis, exemptionis, præceptorum, approbationis, iussionis, voluntatis, reuocationis, & sanctionis infringere. Si quis autem, & cætera.

Falcidia non debetur de relictis pauperibus.

Psal. 40.

Pauperib' subueniendum est.

¶ Clemens quintus.

¶ *Rex Franciæ & regnicolæ per Extrauagantem: Vnam sanctam. supra de maio. & obedien. non amplius subijciuntur Ecclesiæ Romanæ, quàm prius erant.*

CAPITVLVM II.

MEruit charissimi filij nostri Philippi regis Frãcorum illustris synceræ affectionis ad nos & Ecclesiam Romanam integritas, & progenitorum suorum præclara merita meruerunt: Meruit insuper regnicolarum puritas ac deuotionis synceritas, vt tam regem, quàm regnum fauore beneuolo prosequamur. Hinc est quod nos regi & regno per definitionem & declarationem bonæ memoriæ Bonifacij Papæ octaui prædecessoris nostri, quæ incipit: Vnam sanctam. nullum volumus vel intendimus præiudicium generari. Nec quòd per illam rex, regnum, & regnicolæ prælibati amplius Ecclesiæ sint subiecti Romanæ, quàm antea existebant: Sed omnia intelligantur in eodem esse statu, quo erant ante definitionem præfatam: tam quantum ad Ecclesiam, quàm etiam ad regem, regnum, & regnicolas superius nominatos.

Regnum Franciæ papa fauore prosequitur.

¶ Eugenius

a ¶ *Episcopalis quarta.*] de qua habetur 12. q. 2. concessa. & tribus cap. sequentibus.
b ¶ *Rustica prædia.*] prædium rusticum ab vrbano non loco, sed qualitate secernitur. C. de præd. mino. l. si prædium.
c ¶ *Non misereatur.*] argu. C. ne fil. pro pat. authent. habita.
d ¶ *Voluntatem.*] argu. extra de exces. præl. nimis. 1. responso.
e ¶ *Triturantis.*] Deut. 26. extra de præb. extirpandæ. 1. respon. & 1. Timoth. 5.
f ¶ *Necare.*] ff. de alien. & exhib. li. necare.
g ¶ *Inopes.*] authen. de colla. §. nullus autẽ molestetur. coll. 9.
h ¶ *Immunes.*] C. de sacrosan. eccle. sancimus 2. auth. de eccle. tit. §. si quis vero res. coll. 9.
i ¶ *Falcidiã.*] C. ad leg. Fal. auth. similiter. quæ sumitur ex authẽ. de ecclesi. tit. §. si autẽ hæres.
k ¶ *Portionis.*] extra de testa. cap. fina.
l ¶ *Non desint.*] C. de sacrosan. eccl. priuilegia. in fine.
m ¶ *Nequaquam obstantibus.*] de viribus istorum nõ obstantium notatur in Extrauaganti, rem non nouam. in fi. Ioan. Monac.

¶ Eugenius quartus.

¶ Ordinarij non possunt ferre censuras in suos subditos pro suis negotijs Romam euntes, ibi manentes, aut ab ea recedentes, nec illos priuare beneficijs: quod si fecerint, irritum est. Et si beneficia illorum alijs sint collata, tam dantes quam recipientes ipso facto sunt excommunicati, & à solo Papa absoluendi.

CAPITVLVM III.

† Vide cōcilium Trid. sessio. 23. de reform. c. 1. circa § uē. & sessio. 24. de reforma c. 11. §. quæ vero priuilegia.

DIuina † In eminenti sedis Apostolicæ specula disponente clementia constituti, ad ea libenter intēdimus, per quæ officiales prædictæ sedis obsequijs eius (ad quam veluti fidelium omnium matrem, pro animarū salute quærenda & iustitia prosequenda, de diuersis mundi partibus confluit multitudo) tutius & quietius se promptiores valeant exhibere: Hinc est quòd nos ex certis rationabilibus causis moti, etiam nonnullorum prædecessorū nostrorum vestigijs inhærentes, districtius inhibemus locorū ordinarijs, necnon cōmissarijs & delegatis eorum, cæterisque vniuersis & singulis quacūque potestate & auctoritate præfulgeant, cuiuscūque dignitatis, gradus vel præeminentiæ fuerint, ne cōtra officiales præfatos quocūq; nomine nuncupentur, in nostris & dictæ sedis obsequijs nunc & pro tempore existentes, necnon quoscumque alios pro suis & eorum causis vel negotijs prosequendis ad sedem prædictam venientes, ac in ea (durante negotiorū & causarum huiusmodi prosecutione) moram trahentes, & recedentes ab eadem, procedere, aut in eos excommunicationis, suspensionis vel interdicti, aut priuationis officiorum, aut beneficiorum, seu quamuis aliam sententiam promulgare præsumant. ¶ Nos enim omnes & singulos processus & sententias contra tenorem & mentem nostræ inhibitionis huiusmodi latas & habitas, & in posterum habendas, ac etiam promulgandas, & quæcūque inde secuta, declaramus nulla, irrita, & inania, nulliusque extitisse vel existere roboris vel momenti. Necnon quicquid in contrarium à quoquam, quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentatum forsan est hactenus, vel in posterū contigerit attentari, etiam decernimus irritū & inane. Et nihilominus in omnes & singulos ordinarios, & officiales cōmissarios & delegatos eorum, qui sede dignitatibus ac beneficijs ecclesiasticis quibuscumque officialium, aut negotia huiusmodi apud dictā sedem prosequentium prædictorū, eos illis forsan priuando atque priuatos decernendo seu declarando, vel cuiuscumque priuationis prætextu illa personis alijs conferendo, seu de illis in eos quomodolibet se intromittēdo, tam in dantes quàm in recipientes excōmunicationis, suspensionis, & interdicti latas sententias promulgamus, quas volumus eos ipso facto incurrere. A qua quidem excōmunicationis sententia absolui nequeant, nisi à nobis vel per nos deputandis, præterquam in mortis articulo cōstituti. ¶ Præmissa autē à die affixionis præsentiū ad valuas basilicæ principis Apostolorū de Vrbe, ex certa scientia quosq; ligare volumus & artare. Non obstantibus Apostolicis & quibuscūq; generalibus, aut prouincialibus, aut synodalibus cōcilijs, edictis, constitutionibus, ordinationibus, & Apostolicis priuilegijs, per quæ effectus præsentiū impediri posset quomodolibet vel differri, etiam si de illis eorumque totis tenoribus habenda esset in præsentibus mentio specialis: & quæ præsentibus volumus habere pro sufficienter expressis, cæterisque contrarijs quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, declarationis, cōstitutionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicę M. cccc. xxxij. octauo idus Martij, Pontificatus nostri anno secundo.

Dantes & recipiētes quandoq; æqualiter puniūtur.

a EXhibita.] b Constitutionem.] quæ incipit: Suscepti. & est vna de xx. glossatis per Zenzelinū, & posita sub tit. de elect. Et inter has repetitur cum glo. Gulielmi de monte Lauduno in titu. ne sede vacante.

¶ Joannes xxij. Magistro & Fratribus hospitalis sancti Ioannis Hierosolymitani.

¶ Præmisso tenore duarum constitutionum, dicit quòd hospitalarij sancti Ioannis ex statuto, consuetudine, vel priuilegio habentes annalia beneficiorū vacantiū, percipere debent portionē, quā haberent beneficia obtinentes, si in illis essent residentes.

CAPITVLVM IIII.

EXhibita [a] nobis ex parte vestra petitio continebat, quòd dudū post constitutionem [b] per nos editam, qua specialiter & expresse cauetur, quòd habentes annalia in ecclesijs de consuetudine, priuilegio vel statuto, qui ratione dictorum annalium fructus primi vel secundi, vel alterius cuiuscūque sequentis anni beneficiorum vacantium sibi hactenus in totū vendicauerant, nihil exinde vltra summam, pro qua vnumquodque beneficiorum ipsorum consueuit in decimę solutione taxari, pretextu cuius priuilegij, cōsuetudinis, vel statuti, quouis modo perciperent, sed ipsius summę perceptione dumtaxat deberent esse contenti, totali residuo prędicta obtinentibus beneficia remansuro: nisi forsan illi qui fructus illos soliti essent cum integritate percipere, mallent ipsum habere residuum, & obtinentibus beneficia dimittere summā memoratam: quo casu percipiendi quod mallent, erat eis optio derelicta. Quandam aliam declaratoriā constitutionem fecimus, in qua specialiter cauebatur, quòd si huiusmodi beneficium obtinentes in ecclesia, in qua specialiter illud beneficium existeret, minime residerent, ad debitum seruitium impendendum capitulo eiusdem ecclesiæ nihil deberet accrescere, cum cessante causa † cessare debeat pariter quod vigebat. Quodque ex verbis declarationis huius satis innui videbatur: quòd fructus beneficiorū non residentiū accrescere debeant habentibus annalia memorata. Verum ex eo quòd in declaratione dicta nō continetur expresse de perceptione annalium beneficiorum vacantium vobis debitorum de prędictis consuetudine, priuilegio, vel statuto, quo ad fructus non residentium in eisdem, qui vobis accrescere debent, nullū adhuc cōmodum assequi potuistis, licet (vt pręmittitur) dicti fructus capitulo nō accrescant. Quare nobis humiliter supplicastis, vt quod in huiusmodi declaratione nostra tacite innuitur, declarare expressius dignaremur. ¶ Nos itaque petitionem vestram iuri consonam ęstimantes, ac propterea in hac parte quieti & indemnitati vestrę prouidere volentes, pręsenti oraculo declaramus, quòd fructus prędictę ecclesię vel beneficij vacantis, cuius annalia in quibus consistunt, debentur vobis ex priuilegio, consuetudine, vel statuto, etiā pro ea parte quę obtinentibus prębendam vel beneficium huiusmodi (si in ecclesia vbi illa consistunt personalem residentiā facerent) deberetur, si non resideant ibidem vere vel interpretatiue, vtpote per speciale priuilegium Apostolicum,

† l. adigere. § quamuis. ff. de iure patr. c. cum cessante. de appel.

Annalium perceptio multiplicitur potest cōpetere.

Petitio iuri consona exaudiri meretur.

Beneficiatus à residentia in casibus quibusq; excusatur.

licum, vel aliàs ex causa rationabili ab huiusmodi residentia legitime excusentur, cum dicta pars (vt præmittitur) capitulo non accrescat, vobis accrescere debet secundum intentionem & mentem declaratoriæ memoratæ. Nulli ergo, & cætera, vt supra. Si quis autem hoc, & cætera, vt supra. Datũ Auinione Calen. Martij, Põtificatus nostri anno v.

De pœnis.

¶ Ioannes xxij.

¶ Episcopus Caturcen. propter varios excessus per ipsum perpetratos, præsertim quia sedis Apostolicæ suis subditis & sibiipsi iniuriosus fuerat, varias pœnas incurrit, quoniam perpetuæ depositionis sententiam meruit, priuatusque fuit pontificali, sacerdotali & alio quolibet officio, & ad perpetuum carcerem condemnatus. Doctrina vtilis hic nobis tribuitur, vt scilicet cognoscamus crimina & excessus, quibus prælatus deponi possit. Facit ad hoc cap. veritatis. extra de dolo & contu. & cap. ex litteris. & cap. tanta est clauis Petri. de exces. præl. Et nisi antiqui libri hoc capitulum sub titulo, De pœnis, annotauissent, sub titulo, De excessibus prælatorum, positum fuisset.

CAP. VNICVM.

Diuinis exemplis, quæ nostrorũ debent esse actuũ regula, patenter instruimur, aures nostras subditorũ à suis præpositis oppressorum indebite, & aggrauatorũ iniuste, non obturare clamoribus, sed ipsis ipsas potius compassiuis affectibus inclinare, vt si per solertis inquisitionis indaginem clamores huiusmodi opere † completos esse viderimus, liberationis opportunæ remediũ sollicitis studijs apponamus, pœna nihilominus debita punituri in hanc patratorum qualitatem excessuum illicitos oppressores. Omnipotens etenim Dominus audito † clamore populi sui propter duritiam eorum, qui operibus præerant, dolentis, ad liberandum eum descendit: Et summi templi præposito, qui iuxta nominis interpretationem in vias prauas inique diuerterat cõminando, sic ait †: Expellam te de statione tua, & de tuo ministerio te deponam. Dudum siquidem fama graui, clamore frequenti, & querela flebili subditorum deferentibus nobis Hugonem Geraldi olim Caturcensem episcopum, de multiplicatis excessibus, oppressionibus grauibus, enormibusque criminibus esse reum: nos mala huiusmodi nolentes ante credere, quàm probare, super illis inquisitionem per nos & alios fieri fecimus diligentem. Et demũ inquisitionis ipsius viso & examinato processu, luculenter inuenimus, quòd eius fuerat vitiosus ingressus, cum per ambitionem nimiam & per abrupta simoniacæ prauitatis ad pontificalem ascendisset honorem. Progressus autem eius (vt execrando conueniret initio) iniuriosus extiterat quo ad tria: Primo videlicet quo ad Apostolicã sedem, cui (licet ipsum honorasset in multis, & tandem ad Episcopalis dignitatis apicem promouisset) terga vertens, non faciem, contemptum pro gratia, maleficium pro beneficio, & vituperium retulit pro honore: Appellationibus interdum ad sedem ipsam ab eo vel officialibus eius per subditos oppressos emissis nedum deferre contemptibiliter renuens, sed eas verbo vilipendens, & facto, suis præcipiendo ministris, quòd de appellationibus huiusmodi non curarent, ac nihilominus appellantes (quibus contra oppressiones debuerat esse appellatio ipsa remedium) nunc per captionis iniuriam, nunc per spoliationem beneficiorum, & aliàs indebite affligendo multipliciter, non absque vitio ingratitudinis violans iuramentum fidelitatis ab ipso præstitũ dictæ sedi. nec veritus matris Ecclesiæ transgressionem apertam, nonnullis quandoq; per suas patentes litteras de vacaturis mandauit beneficijs prouideri, vias ad vacationem eorum aperiens nimis illicitas & suspectas: perniciosus etiã fuit & frequens litterarum Apostolicarum abusor. Secundo vero quantum ad subditos, erga quos non pij prælati vel pastoris peregit officium, quinimmo tamquam fur improbus, crudelisque tyrannus sub pallio charitatiui subsidij incussis terroribus, violentijs, & iniurijs illatis, dolosis inductionibus & fraudibus exquisitis, veluti recursor iniquus, extorsionibus eos intolerabilibus prægrauando, nunc binas in anno, nunc plures in die, nunc aliàs nimium excessiuas & ecclesijs importabiles, vtpote multiplicato euictionum numero canonibus † diffinito, interdum per se, interdum per alios procurationes exigendo, pro libito visitationis officio quandoque nullatenus, & regulariter non ad fructum correctionis, sed ad saturandæ cupiditatis affectum impenso, ad alios quæstus illicitos & damnatos suum exacuit frequenter ingenium, nec de modo, nec de causa curauit. Et cum inuenit subditos suis in hoc reprobandis affectibus non parentes, nec aliàs ab eis exigere potuit concupita, calumniosas delationes fieri, contra eos lites moueri & diuersa eis grauamina subdole procurauit pluries inferri. Præterea nõ citatos legitime, nec conuictos etiam aut confessos suis priuauit beneficijs, occasionem pro causa confingens, non rationem in his, sed tyrannidem potius prosequens personalem. Multa falsa scienter instrumẽta dictauit, per suos illa faciens notarios publicari: & vt illis qualem ipse habuerat ad ecclesias præberet ingressum, instituere ei præsentatos, seu institutionis suæ eis concedere litteras sæpius renuit, nisi primitus certa sibi & magna pecunia propter hoc exoluta. Multa ecclesiastica beneficia, nunc permutationis prætextu, nunc vero simpliciter in suis manibus resignata, modo iure (vt prætendebat) ordinatio modo super hoc (vt dicebat) Apostolico munimine indulto, de facto scienter contulit interuenientibus fraude, pacto, & simoniaca prauitate subiectas sibi ecclesias occupans, earum redditus vsurpauit: & sic in suis fuit corruptus iudicijs processum eorum & finẽ in pecuniarium cõmodum ordinando, quandoque iustificans impium, innoxium iniuste condemnans. sic & alios corrumpere iudices pro obtinenda super oppressionibus inchoatis iniusta victoria nisus fuit. Tertio, quantum ad se, vt qui sibi nequam existeret, nulli alij bonus esset: suæ namque famæ prodigus se periurijs patenter inuoluit, irregularitatisque laqueis irretiuit, & (quod referre pudet) in corpus suum fornicando peccans per continuatum incontinentiæ vitium, quo se dudum fœdauerat, pontificali postea decoratus honore, in sua ponere gloria maculam, & fœmora sua nõ erubuit mulieribus inclinare. In his quidem eius sit reprehendendi ingressus, sic scandalosus, perniciosus exemplo progressus, vt vitio huiusmodi siue culpis nescius finem imponere, & periculosus egressus, cũ adeo foret in ipso habituata malitia, quòd (remanente sibi ad solita facultate) in iniquitatis opere voluntatis sibi deficere minime speraretur. Propter quod ne prioribus peius committeret, illud

solum

† Exod. 18.

† Exodi cap. 3.

† Esa. 22

Prælati nõ debẽt esse crudeli.

Appellatio est remedium contra oppressiones.

Prælatus erga subditos pastoris officiũ peragere debet.

† Vide cõcilium Lateranen. sub Alexandro iij. cap. 4. Concilium Lateran. sub Innocentio iij. c. 33. Concilium Constan. cap. vt singulis. & concilium Triden. sessio. 24. de reforma. cap. 3.

solum æstimamus salubre remedium, vt quod velle non poteramus auferre, eriperemus vel posse. ¶ Nos itaque super præmissis & pluribus alijs eius nefandis excessibus cum fratribus nostris ex sano consilio deliberatione cohabita diligenti, in præfatum Hugonem Geraldi, qui se omni honore ac dignitate reddidit tam indignum, quique ob suas iniquitates ne præsit est abiectus à Deo, suis ligatū peccatis omniq; honore ac dignitate pontificali iam priuatū à Domino, de consilio omniū & singulorum fratrum ipsorū perpetuæ depositionis sententiam duximus promulgandā: Pontificali eum & sacerdotali, & alio quolibet officio priuantes, & ad perpetuū carcerē condemnantes: vt ibi cōmittendis cessantibus, agat pœnitentiā de cōmissis. Nulli ergo hominum liceat hanc paginā nostræ promulgationis & cōdemnationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autē hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorū Petri & Pauli Apostolorū eius se nouerit incursurū. Datū Auinione xv. Calen. Iunij, Pōtificatus nostri anno ij.

De pænitentijs & remissionibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Centesimo quoque anno visitantibus basilicas Petri & Pauli Apostolorū plenissima peccatorū venia conceditur.

CAP. I.

ANtiquorum † habet fida relatio [a], quòd accedentibus ad honorabilē basilicā [b] principis Apostolorū [c] de Vrbe [d], concessæ sunt magnæ remissiones & indulgentiæ peccatorū [e]. ¶ Nos igitur qui iuxta officij nostri debitū salutem appetimus & procuramus libentius singulorū, huiusmodi remissiones & indulgētias omnes & singulas ratas, & gratas habētes [f], ipsas auctoritate Apostolica cōfirmamus, & approbamus, & etiam innouamus, & præsentis scripti patrocinio cōmunimus. ¶ Vt autē beatissimi Petrus & Paulus Apostoli eo amplius honorētur, quo ipsorū basilicæ de Vrbe deuotius fuerint à fidelibus frequentatæ, & fideles ipsi spiritualiū largitione munerū ex huiusmodi frequentatione magis senserint se refertos [g]: Nos de omnipotētis Dei misericordia, & eorundem Apostolorum eius meritis & auctoritate confisi de fratrum nostrorum consilio, & Apostolicę plenitudine potestatis, omnibus in præsenti anno millesimo trecentesimo à festo Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi præterito proxime inchoato, & in quolibet anno centesimo secuturo, ad basilicas ipsas accedentibus reuerenter vere pænitentibus & confessis [h]: vel qui vere pænitebūt & cōfitebuntur [i] in huiusmodi præsenti & quoli-

A Ntiquorum.] ¶ Hæc epistola satis grosse fuit composita. Et habet sex partes. Primo, super remissionibus & indulgentijs cōcessis accedētibus ad Ecclesiā principis Apostolorū de Vrbe fidam antiquorū relationem cōmemorat. Secundo, §. Nos igitur. remissiones & indulgentias huiusmodi cōfirmat, approbat & innouat. Tertio, §. Vt autem. accedētibus ad ecclesias beatorum Apostolorū Petri & Pauli de Vrbe, vere pænitētibus & cōfessis plenissimā indulgentiā peccatorū dat. Quarto, §. Statuentes. quid pro indulgentia prædicta dictis vere pænitentibus & confessis fieri oportear statuendo taxat. Quinto, §. Vnusquisque tamen. antipophorizat. Sexto, §. Nulli. inhibens præmissa non infringi, vult, vt secus facientes maledictionē incurrāt.

a ¶ Relatio.] ad quam recurrendum est in antiquis. ff. de lega. 3. si chorus. § 1. extra de proba. cap. cum causam.

Basilica quid est.

b ¶ Basilicam.] idest ecclesiam. extra de relig. dom. c. 1. 16. q. 7. omnes basilicæ. Et propriè est domus regia, vel palatiū regis: sed modo per translationē dicitur ecclesia: quia est palatium summi regis.

c ¶ Apostolorum.] idest beati Petri, qui primatū habuit, & successores sui in Ecclesia Dei. 21. dist. in nouo.

d ¶ De Vrbe.] loquitur vulgariter: nam loquendū est vt plures. arg. extra de transla. epis. inter corporalia. §. sed neque. nā re vera ecclesia sancti Petri nō est in Vrbe, sed in ciuitate Leonina. & minus ecclesia sancti Pauli, de qua etiā dicitur, q nō est in continentibus ædificijs. Quid autem importet hoc nomen, Vrbs, villa, ciuitas. not. extra lib. 6. de sent. excom. si ciuitas.

e ¶ Peccatorum.] idest pœnarum pro peccatis debitarum. sic ponitur 2. Machab. 12. in fi. ibi, sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur.

f ¶ Habentes.] per hanc ratificationē & confirmationē nō ratificantur nisi legitime concessa. extra lib. 6. de rescript. si grauiose. §. fin. extra de elect. dudum 2. §. penult.

g ¶ Refertos.] non refectos, quia refectio proprie est corporis, sed refertio est proprie mentis; vnde dic refertos, idest plenos, bene fartos, obesos seu crassos. Et descendit refertus de refercio, cis. quod componitur de re & farcio, cis. Ioan. Monachus.

h ¶ Et confessis.] qui est vere pænitens & cōfessus, habet veniā culpæ, quā solus Deus in contritione remittit, quæ nō datur nisi correcto. extra lib. 6 de reg. iur. peccati venia. & pœna æterna debita p culpa mortali cōmutatur à Deo in pœnā temporalem. Nam sicut culpa respectu illius in quem cōmissa est, fuit infinita, sic & pœna debet esse infinita, cuius infinitas tollitur per remissionem culpæ. Sed quanta remaneat, ignorat minister Dei, qui in pænitentiæ sacramento aliquā portionē illius pœnæ remittit. vnde minister Dei post præmissa arbitratur de pœna, quā credit superesse ad arbitriū suū, & sic intelligitur q omnes pœnitentiæ sunt arbitrariæ. 26. q. 7. tempora. extra de pæni. & remiss. quęsitū. & c. seq. Tanta tamē posset esse contritio confitentis, q nedū culpa, sed pœna prorsus tolleretur: verū quia hoc est dubiū apud homines, minister Dei præsertim vicarius Christi & successor Petri istā pœnā certis de causis vt hic, & in voto vltramarino, & quibusdā alijs cōmutat in certos actus satisfactorios. Sed pone: iste minister minus discrete, seu sine causa legitima taxat: nūquid cōfessus ad plus tenebitur? Dic q sic, vt suppleatur qd de iure deficit. ff. de re iud. l. 4. §. si quis condemnatus. & hoc requirit virtus diuinæ iustitiæ. manet ergo Petri iudiciū, vbicunque ex ipsius æquitate fertur iudiciū. 24. q. 1. manet. 11. q. 3. tunc vera. est enim sibi cōmissum dispēsare [l], idest discrete pensare: nō dissipare. ff. de offic. procu. Cæsa. l. 1. nec nego, quin sit absolutus, ita q pœna æterna cōmutata est in temporalē: quia hoc video in eo qui nō est minister. extra de elect. dudū 2. Et ibi est absolutus: & propter sacramentū fidei, sed propter fidē sacramēti: sed indiscretio ministri in hoc se onerātis vel mei cōfitentis à debita pœna tēporali me non releuat confitentē. Et dic, confessis proposito & facto.

Peccati pœna debet esse infinita.

Qualiter intelligit, q omnes pænitentiæ sunt arbitrariæ.

† Vide in clerica scholasticorum in breui lib. 4. sen. dist. 19. & 20. inde enim sicut aperta, q traduntur in textu & glossis ad de Ref. contra Luther. rū. art. 17. & aliquot sequentib.

l Dispēsare inde dicitur.

i ¶ Confitebuntur.] facto. sunt tamen confessi proposito, aliàs nō sunt filij Dei, sed inimici. Tu dic: cōfitebuntur & proposito & facto. Sed cū opera viua ad vitā æternā valeant, & mortificata viuificari possint, dic qualiter opera mortua vt labor itinerationis hic expressus in mortali peccato factus possit prodesse ad remissionē pro peccatis debitarū, licet post laborē huiusmodi sit vere pænitens & confessus. Et notandū [k], q ad hoc q indulgētiæ valeant, quattuor principaliter requirunt, & quintū etiā huic proposito potest addi ratione materiæ. Requiruntur enim auctoritas in cōcedente, idoneitas in recipiēte, pietas in fine, vtilitas in opere, & quintū qd addi pōt, congruitas in tempore. Primo ergo requiritur auctoritas in cōcedente, quæ typica est, & principaliter residet in summo Pontifice: sicut enim videmus q in corpore naturali vnicū est caput, in quo positi sunt omnes sensus, sic in corpore mystico qd est Ecclesia, est ponere caput vnū habens plenitudinē potestatis. Hoc enim sic esse voluit ordinatio diuina. Et huic cōcordat ratio recta, voluit nāque diuina ordinatio, q Ecclesia militās repræsentaret Ecclesiā triumphantē. de quibus not. S. 6. lib. de elect. fundamēta. Vnde Ioa. in Apocaly. Vidi, inquit, Hierusalē descendentē de cælo: quia Hierusalē terrestris, hoc est Ecclesia militans, exemplificata est & formata ad instar cælestis Hierusalē, quæ sursum est, quæ est mater nostra: videlicet Ecclesiæ triūphantis. Ibi aūt secundū beatū Dionysiū nouē sunt ordines angelorū sub triplici hierarchia dispositi. Et est ordo sub ordine. & tādem omnes sub vno capite quod est vnus Deus. & si ibi velimus amplius ascendere, inueniemus q pluralitas diuinarū personarū reducitur ad vnitatē essentiæ, rationē illius ordinis diuina sapiētia in Ecclesia militante voluit exemplari. Vnde in Iob dicitur: Numquid nosti ordinē cæli, & ponis rationē eius in terra? Si aūt in Ecclesia militāte esset ponere duo capita de pari se habentia, quorū vnum alteri minime subderetur, non esset ratio cælestia ordinia cōgruenter in ea posita. Sed tunc ratio cælestis ordinis proprie & perfecte in terra ponitur, si cuncti gradus prælationum & princi-

k Indulgētiæ vt valeant, quot requisita exigantur, vide beatū Thomā in quæstionibus additis ad 3. par. q. 25. art. 2.

Hierusalē est & terrestris & cælestis.

patuum

paruũ sub vno capite collocentur, & ei obediant & subdantur. huiusmodi autẽ est solus Romanus Põtifex vicarius Christi & successor Petri: cui in huiusmodi designationẽ dictũ est à Domino, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur caput. Huic etiã veritati cõcordat ratio recta. Nã ſm Proclũ, omnis multitudo reducitur ad vnitatẽ. Et ſm Philosophũ, in vnoquoq; genere est reperire vnũ primũ & supremũ, quod est mensura & regula omniũ aliorũ in illo genere cõtentorũ. Et alibi, monadẽ sequitur dyas. Oportet igitur ꝙ multitudo hominũ reducatur ad vnũ, & in genere hominũ sit reperire vnũ hominẽ primũ, qui sit supremũ in illo genere, q sit mensura & regula omniũ aliorũ hominũ: huiusmodi autẽ est Romanus Pontifex, qui est inter omnes homines supremus, existens mensura & regula directiua omniũ aliorũ, cui plene omnes catholici simpliciter sunt subiecti. Ad vltimũ autẽ intantũ se extendit ista subiectio, ꝙ quãdo plenitudo gentiũ intrauerit, vt omnis Israel saluus fiat, sicut dicit Apostolus ad Romanos 11. c. Tũc omnes natiões orbis terrarũ huic vnico capiti subijcientur & obedient. Et tũc implebitur illud qđ ait Saluator in Ioã. Erit vnũ ouile, & vnus pastor. Sicut ergo in corpore materiali est ponere caput vnũ, in quo sunt omnes sensus, seu plenitudo sentiendi; sic in Ecclesia militãte (ne sit tãquã corpus monstruosum si duo haberet capita) est tãtũ ponere vnũ caput, videlicet Romanũ Põtificẽ. in quo est plenitudo potestatis & auctoritatis, quã siquidẽ potestatẽ contulit ei Dominus quãdo beato Petro dixit, Quodcũque ligaueris super terrã erit ligatũ, &c. & quodcunq; solueris, &c. Ipse aũt Romanus Pontifex est, qui cõcessit istã indulgentiã, & in ipso (vt iã ostensum est) plenitudo residet potestatis. Et sic patet primũ, videlicet ꝙ est auctoritas in concedente. Secundũ est idoneitas in recipiente. Nã ſm philosophũ, Actus actiuorũ sunt in patiente disposito. Nam thesaurus Ecclesiæ nõ applicatur nisi ei qui est membrũ Ecclesiæ. 11. q. 3. nihil sic debet. 23. q. 4. si quis à catholica. Et certũ est ꝙ remanente culpa non remittitur pœna: quia secundũ Augustinũ non dimittit Deus dedecus culpæ sine decore iustitiæ. Si autẽ manente culpa remitteretur pœna, esset dedecus culpæ sine decore iustitiæ, & sic esset aliquid inordinatũ in vniuerso: quod diuina sapientia non permittit. argu. in authen. de hæred. & falci. §. inordinatũ. coll. 1. Oportet ergo ꝙ capax indulgentiæ sit purgatus à culpa, quod fit in contritione. ille ergo est habilis indulgentiã recipere, qui est vere pænitens & cõfessus. Et hoc tangitur in forma indulgentiæ, cũ dicitur ꝙ vere pænitentibus & cõfessis hæc indulgentia sit concessa, non alijs. arg. C. de re milit. cũ alligatis. lib. 12. extra de appel. pastoralis. in fine. Tertio requiritur pietas in fine, hoc est honor Dei & exaltatio fidei: in omni enim cõcessione indulgentiarũ ecclesiasticarũ finaliter debet attendi, vt per hoc Deus honoretur, & fides exaltetur catholica. Quartũ est vtilitas in opere, hoc est, ꝙ opus quod pro indulgẽtia obtinenda imponitur, sit vtile & ordinabile ad finẽ prædictũ, scilicet ad honorẽ Dei, & exaltationẽ fidei. Circa qđ aduertẽdũ est, ꝙ in concessione indulgentiæ non attenditur quantitas operis, sed genus operis: indulgentia enim principaliter respicit gratiã, non meritũ; aliàs non diceretur indulgentia. Si enim quis offendisset regẽ vel principẽ, ita ꝙ propter offensam huiusmodi mereretur secundũ legẽ patriæ manu vel pede truncari, & vt liberaretur à tali pœna quã meruit, offerret principi duo vel tria millia florenorũ, talis liberatio remissio dici nõ mereretur, sed potius redemptio & quædã cõmutatio. argu. ff. de contrahen. emptione. l. 1. Si autem rex condonaret ei pœnã huiusmodi liberaliter, vel ei pro pœna vitanda aliquid leue imponeret; tunc talis liberatio remissio vocaretur: ergo indulgentiæ ecclesiasticæ principaliter respiciunt gratiã, non meritũ; meritũ dico propriũ, respiciunt tamẽ meritum alienũ, scilicet meritũ Christi, immo super illud fundantur, & ex illo sumuntur. Passio namq; Christi excessiua fuit, vnde & excessus vocatur in Lucæ: vbi dicitur ꝙ in transfiguratione Christi apparuerunt Moyses & Helias cũ eo, & dicebant excessum, quem completurus erat in Hierusalẽ, vnica enim gutta sanguinis tã pretiosi suffecisset ꝓ redẽptione totius mũdi. Nã ꝓpter coniunctionẽ humanitatis cũ diuinitate, quãtulacunq; passio Christi, perpessa pro redemptione nostra, habebat pretiũ infinitum. Noluit autẽ Christus ꝙ excessus iste frustra fuisset, & ꝙ de nihilo nobis seruiret: sed voluit ꝙ esset thesaurus ecclesiæ per suum vicarium Romanum Pontificem pro fidelibus loco & tempore dispensandus. dispensatur autẽ cum eis, cũ indulgentiæ cõceduntur. Nã propter vnionẽ capitis & membrorum, meritum capitis attribuitur & applicatur membris, & quia sic per alienum meritum non per proprium meritum liberantur à pœna, ideo quantũ ad ipsos talis liberatio dicitur remissio, seu indulgentia, licet quo ad Christũ qui hoc nobis meruit, vocetur redẽptio copiosa. vnde in Psal. Apud Dominũ misericordia, & copiosa apud eũ redẽptio. Nec est timẽdũ seu phantastice opinandũ, ꝙ per talẽ dispensationẽ thesauri, quæ fit in collatione indulgẽtiarũ, præfatus thesaurus in aliquo minuatur: Nã si omnes catholici vtriusq; sexus per vniuersum orbẽ dispersi, in hoc anno centesimo pro hac indulgentia obtinenda venirent ad vrbẽ, & perfecte præfatã indulgentia obtinerent, tota omniũ indulgentia in minori proportione se haberet ad thesaurũ, ex quo sumitur, quã sit proportio vnius guttæ aquæ ad totum oceanum, vel vnius grani milij ad montẽ sancti Bernardi: quia finiti ad finitum est proportio aliqua; finiti vero ad infinitum nulla: propter infinitatem enim suam præfatus thesaurus ex dispensatione sua non diminuitur, nec decrescit. Versus:

Mille licet sumant, deperit inde nihil.

Cephas dicitur caput

Indulgẽtia solis idoneis conceditur.

à Alsãs, pudore

Indulgẽtia est concedẽda in honorem Dei & exaltationẽ fidei

Remissio differt à redẽptione.

Indulgẽtia super Christi meritũ fundatur.

Thesaurus Ecclesiæ ꝑ dispẽsationem suam non minuitur.

Quia ergo indulgentiæ respiciunt principaliter gratiã, non meritũ propriũ: ideo in indulgentijs cõferendis nõ attenditur principaliter quantitas operis. vnde in præsenti indulgentia, Romanis, qui visitando Apostolorũ basilicas satis parum laborant, plenissima conceditur indulgentia, sicut eis q de vltimis Galliæ, Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, Hispaniarumq; finibus accedũt cum magnis laboribus & expensis. Attenditur ergo in istis indulgentijs conferendis principaliter nõ quãtitas operis, sed genus operis: hoc est dictu, ꝙ opus quod pro dicta indulgẽtia obtinẽda imponitur, sit opus tale, quod ordinetur ad finem præfatum in collatione indulgentiarum intentum, qui est videlicet honor Dei, & exaltatio fidei, & primatus Ecclesiæ in vrbe existens. Peregrinatio vero ad præfatas beatorũ Apostolorum basilicas, ad honorẽ Dei, & exaltationẽ fidei, vt plurimũ ordinatur: per hoc enim ꝙ ex tali peregrinatione sancti Apostoli honorantur, Deus in ipsis se reputat honorari. ipsi enim ꝓ Christi honore cõseruando & dilatando, seipsos exposuerunt supplicijs in vita pariter & in morte: ipse autem Dominus se honorantes honorare decreuit: vnde dicit in 1. lib. Regum 2. c. Quicunq; honorificauerit me, glorificabo eum: qui autẽ cõtemnunt me, erunt ignobiles. Ex hac enim peregrinatione fides catholica nõ modicũ exaltatur, eo ꝙ ex omnibus Christianitatis finibus fideles confluunt ad ortum fidei, ad basilicã videlicet sancti Petri. Nunc cernit apertissime beatus Petrus orationem illã exaudită, quam Christus ad patrẽ suum fudit pro eo dicens: Ecce rogaui pro te, vt non deficiat fides tua. videt enim ꝙ vndique cateruatim ruũt fideles populi ad ipsius basilicã, fidẽ catholicã profitentes, vnde fit videlicet ꝙ eius fides secundum Christi rogationẽ nõ deficit, sed magis proficit manifestissimis incremẽtis. Olim verũ esse poterat ꝙ Bernardus dicit. An nõ limina Apostolorũ magis ambitio quã deuotio terit? sed tũc ecõtrario potest dici, ꝙ deuotio non ambitio limina Apostolorũ terit, & eorũ basilicas frequentat, seu frequentare facit. O quantũ credẽdum est beatissimos Apostolos exultare cernentes suas basilicas à populo Christiano cum intenso feruore fidei populosius & frequẽtius quàm solerent, & vigente deuotione populi accedentium ordine nõ seruato, impetuosius frequentari, nõ fuit à diebus antiquis tanta deuotio, nec tantus fidei feruor in populo Christiano, ex quo gaudent nõ soli Apostoli, sed totus etiã cælestis exercitus, & confunditur diabolus & angeli eius. Sic igitur patet veritas & soliditas huiusmodi indulgẽtiæ, in quã sic excellẽtissime confluũt quatuor causæ prædictæ: quæ ad hoc ꝙ indulgentiæ valeant principaliter requiruntur. Quintũ quod potest adijci, est congruitas ex tẽpore cõcessa. Est enim hæc indulgẽtia in tẽpore congruo, videlicet in anno Iubileo. In Leuitico siquidẽ legitur, ꝙ annus quinquagesimus erat Iubileus, in quo ſm legis præceptũ clangebant tunc tubis, & remittebantur debita. hic legalis Iubileus typicus erat, & verũ Iubileũ, qui in aduẽtu Christi sumpsit initiũ, figurabat. Ad hoc enim Christus venit, vt remissionẽ & indulgentiã prædicaret spiritualiũ debitorũ, videlicet peccatorũ, vnde ipse per Esaiã dicit, Esa. 61. c. Spiritus Dñi super me: eo quod vnxerit me: ad Euangelizandum pauperibus misit me. Et sequitur, vt prædicarem captiuis indulgentiam. Ecce tuba prædicationis, Ecce indulgentia siue remissio debitorum. Et in exordio prædicationis suæ sic orsus est: Pænitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum. in quo verbo forma & efficacia præsentis indulgentiæ continetur. hæc enim indulgentia solis pænitentibus & confessis conceditur: & eis regnum cælorum propinquissimum esse facit. Et quia Christus in ortu suo secundum communem cursum humanæ naturæ fari non poterat; ideo in Iubileo isto clangentes præmisit, vt dicitur in Luca secundo cap. Facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis laudantium Deum & dicentiũ, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus, &c. Quandiu enim est in peccato aliquis, nõ est ei pax cum Deo: quia secundum Esaiam c. 48. Non est pax impijs, dicit Dominus: remissa culpa, remanente pœnæ debito, nondũ est pax perfecta: sed vtroq; remisso plenissima pax hominibus habetur cum Deo: quod per istam indulgentiã obtinetur. A Natiuitate igitur Dñi nostri Iesu Christi, in qua verus Iubileus incepit, quilibet sequens annus quinquagesimus vocari potest rectissime Iubileus. Quòd autem summus Pontifex nõ in anno quinquagesimo sed in centesimo indulgentiam istã concederet (sicut ego ex ore ipsius audiui) duplex ratio mouit eum: Primo, quia vulgatum est, ꝙ talis indulgentia in annis cẽtesimis à natiuitate Christi olim cõcedi solebat. Et quia, vt dicit cõmentator, Sermo q famatur ab omnibus, nõ est omnino falsus. Et q a istud sic publice famatũ erat & vulgatũ: noluit summus Põtifex ꝙ hoc anno cẽtesimo in tẽpore sui regiminis ſm cursum tẽporis accedente populus Christianus hoc munere frustraretur. Alia causa fuit: q a ob fauorẽ indulgẽtiæ trãsmarinæ, q similis huic existit, hãc indulgẽtiã nõ in anno quinquagesimo, q a frequenter euenit, sed in hoc cẽtesimo cõcedere voluit:

Indulgẽtia tanta conceditur Romanis, quã venientibus à remotis.

Fides Petri nõ deficiet

Annus Iubileus typicus verũ Iubileũ figurauit.

Pax nõ est impijs.

Annus Iubileus non sine causa fuit centesimo quoque anno.

M & dein-

Vitę humanę periodꝰ centū annos nō trāscēdit, nisi in paucissimis.

& deinceps in quolibet anno cētesimo secuturo, eo ꝙ periodus humanæ vitæ annū centesimū (nisi in paucissimis) nō trāscendit. Ad hoc etiā adduci possunt aliæ congruentiæ, ex quibus sequentes assumo. Prima est, quia per istam indulgentiam, quæ vere pœnitentibus & confessis conceditur, duplex indulgentia, culpæ videlicet & pœnæ habetur: & ideo congrue non in quinquagesimo, qui simplicem remissionem denotat, sed in centesimo conceditur, qui duplicem continet Iubileum. Secunda congruentia est, quia secundum Bedam & Hieronymum numerus centesimus transit à leua ad dexteram, sicut etiam dicit glo. super illud de parabola seminis: Aliud cecidit in terrā bonam, & attulit fructum: aliud quidem tricesimum, aliud sexagesimum, aliud centesimum. Quando autem aliquis migrat ab hoc sæculo purgatus à culpa, sed non liberatus a pœna: nō transit à leua ad dexterā, sed à pœna plenè trāsit ad pœnā purgatorij, sed quando migrat liberatus à culpa & pœna, trāsit à leua ad dexterā. Et quia præsens indulgentia sic disponit hominē, vt si pœna adempta decedat, transeat absq; medio à leua pſentis aduersitatis ad dexterā æternæ felicitatis: & idcirco in anno centesimo congrue cōceditur: qui quidē cētesimus est numerus trāsiens à leua ad dexterā, sicut dixi. Tertia, quoniā ille Iubileus de quo agitur Leuit. 25. reddere faciebat temporalia, sed iste spiritualia: & ideo non est mirum si duplicetur tempus. Quarta, hæc indul-

Numerus centenariꝰ est pfectus.

gētia plenissima per numerū magis perfectū, vt est cētenarius, debuit designari: pro tanto, quia vsq; ad ipsum fit ascensus per continuam adiectionē vnitatis ad præcedentē numerum: & vltra ipsum tali modo nō proceditur, sed fit regressus ad principiū numeri, scilicet ad vnitatē. Et vlterius tali modo vsq; ad aliū cētenariū fit processus, quod non est in aliquo alio numero. Quinta, quadragesima est numerus abūdans, reddēs in sua abūdantia quinquagesimā. Et

Quadragesima est duplex.

est duplex quadragesima: vna deletiue mali, vt vulgaris: alia operatiua boni, vt illa quæ est inter Pascha & Ascensionē Dñi: & p has duas quadragesimas homo habēs gratiā in duabus quinquagesimis abūdat. Et p hāc in cētesimo abūdantes in gloria crescit. Et dic arg. ꝙ iste textus nō dat liberationē purā, sed sub cōditione: & qñ aliquid est concessū sub cōditione, nō respicit tempus ipsius cōcessionis, sed cōditionis existentis. ff. de cōdi. & demonst. l. eū qui. & ibi not. ff. de leg. 2. l. nō oportet. & ideo in hac cōcessione respiciā nō tempus cōcessionis ipsius, sed cōditionis existentis. Et ꝙ hic sit cōditio, liquet sic: quia hæc dictio, qui, iuncta cū verbo futuri temporis, cōditionē importat. ff. de leg. 1. Stichū. ff. de auro & arg. leg. Quintus. Et tūc ad arg. hic nō cōsequitur quis indulgentiā ex operibus mortuis, vt cōcludit arg. sed ex existētia cōditionis, vt est ostēsum. vnde cōsiderato opere, qđ est virtuosum de genere, & ab agēte si pia & recta intētione secūdū dictamen rectę rationis, quo ad bonū homo naturaliter inclinatur: tale opus pōt dici aliquo modo viuū & meritoriū, licet nō perfecte, saltē merito congrui, licet nō merito condigni. Et pro tali opere dari pōt indulgentię, cū fuerit

Indulgētia alicui concessa sine causa an valeat.

dispositus per pænitentiam subsequentē. Sed ponamus ꝙ Papa alicui existenti in gratia concedat indulgentiam sine causa rationabili non facienti opus bonū, pro quo est indulgentia merito cōcedenda, quæritur, vtrū valeat. Videtur ꝙ sic: quia Papa habet plenitudinē potestatis, nec habet superiorem, quem sequi debeat, & à quo debeat regulari: ergo si det sibi indulgentiam, tenet: & valet ei cui datur, quia capax est: sed Papa qui omnia & præcipue maiora agere debet cū discretione & secundum iudicium rectæ rationis, peccat in sic concedendo. Sed dicendum ꝙ licet Papa habeat plenitudinē potestatis quantū ad omnia bona ecclesiastica, tēporalia & spiritualia, non habet tamen illam vt dñs, sed vt minister & dispensator dñi principalis: vnde licet nō habeat superiorē in terris, eū tñ habet in cælis. Et ideo dispensatio taliū bonorū ab eo nō debet fieri, nisi in illis casibus, in quibus verisimiliter apparet, ꝙ dñs, cuius sunt huiusmodi bona, cōsensum adhiberet, vt potestas super ratione restringatur. 11. q. 3. illa. Constat aūt ꝙ Deo non placet, ꝙ tanta bona sua sine causa rationabili concedantur: & ideo talis concessio nō valet. Quāuis ergo ille, qui est verus dñs alicuius rei: si illā det alicui sine causa rationabili potest tenere talis donatio, quia fit de cōsensu dñi: nō meretur tñ donans, nec agit fructuose, sed potius peccat: quia cum quilibet ea quæ agit, teneatur agere secundū iudiciū rectæ rationis: & qui sic agit, fructuose agit & meretur, oportet ꝙ quicunque agit contra iudiciū rectæ rationis,

Indulgētia anni iubilei per culpam sequētem impeditur.

peccet. Itē quæritur, quidā in bono statu fecit partē istorū dierū: & ante completionē labitur in mortale peccatū: & tandem illis diebus completis ante annū confitetur, an habeat indulgentiam: Dic ꝙ non, quia dicta verba respiciunt peccata commissa non cōmittēda. Nam indulgentia ista cōpleta dat remissionē pœnæ, si adsit vera confessio & pænitētia intra hunc annū, quibus remittitur culpa effectiue per solū Deū, sacramentaliter p sacramentū pęnitentiæ: & ministerialiter per ministeriū debitū Ecclesiæ: & indultū nō respicit futuras pœnas, sed præteritas. arg. extra de consue. c. ex parte. Item hæc tota indulgentia per ex. dies facta cōmutat pœnas omnium peccatorum alias debitas in hunc laborem: & sic hæc indulgentia non respicit culpas commissas post iter peregrinationis arreptum, sed ante. Secus dicerem in tali casu: Confiteor in speciali quæcunq; scio, & in generali de alijs: dolens super eo, ꝙ alia quæ commisi nescio reminisci. tandem sum memor vnius peccati gratis ... (vt habetur 4. sententiarum) de isto peccato potest habere purgationē post mortē; quod non esset, si nō esset vere cōfessus: & sic vera confessio hoc casu tollit pœnā. Nec obstet ꝙ sciens & memorās de peccato, illud tenetur cōfiteri: ergo nō est plene cōfessus. Dic ꝙ peccatū est remissum: sed fit iterato confessio specialis, ne videatur cōtēptus: nam postquā scit, nec confitetur: ex suo contēptu nouo ligatur. extra de sen. excō. per tuas. §. nos igitur. vnde sicut vere contritus habet remissionē culpæ, habens propositū confitendi postea: & si non cōfiteatur cū potest, peccat: sic cōfitens in genere de neglectis, & postmodū reminiscēs, tenetur ad confessionē: primo tñ erat remissio culpæ: & p consequens pœnæ p hanc indulgentiā. Item quæro: Aliquis fuit vere pænitens & confessus ante istā indulgētiā, & multa fuerūt sibi iniuncta (nec loquor de iniū-

Pænitētia pro peccatis iniūcta ante indulgētiā per illā n tollatur.

ctis tangentibus partē, vt in furto: quia hoc hac indulgētia non remittitur. Nā licet Deus p verā contritionē & confessionē dimittat peccatū: damnū tñ vel iniuriā illatū seu illatā homini non dimittit. Sic enim Deus & quilibet alius gratiā debet facere, vt ius alterius nō absorbeat. arg. C. de emanci. lib. nec auus. ff. ne quid in lo. pu. l. 2. §. si quis a principe) nunquid ista iniuncta tollentur p istā indulgentiā? Et videtur ꝙ sic: Ponamus ꝙ iste nō fuisset confessus ante

Stultus nō debet esse melioris cōditionis ꝙ sapiens.

istā indulgentiā: constat ꝙ p istā indulgentiā omnia fuissent ablata: & cōstat ꝙ iste tñ expectādo fuit fatuus, sed in alio casu confitēdo fuit sapiēs: & fatuus nō debet esse melioris cōditionis quàm peritus. ff. qđ vi aut clā. l. seruus. extra lib. 6. de præb. eū qui. Cū igitur scđo casu pœna tollatur: multo magis & primo. Itē hic remanet pœna p peccato: ergo illa tollitur p indulgentiā, quæ est plenissima, vt hic dicit: quę plenissima nō pōt dici quo ad cordis cōtritionē, nec oris cōfessionē, quæ hic supponuntur: ergo erit plenissima quo ad satisfactionē. Item in particularibus indulgentijs fit in tanto: ergo in plena, vt est hic, fiet remissio in toto. arg. ff. de rei vendi. l. ꝗ de tota. Sed cōtra: specialis obligatio p generalē absolutionē non tollitur, cū ligatio & solutio sibi inuicē respondere debeāt. extra de pænit. & remis. c. 1. ergo iste cōfessus specialiter se ligās, nō soluetur eius obligatio p solutionē generalē nō facientē mentionē de speciali obligatione. extra 6. lib. de const. c. 1. extra de deci. c. ex multiplici. ff. de verb. obliga. l. doli clausula. ff. de pœnis. l. sanctio. & est ratio. ex quo enim iste cōfitens specialiter sibi prouidet: generalis prouisio prouidetur, & prouiso nō prouidetur. C. de pact. cōuen. tā super dote ꝗ dona. propter nupt. l. vlti. vnde Papa hoc hic non exprimēs pænitentiā iam iniunctā & acceptā non sustulit. nec dico quin Papa remittere potuerit: sed nō sustulit qđ nō expressit. Item vt apparet ex hoc textu, qui sunt, vel qui erunt intra centesimū annū vere pænitentes & cōfessi, habēt hanc indulgentiā, facientes qđ infra sequitur: & sic nō claudūtur cōfessi ante hāc indulgentiā, aliàs bene fuit dispensatū. Itē dato ꝙ nō essent verba illa: omnibus in pſenti anno, &c. adhuc idē videtur ꝙ verbū, vere pænitentes & cōfessi, nō importat qui fuerāt, sed qui sunt dūtaxat: nisi forte ex admisso 1, vt in hoc sophismate, albū fuit disputādū, disputent artistæ. Sed ad hoc vltimū pōt responderi, ista non habere locū vbi adiectiuū non respicit certū tēpus, vt cū dicitur, homo albus. Nā inter adiectiuū tale & substantiuū, intelligitur, qui est, secundū Priscianū. sed secus in adiectiuo tēpus discernente, vt in verbo, confessus. qđ est præteriti tēporis, & actus in eo designatus est præteritus: sed terminus adhuc pōt esse pręsens vel iam præteritus. Et ideo in suppletione pręteriti, deponētis, vel passiui, ponitur, qui est, vel qui fuit. vnde si fui confessus ante hāc indulgentiā, si remansi in gratia, est veritas ꝙ sum confessus, id est remaneo in illa vera contritione. & dato ꝙ labar in peccatū, & postea vere confitear, adhuc illa confessio prima vere remanet, & opera prima reuiuiscunt. Item datur particularis indulgentia vere pænitentibus & confessis, pone vnius anni: si non daretur nisi illis, qui sunt actu in confitendo, ridiculū esset: ergo extenderetur ad illos qui cōfessi sunt. Et Papa declarauit consistorialiter, ꝙ pænitentiæ antea iniunctæ etiā tolluntur per cōmutationē operis satisfactorij hic positi. Dixit

1 Aliàs, adiunctio.

Vota nō tollātur p indulgentiam anni iubilei.

etiam ꝙ vota (excepto Hierosolymitano, & ingressu religionis) tolluntur per hanc indulgentiā. Et ego dixi hoc verum de votis, quæ essent propter cōmutationē pænitētiæ, vel essent imposita in satisfactionem peccatorū. Secus videbatur de votis hoc non respicientibus: verbi gratia. Aliquis existens in periculo maris, vouit ire ad sanctum Iacobum, vel existens infirmus: vnde tale votum cum nō sit propter pœnā peccati, quā tollit hæc indulgētia, qualiter tollitur p hāc indulgentiā satisfactoriam de pœnis peccatorum? Respondit tñ mihi Papa, ꝙ ēt vult hoc votum tolli per hāc indulgentiā: quod pōt Papa, licet verba indulgentiæ hoc nō patiātur. & est secus qñ peccatū vel votū tangit tertium: quia hoc non tollitur p hāc indulgētiā, sed qñ proponitur sancto, hoc est ordinatū in Deū: vnde tale votū per hāc indulgentiā tollitur. Declarauit ēt ꝙ sui pęnitentiarij nihil debēt iniungere vltra iniunctionē hic positā: aliàs (vt dicebat) indulgētia frustraretur: nisi cōfitēs volens facere opera supererogationis, voluntarie pænitentiā satisfactoriam aliā ab hac taxata reciperet: nisi ad aliū finē iniungeretur: verbi gratia, Pænitentia

bet centesimo secuturo annis, non solum plenam & largiorem, immo plenissimam [a] omnium suorum concedemus & concedimus veniam [b] peccatorum [c]: Statuentes [d], vt qui voluerint huiusmodi indulgentię à nobis concessę fieri participes: si fuerint Romani, ad minus triginta diebus continuis [e] seu interpolatis [f], & saltē semel in die [g]: Si vero peregrini [h] fuerint, aut forenses [i], simili [k] modo diebus xv. ad basilicas easdem accedant. Vnusquisque tamen plus merebitur, & indulgētiā efficacius consequetur [l], qui basilicas ipsas amplius & deuotius frequētabit. Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginā nostrę [m] confirmationis, approbationis, innouationis concessionis [n], & cōstitutionis [o] infringere [p], &c Datum Romę apud sanctū Petrū viij. Calē. Martij, Pontific. nostri anno sexto.

tētia nedū est ad remissionē pœnarū ꝓ cōmissis & omissis debitarū, sed etiā ad cautelā futurorū: & quo ad istud forsan pōt pænitētia iniūgi. Itē q̄ro, monachus ab abbate humiliter requit, vt veniat licētiatus ab abbate ꝓ dicta indulgētia acq̄rēda. Quæritur an abbas iuste possit hāc licētiā sibi cōcedere? Et vr̄ ꝙ sic: nā monachus ꝓ vtilitate monasterij re

Monachus an possit ab abbate licētiari, vt eat ad annum Iubilæum.

cedere pōt abbate imperāte. extra de post. c. ex parte. 16. q. 1. monachi 2. Cōtra, vouēs votū peregrinationis celeberrimæ, & tandē religionē intrās, nō vr̄ fractor voti: quia illud in melius cōmutat: extra de vo. & vo. red. scripturæ. extra đ iureiur. peruenit 2. ergo melius est vouere religionē & ꝓsequi, q̄ prosequi dictā indulgētiā: ergo cū abbas đ meliori debet ꝓspicere monacho suo, dictā licētiā pp maius bonū admittēdū cōcedere nō debet. Rūdeo ꝙ pōt, vt cōcludit prima ratio. & eo efficacius recipit indulgētiā, quo magis est dispositus interius ꝑ virtuosa exercitia religionis. Ad arg. in oppositū dicēdū est, ꝙ actus peregrinādi cōpatitur secū omnia illa q̄ sunt essentialia religionis: & ideo cū vtrūq; religio & peregrinatio sit quid bonū necesse est, ꝙ ambo simul sint maius bonū quàm alterū tantū: scilicet obseruātia religionis tantū: quia omne totū est maius sua parte: & ideo ambo simul tamquā maius bonū, magis disponūt ad gratiā suscipiēdā & bonū indulgentiarū. Ratio autē in oppositū procedit, ac si obseruantia religionis & peregrinationis essent inuicē incōpatibiles: quod nō est verū. & facit. 20. q. 4. monachū. §. fi. Sed contra, monachatus omnē maculā abstergit: authent. de mo. in prin. coll. 1. & abstersum facit crescere in opera virtuosa: sed per indulgentiā prædictā nō habetur nisi primū: ergo monachatus melior. Sol. cū per tramites cōes proceditur, bene arguis: sed in hac indulgentia proceditur per semitā cōpendij, vt est præmissum. Sed quæro, aliquis vere pænitens & cōfessus inchoauerat huiusmodi indulgentiā, & firmiter proponebat eā perficere: sed infirmitate superueniēte mortuus est. nūquid debet huiusmodi indulgentia gaudere, ac si eā perfecisset? Videtur ꝙ non: quia hæc cōcessio nō est pura, sed conditionalis, vt superius est probatū in glo. super ver. cōfitebuntur. quæ cōditio videtur defecisse, vt arg. ff. de condi. & demon. l. qui hæredi. §. fi. Contra vr̄ fauore indulgentiæ, quę animā liberat à pœna: sicut seruus cui legata est libertas, si per certū tēpus seruierit, libertatē cōsequitur: licet per aduersam fortunā fueris impeditus seruire. ff. de statu li. cū hæres. §. Stichus 1. C. đ con. inser. l. fin. Dic, aut infirmus viuit vsque ad tēpus quod peregrinari debuit, & sic vr̄ liberatus, vt dicto §. Stichus. aut non, & tunc non est liberatus. Et est ratio: quia cōcessio Indulgentiarū nedū est sub cōditione (vt est dictū) cōcepta, sed in diē. vnde oportet vtrūque subesse. quia per infirmitatē nō debet plus consequi, quàm si in veritate dictā indulgentiā perfecisset, vt dicta l. cū hæres. §. seruire. & §. Stichus. & eo. tit. l. si hæreditas. 1. respon. ff. de verb. obl. l. in illa stipulatione. & l. insulā. extra de elect. 6. lib. cōmissa. 1. rñ.

Indulgētia plenaria an cōcedatur illi qui peregrinationē sequi sitā morte præuentus implere nō potuit.

Quicquid sit de iure. Papa declarauit ꝙ illi qui inceperunt venire, licet nō peruenerint: morte vel alio legitimo impedimento detēti, vel si venerint, nec cōpleuerint, habeāt hanc indulgētiā. Itē quæro cui sufficit hoc casu cōfiteri etiā in ijs q̄ sedi Apostolicæ vel epis. referuātur? Et vr̄ ꝙ simplici sacerdoti: quia lōge maiorē iniunctionē simplex sacerdos potest facere quàm sit pœna cōtēta. Cōtra dic, quia cōfitens eget discreto cōfessore, nedū pp pænitentiā sibi iniūgendā, vt arguit: sed etiā pp cōfitentis directionē, quæ melius fiet per maiorē quàm per minorē. Nā sicut in foro iudicij maiores causæ requirunt maiores iudices: extra de appel. vt debitus. in fine. extra de bap. maiores. in princ. sic in foro animæ maiora peccata maiores iudices requirūt. nec est verisimile, ꝙ Papa vno verbo gradus cōfitentiū voluerit absorbere. extra de elect. ecclesia vestra 2. §. denique. C. de inoffic. test. l. si quando. in prin. Est enim ordo ecclesiasticus iste: quia est summ' sacerdos, vt Papa. & magnus sacerdos, vt eps. & est sacerdos, vt curatus. & isti in republica clericorū fundaur intentionē suā de iure cōi summus sacerdos in omnibus: magnus sacerdos, & sacerdos in suis territorijs, 11. dist. in nouo. extra de proba. cū causam. extra de paro & alie. parochia. c. significauit. & c. sup eo. Nec ꝓsequor qd cuiq; istorū cōpetat, & de hoc not. c. sup cathedrā. edito post publicationē Sexti lib. Nec dico cōfitēdū discretiori ex ꝑcepto seu necessitate, sed ex cōsilio seu cōgruitate.

Responsio vera ad quæstionem.

Confessor discret' est valde vtilis.

a ¶ Plenissimam.] sed quomodo ista se cōpatiuntur plenam, largiorem, & plenissimam? Dico Papam interpretatum fuisse in consistorio me pſente hanc indulgentiam adeo plenam, prout clauiū potestas se extendit, quod intelligo prout verba patiuntur.

b ¶ Veniā.] quot modis dr̄ venia, not. extra lib. 6. đ reg. iu. peccati.
c ¶ Peccatorū.] id est, pœnarū ꝑ peccatis debitarū, vt ī. eo. c. §. sñ.
d ¶ Statuentes.] concessit. ī. eod. §. proxi. nunc statuit qui & quando erunt participes huiusmodi indulgentiæ.
e ¶ Continuis.] vt quia successiue triginta dies cōplent sine interruptione. vñ cōtinuū, est vicinū sine interpositione: qua simul teneatur.
f ¶ Interpolatis.] per vnum, l, ab inter, & polus: vnde intepolare est obscurare & interrūpere, vt hic. vbi quis quia fuis prima feria. & interpolare iuit, idest interrupit: quia secūda feria non iuit, sed tertia.

Interpolo quid sit.

g ¶ Et saltem semel in die.] hæc verba Papa in consistorio sic est interpretatus cū præcedentibus: vt continuatio seu interpolatio etiā prosit, si sit semel facta in die in vna dictarum basilicarum, verbi gratia, Semel in die vado ad vtramq; basilicam, & sic est continuatio quo ad illā diem, siue sit continuatio siue interpolatio quo ad dies præcedentes. posset etiam esse interpolatio vt semel in die vadam ad sanctum Petrū dumtaxat, & alia die cōtinue seu interpolate ad sanctū Paulū dūtaxat, & tunc istæ duæ itinerationes erunt ꝑ vna die.
h ¶ Peregrini.] de quibus habetur extra de peregrin. cap. vno. & extra de cleri. pere. per totum.
i ¶ Forenses.] id est, qui venientes de foris non venerūt causa peregrinationis, vidētes tñ hanc indulgentiā cōsequuntur eandē. Quid de curialibus existētibus in curia Papali? Rūdet Sixtus Papa, illos facere debere xxx. dies. Et est ratio, quia isti nec vere peregrinātur, nec vere sunt forēses, sed vt moraturi in curia accedūt, vt Cardinales, officiales curiæ, aduocati, procuratores, & in curia manētes, q terminū sui recessus ignorant, cum legē Papæ imponere nequeāt, vt causæ eorum finem accipiant. extra de appel. ex insinuatione.

Curiales cum non sint peregrinantes, an possint indulgentiā mereri.

k ¶ Simili.] scilicet diebus continuis seu interpolatis & saltem semel in die, vnde similis modus est vtrobique, licet terminus ex vna parte sit recisior.
l ¶ Consequetur.] aliàs assequetur. Sed quomodo hoc potest esse, cū isti habeāt plenissimā indulgentiā. ī. eo. §. vt autē in fi. cū superlatiuus dicat qualitatē intensam in termino, vltra quē nō cōtingit progredi, & comparatiuus eandē qualitatē dicat extensam, tamen circa terminū, & positiuus eandem significat absolute. Sol. ingredi aulā gloriæ recipit plus & minus. Nam si quis est in gratia per verā cōfessionē & verā pænitentiā, & est sine obligatione ad pœnā, per hanc indulgentiā eo sic mortuo statim euolat, & sic habet statim plenissimā indulgentiā quantū ad ingressum domus cælestis. verū si iste idē cū prędictis se ornasset. credo deuotius & efficacius tunc ingrederetur domū regni cęlestis melius intensiue, quia vt habetur in Ioā. In domo patris mei mansiones multæ sunt. vnde dicit gl. illic, patris, dispositi pro dignitate menti. vnde dic ꝙ consequi efficacius potest referri ad fructum, quem quis ex indulgentia cōsequitur, sic videlicet ꝙ maioris pœnæ remissionem obtineat. Et sic verba prædicta non possunt habere veritatē, quia superlatiuus gradus, qui per superabūdantiā dicitur, omniū graduū cōsummationē includit. Itē ista indulgentia per quam fit totalis culpæ remissio & totius pœnæ, in quada priuatione seu negatione cōsistit, in priuatione aūt & negatione nō inuenit magis & minus. Vnde quia ingredi in regnū cælorū inquātū includit adeptionē gloriæ est quid positiuū, & in quo inuenitur magis & minus, potest dici ꝙ aliquis efficacius & perfectius potest ingredi regnū cælorū. Itē hoc aduerbiū, efficacius, potest referri ad mediū per quod aliquis meretur illud pp quod huiusmodi indulgentiā consequatur, quod est opus operatū & deuotio operantis, sic videlicet intelligendo, ꝙ agēs ad hoc ꝙ indulgentię fructū determinatū inde cōsequatur efficacius, agit ad hoc ꝙ illū valeat obtinere, quia si ageret pauciora opera, & cum minori deuotione, nihilominus verum fructū indulgentiæ consequeretur. Cum autem plura opera. & ex maiori deuotione facta, quantum est de se, sint efficaciora ad aliquid promerendum, quanto aliquis deuotius & frequentius agit opus dictæ peregrinationis, tanto efficacius fructum dictæ peregrinationis cōsequitur.

Indulgētia an possit obtineri maior per vnū, quàm per alium.

m ¶ Nostræ confirmationis.] approbatæ ī. eo. §. nos igitur.
n ¶ Concessionis.] ī. eo. §. vt autem.
o ¶ Constitutionis.] ī. eo. §. statuentes.
p ¶ Infringere.] vel ei ausu temerario cōtraire Et hoc anno M. ccc. qui incipit à Natiuitate Dñi, secundum vsum Ecclesiæ Romanæ, Papa fecit indulgentiam plenam ter in anno: primo die Iouis sancta h s q principaliter venerant pp hāc indulgentiā, etiā si nō fuissent ad basilicas dictorum Apostolorū nisi semel. Et die dedicationis basili-

nis basilicarũ dictorũ Apostolorũ. quæ est die octaua post festũ beati Martini hyemalis. Et die Natiuitatis sequentis. Io. Mon. Cardin.

ADDITIO. Adde quædã notanda in simili indulgentia plenaria concessa crucem assumentibus contra infideles: examinata per Io. And. in nouella, in c. ad liberandam. de Iudæis. Adde etiam quædã pulchra decisa ad propositum per Hostien. in sum. de remissionibus. post titulũ. de pœnitentijs. in §. quibus prosint. & in §. ad quid valent, & inquantũ. & alijs §§. seq. Adde etiam nonnulla pulchra in simili per Card. Flor. in clemen. si dominũ. de reli. & vene. san. in fi. Et an verba, tertia vel quarta pars pœnitentiæ, quæ ponuntur in cle. 2. de pœnit. & remis. ponãtur exemplificatiue tñ, vide Old. in cõsil. 10. quod incipit: Factũ tale est, dñs Clemẽs, &c. in vlt. tit. dicti cõsilij. Et adde q dñs Clemens vj. de anno M. cccl. reducit Iubileum ad annũ quinquagesimũ in perpetuũ, per bullã suã & decretalẽ, q̃ incipit: Vnigenitus Dei filius, &c. Et addidit tertiã, ecclesiã visitandã. videlicet sancti Ioannis Lateranẽsis. vbi etiã inter alia declarauit, q accedentes ad indulgentiam huiusmodi. post iter arreptum impediti legitime quo minus ad vrbem illo anno valeant peruenire, aut in via, vel dierũ prætaxato numero non cõpleto in vrbe decesserint, eandẽ indulgentiã consequantur: & insuper nihilominus omnes & singulas indulgentias, tam per eũ quàm per prædecessores suos Romanos Põtifices tã p̃fatis tribus ecclesijs, quàm alijs de dicta vrbe cõcessas cõfirmauit & innouauit Põtificatus sui ano 1. in Auinioñ. Quomodo deinde Martinus v. magis abbreuiauerit, Et Paulus ij. etiam reduxit ad vicesimũquintũ. Et deinde Sixtus iiij. confirmauit cum reuocatione omnium aliarum plenariarũ indulgentiarũ: & plura alia examinaui super glossis, quas feci ad dictam decre. vnigenitus, scilicet Clementis. 6. Et ibi poteris videre. vide etiam aliqua per Iac. de Zochis, in repetitione capituli, omnis vtriusque sexus. de pœnitent. & remiss. in vlt. parte. 1. Ioan. Fran.

¶ Clemens sextus archiepiscopo Tarraconesi. eiusque suffraganeis.

¶ *Annus Iubileus, siue plenaria remissio, quæ olim dabatur quolibet centesimo anno omnibus vere pœnitentibus & confessis visitantibus basilicas beatorum Petri & Pauli, per istam extrauagantem ad annum quinquagesimum reducitur.*

CAP. II.

VNigenitus Dei filius de sinu patris in vterum dignatus est descẽdere matris, in qua & ex qua nostræ mortalitatis substantiam diuinitati suæ, in suppositi vnitate, ineffabili vnione cõiunxit, id quod fuit permanens, & quod non erat assumens: vt haberet vnde hominem lapsum redimeret, & pro eo satisfaceret Deo patri. Vbi enim venit plenitudo tempo- † Ad Gal. 4. ris †, misit Deus filium suum factum sub lege, natũ ex muliere, vt eos qui sub lege erãt redimeret, vt adoptionẽ reciperent filiorum. Ipse namq; factus † no- † 1. Corinth. 1. bis à Deo sapiẽtia, iustitia, sanctificatio, & redẽptio, non per sanguinem hircorum aut vitulorũ, sed per † Ad Hebræos. 9. propriũ † sanguinem introiuit semel in sancta, æterna redẽptione inuenta. Non enim † corruptibilibus † 1. Pet. 1. auro & argento, sed suiipsius agni incontaminati & immaculati pretioso sanguine nos redemit: quẽ in ara crucis innocens immolatus, nõ guttã sanguinis modicã, quæ tamen propter vnionem ad verbũ pro redemptione totius humani generis suffecisset, sed copiose velut quoddã pfluuiũ noscitur effudis- † Esaie, cap. 1. se: ita vt à planta † pedis vsq; ad verticẽ capitis, nulla sanitas inueniretur in ipso. Quãtũ ergo exinde vt nec superuacua, inanis, aut superflua, tãtę effusionis miseratio redderetur, thesaurũ militãti Ecclesię acquisiuit, volẽs suis thesaurizare filijs piuspater, vt sic sit infinitus thesaurus hominibus, quo qui vsi sunt, Dei amicitiæ participes sunt effecti. Quẽ quidẽ the- † Luce, 19. saurũ nõ in sudario † repositũ, nõ in agro † abscõditũ, sed per beatũ Petrũ cæli clauigerũ, eiusq; succes- † Matth. 13. sores suos in terris vicarios cõmisit fidelibus salubriter dispẽsandũ, & proprijs & rationabilibus causis, nũc pro totali, nũc pro partiali remissione pœnæ temporalis pro peccatis debitę tã generaliter, quàm specialiter (prout cũ Deo expedire cognoscerẽt) vere pœnitentibus & confessis misericorditer applicandum Ad cuius quidem thesauri cumulũ, beatæ Dei genitricis, omnium electorum à primo iusto vsque ad vltimum merita adminiculum præstare noscuntur: de cuius cõsumptione seu minutione nõ est aliquatenus formidandũ, tã propter infinita Christi (vt prædictũ est) merita, quàm pro eo quod quãto plures ex eius applicatione trahuntur ad iustitiã, tãto magis accrescit ipsorũ cumulus meritorũ. Quod felicis recordationis Bonifacius Papa viij. prædecessor noster pie (sicut indubie credimus) considerãs, & attenta meditatione reuoluens, quantũ apud homines gloriosi principes terrę Petrus & Paulus (per quos Euangelium Christi Romæ resplẽduit, & per quos Ecclesia religionis sumpsit exordiũ, qui facti Christiani populi per Euãgeliũ genitores, gregis Domini pastores, fidei lucernæ, Ecclesiarũ columnæ, præ cæteris Apostolis peculiari quadã prærogatiua in ipso Saluatore fidei virtute pcellunt: Quorũ vni, scilicet Apostolorũ principi, sicut bono dispensatori, claues regni cælorũ cõmisit: Alteri, tãquã idoneo doctori, magisteriũ Ecclesiasticę eruditionis iniũxit) in speciali veneratione haberi debeãt, & debita honorificẽtia venerari, pro ipsorũ memoria recolẽda crebrius, & reuerẽtia à cũctis Christifidelibus eis deuotius adhibẽda, ipsorũq; patrocinio sauorabilius assequendo, inconsumptibilẽ thesaurũ huiusmodi pro excitãda & remuneranda deuotione fideliũ voluit aperire: decernẽs de fratrũ suorũ cõsilio, vt omnes qui in anno à Natiuitate Dñi M. ccc. & quolibet anno centesimo extunc secuturo, ad dictorũ Apostolorũ basilicas de vrbe accederẽt reuerenter, ipsasq; si Romani, ad minus xxx. si vero peregrini aut forenses fuerint, xv. diebus continuis vel interpolaris, saltem semel in die; dũ tamẽ vere pœnitẽtes & cõfessi existerẽt, personaliter visitarẽt: suorũ omniũ obtinerent plenissimã veniã peccatorũ. ¶ Nos autẽ attẽdẽtes, quòd annus quinquagesimus in lege Mosaica † (quã nõ venit Dñs soluere, sed spiritualiter adimplere) iubileus remissiõis & gaudij, sacerq; dierũ numerus, quo lege fit remissio, censebatur: quodque ipse quinquagenarius numerus in testamẽtis, veteri quidẽ ex legis datione, nouo ex visibili Spiritus sancti in discipulos missione, per quẽ datur peccatorũ remissio, singulariter honoratur. Quodque huic plura & grandia diuinarũ adaptãtur mysteria scripturarũ, & clamorem peculiaris populi nostri Romani, videlicet hoc humiliter supplicãtis, ac nos ad instar Moysi & Aaron per proprios & solemnes nũtios ad hoc destinatos specialiter orãtis pro toto Christiano populo, & dicentis: Domine aperi eis thesaurũ tuum, fontem aquæ viuę, desiderãtes benignius exaudire, nõ quidem vt sicut illius Israelitici populi indurati cesset murmuratio, sed vt istius prędilecti populi & cunctorũ fideliũ augeatur deuotio, fides splendeat, spes vigeat, charitas vehemẽtius incalescat: Volentesq; quãplurimos huiusmodi indulgentię fore participes, cũ pauci multorũ respectu propter vitę hominũ breuiarẽ valeant ad annũ centesimũ peruenire, de fratrum nostrorũ consilio prædictam concessionem indulgentię ex supra scriptis & alijs iustis causis, ad annũ quinquagesimũ duximus reducendã: Statuẽtes de fratrũ consilio prædictorũ, & Apostolicę plenitudine potestatis, vt vniuersi fideles, qui vere pœnitentes & cõfessi in anno à Natiuitate eiusdẽ M. ccc. quinquagesimo proxime futuro, & deinceps perpetuis futuris temporibus de quinquaginta in quinquaginta annis prædictas eorundẽ Petri & Pauli Apostolorũ basilicas & Lateraũ. ecclesiam (quã † inclytę recordationis Constantinus, postquã per beatum Siluestrum, sicut per eosdem Apostolos Deo reuelãte cognouit, renatus fonte baptismatis fuerat,

Thesaurus ecclesiæ ex sanctorum meritis ad iuuatur à peccatis ini grauis.

Petri & Pauli laudes.

† Leuit. 25. cap. vbi plenissime de anno quinquagesimo, siue Iubileo.

Vita hominis est breuis.

† Constantinus per beatũ Siluestrũ baptizatus ecclesiam Lateranẽsem construxit, vide Nicephorũ Callistum lib. 7. historiæ Ecclesiasticæ, c. 4.

tis fuerat, & à contagio lepræ mundatus, in honorem Saluatoris construxisse, quamq; idē beatus Siluester nono sanctificationis & chrismationis genere dedicasse legitur, & in cuius Ecclesiæ parietibus præfati Saluatoris imago depicta primū toti populo Romano visibiliter apparuit deuotius venerāda, quā ex his & aliis certis & rationabilibus causis, vt ipsa Ecclesia pariter indulgentiæ prædictæ priuilegio decoretur, & deuotius ab eodē Saluatore, qui in præfatis Apostolis mirabilis prædicatur, eorū meritis & precibus indulgentiæ mereatur percipere largitatē, in hoc cēsuimus venerādā,) causa deuotionis modo prædicto visitauerint, plenissimā omniū peccatorū suorū veniā consequantur: ita videlicet vt quicunq; voluerint indulgentiā huiusmodi assequi, si Romani, ad minus triginta: si vero peregrini aut forenses, modo simili quindecim diebus ad prædictas basilicas, & ecclesias accedere teneātur: Adijciētes vt ij etiā qui pro ea cōsequēda ad easdē basilicas & ecclesias accedēt, post iter arreptū impediti legitime quo minus ad vrbē illo anno valeāt peruenire, aut in via, vel dierū prætaxato numero nō cōpleto in dicta vrbe decesserint, vere pænitētes (vt præmittitur) & cōfessi, eādē indulgentiā cōsequātur. Omnes nihilominus & singulas indulgentias per nos vel prædecessores nostros Romanos Pontifices tā prænominatis, quàm alijs basilicis & ecclesijs de dicta vrbe concessas, ratas & gratas habētes: ipsas auctoritate Apostolica cōfirmamus & approbamus, ac etiam innouamus, & pñtis scripti patrocinio cōmunimus. Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginā nostræ reductionis, cōstitutionis, & cętera: Si quis autē hoc attētare præsumpserit, indignationē omnipotentis Dei, & dictorū Petri & Pauli Apostolorū sese nouerit incursurū. Datū Auiñ. vj. Calend. Februarij; Pontificatus nostri anno primo. ¶ Quocirca fraternitati vestræ per Apostolica scripta mādamus, quatenus singuli vestrū in singulis vestris ciuitatibus & diœcesibus, prædictas nostras litteras subditis vobis clero & populo publicetis, & intelligibiliter exponatis, vt annuente Domino ad promerendā huiusmodi indulgentiā se disponant. Cæterū quia præsentes litterę nequirēt, forsitā propter viarū discrimina vel alia legitima impedimēta singulis vestrū cōmode præsentari: volumus, quòd per te frater Archiepiscope dictarum litterarū transsumptū manu publica scriptum, tuoque munito sigillo vobis fratres suffraganei transmittatur: Cui velut originalibus litteris adhiberi volumus plenam fidem. Datum, & cætera.

¶ Paulus Venetus Papa secundus.

¶ *Constitutio casus Papæ reseruatos comprehendens, certis ex causis hic ponitur: à quibus nullus potest absoluere sine speciali licentia sedis Apostolicæ.*

CAP. III.

† Propter casus hic Papæ reseruatos, plures alios sibi reseruat Papa singulis annis in processu bullæ in cœna Domini. Et vide concilium Triden. sessio. 24. c. 7. de casuum reseruatione.

† Veniæ facilitas incentiuum tribuit delinquendi. c. vt clericorum. extra de vit. & honestate clericor.

ET si Dominici † gregis saluti semper intenti, singulis cū humilitate poscentibus ea benigne cōcedere studeamus, per quæ (peccatorū mole deposita) salus ipsa succedat, & ab hostis humani generis seruitute ereptas animas lucrifaciamus Altissimo, qui nobis eas sua bonitate cōmisit: id tamē ꝑpēsiori studio pręcauendū esse censemus, nec cuiusuis indulgentiæ, remissionis, vel facultatis obtētu Christi fideles procliuiores ad illicita in posterū cōmittēda reddātur, aut veniæ facilitas † eis peccādi tribuat incentiuū. Hac itaq; cōsideratione habita, olim emanauit à nobis cōstitutio tenoris subsequētis, videlicet: Sāctissimus in Christo pater, & dominus noster, dominus Paulus diuina prouidentia Papa secūdus, qui pridē super plenarijs remissionibus, quæ semel in vita, & semel in mortis articulo cōcedūtur, formā & normā instituit, ne passim sine exceptione quorūcunq; criminū procliuiores redderentur homines ad peccandum: per regulam in cancellaria Apostolica publicatā statuit & ordinauit, quòd in quibuscunq; cōcessionibus & facultatibus absoluendi, casus infrascripti tamquā speciales sedi Apostolicæ reseruati semper intelligerentur excepti: Videlicet offensæ ecclesiasticæ libertatis, Violationis interdicti ab eadem sede impositi, Criminum hæresis, Conspirationis in personā aut statutū Romani Pontificis, seu cuiusuis offensæ, Inobedientiæ seu rebellionis eiusdem Pontificis vel sedis Apostolicæ, Presbytericidij, Offensæ personalis in episcopū seu alium prælatū, Inuasionis, Deprædationis, Occupationis, aut deuastationis terrarum Romanæ Ecclesiæ mediate vel immediate subiectarum, ac etiā inuasionis Romipetarū seu quorumcunq; aliorū ad Romanā curiā venientium, Prohibitionis deuolutionis causarū ad dictā curiam, Delationis armorū & aliorū prohibitorū ad partes infideliū, Impositionis nouorū onerū realiū vel personaliū ecclesijs vel ecclesiasticis personis, Simoniæ super ordinibus vel beneficijs assequendis in eadē curia vel extra cōtractæ: Et generaliter in casibus contentis in bulla; quæ cōsueuit in die cœnæ Domini per prædecessores suos Romanos Pontifices publicari: Considerans quòd plerunque contingit suam sanctitatē huiusmodi facultates & confessionalia tā præsentibus quàm absentibus, etiā oraculo viuæ vocis concedere (ne prætextu cōcessionis huiusmodi vel pænitentes, vel confessores in suprascriptis casibus fallātur & fallant) statuit & decreuit, suę intētionis fuisse & esse per quascūq; cōcessiones & facultates per suam sanctitatē tā scripto, quàm verbo factas, & in posterū faciendas, nemini licere irretitos dictis casibus absoluere sine speciali suæ sanctitatis licētia: quinimmo concessiones & indulta prædicta quo ad casus exceptos huiusmodi nulli penitus suffragari. ¶ Vt autē ipsa cōstitutio (quæ dudū, scilicet quinto Calēdas Aprilis, anni ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi M. cccclxvj. Pontificatus nostri anno secundo, publicata fuit) eisdē Christi fidelibus plenius innotescat, nullusq; illius ignorantiā prætendere valeat in futurū, præsentibus inseri fecimus, vt ad maiorē omniū perueniat notionem. Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autē hoc attentare pręsumpserit, indignationē omnipotētis Dei, & beatorū Petri & Pauli Apostolorū eius se nouerit incursurū. Datū Romę apud sanctū Petrū, anno incarnationis Dominicę M. cccc. lxviij. v. nonas Martij, Pontificatus nostri anno quinto.

Casus Papales.

¶ Sixtus quartus.

¶ *Bulla confirmationis anni Iubilei, publicata apud sanctum Petrum in die Natiuitatis Domini, in qua continetur quòd annus Iubileus est ad breuius tempus reductus, quàm olim esset, quoniam vigesimoquinto quoque anno cunctis fidelibus basilicas vrbis Romanæ hic expressas visitantibus illius indulgentia conceduntur, Et illo durante aliæ indulgentiæ vbique cessant.*

CAP. IIII.

QVemadmodum † operosi vigilisque pastoris solertia oues suę custodię deputatas curat à feratum pręseruare incursibus, & ad statum prosperum fœtu multiplicato producere: ita quoque & nos (quibus dispositione superna vniuersi gregis Dominici sollicitudo cōmissa est) & supremis desideramus affectibus, & studijs nitimur indefessis, cunctos Christi fideles, quos à iustitiæ semita hostis hu-

† Vide extrauagantem Gregorij xiij. incip. Dominus ac redemptor. qua indicitur sanctus Iubilæus pro anno 1575.

mani generis diabolica fraude auertit, deposita peccatorum sarcina, suo recōciliare auctori, vt æternæ felicitatis præmijs nostri redemptoris inæstimabili charitate media potiātur, fiatq; nostræ operationis ministerio, vtilitate publica suadente, etiā per gratiarū susceptionem quod eorū saluti cōueniat, atq; nostra & prædecessorū nostrorū ordinationes salubres debitis effectibus mancipentur. Olim siquidē felicis recordationis Paulus Papa ij. prædecessor noster, rationabilibus causis tunc expressis inductus, de venerabiliū fratrū nostrorū tunc suorū, (de quorū numero tunc eramus) cōsilio, annū Iubileū ad breuius tēpus prouida moderatione reducēs, illū ad annū vigesimū quintū Apostolica auctoritate restrinxit: ac voluit, statuit, & decreuit ex causis prædictis, quòd singulis xxv. annis Iubileus annus prędictus celebrari deberet: quodque anno Dñi M cccclxxiiij. proxime futuro, videlicet à vigilia natiuitatis Domini nostri Iesu Christi, idē annus Iubileus inciperet, & vt sequitur finiretur: ac vniuersi & singuli vtriusque sexus fideles, qui beatorū Apostolorum Petri & Pauli basilicas, Lateranensem quoque, & sanctæ Mariæ maioris almę vrbis ecclesias statutis diebus deuote visitarent, omnes & singulas indulgētias & peccatorū remissiones cōsequerentur, quas idē pōtifex suiq; prædecessores anno Iubileo huiusmodi basilicas & ecclesias prędictas visitātibus deuote cōcesseiāt, per quasdā primo, & deinde nos qui (dicto prædecessore sicut Dño placuit, sublato de medio). fuimus diuina disponēte clemētia ad apicē summi Apostolatus assumpti, & per nostras litteras eiusdē Pauli prædecessoris ordinationē, voluntatē, & statutū, ac omnia & singula in eisdē suis litteris cōtenta, de fratrū eorundē cōsilio approbātes. Similiter statuimus, & ordinamus, quòd annus Iubileus prædictus cū eisdē indulgentijs & remissionibus plenarijs peccatorū anno pxime futuro à vigilia Natiuitatis eiusdē incipere, & vt sequitur, continuari deberet, prout in singulis litteris prædictis (quarum tenores præsentibus haberi volumus pro expressis) plenius cōtinetur. ¶ Verū quia postmodū tā nos, quàm idē Paulus prædecessor noster dum in humanis ageret, animarū saluti fideliū intenti, multorū principū & aliorū Christi fideliū ac deuotarū personarū pulsati precibus, diuersas indulgētias & peccatorū remissiones plenarias nonnullis ecclesijs, monasterijs, & pijs locis duximus cōcedēdas, propter quas populorū forsan concursus ad basilicas & ecclesias antedictas retardari, aut ipsius anni Iubilei celebritas minui, vel intermitti posset, cum animarū nō modico detrimēto: Nos qui vniuersorū credentiū profectibus & saluti prospicere ex debito ministerij pastoralis astringimur, (ne propter aliarum indulgentiarū hactenus a nobis, seu eodē Paulo, vel alijs prædecessoribus nostris cōcessarū huiusmodi effusionē, hoc sanctū opus ac remissionis & gratiæ annus Iubileus intermittatur, aut fideles ipsi à tanto munere reddātur expertes) remedijs opportunis pųidere volētes, omnes & singulas plenarias, etiā ad instar Iubilei, ac etiā cōmutandi vota, aut super eis & male ablatis incertis, aut per vsurariā prauitatē vel aliū illicitū modū extortis, dispēsandi & cōponendi, aut illa sub certis modo & forma remittendi & deputandi cōfessores cū potestate absoluendi, etiā in casibus sedi Apostolicæ reseruatis, facultates, concessiones, & indulta à nobis & eadem sede, vel illius auctoritate quibuscunque ecclesijs, monasterijs, hospitalibus, & pijs locis, vniuersitatibus, fraternitatibus quibuslibet, tā in perpetuum, quàm ad certū tempus, in vita seu in mortis articulo, quouis modo, aut qua uis causa quomodolibet concessas & cōcessa, & in posterū forsitan cōcedendas vel cōcedenda, auctoritate Apostolica tenore præsentiū de Apostolicæ potestatis plenitudine, vsq; ad nostrū & eiusdē sedis beneplacitū suspendimus, illasq; durante beneplacito nostro & sedis prædictę suspensas esse volumus, nec interim alicui suffragari: indulgentijs tamē basilicarū & ecclesiarū dictæ vrbis in suo plenario robore durantibus: Districtius inhibentes alias indulgētias (præter istas dūtaxat) in locis publicis vel priuatis prædicari aut nuntiari, earumq; prætextu à quæstoribus † aliquid exigi quoquo modo. Quinimo quæstores & prædicatores quoscunq; per locorū ordinarios à prædicationibus & quæstis huiusmodi faciēdis, volumus & mādamus præsentiū auctoritate arceri, sub censuris & pœnis ecclesiasticis, de quibus visum fuerit opportunū. Nulli ergo omnino hominū liceat hāc paginā nostrorū suspēsionis, inhibitionis, mādati & volūtatis infringere, vel ei ausu temerario cōtraire. Si quis autē hoc attētare præsumpserit, indignationē omnipotētis Dei, ac beatorū Petri & Pauli Apostolorū eius se nouerit incursurū. Datū Tybure anno incarnatiōis Dominicæ M.cccclxxiij. iiij. cal. Septembris, Pontificatus nostri anno tertio.

Papa cunctorū credentiū salutem prospicere adstringitur.

† Prædicatores quæstuarios omnino aboleuit concilium Tridē. sessio 5. de reformat. c. 2. & vlt. & sessio 21. de reform. c. 9.

¶ Idem.

¶ *Sixtus tempore suo multas concesserat indulgentias, quas certis ex causis hic reuocat.*

CAP. V.

Et si Dominici gregis saluti semper intēti, singulis cū humilitate poscentibus ea benigne cōcedere studeamus, per quæ (peccatorū mole deposita) salus ipsa succedat, & hostis humani generis seruitute ereptas animas lucrifaciamus Altissimo, qui nobis eas sua bonitate commisit: id tamen propensiori studio præcauendū esse censemus, ne cuiusuis indulgentiæ, remissionis, vel facultatis obtētu, Christi fideles procliuiores ad illicita in posterū cōmittenda reddantur, aut facilitas veniæ eis peccādi tribuat incentiuū. Cū itaq; (sicut multorū fide dignorū testimonio accepimus) ob multitudinem facultatū per nos, vel auctoritate nostra concessarū, tam verbo, quàm in scriptis confectis exinde litteris vel nō, prælatis & personis ecclesiasticis, etiā religiosis & sæcularibus vtriusq; sexus, capitulis, collegijs, conuētibus, hospitalibus, confratrijs, & vniuersitatibus, tā in genere quàm in specie, sub electione vel deputatione confessorū, qui eligētes eosdē vel pro indulgentijs per nos cōcessis cōsequendis, ad ecclesias & alia pia loca cōfluentes, seu ad aliqua pia opera manus porrigentes adiutrices, earūdemq; confratriarū confratres, & sorores, ac in hospitalibus prædictis decedentes, seu deseruientes, aut eis pie aliquid relinquētes, vel aliqua alia meritorū ministeria exhibentes, & in ordinibus profitentes, eorū cōfessione diligenter audita, in singulis etiam sedi Apostolicæ reseruatis casibus semel in vita, & in alijs totiēs quotiens, ac in morte plenarie, vel aliàs etiā ad effectū cōsequēdi quascunq; indulgentias plenarias vel non plenarias, absoluere & pœnitentiā salutarē eis iniungere, emissa quoq; vota per illos quæcunq; in alia pietatis opera cōmutare libere & licite valeāt: fideles præfati ad peccandū & ad alia illicita cōmittendū, nōnnunquā procliuiores existant, in nō paruū periculū salutis animarū suarū: Nos qui Deo propitio eiusdē gregis Dominici (meritis licet insufficientibus) curam gerimus, & illum spiritualis thesauri elargitione cupimus ipsi Deo reddere acceptabilē: ne exinde

Humiliter poscentibus mos gerendus est.

Animę sūt à Deo Papæ cōmissæ.

Indulgentiæ qñ pia opera sunt cōcedēdæ.

Gregis dominici curam gerit Papa.

ne exinde clauium auctoritas deducatur in cōtemptum, ipsique ad peccandum procliuiores (vt diximus) liberius prolabantur: Ex præmissis & alijs rationabilibus causis animū nostrū mouentibus, motu proprio (non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiā, sed de nostra mera voluntate & deliberatione) auctoritate Apostolica tenore præsentium statuimus & ordinamus, quòd decætero prætextu facultatum huiusmodi concessarum à nobis, vel auctoritate nostra, & quas cōcedi quomodolibet continget in posterū verbo, litteris, aut quauis alia scriptura, etiam cum clausula, quòd sola signatura sufficiat, etiam in fauorem fidei & cruciatæ, nullus confessorum eorundem quempiam cuiusuis status, gradus, ordinis, vel conditionis existat, & quacūque ecclesiastica, etiam episcopali vel maiori, aut mūdana, etiā regali & maiori dignitate præfulgeat, qui offensæ ecclesiasticæ libertatis, violationis, interdicti ab eadē sede impositi, seu hæresis, postquā fuerint de ea sententialiter condemnati, delati, seu publice diffamati: cōspirationis in personā aut statū Romani Pōtificis, seu cuiusuis offensæ, inobedientiæ, aut rebellionis eiusdē Pontificis, vel dictę sedis, mutilationis membrorū, vel occisionis cuiuscūq; in sacris ordinibus constituti: offensæ personalis in episcopū seu alium prælatū: inuasionis, deprædationis, occupationis, aut deuastationis terrarū Romanæ Ecclesiæ mediate vel immediate subiectarū: ac etiā inuasionis Romipetarū, seu quorumcūque aliorū ad Romanā curiam venientium: prohibitionis deuolutionū causarū ad dictam curiam: delationis armorū & aliorū prohibitorū ad partes infideliū: impositionis nouorū onerum tealium vel personaliū ecclesijs vel ecclesiasticis personis: simoniæ super ordinibus vel beneficijs consequendis in dicta curia vel extra eam contractæ, criminū quomodolibet reus foret: Et generaliter in casibus contentis in litteris, quę cōsueuerunt in die cœnæ Domini publicari, prętextu huiusmodi facultatū absoluere, & per eos emissa peregrinationis vltramatinæ, & visitationis liminū Apostolorū Petri & Pauli: in Cōpostella, & castitatis ac religionis vota: Nisi ex speciali licentia & certa scientia nostra, de qua demū constare censeatur, cum in signatura nostra desuper manu nostra scriptū, aut in litteris nostris expressum fuerit, nos ex certa scientia & de speciali gratia id concedere cū derogatione præsentis cōstitutionis, illius de verbo ad verbū inserto tenore: nō autē per clausulas id importātes: vel in articulo mortis constitutū, & tūc in casibus in quibus satisfactio fuerit impendēda, facta satisfactione, vel idonea præstita cautione, commutare præsumant. ¶ Et si aliqui confessorū prædictorū contra præsentē constitutionē quenquā absoluere, aut excepta vota prædicta cōmutare attētauerint, absolutio & cōmutatio huiusmodi nullius sit roboris vel momenti. Et cōtrafacientes eoipso excōmunicationis sententiā incurrant, à qua (nisi in mortis articulo[†] constituti) ab alio quàm à Romano Pontifice absolui nō possint: Non obstantibus litteris & cōstitutionibus huiusmodi, ac constitutionibus & ordinationibus, &c. ¶ Et ne aliquis de præsentibus ignorantiā valeat allegare, mandamus eas in cancellaria Apostolica & audientia litterarū contradictarū legi & & publicari, ac inter extrauagantes alias Apostolicas cōstitutiones in quaterno dictæ cancellariæ describi, & c. Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginā nostrarū suspēsionis, inhibitionis, mādati & volūtatis, &c. Datū Spiræ, anno Dñi M.cccc.lxxviij.

Indulgentiæ variæ modo con ordantur.

† Vide concilii Trid. sessio. 14. de casuum reseruatione, cap. 7.

Excommunicamus.] Hæc pronuntiatio reperitur in prouinciali cancellariæ. Et cum quidam scriptor Papæ diceretur incidisse in eam, Bonifacius Papa octauus hanc pronuntiationem innouauit, & eam publicari in audientia fecit. Et diuiditur in quinque partes. Nam primo Papa dantes & promittentes, acceptantes, & recipiētes pro iustitia vel gratia sub quacūque forma verborum assequenda, excōmunicat. Secundo §. Illos. ad scientes hæc, & intra triduum non denuntiantes dictam excōmunicationē prorogat. Tertio, §. Decernimus. absolutionem dictæ excōmunicationis sibi reseruat, statuēs quid primitus sit agendum pro huiusmodi absolutione assequenda. Quarto, §. Iustitiam. iustitiam obtentam post dictam excommunicationem incursam cassat & irritat. Quinto, §. Sed & scienter. vtentes scienter sic obtentis, post dictā excōmunicationem præmissis pœnis alligat.

Diuisio.

De sententia excommunicationis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Excommunicati sunt qui pactis, aut promissionibus iustitiam vel gratiam à sede Apostolica obtinent, & qui tales non reuelant, nec illis absolutio facile conceditur.*

CAP. I.

EXcōmunicamus[a] [†] & anathematizamus[b] ex parte Dei omnipotentis, patris, & filij, & spiritus sancti, auctoritate quoque beatorum Apostolorū Petri & Pauli, & nostra, omnes clericos[c], religiosos, & laicos vtriusque sexus, siue sint familiares curię, siue alij vndecūque, qui aliquod pactum fecerint, seu aliquod paruū vel magnum promiserint, vel promissionem receperint, aut ex pacto siue promissione occulta, vel

a ¶ Excōmunicamus.] numquid per hoc verbum intelligitur excōmunicatio maior vel minor? Et videtur q̄ minor. extra lib. 6. de reg. iu. in pœnis. & ibi not. extra lib. 6. de except. pia. vbi proponēdo excōmunicationē, requiritur expressio speciei excōmunicationis. Quod non esset necesse, si maior excōmunicatio intelligeretur. Dic contra, extra de sent. excom. c. si quem. & est ratio, quia verbum, excōmunicatio, de vi vocabuli importat maiorem, quæ excludit à fidelium communione, vt ibi. Item decret. pia. loquitur in proponendo, vbi impingitur parti, quæ non declarat propositum: hic in pronuntiando seu statuendo, cuius interpretatio est intelligenda prout verba sonant. extra de spon. ex litteris 1. Ioa. Monachus.

b ¶ Anathematizamus.] simile extra de hæret. excōicamus 1. & 2. Et anathema est solemnis excōmunicatio, de qua habetur 11. q. 3. cum aliquis. & c. debēt. & est idem quod superna perditio seu maledictio. 11. q. 3. nemo episcoporū. & 24. q. 3. cum sancti. & c. corripiantur. Et dicitur ab ana, quod est sursum, & thema, quadam figura quasi rotunda, habente telum quasi ex transuerso, quæ consueuit poni in frontibus damnatorum. Sed numquid hæc pronuntiatio est constitutio, sententia, seu mandatum? Hæc enim diuersa dicuntur. extra lib. 6. eod. tit. c. quia. Et videtur esse constitutio. extra eod. tit. c. à nobis. & infra eod. §. decernimus. Nam decretū est cōstitutio, & proprie potest dici sanctio: quia hæc constitutio pœnæ adiectione firmatur. arg. inst. de rer. diui. §. sanctæ. & dist. 3. in summa. Item quod nullo addito dicitur, simpliciter & perpetuo dicitur. ff. de don. cau. mor. l. Seia. in fi. C. de pœn. l. si seruus. Item ad prohibitum perpetuo antea pœna hic adijcitur, quæ debet naturā principalis sortiri. ff. de pact. do. l. inter socerum. §. cum inter. extra 6. lib. de regu. iur. accessorium. arg. C. de vsu. l. eos. in princip. ff. si quis cau. l. 2. §. 1.

c ¶ Clericos.] Sed numquid comprehenduntur hic episcopi? Videtur q̄ non. extra 6. lib. de hæret. inquisitores. & ibi not. Dic contra propter generalitatem verborum sequentiū. arg. 17. q. 4. si quis suadente. extra lib. 6. eod. tit. c. quia periculosum. Item pœnam hic inflictam omnes (nisi hic excipiantur expresse) incurrunt. argu. C. vbi sen. vel cla. l. 1. & ff. de ritu nupt. Senatoris. cum vnūquęq; criminosum dignitas non debeat comitari. C. de decu. ne quis officialium. lib. 10. C. de digni. l. iudices. lib. 12. Et hoc arg. dico Cardinales ligari hac constitutione. Nec obstat quod not. extra lib. 6. de schism. c. 1. §. omnem. quia alio casu loquitur: & hoc nūquam fuit bonum exordium, sed ibi secus. Et est ratio huius distinctionis, factum quod est malum in se, quanto cōmittens in illud est maior, tanto grauius peccat. 40. dist. homo. Sed forsan ibi non est mihi credendum, qui pro me dixi. Sed numquid mediatores huius maledictio-

† Hanc cōstitutionē cū suis censuris & pœnis omnibus innouauit Gregorius xiij. per extrauagantem incipiend. Ab apostolicæ pōtificat' nostri principio, anno 1574. eāq; extēdit ad audentes, auxiliātes, consiliantes, vel fauentes.

c Excōmunicatio quā infertur de qua intelligitur.

Anathema quid est.

maledictionis tenentur hac pœna? Dic quòd sic, saltem ex §. infra eod. illos. & hos credo comprehēdi. j. eod. ver. & hanc. & quia participat in crimine criminoso. extra eod. nuper. & c. si concubinæ.
a ¶ *Sub generalibus.*] verbi gratia: non intendo vobis esse ingratus. vel dicendo, decens est vt laborans pro alio, recognoscatur. Multa enim tacita tenēt quæ expressa vitiant. arg. ff. de hære. insti. l. si quis Sempronium. Sed quid si verbo non exprimit, sed facto deponit: vel aliter rogat non solitus rogare, aliàs nisi sciat se munitum? Dic, talis dicit, quia facta loquuntur, vt ait Grego. arg. 22. q. 5. canere. & plus exprimitur facto, quàm verbo. ff. de ædil. edi. l. si tamen. §. 1. Sed quæ est ratio, quòd hic expressa seu generaliter dicta vitiēt? Dic, quia quod iustū est, iuste exequaris, vt Deut. 21. & est casus extra de simo. sicut tuis. 14. q. 4. nō sane. 1. q. 1. non est putanda. ff. quod met. cau. l. extat. C. de act. & oblig. l. negantes. Insti. vi bo. rap. §. sed nedum talia. C. de re milit. contra publicā. in fi. lib. 12. quia ponēs finem bonū. habet illū attingere per bona media, vt dictis iuribus & competenti tēpore non agens, cum teneatur finem ponere & attingere illum: illud attingere, cum sit facti, debet intelligi arbitrio boni viri. ff. de verb. obli. l. continuus. §. cum ita. ff. de rei vendi. qui restituere. in fi. Sed numquid aduocatus, procurator, vel tabellio petens salaria, & conueniens de eisdem ligatur hac sanctione? Dic quòd nō. 11. q. 3. non licet. secus in iudice, vt ead. cau. & quæst. qui recte. & hic. Et est ratio, hic damnata generaliter non referuntur ad personas iuste secundum ius salaria recipientes. Notatur de hac materia extra de verb. sig. super quibusdam. & de vita & hon. cleri. cum ab omni. C. de iura. calu. authen. principales. Quid si tabellio plus debito acceperit, numquid hac constitutione tenetur? Dic quòd non, quia non recipit pro iustitia seu gratia assequenda, quod requirit hæc constitutio: vnde dato quòd iudici daretur. vel alius det pecuniam pro iustitia differenda aut auferenda, hac constitutione non ligatur. quæ in alio casu loquitur. arg. ff. de lib. & posthu. l. commodissime. extra lib. 6. de rescri. susceptum. Item cum sit pœnalis, eam non extendam. de pæni. dist. 1. pœnæ. Sed numquid sine parabola præcedente potest dari aliquid promotori negotio completo? Videtur quòd sic. arg. ff. de orig. iur. l. 2. §. fin. ff. de don. Aquilius Regulus. & de var. & extraord. cog. l. 1. §. proinde. extra de simo. c. dilectus 2. in fi. 1. q. 2. sicut episcopum. Contra. 1. q. 1. eos. in fi. Sol. ibi speciale propter magnitudinem criminis. 1. q. 7. c. fin. Item hic ligātur scientes tantum. infra eod. in fi. sed ibi etiam ignorantes. extra de elect. c. penul. & 1. q. 5. præsentium. Item ibi quis ligatur pro peccato alterius, quod non est in pœna hic inflicta. 24. q. 3. §. 1. & c. 1. Sed pone: neuter aliquid facto vel verbo exprimit: & tamen mente vterque gerit, seu alter se daturum, numquid ligatur hoc vinculo? Dic quòd non, quia hæc constitutio factum requirit, sicut ille canon. 17. q. 4. si quis suadente.

Aduocatis & procuratoribus licet: quod est iudicibus vetitum.

b ¶ *Et hanc sententiam.*] sed numquid hæc sunt dicta supra? Dic loquitur supra cum sunt dantes, recipientes, promittentes, & acceptantes, ex verbis emissis, specialiter vel generaliter se obligant: sed hic loquitur quando parabola præcessit per proxenetam, & cōmodum ad alium deuenit, ita quòd contractus supra damnatur. sed hic sequela huius contractus prouentens ad alios scienter damnatur pœna consimili. nec mirum. quia scientes & non denuntiantes eadem pœna ligantur. infra §. proxi. vnde dic, ad promittentes, &c. ex sequela præcedentium iam superius damnatorum, & hoc innuunt verba sequentis §. quæ copulant per verbum, quoque, casum sequentem minus dubiū præcedentibus in paritate pœnæ, vt in 1. respon. huius cap. damnetur cōtractus: secūdo ver. & hanc. sequela eiusdē cōmodum cōnnens. tertio, §. illos. scientes & nō denūtiantes, licet nō habeāt cōmodū directo vel indirecto. Ioa. Mon.

manifesta facta sub generalibus [a], & plenarie nō expressis, siue sit sub specialibus & expressis aperte verbis, quicquam dederint, aut receperint magnum vel paruum, vel promissionem de quacūq; re aut vtilitate propter hoc consequenda fecerint vel receperint pro aliqua iustitia siue gratia, pro se aut pro alio in causis vel iudicijs, seu aliàs per litteras Apostolicas, & quibuscūque modis apud sedē Apostolicam obtinenda. ¶ Et hanc sententiam [b] ad promittentes, & acceptantes, dantes & recipientes duximus extendendam. ¶ Illos quoque qui aliquē sciuerint culpabilē in prędictis, & nobis intra dierū triū spatiū nō retulerint, vel alicui per quē ad nos verbū fideliter perferatur [c], simili decernimus sententiæ subiacere. ¶ Decernimus etiam, vt nullus hanc incurrens excommunicationis sententiā pro prædictis, vel aliquo prædictorum, absque speciali mandato, nostræ absolutionis beneficium valeat obtinere [d]: nisi forsan ad nos habere accessum non posset in mortis † articulo [e] cōstitutus: Nec etiam ad absolutionis gratiam admittatur, nisi prius quantum dedit vel recepit [f] integraliter pauperibus largiatur [g]. ¶ Iustitiam vero siue gratiam sic obtentam nullius prorsus esse momenti [h] volumus, omnique statuimus carere effectu & robore firmitatis. ¶ Sed & scienter vtentes [i] ipsis, simili sententia excommunicationis [k] astringimus: & reseruātes nobis absolutionem eorum cum præmissis in omnibus ad pœnas similes obligamus.

¶ Idem.

¶ *Præmissis damnis ex interdicto prouenientibus, statuit, quòd propter dominum debita non soluentem eius terra vel ciuitas sine speciali Papæ licentia non interdicatur.*

CAP. II.

PRouide attendentes, quòd vt frequentius, quamuis nō

c ¶ *Perferatur.*] Nota aliquem teneri ad iudicandum vel denuntiandum. extra lib. 6. de reb. eccle. non alie. c. 2. ver. clericos. 2. q. 7. sicut. & c. seq. argu. contra ff. de condi. ob turp. cau. l. idem & si. §. si tibi iudicium. & forsan secundum canones. secus not. extra de fur. qui cum fure. Sed quem vocas hic scire? videtur si ab alio audiuit. 22. q. 5. hoc videtur. ff. de admi. tut. l. quidā. §. vlt. ff. de pet. hære. l. item veniunt. §. quicūque ergo. Dic illum scire, qui hoc potest probare. 2. q. 7. plerique. & §. seq. & c. si quis episcopus. C. de prob. l. sciāt.

Denuntiare an quis teneatur.

d ¶ *Obtinere.*] aliàs Papa non reseruante sibi absolutionem, alij possunt absoluere. extra eo. nuper.

e ¶ *Mortis articulo.*] hoc est generale. extra lib. 6. de pœnis, c. fin. §. præsenti. extra de offic. ordi. pastoralis. §. 1.

† Vide cōcilii Trid. sessio. 14. c. 7. de casibus reseruationem.

f ¶ *Recepit.*] quod si nō habet, tunc luat in corpore. Nam in pœnis pecuniarijs, quæ surgunt ex delictis, quod nō potest in bursa male agēs, in corpore luat. ff. de in ius voc. l. fi. ff. de pœn. l. 1. in fi. extra de do. & contu. finē. in fi. & not. extra de appel. reprehensibilis.

Corpore det pœnas qui caret ære malus.

g ¶ *Largiatur.*] vt non fiat restitutio danti propter eius turpitudinē: nec recipiens cōmodo retentionis vtatur, licet vtrobique versetur turpitudo. & est ratio, quia vterque incidit in factum merito damnatum. ff. de cond. ob turp. cau. l. 1. in fi. extra de vita & hone. cleri. c. cum ab omni. & quia quod gratis fieri debuit, in pactū lucrosum non debet conuerti. ff. de cond. ob turp. cau. si vestimenta. & extra de simo. c. nemo. & c. de hoc. not. simile. vnde dans hoc casu contra recipientem agens, repellitur. ff. de cond. ob turp. cau. vbi autē. Iudex tamen qui habet purgare culpam, & illam in bonum pœnas commutare. arg. de offi. præsi. l. 2. & l. congruit. turpe lucrū à possessore extorquebit, & dabit pauperibus, vt hic. & ff. de iure fis. l. Lucius. Sed contra. C. de reli. & sumpt. fu. & al. lu. alearum. Sed ibi non erat malum secundum se, cum in certis casibus bene possit fieri ludus, vt ibi. & ff. de aleato. l. solent. §. 1. hic secus. Dico est ludum prohibitum regulariter clericis. extra de vita & hone. cler. clerici 2. extra de exces. præla. inter dilectos. antbē. de sanctis. epis. §. interdicimus. coll. 9. Item contra. ff. de colleg. illic. l. collegia. 1. respon. Sed ibi erat res illicita propter carentiā solemnitatis, scilicet quia collegium non erat per principem approbatum: hic erat illicitum de se: & ideo hic maior pœna quàm ibi. Nec per remedium hic datum tolluntur antiqua. arg. ff. nau. cau. stab. l. & ita de facto. §. 1. ff. de act. & oblig. l. quotiens. C. de sepul. viol. l. 3. extra lib. 6. de pœn. c. fi. §. per hoc quoque. & extra lib. 6. de re iud. cum æterni. de quorum aliquibus habetur 14. q. 5. non sane. C. de pœn. iudi. qui ma. iud. per totum.

Lucrū turpe est extorquēdū, & pauperibus dādū.

Ludus est clericis prohibitus.

Remediū nouum nō debet antiquum tollere.

h ¶ *Momenti.*] & sic nota, quòd vitium partis vel defectus facit gratiā vel iustitiam nullam, vt hic. & extra de rescript. cum adeo. extra de æta. & qual. cum bonæ. extra 6. lib. de rescript. c. 1. extra de fil. presbyt. c. 2. lib. 6. & l. canonizata. 1. q. 6. venales. Firmatur hic pœnæ excommunicationis adiectione. Idem de gratia, quæ gratis debet dari. 1. q. 1. sunt nonnulli.

i ¶ *Vtentes.*] & sic nota, quòd nedum faciens malum: sed vtens malefactis scienter consimili pœna irretitur. extra de immu. eccle. aduersus. extra de cri. fal. ad falsariorū. C. de cri. fal. l. si falsas. & l. maiorē.

k ¶ *Excommunicationis.*] quæ est timenda, siue fuerit iusta, siue iniusta, vt patet 11. q. 3. sententia.

Excōicatio siue iusta siue iniusta timenda est.

P*Rouide attendentes.*] ¶ Quod vnus nomine suo pro sui interesse non posset ecclesiam subijcere interdicto, dudū prouisum est extra de ijs quæ fi. à ma. par. cap. quæsiuit. Sed hic prouidetur generalius, vt infra proxi. & præmissa intelligo vbi proceditur à parte, vt dicto c. quæsiuit. non à iudice conuentione partis, vt hic. Sed quæro: archidiaconus qui ex consuetudine excommunicare non potest, sed bene eadem consuetudine potest interdicere, ecclesiam

interdicit:

sine causa, sine culpa [a] tamen multorum, interdicti sententię proferuntur [b]: quodq; sunt nõnulli iudices nimis [c] prompti ad proferendas easdem, etiam in negotijs siue causis, quæ interdũ plus ex cupiditatis, quàm charitatis radice [d] perspicuis in dicijs [e] procedere arguuntur: quodque interdicti tempore diuina organa suspendũtur & laudes [f], nec ecclesiastica sacramenta ministrãtur [g], vt solent: tolluntur mortuis seu minuuntur suffragia [h], præsertim per oblationem frequentẽ Hostiæ salutaris: adolescentes & paruuli participantes rarius sacramenta minus inflammantur & solidantur in fide: fidelium tepescit deuotio, hæreses pullulant, & multiplicantur pericula animarum: Præsentis constitutionis prouidemus edicto, vt nulla prouincia, ciuitas, castrũ, villa [i], locus [k], territorium [l], vel districtus auctoritate ordinaria vel delegata supponatur ecclesiastico interdicto pro pecuniario debito, vel pro cuiuscuius monetæ vel pecuniæ [m] quãtitate, quacũque occasione vel causa, seu quouis quæsito colore: pro eo maxime quòd ipsorum domini, rectores seu officiales, quocũque nomine censeantur, aut incolæ seu habitatores, aut singulares personæ ipsorum statutis vel statuendis, ordinatis vel ordinandis terminis huiusmodi debitum seu quantitatẽ non soluerunt hactenus, aut in antea non persoluent: Nos enim exnunc decernimus irritum & inane, si secus hactenus extitit attentatũ [n], vel contigerit attentari, illudq; reuocamus omnino. Nõ obstantibus quibuscumque contractibus [o], obligationibus [p], pactis [q], conuentionibus [r], compositionibus [s]; submissionibus [t], fideiussionibus [u], consensibus [x]; processibus [y] & sentẽtijs super hoc

interdicit: numquid potest? Dic q sic: quia cum excõmunicatio, interdictum, vel suspensio in potestate iudicis regulariter sumuntur parta, extra eod. tit. cum medicinalis. §. & hæc eadem. ideo illã pœnam infliget, de qua sibi videbitur, & quæ erit aptior negotio. extra vt lit. non contest. tux. & c. ita quoniam. §. fin. Item potestas specialiter non prohibita, stat. arg. C. de appel. præcipimus. In fi. quia in tractatu prohibitũ, vt est edictũ de matrimonio, de procurationibus & similibus, quod non est prohibitum expresse, est permissum. extra de spon. cum apud. ff. de procur. l. mutus. a. respon. Et hæc decre. habet quinque dicta. Primo, proœmium ad dicenda præmittit. Secundo, ver. *Præsentis.* iuxta præmissa statuit. Tertio, ver. *Nos enim.* factũ contra statutum huiusmodi irritum decernit. Quarto, ver. *Non obstantibus.* dicto statuto obuiantia tollit. Quinto, ver. *Nisi à prædicto statuto.* excipit.

Eadem de matrimonio est prohibitũ.

a *Sine culpa.*] de hoc not. extra de consti. cognoscentes.

b *Proferuntur.*] extra de spon. non est. & not. 1. q. 4. in summa. Quid si hodie consimilis ferretur sententia sine scriptis: numquid ferens esset suspensus? Argu. pro & contra. extra lib. 6. de reg. iur. non præstat. Dic q sic. extra lib. 6. eod. tit. cum medicinalis. §. hæc eadem. Sed dices illud cap. loquitur vbi sententia est aliqua, vt dicto c. §. si quis. & §. superior. sed hic est nulla. Sol. dictum cap. punit temeritatem iudicũ, vt dicto c. §. si quis. quę conuincitur. siue sententia sit nulla, siue aliqua, iniusta tamen. Et quando iudex peccans ista constitutione, & illa duplici maledictione dignus est, secundũ Philosophum, & transgressor duarũ constitutionũ: nec pœna præstat sibi immunitatem. ff. de interd. & releg. relegatorũ. §. fin. & pone q excommunicans esset excommunicatus, sententia esset nulla. 24. q. 1. audiuimus. attamen pœna dicti §. locum haberet.

c *Nimis prompti.*] idest, nimis festiui. contra iura. C. de senten. ex breui. reci. l. a. C. de appel. ne causas. 50. dist. ponderet. 2. q. 1. in primis. Ioan. Monachus.

d *Radice.*] vt sunt contractus mercatorum, qui dederunt causam præsenti edicto.

e *Indicijs.*] C. de rei vendi. l. indicia. C. de dolo, l. dolum.

f *Laudes.*] extra de pœni. & remis. quod in te. extra de consecr. eccle. vel alta. cap. fin.

g *Ministrantur.*] vt dicto c. quod in te. & extra 6. lib. eod. tit. c. fi.

h *Suffragia.*] 13. q. 2. pro obeuntibus. & c. sequenti. & seq.

i *Villa.*] extra de verb. sign. c. cum in partibus. extra lib. 6. eod. tit. si ciuitas. notatur quid sit.

Locus quot modis accipitur.

k *Locus.*] Multipliciter accipitur locus: vno modo pro quantitate mensurante rem extra, vt sunt tempus & locus, secundũ Philosophum. Et sic ponitur 13. q. 2. vbicumque 1. & ff. de exerci. l. 1. Alio modo pro parte fundi. ff. de verb. sign. l. locus. Tertio modo pro efficacia argumenti, vt est locus maxima, vel differentia maxime, secundum quod dicitur ab Artistis. locus est sedes argumenti, vel illud à quo extrahitur argumentum. versus:

Versus.

Est locus atque loci sunt artes, sunt loca terra.

Quarto modo pro conuenienti statu, vt dicto c. cum in partibus. in fi. Et sic accipit Horatius, cum dicit:

Horatius.

Singula quæque locum teneant sortita decenter.

Quinto modo pro congregatione habitantium intra metas vnius loci, vt hic. & extra de cleri. excom. minist. cap. postulastis. extra 6. lib. eod. tit. alma. s. respon.

l *Territorium.*] quid sit, habes ff. de verb. signi. l. pupillus. ver. territorium.

Pecuniæ appellatio omnes res continet.

m *Pecuniæ.*] appellatione pecuniæ omnis res continetur. 1. q. 3. c. totum. ff. de verb. signi. l. pecuniæ verbum. & l. pecuniæ nomine. & C. de const. pec. l. 2. & hoc ait Philosophus dicens, appellatione pecuniæ omnia res continetur, cuius dignitas, idest valor nummismate mensuratur.

Cõstitutio ad præterita quandoq; extẽditur.

n *Attentatum.*] & sic hæc constitutio trahitur ad præterita: nec mirum, quia hoc hic cauetur expresse. extra de consti. c. fin. 3. q. 4. omnes. C. de sacrosan. eccl. l. fi. in fi. Et de materia attentatorũ ante pœnam incursam. verbi gratia, Ante istam conclusionem est ecclesia interdicta secundũ vnum modum de hic reprobatis: aliquis celebrat in ea ecclesia, eadem fit hæc constitutio: non releuatur per hãc constitutionẽ. not. simile extra 6. lib. de regu. iur. c. ratihabitionem. argu. ff. de itin. actuque priua. l. 1. in fi. & l. seq. C. de sen. pas. l. fi. in prin. ff. de capt. & postli. reu. l. in bello. §. factæ. authen. vt cum de appella. cogen. circa prin. coll. 8. vbi not. q constitutio, quæ extenditur ad præterita, non cõprehendit decisa per sententiã. & extra lib. 6. de reg. iur. c. factum. Ioan. Monachus.

Cõtractus sunt duplices.

o *Contractibus, &c.*] & est ratio, quia innoxij nunc ligarentur per ista, vt s. in princ. extra eod. Romana. §. fi. propter hoc illicitum hic retractat. Et dic cõtractibus vel quasi, siue vltro citroq; obligatorijs, vt emptio & venditio, & similes: vel ex parte vna, vt est donatio. C. de sacrosan. eccle. vt inter diuinum. Institu. de oblig. quæ ex quasi contrac. nas. per totum.

Interesse est æstimatio pecuniaria.

p *Obligationibus.*] quæ sunt iuris vinculũ. Inst. de oblig. in prin. Sed quid si agatur ex obligatione ad interesse? Dic: idem, cum interesse sit æstimatio pecuniaria. ff. de re iud. l. si quis ab alio.

q *Pactis.*] quid sit pactum, & quæ conuentio, habetur ff. de pact. l. 1. §. 2. & §. adeo.

r *Conuentionibus.*] ab initio.

s *Compositionibus.*] ex post facto. Ioan. Monachus.

t *Submissionibus.*] in iudices factis.

u *Fideiussionibus.*] hoc est obligationibus non principalibus, sed accessorijs. Inst. de fideius. per totum.

x *Consensibus.*] partium. Ioan. Monachus.

Interdictũ quãdoque directe, quãdoque indirecte fertur.

y *Processibus.*] & sententijs iudicum. Quid si non sit lata sententia interdicti directo, sed solũ mandatur rectoribus locorũ, in quibus morantur, vel veniunt excõicati ex causis prædictis, q quãdiu morantur ibidẽ, cessent à diuinis, etiã tribus diebus post recessum, prout frequenter fieri consueuit. Videtur idem, cũ eadem sit ratio. ff. ad leg. Aquil. l. illud. nam aliàs præsens constitutio imponeretur verbis, & nõ rebus, & debito fraudaretur effectu. arg. extra lib. 6. de elect. cõmissa. §. porro. C. cõmu. deleg. l. 2. in fi. Dic distinguendũ, aut agitur de delicto maiorũ, propter quod terra posset directo interdici. extra eod. tit. lib. 6. si sententia. § cæterũ. & sic prædicto modo posset directe poni interdictũ. extra de spons. non est. aut nõ: & sic reditur ad interdictũ hic prohibitũ: sed primo modo reditur ad interdictũ permissum. Sed quæro hoc casu permisso, nõ interdicitur prouincia, vt dicto c. non est. sed interdicitur curato ne celebret tali præsente, celebrat: nũquid est iste celebrans irregularis? Arg. q sic. extra lib. 6. eod. tit. c. is qui. extra de cler. excom. si celebrat. Sed dices ad hoc, mitius agitur cum lege, quàm cũ ministro legis. ff. de arb. l. Celsus. Sol. hoc casu nedũ requiro inhibitionem iuris vel hominis, sed pœnam à iure inflictam, vt dicto c. is qui. & pœnalia non extendã. ff. de pœnis, interpretatione. & de pœni. dist. 1 pœnæ. & extra lib. 6. de reg. iur. odia. & extra eod. lib. de fil. presby. c. 1. in fi. Sed quæro, ex delicto quia condemnatus ad pœnam pecuniariã, nũquid huic constitutioni locus est? Et videtur q non, quia hic loquitur in contractibus: & sic ad delicta non extendam. & etiam ratio originis est consideranda. ff. de dona. qui id quod. & initium spectandũ. ff. ad Maced. si tamen. not. de elect. dudum 1. Dic contra. ff. de pecul. l. 3. §. idem scribit. & leuiter reuertor ad pœnam interdicti tollendam propter rationes s. eod. in principio tactas. Sed quid si omnes & singuli consentirent. Videtur conuentio tenere. ff. de reg. iur. l. aliud. §. refertur. & ff. ad municip. l. quod maior. Dic contra, quia infantes se ad hoc obligare non possent, cum eorũ ætas ignoret quid agat. C. de fal. mon. l. 1.

Idem

habitis, vel habendis iuramentorum[a], pœnarum ſpiritualiũ & temporalium ſeu multarũ[b] appoſitione, vel quacũque alia firmitate vallatis: Niſi talis ſuppoſitio interdicti hactenus foret facta vel in antea fieret de Apoſtolicæ ſedis ſpeciali[c] licentia[†], & expreſſa per ipſius ſedis patentes litteras apparente[d],

¶ Clemens quintus.

¶ Andronicum Palæologum ſe Imperatorem Græcorum nominantem, & hæreſis ipſorum fautorem, excommunicatum denuntiat: omneſque cum eo ſic manente ſocietatem contrahentes, ipſo facto dicit excommunicatos, & eorum terras eccleſiaſtico ſupponendas interdicto. Suntque priuandi bonis, quæ ab Eccleſia tenent, & talis ſocietas ſeu confœderatio nulla eſt. Facit c. ad Apoſtolica. de ſent. & re iud, lib. 6.

CAP. III.

AD certitudinẽ præſentiũ, & memoriam futurorũ, Andronicum Palæologum, qui Græcorum Imperatorem ſe nominat, tamquam eorundẽ Græcorum antiquorum † ſchiſmaticorum, & in antiquato ſchiſmate conſtitutorũ, & per † hoc hæreticorum, & hæreſis ipſorũ ac ſchiſmatis antiqui fautorẽ, de fratrum noſtrorum conſilio denuntiamus excõmunicationis ſententiam latam à canone incurisſe, ac ipſius fore ſententiæ vinculo innodatum. Cæterum vniuerſis & ſingulis regibus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, & cæteris omnibus cuiuſcũque præeminentię, conditionis, ſtatus, necnon vniuerſitatis ciuitatum, caſtrorum, & aliorum locorum diſtrictius inhibemus, ne cum eodem Andronico Palæologo in huiuſmodi excommunicatione manente, ſocietatem vel confœderationẽ aliquam contrahere ſub quouis ingenio, vel machinatione præſumant: vel ei aliàs in his, quibus excõmunicatus eſt denuntiatus à nobis, præſtare conſilium, auxilium, vel fauorem publicum vel occultum. Et ſi ſecus præſumptum fuerit, omnes ſingulares perſonas contrarium præſumentes (non obſtante qualiber indulgẽtia ſub quacumque forma verborum, vel expreſſione ipſis ab Apoſtolica ſede conceſſa, vel in poſterum concedenda, quam quo ad hoc viribus volumus omnino carere) ſententiam excommunicationis, quam exnunc in ipſos ferimus, incurrere volumus ipſo facto. Terras ipſorũ & vniuerſitates prædictas, quæ ſecus attentare præſumpſerint, prout expedire videbimus eccleſiaſtico curabimus ſubijcere interdicto. Ad priuationem omniũ bonorum, quæ à quibuſlibet tenent eccleſijs, & ad pœnas alias ſpirituales & temporales, prout vtile putabimus, proceſſuri. Et nihilominus ſocietatẽ & confœderationem ipſas (etiã ſi pœnarũ & iuramenti additione, vel quacũq; fuerint alia firmitate vallatæ) decernimus irritas & inanes. Datum Pictauis, iij. Nonas Iunij, anno ij.

¶ Idem †.

¶ Excommunicati ſunt, qui litteras à Papa ante ſuam coronationem conceſſas impugnant.

CAP. IIII.

QVia † nõnulli (prout accepimus) contra doctrinam Apoſtoli ſuæ prudentiæ, quin potius imprudẽtiæ innitentes, ac diſceptare ſuper his de quibus eis non expedit, ſatagentes, aſſerere non verentur, quòd ſummus Põtifex ante ſuæ coronationis † inſignia ſe nõ debet intromittere de prouiſionibus, reſeruationibus, diſpenſationibus, & alijs gratijs faciendis, nec ſe in litteris epiſcopum ſimpliciter, ſed electum epiſcopum ſcribere: Nec etiam vti bulla, in qua nomen exprimatur ipſius: Nos talium temeritates compeſcere cupientes, ſingulos, qui occaſione huiuſmodi aliquas litteras noſtras ſuper negotijs quibuſcũque confectas †, quæ à nobis ante donationis noſtræ inſignia, emanarũt, auſi fuerint impugnare, excõmunicationis ſententia innodamus. Datũ apud Peſecum Burdegaleñ. diœceſis, anno ij.

FINIS.

Idem in furioſo. ff. de rei ven. l. quod infans. Itẽ tunc ligarentur mortui ne commoda eccleſiæ militantis ad eos venirent, vt ſ. eod. in prin. Sed contra per leg. quæ omnes adſtringu, hoc poteſt fieri. extra de cõſtit. c. ſi. ergo & per pactum. ff. de pact. l. non impoſſibile. & per conſuetudinem: ergo & per pactum. C. de fideiuſ. l. fin. Sol. pacta hæc non valent, quibus detrahitur honori Dei, & publicæ vtilitati animarũ, & vbi contra animam hæreſes pullulant, vt ſ. eod. in princ. arg. extra de foro comp. ſi diligenti. & de ſer. conqueſtus. ff. de pact. ius publicũ. & male adinuenta, vtpote contra prædicta, tempore nõ firmantur. auth. vt nul. iud. li. ha. lo. ſer. §. 1. coll. 9. Item vbi agitur de electionibus, & ſimilibus, quod maior pars facit, omnes facere videntur, vt dicta l. quod maior. Itẽ vbi factum omniũ reſpiceret debitum vel publicam vtilitatem: quia tunc ſufficeret maior pars. extra de ijs quæ fiunt à maio. par cap. c. ſi. Sed vbi agitur tamũ de commodo vel incõmodo ſingulorũ, conſenſus omnium eſt requirendus. extra de offi. archi. ad hæc. in ſi. C. de aucto præſt. l. ſi. ff. de aqua plu. arc. l. in concedendo. extra lib. 6. de reg. iur. quod omnes.

a ¶ *Iuramentorum.*] nã ex quo non tenet contractus, nec confirmatio contractus valet. ff. de fideiuſ. cũ lex. not. extra lib. 6. de reg. iur non eſt obligatorium. Arg. contra C. de præd. mino. l. & ſi is. Sol. vt ibi.

b ¶ *Multarũ.*] de quibus habes C. de mo. mul. & ff. de verb. ſigni. ſi qua.

c ¶ *Speciali.*] ſed qualiter ſedes Apoſtolica illicitum, vt hic, faciet licitum: quæ ait, quod eſt licitum approbantes, & illicitum reprobantes. extra de preb. dilectus 2. Sol. illicitum quandoque ex certis circunſtantijs toleratur, vt dicto tit. de pb. niſi eſſent.

d ¶ *Apparente.*] ſunt & quidẽ alij caſus, in quibus probare oportet per ſcripturã. not. extra lib. 6. de cenſib. Romana. §. poſtquam. Ioa. Mona.

Pacta non valet quod detrahit honori Dei

Factum à maiori parte, an videatur factũ ab omnibus.

† al. antiquatorum

† Quia nullum ſchiſma eſt, quin nõ ſibi aliquam hæreſim confingat, vt recte ab eccleſia receſſiſſe videatur. ita B. Thomas 2. 2. q. 39. art. 1. ad 3. Tur recremata in ſumma de Eccleſia lib. 4. c. 1. & ſeq.

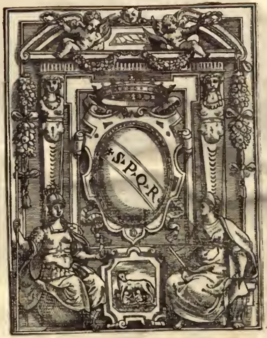
Illicitum quandoq; toleratur.

† Ioannes à Selua in tract. de beneſi. par. 1. q. 3 dũ meminit huius extrauagãtis, eam tribuit Clemẽti ſexto

† Prouerb. cap. 3 c. ne innitaris. extra de conſtit.

† Vide textũ in c. in noĩe Domini. 23. diſt. verſ. electus itã. & ibi Gemin. & alios: & Ioã. de Selua tract. de beneſic. par. 2. q. 1.

† al. confectas

ROMAE,

In Aedibus Populi Romani M. D. LXXXII.

INDEX LOCUPLETISSIMUS

RERUM ET VERBORUM, QUAE IN SEXTO DECRETALIUM, CLEMENTINIS, ET EXTRAVAGANTIBUS HABENTUR.

Primus numerus columnam, secundus numeros in medio paginæ positos denotant. Verum quando solus primus apparet, in principio ipsius columnæ require.

A

Bene-

Con-

D

Doctor

F

Fra-

G

H

I

Impubes

Lex

Prin

Sacer-

Statuta

T

V

Finis rerum & verborum, quæ in Sexto Decretalium, Clementinis, & Extrauagantibus habentur.

REGESTVM SEXTI DECRETALIVM.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z
AA BB CC DD *

Omnes Quaterniones. DD Quinternio. * Duernio. † Primum folium.

REGESTVM CLEMENTINARVM.

* A B C D E F G H I K L

Omnes Quaternіones. L Ternio. * Primum folium.

REGESTVM EXTRAVAGANTIVM.

✚ A B C D E F G H I K L M N O

Omnes Quaterniones. L M N O Terniones. ✚ Duernio.

R O M A E

In ædibus Populi Romani M. D. LXXII.